Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

AMSTELAEDAMI, LUGD. BAT. ULTRAJECTI } Apud { R. & G. WETSTENIOS. SAM. LUCHTMANS. JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

Phil. a. Gunst. sculp.

FLAVII JOSEPHI

QUAE REPERIRI POTUERUNT,

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE,

Cum Notis & Nova verſione

JOANNIS HUDSONI, S.T.P.

Aulae B. Mariae Virginis Principalis, & Bibliothecarii Bodlejani.

Accedunt nunc primum Notae integrae, ad Graeca JOSEPHI *& varios ejusdem Libros,*

D. EDUARDI BERNARDI, JACOBI GRONOVII, FRANCISCI COMBEFISII, JO. SIBRANDAE, HENDR. ALDRICHII,

Ut & ineditae

In Univerſa FL. JOSEPHI Opera,

JOANNIS COCCEI, EZECHIELIS SPANHEMII, HADRIANI RELANDI, & ſelectae ALIORUM.

ADJICIUNTUR IN FINE

CAROLI DAUBUZ Libri duo pro Teſtimonio FL. JOSEPHI de Jeſu Chriſto;

Et ejusdem Argumenti EPISTOLAE XXX. virorum Doctorum, ut REINESII, SNELLII, JO. FR. GRONOVII aliorumque, Philologicae & Hiſtoricae; ut &

PETRI BRINCH Examen Chronologiae & Hiſtoriae Joſephicae; JO. BAPTIST. OTTII Animadverſiones ad JOSEPHUM & ſpecimen LEXICI FLAVIANI; CHRIST. NOLDII Hiſtoria Idumaea, ſeu de Vita & Geſtis Herodum &c. &c.

Quorum Syllabus exſtat ante initium Libri Primi Antiquitatum.

Omnia collegit, dispoſuit, & poſt JO. HUDSONUM *ad Codices fere omnes, cum inpreſſos, tum Manuſcriptos, praecipue* LUGDUNO-BATAVOS, *diligenter recenſuit, Notasque paſſim ſuas, & quinque in fine Indices adjecit*

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS;

Linguae Graecae, Hiſtoriarum & Eloquentiae Profeſſor, in Academia, quae Lugduni eſt, Batava.

TOMIS DUOBUS.

AMSTELAEDAMI, LUGD. BAT. ULTRAJECTI } Apud { R. & G. WETSTENIOS. SAM. LUCHTMANS. JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

ILLUSTRIBUS ET AMPLISSIMIS

ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE CURATORIBUS,

ALBRECHTO NICOLAO,

BARONI DE SCHAGEN, TOPARCHAE IN GAUDRIAAN, EQUESTRI ORDINI NOBILIUM HOLLANDIAE ADLECTO, MAGISTRORUM RATIONUM COMITATUS HOLLANDIAE PRIMO, JUDICII VENATICI ADSESSORI, AGRI RHENOLANDICI CURATORIBUS ADSCRIPTO, SOCIETATIS INDICAE ORIENTALIS RECTORI &c. &c. &c.

HERMANNO VAN DEN HONERT, J.U.D.

DORDRACENAE URBIS SENATORI AC CONSULARI, AGGERUM ALBLASSERWERDENSIUM COMITI &c. &c.

CORNELIO VAN VALKENBURG, J.U.D.

HARLEMENSIS URBIS SENATORI ET CONSULARI, EJUSDEM URBIS PRAETORI, AGGERUM RHENOLANDICAE PRAEFECTURAE ADSESSORI &c. &c.

EORUMQUE COLLEGIS

AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS,

URBIS LUGDUNO BATAVAE CONSULIBUS,

CONRADO RUISCH J.U.D.
NICOLAO VAN BANCHEM J.U.D.
AEGIDIO VAN DER MARK.
THEODORO VAN GROENEVELD J.U.D.

ET

VIRO AMPLISSIMO

DAVIDI VAN ROYEN J.U.D.

ILLUSTRI CURATORUM ET CONSULUM CONSESSUI A SECRETIS,

NOVAM HANC JOSEPHI EDITIONEM

D. D. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

*

ILLUSTRES ACADEMIAE PATRES;

SCRIPTOR ISTE, VOBIS QUEM OFFERO,

QUIS, ET QUALIS SIT, SI QUAERITIS;

JUDAEUS EST FLAVIUS JOSEPHUS,

NOTUS OMNIBUS.

ANNALES QUI NOBILIS CONDIDIT GENTIS,

CUJUS DUCTOR COLONIAE DEUS;

FAMAMQUE, FALSIS TEMERATAM CRIMINIBUS,

VICTURIS CONTRA APIONEM DEFENDIT CHARTIS.

SACERDOTALI ORTUS GENERE,

PONTIFICES PROAVOS ET REGES VIDIT.

HINC AD HISTORIAM ATTULIT

SANCTAM MENTEM, FIDUM CALAMUM, CELSUM SPIRITUM,

TANTI VIRI MIRABILES NE LATERENT CASUS

MIRANDA MAXIME ORBI QUI PATEFECIT,

LEGI VOLUIT

VITAE SCRIPTOR IPSE SUAE:

NE VIDERETUR VIXISSE MALE, QUI SCRIPSIT BENE.

IRATI DEI JUDICIUM TREMENDUM

SENSERE SOLYMAE, DEVOTA CIVITAS;

HORRUIT HERODUM STIRPS EXCISA RADICITUS;

SUBIIT EXSTINCTUM MOSIS IMPERIUM.

FILIUM

FILIUM DEI, VITAE DUCEM, JESUM CHRISTUM,
JUSTUM, VERACEM, SACERDOTEM SUMMUM,
PATRIA ADORANT MOENIA, SED PROSTRATA;
SANCTA DESIGNANT ALTARIA, SED EVERSA;
UT DOMINUM AGNOSCIT TEMPLUM, SED DESTRUCTUM;
AB HOSTE, A SUIS, A COELO.
FLAMMIS IN PORTICIBUS, IN ADYTIS CREPITANTIBUS,
CLARA LUX ORITUR EVANGELIO.

PRAECO JOSEPHUS.
JUDAEUS UT SCRIBENS, AN CHRISTIANUS,
PARUM DIFFERT.
VERITATI SUA FAMA VEL AB HOSTE CONSTAT.

AUCTOREM HUNC MAGNUM,
NOBILEM, DOCTUM, DISERTUM, UTILEM,
SAEPIUS AD PRELUM REVOCARANT TYPI,
NON PRO SUO NITENTEM MERITO.
PLURES TENTARANT PER ORBEM ERUDITI,
INFAUSTO OMNES ADFLICTI SIDERE.
QUORUM FLEBILES AUXIT RUINAS,
SEPELIIT QUEM NUPER HEROUM ALTRIX,
UBI NOVAE FLORENT ATHENAE,
GENS ANGLICANA, MAGNUS HUDSON,
QUI LATIO QUOQUE PURIOREM DEDIT.

 HUJUS

HUJUS EGO SOLLICITA PREMENS VESTIGIA,
CONRADENS UNDIQUE FLAVIO QUAE PROSINT,
LABORIOSA HAEC EDIDI VOLUMINA,
ORBI BENE UT FACEREM ERUDITO,
VOBIS NON MINUS UT PLACEREM;
DECUSQUE BATAVO CONSTARET LYCAEO,
LUGDUNIQUE INCLYTUM VIGERET NOMEN;
CUJUS EX MEMBRANIS, SENIO VERENDIS,
JUVENTAS JOSEPHO, CEU PELIAE, DATUR.

JUDAEUM SCRIPTOREM TITUS IMPERATOR
BIBLIOTHECAE INSERUIT FLAVIAE,
IN ICONE SUSPEXIT ROMA.
VOS ME AD ALTA EVECTUM MUNERA
CONSPICUUM FLORI REDDITIS JUVENTUTIS,
ORNATIS TITULIS, INVITATIS PROEMIIS,
QUOD SPIRO, QUOD SPERO, VESTRUM EST.

LE

LECTORI BENEVOLO
S. D.
SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

RESPONDIT tandem votis noſtris eventus, neque conatus ille, viſus quibuſdam audax & periculoſæ opus aleæ, irritus fuit. Quaſi vero, aut equum *Sejanum* agitaret is, qui *Flavii* Operibus edendis incumberet; aut *Fulviam*, fatalem maritis ſuis uxorem, domum duceret; ſic omnes *Joſephum* edere cogitantes idem manere fatum, notiſſima inter Eruditos vagabatur fabula. Meticuloſus merito, imo ſtultus a cordatis viris vocari meruiſſem, ſi animum infringi hiſce plus quam anilibus nugis ſiviſſem. Ita videlicet mecum reputabam: omnes illos, qui tam longo atque difficili labori ſeſe adplicuiſſent, vel duodecima diei hora cœpiſſe ædificare, vel in longum laborum ſuorum procraſtinaſſe uſum; quin nec hoc mirum videbatur, vegeto corpore & virentibus annis abreptos quoſdam, qui in ea deſudarant palæſtra, quum miſceri quotidie funera ſenum juvenumque videamus. Imo tanto magis ſtimulum indies admoveri mihi ſentiebam, ut perficerem opus perfectoque gauderem, quod plures ante me vel ad primam lineam prolapſos, vel in medio curſu deſtitutos, vel denique, ad ipſam metam impacto vitæ curriculo, effuſos, in vanum exercuiſſet. Dederant in hunc Agonem olim & proximis quoque temporibus nomina *Bertrami*, *Scaligeri*, *Caſauboni*, *Cunæi*, *Petiti*, *Bigotii*, *Bœcleri*, *Noldii*, *Voſſii*, *Cocceji*, *Scotani*, *Boſii*, *Monachii*, *Bernardi*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Gronovii*, *Relandi*; & quis non, qui vel inter principes Eruditi Orbis gradiebatur, vel inſeri principiis illuſtri aliquo edito facinore ambiebat? Quorundam intra verba ſtetit fides; Plurimos in ipſo labore mors oppreſſit; Huic indignatio præreptæ laureæ, illi obortæ ſimultates, aliis alia obfuerunt.

Tandem (neque enim diſſimulanda ſunt merita aliorum, ſed ſua cuique jura reddenda) omnium omnem ſuperavit jactum *Joannes Hudſon*, vir Græce doctiſſimus, & cujus plurima in Helladem exſtant merita. Hic enim eſt, qui *Joſephi* nobis dedit Opera, non tantum ad perfectiſſimam, multorum annorum ſudore, limam revocata; verum, abdicata illa Veteri, & non uno nomine culpanda, quæ *Epiphanii Ruſinique* nomine fulgebat, Verſione; ad ipſa Græca prorſus Novam laborioſa concinnavit induſtria. Sed ipſe dum *Joſepho* ſuos indulget annos, laborem cepit multum, fructum laboris percepit nullum. Diſceſſit enim ad plures, dum ſuprema manus operi inponitur, & in Indice verſantur typi, præfandi quoque vice aliis derelicta. Avide hanc Editionem Batavi Germanique exſpectabant Bibliopolæ, ut addita nova quadam acceſſione hederam placentem ſuæ merci apponerent. Ea cauſſa *Gronovium*, *Olearium*, *Relandum* continuit, ne vel ante ſua publicarent, vel acrius etiam Scriptori huic incumberent, quam multum ſperata illa Editione frui liceret. Sic nulla præter Anglicanam illam Cl. *Hudſoni* præ manibus erat Editio, elegans certe, ſed pro more gentis pretioſa, nec facile omnibus comparanda. Quare, quum præclaro inſtituto laudatiſſima hæc Bibliopolarum Triga, qui jam ante magno ære *Jo. Coccceji* notatum emendatumque manu exemplar ſuum fecerant, atque de aliis ad novam locupletationem ſibi proſpexerant, mihi ſuum aperuiſſet conſilium revocandi *Joſephi* ad typos Batavos, quam maxime fieri poſſet luculenter &

ope-

operoſe; & ſtudii mei & officii eſſe exiſtimavi hunc amplecti laborem, atque in id incumbere, quo majore, quam hactenus, cum uſu fructuque haberetur atque legeretur ab omnibus nobiliſſimus Hiſtoriarum Auctor, & proximo poſt Sacros Scriptores loco *Flavius Joſephus*.

Prima inde mihi cura fuit, in omnes oras circumſpicere, atque Doctos ubicunque Viros ſollicitare de juvando hoc inſigni molimine meo, deque plurimorum Eruditorum votis bene mereri. Angliam tantum non expilaverat Cl. *Hudſonus*, omnibuſque ibi perluſtratis Bibliothecis, reſiduum inde nihil fecerat; miſſa & ipſi aliunde plurima erant ſubſidia. Et tamen poſteriorum curæ atque diligentiæ quædam reliquiſſe teſtari hæc Editio poterit, quæ novis Collationibus atque Acceſſionibus haud pœnitendis locupletata, dignitatem ſuam facile tuebitur. Principem certe merentur locum Codices duo *Lugd. Bat.* quos olim poſſedit *Iſaacus Voſſius*, quorumque excerpta quædam habuit Cl. *Hudſonus*, & copia itidem facta fuiſſe *Jo. Coccejo* notata manu ejus ad oram libri teſtantur. Hos diligenti cura inſpeximus, paſſimque varietatem illorum, ubi a *Voſſianis* excerptis diſcrepabant, per literas L. B. nonnunquam lineolis (L. B.) incluſas, ubi *Hudſonianis* Lectionibus interſeri neceſſe erat, adnotavimus. Uterque Codex in charta ſcriptus eſt, ſed notæ valde bonæ & antiquæ; Prior, qui olim pertinuit ad *Wilhelmum Nooms*, ut appoſitum nomen teſtatur, poſteriores Antiquitatum libros novem integros continet, non vero decem, uti perperam inpreſſum exſtat in Bibliothecæ Lugd. Bat. Catalogo Pag. 392. Num. 26. incipit enim ab initio libri duodecimi; & quoniam hi maxime libri corruptiſſimi olim erant, hinc *Boſii* editionem retardavit, quod integrum horum Codicem nanciſci nondum potuerit, hujus MS. excerpta interim plurimum deſiderans, ut ſcribit *Grævius* in Epiſtola ad *Heinſium*, quæ in noviſſima Collectione Cl. *Burmanni* occurrit Num. CLI. Eoſdem libros, ſed addito undecimo, exſtare accepi in *Mediolanenſi* Bibliotheca *Ambroſiana*, verum ita cum editis congruentes, ut vix inde diſcedere animadvertas. Placuit tamen ejus Codicis dare notitiam eam, qualis ad nos pervenit ex literis Clariſſimi Italiæ ſui luminis *Ludovici Antonii Muratorii*. *Vetuſtior* (inquit) *Flavii Joſephi MS. Codex pergamenus Ambroſianæ Bibliothecæ ſignatus Lit. F. n. 128. fol. minori, qui fuit olim Archiepiſcopi Philadelphiæ, mancus eſt, ac initium habet a libro* XI. *Hiſt. Judaicarum. Præſtantiſſimæ ceterum notæ, ac venerandæ antiquitatis. Prima pagella in ſuperiori externo angulo lacera: aliæ omnes integræ, nullaque temporis injuria vitiatæ, ita ut perſpicue legi poſſint ab homine vetuſtiorum characterum perito, vel in ejus codicis lectione parumper exercitato; nam litera* β *in eo ſemper hac forma ſcribitur u.* κ *vero u, ita ut ab* η, *quam frequentiſſime in eodem codice idem character repræſentet, nec minimum differat. Rari admodum nexus, at is in errorem facile inducit, qui* λ. *&* ι. *complectitur, ea forma perpetuo expreſſus, quæ pro litera* μ *in adjacenti verbo ſit accipienda. Subſcriptam præterea literam jota recentiorum more nullam habet, ſed vocali ſuæ adhærentem.*

Poſt eam partem hiſtoriarum ſequuntur libri Antiquitatum, ac demum vita Joſephi græce ſcripta, & typis vulgata.

Primæ pagellæ faciem alteram a prima integra linea fideliter exſcripſi, atque ita ſe habet; & præter τὸ ὕστερον πρότερον *duobus in locis, nil aliud varium notavi ab impreſſo, quo utor, Aureliæ Allobrogum typis Petri de la Roviere* 1611.

Καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσει, καὶ τὰς ἀρχαίας ἀποκαταστήσειν ἐλευθερίας, ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παροξυνήσας γὰρ τὸν κύριον ψυχλῶ, ἐπέπεισεν αὐτὸν γράψαι καθ' πᾶσαν τὴν οἰκίαν. Οὕτω κύριος ὁ βασιλεὺς λέγει· ἐπεί με ὁ θεὸς ὁ μεγιστος τῆς οἰκουμένης ἀπέδειξε βασιλέα. πείθομαι τοῦτον εἶναι ὃν τὸ τῶν ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσεπυνθάνετο καὶ χαίρ τοὐμοὶ πρόσπεμπον ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν. Καὶ ὅτι τὸν ναὸν οἰκοδομήσω αὐτῷ ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἰουδαίᾳ χώρᾳ. ταῦτα δ' ἐγὼ κύριος ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ, τὸν αὐτῷ προφητείας ὁ ἡσαΐας κατίλυ-

πίλιπε ϖϱὸ ἐτῶν ἑξακοσίων καὶ δέκα. ἔτϖ γὰϱ ὁ ἀποῤῥήτωι εἶπε ταῦτα λέγειν τ̀ θεόν. Οτι βέλομαι κῦϱον ἐγὼ πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀποδείξας βασιλεία. πίμψαί μι τ̀ λαὸν εἰς τὼ ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαί μι τ̀ ναόν.

Ταῦτα ἰουδαίας ϖϱοφήτδοεν ἔμϖεσοθεν, ἢ καθαϱκαφῆναι τ̀ ναὸν ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαϱάκοντα. Ταῦτ' ὢν ἀναγνόντα τ̀ κῦϱον. Καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον ὁϱμή τις ελα--βεν.

Addiderat Cl. idem *Muratorius* in ſuis ad me literis, miſiſſe ſeſe olim ad *Hudſonum* ipſum nonnulla adnotamenta ſua in antiquiſſimam *Joſephi* Verſionem Latinam, quam Ambroſianæ Bibliothecæ MS. Codex ex Ægyptia papiro conflatus, ac propterea venerandæ antiquitatis, complectitur, ſed nunquam certiorem ſeſe fuiſſe factum, an ad *Hudſonum* pervenerint. Ego vero perveniſſe quidem exiſtimo, verum uſui non fuiſſe, quod ille plane novam adornaverit verſionem. Quare ego quoque recipere non potui conditionem oblatam mihi ab Eruditiſſimo atque amiciſſimo viro *Petro Piovene* S. I. qui a Re Antiquaria eſt Sereniſſimo Duci Parmæ atque Placentiæ, unico in Italis oris literatorum Mecænati; Scripſit enim in Sereniſſimi Principis ſui Bibliotheca exſtare Exemplar Joſephi Latinum curioſiſſimum in pergameno XIII. circiter ſeculo elaboratum, & mirum quantum ab exemplaribus adhuc evulgatis diſcrepans; ordine primum deinde verbis.

Poſterior Codex MS. Bibliothecæ *Lugd. Bat.* Pag. 395. Num. 72. in charta ſerica conſcriptus, libros VII. de Bello Judaico omnes complectitur, in initio tantum & fine paullum mutilus; deëſt enim Prologus, & incipit Στάσεως τοῖς δυνατοῖς Ἰουδαίων &c. finit vero aliquanto ab extremis poſtremi libri, in verbis Ἀνθέχω δὲ &c. Exſtat præterea in eadem Bibliotheca pag. 402. Num. 7. Fragmentum *Joſephi* ex Libro Antiquit. XIV. quod in Græcis ante defuit, excerptum videlicet ex Codice illo inſigni Antiquit. L. B. de quo modo egimus. Comprehendit Decreta illa Romana & Aſiatica, quæ primus vulgavit, ingenti ex hoc MS. ſuppleta lacuna, *Jacobus Gronovius*, una cum Emendationibus quibuſdam in Suidæ Lexicon. Unde & hiantem illum locum in Editione ſua ſupplevit *Hudſonus*, paucula tantum in Notis ſuis ex *Gronovianis* Animadverſionibus excerpens, quæ ſuis locis a pag. 706. & ſequent. inſertæ integræ in hac Editione comparent. Inter alia collectanea reperta mihi etiam fuit Oratio *Agrippæ* & *Berenices* ad Judæos tumultuantes, quæ exſtat Lib. II. de Bello Cap. XVI. pag. 186. cujuſque Collatio exſtat inter Addenda pag. 181. Ipſe vero Codex reperitur in Catalogo Bibliothecæ *Lugd. Bat.* pag. 396. Num. 13. ut taceam Editionem unam atque alteram *Joſephi* ab *Iſaaco Voſſio* multis in locis cum MSS. ſuis, & ab aliis collatam, uti Editio Baſ. 1544. cujus mentio pag. 391. Num. 5. & Genevenſis, pag. 391. Num. 6. qui apparatus univerſus in præſtantiſſimâ illa Bibliotheca ſervatus, uſui noſtro inſerviit. Credideram & amplius quid ibi me inventurum, quum legerem pag. 403. Num. 34. memorari Lectiones *Flavianas* deſcriptas ex libris *Hermolai Barbari* & *Scipionis Catoromachi*; ſed animadverti nihil cum Flavio noſtro illis commune eſſe. Atque hæc quidem propius ad manum fuerunt; petita vero longius atque accepta ſunt ea quæ ſequuntur. Poſſedit *Fred. Roſtgardus* Nobiliſſ. Danus, exemplar MS. *Joſephi* de Bello Judaico præſtantiſſimum, quod itidem in Catalogo librorum ejus, menſe Januario hujus anni Hafniæ ſub haſta venditorum, pag. 459. Num. 151. ſic deſcribitur: *Joſephus de Bello Judaico, Græce. Codex MS. chartaceus, optimæ notæ, quadringentorum circiter annorum. Spiſſum volumen in 4to minori.* Integer vero iſte Codex eſt, atque nullo modo interruptus a principio uſque ad finem pergit; inque ejus calce adſcriptum erat notum illud de *Jeſu Chriſto* teſtimonium. In tempore collationem ejus inſtituerat vir doctiſſimus, & cum alias, tum hoc facto optime de me & eruditis meritus *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia

Hafnienſi Profeſſor; cujus liberalitate ex ſuis quoque MSS. tranſmiſſus ad me eſt accuratiſſima pariter Collatio librorum contra *Apionem*, ipſius, uti & ſuperior de Bello, manu inſtituta & ſcripta. Citatur ultima hæc nomine Codicis *Hafnienſis*, quoniam ita appellaverat quoque *Hudſonus*, qui non niſi pauca ejuſdem excerpta nactus fuerat. Numerum jam MSS. ſi quærimus denſitatemque Variantium Lectionem, immanem ſylvam ex Regiis Codicibus *Gallia* ad nos tranſmiſit; fuitque ibi fautor hujus Operis, atque indagator talium Theſaurorum *Jacobus Philippus D'Orville*, tum peregre ibidem Studiorum cauſſa agens; nunc vero poſt viſam quoque Britanniam, Italicis fruens opibus, & antiquum viſens Latium; cujus inde avide reditum exſpectamus, ut collectam undique eruditionem pleno ſinu in patriæ ſuæ gloriam effundat. Hæ vero Collationes & aliæ plures propter infinitum V. L. numerum, & quod ſerius veniſſent, in Addendis collocantur pag. 1. & ſeqq. Complectuntur autem libros de Bello Judaico ad ſex vel ſeptem MSS. collatos; inter quos Regius ſeculi undecimi, & inſigne Exemplar Bibliothecæ *Coiſlinianæ*. Liber deinde *Joſephi* de *Maccabæis* cum quinque Codd. Pariſienſibus miræ diſcrepantiæ collatus cernitur ibid. pag. 157. uſque 171. Vita dein *Joſephi* cum MS. Regio pag. 171. uſque 175. Ordo tum ſequitur & lectio capitum atque fragmenta quædam ex Regiis item Codd. pag. 176. uſque 180. Denique Variæ Lectiones excerptæ ex MSS. Codd. Regiis quinque in Antiquitates Judaicas, quarum magna parte uſus *Bigotius* fuit, & quæ paſſim in *Hudſonianis* titulo *Bigotianarum* citantur (ſicuti excerpta *Bigotiana*, nullo certo adſcripto Codice in plurimorum Doctorum Virorum manus atque Bibliothecas pervenerunt) ſed ſine auctoritate ulla ex quibus Codd. depromtæ eſſent; quare conſpectum earum accuratiſſimum invidere Curioſo Lectori nolui, præſertim quum plurima quoque occurrant in iiſdem quæ fruſtra in *Bigotianis* quæras; miſit hanc ultimam farraginem Pariſiis D. *Sallierus*, atque invenies pag. 424. uſque 481. quæ ultimæ Librum itidem de Vita, & alios contra *Apionem* cum MSS. collatos exhibent. Et hæc quidem de Codd. MSS. qui vel in tempore vel ſerius ad nos pervenerunt, quibuſque vel in Notis uſi ſumus, vel prout citius tardiusve ad nos venerunt, inter Addenda collocavimus.

Progredior jam ad Doctorum Virorum Curas quibus auctior hæc Editio quam *Hudſoniana* procedit, quæque vel editas Notas vel ineditas complectuntur. Editæ ſparſim fuerant Notæ *Edw. Bernardi* & *Henrici Aldrichii* ad aliquot Antiquit. & de Bello libros; item *Franciſc. Combefiſii* ad Librum de Maccabæis; *Jacobi Gronovii* ad Decreta Romana & Aſiatica: Ineditæ autem, & quas nunc primum damus, *Joannis Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, & *Hadriani Relandi*, quibus noſtras ſubinde animadverſiones correctioneſque adſperſimus. De ſingulis horum aliquid dicendum eſt, ut & inſuper de illis, in quas fruſtra inquiſivi.

Norunt omnes, magno impetu atque maximo labore ad *Joſephi* ſcripta provolaſſe virum undecunque doctiſſimum, & ab orientali præſertim literatura inſtructiſſimum, *Edwardum Bernardum*. Tota hiſtoria *Joſephi Bernardini* & abortivi veluti fœtus, expreſſe admodum continetur in Vita ejuſdem, quæ a *Thoma Smitho* edita eſt Londini MDCCIV. una cum *Roberti Huntingtoni*, Epiſcopi *Rapotenſis*, Vita & Epiſtolis. At quoniam iſtius libelli pauca admodum impreſſa ſunt exemplaria, & ob id in paucorum verſetur manibus, ipſa ejus verba apponam, prouti leguntur pag. 29. & ſeqq. *Jam ſibi redditus Bernardus, ad anteactos labores, iſto itinere per annum & ultra intermiſſos, alacriori animo reverſus eſt. Habuit vero, ſi quiſquam alius, vaſtum omniumque diſciplinarum capax ingenium, quod induſtriam, laxamentis debili infirmoque corpori ſuſtentando neceſſariis ægre cedentem, multo minus turpi*

otio

otio & ignavia obſoleſcentem, nunquam deſtituit. Veruntamen licet ſcientias Mathematicas ex inſtituto Profeſſionis diligenter quidem excoluerit, uti poſtea videbimus, tamen longe fortiori animi propenſione & genio ductus, amœnioris literaturæ, puta Hiſtoriæ, tum ſacræ tum prophanæ, omnium gentium omniumque ſeculorum, Chronologiæ & Antiquitatum ſtudium magis deperibat, habebatque in deliciis. Nec diu pulcherrima & maxime optanda ingenii vires hac ex parte late explicandi defuit occaſio. Ante plures annos D. Fellus, illius opera uſurus, Joſephi, *præſtantiſſimi Hiſtoricorum, & poſt Scriptores ſacros maxime æſtimandi, novam, eamque cæteris omnibus emendatiorem, editionem typis Sheldonianis adornare conſtituerat: ſed ab iſto propoſito, neſcio an ſubſidiis ad id opus complendum deſtitutus, an ex fama de V. Cl. Andrea Boſio fere ubique ſparſa, quod ille nimirum eundem quoque edendum deſtinaſſet, collectis undique e codicibus MSS. Viennenſibus, Lipſienſibus, Schluſingenſibus, quos ipſe,* * *Vir maxime induſtrius ſagaxque, & in Græcis literis excellens contulit, variantibus lectionibus, & etiam e Pariſienſibus & Florentinis, quorum nimirum lectiones amicorum ſuorum curæ ac humanitati debuit, aut aliorſum impeditus, tunc ſibi deſiſtendum eſſe pro prudentia ſua voluit, præſtolaturus, donec foetum iſtum nobilem, quem omnes pulcherrimum ſuiſque partibus abſolutum fore & ominabantur & optabant, prelum Lipſienſe, obſtetricante doctiſſimo Boſio, parturiiſſet. Ille iſta bona ſpe per multos annos concepta, & quæ luctuoſa Boſii, de re literaria ſcriptis ſuis hactenus præclare meriti, & opere deſtinato longe præclarius merituri, morte plane decollaverat, fruſtratus, metam, ſine læſa cujuſpiam æmuli curſoris in iſthoc ſtadio ambitioſe certaturi fama, jam attingi poſſe ſatis gnarus, iſtius incepti, auſpiciis ſuis, qui omnia in Academia potuit, maturandi ſive gloriam ſive onus in Bernardum curavit transferendum. Bernardus autem inſtar ſapientis Architecti de omni idonea re materiaria, inſtrumentis, reliquoque neceſſario apparatu, ante jacta ædium condendarum fundamenta, ſumme ſolliciti, quantum eſſet exemplarium manuſcriptorum, tum Græci textus, tum verſionis Epiphanianæ in noſtris Bibliothecis latentium, primo in uſus ſuos comparavit, ſchedis Boſianis, jam illo inſtigante, ab hæredibus ingenti pretio redemptis, & magni ſane faciendis: cum ex Samuelis Petiti largis commentariis longe antea in Bibliothecæ Bodleianæ gazophylacium ex Gallia tranſvectis, vix quippiam ſubſidii ad illuſtrandum textum colligi potuerit, (demptis exceptiſque quibuſdam e membranis Peireſcianis, ab illo Viro ingenioſiſſimo olim excerptis)* † *quos nimirum ſpiſſa Rabbinicarum obſervationum farragine ad nauſeam uſque oppleviſſet. Deinde, Bernardus, ſpecimine operis Joſephici edito, doctiſſimos Amicos ſuos per Galliam, Belgium, & Germaniam, alibique ſparſos, crebris literis ſolicitavit, ut ſuppetias in hac re omnibus profutura laboranti ferre vellent. Vix quicquam nuncii aut faventiori aure exceptum aut ſonantiori plauſu. Omnes bona dicere de opere & Editore certatim gaſtiebant: & inter ipſos quoque D. Iſaacus Voſſius, acerrimus ingeniorum cenſor, imo laudum, quas aliqui jure vendicaverint, ſive ex exquiſitiſſimo judicandi acumine, ſive ex moroſitate indolis, ſæpe nimium quam parcus. Hiſce ſubſidiis inſtructiſſimus Bernardus grande hoc opus jam aggreſſus eſt; fruſtra querelas ſuas de hac palma ſibi prærepta interponente D. Monachio Leidenſi, inque illo, craſi licet labore continenti vigiliiſque pene exhauſta, ac viribus debilitatis, alacer & ſibi conſtans, neglecta bonæ valetudinis cura, diu perſeveravit. Unde vero contigerit, quod opus iſtud deſideratiſſimum & tanto molimine elaboratum, quaſi in medio abruptum, pro deplorato relinqueretur, ſalva & integra manente D. Bernardi fama, hoc paucis indicabo. Multi verſionem Epiphanii, tanquam imper-*

** *fe-*

* Ad D. Boſium ſcripſit Bernardus A. M.DC.LXXIII. de hac, quam dudum aggreſſus eſt, editione, epiſtolam inter cæteras de eodem argumento ad illum datas editum, pag. 137. Vide epiſtolam Schelhammeri ad eundem, p. 462. Vide quoque D. Lionelli Jenkinſii epiſtolam ad eundem, p. 425. De literis vero hiſce D. Jenkinſii v. epiſtolam D. Ezechielis Spanhemii ad Boſium, p. 465.

† Vide epiſtolam Bredelii ad Boſium, p. 350.

fectam, indoctam, & Græco textui in quamplurimis parum respondentem, redarguentes, novam, vel saltem Gelenii interpretationem recognitam & emendatam, ubi iste Vir doctissimus præ festinatione aut oscitantia sensum Authoris non rite fuisset assecutus, importune & pene ingestis convitiis desiderarunt, & de variantium lectionum in molem vix tolerandam excrescentium copia acriter questi sunt. Quod & ipse primo inspectis perlectisque, D. Bernardi rogatu, antequam typis excluderentur, schedis, objectum iri facile præsentiebam, amice monens, in his tanto cum labore, ne dicam curiositate, annotandis, inque censum referendis, omnem operam inutiliter collocari: paucis tantummodo, quarum ope vera Græci, ubi aut luxatus aut corruptus jacebat, textus lectio erui & restitui potest, exceptis, & cum cura seligendis: exemplo Viri præstantissimi, & in hisce literis tractandis summo cum judicio exercitatissimi, Henrici Valesii, quod imitandum proposui: versionibus Rufini Aquilejensis & Epiphanii Scholastici sæpenumero ab illo consultis, inque novum examen, ubi opus erat, revocatis. Librarii autem, alii ex aliis transcribentes, voces sæpe aut mutarunt aut addiderunt, prout ipsis lubebat: unde pro numero exemplarium, si plura suppetiissent, feracior ejusmodi lectionum seges, non cujuspiam bonæ frugis, & plane resecandæ, continuo excresceret. Quod de quamplurimis quoque Græcis lectionibus, quarum tamen diversa ratio laboriosa exploratione melius indigeret, pariter dicendum est: sæpe enim pompæ quasi causa & ad ostentandam diligentiam ab Editoribus recentioris ævi accumulari solent. Maxime vero displicuit Commentariorum prolixitas, in quibus integræ Dissertationes, ad calcem operis meliori jure rejiciendæ, aut justo volumine seorsim edendæ, extra omnem, ut hi putabant Censores, necessitatem inferuntur. Hinc inter Curatores & D. Bernardum primo ortæ simultates, deinde mutua displicentia, & apertæ lites, utrisque, pro diversa, quam secuti sunt, sententia, argumentis ultro citroque agitatis tenacissime inhærentibus. Hoc ussit animum Bernardi, ægerrime ferentis, aliam methodum, contra quam ipse statuisset, sibi juberi ineundam. Cessant operæ Typographicæ, nec amplius jam, Democraticis Schismaticisque rempublicam literariam, pariter ac civilem & ecclesiasticam, turbantibus, præsertim post D. Felli, præcipui hujus editionis fundi, animam in cœlis receptam, de edendo integro Josepho sumptibus Universitatis erat cogitatum. Post sex septemve annos, D. Bernardus importunis trium bibliopolarum Oxoniensium precibus victus, opus illud denuo in manus sumpsit, jam contractiori forma ad modulum novi speciminis publicandum: cum vero flagrante bello tanto oneri ferendo vix essent, paucis schedis impressis, jam suæ temeritatis satis convicti, & ipsi quoque destiterunt. Ita de Josepho ejusque Chronologia restituta conclamatum est: cujus tristi fato comites & assecla, Aristeas, Josephus Gorionides, & Hegesippus de excidio urbis Hierosolymorum, *prostrati, tantisque sub ruinis sepulti jacent. Quantum vero in omni literarum genere excelluerit Bernardus, qualem Polyhistora & Criticum, quanta subtilitate ingenii, quam solerti pollentem judicio, quam in intricatissimis temporum supputationibus accuratum, quam in Scriptoribus omnium generum, Latinis, Græcis, Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Armeniacis, Copticis, legendis familiarem, quam antiquitatum sacrarum prophanarumque probe callentem, in Scholiis, annotationibus, & dissertationibus in quatuor libros Archæologiæ Judaïcæ Flavii Josephi, & partem quinti, (in his enim solis illius sudavit industria, nec ultra in alienam provinciam extenditur) se præstiterit, supervacanei erit laboris hic pluribus ostendere: cum id jam omnes, distractis exemplaribus, norint, & ubivis sit testatissimum. Dolebunt mecum harum literarum studiosi & amantes, hisce, sive æquis sive iniquis, interpellationibus, grave istud damnum, quod vix seculum reparaverit, Reipublicæ literariæ contigisse.*

Hujus *Bernardi* Curas integras, prout ad Græca ipse edidit, suis locis adposuimus, excerpserat enim modo pauca quædam, quæ ad Varietatem Le-

Lectionis facerent, *Hudſonus*; quum *Græca* dico, intelligo Notas ejus in *Joſephum* inchoatas & editas, quæ *Græcam* ejus dictionem aut hiſtoriam illuſtrant; plura enim in ejus Editione *Latinam* Veteris Interpretis verſionem ſpectant, quæ nullum hic locum merebantur, quod aliam atque novam Cl. *Hudſoni* interpretationem ſecuti ſumus. Inter illos libros, quos de Bello edidit, in Primo atque parte Secundi crebro in Notis *Aldrichii* nomen legitur. Fuit autem *Henricus Aldrichius* Rector in Ædibus Eccleſiæ Chriſti; eratque omnibus humanioribus ſtudiis egregie excultus; muſices gnarus & Muſarum amicus, Poëta quoque haud mediocris; Indulgentia ſumma exſtitit erga Alumnos, præſertim Nobiles, qui ſub ejus auſpiciis vivebant, diſciplinæ alias Eccleſiaſticæ exactor rigidus, Presbyterianarum partium inimicus atrox, Regiæ vero auctoritatis propugnator acerrimus. Diu vixit in Academia ſumma cum gratia & virtutum omnium laude; perpauca ſcripſit, exque ſuis ipſe ſcriptis nihil fere edidit, factis vero ſuaviſſimam ſui memoriam amicis & poſteris reliquit.

Franciſci deinde *Combefiſii* Commentarium ad libellum de *Maccabæis* inter reliquorum Notas inſeruimus. Opuſculum hoc cum Notis ejus & nova contra *Eraſmum* Verſione editum erat in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum, atque inde in *Joſephi* ſui Appendicem receperant *Lipſienſes* anno MDCXCI. Denique, & Præceptoris quondam noſtri honoratiſſimi, *Jacobi Gronovii*, doctiſſimis ad ingentem iſtam Lacunam, ab iſto primum expletam, Notis meritum locum adſignavimus.

Apparent autem nunc primum *Jo. Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, atque *Hadriani Relandi* ad *Joſephi* Opera Omnia Notæ. Exemplar *Cocceji* ubique ad oras adſperſas habebat MSS. collationes, *Bigotianas* videlicet ex duobus Codicibus optimæ notæ ad Libros x. priores. Antiq. *Voſſianas* vero ad reliquos, ut & Libros de Bello. *Bigotianæ* quidem in plurimorum venerunt poſſeſſionem, nam & *Bernardus* habuit, & *Hudſonus*, & ipſe reperi in *Joſephi* Editione Baſileënſi ad marginem diligenter adſcriptas, habuique ex humanitate plurimum reverendi *Myſtæ* Harlemenſis Eccleſiæ *Abrah. Allardini*, qui inſuper alterum exemplar *Joſephi* poſſidet, in quo omnia illa, quæ ſua manu in meo *Jo. Coccejus* perſcripſit, alia nitidiore deſcripta exſtabant. Quorum librorum etſi propter Originales, aliosque a priore manu, non magnus mihi uſus eſſe potuit; volui tamen publice exſtare commendationem hanc honeſtiſſimam ſuaviſſimi quondam in literarum rudimentis, altioribuſque deinde diſciplinis, mei ſodalis. Multas conjecturas libro ſuo adſcripſerat *Coccejus*, quas fideliter ſub ejus immortali nomine publicavimus. *Relandi* vero meritum haud exiguum quoque erga *Joſephum* exſtitit; inſerta enim charta pura, ubique Notas ſuas & Animadverſiones ſeminaverat, in numerum molemque majorem excreturas, ſi per acerba, heu! tanti viri fata licuiſſet. Sunt tamen illæ tales, ut adfirmare auſim, plurimam Auctori Maximo lucem affundere, atque ingenium ſcribentis doctrinamque mirifice commendare. Debemus illas hæredum laudatiſſimæ benevolentiæ. Magna apud omnes Eruditos fama eſt *Ezechielis* illius *Spanhemii*, qui non modo ſuis præluxit majoribus, ſed inexpletam omnifariæ eruditionis videtur habuiſſe copiam. Notum erat nobis exſtare Codicem manu ejus notatum in Bibliotheca Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, ſed ardua via adipiſcendi; tandem eluctatus moleſtias, ipſum Exemplar manu ejus ubique conſcriptum nactus ſum, mittente Cl. viro *Maturino Veyſſière la Croze*, Regiæ Majeſtati a Bibliotheca, idque ex ſingulari humanitate Baronis *de Printz*, qui ipſe addita Latiniſſima Epiſtola, verbis quoque honorificentiſſimis munus illud exornavit. Et utinam immortalitate dignus ille Heros adhuc inter vivos verſaretur; quo omnes commendata illa tot virtutibus adſpicientes ora, ut *Joſephi* quoque *Spanhemiani* Servato-

rem ſuſpicerent! In recenſendo autem *Joſepho* duo intendit Ill. *Spanhemius*, primum ut *Joſephi* dictiones & narrationem ubique inter ſe conferret, dein ut rariora verba atque ſignificantiores dictiones, quales multæ in nobili hoc Auctore occurrunt, ex *Homero*, *Æſchylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Heſychio* & aliis, illuſtraret; quæ quidem omnia plurimum ad Scriptoris hujus intellectum facere, nemo inficias iverit. Breves plerumque ejus Notæ ſunt, neque mirum, quum in ora Editionis *Geleniane Genevenſis* omnia illa ſcripſerit, manu difficili, per citationes locorum ad paginas, quæ ut Novæ huic Editioni per Capita & Paragraphos aptarentur, multo labore conſtiterunt. Haſce notas adepti ſumus, ubi typi perveniſſent jam ad finem Lib. Quinti. Uſi itaque mox ſumus illis ab initio Libri VI. & quæ notata erant ad Libros V. priores, inter Addenda ſeu Appendicem locavimus pag. 416. Exemplari *Spanhemiano* complures chartæ ſolutæ adjectæ erant, manu ejus deſcriptæ, quæ præter alia multa Indicem quoque Geographicum pulcherrimum, atque alios continebant Indices; unde apparet omnino animum ad *Joſephi* Editionem applicuiſſe inſignem illum Virum. Comprehendebant pagellæ iſtæ ſolutæ Chronologica *Joſephi*; Æras apud *Joſephum* in Hiſtoria Sacra & Externa obſervatas; Rectores *Syriæ* & *Judææ*; *Judææ* Præſides & Procuratores, nomina item aliorum Præſidum in *Joſephi* ſcriptis occurrentia; Obſervationes de *Joſepho* ipſo; Loca & Verba in *Joſepho* ſuſpecta & notanda; verba denique *Joſephi* apud *Heſychium* obſervata; Quæ omnia collocata ſunt in extremo Tom. II. pag. 402. & ſeqq.

Omnibus hiſce Variorum Doctorum Notis inter *Hudſonianas* locum dedimus, ſed ita, ut ſemper illorum nomen adpingatur, ubi vero nullum additum nomen eſt, eas ſciat L. B. *Hudſonianas* eſſe. Crebro autem in illis, ut & in Addendis (jam loco ſuo inſertis) & Addendis *Hudſonianis* nomina leguntur Eruditorum Virorum *Ibbetſoni* & *Lauthii*, quorum conjecturæ ibidem laudantur; in hoſce ante mihi ignotos inquiſitione facta, *Ibbetſono* prænomen *Richardo* dari agnovi, virumque ipſum privatam vitam & paucis notam egiſſe; *Lauthios* vero eſſe duos ejus nominis, in pagis prope Londinum degentes, quorum ulteriorem notitiam dare nequeo.

Jam tandem aliquid quoque adferam de iis, quæ feruntur in ſermonibus, Doctorum Virorum lucubrationibus, quæ vel interciderunt, vel in occulto ſervantur. Præter hoſce ſcilicet quos modo memoravi, notum eſt *Petrum Cunæum*, *Stephanum Le Moyne*, ſive *Monachium*, *Gottfridum Olearium*, & *Jacobum Gronovium* ſerio omnes de edendo *Joſepho* cogitaſſe. *Petri Cunæi* laborioſa commentatio, repetita ſæpius lucerna evigilata, voracibus flammis, ipſo quidem volente & coram jubente domino, abſumta eſt. Quum etenim Clariſſimum illud Academiæ noſtræ Lumen, quæ ultima ipſi fuit gravaretur ægritudine, ſentiretque ſibi vitæ lucem, ſe cito ſuis defuturum; captata occaſione quum juxta focum forte decumberet, neptem ſuam juſſit certum chartarum faſciculum (quo videlicet omnia quæ ad *Joſephum* adnotaverat comprehendebantur) ex Muſeo ſuo adferre, atque allatum coram oculis ſuis igni injicere; quod ita factum ex Ampliſſimis doctiſſimi iſtius Viri nepotibus intellexi. Incerta magis de *Monachii* laboribus fama eſt; volunt, denſum fuiſſe ipſi Volumen, in quod omnia (ut erat diffuſæ admodum eruditionis) quæ ad *Joſephum* aliquo modo trahi poſſent, conjiciebat; certum vero illud, ipſum dolore percitum, quod *Bernardus* novam hujus Auctoris Editionem occupaſſet, abjeciſſe per tempus conſilium ſuum de edendo *Joſepho*, atque plurima ex illo Obſervationum Oceano in Libros, quos ſub titulo Variorum Sacrorum edidit, derivaſſe. Dicitur tamen poſtea ad antiquum reverſus laborem; ſed intervenit ſuprema dies, atque ita imperfectum relictum non modo illud opus eſt, verum nuſquam quoque denſum

illud

illud Volumen, multis ante (ut ferunt) viſum & oſtenſum, apparuit, licet etiam nomine Magiſtratus inquiſitio per Domeſticos eſſet habita, quod mihi etiamnum quædam ex illis ſuperſtes ita ſe habuiſſe adfirmavit. *Olearium* quod attinet, adfirmare nequeo, an aliquid ad prelum paratum habuerit, amici ex Germania nunciarunt mihi nihil ex lucubrationibus ejus in hunc Auctorem inveniri. *Jacobi Gronovii* denique ipſe aliquid vidi penes filium *Abrahamum*, inchoatum non perfectum, Notulas videlicet, quæ non ultra primum Antiquitatum librum pergerent, atque adeo vix ad vigeſimam nonam integri *Joſephi* partem pertinerent; ſcriptas in ſchedis tumultuariis; neque tamen illas neglectui habuiſſemus, ſi noſtri arbitrii ea res fuiſſet; famam vero Viri & Eruditionem multo melius tuebuntur doctiſſimæ illæ ad Decreta Romana & Aſiatica Obſervationes, quas ſuo loco inſeri curavimus. Nihil etenim, quod prece vel pretio acquiri potuit, a nobis fuiſſe prætermiſſum patere poteſt ex Notulis poſtumis *Joannis Sibrandæ* Franequerani, atque in patria ibidem Academia Prælectoris quondam Græcarum Literarum; quæ & ipſæ non ultra primum iſtum Librum progrediuntur, & tamen legi poſſunt poſt eundem pag. 60. & nobiſcum ultro communicatæ fuerunt a praeſtantiſſimo *Joanne Doitſma*, Hornanæ Scholæ prudentiſſimo Moderatore.

Et hæc quidem ſunt, quæ ad *Flavii Joſephi* contextum illuſtrandum ſumma cum cura a nobis requiſita, vel ultro a Viris Doctis, quorum nominibus publice a nobis honos (ut par eſt) habetur, ſuppeditata fuerunt. Quoniam vero Tomus Poſterior mole ſua Priorem minime æquaret, in illum conjecimus quæcunque vel ſerius accepimus, vel integros inplebant libellos, ad Joſephicam tamen ſcriptionem facientes. Unde præter illas, quas memoravimus, Collationes, invenies ibi Doctiſſimi Viri *J. Waſſe* Specimen Examinis V. L. *Hudſonianarum* pag. 51-56. *Jo. Alberti Fabricii*, Germanorum longe clariſſimi, Excerptum ex Bibliotheca Græca de *Flavio Joſepho*, ſed plurimum ab auctore, qui pro ſua humanitate id ad nos tranſmiſit, locupletatum, pag. 57-71. Sequuntur dein Præfatio *Arnoldi Peraxyli Arlenii*, longe pulcherrima ad *Diegum Hurtadum de Mendoza*, quæ præfixa Editioni *Baſileënſi* immerito ab aliis Editoribus fuit neglecta, pag. 72-75. aliarumque ſimul ſubſequentium Editionum Præfationes, ut & *Thomæ Ittigii* laudatiſſima Prolegomena, pag. 76-95. Appendix dein ad *Flavii Joſephi* Opera, quæ una cum *Ittigii* Prolegomenis in poſtrema Editione *Joſephi* Germanica exſtat, olim a *Jo. Alberto Fabricio*, ut ipſe teſtatur, tunc adhuc admodum juvene (vide ibidem paullo ſuperius pag. 76.) congeſta; qua continentur *Ariſteas* de LXX. Interpretibus, Fragmentum *Joſepho* tributum περὶ πανὸς, & alia quædam, quæ inveniri ibidem poſſunt uſque pag. 156. interpoſitis dein quibuſdam V. L. habes Excerptum de *Joſepho* ex *M. Andreæ Frankenbergeri* Inſtitutionibus Antiq. & Hiſtor. pag. 182-185. quod excipiunt *Caroli Daubuz* Libri duo, quibus aſſeritur *Joſepho* ut legitimum Teſtimonium illud vexatiſſimum de *Jeſu Chriſto*, uſque pag. 232. quibus ob argumenti ſimilitudinem adjunximus xxx. *Epiſtolas Philologicas & Hiſtoricas* plurium eorumque celebriorum in literis Virorum, quæ minori olim forma editæ Noribergæ anno 1661. cura *Chriſtophori Arnoldi*, Eruditorum uſui minus patebant, & procedunt uſque pag. 285. Teſtimonium illud de Jeſu exſtat in Editione noſtra Antiqu. Lib. XVIII. Cap. III. §. 3. pag. 876. atque ibi cum verſaremur, de peculiari Diſſertatiuncula ſuper illud cogitatio animum ſubiit, cum alia, quæ Numiſmata, *Joſepho* illuſtrando ſculpta, explicaret (quæque hanc Præfationem meam ſequitur) ad finem Tomi II. adjicienda; Sed, ut verum fatear, quæ dici poſſunt, dicta ſunt omnia, & quantumvis clamitent Faber, & qui illum ſequuntur, omnino *Joſepho*, ita

ut legitur, tribuendum existimo, quæcunque Scriptorem nobilem causſa ſtimulaverit, ut nobiliſſimum hoc emblema purpuræ ſuæ aſſueret.

Poſt hæc omnia occurrit *Petri Brinch*, apud *Danos* Collegii Medicei Inſpectoris Chronologiæ & Hiſtoriæ *Fl. Joſephi* Examen, quod editum *Hafniæ* A. MDCCI. rariſſime in hiſce terris viſum, ab amicis *Hafnienſibus* ad me transmiſſum eſt. Scriptum vero illud, in quo ab origine Mundi uſque ad mortem Herodis Magni Chronologiam Joſephicam examinat; & præterea ex Antiquitatibus ejuſdem Judaicis notat & examinat ea, quæ Scriptoribus Sacris V. T. parum conſentanea, vel certe illis non ſunt memorata, invenitur pag. 290-304. Et quoniam hic mentio incidit diſcrepantiæ cujuſdam *Joſephicæ* cum S. S. commodum inſerere heic lubet ſtricturas quaſdam, quas adſcripſerat in fronte libri ſui Reverend. *Albertus Alberthoma*, Eccleſiæ Lugd. Bat. quondam paſtor fideliſſimus, quique in literis plurimum ſibi vixit, miraque cura atque diligentia omnes Bibliothecæ ſuæ libros a capite ad calcem maxima cum attentione legerat. Joſephum inter illos avidiſſime pervolutaverat, ut adſcripta ubique loca ex aliis ſcriptoribus, inter legendum obſervata, abunde teſtabantur. Is itaque hiſce ipſis verbis ad hæc Capita ſeu Numeros retulit crimina quædam, ſeu aſtutias *Joſephi* noſtri.

I. *Plerumque Auctor* COPIOSIUS COMMEMORAT, *quæ a Moſe & Sequentium temporum Hiſtoricis Sacris compendio tradita ſunt, & narratione ſua quamplurimis Scripturæ locis lucem affundit: quod inprimis obſervare licet l.* 4. *c.* 8. *Antiq. ubi ſæpiſſime legum Moſaïcarum rationes & cauſas exponit.*

II. *Nonnunquam tamen (neſcio quo conſilio)* OMITTIT, *quæ tradiderant Scriptores Sacri: ita pauciſſimis mentionem facit raptus Eliæ: nihil quoque refert de Naamanis lepra ope Eliſæi curata.*

III. *Rurſus varia Hiſtoriæ Sacræ* ADTEXUIT, *quorum ſola fides penes noſtrum Auctorem eſt. Vide quæ ſcribit de Moſis rebus geſtis in Ægypto. ſic Plurima Hiſtoriæ Salomonis admiſcuit, de quibus altum in S. Litt. ſilentium.*

IV. ORATIONES *a ſummis viris publice habitas totidem quaſi verbis repræſentat, & velut integras exhibet, quorum fragmenta ſolummodo in S. Libris ſuperſunt, prout mos quoque eſt Hiſtoricis præſtantiſſimis Livio & aliis. Conſer Voſſ. de Arte Hiſtor. c.* 20. 21. *& Juſtin. l.* 38. *c.* 3. *in f.*

V. *Ad eundem modum Epiſtolas, velut ex autographo recitat; e. g. literas Hirami & Salomonis.*

VI. *Inprimis notandum eſt*, AUCTOREM NOSTRUM SOLLICITE CAVISSE, NE NARRATIONES DE REBUS SACRIS MINUS PLACEANT GENTILIBUS:

1. *Hinc* MIRACULA *a Deo olim edita, ad captum Ethnicorum vulgo exponit. Exempla videri paſſim poſſunt.*

2. *Eo ſpectat formula, ſæpe ab Auctore uſurpata ut in fine Lib.* 11. *&c.* SED DE HIS UT CUIQUE LIBET, ITA SENTIAT.

VII. *Sæpiſſime profert* TESTIMONIA AUCTORUM GENTILIUM, *ad confirmationem Hiſtoriæ Sacræ.*

VIII. *Plurimum quoque utitur* LOCUTIONIBUS, *Græcis & Romanis Scriptoribus uſitatis.*

1. *Eo quoque referendum eſt, quod Hebræorum menſes vulgo interpretatur mox adjecta appellatione Macedonum, aliquando etiam Ægyptiorum.*

2. SUPPUTAT *quoque* TEMPORA *per Olympiades & per annos Coſſ. Rom.*

IX. SOMNIA, *quæ viris quibuſdam Sanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis Veterum. Erat autem Joſephus ipſe interpretandorum ſomniorum peritus, uti de ſe teſtatur.*

X. DIVINA ORACULA (*quæ Romanum Imperium ſpectant*) *ita vulgo exponit, ne ingrata queant eſſe Romanis. e. g. illa quæ notat de ſomnio Nabuchodon. & paſſim.*

XI.

XI. Ut Judæorum Gentem *Ethnicis commendet*,

1. *Eorum hoſpitalitatem & benignitatem erga alias gentes maxime laudat.*

2. *Principum extraneorum munificentiam erga Judæos ſtudioſius etiam commemorat.*

XII. *Adde quod in Græcorum & Rom. gratiam cenſeat Joſephus ſacram Poëſin fere contineri metris earum gentium. Clerici Ep. Hieron. p.* 311. Hæc ille.

Similis fere argumenti ſunt Diſſertatiunculæ quædam, ſtudioſe conſcriptæ ab *J. B. Ottio*, atque ad nos tranſmiſſæ ab eodem Eruditiſſimo Viro, curante plurimum Reverendo *F. A. Lampe*, S. Th. celeberrimo in Ultrajectina Academia Profeſſore. Continent *Omiſſa Varia a Flavio Joſepho*, & inſuper *Centuriam Locorum N. T. cum Flavianis vel Phraſibus vel Hiſtoriis aliquid commune habentium &c.* quæ quidem ultima pars ſpecimen continet laboris utiliſſimi, ſi quis eum ſubire vellet, ut ad Raphelii morem, ſicut ille ex Polybio, Xenophonte atque Arriano collegit, quæ ad N. T. illuſtrationem faciant, *Joſephum* quoque accurata induſtria perlegeret; quem plurimum in phraſi ſua atque verbis cum S. S. N. T. convenire inter legendum ſæpiſſime deprehendimus. Miſit vero haſce Obſervationes inprimendas Auctor, ut ſalvam literatis moveat Lexici in *Joſephum* Operoſioris commemoratio atque promiſſio, in quo ſecundum literarum ordinem pag. 320. in fine, congeſta dicit quidquid vel *Joſepho* vel ex *Joſepho* S. S. lucem credidit adferre poſſe, & ſic quaſi *Concordantiam* fore *Joſephicam*. Verba ejus hæc ſunt: *Hanc Centuriam ſpeciminis ſaltem loco damus; poſſent enim in ſexcenta alia Scripturæ etiam Novi Teſtamenti loca pura ſiſti, quibus aliquid vel ex Joſepho lucis affunditur vel ex Scriptura ipſi. Majores noſtri labores ex quibus hæc excerpſimus, in modum Lexici conſcripti juſtum & magnum Volumen in Folio habent & quaſi Concordantiam, infinitis Obſervationibus refertam, cumprimis in iis quæ ad Geographiam pertinent, quibus parum aut nihil deſit, dein quæ rem Numismaticam veterem illuſtrant, conſignata enim ſunt non paullo minus quam mille Hebræa, Græca, Romana Numiſmata, quæ omnia vel abſolute vel quodammodo ad hunc Authorem referri poſſunt.* Ipſius Lexici Specimen habes pag. 319. ex quo conſilium & modus Viri Præſtantiſſimi omnibus patere poteſt. Sed in ejus Libri editione obſervandum erit, prius omnia *Joſephi* loca, quæ ex Veteribus ante *Hudſonum* Editionibus expreſſa ſunt, conferri ad noviſſimam debere, ut non ſolum Libri, Capita, Paginæ, ſed verba quoque reſpondeant; dein ut Numiſmata non alia adferantur, niſi quæ *Joſepho* illuſtrando faciant, eaque, ſi fieri poſſit, multa hactenus inedita oſtendant, Nummi ipſi juſta magnitudine, non veluti æquales picturæ ſculpantur, neque archetypis deteriores, in quo tantum propter inſcitiam artificum ex Typographorum avaritia peccari video, ut pluries, imo nonnunquam prima vice repetiti, vix umbram ſimilitudinis oſtendant. *Ottiana* iſta comparent pag. 305-323.

Sequitur dein pag. 324-329. Diſſertatio *Chriſtophori Cellarii* contra iſtum celeberrimum Novatorem *Joannem Harduinum*, qua contra illum *Flavii Joſephi* de *Herodibus* hiſtoriam a Νοθείας ſuſpicione vindicat. Agmen denique claudit Opuſculum Doctiſſimum, *Chriſtiani Noldii* Hiſtoria *Idumæa*, ſeu Diatribe de Vita & Geſtis *Herodum*. pag. 333-401. Quæ enim ſuperſunt ſuperius memoravimus, *Spanhemiana* videlicet & Collationes qualdam MSS.

Univerſum Opus Indices claudunt; Auctorum videlicet, qui a *Joſepho* citantur; Vocum Græcarum, quæ obſervatu digniores apud *Joſephum* occurrunt; Chorographicus Regionum, Urbium, Locorum &c. multum ex ſchedis *Spanhemianis* ſuppletus atque emendatus, ſicuti in illo quoque Rerum, qui ſequitur plurimum Incomparabilis ejus viri nobis profuit induſtria. Index Quintus atque ultimus nomina habet Scriptorum quibus in Notis aliqua lux affunditur.

****

Et

Et tantum erat, *Candide Lector*, quod præfari neceſſe erat, ut & ſuſcepti Operis atque Benigniſſimi Numinis auxilio abſoluti, ratio conſtaret; ſuuſque honos haberetur tot Viris Clariſſimis, de *Joſepho* & Re Literaria optime meritis, a quibus maximum huic Editioni momentum acceſſiſſe fateor.

Tria reſtant verba. Sæpius in Notis ad Tabulas Numiſmaticas (præſertim ab Ill. *Spanhemio*) provocari videas; eratque animus ad finem Tomi Secundi illas ponere, ſed mutavimus poſtea conſilium, & melius duximus poſt hanc Præfationem eaſdem collocare. Adjunximus iiſdem brevem interpretationem, qualis ſcilicet pro *Joſepho* illuſtrando ſufficiebat, & paſſim quoque ſignificavimus ad quæ loca in Auctore noſtro pertinerent, & ubinam a *Spanhemio* vel Nobis in Notis mentio eorum injecta eſſet. Nummi vero inter eos haud vulgares occurrunt, & nonnulli qui nunc primum ex Muſæo noſtro, vel incogniti antea, vel integriores prodeunt; quod ſupereſt, labore Noſtro fruere, & Literarum Felicitati bene precare.

ADDENDA ET EMENDANDA.

De Bello Jud. Lib. II. *Cap.* VIII. §. 9. inter τὶς & ἀκόντων intercidiſſe σ'. exiſtimat *Petitus* in Var. Lect. p. 204. ſc. *invitis ſex à novem qui adſunt* Cap. XIV. §. 1. in initio pro ἐπιτροχὴν legit ἐπισοχὴν *Caſaub.* Cap. XVI. §. 4. pag. 188. in Notis Hudſoni pro *cis Iſtrum*. repone *trans Iſtrum*. Ibid. pag. 189. in f. ad illa *Octo menſibus* conferri meretur *Lipſius* de Magnitudine Rom. II. 10. pag. 190. lin. 18. pro *pendit* lege *pendet*. Cap. XVIII. §. 1. pag. 197. ad primam notam addiderat in Add. *Hudſ.* Lectionem Γεβωνῖτιν ex Bod. rectam forſitan eſſe, & conſuli debere *Relandum* in Palæſtina pag. 199. Ibid. §. 3. p. 198. in verſione ad *diſſimulantes illorum fidem*, notaverat in Add. *Hudſon.* Fortè, *ineſcantes illorum fidem*. ut & §. 5. *audaciores—è medio formidandos autem earcere detinebant* ſeſe malle. dubitatque an non Κέστιον Γάλλον ſcripſerit *Joſephus* ibid. §. 11. in init. pro eo quod legitur Κέστιον Γάλλον, Cap. XIX. §. 5. Vide *Savilii* Notas ad *Tacitum* p. 115. Ed. *Arg.* §. 8. in f. pro *Beteron* repone *Bethora*.

1.
Æ.s.

2.
Æ.s.

3.
Æ.

4.
Æ.s.

5.
Æ.s.

6.
Æ.s.

7.
Æ.s.

8.
Æ.

9.
Æ.

10
Æ.s.

11.
Æ.s.

12.
Æ.s.

13.
Æ.

14.
Æ.s.

15.
Æ.

16.
Æ.

17.
Æ.

18.
Æ.

19.
Æ.s.

20.
Æ.s.

SIGEBERTI HAVERCAMPI NOTÆ IN TABULAS DUAS NUMISMATICAS,

QUÆ CONTINENT NUMISMATA XLI. PRO ILLUSTRANDIS VARIIS JOSEPHI LOCIS.

Nummi, quibus Aſteriſcus apponitur, ex Muſæo Noſtro vulgantur.

TAB. I.

um. 1. ΑΤΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. *Caput* Hadriani, *corona laurea, radiis inde erumpentibus, quaſi alter* Apollo, *decori. Ab altera parte dimidia ratis eſt, cum literis quibuſdam lectu difficilibus, ſed ex quarum reliquiis apparet pertinere Numiſma ad* Dorenſes, *qui ob beneficium aliquod ab* Hadriano *acceptum ſeſe* Sebaſtenos, *i. e. Cæſareenſes vocant.*

Doram, Phœniciæ *civitatem plus ſemel commemorat Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* VII. *pag.* 655. *&* 656. Joſephus. *Ubi enim prælium deſcribit inter* Antiochum *atque* Tryphonem, *& quomodo hic ex ſuperiore* Syria *ejectus fuerit in* Phœniciam, *addit inſecutum ad* Doram *uſque* Tryphonem, *qui eo ſe receperat, fuiſſe* Antiochum; *fuiſſe autem dicit locum munitum & expugnatu difficilem. Sita fuit hæc civitas in* Phœnicia *ad montem* Carmelum, *uti teſtatur* Flavius *Lib.* II. *Contra* Apionem §. 9. *pag.* 478. *ubi paullo ante lepidam fabellam ejuſdem* Apionis *commemorat, videlicet* dum bellum Judæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat veniſſe ad Judæos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promiſiſſe traditurum ſe eis Apollinem Deum Dorenſium: venturumque illum ad noſtrum templum, ſi omnes aſcenderent, & adducerent omnem multitudinem Judæorum. Zabidum vero feciſſe quoddam machinamentum ligneum, & circumpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines finxiſſe lucernarum, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus appareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Judæos quidem, inexſpectata viſione obſtupefactos, cum procul quidem abeſſent, quieſcere: Zabidum vero multa quiete ad templum veniſſe, & aureum detraxiſſe cantherii caput (ita enim ſcripſit, facetus videri volens) & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe. Igitur & nos dicere poſſumus, quod aſinum, hoc eſt ſemetipſum, gravat Apion, facitque ſtultitia ſimul & mendaciis oneratum. nam & loca ponit, quæ nuſquam terrarum exſtant, & civitates earum ignarus transfert. Nam Idumæa quidem regioni noſtræ confinis eſt, poſita juxta Gazam, & nulla in ea eſt urbs Dora: in Phœnicia vero juxta montem Carmelum civitas Dora appellatur, quæ nihil commune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum itinere diſtat à Judæa. Cur itaque nos præterea accuſat, quod non habeamus communes cum aliis Deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe venturum Apollinem, & cum ſtellis ſuper terram eum ambulantem intueri putaverunt? Scilicet enim manifeſtum quod lucernam nunquam prius conſpexerunt, qui tot & tanta lucernarum accenſionis feſta celebrarunt.

Integrum adduxi locum, quod ex eo appareat urbi Doræ (*licet perperam* Idumææ, *a qua, uti in Notis docemur, quatuor dierum itinere diſtabat, tributæ*) *adſcribi cultum* Apollinis, *ita ut* Apollo *Deus* Dorenſium *appelletur. Quod* Doræ *tamen* Phœniciæ *convenire ſingularis hic docet nummus, quem ſub* Hadriano *cuderunt* Dorenſes, *in quo ab altera parte* Apollinis *inſignia, radios præter laurum, Imperatorio addunt capiti; & ab altera parte navalem ſuam potentiam, per navis figuram exprimunt. Fuit enim hæc urbs eo nomine inclita, quare etiam* ΝΑΥΑΟΧΟC *ſeu* Navale *dicta fuit; uti obſervat* Spanhemius *ad Lib.* V. *Antiqu. Cap.* I. *pag.* 422. *in* Addendis. *Ipſum vero Nummum ſecum ex itinere* Græco *atque* Aſiatico *munifice redux adduxit Nobiliſſ. & Generoſiſſ.* Jo. Ægidius ab Egmont, de Nieuburg, *ipſumque inter reliqua omnis generis inedita Numiſmata, ex indulgentia ejus, in uſum meum, & aliquando forſan publicum, delineari juſſi.*

Num. 2. ΗΡΩC ΕΥΡΥΠΥΛΟC. *Caput Herois* Eurypyli; *ab altera parte* Paphiæ Veneris *templum, cum inſcriptione,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ CΤΡΑ. ΠΩΛΑΙΩΝΟC. Pergamenis *cur* Eurypylus *in Nummis decori ſit, erudite* (*ut ſolet*) *explicat* Spanhemius *de Uſu & Præſtantia Numiſm. pag. minoris Edit* 479. *Adducimus vero Nummum hunc, ut oſtendamus, id quod dicimus in Notis ad Antiq. Lib.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 722. *ſemper nomen id efferri per duplex* Lamda, *&* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *æque ab Antiquis ac* ΠΟΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, quod & idem docet Nummus qui numero inferius* 32. *occurrit, & qui obſervatur Num.* 11.

Num. 3. *Caput biceps, virile atque muliebre; ab altera parte laureæ incluſa cernitur bipennis inter monogramma quoddam, botrum, atque pharetram, cum literis* ΤΕΝΕΔΙΩΝ. *Similes huic nummo* (*qui nunc primum ex Muſæo Nobiliſſimi* Markii *prodit*) *innuit Ill.* Spanhemius *in Notis ſuis ad Antiqu. Lib.* XI. *Cap.* VI. *pag.* 568. *ubi ad illa de Rege* Perſarum, *cujus thronum cum ſecuribus circumſtabant Satellites,* ὧν οἱ μὲν ἔσηκεσαν ὃ δὲ θρόνον αὐτῷ πελέκεις ἔχοντες ἀνθρωποι, *notat, ſic quoque ſecurigeros circa ſolium* Teni *aut* Tenedi *fuiſſe, quo ſecuri continuo plecterentur rei.*

Num. 4. ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑCΥ. ΑΤΤΟ. *quæ epitheta declarant fuiſſe urbem* Mocam *Sacram, jure Aſyli gaviſam, & ſuis legibus uſam. Nummus vero ipſe, delineatus apud* Patinum *pag.* 184. Antonini Pii eſt, *atque Deam* Fortunam *in templo tetraſtylo exhibet. In alio ejuſdem urbis nummo* (*quem in* Severo *memorat Vaillantius pag.* 84. *nuſquam vero adhuc depictum offendi*) *eadem epitheta occurrunt; & muliebris deprehenditur figura, dextra præferens ſpicas & papaver, læva vero cornucopiæ tenens, ad indicandam regionis ejus ſummam fertilitatem. Fuit vero* Moca *civitas* Arabiæ, Maacha *aliis dicta, de qua Nota conſuli poteſt* Spanhemii, *qui hoſce citavit nummos ad Antiqu. Lib.* VII. *Cap.* VI. *pag.* 378.

Num. 5. ΣΕΡ. ΓΑΛΒΑ ΙΜΡ. CΑΕC. ΑΥG *Caput* Galbæ *laureatum. Ab altera parte laureæ incluſa hæc legitur inſcriptio.* ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ΙΖΡ. *qua innuitur cujus fuiſſe anno æræ*

*****

An-

Antiochenſis CXVII., *de qua, uti & de Nummo hoc videndus* Noriſius *in celeberrimo de Epochis* Syro-Macedonum *libro pag.* 165. *Hujus* Muciani, Syriæ *Præſidis, ſæpius cum laude mentionem facit* Joſephus, *ipſumque hunc nummum citavit* Spanhemius *ad Lib.* IV. *de Bello. Cap.* I. *pag.* 266.

Num. 6. ΝΕΡΩΝ. *Caput* Neronis *laureatum, & ab altera parte, pro fertilitate terræ deſignanda, Cornucopiæ gemina figura, cum inſcriptione* ΓΑΔΑΡΕΩΝ ΑΑΡ. Gadara, Cœle-Syriæ *urbs, cujus epocham docet Eminentiſſ.* Noriſius *pag.* 297. *& ſeq. crebro a* Flavio *commemoratur; narrat enim Lib.* I. *Cap.* VII. *de Bello, pag.* 69. *& Antiquit. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. *inſtaurata fuiſſe* Gadara (Judæi *enim paullo ante everterant*) *a* Pompejo, *poſt devictum* Ariſtobulum, *in gratiam liberti ſui* Demetrii Gadarenſis. *Eandem urbem antea* Alexander Jannæus, Judæorum *rex, poſt decem menſium obſidionem expugnaverat, teſte eodem Antiqu. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 669. *poſtea vero* Herodes Magnus *minus civiliter* Gadarenſes *tractavit; unde acris Legatorum ad Cæſarem* Auguſtum *in* Syria *agentem expoſtulatio cum* Herode, *quem imperioſum, acerbum, atque tyrannum nuncupabant; quemque de vi, rapinis, & templorum everſionibus, ſed infelici ſucceſſu, accuſabant, teſte* Joſepho *Antiqu. Lib.* XV. *Cap.* X. *pag.* 775.

Num. 7. *Spectat & hic nummus ad* Gadara, *de quibus modo egimus; eumque deſcripſit* Noriſius *pag.* 300. *non autem depinxit, communicatam modo ſcripturam ejus a* Nicolao Toinardo *memorans; depinxerat vero jam olim* Æneas Vicus *inter* Neronis *Numiſmata, verum alteram tantum partem, quam itaque ſolam dare poſſumus. Legitur ibi præter inſcriptionem* ΓΑΔΑΡΑ *æra eadem, quæ in ſuperiori,* L ΑΑΡ. *addita priori litera quæ nota anni apud* Græcos *eſſe ſolet; innuitur autem annus* CXXXI. *Male enim connectuntur apud Vicum literæ* ΑΑ. *quaſi* ΑΜ. *eſſent. Figura vero muliebris turrito capite, dextra lauream tenens, læva cornucopiæ, palmamque ad pedes, ad caput ſtellam habens, urbis* Gadaræ *Genium deſignat, quæ Neroni, tanquam Apollini alteri, victoras ſuas muſicas gratulari videtur. Capitis epigraphe apud Noriſium eſt* ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ.

Num. 8. & 9. *Sufficit delineationem aureorum horum numiſmatum proponere, quæ paſſim apud Antiquarios,* Vaillantium, Begerum & Spanhemium (*ex quo pag.* 404 *&* 406. *deſumta ſunt*) *celebrantur & explicantur. Occurrunt in illis capita jugata* Ptolemæorum Ægypti *regum, quorum amorem & munificentiam in literas & literatos, & alii omnes paſſim, tum quoque* Joſephus *celebrat, ubi ſtudium Philadelphi pro conquirendis libris* Judæorum *Sacris, atque magnifica ejuſdem donaria,* Hieroſolymas *miſſa, commemorat Antiq. Lib.* XII. *Cap.* II. *pag.* 590. *ubi ipſos hoſce Nummos, in Notis, citat Spanhemius, cum inſcriptione* ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. *in quibus a parte illa, quæ* ΑΔΕΛΦΩΝ *inſcribitur,* Ptolemæi Philadelphi, *ejuſque conjugis ſimul ac ſororis,* Arſinoës *jugata occurrunt capita; ab altera vero parte illa Ptolemæi Lagi atque* Berenices *pariter jugata ſpectantur. Putat vero male verti Ill.* Spanhemius *pag.* 406. *ab* Leone Allatio *in Monumento* Adulitano ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ *per* Deorum Fratrum, *atque ipſe mallet,* Deorum Fratris Sororiſque *; ſed fruſtra; quum pariter jam olim* fratres *inter Deos dixerit* Saturnum & Opem Tertullianus *Lib. Ad Nationes* II. *Cap.* XIII. Inceſto jam junctos Opem & Saturnum Fratres recepiſtis.

Num. 10. *Caput muliebre, ſine inſcriptione; ab altera vero parte eſt Aquila fulmini inſiſtens inter cornucopiæ & literam* Π. *cum inſcriptione* ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Protulit nummum hunc* Begerus *Tom.* III. *Theſ.* Brandenburgici *pag.* 33. *quod autem in hac pictura, capitis ornatum & ipſam aliquo modo faciem differre vides a* Begeriano *nummo, inde eſt, quod partem priorem juxta nummum, quem ipſi hujus Reginæ poſſidemus, pingi ſculpique curavimus, haud ingratam hanc varietatem rati fore Antiquitatum ſtudioſis in Nummo plane memorabili.*

Exiſtimat Cl. Begerus *faciem hanc muliebrem referri debere ad* Cleopatram, Ptolemæi Euergetæ, *tertii Ægyptiorum regis, ante* Berenices *ſcilicet,* Magæ, Cyrenarum *regis filiæ cum eodem nuptias, uxorem. Totum Viri Cl. argumentum ſola litera* Π. *nititur, quam ipſe pro numerali capit, atque ad annum æræ* Alexandrinæ LXXX. *refert, regnique adeo* Euergetæ XV. *ut ipſe computat. Verum ut alia taceam, ſublato fundamento hujus conjecturæ, & ipſa tota corruit, quum inſuper contra Hiſtoriarum nitatur fidem. Literæ ſimiles in Nummis* Ægyptiorum *non ſunt numerales, niſi litera inſuper* L. *quæ* Ανκαβάντ@ *denotat addatur, uti apud Vaillantium pag.* 124. *& alibi videre eſt, verum ſemper initiales ſunt alicujus urbis, quæ nummum iſtum cuderit; ſic ibidem apud* Vaillantium *& pag.* 111. 115. *&c. literæ* ΠΑ. *denotant a* Paphiis *cuſos nummos; uti pag.* 70. *litera* ΗΡ. *docent ab* Heracleopolitis *profectum nummum ibidem* Philopatoris; *& pag.* 84. ΣΑ. Salaminem *deſignare creduntur; atque pag.* 50. ΘΕ. Thebæos, *& ſic in cæteris. unde literam* Π. Peluſium, *vel aliam* Ægypti *urbem denotare exiſtimo; faciem vero illam ad aliam Reginam referendam eſſe, vel uno hoc argumento. Quum* Magæ *filiam* Berenicen *uxorem caperet* Ptolemæus, Euergetes *poſtea dictus, vivebat adhuc pater ejus* Philadelphus, *atque aliquot poſt annis vixit. Unde nequaquam uxori* Euergetis, *quæ ſtatuatur ei etiam ante* Berenicem *nupta fuiſſe,* ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, *qui in hoc nummo legitur, titulus convenit. Quæ ut jam omnia mittam, ipſe meam ſententiam in medium adferam. Puto videlicet pertinere ad* Cleopatram, *filiam* Antiochi Magni, Syriæ *regis, quæ nupta fuit* Ptolemæo Epiphani, *quinto* Ægypti *regi, & cui in dotem pater dedit* Cœlen-Syriam, Phœnicen, Judæam & Samariam; *Supervixit ipſa marito, & magno in honore habita a filio, cui ob id* Philometori *cognomen fuit; majore multo* Ægyptiorum *deſiderio, ætate florente deceſſit; uti docet* Vaillantius *pag.* 88. *in præclariſſima ſua* Ptolemæorum *Hiſtoria. Eſt itaque ipſa hæc* Cleopatra *illa, cujus mentionem fecit Joſephus Lib Antiqu.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 600. Poſtea autem (*inquit*) amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum collocavit, & Cælen-Syriam, & Samariam, & Judæam, & Phœnicen dotis nomine tribuit. *Jam etenim bellum contra* Romanos *decreverat* Antiochus Magnus, *& ob id validas affinitates potenteſque ſocios quærebat. Eſt & denique ejuſdem hujus* Cleopatræ *alter mihi nummus, æreus quoque, & alio tempore publicandus, hoc paullo minor, cum ſimili typo, ſed litera urbis initiali* M. *qui ſimiliter Cl,* Begeri *penitus convellit ſententiam de æra hoc modo expreſſa.*

Num. 11. *Caput inberbe, nudum, quod ex falſa inſcriptione* ΟΥΗΔΙΟΣ ΝΑΣΩΝ Ovidio (*qui hinc in Editionibus Poëmatum ſuorum faciei filum ſortiri nunc ſolet*) *tribuitur ab Ill.* Spanhemio *pag.* 43. *Operis Minoris, ſeu* 54. *Majoris. Ab altera parte facies eſt barbata, quam* Jovi *tribuo, cum inſcriptione* ΜΕΝ... ΑΣΙΟΥ.

Diximus ad Num. 2. *in antiquo ære &* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, &* ΠΟΛΛΙΩΝΑ. *Plures vero nummos, hujus explicandi gratia, adducit Spanhemius, in quibus per* O. *non vero per* Ω. *prior pars nominis iſtius ſcribi ſolet, quem conſulat Lector erudiri cupiens. Certum quidem eſt, cuſum hunc nummulum ſub* Auguſto, *quod ex adſcriptis nominibus* Vedii, *&* Menandri *qui* Parrhaſii *filium ſe ſcribit, apparere poteſt. Depingit enim inter* Auguſti *nummos Goltzius tab.* LXXV. *Num.* 24. *unum, in cujus altera parte legitur* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΣ. *Templum eſt octo columnis ſuffultum, ad cujus latera caduceus eſt cum quatuor ſpi-*

ſpicis; ad Cæſaream *vero* Palæſtinæ *pertinere docet inſcriptio Num. ibidem* 23. *ubi legitur* ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΩΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *juxta caput* Auguſti *ad cujus collum pharetra eſt. Idemque Templum in altero* Cæſarenſium *cernitur, citante* Vaillantio *in* Auguſto *pag.* 4. *cum eodem nomine; adſcribitur enim* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ. *& ad caput, quod* Auguſti *eſt, & nudum ſine laurea,* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Denique ipſe* Spanhemius *in poſtrema atque majore Editione pag.* 54. *&* 55. Auguſti *pariter nummum citat, in quo Cæſaris ejus ab altera parte caput cum literis* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *ab altera ſimile caput barbatum ut in hoc (quem explicamus) nummulo, & literis* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ. *qui nummi omnes, ſicuti nimis aperte ad* Auguſtum *ipſum pertinent; ita nulla ratio eſt quare hunc* Auguſto *abjudicaremus, &* Ovidio *largiremur, niſi literæ* ΝΑΣΩΝ. *quas quidem ego quovis pignore auſim contendere non ita in nummo exſtare, vel recenti fabrica, in nummo cætera antiquo, artificio, ſordidis hominibus nimis familiari, exſculptos fuiſſe; ita ut ex literis* ΠΟΛΛΙΩΝ *remanſerint antiquæ poſteriores duæ, reliquæ vero* ΠΟΛΛΙ *ita mutatæ fuerint, ut litera* I. *in* Σ. *mutata fuerit, proxima* Λ. *lineolam in medio, ut* Α. *fieret, acceperit, deletis dein primis* ΠΟ. *tertia* Λ. *manſerit, verum virgulam ad latus, ut* Ν. *fieret acceperit; & ſic novus in nummis hoſpes* Ovidius Naſo *pro* Vedio Pollione *emerſerit. Uterque vero &* Menander *ille* Parrhaſii *filius, &* Vedius Pollio, Cupedii *filius, cum magiſtratus fuerint* Cæſarenſium *uno atque eodem tempore, Cæſari* Auguſto *nummos cuderunt; neque privato* Ovidio *id facere, florenti licet amicitia* Cæſaris *conſueverunt; vel, fulmine ejus afflato poſta, auſi fuerunt; vel denique poſt mortem, ad revocandam* Muſarum *Venerumque omnium Sacerdotis memoriam potuerunt; ut qui vivente adhuc* Auguſto *magiſtratu* Cæſareënſi *perfuncti fuerunt.*

Num. 12. *Rariſſimas hic nummulus nunc primum ex noſtro Muſæo prodit; neque enim ante quis unquam* Aretæ *Regis faciem in tanta Antiquitatis felicitate exhibuit. Reſervare eum conſtitueram, ut una cum aliis pretioſis antiquæ Monetæ reliquiis quæ in Muſæo noſtro aliorumque Belgarum ſervantur, aliquando operoſius prodiret in publicum; ſed in Flavii Joſephi gratiam exprimere eundem hic placuit; magnam enim ibi, ut ex Indice videre eſt, hiſtoriæ partem Aretas facit. Habet a priore parte caput Regis diademate cinctum; a poſteriore figuram muliebrem, ſtantem, dextra tenentem pateram, læva haſtam, cum inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ. *Nummulus hic ex ære eſt, rariſſimus, & optime conſervatus.*

Num. 13. M. SCAVR. AED. CVR. *in imo* REX ARETAS. *per tranſverſum* EX S. C. *Camelus, ad cujus pedes Rex genuflexus ramum profert. Ab altera parte* P. HYPSAE AED. CVR. *& in imo* C. HYPSAEVS COS. PREIVER. CAPTV. Jupiter *in quadrigis currentibus, dextra fulmen tenens, ſiniſtra habemas, in imo ſcorpio viſitur.*

Quæ ad hujus denarii explicationem pertinent, peti poſſunt ex Commentatoribus ad Familias Romanas, Urſino *&* Vaillantio; *quantum vero* Joſephicæ *hiſtoriæ illuſtrandæ huc iſte refertur denarius, inſpici meretur Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *ubi legimus redemiſſe* Aretam *Regem* Arabiæ *bellum trecentis talentis a* Scauro *& ipſo pacis ſatis cupido. Eadem fere leguntur de Bello Lib.* I. *Cap.* VIII *pag.* 69. *ubi hunc quoque nummum in partes advocat* Aldrichius.

Cum autem Scaurus (*inquit*) in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit ei ut pecunia vaſtationem agri redimeret. & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit: non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit. *Alibi vero ſic ſcribit:*

Interea Scaurus, in Arabiam ingreſſus, Petram quidem ne accederet locorum difficultate prohibetur: quæ vero circa Pellam erant omnia depopulabatur; hoc tamen facto malis conflictatur. Nam exercitus fame laborabat: atque ad eam levandam conferebat Hyrcanus, per Antipatrum mittens victui neceſſaria; quem etiam ad Aretam, quaſi ei familiarem, delegat Scaurus, ut pecunia ille pacem ab ipſo redimeret. Atque perſuaſum eſt Arabi, ut trecenta daret talenta: & his conditionibus Scaurus ex Arabia exercitum educebat.

Num. 14. Judæam *a* Veſpaſiano Titoque *captam complures referunt nummi, cum pluribus typis atque inſcriptionibus a* Græcis *pariter &* Romanis *in horum, ut & in* Domitiani *honorem cuſis. Sola itaque raritas & inſignis inſcriptio numinum hunc, quem ineditum hactenus ex Muſeo noſtro damus, commendant. Cernitur in illo caput* Domitiani *laureatum, cum literis* ΔΟ..... ΚΑΙΣΑΡ. *ab altera parte Victoria, pedem globo imprimens, clypeo, palmæ arbori appenſo, inſcribit: in circuitu* Judæa *capta hiſce ipſis* Græcis *literis deſignatur.* ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΟΣΙΑΣ.

Num. 15. *Neque hunc addidiſſem, quamvis non inter vulgares, nummulum, niſi eximia ars atque pulchritudo in integerrimo elucens denario plurimam illi gratiam adderent. Capita habet* M. Antonii *Triumviri fratriſque ejus Conſulis* L. Antonii, *cum inſcriptionibus* L. ANTONI COS. *&* M. ANT. IMP. AVG. III VIR. R. P. C. M. NERVA PROQ. P.

M. Antonii *amicitia Magnus factus eſt* Herodes, *qui illi ad extremum uſque fidus manſit, & turrim,* Antoniam *dictam, in ejus honorem ædificavit.* M. *vero* Antonii *plures in Familia* Antonia *apud* Vaillantium *exſtant nummi, qui cum rebus* Judaïcis, *Hiſtoria Joſephica & devicto* Ariſtobulo *communionem aliquam habent; ſed nolumus numero gravari.* M. *&* L. Antoniorum *facies repræſentaſſe contenti, quoniam utriuſque merita erga Judæos egregia fuerunt, ſicuti Decreta P. R. oſtendunt; in quibus* Marci *&* Lucii Antonii *nomina laudantur Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* X. §. 13 *&* §. 17. *pag.* 708. *&* 709.

Num. 16. *Magnum* Pompeji *nomen in Oriente fuit, ubi maximas res armis geſſit, plurimoſque partibus ſuis faventes Bello Civili invenit. Hujus* Pompeji *cum alias virtutes, tum continentiam, ut qui a ſacris pecuniis ornamentiſque Templi* Hieroſolymitani *nihil abſtulerit, merito laudat* Flavius *Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ quibus libatur, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe Officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. *Quæ eadem fere repetuntur Lib.* I. *de Bello Cap.* VII. *pag.* 68. *Quare non injucundum exiſtimavi vultum ejus, qualem proxime ad veram venerandi ejus oris ſimilitudinem accedere puto, ex integerrimo, qui penes me eſt, denario depingere. In eo* Q. Naſidius, *cujus nomen legitur priſco more* Q. NASIDIV. *ſcriptum, infra navem cum velo expanſo & remigantibus, dum claſſi* Sexti

Pompeji *præfuit*, *ejus enim partibus, patris judicium in* Cneo *contra* Cæsarem *sequendo secutus, adhæsit*, Cnei Pompeji Magni *expressit vultum, in quo juxta* Lucanum *Lib.* VIII. ℣. 679. *agnoscitur*

—— —— —— illa verenda
Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
Cæsaries.

Sive κόμης ἀναγολὴ, ut Græci vocabant. Tridens vero ante vultum, & delphinus in imo, maris denotant imperium, adeoque Neptuno *Regi* Cneum Pompejum *adæquant.*

Num. 17. & 18. *Græciæ Veteris, seu* Italiæ, *celebris admodum erat civitas* Tarentum, *ubi* Josephus *notat* Antipatrum, Herodis Magni *filium, accepisse ex* Judæa *literas, quæ* Pheroræ *obitum, malum ipsi omen, annunciaverint. Lib. Antiqu.* XVII. *Cap.* V. §. 1. *pag.* 836. *Plura hujus nobilis urbis, &* Lacedæmoniorum *olim coloniæ exstant Numismata; in quibus fere omnibus conditores ejus atque instauratores* Taras & Phalanthus *exhibentur; cujus generis & hæc duo sunt Numismata ex Musæo nostro, quæ in quibusdam minutiis ab hactenus editis discrepant, sed de quibus nunc quidem agere supersedemus.*

Regni Commagenes *crebra mentio occurrit apud* Josephum, *sed præcipue memorabilis est eversio regii ibidem nominis, quod immerito* Romani, *fisco suo studentes, sub ampliatore ejus* Vespasiano, *abstulerunt* Antiocho *ultimo, qui, si quis alius, una cum sobole sua, optime de istis Orbis domitoribus, atque de ipso Imperatore, fuerat meritus. Fatum miserandi istius Regis, qui ex summis opibus, senili ætate, nullo suo merito, ad privatam recidit fortunam, copiose describsit Historicus Lib.* VII. *de Bello Cap.* XXVII. *pag.* 420. *Hujus* Antiochi, *filiorum itidem ejus, aliorumque* Commagenes *Regum quum reliqua Numismata sculpta invenerim Volumine* I. *Thesauri* Britannici *pag.* 108. *& seq. non ingratum Lectori meo fore spectaculum judicavi, si singula apponerem, sunt autem decem numero.*

Num. 19. ΒΑΣΙ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. *Caput regis* Antiochi *diadematum. Ab altera parte Laureæ includitur Capricornus, sub quo* Seleucidarum *nota, Anchora, conspicitur, cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Nummum hunc ad* Antiochum I. *pertinere credunt.*

Num. 20. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑ. *Caput regis* Antiochi *diadematum, ita ut extrema pars alterius nodi per collum diffluat. Ab altera parte Scorpio cum solita inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *laureæ incluſus cernitur. Nummus hic paullum differt ab* Haimiano, *quoniam ex meo dedi Musæo, tam pulchrum integrumque, ut vix unquam similem viderim. Putat autem* Jo. Massonus Antiocho III. *qui sub* Tiberio *decessit, esse assignandum.*

Num. 21. ΒΑΣΙ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput regis diadematum. Ab altera parte duæ cornucopiæ decussatim positæ, & inscriptio* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 22. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput diadematum* Antiochi *Regis; ab altera parte Scorpio Laureæ incluſus cum inscriptione* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

Num. 23. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput Regis diademate revinctum; ab altera parte Laureæ incluſus Scorpio, cum literis* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 24. ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. *Miseri regis* Antiochi *ultimi senile caput, ultima diadematis parte in collum diffluente. Ab altera parte Scorpionis typus & solita inscriptio.*

Num. 25. *Caput* Caji Cæsaris, *cum inscriptione* ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ..... *Ab altera parte Regis cujusdam caput est, quem non male arbitratur* Haimius *pag.* 242. Antiochi *cujusdam* Commagenes *esse, & quidem ejus qui Caligulæ vixerit temporibus. Notas idem illas, quæ sub mento regii capitis visuntur se non capere asserit. Dolendum certe est circa oras non integriorem esse nummum, quæ videntur literas habuisse nomen & dignitatem depicti capitis indicantes. Sicuti vero testantur Scriptores,* Antiochum *quendam a* Cajo *donatum fuisse non tantum* Commagenes *regno verum etiam maritimis* Ciliciæ *oris, hic vero nummus in rei testimonium & gratitudinis ergo ab* Antiocho *cum sua non tantum, sed & Imperatoris* Romani *effigie percussus sit, ita in eodem vocare se* Commagenes & Ciliciæ *Regem potuit; ut literæ* IA. *quæ adhuc supersunt, reliquæ sint ex* KIA. *quæ* Ciliciam *designaverint.*

Num. 26. ΑΝΤΙΟΧΟ.. ΒΑΣΙΑ... *Caput Regis diadematum, quod impressas ad collum & mentum duas habet notas seu marcas (quales creberrimæ in Græcorum nummis) quibus inpressum est Cornucopiæ ducussatum, quod ad Num.* 21. *in* Commagenorum *quoque nummo vidimus, &* Seleucidarum *insigne Anchora. Ab altera parte Scorpio Laureæ includitur cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Pertinet vero nummus ad eundem, de quo modo,* Antiochum, IV. *videlicet, a* Cajo *atque Claudio ad honores evectum.*

Num. 27. ΒΑΣΙΑΙΣΣΑ ΙΟΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. *Caput elegans* Jotapes *Reginæ diademate cinctum. Altera pars cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *solitum Scorpionis & Laureæ habet symbolum.*

Num. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΟΙ. *Regii juvenes equis insidentes. Ab altera parte Capricornus in Laurea, subtus Anchora est, desuper vero Stella, cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Juvenes illi duo filii sunt infelicissimi istius* Antiochi *ultimi* Commagenes *Regis,* Epiphanes & Callinicus, *quorum iras animumque ob ereptas Regni spes describit* Josephus *de Bello Lib.* VII. *Cap.* VII. *pag.* 420. *sicuti & mirabilem audaciam majoris, sive* Epiphanis, *dum cum* Macedonica *sua phalange vastissima* Hierosolymæ *mœnia vi superare conatur Lib.* V. *de Bello Cap.* XI. *pag.* 354.

Num. 29. ΙΟΤΑΠΗ..... *Caput muliebre. Ab altera parte caput juvenile est cum literis non satis cognitis.*

Longiorem vero de hisce omnibus sermonem instituerem, nisi doctissimi viri Jo. Massoni *diligentia, isto me onere levasset. Exstat enim ejus Dissertatiuncula super hosce Nummos ipsosque Commagenes Reges,* Antiochos *omnes dictos, Tomo Primo Thesauri sui* Britannici *pag.* 113. *a* Nicolao Francisco Haymio *insertus. At quoniam is liber rarior in hisce terris est, & non nisi magno parari potest, ipsa Clarissimi viri verba prout exstant subjiciam. Ita vero se habent:*

Cum plurium ANTIOCHORUM, in *Commagene* regnantium meminerint Scriptores antiqui; non erit inutile explicandis superioribus aliisque Nummis, qui diversos etiam vultus ferre videntur; si brevem & accuratiorem præmiserimus notitiam Principum, qui Regionem illam sub imperio tenuerunt, ex quo ampliſſimum *Seleucidarum* regnum ad anguſtos hoſce terminos redactum eſt, donec Romanorum Provinciæ formam, imperante Veſpaſiano, ſubiit.

I. Qui primus in hac ſerie occurrit, *Antiochus* nomine & *Commagenæ* Rex *Dioni* diſerte dicitur, in anni U. C. 685. actis (a), ut qui tum, & quidem poſt *Luculli* de Tigrane victoriam (b), ac Urbis, quæ *Tigranocerta* ab hoc Armeniæ Rege nominata fuerat, expugnationem, *in fidem receptus* eſt. *Appianus* vero, qui in *Luculli* rebus hunc *Commagenæ* regem non memorat, poſtea *Pompeji* contra *Mithridatem* geſta narrans, ſcribit, (c) Pompejum, *ſuperato Tauro* (d), *bellum Antiocho Commageno intuliſſe, donec & ille in amicitiam receptus eſt.* Deinde conſtitutiones Regnorum & Provinciarum à *Pompejo* factas tradens, addit, eum *Antiocho*

(a) Lib. 35. fragmentorum initio.
(b) Reportatam *pridie nonas Octobr.* ſi Plutarcho fides in *Lucullo.*
(c) De Bellis Mithr. p. 244. vid. & p. 251.
(d) Anno ſcil. U. C. 690.

tiocho Commageno commisisse Seleuciam, & quidquid ex incursu in Mesopotamia ceperat. Id *Strabo* antiquior Auctor confirmat quo ad *Seleuciam*, quam dicit *Castellum fuisse Mesopotamiæ ad Euphratis Pontem situm, in quo Tigranes Cleopatram, Selenem vocatam, interemit aliquandiu inclusam, cum Syriâ excidisset* (a).

Utrum vero hic *Antiochus Commagenus* idem fuerit cum *Antiocho* XIII. & ultimo Syriæ Rege, qui *Antiochi Pii* filius erat, disputant doctissimi viri. *Vaillantius* quidem unum eundemque fuisse affirmat; at fatebor, mihi rem obscurissimam videri, licet omnia Scriptorum antiquorum loca ad accuratum revocaverim examen, quod hîc prolixius discutiendum non puto.

Utut sit, recte videntur eruditi viri de primo *Commagenes* Rege *Antiocho* intelligere, quæ *Cicero*, dum *Ciliciæ* Proconsul erat, anno *U. C.* 703. scribit de *Rege Antiocho Commageno*, lib. 15. famil. Epist. 1, 3, & 4. Nullo saltem testimonio probari potest, hunc *Antiochum* esse diversum ab illo, qui paucis antę annis eam regionem, *Luculli & Pompeji* gratia, moderabatur.

Idem quoque omnino videtur, cujus *Julius Cæsar* meminit in descriptione Copiarum, quas *Pompejus* comparaverat ante *Pharsalicam* pugnam, anno U. C. 706. circiter medio commissam. *Ducenti* Equites, ait Cæsar (b), *ex Syriâ à* COMMAGENO ANTIOCHO, *cui magna præmia Pompejus tribuit, missi erant.* Hæc certe *præmia* manifeste indicant, eundem esse *Antiochum*, cui Pompejus, præter Commagenem, & alia in Mesopotamiâ dederat, *uti supra* vidimus.

An ille vero postea in Cæsaris amicitiam receptus, ac sic in regno confirmatus fuerit cum Cæsar in Syriam ex Ægypto sub Æstatis initium An. U.C. 707. venisset, expressis quidem verbis Historia non tradit. Id tamen ex *Hirtii* (c) narratione, de rebus à Cæsare in Syria constitutis, colligere fas est. *Commoratus*, inquit, Cæsar, *fere in omnibus Civitatibus, [Syriæ] quæ majore sunt dignitate, præmia bene meritis & viritim & publice tribuit; de controversiis veteribus cognoscit, ac statuit. Reges, Tyrannos, Dynastas Provinciæ, [Syriæ] finitimosque, qui omnes ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impositis Provinciæ tuendæ ac defendendæ, dimittit & sibi & Populo R. amicissimos.*

Igitur exinde credere licet, *Antiochum* illum haud alium ab eo fuisse, quem *Dio* ad annum *U.C.* 716. *lib.* 49. scribit oppugnatum & *Samosatis* obsessum à *Ventidio M. Antonii* legato ac ab ipso *Antonio*, in hujus amicitiam, ante urbis expugnationem, receptum esse. Quibus consona profert *Plutarchus* in Antonio.

II. Verum brevi post tempore Rex ille successorem habuerit MITHRIDATEM (d); quandoquidem *Plutarchus* ibidem inter Reges, qui cum copiis M. Antonio ante *Actiacam* pugnam, anno U. C. 723. adfuerunt, numerat *Mithridatem Commagenæ Regem.* Hunc autem locum haud satis attente doctissimus *Norisius* legerat, autumans (e) Plutarchum *recensere Mithridatis auxiliares copias bello Actiaco, in Castris Antonii;* quasi vero ipsemet Rex non interfuisset. Quid illi tum acciderit incompertum; novimus solummodo, alium continuo regnum occupasse.

III. Alter enim ANTIOCHUS *Commagenus à Dione*, sub fin. lib. 52. ad annum U. C. 725. memoratur, quem Augustus tum *ad se excivit, quod fratris sui, cum quo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. Eum*, subjungit Dio, *Antiochum in Senatum adductum, damnatumque interfecit.*

Quis vero fuerit ille *frater* hujus *Antiochi*, non aperit Dio, nec utrum tunc temporis adhuc in vivis successerit *Antiocho* fratri, seu potius *Commagenem* Augustus Romano subjecerit Imperio.

IV. At alius MITHRIDATES, decem circiter post annis, scilicet U. C. 734. Rex creatus fuit ab Augusto, in Syria degente ac Orientis Provincias ordinante, uti *Dio* ad eum annum lib. 54. testatur. *Mithridati cuidam*, ait, *Commagenem, quod ejus Rex patrem hujus Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit.* Verum neque hinc patet, quis fuerit *Rex* ille, qui *Mithridatis patrem* occiderat; an jam ante defunctus, vel tunc demum Regno motus.

Igitur haud recte Ill. *Norisius* (f), tanquam ex utroque *Dionis* loco, asserit, 1°. *Antiochum* anno U.C. 725. condemnatum *fratrem* fuisse prioris *Mithridatis*; 2do. hunc ab illo fratre occisum, atque 3°. eundem esse patrem *Mithridatis* secundi, qui *puer* Antiocho successerit patruo. Nihil horum certe scribit *Dio*, nec ullo modo innuit; ut primo intuitu liquet. Imo potius contraria, præsertim quo ad duo postrema puncta, docet. Etenim diserte illo scribente, *Antiochum* esse ab Augusto neci datum, *quod fratris legatum occidisset*; manifestum est, cum simul non fuisse necis fraternæ reum; alias hanc certe graviorem mortis *Antiochi* causam multo-satius dedisset Historicus sapiens. Deinde *Dio* clare satis indicat, *patrem* posterioris *Mithridatis* regem non fuisse, sed potius hominem privatum; siquidem tradit, eum à *Rege Commagenes* occisum esse.

V. Proximus porro successor, quem Historia nobis monstrat, ANTIOCHUS est ille, cujus tantum mortem *Tacitus* ad An. U.C. 770. narrat (g). *Per id*, inquit, *tempus Antiocho Commagenorum, Philopatore Cilicum, Regibus defunctis, turbabantur Nationes, plerisque Romanum, aliis Regium imperium cupientibus.* Verum tunc Commagene facta est ab Imp. *Tiberio* Provincia Romana, remque anno sequente *Germanicus* in Orientem missus, perfecit. *Commagenis*, addit idem Auctor (h) *Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis.* Quam mutationem *Strabo* (i) quoque, tunc libris Geographicis coronidem imponens, adnotavit, in Commagenes descriptione: Nunc, subdit, *Provincia facta est.*

IV. Iterum tamen ad jus Regium, mortuo *Tiberio*, rediit, anno U. C. 790. seu Æræ Christianæ vulgaris 37. Ad hunc enim Dio lib. 59. scribit, *Cajum* Caligulam ANTIOCHO, *Antiochi filio; Commagenem, paternum regnum, adjectis Ciliciæ maritimis, dedisse.* Hoc quidem regnum idem Imperator postea abstulit, licet ei *Antiochus* assentator & tyrannidis magister esset, teste eodem Historico ad An. U.C. 793. At ipsum statim reddidit *Claudius* primo imperii anno, prout *Dio* ad annum U. C. 794. narrat. *Antiocho*, ait, *Commagenen, quam idem Cajus ei dederat ademeratque, restituit.* Quod confirmat Josephus (k), scribens, *Antiochum Commagene, & parte quadam Ciliciæ donatum* à Claudio fuisse.

Ad

(a) *Strabo* lib. 16. pag. 749. ubi quidem MSS. pro Τῷ Κομμαγηνῷ uti *Casaubonus* legit, habent τῇ Κομμαγηνῇ; sed prior lectio confirmatur illo *Appiani* loco.

(b) De Bello Civ. lib. 3. c. 5.

(c) De Bell. Alex.

(d) Eum forsan spectat Nummus Aleppo ad D. *Carol. Hedges* missus, ac à posticâ parte cum *Pallade* sic inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. ab anticâ vero cernitur caput imberbe cum tiara, quæ Cassidi similis, uti repræsentatur apud Cl. *Spanhemium* T. 1. f. 482. qui ad Ponti Regem refert suum.

(e) De Epoch. Syrom. Diss. II. c. IV. p. 127.

(f) Ibid. p. 127. (g) Annal. lib. II. c. 42. (h) Ibid. c. 56.

(i) Lib. XVI. p. 749. sic & *Joseph.* Antiq. lib. XVIII. c. 3.

(k) Antiq. lib. 19. c. 4. ubi tamen vocem ex isto Dionis loco emendandam esse, recte jam notavit *Tillemontius* hist. T. 1. p. 1012.

Ad hanc autem *Ciliciæ* partem, *Antiocho* datam, pertinuiſſe *Clitas*, ejus oræ accolas, uti & Civitatem *Anemurienſem*, docet Tacitus ad annum U.C. 805. Annal. XII. c. 55. ubi narrat, *agreſtium Cilicum nationes*, *quibus Clitarum cognomentum*, tunc tumultuantes, & eam Civitatem obſidentes, ad officium reductos eſſe *à Rege ejus oræ Antiocho*, uti vocat. Eidem *& Armeniæ* partem tribuit *Nero*, ejus operâ in bello contra Parthos uſus, ex *Tacito* Annal. lib. XIV. c. 26. collat. cum lib. XIII. c. 7, & 37. Nec minus utilis fuit Romanis contra Judæos (a), quin & *Veſpaſianum*, ad Imperium nitentem potentiſſime juvit, cum eſſet *vetuſtis opibus ingens*, *& inſervientium Regum ditiſſimus*, uti habet *Tacitus*, Hiſt. lib. II. c. 81.

At tandem in ſenectute, cum ante felix & potens vixiſſet, *Antiochus* à Præto Syriæ Proconſule accuſatus, quod cum Parthis contra Romanos conſpiraſſet, regno fuit ſubmotus, *anno*, inquit Joſephus (b), *Veſpaſiani quarto*, ſeu U. C. 825. atque tranſlatus eſt, primum *Lacedæmonem*, deinde *Romam*, ubi honorifice habitus reliquam tranſegit vitam, cum duobus filiis, EPIPHANE & CALLINICO, de quibus plura inferius notabimus.

Sic demum *Antiochi* regnum in Provinciam Romanam à *Veſpaſiano* redactum eſt. Quod *Suetonius* his, in *Veſpaſiani* vita, verbis tradit c. 4. *Item Tracheam Ciliciam*, *& Commagenem*, *ditionis Regiæ uſque ad id tempus*, *in Provinciarum formam redegit*.

His præmiſſis ad ipſos tandem Nummos, ſupra exhibitos accedendum; & primum quidem ut melius diſtinguantur de poſtremis dicemus, quos certo ſcimus ad ultimum *Antiochum*, ejuſque familiam ſpectare.

Id genus autem ſunt tertius (in Tab. noſtra Num. 19. uſque 29.) & reliqui ad nonum uſque. Etenim, quod ad ipſum *Antiochum* attinet, tertius Nummus eandem prorſus faciem repræſentat, licet juveniliorem, ac quæ cernitur in IV. V. VI. (VIII. quoque) & VII. Jam vero ex IV. certiſſime novimus *Antiochum*, *eo ſignatum*, *in Cilicia* regnaſſe, quod de nullo alio, præterquam de poſtremo Commagenes Rege *Antiocho*, affirmari poteſt, uti ſuperius ex Hiſtoricis antiquis oſtendimus. *Lacanatas* enim *Ciliciæ* populum fuiſſe demonſtrat *Ptolemæus*, qui Geographiæ lib. V. Civitates *Ciliciæ* mediterraneas recenſens, primum ſingulis *Tracheæ*, ſeu *Aſperæ* regionibus ſuas adſcribit urbes, ſuoque ordine venit Λακανίτιδι regio, cujus Civitas apponitur Ειρηνόπολις. Hæc autem apud ſcriptores ſequioris ævi in *Cilicia ſecunda* ponitur, ut fuſius videre eſt in Cl. *Cellarii* Geographia antiqua lib. III. c. VI. p. 144, 145.

Corrigendi vero ex hoc Nummo vulgares *Ptolemæi* codices, atque pro ΛΑΚΑΝΙΤΙΔΟΣ, legendum ΛΑΚΑΝΑΤΙΔΟΣ.

Cæterum parem huic Nummum habuit Cl. *Vaillant*, ut ipſemet indicat, hæc de *Auguſta*, Ciliciæ urbe ſcribens (c): *Hæc autem erat*, *cum* Lacanatide, *ditionis Antiochi Regis Commagenæ*, *ut confirmat noſter ejus Principis Nummus cum epigraphe* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

At errat celeberrimus ille vir addens (d), *utramque regionem*, *ut & regnum Commagenæ*, *Romanis acceſſiſſe anno U. C. 771. poſt mortem illius Principis*, Antiochi ſcil. anno antecedente defuncti. Etenim hicce *Antiochus* nullam *Ciliciæ* partem ſub ſua ditione unquam habuit; ut quæ demum *Antiocho* ejus filio data fuerit.

Nec minus hallucinatur, dum *Auguſtanorum* Ciliciæ Populorum Epocham ab eodem anno U. C. 771. deducit; ſiquidem alibi demonſtrabo, eam haud ante annum 773. iniiſſe potuiſſe, præſertim *ex Elagabali* Numiſmate in eadem Gaza Nobiliſſimi Ducis Devoniæ inſcripto: ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ. ΕΤΟΥC. ΗQΡ. anno 198.

Sed ut ad *Antiochi* Regis nummos revertamus, tertius, hîc exhibitus, faciem juvenilem repræſentans, ſub initium ejus regni cuſus nobis videtur, uti contra ſub finem ejuſdem ſcalptus eſt ſextus, vultum ſenilem ferens. Adde quod & forma litteræ *Sigma* (e) Veſpaſiani potius temporibus convenit.

Deinde quo ad Nummum Num. 27. hîc poſitum, non eſt dubitandum, quin ad uxorem ejuſdem *Antiochi* poſtremi pertineat; quandoquidem ex alio Nummo, in *Cilicia* maritima cuſo, conſtat, huic Regi *Jotapen* fuiſſe conjugem. Scilicet celeberrimi Antiquarii (f) jamdudum vulgarunt numiſma, à *Sebaſtenis* cuſum, in cujus antica parte idem *Antiochi* caput cernitur hac cum epigraphe: ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. in Poſtica vero legitur circa muliebr. figuram ſedentem, *&c.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. ΙΩΤΑΠΗ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Quem nummum ad alium Regem referri non poſſe, pluribus demonſtravit Ill. *Noriſius* adverſus *Seguinum & Harduinum*, qui eum *Antiocho* III. tribuunt.

Quibus addendum, Nummos hujuſce *Jotapæ*, quales plurimos in *Britannicis* (g) & aliis Muſæis tractavi, ejuſdem eſſe metalli, ſcalpturæ, ac formæ, cum aliis *Antiochi* IV. Nummis; atque in uno etiam, penes eruditiſſ. ac Reverend. Covel, idem occurrere ſigma, ſinuatæ ſcil. in rotundum figuræ, quam in VI. *Antiochi* Nummo cernimus. Caput enim Reginæ diademate redimitum & huic N. 27. geminum, ſic inſcribitur in *Covelliano* Nummo: ΒΑCΙΛΙCΑ (h) ΙΩΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛ. In aliis hæc ultima vox integre legitur, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, non vero ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, uti male *Seguinus* habet.

Num. 28. porro Nummus, hucuſque Antiquariis ignotus, ambos certe filios, *Antiochi* IV. *& Jotapes*, nobis exhibet, prout me docuerunt id genus nummi cæteris integriores. Talem & elegantiſſimum poſſidet ampliſſima & aliis rariſſimis undique congeſtis Cimeliis referta D. *Hans Sloane* Baroneti Gaza, in quo manifeſtiſſime ſub ipſis Principibus Equitantibus legitur ΒΑCΙΛΕΩC. ΤΙΟΙ. REGIS. FILII; quæ verba ſatis clare in aliis etiam cernuntur Nummis Gazarum Illuſtriſſimorum D. D. Ducis *Devoniæ*, ac Comitis *Pembrochiæ*, *&c.*

Itaque hîc habemus EPIPHANEM & CALLINICUM, quos ſupra diximus *Antiochi* IV. filios fuiſſe, & quos *Joſephus* à fortitudine in Romanos, & pietate in patrem laudat; de *Bello Jud. lib.* VII. *c.* 27. Ubi *Pæti* impetum narrans: *Antiochus*, inquit, *decrevit*, *toto regno*, *in quo erat ſtatu*, *relicto*, *cum conjuge ac liberis egredi.* —— *Pætus autem in Samoſatam*, *qui eam capeſſerent*, *mittit*, *& per eos civitatem tenebat* —— —— *Haud tamen Rex vel ipſa neceſſitate adductus eſt adverſus Romanos aliquid bellicum gerere.* —— *Adoleſcentibus autem bellique peritis*, *vique corporis præſtantibus*, FILIIS *ejus*, *non erat facile in calamitate ſine pugnâ durare.* —— *Vehementi autem pugnâ per totam diem habitâ*, *inſignem demonſtrarunt fortitudinem*, *&c.* deinde narrat fu-

(a) *Joſeph.* de B. J. III. c. 2. & VI. c. 12. *Tacit.* Hiſt. L. II. c. 81. & L. V. c. 1. &c.
(b) De B. Jud. lib. VII. c. 27.
(c) Num. Impp. Gr. p. 261.
(d) Sic & p. 149. V. ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ.

(e) Cujuſmodi occurrit in alio ejuſdem Regis Nummo, penes D. Car. Hedges, ſic: ΑΝΤΙΟΧΟC. ΕΠΙ. ΒΑCΙΛΕVC. ΜΕΓ.
(f) Vid. *Seguin.* Sel. Num. p. 402. ed. 2. *Harduin* de Popp. & urb. p. 587. Ed. 1. *Noris* de Epoch. p. 129. ſeqq.
(g) D. *Caroli Hedges* Equitis aurati, D. *Gulielmi Lloyd* filii Epiſcopi Vigor. D. *Falkner*, &c.
(h) Sic cum ſimplici C. tantum.

fugam *Antiochi* Patris, cum *Conjuge ac filiabus*, *in Ciliciam*, atque *Epiphanis* cnm decem Equitibus ad *Vologesem* Parthorum regem, cujus postea litteras ad *Vespasianum* commendatitias tulerunt, Romam, cum audivissent Patrem *Antiochum* regie *Lacedæmone* vivere. *Patre autem ad eos* [filios] *Lacedæmone statim advecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi* [scil. Romæ] *mansere.*

Nequaquam vero hîc omittendum est, *Epiphani*, de quo ceu majore natu loquitur ubique Josephus, desponsatam fuisse *Drusillam*, à Patre *Agrippa* majore, qui eam *sexennem* reliquit, cum *anno* Æræ nostræ XLIV. obiret; ex *Josepho*, Antiq. XIX. c. 7. Cujus loci interpretationem latinam, à *Gelenio* factam, Cl. *Norisius* tantum ob oculos habebat, cum scriberet (a), *Josephum* L. C. *auctorem esse*, *Antiochum* IV. *curasse*, *ut filio suo majori natu* Epiphani MARIAMNE *Agrippæ Judæorum regis filia decennis desponderetur*; quamvis ipsemet Eminentiss. vir, aliquot ante paginis, rectius dixisset, Agrippam desponsisse *Drusillam filiam nondum* (b) *sexennem Epiphani majori filio regis Antiochi.*

Epiphanes tamen Uxorem non duxit *Drusillam*, quæ deinceps AZIZO regi *Emesenorum* data est à fratre *Agrippa* juniore: *Epiphanes enim*, narrat Josephus (c), *Antiochi regis filius recusavit ejus nuptias, nolens Judaicos mores amplecti, ut erat* Drusillæ *patri pollicitus.*

Cæterum & Princeps ille, *Antiochus Epiphanes* vocabatur, non secus ac pater, si *Josepho* fides, de B. J. Lib. V. c. 29. Gr. at Lat. L. VI. c. 12. Ut nullum sit dubium, quin *Epiphanes* fuerit cognomen huic familiæ fere proprium; quæque sit alias prima hujus tituli causa, origo, & significatio, de qua prolixe satis jam alii (d) tractarunt.

Ita & *Callinicus* aliud erat cognomen, quo alter *Antiochi* IV. filius à fratre majore distinguebatur; quemadmodum & aliis datum est, eâdem distinctionis causâ, variis Principibus, atque præsertim inter Seleucidas *Demetrio* III. ac *Antiocho* XIII. ultimoque Syriæ Regi, qui simul *Epiphanes & Philopator* cognominabatur; si quidem ejus sint, ut Antiquariis hucusque visum, Nummi (e) his signati titulis.

Unde, uti & ex *Anchorâ* in plurimis *Commagenorum* Nummis cusâ, non male colligere possumus, *Antiochos* hosce *Commagenos* revera ex *Seleucidarum* Gente suam originem duxisse. Videtur enim hæc *Anchora*, quæ & in aliis Seleucidarum Numismatibus scalpta, ad illam alludere, quam scriptores antiqui (f), tradunt in *Seleuci* prioris femore signatam, cum nasceretur, atque sculptam in annulo, quem *Laodice* mater recepit ab Apolline, & filio dedit in futuri regni auspicium & augurium. Imo, si *Justino* credimus, *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii, nepotesque ejus* ANCHORAM *in femore, veluti notam generis naturalem, habuere.*

Ad eandem quoque *Antiochi* IV. Commageni familiam forte spectat illa JOTAPE, cujus nomen & caput in Nummulo meo, supra N°. 29. conspicitur. Eadem certe non est facies, ac illa *Jotapæ* prioris, quam *Antiochi* IV. uxorem diximus; nec etiam ejusdem metalli, aut scalpturæ videtur nummus.

Jam vero novimus ex *Josepho*, non modo *Antiocho* IV. FILIAS fuisse, quibuscum uti & *uxore* in *Ciliciam* fugit (g); sed & unam ex illis filiabus, JOTAPEM quoque dictam, *Alexandro*, Judæo ex *Herodis* stirpe Principi, nuptam fuisse, *Antiq.* XVIII. *c.* 7. Hunc locum *Alexandri* genealogiam simul dilucide pingentem hîc dabimus integrum, ut continuo pateat hac de re Cll. virorum error. *Cæterum*, teste Josepho, *Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit, è Glaphyrâ Archelai Cappadocum regis filiâ. Ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armeniis Rex à Nerone fuit datus, filiumque genuit Alexandrum. Hic Antiochi Commagenorum Regis filiam* JOTAPEN *duxit, &* Lesidis, Ἡσιοδῶς, *in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est.*

Inde, inquam, facile retegitur Recentiorum hallucinatio, qui scripserunt, *Alexandrum Jotapes* maritum, *pronepotem* Herodis magni fuisse Sic præ cæteris hîc mihi nominandus Purpuratus *Norisius*, (contra *Seguinum & Harduinum* disputans, de Nummis, à *Sebastenis & Commagenis*, cum *Jotapes* nomine, cusis, quos illi tribuebant *Jotapæ* Alexandri conjugi,) eundem sequutus errorem hæc habet (h): *At nullus dubito utrumque nummum pertinere ad Jotapem uxorem Antiochi* IV. *regis Commagenes, ac matrem Jotapes, quæ Alexandro*, TIGRANIS, *regis Armeniæ*, FILIO, *ac Herodis Magni* PRONEPOTI, *nupta fuit.* Quibus gemina, sex post paginis, repetit: *Alexander erat filius Tigranis, qui Tacito* lib. 14. *dicitur* Cappadocum ex nobilitate regis Archelai nepos; *siquidem Tigranes patrem habuerat Alexandrum Herodis regis filium, ac matrem Glaphyram, filiam Archelai regis Cappadociæ. Hinc Vespasianus donavit Alexandro ac Jotapi insulam & Urbem Sebastem, quam ejusdem Alexandri laudatus proavus septem fere lustris possederat.*

At vero manifestum ex superioribus Josephi verbis fit, 1°. huncce *Alexandrum* fuisse Herodis M. *abnepotem*, non *pronepotem*, atque 2°. *Tigranem* ejus patrem, Armeniæ regem, fuisse Archelai *pronepotem*, non vero *nepotem*, ut male *Tacitus* scripsit. Hunc autem gravissimi alias Historici Romani errorem jam dudum doctiss. *Noldius* (i) sic recte confutaverat: "Nam eum Tigranem, *pronepotem* Ar"chelai fuisse, præter Josephum, *Ant.* XIIX. *c.* 7. "ipsa rerum series ostendit. Quo pacto enim *Ti*"*granes*, *nepos*, circa medium *Augusti* natus (Pa"ter (k) non multo post *victoriam ad Actium* ab "*Herode* interfectus) sub *Nerone* (l) agere aut pati "potuit? quo profecto tempore natura eum aut "morte aut senio ita multaverat, ut rebus geren"dis aptus tum haud esse potuerit.

Quo ad regionem, cujus rex *Alexander*, conjux *Jotapes*, creatus à *Vespasiano* fuit, partem *Ciliciæ* fuisse ex Josepho liquet; verum ejus nomen, librariorum culpâ, obscurum adhuc remanere mihi videtur. Etsi enim vox Ἡσιοδῶς, quæ in libris vulgatis, ac in Codice MS. Florentino legitur (m) mutetur ab *Harduino* in Νησιώδῶς, hancque emendationem suo calculo probet Cl. *Norisius*, qui nomen illud cum Jesuita intelligit de *Insula*, *& urbe*,

(a) De Epoch. p. 136. coll. p. 128.
(b) Hac voce non utitur *Josephus*, cui *Drusilla* dicitur omnino ἐξωτικῆς.
(c) Joseph. Ant. L. XX. c. 5.
(d) *Joan Marsham* Can. Ægypt. p. 54. *Henr. Noris* de Epoch. p. 129.- 131. &c.
(e) Qualem possidet Nobiliss. D. *Dux Devoniæ*; cum in alio, Gazæ Ampliss. D Comitis Pembrochiæ ΔΙΟΝΥΣΟΥ insuper legatur cognomen; scil integre: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
(f) *Appianus* in Syriac. p. 123. *Justin.* l. XV. c. 4.
(g) De B. J. lib. VIII. c. 27.
(h) De Epoch. p. 132, & 137.
(i) Histor. Idum. p. 367.
(k) *Alexander* nempe, qui ab *Herode M.* suo patre necatus, quique filium habuit *Tigranem*, primum in Herodis familiâ regem *Armeniæ*, atque adeo *nepotem* ejusdem Herodis M. simul & *Archelai* Cappadocis ex ejus filia *Glaphyra.*
(l) A quo *Tigranes* alter, de quo loquitur *Tacitus*, Rex Armeniæ datus est.
(m) Sic *Norisius* de *Epoch.* p. 135. testatur, atque in nonnullis Codd. latinis legi, *Isiados*, ac in aliis *Ysiados*, cum in Editione Gryphiana An. 1539. habeatur *Lesidi.*

be, primum *Elcuſa*, dein *Sebaſte* dicta; Attamen mihi perſuadere nequeo, eam emendationem facile poſſe ex linguæ Græcæ genio, aut ex Geographia probari.

Quidquid ſit, haud integrum dare poſſumus aſſenſum interpretationi, quam Cl. *Wildius* ſuo aſſignavit nummo (a), qui noſtro ſimilis, licet haud ita ſit integer. Affirmat enim, ut de re certâ, *Jotapam*, eo nummo inſculptam, Antiochi Commagenorum tertii reguli, filiam eſſe, Alexandro, Herodis M. pronepoti nuptam *&c.* ſcilicet haud ſatis caute ſuo Nummo eandem adaptat deſcriptionem, quam *Harduinus* de Nummo dederat à *Sebaſtenis* cuſo, quam vero pluribus *Noriſius*, toties *laudatus* (b), confutaverat.

Duo priores ſuperſunt nummi hîc exponendi; verum id paucis abſolvemus; ſiquidem nihil certi de his affirmare valemus, niſi eos æque inter ſe differre, in Regum imaginibus, ac ab aliis Nummis quos *Antiocho* IV. aſſignavimus. Addam tantum forte priore repræſentari *Antiochum* I. qui, cum per plures regnaverit annos, non niſi *ſenex* obire potuit, qualis in eo nummo facies cernitur. Ita & alter in 2°, ſenilis itidem, vultus forſan fuerit *Antiochi* III. ſub *Tiberio* defuncti, qui & prioris filius potuit eſſe. Sed de his conjecturas ulterius proſequi non placet; judicent eruditi lectores pro ut lubebit, atque candide noſtras excipiant ſtricturas, quas auctiores & forſan emendatiores aliquando dabimus, ſi quod jam ab aliquot annis molimur, opus, de *Syriæ Antiquitatibus*, edere liceat. Tum & alios, cum CLEOPATRÆ nomine, Nummos à *Commagenis* cuſos exhibere poterimus, ſi nos ſupremum Numen juverit.

Num. 30. *Numiſma eximium, metallo, pondere, pulchritudine, arte, raritate & integritate conſpicuum; ex puriſſimo autem eſt auro, pendetque unciam & monadas 74. Exſtat quidem apud Vaillantium & Haimium depictus, verum hic ex Muſæo noſtro neſcio quid plus vigoris animi ex viſu ſpirat; præterea id quod* Apollo *ſedens dextra tenet, nullo modo ſagitta in meo eſt, ut in reliquis, ſed bacillus potius, niſi regium ſit ſceptrum; neque enim retro pinnas habet, & in media parte craſſeſcit. Pertinet vero inſigne hoc numiſma ad* Syriæ *Regem*, Antiochum III. *cognomento* Magnum; *eundem illam, cujus expeditionem contra Judæam, & clementiam meritaque in victos & dedititios, epiſtolas itidem in illorum gratiam ſcriptas, luculenter commemorat* Joſephus *Antiq. Jud. Lib.* XII. *Cap.* III. *pag.* 597. *& ſeqq.*

Num. 31. Raphanæas, Syriæ *urbem, duobus in locis commemorat* Flavius *Lib.* VII. *de Bello Cap.* I. *in fine, ſeu pag.* 405. *ubi dicit duodecimam* Romanorum *legionem olim apud* Raphanæas *fuiſſe; atque iterum ibidem Cap.* V. *pag.* 411. *ubi Fluvium Sabbaticum labi ait medium inter* Arcæam, *regni* Agrippæ *urbem, atque* Raphanæas. *Hujus urbis eximium poſſideo Numiſma, primariæ magnitudinis, qualia Medallionum nomine vocant; non modo propter urbem ubi cuſum eſt, verum multo magis propter Auguſtæ cujus vultum refert, ſuſpiciendum. Exhibet enim ab altera parte caput* Anniæ Aureliæ Fauſtinæ, *quam* Elagabalus *olim inter alias conjugem ſibi adſcivit, cujuſque mulieris nummos rariſſimos eſſe norunt harum rerum periti. Adſcribitur* ANNIA AΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. *ad humeros, pro more iſtorum temporum luna creſcens conſpicitur; quaſi ut inter nymphas Diana, ſic inter* Romanas *nurus Auguſta pulchritudine maxime emineret. Ab altera parte Dianæ multimammiæ eſt ſymbolum, verubus ſuis innixæ, ante quam habitu muliebri ſtans figura cernitur, dextra haſtam tenens, læva veſtem ad latus convolutam ſuſtinens. Legitur in circuitu* ΕΠΙ CTP. ΚΥΡΙΝΟΥ ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ *& inferius æra* ΑΟC. *ſub Stratego* Quirino *a populo* Raphanæarum *urbis. Eſt vero pulcherrimum & integerrimum Numiſma, quod omnino ab omni* ὑποψίας *ſuſpicione longiſſime abeſſe a quovis inſpiciente deprehendi poteſt; falliturque idcirco* Virginius Valſechus, *qui in Diſſertatione Hiſtorico-Chronologica de* M. Aurelii Antonini Elagabali *Tribunitia Poteſtate quinta, pag.* 68. *&* 74. *dubitat de fide hujus nummi atque typi, eo quod æra* ΑΟC. *quæ, juxta* Antiochenſem, *annum* CCLXXI. *deſignat, minus ætati* Elagabali *per omnia conveniat, atque ipſe ſimilem aliquem arte confectum noverit; quæ quidem argumenta contra eruditos oculos, veritatis teſtes, nihil valent.*

Num. 32. ΔΡΟΥΣΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. Druſus & Germanicus Cæſaris Novi Dii, Fratrum amantes. *Sedet uterque Princeps; alter ſimpulum, alter lituum manu geſtat. Ab altera parte in corona quercea legitur* ΚΟΙΝΟΥ ΑΣΙΑΣ. Communitatis Aſiæ, *& in circuitu* ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑΣΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ſub Cajo Aſinio Pollione Proconſule. *Vide ad Num.* 2. *Hic vero deſumtus eſt ex Morellii ſpecimine Ed. Secundæ Tab.* XV. *Num.* 4.

Num. 33. Jovis Hellenii *meminit* Joſephus *Lib.* XII. *Antiq. Cap.* V. *pag.* 610. *ubi* Samaritæ *omnem cognationem cum* Judæis *abnegantes, ab* Antiocho Syriæ *rege petunt, ut Templum* Garizitanum, *quod nullo adhuc alicujus Dei nomine fuiſſet decoratum, conſecrari vellet* Jovi Hellenio, *quod ipſis, ut qui Græcos mores amplecti viderentur,* Syriæ *quoque rex conceſſit, ut in fine capitis legitur. Cultus autem hujus* Jovis Hellenii, *ſeu* ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ. *ut ex Dorica dialecto Nummi appellant, admodum inſignis inter* Græcos Græcorum*que fuit colonos; uti abunde docuimus ad* Philippi Parutæ Siciliam *Numiſmaticam pag.* 343. *Paſſim juvenili facie, lauru & nonnunquam ſpicis coronata, depingitur, & ab altera parte Aquila fulmini inſiſtens cernitur, cui ad latus Aſtrum adeſt. Ratio picturæ ejus eſt, quod a* Jove *& benigno ejus ſidere fertilitatem terræ procedere Græci agnoſcebant.*

Num. 34. Rhodi *inſulæ* Rhodiorum*que plus ſemel mentionem apud* Joſephum *fieri invenias, fuitque ſemper multum apud veteres nobilitata, & eo quoque nomine felix, quod terræ motu aliiſve caſibus afflicta maximos Reges certatim beneficos ſibi experta fuerit. Ex eo itaque amore gloriæ, quo inpatienter ardebat* Herodes, *atque animi magnitudine ſingulari,* Ægyptiis *regibus aliiſque* Rhodi *cultoribus æquiparari ſeſe voluit, dum urbem* Rhodum, Caſſiano *bello afflictam, quamvis inops, & per tempeſtatem, facta quoque oneris jactura, illuc appuliſſet, fovit tamen atque ultra vires etiam ſuas recreavit; uti docemus Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 727. *Pro ſua opulentia Græcarumque artium fama, ſemper urbs hæc pulcherrimos, frequenteſque adhuc in omnium cimeliis nummos, cudit. In iis paſſim Solis cernas radiatum caput, ad mirabilis iſtius coloſſi effigiem adumbratum, atque florem, unde urbi pariter atque inſulæ nomen. Singularem itaque* Rhodi *nummum produxit* Haymius *in Theſ.* Brit. *Tomo* I. *pag.* 138. *in quo a priori parte conſpicitur caput virile diadematum, a poſteriori Floris ſolita cum calyce adnato figura, caduceo præterea, litera* P. *quæ Rhodi eſt initialis, atque nomine* APIΣTAKOΣ. *Docet ibidem literas* AKOΣ *recenti manu refectos fuiſſe, priores vero* APIΣT. *vetuſtas eſſe & a prima manu, remanere præterea in reliqua nummi ora lituras aliarum, quæ olim exſtiterint literarum. Unde ipſe ſuſpicatur legi debere* APIΣTOKPATHΣ. *Caput itaque refert ad* Ariſtocratem, Rhodiorum *ducem, cujus meminerit* Suidas, *quemque idem ait ob magnam virtutis exſpectationem ad principatum a civibus fuiſſe evectum, ſed opinioni de ſe conceptæ minime reſpondiſſe. Plura contra hanc ſententiam proferre poſſem, ſed meam ſimpliciter proponere malo. Literæ* APIΣT. *ſive* Ariſtacum, *ſive* Ariſtocra-

(a) Select. Num. T. V. pag. 41, 42.
(b) De Epoch. p. 132. ſeqq.

tratem, *ſive etiam* Ariſtotelem, Ariſtarchum, Ariſtomachum, *aliudve nomen expreſſerint, ad magiſtratum urbis* Rhodi *referendæ ſunt, prouti paſſim in eorundem* Rhodiorum *nummis magiſtratus nomen, nunquam vero caput, exprimitur. Et ſic apud* Choulium, *ubi de* Apolline *agit in libro de Religione* Romanorum, Arſtocriti *nomen agnoſcitur, apud* Begerum *Theſ.* Brand. *Tom.* I. *pag.* 412. Ariſtedæ; *apud* Goltzium *Tab.* XXIII. *Num.* X. Ariſtei. *Imo idem* Choulius *alteram nummi cujuſdam* Rhodii *partem profert (nam caput, quod Solis, ob præcedentes nummos fuiſſe videtur, non adeſt) in quo* ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ *expreſſe legitur; eſt vero nummi typus ſimillimus noſtro, prout &* Ariſtei *ille* Goltzianus. *Eoſdem autem nummos cum hoc* Haymii *non eſſe, patet ex capite Solis, & quod ex argento ſint; hic vero ſit æreus & caput diadematum exprimat. Quoniam vero in omnibus idem Floris & Caducei typus obſervatur, credo eodem tempore & pari occaſione cuſos hoſce nummos fuiſſe. Caput vero ex diademate, non Principis vel Imperatoris exercitus, ſed Regis eſſe agnoſcitur; atque vel* Apollinis *Regis eſt, vel potuit eſſe* Hieronis Primi, *Syracuſanorum Regis; apparebit enim quædam ſimilitudo, ſi velis* Parutianam *meam inſpicere* Siciliam, *ibique Tab.* CXLVIII. *&* CXLIX. *quærere Num.* 18. 19. 20. *&* 24. *At quid* Hieroni Siculo *cum urbe & inſula* Rhodo? *Dicam. Ex* Rhodo *inſula per majores ſuos* Lindios *ortus fuit hic Hiero, uti demonſtravi in Commentariis* Parutianis *pag.* 344. 354. *&* 1026. *unde & ſymbola urbis* Rhodi *plus ſemel in nummis* Syracuſanis, *ſub eo rege cuſis, apparent, uti docui ibidem. Hinc* Rhodiis *impenſius ſtudens, plurima illis contulit beneficia. Memorabilis hiſtoria exſtat apud* Polybium; *narrat enim is Lib.* V. *pag.* 598. *quomodo poſt terræ motum iſtum, quo miſere afflicta fuerat civitas, & admirabilis ille Coloſſus Solis conciderat, ad omnes Reges Civitateſque legatos* Rhodii *miſerint, tanto cum ſucceſſu, ut ditiſſimi inde evaſerint. Munificentiſſimos inter enumerat* Gelonem *&* Hieronem *fratres, qui præter argenti talenta ſeptuaginta quinque, lebetes argenteos & alia tanta dederint dona, ut illa quoque inſuper ad centum aſſurgerent talenta; & poſt hæc & majora beneficia, quaſi dando beneficium tam præclaræ civitati, ipſi accepiſſent, ſtatuas in eorum Digmate poſuiſſe, Populum videlicet* Rhodiorum *a Populo* Syracuſano *coronatum. Neque miror ſane, ſi & aliis Regibus publice honorem aliquem* Rhodii, *ſapientes ſane viri, & ob prudentiam a* Polybio *laudati habuerint, &* Gelonem Hieronem*que præcipue, in poſterum etiam demereri ſibi ſtuduerint, ejuſque faciem ut Benefici alicujus Numinis (non tamen addito nomine, ne regem liber populus videretur agnoſcere) in ære ſignato publico nomine exſtare voluerint. Hos enim vel ſimiles honores intelligere videtur* Polybius, *dum pag.* 600. *concludit, immerito famam magnanimitatis & ſplendoris ſui temporis Reges captare ex minutis donis, quæ quandoque afflictis dare ſoleant, ob quæ tamen parem benevolentiam atque honorem a* Græcis *ſibi haberi poſtulent, atque antiquis Regibus ab iiſdem haberi eſt ſolitus. Adſpiravit itaque* Herodes *ad antiquam illam* Gelonis, Hieronis, Antiochi, Ptolemæique *in liberalitate* Rhodiis *præſtita gloriam; notatque inſuper Joſephus de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *eundem Rhodiis ad claſſem parandam inſtruendamque pecunias ſæpe multiſque in locis præbuiſſe.*

Num. 35. *Caput muliebre velatum & turritum. Ab altera parte* Minerva *gradiens dextra Victoriolam ſuſtentat, læva clypeo nititur, cum hac inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Exhibet nummum hunc* Haymius *Tom.* I. *pag.* 146. *ad Philopatorem autem, ex ſtirpe Regis* Tarcondimoti, *regnantem in Ciliciæ maritimæ parte refert ibidem* Maſſonus. Ciliciæ *vero maritimæ ſæpius mentionem facit Joſephus, præſertim Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 671. *ubi quoque regionis ejus urbem Mopſueſtiam (cujus inferius nummum proferemus) nominat. Omnis vero oræ ejus olim* Pompeji *temporibus Rex erat* Tarcondimotus *quidam,* Romanis *fideliſſimus trans* Taurum *ſocius, uti eum laudat* Cicero *ad Famil. Lib.* XV. *Ep.* I. *cujus filium ejuſdem nominis* Auguſtus *in regno confirmavit, quemque ſucceſſionem ſuæ poſteritati tradidiſſe aſſerit* Strabo *Lib.* IV. *pag.* 676.

Num. 36. *Caput muliebre velatum; ab altera parte eſt dimidia navis, cum inſcriptione* ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ. *Urbs* Agrippias *ſæpius* Joſepho *memoratur, dicta ita ab* Herode, *quum antea Anthedon vocaretur, teſte eodem Lib. de Bello Lib.* I. *Cap.* IV. *pag.* 60. *&* Cap. XXI. *pag.* 108. *ubi cum* Raphia *&* Gaza *conjungit; erat enim ſita ad mare viginti circiter ſtadiis a Gaza diſſita. Nomen in* Agrippæ, *qui gener Auguſti fuit, memoriam accepit; ſicuti Sebaſte ab ipſo* Auguſto *vocata fuerat; teſte eodem ibid. Cap.* V. *pag.* 64. *Numeratur inter reſtitutas & frequentatas a* Gabinio, *una cum* Jamnia, Raphia, *aliiſque paullo poſt Cap.* VIII. *pag.* 70. *Eadem fere exſtant Lib. Antiqu.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 670. *Cap.* XV. *pag.* 674. *Lib.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *&* *denique Lib.* XV. *Cap.* VII. *pag.* 761.

Num 37. *Caput virile barbatum, cum inſcriptione* ΠΕΡΓΑΜΟC. *Ab altera parte Clavæ cernitur involutus Serpens; ad latus eſt Cornucopiæ; in circuitu legitur* ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΚΛ. ΚΕΦΑΛΙΩΝΟC. *Herois* Pergami *illud caput eſt, nobiliſſimæ in Myſia civitatis* Pergami *conditoris, cujus urbis incolæ, ob Æſculapii gloriam ſymbolum ejuſdem Dei Serpentem baculo involutum, ſeu clavæ, in monetis ſuis referre ſolent. In hac etiam Græca urbe,* Græcorum *amantiſſimus* Herodes *benevolentiæ & ſplendoris ſui monumenta exſtare voluit.* Nonne, *inquit Flavius, de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *pag.* 109. etiam Athenienſes & Lacedæmonii, Nicopolitani, & in Myſia Pergamus Herodis ſunt plena donariis? *Exſtat vero* Pergami *hic nummulus apud* Haymium *Tomo* I. *pag.* 129.

Num. 38. Herculis *caput ſacra ſibi fronde coronatum; ab altera parte inter duos ſtellatos* Dioſcurorum *pileos ſacra Hydria ſive cantharus ſerpente circumvolutus cernitur, cum inſcriptione* ΜΑΣΑΝΙΣΣΑ... *quod magiſtratus ibidem nomen eſſe videtur. De typo hoc conſuli poteſt* Haymius *Tomo* I. *pag.* 129. Lacedæmonios *autem & alibi ſæpius laudat* Joſephus, *& de cognatione cum* Abramidis *gloriari ſcribit Antiqu. Lib.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 606. *ubi* Arii Lacedæmoniorum *Regis Epiſtolam ea de re profert, cujus literas dicit fuiſſe quadratas, ſigillum vero Aquilam Draconem tenentem. Reſponſorias vero Jonathæ, Senatus Judæorum & Communis recitat idem Lib.* XIII. *Cap.* V. *ubi itidem de iſta cognatione agitur. Sed & alii* Lacedæmoniorum *nummi apud eundem* Haymium *& alibi inveniuntur.*

Num. 39. Tarſi, *nobiliſſimæ* Ciliciæ *urbis, meminit* Joſephus *Antiq. Lib.* IX. *Cap.* X. *pag.* 497. *ubi de* Jonæ *Prophetæ fuga agit; ſed & præterea Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 21. *primos gentium conditores enumerans,* Tharſum *quoque, ex* Japheti, *per* Jovanum *poſteritate,* Cilicibus *originem dediſſe aſſerit, qui ſcilicet olim* Tharſenſes *dicti fuerint ex conditoris nomine; unde metropoli quoque nomen* Tarſo, theta *in ſermone familiari in* tau *mutato. Antiquitatemque hanc ex Hiſtorico noſtro adnotavit* Stephanus Byzantinus *in ſuo de Urbibus libro; quære etiam ad d. l. dubitat Cl.* Relandus *an non* naves Tarſis *in SS. ad* Cilicias *referri poſſint. Non multa hujus urbis ante* Romanorum *Imperatorum tempora cuſa numiſmata exſtant. Elegans tamen hoc eſt, quod damus ex* Begero *Tom.* III. *Theſ.* Brand. *pag.* 66. *in quo videlicet* Jovis *atque* Herculis *ibidem cultus exprimitur; unde ab altera parte ſedentis* Jovis *eſt effigies, dextra victoriolam, læva haſtam tenentis; ab altera parte* Herculis *ſymbolum Clava in populea cernitur corona. Addi debuerant literæ numerales* HNP. *ſed cum non docuerit* Begerus, *quem ſitum in nummi area obtineant, ſufficere*

*** ***

mi-

mihi visum est, id solum monere. Referri possunt ad æram Seleucidarum, *& designare annum ejus* CLXXXVIII. *& victorias* Alexandri *Regis* Syriæ *ab ejusque ducibus reportatas.*

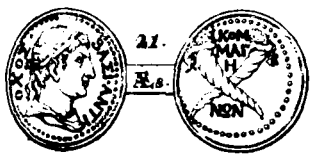
Num. 40. Seleuci *Sexti, vigesimi ex* Selęucidis Syriæ *Regis, interitum describens* Josephus *Lib.* XIII. *Antiq. Cap.* XIII. *ait illum a* Mopsuestienſibus, *a quibus pecunias exigere vellet; una cum regia & amicis fuisse crematum. Erat* Mopsuestia Ciliciæ *urbs, unicumque hujus nummum inveni apud* Begerum *Tom.* III. *Thes.* Brand. *pag.* 67. *in quo ratio etiam nominis ejusdem ipso typo exprimitur. A priori enim parte* Jovis *caput est; posteriore* Mopsi *focus, unde & appellatam ita fuisse civitatem* Stephanus *& alii docuerunt; inscriptio vero* MOΥΣΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *docet liberam fuisse & suis legibus usam; quali titulo plures* Antiochenſium *nummi, aliorumque superbiunt. Plura docta ad hunc typum congessit* Begerus; *illas vero notas, quæ in parte inferiori cernuntur, non attigit, quarum alteram monogramma (ut plura talia occurrunt) esse existimo; alteram æram indicare, & quidem* HΓ. *seu* ΡΓ. *ut innuatur cujus nummus anno centesimo tertio æræ* Seleucidarum.

Num. 41. *Caput diadematum* Mithradatis, Pontici *istius regis celeberrimi, illam animo insitam ferociam etiamnum sublimi ore spirans. Ab altera parte typus ei Regi solitus est, cerva pascens, cum inscriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. *Singulare hoc numisma binis de caussis profero; eo quod doceat nomen hujus Regis* Mithradates, *cujus interitum refert Josephus Antiq. Lib.* III. *Cap.* III. *p.* 688. *& de Bello Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 66. *non vero* Mithridates *scribi debere; tum, quod unicum hoc, visum quondam a me penes Nobiliss.* H. A. Marckium, *Dom. in* Leure, *sit toto orbe notum, ex auro purissimo atque indubitatæ fidei. Atque hæc in præsenti pro Josepho illustrando Numismata sufficiant.*

JACO-

21. Æs.

22. Æs.

23. Æs.

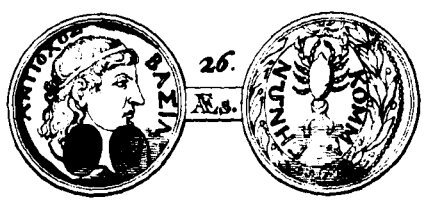
24. Æs.

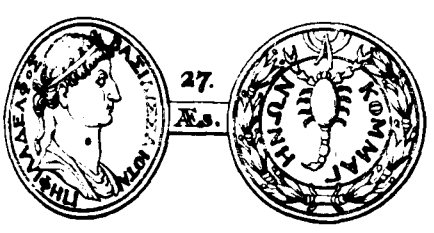
25. Æs.

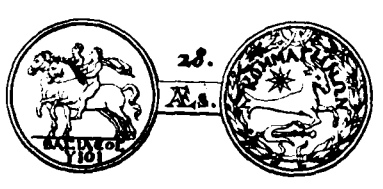
26. Æs.

27. Æs.

28. Æs.

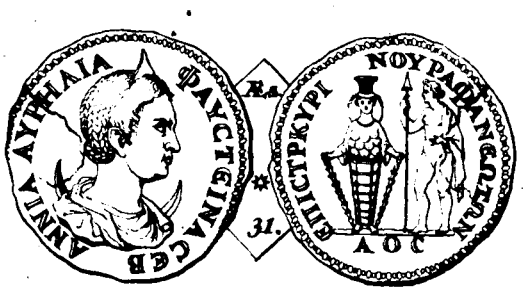
29. Æs.

30. Æ.

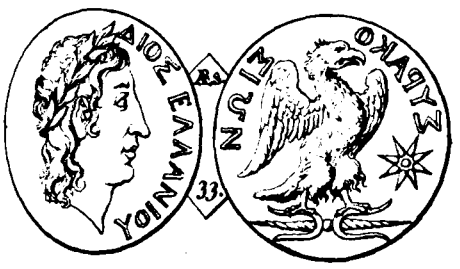
31. Æs.

32. Æs.

33. Æs.

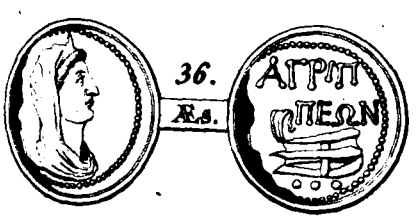
34. Æs.

35. Æs.

36. Æs.

37. Æs.

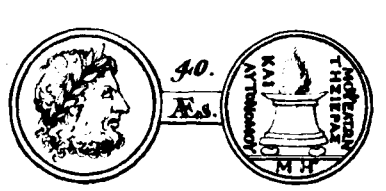
38. Æ.

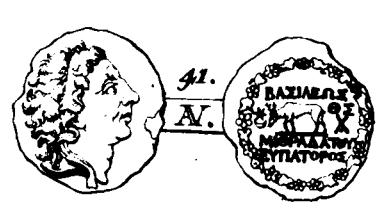
39. Æs.

40. Æs.

41. Æ.

†JACOBI GRONOVII PRÆFATIO AD DECRETA ROMANA ET ASIATICA.

Si particula hæc debuit eruditiſſimo Joſepho, ſed luxato ſatis, ex hujus Academiæ bibliotheca reſtitui, habeo quod gratuler mihi, qui ad eam potui metari iter & apprehendere. Antiquos ejus ſcriptoris codices neſcio quo fato lacunis refertos eſſe apparuit ſatis ex ipſa Arlenii conqueſtione atque etiam ratione qua is in edendo fuit uſus, ut duos codices compoſuerit, quorum uterque alterius lacunas explere poterat. Ab eo tempore paulatim hîc illic aliquid erutum & productum eſt, ut docta ejus opera exſtarent integriora. Lectus ille mihi primum fuit accuratiſſime, ſed & jucundiſſime, quum Polybio puer admoverer, & in Suidæ fragmentis animadverterem per viros doctos aliqua iſti ſcriptori attribui, quæ erant Joſephi, prout mirabiliter & ſtyli modus & mentis placita in Joſepho & Polybio conveniunt, quæ tamen diſcerni oportet. In eo quiſquis legit libri XIV caput XVII, facile ille deprehendit circa finem aut quædam ibi excidiſſe, aut aliquid male poſitum eſſe, quum ſcribat pag. 485. παραθήσομαι δὲ τὰ γινόμενα ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα δὲ Ἰουλίῳ Καίσαρι, *apponam etiam facta ſenatuſconſulta & decreta Julii Cæſaris.* Attamen omnia vicina quæ ſequuntur, ſunt Julii Cæſaris; & mox eo occiſo M. Antonius & P. Dolabella præponuntur SCto, cui nec caput nec pes adeſt; mox adnectitur L. Lentulus quaſi ille poſt Dolabellam fuerit. Et ſic tum jactat multa etiam eſſe alia talia ab ſenatu aut Imperatoribus δόγματα aut ab urbibus ψηφίσματα δὲ γεγράμματα, quorum nulla oſtendit in illis quæ vel antecedunt vel ſubjiciuntur; nempe quia forſan bene doctus librarius, ſed operæ fugiens, aut horrens ad turbam nominum, corripuit ſeriem narrantis late & exſpatiantis in hoc capite Joſephi; & quum per mentionem decreti ab Lentulo facti de Judæis in urbe Epheſo eſſet data auctori occaſio adnectendi alia decreta de Judæis apud Delios, Sardianos, Coos, Laodicenſes, Mileſios, Pergamenos, univerſa iſta immerito & inique ſunt faſtidita.

Hæc quum ægre ferrem & magno omnium ſilentio dolerem ita putidam & hiantem offenſam in tanto ſcriptore non commovere viros doctos ad remedium quacunque concurſatione petendum, denique etiam potui in ſermonibus cum fortuna de tanto flagitio queri, quoniam res non erat amplius obſcura aut ignorata. Quippe deploraverat jam palam Iſaacus Voſſius anno præcedentis ſæculi LXXII in ſcripto de Sibyllinis oraculis cap. 8. in hæc verba, quæ recognoſcas licet. [*Judæos autem magno iſtoc tempore numero habitaſſe in pleriſque fere Aſiæ urbibus, patet ex beneficiis a Populo Romano collatis, quorum exempla ex Joſepho alias dabimus. Neſcio enim qua ratione factum ſit, ut pleraque illa decreta abſint ab editis Joſephi exemplaribus, cum & in ſcriptis libris & in verſione exſtent antiqua, licet admodum mutila.*] Immo mox anno LXXXIV in Obſervationibus ad Catullum pag. 313 prolaturus decretum, quod exſtat pag. 21, hæc præmittit: [*Verum ut liquidius innoteſcat, quantopere olim Judæis familiares fuerint orationes in maris litore, adſcribam decretum Halicarnaſſeorum, quo Judæis licentia a Romanis conceditur, ut ritu patrio preces fundant litorales.*] Quo adſcripto dein pag. 314 addit: [*Integrum adſcripſi ψήφισμα, quoniam & hoc æque ac reliqua decreta, quorum mentionem facit Joſephus, abſunt a vulgatis hujus ſcriptoris exemplaribus.*] Quæ tam patulæ & conſpicuæ & publice utiles viri docti ejulationes non ſunt certe ejus generis, ut ſperni mereantur aut inter notitias Joſephi non recenſeri, quas tot cernimus ſane inanes & nihil utiles colligi. Joſephus utique præ debilitate hac mancus pergit hærere in eodem luto, etſi poſt id tempus de eo ſæpe ſit itum in conſilium. Sed etiam ſummopere ſtupeo, cur ipſe Voſſius, qui etiam adſcripſit in margine *hæc abſunt ab editis*, hoc ſtudiorum Græcorum & eorum hiſtoriæ ſupplementum, hoc nobile ſolennitatis in talibus decretorum formulis ſpecimen, hoc peculiare facti perquam memorabilis documentum & per quos & qua via id impetrari potuerit, indicium, evulgandi non obiverit ipſe decus, præſertim quum per tot annos bene ſyngrapha velut ſua ſe adſtrinxerit ac ſciverit ſe pollicitationi ſuæ inhærere. Sed obſtitit credo illi eadem cauſa, quam remoratam opinor fuiſſe etiam priores exemplaris illius poſſeſſores, quorum unus adſcribitur Wilhelm Nooms: quod etiam exemplar cujus chirographi ſit, ſane non probatiſſimi, patet ex varietate vel magis pravitate lectionum, quam ideo partim contextui ſubjeci, partim in notis memoravi. Nec aliud obſtitiſſe crediderim aliis editoribus ab producendo, ſicut forſan & librarios ſcribas deterrere potuit, quo minus ea ſuis locis collocarent ac bene depingerent, ut nunc forſan in multis etiam vetuſtis codicibus

† Quoniam inter reliquas Præfationes hæc neglecta fuerat, hoc in loco apponi curavimus.

cibus fruſtra quærantur. Erat magna hallucinatio in auctoritate præfixa vel ſenatus conſulto ſub Dolabella & Antonio, vel Lentuli decreto ſic repetito, ut pateat ſcribam invitum illa exaraviſſe. Ignorata norma fuit præfationum in SCtis & edictis, unde illa ſunt & in editionibus ita jejune contracta, & hîc tantopere involuta, ut bene vix queant expediri & purgari. Præſertim magna erat confuſio nominum propriorum, quum minus attenderetur in his Romana conſuetudo. His quum Romani adſueverint immiſcere tribum, ſed perpetua apoſiopeſi indicatam, os Græcum poſterioris temporis nequivit id recte percipere & hinc quoque in hac parte non vitioſe agere. In quo tamen omnem iram adverſus ſcribas deprecatur immenſa abſurditas Jo. Harduini, qui quum in Nummis Illuſtratis pag. 164. citaviſſet inſcriptionem ab Jac. Sponio publicatam, in qua occurrit *C. Sextilius P. F. Vot.* quam citavi pag. 35, velut rem inauditam & maximi momenti agens poſteriores literas explicat *Voturia*, & hinc tum tribum Voturiam, tum acumen ſuum in Plinii *Galeria* libro VII. ſect. L. reſtituta & Romana conſuetudine illuſtrata ex Aſconio Pediano jactans claudit [Vide in Plinianis notis & emendationibus ad lib. VII num. CXXXIX] ubi tamen nihil niſi hoc ipſum quoque reperies & rixam cum imperitis editoribus, qui eam vocem maſculino more ac ſono deformarint, ignari ſcilicet tribuum nomina ſolita ſic efferri. At, o bone, præſtitiſſet attuliſſe notam Pauli Manucii ad Ciceronem lib. VIII. famil. epiſt. 8. hanc, ubi agit de tribubus. [Galeria. Liv. lib. 27. Plinius lib. 7. cap. 49. etſi pro Galeria legitur Galerius. Sed corrigendus locus eſt ex antiquo libro avunculi mei Franciſci Aſulani.] Neque iſta verba latent in magno notarum corpore vix animadvertenda: immo illa ipſa ſolent adnecti Antiquitatibus Romanis Roſini, ut quibuſcunque adoleſcentibus exhibeantur. Cur igitur chartam ſic maculat & ſibi placere conatur? Sed vides hinc, quam poſſit conturbare homines nominum ratio. Non ideo tamen ſic contineri manum oportebat, aut adeo præclaram nitentis clavi purpuram ex veſte Judaica aboleri. Niſi fallor, unum hoc eſt monumentum, unde diſcimus, quomodo ab Imperatoribus SCta in provinciis ſolerent exſecutioni mandari, nempe ut in urbes, quas proponebant, ea mitterent addito mandato ſuo quod tacitàs continebat minas, ni parerent. Itaque rurſus inſuere tentavi; fortunam præſtabit tempus. Vale, qui legis, & quod pag. 110 verſ. 29 excidit poſt vocem *omittente*, *ſed Dione apud Xiphilinum illic productum uſurpante*, appone.

DE-

DEDICATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

VIRO LONGE NOBILISSIMO
JACOBO BRUGES
DUCI de CHANDOS
MARCHIONI & COMITI
DE CARNARVON,
ET
BARONI CHANDOS
DE SUDELEY.

CUM post multorum annorum laborem improbum, & magnos sumptus Josepho impensos, pæne languerem, Tu solus, Vir illustrissime, benignitate Tua me labantem excitasti, & munificentia Tua effeciſti, ut Operi tam difficili & laborioso par essem perficiundo. quapropter si quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Respublica Literaria (capiet autem, uti spero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Josephum igitur meum Patrocinio Tuo demisse & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & observantiæ in Te meæ Testem perpetuum & monumentum futurum. Quod superest, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobilissime, Literis & Literatis præsidium certissimum, diutissime servet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studiosissimus.

JOANNES HUDSON.

PRÆFATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo vilioribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit; nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in [2] Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio.

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit: rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem, annuli libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quod lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne in Notas ſuas tranſtulerat. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eſſe litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eſſe reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [3] Uſſerius ſe uſum fuiſſe profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur; optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.

*Inter Schedas J. A. * Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones e Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad [4] veterem Joſephi In-*

1 Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernhardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus.

2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, poſt *Teſtimonia* dedimus recuſum.

3 Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot.

* Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

4 Colon. 1524. Fol.

Interpretem [1] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magiſtellis iſtis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudſonus, ab ipſo profectum, infra excuſum exhibebimus.*

*Textum Joſephi diligentiſſime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepſerant, ſtudioſe ſuſtulit; nonnullos tamen aut ipſe reliquit, aut fortaſſe etiam admiſit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, * ad finem Operis emendatos reperies.*

Joſephus Scaliger, recentiorum doctiſſimus, veterem Flavii Interpretem imperitiſſimum appellat; neque Sigiſmundus Gelenius, vir alioquin laude ſua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Joſephi refingere veterem illam Verſionem conatus eſt, hac in parte, Eruditis ſatisfecit. Hinc novus Hudſono labor ſurgebat; nova Verſione ab ipſo donandus erat Joſephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præſtantiſſimis merito conferri poſſe videatur.

Neque dubium eſſe poteſt, quin multi amicorum multa illi ſubſidia ad Joſephum illuſtrandum ſubminiſtrarent. Copiam Editionis Baſileenſis, manu Iſ. Caſauboni paſſim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum doctiſſimo; Obſervationes quaſdam egregias viro eruditiſſimo Richardo Ibbetſono, diſcipulo olim ſuo, cujus conjecturas ſemper exoſculatus eſt; Annotata illuſtris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus eſt Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintonienſis digniſſimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortaſſe aliis.

De Joſepho ſic fere cenſuit Hudſonus: Scriptorem fuiſſe eloquentiſſimum, & veri ſtudioſiſſimum; ſectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptiſtæ, ac proinde Teſtimonia de Iesu Christo *& Jacobo Juſto genuina eſſe; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius eſſe quam ipſius Joſephi; non eſſe Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Univerſo, qui ſub ejus nomine etiamnum alicubi exſtat.*

Quid autem cenſendum ſit de ipſo Hudſono, Ego quam potero breviſſime expediam. Natus erat [2] *Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrenſi paulo poſt inſtauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [3] *Hechſtettero. Juvenis admodum Oxonium* [4] *miſſus, in Collegio Reginenſi ſub Tutela Thomæ Croſthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempeſtate celebris, Philoſophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ ſpatium mirifice dilexit, & tantos in iis progreſſus fecit, quantos nemo fere ſuorum æqualium, etſi vixerat in Collegio Litteratorum ſemper feraciſſimo. Non multo poſt quam gradum in Artibus Magiſtralem* [5] *ſuſceperat, ad Collegium Univerſitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adoleſcentes ad Philoſophiam & bonas litteras inſtituebat. Dum hæc ſolita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [6] *ſufficitur. quem quidem provinciam ad mortem uſque ſumma cum laude adminiſtravit. Principalitatem poſtea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratiſſimo Academiæ Cancellario* [7] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium ſui ſæculi facile Principis. Edidit* [8] *Vellejum Paterculum,* [9] *Thucydidem,* [10] *Dionyſium Halicarnaſſeum, Geographiæ veteris* [11] *Scriptores Græcos minores,* [12] *Longinum,* [13] *Mœridem Atticiſtam, &* [14] *Æſopum. Lactantium prelo paratum habuit; ſed quid de eo factum ſit, juxta cum ignariſſimis ſcio. Alia minutiora ſciens prætereo. Tandem anno* MDCCXIX. *die* [15] *27. Novembris, poſt diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus eſt. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Har-*

1 Ex manu Chriſtiani Daumii.
* Suo loco ubique in Nova hac Editione ſublatos aut correctos invenies.
2 Vulgo Wedehop.
3 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio.
4 Anno 1676.
5 1684.
6 Anno 1701. menſe Julio.
7 Anno 1712.
8 Oxon. 1693. 8°. & poſtea 1711.
9 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol.
10. G. L. cum Notis 2 Voll. Fol.
11. Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712.
12. Oxon. 1708. & 1718. 8°.
13. Ibid. 1711.
14. Oxon 1718. 8°. cum nova Verſione, & magna Fabularum acceſſione.
15. Hora 6 A. M. Ætatis circiter 57.

Harriſon Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinius, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [1] Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem exſpectamus; In Dania vir nobiliſſimus Friderieus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui inpræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

1 Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maji MDCCXX.

VE-

VETERUM TESTIMONIA DE JOSEPHO, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Vespasiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmavere sortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id esse proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Josephus*, cum conjiceretur in vincula, constantissime asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore.

II. *Justinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p.* 10. *Edit. Paris.*

Επὶ δὲ καὶ σοφώτατοι, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος, οἱ τὰ καθ' Ἰουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα δεχαίᾳ καὶ παλαιᾷ τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ μὲν γὰρ Ἰώσηπος, τὸ δεχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ ἀφ' ἧς ἀπὸ τῆς βιβλίων σημείωσαι βυλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας ἅτω γράφει· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Ἀρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & sapientissimi illi Philo & *Josephus*, qui res Judaïcas scripserunt, ut admodum vetusti & antiqui Judæorum principis Moysis faciunt mentionem. Ipse certe *Josephus*, vetustatem rerum per ipsorum librorum inscriptionem significare volens, historiam exorsus ita scripsit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetustatem historiæ Antiquitatum nomine designans.

III. *Idem iterum, pag.* 11.

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οἱ ἔξωθεν τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας περὶ τῆς δεχαιότητος Μωϋσέως ἱστοροῦντες γεγράφασι· καὶ πάντα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτύχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς παῖδος ὠνομάσθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν περιηρμένην περιφασιν πολλῆς ἠξιῶσθαι ἀγωγῆς, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τοῦ ἤθους ἀξίωμα ἀναγράψασθαι σπουδάζοντες, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος. ὅτοι μὲν, τὰς Ἰουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις, ὑπὸ μὲν τῶν Χαλδαίων ἤθους τὸν Μωϋσέα γεγονέναι φασί· τῶν δὲ παρ' ἐκείνοις αὐτοῦ διὰ μικροῦ πρόφασιν ὑπὸ τῶν φοινίκης διὰ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα πύθεσθαι φασίν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι οὕτως, καὶ πρόνοιαν καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τῶν ἑαυτοῦ λόγου ἠξίωσεν, ὁπηνίκα ὑπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος διὰ τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc sunt, viri Græci, quæ de Mosis vetustate externi & à religione nostra alieni homines, historias scribentes, tradiderunt: omnia ista se ab Ægyptiis sacerdotibus accepisse professi; apud quos non natus solum, sed etiam qui omni Ægyptiorum disciplina imbueretur, dignus habitus est, propterea quod a Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem causam magno est eductus studio, quemadmodum in literas retulerunt sapientissimi historiographi, qui de vita ejus & rebus gestis generisque splendore scribendi provinciam sibi sumpsere, Philon & *Josephus*. Hi siquidem, Judæorum res gestas memoriæ mandantes, à Chaldæis Mosen originem traxisse scribunt. Majores quippe ejus per famis causam è Phœnicia in Ægyptum transiisse, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præstantem ipsius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legsslatorem genti suæ præposuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem suam reverti, justum & æquum esse duxit.

IV. *Idem rursus, pag.* 14.

Ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ φαρῳ ἱστορήσαντες ἔτι σωζόμενα, καὶ ἀκούσαντες ἐκεῖ παρὰ τῶν πατέρα παραληφότων, ἀκηκόαμεν, ταῦτα ἐπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μαθήσεσθαι, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου, καὶ ἑτέρων πλείονων.

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam historiam, renunciamus: sed qui ipsi Alexandriæ fuerimus, & vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere potestis, & potissimum ex eis qui ista scriptis suis inseruerunt, sapientibus & spectatis viris, Philone & *Josepho*, & pluribus aliis.

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæst. & Respons. ad Orthodox. p. 462.*

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam secum affert, sicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim extitere Judæi, & Christum per ignorantiam supplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti sunt calamitatibus, sicut in libris *de Excidio* eorum docet *Josephus*?

Εἰ συγγνώμλω ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ὑπὸ τ γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ιουδαῖοι, τ χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πολιτῶν τ᾽ ἀνυποιστῶν δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τ Αλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ιώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonensis, p. 472. Edit. Oxon.*

Josephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moses, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: siquidem ex amore, quo ipsum prosequuta est, civitatem ei tradiderat.

Ιώσηπός φησιν, ὅτι, ἰώσα ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς τ᾽ τ Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠγάγετο τ᾽ τ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπιτρέψαντος τοῦ πεθ᾽ αὐτὸν περιδόσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib. 3. p. 257. Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum testimonium, sicuti scripsere de temporibus quæ ad nos spectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Ephesius, necnon *Josippus*, qui contexuit *Historiam Belli Judaïci* cum Romanis gesti, ita & ista nobis sufficere in præsentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστόρησαν περὶ τ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγεγράφαντες [a] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Εφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ιώσιππος, ὁ ἀναγεγράφας τ Ιουδαϊκὸν πόλεμον, τ γεγομένον αὐτοῖς ὑπὸ Ρωμαίων, ἀρκετῶς ἤτω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [b] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib. 1. p. 341. Edit. Paris.*

Flavius autem *Josephus* Judæus, qui Judaïcas composuit historias, colligens tempora, ait, à Mose usque ad David esse annos DLXXXV. à David usque ad secundum annum Vespasiani MCLXXIX. deinde ab eo usque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Mose usque ad decimum annum Antonini sint omnes anni MDGCCCXXXIII.

Φλαύιος δὲ Ιώσιππος, ὁ Ιουδαῖος, ὁ τὰς Ιουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταλογὰν τὸν χρόνων, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίγνεσθαι φησί· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Ουεσπασιανοῦ δευτέρου ἔτους, [ἔτη] ϡοθ'. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Αντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ'. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἕως τὸ δέκατον ἔτος Αντωνίνου πάντα ἔτη ϡωλγ'.

IX. *Tertullianus in Apologetico adversus Gentes, p. 19. Edit. Paris.*

Judæus *Josephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

X. *Dion Cassius Histor. Rom. lib. 66. p. 745. Edit. Hanov. Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p. 36. Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel si Romanis magis gaudeas, ut transeamus veteres, *Flavii Josephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origines in Commentariis ad Matthæum, p. 223. Edit. Rothom.*

Usque adeo autem Jacobus hic Justitia sua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Josephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conscripsit, rationem reddere volens, quare talia perpessus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigisse, propter ea quæ adversus Jacobum, fratrem Iesu, qui Christus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud est, cum Iesum verum esse Christum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo justitiam testimonio suo tribuisse; dicit autem existimasse etiam populum, se hæc Jacobi causa sustinuisse.

Επὶ πόσον δὲ διέλαμψεν ἐτ᾽ ὁ Ιάκωβος ἐν τῷ λαῷ ὅτι δικαιοσύνῃ, ὡς Φλάβιον Ιώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τ Ιουδαϊκὴν Αρχαιολογίαν, τ αἰτίαν ἀφηγήσασθαι βουλόμενον δι᾽ τὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τ λαὸν, ὡς καὶ τ ναὸν κατεσκαφῆναι, εἰρηκέναι, καὶ μεῖναι Θεοῦ τοῦτα αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [c] λέγει τὰ εἰς Ιάκωβον, τ ἀδελφὸν Ιησοῦ, τ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ᾽ αὐτῶν πεπολεμημένα. καὶ τὸ θαυμαστὸν ἐστιν, ὅτι, τ Ιησοῦν ἡμῶν [d] οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, [e] οὐδὲν ἧττον Ιακώβῳ δικαιοσύνῃ ἐμαρτύρησε τοσαύτῃ· λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς τοῦτο [f] ἐνόμιζε διὰ τ Ιάκωβον πεπονθέναι.

XIII. *Idem contra Celsum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Josephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum seriem citat in gentis ejus antiquitatis testimonium.

Δυνατὸν γὰρ τ βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα φλαβίῳ Ιωσήπῳ περὶ τ τ Ιουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶν· ὅπου πολλὴν συναγωγὴν συγγραφέων φέρει μαρτυρούντων τῇ Ιουδαίων ἀρχαιότητι.

XIV. *Idem*

---

a In *Suidæ Codd. Μάνεθως.* al. *Μανεθών.*

b Idem *Clemens* Strom. 5. meminit τ συναγωγὴν τῶν τ Μακκαβαϊκῶν ἱστοριῶν. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8.

c Vide *Euseb.* Hist. Eccles. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339.

d Vide *Martini* Dissert. de Loco *Josephi*, p. 249.

e Vide doctiss. *Huet.* D. E. p. 32.

f Hac de re plura mox infra.

XIV. *Idem iterum, p. 35.*

Εν γὰ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τ Ιυδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτισῇ γεγωνημένῳ, κ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, [g] καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ιησοῦ ὡς Χριστῷ, ζητῶν τ αἰτίαν τ τῆ Ιεροσολύμων πτώσεως, κ τ τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ κῆ τοῦ Ιησοῦ ἐπιβουλὴ τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἐπέκτειναν τ προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δ; κ ὥσπερ ἄκων ὑ μακρὰν τ ἀληθείας γιόμενος, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ιουδαίοις [h] κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [i] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Josephus* in XVIII. *Antiquitatum* testatur Joannem exstitisse Baptistam, expiationemque baptizatis esse pollicitum. Idem, quamvis Iesum parum cognoscens pro Christo, dum quærit causam Hierosolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuisset dicere id accidisse propter ejus populi contra Iesum insidias, quia Christum à prophetis promissum interemissent) quasi invitus haud procul à veritate discredens, ait hæc contigisse Judæis in ultionem Jacobi cognomento Justi, fratris Iesu qui dicitur Christus, quia justissimum hominem occiderant.

XV. *Idem Lib. 2. p. 69.*

Τῦτο γὰ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δ' ἕως τ Ουεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ὃ ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τ Ιερουσαλήμ· ὡς μὲν Ιώσηπος γράφει Δι' Ιάκωβον τ δίκαιον, τ ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς δ' ἀληθῶς παρέσησι Δι' Ιησοῦν τ Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum est sub Neronis imperio, duravitque usque ad Vespasiani tempora, cujus filius Titus solo æquavit Hierusalem; ut *Josepho* videtur propter Jacobum justum, qui vocabatur frater Iesu Christi, ut vero res ipsa clamat, propter Iesum Christum Dei filium.

XVI. *Idem rursus, p. 167.*

Καὶ ὁ βυλόμενός γε [k] ἀναγινώτω τὰ τοῦ φλαβίου Ιωσήπου περὶ τ Ιυδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ πόσον πρόσω ἀρχαιότερος ὢν Μωϋσῆς τ κῆ χρόνων μακρὰς περιόδους κατακλυσμὺς κ ἐκπυρώσεις φησάντων γίγεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoscere, legat *Flavii Josephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut sciat Mosem longe ætate superiorem fuisse iis, qui juxta temporum vicissitudines diluvia in mundo fieri & exustiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abstinentia, lib. 4.*

Οἱ μὲν τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιοῦτον ἐπιτοῦνται τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ιώσηπος τ πεπραγματεύσατο ἀνείρηκεν. κ γὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τ Ιυδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δι' ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, κ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τ Αρχαιολογίας, ἣν Δι' εἴκοσι βιβλίων ἐπεραγματεύσατο, κ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελλήνας, εἰσὶ δ' δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοί- "νυν οἱ Εσσαῖοι, Ιυδαῖοι μὲν τὸ γένος. ——

Tertius igitur iste ordo hujusmodi institutis vivebat, ut sæpius *Josephus* in scriptis suis testatum reliquit: in secundo nempe libro *Judaicæ Historiæ*, quam septem libris absolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris composuit; & in secundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Essæi, "Judæi quidem natione sunt, *&c.*

SÆCULO IV.

XVIII. *Eusebius Cæsariensis lib. 8. Præparat. Evangel. c. 10. Edit. Paris.*

Τῶν δ' οἰκείων οἱ πρεσφανέστατοι καὶ μνήμης ἀληθοῦς τούτους ἠξίωσαν, Ιώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους.

At Gentilium suorum clarissimi, *Josephus* & Philo, aliique complures, eosdem memoriæ posteritatis sempiternæ, suis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euseb. Demonstr. Evangel. l. 3. p. 124. Edit. Paris.*

------ αὐτάρκης μὲν οὖν κ ἡ τῶνδε τυγχάνη πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν ἂν εἶεν ἐκ περισσοῦ κ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐν τούτοις.

"Γίνεται δ' κατ' ἐκεῖνον τ χρόνον Ιησοῦς σοφὸς "ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰ παρα- "δόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τἀληθῆ σεβομένων. κ πολλοὺς μὲν τοῦ [l] Ιυδαϊκοῦ "πολλοὺς δ' κ Ελληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗ- "τος ἦν. κ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόν- "των σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύ- "σαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰ αὐ- "τοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφη-

At Gentilium suorum clarissimi, *Josephus* & Philo, aliique complures, eosdem memoriæ posteritatis sempiternæ, suis etiam operibus, commendare voluerunt.

—— ego licet talium hominum de Salvatore nostro testimonium nobis abunde satisfacere debeat, tamen nihil me præter propositum facturum arbitror, si quasi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Josephi* testimonio utar: qui in XVIII. Judaïcæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in historiam suam referens, de Salvatore nostro mentionem facit, his verbis:

"Exstitit per idem tempus Iesus sapiens vir, si "modo virum eum dicere oportet, quippe qui "earum rerum auctor fuerit, quæ humanam fi- "dem superant. Docebat porro hic homines, "si quos veritatis studiosos reperiebat: ergo mul- "tos sibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio- "nis adjunxit. Christus plane hic fuit: siquidem "cum magistratibus nostris accusantibus, illum "crucis supplicio affecissent Pilatus, non destite- "runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo- "dum

[g] Vide Cl. *Spenceri* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi supra.
[h] Eadem fere habet *Eusebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Paris.* Vide Epist. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34.
[i] Legendum potius, ἄνθρωπον.
[k] Al. ἀναγινάτω.
[l] Deesse videtur πρόσω, aut simile.

"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera-
"bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſ-
"que diem Chriſtianorum non defecit genus.

"τῶν τοιούτων τι καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ εἰρηκό-
"των. ὅθεν εἰσέτι νῦν ἀπὸ τοῦδε τῶν Χριστιανῶν οὐκ
"ἐπέλιπε τὸ φύλον.

XX. *Idem l. 6. c. 11. p. 291.*

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ πᾶς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [m] διαδοχὰς ἀκριβέστατα, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l. 8. p. 397.*

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν [n] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "τὴν δὲ βασιλείαν, κ. ε.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 4. p. 17. Edit. Valeſii. 1659.*

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταύτης δὲ τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημοτάτων ἱστορικῶν φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων καὶ τὰς αὐτὰς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum, l. eod. c. 6. p. 20.*

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum*.

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rurſus, l. eod. c. 11. p. 29, 30.*

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Euangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bellum geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert; hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Euangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbi-
"trabantur quidam Judæorum divina ultione per-
"iiſſe Herodis exercitum, Deo cædem Joannis
"qui Baptiſta cognominatus eſt, vindicante.
"Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum eſ-
"ſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium
"excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe,
"erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum
"accederent. Tunc enim demum acceptum
"Deo fore lavacrum ajebat, cum eo non ad ex-
"piationem criminum uterentur, ſed ad corpo-
"ris munditiem, ut mentibus jam ante per juſti-
"tiam expurgatis, corporis quoque adderent pu-
"ritatem. Cumque multi ad eum undique con-
"fluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice
"delectabantur) Herodes veritus ne tanta homi-
"nis auctoritas ſubditos ad defectionem impelle-
"ret, quippe qui nihil non acturi ex ejus conſilio
"viderentur; ſatius eſſe duxit priuſquam novi
"aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam
"mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſ-
"crimen adductus, ſeram pœnitentiam agere.
"Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem,
"& ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra me-
"minimus perductus, ibidem cæſus eſt.

—— Τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρῴδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τῶν Εὐαγγελίων γραφή. συνιστορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ τήν τε Ἡρῳδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα ἔσαν αὐτὴν ἠγάγετο παρὰ γάμον Ἡρῴδης, ἀθετήσας μὲν τὴν παρεστίχν αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη τοῦ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὸν δὲ Ἡρῳδιάδα ζῶντος ἀφανίσαι τοῦ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνεῖλεν, πόλεμον ἄραι τοῦτον πρὸς τὸν Ἀρέταν. ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτοῦ τὸ θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γιγνομένης, πάντα φησὶν τὸν Ἡρῴδου στρατὸν ἀφανισθῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τὸ ἀπειθεῖν ἕνεκεν τοῦ κατὰ Ἰωάννου γεγενημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ διαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ δὲ καὶ τὸν Ἡρῴδην τὸ βασιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑστεροβουλίαν ἀπελθόντα, Βιένναν τὴν Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβὰς αὐτὰς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "πισὶ
"δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ
"τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τὸν τοῦ
"Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον
"Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύον-
"τα ἀρετὴν ἐπασκήσαντας, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιο-
"σύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βα-
"πτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὸν βάπτισιν δοκι-
"μώτερον αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων
"παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώ-
"ματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκ-
"κεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ
"ἥδιστα ἐπαλείσθαι τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεί-
"σας Ἡρῴδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πειθανὸν αὐτοῖς τοῖς
"ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ νεωτέρῳ φέροιτο· πάντα γὰρ
"ἐώκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖτ-
"τον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ γένεσθαι, προ-
"λαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγμα-
"τα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ τοῦ Ἡρῴ-
"δου δέσμιος εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προει-
"ρημένον φρούριον, ταύτῃ κτείνυται.

XXV.

[m] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum παραδόσεις, ſive traditiones.

[n] Exſtat l. XX. c. 8.

TESTIMONIA.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα μὲν δὴ Ἰωάννης διελθὼν, καὶ δι' Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τοῦ αὐτοῦ δι' συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται. "γίνεται δή κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς τὶς "σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν "Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. "ὁ χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων "ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, "οὐκ ἐξεπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. "ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, "τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ "αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι- "στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦ- "λον." ταῦτα περὶ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάν- νου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παραδεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγή, τοῦ μὴ ἀναισχύντως ἀπελέγχεσθαι τοὺς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Joſephus* de Joanne. Qui etiam in eodem libro ſervatoris noſtri mentionem facit, his verbis: "Iiſdem temporibus Ieſus quidam fuit "vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas "eſt. Erat quippe admirabilium operum effector, "doctorque eorum qui veritatem libenti animo "complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, "partim ex Gentilibus ſectatores ſibi adjunxit. "Hic erat Chriſtus. Quem à gentis noſtræ pri- "moribus delatum, cum Pilatus crucis ſuppli- "cio addixiſſet, hi tamen qui illum dilexerant, "eum deinceps colere non deſtiterunt. Tertio "enim die vivus ac ſpirans eis apparuit; prout "divini prophetæ hæc & alia quam plurima de "illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chri- "ſtianorum genus, qui ab eo nomen ſumpſere, "ad noſtram uſque ætatem continuatum manet." Hæc igitur cum ſcriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptiſta & de ſervatore noſtro in libris ſuis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adverſus eos acta illa confinxerunt, quo minus impudentiſſimi eſſe convincantur? ſed de his ſatis.

XXVI. *Idem lib. 2. c. 10. p. 47.*

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τὸ περὶ τὴν θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ παραδόξῳ συμφωνίας, τὴν τοῦ Ἰωσήπου ἱστορίαν· καθ' ἣν παμμαρτύρων τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἑνεικαιδεκάτῳ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. "τέλος δ' ἔτους, κ. τ. λ.

Cæterum mirari ſubit *Joſephi* Hiſtoriam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane conſentiat. in ea enim veritatem teſtimonio ſuo ac ſuffragio perſpicue comprobat, cum rem geſtam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p. 49.*

Ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μὴ τῶν ἄλλων τῆς θείας σωτηριούσης γραφῆς ἀποθαυμάζω.

In his *Joſephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo conſentiat.

XXVIII. *Idem rurſus, c. 23. p. 65.*

Οὕτω δή ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τὰς Ἰουδαίων ἐμφρονας δοξάζειν ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τοῦ παθήματος μὴ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πλημμύρας τοῦ Ἱερουσαλήμ· ἦν δ' ἄρα ἕτερον αὐτοῖς συμβεβηκὸς, ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ πλημμεῖν ἄγος. ὁ γοῦν Ἰώσηπος οὐκ ἀπωκνησε καὶ τοῦτ' ἐγγράφοις ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· P "Ταῦτα μὲν συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ια- "κώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου "Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι "ἀπέκτειναν.

Porro Jacobus ob ſingularem juſtitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentiſſimi hanc fuiſſe cauſam exiſtimaverint ſecutæ mox obſidionis Hieroſolymorum: quam quidem non ob aliud ſibi contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe etiam *Joſephus* ſcripto teſtari minime dubitavit, cum ait. "Hæc omnia contigerunt Judæis pro- "pter Jacobum cognomento Juſtum, fratrem "Ieſu qui dicitur Chriſtus; qui cum eſſet o- "mnium conſenſu juſtiſſimus, nihilo minus à "Judæis necatus fuerat.

XXIX. *Idem lib. 3. c. 7. p. 82.*

q Περὶ μὲν οὖν τοῦ, μὴ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα δι' θανάτου παρῄτησαν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἐκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι τῆς ἱστορίας ἐπιλέγειν.

Ac de iis quæ univerſæ Judæorum genti poſt paſſionem Domini contigerunt, & poſt voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipſum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis ſuccelamaverat, *Joſephi* narrationi quicquam addere minime neceſſe eſt.

XXX. *Idem iterum capp. 9. & 10. p. 84.*

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μὴ δ' αὐτὸν Ἰώσηπον, τοσοῦτο τῇ μὴ χεῖρας συμβεβληκότα ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἵας ὑλης ὡρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο [r] λέγων ὧδε· "Ἰώσηπος Ματθα- "θίου παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ῥωμαίοις "πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον ἀθρόως ἐκ ἀνάγκης." μάλιστα δὲ τοῦτο κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων, οὐ θεοῖς μόνοις τοῖς ἐμοεθνέσιν, ἀλλὰ

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi conſentaneum videtur de *Joſepho* ipſo, qui hiſtoriæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipſe declarat de ſe loquens his verbis: "Joſe- "phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, do- "mo Hieroſolymitanus, ex numero Sacerdotum; "qui & initio adverſus Romanos pugnavi, & re- "bus poſtea geſtis neceſſitate coactus interfui". Hic

o Φύλα ſc. niſi legendum Ἑβραίων. Vide n. XIX.
p Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celſum*, p. 30. 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonſt. Evangel.* prop. III.
q Vide *Euſeb.* l. 3. c. 7.
r In *Prologo* ad *Bellum Judaicum.*

Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præstantissimus fuit, non modo popularium suorum, sed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipse quidem in urbe Roma statua donatus sit: libri vero ab eo conscripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripsit *Antiquitates Judaïcas* libris xx. *Historiam* vero *Belli Judaici*, quod à Romanis sua ætate gestum est, complexus est voluminibus vii. quam non solum Græco, sed etiam Patrio sermone, ab se editam esse testatur. dignus omnino cui & hic & in cæteris fides habeatur. Exstant autem duo ejusdem libri de *Judæorum vetustate* lectu digniſſimi. In quibus & *Apioni Grammatico* respondet, qui ea ætate volumen adversus Judæos composuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Testamentum constat, quænam sint apud Hebræos extra omnem controversiam posita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos est & aliud uon ignobile opusculum ab eodem elaboratum *de Ratione summo imperio prædita*: quod quidem à nonnullis *Maccabaïcum* inscriptum est, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum est, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & sub finem *Antiquitatum Judaïcarum* libri xx, propositum sibi esse significat, quatuor libros conscribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam si à majoribus acceperunt; item *de Legibus, cur earum præcepto quædam permissa sunt, quædam vetita.* Alia præterea ab se elucubrata esse, ipse in suis libris commemorat.

καὶ ὧδε Ρωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ὀπιδοξότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσθαι ἀνδριάντος ὅπι τῆς Ρωμαίων πιμηθῆναι πόλεως. τὰς δὲ ἀπαδαθείσας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. ἔτος δὲ πᾶσαν τὴν Ιουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις ἔτεσι καταβέβληκε συγγράμμασι. τὸν δ' ἱστορίαν δὲ κατ' αὐτὸν Ιουδαϊκὸν πόλεμον, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ ἃ μόνον τῇ Ελλήνων, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίῳ φωνῇ ἀπαδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν ἅπερ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ φέρεται ἀπαδῆς ἄξια δύο, τὰ περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος· ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Απίωνα τὸν γραμματικὸν τῶν Ιουδαίων τὰνικάδε συντάξασθαι λόγον πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ βλασφημεῖν καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἔθνους ἐπεχείρησαν. τούτων ἐν τῷ πρώτῳ τὸν ἀριθμὸν τῶν λεγομένης παλαιᾶς τῆς ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Εβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, διδάσκων. ——— Πεπόνεται δὲ καὶ ἄλλο σὺν ἀγῶνες ἀπόδεσμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ· ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς ἅτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸ θεῖον δυσεβείας ἀνδρισαμένων Εβραίων πεπιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς Αρχαιολογίας ὑπισημαίνεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τισι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τοὺς πατρίους δόξας τῶν Ιουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ ἀπόδεσμα ἀπαδαθῆναι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p. 64. Edit. Amst.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας σαρκώσεως, τοῖς Ιουδαίοις, Ιώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱερεῖ, καὶ Αφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Επιτόμῳ.

XXXII. [s] *Idem ibid. p. 79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ιώσηπος ἐν τούτῳ τῇ πράξει τῶν Απoστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ [t]ὁ τοῦ Χιλιάρχου λέγεται. οὐκ ἄρα οὐ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Psalmos, p. 137. Edit. Paris.*

Quis porro Historias *Flavii Josephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obsidione concluſi fame & seditionibus interibant, non præsens dictum admiretur, "Et conclude "adversus eos qui persequuntur me."

Τὶς δὲ διελθὼν τὰς Φλαυίου Ιωσήπου ἱστορίας, μαθών τι ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ὑπολειφθέντες λιμῷ καὶ σάτῃ διεφθείροντο, ἀ θαυμάσῃ τὸν ἐνταῦθα λέγοντα φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων μέ.

XXXIV. *Eustathius in Hexaëmeron, p. 1.*

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Josephus* & Justus, proprio quisque modo, ab antiquis historiis ad id probandum præbitis, divinum Moysem temporibus Inachi floruisse literis prodidere.

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Αφρικανὸς καὶ ὡς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ιώσηπος καὶ Ιῶστος καὶ Ινάχου ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ἐπισχὼν τὴν ἀπόδειξιν.

XXXV. [u] *Auctor Chronici Paschalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Festum quod Pascha appellarunt filii Israël, Diabateria & Hyperbasia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Josepho*.

Εορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ισραὴλ, Διαβατήρια καὶ Υπερβάσια ἑκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τι τῶν παρ' Εβραίοις σοφῶν, Φίλωνος λέγω καὶ Ιωσήπου.

XXXVI. *Idem ibid. p. 247.*

Anno xxxix. Christi in cœlos assumptionis, Titus Vespasiani filius Judæam urbemque Hierusalem recepit, peragrata universa Palæstina, ipsoque Judæorum everso templo. Agebatur tum Paschatis dies, cum urbem Hierosolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum

Τεσσαρακοστῷ ἐνιαύτῳ ἔτι τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος ὁ υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ιουδαίαν παρέλαβεν, [v] καὶ τὴν Ιερουσαλὴμ, προσβαλὼν εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ιουδαίων κατέσρεψεν. ἣν δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ιερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτοὺς καταπόψας,

s Vide etiam *pp.* 52, 53, 78.
t De ætate ejus vide *Du-Fresne* in Præfat.

v Vertendum, *Judæam recepit, & Hierusalem, peragrata universa Palæstina, Judæorumque templum evertit.*

κῶφας, καὶ ἄλλας ᾗ μυριάδας ις'. Διεπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παιδίων ἀρρένικῶν καὶ παρθένων τοιαύτων, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνέγραψεν.

quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ τῆς λιμοῦ πάθος κατιωάσκαζε πολλὰς πολλάκις καὶ τὰς ὁρμὰς κινῆσαι τῆς Φύσεως, ἄψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα ᾗ παῖδα, ὃν ἔκτεκε χρόνος προήκασε, πάλιν τῇ μήτρᾳ κακῶς ὑποδέξασθαι. καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ ἀξιόπιστος συνεγράψατο, ὅτι τὰ δεινὰ τὰς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκως πεμφείσας τιμωρίας.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p. 398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι πόθεν μὲν ὄντες, καὶ ὅθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τὸ ἀπαρχῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης περιελήλυθασιν, ὥστε καὶ τοῖς ἐτησίοις πομπαῖς τε καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τὸν ὁρωμένων τιμὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἐναπκεῖσθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ περὶ αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς Φιλομαθέσι καὶ Φιλοπόνοις, ἡ περὶ τῆς Αὐτοκράτορος εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν Φιλοσοφοῦσα, καὶ κύριον τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετῇ τε φημὶ καὶ κακίᾳ. ἄλλοις τε γὰρ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

XXXIX. *Hegeſippus (ſeu potius Ambroſius) de Excidio Urbis Hieroſol. lib. 2. p. 200. Edit. Cadom.*

De quo (ſc. *Jeſu*) ipſi Judæi quoque teſtantur, dicente *Joſepho* hiſtoriarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir ſapiens, ſi tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. —— hoc dixit *Joſephus*, quem ipſi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus eſt, [x] mente devius fuit, ut nec ſermonibus ſuis crederet, ſed loquutus eſt propter hiſtoriæ ſuæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; ſed plus addidit teſtimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epiſtola Paulæ & Eutocii ad Marcellum ab ipſo dictata, Tom. 1. p. 126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Joſephum*, qui vernaculus Scriptor eſt Judæorum, [y] aſſerere, illo tempore quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis Templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium, *Tranſmigremus ex his ſedibus.*

XLI. *Idem in Epiſtola ad Euſtochium, Tom. 1. p. 149.*

Tales Philo Platonici ſermonis imitator, tales *Joſephus* Græcus Livius in ſecunda *Judaïcæ Captivitatis* hiſtoria Eſſenos refert.

XLII. *Idem in Epiſtola ad Lucinium, Tom. 1. p. 197.*

Porro *Joſephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falſus ad te rumor pertulit à me eſſe tranſlata: quia nec otii mei nec virium eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venuſtate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tom. 1. p. 275.*

Ex Verſione Sophronii.

Ἰώσηπος Ματθαίου υἱὸς, Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, ᾧ καὶ Οὐεσπασιανὸς ἀλοὺς μὴ Τίτου δὲ ὑὸς αὐτὸ καταλείφθη. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσήνεγκεν, οἵ τινες καὶ τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τῆς Ἀρχαιολογίας λόγους ἐννέα, ἀπὸ τῆς κόσμου ἀρχῆς ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὅς ἐπὶ

Joſephus, Mattathiæ filius, ex Hieroſolymis Sacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio ejus relictus eſt. Hic, Romam vèniens, ſeptem libros *Judaïcæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [z] Bibliothecæ publicæ traditi ſunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [a] exordio Mundi uſque ad decimum quartum annum Domitiani Cæſaris, & duos Ἀρχαιότητος adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, ſub Caligula

x Vide Edit. *Colon.* 8° p. 26c.

y Vide Cl. *Picquii* Epiſt. in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*. vol. 2. p. 35.

z *Joſephus* lib. de Vita ſua, dicit, δημοσιεύσαι παρέπεμψεν. quæ verba haud ſatis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi ſunt.*

a Περιοχὴ τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi uſque ad annum XII. Neronis, ut conſtat ex fine *Antiquitatum*. *Antiquitates* vero Joſephus abſolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut conſtat ex earundem *Antiquitatum* fine.

la legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripserat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [b] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Prophetam fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit Iesus vir sa-"piens, si tamen virum oportet eum dicere. "Erat enim mirabilium patrator operum, do-"ctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plu-"rimos quoque tam de Judæis, quam de gen-"tibus, sui habuit sectatores, & [c] credebatur es-"se Christus. Cumque invidia nostrorum prin-"cipum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-"minus qui eum primum dilexerant perseverave-"runt: apparuit enim eis tertia die vivens: mul-"ta & hæc & alia mirabilia carminibus Prophe-"tarum de eo vaticinantibus, & usque hodie "Christianorum gens, ab hoc sortita vocabu-"lum, non defecit.

Καλιγύλα πεισθωτὴς ἀπεκάλη τὸν μέρους τ ἐθνικῶν, καὶ κατὰ φίλωνα λόγον, πεῖεχονζα κατάγνωζιν τῶν Ιεδαίων, ἔγραψεν. ἔστι ϗ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμῦ ἐξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ ϗ πάθυς τ Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτος ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τ Χριςὸν ἐσφάχθαι ὑπὸ Φαρισαίων, καὶ Ιωάννην τ Βαπτιςὴν ἀληθῆ γεγηνῆσθαι προφήτην. καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ιακώβυ ϗ ὑποζάλι τὴ Ιερουσάλημα πεπρῆσθαι. ἔγραψε ϗ καὶ περὶ τοῦ Κυρίυ ἔτως, "Γίνεται ϗ κατὰ τοῦτον τὸν "χρόνον Ιησῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν "χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκα-"λος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ "πολλὺς μὲν Ιεδαίυς, πολλὺς ϗ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ "ἐπηγάγετο, ὁ Χριςὸς ἔτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τ "πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, ςαυρῷ ὑπαγαγόντος "Πιλάτυ, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγα-"πήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν "πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλ-"λα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἷς τε νυῦ Χρι-"ςιανῶν ἀπὸ τῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φύ-"λον.

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberiensis, de provincia Galilæa, conatus est & ipse Judaïcarum rerum Historiam texere, & quosdam Commentariolos de Scripturis componere, sed hunc *Josephus* arguit mendacii. Constat autem illum eo tempore scripsisse, quo & *Josephus*.

Ιῶζος Τιβεριάδος, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν ϗ αὐτὸς Ιεδαϊκὴν ἱζορίαν ζυντάξαι, καί τινας ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τῦτον Ιώσηπος ἐλέγχει ψευδόμενον. ϗ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ζυνέγραφεν, ὅτε ϗ Ιώσηπος.

XLV. *Idem libro secundo adversus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Josephus in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [d] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria describit dogmata Judæorum, Sadducæos, Pharisæos, & Essenos; quorum novissimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus semper abstinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctissimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro secundo adversus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Josephus*, Maccabæorum Scriptor historiæ, frangi & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epistola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Josephus, Antiquitatem approbans Judaïci populi, duos libros scribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia sæcularium profert Testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epistola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & *Josephus* & Philo, doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persequuti sunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præsens percontator præsentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Isaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ universa referimus, quæ *Josephus* Judaïcæ Scriptor historiæ [e] septem explicat voluminibus, quibus imposuit titulum *Captivitatis Judaïcæ*, id est περὶ Αλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Genesi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Josepho* quidem, qui omnia Hebraïcarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [f] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Berosum, qui Chaldæam scripsit historiam, & *Josephum*, qui Berosum sequitur, post Nebuchodonosor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem*

[b] Vide *Petit.* Tom. 3. p. 342.
[c] Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.
[d] Nec disputans adversus Apionem *Josephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Essenos vino & carnibus abstinuisse, aut quotidie jejunasse; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello.* Sed qui *Esseni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, sunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Constit. Apost. l. 6. c. 6. p. 270.
[e] Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c 1. *Tom.* 6. p. 66.
[f] Vide eundem in Proœmio ad Daniel.

[g] Vide

TESTIMONIA.

LII. *Idem in* [g] *Chronico Euſebiano, lib. 2.*

[h] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur (tempore Paſſionis Chriſti) auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [i] *Epiſtola ad Heſychium, p. 750. Tom. 2. Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaïcam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom. 4. p. 481. Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων ἀπαγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὸν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν Διαθήκην ἀπάντων ἀκριβῶς ἑρμηνεύσαντα· ὃς, μηδὲν τῶν Χριστοῦ παρουσίαν ἡμῶν λεγόντων, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἐπ' αὐτοῖς προρρηθεῖσαν εἰπών, καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἡμετέρας, τοῦ προφήτου ἐρημωσίαν ὄρεσιν. ---

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi (Judæi) graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit. qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, *&c.*

LV. *Idem mox infra, p. 486.*

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γράψας, ἀλλ' οὖν οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

Tu vero illud mihi conſidera, quod tametſi Judæus eſſet ille, qui hæc ſcripſit, *Joſephus*, tamen veritus eſt veſtram imitari pervicaciam.

LVI. *Idem in libro adverſus Vituperatores vitæ Monaſticæ, Tom. 4. p. 414.*

Ἐρῶ δὴ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου, τὰ τὰ ἐκείνων ἱστορήσαντος ἀκριβῶς.

Verbis autem utor non meis, ſed *Judæi*, qui eam hiſtoriam conſcripſit diligenter.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apoſt. Tom. 8. p. 488.*

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γράφων ἦν, κἂν ὑποπτος ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ἰουδαῖος, καὶ Ἰουδαῖος ζηλωτὴς, μὴ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς ἂν πᾶσι κατάδηλα τὰ γραφέντα.

Si quidem Chriſtianus exſtitiſſet horum Scriptor, ſuſpecta forſan eſſet oratio. At cum Judæus ſit, idque æmulator, qui poſt Euangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta quæ geſta ſunt?

LVIII. [k] *Ruffinus in Hiſtoria Eccleſ. Euſeb. l. 3. c. 9. p. 55. Edit. Baſ.*

Operæ pretium ſane eſt poſt iſta noſcere quis fuerit hic *Joſephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum geſtarum cognitionemque præſtiterit. Exponit ergo etiam hæc ipſe de ſe, hoc modo ſcribens: "*Joſephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hieroſoly-"mis ſacerdos, qui & ipſe primo bello Romanos oppugnaverim, & poſterioribus nihilominus interfue-"rim prælliis, neceſſitate conſtrictus." Conſtat igitur hunc virum per idem tempus non ſolum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum eſſe nobiliſſimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam ſtatua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conſcripſit namque *Antiquitatem* Hiſtoriam in viginti libris. Belli vero *Judaïci*, cum Romanis habiti, Hiſtoriam ſeptem voluminibus comprehendit; quam non ſolum Græca facundia, verum & patrio, id eſt, Hebræo ſermone ſuis etiam civibus ſe edidiſſe confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejuſdem viri exſtant de *Judæorum vetuſtate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adverſum Judæos ſcripſerat; & ad alios quoſdam, qui morem gentis Judæorum atque inſtituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Iſidorus Peluſiota, lib. 3. Epiſt. 19.*

Εἰ μηδὲν πλέον ἐν γράμμασι νομίζει τὸν νομοθέτην εἰρηκέναι ὁ παρὰ σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ἰουδαῖος· εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχεσθε ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγεγραφότες παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ἰώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [Διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ Διαῤῥήδην γράφων· "τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγορικῶς μὴ σεμνότητος, ὅσα δι' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι σωφερὲς πᾶσι ῥητῶς ἐμφανίζοντος.

Si Legiſlatorem nihil aliud præter literam dixiſſe Judæus is exiſtimat, qui tecum rixatus eſt, his ad eum verbis utere: Inſcitiam veſtram duo viri refutant, qui poſt Chriſti adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Joſephus* inſignis hiſtoricus. Ille quidem dum univerſum pæne vetus Teſtamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legiſlatore alia com-"mode ac ſcite innuente, alia cum gravitate alle-"gorico ſenſu exponente, eademque omnia quæ "recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

LX. *dem lib. 4. Epiſt. 75.*

Εἰ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἁλιτημάτων Ἰουδαίων, τῶν καὶ τοῦ Χρι-

Si vis cognoſcere quibus pœnis ſcelerati Judæi, con-

[g] Vide etiam p. 78.

[h] Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius, adeo ut vel Euſebius inciderit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio fortaſſe auctore addiderit.

[i] Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

[k] Vide eundem, p. 48. & alibi paſſim.

[l] In *Præmio Antiquitatum.*

contra Christum insanientes, affecti sint, sume *Josephi*, Judæi quidem, sed veritatis studiosi viri, historiam *de Excidio*, ut videas divinitus actam historiam, qualem nec tota series temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exstiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipsorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum superantibus, non extraneum aliquem (forsan enim, vel potius necessario, non inveniſſet fidem) sed hominem ex eadem gente & eorum observantissimum instruxit veritas, ut stupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice describeret.

ςοῦ Ἰωσήπου, γνῶναι βούλῃ, ἔντυχε τῇ Ἰωσήπου, ἀνδρὸς Ἰουδαίου μὲν, φιλαλήθους ὄ, ωὲὶ τ ἀλώσεως ἱςορία, ἵνα ἴδῃς θεῖλαῖον ἱςορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' ἧς δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς τῆς ἀπίςεως αὐτῶν καὶ ωαραλόγοις ἀπιςήσῃ συμφοραῖς, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον ὃ ἀναγκαίως ἠπιςήθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλόκοτα ἐκεῖνα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib. 4. Epist. 225.*

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, hostium testimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non solum Prophetis fidem non habuerunt, sed ne quidem ipsi Deo; exstitit autem *Josephus* quidam, Judæus summus, & acer Legis propugnator, quique vetus Testamentum ex fide veri paraphrastice exposuit, & pro Judæis strenuissime se gessit, ac per omnia ipsorum res meliores, quam dici possit, ostendit, rerum autem veritati cedere dignatus est, (non enim impiorum sententiam secutus est) necessarium esse arbitratus sum, ipsius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Iesus, vir sapiens, "si tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem suscipiunt &c.

Επειδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δοκεῖ ἀξιόχρεως εἶναι, Ιουδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, ὐ μόνον τοῖς ωροφήταις οὐκ ὑπίςευσαν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ιώσηπος, Ιουδαῖος ἀνὴρ καὶ τὸν νόμον ζηλωτὴς, καὶ τ παλαιὰν Διαθήκην εἰς ἀληθείας ωαραφράσας, καὶ ὑπὲρ Ιουδαίων ἄριςα ἀνδριζόμενος, καὶ πάντα τε τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγου ἀποφαίνων, τῇ ὄ τ πραγμάτων ἀληθείᾳ ωαραφωρῆσαι ἀξιώσας· ὐ γὰρ ἐζήλωσε τ ἀσεβῶν τὴν γνώμην· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνου ωαραθήκας ῥήσεις. τί οὖν φησί; "Γίνεται ὄ κατ' ἐκεῖνον τ χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, "εἰ γε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή ——. Εγὼ ὄ λίαν θαυμάζω πάνδρος ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλάληθες· μάλιςα ὄ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος ἀνθρώπων τ ἡδονῇ παλη- "θῆ δεχομένων ——.

LXII. *Cyrillus* [m] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Paris.*

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius sit atque optabilius. Cæterum Judæorum eversionem, & incolarum captivitates, cædemque crudelissimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comestionem in historiis suis *Josephus* commemorat.

Εἰς τοῦτο γὰρ Ιουδαίοις τὰ ἐκ τοῦ ωολέμου ωρόσεισι ωάθη, ὡς τ ἐκείνων ωίεσας ωᾶν εἶδος θανάτου γλυκίον τι καὶ αἱρετώτερον. τὴν ὄ τ χώρας αὐτῶν ἐξανάςασιν, καὶ τ ἐνοικιζομένων αὐτοῖς τὰς τε ἐξανδραποδισμοὺς, καὶ τὴν ὠμοτάτην σφαγὴν, καὶ τὰς ἐν ἑκάσῃ πόλει λιμοὺς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱςορεῖ καὶ Ιώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

LXIII. *Theodoritus Episc. Cyrens. in Quæstionibus in Exodum, p. 110. Edit. Paris.*

Josepho autem credendum est in his rebus, ut qui gentis *suæ* mensuras probe norat.

Πιςευτέον δ' ἐν τούτοις Ιωσήπῳ, ἀκριβῶς τὸ ἔθνος τὰ μέτρα ἐπιςαμένῳ.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Neque enim quæ à *Josepho* dicuntur cum Græcis Historicis consentanea sunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Astyagis filium, eundem *esse* Darium, quem iste narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Josephi* oratio à fide abhorreat.

Οὐδὲ τ Ελληνικαῖς ἱςορίαις τὰ ωαρὰ τοῦ Ιωσήπου εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔςιν εὑρεῖν Κυαξάρην τ τοῦ Ασυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τ Δαρεῖον, ὃν ἔτος ἕφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν ςρατείαν κ τῆς Βαβυλῶνος ποιησάμενον· ὥςε παντάπασιν ἀπίθανα εἶναι τ τοῦ Ιωσήπου λόγον.

LXV. *Idem ibid.*

Hæc nos apertius edocent primus & secundus Maccabæorum libri; quæ & Josephus historiographus accurate conscripsit. ——

Ταῦτα σαφέςερον ἡμᾶς ὁ τ Μακκαβαίων βίβλος ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα διδάσκει, καὶ Ιώσηπος ὁ ἱςοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε ——.

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocasse, testis locuples est *Josephus* Hebræus, qui Christianam quidem prædicationem non admisit, veritatem tamen occultare non sustinuit.

Οτι ὄ οἱ πάλαι Ιουδαῖοι τ μακάριον Δανιὴλ μέγιςον ἀποκάλων Προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ιώσηπος ὁ Εβραῖος, τὸ μὲν Χριςιανὸν ὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν ὄ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος.

LXVII. *Philostorgius in Compend. Hist. Eccles. lib. 1. p. 468. Edit. Vales.*

Quarum denique librum à *Josepho* scriptum & ipse (aliis consentiens) ait; atque non tam hi-

Τὸ μέντοιγε ὑπάρχον [τ Μακκαβαϊκῶν] ὑπὸ Ιωσήπου γεγράφθαι καὶ αὐτὸς συνομολογῶν, οὐχ ἱςορίαν μᾶλλον

m Idem *Cyrillus* meminit *Josephi* Sanchoniatonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lips.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi.

n Vide

λον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τ Ελεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον.

ſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias.*[n] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 1. c. 1. p. 8.*

Καὶ Ἰώσηπος ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ οὐδέ τι Ἰουδαίοις καὶ Ῥωμαίοις ἀποδοξότατος γιγνόμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τ περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν οὐκ ἐᾷ, ὡς θαυμάτων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προφηθῆναι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πλὴν γὰρ ὅτι ἂς ἐπηγάγετο Ἑλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους ἀπιμέναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομασμένον μὴ ἀπολεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἰσχυρῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τ Χριστόν. ὧν δὲ θαυμάτων πάγματος καταπλαγεὶς, ὡδιτῶς μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ἀπιστήσας, μᾶλλον δὲ καὶ σωφρονοῦντος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τ ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἀπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυσαν, ἀ θαυμαστὰ τοῦτο ἅπασι Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστίν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾠδὰς προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔσας, καὶ σεμνοτέραις πρὸς δῆμον λέξεσι πεφασμένας. διὸ δὴ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τ ἄνωθεν προμηθίας, ἀπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἑπομένων, μὴ μόνον ἰδίοις προφήταις ἐπισχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν παραξένου μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδεόμενος τῷ πλήκτρῳ, ἢ πᾶς ὕστερος ἑτέρας προσθείη.

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem, veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta eſſe teſtatur. Multos præterea quos ille ad ſe pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perſeveraſſe affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum iſta ſcribit, propemodum clamare Chriſtum Deum eſſe, operibus ipſius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergreſſus eſt, eos qui in Chriſtum crediderant minime infectatus, immo potius cum illis conſentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari ſubit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Chriſti non acceſſerint. Etſi enim à Sibylla & à quibuſdam oraculis, ea quæ Chriſto acciderunt, ante ſignificata ſint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accuſandi ſunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujuſmodi vaticinia noverant, utpote verſibus maxima ex parte conſcripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi poſſent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad conſenſionem poſterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte inſinuaret. Perinde ac ſi quiſpiam muſicus ob peregrini cujuſdam cantici neceſſitatem, ſuperfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

SECULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Caſſiodorus in Hiſt. Eccleſ. Tripartita, lib. 1. c. 2.*

Joſephus Mattathiæ filius atque ſacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, necnon & apud Romanos digniſſimus, teſtis erat de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Inſtitutione Divinarum Literarum.*

Joſephus, pæne ſecundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaïcarum* late diffuſus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [o] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaïcæ* mirabili nitore conſcripſit. quorum tranſlationem alii Hieronymo, alii Ambroſio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adſcribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Coſmas Indicopleuſtes, lib. 3. p. 174. Edit. Pariſ.*

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσηπος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

Primus ſcriptor in orbe Moyſes, ut Euſebius Pamphili, & *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtificaverunt.

LXXII. *Evagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 5. c. 24.*

Πολλὰ δὲ καὶ Ἰώσηπος ἤγειρεν ἱστορίαν, χρειώδη εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

Sed & *Joſephus* copioſam nobis reliquit hiſtoriam, eamque utilem prorſus ac fructuoſam.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib. 3. de Mundi Creatione, cap. 16.*

Τὸ δὴ, "γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", ἀ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τοῦ στερεώματος γένεσιν φύσιν, ὡς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ

Illud igitur, Fiat firmamentum in medio aquæ, "non arguit naturam Firmamenti exiſtere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Joſephus* Hebræus

[n] Vide etiam p. 399.

[o] Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Joſephi* pro parte habetur libri vigeſimi) & *contra Apionem* II.

bræus vult in libro quem conscripsit *de causa Universi*: dicens, "aquam tripartitam esse, & u-"nam quidem tertiam ejus in Firmamenti gene-"rationem coaluisse; alteram vero tertiam infe-"rius remansisse: denique residuam aliam tertiam "per rarefactionem in sublime una cum firma-"mento elevatam esse.

τὸ δὲ Παντὸς αἰτίας συγγράμματι βάλεται· P "εἰς "τρία, λέγων, διηρῆσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρί-"τον αὐτοῦ εἰς γένεζιν συμπαγῆναι δὲ στερεώματος· τὸ "δὲ τρίτον διαπεμεῖναι κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἐν "τοῖς νώτοις εἰς ὕψος συναναχωθῆναι δὲ στερεώμα-"τος.

LXXIV. *Joannes Malela in lib. 10. Chronographiæ, p. 319. Edit. Oxon.*

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti scriptis suis testatus est *Josephus*, Hebræorum philosophus, qui & ista insuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus suis respirasse quidem, ex quo cruci Jesum fixerunt, hominem illum bonum ac justum, si modo hominem (inquit) illum fas sit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Josephus* ille Judæus in libris suis de Judæorum Antiquitatibus scripta reliquit.

Καὶ ἐξ ἐκείνου ὅλεθρος ἤρξατο τοῖς Ιουδαίοις, καθὼς Ιώσηπος ὁ Εβραίων φιλόσοφος πᾶσα συνεγράψατο, εἰρηκὼς καὶ τάδε· ὅτι ἐξότε Ιουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ιησοῦν, ὃς λοιὸν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος (εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ὀδυνὴ ἐκ τῆς Ιουδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ιουδαϊκοῖς συγγράμμασιν αὐτὸς ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ιώσηπος Ιουδαῖος.

LXXV. *Idem ibid. p. 337.*

Titus —— Hierosolymas totamque adeo Palæstinam vastavit, urbeque ipso Festi die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum hastæ subjecit. Id quod *Josephus* sapientissimus scriptis consignavit; qui & ipse Hebræus erat, & bello interfuit.

Ο δὲ Τίτος ---- ἐπόρθησε τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ιουδαίων κατέσρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτὸς κατακόψας. ἄλλας δὲ μυριάδας ιε'. ἀχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀρρένικῶν, καὶ παρθένων κρεισίων. καθὼς καὶ Ιώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Εβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epistola Apologetica, p. 245. Edit. Lond.*

Audiat *Josephum*, historiographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητος adversus Apionem Grammaticum scribens, aperte & lucide monstravit, & minorem annorum numerum esse veracem, & nequaquam Scripturam sanctam à Judæorum gente esse falsatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum, p. 250.*

Agnoscas etiam qua opinione vulgus in sex vel septem millium venerit annorum, & qua ipse auctoritate assertionem meæ computationis astruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Augustinum laudata, & per *Josephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo, &c. lib. 1. c. 4.*

Nequaquam putandum est, *Josephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentissimum, & in Scripturis divinis simul & sæcularibus doctissimum ullatenus hoc potuisse latere, &c.

LXXIX. *Anastasius Abbas in libro contra Judæos, ex versione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Canisii, p. 142.*

Idem *Josephus* auctor & scriptor vester de Christo ait; fuisse virum justum & bonum, divina gratia ostensum ac declaratum, qui plurimos signis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia, p. 226. Edit. Paris.*

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus testantur: quos etiam assentiente divina Scriptura cum aliis sequitur *Josephus*.

Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενοι, Αλέξανδρος καὶ Αβυδηνός· οἷς καὶ Ιώσηπος, καὶ πάντες ἐν τούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης καὶ τῆς θείας γραφῆς.

LXXXI. *Idem p. 334.*

Et in hoc Apostolorum actibus concors est *Josephus*.

Καὶ συμφωνεῖ Ιώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n. 194. fol. 63. b.*

Josephus, qui in Judaïsmo mansit cæcutiens, Clemensque & Africanus & Tatianus. ex circumcisis vero *Josephus* & Justus narrant, Mosem divinum Inachi tempore floruisse, utroque ex historia antiqua hujusce rei testimonia exhibente.

Ιώσηπος ἐν τῷ Ιουδαϊσμῷ μείνας τυφλώττων, Κλήμης τε καὶ Αφρικανὸς καὶ Ταπιανός. τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ιώσηπος καὶ Ιοῦστος κατὰ Ιναχον ἀκμάσαι τὸν θεοπέσιον Μωσῆν ἱστόρησαν, ἰδίως ἑκάτερος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας φυλάττων τὴν ἀπόδειξιν.

LXXXIII.

p Hæc verba non habentur in istius libri *Fragmento* quod hodie supereſt, & *Josepho* adscribitur.

TESTIMONIA.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Ανεγνώσθη Ιωσήππου Ιουδαίου τὰ κζ' Ιουδαίους πάλη. ἔστι δὲ αὐτὸ τὸ συντάγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φερόσυν, καὶ ἀξίωμα λόγου μὴ ἄκομψείας καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε τὰ δημηγορικὰ, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἔτι παναρμόνιος ὁ καιρὸς καλῆ χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γνωμολογικὸς ἐνθυμημάτων ἑφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς ὢν, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάνυ τῷ λόγῳ παρασκευάσαι ἐκπλῆξαι παθητικὸς καὶ πραΰναι δοκιμώτατος.

Legi *Josephum* Judæum de Judaïcæ gentis calamitate atque interitu. sunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi sermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copiose enthymematis in utramque partem utitur: sententiasque, si quis alius, adhibet: orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique est peritissimus.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Ανεγνώσθη Ιωσήππου περὶ τοῦ Παντὸς· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον, περὶ τοῦ Παντὸς αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τοῦ Παντὸς οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· ἡμῶν ὡς ἦν εἰπεῖν θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτῷ ἀναφαίνεται Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὅπερ ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [q] Ιωσήππου εἶη τὸ συντάγμάτιον, ἀναπείσειεν. ὅθεν δὲ τὸ τοῦ Φερόσεως οὕτω πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ἀπαδεῖ. εὗρον δὲ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ιωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

Lectus est *Josephi* liber *de Universo*: qui etiam inscriptus legitur, *de Universi causa*; atque alibi *de Universi natura*. duos quidem sermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium differit: de Christo autem vero Deo in nostrum ferme modum loquitur, & ipsam Christi appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sitne hoc ipsius *Josephi* opusculum: etsi nihil dicendi genere à reliquis ejusdem scriptis discedit. Comperi autem annotatum, non esse *Josephi* opus, sed Caji cujusdam presbyteri, &c.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Ανεγνώσθη Φλαβίου Ιωσήππου Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ἐν λόγοις κ'. ἄρχεται ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συναιδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμενος. κάτισι δὲ μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ [πολυτιμήτου] πρὸς Ρωμαίους Ιουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ιωσήππος, γένος μὲν Ιουδαῖος, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὰ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείας φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τῶν γὰρ Ασαμωναίου παίδων, οἱ δὴ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱερατεύσαντά τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γυνησαμένη ἀπόγονος. γίνεται δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαΐου Ρωμαίων ἡγεμονίας Ιώσηππος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· πρὸς δὲ ἐκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ τοῖς Ιουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσας εὐτόνως μετῆλθε, ὑπὲρ ἃ πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Εσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνδρὶ πινὶ, τὰ ἐρημικὰ ἀθλοῦντι βίον, ἐσθῆτι τε ἐκ φυτῶν· καὶ τροφὴν τὰ αὐτοφυῆ, καὶ ψυχρὸν ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τὰ ἡμέρας καὶ τὰ νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν πάλιν τὸ ἐννεακαιδέκατον ἔτος ἐπανιὼν πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν ἐργάζεται, ἣν καὶ τῇ παρ' Ελλησι Φασὶν εἰκένα ἐπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ'. ἔτος πέμπεται πρὸς τῶν Ιεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ πρωτοπαίμενος. ἀρχὴν γὰρ παραχῆς ἐδέχετο τὰ Ιουδαίων, πολλαῖς ἀταξίαις ἤδη συναλλοιωμένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖτε πρώτη τῶν ἐθνῶν, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑπερὰς, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὰ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ιωταπάτοις, ὅμως ζωγρίας Ουεσπασιανῷ, Ρωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυχὰν λίαν εὐμενοῦς, αὐτός τε τότε καὶ ὑπατικὸν Ρωμαίων ἄρξαι. οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος,

Legimus *Flavii Josephi* libros XX. *Judaïcæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Mosem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Est vero ubi & ab eo diversus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Est quidem *Josephus* genere Judæus, sacerdos ipse, patrisque stirpem à sacerdotibus ducens: mater enim ejus regii sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio potita summo & regno. Natus ergo *Josephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philosophiæ studiis sese dedidit: annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere sectæ illæ; Pharisæi, Sadducæi, & Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur, qui solitariam erat vitam auctore pridem complexus; cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbæ sponte natæ præbebant; & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt, quæ apud gentes Stoïca est appellata. Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene gessit, & multas variasque æmulorum in Republica administranda insidias evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus susceperat, fortiter Iotapatis sustinuit; vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit: quem in se humanum sensit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius postquam Ro-

[q] Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Histor. Literar. Vol. p. 169

Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

ἀλλὰ καὶ τὸ παῖδων, Τίτυ καὶ Δομηϊανοῦ, καὶ ἑβδομηκοντούτων· ὡς καὶ τὸ Ρωμαϊκῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταζῆναι. ἀπηρτίθη δὲ ἡ ἱστορία νϛ'. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομηϊανοῦ ἔτους τὸ δεκάτης ἔχοντος τρισκαιδέκατον.

LXXXVI. *Idem in Epiſt. 247. Edit. Lond.*

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaïca propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cùm illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

Ορᾶς ὅτως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτὸς ὀπισημαινώζι κλήσι· ὥσπερ ὁ πάλιν, τούτων ὕστερον, Ιώσηπος Εβραίων τὸ γνήσιος σποράς ἐκλαζήσας, καὶ αὐτὸ πατρίδα τὸ Ιεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τὸν χρηματίσας, πλὴν πρὸς τῇ Ρωμαίων κλήσι, καὶ τὸν Φλάβιος ἐπιγεγράφεται προσηγορίαν. ὁ γὰρ ἡ δὲ Ουεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαϊκοῖς αὐχεῖζιν τὸν συγγένειαν ἐδίδου· καὶ ὃ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγεγράφων ἑδαμοῦ ξενίας ὁ Ιώσηπος ἐάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta, referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ιώσηπος, ἔν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Αρχαιολογίας συγγράμματι τὸν κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιὼν —— τὰ μέντοι κακῶν ἔχατα μὴ τὸν Ιακώβου πλὴν τῶν Ιουδαίους κατέλαβε· καὶ μάρτυς τούτων Ιώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ιώσηπος.

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Ieſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaïcas* libris XX. deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus, Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit, qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaïcarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaïcæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Chriſtum à Judæis interfectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Ieſu Chriſto ſcribit: "Eodem tempore exſtitit Ieſus", &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Ιώσηπος, Ιουδαῖος, φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ιησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου τοῦ ἱερέως ἐξ Ιεροσολύμων· γεγράψας τὴν Ιουδαϊκὴν Αρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. ὅτε ἀλοὺς περὶ Ουεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτι τῇ τῶν Ιεροσολύμων ἁλώσει καταλείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ρώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ιεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσηνέγκεν, οἵ τινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς, ἕως τοῦ παρεσκευακότος ἔτους Δομηϊανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἐπὶ πρὸς ἀρχαιότητος, καὶ Απίωνος Γραμματικοῦ Αλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβεύτης ἀπεστάλη πρὸς τοῦ μέρους τῶν Ελλήνων κατηγορήσων Φίλωνος πρὸς λόγους τινὸς, κατάγνωσιν περιέχοντος τῶν Ιουδαίων ἔθνους. ἔτι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τοῦ τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ὅτε ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Αρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, πρὸς τὸ ὄγκον τῶν σημείων τὸ Χριστὸν ἐσφάχθαι πρὸς Ιουδαίων, καὶ Ιωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγονέναι προφήτην, καὶ πρὸς τὸν σφαγὴν Ιακώβου τοῦ Αποστόλου τὰ Ιεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὅτως· [r] "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον" ——. ποσῶτα Ιώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιή. λόγῳ φησὶν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ιώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle

Ιώσηπος, Ιουδαῖος, ἱστοριογράφος. τοῦτον φρουρεῖσθαι κελεύει Ουεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ιώσηπος, μόνῳ τι βουλεύσασθαι θέλειν

[r] Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεμβεβλημένον & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hîc non addam. *Kuſterus.*

[s] Re-

λειν ἔλεγλε αὐτῷ. μεταπεσαμένε ἢ ἐκείνε πάντας, πλὴν ἑνὸς παιδὸς Τίτε καὶ δυεῖν φίλων, "Σὺ μὲν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις [s] ——. ὁ ἢ Οὐεσπασιανὸς τὸ μὲν πρῶτον ἀπιστεῖν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, "Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

XC. *Idem voce* φλέγων.

Τὐναυτίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικότι ἔοικε καὶ εὐλαβουμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, Φιλαλήθης ὢν, ἱστορεῖ περὶ τούτου, τῶτε πολέμου καὶ τῆ ἁλώσει ἐκείνε ἐντυχών.

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Αὐτὸν παρέξομεν τ Ἰώσηπον μάρτυρα, τ τὰ ἐκείνων φρονεῖν. —— [t] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, σὺν μέτρῳ ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaïcam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

Ἰώσηπος ἢ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἁλόντες τε ὑπ' αὐτῦ σύνδεσμον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· "νῦν μέν με "δήσεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό"μενος.

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; "Nunc qui"dem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum "fueris Imperator factus.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Ἀπέστελε ἢ ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα αὐτῦ, τυτέστι τὰ Ρωμαϊκὰ, καὶ τὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [y] veritatis ſtudioſus.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Ἡ πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τ θάνατον τῦ [x] Ἰησῦ ταῦτα αὐτοῖς γενέσθαι.

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Ieſu hæc eis eveniſſe.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Τίνες οὖν εἰσι, καὶ διὰ τί ἐστω τετιμωμένοι, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπε· ἥτις φιλοσόφως ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τ παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κύριος τῦ ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ ἢ εἰς κακίαν. αὐτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις εἰς τὸν ἐχρήσατο, ϵ μ τ ἄλλων ϵ τοῖς τῶν Μακκαβαίων ἀθλήμασιν.

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram, dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit; quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII.

[s] Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[t] Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus.

[y] Ita verſionem ſupplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης reſpondeat. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiola* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant.

[x] Forſan legendum Ἰακώβε. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

TESTIMONIA.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Ieſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus*.

Αλλὰ καὶ ἐνταῦθα σωτέτμηνται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Hoc tempore Dominus quoque noſter & Deus Ieſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Ieſus vir ſa-"piens &c. —— In oratione vero ſua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad-"ducentur; illi enim pater omne judicium de-"dit, &c.

Καθ' ὃν τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ιησοῦς Χριστὸς ἐν Ιουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ ἃ ταῦτα καὶ λέγειν φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη λόγῳ τῆς Αρχαιολογίας· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ ------. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ελληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς καὶ Πλάτωνος ὑπεραχθείσης περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας, ἣν καὶ ὁ ἅγιος Ιωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ πεπονημένῃ αὐτοῦ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παραλληλα, ταῦτα φησί· "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι ἐνάντιον τοῦ θεοῦ λόγου "ἀχθήσονται ------.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

Καί ὁ μὲν Ἰώσηπός ἐστιν, ὅ τε μυθολογῶν ἅτα φαίνεται.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

Τότε δὴ ὅ, τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ἰώσηπος ἤκμαζον. ἔτος δὲ Φιλαλήθης ἐλέγετο· Διάγε τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ ἐπαινεῖν, καὶ διὰ τὸ τοῦ Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σωρωθέντα δὴ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὰν ἱστορίαν τοῦ Ιωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαίων ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξίγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

Εν βίβλῳ δὲ Αλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ο θαυμαστὸς Ιώσηπος ἱστορικὸς Εβραῖος
Τὸν εἱμαρμένον ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως ----.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus* Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diſertiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [z] refert *Joſephus*, propter peccatum

[y] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſepho* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

[z] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7.

tum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit his temporibus Ieſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Iſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [a] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [b] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

[c] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [ταῦτα] κατὰ τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου. [c] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαίῳ ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὸν δυστυχήσαντα ἐκτεραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremque inſignem excitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

CX. *Nicephorus* [d] *Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, ὧδε διεξιών· Κυρήνιος ἦλθ' ------.

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII° Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Ἃς μὲν δυστεραλγὴς λαμπρῶς ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ ἀνελήλυθεν ἱστορίᾳ.

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaïca temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Ἀναλῆψαι δ' οἶμαι καὶ τὸν φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινὰ κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ἐπιθεῖναι· πρὸ γὰρ τοῦ προόμιον Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ λέξαντα ὧδε φησί· "γίνεται "δ' κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς ------.

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Ieſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Ieſus," &c.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Θαύματος οὖν ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, ὧδε τῇ θείας γραφῆς.

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ καὶ ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθάπαξ συμᾴδειν ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγεγένητο, ἀνὴρ καὶ ἔτος Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· πατρὸς δὴ Ματθείου ἐν τοῖς μαθήμασιν, οὐκ ἐν τοῖς Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκήσας, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἔτος συγγράμματα καταλέλοιπεν· ἃ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸν ὑπὲρ τῆς Αὐτοκράτορος λογισμόν. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰς τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὖ εἰς τὴν Ἱεροσολύμων συντάξεως ἄλωσιν, ὃς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις [e] χειρογράφοις χρησάμενον, δημοσιεύσαι πανταχοῦ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθέσει καταλογῆναι. συντάξαντι δὲ αὖτῷ καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιολογίας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμ-

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaicas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaïco* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Vetuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apio-*

[a] Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe.

[b] Certe *quartus* legendum.

[c] Iiſdem verbis *Glycas* paulo ſupra.

[d] Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

[e] *Joſephi* verba ſunt iſta, ὅσα κατέξας τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὰ βιβλία ἐκέλευσε δημοσιεῦσαι πανταχοῦ. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεῦσαι πανταχοῦ, *ut invulgarentur, præcepit.*

Apionem Grammaticum, qui tum orationes adversus Judæos invectivas scripserat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis instituta & mores calumniari ausi fuerunt, refutationes composuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigesimi indicat, quatuor se scripsisse libros *de Deo* quæ Judæorum sint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero sint prohibita. Alia insuper à se edita esse idem ipse in operibus suis asseverat ——. Tantopere autem historico, rebus gestis ad imitationem Thucydidis scribendis, stylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: siquidem novis subinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, suavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus est eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit singularem. nam Philo certe philosophiæ plurimum operæ navasse; at *Josephus* oratorum sacra magis coluisse videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem respexit.

ματικὸν, κ) Ιουδαίων τὴν ἀρχαιότητα συντάξασθαι λόγους, πεποίηται, κ) πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν τὰ πάτρια τ Ιουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνους ---------. πρὸς δὲ τῷ τέλει τ κ' Αρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅσην πάτριαν δόξαν, κ) περὶ τ οὐσίας αὐτοῦ, κ) περὶ τ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πρᾶξαι, τὰ δὲ κεκώλυται. κ) ἄλλα δὲ αὐτῷ συγγράμματα ---------. τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνδρὶ, τ Θουκυδίδου μιμήσασθαι, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἐᾶσαι τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τ καιρὸν ἀεὶ χαίρων τ ἐπιθέσεων, κ) μετ' εὐκολίας πάσης, μὴ τ τ τέχνης τόνου χαλῶν, ἁπλῶς μᾶλλον κ) ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ὠφελῶν, κὰν τῷ δημηγορεῖν ἀγωνιῶμεν. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ Φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλέον ἐσχολακώς· Ιωσηπος δὲ τ τ ῥητορείας ὀργίων ἔοικε πλεῖον μετεσχηκέναι· κἀκεῖνος μὲν, πρὸς τ Πλάτωνα ἀφορᾷν· ὅτος δὲ, πρὸς τ Θουκυδίδην.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Historiæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Paris.*

Accedebant & alii viri clari & spectati, ut reverentiæ & honoris causa in civitatem ascriberentur, & illustri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Josephus* Hebræus, ex Palæstina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Astronomicis omnium optime scripsit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Josephus*, Claudii vero Ptolemæus.

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ κ) τ ἄλλως ἐνδόξων κ) ἐλλογίμων πρόσασιν, ἵνα τῷ τ Ρωμαίων δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα κ) τιμῆς κ) αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, κ) ὀνόματος ἀξιῶνται τ ἐπιφανῶν τ Ρωμαίων· ὥσπερ Ϛ ὁ ἐκ τ Παλαιστίνης Εβραῖος Ιώσηπος, Ϛ Πτολεμαῖος ὁ κεράσας πάντων τὰς Αστρονομικὰς συγγεγραφὰς ὑπερθέους. ὁ μὲν γὰρ Φλαυΐου ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται, ὁ Ιώσηπος· ὁ δὲ Κλαυδίου, ὁ Πτολεμαῖος.

CXVII. *Matthæus Monachus sive Blastares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Hebræorum doctissimi, illique præsertim qui Judæam incoluere, ut *Josephus* atque Philo, summi uterque philosophi, legale Pascha ante æquinoctium nequaquam celebrandum esse judicabant.

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τ Εβραίων, Ϛ μάλιστα οἱ τὴν Ιουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος δὴ Ιώσηπος Ϛ Φίλων, ἄνδρες φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ὤοντο δεῖν πρὸ τ ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Fasciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Josephus, Historiographorum nominatissimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [f] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti sunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Josephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Historicus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritissimus: vir sane bonus & egregius, qui de Christo optime sensit. Is, cum singularis eruditionis esset, de *Judaïca Captivitate* scripsit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adversus Apionem Grammaticum*. atque alia post se reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegiensi postea in Latinam linguam translata fuêre.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Astronomiam, Edit. Paris.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, posteris hæc est omni veneratione major inventa disciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati consona docent: idque *Josephus*, veritatis studiosus profecto & amans, Antiquitatum Judaïcarum libro primo scripsit.

Εὕρηταί γε μὲν τὸ τοιοῦτον ὑπερέσμενον ὄντως μάθημα παρὰ τ τὸ Σὴθ, ἑνὸς τ ἡμῶν Αδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μέντοι καὶ Ιώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τ ἰουδαϊκῶν Αρχαιολογίας συγγέγραφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apostol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina susceptum à Sanctis septem fratribus una cum matre & præceptore tradens diserte, Judæum *Josephum* habere conscriptorem opinionem præbet.

Η δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τ αὐτοκρατορα τῶν παθῶν εἶναι τ λογισμὸν, Ϛ τὸν ὑπὲρ τ θείας νόμου μαρτυρίαν Ϛ πολιτὸν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σὺν τε μητρὶ Ϛ τῷ διδασκάλῳ τραυότερον διαγορεύσαι, Ιώσηπον εἶναι συγγραφέα τ Ιουδαίου ὑπόνοιαν παρέχει.

CXXII.

[f] De *Græcis* an de *Latinis* nostri *Josephi* loquitur, non constat. Ea ætate *Versiones* omnium fere in manibus erant.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ιακώβου πλοῦτον Ιουδαίοις κατείληφε. Ὧν μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. I. p. 666.*

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis.

Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra, c. 10. p. 137.*

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Trihæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. — cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, — de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Mat. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——*.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert. II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra; ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezitico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. col. 137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

Iſaa-

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Iſaacus Voſſius ſub finem Reſponſionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Joſephum* dein calamum transfers, & ſcriptorum omnium accuratiſſimo & veritatis amantiſſimo dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius ſcire potuit quam *Joſephus?* Erat natione Judæus, Hiſtoriæ Judaicæ peritiſſimus, & ipſius Herodis tempori valde proximus, atque in geſtis ejus ſtudioſius perquirendis ac deſcribendis omnium diligentiſſimus.

Idem ibid. p. 32.

Joſephus rerum Judaicarum teſtis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Joſephum* fuiſſe Hiſtoricum diligentiſſimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Hiſtorico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Joſephus accurate Herodis Hiſtoriam ex Romanis Auguſteæ ætatis ſcriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exſcripſit.

Henricus Noriſius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Joſephus omnium accuratiſſime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Cæſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones Hudſono dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. CA. in lib. de Macc. notat Cod. Cantuarienſem.
8. *Car.* Joſephi Μακκαβαϊκὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
9. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
10. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
11. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
12. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
13. *Hafn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
14. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
15. *Lipſ.* Membranæ Lipſienſes.
16. *L. B.* Codices Lugduno-Batavi, præſtantiſſimi, quondam Iſ. Voſſii.
17. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
18. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud *Oxonienſes.*
19. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Comentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
20. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Vratiſlaviam.
21. *Roſt.* Lectiones Cod. Roſtgardienſis Dani V. C.
22. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
23. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
24. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ab Hudſono ære ſuo comparatæ.
25. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita exprimuntur, ut nulla egeant explicatione.

FLA-

FLAVII JOSEPHI OPERUM
TOMO I. II. & III.

Hæc continentur.

TOMO I.

Flavii Josephi Antiqu. Jud. Libri XX. Pag. 1 -- 982

TOMO II.

Flavii Josephi Liber de Vita sua 1 --- 40
—— —— *Libri VII. de Bello Judaico.* 41 --- 436
—— —— *Libri II. Contra Apionem.* 436 --- 496
—— —— *Liber de Maccabæis* 497 --- 520

SEQUUNTUR DEINDE IN EODEM

TOMO II.

Variæ Lectiones in Fl. Josephi Libr. VII. de Bello Judaico, ex Codicibus Gallicanis. 1 --- 56
Jo. Albert. Fabricii curæ auctiores de Fl. Josepho. 56 --- 71
Præfationes Editt. Antiqu. 72 --- 77
Thomæ Ittigii Prolegomena & alia, ab eodem Josephi sui Editioni addita. 78 --- 156
Collatio Fl. Jos. Lib. de Maccabæis, de Vita sua &c. cum Cod. Parisiensibus &c. 157 --- 181
Excerptum ex Institution. Hist. Frankenbergii. 182 --- 185
Caroli Daubuz Libri II. pro testimonio Flavii Josephi, de Jesu Christo. 186 --- 232
Epistolæ XXX. Philologicæ & Historicæ de Flavii Josephi Testimonio, quod Iesu Christo tribuit. 233 --- 286
Petri Brinck Chronologiæ & Historiæ Fl. Josephi Examen. 287 --- 304
I. B. Ottii Animadversiones in Fl. Josephum & Specimen Lexici Flaviani. 305 --- 323
Chr. Cellarii Dissertatio de Historia Herodum contra Harduinum. 324 --- 330
Chr. Noldii Historia Idumæa, sive de Vita & Gestis Herodum. 331 --- 401
Ezech. Spanhemii Stemma & Prosapia Herodis Magni; Chronologica Josephi; suspecta in eodem & notanda verba; Notæ ad priores Fl. Josephi Libros, &c. &c. 402 --- 423
Collationes MSS. Reg. Paris. &c. ad Fl. Josephi Libros XX. Antiq. & ejusdem Vitam. 424 --- 481
Index I. Auctorum, quorum testimonio utitur Josephus. 482
Index II. vocum Græcarum, quæ apud Josephum occurrunt. Index III. Geographicus, Regionum, Urbium &c. &c. Index IV. Rerum amplissimus; & denique V. Auctorum, qui in Notis illustrantur, notantur, emendantur. 483. usque ad finem.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗι ΠΡΩΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Proœmium, operis universi rationem reddens,*
2. *Mundi constitutio, & Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, & decem ab eo ætatibus usque ad diluvium.*
4. *De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia servatus, habitavit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; ut linguas suas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverunt.*
7. *Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*
9. *Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, ejusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami conjuge, ejusque obitu.*
16. *Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; & nativitate eorum.*
19. *De Jacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, & duodecim procreatis filiis, rursum in Chananæam revertitur.*
20. *Mors Isaci atque sepultura ejus in Hebrone.*

α'. Προοίμιον [b] περὶ τ ὅλης πραγματείας.
β'. [c] Η τ κόσμ σύστασις, [d] καὶ διάταξις τ στοιχείων.
γ'. Περὶ [e] τ γένους Ἀδάμ, [f] τῶν ἀπ' αὐτ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τ κατακλυσμ.
δ'. Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· [f] ὃν τρόπον [g] Νῶε, σωθεὶς [h] ἐν λάρνακι μ τ συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ [i] Σινάρ πεδίῳ.
ε'. [k] Ὡς πύργος, ὃν [f] παῖδες αὐτ ἐφ' ὕβρει τ Θεοῦ ᾠκοδόμησαν, κατέπεσεν· [f] ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· [f] ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
ς'. Ὡς οἱ Νῶε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην [l] ἐπῴκησαν.
ζ'. [m] Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων ὠνομασμένον ἐστίν.
η'. [n] Πῶς [o] Ἀβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς κατῴκησε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δὲ Ἰουδαίων λεγομένην.
θ'. Ὅτι, λιμοῦ τὴν Χαναναίων καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Ἀβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.
ι'. [p] Ἡττα Σοδομιτῶν, Ἀσσυρίων ὑπερασπισάντων αὐτούς.
ια'. Ὡς Ἀβραμος ὑπὲρ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπερασπίσας ἐνίκησεν. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.
ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατέστρεψε, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ'. Περὶ Ισμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.
ιδ'. Περὶ Ἰσάκου, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.
ιε'. Περὶ Σάρρας τ τοῦ Ἀβράμου γυναικὸς, [f] πῶς τ βίον κατέστρεψεν.
ις'. Ὡς ἐκ [q] Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, [r] τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν Ἀράβων ἔθνος ἐγένετο.
ιζ'. Περὶ τ Ἀβράμου τελευτῆς.
ιη'. Περὶ τῶν Ἰσάκου υἱῶν, Ἡσαύ [f] Ἰακώβου, [f] γενέσεως αὐτῶν [f] διατροφῆς.
ιθ'. Ἰακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [s] τ ἐκ παιδελφοῦ φόβον· [t] ἐν ᾗ γήμας ἐκεῖ, [f] δώδεκα γενομένους παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
κ'. Ὡς Ἰσαακ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χέβρωνι.

a Ita *Samb.* τῷ πρώτῳ λόγῳ *Vat. Bas. G.*
b Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Η τ κόσμ ——. β'. Περὶ γένους ——. & sic deinceps, ut proœmio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas. & G.* τὴν κτίσιν τ συγγραφῆς καὶ τ σκοπὸν αὐτῆς ἐδείχθη.
c Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.*
d Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ.
e Ita *Samb.* τ non agnoscunt *alii.*
f Ita *Samb.* & *Vat.* τ αὐτῷ *alii.*
g Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Bas. G.*
h Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.*
i Ex *Samb.* & *Vat.* Σιναὰρ B. G. & LXX.
k Ita *Samb.* & *Bas.* περὶ τ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίαν τ ἀνθρώπων *Vat. G.*
l Κατῴκησαν *Vat.*
m Ως τ ἰθνῶν *Vat.*
n Ita *Samb.* Πῶς Ἀβραμ *Vat.* Ως Ἀβράμος *alii.*
o Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.*
p Ita *Samb.* & *Vat.* Η τ Σοδομιτῶν ἀμφοτερῶν, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.*
q Sic *Samb.* Χατούρας *alii.* Χετούρας juxta LXX. *Interpr.*
r Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγένετο *alii.*
s Ita *Samb.* τ ἀδελφοῦ *Vat. Bas. G.*
t Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Vat.*

[a]Φ Λ. [b]Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ. ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d] ἐτῶν ,γωλγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

---

[e]ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ πᾶς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις ἀ μίαν, ἀδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆ σπουδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, καὶ πολλοῦσιν ἀλλήλων διαφερούσας. τινες μὲν γὰρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἡρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δ', χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τοῦτ' [f] εἰς αὐτὴν πόνον καὶ δύναμιν κατέστησαν· εἰσὶ δ' οἵτινες ἐβιάσθησαν κατ' [g] αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλώσῃ προσενεγκεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μεγέθους πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, πρόσηγε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαί δύο καιροὶ συμβεβήκασι. τοῦ μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πεῖρα μαθὼν, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν [h] λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην δὴ τὴν ἐνεστῶσαν [i] ἐγχειρέσεως πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [k] φανεῖσθαι τοῖς [l] Ελλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλω γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν διάταξιν ἐκ τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Εβραϊκῶν [m] μεθηρμηνευμένων γραμμάτων. ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον [n] διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τινες ὄντες [o] ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιουδαῖοι, καὶ πόσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρὸς [p] θεοσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσοις τε πο-

PROOEMIUM.

AD scribendas historias qui se conferunt, eos non unam nec eandem studii sui causam rationemque habere video: sed plures, easque plurimum inter se differentes. Quidam enim, ut eloquentiam ostentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc disciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus scriptionem institutam esse contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, susceperunt: sunt quos ipsa rerum necessitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas scripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obscuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis causis postremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo gestas, ac quem eventum nactæ sunt, experientia cognoscens, edisserere coactus sum, ut eos revincerem, qui scriptis suis veritatem depravarunt.

Historicorum scopus non unus.

2. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus visum iri industria dignum. Comprehendet enim universam nostram Antiquitatem, & reipublicæ constitutionem, ex Hebraïcis literis translatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Historiam Belli* scriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna usi, & sub quali Legislatore ad cultum Dei cæteraque virtutes instituti, quibusque bellis per tot sæcula gestis, inviti ad

Antea Bellum, nunc Origines patrias scribit Josephus.

po-

---

a Φλ.] *Nonnullis* Φλαύϊ@, *aliis* Φλαυί@ dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque solenne fuit, à *Flavio Vespasiano*, qui civitatem ei concesserat. Vide *Testimonia*. p. 10. & 14.

b Ιωσήπου] Ιωσήππου scribitur, ut & Ιώσιππ@ & Ιώσιπ@ &c.

c Βίβλιον Πρῶτον.] Ita *Big. Samb.* & *Casaub.* λόγ@ πρῶτ@ *Basil.* & *G.*

d Ετῶν ,γωλγ'.] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,κωλγ'. ,ωλγ & ,γμ. Reponit *Isaac Voss.* ,ψλγ'. *E. Bernardus* ,χλγ'. In *Codd. latinis* versionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex scribarum incuria, reperitur diversitas. in Editione *E. Bernardi* numerus nihil ab *Hudsono* abit, sed in Notis insuper adnotatur *Hen.* & *Busb.* locum efferre Chiliadibus erasis.

e Προοίμιον.] Προοίμιον τῆς ὅλης πραγματείας *Samb.* ad Marg. Προοίμιον τῶν ιη' τῆς συγγραφῆς, καὶ σκοπὸν αὐτῆς ἔθεντο. Κεφ. α. *Basil. G.* Absunt illa codd. *Hen.* & *Big.* Bern.

f Εἰς αὐτὴν.] Εἰς ταύτην *Casaub.* εἰς τ' αὐτὴν *Samb.* Bern.

g Αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τῆς τῶν πρ. ἀνάγκης *Basil.* & *G.* αὐτῶν τῶν πρ. ἀνάγκης *Hen.*

h Λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* phrasi proba atque Attica. *Bern.* ut constat ex *Suida*, v. λυμαινόμενον.

i. Εγκειρέσεως] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* σπουδῆς *Samb. Vat.* & *Casaub.* (addit *Bern.* & Cod. quidam *Ital.* haud male) ἐνεστώσης *Basil.* & *G.*

k Φανεῖσθαι] Φανῆσαι *Vat.*

l Ελλησιν.] Forsan voce Ελλησι Ethnici omnes, non Græci soli sunt intelligendi.

m Μεθηρμηνευμένων] *Al.* μεθερμηνευομένων, scil. *Big. Samb.* & *Casaub.* ut notavit *Bern.* prout editum est, aliter vero ut in N. *Hen. Basil. G.*

n Διενοήθην] Διενόουν *Hen. Vat.* διενόουν.

o Εξ ἀρχῆς] Abest à *Vat.*

p Θεοσέβειαν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* εὐσέβειαν *alii*, scil. *Samb. Basil. G.* Bern. Ibid. καὶ ἄλλην τὴν ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.*

poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud in opere ei proprie dicato exorſus uſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut uſu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. ſed fuerunt qui hiſtoriæ deſiderio ad opus me adhortabantur, & præcunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum vero rerum geſtarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipſe, in maximis negotiis & variis fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, ſtudiumque veritatis inconcuſſum præ ſe tuliſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum utile aliquid & honeſtum molientium fautori, pudefactuſque videri ignaviam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim noſtri exteris ſua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum ſecundus, rex maxime diſciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem noſtram reique publicæ ex ea conſtitutionem in Græcum ſermonem tranſferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quiſquam noſtrorum Pontificum, hanc Regi iſti non inviderit utilitatem: reclamaturus omnino, niſi mos patrius nobis exſtitiſſet, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis noſtri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos diſcendi cupiditate Regis illius ſimiles eſſe exiſtimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, ſed Legem ſolam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam miſſi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectantur; & diverſi quidem in his inopinati caſus, varia belli fortuna, multa Imperatorum præclara facinora, multæque Rerumpublicarum mutationes. In univerſum autem ex hac potiſſimum hiſtoria legentibus licet cognoſcere, quod his qui Dei

Legis Moyſaicæ verſio Græca Ptolemæo expoſcente.

Eleazarus P. M. & Juſti illius Simonis fil.

An. 5000. hiſtoriam amplectuntur Biblia Hebraica.

λέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [q] εἰς τ̃ πλοῦτον ἄκνησεν ταῖς Ρωμαίοις κατίσησαν. [r] ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ὧδε ὁ λόγος προέβολε, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον [s] χωρίσας τοῖς ἰδίοις ἀρχαῖς αὐτὸ ἐς τὸ τέλος τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνῳ δ' ὑποίοντι, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι ἀφανομένοις, ὅκνος μοι καὶ μέλλησις [t] ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [v] ξένης ἀφελέκτου συνίστασαν. ἦσαν δέ τινες οἱ καθ' ἑτοιμασίας ἐπ' αὐτῷ με [x] πρότρεπον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [y] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκώς, [z] ἀφερόντως δ' χαίρων ἐμπειρίας πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δ' θαυμασίῳ [a] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν, καὶ προαιρέσεσιν ἀρετῆς [b] ἀμεταπίπτοις. τοῦτον δὴ πάσχομεν, [c] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἑαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξειμι ῥᾳθυμίᾳ τινὶ μᾶλλον [d] ἢ τῷ θεῖ [e] τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [f] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος, [g] ὡς παρέργως, θεῖ τε τ̃ ἡμετέρων προγόνων, [h] οἳ μεταδιδόναι τ̃ τοιούτων ἤθελον, καὶ θεῖ τ̃ Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, [i] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέων θεῖ παιδείαν καὶ [k] βιβλίων συναγωγὴν ἐσπούδασας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τ̃ ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν ἀράταξιν τ̃ πολιτείας, [l] εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δ' τ̃ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων ἀδύνατος [m] ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ θεῷ εἰρημένῳ βασιλεῖ τούτης ἀπολαῦσαι τ̃ ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντιφὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [n] ἔχειν τ̃ καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἑαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, δ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δ' πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· ἀδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἐφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [o] τὰ δ νόμιμα παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες διὰ τὴν ἐξήγησιν [p] εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι [q] τὰ δηλούμενα διὰ τ̃ ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ [r] πενταχισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [s] περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δ' τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ συνόλον [t] δ' μάλιστά τις ἂν ἐκ τούτης μάθοι τ̃ ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [v] ὅτι μὲν τοῖς Θεῷ γνώμῃ καταχθλεύθω-

σι,

q Εἰς τ̃] Εἰς τὸ *Hen.*

r Ἀλλ' ἐπεὶ μείζων] *Al.* ἐπειδὴ μείζων ὧδε ἡ δ λόγος τῇδε προέβαλε, κατ' αὐτόν. Sed ita ut editum *Big.*

s Χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτὸ] Ita *Big.* & *Samb.* χωρήσας ταῖς ἰδίαις αὐτὸ ἀρχαῖς *Baſ.* & *G.* χωρήσας ταῖς ἰδίαις τῇ ἀρχῇ αὐτὸ καὶ τῷ *Vat.*

t Ἐγίνετο] Ἐγίνετο *Baſ.* & *G.*

v Ξένης] *Al.* ξένῃ *Hen. Baſ. G.* Si itaque Græca lingua ipſi ξένη fuit Ἀλλόκτῳ, quæ lingua patria ipſi & domeſtica eſſe potuit niſi Hebræorum ſermo, qualis tunc erat. Unde accedere illis non poſſumus, qui Joſephum linguæ Hebrææ imperitum fuiſſe exiſtimant, quoniam videlicet in vocibus Hebræis convertendis in Græcum ſermonem errare nonnunquam dicitur. Ceterum ξένης invenitur in codd. quibuſdam MSS. ut ad Ἀφελέκτῳ referatur. *Rel.*

x Πρότρεπον] Ita MSS. omnes πρέπειν in *Editis.*

y Ἐπαφρόδιτος,] De eo videſis quæ congeſſit Cl. *Car. Daubuz* in parte tertia Lib. 1. *pro Teſtimonio Fl. Joſephi de J. Chr.*

z Διαφερόντως δ χαίρων ἐμπειρίας] *Vat.* Ἀφορίσας δ Ἀφόρων ἐμπορείας.

a Ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* θαυμασίῳ φύσεως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Baſ.* & *G.* φύσεως ἐπιδειξάμενος. *Hen.*

b Ἀμεταπίπτοις.] Ἀμεταπίπτου. *Big.*

c Ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν] Sic MSS. ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἀγαθὸν in *Editis.*

d Ἢ τῷ θεῖ,] Ἢ ᾧ τῷ π. *Vat.*

e Τὰ κάλλιστα] Τὰ καλὰ *Hen.* ex invidiola. *Bern.* imo & *Vat.*

f Κἀκεῖνο] Ita *Samb. Vat. Caſ.* κἀκεῖνα *cæteri.*

g Ὡς παρέργως,] Sic *Samb. B. G.* & *Caſ.* ὡς ἀλόγως *Big. Vat.* & *Hen.*

h Οἳ] Ita *Samb.* & mox οἵτινες. *Hen.*

i Ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέως] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεύς. *Baſ.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.*

k Βιβλίων] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βίβλων *Baſ.* & *G.*

l Εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν·] Ita in pleriſque *MSS.* εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.*

m Ἀρετῇ] Ἐπ' ἀρετῇ. *Hen.* & *Big.* & *Vat.*

n Ἔχειν] Ita *MSS.* χεῖν in *Editis* ut & mox κεκμανῶ & μιμεῖσθ.

o Τὰ δ νόμιμα] Hac de re videſis Annott. *H. Valeſii* ad *Euſebii Hiſt. Eccleſiaſtic.* L. V. c. VIII. *Ejuſque* Epiſtolam ad *Jac. Uſſerium* de Verſione LXX. ut & *R. P. Simonii Hiſt. Crit.* in *V. Teſt.* l. 2. c. 2. Id etiam Talmudici tradunt. Male ergo illi, qui univerſum Codicem ſacrum ab τοῖς ὁ verſum putant. *Rel.*

p Εἰς] Ita MSS. omnes, editi ὡς.

q Τὰ] Delet *Gen.* vocem τὰ. & pro ᵹ habet ᵹ'.

r Πενταχισχιλίων ἐτῶν] Chronologia Joſephi multum a vera differt: quare ubicunque characteres temporum notat, ad illos attendemus, ut ex omnibus ſimul errores, qui in numeros facile irrepunt, corrigantur, & computus Joſephi manifeſtus fiat. *Rel.* Chronologiam *Relandi* vide pag. ſeq. 3.

s Περιειλημμένης·] Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης *alii* cum *Baſ.* & *G.*

t Δὲ μάλιστα] Sic *Samb. Vat. Caſ.* οὐδὲ μάλ. & ᵹ' οὐδὲ μάλ. *alii* ut *editi Big.* ᵹ' δὲ μάλιστα. in *Cocc.* exempl. inferius ſcriptum ἀν.

v Ὅτι μὲν τοῖς] *Al.* ὅτι τοῖς μὲν. ſc. *Baſ.* & *Gen.* fruſtra autem hinc νόμοις ſuggerit *Hen.* imo & *Vat.* pro γνώμῃ. *Bern.*

x Τὰ

CONSPECTUS CHRONOLOGIÆ FLAVIANÆ.

Chilias annor. I.	*Chilias* II.	*Chilias* III.	*Chilias* IV.	*Chilias* V.	*Chilias* VI.
1.	1000.	2000.	3000.	4000.	
			3023. egred. Abrah. ex Chaldæa annos 75 natus. Antiq. 1. 8.	a Davide ad urbem captam a Babyloniis anni 515. Ant. x. 11.	
			3100.	Ant. 7. ult. 1300. anni a Davide ad Hyrcanum.	
			3197. Jacob migrat in Ægyptum.	4102. templum a Salomone conditum. Antiq. VIII. 2. & stetit 470. annos. Ant. x. 11. Ita legendum videtur pro 3102. nam a diluvio ad templum sunt anni 1444. (ut ibidem ait) & Ant. 1. 4. constituit annos ad diluvium a mundo condito	
			3200. nam 215. annis post ex Ægypto migrat. Ant. II. 6.	2656 1444 4100.	
			3197 215 3412.	& ut illi duo in fine locum inveniant, scribe 1446, tunc resultant 4102.	
			3412. exitus ex Ægypto, nam templ. Salomonis conditum a. 592. post exitum.	usque ad Salomonem ab Minæo. 1312. ann. Ant. VIII. 2. & 3.	
			3466. ab hoc anno, quo terra divisa a Josua, usque ad	4359. annis 947. post exitum ex Ægypto 10. tribus in Assyriam migrarunt. lib. IX. 14. 800. a Josua 240. a Jeroboam. ibid.	
		2556. 100 annis ante diluvium nati filii Noachi. Ant. 1. 5.	3500. captas Hierosolymas, anni 515. Jos. Ant. VII. 3.		
			3513. ab Adamo ad templum exustum Ant. x. 11. hic alia chronologia utitur.		
		2656. diluvium 2656 anno diluvium contigisse ait. Ant. 1. 4.	3600.	a captivitate Assyriaca 10. trib. ad Babylonicam 130. anni. Ant. x. 11.	3412 947 4359 130 4489. captiv. Babylon.
				a tempore Elisæi, ad Josephum 1100. anni. lib. IX. 2. / a Jesaia ad Cyrum a. 210. Ant. XI. 1.	
		2700;	3700.		
		2800.	3800.	a Jeroboam ad Josiam 361. anni. lib. x. 5.	
		2900;	3900.		
		2948. Abraham nascitur annis 292. post diluv. Ant. 1. 7. 2656 292 2948.		5000. annor. historiam se complexum scribit initio lib. 1. contra Apionem.	
		Abrahami egressus, nam templum conditum 1020. annis post Abrahami egress. lib. II. Antiq. VI. confirmat inter hunc egressum & exitum ex Ægypto esse annos 430. 2982 430 3412.			

voluntati obſequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, coſque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti obſervatione diſcedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, juſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam ejus, ut par eſt, conſideraverit, & virtuti ejus convenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſervans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate ſuo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyſes ſupra annos bis mille antiquior Joſepho hiſtorico.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, ut, quum operis inſcriptio leges latas & res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, ut in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera ejus animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari & ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona unquam mente præditus, neque ſcripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; niſi ante omnia edocti ſint, quod Deus, cum ſit parens omnium ac dominus, & univerſa intueatur, ſibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyſes itaque, hac doctrina cives ſuos volens inſtituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auſpicatus eſt, ſimiliter atque alii: ſed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus ſimus homines; cum jam ad pietatem haberet obſequentes, de cæteris omnibus eis facillime perſuaſit. Alii namque Legiſlatores, fabulas ſequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis tranſtulerunt, multamque dede-

Methodus & ratio Pentateuchi Moyſaïci.

σι, καὶ [x] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα [y] κατορθῶται [z] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῶν τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [a] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρᾶγμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, ὁρῶν ἀπαδάσωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντυγχάνοντας [b] τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τῷ γνώμῃ Θεῷ παρομαρτεῖν, καὶ δοκιμάζειν τὸ ἡμέτερον νομοθέτην, [c] εἰ τῷ τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως [d] κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πεπιστους ἀεὶ τὰς πράξεις [e] ἀντέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸ περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τὸ παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ὅπη μηκὸς χρόνου καὶ [f] παλαιότητι, πολλοῦ ἔχων ἄδειαν ψεύδων [g] πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλήθος αἰῶνος ἴσμεν αὐτῶν. οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτιγε [h] τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τὰς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν τοῖς ἀναγραφαῖς πρώτων ὁ λόγος τῷ οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ ἦν τοῦδε [i] ποιήσῃ τὴν πραγματείας ἐπηγγειλάμην, ὅθεν προθεὶς, ὅσ' αὖ παρέλιπον.

δ'. Ἐπεὶ [k] δὴ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τοῦ τὸν νομοθέτην σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [l] ὅπως ἂν μή τινες τὰ ἀναγνωσομένων παραπρῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [m] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ὅτι τοσοῦτον Φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰστέον ἂν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [n] τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντα βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, [o] πρῶτον Θεοῦ Φύσιν καταμανῆσαι, καὶ τὰ ἔργων τὰ ἐκείνου θεασάμενον τῷ νῷ ψηλάφησαι, [p] ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμήσαιτο, [q] καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πρὸς αὐτὸ κατακοληθεῖν. ὅτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν ψήσεται νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ τούτῳ ἀπολειπομένῳ τὰ [r] θεῖα, ὅτε τὰ γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ὅθεν ἀποδήσεται τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖεν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [s] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς [t] μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι [v] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τὸ τῶν νόμων ἦθεσιν οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παρανησίως· ἀλλ' ὅπη τὸν Θεὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον καταστολὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τὸ ὅπη γῆς ἔργων ὧν Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [x] ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔχειν ἱκανοὺς ἐποίησε, ῥᾳδίως ἤδη πρὸς πάντων ἐπῆλθεν. [y] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [z] ἐξακολουθήσαντες, τὰ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην [a] μετέθησαν, καὶ πολλοῦ [b] ὑπο-

x Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*

y Κατορθῶται] *Samb. Caſ.* κατορθῶνται reliqui. *Bern.*

z Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Caſ. Big.* παρὰ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα τῆς πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.

a Ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρᾶγμα.] Ex locutione Proverbiali, Θεῷ παντὶ πᾶν ἄπορον πρᾶγμα, cujus, præter alios, meminit *Syneſius* in *Epiſt.* CXXVIII.

b Τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ] *Big. Hen.* & *Samb.* παρακαλῶ τοῖς βιβλίοις. *Gen. Baſ.* Bern.

c Εἰ τῷ τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἴτε *Vat.*] τῷ φύσιν ἀξίως αὐτοῦ *Baſ.* & *G.*

d Κατενόησε.] Κατενόησα *Big.* & *Samb. Bern.*

e Ἀντέθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατέθεικε *cæteri.* potius lege ἀνατίθηκε. *Hudſ. in Add.*

f Παλαιότητι.] Τὰς παλαιὰς πολλοῦ εἶχεν. *Hen.* mala manu. *Bern.*

g Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Πεγισμάτων *Big.* & *Samb.* ſed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expreſſit. *Bern.*

h Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Caſ.* τὰς ἀνθρώπων *cæteri. Bern.*

i Ποιήσῃ.] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impreſſis.*

k Δὴ τὰ πάντα.] *Big. Samb. Hen.* ἦ πάντα *Baſ. G. Bern.* (Imo *Big.* δή τοι πάντα) An fidem liberaverit, aliorum eſto judicium.

l Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.*

m Νόμων καὶ πράξεων] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

n Τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντα βίον οἰκονομήσειν] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸν & dein οἰκονομήσειν. *Hen.* etiam μέλλοντα. ut & *Vat.*

o Πρῶτον Θεοῦ φύσιν] Ex *Big.* nam editi tranſponunt Θεοῦ πρῶτον φύσιν.

p Οὕτω] Ita impreſſi, ſed *Big. Samb.* & *Hen.* ὕτως. *Bern.* qui & illud recepit in Contextum. Sed in *Coll.* noſtra *Big.* non apparet.

q Καθ' ὅσον.] *Big.* καθότον.

r Θείας.] Impreſſi θειᾶς. *Bern.*

s Ἔξω δὲ] *Al.* Ἐξωθεν δὲ *B.*

t Μεγάλαις περιβάλλει] *Big.* & *Hen.* ἐπιβάλλει· ſed Iſocraticum περιβάλλει cæteri ſcriptorum, impreſſorumque. *Bern. Big.* μεγάλης ἐπιβάλλ. at *Vat.* μεγάλης μεγάλαις ἐπιβ. Adſcriptum erat Collationi, forte μεγαλομεγάλαις.

v Μωϋσῆς βουληθεὶς] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deeſt in *Editis.*

x Ὅτε] *Samb. Hen. Al.* ὅτι.

y Οἱ μὲν γὰρ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Baſ.* & *G.*

z Ἐξακολουθήσαντες.] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* παρακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Eraſ.* & *G.*

a Μετέθησαν] Ita *Hen.* reliqui μετέθεσαν. *Bern.*

b Ὑπο-

[b] ἐπιτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης [c] ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχουσαν τὸν Θεὸν ἀποφήνας, ὡήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης [d] πεφάς μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ πάντα φρονοῦντας [e] μηδὲ πιθανότητος ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. πρὸς τοῦτο οὖν τὴν ἐπιβλεψιν ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγινωσκομένους παρακαλῶ. Φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ὅτως, [f] ἄδην ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτε περὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τοῦ ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [g] δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγορουμένου μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' [h] ἐξ οὐσίας λέγεσθαι συνέφερε, πάντα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [i] ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νυνὶ [k] μὲν ὑπερβαλέσθαι, θεοῦ δ' διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μὴ πάντα γράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δ' [l] ἤδη τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον [m] ἀναγεγραμμένα· ἔχει δ' ὅτως.

runt improbis semet excusandi materiam. at noster Legislator, ostenso Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines summa ope niti oportere censuit, ut de ea participent: in eosque, qui neque sapiunt hæc neque credunt, severe admodum animadvertit. Ad hoc igitur præscriptum lectores obsecro ut hæc nostra examinare velint. Sic enim considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei majestati, ejusque erga homines amori parum congruum esse videbitur. Nam omnia summa concinnitate juxta universi naturam sunt disposita: nonnulla scite quidem innuente Legislatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & disertim explicante. Horum causas si cui in animo est sigillatim perpendere, ei multa suborietur contemplatio & valde philosophica: quam in aliud tempus differre mecum statuo. Quod si Deus longiorem ætatem concesserit, opere hoc absoluto ad illa quoque perscribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi pauculaque de mundi fabrica ex verbis Moysaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis scripta reperiebam: atque ita se habent.

Opus à Deo sepho promissum de legis allegoriis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάστασις τῶν στοιχείων.

CAPUT I. II.

Constitutio mundi, & dispositio Elementorum.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. [o] τούτης δ' ὑπ' ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν [p] κρυπτομένης σκότει, [q] πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιβλέποντος, γλυκὺ φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένου τούτου, καταγοήσας τὴν ὅλην ὕλην, [r] διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο [s] νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν [t] τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. [v] καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν [x] μίαν εἶπε. [y] τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ [z] δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος προδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν πρὸς [a] αὐτῆς ἑρμηνείαν [b] ἀναβαλοῦμαι. μιᾷ δὴ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἡμερῶν τοῦ ὅλου τοῖς ὅλοις ὑπιτίθησιν· [c] ὅτ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὑτὸν ἡξίωσε πεδάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ [d] νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δρόσων ὠφέλειαν, [e] ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵησι τὴν γῆν, ἀναχέας

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum sub conspectum non veniret, alta quippe caligine occultata, spiritu autem eam superne permeante, lucem Deus fieri jussit. Quæ cum effulsisset, tota mole considerata, lucem à tenebris secrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium vesperam & mane nominavit. Atque hæc quidem prima dies extitit: Moyses autem unam eam dixit. Cujus rei causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam pollicitus sum me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus & hujusce explicationem differam. Post hæc secunda die cœlum universitati rerum superimposuit, quòd ipsum à cæteris discretum *in sublimi* per se collocatum esse voluerit; crystallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipsum faciens & pluvium, ut imbres essent ad *soli* fœcunditatem. Tertia vero die terram statuit, mari un-

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.

Dies prima.

Secunda.

Tertia.

[b] Ἐπιτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν.] Ita Codd. *MSS.* præter *Hen.* Iste enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν εἰς κακίαν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.*

[c] Ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκεραφνῆ καὶ καθαρὰν in *Editis.*

[d] Πεφὰς μεταλαμβάνειν.] Μεταλαμβάνειν πεφὰς *Hen. Bern.*

[e] Μηδὲ πιθανότητος] Μὴ πιθανότητος. *Samb.* & *Hen. Bern.*

[f] Οὐδὲν] Abest a *Vat.*

[g] Δεξιῶς] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Isidorum Pelusiot.* lib. 3. Epist. 19. ἀξίως in *Editis.*

[h] Ἐξ οὐθείας] Δὲ οὐθείας *Samb. Hen. Bern. Big.* vero *Collatio* mea habet ἰξ οὐθείας, sicut est editum.

[i] Ἑκάσων] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστων *reliqui.*

[k] Μὲν ὑπερβαλέσθαι] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβάλλεσθαι. In *Coll. Bigot.* scilicet & *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη.] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. sed ut editum *Big.*

[m] Ἀναγεγραμμένα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα *alii.*

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάστασις τῶν στοιχείων.] Hoc quidem & cætera scias capitula omnia melioribus libris abesse. *Sambuci* vero codex ad marg. offert, Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων. Tum *Hen.* huc repetit, Φλ. Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος πρῶτος. *Bern.*

[o] Ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ' ὄψιν in *Editis.* Legitur tamen in *Vat.* δι' ὑποψίας.

[p] Κρυπτομένης σκότει.] Σκότει καλυπτομένης *Hen. Bern. Vat.* etiam duplicans βαθεῖ σκότει καλυπτομένης.

[q] Πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιβλέποντος.] Non dubitandum est quin Josephus per *spiritum* non *spiritum Sanctum* cum Ecclesia veteri, sed *aërium* quendam *spiritum* intellexerit; quod etiam alios fecisse testantur *Basilius* & *Ambrosius* in Hexaëmeron & *Eustathius Antiochenus.*

[r] Διεχώρισε τό τε φῶς] Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλην, διεχώρησε τὸ φῶς *Vat.* τὸ φῶς καὶ τὸ σκ. *Hen. Bern.*

[s] Νύκτα.] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Paris.*

[t] Τοῦ φωτὸς] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim istud membranæ omnes. *Bern.*

[v] Καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Bas.* & *G.* αὕτη μὲν (f. μὲν ὦ) ἡ πρώτη *Hen. Bern.* accedit pariter *Vat.* in quo καὶ αὕτη μιᾷ τῇ πρώτη ἡμέρα ὦ.

[x] Μίαν εἶπε.] Idem Philo notat de κόσμου. Sic μία Σαββάτων pro πρώτη in N. T. videntur Græci μία pro πρώτη aliquando dixisse; quod πρώτη etiam pro πρωΐτερα usurparetur, vitandi ambigui causa. Solebant Ægyptii & Chaldæi primum diem hebdomadis μίαν appellare, uti Parrhasius observat de septenario dierum numero. Inde reor & Interpretes Alexandrini μίαν habent hoc loco & alibi, ut *Gen.* 18. 13. μιᾷ τοῦ μηνός. Diodorus Siculus lib. XVI. ἀπὸ τῆς μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τῆς πέμπτης καὶ τεσσαρακοστῆς, *a prima & quadragesima usque ad tertiam & quadragesimam.* Rel.

[y] Τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς] Nihil opus esse istiusmodi vel *Judaïca* vel *Platonica* ἀκριβείᾳ, animadversum aliis; cum *unus* hic pro *primo* ponatur. Testatur *Rulæus* pericopen hanc usque ad τῇ δευτέρᾳ τοῦ &c. abesse a *Vaticano.*

[z] Δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων] Paulo supra, v. 18.

[a] Αὐτῆς] In *Editis* αὐτῶν.

[b] Ἀναβαλοῦμαι.] *Al.* ἀναβάλλομαι.

[c] Ὅτ' αὐτὸν] Ita *MSS.* in *Impressis* καὶ αὐτόν.

[d] Νότιον] In *Editis* male νότειον.

[e] Ἁρμοδίως.] Ita *Hen.* (*Vat.*) & *Vet. Interpr.* ἀρμονίως *cæteri.*

undiquaque circumfusam; eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. *Quarta.* Quarta vero die cælum sole ac luna aliisque sideribus collustravit: omnia eo motu cieri cursuque ferri jubens, quo temporum temperiem statumque vicissitudines plane indicarentur. *Quinta.* Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimisit; ea inter se communione jungens & commixtione, procreandi causa, & ut genus eorum cresceret simul ac multiplicaretur. *Sexta.* Sexta autem die quadrupedum genus creavit, masculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum sex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo sunt, Moyses conditum esse dicit: septima autem quievisse *Deum*, & ab operibus cessavisse. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Septima dies, quæ & sabbata i. e. requies.

Origo generis humani, Gen. c. 2.

2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum & animam. & hic homo vocatus *Adamus,* est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebræorum, RUFUS, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem & fœminam ei ostendens: & his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate & victu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque *Issa,* mulier. adductam ex se formatam agnovit Adamus. Issa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. *Eva,* viventium mater. nomen autem istius mulieris erat Evea: hoc enim significat matrem omnium viventium.

rufus.

Paradisus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac scientiæ. Gen. cap. 2.

3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis; & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, cujus ope dignosceretur quid esset bonum & quid malum: inque hunc hortum introdu-

ωὲι αὐτλὼ τὴν ϑάλασσαν. [f] κατ' αὐτὴν ᾗ ταύτλω τὴν ἡμέραν ζῴᾳ φυτά τε ☾ σπέρματα γῆϑεν ἀνέτειλε. [g] τῇ ᾗ τετάρτῃ διακοσμεῖ τ' ἀέρινον ἡλίῳ ☾ σελήνῃ ☾ τοῖς ἄλλοις ἄστροις· κινήσας αὐτοὺς [h] ἐπιστείλας ☾ δρόμους, [i] οἷς ἂν καὶ τ' ὡρῶν ωὲιφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ [k] ζῶά τε [l] κατ' αὐτὴν [m] νηκτὰ ☾ μεταρσια, τὰ μὲν κῇ [n] βυθῷ, τὰ ᾗ δι' ἀέρος ἀνῆκε· σωδησάμενος αὐτὰ κοινωνία ☾ μίξει, γονῆς ἕνεκα, κῇ ἵ [o] σωαύξειν ☾ πολεναίζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ ᾗ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [p] δημιυργεῖ τὸ τ' τετραπόδων γλύος, ἄρρεν τε ☾ ϑῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ ᾗ ☾ τ' ἄνϑρωπον ἔπλασε. κῇ τ' κόσμον [q] ἐν ἓξ τ' πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς ☾ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γεγέσϑ· τῇ ᾗ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασϑ, κῇ λαβεῖν ἀπὸ τ' ἔργων ἀκεχφέιαν. ὅϑεν ☾ ἡμεῖς σχολὴν [r] ἀφὸ τ' πόνων κῇ ταύτῃ ἄγομεν [s] τὴν ἡμέραν, ωροσαγορεύοντες αὐτὴν [t] σαββατα· δηλοῖ ᾗ ἀνάπαυσιν, κῇ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. [v] Καὶ δὴ ☾ Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μῇ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, ωᾶι τ ᾗ [x] ἀνϑρώπῳ καταστάσεις λέγων ἅτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τ' ἄνϑρωπον, χῦν [y] ἀπὸ τ γῆς λαβών· κῇ [z] πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ [a] καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνϑρωπος ἔστ, Ἀδαμος ἐκλήϑη· σημαίνῃ ᾗ τοῦτο, κῇ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [b] πυῤῥὸς, ἐπιδήπερ [c] ἀπὸ τ πυῤῥᾶς γῆς φυεχϑείσης [d] ἐγεγόνῃ. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [e] παρϑένος γῆ ☾ ἀληϑινή. πυϑομενοι ᾗ ὁ Θεὸς [f] τῷ Ἀδάμῳ κῇ γῆν [g] τὰ ζῶα, ϑῆλύ τε ☾ ἄρρενα ἀποδειξάμενος· κῇ τοῖς ὀνόματα τιϑῆσιν, οἷς [h] ἔτι ☾ νῦν καλοῦνᾳ. [i] βλέπων ᾗ τ' Ἀδαμον ὁκ ἔχοντα κοινωνίαν ωρὸς τὸ ϑῆλυ κῇ συναναστροφὴν, ἀόε γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ὅτι τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἅτως ἔχοι, μίαν [k] αὐτοῦ κοιμωμένου πλευρὰν ἐξελών, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· κῇ ὁ Ἀδαμος ωροσαχϑεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. [m] Ἰσσὰ ᾗ, [n] κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα [o] τ γυναικὸς [p] Εὔα ἦν· σημαίνᾳ δὲ [q] τοῦτο πάντων τ ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ ᾗ τ' Θεὸν κῇ ωᾦκοδόμησεν ωρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεύσαι, παντοίῳ [r] τεθηλότα φυτῷ· ἐν τούτοις δ' εἶναι ☾ τ ζωῆς τὸ φυτὸν, κῇ ἄλλο τὸ τ φρονήσεως, ᾧ [s] διεγινώσκετο [t] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν κῇ τι τὸ κακόν·

[v] εἰς

f Κατ' αὐτλὼ ᾗ ταύτλω] Sic *Samb. Vat.* & *Cas.* κατ' αὐτλὼ ᾗ τλὼ reliqui, ut & *Bas.* & *G. Samb.* & *Cas.* κατ' αὐτλὼ ᾗ τλὼ *Big.* & *Editt.* κῇ ταύτλω ᾗ, omisso etiam ἄϑυς, *Henneb.* qua solet fide. Nolo tamen philologos morari, quoties *Henneb.* historiæ hujus membris multis resectis, reliqua novis articulis, quod loquuntur Grammatici, simul connecti jusserit. *Bern.*

g Τῇ ᾗ τετάρτῃ] Τῇ τετάρτῃ ᾗ *Samb. Bern.*

h Επιστείλας] *Al.* ἐπιτείλας. sc. *Big. Samb. Hen. Vat.* ἐπιτείλας MS.

i Οἷς ἂν αἱ] *Al.* ὡς ἂν αἱ. & οἷς ἂν κῇ τ'.

k Ζῶά τε κατ' αὐτλὼ νηκτὰ κ'.] *Vat.* ζῶα νήκτα κῇ.

l Κατ' αὐτλὼ.] Illa κατ' αὐτλὼ non agnoscunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* forte πανσοῖα. ut cap. IV. *Cocc.*

m Νηκτὰ κ'] Ita *MSS. Vat.* νηκτά τε κῇ *u. Bas,* & *G.*

n Βυθῷ.] Sic *Big. Sam. Vat. Cas.* βάϑῳ *Hen.* βάϑος *Bas.* & *G.*

o Συναύξειν] Συναυξάνειν *Editorum* est. Sed aliud *Big. Coll.* & *Vat.* agnoscit.

p Δημιυργεῖ] Εδημιυργεῖτο τ' *Hen.* & *Vet. Interpr.*

q Εν ἓξ ταῖς πάσαις] Delet ἐν *Hen.* Bern.

r Απὸ τ' πόνων] Απὸ τ' πόνων σχολὴν ἄγομεν κατ' αὐτλὼ *Hen.* Bern.

s Τλὼ ἡμέραν.] Delet *Vat.*

t Σαββατα.] Credi posset Josephum ad vocem שבתא respexisse: sed malim ad usum suorum temporum, quando Σαββαΐα, & Σαββάτων ἡμέρα de uno Sabbatho dicebatur. *Rel.*

v Καὶ δὴ κ' Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς] *Vat.* Μωϋσῆς ᾗ ἐφυσιολογεῖ & quatuor sequentes voces non agnoscit.

x Ανϑρώπῳ καταστάσεις] Τῆς τ' ἀνϑρώπῳ *Samb.* Corruptor autem Josephi in Cod. *Hen.* minute, Μωυσῆς ᾗ φυσιολογεῖ ωᾦ τ' ἀνϑρώπῳ. *Bern.*

y Απὸ τ' γῆς λαῶν.] *Samb.* & *Epiphan.* λαῶν ἀπὸ τ' γῆς in reliquis. *Bern.*

z Πνεῦμα] Nota distingui πνεῦμα hominis & ψυχλὸ. Ψυχλὼ tribuit bestiis cap. 4. *Rel.*

a Καὶ ψυχλὸ.] *Hen.* subdole τλὼ κῇ ψυχλὸ. *Bern.*

b Πυῤῥὸς.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & ita correxit *Cocc.* πύῤῥον reliqui. Vide *Vossii* Etymolog. v. *Homo.*

c Απὸ τ'] *Vat.* ὅτι ὁπ τ'.

d Εγεγόνῃ.] Operæ *Bas.* ἐγεγόην, formam Atticam præferunt. *Bern.*

e Παρϑένος γῆ] Αδάμα, παρϑενικὴ γᾶ. *Hesychio. Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uvæ virgines, charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.*

f Τῷ Αδάμῳ] *Vat.* ἀνῷ.

g Τὰ ζῶα.] Ζῶα sine articulo in *Cas. Vat. Hen.* Subin ἄρρενα scribunt *Samb.* & *Cas.* sicut Atticistæ. *Bern.* sequentes quatuor voces absunt a *Vat.*

h Ετι κῇ νῦν καλοῦνται.] Ergo non credidit linguam Adami interiisse, uti nunc multi opinantur. *Rel.*

i Βλέπων ᾗ τ' Αδαμον] Hæc usque ad αὐτῷ κοιμωμένῳ desunt in *Vat.*

k Αὐτῷ] *Vat.* Ϝ ᾗ Αδαμ.

l Εξ ἑαυτοῦ] Ita *Samb.* & *Hen.* ἐξ αὐτῷ *alii.*

m Ισσὰ ᾗ.] Sic cum *Epiphanio Scholastico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Dissertat. de fictis Judæorum hæresibus. Codices quidem scriptos alterius nominis Εὔεα & Εὔα menda possidet. Ισσὰ, lego cum *Epiphanio* scriba & *Burio* philologo. *Bas.* & *Hen.* ponunt Ησσὰ. Codices tamen scriptos alterius nominis ὦεα menda possidet. Promta quidem hæc scribis ἀνεβραίοις, loco ἑσσὰ. *Bern.*

n Κατὰ τὴν Εβραίων διάλεκτον.] Κατ' ἑβραίων διαλ. *Samb.* κατ' ἑβραίους *Hen.* Bern.

o Τῆς γυναικὸς] *MSS.* quibusdam desunt τ γυναικός. *Samb.* & *Cas.* & *Epiphanius.* τὸ ᾗ τ γυναικὸς ὄνομα *Hen.* τὰ δ' ἐκείνης ὄνομα cæteri. Nomen autem parentis nostræ scribitur εὔεα *Big.* εὐέα *Samb. Hen.* & *Cas.* ὦὰ in excusis. *Bern.*

p Εὔεα ὦ.] Ita *Samb. Hen.* & *Cas.* Εὔεα *Big.* Εὔα *Vat. Bas. G.* & LXX.

q Τοῦτο πάντων] Τοῦτο non agnoscit *Hen.*

r Τεθηλότα φυτῷ] Ita *Big. Cas.* & *Vet. Interpr.* πανσοίῳ τεθηλότι φυτῷ *Hen.* & *Impressi.* πανσοίων τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.*

s Διεγινώσκετο] Sic *Hen.* & *Samb.* & *Big.* Διεγινώσκετο *Vat.* & *Editi.* Forsan ᾧ ἂν διεγινώσκοιτο. ita conjecisse *Burium* suum *Bernardus* dicit.

t Τί τε εἴη.] Τί τὸ ἀγ. *Hen.*

γ Εἰς

ʳ εἰς τοῦτόν τι ᵗ κῆπον ˣ εἰσαγαγὼν τὸν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τ' φύλων ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδει δ' ὅτ' ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη διίζει. ʸ καὶ φασὶν μέν· σημαίνει γὰρ πληθὺν τοῦνομα· ἐπὶ τὸν Ἰνδικὸν φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων ᶻ Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης γὰρ καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν ᵃ Ἐρυθρὰν ᵇ ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται γὰρ ὁ μὲν Εὐφράτης ᶜ Φορά, σημαίνει γὰρ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ ᵃ ἄνθος· ᶜ Τίγρης γὰρ ᶠ Διγλὰθ, ἐξ οὗ φέρεται τὸ μὴ ταχύτητος ὄξυ. ᵍ Γηὼν δὲ, ἀφ' τοῦ Αἰγύπτιος ῥέων, δηλοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὴ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ'. Ὁ δὴ ʰ τοίνυν Θεὸς τὸν ⁱ Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ᵏ ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι προφὰς ἀψαμένοις ˡ ἐξ αὐτοῦ ὀλέθρου γινησόμενον. ᵐ ὁμοφωνούντων δὲ ⁿ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, ᵒ συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, ᵖ πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ παραγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ πρεπούσῃ παραχώσαντας, ἀναπείθει καθήκοντος τῇ γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως· ᵍ ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, ʳ ἧς γευομένους αὐτοὺς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου βίον. καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένην δὲ τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡδεῖαν τῷ ἐδέσματι, καὶ τὸν Ἀδαμον ˢ ἀνέπεισεν οὕτω χρήσασθαι. καὶ συνιέσαι ᵗ τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, ᵘ καὶ τὸν αἰσχύνης ὕπαθρον ἔχοντες, σκέπτῳ ˣ ἑαυτοῖς ἐπενόησαν· τὸ γὰρ φυτὸν ʸ ἐξύτης τε καὶ διανοίας ὑπῆρχε. Φύλλοις οὖν ᶻ ἑαυτὰς συκῆς ᵃ ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα ᵇ περὶ τὰ αἰδοῖα περβαλλόμενοι, μᾶλλον εὐδαιμονεῖν, ᶜ ὅσων πρότερον ἐπαίνιζον ὁρῶντες. Τοῦ δὲ εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἀδαμος, ᵈ πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς ᵉ ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώ-

xisse Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes dif- *Horti istius quatuor flumina.*
finditur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. *Phison*, Ganges.
Euphrates autem & Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, *Phora*, Euphrates.
quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum an- *Diglath*, Tigris.
gustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab oriente nobis exo- *Geon*, Nilus.
rientem: quem Græci Nilum appellant.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis gustare jussit, arbore autem scientiæ abstinere; prædicens *ipsis*, quandocunque *forte eam* attigissent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejusdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, ut gustaret de arbore scientiæ: dictitans in illa esse boni & mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt sese; eaque pudendis prætexentes, feliciores sibi jam videbantur, qui invenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conversari cum eo suetus, *peccati* sibi conscius, se- *Lapsus hominis utrique. Gen. c. 2. & 3.*

ce-

ʳ Εἰς τοῦτον] Et hæc usque ad ἀφεδίαν absunt a *Vat.*

ˣ Εἰσαγαγὼν] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὸν & ἐκέλευσεν *Bas.* & *G.*

ʸ Καὶ Φεισὼν μὲν] Ita *Big Samb. Hen Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet Interpr. Bas.* & *G.* Notat tamen *Rulæus* in *Coll.* sua *Vat.* deesse ὀνομαζόμενος.

ᶻ Γάγγης] Male Phison interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores sequatur se antiquiores, longe abit à Moysis descriptione, & hac in re aliisque nonnullis *veritatem Hebraïcam* traditionibus *Judaïcis* incrustare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore versati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiso, subterraneis meatibus oceani spatia decurrentes, ad nostram terram permeare, &, ubi fluviorum scaturigines sunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem esse Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Persarmenia; Phison, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philostorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Genesim, *Severianum Gabalorum Episc.* de Mundi Creatione, & *Mosem Bar Cepham* de Paradiso. Pro λεγόμενος *Vat.* καλούμενος.

ᵃ Ἐρυθρὰν] Id est in Sinum Persicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Observatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de situ Paradisi. *Hudf.* Non hic nomine maris rubri sinus Arabicus est intelligendus, sed magnum mare, quod Asiam ab austro alluit, & in cujus sinum Persicum dictum Euphrates & Tigris illabuntur. Errant ergo, qui hic errasse Josephum putant. *Rel.*

ᵇ Ἀπίασι θάλασσαν] Ita *MSS. Vulgati.*

ᶜ Φορᾶ,] Ita *Codd. Græci. Φορᾶς Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis.* Φορᾶ reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict. Is. Vossium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Bæcleri* Dissert. Academ. p. 344. Legendum Φορᾶθ. פרת. *Rel.*

ᵈ Αὐτῷ] Οὗτος *Is. Voss.* suo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.*

ᵉ Τίγρις] Τίγρεις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis*, ut & *Vat.*

ᶠ Διγλὰθ.] Hebr. *Hiddekel. Cocc.*

ᵍ Γηὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γιὼν δὲ ἀφ' αὐτοῦ Αἰγύπτιος ῥέων· δηλοῖ δὲ τὴν N. *Bas.* & *G.*

ʰ Τοίνυν Θεὸς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.*

ⁱ Ἀδαμον] *Codd.* aliquot Ἀδὰμ forma referunt Hebræa Sed in isthac voce cæterisque sponte sua Ἑλληνίζειν videtur *Josephus.*

ᵏ Ἐκέλευε] *Al.* ἐκέλευσε. Sed illud ex *Coll. Big.* est.

ˡ Ἐξ αὐτοῦ] Ita *MSS.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis.* ἀψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* astute, inquit *Bernardus.* Ita quoque *Vat. Rulæi*, ubi & mox abest γενησόμενον.

ᵐ Ὁμοφωνούντων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὁμοφρονούντων in *Editis* & *Vet. interpr.* Scripturam, quam Textui insertam dedimus, à *Josephi* manu esse constat ex pagina sequenti, v. 8.

ⁿ Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ] Τότε *Hen.* (& *Vat.*) pro κ. ἐκ. κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.*

ᵒ Συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ.] Hæc absunt a *Coll. Vat.*

ᵖ Πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ] Et hæc ab eadem *Rulæi Coll. Vat.* absunt, usque ad ἀναπείθει, sed & quæ mox sequitur, vox κακοήθως abest.

ᵍ Ἐν αὐτῷ λέγων] Et hæc a *Vat.* absunt usque ad γευσαμένην δὲ. sicut & paullo post τῷ ἰδίσματι.

ʳ Ἧς γευομένους αὐτοὺς,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γευομένους αὐτοὺς in *Editis.*

ˢ Ἀνέπεισεν] *Vat.* ἔπεισεν.

ᵗ Τε ἑαυτῶν ἤδη] Vocula τε (quam agnoscit *Coll. Big.*) abest *Vulgatis.*

ᵘ Καὶ τὸν αἰσχύνης] Ita *MSS.* καὶ σκέπτῳ, reliquis intermissis, (editorum incuria, inquit *Bernardus*) *Bas.* & *G.*

ˣ Ἑαυτοῖς] Αὐτοῖς *Vat.*

ʸ Ὀξύτητός τε καὶ διανοίας ὑπῆρχε.] Vide *Bœclers* Exercit. in *Josephum.*

ᶻ Ἑαυτὰς] Αὐτὰς *Impressi.*

ᵃ Ἐσκέπασαν] Σκεπάσαντες, καὶ τ. *Hen.* & *Vat. Rulæi.*

ᵇ Περὶ τὰ αἰδοῖα] *Editis* deest περὶ. sed in *Coll. Big.* est περὶ. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet.

ᶜ Ὅσων πρότερον] In *Vulgatis* ὡς ἂν. contra *MSS.* mox τοῦ τοῦ Θεοῦ *Hen,*

ᵈ Πρότερον εἰς ὁμιλίαν] Absunt a *Vat.* usque ad ἀδικίαν.

ᵉ Ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν,] Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Bas.* & *G.*

f Δι'

cedebat. Deo autem admirationem movit factum, causamque scisscitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gavisus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omnisque mali expertem viveretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quæ ad usum ac voluptatem suppeditant, mea unius cura vobis proventibus, absque ullo vestro labore ac miseria; ex quibus citius adveniet senectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis præceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis est quod siles, sed malæ conscientiæ. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccavisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, pœnæ subjecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitiose se gesserat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hostem declarans, *eosque* admonens plagis caput *ipsius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia resideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in pœnam constituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur serpens, lingua sua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiso pulsi.

ρά· τ ὃ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραθόμενον, κ τὴν αἰτίαν ἐπιωθάνετο, [f] δι' ἣν πρότερον ἡδόμενον τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην κ φείσασθαι. ξ ὃ [g] μηδὲν φθεγξομένου, ἀλλὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ πλημμελήσαντι [h] τὴν ξ θεᾶ πρόσταξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μέν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο πρὸ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα κ κακῶν παντὸς [i] ἀπαθῆ βιώσετε, μηδεμιᾷ [k] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυζιν κ ἡδονὴν συντελεῖ, κ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου κ ταλαιπωρίας· [l] ὧν παρόντων γῆρας τε θᾶττον [m] ἂν ἐπέλθοι, κ τὸ ζῆν ὀ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. [n] νῦν δ' εἰς ταὐτὸν μοι τὴν γνώμην ἐνίβεσας, πλημμελήσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ὀ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν [o] σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ' οὐδὲ σιωπηδότι πονηρῷ. Ἀδαμος ὃ παρῃτεῖτο κ ἁμαρτίας [p] αὐτὸν, κ παρεκάλει τ Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα ξ γεγονότος αἰτιώμενος, κ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [q] ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ [r] κατηγόρει ξ ὄφεως. ὁ ὃ Θεὸς ἥδετο γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν ἡττώμενον ὑπεστήσατο τιμωρίαν· τὴν γῆν [s] οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς [t] τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπών, [v] πονοῦσι ὃ κ τοῖς ἔργοις τριβομένοις [x] τὰ μὲν παρέξειν, τῶν ὃ οὐκ ἀξιώσειν. Εὔαν ὃ τοκετοῖς κ τ ἐξ ὠδίνων ἀληδόσιν ἐκόλαζεν· [y] ὅτι τ Ἀδαμον, εἰς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις πλημμελοῦσαν, συμφορᾶς πελέβαλεν. ἀφεῖλε ὃ κ τ ὄφιν [z] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ὅτι τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τ Ἀδαμον· κ ἰὸν ἐνέθησιν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, [a] πολέμιον ἀποδείξας [b] ἀνθρώποις, κ ὑποτιθέμενον [c] κ τ κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς [d] ὡς ἐν ἐκείνῃ τότε κακῷ ξ πρὸς ἀνθρώπους κειμένῳ, κ τ πελωτῆς ῥάσης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε [e] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθ κ τ γῆς [f] ἑλυσπώμενον [g] ἐποίησε. κ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τ Ἀδαμον κ τὴν Εὔαν ὀκ ξ κήπῳ εἰς ἕτερον [h] χωρίον.

f Δι' ἣν πρότερον] Hæc etiam omnia a *Vat.* absunt usque ad πεφίσαλαν.

g Μηδὲν] *Vat. Rul.* pro μηδὲν habet μὴ. & quæ mox post φθεγξομένου sequuntur, omnia absunt, usque ad πρόσταξιν. Sed & abest, quod paullo post sequitur πρὸ ὑμῶν, ut & κ κακῶν παντός.

h Τὴν ξ Θεᾶ πρόσταξιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν ξ Θεᾶ ἐντολὴν κ πρόσταξιν *Baſ.* & *G.*

i Ἀπαθῆ βιώσεσθε,] *Big. Samb.* & *Caſ.* βιώσησθε (ut & *Vat. Rulæi.*) *Hen.* & ad marginem *Samb.* βιώσεσθε ἀπαθῆ *Genevenſes* Typi. Venit autem ex affectu Attico, quod nunc legis inter Joſephi verba. *Bern.*

k Ξαινόμενοι] Ita *Big. Samb. Hen. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ξενιζόμενοι *Vat. Baſ.* & *G.* lege κνιζόμενοι. *Cocc.* In *Vat. Rulæi* abest tota pericope ab ἀπαθῆ usque ad φεγγίδι, ut & quæ paullo post sequuntur ab ὅσα usque ad συντελεῖ. Dein quoque & ὑμεῖέρου & κ ταλαιπωρίας. *Hav.*

l Ὧν παρόντων] Interserit ὀν *Vat.* sequentia desunt usque ad ἡδοιτο. *idem.*

m Αν ἐπέλθοι,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὀκ ἂν ἐπέλθῃ, κ τὸ ζῆν εἰς μακρὸν ἂν ὑμῖν ἡδοιτο.

n Νεω δ' εἰς ταὐτὸν με] Totum locum ita concipit *Vat. Rul.* εἴ τι με εἰς ταύτην τὴν γλῶ· γῆρας τε θᾶττον ἐπέλθοι κ τὸ ζῆν ὁ μακρὸν ὑμῖν ἡδοιτο. Quæ vero mox sequuntur πλημμελήσας &c. rursus desunt usque ad πονηρῷ. Imo & a παρεκάλει usque ad χαλ. αὐτῷ ut & κ λέγων usque ad ἁμαρτεῖν, & paullo post, ἕτερα γ. σ. α. γ. pro ὑποτιθεῖ τιμωρίαν, dein habet υ. αὐτὸν τιμωρίας. *Hav.*

o Σιωπὴν ἄγεις,] *Gen.* male σκωπὴν.

p Αὐτὸν,] Εαυτὸν *Hen.* αὐτὸν *Gen.* Bern.

q Ἁμαρτεῖν.] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baſ.* & *G.*

r Κατηγόρει] Κατηγορεῖτο *Hen.*

s Οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς] Legit *Big.* οὐκ ἔτι μὲν ἀδὲν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς &c. quod non fuerat negligendum. *Hav.*

t Τῶν ἑαυτῆς.] Ita *Samb. Vat.* (sed *Vat. Rul.* ἀδὲ) & *Caſ.* τ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baſ.* & *G.*

v Πονοῦσι ὃ κ τοῖς] Hæc usque ad ἀξιώσειν, absunt a *Vat. Rulæi. Hav.*

x Τὰ μὲν παρέξειν,] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ' οὐκ *Baſ.* & *G.*

y Οτι τ Ἀδαμον,] Et hæc absunt ab cod. *Vat.* usque συμφορᾶς πελέβ. *Hav.*

z Τὴν φωνὴν,] Sic in *MSS.* τ φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis* quæ sequuntur usque ad Ἀδαμον absunt a *Vat. R.* idem.

a Πολέμιον] *Vat. R.* πολέμιος. *idem.*

b Ἀνθρώποις, κ ὑποτιθέμενον] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποτιθέμενον in *Editis*, pro ὑποτιθέμενον. quo tempore, inquit *Bern.* valde sibi placent Athenienses.

c Κατὰ τ κεφαλῆς] Quia interpres vetus (Epiphanius scholasticus creditus) hæc reddit, *ut mulier ejus capiti plagas inferret*, notatum video ad marginem editionis Colonienſis annō 1534. *attendant ista nostri temporis Hebraïzatores, ut videant an non & Josephus legerit* ipsa; *non* ipse *aut* ipsum. Notum est quantas turbas dederit illud את, nec lubet hic repetere, quæ hinc & inde allata sunt. Ut dederim ita scripsisse veterem Interpretem, qui, ut sequentia docent, Josephi mentem assecutus non fuit, num ex Josephi verbis id potuit elicere? Nulla apud Josephum est mentio mulieris, nec ullum hactenus codicem Josephi conspectum memini, in quo hoc loco mulier commemoratur. *Rel.*

d Ὡς ἐν ἐκείνῃ] Absunt a *Vat. Rul.* usque ἐσομένης. *Hav.*

e Αὐτὸν ἀποστερήσας,] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Basilium* de Paradiso, & *Thesaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76.

f Ἑλυσπώμενον.] Ita *Samb.* & *Big.* εἱλισσόμενον *Hesych.* ἑλισσόμενον *Vat. Baſ. G.* & *Hesych.* Hanc lectionem Josepho vendico ex codice *Sambuci*, Lexico Hesychii, & Tralatione *Epiphanii.* ἑλισσόμενον *Big.* parvo apice differt. Bern. *Vat. Rul.* ἑλυσπάζ πεποίηκε. sequentia ad πάσχειν rursus desunt ibidem, ut & εἰς ε. χ. in fine Capitis. *Hav.*

g Εποίησε.] Πεποίηκε *Hen.* Bern.

h Χωρίον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baſ.* & *G.* Hic omittit quod de custodia Angelica habet *Moyses:* id forsan operi suo Philosophico reservandum ratus.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τ̃ γήνας Αδάμου, καὶ [i] τ̃ ἀπ' αὐτ̃ δέκα γενεῶν τ̃ μέχρι τ̃ καταϰλυσμοῦ.

[Ι]γνονται δ' αὐτοῖς, [k] παῖδες [l] ἄρρενες δύο. [m] προσηγορευθη δ' αὐτῶν ὁ μὲν [n] πρῶτ⊖ ° Κάϊς, [P] ϰτῆσιν δ' σημαίνῃ τὸν μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Αβελ⊖ δ' ὁ δεύτερ⊖, [q] σημαίνῃ δ' [r] πένθ⊖ τοῦτο. γίνονται δ' αὐτοῖς ϰαὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ [s] διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. [t] Αβελ⊖ μὲν γὰρ ὁ νεώτερ⊖ [v] δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· ϰαὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτ̃ πραττομένοις παρεῖναι τ̃ θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [x] προηνός. ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βι⊖ [y] αὐτ̃. Κάϊς δ' [z] τὰ μὲν ἄλλα πονηρότατ⊖ ἦν, ϰ πρὸς τὸ ϰερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρ̃ν ἐπενόησεν πρῶτ⊖, ϰαὶ [a] ϰλεινὴ τ̃ ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θυσαν τῷ θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς [b] τὰς ἀπὸ τ̃ γεωργίας ἐ τῶν φυτῶν ϰαρπὰς ἐπήνεγϰεν· [c] Αβελ⊖ δὲ [d] γάλα, ϰ τὰ πρωτότοϰα τῶν βοσϰημάτων. [e] ὁ δὲ θεὸς [f] ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τ̃ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις ἐ ϰ̃ φύσιν γεγονόσιν τιμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ϰατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπ πλεονεξίᾳ ϰ̃ βίαν πεφυϰόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ὑπὸ τῷ προτελευτᾶν τ̃ Αβελον ὑπὸ δ̃ θεο̃, ϰλεινὴ τ̃ ἀδελφὸν, [h] ϰ̃ τ̃ νεϰρὸν αὐτ̃ πιήσας ἀφανῆ, λήσειν [i] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ θεὸς, σωεὶς τὸ ἔργον, [k] ἦϰε πρὸς τ̃ Κάϊν, περὶ δ̃ ἀδελφο̃ πυνθανόμεν⊖, [l] πόποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐϰ [m] ἰδεῖν ἡμερῶν, τ̃ ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτ̃ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμεν⊖, ϰ οὐϰ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τ̃ θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν ἐ αὐτὸς ἔφασϰεν τὸ πρῶτον ὑπὲρ τ̃ ἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. [n] παροξυνθεὶς δ', τ̃ θεο̃ λιπαρῶς ἐγϰειμένου ἐ πολυπραγμονοῦντ⊖, οὐϰ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαϰ αὐτ̃ ἐ τῶν ὑπ' αὐτ̃ ° πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τ̃ Κάϊν, φονέα [P] τ̃ ἀδελφο̃ γενόμενον· ϰαὶ θαυμάζω, [q] φησὶν, εἰ

CAP. II.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ab eo usque ad diluvium.

NAti sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quæ vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diversis gaudebant studiis. nam Abelus, natu junior, justitiam colebat; & omnibus, quæcunque gerebat, Deum præsentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, & lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, utpote sponte & secundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi prælatum esse, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animadvertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari & ipse primum ait, quod frater nusquam compareat. Deo autem majorem in modum instante & accurate inquirente, indignatus ille, non se pædagogum, neque custodem ejus, nec rerum ejus *observatorem esse*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: & miror, inquit,

Fratres omnium primi, moribus dissimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic pastor pius, ille improbus agricola.

Quæsita a se munera Deo minus placent.

---

i Τῶν ἀπ' αὐτοῦ] Τῶν αὐτ̃ *Basil. G.* Bern.

k Παῖδες] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* ϰαὶ παῖδες *Basil.* & G.

l Ἄρρενες δύο.] Ibi *Hen.* ἄρσενες, litigium præsulum Corinthii & Thessalonicensis. Vincit autem Eustathius: ἄρρενες enim rotundius fertur, & ore Attico. *Bern.*

m Προσηγορεύθη] Ita *MSS.* προσηγόρευ) *Editi.*

n Πρῶτ⊖] Πρωτερ⊖ *Hen.* non incongrue. *Bern.*

o Κάϊς,] N. absorbetur uti Οὐάλης, *Valens* & apud nostrum Πεδής, *Pudens. Rel.*

p Κτῆσιν] Κτίσις soli *Samb.* & *Big.* Κτίσις *Samb.* & *Big.* ϰτῆσις reliqua exemplaria Græca, quibuscum facit *Epiphanii* Translatio. Permutant profecto scribæ veteres recentesque η & ι vocales literas errore haud levi. Iones tamen eis causam præbuere, qui hos phthongos communes habent inter loquendum, ut ψηνύθιον, ψιμυθιον, &c. *Bern.*

q Σημαίνῃ] Τοῦτο σημαίνῃ π *Basil.* & *G.*

r Πένθ⊖ τοῦτο.] Οὐδὲν τοῦτο legisse videtur *Vet. Interpr.* Vide *Drusii* Observat. l. VI. c. XII. & *Is. Voss.* ad Objecta *Hernii*, cap. 3.

s Διαφόροις ἔχαιρον] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* Διαφόρως ἐχρῶντο *Vat.* (sed in *Vat. R.* tota rursus pericope deest) Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Casi* ἐχρῶντο absque Διαφόροις *Basil.* & G. Huds. *Samb.* & *Epiphanius*, & excerpta *Peyresciana.* Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Casi.* neutra lectio displicet. Quinimo exciderat Διαφόροις nulla laude *Basilienses*, quos vel ad menda imitantur operæ *Genevenses.* Mox *Peyr.* ὁ νεώτα ⊖ pro ὁ νεώτερ⊖. *Bern.*

t Αβελ⊖ μὲν] *Vat. R.* Αβέλῳ δρεπῆς ἐπιμελομένῳ, ποιμένικ⊖ ᾧ ὁ βι⊖. Sed quæ sequuntur ϰαὶ πᾶσιν usque προηνὸς desunt.

v Δικαιοσύνης] Ἀρετῆς pro δικαιοσ. *Hen.* stulta cautio est. *Bern.*

x Προηνὸς.] Ita *Samb. Vat. Pet.* προηνέστατο. *Alii* cum *Basil.* & G. προήνιστο malit *Bernardus.* Huds. Προηνὲς *Samb.* & *Peyresc.* προήνειστο *Basil.* cum aliis exemplaribus: mallem πρᾴνοιστο. Tintinnat autem auribus ingratis προήνοιστο cum verbulo ἐπιμελεῖτο. *Bern.*

y Αὐτ̃.] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.*

z Τά τε ἄλλα] Abest a *Vat. Rul.* & mox in eodem pro ἦν est ὢν, & desunt ϰαὶ πρὸς τ. ϰ. υ. α. & mox itidem ἀρ̃ν.

a Κτείνῃ τ̃ ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης.] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐ ϰτείνῃ ἐ τ̃ ἀδελφὸν αὐτ̃ ὑπ τοιαύτης αἰτίας *Basil.* & G. ὑπ' ϰτείνῃ vero habet *Vat. Rul.* & dein quæ sequuntur post θ. τ. θ. δ. αν. ο. υ. ἐ. α. τ. γε. ἐ τ. φ. ϰ. ἐπη. usque ad παροξυνθεὶς non agnoscit.

b Τὰς ἀπὸ τ̃ γεωργίας] Ita *MSS.* in *Editis* deest τὰς.

c Αβελ⊖ δὲ γάλα,] Hæc & quæ sequuntur, alio ordine legit Codex *Vaticanus* collatus a *Rulæo*, ita scilicet, τ Αβελ ὑπὸ δ̃ θεο̃ γάλα προσενέγϰαντα ἐ τὰ πρωτότοϰα τ̃ βοσϰημάτων, τοῖς αὐτομάτοις ἤ μᾶλλον ἐ ϰ̃ φύσιν γεγονόσιν ἡδε). τὸ θεῖον τιμήσαντος ἢ τοῖς ϰατ' ἐπίνοιαν πλεονέϰτ⊖ ϰαὶ ἐ βίᾳ πεφυϰότ⊖. ϰαὶ τ νεϰρὸν ἀφανίσας λήσειν ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ Θεὸς ἤλεγχε τ Καϊν φονέα δ̃ ἀδελφο̃ γενόμενον. τ δ' ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτ̃ ἠξίει ἱϰετεύσαντα. ἐπιγνῶν δ αὐτὸν, ἐ τὰς ἐγίονας αὐτ̃ τιμωρήσεσθ ϰ̃ τὴν ἑβδομάδα ὑπείλει ζῆναι.

d Γάλα.] Στέαρ LXX. *Interpretes.*

e Ο δὲ Θεὸς] Ο θεὸς δ *Basil.* & G. τὸ θεῖον *Hen.* qua solet religione. *Bern.* Est vero edita lectio in *Coll. Bigot.* Hav.

f Ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τῇ θυσίᾳ,] *Josephum*, Rabbinos sequutum in causa probati & improbati sacrificii, peccare ostendunt *Cuneus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hist. Sacr. *Bæclerus* in Differt. Academ cum aliis quam plurimis.

g Κατὰ βίαν] Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.*

h Καὶ τ νεϰρὸν αὐτ̃ ποιήσας ἀφανῆ,] Τὸ νεϰρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen.* & *Pet.* genere tertio inquit *Bern.*

i Ὑπέλαβεν.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Casi* ὑπελάμβανεν *Hen. Basil.* & G.

k Ἦϰε] *Al.* ἦλθε. Ηϰε *Big. Samb. Casi* ἦλθεν *Basil.* & G. Illud autem melius; siquidem ἥϰω ; ἐρτίως ἔχομαι. *Bern.*

l Ποίποτε] Ποίποτ' *Samb.* Bern.

m Ἰδεῖν] Ita *Big. Samb. Casi* ritu Attico. οἶδεν *Vat. Basil.* & *G. εἶδεν alii.* Huds. Ita *Big. Samb* & *Casi* ritu Attico. ἡμερῶν οὖν οἶδεν αὐτὸν libri vulgati. εἶδεν enarrator *Severi* atque scriba *Cassiodori*, nullo usu. *Bern.*

n Παροξυνθεὶς δ',] Παροξυνθεὶς *Basil. Gen.* cæteraque præter *Samb.* tum hic, tum supra. *Bern.*

o Πραττομένων,] Πραστομένων. *Big. Samb.* Bern.

p Τὰδελφῷ] *Big. Samb. Basil.* δ̃ ἀδελφῷ *Hen.* haud curate. Adferunt insuper mox *Big* & *Samb.* φησὶν ὁ θεὸς; istud quidem disertius. *Bern.*

q Φησὶν,] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

quit, si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem tu-met peremisti. Attamen illi, sacrificium facienti, ejusque merito exposcenti ne vehementius ei irascceretur, cædis supplicium remisit *Deus:* exsecrabilem autem fecit, posterisque ipsius, usque ad septimam progeniem, pœnam subeundam esse denunciavit; & ex ista regione eum cum uxore ejicit. Illo autem extimescente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, jussit eum *Deus* nihil triste tali ex causa suspicari; sed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, signo ei indito ut nosci posset, *è conspectu suo* abire præcepit.

Caïs Fratricida exsulat cum stigmate.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emensus, tandem Naïda condidit; id loci nomen est: atque illic habitare constituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, sed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas sibimet indulgenti, etiamsi cum injuria secum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domesticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares suos invitans, magister illis exstitit ad pravam vitæ institutionem. Et simplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis mensuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos posuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domesticos suos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathusalas: hujus vero Lamechus, cui filii exstiterunt septuaginta & septem, ex duabus fuscepti uxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, musicam exercuit, psalteriumque & citharam invenit. Thobelus

Stathmica, Gromatica, atque ipsa Architectura ad Caïn inventorem referuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, sive Henochia, in Naïde regione.

Scenitarum princeps: Jobelus, Jubalus musicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcaïn.

---

r Ηφιει.] Ita *Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀφιει *alii.* Ηφιει libenter restituo, verbulum Athenienſibus pernotum, propter codd. *Samb.* & *Hen.* necnon versionem Scholasticam. ἀφιει fuit cæterorum. *Bern.*

s Οργὴν.] Sic *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* ὀργὴν *alii.* Huds. Conspirant in ea lectione *Big. Samb. Cas.* cum *Epiphanio* Græculo. ὀργὴν λαβεῖν quod excusum erat, nec Deo decens existimo, nec παιδιῶδες. *Bern.*

t Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

v Τιμωρήσασθαι.] Ita *Samb.* & *Cas.* τιμωρήσεσθαι *Hen.* τιμωρίσασθαι ferunt *ceteri.*

x Ηπείλησε.] Ηπείλει *Hen.* Bern.

y Καὶ τ. γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex *Vat.* ex Collatione *Rulei.* καὶ τ. γ. ἐκείνης ἐκείνου ἐκέλευσεν ὡς γνώρεμον ἂν εἴη. ὁ δὲ μὴ τ γυναικὸς εἰς τόπον ἱδρύεται ναΐδαν ὕστω καλούμενον. ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. διδάσκαλος δὲ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς συντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας καὶ σταθμῶν. ὄρους τε γ. ας. εθ. κ. π. ἐδείμ. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου παιδὸς Ανώχ. τούτου δὲ Ιαρέθης υἱὸς ἦν. ὁ δὲ τοῦ Μαρούηλ. ᾧ παῖς Μαθουσάλας. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ιβ. ἐπ. καὶ ἑβδ. ὧν δ. γλω. ἀν φ. Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τουτ. Ιωβ. μ. ἐξ Α. γεγ. σκ. επ. καὶ ϖθο. ηγ. μυσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλ. καὶ κιθ. ἐπεν.

z Απολῆ.] *Al.* ἀπολοῖτο. Απολεῖ *Samb.* quo abs modo gens Attica non horret. *Bern.*

a Γενέαις.] Γενήσεαις *Samb.*

b Διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] *Cocc.* legit καὶ δ. π. ἀ. χ. γῆς, σημεῖον &c.

c Ως γνώρεμον.] *Al.* ᾧ.

d Ιδρύε῀.] Cum in uno *MS.* sit ὁ δὲ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλῷ ὁ δὲ ἐπελθὼν γλῶ, ἱδρύεται μὲν τ γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλῷ δ' ἐπελθὼν γλῶ μὲν τ γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* Huds. Καΐς μὲν τ γυν. εἰς τόπον ἱδρ. ναΐδαν ὕστω καλούμενον, καὶ αὐξήσει *Hen.* Mox ἔνθα *Bas.* & *Hen.* & Επαυξήσει *Samb.* pro ἐπ' αὐξήσει. *Bern.*

e Αὐξῆσι.] *Al.* αὐξητι.

f Ενθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.*

g Δέοι.] Δέει *Bas. G.* sed δέοι *Big. Samb.* &, si vis, *Schotanus.* Bern δέη *Cocc.*

h Επινοίᾳ.] Επινοίας. *Hen.*

ϖθὲ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [r] ἠφίει, θυσίαν τε ἀπετέλουν, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύοντα μὴ λαβεῖν [s] ὀργὴν ἐπ' [t] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δ' αὐτὸν ἐπῆλθε, καὶ τὰς ἐκγόνους αὐτοῦ [v] τιμωρήσασθαι καὶ τὴν ἑβδόμην [x] ἠπείλησε γενεὰν [y] καὶ τ γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει πρὸ τῆ γυναικί. τὸ δὲ μὴ θηρίοις ἁλώμενον περιπέσῃ δεδιότα, καὶ τοῦτον [z] ἀπολῆται τ τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ [a] γένοιτο δεινὸν, [b] διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ὑπέβαλλεν, [c] ὡς γνώρεμον ἂν εἴη, προστάξας ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δὴ ἐπελθὼν γῆν [d] ἱδρύε῀ μὲν τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον ὕστω καλούμενον, καὶ [e] αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, [f] ἔνθ' αὐτῷ ἐγένοντο παῖδες ἐγγόνοι. ὁ δὲ τῆς κακίας διδάσκαλος τοῖς συντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας καὶ σταθμῶν. ὄρους τε γ. ας. εθ. κ. π. ἐδείμ. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου παιδὸς Ανώχ. τούτου δὲ Ιαρέθης υἱὸς ἦν. ὁ δὲ τοῦ Μαρούηλ. ᾧ παῖς Μαθουσάλας. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ιβ. ἐπ. καὶ ἑβδ. ὧν δ. γλω. ἀν φ. Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τουτ. Ιωβ. μ. ἐξ Α. γεγ. σκ. επ. καὶ ϖθο. ηγ. μυσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλ. καὶ κιθ. ἐπεν. Θόβελ

---

r Ηφιει.] Ita *Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀφιει *alii.* Ηφιει libenter restituo, verbulum Athenienſibus pernotum, propter codd. *Samb.* & *Hen.* necnon versionem Scholasticam. ἀφιει fuit cæterorum. *Bern.*

s Ὀργὴν.] Sic *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* ὀργὴν *alii.* Huds. Conspirant in ea lectione *Big. Samb. Cas.* cum *Epiphanio* Græculo. ὀργὴν λαβεῖν quod excusum erat, nec Deo decens existimo, nec παιδιῶδες. *Bern.*

t Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

v Τιμωρήσασθαι.] Ita *Samb.* & *Cas.* τιμωρήσεσθαι *Hen.* τιμωρίσασθαι ferunt *ceteri.*

x Ηπείλησε.] Ηπείλει *Hen.* Bern.

y Καὶ τ γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex *Vat.* ex Collatione *Rulei.* καὶ τ. γ. ἐκείνης ἐκείνου ἐκέλευσεν ὡς γνώρεμον ἂν εἴη. ὁ δὲ μὴ τ γυναικὸς εἰς τόπον ἱδρύεται ναΐδαν ὕστω καλούμενον. ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. διδάσκαλος δὲ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς συντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας καὶ σταθμῶν. ὄρους τε γ. ας. εθ. κ. π. ἐδείμ. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου παιδὸς Ανώχ. τούτου δὲ Ιαρέθης υἱὸς ἦν. ὁ δὲ τοῦ Μαρούηλ. ᾧ παῖς Μαθουσάλας. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ιβ. ἐπ. καὶ ἑβδ. ὧν δ. γλω. ἀν φ. Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τουτ. Ιωβ. μ. ἐξ Α. γεγ. σκ. επ. καὶ ϖθο. ηγ. μυσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλ. καὶ κιθ. ἐπεν.

z Απολῆ.] *Al.* ἀπολοῖτο. Απολεῖ *Samb.* quo abs modo gens Attica non horret. *Bern.*

a Γενέαις.] Γενήσεαις *Samb.*

b Διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] *Cocc.* legit καὶ δ. π. ἀ. χ. γῆς, σημεῖον &c.

c Ως γνώρεμον.] *Al.* ᾧ.

d Ιδρύε῀.] Cum in uno *MS.* sit ὁ δὲ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλῷ ὁ δὲ ἐπελθὼν γλῶ, ἱδρύεται μὲν τ γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλῷ δ' ἐπελθὼν γλῶ μὲν τ γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* Huds. Καΐς μὲν τ γυν. εἰς τόπον ἱδρ. ναΐδαν ὕστω καλούμενον, καὶ αὐξήσει *Hen.* Mox ἔνθα *Bas.* & *Hen.* & Επαυξήσει *Samb.* pro ἐπ' αὐξήσει. *Bern.*

e Αὐξῆσι.] *Al.* αὐξητι.

f Ενθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.*

g Δέοι.] Δέει *Bas. G.* sed δέοι *Big. Samb.* &, si vis, *Schotanus.* Bern δέη *Cocc.*

h Επινοίᾳ.] Επινοίας. *Hen.*

i Τὸ μεγαλόψυχον.] Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* restitui.

k Πεϊαγωγήν.] Ita *Big. Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS.* & *Editis.*

l Ορους τ γῆς.] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὄρους τε γῆς in *aliis MSS.* & *Editis.*

m Ανώχυ.] Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb.* & *Vat.* Ενώσυ & Ενώσαν *Bas.* & *G.* Ενὼχ LXX. *Huds.* Ενῶσυ atque ἐνῶσαν cum Glyca Zonaraque obtinent Editores *Bas.* & *Gen.* Josephus autem ex Moyse, sacræ literaturæ principe, scripserat ἀνώχυ hic, illic ἀνώχαν: sicut fidem adstruunt modo Cod. *Big. Samb.* & *Cas.* una cum scriba *Scholastico. Bern.*

n Παιδὸς.] Παιδὸν *Vat.*

o Ιαρέδης.] Ita *Hen.* & *Epiphanii* quidem *Jarath* non procul abest. Ιαρέδη *Vat.* & *Cas.* Ιαρεῖδης *Samb.* Ιάρεδ in *Editis*, Γαϊδὰδ LXX.

p Μαρούηλ.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* Μαρυὴλ *Hen.* Μαλέηλ in *Editis.* Μαὴλ & Μαλελεὴλ LXX.

q Λάμεχ.] Λάμεχ. *Hen.*

r Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

s Σελλᾶς.] Σελλᾶς *Hen.* σελλὰς *Samb.* hic sequiore, ille priore syllaba debili. *Bern.*

t Εξ Αδᾶς.] Ita *Hen. Bas. G. Vetus Interpr.* & LXX. ἐκ Σελλᾶς *Big. Samb. Vat. Cas.* communi vitio.

v Προβατείαν] Sic *Samb.* & *Zonaras.* ϖθβατίαν *ceteri plerique.*

x Ιώβαλ.] Pariter Ιωβὰλ Zonaras & Eustath. atque Theophilus. Ιώβηλ *Big*, & *Samb.* indiligenter & confuse. *Bern.* Hic in MS. *Vat.* inquit *Phil. Rulæus*, nova sectio, quæ indicatur litera unciali. Legit autem sic. Ιωβ. ὃ τὰ πολ. ιστῆλθε χαλκ. τε πρ. ἐξ. Αδαμὸς ὃ Αδίκα μὲ ἐσφαγμένη, Καὶ ὃ Δεβὲ τ φονον πεφ. παιδοπ. ὑφρ. καὶ γίνου ἀὐτῷ παῖδες ἀλ. τε πλ. ἐ σπ. ὡς ἀρετ. ἐπιστηδ. ἐ μιμηβὰς τὲς ἀπαγόνας ἀπέλιπεν. οἱ σοφίαν τε τλὼ ϖὲὶ τὰ ὀρύγια ἐ τλὼ τέτ. Δβκοσμ. ἐπινοήσαν ὑπὲρ ὃ ϖ μὴ φυγεῖν τὲς ἄνθρ. τὰ λὼ. ϖθσιερηκότα ἀφαν. Αδ. ϖ ὀλ. ἔστεθ. τ μὲ κατ' ἰχ. π. τ ὃ κτ βίαν ἐ πλ. ὑδ. Σηλᾶς δ. ποι. τ. μ. ὁπ πλ. τ. ὃ ετ. ὁπ λίθ. ἀμφ. ὑείγ. τὰ ἀρ. ἵνα ἐ τ. πλυθίνω ἀφ. ὑπὸ τ ἐπομβρ. ἡ λιθ. μείνη. μένει ἀχρὶ ϖ δεῦρο κ τλὼ Συριάδα. Han.

y Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

z Ψαλτήριον καὶ κιθάραν.] Ita in *Editis*, *Eustathio Antioch. Zonara* & LXX. ψαλτῳδὸν ἐ κιθάρᾳς *Big. Samb. Vet.* & *Cas.*

a Τῶν

λ῏ δε [a] τ̃ ἐκ τ̃ ἑτέρας γεγονότων ἰσχύι πάντας [b] ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ ἀσκήσεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν ἑ σώματ῏ ἐκπορίζων, [c] χαλκείαν πρῶτ῏ [d] ἐπενόησε. πατὴρ ἢ γυναικὸς γενόμεν῏ [e] λάμεχ῏, Νααμᾶς ὄνομα· [f] ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπισάμεν῏, εἰώρα δίκλω [g] ἑαυτὸν ὑφέξοντα τ̃ Καΐ῏ ἀδελφοκτονίας, τοῦτο [h] τ̃ ἑαυτ̃ γυναιξὶν ἐπήνσε φανερόν. [h] ἔτι ἢ ζῶντ῏ Ἀδάμου, καὶ Καΐ῏ τὸν ἐκγόνους πονηροτάτους σωιέβη γενέσθαι, κ᾽ ἀσεβείᾳ καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα πλαστῶντ῏· πρὸς τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς ληστείαν ὡρμήκεσαν. [i] ὅλως δ᾽ εἴτις ὀκνηρὸς ἰὼν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ᾽ οὐ πονοίᾳ ἰὼν θρασὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ΄. Ἀδαμ῏ δὲ, ὁ πρῶτ῏ ἐκ γῆς γενόμεν῏· ἀπαιτεῖ γὰ ἡ διήγησις τ̃ περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἄβελα μὲν ἐσφαγμένου, Καΐ῏ δὲ διὰ τ̃ ἐκείνου φόνον πεφευγότ῏, παιδοποιίας [k] ἐφρόντιζε. καὶ [l] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν [m] γενέσεως ἔρως, ἔτη [n] τριάκοντ᾽ ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκὼτα ἑ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια πλείστᾳ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [o] αὐτῷ, ἄλλοι τε [p] πλείους, καὶ Σήθ῏. ἀλλὰ περὶ μὲν τ̃ ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη [q] λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τ̃ ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰ ὅτ῏, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [r] δυναμένῳ, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμεν῏ αὐτὸς ἄριστ῏, μιμητὰς [s] τ̃ αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [t] ὅτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, [v] γλῶ τε τὴν αὐτὴν ἀσφαλείαν [x] κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντ῏· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ἵνα δὲ μὴ [y] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, [z] μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [a] προφητικὸτ῏ ἀφανισμὸν Ἀδάμου τ̃ ὅλων ἔσεσθαι, τ̃ μὲν κατ᾽ ἰσχὺν πυρὸς, τ̃ ἕτερον δὲ κ᾽ βίαν καὶ [b] πληθὺν ὕδατ῏· δύο πυραμίδας ἱστᾶσιν, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δὲ ἐκ λίθου, ἀμφοτέρας ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. [c] ἵν᾽ εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ̃ ὑομβρίας, ἡ λιθίνη μένουσα τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσι καὶ πλινθίνην δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ᾽ [d] ἄχρι τοῦ δεῦρο

autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes ſuperabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt ſibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum ſcientia pollens, viderat ſe pœnæ ſubjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus ſuis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs ſceleratiſſimam fieri contigit, cum per ſucceſſionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe ſupra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, ſi quis ſegnis eſſet ad cædem faciendam, ſaltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumelioſus & injurioſus.

Caïnita a malo parente peſſimi.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) poſteaquam Abel fuerat occiſus, & Caïs propter cædem ejus ſolum vertiſſet, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis deſiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum acceſſiſſent alteri ſeptingenti, *tandem* vita defunctus eſt. Et quidem illi nati ſunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea ſola, quæ ad Sethi poſteros ſpectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta eſſent diſcernere valeret, virtutis ſtudiis ſemet addixit: &, cum ipſe vir optimus exſtitiſſet, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole prædíti, tùm eandem terram ſine ſeditione incolebant beati (nulla re moleſta illis, quoad viverent, accidente) tum ſapientiam circa cœleſtia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam, intercíderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixiſſet Adamus) columnis duabus exſtructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *ſua* utrique inſcripſerunt. Ut ſi eveniret lateritiam everſam iri per imbrium vim, lapidea ſuperſtes oſtenderet hominibus *Aſtronomica* inſcripta, ſimulque indicaret & lateritiam ab illis poſitam fuiſſe. Manet autem hodieque in ter-

Sethi nepotes, pietati & aſtronomiæ dediti, obſervationes ſuas cœleſtes duabus columnis inſcripſerunt.

Harum lapidea adhuc exſtare dicitur in Siriade.

[a] Τῶν ἐκ τ̃ ἑτέρας.] Sic *Samb.* ἐκ τ̃ τ̃ in *reliquis* & *Editis.* correxerat & *Cocc.*

[b] Ὑπερβαλὼν.] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβαλλόμενον *alii.*

[c] Χαλκείαν] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τι, & mox πατὴρ τι in *Editis.*

[d] Ἐπενόησε.] Ἐξεῦρε ſolus *Hen.*

[e] Λάμεχ῏,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ. Editi* non agnoſcunt Λάμεχ῏, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα.

[f] Ἐπεὶ, τὰ θεῖα] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ ἢ τὰ θεῖα *Baſ.* ἐπεὶ ἢ ὁ Λάμεχ῏ τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχ῏ τὰ θ. *Samb.*

[g] Ἑαυτὸν] Ita MSS. Editi αὐτὸν.

[h] Ἔτι ἢ ζῶντ῏ Ἀδάμου,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τι. *Baſ.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἵνα κ᾽ ζῶντ῏.

[i] Ὅλως δ᾽ εἴτις ὀκνηρὸς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἅπ῏ δ᾽ εἴτις ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν κ᾽ ἄλλου ἀπόνοιαν, ἰὼν θρ. in *Editis.* Hud. *Big. Samb. Caſ.* & *Latinus* (ſi loqui licet) interpres. Valde diverſi nunc ſunt ab aliis Editores *Baſ.* & *Gen.* puta, ἅπ῏ δ᾽ εἴτις ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν, ἢ ἄλλου ἀπόνοιαν. Ipſe igitur πρὸς τὸ κείμενον id feci, quod faciendum fuit: quamvis ὀκνηρῶς εἶχε ſatis venuſtum apparet. *Bern.*

[k] Ἐφρόντιζε.] Hen. Unus *Hen.* ex compendio.

[l] Δεινῶς] Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς *Big.* & *Samb.*

[m] Γενέσεως] Lege γενήσεως vel γόνου *Cocc.*

[n] Τριάκοντ᾽ ἤδη] *Samb.* ritu Athenienſium: τριάκοντα ἤδη cæteri. *Bern.*

[o] Αὐτῷ,] Al. αὐτῆ.

[p] Πλείους,] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. 1. p. 8.

[q] Λέγειν·] Λαλεῖν *Big.*

[r] Δυναμένῳ,] Ita in *MSS.* δυνάμῳ῏ in *Editis.*

[s] Τῶν αὐτῶν] Sic *Big.* τ̃ αὐτῆ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat.* & *Caſ.* τ̃ αὐτῆ ἀρετῶν ἄκρων. Cl. *Boſius.* τ̃ αὐτῆ τοὺς *Baſ.* τ̃ αὐτῆ τοὺς *Gen.*

[t] Οὗτοι] Ita *MSS.* οἱ ἢ in *Editis*, & *Zonara.*

[v] Γλῶ τε τὴν αὐτὴν] Τὴν γλῶ αὐτὴν *Big.* τὴν αὐτὴν γλῶ *Vat.* & *Samb.*

[x] Κατῴκησαν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατοικήσαντες εὐδαιμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.*

[y] Διαφυγεῖν] *Al.* φυγεῖν. *Hen.* φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα; neque hoc improbum valde aut abſurdum. *Bern.*

[z] Μὴ ἢ] Μηδὲ *Cocc.*

[a] Προφητικὸτ῏] Προφητικὸτ῏ *Baſ.* & *G.* minus recte.

[b] Πληθὺν] Ita *Samb.* πλῆθ῏ *alii.*

[c] Ἵν᾽ εἰ κ᾽ συμβῇ τὴν πλινθίνην] Ita locum reſtituimus ex *Codd Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Ἵνα κ᾽ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῦσα. κ᾽ πλ. *Baſ.* & *G.* Locum aliquatenus ſanavit *Voſſius* (l. 1. c. 9. de Arte Gram.) στιγμὴν ponendo poſt ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo poſt δηλοῦσα. ſed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. *Huds.* Ἵν᾽ εἰ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι. Ita obſervant *Caſ. Big.* & *Samb.* ἵνα κ᾽ τ̃ πλινθίνης ἀφανισθείσης *Baſ. G.* & *Epiphan.* Cætera felicia erunt, ſi ὑποστιγμὴν recte conjeceris: quippe *fore illud*, inquit Joſephus, *obruta undis aliquando lateritia columna, altera ex ſaxo ſuperſtes oſtenderet Aſtronomica ſibi inſcripta, ſimulque indicaret luteam aliam ab illis poſitam fuiſſe. Viſitur autem monumentum lapideum hodieque in Siriade tellure.* Eodem facit & correctio Beati Voſſii; Artis ſuæ libro primo. Spiſſe tamen ac turpiter in hoc limo hærent Gelenius, Schotanus, aliique, quaſi Epiphanio, Joh. Antiocheno, & Euſtathio ne vix Antiocheno, Cedrenoque ſupine invocatis. Hanc demum ſententiam interpolavit potius in Opere Chriſtianiſſimo, quam recte emendatam dedit Doctiſſ. & Eloquentiſſimus Huetius. *Bern.*

[d] Ἄχρι τ̃ δεῦρο] *Caſ. Big. Samb.* qui ἄχρι δεῦρο etiam multat articulo. κ᾽ τὴν συριάδα *Baſ.* & *G.* ubi loco vocalis quartæ cernis υ. ex correctione ſcribæ cujuſdam ſcioli ſive ſcholaſtici. κ᾽ τὴν σιριάδα γλῶ Nicephorus in Eclogis nondum editis. Cæterum κ᾽ γλῶ τὴν σιριάδα proferunt tribus ſyllabis Hen. Johannes Malela, Glycas, Cedrenus, Epiphanius Interpres, aliique; unde Eccleſiaſticorum in hiſtoriis σιριάδον ἔρ῏. Σηριάδα quidem legerat Euſtathius ὑποσολιμαΐ῏. Tu demum *in terra Syria*, cum aliis Gelenii ineptiis putabis. Quid enim? ἐν τ̃ῃ

terra Siriade. κῆ γῆν τὴν [c] Σιριάδα.

IV. CAP. III.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia ſervatus, habitarit in campo Sennaar.

ΚΕΦ. γ'.

Ως ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νώε⊙, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ET iſti quidem per ſeptem ætates *eo ſtatu* perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in pejus mutati ſunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt ut Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſuescentes, filios genuerunt injurioſos & omnis honeſti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hiſce enim, quæ Gigantes auſos eſſe tradunt Græci, ſimilia & iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia gravatim ferens, ſuadebat ut in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & ſe cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

Angeli Dei cum mulieribus commiſcentur.

Gen. 6. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem juſtitiæ ergo valde dilexit; iſtos vero non ſolum malitiæ damna-

Καὶ ἔτοι μὲν ἑπτὰ [f] γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγεμένοι δεσπότην εἶναι [g] τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [h] βλέποντες. εἶτα προϊόντος χρόνου μεταβάλλοντας πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν [i] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε πρὸς ἀνθρώπους δικαίᾳ μιεμένοι λόγον, ἀλλ' ὡς πρότερον εἶχον τὰ ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τὰ κακίας τότ' [k] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [l] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [m] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, υἱέας ἐγέννησαν παῖδας, καὶ [n] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· [o] ὅμοια [p] γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ελλήνων, καὶ ἅτοι δράσαι προδήλως. ὁ [q] Νώε⊙, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν [r] δυσχεραίνων, [s] καὶ τοῖς βελεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον [t] αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς [v] τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ [x] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις [y] συνοικούντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

β' Ο δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε [z] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν

[c] τῇ Σηριαδικῇ γῇ monumentum Sethanum ſuo ævo extitiſſe memoravit Manethos Hierophanta. *Bern.*

[e] Σιριάδα.] Sic *Big. Samb.* & *Caſ.* Συριάδα *Alii* cum *Editis.* Σιρίδα *Malela*, *Glycas*, *Cedrenus*, & *Vetus Interpr.* unde Eccleſiaſticorum in Hiſtoriis Σιριδῶος. Verum Σηριαδὶ ex *Joſepho* legiſſe videtur *Euſtathius Antioch.* unde *Iſ. Voſſio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides ſculptos memorat *Liber Judicum*, III, 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Diſſert. Cypr. p. 29. & 36.) veriſimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam eſſe. Vide *Eundem* in *Diſſert.* de *Sanchuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. XI. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr. l. 1. c. 2. *J. H. Urſinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis. *Huds.* Σηριάδα, *terram Serum* malim legere, uti & Syncellus & Manethos legerunt. *Syriam* nunquam vocat *Syriada.* Sic cap. 7. infra Συρίαν vicinam Indiæ facit: crediderim & illic Σηρίαν legendum. *Rel.*

[f] Γενεὰς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἡλικίας *Baſ* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* ſequuti in lib. 1. *contr. Hæreſes*, dicunt nequitiam cœptam eſſe tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol. 2.

[g] Τῶν ὅλων,] Septem hic rurſus voces deſunt in *Vat.* ut & mox προϊόντος δὲ χρόνου.

[h] Βλέποντες.] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. Sic Athenienſes ſophiſtæ ſunt locuti, conteſtantibus etiam *Big.* & *Samb.* & Glyca Siculo. ἀποβλέποντες *Baſ.* & *G.* Bern.

[i] Πατρίων] Iſtud ex *MSS.* παλαιῶν *Baſ.* & G. Tota hæc pericope deeſt in *Vat.*

[k] Επιδεικνυντο] Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Baſ.* & *G.* quæ lectio ferri poteſt, ut etiam, ἀεὶ ἢ πρότερον. in præcedentibus. Forſan tamen ἀεὶ οἱ πρότερον, & dein ἐπεδείκνυτο.

[l] Εαυτοῖς] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

[m] Αγγελοι Θεοῦ,] Falſa hæc, ſed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Juſtino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hiſt. Sacr p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paſch.* ut & *Dauſqueium* in *Baſilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol 1. p. 69, 97. *Barthium* in Adverſ. p. 2267. *Seldenum* de *Dis Syris*, c. 3 *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Teſt. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomeſium* in Opuſc. p. 78. & *Daviſium* in notis ad Commodianum, p. 201.

[n] Παντὸς] Sic in *MSS. Vet. Interpr.* & *Glyca.* πάντως & πάντας *aliis.* abeſt a *Vat.*

[o] Ομοια·] Abſunt in *Vat.* uſque ad ὁ Νώε⊙.

[p] Γὰρ τοῖς] Γὰρ haud curant *Hen.* aut *Baſ.* aut Interpres *Scholaſticus.* Bern.

[q] Νώε⊙] Ita ſemper in pleriſque *MSS.* quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Νῶε ſcribi forma nominis patria teſtatur *Joſephus*, c. 6. Νῶχ⊙ in uno *MS.* & *Edit. Baſ.* & *G.* paſſim. in altero *MS.* Νώε⊙ ubique. Νώε⊙. Ita reddo utriuſque orbis piiſſimo maximoque Imperatori ſuum nomen, quod Joſephus Græce ediderat, conſonantibus *Samb.* & *Caſ.* Proxime abeſt Νῶε diſſyllabum, quo uſi ſunt uno opere LXXII. Judæi Alexandrini; tum Philo, Julius Chronographus, & mille Patres Chriſtiani, præter ſanctiſſimos Apoſtolos, foliorumque Sibyllinorum ſtrictorem. Mox etiam profitebitur ipſe Joſephus Νῶε ſcribi forma nominis patria cap. 6. §. 2. Dein Νώε⊙ Italorum ſi legerint, valde peregrinum eſt. Νῶχ⊙ vero *Baſ. Gen.* & Græcorum codicum pauciſſimos invaſit, plures Latinos; ſcriptura quidem recenti, at meliore quam *nichil* monaſticum. Repudiabis tamen *Noachus*, *Noemus*, *Nocha*, atque etiam *Noa*, ab uſu; quî potis, ὡς ἀμελέτητα. Leguntur enim in libris divinis נוחה נעמה נוח, & ſimillima eorum. *Bern.*

[r] Δυσχεραίνων,] Quam Codex iſte *Vaticanus* ſit mutilus & mendoſus, cum ex ſuperioribus, tum & ex hiſce apparet. ita enim ſcribit, δυσχεραίνων ἐξεχώρησε τῆς γῆς. καὶ ⊙ Θεὸς εἰς θάλασσαν τὸν ὑπερῳον μετακαλοῦντος, καὶ ὅσον ἦν αὐτῷ ὅμοφυὲς ἀναβιβάζοντος, μόνον σώζει. ⊙ ὑποθέμενος λάρνακα τετράγωνον κατασκεύασε τὸ μῆκος πηχῶν τ' · ν' ⊙, τὸ πλάτος ⊙. ς' λ. τὸ βάθος ⊙. ὧν ἡ ση σωτ τῇ μ. τ. π. ⊙ ταῖς τυτ. γυν. συνέζη. τότε ἄλλα ὅσα πτ. τὰς χρ. ἐπικ. ἐμ. ενθ. ζῴατε παντ. πτ. ἀφτ. ⊙ γῆν. ἀν. ἄλλατε τὰς. ἐπαπλ. τ. αρ. διὸ ⊙ δὲ πᾶ Αδ. δίκ. συνέζη ⊙ τῶτο τὸ πλῆθος τῷ τοῦ χιλιοστὸν πεντεκοσιοστὸν ἔκτον ἔτος ⊙ δὲ Αδάμ. Hic nova diſtinctio in MS. notata litera unciali. Nec ulterius pergit Collatio *Philippi Rulæi*, cum MS. Bib. Vat. in 4to. Numer. 984. ubi integer erat Joſephus, ſed valde compreſſe ſcriptus, nec admodum antiquus. Hactenus *Rulæus.* Sequuntur folia quædam vacua, unde apparet illum deſtitiſſe a labore fere ſupervacaneo, quum Codex ille valde mutile & vitioſe fuerit ſcriptus, nec nos deſtitutione ejuſdem collationis integræ multum amiſerimus. *Hav.*

[s] Καὶ τοῖς βελεύμασιν ἀηδῶς ἔχων,] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. (ἀλγηδόνας *Cocc.*) Hoc modo reſcripſi ex *Samb. Big.* & *Caſ.* acclamante etiam *Epiphanio.* Vulgatum fuerat, τοῖς ὑπ' αὐτῶν προτεθυμένοις δυσχεραίνων, καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. *Burius* noſter ἀλγεινῶς. *Bern.*

[t] Αὐτὰς τὴν διάνοιαν] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deeſt vox αὐτὰς.

[v] Τῶν κακῶν] Τῆς τῶν κακῶν *Coll. Big.* inde & quod ſequitur δείσας μὴ ⊙, nam in editis δείσας ⊙ μὴ φ.

[x] Γυναικὸς] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Joſephi* locus, infra, v. 33.

[y] Συνοικούντων,] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* συνοίκων. Καὶ τῶν τούτοις συνοίκων *Baſ.* & *G. cum ſuis omnibus*, *Epiphanius* laxior, quam Joſephus eſſe voluit. Scripſit ille *& horunce cum conjugibus*, καὶ τῶν τούτοις συνοικούντων, teſtibus *Big. Samb.* & *Caſ.* Bern.

[z] Δ' οὐκ ἐκείνους] Ita ex *MSS.* ⊙ οὐκ ἐκείνων μόνον *Baſ.* ⊙ οὐκ ἐκείνο *G.*

πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ ἀφθεῖραι, καὶ πάλιν ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενος τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν ἐχ' ὅσα πρότερον ἔζων, [b] ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀφανίζονται πάντες. Νῶε δὲ σώζεται [c] μόνος, ὑποθεμένου μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ τοιαύτην. [d] λάρνακα τετράγωνον κατασκευάσας, [e] πηχῶν τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [g] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην [h] σύν τε μητρὶ τῶν παίδων καὶ τοῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσοις πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε πανηγενῆ πρὸς ἀφανίσεως τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, [i] συνεισκαλόμενος, ἄλλα τε τούτων [k] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. Ἐν δὲ ἡ λάρναξ τάς τε τοίχους κατέχει, [l] καὶ ταῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς συνδεδεμένη κατὰ τὸ ὀροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύσασθαι, μήθ' ἁπλᾶσθαι ὑπὸ τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶε μὲν ἔτως μετὰ τῶν οἰκείων διασῴζεται· ἐν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχης γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν πατὴρ ἐν Μαθουσάλας. ὅτος δ' ἦν ἐν τῷ [m] Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [n] Μαλελεὴλ δ' Ἰάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ [o] Καϊνᾶ πεντεκαιδεκάτῳ τῷ Ἐνώσου, [p] σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἐνωσος δ' Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γ'. Σωιζεται δ' τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νωεου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ [q] Δύστρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγομένῳ, [s] Μαρσουάνῃ δ' ὑπὸ Ἑβραίων· [t] ἔτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διαφέροντες. Μωϋσῆς δὲ τὸν [v] Νισᾶν, ὅς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἔθηκε τῶν ἑορτῶν ἄγεσθαι, καὶ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους διαγαγών. ἔτος δ' αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἔθει μέντοιγε [x] πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τἄλλα διοικήσιν, τὸν πρῶτον [y] κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [z] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ἔτος ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπερῆλθε διακοσίων [a] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἓξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ

vit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic iſti quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Gen. c. 6.
Humanæ vitæ modulus anno 120.
Deſcribitur arca Noëi.
Gen. c. 6. & 7.
Noëi ſtemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.
Duplex anni Hebraici initium.

[a] Τε αὐτῶν] Illud *τε* ex *MSS.*

[b] Ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν.] *Joſephum* hîc falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219) prætereaque ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Moyſis obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Heb. l. 3. c. 2.

[c] Μόνος,] Ita ex *MSS.* in Editis *μόνον*.

[d] Λάρνακα] De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſum* in Tom. I. Synopſ. Criticorum per *Pelum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3 c. 4.

[e] Πηχῶν τὸ μῆκος] Ita MSS. tranſponunt. *Editi τὸ μ. π.*

[f] Τετρακοσίων,] Tot cubitis longitudo, latitudo atque altitudo arcæ definitur in Gen 6. 15. unde diſcimus cubitos a Joſepho in his libris memoratos non eſſe diverſos a cubitis Hebræorum: licet nonnulli ſuſpicati fuerint, quia ſæpe diſcrimen eſt inter numeros cubitorum apud Joſephum & illos, quos ſcriptores ſacri aut profani inter Hebræos memorant, & quia Joſephus hos libros in gratiam Gentium ſcripſit, aliis cubitis Joſephum in his libris uſum ac Hebraicis *Rel.*

[g] Τριάκοντα] Ita ex *MSS.* in *Editis πεντήκοντα βάθος*, dein *σὺν τῇ αὐ τοῦ*.

[h] Σύν τε] Σὺν τῇ Editi, at *Coll. Big.* σύν τε τῇ.

[i] Συνεισκαλούμενος,] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισεκαλούμενος.

[k] Ἑπταπλασίονα] De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyl. p. 127. Vol. I.

[l] Καὶ ταῖς, ἁρμοῖς.] Ex *MSS.* addita ſunt illa ἐν ταῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς συνδεδεμένη, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

[m] Ἀνώχου] Rurſum ex *MSS.* Α ἀνχυ. in *Editis* Ε·ώτυ. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ε·ώχ reponunt ex LXX. Ut prius *Samb. Big.* & *Caſ.* ἐνώχ *Baſ. G.* atque Græciæ adeo ἐνῶϊδα ἑαυτῷ, dum litera ſibilla veniret loco χ. Zonaras & vulgus ſcriptorum in hoc ſtemmate ἐνὼχ reponunt ex codice τῷ ὁ. Sequitur in melioribus libris μαλεηλεὴλ; cujus loco impreſſum μαλελεὴλ tam *Genevæ* quam *Baſ.* Bern.

[n] Μαλελεὴλ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ* in *Editis* Μαλαλήλ.

[o] Καϊνᾶ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καϊνᾶν.

[p] Σὺν ἀδελφαῖς] Σὺν ἀδελφοῖς, phaſma Gelenii. Aſtutior agit Zonaras, ubi Joſephum transformat p. 9. ἐξ οὗ ἦν ἐπιχθὼν ὁ καϊνᾶν, ἄλλοι τε ὑοὶ & θυγατέρες. *Bern.*

[q] Δύστρῳ,] Hunc appellat Marcheſvan: adeoque initium anni ea ætate conſtituit Joſephus in initio Tiſri, qui præcedit menſem Marcheſvan: unde & circa æquinoctium autumnale mundi fuiſſe exordium ſecundum ejus ſententiam colligitur. *Rel.*

[r] Μακεδόνων] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marshami* Can. Chron. p. 183.

[s] Μαρσουάνῃ] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουάνη *Editorum* fuerit a Librarii lapſu pro Μαρσουάν. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. *Samb.* & *Caſ.* Pariter Syncellus Taraſii, & Indices MSS. in Archivis Pembrocianis hunc menſem μαρσουὰν appellitant, *Epiphaniuſque* Latinis literis *Marſuane.* Excuſum fuit μαρσουάνη ὃ ὑπὸ Ἑβραίων· ἔτω γὰρ αἰγύπτιοι. Aliter *Caſ.* & *Samb.* & tranſlatio Latina. *Bigot.* etiam ἔτως ὃ ὑπ' αἰγ. Conjectura demum *Petit.* ἔτω παρ' αἰγυπτίοις, pro mendo impreſſo. *Bern.*

[t] Οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἔτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant ἔτως ὃ ὑπ' Αἰγύπτιοι, aut ἔτω παρ' Αἰγυπτίοις.

[v] Νισᾶν,] Ita ex *Samb.* & *Heſychio.* Νισὰν *aliis.* Fortius exprimo τῷ λέγουσαν ex Cod. *Sambuci*, Heſychii Lexico Græco, & proſodia Judaica. νισὰν, *Baſ. Gen.* Georgius Chronologus, alii. *Bern.*

[x] Πράσεις καὶ ὠνὰς,] Eo ordine poſuerat Joſephus, ut ex *Samb. Big.* & *Epiphanii* verſione addiſcimus. ὠνὰς καὶ πράσεις *Baſ.* cum *Gen.* Bern.

[y] Κόσμον] Μῶα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio*, qui καθάσιον interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* Μῶνα *Big. Samb.* & *Caſ.* νόμον, *Junius* ex conjectura animi ſui. Adhuc tamen retineo vulgatum κόσμον: ſiquidem vox illa κατάσιον late ſignificat, Heſychio & conſimilibus teſtibus. Idem ipſum legerat librarius Caſſiodori; inde hæc dedit Latina *priorem ſeculi decreta ſervavit*, quin Comeſtor ab illo etiam *temporum decreta*, & *uſualem ordinem menſium ſervavit.* Bern.

[z] Προειρημένου] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* προκειμένου.

[a] Ἑξακοσίων] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε ὃ χιλίων ἑξα-

bros autem ſactos relatum eſt tempus. iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

Gen. c. 5. 4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. *Patriarcharum παιδοποιΐαι.* Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo]

an. ætat.
Adami 230.
Sethi 205.
Enoſi 190.
Cainæ 170.
Malaëli 165.
Jaredi 162.
Anochi 165.
Methuſ. 187.
Lamech. 182.
Adde his Noëi annos 600. *Colliguntur itaque* 2256 *anni ab Adamo condito ad Diluvium.*

χρόνῳ ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλοις· σημειωμένων μὴ πολλῆς ἀκριβείας τὸ τότε καὶ τὰς γνώσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς πλάσεις.

δ'. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσιῳ ἤδη καὶ [b] Διακοσιοσῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σὴθ γίνε᾽· ὃς ἐνακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σὴθ δ᾽ ὁ, καὶ πέμπτον καὶ [c] Διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ἐνῶσον· ὃς, [d] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν μετὰ ἑκατοστὸν καὶ [e] ἐνενηκοστὸν ἔτος. ὃς ἐβίωσεν ἔτη [f] πέντε πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις. [g] Καϊνᾶς δ᾽, [h] βιοὺς δέκα καὶ ἐνακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτη γενόμενος [i] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. ὃς ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ἰάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [k] ὃν, ἔτος ἐξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσασα, [l] Ἀνωχος υἱὸς Ἀβδέχε᾽, γενηθεὶς πρὸ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. ὃς, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ πλάσεσιν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [m] Μαθουσάλας δ᾽ [n] Ἀνώχου παῖς, [o] καὶ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν

ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. *Huds.* Hoſce quidem numeros capeſſam, ac volumine alio defendam, quantum adhuc licet, poſt Iſ. Voſſium, Chronologiæ Joſephicæ egregium vindicem. Annorum tamen ccccc. exceſſu, id fatemur, ex cauſa lectionis Hebraicæ, 1656. libri noſtri cuncti Græcique heic peccant, Latinique. Lectum enim eſt *Big. Samb.* atque *Cod. Gall.* N. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* ἐτῶν ὑπῆρχε διχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἓξ. Aut conſenſu Latinorum, *Anni fuerunt duo millia ſexcenti quinquaginta ſex.* Ita compendiarius *Cant.* & *Comeſtor*, Joſephi nomine: multiſque ante iſtum ſeculis Hilarion, ut ex Uſſerio memorat Cl. *Boſius.* Neque adeo exemplar *Henneb.* movere quempiam debeat, quod tot illarum ætatum Epilogiſmo penitus omiſſo, juxta Editionem Judaicam ſtrictim ait, συνίδῃ δ᾽ τοῦτο τὸ πάθος, ἓξ τὸ χιλιοστὸν [adde tu hecatontadas] πεντηκοστὸν ἔχον ἔτος ἀπὸ ἀδάμ. Verum tamen ipſa tempora παιδοποιΐας S. Patrum, cum ſexcentis Noë annis uſque ad Cataclyſmum, ſic volui, oram hujus paginæ exornant: unde confert ſumma accurata ann. MMCCLVI. Quot etiam annos præſtat Anianus Aſceta. Cum Joſepho autem & ſummatim convenit Eutychius Alexandrinus, & per ætates ſingulas. Convenit etiam Joſephus Chriſtianus, qui diſerte ait in Hypomneſtico ſuo, Ἀπὸ δὲ ἀδὰμ ἕως νῶε ἔτη βσξβ'. Idcirco Schotanum, Hornium, alioſque facetos homines cum ſimplici ſua Chiliade ultro prætermittimus. *Bern.*

b Διακοσιοσῷ] In *MSS.* τριακοσιασῷ. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* præter *Epiphanii* tot codices, Eutychium Patriarcham, Petrum Helluonem, illumque Joſephum, Cap. 2. §. 3. τριακοσιοσῷ *Big.* & *Samb.* necnon Gallicorum codicum quidam propter ſimiles lemniſcos τρια. & λϛ. Tot inde centurias adſerit Petitus Sethi genitori, ſero & imprudenter. Schotanus in Bibliotheca ſua pretii nullius, aliique Judaiſtæ ἑκατοστῷ ſubſtituunt, numerum iniquum pro vero juſtoque. Idemque rurſum *Chriſtianus* anticipat Sethi παιδοποιΐαν annis centum contra hiſtoriam Joſephi, atque etiam ἔκδοσιν τοῦ ὁ. nec non utriuſque Interpretes Latinos. *Bern.* Notum eſt mille annos in hoc computo præter verum adjectos. Sed nec ipſe ſibi conſtat Joſephus ſcribens Antiq. VIII. 2. quum templum a Salomone conditum eſt, fuiſſe annum a mundo condito 3102. & a diluvio 1444.

Summa

Adam	230
Seth	205
Enos	190
Cainan	170
Mahaleel	165
Jared	162
Enoch	165
Methuſ.	187
Lamech	182
Noach	600
	2656

adeoque τετρακιχίλια videretur legendum Antiq. VIII. 2. pro τριχίλια. *Rel.*

c Διακοσιοσῷ] In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.*

d Δώδεκα] Ita *Baſ. Gen.* & Eutychius Alex. quibuſcum conveniunt & S. Biblia, & Joſephi defloretor Zonaras. Præterea vero perpetuus eſt diſſenſus MSS. tam Græcorum quam Latinorum a lectione ſacra, de ætate integra Sethi, viri integerrimi. Statuunt enim illum annis 905. aut verbis ſuis, ut licet, ὃς πέντε ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, καϊνᾶ &c. Puto itaque ι. dudum verſum loco ιμ. vel Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores, Scribarum cura nulla permutaſſe. *Bern.*

e ἐνενηκοστὸν] Paſſim *Samb.* & *Big.* nec aliter Grammatici antiqui. ἐνενηκοσὸν *Baſ.* & *G.* & ſcripta ferme manu ſervili. *Bern.*

f Πέντε] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpres* in quibuſdam *Codd.* in aliis δέκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* Huds. *Baſ. Gen.* atque Eutychius, ſicut in ſancto volumine Moyſis legunt Judæi, Samaritæ, Græci, cæterique ab illis. Perverſitatem tamen codicum Joſephi ad ætatem Sethi ſupra adnotavi. Setho enim tribuerant *Big. Samb.* & *Caſ.* necnon *Epiphanius* interpres, annos duntaxat quinque ſuper nongentos: nunc vitam Enoſi metiuntur *Samb.* quidem δὰ δέκα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις, atque *Big. Caſ.* cum ſarraco codicum Latinorum, potius annis 910. hoc eſt, δέκα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις, quot ſane annis vitam toleraſſe noſcitur Cainan prior. *Bern.*

g Καϊνᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Καϊνὰς *Baſ. G. aliique.*

h Βιοὺς δέκα] In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα καὶ ἐνακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. Μαλάηλον *Big. Samb.* & *Caſ.* μαλέηλον verſu hoc & ſequente, *Baſ.* & *G.* Hunc principem ſupra μαρέηλον, ludente ita calamo, nominatum eſſe monuimus. *Bern.*

i Ἑκατοστῷ] Ἑκατοστῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

k Ὃν, ἔτος ἐξηκοστὸν] Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* niſi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον ἐγέννησεν Ἐνῶχον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσασα, Ἐνῶχον ᾧ ὁ υἱὸς Ἀβδέχε᾽) γενηθεὶς &c. *Huds.* Tantum vitæ uſum largiuntur prius Jaredo *Samb. Big.* & *Caſ.* & Eutychii Hiſt. & *cod. Gall.* N. quam pater eſſe potuit: ſicut fecerant & οἱ ὁ. *Epiphanius* tamen paraphraſtes & Editores, tam *Baſ.* quam *Gen.* hic ſubornant pædogoniam ipſius Jaredi, ſub anno ætatis ſuæ ELXII. Confuſa erant & in hoc computo inepta ea, quæ Græce dederant Typographi *Baſ.* aut *Gen.* Aiebant autem illi, ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενος, ἐγέννησεν Ἐνῶχον, (quidni addam reliqua?) εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις (*Baſ. Samb.* & *Big.* ἐνακοσίοις) βιώσασα, Ἐνῶχον ᾧ ὁ υἱὸς Ἀβδέχε᾽) γενηθεὶς &c. Qua in ſententia præter ὃς, quem in caſum obliquum deduxi juvante meo *Scholaſtico*, nihil quicquam contra codd. *Big. Samb. Caſ.* aut *N. Gall.* permutavi. *Bern.*

l Ἀνωχος] Ἐνῶχος υἱὸς. *Big. Samb.* & *Caſ.* Quando ἀνώχου quidem legatur eiſdem in codicibus poſt tres aut quatuor hinc verſus, dubitare non debes quin utrobique ab α. inchoaverit Joſephus tam ſanctum nomen: præterea in ſuperiori paragrapho ita reperitur ſcriptum. *Epiphanius*, *Cui* 962. *annis viventi, Enoch filius ſucceſſit.* Soli *Baſ.* & *G.* Ἐνῶχον ᾧ ὁ υἱὸς Ἀβδέχε᾽), præpoſtere ac abſurde. *Bern.*

m Μαθουσάλας] Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὰλ contracte in aliis *MSS. Huds. Caſ Baſ. G.* & *membranæ Lat.* Μαθουσάλα *Samb. N. Gall.* ματθουσὰλ *Big.* μαθέως. Quot autem hecatontadas in ſerie Patriarchali Joſephi deleverit furor Schotani, nulla memoria dignum reor. *Bern.*

n Ἀνώχου παῖς,] Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ἐνώχου.

o Καὶ ἔτος αὐτῷ] In *MSS. Gr.* & *Lat.* κὲ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἑβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν *Huds. Epiph* ſuppreſſis decadibus, *Mathuſalas Enoch filius, quinto ei & centeſimo natus anno.* Librarii autem Græci centũriam prætermittunt hujus παιδογονίας: quippe *Samb. Big. Caſ.* & *N. Gall.* γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν, λάμεχον &c. Sic erratum fuit ex conſonantia vocum Græcarum ἑξηκοστὸν & ἑκατοστόν. Reddidi itaque Joſepho quos numeros reliquerant Judæi Alexandrini, adſervatque Eutych. Patriar-

κοσὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον γὰρ ἔσχε, [p] περὶ ἔτη γενομένης ἐπτὰ καὶ ὀγδοηκοντοστὰ καὶ ἑκατὸν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκαν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξηκοντοστὰ [q] πρὸς ἐνακοσίοις. [r] Λάμεχος δὲ, ἄρξας [s] ἑπτὰ καὶ ἑβδομηκοντοστὰ ὅτε ἐπτακοσίοις ἔτεσι, [t] Νῶεον τὸν πραγμάτων ὑποδείκνυσι προστάτην τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γεγόμενος, [u] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤνυκτο, [x] πεντηκοντοστὰ καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσιν [y] ἦρξε τῶν πραγμάτων. οὗτοι συναγόμενα τὰ ἔτη [z] τῶν προαναγεγραμμένων συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τηλικότας τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ὑποτρόποις συμπαρέζευκτον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ἐρώτω.

ε'. Ἐπισημαίνεται δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ [a] ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέρας τεσσαρακοντοστὰς ὅλας καταφέρειν, ὡς ὅτε πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [b] ὑπεροχεῖν. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἦν τὸ ἄφνω τοῦ μὴ σωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἐχόντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [c] ἐφ' ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντηκοντοστὰς· ὡς μὲν ἑβδόμῳ, [d] ἰσαμένου δὴ τῆς ἑβδόμης, [e] κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τὸ λάρναξ [f] περὶ ἄκραν τινὰ ὄρους σεισθείσης τὴν Ἀρμενίαν, σωθεὶς ὁ Νῶε ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βεβηκυῖαν περὶ αὐτὴν, [g] ὅτι χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος πρεμνῷ. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωρήσαντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, [h] εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη τοῖς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν ὁρῶν ἔτι λιμναζομένην, [i] πρὸς Νῶεον [k] ἐπανῆλθε. μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ, περιστερὰν ὅτι τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν πρᾶττεται ἔπεμψεν. [l] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπληρωμένης ἄμου καὶ φαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, [m] καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπολλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, [n] τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίη-

ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuisset annis septingentis septuaginta & septem, Noëum filium suum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus est, anno *ætatis suæ* secundo & octogesimo supra centesimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam summam collecti tempus suprascriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus istorum virorum, (cum filiis enim suis vitam agebant, eamque usque ad ipsorum nepotes extendebant) sed tantum natales eorum *in annorum supputatione* respiciat.

Gen. c. 8. Diluvii hujus æstus atque regressus.

5. Cum autem, postquam Deus signum dederat, pluere incepisset, aqua quadraginta continuis diebus *cælo* descendebat, adeo ut usque ad quindecim cubitos super terram eveheretur. atque id causæ erat, cur plurimis salus omnis adimeretur, non habentibus quo se reciperent. Cessante autem pluvia, vix spatio centum & quinquaginta dierum aqua decrescebat; mense quasi septimo ejusque die septima *eâ* sensim recedere definente. Deinde, cum arca ad summitatem quandam montis in Armenia substiterit, sentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipsam aliquantulum terræ, in meliori spe jam constitutus quiescebat. Post paucos vero dies magis recedente aqua corvum emisit; cupiens cognoscere, si qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egressui jam esset idonea. At ille, comperto totam adhuc stagnare, ad Noëum reversus est. Post septem vero dies columbam, ad explorandum terræ statum, præmisit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipsum rediisset, intellecto terram diluvio liberatam esse, postquam alios septem dies exspectarat, animalia ex arca dimisit; & ipse quoque cum liberis

Arves ab arca emissa, ipsam ambas repetunt.

triarcha, annorum quidem CLXV. Quod editum fuit *Bas.* & subinde *Geneva*, γεγονὼς ἑβδομηκοντοστὸν καὶ ἑκατοστὸν, λάμεχον &c. ad Mathusalam παιδοποιῖσθαι, non ad Enochum pertinet. *Bern.*

p Περὶ ἔτη] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus.* in *MSS. Gr.* & plerisque *Latinis*, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ἑβδομηκοντοστὰ καὶ ἑκατὸν, ᾧ τὴν &c. in *Editis* ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοηκοντοστὰ καὶ ἑπτακόσια.

q Πρὸς ἐνακοσίοις.] Ita *Big.* & *Caf.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Baf.* & *G.*

r Λάμεχος] Λάμεχος bis terque *Samb.*

s Ἑπτὰ] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἑπτακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Caf.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Baf.* & *G.* & *Vet. Interpr.* *Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLIII.

t Νῶεον] Νῶεον *Big. Samb.* & *Caf.* velut supra; unde νῶεον falso calamo accepisse liquet codd. Italicos. νῶχον adhuc retinent *Baf.* & *G* Bern.

u Δεύτερον] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoscunt *Samb. Caf. Vat. Baf. G.* & *Vet. Interpr.*

x Πεντηκοντοστὰ] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii* Codd. illa πεντηκοντοστὰ καὶ in *Editis* desiderantur. *Huds.* Hanc lectionem præbent *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Tota tamen centuria jam deficiunt *Samb. Caf. N. Gall. Baf.* & *G.* præter fidem Christianorum atque Judæorum. Typographi enim sic referunt, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυκτο, ἐνακοσίοις ἔτεσιν. Verum *Samb.* & *Caf.* δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυκτο, πεντήκοντα καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσι, &c. Nemo autem nescit Noëum duntaxat quinquaginta minus quam mille annos vixisse, adversus typos *Baf.* & *Gen.* DCCCCL. etiam observant MSS. *Josephi* & Græca & Latina. *Bern.*

y Ἦρξε τῶν] *Samb.* & *Caf.* ἄρξας τῶν *Big.* ἄρξας πραγμ. *Baf.* & G. Bern.

z Τῶν προαναγεγραμμένων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προαγεγραμμένων.

a Τοῦ ἀρξαμένου,] Pro ἐπιστημ. καὶ ὕειν ἀρξαμένου *Hen.* ὕοντος, quasi pius. Idem post pauca, ἐφ' ἡμέρας. *Bern.*

b Ὑπερέχειν.] Illud ex *Big.* & *Caf.* ὑπερισχεῖν *Samb.* in *Editis* ὑπερίσχον. denique ὑπερίσχε *Hen.* Huds. Ὑπερέχειν in verba Josephi infero, non nuperis grammatistis fretus, sed melioribus, atque etiam scriptione *Big.* & *Caf.* ὑπερισχεῖν *Samb. addendum.* Impressum erat ὑπερίσχον. *Hen.* denique modo alio ὑπερίσχε. *Bern.* Ne autem fraudi Josepho sit versio *Hudsoni*, qui πλείονας *plurimis* vertens ad verbum, ambiguam facit sententiam. Græca enim significant universam multitudinem periisse, paucissimis exceptis, ita enim apud Polyb. Lib. 1. Cap. 3. οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων omnes fere Græcos significat, & apud Xenoph. Cyrop. lib. 3. in initio, Armeniorum, veniente Cyro, οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, quo universa multitudo, regio comitatu excepto, significatur. Sed & apud Arrianum Lib. 1. Cap. 3. τὰ Ἀφετείας τὰ πολλὰ, totam fere gentis partem & longe maximum numerum denotant, ut & alibi. Neque suum πλείονας aliter accipi voluisse Josephum patet ex pag. 13. pr. ubi clarissime omnes, *Noacho* cum suis excepto, periisse dicit. *Hav.*

c Ἐφ' ἡμέρας] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐπ' ἡμέρας *Baf. G. aliique.* Huds. Mox *Ph. Burius* ex versione τῷ ε'. emendat ὡς μὲν ἑβδόμῳ, ἑβδόμου καὶ εἰκάδι δὲ μᾶλλον. *Bern.*

d Ἰσαμένου] Φθινοπώρου malit *Bern.*

e Κατ' ὀλίγον] Illa κατ' ὀλίγον ὑπον. ἀπολ. ex *MSS. Big. Samb. Caf.* & *Vat.* Aliud quiddam in suo Codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo instante paulatim in hoavit latens parere.* Huds. *Henneb.* vero pro illis Josephi ὡς μὲν ζ'. ἰσχυρᾶς δ' ὧν ἑβδόμης producit ex S. Bibliis κατὰ τὴν ἑβδόμην δὲ ἑβδόμης μόνος. *Bern.*

f Περὶ ἄκραν] Περὶ ἄκρας ὄρους *Vat.*

g Ἐπὶ χρηστοτέρας] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & dein γίγονεν.

h Εἴ τι] *Big. Caf.* & *Samb.* εἴ τι καὶ τὸ ἄλλο *Baf.* & *G.* Bern.

i Πρὸς Νῶεον] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impressis* excepto uno *Henneb.* qui (*Josephi* textum, prout sibi visum est, ubique mutans) cum paucis *Latinorum* & *Interpretibus LXX.* supponit hoc loco, πρὸς Νῶεον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comestor*, qui vulgatam lectionem testimonio suo comprobant. *Huds.* Πρὸς νῶεον ἐπανῆλθε *Big. Samb.* & *Caf.* πρὸς νῶχον ἐπανῆλθε *Baf.* & G. *Epiphanii* pariter exemplaria meliora. Accipe illa *Comestoris.* *Et emisit corvum qui non revertebatur. Tamen Josephus ait, Quod cuncta reperiens inundantia, regressus est ad Noe.* Jungendus etiam hisce *Michael Siculus* p. 127. Ὁ μὲν Ἰώσηπος ὑποτρέψαι φησὶ πρὸς τὴν κιβωτὸν τὸν λέγων καὶ τὸ κοράκιον, ἐναντιούμενος φαίνεται τῇ τῶν Μωσέως ἱερείας Gen. c. 8. 7. Unus *Henneb.* ex Græcis codd. cujus ingenium supra satis dignovimus, & pauci Latinorum cum LXXII. Interpretibus, supponunt hoc loco, πρὸς νῶχον οὐκ ἐπανῆλθε. Quinetiam de eo corvo alibi nos fusius fabulabimur. *Bern.*

k Ἐπανῆλθε.] Ἐπανῆλθεν *Coll. Bigot.*

l Ἧς ἐπανελθούσης] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης ἢ πεπλ.

m Καὶ] Γὰρ *Hen.*

n Τὰ ζῶα] Τά τε *Hen.* & codices quidam *Epiphanii.*

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

beris egreſſus, Deoque ſacrificans, una cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egreſſorium* vocant: illic enim arcæ ſervatæ reliquias etiam nunc oſtendunt indigenæ.

Diluvii Noëi meminerunt Beroſus, Hieronymus, Mnaſeas, & Nicolaus Damaſc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum unus eſt Beroſus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt; „dicitur autem etiamnum in Armenia in Cordy„æorum monte pars eſſe aliqua ejus navigii: & „quoſdam bitumen ex ea avellentes circumferre. „eo autem ablato utuntur homines maxime pro „amuleto ad mala avertenda.„ Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum ſcripſit, & Mnaſeas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damaſcenus libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat in hæc verba: „eſt ſuper Minyada in Armenia mons ingens, Ba„ris dictus, in quem multos diluvii tempore con„fugientes fama eſt ſervatos eſſe, & quendam in „arca vectum ad ſummum ejus jugum appuliſſe, „lignorumque reliquias diu conſervatas eſſe. Iſte „fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit Moy„ſes Judæorum legiſlator.

Immolatis hoſtiis Deo ſupplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos annos terram aquis obrueret, Deo incenſis victimis de cætero ſupplicabat, ut priſtinum rerum ordinem ſervaret, & nullam in poſterum tantam induceret calamitatem, per quam univerſum animalium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed, cum de malis pœnam ſumpſiſſet, parceret iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe voluit, & clade miſeranda liberare decrevit: alioqui illis fore ipſos infeliciores, & gravius damnatos, ſi non omnino ſalvi eſſent & incolumes, ſed alteri diluvio reſervarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem poſterius afferret. Deum igitur orabat,

σιν· αὐτός τε μὴ τὸ γηρᾶς προελθὼν, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, σωζωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [o] μέντοι τὸν τόπον τοῦτον [P] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωζόμενοι τὰ λάρνακος [q] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα [r] ἐπιδεικνύουσι.

ς'. [s] Τοῦ δ' οὖν κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται [t] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [v] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ περὶ τοῦ κατακλυσμὸν οὕτω πως διέξεισι· „λέγεται δ' εἶναι „τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῷ [x] Κορδυαίων „ἔτι μέρος τι εἶναι· καὶ νομίζειν τινὰς τὸ ἀσφάλτου ἀ„φαιρεῖσθαι. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ νομι„ζομένῳ περὶ τοὺς [y] ἀποτροπασμούς.„ μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν [z] Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν [a] Μινυάδα μέγα ὄρος καὶ τὴν „Ἀρμενίαν, [b] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυ„γόντας διὰ τὸν κατακλυσμὸν λόγος ἔχει σωισωθῆναι, „καί τινα διὰ λάρνακος ὀχούμενον διὰ τὴν ἀκρώρειαν „[c] ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τοῦ ξύλου διὰ πολὺ σω„θῆναι. γένοιτο δ' ἂν ἔτος, ὃν τινα καὶ Μωυσῆς ἀνέ„γραψεν [d] ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νῶε δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος διακλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων κατα-ψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τὸν λοιπὸν τὸν Θεὸν διὰ τὸ πρώτης μένειν διαταξίας, καὶ [e] μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ [f] κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φεισθῆναι [g] τοιούτοις τοῖς μηδὲν δεομένοις τῶν ἐπιτηδείων ἐλλειφθέντων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονέστερους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h] χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τὸν μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἰσοτιμίαν [i] μαθόντας, τὸν δὲ δεύτερον τὴν ἀπώλειαν παθόντας. εὐμενῶς τε οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκέλει,

[o] *Μίνδι*] Illud μήτοι ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[p] *Ἀποβατήριον*] Scilicet Armenii ſua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce tranſlatum ἀποβατήριον ſonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad Seſtum ab exſcendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dauſqueium* in notis ad *Baſilium Seleuc.* p 333.

[q] *Ἔτι νῦν*] Sic in *Editis* & pleriſque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῶν αὐτῆς οἱ. *Huds.* lege ἔτι καὶ νῦν. ut Cap. VII. *Cocc.*

[r] *Ἐπιδεικνύουσι.*] Videſis quæ in hujus rei teſtimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inſcriptionibus Athleticis*, p. 202.

[s] *Τοῦ δὴ καταλυσμοῦ*] Totam autem illam periochen denuo ex verſione *B. Hieronymi* huc adponam; quorſum intelligatis plerique, quam præclare diſcrepat interpres ille a noſtro Græculo. *Meminit quoque Joſephus horum montium in primo antiquitatum Judaicarum libro, ſecularium literarum hiſtoricos proferens. Animadvertens, inquit, Noe terram diluvio liberatam, ſeptem alios dies abire permiſit: & univerſa animalia beſtiaſque patentibus clauſtris emittens, ipſe cum ſua prole egreſſus eſt, immolans Deo hoſtias gaudenſque cum liberis. Hunc locum Armenii exitum vel egreſſum vocant: ſiquidem ibi cultores illarum regionum, arcam primum ſe diſſe teſtantur; & lignorum quædam ſupereſſe monumenta. Arcæ hujus & Diluvii, omnes qui Barbaras ſcripſere hiſtorias, recordantur. Quorum unus eſt Beroſus Chaldæus, qui ſuper diluvio referens, hæc locutus eſt: Dicitur autem hujus navis in Armenia propter montem Carduenorum pars aliqua permanere, & quoſdam bitumen ex ea avellentes circumferre; quo utuntur vel maxime hi qui luſtrantur, vel ſe expiant. Sed & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum pulchro ſermone conſcripſit: & Mnaſeas, [aut Manaſeas] & multi alii. Nicolaus quoque Damaſcenus in* XCVI. *libro refert: Eſt in Armenia ſuper Myniadem [Minuadem] mons nomine Beris [Baris;] ad quem multos in diluvio confugiſſe autumant, ibique ſalvatos eſſe: alios vero in arcæ alveo ſupernatantes, ad ejus verticem perveniſſe, & uſque ad multas ætates ligna arcæ monſtrari ſolita: quos quidem ego puto non eſſe alios, niſi eos quos Moyſes legifer Judæorum in ſuis voluminibus edidit.* Bern.

[t] *Πάντες*] Nonnulli illud πάντες abjiciendum eſſe cenſent.

[v] *Ἀναγεγραφότες*] Ita in *MSS.* & Euſebio. in *Editis* ἀναγεγράφοντες.

[x] *Κορδυαίων*] Vide *Zoſimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreſes p. 5. & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott. ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

[y] *Ἀποτροπιασμούς.*] Hac de re *Dauſqueius* ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inſcript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156.

[z] *Φοινικικὴν*] Reponendum eſt *Φοινικικῶν*, nam *Φοινικὸς* pro Punico, non Phœnicio, ſolet uſurpari. Ita mox teſtatur Hieronymum τὰ *Φοινικικὰ* ſcripſiſſe. Et ita plane ex Joſepho profert Euſebius. *Rel.*

[a] *Μινυάδα*] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut oſtendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Druſium* in loca diffic. *Geneſ.* p. 38.

[b] *Βάρις*] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum eſſe plerique cenſent ab arca *Noëi*; quod Βάρις *navigium* ſonet, ut conſtat ex *Ammonio*, *Heſychio*, & *Scholiis* ad *Æſchylum* & *Euripidem.* Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 187, 189. & de Demonſtr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus* Μάσις legendum eſſe contendit. Eſt enim (ut inquit ille in ſuis ad me literis) *Maſis* præruptus ille mons in campeſtri provincia *Araratenſi* ſitus, in quo *arcam* reſediſſe, præter conſtantem apud Armenos traditionem, teſtatur ipſe Geographus Armenus *Moyſes Cherenenſis.* Vide Diſſertationem ejus præliminarem ad *Theſaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55.

[c] *Ὀκεῖλαι*,] Οἰκεῖλαι legit Euſebius. *Rel.*

[d] *Ὁ Ἰουδαίων*] *Al.* ὁ τῶν Ἰουδαίων νομ.

[e] *Μηδὲν ἔτι*] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* μηδὲν ἔτι τοιοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Baſ.* & *G.*

[f] *Κινδυνεύσει*] Κινδυνεῦσαι *G.*

[g] *Ποιοῖς*] Ita *Big. Caſ.* & *Samb.* ποιοῦσι *Vat.* ποιήσασι *Baſ.* & *G.*

[h] *Χείρω κακίαν*] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον καταδεδικασμένους.

[i] *Μαθόντας*,] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* παθόντας *Big.* παθόντες in *Editis.* utrumque viderat *Epiphan.* hic quidem, τὴν ἰσοτιμίαν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθόντας.

k Ἔτι

καλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἐπὶ τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλιπαρῶντες, καὶ πόλεις ἀναιρήσοντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας [m] ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρόν τε τὸ γήρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νωέᾳ δὴ ταῦτας ποιησαμένῳ τὰς ἱκεσίας, ὁ Θεὸς, ὅτι δικαιοσύνῃ τ' ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς εἰς τέλος ἄξειν· ἔτι τε τὰς διεφθαρμένας αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, [p] κακίᾳ δὴ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτὰς ὑποχεῖν τὴν δίκην· ὅτ' ἂν εἰ γνωμένας ἀνθρώπους ἀφανίσαι διενοήκει, οὐδαμοῦ [q] ἂν αὐτὰς εἰς τ' βίον. σῶφρον γὰρ εἶναι [r] τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [s] τὸ ζῆν, ᾗ δόντα τότε διαφθείρειν· ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τούτοις ἐξεδικάσαντό με ταύτην αὐτοὺς δοῦναι τὴν δίκην. παύσομαι δὴ λοιπὸν μὴ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἀπὸ τοῖς ἀδικήμασιν [t] εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σὲ θαυμαλέντος. εἰ δ' ἀπὸ πλέον ποτὲ χαλάσαιμι, μὴ δείσητε τ' ὄμβρων τὸ μέγεθος· ἀ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἀπικλύσῃ τὸ ὕδωρ. φαίνῳ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνῳ, [v] τὰς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζουσας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βέλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τ' τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τῷ μεταρσίων χώραν ἔχει καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [x] σημαίνω δὴ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοξεία τῇ ἐμῇ· τῷ ἴριν ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι δὴ Θεὸς παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποχόμενος, ἀπαλλάσσεται.

θ'. Νώεος δὲ, βιὺς μὲν τῷ ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακοσία ἔτη, καὶ πάντα τ' χρόνον τοῦτον [y] διδυμόνως [z] διαγαγὼν, πλούτῳ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [a] ἐννακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τ' νῦν βίον, καὶ τῷ βραχύτητα [b] τ' ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τ' τ' παλαιῶν, ψεύδη νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ διατείνειν χρόνον, πεπιαμρόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τ' ζωῆς [c] ἀφίχθαι. οἱ μὲν γὰρ [d] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δὲ Θεοῦ γινόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ὀπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον [e] εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος [f] τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τῷ σοφίσεων, ὧν ἐπενόουν, [g] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τ' Θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν. ἅπερ οὐκ

sacrificium animo placato acciperet, neve ulli posthac tantæ iræ terram subjiceret; ut in ea excolenda assidui, urbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam usque senectutem, longo vitæ spatio exacto, more majorum pervenientes.

Noëi precibus annuit Deus.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo justitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent; dicens se *diluvio* absumptos non perdidisse, sed ipsos pœnas pertulisse malitiæ suæ debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam præstiterat vitam non omnino dedisse, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas. De cætero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis intercesseris. Nam si unquam tempestates solito majores excitavero, non est ut imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abstineatis, ut cædis vosmet puros servetis, qui hujusmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium usu vobis ad voluntatem & libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum sanguine *comedatis:* nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdixit.

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è vivis excessit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejusque brevitate illam antiquorum conferet, falsa putet quæ de illis membrantur: inde, quod jam vita hominum eo usque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem pervenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, & ab ipso Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiæ & Geometriæ, quas ipsi artes invenerant, usum & *experientiam*, Deus illis

Primi hominum, recens opus & carum Deo, salubriori victu, Astronomiæ perdiscendæ causa mille prope annos vixerunt.

k Επὶ τὴν] Επὶ malit *Schotanus.*

l Ἔργοις τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως τε τοῖς ἔργοις ταύτην προσλιπ. *Huds.* Recte hæc legebat, & lepide interpretatus fuit, (quod sane *Comestor* mallet,) Scriba ille *Cassiodori*, *ut ejus operibus impinguati.* Honestius tamen multo oraverat Princeps σπουδαιοτέρως, *ut in tellure excolenda assidui*, &c. *Bern.*

m Ἀπήλαυον] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπήλαυσον, ὑστερήσειν *Vat.* ἀπήλαυσον, ὑστερήσειν *Basil.* & *G.* ἀπήλαυσον, ὑστερήσειαν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticismum velle ὑστερήσειν præ alio modo. *Huds.* Ἀπήλαυσον ὑστερήσειν *Casaub.* ἀγαθῶν &c. *Basil.* & *G.* ἀπήλαυον ὑστερήσειν ἀγαθῶν· εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας (αὐτῶν χρόνον *Big.* & *Casaub.*) καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπιερχομένοις. *Samb. Big.* & *Casaub.* Atticismus etiam vult ὑστερήσειν præ alio modo. *Bern.*

n Εἰς μακρὸν] Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.*

o Πάλαι ἐπερχόμενοι.] In iisdem *MSS.* τάχιον ἐπερχομένοις.

p Κακίᾳ] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* in *Basil.* & *G.* κακίας δὴ τῇ οἰκείᾳ ταύτῃ.

q Ἂν αὐτὰς] Ex *MSS.* nam *Editis* abest ἄν.

r Τὴν ἀρχὴν] Τὴν ἀρχὴν vero *omnino*, *prorsus*, non *principium* aut *principio.* Vide *Jensii* Lect. Lucian. p. 352. *Huds.* Impressum fuit μηδὲ τῇ ἀρχῇ αὐτ. χαρ. δὲ (& *Basil.* τὸ) ζῶ. Genev. autem feseliit, Buriumque nostrum, poetæ celeberrimi locutio ὀδ. α'. 140. *Bern.*

s Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* & *Basil.* δὲ ζῶ *Gen.* nescio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

t Εἰσπραττόμενος,] Εἰσπραξόμενος, mendum certius *Gen.* Et non longe, ἐκ πλέον *Hen. Bern.*

v Τὰς δράσαντας] Sic *MSS.* καὶ δράσαντας & *Basil.* & *G. Huds.* Editi οὐδαμοῦ, sed Georgius Syncellus chronographiæ pag. 42. ubi hæc Josephi citat, legit διδυμόνως quod præfero. *Rel.*

x Σημαίνω] Ex *MSS.* σημαίνω *Basil.* & *G.*

y Διδυμόνως] Διδυμοῦν *Basil.* & *G.* prelo forsan errante.

z Διαγαγὼν,] Syncellus legit διάγων. *Rel.*

a Ἐννακοσίων] Ἐνακόσια *Vat.* Huds. Per literas duas numerales id exprimitur apud Syncellum: atque ita & in aliis codicibus Josephi factum puto: unde tot errores in numeris. *Rel.*

b Τῶν ἐτῶν] Syncellus, τ' ἡμερῶν καὶ τ' ἐτῶν ἀπολειπων ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τ' τ' παλαιῶν. *Rel.*

c Ἀφίχθαι.] Ἀφικέσθαι Syncellus. *Rel.*

d Θεοφιλεῖς] Reddi etiam potest *Deo chari.* Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72.

e Εἶναι, εἰκότως] Caute quidem *Samb.* subjicit εἰ καὶ ἔστας. Legerant enim Eusebius Pamphili, & G. Syncellus Tarasii, διὰ τὸ τὰς, sive διὰ τὰς τροφὰς --- χρόνον ἔσεσθαι. Et supra G. Sync. ἀφικέσθαι pro ἀφίχθαι. *Bern.*

f Τοσούτων ἐτῶν.] Τοσούτων ἐτῶν. *Samb.* cæteris renuentibus. πλήθη τοσούτων ἔτεσι. Mox, ἔπειτα δὲ ἀρ. &c. G. Sync. ἔπειτα καὶ δι' ἀρ. καὶ εὐχρησίαν Euseb. *Bern.*

g Ἀστρολογίας] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. *Huds. Big. Samb. Casaub.* Euseb. & Epiphan. ἀστρονομίας Impressio utraque, & Georgius Chronogr. subinde πλεῖον ζῆν Syncellus iste. εἰς ἔτη πλείονα ζῆν Eusebii Exemplaria excusa: εἰς πλείονα ζῆν, scripta manubus. Et post duo verba, διδαχὴν more Attico, pro παρεῖχεν aut παρεῖχεν Vigeri correctoris. *Bern.*

lis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus absolvitur) vivendo attigissent, nihil certi prædicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Græcos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, & Berosus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Hestiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, uno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

Annus Magnus DC. *communes colligit.*

λῶ ἀσφαλῶς [h] αὐτοῖς πεῖσαι μὴ ζήσαντας ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· ἐπὶ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ πρὸς βαρβάροις συγγεγραφότες τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [i] Μανεθὼν ὁ τὰ τῆς Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ [k] Μῶχός τε, καὶ [l] Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς [m] ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ [n] Φοινικικὰ [o] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [p] ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. [q] Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. [r] περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, [s] ἔστω σκοπεῖσθαι.

V. CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Noëi nepotes descendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se

Colonias hinc ducere nolunt, ἀθεοι καὶ αὐτεξούσιοι.

ΟΙ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς ὄντες, [t] Σήμας, καὶ Ἰαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τῷ ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἐχοντας πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων καταβαίνειν, ἔπεισαν [v] θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [x] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [y] Σενναάρ. ἐπεὶ δὲ Θεὸς κελεύσαντος [z] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν ἐλθεῖν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [a] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· τοῦτο ἀμαθίας παρήκασιν ἐπὶ Θεόν. καὶ διὰ τοῦτο συμφορᾶς πεῖσαι πεσόντες [b] ἤθλιον τὴν ἁμαρτίαν. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [c] συνεβούλευσε πειθαρχεῖν τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ ἐξ τῆς ἀμύνειαν τῆς ἐκείνου νομίζοντες

b Αὐτοῖς πεῖσαι] Αὐτὰς πεῖσαι μὴ ζήσαντας *Hen.* & mox, Διὰ τοσούτων ἐτῶν G. Sync. ἐπὶ γὰρ τούτων Euseb. edita & privata. Post paucula, οἱ παρ' ἐμοῦ *Bern.*

i Μανεθών] Varie scribitur, *sc.* Μανέθως, Μάνεθως & Μανέθων. *Huds.* Μάνεθως aut Μανεθώ, *Big. Samb. Cas.* Euseb. & alii sexcenti. μανεθὼν *Hen. Gen. Bas. G.* Sync. & Epiphan. exitu tonoque trito Josephi. Notabis tamen simplicius poni μανεθῶν, pro ἐπὶ γὰρ καὶ μάνεθως, in Chron. G. Sync. Proxime, ὁ τῶν τῆς αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφήν. *Big. Bas. Gen.* G. Sync. & Epiphan. ὁ τῶν αἰγυπτίων π. ἀναγραφὴν *Samb.* & *Hen.* ὁ τῶν τῆς αἰγυπτιακῶν π. ἀναγραφὴν Euseb. Præp. Ev. p. 415. & MS. ὁ τῶν τῆς αἰγυπτίων π. συγγραφὴν *Hen.* & *G.* Cedrenus. *Bern.*

k Μῶχός] *Gallæus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62. & 63.) malit Μόλος vel Μόλων ex *Eusebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. *Huds.* Μόλος incuria Eusebii, quando hanc periodum in suam ἀπαρεμφατον. jam dudum adscripserit, nescio an recentioris manus. MSS. enim Eusebii hic invasit error. Puri autem ejus manent libri omnes Josephi, & μῶχος præferunt, Græci, Latini, editi, inediti, ut omittam Cedrenum aliosque Josephi defloratores. Denique in Eusebiana Molonis historici nomen, Josepho quidem ingratum, fraudem illam attulit. Prætereo jam αἰσιαῖος, ἑκταῖος, ἑλλανικὸς, & consimilia codicum vitia: atque obiter adnoto ἰσιῶον placuisse Ionibus, ἐσιῶον idem nomen populo Attico. *Bern.*

l Ἑστιαῖος,] Αἰσιαῖος Syncellus. Vulgatam scripturam sequitur Eusebius. *Rel.*

m Ο Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος,] Ο αἰγύπτιος *Hen.* τοῖς αἰγυπτίοις G. Syncellus p. 42. αἰγυπτίου G. alius. Mox, Φοινικὰ, errore *Hen. Gen* atque Cedreni exscriptoris. Ibidem εἴτε τὰ φοινικικὰ, Euseb. Edit. & MS. *Bern.*

n Φοινικικὰ] Φοινικὰ Syncellus. Hæc frequenter permutantur; qua de re alibi. mox idem συγγραψάμενοι, & παρ' ἐμοῦ. *Rel.*

o Συνταξάμενοι,] Sic *Big. Samb. Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* συγγραψάμενοι *Vat. Hen. Syncell.* & *Cedren.*

p Ὑπ' ἐμοῦ] Al. παρ' ἐμοῦ.

q Ἡσίοδος] Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Isiodus, Esiodus, Isiodorus,* & *Isidorus.* unde *Vossius* (de Hist. Gr. l. 1. c. 10.) malit Ἰσιόδωρος, aut Ἰσίωρος, intelligendo *Isidorum Characenum*; qui (ut constat ex *Luciano* de Macrobiis) in Historia sua attulit exempla regum longævorum. *Huds.* Facit mentionem quoque Hesiodi & in Lib. 1. Contra Appionem, non longe ab initio. Cocc.

r Περὶ μὲν οὖν τούτων,] Hac aut simili loquendi modo sæpe utitur Josephus, non quod dubitet an verum sit quod traditur, sed ut liberum faciat arbitrium unicuique e Gentibus fidem habendi dictis ejus. Syncellus in chronographia totam hanc formulam omisit. Sed Eusebius habet loco citato. *Rel.*

s Οὕτως] Οὕτω *Big.*

t Σήμας, καὶ Ἰαφέθας,] Ita *Big. Cas. Vat.* Σήμας καὶ Ἰάφθας &c. *Bas.* & *G.* usus Græcorum Σήμης & Χάμης postulat. *Huds.* Σήμας καὶ Ἰαφέθας, καὶ χάμας *Big. Cas.* &, excepto medio fratrum, *Bas.* & *G.* Usus quidem Græcorum postularet σήμης & χάμης, χάμυ, in dissyllabis: quod tamen inter Canones Grammaticorum nec dum receptum vidi. Rectum est Ἰαφέθας, Ἰαφίθυ, & melioribus codicibus adprobatum: laudo itaque *Big. Samb.* & *Cas.* Hoc nomen, contra etymon, contrahunt *Bas. Gen. Hen.* atque Tarasii Adjutor in Ἰαφθᾶς. ς illi pariter cum circumflexu ultimæ dicunt σημᾶς, χαμᾶς, atque etiam oblique σημοῦ, χαμοῦ, ingrata Minerva. Iterumne memorem *Hen. Gen. Bas.* & G. Sync. κώχυ scripsisse, quoties *Big. Samb.* & *Cas.* κωίυ. Inferius pro δεδιότας, legit Eustath. δεδοικότας. *Bern.*

v Θαρσήσαντας] Θαρσήσαντας *Big. Cas.* & Georgius Abbas. θαρσωσάντας alii: a mendo *Bas.* θαρσύσαντας. *Bern.*

x Αὐτοὺς κατῴκισαν,] Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτοὺς κατῴκησαν *Cas.* & *Syncell.* Huds. Hanc lectionem teneo juxta cum Editoribus, atque interpretor, *quo eos deduxerant.* Adversantur adhuc MSS. Græca & Latina. αὐτοὶ κατῴκησαν reperio apud *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν in *Big.* αὐτοὺς κατῴκησαν, vel αὐτο, permitto G. Sync. & *Cas.* Bern.

y Σενναάρ.] Al. Σεννααρ.

z Αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν] Ita *Samb.* & *Cas.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσφων manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσαι *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτοὺς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.*

a Ἀπολαύοιεν] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* ἀπλαίοιεν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.* Huds. Verbum illud accentu submolestum; ex *Big. Samb. Cas.* & Epiph. ita adsero. ἀπλαίοιεν jam peccavit festinus calamus, ut litera secunda sæpius solet: cui omnino errori indulgent *Hen. Bas. Gen.* & Georgius Monachus, qui producit ἀφθόνως ἀπλαίοιεν, p. 43. sui Chronici. Mox ἀμαθείας haud recte scripsit Samb. propter ἀμαθεῖν, τὸ θεμίζειν. *Bern.*

b Ἤθλιον] Ita *Cas.* & *Epiphan.* ἠθροον *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἠχθοῖο (*sc.* ἐλυπᾶτο) *Bas.* & *G.*

c Συνεβούλευσε] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευε *Bas.* & *G.* συνεβούλευε τῷ ἀποικίαν præcise *Syncell.*

d Τῷ

ζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τῷ ἢ ἰσχὺι αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τ̃ εὐπραγίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσπίπτουσιν ἢ [d] τῷ καταγινώσκειν τ̃ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ὄλιγωρίαν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτὸς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες [e] ἀσθενέστεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτὸς πρός τε ὕβριν τ̃ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [f] Νεβρώδης, [g] υἱὸς μὲν ὢν Χάμου τ̃ Νῶε, πολυπρὸς ἢ ἐς κ̃ χεῖρα γενναῖος. [h] ὃς ἔπεισεν αὐτὸς μὴ τῷ Θεῷ δοῦναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. κ̃ περήσας ἢ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ἅτως νομίζων ἀποστήσειν τὸς ἀνθρώπους [i] τ̃ φόβου τ̃ παρὰ τ̃ Θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διαπελοῖεν· [k] ἀμυνεῖσθαί τε τ̃ Θεὸν [l] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [m] ἐπικλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι [n] δυνησείη, μετελεύσεσθαι ἢ ἐς τ̃ τῶν γόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ ἢ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τ̃ πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες πονοῦς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε ἢ ταχὺ ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν ποσοῦτον, [q] ὥστ' ὑπ' αὐτοῦ μειοῦσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθων ὀπτῆς, [s] ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιῤῥέοι. ὅτως ἢ μεμισηκότας ὁρῶν αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἔκρινεν, ὅπ [t] μή δ' ὑπὸ τ̃ πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς σχέσιν δ' αὐτὸς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ ἢ τόπος, ἐν ᾧ [v] τ̃ πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τ̃ πρὶν τὸ πάλαι πρῶτον ἐναργῆς· Ἑβραῖοι γὰ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. πρὸς ἢ τ̃ πύργου τούτου, καὶ τ̃ ἀλλοφωνίας τ̃ ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [x] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „ [y] πάντων ὁμοφώνων ὄντων [z] τ̃ ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ὅθι τ̃ οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ ἢ [a] θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, [b] ἀνέτρεψαν τ̃ πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα σωθεῖσα κληθῆναι τὴν πόλιν.„ ὠθεῖ ἢ [c] τοῦ ποιήτ τοῦ λεγομένου Σεννααὰρ ἐν τῇ [d] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑκαταῖος, λέγων οὕτως· „ τ̃ „ ἢ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [e] Ἐνυαλίου Διὸς „ ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σεννααὰρ τ̃ Βαβυλωνίας ἐλ„ θεῖν.

non ipsius benignitate vitæ commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, suspicionem esse, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut dispersi facilius possent opprimi.

Nebrodes tyrannidem affectat.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & despicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiæ fidere perseverarent: Deumque se ulturum esse minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim se exædificaturum esse, celsiorem quam ut aqua eo usque posset ascendere, majorumque suorum interitum *vindicta* persequuturum.

Turris amplissima in Sennaar exstruitur, Nebrode auctore.

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quæ facienda visa sunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam speraverant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, ut spectantibns ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solveretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem universos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens ut ob sermonum diversitatem alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confusionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum omnes homines una lingua uterentur, altissimam turrim „ædificare quidam cœperunt, velut per eam in „cœlum scansuri. At Dii,' ventis emissis, turrim „hanc evertêre, & suam cuique linguam attribuêre. unde urbi Babylon factum est nomen. „Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiæus, Enyalita dicens: „qui vero de sacerdotibus servati erant, ablatis Jovis Enyalii sacris, in Sennaar „Babyloniæ venerunt.

Dialectis variis dissipatur humanum genus.

Babel, confusio.

Turris Babylonia procellis corruit, Sibyllæ accinente.

Hestiæus de Jove Enyalio & Sennaar.

[d] Τῷ καταγινώσκειν] Τὸ καταγιν. τ. τ. Θ. γν. καὶ κατ' ὀλιγωρίαν ὑπονοεῖν. *Bas.* Bern.

[e] Εὐεπιχειρητότεροι] Ita in plerisque *MSS.* & *Bas.* & *G.* εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο *Hen.* & *Syncell.*

[f] Νεβρώδης,] Sic passim *Big. Samb. Cas* & *Vat.* Ναβρώδης. *Hen. Bas.* & *G.* Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forsan tamen Νεμβρώδης. nam β & μ in *MSS.* facile commutantur.

[g] Υἱὸς] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Eustathio* ad Hexaëmeron. ὃς ὢν μὲ —— γενναῖος, ἔπειθεν *Bas. G. Hen.* & *Syncell.*

[h] Ὃς ἔπειθεν] Deest in *Edit.* ὃς. additur vero recte ex MSS.

[i] Τ̃ φόβου] Sic *Big. Samb.* & *Cas.* τ̃ φόβου τ̃ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* τ̃ Θεοῦ τ̃ *Bas.* & *G.*

[k] Ἀμυνεῖσθαί] Ἀμυνέσθαι *Hen.* & *Syncell.* ἀντιμυήσασθαι *Epiphan.*

[l] Ἠπείλει,] Ex *Big. Samb. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἠπείλει *Vat. Bas. G.* & *Syncell.*

[m] Ἐπικλύσειν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ἐπικλύσαι *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσασθαι *Bas.* & *G.* Huds. ἐπικλύσασθαι θελήσοντα. *Cocc.*

[n] Δυνησείη,] *G. Sync.* μὴ δυνησείη. In negativis ita luxuriant Athenienses. Mox μετελεύσεσθαι, Cor Criticum Schotani. *Bern.*

[o] Δειλίαν ἡγούμενον] Δυσείαν ἡγούμενον τὸ εἴκ. *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* δυσείαν ἡγούμενον εἴκειν *Syncell.* & *Epiphan.* δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκ. *Bas.* & *G.*

[p] Ἀπολείποντες] Ἀπολιπόντες *Bas.* & *G.*

[q] Ὥστ'] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς *reliqui.* paulo ante ἰσχυρὸν omittit *Syncellus.*

[r] ὨΙκοδόμητο] ὨΙκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.* Huds. Ὠικοδομεῖτο *Samb.* Bern.

[s] Ἀσφάλτῳ] Ἀσφάλτου *Hen.* Mox αὐτὸς ὁρῶν *Cas.* Ἀπὸ *Hen.* & Georg. Abbas. Isti mox ἑαυτῷ, pro ἑαυτῶν. *Bern.*

[t] Μὴ] Μηδ' *Cocc.*

[v] Τὸν πύργον] Ὠικοδόμουν τ̃ πύργον *Hen.* Bern.

[x] Σίβυλλα,] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lipsi. Cedrenum*, Vol. I. p. xi. *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apostol.* p. 48. *Huds. Samb.* eam quidem vocem ἀποκοπῇ. Cæteri tamen omnes mediam acuunt, contra jus Grammaticum. *Bern.*

[y] Πάντων ὁμοφώνων] *Hen.* & *G. Sync.* illa serie, ὁμοφ. ὄντων π. ἀνθρώπων. Tum *Big.* & *Samb.* πάντων ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων *Hen.* denique paucis interjectis, κ̃ ἐπὶ pro ὡς ἐπὶ. *Bern.*

[z] Τ̃ ἀνθρώπων,] In plerisque *MSS.* deest τ̃ν.

[a] Θεοὶ,] In *Sibyll. Orac.* singulari numero Θεός.

[b] Ἀνέτρεψαν] Ἀνέστρεψαν *Vat.*

[c] Τ̃ ποιήτ] Illa ἔ ποιήτ ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* desiderantur.

[d] Βαβυλωνίᾳ] Ita *Hen. Bas. G. Euseb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίαν *Vat. Big.* & *Samb.*

[e] Ἐνυαλίου] Sic in *MSS.* & *Eusebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυαλίου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de DIs Syris, p. 213.

VI. CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

ΚΕΦ. ε'.

Ως οἱ Νώχε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκεμένλω ἐπῴκησαν.

Gentium dispersio.

DE cætero igitur indè dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Græci deviis gentibus nova dant nomina.

[f] Σκιδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐνθεῦθεν, [g] ἀλλογλωσίας τὰς διοικίας ποιησάμενοι παντα-χοῦ· καὶ γῆν [h] ἕκαστοι καθελάμβανον τὴν [i] ἐντυγχάνου-σαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [k] μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἱ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τ' ἐθνῶν ἔνια μὲν διασῴζει τὰς ἀπὸ τῶν κτισάντων κε-κλημένας προσηγορίας, ἔνια δ' καὶ [l] μετέβαλον, [m] τὰ δ' καὶ, πρὸς τὸ συμφέρον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ελληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτοις καταστάντες αὐτοὶ· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ σωφρονεῖν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

[f] Σκιδνανται] Διασκορπίζονται, manus Italica (in ora *Big.*) quoniam Hesychius notaverat σκίδναται, Διασκορπίζονται. *Bern.* Sed Σκίδναται retinet Eusebius, qui hæc citat ac si Hestiæi essent non Josephi. *Rel.*

[g] Ἀλλογλωσίας] Male ὁμογλωσίας in *Eusebii Codd.* tam impressis quam editis. *Huds.* Ὁμογλωσίας Euseb. edita scriptaque Exemplaria: facile enim discedit M in bina ΛΛ Græca. Aut hoc illud maluit Demonstrator Evangelicus Præparat. suæ p. 417. σκίδναται δ' · τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, καὶ τ' ὁμογλωσσίας τὰς συνοικίας ποιησάμενοι παντάχοῦ. Is enim ita scripsit. *Bern.*

[h] Ἕκαστοι] Ita *Big. Samb. Caes.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκασός.

[i] Ἐντυγχάνουσαν,] Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* Huds. ἐντυγχοῦσαν. *Big.*

[k] Μεσογείων τε] Μεσόγαιόν τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis διαποίησιν vide in *Eustathio* ad Hexaëmeron.

[l] Μετέβαλον,] Μετέβαλε *Cocc.* & mox idem ἔλαβεν pro ἔλαβον.

[m] Τὰ δ' καὶ,] In *Baf.* & G. ἃ δ' κ.

[n] Ως ἀφ' αὐτῶν] Ως ἂν ἀφ' αὐτῶν *Baf.* & G.

[o] Οἰκησάντων] Οἰκισάντων. *Cocc.*

[p] Καταλαμβάνοντες] Καταλαβόντες *Vat.*

[q] Ταναΐδα,] Ταναΐδα Typographi *Baf.* allique. Urbs autem tonum illum postulat, non fluv. Tanais. *Hen.* ibidem μίχεις πολέμῳ των. *Bern.*

[r] Γαδείρων,] Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γλῶ λῶ, haud congrue. Quin & verba ista, γλῶ, λῶ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus.* Huds. Quin verba ista, γλῶ, λῶ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, si uncos subire jussero, sive penitus expungi, damnum adeo nullum Hieronymus aut Epiphanius, Interpretes, forte nec passurus Josephus. At vero quis me liberabit hac Babylone? Video enim hujus capitis corrupta pleraque & confusa, turpissime quidem apud Librarios Latinos. Dum illi vocabula propria à formâ Atticâ ad simplicitatem Hebraicam conantur reducere, dum male audiunt, malè legunt, intelligunt pessime, surgit sponte moles aut arx atra errorum. *Bern.*

[s] Γομαρεῖς] Γομαρεῖς à γομαρὸς præstant *Baf.* & G. ἀνάλογον. Ita ἁλικαρνασσός, ἁλικαρνασσεῖς. ταρσὸς, ταρσεῖς. Alio accentu *Samb.* γομάρεις abs γόμαρος. Dein ut ἄψυρτος ἀψυρεῖς, sic in cod. *Hen.* γομαρεῖς illic, hic γόμαρος: observat etiam γομαρεῖς Zonaras Secretarius, sed à γάμερ deducit, ut *Gameritas* suas Epiphan. scriba, & Pseudo-Eustathius γαμαρεῖς, persuasi auctoritate τῶ ὁ. Neque omittendum videtur γομαρεῖς derivari à γομαρὸς lectionis *Caf.* (& *Big.*) modo facillimo, quam ἀληθὸς, ἀληθεῖς: siquidem ita amat Josephus. *Bern.*

[t] Απ' αὐτῦ] Ita *Samb. Hen. Caf. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτῦ *Zonaras.* τὰς ὑπ' αὐτῦ *Baf.* & G.

[v] Ωκισε,] Male in *Editis* ᾤκησε.

[x] Υπ' αὐτῶν] Νῶν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Eustath. Zonaras, Aliique.* differte ὑφ' Ελλήνων *Vet. Interpr.*

[y] Ιωνάνε] Ita *Big. Caf. Samb.* & *Vat.* Ιωάνε *Hen. Baf.* & G. nominum varietatem portentosam pete, si lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara*, *Eustathio* in Hexaëm. notisque *Allatii*, *Syncello*, *Auctore* Chron Pasch. *Cedreno*, *Malela*, *Anastasio Sinaïta*, *LXX. Heideggero* in Hist. Sacr. *Aliisque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig.*

[z] Μάδε] Μαδε priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox struxerant, γίνου, ἔθνος ἐ πς. De Madæis videsis *Jos. Medum* Lib. 1. p. 273, 281.

[a] Θωβηλος] Ita *Samb.* unde soluto ω, Θεβηλος Θοβήλας apud *Hen.* & *Eustath.* Θόβηλος & Θοβήλας *Big. Caf. Vat. Baf.* G. Huds. Epiphanii codices omnes *Iobel*, *Iobelos*, propter consimiles

VII. CAP. VI.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

ΚΕΦ. ς'.

Οτι τ' ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τ' οἰκησάντων προσηγορεύθη.

Europæi ab Japhetho profusi.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occuparat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usque ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *scilicet* ex Made quidem Madæorum gens descendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra ætate Iberi Thraces.

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1. Japhethi gentes.

1. Gomarus, à quo Galatæ.

2. Magoges, Scythæ.

3. Mades, Medi.

4. Jovanus, Græci.

5. Thobelus, Iberi.

6. Moschoches, Cappadoces.

7. Thiras, Thraces.

Ησαν δὴ τ' Νωέκ παίδων ἱροὶ, ὧν ἕκαστος τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα [p] καταλαμβάνοντες. Ιαφέθ μὲν οὖν ἦν Νωέκ παιδὸς ἕβδομος ἱερὸς. καθοικοῦσι δ' ἕτοι, ἀπὸ Ταύρε καὶ Αμάνε τ' ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἕκτι μὲν τ' Ασίας, ἄχρι ποταμοῦ [q] Ταναΐδ@, ἕκτι δ' τ' Ευρώπης ἕως [r] Γαδείρων, γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντ@· τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν σκάλοιν ὀνόμασι. τὰς μὲν γὰ νῦν ὑφ' Ελλήνων Γαλάτας καλουμένας, [s] Γομαρῆς δ' λεγομένους, Γομαρὸς ἔκτισε· Μαγώγης δ' τὰς [t] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας [v] ὤκισε, Σκύθας δὲ [x] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ιαφέθ παίδων, [y] Ιωνάνε Ε Μάδε. ἀπὸ μὲν τῦ [z] Μάδε Μαδαῖοι γένονται ἔθν@, οἱ πρὸς Ελλήνων Μῆδοι κέκλησται· ἀπὸ δὲ Ιωνάνε Ιωνία καὶ πάντες Ελληνες γεγόασι. κατοικίζει δὲ Ε [a] Θώβηλ@ Θωβήλους,

[b] οἱ-

[b] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται· καὶ [c] Μοσοχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μοσόχου κτισθέντες, [d] Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τὸ δ' ἀρχαῖος αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [e] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὅτως ποτὲ προσηγορεύθην [f] πᾶν τὸ ἔθνος. [g] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτὰς μετωνόμασαν. καὶ τοσοῦτοι μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων καλοῦνται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γνωμένων, [h] Ἀσχανάξος μὲν Ἀσκανάξας ὤκισεν, οἱ νῦν [i] Ῥηγῖνες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται· Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [k] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ἰωυάνης δὲ τῶν Ἰαφέθου, [l] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γνωμένων, [m] Ἐλισᾶς μὲν Ἐλισᾶς ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσι· [n] Θαρσὸς δὲ Θαρσοῖς, ὅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ [o] Κιλικία. [p] σημεῖον δέ, [q] Ταρσοὺς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ πᾶν δὲ τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα [r] μεταβαλλόντων. [s] Χέθιμος δὲ Χεθίμαν τὴν νῆσον ἔσχεν· [t] Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλείω τῶν περὶ θαλάσσαν, [v] Χεθὶμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μοι τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· [x] Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων αὐτῇ καλεῖται, [y] μὴ δὴ οὕτως ἀλλοφυλοῦσα τοῦ Χεθὶμ τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ ἐγγονοὶ τοσοῦτοι ἔσχον ἔθνη. ὁ δὲ ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [z] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς διαφεύγειν [a] ἡλίκην πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανόντων

vocantur: & Mosocheni à Mosoche corditi, nunc quidem Cappadoces dicti sunt. Antiquæ autem appellationis *non obscurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos est Mazaca *nominata*, ostendens harum rerum peritis, quod universa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de se* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ sunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aschanaxus Aschanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut visum est Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japheti filio, & ipso tres filios habente, ortus Elysas Elysæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharsus autem Tharsensibus; sic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem est, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta sit Tarsus; theta ad nomen variandum ab eis conversо in tau. Chethimus autem Chethimam insulam occupavit: ipsa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea insulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, testis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen suum *adhuc* servaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne sic quidem à Chethimi nomine multum discrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forsan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ supersunt narranda revertar. Nomina siquidem propter scripturæ decorem Græci ad delectationes flectunt

Gomari tres. 8. *Aschanaxus*, Rhegini. 9 *Riphathes*, Paphlagones. 10. *Thygrammes*, Phryges. *Jovani tres, omisso Rhodiorum patre.* 11. *Elisas*, Æoles. 12. *Tharsus*, Cilices. 13. *Chethimus*, Cyprii. *Hellenismum sectatur Josephus. Chamas Palestinam obtinet atque Africam.*

[illegible] literas antiquas ר & ת. Rabbinis autem debet S. Hieronymus forte illud *Thubal*. Bern.

[b] Οἵτινες] Sic in *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες νῦν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[c] Μοσοχηνοὶ] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μοχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μόχου. *Huds.* Καὶ μοσοχηνοὶ ἢ ὑπὸ μοσόχου certa quidem lectio & comprobata scriptione multa, ut *Big. Samb.* atque *Cas.* *Moschini vero à Moschim* pro *Mosocho*, Epiphanius. Variant hinc quamtillum *Hanneb.* scriptum & prelorum opera: vides etenim καὶ μαχηνοὶ ἢ ὑπὸ μίχου. Hujus sane Principis nomen sex punctis ornatum legitur hodieque apud Judæos. Alexandrini tamen Doctores μοσὸχ pronunciabant; quod & Josephus Hieronymusque fecerant. Falsus ille Eustathius nobis dedit à μοσὸχ μαχηνίτας: Zonaras insuper μαχηνὸς ab eodem μοσὸχ. Mirum vero nisi ς vice σ sæpe peccant tachygraphi. *Bern.*

[d] Καππαδόκαι] Non aliter *MSS. sc.* forma Attica. Καππάδουες in *Editis.* mox in *iisd.* ᾶς γὰρ ᾱλή, media superflua. *Huds.* Valde gaudent Athenienses declinationum prima, unde apud *Big. Cas. Hen.* Nicephorum in Eclogis, Eustath. & Zonaram legitur καππαδόναι. In libris vero vulgatis obtinet vulgi καππαδοκες. Mox iidem ᾶς γὰρ ᾱλή, media superfluâ. Unus Schotanus καλοῦνται ibidem reponi nititur pro κέκλη), ex ignoratione Atticismi. *Bern.*

[e] Μάζακα,] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. XII. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. XX.

[f] Πᾶν τὸ ἔθνος.] In *Editis* deerat πᾶν.

[g] Θειρᾶς] Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum servantes. Θειρᾶς ἢ Θίειρας *Big.* & *Cas.* Θιείρης ἢ Θιέιρας *Hen. Basil.* & *G. Huds.* Mox Θείρας modulantur plerique, Synæresi urgente. dein male *Samb.* γενίεσι. & statim *Henneb.* ἡνωμένων. Iterumque peccat *Samb.* verbulo ὤκησε, ubi congruum erat ὤκισε. *Bern.*

[h] Ἀσχανάξος] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aschenagus quidem Aschenagos*, emollito x, ut *augeo* ab αὐξάω. Sed Ἀσχαναξὴς μὲν Ἀσχαναξὰς *Basil.* & *G.* Versione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Cas.* ubi præbent Ἀσχάναζος μὲν Ἀσκανάζας. *Huds.* Ἀσκάναξος μὲν ἀσκανάξας, *Big.* & *Hen.* unde Latino Interpreti, *Ascenagus quidem Ascenagos*, emollito x, velut *augeo* ab αὐξάω, *rex regis*, &c. ἀσκαναξὴς μὲν ἀσκανάξης, *Hen.* ἀσκαναξὴς μὲν ἀσκανάξας, *Basil.* & *Gen.* & Zonaras in Annalibus. Tum Eustathius ἀσκαναξὴς μὲν ἀσκαναξαίους. Versione tamen τῶ ὁ. freti videntur *Samb.* & *Cas.* ubi præbent ἀσκάναζος μὲν ἀσκανάζους. Isti mox ἀσγάνες ideriptitant, nullo commodo, & postea Hen. ἰσφάνες. *Bern.*

[i] Ῥηγῖνες] Corruptus est locus, nec dubitandum quin ab Aschanaxis nomen habeat Ascania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui assentitur *Heideggerus* in Hist. Sacr. p. 629. Verum Ρηγῖνες legendum esse censet Cl. *Jos. Medus*; quem videsis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280.

[k] Θυγράμμης] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμας ἢ Θυγραμμαίους *Basil.* & *G.* Θοργάμμης ἢ Θοργαμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θοργάμμας ἢ Θοργαμμαίους *Big.* & *Cas.* Huds. Legerat pariter ante aliquot secula Zonaras, Θοργαμᾶς ἢ Θοργαμαίους. Hunc nepotem Japeti appellat S. Hieronymus *Thogorma*, Judæi fere *Thogarma*, sed vetustiores Θοργαμά. *Bern.*

[l] Τριῶν δὲ αὐτοῦ] Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτῶν.

[m] Ἐλισᾶς] Ita *Big. Cas. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Ἀλίσας μὲν Ἀλισαίους *Hen. Basil.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Eustath.* Huds. Ἐλισᾶς μὲν ἐλισαίους, *Big. Cas. Samb.* S. Hieronymus, & Cassiodori amanuensis. ἀλίσας μὲν ἀλισαίους *Basil. Gen.* & *Hen.* Hoc sustinet vox Hebraica אלישה; aut ita viderant Zonaras & Pseudo-Eustathius. Ait enim hic ἐλισᾶς (sic lego) ἀφ' ὧ ἀλισαῖοι· alter etiam ἐλισὰς seu ἐλισὰ ἢ (derelicto ς) ἀλισαίων ἀρχηγέτης ἐχρῆτο. *Bern.*

[n] Θαρσὸς] Θαρσὸς, *Samb.* & Stephanus, aut Hermolaus quidem Byzantius de Tarso, Θαρσὸς ἢ ἐκαλεῖτο, καὶ Θαρσεῖς οἱ πάλαι, ὡς ἱστορεῖ ἐν Ἐγχωριολογίᾳ. Alii hoc nomen παρῳχημένον, ut *Basil. G.* & *Hen.* Quinetiam Θαρσᾶς Eustathii, & Θαρσινὺς Zonaræ accedunt ad Θάρσις LXXII. Interpretum. *Bern.*

[o] Κιλικία.] Adeoque dici posset naves Tarsis esse Cilicias. *Rel.*

[p] Σημεῖον] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant, urbium facta sint nomina.

[q] Ταρσοὺς γὰρ παρ'] Ταρσοὺς postulant initio tenui *Big. Samb. Cas. Basil.* & *Hen.* præter Geographum Byzantium, S. Hieronymum, Zonaram, Nicephorum Call. remque ipsam. Θαρσὸς Genevenses, atque Θαρσᾶς Pseudo-Eustathius. Stulte autem faciunt qui hanc totam sententiam, Josepho præterito, ad Sciolos & Glossatores referunt. *Bern.*

[r] Μεταβαλλόντων.] Μεταβαλόντων *Samb.*

[s] Χέθιμος] Χέθιμα *Hen.* & Zonaras. χεθμὰ *Basil.* & *G.* χεθμὰ Eustath. χεθιμᾶ, *Samb.* *Chethimam*, Epiphan. *Bern.*

[t] Κύπρος] De Cypro jam luxuriat, contra solitum, *Codex Hen.* Κύπρος ἢ νῦν καλεῖται. Τὴν Ἑλλήνων τάξιν ταύτην μεταθεμένου πρὸς τὸ τὰ παρ' αὐτῆς θεῖα νομιζομένης ἐπαίνους· τὸν γὰρ Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν καλοῦσι, καὶ διὰ ταύτης νήσοί τε πᾶσαι &c. Consimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμα, ἡ Κύπρος αὐτὴ ἐστι παρ' Ἕλλησιν ὕστερον κληθεῖσα, ἀφ' τοῦ παρ' αὐτοῖς Θεὰ· τὸν Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν προσαγορεύουσι.

[v] Χεθὶμ] Ita *Cas. Basil. G.* & *Vet. Interpr.* Χετεὶμ *Big.* Χελιεὶμ *Vat.* Huds. Tam varie sonuit vox Hebraica כתים aut כתיים. κιτιαῖοι, & semel κητιεὶμ. Sed rerum Maccabaicarum scriptori pervetusto χελὶμ, aliis Judæorum *Cittim*. Bern. Χεθιμ *Big.* f. χελιεὶμ. *Colc.*

[x] Κίτιος] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* Κίτιος *Vat. Basil.* & *G.* Huds. Vix patior demum accumulari huc paralipomena Scribarum, aut vos admoneri de *Hen.* ἰωλωισαίων, *Cas.* καλεῖται, ὅτω ἀλφ. aut mox μὲν παῖδες editorum. *Bern.*

[y] Μὴ δὴ οὕτως] Μηδ'. *Colc.*

[z] Κατέλιπον.] Ita *Big.* & *Samb.* κατέλειπον ceteri.

[a] Ἡλίκην] Sic *Samb. Cas.* & *Vat.* more Attico. ἠλίκης *Basil. G.* & *Hen.*

ctationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur : ſed idem apud nos perpetuo * ſchema obtinent, unamque terminationem : Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Proſapia Chame.

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt : quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit : nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione : Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis : traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex : quorum Sabas Sabæos condidit : Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur : Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit : Ragmus vero Ragmæis ortum dedit,

1. Chuſus, à quo Æthiopes.
2. Meſtraimus, Ægyptii.
3. Phutes, Mauri.
4. Chanaanus, Chananæi.
Ex Chuſo.
5. Sabas, Sabæi.
6. Evilas, Gætuli.
7. Sabathes, Aſtabari.
8. Ragmus, Ragmæi.
9. Judadas, Judadæi.
10. Sabas Αλφ σὼν, Sabæi.
11. Nebrodes.

νων. οὐ γὰ ἐπιχώρων ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος· ἀλλ' ἕν τι αὐτῶν σχῆμα ⸗ πλάτη μία. [b] Νώε γάρ τοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ χήματος.

Β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμανοῦ καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν ἄρξαντες κατέσχον· ὅσα μὲν πρὸς θάλασσαν [c] αὐτῆς ἐπέτραπτο κατελαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ [d] μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [e] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. πασάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [f] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γάρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [g] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [h] Μεσραίοις ἡ κλῆσις τῶν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [i] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φοῦτης τὴν Λιβύην, Φοῦτας [k] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [l] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἐσμὲν εὑρόντες μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας [m] Φούτης λεγομένης· [n] μετέβαλε δὲ τὸ νῦν ἔσχε ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [o] Μεσραίμου ἑνὸς [p] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτῷ καὶ [q] Ἀφρικὴν προσηγορεύθη συμβεβήκει. [r] Χαναὰν δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην [s] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [t] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες [v] ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἓξ· ὧν [x] Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν [y] Γαιτοῦλοι λέγονται· [z] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [a] Ἀστάβαροι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [b] Σαβάκτας Σαβακτηνούς· [c] Ραγμὸς

Προσηγορίαι Χαναναίων.

[b] Νώε] Joſephum νώε poſuiſſe ſupra docuimus ex ſcriptis libris, atque jam analogia grammatica itidem monſtrat. Namque à Noë quidem immobili (ut lingua ſacra poſtulat) facile deducitur νώε vox πολύπτωτος, arte demum nullâ Græcorum νῶχος. Habes denique νώε à *Big. Samb.* & *Caſ.* νῶχος fide reliquorum. Mox Henneb. τίῳ imperando : ſed pergamus potius ad aliud genus. *Bern.*

[c] Αὐτῆς ἐτέτραπτο] Αὐτῆς ἐτέτραπτο *Big. Samb. Caſ. Baſ. Gen.* αὐτῶν ἐτέτραπτο Zonaras. αὐτοῖς ἐτέτραπτο *Hen.* Vitioſe Euſtathius αὐτὸν τέτραπτο. *Bern.*

[d] Μεταβαλοῦσαι,] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι. Huds. *Big. Samb.* & *Hen.* ita amat gens Attica geminam & plane caninam. μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι, Cæteri communi ita more Græcorum. *Bern.*

[e] Ὀλίγοι δὲ] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ οἷον μὲ παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, οἷον δὲ εἰς ἑτέρας συμμείφθη ἐνεπιγνώστως· ὀλίγων δ' ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι σώζονται.

[f] Χοῦσον] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat* & *Vet. Interpr.* Χουσαῖοι *Hen. Baſ.* & *G.* Χῦς *aliis.*

[g] Ὑπὸ ἑαυτῶν] Ὑπότε ἑαυτῶν *Hen.* concinnius.

[h] Μεσραίοις] Ita, & ſtatim Μέσρην & Μεσραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius, Euſtath. Alique.* Molliùs autem Μεσραίοις, Μέσρην & Μεσραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* Huds. Correctionem ideo Boſianam, μεσρείμοις, & proxime μεσρείμ nomen Patrium Joſepho ſcribente, minus quam probo, etſi ſequatur poſthæc μεσραιμῖται. *Bern.*

[i] Ἅπαντες,] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτην καλοῦμεν *Samb.* οἱ ταύτην καλοῦμεν *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦμεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Petitus*; atque hoc modo legit; ἅπαντες οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν.

[k] Ἀπ' αὐτοῦ] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.*

[l] Μαύρων] Sic *Baſ. G. Hen.* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone* : Græci tamen *Maurusios*, & Μαυρείων habent *Samb. Big.* & *Vat.* Μαυρίων *Caſ.*

[m] Φούτης] Φούτη *Caſ.*

[n] Μετέβαλε] Μετέβαλε hic pro μετέβαλε, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiuſque interpretati ſunt & *Zonaras* μετέβλήθη δὲ ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c.

[o] Μεσραίμου] Μεσραίμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μεσρείμου aut Μεσρήμου maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μισρείμου *Baſ.* & *G. Huds.* Μεσρείμου fecerat Joſephus ex Hebræo מצרים ſi libris veteribus *Big. Samb. Caſ.* & *Hen.* fides ſincera. Mallem productâ mediâ μεσρείμου aut μεσρήμου. Μεσρὼν Pſeudo-Euſtathii non caret vitio, leges ipſe μεσρείμ, ut *Meſraim* Epiphan. Interpres. μισρείμου extat typis *Baſ.* & *Gen.* neque oppido diſſonat μισρεὶμ Johannis Zonaræ. μισρεὶν reliquit Theologi cujuſdam inertia. Mox ἑνὸς omiſſum *Big. Samb.* & *Caſ.* ſecuris. *Bern.*

[p] Ἑνὸς,] In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνὸς.

[q] Ἀφρικὴν] Ἀφρικὼ *Vat.* Huds. Ἀφρικὼ *Big. Samb.* & *Caſ.* Alius autem locus dabitur forte ad cap. 16. ea de voce diſputaturo. *Bern.*

[r] Χαναὰν] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaïca.* Χαναναῖος *Hen. Baſ.* & *G.*

[s] Οἰκήσας,] Οἰκίσας *Hen.*

[t] Χαναναίαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν ἣν τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ἰουδαίαν συνοικίσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς.

[v] Ἐξ αὐτῶν.] Ἐπῶ Euſtathius novitius contra fidem Flavii iſtius magnique Moyſis, imo contra ſuam ipſius recenſionem. *Bern.*

[x] Σάβας] Σαβᾶς & Σίλᾶς ultimâ extensâ *Hen.* ſed σαβὰτ, Σιλὰτ Georgii ambo, Chron. Alex. Pſeudo-Euſtathius, aliique formâ Chaldæorum : Hebræa tamen volumina ſimplicius סבא & חוילה. *Bern.*

[y] Γαιτοῦλοι] *Al.* Γαιτοῦλοι. Male in *Editis* Γέτουλοι. Huds. *Big.* & Geographorum gens. Attamen cod. *Samb.* & plerique Grammatici cum ſuo Herodiano γαίτουλοι pronuntiant, accentu promoto. Editorum denique γέτουλοι prohibet jus poëticum, ſimulque γετοῦλοι *Hen.* nec non falſi ac mendoſiſſimi Euſtathii. *Bern.*

[z] Σαβάθης] Σαβαθᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθωαίους *Samb.* & *Vat.* Huds. Robur addunt τῇ λαγόνι *Big.* & *Samb.* σαβαθᾶς σαβαθωνοὺς autem tuentur *Big. Caſ. Hen.* Euſtathius, S. Hieronymus, & Epiph. librarius, contra *Sabinos Sabenoſque* Georgiorum, aut Chron. Alex. contraque σαβαθωαίους *Samb.* & pravum accentum Editorum. *Bern.*

[a] Ἀστάβαροι] Ita in *MSS.* Ἀστάβαρροι in *Editis.*

[b] Σαβάκτας] Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακάτας Σαβακατηνοὺς *Caſ.* Σαβακαθᾶς Σαβακαθηνοὺς *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Ραγμὸς] Ita vel Ῥαὶμ ὃ Ῥαμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama* vero *Ramæos*) ſcribendum cenſet *Bernardus*. Huds. Scribo Ῥασμὸς ὃ Ῥασμαίους, aut ῥᾶμ ὃ ῥαμαίους; pariter Epiphanius, *Ram* aut *Rama* vero *Ramæos*. רמה Ezech. 27. 22. ῥαμὰ apud LXXII. atteſtante Hieronymo. Quintetiam Euſtathium emendo hac cauſa, ubi exſtant nunc ῥαγμαῖοι, ἀλλοῖοι, pro ῥαγμὸς

γμὸς δὲ Ραγμαίας ὤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [d] Ιεδδαῦς μὲν Ιεδδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῶν Ἑσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ [e] Σαβᾶς· [f] Νεβρωδὴς δὲ Χούσου υἱὸς [g] ὑπομείνας αὐτοῦ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [h] πρότερόν μοι δεδήλωται. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων [i] ὀκτὼ γεγονότων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνος δὲ [k] Φυλιστῖνος τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτῆς τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, [l] Λουδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· ἃ μόνα κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος. [m] Νεδέμου τε καὶ [n] Φεθρωσίμου, καὶ [o] Χεσλοίμου καὶ [p] Χεφθορίμου, [q] πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, [r] περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [s] Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· [t] Αμάθιος δὲ Αμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν· τοῦτο μὲν τὸ ἐπιχώριον Αμαθὴ καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [v] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [x] Αρουδαῖος δὲ Αράδου τὴν νῆσον ἔσχεν· [y] Αρκαῖος δὲ, Ἀρκὴν τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δὲ

& duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, sibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chusi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, sicut à me etiam ante narratum est. Porro Mestraimo cum octo essent filii, illi à Gaza usque ad Ægyptum terram possederunt. Solius autem Phylistini cognomen regio retinuit: Palæstinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludeimi, & Enemimi, & Labimi, (qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominavit) Nedemi etiam & Phethrosimi, & Chesloemi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea narrabimus, urbes eorum eversæ sunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & sui nominis urbem in Phœnice exstruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc supereſt, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è successorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Aruæus autem Aradum insulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano sitam. Reliquorum se-

12. *Phylistinus*, Palæstini.
13. *Ludieimus.*
14. *Enemimus.*
15. *Labimus*, Libyes.
16. *Nedemus.*
17. *Phedrosimus.*
18. *Chesloemus.*
19. *Chephthorimus.*
Chanaano prognati.
20 *Sidonius*, Sidonii.
21. *Amathius*, Amathæi.
22. *Aruæus*, Aradii.
23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7 gentes Chanaanæ à Jesu victas & subactas.*

γμὸς βαγμαῖος. Schotano ῥέγμας ὃ ῥεγμαίους apud Josephum probatur. Excusum autem fuit ὤκιστε pro ὤκισε, & paulo infra οἰκίσας pro οἰκίστας Minervæ ingratiis. Ρωμὸς ὃ ῥωμαίους Bas. Gen. & Hen. Ρεγμὸς aut ῥέγμος ὃ ῥεγμαίους Samb. & Big. Ρέκμος ὃ ῥεκμαίους, Cas. S. Hier. in Gen & Paral. *Regma*, sed ad Ezech. *Raama*, & in MSS. *Reemma:* unde Isidoro *Rema.* Imo sophista Gazæus, *Regma à quo Ramei.* Bern. Ρωμὸς ὃ Ρωμαίους *Bas. G.* & *Hen.* Ρέγμος ὃ Ρεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ρέκμος ὃ Ρεκμαίους *Cas.* Huds.

d Ιεδδαῦς] Certissima lectio ex *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* unde Ιεδδαῦαν apud *Eustathium Antiochenum, Aliesque.* Ιουδὰς μὲν Ιουδαίους *Hen. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

e Σαβᾶς·] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβαῖος *Hen. Bas.* & *G.* Σάβας *Cas.* & *Vat.* (& *Big.*) Vide *Eustathium Antiochenum*, p. 52, 53.

f Νεβρωδὴς] *Sc. manens* [*post dispersionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphrasi illustrat doctissimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. *Huds.* Ναβρωδὴς *Hen. Bas.* & *Gen.* νεβρωδὸς *Big. Samb.* & *Cas.* Item νεβρωδ, præter LXXII. Doctores Alexandrinos, defloratorem Josephi Eustathius. *Nebroth* aut *Nembroth*, Interpres vetus. De hoc malo nomine plura legas cap. 5. Mox Ετυφώνησεν & ἐτυφώννυσεν ad cod. *Hen.* manus indoctæ. *Bern.*

g Υπομείνας] *Id est*, casum eundem.

h Πρότερον] *Sc.* p. 15. v. 26. *Huds.* Iterum pono μεσραίμου, ne forte idem nomen apud hunc historicum perquam accuratum, aliud esse appareret & non idem. Legunt tamen *Big. Samb. Cas.* & *Hen.* quot scriptos codices numeramus, μεσραιν: Typothetæ post illos μεσραιμ. Eustathius atque Zonaras hic loci μεσρειμ utrique pro Hebraico μεσραιμ. Et Hieronymus MSS. *Mesdram*: Epiphanius *Mesroth.* Bern.

i Οκτὼ] At septem tantum in Sacro Codice. *Rel.*

k Φυλισῖνος] Φυλισιείμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Josephi* sectatores ex S. Scripturæ observantia.

l Λουδιείμου,] Ita ex vestigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* restituit *E. Bernardus.* Nam *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* habent Λουδιειμ Ε Ενεμιείμ (vel Ενεμιτίμ aut Ενεμιτιμ) Ε Ενειμ, ᾗ Λαβίμ. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λουδιὶμ Ε Ενειὶμ Ε Λαβὶμ in *Editis.* Huds. Audis ergo quid prela nostra sonant. Absurdi quidem sunt omnes libri alii. Impressum ante erat λουδιὶμ Ε ἀναμία: sustinerem sane in casu fœcundo, λουδιὶμ Ε ἀναμία, seu ἀναμιὶμ etiam Schotani, pro nominibus antiquis לודים & ענמים aut Samaritice עינמים & להבים: aut typo illorum Chaldaico, quem servat Onceloſus quam לומים in sacris legenti Josepho ullus crederem. Tument codd. *Big. Samb.* & *Cas.* λουδιείμου Ε ἀνεμιείμου, vel ἀνεμιτίμου, ᾗ ἀνεμιά: consimiliter Biblia Græca Compluti olim excusa, λουδιεὶμ Ε αἰνεαμιεὶμ, ad Gen. 10. 13. Concedunt autem propiores quantulo Georgii ambo, & Compilator Chronici Alex. & ipsi Interpretes Alexandrini cum suis λουδεὶμ, αἰνεμιεὶμ aut ἀνεμισιεὶμ. Postremo Epiphanius Interpres defendit mendum cod. *Hen.* & Typographiæ *Bas.* aut *Gen. Ex aliis autem*, inquit ille, *id est Nomeo* (pro *Lomeo*, sicut χατμωνιεὶμ in Biblicis Græcis pro χατλωνιεὶμ,) *& Anamia*, &c. *Bern.*

m Νεδέμου] Sic ex *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* Νεδεὶμ *Vat.* in *Editis* Νεθεὶμ. Attamen Νεφθειμ aut Νεφθοὶμ æquius (ut inquit *Bernardus*) postulat veritas Hebraïca. *Huds.* Mutavimus profecto ð literam medioxumam pro blæsa θ, suasoribus *Big. Samb. Cas.* & scriba Cassiodori. νεθειμ exstat opera *Bas.* & *Gen.* Attamen νεφθειμ, aut νεφθοὶμ postulat æquius Hebraica veritas. Hieronymo *Nephtuim*, aliis νεφτεὶμ & νεφθαὶμ. *Bern.*

n Φεθρωσίμου,] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεδρωσίμου *Big.* Φαιδρωσίμου *Vat.* Φαιθρωσίμου *Bas.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS.* habent *Fethrosin.*

o Χεσλοίμου] Sic *Samb. Cas. Vat.* & *Bas.* unde *Chesloim* habet *Hieronym.* in Quæst. ut & *Isidorus.* Χεσλὶμ *Big.* Χεσλωὶμ edi voluit *Schotanus.*

p Χεφθορίμου,] Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθὶμ. *Huds.* Ita correxi contra omnia nostra exemplaria, propter fidem Hebraïcam כפתרים. χεφθὶμ retinent *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Gen.* tanquam à כפתוים; quinimo χαφθοτεὶμ legitur apud G. Syncellum, alterumque Cedrenum. *Cephtosim* scripsit aut *Cephtos* Epiphanius Scholasticus. *Bern.*

q Περὰ τῶν ὀνομάτων,] Sic *MSS.* male *Bas.* & *G.* σὺν τῶν.

r Περὶ οὗ δηλώσομεν] *Samb.* & Schotanus. Alii καὶ ὑποζεύξω, δηλώσωμεν. *Bern.*

s Σιδώνιος,] Ita *Bas. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS.* Huds. *Bas. Gen.* & Zonaras. σιδωνὶος *Hen.* σιδὼν *Big. Samb.* & Pseudo-Eustathius, & Tralatio τ. ὁ. atque Hieronymiana. σιδὼν *Cas.* Utramque equidem formam gentilem ferri admonet Magnus Etymologus & Stephanus Geographus. Illud tamen quod mox sequitur, σιδὼν δ' ὑφ' ἑλλήνων καλεῖται, aut Patriarchæ nomen σιδωνὶος, aut alium accentum, acutum puta, σιδὼν ipsius heic pingi postulat. Sic autem veterum Grammaticorum aliquis, σιδων ἐπὶ μὲ τ πόλις, οξυτόνως· ἐπὶ δὲ πολίτου, συσταλέντως. Σιδῶν quidem obliquum usurpant poetæ plures, sed optimus σιδώνος. Hisce consona suggerit Herodianus in Partitionibus Homericis. Mox ἐν τῇ Φοινίκῃ *Hen. Big.* & Eustath. Cæteri articulum aspernantur. *Bern.*

t Αμαθὶος] Ex *Eustathio Antioch.* ita scripsit *Bernardus.* Αμαθὸς ὃ Αμαθῶν *Bas. Gen.* & *Cas.* Αμαθὸς ὃ Αμαθῶνος *Hen.* Αμαθὶς ὃ Αμαθῶνος *Big. Samb.* & *Vat.* Huds. Αμαθὶος ὃ ἀμαθινὸν Pseudo-Eustathius. ἀμαθὶς ὃ ἀμαθῶν Schotanus conjector. ἀμαθὸς seu ἀμαθὸς ὃ ἀμαθῶν *Bas. Gen.* & *Cas.* ἀμαθεὶ ὃ ἀμαθῶν, Zonaras. ἀμαθὸς ὃ ἀμαθῶνος, *Hen.* ἀμαθὲς ὃ ἀμαθῶνος *Big.* & *Samb.* ἀμαθὶς ὃ ἀμαθῶσις Cedr. & G. Sync. at Hebr. & LXXII. ἀμαθί. Cæterum κατῴκισε legendum cum *Hen.* & Schotano, ubi reliqui scriptores κατῴκησε posuere. Cl. *Bosius* etiam ω permutat pro ησις. Epiphanius denique vertit Latine *Amath* autem *Amathæos* (Hieronymo prius, & posterius Isidoro *Amathæus* i. e. ἀμαθαῖος, velut mox abs ערוקי ἐρκαῖος) *instituit*, *quæ etiam nunc* &c. Bern.

v Απογόνων] Απογόνων Πτολεμαὶς ἀνόμασαν *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hîc retinendum esse docet *Pearsonus* in Dissert. 1. *de Successione Episc.* &c. p 90. *Huds.* Scaliger animadvers. ad Eusebium pag. 127. scribit legendum ἐπιγόνων. Intelligit vero Antiochum Epiphanem. Rufinus vertit ab uno priscorum, ut sine dubio legerit ἀφ' ἑνὸς τ προγόνων. Porro notat *partiarios imperii Alexandrei a scriptoribus Græcis nunc* ἐπιγόνους, *alias* Διαδόχους *vocatos.* Idem pag. 52. observavit ἐπιγόνους dici omnem posteritatem, sed κυρίως posteros τ ἐπὶ ἐπὶ Θλίψας. Ego nihil mutarem, aut Antiochum substituerem. Si ἀπογόνους retinendum est, aliud addi oportet cujus fuerint ἀπόγονοι. Ita Josephus hoc ipso libro cap. 10. τ γιγάντων ἀπογόνους & cap. 15. οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. *Rel.*

x Αρουδαῖος] Sic in *MSS.* & *Editis.* Αραδαῖος *Hen.* Αραδὶος *Eustath.*

y Αρκαῖος] Iidem omnes nec non Cedr. G. Sync. aliique legunt cum Samaritis & LXXII. Alexandrinis ערוקי sive αρουκαῖος. *Erucæus* Epiphanius Scholasticus. Hieronymus atque Onceloſus, *Aracæus* ab ערקי seu ערקאי Pro ἀρκὴν *Hen.* legit ἀρκὶν, Josepho rursum vetante lib. v. harum Originum: sed ve-

ſeptem [Evæi,] Chettæi, Jebuſæi, Amorrhæi, Gergeſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

3. Noëus, terra poſt diluvium in primævam reſtituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cùm vitibus eam conſeviſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum uſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore jacebat. Eum *forte* conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum reſcivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non inſectatus eſt; ſed poſteros ejus *diris devovit*. Quas cum cæteri evaſiſſent, Chanaani liberos ultio divina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens ſeri luunt Chananæi.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam uſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem *poſteros* reliquit Elamæos, à quibus Perſæ originem duxerunt. Aſuras autem urbem Ninum condidit, & ſubjectos ſibi Aſſyrios nominavit; qui maxime *rerum geſtarum gloria* floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Uſus Trachonitidem quidem condidit & Damaſcum, quæ inter Palæſtinam & Cœle-Syriam media eſt. Armeniam vero D. Hieronymus itidem Latine reddidit *Arcas*, conſenſu Stephani Byzantini. *Bern.*

Aſiam omnem ab Euphrate, ampliſſimum imperium, occupat Semas.
Semidæ
1. Elamus, Elamæi.
2. Aſuras, Aſſyrii.
3. Arphaxades, Chaldæi.
4. Aramus, Syri.
5. Ludas, Lydi. Ab Aramo.
6. Uſus, Damaſceni.
7. Ulus, Armenii.

z [Εὐαίᾳ,] Illud Εὐαίᾳ, quia ſuperfluum & præter numerum ſeptenarium, uncis incluſum dedi: non autem delevi, quòd exſtet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. Huds. Εὐαίᾳ ſuperfluum nomen, & præter numerum ſeptenarium, aut ordinem priſcum malæ illius perditæque proſapiæ Gen. 10. 16, 17. quem affirmat Joſephus, lunulis quidem conſtrinxi, non adeo delevi, quod omnibus codd. Græcis idem ſervaretur ac melioribus Latinis. Quinimo niſi reſtitiſſet Achimelechus Davidis comes, χετταίᾳ affirmarem in ſerie iſta παρέλκειν, tanquam à LXXII. illuc traductum; finxiſſe etiam Antiquarium Judæum Ἐδαίᾳ & Ἐθαίᾳ perinde ab חת, ſicut alibi ex חשבון Ἐσεβὼν excudit. *Bern.*

a Αμορραίᾳ,] Illa Αμορραίᾳ, Γεργεσαίᾳ ex *Codd. MSS.* in *Editis* deerant. *Huds.* Scias etiam Ἀμορραίους aut *Sambuci* Ἀμορραίους alibi hujus Archæologiæ Joſepho magis approbari. *Bern.*

b Εὐδαίου,] Sic etiam in *MSS.* Εὐαίου *LXX.* Scripſerat forte *Joſephus* (inquit *Bernardus*) Χδαίου vel Εὐδαίου, aut denique cum *Syncello* Εὐϊαίου aut Υιαίου. *Huds.* Εὐδαίου aut *Eudæo* omnis noſtra membrana, pro חוי Hebraico ejus ordinis, ſive LXXII. Ἐυαίου. Scripſerat forte Joſephus χδαίου vel ἐδαίου, ut alibi οὐδὲς pro אוי ſeu ευϊ, vel denique cum Syncello Taraſii εὐιαίου, aut ἰαίου, prout ἐδέα antea ex matre mortalium חוה. Video etiam in MSS. Mert. Hieronymi Quæſt. Hebr. nomen quintum *Ethæum*, non *Evæum* poni. Quid juvat adhuc notare σιναίου ſcribi libris Italicis (& *Big. Coll.*) & Samb. pro σεναίου, ibidemque illorum πλὼ τ̃ ὀνομάτων τ̃, aut mox νὲ vice vulgatioris νῶχος. *Bern.*

c Ἐν ταῖς ἱεραῖς] Repetit hic rurſus τ̃ *Coll. Big.*

d Ἐχώρει·] *Big. Samb.* & *Caſ.* χωρεῖ par editionum. *Bern.*

e Χάμας] Χάμῳ *Vat.*

f Κατηρᾶτο] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο.

g Χαναάνη] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναάνας *Vat.* Χαναανάν *Big.* Χαναναῖα *Baſ.* & *G.* hic & ſupra, v. 11.

h Περὶ μὲ τούτων] Περὶ μὲ οὖ τούτων *Vat.*

i Τὼ μίχει] Legiſſe videtur *Epiphanius*, οἳ τὼ μίχει ἕως ὠκεανὸν Ἀσίαν κατ' ἰδίαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui uſque ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam*

k Ελαμ] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ελυμ, dein Ελυμαίους *Baſ. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλὰμ ἀφ' ἓ Ελαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam ſiquidem Elamitas*. Hinc itaque Ελυμαίους malit *Bernardus*; quia formam illam Gentilem agnoſcit *Stephanus Byzantinus*. Huds. Ελαμ μὲ γὸ ἐλυμαίους *Big. Samb.* & *Caſ.* ἴλυμ —— ἐλυμαίους *Baſ. Gen. Hen.* atque Zonaras. αἰλαμ αἰλαμαίους Pſeudo-Euſtathius. αἰλὰμ & ἰλαμ i. e. עילם ſacrorum Bibliorum Editoribus. S. Hieronymus ab hoc hiſtorico *Ælam* aut *Elam* à quo *Elamitæ*. Caſſiodori Epiphanius *Helam ſiquidem Helamitas*: pariterque Chron. Alex. αἰλὰμ, ἀφ' ἓ ἐλαμῖται, nomen ἐθνικὸν vel S. Luca teſte. Nec adeo diverſe G. Cedrenus & G. Abbas αἰλὰμ aut corruptius ἀλαμ, ἀφ' ἓ ἐλυμαῖοι. Adjice hîs ſophiſtam Gazæum, quem docuit Joſephus atque prius Epiphanium αἰρεσιοφήτην, *ab Ælam fuiſſe ortos Elymæos Perſarum vetuſtiſſimos*. Hinc itaque conſtitui placet in media pagina, Ελαμ μὲ γὸ ἐλυμαίους &c. quin formam illam gentilem agnoſcit Stephanus Byzantius, qui jam pridem perlegerat hunc Joſephum & Strabonem ſane induſtrius. *Bern.*

l Κατέλιπεν.] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν.

m Ασσύρας] Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ασουρᾶς *Vat.* Ασσύρους *Baſ. G.* & *Caſ.* Huds. Ἀσσύρας *Big. Samb.* & *Hen.* nec non reddito Schemate primævo ἀσσὲρ Hieronymus in Quæſt. Hebr. MS. & Epiph. Scholaſt. præclari codices, Zonaras, Pſeudo-Euſtathius, utrique Georgii in Annalibus, & plures ſi cupias. ἀσσύρας *Baſ. Gen.* & *Caſ.* velut ἀσσὲρ LXXII. ſenum aliórumque γιγλεφώντων. Mox νίνου compungunt accentu ſimplici, *Baſ. G.* & *Hen.* contra Grammaticos. Tum ὠνόμασεν obiter Zonaras & Schotanus. *Bern.*

n Οἳ μάλιστα] An propterea Lucanus Ninum urbem felicem vocat Lib. 3. ℣. 215.

Et felix (ſic fama) Ninos —— Rel.

o Σύρους] Quos & *Arimos*, ut *Poſidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus*.

p Λυδους] Sic in *Editis*. Λύδους & Λυδους in *MSS.*

q Οὗς] Ita *Big.* Ωσ *Vat.* Οὖσης *Hen. Baſ.* & *G.* Huds. Οὗσ *Big.* ὅστις *Hen. Baſ.* & *G. Eis* pro *Oys* aut *Us* Epiphanius Interpres. S. Hieronymus à Joſepho, in Quæſt. H. MSS. *Us*; pariterque Euſtathius ὕς: quomodo Philo & Euſebius ſcripſerant. In ſcriptis Divinis ץוע, Gen c. 10. & initio Paralip. ubi quædam exemplaria Græca monſtrant ὀζ. ſed plura ac vetuſtiora ὡς, quibus accedunt G. Sync. Cedrenuſque, & Chron. Alexandrini compilator. Præter hæc, codd. *Samb.* & *Caſ.* præbent perinde derivatum ὃσ. Statim τραχωνίτιν Hen. & typi incorrecti τραχωνίτην. Recte itaque Epiphanius *Trachonitidem*. Bern.

r Οὖλος,] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Οτος. *Hen Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Vide *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 704. *Huds.* Optimos Latinorum codicum, tum etiam *Hen.* & utramque Editionem Græcam affecit ὄτος aut *Otrus*, nomen à ſacris alienum. Id calligraphi pinxere dudum pro ἕλος, quod adhuc retinent *Big. Samb.* & *Caſ.* Inſuper ἓλ reperiri in Pſeudo-Euſtathio; Cedreno, G Sync. aliiſque nil inſuetum poſt LXXII. Alexandrinos, ab Hebraico חול. *Ul* S. Hieron. in Quæſt. H. & in Etymol. Iſidorus Dein *Eul* Procopius ex Gaza: & Samaritæ equidem nunc ſcribunt חויל, οἰλεύς idem vertenti Græce. *Bern.*

s Γά-

λ, καὶ [s] Γάθερ Βακτριανὰς, [t] Μησᾶς δὲ [v] Μησουναίους· [x] Σπασίνου Χάραξ ὁ τοῖς νῦν καλούμενος. Ἀρφαξὰδ δὲ παῖς γίνεται [y] Σάλης· τοῦ δὲ [z] Ἕβερ, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [a] Ἑβραίους ἐρρήθην σκάλην. Ἕβερ δὲ Ἰόκταν καὶ [b] Φάλεκον ἐγέννησεν. Ἐκλήθη δὲ Φάλεκ, ἐπειδὴ κατ' [c] τὸν διασμὸν τῶν οἰκήσεων πίπτει· Φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰόκτα δὲ τῶν Ἑβὲρ παίδων ἦσαν υἱοί, [d] Ἐλμώδαδ, Σάλεφ, [e] Ἀζερμώθης, Εἰρὰης, Ἐδώραμος, [f] Αἴζηλος, [g] Δέκλας, Ἔβαλος, [h] Ἀβιμάηλος, [i] Σαβεὺς, [k] Ὀφείρης, [l] Εὐϊλάτης, [m] Ἰώβαβος. ὅτοι ἀπὸ [n] Κωφῆνος ποταμοῦ τοῦ Ἰνδικῆς, [o] καὶ τοῦ πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν οὖν τῶν Σήμ παίδων ἱστορείσθω.

ro Ulus, & Gatherus Bactrianos, Mesasque Mesanæos; *apud quos* Spasini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus est Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Joctan & Phalecum genuit. Vocatus est autem Phalecus, quod sub habitationum divisionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem sonat. Joctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Isti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipsum *sitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta sunto.

5. Fa-

8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Mesas*, Mesanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Joctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

s Γάθερος] *Big.* & *Casf.* γαθὶς post LXXII. Eustathius, Cedrenus, G. Sync. Chron. Alex. & Procopius Sophista. γάθερος levi vulnere *Samb.* γεθερος, Schotanus, &, quod malo, Zonaras: apud quem restituo Βακτριανὰς ὃ ὁ γέθερος, ex ὁ ἕτερος. Simillima hujus sunt γέθερος *Basf.* & *G.* atque γεθὴρ *Hen.* Gether denique perpetuum est libris Epiphanii Schol. & Hieronymi Presbyteri. *Bern.* Ita *Big. Casf.* & *Vat.* Γάθερος *Samb.* Γεθὲρ *Hen.* Γέθερος *Basf.* & *G.*

t Μησᾶς] *Big.* & *Samb.* eo accentu, quod probatur scriptura Samaritarum Gen. 10. 23. μῆσας *Basf. Gen.* & *Hen. Mesa* Hieronymus in Quæst. H. atque Isidorus. *Mes*, Epiphanius, Μοσὸχ Eustath. Cedr. G. Sync. &c. a LXXII. venit, aut a lectione Hebr principio Paralip. ubi משׁר occurritque מש Mosaico. Mox Μεσθαίους Cedr. & G. Sync. nec non *Maones* Hieronymi, nomina suspecta. *Bern.*

v Μησουναίους·] Μεσθαίους *Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασίνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μεσῃ Τίγριδος Μεσήνη.

x Σπασίνου] Epiphanius misere, *nunc Arax.* Quod tandem hoc valli prorsus præterierint Hieronymus, Zonaras, atque Eustathius, factum callide. *Bern.* Ita *Samb.* & ipse *Josephus* haud semel. Πασίνου Χάραξ cæteri *MSS. Basf.* & *G.* pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant. Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph Antiq. p. 488. cum multis aliis.

y Σάλης·] שלח Judæi alii præter LXXII. Alexandrinos, qui σαλὲ perpetuo dicunt, ut vel illi omnes versus exitu. Cainanem itaque juniorem plane ignoratum liquet huic Hierophantæ Hierosolymitano, quam S. Lucæ ejusdem seculi scriptori memorarum & in Divinum genus fuisse inductum. Deinde Ἕβερος lenius scribitur *Samb. Hen.* aliisque, tum ordine ἐρχόμενοι ἑβραίοις, apud solum *Samb.* Impressum etiam erat Ἰουδαῖον accentu non suo. *Bern.* Sic *Big. Hen. Vat. Basf.* & *G.* Σάλας *Casf.* Σαλᾶς *Samb.*

z Ἕβερος,] Aspirate scribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius.

a Ἑβραίους] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam sententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2.

b Φάλεκον] Φάλεγος *Basf. G.* Φαλαγος *Hen.* Josephus scripsit Φάλεκος termino Græco, contestantibus tam *Samb. Big. Casf.* & Epiphaniis utrisque, quam Φαλεκ sequente: quippe quum nomen illud omnium codicum consensum meruerit, *Big. Samb. Casf. Basf. G.* & *Hen.* & post illos Zonaræ, Pseudo-Eustathii, Procopii &c. Φαλεκ pro פלג ediderant Græce οἱ ο'. ut ex Philonis Lexico probatur, & S. Patrum commentariis. Ita γραφέον, καφέον. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* Φαλεγον, & dein Φάλεγος.

c Τὸν διασμὸν] Τὸν διῄσολον τῶν οἰκήσεων *Big. Samb. Casf.* atque insuper Glossator ad oram libri *Samb.* τὸν διασολον, τὴν ἐκδίαζιν καὶ ἐξελάσιν. τὸν διασολὸν τῶν διασίων, Eustathius. τὸν διασολὲ τῶν οἰκήσεων., *Hen.* proletarie. Multo aliter *Basf.* & *Gen.* ὁ διασμὸν τῶν οἰκήσεως, aut potius τῶν οἰκήσεων, quibus assentit Epiphanius, *divisionem habitationum*: unde Doctiss. Grammaticus, διασμὸς (non διασὴς) διαιρετικὸς, in Lexidio. Utra harum Phrasium acceptior fuerit Josepho, alii contendant: Ego Erymon priscum expresse sum secutus. *Bern.* Τὸν διῄσολον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸν διασολὸν τῶν διασίων *Eusiath.* τὸν διασμὸν τῶν οἰκήσεως *Basf.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *divisionem habitationum.* Huds. Ἀτόσολον τῶν οἰκήσεων MS. Sic infra cap. 15. οἰκιῶν φύλους, *coloniarum deductiones.* Rel.

d Ἐλμώδαδος,] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Eustathio.*

e Ἀζερμώθης,] Exscriptores Josephi ex filiis magni Arabis quinque priores levi calamo præterierunt. חצרמות reddebant οἱ ο'. Græcis literis ἀτζερμωθ, ab illis Pseudo-Eustathius eisdem. S. Bibl. Editio quædam Basil. ἀτερμωθ. Recte Josephus ἀζερμάθης. Hieron. in Quæst. *Aferm th.* Epiphanius tamen *Asarmoth* cum Ecclesia Græca. Imo primitias Joctanis ἀλμωδὰδ Eustathius, sicut Judæi appellant. Quartum inde nomen Josepho ἐίζηρος, Hieronymo *Asaraph* & Epiphan. *Jare*, LXXII. Iterpr. Ἰασὰχ. ירח optimo Moysi. Proximus huic הדורם aut אדירם, Josepho ἰδώραμος, Latinis *Aduram*, ἰδουρὰμ G. Syncello, ἰδαρὰμ Wolphio Typotheræ, ὁδορὰμ reliquis Editoribus Bibl. Græc. nisi si erraverint eo nomine. *Bern.* Al. Ἀζερμωθης, Ἰασὰχ, Ἰωαχὰμ.

f Αἴζηλος,] Quantum autem patravi, quo reformarem demum tam barbara nomina, pauciissimis dicam, ut hic locus postulat. Circa finem c. x. Gen. Judæi scribunt אזל ita & in Annalibus sacris; unde ἐξάλας *Basf.* & *Gen. Uzal.* Hieron. & Epiphanio Scholast. & Wolphio ἐξὰλ. Ibidem Geneseos Samaritæ אזיל, Doctores Alex. αἰζὴλ, Eustathius & G. Sync. Ἰεζὴλ. Codicesque *Big. Samb.* & *Casf.* Αἰζήλος pro Αἰζάλας, errore lubrico. *Bern.* Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Αἰζήλος, prono errore pro Αἰζήλας.

g Δέκλας,] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δεκλαδᾶς, in *Editis* Δαήλας proximum Ἔβαλος omittunt *MSS.*

h Ἀβιμάηλος,] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβιμαήλος *Vat.*

i Σαβεὺς,] Ex *Samb. Big.* & *Vat.* in *Editis* Σάφας. nec aliter in *Vet. Interpr.*

k Ὀφείρης,] Ὀφὶρης debemus *Basf. Casf.* & *Gen.* ὀφεὶρης *Samb.* ὄφιρας *Hen. Ophir* Epiphan. & Hieron. sed Ambrosio Mediolanensi *Uphir*, propter ὑφὶρ LXXII. Judæorum. ὄφὶρ Pseudo Eustathius, & Georgii duo. Arabum penultimus ὠφὶλας scribitur *Basf.* & *G. Evilat* S. Ambrosius ex Bibliis Græcis: ὠφὶλαν Editiones illorum Complutensis & Wolphiana, tum etiam compilator Josephi, nomine Eustathius, nec non Eusebius Pamphili in Locis. Εὐϊλάτης *Casf.* & *Samb.* Εὐϊλάνις *Big.* Εὐϊλὰ, *Vatic. Alex.* aliaque eximia MSS. S. Bibl. Epiphanii dubia est lectio *Evila*, an *Evilat.* Novissimus denique omnium *Jobabus* haud quidem à prelis evasit incolumis, quin Ἰοβὴλος ederent *Basf.* & *Gen.* pro Ἰωβὴβος aut potius Ἰωβαὴβος; sicut fecerant LXXII, Interpr. Ἰαβὰβ, absque schemate Græco. Industrie vero scriptum fuit Ἰωαβαὴβ apud *Big. Samb.* & *Casf. Bern.* Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφὶρης *Big. Basf.* & *G.*

l Εὐϊλάτης,] Ex *Samb.* & *Casf.* Εὐηλάτης *Vat.* Εὐϊλάνις *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia est, *Evila* an *Evilat.*

m Ἰώβαβος.] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰοβὴβ pro Ἰαβὰβ aut potius Ἰωβαὴβ, sicut Ἰωβαὴβ absque schemate Græco fecerant LXXII.

n Κωφῆνος] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφὼν *Vat.* in *Basf.* & *G.* Κώφων. *al.* Κόφιν & Κοφὴν.

o Καὶ τοῦ πρὸς αὐτῷ] Longe à vero remota esse vidi tam Editionum καὶ τοῦ πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, quam casu diverso *Big. Samb.* & *Casf.* καὶ τοῦ πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, aut Epiphanii, *& posita circa* (vel *circa eam*) *Syriæ loca quædam.* Propior accedit Hieronymus, *Possederunt autem a Cophene fluvio omnem Indiæ regionem, quæ vocatur Jeria.* Nostra igitur à conjectura accipe hanc emendationem, καὶ τὰς πρὸς αὐτῷ ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne, vel Syros abs illo mille supra parasangas absistere, certum & in vetere Geographia observatum. Obfirmat etiam nobis animum Eusebius Cæsariensis in Chorographia sacra, ad regionem *Evilat*, cui nomen dederat Joctanidarum quidam: τοῦτον δὴ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἰόντα ἀπὸ κωφῶνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς ἑσπέραν κατοικίζειν ἱστορεῖ. MS. καὶ τῆς πρὸς ὀρίας &c. alteram tamen lectionem amplexus est Hieronymus hac paraphrasi, *Evilam refert Josephus cum fratribus suis à flumine Cophene & regione Indiæ usque ad eum locum, qui appellatur* Jerie, *possedisse.* Alibi Locorum Biblicorum idem amicus Pamphili, ut MSS. produnt tam in *Sophira* quam *Ophir*, καὶ τῆς πρὸς αὐτῆς συρίας sive, edente Bonfrerio, καὶ τῆς πρὸς αὐτῆς σηρίας. Ibi tamen Hieronymus Interpres, sed & tertio *feriam* suam repetit. Namque ad *Sophera. Filios Jectan Josephus refert à Cophene flumine & Indiæ regionibus usque ad id locorum perveniisse, ubi appellatur regio* Jeria *aut* Jeira. Vel denique scripsit Mattathiæ filius, ἀπὸ κωφῶνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ σηρίας; inde enim Cophes aut, Aristotele probante, Cophen profluit, ubi eminent maxime Caucasii montes, & ex Tabulis Magni Ptolemæi degit gens Serica. Hinc tamen me vertam ad insequentia verba Josephi: de Cahtanidis enim jam dixi, quod ad imas paginas licuit. *Bern.* Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota esse vidi καὶ τῆς πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, ac τῆς πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ in *Big. Samb. Casf.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa *& posita circa eam Syriæ loca quædam.* Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Jeria*, ex illis *Eusebii*, τὸν ἐπὶ τὸν —— Ἰωζαπὸν ἀπὸ κωφῶνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς [in *MS.* καὶ τῆς πρὸς] Ὠρείας καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. Lego igitur καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρείας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum est, ut Syros ab illo mille supra parasangas absistere. Forsan tamen, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Σηρίας ex *Eusebio* de Locis Hebr. v. Σοφηρὰ, & v. Ὠφείρ. *Bernardo* pravivit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Ἀρίας sed Σηρίας rejicit. *Huds.* Σηρίας puto, uti supra de columnis Sethi. *Rel.*

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

5. Faciam vero de Hebræis *quoque* ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno & nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluvium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum & triceſimum ſecundum: Ragavus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum & triginta. Iiſdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trece-

ε'. Ποιήσομαι [p] δὲ καὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. [q] Φαλέκῳ γὰρ τῷ Ἑβέρῳ γίνεται παῖς [r] Ῥάγαυος· τούτῳ δὲ Σερῦγος, [s] ὃν Ναχώρης ὑὸς τίκτει, τούτῳ δὲ [t] Θάρρης. πατὴρ δ' ἔστιν Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νωέως· δευτέρῳ δ' ἔτει Ⓒ ἐννηκοστῷ καὶ [v] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάρρης μὲν γὰρ ἔτει [x] ἑβδομηκοστῷ πρώτῳ τίκτει Ἄβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, [y] εἰκοστὸν αὐτὸς Ⓒ ἑκατοστὸν [z] ἔτος ἤδη γεγονώς, [a] ἐγέννησε. Σερύγῳ δὲ Ναχώρης τίκτει, περὶ ἔτος [b] δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σερῦγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἑβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεγονὼς φάλεκον,

[p] Δὲ περὶ Ἑβραίων] In *Samb.* & *Vat.* δὴ *igitur.*

[q] Φαλέκῳ] Φαλέγῳ, ut prius *Baſ. Gen.* φαλάγῳ *Hen.* juxta ſcripturam reor Joſephi. φαλέγ Zonaras & MS. *Vatic.* Cæteri per κ. *Bern.*

[r] Ῥάγαυος·] Ita paſſim *Big. Samb.* & *Caſ.* Ῥάγαβος *Vat.* Ραγαῦς *Baſ. G.* & *Hen.* Huds. Ραγαῦ & Σεριώγιος mavult *Cocc.*

[s] Ὃν Ναχώρης] Sic *MSS.* (ὃ Burius, inquit *Bern.*) ὧν in *Editis.*

[t] Θάρρης.] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θίρρης.

[v] Διακοσίοις] CCXCII. ſive δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐννηκοστῷ πρὸς διακοσίοις, nihil largius exemplaria omnia quot vidi Joſephi, Græca uſpiam aut Latina, & ab illis Zonaras, P. Comeſtor, alii. Id fuerunt jam pridem auſi curioſorum Theologorum nonnulli, quo conſentientem præſtarent Judæorum Hebraico codici ſummam rationis Joſephicæ; improvida quidem ac vaniſſima fraude, dum remanſerint adhuc his libris majoris computi membra. Proponam igitur ſtemma Abrami, decimi herois poſt Noe, ſecundum tres celebriores ſententias, tanquam à ſapientiſſimo Moyſe acceptas, Judæorum, Samaritarum una cum LXXII. Interpretibus Alexandrinis, ſed & Joſephi, ex correctione Iſ. Voſſii viri longe doctiſſimi.

	Codex Hebræus Judæorum.	Samaritæ, tum LXXII. Int. & Eccleſia Græca.	Joſephi calculus, ex emendatione Voſſii & N.
Semas παιδοποιεῖ anno poſt diluvium	2.	2.	12. N. 2.
Arphaxades, ætatis ſuæ anno	35.	135.	135.
Salas	30.	130.	130.
Eberus	34.	134.	134.
Phalecus	30.	130. Joſephi	130.
Ragavus	32.	132.	130.
Serugus	30.	130. Codd.	132.
Nachores	29.	79. 120.	129. N. 129.
Tharrus, Abrami genitor.	70.	70. 70.	130. N. 70.
Jud. 292. Gr.		942. 993.	1062. N. 992.
Adſcriptiſque Cainanis an.		130.	130.
Colligit G. Sync.		1072. Voſſ.	1192.

Editio autem Compl. τῇ ϛ'. atque Roman. differt Nachoris pædogoniam ad ætatis ipſius annum 179. adeoque adſerto Cainane, conficit in toto annos 1172. pariterque ex opinione Iſ. Voſſii, Nicephori Patriarchæ, & G. Syncelli Conſtantinopolitani, nec non Eutychii Alex. aliorumque Chronol. receptis Cainanis ſecundi an. 130. cadet natalis Abrami juxta Biblia Græca in 1072. aut ex grandibus numeris Voſſii in an. 1192. poſt Cataclyſmum. Additis inſuper 100. Abrami ad Iſaacum progenitum, & ipſius Iſaaci vita integra (quam ex Moyſe ſuo tum audierat Joſephus) 185. an. intelliges illico quot annos colligat liber primus harum Originum, haud minus quam 3733. ſive ϛψλγ'. ubi codices Joſephi efferunt ϛωλγ'. anormi lemmate. Sed ut verum fatear, alterum illum Cainanem non amo, qui Abramum virum ſummum de loco decimo poſt Noe truderet, etiam Beroſo, Eupolemo, Molone, Joſepho, Zonara, Glyca, & centum aliis invitis. Neque quidem in hiſce Originibus, (ſicut non viſitur in Synagogis Samaritarum aut Judæorum, aut in Chronicis Euſebii Cæſarienſis, Juliive Africani) unquam comparuiſſe ullus credo. Quis enim ſcribarum Græculorum demum expungeret, quam potius illum aſſervaret D. Lucæ gratia? Mallem interim ſphalma illud, quod videtur, Codicis Evangelici omittere, dum totis paginis diſſertanti mihi opus fuerit & tempus. Vide tamen an prudens ac dignum ſit cum nonnullis veterum ad ortum Abrami CIↃL. aut CICLII. annos computare à Diluvio: quod fiet ſi deſcenderit novus Cainan cum totis ſuis 130. annis, Semaſque liberis dederit operam altero poſt diluvium elapſum anno, quo quidem pacto conſpirant infenſiſſimæ ſectæ, Samaritæ, Judæi Alexandrini, cætera natio Judæorum, & Eccleſia Chriſtiana, contra unum Mattathiadem. Emendandus eſſet propterea Joſephus hunc in modum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ πεντηκοστῷ πρὸς χιλίοις. Accreſcat porro ille numerus, 100. annis Abrami, 185. Iſaaci, nec non 2256. inter Orbem primo conditum & ſubmerſum, [quot ſane præter hunc verpum, Eutychius Patriarcha Alexandrinus, Georgius Homaidi filius, aliique agnoſcunt,] patebit ſtatim perioche libri primi Antiquitatum iſtarum annis 3593. ſive ϛϙγ'. Qui has literas noverint, norunt etiam facili negletu in ω tranſire φ, & ϛ in λ. Ex illo calculo deduces ab Adamo ad imperium Artaxerxis Xerxe nati, quinquies mille annos, quod explicabant Biblia Hebraica ex ſententia hujus hiſtorici. Præterea alios quidem numeros, & Joſephi ſcriptis propiores hæc ſerio perpendenti mihi video provenire. Quandoquidem igitur codices noſtri ſeptem minus quam mille annos proponant inter Noe navigantis ſalutem & Abrami τέκνωσιν; permuta modo decem annos ſuperfluos Semæ poſt Diluvium cum novem illis, quos ad Tharrum parentem pertinere memorant Judaica, Samaritana, Græca, cæteraque Moſaicæ legis exemplaria, emicabit tibi ſumma an. 992. aut ſcribenti Græce pro ϛϙβ'. prodibunt πί'. & ϛβ'. ſimillima notatione; unde apud Joſephum reſtitues, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐννηκοστῷ πρὸς ἐννακοσίοις: quomodo etiam in codicum Gallicorum aliquo ſcriptum eſſe ex Commentariis S. Petiti nuperrime edidici. Accedant adhuc anni 285. quot effluxiſſe ait ille Judæus ab Abramo nato ad obitum Iſaaci, atque inſuper 2256. ad Cataclyſmum à rerum conditu, confient inde 3533. aut pro iniqua ſumma ϛωλγ'. plane ϛφλγ'. quantum annorum explicet lib. 1. harum Originum. Vel Abramum puta anno 170. Tharri prognatum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐννηκοστῷ πρὸς χιλίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν: capiet igitur liber 1 Antiquitatum annos 3633. ſeu ϛχλγ'. quo vix reperias quicquam Joſepho convenientius, ſive numeros ipſos ſpectes ſive notas numerorum. Attamen vincat veſtro arbitratu Arithmetica præſtantiſſimi Voſſii, locumque ſuum obtineat πρὸς τὰ κεφάλαια. A primordio vero rerum ad diluvium Samaritas numerare annos 1307. Judæos 1656. Joſephum 2256. Interpretes LXXII. eorumque ſequaces Demetrium Hiſtoricum, I. Africanum & mille alios, annos 2262. Euſebium denique dolo vix pio 2242. & compilatores ejus Nicephorum Conſtantinopolitanum, Georgium Taraſii Cancellarium tantundem, aut ignorare neſas aut oblivioſci: tum etiam prætermiſſum fuiſſe Julio Chronographo, Joſepho Chriſtiano, Severo, aliiſque, biennium Semæ Diluvio proximum, annoſque adeo 940. tractari ab illis pro 942. Experiantur denique polyhiſtores ingenium ſuum, S. Bibliorum numeros, tum Joſephi, I. Africani, Septimii Afri, Clementis, Theophili, Philonis, ac Demetrii omnes digerant, componant, verſent, mutent, reſtituant, quo natalem annum Abrami tandem nobis juſto calculo exhibeant; hanc enim periodum multo difficillimam continet Chronologia ſacra. *Bern.* Ita in *Editis* & *MSS* tam *Græcis* quam *Latinis*, & ab illis *Zonaras. P. Comeſtor*, & *alii.* Ἐννακοσίοις N. ἑκατὸν καὶ χιλίοις *V.*

[x] Ἑβδομηκοστῷ] Ea eſt ſententia Hieronymi, Theodoreti, Procopii Sophiſtæ, illuſtris Voſſii, & meliorum Theologorum, ut Abramus vir eſſet annorum LXXV. cum parentem ſuum Charris defunctum ſepultumque Divino admonitu reliqueret, ex Gen. 12. & Act. 7. & Philone p. 415. atque etiam vita tota Patrum ſuorum ἐλιγοχρονιώτερος pareret, quod de illo idem aſſerit Philo. ἑβδομηκοστῷ ſemper ſcriptum, ſemper cuſum fuit uſque ad hos typos; veruntamen qua etiam ratione id apud Joſephum poſſit defendi alibi diſputamus. *Bern.* Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V.*

[y] Εἰκοστὸν] Ἐνάτῳ αὐτὸς καὶ ἐκ. *N.* & *V.*

[z] Ἔτος ἤδη γεγονώς] Libri omnes Joſephi, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος: niſi quod ἔτος à prelis ſuppreſſum fuerat. Novenarium huc numerum adjecimus, qui Hebraico Volumini hæſerat, magno arbitrio adjuti. Amiſſis autem centum annis, *Weſt.* 1. *Bal.* & alii pauci editorum, Nachori parenti adſcripſerunt an. 28. ex verſione B Hieron. *Bern.* Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat.

[a] Ἐγέννησε.] Ἐγέννησε Σερῦγον· Σημ. male in *Samb. Caſ.* & *Baſ.* in *aliis* rectius omittitur Σερῦγον.

[b] Δεύτερον] Annos Serugi & Ragavi permutant codices cuncti Joſephi Latinique Græcique, contra utrumque volumen Hebraicum, & verſionem τῇ ϛ'. unde crebuit fides hunc primum genuiſſe 130. anno ætatis ſuæ, Serugum biennio tardius: verum in hac ſerie aliquid ſcribarum ſocordiæ imputandum video, quia ab imo gradu procederet, ſicut illa Moyſis à ſupre-

κον, γενηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ [c] Σάλα τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· [d] ὃν Ἀρφαξάδης [e] ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [f] τὸ ἡλικίας ἔτος μετὰ τὸν ἐκατόν. Σὴμ δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη [h] δύο καὶ δέκα τὸ ἐπομβρίας γενόμενος. Ἄβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [i] Σάρραν καὶ [k] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [l] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [m] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδάς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Ἄβραμος. Θάρρα δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [n] Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· [o] ὅπου καὶ Θάρρου τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [p] συντέμνεται γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον [q] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [r] Μωυσέως γενέσεως· μετ' ὃν ὁρᾷ καὶ δι' ἃ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, παρ' ὁρίσαντος θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρη μὲν οὖν ὁ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [s] ἐγένοντο· [t] Οὐζ, Βαὺξ, [v] Καμουήλ, [x] Χαζαά, [y] Αζαυ,

simo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Arphaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum,

Tharrus vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anni CXX.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

premo descenderat; imo notat Cl. Bosius in codice Sambuci ad hunc locum nomenque Ραγαυος, quidpiam desiderari. Servabis tamen numeros sacros, ut fas est, hac emendatione. Ραγαύῳ δὲ στρέφοντι τὸν ἕβδομον καὶ τελακοστὸν καὶ ἑκατοστόν, ὃς παχώρῳ ἐγεν ἔτη τελακοσία γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν· ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυος Φαλεκος ἔζη. Pro vulgato στρέφοντι δὲ ναχώρης τέκνοις &c. Schotanus denique ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς, transformat ἐν δὲ τοῖς τελακοσία, & quod multo atrocius factum, omnes centurias hujus computi, tanquam male magnos numeros, delendas decrevit, contra omnes codices Græcos & meliores Latinos. Quamvis autem lectionem Græcam ad mentem D. Vossii quatenus immutari placuit: Latina tamen hujus paragraphi curate exegi ex ipsis membranis Epiphanii. *Bern.*

c Σάλα] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big.* & *Cas.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σελα *Bas.* & *G.*

d Ὃν Ἀρφαξάδης] Hic nonnulli volunt Canainis Junioris annos inseri, ut *Zonaras*, *Eustathius Antioch.* & *Is. Vossius*. De eo videsis Opuscula *Petri de Marca*, p. 43.

e Ἐτέκνωσε] Al. ἐγέννησε.

f Τῆς ἡλικίας] Illa τῆς ἡλικίας è *Codd. MSS.* desunt in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Σὴμ δέ] Σήμα *Bas.* & *Gen.* quod Dorismum sapit. *Samb.* communius σημᾶ; quin solet ille codex nominum Hebraicorum ultimas syllabas roborare. *Bern.* Σήμα *Bas.* & *G.* Σημᾶ *Samb.* & *Vat.*

h Δύο καὶ δέκα] Δωδεκα *Bas.* & *Gen.* δύο καὶ δεκα *Big. Samb.* & *Cas. duodecim*, *Epiphanii* potiora & plura exemplaria, ut Voss. 1. Star. & West. 2. Mert. Vig. Bal. Goul. Adde illis historiam Scholasticam Petri: *Josephus autem dicit, Sem filius Arphaxad natus est post annos duodecim facti diluvii: quod forte vitium scriptoris est.* Typographi Colonienses & *Bas.* substituerunt *duo*, religione Hebraici voluminis. Quinetiam de Epiphanio jam monere visum est, nonnulla excusorum exemplarium, ut Bal. Col. & Bas. atqui scripta nulla præter West. 1. per stemma illud Divini Abrami ad numeros versionis Hieronymianæ conformari penitus & restringi. *Bern.* *Al.* δωδεκα.

i Σάρραν] שרה Pulchrum nomen & princeps istius sexus viriliter efferebant Philo & Josephus; unde apud *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* tum Zonaram & Eustath. σάρρα extat; sed mollius Græci plerique σάρα & cum his *Bas.* & *Gen.* Mox μελχαν *Bas. Gen. Hen.* & *Eustathius* συν τοῖς ο'. sicut ἰχθρᾶν legitur. *Samb.* & *Big.* potius μιλχᾶν, ritu ἀθλωᾶν. Imo μελχαν θυγατερα, *Hen.* solus. *Bern.* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio.* in *Editis* mollius Σάρραν.

k Μελχάν] *Al.* Μελχᾶν.

l Οὐρῇ] Οὐρῇ *Big. Samb. Eustathiusque* MS. Cl. Vossii. Onceloüs similiter forma Chaldaica אורא. Οὐρῃ *Bas.* & *Gen.* G. Syncello pag. 95. ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Συρ (l. ἐν) τῇ πόλει. ὅρ G. Cedrenus. χῶρ Is. Vossius ex LXXII. ὑρ Eusebius ex Onomastico Hebraico Philonis, licet ipse Philo legerat in translatione LXXII. virali ἐκ τῆ χώρας τῶν χαλδαίων. Quid si illi etiam scripserant, Gen. 11. & alibi, ἐξ χόρ, seu ἐξ χῆς τῶν χαλδαίων. Hanc autem civitatem Ἐδέσσαν appellatam testatus est etiam Eupolemus in historia Judæorum Babyloniorum, nec non κωμοπόλιν, h. e. πόλιν ἱερατῶν seu urbem Hierophantarum, כמרים & forma patria כומרנית: quinimo sedes illa אוריא, τῶν φώτων (quales erant Assyriorum Sacerdotes, viri consulti & περιφανεῖς,) ὀρῆν nomine congruo vocabatur. Sed me tempero à charta Josephi. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρῃ. *Vat.* Οὐρῃ *Bas.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 56.

m Δείκνυται.] Admonet Ill Vossius, post Georgium Syncellum hæc verba Eustathii ex Josepho fuisse descripta, Δείκνυται. ἀπέθανε γὰρ ὁ ἀρὰν ἐν τῷ ἱματιεμπορίῳ, ᾧ ἐπιπόλασεν Ἀβραὰμ τὰ εἰδωλα ὃ παῖς αὐτοῦ ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέγχει αὐτά. Γαμεῖ γὰρ &c. Audi vero quæ dicit Georgius Abbas in Chronico. p. 98. Τὰ γὰρ εἰδωλα ὃ παῖς συλήσας ὁ Ἀβραὰμ καῦσαι ἐπεχείρησε σὺν τῷ οἴκῳ συγκαῆναι γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁ Ἀρὰν ὁ ἀδελφὸς Ἀβραὰμ σύσσημα τὸ πῦρ ποιοῦσιν. ἐκπλήττει γὰρ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀποστροφὴ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ εἰδωλοποιίας, ὡς φησὶν ὁ Ἰωσηπος: nisi legere fas sit ὁ αὐτὸς ad hanc periodum. Tum alter Georgius de eodem facinore differens, Λαυβανεῖ νυκτὸς ὁ Ἀβραὰμ τὰ εἰδωλα ἐμπρῆσαι τὸν οἶκον. αὐτὸν γὰρ ἐξαναλῶσαι, οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Λωτ ἀναπτεῦσαι, βαλέμβοι ὄντες δὲ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἰδωλα. φιλοῦμενος γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀποστρεφόμενον, τὸ μὲν πῦρ ἀμφιβάλλει δὲ πυρὸς. Quinimo ante hos omnes Eusebius Pamphili, ut verisimile est, Ἐπιτυγχάνει Ἀβραὰμ τὰ εἰδωλα δὲ παῖς αὐτοῦ, καὶ συλήσας αὐτοῖς ὁ Ἀβραὰμ θύσαι τὸ πῦρ τῷ νυκτὶ. Tum etiam p. 95. Chronogr. suæ Georgius, Ὡρθη δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἔτι ὄντι, ἀποστρεφομένῳ τε τὰ δὲ παῖδος εἰδωλα, ὡς πολλαχοῦ ἱστορεῖται, ἃ καὶ ἀνάπτειν τὸ νυκτὶ, ὡς φασιν, καὶ συσκηνήσαντι αὐτοῖς ἀρᾶν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, θύσαι θέλων τὸ πῦρ ἐκπίπτει δὲ δαῖδα, ὡς φασιν· ἀμφιταμβάνεται τοῦτο καὶ τὸ γεραφεῖς· ὅτι καὶ ἀπέθανεν ἀρὰν ἐκπίπτει δὲ παῖδος αὐτοῦ δαῖδα ἐν τῇ γῇ ἢ ἐχώσθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὲρ τῇ πόλει. καὶ ἐξῆλθε δαῖδα σὺν Ἀβραὰμ, καὶ ἐλθὼν εἰς γῆν χαναν· καὶ μέγας ὤφθη ἐν τῷ χαρίσαι, εἰδωλομανῶν τοὺς θανάτου αὐτοῦ. Eadem plane narrat, Gregorius scriptor Syrus, p. 20. *Bern.* Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Anticcheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται· ἀπέθανε γὰρ ἐν τῷ ἱματιεμπορίῳ, ᾧ ἐπιπόλασεν Ἀβραὰμ τὰ εἰδωλα δὲ παῖδος αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέγχει αὐτά. γαμεῖ &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet.

n Χαρρὰν] חרן, χαρὰν *Bas.* & *Gen.* χερὰν, *Hen.* χαρρὰν, *Big. Samb. Cas. Epiphanius*, & LXXII. Interpretes & D. Lucas, Arabice حران. Gentium historicis Καρρὰς urbs eadem, quod Eusebius aliique adnotarunt. *Bern.* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαρὰν *Bas.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 444.

o Ὅπου καὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* ἔνθα δέ.

p Συντέμνεται] Sic quatuor MSS. συντέτμηται *Hen. Bas.* & G. De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27.

q Ἐγίνετο,] Ita *Vat.* & *Eustath.* ἐχθὲς *aliis.*

r Μωυσέως] Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσέως.

s Ἐγένοντο·] Al. ἐγένετο.

t Οὐζ,] Οὐξ *Samb.* ὐξ *Bas.* & G. *Epiphanius*, *Uxos* ὤξ LXXII. Doctores, Philo, Eusebius, Hieronymis ab illis, sed à Judæis idem *Hus*, עוץ. Importuni sunt Schotani Bosiique ὦ- & ουζ. Nomen proximum בוץ, βαὺξ Græca, *Banx* meliora efferunt Latinorum exemplarium; nec non Hieronymus ex Eusebio & LXXII. Interpr. Eat idcirco βουζ; Schotani, quo hinc velit. Pauci intelligunt naturam literæ Ζ. *Bern.*

v Καμουήλος,] Rescripsi καμουήλος. *Epiphanius* edidit pariter *Camuel*, sicut postulant Judæi, Græci, Latini, omnes S. literarum Interpretes. καμουήλος cernimus in typothesia *Bas.* & *Gen.* μαβουήλος apud *Big. Samb* & *Cas.* utrumque ἀβουήλος. Sequitur corruptum diu nomen ζάχαυ apud cunctos codices Græcos, & vetustos Latinorum pro חשד Hebr. χαζὰ aut χαζὲ Græcorum, *Chazat* Hieronymi ex Eusebio, *Cased* ejusdem interpretis ad sacram paginam. Reddo veterem Josepho scriptionem χάζαδ, ubi alii malunt χάζαι. *Bern.* Ita ex *Vet. Interp.* Μαβηλ in *Editis.* Μαβηλ in MSS.

x Χαζαά] Sic ex *Hebr.* Χασὰδ aut Χασὰθ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάχχυ.

y Αζαυ,] Αζαυε *Cas. Epiphanius*, & Schotanus. ἀζὰδ, leviss. mutatione *Big.* & *Samb.* ἀζαυ literæ Beta petiolo nimio, *Bas* & *Gen.* חוֹ Hebr. ἀζὼ Viri Ecclesiastici, post LXXII. In-

vum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuêre: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

[z] Φελδᾶς, Ιαδέλφας, Βαθθήλ. ἔστι μὲν Ναχώρ παῖδες γνήσιοι· [a] Ταβαῖ γὰρ, καὶ [b] Γάαμ, καὶ [c] Ταύα, καὶ Μάχας, ἐκ Ρεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθθήλῳ δ', [d] τῷ Ναχώρ γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβαν υἱός.

VIII. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ'.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Ως Αβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τηνικαῦτα μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam relinquit, annos natus LXXV. *Gen.* c. 12.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque, è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque sol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. „Nam si (*inquit*) „vis illis insita esset, *certe* curam ordinis sui con„servandi haberent: ea vero *res istas* destitutas „esse manifestum est. neque enim ad nostram u„tilitatem suapte virtute fretæ operam confe„runt: sed imperantis potestati obsequium præ„stant: cui soli honorem & gratias tribui par „est.„ Propter ista cum Chaldæi & alii Mesopotamiæ incolæ contra ipsum seditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum existimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, & hostiam Deo immolavit.

Summus hic Philosophus Auctorem Rectoremque unum Universi contra Magos mature asserit.

Ἀβραμος δὴ λῶτον τὸν Αράνης τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν, τὸν δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γνησίας παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [e] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τὰ περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσθεν ὀρθῶς [f] διαμαρτάνων. Διὸ τῷτε καὶ Φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [g] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [h] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. [i] πρῶτος ἐν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· [k] τὰ δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τοῦ τότε παρέχειν ἕκαστον, καὶ ὀρθῶς κατ' οἰκείαν ἰσχύν. εἰκάζε δὲ τοῦτο τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης πάθημασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ἐρανὸν συμβαίνουσι. [l] „Δυνά„μεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοησομένης τῶν καθ' αὑ„τὰς διαξίας· [m] ταύτης δ' [n] οὐ ὑστερούσης, φανε„ρὰς γίνεσθαι μηδ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν „συνεργοῦσι καὶ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ „κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ „τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.„ διὰ ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιαζόντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [o] ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

Abramum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecatæus, Nicolaus Damascenus.

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Αβραμου [p] Βηρωσσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [q] λέγων δ' ὧδε. „μετὰ τὸν κα„τακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, ὑφ' οἷς Χαλδαίοις τις ἦν δί„καιος ἀνὴρ [r] καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος. „ Exa-

dæos. *Bern.* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Αζαῖος *Big. Samb.* & *Vat.* Αζαιος *Basil.* & *G*

z Φελδᾶς,] Φίλδας, ιαδελφας פלדש וידלף *Basil.* & *Gen.* ιαδελφᾶς, ιαδοφᾶς *Big. Samb.* & *Casaub.* φολδαὶς, ιιλδὰθ, LXXII. Metaphrastæ. *Hadelphas, Haduphas*, Epiphanius, *Pheldas, Jedaaph*, Hieronymus in Chronicis, sed in potiore opere *Pheldas & Jedlaph.* Bern. ιαδελφᾶς, ιαδοφᾶς *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* Φαλδας, Ιελδαθ LXX.

a Ταβαῖος] Ex טבח, *tabæos*. Epiphanius, *Tabæus*, Post hunc γάδαμος *Big. Samb. Casaub.* & *Gen.* tum etiam Epiphanius, errore exscriptorum valde vetusto: aut in hac prosapia haud castissima forte legerat Josephus feriante lumine גרם pro vero nomine גחם sive LXXII. γαχὰμ; ita etiam Philoni Eusebioque in Onomasticis scriptum. Hac de causa γαάμος reposui apud Josephum; alii potius γάχαμος, quibus nihil invideo. *Bern.*

b Γάαμος,] Ex Γαχὰμ in LXX. *Philone* & *Eusebio* in Onomasticis, Γάχαμ fecit *Bernardus.* Γάχαμ volunt *Alii.* Γάδαμ in *MSS.* & *Editis.*

c Ταύα,] Hebræa veritas habet תחש, *tochos*; LXXII. atque Hieronymus ab Euseb. *Tuchos*, ubi noster Ταύα, & Epiphanius *That.* Verum Schotanus adhuc restituere τάχασ, mallem ipse ταῦς. Dein concubinæ nomen Rumæ reticet interpres Scholasticus. *Bern.* Ταῦα *Vat.* Ταχασ malit *Schotanus.* Ταῦς *Bernardus.*

d Τῷ Ναχώρ] Τῷ *Samb.* & *Big.*

e Τὴν Χαλδαίαν,] Τὴν Χαλδαίαν malit *Petitus* ex *Philone.*

f Διαμαρτάνων.] Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* Ἁμαρτάνων.

g Μείζω] Sic in *MSS.* in *Editis* μᾶζον.

h Καινίσαι] Restitui ex libris scriptis *Big. Samb.* & *Casaub.* Epiphanio adprobante, qui reddidit Latine *innovare.* Alii καὶ κτίσαι, unde Star. & West. 2. & *innovare* veteres Typi, καὶ νικῆσαι. *Bern.* Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Basil.* & *G.*

i Πρῶτος] Male Eustathius, G. Cedrenus, aliique quasi ex nostro μόνος ὁτος δημιουργὸν τῶν πάντων θεὸν ἀπεφήνατο εἶναι. Consentiunt enim libri nostri in πρῶτος, sed & Zonaras, πρῶτος ἔγνω θεὸν ἕνα, τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν. Tum Eusebius, Πρῶτος ἀνδρείᾳ δημιουργὸν τῶν ὅλων τὸν θεὸν ἀνεκήρυξεν. Quin ipse ad hos Cedrenus p. 30. καθὼς ἡ φησὶν ὁ Ιώσηπος, πρῶτος ἀνδρείᾳ δημιουργὸν τὸν θεὸν ἐκήρυξε. *Bern.*

k Τῶν δὲ λοιπῶν] *Cæterorum quantumvis quid ad felicitatem conferat, ipsius jussu conferre singula & non propria virtute.* Quum enim iis potentia adsit etiam providendi, ut ipsa optimo ordine moveantur, atque ea in ipsis non sit: clarum esset quod ne ea quidem, quæ, ut nobis melius sit, agunt, sua potestate sed imperatoris virtute submiserint. *Cocc.*

l „Δυνάμεως] Rectius hæc intellexit Pseudo-Eustathius, quam Epiphanius aut Gelenius. Ait enim, Διό τι δὴ ἰσχύος ἔστι σὺν αὐτοῖς τὸ ἐκείνων ἀξίας, σθένους, ἀλλ' ὑστερωῦ) ταύτης ἐκ γὰρ τούτων γινώσκειν ἔξεστιν, ὅτι ἃ κατ' ἰδίαν ἰσχὺν σωτηρεῖ, εἰ καὶ δοκεῖ διεγείρειν τοὺς ἀνθρώπους ἐς μικρῶν· ἀλλὰ τῇ βούλησιν τοῦ ποιήσαντος. Πρὸς γοῦν τὴν δόξαν αὐτοῦ ταύτην οἱ χαλδαῖοι, καὶ οἱ τὴν μεσοποταμίαν οἰκοῦντες διεφέροντο, καὶ ἀντεῖχον αὐτῷ· καὶ ἀναστὰς ἐκεῖθεν τῷ θεσπίσματι θεοῦ, τὴν γῆν τῶν χαναναίων κατώκησε. Hæc ille. *Bern.* Hæc non male explicat *Eustathius* ad Hexaëm. p. 58.

m Ταύτης δ'] Hoc de loco videsis *Eustathium* in Hexaëmeron, p. 58.

n Οὐ ὑστερούσης,] Voculam οὐ restitui è *Cod. Samb. Bern.*

o Ἱδρυθείς] Ἱδρυθεὶς δέ τε αὐτόθι *Vat.*

p Βηρωσσὸς,] Βηρωσὸς *Hen.* atque *Berosus* in *Vet. Interpr.*

q Λέγων δ' ὧδε·] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων ὅτως· μεθ' ὃ τὸ κ.

r Καὶ μέγας,] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Eusebio.*

s Πλεῖ-

Ἑκαταῖος δὲ οὐ κατὰ μνησθῆναι [s] πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος [t] κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως· [v] „Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἐπήλυς σὺν „στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς ὑπὲρ [x] Βαβυλῶνος, „ἣ [y] Χαλδαίων λεγομένης. μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, [z] ἐξανάστας κἀκ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, „εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου [a] πληθύναντες. „ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα.„ [b] Τοῦ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ [c] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

„peritus.„ Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, ſed juſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: „in „Damaſco regnavit Abramus, qui advena cum „exercitu illuc venerat ex regione, quæ, ſupra „Babylonem ſita, Chaldæorum dicitur. At non „multo poſt tempore, cum ſua multitudine etiam „hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, „nunc vero Judæa nominatur, ſedem tranſtulit, „una cum iis qui ab eo orti ſunt plurimi, quo„rum hiſtoriam in alio libro perſequor.„ Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

Decima poſt Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.

Domus Abrami in Syria Damaſcena.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι λιμοῦ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμοῦ δὲ [d] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος [e] Ἀβράμου, [f] Αἰγυπτίας εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαῖρειν πρὸς αὐτὰς ἦν προθυμος, τῆς τε ἀφθονίας [g] τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [h] λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν [i] εὐρεθεῖσι κατακολουθήσων, ἢ [k] μετακοσμήσων αὐτοὺς ὀπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ περὶ τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων [l] ὀπιμανές, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνῃ ἐπενόησε τοιαύτῃ. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνῃ τοῦτο προσταξαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ὡς δ' ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς [m] ὑπετόησε. [n] τό τε γὰρ κάλλος ἐξέβαινε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ καὶ [o] φανερώτης ὁ βασιλεὺς [p] τῶν Αἰγυπτίων, ἀ τοῖς περὶ αὐτὴν λεγομένοις δεηθείς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι προθυμίας, [q] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ἐμπόδιζεν δὲ ὁ Θεὸς [r] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ὀπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ στάσει τῶν πραγμάτων. καὶ [s] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, καὶ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν [t] αὐτῷ παρεῖναι ἀποσημαῖνον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠβουλήθη συνβῆναι ξένῃ τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ φοβηθεὶς [v] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τρόπον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἀβράμαν παρῃτεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ' οὐ γυναῖκα αὐτοῦ, προθύσασθαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' οὐκ ἐπιθυμίαν [x] ὑβρίσαι κατ'

CAP. VIII. IX.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.

CUm autem fames poſtea in terram Chananæam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; ut & ipſorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venuſtatem conjugis eum perimeret, hujuſmodi artem excogitavit. Fratrem ejus aſſimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Ut autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam & omnium ſermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; ſed & ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injuſtæ autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid facto opus eſſet ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæſivit, & ipſa quæ eſſet, & quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; *dicens*, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus.

Dives fruc. gum Ægyptus: laſcivi Ægyptii.

Formoſæ Sarræ acceſſum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.

---

[s] Πλεῖόν τι πεποίηκε·] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* πλέον ἢ *Baſ. G. alique.*

[t] Κατέλιπε.] In *Editis* κατέλειπε.

[v] Ἀβράμης] Ἀβράμης tam aſpere *Samb.* & *Hen.* & *Busb.* vel etiam quando hoc grande nomen illi ἀσπερόνυμοι ex uſu. ἀβράμης *Baſ. Gen.* & *Caſ.* ἀβραάμης ſcripturam fuiſſe Nicolai nobilis hiſtorici, cum Euſebio credo, & à divina quidem nominatione derivatam. Poſthæc ἀβραάμης retinent tam ſcripti libri quam editi Euſebii. *Bern.* Ἀβράμης aſpere *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἀβράμης levius *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβραὰμ *Vat.* Ἀβραάμης ſcripturam fuiſſe *Nicolai* ex *Euſebii* codicibus conjicit *Bernardus.*

[x] Βαβυλῶνος,] Euſeb. Præp. Ev. p. 417. citat Βαβυλῶνα. *Rel.*

[y] Χαλδαίων] Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan.* atque *Euſeb.* Χαλδαίας *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.*

[z] Ἐξαναστὰς] Sic ex *Epiphanio* & *Euſeb.* μεταστὰς *Big.* & *Caſ.* μεταναστὰς *Baſ. G. Hen.* & *Vat.*

[a] „Πληθύναντες.] Ex *Samb. Vat.* & *Euſebii MSS.* πληθύσαντες *Big. G.* & impreſſa *Euſebii.* πληθύναντες *Baſ.* typothetarum forſan errore.

[b] Τοῦ δ' Ἀβράμου] Τοῦ τε Ἀβραάμου *Euſeb.*

[c] Δαμασκηνῇ] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν.

[d] Χρόνοις] Vocem χρόνοις, in *Editis* omiſſam, ex *Big. Samb. Caſ. Vat. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

[e] Ἀβραμος,] Ἀβραμος *Samb.* & *Hen.* ἀβραάμης *Euſeb.* ed. ἀβραὰμ idem MS. Subin τὰς αἰγυπτίας *Big.* & *Samb.* & paulo poſt λέγοιεν τε impreſſi. Et Euſeb. MS. πειθόμβρος vice πυθόμβρος. *Bern.*

[f] Αἰγυπτίας] Τὰς Αἰγυπτίας *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Τῆς ἐκείνων μεθέξων,] Τῆς ἐκεῖ μ. *Hen.*

[h] Λέγοιεν] Λέγοιέν τε in *Impreſſis.*

[i] Εὑρεθεῖσι] Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caſ.*. ἐξετεθεῖσιν κατακολουθήσειν αὐτοῖς *Vat.*

[k] Μετακοσμήσων] Μετακομίζειν male in *Samb.* & *Hen.*

[l] Ἐπιμανές,] Deſideratur ἐπιμανὶς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* repoſuimus.

[m] Ὑπετόησε.] Ἐπενόησε *Baſ. G.* & *Vat.*

[n] Τό τε γὰρ κάλλος] Sic ex *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caſ.* & *Vat.* pro αὐτῆς, mox *Big.* αὐτῷ.

[o] Φαραώθης] illud Θ non eſt in nomine Ægyptiaco ΠΟΥΡΟ. verum Artapanus laudatus Euſebio præpar. Evang. IX. 18. etiam id inſerit ſcribens Φαρεθώτης. *Rel.*

[p] Τῶν Αἰγυπτίων,] Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.*

[q] Οἷός τε] Οἷός τε ἅψασθαι *Vat.*

[r] Τὴν ἄδικον] Ita ex MS. τὴν ἀδόκιμον in *Editis.*

[s] Πυθομένῳ] Θυομένῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[t] Αὐτῷ παρεῖναι] Αὐτῇ *Vat.*

[v] Ἠρώτα] Ita in *MSS.* πρῶτα τὴν Σ—— ἐπαγάγοιτο ἐρωτᾷ *Baſ.* & *G.*

[x] Ὑβρίσαι] Ὑβρισμένον *Vat.* ὑβριμβρίου *Big.*

tus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior exstiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam *hujusce rei* loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit Ἑβρών. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

μημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [y] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [z] αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ὀπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν δὲ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [a] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [b] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, [c] καὶ διαπύων τὰς λόγους ἐς ἐπιδειξιν περὶ τῶν ἰδίων, κενὰς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμαθεὶς δ' ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ συνουσίαις ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ἃ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ὁπιχειρήσῃ διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [d] περὶ ἀστρονομίαν συγγράφει. πρὸ γὰρ [e] τῆ Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [f] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· οὐκ Χαλδαίων δὲ τοῦτ' [g] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [h] ἦλθε εἰς τοὺς Ἕλληνας.

γ'. Ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [i] τῶν νεμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆ χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ὑπεξέπη τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην [k] ὑπωρειαν, [l] ᾤκησεν ἐν τῇ [m] Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἑπτὰ [n] ἔτεσιν ἐπὶ Τάνιδος τῆ Αἰγύπτῳ. Λῶτος ὁ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην τῆ ποταμὸν Ἰορδάνῃ εἶχεν, οὐκ ἄπωθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἡ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δ' ἠφάνισται καθ' βούλησιν τῆ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δ' αἰτίαν καθ' χώραν σημανῶ.

X. CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis prælio accepta.

ΚΕΦ. Θ'.

Ἡ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

Duces quatuor Assyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Asphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis crescentibus pariter ac abundante juventute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. suæ quisque ditioni præpositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviso eos obside-

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἦν τὰ πράγματα, εἰς τὸ πλεῖστον ὁ ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· [p] Βαλλὰς, [q] Βαρσὰς, [r] Σεναβάρης, καὶ [s] Συμόβορος, ὅ, τε Βαλλεῶν βασιλεύς. μοῖραν [t] δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίαν. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσσύριοι, καὶ μέρη ποιησάμενοι

γ Καὶ σωεῖναι] Καὶ συνεῖναι *Samb.* & *Euseb*, συνεῖναι *Big.*

z Αὐτῷ] Neuter Editorum interposuerat αὐτῷ. Eusebius tamen MS. τὴν τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν δ' Edit. τὴν τε ἀρ. αὐτῆ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δ'. *Bern.* Ita ex *Eusebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτῆ Deest vox αὐτῷ in *Basil.* & *G.*

a Ἀλλήλοις] Παρ' ἄλλοις *Samb.* & *Casl.* contra *Basil. Gen. Epiph. Euseb.* & ipsius Josephi mentem: quam hac paraphrasi, aperit Eustathius non veterrimus, Τὰς μὲ Αἰγυπτίους ἀλλήλοις ἀνθυποξύντας, καὶ τὰ νόμιμα ἑαυτῶν διαπτύοντας καὶ ἀνατρέποντας, ἀπέδειξεν ἄδεμνα ἅπαντα αὐτοὺς μηδὲν ἀξιόλογον μηδὲ φρονοῦντας μηδὲ θεσπίζοντας. *Bern.* Sic *Basil. G. Epiph. Euseb.* & *Vet. Interpr.* ἀλλέλων *Vat.* ἄλλοις *Samb.* & *Casl.*

b Συμβαλὼν] Συμβάλλων *Vat.*

c Καὶ διαπτύων] Διαπτύοντων viri magni conjectura haud præclara. Statim μηδὲν ἀληθὲς ἔχοντας, *Samb.* & *Eusebii* impressa. *Bern.*

d Περὶ ἀστρονομίαν] Περὶ ἀστρονομίας *Hen. Glycas* & *Cedren.* ὡσὶ Ἀστρολογίαν *Euseb.* & ipse *Josephus*, p. 14. v. 28. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τὴν τῶ ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. *Bern.*

e Τῆς Ἀβράμου] Τῆ Ἀβράμ *Vat.*

f Αἰγύπτιοι] Εἰς αἴγυπτον, οἱ αἰγύπτιοι *Basil. Gen.* articulo superfluo. Quinimo εἰς αἴγυπτον prætermisit Eusebius sua sponte: atque etiam Eustathius, quando narrat diserte, ὡσὶ γὰρ τῆ παρουσίας αὐτῆ ἄπειροι τούτων ἐτύγχανον οἱ αἰγύπτιοι. Deinde inter codices Latinos *Star.* & *West.* 2. itidem neglexere. Postremo εἰς αἴγυπτον refert proxima sententiola. *Bern.* Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in *Basil.* & *G.*

g Ἐφοίτησεν] Ἐφοίτησεν *Big. Samb. Hen. Euscbius*, *Magnus Drungarius Zonaras.* ἐπεφοίτησεν *Basil. Gen.* & *Casl.* ἐφύτευσεν, Stips aut magis stipes ille Cassiodori. κατηφοίτησε M. Glycas. *Bern.* Ita *Big. Samb. Hen. Vat. Euseb. Aliique.* ἐπεφοίτησεν *Basil. G.* & *Casl.*

h Ἦλθε] Sic *Big. Hen.* & *Euseb.* καὶ ἦλθε *Samb. Casl.* & *Vat.* ἀνῆλθε καὶ *Basil.* & *G.*

i Τῶν ποιμένων] Ita in *MSS.* τῶ ὃ π. *Basil.* & G.

k Ὑπώρειαν] Ex Codd. *Samb.* & *Vat.* verum in reliquis ὑπώρειον, tam in *MSS.* quam *Editis.* Huds. Est ad montes sita regio, non in summis montibus, sed ad radices vel latera montium, opposita tamen πεδίοις & campis: nam Chebron urbs sita est in regione montana. Nihil est certius. *Rel.*

l Ὠκησεν] In *MSS.* ᾤκηκε δὲ vel ᾤκηκε δέ. magis Attice. *Bern.*

m Χαβρὼ] Νάβρω aut Ναβρὼ *Basil.* & *G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch* & *Ebron.* Verum Χαβρὼ vel Χαβρὼν scribendum, quo modo scripsit *Josephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χεβρὼν ediderunt LXX. *Bern.*

n Πρὸ Τάνιδος] Ita *Basil.* & *G.* ὡσὶ Ταναΐδος *Vat.* Πρὸ Ζάνιδος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Forsan παλαιοτέρα δ' ἐστὶν, ἔτεσιν ἑπτὰ ὡσὶ Τάνιδος τῆ Αἰγύπτῳ [οἰκισθεῖσα.]

o Ἐπιδεδωκότων] Ἐπιδεδοκότων in *Codd.* tam *impressis* quam *scriptis* præter *Samb.*

p Βαλλὰς,] Pentapolis Palæstinæ principes suis nominibus inter librarios dissidia & pugnas non leves concierunt. E Typographiis *Basil.* & *Gen.* prodiere, βαλλὰς (tanquam à בלע) βαρίμα (quod permutavi in βαρσὰς) σεναβαρὸν (id esset שנאבר) καὶ συμόβορος, ὅτε βαλεῖν. βασιλικῆς μοίρας &c. *Big.* autem procurante, Βάλαχος, Βαλέας, σωαβάρης, ὅτε βαλλῶν βατιλῶς. Habitu etiam eodem volunt *Samb.* & *Casl.* nisi quod efferant ex ore medio βάλακος, pro βάλαχος. LXXII. Interpretes aliter referunt hunc barbarismum, βαλλὰ, (*Bella* idem apud S. Ambros. & Βαλὰκ Chrysostomi in Homiliis) βαρσὰ, σεναὰρ, συμοβὲρ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. Judæi vero atque Samaritæ correctius & certius, 1. ברע, quod Græce reddas βάρεας 2. ברשע, βερσάς. 3. שנאב, σεναβάρης. 4. שמאבר, σεμαβαρὸν, aut Samaritico mendo, σεμαβαδὸν. 5. מלך בלע, βασιλεὺς βαλᾶς. *Bern.* Βάλαιος *Samb.* & *Vat.*

q Βαρσὰς,] Ita ex LXX. Βαρέας in *MSS.* Βαρεὰς in *Editis.*

r Σεναβάρης,] In *MSS.* Σωαβάρης. in *Editis* Σεναβαρὸς. in LXX. Σεναὰρ.

s Συμοβορὸς,] Συμόβορός τε Βαλλῶν *Vat.*

t Δ' ἦρχον] In *Codd. Samb. Casl.* & *Vat.* δ' ἦρχεν.

γ Σπα-

πάντες τ᾽ [v] στρατείας, ἐπαλιόρκουν αὐτός. [x] στρατηγὸς δ᾽ ἑκάστοις ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ἀσσύριοι φόρον ἐπέταξαν τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, τὸ δὲ τρισκαιδεκάτῳ [y] ἀπέστησαν. καὶ Ἀμραφήλ στρατὸς Ἀσσυρίων ἐπ᾽ αὐτούς· στρατηγούντων [z] Ἀμεραφήλ, [a] Ἀριούχ, [b] Χοδολλαμόρ, [c] Θαδάλ. ἔτοι τήν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύσι κατὰ τὴν χαλκάδα τὴν λεγομένην φρέαττα ἀσφάλτου· κατ᾽ ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέαττα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέν τοι τῶν Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ χαλκὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [d] Ἀσφαλτῖτις λεγομένη. [e] περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ᾽ ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [f] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἡχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λὼτ ἦγεν, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

bant: singulis vero unus præficiebatur dux. Commisso autem prælio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos servivissent, & tributa illis imperata solvissent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Assyriorum in eos facta est expeditio ductu & *auspiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. isti etenim Syriam universam diripuerunt, & Gigantum sobolem subverterunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iste puteis abundabat. nunc tamen, ex quo disparuit Sodomorum urbs, vallis ista in lacum mutata est, qui dicitur Asphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Assyriis acie congressis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero sunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Hinc Lotus captus prælio.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἀβεμμῶς ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[g] Ἀβεμμῶς δὲ ἀκούσας τὰ συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμεινεν· ἀλλ᾽ ἐπῆλθεις, [h] καὶ κατὰ πομπὴν ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ἀσσυρίοις περὶ Δάνον· οὕτως γὰρ [i] ἡ ἑτέρα τῶν Ἰορδάνου πηγῶν προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν τῇ κοίτῃ ὄντας ἀπέκτεινε, μηδὲ ὑπόνοιαν τῆς συμφορᾶς ἐχόντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδυνάτοι, ἔφυγον. Ἀβεμμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι τῆς δευτεραίας [k] γενομένης πωλήσειν αὐτοὺς [l] εἰς Ωβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πολλῷ καὶ τῇ πλουσιερίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [m] ἀλλ᾽ ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ ἡγεμὸν κρατεῖ πάντως ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ἑκτὸν οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ πρεί-

CAP. X. XI.

Quomodo Abramus, Assyrios aggressus, victor extiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, simul & metu de Loto cognato suo commotus est, & misericordia ex Sodomitis sibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem venisset illis opitulari, nil cunctatus est, sed protinus suos expediens, & quinta nocte Assyrios ad Danum assequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviso & inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade suspicantes: alii vero nondum in somnum delapsi, tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam se conjiciunt. Abramus autem eos persequutus est, & sequenti die coëgit semet recipere in Hobam, quæ Damascenorum est: ostendens victoriam non sitam esse in multitudine & militum numero, sed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantascunque superare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia sua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat.

Gen. c. 14. Assyriorum exercitum profligat Abrami miles domesticus.

Danos bicipitis Jordanis fons alter.

Hoba Damascena.

---

[v] Στρατείας,] Στρατιὰς vulgare hoc nec non dictum *Bas. Gen.* & *Cas.* Malunt tamen Athenienses & cum his *Big.* & *Samb.* στρατίας, lente adeo ac σιωπῶς. Mox Στρατιὰς δὲ ἑκάστης *Bas.* & *Gen.* adversus omnem fidem cæteram. Mox ἐπιβάτησι puerili sono *Bas.* & *Gen.* deinde vero *Hen.* meticulosus scriba & minus fidelis pro καὶ Ἀλβαάτῃ στρατὸς, &c. refert isthæc, καὶ αὖθις ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι. *Bern.* Ita cum *Big.* & *Samb.* στρατιὰς in *cæteris*.

[x] Στρατηγὸς,] Sic ex *MSS.* in *Editis* στρατιὰς δὲ ἑκάστης.

[y] Ἀπέστησαν.] Ita ex *MSS.* & *Theophilo Antiocheno* p. 162. *Edit. Oxon.* in *Editis* ἀπέστασαν.

[z] Ἀμεραφήλ,] Iterum nobis agendum est cum nominibus longis & barbaris. Primum ducum Assyriorum nomine μαραφάδ vocant Editores, mutilo & quidem depravato, ἀμαραψιδ *Big. Samb. Cas.* & meliora exemplaria Latina, unde fiet ἀμαραφήλ (prout *Amraseli* etiam in libris nonnullis Epiphanii me legisse memini) aut cum Cl. Bosio ἀμαραφήλ Φ. & Δ. conversis facili arte in Φ. & Λ. Nam אמרפל dicunt utraque natio Hebræorum, Græci ἀμαρφαλ, & ἀμαραφὲθ in Hom. Chrys. Tum Ellasari dominus appellatur ἀριὼχος apud *Big. Samb.* & *Cas.* ἀριόχος *Bas. Gen.* & Epiphan. Insequitur jam vox sesquipedalis קדרלעמר sive ut Ecclesia Græca modulatur χοδολογομός: hinc χοδολογομόρ in Edit. *Bas.* & *Gen.* & *MSS.* aliquot Epiph. Concinnius vero legunt *Big. Samb. Cas.* & vetustiora Epiph. χοδολλαμόρ, *Chodollamori*: uc nunc omittam χοδολλαομόρ prolixum Bosii. Iidem satis bene ultimum Principem nuncupant Θαδάλ nomine, *Thadalli* Latinis auribus, Hebræis תדעל: Græci viderant תרעל, quod est Θαργὰλ illorum literis; ab hisce Θαργάλ excepere *Bas.* & *Gen. Bern.* Ita ex quibusdam MSS. *Epiphanii* Ἀμαραφήλ malit Cl. *Bosius*. Μαραφάδ *Bas.* & *G.* Ἀμαραψιδ *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[a] Ἀριούχ,] Sic ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* Ἀριόχ.

[b] Χοδολλαμόρ,] Illud ferunt *MSS.* & vetustiora *Epiphanii*. in *aliis* & *Bas.* & *G.* Χοδολογομόρ.

[c] Θαδάλ.] Ita *MSS.* Θαργάλ *Bas.* & *G.* ex *Hebræis*.

[d] Ἀσφαλτῖτις] Al. Ἀσφαλτίτης. Videsis *Eustathium Antioch.* p. 59.

[e] Περὶ μὲν οὖν] Illud οὖν abest quibusdam *Codd.*

[f] Ἀπέθανον,] Perite autem interpretatus est hic Judæus Mosaicam phrasin Gen. c. 14. 10. יפלו שמה, *ibidem ceciderunt*. Dein οἱ δὲ λοιποὶ, *Hen.* Subnectit idem ille ad ἐληλυθὼς hæc verba ne vix perferenda, οὐκ ἀποθεν τῆς σοδομίτικῆς πόλεως οἰκῶν. *Bern.* Ἐπίσου *Hen.* ex *Bibliis S.*

[g] Ἀβεμμῶς δὲ ἀκούσαντος] Sic ex *MSS.* Ἀβεμμὼς δὲ ἀκούσαντος *Bas.* & *G.*

[h] Καὶ κατὰ] Τὸ δὲ delet *Big.*

[i] Ἡ ἑτέρα] Nam alter & primus fons Jordanis erat in lacu Phiala ut docuit in lib. de bell. *Rel.*

[k] Γενομένης] Ita ex *MSS.* uam γινομένης non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[l] Εἰς Ωβὰ] Sic rescribere fum ausus, vel εἰς χοβὰ. Editum erat εἰς σωβᾶ, scriptum tot manibus εἰς σωβὰ, vel in cod. *Cas.* εἰς σαὼβ. Inter enuntiandum profecto tralatus fuit sibilus præpositionis εἰς in vocem sequentem. Gen. c. 14. 15. ἕως χοβὰ, יער חובה. *Epiphanius* sine causa hanc urbem Damascenam penitus delevit, & reliquit duntaxat, *expulit eos usque ad terram Damascenorum*. Bern. Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ rescribendum. in plerisque *MSS.* & *Bas.* & *G.* Σωβᾶ litera σ præpositionis εἰς in vocem sequentem Ωβὰ traducta. εἰς Σαβὰ *Cas.* ἕως Χοβὰ vel Χοβὰλ. LXX.

[m] Ἀλλ᾽ ἡ προθυμία] Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς προθυμία in *Editis*.

verat. At quotquot hoſtium è manibus effugerunt, ſine gloria *domum* reverſi ſunt.

Abramum victorem epulis, elogiis, votiſque magnis excipit Melchiſedeces.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Aſſyriis, Lotumque cognatum ſuum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchiſedece. id vero nomen idem valet ac rex juſtus: & erat utique talis omnium conſenſu; ita ut propter hanc cauſam etiam Dei ſacerdos conſtitueretur. Solymam tamen Hieroſolymam poſtea vocarunt. Ille autem Melchiſedeces militibus Abrami juſta dedit hoſpitalia, iiſque omnia ad uſus vitæ neceſſarios abunde ſuppeditavit: ſimulque ipſum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hoſtes ſibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipſe ſibi retineret; homines tamen ſuæ ditionis, quos ſalvos eripuerat ab Aſſyriis, repoſcebat. Abramus vero dixit ſe nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad ſe rediturum, niſi quantum domeſticis ſuis ad victum ſufficeret: portionem tamen aliquam amicis ſuis commilitonibus dari æquum eſſe. Primus horum Eſcholes vocabatur, & *ſecundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Spolia decima ſacerdoti Dei donata.

Infinitam ipſi ſobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare geſtas donari par eſt. Cui ille, quorſum futura eſt mercedis retributio, cum deſint qui ſucceſſores eſſent? (adhuc enim erat ſine prole.) Tum Deus & filium illi naſciturum eſſe pollicitus eſt, & multam adeo ex eo forc ſobolem, ut cœli ſtellas numero eſſet æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipſe præceperat, ſacrificium obtulit. Erat autem ſacrificium hujuſmodi: juvencam *ſumens* trimulam, & capram trimulam & arietem ſimiliter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut juſſus fuerat, diſſecuit media, ſed aves non diſſecuit. Deinde priuſquam erigeretur ara, avibus cruoris deſiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, poſteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore gravia perpeſſos hoſtibus *tandem* ſuperiores evaſuros, devictiſque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Poſt cccc. annos ſervitutis Chananæa armis felicibus occupanda.

Sub ilice Ogygæ habitat ὁ περίοικος, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa

---

n Αὐτῶν] αὐτὸν *Sam.*

o Τές τε τ̃ Σοδομιτῶν] Sic *Hen.* & *Cedren.* τὰς τ̃ Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς Σοδομιτῶν *Baſ.* & G.

p Ενθα ὁ] Ενθα δ ὁ *Hen.*

q Ως ἀφ' ταυτῳ] Ita plerique *MSS.* ὡς ἀφ' ταύτῳ τῷ αἰτίαν. *Vat.* ὡς ἀφ' ταύτῳ αὐτῷ *Baſ.* & G. ὥστε. *Colc.*

r Σολυμα] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad ſuæ linguæ phraſim inflectendo, *Solyma* dixere.

s Ιεροσόλυμα] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Joſephus* & noſtri omnes arbitrantur, eſt *Hieruſalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compoſitum, quod abſurdum eſſe peregrinæ linguæ mixtura demonſtrat, ſed oppidum juxta Scythopolim quod uſque hodie appellatur *Salem*. Vide *Montacutium* contra *Selden.* p. 154. 155.

t Ὀὗτος ὁ Μελχισεδέκης] Videſis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62.

v Αὐτῷ ποιήσαντα] Αὐτὸ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν.

x Αὐτὰ δ̃ξασθαι] Αὐτὰ δ̃ξαζεῖν *Vat.* αὐτὸ δ̃ξαζεῖν *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* in *Editis* δ̃ξαζων.

y Εχώλης] Hebræi Græcique ἐχωλ in Geneſi; eadem lectio apud Joſephum Typis vulgatum: atqui MSS. prorſus omnium ἐχών. De ſecundo amico nobiliſſimi Abrami quid amplius nunc monere fas ſit, quam Joſephi ἔννεος convenire cum Hebraico Judæorum ענר pro quo Samaritæ legunt ענרם *Arram*, & LXVII. αὐτῶν. Epiphan. ſorte viderat in membranis Clariſſimi Caſſiodori ἔννεος ἄλλος, *Etner*, ſeu potius *Enner alius*. Comes tertius ſcribitur μαβρῆς in Editis, pro μαμβρῆς MSS. aut μαμρης, ממרי; ſed alterum probatius atque ἀτάκτως ſæpe. *Bern.* Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Baſ.* G. & LXX. Εχώλ. in *MSS.* Εχών.

z Εννεος,] Αὐταν in LXX. *Epiphanius* ſorte viderat in ſuis *MSS.* Εναρος ἄλλος. nam habet *Etner*, ſeu potius *Enner alius*.

a Μαμβρῆς.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαβρῆς.

b Σὲ ἐτὶ τοιαύτας] Illud σὲ ex *MSS.* deerat in *Editis*.

c Παῖδα αὐτῷ] Σὲ non paret in excuſis. Παῖδα *Baſ* Gen. *Epiphan. Hen.* tum harum Originum expilator Io. Zonaras: &, ni fallor, Divinus Moyſes, Gen. c. 15. v. 4. & 5. זרעך, interprete S. Paulo: imo Joſephus ipſe ſubjicit ſingulari Anaphora, ποιῶ ἐξ αὐτῆς γενεάν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb.* & *Caſ.* Bern. Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox ſubjicitur ποιῶ ἐξ αὐτῆς γενεάν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

d Γενήσ.αξ] Γενήτεαξ ſiquidem ſcribas cum *Gen.* ſive γενέσεαξ aliorum, ipſa ſententia nil quicquam variabit. *Bern.*

e Τελειάζσαι,] Δάμαλιν τελείαν *Big. Samb.* & *Caſ.* ſicut Eſaiæ c. 15. 5. Huc equidem τελειᾶ Joſephum ſemel & bis ſcripſiſſe volo. *Bern.* In *MSS.* τελειᾶ.

f Αὐτὰ τοῖς ἐκγόνοις] Αὐτῷ *Vat.*

g Τετρακόσια] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri inſequentis. *Bern.*

h Αβραμος] Λάρ. μὲ καθ' ἑκὰ τῷ τὸν ὠγύγιον. *Baſ.* & G. ſuis typis. Noſtra autem editio ſcriptorum fidem habet, Epiphanio & Comeſtore conſentientibus. Sed de hac tam nobili arbore alibi libenter diſputamus. *Bern.* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αβ. μὲ καθ' ἑκὰ τῷ τὸν Ωγύτλα. ſed Ωγίτη malit *Reineſius*. Vide *Euſeb.* de *Locis Hebr.* p. 317. & 430. *Edit. Benedict.* & *Fileſaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207.

i Δρῦν·

λεμένῳ [i] δρυῒ· ἔστι δὲ Χαναναίας τὸ χωρίον, [k] ὀλίγῳ πόρρω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δὲ ὅτι γυναικὶ μὴ κυήσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄρρενος δωρήσασθαι. ὁ δὲ Θεὸς εὐμενῶς αὐτὸν προσκελευομένῳ, τῶν τε ἄλλων ἁπάντων ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [l] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάρρα, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, [m] ἐπικλίνῃ μίαν τῶν Φερεσπαγιδῶν Ἀγαρῶ ὄνομα, [n] γένος ὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ Φερεσπαγὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἀγεννείας φευξομένης εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμῳ δὲ αὐτὴν ὡς αἰκίαν [o] παραδόντος τῇ Σάρρᾳ, ὁρασμὸν ἐπεβούλευσεν ἔχ ὑπομένουσα τὰς παλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ ἀφ' ὁδοῦ τῆς ἐρήμου παρῖσαν αὐτὴν ἄγγελος [p] θεῖος, κελεύων πρὸς τὰς δεσπότιδας ἐπανιέναι, βίᾳ γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ υἱῷ εἰς τιμὴν δέσποινα ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένῳ, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακούσασαν μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ, καὶ πρόσω χωρεῖν ἐλεγῷ ἀπολεῖσθαι. νοσήσαζαν δὲ αὐτῷ ὀπίσω [q] γενέσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [r] βασιλεύοντος. τούτοις πειθομένη, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' ὀλὺ Ἰσμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, ἀφ' τοῦ εἰσακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῆς ἱκεσίας.

ε'. Ἀβράμῳ μὲν οὖν, ἔκλον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς [s] ἔναλον δὲ αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [t] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [v] καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ἰσακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τοῦ Χαναναίων ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος [x] μέχρις Αἰγύπτου. προσέπεσε δὲ, βαλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [y] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τῇ περὶ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μὴ τὸ γεννηθῆναι. τοῦ αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ἰσμάηλος εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [z] ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἀβραμος μὲν, ὅτι τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [a] παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' [b] αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς [c] Ἰσμάηλος· οὗ καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδεκαέτους ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑνὶὰ ἦγεν.

ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil peperisset, à Deo supplex petiit, ut prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum ut bene speraret adhortante, quoad cætera omnia *magno* suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis carituru; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos susceptura. Et ancilla, cum gravida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam perventura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarræ in pœnam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim si Deo nollet obsequi & ulterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, & reversa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancilla Ægyptia ad torum admissa dominatur, pellitur, redit, suasu Angeli, Ismaëlo gravida.

Ismaëlus, Θεόκλυτος.

5. Jam vero Abramo, sextum & octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nascituru esse. jussit autem eum vocari Isaacum; præmuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum gesturi omnem Chananæam à Sidone usque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Causam vero nostræ circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, posteaquam ob hæc Deo gratias egisset, statim circumcisus est, & omnes qui cum eo erant, similiter & puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

Abramus an. 86. generat Ismaëlum. & an. 99. circumciditur cum familia sua. Genus Hebræum conservat σφετερισμὸν ἐκταιμίσεως.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occiduus terræ Sanctæ.

i Δρυῒ·] Τερέβινθον postea dictam Eusebio, Hieronymo & aliis. *Rel.*

k Οὐ πόρρω] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambræ* verum est, altera Abrami mansione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem seu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reines.* de Ling. Punic. p. 70. *Edit. Ultraject.* Huds. Josepho illud ὁ πόρρω nonnunquam notat spatium satis magnum. Chebron ei dicitur ὁ πόρρω Ιερουσαλύμων, & Masada ἐ πόρρω Ιερουσαλύμων, quæ tamen loca non minus 20 miliarium Romanorum intervallo Hierosolymis aberant. At ὀλὺς septem modo stadiis aberat Chebrone. *Rel.*

l Αὐτὸν] Αὐτῷ & mox ἠγμένῳ *Vat.* Huds. Dele αὐτὸν Cocc.

m Ἐπικλίνῃ] Ad oram *Cod. Hen.* hæc apposita est interpretatio, ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησιν.

n Γένος] Zonaras pariter αἰγυπτίαν τὸ γένος. Idem vero ante hæc pro ἐπικλίνῃ posuerat σωκαθίκλινε, atque ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησι manus obscura ad oram *Hen.* cod. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Basi. G.* & *Hen.*

o Παραδόντος] Scripta *Big. Samb.* & *Casi.* percelebrium virorum; quo etiam conducit phrasis nota ἐπιτιθέναι δίκην ἀπαχώρησιν apud historicos Græcorum. ἐπιτίθησι oblatum à Typographis *Basi.* & *Gen.* Bern. Ita ex *MSS.* in *Basi.* & *G.* παραδίδοντος τῇ Σ. ὁρασμὸν ἐπιτίθησι.

p Θεῖος,] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.*

q Γενέσθαι] Γενέσθ *Vat.*

r Βασιλεύοντος.] Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex consuetudine *Atticorum.* Bern.

s Ἔναλον] In *Hen.* & *Vat.* ἔνατον, contra canones Grammaticos. *Bern.*

t Ἀπήγγειλεν,] Ἐπήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *Bern.*

v Καὶ ἐκ Σάρρας] Deest καὶ in *Editis.* debetur *MSS. Bern.*

x Μέχρις Αἰγύπτου.] Sed non pertigerunt fines Cananææ ad Ægyptum. Rhinocolura ultimus fuit, aut Gazæ vicina regio, uti sacri scriptores loquuntur, terminus Cananææ; at inter Rhinocolura & Ægyptum solitudo satis magna interjacebat, quæ postea Augustamnica dicta est. Quia tamen ea ἐφημία (ita Josephus ipse appellat) erat, ferri potest si quis dicat inter Cananæam & Ægyptum nullam regionem (cultam videlicet aut habitatam, uti illæ erant) intercedere. *Rel.*

y Συμφυρόμενον,] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ἵν' ἓν τὸ γένος αὐτῶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιμιξίᾳ. in *Editis* autem absurde συμφερόμενον. *Bern.*

z Ἀπεσήμανεν] Ἀπεσήμανεν *Vat.*

a Παραυτίκα,] Illud magis Atticum. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα.

b Αὐτοῦ,] Αὐτῷ *Hen.*

c Ἰσμάηλος·] Ita *Basi.* & *G.* Ἰσμάηλος τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Ἀβραμος δὲ &c. *Hen.* Ἰσμάηλος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* Bern.

* *A Deo exauditum*,] *Quasi à Deo exauditus.* Ita libri nostri veteres ac novi, & præter hos *Epiphanius* Scholasticus, juxta alium sensum vocis Θεόκλυτος. Similiter Philoni, ἰσμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ: aut ex nostra interpretatione, ἀκοὴ ὁ κομίσας. Apud Zonaram tamen legitur θεόκλυτος, mendo Typothetæ: addit enim Monachus ille hanc causam nominis, ὡς δὲ θεοῦ τὴν ἱκεσίαν ἄδρωμεν ἀκούσαντος, καὶ παῖδα δόντος αὐτῷ. *Bern.* Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ισμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suida* θεόκλυτος, θεότιμος, à *Deo honoratus.*

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

Sodomitarum mores exsecrabiles. Gen. c. 11. & c. 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererent-

Mira Loti φιλοξενία.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἠμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταί, καὶ πρὸς [d] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γιγνομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, [e] καὶ πρὸς [f] ἀλλήλους ὁμιλίας [g] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ὅτι τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [h] καὶ τήν τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς [i] μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα δὲ Θεοῦ κελεύοντος περὶ τῶν [k] Σοδομιτῶν, Ἀβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους [l] ἐκαθίζετο ἐπὶ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ πρὸ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτὸ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ὑπανδυσάντων δὲ, ἄρτους τε πρωτοπλάσσειν [m] εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως ἐκέλευε, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐπόμισεν αὐτοῖς [n] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα ἐπυνθάνοντο, ποῦ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. ἐπιόντος δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ βρέφος αὐτῷ ἤδη μητέρα γεγυμνένῳ. τῆς δὲ γυναικὸς [o] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τῷ τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, οὐκέτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμφήνασαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [p] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [q] πεμφθεὶη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Ἀβραμος ἤλγησεν ὅτι τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε πρὸ καλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς [r] συναπολλύναι τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὸν ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Ἀβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λὼτος αὐτοὺς ὅτι ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [s] τῆς Ἀβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέρουσας, καὶ πρὸς Λώτῳ [t] καταχθέντας, ὅτι βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτεράπησαν. τοῦ δὲ Λώτου σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [v] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδοῦ τῆς

d Τὸ θεῖον] Τὸν θεὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.*

e Καὶ τοὺς] Lege καὶ εἰς τοὺς vel ἐπὶ, ut mox. *Cocc.*

f Ἀλλήλους] Ita *Baſ.* & *G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄλλους.

g Ἐκτρέπεσθαι.] Πρὸς ἄλλους *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius. Hen.* vero καὶ εἶναι μισόξενοι, καὶ τοὺς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι, & in Marg. ἐκτρέπεσθαι. Veruntamen *Baſ.* & *Gen.* quo rurſum modo ea excudi juſſimus, propter turpiſſimam ἀχημοσυνίαν iſtius nationis, quam graviſſime redarguit B. Paulus initio Epiſtolæ ſuæ ad Romanos. Facilior enim iſtius phraſis explicatio Sodomitis videtur minus convenire. Vix etiam conſiſtere poteſt meliorum membranorum πρὸς ἄλλους, quando in propinquo eſt μισόξενοι abſque tautologia. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare, detorquere:* quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀχημοσυνίαν.

h Καὶ τὴν] Ita *Vet Interpr.* nec aliter *Baſ.* & *G.* niſi quod καταστρέψασθαι habeant. infra in *Joſepho*, παρεγένοντο οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομίτων πόλιν. In *MSS.* καὶ τάς τε πόλεις αὐτῶν καταστρέψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19. 24. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον.

i Μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν] Hinc colligitur, ut ex aliis locis apud Joſephum, eum non credidiſſe Sodomam aquis lacus Aſphaltitis immerſam fuiſſe. Quod & veroſimilius. Lib. v. cap. 5. de Bello Jud. Σοδομῖτιν a lacu Aſphaltite diſtinguit. *Rel.*

k Σοδομιτῶν,] Σοδόμων *Vat.*

l Ἐκαθίζετο] Ita *Big.* & *Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκάθητο.

m Εὐθὺς] Illud εὐθὺς ex *MSS.*

n Ὑπὸ τῇ δρυῒ] Poſt paucula, ἔτι impreſſa. Et σάρρας, ne ambigeretur, pro γυναικὸς *Hen.* idemque ſtatim πῶς εἴη ſcripſit pro ποῖ ποτ' εἴη, ex Gen. 18. 9. LXXII. Interpretum: deinde ἦξεν. *Bern.* Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τῇ δρυῒ reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

o Ἐν τούτῳ] Sic *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.*

p Τοῦ Θεοῦ·] Articulum omittit *Hen.*

q Πεμφθείη] Μὴ ὁ εἷς *Baſ.* & *Gen.* ὁ εἷς, adhuc ſimplicius *Hen.* & in altero colo omnes iſti δύο ἦ. Articulos autem ſæpe omitti, moris fuit potius quam negligentiæ Atticæ. Plenius itaque *Big. Samb.* & *Caſ.* μὲν ὁ μὲν εἷς, & οἱ δύο ἦ membri ſequentis. *Bern.* Πεμφθείη μὲν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο ἦ *Vat.* πεμφθείη, καὶ ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο ἦ *Big. Samb.* & *Caſ.*

r Συναπολλύναι] Συναπολλύειν *Samb.* Mox τοῦ Θεοῦ ἦ, *Baſ.* & *Gen.* Bern.

s Τῆς Ἀβράμου] Ita ex *MSS.* in *Editis* τοῦ Ἀβρ.

t Καταχθέντας,] Καταχθέντας *Vat.*

v Ἐπ' αἰσχύνῃ] Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.*

τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ ὑ ἔχυσιν ἀκεραίως, τὰς θυγατέρας αὐτῦ ὑπὲρ ἐκείνων τ' ἐπιθυμίας αὐτῶν λέγοντ@ [x] παρέχειν· ἤδη ἔτως [y] ἠδέωησαν.

δ. Ο δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τὰς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθεῖεν τιὼ εἴσοδον τιὼ εἰς τιὼ οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν ὑ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λῶτ@ ὑ, ᾧ Θεὸς τιὼ μέλλυσαν τ' Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντ@, [z] ἀπηλλάσσετο, τιὼ τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰ [a] μνησῆρες ὑπερεφρόνησαν τ' ἐξόδυ, δόξαν ὑπικαλοιῦντες τοῖς ὑπὸ ᾧ Λώτυ λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλ@ εἰς τιὼ πόλιν, καὶ σὺ τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, [b] τιὼ γῆν ὁμοίᾳ [c] πυρώσῃ ἀφανίζων· ὡς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τ' Ιουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτυ γυνὴ, παρὰ τιὼ ἀναχώρησιν εἰς τιὼ πόλιν σωτηρίως ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονῆσα τὰ περὶ αὐτιὼ, ἀπηγορεύκῃτ@ ᾧ Θεῷ τῦτο ποιεῖν, εἰς ςήλιν ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἰσόρηκα δ' αὐτιὼ· ἔτι γὰ καὶ νῦν διαμένῃ. Διαφθγεὶς δὲ αὐτὸς μ' τ' θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καθαρὸν [g] περιεφέρη ὑπὸ ᾧ πυρός. Ζοὼρ ἔπι κ' νῦν λέγεται· καλῦσι γὰ ἔτως [h] Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, παλαιπώρως διῆγεν.

ε. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [i] γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζυσι, [k] περινοήσασαι λαθεῖν. ἐπίσαν δὲ τῦτο ὑπὲρ ᾧ [l] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τ' πρεσβυτέρας Μώαβ@· εἶπι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. [m] Αμμανον δ' ἡ νεωτέρα τίκτει· γένος γὰν ὑποσημαίνῃ τὸ ὄνομα. [n] καὶ τίκτῃ δ' αὐτῶν [o] ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθν@· Αμμανίτας δὲ [p] ὁ ἕτερ@. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λώτῳ μὲν πιαύτλω συμβῆ τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθ.

tur; dicente etiam, ſi temperare ſibi nequirent, filias ſe pro illis eorum libidini ſubjicere: neque ſic quieverunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitioſa ad iram commotus, ipſos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire fruſtra conarentur: Sodomitas vero univerſos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde diſceſſit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) aſſumptis: nam ſponſi *earum* deſpicatui habuere egreſſum, Loti monita ſtultitiæ figmenta eſſe dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combuſſit, terram *circa omnem* pari incendio devaſtans, quemadmodum mihi jam dictum eſt in hiſtoria Belli Judaïci. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiceret, clademque ejus paulo curioſius ſpectaret, Deo iſthæc facere prohibente, in ſtatuam ſalis converſa eſt. Eam ſiquidem vidi, nam & hodie uſque manet. Lotus autem cum filiabus evaſit, ad locum parvulum quendam appulſus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus deſertus & victus penuria laborans, vitam miſeram *aliquantiſper* egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combuſta & delecta. Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam ſalſam vertitur. Hanc Joſephus ipſe viderat.

Zoor, *modicum.*

5. Virgines autem, univerſum genus humanum exſtinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri poſſe. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Naſcuntur autem liberi, ex ſeniore quidem Moabus, ac ſi quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen ſignificat filium generis. Atque ex uno illorum prognati ſunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti inceſtus, ex opinione falſa.

Moabus, παρθένιος. Ammanus, ἐκγενής.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχυ· καὶ περὶ Ισμαήλυ ᾧ Αβραάμυ, καὶ τ' ἐκγόνων αὐτῦ Αράβων.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Iſmaëlo Abrami filio, ejuſque poſteris Arabibus.

Αβραμ@ δὲ μετώκησεν εἰς Γέραρα τ' [q] Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμεν@ σχήματι τιὼ Σάρραν· ὅμοια τοῖς περὶ ὑποκρινάμεν@ διὰ τ' φόβον. ἐδεδίει γὰ Αβιμέλεχον τ' βασιλέα [r] τ' ὑπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθεῖραι οἷός τε ἦν. ἔρρωτο δὲ τῆς ὑπιθυμίας ὑπὸ νόσυ χαλεπῆς, αὐτῷ [s] προσταττόμενος ἐκ Θεῦ. καὶ τ' ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνω-

Abramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæſtinæ, Sarram pro ſorore ſecum ducens: eadem, quæ antea, præ timore ſimulans. Metuebat enim Abimelechum, iſtius loci incolarum regem; qui & ipſe Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immiſſus. Et cum medici ſalutem ejus deſperarent, in ſomno per vi-

Forma Sarræ vel ſeneſcens Gerarorum principi damnoſa.

[x] Παρέχειν·] Ita *Big.* & *Caſ.* παρέξειν cæteri.

[y] Ἠδέωησαν.] Επείθησαν *Baſ. Gen.* & *Hen.* Fallere tamen, niſi credas verbum Rhetorum Græcorum ἠδέωησαν uſurpaſſe hoc in loco Joſephum; quod fatentur etiam *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius.* Pro τιὼ εἰκίαν mox *Hen.* τ' οἰκείας. *Bern.* Sic in *MSS.* in *Editis* ἐπειθήσαν.

[z] Απηλλάσσετο,] Απαλλάσσετ' *Vat.*

[a] Μνησῆρες] Μνησῆρες αὐτῶν *Hen.*

[b] Τιὼ γῆν] Hac ſerie vocum, συνεχῶς εἰς τιὼ πόλιν ἀναστρ. *Bern.* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ε τιὼ γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζ *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[c] Πυρώσῃ] Non aquis, uti Ant. 1. 3. de diluvio vocem ἀφανίζειν uſurpaverat ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ' ὑπομβρίας. Si credidiſſet hinc ortum lacum Aſphaltiten qui has urbes & regionem vicinam obtexerit, hic locus erat monendi illud: nec Joſephus id prætermiſiſſet. *Rel.*

[d] Η ᾧ Λώτυ γυνὴ,] Η ᾧ Λώτυ γυνὴ ᾗ τιὼ ἀναχ. *Big. Samb.*

[e] Μετέβαλεν.] Μετεβάλετο ſine cauſa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. *Bern.*

[f] Ισόρηκα] Ισόρηται *Big. Samb.* & *Vat.* Columnam eo tempore manſiſſe pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343. *Joſepho* tamen fidem adſtruit *Clemens* in Epiſt. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreſes l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *alique.* Videſis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epiſt. p. 56. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 193. & *Colomeſii* Obſervatt. Sacr. p. 111.

[g] Περιεφέρη] Si faverent *MSS.* mallem ἐφέλκεσθαι. qua voce utitur p. 13. v. 20. *Huds.* Notat Joſephus ſe ſtatuam illam vidiſſe, non ſe locutum eſſe alibi de illa, ut interpres Gelenius. *Rel.*

[h] Εβραῖοι] Addit οἱ *Hen.*

[i] Γένος ὑπολαβοῦσαι,] Ηφανῆσθ excuſi libri forma verbi circumflexi. *Bern.* Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat.

[k] Περιοήσασαι] Επινοήσασαι *Baſ. G.* & *Caſ.*

[l] Μὴ τὸ γένος] Sic ex *MSS.* μὴ γένος *Baſ* & G.

[m] Αμμανον] *Ben ammi* in ſacris literis appellatur. *Rel.*

[n] Καὶ τίκτῃ] Κάζῃ δ' αὐτῶν ὁ μ Editiones ambæ, & *Caſ.* τίκτῃ δ' αὐτῶν ἡ μ, *Big.* Ε τίκτῃ δ' αὐτῶν ὁ μ *Samb. Hen.* & *Epiphanius* Scholaſticus. Similiter in membro inſequente, ὁ ἕτερος *Baſ. Gen. Hen.* & *Epiphanius*, atqui ἡ ἑτέρα *Big. Samb.* & *Caſ.* propter ἡ πρεσβυτέρα & ἡ ϛ νεωτέρα, quæ librarii iſti legerant inter verba ſacra Gen. 19. 37, 38. Verum jam de patribus earum gentium loquitur Joſephus, non de aviabus. *Bern.* Ita omnes *MSS.* præter *Caſ.* qui (cum *Baſ.* & G.) habet κἄζῃ.

[o] Ο μ Μωαβίτας,] ἡ *Big.*

[p] Ο ἕτερος.] Rurſus *Big.* ἡ ἑτέρα.

[q] Παλαιστίνης,] *Al.* Παλαιστίνης.

[r] Τῶν ὑπιχωρίων·] Βασιλέα τ' χώρας *Hen.* quod facilius intellectu & vulgatius habuit. *Bern.*

[s] Προσταττόμενος] Παρακελευόμενος *Big.* Bern.

* *In arctum*] *Al.* circumſcriptum.

Gen. c. 20. viſum aliquod admonitus eſt, ne injuriam inferat hoſpitis uxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere cœpiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum jus hoſpitis, ut qui uxorem illi inviolatam conſervare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed conjugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de uxore ſolicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; juſſitque ipſum jam conjugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque ſub præſidio illius manentem ſine injuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo & mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciviſſet; ſed cum pro ſorore *eam* habuerim, nihil injuſti commiſi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; & ſive apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſive abire mallet, † deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum indigens ad ipſum ſe contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, ſe de cognatione mulieris nequaquam mentitum eſſe; ipſam enim fratris filiam eſſe: & abſque hac ſimulatione peregrinationem parum tutam exiſtimaſſe. Et in quantum ægritudinis *ejus* cauſa non omnino exſtiterit, ſed ſuæ ipſius ſaluti ſtuduerit, manſurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei conceſſit; mutuoque paciſcuntur ſine fraude vivere, juramento ſuper puteo quodam facto, qui Berſubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari poſſumus. Sic autem hactenus à loci iſtius incolis nominatur.

Maritus idem patruuſque Sarræ.

Pars regionis Geraſenſis Abramo ex pacto conceditur.

Gen. c. 21. Berſubæ, *Fœderis puteus.*

2. Cæterum non multo poſt Abramo etiam filius naſcitur ex Sarra, ſicut ei prædixerat Deus: quem Iſacum nominavit. hoc riſus ſignificatur. Nam quod Sarra * ſubriſerit, Deo ipſam parituram eſſe dicente, cum grandis natu prolem non exſpectaret, ita filium appellabat. nam ipſa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Iſtius autem ætatis utriuſque anno ultimo naſcitur puer; quem die ſtatim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis obſervant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Iſmaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate eſt circumciſus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Naſcitur Iſacus, riſus ille & gaudium utriuſque ſenum.

Iſ| præputium ponit an. patris c. matris xc. ſuæque vitæ ſub oclidium.

XIII. *Iſmaëli ac Iſaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo ſtatim die.*

3. Sarra Iſmaëlum, ex famula ejus Agara na-

κότων, ὑπονώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τῷ ξένῳ γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον ἀφαιρεῖς, φράζει τοῖς τῆς φίλοις· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτῃ ἐπαγάγοι τὸν νόσον ὑπὲρ σκιδικίας ξ ξένῳ, φυλάσσων ἀνύβριστον [c] αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ἔσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν [v] αὐτὸν [x] ἡμένῃ τὸ λοιπὸν, ἀδεῆς ἐκείνῳ περὶ τῆς γυναῖκα γινομένῳ. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τ Αβραμον, συμβαλλομένων τ φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τ γυναικὸς αὐτὸν, ὡς [y] πεισομένης τι τ αἰσχρῶν, σκέλλοτε δεδιέναι· θεὸν γὰρ αὐτ κήδεσθαι, καὶ χ τῆς συμμαχίαν τῆς ἐκείνῳ μεμενηκυίαν ἀνύβριστον νομίζεσθ. ξ ἦ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ ξ τῆς γυναικὸς σωειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τῆς ἀρχῆς, εἰ γαμετὴν ἴσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [z] ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει. [a] ᾠδικαλεῖτό τε πρᾴως ἔχων πρὸς αὐτὸν, καὶ τ Θεὸν ἡμένῃ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν [b] βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπέναι τε προαιρούμενον πέμψης, καὶ παντῶν ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίξοιτο. [c] ταῦτ' εἰπόντος, Αβραμος ἅτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς [d] ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίκα τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ὑπόθεσιν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [e] ὑπὸ τὸ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτὸς περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [f] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Αβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [g] διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, χ [h] συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος φρέατος πιόμενοι τ ὅρκον, ὃ [i] Βηρσουβαὶ καλοῦσιν· [k] ὅρκιον γὰρ φρέαρ λέγοιτο ἄν. ἔτω δ' ἔτι χ νῦν ὑπὸ τ ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δ' Αβράμῳ μετ' ὀλίγον χ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τ Θεοῦ [l] προείρητο· ὃν Ισακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. Διὰ μέντοι τὸ τῷ Σάρραν μειδιάσαι, τίχεσθαι φήσαντος αὐτῷ ξ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετὸν πρεσβυτέραν ὖσαν, τ υἱὸν ἔτως ἐκάλεσεν. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δ' Αβραμος. τίκτεται δ' παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν ὀγδοῦς [m] μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. καίξ ἐκείνης μ τοσαύτας [n] ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Αραβες δ' μ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ισμαηλος γὰρ [o] ὁ κτίσης αὐτῶν ξ ἔθνους, [p] Αβράμῳ γινόμενος ἐκ τ παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ ἅ τ πάντα λόγον ἐκθήσομαι μ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γυνηθεῖσα τ Ισμαήλου ἐκ τ δούλης αὐτῆς Αγάρ-

[t] Αὐτῷ] Αὐτῇ *Vat.*

[v] Αὐτὸν] Εαυτῷ *Vat.*

[x] Εὐμενῆ τὸ λοιπὸν,] In *Editis* interpunctione alia, *Εὐμενῆ*, τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐκείνῳ περὶ &c.

[y] Πεισομένης] Πησομένης *Baſ.* & *Caſ.* quod Grammatiſtæ, ſicut puto, libenter admittent. *Bern.*

[z] Αγόμενος] Ita *Samb.* & *Caſ.* *ἀγόμενος σὺν οὐκ ἠδίκει Vat.* *ἀγόμενος οὐκ ἀδικεῖν Big.* *ἀγόμενον οὐκ ἀδικεῖν Baſ.* & *G.*

[a] Παρακαλεῖ] Sic ex *MSS.* ᾠδικαλεῖτο ὑ in *Editis.*

[b] Βουλομένῳ] Βουλόμενον ad cod. *Samb.* manus nova. *Bern.*

[c] Ταῦτ' εἰπόντος,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* *τοῦτ' εἰπόντος Baſ.* & *G.*

[d] Ενψεῖσθαι] Ψεύδεσθαι *Samb.* Bern.

[e] Επὶ τὸ μηδὲν] Επὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod eſt *ἀτλικώτερον.* *Bern.* Forte *ἐπ' αὐτῷ. Cocc.* Επὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod *Ατλικώτερον* eſſe exiſtimat *Bernardus.*

[f] Καὶ παρ' αὐτῷ μένειν.] Καὶ omittunt tres *MSS.*

[g] Διανέμεται] Ibidem *Hen.* *τῷ τε χώραν* pro *γῆν. Bern.* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* *νέμεται*) *Baſ.* & *G.*

[h] Συντίθενται] Συνέθεντο *Samb.* *συνθήκας ποιοῦνται Hen.* Illi mox *ποιεῖσθαι τὸν ὅρκον.* Puto Joſephum ſcripſiſſe juxta *Cod. Caſ.* *συντίθεται* — *ποιοῦνται*, pro nitore ſolito. *Big. Baſ.* & *Gen.* heic *ποιοῦνται*, illic etiam peculiariter *συντίθεται*. *Epiphanius* denique *conſtituerunt*que *inter ſe* — *facientes.* Bern. Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* *συντίθεται* — *ποιοῦνται Baſ.* & *G.* ſed *Bernardus* vult *Joſephum* ſcripſiſſe juxta *Cod. Caſ.* *συντίθεται* — *ποιοῦνται*, pro nitore ſolito.

[i] Βηρσουβαὶ] Βηρσουβαὶ *Baſ.* & *Gen.* *βηρσαβεὲ*, Ipſe auctor hujus Archæol. l. 8. c. 7. *βηρσαναὶ Samb.* & *Caſ.* *βησσαὲ Big.* ut errare potuerunt ſcribæ vix *ἀβαύβαιοι* in nomine peregrino. Βηρσαβαὶ aut *βηρσαβεὲ* Philoni, Euſebio, Hieronymoque in Lexicis. באר שבע literis Moyſis & Prophetarum. Scripſit forte Mattathiades *βηρσαβεὲ*, שבוערה aut באר שבוע Comeſtor, *Berſabee.* Epiphanius Latine reddit de Joſepho *Vireſabe* q. *βειλσαβη Bern.* Βηρσούβαι in *Editis.* Βηρσαναὶ *Samb.* Βησσαὲ *Big.* Βησσαὲ *Vat.* Βηρσαβαὶ aut Βηρσαβεὲ *Philoni, Euſebio, aliiſque.* In *Vet. Interpr.* pro Βιελσάβη *Viriſabe*, alibi *Joſepho* Βηρσουβεί.

[k] Ορκιον] Ορκια ὄ *φρέαρ Big. Samb.* & *Hen.* & poſt LXXII. Interpr. Euſebius, ac Hieronymus. Epiphanius *fœdus putei.* Verum Joſephus reliquerat *ὅρκιον ὄ φρέαρ. Bern.* Ita *Baſ.* & *G.* probante *Bernardo.* *ὅρκια* in *MSS. Euſeb. Hieronym.* & LXX.

[l] Προείρητο·] Sic ex *MSS.* (ita & correxerat *Coccejus*) in Editis *προεῖπεν*).

[m] Μετ' ὀγδοῦν] Non debet verti *poſt octavum diem*, ſed die octavo. Nec enim Judæi ſolent circumcidere niſi octavo die: & ipſe Joſephus antea notavit capite undecimo *τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ* die octavo poſt nativitatem id fieri conſueviſſe. Valet ergo idem in uſu loquendi *μ ἡμέρας ἀπὸ* & *τῇ ὀγδόῃ*. Id illuſtrat verba Chriſti modo *die tertio* modo *poſt tres dies* ſe ex mortuis reſurrecturum dicentis. *Rel.*

[n] Ημέρας] Vocabulum *ἡμέρας* præterierant operæ *Germanicæ*: ſed librarii Græci Latinique non illud negligunt. *Bern.* Vocem *ἡμέρας* (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* reſtituimus.

[o] Ο κτίσης] More majorum *παροξύνουσι Baſ. G.* & *MSS.* *κτῖσης* reperitur apud noviſſima *Lexica.* Bern.

[p] Αβράμῳ] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Αβράμω in *Editis.*

† *Deducendum eſſe curare*] Nimis intricate vertit *Hudſon*, quod ita melius potuerant, *collaturum ſeſe, quod ad facilem faceret abitum, & cuncta illa, quorum* &c. Confer Suetonium in Nerone Cap. 30. *Haverc.*

* *Subriſerit,*] Vide Cl. Fabricii Cod. Apocr. V. T. p. 366.

Ἀγάμης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπεσθαι τῆς ὡς περὶ ἴδιον [q] υἱὸν οὐσίας. ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ τῆς τῆς ἡγεμονίας διαδοχῆ. πεισθεὶς δὲ [r] αὐτὴ τὸν Ισακον οὐκ ἠξίου συναπεσταλθαι [s] τούτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t] αὐτὸν δυνάμενον, ὃ πατρὸς [v] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπεμψεν οὖν τὸν Αβραμον εἰς ἀποικίαν σὺν μητρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀπορούμενος τοῖς αὐτοῦ γνώμαις οἷς ἡ Σάρρα ἐπαιδαγώγει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων συμπέμψαι. ὕστερον δέ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἤρεσκε τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας πεφυτευομένοις, πεισθεὶς παρέδωκε τὸν Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μήπω δὲ αὐτὸς χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένῳ [x] σκέλλοντι ἀπέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένῳ. ὡς δὲ ἀπῆσαν [y] ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, σὺν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ παυίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρόντος τοῦ ψυχοῦ ἀφῇ, πρόῃ πορρωτέρω. σωτυχὼν δὲ αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγοῦ τε φράζει πεφυκυίας, καὶ κελεύει πεφυσεῖν τῆς ἀναπεφῆς [z] παιδὸς· μεγάλα γὰρ αὐτοῦ ἀγαθὰ μένειν [a] ἐκ τοῦ Ισμάηλου σωτηρίας. ἡ δὲ ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, διὰ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς παλαιπωρίας.

tum, primum diligebat; pari eum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. allabatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, cumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrocissimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ultrius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit.

Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.

δ. Ανδρωθέντα δὴ τῷ παιδὶ γυναῖκα ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δὲ [b] αὐτῇ καὶ ὁ ἐκγαῖος· ἐξ ὧν παῖδες Ισμάηλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· [c] Ναβαιώθης,

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt

Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.

[q] Υἱὸν οὐσίας.] Vocem ὡς inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt *ceteri.*

[r] Αὐτῇ] Αὐτὴ *Samb.*

[s] Τούτῳ τὸν] Τοῦτον τὸν *Vat.*

[t] Αὐτὸν] Ita *Bas. G. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Αὐτοῖς] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δι' ἑαυτοῦ.

[x] Εκέλλοντι] Εκέλλοντι *Vat.*

[y] Επιλέλοιπε] *Hen.* ἐπιλελοίπει ὡς ἀναγκαῖα αὐτοὺς *Bern.*.

[z] Παιδὸς] Ita in plerisque *MSS.* παιδὸς; *Hen. Bas.* & G.

[a] Εκ τοῦ Ισμαήλου] Εκ τοῦ αὐτοῦ *Hen.* ἐκ τοῦ παιδὸς *Vet. Interpr.*

[b] Αὐτῇ τὸ ἐγχαῖον·] Mox πάντες suppressit Epiphanii stulta cautio, parque Henneb. *Bern.* Αὐτὴ *Samb.*

[c] Ναβαιώθης,] Veruntamen de Ismaelitis, quos literæ vulgares *Saracenos*, vulgares tamen sacræque à grandi matre *Hagaræos* & *Agræos* nuncupant, bene lateque mereri, si valde discuperem, jam modo paginæ minus conceditur. Necessarium tamen esse duxi atque utile, ut viri eruditi uno conspectu intelligerent, quantum aut prava Scribarum industria aut nulla, qui Græce Latineve Josephum, quique Moysen hisce dialectis aliisque descripserint, passi demum fuerint antiquissimarum totius orbis invictarumque tribuum proceres. Primo autem horum Principum adhuc dum manet in Jemana, prospera Arabum regione, nomen priscum نابت aut نبت aut نبيت & نبات, unde arripuit Stephanus suum ναβάτης, (hæc enim sonorum discrimina perlevia habent Philologi Arabici) quod rite interpretaberis ἔριος ἰσμαήλου. Quin minus adeo bene Philo, Hieronymus, aliique Critici sacri *Prophetiam* ea voce significari contendunt. Ab hoc patriarcha tribum veterem deduci titulo ذات النبات tum pagum insigniri video prope Meccam: & inter Eudæmones Amrum Ebn Malec, Mohammedem Ebn Said, aliosque plures gentilibus nominibus venisse ابن نبات & النباتي. Hunc hominem vocat Moyses Gen. c. 25. נבית scriptura Judæorum; atque plenius in textu versioneque Samaritanis, & paraphrasi Onceloso, nec non ex consensu Masore, tharum tam ad Gen. c. 36. quam 1, Par. c. 1. imo Esaiæ vatis c. 60. 7. נביות. Ad hæc Samaritæ, qui Arabice legem transtulere نباوت: quippe quatuor exemplaria Bibl. Samaritarum, & inter illa pervetus codex doctissimi Huntingdoni præferunt נבאות, vice notioris נביות. Arabs Waltonianus ونبيون Judæi Mauritii observantius نبايوث: LXXII. Doctores in Lege & Prophetis ναβαιώθ, tribus aut quatuor syllabis. Josephus tandem ναβαιώθης inflectit, quod Epiphan. ut amat, repressit in *Nabæoth*. Euseb. etiam in Lexidio, ναβαιώθ, χώρα ἐν ἀραβίᾳ. vide c. 60. Quinetiam Geographus Byzantius diserte illum principem describit, ubi ait ναβαιῶται, ἔθνος τῶν ὀδομιτῶν ἀφέσει, ἀπὸ ναβαίου τινός. Arabum istorum felicium aliquis dixerit, من النبات: quoniam النباط seu *Nabathæi* Græcis scriptoribus Latinisque, in Eremo spatiari noscuntur, quam hinc Cœle-Syri Judæique, illinc Chaldæi excludunt. Ναβαταῖος δέ ἐστιν ἀραβίσει, ait Stephanus Orientalium quidem originum sedulus sectator, ὁ οὐκ ἀποικίας ἡμιμαγος: quod tantum abest a nugis Græculis, ut calumniatur insulsus ille Judæus, qui misera commentaria tanto Geographo nuperrime subjecit, nihil adeo certius occurrit notiusque Ismaelitarum Doctoribus, quam نبيذ spurium filiolum & expositum denotare, sive الصبي تلقيه امه في طريق, in Oceano Arabismi; sed نبيت aut etiam alia litera πνθμενικῇ نبيط, & نابطة, ignobilem prolem vilisque conditionis, خبيث & خسيس vel ex adagio significant. Quamvis autem amplissime pervagatum sit hoc nomen, per Arabiam Desertam & Saxeam, per Divitem alteram atque demum supra montes Chaldæorum; haud imperite tamen in Arabia pene insula cum Stephano sedem primam ναβαιώθ sive ναβάτη quæritabis. Multa hanc opinionem juvant. Jemana ortus fuit prænobilis vir ابو حي, decus *Bani Nabat*, eadem Ebn Said *Nabatenus*, aliique multi: deinde نبط & نبيط, unde *Nabathæa* in Geographicis Græcorum & nostrorum hominum, ultima litera discrepat, sensu licet *pullulandi* cum nomine primi Ismaelitæ satis conveniat. Postremo Grammatici Geographi Arabum in Chaldæa terra statuunt *Nabathenos* cum suis ritibus ac Philosophia, *Vasithum* inter & *Basram*: haud quidem cis Euphratem ad Erythræum pelagus hanc gentem exporrigunt per deserta petrasque Arabum; quod tamen fecere Eratosthenes perantiquus & doctissimus Philologus, Artemidorus, Dionysius, Josephus Mattathiæ, Plinius, Ptolemæus, alii. Ad Bosram etiam Idumæam quod puto, non Chaldaicam reperiri asserit populum نباتن Grande Arabum Lexicon. Certissimum autem est scriptores veteres, maxime Poetarum nationem, *Nabathæam* ad Arabiam totam tendere, sicut meliores vates in S. Bibliis *Cedarenorum* pandunt appellationem. Esaias idcirco c. 60. tam נביות quam קדר ita diduxit, pariterque Jonathan interpres substituit *Oves Arabicas* pro צאן קדר. Istæ autem de maximo Ismaelitarum dictavi, quæ in his angustiis forte potui; subjiciam porro S. Hieronymi verba in Traditionibus Hebr. *Duodecim filii*, inquit ille ex Josepho, *nascuntur Ismaeli, è quibus primogenitus fuit Nabaioth: à quo omnis regio ab Euphrate usque ad mare Rubrum, Nabatena usque hodie dicitur: quæ pars Arabiæ est. Nam & familiæ eorum oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus eorum hac appellatione celebrantur* (quid expectatis disertius?) *ab unoquoque ex his*; Cedar *in Deserto*, & Duma *alia regio*, & Theman *ad austrum*, & Cedma *ad orientalem plagam dicitur* Paria habet Sophista Gazæus, qui non pauca delibavit ex Josephi Archaologiis ad Octateuchum: *Ismaelitæ, qui Agareni & Saraceni, occuparunt universam solitudinem, qua se extendit ab Assyria versus orientem solem* (rectius *ab illo*) *usque ad mare Rubrum, & regionem quæ Abatene* (l. *Nabatene*) *vocatur, & ad præjacentem solitudinem usque in Ægyptum.* Quoniam vero Strabo adnotavit in pulcherrimo suo opere *Agricolas* præsertim vocari qui Syriæ Damascenæ ac Judææ ab oriente obsident, scias interim, tam انباط quam نبايين ejus vitæ homines, seu فلاح denotare.

Princeps secundus nomen suum κάδαρ recte servavit apud

ſunt filii duodecim univerſi; Nabajothes, Cedar, [d] Abdeel, [e] Maſpmas, [f] Idumas, [g] Ma-

Joſephum, ex Hebraico קדר ſive patrio قادر. Ab eximia enim ſui virtute ac potentia, quam vir Dei etiam vocat כביר קדר, nomen ille nactus erat: non vero, quod aſſeruerunt Philo, Origenes ad Pſalmos, S. Hieronymus, aliique Theologi, tam Judæi quam Chriſtiani, ἀπὸ σκοτάσεως. قادر inſuper ſcribunt uterque Arabs in Archivis Illuſtriſſimi Laudi: قدر Judæi Africani, قيدلر Arabs Waltonianus, Syrus haud ſemel קדר. Vitio autem vetere ac perpetuo Samaritarum Hebraici codices reponunt קרר, & illorum paraphraſtes Arabicus قذن, pro celebratiſſimo vocabulo קדר. *Cedræorum* etenim propter juga Beatæ Arabiæ meminit, ubi loci *Rethenos* conſtituit, Cl. Ptolemæus, ipſa anima Geographiæ; Stephanus *Cedroſorum* in Deſerta Arabiarum, *Cedarenorum* ibidem alii: dein inter primos Moſtarabes قيدر Phylarchum recenſent, ſcriptores patrii. Audite Philonem, ἴσι ἡ κηδὰρ, χώρα ἀοράτων, lego ἀραβίας, aut clarius S. Hieronymum, *Eſt autem* Cedar *regio in eremo Saracenorum, à filio Iſmaelis* Cedar *ita cognominata.* Veruntamen idem plane cecinerat à tot ſeculis nobiliſſimus Propheta Eſaias c. 42. 11. ישאו מדבר, ἀφορήσωσιν ἔρημοι; ibi Jonathan חצרים תשב קדר interpretatur, ut ſolet, perite, יתבין מדבר ערבאי *Arabiæ ſitientis incolas.* Hieronymus vero Rabbinis ſubmonentibus, *levet deſertum, in domibus* (rem miram) *habitabit Cedar.* Pro ſolita ſua facundia etiam Ieremias c. 2. 10 in caurum & vulturnum dimittit ingratos Judæos hiſce verbis, ἔλθετε εἰς νήσους κιτιαίων, καὶ εἰς κηδὰρ διορᾶτε. Et planiſſime omnium Ezechiel is inter Majores vates c. 27. ערב וכל נשיאי קדר, ἡ ἀραβία, πάντες οἱ ἄρχοντες κηδάρ. Jonathan Targumiſta illo Commate, ערב וכל דברי נבט. Id propter ἰσοσμαηνοὶ *Arabes*, *Nabatæi*, atque *Cedareni.* Adde hiſce Catenam Græcorum Patrum, χώρα ἡ κηδὰρ σαρακηνῶν, ἄρχουσα τῆς ἐρήμου; & præ cæteris Theodoretum ad Jer. c. 49. חצור, ἤτοι αὐλαὶ καλεῖ πᾶσαν τὴν τῶν σαρακηνῶν σύσασιν· ἐπειδὴ νομάδες εἰσὶν οἱ σκηνὰς καθιεῖσαι. Iſque alibi ſuarum ἐξηγήσεων perſpicue & aſſeveranter enarrat de hoc ſecundo principe, ὁ κηδὰρ δὲ ὑὸς ἐστὶ ἰσμαηλίτης· οἱ δὲ τοῦτο λέγοντες ἐκ πορρῶ τῆς βαβυλῶνος μέχρι τῶν ἐσχάτων ἐκτείνουσι.) Tum itaque prope Themam cis montes Chaldæos caſtra poſuerant, quos *Martinos* quidem appellat Ptolemæus: quin etiam hos infeſtatores Babyloniæ, *Scenitas* quam proprie dici dudum obſervavit Plinius, veteris eruditionis apotheca: atque inſuper Gorionides ille Joſephus אהלי קדר in Hymnis Divinis *Arabum ſcenas* indicare aperte dixerat, teſte Abeneſdra.

Archontem autem tertium LXXII. Alexandrini & utrique Arabes Magni Laudi ſuaviori hypertne appellant ابديل & ἀβδεήλ, aut mendo perfrequenti ναβδεήλ: & Ambroſius exinde *Nabdeel.* Simili modo Joſephi ſupellex tota, ἀεδεήλ, & *Abdeelus* ſervat, tanquam ex Hebræo אבראל. Philo etiam ne parcus videretur, duplicem formam interpretando ſuggerit, ſicut Hieronymus docet ad *Nabdeel*, puta *ſerviens Deo* & *urſus Dei*, quæ ſunt עבראל & עבריאל, aut tritum Arabibus nomen عبدالله: atque rurſus דבאל. Atat ὁ νομοθέτης reliquerat ſuo volumine ארבאל, ut Judæi Samaritæque ex tot monumentis Legis priſcæ facile nobis perſuadent: neque mirabuntur adhuc, quicunque libros orientales verſent, ארבל ſcribi nonnunquam, א altera extrita, in Pentateucho Samaritico; aut verſionibus Arabicis Samaritarum, tum Judæorum & Græcorum, pro plenario ادبال, legi toties ادبل & ادبل, qua forma valde ſibi placent gens Arabum.

Dein ducis Mabſami gratum eſt nomen & odoriferæ regionis domino conveniens; cujus etiam ſoror paris ſuavitatis vocabulo בשמת inſigniebatur, Gen. c. 36. 3. מבשם quidem & מבשם accepimus à Scribis Samariticis, atque à Judæis Mixobarbaris: tenuius vero hoc enunciant Judæi cæteri de ſacro Moyſis volumine, מבשם, & ab his Antiocheni Chriſtiani haud ſemel מבסם, pariterque Arabes Waltonianus & Laudinus مبسم & مبسام: & Hieronymus à Judæis *Mabſam.* Semel lego μαῆσαν in MS. Alexandrino, quod vocant. In codicibus reliquis tralationis Græcanicæ μασσὰμ, præter Cottonianum μασσὰ, quocum Ambroſius facit inter Latinos. Inde Joſephi editio utraque obtinuit μάσαμος, ubi *Big.* & *Samb.* μασαμᾶς; Epiphanii denique excuſa pleraque *Mabſamus*, ſcripta varie referunt *Marſamus*; & *Maxamus*, Schotani inſuper conjectura probabilis μάψαν: vel Joſephus potius ſcripſit olim μάμσαν ſeu μασαμᾶς; vel tu eliges ex tot vocabulis, quod ore Græco forte dignius exiſtimaveris. Neque omittendum alium eſſe ordinem Joſephi, quam Moyſes præſcripſerat in hoc ſtemmate: apud hunc reperis à tertio principe *Mabſam*, *Maſma*, *Duma*, & *Maſſa*: apud Joſephum in impreſſis, ἰδουμᾶς, μάσαμος, μαίμασος, μάσμας, atqui in membranis *Big.* & *Samb.* μασαμᾶς, ἰδουμᾶς, μάσμαν, μάσμης. Tum etiam ſcripta Epiphanii ea nomina diſponunt hunc in modum, *Marſamus*, *Maſmaſus*, *Idumas*, *Maſmiſus*, ſed & ejuſdem Scholaſtici τὰ ὑπωθέντα, *Mabſamus*, *Maſmaus*, *Dumaus*, *Maſaus*. Cl. Boſius legendum monet, μασαμᾶς, ἰδουμᾶς, μάψαμος, μασᾶς: cui ſententiæ proxime accedo, reddito tamen ſecundum Epiphanium ordine ſacro, μασαμᾶς, μάσμας, ἰδουμᾶς, μάσαν, atque pergendo, χόδαδος, θέμανος, ἰέτηρος, νάβαιος, (ubi *Big. Samb.* & *Caſ.* ναραῖος,) καδμᾶς, pro Typographorum oſcitantium κάλμαος, aut κάδμαος Scribarum.

Mibſamam ſequitur, ſimillimo typo nominis משמע aut inter Samaritarum Philologos *Maſhmah*, مشمع. In opere polyglotto Waltoni Arabs ad Geneſin مشماع expreſſit, & Chronicorum initio mollius مسمع, Erpenianus Arabs مشمع, & Laudini ambo مسماع: viri Eccleſiaſtici μασμὰ, poſt LXXII. Judæos, ſed Complutenſes μασμάν, Ambroſius *Maſmam.* Joſephus demum, cujus verba nunc impendio ſectamur, μάσμαος vertit ex Hebræo, ſi Scribarum veterum fides apud nos valeat, ut *Big.* & *Samb.* atque ex Latinis membranis *Voſſ.* 1. *Mert.* & *Vig.* ſed μάμμαος vox inutilis ex *Baſil.* prodiit. Digne autem accedit ad literam Moyſis *Maſmaus* recentium Typothetarum, niſi ipſi id nominis ab Hieronymi *Maſma* forte derivaverint. At vero quod multum præſtat litibus iſtis librariis, quintum Iſmaelitam patria nomenclatura vocatum fuiſſe ajo ما السما, quo nihil beatius ſane contingit in Arabum climate. Hunc titulum poſtea vendicabant ſibi complures Reguli Arabiæ Petrææ: &, ne deſit huic opinioni fides ac firmitas, in S. Lege memorat ſummus Moyſes مالذهب, inter principes Idumæos ad Gen. c. 36. Cæterum aut jam dicta faciunt ſatis, aut dux iſte همبسع appellitari poterat ſua in tribu. Profeſſores literaturæ Aſiaticæ norunt quid velim, alii vix intelligerent, ſi verbis pluribus dicerem.

De proximo Phylarcho monere æquum tam à Moyſe quam Eſaia דומה ſcribi ſyllabis duabus, دومه etiam cantari adhuc in conventiculis Samaritarum; *Duma* reddidiſſe Hieronymum à labiis Doctorum Hieroſolymitanorum; δουμὰ forte LXXII. Alexandrinos, ſed & Aquilam Ponticum; Arabes tamen Syroſque دوما Eſ. c. 21. præter Mauritanorum دومه. Nihilominus Joſephus contra tam ſpiſſam fidem, cum obſcure ſcribi in membranis ſuis Hebraicis viderat ודומה Gen. c. 25. literam conjunctivam adeo contraxit in Jod; quod in optimis libris millies contingere nimia cura comprobarunt Maſorethæ. Exinde *Big.* & *Samb.* ἰδουμᾶς, atque ἰδουμᾶς ambæ editiones, tum Epiphanio paraphraſtæ *Idumas* aut *Ydumas.* Cum Joſepho paria pecearunt Annalium S. LXXII. aut ſane pauciores Interpretes Græci, & in Geneſi S. Ambroſius, ubi *Iduma* legerat. Nam Paralipom. principio, ubi idem regulus cum ſuis fratribus deſcribitur, cuncta plane Græcorum exemplaria habent ἰδουμὰ, velut ab authentico ירומה. ἰδουμὰ etiam in libris Moyſis ponunt Biblia Complutenſia, MS. Carolinum, & venerandus codex D. Cottoni viri docti & perilluſtris. Adde his apud Eſaiam vice משא דומה, Græcam Eccleſiam legiſſe omni ſeculo ὄρασις τῆς ἰδουμαίας, i. e. *Viſio Idumææ* ex vetere verſione Romana: ſive ut Arabum Chriſtiani loquuntur, النبوة في ادوم, Ubi Aquila & poſt illum Hieronymus correxerunt, *Onus Duma*, quod *ſilentium* ſignificare aut *ſimilitudinem* adnotat Rector Bethleemiticus. Verum non deferam facilis τὰς γραμματεῖς τῶν ἰουδαίων; novi etenim δούμαθα apud Geographos Græcos, præcipue Glaucum in originibus Arabicis, & inſtauratorem Orbis Ptolemæum, necnon دومة الجندل *Daumatoljandal* apud Arabicos in Eremo iſtius climatis ad gradum LXXV. longi orbis, & pene XXX. lati, ob vetuſtatem oppidi celebrari: veruntamen *Idumæos* à parente *Ruſo* nomen ſuum traxiſſe, non ita ab hoc principe. Ptolemæus quidem, dum ampliat Græco more Arabiæ εὐδαιμονίαν, *Dumatham* collocat, ubi fecerit maxima lux horas pene XIV. inter celebriores Divitis Arabiæ, parte altera ſuorum γειτνιαζόντων; Calcoſendius tamen & plerique Arabum, qui ſuam Peninſulam fortunatam intimius noverint, دومة الجندل in extremo Deſertæ Arabiæ conſtituunt, qua Chaldææ committit, intervallo hebdomadali à Damaſco, & ipſius duplo à Medina: &, quod maxime opinionem noſtram adſtruit de duce *Tema*, idem polyhiſtor refert دومة الجندل fuiſſe قاعدة primariam ſedem regum *Temæorum.*

Iſmaëlitarum ſeptimus, משא ſcribitur ש plena aſperaque in membranis Hebr. Cuthæorum, pariterque مشا in paraphraſi horum Arabica, itidemque in ἐκδόσει Erpeniana. مسا & מסא Arabs Syruſque Waltoni, tum in Moyſe, tum extra eum. *Maſſa* משא lectio eſt Judæorum, μασσῆ Græcorum omnium & Antiſtitis Mediolanenſis, niſi quod Cottonianum exemplar & Euſebii Lexicon μασσσῆ nimia voce producant. Heic etiam ludunt Joſephi Scribæ. μάσμας *Big.* & *Samb.* μάσμης legunt *Baſ. Gen.* & *Caſ. Maſmiſus* itaque ex Latinis *Voſſ* 1. *Star. Weſt.* 2. *Goul. Vig.* & *Bal. Maſaus* tamen prodiit è prelis *Col.* & *Baſ.* Hieronymiani *Maſſa* perſimilis: μάσσα adeo vel μασσᾶ; ſcripſit olim Joſephus. Hunc quidem ducem reliquiſſe ſui monumentum urbem μασσῆ, משא ſeu *Meſa* Gen. 10. 30. Grammaticis tam Samaritanis quam Judaicis, haud indubius aio, tanquam limitem Arabum occiduum, quem Saadias *Meccam* interpretatur. Meccæ autem poſitum à littore Erythræo quis neſcit meorum lectorum? Addam his مساي

pla-

[h] Μάσμα, [h] Μάσσα, [i] Χοδάδ, [k] Θέμαν, rus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas; Maſmaus, Maſ-

plagam occidentalem, ubi veſperaſcit dies, in libris Saracenorum denotare. Ait idcirco divinus Legiſlator Gen. c. 10. Cahtanidas late habitare ἀπὸ μασσὴ ἕως ἐλθεῖν εἰς σαφηρὰ, ὄρος ἀνατολῶν: ſive ex Ptolemæo, inter *Muzam* & *Sapharam* quam in regione thurifera eandem recte ſtatuit cum ظفار politiſſimus Golius, licet in vicinia ſit & aptus huic etymo locus صفير. Tantidem etiam ſuggerit Bochartus in priore magnorum Operum. Verum non tam arcte ſe continebant Joctanis genus, ſed inter Arabicum ſinum Perſicumque, per Arudam, Jemanam, Tehamam, Hajazam, & Nejdam latius multo habitabant, famamque ſuam alte adeo imprimebant, ut XL. rerum mortalium ſecula memoriam eorum uſque delere neutiquam poterant. Exiſtimo autem משא inter filios Iſmaeli Maſanorum gentem condidiſſe, quam inter Eremitas Arabum curare deſcripſit Cl. Ptolemæus.

Filius autem octavus Iſmaeli, ſi ſatis vacaret huic proſapiæ, moleſtiæ plurimum nobis equidem daret. Nam Maſorethæ minus ipſi ſibi conveniunt; dummodo הדד ſcribi jubent in venerando Moyſis opere, modo חדד Annalium S. priore, literis prima & poſtrema variantibus. Judæis etiam magiſtris obſequitur in hoc diſcrimine B. Hieronymus, adeoque heic *Hodad* Latine, ille vertit *Hadar*. Ambiguam porro invenimus tralationem Syrorum ex הדד & הדר adſervata tamen utrobique litera initiali. Veruntamen הדר legunt in Moyſe ſuo ſcribæ Samaritarum & Arabice iidem reddunt هدد *Hadad*. Arabs Walton. هذان dedit ad Geneſin, & in Chronicis هدد. Arabes etiam Laudini خدلان de Græco. Soli Judæi qui inter Mauros agunt, Legis ſuæ non immemores retinent in Geneſi حدس: At vero Samariticum הדד comprobant ſatis ac tuentur Onceloſi perantiqua paraphraſis Conſtantinopoli excuſa, Bibl. Veneta minuſculæ formæ cum Targumim, tum MS. Alexand. cujus lectio χοδδὰδ 1. Par. 1. pro vulgatiori χοδδὰν, aut Laudino & Complutenſi χολδὰδ, & cujuſdam Editoris ἀδὰδ, unde apud Ambroſium *Adad*: at omittam ſuſpecta vocabula χαλδὰ Cottoni, aliorum χοδὰν, atque *Choadad*, *præcipuum*, apud Interpretem nominum Hebraicorum. Viget autem adhuc heros illius honos in feliciori Arabia, valdeque ibi regionis prædicantur familiæ, non ſolum لدد & لد, à virtute & potentia Phylarchi ita nuncupata; ſed magis ipſius هدلد, quod nomen & Moyſes expreſſerat, inter tribus Jemanitidas præclare nobilis. Huic auten principi, quod de cæteris fere obſervavit Joſephus, هد virtus ſua & generoſitas animi nomen paravit. *Cui hæc minus placent*, alia noſtra conjectura fruatur: hæc vult in extremo telluris Palmyrenæ, cui Arabiam miſeram incumbere omnis monſtrat Geographia, urbem nomine ἀδαδὰ latam pluſquam gr. 34. à medio Orbe, longamque 72. ab hoc principe inſigniri, &, quod multo illuſtrius accidit, reges Damaſcenos ab eodem *Benhadad* ordine ſuo nuncupari, ne memorem ex ſacris libris Idumæos etiam dominos ejuſdem tituli בן הדד Verum ut ad Joſephum hinc pergam; anxiam quidem ſentio ſcriptionem noſtrorum codicum in hoc Iſmaelita: χόδαμος enim & Latine *Quodamus*, quocunque me verto, ita reperitur; præter operas Latinas *Baſil.* & *Colon.* quibus *Adadus* debetur. A manu Mattathiadæ ſtillavit ſine dubio nomen ΧΟΔΑΔΟΣ, unde ſcioli ad barbariſmum minuendum fecerunt χόδαυος. Adnotabis inſuper, hæc XII. nomina ab annalibus S. deſcripſiſſe Joſephum, verius quam de Moſaicorum libro primo, ubi הדד nemo legitur. Schotano denique remitto ſuum χόδαρος.

Principis autem noni nomen in Cœle-Arabia adſervant tam *Sinus* à Chaldæa objectu montium diſſita, cui tribuit Ptolemæi κίναξ gradus XXXI. κγ΄ πλάτ. & LXXXV. κϛ΄ μῆκ. quam βαρθένα, Syriæ Damaſcenæ imminens pagus in lat. gr. 36. long. pluſquam 72. Arabice eum vocarem بر تيماء: ſicut tota illa eremus Scenitarum hodieque nuncupatur ſtricte بريّة aut corruptius *Beriara*. Idem ſane ſpatium vaſtum reperio in Annalibus ſacris. l. 1. c. 5. v. 9, 10, 11. vocatum olim מדבר הנגאים, ἀγαρηνῶν ἤτοι ἀγραίων ἔρημον, qua Batanæam inter & Euphratem patet. Tam longe quidem famam ſuam expanderat Thema ille, ut S. Hieronymus ex Hebraico Judæorum תימא interpretatur. Nam Samaritæ in textu ſacro ſuiſque paraphraſibus legere malunt *Tima* תימה & ביבא. Syrus ad Geneſin *Thaima*, ſed principio Chron. atque Eſ. 21. 14. θαιμὰ, תימא. Arabs Walt. ſemel ثيما, alibi cum Erpeniano تيما. Senes Alexand. perpetuo θαιμὰν aut θημὰν: quibus cum conveniunt, ut opus, uterque Arabum Laudinorum تيمن & Ambroſianum *Theman*. Similiter Joſephi libri omnes Græci θίμανος: ex Latinis etiam vetuſtiores *Themaſus*, niſi quod Mertonenſis meo judicio veram lectionem præferat *Themas*, aut Græce θημᾶς. In hodiernum uſque diem permanere hujus principis gloriam fatentur ipſi Arabes in tribu تيم & oppido *Tima*, quod triduano itinere à Damaſco diſſidet, à Daumatoljandal dierum quatuor. Hinc reor locum vaſtum & immanem فلاة, ſimpliciter تيماء vocitari apud Grammaticos Arabum. Monet autem Calcoſendius تيما *Temam* triplicem reperiri per Arabiam, unum in Hajaza regione prope Meccam, præter caſtellum Medinenſe *Taima* (apud Geograph. Nub.) aliam in rure طي nobilis Jemanenſis, tertiamque quam volumus maxime بباديت الشام, *in Deſerto Syriæ*: ſic enim appellare ſolent Arabiam Deſertam, à ſua Cherſoneſo ſive جزيرة العرب tranſverſis montibus diſtinctam. Omitto autem facile Scriptores recentes, cum Iobi liber *Thema* infamet tanquam plagam intritam & calamitatem viatorum c. VI. 19. ἴδετε ὁδὸς θαιμανῶν. ארחות תימא Saadiæ בראי תימא, ubi Syrus retinet תימנא Arabſque Walt. تيمن. Item Jer. c. 25. 23. pro תימא Hebraico, Græci legunt θαιμὰν, & ab illis Arabs Bibl. Londinenſium ثامان Eſaias denique c. 21. 14. ubi ſimillima leges verbis Iobi; in *oraculo* ſeu *onere Arabiæ* declamat, ὕδωρ φέρετε οἱ οἰκοῦντες τὸ χώρας θαιμὰν, Hebr. ארץ תימא; Hieronymus Jonathanque interpretes, *terra Auſtri*, non optime. Conſtat igitur inter ſitientes Arabiæ incolas præcipuos fuiſſe Themitas à Thema Iſmaelita ſecundum Hebraicam veritatem oriundos, ſecundum Græcos vero à Themano Eſavi nepote, unde & θαιμανα in Geographicis Strabonis accuratiſſimi ſcriptoris. Idem ille תימא fortaſſe an partem quintam fecit felicis Arabiæ? ut incolæ ſolent eam plagam partiri, nomine تهمة & تهامة, de qua Geographorum Arabicorum nemo tacet.

De decimo vix variant manus ſcribarum: is enim in omnibus Joſephi codicibus ἰέτουρος appellatur, apud LXX. ἰετούρ. Gen. c. 25. unde Ambroſii *Jatur*, aut 1. Par. 1. fortius ἰετούρ, Hebraice יטור non ſemel, & in Arabicis verſionibus tam Samaritarum quam Judæorum يطور. Hunc patrem agnoſcunt *Ituræi*, qui in deſerta Arabia juxta Boſram habent, ut Strabo, Philo, Euſebius, aliique teſtantur; atque diu ante hos Paralip. S. Scriptor. l. 1. c. 5. 19. in bello Nabatheno ex familia Iſmaeli recenſuit *Hagaræos*, *Ituræos*, *Napheos* & (de quo inferius dicam) *Nodab*. הנראים יטור נפיש ונודב, quos omnes Syrorum ſimplicior ac vetuſtior tralatio, quam imitatur Arabs Waltoni, *Sacæorum* noto nomine سكان سماقا non immerito complexa eſt. De his enim opportune monet Ptolemæus in nobiliſſimo opere, ἀπ' ἀνατολῶν τ βαζαναίας, ἡ σακκαία, καὶ ἐπὶ ταύτης ὑπὸ τὸ ἀλσαδαμον ὄρος οἱ ταχωῖ) ἄραβες. Arabicam autem Trachonitida cum Ituræa confundit ſæpius Euſebius in Geographico ſuo Lexico. Quinetiam niſi interveniſſet dux ille Iſmaelita, dicerem *Ituræos* nomen traxiſſe à jugis Alſadami ſub quibus delitebant: quippe ab الطور quod *montem* ſignificat, (& præcipue tremendum illud Sinai jugum in Arabia montoſa ſeu petræa inter Madianæos, quos ad extrema حجاز contulit Eutychius Alexandrinus) facile deducimus ἰτουραῖοι, ut ab التابور *Itaburium*; unde Philo in locis, ἰτουραία, ἰερά. Vel idem potius parens fuerat unuſque طور atque يطور. Patet adhuc via alia conjectanti يطور itaque inter ſuos obtinuit nomen قطر aut قطرية qua audacia apud Arabes, veteres recentes, venit قحطان vice vocis ſacræ يقطان.

Penultimus horum ducum ναφαισος nomine extat in *Baſ.* & *Gen.* editionibus Joſephi, necnon in Epiphanii codd. *Mert.* & *Bal. Naphæſus*. Quapropter ναφαῖος *Big. Samb.* & *Caſ. Naphæus* S. Hieronymi in Quæſt. Hebr. ſicut *Naphæſus* quorundam librorum, voces vix utiles æſtimabis. Moyſis Interpretes Græci ναφὶς exhibuerunt, Ambroſius *Naphes* ab his: ſed ubi Chronicorum legimus ναφισαῖος, atque initio quidem iſtius libri ναφὶς, ab Hebraico נפיש, quod Arabice ſcribunt Judæi plerique & totum genus Samaritarum نفيس. Hieron. ad S. Bibl. *Naphis*, & in locis idem *Nephes*, *refrigerium*, *vel anima*: imo Syrus aliquoties proponit נפש. Tribum autem Arabicam, cui hunc ſatorem præficerem, nondum ſane reperi: quærant hanc alii ſuo otio.

Noviſſimum incrementum Iſmaeli καδμαος appellabatur Joſepho, ut nos ignorare nolunt *Big. Samb.* & *Caſ.* exiguo mendo ab illis diſcrepat excuſum nomen καλμαος: impenſius tamen adprobo Epiphanii *Chodamas*, unde reſtitui poſſit Græco καδομᾶς ex Hebraico Samaritarum קרמה, ſeu قدمة, *Cadma*. Judæi ubique legunt קרמה *Cedma*, & Arabs Waltoni قدما, alius قدما. καδμὰ LXXII. Alexandrini, & MS. Alexand. ad 1. Paral. c. 1. καδμὲ, atque Cottonianum ad Geneſin καδμὼν. Hieron. denique haud ſemel *Cedma*, *orientalis*, *vel antecedens*. Ab illo parente Arabes Petræi Deſertique, quos profligaverat jampridem Nabuchodonoſorus, appellati ſunt Jerem. 49. 28. בני קדם, atque קדר à fratre hujus. Eodem facit egregius Divinarum literarum Interpres Theodoretus, εἰσὶ δ' οἱ καδὲμ, ἀπὸ ἰσμαὴλ· τοῦτο γὰρ πᾶς ὁ καδὲμ. Iſmaelita autem iſte poſtremus ſedem fixit in Eremo Arabum haud procul à ſinu Meſanio, ſi recte colloco; *Cadema* ſane ſcriptoribus patriis nuncupatur is locus. Neque abeſt longe nobile nomen يقدم; quam formam amant totus fere oriens, Arabes vehementer, velut fer-

Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæsus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

Ιέτυρ, [l] Νάφαισις, [m] Κάδμας. ὅτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου [n] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, [o] Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δ' ὅτοι [p] καὶ τῶν Αράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Αβράμου ἀξίωμα.

XIV.

CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμου παῖς.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui serus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, ut unigenitum, & senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium præstaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, ut filium securum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga seipsum observantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; ut & hostibus superiorem eum fecerit, & præsentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem popposcit ut sacrificium & victimam sibi offerret; jussitque ut ipsum in montem Morium subducens, holocaustum *sibi* faceret, postquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse ejus in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo

Ισακον δὴ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑπερηγάπα μονογλωῆ ὄντα, καὶ [q] ἐπὶ γήρως δόξῃ καὶ δωρεὰν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ γιγνόμενον. [r] προσεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τὸ τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [s] Αβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [t] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐτύγχανε· τοῦτο μέντοι καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [v] διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἰς παρεσκημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσαι, καὶ τὴν παρ' ὅσων εὐδαιμονίαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπουδῆς [x] ἔχοι τὸν υἱὸν Ισακον, ἡτεῖτο αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον σφάξειν· [y] ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [z] βωμὸν ἱδρυσάμενον. ὅτως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τὸ τῶν τέκνων σωτηρίας προ-

fertur יקע pro יקץ, *iaxo*, *iouax*, & يملك sive *Iámelix* inter Arabum reges amicitia M. Antonii infelix: imo apud suos عرب & يعرب idem iste conditor Arabum. Præterea dux ille videtur nomen, concessisse מרבר קרמת Deut. c. 2. 26. τῇ ἐρήμῳ *Cedmoth* juxta *Esbus* Arabicum, قدموث بريّة paraphrastis vernaculis: consule de hac plaga S. Hieron. ad חשבון. Dignum autem est notatu alterum Laudinorum pro *Cedma* substituere هاجر, quasi una eademque sede *Cedmitæ* gauderent & Agræi: tum etiam قدم & قدمة inveniri inter δήμους felicioris Arabiæ, quisquis Lexica Arabum MSS. versari noverit. Harum denique literarum periti ultro mihi condonabunt, si vel contendero pro קרמה inter phylarchos Arabum celebrari hucusque جذام & جذلم. Consimili ritu Scriptores Saracæni vice illepidi monstri كلباد scribunt sæpius جالوث. Hieronymum autem fefellit responso facili Rabbinus Hierosolymitanus, cum illi dictaret *Nodab* Paralipomenon eundem fuisse hominem atque modo *Cedma* apud Moysen. Ita solet indocta illa schola Sarram cum Ischa, cum Cetura Agaram, imo cœlum cum terra permiscere & confundere, ut aliquid dicere viderentur. Hæc ita scripsi de Ismaelitarum Patriarchis volante calamo. Excurrant autem alii, quo viam passim aperuerint Edrisius & Abulphedas, per *cabilas* & pagos, per castra & puteolos vagi veterisque populi: aut sedulo perlegant quæcunque ad Mohammedica Abilfaragii adnotavit E. Pocockius, vir plane venerandus & Gaza sapientiæ Orientalis, quotquot uspiam illarum gentium scire mores, studia, ac sedes desiderant, unde thus, myrrha atque balsama, & quod longe omnium carissimum, Biblia Divina ad nos veniunt. *Bern.*

scripsisse Josephum, quod inter Α & Δ parva sit differentia, & Gen. 25. *Cadma* appelletur ultimus filiorum Ismaelis. *Rel.*

d Αξδήλ] Ναδδαὴλ LXX.

e Μαδσαμᾶς,] Ita ex *Vet. Interpr.* Μασσαμὰς *Big.* & *Samb.* Μασαμᾶς *Vat.* in *Editis* Μάσαμ. in LXX. Μασσάμ.

f Ιδυμᾶς,] Sic *Big.* & *Samb.* Ηδυμᾶς *Vat. Basil.* & *G.* Ιδυμὰ LXX. *Cod. Alex.* in *aliis* Δυμά.

g Μάσμα,] Ita ex *Vet. Interpr.* & Μασμὰ LXX. In *MSS.* Μασμασ, in *Editis* Μάμμασ.

h Μάσσα,] Μάσμης tam in *MSS.* quam *Editis.* in LXX. Μασσῆ, & in *Vet. Interpr.* habetur *Masaus*, apud *Hieronymum* etiam *Massa*, unde Μάσσα rescripsit *Bernardus*: cui tamen Μασσᾶς non displicet.

i Χοδαδ, Ex lib. 1. *Paralip.* c. 1. (ubi LXX. *Cod. Alex.* habet Χοδδαδ) ita rescripsit *Bernardus*, pro Χόδαμ tam *MSS.* quam *Editorum.* in Latinis codicibus *Quodamus* aut *Adadus*, aut *Chadadus.*

k Θέμαν,] Ita in quibusdam *MSS.* Θείμαν *Vat.* quod propius accedit ad Θαιμὰν LXX.

l Νάφασ, In *MSS.* Ναφαῖ & Ναφθαῖ. in LXX. Ναφίς.

m Κάδμας.] In *MSS.* Κάδμασ, in *Excusis* Κάλμασ, in LXX. Κεδμὰ & in *Epiphanii* codicibus *Cedmas*, *Cadomas* & *Chadomas.* unde *Bernardo* placuit Καδμᾶς. *Huds.* Credo Κάδμασος

n Καθήκουσαν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ καθήκουσαν in *Editis.* καὶ ἐπέκεινα καθήκουσαν *Hen.* imperite. *Bern.*

o Ναβατηνὴν] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videsis *Berkelium.* Ναβαϋνὴν *Big. Casl. Basil.* & *G.* Bern.

p Οἱ τῶν Αράβων] Οἱ τὸ τῶν ἀράβων ἔθνος *Samb.* οἱ τὸ τῶν ἀράβων γένος *Hen.* Mox ille idem ἀπὸ τοῦ Αβράμου ἀξίωμα. In hac sententia inemendabile quoddam mendum viderat everri commentator p. 264. ubi tamen recta sunt omnia & Atticæ elegantiæ. Ait autem doctissimus Judæus. *Hos illos esse, qui nomina suæ dederint & tribubus infelicium Arabum & adhuc amplius toti illi genti.* Legimus enim in historia vetere tanquam promiscua nomina Arabes, Scenitas, Nabathæos, Cedarenos & Themanitas. Similia olim scripserat gentis Judaicæ irrisor Molo, ut ex eo retulit A. Polyhistor his verbis, ἐκ μὲν τῶν αἰγυπτίας γενέσθαι ἀβραὰμ ὑὸς ιβ'. ὃς δὴ εἰς τὴν ἀραβίαν ἀπαλλαγέντας διελεῖν τὴν χώραν, καὶ πρώτους βασιλεῦσαι τῶν ἐγχωρίων. ὅθεν ἕως καθ' ἡμᾶς δωδέκα εἶναι βασιλεῖς ἀράβων, ἐμωνύμους ἐκείνοις. Vides nobilitatis suæ gentem observantissimam. Neque præterire fas est Artapani testimonium validum; ἕνεκα τοὺς τῶν ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους ἰσραὴλ, υἱὸς μὲν ἀβραὰμ, ἰσαὰκ δὲ ἀδελφός. Quinimo hosce filios Ismaeli jam olim inter deos suos retulisse Arabes haud diffitentur scriptores vernaculi. *Bern.* Οἱ τὸ τῶν Αρ. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τῶν Αράβων γένος *Hen.* & mox ἀπὸ τοῦ Αβράμου ἀξίωμα. Vide *Eusebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19.

q Επὶ γήρως ὁδῷ] Phrasin illam priscam & elegantem denuo reddunt nobis *Big. Samb.* & *Casl.* quam *Epiphanius*, *Basil. Gen.* & *Hen.* sponte aut inconsulto præterierant: legunt etenim simplicius ἐπὶ γήρως. *Bern.* Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως τοῦ δ. *Basil. G. Hen.* & *Vet. Interpr.*

r Προσεκαλεῖτο] Προσεκαλεῖτο *Basil.* & *Gen.* contra meliores. Ita etiam *Hen.* ἐπιτηδευόμενος, pro casu recto. *Bern. Al.* προσεκαλεῖτο.

s Αβραμος] Αβραμός τε *Basil.* & *G.* contra *MSS.*

t Εν μόνῳ] Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἐν μόνῳ τούτῳ ὑῷ καταλιπὼν *Basil.* & G. Legerat forsan *Vet. Interpr.* μονογλωῆ ὑῷ καταλιπὼν, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem suam legitimo filio relicturus esset.* Bern.

v Διάπειραν] Sic in omnibus *MSS.* Ἀπόπειραν *Basil.* ἀπὸ τοῦ πείραν *G.* ambo inficete.

x Εχοι τὸν υἱὸν] Modo Attico *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui, cum vulgo Græcorum: iidem mox θυμα accentu non suo. Epiphan. vero, ποιήσειε, καὶ ἔχοι τὸν υἱὸν Ισακον; nesciebat enim ille Scholasticus reliquum sententiæ hujus rite adponere. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui.

y Εκελεύσε τε τοῦτον] Sed quod commodum Josepho faustumque vertat, heic statim incipit codex *Busbequianus*, qui simillimus plane *Hemmebergensi*, non ovum magis ovo apparet. *Bern.* Sic *Big. Samb. Casl. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε δὲ εἰς τὸ M. *Basil.* & G.

z Βωμὸν ἱδρυσάμενον.] Illa βῶμον ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* restituimus. *Bern.*

πμήσας [a] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β. Ἀβραμος δ' ἦν, ὅτι μηδενὶ κρίνων ἄθεμιτον τοῦ Θεοῦ δίκαιον, [b] ἅπαντα δι' ὑπουργεῖν, ὡς ἐκ τοῦ ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [c] οἷς ἂν ἵλεως ᾖ, διπλοῦν ἐφάμενος πρὸς [d] τὴν γυναῖκα τὴν τε τοῦ Θεοῦ προῤῥησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ισακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [e] πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, [f] ἀπήλθε πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνῴδυσαν οἱ οἰκέται. [g] τῇ τρίτῃ δ', ὡς κατόπιν ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, καὶ μόνος τοῦ παιδὸς παραγένεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' οὗ τὸ [h] ἱερὸν [i] Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσατο. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [k] μόνου. τοῦ δὲ Ισακου [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος, τόν τε βωμὸν καθασκευάζοντας, καὶ πυθομένου τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸ Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγε, ὅπερ ἱκανὸν καὶ [m] τῶν ὄντων εἰς ὑπουργίαν [o] ἀνθρώποις παρασκευάσειν, καὶ τὰ ὄντα τοῦ ἐπ' αὐτοῖς θαῤῥοῦντος ἀφελέσθαι· δώσειν σὺν καὶ ἐκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ ὑμενὶς μέλλοι τῇ θυσίᾳ παραγυχάνειν αὐτοῦ.

γ. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύασο, καὶ τὰς ῥάβδους ἐπενηνόχει, καὶ λοιπὰ πάντα διέτρεπε, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γνήσιόν μοι „παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [q] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν „ὅ, τι μὴ πρὸ τοῦ σοῦ ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, „ἀφ' ἐφ' ᾧ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ὤμην, [r] ὡς σὲ ἰδοι„μι ἡνδρωμένον, καὶ τελευτῶν [s] διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς „ἐμαυτοῦ [t] καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ [v] Θεοῦ τε βουλομένου „σὸς πατὴρ ἐνόμισα, καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν [x] ἀποστῆ„ναί σε, φέρε γενναίως τοῦ καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [y] σὲ „παραχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντα παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, „[z] ἀνθ' ὧν ἐμενὶς γέγονέ μοι [a] παραστάτης καὶ σύμμα„χος, νῦν ἀπιτυχεῖν. [b] ἐπιδὴ γενναῖος ἀποθανοῖη, ἢ „τὸ χεῖρον οὐκ ἐᾷ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίᾳ

gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactarus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem videndes & operam Abrami.

Mons Moriam primum Isaco obligato, dein Templo Dei vero nobilis. v. 1 lib. 7. c. 10.

xxv. annorum juvenis ille ad aram poscitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni frustula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: „O fili, te, mille votis à „Deo expetitum mihi nasci, ex quo in hanc vi„tam venisti, summa cura ac solicitudine educa„vi, nihilque erat in quo me beatiorem fore pu„tavi, quam ut te virum factum conspicerem, „morientsque dominatus mei successorem relin„querem. Sed quoniam & Dei voluntate pater „tuus exstiterim, iterumque te ut illi placitum „est abdicem, forti animo fer hanc consecratio„nem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore jam affici vult, eo quod benignus mei „defensor fuerit & adjutor. Quum natus mo„riaris, non communi omnium more è vita egre„diens, sed à patre proprio rerum omnium pa„ren-

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione pia plenaque animorum.

[a] Τὸ τῷ Θεῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ὦ θεῶ.

[b] Ἅπαντα δι' ὑπουργεῖν,] Απαντα, legisse videtur *Vet. Interpr.*

[c] Οἷς ἂν] *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* οἷς ἀν ὑμὴς ᾖ, subdole omiserant *Hen.* & *Busb.* Idem fecerant Typographi absque dolo. Dein τὸ προῤῥηθεν permutant iidem *Hen.* & *Busb.* pro indubio τῶν θεῶν προῤῥηθεν. *Bern.* Itidem ex *MSS.* οἷς ἀν ὑμενὶς ᾖ, quæ non agnoscunt *Editi.*

[d] Τὴν γυναῖκα] Deest in *Gen.* τὴν γυναῖκα, malo exemplo & negligentia.

[e] Πρὸς ἱερουργίαν] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb.* & *Vat.*

[f] Ἀπήλθε] Recte scripti libri καὶ' ἔνδοσιν ὑπερσυλλελιχῶ μίσυ. Prelis vero errantibus extat ἀπίλθε, & subinde συνῴδυσαν. Ante hæc legebat *Samb.* πρὸς τὴν ἱερουργίαν. *Bern.*

[g] Τῇ τρίτῃ δ',] Τῇ δ τρίτῃ *Hen.* & *Busb* Iidem mox atque *Epiphanius*, ἱδρύσε, Cedrenus Historicus ἱδρύσαθο: at Athenienses amant instantia temporum. *Samb* denique cum istis scribit regium nomen Δανιδης, absque ε. *Bern.*

[h] Ἱερὸν] Βωμὸν rectius scripsisset: nam ἱερὸν a filio Salomone conditum quis ignorat? *Rel.*

[i] Δαβίδης] *Al.* Δανίδης ὁ βασ. ὕς. ἱδρύσθ. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσαθο *Cedren.* ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ ἑβδ Σιων *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophista* hac de re; *nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq.* l. 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon* (*Davides* sane *Josepho*) *deinceps templum condidit.*

[k] Μόνου.] Addidi huc nomen ὑπεξαιρέθεν ex *Samb. Big.* & *Cas.* quo carent etiam *Hen. Busb. Epiphan.* & ἐκτόσεις ambæ *Græcanicæ.* Audiamus nunc sequaces Josephi de historia tam illustri. Inter illos G. Syncellus P. CP. p. 102. τῷ γυλ. ἔτῳ δ κόσμ, κέ. δ ἰσαακ, ἀφεστώσεκεν ὁ ἀβραὰμ τ ἰσαακ, ὡς φησιν ἰώσηπος, ἐν τῷ ἑβδ σιών. Ex hoc Georgio porro alius cognomento Cedrenus, τῷ κέ. ἔτῳ δ ἰσαὰκ, ἀφεστώλεγει αὐτὸν ὁ ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ἑβδ σιών. εἰς ἑκάτον γὰρ τ τόπον θυσιαστήριον οἰκοδόμησεν ἀβραὰμ, ἔνθα ὕστερον ὁ δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσαθο. Item pius ille Sophista ex Gaza: *Nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq. l.* 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon* (*Davides* sane huic Judæo) *deinceps templum condidit.* Dein nobilis Asceta Zonaras, εἴκοσι γὰρ καὶ πέντε σταδίοις ὁ ἑβδομὸς ἰώσηπος φησὶν εἶναι τ ἰσαὰκ, ὅταν πάθῃ ὁ θεὸς ἐπαγγ τῷ ἀβραάμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[l] Πέμπτον] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοσὸν ἔτος ἄγοντος *Bas.* & *G.*

[m] Τί καὶ μέλλοι] Τί μέλλ *Busb. Hen.* & *Epiphan.* nec male. *Bern.*

[n] Τῶν οὐκ] Forte οὐκ τῶν. *Cocc.*

[o] Ἀνθρώποις ὑπουργεῖν,] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπως. casus utrosque admittit Hellenismus. Cum verbulo ὑπάγειν. *Bern.*

[p] Πάντα διέτρεπε,] Ita ex *MSS.* καὶ λοιπὰ διέτρεπε *Bas.* & *G.* καὶ λοιπὰς διέτρεπε *Hen.* & *Bas.* respectu βωμοῦ.

[q] Παρῆλθες] Παρῆλθον *Bas.* & *Hen.* jejune. *Bern.*

[r] Ὡς σε ἰδοιμι] Eustathius in Archivis Pembrochianis, ὤφελω, ὡς ἐπειδή με σὲ: Vossianus atque ille Leonis Allatii, ὦμλω, ὡς ἐπειδή με σὲ: puta ita conscriptum pro ὤμλω, ὡς ἰδοιμί σε, ex auditione prava. *Bern.* Ita *Big.* & *Cas.* ὡς σὲ ἰδοίμλω *Samb.* & *Vat.* ὡς εἰ σὲ ἴδοιμι *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[s] Διάδοχον] Διαδοχον ἀρχῆς τ ita *Busb.* & *Eustath.* Pembrochianus. Cæteris placet Δοχὸν ἀρχῆς τ. Articulorum enim apud Athenienses magna copia esse solet, ὥστε κεφαλαίων. *Bern.*

[t] Καταλίποιμι.] Καταλελείποιμι *Bas.* & *Gen.* καταλιποῖμι *Big.* καταλίποιμι *Samb.* & *Eustathius* Pembr. καταλείποιμι denique recte *Cas.* & *Eustath.* vulgatus. *Bern. Al.* καταλείποιμι.

[v] Θεοῦ τε βουλομένου] Θεοῦ βουλομένου *Eustathius.* Mox idem cum *Epiphan.* Scholastico, ἀναλάβημι σε, *te repono*: quod Josephus non dixit. Dein σὲ παραχωρῶ *Samb Eustathius*, & *Epiphanius* Interpres. Simpliciter παραχωρεῖ Josephi editio *Genevensis.* ὃ παραχωρῶ Typographia *Basileensis*, quod mutari volo in σὺ παραχωρεῖ. Veruntamen σὲ παρίχω, ut familiarius dictum, proferunt *Cas.* & *Big.* Bern.

[x] Ἀποστῆναί σε,] Ἀναθεμαῆναί σε *Eustath.* & *Epiphan.*

[y] Σὲ παραχωρῶ,] Ita *Samb. Eustath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit *G.* ὃ παραχωρῶ (forsan pro σὺ π.) *Bas.* σὲ παρίχω *Cas. Big.* & *Vat.*

[z] Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν καὶ ὑμὴς *Vat.*

[a] Παραστάτης] Παραστάτης in *Codd. Eustathii.*

[b] Ἐπειδὴ γενναῖος] Viderat sane heic loci *Epiphanius* ἐπεὶ δ' ἐγενήθης, ἀπέθανες: imitatur ipse adeo Latinis vocibus, *Natus ergo morere.* Capiat autem Lector ex his, quod utile existimarit & correctius. *Bern.* Επεὶ δ' ἐγενήθης, ἀπέθανε νῦν *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὲ ἐγενήθης ἀπέθανε.

„ renti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut reor „te dignum censente, qui nec morbo nec bel„lo nec alia quapiam calamitate, quæ homi„nibus solet accidere, ex *hac* vita decedas; sed „ cujus animam ille cum precibus & solenni sa„crificio exciperet, & apud se collocaret, teque „ mihi curatorem & senectutis moderatorem præ„stabis, quem in finem te potissimum educavi, „Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maximè dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effatus, „quod neque initio dignus erat qui nascerretur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, „seque non alacriter utriusque placitis obsequentem præberet, quandoquidem, si vel pater solus „ita vellet, nefas esset non parere„, protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes cresceret & divitiis floreret, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet cum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

„ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας ποσπεμπόμενον, „ ἄξιον εἶμαί σε κρίναντος αὐτὸ μήτε νόσῳ μήτε πο„ λέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυ„ κεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγέντα τοῦ βίου, μετ' ὀλίγων ἢ „ καὶ ἱερουργίας ἐκείνου [c] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν ποσδεξό„ μενον, καὶ παρ' αὐτῷ καθέζοντος· [d] ἔσῃ τί μοι εἰς „ κηδεμόνα καὶ [e] γηροκόμον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετρε„ φόμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σοῦ [f] παρεσχημένον.

Ὁ δ'. Ισακος ἤ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷος τετυχηκότα χρη„ναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται ποὸς ἡδονὴν τοὺς λόγους· καὶ φήσας, „ὡς οὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν [g] ἦν „ δίκαιος, εἰ Θεὸς καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀποβεῖσθαι, „ καὶ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέροις [h] βουλήμασιν „ ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνου τοῦ πατρὸς ταῦτα ποσαιρουμένου „ μὴ ὑποκρίνειν ἀδικον ἦν, „ ὥρμησεν ὅπι τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ σκάντος ἐμποδὼν τοῦ Θεοῦ. [i] βοᾷ γὰρ ὀνόματι τὸν Αβραμον, εἴργων σὸ τοῦ παιδὸς σφαγῆς. ὁ γὰρ ὀλιγωρήσας αἵματος ἀνθρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ ποσσάξαι τοῦ παιδὸς, ἔλεγεν, ὃν ἅ πατέρα ἐπίσησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τοῦτο βουλόμενος μὴ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι [k] θέλων αὐτοῦ τὴν ζῆνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα ποσταττόμενον ὑπακούοι. μαθὼν δ' αὐτοῦ τὸ ποθυμον καὶ τὴν ὑποροπλίαν τοῦ θρησκείας, ἥδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχεν, οὐκ ὑστερήσειν δ' αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ χρυσὸς ἀξιῶντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσοντα εὐδαιμόνως [l] πασιν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις ποδαδώσειν μεγάλων ἡγεμονίαν. ποσεδήλου τε [m] τὸ χρος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλεῖστον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμων αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς χαιρας· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις καλακτησαμένους, ζηλωτὸς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [n] ἐκ τ' ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας [o] ἑαυτοὺς κεκτημισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν [p] ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀποκόσησαν ποὸς τὴν Σάρραν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

dit.

XV. CAP. XIV.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάρρας τῆς Αβραμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

Sarræ defunctæ Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone siclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum

ΚΑΙ Σάρρα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ποὸς τοῖς ἑκατόν· [q] θάπτουσι δ' αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ [r] χωῦ αὐτῆς τὸ πέφον. Αβραμος δ' ὠνησαμένου

c Τῷ ψυχῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest τῷ.

d Εσῃ τί μοι] Εσῃ δέ μοι *Eustathius* Antiochiæ, qui dicitur. *Bern.*

e Γηρωκόμον,] Rescripsi γηροκόμον ex *Big. Samb.* & *Eustathii* exemplari Oxoniensi. Sic volet gens Cecropia à casu suo γήρως. γηροκόμος autem usus est proletarii. à recto quidem γῆρος. Sed vero γηροκόμος ubi reperiatur cunque apud *Bas. Gen.* aliosve vitio non caret. *Bern.* Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροκόμον. in *Bas.* & G. γηρακόμον.

f Παρεσχημένον.] In *Codd. Eustathii* προσκόμενος & παρεσκόμενος. *Epiphanius* etiam *præbiturus.* Bern.

g Ην δικαιος,] Δικαιος εἶναι ἂν, *Eustathius* descriptor Hexaëmeri. *Bern.*

h Βουλήματιν] Μέλλοι *Bas. Hen.* & *Eustath.* MS. minimo discrimine. Insolens est *Bas.* & *Gen. Eustathiique* βουλήματιν. Cum aliis utere βουλεύματι verbi notissimi incremento. Idem sua phrasi imitatus est *Zonaras* καὶ δίκαιον εἶναι φήσας θεὸν καὶ πατρὸς ἀνθυπείκειν βουλήματι. *Bern.* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλήματιν.

i Βοᾷ γὰρ] Libri Græci Latinique, præter *Gen.* qui tenet βοᾷ μοι. *Bern.*

k Θέλων αὐτοῦ] Hoc omisit *Samb.* contra pleonasmum Atticum, & tot libros aliorum. *Bern.*

l Πασιν ἀγαθοῖς] Πασί τε *Hen.* & Et *Busb.* quo pacto cavent de Edomo. *Bern.* Πασί τε *Hen.* & *Bas.*

m Το χρος] *Al.* το χρος αὐτῶν.

n Εκ τ' ἀφανοῦς] Hoc delicatius quam ἐξ ἀφανοῦς editionum, & simul comprobatum antiquioribus libris, ut *Big.* & *Samb.* &c. *Bern.* Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανὲς.

o Εαυτὸς κεκομισμένοι,] Lectio illa, quæ in editis est, scioli fuit, veteris an recentis cujusdam non anquiro: *MSS.* vero Josephi scriptoris ἀπλικωτέρα. Sensus tamen omnibus unus constat idemque, quem nec ignoravit Cassiodori Scriba, *His vero præter spem semet ipsos amplexantes*, nec ita eleganter expressit. A principe vatum hoc habuit Judæus ille, sicut alia non pauca; ubi Odyssei carminis canitur εὐδυκέως ἐφίλει, & proxime εὐδυκέως ὠκέμιζε. Abramus igitur & Isaacus ipsius χρήσιος υἱὸς se excipiebant præter omnem opinionem à morte aut luctu incolumes, idque, ut moris perpetui erat, dato osculo. *Bern.* Ita *Big.* (in quo τεθνηκότες) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas.* & G. οἱ δ' παρ' ἐλπίδας αὐτοὶ σεσωσμένοι, καὶ τ. ἀγ. ἀγγελίας ἀκηκοότες. *Huds.* Εαυτὸς κεκομισμένοι MS. forte ἄτω. *Rel.*

p Επαγγελίας] Αγγελίας ἀκηκοότες *Bas.* & *Gen.* ἐπαγγελίας ἀκηκοότες *Casaub.* manus: sed & *Scholastici* nostri, *Cum promissiones audirent.* Vel valeat adhuc magis lectio *Big.* & *Samb.* ἐπαγγελίας τετυχηκότες. *Bern.*

q Θάπτουσι] Καὶ θάπτει, sine causa *Hen.* & *Busb.* & *G. Cedrenus:* sed pariter *Epiphanius*, *sepultaque est.* Bern.

r Χωῦ αὐτῆς τὸ πέφον.] Χωῦ *solum*, expressi ex *Big. Samb.* atque *Cas.* Hæc vox fefellit Typographos nuperos & *Epiphanium* interpretem, & ni scaterent scripta Attica appositionibus, satis

μένε τὸ χωρίον σίκλων πεντακοσίων [s] παρ' Ἐφραίμε τινὸς ἐκ [t] τῆ Χεβρῶν. καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ [v] ταυτὶ κατεσκεύασαν.

quadringentis ſiclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronenſi. ibique monumenta *ſibi* Abramus poſterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐκ Χατούρης Ἀβράμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη.

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta eſt.

XVI.

Γαμεῖ δ' αὐτὸς [x] Χατούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, τῶν τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [y] σωτῆραι· [z] Ζαμβράνης, [a] Ἰαζάρης, [b] Μαδάνης, Μαδιάνης, [c] Ἰωσβάκης, [d] Σοῦς. Φύονται δ' αὐτοῖς καὶ τρεῖς παῖδες· καὶ Σοὺς μὲν [e] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [f] Δαδάνης. τούτοις δὲ Λατούσιμος, [g] Ἀσσούρης, [h] Λαόμης·

POſt hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus,

Abrami ſenis ex Chatura incrementum. Gen. c. 25.

tis crederemus dictum ab iis, καὶ δημοσίᾳ αὐτῆς τὸ τάφον. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt χωῶ.

s Παρ' Ἐφραίμε] Παρ' ἰφρεμε, libri plurimi *Epiphanii* & *Joſephi* plane omnes præter *Big.* & *Samb.* qui præferunt ἐξ ἰφρεμε. Joſephum autem ſic ſcribere valde mirabuntur indiligentes S. codicis lectores, alii reperient עפרין *Efrain* 2. Par. c. 13. 19 ex auctoritate Maſoretarum; imo pro עפרין, ἰφραὶμ in Evangelio S. Johannis, ſi ſentiendum cum Philone, Joſepho ἄλως. l. 4 B. Hieronymus, aliiſque noſtrorum doctorum, & cum ipſo Talmude. Quinetiam ſcribæ Jeroſolymitani aſcetam illum Bethleemiticum jam olim monuerant eodem V. 16. c. 23. Gen. & *Ephron* legi & *Efrun*, ſive ut hodieque viſitur עפרון & עפרן κατ' ἴωτψιν. Quas vero ob cauſas id factum eſſet, ex magiſtris Hieronymi, aut ex Commentariis Majoribus, quos vocant Judæi, non licet eſſe mihi tam jucundo, qui heic aperirem. Scio etiam ab Hebraico עפרון defendi poſſe ἰφρείν & ἰωφρείν propter morem Joſephi. Promiſcue autem ſcribi ἰφρὼν & ἰφρωμ, ἰφρὰν & ἰφραὶμ, ut μαδιὰν & μαδιὰμ, αὐγλὼν & αὐγλὼμ, vel pueri norunt. *Bern.* Sic in *MSS.* παρ' Ἐφριμε *Baſ.* & G.

t Τῆς Χεβρῶνος.] Varie ſcribitur hoc nomen in omnibus *Joſephi* Codicibus, ut Χαβρὼ p. 23. 215. (quam videſis) & Ἐβρὼν p. . quod ſemel notaſſe ſufficiat.

v Ταυτὶ κατεσκεύασαν.] Reddidi itaque Minervæ ſuum ταυτὶ ex MSS. *Big.* & *Samb.* loco impreſſi ταύτη. *Bern.* Ex *MSS.* in *Impreſſis* ταυτη.

x Χατούραν.] Mallem tam heic quam ad verba Cleodemi vatis ſic pingere vetulo Abramo cupitum nomen, ſuadentibus *Big. Samb. Busb.* & *Caſ.* præ Χαμούραν Editorum, aut χετούραν libri ſequentis c. 5. aut χετοῦραν, ſeu ſono circumflexo χετοῦραν J. Africani, Euſebii, Euſtathii, Georgii Chronographi, Ambroſii Mediolanenſis; aliorumve ex Bibliis Græcis. Hebraice tamen legunt *Cetura* קטורה ſeu قَتُورَا tam Judæi quam Samaritæ, atque hi aliquoties קיטורה. *Busb.* denique vocem illam articulo format, τὴν χαιτοῦραν ſeu χατιτοῦραν. Zonaras τὴν χετούραν. *Bern.* Ita plerique *MSS.* Χαιτοῦραν *Baſ.* & G. Χετοῦραν & Κετοῦραν *alii.*

y Σωτῆραι·] *Big.* & *Samb.* σωτῆρας. Epiphanius vero alteram lectionem viderat. *Bern.* Σωτῆραι *Big. Samb.* & *Vat.*

z Ζαμβράνης,] Ζαμβράνης ex Hebraico זמרן deduxerat dudum Mattathiades; retinentque *Big.* atque *Samb. Zambri* Epiphanius. Vulgatum eſt tamen ζιμβράνης *Baſ. Genevæque*: itidemque probarum Euſtathio. Varie apud Græcos hoc nomen refertur tam in Geneſi quam initio S. Annalium, ζιμράν Alex. & Compl. 1. Par. alibi ζιμβρῶν & ζιμβρᾶμ SS. Ambroſio & Hieronymo, *Zamran* & *Zamram*: ζιμράν frequentius in Bibliis Græcanicis. ζιμβρίαν J. Africano & G. Cedreno. זמרון *Zamrun* Hebraicis literis, aut ﺯﻣﺮﻭﻥ Arabicis ſcribere ſolent Samaritæ: Judæi vero זמרן *Zimran*. Hic condidit ζαβράμ ſeu ζαμράμ potius inter Arabes *Cinædocolpitas*: niſi cum Stephano legere oporteat ζαβράμη ibi loci. Ἰαζάρης. Eo in nomine conveniunt libri omnes Græci, & Latinorum quicquid vetus. Fefellit Joſephum ut alios ſæpe litera λήγουσα ן. unde יקשר ſucceſſit vice יקשן. Vel manus Critica huc reſtituet ἰαζάνης; cui emendationi favet Euſtathii ἰαζάν. Eundem Abramidam denuo nuncupant S. Bibliorum editiones Græcanicæ ἰεζὰν ſæpius, ἰεκὰν Compl. cum G. Sync. & S. Ambroſio, ἰεκσὰν Alex. 1. Par. & ibidem Hieronymus interpres. Correcte ἰεζὰν ex Hebraico יקשן ſeu يقشن, Cottonianus codex & Vatic. ad 1. Par. atque Cedrenus illic Georgius. Hinc Schotanus mutat licenter ἰαξανης cum Joſephi ἰαζάρης. Maſoretæ denique cum quarta vocalium pronuntiant utrobique *Jocſan*. Hunc autem ſtatuo Caſſanitarum patrem juxta littus Rubrum. Μαδάνης rectum nomen habet à Moſaico מדן i. e. μαδὰν, τοῖς ὁ'. B. Hieronymo, Samaritiſque interpretibus. Miſſa itaque facio μαλάνης *Big. Samb.* & *Caſ.* μαΐδω Euſtathii, atque μαιὰμ & μαδὰλ aliorum Græcorum vitia. *Bern.* Sic in *MSS.* Ζεμβρανης *Baſ.* & *G.*

a Ἰαζάρης,] Ἰαζάνης reſtituendum cenſet *Bernardus*. cui emendationi favet *Euſtathii* Ἰαζάν.

b Μαδάνης,] Moyſes & auctor Chronicorum S. מדין. Judæi Alexandr. Samaritæ, & Eccleſiæ noſtræ ſcriptores idem ſuis vocalibus μαδιὰν. Joſephus & Euſtathius μαδιάνης, Judæi ſcribunt *Midian*. Ad hoſce principes pertinet illud Stephani, μαδιάμοι καὶ μαδιανῖται, (ſic enim ſcribendum) ἔθνος ἀφορείας. ἔπομαι δὲ ὅτι οἱ ἀφροδεῖς τοῖς ἐνταῦθα τόποις χρῶνται. Imo duo ſunt nomina progenitorum. Ab altero horum celebre eſt oppidum propter litus maris Erythræi, μοδιανὰ Ptolemæo, & ab altero μαδιάμα in eadem tabella. Rubri autem maris accolas ſcriptores Hebræi appellant *Madianitas*, reliquorum fratrum nominibus contemtis, Græci *Erembos* poſt Homerum, Hellanico, Ariſtarcho, St abone, Dionyſio periegeta aliiſque digniſſimis teſtibus, aut proprie *Saracenos*, quod S. Hieronymus, Procopius, virique alii Eccleſiaſtici profitentur, & nonnunquam *Troglodytas*: Arabeſque ipſi *populum*, *qui* حجاج *Hagagum incolunt*. Diſerte Euſebius in Lexico, μαδιαμ, πόλις ἀφ' ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀβραὰμ καὶ χετούρας ἐπικληθεῖσα· κεῖται δὲ ἐπέκεινα τῆς ἀφροδίτης τοῦ ὄρους τοῦ ἐν Σινᾷ τῆς σαρακηνῶν, ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα ἐπ' αἰθιοπίας. ὅθεν καλοῦνται μαδιανῖται, καὶ ἡ νῦν καλουμένη μαδιανή. *Bern.* Recte à Moyſaico Μαδὰν. in *MSS.* perperam Μαλάκης.

c Ἰωσβάκης,] Quintus ex Catura naſcitur ישבק ſeu يشبق valde litigioſo nomine, ſi interpretes S. literarum aliquis conſulat. In hac autem columna Ἰωσβάκης, ut ſummatim dicam, repoſitum vides pro λωσβάκης *Big.* λαυσβάκης *Samb.* & *Caſ.* aut λασβάκης *Baſ.* & *Gen.* & Euſtath. literæ Λ compreſſis cruribus. Verum etiam Ἰασβάκης pro iſtis reddiderat nuper Chr. Schotanus. Epiphanii ſcripta nihil præbent nobis præter *Jesboc*, magis ex Bibliis Græcis Latinique quam Joſepho. Sunt etiam qui legunt σοβὰκ & *Sebuc.* c. 1. ζοβὰλ. pro notiori typo Ἰεσβὰκ. Joſephus legere potuit in Moyſe ſuo, ישבק *Joſabac.* Bern Ita *Bernardus* pro Λωσβάκης *Big.* Λαυσβάκης aliorum *Codd* & Λασβάκης *Editorum*. In *Vet. Interpr.* habemus *Jesboch.* Ἰασβὰκ pro iſtis reddiderat *Schotanus.*

d Σοῦς.] שוח, *Sue* aut σουε in libris Divinis: unde σαύη, niſi fallor, in Geographumenis Cl. Ptolemæi. *Bern.*

e Σαβαθάνης] שבא *Saba* legitur in primo ac ultimo XXII. librorum S. quos agnoſcunt Judæi. Græci paululo variant: σαβὰ enim aut σαιβὰ aut σαβαὶ ibi legimus; & in melioribus membranis, ut Cotton. & Alex. σαιβὰ καὶ θαμάν, & in Exemplaribus Aldi & Wolfii σαβὰ καὶ θαμάν, pro unico nomine Hebraico שבא ſeu Arabico سبا, quod & *Mareb*, de quo nemo Geographorum tacet. Productius quiddam apud Moyſen legiſſe videtur hic Judæus, quam cæteri ipſius gentis, aut Samaritæ, aut Chriſtiani ſolent. Quorſum σαβαχάνης appareat in cunctis codicibus Græcis Joſephi & *Sabathen* in Latinis, quærant alii. Schotanus minuit nomen illud ad σαβὰς. Scripſit autem Joſephus in hoc ſtemmate vel cum antiquis ἀνεπιγράφοις Bibliorum Græcorum σαβὰς καὶ θαμὰς, vel σαβαχαθάνης à שבכתא, aut σαβαθάνης à nomine proprio שבתא, σαβαθὰ Ptol. aut denique de שבתים σαβάθιμος. Quinvero Criticæ noſtræ periculo leges in illo commate, καὶ Ἰωσβάκης μὲν σαβὰς γίνεται καὶ Δαδάνης. Sic Moyſes etiam poſtulat. Nam vir ille divinus non à *Suo*, ſed *Jesboco* oriundos refert, feliciſſima Arabicorum nominum *Sabam* & *Dadanum*. Veteris tamen erroris factum eſt, quod *Suo* tribuatur apud Joſephum liberi non ſui: nam codices omnes quos aut *Euſtath.* Antiochenus, aut *Epiph.* ſcriba, & ullibi nos vidimus, eo vitio tenentur. Ne continuo ſectemur lectionem codd. *Big. Samb.* & *Caſ.* ſine cenſura ulla & ſuſpicione, opportune arguit præter ſupradicta ἀσχήνης, quod ſequitur in *illis* libris pro vero nomine Arabis δαδάνης, ſive דרן. *Bern.* In cunctis *MSS. Gr.* Σαβαχάνης, in *Latinis* vero *Sabathen*. Forſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβὰς καὶ Θαμὰς, vel Σαβαχαθάνης, aut Σαβαθάνης. Lege vero, καὶ Ἰωσβάκης μὲν Σαβὰς γίνεται καὶ Δαδάνης.

f Δαδάνης.] In *MSS.* Δαλάνης, facili errore.

g Ἀσσούρης,] *Big. Samb. Caſ.* & *Epiph.* ab אשורים, *Aſſurim* Hebraico. ἀσσὼρ *Gen. Baſ.* & *Euſtath.* Bern. Sic *MSS.* Ἀσσουρ *Baſ.* & *G. Euſtath.*

h Λαόμης·] Reſcripſi Λαόμης propter לאמים, ſeu λαωμὶμ & λαωμεὶμ S. codicis; ne amplius extaret λαὸς, mendum illud Typographorum priorum & ſcripturæ Græcanicæ, ut *Big. Samb. Caſ.* &c. Facilioris lapſus tamen erat λαὸς Euſtath. Latinæ demum membranæ *Lomin* referunt. Diſquirant autem noſtri, tria illa nomina λατούσιμος, ἀσσούρης, & λαόμης, propria poſuerit Moyſes, num gentilia aut ἀποτηγορικά. Hoc

chus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac neporibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam suscepta, ipsam possederit; ejusque nepotes, collocatis in ea sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui & Malchus *vocatur*, „rerum Judaïcarum historiam contexens, sic„uti fecerat & Moyses Judæorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Cha„tura liberos.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphræ

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhistor Cleodemi vatis Judaïcam historiam.

Ab Assuri nepote Abrami gens Assyria.

De Hercule vetus fabella.

ⁱ Μαδιάνης ἢ ᵏ Ιφᾶς, ˡ Ωφρὶν, ᵐ Ανωχ, ⁿ Ελδᾶς, ᵒ Ελδᾶς. τέτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις Αβραμ ἀποικιῶν φύλης μηχανᾶται· καὶ τὴν τε Τρωγλοδύτιν καταλαμβάνουσι, ᵖ καὶ τὴν τοῦ Εὐδαίμονος Αραβίας, ὅσον ἐπὶ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν ᵍ καθήκ. λέγεται δ' ὡς ἔστ ὁ ʳ Ωφρὶν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτὴν· καὶ οἱ ἐγγονοὶ αὐτοῦ, κατοικήσαντες ˢ ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος ᵗ Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ ᵛ καὶ Αλέξανδρος ὁ ˣ Πολυΐστωρ, λέγων ὅτως· „Κλεόδη„μος δ' φησὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ ʸ Μάλχος, ὁ ἱστο„ρῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ „νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τοῦ ᶻ Χατούρας Αβράμῳ „ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει δ' αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, ᵃ Αφέραν, ᵇ Σαρεὶμ, ᶜ Ιάφραν. ἀπὸ Σαρείμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆσθαι. ἀπὸ δὲ τῶν δύο, ᵈ Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε ᵉ Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. ᶠ τοῦτον δὲ Ηρακλεῖ ᵍ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ ʰ Ανταῖον· γήμαντά τε τὴν ⁱ Αφρα θυ-

quidem credidere veteres Theologi, Hieronymus, R. Oncelosus, Targumista Jerosolymitanus à Jarchio citatus, aliique Doctores tam Judæorum quam Samaritarum, ubi verba Legislatoris Gen. c. 25. 3. sic interpretantur, *Erant autem Dadanidæ Mercatores, Artifices, atque Phylarchi*. quod Josephus pene dixerat, ὡσεί τε πόνοις χαρίεσσι, καὶ δεινοὶ σωμάτων. Video tamen *Allumæotas* in Arabica Tabula Ptolemæi. *Bern.* Ita *Bernardus* ex Λαωμεὶμ, & Λοωμεὶμ *S. Codicis*, pro vulgato Λαὺης. Propius accedit Λαομ *Eusebii*, ut & *Laumim* codicum *Epiphanii*. Verum an tria illa nomina Λαμεσσαὶ, Λασσυρεὶς & Λαομὶς propria posuerit *Moyses*, an Gentilia aut ἀποτηγορικὰ, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25. 3. sic interpretantur, *erant autem Dadanidæ mercatores, artifices, atque phylarchi*. quod *Josephus* pæne dixerat, ὡσεί τε πόνοις χαρίεσσι καὶ δεινοὶ σωμάτων.

ⁱ Μαδιάνης] Ex *S. Codice* ita *Bernardus*. in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδιάνης. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian*.

ᵏ Ηφᾶς,] *Big.* ab עיפה Eustathius ἰφά. *Samb.* & Editores tam Josephi, quam Bibl. Græcorum ἰφὰ, nisi si Complutenses dederint hic γεφὰ, ut mox γοφὶρ *Opher*. Antiquissima tamen Exemplaria versionis LXXII. ut Alex. Cotton. Cant. & S. Ambrosius, γεφὲρ obtinent pro *Epha*, tam apud Moysen quam Prophetas, ut 1. Par. c. 1. & Es. 60. 6. κάμηλοι μαδιὰμ καὶ γαιφὲς, ubi Philo correctius legerat ex membranis Alexandrinis γαιφὰ, itidemque Hexaplorum S conditor. Quinimo pro עיפה Jonathan substituit הולר *Holad*, obscurum pro obscuro. Vir ille oppido עזה *Gesa* nomen dedit. Id tamen monendum puto *Hepham* cum suis fratribus ad *Madanum* genitorem tribui, Scriba nullo, nullo Typotheta refragante in Græcis Josephi, aut præter *Col.* & *Bas.* etiam in Latinis: quos à *Madiano* ortos scimus meliori fide voluminis Mosaici. Hic igitur Judæus scripsit forsan μαδιὰν ἢ ἰφᾶς &c. properanter; ubi tot Alexandrini, μαδιὰμ seu μαδιὰν ἢ γέφα &c. *Eustath.* insuper, mimus quidem Josephi, μαδιὰμ ἢ γέφα. *Bern.* Ita *Big.* & *Vat.* Εφαὶ *alii* cum *Bas* & *G.* in LXX. Γιφάς.

ˡ Ωφρὶν,] עפר, quod Samaritæ pronuntiant *Apher*, Judæi *Epher*: Græci ἄφερ, qui & rarius γοφὲρ. Josephus vertit ὠφρὴς forma Attica, apud *Big. Bas.* & *Gen.* ὠφρὴς & ὠφρὶς *Samb.* & *Eustathio*: aut denique ὤφρὶν vel ὠφρὶν aut ὠφρὶν; nam in ea lectione mox consentiunt ad λέγει δ' οἱ ὡς ἔστ ὁ ὠφρὶν, *Big. Samb. Eusebii* MS. & *Eustathius*: sed ὁ ἀφρὶν, excusa Exemplaria *Eusebii* & προσκύσασθαι, atque pariter *Busb.* & *Hen.* Bern. Quod Græcis Αφιε & rarius Γοφὲρ, in *Codicibus* nostris Ωφρὴς aut Ωφρὶς, aut denique Ωφρὶν vel Ωφρὶν aut Ωφρὶν.

ᵐ Ανωχ,] Ita *Samb.* & *Eustath.* in *cæteris* Ανοχ. in *S. Literis* Ενὼχ. *Bern.* In Coll. tamen *Big. Colc.* est Ανὼχ.

ⁿ Ελδᾶς,] Ελδὰ *Eustath.* ἐλδᾶς manu fallente *Samb.* & *Big.* ἔλδαι accentu malo *Bas.* & *Gen.* Cæteri omnes fere Judæi, Samaritæ, ac Christiani ἀέλδα. *Bern.* Ita meliores Codd. Ελδὰς aut Ελδᾶς *aliis.* in LXX. Αὲλδὰ, aut Αελδὰ, aut Αελδά.

ᵒ Ελδᾶς.] *Eustathio* ἔλδ, *Samb.* ἐλδὰς. Judæis ac Samaritis *Eldaah*, אלדעה. Interpr. LXXII. modo ἐλδαὰ, modo ἐλδαγὰ: & apud Editores Complut. & S. Ambros. ῥαγὰ quasi רעה: & in MS. Alexandr. Θεργαὰ. S. Hieron. in Qu. *Aledea*. Post pauca verba Epiphan. πρωϊδύτην; norunt enim Philologi idem esse πρώγας aut πρώγας, & πρώγλας. *Bern.* Ελδ *Eustathio*. in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγὰ. Codice *Alex.* Θεργαὰ.

ᵖ Καὶ τὴν τοῦ Εὐδαίμονος] Καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν δ' ἀφρικῆς, *Eusth.* Quidni jam reducam ad Josephum, quæ verba ab illo decerpserat pridem S. Hieronymus in Qu. Hebr. *Nos quod incertum est relinquentes, hoc dicimus, Quod de Cetura nati filii Abrahamo, juxta historicos Hebræorum, occupaverint Troglodytin & Arabiam, quæ nunc vocatur Εὐδαίμων, usque ad maris Rubri terminos. Dicitur autem unus ex posteris Abraham, qui appellabatur Apher, dimisse adversus Libyam exercitum, & ibi victis hostibus consedisse, ejusque posteros ex nomine atavi Africam nuncupasse.*

Hujus rei testis est Alexander, qui cognominatur Polyhistor, & Cleodemus cognomento Malchus, Græco sermone barbaram historiam retexentes. Hæc ille presbyter. Paria etiam tradidit inter Græcos Nicias: ἐκλήθη καὶ ἀφρικὴ ἀπὸ ἀφρὰ τινὸς, σωτηρήσαντος τῷ ἡρακλεῖ ἐπὶ τὰς γειτονεύσας βᾶς. Ex nostro etiam Procopius Sophista, *A filiis Ceturæ gentes plurimæ sunt exortæ, quæ inhabitarunt Troglodyticam solitudinem, & Felicem Arabiam, huicque finitimam regionem & Madianiticam, & urbem Madian junctam solitudini supra Arabiam e regione Pharan ab ortu versus mare Rubrum.* Bern. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* & *reliqui.*

ᵍ Καθήκ.] Διήκ *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

ʳ Ωφρὶν στρατεύσας] Ex τέτων τῆς ἀφρὶν καλεμένης, στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην, καὶ ἐχον αὐτὴν· καὶ ἀπ' ἐκείνης ἡ γῆ ἀφρικὴ μετωνόμασαι, *Busb.* & *Hen.* ut à Josephi dictione audent discedere. *Bern.* Ita *Big. Samb. Eusebii MSS.* & *Eustath.* Αφρὶν *Bas. Hen. alique.*

ˢ Εν αὐτῇ] Εν αὐταῖς *Vat.*

ᵗ Αφρικαν] Αφρικαν *Bas. Gen.* & *Big.* ἀφρικαν *Samb.* ἀφρικὴν cum vulgo Eustath. ἀφρικὰ Eusebii impressa, ἀφρικα ejusdem Exemplaria scripta. Cæterum ab Abramida עפר ἀφρης deduxit Josephus perite & ἐτύμως. Video tamen doctos viros alienam valde & ridiculam conjecturam Bocharti à פרך seu spicis fertilis Africæ petitam, illi veræ ac veteri originationi anteferre. *Bern.*

ᵛ Καὶ Αλέξανδρος] Καὶ non reperitur apud Eusebium, aut *Samb.* aut apud Hieronymum Epiphaniumque interpretes. *Bern.*

ˣ Πολυΐστωρ,] Forsan ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut constat ex *Vossio* de Hist. Gr. c. 23.

ʸ Μαλχος,] Μάλχος cum *Hen.* & *Busb.* & mille Græcis ita παραφθαρτ. μαλχὸς excusum est hoc in loco, in aliis μάλχος. Dein *Malchus* legitur in Qu. Hebraicis S Hieronymi, in historia Monachi Trecensis, & in Tralatione Epiphanii. Verum Syriaco schemate *Big. Samb.* μαλχὰς, Eusebius atque Procopius μαλχὰς. Idem autem inter Græca nomina significat κλεόδημος, quod Syriace מלכא *Malca*. Bern. Vide paulo supra v. 4.

ᶻ Χατούρας] Iterum χατούρας *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* χαττούρας *Big.* χαιτούρας, prelorum inquies. χετταίας, Euseb. *Bern.*

ᵃ Αφέραν,] *Bas. Samb. Big* & *Cas.* ἀφέραν *Gen.* ἀφρὰν *Busb. Apheran, Epiphan.* ἀφὶς, *Euseb.* ed. ἀφρὰ *Eus.* MS. αφρα Eustathius Thessalonicensis, αφραν Procopius. *Bern.*

ᵇ Σαρεὶμ,] Libri excusi, & ex scriptis *Busb. Hen.* & *Cas.* σαρεὶμ pro אשורים Hebræorum: præter aliquot membranas *Epiphanii.* Alia σαρεὶν & σαρεὶν more Chaldaico, ut *Big. Samb.* & quædam Exemplaria Epiphanii. ἀσσυρεῖαν Procopius. ἀσσυρὶ MS. Euseb. Edita vero ἀσσὼ, ut & Pseudo-Eustathii. *Bern.*

ᶜ Ιαφραν.] Ιαφρὰν, *Bas.* & *Gen* ιαφραν, *Samb.* ιαφρὰμ, *Busb.* & *Hen.* ἀφρὰν *Euseb. Japhran Epiphan.* Bern.

ᵈ Αφέρα τε καὶ Ιάφρα,] Sic volunt recta nomina, quæ præcesserant, aut ἀφρὰ τε καὶ ιαφρὰ. Legimus autem in impressis ἀφρά τε καὶ ιαφρὰ: ita etiam in codicibus priscis. Ab Eusebio ἀφρὰ τε καὶ ἀφρὰ. Latini libri habent *Japhran* & *Apheran.* ἀφρὰ τε καὶ ἀφρὰμ *Hen.* ἀφρὰ τε καὶ ἰαφρὰμ *Busb.* Bern. Sic ex v. 23. aut Αφρὰ τε καὶ Ιαφρὰ. in *Editis* Αφρὰ τε καὶ Ιαφρὰ.

ᵉ Αφραν] *Al.* Αφρὰν & mox Αφρικαν aut Αφρικὰν.

ᶠ Τοῦτον δὲ] Τοῦτον δὲ Ηρακλέα legisse videtur *Vet. Interpr.*

ᵍ Συστρατεῦσαι] *Samb.* συνστρατεῦσαι, ab aliis Codd. *Bern.*

ʰ Αντᾶον·] *Big.* αντεον, Editores. Procopius, *In Libyam & contra Antæum* Eustath. de eisdem, οἳ ἐκ ἠρακλέα συνεπάρασθαι ἐπὶ ἀντᾶον τὸν γηγενῆ στρατόπεδον. *Antæi* tamen nulla fama ac mentio fertur in libris Epiphanii Scholastici, ex inscitia viri nimia. Mallem demum cum Burio nostro heic recudere ἐπὶ Λιβύην κατ' ἀντᾶον. *Bern.* In Editis male Αντεον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* rescribere κατ' Αντᾶον.

ⁱ Αφρα θυγατέρα] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* Αφραν *Vat.* Οφραν in *Editis.*

k Δι-

θυγατέρα Ηρακλέα γυνῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς [k] Διῶρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι [l] Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους [m] Σόφακας λέγεσθαι.

filiam uxorem duxisset, ex illa genuisse Didorum, ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ὁ Ισακ ⟨ϖ⟩ γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ [n] δὲ, περὶ πεντηκοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γῆς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρ παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, [o] ἐνδησάμενος μεγάλως πίστει. γίνονται δ' αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· [p] ἅπτουσι τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, [q] ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ κἀ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν [r] ἐκπεπτωκότα. οὕτω δὲ ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύσασι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ἅτε πηλῶν βάθει, [s] θέρει δὲ ἅτε ἀνυδρίας· ἔτι δὲ κἀ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτων τοῖς ὁδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [t] Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [v] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. ε�ύχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος [x] μνηστευόμενον αὐτὸν ἐξαπέστειλεν, [y] εἰ κατ' νοῦν τὰ αὐτῷ μέλλει ὁ γάμος οὕτως συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τὴν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν δεγομένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ προχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὑπὸ πάσης ὢν [z] τῆς διανοίας, ὑπὸ τὸ φρέαρ προσγίνεται, καὶ προσκαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ προσχεῖν. τῶν δὲ ἐκτρεπομένων, [a] ὡς χρῄζουσῶν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ προσοίσειν· καὶ γὰρ οὐδὲ εὐληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [b] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῷ πρὸς τὸν ξένον ὑπωλήθει δυσκολίας, τίνος ἄλλας κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοῦναι, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δὲ ἐν ἐλπίσι μὲν τῶν ὅλων ἡδόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [c] ἐπῄνει τε τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῇ καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφυγε, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς [d] ὄγνωσιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσασθαι, φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ ἅδε τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμηνε. καὶ Ρεβέκ-

CAP. XVI. XVII.

Quomodo Isacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere statuisset uxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus supposuerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino istius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cæni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca istic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Isaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. *Gen. c. 24.*

Itur à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud hausu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; scisciteabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, in-

Bona indoles Rebeccæ.

---

[k] Διῶρον,] Hanc fabulam Malchi variis nunc non tracto. Sufficiat dicere quantum de tribus verbis altercentur librarii & ab invicem dissentiant. σίωρον dedere Typographi, *Isidorum* vel δίωρον Procopius ad Octateuchum S διωρον *Big. Samb.* atque *Cas.* & adhuc magis ad palatum Atticum διοσωρον Euseb. tam MS. quam ex prelis. δοδωρον non βοδωρον, Eustath. falso dictus. δώδωρον seu *Dodorum* & *Dodorim* vetustiores Latinorum codicum, alii vero *Diodorum*. σωσορον pater Vossiorum. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* in *Editis* Διόωρον. in *Eusebii* Codicibus Διόωρον. Sed Δώουρ malit *G Voss.* & mox Συφακας.

[l] Σοφῶνα,] Σωφωνα, *Samb.* σωσονα Eustath. σοφωνα, *Bas. Gen.* & *Big.* & Procopius. σοφωνὰν Euseb. Mirus autem est Epiphanius, *Soron* aut *Foron*: ut libri nostri monstrant, & historia Petri Manduconis. *Bern.*

[m] Σόφακας] Σωσακας B. Vossius, ut libuit. σοφὰς Eusebius, & Procopius. σοφισὰς Eustathius. *Sorophacos* denique membrana & charta plurima Epiphanii. *Bern.*

[n] Ισάκ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δή.

[o] Ενδησάμενος] Reddo Josepho suum verbulum, ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* atque de versione *Epiphanii*. ἐνδυσάμενος legebatur in *Hen.* cod. ἐγγυσάμενος aut ἐγγυασάμενος blandus error Editorum & Schotani. *Bern.* Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδυσάμενος *Hen.* & *Vat.* ἐγγυσάμενος *Bas.* & *G.*

[p] Ψαυ] *Samb.* ἅπτ.

[q] Επειτα επικαλουνται] *Big. Samb. Cas.* & Interpres Scholasticus. Aliis in libris similis sonus ἐπικαλοῦνται sequentis verbi absorpserat hoc epirrhema, quod & Cl. Bosius viderat. *Bern.* Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.*

[r] Εκπεπτωκότα.] Itidemque ἐκπεπλωκότα, quod omiserant *Bas.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.*

[s] Θέρει] Θερεϊ *Vat.*

[t] Χαῤῥαν.] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Κάρραν.

[v] Πλείοσιν] Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.*

[x] Μνηστευόμενον] Sic agnoscunt *Big. Samb. Cas.* atque Scriba *Cassiederi.* μνησασάμενος ἐξαπεστειλεν *Basil.* aliique casu alieno ac tempore. Posthæc *Busb.* & *Hen.* παρεχέσης pro Josephico προσχέσης. *Bern.* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνησασάμενος ἐξαπέστ.

[y] Ει κατ' νοῦ] Ει κ' κτ' *Vat.*

[z] Τῆς διανοίας,] Illud τῆς ex *MSS.*

[a] Ως χρηζουσῶν] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* καὶ χρ.

[b] Μία ἐξ ἁπασῶν] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd. Bas.* & *G.* dein ἐπιπλήττειν δυσκολίας τινός. ἀλλ' ἐ κοινωνήσειν προς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοῦσαι, λέγουσαι. καὶ παρεχέ [παρέχειν *Schotan.*] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνη φιλοφρόνως παρέχει. In *Vat.* μία & ἐπιπλήτ.φ. quoad reliqua facit pro *Editis.*

[c] Επῃνέ τε] Επαινεῖ τε τῆς *Vat.*

[d] Οιησιν τοιαυτης παιδος·] Γένηται locum habere non potuit, nisi in paratypis *Bas.* & *Gen.* ὄνησιν ponunt Scribæ omnes, quod sensum commodum huc referre existimo. Imo vero tota illa sententia superabat captum Epiphanii notarii. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* γένησιν τ.

Bathuelo mortuo Labanus virginem hanc domumque tuetur.

inquit, mihi nomen eſt, pater vero meus Bathuelus erat, ſed ille jam quidem defunctus eſt: verum Labanus frater meus, qui domui univerſæ cum matre proſpicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gaviſus eſt ob facta & dicta: quod perſpectum habuerit, Deum manifeſto ſibi in itinere adjutorem exſtitiſſe. Cumque protuliſſet monile & alia quædam ornamenta, quæ geſtare virginibus decorum eſt, obtulit *ea* puellæ, ut ei eſſent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum eſſe, dicens, ut illa hujuſmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præſtaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii ſecum ferret, nuſquam eum tutius deponere poſſe dicebat, quam apud tales qualem eam expertus eſt. Conjecturam enim ſe facere de matris fratriſque ipſius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles eſſent, ex ea quæ in ipſa elucebat virtute: neque ipſis gravem fore, qui mercedem pro hoſpitio ſolveret, ſuiſque ſumptibus viveret. Illa vero, bene ipſum de parentum humanitate conjectare, reſpondit; increpabat tamen, quod illiberales eſſe ſuſpicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, ſi ille annuerit, eum deducturam eſſe ajebat.

Cœna heri ſui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hoſpitem, camelos ejus ſervi Labani accipiunt, curantque: ipſe vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipſum matremque virginis ſic alloquitur. „ Abramus filius quidem eſt Tharri,

Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.

„veſter autem cognatus: Nachores enim, tuorum, „ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, „eodem patre & eadem matre prognatus. Is igi„tur ad vos mittit, poſtulans hanc virginem filio „ſuo accipere in matrimonium: quem legitimum „habet, ſolumque in bonorum omnium hære„ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuiſſet „illi ex iſtius regionis feminis vel opulentiſſimam „capere, noluit *eam filio* connubio jungi: ſed, „genus *ſuum* habens ſummo in honore, haſce „nuptias verſat. cujus ſtudium & propoſitum „nolite contemnere: nam Dei benignitate & a„lia mihi in hoc itinere feliciter ſucceſſerunt, & „puellam hanc & veſtras ædes inveni. Cum e„nim prope ad urbem acceſſiſſem, virgines com„plures videns ad puteum advenientes, *Deum* o„ravi ut in hanc inciderem: quod & factum eſt. „Has igitur nuptias, Dei præſentia conciliatas, „vos quoque veſtra auctoritate ratas habetote: „& Abramum, qui me tanto ſtudio huc miſit, „puellam concedendo honorate.„ Illi vero, nam honeſta viſa ſunt ipſis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt; filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

καμὲν, φησὶν, [e] ἐγὼ καλῶμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθάηλος ὠμὸν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἠμέτερος, ὅς τε οἶκον παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος, καὶ τὴν ἐμῆς παρθενίας [f] ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἐχαίρε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ἅτως ὁρῶν αὐτῷ τὴν ὁδὸν σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, ἃς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, [g] τὴν ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν οὖσαν καὶ τὰς τοσούτους παρθένους θρεμμένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, ὅς τε προσωτέρω χωρεῖν τὴν νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν, ἢ [h] τοιούτοις οἷς αὐτῆς ἐπέφυκεν. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ ἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [i] οὐ δυσχερείνουσιν, οὐκ ἂν δὲ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάνας ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ περὶ μὲν τὴν τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν· ἐμέμφετο δὲ ὡς [k] μικρολόγως ὑποπτεύσαντι· πάντων γὰρ ἀμοιβὴν μεθέξειν. δηλώσειν μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον ἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

Acœna heri ſui mandata exponit Eleazarus.

γ'. Ὡς οὖν τούτων γενομένων παρῆν τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ θεραπεύοντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [l] ἐτημέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων [m] εἰσηγάγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μὴ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „Ἀβραμου [n] Θαρρᾶ μέν ἐστιν υἱὸς, συγγενὴς δὲ „ὑμέτερος· Ναχώρης [o] γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τοῦ πά„σων πάππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε „καὶ ὁμομήτριος. πεμπτὸ τοίνυν ἔτος πρὸς ὑμᾶς, „ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς „γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ὄντι τοῖς πᾶσι „τεθραμμένος. ᾧ τε μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ „τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [p] ἀγαγέσθαι· „τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον [q] πολιτεύσῃ τοῦτον. ἔτι τὴν „ταχυδρομίαν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· [r] κατὰ γὰρ Θεοῦ „βούλησιν τά τε ἄλλα μοι καὶ τὴν ὁδὸν [s] ἀπήντησε, καὶ „τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον „τῆς πόλεως ἐλαύνομεν, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὰ „φρέατα προσερχομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. „ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν ἱερὸν μνηστεύομενον „ἐπιφανείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, [t] τὸν μὴ „τοσούτης ἀπεστάλθαι ταχυδρόμου, τῷ καταξιοῦσαι τὴν κό„ρην τιμήσαι.„ οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τοῦ Θεοῦ σωφρονοῦσαν, καὶ πεμπτοῦσιν ἐφ' οἷς [v] ἠξίουν τὴν θυγατέρα· [x] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ἰσαακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφιγμένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς [y] Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [z] ἐξεληλύθεσαν.

ΚΕΦ.

[e] Ἐγὼ καλῶμαι·] Ἐγὼ in *Excuſis* deeſt.

[f] Ἐπιμελόμενος.] Ita *Samb.* & *Caſ.* Atticorum more. ἐπιμελούμενος in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

[g] Τῆς ἐπὶ τῷ πίειν] *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* ſequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας εἰκαιον τοιοῦτον.

[h] Τοιούτοις] Ita in *MSS.* τούτοις *Baſ.* & *G.*

[i] Οὐ δυσχεραίνουσιν,] Sic *Baſ. G.* & *Caſ.* in *reliquis* δυσχεραίνουσιν. non adeo ad *Atticorum* guſtum.

[k] Μικρολόγως] Μικρολογία *Vat.*

[l] Ἐτημελουν·] Ita plane ſcribendum cum *Samb.* & *Caſ.* Vilius eſt ἐπεμέλουν *Baſ. Gen.* atque *Schotani.* Bern. (Correxerat *Cocc.* ad oram ἐπεμελοῦντο, & mox pro ἠγάγετο, quod in veteri erat Edit. ἤγετο.) Ita *Bernardus* ex *Samb.* & *Caſ.* ἐπεμέλουν *reliquorum* cum *Baſ.* & *G.* vilius putans.

[m] Εἰσηγαγετο] Sic *Big.* & *Samb.* εἰσήγετο παρ' αὐτῷ *Vat.* ἠγάγετο σὺν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Θαρρᾶ] Ita *Hen. Baſ. Baſ.* & *G.* Θάρρα *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[o] Γὰρ τούτων,] Sic *Baſ.* & *G.* ὢν ὁ τούτων *Big.* & *Hen.* γὰρ ὁ τούτων *Vat. aliique.* Mox Εἰς *Busb.* & *Hen.* pigre. *Bern.* Tranſpoſitio autem illorum ὦ γύναι ex MSS. certe *Bigotiana Coll.* ſequebatur alias poſt παιδων. *Hav.*

[p] Ἀγαγέσθαι·] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγέσθαι.

[q] Πολιτεύσῃ τοῦτον,] *Baſ.* & *Gen.* αἰτῇ πολιτεύσῃ τοῦτον *Big.* & *Caſ.* Sed *Samb.* margo tenet αἰτεῖ, media quidem pagina πολιτευσῃ. Alterum itaque horum videtur eſſe Gloſſema, inquiunt viri optimi Is. Caſaubonus & Andr. Boſius. Alterum eórum legerat duntaxat aut plane intellexerat Interpres ſcholaſticus *nuptias poſtulat.* Lego equidem lubenter πολιτεύσῃ ſingulare. *haſce nuptias verſat*, aut τὸν γάμον αἰτεῖ πολιτεύεσθαι τοῦτον, *de iſtis agitare poſtulat.* Bern. Αἰτεῖ πολιτεύῃ τοῦτον *Big.* & *Caſ.* πολιτεύσῃ *Samb.* in textu, in margine αἰτεῖ. in *Vat.* αὐτεῖ τοῦτον. Forſan (inquit *Bernardus*) τὸν γάμον αἰτεῖ πολιτεύεσθαι τοῦτον, *de iſtis nuptiis agitare poſtulat.*

[r] Κατὰ γὰρ Θεοῦ βούλησιν] *Al.* καὶ γὰρ Θ.

[s] Ἀπήντησε,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὑπήντησε.

[t] Τὸν μὴ] Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoſcunt *Editi.*

[v] Ἠξίουν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἠξίου *alii* cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[x] Γαμεῖ τε αὐτὴν] Sic in quibuſdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε ταύτην ὁ Ισ. in *Editis* γαμεῖ τε αὐτὴν Ισακος.

[y] Χατούρας] Iterum χαθούρας emendatur ex *Samb.* & *Caſ.* pro χαθούρας excuſorum Codicum. *Big.* jam habet χατούρας. *Bern.*

[z] Ἐξεληλύθεσαν.] Ita *Samb.* ἐξεληλύθασαν *Ceteri.* Atticiſmus exigit ἐξεληλύθεσαν. *Bern.* * Et ita correxerat *Coccejus.*

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τ Αβεράμε τελθτῆς.

Τελθτᾷ δὲ χ ᵃ Αβεραμ@ μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἀκρ@, χ τῆς πρὸς ᵇ αὐτὸν σπθδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεπμημέν@. ἐβίωσε δὲ τ ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα χ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπεται ἐν Χεβρῶνι, μ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τ παίδων Ισάκε χ Ισμαήλε.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

XVII.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum insigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & septuaginta quinque: & sepultus est in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis suis Isaco & Ismaelo.

Anno ætatis suæ 175 obiit Abramus, vir pijssimus ac prudentissimus. Gen. c. 25.

ΚΕΦ. ιή'.

Περὶ τ Ισάκε υἱῶν, Ησαύ χ Ιακώβ· χ γνήσεως αὐτῶν χ ἀφτεσφῆς.

Ισάκῳ δὲ ᶜ μ τὴν Αβεράμε τελθτὴν ἐκύη τὸ γύναιον· χ, τῆς γαστὸς ᵈ ὀπιμεῖζον ὀγκωμένης, ᵉ ἀγωνιάσας ἀνήρετ τ Θεόν. Φάσκει δ' αὐτῷ διδύμους τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἐθνη· χ ἧ μέζον@ πρωτερήσειν τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. τίκτε δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον χ ᶠ τὴν πρόρρησιν χ Θεοῦ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ὅλο κεφαλῆς ὅπη τὰς πόδας δασὺ θειοτάτως ἦν, τὸ δ' νεώτερον εἶχε πρώτου αὐτοῦ χ πέρναν. ἠγάπα δ' ὁ ᵍ μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον, ʰ Ησαυν λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τ τριχώσεως· Εβραῖοι γὰρ τὸ ᵏ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ιάκωβ@ δ' ὁ νεώτερ@ ˡ τῇ μητρὶ πρόσφιλὴς ἦν.

β'. Λιμοῦ δ' τὴν γῆν καταλαβόντ@, Ισακ@, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τ χώρας ἀναθεὶς ὑπαρχόσης, ὅπῃ Γεράρων ἀπῆν, χ Θεοῦ κελεύσαντ@. ᵐ ὑποδέχε δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχ@, χ' ξενίαν καὶ φιλίαν ⁿ τὴν Αβεράμε. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμεν@ ᵒ κατ' ἀρχὰς, ὅπῃ ταύτης ὑπὸ φθόνου μείναι πρὸς τὸ πᾶν ᵖ κωλυθῇ. ὁρῶν γὰρ τ Θεὸν τῷ Ισάκῳ συμπαρόντα, καὶ πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δ' τοιοῦτος πάλιν ἐκ μεταμ-

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

XVIII.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco gravida facta est uxor: ventreque *ejus* in majus intumescente, anxius Deum consuluit *Isacus*. Respondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo post, sicut prædixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, junior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Esavi ex pilositate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Seiron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Isaco nascuntur Esavus & Jacobus. Gen. c. 25.

Esavum diligit pater.

Jacobus matri Deoque charus.

2. Verum fame in *ea* terra grassante, Isacus, cum decrevisset ire in Ægyptum, Dei jussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia prosequeretur, restitit invidia, ne prorsus in eo effectu perseveraret. Deum enim videns Isaco propitium adesse, & tantopere illi favere, expulit eum. At il-

Isaco hospiti invidet princeps Palæstinus.

ᵃ Αβραμ@] Sic plures *MSS.* χ ὁ Αβρ. in *aliis* cum *Basil.* & *G.*

ᵇ Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.* male, nisi mox legeris θεία pro θεοῦ. Ἐβραῖοι imputandum Typoth. *Bern.*

ᶜ Μὲν τὴν Αβεράμε] Incogitantia Josephi. Utinam scripsisset, μ τὴν Σάρρας τελθτὴν, quod verum. Nam ex Moyse refellitur alterum, nec cum reliquis harum originum, neque cum capitulo præcedente rite constat. Contextus equidem Mosaici ordine deceptus fuit ille Judæus. Veruntamen ante natos Salianos Schotanosve hæc animadverterat Monachus Trecensis, *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: vivebat ergo Abraham & adhuc quindecim annis. Hoc jam diximus, quia Josephus sic ait, Porro post mortem Abrahæ concepit uxor Isaac. Mortem ejus forte appellans quia jam penitus effæto corpore generare desiit. Ipse enim textus literæ non esse dictum per recapitulationem satis indicat.* Bern.

ᵈ Επιμεῖζον ὀγκωμένης,] Delicatius quidem est & urbe Palladis dignius ἐπιμεῖζον *Big.* & *Hen.* sive ἐπιμεῖζον *Busb.* (ut χείρες pro viliori χέρες) quam Editorum prosodia soluta ἐπὶ μεῖζον. *Bern.* Istud, ut Ατλικώτερον, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.*

ᵉ Αγωνιάσας] Αγωνιάσαν manus nova ad oram cod. *Hen.* atque amplius Cl. Bosius, ἀγωνιάσασα ἀνήρετο τ Θεὸν φάσκει δ' αὐτῇ: quo diligentius imitarentur illud Moysis, v. 22. c. 25. Gen. ויאמר יהוה לה ותלך לדרש את יהוה: Josephus vero ad virum hoc consilii transtulit. Mox ἀσαφθέτως & simpliciter *Busb.* cum *Hen.* ἠρίθ. *Bern.*

ᶠ Τῶν ἀφθάρτων χ Θεοῦ] Τῶν abest *Editis.*

ᵍ Μὲν πατὴρ] Illud μὲν etiam ex *MSS.*

ʰ Ησαυν] Perpetua scriptura meliorum codicum, ut *Big. Samb.* & *Cas.* ἡσαῦ schematis Hebraici accentusque, ut fas fuit δασέ@, retinent *Busb. Hen.* & Zonaras, aliique originum Judaicarum compilatores. Ibidem λεγόμενον, &c. Librarii Græci aliquid heic tentarunt parum feliciter: legimus enim in cod. *Big. Samb.* atque *Cas.* ἠγάπα δ' ὁ μὲ πατὴρ τ πρεσβύτερον ἥσαυν λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τ τριχώσεως. εἶχε δ' κ ἕτερον ὄνομα σίειρ λεγόμενον, διὰ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σίειρ τρίχωμα λέγουσι. Pilositatem seu villum significat Hebræorum שער Scar & שעירה Seira Chaldæorum. Mihi demum placet Josephum hunc in modum emendanti, ἠγάπα δ' ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον σίειρ, vel ἥσαυν τ κ σίειρ. *Bern.* Ita passim *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ἡσαῦ aut Ἥσαῦ *alii.* Hic (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Cas.* ἠγάπα δ' ὁ μὲ πατὴρ τ πρεσβύτερον Ησαύον λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. εἶχε δ' κ ἕτερον ὄνομα Σίειρ λεγόμενον διὰ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ Σίειρ τρίχωμα λέγουσι. Verba *Josephi* forsan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δ' ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον Σίειρ λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ησαυν, τ κ Σίειρ λεγομ. &c. Vide Tom. IIo. *Hieronymi* ex Editione *Benedict.* p. 354, 355.

ⁱ Τῆς τριχώσεως·] Ex τ τριχώσεως, *Busb.* & *Hen.* χυδαίως κ ἀνοήτως. A pilis enim natalibus cognomentum ait traxisse Esavum, nomen tamen proprium inde accepisse Josephus non dicit. Quanquam hunc puerum Isaaci Hirtium nuncuparum credo utroque vocabulo Hebraico שעיר *Seir* & עשו *Esau.* Prius notum satis & confessum: עש tamen priscis Hebræorum significabat quantum in dialecto Arabum لشوع *Aspero*, φασσόλειξ aut *asper setis*, quem adeo *Esavum* appellat S. Severus. *Esavum* autem hispidum pilisque horridum aliquem innuere nemo adhuc somniavit Rabbinorum Judaicorum seu Christianorum. Vel adhuc propius ad Etymon Moysis Gen. 25. v. 25. כאדרת שיער, *instar vestimenti villosi, Esau* dictus fuit de غشا & غشوة *geja* & *gesja*, i. e. cilicio, quo totus à natura opertus videbatur. Unde vere quidem dixit sed mente ignara magnus Byzantii Drungarius, τῷ μὲ πρεσβυλέξῳ καθόλα τ σώμα Θ εστέρα ἐν ὑ ἔχοι· ὅθεν κ ἡσαῦ ἐκλήθη, ἁλὰ τῷ τριχωτῷ. *Bern.* Videtur decesse τὸ Σηίρ, quod nomen etiam Esavo fuerit. Opportune codex MStus hic facem præfert; in quo post τριχώσεως legitur Ε.χε δ' κ ἕτερον ὄνομα, Σίειρον λεγόμενον τ (legendum reor διὰ τ) τριχωτως. Ἑβραῖοι γὰρ &c. *Rel.*

ᵏ Σήειρον] *Cocc.* corrigit Σίειρον.

ˡ Τῇ μητρὶ] Τῇ μητρὶ contrahunt aliqui libri, ex voce præcipitis vulgi. *Bern.*

ᵐ Υποδέχε] Καὶ ὑποδέχε δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχ@, *Hen.* & *Busb.* sine causa & exemplo. *Bern.*

ⁿ Τὴν Αβεράμε.] Τῶ Αβ. *Cas.*

ᵒ Κατ' ἀρχὰς,] Ita ex *MSS.* elegantia Attica. in *Editis* κατ' ἀρχάς.

ᵖ Ἐκωλύθη.] Sic in *MSS. Basil.* & *G.* ἐκωλύθε.

* *Seiron.*] Juxta schema Hebraicum *Seir.*

ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, ut opus *incœptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, viſi ſunt prævaluiſſe. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein *rege hoc* illi ſponte præſtante, ut abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem unum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnæ *puteum*: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Rooboth, ſpatii ſatis.

ἔσχον ſeu ἔσκον, pugna.

Sitenna, inimicitia.

3. Porro ita contigit, ut Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum & non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, & ex occulta inimicitia ſeceſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad injuriam acceptam ulciſcendam converſo, rurſus cum illo amicitiam renovat, uno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quæ popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſe faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet. non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit ſilere.

Eſavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

βολῆς [q] τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως παραθεὶς Ἀβιμελέχῳ, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὸν λεγόμενον Φάραγγα, χωρίον ἐν μακρᾷ Γεράροις. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων πάλιν Ἀβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [r] ἀπεχώρησεν, ἀγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ [s] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου συμβαίνοντος αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ῥοωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ ποτέρων τὸ μὲν [t] Ἔσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσαι· [v] τὸ δὲ ἕτερον [x] Σιτεννά, ἔχθραν ἀποσημαῖνον τὸ ὄνομα.

γ'. Ἰσάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ἀπὸ μεγέθους πραγμάτων. [y] Ἀβιμέλεχος δὲ, [z] κατ' αὐτὰ φύσεσθαι νομίζων τὰ Ἰσαάκου, ὑποπτεύων μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συμβιωτήσεως γινομένης, ἐπ' ἀφανερᾶς δὲ ἔχθρας ὑπὸ Ἰσάακος ὑπεκκαίοντος, δείσας μὴ τῆς πρεσβείας αὐτῷ φιλίας [a] μηδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἀμύνασθαι ὧν ἔπαθεν Ἰσάακος τραπέντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τῶν στρατηγῶν [b] Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὴ πεπυσμένος ὧν ἠξίου, διὰ τὸν Ἰσάακος χρησότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτὸν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένου προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δὴ Ἰσάακος παίδων Ἡσαῦς, πρὸς ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐπαρρᾴνετο, πεντεκαιδεκέτης γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Ἀδὰν τὴν [c] Ἠλῶνος, καὶ Ἀλιβάμαν [d] τὴν Ἐσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τοῦ γάμου ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲν τῷ πατρὶ [e] συμβουλευόμενος. ὁ δὴ [f] καὶ ἂν ἐπέτρεψεν Ἰσάακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γινομένης· ὁ γὰρ διὰ αὐτὸν δι' ἡδονῆς ποιήσασθαι συγγένειαν πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. ὁ βουλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾶν ἐκέλευε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὢν, καὶ [g] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ἡσαῦν, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίκαια τῆς πηρώσεως καὶ διὰ τὰς ὄψεις πάθος ἐμποδὼν αὐτῷ γεγενημένου τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μετὰ τοῦτο [h] ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσει, πρὸ δὲ τούτου παρακεῖν αὐτῷ βέλεσθαι [i] τὸν Θεὸν τῆς ἀρᾶς τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένου.

ς'. Καὶ

---

q Τῆς ἀπὸ τοῦ βασιλέως] Τῆς ἀπὸ delet *Big.* recte tamen faciunt cæteri quod itidem retinent. Mox vitioſum eſt Bibliopolarum μακρᾷ. *Bern.*

r Ἀπεχώρησεν,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.*

s Τὴν ἄδειαν] Τὴν ἀτιμίαν in quatuor *MSS.* minus recte.

t Ἔσκον καλεῖ,] Ἐσκὸν *Samb.* De hac voce vide *Druſii* Animadverſ. l. 1. c. 40.

v Τὸ δὲ ἕτερον] Ita ex *MSS.* τὸ δ' ὕστερον in *Editis.*

x Σιτεννὰ,] Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σιληνὰ, vel Συλενὰ, aut Σιγνὰ, pro mendoſo Συενὰ in omnibus *MSS.* pariter ac *Impreſſis.* Vox autem Moſaica & שטנה *Bern.*

y Ἀβιμέλεχος] Mallem Ἀβιμέλεχος δή.

z Κατ' αὐτὰ φύσεσθαι] Utrumque Atticum eſt. *Bern.* Καθ' ἑαυτὰ (aut αὐτὰ) φύεσθαι in *MSS.*

a Μηδὲν ὄφελος] Id nitidius credebatur Athenis, & probatum *Big.* & *Samb.* ὄφελος aliis. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* ὄφελος.

b Φίκολον] *Moyſes* פיכל *Phicol*: unde feci Φίκολον. Proclivi enim hypotheſi apud *Samb.* & *Caſ.* & *Epiphanium* pro illo nomine legitur Φίλοκον & Φίλοχον, tum etiam Φίλον ex defectu typorum *Baſ.* & *Gen.* Bern. Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*, juxta *MSS.* ejuſdem & *Joſephi* Codd. Græcos Φίλοχον, proclivi errore. in *Baſ.* & *G.* perperam Φίλον.

c Ἠλῶνος,] Hebraice עירה בת אלון, Gen. c. 36. 2. Nam. c. 26. v. penult. alia omnino leguntur, & *Elia* conciliatore digniſſima. Verum de iſtis alio in opere. Heic ἤλωνος aſperius, quam fas fuit *Baſ.* & *Gen.* Bern. Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate.

d Τὴν Ἐσεβέωνος,] Par Editionum τὴν Ἐσεβείωνος *Samb.* & Exemplaria Epiphanii Metaphraſtæ. τὴν Ἐσεβείωνος *Caſ.* τὴν Ἐσεβέωνος pro illo, *Big.* Corrigendum tamen ſuadeo καὶ Ἀλιβάμαν τὴν ὑὸν, aut ὑὸν & ὑῶν & ὑῶνα Σεβεὼν. Moyſes pariter hanc *Sebeonis* neptem ſubſtituit Gen. c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini, אהליבמה בת ענה בן צבעון. Nam *Maſoræ* בת צבעון (quam & S. Hieron. obſervat) aut unius & ejuſdem fœminæ duas matres arguit, vel *Anam* fuiſſe naturæ promiſcuæ monſtrum, propter verſiculum 24. iſtius capitis. *Bern.* Ita edidit *Bernardus.* pro τὴν Εὐσεβείωνος in *Impreſſis*, & τὴν Εὐβέωνος, Εὐέωνος, & Εὐείωνος in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὴν ὑέ, aut τὴν ὑὸν vel ὑῶνα Σεβεὼν ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini.

e Συμβουλευόμενος.] Βουλευόμενος *Busb.* & *Hen.*

f Γὰρ ἂν] Vocula ἂν ex *Big.* addita eſt.

g Τὰς ὄψεις] Una voce *Busb* & *Hen.* πεπηρωμένος, *luminibus obductis*, quod ait Severus. Sed & Zonaras γηράσας ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰσαὰκ καὶ τὰς ὄψεις πεπήρωται. Idemque hiſtoria Scholaſtica, *ſenuit Iſaac & videre non potuit.* Cæcitatem etiam indicant verba Moyſis; Samaritis Interpretibus, ac inter Judæos Onceloſo: non quod Salianus aliique contendunt. *Bern.* Τὰς ὄψεις πεπηρωμένος, *Sax. Busb.* & *Hen.*

h Ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν,] Ita ſolent Attici, ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ.

i Τὸν Θεὸν] Infercierant operæ λέγων, quod ſublatum reor ex MSS. Certe *Coll. Big.* non agnoſcit.

ς'. Καὶ [k] Ησαως μὲν ὀλὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, [l] τ Θεοῦ εἰς τ εὔνοιαν ἀξιοῦσα τ Ιακώβ παρακαλεῖν, καὶ ωρὸ τοῦ Ισαὰκ γνώμῳ, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δ' Ιάκωβος [m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [n] πεπυσμένος. ἐπὶ δ' δύσρεπες ἰδὼν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρμασι τ βραχίονα περιβαλών, ἵνα πιθανοίτο ωρὸ τῷ πατρὶ ωρὸ τὴν δασύτητα Ησαυ εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, ωρὸ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γνώσθαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακοῦργος εἰς τἀναντίον παροξυνεῖ τ πατέρα πιήσασθαι [o] πάντας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισαὰκ ἐπαισθόμενος τῷ κ τὴν φωνὴν ἰδίᾳ, προσκαλεῖται [p] τ υἱόν. ὃ δ' τ βραχίονα προτείναντος, ὡ τὴν [q] αἰγέαν περιβεβλῆτο, ταύτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν [r] εἶπεν Ιακώβῳ ωρέπωλήσιον, κ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυ εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑποπτεύσας κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [s] ωρὸς εὐχὰς καὶ ωρὸς κλῆσιν τοῦ Θεοῦ· „ [t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, „ καὶ δημιουργὲ τ ὅλης ὑσίας, σὺ γὰρ [v] πατρὶ τῷ ἐμῷ „ [x] μεγάλῳ ἰσχὺν προύθηκας ἀγαθῶν, κἀμὲ τ παρόν„ των ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ ἐμοῦ γινομένοις ὑπέσχου βοη„ θὸς εὐμενὴς καὶ [y] δοτὴρ ἀεὶ τ κρειττόνων ἔσεσθαι. [z] ταῦτ' „ οὖν καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ ωρόϊδης με ωρὸ τοῦ ωα„ ρᾶσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σοῦ δεόμενος „ τυγχάνω. καί μοι παῖδα τοῦτον [a] εὐμενῆ σῶζε, καὶ „ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον „ εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν [b] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δυνάμις „ ωροσάρξαι· [c] πιήσας δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, „ φίλοις δὲ τίμιον καὶ κεχαρισμένον.

η'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυν πιεῖσθαι τὰς εὐχὰς, παρεκάλει τ Θεόν. ἄρτι [d] δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρῆν Ησαυ ἀπὸ τ θήρας· καὶ τ διαμαρτίας ὁ Ισαὰκ αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἄγει. Ησαυς δὲ ἠξίου τ ὁμοίων τ' ἀδελφῷ ωροσῆκε τυγχάνειν. ὃ δὲ πατρὸς δεηθέντος, διὰ τὸ πᾶσιν εἰς Ιάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος ἦγε ὀλὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτὸς τοῖς δάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν ωρὸς τὸ κυνηγέσιον καὶ δυνάμιν σώματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, καὶ [e] καρπώσεσθαι τιμὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τὸν ἀδελφῷ.

θ'. Ιάκωβον δὲ φοβούμενον τ ἀδελφὸν, τιμωρίαν βουλόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ὑπὲρ τ ἁρπαγῆς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τ ἄνδρα [f] Μεσοποταμίην ἀγα-

6. Et Esavus quidem ad venationem festinavit. At Rebecca, æquum censens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Isaci institutum, ipsi præcepit hœdis jugulatis cœnam instruere. Jacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villosam cutem Esavum esse crederet pater (nam cætera omnia similis, ut qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, *quis istic erat* peculiari vocis sono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hispidum tractans *Isacus* exclamavit, voce Jacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esavus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum cœnasset, ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, „ Domine „ omnium sæculorum, & rerum universitatis „ conditor, tu etenim patri meo ingentem bono„ rum vim proposuisti, & me præsenti felicitate „ dignatus es, posterisque meis pollicitus es, te „ benignum fore adjutorem & meliorum indies „ largitorem: hæc igitur fausti sancito auspiciis, „ neque me propter hanc debilitatem despicias, „ quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Ser„ va mihi puerum hunc propitius, ac ab omni „ malo intactum custodi; illi vitam felicem con„ cedens, & bonorum quæ potes impertire pos„ sessionem. Fac autem eum inimicis quidem for„ midabilem, inter amicos vero honoratum & „ gratiosum.

Utrosque interim fallit Jacobus, consilio matris.

Pro Esavi persona Deum cecus pater orat.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, frustrationem præsentiens, quievit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, frustrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Venandi pugnandique fama Esavi nepotibus concedit: caeteram vero omnem benedictionem frater ipsius amiverterat.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito per-

Iras fraternas abscessu evitat Jacobus.

[k] Ησαυ] Passim *Big. Samb. Cas.* & aliquando *Bas.* ησαῦς *Busb.* & *Hen.* ἰσαῦς sæpius Editores. *Bern.*

[l] Τὸν Θεὸν] Articulum omittit *Vat.*

[m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ,] Υπηρέτης *Samb.* & *Epiphanius.* Cum reliquis Zonaras ad præsens, ὁ δ' ποιεῖ κ τὰς μητρικὰς ἐντολάς. *Bern.*

[n] Πεπυσμένος.] *Al.* πεπεισμένος.

[o] Ταύτας,] Ita *MSS.* in *Editis* ταῦτα. *Huds.* Quæ sequuntur ex *MSS.* certe *Coll. Big.* adstipulante transposita sunt, pro τ. δ. τ. π. *Hav.*

[p] Τὸν υἱόν.] Paulo aliter Epiphanius, quam nostra volumina Græca. *Isaac vero sentiens*, ait, *vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat*, aut, pro eo seculo, *vociferabat*. Quæ Græce reddas, κ Ἰσαὰκ ἐπαισθανόμενος τὸν τ Ιακὼβ φωνὴν, ἰδίως προσκαλεῖται αὐτόν. Joannes etiam Protosecretarius consimili modo., *Isaac* ὃ τῇ φωνῇ τ Ιακὼβ εἶναι τ προσιόντα αἰσθόμενος, ἔγκλισα προσκαλεῖται αὐτὸν, κ τ χειρῶν ἐπαφᾷ. *Bern.* Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* In suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, κ Ισαὰκ ἐπαισθανόμενος τὸν τ Ιακὼβ φωνὴν ἰδίως προσκαλεῖται αὐτὸν. nam vertit, *Isaac vero sentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram.*

[q] Αἰγέαν] Αιγαίαν perperam *Busb.* & *Hen.* Namque αἰγέαν formam habet Canonicam cum δορᾶν subjecto nomine vel intellecto. *Bern.* *Al.* αἰγαίαν & αἰγείαν.

[r] Εἶπεν] Quin contracte ut amant *Busb.* atque *Hen.* φωνὴν μὲ εἶπεν Ιακώβου· τὸ ὃ τ τραχὺς βάθος, ησαυ. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* φησὶν.

[s] Πρὸς εὐχὰς κ προσκλησιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς εὐχὰς προς προσκλησιν τ Θεοῦ *Bas.* & *G.*

[t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος,] Usitata Judæis phrasis רבונו של כל עולמין *Rel.*

[v] Πατρὶ τῷ ἐμῷ] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.*

[x] Μεγάλῳ ἰσχυρὸ] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων.

[y] Δοτὴρ ἀεὶ] Ita *Big.* & *Samb.* δωτὴρ *aliis.*

[z] Ταῦτ' οὖν] Ex *MSS.* τοῦτ' *Bas.* & *G.*

[a] Εὐμενῆς σῶζε,] Rectum nomen posui, Epiphanio & Casaubono sic volentibus. Omnibus enim in libris Græcorum εὐμενῆ offendimus absorpta ς a verbulo sequente. Mox δὸς αὐτῷ, Expilatores Josephi *Hen.* & *Busb.* deleto quidem διαφύλαττε. *Bern.* Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, absorpta ς à voce sequenti.

[b] Ἀγαθῶν,] Ἀγαθὼ ὅτων *Vat.*

[c] Ποιήσας] Ποίησον δ' modo suo iidem *Hen.* & *Busb.* Concinnius est *Big.* & *Cas.* ποιήσειας δ'. Attamen *Samb.* & Editores legunt ποιήσεις δ', paulo confidentius. *Bern.* Ita *Big. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεις, & in *Hen.* & *Busb.* ποίησον.

[d] Δὲ πέπαυτο] Δὲ πέπαυ *Bas.* & *G.* in *MSS.* ὃ πέπαυτο, fertque illud dialectus Attica. *Bern.* Correxerat ita & *Coccejus*, nec video cur contra MSS. placitum *Hudsono* δ' ἐπέπαυτο quasi Josephi reciperemus manum, ejecimus itaque, & MSS. lectionem ex Attica formula recepimus. *Haverc.*

[e] Καρπώσεσθαι] Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Μεσοποταμίην] Impressum erat pro gentili Μεσοποταμίαν; quod tolerari potuit in alio scriptore præter hunc Judæum, leporis Attici callentissimum. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili.

persuasit ut Mesopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Ismaëli filiam Basemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Esavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo esset Isacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Esavus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adjunxit, summo amore illam prosequutus.

Atqui Esavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Ismaëlitidas sibi quærit. Gen. c. 27. 28.

ἡθέλησε τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συζυγῆ. [g] ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ισμαήλου θυγατέρα, τῶν πατρὸς ἀφέντος, Ησαυς παρειλήφει πρὸς γάμον [h] Βασεμμάθην. ὁ γὰρ εὐνόων τοῖς Χαναναίοις οἱ ὠφεὶ τὸ Ισαακ, [i] ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην [k] ὁ Ησαυς παρέλαβε, μᾶλλον ὠφελῶν αὐτὴν ἀποδόσας.

XIX. CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ παιδελφοῦ φόβον.

Jacobus sub dio jacet.

JAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ut duceret avunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, ut uxoris consiliis obsequeretur) per Chananæam iter faciebat: & pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed sub dio pernoctavit, capite lapidibus à se congestis impositis: & per quietem juxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, & hujusmodi verba fecisse. „Jacobe, cum sis patre bono & avo ob suam „virtutem celeberrimo prognatus, de præsentibus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundantia & copia, meo sub præsidio. Ego etenim „Abramum è Mesopotamia huc adduxi, pulsum „à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes suspicerent beatum. nec tua sors deterior est futura. Quare & bono animo perge hanc viam „ire, me deductore fretus. Prospere enim tibi cessuræ sunt nuptiæ, quas animo agitasti: „bonique tibi nascentur liberi. Multitudo autem eorum erit innumerabilis, & inde majora sobolis incrementa: quibus ego terræ hujus imperium dabo, & eorum posteris, qui „repleturi sunt terram omnem & mare quàm „late sol aspicit. Tu neque metuas ullum periculum, neque labores quantoscunque numero defugias, me quæ tibi gerenda erunt providente & curante, etiam nunc multoque magis in posterum.

Vidit per quietem formas quasdam humana meliores scandere inter cælum ac terram, atque in summa scala ipsum Deum. Gen. c. 28.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ visa sibi promissaque lætitia gestiens, & lapides oleo perfundit, quod super eos tantæ felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparaverit, salvusque redierit; Deoque omnium quæ acquisiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore di-

Hinc ille pulvinar suum erigit in altare & inungit: tum multas hostias atque opum suarum decimam Deo rite vovet.

Ιακὼβος ὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, καὶ γάμον τῆς Λαβάνου θυγατρὸς ἧς ἐκείνης ἀδελφῆς, ὑπηρετοῦντος Ισαακ τὸν γάμον διὰ τὸ πεῖθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ ποθεῖν τὴν ὑπερχωρίους μίσος, παρ' ὑδενὶ μὲν ἠξίου καταγωγὴν. ὑπαίθριος ὴ ἠυλίζετο, [l] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπὸ αὐτῷ συμφορουμένοις ὑπιτιθείς· καὶ τοιαύτην καὶ τὴν ὕπνον ὄψιν ὁρᾷ, ὠφθαίσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἐδόκει ἐφικνουμένην καὶ ἀέρος βλέπειν, καὶ [m] δι' αὐτῆς ὄψεις καταίσας, σεμνότερον ἢ καὶ ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευτῶν ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομασί τε καλέσαι, καὶ πιθήσεσθαι τοιαῦτας λόγους. „Ιάκωβε, πατρὸς ὄντα σε „ἀγαθοῦ καὶ πάππων δόξαν ἀρετῆς μεγάλης διαμένοντος, „κάμνειν ὑπὲ τοῖς παροῦσιν ὐ χρεὼν ἐστὶν, ἀλλ' ἐλπίζειν „τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ὑποδέχεταί σε μεγάλων „ἀγαθῶν παρουσία πρὸς τὸ πᾶν, καὶ τὴν ἐμὴν ὑπηκοΐαν. Αβραμόν τε γὰρ [n] ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, „ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐ„δαίμονα ἀπέφηνα. ὧν ὐχ ἥττω μοῖραν εἰς σὲ καταθήσο„μαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην παρεὺ τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῷ χρώμενος. ἀνυθήσεταί γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' ὃν „ἐπανήξεις· [o] καὶ γνήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν ὑοῖς „αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος „τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι „πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [p] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ „μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα, μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος „τῶν πόνων, ἐμοῦ πιστευόμενος τὰ σοὶ πραχθησομένων προνοίαν, „ἔντι τοῖς νῦν καὶ πολὺ [q] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, εὐχαρὴς γινόμενος ὑπὲρ τοῖς ἐωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρυνεῖ τε τὰς λίθους, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθῆ ἐπανοίη, [r] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν παρεσομένων [s] ποιήσεται, ἔτως ἂν ὑθὶς ἀφικόμενος. τιμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ

[t] Βη-

[g] Ηδη γδ] Ex fide *MSS.* ἤδη τε καὶ τὴν Ισμαήλου πατρὸς Ησαῦς παρειλήφει *Bas.* & *G.* dices potius τὴν Ισμαήλου πατραδελφῆ, seu πάτρωος, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Ismaëlis patrui filiam Esau conjugem duxisset.* Bern. & Huds.

[h] Βασεμμαθ.] Nam βασαθώλω & βασαθέμαν vel Βασαθλώαν *Big. Samb.* aut *Cas.* non lectiones varias, sed magis vitia libraria vocabis. Josephus autem scripsit βασαμάθην aut βασεμάθην ex Gen. c. 36. unde & priorum Esavi conjugum nomina sumserat, ut jam vidimus. Legitur etenim v. 3. בשמת אחות נביות, καὶ τὴν βασεμμάθ aut βασεμάθ θυγατέρα ἰσμαὴλ ἀδελφὴν ναβαιώθ, juxta codd. omnes Judaicos, Græcosque. Samaritæ hic retinent *Mahalath* viz. מחלת בת ישמעאל אחות נביות: quæ fuit sacra Moysis scriptio Gen. c. 28. v. 9. ex consensu Exemplarium Græcorum, Judaicorum, & Samaritanorum. Disputabunt igitur Theologi, an referibere opus apud Moysen aut Josephum cum heic tum alibi מחלת, μαελαθώλω pro בשמת *Basamatha*: vel sua arte conciliabunt aliquando hos tres versus, Gen. c. 26. 34. c. 28. 9. & c. 36. 3. Nam nostri homines aut Rabbini nihil ibi ajunt ridiculo melius. *Bern.* Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* nec aliter Josephum (ex LXX. Gen. c. 26. v. 34. & c. 36. v. 3.) scripsisse existimo. in *MSS.* Βασαθώλω & Βασαθήμαν vel Βασαθλώαν, scribarum vitio. Confer, & concilia, si potes, Gen. c. 28. v. 9.

[i] Ως' ἐπὶ τοῖ.] Sic in *MSS.* male in *Editis*, ὡς ἐπὶ τοῖς —— διακείμενον, οἷς εἰς τὸ ὁκ. &c.

[k] Ο Ησαυς] Illa ὁ Εσαυς ex *MSS.* deerant in *Editis.*

[l] Τὴν κεφαλὴν] Καὶ καθεύδων τὴν κεφ. ἐπίθεις, τοιαύτην. *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Ibidem suis verbis *Hen.* & *Busb.* ὑπαίθριος ὴ αὐλιζόμενος, λίθους ὑπεστίθει τῇ κεφαλῇ, καὶ ἔ τὰς ὕπνους ὁρᾶν ἔδοξε κλίμακα γῆθεν εἰσκεκμένην ἔ ἀέρος. *Bern.*

[m] Δι' αὐτῆς ὄψεις] Διὰ ταύτης *Big.* & *Vat.*

[n] Εγὼ ὁκ τ] Εγὼ τ Μεσοπ. *Samb. Cas.* & *Vat.*

[o] Καὶ γνήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί.] Leg. forte, καὶ γ. σ. π. ἀγαθοὶ, μείζοσιν ὑοῖς αὐτῶν καταλιμπάνοντες. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσαι. Cocc.

[p] Καὶ γῆν] Ita *MSS.* καὶ deest *Editis.*

[q] πλέον] Ex *MSS.* πλεῖον *Bas.* & *G.*

[r] Καὶ τῷ Θεῷ] Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ.

[s] Ποιήσεται,] Ita *Samb.* & *Vat.* ποιήσῃ, ἔτως *Cas.* ποιήσῃ, ἔτος *Big.* ποιεῖ, ἔτως αὖθις ἀφικόμενος *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[t] Βη-

[c] Βηθὴλ ϑέμενος. σημαίνῃ ἢ τοῦτο [v] ϑείαν ἐσίαν, καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

δ. Προιὼν ἦλθε τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χαρράν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις [x] καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὡσεί τινος ἱδρυμένης φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἶτα λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι σῴζοντα. οἱ δὲ πάντες [y] ἐπίστασθαί τε ἔφασαν. καὶ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὡς ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. πάντα γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικαλοῦσι τὰ ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ἰάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ἔστος [z] ἥκοι τὰ περὶ τὸν [a] αὐτῆς ἀναπυθανόμενος. ἡ δ', ἡδονῇ ἴσως νηπιότητος τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ ἴσως τίνος χρείας ἠγμένος· [b] ἤυχετο δὲ εἶναι δίκαιον αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖτο δεόμενος.

ε. Ἰάκωβος δὲ οὐκ ἴσως τῆς συγγνείας, οὐδὲ τῆς ἀφ' ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, [c] σκοπελικόν τι τοῦ κάλλους ὁρῶν ἅτοις ἔχουσιν ὡς ὀλίγαι [d] τότε γυναικῶν ἤνθουν, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα [e] τοῦ τε ἐμοῦ καὶ σοῦ γνώσεως· σὺ μὲν Θάρρου γὰρ Ἀβράμου, [f] καὶ Ἀρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθυήλου ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου δὲ καὶ τοῦ Ἀρράνου Σάρρας Ἰσαὰκος ἐμὸς πατήρ. [g] ἐγγυτέρω δὲ καὶ νεώτερον τοῦτ' ἡμεῖς τῆς συγγνείας ὁμήρωμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ῥεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς δὲ σὴ ἀδελφὴ, πατρός τε καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δὴ ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἦκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [h] πρέπουσαν ἡμῖν συγγνείαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὡς μνήμης, οἵα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη πάντα δὲ πατρὸς τοῦ σοῦ τὴν Ῥεβέκκας, καὶ τὰς γονεῖς εἰδυῖα παθοῦσας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὡς τὸν [i] σὸν τὸν πατέρα δυνάμεως ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τὸν Ἰάκωβον· καὶ καταστασαμένη, τὴν δικαιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἅπασι τῆς οἰκίας, ἔλεγε, τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κειμένου, καὶ πρὸς μόνην ταύτην τυγχάνουσι· φανεῖσθαι δὲ [k] ἂν δεῖ πάντως ἀπαίξιον ἀγαθῷ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγεμένης, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [l] βραδύνουσα.

ς. Ταῦτ' εἰποῦσα, παρήγαγε αὐτὸν [m] πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὡσεὶ δὴ [n] μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ὢν ἐν φίλοις γενόμενος, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μείζονως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [o] δηλώσειν, ἔλεγε· τὴν δὲ αἰτίαν δι' ἣν ἀφίκτην, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν,

gnum censet, eum Bethel nominans. hoc vero Græcis θείαν ἐσίαν (Dei domum) sonat. *Bethel, id. des Dei.*

4. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc supersit. Illi vero omnes & se novisse dixerunt (non enim talem esse, ut ignotus esse possit) ejusque filiam una pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ scire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum pastoribus qui una descenderant: eique Jacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit ut de patre tuo scisciteretur. Illa vero, puellariter gavisa Jacobi adventu, ipsum interrogabat, quisnam & unde ad eos veniret, & qua necessitate adductus: optavitque ut penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat. *Ad suburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.*

5. Jacobus autem, non cognatione, ejusve benevolentia, sed amore puellæ captus, & obstupuit, tali eam videns formæ venustate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Isacus. Quin & propinquius est & recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo devincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adolescentulis solet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque sciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, postquam cum salutaverat, optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ oblivisciturus, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire jussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate. *Rachelæ genus & cognationem suum exponit.*

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab avunculo, & ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato adventu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem ejus præsentia magis quam verbis exprimere posset, ajebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandævis, & qui ipsius obsequiis ægre ca- *Dein Jacobus fugæ suæ causas aperit apud Labanum avunculum.*

[t] Βηθὴλ] Βαιθὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βεθὴλ *Samb. Hen. & Busb.*

[v] Θείαν ἐσίαν,] Θεῖαν ἐσίαν καθ' Ἑλλήνας *Hen. Busb. & Zonaras.* Nam illi Codices multa communia habent cum annalibus Johannis Protosecretarii. *Bern.*

[x] Καταλαβὼν παῖδας] Ita ex *MSS.* prius λαβών.

[y] Ἐπίστασθαί τε ἔφασαν.] Itidem ex *MSS.* ἐπίσασθαί φασαν *Bas. & G.*

[z] Ἥκοι τὰ] Ἥκει *Big. & Samb.*

[a] Αὐτῆς ἀναπυθανόμενος] Illud αὐτῆς non agnoscit *Vat.*

[b] Ἠυχεῖτο] Ad vulgi modum εὔχετο, *Bas. & Samb.* Bern.

[c] Ἐκπέπληκτό τε δὲ κάλλους] Ἐκπέπληκτο δὲ κ. *Vat.*

[d] Τῶν] Τῶν τε *Bas. & G.*

[e] Τῆς τε] Τῆς τε σῆς καὶ ἐμῆς, tres Codices MSS. Alio ordine impressi, & versio Epiphanii. *Bern.*

[f] Καὶ Ἀρράνης,] Illud καὶ ex *MSS.*

[g] Ἐγγυτέρω δὲ] Ἐγγύτερον, contra Canonem libri omnes, præter *Samb.* Bern.

[h] Πρέπουσαν ἡμῖν] Unico quidem Codicum Græcorum annitor qui fuit *Sambuci*, dum scriptum volo à Josepho πρεπόντως pro πρεπαρέχεται. Juvat & vetus versio, ubi *antiquam* legimus. πρέπουσαν aliis omnibus observatum. *Bern.* In *Samb.* & *Vat.* προϋπάρχουσαν, pro προϋπαρέχουσαν, ut dicit *Bernardus.* Juvat & *vetus versio*, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.

[i] Περὶ τὸν πατέρα εὐνοίας] Εἰς τὸν π. *Vat.*

[k] Ἂν δὲ παντὸς ἀπαξίου] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτοῦ.

[l] Βραδύνουσα.] βραδυνοῦσα *Vat.* atque ita vel αὐτῷ βραδύνοντος legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.*

[m] Πρὸς τὸν Λάβανον.] Εἰς τὸν Λαβ. *Vat.*

[n] Μήτρωος,] In *MSS.* μητρῶος, & μητρῷος. in *Editis* μητρώου. atque ita apud *Demetrium* in *Eusebio.*

[o] Δηλώσειν, ἔλεγε·] Ita ex *MSS. Bas. & G.*

carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei expositit, dicens: Isaco esse filios geminos, se & Esavum; eum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, ut qui principatum à Deo destinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui adventus, accedente matris jussu: nam & omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater præfert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præsidium constituens, rebus, ut nunc sunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis septem annos servit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam & gregum curam se illi demandare velle ajebat, summamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad suos reverti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum decent. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque se cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter sufferre; sed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere postularet, quam cum ob alia summo honore prosequeretur, tum quod ipsius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorsit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem sibi accidere non optaret. Sed id se facturum, si modo aliquamdiu secum maneat: in Chananæam enim non *libenter* missurum esse filiam; quin & sororis affinitatis illic contractæ *propemodum* se pœnitere. His assentiente Jacobo, de septem annis est conventum. Totidem enim socero servire statuit, ut, facto virtutis suæ experimento, qui vir esset melius cognosceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapsum esset tempus præstitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præsentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congressus est; luce dein fraude animadversa, Labani perfidiam incusat. At ille veniam petebat necessitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam suppositisse, sed alia causa graviori impulsum. Neque tamen vel minimo impedimento esse Rachelæ conjugio, sed amanti illam collocatu-

καὶ βοηθείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους, ἀνεπιφθόνως παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν [p] ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰακὼβος ὁ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσαὰκ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὃν, ἐπεὶ τῆς [q] πατρὸς ἀρχῶν διήμαρτε, σοφία τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γνωμένων, ἀποκλεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ηὔξατο. ταυτὶ τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [q] καὶ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅ [r] κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δ' τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν ποιούμενος, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

ζ. [s] Λάβανος δὲ καὶ διὰ τὴν προγόνων ἐπιεικείαν πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, & διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρόντος. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, [t] & προνομίας αὐτὰ τούτων ἀξιώσειν· & πρὸς τὰς ἰδίας ἀπαλλαγησόμενος γονεῖς βουλόμενον, μὴ δώρων ἐπανήξειν, & τιμῆς [v] ἧσης εἰκὸς ἐστι τυχεῖν τὸν ἔτω συγγενῆ. Ἰακὼβος δὲ [x] ἀσμένως τοῦτο ἀκούσαντος, & φήσαντος ἡδέως [y] παντὶ μένειν παρ' αὐτῷ πόνῳ εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνης, μισθὸν δ' ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [z] Ραχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτοῦ τυγχανούσης, καὶ ὅτι [b] διάκονος αὐτῷ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τοῦ παιδὸς ἔρως αὐτὸν [d] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λαβὰν δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ὑπισχνεῖτο τὸν γάμον αὐτῷ τοῦ παιδὸς, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν ὀψόμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [e] μένοι πρὸ χρόνου τινὸς τοῦ πιστόν· εἰς γὰρ [f] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ διὰ τὴν ἀδελφῆς κήδος ἐκεῖ [g] συναφθέντος. διὸ δὴ Ἰακὼβος τούτοις συγχωρουμένου, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συνετίθετο. τοσάδε γὰρ [h] αὐτῷ κέκριται ζητοῦντι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς [i] πεῖραν δοὺς, ὑπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [k] προσδεξαμένου τὸν λόγον, Λαβὰν δὲ [l] διὰ χρόνου διελθόντος πρὸς πλῆθος τὴν ὠμότητα τῶν γάμων. νυκτὸς δὲ ὑπνωμένης, ὅδεν [m] προηθημένῳ τῷ Ιακὼβῳ συγκαθεύδειν τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, [n] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἀπεοικυῖαν. συνελθὼν δ' ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ἠτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν ὑποβαλεῖν, ἀλλ' ὑπὸ [o] ἑτέρου μείζονος νενικημένου. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντα

[p] Επαμύνειν χρείαν] Απαμύνειν Gen. & antea παρέξειν γὰρ, ex Criticis Schotani. *Bern.*

[q] Καὶ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολὴν] Καὶ κατ' in *Editis.*

[r] Κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκεῖνον *Baf.* & *G.* καὶ πλέον τοῦ κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ ἡ μ. *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis sunt fratres, sed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *Huds.* Verterant Genevenses ita, *Præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu Mater.* Quod satis secure *Hudsonus* sequitur, dum ita refingit, *nam & omnes sumus inter nos consanguinei, & propiore adhuc gradu mater* Josephus id non videtur dixisse, quod & suboluit olim clar. *Coccejo*, qui in Exemplari meo ad marginem ita Interpretem castigaverat, *Nobis enim utrisque fratribus* (ἀδελφοῖς enim correxerat in interiore margine) *& plus illo fratre, mater* (*mihi*) *succurrit.* Sic verbo προσλαμβάνειν utitur (addit) inferius κακουργίας λέγοιτο ἄν, ἐξ ὧν πρὸς ἔυκλειαν τῇ Λείᾳ προσλαμβάνει. Verum de se ipso hic non agit Jacobus, sed aliquid proferre vult, quod auribus Labani gratum accidat, ideoque dicit suum genus præ alio elegisse matrem, quo se filium suum dilectum ablegaret. *Haverc.*

[s] Λαβὰν δὲ] Λαβανος καὶ διὰ & mox καὶ διὰ δὲ τὴν μ. *Vat.*

[t] Καὶ προνομίας] Ita in *MSS.* καὶ πρ. τ' τούτων *Baf.* & *G.*

[v] Ὅσης εἰκὸς ἐστι] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ἧς εἰκ.

[x] Ασμένως ταῦτα ἀκουσάντος,] Vox ἀσμένως ex *MSS.* exciderat *Editis.*

[y] Πάντα μένειν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Busb.* ex compendio. πάντη μ' τ' παρ' αὐτῷ *Baf.* πάντα μ' τ' *G.*

[z] Ραχήλας γάμον,] Pulchrum hoc nomen Hebraice scribitur רחל *Rachel*, unde fecerant Impressores in casu secundo ῥάχηλας: sed urbanius *Big.* & reliqui omnes ῥαχήλας, abs ῥαχήλα. *Bern.* Sic passim in *MSS* in *Editis* Ράχηλος ex recto Ραχηλ.

[a] Παρ' αὐτοῦ] Παρ' αὐτῷ *Baf.* & *G.*

[b] Διάκονος] Διάκονος τ', Editorum par. Διάκονος ἀπὸ τ' *Samb.* Bern.

[c] Αὐτῷ τ' πρὸς αὐτὸν] Illud αὐτῷ (quod servant *MSS.*) deest *Editis.*

[d] Ηνάγκαζε] Ita in *MSS.* ἠνάγκαστ in *Editis.*

[e] Μένοι τινὰ χρόνον,] Μένοι *Busb.*

[f] Χαναναίους] Χαναναίων *Vat.*

[g] Συναφθέντος.] Συναφθείσης *Exp.* & *Caf.* Verum Josephus phrasin alteram ab Olori filio huc transtulit ἧς τ. α. κήδος ἐκεῖ συναφθέντος. *Bern.* Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθείσης *Big.* & *Caf.* minus recte.

[h] Αὐτῷ κέκριται] Αὐτῶν *Vat.* Huds. Lege κεκρίσθ' *Cocc.*

[i] Πεῖραν] *Samb.* πείραν, sonoritate Attica alii cuncti. *Bern.*

[k] Προσδεξαμένου] Προσδέξασθαι *Vat.*

[l] Τὸ χρόνου διελθόντος] Ita *Big.* & *Caf.* in aliis deest articulus.

[m] Προηθημένῳ] Προαιθεμένῳ *Vat.*

[n] Πρεσβυτέραν] Ita *MSS.* τῇ πρεσβ. *Baf.* & *G.*

[o] Ετέρου μείζονος] *Sc.* quod non moris esset apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26.

ρῶν[λ] [p] δώσειν ταύτῃ μετ' ἄλλῃ [q] ἑπταετίαν. πείθεται γὴ ὁ Ἰακώβ· ἤδεν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθόσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ῥαχήλαν παρελάβετο.

η'. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, ἃς πατὴρ δόντο. [r] Ζελφὰ μὲν Λείας, Ῥαχήλας γὴ Βάλλα. δῦλαι μὲν ἀδαμῶς, [s] ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τ' Λείας ἤπλετο [t] δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τι παίδων γιομένων ἔσεσθαι [v] τιμία. [x] ἱκέτευέ τε τ' Θεὸν διλωκῶς. καὶ γιομένης παιδὸς ἄρρενος, καὶ Δῆλα τῆς πρὸς αὐτὴν [y] ἐπεστρεμμένης ἃς ἀνδρὸς, [z] Ῥοῦβηλον [a] ὀνομάζει τ' υἱὸν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆ ἃς Θεᾶ γέγονε· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦται γὴ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεὼν, ἐπισημαίνει γὴ τὸ ὄνομα τὸ ἐπηκοον αὐτῇ τ' Θεὸν γεγονέναι· εἶτα [b] Λαβὶ, κοινωνίας οἷον· βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχὴλ γὴ, φοβουμένη [d] μὴ Δῆλα τὴν εὐτεκνίαν τ' ἀδελφῆς ἥττων. [e] πρός τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, προσκατακλίνει τῷ Ἰακώβῳ τὴν ἑαυτῆς [f] θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται γὴ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν· καὶ [g] μετὰ τοῦτον Νεφθαλεὶμ, [h] ἀμηχάνητον οἷον, Δῆλα τὸ [i] ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· προσκατακλίνει γὰρ τὴν [k] αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται γὴ καὶ ἐκ τῆς [l] Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ασὴρ, [m] μακαριστὴς λέγοιτο ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὐκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμ-

rum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Jacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem servæ, subditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miseratione Divina ei contigerit. hoc enim significat nomen istud. Postea ex ea tres alii suscepti sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Levi, quasi firmator societatis: post hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod *nomen* Græci in sua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod *mater ejus* arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte usa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati

Origo Israelitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

Ex Lia Rubelus, Dei gratiâ.

Symeon, exoratio. Levi, societas. Judas, actio gratiarum.

Tum de Balla Dan, Deo vindice, seu θεόκριτον. Nephthalim, versutus, δολοπλόκων. Duo etiam ex Zelpha. Gadas, fortè fortuna? Aser, pinguis felix atque ἐκμακαρίζων.

p Δώσειν ταύτῃ] Ex *MSS.* δώῳ in *Editis*.

q Ἑπταετίαν.] Hac de re videsis *Schotani* Bibliothec. part. 2. p. 343.

r Ζελφᾶ] *Al.* Ζίλφαν (& Ζυλφαν) ἧς Λ. P. ἧ Βάλλαν (& Βαλλαν.) *et* Ζίλφα ἧς Λείας, Ῥαχὴλ ἧ Βάλλα legisse videtur *Vetus Interpr.*

s Ὑποτεταγμέναι] Nuncupantur autem ancillæ istæ S. in Pentateucho, שפחה & אמה. Samaritis *Zalpha* & *Balha*, S. Hieronymo à Rabbinis *Zelpha* & *Bala*. Demetrio tamen & LXXII. Alexandrinis, ζελφὰ καὶ Βαλλά. *Bern.* Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμένην ἧ αὐτάς. καὶ &c.

t Δεινῶς] Δεινὸς haud male expressum fuit Typis prioribus: sed δεινῶς vidimus potius in MSS. & pridem sic *Epiph.* Scholasticus. Mox ἀνδρὸς Editores. ἧ ἀνδρὸς *Hen.* τ' ἀνδρὸς Reliqui. *Bern.* Itidemque ex *MSS.* δεινὸς in *Editis*.

v Τιμία.] Τιμίαν *Busb.* & *Basil.* & *Gen.* τιμία, fides antiquior & frequentior. Unde Zonaras, καὶ προσεδόκα μᾶλλον εὐμοιρεῖσθαι ἡντινοῦν, εἰ καὶ ἐν ἀγαθοῖς. *Bern.* Sic in melioribus *MSS.* τιμίαν *Busb. Basil.* & G.

x Ἱκέτευέ] Ita *MSS.* ὅτις καὶ ἱκέτευε τ' in *Editis*.

y Ἐπεστρεμμένην] Ἐπεστραμμένης ἀνδρὸς aut ἐπεστραμμένης ἃς ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπεστρεμμένης ἃς ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac usurpatum. *Bernardus.*

z Ῥοῦβηλον] Conveniunt codices Græci in ῥοῦβηλον, Latini omnes in *Ruben.* Pariter ῥουβηλὶς Josepho appellatur inferius tribus istius Israelitæ. Cæterum ῥουβὴλ legisse me memini in MS. quodam προπαροξυτόνως. Eusebianæ inter verba Demetrii. ῥουβὴλ iidem qui *Rubenitæ* in Constitutionibus Apostolicis, quas appellant. Tum روبيل *Rubil* passim Bibliorum Syrorum. روبيل itidem scribit in Annalibus suis Eutychius. Quinetiam Mar Gregorius interpretatur in Chronico روبيل, μέγας τῷ θεῷ, العظيم لله. ῥουβὶλ insuper in Lexico Ammonii redditur β emollita, πνεῦμα θεοῦ. Quin & ex Originibus hisce Judaicis Johannes Zonaras ita descripsit, ῥουβὶμ (l. ῥουβὶλ) ὃν καλεῖ τ' πρωτότοκον, ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῷ γέγονε ἃς Θεοῦ. Moyses tamen scripserat tricies ראובן aut sæpius, Græci ῥουβὼ, ῥουβὶν, & frequentissimo mendo ῥουβὶμ. Samaritæ ex illo etiam charactere non suo روبين. Significat autem ῥουβὶν Philoni Alexandrino υἱὸς ὁρῶν: Hieronymo inter Ascetas Bethleemiticos υἱὸς ὁράσεως, vel υἱὸς ὅρασις, ראות בן Atqui nomen illud innuit ἰδοὺμως, *Ecce filium*. Longius autem petiit hujus Israelitæ nomenclaturam Josephus Sacerdos, cui equidem ῥουβηλος iste aut potius ῥουηλος appellaretur, quasi רחום אל, υἱὸς θεοῦ ἐλεήμονος: quomodo Bogomilorum secta sexcentis abhinc annis inter Christianos denotabatur. Conjectanti adhuc mihi magis probatur ὑπόβηλος à *Numine providendo & respectante*. Vel denique ῥουβὶλιος scripsit Josephus. Exscriptores inde facili manu ῥουβηλος fecerunt. Voluit idcirco Judæus duntaxat intelligi *filium* fuisse *provisum*: Deo tamen favente tantum pignus concessum ex Moyse potius adjici, quam vocabuli vi consequi & doceri. Consimiliter Archæologus idem *Dan* interpretatur θεόκριτον, quantum prorsus significat integrum nomen *Daniel*; causamque adeo nomenclaturæ simul comprehendit, qualem legimus c. 30. v. 6. דנני אלהים. *Bern.*

Conveniunt *Codices Græci* in Ῥούβηλον, *Latini* omnes in *Ruben*. utrum Ῥούβιλος vel Ῥούβηλος fuerit à *Josepho*, dubitat *Bernardus*. Pronunciat *Is. Vossius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* rectè *Josephum* interpretari *misericordiam Dei*. Quis enim (inquit) nescit, non in Hebræa tantum, sed in omnibus linguis L in N sæpe transire, & B & M promiscuas esse literas.

a Ὀνομάζει τ' υἱὸν.] Ὀνομάζει αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* frustra. Mox γενέσθαι *Busb.* item & *Hen.* ambo ex Annalibus Zonaræ. *Bern.*

b Λαβί,] Al. Λαβεὶ & Λαβὶς. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videsis *Drusium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi*.

c Βεβαιωτής.] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιότης.

d Μὴ Δῆλα τὴν εὐτεκνίαν] Aliter hæc pervertunt *Hen.* & *Busb.* post Bigles Drungarium. μὴ δι' ἀτεκνίαν παραδοκιμασθῇ, προσκαταλλάξῃς. Ex eodem illi mox θεράπαναν, pro θεραπαινίδα blandiore voce. *Bern.*

e Παρὰ τ' ἀνδρὸς] Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ineleganter παρὰ ἀνδρὸς.

f Θεραπαινίδα] *Al.* θεράπαναν, *ut* infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δᾶν.

g Μετὰ τοῦτον] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Busb. Hen. Basil.* & *G.* ut infra, p. 42. v. 5.

h Ἀμηχάνητον] Edi nunc curavi ἀμηχάνητον ex *Big. Samb.* & *Casl.* pro εὐμηχάνητος *Basil. Gen.* & post J. Zonaram, ipsorum *Hen.* atque *Busb.* Posuit autem Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστον *nullis dolis expugnandus*; quomodo ἀμήχανον sæpius occurrit in vetustissimo Scriptore pro ἀπροσμάχητος, δεινὸς, καὶ κακομήχανον: maxime ubi asserit vates ille, σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιὲ· ἀπροσμηχάνητος, Didymo interprete, ἤτοι ἀκαπίαστον καὶ πρὸς πάλην ἕτοιμος; aut de Achille σὺ δ' ἀμήχανον ἔπλυ, iterum ἀπροσμηχάνητον, ἀκαμπῆ, πρὸς ὃν κάλλιον ἦεν μαχήσασθαι. Dein Cl. Vossius, propter tralationem veterem, *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματον mavult in Græco restitui. Sane נפתלים *Nephthalim*, aut Arabice انتعال *Intefalon*, *strophas dolosque nexos* denotant. Hæc probe confirmantur Jobi c. 5. v. 13. βυθὸν ἧ πολυπλόκων, נפתלים *Nephtalim*, ἐξίστησιν. Quid jam memorem ineptas aliorum Doctorum originationes, aut Δημοσθένους καὶ παλαισμοὺς Philonis, ἀνάληψιν Ammonii, *Conversionem Comparationemve* Hieronymi, aut *Athletam* Hulsii, & similium. Reperitur equidem νεφθαλεὶ apud *Busb.* & *Samb.* Cæteri tamen scribunt, cum LXXII. Interpretibus, Demetrio, Philonum juniore, & sanctissimis Evangelistis νεφθαλείμ, sicut unice dicimus *Baalim*, *Elohim*, *Misraim*, *Latusim*, &c. *Bern.* Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* εὐμηχάνητον. Posuit certe Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος sæpius apud *Homerum* pro ἀπροσμάχητος, ut constat ex *Didymo*. Verum *Is. Vossius*, propter tralationem veterem *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult restitui.

i Ἀντιτεχνάσασθαι] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἀντιτεχνᾶσθαι.

k Αὐτῆς θεράπαναν.] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Basil.* & *G.*

l Ζελφᾶς] *Busb.* & *Hen.* καὶ γίνε) καὶ ἐκ ζελφᾶς. Alii γίνε) ἧ καὶ ἐκ ζελφᾶς. *Bern.*

m Μακαριστὴς] Ita de eo Zonaras, λέγοιτο ἧ μακαριστὸς, ὡς εὐ-

tati cumulus acceſſerit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attuliſſet, Rachela, viſis iis, partem ſibi dari petiit, quod cibi iſtius deſiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam eſſe, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum ſororis, conceſſuram ſe ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rurſum igitur ei filii naſcuntur: Iſſacharis quidem, ſignificans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga ſe: præterque hos filia Dina. Poſtea vero & Rachelæ natus eſt filius Joſephus. *id nomen* acceſſionem rei futuræ indicat.

Rurſum ex Lia Iſſacharis. mercede conductus eſt. Zabulon ἐισχυεασμός. Et filiola Dina, κλαῖις. Dein ex Rachela naſcitur Joſephus προσθήκη γνησομένου τινός.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, ſoceri greges paſcebat & curabat. Eo autem elapſo, poſtulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret diſcedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ eſſent peregrinationem. Quibus cum grata res eſſet, Rachela, ſimulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, ſecum ablatis, una cum ſorore fugiebat; ſimulque utriuſque liberi, & famulæ cum ſuis filiis, aſportatis etiam quæcunque poſſidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præſentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum ſecum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujuſmodi honorem Deorum ſpernere; ut, ſi à patre perſequente deprehenſi eſſent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

Poſt XX. annorum ſervitutem, clam Labano diſcedit Jacobus. Gen. c. 31. Idola parentis Rachela ſurripit.

10. Labanus autem, poſt unam diem cognito Jacobi & filiarum diſceſſu, indignatus inſequebatur eum cum valida manu: & ſeptima die aſſequutus eſt eos in colle quodam quieſcentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi ſe continuit. Deus autem, illi per quietem adſtans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira conſuleret; ſed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, ſe illi propugnatorem futurum, ſi cum eo, propter pauci-

Labanus poſt ſeptimanam Jacobum fugientem conſequitur, ingratique animi accuſat, quicquam amplius Deo vetante.

κλείας τῇ Λείᾳ ἀλλὰ τὴν πολυτεκνίαν, καὶ μακαρισμῷ χρώμενος αὐτοῖς.

n Τῶν υἱῶν Λείας,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὴν παίδων τὴν υἱῶν Λείας.

o Μανδραγόρα] Vide *J. Ludolfi* Comment. in *Hiſtor. Æthiop.* p. 139.

p Ισσάχαρις] Ισσάχαρις, ζαβελὼν. ισσάχαρις, *Caſ.* ισάχαρις. *Big. Hen. & Busb.* ισαχάρης *Samb.* ἰσσάχαρ Euſtathius, Zonaras, aliique poſt LXXII. Interpretes. Idem Hebraice יששכר conjugatione ſecunda, *Iſſachar*, (ut יגמל *iggamal*) *conducitur pramio.* Hoc volo; ſed Hieronymus atque Rabbini veteres diviſim יש שכר h. e. verbis LXXII. Doctorum Alexandrinorum, ἔστι μισθός. *Bern.*

q Ζαβελὼν] Ζαβέλων *Big.* Unum idemque innuere exiſtimo tria hæc vocabula זבלון, זבלון, & זברון, *Habulon, Zabulon*, & *Zabudon, pignus, dotem, depoſitum*; quod Arabes appellant ذخر & ذبل. *radhachon* & *Zabdon.* Neque aliud voluit *Lia* hac ſententia, זברני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי Vel *Zabulon* dicitur ἐισχυεασθεὶς ἐμοὶ, זבול לי. Voſſio placet זה חבל, *hic oppignoratus:* Hieron. Onceloſo, & Samaritis *cohabitatio*, Philoni denique ῥύσις νυκτερινή; ſed Theologus ille Alexandrinus ſæpius hallucinatur, quam recte deducit nomina ſacra. *Bern.*

r Θυγάτης] Δεῖνα.] Θυγάτειον] *Hen. & Busb.* Ibi δεῖνα, *Samb. Busb. & Hen.* δεῖνα in cæteris; quod etiam verſu Theodoti probatur. Mox Zonaras, τὸ] ὄνομα προσθήκη τινὸς γνησομένου δηλοῖ. Quippe יוסף, προσίθησι. *Bern.*

s Εἴκοσιν,] Iſtud defendunt Dionyſius, aliique veterum Criticorum ad εἰκοσινέλλα Mæonidæ. Communius tamen eſt ἔικοσι præ vocali, ut *Hen. & Zonaras* hæc ſcribunt. *Bern.*

t Τοῦτο ἡξίει,] Ita ex *MSS.* τοῦτον in *Editis.*

v Ἀπαλλάττεσθαι παρ' αὐτόν.] Ὑποχωρῆσαι θέλων, ὁ συνεχώρησε. ὅθεν κρύφα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων παρ' ἑαυτὸν, ὁ συνεχωρεῖτο παρὰ δὲ πειθαρχῶν. διὸ καὶ κρύφα &c. *Hen. & Busb.* qui *Zonaram* expilaſſe videntur, ſicut ille *Joſephum.*

x Επήγετο] Απήγετο melius.

y Τύπους τῶν Θεῶν] Τῶν θεῶν ἱπεφέρετο *Samb. & Big.* Alii, ἱπεφέρετο τῶν θεῶν. *Zonaras* ſic deſcripſit ex Joſepho: εἶτα ὑποχωρῆσαι θέλων, ὁ συνεχώρησε. ὅθεν κρύφα μὴ τὴν γυναικῶν σὺν ταῖς θεραπαίναις καὶ τοῖς παισὶν ἀπιδιέρασκεν, καὶ τῶν κτήσιν παρεπαγόμενος, καὶ τὰ βοσκημάτων ἅπερ αὐτῷ δὲ ποιμαίνειν μισθὸς προσηνέμωτο· ῥαχὴλ δὲ καὶ τὰ εἴδωλα δὲ πατρὸς ἐπιφέρετο. ἐχ' ὡς τιμῶσα, ἀλλ' ἵνα ἔχοι ταῦτα καταφυγὴν, εἰ ἐπιδιώξας αὐτὰς ὁ πατὴρ καταλάβοι. Vide jam quam ſimillimi ſint hujus *Hen. & Busb.* ut de cætero chartæ hujuſce impendio parcamus. εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων παρ' ἑαυτὸν, ὁ συνεχωρεῖτο παρὰ δὲ πειθαρχῶ. διὸ καὶ κρύφα μὴ τὴν γ. καὶ τ. θεραπ. σὺν τοῖς παισὶν ἀπεδίδρασκεν. ῥαχὴλ δὲ καὶ τὰς τύπους τῶν θεῶν δὲ πατρὸς ἐπιφέρεται, καταφρονεῖν μὲν τούτων τιμῆς διδάξασα αὐτὰς ἰακὼβ· ἵνα δὲ &c. Hi illum expilarunt, Joſephum iſte. *Bern.* Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquila* μορφώματα, *Symmacho* θεραφείμ. Sunt qui opinantur fuiſſe Deos Penates ipſius, cui opinioni favet *Joſephus.* Vide *Druſium* & *Schotanum* ad *Sulpic. Sever.*

z Ινα δὲ εἰ καταληφθεῖεν] Nonnulli dicunt τύπους τῶν Θεῶν fuiſſe Deorum ſigna, ſive imagines ad certum ſtellarum poſitum factas cum ſtellarum figuris, quas Rachela abſtulit, ne ex iis Labanus conſilium fugæ diſceret. Hic volui καταληφθεῖεν pro καταλειφθεῖεν, quod antea obtinuerat.

a Μιαν] Τρίτην *Big. Samb.* & *Caſ.* propter יום השלישי Gen. 31, 22. Lectionem vero excuſorum exemplarium confirmat Epiphanius, & poſt eum P. Trecenſis. Nam λαβὰν δὲ μεθ' ἡμέρων μίαν γνὺς, & Moyſis ἀνηγέλη δὲ λάβαν τῷ σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem ſpatium denotant, diem inquam ſolidum inter abitum Jacobi tonſuræ tempore, v. 19. & nuncium delatum hero interceſſiſſe. Ne quem itaque moveant cavillæ Saliani aut Schotani. Aſtutius autem *Hen. & Busb.* quam fidelius ἑβδόμην γνὺς diebus una aut tribus omiſſis. *Bern.* Τρίτην *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* propter Gen. 31, 22. μίαν *Baſ. G. Vet. Interpr.* & *P. Comeſtor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) *Joſephi* μεθ' ἡμέρων μίαν γνὺς, & *Moyſis* ἀνηγέλη δὲ λάβαν τῷ σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem ſpatium denotant, *ſc.* diem ſolidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano.

b Δεινοπαθῶν] Ita in *MSS.* δεινὰς παθὼν in *Editis.*

c Προσκαθιδρυμένους.] Προσκαθιδρυμένους *Samb.*

d Me-

ὀλιγότητ@ χωρήσειν αὐτῷ ἀφὲ μάχης. Λάβαν@ ὖ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τ Θεῦ προῤῥήσεως γεγυμνένης, [d] μεθημέραν εἰς λόγους τ Ἰάκωβον [e] προσκαλεσάμεν@, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πεισθείς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [f] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ πλούσιον πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „καὶ „γὰ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τῷ εὐνοίαν σε τὴν „πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμεν@. σὺ ὖ, „ὅτε τ μητρὸς τ ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς „ἐμὲ συγγενείας, ὅτε γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιη„σάμεν@, ὅτε τέκνων ὧν εἰμὶ πάππ@, ἐχρήσω μοι „πολέμῳ νόμῳ· κτῆσιν μὲν ἄγων τῷ ἐμοὶ, θυγατέ„ρας ὖ ἀναπείσας [g] ἀποδράναι τ γεγυμνηκότα· ἱερά τε „πάτρια βαστάσας [h] οἴκοι φερόμεν@, ὑπό τε τ ἐμῶν „τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ θρησκείας τ αὐτῆς „ἐκείνοις ἀξιωθέντα. [i] καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες „τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, καὶ τ μὲν ἀδελ„φῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων ὖ τ ἐμῶν ἀνὴρ, ξέν@ „ὖ καὶ ἐφέστ@ τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγυμνέν@ ἔδρασας.„ ταῦτ' εἶπεν@ Λαβάνης, Ἰάκωβ@ ἀπελογεῖτο· [k] μὴ μόνῳ πατρῴᾳ ἔρωτα τ Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφύσαι, καὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [l] αὐτῷ κατελθεῖν εἰς τοὐπίσω. „ὑπὲρ ὖ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδί„κων αὐτὸς ἂν ἀφεῖσθαι ἐπ' ἄλλῳ κριτῇ. ὑπὲρ γὰ ἧς „ἐχρῶ σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν „καὶ πλείον@ γεγυμνένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς ἀφα„μαρτάνεις τ δικαίων χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοίραν αὐ„τῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. ὡς μέντοιγε τ θυγατέ„ρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμοῦ κακουργίαν ἀπαναστήσαντ@ „ἀπελθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ „γαμετῆς πρὸς πενθεροὺς εἶναι συμβέβηκεν. ἔπον„ται τοίνυν ἐκ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἐαυ„τῶν.„ καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ ὧ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσενεκάλει ὖ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τ αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ὑπερπάγμασιν ἐκτενυκώσαις χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατασχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τ γάμων ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα, καίπερ [m] ὄντα χαλεπά, [n] κουφότερα ἔφασκε· χείρω ὖ τὰ μετὰ τὰς γάμους, καὶ ἃ τις [o] ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβαν@ ἐχρήσατο [p] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰ αὐτῷ τ Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσαι συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τ πεπρωμένων αὐτῷ παρέξειν ἕως· ὅτε μὲν ὅ, τι κριθείη λευκὸν, [q] ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τ γεννωμένων. [r] πλημμυρούντων ὖ τ ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἰακώβου πεπτωμένων· τῷ μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφυλάξατο πίστιν, εἰς ἔτ@ ὖ [s] παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἐξῆς, ἀφὲ τὸ ἐπιφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τ κτήσεως· [t] ἐπαγγελλόμεν@ μὲν, ἀφὲ τὸ δυσέλπιστον ψεύδεσθαι τοσαῦτα, ψευδόμεν@ ὖ [v] ὀπτωμένους.

ια'. Περὶ μέντοι τ ἱερωμάτων, ἐκέλευεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τὴν ἔρευναν, Ραχήλα

tatem contempto, manus consereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciassent Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. „Nam & filias meas, *inquit*, tibi con„junxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos „tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipsius „matrem, neque cognationem qua mihi conjun„ctus es, neque uxores quas duxisti, neque libe„ros quorum avus sum, reveritus, non aliter quam „hostem me tractasti: bona quidem mea diri„piens, filiabusque genitorem fugere persuadens, „ac sacra patria tecum domum asportans, cum „apud majores meos tum apud me summa in ve„neratione habita. Imo & quæ vix hostis hosti „faceret, tu, cognatus, & e sorore quidem nepos, „filiarum vero maritus, hospes insuper ac do„mesticus victor mihi fecisti.„ Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut ipse post tantum temporis ad eam se reciperet. „Quod vero prædæ, *Egregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani redarguit.* „inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse injustitiæ „sub alio judice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conservatis & auctis „debeas; quomodo fieri potest ut super his non „recedas à justitia, qui ægre fers quod modicam „earum partem abstulerimus. Certe quod ad fi„lias attinet, scito illas non ex malo mei abeun„tis consilio se mihi comites dare; sed ex justa „benevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, „quibuscum vivunt, habere contigit. sequuntur „igitur non tam me, quam liberos suos.„ Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non fecisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiasque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, cum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum fecisset, quamvis *per se* gravia, *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

XI. Veruntamen de sacris *ablatis*, jussit inqui- *Post hæc de Dis penatibus solicitum parentem ab ipsa fœminarum eludit Rachela.* sitionem fieri. Cum autem hoc in se recepisset La-

d Μεθημέραν] *Al.* μεθ' ἡμέραν. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Busb.*

e Προσκαλεσάμενος,] Προσκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτὸν] Αὐτὸν *Samb.*

g Ἀποδράναι] Ἀπο ῥᾶναι cum accentu crispo, *Big.* Altercentur autem de hac re, ut vacat, Ludorum magistri. Heic etiam ἀποφθεγξάσθαι *Busb.* & *Hen.* κελεύσῃ αὐτὸν ἀφὲ τ θυσιῶν καὶ τῶν βουκημάτων ἀπαγαγὼν, καὶ τῶν τ παιδίων ἄπειρα κλοπῶν. ὃ ὖ πρὸς ταῦτα ἀπλογησάμενος, καὶ μηδὲν οἰκεῖν ἀποδείξαντος, τοῦτ' ὖ τ ἱερωμάτων ἐρωτᾷ ἀποχωρῆσαι· ὁ λάβανος ἐρώτησιν ῥῆξαι, & cætera paragraphi xi. *Bern.*

h Οἴκοι] Sciolus aliquis οἴχη adscripsit codd. *Samb.* & *Cas.* Quis enim Criticorum jam sustineat trium verborum onus illud βαστάσας, οἴχη, & φερόμενος. *Bern.*

i Καὶ ταῦτα] Ita *Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν, ἀ συγγενὴς *Basf.* & *G.* καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ εἰ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ἐ. ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Big.*

k Μὴ μόνῳ πατρῴου ἔρωτα] Ita *Basf. G.* & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μήτηρ πατέρος καὶ πατρίδος, καὶ πάντων τ οἰκείων ἐρωτικέναι τ Θεόν· τ ὃ ἐπιτρέψαι. αὐτῷ ὖ μὴ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Glossatoris* alicujus manu.

l Αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταυτῶ.] Αὐτὸν *Vat.*

m Ὄντα χαλεπὰ,] Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

n Κουφότερα] Κουφότερα ἔπαχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter sustinuisset.*

o Ἐχθρὸς] Ita *Big.* & *Samb.* ὢν ἐχθρὸς ἔφυγε *Basf.* & *G.*

p Τῷ Ἰακώβου.] Articulum negligit *Vat.*

q Ποτὲ δ' αὖ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ ὖ αὖ.

r Πληθυόντων] *Al.* πληθωόντων.

s Παρέξειν] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παρίξειν ἐπηγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento.

t Ἐπαγγελλόμενος] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἐπαγγελόμενος.

v Ἐπιῤῥωμένους.] Lege ἐπὶ ῥωμένοις *Colc.*

* *Invideret facultatum abundantiam:*] *Al.* concupiscere facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

x Ka-

Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

Apud Galadem collem utriuſque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.

πωθανομένη [x] καπεπήδησε τὰς τύπας εἰς [y] τὸν σάγμον τῆς φερούσης αὐτὸν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τὸν κατὰ φύσιν κάθαρσιν [z] αὐτῇ ἐνοχλεῖν. ὁ μὲν Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπιζητήσεως ἐφόβηθη· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μὴ τοιούτου πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον, [a] μηδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτοῦ τὰς θυγατέρας. ὁ δὲ πίστεις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο [b] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς στήλην [c] ἀνέθεσαν ὁ βωμὸν ἔχουσαν. ὅθεν [d] Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

XX. CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cæleſtis pulchro omine. Gen. c. 32.

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obveniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploratores, timens cum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. „Quod Jacobus ultro terram *pa-*
„*triam* reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato ha-
„bitaret; & nunc credens tantum temporis ſatis
Unde hic legatis ac muneribus miſſis animum fratris exploret.
„valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* rever-
„terit, uxoreſque ac liberos adducens & facultates induſtria quæſitas, cum pretioſiſſimis qui-
„buſque ſemet illi traditurus: quia bonorum ma-
„ximum exiſtimat, quæ Deus largitus eſt cum
„fratre communicare.„ Et illi quidem hæc nunciarunt. Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior, ſi
Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem concilian-
quid injuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea
dum objecerat.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ἰακώβου καὶ Ησαύου.

ΙΑκώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν πορευόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ὑστέρων· καὶ τὸν μὲν τόπον [f] ἐκεῖνον προσαγορεύει θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [g] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἔκαστα μὴ ἀκριβείας πρὸς πέμψε, δεδιὼς αὐτὸν ἀφ' τὴν παροψίαν. [h] ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ησαυον. „ὅτι νομίσας Ἰακὼβος ἄδικον συνδιαπράξαι αὐτῷ τὴν ὀρ-
„γὴν, τοὺς χώρας ἐκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον
„ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι [i] ἀφαλάκτῳ, ἐπανήκει, γυ-
„ναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μὴ δι' πορισθέντος
„βίου, μὴ τὸν τιμιώτατον ἑαυτὸν ἐκείνῳ προδιδούς· ὅτι
„κερδὸς μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμ-
„βάνειν τοῦ [k] ὑπὸ δι' Θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ησαυος δὲ εὐχαρὴς γένηται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπαντᾷ σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, λίαν εὐφορεῖται. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ εὐθύνοιαν εἶχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [l] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν [m] πρόπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους [n] ἆσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, διαδεξόμενοι δι' ἀδελφῆς, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τέτταρα διαπέμψας τοὺς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα χαριζόμενος τῷ ἀδελφῷ. ὑπάντησις δὲ τῶν

---

x Καβλίθησι] Ενλίθησιν *Hen. Busb.* & *Zonaras*, propter σάλαι LXX.

y Τὸν σάγμον] Τὸν σάγμον recte *Baſ. Gen. Hen. Busb. Samb.* & *Caſ. Stratorium*, Epiphanius; ἀσφάλιον J. Zonaras. Sed MSS. Florentina φελέολαιον, ex gloſſemate. Legas enim in Lexicis Græcorum σάγη, φελεόλαιον, σκέπασμα. Imo φελεόλαιον hæſerat margini cod. inter Gallicos vetuſtiſſimi. Moyſes autem dixerat בכר *becar*, in clitella; εἰς τὰ σάλματα LXII. Interpretes. Hoc in loco σάλιθησιν *Hen. Busb.* & *Zonaras* reponunt pro καβλίθησι, propter σάλαι Alexandrinorum, Gen. c. 31. v, 34. *Bern. Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitella*. εἰς τὰ σάλματα LXX.

z Αὐτῇ ἐνοχλεῖν.] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς.

a Οὐδενὸς] Ita *Samb.* & *Caſ.* οὐδενὸς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* μηδενὸς αὐτῶν *Baſ.* & *Gen.*

b Ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν,] Ita *Samb.* Conſimiliter *Epiph. Super montes quoſdam, in quibus &c.* Unde P. Manduco, *Joſephus dicit eos columnam in monte ſtatuiſſe ſub ſchemate aræ: forte acervum columnam nominavit.* ὑπὲρ ὄρων τινῶν libri plures. Quo facit formula ſacra v. 52. c. 31. Gen. ἰδὲ ὁ βουνὸς οὗτος μάρτυς καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη, ἐὰν τε ἐγὼ μὴ ἀφέξω πρὸς σὲ, μήτε σὺ ἀφέξῃς πρὸς μὲ τὸ βουνὸν τοῦτο (הגל הזה) καὶ τὴν στήλην ταύτην (המצבה הזאת) ἐπὶ κακίᾳ. *Bern. Al.* ὑπὲρ ὄρων τινῶν. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52.

c Ανέθεσαν] Indocta manus cujuſdam Theologi correxit ἀνέθηκαν. *Bern.*

d Γαλάδης] Jacobo Hebræo גלעד *Galaad*, ſed Meſopotamitis יגר שהדותא *Jegar Sahadutha*; βουνὸς ἑρμηνεύεται Græce reddas nomen utrumque. Judæi vero & Samaritæ, qui ſcribunt Arabice, ponunt جرس *Garas* pro jugo *Galaad*. Pro γαλάδης, *Big. Samb.* atque *Caſ.* ſcribunt γαλαδών. Libros autem Caſſiodori iſthæc puto Interpreti ſcholaſtico obtuliſſe, ὄθεν γάλαδα λέγεται ὁ βουνὸς· ἀφ' οὗ καὶ νῦν γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Quid autem opportunius quam illa Stephani Byzantii, γάλαδα, χώρα ἀραβίας, ἡ γαλαδηνή. ἰώνηται δὲ ἡ ου δ' ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας γαλαδῖτιν φησί. Ubi tamen noſtri codices retinent uſque γαλαδηνή. *Bern.* Γαλαδηνὴ aut Γαλαδηνὴ *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γάλαδα λέγεται ὁ βουνὸς. ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα.

e Καὶ νῦν Γαλαδηνὴν] Illud καὶ ex *MSS.* deeſt in *Editis*.

f Ενεῖνον προσαγορεύει] Hunc autem locum ſic reformant *Hen.* & *Busb.* φανέσματα συνεξύσχνει, ἀγαθὰ ἐπαγορεύοντα περὶ τῶν εἰς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον καλεῖ θεοῦ στρατόπεδον. *Bern.* Vox ἐκεῖνον etiam ex *MSS.*

g Περὶ αὐτοῦ φρονεῖ,] Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* haud contemnenda phraſi. *Bern.*

h Ενετέλλετο] Sic in *MSS.* in *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19.

i Διαδάκτῳ,] Ita meliores *Codd.* in aliis ἀφαλάκτῳ, & mox ἐπανίκοι.

k Υπὸ δι' Θεοῦ] Υπὸ Θεοῦ δ. *Vat.* ὑπὸ δι' θεὸν *Vet. Interpr.*

l Απαθὴς] *Samb.* ἀπαθεῖς, per vim vitiata locutione, quod omnes tamen haud credant. *Bern.* Απαθεῖς *Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Προπέμπε,] Rurſus προέπεμπε *Big.* & *Samb.* & ſubinde ἐποδίμους *Hen.* vice λειποδίμους. Dein *Big.* πλησίον, ἑξῆς, ſuppoſitum à Sciolo. Verbum etiam proximum ἐκέλευσεν legunt *Big.* & *Samb.* Mox ἵν' εἰ οἱ ἐμπροσθεν βιασθεῖεν ἐπιθ. τ. ἀδ. καταφυγὴν ἔχοιεν τ. ἐπ. Ita depravatores Joſephi *Hen.* aut *Busb.* Poſt hæc illi ipſi, ἄγουσι δὲ τὰ πεμφθέντα ἐκ ἀφαλ pro ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ ἀφαλ. & mox πολλὰ pro πολλοί. *Bern.*

n Ασσον] Falluntur ergo, qui dicunt in N. T. Act. 27. 13. id non poſſe accipi, ac ſi ſolis poëtis hoc ſenſu uſurparetur, pro *celerius, citius*: alibi ἄσσον urbs Cretæ in Actis cap. 20. intelligitur. *Rel.*

ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πολλὸς τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς λημψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι διὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνίησιν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τὴν ὀργῆς, εἰ διαμένοι ὁ πεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρησθαι ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν ἄρχει τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιγενομένης σκηνῇ τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ χειμαρρόν τινα Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, ἰσχνὸς ὑπολειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, σκέλους προκαταρχοντος τῆς μάχης· κρείττων δὲ φάντασμα· ὁ δὲ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε [q] πρὸς τοῖς γεγυμνέναις ἐπιτρέπων, καὶ μὴ [r] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσομένου, καὶ ἐκ μηδέποτε τὸ γόνυ κλεῖψειν αὐτοῦ, μηδὲ ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τὴν ἰσχὺν ἔσεσθαι τὴν σκέλους. κέλευέ τε [s] καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσραήλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, [t] τὸν ἀντιστάντα ἀγγέλῳ θείῳ. ταῦτα μέντοι προεῖλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι [x] Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἔξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν [y] φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἰδὼν δὲ τούτοις Ἰακώβος, [z] Φανουήλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [a] Θεοῦ πρόσωπον. καὶ χωλεύων διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ [b] νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτὸς γὰρ [c] ἀπέσχετο τοῦτο βρώσεως, διὰ δὲ ἐκεῖνον ἀφ' ἡμῖν ἐστιν ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δὲ ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προιέναι τὰς γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν παιδίων. ἵνα πρόθεν ἀφορᾶσιν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἡσαῦς. προσιὼν δὲ αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἑπτὰκις [d] αὐτῷ χωμένον, ἀδεῶς περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαῦς, ἀπασαίμενος αὐτὸν, ἀνέρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἡδέως τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν παρ' αὐτῶν· καὶ αὐτὸς μὲν [e] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ παραιτουμένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [f] Σάειραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν, παραγορεύ-

vero constabant jumentis, ac multis variisque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura essent in pretio. interjecto autem inter eos spatio mittebantur, ut continuo adventes multi esse viderentur. nam *verisimile erat* donis placatum remissurum iram, si adhuc excandesceret. Quin & iis, qui missi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem dispositis, sub noctem suorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine transissent: Jacobus pone relictus in spectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque superior spectro, quod voce simul & verbis ad ipsum utitur, iisque quæ acciderant lætari submonens, neque ut adversus exigua se prævaluisse crederet, sed angelum Divinum vicisse; atque hoc ipsum reputaret magnæ felicitatis esse præsagium, genusque ejus nunquam desiturum esse, neque mortalium quenquam ipso viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *se posthac* Israëlum vocaret: quod Hebraïca lingua significat angelo Divino reluctantem. Hæc sane prædixit, poscente *id ipsum* Jacobo: nam cum sensisset angelum esse Dei, rogabat ut ostenderet quid sibi in fatis esset. His dictis, spectrum evanuit. Ista læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* significat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus esset dolor in lato nervo, cum ipse illius esu abstinuit, tum nobis illo propter eum vesci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur

Jacobus, atque vincit, sed læso femore.

Israëlus, ἀγγελομάχος.

Phanuel. Deifacies.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abesse, jubet uxores procedere seorsim, quamque cum pedissequis suis, ut è longinquo spectarent pugnam virorum, si hoc voluisset Esavus. Ipse vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Esavus, eo salutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: & cum didicisset omnia, ipse ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente lassitudinem jumentorum, reversus est *Esavus* in Saïram. illic enim habitabat, loco *isti* nomine facto Villosa.

Esavi ad Jacobi fraterna salutatio.

Saïra, villosa.

o Τεθυμωμένος.] Τεθυμαμένος *Vat.*

p Ἰάβακχον] *Samb.* autem Ἰάβοκχον ex versione τ' ο'. Epiphanius etiam ab Hieronymo, *Jaboc.* Cæterum insignis hæc monomachia, quod puto, vadi יבק, &, secundum Onceloſum, יעקב nomen fecit. Nam יבק, אבק, & alio tempore יאבק, *aggredi* χερσὶν τε ποσίν τε *atque colluctari* denotat. Hinc Procopio Ἰαβόκ, πάλη. *Bern.* Ἰαβοκχον *Samb.* ex versione τ' ο'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Insignis hæc monomachia vado nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβόκ, πάλη.

q Πρὸς τοῖς.] *Baſ.* & *Gen.* Imo Epiphanius Scriba, *in his.* πρὸς abest cæteris libris. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* πρὸς non agnoscunt *MSS.*

r Μικρῶν] Dictione rudiori μικροῦ *Samb.* Sed & *modice prævaluisse* transtulit Scholasticus. Mox ὑπερτερόν τινα τῶν ἀνθρώπων, Typi alii, contra Scriptorum ordinem. *Bern.* Μικροῦ *Samb.*

s Καλεῖσθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν.

t Τὸν ἀντιστάντα] *Baſ. Gen. Epiphanius* pariter Petrusque Scholastici, *Reluctantem angelo sacro*, sive quod ea tulit ætas, *angelum sacrum.* Quippe significat ישראל *Israel* (licet post censuram Hieronymi hoc inficientur nostri Theologi) vocis ratione διαμαχῇ, ἤτοι ἀγγελομαχεῖ. Etymon adeo aperit divinus Moyses, Gen. c. 33. v. 28. כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: *Decertasti etenim cum angelis hominibusque, & quidem vicisti.* Sic interpretor illa Hebraica. Iterumque Hoseas Vates de eodem nomine c. 12. 7. וישר אל מלאך, *pugnavitque contendit cum angelo.* Ita in Arabum Lexicis سارى *congredi, conflictari*: & in Judaicis סור *adversari.* Vel expeditius ישראל erit ἀγγελοφάτως, *angelum qui devincit* Mecum sane faciunt prisci Rabbinorum in magna Geneſi f. 154. ubi Moysen suum explicant hisce verbis, נתנוששת עם יעליונים ויכולת להמ ועם התחתונים ויכנלת להם, *Tu Superos lucta superasti, tu Inferos: Angelum illum*, inquiunt Magistri, *& Esavum.* Nam נתנושש διεπάλαισε. Adde & Demetrii verba ex Polyhistoria Alexandri, πορευομένῳ μὲ Ἰακώβῳ εἰς χαμαὶ ἄγγελον ἐξ θεοῦ παλαίσαι. Deinde aliquot nostrorum codicum ut *Big. Samb.* & *Caſ.* exhibent ἀνασὰς τῷ ἀγγέλῳ, absque θείῳ tam nobili epitheto Eodem quidem modo S. Hieronymus in Q. Hebr. *Josephus in primo Antiquitatum libro, Israel ideo appellatum putat, quod adversum angelum steterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui.* Cætera hujus S. Interpretis apponere vix vacat: hinc tamen bene intelligimus, pauco admodum Hebraismo, & exiguis veteris dialecti lexidiis Doctores Jerosolymitanos eo ævo fuisse contentos. Inepta autem sunt tam Philonis ἀνὴρ θεωρὸς, quam hujus & Eusebii νὸς ἐρῶν θεὸν, aut etiam Justini Apologistæ ἀνθρωπομάχιον adversus magnum Rabbinum Tryphonem, & S. Hieronymi *divitatis Dei*: aliorum insuper ἐνισχύων μὲ θεῷ aut *fortis contra Deum*, necnon Symmachi Interpretis κρεῖττον ἰσχύι πρὸς θεὸν, quasi à pietate recedunt. Adnectam huc & verba Zonaræ Græculi, qui hasce origines defloravit. κὲ ἰσραὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι ἐπέλαβε. τέτο ὃ οἱ μὲ ἄλλοι, νῦν ἐρῶν θεὸν ἐμιμήσαντο· ἰώσηπος δὲ τὸν ἀνθίστανον θείῳ ἀγγέλῳ σημαίνειν φησίν. Ἰακὼβ δὲ τὸν τόπον καλεῖ Φανουὴλ (sic & *Hen.*) τὸ ἐστὶ δὲ πρόσωπον. γνόμενος δ' ἐν τῇ πάλῃ τῇ πρὸς τὸν ἄγγελον ἀλγήμασιν αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατὺ, ἐκείνου τε τῦ τότε βρώσιν ἀπεπάθη, κὲ δι' ἐκεῖνον κὲ τῷ ἐκείνε γένει παῦλα ἀπηγόρευ. *Bern.*

u Θείῳ.] Θείῳ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Caſ.*

x Θεοῦ,] Ita ex *MSS.* in *Editis* θεῖον.

y Φάσμα] Φάσμα ἀφανὲς γίνεται *Hen.* & *Busb.* quia sic voluere. *Bern.*

z Φανουήλον] Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.*

a Θεοῦ πρόσωπον.] Rectius πρόσωπον θεῦ, *Samb.* & *Big. Faciem Dei*, Comestor. Doctoribus Alexandrinis, εἰδος θεῦ, atque Aquilæ rigido interpretamento πρόσωπον ἰσχυροῦ. *Bern.*

b Νεῦρον] Id est, τὸ νεῦρον τὸ σωίζον τὴν κοίλιαν πρὸς τὸ μηρόν.

c Ἀπέσχετο] Sic *MSS.* ἀπέχεται *Baſ.* & *G.*

d Αὐτῷ χωόμενον,] Αὐτῶν χωομένων *Vat.*

e Συμβαδίζειν] Συμβαδίζειν ἐλιγθ αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.*

f Σάειραν.] Recte excusum fuit *Baſ.* & *Gen.* σάειραν. *Sairam* scripsit *Epiphanius.* σάειραν etiam *Busb.* & *Hen.* σάειραν *Caſ.* σάειρα *Samb.* atque demum *Big.* σάειρα, pro Hebraico שעיר. Hoc Samaritæ Arabice scribunt شعر *shair*, *hirsutum*, & notiori nomine interpretantur γέδαια: quod jam pridem fecerant Philo, & passim Hieronymus, atque Interpretes Jerosolymitani.

loſa ab hirſutie ſua.

σως τὸ χωρίον ᵝ ἀπὸ τ αὐτ τειχώσεως Δασεῖαν.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τ Δείνης.

Succoth, *Scenæ.* Sicimum *ſive* Salem, *urbs Chananæa.*

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum : unde Sicimum proficiſcebatur. Chananæorum autem urbs eſt. Sicimitis vero ſolennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad viſendum cultum mulierum iſtius regionis. Eam vero cum conſpexiſſet Sichemes, Emmori regis filius, raptæ ſtuprum intulit : & amore correptus ſupplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obſecrans ut filio ſuo Sichemæ Dinam conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Jacobum has facturum eſſe nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria ſororis, & Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid factu opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiva eſſet celebritas, & Sicimitæ ſeſe darent animorum remiſſioni & epulis, invadunt noctu primos cuſtodes & conſopitos trucidant ; urbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos & filium ejus : feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

Stuprum Dinæ interuentione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

Sub feſto die hoc patratum eſt, Jacobo invito.

Ιακωβ ὴ ἀφίκετο εἰς ʰ τὰς ἔπι νυῦ Σκηνὰς λεγομένας · ὅθεν εἰς Σίκιμον παρλῶ. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τ ὴ Σικιμιτῶν ἑορτλὼ ἀγόντων, Δεινα, ⁱ ἡ θυγάτηρ λῶ Ιακώβ ᵏ μόνη, παρῆλθεν εἰς τλὼ πόλιν, ˡ ὀψομένη τ κόσμον τ ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενο δ' αὐτλὼ ᵐ Συχέμης, Εμμώρ ᾧ βασιλέως ὑὸς, φθείρει δι' ἁρπαγῆς · κὴ λαθεῖς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τ πατέρα λαβῶν αὐτῷ εἰς γάμον τλὼ κόρλω. ὁ ὴ πιθεὶς ἦκε πρὸς τ Ιάκωβον, δεόμενο τῷ παιδὶ αὐτ Συχέμη συζεύξαι Δείναν κ νόμον. Ιάκωβο ὴ, ὅτ' ἀντιλέγειν ἔχων λὸ τὸ ἀξίωμα ᾧ προκαλοῦντο, ὅτι νόμιμον ἡγούμενο ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ὑπερθέσθαι αὐτῷ βυλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. ⁿ ἀπῆει μὲν οὖ ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ιάκωβον παρέξειν τ γάμον. Ιάκωβο ὴ τοῖς παισὶ δηλώσας τὴν τ φθορὰν τ ἀδελφῆς, κ τοῦ Εμμώρ τὴν δέησιν, ἠξίου βυλεύεσθαι ᵒ τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖ πολεῖς ἡσύχαζον, γνώμης ἀπορουῦτες. Συμεὼν ὴ κ ᵖ Λευὶς, ὁμομήτριοι τ χώρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους σωτίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ὅσης ἑορτῆς, κ τ Σικιμιτῶν εἰς ἄγεσιν κ δωχίαν πεφαμμένων, νύκτωρ πρώτοις ὑπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνυσι κοιμωμένυς, κ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιρῦσι πᾶν ἄρρεν, κ τ βασιλέα σὺ αὐτοῖς κ τ υἱὸν αὐτ · φείδονται ὴ τῶν γυναικῶν. πρᾶξαντες ὴ ταῦτα δίχα τ τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγυσι ᵍ τὴν ἀδελφήν.

Deuncules *Labani, luſtrata ſua familia, apud famoſam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.*

2. Jacobo facinoris magnitudine perculſo, filiiſque ſuccenſenti Deus adſtans, bono eſſe animo jubebat ; luſtratiſque tentoriis ſacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Meſopotamiam poſt viſionem in ſomnio voverat. Itaque dum luſtrat ſuos, incidit in Labani deos ; (neſciverat enim Rachelam eos ſurripuiſſe) eoſque apud Sicima in terra occultavit ſub quercu. Atque inde profectus ſacrificavit apud Bethela ; ubi ſomnium viderat, cum antea in Meſopotamiam iter faceret.

Β'. Ιακώβῳ δ' ἀκολαυόντι πρὸς τὸ μέγεθο τῶν γενόντων, κ καλεπαίνουσι πρὸς τὰς υἱὰς ὁ Θεὸς παρίστατο, κελεύσας θαῤῥεῖν · ʳ ἁγνίσασθαι ὴ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελῶν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τλὼ Μεσοποταμίαν ὑπὸ τῇ ὄψῃ ᾗ ὀνείρᾳ ἠύξατο. ἁγνίζων οὖ τὰς ἐσομένας, ἐντυγχάνῃ τοῖς Λαβάνε θεοῖς · ὃ γὰ ἠπίστατο ὑπὸ Ραχήλας κλαπέντας · κ αὐτὰς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γλῶ ˢ ὑπὸ τλὼ δρῦν. ἀπάρας π τεῦθεν, ᵗ ἐν Βηθήλοις ἔθυεν · ὅπ ᵘ τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον ˣ ἐπὶ τ Μεσοποταμίας.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniſſet, Rachelam ibi ex partu mortuam ſepelit ; quæ ſola cognatorum ſe-

γ'. Εντεῦθεν ὴ πορῥωτὼ, ἐπὶ κ τὴν ʸ Εφραθήνλω γένεσιν, ἐνθάδε Ραχήλαν ἐκ τοκετῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνλω

Mox ἀπὸ τ αὐτῦ τειχ. *Samb.* Et paragrapho exeunte δεκτέον, cæteri præter librum *Samb.* forſan ἀσιωπῶς. *Bern.* Ita *Busb. Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σίκεμον, & Σίκεμα, & Σίκεμο.

g Απὸ τ αὐτῦ τειχώσεως] Imo a Seir, nomine proprio viri dicta eſt regio. Gen. 36. 20. Hic Seir ante Eſavum hic habitaverat. *Rel.*

h Τὰς ἔπι νυῦ] Judæi ſcribunt ſuis literis סכות. Euſebius σκηνὰ, i. e. *tabernacula*, عرش. *Bern.* Τὰς ἔπι κ νυῦ *Vat.*

i Η θυγάτηρ] Θυγάτηρ γὰ λῶ Ιακώβ *Big. Samb.* & *Vat.*

k Μόνη,] Μόνη παρῆλθεν legiſſe videtur *Epiphanius.*

l Οψομένη] Ωνημένη aut ὠνησομένη legerat *Epiphanius.*

m Συχέμης.] In Hebræo idem legitur שכם, & nomen oppidanum ac virile. Interpretes autem Alexandrini urbem appellant σίκιμα, & protervum filium Emmori συχέμ. Joſephus illam σίκιμον, hunc συχίμλω ſecundum cod. *Samb.* Legitur autem in excuſis libris, συχίμις, & συχέως oblique. Apud *Big. Hen.* & *Busb.* συχέμως ac συχέμῃ. Deinde Stephanus Martyr Metropolim illam Samaritarum etiam συχὲμ vocat, Stephanus autem Geographus σίκημον & σίκημα. *Perfectionem* tamen ſignificant, ut id moneam obiter, Neapoleos Palæſtinæ ambo priſca nomina *Salem* & *Sichem. Bern.* Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχεμ. *Joſephus* illam Σίκιμον, hunc Συχίμλω appellat ſecundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Συχεμις & Συχέμι oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Συχεμως ac Συχέμῃ. *Stephanus* martyr urbem Συχὲμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκημον & Σίκημα.

n Απῆς] Porro *Samb. Hen.* & *Busb.* & *Zonaras* accentu circumflexo ſcribunt δεῖνα, & δεῖναν. Cæteri cum Demetrio & Theodoto θαξιώσει. *Samb.* & *Epiphanius.* ἰάκωβον ἐλπίζων, reliqui. Subin Editores δηλώσας τοῖς παισὶ &c. Dein *Big.* & *Epiphan.* τί δεῖ ποιεῖν, tot cæteri. **Mox** *Samb.* κοιμωμένους. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* ἀπίῃ.

o Τί ποιεῖν.] *Al.* τί ἐεῖ ποιεῖν.

p Λεΐς,] Λεΐ *Vat.*

q Τλὼ ἀδελφλώ.] Καὶ τλὼ ἀδελφλὼ *Vat.*

r Αγνίσασθαι] Lege ἁγνίσασθα *Colc.*

s Υπὸ τλὼ δρῦν.] Diſerte ὑπὸ τλὼ δρῦν, *Big. Samb.* & *Caſ.* תחת האלה *tachath haelah*, inquiebat Moyſes c. 35. v. 4. Gen. ὑπὸ τλὼ θαυμασίαν τερέβινθον, ἥτις μέχρι νῦν εἰς τιμλὼ τ πατριαρχῶν ὑπὸ τ πλησιοχώρων τιμᾶτ, ait Chronologiæ Chriſtianæ princeps. Verum non male Epiph. *Baſ.* atque Gen. ὑπό τινα δρῦν, *ſub arbore quadam.* Excuſum erat ἐν βιθήλοις ſcriptum in βαιθήλοις. Zonaras etiam poſt LXXII. & mille alios ſacrorum Interpretum habet ἐν βαιθήλ. *Bern.* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* non male *Epiph. Baſ.* & *G.* ὑπό τινα δρῦν *ſub arbore quadam.* ὑπὸ τλὼ τερέβινθον τλὼ ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Euſebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 192, 253.

t Εν Βηθήλοις] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βεθήλοις ut & in quibuſdam *MSS.* in aliis Βαιθήλοις.

v Τὸ ὄνειρον] *Al.* τ ὄνειρον. utrumque dici concedit *Apollonius.*

x Επὶ τ Μεσοποταμίας.] Επὶ τλὼ Μεσοποταμίαν *Vat.* dein ἐντεῦθεν ὴ πρ.

y Εφραθήνλω] Εφραθλὼ *Big.* ἐφραθήνλω *Hen.* & *Busb.* ἐφραθλώ ex conjectura optimi Boſii. אפרתה *Ephrata*, in ſanctiſſimo volumine. J. Zonaras ἐν τοκετῷ θανοῦσαν ἐν ἐφραθῷ θάπτει. *Bern.* Ita *Baſ.* & *G.* Εφραθλὼ *Big.* Εφραθήνλω *Hen.* & *Busb.* Εφραθλὼ *Vat.*

z Βενια-

νλω τῶν συγγνῶν τ ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ἀ τυχόσαν. πενθήσας ὑ μεγαλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [z] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γλυομένῳ ὀδύνῳ τῇ μητρί. ἦσαν Ιακώβ παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεα ὑ μία. τέτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο ὑ ἐκ Ραχήλας, τέσαρες ὑ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [a] πάντων προεῖπον.

pulturæ honorem in Chebrone non aſſequuta eſt. *Eam* vero cum valde luxiſſet *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Iſti ſunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem ſex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina ſupra retuli. Benjamin *filius doloris.*

ΚΕΦ. κϚ'.

Ὡς Ισαακ ὁ πλάνητος ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

Παρὴν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ ὑ Ισαακ τὴν διαιτὰν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ρεβέκκαν Ιακὼβ ὁ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ κ Ισαακ [b] ὁ μὴ πολὺ τ ἀφ.ξεως ἔτι ἦν· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημεῖα προγονικὰ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντα αὐτοῖς. ἐγένετο ὑ [c] Ισαακ ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [d] ὑπὸ θεοῦ μὴ Αβραμον τ πατέρα. πολυχρονιώτατος δὲ· βιώσας γὰρ ἔτη [e] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μὴ ἀρετῆς, ἔτως ἀπέθανε.

CAP. XXII.

Mors Iſaci, atque ſepultura ejus in Chebrone.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa ſitam. illic enim Iſacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Iſacus non multo poſt filii *ſui* adventum: & ſepultus eſt à filiis in Chebrone, ubi erant monumenta paterna. Fuit autem Iſacus vir Deo charus, multaque cum poſt Abramum patrem providentia dignatus eſt Deus. Valde autem longævus *erat*; nam cum vixiſſet annos centum & octoginta quinque *ſumma* cum virtute, defunctus eſt. *Mox Iſacus, poſt annos vivendi* 185. *denatus, a filiis ſepelitur.* Gen. c. 25. XX.

* Τέλος τῆς πρώτης βιβλίου.

Finis Libri primi.

z Βενιαμὶν] Βενιαμὶλ *Hen. Gen.* & *Busb.* Iidem mox γλυομένῳ τῇ μητρὶ ὀδύνῃ. Pariter Protoſecretarius Zonaras, καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ἐκάλεσε διὰ τὸν ἐπ' αὐτῷ γλυομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Iſraelita ut ex Gen. c. 35. v. 18. novimus, à moriente matre appellabatur בן עוני ſeu בר צערי *bar zaari*, lingua Rachelæ vernacula, i. e. ὁ ἐπιούσιος: ſed ab altero parente בנימין, ὁ ἐπιδέξιος, aut juxta ſcripturam Samaritarum בניטים. בִּנְיָמִים *Beniamim*, *dierum filius*; ſero natus adeo erat & quidem ילד זקנים Gen. 44. 20. quod ſane etymon & Aben Eſdras adduxit, & veteres Judæorum Doctores pridem probarunt, fatente Hieronymo. Quin & de illo ſcribit Philo Alexandrinus, ὁ μὲ πατὴρ βενιαμὶν, ἢ ὑ μήτηρ ἦν ὀδύνης προσηγορικὸν· φυσικωτάτῳ μεθαρμοσθεὶς γὰρ ὁ βενιαμὶν ἐστιν ὁ ὑὸς ἡμέρων. Joſephus ita que male tribuit nomini *Benjamin* illam expoſitionem, qua omnino ad *Benonin* pertinebat. Mavult tamen Cl. Voſſius ſic interpolare hunc Joſephi locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ἐκάλεσε, πρότερον καλούμενον βενονὶ διὰ τὸν ἐπ' αὐτῷ γλυομένην ὀδύνην τῇ μητρί. Quoniam vero Origines aliique Doctores Alexandrini in Onomaſticis ſuis ſacris, quæ vidi, ipſum βενιαμὶ. ſunt interpretati τέκνον ὀδύνης: experiantur Critici num talem forte Etymologiam ex eo nomine extorquere poſſint, ut *Benonim* בן אונים, aut conſimile. Nam *in Hebræo ſimilitudo nominis reſonat*, quod ait Hieronymus. Eo ſpectat quod in Commentario majore Rabbinorum adnotatum reperimus f. 161. b. ותקרא שמו בן אוני בר צערי בלשון ארמי ואכיו קרא לו בנימין בלשון הקדש *Bern.* *Al.* Βενιαμὶ, & mox γλυομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην, Recens hic Iſraelita à moriente matre ὁ ὑὸς ὀδύνης μὲ, ab altero parente, ὁ ἐπιούσιος, aut ὁ ἐπιδέξιος. Sunt qui cenſent *Joſephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expoſitionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548.

a Πάντων προεῖπον] ita *MSS.* πάντων deeſt in *Editis*.

b Οὐ μὴ πολὺ] Μετ' ὀ πολὺ *Vat.* ὀ μετ' ὀ πολὺ *Big.*

c Ισαακ] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ισαακ.

d Υπὸ θεοῦ Θ.ὸ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτοῦ μετ' Αβραμον.

e Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Plus quinquennio, quam exemplaria aliqua divini Moyſis hodieque oſtendunt, aut inter humanos Scriptores Demetrius Quare Cl. Boſius hæc corrigit, ſed manu dubia contra totam noſtram ſupellectilem, βιώσας γὰρ ἔτη πρὸ τοῦ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. P. Trecenſis. *Nec multum etiam poſt adventum Jacobi completi ſunt dies Iſaac* 180. *annorum: vel ſecundum Joſephum*, 185. Aliuſque defloratorum Joſephi apud Græcos: θνήσκει ὑ μὴ βραχὺ κ ὁ Ισαακ· καὶ θάπτεται σὺν τῇ γυναικὶ ἐν τῷ προγονικῷ μνημείῳ, βιώσας ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. * Φλαυίου Ιωσήπου Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας α'. *Samb.* τέλος Β α'. λόγος ὃς περιέχει κεφάλαια ἐτῶν πλγ'. *Busb.* & *Hen. Bern.*

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULÆ POSTUMÆ.

In Librum Primum

JOSEPHI ANTIQ. JUDAIC.

Ad Prooemium.

Κ τ ἐξωτικῶν μεθερμηνευομένων γραμμάτων.] Fortassis inde error natus, quasi Josephus sua Hebraice prius scripsisset, cum vertendum sit: *Ex Hebraicis literis* i. e. sacra scriptura Hebraica.

Pro τ lege τ, sc. in his ὡδί τι τ ἡμετέρων ἀφηγόνων &c.

Μυεῖα δ' ἐστὶ δηλόμβρια ἀφ' τ ἱερῶν γραμμάτων, ἄτε δὴ πενταχιλίων ἐτῶν ἰσορίας ἐν αὐτοῖς ἱμπεριειλημμένης.] Haud credendum, si computus hodierni Textus Hebraici non sit corruptus, quoniam ex illo modo colligi possunt quatuor millia annorum & duo.

Ad Lib. I. Cap. I.

Pag. 5. Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τ γῆς, καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ, καὶ ψυχήν.] Nota, diversa esse πνεῦμα & ψυχήν. Sic etiam senserunt Plotinus aliique, quemadmodum de iis testatur Nemesius de Natura Hominis Cap. I. in princip. Τινὲς μὲν οὖν ἐφασαν τὸν Πλωτῖνον, ἄλλον εἶναι τὸν ψυχὴν καὶ ἄλλον τ νοῦν ἐσχηκέναι, ὃν τελεῖν τ ἄνθρωπον συνεστάναι βάλοντες, σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ νοῦ. Ita ut πνεῦμα & νοῦς idem esse videatur. Adde ibi Notas.

Nob. Ludolfus putat אדמה *terra* non ab אדם *rubedo* deducendum esse, sed ex lingua Abyssinorum, in qua אדם est *jucundus fuit*, delectavit. Vide Pfeiffer. Crit. sacr. cap. v. de Interpret. S. Script. sect. II. quæst. 3. §. 3. pag. 173.

Ησσὰ] Hebr. אישה *vira*, *virago*. Mutatur א in η, ש in σσ, & ה in α. LXX. Genes. II. 23. solummodo habent: αὕτη κληθήσεται γυνὴ ὅτι ἐκ τ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰλήφθη.

Εὔα] Hebr. חוה. Mutatur ח in ου & ה in α. LXX. Genes. III. 20 habent Ζωὴ, non recte, in aliis autem locis, εὔα.

Φεισὼν.] LXX. Genes. II. 11. Φισὼν. Τίγρης, LXX. Τίγρις.

Γηὼν ὃ δι' αὐτῆς Αἰγύπτιον ῥεῖ.] LXX. habent Ψs. 13. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ, Γεὼν. οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

Τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐκέλευσε γεύεσθαι] Et mox: ἃ γευομένους αὐτοὺς In his quid γεύεσθαι aut γευομένους sit, nescio. Fortassis legendum: γεύεσθαι & γευομένους, gustare, (sic habet edit. Basil. 1544. Gr.) &, gustantes.

Per serpentem Josephus nihil aliud intelligere videtur quam nudum animal illud, quod *een slange* dicitur, licet plerique intelligant diabolum forma serpentis indutum. Cum Josepho consentiunt Aben Ezra, R. Salomo Jarchi, Abarbenel, R. Lippman. Vide Rivini Dissertationem de serpente seductore cap. I. §. 3. pag. 23 —— 29. ubi varias de illo offendes sententias.

Ad Caput II.

Καΐς.] LXX. Καΐν. Ἄβελον. LXX. Ἄβελ.

Γίνονται δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρες.] Hoc Scriptura Sacra non dicit in hac narratione, sed indicat tamen cap. V. vers. 4. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, sc. Adam & Eva.

Πολλῶν δὲ ἡμερῶν οὐκ οἶδεν αὐτόν.] Forte legendum: οὐκ εἶδον i. e. non vidi.

Οὐκ ἔχων ὅτι λέγοι.] Legendum: ὅ, τι i. e. non habens, quod loqueretur.

Ἐκάλεσε τὸν τῇ γυναικὶ.] S. Scriptura de eo nil memorat, sed sed post vers. 17. cap. IV. mentionem facit, Cainum cognovisse uxorem suam post expulsionem.

Bas. Ed. Post Καΐς ponit comma, non post τόπον.

Ἱερὸν δὲ μὴ τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ αὐτόθι ποιήσεως τῶν καθήκοντα, ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] De ædificatione Naidos, & procreatione plurium Liberorum præter Enoschum tacet S. Scriptura. Πλήθη χρημάτων Lege: χρήματα. Sic & Bas. Ed.

Ad probandum ex Genes. IV, 14. καὶ ἔσομαι πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με, plures homines præter Adamum, Evam, suamque uxorem fuisse, facere videntur hæc Josephi verba: αὐξῶν δὲ τ οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἀσπαγῆς καὶ βίας, ὡς ἡδονῇ καὶ λῃστείαν τὸν συντυγχάνοντας ἐξελαύνειν, διὰ πάλαι αὐτοῖς πονηρὸν ὑπηρχεν ἐπιτηδεύμενον. καὶ τῶν ἀσπαγωτῶν ἓν ἡ πρόφορα συνέζων οἱ ἀνθρωποι μετὰ πολλῆς ἐπιστήμης καὶ σαφοῦς μισητοῦς, &c. &c. &c.

Τὸν δὲ ἕνα τι τούτων ἀπὸ σώστρα ἐξ πρεσβύτατα παῖδες σώσαν ἀκά-

* Usus est Auctor Editione *Basiliensi*.

λεσεν.] Quod primum natus dicatur, oritur ex eo, quia plures statuerat liberos. Apud LXX. & filius & urbs dicitur Ενὼχ.

Thobel dicitur πατρὸς τε θυγατρὸς ἐξ γενομένου Νααμᾶς ὀνόματι.] Male; nam Naama fuit soror ejus ex matre Sella. LXX. IV. 22. ἀδελφὴ ὃ Θοβὲλ, Νοεμά.

Seth dicitur natus anno 230. Adami. Sic & LXX. in loco Genes. v. 3. cum Hebræus textus habeat: 130.

De duabus illis columnis lateritia & lapidea vide Stellingfleet in Originibus Sacris.

Καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀναλεθῶσαν μένει δ' ἄχρι ὃ δεῦρο κατὰ τὴν Συρίαν.] Fortasse legendum: Λιθίνην, nam non verosimile est πλινθίνην ἔργον permanere potuisse per longum adeo tempus, sustentantem diluvii aquas, aliasque aeris & aquæ injurias. Interpres Ed. Francof. 1580. sic vertit. *Ajunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.*

Joseph. cap. 2. lib. I. ubi de Sethi columnis loquitur, non dissertim affirmat a Setho positas fuisse; famam sequitur. Lateritiam columnam ad sua usque tempora permansisse ait κατὰ τὴν Συριάδα. Hæc Th. Gale annotat ad Herodot. lib. II. Cap. 106. ubi agitur de columnis a Sesostre erectis, quas ipse Herodotus viderat in Syria Palæstina.

Ad Caput III.

Ἐπὶ γενεᾶς.] Scilicet ab Adamo ad Mathusalem, nam ab Adamo ad Seth est una generatio, 2. a Setho ad Enoschum, 3. ab Enoscho ad Kenan, 4. a Kenan ad Mahalaleel. 5. a Mahalaleel ad Jered. 6. a Jered ad Henochum. 7. ab Henocho ad Mathusalem.

Ἀγγέλοι Θεοῦ] i. e Angeli Dei. S. scriptura Gen VI. 2. dicit filios Dei rem habuisse cum filiabus hominum.

Ἐξεχωρησε τ γῆν] Sc. ex illa, in qua habitabat. Fortassis vel nomen regionis omissum est, vel τὸ τ interpretandum per ταύτης i. e. ἐκείνης.

In verbis ναιετοναζε ὃ οὐκ ἐκείνης μόνον τ κακίας.] Bas. Ed. ἐκεῖν' μόνον. quid sit, ἐκεῖν, prorsus ignoro; Fortassis vel τὰς ἐκεῖ. i. e. illos qui istuc degunt, vel ἐκείνης legendum. Interpres Sigism. Gelenius vertit: *non ejus solum seculi homines.*

In verbis: ὡς σωτηρίαν ἢ Θεὸν, τοιαύτην.] Forte delendum comma post Θεὸν, ut sensus esse posset, si τοιαύτην referatur ad σωτηρίαν, hoc modo: *Ad tantam & talem conservationem sive salutem.*

Τεσσεράκοντα] i. e. quatuor contignationum. Moses Gen. VI. 16. memorat tantum tres. Vel forte leg. Τεσσάρων.

Ἀλλά τε τούτων ἑπταπλασίονα ἀριθμόν.] i. e. & quibusdam ex his septenarium usque numerum. Verterem: *Aliaque ex his, septuplo numero.* Bas. Ed. τ. Post τούτων comma pone, & in ἑπταπλασίονα subaudi κῦ, numero distributivo, κῦ εἴκοσι. i. e. viceni κῦ δύο. i. e. bini. Vel potius τὸ ἑπταπλασίονα numero plurali accipe, & verte: *septupla numero.* LXX. Genes. VII. 2. ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ. Interpr. Ed. Francof. *Et quibusdam ex his septenarium usque numerum*; sc. introductis.

Ὃς ἐκ Καϊνᾶ τεκνοῦται] i. e. qui ex Kenan gignitur LXX. dicunt Genes. v. 14. Καϊνᾶν. Interpr Francof. *Ex Cainane.*

Ἐν μιᾷ δούτε ἐῶ, εἰμὴ μὲν ὑπὸ Μ κεῖσθαι λεγομένῳ, μαχροσιάνη ὃ ὑπὸ ἑξακοσίων.] Et quæ sequuntur, curatius perpendenda.

Τὴν δ' ἑπομένην ἀεξηθῆναι φησὶν ἐδὲ μὴ ἢ προσεισμένης μηνὸς καὶ εἰκάδι.] LXX Gen. VII. 11. Ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ ἢ Νῶε ἢ δεύτερον μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ μηνός. Hebræus Textus habet: בשבעה עשר יום. i. e. decima septima die; adeo ut differat a Josepho & LXX.

Χρόνῳ ὃ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ Ἀδάμου ἐπὶ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπερῆκε δισχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἑξ· ὡς παρεγράψαμεν ὃ ὁ χρόνος ἐν τοῖς ἱεροῖς βίβλοις &c.] Chronologiæ ratio non recte confici potest ex sequenti ejus computatione annorum, licet ipse mox dicat in his verbis: ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τ προγεγραμμένον συμφωνεῖ τ ἀριθμῷ. Verum fortassis Codex noster corruptus erit. Nec sine ratione, nam verba illa ὡς εἰκὸς ἦν ζῆσαι ἔτη καὶ συνακόσια non possunt referri ad Enoschum, quia ille tantum 905. annos vixit, teste mox ipso Josepho in his: ἀπὸ δὲ Ἐνώτου ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις; neque ad Sethum, quia obstat pronomen relativum, ὃς, quod non ad remotius sed proxime præcedens, si potest, referri debet verbum. Hoc licet fieret, nullus tamen

heic

heic nexus foret cum sequentibus. Sethus cæteroquin revera quidem vixit 912. annos. Interpr. Ed. Francof. bis habet: *annis decem & nongentis.* In aliis differt multum ab hodierno textu.

Fortassis sic vel simili modo emendandum: ἐγέννησεν ἔνωτον, ὃν ἔσχε ζήσας ἔτη ϗ συνκόσια. εἰς sc. Enoich, Καὶ ᾧ τῷ παιδὶ τὴν τ' ἀρχὴν ματων &c. &c. Bas. Ed. sic habet: ἐγέννησε, τεκνώσας αὐτὸν πρὸ ἑκατὸν ϗ συνηκοσὶ ἔτ. ὃν ἔσωσεν. &c.

Aliud corruptionis specimen videtur esse, quod non uti in reliquis factum est & necessario fieri deberet, memoretur annus Malaleelis, quo natus sit Jared.

Aliud specimen in his: ὃς . . . sc. Jared, ἐγέννησεν ἔνωχον εἰς ὃν ϗ ἑξηκοντα πρὸς τοῖς συνακοσίοις βιώσιμα,] quia si τὸ βιωσιμα hac forma ad Enochum relatum, uti Grammatica flagitat, illi applicari non possunt hi 962. anni, nam Enochus modo vixit 365. annos Genes. v. 23. Fortassis post ἔνωχον comma ponendum, pro βιωσιμα legendum βιωσας, illudque referendum ad ὃς id est Jared, consentiente in his annis & ipso Mose Gen. v. 20.

Ὁ υἱὸς] omisso suo nomine dicitur Mathusalem; quod cur factum, utrum per Josephum, an librarios, nescio. Post ἀφῃρέθη pone comma.

Τὰ, ὅτ' ζήσας πέντε ϗ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις] refer ad Enochum; ut etiam sequentia arguunt.

Quid in his verbis, ϗ ἔτ' αὐτῷ γεγονώς.] (Bas. Ed. αὐτῷ) τὸ, αὐτῷ sibi velit aut significet, ignoro. Delerem illud, si codices faveant. Nam Mathusalem natus annos 187. genuit Lamechum Genes. v. 25. juxta Hebr. Textum, non autem LXX.

Nescio quid hæc sibi velint: ἔτη γεγονὼς ουο ϗ ὀγδοήκοντα ϗ ἐπακόσια;] Nam Lamechi, ad quem illa referenda, integra ætas non fuit 782. annorum, sed 753 secundum LXX. aut 777. secundum Hebr. Text.

Nec hæc intelligo: ἀπὸ ἐπὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι,] cur heic memorentur. S. Scriptura tale quid non memorat.

Male affectus & hic locus: ὁ λαμέχου γλῶσσ', δεύτερος ϗ ὀγδοηκοστὸς ἔτ' ἰώβηλ, συνακοσίοις ἔτεσιν ἠξιώθ πραγμάτων.]

Lamechus non ex	LXX.	Hebr.	
natus annos	188.	182.	Genes. v. 28, 31.
genuit Noachum			
Vixit.	753.	777.	

Ὡ: μὰι ἑβδόμῳ] i. e. mense Septimo. Nisi ὡς heic abundet, nescio quid denotet.

Ἰσαμβρ ὃ ἰώβηλος.] Differt hæc lectio a LXX. qui habent ἑβδόμῃ ϗ εἰκάδι & μηνὸς. Hebræus Textus dicit: septimo decimo die; Genes. VIII. 4.

Ἀκριβέστερον τ' τόπον τοῦτον Ἁρμῶνι καλοῦσι.] Accuratius examinandus hic locus.

Ἀντὶ φυλακτηρίου] i. e. amuleti vice; sc. ad averruncanda loca.

Ἔστι γὰρ τῆς Μιτυλήνης μέγα ὄρος ϗ τῆς Ἀρμῶνι, Βάκχου λεγόμενον, &c.]

Εἰς τέλος ἄξειν.] Bas. Ed. habet: εἰς τέλος ἄξειν.

Ὅσα τῆς μεσογείου χώρας ἴχνη ϗ φορᾶς.] In his quid φορᾶς sit, ignoro.

Χωρὶς αἵματος. ἐν τούτῳ γὰρ ἐστὶν ἡ ψυχή.] Sic & Levit. XVII. 11. & 14.

Εἰσὶν ὑπερχόμενος] i. e Interpres Gelenius habet *mandatis & promissis* Pro ὃ, quod non valet, legendum est ϗ vel simile quid. sic & Bas. Ed. habet.

Διὰ τοσούτων] sc 600. annis; γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦ.

Considerandæ horum virorum nomina, Μωσέως, Βεζεσὲς, Μῶχος, Εσιὰς, Αἰγύπτιος Ἰεροώνυμος, Ηπιοος, Εκατὶς, Ελληνικὸς, Ακουσιλαος, Ελλος, Νικολαος. Hi testantur, homines olim vixisse mille annos.

Ad Caput IV.

Ἐκτὸς ἔτεσιν ἔμπροσθεν τ' ἐπουσίας γεγονότες] Moses dicit Genes v 32. eos natos anno 500. Noachi, diluvium vero fuisse 600. anno Noachi Genes VII. 11. ergo convenit Josepho. Certum igitur tres simul eodem progenitos anno. Nec obstat vers 10. cap XI. Genes. quasi Sem biennio post natus esset. Frustra simile quid in Abrahami natalibus quæritur. Genes. XI. 26 coll. cap XII. 4. & Actor. VII. 4.

Καλῶς ἔχει τὸν χαὸ.] In fine cap. h. σεμαὰχ. LXX. Σεμαὰρ. Bas. Ed. σεμαχ.

Ναβεώθης.] LXX. Νεβεὼθ.

Ὡς ἥκιστα ἂν ὠνόμασεν] Sic & Bas. Ed. habet. Potius legerem: ὡς. Erat filius Chusi, filii Chami.

Σεύακα]

In Editione Basil. Gr. 1544. Κεφάλαιον ϛ. incipit his verbis: Οὗτος ὃ μεμίσητας ἐμῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, &c.] desinit vero in hæc: Ὧσαν ἀφ' αὐτῶν γεγονότων.]

Ad Caput VI.

Τὰς μὲν γῆν ὑφ' ἑαυτῶν γαλάτας καλουμένας, γουμερὶς ὃ λιγοφώνως γομάρους ἐκάλουν] Josephum errare heic putat Cl. Bochartus, nisi Galatarum nomine Phrygas intellexerit, quorum sedem Galatæ invaserant, quapropter ipse potius existimat, terram Gomer esse Phrygiam, id est, τὴν Καταικεκαυμένην, sic dictam ratione partis illius, quæ velut fulmine tacta aut igne cœlesti ambusta tota videtur in cineres & carbones resoluta. Nam Hebræum בער inter cætera est consumere. Hæc Καταικεκαυμένη est pr. Phrygiæ portio circa Ægyptum & Mæandrum & urbem Philadelphiam. Illud etiam patere addit ex Etymologia Phrygiæ, nam derivatur ἀπὸ τ' φρύγειν, id est, torrere. Vide ipsius Phaleg. lib. III. cap. 8.

Θοβέλοι sive Ἴβηρες hi sunt Tibareni, qui Moschis tam vicini sunt, ut teste Strabone, partem Moschicæ regionis teneant, eam nempe, quam Plinius ponit ad Iberum fluvium, genti cognominem. De Moschis & Tibarenis hæc est Cl. Bochartti in Phaleg. Lib. III. cap. 12. sententia. sc. existimat ille, Moschos præter Moschicam proprie dictam occupasse quicquid est montium a Phasi usque ad Pontum Cappadocicum, atque inde esse, quod illi montes Moschicorum montium nomen eo usque integrum atque illibatum servant, ut videre est in Strabone & Ptolemæo. Atque eos statim excepisse Tibarenicas gentes ex Strabone colligitur, qui Tibareniam & Tibarenorum fines extendit usque ad Pharnaciam & Trapezuntem, Moschicosque & Colchicos montes: ita ut medii fuerint inter Trapezuntios & Armeniæ minoris incolas. Porro paulo post addit, Tibareniam esse partem Cappadociæ.

Μαζηκα] olim dicta Cæsarea, Eusebea, & Maza; erat autem Metropolis Cappadociæ. Vide Stephan de Urbibus in V. Καισάρεια & Μαζακα.

Ἀχαναξὶς sive Ῥηγῖνες] Ascenaz quid sit valde incertum, Josephus Rhegines i e. ignotum per ignotius explicat; Ita de hoc loco testatur Cl. Bochartus.

Existimat ille, e terra Gomer i e. Phrygia majore, colonos duce Ascenaz in minorem Troademque deductos ad Pontum usque se diffudisse, qui cum ex accolarum nomine diceretur Ascenaz, a Græcis paulum deflexa voce nominatus est Ἄξενος inhospitalis; & postmodum Εὔξεινος in contrarium versa significatione ad vitandam *ὀξήμιαν*. Vide illum in Phaleg. lib. III. cap 9.

Θυγαμμάνοι vel Φεύγες.] Cl. Bochartis cit. lib. cap. 2. putat hos esse Cappadoces & Galatas.

Ἀλισαῖοι sive Ἀλισᾶς.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 4. putat Elisam esse Peloponnesum, in qua est Elis vetustissima & amplissima regio, cujus una pars ab Homero vocatur Alisium.

Θαρσεῖς aut Κίλικες.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 7. sentit Tarsis esse vel Hispaniam vel Hispaniæ partem, quam Tyrii maxime frequentabant.

Ταῦ ἀπὸ δ' θήτα,] ut in τάρσος & θάρσος.

Χέθιμα sive Κύπρος] Sententiam Josephi rejicit Cl. Bochartus, putatque כתים Cithim esse Italos. Vide cit. lib. cap. 5.

Notandum est, quod Josephus dicat, modo tres esse Javanis filios, nempe, Alisam, Tharsum, & Chetimum, cum Moses Genes x. 4. memoret quatuor, sc. Elisam, Tarsin, Chittim, & Dodanim.

Τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τ' γραικῆς διάφορα ἐπιβάλλειν ἐκ, ἡδονὴν τ' συντάξομεν. ὁ γὰρ ἐπιχώριος ἐκεῖνος ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος. ἀλλ' ἐν τε αὐτῶν χρῆσθαι ϗ ἑλλάδι μίαν. ναχεῖς γένοιτο, νῦν καλοῦσι. ϗ τοῦτον τ' τύπον ἔχει πάντες ἀπὸ χρόνων.] Interpres Sigism. Gelenius plus habet, quam Græcus Textus, sc. hæc: *Adamus certe nobis Adam vocatur.*

Τῶν ὀρέων.] Lege ὄρεων i. e. montibus.

Αἰθίοπες . . . ἔτι ϗ νῦν . . . χθαῖοι καλοῦνται.] Cum Josepho in hanc sententiam pedibus eunt, vulgatus Interpres, Philo, Eusebius, Hieronymus, Eustathius in Hexæmeron, auctor Chronici Alexandrini, & chorus Patrum universus, imo plerique Hebræorum & Græcorum. Verum Cl. Bochartus cum Jonathane existimat Chus & Chusæos esse Arabiam & Arabes. Vide eum lib. IV. cap. 2 Phaleg. Cl. Bocharti sententiam refellit cl. v. Albert. Vogtius in Miscell. Bibl. Hept. IV. loc. 2. ad Soph. III. 10. pag. 136. —— 147. putatque per כוּשִׁים intelligi debere non tantum eos, qui vulgo Æthiopes vocantur, sed & qui his vicini occiduum sinus Arabici littus memoratumque sæpius Isthmum insederunt.

Τοὺς ἐπιχειρίους] Lege: τὰς ἐπιχωρίους.

Μετεβάλε ὃ ὁ νῦν ἔστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τ' μεσράιμ ἡῶν ἐνὸς, λίβυος λεγομένου.] Fortassis hic aliquid deest de nomine Libyæ. Nam το μετεβαλε nescio qua ratione commode sit interpretandum, sive, *mutavit* sive *mutatum est*, nam neutrum huic loco convenire videtur.

Χαναὰν & Ἰαβὰτα] Eadem. Sic & cap. VII. De sex Chusi filiis illorumque posteris a Josepho memoratis sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 3. ex utroque Scæba Sabæos Josephus indiscriminatim deducit, id est, Meroitanos; quippe Meroës nomen vetus asserit fuisse Saba. Tamen de Thuridera Sabæa intelligit Hieronymus. Cur iidem ex Chavila Gethulos, & ex Sabatha Astabarros derivarint, non puto aliam habuisse rationem, quam allusionem nominum, quæ tamen valde non remota. Pro Rhegma & Sabteca Josephus Khomum & Sabactam scribit, & patres tacit Rhomæorum & Sabactenorum, qui populi nusquam sunt. . . . . Dedanis item posteros utrosque locat in occidentali plaga Æthiopiæ. Sed pro Dedane & Dedanæis Judam & Judæos perperam scripsit Josephus. Paulo post hæc addit. Itaque his relictis, nos asserimus omnes Cham filios, quos hic nominat Moses, habitasse circa mare Persicum, præter Nimrodum, quem Babylonem migrasse testatur Moses, hæc ille.

Σάβας, unde Σαβαῖοι. Εὐίλας, unde Εὐίλαιοι sive Γέτουλοι. Σαβάθης, unde Σαβαθηνοὶ sive Ασταβαρῖοι. Σαβάκτας, unde Σαβακτηνοί. Ῥέγμα, unde Ρωμαῖοι. Cujus filii Ιούδας, unde Ιουδαῖοι αἰθιωπικὸν ἔθνος, & Σαβᾶ, unde Σαβαῖοι.] Multum in his nominibus Josephus ab Hebræo Genes. x. 7. textu differt.

Καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται.] Sc. cap. 4.

Τῶν ὃ μεσογαῖα παλαιὸν ὀνόμων γλωσσῶν.] Moses Gen. x. 13. 14. modo septem memorat; si locus ille vers. 14. non sit corruptus, nam nulla convenientia videtur esse inter Chasluhim & Phuliștim, certe non tanta, ut Phuliștim a Casluhim essent aut

dicerentur. Josephus videtur ibi legisse: & Phulistim, ut sit filius Misraim, a quo Philistim populus. LXX. conveniunt cum Hebræo Cl. Bochartus dicit Phulistim ortos esse ex Casluhim i. e. Colchis, & Caphthorim i. e. Cappadocibus IV. 32. De hoc loco Josephi sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 25. Josephus (sc. in explicandis his populis) maluit nodum secare quam solvere. Et cum in aliis aliquid conetur, hic palam profitetur se uno solo excepto de iis populis nihil quidquam scire, nisi quod illorum urbes Æthiopico bello, de quo deinceps acturus est, subversæ & deletæ sunt. Et mox: Tantum Lector id meminerit, sex gentium destructionem, cujus Josephus Auctor est, tam esse commentitiam quam illud ipsum bellum, quo vult esse deletas; Nec cujusquam industriam remorari debere tam futilem assertionem. Hæc ille.

Αυλὴν ab accolis, Επιφάνεια ab Macedonibus dicitur.]

Σῆμα· ᾧ τρίτῳ τὸ νώχε ἡμῶν.] Si tertius, ergo minimus, atqui Chamus tamen dicitur a Josepho paulo ante νεώτατος τῶν παίδων.

Χαλδαῖοι sive Ἀρφαξαδαῖοι] Cl. Bochartus lib. II. cap. 4. Nam quod Josephus & alii volunt Chaldæos olim ab eo dictos Arphaxadæos merum somnium est. Putat autem ipse Arphaxad Assyriæ parti Arphaxitidi, quæ Ptolemæo Arrapachitis, indidisse nomen.

Lydorum vocabulum Cl. Bochartus lib. II. cap. 12. aliunde deducit.

Οὖτος,] Mosi dicitur חול Hul vel Ehul. Quænam heic convenientia? Cl. Bochartus lib. II. cap. 9. suspicatur Otum scripsisse, nomen in fabulis notissimum, ut inde Otenem deduceret, quæ Armeniæ pars est inter Cyrum & Araxem.

Καὶ γέβεσις βυκτεμανῶν.] Cl Bochartus lib. II. cap. XI. sic dicit. Fallor aut Syrus auctor aliquis scripserat Gether habitasse בגתרא Begethera, id est, in Gethera urbe vel regione, ubicunque tandem fuerit. Pro quo Josephus legit Bagtra vel Bactra, quasi de Bactris ageretur.

Μησαναῖοι sive παῖδες χαρξ.] Cl. Bochartus II. XI. Nihilo magis arridet Josephi sententia, qui pro Mas Mesam scribit, ut ab eo derivet Mesaneos populos prope Pasini castrum circa ostia Tigridis. Nempe ignorabat Mesanæos eosdem esse cum Mesenis seu incolis τῆς Μισήνης. Græco vocabulo ita dicitur regio interamna. Stephanus: Σπασῖνι χάρξ, πόλις ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Τίγρητος Μεσήνη. Hæc ille.

Καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Συρίας τινὰ.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 15. sic existimat: Itaque haud dubie Josephi locus in mendo cubat. Et pro Σ ρίας, vel ut legerunt Eusebius & Hieronymus Σηρίας aut Ιρίας rescribendum est Αρίας, ut hæc sit mens Josephi, habitasse filios Jectan a Cophene fluvio Indiæ, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Αρίας τινὰ & Ariæ quæ ad ipsum est loca quædam. Aria nimirum Cophenem seu Cophetem amnem attingit, Aria inquam late sumta, prout præter Arios proprie dictos, Gedrosos etiam & Arachotas, & Paropamisadas complectitur. Probatque deinde, maximam partem populorum Asiæ deduci ex filiis Jectan, teste Eustathio Antiocheno in Hexæmero

Ὧν ναχώρης ὁμὸς τίκτεται.] Lege: ὅ, sc. σεμέγα. nisi desit aliquid.

Ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ νώχε, δευτέρῳ δὲ ἔτει καὶ ἑνενηκοστῷ πρὸς ἑξακοσίοις μετὰ τὸν ἐπομβρίαν ἐγένετο.] Si Terach sit decimus a Noacho post diluvium, necessario interserendus est Καϊνάν. Josephus dicit Terachum natum esse anno 292. sed Moses 320. si vero de Abraamo intelligit, ille natus est 70 Terachi, sive 390. adeoque scripsisse debuisset, τριακοσίοι., non ἑξακόσιοις, & numerus 92. positus pro 90. in quo nulla difficultas.

Recte Josephus dicit Abraamum esse natum anno Terachi 70 cum & Moses idem dicat Genes. XI. 26.

Ναχώρης δὲ Θάρρου, εἰκοσὶ αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε.] Moses dicit 29. & post natum Tharam vixisse 119. LXX. habent 179. & post 125.

Σεμέγα δὲ ναχώρης τίκτεται μετὰ ἔτη δεύτερα καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 22. dicit 30. & post 200. LXX. vero 130. & post 200.

Ραγαῦς δὲ Σίρυγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς μετὰ τοῦτον ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 20. habet 32. & post 207. LXX vero, 132. & post 207.

Ἐν δὲ τούτοις αὐτοῖς ἔτεσι καὶ ῥαγαῦν φάλεγος ἔσχεν.] Id est, 130. sic & LXX. Moses habet 30. Gen. XI. 18.

Ἕβερος δὲ τεττάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν χρόνοις φάλεγον.] Sic & LXX. Moses vero habet 34. Genes. XI. 16.

Γενηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ σέλα, Ἕβερος τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατόν.] Sic & LXX. Moses autem 30.

Οὗ sc. Σέλαν, Ἀρφαξάδης, ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 12. habet 35. LXX. conveniunt cum Josepho in numero annorum, sed addunt, natum iis esse Cainan, non vero Selam. Quid de Cainane sit, fusius dispiciendum.

Σέμχα δὲ ὁμὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δώδεκα τὸν ἐπομβρίαν χρόνῳ.] Moses & LXX. dicunt, Arphaxadem natum esse anno secundo post diluvium. Gen XI. 10.

Γαμεῖ δὲ τὴν ἀδελφιδῆν.] De Milcha testatur Moses Gen. XI. 29. quod sit filia Haranis, fratris Nachoris. & de Sara Abraam, quod ἀδελφὴ sua sit Genes. XX. 2. 12. Quæ Iisca Genes. XI. 29. sit, sive eadem cum Sara, sive non, ignoro. Vide infra ad cap. XIX.

Θεάρα δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον πένθος.] Moses de eo nil refert; Stephanus vero in Actis cap. VII. 2. 3. dicit, Abraamum Dei jussu evocatum & egressum esse ex Ure Chaldæorum, h. e. antequam habitaret in Charrane.

Χαυχαν.] LXX. Χαϊλάν. Vide Cl. Bochart. Phaleg. lib. II. cap. 14 sic & infra hoc eod. lib. cap. 19.

Μεθ' ὃν sc. μωϋσῆν, ὃς δὲ ἐν ᾧ ζῶν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι τεσσαράκοντα καὶ ἑξακοσίοις, οὐκ ἐκ μυθώδων ὑποκειμένων βιῶναι.] Duplici modo heic Josephus contrariatur Historiæ Sacræ; 1. Genes. VI. 3. dicitur, Deum jam tum ante Diluvium contraxisse hominum ætatem in 120. annos; adeoque 2. falsum est, post tempora Mosis vel cum ipso Mose hoc incepisse & quidem ex instituto Dei, cujus nusquam ulla mentio.

In nominibus filiorum Nachoris a Josepho paululum differunt LXX. Genes. XXII. 21 —— 24.

Ad Caput VII.

Lotum Aranis filium dicit esse fratrem Saræ, quo ipso probatur Abraami sororem hanc Saram non esse. Idem ipse Abraamus sic etiam testatur Genes. XX. 12. Sic & ipse Josephus mox cap. XII. & cap. XIX. dicitur filia Aranis. ibi vide quæ notata.

Καταλείπει τὴν Χαλδαίαν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη.] Mirum est Josephum heic dicere, quod Abraamus ex Charrane discedens reliquerit Chaldæam, cum eum jam ante illam reliquisse cum Patre suo testetur ipse Josephus, quando ex Ur abierit, cumque Josephus Ur adscribat Chaldææ, Charranem vero Mesopotamiæ, adeoque ipse ostendat Chaldæam diversam esse a Mesopotamia; verba ejus hæc sunt capite præcedenti: Θαῤῥᾶν δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας. Stephanus πρωτομάρτυς in Act. Apost cap. VII. 2. 4. sentit Mesopotamiam & Chaldæam esse unam eandemque regionem, cui adscribit Ur, nam ita dicitur v. 2. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν. & ℣. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. Ad quem locum vide quæ notavit Car. Mar. Du Veil.

Κελεύσαντος Θεοῦ.] Stephanus adscribit isti tempori, quo Ure degebat. Actor. VII 2. Moses cum Stephano sentire videtur Genes. XII. 1 si verba sic vertantur: *Deus dixerat*; in tempore sc. plusquam perfecto, ut ajunt; quasi respiceret ad præterita, non futura. Ceteroqui bene ipsi convenit cum Josepho.

Ad Caput VIII.

Quæ de causa, ob quam Abraamus in Ægyptum profectus esset, referuntur, non conveniunt omnia cum Mose, qui solam famis mentionem facit Genes. XII. 10.

Φαραώθης.] LXX. Φαραώ.

De Arithmetica & Astronomia ab Chaldæis orta, per Abraamum Ægyptiis tradita, & dein ad Græcos perlata vide.

Νάερω.] LXX. Χαρράν Genes. XIII. 18. De Tani vide Psalm. LXXVIII. 12.

Chebronem septem annis ante Tanin conditam esse præter Josephum testatur Moses Numeror. XIII. 22. ἓξ ἀπόθεν τῶν Σοανιτῶν πόλεως. LXX. vero Genes. XIII. 12. Λὼτ δὲ κατῴκισεν ἐν πόλει τῶν περιχώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις. Vide Hebræum Textum.

Ad Caput IX.

Βαλλας, Βαρσᾶς, Σεναάρου, καὶ Συμοβόρου, ὅτε βαλεῖν.] LXX. ita Genes. XIV. 1. vocant: Βαλλὰ, Βαρσὰ, Σεννααὰ, Συμοβὸρ, Βαλακ. Hoc ultimum est nomen urbis sc. Zoar, non Regis. Aliter paulo Hebræus Textus. Corruptus heic Josephus in his: ὅτε βαλῖν. Fortassis Βαλὰκ erit.

De duplici prælio ab Assyriis commisso cum Sodomitis non memorat Moses, neque de tributo iis imposito. Alios tamen populos in expeditione Kedor-Laomor fusos victosque, antequam cæderentur Sodomitæ, refert Genes. XIV. 5. 6 7.

Μα φαδα, Αελμοχ, Χοδολλογομορ, Θαργάλα.] LXX. sic eos vocant Χοδολλογομορ, Θαργὰλ, Αμραφὰλ, Αελμὰχ.

Τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους.] Lege: ἀπογόνους. LXX. Gen. XIV. 5. inter cæsos ante Sodomitas referunt γίγαντος τοὺς ἐν Ασαρωθ.

Ψεάτα ἀσφάλτου.] LXX. Gen XIV. 3. ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκὴν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. & ℣. 10. ἡ δὲ κοιλὰς ἁλυκὴ, φρέατα ἀσφάλτου.

Σὺν οἷς καὶ λαὸς ἦγετο τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.] Hoc Moses non refert. Vide Gen. XIV. 12.

Ad Caput XI.

Επὶ πεσὼν.] Lege: ἐπιπεσὼν, i. e. aggressus, invadens.

De Dane, altero Jordanis fonte, vide.

De modo, quo cæsi sint Assyrii, nihil habet Moses.

Σωσᾶ.] LXX. χοσὰ. Gen XIV. 15.

De Τείσι φίλοις nihil Moses, nisi Josephus velit ℣. 13. 24.

Πεδίον βατιλικὸν est κοιλὰς ἡ Σκέπη. Gen. XIV. 17

Σημαίνῃ δὲ τοῦτο βατιλεὺς δίκαιος. Hebr. VII. 2. dicitur βατιλεὺς δικαιοσύνης.

Quid αὐτὴ in his, ἀφ' ταύτην αὐτὴν τὴν αἰτίαν.

Σολυμα.] Sive Ιερουσολυμα.

Τῷ Αβραὰμ χρηστῷ.] Non dicit hoc Moses Genes. XIV. 18.

Τὴν δεκάτην τῶν λείας.] Hebr. VII. 4. sic dicitur: ᾧ καὶ δεκάτην Αβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. Ubi ἀκροθίνια non sunt primitiæ frugum, uti Crispinus in Lexico suo vult, sed manubiæ, spolia, uti apud Herodotum, & Thucydidem notante Stephano in Thesauro; sed quid Stephano sint primitiæ manubiarum pro ἀκροθίνια, vix capio.

Εχωλ, ἔνηρος, μαμβρῆ.] LXX. Genes. XIV. 24. habent: Εσχὼλ, Αὐναν, Μαμβρῆ.

Josephus heic innuere videtur, quod ea quæ Genes. XV. 1. &c. narrantur, accipienda sint, quasi Deus Abraamo ibi mercedem promitteret, propter res bene gestas contra Assyrios.

De Abraami habitatione ἐν τῇ Ωρίτῃ καλουμένῃ ὁρμῇ, nihil Moses.

Σάρ-

Σάρρα Θεῷ κελεύσαντος.] De quo nihil Moſes Gen. xvi. 1. 2.
Παιδοποιησομένῳ.] Forte μέλλη ſc. Sara; vel μέλλος ſc. Abraam.
Πλὴν τῶν διαστάσεων.] Quis præter Abraamum? Sara utrique διάστασιν ipſi mox Joſepho. Lege itaque: ἑκατέρῳ τὸ διαστάτω.

Ad Caput XI.

Καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι.] Sigiſm. Gelenius ſic vertit: *denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabant.* Intelligit ſcilicet, turpiſſimum illud & nequiſſimum Sodomiæ crimen. Verum ex Græcis verbis hoc elici poſſe non videtur, cum ex vi ſtationum ita interpretanda ſint: *& evitare mutuas converſationes.*

Τρεῖς ἀγγέλους.] Græci LXX. Interppr. Geneſ. xviii. 2. ἄνδρας αὐτοὺς habent; quorum duos tamen xix. 1. vocant δύο ἀγγέλους. Quidam heic S.S Trinitatis tres perſonas intelligendas eſſe putant; ſed non recte, cum fuerint revera ἄγγελοι, explicante ipſo Apoſtolo ad Hebræos cap. xiii. 2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

Αὐλῶν.] LXX. αὐλίων. Gen. xviii. 1.

Μοχθοῦ. LXX. ἀπαλὸν μοσχάριον. Gen. xviii. 7.

Μηδὲν ὧν τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν.] Atqui tamen Lotus erat bonus, cui propterea Deus etiam pepercit. Sed locutio bona, ſi maxima pro parte accipiatur, & ne uno fere excepto. Ejuſmodi plura.

Οἱ δύ' ἄγγελοι.] duo fuerunt, non plures. Verum pluralis numerus ſæpe pro duali ſumitur.

Καὶ τὰς θυγατέρας, δύο ὄντας ἔτι παρθένους, ἐκπέμπειν.] Sic & Hebræus Textus. Sic & LXX. Geneſ. xix. 8. εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἵ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Atqui tamen Geneſ. xix. 14. dicitur ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו. LXX. ſic vertunt: Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. Quomodo hæc difficultas tollenda? dubito, utrum hoc, ut vertam: *Sponſos ducturos filias ſuas*; nam חתן etiam ſponſus eſt, ubi Pſalm. xix. 6 ubi LXX ψ. 5. habent νυμφίος. Et Jeſa. lxii. 5. ubi & LXX. νυμφίος. Sic eſt alibi. לקחך quod eſt præteritum, pro futuro accipiendum eſſet. An vero dicam illos generos cum filiabus matrimonio conjunctos eſſe, ſed nondum cum illis rem habuiſſe; ubi de Joſepho, qui dicitur Matth. 2. 24. παρελάβεν. i. e. in matrimonium legitimum duxiſſe Mariam, atque non ante, ſed demum poſt natum Chriſtum γινώσκειν αὐτὴν, ſive rem cum illa habuiſſe. Qua ratione & Lothi filiæ, licet eſſent ductæ, commode dicerentur, αἵ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Verum tamen a Joſepho dicuntur παρθένοι, qua voce innuitur illas nondum conjugii vinculo copulatas eſſe cum viris. Regeri poteſt, παρθένος etiam eſſe, quæ licet nuptæ, nondum virginitatis jure deſtitutæ, ſive defloratæ ſint. Sic Maria dicitur παρθένος. Sic & Sirachid. xv. 2. γυνὴ παρθενίας talis appellatur. *Sed hæc omnia curatius examinanda.*

Ἱστόρηκα δ' αὐτῶν.] Sc. in Hiſtoria belli Judaici, cujus paulo ante meminit. Vide lib. v. cap. 5. de Bell. Jud.

Διαφθορᾷ —— εἰς βραχὺ χωρίον καθάπερ, ἀπεναντίον τοῦ ὕδατος.] Locus procul dubio corruptus. Quid enim illud καθάπερ i. e. occupans, niſi addendum τὸ vel τοῦτο; id eſt, occupans illud circumquaque cinctum ab igne.

Ζωὰρ.] Eſt צוער LXX. Σηλὼρ Gen. xix. 22. 23.

Μωὰβ.] i. e. ἀπὸ πατρός. LXX. Gen. xix. 37. Μωὰβ i. e. ἀπὸ τοῦ πατρός μου. Ἀμμαὼν i. e. γένους μου. LXX. ψ. 38 Ἀμμὰν i. e. ὁ γένους μου. In Textu Hebræo non eſt tale quid.
Moabitæ & Ammonitæ ſunt in Coele Syria ex mente Joſephi.

Ad Caput XII.

Βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων.] LXX. Gen. xx. 2. dicunt Βασιλέως Γεράρων.

Ἐλιγε μετ' ὀλίγα τῆς ἱερουργίας τῆς ἀρχῆς.] Lege: αὐτῆς.

Βρασσέως] i. e. ὄρκιον φρέαρ. LXX. Φρέαρ ὁρκισμοῦ vel ὅρκου. Gen. xxi. 14, 31, 33.

Μετ' ὀγδόην ἡμέραν.] LXX. Gen. xxi. 4. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ Octavus dies erat, quo circumcidendi erant Judæi, ut patet ex Levit. xii. 2, 3. adeoque non poſt octavum, ut ſequeretur ex Joſephi verbis; nam μετὰ denotat *poſt*. Conveniret ille cum Luca in Euang. cap. ii. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. Vide Bynæum de Natali Chriſti.

Ἀρχὰς δὲ μὴ ἔτι πεισπαδίκαζον.] Locus hic corruptus, nam nullus in eo ſenſus.

Ἐπὶ δὲ.] Lege τῇ.

Τὰς ἡγεμονίας.] Moſes dicit, in hæreditatis legem. Vide Geneſ. xxi. 10.

Εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν] Proprie eſt in coloniam mittere, velut colonum. Simpliciter ἀποικαλίαν αὐτῷ dicitur Abraamus a LXX. Geneſ. xxi. 14.

Ὁ Θεὸς ἠρέσκετο.] i. e. Deus acquieſcebat, delectabatur.

Καὶ συμβαλεῖν ποιεῖσι, μὴ τὸν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν, μὴ φθόγγῳ τὰς ταλαιπωρίας.] Hæc non referuntur in Sacra Scriptura. Vide Geneſ. xxi. 19, 20, 21.

Αὕτη] Sc. Hagar. Forte legendum: Ἀγαρ.

Joſephus: Ναχαιάθης,] LXX. Ναχαὶθ. Joſeph. Κήδερος.] LXX. Gen. xxv. 13 --- 15. Κηδάρ. Joſ. Ἀδβεήλ.] LXX. Ναβδεήλ.

Joſ. Ἠβμαῆς.] LXX. Δαμά. Joſ. Μάσαμος. LXX. Μασσάμ.
Joſ. Μάμασος.] LXX. Μασμά. Joſ. Μάσμης.] LXX. Μασσά.

Joſ. Χόδαμας.] LXX. Χοδδάν. Joſ. Θιμανός.] LXX. Θαιμάν
Joſ. Ἰέτης.] LXX. Ἰεττούρ. Joſ. Ναφάσος.] LXX. Ναφίς.
Joſ. Κάλμος.] LXX. Κεδμά.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ καθήκουσαν πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καθίκοσι, καταπλήσαντες τὴν χώραν ἀποικίαις. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τὴν Ἀραβίων ἔθνος &c.] LXX. Geneſ. xxv. 18. ſic habent: Κατῴκησε δὲ ἀπὸ Εὐίλατ ἕως Σὴρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ασσυρίους. &c. &c. &c.

Ad Caput XIII.

Διαζεύγνυσι.] Diſtingue & lege: ἀλλάττεσθαι.

Καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ἄνω.] LXX. habent Geneſ. xxii. 3. Ἀναστὰς δὲ Ἀβραὰμ τὸ πρωὶ, ἐπίσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὄρος] ſc. μαρίαν, ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσατο. Nuſquam quod ſcio legitur in S. S. Davidem exſtruxiſſe Templum in monte Moria; verum hoc conſtat, Solomonem Templum exſtruxiſſe in illo monte, ſc. ex 2 Chron. iii. 1. David quidem animo illud facere deſtinaverat, verum à Deo per Nathanem impeditus fuit. 2 Sam. vii. 5. 17. Joſeph. viii. 2. adeoque Joſephum heic erraſſe putem, vel codicem hunc eſſe corruptum.

מוריה] Moria nomen hoc non tantum huic monti proprium fuit, ſed omni Montano, quod circumcirca hunc montem locatum fuit, nam מורה ab Aquila per καθαρά, a LXX. Gen. xxii. 2. per τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, redditur. deſcendit autem a ראה videre. Cæterum cum mons Zion, Acra, cæterique montes vicini æque fuerint excelſi, & natura excelſiores, quam mons Moria, non eſt dubium, quin hoc nomen ad illos montes etiam ſpectavit, qui valde conſpicui fuerunt. Omne igitur hoc Montanum (nam & ה eo ſignificatu frequenter gaudet) vocatum, eſt ארץ המוריה terra Moriæ, & conjunctim ſumtum eſt. Vide Camp. Vitringæ Obſervat. Sacr.

Πέμπτῳ τε καὶ εἰκοστῷ ἔτει ἄγουσι] Sc. ἱστᾶσι. Hoc non memoratur Geneſ. xxii.

Τῷ δὲ Ἰσαὰκ —— τόν τε βωμὸν καθασκευάζοντα.] Geneſ. xxii. 9. καὶ φκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ τὸ θυσιαστήριον. Igitur Moſes & Joſephus differunt in ædificatore altaris.

Ἀνθρώπους.] Lege: ἀνθρώποις.

Καθίζοντα.] Lege: καθίζοντι.

Κριὸν ἐξ ἀφανοῦς παρεγένετο.] Hebr. Text. Geneſ. xxii. 13. והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וכו & *ecce arietem poſt tergum inter vepres hærentem cornibus ſuis.* LXX. καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ, Σαβὲκ τῇ κεράτων. Jonathan: בחרישותא *in ſylvula inter frutices.* Onkelos: באילנא in Arbore. Syrus: בסוכתא *in Ramis.* Arabs: in Ramis Arborum. Aquila: ἐν συχνῷ; *in condenſo* ſc. arborum.

Ad Caput XIV.

Καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμίς τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῷ ταύτῃ κατεσκεύασαν.] Vide Actor. cap. vii. 16. Geneſ. xlix. 30. 31. 32. & cap. l. 13.

Ad Caput XV.

Χαττέρων.] LXX. Χετταίων. Gen. xxv. 1.

Ζεμεργῶν.] LXX. τῶν Ζομεργῶν. Ἰαζάρων.] LXX. τῶν Ἰεζάρ. Μαδάμων.] LXX. τῶν Μαδιάν. Μαδιάμων.] LXX. τῶν Μαδιάμ. Λαττουσαίων.] LXX. τῶν Ἀσσουρείμ. Σαβαίων.] LXX. τῶν Ἰσσοβὰκ. Σαβαίων.] LXX. τῶν Σωὰ.

Καὶ σὺ μὲν, παῖδες γίνεσθε] καὶ δαδάνης.] LXX. sic ψ. 3. cap. cit Gen. habent: Ἰεζὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαβὰ, καὶ τὸν Δαδάν. Differunt igitur Joſephus & LXX. in patre horum filiorum, utrum Suus, an Jectan fuerit.

Τούτου δ',] Sc. Δαλάϊου, λατύπιμος, ἄσσυρος, λαοὶς. LXX. Υἱοὶ δὲ Δαδὰν Λοσυελείμ, καὶ Λατυσιείμ, καὶ Λαομείμ.

Μαδάνης δ', ἡφὶ, ἄφρης, ἄνοχος, ἐδιδας, ἐλδᾶς.] Sic ψ. 4. habent LXX: Υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γαφὲ, καὶ Ἀφεὶ, καὶ Ενωχ, καὶ Ἀβειδὰ, καὶ Ελδαγά.

Ab his dicitur Τρωγλυδύτις καὶ εὐδαίμων Ἀραβία occupata. Quod curatius conſiderandum. Vide Geneſ. xxv. 6.

Ἀφελικα.] Appellata ab Ἄφρης.

Ἀλιξανδρος ὁ πολυίστωρ.] Quis aut qualis ſit.

Κλεοδήμος ſive Μαλχᾶς.] Quis aut qualis.

De σημεῖα.] Unde Λοσυελεὶ; atque Ἀφρὰ & Ἰάφιρος, unde Ἀφρα & Ἀφελικα; nec non de Ὄφρα uxore Herculis ejuſque filio Διόδωρος, ac illius Sophon, a quo barbari Σοφάκις, ulterius inquirendum.

Ad Caput XVI.

Ἰσὰκ δὲ ἐτῶν τεσσαράκοντα ἔτος γεγενότι,] Sic & Geneſ. xxv. 20.

Ῥεβέκκαν ταχὼβ παιδὸς θυγατέρα δὲ ἀδελφῆς.] Locus manifeſte corruptus, nam nullus in eo ſenſus, quocumque modo explices, ſive θυγατέρα per neptem, quod falſum; ſive δὲ ἀδελφῆς referas ad Ναχώρα, quod ἀδύνατον. Procul omni dubio legendum; δὲ Βαθουὴλ, qui erat pater Rebeccæ, filius ſive παῖς Nachoris. Vide Geneſ. xxiv. 15. 24. 47. ſic & mox ipſe Joſephus, & cap. 19. Locus recte ſe habet; legendum & conſtruendum eſt ſic: Ῥεβέκκαν θυγατέρα παιδὸς Ναχώρα δὲ ἀδελφῆς, id eſt, Rebeccam filiam filii, (qui erat Bethuel) Nachoris fratris ſc. Abraami, nam Nachor erat filius Terachi.

De modo aliquem ſibi devinciendi vide Gen. xxiv. 1, 2, 3 --9.

Εἰς πόλιν ἀρίστην χαίρειν:] LXX. Geneſ. xxiv. 10. habent: καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

Εἰς τοῖς πρόσθεσιν.] LXX. ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος.

Καὶ πρόκοιτος ὁμοίσκον τε καὶ τύπος κόσμου, ὃς εὐπρεπὴς φορεῖν παρθένοις.] LXX. Geneſ. xxiv. 22. habent: ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ἐνώτια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δέκα χρυσᾶς ὁλκὴν αὐτῶν.

Na-

Nachor erat frater Abraami ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος. De eo nihil Moſes ait, aut negat.

Οἱ γὰρ ὀκτὼ τὰ χαιτυχαμ εἰς τὰς ἀπικίας ἐξεληλύθησαν.] Verba hæc heic prorſus ἀσυσχόλουσα ſunt: Fortaſſe referenda ſunt poſt illa hujus capitis: τὰς βαρβάρους σοφάσας λέγειν.

Ad Caput XVIII.

Ισάκῳ δὲ μετὰ τὸν Ἀβραμα τελευτὴν ὁπλὴ τὸ γύναιον.] Erroris heic Joſephus accuſandus eſt, nam Iſaaco, nato annos ſexaginta hi nati ſunt filii Gen. xxv. 26. ille Iſaaci annus incidit in annum Abraami centeſimum ſexageſimum, nam centeſimus Abraami annus erat natalis Iſaaci Geneſ. xxi. 5. & ipſo Joſepho teſte ſupra cap. 12. Abraamus autem mortuus eſt anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo quinto Geneſ. xxv. 7. & ipſo iterum Joſepho teſte ſuperiori cap. 17. Itaque Rebecca uterum non geſſit, aut peperit Eſavum & Jacobum poſt mortem Abraami, ſed decem quidem annis ante.

Ησαῦ λεγομένου κατ' ἐπωνυμίαν τὴν τριχώσεως.] LXX. Geneſ. xxv. 25. ἔλος, ὡσεὶ δορᾷ, δασύς· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῷ Ησαῦ.

Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σήειρον, τρίχωμα λέγουσιν.] Vocabulum σήειρος videtur eſſe Hebraïcum שער quod notat pilum, τρίχα, reperiturque Gen. xxv. 25. ubi אדרת שער, chlamys villoſa, piloſa. Verum quomodo שער, ſive σήειρος convenit cum עשו, Eſavi nomine, ἰσαῦ, Ego certe non video. Quid & unde illud, & qua ratione inde deducitur?

Ῥοῦβὴλ &c. διρύχωμον ἐπισημαίνῃ τὸ ὄνομα.] LXX. Geneſ. xxvi. 22. καὶ ἐπεπόνησε τὸ ὄνομα αὐτῆς, Εὐρυχωρεία. Hebr. Text. רחובות.

Ἐχθραν] dicitur Hebr. עשק.

Ἔσκον: μάχλιν.] LXX. Ἀδικία. Hebr. עשק.

Σύνναν ἔχθραν.] LXX. Ἐχθρεία Hebr. שטנה

Τεσσαρακοντὰ γεγονὼς ἔτη.] Vide Geneſ. xxvi. 34. γαμεῖ ἄδαν τὴν Ἤλωνος, καὶ ἀλιβάμαν τὴν Ἰουδαίου. LXX. Geneſ. xxvi. 34. Ην δὲ Ησαῦ ἐτῶν τεσσαρακοντὰ, καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ιωδιθ, θυγατέρα Βεὼχ Ἑβραίου, καὶ τὴν Βασιμάθ, θυγατέρα Ελων Χετταίου. Geneſ. xxxvi. 2. Ησαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων· τὴν Ἀδὰ, θυγατέρα Αἰλὼμ δὲ Χετταίου· καὶ τὴν ὁλιβαμὰ, θυγατέρα Ανὰ δὲ υἱὸ Σεβεγὼν δὲ Εὐαίου. & ℣. 3. καὶ τὴν Βασιμαθ, θυγατέρα Ισμαηλ, ἀδελφὴν Ναβαιωθ.

Τὰ γὰρ ἄδικα παῖδα ὄντ' ὄμοιος, ἀλλὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερεν.] LXX. Geneſ. xxvii. 22. 23. Ηγίσει δὲ Ιακωβ πρὸς Ισαακ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐψηλάφησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, Ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ιακωβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ησαῦ. Καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτὸν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες Ησαῦ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ δασεῖαι. καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. Ipſe Joſephus.

Ad Caput XIX.

Καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις καλέσας, σημειότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας.] Geneſ. xxviii. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. LXX. vero ſic habent: καὶ οἱ ἄγγελοι δὲ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ καλέβαινον ἐπ' αὐτῇ.

Καὶ ποιήσασθαι τοιούτους λόγους.] Geneſ. xxviii. 13 —— 15. ubi aliter referuntur verba Jehovæ ad Jacobum.

Ελαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν.] Sc. Abraamum. Hoc nuſquam legitur in hiſtoria Abraami.

Βηθὴλ . . . σημαίνῃ δὲ τοῦτο Θείαν ἑστίαν καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων γλῶτταν.] Geneſ. xxviii. 18. וקרא את שם המקום ההוא בית אל. LXX. vero ſic: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα δὲ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ.

Τῆς ἀρράτου σάρρας.] Ubi hoc memoratur? Certe non in ſacro Codice; in eo enim Geneſ. xx. 12. וגם־אמנה אחתי בת־אבי הוא אך לא בת־אמי ותהי־לי לאשה. LXX. vero ſic habent: Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μου ἐστὶν ἐκ πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρὸς ἐγένετό μοι εἰς γυναῖκα. Hæc Sara ſupra cap. 7. dicitur ἀδελφὴ Abraami. Et cap. 12. Soror Loti, filii Aranis. Nam אח ἀδελφὸς & אחת ἀδελφὴ reſpectu ad patruum aut avunculum, materteram aut amitam habito, notat filium vel filiam ex fratre aut ſorore. Sic Lot reſpectu ad Abraamum patruum ſuum, cum ſit filius Aranis, fratris Abraami, appellatur ab ipſo אחיו frater ſuus. LXX. ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ. Geneſ. xiv. 14. 16. & mox hoc eod. cap. 19. πᾶσι τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ συγχωροῦσι. Sic etiam Jacob a Rachele dicitur ἀδελφὸς δὲ πατρὸς αὐτῆς Gen. xxix. 12. & reſpectu ad Labanem avunculum, cum ipſe ſit filius Rebeccæ, ſororis Labanis, appellatur ab ipſo Labane אחי frater meus. LXX. ἀδελφός μου. Sic & Sara reſpectu ad patruum Abraamum, cum filia ſit Aranis, fratris Abraami, appellatur אחותי ſoror mea. verum enim vero licet hæc ſpecioſe dici poſſent, tamen nullus dubito, Saram fuiſſe ſororem ὁμοπάτριον Abraami, nam illa ipſa expreſſe ab ipſo Abraamo dicitur בת־אבי filia patris mei, non vero בת־אמי, filia matris meæ; adeoque ſequitur, Saram eſſe filiam Terachi (hic pater Abraami erat) non vero Haranis, qui frater Abraami erat; quin imo Joſephum errare, quando dicit illam eſſe ἀδελφιδῆν Abraami, cap. 7. illius ἀδελφὸν eſſe Lotum. filium Haranis cap. 8. eam eſſe παῖδα ἀδελφὸς i. e. fratris Abraami, qui erat Haran cap. 12. & heic τὴν ἀδέλφην σάρραν. Sed hæc jam ſufficiunt.

FINIS

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULARUM POSTUMARUM IN LIBRUM PRIMUM FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Ησαυ & Ιακωβ, Ισαακ παῖδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· & Ησαυ μὲν τὴν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ιακωβ δὲ τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

β'. Ως [c] Ιωσηπ, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυμένων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis prænunciis, fratribus invisus erat.*

γ'. Ως αὐτὸς ὢν, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, & γνόμενος δόκιμος ἐκεῖ & λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris, fratres habuit sibi subjectos.*

δ'. Η δὲ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γνόμενον λιμόν.

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

ς'. [f] Η Μωϋσέως γέννησις & ἀνατροφή.

6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*

ζ'. [g] Ως Μωϋσέως ἡγεμόνος τοῦ Αἰγύπτου ἐξέλιπον Εβραῖοι· & ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα [h] φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

[a] Ως Ησαυ] Ita *MSS.* in *Editis* πῶς Ησαῦς.

[b] Διείλοντο] Itidemque ex *MSS.* διείλαντο *Basil.* & *G.*

[c] Ιωσηπ,] Ιωσὴφ *Big.* & *Casl.*

[d] Τὸν γενόμενον λιμόν.] Retinui genus Atticum cum *Basil.* & *G.* τὸν γενόμενον λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Casl.*

[e] Ἐπ' ἔτη τετρακόσια.] *Big*, & *Samb.* ἐπ' ἔτη πεντακόσια. Mihi magis placet lectio vulgatior ἐπ' ἔτη υ'. tot fere annos serviles, à tribus Patriarchis aut posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos, de natali Isaaci secundum Moysen & Stephanum pectora θεόπνευστα supputanti. Certum enim est sæpiusque Josepho adnotatum in hoc opere. 215. annorum moram tristem à Jacobi descensu Hebræos in Ægypto traxisse. BERN.

[f] Η Μωϋσέως] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Casl.* & *Vat.*

[g] Ως Μωϋσέως] Prius erat excusum, Ως Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἰγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ως ἡ θαλ. τοῖς Εβραίοις διεκομ. &c. Κεφ. ζ.

[h] Φυγεῖν] Φυγὴν *Big.* & *Samb.*

[a] ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος ἔτη [c] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserint habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessâ, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi istius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus

Esavus à rubente jusculo, quod contra pretium primogeniti juvenis sitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, rubrum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαῦς καὶ Ἰακώβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦς μὲν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰακώβου δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεριζόμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, ἐχ ἣν ἔλαβον [d] πάντα κατέσχον. ἀλλ' Ησαυος μὲν, [e] Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [c] Σαείρᾳ διητᾶτο· καὶ [f] Ἰδουμαίας ἦρχεν. ὕτω καλέσας τὴν χώραν [g] ἀπ' αὐτοῦ. [g] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, καὶ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ὀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου καὶ πρὸς τὸ κωμητήσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [h] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [i] ἐπιτυχὼν δέ τῷ ἀδελφῷ φακὴν ἑψοῦντι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ζωηρὰν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ [k] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου ᾧδιαφεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δ' ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ καὶ φαγεῖν, σπουδῇ χρησάμενος τῇ πείνῃ, [l] τὸν ἀδελφὸν [l] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ δὲ λιμοῦ πεθαχθεὶς, ᾧδιαχωρεῖ τῶν πρεσβείων [m] αὐτῷ μετ' ὅρκων. ἐνθεν δὴ τὴν ξανθότητα [n] βρώματος, [n] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [o] Ἄδωμα γὰρ

E-

[a] Φλ. Ιωσήπου] Φλαβίου Ιωσ. Ιουδ. ἀρχ. λόγος δεύτερος *Bas.* & *G.* Ἀρχαιολογίας Ιωσήπου λόγος δεύτερος *Busb.* & *Hen.*

[b] Περιέχει] Hoc libro explicari historiam annorum 220. ab obitu Isaaci ad celebratissimam illam Hebræorum Exodum de Ægypto, multa fide discimus, ut ex Græcis *Big. Samb. Busb. Bas.* necnon codicibus tribus Regis Christianissimi, tum ex membranis Latinis *W.* 1. *Cantabr. Bal. &c.* Namque modum & rationem excedit numerus 422. quem Typographi *Paris.* & *Col.* nobis dedere. BERN.

[c] Διακόσια εἴκοσι.] Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus ccccxxii. quem nobis dedere Typographi *Paris.* & *Col.*

[d] Ταύτην κατέσχον.] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ταύτην κατέσχον *Busb.* & *Hen.* ταύτην κατεῖχον *Bas.* & *G.*

[e] Σαείρᾳ διητᾶτο·] Σαίρᾳ *Vat.*

[f] Ἀπ' αὐτοῦ.] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à semetipso* reddit *Vet. Interpr.* HUDS. Lege ἀφ' αὑτῆς. COCC.

[g] Ἄδωμος] Ἐδωμος γάρ. *Samb. Cas. Zonar.* & *Eustathius* falsus ex scriptura Judæorum LXXII. & mille aliorum אדום, ἐδώμ. Cum Josepho tamen Samaritæ, & ipsi Arabes scribunt لذوم & لدوم quod est ἀδώμ. Alteram tamen formam melius refert nomen regionis Idumææ, prima syllaba levi. Quin ἰδουμαίους illam gentem appellitat Uranius, (sic volo pro ὠνιος, quod imperitia Editorum factum est ex οωῖος) Scriptor vetus in Commentariis Arabicis. BERN. Ita *Hen* & *Busb.* Ἐδωμος ᾗ *Big.* Ἐδωμος δὲ *Samb. Cas. Vat.* & *Zonaras.* Ἄδωνος ᾗ *Bas.* & *G.*

[h] Ἔτι δ' ἦν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν.

[i] Ἐπιτυχὼν] Περιτυχὼν *Vat.*

[k] Τοῦτο ἔτι μᾶλλον] Τοῦτ' ἔτι *Bas.* & *Gen.* præter os Atticum. τοῦτο ἔτι μᾶλλον *Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Ἠνάγκαζε·] Ita *Big.* in *cæteris* ἠνάγκασε.

[m] Αὐτῷ] Μεθ' ὅρκων αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[n] Ὑπο τῶν ἡλικιωτῶν] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impressis* unâ cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τῶν ἡλ. καὶ παιδιὰν Ἐδωμος ἐπικλήθη, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἄδωμος καλεῖται, καὶ παιδιὰν ἐπικληθείς.

[o] Ἄδωμα] Consentiunt jam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius* Interpres. καὶ παιδιὰν ἔδωμος ἐπικλήθη. ἔδωμα γὰρ ἐβρ. *Bas.* & *Gen.* ἄδωμος καλεῖται, καὶ παιδιὰν ἐπικληθείς. ἄδωμα γὰρ ἐβρ. Verum parcius *Hen.* & *Busb.* ἄδωμα ἐπικληθείς. ἄδωμα γὰρ ἐβρ. J. *Zonaras*, qui cum duobus illis sæpe ad verba convenit, ἔθει ἐδώμ ἐπικλήθη, διὰ τὴν ξανθότητα τῆς φακῆς, σφόδρα γὰρ ὡ τῷ χρόᾳ τοιαύτη. ἐδὼμ δ' παρ' ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Neque præteribo alterum Josephi expilatorem, nomine vix suo *Eustathium.* τὸ δ' σύρων ᾠδὸς ὠνᾶ δ' ἑαυτῶ συνέσηκεν· οἱ δὲ ἰδουμαῖοι σκαλῶβ, τὸ πρὶν ἰδουμαῖοι δ' ἑσαῦ ἐπικληθέντες, διὰ τὸ ξανθὸς ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν φακῆς ἰδουμὰ γὰρ οἱ ἑβραῖοι τὸ ξανθὸν λέγουσι. ὕστερον δ' σύσσωμοι μετωνομάσθησαν, σύρων τινὸς ὀνόματι δ' ἔθνος αὐτῶν κρατήσαντες. Hæc ille ad *Opus Brefit.* Docuit autem nos omnes ὁ νομοθέτης c. 25. Gen. v. 30. hunc principem, quando olim latrante stomacho exclamavit ad fratrem, מן האדם האדם *min haadem haadom* (unde lectio ἄδωμα & ἄδωμος apud Josephum firmatur) *de rubro obsecro, de rubro illo*, cognomen inde fustuliſse ridiculum magis nescio an miserum & mordax. Quanquam etiam à prima sua conditione appellationem illam meruerat ubi exiit Pyrrhus plane, *Adomoni* ארמוני כלו כאדרת שער, ut loquitur Moyses v. 24. hirci simílior quam partus humani, corio obductus vice cutis. Inter Arabes vero atque Æthiopes لدم

&

Εβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· P καὶ τὴν χώραν ἴσως q προσηγόρευσαν. Ἐλλιμεῖς γὰρ αὐτὴν διὰ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ παῖδες πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν r Ἰάους μὲν καὶ s Ἰάλομος καὶ t Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς u Ἀλιβάμης τέκνωμα· τῶν δὲ λοιπῶν, x Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδας, y Ραγούηλος δὲ ἐκ z Βασεμάθης a ὑπῆρξαν αὐτῷ γνήσιοι. καὶ Ησαὺ μὲν ἕτεροι παῖδες ἦσαν. b Ἀλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε· c Θήμανος, d Ὠμερος, e Σάφως, f Γόθαμος, g καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος

nominatus erat: (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipsam, ut honestiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus ex una muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basemath ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa *Progenies Esavi. Gen. c. 36. & 1 Par. c. 1.*

& *colorem fuscum*, & *corium* denotat. BERN. Ἐδωμα *Big. Samb.* & *Caſ.* Ε ωμαν *Vat.* ſimili plane modo *Vet. Interpr.*

p Καὶ τὴν χώραν] Ita *Big. Vat.* & *Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Baſ. G.* & *Caſ.* τὴν χώραν *Hen* & *Busb.*

q Πρὸ ηγόρευσαν.] In literis optimis tellus illa, quæ à Libani jugis usque ad mare Erythræum præcingit Palæstinam, אדום *Edom* passim appellatur. BERN. Προσηγόρευσαν *Vat.* quod melius quam vulg. ἀπεστιγόρευσεν, & mox Ἐλλιμεῖς γὰρ αὐτὴν *Samb. Caſ.* & *Vat.*

r Ἰάους μὲν καὶ] *Samb.* Ἰαοῦς. Pentateucho Samaritano, יעוש ipsiusque versione Arabica يعوش, quod Josephus voluit, & Syrus insuper atque Arabs Waltonianus. Hoc enim nomine ζώσιμος potuit significari, quod Arabibus عايش aut ῥηματικῶς (ut fieri in propriis adsolet) يعيش. Masoretæ in Chronicis S. & in Lege c. 36. v. 18. Gen יעוש *Jehus*, alibi vero יעיש *Jehis*, nescio an fallente calamo. Ἰεοὺς Doctores Alexand. nam Ἰεοὺλ veterum exemplarium Pentateuchi, ut Alex. Vatic. Wolfianique, aut etiam τὸ ο ἐξαλειπ. proclivi vitio propagatum fuit, & ad manus Eustathii tandem devenit. Ille est B. Hieronymo *Jehus*: & *Hieus* Epiphanio Scholastico. BERN. Ἰεοὺς LXX.

s Ἰάλομος καὶ] Hebraice יעלם i. e. *Jahlam*, Samaritis Judæisque Interpretibus, necnon Syris in simpliciori sua versione. Altera Syrorum enim *Hilam* עילם 1. Par. 1. & alibi *Jahlon* refert, sicut *Ihelon* & *Ihelom* Translationis Hieronymianæ MSS. Pseudo-Eustathius post LXXII. Metaphrastas Ἰεγλωμ aut Ἰεγλομ. Ἰεγλὰμ Eusebius in Onomastico. Quinetiam *Samb.* Ἰελωμος, & *Big.* Ἰέλωμος: Epiphanius ad hos, *Hielon* pro *Hielom* aut *Ihelom*. *Baſ.* & *Gen.* Ἰολαμος. Scripsi Ἰάλομος, tanquam à *scientia* aut *robore*, scilicet de יעלם Chaldæorum aut يعلم Arabico, nomen ipsum arcessens. BERN. Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *scientiam* aut *robur* significat. Ἰελωμος *Samb* & *Vat.* Ἰέλωμος *Big.* Ἰόλαμος *Baſ.* & *G.* in *Codd. Vet. Interpr.* habemus *Ihelom*, *Jaelom*, & *Hielon*. Ἰεγλὸμ LXX.

t Κόρεος] Κόρος *Baſ.* & *Gen.* κόρεος cæteri codices Josephi. κορὲ οἱ ο'. Moyses, קרח *Corach*. Vide libri superioris c. 18. sect. 4. אהליבמה *Aholibama* & *Oholibama* Judæi. *Oolibama* Interpres S. nominum. *Ahalibama* atque *Ahlibama*, reliquiæ δωδεκαφυλ. ἀλιβαμὰ Biblia Græca in Chron. sed apud Moysen ἀλιβιμὰ, *Vatic.* ἀλιβεμὰ Alex. Compl. & *Eustathius* *Ahlibema* Syri Arabesque. Nunc ad hasce origines *Alibama nomine* pars antiquior codicum *Epiphanii*. ἀλιβάμης τέκνωμα *Baſ.* & *Gen.* ἀλιβάμ, *Big* & *Samb* ἀλιβάνης *Caſ.* Hæccine fuerit alio nomine dicta *Judith* inter uxores Esavi à Chananæis quæsitas, jam non moror. BERN. Ita *MSS.* Κορὲς in *Editis*. Κορὲ LXX.

u Ἀλιβάμης] Sic *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ολιβάμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ολιβάνης *Caſ.* Ολιβεμὰ LXX.

x Ἀλιφάζης] Divinæ literæ אליפז, Judæisque Græcisque Ἀλιφὰζ 1. Par. 1. sed his in Pentateucho Ἀλιφὰς. Et Aristeas eo seculo Ἀλιφᾶ in obliquo الیفاز *Alifaz* Samaritæ, الیفاز *Alifaz* Arabs Waltonianus. Cassiodori manus *Eliphath*. Huic mater erat עדה aut عدا, ut Samaritæ scribunt literis alienis: ἀδὰ eadem Græcis ac Latinis. BERN. Ita edere visum est *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Ἀδὰ & Ελιφὰς *in* LXX. Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδάσης *Samb.* & *Vat.* Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀσης *Baſ.* & *G.*

y Ραγουήλ] Vis tota librorum Græcorum, & *Raguhel* Cassiodori Scriba. Ecclesia Græca cum Philone ῥαγουὴλ, ita in illa Eustathius. Apud fundum Mosaicum reperias ריעואל, رعوال, *Rehuel*, aut S. Hieronymo edente *Rahuel*. Θεόφιλος idem nobis Græce explicantibus. BERN.

z Βασεμάθης] De illa fœmina insignis lusus est & horunce Scribarum, & etiam Sacrorum. ἐκ βαιμάθης *Big.* ἐκ βασεμάθης *Samb* cum *Caſ.* ἐκ βασιμαὰθ Eustathius, secundum Biblia Græca. Impressa denique Josephi ἐκ μοσαμίθης. S Hieronymus de nominibus Hebraicis, *Basemoth*: sed idem ille ad Gen. c. 26. 36 *Basemath*, ex Hebraico בשמת. Arabs Waltoni بساماث, Erpenii بشمث. Mallem tamen apud Josephum scribere ἐκ μαελὲθ vel μααλὲθης pro ἐκ μοσαμίθης. Nam per c. 36. Geneseos (quo difficilius quidem vix reperias in toto opere Moysis) pro *Basemath* Judæorum Græcorumque, Synagoga Samaritica ubique legit *Mahalath* מחלת. Ismaelitis quidem ista c. 28. v. 9. ejusdem libri, Judæis Christianisque simul profitentibus, merito appellabatur μαελὲθ. Nomen autem utrumque *Mahalath* & *Basemath*, suavem nympham aut *Glycerium* significat. Ita sane concedetur *Adæ* Chananitidi gratissimum cognomentum *Basemath* ex consensu omnium Exemplarium c. 26. 34. quin suavitatem meram etiam denotat nomen *Ada*, aut Typo Syriaco *Adiatha* עדיתא. Istud si recusaverit, vel ad Rabbinorum longa deliria ultro abeat quisquis, vel cum Riveto, Mercero, aliisque Theologis in hoc nodo genium suum frustra deterat. BERN. Ita *Samb.* & *Caſ.* Μοσαμίθης *Baſ.* & *G.* Μασεμαὰθ *Vat.* Βαθμάθης *Big.* Βασεμμαὰθ *Eustath.* ex LXX. Μααλαθης vel Μααλὲθης malit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath*.

a Ὑπῆρξαν] Ita *MSS* ὑπῆρξεν in *Editis*.

b Ἀλιφάζῃ] In *MSS.* Ελιφάζη.

c Θήμανος,] Recte expressum ex Hebraico תימן *Theman*, aut potius quod Samaritæ enuntiant ثيمن *Thæman*. Θίμανα, *Big. Samb.* & *Eustathius*. ἀνάγραφα LXXII. Interpr. Θαιμὰν alia, alia Θιμὰν. *Thæmanæos* Herodoti ab illo homine deduxit Maximus Grotius. At multo certiora adfert Eusebius Pamphili in Lexico suo Geographico. Θαιμὰν, χώρα ἡγεμονικὴ ἰδίως ἐν τῇ γεβαλίτιδι, ἀπὸ Θαιμὰν ἧς ἐλιφὰζ ἦν ἡγεμών. ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτι νῦν κώμη ἐστὶ Θαιμὰν, ἀπέχουσα πεντεκαίδεκα μὲν τὰ ἐκ σημείων, ἐν ᾗ καὶ ἐπιδημοῦσιν ἐφήβων τοξόται. Et inferius, Θαιμὰν, ὡς ἐζεκιὴλ, πόλις τῆς ἰδουμαίας· ὡς δ' ἡσαΐας, πόλις τῆς ἀραβίας, ἐν ᾗ τῷ ἰὼβ, πόλις ἦσαν ἐμαλήκ. Cur autem *Thæmani* parens in libro Jobi, c. 2. 11. vocaretur *Thæmanites*, Theologi explicent. BERN. Θίμανος in *MSS.* in LXX. Θαιμὰν, & in *Eusebio* de Locis Hebr. quem videsis.

d Ὠμερος,] Ὠμερος *Baſ. Gen.* & *Epiph.* accurate. Nam Genesis habet אומר i. e. ὠμὰρ, secundum exemplaria Judaica atque Syriaca; sed אמר ὰμὰρ aut ὰμὰρ inter Samaritas. Doctores insuper Alexandrinos ὠμὰρ legisse ostendit codex *Vaticanus* ad Gen. & editio Wolfiana ad Paralip. Cætera tamen pleraque ἀνάγραφα Græcorum error invasit: unde ὠμὰν legitur in MS. Alexandrino, aliisque Bibliis, unde ὥμαν etiam in exemplaribus Josephi *Big. Samb.* & *Caſ.* Atque pridem in Lexico Eusebii ὠμὰν, λαὸς exponebatur ab hoc capite. ὑμὰρ autem *Eustathii*, aut ὠμὰρ ex codice Pembrochiano propius accedit ad Hebraicum. *Omer* tamen, si interpretere, ὰμνὸς, aut ὁ ἄρχων. Ab illo *Amorrhæorum* appellatio, in Originibus sacris atque etiam hisce Josephi per prolepsin aliquando usurpata. BERN. In *MSS.* Ουαν & Αμαν. in LXX. Ωμὰν & Ωμὰν. in *MS.* *Eustathii* Ωμὰρ, & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor*.

e Σάφως,] Sequitur Eliphazi filius mutilo nomine *Ophus* ex membrana multa Epiphanii, pariterque ὄφως juxta ἐκδόσεις *Baſ.* & *Gen.* Præterea *Big. Samb. Caſ.* & *Pseudo-Eustathius* temeraria imitatione LXXII. Interpretum, σώφαρς nunc scribunt: quod nominis amico cuidam Iobi competit, magis quam Eliphazi. Sufficit nobis, quod Judæi ac Samaritæ retinent in opere Mosaico צפו i. e. *Zepho*, Rabbinis & S. Hieron. sive *Sapho* صفو Criticis Samaritarum, Syrorumque. Idem in Chronicis variante calamo veterum Masoretarum צפי *Zephi* scribitur, & adeo apud Hieronymum Interpretem. Restitui itaque Josepho huic nomen honestum σάφως, à *claritate*, quod est Arabum صفو *Sapho* percommode acceptum. BERN. Ita ex Mosaïco *Zepho* aut *Sapho* restituit *Bern.* In *Editis* Οφως, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σωφαρ ex Σωφὰρ in LXX.

f Γόθαμος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἰόθαμος *Baſ.* & *Gen.* Facile enim permiscentur invicem tam scribentibus quam assa pronuntiantibus elementa γ & ι. Idem in editione LXXII. ad Gen. γοθὰμ aut γοθὲμ, & ad initium Paralip. γοθὰμ & γοωθὰμ Hebraice געתם *Gahatham* & *Gatham* S. Hieronymo. Arabice جعثم *Gahthamo* & *Gohthamo*. Sic autem *pygmæum* & *homuncionem strigosum* vocitabis. Quibus autem etymologiæ ridiculæ forte impensius placent, consulant Onomastica Philonis & Eusebii. Dein ex legitimis Eliphazi vocatur postremus apud Josephum ὁ κάναζος, ut tam *Baſ.* quam *Genevæ* excusum fuit pro καὶ κάναζος, ex Hebræo וקנז *Ucenaz*, aut *Ucanaz*, & *Canaz*, quomodo legunt Samaritæ Ibidem ὀκίνεζος *Samb.* & *Caſ.* ὀκίνεζος *Big.* κενὲξ & κενὰξ Eustathius. κενὲζ LXXII. Interpretes. *Canaz*, Syri Arabesque. *Cannaz*, Epiphanius. Ab *æmulando* tamen hoc nomen habuit iste Eliphazides, conditor gentis Cenezææ: nam Gen. c. 15. 18. καὶ τὰς κενεζαίους ex præoccupato legitur. BERN. Ita *MSS.* Ἰόθαμος in *Editis*, Γοθὲμ in LXX, & Γοθὰμ ad initium *Paralipom.*

g Καὶ Κάναζος.] Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὀκίνεζος *Samb.* & *Caſ.* Ὀκίνεζος *Big.* & *Vat.* Ὀκαναζος *Baſ.* & *G.* καὶ Κενὲζ LXX.

mnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumææ regionem, quæ Gobolitis dicta est, eamque, quæ ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, universa idem nomen tunc obtinuit, partesque ejus appellationes ab habitatoribus inditas postea conservarunt.

Gobolitæ & Amaleciæ.

γὸ νόθος ἦν, ὃν παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [h] Θαμνάης ὄνομα. ἔτοι κατώκησαν τῆς Ιδυμαίας τὴν [i] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκης κληθεῖσαν [k] Αμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ οὖσα ποτὲ ἡ Ιδυμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

II. CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo Josephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter somnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

[l] Ὡς Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

Et opibus & liberorum solertium progenie clarus Jacobus.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam & opibus excellebat inter istius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipsius felicitatis curam gerebat *cæleste* numen; ut etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, & per ipsum ejusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit: ex hujusmodi occasione. Josephum ex Rachela sibi natum Jacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex somniis, quæ sibi visa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis sibi promissæ: cum natura hominum proclivis sit ad res prosperas vel conjunctissimorum æmulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Josephus, hujusmodi erant.

Ιακώβῳ γὰρ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ φθονερὸς ἦν· ἐδένος γὰρ [m] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [n] συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν προσοχεῖν· καὶ ποιῆσαι τὴν ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [p] Ιώσηπον γὰρ Ραχήλας [q] πεπαιδοποιημένου Ιακώβου, λαμπρὸν τὴν τοῦ σώματος εὐμορφίαν [r] καὶ λαμπρὸν ψυχῆς ἀρετὴν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων [s] πλέον ἐῶν ἠγάπα. τούτῳ προσῆν [t] τῶν ἀδελφῶν ἥ τε τοῦ πατρὸς εὐοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [v] ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [x] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγελλομένη· ζηλοτυπέλων ἄρα τῶν ἀνθρώπων [y] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δ' ὄψεις, ἃς καὶ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ιώσηπος, τοιαῖδε ἦσαν.

Delicia patris atque fratrum odium Josephus, pulchræ indolis vultusque puer.

β'. Ex-

h Θαυνάης] Θαμνάης *Baf.* & *Gen.* Θαμνᾶς *Euſtathius.* Θαμάης, *non bene Big. Samb.* & *Caſ.* Quippe Samaritis, Syris, τοῖς ὁ. & Hieronymo *Thamnah* תמנע, Judæorum Scribis *Thimnah* ex Hebraico תמנע; *vetitam* hanc Latine dicas. Reſpondent autem fide bona, ut fas eſt, Theologi noſtri, an legendum 1. Par. 1. 36. ומן תמנע עכלק καὶ ὁ Θαμνᾶς ἀμαλήκ: aut præſtat deſipere mentis cum verpis Rabbinis. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* rectius quam Θαυάης ut in *MSS.* nam Θαυνὰ in LXX.

i Γοβολῖτιν] Γοβολίτιδα *Hen.* & *Busb.* Hanc tamen ditionem circa Petram, quæ primo *Nabatæa*, mox *Idumæa* appellabatur, & *Petræa* Arabiarum, ut Joſepho *Gobolitis* tum heic tum alibi ſuarum originum, ita dicta eſt *Gebalitis* aut *Gebalena* Euſebio Pamphili, Stephano Byzantio, aliiſque veterum Philologorum. Utile autem eſt Stephani vel Hermolai Grammatici verba huc addere. γέβαλα, τρίτη μοῖρα τῆς παλαιστίνης. ἰώσηπος. τὸ ἐθνικὸν γεβαλλιώς, ὡς βαβυλὼς, δαβυλώς. γεβαλλὼν τε καὶ αἱμαῖτις (lego ἀμαληκῖτις) καὶ τὴ ἰδυμαίων χώρα μετωνομάσθη. Tum alibi, ἐσὶ καὶ γέβαλα χώρα ἀραβίας. καὶ τὸ ἐθνικὸν γεβαλλιώς, τῷ τύπῳ τῶν ἐλληνείων, quod Arabiſtæ non neſciunt. Diſerte tamen magis Euſeb. in Onomaſtico S. ἰδυμαία, χώρα ἡσαῦ, ἐξ αὐτῆς πυθανόμενος ὀνομασθεῖσα· ἐπείπερ αὐτὸς ἐῶν ἐκαλεῖτο. ἐσὶ δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν γεβαλλὼν καλουμένη· ἢ κατά τινα αὐτῶν τόπον, χώρα δὲ ἐσὶ. Idem de *Rooboth* ditionis Idumææ, Gen. 36. 37. ἔτι καὶ νῦν ἐσὶ Φενὲσον ἐν τῇ γαβαλλωῖ. BERN. In tribus *MSS.* Γοβολίτιδα. Ex *Euſebio*, & *Steph. Byzant.* in voce Γέβαλα, ubi Αμαληκῖτις pro Αιμαῖτις reponi jubet *Vern.* Γεβαλλωΐ.

k Αμαληκῖτιν.] Αμαλκίτιδα *Big.* ἀμαλκίτα *Busb.* atque *Hen.* עמלק autem vox eſt Arabica & quidem ἀπωθετος. Sed Rabbini gens ingenioſa & etymis excudendis nata ab ὠλαψ hoc nomen deducunt: ab his & S. Hieronymus quandoque ineptire didicit. BERN.

l Ως Ιώσηπος,] Contractius *Busb.* Περὶ τῶ ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ιωσήφ.

m Ολως ὑσέρουν,] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.*

n Συνιέναι.] De eiſdem Philo, Alex. οἱ δὲ οἷς σωίσιν ἀκριβεῖς, καὶ δεινοὶ λαβεῖν συμβόλων ἰχνηλατῆσαι παρῆλμα ἐπιλύμενον εἴκοσι ἐοχασμοῖς. p. 527. BERN. In *MSS.* συνιέναι. Scripſit forſan συνιῆν. quod Ατ'ικωώτερον eſt.

o Ποιῆσαι τὴν ἀπὸ Αἰγύπτου] Ποιῆσαι *Vat.*

p Ιώσηπον] Nobiliſſimum illum Oneirocritam ex Hebræo יוסף *iosiph* nuncupant LXXII. Doctores Alexandrini, Philo uterque, Artapanus, Tr. Pompejus, Scriptores divini N. T. aliique: unde *iosephon* ubique occurrit in codd. *Big.* & *Caſ.* Verum Editores *Baſ.* & *Gen.* tum *Busb.* atque *Hen.* legunt ultima tenui *iosepon*. Quin vero ita ſexcenties ſcribitur id nomen Judæis acceptiſſimum in hiſce originibus. Scribæ equidem Chriſtiani τῷ παλαίοντι ἰώσηφον ἤτοι ἰωσὴφ abs harum originum Scriptore, aliiſque multis *iosephois* eo modo diſtinguere voluerunt. BERN Ιω ηφ LXX. Ιώσηφον *Big.* & *Caſ.*

q Πεπαιδοποιημένου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* πεπαιδοποιησάμενον *Baſ.* & *G.* ὃν Ραχηλας χὼν *Busb.* & *Hen.*

r Καὶ λαμπρὸν ψυχῆς ἀρετὴν·] Καὶ τὴν ψυχῆς *Busb.* & *Hen.* Dein illorum imitatione I. *Zonaras*, ἰακὼβ ὃν ὁ ἐκ τῆς λείας ἰωσὴφ, λαμπρόν τε τὴν τοῦ σώματος εὐθυωρίαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν, πλέον τῶν ἀλλων παίδων ἠγάπα. ἥ τε γὰρ τοῦ πατρὸς εὐοργὴ, καὶ οἱ ὄνειροι, ἃς εἶδε, εἰς φθόνον αὐτὸν τοῖς ἀδελφοῖς κεκινήκασι· Adde his verba Artapani antiqui Scriptoris, qui ait τῷ Αβραὰμ ἰωσὴφ ἀπόγονον γίνεσθαι, ἡνίκα ὁ ἰακὼβ, συνὼν τῇ λείᾳ τῇ Φαρανίτιδι τὰ ἄλλα διενεσκόπει, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλεύεσθαι. προσιόντων δὲ τῷ ἐπισκοπῷ, (edit. ἐπισυσσίων,) διηθεῖσαν τὴν ἀσυγκρίτων ἀράσεων, εἰς τὸν αὐγυπτίων αὐτὸν ἀκούσαν. τῆς δὲ τὸ ἐσυγχαιρόμενοι ποιῆσαι. Huc etiam accedat hiſtoriarum Philippicarum Epitomator l. 36. *Minimus ætate inter fratres Joseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. Sed Israelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit.* Hæc Juſtinus, necnon Trogus quaſi σαμαείζων. Conveniunt autem magis (ut amant) in ea cauſa Philo & LXXII. Judæi ὁ πατὴρ, inquit ille, p 526. αὐτῷ φρονήματι ὑψηλοτέρῳ ἢ κατ' ἰδιώτην, ἐδόκαζε καὶ θαυμαζε καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐξεχρῆτο, ἐτεκόσιν ὑπηγορίοις ἴσον. Sed tot Interpretes, ὅτι ἦος γήρεως ἴσον. Joſephus tamen interpretatur בן זקנים cum Onceloſo, בר חכים prudentia provectum, haud ætate. BERN. Ἀφ' ἑνὸς τῶ ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras.* Videſis *Artapanum* apud *Euſeb.* p. 429. *Philonem* p. 526. & *Trogi* Epitomatorem l. 36.

s Πλέον ἑῶν ἠγάπα.] Πλεῖον in quatuor *MSS.* non ut Athenis ſolent.

t Τῶν ἀδελφῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

v Ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων] Ita *Baſ. G. Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* καὶ τὰ ὀνείρατα. *Epiphanius* vertit *sive somnia.* ἢ καὶ τῶν ὀνειράτων, aut ἤ τ' ἐκ τῶν ὀνειράτων, aut καὶ τῶν ὀνειράτων. *T. Faber.* (Epp. Vol. 2. p. 304.) mavult ἤτε ἐκ τῶν ὀνειράτων προφάσεις. adjiciendo verbum, quo ſæpe utitur Joſephus, ut mox p. 50 v. 20. Licet emendare, ἤτε ὄψις (aut κρίσις) τῶν ὀνειράτων. BERN. & HUDS.

x Επ' εὐδαιμονίᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* εὐδαιμονίαν καταγελλόμενα. *Epiphanius* habet *eo quod profectum ejus annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγελλόμενα.

y Καὶ τὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

β'. Ἐκπεμφθεὶς μὲν τῶν ἀδελφῶν [z] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν [a] κατὰ τὴν σωτηρίαν ἐπιφοιτώντων καὶ τὰς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κενὸν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξηγεῖτο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὑτοῦ δρᾶγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προσκυνεῖν [c] προσχωροῦντα [d] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων οὐδέν, [e] ὡς ἀγνώεμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποήσαντο μηδὲν [f] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικήσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τῆς πρότερας θαυμασιωτέραν. ἔδοξε γὰρ ἥλιον ἑδραῖον, τὴν σελήνην δὲ γαλαβόντα [h] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν δὲ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων θαρσαλεώτερον, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [i] προκαλεῖ. ὁ δὲ [k] ἥδετο τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ προῤῥησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μὴ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἐχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ [l] τῷ παιδὶ [m] κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν [n] θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἕσεσθαι [o] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρα καὶ πατέρα, τοὺς δὲ ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς εἰκάζων. Ταῦτα μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρα καὶ πατέρα, τοὺς μὲν αὐξήσοντα πάντα καὶ τρέφοντα, δεῖν δὲ ἐκπεπᾶντος καὶ τὴν [p] ἄλλην ἰσχὺν ἐντρέφοντος, εἰκάζων, τοὺς δὲ ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [q] καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, δεῖν τε ἡλίῳ καὶ σελήνῃ τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀπωθεῖτο τοῦ ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποήσατο· [r] τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετίθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα ἀφ' ὧν ὀνείρατων ἀγαθὰ [s] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν σωματαλαίσην αὐτοῖς εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [t] ὡς τῆς γενέσεως ὄντως καὶ τῆς εὐδαιμονίας [v] ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μει-

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quæ dormientibus obversari solent *longe* diversam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, suum quidem sibi visum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, ut solent dominos servi. *Gen. c. 37.* At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus potestate futuros, Josepho quidem, ac si iis plane ignoratum esset somnium, nihil tale interpretati sunt; sed *taciti* precabantur ne quid horum, quæ suspicati sunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perseverarunt.

Vidit per quietem fratres ipsum adoratum venientes aristarum instar capita inclinasse.

3. Deus autem, adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol sibi visus est arripere lunam & reliquas stellas, ac in terram descendere, ipsumque adorare. Hanc visionem patri, etiam in præsentia fratrum, nihil ex iis mali suspicans, exposuit; obsecratque, ut quid sibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero somnio lætatur: ejus enim præsagium mente colligens, & eventum sapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus est, tempusque concessu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore esset, & veneratione dignus haberetur: solem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; stellas vero fratribus, cum & ipsi undecim essent sicut & stellæ, tum à sole & luna vim suam habeant.

Somnium aliud Josephi. Parentes tanquam maxima siderum, fratres XI. ut minora, ad genua ejus humiles delabi.

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit visionis interpretationem: fratres vero Josephi valde contristavit tale præsagium. Ac incitati sunt adversus eum, veluti extraneum quempiam, bona de somniis istis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros esse verisimile erat, ut generis participes ita & felicitatis socios futuros: atque adolescentulum

Hinc illa fratrum suorum simultas, consilia disidia.

[z] Ὑπὸ τοῦ πατρὸς] Vestigia Philonis sui premit Josephus in hoc somnio. ἔδοξε, φησὶν ὁ Ἰωσὴφ, ἀμήτε καιροῦ ἐφεστῶτος, καὶ παίζως ἐμοῦ ἀφικομένου εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ τὴν τοῦ κοπτὸ συλλογὴν, θρίτινον λαβόντος θερίζειν· αἰφνίδιον δὲ τὸ μὲν ἐμὸν δρᾶγμα ὑπανίστασθαι, καὶ μεταστῆναι ἐρθὸν δὲ τὰ τῶν ὑμετέρων, ὥσπερ ἀπὸ συνηθείας ἐπιδαμίᾳ τεθηπέναι, καὶ μὴ τιμᾶς τε πάσης προσκυνεῖν. Josephum deinde suis verbis traduxit Zonaras, ubi hoc visum ita enarrat. ἐν ὕπνῳ θέρους ἐδόκει μοι τῶν ἀδελφῶν θερίζων, δράγματα δεσμεῖν καὶ τιθέναι· καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ ἀρεμεῖν, τὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν προσερέχοντα προσκυνεῖν τοῖς αὐτοῦ. Neque multo diversi sunt codices *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συλλογῇ καρπῶν ἐν ὥρᾳ θέρους ἐπέμφθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν· λέγων ἰδεῖν τὸ μὲν αὐτοῦ δρᾶγμα τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου, τὰ δὲ ἐκείνων προσερέχοντα προσκυνεῖν αὐτῷ· οἱ δὲ συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ τῶν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ἐδόκουν αὐτῷ διατάρξειν. Sic illi usque ad finem hujus Paragraphi. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐδόκει δὲ π. *ceteri.* Vestigia *Philonis* (p. 540.) premit *Josephus* in hoc somnio. Suis verbis hoc visum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum discrepant *Hen.* & *Busb.*

[a] Κατὰ τὴν συνήθειαν] Κατὰ συνήθειαν *Vat.*

[b] Τὸν πυρῶν] Illud τὸν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Προσκυνεῖν αὐτὸ,] Προσκυνεῖν αὐτῷ Phrasi Athenarum Christianarum *Basil. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN.

[d] Αὐτὸ,] Ita *Big. Samb Casl* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Basil.* & *G.* Verba sequentia in *MSS.* conservata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ, omiserunt *Basil.* & *G.*

[e] Ὡς ἀγνώεμον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris*, ὡς ἀγνοούμενον τὸ ὄναρ αὐτοῖς.

[f] Εἰς τέλος παρελθεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτῷ παρελθεῖν εἰς τέλος ὧν ὑπ. *Basil.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν ὧν ὑπ. *Vat.*

[g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δ' ἐπ' αὐτῷ *Basil.* & *G.* τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς *Ph. Vat.*

[h] Καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας,] Accipite Josephi breviaria *Hen.* & *Busb.* εἶδε καὶ δευτέραν ὄψιν τὸ θεῖον ἀφ' ὧν φθόνου τῶν ἀδελφῶν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ. τὸν ἥλιον ἔδοξε σὺν τῇ σελήνῃ, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας ἐπὶ τὴν γῆν ἐλθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν τυχόντων διεσάφησε, τί σημαίνῃ φράσαι προκαλεῖ. ὁ δὲ εὐδαιμονίαν τῷ παιδὶ κατήγγελε· καὶ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον. τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρα καὶ πατέρα, τοὺς δὲ ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς εἰκάζων. Illa hucusque. Paria habet delibator harum historiarum Zonaras, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀστέρων προσκυνεῖν ἐδόκει αὐτῷ. ταύτας τὰς ὄψεις τῷ πατρὶ διηγεῖται, παρόντων καὶ τῶν συγγενῶν, τὴν δήλωσιν ἐζήτει μαθεῖν. ὁ δὲ εὐδαιμονίαν κατήγγελλε τῷ παιδὶ· καὶ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν ὑπό τε γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τιμηθήσεσθαι προσκυνηθήσεσθαι). Habuit autem Josephus ante suos oculos βίον πολιτικὸν Philonis, ubi hæc legis: ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὧδέ πως ὑποδέχεται, ὀλίγας ὕστερον ἡμέρας ὄναρ ἰδὼν ἕτερον καθαπλησιώτερον τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφηνεν. ὧδε γὰρ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἕνδεκα ἀστέρας ἅπαντας προσκυνεῖν αὐτόν, ὡς τὸν παίδα θαυμάσαι τὸ γιγνόμενον, ἀναπολήσαι τὴν ἀφροσύνην καὶ σκοπήσειν τὸ ἐσόμενον. Mox ille Philosophus ἀφ' μὲν γὰρ ἡλίου τὸν παίδα, ἀφ' δὲ σελήνης τὴν μητέρα· ἀφ' δὲ τῶν ἕνδεκα ἀστέρων τοὺς ἀδελφοὺς ἀπεικάζειν ἔοικεν. BERN. Sic in omnibus *MSS.* καὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς λοιποὺς *Basil.* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videsis p. 16. *Edit. Basil.*

[i] Προκαλεῖ.] Ita cum *Vat.* in *aliis* προσκαλεῖ.

[k] Ἥδετο τῷ ὀνείρατι·] Ita *Basil.* G. & *Vat.* ὁ δὲ ἐθέλεις *Big. Samb. Casl.* & *Vet. Interpr.*

[l] Τῷ παιδὶ] Τῶν παιδίων *Vat.*

[m] Κατήγγελλε,] Sic, ut amat *Josephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγελλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλον *Editionum* par.

[n] Θεοῦ δόντος,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.*

[o] Τίμιον] Sic in *MSS.* τιμᾶς καὶ σε. *Basil.* & G.

[p] Ἄλλην ἰσχὺν ἐνθέντος,] Vocem ἄλλην restituimus ex *MSS.*

[q] Καὶ γὰρ τούτους] Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τούτους ἐνδεκα εἶναι, καθάπερ τοὺς ἀστέρας.

[r] Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς] Ita *MSS.* τοὺς ἀδελφοὺς *Basil.* & *G.*

[s] Ἕξειν,] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἥξειν *reliqui* omnes.

[t] Ὡς τῆς γενέσεως] Illud ὡς ex *MSS.*

[v] Ἐσομένους·] Ἐσομένους, ἀνελεῖν ὡρμ. *Samb.* & *Epiphan.*

lum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc consilium ratum habuissent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio est pecoribus alendis optima & pascuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi & solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Josephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

εάκιον. καὶ τούτων κυρώσαντες τὴν βουλήν, [x] ἐπεὶ τὸ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ὅπῃ Σικίμων τραπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τὸν πατέρα τῶν προβάτων [y] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ διότι μηδὲ ἀπὸ τῶν προβάτων πρὸς αὐτὸν ἀφικνεῖταί τινα [z] τῶν περὶ τοὺς παῖδων αὐτοῦ τ' ἀληθὲς σημαίνειν δυνάμενον, [a] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ προειδὴς ὤν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ πρόβατα μαθησόμενον τὰ περὶ τοὺς ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

CAP. III.

Quomodo Josephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illustris, fratres in sua potestate habuit.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς [b] Ἰώσηπον, ὕστερον εἰς Αἴγυπτον πραθέντα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ φθόνον αὐτὸν μισοῦντες, καὶ γνόντα ὕστερον ἀπίσημον ὄντα καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔχοντα εὐτυχεῖς.

ILli autem, ut fratrem ad se venientem conspexerunt, gavisi sunt, non quasi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre missi, sed tanquam inimici, & in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, & ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum se expediunt. Rubenus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re consentientes, tentabat *eorum impetum* continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac scelestissimum. Ut nefarium quidem & Deo visum iri, & hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei cædem perpetrare; multo autem scelestius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipsos reveriti, reputantesque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam præ timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præsentem violassent, cui nihil latere potest, sive in solitudine peragatur, sive in urbium frequentia. Ubicunque enim est homo, existimandum ibi Deum quoque adesse. Quin & propriam conscientiam, si hoc ipsum patrare auderent, sibimet adversaturam esse ajebat: quam nemo potest fugere, sive bonam conservare studeat, sive talem nactus fuerit, qualis ipsos infectatura est, si fratrem interfecerint. Insuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas esse cuiquam fratrem, licet injustum, interimere: satius vero esse ita amicos non ulcisci & persequi, si quid peccasse videantur. Josephum vero, qui nequaquam malignus in ipsos exstiterit, occiderent: cujus ætas

Pro fratre apud cæteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἠθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείῳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρῷ, καὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν ᾠηδοθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [c] καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, [d] ὡρμήκεσαν. [e] ὅτῳ δ' αὐτοὺς Ῥοῦβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [f] ὠμονοηκότας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, [g] καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενῆ ἀνθρώπου χειρεργῆσαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [h] πατήρ τε ἀναιρεμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, ὃ κατ' ἀνθρώπινον [i] γινομένων νόμον, συγκαταπατᾶται. [k] τούτων δ' οὐδὲν αὐτῶν αἰδοῦ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται πεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου θεραπεύσαντας δ' τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, [l] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς [m] ὅπῃ τὸν ἀδελφὸν γενομένης. ἀποστάντας μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μεταγνόντας καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ὅπῃ τοῦργον οὐκ ἔστιν λύειν οὐκ [n] εἰσπεράξαιτο τὸν ἀδελφοκτονίας δίκλω, [o] μιάναντας αὐτὸ τὸ πανταχοῦ παρὸν θεοῦ, καὶ μήτε τὸν ἐπ' ἐρημίας πεπλομένων ὑστερῆσαι, μήτε τὸν κατὰ πόλεις. [p] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνοφθὸς αὐτοῖς τὸ ἴδιον ἔχειν ἐχθρὸν ὅπῃ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικοῦσι τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν [q] ἀποδρᾶσαι. προσετίθη δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν οὐδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ὅτῳ φίλοις, ὑπὲρ ὧν [r] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγονότα [s] διαφθερεῖν· ᾧ [t] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τοῦ [v] παῖ-

x Ἐπεὶ τὰ τῆ συγκομιδῆς] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τῆ συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἔχειν, ἐπὶ Σικιμῶν *Basil.* & *G.*

y Ἐπεμελοῦντο,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιμελοῦ) *Vat.* ἐπεμέλων *Basil.* & *G.*

z Τῶν περὶ τοὺς παίδων] Sic *Big.* & *Samb.* τὰ περὶ τοὺς παίδων *Alii.*

a Σκυθρωπότερον] Σκυθωπολέρον *Vat.*

b Ἰώσηπον,] Hypothesin paulo breviorem habet *Busb.* περὶ τὸν περὶ τοὺς ἐμπόρους Ἀραβας πράσεως Ἰωσήφ.

c Καὶ μὴ τὸν] Καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι *Vat.*

d Ὡρμήκεσαν.] Ὥρμησαν *Hen. Busb.* & *J. Zonaras:* at perfecto tempore Josephus. Mox ὅτων. δ' *Samb.* correcte. BERN.

e Οὕτω δ' αὐτοὺς] Οὕτως δ' αὐτοὺς *Samb.*

f Ὡμονοηκότας,] Ita *Big.* & *Samb.* ὁμονοοῦντας *alii.*

g Καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος.] Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hisce similia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον ὠθούμενον ἐργῆς &c.

h Πατήρ τε ἀναιρεμένῳ] Πατὴρ μὲ ἀν. *Vat.*

i Γινομένων νόμων,] Ita *Basil. G.* & *Epiphan.* Γινόμενον *Big.* & *Samb.* Γινόμενα *Vat.*

k Τούτων δ' οὐδὲ] Τούτων τε οὐδὲ *Vat.*

l Ὃς θεατὴς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατοῦ ἅμα καὶ μάρτυρ corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem sine necessitate δείσαντας μὴ &c. dein εἰξάντας. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ἰὼν οὐκ εἰσπεράξηται τ. ἀ. δίκλω, μὴ δεδιότας αὐτόν. BERN. & HUDS.

m Ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν] Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσῃ.

n Εἰσπεράξαιτο] Ita *Samb.* & *Vat.* εἰσπεράξηται *Basil.* & *G.* εἰσπεράξαιτο *Big. Casl.* & *Epiphan.*

o Μιάναντας] Sic *Big. Casl.* & *Vat.* μείναντας *Basil.* & *G.*

p Ὅπου γὰρ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἄνθρωπος ἂν ᾖ in *aliis.*

q Ἀποδρᾶσαι.] Ex *Big.* & *Casl.* ἀποδρᾶναι *Samb. Vat. Basil.* & *G.*

r Ἁμαρτάνειν ἔδοξαν] Ita *Big. Casl.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἔδοκεν *Basil.* & *G.*

s Διαφθερεῖν·] Διαφθείρασι optimo temporum *Basil.* & *Gen.* Scripsit vero Josephus διαφθερῶσι, *Big.* & *Samb.* adprobantibus. BERN. Sic *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείρασιν in *Editis.*

t Καὶ τὸ τῆς ἡλικίας] Illud καὶ ex *MSS.*

v Παῖ-

[v] παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται κηδεμονίαν. ἡ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [x] χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι· λέγε γὰρ φθόνον [y] τ' τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ ὑπ' ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων, [z] ὧν τὸ ἴσον [a] ἀπολαύσασι κοινωνοῦντες αὐτῷ [b] τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [c] ἐν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα θεὸς ἰωσήπῳ δώσει· πεφυκέναι οὖν τὴν ὀργὴν [d] κ' λέγε τοῦτο αὐτοὺς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τ' ὑπ' [e] αὐτῷ ὑπ' θεοῦ κεκριμένον τ' ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν θεὸν ᾧ παῦται [f] χαίρουσαν.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥουβηλος ταῦτα λέγων, κ' πρὸς τούτοις ἔτι πλείω κ' δεόμενος, ἐπειρᾶτο [g] τ' ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' εἶδεν μετριωτέρους ὑπὸ τ' λόγων ἐαυτοῦ γεγενημένους, ἀλλὰ παραδόντας ὅτι τὴν ἀναίρεσιν, [h] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ἀπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τ' ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [i] ἀμυνομένους παρήνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι [k] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τ' ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακὸν οἷς γνῶ παραινεῖ πλημμέλειας [l] ἔλεγχον. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ παρεύδουσιν· ἃ μέντοι ποιεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόρρητον κρυφίως· ἠξίου γὰρ αὐτοὺς αὐτοχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ῥίψαντας δ' εἰς τ' παρακείμενον λάκκον ἕως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, [m] καὶ τό γε μιαιφονῆσαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δ' τούτοις τ' νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥουβηλος τὸ μειράκιον καλῶς ἐκδύσας, ἐρήμα καθῆκεν εἰς τ' λάκκον· καὶ γὰρ ἰκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπῆλλαττεται κ' ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ἰούδας δ', καὶ αὐτὸς ὢν τ' Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἀραβας δ' Ἰσμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρα φορτία κομίζοντας [n] Αἰγυπτίοις ἐκ τ' Γαλαδηνῆς, μὴ τὴν ἀναχώρησιν τὴν [o] Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τ' Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἀραψὶν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι παῤῥωτάτω γενόμενον, [p] κἀν τεθνηξέναι δόξαι τοῖς ξένοις, αὐτούς τε δ' μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδιδόντες τ' Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ δ' λάκκου μνᾶς εἴκοσιν,

tenera misericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Causa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis viam ei adimere statuerint, qua ex æquo fruituri erant consortionem cum illo habentes sociabilem, utpote qui non alieni essent sed cognatione conjuncti. Debere enim existimare ipsorum esse quicquid Josepho largietur Deus: ac proinde par esse ut cogitarent, iracundiam *cœlestem* gravius illis incubituram, si eum perimendo, qui ab ipso Deo omni bona fortuna dignus est habitus, hunc ipsum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus est felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, prætereaque pluribus etiam *illos* obsecrans, conabatur eos à fratricidio absterrere. Postquam autem ipsos nihilo placatiores factos viderat, sed in eo esse ut ad cædem properarent; consilium dedit ut saltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluissent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, si in iis ad quæ jam hortatur sibimet pareant. Sic enim finem suum, ad quem festinant, consequuturos esse; sed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioso. Nam obtestatus est ipsos, ne suas ipsi manus fratri injicerent, sed in proximum puteum conjectum illic emori sinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hisce assensum dedissent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter cum in puteum demisit; erat enim bene siccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit pascua commoda quæsiturus.

Josephus in lacum siccum demittitur, suadente Rubelo.

3. Judas autem, qui & ipse unus è Jacobi filiis, conspicatus mercatores Arabas generis Ismaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, post discessum Rubeli consilium dedit fratribus, ut Josephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamsi & illum, quam longissime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto sceleris puros conservarent. Hoc igitur cum placuisset consilium, Josephum ex puteo receptum vi-

Viginti drachmum minis venditur Ismaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.

---

[v] Παρ' αὐτῶν ἐρανίζε] Ita ex Epiphanio correxi, pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot versare mihi adhuc licuit. Schotano placet ἀπ' ἡμῶν αὐτῶν. Attamen tota hæc oratio in personis tertiis occupatur. Mox *Big.* κηδεμόνιαν syllabis quatuor, absque exemplo. BERN. Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν. *librorum Græcorum*, quot versare mihi adhuc licuit.

[x] Χείρω] Ex *MSS.* quod Athanasio *Editorum* χείρονα.

[y] Τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τ' ἐσομ. *aliis.*

[z] Ὧν τὸ ἴσον] Ὧν κ' τὸ ἴσον *Vat.*

[a] Ἀπολαύσασι] Ἀπολαύσαι *Samb.* & *Cas.*

[b] Τῆς μετουσίας,] Ita *Libri* omnes *Gr.* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλεονάζει. ut *sociabilis consortio* apud *Livium.* ἑταιρείας reponit *T. Faber.* BERN. & HUDS.

[c] Ἐν αὐτῶν] Εἶναι *Big.*

[d] Καὶ ἀλλ' ταῦτα] Ita *Big.* & *Samb.* κ' ἀλλ' τοῦτο τὸ *Cas.* κ' δι' αὐτὸ τὸ αὐτοὺς *Vat.* κ' ἀλλ' τὸ καλῶς &c. *Bas.* & *G.*

[e] Αὐτῷ δ' θεῷ] Illa δ' Θεῷ ex *MSS.*

[f] Χαιρέτ.] Χαίρετ' *Big.* non male. Sæpius autem legimus ejusmodi parenclises in hoc Scriptore, quas Athenæ quidem neutiquam damnarent. Alii omnes χαίρει. BERN. Ita *Big.* & *Vat.* χαίρειν in *reliquis.*

[g] Τ' ἀδελφοκτονίας] Sic *Samb.* & *Vat.* τοῖς τ' ἀδ. *ceteri.*

[h] Συνεβούλευε] Συνεβούλευσε *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευεν *Hen.*

[i] Ἀμυνομένους] Ἀμυνόμενον malit *Heraldus*, Digressionum l. 2. c. 8.

[k] Λέγων αὐτούς.] Faber λόγοις αὐτῶ, phrasi Josephi ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. BERN. Θέλων αὐτὸς *Heraldus*, λόγοις αὐτῶ legendum esse contendit *T. Faber.* phrasi *Josephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. Simile quid habet *Josephus*, p. 23. v. 29.

[l] Ἔλεγχον.] Vox ἔλεγχον ex *MSS.* nam abfuit *Bas.* & *G.*

[m] Καὶ τό γε μιαιφονῆσαι] Latine diceres, *pollutas manus lucrifacere*, quod est *fratricidii crimen evitare*: aut phrasi Orientis, יד אל תשלחו בו, Gen. c. 27. 22. Sensum illum obtinuisse dictionem Græcam nos docet D. Lucas ejus ævi Scriptor: κεδῆσαι ὕδωρ habet iste in Actis sacris. Non placet itaque manus *Big.* aut *Samb.* hoc in loco κ' τό γε μὴ μιαιφονῆσαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. Tantidem narrat & Philo, ὁ πρεσβύτατος περὶ μὲ ἐφάψασθαι δ' μιάσματος, ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς ὑδρίαν τ' ὀρυγμάτων ῥίψαι. —— συναινεσάντων δ', ὁ μὲ πρεσβύτατος ἀπαίρει· οἱ δ' ὡς πολέμιον συλλαβόντες, ἅπασαν ἀπαμτίχνησι τὴν ἐσθῆτα· κ' τ' μὲ καθιμῶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους. Quin ex hoc potius Judæo Johannes Zonaras, ἐκεῖνο δ' συνεβούλευε, μὴ αὐτοχειρας γενέσθαι δ' ἀδελφοῦ· ἀλλ' εἰς τ' ἀποκειμένου λάκκου ῥίψαι αὐτὸν, ἵνα ἀπόθανὴ ἐκεῖ, κ' ὕτω μετριώτερον ἔσοιτο τὸ κακόν. συναινεσάντων δ' τῷ λόγῳ τ' νεανίσκων, λαβὼν ὁ ῥουβὶμ τὸ μειράκιον, ἤρεμα καθίμησεν εἰς τ' λάκκον. BERN. Καὶ τόγε μὴ μιαιφονῆσαι *Big Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem* p. 528. ex quo sua hausisse videtur *Zonaras*, p 16.

[n] Αἰγυπτίοις] Εἰς Αἴγυπτον *Bas.* & *Gen.* ex versione τ' ο'. Pariter de illo facinore Philo, ἐκείνη δ' τῇ ἡμέρᾳ κ' τινα συνηυχίαν ἔμποροί τινες ἀϊδιοπόροι τ' ἔθνους ἐχόντων ἀπ' ἀραβίας εἰς αἴγυπτον κομίζειν φόρτον· οἷς ἀνελυσάμενοι τ' ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἡγησάμενοι τὴν γνώμην δ' καθ' ἡλικίαν τεθραῦσθαι. Paulo etiam diversus ab his Artapanus, τεθραμμένον δ' ἰωσὴφ, ait, τὸν τ' ἀδελφὸν ἐπισύσατοι, ἀπειθοῦντα τ' ἀσυγγενῶν ἀρχαίων εἰς τὴν αἴγυπτον αὖθις ἀναχωρεῖσθαι· τὸν δ' τὸ σύστυχαν ὁμόφυλον ποιῆσαι· εἶναι γὰρ τὸν ἀράβων βασιλέα ἀπόγονον ἰσραὴλ, ὃς δ' ἀβραὰμ, ἰσαὰκ δ' ἀδελφός. BERN. Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Bas.* & *G.* ex versione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diversus ab his *Artapanus* apud *Euseb.* in Præp. Evangel. p. 429.

[o] Ῥουβήλου] *Al.* δ' Ῥουβήλου.

[p] Κἀν τεθνηξέναι] Mox δόξαν οὖν ὕτω frustra *Busb.* & *Hen.* tum etiam ἀποδιδόναι pro ἀποδίδου. *Zonaras* vero, κ' δόξαν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις αὖθις ἀποδίδου μνᾶν εἴκοσι, ἐτῶν ἐπτακαίδεκα γεγονότα. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* κἀντεθνηξέναι τοῖς ξένοις, ἑαυτὸς τε.

* *Pollutas manus lucrifacerent.*] Quod est, *fratricidii crimen evitare.* Sic κεδῆσαι ὕδωρ in *Act. Apostol.*

Rubeli pietas.

viginti minis vendunt mercatoribus, annos septendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, insciis fratribus Josephum servare secum statuit. Ac dum inclamanti non responderet, ille, suspicatus post discessum suum interemptum esse, fratres incusabat. Cum vero rem gestam ei enarrassent, lugere desiit.

Tunica Josephi tanquam discerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratissimi filii.

4. Ut primum vero hæc in Josephum à fratribus perpetrata essent, consultare cœperunt quid demum agerent; ut patris suspicionem evitare possent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Josephus ad eos venerat, (nam ipsam ei demisso in puteum detraxerant) discerptam sanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam ostendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad senem, cum jam aliquid de filio resciviſſet. Ajebant autem Josephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi evenerit, tunicam tamen istam cruentatam & laceram invenisse. unde & illis crevit suspicio, belluarum incursu mortem oppetiisse; si ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam spem habuisset, fore scilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si unius pater exstitisset, & aliorum consolatione privatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Josephum à feris discerptum periisse conjiciens. Sedebat autem sacco amictus & dolore oppressus, ut neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

ἑπταικαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥοβηλῶν ὃ, νύκτωρ ἐπὶ τ λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τὸς ἀδελφὸς λαθὼν τ Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλυμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφαρπάσαιν αὐτὸν μ τιὼ ἀναχώρησιν αὐτ, κατεμέμφετο τὸς ἀδελφός. τ ὃ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται δ πένθους [q] Ῥοβηλῶν.

Rubeli pietas.

δ'. Ως ὃ ταῦτα ωεὶ τ Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπραχτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔζω τῆς ὑποψίας ωδὲ τῷ πατρὶ γλιχθεῖεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τ χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν ωρὸς αὐτὸς ὁ Ἰώσηπ ἐνδεδυμένῳ, ωρεμπήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθεῖσαν εἰς τ λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς διαφαρᾶξαι αἵματι [r] τραγῶν μολυῶαι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέρουσιν, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανείη διεφθαρμένῳ. καὶ τᾶτο ποιήσαντες, ἦκον ωρὸς τ πρεσβύτην, ἤδη τ ωεὶ τ υἱὸν εἰς γνῶσιν [s] ἀφιγμένων. ἔλεγον ὃ τ μὲν Ἰώσηπον ὅτ' ἰδεῖν, [t] ὅθ' ἥ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα ὃ τᾶτον εὑρεῖν ἡμαγμένον κ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, ωερισπᾶσθαι θηρίοις αὐτὸν ὀπολωλέναι, εἴγε τᾶτον ἐνδεδυμένῳ οἴκοθεν ἐξῆλθ. Ἰάκωβῳ ὃ ὀλίγ κυφοτέραις ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένῳ δῆθεν αὐτῷ κ παιδὸς, τᾶτον μὲν ἀφίησι τ λογισμόν. πίστιν δ' αὐτ τ πλάνης ἐναργῆ τ χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι ωρὸς τὸς ἀδελφός· ὡς ὀλίγ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἄτως διέκειτο ὀλίγ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. κ ὡς ἑνὸς παιδὸς ὢν, καὶ τ ἐξ ἄλλων [u] ὠφελιμυθίας ἐστερημένῳ, ἄτως ὑπ' ὠφελ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. σκαθέζετο ὃ [x] σακκίον ἐξαψάμενῳ καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [y] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γλιέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

Tunica Josephi tanquam discerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratissimi filii.

CAP. IV.

Insignis Josephi continentia.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπ ἁγνείας τὸ ὄφανές.

Domus Petephrenæ procurator Josephus. Gen. c. 39.

JOsephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* summo in honore habuit. Nam & disciplinis liberalibus eum instituendum curavit, & victu meliore, quam pro servili conditione, uti permisit, eumque suæ domui præfecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *sui status* mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quæque in vita posse superare, si quibus adsit pura & infucata, nec ad præsentem tantum felicitatem accommodata.

Ἰώσηπον ὃ, πωλύμενον ὑπὸ τ ἐμπόρων, ὠνησάμενῳ Πετεφρῆς, ἀνὴρ Αἰγύπτιῳ, ὀλίγ τ φαραώθ μαγείρων δ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἀπάσῃ τιμῇ· [z] παιδείαν ὃ τιὼ ἐλευθέριον ἐπάιδευε, καὶ ἀφαίτῃ χρήσασθαι κρείττονι δ ὀλίγ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τιὼ τ κ τ οἶκον [a] αὐτῷ ωρόνοιαν. ὁ ὃ τότων τε [b] ἀπόλαυε, καὶ τιὼ ἀρετιὼ, ἥτις ἰὼ ωεὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ δ μεταβολῆς [c] ἐκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τ ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ ωρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

Domus Petephrenæ procurator Josephus. Gen. c. 39.

Juvenem decorum male deperit hera sua. Gen. c. 39.

β'. [d] Τῆς γὰ δ δεσπότ γυναικὸς, ἀφ' τε τιὼ εὐμορ-

[q] Ῥοβηλῶν.] Sic *MSS.* ὁ Ῥοβηλῶν *Bas.* & G. Rubeli autem expostulationem quære apud *Philonem*, p. 528.

[r] Τραγῶν μολυῶαι·] Ita in *MSS.* τραγὸς *Bas.* G. *aliique.*

[s] Ἀφιγμένων.] Sic *Cas.* & *Samb.* ἀφιγμένοι *cæteri.*

[t] Οὔθ' ἥ κέχρηται] *Zonaras* etiam phrasi consimili, μήθ' ὅπως διέφθαρῇ γνῶναι. Idem proxime χιτῶνα διερρωγότα pro λελακισμένον. Philo etiam dixit καλλακισμένον κ καλεσχισμένον. BERN. Ita *Big. Samb. Busb.* & *Vat.* ὅτ' οἱᾳ *Bas. G.* & *Cas.* ὅτ' εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[u] Παιδαμυθίας ἐστερημένῳ.] Ita *Samb.* politice quidem. Reliquis ὠφελιμυθίας. Utrumque autem scribi permittit morosus ille Apollonius. BERN. Sic *Samb.* in *reliquis* ὠφελιμυθίας. utrumque approbat *Apollonius.* In sequentibus pro ἄτως ἰὼ παρὰ τὸν κακῶ, mallem rescribere, ἄτως ἰὼ παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud semetipsum male, priusquam cum fratribus* &c.

[x] Σακκίον ἐξαψάμενῳ] Σάκκον *Busb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX.

[y] Μήτε ὑπὸ παίδων] Ex *Big.* & *Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & subinde ῥᾴον. Sed ibidem αὐτῶν ῥᾴονα *Big. Cas.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri*, αὐτῷ ῥᾴον γλιέσθ. BERN. & HUDS.

[z] Παιδείαν ὃ τιὼ ἐλευθέριον] Pharaonis autem œconomus in libris Græcis, quot vidi, nuncupatur πετεφρῆς, quod olim placuit & Interpretibus Alexandrinis: sed *Putiphares* semel legi, sæpius *Petephres* in exemplaribus Epiphanii; hoc autem similius Judæorum aut Samaritarum scriptioni פוטיפר. Unde S. Hieronymus in Tradit. *Venditus est igitur Joseph principi exercitus & bellatorum, non* Petephre *aut* Petephri, *ut est in Latino* (ita quidem reperias apud Ambrosium & Augustinum) *sed* Phutiphar *Eunucho.* Cæterum hunc χειμαγειργὸν cum suavissimo Prædicatorum Johanne à פוטיפרע Josephi socero nomine ac conditione distinguere, potius quam ita confundere, uti amant Interpretes LXX. Josephus, veteres alii Judæorum magistri apud Hieronymum & Genesin magnam. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.*

[a] Αὐτῷ ωρόνοιαν.] Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deest *cæteris.*

[b] Ἀπόλαυε.] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπέλαβε in *aliis.*

[c] Ἐγκατέλειπεν·] Ἐγκατέλιπεν *Samb.*

[d] Τῆς γὰ δ δεσπότ γυναικὸς.] De eodem autem flagitio inde *Zonaras* Drungarius, δ ὃ δ δεσπότ γυναικὸς ἀφ' τε εὐμορφίαν κ τιὼ αὐτῇ δεξιότητα ἐρωλικῶς ἀφτεθείσης, κ λόγοις ωεὶ μίξεως ωροσαγαγούσης, παρέπεμπε τιὼ αἰσχύνην. Hic quidem Josephum, Josephus Philonem verbis simillimis expressit. Sic autem Hierophanta Alexandrinus, δ γὰ εὐμορφίαν ἐπιμανεῖσα τῷ νεανίσκῳ, κ ἀκαθέκτως ωεὶ τὸ πάθ λυτῶσα, τὰς ωεὶ μίξεως λόγους ωροσφέρειν ἐρρωμένως ἐναλλομένῳ, κ μηδ' ὅλως προσίεσθαι ὑπομένοντι. BERN. *Zonaras* in hisce *Josephum*, at *Josephus* verbis simillimis expressit *Philonem* in pag. 532.

μορφίαν καὶ τὴν πρὸς τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὴν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ χρῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' ὁ πρὸς τὸ πρόσθεν ἀφορώσης, ἃ καὶ προσῆν τὴν μεταβολὴν προσημένοντα· τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, ὁ κρείττους ὅσον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [c] δίδοναι χάριν, ἐν ᾗ τοσαύτης ἠξιωκότα τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [f] κρατεῖν τε τῶν πάθους κἀκείνην παρεκάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ πύθεσθαι τὸ ἐπιθυμίας προβαλλόμενον· σκληρὸν γάρ τι αὐτῇ τὸ μὴ παρὸν ἐλπίζον· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἕλοιτο, ἢ πρὸς τὸ καταπεφθὴς [h] ἔσοιτο. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ πιθέσθαι μηδὲν ἐναντίον, ἀλλὰ πρὸς τοιαῦτα τοῦ [i] προστάγματος ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. [k] τὸ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντιτυχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέραν πάλιν πεῖραν [l] προεθυμεῖτο καταλαμβάνειν.

γ'. Δημοτελὴς οὖν ἑορτὴς ἐπιτέλους, [m] καθ' ἣν εἰς τὸ πανηγυρίζειν καὶ γυναιξὶ [n] Φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης [o] αὐτῇ ταύτης, [p] λιπαρεστέρως ἐπὶ τοῖς πρώτοις αὖθις προσλιπαρεῖ λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [q] αὐτῷ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶναι, καὶ μηδὲν ἀντιρρηκέναι· κατά τε τὸ τοῦ προκαλοῦντος ἐντρεπτὸν καὶ τὸ τοῦ πάθους ὑπερβολὴ, ὑφ' ἧς βιαζομένη δέσποινα ὄσα κατ' αὐτὸν ἀξιώματος [r] ταπεινοτέρα γέγονεν. φρονήσει τε καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν [s] ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δευτέραν δεῆσιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ φθόνου πολλοῦ· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τὸ ἑορτῆς καὶ τὸ πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τι τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, τὸ μηδεμίαν κακουργίαν εἶναι κρύπτειν συμβολὸν, τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον ἡγούμενον· ἄμεινον ἢ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποστραφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὸ σωφροσύνης δόκησιν [t] ἐπιπροσθεν ἡγεμένου. ὁ γὰρ αὐτὸν τοῦ ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τῷ ἀνδρί· προσέξειν ἢ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν, ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἀληθείας [v] φέροντας.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ὅτε εἶκτο αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ὅτ' ἠνάγκασε φόβος· ἀλλὰ τὴν δέησιν ἀντέσχεν, καὶ τὴν ἀπιστίας οὐκ ἐνδέδωκε, [x] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν

legantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis positurus quòd hera illum peteret, (nam ad habitum servitutis præsentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, & sermones sereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipsam admonebat ut cupiditatem reprimeret, desperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (sic enim fore ut ei sedaretur impetus, cum omni de spe decideret) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamvis enim & heræ adversari servum non deceat, hujusmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Josephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem & otium ad Josephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Ut satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius desipuerit licebit emendare. Sive enim secundas preces desideraret, has adesse & cum majori studio: se enim ægritudinem simulasse, atque festo & celebritati ipsius consuetudinem prætulisse. Sive prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quòd in eadem voluntate perstaret. Quare & præsentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum jam particeps erat, si ejus desiderio annueret, & majora etiam consequuturum, si suæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, si petitionem repudiaret, & castitatis existimationem mallet illibatam servare, quam heræ gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, & se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim Petephren suis sermonibus fidem habiturum esse, quam illius, veritati licet maxime consentanea proferat.

Res insidiosa est amor, plenaque artium.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque misericordia eum recedere à castitate suasit, neque metus coëgit: sed precibus restitit, minisque non concessit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbissima quæquæ sufferre, quam præ-

Speculum castitatis purissimum Josephus.

e Διδόναι χάριν,] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.*

f Κρατεῖν τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατῶν τὰ δ' π. *Bas.* & *G.*

g Παρεκάλει,] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* προσκαλεῖ in *aliis.*

h Ἐσοιτ.] *Al.* ἔσοιτο.

i Προστάγματος] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Cas. Bas.* & *G.*

k Τῆς δ' ἔτι μᾶλλον] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum vestigiis. τῇ δ' ἔτι μ. τ. ἔρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Bas.* & *G.* τὸ δ' ἔτι —— τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκώσης *Big.*

l Προεθυμεῖτο] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* προεπιθυμεῖ τὸ κατεργ. *Big.* προεπιθυμεῖν κατεργ. *Bas.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέραν αὖθις πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit δευτέραν ἐπῆγε πεῖραν.

m Καθ' ἣν] Κατὰ τὴν ἑορτὴν, id est in festo. alibi μὴ τὴν ἡσυχίαν irrepsit in Josephum pro κατὰ τὴν. REL.

n Φοιτᾶν νόμιμον ἦν·] Φοιτῶσαι *Vat.*

o Αὐτῇ ταύτης,] *Big. Samb.* & *Cas.* Neque tamen facilius rejicies emphasin Atticam *Bas.* & *Gen.* καὶ γενομένης αὐτῆς ταύτης. Fefellit autem Fabrum ars sua, dum reponeret ibidem καὶ γενομένης ἑορτῆς ταύτης: supra enim præfatus est archæologus, δημοτελὴς οὖν ἑορτὴς ἐπισάσης; jam respicit τὴν σχολήν. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* γενομένης αὐτῆς ταύτης *Bas.* & *G.* frustra reponit *Faber*, καὶ γεν. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης respicit σχολήν.

p Λιπαρεστέρως] Vulgo legunt *Bas.* & *Gen.* λιπαρωτέρως: cæteri habent λιπαρεστέρως, quo schemate comparandi gaudent valde Ionesque Atticique: sed & fundum λιπαρὴς agnoscunt Hesychius, Photius, aliique Lexicographorum veterum. In eadem clausula πρότερα λόγους *Busb.* atque *Hen.* BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρως.

q Αὐτῷ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν] *Al.* αὐτὸν.

r Ταπεινοτέρα γέγονεν.] Ita in *MSS.* ταπεινοτέραν *Bas.* & *G.*

s Ἄγνωμον διορθώσεται.] Ἀγνώμων *Samb.* tanquam ab ore & spiritu Attico.

t Ἐπιπροσθεν ἡγέμενον.] Ita *Samb. Big. Cas.* & *Vat.* δόκησιν προσθέμενον *Bas.* & *G.*

v Φέρονται.] Φέρωνται *Samb.*

x Δείσας παθεῖν ἀδίκως,] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας καὶ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Mar-*

præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando; ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *solum* si lateat peccato ignorato: mariti vero licere congressu frui sine periculo; insuper & magnam, dicebat, habituram esse conscientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magisque ipsi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipsum usuram, quam si pudore teneretur ex peccati societate. Nam longe præstat manifestis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Josephum incusat impudica fœmina.

ς. Hæc atque plura hisce similia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius instabat, injectisque manibus, cum de persuasione desperaret, vi subigere voluit. Ut vero illam iratus fugisset Josephus, veste prius relicta quam ipsa prehenderat, (nam & istam ei cedens è cubiculo prosiluit) *illa* verita ne marito suo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Josephum prior falso ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulcisceretur, graviter contempta, injuriam sibi factam. Nam prudentis esse, atque mulierem decere rata est, ut accusationem præoccuparet. Ac mœsta quidem sedebat & confusa; dolorem ex tentata pudicitia esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reverso, & ad hunc aspectum turbato, causamque scisciante, Josephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, mari-"te, inquiit, vel servum nequam, cubile tuum "violare nitentem, merita pœna castiga. Ille, "immemor & qualis in ædes nostras venerit, & "quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se "nobis bonum exhiberet, insidias struxit ut con-"jugium tuum contumelia afficeret; idque festo "die, tua observata absentia. Adeo ut in quan-"tum modestus antea videbatur, propter tui "metum se continuit, non quod probo esset in-"genio. Talis autem factus est, quod præter "meritum atque spem ad honorem provectus "fuerit; ac si æquum esset ut ille, cujus fidei & "dispensationi omnia tua bona commissa esse "contigit, servisque natu grandioribus præfici, "uxorem etiam tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem *ei* ostendit, quasi, cum tentasset *ei* vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris,

χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαιρούσῃ ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ [y] σωηδῇ δικαίως ἀπολυμένῳ. γάμε τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς [τ] ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς [ϑ] μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὐθις ἐπ' ὀδυνῃ γλησομένῳ, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [z] τοῦ καταφωρον γλυέσθαι, [a] ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν ἀγνοημένῳ ἔχ κακῷ· τὸ [ϑ] πρὸς [τ] ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχόσης ἀκίνδυνον, καὶ πρὸσέτι πολλῷ [b] ἔλεγε πλείω ἀπὸ τῆς συνειδότος καὶ πρὸς [τ] Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτῷ [c] μᾶλλον δεσπόσῃ μείνασα καθαρᾷ, καὶ δεσποίνης ἐξουσίαν χρήσηται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ὁ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [d] πολὺ [ϑ] κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν [e] ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. [f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, πλὴν [τ] γυναικὸς ὁρμὴν ἀπισχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἀπισρέφειν, ἡ [ϑ] βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ ἀσελγείᾳ· καὶ ἀπιβαλεῖσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνῶσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς [ϑ] ἐξέφυγε ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος ἀπολιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατισχόσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· φοβουμένη μὴ κατείπῃ πρὸς [τ] ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ [τ] ὕβρεως φοβαλγῶς ἔχουσα, φθάσασα κατασυκοφαντῆσαι πρὸς [τ] Πετεφρὴν ἐγὼ τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν [k] αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανησάσῃ. φοβηθεῖσα [ϑ] πλὴν ἀβουλήν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἐμήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ ἁμαρτεῖν [τ] ἐπιθυμίας λύπῃ, ὡς ἐπὶ πείρᾳ ἀσφαλοῦς πλανωμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι [ϑ] [m] τάνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν παρελθόντι, καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, [τ] κατηγορίας [n] [τ] Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ τεθνάναι, εἶ-"πεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δοῦλον, κοίτην μιαίνειν τὴν σὴν "ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς ἔθ' οἵῳ [ὼν] εἰς [τ] ἡμέτερον "οἶκον ἀφίκται μνηθεὶς ἐσωφρόνησεν, [o] ἔθ' ὅσων σε "τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν "εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβού-"λευσε ὑβρίσαι γάμον [τ] σὸν, [p] καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν "σὴν ἀπουσίαν [τ] σῷ φυλάξας. [q] ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδό-"κει πρότερον, ἀφ' [τ] σοῦ φόβον ἠρέμει, καὶ οὐχὶ φύσει "χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ "παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐπίησεν, ὡς δέον ὦ "τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν [ϑ] τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν "[r] ἐξεγλύψατο, καὶ [τ] πρεσβυτέρων οἰκετῶν προτιμῆσαι, "τούτῳ [ϑ] τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη [ϑ] [τ] λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὁτ' ἐπεχείρει [s] βιᾶσθαι καταλιπόντος αὐτό. [t] Πετεφρὴς [ϑ] μήτε δακρύσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ' οἷς ἔλεγε [ϑ] εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων,

cum Antonino, p. 228. *Edit. Oxon.*

y Συνηδῇ] Sic *Big.* συνοίδῃ *Baſ. G.* & *Vat.* συνιδῇ *Samb.*

z Τὸ καθάφωρον γλύαζ,] Τὸ μὴ καθάφωρον in quatuor *MSS.*

a Ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* καὶ χάριν in *Editis.*

b Ἔλεγε] Illud ἔλεγεν ex *MSS.* omiſerunt *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

c Μᾶλλον δεσπόσῃ] Δεσπόσῃ μᾶλλον, dein χρήσεται *Samb.* & *Vat.*

d Πολὺ ϑ' κρεῖττον] Πολὺ ϑ' καὶ κρ. *Vat.*

e Ἐπὶ γινωσκομένοις] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινομένοις *Baſ.* & *G.*

f Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, πλὴν τ γυναικὸς ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο,] *Hen.* & *Busb.* ſtudioſe diſſentiunt, atque jam ajunt, ὁ ϑ' πολλὰ καὶπαύων, τ γυναικὸς πλὴν ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο. BERN.

g Τοῦ πείθειν,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν.

h Ὡς ϑ' ἐξέφυγεν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος, καὶ προκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατεχούσης αὐτῶν ὑπ' αὐτοῦ, ἐξεπήδησε δ' δωματίου. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expreſſum hiſce verbis, *cumque fugiſſet iratus Joſephus, illa ejus tenente veſtem qua ſe exuerat, exſiluit à domo.*

i Αὐτῆς,] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτῆς ὕβρεως.

k Αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὴ δεινῶς ὑπερηφανησάσῃ *Baſ.* & *G.*

l Καθῆστο μὲ] *Zonaras* deflorator, & noſtrorum MSS. quatuor: excuſum fuit καὶ κεκάθιστο, quem Æoliſmum Mæonides ipſe probaret, ſi jam viveret; quin prius tantidem dixerat ille de implacida mente Junonis, καὶ ῥ' ἀκέουσα καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ. BERN. Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κεκάθηστο.

m Τἀνδρὶ,] Τῷ ἀνδρὶ *Big.* Elegantius cæteri & cum his Zonaras. Paulo poſt τ καὶηγορίας δ' Ἰωσήπου *Hen.* & *Busb.* BERN.

n Τῆς Ἰωσήπου καὶηγορίας·] Illud τ ex *MSS.*

o Οὔθ' ὅσων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὅθ' ὧν *Baſ.* & *G.*

p Καὶ ταῦτ'] *Al.* καὶ ταῦτα.

q Ὡς ὅσα] Ὅς ὅτα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Ἐξεγλύψατο,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐγλύψατο.

s Βιᾶσθαι] Βιάσασθαι cæteri omnes præter *Big.* ex quo excudimus βιᾶσθαι. Legimus enim apud veteres Grammaticos, βιᾶσθαι γυναῖκας βιάζεσθαι, idemque inter Muſas Herodoti. Philo denique & Zonaras Secretarius βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν. BERN. Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιᾶσθαι γυναῖκας βιάζεσθαι. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν.

t Πετεφρὴς] Ποτιφαρὴς malit *Bernardus.*

ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὸν ἔρωτι [v] πλέον νέμων, ὅπῃ μὲν τὴν τ ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δὺς ἢ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν ἢ εἶναι κατακρίνας τ Ἰωσηπον, τ μὲν εἰς τὸν τ κακούργων [x] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ὅπῃ ἢ τῇ γυναικὶ Ϲ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα Ϲ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

neque quibus *illa* dixerat & *ipse* viderat, fidem derogare potuerit, ſuoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere deſtitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Joſephum nequam eſſe judicans, illum quidem in maleficorum carcerem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modeſtiæ & caſtitatis teſtis exſtiterit.

ΚΕΦ. ε'.

Οσα συνέβη τῷ Ιωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ιωσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, ὅσ' εἰς ἀπολογίαν, ὅσ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγενότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ ἢ Ϲ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [y] δεδεκότων δαιμόνων τ τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς Ϲ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ᾧ πίσυνος τ πρόνοιας ὀλίγους ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν Ϲ τὴν πίστιν αὐτοῦ καταγνοὺς ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν Ϲ τὸ ἀξίωμα τ μορφῆς, [z] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, κ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ Ϲ κἄφον ἐποίει· διαφέρειν ἢ [a] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν ἢ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τ περὶ τὰ ἔργα παλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κ κοινωνίαν τ ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, κ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθείη ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος τ βασιλέως κ ὁ φύδρα δι' αὐτὸ πεμφθεὶς, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, κ [b] συμβιαφέρων τῷ Ιωσήπῳ τὰς πίδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, κ σωτὴρ γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προσεύχεσθαι, ὄναρ ἰδὼν ἐξέτασε, παιδαλαῶν δηλουμένων εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἐπὶ τὸ θεῖον αὐτὸν Ϲ τὰς ἐκ τῶν ἀνελπίστων φροντίδας προσίθησιν.

CAP. V.

Quænam Joſepho in carcere contigerunt.

JOſephus itaque omnia ad ſe quidem ſpectantia Deo committens, neque ad ſe defendendum neque ad rem geſtam accurate narrandam ſemet accinxit: ſed vinculis & neceſſitati tacitus ſuccubuit, Deum, qui calamitatis cauſam noverit & veritatem, iis potentiorem eſſe confidens, qui ſe in vincula conjecerant. cujus providentiam confeſtim expertus eſt. Nam cuſtos carceris, diligentiam ejus fidemque in juſſis exſequendis perſpiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permiſit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum reſpirarent, ſecum forte colloquentibus, ut ſolent miſeriarum ſimilitudine conjuncti, ſeque invicem de cauſis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in cuſtodiam detruſus, eademque cum Joſepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus eſt; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia exiſtimabat) ſomnium viſum expoſuit, obſecrans ut præſagium, ſi quod ſubeſſet, indicaret, querens quod ſuis ex Rege miſeriis ſolicitudinem etiam ex ſomniis numen adjecerit.

Joſephi virtutem carcer obſcurare non potuit. *Gen. c. 40.*

2. Ajebat igitur ſe per quietem vidiſſe tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è ſingulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eoſque ſe expreſſiſſe in poculum quod Regi erat in manu: &, cum muſtum eſſet percolatum, Regi porrexiſſe ut biberet, illumque benigne accepiſſe. Quod ergo viderat ejuſmodi eſſe oſtendebat: rogabat autem ipſum, ſi quam nactus eſſet intelligentiam, ut ei narraret ecquid viſum portenderet. Ille vero bono animo eſſe juſſit, & intra triduum exſpectare liberationem è vinculis, Rege miniſterium ejus deſiderante, eumque ad illud revocaturo. Oſtendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem eſſe conceſſum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus diſcutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expreſſum accepiſſe Regem. Scito igitur bonam tibi viſionem eſſe oblatam, quæ præmonſtrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miſeria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiaſti per ſomnos. Sed fac, cum hæc

Pocillatoris regis Ægyptii de mero ſomniat. *Gen. c. 40.*

β'. [c] Ελεγε δ' οὖν ἰδεῖν κ τὰς ὑπνους τριῶν κλημάτων πυφυκέναι ἀμπέλου [d] βότρυς ἐξ ἑκάστου [e] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [f] κ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπεχοντος Ϲ βασιλέως· διηγήσασθαι τε τὸ γλεῦκος, δῦναι τῷ βασιλεῖ σπεῖσαι, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον εὐθὺς τοιοῦτον ἦν· ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίραται σωτέρας, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόρρησιν τ ὄψεως. ὁ ἢ θαρρεῖν τε παρεκάλει, κ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τ δεσμῶν· Ϲ βασιλέως πρήσοντος αὐτὸ τὴν ἀρχηγίαν, κ πάλιν εἰς τοὔπισθεν αὐτὸν [h] ἐπαναξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήνεγκεν [i] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τ θεὸν ἀνθρώποις προσφορεῖν· [k] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ πρόνοιαν, καὶ πίστιν ἀνθρώποις κ φιλίαν ὁμηρεύει, θαλλοὺς μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη ἢ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, κ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [l] οὖν φῆς ἐκ τριῶν ὑποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ τ σαῖς [m] προσόδιον τ βασιλέα. καλὸν τοίνυν ἴσθι σοι τὸν ὄψιν γεγενημένην, κ προμηνύουσαν ἄφεσιν τ παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσούτοις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τ καρπὸν ἐτρύγησας κ τὰς ὑπνους. μέμνησο μέντοι τούτων

[v] Πλέον] Πάλιν *Samb. Vat* & *Caſ.* πάλα *Vet. Interpr.*

[x] Εἱρκτὴν] Ita plerique. mitius nonnullis εἰρκτόν.

[y] Δεδεκότων δαιμόνων] Ita *Big.* & *Samb.* δεδηκότων conjecerat *Schotanus.* δεδωκότων *Baſ. G. Vat.* & *Caſ.* δεδεικότων *Vet. Interpr.*

[z] Υπανίει] Ita plerique *MSS.* ὑπανιᾷ τε τ δ. *Baſ. G.* & *Caſ.* & mox ἐλαφρότερον ἐποιᾷ.

[a] Χρῆσθαι] *Al.* χρήσασθαι.

[b] Συνδιαφερέων] Ultra diſcedunt *Hen.* & *Busb.* συγκλείσα., aut συγκλείσας· ὃς συνήθεστερος ἦν τῷ ἰωσήπῳ γενόμενος. Cum illis una abit Zonaras. ὃν ἡ (εἰρκτὴ δηλονότι) ὁ οἰνοχόος φυγὼν κατ' ὀργὴν συγκλείσας, κ ὁ δεσμοφύλαξ οἷς συνήθης γενόμενος, ἠξίωσε φράσαι τ σύνεσιν τὴν δήλωσιν. BERN.

[c] Ελεγε δ' οὖν] De Pincernæ ſomnio videſis *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

[d] Βότρυς ἐξ ἑκάστου] Βοτρυας *Samb.* & *Vat.*

[e] Αποκρέμασθαι,] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* ἀπορεμᾶσθαι *Baſ. G.* & *Big.*

[f] Καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν] Sic *MSS.* κ τοὺς αὐτὸς *Baſ.* κ τοὺς αὐτοὺς *G.*

[g] Τε παρεκάλει,] Illud τε non agnoſcunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[h] Επαναξοντος.] Ita *Samb. Caſ. big.* & *Vat.* ἐπαιάξειν *Baſ. G. Busb.* & *Hen.*

[i] Αμπέλινον] Sic in *MSS.* vitioſe in *Editis* ἄμπελον ἐπ' ἀγαθῷ ἀνθρώποις παρ.

[k] Ος αὐτῷ τε ἐκείνῳ προνοίαν,] Ότα *Baſ. G. Caſ.* & *Vat.* ὃς in *reliquis.*

[l] Οὖν φῆς] In *Big. Samb.* & *Vat.* ὃ φῆς. & in aliquot *Epiphanii* Codd. *hoc ergo quod dicis.*

[m] Προσόδιον] Ita *Samb.* & *Vat.* προσίσιον in *aliis.*

hæc vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quæ prænunciavimus discedens. Non enim ut fontes in vincula fuimus conjecti, sed ob virtutem & modestiam ad maleficorum pœnas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exspectabat.

Caput sibi ab alitibus impetitum videt per quietem pistor regius.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis pistoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detrusus, cum talem Josephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam & ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam præteritæ noctis visio portenderet. erat autem hujusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari solent: devolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præsagium simile illius, quod contigit pincernæ, exspectabat. Josephus autem ratiocinando conjiciens de somnio, præfatusque quod mallet ei lætiorum esse interpretem quam quæ somnium sibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipsi supereſſe, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, & nequaquam sibi opitulari posse. Hæc quidem utrique accidêre similiter ac dixerat Josephus. Nam die prædicta, cum natalitium suum Rex celebraret, præpositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens pristino ministerio restituit.

Post biennium carcere liberatur Josephus, pincerna serius impetrante.

4. Josephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipse* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum sub eandem noctem in somniis duas visiones vidisset, pariterque utriusque interpretationem; hujus quidem oblitus est, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conspexerat, (nam & tristia ei videbantur) prima luce

πρσχθεὶς ᾧ προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γιόμενον ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ ἀφελὼν ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενον. [n] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατηξιώθημεν· οὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὰ ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν καὶ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντα τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ ἀφιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν.

γ'. Ἄλλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ταταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένου [o] τοῦ Ἰωσήπου ἀφὶ τῆς ὄψεως ἐκείνην τὴν ἀποφασιν, εὐελπις ὤν· [p] καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τὸν Ἰώσηπον φράσαι, τί κἀκείνῳ δηλοῖ βάλεται τὰ λιὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δὲ τοιαῦτα. [q] τρία, φησὶ, κανᾶ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψα τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένας δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, [r] καὶ μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιουμένους [s] ἀποσοβεῖν. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ ᾧ οἰνοχόῳ προσεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [t] ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτῷ γεγονέναι, καὶ ἐκ οἵων τὸ ὄναρ [v] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι ᾧ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανᾶ τῶν σημαίνειν· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀναστανρωθέντα, βορὰν ἔσεσθαι [x] πετηνοῖς, ἀδὲν ἀμυνεῖν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ ᾗ ταῦτα πάλιν, ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [y] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ [z] γενέθλιον ποιήσας ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεσταύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τὴν αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ἰώσηπον δὲ [a] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου καὶ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἱρκτῆς, τοιούτῳ αὐτῷ τῷ ἀπαλλαγῇ μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τῷ αὐτῷ καιρῷ ἑαυτῷ ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν [b] ἡμνημόνησε, [c] τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος [d] οὖν ἐπὶ τοῖς ἐωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυ-

[n] Οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες] Ἐξαμαρτόντες cæteri omnes, *Big.* excepto. Utrumque enim licet veterum Scriptorum jure. Ibidem *Samb.* & Epiphanius, οὐδὲν γὰρ ἐξαμαρτόντες. Somnium vero pocillatoris regii hunc in modum ex Josepho διαφράζει Drungarius Biglæ. ὁ μὲν γὰρ οἰνοχόος ἄμπελον ἐφ' ἑαυτοῦ ἐδόξειν ἐξ ἧς τρία ἐφύοντο πλέγματα, ὧν ἀπαιρόμενος μεγάλοι καὶ πίπεροι βόστρυες. τούτους δὲ ἁπλῶσαι εἰς φιάλην καὶ θλίψαι τὸν φάρμακον, κακεῖνον λαβεῖν ἀσπασάμενον. ἀγαθὰ γοῦν σημαίνειν αὐτῷ τὸ ὄνειρον ἐξηγεῖτο ὁ Ἰωσήφ. τὸ γὰρ τρισὶν ἡμέραις τὰς ἀναγούσας εἰς τὸ πρότερον ἀποκατασταθήσῃ ἀξιώματα· καὶ ἐξίσα μεμνῆσθαί αὐτόν. Philonem autem legerat ipse Josephus hæc talia referentem post LXX. Interpr. de pincerna somniante. ἔδοξα μεγάλην ἄμπελον ἀπὸ ῥιζῶν πυθμένων ἐν ἀφορίσαις τέλεσι τεθηλῦσαι καὶ βοτρυοτοκῆσαι, ὧν τὸ ἀκμὴ τὸ ὀπώρας. ὑπερκυζούσης δὲ καρυλλῆς θλίψασθαι τὸν βότρυν, καὶ εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἀποθλίβειν· ὅπερ ἱκανῶς ἔχον ἀκράτου ἀπολαῦσαι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχών, εὐτυχίαν εἶπεν ἡ φαντασία σοι καταγγέλλειν, καὶ τὰ πρότερα ἀποληψιν ἀρχῆς. αἱ γὰρ τρεῖς ῥίζαι τὰ ἀκριβῆ, τρεῖς ἡμέραι ὑπογεγράφασι· μεθ' ἃς ὑπομνησθήσεταί σου ὁ βασιλεὺς, καὶ μεταπεμψάμενος εὐθύνδε παρέξει τὴν ἀρχιν. ἐπιτρέψει δὲ καὶ τὰ αὐτῆς μεταποιεῖσθαι τάξεως, καὶ ὑπὲρ βεβαιώσεως τὰ ἀρχῆς οἰνοχοήσεις, ἀναδὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ· καὶ ὁ μὲν ἐγεγήνῃ ταῦτ' ἀκούσας. BERN. Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* in *aliis* οὐδὲ (vel οὐδὲν) γὰρ ἐξαμαρτόντες.

[o] Τοῦ Ἰωσήπου] *Al.* τὸν Ἰωσ. π. τ. ὄ. ἐκείνου.

[p] Καὶ γὰρ αὐτὸς] Corrigit Cocc. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς.

[q] Τρία,] Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

[r] Καὶ μηδένα λόγον] Ita ex *Big.* *aliis* abest καὶ.

[s] Ἀποσοβοῦσι.] Ἀποβοσοῦσι *Big.* ἀποβοσοῦσι verbulo vano *Baſ.* & *Gen.* Scripsit autem Josephus cum *Samb. Caſ. Hen. Busb. Burio*que meo ἀποσοβοῦσι: difficile autem & hoc durumque fuit pro genuino nostri Scholastici. BERN. Sic *Caſ. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano ἀποβοσοῦσι.

[t] Ἑρμηνευτὴς] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest ὤν.

[v] Αὐτῷ δηλοῖ,] Αὐτῷ abest *Vat.*

[x] Πετεινοῖς,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πετεινοῖς.

[y] Ἀμφοτέροις ἔλαβε.] Ἀμφοτέρων ἔλαχε *Busb.* & *Hen.*

[z] Γενέθλιον] Juvat & à Zonara somnium idem excipere. ὁ δὲ χισίλποιος τέλει καινὰ ἐδοκεῖ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· δύο μὲν ἄρτων πλέκτα, τὸ δὲ ἕτερον ὄψα καὶ ποικίλων βρωμάτων. τὰ δὲ ἁρπαγίδων ὑπὸ πτηνῶν καθιζόμενα. ἔφη δὲ καὶ τούτῳ ὁ Ἰωσὴφ τὰ τρία καινὰ τριῶν ἡμερῶν εἶναι σημαντικά· καὶ ὅτι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μέλλων αὐτὸς κρεμασθήσεσθαι, συγκοφάνοις ἔσεσθαι βορὰν πετεινοῖς. γέγονε δ' ἐπ' ἀμφοῖν, ὡς Ἰωσὴφ ἐξηγήσατο. Propter reprehensores Josephi fas erit & Philonis verba subnectere, ut ambo ab his, vel forte Judæus neuter videatur suo merito redargui. ὁ δὲ ἀρχισίτοποιος, ait ille, ἀποδεξάμενος τὴν ἀμφήνεσιν, ὡς καὶ αὐτὸς δύτυχὲς ὄναρ ἰδών· ἐπὶ δ' οὖν μετρίως παλίμφημον ἀπαλθεὶς ταῖς ἐπέρων χρηστῶν ἐλπίσι, φησὶν· ἀλλὰ κἀγὼ καινοφορεῖν ἐδοξα, καὶ τρία πλέκτα καινὰ πιμμάτων κομίζειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· τὸ δ' ἀνωτάτω πλέκος εἶναι παντοίων βρωτῶν, οἷς εἴωθε χρῆσθαι τὸν βασιλέα. ποικίλους δ' εἶναι τοὺς ἐκ διαφόρου βασιλικῷ σιτοπόνων θεραπείας. ὄρνεις δὲ καθιπτάμενοις ἀρπάζειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἁπλῶσαι ἐμποιεῖσθαι, μήτε ἐς παντ' ἀναλῶσαι, καὶ μηδὲν τῆς ὑπερπιθέντων ἀπλησίας. ὁ δὲ, εὐελπόμενος, εἶπε, μὴ ἀφαιρεῖσθαί σοι τὴν φαντασίαν, ἣ φαινέσαν ἀσυχαθοῦσαν, ἢ οἱ καὶ διηγεῖσθαι τοῖς μακρὰν γοῦν, ἵνα μὴ καταισχύσαμι, τὰ ἐμὰν ὥσπερ γεγενῆσθαι τὴν διήγησιν· οὕτω γάρ τις ἀληθὴς εἶναι κακῶν. —— τὰ τρία καινὰ σύμβολον τριῶν ἡμερῶν εἶναι· ἐπισχὼν ταύτας ὁ βασιλεὺς, ἀναπολογιοῦσθαί σε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψειν· καὶ κατὰ τὰ μέρη ὄρνεα τὰ σὰ διασχισθήσεσθαι σαρκῶν, ἄχρις ἂν ὅλως ἐξαναλωθῇς. ὡς δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, γενέθλιον ἐπίσης ᾧ βασιλεῖ· καὶ ἅμα πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν ἐπαγγέλλοντο, ἀφιεμένους δ' οἱ μὲν τὰ βασιλικὰ. ἐσιωμένων οὖν τὰ τέλη, καὶ τὰ θεραπείας ἀνισχυμένης ὡς τὸ δημοσιεύειν, τὸν μὲν δεσμωτήριον ἀνίσχυε πάσασθαι εἰς, ἀχθεσθεὶς πικρῶς, καὶ θεασάμενος τὰ ὀνείρατα ἀφιεμένους ἐπιτρέπειν· ἀναστὰς τὸ μὲ ἀνασκολοπισθῆναι τὴν κεφαλὴν ἀπομηνύσας, τῷ δὲ τὴν δεξιὰν ἐκ δεσμῶν τε ἀφεθῆναι, ἀπόνειμε. BERN. Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τεθυκώς. Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 613.

[a] Διετῆ] Διετὲς χρόνον soli *Samb.* & *Big.*

[b] Ἡμνημόνησε,] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐμνημόνευσε, non probante *Bernardo.*

[c] Τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν.] Forte τὸ δὲ ὀνειράτων μνήμην κατέσχεν. COCC.

[d] Οὖν ἐπὶ] Illud οὖν conservavit *Samb.* exciderat è *reliquis*, præterea in *Cod. Vat.* καὶ τεθορυβημένου ἐπὶ τοῖς &c.

[e] Ταῦτ'

convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadverſiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit juxta ſomnii enarrationem, prædicente Joſepho. ipſum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum eſſe, ejus utpote ſervum; at dicit ſemet cum paucis Hebræum eſſe genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiveris nec propter mala, quæ jam patitur, deſpexeris, diſcere licet quæ tibi prænunciant ſomnia. Rege itaque jubente ut coram ſiſteretur Joſephus; veniunt quidem *non multo poſt* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

ε. Ille vero, cum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim ſervus meus optimi pariter "ac rerum intelligentiſſimi teſtimonium dedit) "fac me etiam eorundem bonorum participem, "quibus & iſtum impertiviſti, enarrando præſagia "ſomniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. "Hoc autem volo, ne quid ſupprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, ſi "paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam viſus "ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, videre "boves, benè ſaginatas & magnitudine præſtantes, "ſeptem numero, à fluento ad paludes gradientes: "alias vero totidem numero è paludibus iis ob"viam factas, macie valde extenuatas ac viſu fœ"das; quæ, cum devoraſſent ſeptem illas bene "paſtas & magnas, nihil profecerunt, miſere à "fame attritæ. Poſt hanc viſionem experrectus è "ſomno & turbatus, mecumque reputans quid "ſibi velit hæc rerum imago, ſopore oppreſſus "rurſum obdormivi; & ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam "exterret perturbatque. Spicas ſeptem videre vi"ſus ſum ab una radice ematas, capita jam graves "frugis pondere ejuſque maturitate inclinatas, vi"cinas etiam alias pari numero ſpicas, pauperes "& præ ſiccitate graciles & infirmas, quæ con-

Joſephi ſomnia politica, prenſa dextra, narrat Pharaoni. Gen. c. 41.

ver-

σκυθρωπὰ [c] ταῦτ' αὐτῷ· [f] συνεκάλεσε μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρήζων μαθεῖν τῶν ὀνείρατων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τότ' ἦν οἰνοχόον ὁρῶντα & Φαραώθην τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη [g] τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων σοφίας. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνῳ Φερέπεντος· ὅτι τε [h] σταυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο [i] συμβαίη κατ' ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. [k] δεδέσθαι δ' τοῦτον μὲν ὑπὸ Πεπφροῦ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγοι δ' αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ [l] & πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ κατηγορὰς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τ' ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν & βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτοῦ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· τὸν μὲν ἦκον ἄγοντες [m] οἱ κεκελευσμένοι, [n] ἐπιμελήσαντες καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δ', τὴν δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησὶν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ σπεύδειν ἱκανώτα"τος ὑπὸ οἰκέτου τοῦ μοῦ μεμαρτύρησαι· τὰ αὐτῶν ἀ"γαθῶν, ὧν & τούτου μετεδέδωκας, [p] ἀξίωσον κἀμέ, "φράσας ὅσα μοι καὶ τὰς ὕπνους ἀνέφερες ὄψεις πρὸ"δηλῶν. βούλομαι δέ σε μηδὲν [q] ὑποστελλόμενον φόβῳ "κολακείᾳ [r] λόγῳ ψεύδει καὶ τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν "παλληθὴς σκυθρωπώτερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ παρὰ ποταμὸν βα"δίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγέθει διαφερού"σας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ [s] τοῦ ναύματος χωρεῖν "ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δ' ταύτας τὸν ἀριθμὸν παραπλη"σίας ἐν τοῖς ἕλεσι ὑπανίστασθαι, λίαν κατεσχνασμένας καὶ "δεινὰς ἰδεσθαι, [t] αἳ κατεσθίουσαι τὰς εὐτραφεῖς καὶ "μεγάλας οὐδὲν ὠφελοῦσι, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ "πεπεσχωμέναι. μεθ' ὃ δὴ ταύτῃ τῇ ὄψει [v] διεγερθεὶς ἐκ "τοῦ ὕπνου, καὶ πεπεσαγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάν"τασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι [x] πάλιν εἰς "ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ πρότερα θαυ"μασιώτερον, ὅ με & μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στά"χυας ἑπτὰ ἐνὸς ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρπῶ"ρας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τὸ πρὸς ἀ"μῆλον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας ὠλιγίους, "λιφερονοῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ αὐχμοῦ, οἳ δαπανῶν-

---

[c] Ταῦτ' αὐτῷ·] Ταῦτ' εἶναι *Vat.*

[f] Συνεκάλεσε] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* καὶ συνεκάλεσε, aut συνεκάλεσε οὖν.

[g] Τοῦ Ἰωσήπου,] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris ὡδὶ & Ἰωσήπου.

[h] Σταυρωθείη] Σταυρωθῆναι *Vat.*

[i] Συμβαίη] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* συμβαίνη.

[k] Διδέσθαι] Διδέσθαι ἦ ὑπὸ Πιτεφρῆ *Vat.* in *Baſ.* & G. Πετεφρῆς. in *Hen.* & *Busb.* Πιτιφρῆ.

[l] Τοῦ πατρὸς δόξης.] Ex *Samb.* & *Vat.* in *aliis* deeſt &.

[m] *Atque patre*] *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium.*

[n] Οἱ κεκελευσμένοι,] Ita ex *Samb.* & *Caſ.* οἱ κεκελευσμένοι μὰ μεμνῆσθαι *Vat.* τὸ κεκελευσμένον ποιῆσαι μὰ μεμνῆσθαι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[o] Τοῦ μὲν ἐμοῦ μεμαρτύρησαι·] *Al.* τοῦ ἐμοῦ.

[p] Ἀξίωσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀξίωσον φράσας.

[q] Ὑποστελλόμενον] Ὑποστελλάμενον *Busb.* & *Hen.*

[r] Λόγῳ ψευδεῖ] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) In *aliis* ψεύδει τῷ λόγῳ καὶ τῷ ᾠδῇ.

[s] Τοῦ ναύματος] Aut male viderat & ποταμοῦ, aut ſane *paſcuum* poſuit indoctiſſimus Interpretum Epiphanius vice *fluminis.* BERN.

[t] Αἳ κατεσθίουσαι] Καὶ *Hen.* & *Busb.*.

[v] Διεγερθεὶς] Διεγερθεὶς ἐκ & ὕπνου πεπεσαγμένος *Vat.*

[x] Πάλιν εἰς ὕπνον·] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν.

[y] Λιφεροῦντας] Sic volo, aut paulo lenius λιπερονοῦντας, tanquam ἀσθενεῖς. Quippe apud Photium, Heſychium, alioſque Grammaticos, λιπερνῶντες, τὸ ἀδύνατον τόπῳ, ἢ πενιχρῶς aut ἀπαιόλως ἀλγοῦντες, ubi alia prorſus nunc leguntur. λιφερνῶντες enim expreſſerunt præter *Busb.* & *Hen.* vel Impreſſores Joſephi. Hoc tamen immutarunt cum nominis voce facili διεφθορότας plerique Scribarum Græculorum, ut *Samb. Caſ.* & *Big.* Deſcriptionum autem utriuſque ſpectri, ex Philone comparatam, quia opportunius haud potuit, Joſepho jam ſtatim ſubnectimus. μᾶ γὰρ διετῆ χρόνοι τῷ βασιλεῖ τὰ μέλοντα τῇ χώρᾳ συμβαίνειν ἀγαθὰ καὶ κακὰ, διττοῖς φαντασίαις δι' ὀνείρου διατίθησι, ταυτὸν ὑποσημαίνουσαις ἑκατέραις βεβαιοτέρας πίστεως. ἰδοὺ γὰρ ἐπὶ βοῦς αὖ εἰς τὸ ποτάμιον πίονας, καὶ σφόδρα εὐμεγέθεις καλὰς ὀφθῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι νέμεσθαι. μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, ἀσχήμονας τροφοῦ τινὰ καὶ κατεσκιλτευμένας, εἰδίχθυσάτας ἀνελθεῖν καὶ συνέμεσθαι ταῖς πρότερον. εἶτ' ἐξαπιναίως ὑπὸ τ' χειμῶνος καταβρωθῆναι τὰς αἰμένιας· καὶ μηδὲν ἄμα μηδὲ τὸ βραχύτατον τοὺς ἐμφορηθεῖσαις ἐοικὸς ἴχνος ὑπολειφθῆναι τὰς γαστέρας· ἀλλ' ἢ μᾶλλον, ἢ οὐκ ἄγαν ἰσάλθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ καλαμηθεῖς πάλιν, ἑτέρα πληχθῆναι φαντασίᾳ. νομίσαι γὰρ ἐπὶ πυρὰ στάχυς ὀκταφυεστάτους ἐνὸς πυθμένος, ἰσοζύγους τοῖς μεγέθεσι, αὐξομένους καὶ τεθηλότας ἄρασθαι πρὸς ὕψος μάλ' ἀρωγούς. εἶθ' ἑτέρους ἐπὶ λεπτοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἀνακαμφυκίᾳ πλησίον, ὑφ' ὧν ἐπιδραμόντων καταπατηθῆναι τ' εὐσχήμονα πυθμένα. Omitto cætera, quamvis digna recitari, & feliciſſimæ eloquentiæ. Quot profecto plauſtris commentariorum utilius nos careremus, ſi totum Moyſen tali modo enarraſſet ille Judæus. Adiiciam huc & Zonaram, qui Atticiſmos Joſephi cum ſequiori phraſi commutare amat, ſicut commutant *Hen.* & *Busb.* εἶτα τῷ Φαραὼ ὁ θεὸς ὄψεις εἰνυπνίων ἐπιπέμπει διττὰς, καὶ τὰς δηλώσεις ἀμφοῖν. ὁ δ' τ' ὄψεων ἐμμηνήσειε, τ' δ' ἐξηγήσων ἐπελάθετο. σιτοκαλεῖ τοίνυν τὰς τ' αἰγυπτίων σοφὰς καὶ ἀπαγγελικῇ αὐτοῖς τὰ εἰνύπνια, καὶ τὴν δήλωσιν ἀπαιτεῖ. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ὀργίζεται. ὁ δ' οἰνοχόος, εἰ καὶ μὴ σοφώτερον, ἀλλά ποτε ἐν μνήμῃ ἦκε & Ἰωσήφ, καὶ διδάσκει τοῦτ' ἐκείνῳ τ' Φαραὼ ἀγγέλλει τοίνυν αὐτίκα. ὁ δὲ φησι νεανίαν, φράσαι μοι τὴν κρίσιν τ' ὀνείρατων, ἀπαιτεῖ δεήσεται. ἔδοξε βόας αὐτραφεῖς ἐπὶ ποταμοῦ ἐκ τοῦ ἕλους χωρεῖν. ἑτέρας δ' ἐπὶ ἰσχνὰς & τετηκυίας λιμῷ & ἕλους ἐξελθούσας συνιέναι τούτοις· & βρωθῆναι παρὰ τ' δευτέρων τὰς πρώτας & πίονας, & μίαν ἔτι αὐτὰς ὑμοίως ἰσχνὰς. αὖθις δ' ἐρῷ στάχυας ἐπὶ σκαφυίας ῥίζης μιᾶς, θαλερὰς & κεκλιμένας τῷ βαρεῖ τῷ & καρπῷ. πλησίον δ' αὐτῶν ἰσαρίθμους ἰδόκει ὀρᾷ στάχυας, ἀδρανεῖς ὑπὸ ἀδροσίας καὶ πρὸς ὄρασιν ἀηδεῖς. οἱ καὶ ἀνηλίσκοντο

"verſæ ad conſumendas & comedendas ſpicas "ſpecioſas attonitum me reddiderunt.

Boveſque ſpicæque ſeptem macræ diuturnam famem ſignificant, Joſepho interprete.

6. Ad hæc Joſephus reſpondens, ait, "ſomnium "quidem, iſtud, ô Rex, duplici licet ſpecie viſum, "unum tamen & eundem futurorum eventum "ſignificat. Nam quod boves conſpexeris, ani- "mal aratri labori natum, ab exilioribus devora- "tas, & ſpicæ à deterioribus abſumptæ, tot an- "norum famem & ſterilitatem Ægypto prænun- "ciant, quot felicitatis præceſſerint; horumque "frugum ubertatem à totidem ſequentium ſteri- "litate abſumendam. Erit autem tanta rerum ne- "ceſſariarum inopia, ut ei difficulter ſubveniri "poſſit. id quod inde conjicio, quia macræ bo- "ves, devoratis pinguibus, ſatiari non potuerint. "Deus certe hominibus futura prædicit, non ut "eos terreat & contriſtet; ſed ut ea præſcientes "prudentia, cum advenerint prænunciata, levio- "ra faciant. Tu ergo, ſi prioris temporis pro- "ventus ſepoſueris & diſpenſaveris, inſequentem "penuriam Ægyptii non ſentient.

Conſilium Joſephi de Ægypto ſervanda.

7. Rege autem admirante Joſephi prudentiam & ſapientiam, atque percontante quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: ſubjecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, & non ad affluentiam uſque Ægyptios iis uti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in neceſſitatis tempora reſervandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Joſephum ob utrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, ut & ejus ſignaculo uteretur & purpuram geſtaret, curru per univerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque inſignia.

"ἢ κατεσθίειν τὰς ὡραίας τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρ- "ἔσχον.

5. Ἰώσηπος ὁ Ὑσολαβῶν, [z] "ὁ ὄνειρος μὲν ἕτερος, "εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, "μίαν καὶ τὸ αὐτὸν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τό, "τε γὰρ τὰς βοῦς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγυμνέ- "νον, ὑπὸ τῶν χθρόνων κατεσθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ "τῶν ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ & ἀκαρπίαν "ὅτι τοσαῦτα προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον "εὐδαιμονήσασιν· ὡς τῶν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τὴν "μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν [b] ἴσην ἀφορίας [c] ὑπαναλωθῆναι. "[d] γνώσει δὲ ἡ τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθω- "τον. σημεῖον δέ, αἱ γὰρ καλουμέναι βόες δαπανήσασαι "τὰς κρείττονας οὐκ ἰσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τοι Θεὸς "οὐκ ὅτι τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προ- "δείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως [e] προεγνωκότες κρείσσονας σωτῆρ- "ποιῶνται τὰς πείρας τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιεύ- "σάμενος [f] τεταγμένα τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον γινόμενα, ποιή- "σῃς [g] ἀνεπαύστητον Αἰγυπτίοις τὸν ἐπελθουσομένην συμφοράν.

ζ'. Θαυμάσαντος δὲ βασιλέως τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Ἰωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον ἂν προοικονομήσειν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ πρὸς τὴν μὴ τοιαύτην. ὡς ἂν ἐλαφροτέραν γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας· ὑπεθέτο καὶ συνεβούλευε φείδεσθαι πολλῆς τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ κατὰ πρόσοδον αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν· ἀλλ' ὅσον ἂν [h] κατὰ τροφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ προσόδου, τοῦτο τηρεῖν εἰς τὰς τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρὴνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον πρῶτα τῶν γεωργῶν, τὰ ἀρκοῦντα μόνον εἰς ἀναγκαίαν χορηγίαν. φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας [i] Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως καὶ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα [k] ὑπολαμβάνοι· τὴν ἐξουσίαν τὴν τοῦ πράγματος ὅλον καὶ προσάτην ἄρισον αὐτὸν ὑπολαβὼν γνώσεσθαι. ὁ δὲ, ταύ- της αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφρα- γῖδά τε χρυσῆν τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν [l] ἐνδύσασθαι, ἅρμα τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἁρματος, ἦγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ χρήσαντα πρός τε τὸν φόρον καὶ ἀλλοφύλοις ἑκάστοις ἀποδοτέων· μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

ΚΕΦ.

τὰς δράκαινας τε καὶ ὡραίας. Hæc Drungarius. BERN. Ita cum *Busb. Hen. Baſ.* & *G.* vel paulo lenius λιπερνάντας. in διεφθορότας immutarunt *Samb. Caſ. Big.* & *Vat.* Utriuſque ſpectri deſcriptionem elegantiſſimam videre licet apud *Philonem*, p. 540, 541. ſuo modo etiam tentavit *Zonaras*, p. 17.

z Ὁ ὀνειρος μὲν ἕτερος,] Ita in *MSS.* articulum non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

a Εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τὸν ἴσον τὸν μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν] *Hen.* & *Busb.* ex mala induſtria, εὐδαιμονησάσης. & τὴν τούτων εὐφορίαν ὑπὸ τὸν μὴ ταῦτα ἴσων ἀναλωθῆναι. BERN.

b Ἴσην ἀφορίας] Ἴσον *Samb. Buriuſque* noſter ex conjectura. HUDS. Imo & *Coll. Big.* quæ penes me eſt: malebat vero ad oram ἴσων *Coccejus.* Ἴσον autem ſatis bene convenit cum ἀριθμὸν, quare quum & optimis MSS. firmetur &. ſæpius plura conjungant adjectiva veteres, non dubitavi recipere, ejecto *Hudſoniano* ἴσων. HAVERC.

c Ὑπαναλωθῆναι.] Ita in pleriſque *MSS.* ἀναλωθῆναι *Busb. Baſ.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras.*

d Γνώσει δὲ] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* γνώσῃ *Big. Baſ.* & *G.*

e Προεγνωκότες] *Al.* πεγνωκότες.

f Τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον] Ineleganter *Busb.* & *Hen.* τὰ κατὰ τοὺς ἐπὶ τῶν χρόνους τοὺς πρώτους γενησ. π. ἀνεπ. αὐχμὸς τὸν συμφορᾶν. Iterum Johannes deflorator, ὁ δὲ ἰωσηφ καὶ διπλᾶ φησιν, ὦ βασιλεῦ οἱσὶ τὰ σύνταια, ἀλλὰ μίαν ἔχει τὸ μελλόντων τὸν ἔλεγχον. οἱ τε γὰρ βόες ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν ὑπὸ τὸ χειρόνων καταδιώμενοι, καὶ οἱ θάλασσες στάχυες ὑπὸ τὸ ἀδρομῶν δαπανώμενοι, λιμὸν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῇ χώρᾳ σε καταγγέλλουσιν οἱ ἰσομέτροις σιταυξῖς, δίβλαθεῖσι πρότερον τοῖς καιροῖς. ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν ἀναλωθῆναι ὑπὸ τὸ ἴσον. εἰ δὲ σὺ ταμιεύσεις τὰ τὸ πρότερας εὐδαιμονίας εἰς τὸς τὸ ἀφορίας σιταυτὸς, σώσεις τοῖς αἰγυπτίοις ἀπεπαύστητον τὸ δυσύχημα. Utar & Philone, ſed temperanter. ὅσα μὲν τῷ ποιεῖν ὁ θεὸς, σὺ τῇ χώρᾳ. φησὶν, προμηνύουσί σοι, τὰς μὲν τοι δισσὰς φαντασίας, μὴ ὑπολάβῃς εἶναι δισσὰς ὀνείρους. εἷς ἐστὶ, τὴν ἀναδιπλωσιν ἔχων ὁ πρόσωπον, ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αὐτὰ γὰρ πίονες ἑπτὰ βόες, καὶ οἱ εὔθαλλοι & ὑθαλεῖς ἑπτὰ στάχυες σιταυτὸς ἑπτὰ σημαίνουσιν ἔτη εὐφορίας & ὑετηρίας. & ἑπτὰ ἕτεραι λιμᾶ, αἱ ἑπτακισσαι ἑπτὰ βόες λεπτὰ & εἰδεχθεῖς, καὶ οἱ παρεφθαρμένοι καὶ μεμυκότες ἑπτὰ στάχυες. ἕξῆς μὲν οὖν ἑπτακαίδεκα πρότερα πολλὴν καὶ ἄφθονον ἔχουσα δίκαρπίαν, πλημμύρεις μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος & ποταμὸν λιμνάζοντος τὰς ἀρούρας· τὴν δὲ πεδίων ὡς ἂν ὑπὸ πρότερον εὐτυχίας χεωμένων. ἕξῆς δὲ ταῦτα σιαυλία πάλιν ἑπτακαίδεκα, χαλεπὴν ἐνδειαν & ἀσιτίαν τὴν ἀναγκαίων ἐπιφέρουσα, μήτ' ἀνακχεομένης & ποταμοῦ, μήτε τὴν γῆς λιπανομένης· ὡς πρότερας εὐθηνίας ἀναλαβέσθαι, & εἴτι λεῖψανον παλαιᾶς εὐετηρίας ἦν, ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν ἀμφιλόγως ταῦτ' ἔσιν. ὑπηχεῖ δέ μοι & σιαλαλεῖ τί θεῖον, ὑπὲρ ἔμὸν τὰ ὡς ὑπὲρ σωτηρία &c. Inaudiverat ſane de excellenti & oniroritico Joſephi ingenio & Pompejus hiſtoricus, ex quo hæc talia retulit Juſtinus. *Peregrinis mercatoribus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet, brevi ipſi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit. Nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos providerit: periſſetque omnis Ægyptus fame, niſi monitu ejus rex edicto ſervari per multos annos fruges juſſiſſet. Tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine ſed à Deo reſponſa dari viderentur.* BERN.

g Ἀνεπαύστητον] Vide *Juſtinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2.

h Κατὰ τροφὴν] Ita *Samb.* κατὰ τροφὴν ἀναλώσωσιν *Caſ.* & *Vat.* Sed duntaxat ἀναλώσωσιν *Baſ.* & *G.* omiſſo κατὰ τροφὴν.

i Ἰώσηπον,] Τὸν ἰώσηπον *Hen.* & *Busb.* Iidem illi τὸ συμβουλῆς pro τὸ συμβουλίας. Dixerat enim Zonaras in eadem hiſtoria φαραὼ ὁ τὸν ἰωσὴφ σκηπτοῦχος σοφίαν, ἀφ' ἧς τε τὸν ἐξήγησιν & τὸν συμβουλὴν, αὐτὸς ὁ τούτων ἔφη κρατεῖν τε & συμβουλοῦ & οἰκονομοῦ ἔσοι τῶν βιβλοβύβλων· & παρέχειν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτὸ, ὥστε σφραγῖδι χρῆσθαι τῇ φαραὼ, & πορφύραν ἐνδύεσθαι, & ἐλαύνειν ἐφ' ἅρματος. BERN.

k Ὑπολαμβάνοι·] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνει *ceteri.*

l Ἐνδύσασθαι,] Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* ἐνδύεσθαι in *aliis.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος Ὀνήσιμος ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τὸν ἀδελφὸν ἔχων ἀρχιερέα.

Τριακοστὸν ἦ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ [m] διελήλυθη, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [n] Ψοθομφάνηχον, ἀποδὼν αὐτοῦ εἰς τὸ ἀμφίδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμου ἀξιολογώτατον·

CAP. VI.

Quomodo Josephus in Ægypto inclaruit, fratresque sibi subjectos habuit.

ÆTatis annum trigesimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Psothomphanechum cognominavit. significat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus est honoratissimum. nam in matrimonium ac- *Is annos natus XXX. res Ægyptias administrat, nomine peregrino* Psothomphanechus, *i. e. enigmatum detector.*

[m] Διεληλύθη,] *Αὐτῷ διεληλύθη Busb. & Hen.* cum verbi termino Attico. *αὐτῷ διεληλύθει* alii omnes libri. *Ἀπέλαυε Samb. & Epiphan. ἀπέλαυες* reliqui librorum scriptorum impressorumque. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis διεληλύθει* & mox *ἀπέλαυες.*

[n] Ψοθομφάνηχον,] Illud feci ex pluribus codd. Josephi, ut *Samb Cas. Busb* & *Hen.* neque aliud viderat dudum *Zonaras*, licet exculum extet *τοθομφάνηχον* in Johannis istius Annalibus. Legerat forte & inter Coptica Bibliothecæ Vaticanæ *Ψοτεμπανηχ* Oedipus Ægyptiacus *ψοθεφάνηχον* ex Italicis membranis Josephi descripsit aliquando illustris Bigotius. *Ψοιθομφανηχον* expressêrunt ad vulgus *Bas.* & *Gen. κομφοτομέανηχ* Josephus Christianus c. 64. Huic autem Judæo *ψοιθοφάνηχον* potius attributum, si accederent Scribæ, omnino secundum Rabbinorum veterum lectionem צפנת פענח Perverse equidem variant Epiphanii Interpretis exemplaria: quorsum *Psonthonpanicos* reperias apud *Voss.* 1. *Mert.* & *Vig. Psonthonphanicos* in *L.* & *West.* 2. *Somphonphanicos* habent *W.* 1. *Bal.* & *Goul. Psontonpanicos V. Sophonphanicos P.* & oblique *Psonphthonphanicon*, *Bas* & *Col.* Quo autem modo ediderint Judæi LXXII. nomen hoc peregrinum, dum in Pharo Alexandrina Moysis sui volumen Græce transferrent; tot *ἀνάγκαια* olim aut nuper comparata, Reverendique Theologi Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, & ante multa sæcula ipse Philo Judæorum Ægyptiorum decus salusque tam in Lexidio suo sacro, quam in commentario *περὶ τῶν μεθερμηνευομένων*, haud sinit nosmet ignorare. Veruntamen *ὁ νομοθέτης* quid posuerit, propter *ἀδηλον* Alexandrinam quam dixi, & Masoram cum Samaritarum, tum Judæorum, ambiguum sentio & anxium affirmaru: abest enim procul ab hoc titulo mali doli suspicio. Appellant itaque prudentissimum Patriarcham nomine suo Ægyptio synagoga Samaritana צפינתי פענח *σαφινὰθ φανὴχ*, quod fide mihi constat MSS. Reverendissimi Laudi & Doctissimi Huntingtoni præter Moriniana atque Usseriana. Eundem tamen Christianorum Copritarum Ecclesia, Philo ante hos, & LXXII. Judæi Alexandr. *Ψοιθομφανὴχ*. Gens cætera Judæorum ex Pentateucho suo literis Assyriacis descripto צפנת פענח: quod sonat vocalibus animatum, vel *σοφνὰθ φανὴχ*, & correptim *ψοιναφανὴχ*: aut secundum meliora MSS. Seldeni Bodleiique nec non impressa Bombergi *σαφνὰθ φανὴχ*, quomodo audierat etiam à Magistris Jerosolymitanis S. Hieronymus. Syri denique Arabesque nostræ maxime Confessionis ex Bibl. Hebraicis heic scribere malunt صفنة فعنيخ *σαφνὰθ φάνεαχ*. De sono exotico satis. Hoc igitur nomen clarissimus Philo in suo forte Onomastico explicuerat una voce Græca *ὀνειροκρίτης*, quod Procopius Gazæus atque Scholiastes Romanus adnotant. Veruntamen quod illi ambo affirmant *κρυπτῶν εὑρετὴς* ex eodem interprete adponi ad *ψοιθομφανὴχ*, rectius adrogatur Josepho meo quam Philosopho Alexandrino. Diversus interea deprehenditur à se Philo & dubiæ sententiæ de hac voce. Siquidem in libro suo de Politica, cui Josephum meritum titulum fecit, verissime ait, *Τὸν ἡ ἱστορία μετονομάζει ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ὀνειροκριτικῆς ἰδέας γλαφυρῶς ἀποφηνάμενος*. Cui convenit & senioris Philonis carmen —— *ὀνείρων θεσπιστής*. Attamen libello de Polyonymis Alexandrinus ille Judæus cordatis lectoribus valde displicet, præsertim ubi dicit, sonos absque sensu captans, *ψοιθομφανὴχ ἀπὸ τῆς χώρας βασιλέως ἐπικληθείς*: statimque *ὁ ἡ ψοιθομφανὴχ* (aut *ψοιθοφανὴχ*) *ποῖός ἐστι θεασώμεθα. ἑρμωνεύεται οὕτω, ὁ ἀποκρύπτων τόπα κρύπτον*, quod est פום רון בענה. Coptitis denique in Onomastico, quod mendose edidit Kircherus, *πιζτοπάνχα*, المنظر *augur.* Josephi vero interpretationem & inculcat Zonaras, & abunde confirmant Ecclesiæ Christianæ Doctores. Namque Theodoretus *ὁ συζητητὴς, τίνα ἐρμηνείαν ἔχει τὸ ψοιθομφανὴχ; ἢ ἀπόῤῥητον ἑρμηνεύεται αὐτῷ κέκληκεν, ὡς τὰς θείας Ἀποκαλύψεις*. Idem sonat & nobile os Johannis CP. *ψοιθονφανὴχ ἢ κρυπτῶν γνώσης ἑρμηνεύς*). *ἐπειδὰν γὰρ τὰ πάντα ἄνωθεν εἰς φανερὸν ἄγαγε· σημαίνει πᾶν τοῦτο ὁ Φιλὼν τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ἐπιθέτων*. Deinde S. Hieronymus, quid veteres Scriptorum, præcipue Josephus, in hoc Etymo senserint, lubentius quam ille his verbis declarat. *Sontomphanec corrupte dicitur. Nam in Hebræo legimus Zaphanet phane:* aut juxta antiquissimum codicem, quam jam pridem habuit Teutbertus, nunc Doctiss Mareschallus tenet. Somthofanec *correpte dicitur. Nam in Hebræo legimus* Saphineth fane, *quod interpretatur* absconditorum repertor; sic *κρυπτῶν εὑρετὴς* apud Mattathiadem. Id ita repetit ex more Petrus Scholasticus. *Vocavit autem Josephum lingua Ægyptiaca* Zaphanet phane i. e. Salvatorem mundi: *quod Græce* Psontofanec *dicitur*, *Hebraice autem sonat* absconditorum inventorem. Postremo Chronicum quod vocant Alexandrinum, Hebraicarum legum-latorem hujus cognominis participat, atque ait sua fide, *τὸ μωσῶ μὴ τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πλαγὰς οἱ αἰγύπτιοι ψοιθομφανχὴ προσηγόρευσαν· ὁ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μίσθιον*. Conveniunt etiam de illa origine miro pacto Scriptores Asiatici Judæi, sive Samaritæ, sive Christiani. Antiquissimus horum Onceolosus pro nomine Ægyptio proprioque Chaldaicam istam *ἀποκρυφέως* substituit, גברא דמיטמרין גלין ליה aut ex MS. Bodleiano גברא דמיטמרין, *cui viro panduntur arcana.* Hunc sequuntur Antiocheni aliique Christianorum Syrorum, versione sua vetere ac planissima

ܓܒܪܐ ܕܡܛܡܪ̈ܝܢ ܠܗ ܣܗܕ̈ܘܬܐ

Illud etiam admonuit dudum Octateuchi S. enarrator Gazæus, *ὁ σύρος ἔχει, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά*. Quin id. accurate quidem refert Pentateuchum Arabicum inter Cimelia Clariss. Seldeni, quod versarant dudum scripserantque manus Syriacæ, صفنتفنح تاولة البادية له الخفيات *Saphnetphane, quod interpretabere, cui declarantur occulta.* Consimili modo in Archivis Laudinis scholion hoc adjectum reperi ad صفنتفنح Pentateuchi alterius Arabici. *Alia ἀνάγγαφα agnoscunt* الطاهرة له الخفيات *cui abdita revelantur patentque.* Vix aliter Paraphrastes Hierosolymitanus Jonathanis nomine notus. גברא דמטמרין מפרסם *qui occulta occulta esse non sinit, quin prodat.* Similiter Judæi Mauritii كاسف الاسرار *mysteriorum explicator & lux.* Ad hos Aaron & Saadias, Doctores Judæorum illustres, موضح الخفايا *qui obtecta patefacit & profert.* Diu etiam ante istos Johannes & Hezekias צפונות מופיע *τὰ κεκρυμμένα ἐκφάνων.* Rabbini insuper Constantinopolitani lingua, quam rari callent, *κρυφιοφανερατές.* Judæi etiam per Hispaniam & Italiam docti indoctique, *cui aperiuntur operta.* Addes his, ni tædeat, gematriam Baalhaturim, מגלה נסתרים, & מגלה התעלומות Abrabanelis Rabbini glorioli, atque Archii מפרש צפונות *rerum abstrusarum interpres*, tanquam pro Hebraicis vocibus צפנת פענח. Quin etiam addubitet licet Salomon de typo quadrato פענח, eundem forte reperiunt Bechæus Nachmanidesque in Liturgumenis suæ factionis, (fo. 110.) ubi canitur המפענח נעלמים *i. e.* גלא רזין, *qui declarat abscondita exponitque.* Multo autem facilior fertur nominis hujus explicatio apud Hargarizim. Legunt enim istius jugi cultores, ut supra diximus, *Sephinathiphaane*; interpretanturque adeo in proseuchis ממירתי גלא, *ἀπεκαλύφθη μοι τὸ μυστήριον*, sensu percommodo & analogiæ Hebraicæ tenaci. Quocirca فعن *faana* pro *aperuit*, *manifestum expansumque dedit*, si Judæi forte ignorent, Arabes callent. Multa interim vocabula Judæorum, Ægyptiorumque communia jactari, ut *ιαμ, θαμ, σαρ, ἰμι, μωυτ, καμ*, atque c. nemo eruditior inficiabitur. Quapropter dialectum patriam haud longe supergressus est Josephus, quum hunc titulum *rerum secretarum declaratorem* interpretabatur. Paulo tamen aliter nomen illud perhonestum exponunt Samaritæ in Arabica sua versione (qua utor ex Bibliotheca D. Tayleri doctissimi viri, meoque animo charissimi) كنز العالم, *condus scientiæ*, aut, ut verbis Trogi scriptoris extranei Josephum Patriarcham collaudemus Philippicarum l. 36. *cui nihil divini juris humanique incognitum videbatur.* Jam venimus profecto ad S. Hieronymi interpretamentum, quod per Ecclesias Latinas hodieque legitur ad Gen. c. 41. *Et vocavit eum lingua Ægyptiaca* salvatorem mundi, pro vetere illo apud S. Ambrosium, *Et vocavit Pharao nomen Joseph* Psonthonphanech. Veruntamen eruditissimus ille Presbyter, qui apud Alexandriam annos multos egerat sub Didymo Theologiæ Christianæ magistro, scriptionem Philonis atque LXXII. selectorum Judæorum reprehendit, qui sexcentis retro annis Josephi nomen Ægyptium in ipsa Ægypto reddiderant Græcis literis *ψοιθοφανὴχ*, eamque concedere jubet Rabbinorum veterum novorumque צפנת פענח. Neque hoc illi satis videbatur animadversum, nisi & novam explicationem adjungeret, quam illi sane Rabbini nunquam somniarunt. *Licet Hebraice*, inquit ille, *hoc nomen* absconditorum repertorem *sonet*: *tamen quia ab Ægyptio ponitur ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretar ergo sermone Ægyptio* Saphanet phane *sive ut* LXX. *transferre voluerunt* Psonthophanech, salvator mundi. Alibi etiam *Porro ab Ægyptiis didicimus, quod in lingua eorum* (Saphanet phane, aut potius Græcum *ψοιθοφανὴχ*) *resonet* salvator mundi. Qua-

re

accepit Petephræ, unius ex sacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Asanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & Liberi ei nati sunt, ante *agrorum* sterilitatem. natu quidem grandior erat Manasses: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *scilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo significatur restitutus, quia redditus fuerit majorum suorum libertati. Cum autem Ægyptus, juxta Josephi enarrationem somniorum, septennii spatium feliciter exegisset, anno *demum* octavo eam invasit fames; &, quod malum improvisum illis acciderat, universi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Josephum accersit; qui frumenta illis assignabat, factus ex confessu populi servator. Nec solum illius regionis incolis forum aperuit, sed etiam exteris vendere paratus erat: æquum esse existimante Josepho, ut omnibus hominibus, propter suam inter se cognationem, subveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Tum ex Asaneetha filios duos suscipit, Manassen i. e. oblivioſum, atque Ephraimen, qua si restitutorem.

Ægypti multarumque gentium salus Josephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaserat hæc calamitas) omnes suos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognovisset, quod & exteris eo foro uti liceret: solum Benjaminem secum retinens, quem ex Rachela susceperat, uterinum Josephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Josephum adeunt, mercatum sibi permitti rogantes. nihil enim erat, nisi quod ex ipsius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluisse hominibus proderat, cum iis curæ esset Josepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de se cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abscesserat, & jam ad istam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipse ab eis non agnosceretur, præsertim cum de eo in tanta dignitate constituto ne minimum quidem suspicari potuerint) tentandum existimavit, quidnam voluntatis

Fratres suos decem Joseph plus durius excipit. Gen. c. 42.

ἄγετο γὰρ ὁ Πετεφρῆ ἱερατείας τῆς ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπεφυκυῖαν αὐτῷ ἐκ βασιλέως, ἔτι παρθένον, [P] Ασανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης οὖν καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. [q] Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δὲ [r] ἐπιλήσμων, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα [s] λήθην εὑρεῖν τῶν [t] ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος [v] Εφραίμης· ἀποδιδοὺς δὲ τῷ σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι [x] αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. τὸ δὲ [y] Αἰγύπτιον κατὰ τὸν Ιωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαριστῶς ἔτη ἑπτὰ διαγένοντος, [y] ὁ λιμὸς ἤρξατο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, διὰ τὸ μὴ προησθημένους ὑπιπτεῖν τὸ κακὸν, πυνθανόμενοι χαλεπῶς πάντες ἐπ' αὐτὸν, [z] εἰς πᾶς ἐξ βασιλέως θύρας [a] συνέῤῥεον. ὁ δὲ Ιώσηπος ἐκάλει· καὶ κεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγυμνασμένος σωτὴρ ὁμολογουμένως ἐξ πολίτης. καὶ τὸν ἀγορᾶν ἐ τοῖς ἐγχωρίοις [b] πρᾶτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντως ἀνθρώπους κατ' συγγένειαν ἀξιοῦντος ὑπικουρίας τυγχάνειν Ιωσήπου πρὸς τὸ εὐδαιμονίας ζῆν.

β. Πέμπτῳ [c] δὲ καὶ Ιάκωβος, τὸ Χαναναίας δεινῶς ἐκπεπτωκυίας· πᾶσαν γὰρ ἔψαυτο τὴν ἠπείρου τὸ δεινόν· τοὺς υἱοὺς ἀπαντᾶς εἰς τὸν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπυσμένος ἐξεῖναι τῶν ἀγορᾶν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμὶν [d] ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ιωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὸν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐνετύγχανον τῷ Ιωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. ἐδόκει γὰρ οὗ, ὃ μὴ μὴ γνώμης ἐπεπάτητο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ γεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ιωσήπου τιμῆς ὑπεμελητεῖεν. [e] ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἐδόκει ἐνθυμουμένους ταῦτ' αὐτῷ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν [f] αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐναλλαγμένον ἀγνώριστον αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει ἐξ ἀξιώματος ἐδὲ εἰς ὑπόνοιαν ἐλθεῖν [g] αὐτὸ δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τὸν ὅλων. τόν τε δὴ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, καταγινώσκων τε τῶν βασιλέως πραγμα-

re hæc talia nos debemus ascetæ Bethleemitico, ille ita Coptis ipsis, qui tum in monasterio Nitriensi philosophabantur. Invenio etiam in apotheca illustrissimi Laudi, quo firmior nobis constat sententia, in Pentateucho quodam Arabico, quod descripserat pridem manus Ægyptia, intra oram صفنتغغنح, adnexa hac interpretatione عالم الخفايا, *occultæ scientiæ sagax, ὁ εἰς ὰς τὰ κρυπτά*, plane ut Syrus in scholiis Romanis, quæ appellantur: ad marginem tamen ejus codicis pingitur ritu Coptico ψονθομφανὶχ itidemque Arabice بسوتنغاذح; quod ibidem explicatur مسلم الدنيا, *servator mundi*. Sophronius denique vel aliquis alius piorum hominum suo studio cavit, ne Græci hanc Etymologiam amplius nescirent: unde legimus in Octateucho Coll. Universitatis, quod vocant Oxonienses, ψονθομφανὶχ, ὅ ἐστι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Diceret sane Ægyptius πσωτεμφανὶ *salus seculi*, aut injecto pronomine proprio, πσωτεμφανὶ, *eo quod orbem terræ*, sic ait Hieronymus, *ab imminente famis excidio liberavit*. Existimo autem nobilem hunc βεκζομανὶν (nisi LXXII. nos fallant Judæi) ab Apophi rege olim vocitatum fuisse πσωθομεφανὶν, *arcanum ille clausumque mihi reclusit*: aut proxime ad Hebraicum Τσβωπιετὴ πφανὶ, *doctrinam mysticam aperuit & declaravit mihi*. Hæc obiter. BERN. Sic *Casaub. Busb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excusum exstet Τοθομφάνηχον. in *Bas. G.* & *Vat.* Ψοιθομφάνηχον· atque ita vel ψενθονφάνηχον in LXX.

o Πετεφρῆ] Πετέφρη *Busb.* & *Hen.* Πετεφρῆ, aut Πετέφρη LXX.

p Ασανέθην] Ita ex אסנת *Bas. Gen. Big.* & *Cas.* اسنث *Asaneth* Pentateuchi Samaritani versio Arabica. ἀσενὲθ LXXII. & S. Hieronymus, ἀσενὰθ Masorethæ Judaici. ἀσενέθην apud Josephum scribunt *Hen. Busb.* & *Samb. Zonaras* ab illis ἀσενέθ. BERN. Ita *Bas. G. Big.* & *Cas.* Ασενέθην *Hen. Busb. Samb.* & *Vat.*

q Μανασσῆς] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲν οὖν ὁ πρ. *Vat.* Μανασσὴς οὖν ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσὰς μὲν πρ. *Bas. G. Busb.* & *Hen.*

r Επιλήσμων] *Επιλήθον Hen.* volente Grammatico Ascalonita, & Scriptoribus Atticissimis, ut de ἀγνῶμον jam diximus. Nihil enim minus quam νηπενθὴς optimi vatis meditatus est Josephus: quoniam valet משנה inter Judæos conjugationis asperæ participium *oblivionem inducens*. Accentum tamen promoveri jussit voce Græca Aristarchus, lima vetustissimi poëmatis, & quidem promovent *Big. Samb. Bas. Cas. Gen.* & *Zonaras*, sed

& plurima exemplaria Homeri. BERN. Ita *Hen.* volente *Grammatico Ascalonita*, & scriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. *in reliquis*, accentu promoto, ἐπίλησθον. Videsis *H. Stephanum* in *Thes. Ling. Gr.* voce ἐπιλήθω.

s Λήθην εὑρεῖν] Λήθην εὕρασθαι *Big.*

t Ατυχημάτων.] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male ἀτυχημάτων.

v Εφραίμης·] Juvabo etiam tuos oculos, mi Lector, metaphrasi hujus paragraphi ex *Zonara*. ὥσπερ οὖν ὁ φερωνὺμος τοξομφάνηχον· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. συζεύγνυσι αὐτῷ καὶ γυναῖκα ἀσενὲθ κεκλημένην, τὴν θυγατέρα δὴ τοῦ ἱλίου πόλεως ἱερέως πραστεύοντος· ἐξ ἧς αὐτῷ γίνονται παῖδες ὁ δὴ λιμὸς, ὧν ὁ πρεσβύτερος μὲν Μανασσῆς. ἐπιλήθον δὲ δηλοῖ, ὅτι λήθην εὕρατο τῶν ἀτυχημάτων. Ἐφραὶμ δὲ ὁ νεώτερος· διπλασιάσας δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ διπλοῦσθαι αὐτῷ τὴν τῶν προγόνων ἐλευθερίαν. BERN. Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Εφραιμής. Videsis paraphrasim hujus loci in *Zonara*, p. 17.

x Αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ] Αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

y Ο λιμὸς ἤπτετο] Articulum restituimus ex *MSS.*

z Εἰς τὰς ἐξ βασιλέως θύρας] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τὰς.

a Συνέῤῥεον.] Σ υνεπεχον *Busb.* & *Hen.* ex Glossario.

b Πρᾶτον μόνον,] Πρῶτον *Big.* & *Samb.* modo vulgari, deinde μόνοις *Busb.* & *Hen.*

c Δὲ καὶ Ιάκωβος,] Ita pro τὲ rescribendum esse placuit.

d Ex Ραχήλης] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλου.

e Ὁ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἐδόκει ἐνθυμουμένους ταῦτ' αὐτῷ·] *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ γνωρίσας αὐτοὺς, μὴ ἐπιγνόντας αὐτόν. Pariter Johannes Annalista, ὁ δὲ μὴ γνωσθεὶς ἀπέγνω τοὺς ἀδελφοὺς, phrasi Josephi in vilius mutata. Mox αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Bas.* & *Gen.* & paulo inferius iidem, ἐλθεῖν αὐτοῖς δυναμένοις. Repetemus jam Philonis nonnulla; qualia olim legerat apud eum & quidem versaverat ob animum noster Judæus, ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ πατὴρ ὑποπεπωκὼς ἤδη τοῦ ἀναλκαίου, ἀγνοῶν τὴν ἐξ παιδὸς αὐτυχίαν, ὑπέμενε δέκα τὰ ἔτη εἰς σπλανίαν· τὸ νεώτατον οἶκοι καθεζόμενον, ὃς μόνος ὁμομήτριος τῷ βασιλέως ὑπῆρχε ἀδελφός. καὶ οἱ μὲν εἰς αἴγυπτον ἐλθόντες εἰσυγχάνουσιν ὡς ἀλλοτρίῳ τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τὰς πιπρασκόμενος θεασάμενος, εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας, ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς γνωρισθεὶς τὸ παράπαν. BERN.

f Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι,] Αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι *Vat.*

g Αὐτὸ δυναμένοις·] Sic in *MSS* in *Editis* αὐτοῖς. HUDS. Viderat & *Cocc.* qui hæc libro suo alleverat, f. αὐτὸς δυναμένοις, vel εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτῷ δυναμένοις. *Ex Philone* (*p.* 549. & 550.) hæc desumpsisse videtur *Josephus*.

h H-

πραγμάτων ἔλεγῳ [h] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὸς συνειληλυθέναι, πεφασίζεσθαι δ' συγγένειαν· ἀ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοσούτους παῖδας [i] καὶ τὰς μορφὰς ἴσως ὑπερφυεῖς εὐκεραφίωνας, δυσκόλως καὶ βασιλεῦσιν ἔστι τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὡσεὶ δ' ἔφ γνῶναι τὰ κῆ τ πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μὴ τλῶ ἰδίαν ἀπολλαγὴν, ταῦτ' ἔφασκε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [k] περὶ Βενιαμὶν τ ἀδελφόν· [l] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι ἔφ ἡμῶν.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸ μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [m] περὶ τἀδελφῶ κατὰ νῶν λαμβάνοντες· καταστένοντές τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου πρωτηγορεῦντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν· "Ημεῖς γὰρ, εἶπεν, ἀ κατ' ἀδικίαν ἐσῆλθομεν, οὐδὲ [n] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σωθῆναι δ' χρῄζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν [o] ἐπιχωρίων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑποτοπάσαντες· ὡς ἀφ' πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἡκούσμεν τὴν ἀγορὰν ἔφ σίτου προτεθῆναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διηγωνισμένους. ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῶν αἷμα, [p] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον [q] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν Ἰακώβου, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ [r] γεγόμεθα δώδεκα παῖδες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων σωιόντων ἡμεν εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δ' ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσήφ, τὰ [s] πράγματ' ἡμῖν ὀπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος [t] ἤρηται, ἔ ἡμεῖς ὑπό τε τῆς ὀπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, ἔ τῆς ἔφ πρεσβύτου παλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [v] ἤκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ὀπιμέλειαν [x] ἔ τὴν κατὰ τὸν οἶκον ποίησιν Βενιαμὶν τῷ [y] νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασθε δ' πέμψας εἰς τ ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδὲς ἐστι τῶν λεγομένων.

δ'. Καὶ Ρουβήλου μὲν τοιούτοις ἐπεχείρει πείθειν τ Ἰωσὴπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [z] φρονῆσαι. ὁ δ', τ Ἰακώβου ζῶντα μαθὼν ἔ τ ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ὀπὶ σχολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δ' τρίτῃ τ ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτοὺς, "ἐπεί, "φησὶ, διαψεύζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασι-"λέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, ἔ πατρὸς "ἃ λέγετε, [a] πίστει' ἄν με ταῦθ' ἕτως ἔχειν, εἰ κατα-"λίποιτε μὲν [b] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστὴν "πάσμενον· ἀποκομίσαντες δ' τ σῖτον πρὸς τ πατέρα, "πάλιν ἔλθοιτε [c] πρὸς ἐμὲ, τ ἀδελφὸν, ὃν καταλιπεῖν "ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰρ ἔσαι πίστω-"μα τ ἀληθείας". οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἐλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὸν Ἰωσήπου συμφοράν· ὡς ἀφ' τὰ κατ' ἐκεῖνον [d] βλασφημία, τιμωρέντος [e] αὐτοὺς ἔ Θεοῦ, τούτοις περιπεσεῖν. Ρουβήλου δ' πολὺς ἦν ὀπιπλήττων [f] αὐτοὺς τ μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσήπῳ γένεται· φέρειν

in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniſſe: ipſoſque quidem è diverſis regionibus conveniſſe, cognationem vero ſimulare: vix enim fieri poſſe, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat eſſe tam beatis. Hæc autem ſibi agenda eſſe voluit, ut de patris ſtatu certius cognoſceret, & quid illi acciderit, ex quo ipſe diſceſſerat; ſcire etiam volens, quid de Benjamine ſit factum: veritus enim erat, ne ipſum etiam, paria ac in ſe audendo, de medio ſuſtulerint.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculſi, maximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, præloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria "aliquem afficeremus, neque Regi damnum ali-"quod illaturi, huc venimus; ſed ut à malis ſer-"varemur expetentes, ratique in veſtra humanitate "refugium habere à calamitatibus, quæ patriam "noſtram affligunt; quos non ſolum civibus veſtris "ſed & exteris frumentum venale propoſuiſſe au-"divimus, eo vobis conſtituto, ut omnes, qui-"bus ſalute opus eſt, ſalvos præſtaretis. Fratres "autem nos eſſe & ex eodem ſanguine, indicio "quidem eſt, quod forma cuique propria ſit cum "exigua ab invicem diſſimilitudine. Pater nobis "eſt Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati "ſumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum "omnes eſſent ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: "verum, Joſepho, uno è fratribus exſtincto, res "noſtræ jam inde in pejus lapſæ ſunt. Nam & "patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex "defuncti calamitate ac ſenis miſeria affligimur. "Et nunc venimus ad emendum commeatum, "Benjamini fratum natu minimo mandantes, ut "patrem diligenter curaret ac res domeſticas ad-"miniſtraret. Potes autem, noſtram ad domum "mittendo, pro certo ſcire an quid falſi narrave-"rimus.

Apologia Rubeli pro domo ſua.

4. Et Rubelus quidem hujuſmodi verbis tentabat perſuadere Joſepho, ut de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis eſſe, fratremque *Benjaminem* non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam conjiciebat, tamquam per otium quæſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, aſſeveratis vos non veniſſe ad "res Regis lædendas, fratreſque eſſe, & ex *eo* patre "cujus eſſe dicitis, facietis mihi fidem hæc ita ſe "habere, ſi quidem unum ex vobis apud me reli-"queritis, nihil contumeliæ paſſurum; frumen-"tumque ad patrem exportantes, rurſum ad me "revertamini, fratrem, quem illic relictum eſſe "dicitis, vobiſcum adducentes. hoc enim veritati "erit argumento". Illi vero eo magis in malis e-"rant; atque lachrymabant, ac frequenter inter ſe deplorabant calamitatem Joſephi, quaſi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miſerias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *feram* eorum pœnitentiam, quæ Joſepho ad nullam rem utilis erat: illos ve-

Benjaminem accerſitum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obſidem. Gen. c. 42.

[h] Ἥκειν·] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.*
[i] Καὶ τὰς μορφὰς.] Ita ex *MSS.* κῆ μορφὰς *Baſ.* & *G.*
[k] Περὶ Βενιαμὶν] Περὶ τ Βν. *Vat.*
[l] Ἐδεδίει] Ita *Biz. Samb.* & *Caſ.* ἰδιδίη *alii* cum *Baſ.* & *G.* ἰδιείη ab uſu Attico malim. BERN.
[m] Περὶ τἀδελφῶ] Sic in *MSS.* τῷδελφ τ. *Baſ.* & *G.*
[n] Κακουργήσοντες] Κακουργήσαντες *Vat.*
[o] Ἐπιχώριον] *Al.* συνεχώριον.
[p] Φανερὸν] Ita ex *MSS. Φανερὸν* κῆ in *Editis.*
[q] Καὶ μὴ πολὺ] Καὶ ὀ πολὺ *Vat.*
[r] Γεγόμεθα] Γεγόμεθα *Samb.* & *Vat.*
[s] Πράγματ'] Ita ex *Samb. πράγματα in reliquis.*
[t] Ἤρηται] Scripta manu. Expreſſum erat typis ἴσχηκ. Epiphanio Interprete *iralit:* unde Burius heic reſtituit ἴσχυται. BERN. Ita in pleriſque *MSS.* at ἱκετήσατο & ab alia manu ἤρεῖο *Vat.* εἴρη *Baſ.* & *G.*
[v] Ἤκομέν τε] Ἤκομέν τοίνυν *Vat.*
[x] Καὶ τὴν κῆ τ οἶκον] Καὶ τὴν τ οἶκον *Samb.*
[y] Νεωτάτῳ] Νεωτάτῳ ἀδελφῶ *Vat.*
[z] Φρονῆσαι.] Ita ex *MSS.* φρονῦσαι in *Editis.*
[a] Πίστει' ἄν με] Πίσται' ἂν *Samb. πίστοιτε Hen.* & *Busb.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.*
[b] Ἐξ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν *Samb.* alterum eſt proprium Atticorum.
[c] Πρὸς ἐμὲ,] *Al.* πρός με.
[d] Βλασφημία,] Ita in *MSS.* βλησθέντα in *Editis.*
[e] Αὐτοὺς ἔ Θεοῦ,] Αὐτῷ *Vat.*
[f] Αὐτοὺς τ μετανοίας,] *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ἰωσήπου.

vero obsecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, ut injuriam fratri factam ulciscereturꝰ. Hæc autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Josepho non intellectam credentes. Omnes vero incessit mœror ex Rubeli sermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc secum non * reputassent, pro quibus pœnas luentes Deum justum esse judicabant. Josephus autem, eos in has angustias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolensque ut à fratribus observaretur, semet subduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obses esset dum fratres redirent: jussit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *sibimet* comparassent; servo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas reposita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

Jacobo vix tandem subducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43.

ς. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt. & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, & undecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; utque Symeonem reliquerint apud Præsidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Benjaminem etiam *bis malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque pro illo filios dedentis (ut, si quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, necessitate adactus, secum statuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque *regionem* infestaret fames, & filii precibus instarent, nihil aliud, quod in præsenti faceret, restabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei præter voluntatem Dei posse accidere, quod & prorsus evenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adjudicet, nec, ob inanem de

Audacissimus Israëlitarum Judas.

αὐτὸς πᾶν ὅ, τι [g] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνῳ ὁρῶντος [h] αὐτὰ ὑπὸ Θεοῦ, καρτερῶς ἠξίου. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι τὴν Ἰώσηπον γλῶτταν [i] αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ρουβήλου λόγους καὶ τὴν πραγμάτων μετάμελον, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ὅτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς [k] ὁ Ἰώσηπος, ὑπὸ δὲ πάθους εἰς δάκρυα πεσὼν ἔπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γνώσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει· καὶ [l] διαλιπὼν, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ [m] Συμεῶνα κατασχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γνησόμενον, ἐκείνους μεταλαβόντας τῆς [n] ἀγορᾶς δὲ σίτου πρόσταξεν ἀπιέναι· κελεύσας τὸν ὑπηρέτην ταμιεῖον, ὃ πρὸς τὴν οἰκίαν εἶεν τοῦ σίτου κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ δὲ Ἰακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατ' Αἴγυπτον αὐτοῖς [o] συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι [p] δόξειαν ἀφῖχθαι τῆς βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν αὐτοῖς τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα αὐτοῖς τῷ [q] στρατηγῷ, μέχρι [r] Βενιαμὶν αὐτοὺς ἀπιόντας, πίστις αὐτοῖς τῶν εἰρημένων [s] παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ἰακὼβος δὲ ἐδέησε τῶν ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος [t] κατοχὴν λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσθῆναι καὶ τὸν Βενιαμίν. [u] καὶ ὁ μὲν δὴ Ρουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὑτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι [x] πάθοι Βενιαμὶν καὶ τὴν δοκοῦσαν, δοκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν διὰ τοὺς κακούς· καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐταράττε ταραγμὸν ἐν τοῖς [y] σακίοις τοῦ σίτου καταπεκρυμμένον εὑρεῖν. τοῦ δὲ σίτου [z] τοῦ κομισθέντος ἐπ' αὐτῶν [a] ἐπιλειπόντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπλουμένου, βιαζομένης αὐτὸν τὴν ἀνάγκης, ὁ Ἰακὼβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ἀ γὰρ ἰὼν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπισταλμένων ἀπερχομένους. καὶ δὲ πάθος οὐκ χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένης, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν δεομένων, οὐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ἰούδας δὲ, τολμηρὸς τἄλλα τὴν φύσιν ἀνὴρ, χρησαμένης πρὸς αὐτὸν παῤῥησίας· [b] ὡς ὑποσχὼν μὲν αὐτὸν περὶ τὸν ἀδελφὸν δεδιέναι, οὐδὲ [c] τυχὸν δ' ἐπιφορίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ [d] οὐδὲν τῶν τοῦ ἀδελφὸν, ὃ μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, [e] τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὸν δ' ὅτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδ-

[g] Καὶ πάθοιεν,] Illud καὶ deest *Vat.*

[h] Αὐτὰ ὑπὸ Θεοῦ,] Αὐτὸς *Vat.*

[i] Αὐτῶν συνιέναι·] Αὐτῶν *Samb.* αὐτὸς *Vat.*

* *Reputassent,*] Vel *supputantes.* tali enim sensu verbum ψηφίζομαι accipi necesse est: nisi malimus delere οὐκ, aut νοησαμένων pro ψηφισαμένων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent auctores facinoris, cui tum justissimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum esse justissimum judicabant.*

[k] Ο Ἰώσηπος,] Ita in *MSS.* articulum omittunt *Bas.* & *G.*

[l] Διαλιπὼν,] Iterum ex *MSS.* ἀφελέπων in *Editis.*

[m] Συμεῶνα] Ex שמעון *συμεῶνα* heic & passim *Big. Cas. Samb. Busb. Hen.* & *Epiphanius.* σεμεῶνα toties *Bas.* & *Gen.* συμεὼν Testamenti Veteris Interpretes, itidemque Scriptores Novi. *Simon* idem vocatur Ecthlipsi Syriaca. BERN. Sic *MSS.* Σεμεῶνα *Bas.* & *G.* Στεμεῶνα ἢ καταχὼν *Vat.*

[n] Ἀγορᾶς] Ex *MSS.* ἀγοραστίας in *Editis.*

[o] Συμβάντα·] Ita plerisque *MSS.* & ex illis *Zonaras.* in *aliis* cum *Bas.* & *G.* συμπεσόντα.

[p] Δόξειαν] Illo commate, καὶ ὡς κατασκόπους δόξειαν *Busb.* & *Hen.* Imo versus ille ἀφῖχθαι τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν· ὡς καταλείποιέν τε συμεῶνα omissus *Big.* & *Cas.* propter Scribas oscitantes. Postremo ἀπιστεῖεν legit *Hen.* syllaba extrita. BERN. Rursus ita ex *MSS.* in *Editis* male ἐοξειεν.

[q] Στρατηγῷ,] Ea vox jam perdiderat illa ætate respectum ad militiam, & præfectum notabat. REL.

[r] Βενιαμὶν] Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν.

[s] Παρ' αὐτῶν] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ γένοιθ, & παρ' αὐτῷ γένηται.

[t] Λυπηρῶς φέρων,] Inde Johannes Drungarius καὶ λύπῃ αὐτῷ ἡ ἐν συμεὼν ἐπεὶ κακόχεσις· δοκῶν τε τὸν βενιαμὶν ἀπαχθῶσιν εἰς αἴγυπτον ὁ κατέσωσεν. BERN. Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· καὶ λυπηρῶς φέρων θάλασσαν ἐγκλῃ in *Editis.*

[u] Καὶ ὁ μὲν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ὁ μὲν πατὴρ δὴ *Bas.* & *G.* καὶ ὁ μὲν Ρουβήλου frustra *Big. Cas.* & *Vat.* & mox ἑαυτὸν *Big.* & *Vat.*

[x] Πάθοι Β νιαμὶν] *Al.* πάθοιεν.

[y] Σακίοις] Σακκίοις Typothetæ: verum lenius *Big.* & *Samb.* ut maluerunt οἱ σὺν ἅγ. Ait enim in Lexico suo Clariss Photius σάκος· εἰ ἀπλοῦς λέγεται δὲ ἐνδυμα. BERN. Ita Attici, teste *Photio.* in *Editis* σακκίοις, & absque ἐν τοῖς.

[z] Τοῦ κομισθέντος] Articulum addidimus ex *MSS.*

[a] Ἐπιλειπόντος,] Ἐπιλιπόντος *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὡς ὑποσχὼν] Illa ὡς ὑποσχὼν μὲν αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* HUDS. Tentaverat ante ita *Cocc.* μὴ λίαν περὶ ταδελφῷ δεδίεναι, οὐδὲ τὸ τυχὸν δ. υ. λαμβάνειν; πραχθήσεσθαι &c.

[c] Τύχον] Rarissima voce *Bas.* & *Gen.* quam *adversum* interpretatur Epiphanius, & Hesychius *modicum.* Glossematis insuper alius manifestum est *Big. Samb.* & *Cas.* τὰ δεινὰ, pro τ' ἀτυχὲς Josephi. BERN. In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δ' ἴσα.

[d] Οὐδὲν τῶν] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[e] Τοῦτο δὲ] Τοῦτο δ' αὐτῷ συμβ. *Vat.*

μηδὲ τὼ ἐκ φαραώθου τ τροφῆς ἀπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρήσειν [f] ἀλόγῳ ὡς ἔοικε τ παιδὸς δέει, φροντίζειν ἢ κ τ Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φθάσοι τ Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκείνου [g] ἀπολιπών· [h] πιστεύσει ἢ ὡς αὐτὸς τῷ Θεῷ θαρσύνοντος, [i] κ αὐτὸς ὡς σῶον ἐπανάξοντος τ υἱὸν αὐτῷ, ἢ [k] συγκαταφρέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τ βίον, πεισθεὶς Ιακωβος παραδοῦναι τ Βενιαμὶν, κ τὼ τιμὼ ἑκατέρου διπλασίονα, τ τε θαλὰμ τοῖς Χαναναίοις γινωμένων, τό τε τ βαλάνου μύρον κ [l] σάκτιδα, τερέβινθόν τε κ μέλι, δωρεὰς Ιωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ὦν θαλὰ ἑκατέρου ὅτε τῆ τ παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τ ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [m] οἱ ἢ, εἰ τ πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, κ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [n] ὑπέμενεν· οἱ ἢ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μὴ κρεῖττον ἐλπίδος τὸ ὀφθὲν τοῖς παρὸν λύπην ἰώμενοι.

ς'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταίγοντας μὲν θαλὰ τὸν Ιώσηπον. φόβος ἢ αὐτοὺς ἔχ ὁ τυχὸν διετάραττε, μὴ ὡς τῆς τ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· κ ὡς τὸν ταμίαν τ Ιωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακκίοις τὸ ἀργύριον, κ νῦν ἥκειν ° ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ ἢ [p] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [q] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [r] ἐτιμέλει σωιεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ κ Ιωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, κ πυθομένῳ ὡς τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι [s] καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ ἢ, μαθὼν ὡς ἐώρα τὸν Βενιαμὶν, εἰ ἔστος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, κ γὰρ ἤδη αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκρινε. [t] τ ἢ φησάντων αὐτὸν εἶναι, θεὸν ὅτι πᾶσιν [v] εἶπεν εἶναι προσήκειν. ὑπὸ ἢ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βλεπόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ὅτι δεῖπνόν τε αὐτοὺς παραλαμβάνειν, κ κατακλίνονται μὲν ἕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας ἢ αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος δεξιώμενος, [y] διπλασίοις μοίραις τῶν ἄλλων παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ. Ἐπεὶ ἢ μὴ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τ ταμίαν τὸν τε σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μετρηθέντα, κ τ τιμὼ πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [z] σακκίοις· εἰς ἢ τὸ Βενιαμὶν φορτίον κ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει ἢ ταῦτα, λάθρᾳ βυλόμενος τ ἀδελφῶν λαβεῖν· [a] πότερον ποτὲ βοηθῆσαι τῷ Βενιαμὶν

puero metum, ipſos privet rerum ad victum abundantia, quam illis ſuppeditabit Pharaothes; Symeonis autem ſaluti etiam proſpicere par eſſe, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire ſinat: ipſoque inſuper hortante ut filium Deo crederet, ſeque aut illum ſalvum reducturum eſſe aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Joſepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & ſtacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fuſæ ſunt lachrymæ, & viciſſim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus ſit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eorum abſentia non ſuccumbentem. atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem invenisse. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

Fratres ſuos iterum adventantes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſ-

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

f Ἀλόγῳ] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἀλόγως ὡς ἐκ παιδὸς φρονίζοντα in *Editis*.

g Ἀπολιπών] *Samb.* ἀπόλοιμα ab antiquiſſimo ἀπόλομαι. BERN.

h Πιστεύσει] Πιστεύσας in aliquot *MSS*.

i Καὶ αὐτὸς] Mox ἢ συνκαθαρσιεύσειας ἅμα ἐκείνῳ τ βίον, refugiſſe ſcias manus. *Big.* & *Caſ.* BERN. Ita ex *MSS*. κ αὐτῷ ὡς ἐσῶον in *Editis*.

k Συνκαταφρέψοντος] Συνκαθαρσεύσαντας *Big.* & *Caſ.* συνκαθαρσεύσαντος *Samb.*

l Σακτὶν,] Ita in *MSS*. vel σακτὼ. in *Editis* σάκλης. HUDS. Et σάκλη eſt liquor balſami. Num Joſephus credidit balſamum in Palæſtina tum creviſſe? At ipſe dicit balſami fruticem a regina Schebæ Salomoni donatum, & tum demum ibi plantatum. An per σάκτιν aliam reſinam intelligit. REL. Vide Theophr. De Plantis 5. 4. 2. & Dioſcorid. 4. 154. COCC.

m Οἱ ἢ.] Εἰ ἢ, οἱ τ π. *Baſ.* & *G.*

n Ὑπέμενεν·] *Al.* ὑπεδέχετο.

o Ἐπαναγοῦντες αὐτό.] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπαναγόντως αὐτῷ ταῦτα *Baſ.* & *G.* ἐπανάγοντες αὐτῷ τάδε *Caſ.*

p Μηδ' ὅ, τι] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδολωσὼ εἰδέναι in *Editis*.

q Ἀνείθησαν] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Baſ.* & *G.* ἀπέθησαν maluit *Burius*.

r Ἐτιμέλει] Inſcitum eſt Typographorum ἀπέλυσεν hoc in loco Rectius ἐτιμᾶτο, *ornabat*, *probeque pexum dabat*. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπέλυσεν in *aliis*.

s Καταλάβοιεν] Unica literula immutata non deteriorem facit ſenſum Cocc. legendo καταλίποιεν, i. e. *quod eum incolumem reliquiſſent*. HAVERC.

t Τῶν ἢ φησάντων] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τ ἢ φησάντων, τ Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπον εἶναι πρ. in *Editis*. τ ἢ φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ δ πάθους *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ ἢ δ πάθος *Samb.*

v Εἶπεν εἶναι] Forte εἶπον ἀΐδιον εἶναι αὐτῷ. Vetus *ait*, *Deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem*. Hæc ad oram COCC.

x Μὲν ἕτως] Illud μὲ ex *MSS*.

y Διπλασίοις μοίραις] Hæc autem ſuo more contraxit *Johannes Zonaras*, ἰωσὴφ ἢ τ βενιαμὶν ἰδὼν, κ συνθρυπτόμενον, ἵνα μὴ δακρύων καταφανὴς γένοιτο, μείζονι. εἶτα ἐπὶ δεῖπνον παρελάμβανε τοὺς ἀδελφοὺς, κ διπλασίοις μοίραις ἐδεξιοῦτο τ βενιαμίν. Atqui optimus Moyſes ſcripſerat πενταπλασίοις. Comeſtor autem Trecenſis (ut crederes) conciliari iſthæc voluit hunc in modum. *Diſpoſuit Joſeph fratres ſecundum ordinem ætatis eorum, ſicut in domo patris ſedere conſueverant: datiſque partibus mirabantur, quod pars Benjamin quinque partibus excederet. Joſephus autem dicit*, Benjamin duplicibus partibus honorabat. *Utrumque autem ſtare poteſt, ſi quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.* Perite equidem. BERN. In *S. Literis* πενταπλασίοις. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.*

z Σακίοις·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις.

a Πότερον ποτὲ βοηθῆσαι] Πότερον βοηθῆσαι *Vat.*

eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente; mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conviciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia

κλοπῆς ἀναγομένῳ, καὶ δοκεῖν κινδυνεύειν· ἡ καταλιπόντες, ὡς ἐδέν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπᾶσι σὺν τὸν πατέρα. πίστιν δ' οἰκέτης τὰ [b] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν δὲν τούτων εἰδότες οἱ δ' Ιακώβου παῖδες [c] ἀπῆεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [d] διπλῆ χαρᾷ χαίροντες, ἔτι τε τούτῳ, κἀπὶ τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [e] ὑπέσχοντο. [f] περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐναπέθετο τῷ δ' Βενιαμὶν Φορτίῳ τὸν σκύφον. [g] παραχθέντες δ' ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν [h] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἱ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν ὡδὶ τοῦ δεσπότου, κακίστως ἀπεκάλουν, οἱ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [i] τὴν ξενίαν καὶ τὴν Φιλοφροσύνην τοῦ Ιωσήπου, ἀλλὰ μνήμης λαβόντες, οὐκ ὠκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γνέσθαι· σκύφον γὰρ, ᾧ Φιλοτησίας αὐτοῖς [k] προὔπινεν, ἁρπάσαντες φέροιεν, κέρδος ἀδίκως τὴν τε πρὸς Ιώσηπον Φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὐ [l] αὐτὰς ὑφέξειν ἠπείλουν, ὃ λαθόντας τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἀποδράντας μὴ τὸ κλοπῆς, [m] εἰ καὶ τὸν ἀφανισθέντα οἰκέτην διέλαθον. [n] πυνθάνεσθαί τε νυνὶ τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτὰς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δ', ὑπὸ ἀγνοίας τὸ σφῶν αὐτὰς, ἐχλεύαζον ὅτι τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς καταφολεγμίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέσχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ παραχθέν· τοσοῦτον [o] ἀπεδεῖν τοῦ γνώμῃ κακουργῆσαι. τῆς μέντοι ἀγνοίας ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. ἐδέν γὰρ [p] αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἡδίω ποιήσασθαι· τὴν μέντοι πιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, ὃς τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος [q] πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τὰς ἄλλας σκευοθεληθέντες καὶ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸ πλουτῶον Βενιαμὶν ἦκον· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακίον τὸ [r] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι δ' καθ' αὐτὰς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ σὺν τὸ Βενιαμὶν Φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δ' ὡς δὴ ἐν ἐκείνῳ τὸ κακουργίας ἁλῶναι δυνησομένης, ἐκάκιζόν τε τὰς ὑπολήψαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένοις ἤδη προκεκρίναι. ὡς δ' τε δ' Βενιαμὶν Φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸ σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους ἅθυς ἐτράπησαν· καὶ τὰς στολὰς [s] ὑπερραῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ὑπὸ τῇ μελλούσῃ κολάσει τοῦ κλοπῆς, [t] αὐτούς τε ἀφιλουμένους τὸ πατέρα σωτηρίας. ἐπέκεινο δ' τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη ἀφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ ἀφθογγηθῆ-

b Εντεταλμένα,] Ita in omnibus *MSS.* ἐπεταλμένα in *Editis.*

c Απῆεσαν,] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπέστειλαν.

d Διπλῆ χαρᾷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῇ χαρᾷ in *reliquis.*

e Υπέσχοντο.] Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπέσχετο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41.

f Περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς,] *Zonaras* ſtratagema illud, ſicut *Hen.* & *Busb.* quam breviſſime perſtrinxit, ὑποκρινάμενοι ἕτερον ἀπιόντας αὐτοὺς ἱππεῖς, ἐπικαλουμένους τὸν δὲ σκύφον κλοπὴν· καὶ ἐπεστρέψαντες τὸν σκύφον ἀπὸ τοῦ φόρτου βενιαμίν. BERN.

g Παραχθέντες] *Coccejus* legere jubet παραχθέντας, quod alium efficit ſenſum, nec ipſum incommodum. Pro vulgata tamen ſtant MSS. HAV.

h Πυθόμενοι] Πυθωμένοις *Big.* & *Samb.* πυθομένους *Vat.* παραχθέντας & πυθομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. HUDS. Lege πυθομένους Vetus *turbatos, ſciſcitantes illi, malevolos appellabant.* Non negaverim tamen ἀσκόλιθα reperiri in caſtigato ſermone, ut Actor. 20. 3. COCCEJUS.

i Τὴν ξενίαν] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν ξενίαν in *Editis.*

k Προὔπινεν,] Iterum ex *MSS.* στρέπτων *Baſ.* & *G.*

l Αὐτὰς ὑφέξειν] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Εἰ καὶ τὸν] In *Editis* κἂν τὸν.

n Πυθάνεσθαί] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod ὃ pro τὸ habeat poſt πυθάνεσθαι. *Epiphanius* legiſſe videtur, πυνθάνεσθέ τε νῦν τί παθόντες εἶκεν, ὦ δ. εἰ. γνώσεσθε. in *Editis* τί παθοῦσιν εἶεν, & mox κολαζομένοις. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.*

o Απόδειν δ' γνώμῃ] Attico ritu pro ἀπόδειν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόδεσιν in *Editis.*

p Αὐτοῖς συνειδότες,] Εαυτοῖς *Vat.*

q Πεποιῆσθαι.] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιεῖσθαι.

r Σκύφον] Sic in *MSS.* τὸ σκύφον *Complutenſes Baſ.* & *G.*

s Επικαταῤῥήξαντες,] *Al.* ἐπικαταῤῥήξαντες & ἀφαῤῥήξαντες. mox ὡς v. 37. deeſt *Editis.*

t Αὐτούς τε ἀφιλουμένους] Εαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Baſ.* & *G.*

v Αγον-

νηζήναι. τῶν ᾗ ϖρὸς τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τ᾽ τοῦ ϖατρὸς ἐπ᾽ αὐτῷ λύϖης ἐσομένης ἑαυτὰς αἰτίας ἔλεγον, βιάσαμένας [v] ἄκοντα αὐτῆς τὸν ϖατέρα συναϖοστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱϖϖεῖς ϖροσλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [x] ϖρὸς Ἰώσηϖον, καὶ τ᾽ ἀδελφῶν ἑϖομένων. ὁ ᾗ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [y] τὰς δ᾽ ἐν ϖενθίμοις ἱμάσι· "τί δὴ, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρενήσαντες ἢ ϖρὸς τ᾽ ἐμῆς "φιλανθρωϖίας, ἢ ϖρὸς τοῦ Θεοῦ τ᾽ ϖρονοίας, τοιαῦτα "ϖράξειν εἰς Ϝεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε; "τῶν ᾗ ϖροδιδόντων αὐτὰς εἰς κόλασιν [z] ὅϖως τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [a] καὶ ϖάλιν ἀναμιμνησκομένων τ᾽ εἰς Ἰώσηϖον αὐτῆς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀϖοκαλούντων [b] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅϖη τ᾽ τὸν βίον ἀϖήλλακται ϖανθρώϖων, εἰ ᾗ ζῇ εἶεν, ὅϖη τ᾽ ϖροβὰ τοῦ Θεοῦ κατ᾽ αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνῃ· λεγόντων δ᾽ αὐτὰς [c] ἀλιτηρίας τοῦ ϖατρὸς, ὅϖη [d] τῇ λύϖῃ, ἣν ἐϖ᾽ ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ὑϖὲρ Βενιαμὶν ϖροθήσεσι. [e] ϖολὺς ἦν κλαυθμὸς Ῥουβηλου, αὐτῶν καθαϖτομένου. Ἰωσήϖου [f] ᾗ τὰς μὲν ἀϖολύοντος, ὀδὲν γὰρ αὐτὰς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι ᾗ μόνῃ τῇ τοῦ ϖαιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· ὅτε γὰρ τοῦτον ἀϖολύειν ἀϕ᾽ ὑβρεως [g] ἐξαμαρτούσας σῶφρον ἔλεγεν, ὅτι συγκαλάζειν ἐκείνας τῷ τὴν κλοπὴν [h] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ ϖαρέξειν ἀσϕάλειαν ἐϖαγγελλομένῳ, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκωλῆξις ἔλαβε, καὶ ϖρὸς τὸ ϖάθος ἀϕωνία, Ἰούδας ᾗ, ὁ καὶ τ᾽ ϖατέρα ϖείσας ϖέμψαι τὸ μειράκιον, [i] καὶ ϖάλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑϖὲρ τ᾽ ϖαδελφῆς σωτηρίας ἐκείνῃ [k] ϖροβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶϖεν, ὦ στρατηγὲ, ϖεϖολ- "μήκαμεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ ϝ κόλασιν "ὑϖοχεῖν ἅϖαντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα "μὴ ϖάντων ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἑνὸς ϝ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως "ᾗ ἀϖεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι᾽ αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλϖὶς [l] ὑϖο- "λέλειϖται ϖροβὰ τ᾽ σῆς χρηστότητος, [m] ἐγγυωμένης τὴν "ϝ κινδύνου ἀϕαφυγήν. καὶ νῦν μὴ ϖρὸς τὸ ἡμέτερον ἀ- "ϕορῶν, μὴ ᾗ τὸ κακούργημα σκοϖῶν, ἀλλὰ ϖρὸς τὴν "[n] ἑαυτοῦ ϕύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβουλον ϖοιησάμενος "ἀντὶ τ᾽ ὀργῆς· ἦν οἱ ϖάλλα μικροὶ [o] ϖρὸς ἰσχύος λαμ- "βάνουσιν, οὐκ ὅϖη τοῖς μεγάλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅϖη "τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· ϝοῦ ϖρὸς αὐτὴν μεγαλό- "ϕρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑϖ᾽ αὐτῆς, ὥστε ἀϖοκτεῖναι "τοὺς ὀᾗ αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἔτι τ᾽ σωτηρίας ἀντιποιουμέ- "νους, ἀλλὰ ϖροβὰ σῶ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ γὰ "ὀδὲ νῦν ϖρῶτον ἡμῖν ϖαρέξεις αὐτήν. [p] ἀλλὰ καὶ ϖά- "χιον ἐλθοῦσιν ὅϖη τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν ὑϖο- "ϕὰν τ᾽ τροϕῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀϖοκομίζειν [q] τοῖς οἰ- "κείοις, ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑϖὸ τοῦ λιμοῦ ἀϕα- "ϕαρῆναι [r] ϖρεπόντως. Ἀϕαιρεῖ δ᾽ οὐδὲν ἡ μὴ ϖρεπόντως "ἀϖολυμένους ὑϖ᾽ ἐνδείας τ᾽ ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολά- "σαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, καὶ ϖρὸς τ᾽ Ϝεργεσίαν τ᾽ ἀϖὸ σοῦ "λαμπρὰν γενομένην ϕανησόμενος. ἡ δ᾽ αὐτὴ χάρις, "ἄλλῳ μέντοι τρόϖῳ διδομένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς ταῦτ᾽ καὶ "ἔτρεφες· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑϖὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴα-

evaſiſſe viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris ſe auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Benjaminem comprehenſum ad Joſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, ô ne- "quiſſimi, aut de mea humanitate aut de provi- "dentia Dei ſenſiſtis, ut talia in benefactorem & "hoſpitem perpetrare auderetis"? Illis vero *vicarios* ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam ſcelerati fuerant in Joſephum, eumque beatiorem prædicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod è vitæ calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in vivis eſſet, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Joſepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Joſepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipſi nullam fecerint injuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſolvere in gratiam inſontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, & vir cætera ſtrenuus erat & efficax, decrevit ſe pro fratris ſalute periculo objicere. "Et nefaria quidem, inquiit, in te, ô "Præſes, perpetravimus, & ſupplicio digna, cui "nos omnes ſubjici debere æquum eſt, licet non "omnium ſit culpa, ſed unius natu minimi. no- "bis tamen, ſalutem propter ipſum deſperanti- "bus, ſpes aliqua effulſit ex tua bonitate, pro- "mittente & ſpondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non reſpiciens, neque facinus "quod patravimus intuens, ſed ingenii tui indo- "lem, & virtutem in conſilium aſſumens potius "quam iracundiam, (à qua homines cætera pu- "ſilli animos accipiunt, eam non in maximis ſo- "lum, ſed in quæcunque inciderint, adhibentes) "hanc ipſam contemne & deſpice, neque ab ea "te vinci patere, ut eos perimas, qui ſibimet ſa- "lutem adhuc vendicare non poterant, ſed eam "à te accipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum iſto munere nos ornabis: ſed & ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum veniſſemus, "commeatus etiam copiam feciſti, tantum *ali-* "*menti* ad familiam deferendum ſuppeditans, "quantum eam, in ſalutis diſcrimen à fame ad- "ductam, incolumem ſervavit. Equidem nihil "intereſt, utrum non deſpicias pereuntes egeſta- "te rerum neceſſariarum, an illos ad ſupplicium "non damnaveris, quos deliquiſſe homines ſuſpi- "cantur, quibuſque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia eſt, modo "ta-

Hujus dramatis vigor & epitaſis. Gen. c. 44.

Oratio Judæ pro Benjamine perfacunda quidem & animoſa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

[v] Ἄκοντα] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτὸν τ᾽ π. *Vat.* ἄκοντα τ᾽ π. *Baſ.* & *G.*

[x] Πρὸς Ἰώσηϖον, [Πρὸς τ᾽ Ἰώσηϖον *Vat.*

[y] Τὰς δ᾽ ἐν ϖενθίμοις ἱμάσι·] Hoc *Zonaras*, Ἰωσὴϕ ᾗ τούτους ὑϖεδίσας, ὡς ἀγχελίους, ἠλάθεζε μὲ τοὺς λοιϖοὺς, μόνῃ ᾗ ἀϕείτο τῇ ϝ βενιαμὶ καθεχῇ· τὰς ᾗ ἀϖόϕασιν συνέχυσεν. BERN. Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* τοὺς ᾗ ϖενθίμους.

[z] Ἐϖὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐϖὶ τὸ in *ceteris.*

[a] Καὶ ϖάλιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ϖάλιν Ἰωσήϖου ἀναμιμνησκομένων, κἀκεῖνον, &c. quibuſdam prætermiſſis.

[b] Μακαριώτερον,] Μακαριώτερον αὐτῶν *Samb. Caſ.* & *Vat.*

[c] Ἀλιτηρίας] Ita ex *Samb.* in *ceteris* ἀλιτηρίους.

[d] Τῇ λυϖῃ,] Τῷ λύϖῳ *Samb.*

[e] Πολὺς ὢν κλαυθμὸς] Ita in *MSS.* ϖολὺς δ᾽ ὢν ἐνταῦθα ὁ Ρ. *Baſ.* & *G.*

[f] Δὲ τὰς μ᾽ ἀϖολύοντος,] Μέντοι τὰς μ. *Vat.* δὴ τὰς *Vet. Interpr.*

[g] Ἐξαμαρτούσας] Ἐξαμαρτῶνλες *Baſ.* & *G.*

[h] Ἐργασαμένῳ·] Ita in *MSS.* ἐργασαμένῳ in *Editis.*

[i] Καὶ τἄλλα ὁρασήριος] Καὶ deeſt *Big.*

[k] Παραβαλέσθαι.] Παραβολέσθαι *Vat.*

[l] Ὑϖολέλειϖται] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑϖολέλειϖτο.

[m] Ἐγγυωμένης] Sic *Samb.* & *Caſ.* ἐγγυομένης *Big.* & *Vat.* ἐγγυομένῃ & mox τὴν κινδύνου ϕυγὴν in *Editis.*

[n] Εαυτοῦ ϕύσιν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σαυτὸν in *aliis.*

[o] Πρὸς ἰσχύος] Forte ϖρὸ ἰσχύος. COCC.

[p] Ἀλλὰ καὶ τάχιον] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

[q] Τοῖς οἰκείοις,] Ita *MSS.* καὶ τοῖς οἰκείοις in *Editis.* & mox ὑϖὸ λιμοῦ.

[r] Πρεπόντως.] Πρεπόντως *Vat.*

"tamen diverſo collata. Servabis enim quos in "hunc finem paviſti; & vitam, quam fame labo- "rare noluiſti, tua gratia ſalvam retinebis. Quam "magnum & mirabile eſt vita nos donare, & li- "beralitate efficere ut inopia circumdatis maneat "incolumis. Imo Deum arbitror viam ad hæc "muniviſſe, cui viſum eſt ut nos, ad virtutem "tuam illuſtrandam, in has calamitates incidere- "mus: ut gloriam etiam adipiſcaris ignoſcendo "peccantibus, quod tibi injuriam intulerint; & "non ſolum eos perhumaniter ſublevando, qui "alia de cauſa tuo egeant auxilio. Etenim per- "magnum quidem eſt opem iis ferre, qui ad in- "opiam redacti ſunt: multo tamen majus & præ- "ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe perpe- "tratum pœnas erant luituri. Nam ſi parva ſup- "plicia delinquentibus remiſiſſe magnam condo- "nantibus laudem attulerit; certe iracundiam "tum cohibere, ubi vita peccantium ei, quem "læſerint, in pœnam obnoxia eſt, ad Dei natu- "ram proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis "exſtitiſſet pater, qui Joſephi interitum lugendo "oſtendit, quam graviter tulerit liberorum amiſ- "ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba fe- "ciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc donaſſem, "qui præclarum ducis etiam illis incolumitatem "dare, quos mortuos nemo ploraret; ſed æquo "animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, pertu- "liſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos "miſeret, tametſi juvenes adhuc & vix ullo ex "vitæ commodis fructu percepto moriamur, ſed "de patre cogitantes ejus ſenectutem miſericor- "dia proſequamur, has tibi preces ſupplices offe- "rimus; vitamque noſtram à te deprecamur, cu- "jus in pœnis profundendæ poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus "eſt, neque nos tales futuros genuit; ſed probus "& honeſtus, & qui talia experiretur non com- "meritus, & qui nunc quidem, nobis peregre "profectis, ſolicitudine curiſque diſcruciatur. "Cum autem de noſtro interitu audierit, ſimul- "que de cauſa ejus, eo facilius in animum indu- "cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet "mœrore conficientis accelerabit noſtræ infamia, "facietque ut triſtem de vita exitum habeat; ut "qui, priuſquam rumor de nobis divulgetur, fe- "ſtinarit ſemet ſenſibus orbare. His igitur per- "penſis, tametſi iram tibi commoveat ſcelus hoc "noſtrum, patri tamen vindictæ gratiam facito; "& plus illius miſeratio apud te valeat, quam no- "ſtra nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, nobis "pereuntibus, in ſolitudine vivet morieturque, "reverere, patrum nomini hunc muneris hono- "rem deferens. Nam hoc agendo parentem "tuum honoras, & tibimet aliquid tribuis, cum "jam hac gaudeas appellatione: quæ tibi ſalva "conſervabitur à Deo omnium patre; quem & "ipſum propter commune nomen hac pietate "honorare exiſtimaberis, ſi patris noſtri miſeri- "cordia movearis, ea tecum reputans quæ paſſu- "rus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ no- "bis dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem "habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in benigni-

"ως, τηρήσῃς ⸗ ἑαυτοῦ δωρεᾶς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ "μέγα δοῦναί τε ψυχὰς ἡμῖν, καὶ εὐθυμεῖν ὀι' ὧν αὖ) "μένουσιν ἀπορυμένοις. οἶμαί τε τὸ Θεὸν αἰτίαν σοφω- "σθῆναι, βουλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ σὲ ἀ- "ρετῆ σοφιόντ⸗, ἡμᾶς εἰς τοῦτο σοφισθῆναι συμφο- "ρᾶς· ἵνα καὶ τῶν εἰς [s] αὐτὸν ἀδικημάτων συγγι- "νώσκων [t] φαιδρὸς ἐπαινέσῃ, ἀλλὰ μὴ σοὶς μόνοις τοὺς "κατ' ἄλλων σοφάσιν δεομένοις ἐπικουρίας φιλάν- "θρωπ⸗ δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [v] γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί τι- "νας εὐ καταστάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον ἢ σῶ- "σαι τοὺς ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκην "ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖ- "ναι τοὺς πλημμελήσασιν ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπερ- "ιδοῦσι· τό γε περὶ τούτων ὀργήτου, ὑπὲρ ὧν τὸ "ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει γίνεται τῶν ἠδικηκότων, "θεᾷ φύσει σοφσετέλη. καὶ ἔγωγε, [x] εἰ μὴ πατὴρ ἡ- "μῖν ἦν, [y] πῶς ἐπὶ παίδων ἀπωλείᾳ παλαιπωρεῖ λόγῳ "τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ πλάνης ἐπιδεδειγμέν⸗, οὐκ ἂν "τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους "ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμεν⸗ ἤθει, "[z] σῴζειν αὐτῷ καλῶς [a] ἔχοντι καὶ τούτους οἳ λυπήσον- "ται τεθνηκότων οὐκ [b] ἔχοντας· παρείχομεν δ' ἂν αὐ- "τοὺς πεισομένους ὅ, τι καὶ θελήσας. νῦν δ' ὦ γὰρ "ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τὸν "βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸ δὴ τοῦ πατρὸς λο- "γιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, ταύ- "τας σοὶ τὰς δεήσεις σοφσφέρομεν· καὶ παρακαλέμεθα "ψυχὰς [c] τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοὶ τὸ ἡμέτερον κακούργημα "σοὶς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ὅτε πονηρὸς αὐτὸς, ὅτε "πιστοὺς ἑσομένους ἐψεύσατο· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ πα- "ρανόμων τοιούτων ἀξίως δίκαι⸗, καὶ νῦν μὲν ἀπολωλότων "τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν φρονοῦσι κακοπαθεῖ. πυθόμεν⸗ δ' "ἀπολωλότας, [d] καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ διὰ ταύτην "πολὺ μᾶλλον τὸ βίου [e] καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὖ- "τὸν τῆς ἡμετέρας καθαροφῆς [f] φθίσεται διαχρησόμε- "νον, καὶ κακὴν αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλα- "γήν, πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀσεύ- "σαντ⸗ [g] αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γνόμε- "ν⸗ οὖν ἐν τούτῳ [h] τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία "σὲ παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δί- "καιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [i] καὶ δυνηθήτω πλέον ὁ "πρὸς ἐκεῖνον ἔλε⸗ τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ γῆ- "ρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀπο- "λωμένων αἴδεσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι τούτῳ χαρι- "ζόμεν⸗ τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ Φύσαν- "τα τιμᾷς, καὶ [k] αὐτῷ δίδως, ἀπλαύων μὲν ἤδη τῆς "σωσηγερίας· ἀπιθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμεν⸗ "ὑπὸ θεοῦ τ πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν "καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματ⸗ [l] εὐσεβεῖν δόξεις, τοῦ ἡμε- "τέρα πατρὸς οἴκτου λαθών, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν πά- "δων σεροὐμεν⸗. σὸν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, "ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν. ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδεν "ἐκείνῳ διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ [m] ἐπ' ἀμφο- "τέρων δωσόμεως τυχηκότα καλὸν ταύτῃ ἐν τοῖς ἀγα-

s Αὐτὸν] Σαυτ⸗ *Samb.* & *Vat.*

t Φαιδρὸς ἐπαινέσῃ,] Φαιδρὸς *Big.* & *Samb.* non inelegante.

v Γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαι] Illud γὰρ ex *MSS.* deeſt in *Edits.*

x Εἰ μὴ πατὴρ] Εἰ μὴ πατὴρ ⸗ ἐπὶ τῇ Ἰωσήπου τελευτῇ λύπης ἔτι ἐσφραγίσατ⸗, οὐκ ἂν ⸗ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκεν τῆς σωτ. *Vat.*

y Πῶς ἐπὶ παίδων ἀπωλείᾳ] In *Big. Samb.* & *Caſ.* ὃς ἐπὶ π. in *aliis* cum *Editis* πῶς ἐπὶ & dein ἀπωλείᾳ, & porro ⸗ ἐπὶ Ἰωσήπου.

z Σῴζειν αὐτῷ] Σῴζειν ἀεὶ καλὸς ἔχοντα καὶ τοὺς εἰ λ. *Vat.*

a Ἔχοντα καὶ τούτους] Ἔχοντ καὶ τοὺς ο. λ. τ. οὐκ ἔχοντας, καὶ παρεί- χομεν &c. COCCEIUS.

b Ἔχοντας·] Ita *MSS.* in *Editis* ἔχοντες παρείχομεν ἄν.

c Τὰς ἑαυτῶν,] Illud τὰς ex *Big.* & *Samb.* in *cæteris* deeſt.

d Καὶ τὴν αἰτίαν.] Ita cum *Baſ.* & G. niſi quod mutaverim ὑπομείνῃ in ὑπομενεῖ & ὀτθήσεται in φθίσεται, auctoritate *MSS* quam minimum volens recedere à vulgata lectione. καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐχ ὑπομενεῖ γὰρ διὰ ταύτην *Samb.* καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐχ ὑπομένῃ, διὰ γὰρ ταύτην *Big.* καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐχ ὑπομενεῖ, διὰ γὰρ ταύτην *Vat.* καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ὑπομενεῖ, διὰ γὰρ ταύτην π. μ. τ. β. καταλιπεῖν· καὶ τ. &c. edidit *Bernardus.*

e Καταλιπεῖν·] Καταλίπῃ *Vat.*

f Φθίσεται] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* ὀφθήσεται *Baſ.* & G. φθίσει *Vet. Interpr.*

g Αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν] Ἐαυτ⸗ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Τῶν λογισμῶν,] Τὸν λογισμὸν *Big.* & *Samb.*

i Καὶ δυνηθήτω] Illud καὶ addidimus ex *MSS.*

k Αὐτῷ δίδως,] Σαυτῷ *Samb.* & *Vat.* HUDS. Et Vetus, qui *tibi* effert. COCC. qui idem mox αὐτὸν mavult pro αὐτόν.

l Εὐσεβεῖν δόξεις,] Εὐσεβὴς *Vat.* mox ἕξεις *Big.*

m Ἐπ' ἀμφοτέρων] Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέρῳ *Samb.* ἐπ' ἀμφότερα *Vat.* ἐπ' ἀμφότερ⸗ *Baſ.* & G.

n Καὶ

"ἀγαθοῖς ἀποδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [n] καὶ ἀπολλύειν,
"τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ σὺ ὑπαρχούσης
"ἀπολωλυκέναι, μόνον σὺ ἀπιστεράφθαι τὸ σώζειν
"ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει,
"μᾶλλον [o] αὐτῷ φαίνεσθαι δεδόνζα. σὺ γὴ πάντας ἡμᾶς
"σώσῃς, ταδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχησεν. ὠδὲ
"γὰ ἡμῖν βιώσιμα, τούτῳ κολασθέντ@, οἷς γε πρὸς
"τὸν πατέρα μὴ ἔξεσιν ἀναστραφῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐν-
"θάδε [p] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς
"τοῦ βίου. [q] καὶ τοσοῦτο δεησόμεθα, στρατηγὲ, κατα-
"κρίναντ@ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκαλάσαι
"καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματ@ κεκοινωνηκότας. ὠ γὰ
"ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ὅτι λύπῃ πεθνηκότ@ [r] ταδελ-
"φὸν ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γε-
"γονότες ἅπαντες ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέ@ ὢν ἥ-
"μαρτε, καὶ μήπω [s] τῷ φρονεῖν [t] ἐρρωσμέν@, καὶ
"ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ
"καταλιπὼν [v] παύσομαι περαιτέρω λέγων. ἵν' εἰ μὲν
"κατακρίσεως ἡμῶν, [x] τὸ μὴ λεχθέντα δόξῃ βε-
"βλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀ-
"πολύσας, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν
"[y] ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, ὠ σώσας μόνον ἡμᾶς,
"[z] ἀλλὰ καὶ ὧν δρᾷ τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον φανῆ-
"ναι τυχεῖν χαριζόμεν@, καὶ πλέον ἡμῶν αὐ-
"τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νήσου σωτηρίας. εἴ τ' οὖν
"κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [a] τιμωρησάμεν@ ἀντὶ
"τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον· [b] εἴτε καὶ
"κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ [c] πρὸς χρείας σοι
"ὑπηρετικώτερ@, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον
"τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπο-
μένειν ὑπὲρ [d] τῆς ταδελφῆς σωτηρίας ἑτοίως ἔχων,
ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἴπως σκυ-
θάζειν τὸν ὀργὸν αὐτοῦ καὶ [e] καταπραΰνειν, ἀγωνι-
ζόμεν@. πᾶσιν δ' καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [f] δα-
κρύοντες καὶ προδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ Βενιαμὶν ψυ-
χῆς [g] ἀπολυμένους.

ι'. Ὁ δ' Ἰώσηπ@ ἐλεγχόμεν@ ὑπὸ τῶν πάθους, καὶ
μηκέτι δυναμέν@ τὸ τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κε-
λεύει μὲν ἀπιέναι τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς
ἀδελφοῖς [h] ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δ', ποιεῖ
γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν
"ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ εὐνοίας τὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [i] ἡμῶν ἐπαι-
"νῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ὄντ@ [k] πρὸς ἐμὲ βε-
"βουλευμένους θεάσκω, πάσῃ πείσας δηλονότι πείρᾳ
"τὸ ὑμετέρας φιλαδελφίας. [l] ὠ φύσει δὲ πρὸς ἐμὲ νομίζω
"πονηροὺς γεγονέναι· Θεοῦ δὲ βουλῇ τῷ τε νῦν πραγμα-
"τευομένῳ τὰ ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τῷ ἐς ὕστερον ἂν
"διαμενεῖ ἡμῖν προσομοίᾳ. πατρός τε ὢν σωτηρίαν ἐγνω-
"κὼς [m] οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν πρὸς τὸν
"ἀδελφὸν, ὑφ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνη-
"μονεύω. παύσομαι δ' [n] τοῦ ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ,
"ὡς σπουδαίοις τῶν τῷ Θεῷ βεβουλευμένων εἰς τὰ

"tate quam maxime referre. Pulchrum enim est,
"siquis tantundem ad utrumlibet valeat, sese ad
"aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum
"posset perdere, suum hac in re jus, tanquam si
"nullum habuisset, plane negligere, sed tantum ad
"servandos homines potentiam sibi datam existi-
"mare; & quo pluribus salutem quis dederit, eo
"se illustriorem fore. Tu vero nos omnes servare
"potes ignoscendo fratri, in quibus egit infeliciter:
"neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna sub-
"lato, quibus ad patrem, nobismet solis salvis,
"redire non licet: sed hîc nobis ferendum est, qua-
"si delicti ejus essemus participes, quicquid frater
"tulerit. Atque in tantum te, Præses, obsecrabi-
"mus, ut, si fratrem nostrum morte mulctaveris,
"nos, non secus ac sceleris ejusdem socios, eodem
"afficeres supplicio. Nobis enim satius videbitur,
"ut tanquam eodem crimine condemnati moria-
"mur, quam ut nosmet fratre defuncto præ mœ-
"rore conficeremus. Et quod juvenis admodum
"deliquerit, nondumque prudentia roboratus, &
"quod humanum sit similibus non gravatim ve-
"niam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judi-
"cio finem dicendi faciam. ut, si nos quidem
"damnaveris, mihi vitio vertatur quod non o-
"mnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent:
"si vero absolveris, quod clementiæ & bonitatis
"tibi conscius illud statuisse existimeris; non so-
"lum nos servans, sed & istam nobis gratiam fa-
"ciens qua multo justiores esse videbimur, ut qui
"plus quam nosmetipsi nostræ saluti prospexeris.
"Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad
"supplicium accepto, patri eum remittito: sive
"ad servitium malis addicere, ipse tuis ministe-
"riis magis sum idoneus, & ad utrumvis, ut vi-
"des, subeundum aptior atque paratior". Judas
itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris sa-
lute pati voluit, semet Josephi pedibus advolvit,
iracundiam ejus si quo modo mitigare & placare
posset, magnopere laborans. Similiter & fratres
omnes sese prosternebant, lachrymantes, & semet,
ut pro Benjamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Josephus autem misericordia victus, simu- *Fratribus*
latam irati personam ferre amplius non potuit, *suis nunc se*
jussitque ut abirent qui præsentes aderant, ut *aperit Jose-*
summotis arbitris semet aperiret fratribus. Cum *phus.*
autem *omnes* discessissent, facit ut à fratribus ag- *Gen. c. 30.*
noscceretur, & infit: "Pietatem vestram & amo-
"rem erga fratrem nostrum laudo, & perspectum
"habeo vos *in eum* meliore esse animo, quam ex-
"spectaveram ex iis quæ in me *olim* excogitastis;
"ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ
"vestræ benevolentiæ caperem experimentum.
"Non enim natura vos in me malignos exstitisse
"reor: sed Dei voluntate, qui præsentibus bonis
"frui concedit, & futuris, si nobis propitius esse
"perseverarit. Quando igitur & patrem, contra
"quam speraveram, incolumem esse compererim,
"& vos conspexerim tali affectu fratrem prose-
"quentes, non amplius eorum, quibus in me deli-
"quis-

n Καὶ ἀπολύειν,] Ita *Big.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολλύειν *Basil.* & *G.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολύειν *Samb.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Vat.* καὶ παρὸν ἀπωλύειν *Casl.*

o Αὐτῷ φαίνεσθαι] Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτὸ *Basil.* & *G.*

p Δεῖ κοινωνῆσαι] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς.

q Καὶ τοσοῦτο] Καὶ ὃ σὲ δεόμεθα *Vat.*

r Ταδελφὸν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότ@ ἑαυτὸν ἀνελεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim patimur nos ipsos quasi propter mortui tribulationem afficere, sed tanquam similes eius malitiæ existentes* &c.

s Τῷ φρονεῖν] Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ.

t Ἐρρωσμέν@,] Ita *Big. Samb* & *Casl.* ἐρρωμέν@ *Vat.* ὠφελησμέν@ *Basil.* & *G.*

v Παύσομαι] Sic *Samb. Casl. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύσομαι in *cæteris.*

x Τὸ μὴ λεχθέντα] Ita *Basil. G.* & *Casl.* ὑμῶν τὰ λεχθέντα δόξῃς *Big. Samb.* & *Vat.*

y Ἀπεψηφίσθαι] In *Vat.* ἃ πέμψεις γε νομισθῇς.

z Ἀλλὰ καὶ] Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ὧν δικαιότερον μ. in *Editis.*

a Τιμωρησάμεν@] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τιμωλησάμεν@.

b Εἴτε καὶ κατέχειν] Εἴτε καταχθῆναι σοι δ. *Vat.*

c Πρὸς χρείας] Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *cæteris.*

d Τῆς ταδελφῆς σωτηρίας] Τῆς ἀδελφῆς *Big.*

e Καταπραΰνειν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραΰνειν in *Editis.*

f Δακρύοντες] Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) supplevimus ex *MSS.*

g Ἀπολυμένους.] Ἀποθνῃσκοντας *Big.* quod admitti potest de futuro. Θανουμένους *Samb.* eodem intellectu.

h Ποιήσῃ φανερόν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσῃ.

i Ἡμῶν ἐπαινῶ,] *Al.* ὑμῶν.

k Πρὸς ἐμὲ] Πρὸς ἐμὲ *Vat.*

l Οὐ φύσει] Ita in *MSS.* φύσει δὲ δὲ in *Editis.*

m Οὐκ ἐλπισθεῖσαν,] Ita *MSS.* οὐδ' ἐλπ. *Basil.* & *G.*

n Τῆς ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἑαυτῶν ποιηρίας *Vat.* & mox v. 2. omittit ἔχειν.

o Τῆς

"quisse videamini, recordabor. Porro desinam ob "ista ut maligna odium intendere: ac vobis gratias "me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, "ut Deus ita nobis in præsens prospiceret. Vosque "ipsos volo etiam hæc oblivioni dare, & lætari "magis, quod male tunc consulta bene cesserint, "quam contristari ob ea quæ indigne facta esse eru- "bescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, "quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec ma- "le vos habeat rei gestæ pœnitentia, quando con- "sultis vestris non responderit eventus. sed, lætitia "exsultantes ob ea quæ Deus effecerit, discedite, "patri hæc renunciaturi; ne forte solicitudine de "vobis male maceratus, summam mihi eripiat feli- "citatem, si mori contigerit priusquam in conspe- "ctum meum veniat, & horum bonorum fiat par- "ticeps. Hunc ipsum vero, & conjuges vestras & "liberos, totamque cognationem assumentes huc "commigratote. Non enim decet, ut mihi charis- "simi ab hac mea felicitate longe absint: præser- "tim cum fames adhuc quinquennium duratura "sit". Hæc cum dixisset Josephus, fratres comple- ctitur. Illi vero in lachrymis erant ac mœrore: memoriam ilicet eorum quæ in eum consuluerant & statuerant, atque etiam pœnæ, quam commeruerant, metum sustulisse visa est fratris æquitas. Mox convivium est sequutum. Rex autem, cognito fratrum Josephi adventu, vehementer gavisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, præbuit eis currus frumento onustos, atque aurum & argentum, *munera* ad patrem deferenda. Illi autem, plura *adhuc* à fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero sibimet in singulos donata, majorem *etiam* iu modum muneribus cumulato Benjamine, abierunt.

Hoc contigit anno secundo famis. *Gen. c. 45. 6.*

Israëlita patrem suum repetunt regiis muneribus aucti.

"πρόπαν, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βέλο- "μαι καὶ αὐτὸς λήθειν ἐκείνων λαβόντας ἡδεῖαν "μᾶλλον, ° τῆς τότε ἀβελίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης "τέλος, P ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ἐπὶ τοῖς ἡ- "μαρτημένοις. μὴ ἐν δόξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐ- "μοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πενηρὸν, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ με- "τάνοια, τῷ γε μὴ προχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ Θεοῦ γεγενημένοις, ἄπι- "τε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ τοῖς ὑπὲρ "ὑμῶν φρονοῦσιν ἀναλωθεῖς, ζημιώσῃ με τὸ κάλ- "λιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν "καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὑπερφυῶν. "αὐτὸν δὲ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέ- "κνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες "εὐθέως μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἁπέδημος εἶναι δεῖ τῶν "ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους· ἄλλως "τε καὶ ἔτι λιμοῦ λοιπὸν ἐπὶ πενταετίαν q ὑπομε- "νοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει τοὺς ἀ- δελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· r τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐ- δὲν ἀπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον τἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν ἀωχίᾳ. βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας τοὺς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥσθη τε μεγάλως, καὶ, ὡς s ἐπ' οἰκείοις ἀγαθοῖς, παρεῖχεν t αὐτοῖς ἁ- μάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀποκο- μίζειν τῷ πατρί. v λαβόντες δὲ πλείω πρὸς τὸν ἀδελφόν, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκας- τος ἰδίας, πλειόνων ἀξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐ- τοῦ, x ἀπῆεσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

ΚΕΦ. Ζ.

Ἡ δὲ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς πάσης πρὸς αὐτὸν μετά- βασις, διὰ τὸν γιγνόμενον λιμόν.

CUm vero Jacobus, filiis reversis, de Josepho intellexisset, quod non solum mortem effugerit, quam tamdiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti administrans, & pæne totam regni curam sibi commissam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga se benevolentiam, tametsi aliquantisper *ut videbatur* intermissam: sed confestim iter aggressus est ad Josephum properans.

IV. *Apud Beersaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum consulit.* *Gen. c. 46.*

2. Postquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem sacrificium faciens, metuensque

Ὡς δὲ ἀφικνουμένων τῶν παίδων Ἰακώβῳ y τὰ περὶ τοῦ Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τοῦ θανάτου z διαπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγε, ἀλλὰ a καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ παιδεύων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν χεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῆς ἐπιμέ- λειαν, ἅπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν b ἠγγελμένων, λογιζό- μενος δὲ Θεοῦ τὴν μεγαλοργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔ- νοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ c διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δὲ κατέσχεν d ἐπὶ τὸ ὅρκιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος e μὴ διὰ τὴν εὐδαι- μο-

° Τῆς τότε ἀβελίας] Ita *Samb.* & *Cas.* τῆς τότε ἀβελείας *Big.* & *Vat.* τῆς τε ἀβελείας *Bas.* & *G.*

P Ἢ δυσφορεῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφο- ρεῖν *Cas. Bas.* & *G.*

q Ὑπομένοντος.] Sic in *MSS.* ὑπομένοντος in *Editis.* ἐπιμέ- νοντος *Barius* ex conjectura. Verum enim ὑπομένοντος pro- bum est & receptum. BERN. & HUDS.

r Τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων] Locus dubius: ego illic in- tellectum faciliorem, quasi veriorem & ipsum Josephi consti- tui. λύπη τῶν ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ἀπο- λιπεῖν ἐδόκει *Samb.* λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμω- ρίας ἐν αὐτοῖς (l. αὐτοῖς) οὐδὲν ἀπολιπεῖν ἐδόκει *Big.* Tandem *Bas. Gen.* & *Epiphanius* sensu alio, λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευ- μένων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ἀπολείπειν ἐδόκει. BERN. Ita plane *Big.* nisi quod mendosum ἐν αὐτοῖς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forsan tamen τῶν δὲ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοῖς οὐ. &c. nam in *Samb.* λύπη τῶν βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ἀπολ. in *Vat.* λύπη ἦν τῶν ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοὺς οὐδὲν ἀπολ. in *Editis* λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ἀπολιπεῖν ἐδόκει. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia con- stituti, super eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur esse supplicium bona voluntas fratris.* HUDS. In versione *Huds.* erat impressum *licet*, nescio consultè, an temerè: exigua mu- tatione reposuimus *ilicet*, quomodo & Græca postulant, & *Hudsonia* forsan ipsa manus scripserat. HAVERC.

s Ἐπ' οἰκείοις] *Gen. Epiphan. Buriusque.* ὡς ἐπ' οἰκείῳ ἀφιτε- θεὶς ἀγαθῷ *Samb.* ὡς ἐπ' οἰκίῳ ἀφιτεθεὶς ἀγαθῷ *Big.* ὡς ἐπ' οἰκίαν ἀφιτεθεὶς ἀγαθῶν *Bas.* Litem autem hanc versent Gram- matistæ, an οἶκος reddat οἰκεῖος & οἰκία, ut χοῖρος à χοῖος. Nam οἰκεῖος rite recensetur inter verbalia BERN. Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκείῳ ἀφιτεθεὶς ἀγαθῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

t Αὐτοῖς ἁμάξας] Αὐτὰς *Samb.* ut referatur ad ἀποκομίζειν.

v Λαβόντες] Ita in plerisque *MSS. Bas. G.* & *Cas.*

x Ἀπῆεσαν.] Ἀπῆεσαν *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* dialecto Attica atque tempore nimis perfecto. ἀπίεσαν *Bas.* & *Gen.* incon- gruum, sicut *Big.* ἀπῆειαν pro ἀπῆιαν. BERN. Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* ἀπίεσαν in *aliis.*

y Τὰ περὶ] Τὰ περὶ Ἰώσηφον *Vat.*

z Διαπεφυγὼς] Διαπεφυγὼς *Samb.* & *Cas.* alia voce BERN.

a Καὶ ζῇ μετὰ] Καὶ ζῇ, καὶ μετὰ λαμπ. εὐδαιμονίας *Bas. Big. Samb.* & *Vat.*

b Ἠγγελμένων,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπηγγελ- μένων *Cas. Bas.* & *G.*

c Διέλειπεν·] *Al.* διέλιπεν.

d Ἐπὶ τὸ ὅρκιον] Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25.

e Μὴ διὰ τὴν] Ita *MSS.* verum μὴ hic omittunt *Bas.* & *G.* & mox adjiciunt ante ἀκίτι. quod & faciunt nonnulli *MSS.*

μονίαν [f] τῷ ἐν Αἰγύπτῳ, τ̃ παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μεταβάντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο· ἅμα τε μὴ δίκα Θεοῦ βουλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτῶν. πρὸς ἃ τούτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τ̃ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου ἐλθεῖν, καταφέρεται, [h] φρένων ἐν ἑαυτῷ τάδε τ̃ λογισμόν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς ἦν ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόμασι καλέσας, πυθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τ̃ ἀεὶ προγενεστάτῳ καὶ βοη-"θῷ προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενό-"μενον. στερομένῳ τε γὰρ σοὶ τ̃ ἀρχῆς ὑπὸ τ̃ πατρὸς "[k] παρέσχον ἐγὼ παρέχον. καὶ κατ' ἐμὲ εὔνοιαν εἰς "τὴν Μεσοποταμίαν μόνῳ στελεὶς, γάμων τε ἀγαθῶν "ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπιγόμενῳ πλῆθος καὶ χρημά-"των εὐόρκησας. [l] παρέμεινέ τε σοὶ γένεσι πᾶσα. προνοίᾳ "τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι τ̃ ὑῶν ἐδώκεις Ἰώσηπον, "τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ "τ̃ Αἰγύπτιε κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τ̃ βασι-"λέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν οὐδ τε ταύτης ἡγεμὼν "ἐσόμενος, καὶ βίου [o] σοὶ τελευτῶντι ἐν τοῖς Ἰωσήπου "χερσὶ γηρασομένοις [p] προθηλῶν, κ μακρὸν αἰῶνα τ̃ "σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ κ δόξῃ καταγγέλλων, κα-"ταστήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] κ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλοῦσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, κ μάλιστα

ne propter ubertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandæ amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Joſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur hæc ſecum in animo revolvens.

3. At Deus ei *in ſomnio* ſuperveniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam "eſſet, ait, "haud fas eſt ut Jacobus ignoraret "Deum, qui majoribus tuis & poſt hos etiam "tibi perpetuo adjumento fuit & auxilio. Cum "enim & patri in animo fuiſſet te principatu "privare, hunc ego tibi conſervavi. & cum, me "tibi favente, ſolus in Meſopotamiam profectus "eſſes, & bonas feciſti nuptias, & reverſus es li-"beris multis & facultatibus auctus; meaque pro-"videntia tibi incolumis permanſit tota tua pro-"genies; & Joſephum, quem ex filiis amiſiſſe vi-"debaris, ad majorem felicitatem perduxi, & Æ-"gypti dominum, ut paululum à Rege differat, "conſtitui. Nunc quoque venio, & viæ hujus "dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter ma-"nus Joſephi te è vita exiturum, atque ſtirpem "tuam per multa ſæcula potentem fore ſimul & "illuſtrem indicans, eamque in iſtam terram me "deducturum eſſe, quam *tibi* pollicitus ſum. *Reſponſum Divinum.*

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum conceſſit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in univerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *ſemel* mihi viſum eſt non re- *Recenſentur Jacobi filii* LXX. *ſuis nominibus ex Gen. c.* 46.

[f] Τῷ ἐν Αἰγύπτῳ,] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.*

[g] Ἀφόδου] Καθόδου *Vat.*

[h] Στρέφων ἐν ἑαυτῷ] Ita in *MSS.* male in *Editis* στρέφων ἐαυτῷ.

[i] Τίς ἐστιν,] Pro Moſaico הנני c. 46. 2. BERN. Sic *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστι *Big. Samb. Vat.* & LXX.

[k] Παρέσχον ἐγὼ παρέχον.] Ita *MSS.* ἐγὼ παρεῖχον abſque παύτῳ in *Editis.*

[l] Παρέμεινέ τε σοὶ] Sic *Samb.* & *Vat.* παρέμεινέ τε σε in *ceteris.*

[m] Ὀλίγῳ διαφέρειν] Ὀλίγον *Vat.*

[n] Ἥκω τε νῦν] Perperam in *Editis* ἴκω.

[o] Σοὶ τελευτῶντι] Σὲ *Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* non male.

[p] Προθηλῶν,] Προσπαθῶν *Vat.*

[q] Ὑπέσχημαι.] Ita in *MSS.* ὑπέσχηκα in *Editis.*

[r] Καὶ πᾶσι] Scribis omnibus Græcis Latiniſque probata lectio. Atqui vero κ πασὶ τοῖς τούτων, quod eſt *nepotibuſque* ſive ובני בניו Moyſis c. 46. 6. non inſcite ſubſtituerunt modo Typographi *Baſ.* & *Gen. Busb.* & *Hen.* denique pro ſolita aſtutia, σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν. BERN. Sic in pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* κ πασὶ τοῖς τούτων *nepotibuſque* in *Editis.* σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* pro ſolita aſtutia.

[s] Ἑβδομήκοντα.] Numerum illum exhibent ἀνάγραφα ſane omnia Joſephi cum heic tum c. 9. ſect. 3. necnon ejus exſcriptores P. Comeſtor, Epitomator *Cant.* aliique. Niſi quod in Annalibus Zonaræ legitur excuſum ἕξαυτο ᾗ ἑβδομήκοντα α πέντε, pro Joſephi illo ἕξαυτο οἱ πάντες ἑβδομήκοντα, ſive ἕξαυτο οἱ ὁ. πάντες. Vel ſecutus eſt ille Doctorum Alexandrinorum computum. Illos enim Judæos ad v. 20. c. 46. Gen. unde LXXV. evaderent animæ, contra exemplaria omnia Hebraica, aut paraphraſes, & commentaria tam Judæorum quam Samaritarum, contra Epiphanium in hæreſium ſumma Arcula, contra Hieronymum, contra Eutychium Patriarcham, genteſque totas Chriſtianorum Syrorum Arabumque, contra Joſephum Judaicarum originum ſcientiſſimum, contra Ezechielum in Tragœdia patria, ubi canit Ἀφ' ὗ δ' οἱ ἰακὼβ γῆν λιπὼν χαναναίαν Κατῆλθ' ἐς αἴγυπτον ἔχων ἑπτάκις δέκα Ψυχὰς σὺν αὐτῷ: nepotes quinque Joſephi aſſeruiſſe familiæ hiſce verbis, ἰγλύνος ᾗ ἡοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ παλλακὴ ἡ σύρα [:] μαχεὶρ. μαχεὶρ ᾗ ἰγλίννητε γαλαάδ. ἡοὶ ᾗ ἐφραὶμ ἀδελφὸς μανασσῆ, σουταλαὰμ κ ταὰμ. ἡοὶ ᾗ σουταλαὰμ ἴδιμ, ex editione Romana & verſione quadam S. Hieronymi quam ſubjiciam; ſed potius ἔδεμ juxta exemplar Alexandrinum cæteraque tam impreſſorum quam ſcriptorum, qui & Græcis & Samaritis vocatur ἔδὲι Num. c. 26. v. 36. vice Judaici *Heran* ערן, ut ſæpiſſime accidit. Ex tralatione vetere Italica, quam S. Ambroſius ſequi amat, *Fuerunt autem filii Manaſſe, quos peperit de concubina Syra, Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manaſſe, Sutalaam & Taam. Filii autem Sutalaam, Edem.* Vel ut S. Hieronymus de Græco reddidit, *Facti ſunt autem filii Manaſſe, quos genuit ei concubina Syra. Machir; & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manaſſe, Suthalaam & Thaam. Filii vero Suthalaam, Edom.* Quin & Philo meminit horum pronepotum in Onomaſtico ſuo ſacro ad librum Geneſis, atque etiam ἐφόδιον τ̃ ἀναγνωσμάτων, p. 410. ἐπιλανθανομένῳ ᾗ (nam Manaſſe ἐκ λήθης interpretatur ille Doctor) παλλακὴ ἀνάμνησις σύρα δ' ἡγοῦ, ἀλαζὼν κ ὑπερήφανος. συρία γὰρ ἰσμαηλίτις μετωνομία. τ̃ ᾗ παλλακὶδ ταύτης ἀναμνήσεως ἐστιν ὡς μαχεὶρ, ὡς ἑρμαῖοι καλοῦσιν· ὡς ᾗ ἐλλὰς, πατρὸς, lego πρωτοτόκου; tantum enim מכיר denotat. Mox Philo: λέγει ᾗ γὰρ, ἐγένοντο ἀμοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ σύρα, τ̃ μαχεὶρ· μαχεὶρ ᾗ ἐγέννησε τ̃ γαλαάδ. Iſtius etiam ævi Scriptor feliciſſimus ac Divinus Lucas Apoſtolicorum Actuum c. 7. aſſerit nomine Stephani Helleniſtæ totum genus Iſraeliticum, Joſepho olim invitante, εἰς ψυχαὶς οε'. deſcendiſſe in Ægyptum. Hunc præclarum medicum Philoni adjunxi, ne diutius exiſtimarent viri docti, propter auctoritatem ejus vim feciſſe ſciolos Chriſtianos verſioni Doctorum Alexandrinorum cum Gen. c. 46. 27. tum Exodi verſu quinto, ubi omnia penitus exemplaria Græca pleno numero exhibent animas ἑβδομήκοντα πέντε: plurima etiam multo Deut. c. 10. 22. tantidem adnotant, licet apud me plus valeat auctoritas codicis Vaticani, & ipſius Hieronymi in Quæſt. H. *Hanc rem*, ſic ait, *ne videamur adverſum Scripturæ auctoritatem loqui, etiam* LXX. *Interpretes in Deuteronomio tranſtulerunt, quod in* LXX. animabus ingreſſus eſt Jacob in Ægyptum. Attamen illum profecto Deuteronomii locum reſpexit Sanctiſſimus Diaconus, נשבעים נפש ירדו, εἰς ο'. ψυχαὶς κατέζευαν οἱ πατέρες σε εἰς αἴγυπτον, Apologiæ ſuæ verſubus 14, 15, quos nunc non repetam. Quam etiam certiſſimus eſſet de hac lectione & ſecurus S. Chryſoſtomus Hom. ſuarum 65. ad Gen. nos docet: κ ἰωσὴφ μὲν τ̃ ὑῶν αὐτοῦ τ̃ ἡνιόχων αὐτῷ ἵνατο ἐτύγχανεν ὤν· ὡς εἶναι μὲν κ ἰωσὴφ τὰς πάσας ψυχὰς, οἱ. τινὲς ἔνεκεν τ̃ ἀριθμοῦ ἡμῖν μὴ ἀκριβείας ἐπεσκήψατο ἡ θεία γραφή; Dein, λάβε γὰρ τὸν τ̃ οε'. ψυχῶν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐξετάθη ὁ χρόνος τ̃ ἰσραήλ. Eundem numerum & ponit, & ex commentariis Origenis ad Exodum myſticum eſſe affirmat S. Ambroſius. Ante hos vero Clemens Theologus Alexandrinus non ſolum ſic ſupputaſſe LXX. Interpretes contendit, ſed & cauſam illam præbuiſſe Hiſtoricis Græcis, qui totidem numero gentes ac dialectos per orbem terrarum perferre exiſtimarent. ὥσπερ ᾗ κ ἄλλοι πολλοὶ τ̃ ἱερικῶν, κ ἔθνη κ γλώσσας πέντε κ ἑβδομήκοντα λέγουσιν εἶναι. ἐπακούσαντες τ̃ φωνῆς μωσέως λεγούσης, (Exodi ab initio) ἦσαν ᾗ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ ἰακὼβ πέντε κ ἑβδομήκοντα, αἱ εἰς αἴγυπτον κατελθοῦσαι. φαίνον ᾗ εἶναι κ κ τ̃ ἀληθῆ λόγον αἱ ἑβδομάδες διέξοδοι, οβ'. ὡς αἱ ἡμίτεραι προσδιδόντι γράφαι. αἱ ᾗ ἄλλαι αἱ πολλαὶ, ἴσαι κοινωνίαι διέλεκτων ὄντων ἢ τεσσάρων ἐ κ πλείονων γίνονται. Habes igitur c. 46. Gen. inſignem & antiquiſſimum diſſenſum Bibliorum Græcorum & Hebraicorum: ſive LXXII. Interpretes Alexandrini in membranis Eleazari ita ſcriptum legerant, ſive ex Paralip. priore, ubi duntaxat in Hebraico volumine notatur concubina Syra, atque maxime ex Num. c 26. ſua ſponte transformarant, & effinxerant. Hæc enim alieniora ſunt quam pia

recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non ars Conciliatorum quaquam componet. Septuaginta deinde Iſraelitarum numerum, aut ſuper illos adhuc quinque ex Geneſeos c. 46. varii varie colligunt. Nos Joſephum prememus, qui antiquo illo ac ſanctiſſimo genere fretus ſuper ſtemmata Romana ſeſe altum efferebat.

Filii			
4 Rubeli	5.	1 Dani	2.
6 Symeonis	7.	4 Nephthalimi	5.
3 Levi	4.	*De Bala adeo*	7. ζ.
5 & 2 Judæ	6.		47.
4 Iſſacharis	5.		54. νδ'.
3 Zabulonis	4.		
Lia mater	1.	7 Gadis	8.
Dina Filia	1.	6 & 1 Aſeri	8.
Cum ſuis Liæ	33. λγ'.	*Ita Zelpha orti.*	16. ις'.
2 Joſephi	3.		54.
10 Benjamini	11.		
Nati ex Rachela	14. ιδ'.	Capita itaque	70. ο'.
	33.	colliguntur	
	47. μζ'.	cenſu iſto,	

præter Jacobum auctorem generis. Tantidem ante bis mille annos aſſeruiſſe videtur S. Moyſes ſtatim verſu quinto Exodi, ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש: Iſraelem hinc excludi verum eſt & neceſſarium, comprehendi vero catachreſi quadam Liam veriſimile; nam Gen. c. 49. 31. quatenus nos ſinit dubitare. Concilient deinceps alii ſuo ſtudio c. 46. Geneſeos verſiculum 15. cum 26. ſi matrem ſuſtulerint, ut conſtet domus Liæ capitibus XXXIII. vel ſi hanc referant in cenſum, ne redarguatur illico numerus LXVI. commate 26. à Moyſe compoſitus. S. Hieronymus, Salianus, Uſſerius, aliique Doctores leviter hoc prætereunt. Rabbini audent vel illudentes *Par.* 84. *Breſit rabba*, Moyſis parentem inducere; alia Jacobum bis ſcribere in Catalogo. Auguſtini etiam ſententiam, quæ Jacobi deſcenſum ad vitam ejus ultimam, aut porro ad obitum Joſephi extendit, obtinere hodieque apud Theologos video, manifeſta Moyſis injuria. Colo equidem ſapientiam ſobriam, atque hinc pergo ſponte ad nomina Iſraelitica.

1. Pro Reubeno principe Iſraelitarum Joſephus perpetuo ſcribit ῥουβηλ, atque forma tribuaria ῥουβηλίς. Similiter رءوبيل & ܪܘܘܒܝܠ plerique omnes Chriſtiani, qui Syre intelligunt aut Arabice. Etymon etiam accedit, quod Sanctiſſimus Moyſes dederat Gen. c. 29. 32. כי ראה יהוה בעניי: aut preſſius adhuc explicando ראה בי את, *memet Deus reſpexit, me propitius.* ῥουβὼ vero ac ῥουβὶν, ראובין, Philoni interpreti ὀφθῆν, *filium perſpicacem* denotat. Auxit equidem ראובן *Reuben, Ruben,* vel *Rauben* nomen Iſraelicum quatuor nepotibus.

2. *Enoch* חנוך, Græcis ἐνὼχ, Samaritis & Arabibus حنوك. Philoni ἐνὼχ, ἱλαστικός. Epiphanii Scholaſt. exemplaribus editis *Henoch*, ineditis *Enoch*: ita & Euſtathio Antiochiæ. Joſephi codices ſervant ἀνώχης.

3. Fratrem hujus פלוא, فلوا, φαλέ, & *Phallu* Critici ſacri pene omnes ita appellitant, Judæi, Samaritæ, quotquot nationum Chriſtiani, Euſebius, Ambroſius, Hieronymus, cæteri. Habuit & φαλέ, θνμαστός, Etymologicum ſacrum Judæorum Alexandr. Quapropter plerorumque exemplarium Græcorum φαλὲς Exodi c. 6. & initio Annalium, & paucorum ad Geneſin, ſicut φαλὸς Vaticani, φαλὲλ Alexandrini codicis & aliorum, φαλὲχ & *Phalla* in membranis Hieronymi, vix pura exiſtimabis. Ad Joſephum tamen *Phalus* legunt *Frob.* & *Col. Phaluch W.* 1. *Vig. Bal. Goul. Bodl. & Exc. vetera. Phaleh. Voſſ.* 1. *Mert. L. Star. V. & W.* 2. Pro his facit φαλὶς Euſtathii & φάλης *Baſ.* atque *Gen*: illis quidem favet φαλὲς *Big. Samb.* & *Caſ.* quorum auctoritate magis ducimur.

4. Proximus vocatur Hieronymo *Heſron* ex Hebraico חצרון, quod Samaritis & Arabibus حصرون *Haſron.* Idem B. Lucæ, interpreti S. Matthæi, Philoni, & aliquot exemplaribus ϛ' ο'. ἑσρώμ. In codice antiquo Bezæ ad tertium Evangeliſtam ἀσρὼμ, *Aſron*; pariterque ἀσρὼν in MSS. Vaticano & Alexandrino, & editionibus Aldina Complutenſique apud Geneſin & Exodum. *Aſron* etiam habet S. Ambroſius, & omnia Græcorum ἀνάγραφα ad Num. c. 16 ἀσρὼμ eadem ad initium Paralip. S. præter ἑσρὼν codicis Alexandrini. Imo Judæ Nepos frequentius in V. T. ἑσρὼν aut potius *Eſron* adſcribitur. Ad Matthæum Hieronymus *Eſrom* reddidit poſt Originem *ſagittam videns* vel *atrium eorum*, alius τοῖχον αὐλῆς. Legimus inſuper ἀσρὼμ apud Euſtathium in Archivo Pembrociano. In libris Epiphanii ſcriptis perpetuo *Eſrom* aut *Eſron*. Sed *Frob.* & *Col.* excuderunt contra morem veterem *Ezron* hoc loco, & mox inter filios Phares *Hezron*. Verum Phareſidarum alterum *Baſ.* & *Gen.* typo tam Græcis quam Hebræis notiſſimo ἑσρὼν ſcribunt, ſed tres veteres libri ἑσρὰν: quin hic Rubeli filius ἀσσάρων vocatur *Samb* & *Caſ.* ἐσσάρων *Big.* & Typothetis. Cæterum חצרון utrobique ſcripſerat Moyſes quatuor aut quinque literis, quod Joſephus ſacerdos hic *Aſſeron*, illic enunciabat *Eſron*: qui vel inde accepit, vel obtulit nomen urbi Judaicæ ἱερὼν, quæ & ἀσὼρ in hiſtoria Joſuæ ducis.

5. Ultimus Rubelitarum Samaritis كرمي *Carami*, cæteris χαρμὶ vocatur ex conſenſu. Ita Epiphanii etiam exemplaria: Græca autem cuncta Joſephi χάρμιος, ex quo Boſius retraxit χάρμις & χάρμιος. Impune tamen ſcribere potes χαρμίας. Philo interpretatur χαρμὶ, ἡ ἀμπελὼν μου.

6. Ex Symeone, (quem συμεῶνα vocant Editores Joſephi, & MS. Vaticanum ad 1. Paral. c. 4. Samaritæ سمعان *Symeon*, alii συμεῶνα) procreati ſunt liberi ſex. Quorum primus.

7. *Jamuel* appellatur Philologis Samaritarum in duobus prioribus libris Moyſis, nec non B. Hieronymo, & Epiphanio Scholaſtico, ἰαμνὰλ Euſtathio MS. & Interpretibus LXX. & Philoni, & in Chronicis S. *Jemuel* etiam S. Ambroſio ipſiſque Judæis ab Hebraico ימואל, pro quo alibi voluminis Moſaici ſcribitur נמואל, ναμνὰλ, ut *Iota* Chaldæorum tranſire ſolet in *Nun*; quamvis & Samaritæ نموال *Namuel* agnoſcant Num. c. 26. Imo frequenter legimus in Optimis libris ejuſmodi paranomaſias: & quidem paulo præceſſerat in eo capite Eliabi filius *Namuel*. Hinc Hieronymus in Traditionibus, ubi vehementer Judaizat, *Mutantur vero nomina quædam ſuis rationibus. In Geneſi ſcribitur* Jemuel, mare Dei: *in Paralipomenis* Namuel, loquens cum Deo. Joſephi codices Græci, quotquot vidimus, ἰαμιὰλ & ἰεμηλ referunt, unde Schotanus fecit ἰαμήλ, Burſuſque ἰαμνὴλ. Typographis denique noſtris obtuli *iamuhel*.

8. *Jamin*, ימין, ἰαμεὶν, Joſepho ἰάμειος, vel ἰάμιλος juxta codd. *Big.* & *Samb.* felix nomen nobiſque parum moleſtum: nimirum de accentu alii litigent.

9. Quid vero faciemus cum nomine אחר aut אהר, quod pronuntiarant olim Judæi Alexandrini & Hieroſolymitani tempore Hieronymi cum *He* media, *Ahod* i. e. *inclytus*, ſive ἀωὸ & ἀὼθ, ut Græci poſſunt. Maſorethæ vero hinc aliquot ſeculis *Ohad*: Syrus Waltoni Judæique mixobarbari *Ahad* اهد. Laudinorum codicum alter in Geneſi habet اهوث & ſuper verſum ἰαὼθ, alter اهود ibidem: ſed ad Exodi c. 6. ambo conveniunt in *Ahad* اهاد. Samaritæ ſcribunt id nominis cum *Cheth* media, & pronuntiant *Achad* احد, ſicut MSS. Morini & Huntingdoni atteſtantur ad Geneſin & Exodum, ſed & Paraphraſes Samaritiçæ & Arabicæ contra textum Londinenſem. *Ochad* אחד etiam legitur apud Jonathanem. Deſiderabis omnino illud nomen in ſtemmate Symeonis juxta utrumque codicem Hebraicum Num. c. 26. 12. adeoque in verſione LXXII. Omiſit etiam *Ahodum* Chronicorum S. Scriptor, qui deduxit genus Hebræum ſecundum ordinem tribuum à Moyſe obſervatum capite illo Numerorum. Unde conſtat ab aliquot millibus annorum illum hominem in Cenſualibus ſacris haud comparuiſſe. Joſephus autem vix ſervavit eum ex libro *Breſit*; nam pro אהוד ἀνηγραφα Græca exhibent ναὼθ, Epiphaniana *Aoth* & *Haoth*, præter *Aboth Goul.* & *Mert.* Sed *Frob.* & *Col.* in nominibus propriis S. Hieronymum potius ſequuntur quam Epiphanium Scholaſticum. Monſtrum itaque nominis ναὼθ Clariſſ. Boſius feliciter emendavit, qua adeo forma nunc excuditur. Scripſit enim Joſephus ἀοὸδ, ἄαὸδ, ἀωὸδ, aut ἀοὸθ. Rabbinicum autem eſt, quod memorat Hieronymus in Paralip. *Ex filiis Symeon ſextus tollitur, eo quod nulla progenies de illo proceſſit.*

10. Ex Hebraico יכין *Jachin* ſeu ἰαχὶν Mattathiades deflexit ἰαχὶν testę *Big.* Nam *Samb.* legit ἰαχλὶν: *Baſ.* cum *Gen.* ἰάχλιν. Præterea יריב & ἰαριὸ legitur pro eodem nomine, Paralip. priore, haud levi diſcrepantia. Hieronymus verò Rabbiniſmi avidus perperam confudit *Zara* cum *Jachin*, cum *Jarib* alium prorſus virum *Ohad*.

11. Simonidarum penultimus audit Gen. c. 46. צחר, Judæis *Sochar*, *Sachar* Syris; Samaritis tam Gen. quam Exodo per *He* צהר, صهر, *Sahar*, LXXII. σαὰρ, Ambroſio poſt illos *Saar*, tum Hieron. à Judæorum Doctoribus *Sohar*. Eundem appellant omnia Exempl. Num. c. 26. & 1. Par. c. 4. inſolita enallaxi זרח, *Zerach*, Hieron. *Zara*, LXXII. Int. ζαρὰ. & gentiliter ζαραΐ: niſi quod Octateuchum Oxon. ſervet etiam in Num. σαὰρ. Scribæ Epiphanii mire ludunt in hac voce. *Salier* ponunt *Voſſ.* 1. *Goul.* & *Weſt.* 2. *Salter Mert. Sager Bal. Saber, Exc. W.* 1. *Vig.* & *Bodl.* tanquam à σαύτο, σαγτὶρ, σάαρ, aut σαὶρ, Joſephi exemplaria Græca plane conſentiunt in σάαρ.

12. Ea autem propago in *Saulum* deſinit natum ex Phœniſſa, quem cum *Zimri* confundit Paraphraſtes Jeroſolymitanus. Pro שאול aut σαὺλ vitioſe legitur in MS. Alexandrino σαμιὰλ, in Græcis Joſephi vulgatis σάμψος, & in libris non vulgatis ἐλσαφος. Reponimus huc vocem in Judaicis originibus tritam σαὺλ.

13. Tribus ſacræ Princeps in obliquo ſcribitur *Samb.* λαδὶ, & aliquando λαδεῖ: cæteris vero λευὶ. Idem Judæis ac Samaritis dicitur e producta *Levi* لاوي; LXXII. Interpr. λαβὶ.

14. Ab illo emicuit جرشون *Gerſon* γηρσὼν, ſeu גרשון ut Moyſes qui optime noverat, bis terque ſcripſit in Divino ſuo volumine. Veruntamen Auctor Chronicorum S. modo גרשון, modo retulit גרשום; pariterque interpretatur Hieronymus ex Philone de nominibus propriis Geneſis, *Gerſom*, *advena ibi*, vel *ejectio eorum*. γιεδσὼν frequens vitium imputabis Bibliorum Græ-

οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto,

Græcanicorum. Deinde apud Joſephum Typographi expreſſerunt γηλοσεως, pro γησοσμης codicum *Big. Samb.* & *Caſ.*

15. קהת Maſorethis *Ceath*; Samaritis, Græcis, Syris, Arabibus, Philoni, atque S. Hieronymo ab ore Judæorum, *Caath*: unde Joſephi καάθ, ut ille nimio opere Græciſſat.

16. De tertio Levita mora nobis exigua. Hic μεραρὶ, מררי appellatur in Sacris codd. & in illis Joſephi μεραιρ ut *Caſ.* vult; aut μαραιρ, ut reliqui. Optimus Boſius hanc hyperthefin emendat, ſcribitque μαραρι.

17. Nobiliſſimus *Judas*, vel, ſi Hebraice ſcribas יהודה, præter *Er* & *Onan* mala germina, quæ admonente Moyſe de hoc cenſu Joſephus merito abſcidit, tres filios aluit & nepotes duos.

18. Horum primus σάλας ex *Samb.* libro, aut juxta cæteros Joſephi σαλᾶς nuncupatur. Codices Epiphanii obtinent hic *Silom* & *Silon*, ex verſione τ'. Illi enim pro Hebraicis שלה שלני, *Sela Selani*, ſcribunt σηλὼμ aut σιλὼν, & de populari σίλωνι. Rabbini olim perſuaſerunt Hieronymo *Salam* hunc non alium fuiſſe quam שוכל I. Paralip. c. 4. 1. contra c. 2. v. 3. ejuſdem libri.

19. Huic proximus פרץ, φαρὶς, cui nomen venit ἀπὸ φερσμοῦ, ut Philo docet. Quoniam φαρὶς jam oſtendunt libri Joſephi in recto, ſed colo ſequente φαρίτου *Big.* & φαρίσου cæteri omnes, nomen φάρεσος Græco ritu etiam hic produxi.

20. Pro ſacro זרח, *Zara* ſeu ζαρὰ, vides in impreſſis Joſephi ζάρας: ſed vero MSS. Græca ζάρατος legunt, ut ſupra χάρμος ex כרמי. Scripſit forſan Mattathiades ζαρᾶ: Epiphanii codices dant *Zare*, aut vitio auditus *Jare*.

21. Phareſſo natus eſt חצרון, ἀσρὼν ſæpius; & aliquando ἐσρὼν & ισρωμ in Bibliis Græcis. Inde *Eſron* & *Eſrom* in MSS. Epiphanii. ἀσρὼμ vidi in Euſtathii codice manuſcripto. Joſephi denique Editoribus ἔσρων, Scribis debes ἔσρωνος; ita quidem *Big. Samb.* & *Caſ.*

22. Alter Phareſſida vocatur Joſepho ἄμμος ex editionibus *Baſ.* & *Gen.* ſed ex MSS. *Caſ. Big.* & *Samb.* ἀμμος: quod mire confirmant membranæ Epiphanii, quippe ubique vidimus earum *Amor* & *Ammor*. In cunctis equidem dialectis, ſacris profaniſque, facillime permutant ל & ר, propter ſimilem ſonum, dum audiuntur: atque porro apud Judæos characteres illi parvulo apice differunt. Legerat itaque Joſephus in ſuis Bibliis חמור pro חמול, aut potius Librarii Græcanici diu errarunt in ea voce pro ἄμμαλος. Quinetiam חמול *Hamul* ſive ἀμμὰλ & χαμὰλ, quod ab Hieronymo omnibuſque Rabbinis legitur in Moyſe, & in Chronicis, & in editione Complutenſi tranſlationis Græcæ ad Num. c. 26. & 1. Paralip. c. 2. & in editione Romana ad Numeros; videtur fuiſſe contractum ex חמואל & حموال *& σαμαρειτικῶ:* quod Biblia Syriaca Græcaque magis ſequuntur. ἀμμὰλ enim habet Aldus ad 1. Paralip. c. 2. ιαμμὰλ MS. Alexandr. Oxon. & Aldus ad Num. 26. *Jamuel* Hieronymus ex Philone. ιεμμὰλ plerique codices LXXII. Interpr. & S. Ambroſius. Idcirco pro *Ere* & *Onane* meliora nomina, ſive in Ægypto, ſive maturius ea data fuerint, *Aſrenem* & *Hamulum* referri in hunc cenſum ſapiens nemo mirabitur.

23. יששכר, Interpr. Græcis & Latinis ἰσσάχαρ, Samaritis *Jaſaſchar* يششكر, Epiphanio ſcribæ Syriſque & Euſtathio MS. *Iſachar*, quatuor liberis, Arithmeticæ artis perperitis (ſic Jonathan voluit) familiam Jacobi adauxit. In caſu fœcundo appellatur ille apud Joſephum hoc in loco ἰσσαχάρου *Caſ.* teſte, ἰσσαχάρου *Samb.* ἰσσαχάρου *Big.* ἰσχάρου *Baſ.* & *Gen.* Juſſi tamen ἰσσαχάρου novis typis imprimi.

24. Primitiæ Iſaſcharis Θωλὰς Joſepho aut potius Θωλᾶς ſcribitur, Hebraice תולע, Θωλᾶ in Bibliis Græcis, Philoni Θωλὰ, σκωληξ.

25. Lucem deinde vidit פוה. *Phua* habet tralatio Hieronymi, φουὰ & φουὰ LXXII. Interpr. & Pentateucha Arabica in Theſauro Laudino. Verum etiam in S. Chronicis Judæorum *Phuath* פואה: necnon פואה. فواه *Phawah* in Samaritarum volumine. Hinc nomina ἰεθικὰ, Judæis פוני *Phuni* Num. c. 26. Cuthæis Græciſque פואי φουὰ. Admiranda tamen eſt Joſephi ſcriptio φουᾶς ſecundum *Caſ.* & *Samb.* aut ex *Baſ. Gen.* & *Big.* φουᾶς. Apud Epiphanium etiam reperimus *Phuras* per totum acervum chartarum ac membranarum: nam *Phura Col. Frob.* & *Pariſ.* ab Hieronymo traductum eſt. Correximus itaque mendum vetus, & repoſuimus φουᾶς, Boſio haud invito. Φνὰ denique interpretatus eſt Philoſophus Alexandrinus, ἀὸὶ εἰμὶ.

26. Nihil temere dicendum de hoc puero. Biblia enim Hebraica & Paraphraſes in manibus Judæorum ad Geneſin hunc nuncupant יוב. *Job* S. Hieronymus ibidem & in Lexidio Hebraicorum nominum, אויב *Oiab* Syrus *Hal.* Arabſque illius ايوب. Præterea *Job* defendunt codices omnes Epiphanii Scholaſtici, necnon ἰωὼβ Editiones Græcanicæ Joſephi. ἰωβὼβ ſervatur apud *Big. Samb.* & *Caſ.* Verginus jamjam in contrarium. Judæorum enim Biblia & Maſoræ ſacræ, tum etiam Paraphraſes Iſaſcharidam ipſum ſemel quidem appellant *Job*, biſque *Jaſub* ישוב, ut Num. c. 26. & 1. Par. c. 7. Maſoretis jubentibus. Samaritæ vero tam Gen. c. 46. quam in Numeris unico nomine *Jaſub* ישוב, يشوب: nam *Juſub*, *Juſabi* Num. c. 26. mendum Bibliorum Londinenſium. LXXII. Interpretes in Lege & in Chronicis perpetuo ἰασοὺβ, juxta meliora exemplaria. Unde *Jaſub*, *converſio* in Etymologico Hieronymi. Video tamen ad Gen. c. 46. in editione Romana pro ἰασοὺβ MS. Alexandrini & Euſtathii ad Hexaemeron, aut frequentiori ἰασοὲβ, excudi ἀσὲμ, ut alternant μ, & litera ſecunda in MSS. *Aſum* etiam legerat ſuo ævo S. Ambroſius, imo ἀσὲμ Philo jampridem in ſuo Lexidio explicarat ad Geneſin ἀτομία: neque ſane hoc nomen cum ſuo interpretamento S. Hieronymus Latinis auribus invidit. Quinetiam اسوب referunt MSS. Laudina Moyſis primo, ياشوب in quarto ejuſdem. Quandoquidem vero *Jaſub* perpetuum ſit Samaritanis ac Græcis. & frequens quidem Judæis una cum Gentili typo ישובי, necnon membranis Græcis Joſephi eximie probetur, migret modo in verſum Græcum ſuo ordine, ἰασοὲβ, *Job* in Latino hæreat: quia id vocabuli tuetur Hieronymus in Quæſt. *Jaſub, in Geneſi Job nominatur: Job interpretatur* ululatio, *Jaſub* revocans.

27. Noviſſimus Iſaſcharidarum appellatur σαμάρων in ἐκδόσει utraque Joſephi, σαμάρων *Caſ.* ζαμάρων *Big.* ζαμάρωμος *Samb. Semrom* & *Semron* melioribus codd. Epiphanii: nam *Eſron Vig. Bal. Exc.* & *Bodl.* nimis perverſum. Placet autem præ cæteris σαμάρωνος Cl. Boſii. שמרן enim pronuntiant Judæi *Simron*, Hieronymuſque cum in Quæſt. tum alibi à labellis Magiſtrorum *Semron* & *Simeron*. Ita Syrus Arabſque Polygl. Lond. Apertius vero Samaritæ شمرين *Samron*, atque Græci in optimis membranis σαμερὶμ, & adhuc ſonantius σαμεβρὶ, ζαμεβρὶμ, ζαμεβρὶ, exceptis in Paralip. Romanæ editionis σαμειρὶ, nec non Aldinæ, & Complutenſis σαμεβρὶν. Hac autem de cauſa magnus Artifex διδασκάλων Rabbi *Meir* totum Samaritarum genus cavillabatur, quod non à Joſepho beatiſſimo Iſraelita, ſed potius deſcenderent à שמרן Iſaſcharæ filio. Reſpondit vero ejus ſectæ Patriarcha idiotæ ſciſcitanti, חיין כן ריוסף אפקך מן ישששכר לא אינלך. Tam vana eſt illa S. Hieron. adnotatio, *Simeron ubi nomen eſt hominis, per i. ſcribitur, ubi civitatis, per a. Samaron.*

28. Ζαβουλὼν, צבולן, زبولن tres filios ſecum tulit in Ægyptum.

29. Primus horum סרד. σαρεὰδ Joſepho, *Sarad* pari modo ſcribitur in exemplaribus MSS. Epiphanii interpretis, & in Paraphraſibus Samaritanis. σαρεὶδ & σιρεὶδ apud LXXII. & S. Hieronymum. Verum genus Zabulonium omnino prætermiſit Chronicorum S. Scriptor.

30. Medius eſt אלון, ἤλων, aut ἤλεν *Samb. Ilon* Epiphanio, Hieronymo *Elon*, Ambroſio Græciſque ἀλὼν.

31. Hunc ſequitur יחלאל, raucum nomen plagaque gutturis. Hoc enuntiant ſuis vocalibus *Jahleel* paſſim Judæi; *Jahelel* & Num. c. 26. *Jalel* Hieronymus; يحلال *Jachelel* Cuthæorum reliquiæ; atque يحلابل ſono vix alio Arabes Chriſtiani. سلاما Syri mendo repetito. MSS. Laudina in Numeris يهليل *Jahlil*, & ad *Gen.* ſincerius يحليل. Biblia Græca hic multum variant. MS. Alexandrinum primo Moyſis legit ἀλοὴλ, Vaticanum ἀχοὴλ; *Achoel* etiam S. Ambroſius. Edita per Aldum Wolphiumque ἀὴλ, aut ſolutius ἀϊὴλ: ita Laudinarum prius, atque Octateuchum Oxonienſe; a quibus haud diſſentit Euſtathius excuſus, ſcriptus enim habet ἰεὴλ. Conſpirant autem Exemplaria Græca S. Bibliorum Num. c. 26. in ἀλὴλ, & pro familiari ἀλαηλί. Hieronymus in Lexico S. nominum יחלאל *Jaelbel* aut *Joalel*, *vita Dei*, ſive *exordium Dei* vel *præſtolans Deum*. Sic ad Joſephum via paratur. Ipſius codices plane omnes nomen præbent vitioſum ἰαὴλ. Epiphanius tamen legerat in Bibliotheca Piiſſimi Senatoris ἰαχὴλ; inde *Voſſ.* 1. *Mert. W.* 2. *Star. V.* & *Goul. Jachili*. Cæterorum eſt *Jahel*, ut *Vig. Bal. Exc. P.* & *Bodl.* Reddimus igitur poſtliminio huic Judæo ſuum ἰάληλον: quippe ni balbutit nimium ἰαάληλ Cl. Boſii.

32. &. 33. Venire tandem jubet Joſephus in hunc cenſum magnam parentem *Liam* cum *Dina* imminuta filia. Quorſum rite conſtat Epilogiſmus ſapientiſſimi Legiſlatoris Gen. c. 46. 15. idque ſine *Jochabeda*, quam in ipſo deſcenſu Jacobi enatam ad numerum forte explendum fabulantur Rabbini, mendaciorum ſtudioſiſſima natio.

34. His adjunxit doctiſſimus Judæus merito ordine nobilem prolem Rachelæ τῆ μακαρίτιδι, quatuor atque decem capita. Longe tamen eminet ex illis decus Joſephi, qui migrationis Hebraicæ auctor fuit.

35, 36. Joſepho naſcuntur ex nympha Heliopolitana מנשה ואפרים, μανασσῆς atque ἐφραίμης; paſſim itaque ſcribuntur in his originibus. Invenias tamen ἐφραίμης; velut *Baſ Gen. Big.* & *Caſ.* cum aliquot codd. Latinis in luſtratione iſthac Iſraelitarum, & alibi ἐφραίμ populare nomen, edidere; rarius adhuc μανασσῆς, unde Gentium *Manaſeas*.

37. Βενιαμὶν, quod nomen *Samb.* deflectit βενιαμεῖ in caſu liberali, matri quidem infauſtum, ſed meliori parenti felix, latiſſime diffudit proſapiam ſacram. Ecce enim ex uno juve-

gypto, mihi esse necessarium putavi nomenclatu- Αἰγυπτίοις εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνηθῆναι τ̃ ὀνο-

ne decem Israelitas: quippe ex *Bala* sex filios fuisse prognatos ante diabasin insanum creditu, post illam ab hoc censu alienum. Sic æstimato de verbis illis Græcorum Bibliorum ἐγένοντο ἓξ υἱοὶ Βαλὰ, γῆρας &c. Gen. c. 46. 21.

38. Mosaicum בלע Hieronymus *Bela* pronuntiat, Judæi *Belah*, Syri atque Samaritæ *Balah* بلع. Græci ad *Gen.* βαλὰ, cæterubi βαλέ. Hieronymus ex Origine Vocabulario *Bale, devorans.* S Ambrosius *Eala.* Apud Epiphanium *Bolus* ex MSS. *Voss.* 1 *Mert. Vig. Bal. Exc. Goul.* & *Bodl.* & *Bolas L.* at *Bela Frob.* & *Col.* ex Bibliorum versione vulgata acceptum. Repones apud Josephum βολᾶς Bosii, vel βόλαυ, βάλανος, & βαλᾶς, pro βαλαω Schotani conjectantis, necnon βολοσοέ *Bas.* & *Gen.* Typographorum, Scribarumve *Big. Samb.* atque *Cas.* βολασσέ. Hinc nomen secundum parvulo Loti refugio in agro Sodomeno.

39. Benjamitarum alter Josepho appellatur βάκχαελς aut βαχχάελς in MS. *Samb.* quin *Bechor* habent Tralatio Hieronymi, & codices Epiphanii, quot cum tædio versavi, præter *Becher Col.* & *Frob.* Ex בכר faciunt Samaritæ *Bacar* بكر, Judæi *Becher*; Arab. Walton. *Bachir*, Syrus *Achar* Ambr. & emendati libri Græcorum in Moyse βοχορ; corrupti χοῦρε, ut MS. Alex. Aldina ἔκδοσις, & quædam aliæ. Plurimorum tamen Exemplarium 1. Par. c. 7. est βαχὶρ. Mirum equidem hunc quarto libro Legislatoris penitus omitti cmm suæ familiæ copia, quam recitat auctor Chron. S. Quinvero temerarium esset βέχιρ & βιχεὶ, quod Num. c. 26. 35. ex Hebræo retinet editio Complutensis, huc ab Ephræmitis detrudere. Experiar potius quid alii ab ingenio possunt. Conferant insuper 1. Par. c 8. 1. את בלע בכרו אשבל השני cum præcedentis capitis versu 6. בלע ובכר וידיעאל שלשה, at mente recta & pia.

40. Tertium itaque Benjamin, an secundum filium habuit *Asjabelum*, ἀσάβηλον? nam de nomine consentiunt Exemplaria Græca Josephi, & Epiphaniana pleraque. *Asjabolus* vero is dicitur *Mert. Asjabelus P.* & *Bal. Asbelus Star.* Et divisim *Bodl. As, Belus* ad mentem Magistri Hugonis. Ex Hebræo אשבאל واشبال ἀσβὴλ & *Asbel* reddunt multi plurimi Sacrorum Interpretum; verum ἀσυβὴς & ἀσυβηὶ, aut ἀσυβὴλ ἀσυβηλὶ typis Complutensibus ad Num. c. 26. malunt Græci, ubi Laudina اسبول *Asbol.* Annalium S. Scriptor miscet omnino nomina ἰσβὴλ atque ἀσβήλ.

41. Concinnior videtur Bosio γήρας, nobis γηρᾶς, γήρα aut γήρου, quam Editorum γήλας apud Josephum, quamque γήρω *Big. Samb.* & *Cas. Gera* & *Jera*, ut solet fieri ex *g* uda, in MSS. *Voss.* 1. *V. Star.* & *W.* 2. In Hebraico codice Judæorum scribitur גרא *Gera.*. Samaritarum altero גרה, جرح *Gerah* & *Garrah. Geras* autem, filius potius quam nepos Benjamini, Catalogum militis Israelitici Num. c. 26. plane evitavit.

42. Sequitur inde suo ordine נעמן, Ambrosio, Philoni, & melioribus τ̃ ν'. exemplaribus νωεμὰν utrobique legis Mosaicæ; sed νωεμὰ, νααμὰν Compl. & μααμὰν MS. Alex. ad c. 8. l. 1. Paral. Hieronymo *Naaman*, Judæis atque Samaritis *Nahaman* نعمن. Unde concedimus Historico huic νααμάνης, pro ναιμάνης *Big. Samb.* & *Cas.* aut ναμανῆς *Bas.* & *Gen. Naaman* enim reperitur in tot codd. Epiphanii, excepto *Noeman Col.* & *Frob.* Postremo Biblia Samaritana hunc puerulum & *Aradum* fratrem tam Aεσθμοῖς quam Geneси Benjamino patre natos testantur: Græca & Judaica statim ad Balam referunt. Inchoant enim Samaritæ v. 40. Num. c. 26. לארד משפחת האררי modo aperto ac simplici. Masora tamen antiqua Judæorum subobscure ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת האררי: quare inserunt ut commati LXXII. Interpretes atque Hieronymus לארד, *de Heted familia Hereditarum.*

43. Sextus Jeminita difficile pronuntiatu nomen habet אחי, *Echi* & *Ehi* ab ore Judæorum. Idem Ambrosio & pluribus Græcorum ἀγχίς. ἀγγεὶς MS. Alex. ἄγγις Eustathii MS. Pembroc. Syro *Achi.* Samaritæ legunt in numero uberi, ut *Mophim, Hophim*, ita אחים. اخيم *Achim.* Haud alius est, sed idem ἀχιὰ seu *Ahoe* אחוח 1. Par. c. 8. 4. Diversi etiam apparent codices Epiphanii & nimium ab Hebræo dissentientes. Nam *Asa* tenent *Bal. Goul. W. Vig.* & *Bodl. Hisar* & *Isar* (cujus ultima litera pertinet ad *Ros*) *Voss.* 1. *L. Exc Star. W.* 2. *Mert. Echi* denique *Col.* & *Frob.* ex Bibliis Latinis reformatum est. Hunc cum fratre adjungunt MSS. Josephi Græca *Big Samb.* & *Cas.* in ιωσαωὶ, distinguunt Typographi, ut Ἰὼς, ἀὼς. Rescribo ἴης ᾗ ἰὼς, vel sine copula. Bosius fecit ἴις aut ἰῶ, ἰώς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter ἴγης, ἰώς. Verumtamen Librarios Græcos hæc nomina in unum contraxisse miror minus, dum אהירם *Ahiram*, ἀχιαμὰμ & ἀχιεμὰμ preli Complutensis Num. c. 26. ex eisdem vocibus, aut vice, ἰσοὺμ ראש ingruente ῥὰμ, jam olim coaluisse asseritur.

44 De *Ros* satis dixi: nisi locus sit conjectanti ἀρὼς scripsisse dudum hunc Archæologum pro וראש, ἀρὼς Hebraico. Quinimo Syrus legit ܐܪܘܫ ἀρὼς, quo certius exprimeret literam iracundam *R*: quidni suadet etiam Epiphanius, cujus *Arediaros* hujus stemmatis extremo rite dividitur in *Ared* & *Aros* Josephi?

45, 46. Consimili typo juncti *Mophim* & *Hophim* Hieron. & Arabibus, *Mupim* & *Hupim* Judæis Hispanis, & Masoretis adhuc fortius eloquentibus *Muppim* & *Huppim* מפים וחפים. Cæterum Samaritæ legunt in libro *Bresit* c. 46. plerumque מפים *Mophim* & אפים *Aphim*; sed Trilinguis Morini & Paraphr. Arab. Tayleri nostri מחפים וחפים معفيم وحفيم *Mohafim* & *Hafsim*, alius מאפים והפים *Masim* & *Hosim*, Huntingdoni codex vetus כפים וחפים, ὡς ὁ ἑβδομήκοντα. S. Ambrosius & prisca Exemplaria LXXII. Interpr. μαμεὶμ seu μαμεὶν atque ἀφιμὶν. Syro Walt. *Masim* & *Husim.* Epiphanii pariter codices in *Ophim* ac *Opim* prorsus conveniunt, in altera voce minus. *Notim* enim atque *Nothim* ex vitio præbent *Voss.* 1. *Exc. L. Mert. Vig.* & *Bodl.* neque melius *Mobin* neque *Mobim Goul. V. W.* 2. *Star.* aut *Nothim Bal.* & *P. Muphim* denique & *Huphim Frob.* & *Col.* ex versione vulgatissima S. Bibl. Josephi utraque editio νουφθεὶς: sed *Big.* νόμφθις, *Samb.* νομφθῆς, Eustathii MS. μομφὶ, excusa Exemplaria μαμφὶ. Proponit Bosius liberaliter μέμφις, μεῦφις, μέφιμφ, μόμφιμφ: ac pro fratre hujus ἄπις; nam ὀπαὶς, heic habent Josephi libri, recentes veteresque. Muto autem ὀπαὶς in ὄπφις vel ὀπφίμις, μάφθης in μόμφις, aut productim μουσίμης. Haud prætereundum reor Moysis libro penultimo recenseri in Samaritico שופם & familiari nomine שופמי, *Supham Suphami*, شوفم شوفمي pro *Muphim* ejusque progenie: *Hupham*, seu حوفم, חופם pro חפים Geneseos, Græceque τῷ σωφὰν δῆμφ ὁ σωφανὶ· καὶ τῷ ὀφὰμ δήμφ ὁ ὀφαμὶ, ut Complutenses expresserunt; quippe multo plures *Opham* prætermittunt ac immerito. In Judaico שפופם *Sephupham* duplicata media scribunt Masoretæ, gentile tamen שופמי haud geminant. Hieronymus *Supham*, *Suphamita*, utrumque simpliciter legerat, quamvis ad 1. Par. c. 8. 4. sustinuerit *Sephuphan*, ut Græci σεφφὰμ, ex Hebraico שפופן; quod ibi ponitur in familia Benjamini pro *Supham*, idque nominis pro *Muphim*, sicut חורם *Huram* & ἀφφὰμ Compl. typis vice *Achiram* eadem serie, hoc pro *Achi*, *Ram* vel *Ros.* Quinvero bis posuit illa nomina S. Annalium Conditor. Nam libri prioris c. 7. v. 12. occurrunt iterum ושפים וחפם *sum Suppim atque Huppim*, vel *Sepham quoque & Hapham* Hieronymo Interprete; aut Græcis καὶ σαφὶν καὶ ἀφὶν, vel ex MS. Alexandr. καὶ σαφὶμ καὶ ἀφὶμ, Compl. σαφὰμ καὶ ἠφὰμ, Ald. σαφὰ καὶ ἠφὰν.

47. Hanc tribum claudit ἄρηδ, quomodo legimus pro σάρηδ codd. vulgatorum privatorumque. *Ared Ros* ex Epiphanianis recte servant *Goul. W.* 2. *Star.* & *V. Ared*, *Jaras Frob.* & *Col.* Nam *Ros* suo loco exciderat forte, Scribarum incuria. *Ared* duntaxat *Voss.* 1. *Mert. Bodl. Vig. L.* & *W.* 1. Ita & S. Hieronymus in Bibliis, quæ Latine edidit. *Ard* Judæi unica syllaba, Samaritæ *Arad* duabus. γῆρας ᾗ ἐβδομήκοντα τ̃ ἀρηδ, ita LXXII. Interpretes, S. Ambrosius de Josepho, Pseudo-Eustathius, aliique contra Mattathiadem, & utramque Synagogam Judæorum atque Cuthæorum, imo contra sese: quippe ajunt Doctores Alexandrini Num c. 26. 40. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ Βαλὰ υἱοῦ καὶ ὠδὲς καὶ νωεμὰν, pro *Ared* & *Noeman*, sive ארד ונעמן Hebraice.

48, & 49. Habes igitur veros ac ingenuos Israelitas XLVI. si numeres: sequuntur tres alii & viginti ex binis libertabus acquisiti. ἐκὼ equidem & νιφθαλὶς seu νιφθαλῆς *Samb.* a Bala famula nascuntur.

50. Descendit autem Nephtales in Ægyptum terram liberis fultus quatuor, quorum maximus יחצאל *Jahzeel* Judæis, Hieronymo *Jasiel*, *Jesiel* & in Lexico *Jeseel.* Ex Pharo Alexandrina ἀσιὴλ, & ἀσιηλὶ de genere: *Asiel* adeo S. Ambrosio, & ἰχὺς μὲ ὁ θεὸς Philoni explicanti. Paralipomenῶn Interpreti Græco correctius ἰασιὴλ l. 1. c. 7. 13.[1] aut a Compl. & Aldinis prelis ἰσσιὰλ: Samaritis يحصال ἰασιὴλ. Eustathio falso ἀσιὴλ, & in Lexidio quodam Græco, ἀσαὴλ, ἰχυρὸς ὡσὶ ἰσχυρός. In Epiphanianis *Enol* & *Enul* vitio perpetuo; nam *Jachzeel Frob.* & *Col.* sumptum fuit ex Hieronymo. ἐλήνφ & ἐλίνος Josephi ἀνὴγραφα, ἐλζίηλος maluit Bosius. Nobis placet ΙΕΣΗΛΟΣ, pro ΕΛΙΗΝΟΣ aut pejore *ENULUS.*

51. Nephtalidarum alter γῶνις *Big.* & *Samb.* ὡς δᾶρις, aliis γώνης, Epiphanio Scholastico & S. Ambrosio *Gunis.* LXXII. Alexandrinis γωνὶ, Samaritis & meliori genti גוני, جوني *Guni.*

52. Tertius יצר *Jeser* Hieron. ἰασὲρ, τοῖς ο'. ad *Gen. Issaar* Ambrosio, & Laud. 1. ἰασὲρ Eustathio. Libro Numerorum ἰσσὶς, ἰσσεὶ MS. Vaticanum, Alexandrinum ἰσσεὶ, ἰσσιεὶ: & ad Chron. l. 1. c. 7. 13. καὶ σάμ idem codex, sed Vatic. καὶ ἀσσὲ, Ald. & Compl. καὶ ἰσσὶς. Hieronymus de nominibus Hebr. *Jesar*, *figmentum.* De eisdem alius ἰσσαὲ, ἰχυρός. يصري يصر, *Jasar Jasari* in proseuchis Samaritarum. Interpres vetus Josephi *Saris*, libri Græci σάρης, aut ex *Big.* & *Samb.* σάρος, vel σάρης. Bosius restituit ἰσσαρὴς. Atat hoc nomen incipit, qua syllaba desierat γωνὶς, licet Scribæ aliter existimabant. Unde ἰσσαρὴς vel ἰσσαρὴς denuo extare volo.

53. Novissimus eorum σεμὶμος, quod legunt *Big.* & *Cas.* aut σεμμὶμος Sambuci. Prius excusum fuerat ἐμμὶμος, suppressa Σ. Librarii profecto per plures eunt vocales in versione Latina, *Sillim*, *Mert. V.* & *P. Selim*, *Voss.* 1. & *W.* 2. *Sallim*, *Goul. Vig. Bal.* & *Bodl. Sellim*, *L. Silam*, *Col.* & *Frob.* σηλὶμ Eustathius. S. Ambrosius ad Gen. & S. Hieronymus ad Num. atque ibi LXXII. Interpretes σεμμὶμ, superius vero συμὶμ. His in locis שלם scribunt Judæi pronuntiantque *Sillem*, sed 1. Par. c. 7. 13. שלום *Sallum.* Samaritæ bis in Moysis volumi-

μάτων. Ιακώβ μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπ῟ ἤδη [t] προαφῆκε. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν ἑξῆς τοὺς [v] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ρουβὴλ μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ἀνώχης, [y] φαλλοῦς, [z] Ασσάρων, [a] Χάρ-

ram dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Joſephus antea abierat. Eos itaque qui illum inſequuti ſunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Aſſaron, Charmis. Sy-

mine pingunt cantillantque שלום شلوم *Salum*. S. Hieronymus in Qu. *In Geneſi iſte Sellum, Sillem ſcribitur. Sellum interpretatur pax, Sillem recens.*

54. Accedat poſt illos חשים حوشيم, Laudinorum priore, unicus filius Dani: quianam in Hebræo dicitur בני דן, more Genealogorum tabulæ aliquo relicto. Quinimo in Pentateucho R. Meir nobiliſſimi Deuterotæ pridem legebatur בן דן vide f. 182. γενέτους μεγάλης. Joſepho ὠσείς, aut *Samb.* ωσις, ad normam Græcam vocatur. Epiphanio itaque *Us* & *Hus*: nam *Aſom Col.* & *Frob.* adoptatum a Græca verſione Geneſeos, ubi ὠσὶμ legitur pro *Huſim* S. Hieronymi, Judæorum, Syrorum, Arabumque. *Aſon* itidem in Commentariis S. Ambroſii. Apud Samaritas vero *Aſim* חשׁים S. Chronicorum l. priore Maſoretæ plenius ſcribunt חושים, quod Græcis ὠσὶμ, rurſuſque Hieronymo *Huſim* c. 8. Huc autem pertinere quod legitur 1. Chron c. 7. 12. בני עיר (*χνοτὶμ*) חשים, ἧς ἡσὶ ὡς, ἀσὼμ, non nimis affirmo, aut quadantenus referre Gen. c. 46. v. 23. ובני דן חשים, ἡσὶ δ' ὧν, ἀσὼμ: affirmo tamen in Moyſis codice, *Huſim* hypotheſi facili in *Suham* permutari Num. c. 26. 24. ubi filium ſolum Dani שוחם شوحم, & שוחמי *ἰωσὶχὰς*, *Suham*, *Suhamita* nullum non tenet Samaritarum exemplar aut Judæorum, ac Græca plurima σαμὶ, σαμὶ.

55, 56. Recenſuimus igitur LIV. capita: reſtat jam *Selphæ* proles, *Gades*i *Aſſeruſque*, & qui naſcuntur ab illis. Gaditarum autem pleias ſic procedit, ex Moyſe & Joſepho. Nam Chronica S. id genus omittunt.

57 Gades, Græce Δύτυχος, primum genuit σαφωνίαν. Ita *Big.* & *Samb.* ζοφωὶαν a prelis prioribus. Huc alludunt codices Epiphanii, *Gophoron Voſſ.* 1. *V. Star. W.* 2. & *Goul.* aut aſperius *Zophoron* & *Zophorom* (pro *Zophoni*,) *Mert. Bodl. W.* 1. *Bal. P.* & *Exc. Zephoron Vig. Foroni. L.* Euſtathio ex LXXII. Int. σαφὼν. Boſio ingenioſe σαφιὼλω. Quamvis enim Samaritæ & Græci utrobique Moſaici operis legerint צפון صفون, σαφὼν, & Maſoretæ quidem Judæorum ὡν ἀριθμοῖς צפון צפוני, *Sephon*, *Sephoni*: ad Geneſin tamen iſti homines צפין *Sephion* præferunt, Hieronymuſque imitatur. Philo σιφὼν, ἱπποκόπος; pariterque Laudina MSS. صبغون utrobique.

58. Αγη Cl. Boſius, nos αὐγὴ correximus, pro vulgato ſcriptore ἄγη. *Javim* enim & *Javin* (quod in Epiphanii codicibus cernitur, præter *Agi Col.* & *Frob.*) primam literam ſurripuit à fratre majore, quapropter de proprio valet *Avin* i. e. αὐγὴ: perierat nimium craſſis Scribarum auribus ſicca conſona γ. ἄγις autem repræſentat חוגי aut חגי Hebræorum. Conveniunt tamen S. Libri Judæorum, Samaritarum, & Chriſtianorum in *Haggi*, ἁγὶς, حجي, qnomodo animant illi vocabulum Moſaicum חגי.

59 Σουὶ à שוני defendunt Joſephi Editores *Baſ.* & *Gen.* شوني *Suni* etiam Cuthæorum Judæorumque, & σωὶ Doctorum Alexandr. Num. c. 26. Quippe illi σαὺις ſcripſere Gen. c. 46. & ab eis Ambroſius, Euſtathiuſque. Idcirco & σαὺιν in caſu querulo obtinent Joſephi MSS. *Big.* & σαὺὶλω *Samb.* & *Caſ.* In Epiphanio legimus *Unin* & *Unim* paſſim pro *Sunin*, ut ἀυεῖραὶ pro σαμεῖραὶ & ζαμεῖραὶ in Bibliis Græcis.

60. Hunc ſequitur ordine אצבן, luſus labiorum. *Eſebon* enim pronuntiabant Rabbini ævo Hieronymi, ſerius tamen *Esbon*. Ησσοῦα LXXII. Interpr. cuncta exemplaria pro ἀσσαῦων. Ambroſius ſimiliter è Græco *Thaſabon*. Hieronymus ex Philone *Thesbon*, *feſtinus ad intelligendum*. Libri Samaritarum אצבין, أصبعون *Asbahon*. Chronicorum Hebræorum Interpres Græcus l. 1. c. 7. ἰσεῶν aut ἀσεῶν. Joſephi hujus codices ex conſenſu ζαῖρων, & Epiphaniani *Zabron*. Præſtat tamen legere ζαῖσιμα aut ἀζαῖσιμα. Heic etiam paululo diſſentit Numerorum liber à Geneſi, & domum adeo אוני, أزني, *Ozni* vel ἀζὼὶ ſubſtituit juxta Hebraicum utrumque pro *Ejebonia*. c. 26. 15. quod literæ profecto Aſſyriæ facilius, quam Samaritanæ patiuntur.

61. In hoc nomine convenit ſatis Joſepho cum Maſoretis & Hieronymo, contra Samaritarum, Syrorum, Arabumque Chriſtianorum, vel Alexandrinorum Interpretum ערי, عدي, ἀδδὶ; aut ad Gen. ἀεδὼς, quod *Aedi* Ambroſio, & Laudino altero. Siquidem ab ערי *Heri* Judaici voluminis, ἀηρίτων deflectit Matthiades, ſicut *Baſ.* & *Gen.* vulgarunt; ἀχρίτων ſcribunt modo *Samb.* & *Big. Hairim* conſimiliter ex Latinis *Bodl. W.* 1. *Goul.* & *Bal. Aurim Voſſ.* 1. *Mert. L. V. W.* 2. & *P. Harim. Exc.* & *Vig.* Cæterum id nominis corripit Boſius in ἄρειν atque ἔρειν.

62. Penultimum Gaditarum ἰεμὶδὼ nuncupant Editores Joſephi, Scribæ veteres, & Euſtathius; ἰεμὶδὼν Sambucus. Epiphanii codices *L. Star Voſſ* 1. *W.* 2. *V.* & *P Rothm*; *Rodim* & *Rodim* reliqui, præter *Erodi Col.* & *Frob.* Boſius hoc immutat cum ἔμωδὶ, aut ἐμωδὼν. Hebraicum Judæorum in Numeris legit ארור *Arod*, in Geneſi ארודי *Arodi*: Samaritæ vero & Syri ſub forma Gentili utrobique ארודי, أرودي *Arudi* vel *Arvadi*: nec non Interpretes Alexandrini heic ἀερχαδὶς, unde *Aroedis* Ambroſii & MSS. Laudinorum, illi ἀρωαδὶ. Poſt Philonem Hieronymus *Aroedi*, *vindemiator ſufficiens*.

63. Venimus ad noviſſimum familias ἀριηλαῖν vel ἀριήλαν, ut ſcribunt *Samb. Big.* & *Caſ.* atque ἀριήλον prelorum *Baſ.* & *Gen.* Eundem Euſtathius appellat ἀριήλω, Joſephi Interpres Scholaſticus *Arihel* & *Ariel*. S. Hieronymus ac Doctores Judaici perpetuo *Areli* אראלי: Samaritani vero ארולי *Aroli*, & juxta codicem Anglicanum ארואלי *Arvali*. LXXII. Int. ad Geneſin ἀριηλὶς, vel ἀρουλὶς ſecundum Ambroſium & MS. Alexandrinum, & ad Num. ἀριηλ. *Arieli*, *leo Dei mei*, S. Hieronymus de Lexicis Græcorum.

64. Filiolam Aſeri, quæ Græce quidem perierat, propter patrii nominis ſimilitudinem, huc ex Epiphanio reſtitui: ἀσήρου ὃ σάρρα ὡὶ Δυγάτης. Boſius idem viderat, ἀσήρου δ' ὡὶ σὴρα Δυγάτης. Codices tamen uno modo, ſcripti impreſſique, ἀσσήρου τ' ὡὶ Δυγάτης; niſi ſi *Samb.* legerit ἀσὴρ pro ἀσσήρου. *Ara* & *Arra* occurrit in MSS. Epiphanii ſuppreſſo ſibilo, velut ſuperius in *Suni*, שרח Hebraicum Samaritæ, LXXII. Int. Ambroſ. Hieron. aliique reddunt σάρρα, Judæi paſſim *Serah*. Interpres Græcus Annalium S. σαρὰ aut σαρρά.

63. Ad imam tabulam pertinent quinque filii Aſeri. Maximus horum ימנה *Imnah* vocatur Judæis, Hieronymo *Jamna*; ſæpius illi cum Ambroſio *Jemna*, *Jemnitarum* pater. Græce ἰεμνὰ in Gen. & Chron. atque ἰαμὶν Num. c. 26. يمنة *Jamnah* Samaritis. Quinvero *Jomnis*, ut ad Joſephum tranſeam, reperitur in codd omnibus Interpretis Scholaſtici, præter *Col.* & *Frob.* ἰώμνης in Græcis, quæ vulgantur ſive privatim ſervantur. Nullum jam opus ἰάμνης Cl. Boſii.

66, 67. Bis aut ter in Sacris ישוה וישוי, quod eſt *Iſva* & *Iſvi* per ora Judæorum, *Jeſua* & *Jeſſui* Hieronymo presbytero, ἰεσυὰ ὡς ἰεσυὶ Gen. c. 46. apud LXXII. Int. & S. Ambroſium, & Laud. 1. veteri vitio, pro ἰεσυὰ, ἰεσυὶ. Melius itaque in Græco τῆ Θηβαΐδι. juxta MS. Alexandrinum ἰεσυὰ, ἰεσυὶ; ubi Complut. expreſſerunt ἰασυὰ, ἰεσυὶ, Aldus ἀϊσυδ ὡς ἰεσυὶ, Urbis Typographi συία ὡς ἰεσὶ. Laudina شوي pro *Jeſui* ſemel iterumque. Cuthæi pronuntiant *Jeſuah*, *Jaſui*. Prior quidem illorum fratrum omittitur Num. c. 26. in Hebraico Judæorum cum ſua familia, poſterior ibidem in codice Samaritico: ambo tamen extant in Geneſi, Chroniciſque Sacris, & in Originibus Joſephi. Harum Interpres legit *Iſus*, *Joſe*, quod eſſet ἰσοῦς, ἰωσὶς. *Big.* & *Caſ.* viderant in membranis Græcis ἰησοῦς, ἰώσηπ῟, ἰωσῆς, præter modum: *Samb.* ἰησουσὶσυ, ἰωσῆς. Adhuc ſimplicius editum fuit *Baſ.* & *Gen.* ἰεσυς, ἰωσῆς. Jam vero excuditur correctio Boſiana *ἰσυς*, *ἰσῆς*.

68, 69. Et hæc nomina παραχάραι, quanta fides conſtat codicum Joſephi, βάρις inquam ἀδαρρὶς: nec non in verſione antiqua *Ubbaris* vel *Ubaris*, & *Abar*: *U* pertinet ad vocem præcedentem; aut omnino deſcripſerat Joſephus ἄδαρις ex Moſaico ובריעה aſſumpto ſyncategoremate ו, quod alibi fecit. בריע ſonat Samaritis Alexandrinis βαρὶα, Judæis aliis & S. Hieronymo & Interpreti Gr. Chronic. βαρὶα. Placuit fortaſſe ex Joſepho βαρίας. Fit autem ἄδαρις ex חבר, i. e. χάρις Interpreti Chron. S. & Samaritarum Doctoribus qui χόρος, & alicubi χοῦρ in verſione τ' ο', *Choborque* Ambroſio, *Heber* Judæorum vulgo. In Myriobiblo Pembrochiano ἴδιος, φίλῳ.

70. Tum ſeptuageſimus Iſraelita acceſſit מלכיאל μελχίηλ῟ ſcriptione perpetua. Nam ab illis animis divinum Patriarcham excipit hic Judæus & tanquam totius gentis caput ac titulum extollit. Moleſtiæ tantum nobis creavit tenera quidem Jacobi familia: nec omnia nomina ſatis excuſſa puto, quin cum Joſepho patriarum Originum conſultiſſimo ἰσχὺν laborem operis ac difficultatem potius incuſandum. Hanc autem gentem non fuiſſe Ægyptiam oriundo, tot nomina quæ ſub Perſarum Græcorumque imperiis diu præcipua tribuum perſeverarant, abunde adverſus calumniam Gentium comprobant. BERN. Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hic tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Comeſtor*, *Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἑβδομηκοντὰ πέντε, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen.* c. 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraicos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium*, *Hieronymum*, *Eutychium Patr. Ezechielem Tragicum*. Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum.

[t] Προαφῆκε.] *Al.* προαπέπεμφε.

[v] Ἐκ τούτων.] Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis*.

[x] Ἀνώχης,] Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henech* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ἐνώχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaëm p. 75.

[y] Φαλλοῦς,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Φαλοὺς *Vat.* Φάλλης *Baſ.* & *G.*

[z] Ασσάρων,] Sic *Samb.* & *Caſ.* Εσσάρων *Big. Vat. Baſ.* & *G.*

[a] Χάρμις.] Ita *Boſius* ex Χαρμιτος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάρμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαρμίας.

Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amyrus. Iſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti

μις. Συμεῶν ⟨ὧν⟩ ἓξ, [b] Ιαμήλ, Ιάμιν, [c] Οὐοδ, [d] Ιαχίν, Σόαρ, [e] Σάυλ. τρεῖς ⟨ὧν⟩ [f] Λευὶ γεγόνασιν υἱοί, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαρσήλ. Ιούδα ⟨ὧν⟩ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσ, [k] Ζάρας· [l] υἱωνοὶ ⟨δὲ⟩ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, [m] Εσρων, ⟨καὶ⟩ [n] Αμυρ. [o] Ισαχαρ ⟨ὧν⟩ πάσαρες, Θόλας, [p] Φούας, [q] Ιάσυβ, [r] Σαμάρων. τρεῖς ⟨δὲ⟩ Ζαβουλὼν υἱοὶ υἱοὶ, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· [v] ἡ αὐτὴ σωαιμὶ καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ἅπαι καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ, Μανασσῆς, καὶ Εφραΐμης. Βενιαμὶν [y] ⟨δὲ⟩ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαν, [a] Βάκχαρις, Ασάβηλ, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ιης, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αραδ. ἅπαι πάσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρόσθεν [h] κατηλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ πεντηκοντα γίνονται τὸ ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γένος [i] Ιακώβῳ υἱοῦ τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δὲ αὖτ' γίνονται τῇ Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάν, καὶ Νεφθαλῆς, ὧν πάσαρες εἶσιν παῖδες, [l] Ιέσηλ, [m] Γοῦνις, [n] Ισάρης τε καὶ [o] Σέλλιμ· [p] Δάνῳ ⟨δὲ⟩ μονογενὴς υἱὸν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προφημένοις, πεντήκοντα καὶ πασάρων ἀληθῶς ἀριθμόν. [q] Γάδης ⟨δὲ⟩ καὶ Ασηρ ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας ⟨δὲ⟩ αὕτη θεραπαινίς. [s] παῖδας δὲ ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [v] Αὔγιν, [x] Σουῖνι, [y] Αζαβοῦνα, [z] Αηρίνλω, [a] Ερωεδλω, [b] Αριηλᾶν. Ασήρ ⟨δὲ⟩ υἱοῦ θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισσιις, Βάρις, Αβαρός

b Ιαμήλος,] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμιλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμινος aut Ιάμιλως.

c Οὐόδος,] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πάθαδος, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὐόδος cum *Boſio*, vel Οὐάδος, Αυδος, aut Οὔοθος ſcribi placuit *Bernardo*.

d Ιαχῖνος,] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin*. Ιαχλῶος *Samb.* Ιάχλωος *Vat. aliique*.

e Σάυλος.] Ex Σαὺλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάαρος, in *MSS.* Οὔλσαρος.

f Λευὶ γεγόνασιν] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λευῖ & aliquando Λευῆ in obliquo habet *Samb.*

g Γηρσόμης,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσιμις *Baſ.* & *G.*

h Μαρσήλος.] Sic *Boſius* ex Μαρσίεως & Μερσίεως in *Joſephi* Codd. & Μερσεὶ in *S. Literis*.

i Φάρεσσος,] In *Big.* & *Vat.* Φάρεσος, & in aliis Φαρές. Sed quòd in omnibus mox ſequatur Φαρέσσου, placuit hîc edere Φάρεσσος.

k Ζάρας·] Pro Ζαρὰ in *S. Literis*. in impreſſis Joſephi Ζάρεως, in *MSS.* Ζάρεσος. unde forſan Σάρεσος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*.

l Υἱωνοὶ ⟨δὲ⟩ δύο γεγονότες] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ δὲ δύο γεγονότες.

m Εσρωνος,] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & *G.*

n Αμυρος.] Αμυρος *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμυλος ex *S. Bibliis Hebr.*

o Ισαχάρης] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρης *Bernardi*. Ισαχάρης *Caſ.* Ισαναχάρης *Big.* Ιεχάρης *Baſ.* & *G.*

p Φούας,] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Joſephi* pleriſque Φουᾶς. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* Φουᾶς.

q Ιάσυβος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασὺβ LXX. Ιωὼς *Baſ.* & *G.* atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσημος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασὺμ apud *Philonem* in Lexidio.

r Σαμάρωνος.] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & *G.* Σαμάρηνος *Caſ.* Ζαμάρηνος *Vat.* & *Big.* Ζαμάρωμος *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*.

s Ηλωνα,] Ἤλωνα *Samb.*

t Ιάληλον.] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάνηλος in *Codd. Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.*

v Καὶ αὕτη συναμὶ] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* καὶ αὕτη *Baſ.* καὶ αὐτὴ *Samb.*

x Μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲν γεγόνεσαν, ritu Attico.

y Δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα,] Καὶ τῷ *Vat.*

z Βόλανος,] Ita ex *Bolus* apud *Epiphanium*, vel Βάλανος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσὸς aut Βολοσος, aut Βολοσός.

a Βάκχαρις,] Βακχάρης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*.

b Γηρᾶς,] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρᾶ LXX. verum Γήρους aut Γήρανος reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρασος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Νααμάνης,] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Ναμανής, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Ναιμάνης.

d Ιης,] Ισης, Αρὼς *Baſ.* & G. Ισσαρὲ *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ιης Ρῶς reposuit *Bernardus*. Fecerat Boſius Ηις, aut Ηιῶ, Ρῶς, aut una voce *Ehrveros*, & aliter Ιγης, Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Ουάρως Hebraïco.

e Μομφις,] Νομφθὴς *Big.* Νομφθῆς *Samb.* Νομφθεὺς *Vat. Baſ.* & G. in *Euſtathii Antioch. MS.* Νομφὶ. & apud *Epiphan.* exſtat *Mophim*. hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης.

f Οπφις,] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οπφὶς reſcribi placuit *Bernardo*.

g Αραδος.] Sic etiam *Bern.* pro Σάραδος *Editorum aliorumque*, & Σαρὲ *Big.* & *Samb.*

h Καταλελειμμένοις] Καταλελειμμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.*

i Ιακὼβῳ] Ιακωβεῦ *Vat.*

k Δάνος,] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ.

l Ιέσηλος,] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαζιὴλ. unde Ιέσηλος *Bernardo*, pro Ελίλως aut Ελήνος in *Joſephi* Codd.

m Γοῦνις,] *Al.* Γοῦης.

n Ισαρης] Ισσάχ LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάρρις & Σαρίης. ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σαρης.

o Σέλλημος·] Ita *Big.* Σέλλημος *Samb.* in *Editis aliiſque* Ελλιμος, ſuppreſſa Σ.

p Δάνῳ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ μὲν in *aliis*.

q Γάδης] Supra p. 52. Γάδας & Ασὴρ.

r Τῆς Λείας] Ita *Big.* ἡ Λείας in *caeteris*.

s Παῖδας] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum.

t Σαφωνίαν,] Ita *Big* & *Samb.* Σοφωνίαν *Baſ.* & *G.* Σοφωνίαν *Vat.*

v Αὔγιν,] Ita ex *Avin* & *Vet. Interpr.* reſcripſit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd.

x Σοῦνι,] Sic *Baſ.* & *G.* & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σούνιν aut Σούνλω in *MSS.*

y Αζαβοῦνα,] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβιοῦνα. Θάσουαν in LXX. Ζάβδων in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon*.

z Αηρίνλω,] Αηρλώλω *Big.* & *Samb.*

a Ερωιδλω,] Ερωιδλω *Samb.* & *Vat.*

b Αριηλᾶν.] Ita ex *MSS.* Αριήλου in *Editis*.

c Σαρα,] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit; ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασὴρ δὲ ὧν Σηρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασηρεώς τε ὧν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασηρ τε, vel Ασηρεώς τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem exciderat.

d Ισοῦς,] Ita ex correctione *Boſii*. Ησους & Ιεσὲς *Baſ.* & *G.* Ιήσους, Ιωσῆ, Ιησοῦς vel Ιησεῖς. *Samb.* & *Vat.* Ιησοῦς, Ιωσηπος, Ιησεῖς *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Iſus*, *Joſe*; quod eſſet Ισοῦς, Ιωσῆς.

e Μελ-

ρός τε καὶ [c]Μελχίηλος. τούτων [f]ἑνδεκα ὄντων καὶ [g]πεντήκοντα πεπληρωμένων [h]τοῖς πεντήκοντα καὶ τέτταρσιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῖ), [i]μὴ συγκαταλεγομένου αὐτοῖς Ἰακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος προσερχόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντήσαι μενος ἔρχεται, καὶ κατ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συμβαλεῖν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γιγνόμενης μικροῦ δεῖν [k]ἐξέλιπεν. ἀλλ' [l]ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος· ὑπ' αὐτὸς μὲν κρατῆσαι δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὑ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γιγόμενος ἥπιων τῶν παίδων. ἔπεμπε τὸν μὲν ἡρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ προσλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν [m]ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ προσηγγιγόμενον μετὰ τῶν γιγῶν τὸν Ἰακώβον. ὁ δὲ [n]τῷ χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ἰώσηπον [o]ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [p]τεροίμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ὑπιτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ πιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [q]τούτῳ μόνῳ προσαναέχειν· δίκαιοι γὰρ μὴ [r]διαζυγνυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ὑπιμελεῖσθαι καὶ πατρὸς [s]προνοούμενον. δίκαιοί τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν προσήκοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [t]ἀπηρημένον νόμοις ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τὸν δὲ Ἰακώβου προσερχόμενον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ [v]ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου τὴν βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. ὁ δὲ ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσας, ἐβεβαίωσε δὲ μήκιστος τὸν ζωῆς τὸν Ἰακώβου. εἶπον δὲ ὡς ἥπιονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, παρεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ηλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ πιμένες αὐτοῦ τοὺς νόμους εἶχον.

ζ. Ο δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε δὲ ποταμοῦ τοῦ γῆν ἐπαρδοντος, ὑ γὰρ [x]ἤυξε, [y]μήτε ὕοντος δὲ Θεοῦ· προνοίαν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας [z]πεποιημένων, καὶ δὲ Ἰωσήπου τὸν σῖτον ὑπὸ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [a]ταῦτ' αὐτοῖς [b]ἀπέλιπε, τὰ βοσκημάτων [c]ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τοὺς ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [d]γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ὑπὸ τιμῆ τροφῆς. ἔτους τε δὲ βασιλέως πάσης αὐτῶν τὴν οὐσίας κυρίου γενομένου, μετωκίσθησαν ἄλλον ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τούτων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. [e]ἐδουλώθη τὰ αὐτῶν οὐ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχήμονα τὴν τροφῆς [f]ὑπομονὴν αὐτοὺς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ καὶ τοῦ, καὶ δὲ ποταμοῦ τὸν γῆν ὑπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκάστην [g]παραγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐτοῖς τὸ πλῆθος, τὸν τε γῆν αὐτοῖς, καὶ τὰ ἐκείνων παραχωρούμενα

cum sint sexdecim, si adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hisce non annumerato Jacobo.

5. Josephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipsi id significaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Josephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipse quidem præ *nimia* voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde jussio quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, jussitque Josephum sibi dicere, quanam via vivendi potissimum delectarentur, ut illos eum vitæ cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipsum curare: ita præcavens, tam ne forte distraherentur, sed una habitantes patris saluti prospicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Josephus. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixisset. Illo vero se centum & triginta annorum esse dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus est. Cum vero adjecisset, se majorum suorum vitæ annos non assequutum esse, concessit ei cum liberis suis Heliopolim habitare. illic enim & Regis pastores habebant pascua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus cxxx. & ab illo Heliopolitem Nomum impetrat. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magisque ingravescebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *universo* ex inscientia *futuri* vel minimam sui curam adhibente, Josephoque illis *non nisi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum sibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum possessiones in jus Regis devenissent, alius alio migrare jussi sunt, ut Regi certius accresceret dominium in fundos istorum omnium, præter Sacerdotum. his enim sua conservata est terræ portio. Imo dira hæc necessitas non corpora solum illorum, sed & animos in servitutem redegit: & deinde ad victum modis inhonestis parandum eos compulit. Fame autem cessante, & fluvio terram *rursus* inundante, fructusque ea uberrime ferente, Josephus ad unamquamque adiit civitatem, ejusque populo convocato, eandem

Fames ex humili Nilo cæloque sicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam rei gi solvit. Gen. c. 47.

ter-

[c] Μελχίηλος.) Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μιλεσίηλος.

[f] Ἑνδεκα ὄντων] Sic rescripsi ex *Casaub.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *sexdecim* in *Vet. Interpr.* ἴνδεκα forsan Typothetarum vitio in *Basil.* & *G.*

[g] Πεντηκοντατέσσαρσιν] Πεντεκαιδέκατον *Vat.*

[h] Τοῖς πεντηκοντατέσσαρσιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν *Casaub.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ ἕξιν *Basil.* & *G.*

[i] Μὴ συγκαταλεγομένου] Ita in *Editis* μὴ σ. α. δὲ πατρὸς Ἰακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Casaub.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eis Jacob* tantundem vero pernegant Græca omnia; sicut calculus prodit, Dina non repudiata. BERN.

[k] Ἐξέλιπεν.] Ita ex *MSS.* ἐξέλειπεν in *Editis.*

[l] Ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν] Ἀνεζωποίησεν *Vat.*

[m] Ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα,] Ita *MSS. Vet. Interpr.* ἐπείγε) *Basil.* & *G.*

[n] Τοῦτο χαίρων ἤκουσε·] Τοῦτον *Vat.*

[o] Ἐκέλευεν] Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Casaub.*

[p] Τεροίμενοι] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* διατεροίμενοι, ὡς αὐτοῖς διατελοῦσι τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. εἰσὶ διατεροίμενοι. COCC.

[q] Τούτῳ μόνῳ] Τούτων *Vat.*

[r] Διαζυγνυμένους,] In *Editis* διαζευγνυμένους.

[s] Προνοούμενον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* προσαιρούμενον

[t] Ἀπειρημένον] Videsis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen.* c. 46. v. 34. & c. 43. v. 32.

[v] Ἀσπαζομένου] Ἀσπασαμένου *Samb.*

[x] Ηυξε,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἀυξάνει *Basil.* & *G.* & mox ὅτε pro μήτε in *Vat.*

[y] Μήτε ὕοντος δὲ Θεοῦ·] An hoc mirandum? at nunquam pluere in Ægypto scribunt veteres. Videlicet in hac [i. e. inferiore Ægypto) & olim & nunc pluit, sed non in superiori, quæ proprie Ægyptus. REL.

[z] Πεποιημένων,] Πεποιημένοις *Vat.*

[a] Ταῦτ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Basil.* & *G.*

[b] Ἀπέλιπε,] Utrumque venit pro ἐξέλιπε LXXII. Int. sive Mosaico חסר: hoc quidem vulgo, illud apud delicatiores. BERN. Ita *Big.* & *Busb.* ἀπέλειπε *Basil.* & *G.* ἐπέλειπε (*Cocc.*) *Hen. Samb. Vat* & *Zonaras*

[c] Ἐωνοῦντο] Ὠνοῦντο *Big.* & *Samb.* sine augmento.

[d] Γῆς τις] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Basil.* & *G.* οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.*

[e] Ἐδουλώθη] Ita *MSS.* ἐδούλωτ' αὐτῶν *Basil.* & *G.*

[f] Ὑποφορὰν] Ἀποφορὰν graves oculi *Epiphanii.* BERN.

[g] Παραγινόμενος πόλιν,] Ita *Samb.* in *aliis* προσαγόμενος.

terram quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges *firma & ſtabilis* permanſit.

των [h] βασιλεὺς ἔχειν [i] ἐδωύατο καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγεμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τῷ πέμπτῳ τ καρπῶν τῷ βασιλεῖ [k] τελοῦντας ὑπὲρ τ χώρας, [l] ἣν δίδωσιν αὐτοῖς ἅπαν αὐτός. τὰς δὴ [m] παρ' ἐλπίδας κυρίους τ γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσατο τὰ [n] πρόσταγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ πρὸς τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπειργάζετο, καὶ πολείτων γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [o] παρ' αὐτῶν. [p] ὁ, τε δὴ πλεῖν τὸν πέμπτον τ καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τ [q] ὑστέρων βασιλέων.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

Jacobus natus 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis primus benedicit, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habitaturi eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Funus Iſraëlis magnifice curat Joſephus. Gen. c. 50.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos venientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixiſſent. Et illorum quidem

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Joſephi vero oſſa in Exodo demum efferuntur.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πλούτης Ἰακώβου καὶ Ἰωσήπου.

ΙΑκωβος δὴ, ἐπταικαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τ υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς καὶ προφητείαν, [r] πῶς μέλλοι τ ἕκαστος τὰς ἑαυτῶν ἕκας κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [s] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ἰωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθών, ὅτι μὴ μνησικακήσαι τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [t] καὶ τοῦτο πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς εἰς ὀλίγα διεργάτας τινὲς ἡμείψαντο, [v] προστάξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ἰωσήπου παῖδας Ἐφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τ αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίει μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. πλούτῳ δὴ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν [x] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τ προγόνων ὑπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ δὲ θεοῦ, τυχὼν δὴ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [y] τυχεῖν τοὺς ὅτως ἀγαθοὺς γεγενότας. Ἰώσηπος δὴ, συγχωρήσαντος αὐτῷ δὲ βασιλέως, τ τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πλουσίως. τ δὴ ἀδελφῶν [z] ὑ βουλομένων αὐτῷ συναποδρέφειν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς μνησθῇ τ εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, [a] οὐκ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· [b] περὶ μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δι' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑπονοίας. [c] ἀγαγὼν δὴ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ σπουδῇ αὐτοὺς ἀποδοὺς χρώμενος οὐκ [d] ἀπέλιπε.

Β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν ἡγούμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιεύόμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ πρὸς τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μὴ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς προσεπήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δὲ [e] αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ὅτι τ Αἰγύπτιοι. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μὴ χρόνον αὐτῶν οἱ ὀπό-

h Βασιλεὺς] In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

i Ἐδωύατο καὶ καρποῦσθαι] Sic *MSS.* impreſſum fuit ἐδυνάτο, καὶ καρπᾶσθαι μόνον εἰς &c.

k Τελοῦντας] Ita *Baſ. Gen. Busb. Hen. Zonaras* atque *Epiphanius.* Non repudiabis tamen τελεῖν meliorum codicum *Big. Samb.* & *Caſ.* BERN. *Al.* τελεῖν.

l Ἣν δίδωσιν] Ita *MSS.* ἧς in *Editis.*

m Παρ' ἐλπίδας] Sic *MSS.* παρ' ἐλπίδα *Baſ.* & *G.*

n Προστάγματα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πρόσταγμα. ut & mox ὁ Ἰώσηπος. dein καὶ πλείω τῷ.

o Παρ' αὐτῶν] Ita *Samb.* παρὰ αὐτῶν in *cæteris.*

p Ὁ, τε δὴ τελεῖν] Οὔτε δὴ τ. *Vat.*

q Ὑστέρων βασιλέων.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.*

r Πῶς μέλλοι] Πῶς μέλλοιεν οἱ ἐκ τ γονέας αὐτῶν κοβιεῖν *Hen.* & *Busb.*

s Τοῦτο δὴ καὶ] Τοῦτο ὁ δὴ καὶ π. *Vat.*

t Καὶ τούτου πλέον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.*

v Προστάξε] *Hen.* & *Busb.* ἐπροστάξε, vel *Zonara* invito. Mox Ἵνα δὲ *Baſ. Gen.* & *Big.* ἵνα τοὺς *Samb. Busb. Hen.* & in Annalibus *Zonaras.* Dein δέοντα *Hen. Busb. Baſ. Gen. Zonaraſque.* δεόντων *Big.* & *Samb.* Utrumque caſum admittit ars Grammatica. BERN.

x Δέοντα] Δεόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τυχεῖν τοὺς ὅτως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* τοὺς δικαίως τῷ γενομένους ἀγαθὸν γεγονότα *Baſ.* & *G.* τοὺς δικαίως τῷ ὅτως ἀγαθὸν γεγονότα legiſſe videtur *Vetus Interpr.*

z Οὐ βουλομένων] Alio verbo *Busb. Hen.* & *Zonaras* δεδιότων. BERN.

a Οὐκ ἔτι ὄντος] Οὐκέτ' ὄντων *Samb.*

b Περὶ μηδὲν] Πεῖθε μηδὲν ὑποπτεῦσαι *Samb. Busb. Hen. Epiphanius* Interpres, & *Zonaras* Hiſtoricus. Cæteri μηδὲν ὑφορᾶσθαι πείθει. BERN.

c Ἀγαγὼν] Ἀγαγὼν δὴ μεθ' ἑαυτῷ κῆπον πολλὸν, ἐχαρίσατο *Hen. Busb.* & *Vetus Interpr.*

d Ἀπέλιπε.] Ἀπέλειπε *Baſ.* & *G.* ἀπέλιπε *Caſ. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*

e Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Big.* & *Caſ.*

* *Moriuntur vero*] Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

f Ὑσι-

ὀστόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δ' Ιωσήπου ὀστᾶ [f] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἔτως γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ τίσι πόνοις ἐκρατήσαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [g] ἐξέλιπον.

corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes,* in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerit horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de causa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Οσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις ὖσι [h] πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς [i] τῶν Φιλοκερδείαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, καὶ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [i] τὸ τῶν Ισραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [k] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν, πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρούς, καθ' αὐτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [l] εὖ ὑπὸ Ιωσήπου πεπυσμένοι πάλαι χρόνου μήκει λήθην λαβόντες, καὶ τὴν βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μεταληλυθυίας, δεινῶς [m] ἐνυβρίζόν τε τοῖς Ισραηλίταις, καὶ παλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [n] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι τῇ πόλει, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. [o] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτεινον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γλίχεσθαι συνήθης. καὶ [p] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [q] ὅπερ τούτους δεινοὺς ἦν παλαιπωρίας· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπλήσαι τοὺς Ισραηλίτας [r] θέλοντες, οἱ δ', ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ὑπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [s] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία δ' μᾶλλον ἀνέδοσαν τοῦ ἀφανισμὸν δ' γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσηνέγκατο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [t] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τὰ μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεταί τινα "κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ισραηλίταις, ὃς παπανώσει "μὲν τὴν [v] τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς "Ισραηλίτας τεθραμμένος. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ γνώμῃ τῇ [x] ἐκείνου κελευσθεὶς πᾶν τὸ γενηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάσσειν τε τὰς [y] ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τεκετὰς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων [z] αὐτὰς ἐκέλευε μαιεῦσθαι, αἳ διὰ συγ-

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

V.

ACcidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam devenisset, inhumane tractabant Israëlitas, variosque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes edificere & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia Pyramidum, canalium, mœniumque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. annorum miseriam in Ægypto tandem detexunt.

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nascitum illo circiter tempore Hebræico "sanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum qui- "dem dominatum valde deprimeret, Israelitas ve- "ro extolleret: virtute etiam fore præcellentissi- "mum, & gloria per omnis ævi memoriam cele- "brem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandavit, ut quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obstetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum observarent; (nam illas *solas* Hebræis ob-

De Moysi vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

---

f Ὀστᾶ,] De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap VII. v 15. 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9.

g Ἐξέλιπον.] Ita *MSS.* ἐξείλετον in *Editis*.

h Πρὸς πόνους,] Πρὸς πόνοις *Samb.* & *Casaub.*

i Τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸ omittunt *alii*.

k Τὴν πρὸς τὸ πονεῖν] Sic ex *MSS.* τὴν abest *Editis*.

l Εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου] Illud εὖ negligunt *Samb. Casaub.* & *Vat.*

m Ἐνυβριζόν] Ita *MSS.* ἐνύβριζον τοὺς Ἰσραηλίτας *Basil.* & *G.*

n Διώρυχας] Scripsit Josephus διωρυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb.* (Coccejo) & *Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διωρυχὰς *Basil.* & *G.* atque διωρυγὰς *Eustathii*. διώρυγας vero plebejum. BERN.

o Πυραμίδας] Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21.

p Τετρακοσίων] Καὶ τετρακοσίων rescribit *Petitus*. Verum (inquit Bochartus) scripserat Josephus καὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis apposuit τετρακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen.* c. 15. 13. ad quem locum vide *Grotium*. Hac de re fuse differit *Eustathius* in Hexaëm. p. 9. Videsis *Allatii* Notas. HUDS. Vossius Introd. Chron. p. 85. censet num. mutari oportere. Conf. cap. 13. inf. CCCC.

q Ἐπὶ τούτοις] De numero cccc. ne dissensus ullus Scribarum. Quinimo respexit Mattathiades vetus illud oraculum Abramo datum Gen. c. 15. 13. Quam vanissima itaque jactantur Doctorum hominum jurgia, ne quid gravius dicam, de calculo, qui sane Josephi hujusce literis sanctior multo constat. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτοῖς in *cæteris*.

r Θέλοντες,] Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis*.

s Αὐτῶν] Αὐτοῖς τῶν πραγμάτων *Big. Samb. Vat.* & *Casaub.*

t Καὶ γὰρ] Pro hoc Hierophanta Jannem Jambremque duo nomina substituit Jonathan Uzelides ad Exodi initium. Mox ἀρετὴν δ' πάντας ὑπερβ. Glycas & Hamartolus. Iisdem etiam παρ' ἑβδομήκοντα pro ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν. & Ὠδῖνας *Samb. Casaub. Glycas*, & *Hamartolus* Græculus. ὠδῖνας *Big. Basil.* & *Gen.* Zonaras phrasin alteram præterit, καὶ τὰς τοκετὰς δ' τῶν Ἑβραίων γυναικῶν τὰς Αἰγυπτίας μαίας διεφυλάσσειν. BERN. Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ γὰρ ἦσαν οἱ περὶ τὸν &c.

v Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.* τὸν abest *Editis*.

x Ἐκείνου κελεύσ.] Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύσ. διαφθείρειν *Vat.*

y Ὠδῖνας] *Al.* ὠδῶνας.

z Αὐτὰς ἐκέλευε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς ἐκέλευσε *Glycas* & *Hamartolus*. ἐκέλευον αὐτὰς in *cæteris*.

* *In Chebrone*] Josephum contra *S. Bochartum* defendit *Fr. Spanh.* in Hist. Jobi c. 11. HUDS.

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quæ hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Ex. e. 2. 10.*

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

Is ordine septimus ab Hebraice gentis principe.

no eadem μίρις ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN. Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θερμεθις in *Editis.* ὁ δ' αὐτος ὡς τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θερμεθίδι [l. Θερμούθιδι] τῇ κ) Φαραὼ, βασιλίδι ὕστη εἰσποιηθεὶς *Syncell.* p. 120. *Edit. Paris.* Μεθιδις [l. Θέρμουθις] ἣ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ κ) Φαραὼ, βασιλὶς ὅσα τέτοις ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαραὼ aut Φαραὶς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μέβρις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Ζισθρεις appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θερεθρις, si illum velimus similiorem reddere scripturæ Abulcasimi, quoniam β & μ, uti est notissimum, in scriptura Græca facile permutantur. REL.

x Επιτίμησε,] Ita in *MSS.* ἐπιμήκη *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb.* & *Vat.*

b Επι τῦτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωϋσῆ] Περὶ τ Μωϊσῆ *Vat.*

d Παντων τ τὰ ἔχαλα] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἔχαλα *cat. Vat.* πάντων τ κατα ψ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τ ἄλλων] Καὶ κ) τ *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Προτιμήσῃ] Προτιμήσῃ *Vat.* & *Busb.*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν reposuimus ex *MSS.*

h Τοῖς γνωμένοις,] Τότε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀτυκαικῶς *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς præcedat in ea periodo. πρὸς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* πρὸς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτὸν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Anticissimum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & ætatem & genus respiciant. Ælian. V. H. 1. 30. de Galete Ptolemæi amasio, ὁ μὲ ἵππος σὺν τῷ βασιλεῖ τὸ μειράκιον. & de Alcibiade rursus 2: 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὶ λέγειν εὖ,] Οὦ pro ξ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ἐπέλοιεν *Bas. G.* alique. λέγειν εὖ, κελεύσῃ *Vat. Big.* & *Samb.*

l Α-μήσαιο] Ασμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* διηθείσης τε. BERN.

m Πως πρυφεύσῃ] Illud πως deest *Vat.* & mox τε post διηθείσης.

n Κατ' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* κ) αὐτῷ aliis.

o Μῶ εἱ Αἰγύπτιοι] Μῶ αἰγύπτιοι καλῶσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλοῦσιν *Hen.* & *Busb.* μω vel μῶυ καλοῦσιν αἰγύπτιοι Glycas & Hamartolus. μῶς καλοῦσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy Ægyptii vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶυ προσαγορεύουσι, κ) τὸ σὺς (MS. ὑσῆς) σωθλῶμ. BERN. *Al.* μῶς & μῶν & μῶν. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. 1. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *Loydii Dictionar.* v. *Moyses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Υσῆς] Υσης *Bas* & *Gen.* υσῆς *Samb. & Zonaras.* υσῆς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεμίνη μωσῆ ἐτύμως, ἀφ' τὸ αὐτὸν ἐξ ὕδατος ἀνελκύσαι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶς ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragœdia, quam ex versione τ ο'. condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὀνομα ἦν μωσῆ αὐτῷ ὀνομαζε, ἐξ χάους γεγὼς αὐτὸς πατρίας ἀπ' ἠόνος. Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. εἶτα τίθεμι τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς μωσῆν ἐτύμως, ἀφ' τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶν ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· εἰς ὃ ὑπτέθειμ τεθηπὼς ὧδε. καὶ γάρ τοι μωσῆν τ ἀπαιδόσανα τῶν ὑδάτων προσαγορεύει. Idem Scriptoribus Gentium *Musus* & *Musæus*. Quod vero eundem *Menios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabæorum, speciem veri claram habet: quippe ממה illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim hæc ad etymon sui nominis, quæ notavit ipse Exodi principio, כי מן המים משיתיהו Rabbinos tamen Judæorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famæ Huetium Goliumque in hac origination vicit Cl. Salmasius. Illi σωληκόβρα exponunt, Philo semel λήμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc disertius *exceptum ab unda servatumque*, μωυσι ut norunt Copticæ. Dixit itaque nurus Ægyptia, *tuusne*, *tuli ex aquis*, quo suæ indulgentiæ memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Cætera tamen hujus Originationis, atque ipsum σουδουφανὶχ, lubens permitto clarissimis viris *Mareschallo* & *Fabro*, qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiæ patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeundo ὑδροχοῦς pro ὑλοχοῦς, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Græcam in carmine Orphéo (quod Judæorum aliquis ex *Elle Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ως λόγος ἀρχαῖος, ὡς κελεσθοῦς διέταξε.
Θαυμασίως γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, κ) ὡδῖν' τ ἐ πόσευ λαβοῦσα χάεσμος, ἐμαυτὴς ἓξ ἐγκτήμενα παῖδα ποιησαθαι. BERN.

q Φρονήμασός] Ita *Samb Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mance legebatur φρονήσῃ Εὐρώων ἄρεσθ.

r Λύ-

μ@. Αμαράμ μὲν γὰρ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δὲ Καάθ· ὃ πατὴρ Λεβὶς ὁ Ιακώβ, ὃς ἦν Ισάκῳ γνόμεν@. Αβραάμ δὲ ἄτ@ ἦν. σωέζις δὲ ἀ κ῀ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ᾧ δὲ ταύτης μέτρα πολὺ [t] κρείττων, κ῀ πρεσβυτέραν διεδείκνυε παρὰ τὴν ἡλικίαν ἐν τοῖς παιδείαις, κ῀ μειζόνων τ῀ ὑπ' ἀνδρὸς γνησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] κ῀ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γενομένῳ θαυμαζὸν ὁ Θεὸς τὸ τ῀ ἡλικίας ἐξῆρεν [x] ἀνάσημα· πρὸς δὲ καλ@ ἔδεις [y] ἀφιλότιμ@ ἦν ἄτως, ὡς Μωϋσῆν θεασάμεν@ μὴ ἐκπλαγῆναι τ῀ ὁμορφίας. πολλοῖς τε συέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἀπιστρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τ῀ ὄψεως [z] τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ προσκαζόμενα, κ῀ τῇ θεωρίᾳ [a] προσευκολεῖν αὐτούς. κ῀ γὰ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ κ῀ ἄκρατ@ πρὸς αὐτὸν ἦσα, [b] κατῖχε τοὺς ὁρῶντας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic verò filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiosè contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent*.

Moysis vel triennis formam ac statura admiranda.

ζ'. Ονπα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀ μεμοιραμένη. καί ποτε κομίσασα τ῀ Μωϋσῆν πρὸς τ῀ πατέρα, [d] ἐπεδείκνυε τοῦτον, κ῀ ὡς [e] Φρονπόσδε Διαδοχῆς, εἰ κ῀ βούλοιτο Θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγε, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον κ῀ φρονήμασι γενναῖον, θαυμάσιός μοι αὐτὸν κ῀ [f] ὥσπερ τ῀ τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτ@, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τ῀ "δὲ σῆς βασιλείας Διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, τ῀ μὲν πατρὸς χερσὶν ἐνέθηκε τὸ βρέφ@. [g] ὁ δὲ λαβὼν καὶ προσερνισάμεν@, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τ῀ θυγατρὸς ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ Διάδημα. καταφερὴς δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν γῆν, περιελόμεν@ αὐτὸ κ῀ νηπιότητα ὕβρισεν, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμεν@ δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὸν γῆσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [l] τῇ ταπεινώσει τ῀ Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῃ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [m] ἀνεκραγὼς, "ἄτ@, εἶπε, βασι"λεύ, παῖς σκεῖν@, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει δὲ γεγο"νότ@, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ παλῶν τὸ Διά"δημα. [o] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ"τοῦ δέ@ ἄνες· Εβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα δὲ δι' αὐτοῦ θάρ"σος ἀφελῶ". Φθανεῖ δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσαι· καὶ πρὸς τ῀ φόνον ὀκνηρὸς ὢν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν δὲ Θεὸν ἐπεσκεύασεν@, ᾧ μέλοι τ῀ Μωϋσέως [p] σωτηρίας ὢν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Εβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπιδι εἶναι πρὸς τ῀ ὅλων· δι' ὑποψίας δὲ εἶχον Αἰγύπτιοι τὸν ἀναδοχὴν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς δὲ ὄντ@ φανεροῦ, διὸ καὶ

Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis sibi filium adoptat, quod sobole legitima careret. Et cum aliquando Moysem ad patrem adduceret, hunc illi ostendit, quasi de successore cogitârit, si ita voluerit Deus ut sibi filius non nasceretur: atque ad ipsum *sic* loquebatur, "Nutrivi puerum *Act. c. 7.* "forma divinum, & animo generosum; at cum ἀστεῖ@ τῷ "mirabiliter ipsum ex fluvii benignitate accepe- Θεῷ. "rim, mecum quidem statui ut mei filius esset, "tui vero in imperio successor". Hæc dicens infantem deposuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *suum* ei imposuit. Moyses autem in terram dejicit, pueriliter scilicet illud circumvolvens, suisque pedibus conculcavit. idque visum est *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conspexisset Sacrorum scriba, qui ex ejus nativitate Ægytiorum imperium depressum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic "est, inquit, ille puer ô Rex, quem si occide"rimus, nos securos fore declaravit Deus. Et *am*"*plissimum sacro* vaticinio dat testimonium, insul"tando tuo regno & diadema calcando. Hunc i"gitur perimens, Ægyptios quidem illius metu "libera, Hebræis vero spem & fiduciam, quam "in eo posuerant, adime". Ipsum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum segnior factus est Rex, quod Deus, cui curæ erat Moysis salus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratissime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de summa rerum spem conciperent: Ægyptiis vero, ut suspecta esset ejus institutio. At cum nemo apparenter

r Αὐτὸς ὢν παῖς.] Ita *Big. Vat. Bas. G.* & *Zonara.* ἄτ@ *Samb.* & *Cas.*

s Ο δὲ Καάθ·] Zonaras ad hoc genus ὢν δ' ἐξ ἀμεραμὲ ἑβδομ@ κατὰ πατ῀. ἀμεραμὲ γὰρ αὐτὸς ὢν παῖς, καὰθ δὲ τῷ ἀμεραμὲ ὁ πατήρ. ὁ δὲ λεβὶ, κ῀ δὲ ιακὼβ ὁ λεβὶ ιακὼβ δὲ ἐτέχθη τῷ ισαάκ· ισαὰκ δὲ ἐξ ἑνὸς δὲ ἀβραάμ. Idem testatus est & Numenius de antiquissimo Legislatore, ἐβδόμη γενεᾷ γνησίως &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habent κ῀ λεβὶ antea perverse editum, Καάθ δὲ ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λεβὶ, κ. Λεβὶ δὲ Ιακώβ, ὃς ἦν Ισάκῳ γνησίως δ@. Moysem septimum ab Abramo exstitisse testantur *Zonaras*, *Numenius*, *aliique*.

t Κρείττων,] Ita in plerisque *MSS.* κρείττω in *Editis*.

* *Dum eruditione*] Forsan *inter ludendum*, ἐν παιδιᾷ.

v Καὶ τελειτεῖ] Sic *Big. Samb. Cas. Vat* & *Vet. Interpr.* κ῀ τελειτῇ δὲ αὐτὸν γενομένῳ *Bas. G. Glycas*, *aliique*.

x Ανάσημα·] Secutus sum *Bas. G.* & *Zonaram*, cum apud *Hesychium* sit ἀνάστημα, ὕψωμα. at ἀνάσημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas*, *Hamartolus.* & *Vet. Interpr.*

y Αφιλότιμ@] Ita *MSS. Glycas*, *Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοθύμητ@ *Bas.* & *G.* ut Ἀφιλώτερ@ probante *Bernardo*.

z Τῆ παιδὸς] Τῇ παιδὶ *Vat.*

a Προσευκολεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* προσαχολεῖν *Bas. G.* & *Vat.*

b Κατεῖχε] Sic *MSS.* κατέχ῀ in *Editis*.

c Παιδοποιεῖ῀αι] Sic *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ποιεῖ῀αι) αὐτὸν *Zon.* ἱστοποιεῖ῀αι) αὐτὸν *M. Glycas.* BERN. Παῖδα ποιεῖ῀αι) *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* sed composite in *aliis*.

d Επεδείκνυε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυε τούτῳ *Vat.* ἐπιδείκνυέ τε τοῦτον *Bas* & *G.*

e Φρονπόσδε Διαδοχῆς,] Aut verbis *Pseudo-Eustathii*, ἀξιῶσα ποιῆσαι αὐτὸν τ῀ βασιλείας αὐτῆ Διάδοχον. BERN.

f Παρὰ τ῀ τ῀ ποταμοῦ] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis*.

g Ο δὲ λαβὼν] *Al.* ὁ δὲ κ῀ λαβών.

h Κατὰ φιλοφρόνησιν] *Eustathio* alia voce χαριζόμεν@. καταφιλοτεχνήσει. & καταντιστήσα *Samb.* liber. BERN.

i Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Bas. G. aliique*, velut v. 36. ἐπιστρέφεσθαι πρὸς αὐτόν.

k Επὶ τῇ] Επὶ τ῀ βασιλείᾳ *Vat.*

l Τῇ ταπεινώσει] Illud τῇ ex *MSS.*

m Ανεκραγὼς,] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit *Bernardus*, ἀνακραγὼς εἶπε *Bas.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν ἄτ@ εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ reposuimus ex *MSS.*

o Τοῦτον οὖν ἀνελὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis*.

p Σωτηρίας ὢν.] Sic *Samb.* & *Vat.* τ῀ σωτηρίας in *reliquis*.

q Μηδενὸς δὲ ὄντ@] Ita in *MSS.* nisi quod *Samb.* interpolet ἦ μηδὲν ὂλα κ῀ συγγενὴ malo fuco. & *Vet. Interpr.* in *Editis* ut ἐνὸς ὄντ@ φανεροῦ, νῦν ἀπεκτείνεν αὐτὸν ὁ βασιλεύς, ἢ συγγενοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ ἰδιοποιήσας, ἢ τ῀ ἄλλων τινὸς, ὡς πλέον ὢν ἀφελείας τ῀ Αἰγυπτίων ἐν δὲ σωτηρίᾳ βαρῆν παιδί. Cape quod præstare videtur. BERN.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebraïdum admoventur.

obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat, in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amarami per quietem reſpondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptiis* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda

Arabiam Iſmaëlo conceſſit Deus, filiis Chetura Troglodytici, atque Chananeam Iſaaco.

evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo quidem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam liberis ſuis & nepotibus relinquebat. quo *ſane* cum ſeptuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra ſexcentorum millium numerum creviſtis. Nunc autem me & ſaluti veſtrum communi proſpexiſſe ſcito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu ſanguinis Iſraëlitici fœtus perdere in animnm induxerunt Ægyptii, tibi naſcetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium inſidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia ſervitute

Ex LXX. *Iſraëlitis pluſquam ſexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c.* 12. 37.

γλίαν ἔμελλον μὴ ϖροβήσεσθαι [a] τῷ τῦ βασιλέως βέλησιν· τὰς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ ϖροστάγματος, καὶ σώζειν λάθρα τολμήσαντας [b] τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τέτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γλυεᾷ ϖροσέταξε. δεινὸν οὖν τοῖς ὑϖομένυσι τὸ πάθος, [c] ὁ καθ' ὁ παίδων ἀπεγερουῦτο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ ϖρὸς τῷ ἀπώλειαν ὑϖάργειν τῶν γλυπομένων· ἀλλὰ καὶ ἡ διάνοια τ τοῦ γλύς αὐτῶν διαλείψεως, φθαρμένων μὲν τῶν τικτομένων, [d] αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὸν αὐτοῖς καὶ δυσαγαμύθητον ἐποίᾳ τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τέτῳ τῷ κακῷ. κρατήσαι δ' ἂν ὐδεὶς τ τοῦ Θεοῦ γνώμης, ὐδὲ μυρίας τέχνας διὰ τέτῳ μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν ϖροεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως Φυλακήν· καὶ ἀληθὴς διὰ τοῖς ἐξ αὐτῦ γλυησομένοις ὁ ϖροειπὼν φάνη. [e] γίνεται δ' ἔτως.

γ'. [f] Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων ϖρὸς τοῖς Εβραίοις, δεδιὼς ὑϖὲρ τοῦ παντὸς ἔθνυς, μὴ ϖαντ τ [g] διαφθαρησομένης νεότητος [h] διαλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [i] ἐπ' αὐτῷ φέρων, σκιᾷ γὰρ αὐτῷ τὸ γυναῖον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [k] καὶ ϖρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, ϖροκαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τ εἰς αὐτὸν θρησκείας ϖροδιαβεβηκότων· δῦναί τε ἀϖαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν ϖαρ' ἐκεῖνον ϖακοϖαθοῦσι τ καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀϖωλείᾳ τοῦ γλύς αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ ϖρὸς τὴν [l] ἱκεσίαν διαλαθεὶς, ἐφίσταται κ τὰς ὕϖνυς αὐτῷ, καὶ μήτε ἀϖογινώσκειν αὐτὸν ϖερὶ τῶν μελλόντων ϖαρεκάλε· τήν τε διάνοιαν αὐτῶν ἔλεγε [m] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [n] τὴν ὑϖὲρ τύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ ϖαρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς ϖρογόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γλυέαν τοσῦτον ϖλῆθος αὐτὰς ἐξ ὀλίγων. καὶ Αβραμον μὲν μόνον ἐκ τ Μεσοϖοταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν ϖροαγλυόμενον διαμονῆσαι ϖάντε ἄλλα, καὶ τ γυναικὸς αὐτῷ ϖρὸς γονὴν ἀκάρϖως ἐχούσης ϖότερον, ἔϖειτα κ τὴν αὐτὰ βάλησιν ἀγαθῆς ϖρὸς τὸν γλυομένης, τεκνῶσαι ϖαῖδας· καὶ καταλιϖεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτὰ τὴν Αράβων χώραν, [o] τοῖς δ' ἐκ Χετύρας τὴν Τρωγλοδύτην, Ισάκῳ δ τὴν Χαναναίαν. ὅσατε [p] ϖολεμῶν κ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [q] ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε κ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ισάκωβον δ κ τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις γνώμον εἶναι συμβέβηκεν. ἔτί τε μεγέθ τ δαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [r] ϖᾶσι τοῖς αὐτὰ κατέλιϖεν. ὃ μὴ ἑβδομήκονθα τ ϖάντων εἰς Αἴγυϖτον ἀφικνεμένυ, ὑϖὲρ ἑξήκοντά ϖυ μυριάδες ἤδη [s] γεγόνατι. νυῦ δέ με χρὴ συμφέροντ ὑμῶν [t] ἴσε ϖροσομένυν, καὶ τ οἴας εὐκλείας. ὁ ϖαῖς γὰρ ἔτ, δ τὴν [v] γένησιν Αἰγύϖτιοι δεδιότες κατέκρινάν ἀϖολλύναι τὰ ἐξ Ισραηλιτῶν ϖικτόμενα, [x] σὸς ἔσαι. καὶ λήσει μὲν τὰς ἐϖ' ὀλέθρῳ ϖροφυλάσσοντας, τραφεὶς δ ϖροδόξως, τὸ μὲν Εβραίων γένος τ ϖαρ' Αἰγυϖτίοις ἀνάγκης ἀϖολύσει· μνη-

a Τῷ τῦ βασιλέως] Τῷ omittit *Vat.*

b Τὸ τεχθὲν] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τύτυς δὲ. *Baſ.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοῖς τύτυς *Vat.*

c Οὐ καθὸ παίδων] Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.*

d Αὐτῶν τε διαλυθησομένων,] Ita *Big.* αὐτῶν δ in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν διαλ.

e Γίνεται] Illa γίνεται δ ἔτως repoſui ex *MSS.*

f Αμαράμης] Hebræis עמרם *Amram*: Græcis ἀμεράμ, ἀμεβράμ, &, quod Epiphanius Cyprius inter alias nugas retulit, ἀϖερράμ. Samaritarum quibuſdam عمرام. BERN.

g Επιτραφθησομένης] Ita è *Cod. Vat.* ἐπισραφησομένης *Samb.* ἐπιγραφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιβραφησομένης *Baſ.* & *G.*

h Επιλίπῃ·] *Al.* ἐπιλείϖῃ.

i Ἐπ' αὐτῷ φέρων,] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.*

k Καὶ ϖρὸς ἱκετείαν] Ita tono Attico, *Busb.* & *Hen.* καὶ ϖρὸς ἱκετίαν *Baſ.* & *G.* καὶ ϖρὸς ἱκέτειαν *Samb.* ϖρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* ϖρὸς ἱκεσίαν οὖν *Caſ.*

l Ικετίαν ἐπικλαθεὶς,] Sic *MSS.* ἱκετίαν iterum *Baſ.* & *G.*

m Διὰ μνήμης] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* διαμνήμῃ *Baſ.* & *G.*

n Τῷ ὑϖὲρ ταύτης] Articulum omittit *Vat.*

o Τοῖς δ' ἐκ Χετύρας] Τοῖς δ Χετύρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαιτύρας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p. 43. v. 7.

p Πολεμῶν] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo.

q Ηνδραγάθησε,] In quatuor *MSS.* ἠνδραγάθησε· κ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχετε.

r Παισὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox κατέλιϖον.

s Γεγόνασι.] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* γεγόνασι perperam *Hen. Baſ.* & *G.* tum *Busb. Hen.* μυριάδας.

t Ισε ϖροσομένυν,] In *Vat.* ἴσθε ϖς.

v Γένησιν] *Al.* γλύσιν & γένεσιν.

x Σὸς ἔσαι.] Σῶς *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶϊν malo legere pro pronomine iſto. Reſtat autem σὸς *Baſ. Gen. Big.* & *f. Zonaræ.* Mox ἀϖολύσῃ *Samb.* Huc reſpexit egregius Syncellus Taraſii: καθηκουῦτες θανάτῳ τοιῦτον κάλλος ἐξαφανίσαι· κ ὅτι ϖροκεχρημάτιστο θεόθεν τὰ κατ' αὐτὸν τῷ ϖατρὶ θεοφιλεῖ ὄνλ, καθώς τινες τ ἐκ ϖελεμῆς ἱστορήκασιν· ὅτι γε δ Ισραὴλ καθηγήσεται, κ ὅτι τ αἰγυϖτίων τλὺ δυναστείαν θείᾳ συντελέψαι τῷ ϖολέμῳ. BERN. Ita in pleriſque. σῷος *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶϊν malit *Bernardus.*

y Μί-

μνήμης δ', ἐφ' ὅσον [y] μένῃ χρόνον τὸ σύμπαντος, τύχῃ παρ' ἀνθρώποις, οὐχ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ [z] γεννηθησομένοις. ἔσται δ'. οὕτω καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἕξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ μέχρι παντὸς τοῦ χρόνου.

liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

δ. Ταῦτα τὴν ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, ἐξεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης εἶπε τῇ [a] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δεῖμα ἐπὶ μεῖζον μέχρι τῆς τοῦ ὀνείρου προρρήσεως αὐτοῖς ἐπῆρεν. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνου διέκειντο, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας [b] ἐσομένου. τοῖς μὲν οὖν προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [c] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθόσης τοὺς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ὑπεξαίρεσιν, [d] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λαθόντες· [e] ἔπειτα δὲ δείσας Ἀμαράμης μὴ καταφωρᾶται γένηται, καὶ πεσὼν [f] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπόληται [g] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τὸν Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσῃ, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ πιστεῦσαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ προνοίαν, [h] ἢ τῷ λήσεσθαι πεπισδυκώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύσαν τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ οὕτω· [i] τὸν γὰρ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπερίστην ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν [k] ψεύδους γένεσθαι τῶν εἰρημένων. [l] ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [m] πλέγμα τι βυβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κιβωτίου, μέγεθος [n] αὐτῷ ποιήσαντες αὐτάρκες εἰς τὸ μετ' ὀλυγωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐνθέντες τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ὑπὸ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ πλαμὸς ἐφαλάβων ἔφερε· [o] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ πελαδοῦσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [p] ἀντιπαρεξῆλθε, [q] ὅπως φερόμενον χωρὶς ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [r] ἀνθρωπείαν σοφίζειν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βουληθεὶη [s] πράττειν αὐτοτελῶς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας [t] ἀσφαλείας ἄλλων κατακρίνοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [v] περὶ τούτῳ χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ φανδοξῳ καὶ ἀέλπτου ἐκ μέσων τῶν κακῶν διερισκομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [x] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ σαφὲς τὸ παῖδα τοῦτον γεγονέναι, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, *Mariamme* nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Divinum oraculum Joachebelæ suæ narrat Amarames.

Hinc metus major ac solicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat pia Mariamme.

ε. [y] Θερμουθὶς ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα ἐπὶ τὰς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ

ε. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flu-

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

[y] Μάτ.] Μαῖ frustra *Hen.* & *Busb.* & Εὖ ἴξειν nimio opere *Samb.* BERN.

[z] Γεννησομένοις.] Γενησομένοις *Samb.*

[a] Ἰωαχεβέλῃ·] Emendabis Ἰωαχεβέδῃ, aut Ἰωαχαβέδῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ιωχαβὲδ seu *Jochabed.* Vide *Exod.* c. 6. v. 20. BERN.

[b] Ἐσομένου.] Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης.

[c] Τῆς γυναικὸς] Illa τὴ γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.*

[d] Καὶ τὸ μὴ] Καὶ διὰ τὸ *Glycas*, & *Hamartolus.*

[e] Ἔπειτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἐπειδὰ δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.*

[f] Ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὴν τοῦ *Basil.* & *G.* ὑπὸ τοῦ *Bas. Vat.*

[g] Μετὰ τοῦ παιδίου,] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπισδυκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἢ τῷ λήσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot.

[h] Ἢ τῷ λήσεσθαι] Ita ex codd. *MSS.* τῷ τε λήσεσθαι *Basil.* & *G.* τοῦ λήσεσθαι *Epiphan.*

[i] Τὸν γὰρ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Vat.*

[k] Ψεύδους γένεσθαι] Ita quatuor *MSS.* ψευδὲς in *Editis*, ψεύδεις in *Vet. Interpr.*

[l] Ταῦτα κρίναντες] Forsan ταῦτα κρίναντος. nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæc cogitante.*

[m] Πλέγμα] Sic *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλίγμα βίβλινον. in aliis πλίγμα τι βίβλ. & πλέγμα τε βίβλ. & πλέγμα τε βύβλιον.

[n] Αὐτῷ ποιήσαντες] Ita *Casaub.* & *Vat.* αὐτῇ *Bas.* & *G.* αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male.

[o] Μαριάμμη] Μαριάμη non semel *Big. Samb. Casaub. Bas.* & *Gen.* Frequentius tamen מרים scribitur in his originibus *Mariamme* & *Mariamne.* Quinetiam heic piam istam puellam *Hen. Busb.* & *Zonaras* Μαριάμνην nuncupant. Idem denique nomen, quod Μαριάμ in V. T. & apud Ezechielum Tragicum, tamque Μαριάμ quam Μαρία fertur in Novo, *sublime* equidem significat quantum Syris ܡܪܝܡ *Mariam* & *Marim.* BERN. Ita *Hen. Busb.* & *Zonaras.* Μαριάμη *Big. Samb. Casaub. Bas.* & *G.* Μαριάμη ἢ ἡ Ἐ π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριάμ in V. T. tam Μαριάμ quam Μαρία fertur in *Novo.*

[p] Ἀντιπαρεξῆλθε,] Ita *Big. Samb.* & *Casaub.* παριτέρω *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρεξῆλθε *Editorum*, *aliorumque.*

[q] Ὅπως φερόμενον] Φερόμενον ὅπου χωρὶς *Vat.*

[r] Ἀνθρωπείαν] Ita *Samb.* ἀνθρώπειαν *Big.* ἀνθρωπίνην *Bas.* & *G.* ἀνθρωπίνην *Vat.*

[s] *Nihil quidem humanam valere sapientiam;*] *Gelenius* reddit, *nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti conficiunt.*

[t] Πράττειν αὐτοτελῶς] Πράττων, αὐτοτελὴς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.*

[v] Ἀσφαλείας ἄλλων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὠφελείας *Casaub.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Bas.* & *G.* ne quid forte desideraveris.

[x] Περὶ τούτῳ χρησαμένους] Illa περὶ τούτῳ non agnoscunt *Big.* & *Vat.*

[x] Τοιοῦτον γάρ τι,] Τοιοῦτο *Vat.*

[y] Θέρμουθις] Θερμοῦθις accentu præcipiti *Bas.* & *Gen.* & *Syncellus Tarasii.* Illustris hæc fœmina nominatur haud proprie Georgio isti alterique Φαρία, quod est *Regina nostra.* Artapano

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quæ hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Ex. c. 2. 10.*

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

Is ordine septimus ab Hebræâ gentis principe.

no eadem μίφρις ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN. Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θερμεθὶς in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς ὡς τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θερμεθίδι [l. Θερμουθίδι] τῇ καὶ Φαρὶν, βασιλίδι ὕστερον ἱστορηθεὶς *Syncell.* p. 120. *Edit. Paris.* Μεθιδὶς [l. Θερμεθὶς] ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρὶς, βασιλὶς ὕστα τότου ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρὶν aut Φαρὶς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μέφρις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Ζιβὲθις appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θιεβὲθις, si illum velimus similiorem reddere scripturæ Abulcasimi, quoniam β & μ, uti est notissimum, in scriptura Græca facile permutantur. REL.

z Επιτίμπρ,] Ita in *MSS.* ἐπέμπρ *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb.* & *Vat.*

b Επι τῦτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωϋσῆ] Περὶ τ Μωϋσῆν *Vat.*

d Πάντων τ τὰ ἔχαλα] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἔχαλα *nat. Vat.* πάντων τ κατεψ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τ ἄλλων] Καὶ κ τ *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Περιμένη] Περιεμένη *Vat.* & *Busb.*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν reposuimus ex *MSS.*

h Τοῖς ἡλικιώτοις,] Τότε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀτεχνικωτέρως *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς præcedat in ea periodo. ὡς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* ὡς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτὸν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Atticissimum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & ætatem & genus respiciant. Ælian. V. H. 1. 30. de Galete Ptolemæi amasio, ὁ μὲν ἵππάδε σῳ τῷ βασιλεῖ τὸ μειράκιον. & de Alcibiade rursus 2. 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὲ λέγειν εὖ,] Οὖ pro ᾧ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ἀπέλαβεν *Bas. G.* aitique. λέγειν εὖ, κελεύσ *Vat. Big.* & *Samb.*

l Ασμένως] Ασμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* διηθείσης τε. BERN.

m Πως ἀφῃρέθη] Illud πως deest *Vat.* & mox τε post διηθείσης.

n Κατ' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* κ αὐτῷ aliis.

o Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι] Μῶν αἰγύπτιοι καλῶσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλοῦσιν *Hen.* & *Busb.* μω vel μῶυ καλοῦσιν αἰγύπτιοι Glycas & Hamartolus. μῶς καλοῦσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy Ægyptii vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶυ προσαγορεύουσι, κ τὸ σις (MS. ὑσῆς) σωθλῶμ. BERN. *Al.* μῶς & μῶν & μῶυ. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. 1. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaemeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *I Loydii Dictionar.* v. *Moyses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Υσῆς] Υσης *Bas* & *Gen.* υσῆς *Samb.* & *Zonaras.* υσῆς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεμένη μωσῆν ἐτύμως, ἀφ' τὸ ἐκ τ ὕδατος αὐτὸν ἀνελεῖν. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶς ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragœdia, quam ex versione τ ὁ. condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὄνομα ᾧ μωσῆν ὠνόμαζε, τ χάριν ὑγρᾶς ἀνείλε πεταυλίας ἀπ' ἠόνος. Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. εἶτα τιθεῖμι τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασίλισσα μωσῆν ἐτύμως, ἀφ' τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· ὡς ὁ ἑκατέρωθεν τεθηξόμενος. καὶ γάρ τοι μωσῆν τ ἀπαγγέλλοντα τὸν ὕδατι προσαγορεύουσι. Idem Scriptoribus Gentium *Musæus* & *Musæus*. Quod vero eundem *Monios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabæorum, speciem veri claram habet: quippe ימוס illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim hæc ad etymon sui nominis, quæ notavit ipse Exodi principio, כי מן המים משיתיהו Rabbinos tamen Judæorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famæ Huetium Goliumque in hac originatione vicit Cl. Salmasius. Illi ἐκλήπτορα exponunt, Philo semel λῆμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc distertius *exceptum ab unda servatumque*, μωυσῆ ut norunt Copticæ. Dixit itaque nurus Ægyptia, ἐμωυσῆ, *tuli ex aquis*, quo suæ indulgentiæ memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Cætera tamen hujus Originationis, atque ipsum ὑοσοφανές, lubens permitto clarissimis viris *Marescballo* & *Fabro*, qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiæ patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeundo ὑδροφόρος pro ὑδροχόος, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Græcam in carmine Orphéo (quod Judæorum aliquis ex *Elle Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ὡς λόγος ἀληθὴς, ὡς ναυλοχοῖς δίκταξε.

Θαυμαστὸς γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, κ ἀνῃρέθη τ ἐκ ποταμοῦ λαβοῦσα χαρτὸς, ἰμαυτὸς μ ἐγκτήσῃ παῖδα ποιησαθαι. BERN.

q Φρονήματός] Ita *Samb Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mancæ legebatur Φρυγὸς Ἑβραίων ἄρχος.

r Λύ-

μῶ. Ἀμαράμῃ μὲν γὰρ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δὲ Καάθῃ· ᾧ πατὴρ Λόϊς ὁ Ἰακώβῃ, ὃς ἦν Ἰσάκῳ γνώμενος. Ἀβράμῃ δὲ ἕβδομος ἦν. σωφρονίζει δὲ ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ἧς δὲ αὕτη μέτρῳ πολὺ [t] κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε παιδὸς τὴν φρόνησιν ἐν τοῖς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ' ἀνδρὸς γνησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] καὶ τρίετεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμασίαν ὁ Θεὸς τοῦ εἰλικρίνειας ἔδωκεν [x] ἀνάσημα· πρὸς δὲ καλοῦ ἕδεις [y] ἀφιλότιμος ἦν ἅπας, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τὸ ἐμμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπιστρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ ὄψεως [z] τοῦ παιδός· ἀφίεναι δὲ τὰ προσταττόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ [a] προσεσχολεῖν αὐτά. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος πρὸς αὐτὸν ἦσαν, [b] παρεῖχε τὰς ὀρώντας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic verò filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiosè contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent*. *Moysis vel triennis formæ ac statura admiranda.*

ζ'. Οὗτον δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀπεμοιρασμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, [d] ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς [e] Φρουτίσοιτο Διαδοχῆς, εἰ καὶ βούλοιτο θεὸς μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγε, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμασίως ὑπ' αὐτοῦ καὶ [f] ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάρι"τος, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τοῦ "δὲ σοῦ βασιλείας Διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, τὸν μὲν πατρὸς χερσὶν ἐνέθηκε τὸ βρέφος. [g] ὁ δὲ λαβὼν καὶ περιπτυσσόμενος, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τοῦ θυγατρὸς ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ Διάδημα. καταφρὰς δὲ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν γῆν, παιδικῶς ἐκυλόμενος αὐτὸ καὶ νηπιότητα ὕβριζεν, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὸν γῆζειν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [l] τῇ ταπεινώσει τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῳ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [m] ἀνεκραγώς, "οὗτος, εἶπε, βασι"λεύ, παῖς ἐκεῖνος, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει δὲ γενό"νοτος, ὑπεξεδηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ παῖων τὸ Διά"δημα. [o] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ"τοῦ δέος ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα δὲ δι' αὐτοῦ θάρ"σος ἀφελοῦ". Φθανεῖ δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν δὲ Θεὸς προσκαθάσαιτο, ὡς πρόνοια τοῦ Μωϋσέως [p] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν Διέλπιζιν εἶναι πρὸς τὸν ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγυπτίοι τὴν ἀναδροφὴν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὸ καὶ

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic verò filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiosè contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent*. *Moysis vel triennis formæ ac statura admiranda.*

7. Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis sibi filium adoptat, quod sobole legitima careret. Et cum aliquando Moysem ad patrem adduceret, hunc illi ostendit, quasi de successore cogitârit, si ita voluerit Deus ut sibi filius non nasceretur: atque ad ipsum *sic* loquebatur, "Nutrivi puerum *Act. c. 7.* "forma divinum, & animo generosum; at cum ἀστεῖον τῷ "mirabiliter ipsum ex fluvii benignitate accepe- Θεῷ. "rim, mecum quidem statui ut mei filius esset, "tui vero in imperio successor". Hæc dicens infantem deposuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *suum* ei imposuit. Moyses autem in terram dejicit, pueriliter scilicet illud circumvolvens, suisque pedibus conculcavit. idque visum est *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conspexisset Sacrorum scriba, qui ex ejus nativitate Ægytiorum imperium depressum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic "est, inquit, ille puer ô Rex, quem si occide"rimus, nos securos fore declaravit Deus. Et *am*"*plissimum sacro* vaticinio dat testimonium, insul"tando tuo regno & diadema calcando. Hunc i"gitur perimens, Ægyptios quidem illius metu "libera, Hebræis vero spem & fiduciam, quam "in eo posuerant, adime". Ipsum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum segnior factus est Rex, quod Deus, cui curæ erat Moysis salus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratissime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de summa rerum spem conciperent: Ægyptiis vero, ut suspecta esset ejus institutio. At cum nemo appa-

r Αὐτὸς ἦν παῖς.] Ita *Big. Vat. Bas. G.* & *Zonara.* ἦν *Samb.* & *Cas.*

s Ὁ δὲ Καάθῃ·] Zonaras ad hoc genus ἐξ ἀπεράμου ἑβδόμῳ ὡσπερ ἀμαράμῳ δὲ αὐτὸς ἦν παῖς. καὶ ᾧ τῷ ἀμαράμῳ ὁ πατὴρ. ὁ δὲ Λόϊ, καὶ ᾧ Ἰακὼβ ὁ Λόϊ Ἰακὼβ ᾧ ἐπέχθη τῷ Ἰσαὰκ· Ἰσαὰκ δὲ ἐξ ἀπεράμου. Idem testatus est & Numenius de antiquissimo Legislatore, ἑβδόμῃ γενεᾷ γνησίοις &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habent καὶ Λόϊ antea perverse editum, Καάθ ᾧ ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λόϊ, καὶ Λόϊ δὲ Ἰακώβ, ὃς ἦν Ἰσάκῳ γνώμενος. Moysem septimum ab Abramo exstitisse testantur *Zonaras*, *Numenius*, *alique*.

t Κρείττων,] Ita in plerisque *MSS.* κρείττω in *Editis*.

* *Dum eruditione*] Forsan *inter ludendum*, ἐν παιδιᾷ.

v Καὶ τριετεῖ] Sic *Big. Samb. Cas. Vat* & *Vet. Interpr.* καὶ τριετῆ μὲ αὐτὸν γεγονότα *Bas G. Glycas*, *alique*.

x Ἀνάσημα·] Secutus sum *Bas. G.* & *Zonaram*, cum apud *Hesychium* sit ἀνάστημα, ὕψωμα. at Διάσημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas*, *Hamartolus*. & *Vet. Interpr.*

y Ἀφιλότιμος] Ita *MSS. Glycas*, *Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοτίμητος *Bas.* & *G.* ut Ἀλλοότερος probante *Bernardo*.

z Τοῦ παιδός] Τῷ παιδίῳ *Vat.*

a Προσεσχολεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* προσεσχολεῖν *Bas. G.* & *Vat.*

b Κατεῖχε] Sic *MSS.* κατέχε in *Editis*.

c Παιδοποιεῖται,] Sic *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀποιεῖται αὐτὸν *Zon.* ἐποιεῖτο αὐτὸν *M. Glycas.* BERN. Παῖδα ποιεῖ *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* sed composite in *aliis*.

d Ἐπεδείκνυε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυε τοῦτο *Vat.* ἐπιδείκνυέ τε τοῦτον *Bas* & *G.*

e Φρουτίσοιτο Διαδοχῆς,] Aut verbis *Pseudo-Eustathii*, ἀξιοῦσα ποιῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτῇ Διάδοχον. BERN.

f Παρὰ τοῦ ποταμοῦ] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis*.

g Ὁ δὲ λαβὼν] *Al.* ὁ δὲ καὶ λαβών.

h Κατὰ φιλοφρόνησιν] *Eustathio* alia voce χαριεντιζόμενος. καὶ ταφιλοτεχνήσει. & καταντιστήσας *Samb.* liber. BERN.

i Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Bas. G. aliique*, velut v. 36. ἐπιδεξήκως ἡγεμονίᾳ.

k Ἐπὶ τῇ] Ἐπὶ τῆς βασιλείας *Vat.*

l Τῇ ταπεινώσει] Illud τῇ ex *MSS.*

m Ἀνεκραγώς,] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγώς edidit *Bernardus*, ἀνακραγὼς εἶπε *Bas.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν δὲ ὁ εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ reposuimus ex *MSS.*

o Τοῦτον οὖν ἀνελὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis*.

p Σωτηρίας ἦν.] Sic *Samb.* & *Vat.* τῆς σωτηρίας in *reliquis*.

q Μηδενὸς δ' ὄντος] Ita in *MSS.* nisi quod *Samb.* interpolet ἦ μηδὲν ὂν ἅπαξ καὶ συγγένειᾳ malo fuco. & *Vet. Interpr.* in *Editis* ut ἑνὸς ὄντος φανεροῦ, νῦν ἀπεκτείνειν αὐτὸν ὁ βασιλεύς, ἢ συγγενὴς Διὰ τὴν ἰασοποιήσεως, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ὡς πλέον ὠφελείας τῶν Αἰγυπτίων ἐν τῇ εὐσεβείᾳ διαμένειν παιδί. Cape quod præstare videtur. BERN.

parerêt, (etiamsi ipsum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quispiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præscientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abstinuerunt.

ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγνῶ Δι' τῆς εἰσποιήσεως ἢ τ ἄλλων τις, ᾧ πλέον ἂν ἦν ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ὀκ τὸ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτ.

CAP. X.

Quomodo Moyses bellum gessit adversus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyses, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta esset ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, seque ita comparatum esse ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujusmodi occasione ostendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi sunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque superati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad suos se receperunt. Æthiopes fugientibus instabant: & ignaviæ sibi versum iri reputantes, nisi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine degustata, sibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progressi sunt usque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim sustinere potuerit. Hac calamitate pressi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc consilium dedisset Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut sibi Moysem concederet, qui copiis suis præficeretur. Illa ipsum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obstricto, ne quid mali in perniciem ejus strueret: magni beneficii gratiam sibi pro hoc auxilio deberi existimans, & sacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem desiderare, qui prius ut hostem occidendum esse monuerant.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum suis serpentibus profligant, Moyse duce ac auctore.

2. Moyses autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribæ gentis utriusque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus ejus virtute devictis, foret ut Moysem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum servitutem effugere, Moyse duce & imperatore. Ille vero, ut hostes occuparet priusquam de adventu suo cognoscerent, copias *statim* eduxit. non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & insolito aspectu plurimum differentes, & in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed & sublimes ex improviso malum inferant) commentus est, ut securum & innoxium iter

ΚΕΦ. ι'.

Οπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

Μωϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γνησθεὶς τι καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὸν τοῖς Αἰγυπτίοις [r] τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ὅλον παρηνώσατ μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσατ ἢ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθιοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [s] οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὸς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· [t] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [v] φεύγοντες. ἐπικαλεῖσθαι ἂν διώκοντες Αἰθιοπες· καὶ [x] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πασης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιπολαίου ἦσαν, καὶ γλυσάμενοι τῶν ἀγαθῶν ὀκέτ' αὐτῶν ἀπέχοντο. ὡς ἂν τὰ χθονιώτατα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων ὀκ ἐτόλμων ἀντιστῆναι, [y] προύδοσαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάττης, ἐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντοχὴν δυνηθείσης. τῷ ἂν κακῷ πιεζόμενοι, ὡς χρησμὸς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβαλόντων δ' αὐτοῖς ἐκ Θεὸς συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὸν γυναστέρα θεραπεύειν τ Μωϋσῆν, [z] στρατηγὸν αὐτῷ γνησίμενον. ἡ δ' ὅρκος [a] ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν ἀφεῖναι κακὸν, θεραπεύουσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνασα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τὸς [b] ἱερεὰς, οἱ, κτείναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, [c] ὀκ ἡδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτ τῆς θήκης.

β'. Μωϋσῆς δ' ὑπό τε τῆς [d] Θερμούθιδος θεραπευθεὶς καὶ ὑπὸ τ βασιλέως ἠδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τὰς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τ Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δ' τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [e] ἐσομένους τὰς Αἰγυπτίους, Δι' τὸ Μωϋσέως αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δ', φθάσας [f] περὶ ἢ πυθέσθαι τὰς πολεμίους τὴν ἔφοδον, αὐτὸς, τ στρατὸν ἀναλαβὼν ἦλθε· καὶ Δι' τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ Δι' γῆς. ἔνθα τ αὐτοῦ σωτέρου θαυμασίαν ἀπέδειξιν ἐποίησατο. τ γὰρ γῆς χαλεπὰς ὄσης ὁδοιπορῆσαι Δι' πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [g] τάτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ὀκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [h] καὶ τῷ τ ὄψεως ἀπροσδοκήτῳ Δι'φέρουσα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστι καὶ πτερωτὰ, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακοῦργεῖν, καὶ μὴ προφθάσαντας ἀδικεῖν ὑποπτερωθῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀδλα-

r Τὴν ἀρετὴν] Τὴν οἰκείαν ἀρετὴν *Hen.* & *Busb.* Mox manus secunda ad col. *Samb.* καὶ τῷ ἐπὶ ταπειν. & Ἐφερον καὶ ἦγον *Big.* & *Samb.* Correctè reliqui ἔφερον καὶ ἦγον, *prædam omnem retulere, vivam, aut non vivam*, ut Critica vetus Græcorum docet. BERN.

s Οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Bas. G. aliique.*

t Καὶ τῇ μάχῃ] Καὶ δὶ μάχης in aliquibus *MSS.*

v Φεύγοντες.] Sic in *MSS.* in *Editis* Φυγόντες.

x Μαλακίαν ὑπολαβόντες] Μαλακίαν *Vat.*

y Προύδοσαν] Καὶ προέδοσαν *Hen.* & *Busb.* προέδοσαν *Eustath.* BERN.

z Στρατηγὸν] Irenæus ex Josepho hæc memorat. Vide nuperam editionem anni 1710. pag. 347. Ἰώσηπός φησιν, ὅτι ἐπὶ τὰ ὑπὸ Αἰθιόπων ἐπιόντος Μωϋσέως, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς ὑπὸ τ Αἰθιόπων ἐπὶ τὰς, ἀγαγὼν τὸν βασιλέως οἰκεῖον ἐπέστρεψε· ἐπιόντες πολέμῳ τῷ πρὸς αὐτὸν ἀπώλεσαν αὐτῷ τὴν πόλιν. *Josephus dicit, Mosen quum in regia educaretur ducem belli Æthiopici creatum esse, & postquam eos devicerat, filiam regis illius uxorem duxisse, quæ amore ejus tacta urbem ei prodiderat.* REL.

a Ποιησαμένῳ,] Ποιησαμένου *Samb.* & *Vat.*

b Ἱερεὰς,] *Al.* ἱερέας, κτεῖναι, προαγορεύσαντες. & ἱερέας, εἰ, κτείναι προαγορεύσαντες.

c Οὐκ ἠδοῦντο] Οὐκ ἤδεσαν *Epiphanius* Sciolus vidisse videtur, vel neutiquam intellexisse quid hic Judæus dixerit. BERN.

d Θερμούθιδος] Θερμούθιδι quicquid nobis suppetit librorum. aliquanto post *Samb.* κατεργασάμενοι, cæteri tempore infinito. BERN.

e Ἐσομένας] *Al.* ἐσομένης.

f Περὶ ἢ πυθέσθαι] Περὶ τ καὶ πυθέσθαι *Samb* & *Vat.*

g Τάτων,] Τάτων hic reposuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inferebatur post ὄντα.

h Καὶ τῷ τ ὄψεως] Illud καὶ ex *Cod. Vat. Edit. Bas.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* deerat.

i Ἐπι-

ἀξιαθῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίκελ καλαισκεύασας, καὶ πληρώσας [i] ἴβεων, ἐκόμιζε. [k] πολεμιώτατον δ' ἐστὶ [l] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ [m] ἀφισάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων [n] ἁρπαζόμενοι καταπίνουσι. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τούτων παρίημι νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ελλήνων τῆς [o] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, πάσης ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ πρὸς πολεμούσης χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ὡς προσέβαλε τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίων, ἀφαιρεῖται· πάσι τε πόλεις αὐτῶν [p] ἐπὶ καθαιρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπάλετο. καὶ τῆς διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας ζηλούμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἐκαμνεν· ὡς δὲ ἀνδραποδισμῷ καὶ παντελεῖ [q] ἀναστάστεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς [r] Σαβὰ πόλιν βασίλειον ὄσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [s] Μερόην [t] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [v] ὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὴ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τῇ τε Νείλος περιέχουσι αὐτὴν καὶ [x] κυκλουμένη, ποταμῶν τε ἄλλων Ασάπου καὶ [y] Ασταβόρα δυσμάχητον τοῖς [z] πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐστὸς ὄσα [a] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτερῶς περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους προβλῆμα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [b] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τὴν πόλεως πρὸς ἅλωσιν. φέρουσι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωϋσῆ τὸν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ τοῦ τῶν Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὸν [c] στρατιὰν καὶ μαχόμενον γενναίως κατανοήσασα, καὶ [d] τὴν διάνοιαν τοῦ ἐγχειρήσεως θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὸν ἐλευθερίαν, τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ὅτι τοῖς [e] κατ' αὐτῶν καλωρθωμένοις, τοῦ θείου τὸν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ [f] περιόντος τοῦ πάθους πέμπει [g] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ [h] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ὅτι τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ [i] ποιησαμένου πίστις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τὴν πόλεως μὴ [k] διαφθεῖραι τοὺς σωθέντας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [l] τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως, καὶ τὴν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὸν στρατιὰν καὶ μαχόμενον γενναίως κατανοήσασα, καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐγχειρήσεως θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὸν ἐλευθερίαν, τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ὅτι τοῖς κατ' αὐτῶν καλωρθωμένοις, τοῦ θείου τὸν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ περιόντος τοῦ πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ὅτι τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τὴν πόλεως μὴ διαφθεῖραι τοὺς σωθέντας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως, καὶ

exercitui præstaret, stratagema plane mirandum. Fiscellas enim *quasdam* è papyro in cistarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens secum deportavit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam & eos infectantes fugitant, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt & manſuetæ, inque serpentum genus solum immaniter sæviunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Græci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus usus serpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus supervenit, & cum iis congressus victoriam reportavit, spemque Ægypti occupandæ illis abstulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter gestas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulsi, quam postea Cambyses, à sorore sua nomine impositio, Meroën appellavit, obsidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipsi circumfuso & circundato, aliisque fluviis, Astapo & Astabora, transitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora sita *ut* insula habitatur; quod murus validus illi circumductus sit, & hostibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos post murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumescentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyses exercitum otiosum desidere, (nam manus conferere non ausi sunt hostes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moysen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conspicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggressus erat mirata, ipsumque & Ægyptiis, libertatem desperantibus, felicitatis auctorem exstitisse existimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos gestis, in extremum periculum adduxisse, vehementi ejus amore capta est. Atque *indies* crescente affectu, servos sibi fidissimos ad ipsum mittit, conjugium suum offerens. Illo vero assentiente, ea conditione ut sibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, se ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis mansurum esse: dictum factum. Et postquam sævitum est in Æthiopes, actis

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, seque una Moysi dedit Tharbis.

i Ἴβεων,] De iis videsis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympos. l. 4. probl. 5.

k Πολεμιώτατον] *Al.* πολέμιον.

l Τοῖς ὄφεσι] Illud τοῖς ex *MSS.*

m Ἀφισάμενοι] Εφισάμενοι *Vat.* ἀφιστάμενοι *Glyc.* & *Hamartolus.* Mox ejusdem indocta manus ἄγελαι. BERN.

n Ἁρπαζόμενοι] Βασαζόμενοι καταπίνουσι *Vat.* Hac de re vide Plinii Hist. Nat. Tom. 2. p. 132. *Edit. Paris.*

o Ἴβεως] In *Editis* ἴβιδος contra usum *Josephi* & auctoritatem *MSS.*

p Ἐπὶ] Ita *Big.* & *Samb. Basil. aliique.* ἔπεσι *Zonaras.*

q Ἀναστάσεως] Facilitatis causa ἀπαστώσεως hic reposuit secunda manus *Samb.* BERN.

r Σαβὰ] Σαβᾶν *Samb.* σαβὰν *Hen. Busb.* & *Zonaras.* σαβᾶ *Georgius Syncellus*, & σαββὰ alter *Georgius.* Eusebius in Lexico sacro, σαβὰ, πόλις αἰθιόπων βασιλικὴ· ἣν φησιν ἱστορῶν καμβύσου ὀνομάσαι μερόην, ἐξ ἰδίας ἀδελφῆς ἐπιθέτου τοῦνομα. Quis non miretur Originis temeritatem, si ad Canticum Salomonicum hæc talia unquam scripserit? *Invenimus autem hujus reginæ* (Sabæ) *etiam Josephum in historia sua facere mentionem, addentem etiam hoc, quod posteaquam regressa est à Salomone, Cambyses rex miratus ejus sapientiam, quam sine dubio ex Salomonis sapientia susceperat, cognominavit, inquit, nomen ejus Meroen. Refert autem quod non solum Æthiopiæ, sed & Ægypti regnum tenuit.* BERN. *Al.* Σαβαὶ & Σαββᾶν.

s Μερόην] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη.

t Μετωνόμασεν,] Ita *MSS.* in *Editis* ὠνόμασεν.

v Οὕτω καλουμένης,] Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *ceteris.*

x Κυκλουμένη,] Κυκλωμένη *Vat.*

y Ασαβόρα] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ασαβόρρα & Ασοβόρα *alii.*

z Πειρωμένοις] Sic in *Samb.* πειρωμένοις in *reliquis.*

a Νῆσος οἰκεῖται,] Ως νῆσος *Burii* nostri jam usus nullus; vel equidem νήσου, quod proclivius erat. BERN. Νῆσος καλεῖται *Vat.* ὡς νῆσος οἰκεῖται legisse videtur *Vet. Interpr.*

b Ανεπίκλυστον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυστος *Basil. G. aliique.*

c Στρατιὰν] Στρατείαν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.*

d Τὴν ἐπίνοιαν] Τὴν ἐπίνοιαν habet *Eustath.* ad Hexaëm.

e Κατ' αὐτῶν] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* nisi quod ἐχθρῶν pro ὅλων substituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν καλορθωμένοις τοῦ θείου τὸν ὅλων κίνδυνον *Basil.* & *G.*

f Περιόντος] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος δὲ π.

g Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτόν τινα τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd. *fidelissimum servorum.*

h Γάμου.] *Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τὰς γάμους.

i Ποιησαμένου] Ποιησαμένων *Vat.*

k Παραφθεῖραι] Παραβλάψαι *Vat.*

l Καὶ τὴν ἀναίρεσιν] Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen.*

actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

πων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, σωτηρίᾳ τ γάμον [m] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τὰς Αἰγυπτίους ἀπήγαγε εἰς τὴν ἑαυτῶν [n] γῆν.

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas ſe ſurripuit Moyſes. Ex. c. 3.

ILli vero, quod ſalutem à Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque majori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero à Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſem perimendi. Verum ut primum de inſidiis audiverat *Moyſes*, clam ſe ſubduxit. Atque viis *paſſim* à cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, & * qua *evaſurum* inimici minime ſuſpicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime ſuperat. Et cum ad urbem Madianam perveniſſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens à laſſitudine & miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab urbe: ubi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illuſtravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Ragueli præclare meretur.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, & ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquæ pecoribus ſuis in alveos, ei uſui paratos, è puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus & virgines depellentibus, ut aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere injuriam paſſas, ſinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obſtitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *ſuum* adeunt, & paſtorum injuriam, & quomodo ab hoſpite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve deſideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum juſſit Moyſem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Poſtquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio teſtimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos hoc

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγε ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιλωήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἀπλεῖσθαι τ κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑποτονθύζοντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσῃ καὶ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τ βασιλέα φθεῖραι τ [o] σφαγῆς. ὁ δὲ [p] καθ' αὐτὸν μὲν εἶχε τὴν ἐκ πράγματος ὑπόνοιαν, ὑπό τε φήμης τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· [q] ἐπιχθεὶς δὲ ὑπὸ τ ἱερογραμματέων, οἷός τε ἦν ἐγχρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ὑποβολὴν [r] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπεξεισι. καὶ τ ὁδῶν φυλαττομένων, πορεύεται διὰ τ ἐρήμου τ ὁρασμὸν, καὶ ὅθεν ἦν [s] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάγη τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἰς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένῃ, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τ Ἀβραμιδῶν γεγονότων ἐκ [t] Χετούρας ὄντων, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ δὲ κόπου καὶ τῆς παλαιπωρίας ἐρημίᾳ, μεσημβρίας ἤδη, ὀλίγον τῆς πόλεως· [v] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συνήθεια τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν ἔσχε.

β'. Τῶν δὲ χωρίων [x] δυσόδμων ὄντων, προκαταλάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [y] προεξαναλωμένα ὑδάτων ὑπὸ τ ἄλλων, ἀπανίζοι ποτὲ τὰ θρέμματα. ἐγίνοντο δὴ οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένης τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τ δὲ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτῃ ἀπεργίαν εἶναι ἐπιχωρίων παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὰ αὐταρκες ἐκ δὲ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [z] εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν δὲ ὑδάτων ἐγεγένηντο. ἐπισπόνων δὲ [a] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ δὲ ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι πλεονεκτεῖσθαι ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τ ἀνδρῶν [b] ἐόντων κρείττονα γυναικὸς δὲ τ παρθένων δικαίᾳ, τὰς μὲν εἴρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, τ δὲ παρέσχε τὴν δέησαν βοήθειαν. αἱ δὲ διηγησάμεναι παρῆσαν πρὸς τ πατέρα, τήν τε ὕβριν τ ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν δὲ ξένου· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐπιοῦσαν, μὴ δὲ ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τὰς τε παῖδας ἀπεδέξατο δι' ὃν τ διηγήσαντο πρόνοιαν, καὶ τ Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευσεν [c] ἄγειν αὐτῷ τυγχάνοντα χαρᾶς δικαίας. ὡς δὲ ἦκεν, [d] τὴν τ θυγατέρων [e] ἀπεσήμανεν αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ, καὶ τ ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων,

---

m Ο Μωϋσῆς·] Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *ceteris.*

n Γῆν.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* excideral.

o Σφαγῆς.] Tuam itaque fidem ô Drungari, καὶ διὰ τ φόνον δ' αἰγυπτίου, δ τ ἐπιφανῆ μισίζοντα, ὡς τῇ βίβλῳ σφάλλεται ὁ γηγενέστερος (ἐξόδου quis neſcit) εἰ καὶ τοῦτο παρέδραμε ὁ ἰώαννης. BERN.

p Καὶ καθ' αὐτὸν] Καὶ abeſt *Vat.*

q Ἐπιχθεὶς] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπιχθεὶς ὑπὸ τ *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* σχεδὸν *Hen.* & *Busb.* mox οἷός τ' ἦν iſti duo. BERN.

r Καταμαθεῖν,] Ita *MSS.* καθαμαθεῖν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

s Ὑπόνοιαν] Ὑπόνοια *Samb.* à manu ſecunda.

* *Qua evaſurum inimici minime ſuſpicabantur:*] In *Epiphanii* Codd. aliquot, & *qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino reſpondet Græcis.

t Χετούρας] De ſcriptura hujus vocis videſis p. 43. & p. 98.

v Ἐνθ' αὐτῷ] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ.

x Δυσώδων ὄντων,] In pleriſque *MSS.* δυσόδων.

y Προεξαναλωμένα] Ita MSS meliores. Dein *Hen.* ἀπανίζῃ, *Busb.* ἀπανίζῃ perite Quinimo *Erembos* Optimi variis, & accolas alios intimi Arabum ſinus, qua ab Euronoto abſceditur, humili Troglodytarum appellatione etiam venire apud Hiſtoricos veteres, nemo forte ignoravit præter unum Chriſtianum. Mox ἐξέσπασαν *Hen.* BERN. Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένα in *aliis.*

z Εἰς δεξαμενὰς,] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις.

a Ποιμένων] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτὰς δ' ὕδατος χρᾶσθαι.

b Ἐόντων] Ἐόντων *Samb.* & Critici aliquot Homerici. Subinde eadem *Samb.* manus ὡσὶ τ ὀνηγεγκόσι. BERN.

c Ἄγειν αὐτῷ] *Al.* ἀγαγεῖν.

d Τὴν τ θυγατέρων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ὡσὶ τ θυγατέρων.

e Ἀπεσήμαινεν] Ἀπεσήμηνεν *Samb.* & *Vat.*

f Ὑπερ-

μάζων, οὐκ εἰς ἀναιδήτους ἀνεργεσιῶν καταλέξας τὸν ἀπηχθημένον ἔλεγλον· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτίσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς [f] ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς ὑποιήσεως. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱὸν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ διατότην.

beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, sed & paullo cumulatiorem. Postea aliquanto ipsum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus universæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum constituit. *Raguelus Moysem sibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.*

ΚΕΦ. ιϛ'.

Περὶ θάμνου ἀφλέκτου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τούτων τυχὼν ὑπὸ τοῦ [g] Ιεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν [h] ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλου· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χερόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ [i] Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ πώμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, [k] καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, [l] καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὑ κατανενεμῆσθαι πρότερον, ὑ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ [m] τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [n] θάμνον βάτου νεμόμενον, τῷ πρῶτον αὐτὸν χλόῃ τό τε ἄνθος [o] αὐτοῦ παρῆλθεν ἀθλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ πᾶσαν τὴν φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [p] ὑπαρχούσης. ὁ δ' ὅμως καὶ αὐτῷ μὲν ἔδειτε τὸν ὄψιν θαυμαζόμενον γιγνόμενον. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνῆς τοῦ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόματι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένης λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [q] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφίκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμηνε, καὶ συνεβούλευεν τὴν φλογὸς [r] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ δέχεσθαι μὲν οἷς ἐώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν [s] τούτοις θειοτότερον. [t] προηγόρευέ τε τῷ ἐσομένῳ αὐτῷ δόξαν καὶ πιστὸν [u] ἀνθρώποις, καὶ Θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαρρῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ὤκησεν ὁ ὑμέτερος πάππος· καὶ τῶν πάντων ἐπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς σωφροσύνης [x] αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [y] ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [z] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτῆται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [a] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, διὰ αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις εἶδα φανερὰν γιγνομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [b] ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moysis.

ET Moyses quidem istis affectus beneficiis à Jethegläo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus pascendis occupatus. Postea vero cum pecus pasceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, pastum egit. Mons autem iste omnium in ea regione celsissimus est, & pascuis commodissimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo persuasum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depastus; nam religio erat pastoribus in illum ascendere. Illic quidem ei mirabile oblatum est prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam absumpsit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculsus est. Adhuc vero multo magis obstupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipsum compellaret istiusmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non sit veritus locum sacrum adeoque hominibus hactenus inaccessum calcare, & consuluit ut quam longissime à flammis abscederet, & sibimet quidem hac visione satisfaceret, *non indignus ea* propter suam ac majorum suorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curiose inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auspiciis & auxilio, consequuturus esset apud homines; jussitque fidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatosque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, istam beatam habituri sunt, quam Abramus gentis vestræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque sapientia deducente. Verum posteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, jussit ut illo in loco sacrificium gratiarum actionis sibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emissa audivit. *Rubus Sinæa (mirum aspectu) tota ardet, neque tamen absumitur. Ex. c. 3. Sanctum Sinæ jugum atque inaccessum. Ex vepri flagrante faustissimum oraculum.*

2. Moyses autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror, & majoribus meis præsentem fuisse novi & propitiam, majoris esse dementiæ reor quam quæ in me potest incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis persuadere potero, ut, relicta *Legationem Ægyptiacam excusat Moyses.*

ter-

f Ὑπερέβαλλεν] Ὑπερῴκειν *Samb.* quod ut Ἀτιμώτερον malit *Bernardus.*

g Ἰεθεγλαίου] Ex יתרו *Josephum* more Græcorum Ἰεθεραίου formâsse credo. Pro Ἰεθεγλαίου *Editorum* Ἰεθόου habent *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethelef* aut *Jechelech* aut *Gechegleth* habent *Epiphanii* Codd. BERN.

h Ἐπίκλημα] Videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaëm. p. 310.

i Σινᾶον] Σίναιον *Samb.* & *Zonaras.* Perrexit igitur jam à socero nobilis pastor in ortum ad Arabum petras propinquas, אחר המדבר ejus libro 2 c. 3. Vide Proto-martyrem Act. S. c. 7. 30. Nam in Moyse idem vocatur חרב. Mox Ὀρῶν, ὄρος *Basil.* & *Gen.* BERN. *Al* Σίναιον.

k Καὶ πρὸς νομὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

l Καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν] Καὶ ἐν ἔχειν *Vat.*

m Τυγχάνει θαυμάσιον.] Ita *MSS.* συντυγχάνει in *Editis.*

n Θάμνου βάτου] Ita ex sententia *Bosii* edidit *Bernardus*, favente *Syncello*, qui habet θάμνου βάτης. prius erat θάμνω βάτου. in *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* θάμνῳ βάτου.

o Αὐτοῦ παρῆλθεν] Αὐτῆς *Vat.*

p Ὑπαρχούσης.] Οὔσης *Vat.*

q Εἰς ὃ μηδεὶς] Illud εἰς abest *Vat.*

r Ὡς πορρωτάτω] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.*

s Τούτοις] Lege τότε. COCC.

t Προηγόρευέ τε] Ita ex *MSS.* προηγόρευε ᾗ in *Editis.*

u Ἀνθρώποις,] Rursum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Basil.* & *G.*

x Αὐτοὺς ἡγουμένης.] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Basil.*

y Ἐκ τῆς Αἰγύπτου,] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.*

z Χαριστηρίους] Sic in *MSS.* à *Typothetis* εὐχαριστηρίους ἀφικομένων.

a Τε εἶδε] Illud τε ex *MSS.* atque etiam ὦ paullo inferius.

b Ἡγοῦμαι.] Ἡγῶ *Vat* & *Basil.*

terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextræ lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula cunctantem ducem excitant. Ex. c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris feſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum mirarctur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

γ'. Ο ὁ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων εὐμενῶς διαλέγεται χρηματίζων αὐτὸς [f] παρέσεσθαι· [g] καὶ ὃ μὲν δεῖ λόγων, πιθὼ παρέξειν, ὃ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. σκέλλε τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφεῖσα πίστιν ὧν ὑπισχνεῖται λαμβάνειν. καὶ πιθόμενος δράκων εἵρπε, καὶ σπειλάμενος [h] στρεπτὸν ὡς διώκοιτο ἐπ' ἀκμὴν τὴν κεφαλὴν ἐπανέστησεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο ὁ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸ κόλπον προσέταξεν. ὑπανακύψας ὁ λευκὴν καὶ [i] πτέρνῃ τὴν χρόαν ὁμοίαν [k] προσενέμισεν· εἶτ' εἰς τὸ ἀρχῆθες κατέσχη. κελευσθεὶς ὁ καὶ ὕδατος ὀλίγον ἀπὸ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γινομένην. [l] θαυμάζοντα δ' ἔτι τούτοις [m] θαρρεῖν παρεκάλει, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι πᾶσι χρήσθαι, ὅτε πεμφθείς [n] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω ὁ μηδὲν ἔτι [o] μελλήσαντά τι σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπείγεσθαι· καὶ μὴ τριβοῦσα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τῶν Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ὅπως εἴποι οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [p] θεατὴς γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γινόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πεισθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [q] δεηθείς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτοῦ γνῶσιν ἰδίᾳ φθονῆσαι, φωνῆς δ' αὐτοῦ μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [r] ἵνα θυσιῶν ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [s] ἱερεῖοις προσκαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημήνῃ τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ἃ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελήλυθεν. πρὸς ἣν ἃ μοὶ [t] θέμις εἰπεῖν. [v] Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ποῦτα ἃ τότε μόνον, ἀλλαπανλὸς δ' ὁπότε δεηθείη, συνεπόχανεν. ἐξ ὧν ἀπάντων πλέον πρὸς τ' ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τ' Θεὸν εὐμενῆ προσεσθαι ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς προβαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctuſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægytiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Raguelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, libe-

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [x] ἐλθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν [y] Σαπφώραν, ἣν γεγαμήκει Ραγουήλ θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖ-

---

e Αὐτὸς ἡγεμὼν] Αὐτὸς *Vat.*

d Η κἂν ἀπιῶσι] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἢ εἰ κἂν *Vat.* in reliquis κἂν ſine ἤ.

e Φαραωθῆν] Φαραὼ *Vat.*

f Παρέσεσθαι·] Συνέσεσθαι *Hen.* & *Busb.* BERN.

g Καὶ ἃ ἂν] Sic in quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ἐὰν & mox ἐὰν δ' ἔργων.

h Σπειρητὸν] Σπειρηδὸν *Baſ. G. aliique.* perperam.

i Τίλωι] At nivi comparatur in Exodo hic candor. ſed Judæi in lepra & candorem nivis, & calcis, & lanæ diſtinguunt, & tribus nominibus diverſis nuncupari putant. REL.

k Προσενέμισεν·] Interpretando *Hen.* & *Busb* ἐξωμοίωσεν: ita & *Zonaras.* BERN.

l Θαυμάζοντα] Θαυμάζοντι *Vat.*

m Θαρρεῖν] *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Zonaras*, atque gens Attica, affirmante politiſſimo hominum Eratoſthene. Θαρσεῖν *Big.* & *Samb.* BERN.

n Ὑπ' ἐμοῦ] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* & *Caſ.* probante *Bernardo.*

o Μελλήσαντά τε] Ita *Vat.* & *Samb.* μελλήσαντα *cæt. Baſ.* & *G.*

p Θεατὴς γε] Sic *MSS.* Θεατὴς τε in *Editis.*

q Δεηθείς,] Δοθείσης *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

r Ἵνα θυσιῶν] Ratio hæc eſt non *Moyſis*, ſed *Joſephi*, labentis in *Gentilium* ritus. nam *Dii* in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex *Servio* ad *Virgilium* in *Georgic.* l. 1.

s Ἱερείοις προσκαλῇ·] Ita *Vat.* ἱερείοις προσκαλεῖ *Big.* & *Samb.* ἱεροῖς προσκαλῇ *Baſ.* & *G.*

t Θέμις εἰπεῖν.] Θεμιστὸν *Samb.* & *Vat.*

v Μωϋσῆ] Μουσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις MSS. τὰ σημεῖα ταῦτα excuſa exemplaria. Vel legendum μωυσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα. BERN. Sic in *Editis.* Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in *MSS.*

x Ἐλθεῖν·] Ita *MSS.* & *Vetus Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.*

y Σαπφώραν,] *Big. Samb.* & Interpres *Scholaſticus.* Uſitatum vero aliis σεπφώρα propter auctoritatem LXX. Interpr. ex Hebræo צפרה, quod *Sippora* hodieque enuntiant Judæi. *Luſcinia* itaque dicta eſt hæc femina. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφώραν propter auctoritatem τὸ ὁ.

παῖδας [z] Γηρσὸν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν [a] ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τ῀ δ' ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν μεμφὴ κατὰ Ἑβραίων διάλεκτον, ὅτι [b] εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δ', συμμάχου τοῦ πατρῴου Θεοῦ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γνωμένων δ' αὐτῶν πλησίον τ῀ ὄρους, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε διὰ Θεοῦ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημήνῃ τι ἐν τῷ ὄρει συμπεσόντα, καὶ διὰ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. προσιοῦσι δ' αὐτοῖς ὑπαντιάζουσιν Ἑβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς [d] τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πίστεως οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τῇ ὄψει. οἱ δ' ὑπ' ἐκπλήξεως τ῀ [e] παρὰ δόξαν αὐτοῖς [f] ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ πρὸς τ῀ ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τ῀ ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Ἐπεὶ δὲ καταπιθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Ἑβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τ῀ ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τι ὠφελήσειν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων [g] καταφρονούμενος, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τ῀ χώρας, ἐδήλου, στρατηλασίαν καὶ πόνους χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [h] ὅτι τι κινδυνεύσειν ὑπὲρ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς τ῀ δικαίας κομιζόμενον ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος αὐτῷ συμπεσόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἔτυχε παρ' αὐτοῦ δεικνύμενα σημεῖα, [i] καθ' ἕκαστον ἐξεπίστατο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμπόδιον ἑστάναι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Κλιθέντος δὲ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [k] παρεσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος γενόμενα. ὁ δ' ἀγανακτήσας πονηρὸν [l] μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν [m] ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ περιεργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπιχειρήσοντα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, [n] κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ πραξαι ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν πρὸς τούτων ἐπιτήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνον ἔμπορον ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δυνατὸν, τὸ μὲ ἐπ' αὐτῷ πραττόμενον ἀναφέρων πίστεως ὡς παρ' ἀπαγγέλτου ὑπάρχειν· [o] καὶ μεθημένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὁ καταπλαγεὶς, ὁ δ' αὐτὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τ῀ Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [p] τόσῳ δ' μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τ῀ τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τ῀ ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δ' ὃ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τ῀ ἀληθοῦς δόξης πέμα, κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθῆκεν ὅτι [q] τ῀ γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἠθέλησε δὲ· καὶ τὰς τῶν

risque ex ea susceptis, Gerso & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem juxta Hebræorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abessent, Dei jussu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *sibi* in monte acciderant, quæque sibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progressis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, & de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum provisurus esset.

2. Cum vero Hebræos jam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos ut in potestate ipsius se futuros pollicerentur, & præ se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, ut pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ sibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, sibi visa, sigillatim exposuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

Apud novum Pharaothen & sua merita exponit Moyses & prodigia montis Sinai.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quæ in monte Sinæo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, ut qui olim ex servitute Ægyptiaca evaserit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præstigiis & magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet sacerdotes *suos* eadem ostenta sibi repræsentare, quòd Ægyptii etiam istarum artium scientiam habeant, * & non solus ipse divina polleat virtute, eò scilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eosque decipiat*: ipsisque virgas suas projicientibus, in dracones *confestim* versæ sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, ô Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quæ ego operor tanto præstantiora esse ajo quam istorum magiam & artem, quanto divina ab humanis distant. Ostendam vero quæ mea sunt non præstigias esse & simulationem veritatis, sed Dei providentia & virtute in conspectum venire. Cumque hæc dixisset, virgam in terram demittit, jussitque eam in colubrum sese explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum

Aries Ægyptiacas, sed & Divinas caluit Moysis. Act. Apost. c. 7. 22. & Junii Hist. l. 36. c. 2.

Moysis virgamagorum Ægyptiorum præstigias devorat. Ex. c. 7.

z Γηρσὸν] Illo tono *Samb.* & *Busb* γῆρσον *Big. Bas.* & *Cas.* γηρσων *Zonaras*, & Syrus in Bibl. Walt. In volumine suo Moyses, גרשם, quod γηρσαμ Interpr. LXX. *Gersom* Masora Judæorum, quo istum distingueret forte à propatruo גרשון, *Gerson* BERN. *Al.* Γῆρσον. Γηρσὰμ LXX.

a Ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον.] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον

b Εἰς ξένην] Pariter Etymologiæ sacræ studiosus Philo, vocabulo illo diviso, ξένην ἐκεῖ. Imo consule parentem ipsum c. 2. Exodi, aut potius c. 18. Nam in priore loco (extra versionem Beati Hieronymi, tum Syrorum Arabumque illas, & editionem Complutensem Bibl. Græc.) vane quæres ἐλιέζερ aut *Eliezerum* Moysis, ejusve etymon. Dicant porro Critici quo merito frater ejus præsertim memoretur, ipse tamen nullam nomenclaturam ibidem meruerit. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* εἰς ξένην γῆν *Bas. G. Vat. aliique.*

c Τῶν ὄρων,] Τῶν ὄρων *Samb.* commodè, & ut *Zonaras* maluit, si movere liceat lectionem tot codd. Græcis Latinisque probatam, atque magis ex Moyse c. 4. 27. Indicat forsan Josephus Montem Dei bicipitem, qui & extremæ Ægypto imminuit. BERN. Ex *Samb* in *Editis*, *aliisque* perperam ἐρῶν. si quis ἐρᾶν malit ex *Moyse* in *Exod.* c. 4. 27. forsan intelligendus est *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit.

d Τὰ σημεῖα διηγούμενος,] Sic in *MSS.* in *Editis* τ῀ σημείων, ἐπὶ π. & mox παρέχε τὴν ὄψιν.

e Παρὰ δόξαν] Παραδόξως *Vat.*

f Ὁρωμένων] Ita *MSS.* γινομένων in *Editis.*

g Καταφρονουμένους,] Vide *Hesychium.*

h Ὅτι τε κινδυνεύσειν] Sic in *MSS.* in *Editis* τὰς τε κινδυνίων ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. ὁ δικ. κο. ἀπεδίδασκεν.

i Καθ' ἕκαστον] *Al.* καθέκαστον.

k Παρέσχεν] Ita *MSS.* παρῆν *Bas.* & *G.*

l Μὲν αὐτόν] Illud μὲ abest *Vat.*

m Ἐξ ἀπάτης] Forte ἐπ' ἀπάτῃ. Vetus *pro seductione remeasti.* COCC.

n Κελεύει τοὺς ἱερεῖς] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) restituimus ex *MSS.*

* *Et non solus ipse*] Ita vertit *Epiphanius*, ac si diversam à nostra lectionem habuerit: & *quasi non solum Moses peritus esset rerum, quas ipse per Deum posset explere: ut quod erat valde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina constaret.*

o Καὶ μεθημένων] Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ θερμῶν βακτηρίας, mance.

p Τόσῳ δ' μέντοι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Bas.* & *G.*

q Τ῀ς γῆς] Illud τ῀ deest *Vat.*

rum virgas, quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur, unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Creſcit Hebræis laterum labor. Ex. c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

Sevam regis indolem iterum attentat Moyſes. Ex. c. 7.

δ'. Ο δ' βασιλεὺς ὀδέν π μᾶλλον τούτῳ προσθεὶς κατεφρόνησεν· ἀποργισθεὶς δ', καὶ μηδὲν αὐτῷ ἀποχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τ κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τ ὑπὲρ τ Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τ πονεῖν, ἀλλὰ πλείσσι τ πρότερον κακοῖς αὐτὰς καταναγκάζειν. ὁ δ' ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὰ πλινθείαν πρότερον, οὐκέτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ὑπὲρ τοῖς ἔργοις παλαιπωρεῖν ἐπιέ, νυκτὸς δ' σωάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ ἀνωλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τ ἔργων αὐτοῖς καὶ τ παλαιπωρίας δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ', ὅτε πρὸς τὰς τ βασιλέως ἀπειλὰς ἐκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τ Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τῷ τε ψυχῷ προθεσπάμενος πρὸς ἑκάτερον, ὑπὲρ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὰ ἐλευθερίαν, ὑπέμενεκε. καὶ προσελθὼν πρὸς τ βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ὑπὲρ τὸ Σινᾶον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελεύκεναι· καὶ μηδὲν ἀνιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τῷ δ' ὑμένειαν αὐτοῦ πρὸ παντὸς ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὰ ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τ ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ κότον ἐφ' αὑτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γονὰ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. προεθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, μετὰ δὲ καὶ τ Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τ χώρας αὐτῶν, ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint, tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

Τοῦτ δ' βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τὰς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ὑπερθὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερόν τισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βέλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ὑπιδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρῃ τοῖς ἀνθρώποις μαθήσει φυλάττεσθαι τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεσήσῃ τὸ θεῖον, μήδ' εἰς ὀργὴν προτρεπῇ τ ἀμυνῆται τ ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ δυνάμενον· καὶ πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. οὐχὶ τῷ χρόᾳ δ' μόνον λυπεῖ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δ' τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δ' γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας

r Αἱ δραίνοντες] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἱ δρ. ἰδόντων εἶναι *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δρ. ἰδ. π. *Baſ.*.

s Ἀνηλωτεν.] Ἀνάλωτεν *Samb. Vat.* & *Busb.*

t Τὸ ἑαυτῆς ῥᾳθυμίαν] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς.

v Τῶν πρότερον] Mox πλινθείων *Hen.* Verum tam Joſephus quam Doctores Alexandrini diphthongo juvant penultimam ejus vocis. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τ πρότερον *Caſ.* τοῖς πρώτοις in *reliquis.*

x Δικλασίονος ὄντος] Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* καὶ τ δεινὸν διπλασίων αὐτοῖς καὶ τ ταλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo.

y Δι' ἐκεῖνον] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* δι' ἐκείνων ceteri, velut τ ἔργων intelligant.

z Ὑπηνέγκε.] Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπῆρχε.

a Ἀπολύσει] Ἀπολύειν *dimittere*, ita in cantico Simeonis, REL.

b Ποιούμενον,] Ita *Vat.* in *aliis* ποιουμένου.

c Περιεθησεσθαί] Περιεθήσεσθαί τε τ. *Vat.*

d Μετὰ δ'] Ita *Baſ. G.* & *Big.* μὴ καὶ δ' τ *Samb.* & *Vat.* τ δ' τ *Hen.* & *Busb*

e Ἀκόντων ἐκείνων.] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

f Τισι συμβάντα] Ea forma *Samb. τότε συμ. Big. Caſ.* & *Vat.* τισι συμβάντα τότε τοῖς *Baſ.* & G.

g Αὐτὰ] Forte ταυτὰ COCC.

h Ἀμυνῆ δ'] Ἀμυνῇ δ') *Samb.*

i Δυνάμενον·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.*

k Πηγὴν] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2.

l Οὐχὶ τῷ χρόᾳ] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἐχὶ δ' τῷ χρόᾳ μόνον *Vat. Baſ.* & *G.*

m Πίνειν ἀλγήματα] Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

n Ἀφο-

ὁ βασιλεὺς, καὶ δείσας τὴν Αἰγυπτίων, πυνθάνεται τοῖς Ἑβραίοις ἀπέναι· καὶ ἅμα κακῶν λωφήσαντος, πάλιν τῷ γνώμῃ μεταβαλὼν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [n] ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν συμφορῶν οὐκ ἐπὶ σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλῳ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπορον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεδείκνυτο. μεστὴ δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [o] διαμωμένοις τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, συναποθνησκόντων καὶ σωδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἥτε χώρα [p] αὐτῶν μεστὴ κακῶν ἦν ἰλύος, γινομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς διαιτώμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [q] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [r] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὡς δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωυσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [s] οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [t] παραχρῆμα [v] τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνισε τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [x] τοῦτε πάθους ἀπηλλαγὼς ἡ γῆ, καὶ τὰ αἴτια ἐπελέληστο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατέσχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων πεφυκότων φύσεως βλάπτεσθαι, οὐκ [y] ἔτι ἠθέλησε τοῖς περὶ τὸν Μωυσῆν [z] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει παύσας αὐτοὺς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλῃ κακῶν περιβολῇ [a] μετὰ τὸ θεῖον αὐτὸν τὴν ἀπάτην. φθορὰν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξηνύτησεν ἄπορόν τι πλῆθος [b] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων ἀφαιρεῖσθαι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ περὶ τούτου τὸ ἔθνος ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς παραχθεὶς, καὶ δείσας μὴ τὸ ὅλεθρον ᾖ λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην ἢ τὴν ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν [c] ἄφοδον· καὶ [d] περὶ τούτου λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὁμηρεύειν τὴν ὑποστροφὴν αὐτῶν κατελιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. περιπεσαγαγούσῃ δὲ τὸν Θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτὸν τῇ περίνοιαν· ὥσπερ Μωυσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, πεμψομένου τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ἐλθεῖς ἀπηντηκὼς πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τὴν ἐπιμελείας τὴν περὶ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν ὑπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τῶν, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τῶν δὲ Φαραώθου μήθ' ὕτως εἴκοντος τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπάρειν τοῖς ἀνδράσιν αἰτοῦντος, [e] καταλιπεῖν δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἤπερ τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς ἔτι μείζοσιν [f] τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκωμένα τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. [g] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ὕτως ἀπώλλυτο. μήθ' ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζόμενος

anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebræos abire: &, cum malum ceſſaſſet, rurſum à ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit *Rex*, & à calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus ſimul & putreſcentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enaſcentibus ſubinde ranis & intereuntibus: domeſticam etiam vitæ eorum conſuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *paſſim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exſpirantibus & in limo putreſcentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moyſem cum Hebræis diſcedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixiſſet, evanuit ranarum multitudo: terraque ſimul & flumen ad priſtinam naturam rediêre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & cauſæ illius oblitus eſt & Hebræos detinuit: &, quaſi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moyſem populumque ab egreſſu prohibuit, quem prius, timore potius compulſus quam prudentia ductus, illis conceſſerat.

II. Fœda copia ranarum. Ex. c. 8.

3. Rurſum igitur alterius mali inflictione aſtutiam ejus perſequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perirent, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, ſimul etiam metuens ne populus intereat, ſecumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad ſaniorem mentem reductus eſt. Nam Hebræis quidem ipſis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo reſpiraret, liberos & uxores ut reditûs obſides relinqui poſtulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, exiſtimando ſe poſſe providentiam ejus fallere; quaſi Moyſes, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam beſtiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipſis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipſum morbo, cujus impetum homines ſuſtinuerunt, conficiebatur.

III. Ægyptus pediculis vexata.

IV. & V. Omne genus monſtra, dein peſtis venit. Ex. c. 8, 9.

4. At cum Pharaothes neque ſic Dei voluntati cederet, ſed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *poſtularet*, non cunctatus eſt Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo inſederant, malitiam ejus perſequi & caſtigare: ſed fecit ut corpora illorum fœde puſtulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* conſumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque poſt hanc plagam re-

VI. Ulcus frequens ac flagrans. Ex. c. 9.

VII. Ruinæ diræ grandinis. Ex. c. 9.

n Ἄφοδον αὐτοῖς.] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Baſ.* & *G.*

o Διαμωμένοις] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *aliiſque* Ἀφαιμαμένοις.

p Αὐτῶν μεστὴ] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτῶν.

q Ὀδμή τε] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὦσε καὶ.

r Ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* de limo intelligendo. καὶ ζώντων διεφθ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

s Οἴχεσθαι] Οἰχέσθαι *Baſ. Gen.* & *Big.* tanquam temporis infiniti. BERN.

t Παραχρῆμα] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ.

v Τοῦτ' εἰπόντος,] Ταῦτ' *Samb.* & *Vat.*

x Τοῦτε πάθους] Ex *Samb.* & *Vat.* ἧς πάθους in *ceteris.*

y Ἔτ' ἠθέλησε] Rurſus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἔτι ἠθέλ.

z Ἐξιέναι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον.

a Μετὰ] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut ſolent *Attici.* μεθ' *alii.*

b Ἔνδοθεν ἀναδιδομένων·] Hinc conſtat ſatis Mattathiadem haud conſuluiſſe LXXII. Interpretes, quod viri doctiſſimi credidere, ſed cum Phariſæis Jeroſolymitanis rectius vertiſſe כנים in φθεῖρας, animal paulo familiarius quam σκνίπας ſentiuntur. Artapanus tamen & Ezechielus vates σκνίπας cum ſtolidiſſimi principis hoſtibus, ex Doctoribus Alexandr. recenſent. Mox ἀπαλλυνθῶ *Baſ.* & *Gen.* & χρήσει *Samb.* male audiendo. BERN. Eo modo *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὴν ἔνδον ἀναδιδ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλὴν ἔνδον ἀναδιδ.

c Ἄφοδον·] Iterum ut ſupra v. 14. ἄνοδον. in *Editis* ἔξοδον.

d Περὶ τούτου] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἕως τούτου ἧς πάθους *Hen. Busb. Baſ.* & *G.*

e Καταλιπεῖν] *Al.* καταλείπειν.

f Τῶν προενδεδημηκότων] Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκότι.

g Καὶ τὸ πολὺ] Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. *Vat.*

respiscente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio ceciderat, ei dissimilis quæ alibi tempestate hiberna descendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & septentrioni subjectis conspicitur) superne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locustarum gens *immanis* germen omne depascit, quod illæsum à grandine reliquum factum est: adeo ut nulla prorsus fructuum, ex terra colligendorum, spes Ægyptiis resederit.

VIII. Locustarum nubes. Ex. c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque pressus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet sane, qui non improbus æque fuerit ac insipiens, sufficerint jam dictæ clades, tum ut in sapientia proficeret, tum ut consideraret quid è re sua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* causam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & sponte sua meliora *consilia* prodidit & *deseruit*. Moysem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis jussit abducere, facultates tamen suas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus absumpta erant, relinquere. Dum vero Moyses contenderet parum æqua ab eo postulari (oportere enim ipsos ex rebus suis Deo sacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, densæ tenebræ omnique prorsus lumine vacuæ circumfusæ sunt Ægyptiis; adeo ut visu obsesso spirituque ab *aëris* crassitie intercluso *nonnullis* miserabiliter emori contigerit, atque *alios* incesserit metus ne à caligine absorberentur. Deinde his post tres dies totidemque noctes discussis, cum nondum pœnitendo adductus est Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyses ad eum accedens ait, quousque repugnabis Dei voluntati? ipse enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non potest ut à malis liberemini, nisi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incensus, minatus est cervicibus caput illi abscindere, si rursum accederet & hac de re molestiam ei exhiberet. Moyses vero dixit, se non amplius de his verba facturum: sed illum ipsum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum esse, ut *quamprimum* discederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum strages. Ex. c. 11, & 12.

6. Deus autem, ostendens adhuc una plaga percutiendos esse Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, jussit Moysem edicere populo ut in promptu habeant sacrificium, præparantes illud decima Xanthici mensis in quartamdecimam (qui mensis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebræos autem Nisan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *dein* ut & ipse Hebræos ducat omnia sua secum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egressum expeditos haberet, & per tribus dispositos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illucescente, omnes, cum jam in eo essent ut egrederentur, sacrificabant, atque sumptis hyssopi fasciculis, domos suas sanguine *conspergentes* purificabant: cumque cœnas-

νυ δ' βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον δ' κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τοῦ τοιούτου πεπονθότος, μήτε [h] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιδοῦσι, μείζων ἦ τὸ πλῆθος τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ὀπτινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν πρόνοιαν· ὥστε πρὸς ἀκριβὲς πᾶσιν τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε. Ἡρκεῖ μὲν οὖν τὸ δίκαια πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σώφρονα καὶ συμφέροντος τὴν διάνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δ' ὁ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [i] αἰσθόμενος τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγίνετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [k] μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων ἀπιέναι τοὺς Ἑβραίους· τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφαιρεμένης αὐτοῖς τὰ οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως ἀεὶ δίκαια φρονοῦντος αὐτὸν ἀξιοῖ· δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς οὐσίας ἐπενεγκεῖν· καὶ τελευτῶντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ ζῆν, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον πεῖσαι τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ἃ τὰς τε ὄψεις [l] ἀποκλειομένους καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφερομένους ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τούτῳ διασκεδασθέντος [m] μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ [n] τοσαύτας νύκτας, ὡς ὁ μετενόησε πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὕτως [o] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [p] μὴ ταῦτα ποιήσαντας. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ὅτι τοῖς [q] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς πείσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, [r] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπηλλάσσετο.

ς'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσεῖ παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμως ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [s] δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, [t] Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [v] πάντα ὁπλισαμένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διαπέμψας εἰς Φαρεσιάς, [x] ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνάτης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [y] ἔφοδον ἔχοντες ἦσαν, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἔγνιζον, ὑσσώπῳ [z] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελθησόμενοι.

h Ὁμοία τῇ] Ita ex *Vet. Interpr.* ὅμοια aut ὁμοίᾳ in *cæteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Josephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Arist.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζα γίνοιτ' ἔαρος μὲν κατὰ μεσοῦσαν μάλιστα, εἶτα καὶ τὸ ὀπώρας. χειμῶνος δὲ ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἦθος ᾖ ψυχρόν. rescribo igitur, μήτε ὁμοίᾳ τῇ πρὸ ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνως καθίστῃ, *neque similis ei, quæ alibi cadit, tempestiva & sola*, i. e. *non admixta pluvia*. Annon hæc Gallica nive frigidior sit conjectura, judicent alii.

i Αἰσθόμενος] Αἰσθανόμενος γὰρ τ. in *MSS.*

k Μετὰ τε γυναικῶν] MSS. eo modo, propter מפכם in volumine S. BERN. Sic ex *MSS.* in *Editis* μετὰ τε γυναικῶν ἀπαγαγὼν τ.

l Ἀποκλειομένους] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* ὑποκλειομένους ὑπὸ παχ. in *Editis*, versiculi dispendio.

m Μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας.] Exod. 10. 22. non nisi tres dies. REL.

n Τοσαύτας νύκτας,] Ἴσας νύκτας *Hen.* & *Busb.* Tantum itaque spatium denotant Moysis שלשת ימים. Quinimo Jonathan Rabbinus paria sensit cum Josepho isto תלתא יומין קרא פרעה ונסוף Ex. c. 10. 24. dein Bosius atque Epiph. εἰ μὴ vel ἢ μή. Verumtamen merum μὴ valet idem, aut quidem præstat. BERN.

o Ἀπολύειν] Ut modo supra. REL.

p Μὴ ταῦτα ποιήσαντας.] An εἰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Bosius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præstat.

q Εἰρημένοις,] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Bas.* & *G.*) προειρημένοις.

r Σὺν καὶ τοῖς] Σὺν τοῖς πρ. *Big.* & *Vat.*

s Δεκάτῃ] Josephum itaque nullo merito ἀκριβείας jam incusat Clariss. Bochartus. BERN. Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyse*, Misna Pharisæorum, & *Ezechielo Tragico*. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ perperam legerant *Busb. Hen. Bas.* & *G.* illa παρ. τ. δ. Σ. μόνος non agnoscunt *Vat.* & *Zonaras*.

t Νισὰν] Ita *MSS.* Νεισὰν in *Editis*.

v Πάντα ἐπιχωριζόμενος.] Ἁπανία *Samb.* & *Vat.*

x Ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν.] Φαρεσιὰς ἐν αὐτῷ *Bas.* & *Gen.* Φαρεσὰς ἐν τ' αὐτῷ *Samb.* atque *Busb.* pro suavitate Attica. Φαρεσίας ἐν ταὐτῷ *Big.* συσχήσας vertit Judæus alius in *Exagoge*. BERN.

y Ἔφοδον ἔχοντες] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* sed superius inferiusque, ἄφοδον. in *Editis* passim ἔξοδον.

z Κόμας ἀναλαβόντες·] Κόμας *Samb.* & *Vat.*

a Πά-

γοι. ὅτε νῦν ἔτι κῆ τὸ ἔξοδος ἄγτως θύομεν, τὴν ἑορτὴν [a] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνῃ δὲ [b] ὑπερβασία· διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν [c] ἐπέρασεν ὁ Θεὸς [d] αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίους ἀναπόσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἔπεσε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [e] συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ φαραὼθ συμβαλεῖν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωυσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπέναι προσέταξεν· εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, πάσῃ τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [f] δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τὸ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν συνήθειαν.

sent, tanquam exituri, reliquias carnium exusserunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem *id* significat; quod illo vespere Hebræos præteriens Deus, pestem in Ægyptios immiserit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebræos. Atque ille, accito Moyse, jussit *eos* abire: ratus fore, ut, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem. *Paschа celebratur.* *Hebræorum abscessum magnis donis emercatur Ægyptus.* *Ex. c. 12.*

ΚΕΦ. ις'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μεταμελομένων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τὴν Αἴγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατὰ [g] Λητῶς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου κακώσαντος τὴν Αἴγυπτον. σπουδῇ δὲ ποιούμενοι τὴν [h] ἀφοδον, εἰς [i] Βελσεφῶντα χωρίον τρίτῃ ἡμέρᾳ παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς καρπῶν ὄντες διὰ τὴν ἐρημίαν, [k] πεφυραμένοις τοῖς ἀλφίτοις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐχρήσαντο· ὡς γὰρ πλείονα χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, [l] καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν ταμιευομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τῶν ἀζύμων [m] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [n] πᾶν πλῆθος τῶν μεταναστευσάντων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπῆσαι οὐκ εὐαρίθμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [o] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

ET illi quidem egressi sunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolim, tunc desertam. illic enim postea condita est Babylon, cum Cambyses Ægyptum devastaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die accesserunt Belsephontem, locum ad Rubrum mare situm. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod essent illa loca deserta, panibus victitabant, qui de farina leviter subacta & exiguo calore percocta facti essent. Atque his ad trigesimum usque diem sunt usi: nam ad longius temporis spatium ea ipsis non sufficiebant, quæ *secum* ex Ægypto attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia. *Letopolim trajiciunt Hebræi, ubi postea Babylon.* *Tertia die Belsephontem pervenitum est.* *Ex. c. 12. & 14.* *Azymorum festum octo dies agunt.* *Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.* *Israëlita militaris ætatis exemit numero 600000.* *Ex. c. 12.*

2. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τῆς σελήνης· μετὰ ἔτη [p] τετρακόσια καὶ πεντηκοστὸν ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἀβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τὸν δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, [q] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. VI. *Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.*

2. Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moy-

a Πάσχα καλοῦντες,] Non præteribis *Φάσκα Big.* & *Casaub.* פסחא equidem vocabulum Syriacum aut Chaldaicum expressit Græcis literis Josephus: Græco etiam charactere Evangelistæ & Apostoli N. T. suoque Onceloſus, Uzelides, Rabbinorumque multi πάχα aut πέχα, potius quam Moysis פסח, quod est Masorethis enuntiantibus *pesach*, S. Hieronymo *phase*, Samaritis Φαϊ, Syris φέχ, Theodotioni *Φασιχ*. BERN. *Φάσκα Big.* & *Casaub.* Videsis *Theodoreti* Quæst. in *Exodum*, p. 89. & *Casaub.* contra *Baron.* p. 462. Inferius Φάχα dicitur.

b Ὑπερβασία·] Diceres typo festivo ὑπερβάσια. Dein pro τὴν ἐπαίσιον *Big. Samb. Casaub.* & *Glyca*, retulerunt ἡμέραν *Basil. Gen.* atque *Epiph.* non male. Omitto autem τὴν νύκτα *Zonaræ*, tanquam quæsitum. Ibi αὐτῶν ὑπερβάς tria MSS. Aliter *Basil. Gen. Busb. Hen.* atque *Jo. Zonaras.* Quinimo audi hunc Drungarium, τὸ δὲ πάσχα, ἅμοι μὲ Ἀλεξᾶσιν σημαίνειν φασὶν, ἰσοτιμῶν τῇ ὑπερβασίαν: aut potius Theodoretum in Quæsitis, τὸ δὲ πάσχα, ὁ μὲ φίλων ἡμιν Ἀλεξάνδρεια· ὁ δὲ ἰσότιμον ὑπερβασία (Sic MS. Barocc. 123.) ὁ δὲ συμμαχῶν ὑπέρβασις. ὁ δὲ Θεοδοτίων φασὶχ (MS. φάσιχ: Masoretæ etiam hanc vocem παραγνώσουσι.) αὐτὸν τὸν ἑβραϊκὸν φωνῶ. σημαίνῃ δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἑβραϊκὸν παρβῆναι τὴν παλαιάν. Probavit & S. Hieronymus Etymologiam Judæorum; unde in Lexidio S. Phasech, *transgressus* vel *transcensio*. Vide infra l. 3. c. 10. §. 5. Mox τὴν νύκτα neglexit *Epiphanius*. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Casaub. Basil* & *G.* & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβάσιν *Hen. Busb. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.*

c Ἐπέρασεν ὁ Θεὸς] Sic *Big. Samb. Vat. Casaub.* & *Glyc.* ἡμέραν *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῶν ὑπερβάς,] Ita in quatuor *MSS.* & *Glycæ.* αὐτοὺς *Basil. G. Busb. Hen.* & *Zonaras.*

e Συνελθόντας] Συνελθοῦσαν *Vat.*

f Δώροις τε] Δώροις δὲ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτὸ, dein οἱ δὲ κατὰ γ.

g Λητῶς πόλιν,] Plane ad Delta sinistrum, Arabiam versus, ut Strabo docet; cujus Geographica hic profecto Judæus diligenter perlegerat. Urbs ea in Hebraicis literis לטוּרת *Lechuth* nominatur; Arabicis vero العريش, propter Hebræorum prima castra. Petro etenim Monacho minus credendum, qui *Etham* Latopolin interpretatur. BERN.

h Ἀφοδον,] Ἀμφοδον *Samb.*

i Βελσεφῶντα] Hebraice בעלצפון. Hanc non aliam esse existimo à præsidiaria urbe *Clysmate* seu قلزم *Colzom*, ut Scriptores vernaculi scribunt, ad conum occiduum Sinus Arabici, cujus originationem ab illis frustra expetit Doctissimus Golius. *Suez* سويس deinde est Arsinoes oppidum, quod Clysmati imminet. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* Βελσεφῶντα. Hanc non aliam esse à præsidiaria urbe *Clysmate* existimat *Bernardus.*

k Πεφυραμένοις] Sic in *libris plerisque.* πεφυρμένοις *Hen. Busb.* & *Cedrenus.*

l Καὶ ταῦτα] *Al.* καὶ ταύτην τὴν πρ. mox illa καὶ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. ἀ. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Casaub.*

m Λεγομένην.] Λεγομένων *Vat.*

n Πᾶν πλῆθος] Ἅπαν *Samb.* deest *Vat.*

o Ἑξήκοντα] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII.

p Τετρακόσια] Vide *Annott.* ad p. 97. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4.

q Διακοσίοις] Ita *Basil. Gen. Busb.* & *Hen. Zonaras* etiam deflorator, ὅτι δὲ τὸ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον παρουσίας μὴ ἐνιαυτοὺς διακοσίους καὶ πενταπαίδεκα. Idem postulat periocha hujus libri, aliique epilogismi Josephi. Veterum autem Scribarum prona ἀμαθία dudum factum est, ut denario minus legerint *Epiph. Scholasticus*, necnon è membranis Græcis *Big. Samb.* & *Casaub.* διακοσίοις ὡσὲ τούτοις καὶ πέντε ingrata Pallade, pro διακ. ὡσὲ τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς. Annos autem ccccxxx peregrinantis populi Oraculo vetere dictos, inter descensum τὸ περὶ τὰ Assyria relicta atque hunc

Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam ſecum oſſa Joſephi, prout ille filiis ſuis mandaverat.

Efferuntur Joſephi oſſa. Ex. c. 12. & 13.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egreſſu pœnituit: Regeque ægre ferente, quaſi iſta, *quæ acceperant, mala* Moyſis imputanda eſſent præſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque *ſubito* armis & *reliquo* apparatu eos perſequebantur, in *ſervitutem* retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Exiſtimabant etiam facile *ſe* illos ſuperare poſſe, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, curſu incitato *eos* inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut ſi Ægyptii, facti pœnitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati perſolverent: Palæſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananæam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, eoſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viaſque *omnes* obſederant, quibus Hebræos è manibus evaſuros eſſe exiſtimabant; inter præcipitia inacceſſa

Hebræos prudenti conſilio propter mare Rubrum circumducit Moyſes. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius conſtabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

ρον. [r] Μωϋσῆ δὲ ἐγεγόνει μὲν ἐτῶν ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ααρὼν τρισὶ πλείοσιν. [s] ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ιωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δὲ, ὅτι τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κακῶν τοσούτων [t] τοῦ Μωϋσέως τούτων [v] γενομένων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγενέναι. κρατήσειν τε ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπελάμβανον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. [x] καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπαυομένους ἢ χωρήσαντας, ἐπεισπεσεῖσθαι τὴν διώξιν. καίτοι χαλεπὴν ἔσεσθαι τὴν γῆν, ἀπρόοδον μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτην τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μεταγνόντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, πιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑποσχοίεν· καὶ διὰ [y] Παλαιστίνης, δυσμενῶς ἐχόντως καὶ πολλὰν ἀπεχθῆ ἔσαν, [z] ὁπωσοῦν ἐκφυγὼν λανθάνειν ἀπερχόμενον. [a] ὅμορον γάρ ἐστι τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας. καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν [b] ἄγωσιν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς ἃς Θεὸς κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσοντας [c] τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν, αἷς φεύξεσθαι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, [d] μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀφεύκτων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες.

celeberrimum Exitum rite comprehendi quidni perſuadeant Samaritarum τὸ ἑβραϊκὸν, atque paraphraſes illorum, aut LXXII. Doctores Alexandrini, vel Talmude atteſtante; Demetrius abs illis, tum maxime Apoſtolorum penultimus aut plane princeps S. Paulus, necnon ævo ſequente harum Originum Scriptor, qui itidem ſponte profitetur ad finem hujus libri, *ὡς ἐνεγκὼν ἀπὸ τῶν ἑβραϊκῶν βίβλων, ὅπως ἕκαστον τούτων παρέδωκα*: atque demum, quem in Chronol. S. hoc multa ratione comprobaſſe liquet, ſcientiſſimus Voſſius. Ea etiam amplitudine verba codicis Judaici Exodi c. 12. 40. explicat atque tuetur Reverend. Uſſerius. Joſephi inſuper dicto inhæſit Severus, ubi ait *Populum egreſſum fuiſſe ab eo quo primum Abraham terram Chananæorum acceſſerat, anno trigeſimo & quadringenteſimo.* BERN. Ita *Baſ. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) conſentiunt *alii.*

r Μωϋσῆ δὲ ἐγεγόνει] *Hen.* & *Busb.* μωυσῆ γὰρ γεγόνει cæteri. BERN.

s Ἐπεκόμιζον] Ἐπεκομίζοντο *Samb. Hen.* & *Busb.* Aut verbis *Zonaræ*, διὰ γὰρ μωυσῆ τότε ζῶσι ἔτη ὀγδοηκοστὸν· ἀαρὼν γὰρ τρισὶν ὑπερῆν ἔτεσι. συνεπήγοντο γὰρ καὶ τὰ ὀστᾶ Ἰωσήφ, πληρῶντες τοῦ ἀβραὰμ καὶ ἀνδρός. BERN. *Al.* ἐπεκομίζοντο.

t Τῶν Μωϋσέως] Τοῦ Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.*

v Γεγονότων,] Alii ſic diſtinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτοὺς, ἐγν.

x Καὶ παρ' ἕκαστον] Ita *Big.* & *Vat.* καὶ παρ' ἑκάστων *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον δὲ *Baſ.* & *G.* καὶ παρεκάστοις malit *Bernardus.*

y Παλαιστίνης,] Suidas gentilia ambo poſuit, παλαιστινὸς. οὐ δὲ παλαιστίνης, παλαιστῖνος. Sic enim lego. BERN. Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Παλαιστινὸς *Big.* & *Samb.* Παλαισταὶς habet lib. III: 5. VII: 89. *Herodotus*, ut & alibi *Baſ.* & *G.*

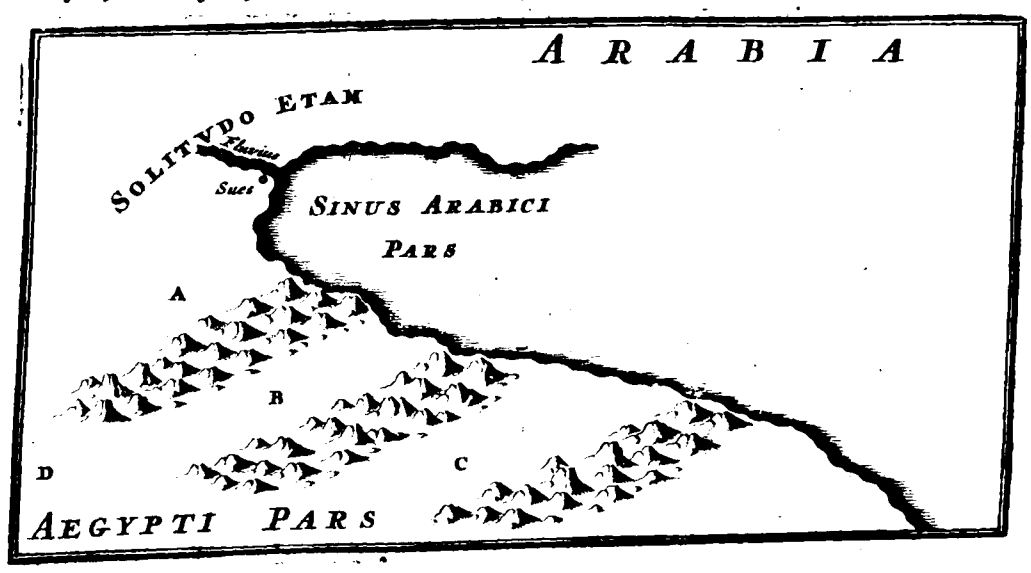
z Ὁπωσοῦν ἐκφυγὼν] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγων δὲ ἐφ. *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀπαγαγὼν δὲ ἐφ. *Vat.*

a Ὅμορος γάρ ἐστι] Viderat itaque Joſephus apud hiſtoriæ veræ parentem, l. VII. ἅτοι δὴ οἱ Φοίνικες (δηλονότι οἱ σὺν τῇ παλαιφίνῃ) τὸ παλαιὸν οἴκειον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐστὶ τῇ ἐρυθρῇ θαλάσσῃ. σάβειν δὲ ὑπερβάντες, τὸ στενὸν οἰκέσαι τὸ μεταξὺ θάλασσαν. τὸ δὲ στενὸν τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μῆκος αἰγύπτιόν πως, παλαισίνη καλεῖται. Egregium plane & antiquiſſimum inter Gentes de Exodo Iſraelitarum & de regione Palæſtina teſtimonium. BERN. Egregium plane & antiquiſſimum inter gentes de Exodo Iſraelitarum & de Palæſtina teſtimonium dat nobis *Herodotus*, Lib. VII. c. 89.

b Ἄγωσιν] Ἀπάγωσιν *Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Τὰς θυσίας,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deeſt *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι.

d Μεταξὺ κρημνῶν] Retulit mihi ex Ægypto redux Enemannus, ſe illa via ex Ægypto ad montem Sinai profectum fuiſſe, qua ſuſpicabatur Iſraelitas olim iter feciſſe & deprehendiſſe tractus montium varios ita verſus ſinum Arabicum excurrere, uti mihi ſic depinxit. Vide A. B. C.

Pu-

νοῆσις. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος [c] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν ἔρυμα τῶν Ἑβραίων ἀπέφραττον τῷ χαλοπεδῷ, καὶ στόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὶ ἀφῃρημένοι.

δ. Μὴ τοίνυν ὑπομένειν πολιορκούμενοι τρόπῳ μὲν τῷ ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς ἀπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε ἀναιζόντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι δὲ [f] πάντα ἀπολέσθαι καθεσήκεσαν, εἰ μὴ προδώσουσιν ἑαυτοὺς [g] τοῖς Αἰγυπτίοις ἑκόντας. καὶ τῷ Μωυσεῖ ἤδη ὄντι, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τῷ προφήτῃ παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, προδιδόναι τε [h] σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ἀδαμόθεν ἐκ τούτων μηνυόντων.

ε. Μωυσῆς δ', καίπερ ἀχριώντος πρὸς αὐτὸν τὸ πλῆθος, ὅτι αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ θεῷ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ τότε αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [i] γενομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ στὰς ἐν μέσοις, [k] "ὦδε ἀνθρώποις," εἶπε, "καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον "ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐκ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλον-"τα· τὸ δὲ τῷ θεῷ καταμανθάνειν ὑμᾶς προνοίας, "μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ὃν πάντ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, "ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ δου-"λείας ὑμῖν προσδοκῶσιν ὑπῆρξεν. [l] μᾶλλον δ' ἐχρῆν "ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν "θεόν· ὃν καὶ [m] τὸ νῦν εἰς ταύτην ὑμᾶς περικεκλεῖσθαι "τὴν δυχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [n] ὅτι σωθέντ' "αὐτοὺς νομίζητε σωτηρίαν ἔχειν, ἧς οἱ πολέμιοι, [o] ἐκ "τούτων ῥυόμενον τὴν τε ἰσχὺν ὑπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, "καὶ τὴν [p] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. ὁ γὰρ ὀλίγοις μικροῖς τὸ θεῖον "τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [q] οἷς ἂν εὔνουν ᾖ δίδωσιν· ἀλλ' "ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνῃ ἐλπίδα μὴ βλέπει πρὸς τὸ κρεῖττον "παρεῦναι. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες, ᾧ δύνα-"μις ἐστὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τὴν τηλικαύτων "αὐτίκα καταψηφίσασθαι, μὴ [r] καταπλαγῆτε τὴν "Αἰγυπτίων εὐδαιμονίαν. μήθ' ὅτι [s] θάλασσα καὶ κα-"τόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχουσι, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· ῥᾳστα γὰρ ἂν καὶ "ταῦτ' ὑμῖν πεδία καὶ θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέ-λαγος.

& mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; ut ipſis præcluderetur exitus ad planitiem.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *aſperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla ex hiſce effugiendi via cogitarent.

Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, ſi in præ-"ſenti res veſtras bene geſſerint, haud æquum "eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum "gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei pro-"videntia vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; "qui omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro "ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam nihil "ſperantibus promiſit. Magis autem oportet vos, "in anguſtiis ut putatis conſtitutos, Deum auxi-"liatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc lo-"cum nunc concludi voluit, ut, cum neque voſ-"metipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his dif-"ficultatibus vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos "eripiendo cum ſui potentiam oſtenderet tum cu-"ram ejus in nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos "benevolentia proſequitur, parvis in rebus ſuum "non accommodat auxilium: ſed tum demum, "cum videat hominibus nullam ſupereſſe ſpem "*cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adju-"tore fretos, qui & parva in magna poteſt extol-"lere, tantarumque copiarum vires imminuere & "debilitare, ne terreat Ægyptiorum apparatus. "neque propter fugam mari & montibus à tergo "impeditam de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo "*ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram.

Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.

CAP.

Putabat ipſe Iſraelitas jam ad ſolitudinem Etam profectos (vide Exod. 13. 20.) quum juſſi ſunt a Deo regredi (vide Exod. 14. 2.) & inter Migdol & mare caſtra metari & quum fugere non poſſent niſi per mare, fuiſſe in loco hic per B indicato, ubi concluſi erant hinc & inde montibus, & ab anteriori parte, ubi D eſt, Pharaonis exercitum fuiſſe. Poſſet tamen, mea ſententia, credi eos fuiſſe in A. Hinc etiam doceri evidenter putabat, qua ratione dici poſſet in Etam fuiſſe Iſraelitas, antequam tranſgreſſi erant mare, & in Etam veniſſe poſtquam mare tranſierant. Narrabat porro ſe circa urbem Sues, quam dicebat eſſe debere neceſſario veterum Heroopolin, quod alio loco in vicinia eſſe non poſſet, cymbula fluvium trajeciſſe. REL.

[c] Ὁδῶν ἄπορον,] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδὸν ἄπορον. καὶ φ. ἀπολαμβανόμενοι τ. ἰ. τῇ προσβολῇ τῇ πρὸς θαλ.

[f] Πάσῃ ἀπολέσθαι] Mox καθεσήκεσαν vulgarius *Hen.* & *Busb.* BERN. Πάσῃ *Big.* & *Vat.*

[g] Τοῖς Αἰγυπτίοις] T. A. ἰθελοντὰς *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίοις ἰθελοντὰς *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τό.

[h] Σφᾶς] Σφὰς *Samb.* & *Hen.* Mox θαλάττῃ περικεκλεισμένων libri plerique, ſæpius tamen per ſibilum. Ibidem *Hen.* & *Busb.* θαλάσσαις περικεκλεισμένων. BERN.

* *Suam contra Deum ſententiam tulit;*] Ita placuit interpretari vocem κατεφρόνει. eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρόνησιν explicat *Scholiaſtes.*

[i] Γενομένους,] Γενουένοις *Vat.*

[k] Οὐδὲ ἀνθρώποις,] Οὐδὲν εἶπε *Vat.*

[l] Μᾶλλον δ' ἐχρῆν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον δὲ χρὴ ὑμᾶς ἐν ἀπόροις γεγενημένοις β.

[m] Τὸ νῦν εἰς ταύτην] Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.*

[n] Ὅτι σωθέντ' αὐτοὺς] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' ὀθ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε ὅτ' αὐτοὶ *Baſ.* & *G.* malo ὅτ' ὀθ' αὐτοί. BERN.

[o] Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων.

[p] Περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν.] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

[q] Οἷς ἂν εὔνουν] Sic in *MSS.* in *Editis* ὅσων εὔνουν δίδ.

[r] Καταπλαγῆτε] Ita *Big.* καταπεπλῆχθαι *Baſ.* & *G.*

[s] Θάλασσα] Ita *Samb.* & *Vat.* θάλασσα καθ' ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* θάλασσα καθ' ὑμῖν, ὄρη τε *Baſ.* & *G.*

VII. CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τ Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγὴν δι' αὐτῆς παρέχεν,

Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: "Tu quidem, ô Domine, "minime ignoras, quod fruſtra viribus aut cogi"tatione humana nitimur, ut mala præſentia vi"temus atque effugiamus. Sed jam tuum eſt ali"quid plane ſalutare exercitui expedire, qui tuæ "obſequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos "enim, alia omni de ſpe dejecti, & conſilio de"ſtituti, ad te ſolum confugimus, opem tuam "implorantes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpecta"mus quid tua nobis conſtituat providentia, ut "ex Ægyptiorum ira furentium manibus eripia"mur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſſime "veniat, tuam nobis potentiam oſtendens: atque "populo, ex rerum deſperatione in pejus labenti, "animos reſtitue, & in ſalutis ſpem fiduciamque "erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, quam "quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero & mons qui nos circumdat. "Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri poſſit; "mare vero in terram converti. Poſſumus etiam "per aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo "nos ſervari velit tua potentia.

Τοσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτὸς [t] ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τ Αἰγυπτίων ὁρώντων. [v] ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τ διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχλω [x] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δ' ὡδὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [y] τ Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν σκάλλ [z] λέγων· "ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, "[a] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τ παρόντων ὅτι κ "ῥώμῃ ἢ κατ' ἀνθρωπίνην ἐστὶν ἀνθρωπίνῃ. ἀλλ' [b] ἤδη "τι πάντως σωτήριον χρατῷ, [c] τῷ κ τὴν σὴν βού"λησιν ἀφέντα τὴν Αἴγυπτον, σὸν ἔστιν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τε ἄλλῃ ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν "σὴν σὲ [d] μόνα καταφεύγομεν· κ εἴτι ὠφελᾷ τ σῆς "θεραπείας ἔλθοι ἐξαρπάσαι [e] τ Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς "δυναμένην ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δ' τοῦτο ταχέως, τὴν "σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· κ τ λαὸν, ὑπὸ ἀνελ"πιστίας καταπεπληγότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς "εὐθυμίαν, κ τὸ πρὲς τ σωτηρίας θάρσος. [f] ἐν οὐκ "ἀλλοτρίοις δὴ ἐσμὲν τοῖς ὄπεσιν· ἀλλὰ αὐ μὲν ἡ θά"λασσα, σὸν δ τὸ πρόκλειον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιχήναι "μὲν τοῦτο σὸν κελεύσαντος, ἠπορῶμεν δ κ τὸ πέλα"γος. εἶναι δ ἡμῖν ὑπόστρωτον κ δι' αἰρός, δόξαν "ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τ τρόπον.

Mare rubrum virga percuſſum ſinu patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Β'. Τοσαῦτα ὑπερθάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δ' ὑπὸ τ πληγῆς ἀνεκόπη· [g] κ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆκε τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι κ φυγήν. Μωϋσῆς δ' ὁρῶν τ ὑπερφάνειαν τ Θεοῦ, κ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τ ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν [h] αὐτῇ· κ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι δι' θείας ὁδοῦ ποιούμενος τὴν πορείαν, κ τῷ κινδύνῳ τ παρόντων πολεμίων ἡδόμενος, κ χάριν ἔχοντας δι' τὴν εὐθύλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Rex Ægyptius, mox coëuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Ex. c. 14. &c.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in*

Γ'. Τῶν δ' οὐκ ἀγνοούντων, ἀλλ' ἐμένων μὴ ἀπειθῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τ Θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν [i] αὐτὰς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ὑπὸ ἀφθόνου ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' ἑώρων ἀβλαβεῖς ὑπὸ τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτοὺς, ὡς κἀκείνοις ἠρεμήσοντος τ πελάγους: καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δ καθοπλιζομένους κ τ χρόνον εἰς [k] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [l] ὑπὸ τὸν ἀντιπέρας γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν κ θαρσαλεώτεροι [m] συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς ἐδὲν δι' αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γενημένην, ἀλλ' οὐ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τ κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦτον ὁρμημένοις [n] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τ Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ὑπο-

[t] Ἐπὶ τὴν θάλασσαν,] Ἐπὶ θάλατταν *Vat.*

[v] Ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε γὰρ ὄντων, κ *Big.* ἐν ὄψει γὰρ ὄντων, κ *Baſ.* & *G.*

[x] Ὑπερβάλλεσθαι] Ὑπερβαλέσθαι *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda.

[y] Τὸν Θεὸν ἱκέτευε,] Articulum dedimus ex *MSS.*

[z] Λέγων·] Οὕτως poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.*

[a] Ὦ δέσποτα,] Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἤδη τι πάντως] Εἰ δή τι *Big.* & *Samb.*

[c] Τῷ κ τὴν τὴν βούλησιν] Articulum negligit *Vat.*

[d] Μόνα καταφεύγομεν·] Μόνα non agnoſcit *Vat.*

[e] Τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς] Τῆς τ Αἰγ. *Vat.*

[f] Ἐν οὐκ ἀλλοτρίοις] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.*

[g] Καὶ, εἰς ἑαυτὴν] Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174.

[h] Αὐτῇ·] Ἐν αὐτῇ *Vat.*

[i] Αὐτὰς Αἰγύπτιοι] Εἰς αὐτὰς *Samb.* forſan ἑαυτάς.

[k] Τοῦτο τρίβοντας] Ita *MSS.* τοῦτ' *Baſ.* & *G.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὴν ἀντιπέρας *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8.

[m] Συνέβαινε] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum.

[n] Χρήσασθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

• Περ-

ἐπιχεῖται πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ ἀνακαταλαμβάνῃ ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων καταῖσσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' ἀέρος κατέβαινον, καὶ βροντὴ σκληρὰ ° ἀστραπῆς ἀπτομένης ἀσπαίρων· καὶ κεραυνοὶ ἧ κατιόντες. ὅλως δ' ἦν ἐν τῷ ἐπ' ἀπωλείᾳ καὶ μήνιν Θεοῦ συμπίπτοντι ἀνθρώποις, ὃ μὴ ποτὲ σωθῆναι· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Ἑβραίους P ἔδει κατασχεῖν ἦν ὅπῃ τῇ χαρᾷ τῆς ἀδοκήτου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἐλευθερωθῆναι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διαφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν ἅτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον q ἅτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκοπασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσοντες τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ r παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς δυνάμεως ἔκβασιν συνέθηκαν, ἐν s ἑξαμέτρῳ πάνυ πιστήσιν.

ε'. t Ἐγὼ μὲν ἂν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἅτως ἕκαστα τούτων παρέδωκα. u θαυμάσαι ἢ μηδεὶς τὸ ἄπιστον λόγῳ τὸ πρόσθεν, εἰ δικαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, x εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε y καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας z χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην οὐκ ἔχουσι παρέσχε τῷ δι' αὐτῆς, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν a τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ ταῦτα πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τοὺς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγεγραφότες. περὶ μὲν οὖν τούτων b ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τοῦ βίαιος τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο c ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ νοήσας εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ πύστιν σκεπάσας τοῖς Ἑβραίοις, ἦγεν ὅπῃ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἵνα ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σώτρα τοῦ πληθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ d προείρητο.

Τέλος τοῦ βιβλίου δευτέρου.

vada intrasset, rursus se diffundit mare, & cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo descenderunt, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos opprimebat caliginosa & tenebricosa. Ac isti quidem universi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

4. Hebræi autem vix se præ gaudio continuerunt ex tam insperata salute & hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in servitutem retraheret, præsertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque præterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ. *Gaudiis exsultant Hebræi, & hymno nobilissimo Dei laudes celebrat Moyses.*

5. Et ego quidem prout sacris in libris scriptum repericbam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, si antiqui homines & malitiæ expertes in maris scissura viam ad salutem invenerint, sive Dei voluntate sive sponte naturæ: quandoquidem heri & nudiustertius * iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Persarum imperium evertendum uti decrevisset. id quod & omnes testantur, qui Alexandri res gestas scriptis mandarunt. At enim de his quisque, ut libuerit, sentiat.

6. Postera vero die cum æstus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejecisset, ubi tum Hebræi castra posuerant, Moyses, hoc ipsum conjiciens Dei providentia factum esse, ne posthac arma desiderarent, ea colligens, iisdemque tegens munitensque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic sacrificaturus, & munera pro salute populi oblaturus, prout ipsi antea imperaverat Deus. *Israëlitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyses.*

Finis Libri secundi. ΤΑΔΕ

° Περιξαστράπτοντος] Sic in plerisque *MSS.* ὡς ἐξαστράπτοντος *Samb.* & *Casaub.* ὡσὶ ἐξαστράπτοντος *Basil.* & G.

P Οὐδὲ καθέξειν] Οὐ καθέξειν δὲ *Vat.*

q Οὕτως ἐκφυγόντες,] Οὕτως ἐκφυγόντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσοντες τῶν πρόσθεν. ἀνὰ τύχας καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.*

r Παιδιαῖς] Παιδιαῖς *Big. Basil.* & *Gen.* παιδιαῖς ex re, *Hen. Busb. Casaub. Samb. Burius, Schotanusque*, præter tres libros *Regios.* Mox ἐμμέλειαν διχαρμονίαν *Basil.* & *Gen.* aut de priore *Hen.* atque *Busb.* & aliquot codd. *Gallici.* BERN. Ita ex *MSS.* παιδιαῖς *Basil.* & *G.*

s Ἑξαμέτρῳ] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadvers. ad *Eusebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroicum. Vide *J. Crojum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hist. Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p. 207. Vertitur *Senariis.* Minus recte, ut constat ex Lib. VII. p. 216. Edit. *Basil.* p. 92. HUDS. Nunc ignota plane est ratio carminum Hebraicorum. REL.

t Ἐγὼ μὲν] Vide *Relandi* Palæstin. p. 277.

u Θαυμάσαι] Θαυμάσῃ *Samb.*

x Εἴτε κατὰ βούλησιν] Hac de re videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaëm. p. 301, 309.

y Καὶ τοῖς περὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ περὶ τ. Commentus est *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæst. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, super fluctus currum agenti, mare aquas diduxisse. ubi (*sc.* ad *Iliad* γ'.) notat *Eustathius*, scriptum reliquisse *Callisthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam solum patefecisse, sed tanquam regem esse veneratum aquis assurgentibus & intumescentibus. quo exemplo usus est *Josephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigiosæ maris scissuræ fidem.

* *Iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit*] Al. *Alexandro Macedonum regi cessit* &c.

z Χθὲς καὶ πρώην] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.*

a Τοῦ Θεοῦ θελήσαντος.] Ita visum est etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. sed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui scribit Alexandrum maris æstu observato exercitum transmisisse &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* suasoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674.

b Ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.] Hoc loquendi modo non indicat Josephus, se dubitare, verumne sit, quod dicitur de transitu Israelitarum per Mare Rubrum: sed tantum, quia Gentibus scribit, his verbis utitur, ut si hæc iis fidem superare videantur, suo fruantur arbitrio, nec propterea a legendis reliquis, quæ traditurus est, absterreantur. Nam ipsum non dubitasse hac de re, satis ostenditur ex modo quo narrat, & quod ex Sacris Voluminibus se hæc edoctum testetur. Infra lib. III. cap. 10. utitur eodem loquendi modo, postquam dixerat falso credi Mosen & Israelitas ob lepram Ægypto pulsos, περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ, σκοπείτω. Num & hoc incertum esse ibi dicere voluit, Sic lib. III. 4. ubi de adscensu Mosis in montem Sinai *de illis*, inquit *quisque sentiat, ut volet.* Ita eadem clausula librum hunc terminat, agens de divinitate legum Mosaicarum. Antea lib. I. cap. 4. Ubi de Noacho quod tantus natu diem obierit, eadem verba usurpat, &, uti hic, exempla ex historiis Gentium profert, ut probabilior ipsis res fiat. Ita & lib. IV. 6. de Bileamo. Infra quoque cap. 4. libri octavi, postquam dixit solos esse Judæos inter Syros in Palæstina qui circumcidantur quod δῆλον est, quod liquido constat: addit tamen, *de his quisque, ut volet, arbitretur.* Sic librum decimum & decimum octavum iisdem verbis terminat. confer & lib. XII. cap. 13. in fine & lib. XIX. cap. 1. Quum his verbis tam frequenter uti soleat in libris Antiquitatum, non memini in libris de Bello vel semel illa legisse. Quod si me fugerit, id tamen puto in caussa esse, quamobrem toties in libris Antiquitatum legatur, quod hos in usum Gentium scripserit. Possemus ex aliis scriptoribus, qui iis verbis usi sunt in rebus certissimis, uti sane ipsis persuasum erat, hoc quicquid est, confirmare, nisi rem ad liquidum esse perductam putaremus. REL.

c Ἐκδιδούσης,] Ἐπιδιδούσης *Casaub.* & *Vat.*

d Προείρητο.] Ita in *MSS.* in *Editis* προείρηκ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [b] Ως Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτ̃ ἀναλαβὼν, ἤγαγε ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρ̃ος, πολλὰ πεπονηκότα καὶ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

1. *Quomodo Moyses populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*

β'. Ως πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [c] Ἰσραηλῖται τλιῷ πολλῷ τ̃ στρατιᾶς ἀπέβαλον [d] πληθύν.

2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti sunt, & Israëlitæ magnam exercitus sui partem amiserunt.*

γ'. Οτι τ̃ πενθερὸν αὐτ̃ Ἰοθόρλω Μωϋσῆς, ἀφικνούμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

3. *Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*

δ'. Ως ὑπέθετο διαστῆσαι τ̃ λαὸν αὐτ̃ καὶ χιλιάρχας καὶ ἑκατοντάρχας, ἄπτωτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς καὶ τὴν ἐκ πενθεροῦ διάθεσιν.

4. *Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.*

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρ̃ος, καὶ λαβὼν παρὰ τ̃ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

5. *Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*

ς'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τ̃ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

6. *De tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.*

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τ̃ ἀρχιερέως· περὶ τ̃ τ̃ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τ̃ ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τ̃ ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τ̃ ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

7. *Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis: de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.*

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἤγαγε τ̃ λαὸν εἰς τὰς ὅρους τ̃ Χαναναίων, καὶ τὰς κατασκεψομένους αὐτῶν τὴν τε χώραν καὶ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

8. *Quomodo Moyses castris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quosdam dimisit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*

θ'. Οτι τ̃ πεμφθέντων μὴ πεντηκονταετῆ ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων σὺν ἀξιομάχοις αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν τ̃ Χαναναίων ὑπερέχοντων δύναμιν· τὸ πλῆθος παρασχὸν εἰς πτοὴν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν [e] ὡς τε καταλεῦσαι σπουδὴ μικρὸν τ̃ Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι διαβούλιον διεγνωκότες.

9. *Qui missi fuerant, post XL. dies reversi, suorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculsa & in desperationem acta, ad Moysem lapidandum incitaretur, consilio inito de reditu in Ægyptum ad serviendum.*

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τ̃ Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη [f] τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τ̃ ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργῆσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [g] τὴν Χαναναίαν.

10. *Utque Moyses, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succedere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque occupaturos Chananæam.*

a Εν τῇ τριτῇ.] Ita ex *Samb.* edidit *Hudson.* At *Bernardi* aliorumque editiones reliquique libri ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ Ιωσήπου ἱσ.

b Ως Μωϋσῆς.] Capitum periochas desumpsi ex *Codd. Samb.* & *Big* placuit tamen vulgata hic subjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἐξ Αἰγύπτ̃ ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρ̃ος ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τ̃ τ̃ Ἀμαλήκη ὧν καὶ συμμάχων ἥττης, καὶ ὅτι ὑπὸ τ̃ πολεμίων λείαν Ισραηλῖ̃ται ὑπῆρξαν. Κεφ. γ'. Ποίας συμβουλὰς Ραγουήλ̃ τῷ γαμβρῷ Μωϋσῇ ἔδωκεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρ̃ος, καὶ λαβὼν παρὰ Θ̃ τὰς τ̃ δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἃ μεταφερομένου ταῦτ' οὐδὲν διέφερεν. Κεφ. ς'. Περὶ τ̃ κίονος, ὃν ἡ Μωϋσῆς τὰς νομικὰς πλάκας ἐνεπίθησεν. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσῆς καὶ βωμοῦ τ̃ ὠ τῇ σκιλῇ. Κεφ. η'. Περὶ τ̃ τ̃ ἱερέων καὶ τ̃ ἀρχιερέως στολισμ̃. Κεφ. θ'. Περὶ τ̃ τ̃ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ ἃ τίνα ταῖς ἑορταῖς καὶ ἱερουργίαις νενόμισται. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ ταῖς καθαρμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι καὶ ἤθη ταῖς περὶ τὰ πολεμικά. Κεφ. ιβ'. Σύστασις τ̃ Μωϋσέως διʼ ἀπειλῆς, καὶ τ̃ τεσσαράντα κόλασις. Κεφ. ιγ'. Περὶ καθάσκοπων οἳ ἐξισοσάντων τλιῷ Χαναναίων γλῶ, καὶ ἐπανελθόντες τὴν Ισραηλίτων ἐξεφόβησαν.

c Ισραηλῖ̃ται.] Vocem Ισραηλῖ̃ται addidi ex *Epiphanio*.

d Πληθύν.] Deest *Big*.

e Ως τε σπουδὴ μικρὸν καταλεῦσαι] Mox *Big*. διαλῦσαι, non male. Dein ἀποστῆναι ἀσφαλῆ *Big*. BERN. Perperam καταλῦσαι in *Big*. *Epiphanius* vertit, *paulatim Moysem desereret*. Lege ex Cod. *Vatic*. ὥστε καταλῦσαι σπουδὴ μικρὸν τ̃ M. HUD. in *Add*. Legebatur ante ὡς κ τ̃ M.

f Τεσσαράκοντα,] Sequentia (quibus nulla apposita erant commata in *MSS*.) ita distinguenda esse censeo, nisi quis malit ἀεὶ pro ἀργῆ.

g Τὴν Χαναναίαν.] Vel cum *Big*. τλιὴν Χαναναίαν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b] ἐτῶν β'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α'.

[c] Ὡς Μωϋσῆς τ̀ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτιας ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἦ τοῖς ἑβραίοις τὸ σωτηρίας ἔτυχε γνωμένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτὸς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα πλέως ἐστὶ ἐρήμου, καὶ τ̀ πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, ἀναιρίζουσα ἦ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔσχατον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώπῳ τι προσφέρειν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλο τι τ̀ ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [d] καὶ τοπρὸν ἐξ αὐτῆς εὑρεῖν ὅ, τι καὶ φύσιν καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην ἦ ἅπασαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης εὑρεῖν, ἐπέχειν ἀπελθεῖν σὺν ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τ̀ προωδοιπορημένης ὕδωρ, ἧ σφαγῇ κεκελδικότος· καὶ τότε δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν διπήνους διὰ σκληρότητα [e] τ̀ γῆς. καὶ τὸ διεσχόμενον ἦ πικρὸν ἀλλ' ὑ πότιμον ἦν, καὶ τῷ ἦ σπάνιον. ἀφικνοῦνται ἦ τῶν ὁδοιπόρων τ̀ τρόπον [f] περὶ δείλην ὀψίαν [g] εἰς Μαρὰ τόπον, ἔτως ἀπὸ τὴν ἧ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μαρὰ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι πεπαλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τ̀ τροφῆς ἀπορίᾳ, [h] καὶ δὴ καὶ τότ' αὐτοῖς τελέως [i] ἐπιλελοιπὼς, καταγνόντες. [k] φρέαρ δ' ἦν, διὸ ἓ μᾶλλον ἔμειναν· ἀπ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς ἐλπίδα καὶ σκεπτομένοις ἐπὶ τοῖς χωρίοις. καὶ δ' ἤκουον ἀπὸ τ̀ [l] ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζειν εἶναι· πικρὸν

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nul-

Jam ſiticuloſam Arabiam patiuntur Hebræi.

---

a Βιβλίον Τρίτον.] *Al.* λόγος τρίτος.

b Ετῶν β'.] Ita *Busb. Big. aliique. ἐτῶν μ'. Samb.* proclivi errore. *ἐτῶν νϛ'.* aut *νϐ'. Baſ.* & *Hen.* immodice.

c Ὡς Μωϋσῆς] Propoſuit autem vice veteris lemmatis Editor *Baſ.* & abs illo *Genevenſes* hæc verba, Πῶς μωυσῆς τ̀ λαὸν ἐξ αἰγύπτου πρὸς τὸ σιναῖον ὄρος ἐξήγαγε. Mox Προφάσεως *Hen.* dein Οὕτως *Samb.* ubique præ litera conſona. Subinde *σίναιον* idem liber, & *Hen.* & *Busb. σιναῖον* reliqui omnes. BERN.

d Καὶ τοπρὸν] Κατάστεγον (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Τῆς γῆς.] Articulum omittit *Vat.*

f Περὶ δείλην ὀψίαν] Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. BERN.

g Εἰς Μαρὰ τόπον,] Εἰς μαρὰ τ̀ τόπον *Samb.* εἰς τόπον μὰν pro μαρὰ *Hen.* & *Busb.* μαρὰ autem ſcripſit Joſephus ſemel iterumque, toties *Mar* Interpres Scholaſticus. Quis autem Hebraizantium neſcit tam מר *Mar* quam מרה *Marah* apud S. Scriptores ſignificare τὸ πικρόν: aut impotenter talia objici à Schotano Zonaraque, καὶ ἔτως ἔχοντες εἰς τόπον ἀφικνοῦνται· ἐνῶ φρέαρ ἦν, ἀφ' τὸ ὕδωρ ἀπὸ πικρίαν ἀποβὰν· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἀπ' αὐτῆς ἐξοδὸν βεβλῆσθαι (ἀλλὰ καὶ τ̀ ἀριθμῶν) μαρρὰν (l. μερρὰ ex LXX.) ὀνομάζει. ὁ ἦ Ἰώσηπος μαρὰ αὐτὸν κληθῆναι φησὶ τ̀ ἑρμαίων συγγραφέα. Idem locus Syris Arabibuſque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, nec non *Amari fontes* Plinio de Natura. BERN. Collatio manu *Iſ. Voſſii* facta ad *Edition. Baſ.* ab hoc Libro incipit, & pergit uſque ad Cap. VI. Lib. VIII. verum non additur, ex quo Codice ſit deſumta. Legit illa quoque hoc loco τ̀ τόπον. HAV.

h Καὶ δὴ] Ita *Big.* καὶ δὲ τοτ' *alii.* HUDS. Coll. *Voſſ.* καὶ δὲ τοτ' καὶ αὐτοὺς. HAV.

i Ἐπιλελοιπὼς,] *Al.* Ἐπιλελοιπός.

k Φρέαρ δὲ ἦν,] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere* &c. ac ſi legiſſet φρέαρ δὲ ἦν θετὸν μάλα· διὸ αὐτὸ μ'.

l Ἐξερευνώντων] Ita (Coll. *Voſſ.*) *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξαρευνώντων *Baſ.* ἐξανυσόντων *Gen.* HUDS. *Baſ.* ἐξαρνούντων. Vet. *ab exploratoribus.* f. ἐξανιόντων. COCC.

nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, ſive amarum puteorum, injecta aſſula edulcat Moyſes a Deo doctus. Ex. c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim ſtationem populus conſedit ſub die triceſimo ſui erroris. Ex. 15, 27. Num. c. 33, 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, ni-

---

m Ἦν,] *Al.* εἶναι. HUDS. Leg. λῶ. Vet. *exiſtebat.* COCC. Ita & Coll. *Voſſ.* & *Big.*

n Οὐ γὰρ καθαρὸς λῶ τοῦτος,] Ita *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Οὐ γὰρ ἰχθρὸς λῶ τοῦτος *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

o Ἀλλὰ διέφθειρε] Sic (niſi quod παῖδων pro παῖδες repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* (& Coll. *Voſſ.*) paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ ἡγούμενον π. τ. κ. γ. ὀχλ. ἀθυμίστερ. τ. κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνοις] διδασκαλίας. in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρθη τότε ἡγούμενον παῖδές τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀθυμίστερος, τ. ἐκείνων διδασκαλίας οὐ χαλεπωτέρους λῶ, τῷ σ. Dubium quidem dictum, & quod tres ſenſus præbet, cum unus uni ſententiæ, niſi immodice ſapimus, in his ſcriptis ſufficiat. BERN. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρθη τὸ κατ' ἐκείνους ἡγούμενον, παῖδων τε καὶ γυναικῶν ἀθυμίστερον &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.*

p Τῶν ἁπάντων] Τῶν adjecimus ex *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.*

q Ἀποθυμεῖ] Ita *Samb.* τομαίος *Vat.* in *aliis* ἐν τομεῖ vitioſa dialyſi. ἀνθμὸς eſt χίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* intepretatur ξύλον ἐκκεκομμένον. *aliis* ἀκόντιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica.

r Μίσῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μίσῳ in *Editis.*

s Αὐτῷ τ. ἀζχῶν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τ. ἀζχῆς *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τ. ἀζχῶν edidit *Bernardus.*

t Ἐπιθυμῶσιν] Sic plane & mox ὑπεργάσωσι in *Big. Samb.* & *Vat.* ὦ non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑπεργῶσιν.

v Μεταβάλοι] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλλοιτο vel μεταβάλοιτο, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλλοι τὸ ὕδωρ, κτλ.

x Ἐπίνων·] Ἐπίνων legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.*

y Γεγυμνασμένον] Hoc nulla cum laude Joſephi adnotarunt Græci ac Latini. Nam filius *Calliſti* in Eclogis, Ἀκουσον παροιμιαλέγῳ ἰσόρροπον· ἔβλε γὰρ ὕδατος τὸ τῷ μεμῆκε, ὅτι ἐκίνησις ὁ πολλὴ ἐγλύκανεν αὐτό. Dein *Zonaras* Drungarius, ὁ δὲ ἰσόρροπος ἔοικε μὴ πιεσθὲν ὡς θαύμαλι τῇ γλυκάνσει δὲ ὕδατος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκανθῆναι δοξάζειν. λέγε γὰρ, ὅτι τὸ ξύλον ὁ μωυσῆς εἰς τὸ ὕδωρ βαλὼν, ἐξαντλεῖν τὸ φρέαρ ἐκέλευσε. καὶ οἱ μὲν ἐπίνον· τὸ δὲ ὑπὸ τ. συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀφικνοῦνται δὲ ἐκεῖθεν εἰς z Ἦλιν ἀφικνεῖσθαι, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀφθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· a πλησιάζουσι δὲ ἀπηλέγχετο πονηρά· καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὑπὲρ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαναξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ἀποφείαν, ψαφαρᾶς δὲ πάντος ὄντος χωρίου· ἔτι γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὑσῶν τὸ ἀριθμὸν, b νοτερόν τι καὶ πρὸς c ἄρδυσιν αὐτοῖς d δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλῦσαι μηδὲ ἀναχεῖν, e ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένους

---

z Ἦλιν ἀφικνεῖσθαι,] Quomodo ſcribunt *Big.* & *Samb.* ἅλσ *Hen.* & *Busb.* ἰλσὼ Typographi. *Helim* Epiphan. αἰλεὶμ LXXII. Interpr. ex אילם Hebraico: quos ſecutus eſt Philo, Euſebiuſque cum mille aliis Chriſtianorum. Idem Scriptoribus exoticis αἴλανον & *Elana*, & ايلة. *Elim* denique Sextam manſionem nuncupatam credes tanquam *nemus* aut φοινικῶνα. In hoc etenim nomine omnino ludunt Philo Judæus, & Hieronymus noſter. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ιλωὼ in *Editis.* Αἰλείμ LXX. *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Εἴλανον & *Elana* dicitur. HUDS. Forte Ιλείμ COCC.

a Πλησιάζουσι] Πλησιάζουσι δὲ ἀπηλ. *Vat.*

b Νοτερόν τι] Νοτερὸν δὲ Coll. *Big.*

c Ἀρδυσιν αὐτοῖς] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Neque plus MSS. adhuc vidimus ad hunc librum *Baſ.* tamen & *Gen.* & Interpres *Scholaſticus*, quod & Helleniſmus expetit, ποὸς ἀρδυσιν. Mox ἄλλο unde δυναμένων manus ſecunda *Samb.* BERN. Ita in quinque *MSS.* ποὸς αὐδυσιν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

d Δι' ἐλπίδα] Lege κατ' ἐλπίδα. COCC.

e Ἰκμάδες ἦσαν] Ἰκμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* HUDS Ita & Coll. *Voſſ.* ſed *Coccejus* in ora libri mei jubet legere *ei μὴ ἰκμάδες ἦσαν* &c. HAV.

f Καὶ

μένης τὴν ψάμμον ὄδεν ἀπήντα. [f] κἂν τι ἦ σάζον ἔλαθον εἰς χεῖρας, ἄζηκτον [g] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολερὸν εἶναι. καρπόν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα, διὰ ἀπορίαν τοῦ ἐξ ὕδατος εἰς τὸ ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν ἐπὶ καταβόων αὐτοῦ, τὴν παλαιπωρίαν ἐπὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τελαθῆναι γὰρ [h] ἐκείνῳ ὀδύνοντες ἡμέραν, ὅσαι μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ προευτυχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τοῦ ὅλου. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν Αἴγυπτον ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ σοφίσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [i] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ. Ὁ δ', ὅτως ἀνηρεθισμένους τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένους, τῷ θεῷ θαρρῶν καὶ τῷ συνιδεῖν τὴν περὶ τοὺς ὁμοφύλους προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσους καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ὑπὲρ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὀφθῆναί τε κεχαρισμένος ὢν καὶ πλήθους ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [k] κατεπαύλη ῥᾳδίως τὴν ὀργήν, μὴ τῶν παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἐμπροσθεν εὐεργεσιῶν προκαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τὴν Αἰγυπτίας [l] ἐκβάλλειν τὰς τοῦ θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ προδοκίας ἐτύγχανον ἡδομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τὴν παρούσης ἀπαλλαγὴν ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [m] δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [n] γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακά, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [o] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς, ὅτι μὲν τὴν παρόντων ὅτι μὲν τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ Μωϋσῆν, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς ἀφελοῦμενον, ἀλλ' ὧν εἶπέ τε καὶ πράξειν κατ' ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κελεύσαντος. [p] καταριθμεῖται γοῦν πάντα· πῶς τε φθαρῆναι Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς πόθῳ τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς πόλεμος ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτον, αὐτοῖς δὲ πιμπρὸν καὶ γλυκύ. πῶς τε διὰ τὴν θάλασσαν, ἀναφυγούσης [q] αὐτοὺς ποῤῥωτάτω, [r] καινὴν ὁδὸν ἀπλήστους, αὐτῇ ταύτῃ σωθείσαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ὀπίσθιον ἀπολωλότας· ὅτι τε ἀπανίζοντας ὅπλων εἰς ἀπορίαν ὁ θεὸς καὶ τούτων καθαίρησιν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρῆσθαι [s] δόξαντας γενέσθαι καὶ σωθῆναι ὁ θεὸς ἐκ θαλάσσης· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [t] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτὰ τὴν προνοίαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ὀπτικὴν μηδὲ βεβαίαν [u] ἡγεῖσθαι, εἰ μὴ θαυμαστὰ, [x] πρίν τινος πεφθῆναι δυσκόλως, πάρεσιν· ἡγεμένους δὲ ἐκ κατ' ὀλιγωρίαν [y] μέλλειν τὸν θεὸν, ἀλλ' ὅτι πεῖρα τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν

hil *fere* eis occurrebat. Et si quid modicum in manus distillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter *furiose* exclamabant, dicentes ipsum in causa fuisse quod tantum miseriæ subirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies tricesimus esset, ex quo iter ingressi sunt, commeatum omnem secum deportatum absumpserant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum desperatione. Defixi autem in mali præsentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moysis virtus & sapientia, *vehementer* duci succensebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem. *Hinc propè seditio redintegratur gentis malæ & semper querulæ. Ex. c. 16.*

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipsum concitata, Dei auxilio fretus, sibique conscius, quod summa fide contribulium saluti prospexerit, prodit in medium dum vociferarent & saxa manibus arriperent. Cumque esset aspectu gratissimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obsecrans ne, in præsens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *sane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: sed sperarent *potius* etiam de præsenti anxietate se Dei providentia liberandos, quem verisimile est (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa respicerent in angustias nunc adducti) rebus hisce adversis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte se gesserint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejusque voluntatem, quam sequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipsumque ejus ministrum tam iniquis odiis persequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei jussu fieri præceperit, quicquam mentitum esse compererant. Deinde singula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longissime ab ipsis refugiens, novam euntes viam, hac ipsi re salutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos spectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipsis abunde suppeditarit Deus: & ut sæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipsos ex improviso servarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia desperarent, sed lente exspectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non sero venire auxilium, si non statim, priusquam duriusculi aliquid fuerint experti, adveniat: secum vero reputarent non ex *rerum suarum* negligentia cunctari Deum, sed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut sibi constaret *Pulchre tamen stat Moyses, ut virum strenuum & pium decuit.* *Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.*

an

[f] Κἂν τι ἦ σάζον] Ita *Basil.* & G. κἂν εἴ τι ἦ *Big. Samb.* & *Vat.* pleonasmo Atticorum.

[g] Εὕρισκον] *Al.* (ut Coll. *Big.*) ἐφίσκω.

[h] Ἐκείνῳ ὀδύνωντες] Vocem ἐκείνῳ (quæ deerat in *Editis*) reposuimus ex consensu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνων ὀδυνώντων.

[i] Βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν,] Ita *Big. Samb. Hen.* (Coll. *Voss.*) & *Bas.* quo modo & mox infra p. 120. v. 10. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo sufficit pro λίθοις βαλεῖν in *Basil.* & G.

[k] Κατεπαύλη] *Al.* κατεπαύσεν.

[l] Ἐκβάλλειν] *Al.* ἐκπαλεῖν.

[m] Δοκιμάζοντα] Δοκιμάζειν τε τὴν *Samb.*

[n] Γίγνοιντο] Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big.* γίνοιτο *Basil.* & G.

[o] Ἀρτὶ χαλεποῖς·] Sic in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) ἄρα in *Editis.* HUDS. Τοῖς ἄρα τοῖς. COCC.

[p] Καταριθμεῖται] Καταριθμεῖ τε π. *Big. Samb.* καταριθμεῖται πάντα, πῶς τε θαρρεῖν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτὸς *Vat.*

[q] Αὐτὸς ποῤῥωτάτω,] Ita *Samb.* in *aliis* αὐτοῖς.

[r] Καινὴν ὁδὸν] Ita in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἐν τῇ ὁδῷ.

[s] Δόξαντας γενέσθαι] Sic *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἔδοξαν.

[t] Ἀπογινώσκειν] Ἀπογινώσκειν δὴ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* distincte autem *Epiphan.* ἐκ θαλάσσης, καὶ ὡς δυνάμεις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν δὴ μηδὲ νῦν.

[u] Ἡγεῖσθαι] *Al.* γίνεσθαι, & mox εἰ μὴ πεῖν τ.

[x] Πρίν] l. καὶ πρίν. COCC.

[y] Μέλλειν τὸν θεὸν,] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τῆς τοῦ Θ.

[z] Αὐτὰ.

an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare possitis, an pecudum more potius servire parati estis dominis, & qui in suos usus & ministeria saginare volunt: denique se quidem non tam de sua salute solicitum esse, cui nihil mali eveniret, si injuste moreretur; quam de ipsorum incolumitate, ne, dum se lapidarent, Deum condemnare existimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moysis facundia. Ex. c. 16.

ς'. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ necessitatem adeo commoveri, secum statuit Deum precibus & supplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conscenso, à Deo deposcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à summa rerum inopia, (in ipso enim & alio nemine sitam esse ejus salutem) utque iis ignosceret quæ populus eo miseriæ adactus patravit, qui, ut ingenium est hominum, in infortuniis querulus esse solet & difficilis. Deus itaque & se provisurum esse promisit, & subsidium illis desideratum *mature* allaturum. Moyses autem, cum hæc à Deo accepisset, descendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conspexerunt ex Dei promissionibus gaudio suffusum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis stans, dixit se venire, ut præsentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto post magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit sinus Arabicus) advolavit, interjectum mare transgressa: &, simul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum sibi à Deo paratum, suæ subveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda se convertit Moyses, ut qui opem illis quam ocyssime & juxta promissum tulerit.

Coturnices in Israelitarum castra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Ps. 78.

Dein Manna de cœlo descendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Ps. 78. Sap. 16.

ζ'. Mox autem post primum cibum suppeditatum, etiam alium illis *subsidio* mittit Deus. Nam, dum Moyses inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæresceret, Moyses, suspicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram esse multitudinem & pro nive habere, atque ea tempestate contigisse qua solet pluere, edocuit ipsos, non rorem, ut opinati sunt, de cœlo descendere, sed *cibum* in eorum salutem & nutrimentum. Et cum degustasset, illud ipsis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel suavitate & delectatione referebat. at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par*.

ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ ἄπανιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐσὲ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δειλίαν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς τοὺς τῶν ἐκείνων ὑπηρεσίας [z] ἀφθόνως τρεφομένοις· δειλίαν γὴ [a] λοιπὸν ἔχ ὅτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ ἥδεν κακὸν ἀδίκως ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τοῦ Θεοῦ [b] κατακρίνειν νομιθῶσιν.

ε'. [c] Οὕτως οὖν ἐπράϋνεν αὐτὸς, καὶ τῆς μὲν τοῦ [d] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [e] ἐπέτρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτὸς ἀφ' τῶ ἀνάγκω τοῦτο νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' [f] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ προσάκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [g] ἐπί τινα σκοπιὰν ἦτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν ἀπορῷ γὰρ εἶναι τῶ σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [h] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πεπτωμένοις, φύσει δυσαρέστω καὶ φιλαιτίω τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένως ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν [i] πρόθεσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος· οἱ δ' ὡς ἐώρων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [k] μετέβαλον ἐκ τῆς κατηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ στὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἤκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [l] παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν πρὶ τ ἐνεγκόντων πόρων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ἄδεν ἕτερον ὁ Ἀραβικὸς κόλπος, ἐφίπταται. τῶ μεταξὺ θαλασσαν. [m] ὑπερελθόν. καὶ, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [n] πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτῃ μηχανησαμένου, τῶ ἐνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' ὄχὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ, παρρησίαν καὶ παρὰ τῶ ὑπάρχειν ποιησαμένου τῶ ὀπτασίαν.

ζ'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τῶ πρώτω ἀφορμὴν τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [o] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ὀπὶ τὰς ὄχὰς, δρόσος κατεωχέτο. καὶ προσπιπτομένης τοῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτῃ εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [p] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [q] γεύεταί τε, καὶ ἡδεῖς τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ [r] τὰ ὥρας εἶναι [s] τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, ὡς οὐ τῶ ἐκείνων ὑπολήψιν ἀπ' ἀρχῆς καταφέρεσθαι τῶ δρόσον, ἀλλ' ὀπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τὸν ἡγεμόνα, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τῶ γλυκύτητα καὶ τῶ ἡδονῶ ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τοῦ ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ

z Ἀφθόνως] Ἀφθόνοις τρεφόμενοι *Big.* & Coll. *Voss.*

a Λοιπὸν] Εἰκὼν ὄχ ὅτι. *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἰκὼν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens super hæc dicebat.*

b Κατακρίνειν] Id verbum non ausi sunt describere *Big.* & *Samb.* sed ejus loco καταφρονεῖν. Josephus tamen voluit, sicut nuper *Bas. Gen.* & jam nostræ Operæ rursus excudunt: quod & vertit *Epiphanius* in Latinum *condemnare.* BERN. Καταφρονεῖν soli *Big.* (Coll. *Voss.*) & *Samb.*

c Οὕτως οὖν] Illa ἅτινα οὖν præterierant *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Βάλλειν ὁρμῆς] Ita in *iisd. MSS.* βαλεῖν *Bas.* & G.

e Ἐπιτρέψε] *Al* ἔτρεψε. HUDS. Coll. *Big.* & *Voss.* ἐπέτρεψεν habent. HAVERC.

f Ἱκετείαν] *Samb.* & manus Atticæ solent. ἱκετίαν *Bas.* & *Gen.* BERN.

g Ἐπί τινα] Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὰν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὰν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit.

h Συγγινώσκειν τε] Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὲ in *Editis.*

i Πρόθεσι.] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητῆσαι.

k Μετέβαλον] Ex *MSS.* μετέβαλλον *Bas.* & G.

l Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.*

m Ὑπερελθόν·] Ἐπιλθὸν *Hen.* & *Busb.* ὑπελθὸν *Cedren.*

n Πρόσγαιον] Mox ἄλλων ὧν *Schotanus.* Dein periodo exeunte ἰῶντο *Hen.* & *Busb.* BERN. Προσγεῖον *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* dialecto alia.

o Κατέπεμπεν] Καταπέμπῃ *Hen.* & *Busb.*

p Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

q Γεύεταί τε] Τε post γεύεται omittunt quatuor *MSS.*

r Τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ] Id putabant, quia ex Ægypto venientes judicabant uti signa tempestatum in Ægypto observaverant, ubi hyeme tonitrua & fulmina & pluviæ contingunt. Scholiastes Arati. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις κεκεμένας εἶσὶν αἱ ὥραι τοῦ ἔτους ᾗ ὁ Χειμὼν ἔχῃ τὰ προσήκοντα οἷον ἀστραπὰς ᾗ βροντὰς· ᾗ θέρος ὁμοίως· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἄκρατοί εἰσιν αἱ ὥραι καὶ πολλάκις ἐν καιρῷ θέρους βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ γίνονται καὶ ὑέτος. *Apud Ægyptios tempestates anni suas habent notas, uti hyems fulmina ac tonitrua. Atque ita æstas. Sed in aliis regionibus non habent illa adeo sua indicia, & ipsa æstate sæpe numero fulmina, tonitrua & pluviæ contingunt.* Fateor tempus quo hæc acciderunt non fuisse hyemem, secundum divisionem anni Judaicam, sed nec æstas erat: atque si ὥρα χειμῶνος & θέρους opponantur, certe χειμὼν magis erat quam θέρος. Verum in Ægypto nunquam pluit. Ita veteres scripserunt. Sed jam alii notarunt hoc de Ægypto superiore intelligi oportere. Pro ἔτους MS. habet ὑετοῦ. Nota & ὥραι ἔτους. Ita Attici loquuntur: aliis καιροὶ ἔτους dicunt. Observatio est Moeridis Atticistæ. REL.

s Τοῦ ὑετοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* τοῦ ἔτους.

s Pi-

τὸ ἧ μέγεθος, τῷ κοριάνδρῳ σπέρματι. καὶ [t] περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτὸ ἐσπουδάκεσαν. [v] πυρίγγελτο δ' ἐξ ἴσου [x] πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἀπολείψοντος αὐτοῖς τὸ βρῶμα, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ἢ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγάγοντες, οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ [y] κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τὸ δ' ὑπολειφθὲν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις [z] ἀπ' ἄτης ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ φιλόδοξον· ἀμωμήτοις δὲ τοῖς τότε νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. [a] ἐπὶ δὲ καὶ νυῦ ὕεται τῆς ἐκείνου ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν ἀφθονοφόρον. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [b] μὰν ἐπερώτησις παρ' ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνεται. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἅπτι τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ [c] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διεπλευν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ πεσαρέσκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δὲ ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς [d] Ραφιδὶν ἦκον, [e] παλαιπωρηθέντες [f] ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε τοῖς πρώτοις ἡμέραις [g] πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους ποιεῖς μικρὸν ἐκκλίνας, ἅπτι λιτὰς ἐποιεῖτο τοῦ Θεοῦ· διδασκαλῶν ὡς τροφὴν [h] αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν [i] παρέξειν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἅπτι [k] τροφῆς χάριτος ποτοῦ [l] μὴ παρόντος. ὁ δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ γὰρ Μωϋσῆ παρέξειν ὑπισχνεῖται πάγου καὶ πλησίος ὕδατος, ὅθεν ἂν [m] προσδοκήσειν. καὶ κελεύει τῷ Βάκτρῳ πλῆξαι τὴν πέτραν, ἣν ἐώρων αὐτῷ προδεικνυμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν ὑπερέχουσαν [n] ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδὲ ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, πρῶτα λαβὼν περὶ τοῦ Θεοῦ, προσήνεγκε πρὸς τὸν λαὸν, πεπυθόμενος καὶ εἰς αὐτὸν [o] ἀφορῶντας· καὶ γὰρ ἤδη καὶ [p] ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δὲ ἦκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ πάσης τῆς ἀναγκαίας ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν οὐδὲ ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας πεπαλαιπωρημένοις ἀνάγκη [q] ἦν λίθον κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χαυόσης ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γεγονότος κατ-

Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere fatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inveniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron seu עומר *Ex. c. 16. 36.*

Manna vulgaris copia in Arabia.

Manna, quidnam *apud Judæos.*

Erranti Iſraëli eum cibum per annos XL. demeliebatur Deus.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque Moyſen in Moyſem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exorituram eſſe & aquarum abundantiam, unde minimum ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis affluëret. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula-greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *feſſe enecti* & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſe-

Exod. c. 17. Num. c. 20. Pſ. 78. & 105. Sap. c. 11. 1 Cor. c. 10.

v. 6.

da-

t Περὶ τὴν συλλογὴν] Sic *MSS.* ἀπὸ συλλ. *Baſ.* & *G.*

v Παρήγγελτο] Ita *Busb.* & *Hen.* παρήγγελε τὸ *Big.* παρηγγέλλετο δ' *Samb.* & *Vat.* παρεγγέλετο *Baſ.* & *G.*

x Πᾶσιν ἀσσάρωνα,] Πᾶσιν omiſerant *Baſ.* & *G.* tum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denſo, ut & mox ἀσσαρῶνος. עמרון enim in ore Chaldaïco ſignificat τὸ δίκαιον, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. BERN. Infra Cap. VI. §. 6. ipſe Joſephus, ἡμίεκτον Ἑβραίων ἐπὶ κοτύλας Ἀττικὰς ἴσχει. HAVERC.

y κακοπαθῆσαι·] Coll. *Big.* κακοπαθῶ.

z Οὐδὲ ἄτης ἦν,] Ita *Samb.* ὁ δὲ τις ἦν *Big.* & *Vat.* ὀδεμία *Baſ.* & G.

a Ἐπὶ δὲ καὶ νυῦ] Ἐπὶ δὲ καὶ νῦν πᾶς ἐπίσης ὕει] τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI.

b Μὰν ἐπερώτησις] Μᾶν voce circumflexa *Baſ.* & *Gen.* Cæteri facilius & melius מן ſeu מה Syros enim & Arabes, (quorum ſane regio ob dulciſſimam illam pruinam celebratur, ubi tum olim conſederant Hebræi) interrogat vocula *Man*, τίς δὴ vel τί δέ; Grotium tamen in Ægyptum ſeduxerunt Rabbini. At vero novo de cibo fruſtra rogitabat Hebræa natio, *quis eſſet, quive nominis.* BERN. Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς δὴ, vel τί δή; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1.

c Πεμφθεῖσιν] Καταπεμφθεῖσι *Samb.* & *Big.*

d Ραφιδὶν] Ραφιδὶν recte *Samb.* & *Zonaras.* In Hebræo רפידים, quod ἐπιπαγεικὰ interpretor, contra veteres novoſque Etymologos. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonaras.* in *Editis* Ραφιδείν.

e Παλαιπωρηθέντες] Παλαιπωρήσαντες *Vat.*

f Ὑπὸ τοῦ δίψους] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ δίψους in *aliis.*

g Πίδαξιν] Pro gloſſa in Coll. *Big.* & *Voſſ.* adſcribitur πηγαῖς. HAV.

h Αὐτοῖς ἔδωκεν] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

i Παρέξειν, διαφθειρομένης] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρέξειν διαφθειρομένοις, καὶ &c. *Baſ.* & *G.* παρέξειν διαφθειρομένοις *Vat.*

k Τροφῆς] Τῇ τροφῇ Coll. *Big.* & *Voſſ.*

l Μὴ παρόντος.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ὀδεῖν. ὁδὲ εἰς μακρ.

m Προσδοκήσειν.] Προσδοκήσειαν *Big. Samb.*

n Ὧν δέονται·] Οὗ δέονται *Vat.*

o Ἀφορῶντας·] Ὁρῶντας *Vat.*

p Ἐθεώρουν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρουν. & mox κεχαρίσθαι.

q Ἦν] Γὴν *Vat.* qui mox τε poſt πλήττει non agnoſcit.

datam esse comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere concessum esse apparuerit. Moysem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, sacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hierosolymitano* repositæ, quod Deus prædixerit Moysi, se hoc modo aquas è rupe eliciturum.

πολάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ διψῶν [r] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνεσιν ἡδὺ καὶ [s] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη θεῖ τὸ δῶρον δόντι [t] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὅτως ὑπὸ θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ θεοῦ περὶ αὐτοὺς πρόνοιαν. δηλοῖ δ' [v] ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν Θεὸν Μωϋσῆ προφητεῦσαι, ὅτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti sunt, & magnam exercitus sui partem amiserunt.

Amalecitæ, Arabiæ Petrææ incolæ, delassatos Israelitas armis aggreditur. Ex. c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & sermone de illis increbrescente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & missis ultro citroque legationibus se invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum servitute evaserant, insidias sibi struere & *exitium moliri* dictitantes. Quem *sane* contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; pœnas ab illis & de solitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus nostris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ est summa ope niti, ut hostium potentia, cum primum crescere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere & irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem præcidunt. Hisce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

Militem Hebræum alloquitur Moyses.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis & molestiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo essent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, & cum hominibus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari cœpit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla

ΚΕΦ. β'.

[x] Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθώ.

ΤΟΥ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλοῦ καὶ πάντας λαβεῖν εἰωθότος, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν λόγια φοιτῶντος, ἐν φόβῳ συνέβαινεν ὑπὸ μικροῦ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ πρεσβεύόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας ἀμφθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτο ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν [y] Γοβολῖτιν καὶ [z] τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ὑποδράσαντα δουλείας [a] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [b] ὃν οὐ καλῶς ἔχειν περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [c] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς καταρξαι μάχης [d] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν τοῖς πάλαι ἡμῶν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [e] οἱ δὲ δεχομένῳ δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ [f] σωτῆναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκόψασιν μείζω κωλύοντες γνώσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἐκ πρώτης δοκῶσι νεμεσᾶν· οἱ δὲ ἀδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [g] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [h] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβεύόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δέ, ἀδέν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ παραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἤδη τῷ μάχῃ καὶ [i] κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. [k] μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ὅπλοις καλῶς ἐξηρτισμένους. [l] θαμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἦρχεν, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει τῇ τοῦ θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικήσειν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [m] ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολύ, καὶ πάντων ἀπροσδοκήτως, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς,

[r] Αὐτοῖς ἔληγεν·] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῆς, scilicet τῆ πέτρα.

[s] Γλυκὺ τὸ νᾶμα,] Sic in quinque *MSS.* (& Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* καὶ γλυκύτερον ἄμα.

[t] Ἐφαίνετο.] Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis.*

[v] Ἐν τῷ ἱερῷ] In atrio servabatur Codex sacer, & quidem varia exempla, ad quæ recurrebant, quum de lectione ambigeretur. In Gemara Hierosolymitana Taanith. fol. 68. 1. legitur, tres codices fuisse in atrio in quorum uno sic, sed in duobus aliter scripta est vox aliqua. Talmudici etiam ספר העזרה *Librum atrii* commemorant, ex quo publice pericopæ quædam a Rege legebantur. Hæc est γραφὴ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη REL.

[x] Ὡς πολεμήσαντες] Aliter libri vulgati κεφ. β'. περὶ τῶν Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων ἥττης, καὶ ὅτι λείαν ἰσχράλιτο ἐκτήσαντο. *De Amalecitarum & sociorum clade, & de præda quæ Israelitis inde obtigit.* BERN.

[y] Γοβολῖται] Ita in quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γαβολιτῶν. Γουλῖται ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius.* Forsan Γαβαῖται *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ tabb. c. XVII. tab. IV.

[z] Τὴν] Οἱ τὴν. COCC.

[a] Ἐφεδρεύειν] Ἐποδρεύειν *Samb.*

[b] Οἱ δὲ καλῶς ἔχειν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* ὁ *Bas.* & *Vet. Interpr.*

[c] Αὐτοὺς] Αὐτοὺν *Samb* & *Big.* & Coll. *Voss.*

[d] Θαρσήσαντας] Θαῤῥήσαντας *Vat.*

[e] Οἱ δὲ δεχομένῳ δύναμιν ἐχθρῶν] Οἱ δεχομένου δ. *Vat.*

[f] Σωτῆναι] Σωτέναι. COCC.

[g] Κατ' αὐτῶν] Καθ' αὐτῶν bene *Samb.* & *Epiphan.* Alii etiam vix aliter κατ' αὐτῶν. BERN. Καθ' αὐτῶν *Samb.* vult ita & *Coccejus.*

[h] Τοῖς τε πλησιοχώροις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ.

[i] Κινδυνεύειν] Κινδύνου Coll. *Big.*

[k] Μέλλοι] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοῖς πάσι.

[l] Παραμυθίας] Scribæ Græcorum & cum his *Epiphanius* παραμυθεῖτο *Bas. Gen. Hen.* atque *Basil.* ut jam rursus expressimus. Mox literis *Genev.* haud bene κρεμένοι. BERN

[m] Ὑπολαμβάνειν] Ἀπολαμβάνειν, & mox ὅπλων πολύ *Vat.*

n Κλί-

φῆς, τ̃ ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμῆσιν ἄνθρωποι, [n] κεκινδυνεῦσι ἐν τῇ ϖρὸς θεὸν συμμαχίᾳ πᾶσιν αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τ̃ ἑαυτῶν ὀλίγον, ἄνοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑϖὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς σύνοιδεν ἐσὶν, νικᾶσθαι βουλόμενα ὑ θεοῦ. εἰδέναι δ' οἷός ἐσ[τ]ιν ὁ πάντων κύριος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων ὑ πολέμων. τοῦτον μὲν δὴ εἶναι ϖρὸς ἀνθρώπους· ἃ δὲ λυϖεῖ αὐτοῖς ϖρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ ϖρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ϖᾶσ' αὐτοῖς ἀμὲ τὴν βοηθείαν τὴν ϖαρὰ θεοῦ νενικῆσθαι. νυῦν δὴ [o] γενέσθαι ϖαρεκάλει ϖροθυμοτάτους, ὡς ἀ ἁπάντων ὑποψίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τ̃ ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις ϖαρεθάρσυνε τὸ ϖλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τοὺς τε Φυλάρχους καὶ [p] τ̃ ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους ϖαρεκάλει πείθεσθαι τοῖς ϖρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι ὑ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ὑϖὲρ τ̃ κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἡρμένοι, καὶ ϖρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀϖαλλαγήσεσθαί ϖοτε τ̃ κακῶν· καὶ τ̃ Μωϋσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτοὺς ὑϖὲ τοὺς ϖολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, [q] ὡς τ̃ ἀναβολὴν ἐμϖοδιζούσης τὴν ϖροθυμίαν αὐτῶν. τὸ δὲ τ̃ ϖληθύος ἀϖοκρίνας ϖᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίσησιν αὐτῷ, [r] Ναυήνου μὲν υἱὸν, Φυλῆς τ̃ Ἐφραϊμίτου· ἀνδρειότατόν [s] τε καὶ ϖόνους ὑϖομεῖναί [t] τε νικῶν, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰϖεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τ̃ θεὸν [u] ἐκϖρεϖῶς, καὶ [x] Μωϋσῆν διδάσκαλον τ̃ ϖρὸς [y] θεὸν εὐσεβείας ϖεϖοιημένον [z] τιμώμενόν τε ϖαρὰ τοῖς Ἑβραίοις. [a] βραχὺ δέ τι ϖρὸ τούτου τὸ ὕδωρ ἔταξε τ̃ ὁπλιτῶν ὑϖὲ φυλακῇ ϖαίδων καὶ γυναικῶν ὑ τε ϖρὸς ϖαντὸς σρατοϖέδου· καὶ νύκτα μὲν ϖᾶσαν [b] ἐν ϖαρασκευαῖς ἦσαν, τ̃ τε ὅπλων εἴ τι ϖεϖονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς σρατηγοῖς ϖροσέχοντες, ὡς ὁρμήσουσιν ὑϖὲ τοῦ μάχου ὅϖῃ κελεύσειεν [c] αὐτὸς Μωϋσῆς. διηρίϖᾳ δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τ̃ Ἰησοῦν ἐν τέσιν ἐκτάξειε τὸ σρατόϖεδον. [d] ἠρεμούσης δὲ ὑϖαφαίνειν τ̃ ἡμέρας, [e] αὖθις τόν τε Ἰησοῦν ϖαρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι ϖῇ τὸ ἔργον τ̃ ἴσης ϖρὸς αὐτὸν ἐλϖίδος, δόξαν τε ἅμα τ̃ ϖαρέσης κτήσασθαι σρατηγίας ϖαρὰ τοῖς δεχομένοις ὑϖὲ τοῖς γεγυμνασμένοις. τ̃ τε Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ ϖαρεκάλει, καὶ σύμϖαν ἤδη τὸ ϖλῆθος ὡϖλισμένον ϖαρώρμα. καὶ ὁ μὲν,

re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti prœlium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc conserrent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

Tum huic præficit Jesum Ephraimitam Naveni filium. Exc. c. 17.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet *& languesceret impetus*. Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum

n Κεκίνυνται] Κεκίνυντις *Samb.* & *Big.* Hoc sumas, licet, aut illud. Postea *Samb. εἰδέναι δ' οἷός.* BERN.

o Γενέσθ] Γίνεσθ *Vat.*

p Τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους] Lege τοὺς ε. τ. καὶ ἑ. COCC.

q Ὡς τ̃ ἀναβολὴν] Ciceronis similis oratio ad Pompejum, apud Lucanum VII: 81.

Quid Mundi gladios a sanguine Cæsaris arcet?
Vibrant tela manus: vix signa morantia quisquam
Exspectat: propera, ne te tua classica linquant.

HAVERC.

r Ναυλίου] Ita mallem, quam pati ναυήνου aut ναυήχου codicum & MSS. & impressorum Josephi, aut Epiphanianorum Ναυε, vel denique exitu barbaro ναυῦ Drusii, modici ingenii laudisque Theologi. Moyses, qui bene illum virum, filiumque ejus optime noverat, non dubito quin scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* sonat, vel *Naven*, vel *Naun*, quod Alexandrinis Doctoribus placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in Bibliis Græcis: quin & in Philonis Lexidio Ναυῆ, *pulchritudo* i. e. נוה aut *germen*, quod est נוכרי elemento alieno. BERN.

s Δὲ καὶ] Illud ὃ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* ϑυνατὸν.

t Γενικὸν,] Male metuebant Editores ab hoc epitheto, quod Pollux aliique multi memorant, atque etiam hoc in loco *Big.* & *Samb.* pro ϑυνατὸν *Baf* & *Gen.* BERN.

u Ἐκπρεπῶς,] Εὐπρεπῶς *Vat.*

x Μωϋσῆν] Ni sic placeam, leges ipse cum *Samb.* & *Big.* μωσῆν διδάσκαλον τ̃ ϖρὸς αὐτὸν εὐσεβείας ϖεϖοιημένον, τιμώμενόν τε ϖαρὰ τοῖς ἑβραίοις. Excusum fuit malo casu μωσῆ: quorsum obvenit ϖερεμωδία Gelenii Schotanique. BERN. Ita placuit *Bernardo.* in *Editis* Μωϋσῆ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεὸν. Verum in *Samb.* & *Big.* Μωϋσῆν διδάσκαλον τ̃ ϖρὸς αὐτὸν εὐσεβείας ϖεϖοιημένον, τιμώμενόν τε ϖαρὰ τοῖς Ἑβραίοις.

y Θεὸν] Αὐτὸν Coll. *Big.* & *Voss.* Post vocem, quæ sequitur, excidisse forte ὄντων existimat *Cocceius.* HAV.

z Τιμώμενον τε] Non sine causa ita auget Coll. non tantum *Big.* sed & *Voss.* unde non dubitavi recipere, & vertere *habitumque*; significat enim Mosem a Deo constitutum vindicem voluntatis suæ, & ut talem a populo Israëlitarum habitum, qui utique alias illi non paruissent. HAVERC.

a Βραχὺ] Immutavi ita ad scripta *Big. Samb. Hen.* atque *Busb. Epiphanius* juvat lectionem vulgarem, βραχὺ δέ τι ϖρὸ τοῦ ὕδωρ ἔταξε· τ̃ ϖλείσων ἐπὶ φυλακῇ ϖαίδων καὶ γυναικῶν ὑ τε ϖρὸς ϖαντὸς σρατοϖέδου. Ibi tamen loci syllabam ϖρὸς prætermiserant *Big.* & *Samb.* BERN. Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι ϖρὸ τοῦ ὕδως ἔταξε· τ̃ ϖλείσων ἐπὶ φυλακῇ ϖαίδων καὶ γυναικῶν ὑ τε ϖρὸς ϖαντὸς σρατοϖέδου. Ibi tamen loci voculam ϖρὸς prætermiserant *Big. Samb.* & *Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod nosset decenter Deum & Moysem pietate colere, essetque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.*

* *Et in commodum totius exercitus:*] *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

b Ἐν ϖαρασκευαῖς] Sic *Big.* & *Samb.* ἐν ϖαρασκευῇ *alii* cum *Baf.* & G.

c Αὐτὸς] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

d Ἠρεμούσης] Sic *Vat.* & G. ἡμούσης *Baf.* ἐχομούσης *Samb.* & *Big.*

e Αὖθις] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς *aliis.* & mox ϖαρακαλεῖ *Baf.* & G.

cum ita animaſſet & præparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul & Jeſu exercitu commiſſo.

Dein prelium commiſſum ab alto ſpectavit Moyſes, & elevatis in cælum manibus hoſtes in noctem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adverſi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyſes igitur, cum fatigatus manus protenſas amplius elevare non potuiſſet, (quotics enim eos demitteret, toties Hebræos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, & ſororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, ſuas, utrinque adſtantes, manus jubet ſuſtinere; neque cum adjuvantes permittere ut labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebræi, eoſque internecione deleverant, niſi noctis interventu ab occiſione manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores noſtri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incuſſerunt: acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum & ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in uſum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in præſens tantum eis profuit hæc pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſervitutem adduxerunt, ſed & animos *ſubegerunt;* atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam *Amalecitis* illatam, formidoloſi exſtiterunt. Quin & ipſi divitiarum vim magnam conſequuti ſunt. multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, ut & vaſa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum ſpectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Unde & ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe cœperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Poſt victoriam, Moyſe largiente præmia ſtrenue merentibus, encomium Jeſu, Hebræis cunctis feriæ, atque ara Deo victori dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præſcriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadavera ſpoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & ſtrenue merentibus præmia diſtribuit: Jeſumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ geſſerat atteſtante. At nemo quidem ex Hebræis prælio cecidit: ex hoſtibus vero

ἔτως ὥϑροισμένῳ τὸ στρᾶτον τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ ἀλκῇ τῶν ἔργων ὥϑροσκλῆ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, Θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ ὥϑροδίδους τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον δὴ οἱ πολέμιοι· καρτερὸν ἦν ἡ μάχη, ῥωμῆ τε καὶ [f] διακελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς [g] αὔϑις [h] ἀίσσῃ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ἑβραῖοι. τοῦ δὲ πόνου τὸ [i] ἀναπάστους τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς ἀεὶ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς [k] καθίῃ, τοσουτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους [l] αὐτῷ συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τὸ ἀδελφῆς [m] Μαριάμμης τὸ ἄνδρα [n] Οὖρονα, στάντας ἑκατέρωϑεν αὐτοῦ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ὑπιεῖσθαι κάμνειν [o] βοηθοῦντας. καὶ τοῦτο γινόμενον [p] κατακρατοῦντες ἐνίκων τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι· καὶ πάντες [q] ἀπολώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγινομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. [r] νίκλω δὴ καλλίστῳ καὶ κατορθωτάτῃ νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [s] καὶ γὰρ τὸ ὑπερστρατευσάντων ἐκράτησαν, καὶ τοὺς περιοίκους ἐφόβησαν, ὑπερῤῥύσεις μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [t] ἑλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλοῦτος τε μεγάλος δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔσχον, ὑδέ τε ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον ὑπορροῦντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αὖϑις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ περιερημένη μάχη· ὃ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ὑπερστρατευσάντων ἐδούλωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τῶν ἐκείνων ἦτταν ἐμβυσσε φοβεροί. αὐτοί τε πλοῦτῳ μεγάλῳ δυώμενον περιέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ [v] ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκαταλείφϑη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, [x] πολὺ δὴ ὑπίσημον πλῆϑος ἑκατέρων, ὅπλά τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [y] περὶ τὰς ὁπλήσεις, ἥ τε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑξοδοῦσι ἕπεσθαι. φρονήματός τε ὑπερπλήσθησαν [z] ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἴδ αὐτοῖς· ὡς τε [a] τὸ πονεῖν [b] ἦσαν ἀεί, τοῦτο πάντα λῆμα νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τοὺς παντοδαπὰς [c] τῶν φυγόντων συνέλεγε. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν [d] ἐγκωμιάζει, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν [e] οὐδείς· τῶν δὲ πο-

λε-

f Διακελευσμῷ] *Thucydidem* imitatur, apud quem (p. 221. *Edit. Oxon.*) ὥϑουμία τε πάσῃ χρώμενοι καὶ διακελευσμῷ.

g Αὖϑις] Forte ὀρθὰς. Vet. *Manus extendebat ad Cœlum.* COCC.

h Ἀνίσχῃ τὰς χεῖρας,] *Al.* ἀίσσας.

i Ἀναστάσεως] Ita *Samb. Big.* & *Zonaras.* ἀναστάσεως in *Editis*, *aliiſque.*

k Καθίῃ,] Sic in *MSS.* καθὶη in *Editis.*

l Αὐτῷ συνέβαινε·] Αὐτῷ *Vat.*

m Μαριάμμης] Occurrunt & formulæ μαριάμνης *Samb.* & μαριάμης *Big.* tum hoc in loco, tum in aliis. BERN. Vide p. 99. v. 32.

n Οὖρονα,] Fecerat ita *Joſephus* ex חור *Hebræo*, aut חורא *Syriaco*, eſtque imitatus *Epiphanius.* Atqui ὦρον *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb. Hen. Vat.* & *Busb.* deflexum crede ex ὡς LXXII. BERN.

o βοηθοῦντας.] Forte βοηθοῦσας. COCC.

p Κατακρατοῦντες] *Al.* καϊακρατοῦντες, & ἀνὰ κράτος, & ἀνακρατοῦντες.

q Ἀπολώλεσαν ἄν,] *Al.* ἂν ἀπολώλεσαν contra morem *Atticorum.*

r Νίκλω δὴ] Δὲ nolunt *Big.* & *Samb.* Mox Διακρατευσάντων *Gen.* ne bis dicerent forte ἐπικρατευσάντων in eodem tmemate. BERN.

s Καὶ γὰρ δὴ] Καὶ γὰρ καὶ τὸ *Vat.*

t Ἑλόντες] Ita *Vet. Interpr.* ἑλοῦσι δὲ καὶ τὸ *Baſ.* & *G.* ἑλοῦσι τὸ γε. *Samb. Big.* & *Vat.*

v Ἀργυρός τε] Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ἀργυρός τε καὶ ὁ χρυσός.

x Πολὺ δὴ ἐπίσημον] Hic notat pecuniam ſignatam, cui ἄσημον opponitur. REL.

y Περὶ τὰς ὁπλήσεις,] Περὶ τὰς ὁπλίσεις nec male *Samb.* περὶ τὰς ὁπλίσεις *Schotanus* nec male nec bene, ſed indifferenter. Mox ἐξοδοῦσι typis parcis. BERN. Coll. *Voſſ.* περὶ τὰς πλήσεις, non aliter, quam in ſuperioribus, ubi eadem varietas & confuſio ſcripturæ agnoſcebatur. HAVERC.

* *Magnus quoque numerus rerum ſignatarum,*] Ita in *Vet. Interpr.* & *Sperlingio* (de Nummis non cuſis p. 86.) qui *Gelenium* reprehendit, quod ex ἐπισήμῳ πλήθει *pecuniam ſignatam* nobis exſculpſit, vertendo *magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus: ad hæc textilia* &c, cum vaſa etiam ſignis ſuis elaborata ſint, & veſtes ἐπίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi ſane vox ἑκατέρων ſuſpecta eſt, & ſi abſque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem ſic legere, πολὺ δὴ ἐπίσημον πλῆθος κρυπτῶν.

z Ἐπ' ἀνδρείᾳ] Probum & ἐπ' ἀνδρίᾳ *Big.* BERN.

a Τὸ] Pro τὸ malebat τῷ *Coccejus*, quod & exſtat in Coll. *Big.* HAV.

b Ἦσαν ἀεὶ,] Ita ex *MSS.* antea ἦσαν, ἐν τούτῳ.

c Τῶν φυγόντων] Ita *Big.* & *Samb.* τῶν φυγόντων *Hen.* & *Busb.* φυγόντων duntaxat *Baſ. G. aliique.*

d Ἐνεγκωμίαζε,] Ita *Vat.* ἐγκωμίαζε *Baſ.* & *Big.* ἐκωμίαζε & ἐνεκωμίαζε *Alii.*

e Οὐθείς·] Ita *Big.* & *Samb.* οὐδὲς excuſa. Imo οὐδὲ εἷς *Hen.* & *Busb.* BERN.

f Ni-

λεμίων ὅσους ἐδύ ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δ' χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, [f] ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τ̃ Θεόν· προεφήτευέ τε παντελεθρίαν τὴν Ἀμαληκίτας ὑπολειμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὸ τὸ Ἑβραίοις ὑπερατθυμῆσαι, καὶ πᾶσι ἐν ἐρήμῳ τε γῇ [g] καὶ παλαιπωρημένοις. τόν τε [h] πρῶτον δωχίας ἀνελάμβανεν. καὶ πρώτῳ μὲν τῷ μάχῃ πρώτῃ μαχεσάμενοι προὸς τὰς καταπολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [i] τὸ ἐξ Αἰγύπτου ὁρμηθέντα ἔξοδον, ἔτους ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δ' τὴν τῶν ὑπατικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε, ἀναπαύσας [k] ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τὰς Ἑβραίους μ̃ τὴν μάχῃ προῆγε συντεταγμένους. πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ [l] ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προιὼν κατ' ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μ̃ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τ̃ δαίμονα αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

totidem, quot vix numerando conſequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis ſacrificium offerret, aram poſuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos eſſe Amalecitas, forcque ut nemo ex iis in poſterum ſupereſſet, quod Hebræos ultro armis aggreſſi fuerint, idque in ſolitudine & *ſumma* inopia conſtitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam poſt exitum ex Ægypto contra hoſtes bello eos laceſſentes commiſerunt, ita pugnata eſt. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyſes egiſſet, & Hebræos per aliquot dies poſt prœlium refeciſſet & recreaſſet, inſtructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuſcule progrediens, tertio menſe, poſtquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliaſque viſiones ei contigiſſe prius memoravimus. *Exitus menſe tertio ad montem Sinæum pervenitur. Ex. c. 19.*

ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι τ̃ πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, ἀσπαζόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

CAP. III.

Quod Jethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

III.

ΚΑΙ [n] Ραγουήλου ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πυνθανόμενον δύπεξίαν, ἀσμένως [o] ἀπήντα. Μωϋσῆς γ̃, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενον καὶ τοὺς παῖδας, ἥδετο μὲν τῇ τ̃ πενθερᾶ ἀφίξει. καὶ θύσας [p] δωχὰ τὸ πλῆθος τ̃ δήμου πλησίον, ὃς ἀπεφθύη τ̃ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἔκαστοι τ̃ δωχίας μετελάμβανον. [q] Ἀαρὼν γ̃ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουήλου θεραπευόμενον, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τ̃ Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορείας γεγενημένου· καὶ τ̃ στρατηγὸν διέφημον, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς [r] κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλος [s] πολλὰ μὲν ἐγκώμια τ̃ πλήθους ἐποιεῖτο· ἐπὶ τῇ θεῷ τ̃ Μωϋσεῖ δὲ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τ̃ φίλων ἀνδραγαθίας.

RAguelus autem ſocer, res ab eo feliciter geſtas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyſes, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem ſuam & filios, de ſoceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & ſacrificium confeciſſet, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaſerat. atque multitudo quidem, per tribus ſuas diſpoſita, ſigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum ſuis hymnos in Deum cecinerunt, ut qui ſalutis & libertatis auctor eis exſtiterit & largitor; ſimulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta ęis ex animi ſententia ceciderint. Inſuper & Raguelus, in ſua ad Moyſem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moyſem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum ſalute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* oſtenderit. *Moyſi genero ſuo gratulatur Raguelus, ſed maxime Deo Vindici. Ex. c. 18.*

CAP.

---

f Νικαῖον] *Samb. Hen.* & *Busb.* νίκαιον, ut paſſim illis οἰκεῖον. *Big. Baſ. Gen.* & Stephanus Byzantius νικαῖος, atque pariter alteram vocem preſſe denotant. Diſertius itaque *Deo Trophæo noſtro* ſive τῷ τροπαιούχῳ inſcribi hanc primam aram Iſraelis liberati tradidit Judæus iſte, quam ante eum Alexandrini τ̃ καθ' ὑγρᾶ μυ. BERN.

g Καὶ παλαιπωρημένοις.] Illud καὶ deeſt *Vat.*

h Πρῶτον] Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρωτεῖον *Baſ.* & *G.*

i Τὸ ἐξ Αἰγύπτου] Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Αἰγύπτου.

k Ἐπ' ὀλίγας] *Samb.* ἐπὶ ὀλίγας, idemque parvo intervallo ὀλίγον unice. BERN.

l Ὁπλιτικὸν] Sumpſi ex *Big. Samb.* & *Burio* noſtro ὁπλιτικὸν, ut uſitatius. Verum & ὁπλητικὸν *Baſ.* & *Gen.* haud alienum video à Canone Grammatiſtarum. BERN.

m Οὐ τ̃ πενθερῶν] *Baſ.* & *Gen.* hoc capituli ibidem præpoſuerunt, Κεφ. γ'. Ποίας συμβουλὰς ὁ ραγουὴλ τῷ γαμβρῷ μωσῇ ἔδωκεν. BERN.

n Ραγουήλ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut amant περισπερχώνειν, ubique ραγουὴλ & ραγουὴλος appingunt. *Big. Baſ. Gen. Euſtathiuſque* ραγουὴλ, quem Moyſes ipſe appellat modo רעואל, modo יתרו, forte & חבב, aut potius ابو حبيب; contribules etiam Arabes vocant شعيب *Soabum*, ut jam omittam & nugas Rabbinicas. BERN.

o Ἀπήντα.] Ita immutavi ex Epiphanio. Vel hoc modo forte licet, ἀπλήστα τῷ μωσῇ, καὶ τῷ σαπφώρᾳ διχόμυθος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν. ἥδε δ' ὁ μωσῆς ἐπί. Extat enim tam in MSS. quam in impreſſis libris patente errore, ἀπλήστα τόν τε μωσῆν καὶ τῷ σαπφώρᾳ (aut ex codd. *Samb.* & *Big.* σαπφώρᾳν) διχόμυθον καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε δ' ὁ μωσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nil aliud intellexit ex Joſepho Jo. Zonaras, aut Pſeudo-Euſtathius. Quorum ille ad Hex. ait, καὶ ὁ ραγουὴλ ὁ καὶ ἰοθὸρ, διώνυμον δὲ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν μωσῆν, ἐπαγόμενον αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Protodrungarius pariter Tom. 1. Annalium, ἐπὶ τὸ ὄρος σινᾶ καὶ ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτῷ ἀπλήστησεν αὐτῷ. θεασάμενον δὲ τὸν γαμβρὸν ὡς ὄχλῳ πολλῷ πεζὸν ὄντα, & reliqua. Verum propter vitium librarium, Joſephum ipſum lubentius criminantur hoc in loco Salianus Schotanuſque & conſimiles Originum Judaicarum cenſores. BERN. Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Exſtat enim tam in *MSS.* quam *Impreſſis* patente errore, ἀπλήστα τόν τε μωϋσῆν καὶ τὴν σεπφώραν [*al.* σαπφώραν] δεχόμενον καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε δ' ὁ μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Euſtath.* ad *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ ραγουὴλ ὁ καὶ ἰοθὼρ, διώνυμον δὲ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν μωϋσῆν, ἐπαγόμενον αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς nec Zonaras in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρος σινᾶ καὶ ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλήστησεν αὐτῷ. θεασάμενον δὲ τὸν γαμβρὸν ὡς ὄχλῳ πολλῷ πεζὸν ὄντα &c.

p Δωχά] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δωχεῖ *Vat. Baſ.* & *G.* An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyſes*, quærant alii. *Moyſis* tamen ipſius verba favent ſocero ſuo, nec abhorrent illa *Joſephi*. BERN.

q Ἀαρὼν] Ἀαρών τε *Big. Samb.* & *Vat.*

r Κατὰ νοῦν] Κατὰνουν *Samb.* ex more. BERN.

s Πολλὰ μὲν] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια τ̃ πλήθους ἐποιεῖτο. ἔπειτα θεῷ τ̃ Μωϋσεῖ τ̃ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τ̃ φίλων ἀνδραγαθίας. Diverſus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moyſem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum ſalute ſic laboraverunt univerſi.*

t Ἐπὶ τῇ θεῷ τ̃ Μωϋσεῖ] *Big.* & *Samb.* Aliter ſane *Baſ.* & *Gen.* ἐποιεῖτο· ἔπειτα θεῷ τ̃ μωσεῖ τ̃ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, &c. Diverſus & Epiphanius maluit eſſe his. Quære tu ſcripta meliora. BERN.

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

De populo ordinando prudentissimi Ragueli consilium. Exc. c. 18.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties postularent, controversias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure se non disceptaturos crederent, nisi Moyses esset decisionis arbiter; &, si causa caderent, turpe vinci non existimarent, quod jure optimo non ex iniqua sententia se istud pati persuasum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem summota Moysem sibi assumpsit, & cum soli essent, quid facto opus esse sibi videbatur, eum edocuit: consuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipse vero gravioribus tantummodo *negotiis* interesset, & universorum saluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertum iri, ad jus dicendum satis idoneos; tot verò myriadum incolumitati prospicere neminem posse, præter Moysem ipsum aut sui similem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præstes, quantumque Deo ministrando contuleris ad res populi tuendas augendasque; permitte ipsis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero soli numinis cultui deditus esto, haud parum de populo solicitus in meliorem statum & dignitatem vindicando. Meo igitur consilio circa res humanas usus exercitum accurate recense, & per dena millia distributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Divido autem post eos in quingentos, ac rursus in centenos, tum in quinquagenos: & principes super eos constitue, qui per tricenos divisos disponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præsit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præest appellationem accipiat. Illi vero, à populo universo comprobati habitique pro viris virtute & justitia præstantibus, de controversiis eorum sententiam ferent. Ac si quæ res paulo major existat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: sin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο Δραπάξαι τ λαὸν αὐτῷ κ χιλιάρχας καὶ ἑκαντάρχας, ἄπαντα ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κ τῶν ξ πενθερὸς παρῄνεσεν.

v Τῇ ϗ ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουὴλος τ Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ x μόνως ἂν ἔφ δικαίᾳ τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ Δραπτὴς αὐτοῖς y ἔτος γένοιτο, καὶ ὥσπερ τοῖς ἡττωμένοις κῶφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην z ἃ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι ξ στρατηγῷ θέλουσιν. a παυσάμενον ϗ τοῦ θορύβου ὥσπερ λαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ b χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβάλλετο τ μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι παλαιπωρίας ἑτέροις ἐκτῆναι, θεὶ ϗ τ μειζόνων καὶ τ σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν θεωρίαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀρίστους, κἂν ἄλλως Ἑβραίων ἁπάντων εὑρεθῆναι· Φροντίσαι ϗ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δυνάσθαι μὴ Μωϋσῆν γενόμενον. c αἰσθανόμενος οὖν τ ἀρετῆς, d φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἵος γέγονας ἐπὶ e τῷ τ λαὸν ὑπουργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τ ἐγκλημάτων διαίταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' f ἄλλων· g σὺ ϗ θεὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τ πόνου δικαίας. ὑποθήκαις ϗ ταῖς ἐμαῖς h θεὶ τ ἀνθρωπείων χρησόμενος, τ στρατὸν ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσῃς ϗ i μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, κ πάλιν εἰς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα k μεριοῦνται διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα l συναριθμούμενοι. ἔστω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν θεσπηγορίαν m ἀπὸ τοῦ τ δεχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. n οἱ ϗ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους ο πάντως εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, θεί τε τῶν p διαφόρων αὐτοῖς κελεύσει. κἂν ἥ τι μεῖζον q ἐπὶ τοὺς ὑπ' ἀξιώματα τὴν θεὶ τούτων διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν ϗ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ. θεῖ ξ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τῆς ἀνα-

---

v Τῇ ϗ ὑστεραίᾳ] ממחרת ex literis Moysis. BERN.

x Μόνως] Ita *Big.* & *Samb.* μόνον in *Editis.* μόνον ὡς ἂν ξ δ. *Vat.*

y Οὕτως γένοιτο,] Οὕτως non agnoscit *Vat.*

z Οὐ κατὰ πλεονεξίαν] Ita *Samb.* & *Vat.* ὃ κατὰ πλεονεξίαν αὐτῷ νομίζουσι πάσχειν *Big.* ὃ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι *Basil.* & *G.*

a Παυσάμενον] Παυσαμένῳ *Samb.*

b Χρὴ ποιεῖν·] Δεῖ ποιεῖν *Vat.*

c Αἰσθανόμενος] Αἰσθόμενος *Vat.*

d Φησὶ,] Ex *Samb.* φησὶν αὐτῷ *Big.* φησὶν αὐτῷ in *aliis.*

e Τῷ τ λαὸν] Articulum, qui deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

f Ἄλλων·] Ita *MSS.* ἀλλήλων in *Editis.*

g Σὺ ϗ θεὸς μόνῃ] Vocibus Hebraicis היה אתה לעם מול אלהים BERN.

h Περὶ τ ἀνθρωπείων] Ita ex *Vet. Interpr.* non sine auctoritate *MSS.* θεῖ τ ἀνθρωπίνων *Samb.* θεῖ τ ἀνθρωπείων *Vat.* in *Editis* deest θεῖ.

i Μετ' αὐτοὺς] Μετὰ τούτους *Busb.* Et superius κ τ στρατὸν ἐξετάσας. mox Εἶτα ν'. *Hen.* & *Busb.* BERN.

k Μεριοῦνται] Ita *Vat. Basil.* & *G.* in *aliis* μεριοῦσι.

l Συναριθμούμενοι.] *Big.* & *Samb.* συναριθμοῖς. At vero *Hen.* & *Busb.* κ κ δέκα συναριθμοῖς. Vult itaque Flavius quemlibet Pentecontarchum, causa exempli, apud Hebræos præfuisse Decurionibus quinque, Icosarchis binis, & Triacontarcho unico. Unde Zonaras Juris-Consultus, κ κ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τ γαμβρὸν συνεβάλλετο ὁ Ραγουὴλ· εἶτα κ χιλίας, κ κ πεντακοσίας ἑτέρας ἐφίσασθαι· κ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας κ πεντηκοντάρχας ποιεῖν· κ τὰ τριάκοντα, κ εἴκοσι, κ δέκα ἐφίσασθαι τὰς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius Moysis c. 18. v. 21. in *Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos*, quos Hieronymus vocat. BERN. Ita quidem *Zonaras*, κ κ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τ γαμβρὸν συνεβάλλετο ὁ Ραγουὴλ, εἶτα κ κ χιλίας κ κ πεντακοσίας ἑτέρας ἐφισᾶν· κ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας κ πεντηκοντάρχας ποιεῖν, κ τὰ τριάκοντα κ εἴκοσι κ δέκα ἐφισᾶν τὰς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius *Moysis. Exod.* c. 18. *in Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos*, quos *Hieronymus* vocat.

m Ἀπὸ ξ τ δεχομένων] Ἀπὸ ξ δεχομένων ἀριθμοῦ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

n Οἱ ϗ δοκιμασθέντες] Ita *Basil. G.* & *Epiphan.* οἱ ϗ deest *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox legunt οἱ θεῖ τε Δραφ.

o Πάντως εἶναι] *Big. Samb.* & *Epiph.* πάντως Typographi priores. Moyses Josephusque requirunt viros optimæ famæ, δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους. Gelenius adhuc & Seldenus IC. plebis Hebraicæ suffragia necessaria quo tales præfecti creentur, ex verbis Josephi perverse eliciunt. Vox autem populi tantum valuit in Ecclesia Judaica, quantum jam inter Christianos in Episcoporum Ordinationibus valet. Non facit illa Præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant. BERN. Ita ex *MSS.* πάντως in *Editis.* Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraicæ suffragia necessaria esse ad tales præfectos creandos ex his verbis *Josephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Ecclesia Judaïca, quam inter Christianos in Episcoporum ordinationibus valet. non facit illa præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant.

p Διαφόρων] Διαφορᾶν *Samb.*

q Ἐπὶ τοὺς] Ita in quinque *MSS.* male in *Editis*, ἐπὶ τὰς ὑπ' ἀξιώματα τὸ θεῖ ξ θς. versiculo omisso.

r Μωϋ-

ἀναπέμψειν. ἔσεσθαι γὰρ ἅτερα ἀμφότερα, καὶ τὰ δικαίων Ἑβραίοις πεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρεύων ἐμμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσαις τῷ σῷ στρατῷ.

Sic enim fiet utrumque, ut & jus suum consequantur Hebræi, & tua in Deum assiduitate ipsum exercitui magis propitium reddas.

β. Ταῦτα Ραγουήλου προσινέσαντος, [r] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην [s] τοῦ ἑκείνου· οὐ τρόπῳ τὴν ὑπόνοιαν σὺν [t] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ πᾶσιν φανερὸν τὸ ἐξεύρημα τῷ πλήθει. [v] καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις ὃν Ραγουήλου ἔγραψεν, ὡς εὑρήκοτα τὴν διάταξιν τὴν προφημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος παλαιᾷ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ὑπηρεφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν καὶ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτης δικαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, consilium ejus libenter admisit Moyses, moxque *omnia* disposuit prout ille suggesserat: rei hujusce inventionem non dissimulans, neque eam sibi arrogans: sed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris suis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis testimonium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adscribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam spectatæ integritatis fuerit Moyses. Sed hac quidem de re in aliis *institutæ* scriptionis locis opportune *sententiam nostram* declarabimus.

Moysis præclara fides ac modestia.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαῶν προσδεξάμενος Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς οὖν συγκαλέσας [x] τὸν πλῆθος, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς σωσόμενος τῷ Θεῷ, [y] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετοικίσασθαι τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ [z] προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν [a] ἀνῆλθε πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [b] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [c] σὺν ὄν ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾶσθαι δίχα πόνου τοῦ ὄψεως δυναμένου· ἄλλως τε, [d] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [e] περὶ τούτου τοῦ Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [f] καὶ ἀπρόσοιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετεσκηνωμένοι, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [g] καταλαμβάνοντες· ἠρμένοι τοῖς διανοίαις, ὡς μὴ τῆς [h] ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἣν πρότερον αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως πρὸς τοὺς Θεούς. ἑορτάζοντες δὲ τὸν σταθμὸν φυλάττοντες· ἁγιζόντες τὴν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ δὴ σωφροσύνης [i] τῆς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ προσκαλούμενοι τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῆ δοῦναι δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὐβιώσονται. τῆς τε οἰκήσεως ἐχόντων πολυτελεστέρας, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [k] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [l] σκηπτικῶς ἠσκηκότων.

CAP. V.

Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

CUm autem populum convocasset Moyses, ipse quidem ad montem Sinæum se abire dicebat: ut qui cum Deo versaturus, & oraculum aliquod ab ipso acceptum eis reportaturus esset. Illos vero prope montem Sinæum castra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixisset in montem Sinæum ascendit, omnium regionis istius celsissimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non solum hominibus invium, sed & vix sine fatigatione oculorum aspiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo sermonem: Deum illic habitare, tremendus esset & inaccessus. Hebræi autem juxta mandatum Moysis castris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quasi cum bonis promissis, quorum spem illis dederat, à Deo reversurus esset Moyses. Convivia autem agentes ducem exspectabant, castitatem servantes cum in cæteris, tum per triduum abstinendo à mulierum congressu, sicut eis ipse præceperat; precibus etiam Deum solicitantes, ut, placide benigneque Moysem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque sumptuosiore utebantur, & simul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & splendidiorem induunt.

IV.

Tremendum Sinæ fastigium ascendit Moyses.

Populus interim Hebræus lustratur, expulatur, castisque Deum precibus solicitat. Ex. c. 19.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priusquam sol oriretur, nubes circumfusa totis Hebræorum castris incumbit, qualem antehac nunquam conspexerant, & spatium omne, ubi posuerant tabernacula, complexa est. Ac cum reliquum cœli in sereno esset, *subito coorta tempestate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum

Sed die tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præsentem Deum agnoscit.

[r] Ὁ Μωϋσῆς] Articulum restituimus ex *Big.* & *Samb.*

[s] Τῷ ἐκείνου·] Τῷ deest *Vat.*

[t] Ἀποκρυψάμενος.] Ita *MSS.* in *Editis* οὐκ ἀπεκρυψόμην.

[v] Καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις ὃν] Καὶ τοῖς βιβλίοις ὃν Ραγουήλου (*Samb.* Ραγουήλου) ἐνέγραψεν *Big.* atque *Samb. Epiphanius* vero ☪ ἐν τοῖς βιβ. ἐνέγραψεν, vel ἐνέγραψεν. Recte itaque *Epiphanius* & *Gelenius in libris suis*, quibus profecto nihil melius unquam scriptum. Schotanus tamen *in libris sacris* præsertim exponit, haud bene. BERN. Καὶ τοῖς β. & mox ἐνέγραψεν *Big.* & *Samb.* ☪ ἐν τοῖς β. ἐνέγραψεν vel ἐνέγραψεν legisse videtur *Vet. Interpr.*

[x] Τὸν πλῆθον.] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.*

[y] Καί τινα λαβὼν] Eo modo *Big.* & *Samb.* & lubenter Cl. *Bosius.* Verum cum Editoribus facit *Scholasticus* famulus Cassiodori: idcirco malunt tres illi καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήσιμον, ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. His favent & consequentia Josephi, ut μὴ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν ἣν πρότερον αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως πρὸς τοὺς θεούς, moxque μανθάνειν δὲ δεῖναι δωρεὰν ὑφ' ἧς εὐβιώσονται BERN.

[z] Προτιμήσαντας.] Προτιμήσαντος *Vat.*

[a] Ἀνῆλθε] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνέβη *Bas. G.* & *Vat.*

[b] Τῶν ἐν ἐκείνοις] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Voss.* Coll.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν ἐκεῖ ὀρῶν.

[c] Οὐκ ὂν ἀναβατὸν,] Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voss.*) in *aliis* οὐκ ἀνάβατον, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾶσθαι μὴ δίχα π.

[d] Καὶ διὰ τὸ λέγειν εἶναι] Illud ☪ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deest. HUDS. Confer. p. 105. v. 15. & 128. v. 8. HAVERC.

[e] Περὶ τούτου] Περὶ τοῦ Θ. & περὶ τούτου τ. in aliquot *MSS.*

[f] Καὶ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *aliis* deest καί.

[g] Καταλαμβάνοντες·] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καταλαμβανόμενον.

[h] Ἐπαγγελίας] Ἐπαγγελίαις *Samb.*

[i] Τῆς γυναικῶν] Τῶν γυναικῶν *Samb.* & *Vat.*

[k] Ὁμοῦ τε] Ὁμοῦ ☪ τ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[l] Ἐκπεπτῶς] *Al.* ἐκπεπτῶς.

[m] Ἡμέρας] Ἡμέρας *Big.* & *Samb.*

[n] Ὑπερίζειν] Ὑπερείδε ἀέρος ☪ π. *Vat.*

[o] Κατήγιζον,] *Bas. Gen. Hen.* atque *Busb.* Propter Grammatistas factum esse video, quod καταθέρμης exhibeant *Big.* & *Samb.* nisi Epiphanius idem si forte in suis membranis offendisset,

tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inviſeret, mentes eorum inſolito pavore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti & ſoliciti: & Moyſen ira Dei periiſſe rati, & ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

Hebræorum terror ex Dei præſentia, & de Moyſe ſolicitudo.

3. Dum ita eſſent animis conſternati *improviſo* apparuit Moyſes, geſtiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, & ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, & Moyſem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Poſt hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata à Deo referat. Quem ubi conveniſſe animadvertit, ſtans in excelſiore loco, unde ad omnes dimanaret vox, "Deus quidem, inquit, eadem qua antehac bene-"volentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut "vitæ feliciter agendæ pariter ac reipublicæ bene "conſtituendæ viam ac rationem vobis ſuggerat, "caſtris veſtris *jam* præſens adeſt. Quare per i-"pſum perque ipſius magnifica opera *vos obſecro*, "ne contemnatis ea quæ dicturus ſum, ad me con-"cionantem reſpicientes; nec quod lingua homi-"nis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. Sed "mandatorum præſtantiam cum expenderitis, "cognoſcetis etiam majeſtatem illius qui ea ex-"cogitavit, & noſtrum in commodum memet al-"loqui non dedignatus eſt. Non enim Moyſes "Amaramæ & Joachebelæ filius, ſed is qui Ni-"lum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua fe-"cit, & Ægyptiorum contumaciam variis calami-"tatibus fregit; qui per mare viam vobis munivit; "cui in mentem venit omnium egenis cibo cœ-"litus demiſſo ſuccurrere; qui potum deſideran-"tibus uberrimos ex petra fontes elicuit; à quo "Adamus *cum poſteris ſuis* accepit quicquid è terra "marique provenit; per quem Noëus diluvium "effugit; à quo Abramo huc illuc vaganti terra "Chananæa indulta eſt; per quem Iſacus paren-"tibus ætate provectis natus eſt; per quem Jaco-"bus duodecim filiorum virtutibus eſt inſignitus; "per quem Joſephus Ægyptiorum in poteſtatem "dominatus eſt; ille (*inquam*) vobis, me inter-"prete uſus, iſta dat præcepta. Sint autem vobis "ſacroſancta, & conjugibus ac liberis chariora ha-"beantur. Summa vobis erit felicitas, dum ea cu-"ſtodiatis; nec terra vobis ſterilis fiet, nec mare "tempeſtatibus agitatum, nec fœtus veſtri præter "naturam edentur; atque hoſtibus maximo eritis "terrori: (Dei enim in conſpectum veniens, vo-"cem ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ "eſt veſtra progenies ejuſque conſervatio.

Mox emicat Moyſes Dei voluntatis interpres.

Mira luce vultus atque orationis Dei laudes ac beneficia genti ſuæ deprædicat.

4. Cum hæc dixiſſet, populum coram adducit

Decem præcepta legis ſua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤρξατο εὐμενοῦς προσφωνεῖσθαι. καὶ τοῖς μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [p] τοὺς γὲ μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσπίπτων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους διαφθοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. καλεῖχον [q] δὴ αὐτοὺς πρὸς τὰ σκηνώματα ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ὀπτωλωλέναι νομίζοντες ὑπὸ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. [r] Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ὀπτφαίνεται Μωϋσῆς, χαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δεῖσαι αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑποτίθησι τὰς ἐλπίδας· αἰθριός τε καὶ [s] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγενομένου. ὀπτὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἶποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, πᾶς [t] ὀπτὶ ὑψηλοῦ τινος ὄχθου ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεὸς, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι, "καθάπερ καὶ πρότερον ὁρμενὴς προσεδέξατό με· καὶ "βίον τε [v] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπο-"γράφουσι, πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ σπουδαιότατον. πρὸς "γοῦν αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργων, ἃ [x] δι' ἐκείνου ἡμῖν ἤδη πε-"πραγται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὰ "λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν-"θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. πίστει γ' ἀρετῆς αὐτῶν κα-"τανοήσαντες, [y] ὀπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος ὧν νενοη-"κότος, καὶ ὀπτὶ συμφέροντι [z] τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ "φθονήσαντος εἰπεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ "[a] Ἰωχαβέλης υἱὸς, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ὑματωμένον ὑ-"παγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ ποικίλοις δαμά-"σας κακοῖς [b] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ διὰ θα-"λάσσης ὁδὸν ὑμῖν παρασχών· [c] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ ἀ-"ελπτου μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ πόνου ἐκ-"πέτρας ἀναβλύσας ποτίζουσιν· δι' ὃν Ἀδαμος τῶν "ὑπὸ [d] γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι' "ὃν [e] Νῶε ὑπὸ τὴν ὑπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἀβρα-"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τοῦ [f] Χανα-"ναίαν κατέσχε γῆν· δι' ὃν Ἰσακος γηραιοῖς ἐπέσχεν "γονεῦσι· δι' ὃν Ἰακωβος δώδεκα παίδων ἀρετῆς "κοσμήσει· δι' ὃν Ἰωσηπος ἐδεσπότευσε τῶν Αἰγυπτίων "δυνάμεως· ἔστος ὑμῖν τούτοις χαρίζεται τοὺς λόγους "δι' ἐμωυτοῦ ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν [g] γενέσθωσαν, "[h] καὶ τέκνων φιλτατότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαί-"μονα γὰρ βίον τούτοις ὑπομένοι, καὶ γῆς [i] ἀπο-"λαύσεσθε καρπίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστου, καὶ "[k] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολε-"μίοις [l] ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, "ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· ἔστος ἐκείνῳ δ' "μέλοι ὑμῶν καὶ τούτου μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν [m] προάγει τὸν λαὸν γυναῖξιν [n] ὁμοῦ καὶ τέκνοις,

diſſet. Ad illud colon λαῦρον *Hen.* & *Busb.* vitio perfrequenti. BERN. Καθειργνῦ *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.* καθεκομίζοντο. *Vat.*

* *Qui propitius aderat*] In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

p Τές γε] *Al.* τως δε.

q Δὲ αὐτὸς] Δὲ αὐτὸς *Hen.* & *Busb.* mox ὑπὸ ὀργῆς *Samb.*

r Οὕτω] Οὕτως *Samb.* Paulo poſt ἀπαλλάσσει *Hen.* & *Busb.* propter *Zonaram.* BERN.

s Καθαρὸς] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρῶς ἀὴρ.

t Ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος] Ἐφ' ὑψηλοῦ *Vat. Hen.* & *Busb.* & mox πάντες *Vat.* & paulo infra ἐδέξατό με.

v Ὑμῖν] Ἡμῖν *Hen.* & *Busb.*

x Δι' ἐκείνου] *Al.* δι' ἐκείνων.

y Ἐπιγνώσεσθε] Ἐπιγνώσεσθ *Samb.*

z Τῷ ὑμετέρῳ] Τῷ ὑμετέρῳ *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.*

a Ἰωχαβέλης] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαβήλης.

b Τὸ τῶν] Τὸ Αἰγυπτίων φρ. *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Imo quantum ad *Big. Coll.* illa habet Αἰγύπτιον. HAV.

c Ὁ ἐκ τροφῆς] Ita *MSS.* ὁ ἐκ τῶν π. in *Editis.* Παρασχεῖν pro ἐντυγχάν in *Add.* reponi *Hudſonus* jubet.

d Γῆς] *Al.* γῆς τε.

e Νωε] Libri duo ſcripti excuſique totidem νῶχος in hoc Encomio Dei. BERN.

f Χαναναίαν] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χαναναίων in *reliquis.*

g Γενέσθωσαν,] Γενέσθωσαν *Samb.* BERN.

h Καὶ τέκνων] Καὶ παίδων *Vat.*

i Ἀπολαύσεσθε] Ἀπολαβέσθαι *Samb.* & *Vet. Interpr.*

k Τέκνων] Eadem phraſi utitur p. 108. v. 29.

l Ἔσεσθε φοβεροί·] Ita *Big.* & *Epiphan.* εἶστε φ. in *aliis.*

m Προάγει] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσάγει Typothetæ: quod eſt Moſaicum יצא, ἐξ ἤγαγε, Ex. 19. 17. BERN.

n Ὁμοῦ] *Al.* ἅμα.

o Πα-

τίκνοις, ὡς ἀκούσαιεν ⸗ Θεοῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀδόξως εἰς γνῶσιν αὐτοῖς διαλυομένη. πάντες τε ἦκουον φωνῆς ὑψόθεν [o] διαγγελλομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν [p] μηδένα καὶ λόγων ὧν Μωϋσῆς ἐν ταῖς δυσὶ πλαξὶν γεγραμμένας κατέλιπεν. ὧν δ' ἡμεῖς ὀν ἐστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [q] τὰς δ' δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι θεός ἐστιν εἷς, [r] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δ' δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιησαμένους προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δ', ὅτι μηδενὶ φαύλῳ τὸ θεῖον ὀμνύναι· ὁ δ' τέταρτος, διατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δ' ἕκτος, ἀπέχεσθαι φόνου· ὁ δ' ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δ' ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δ' ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δ' δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [t] ἀκροασάμενον αὐτοῦ ⸗ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ἀπὶ τοῖς προειρημένοις ⸗ συλλόγου διελύθη. τοῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ ⸗ Θεοῦ κομίζειν. ὁ δ' τάττειν τι πίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν παραλείπῃ τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμηνε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τὰς δ' πλείονας τῶν νόμων [v] εἰς ἑτέραν ἀναπέμψομαι γραφήν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ [x] Σινᾶιον ὄρος [y] ἀνῆκε, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐπιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου, τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συμπτωχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὃ ἔτως ἐλύπησεν αὐτούς, [z] ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἐν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις προεπόντα, καὶ μάλιστα [a] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον· τῶν δ', πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι. τοὺς δ' σώφρονας, καὶ [b] μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις προεπόντα ἀπορεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τι παρὰ ⸗ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταβῆναι διὰ τὴν πρόσθεν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πράως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐπίει· προσάτην δ' ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνα ὑπολαμβάνοντες, οἷα τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλα δυνάμενα, σφόδρα λυπούμενοι διεπέλουν, [c] καὶ ὅτι ὑπονοεῖν αὐτοὺς [d] εἶχε προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τἀνδρός, ὅτι μὴ λυπεῖσθαι [e] καὶ καταφρᾶν ἡδύναντο. τὸ δ' στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ περιμένειν [f] προειρηκότος.

η'. Ἤδη δὲ παρακόντα ἡμερῶν διελελυθυιῶν καὶ τεσσάρων νυκτῶν, παρῆν [g] ἀδηνὲς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεύμενον. χαρᾶς δ' ἐπέπλησε τὸ στράτευμα ἐπιφανείς, καὶ τὸ ⸗ Θεοῦ πρόνοιαν ἐν εἶχε περὶ

cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum. *Divinæ legis summarium.*

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus. *At legum adhuc divinarum syntagma expostulant Hebræi. Ex. c. 21. 19.*

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari.* *De Moyse suspicio varia, Deo abesse visi cessavit. Ex. c. 32. 1.*

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis exposuit, quantam de eorum salute *Verum post XL. dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c. 24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.*

lute

o Παρακελευσμὸς] Παραγγελμὸς *Vat.*

p Μηδένα ⸗ λόγων] Μηδένα λόγον *Hen.* μηδένα. καὶ λόγον δὲ &c: & sententia exeunte ὧν λέξιν, τὰς δυνάμεις *Baf.* & *Gen.* & fortean *Epiphan.* BERN.

q Τὰς δ' δυνάμεις] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δυν.

r Καὶ τοῦτον δεῖ] Quatuor manus Scribarum: Impressorum illæ κ' τοῦτον, pigre. Josephus equidem, sicut testantur libri cuncti, quos terimus aut à Græcis aut à Latinis exaratos, legem διακόλογον serie continua descripsit, non plane versibus decem: quod tamen in editionibus Græcanicis *Baf.* & *Gen.* factitatum constat. Mox ἐδόκουν *Busb.* BERN. Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Josephi* codices tam *Gr.* quam *Lat.* serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in *Editionibus Baf.* & *Gen.* Vide ad Belli Iud. lib. 1. cap. 33. §. 2.

s Ἀποχιάζ φησι·] Ἀπιχιάζ *Samb. Vat. (Coll. Voss.) Hen.* & *Busb.* & mox ἐπιθυμίας *Hen.*

t Ἀκροασάμενον] Ὡς ἀκροασάμενον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

v Εἰς ἑτέραν] Vide *notam* ad versum ult. capitis VII.

x Σινᾶιον] Σίναιον *Samb. Busb.* & *Hen.* σινᾶον ubique *Baf. Gen.* & *Big.* Ibidem ἐπὶ pro εἰς *Samb.* BERN.

y Ἀνῆκε,] Ita *MSS.* ἀνίει in *Editis.*

z Ὡς τὸ] Ὡς τ' *Coll. Big.*

a Ὅσοι] Καὶ μάλισα ὅ οἱ πρ. *Vat.*

b Μηδ' ἕτερον] Ita, vel μηδέτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον.

c Καὶ ὅτι] Sic in *MSS.* καὶ ὅτι τὸ ὑπ. *Baf.* & G. Aliquid amplius habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.*

d Εἶχε] Εἶχε COCC.

e Καὶ καταφρᾶν ἠδύναντο.] Ita *Big.* (& *Coll. Voss.*) καὶ καταφρεῖν ἐδ. *Samb.* & *Vat.* καὶ καταφρεῖν ἐδύναντο *Baf.* & G.

f Προειρηκότος.] Προεσπωκότος *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.*

g Ἀδηνὲς] Sic *MSS.* ἀδινὸς τ' ἀνθρώποις *Baf.* & G. ut & mox εὐφιέαν.

lute curam adhibuit Deus: dicens, sibi per illos dies ostensum esse, quomodo bene beateque viverent & rempublicam administrarent; postulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod descenderet quoties illis adesset, ut etiam alibi migrantes id nobiscum circumferamus, & non amplius opus sit in montem Sinæum ascendere, sed & ipse ventitans inter nos habitaret, precibus nostris præsens *& propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipse præmonstravit, vobis ad illud fabricandum non segnem operam conferentibus. Cum hæc dixisset, duas tabulas eis ostendit, inscripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et scriptura erat à manu Dei.

αὐτῶν ἀπεδήλω, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [h] πολιτεύόμενοι· λέγων, [i] αὐτῷ κατὰ ταυτας ἀγαθήσεσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκιλὴν ὅτι βέλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ὃν κάτοικον πρὸς αὐτὰς καταγινόμενον, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταυτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τοῦ ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [k] συσκιλῶν, συναπυγχάνων τε [l] ἡμετέραις εὐχαῖς· γένοιτο δὲ ἡ σκιλὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν οὐκ ὀκνούντων ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [m] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένας ἐχούσας τὰς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.

Admiranda Israëlitarum pietas. Ex. c. 25. aut c. 35. & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyse acceperant, nihil operæ studiique, quantum in se erat, desiderari voluerunt. Sed afferebant argentum simul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore collustratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanasque prædictis coloribus fucatas, & linum byssinum: lapillosque *pretiosos*, quibus homines, auro vinctis & inclusis, ad ornatum sumptuosiorem utuntur: atque insuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujusmodi enim materia Tabernaculum exstruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus suis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei; & quos sane populus, si illis liberum fuisset, elegisse voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris sunt perscripta, hæc erant: Besalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ fororis Moysis: Eliabus vero Isamachi *filius*, tri-

Besalelus atque Eliabus Architecti sacri. Ex. c. 31.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκιλῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε ἑώρων καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τὸ κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς [n] οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ [o] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [p] τῶν ἀπὸ αἰῶνος παθεῖν δυνάμενα· αἰγείας τε τρίχας, καὶ δορὰς σεσβάτων, [q] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθει, ἕτεραι δὲ λευκῷ παρεῖχον τῷ χρόαν· ἔρια τε τοῖς σπειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνα βύσσου· [r] λίθους τε, οἷς ἐνδεδεμένοις χρυσίῳ καθειργνύντες [s] ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πολὺ πλῆθος πωλίφερον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκιλήν. [t] ἡ δὲ ἄδεν μεταφερομένη [v] καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. τούτων δὲ τῆς σπουδῆς συγκομισθέντων, ἑκάστου καθ' ὃν δύναμιν φιλοτιμησαμένου, [x] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τοῦ ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [y] ταῦτα ἦν· [z] Βεσάληλος μὲν [a] Οὐρὶ παῖς, τοῦ Ἰούδα φυλῆς, [b] ἰωνὸς δὲ Μαριάμμης τοῦ ἀδελφῆς τοῦ

h Πολιτεύόμενοι·] Perperam πολιτεύόμενος in *Editis*.

i Αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis*. αὐτου αὐτῷ *Vat*

k Συσκιλῶν,] Συσκιλῶν καὶ συναπυγχάνων *Samb.* συσκιλῶν συναπυγχάνων *Big.* (imo *Big. Coll.* & *Voss. Coll.* σκιλῶν συναπυγχάνων) τῇ σκιλῇ συναπυγχάνοντα *Vat*

l Ἡμετέραις εὐχαῖς] *Al.* ὑμετέραις.

m Ἐπιδείκνυσιν,] Ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Aliter *Epiphan. Baf.* & *Gen.* Notatur autem in cod. *Busb.* συναλείπεις, ἰώσηπε, τὴν μοχθοποιὸν αἰδοῖ τὸ σεσηγὸν. BERN. Ita *Vat Baf. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.*

n Οὐ κατελείποντο.] Οὐκ ἀπελείποντο *Vat*.

o Χρυσὸν,] Ita in *MSS.* χρυσίον in *Editis*.

p Ὑπὸ σήψεως.] Ὑπὸ τῆς σήψεως *Vat*.

q Καὶ τὰς] Τὰς duntaxat *Baf Gen. Hen.* aut *Busb.* In melioribus quidem literis nuncupantur licia, & fucis istis imbuta & pura, c. 25. 3. תכלת וארגמן ותולעת שני ושש BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voss.*) in *reliquis* desideratur.

r Λίθους τε,] Ita *Baf.* & *Gen.* nisi quod hi legerint κατειργόντες, illi καθειργωότες. Verum aliter *Big Samb* & *Epiphanius*, λίθους τε τούτοις (filis crede variis) ἐνδεδεμένοις χρυσίῳ καθειργνύντες, οἷς ἄνθρωποι κ. χ. π. Mihi placent Editores. Tum πολυτελεῖς *Hen.* & *Busb* BERN. Sic in *Editis*. λίθους τε τούτοις ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in *MSS*.

s Ἄνθρωποι] Οἷς ἄνθρωποι *Coll. Big.*

t Ἡ δ' ἄδεν] In *Samb.* ἥδ' ἄσεν.

v Καὶ συμπερινοστοῦντος] Καὶ συνοσοῦντος *Vat*.

x Ἀρχιτέκτονας] Ita in *MSS.* in *Editis* τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ.

y Ταῦτα ἦν·] Ταῦτ' ἦν *Samb.*

z Βεσάληλος] Propter Moysis sanctissimos libros huc restitui βεσάληλος. Illo enim rite scribente, Deoque indigitante, בצלאל nomen habuit nobilissimus Artifex, Ex. c. 31. 2. quasi diceremus Latine *Gratia Dei*; tantum *umbra* ejus indicat βεσελεήλ idem LXXII. Interpr. *Basaliil* Samaritis. *Bezaiel* Judæis per Europam, *Bastiel* aliis plerisque. Verum apud Josephum Lambda alterum diu periit. Unde *Besechel* in codd. Epiph. βεσάηλος in lectionibus *Big.* βεσέηλος ex *MSS Samb* βασάηλος penes Typographos *Baf.* & *Gen.* Tum *Samb. Busb.* & *Hen.* ὑπὸ legunt pro ὑπὲρ *Big. Baf.* & *Gen.* sive אורי S. Pentateuchi, quod *Ignatius* interpretaberis. BERN. Ita ex *Sacris literis* voluit *Bernardus*. (ita & *Coll Big.* & *Voss.*) Βασάηλος *Baf. G.* & *Vat.* Βεσάηλος *Big* Βεσέηλος *Samb.* Βεσελεὴλ LXX.

a Οὐρὶ παῖς,] Οὐρῆ *Samb. Busb.* & *Hen.* Ὠρὲ *Vat*.

b Ἰωνὸς] Vel ἰοδὸς ἢ μᾶρ. Libri excusi scriptique ἰὼς ἢ μαριάμμης, vel μαριάμης *Big.* vel etiam μαριάμμης *Samb.* Atat ego non sentio adeo leve ac curiosum ingenium hujusce Scriptoris, qui de eodem homine scriberet ὑὸς παῖς, ἰὼς ἢ μαριάμης. Imo Josephus paulo ante *Uri* parentem ὦνον aut ὦρον appellitaverat, eique dederat Moysis sororem, sicut Rabbini etiam consentiunt. Literæ denique sacræ satis monent de hoc genere, Ex. c. 31. 2. & c. 35 30. & c. 38. 22. בצלאל בן אורי בן חור aut toties בן חורי בן חיר τὸ σαμαρειτικὸν, aut ex codice doctissimi Tayleri, بصلال بن حورب بن حور. Iterumque Judæi 1 Chron c. 2. 20. & 2. lib. c 1. 5. Reperias etiam inter Traditiones Hebraicas Hieronymi, quas plurimas Pharisæis sui seculi debuit acceptas, *Chalubæum* aut *Calebum* secundis nuptiis potitum fuisse *Azuba*, *ex qua susceperit*, sic ait, *Hur virum Mariæ sororis Moysi, patrem Uri, avum Beselehel.* Audiendus & magnus Tarasii Syncellus, τοῦτον τὸν βεσελεὴλ ἰώσηπος ἀφ' υἱοῦ εἶναι μαριάμ τῆς ἀδελφῆς μωυσέως λέγει· ἐγὼ δὲ οἶμαι, ὡς σὺν τῷ ἀαρὼν ἀνεῖλε τὰς χεῖρας μωυσέως ἐγγὺς ὢν πιθανὸς ὁ λόγος· ἄλλοι τε ὀζιὴλ φασιν εἶναι ἄνδρα μαριάμ, οὐκ ἔχοντες εἰπεῖν πόθεν. Eo autem modo illos nepotes si adfirmaverit cum B Hieronymo & cum curtis Doctoribus, qui Talmud molem quidem Babylonicam construxerant, à Jephonida derivari, quisquis rem plane mirabilem dicet & præter stomachum P. Comestoris. BERN. Ἰωνὸς vel ἰοδὸς placuit *Bernardo*, qui ἰὼς *aliorum* rejecit: quod *Josephus* paulo ante (sc. p 124.) *Uri* parentem Οὐρεὼν aut Ὠρὲν appellaverit, eique dederit Moyses sororem. Vide *Exod.* c. 31. v. 2. c. 35. v. 30 & c. 38. v. 22. confer *Syncellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæst. Hebr.

ε Ελι-

ςρατηγῶ· [c] Ελίαϐ ὃ Ισαμάχ, Δανὶδ φυλῆς. τῶ δ' πλῆθος ἄτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρισμένοις [d] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωυσῆς [e] ἀνέῳξεν αὐτοὺς, ὑποκηρύξαμενος δεῖσθαι [f] τοὺς ὄντας. τοῦτο γὰρ [g] οἱ δημιουργοὶ [h] προειρήκασι. ἐχώρουν δὲ ὅτι τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωϋσῆς αὐτοὺς ἕκαστα ϐεῖ τὸ μέτρον, καθὼς ὑπεθήκατο ὁ Θεὸς, καὶ τὸ μέγεθος, [i] ὅσα τε δεῖ σκηνὴ χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσουσα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [k] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδεησε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. [l] Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ [m] γεγενημένων, χρυσίου τε [n] καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προεῖπεν ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας καθ' ἑκάστην δύναμιν, ἵστασθαι τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αὔθριον διαμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [o] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [p q] κάμακας ἔστησε [r] χαλκέας [s] πενταπήχεις τὸ ὕψος, [t] καθ' ἑπτὰ μὲν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ὀπισθίων, δέκα δὲ τῶν ἐπὶ πλατεῖ κειμένων τοῦ καλύπτειν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ [v] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ [x] χρυσᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκᾶ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμένα. ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλῶδια τὴν δεχὴν ἦλων χαλκέων [y] πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἷς, καθ' ἑκάστῳ κάμακα [z] παρέντες τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐν βύσσῳ [a] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [b] ἐπήχθη, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφέβλητο [c] ἅπαν ὑπ

bus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incœptam promovebat, ut Moysi visum esset eos inhibere, jubendo *per castra* proclamari non opus esse pluribus. id quod jam dixerant & *monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi structuram aggrediuntur: Moyse eos singula de mensuris edocente, prout ei suggesserat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, sacrificiorum & *sacrorum* usui inservientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa vestes sacerdotales, & alia quæ desiderabantur ad ornatum operis & Dei ministerium.

Elegantes Israelitarum manus exercent vestes & vela sacra.

V. *A victimis mactatis auspicantur fabricam sacram. Atrium sanctum.*

2. Cum autem omnia *jam* præsto essent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyses, indicto *solenni* festo & sacrificiis pro cujusque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimensus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos statuit altitudine quinque cubitorum, secundum longiora latera viginti, secundum transversa à tergo decem. Annuli autem vallis singulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: bases vero deauratæ, & subacutæ tanquam ima hastarum; æreæ autem quà in terram defixæ. * Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per singulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byssinum mollissimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad basim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum cir-

[c] Ελίαϐ] Ex Hebraico אהיסמך בן אחיאב Græce factum volo ἐλιαϐᾶς ὁ ἰσαμάχ, aut ἐλίαϐ ὁ ἀσισαμάχ. Legebatur tamen ubique Bibliothecarum ἐλισάζος, aut rectius ἐλισάζ ὁ ἰσαμάχ; nam perversum est *isacháme Samb.* Defendit etiam *Epiphan.* vitium vetus. ubi ait, *Et Helifas Isamach* aut *Isamach filius.* Alii forsan Josephum emendarent deductis vocibus, ὁ ἐλιαϐᾶς ὁ ἀχισαμάχ, contra morem Sacerdotis hujus aut Doctorum Alexandrinorum. Hi etenim ἐλιαϐᾶς nuncupant virum Fabrorum sacrorum βεσελεήλ. Samaritæ *Ahliab*: Gens Judæa Hieronymo tum florente *Ooliab*, hodierna *Aholiab.* BERN. Ita edidit *Bernardus:* qui tamen ex Hebraïco Græce factum malit Ελιαϐᾶς ὁ Ισαμάχ aut Ἐλίαϐ ὁ Ασισαμαχ. In *Cod. Vat.* (& *Coll. Voss.*) Ἐλίαζος ὁ Ισαμάχ. in *altis* Ἐλιϐάζος ὁ Ισαμάχ.

[d] Ὑπῆλθεν,] Ὑπῆλθον aut ὑπῆλθον in omnibus præter *Vat.* qui habet ἐπῆλθεν.

[e] Ἀνέῳξεν] Ἀνῆῳξεν *Samb.* ut ab ore Attico.

[f] Τοὺς ὄντας.] Τὰ ὄντα legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δημιουργοὶ] Isti apud Moysen, οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου. BERN.

[h] Προειρήκασι.] Προειρήκεσαν *Vat.*

[i] Ὅσα τε δεῖ] Ita *Bas.* & *G.* ὅσα τ' ἴδοι *Vat.* ὅσα τε δεῖ *Samb*, & *Big.*

[k] Καὶ γυναῖκες] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν.

[l] Πάντων] Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων ὧν ἑτοίμων γεγενημένων.

[m] Γεγενημένων,] Γενομένων *Coll. Voss.*

[n] Καὶ ἀργύρου,] Auro, argento, & ære Voss. 1. Mert. *V. Star.* & *W.* 2. Auro & argento, *reliqui librorum. Hinc Josephi codices Græcos emendabis*, χρυσίου τι καὶ ἀργυρείου καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν, *Forte enim exciderat* καὶ ἀργυρείου, *Scribis aliud agentibus: id tamen metalli commemoravit ὁ νομοθέτης, Exod. c.* 25. 3. BERN. Illa καὶ ἀργυροῦ inferui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipsius *Josephi* paulo supra, p. 130. in initio Cap.

[o] Πήχεων,] Παχῶν passim *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* πηχέων toties *Bas.* & *Gen* itemque ἀργυρέα, χαλκαῖ, & similia parcius memoranda. BERN.

[p] Κάμακας ἔστησε χαλκέας] In sacro codice non dicitur æneas fuisse atrii columnas: & in Exodo, ubi docetur quid ex ære collato factum sit, non nisi bases & paxilli, quibus columnæ firmabantur, ex illo confecti leguntur. Si & columnæ integræ ex ære fuissent, illic recenseri inprimis debuissent. Malim ergo Philonem sequi qui ligneas fuisse scribit. REL.

[q] Κάμακας] Quas Κάμακας i. e. χάρακας, *vallos* appellitare Josephus, Philo κίονας mavult. & plures Alexandrini σύλας, omnes ex עמרים Conditoris. BERN. Κάμακας ὁ ἔστησε *Vat.*

[r] Χαλκέας] Χαλκείας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem.

[s] Πενταπήχεις τὸ ὕψος,] Ita in sacro Codice disertis verbis scribitur. Judæi in Gemara Eruvin. fol. 2. 2. volunt altitudinem 5 cubitorum non ab ipso solo esse ducendam, sed id velle scriptorem sacrum, columnas has & vela iis appensa 5 cubitorum altitudine eminuisse supra altitudinem altaris in atrio constituti, קומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה *altitudo* 5 *cubitorum intelligi debet de altitudine ducenda a summo altaris sursum.* Videlicet quia altaris altitudinem non 3 cubitorum spatio definiunt, quæ ipsi datur in sacro codice (quamque illi non de toto altari sed superiori parte, quæ proprie מזבח dicitur, intelligunt) sed id in tabernaculo æque altum fuisse fingunt ac in templo primo & secundo, id est, decem cubitos, ne altare & quæ in eo fiunt conspici ab unoquoque extra vela possent, vela altius tollere necesse habent & 15. cubitos iis altitudinis dare. REL.

[t] Καθ' ἑπτὰ] Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν *Vat.*

[v] Προσῆσαν.] Προσῆσαν *Vat.*

[x] Χρυσᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς,] Verum in istis vallis nihil auri reperit *Moyses*, qui solus *scriptorum* hanc scenam unquam viderat: quin sæpius affirmat harum columnarum bases ex ære fuisse conflatas. Leges itaque apud *Josephum*, βάσεις ὁ χαλκᾶς σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμένας. *Bases autem æneæ fuerant & subacutæ, tanquam ima hastarum.* Vel plenius adhuc βάσεις ὁ χαλκᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ ὁ ἦσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. *Ex ære steterant columellarum scapi*; quod potius habeo, quam hanc descriptionem *Philonis*, ὕλη ὁ τῶν σύλων τὰ μὲν ὑπὸ κέδρου, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀκακίας ἄξυρου. ἀπαύλων ὁ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *basibus deauratis* ex veteri vitio. BERN. At statim docet χαλκᾶς fuisse, quod & sacro codice traditur. Si voluisset inauratas dicere, non dixisset hoc loco χρυσᾶς, sed κεχρυσωμένας aut simile quid. Et unde hausit inauratas fuisse? Suspicor aut delendam omnino vocem χρυσᾶ aut χρυσοῖς legendum. Σαυρωτῆρες erant χρυσοὶ, nam & aliqui tum imam tum summam hastæ partem σαυρωτῆρα dixere. Summa pars qua hostis petitur ferrea esse debuit, ima ornatus causa inaurari potuit. Aureæ itaque cuspidi hastæ, i. e. imæ similes has bases fuisse vult. Non tamen desunt qui σαυρωτῆρα nuncupent ferrum humo infixum, cui hasta ipsa infigitur. Vide Eustathium ad Iliad. κ. 344. Et certe has bases convenientius cum hujusmodi ferro, quod hastæ partem imam excipere solet, comparaverit, quam cum ipsa pars ima hastæ. Plutarchus in Apophthegmatibus pag. 183. Δημήτριος ὁ τῷ αἰγιαλῷ καθέγραψε τῷ σαυρωτῆρι ὃ δοκεῖ Φεῦγε Μιθριδάτα. *Demetrius in litore scripsit acumine hastæ, Fuge Mithridates.* Hic videtur imum hastæ acumen intelligi, quod solo infigitur. REL.

* *Annulis innectebantur funes,*] *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ usque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per singulas tabulas in terram valide positi* &c.

[y] Πηχυαίων] Ita *Big.* in *aliis* male πηχυέων. HUDS. Paxillos i. e. יתרות, qui funes tendebant columnas fulcientes, cubiti magnitudinem habuisse non legitur in codice sacro. REL.

[z] Παρέντες] Παχθέντες *Vet. Interpr.* id est *valide positi.* COCC.

[a] Μαλακωτάτη] Ποικιλωτάτη *Vat.*

[b] Ἐπήχθη.] Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπήχθη.

[c] Ἅπαν] Ἅπαν κυκλῳ *Vat.*

circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum e-

Portæ Septi S. oppanſum Velum πολύμιτον.

rat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Aſperſorium *ſive* labrum æneum. *Ex. c.* 30. 18, 19.

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum. Ex. c. 26.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro ob-

κύκλῳ τὸ χωρίον [d] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ἔτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ ἕξ ἑκάστης. τὴν δὲ τετάρτης [e] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ἦσαν πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον ἕξ πάντως ὤν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κατὰ πύλας· ἐν αἷς [f] ἀνὰ δύο κάμακες εἰσήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. [g] ὅλαις δὲ αὐταῖς ἄργυρος ἦν [h] ἐπικεχαλκευμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τῶν πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶτες, [i] αἱ τοῖς πυλέχοις [k] ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [l] δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν πεπηγμένον. τὸ δὲ κατὰ πύλας· μήκους μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὕφος ἦν [m] πορφύρας καὶ [n] φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὖ πρὸς σωαισθήντων καὶ ποικίλων, οὐδὲν μὴ ζώων [o] ἐξετυποῦτο μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν [q] περίρραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὖ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον· ἐξ ἧς τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καθαχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν ἕξ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵσησιν αὐτὸς κατὰ μέσον, τετραμμένῳ [r] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῷ ἀνιὼν ἀφῇ [f] τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἦν πήχεις ἑπτακαίδεκα, τὸ δὲ εὖρος ἦν δέκα [s] διεσκή· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τοίχων νότος ἦν, ὁ δὲ ἕτερος κατὰ [t] βορέαν ἐτετράπτο, καλόπιν δὲ αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίσταθαι δὲ αὐτῷ ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δὲ ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς ἣν [v] πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δὲ αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι παντάχοθεν χρυσῷ, διά τε τὸ ἔνδοθεν καὶ τὸ ἐκτὸς μερῶν. δύο δὲ αὐτῶν ἑκάστῳ προῆσαν γόφιγγες, [x] ἐλαυνομένοις [y] κατὰ δύο [z] βάσεων· αὗται δὲ ἄργυραι μὲν ἦσαν· [a] πυλὶς δὲ ἑκατέρα τούτων προσὼν δεχομένη τὸ γόφιγγα. ἕξ ἧς κατὰ δύσιν τοίχος κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῆσαν δὲ ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν πλὴν συνέ-

[d] Ὡς μηδὲν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ὡς μὴ μηδέν.

[e] Πλάγιος,] Iterum ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* πλαγίων in *aliis*.

[f] Ανα δύο] *Samb.* ἀναδύο accentu Attico. BERN.

[g] Ολαις] Ita *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλη δ' αὐτῆς.

[h] Επικεχαλκευμένος] Ita ex ſeqq mox v. 31. lego pro ἐπικεχαλκωμένος. (ita & *Coccejus* emendaverat) Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκεὺς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρος ὤν.

[i] Αἱ τοῖς πυλέχοις] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οἷς πυλῶχοι ἦσαν.

[k] Εμβεβήκεισαν] Ενεβεβήκεισαν. COCC.

[l] Δὲ βύσσινον] Illud ὃ omittit *Samb.*

[m] Πορφύρας] Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod. c.* 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum*, *coccum*, *purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, συν &c.

[n] Φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ] Πορφύρας καὶ φοίνικος, ὕσσου λίνου, ita *Epiph.* πορφύρας φοίνικος σὺν ὑακ. *Big. Samb.* & *Baſ.* ἀσυνδέτως. *Gen.* temerè φοίνικας: parique in eadem ſententia *Samb.* πεποιημένων. Sacrum itaque Periperaſma referebat divitem ſanguinem purpuræ Tyriæ ארגמון, πορφύρεον: vermium coccinorum ruborem vegetum תולעת שני, φοίνικα, LXX. κόκκινον, barbare σκαρλάτον: conchyliorum ſaniem cœruleam תכלת, ὑακίνθου: atque etiam lini puri candorem [משזר] שש, βύσσου. BERN.

[o] Εξετυποῦτο] *Coll. Voſſ.* ἐξετυπεῖτο.

[p] Μορφάς.] Fortè μορφαί. COCC.

[q] Περιρραντήριον] Plures codices περιραντήριον, contra uſum Urbis. Dein χαλκοῦν aut χαλκέον Editores, ut in nominibus metallicis peccare ſolent. Mox miſera καθαχεῖν & καθαιχεῖν *Hen.* & *Busb.* BERN.

† *Crepidine*] Al. *ſ. aphio* aut *pelvi*.

[r] Πρὸς ἀναβολάς·] *Al.* πρὸς τὰς ἀνατ.

[f] Τὰς ἀκτῖνας.] Τὰς ἀκτίνας Typographi μαλ' ἀτλαίζοντες. Mox εὖρος *Samb.* & *Busb.* & eo ſpiritu ſæpius. BERN.

[s] Διεσκή·] Διεσκή *Big. Samb. Busb.* & Interpres *Scholaſticus*, contra *Gelenium* ambaſque editiones Græcas: ubi habes ἐπὶ δέκα δύο εἰσκή, *latum fuit cubitos duodecim*, ſextante quidem moduli ſuperfluo. BERN. Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δύο εἰσκή, *latum fuit cubitos duodecim.* HUDS. At decem modo cubitos latum fuit tabernaculum, uti aliunde conſtat. Quod ſi latitudo externa tabernaculi intelligatur, ea fuit 12 cubitorum, ſi aſſeres ſinguli craſſi fuere cubitum, & ſi Judæos ſequimur, Raſchium, Aben Ezram & alios. Verum non videtur Joſephus latitudinem tabernaculi externam deſcribere, ſed internam, quia longitudinem deſcribit internam, 30 nempe cubitorum. An ergo ſcripſit δέκα; Nam & ipſe non credidit aſſeres ſingulos craſſos fuiſſe cubitum, uti alii opinantur, ſed 4 digitos modo. Adde quod mox ſcribat ſex aſſeres, qui ad occidentem erant & cum angularibus totam latitudinem tabernaculi efficere debent, facere 9 cubitos & iis addi angulares duos ἐκ πήχεως τετραγώνους, *ex cubito ſectos*, ſic ut certe ex his latitudo trium cubitorum naſci non poſſit, ut hi tres adjecti prioribus novem efficiant latitudinem duodecim cubitorum. Denique ſcribendum hic eſſe δέκα firmatur ex iis, quæ mox de Sancto Sanctorum tradit illud παντὸς κόθεν fuiſſe 10 cubitorum: unde efficitur Joſephum credidiſſe latitudinem tabernaculi, cujus hæc pars erat 10 cubitorum fuiſſe. In MS. eſt ἐπὶ δέκα διεσκή, quod ſuſpicionem noſtram firmat. REL.

[t] Βορέαν] Ferocius paulo *Samb.* & *Big.* βορρᾶν aut βορράν. Mox καταλείπεται *Baſ.* & *Gen.* BERN.

[v] Πλάτος] Πλάτος ſcriptio eſt *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanii*. A typis βάθος. Legerem potius εἰς ἣν πλάτος διεστῶτες π. τ. καὶ ἡ. τὸ ὃ ἑτάρτου δ. τ. Ibidem *Samb.* πήχεις τε; *Baſ.* & *Gen.* πήχεώς τε; & ſubinde χρυσοῦ, ἀργύρου, & ſimilia. BERN. Dein τὸ ὃ πάχος ὄκτω. τ.

[x] Ελαυνόμβοι] Ελαινόμβοις *Vat.* & mox τὴν φόφιγγα.

[y] Κατὰ δύο] *Coll. Big.* ἐπὶ δύο. *Voſſ.* ἐπὶ τοῦ ἑνός.

[z] Βάσεων·] *Big.* & *Samb.* manus ſecunda ἐπὶ βάσεων. Alterum præſtat. BERN.

[a] Πυλὶς] Ita in pleriſque *MSS.* (*Coll. Voſſ.* πυλὴς) in *aliis* cum *Editis* πυλη. *Bernardo* autem placuit πυλὶς *portula*, *foramen*, *receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt.

[b] Χρυ-

σωιέλλουσιν, [b] χρύσεον τὰ τὸ ἔνδοθεν καὶ τὸ ἐκτός. ἀνελόγα γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε [c] βάθος τρίτον ἀποδεμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι [d] τὰς τριακοντάπηχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸ ὀπίσθιον τεῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἐξ κίονες παρέχουσι [e] συνεισελθόντες· [f] δύο ἑτέρους ποιοῦσι κίονας ἐκ [g] πήχεως τετμημένους, οἳς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων [h] κρίκους εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον [i] πεφυκυῖς, ὥσπερ ῥίζαις πισὶν ἐμπεπλεγμένους κατὰ τεῖχον πρὸς ἀλλήλους τεταγμένους τῷ [k] περιφάνειαν· καὶ δι' αὐτῶν ὑπόχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, [l] πέντε πήχων ἑκάστη τὸ μέγεθος, συνδεσμοῦσιν τοὺς κίονας, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τύχῃ τῷ τροχίσκῳ [m] κοχλίας τρόπον δεδημιουργημένῳ. [n] κατὰ δὲ τὸ ὀπίσθιον τεῖχον μία φάλαγξ ἦν ἀπὸ πάντων ἴσους τοὺς κίονας, εἰς ἣν ἐνέβαινον [o] πλάγιαι καὶ αἱ πλάκες τοῦ σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ὑπομηκεστέρων, [p] κρατοῦσαι σφῶν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς [q] τῷ θήλει καὶ ἄρρενι συνελθούσης. τὸν μέντοι, πρὸς τὸ [r] μηδ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μήτ' ἄλλης αἰτίας, τοῦ σκηνὴν σωτεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτοῦ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μοῖραν δέκα πήχεις ἠρεμοῦσαν ἐκ δὲ μυχοῦ πασαράς ἴσησι κίοσιν, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ὑπικειμένους, διαλείπουσιν ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τοῦ μέντοι διαμέτρησιν τοῦ παντὸς τῆς σκηνῆς [t] πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως σωέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν πασάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς θεοῦ [v] ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δὲ εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, ἅτως τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτέτραπται. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ οὗ τοῦ εἰσ-

ductum. Utroque ex latere sibi respondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii*, crassitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In postico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant sex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito divisas, quas angulares posuerunt ad instar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinsecus adaptatos, veluti radicibus quibusdam ordine defixos, sibi invicem undique respondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuscujusque vectis in caput alterius admisso per vertibula cochleæ ad similitudinem affabre facta. * Ad posticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes discurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commissuris jungerentur masculo & femina inter se coarctatis. Atque ita cautum est ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, sed perquam securum staret & immobile.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes divisa, ad decem cubitos à fundo statutæ sunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & basibus similibus impositæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimensio rerum universitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec sacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo sepositum: viginti vero cubitorum spatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur accessus, solis sacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, Adytum, *sive* Sanctum Sanctorum. *Vide Ex. c. 26. & c. 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.* *Introitus Sanctuarii.*

[b] Χρύσεον] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρυσίων.

[c] Βάθος] Mox βάθος reposui, vice πλάτος à Scribis Typographisque diu accepti. Crassæ enim steterant sacræ tabulæ digitos quatuor. Epiphanius etiam pro suo ingenio reddidit *Altitudo* (βάθος) *tertiam partem palmæ.* Nostri tamen Theologi errare malunt cum Rabbino Jarchio qui אמה pro טפח, spissitudinem cubitalem eis asseribus dederat. Mox τὸν neglexit *Big.* quod nunc quandam Emphasin præstat. Dein *Samb.* ait πήχεις ἐπ' αὐτῶν. BERN. Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* reposui. Suspicor tamen nonnulla excidisse, aut אמה unâ repetenda esse ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex latoribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero respondentes*) *quarum habebat latitudo mensuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.*

[d] Τὰς τριακοντάπηχος] *Coll. Big.* τριακοντάπηχος.

[e] Συνεισελθόντες] Συνελθόντες in quibusdam *MSS.* (*Big.* & *Voss. Coll.*)

[f] Δύο ἑτέρους] Δύο ἑτέρους *Big.* & *Samb.* & cum illis Interpres Scholasticus. Scripsit forte Sacerdos δύ' ἑτέρους, vel adeo non scripsit. Eo loci ἐκ πηχέος *Big.* ἐκ πηχίου cæteri. Mox *Samb.* ἐπ' ἴσης. BERN. Ita auctoritate *Vet. Interpretis* (imo & *Coll. Big.* & *Voss.*) pro αὖ ἑτέρους cum ΔΥ in ΑΥ facillime transeat.

[g] Πήχεως] *Big. Coll.* πήχους.

[h] Κρίκους] Correxi adeo ex interpretatione *Epipb.* cum prius vulgaretur typis, κρίκον εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. σωσφυῆ, ὡς φ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. σ. π. ἀ. τεταγμένοις τῷ σωφάνειαν. *Samb.* & *Big.* σωσφυῆς pro σωσφυῆ: horumque alter pro σωφάνειαν voce recta scripsit propter usum σωφόρειαν. Atticismus adhuc sustinebit πεπλεσμένοι & τετραμμένοι. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad invicem per circuitum respicientes.* cum prius vulgaretur κρίκον εἶχε χρυσέαν κ. τ. ἑ. μ. σωσφυῆ, ὡς φ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. σ. π. ἀ. τετραμμένοις τῷ σωφάνειαν

[i] Πεφυσφυῆς,] Πεφσφυῆς in quibusdam *MSS.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & mox τῷ σωφάνειαν.

[k] Περιφάνειαν] *Coll. Voss.* σωφόρειαν.

[l] Πέντε πήχεων] Vitio Typorum nuperorum πέντε πηχέως ἑκάστης. Exponit itaque Antiquarius Moysis sui חמשה בריחים Ex. c. 26. 27. πενταπήχεις σκυταλίδες, contra reliquos omnes Interpretes. BERN. Ita in *MSS.* πέντε πηχέως ἑκάστης perperam in *Editis.* HUDS. At alii inter Judæos putant hæc transtilla adeo longa fuisse, ac ipsum latus tabernaculi, cui applicabantur: atque ita de transtillo, quod per medios asseres permeabat ab ortu versus occasum, scribitur in Midrasch schir hasschirim fol. 12. col. 2. תבריח שלושים ושתים אמה היה *Transtillum hoc longum erat* 32. *cubitos*: videlicet 30. cubitos absumebat longitudo tabernaculi interna, unum crassitudo asserum occidentalium, dimidium hinc & dimidium inde spatium, quo contrectari debuit. REL.

[m] Κοχλίας τρόπον] *Samb.* Κοχλιῶ alii. κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligit autem Flavius *commissuras pyxidatas.* κοχλίων enim, κοχλος, & κόγχος inter alia, *quoddam concavum* significant & *lingularum capax.* Affigebantur autem, quod reor, arrectariis tabulis sui cardines hac forma ⌒. BERN. Eo modo *Samb.* κοχλιῶ *alii.* κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligere videtur *commissuras pyxidatas.*

[n] Κατὰ δὲ τὸ ὀπίσθιον τεῖχον] Sic in *MSS.* (nisi quod in *Coll. Voss.* sit τοιχῶν) & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατὰ δὲ, vel κατὰ δὲ ὀπ. μία &c.

* *Ad posticum autem parietem.*] *Epiphanius* vertit, *Et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo.*

† *Una phalanx per tabulas omnes discurrebat,*] Non ita velim intelligas ac si *una duntaxat* esse *phalanx*: sed quot erant *vectium ordines*, toties eis respondebat *una phalanx.*

[o] Πλάγιαι καὶ αἱ] *Sambucus*, quem jam cæteris antefero, legit πλάγιοι καὶ αἱ τελώνιαι. πλάγιαι αἱ τελώναιαι *Bas.* & *Gen.* πλάγιαι καὶ αἱ τελώναιαι *Big.* Duriora hæc erant, quam *Epiphanius* Latina faceret. Ait autem Judæus, extrema vectium lateralium in capita prælongi vectis occidentalis admissa. BERN. *Sambuci cod.* scripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ τελώνιαι *Bas.* & *G.* πλάγιαι τελώναιαι *Vat.* πλάγιαι καὶ αἱ τελώναιαι *Big.*

[p] Κρατοῦσαι σφῶν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς] Ita *Bas.* & G. nisi quod γιγλυσμοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγλυμοῖς. καὶ κρατεῖσαι συνέβαινεν [συνέβαινον *Vat.*] αὐτοῖς γιγλ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καὶ κρ. σ. σωὶ ἑαυταῖς γιγλ. *Big.*

[q] Τῷ θήλει] Sic nunc quoque loqui solemus *Cochlea mas, Cochlea fœmina*, quarum una alteri inseritur. REL.

[r] Μηδ' ὑπ' ἀνέμων] Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἐρημίᾳ.

[s] Τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν] Terminationem localem rejicit *Big.* & absque necessitate τὸ δὲ ἐνδοτέρω αὐτῶν. BERN. Τὸ δὲ ἐνδοτέρω (ἐνδοτέρω *Coll. Big.*) *Vat.*

[t] Πρὸς μίμησιν] Καὶ μίμησιν *Vat.*

[v] Ἂν εἴη] Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν.

* *Concedebatur.*] In Græcis οἱ δὲ εἴκοσι π. ——— ἐπιτέτραπται, quod enallagen Atticam sapit, pro numerosiori ἐπιτέτραφθε, præsertim cuique χωρίον intelligenti. BERN.

itus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* linea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero

Velum Adyti.

Operimentum intimum.

Tabernaculi Tegumentum ſecundum.

ὁδὸν ἦσαν πεπιημένοι, [x] κίονας ἔστησαν χρυσέας, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸν ἀριθμόν. καταπετάνυσαν δὲ τὸν σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας [y] καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [z] βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ᾧ καταπετάνυσαν τοὺς κίονας, οἱ δ' ἀφαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ μισοῦν αὐτὸ μηδενὶ κατόπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς [a] ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄδυτον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, [b] ἅγιον ἁγίου τὸ ἅγιον. [c] ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [d] ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὕφῃ καὶ τῇ [e] χρόᾳ θυρωλήσιον [f] τοὺς ἐν τῇ εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκος καθῆκον· αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑφ' ἃ δὲ τοῦτο λίνεον ἦν ἰσομεγεθὲς [g] φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] διχῇ τέτρα, τῶν κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ [i] διακονούντων πρός τε τὸ σκεπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· [k] ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ καλοπθύεσθαι, καὶ μάλιστα [l] ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις. [m] κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μᾶλλον ὅταν ἡ νιφετώδης, προπεταννύμενον, σκεπαστὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὄπισθεν δὲ παρέμενε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν εἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὸν σινδόνα [n] τοιοῦτρον προσεικάσαι τοῖς εἰσόδοις. [o] δέκα δὲ ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέας ἐχούσας [p] γιγλύμους, ἐπὶ σπαφὴν [q] θηλυός τε καὶ ἄρρενος σπειλεκτὸν, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑφαρτώμενα [r] τοῦ τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλάγιον καὶ κατόπιν ἐστῶτας, ἀπὸ [s] γῆς ὅσον πήχων ἀνέχοντα. [t] ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ

x Κίονας] Scribæ autem Græculi intendunt τὸ ἀμφίβολον his verbis, κιονας ἔστασαν (aut Ioniſmo *Samb.* ἔσασαν) χρύσεοι χαλκείας βάσεσιν ἐφεστῶτες. BERN. In quibuſdam *MSS.* κίονες ἔστασαν (vel ἔσασαν, ut *Coll. Voſſ.* & *Big.*) χρύσεοι χ. β. ἐφεστῶτις. (vel ἐφεστώτας ut *Coll. Voſſ.*) atque in iiſdem καὶ omittitur ante ὑακίνθου.

y Καὶ ὑακίνθου] Prius hoc καὶ non agnoſcit *Coll. Big.*

z Βαφαῖς] Βαφῆς συγκεκραμμένοις editio utraque. βαφῇ συγκεκραμμένη MSS. duo. βαφαῖς συγκεκραμμένοις *Epiphanius Schol.* Valent & alteræ lectiones, ne fortè expungeres. BERN. Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμμένοις vel συγκεκραμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c.

a Ἅγιον ἐκαλεῖτο·] Si & Sanctum & Sanctum Sanctorum ἅγιον appellatum fuit, non debuit ab aliis reprehendi Paulus ſcribens Hebr. 9 25 Pontificem ſemel in anno in τὰ ἅγια ingreſſum non ſine ſanguine, quod etiamſi de ſolo Sancto intelligatur, veriſſimum eſt: ſed demus Sanctum Sanctorum hoc nomine innui, Ἁγίων nomen utrumque ſpatium comprehendit Et non ignoraſſe Paulum Pontificem ingredi ſolere in Sanctum Sanctorum liquet & commate ſeptimo. Ergo τὰ ἅγια eſt מקדש, uti Levit, 19 30. Græci habent, id eſt, Sanctuarium ſive Sanctum & Sanctum Sanctorum. REL.

b Τὸ ἅγιον τοῦ ἁγίου.] Id confirmat modo notata, ſic ut conclave interius pars fuerit τοῦ ἁγίου (quo nomine tabernaculum univerſum ex duobus conclavibus compoſitum dicitur) ſed pars Sanctior τὸ ἅγιον ipſius ἁγίου. Τὰ ἐσώτατα τοῦ ἁγίου appellat Philo & Ezechiel cap. 41. 23. קדש τὸ ἅγιον hoc vocat, & partem priorem היכל. Cæterum quum hoc conclave Sanctum dicitur Sanctorum non eſt, quod hoc alio reſpectu ita nuncupatum credamus, quam quod ſit Sanctiſſimum. Ita & ſacrificia quædam appellantur קדש קדשים *Sancta Sanctorum* id eſt Sanctiſſima. Sic in Gemara Hieroſolym. Megilla 72. 2. & Hieroſ. Avoda Zara 42. 3. uti & in Midraſch Coheleth. 113. 2. legitur Nachumum quendam ob ſingularem Sanctitatem nuncupatum איש קדש הקדשים ἅγιον ἁγίων. REL.

c Ὡραῖον δὲ ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὡραῖον δὲ τὸ φ. in *reliquis.*

d Ὅσα κόσμον οἴσειν] Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμος εἶναι ἔμελλον in *Editis.*

e Χρόᾳ] Χρόᾳ omnes, excepto *Samb.* BERN.

f Τοὺς ἐν ταῖς εἰσόδοις] *Al* τοὺς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις.

g Φάρσος,] Φάριος *Coll. Big.* at *Voſſ.* Φάρος.

h Ἐπιθατέρα,] Ita *Samb.* & *Big* in *cæteris* ἐπιθαλέρων τῶν κρ. omnes ambigue. HUDS. Vet. *funibus eam per annulos ducentibus ac retrahentibus.* Lege ὑπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα. COCC.

i Διακονούντων] *Big.* Διακινούντων, (& *Coll. Voſſ.*) vitio literulæ. Mox Typothetæ aliud agentes, ἔμποδον οὐκ ἐσόμενον τοῦ καθοπλίζεσθαι. Tum perperam *Samb.* ἐμποδὼν οὐκ ἐσομένων &c. Dein Tempore nedum perfecto Editores παρέμενε. Tenaces augmenti *Baſ. Gen.* & *Big.* ᾠκοδομησαμένων. BERN.

k Ἐμποδὼν] Ita MSS. Ed. ἔμποδον. leg. ἐμποδὼν vel ἐμπόδιον, *Vet.* non legit οὐκ, cum vertit: *impediret aſpectum intuendi ſacrificia* COCC.

l Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις.] בימים טובים id & Talmudici ſcribunt, ſacerdotes juniores admiſſos ad conſpectum Sancti feſtis majoribus, quum cereroquin non liceret ſacerdotibus intrare in Sanctum aut vaſa illius conſpicere, niſi illis, quorum opera ibi requirebatur. REL.

m Κατὰ δὲ] Κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς; legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

n Τοιοῦτρον] Editi faciunt cum plebe Græca τοιούτῳ τρόπῳ. Scripto vero ritu Attico, quem poſt Dionyſium nos comprobamus literis noſtris. Mox ὡοὐοικα οἱ ἄλλα φάρση in MSS. editiſque legebatur Græce, contra Epiphanium Interpretem & contra fidem ſacram. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Ἀτικώτερον *reliquorum* τοιούτῳ τρόπῳ comprobamus.

o Δέκα οἱ] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis*, δώδεκα in *Editis* & *MSS.*

p Γιγλύμους,] Iterum *Big.* & *Samb.* γιγλύμους, eodemque accentu Suid. & Etymologus. Sed γιγλυτμοὺς *Baſ.* & *Gen.* pro γιγλυμοὺς. BERN.

q Θηλυός τε καὶ ἄρρενος] Potes cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* θηλύας καὶ ἄρρενας, *annulos uncinoſque*, quod voluit *Epiph.*

r Τοῦ τ' ἐφύπερθεν] *Samb.* τότε ἐφ' ὑπερθεν. Oriens autem ultra cubitum iſtius aulæi haud inſumebat: vel tantum replicabatur à fronte tabernaculi; vel id denique dependebat à poſtica humum uſque BERN.

s Γῆς] Inde liquet Joſephum exiguam craſſitudinem dare aſſeribus, & illam fere pro nihilo habere ac negligere: nam quia aſſeres alti fuere 10 cubitos, & latitudo interna tabernaculi fuit 10 cubitorum ſi aſſeres cubitum unum craſſi fuiſſent, debuiſſet velum 28 cubitorum, non uno ſed duobus cubitis utrimque a ſolo remotum fuiſſe. Inde etiam diſcimus, Joſephum ſupra non ſcripſiſſe 12 cubitorum fuiſſe latitudinem tabernaculi, ſed debere ſubſtitui in contextu numerum 10., quoniam tunc non potuiſſet velum unius cubiti duntaxat ſpatio a ſolo abeſſe. REL.

t Ἴσαι] *Samb.* ἴσαι. Nam de illa vocula Rhetoreſque Poetæque ſolent diſſonare. Mox *Baſ.* & *Gen.* μιᾷ. BERN.

μι-

μιᾶ πλείας τ ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι. τεσσαράκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν τ ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐπέπαντο [v] μέχρι τ γῆς κεχυμέναι· [x] κατὰ θύρας [y] δὲ τοῦ ναοῦ παραπέτασμα καὶ [z] παραυλὴ παρεῖχον, [a] ἓξ ἐνδεκάτῳ φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένης. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν καταστασάμεναι [b] ὑπερήπεσαν. σκέπη καὶ βοηθήματα τ ὑφαντοῖς [c] ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γενόμενος. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ [d] χροιὰν τοῖς κατὰ τ ἠέρα νὸν συμβαίνουσιν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τ τριχὸς καὶ τ διφθερῶν πεποιημέναι [e] κατήεσαν ὁμοίως τῷ ναῷ τὰς πόλας ὑφάσμασι, τό τε καῦμα καὶ τὸν ὄμβρον ὕδωρ ἀποκρουόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκιὰ τοῦτον πήγνυται τ τρόπον.

5. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [g] ἐρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ παντὸς τοῦ. μῆκος μὲν οὖν αὐτῆς [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] τοῦτ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν [k] ἐξειλήλαται πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· φορίζει τε [l] χρυσοῖς τὸ ἁρμὸς ἐνσωματούμενον εἶχεν θαυμαστῶς, ὁ παντάχοθεν ἴσον οὖν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν ἁρμονίαν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τ [n] ἀπεμηκεστέρων κρίκοι [o] πεσσήεσαν χρύσεοι δύο, διὰ παντὸς [p] διηκόντες ξύλα· καὶ δι' αὐτῶν [q] μέντοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δέοιτο, ἄγοιτο κινουμένη. ἱερεῖς γὰρ ἐπὶ ζεύγους ἐνόμιζεν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δὲ ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν [r] πτέρυγες δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δὲ ἐστὶ πετηνὰ, μορφὴν δὲ οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων ἐοικότα. Μωυσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ [t] πτέρυγος ἐνεῖναι

magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora è lana, ad terram uſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii & antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo undecimo in hunc uſum aſſumpto. Alia rurſus è pellibus facta his ſuperinducta erant, quæ contra æſtus & pluvias *coloribus variegata* protegerent. Aſpectu ejus è longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; ut *ſcilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt. *Pellibus inſuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.*

VI. *In Adyto ſervatur Decalogi Apotheca deaurata, ſive* Arcula *ſacra.*

5. Facta eſt autem & arca Deo *ſacra*, ex lignis natura validis & quæ cariem non ſentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Hujuſmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque ſpithamarum: latitudo vero & craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta eſt, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam ejus aptamque junctura impediente aſperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moveretur. non enim ſuper jumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impoſitæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conſpexerat. Aſt hæc dixit Moyſes ſe ab ima-

---

v *Μίχει δὲ γῆς*] Judæi in Gem. Schabbath fol. 98. 2. non modo uſque ad terram pertigiſſe vela putant, ſed & partem ſoli texiſſe. למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולין מהלכין אחריה. *Cui rei ſimile erat tabernaculum? Mulieri in publicum prodeunti longa toga, cujus ſyrmata humum verrunt poſt eam.* REL.

x *Καὶ θύρας*] Καὶ κατὰ θύρας malit BERN.

y *Αὐτοῦ*] Ergo & templo hac in parte fuit ſimile, quod *αὐτοῦ* habuit. REL.

z *Παραυλὴ*] *Big.* & *Samb.* ſed caſu proximo Editores *παραύλια*. Pars illa antica domuum Græcis αὐλαὶ & παραυλαὶ (potius quam αὐλεῖς) appellabatur, ut Pollio aliique Architecti adnotarunt. Epiphanius jam *Thalamos* cogitat, nedum quod ſtructum maxime extat. Lego etiam, καὶ κατὰ θύρας *ἐστ.* &c. Prave *Baſ.* & *Gen.* *ὑπερείσεσαν*, rurſuſque de eiſdem tegminibus *καλύπτων*. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis* *παραύλια*. Verum αὐλαῖοι exhibet *Vat.* & paulo ante *ὡς αὐλώμασι*.

a *Τῷ ἑνδεκάτῳ*] Putat ergo totam cortinam quatuor cubitorum ultra longitudinem tabernaculi additam: ſic ut 44. cubitos hoc velum habuerit, & ab occaſu abfuerit a ſolo unum cubitum, ſi craſſitudo aſſerum in cenſum non veniat, & una cortina fuerit ab anteriori parte replicata. REL.

b *Ὑπερήπεσαν.*] Sic *Big.* & *Samb.* *ὑπερείσεσαν* & mox *καλύπτων* in *reliquis*.

c *Ἔν τε τοῖς καύμασι*] Aliis typis *ἐν τοῖς καύμασι*. Ita & Epiphanius. Theodoretus autem ex ſacerdote Judæo καὶ διῤῥῆς ἦν ἡ σκιὰ τριχίνους ἐπικειμένους, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὅτι καὶ τὸν ὑδὼρ ἀπείργειν καὶ τὸ φλογμόν. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* *ἐν τοῖς κ.*

d *Χροιὰν*] Χροιὰν *Baſ.* & *Gen.* prorſus ἀκατάλληλον: *χροιὰν* vulgare, ſed à Palladio *χροὰν*, Theogneto aliiſque teſtibus idoneis. BERN.

e *Κατήεσαν*] Ita MSS. Editi *καλύπτων*.

f *Ξύλων*] *Hen.* & *Busb.* *ἐκ ξύλων ἰσχ.* BERN.

g *Ἐρὼν*] Moyſes ipſe præfectus & norma ſacri operis ארון *arun* hanc nuncupavit, & quidem priori brevi, ut volunt Masorethæ: Gens Arabum ﻋﺮﻥ, *Eran*. Judæi *χαλδαΐζοντες* eandem ארונא *arona* aut *ιαρῶνα*, quomodo Joſephum ſcripſiſſe aio. Unde *ἡ δ' ἱερώνυμος* apud *Big.* & *Samb.* atque *ἡ ἢ ἱερώνυμος* & *ἱερωνυμία* in codd. *Busb.* & *Hen.* ut Scribæ peccarant contra Judæi hujus *ἡ ἢ ἱεράνα μ.* *Heron* tamen Epiphanii Interpr. Epit. Cant. & P. Scholaſtici, necnon *ἡ ἢ ἰῶρα μ* *Baſ.* & *Gen.* emendationem illam obtulerunt, quam modo in pagina media vides. Prope *γλῶτταν* libri novi aliique. Tum *τοῦρος Busb.* & *Samb.* BERN. Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum *χαλδαΐζόντων Joſephum* *ἀρῶνα* aut *ἰαρῶνα* ſcripſiſſe exiſtimarit. In *Græcis* mira eſt hallucinatio. nam in *Baſ.* & *G.* *ἡ ἢ ἰῶρα*, in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* *ἡ δ' ἱερώνυμον*. atque *ἡ ἢ ἱερώνυμία* & *ἱερωνυμία* in *Codd. Busb.* & *Hen.* *ἡ δ' ἱερὼν Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comeſtori*. HUDS. Hebr. ארון. Ἱερώνυμον eſt in MS. REL.

h *Πέντε σπιθαμῶν.*] Σπιθαμὴ eſt palmus major *παλαιστὴ* palmus 4 dignitorum; vid. Vitruvium & Hieronym. qui palmam & palmum diſtinguit. REL.

* *Quinque ſpithamarum:*] *Quinque dodrantum* reddit *Hoſtus* in Tractatu *de Fabrica arcæ Noëi*.

i *Τοῦτ'*] Τὰ τε *Busb.* & *Hen.* *τὰ ἐντὸς Coll. Big.*

k *Ἐξειλήλαται*] *Big.* & *Samb.* magis ex uſu *ἐξειλήλαται*. *Baſ.* tamen *Gen. Busb.* atque *Hen.* proprie & κατ' ἀλήθειαν. Vide Philologos ad vatem ſummum: nam geminum Atticiſmum refert id verbi. Paulo infra *χρυσοῖς* in editis & *χρυσοῖ*, quomodo Joſephus neutiquam ſcripſit. Et ſubin *ἴσον* penes *Samb.* BERN. *Περιειλήλαται* ſoli *Big.* & *Samb.* minus κατ' ἀλήθειαν.

l *Χρυσοῖς*] Ita *Big.* & *Samb.* & mox *χρύσεοι.* in *aliis* *χρυσοῖς* & *χρυσοῖ*. quo modo *Joſephus* neutiquam ſcripſit.

m *Καὶ καθ' ἕτερον*] Καὶ abeſt revera *Samb.* & *Vat.* imo poterat reliquis abeſſe. Ibidem *Hen.* & *Busb.* Καθ' ἑκάτερον τοῖχον αὐτῆς. BERN.

n *Ἀπεμηκεστέρων*] Contra alii inter Hebræos arcam ita in Sancto Sanctorum locatam volunt, ut longitudo ejus ab auſtro verſus ſeptentrionem protenderetur. Quumque vectes ipſi extremitate ſua in velum dirimens Sanctum a Sancto Sanctorum impreſſionem fecerunt, debuerunt annuli concipi ad latera arcæ breviſſima, non longiſſima. REL.

o *Πεσσήεσαν χρύσεοι δύο,*] Ita è *Vat.* ut p. 137. in medio *πεσσήεσαν* in *aliis*.

p *Διήκοντες ξύλα·*] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* *διήκοντα*. proclivius eſſet *χρύσεοι δύο* κατὰ πάντος *διήκοντες ξύλα*.

q *Μέντοι*] Fefellit Typothetas *μέντοι* pars *καταφαλική*. In eodem verſu *ἑκάτερον τοῖχον Gen.* BERN. Illud *μέντοι* ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* inſeruit *Bernardus*. pro quo μὲν ἔτι habet *Vat.*

r *Πτέρυγες*] Sed *πτέρυγας* in marg. correxerat *Coccejus*, quod poſtea confirmatum vidi ex *Coll. Voſſ.* HAV.

s *Χερουβεῖς*] *Χερουβεῖς Samb.* accentu merito; *χερουβεὶς Big. Baſ.* & *Gen.* *χερουβεὶμ* ex LXX. cum *Hen.* cum *Busb.* tum *Latini* omnes. Atqui vero monſtra illa alata alibi ſecurius tracto: operam enim ſuam præter ſcriptores miſere luſerunt de Cherubinis pictores Judæi Chriſtianique. BERN. *Χερουβεὶμ Vat.* *Χερουβὶμ* LXX.

t *Πτέρυγας ἐωρακέναι.*] *Πτέρυγας Hen.* Paulo ante nominale

πτέρυ-

imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipſamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In Sacrario ſacerdotum ſtabat Menſa ſacra.*

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocavit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte & accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At *menſa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum unum in prominentem menſæ partem inſerebatur, alterum in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto *ſcilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* ſeptimum Sabbatum vocamus. At quod-

ἐκκέναι. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγως συγγεγράφθαι συμβεβήκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ [v] καθ' μέτωπον, ἐγκαπιθεν. καὶ ταύτῃ ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Εν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [x] Δελφικοῖς ὁμοιωθησόμενον· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. [y] ἦσαν δὲ αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω [z] τελέως [a] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [b] προσιζήσι τὰς κλίνας ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [c] τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. [d] κοιλαίνεται δὲ [e] καθ' ἕκαστον πλοῦρον, κοιλάνσει πως καὶ πλατείᾳ τὸ ἔδαφος, ἕλικος φερούσης τό τε [f] ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [g] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, [h] οὐκ ἄπωθεν τοῦ ὑπιθέματος, δι' ὧν [i] ἧσαν [k] σκολεοὶ χρύσεοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [l] ἐξαίρετοι. [m] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τὰς κρίκους [n] κοινωθείσας· οὐδὲ γάρ εἰσι διωρεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, [o] εἰς περονίδας τινὰ ἀρχὴν πλατυνθείσας, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προεκέχον ἐμβαίνει [p] τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τοὺς πόδας. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς κομίζεται. ὅπου ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ [q] νεῷ πεπραγμένη πρὸς ἄρκτον [r] ὁ πρῶτος τοῦ μυχοῦ, διετίθεσαν [s] ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους καλὰ ἐξ [t] ἀπελλήλους κειμένους, [v] καθαρᾶ πάνυ καὶ ἀλδίτῳ ἐκ δύο [x] ἀσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἐπὶ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. [y] ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλας χρύσεας, [z] λιβανωτοῦ πλήρεις. μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [a] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλυμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τοῦτο γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλοῦ-

---

ωθήσεται usurpabat, jam Flavius adfert hujus ὁμοίωσιν, ut Philoxenus contendit, aut potius ὁμοίωμα. BERN.

v Καθ' μέτωπον,] *Hen.* etiam ἀνὰ δύο ἥμισυ καθ' μέτωπα. Supraque idem συμβέβηκεν, loco nimis perfecti temporis: ubi ſtatim ἀνατείνει ut ſolet *Samb.* conjungere. BERN.

x Δελφικοῖς] *In Sacrario ſacerdotum* (ἐν τῷ νεῷ) *ad aquilonem ſtabat* Menſa ſacra, שלחן, *Delphicæ ſimilis*, ὁμοίχρυσον, *longa duos cubitos, lata unum; altaque* ⅔ *cub. cui lorica cum coronulis plane aurea* (מסגרת זר, *labium cum limo* Epiph. *labium & corona*, Hieron. στεφάνη καὶ κυμάτια, LXX.) ἐπίθεμα ἑλικοειδὲς, *ſub abaco ſupraque eum cavo palmari præcluſerat. Geſtabatur vero manubriis bis geminis*, *opere cardinato ad partes pedum quadratas adfixis, quod Moyſi* טבעורת לבתים לברים. *Habet hæc* 12. *prægrandes panes azymos ordine gemino* (ב מערכות, β' ζύμους Int. LXX. καθ' ἓξ ἀπαλλήλους κειμένους Joſ.) *dictos Moyſi* לחם פנים, *quod eſt* panes altrinſecus ordinati, *vel* לפני יהוה ad menſam Dei adpoſiti, LXX. ἄρτοι ἐνώπιοι, *Aquilæ & Onceloſo* ἄρτοι προσώπων, *Symmacho & aliis pleriſque* ἄρτοι προθέσεως) *figuram ſuam quadratos, quemque ex ſimilæ* aſſaronibus *duobus*, ב עשרנים, *qui ſunt* gomori *duo, aut* ⅒ ephæ, *aut bis ſeptem* heminæ *Atticæ. Placentas illas duas* phialæ *aureæ*, בויכין *Moyſi Maimonis*, כפת *Moyſi Amrami, coronabant, plenæ thuris, imo ſalem injiciunt Doctores Alexandrini & Patres Talmudi. Novos deinde panes viderat ſeptima quæque lux*, שבת *Hebræis*, שבתא σαββάτα *Chaldæis vocata. Hoc de ritu Ex. c.* 25. *& Levit. c.* 24, *necnon alibi Flavius.* BERN. Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, ſed ad formam abaci reſpicit.

y Ησαν δ' αὐτῇ πόδες,] Vide *Reland.* de Spoliis Templi Hieroſ. p. 89.

z Τελέως ἀπηρτισμένοι,] i. e. perfecti pedes, pedibus veris animalium omnino ſimiles, uti & in arcu Titiano Romæ exhibentur. REL.

a Απηρτισμένοι,] Εξηρτισμένοι *Vat.*

b Προσιθέσι] Sic volo magis quam ſingulare προσίθησι editorum, aut ſcriptorum librorum Ioniſmum προσιθέασι. Supra reſtitui typum Atticum, ubi omnes libri ἐν τῷ ναῷ vulgi modo. BERN. Ita *Bernardus.* in *Editis* προσίθησι, in *MSS.* προσιθέασι. (Scil. quibuſdam. nam in *Coll. Voſſ.* & *Big.* προσιθεασι.)

c Τετράγωνοι] Τετράγωνον *Vat.*

d Κοιλαίνεται] Videntur deſcribi κυμάτια σφενδόνης vel opus interraſile limbi ſuperioris & inferioris. REL.

e Καθ' ἕκαστον] *Samb.* καθέκαστον.

f Ανω καὶ τὸ κάτω] unus limbus cingebat menſæ ſuperficiem, alter connectebat pedes eratque in medio altitudinis menſæ, uti in arcu triumphali Titi videre eſt. REL.

g Ταύτῃ] Eo modo *Baſ. Gen.* & *Samb.* omniſque pictura ſacra. Verum veteri mendo ἀ κάτωθεν *ſuperius*, *Big.* & *Epiphan.* Mox in excuſis ἕτερον. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ταυτῶ in *reliquis.*

h Οὐκ ἄπωθεν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* ἀ κάτωθεν.

i Ησαν] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἦσαν.

k Σκολεοὶ] Heſychius: Σκολεὸν ἑκάτερος τὸ ἕν πλεῖον ξύλον. COCC.

l Εξαίρετοι.] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐξαιρεῖοι. COCC.

m Κοῖλον γὰρ] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxta quoſdam *Epiphanii* codices.

n Κοινωθείσας·] Mallem κοινωθέν. Codices etiam nonnulli Latinorum eo loci plane indicant κοῖλον γὰρ εἶχον. BERN. Κοινωθὲν malit *Bernardus.*

o Εἰς περονίδας] Εἰς περονίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Diſſert. de *menſa & panibus Propoſitionis.*

p Τῆς τραπέζης,] Intelligit tabulam menſæ ipſi impoſitam, ut Pollux τράπεζαν diſtinguit a tripode, cui inſiſtit, vi. 12. REL.

q Νεῷ] Ναῷ *Hen.* & ſtatim διετίθησαν.

r Οὐ πόρρω τοῦ μυχοῦ,] Talmudici locant in medio fere, vel in tertia parte Sancti, quæ velo interiori proxima erat. REL.

s Αρτων τε] MSS. quatuor δ' ἄρτους & Jac. Capellus. Ubi editiones binæ ἄρτων τε, nec minus eleganter. BERN. Ita in *Editis.* in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter.

t Απαλλήλους] Απαλλήλους *altrinſecus*, *Big.* & *Samb.* manu priore, leviter ne prætereas: licet ſuccurrat ea forma præter noſtra Lexica. ἐπ' ἀλλήλους reperitur in prioribus editionibus, necnon apud *Busb* & *Hen.* Verum ἀπαλλήλων, aut ἀπ' ἀλλήλων diſtinctius permutavit *Samb.* manu ſecunda, alludit & Scholaſticus, *ſenos per partem.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀλλήλους. Verum ἀπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu ſecunda in aliquot *MSS.*

v Καθαρᾷ] Καθαρᾷ ex ſcriptis *Big. Samb.* & *Busb.* Aliunde καθαρὰς, quod probavit diu Interpres Latinus. *Hen.* ibi καθαρᾷ πάνυ ἀλδίτῳ ἐκ β'. ἀσσαρώνων· ὃ μ. ἑβραίοις ζ. κοτ. ἀτ. ἔχει. Pro ἀσσαρώνων in obliquo repoſui contra libros cunctos potius ἀσσαρῶνε, ſyllaba adfixa, quam alibi Sacerdos retinet. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* καθαρὰς.

x Ασσαρώνων·] Ita pro ἀσσαρῶν ex aliis *Joſephi* locis repoſuit *Bernardus.*

y Υπὲρ δὲ τῶν ἄρτων] Judæi alii volunt non ſupra panes has acerras poſitas, ne pondere ſuo panes læderent, ſed in ipſa menſa juxta panes. REL.

z Λιβανωτοῦ] Λιβάνου *Baſ. Gen. Hen.* atque *Busb* & Bibl. Interpretes LXX. λιβανου MSS. duo heic loci, ut Joſephus voluit: licet לבונה vulgo apud Judæos, & λίβανος non rarius quidem inter Græcos tam fructum arboris ſignificet quam ipſam arborem. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβανου. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris ſignificat quam ipſam arborem.

a Αλλοι ἐκομίζοντο] Οἱ ἄλλοι, ut Atticos ſcriptores novimus articulorum prodigos, ita *Baſ. Gen.* & prior manus *Samb.* BERN. Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem poteſt. nam Atticos articulorum prodigos novimus.

λέμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς πεῶτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐρέμεν.

ζ. [b] Κατὰ πρόσωπον δ' ἡ τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη [c] Δάκεν, σταθμὸν ἔχουσα [d e] μνᾶς ἑκατόν. [f] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς ἃ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δ' [g] σφαῖρα καὶ κρίνα σὺν ῥοίσκοις καὶ κρατηρίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνεπὴς πρὸς ὕψος, ποιήσαντι αὐτὴν συγκειμένην εἰς μέρας εἰς ὅσους τοὺς [k] πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον καπανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δ' εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλήλας ἐν [l] τοίχῳ μεμειμένους. λύχνοι δ' ὑπιφέρονται αὐτῆς ἑπτὰ κατ' μίαν, τὸν πλανήτων τὸν ἀριθμὸν [m] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, [n] λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η. Μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, [o] ξύλινον μὲν, ἐξ ὧν καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ [p] σηπόμενον, [q] στερεὰ δ' προσελήλαται αὐτῷ λεπὶς. πηχυαῖον μὲν κατ' πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [r] ἐπὶν δὲ ἐχάρα χρυσέα [s] περιεργασῶσα, ἔχουσα κατ' γωνίαν ἑκάστην [t] στέφανον, καὶ [v] τέτταρ δ' ἀκροθινοδόχους χρύσεον· [x] ᾧ καὶ κέχρηται καὶ σκυτάλαις [y] προσήκουσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυται δὲ καὶ πρὸ τοῦ σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑποζυλος κατ' αὐτὸς, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [z] τρισὶν,

nam huic rei excogitandæ anſam dederit, alibi dicemus.

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, liliis, granatis, & cratericulis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectantesque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Candelabrum *ſacrum.*

8. Inter lychnuchum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſtabat* [1] ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, [2] habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, [3] ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, [4] laminis æreis adAra *ſuffitus.*

Altare *holocautomatum.*

[b] Κατὰ] *Ad latus meridionale* Sancti *è regione Menſæ ſtabat, ut fas fuit*, VII. *planetarum typus*, מנרת הזהב, Candelabrum *Sacrum*, ἀθάνατ᾽ λύχνον λεγόμεν᾽ πᾶς᾽ ἰουδαίοις, *inquit Diodorus libro* 34. *ex auri fuſi atque ſubinanis* (מקשה, *hoc aliis quidem ductile, atque* LXX. τορευτὸν) *talento* ἑκατομναίῳ, (*quod* ככר μαλ᾽ ἕρμαιοι, *Judæi quidem* ככרת & ככרא *i. κίγχαρες vocant, atque hodie de Græco* Cintarin, *pondere Siclorum ſuorum* 3000. *aut librarum Romanarum* 125. *pretioque librarum Sterlingiarum omnino* 3750.) *atque ex baſi ſimplici in ſeptem calamos capitaque adſurgens alta æque, tum lucernis totidem* נרות *inſigni, tum etiam* 26. *Sphærularum* (כפתרים, LXX. σφαιρωτῆρες, *Joſ.* σφαῖραι.) *Liliorum* 22. (פרחים. κρίνα LXX. *Int. Joſ. & Onkeloſo*, ὠθῶν *Symmacho*) *Scyphorumque* 22. *cum granatis ſuis*, (ῥοίσκων καὶ κρατηριδίων *Joſ.* κρατῆρα ἐκπεπωκόσιν ἀρώμασιν LXX. *Int.* κρατῆρα ἐξηνθυδαλαμμένον *Aquila*, *Moyſi magno* משקדים גבעים) *ornamentis haud minus ſeptuaginta præfulgebat, ad auſtrum atque orientem oblique reſpectans. Ex. c.* 25. *v.* 37. *& c.* 40. 24. *& Num. c.* 8. 2. *Iterumque in his Orig. l.* 3. *c.* 7. §. 8. BERN.

[c] Δάκεν] Intus cavum fuiſſe lychnuchum hac voce indicat, uti mox balteum ſacerdotalem vocat ζάκεσον & ſimilem exuviis ſerpentis. Sed in Sacro codice. מקשה fuiſſe dicitur, quod *ſolidum* notare vulgo creditur. Veram nil obſtat, quominus & מקשה ζάκεσον fuerit, ut notet aliquid ex ſolo auro conflatum, uti tubæ Num. 10. 2. REL.

[d] Μνᾶς] Μνᾶς *Samb.* accentu declivi ac debili. Tum ἑξαῖοι μ᾽ *Baſ. Gen.* cum *Hen.* & *Busb.* ἃς ἑξαῖοι μ᾽ *Big.* & *Samb.* correcte. ὁ ἑξαῖοι *Epiphan.* BERN.

[e] Μνᾶς ἑκατόν.] Illæ centum Minæ conficiunt Talentum, adeoque neceſſe eſt, ut talentum valeat 450. lib. Monetæ *Anglicanæ.* Vid. *Prideaux* in Præf. ad Connex. p. 19. pr. Vol. HUDS. In *Add.*

[f] Ἑβραῖοι μ᾽] Ας Ἑξαῖοι μ᾽ *Samb.* & *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410.

[g] Σφαῖρα] 4 genera ornamentorum lychnuchi recenſet, uti & in arcu Titi Veſpaſiani conſpiciuntur, orbes, flores, mala & crateres. REL.

[h] Δ' ἦν] *Baſ.* & *Gen.* δή. Attamen numerus ille LXX. particularum rite conſtet, ſi armaveris ſingulos candelabri ramos at Ex. c. 25. v. 32. &c. tribus ſphærulis, tum ad haſtilis inferiora poſueris alias quatuor, & pro commiſſuris calamorum adhuc tres, necnon in ſummo haſtili (ſic puto) ſphærulam xxxiam. Namque de liliis & ſcyphis jam claret ratio. Vide §. 8. capitis ſequentis. BERN. Sic *MSS* in *Editis* δὴ τὰ π.

[i] Συνεπὴς] Diſtinguunt alii hunc in modum, συνεπὴς θ᾽, ὡς ὕψος ποιήσαντι &c.

[k] Πλανήτας] *Samb.* πλάνητας. Mox perinde eſt ſive ſic ſcribas, ſive cum *Big.* & *Samb.* ἐν εἴχῳ. BERN.

[l] Στοίχῳ] Σ᾽χῳ *Coll. Big.*

[m] Μεμιμημένοι.] Ita *MSS.* in *Editis* μεμάθοι.

[n] Λοξῶς] At Talmudici volunt ramos lychnuchi ab ortu verſus occaſum fuiſſe protenſos REL.

[o] Ξύλινον] Lege ξύλω. COCC.

[1] *Ara ſuffitus*,] *Inter Panes & Lumina cis Velum Sanctiſſimum* veniebat Ara ſuffitus, מזבח הזהב & מזבח הקטרת, Θυσιαστήριον Θυμιάματος LXX. *Int.* Θυμιατήριον *Philoni & Joſepho, ex ligno perpetuo &* χρυσολίπῳ *parallelipedon altitudinis bicubitalis baſiſque ex quadro cubiti unici: cujus ſummitatem ſeu craticulam* (ἐσχάραν *Joſ.* ἐχαρίδα LXX. & *S. Hieron.* אוראי *Onceloſo*, *Moyſi* גג) *condecorabat* זר זהב corona auri *ſolius, tum ſuſum* cornua *ſeu pinnæ, & ſuſum* annuli cum vectibus. *Ex. c.* 30. *c.* 35. *& c.* 40. BERN.

[p] Σηπόμενον,] Cum *Epiphanio* lego σκωλήκευτον. in *cæteris* σηπόμενα. HUDS. Lege σκωληκόβρωτον. COCC.

[q] Στερεὰ δ᾽ προσελήλαται αὐτῷ λεπὶς,] In Gemara Enuvin. fol. 19. 1. docetur quam hæc fuerit στερεὰ אלא מזבח הזהב שאין עליו כיעובי דינר זהב עומר כמה שנים ולא שלט בו האור, *altare aureum, quod non erat tectum auro craſſiori quam eſt denarius, multos annos perduravit, nec ab igne læſum fuit.* REL.

[r] Ἐπὶν] Ἐπὶ τε ἐχάρᾳ χρυσέᾳ *Vat.*

2 *Habens ad unumquemque angulum coronam,*] Coronas ex auro puriſſimo *Mert. Col.* & *Frob.* Coroneas aureas puriſſimas (-- mos mos *Voſſ.* 1.) ſex, *Voſſ.* 1. *V. W.* 1, 2. *Big. Bodl.* Coronas puriſſimas ſex, *Bal. & Goul. Hoc mendum vetuſtatem habet, & Comeſtorem olim perculit.* Joſephus addidit, *ſic ait P. Trecenſis*, quod per angulos ſingulos coronas ſex habebat ex auro puriſſimo, quod ſingulariter forte in Exodo dictum eſt ita: Faciesque ei coronam auream per gyrum. *Putabis tamen Epiphanium retuliſſe duntaxat*, coronam ex auro puriſſimo, ſed & annuli &c. *Sic nunc juvare hunc Scholaſticum placet & cum Joſepho ſuo forte conciliare.* BERN.

[s] Υπερεργασῶσα,] Contractiori Athenienſium præterito, quo maxime κῶα ſibilus fœmineus evitatur, *Samb. Busb.* & *Hen.* Alii perperam ὑπερεργασῶσα, vice ὑπερεργασᾶσα. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in aliis perperam ὑπερεργασῶσα vice ὑπερεργασᾶσα.

[t] Στέφανον,] *Epiphanius* στεφάνης ἐξ ὧν πρέπει χρυσᾶ. *Big.* στέφανον καὶ ᾧ οἱ ἀκροδοκόνται χρύσεον, καὶ κέλκοι. Imo *Samb.* legit χρύσεον καὶ κέλκοι: moxque ille πρόσηκεν pro πρόσηκαν reliquorum. BERN. In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vecles inerant* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στεφάνης ἐξ ὧν πρέπει χρυσᾶ. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſepho* ſuo forte conciliare. χρύσεον mox *Coll. Big.*

[v] Τέτταρ δ᾽ ἀκροθινοδόχους] Quod ſi legas καὶ τέτταρ ἀκροδοκόνται. Videtur enim cornua Altaris στεφάνης appellaſſe. Vide Exod. 30: 2. 3. COCC.

[x] Ω καὶ κέχρηται] Ita legendum cenſeo cum *Editis*. in *Cod. Vat.* ᾗ καὶ κρ. in *Samb.* & *Big.* deeſt ᾧ.

[y] Προσήκουσαν,] Sic *Samb.* & *Big.* in cæteris πρόσηκαν, & mox ἐν αἷς in *Vat.*

3 *Subligneum*] *Vel.* ſubligneum, & illud quinque &c. ὑποξύλου, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

[z] Τρισὶν,] Τρίπηχυς *Big. Vat.* & *Samb.* (*Voſſ. Coll.* τρίπηχεις) τρισὶν *Baſ. Gen.* & *Epiph.* Mox τῇ ἐχάρᾳ *Samb.* cum *Big.* Dein *Samb.* καταφλεγόμενον. BERN.

4 *Laminis æreis adopertum*,] Ex laminibus æris, *ſcripſerat Epiph. Voſſ.* 1. *Mert. & melioribus codicibus comprobantibus. Ad clauſulam* graticula, *Voſſ.* 1. *Item* retiarum, *Voſſ.* 1. *L. Mert. IV.* 1, 2. *Star. V. Vig. & Bodl.* Retiaculorum, *Goul. & Bal.*

adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *superne* decidebat, quod basis ei non omnino subjecta esset. Cæterum è regione aræ præsto *insuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, crateresque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* instrumenta, sacro ministerio designata, * ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, una cum apparatu suo.

[a] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, [b] δικτύῳ [c] τὴν ἐχάρᾳν ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ [d] ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, ἃ βάσεως ἁψαπάντας ἐκ ὑπακειμένης. [d] ἀντικρὺ δ' [e] ἐπὶ θενὸς βωμὸς οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ δὲ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Chaanæ, *Sacerdotes.* Rabchaanes, *Pontifex.* *Vestitus vulgi sacerdotum.*

FActæ sunt autem & sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanæas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem *vox ista* principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes hujusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus juxta præscriptam in lege puri-

Γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, [f] οὓς [g] Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν [h] Ἀναραβάχλην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τοῦ μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴ τοιαύτην εἶναι συμβεβήκεν. ὅταν δὲ προσίῃ τὴν ἱερουργίαν ὁ ἱερεὺς, ἡγνισμένος νόμῳ ὁ [i] ἁγνείαν [k] προσαγορεύῃ, πρῶτον μὲν εἰσιὼν [l] μαναχα-

---

Scholasticus forte ediderat retiarii *vel* reticuli. *Ea enim de causa disserit P. Comestor*, Josephus autem sic: Cui suberat craticula in modum reticulorum facta. Suscipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia bases non erant ei subjectæ. Cassiodorus tamen Senator (*quem Epiphanius iste bene noverat*) in pictura quam fecit, cujus in expositione Psalmorum meminit, quatuor pedes in utroque altari fecit. BERN.

a Ομοίως] Ομοίως κεκοσμημένῳ, *exempto hinc auro. Quam sane lectionem præ altera ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ Josephi nomine elogo: ita etiam Moyses postulat.* BERN. Ομοίως κεκοσμημένῳ legebat *Vet. Interpr.* quæ sane lectio alteri præferenda est, præsertim cum *S. Literis* magis consona sit. Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ, *tanquam si auro esset ornatum.* sc. quod aurum fulgore suo referret, ut alibi loquitur *Josephus.*

b Δικτύῳ] Ex sacris literis non liquet in summo fuisse aliquam craticulam vel opus reticulatum. E contrario opus reticulatum extendit se ab imo usque ad medium altaris, adeoque in summo non. REL.

c Τὴν ἐχάρᾳν] *Coll. Big.* & *Voss.* τῇ ἐχάρᾳ.

d Ἀντικρὺ] Ita & in templo Secundo vasa ministerii erant in mensa argentea juxta altare versus occasum. REL. *Coll. Big.* ἀντικρύς.

e Ἐπὶθεντο] *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺς δ' ἐπίθεντο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου. οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχον. *Basil. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίθεντο (*Busb.* ἐπίθετο ἀντικρὺς) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόας τε (οἰνοχόαι *Busb.* & *Hen.*) καὶ φιάλας σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅτα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν. Ærea quidem pro *aureis* non permutare stultissimum esset (Scribis aliquot Latinis Græcisque cunctis invitis) dum id monent Sanctissimi libri, Ex. c. 27. 3, 19 Verum de hac sententia, sicut nos illam contextu emendavimus, inconsultis codd. Gallicis nunc plus nos dicam: nisi tu statim legere malis, ἀντικρὺ δ' ἐπίθετο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου. οἰνοχόαι τε καὶ φ. σ. θ. καὶ κρατῆρσιν, ὅτα τε ἄλλα —— χάλκεα πάντα ὑπῆρχον. Pro *aureis* etiam stat Johannes Zonaras, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ ξυλίνου φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπίθεντο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμασε, χρύσεα πάντα. BERN. Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀντικρὺς δ' ἐπίθετο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ι. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίθετο (ἐπίθει ἀντικρὺς *Busb.*) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅτα τε ἀ. σκ. π. τ. ι. π. χρύσεα π. *Basil. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίθετο τοῦ χρυσίου οἰνοχ &c. ut in *Basil.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam stat *Zonaras*, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ ξυλίνου φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπίθετο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμασε, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpensis, hanc lectionem subjicit, ἀντικρὺ δ' ἐπίθετο τοῦ βωμοῦ χρυσίου, οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅτα τε ἄλλα --- χάλκεα π. ὑπ. HUDS. Post κρατῆρσιν dele ἦσαν. COCC.

* *Ex ære conflata erant omnia.*] Aurea, *Mert. L & Epit. Cant.* de vetere vitio *exemplarium Græcanicorum, quod hodieque perseverat metallo permutato*, χρύσεα πάλαι ὑπῆρχε, *pro æquo illoque* χάλκεα ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχε. *Namque manduaverat optimus Ex.* c. 37. 3. πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ; *ita & effectum legimus* c. 38. 3. *quem versum repetit modo Flavius. Hinc pars plurima codicum Epiphaniorum jam obtinent* ænea *aut* ærea, *ut Voss.* 1. *Ill. W.* 2. *Star. Goul. Pal. Vig. Col. & Frob.* BERN.

f Οὓς] *Coll. Voss.* ἃς & mox pro ἂν habet ὧν.

g Χαναίας καλοῦσι,] Josephus vernacule solitus erat dicere כהניא *Cahanaia*, & jam Græco more scripsit χαναίας aut χαναίαις, pro כהנים *Cohanim* veteris populi. Proxime venit ἐς χαναίας *Basil.* & *Gen.* Sed ἐς χαναιαίας *Big.* & *Epiphanii* hinc distat, & longius ἀς χαναιάς *Samb. Busb.* & *Hen.* atque ita *quat Chananæas* MS. *Lips.* BERN. Χαναιαίας in *MSS. Χαναίας* legit *N. Fullerus* in *Miscel.* l. 4. c. 15. Χαίνας sive Χάναι voluit *Braunius* in libro primo de *Vest. Hebr. Sac.* p. 18. HUDS. כהנים vel כהניא. REL.

h Ἀναραβάχλην] Arabarchin, *manuscriptorum quasi plaustrum. Inde Petrus Scholasticus*, Quatuor erant vestes tam sacerdotibus minoribus, quos Chananæos vocabant, quam principi sacerdotum, quem Arabarchum appellabant, communes: & aliæ quatuor post illas, quibus solus Arabarchus utebatur. Rursum Criticæ nostræ periculum feci, & pro ἀναραβάχλην *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* aut ἀναραβήχλην *Big.* & *Samb.* aut *Arabarchin Epiphanii* & P. *Trecensis*, ex dialecto Ierosolymitana substitui χαναραβάχλην, quod est כהנא רבא *Cahana rabba*, etiam Judæis Syriæ Babylonizque, ut liquet ex Lev. c. 21. 10. 2 Reg c. 23, 4. Zach. 3. 1. & aliis ex locis. Typum eundem retulit Judas Princeps codice *Constitutionum Patriarum*: alias enim is imitatur Moysis dictionem concinniorem, הכוהן הגדול *Cohen gadol*, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας LXXII. Interpr. ὁ ἀρχιερεύς Philoni, Scriptori Machabaicorum, Josepho, S. Paulo, atque etiam historicis Gentium. Quinimo *Arabarchin* compositæ vocis ratio apud Josephum non inique ferret manum emendantem ἀραβαχάνλαν, aut ἀραβαχαναίλαν, aut ἀραβαχοάνλαν, ab Hebraico רב הכהנים *Rab cohanim* (sic dicunt vates veridici רב טבחים i. רב קטוליא, & רב סריסים) vel à Chaldaico רב כהניא *Rab cahanaia*, & רבנא רבהניא. Sacerdotum pariter Jerosolymitanorum primas *Rab cohane* כהנא רב sæpius appellatur in libris receptis Novi Testamenti & in dubiis Veteris, quandoque idem *Rab cumre* כמרא רב. Nimis vero alienum video ab hoc nomine *Alabarchen* Vossii parentis, tanquam *Præpositum Albo Sacerdotum*; sic quidem adserit vir clarissimus. BERN. Ita *Basil. G. Vat. aliique.* ἀναραβήχλην *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb. Arabarchen* & *Araharchin* in *Epiphanii* libris, Χαναραβάχλην malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ραβαχανλάν, aut Ραβαχαναίλαν, aut Ραβαχοάνλαν ab Hebraico *Rabcohanim*, vel à Chaldaico *Rab cahanaia*. Alii Χαναναχάνλαν volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Success. in Pontif. Hebr.* cap. 1. HUDS. Factum ex כהנא רבא *Cahana rabba* Rabbæ. REL.

i Ἁγνείαν] Expressi itaque ex *Samb.* juxta catabibasmum Cecropidarum, adprobante Dionysio Grammatico. Item ex illo codice & *Big.* vides jam ἀγν. pro ἁγνείαν προσαγορεύῃ Editorum. BERN. Ἁγνείαν *Samb.* Atticorum more.

k Προσαγορεύῃ,] Διαγορεύῃ *Samb.* & *Big.* & *Coll. Voss.* προσαγορεύει *Coccejus* volebat.

l Μαναχαπλὼ] Scribo apud Josephum μαχαναπλὼ, μαχαναπὶν, aut μεχανοὶ: ubi vitiosa hypothesi legebatur in editis μαναχαπλὼ, & in privatis libris μεναχαπλὼ, necnon in Epiphanianis *Manachasin*. Melius profecto expressit Hieronymus ad Fabiolam de his vestibus *Machinasen*, ut in MSS. legitur pro *michensé* Erasmi, aut *maschinasé* typis aliis. Namque femoralia Græci ἀναξυρίδας: Scythæ primum, tum Celtæ, jamque Europa plurima *bracas* vocant. Chaldæi מכנסין *micnesin*, aut in numero medio *micnesain* & *macnesain*, necnon ex conjugatione secunda *mecannesin* & *mecannesain*, περισκελίδες, *constrictoria*, ἀγνοῦ ἄρα τὰ ἐκτὸς α. εἰς αὐτὰ τὰ πόδια, ut cum Josepho loquamur: horum etenim utrumque indicat verbulum בנס. Inde μαχαναπλὼ literis Græcis. Moyses tamen, Ezechielis, vatesque alii ipsam materiem continuo addunt בד מכנסי *micnesé bad*, & מכנסי פשתים. Eadem LXX. Interpretibus περισκελίδας λι-

νᾶς,

ναχασὶν λεγόμενον. [m] Βάλεται δὲ σπαρακτῆρα μὲν ὀνομάζουσι. [n] Διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥάκος ἐκ βύσσου κλωστῆς [o] εἰργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [p] ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας. [q] Ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ πελάτιον ἄχρι τοῦ λαγόνος περὶ αὐτὰ ἀποσφίγγεται.

titem † primo quidem induit Manachasen, uti vocatur. idem enim denotat ac constrictorium. Est autem subligar circa verenda subtile ex byssо retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: * atque ab homine medio subscissum, ad ilia desinens ligaminibus *suis* stringitur. Manachase, *femoralia.*

Β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [r] λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. [s] Χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis syndonis byssinæ. Chethomene quidem ap- Chethomene, *tunica stricta.*

νᾶ, Judæis Byzantinis σαρσεῖα λινᾶ, Onceloso מכנסין דבוץ, Syrisque hujus æmulis περιζώματα βύσσινα, Interpreti Solymitano κὶ λέγει bracæ byssinæ, pariterque Talmudistæ Solymitano אברקין pro מכנסין, Judæis Arabissantibus سراويلات من عشر *femoralia linea*, Samaritis etiam سراويلات بياض, aut sua dialecto סריני עואר aut עבאר pro Chaldaico חור, σαρσῶμα λευκά. Arabi Laudino مازر من كتان, aliis Arabum ὅτου μετίζουσι قبانين من كتان *bracæ lineæ.* Cæterum סרבלין *Sarbalin* Danielis prophetæ veri, siquis alius, imo Syrorum passim, σαραβάρα LXXII. Alexandrinorum, J. Pollucis, Hesychii, Photii, aliorum nescio quot: tum σαρβάλα Aquilæ Theodotionisque Interpretum ad Dan. c. 3 Arabum denique سراويلان, à Parthis talia omnia originem ducunt, qua شلوار *Salvar*, φενδυάλια ipsi nuncupant; ὅτι שלא σκιὰ, τὰ ἀπὸ ἀμφικαλύπτης. בתי שוקים, i. e. σκελίαι, ἀναξυρίδες, aut phrasi Comica δυλλικοὶ τὰς τῶν σκελῶν. Eadem prorsus mente *Sarabin* interpretantur Doctores aliquot apud clarissimum Saadiam & post illos Tanchumus Lexicographus, Hieronymus noster *bracæ*, & ubi Originem interpretatur *campestria* & *feminalia lina*; necnon Talmudici corruptores Hellenismi פמלניא. Hinc corriges scholia Romana, σαρσῶμα, ὑπὸ τῶν ποδῶν λιγόμενα ὑφασία, me authore pro ridicula voce μακιὰ ὃ δὴ τοῖς ἐμπροσθεν ἀναξυρίσι προσαγορεύομεν. Quippe identidem dixerat Eustathius ad vatem Gentium, τὸ καλούμενον μὲν τοῖς αἰδοῖς ῥάκιον μὲν βράκαν φασὶν, ἔστιν δὲ ἀναξυρίδα. Quare à S. Hieronymo forte requirat aliquis, cur *Sarabala* affirmarit sermone Chaldæo haud *cruralia* quam crura ipsa primo usu denotasse: consimile licet dixerat de Persis Julius in Onomastico, τὰς μὲν ἀναξυρίδας καὶ τὰ σκέλια καλοῦσι. Has tamen voces, atque σαρσῶμα Persicas esse oriundo multi Grammatici fatentur. Hesychius σκελίαι, τὰ σκελῶν σκεπάσματα, πάρθοις σαρσῶματα. Photius, Suidas, & Antonius, σαρσῶσαι, ἑῶας περσικὴ· ἔνιοι δὲ λέγουσι βρακία. Quod ita placuit doctissimo Polluci, ὡς ἀσιανοῦσιν οἱ περσικὰς τὰς ἀναξυρίδας ἔοικε καλεῖν. Idemque alibi de vestimentis, καὶ περσῶν μὲν ἴσλα, κάνδυς, καὶ ἀναξυρὶς, καὶ κυρβασία, λῶν καὶ κίδαριν (sic emendo) καὶ πῖλον καλοῦσι. οὐ δὲ τοῖς σκύθαις ὡμοφάνης, σαρσῶσαι καὶ χιτῶνας πώλεις εἰδεδυκότας. Strabo etiam appellat *Sarabara* ἀναξυρίδα τριπλῆ, vel, ut malim legi, ἀναξυρίδα περσικήν. Illa enim de habitu militis Persici à Musa quadam Herodoti explicavit magnus Geographus. Ait igitur Halicarnassensis l. 7. c. 61. ὧδε δὲ τὰ σκέλια, ἀναξυρίδας, &c. Intimam hanc vestem nomine alio vocant Persæ *Tonban* تنبان, ut *sæculum duplicem* ea repræsentat. Nomen autem vetus *Bracæ*, ut poetæ scribunt, ac *Braccæ*, sicut plures, deduci volo ab aoristo Getici verbi *Bricam*, tanquam à ἔβρεκα seu ῥάκω Græcum ῥάκος & usu privato βράκος: id vesti bifidæ convenit. Ita Diodorum tueor adversus Salmasium, Braunium, aliosque. Cæterum ni videretur hæc ætas Theologorum fabulis Rabbinicis propior magisque credula quam historiæ veteri, haud sustinuissem statim omnia ex Hieronymo adjungi, viro licet Judaicarum ἀρχαιοτήτων satis avido. *Discamus primum*, ait ille, *communes sacerdotum vestes & pontificum. Lineis femoralibus quæ usque ad genua & poplites venirent, verenda celantur: & superior pars sub umbilico vehementer adstringitur, ut si quando expediti maclant victimas &c. non pateat quod opertum est. Vocaturque lingua Hebraica hoc genus vestimenti* machinase (*Freben.* michnese) *Græce* περισκελὶς (*MS Coll. N.* περισκελὶς, *Erasmo Correctore* περισκελῆ) *à nostris* feminalia *vel* bracæ *usque ad genua pertingentes. Refert Josephus: nam ætate ejus adhuc templum stabat, & nedum Vespasianus & Titus Hierosolymam subverterant, & erat ipse de genere sacerdotali, multoque plus intelligitur quod oculis videtur, quam quod aure percipitur; hæc femoralia de byssо retorta ob fortitudinem solere contexi, & postquam incisa fuerint, acu consui. Non enim posse in tela hujusmodi fieri.* Fecit quidem nuperrime tales contextus Braunius Noviomagensis, cui tamen Theologo haud invideo suam ὑφάν ἔχειν. Quid enim illa ad Pontificem Judaicum, sacrive scrinii arma? Phineasus sane protovestiarius nihil unquam simile somniavit, aut sinciput aliquod Talmudicum. Quinimo ejusmodi futuras in feminalibus vestibus aut manicatis בתפירה committi, non prohibet כינשה אורג, ut Magistri ultro fatentur. Sed de *Bracis*, quas etiam *Pharisaicas* פמלניא של פרשים Pharisæorum filii appellant, jam satis. Hanc autem sacrificulorum pudicitiam à gente Aaronis didicisse Ægyptios, quam hos Græcis Romanisque eam tradidisse, minus credit quidam vir doctus, plus cæteri. BERN. Ita in *Editis.* μὴ ναχασὶν in *MSS.* sed μαχαναῖν, μαχαναῖσιν, aut μεχαναῖσιν reponi jubet *Bernardus.* μιχναῖν legendum esse conjicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. HUDS. מכנסים, femoralia. REL.

† *Primo quidem induit Manachasen, uti*] *Quatuor* vestes byssinæ, (*vel* Albas *forte appellant Pharisæi* בגדילן, *vel sine dubio* בגדי הבר & בגדי כוץ) *quibus Sacerdotes saltem loti Optimo operabantur. Primo.* Femoralia, מכנסים micnesim *aut* micnesaim *Judæ Judæorum Præfecto, jam* μαχασὶν *Josepho, eidemque alibi* τὸ τῶν μηρῶν διάζωμα. Bracæ *Ambrosio & Hieronymo, sed curtæ lineæque, quæ ab iliis ad genua insertis meris pedibus pertinebant, atque* καὶ ὑπὸ ὀμφαλὸν *propter umbilicum constringebantur* כמין כיס, ὅτου μαρσίππιον, *quod ait Maimonides; sed commode, non arctissime,* לא ביוץ, לאבוץ, *monente Ezechiele. Ex. c. 28. 42. & c. 39. 28. Lev. c. 6 10. & c. 16. 4. Ezech. c. 44 18. Et Josephi Bell. l. 6. c. 15. Secundo.* Tunica stricta, *teres, talaris, duplex, cum taniis scapularibus* (παρωμίσι) *& adsutis manuleis* ἐπικαρπίοις, *Talm. Babyl.* Iomæ *c. 8. Subucula quidem Sacerdotis Maximi* (ὑποδύτης:) *atque sola Tunica cæterorum Moysi* כתונת Chetoneth. *Jos. l. 6. c. 6.* ἁλωτ. *& Chaldæis,* כתונא χεθωνὴ, *&* Cettona. *Græcis* ἐπίνυξ: *Atticeque* χιτών. *Prisci quidem Ægyptiorum* καλάσιρις, τοῖς χιτῶν ποδήρης θυσανωτὸς, ἀπὸ λίνεος χιτὼν ἱερατικὸς, *ex Herodoto, Hesychio, atque Eustathio. Coptitis atque etiam Samaritis in versione S. Pentateuchi* قبص, *unde* Camisia *&* ὑποκάμισον *apud Latinos Græcosque degeneres, & quandoque Samaritis* كراعة, بيرهن, ποδήρης. *Persis denique* κάνδυς *&* كبر, *aut pro plebe* χίμασθαι *nomine vernaculo* κάπυσις. *Ex. c. 28. c. 29. c. 39. Lev. c. 6. c. 10. & c. 16. Tertio. Hanc præcinxit* Zona, אבנט, ἀβανὴθ *Jos. & Hieronymo,* Abnet *Masoretis, fascia lata digitos ferme quatuor Josephi, aut tres Maimonidis, longa tamen quæ multoties circum pectus Sacrum convoluta ad talos tandem deflueret, credes in* XXXII. *cubitos profundi* κὶ ἀβάδοτον τὸ μῆκος, Iomæ, *c. 7. f. 44 Talm Jeros. Subcava, ut vestis quam lubrica serpens exuit: stamine byssino, atque insuper cocci purpuræ hyacinthique coloribus* (*fila quos ebiberant lanea, Massicia* Celaim *c. 9. 1. & Talm. Jeros. f. 34. & Talm. Bab.* Iomæ *f. 12.*) *intextis, Phrygionicis flore præcipuo decorata. Rabbinis* מיושרת רוקם או עבר ציור כחט או מיושרת כחט, *ad Ex. c. 28. 18. & Iomæ Babyl. T. c. 9. Vide porro Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16.* BERN.

m Βάλε] Βάλεται δὲ τὸ τοῦτο *Samb.* (*Coll. Vss.*) & *Vat.*

n Διάζωμα] Alibi (*sc.* l. 3. c. 15.) διάζωσμα. Utramque tamen formam lex Grammatica sustinet. BERN.

o Εἰργνύμενον,] Poëticum tamen istud dicunt Grammatici, εἰρύμμενον esse Atticum. *Contextum* vero exponunt Hieronymus Epiphaniusque Latinus. Factum hoc erat ἐκ βύσσου κλωστῆς, שש משזר, teste Moyse, qui jusserat fieri. BERN. Fortè εἰργασμένον. COCC.

* *Atque ab homine medio subscissum,*] *Epiphanius* reddit, *scinditur autem ultra medietatem deorsum, & super lumbos adstringitur.* Nec multo aliter *Braunius* vertit, *divisum usque ad medietatem, sed circa ilia constrictum.*

p Ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας·] Ita *Big. & Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Bas.* & *G.* ὡς ὧδε *Samb. & Vet. Interpr.*

q Ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ,] Ἀποτέμν. δ' ὑπὲρ ἥμ. Ait autem hæc femoralia ab homine medio oblique in anterius succisa, ad ilia substringi ligaminibus suis שנצים, quæ vocant *Deuterotæ.* Videamus tamen interpretamenta vetera recentia, quid valeant, Epiphanii puta Scholastici: *Scinditur autem ultra medietatem deorsum, & super lumbos adstringitur.* Aut Hieronymi Presbyteri, *Superior pars sub umbilico vehementer adstringitur.* Tum Sigism. Gelenii, *Atque ita circum ilia constringunt*: aut Braunii loco ultimo, qui nescit quid in humanis sit τὸ ἥμισυ, *Divisum usque ad medietatem, sed circa ilia constrictum.* Adhuc autem vanior est interpretatio Gallica Arnoldi, & typis nullis digna, non iteratis. BERN.

r Λίνεον] Λινοῦν *Bas.* & *Gen.* ut σινδόνος passim. BERN.

s Χεθομένη] Χεθομένη καλεῖται utraque Editio. χεθομένη μὲν καλεῖ) Librarii duo, & cum eis Epiph. *Chethomene quidem vocatur.* Cl. Bosius χεθονεθὴ μὲν καλεῖται ab Hebraica forma כתונת *Chethoneth.* Mihi probatur magis Chaldaica pro ævo illo Josephi כתונא *Chettona*, aut notis Græcis χεθὼν vel χεθὼν μὲν καλεῖ). Diutius quidem dictioni Barbaræ χεθομένη inhæserat μὲν particula vix sua, ut nos docent Epiphanius Petrusque Scholastici. BERN. Ita *MSS.* insuper adjicit *Vat.* λίνεον ὃ τοῦτο. In *Editis* χεθομένη καλεῖ). Cl. *Bosius* legit χεθονεθὴ μὲν καλεῖ) ab Hebraico *Chethoneth.* Verum *Bernardus* malit χεθὼν vel χεθὼν μὲν καλεῖ) à Chaldaico *Chettona.* Vide *Braunium* de *Vestitu sac. Hebr.* l. 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. HUDS. Videtur vox in plures dividenda, ut scripserit χεθε μὲν ἡ καλεῖ) aut χεθὶν, nam N finale sæpe absorbetur uti Γαζαῖ, βαυθρῶ, pro Γαβαὶν, Βαυθρωνῶν. REL.

appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica usque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt & constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, ut serpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque bysso variegatos: at stamen ejus ex sola bysso. Et à pectore incipiens, atque semel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit usque ad talos, quamdiu sacris non operatur sacerdos: sic enim spectantibus decora videtur. Cum vero sacrificare oportet & altaris ministerium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, super humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyses nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipsam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis insignitur. Hæc tunica sinum quidem nusquam habet, sed amplam circa collum aperturam, quæ † certis quibusdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, super utramque scapulam astringitur. Vocatur autem Massabazanes.

Abaneth *aut* Emian, *zona.*

Massabazane, *tunica lacunata.*

[t] σημαίνῃ· [v] χεθὼν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ [x] τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν ἐπιγεγραμμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χεῖρας [y] περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ὃν ὑπεζώννυνται κατὰ σῆθος, ὀλίγον τῆς μασχάλης ὑπερέχων τὴν ζώνην ἐπιάγοντες, [z] πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς [a] τέσσαρας δακτύλους, λεπτὴν δ' ὑφασμένην ὥστε λεπτοειδὲς δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, [b] φοίνικι καὶ πορφύρᾳ μὴ ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικιλμένα· σήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως [c] κατὰ στέρνον καὶ ἐπιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· τότε γὰρ ὑπερέπαιρον ὅτως ἔχῃ τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ ἀποδύζειν τὴν τῆς θυσίας δέῃ καὶ ἀφικνεῖσθαι, ὅπως μὴ [d] κινουμένης ἐμποδίζηται τὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸ λαιὸν [e] ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν [f] ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, ὡς καὶ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [g] ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. ὅτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ὅτος ὁ χιτὼν κολπωτὸς μὲν ἀδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸ [h] βραγχωτήριον ἄνω, ἁρπεδόσιν ἐκ τῶν ὤμων καὶ τῶν [i] κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημένοις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκάτερον καταγλειδα. [k] μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

t Σημαίνῃ·] Σημαίνῃ expunxerant *Big.* & *Samb.* Industria non bona. BERN.

v Χεθὸν γὰρ] Sive duplici vocali scriptum repereris χιθὼν cum *Big.* & *Samb.* sive simplicius χιθὸν, ut jam tertio Typothetæ fecere, aliud neutiquam denotabit quam כתן *Cettan* Chaldæorum, imo τὴν πηλαν ἐσθῆτα: vel Arabum كتان *Cettân*, quod *Linum* vocant nurus Latinæ. Idcirco à fundo כתן enascitur τὸ ποδήνεκον כתונת, *vestis linea* quam proprie, ut ἐχέσαρκοι plerunque quæri solent: necnon derivatum aliud כתונא & כתונא more Syriaco, unde χιτὼν Græcorum; deinde in Latio *Tunica*, ἀπὸ χιτωνίς. Quippe à dialecto Hebræa, licet docti viri indoctique hujus seculi secus sentiant, nulla vox Latina descendit; statim ab Æolide omnis. BERN.

x Τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν] Τοῦτο ἔνδυμα *Samb.* Mox ὑπὲρ ἄνω libri plerique, sed & πλατεῖαν ὡς. Porro autem manicæ illæ adsutæ ad carpos sacerdotis constringebantur, quomodo etiam super pectus ipsius tunicæ oræ solebant. Adponam & verba Hieronymi, qui Josephum explicat ex professo absque ulla ratione operis tessellati. Omittere autem decus tantum haud potuit vel hic Flavius, qui eam stolam sæpius gestaverat: quinimo תשבץ minus aliquid significare noverant uterque. *Secunda ex lino Tunica est* ποδήρης, *id est, talaris, duplici sindone, quam & Josephus byssinam vocat, appellaturque Chetonet i. e.* χιτὼν, *quod Hebræo sermone in Lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, &c.* Cum Josephi descriptione satis etiam convenit Moysis Maimonidis Syntagma conscriptum libris XIV. mille annis post excisum sacerdotium Judaicum cap 8. §. 16, 17, de *Supellectile sacra* Ibi equidem asserit celebris ille JC. Tunicas sacerdotis maximi minimique tessellis fuisse distinctas, ut plumarii spissiora vestimenta & tapetia solent conficere, reticuli modo: tum manicas de tela alia his adsutas בתפירת, ex *Jomæ* c. 7 f. 72. b. Tunicas denique demitti ad talum, ad carpum manuleas, latas tamen hasce ut palmus. Veruntamen de כתונת תשבץ χιτὼν ποδήρης, valde ambiguum restat, vestis *fimbriis fortis*, an *uncinis stricta annulisque* ita intelligatur. Vel, quod Onceloso, & Rabbinorum nationi, imo LXX. Alexandrinis placuisse video, διπλωτὴν, κοσύμβοις, *tessellis, fundis, ocellisve suis ubique intexta & illuminata.* Ea felicioribus Arabum حلة *Holla*, aliis ثوب معينة مبطنة موشاة *stola oculea*: Maimonidi ex Onceloso מרמצא ἀραχνοειδὴς, seu *reticulata* כמו בית הכוסות. BERN.

y Περὶ τοῖς βραχίοσιν] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.*

z Πλατεῖαν] Ita *Samb.* in *reliquis* deest μέν.

a Τέσσαρας δακτύλους,] Ita & alii Judæi. REL.

b Φοίνικι] Φοίνιξι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Φοινιξ καὶ πορφύρᾳ *Vat.*

c Κατὰ στέρνον] Ita è *Cod. Samb.* & è *Josepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνων.

d Κινουμένης] Imo ad rem transferunt codd *Big.* & *Samb.* κινουμένης, i. e. *superfluo cinguli agitato.* BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινουμένου.

e Ὠμοφορεῖ.] Phrasi faciliori *Big.* & *Samb.* ἀναβαλόμενος ἐπὶ τὸν λαιὸν ὦμον φορεῖ. BERN. Ὠμον φορεῖ in tribus *MSS.*

f Ἀβανὴθ] Ἀβανὴθ αὐτ. ἐκ. Moyses plane scripserat אבנית aut אבנט, quod alii Judæorum tribus syllabis enuntiant, duabus alii. Recte etiam monet Josephus ἐγχωμιαζὸς, τοῦτο περὶ ἱμάντα ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τοιοῦτα, המין sive המינא *Hemian* vel ἱμιάντιον (*Hemianan* Epiphanio rescribente) vocati à Doctoribus tam Solymitanis quam Babyloniis. Ita המין atque המיינם posuit pro Mosaico אבנט inter vestes sacras Onceloso, sicut ante nos advertit Maimonides; *Emian* אמיאן Samaritica versio, quæ solet fere Onceloso verba excipere. המיינא *Hemiana* ὁ σύνδεσμος ad Pentabiblon Moysis, deinde המין *Hemian* pro Cingulo sacro usus est Judas compilator ἀπολεγομένων, ex apophthegmate Johannis Bracidæ ad finem *Erubin.* Iterum ille codicis *Succæ* c. 5. balteorum המיינים (*Schol.* אבנטים) usum aliquem docet in *Beth-Joab.* Transiit etiam ad Arabes vox illa هميان *Hemîân* ab Assyriis: hi à Persis prius eam acceperant, tanquam hominis medii ornamentum انزار ميان & ميان بند, vel Getice *Middanband.* *Camura* קמורא etenim sua voce idem nuncupant Babylonii, & ab illis Jonathan Paraphrastes. Arabes insuper ἀφιζώσεως proprio حزام *gezâm*, & acquisito vocabulo زنار. Quinetiam vocis Mosaicæ similis fertur بند *Band* inter Parthos & Scythas: dissimilis tamen valde *balteus* Tuscorum & Mox Latinorum. Provenit enim hoc à βαλάντιον, zona nummaria, sicut balneum ἀπὸ βαλανείου. Lubenter itaque deduco אבנט nomen παράγωγον abs Arabum ابط *Ibt*: quorsum isthoc significat ἀφίζωμα μασχαλῶν καὶ ἀφίστερον sive ἐπίρρημα, qualis Comica pectora observabat olim fascia. BERN. אבנט Hebr. REL.

g Ἐμίαν] *Al.* ἱμίαν aut ἱμιάναν. HUDS. A Babyloniis vocem hanc accepere, uti recte notat Josephus. Persice همیان Ἐμιᾶν notat balteum. REL.

‡ *Certis quibusdam funiculis,*] Nastoli & nastuli, *præcipua exemplaria, duce Voss.* 1. *L.U. & Mert. Petrique Cantoris.* משבצות, μεσοβόσιαι, ἀπτοίσκαι, ἀμπεδόναι, *uncinos, sic vocat Epiph. voce Germanica, quam à Latinorum* uncinulus *vel* nexulus *aut à Græco* ἀνασολὼς *dudum deformatam esse existimo.* Nastalæ, *expressum typis plurimis.* Nastulæ, *Vig.* Nestali, *Star. & W.* 2. *Vossius ad marginem sui codicis adnotavit de eodem vocabulo*, Nastalæ, *i. e.* infibulæ umbilicis tectæ, quasi dicas nasatas thalas sive tallas. *Petrus Scholasticus de eis*, Nastulis hinc inde super humeros capitium constringentibus. BERN.

h Βραχωτήρια] Ita ex Constantino Lexicographo emendarunt Genevenses. βραχωτήρια aut βραχοτήρια prius scriptum, excusum prius fuerat. Quocirca arctiorem fuisse adfirmat hic sacerdos suam tunicam, quam plicas aut ἐπισυχὰς ἀδυχείας unquam admitteret: laqueis adeo seu telamonibus byssinis hanc constrictam tenuisse, qui capitio præamplo fimbriatoque tam pone quam ante adfixi, super claviculas gestantis committerentur, tunicamque adeo corrigerent. Mirum quantum hallucinati sunt Theologi in hac sententia, veteres recentesque. BERN. *Al.* βραχοτήρια aut βραχωτήρια.

i Κατὰ στέρνον] *Big.* κ. τὸ καθ. στέρνον καὶ μεθόφρενον *Samb.* καὶ τῶν κατὰ στέρνων καὶ μεθόφρενον *Bas.* & *Gen.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* hic & supra τῶν στέρνων.

k Μασσαβαζάνης] Placet mihi μασσαβαζάνη ἢ (vel μασσαβαζάνης ἢ, ut mox μασναιμφθης,) quod est τὸ κοσυμβωτὸν, مصلحة *mestabzana.* Vel ex conjugatione alia Syrorum Chaldæorumque משבצא *mesabbeza, operis laqueati*: inde apud Josephum leges, μασσαβαζὰ καὶ καλεῖ). Ait enim filius Maimonis tunicis κοσυμβωτοῖς sacerdotum quemlibet rite fecisse, negat hoc Edræ filius absque causa. Vel Mosaicum משבצות *Mesbezoth*, ποδοὶ, συσφίγξεις, καὶ ἀμπεδόνες, more Solymitano deflectens Mattathiades, olim scripserat ταῦτα ἢ μασσαβαζὰν (משבצן)

γ'. Ὑπὲρ δὲ τὴ κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ὁ διικνέμενον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκὸς μέσης. καλεῖται μὲν [1] μασναεμφθής. τῇ δὲ καταστολῇ τοιᾶτός ἐστιν ὡς στέφανη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος [m] λινέας ταινίας πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπιπλυνόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν σκεπάζουσα [n] μέχρι μετώπου, τῷ τε ῥαφὴν τὴ ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἄκρα καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ ἢ τῷ κρανίῳ [o] γινομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ βεβίᾳ πονοῦντος τὴν ἱερουργίαν. [p] καὶ σπεῖρα μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων· ὁλὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ [q] ταύτῃ, πλείοσι δὲ λιπὼν ἔξω τῶν προειρημένων· ἐπενδυσάμενος δ' ἐξ ὑακι-

3. [1] At ſuper caput geſtat pileum [2] non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſæ concinnata: etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſuitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accurate, nè ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus. *Meſnephereth, Tiara.*

4. [3] Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; [4] ſed illi- *Veſtitus Pontificis maximi.*

(משבצן *Meſabbezan*) καλεῖ), *Conſtricloria quidem ſic vocantur.* Vel denique ſecundum Epiphanium interpretem, Joſepho denuo reſtitues, τὸ δὲ μασαβαζᾶν (ἤτοι μασχαζάθη) καλεῖ). Hoc quidem appellatur κατὰ μεταθεσιν, quod eſt typis Aſſyriis משבצנותא & משבצתא, *Meſabazanutha* ac *Meſabazatha.* Talia equidem ſcripſiſſe me commemini ad Stephanum *le Moine*, quando ille correctiones aliquot Braunianas, necdum impreſſas, mihi propoſuiſſet. Attamen viri Rev. משבצאנא deformis vox eſt, & Chaldæis ignota. Alius inſuper Theologi divinatio, ὃν μέτρῳ τὸ ζωνὶς ἀναδεῖ) pro μασαβαζώνης καλεῖ), miſera ſatis & Helleniſmi inanis. Conveniunt autem ἀνέλιγμα Græcanica Joſephi in μασαβαζάρις aut apud *Samb.* μασαβαζάνης καλεῖ); ſed Scholaſticus amplius aliquid ait, *Hoc etiam Maſſabazan vocatur.* Præterea Interpretes LXXII. S Bibl. in ſuis membranis repererant Ex. c. 28. 39. ומשבצת התכנת, *Tunicaque telamones*, pro receptiori ושבצת התכנת; vel emendabis potius verſionem Græcam iſtum in modum, καὶ κατυμβώσεις τὸ χιτῶνα ὡς βύσσα, καὶ ποιήσεις κίδαριν, Cætera quæ ad hanc veſtem pertinent, Hieronymus dicet: *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi adpellant* Abneth, *nos Cingulum vel Baltheum vel Zonam poſſumus dicere. Babylonii novo vocabulo* Hemianin (Ita Eraſmus numero plurium, tanquam המיינין. Sed privo המין *Hemian*, rectius libri veteres) *vocant. Diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudine pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longum putes. Textum eſt autem ſubtegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, & ſtamine byſſino, ob decorem & fortitudinem; atque ita polymita arte diſtinctum, ut diverſos flores ac gemmas artificis manu non textas ſed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua ſupra diximus, inter umbilicum & pectus hoc ſtringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad ſacrificia curſu & expeditione opus eſt, in lævum humerum retorquetur.* BERN. Hoc modo (favente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασαβαζανης καλεῖ). atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασαβαζάνη ἢ καλεῖ), vel μαζαβαζὰ μὴ καλεῖ), vel ταῦτα ἢ μασαβάζιν καλεῖ), vel denique τὸ ἢ μασαβαζάνη (ἤτοι μασαβαζάθη) καλεῖται.

1 *At ſuper caput geſtat pileum*] Quarto. *Ornabat tandem capita ſacra* Tiara מצנפת Meſnepheth *Judæ Præfecto* ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, *& prius Moyſi*, (*imo huic paſſim pro* pileis *flaminum non maximorum*, מגבעות מגבעות, *i. e.* قلانس καλάνσα *aut* כובעין) *Onceloſo & Joſepho* מצנפתא, μασιάφθης: *Interpretibus* LXX. *& Hieronymo, vocabulis Perſicis κίδαρις* (*plana quidem, non recta, non* خريسة, *non κυρβασία, ſed ut Homeri* καθύπτεσθαι) τιάρα, μίτρα, *nunc Parthis ipſis* دستار Daſtar, *&* دلبند Dolband, tutamen cerebri. *Interpreti Samaritico* מעטפרא maataphe, *quem ſane reſpexit Scholiaſtes Romanus, ubi ait,* κίδαριν, ἢ τὸ σαμαρείτικὸν πίλιον ἤτοι μίτραν. *Nam in textu illo Moyſes Judæique Samaritæque omnes lectitant* מצנפרא. *Arabibus* Emam عمام. *Græcis* πῖλος, *traductum de vocabulo Perſico* فيلة, *quod materiem meliorem hujuſce redimiculi indicat. Galerus idem Ulyxeus, ut Hieronymus judicavit, vel, ut alii*, Calamaucum *ſeu* καμελαύκιον. *Faſcia ſane byſſina*, XVI. *cubitos longa, Maimonide expandente, quæ multis voluminibus ſuper tempora eiſque conſutis invicem inſumebatur, niſi quantum deſlueret tam cranio ſummo quam futuris ſpirarum obtegendis, atque demum ſub occipitio revinciretur. Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16. Zach. c. 3. 5.* BERN.

2 *Non faſtigiatum*,] In modum parvuli calamauci, *vera ac vetus ſcriptio, ut Voſſ.* 1. *Mert. Bedæ Presb. & Petri Scholaſtici.* Parvuli calamaci, *Vig. Bal. Goul. Frob. & Col.* Parvi calami, *Star. & W.* 2. Calamaucum *vero dicitur proclivi hyperbibaſmo pro* camelaucum, *ſive* καμελαύκιον, *quod inter* λέξεις ῥωμαϊκὰς recenſent *Suidas & Baſilicorum Gloſſatores, necnon agnoſcunt Hiſtorici Imperii Occidentalis. Cæterum* καμελαυκιον *exponitur ab Horo Philologo* κατζὶα *ſeu galerus Macedonicus; à ſcholiaſte Ariſtophanis* πιλίδιον τηλέφου τὸ μύσιον, *haud diſſimile adeo Ulyxei: à Tzetzium altero* πῖλος ἀσκητῶν, *quo caput ruſticum defendit Vates Aſcræus: planeque κίδαρις ab Etymologo magno. Omitti jam licet Voſſii ſenioris correctionem, nempe* camacidii *aut* camicidii *pro* calamauci: *quippe* Calamaucum, galerus *paſſim in Gloſſis Latinis, & in Græcis* πῖλος. *Commodum autem fuerit verba Petri Trecenſis huc adducere.* Quarto ſimplicem tiaram geſtabat in capite, à cidari Pontificali plurimum differentem. Erat enim in modum parvi calamauci vel caſſidis, modice medietatem verticis excedens: dicebaturque *Manepheth* (*l. Maſnepheth*) habens vittas, quæ involutæ ſæpius nectebantur, ne facile laberetur: habens deſuper aliud velamen byſſinum uſque ad inferiora barbæ deſcendens, &c. *Scripſerat enim Nic. de Lyra, partim ex Joſepho partim ex Jarchio Rabbino*, Tiaram ſive Mitram de byſſo in capite ſacerdotis poſitam, quæ tendebat ſuperius in acutum, & cum cinctura ſive bendello ligabatur ſub mentone: ita quod nuditatem colli tegeret & mitram fortiter teneret ne caderet de capite ſacerdotis miniſtrantis, celans pilei ligaturas & totam capitis ſuperficiem, aptatumque perfecte ne laborante ſacerdote rueret. *Dinque ante illos Beda Eccleſiæ Anglicanæ presbyter*, Qualiter autem tiara hæc fuerit facta Joſephus docet dicens, Super caput autem geſtat pileum in modum parvuli calamauci aut caſſidis, quod extenditur, &c. Joſephus ſuperadditum eſſe narrat aliud majus velamen, quod tamen cujus eſſet coloris non oſtendit. *Unde liquet Epiphanii verſionem dudum viſam fuiſſe verſatamque noſtro Bedæ.* BERN.

l Μασναεμφθή.] Sonantius quidem μασναεμφθὶς *Baſ. Gen.* & *Epiphanii* Interpr. Sed μισναίφθης *Samb. & Big.* propius Chaldaico, quod jam maxime exprimere conatus Joſephus notis Atticis, מצנפתא *maſnephtha* & *maſnaphtha.* Sic autem reddunt Onceloſus, Jonathanis Rabbini alii, Syrique, quod fas eſt, Moyſis Dictatoris μεσσιχικὸν מצנפרא *meſnepheth*, ut Judæi hodieque vocem illam animant; *maſnepheth*, ut P. Comeſtor poſt Hieronymum. Hæc *redimiculum* denotat: Cl. Boſius μασαναφάτης legere maluit apud Joſephum ſuum. BERN. Μασναίφθης *Big. & Samb.* μασναίφθης *Vat.* μασαναφάτης voluit *Boſius*, μασνίφθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. HUDS. MS. Μασναίφθης. מצנפרא videtur vox eſſe, quæ, ſubſtituto Λ pro I (more Syrorum in hujus formæ vocibus, quæ a Mem & Chirek incipiunt) degeneravit in hanc: nam מגבעות, quod nomen tribuitur in ſacris literis pileis ſacerdotalibus, longius abit. Verum, dicet aliquis, Joſephus hic eſt in deſcribendo ornatu ſacerdotum, non autem Pontificis maximi, de quo mox aget: & pilei ſacerdotum nomine מצנפת in ſacris literis dici non ſolent, ſed cidaris Pontificis Fateor: ſed doctores Judæorum, uti voci עצרת & aliis ſignificationem diverſam ab illa, quæ in Sacro Codice eſt, dederunt, ita Pileum Sacerdotis ordinarii Mitznepheth appellant. REL.

m Λινέας] Ita *Bernardus* è *Cod. Big.* in *reliquis* λινᾶς.

n Μέχρι μετώπου,] Μέχρι τῆ ὀφρύος *Big. & Samb.* In hac quidem ſententia parum nos juvat eruditio Græcanica Hieronymi Presbyteri aut Epiphanii Scholaſtici. BERN.

o Γινομένη] Γινομένη *Big. & Samb.* Diffuſius quidem reliquis omnibus Chriſtianorum philologis Tiaram ſacerdotalem deſcribit Hieronymus hiſce literis ad Fabiolam, *Quartum genus eſt veſtimenti Rotundum Pileolum, quale pictum in Ulyxeo conſpicimus* (id eſt, *in Ulyxi*, ſicut legerat olim Beda noſter. Typum adeo utrumque comprobant Scriptores boni. Quippe in Tabula errantis Laertiadæ ex auſis Nicomachi artificis conſtat Galerum Nauticum capiti πολυτρόπως fuiſſe impoſitum.) *quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & Noſtri Tiaram, nonnulli Galerum vocant. Hebræi* miſnepheth (aut *maſnepheth* ex Hiſtoria Scholaſtica.) *Nam habet acumen in ſummo, neque totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facile labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant.* (MSS forinſecus pareant.) *His quatuor veſtimentis, id eſt, Feminalibus, Tunica linea, Cingulo quod purpura cocco byſſo hyacinthoque contexitur, & Pileo de quo nunc diximus, tam Sacerdotes quam Pontifices utuntur. Reliqua quatuor, Mail, Ephod, Hoſen, & Sis Zaab, proprie Pontificum ſunt.* BERN.

p Καὶ σπεῖρα] *Baſ. & Gen.* ἡ ποίκ. BERN.

3 *Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur*,] *Veſtibus adhuc aliis quatuor fulgebat deus Pontificis Maximi, Magno Macedoni venerabile*, Δχαιολ. *l.* 11. *c.* 8. BERN.

q Ταύτῃ,] Vel ταὐτὼ, quæ ſcriptio fuit *Samb.* BERN.

4 *Sed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam*,] *Quinto* קיעל Mail *Hieronymo ab ore Talmudiſtarum, uti aut correcte μετὰ Joſepho & Maſoretis*, Pallium *Hieronymo ipſi ad Fabiolam*, LXXII. *Int. aliiſque melius ἐπενδύτης, imo Flavio Judæo ἀλουργὶς, l.* 6. *c.* 15.

Tunica hyacinthina, ut ait dicta. Zona cum tintinnabulis appensis.

illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem & hæc talaris, ſecundum dialectum noſtram [5] Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non ſine multo decore inſerta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. [6] Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus; ſed unicum eſt veſtimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens [7] non obliquam, ſed in longitudinem diſciſſam, à pectore uſque ad interſcapilium medium. Ei vero adſuitur limbus, ne ſciſſuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta eſt, qua manus exſeruntur.

κίνδυ πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὅτῳ· [r] μεείρ καλεῖται κατ' τ ἡμετέραν γλῶτταν. [s] ζώνη περιφέρεται βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἦν ἡ διαπεποικιλμένη, χρυσῷ συνυφασμένα. [t] κατὰ πέζαν δ' αὖτῳ περέρραμμένοι ἦσαν [u] ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς [v] μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώδωνες χρύσεοι καλὰ πολλὴν ἀπεδίδουν τ δι᾽ εὐπρεπείας· ὥστε μέσον ἐπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοΐσκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [x] ὅτῳ οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαφὰς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν περὶ πλευράν· φάρος δ' ἐν ἐπήμηκες ὑφασμένον χιτὼν ἔχει [y] βρογχωλῆρα δ' πλάγιον, ἀλλὰ καλὰ μῆκος ἐρρωγότα περὸς τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μελάφρενον. πέζα δ' αὖτῳ [z] περιέρραπται. ὑπὲρ δ μὴ διελέγχεσθαι τ τομῆς τὴν δυσπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες [a] διείργον] ῥιζοῦς ἐστιν.

ε'. [b] Ἐπὶ

κοδῆρες καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα: Tunica ſuperior *P. M. ex duabus plagis hyacinthinis ad latera humeroſque conſuta, præter ſchiſma geminum loco manicarum, capitio amplo & inducta fimbria valde munito, θυραιωτῷ: tum ad talos limbo ſonante ex appenſis* LXXII. *tintinnabulis aureis*, (פעמנים, *κώδωζι*,) *totque globis tinctæ lanæ, ſpecie malorum Punicorum* רמונים, *ῥοῶν: ſic enim numerant Patres Traditionis Judaicæ, Maſſicta* Sebachim *c.* 10. *ſic Hieronymus ab illorum diſcipulis. Zona denique Ephodæ quinquecolori hæc veſtis impediebatur. Ex. c.* 28. *&* c. 39. BERN.

5 *Meeir nominata.*] Methyr, *Voſſ.* 1. Methir, *Col. Frob Goul. & Bal. Legerat enim Epiphanius* μεθεὶρ *in muſæo Caſſiodori, ſicut præſtant plerique noſtrorum codicum.* Mechir, *Mert. V. W.* 1, 2. *& P. Trecenſis, tanquam è Græco* μεχεὶρ, *quod propius abeſt ab Hebraico* מעיל *i. e.* Meil *ſeu* Meghil, *ut Maſoretæ nunc adpungunt; nam S. Hieronymus à Tiberienſium ſchola* Mail *audierat, quod MSS. & Editio Lugdunenſis docet. Quinetiam* Machil *reperias apud Iſidorum Hiſpanum. Haud difficile quidem fuit Scribis Græcis, & mox Latinis à ſcriptione vetuſta Joſephi* μεγὰλ *in* μεχεὶλ, μεθεὶλ, *imo diſcedere porro in* μεθεὶς *& Methir. Moyſes tamen ſcripſit* מעיל, *quod eſt vere* ἐπένδυμα. Mox *Epiphanius vitio ſui ſeculi illepide junxit* malagranatorum, *& ſubinde* malagranatum *atque* malagranata, *quod MSS. & editionibus plurimis proditum. Vix melius expreſſerunt Frob. aut Star. aut Epit. Cant. & N. de Lyra*, malogranatorum, &c. BERN.

r Μεεὶρ καλεῖ] Μεθεὶς *Baſ.* & *Gen.* & tota moles *Epiphanii Petri*que Scholaſticorum. μεεὶς *Big.* atque *Samb.* μηεὶν *Hen.* μεεὶν *Busb. Mail* Hieronymus ad Fabiolam. Legerat enim ille in veteſtiſſimo ac ſanctiſſimo volumine מעיל האפור & מעיל כתונת תשבץ, quod LXXII. Interpretes varie reddiderunt: modo ὑποδύτης χιτῶν (nam ὑποδύτη & ἐπενδύτη voces ſunt Braunii, non Ariſtarchi,) ſub Ephoda, *ſubtunicalis* adeo B. Hieronymo Epiſt. cxxx. modo ἐπενδύτης ſane ſupra Tunicam ποδήρη, quam & ὑποδύτην λινοῦν Flavius nuncupat, de Bellis Patriis. Alexandrini adhuc מעיל vertunt στολὴ eximie, & ποδήρης, & ποδήρη τ ἐπωμίδα, & ὑποδύτης ποδήρης, quos & Philo ſecutus eſt; tum tot iidem διπλόϊς & ἱμάτιον interpretantur. Aquila Ponticus χιτῶν ἀσφαγάλειος. Onceloſus מעילא, Judæi alii ممطر *Memtar*, Jonathanis מנטר, Targumiſta Samariticus بشت الغبا phraſi exotica: Ægyptii καλάσιρις, Perſæ ad Biblia ſacra ζαβάξενος, مرس بوس, *Tunicarum ſuperior*; Syri denique פרישא. Reſcribo autem apud Joſephum μεεὶλ vel μεγὰλ cum omnibus Rabbinis, ex quo διὰ τὴν τῶν ἑβδομήκοντα τ βιβλιογράφων jamdudum factum liquet μεεὶς, ſeu μέεις & μιγεὶς propter γ βραχέϊχιῶν, & abinde μεθεὶς. מעיל vero *ſuperulam* ſive ἐπενδύτην quam proprie ſignificat ab עלה origine. Veruntamen ſimilem credes hanc veſtem Colobii demiſſioris, aut plane Habitus Purpurei, quem appellant Doctores Oxonienſes. BERN. Ita *Big. Samb. & Vat.* μεθεὶς in *Editis*. ſed μεεὶλ vel μεγεὶλ reſcribendum cenſet *Bernardus*. HUDS. מעיל Hebr. MS. Μεεὶς. REL.

s Ζώνη περιτετιγλίαται] Nonnemo legit ζώνη —— διαπεποικιλμένη. BERN.

t Κατὰ πέζαν] *Samb.* καζαπέζαν. BERN.

u Ῥοῶν] Ροιῶν *Big. Samb. Hen. & Busb.* Alterum tamen Joſephi & Atticorum. BERN.

v Μεμιμημένοι] *Big. & Samb.* μεμιμημένον. Utrumvis heic dici Grammatici forte tibi concedent. BERN.

6 *Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis,*] *Vertitur*, Eſt autem hæc Tunica ex duabus inciſionibus. *Sic ſcriptorum quicquid aut excuſorum: niſi quod Col. impreſſum feratur* tunica non ex duabus inciſionibus, *velut hodie obſervant omnes codices Græcorum. Star. & IV.* 2. *explanate*, tunica ex duobus locis inciſa, ita ut conſuta ſit ſuper humeros & per latera: & uno velo in longum texta, unde & ad collum tantummodo habet ſectionem, non è latere ſed in longum ſiſſa, à pectore uſque ad medias ſcapulas. BERN.

x Ὅτῳ] Plane *Epiphanius, Eſt autem hæc Tunica ex duabus inciſionibus:* quo facit & Talmud Judæorum. Inficiandi autem particulam manus indocta jamdudum adjecerat. Hinc libris in Græcis, ὅτῳ οὐκ ἐκ δυοῖν. Quinimo *Comeſtor* Trecenſis amplius dicit de iſta hyacinthina, *Eratque duabus inciſionibus facta, conſuta ſuper humeros & per latera, in modum Dalmaticæ.* BERN. Οὐκ ἐκ δυοῖν ſine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii*. Ex illis vero excidiſſe ſuſpicor, cum mox in *iiſdem* ſequatur, ſed *uno velo in longum undique circumtexta.*

y Βρογχωλῆρα] Ibi βρογχωλῆρα πλάγιον quicquid eſt exemplarium, præter βρογχωλῆρα πλαγιον *Genevenſium*. Feci tamen cum *Epiphanio* βρογχαιῶμα ἢ πλάγιον, *Ad collum ſectionem non è latere*. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo*, in *Græcis* omnibus βρογχωλῆρα vel βρογχωλῆρα πλάγιον.

7 *Non obliquam,*] *Conſenſu ſummo* non è latere ἀ πλάγιον. *Accedit & Petrus Cantor*, Capitium habens non ex tranſverſo ſuper ſcapulas ſed in longum, ſectionem habebat à pectore uſque ad medias ſcapulas. BERN.

z Περιέρραπται] *Baſ.* & *Gen.* περιέρραπται. Audi jam defloratorem Joſephi. *Veſtimentorum, quæ proprie ſunt Pontificum* (ita ſcribit Presbyter Chriſtianus Epiſt. 128.) *Primum eſt* מעיל Mail, *id eſt, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejuſdem coloris aſſutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo noſtro adfirment:) *& in ſuperiori parte qua collo induitur aperta. In extrema vero parte, id eſt, ad pedes* 72. *ſunt tintinnabula, & totidem mala Punica, iiſdem contexta coloribus, ut ſupra Cingulum*: (uno ſane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum eſt, inter duo mala unum tinnnabulum; ut alterutra ſibi media ſint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta ſanctorum* (הקדש *Sanctum* jam abunde ſufficit, quod Moyſes Ex. c. 28. 35. & Lev. c. 16. 4. atque poſt multa ſecula δεύτερος Judæ principis demonſtrant. Nam *Albis* ſolis ingreſſus eſt Expiator τὰ ἁγιώτατα.) *totus vocalis incedat, ſtatim moriturus, ſi hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæſt. ὑποδύτην μὲν καλεῖ τ ἐνδύτερον χιτωνίσκον, ἐπενδύτην τ χιτῶνα τ ἔξωθεν. ὑακίνθινον δ τοῦτον ἡμφιέσθη προσικάξει, καὶ ποδήρη περιτηρήσασθαι, ὡς μέχρις ἄκρων διηκοντα τ ποδῶν. ἀπηρτίζετο δ τούτῳ καὶ κώδωνες χρυσοῦς καὶ ῥοΐσκους· ἵνα εἰς τὸ ἄδυτον καὶ ἀκάκτορον τ σκηνῆς εἰσιὼν, μὴ οἷός τ ὢν λειτουργίαν ἐπιτέλῃ. De hoc melius cenſuit Theodotus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. ἱερεὺς ἐξὸν ἐνθάδε κατοικοδόμησεν ὁ τιχίτης τῷ μέλανι δεξιμερεῖ καθίσαντι, παικάλλῳ καὶ ζαμματιαζάτῳ ἐχόντων ἐν τοῖς ὑδάμασι συμπλοκὴν· τὰ δ' ὕδη δίτικα λιὰ, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δ' προπαγοδόμορον ἐπωμὶς. ὁ μὲν ἀν, ὑποδύτης ἀμιγεσέρας ἰσέως. ὁλον γὰρ ὑακινθινος, ἐξω τ κατωζάτω καὶ ποθς ἐχαλὰς μεροῦν. ταῦτα γὰρ ἐποικιλθῆ χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κώδεσι καὶ ἀνθίνοις πλέγμασι, ex quibus forte enaſci videbantur mala Granatica. Nam Doctores LXX. רמונים luxurioſe verterant ἐξανθήσας ῥοὰς ῥοΐσκης. Poſt pauca rurſum Philo, δρατέον δ ἀπὸ τ ποδήρους ὅτι ὁ χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἄειρε ἐκμαγεῖον. φύζει γὰρ ὁ ὠὴρ μέλας, καὶ πόρον τινα ποδήρης, ἄνωθεν ἀπὸ τ μέσου στηνὸν καὶ μέχρι τ γῆς ταθεὶς περάτων πάντη κεχυμένος. ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ἀπ' ἐσχάτων ἄχρι ποδῶν πέρι ὅλον τὸ σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτὸ δ ἐξ τὰ σθένος ῥοΐσκοι & ἀνθίνα & κώδωνες εἰσί. τὰ μὲν ἀνθίνα σύμπαντα λον γῆς, &c. Ait inſuper Moyſes Maimonis c. 9. de Supellectile ſacra, Phariſæorum ex ſententia maxime ad c. 7. *Jomæ*, & *Sebachim*, c. 10. *Pallium* illud (מעיל) duobus membris ſeu alis (כנפים ב'. β'. *Celsimamæ* Joſepho) ſub periſtomio firmiter contexto & διπλόϊ utrinque abſque manuleis patuiſſe, ut loricæ fecialis ſolent. Ab ima inde veſte dependiſſe θυσάνους, quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 x 8. Alii potius dicerent lemniſcos filorum 4 x 6, ſive ex quatuor funiculis ſextulicibus: ſiquidem שש משור *byſſum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Onceloſus Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38. 33. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudiſtæ *Jomæ* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משור omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum obſcitantium שלא פיתחו, arte plumaria convolvebantur, itemque זנים וענבולים campanulis LXXII. ordine inſertis diſtinguebantur, quaſtotidem malleoli animarent. BERN.

a Διείργοντες] Forte διέχοντες. *Vetus* vertit: *unde manus egrediuntur.* COCC.

b Ἐπὶ

ε'. [b] Ἐπὶ δὲ τούτοις τέτρον ἐνδύε[ται] [c] τὸ λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δὲ ἐπωμίδι παραπλήσιον. γίνε[ται] γὰρ τῶδε τὸν τρόπον. ὑφαίνεις διὰ βάθους [d] πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσοῦ [e] συμπεποικιλμένον,

ς'. [8] Super has *veſtes* tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ ſimilem. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis *Tunica ſuperior Ephodes nominata.*

b Ἐπὶ δὲ τούτοις] Ἐπὶ δὲ τούτῳ *Busb.* Ita *H.* 1. & *Star.* inter Latinos, *ſuper hoc.* BERN.

c Τὸ λεγόμενον ἐφώδην,] *Baſ.* & *Gen.* τὸ λεγόμενον ἐφώδη, *Hen.* & *Busb.* ἐφαίδ contractiori. τὸ λεγόμενον μὲν ἐφώδην *Vat. Big.* & *Samb.* Namque pro אפור Hebraico in Bibliis LXX. Int. ſcribitur ἐφώδ, ut Jud. c. 17. 5. & 1 Sam. c. 2. 18. Flavius autem Græcis literis expreſſit dialecti ſuæ אפורא *Ephoda*, quam tenent in ſacris Onceloſus, Jonathanis, & ad Hoſ. c. 3. 4. Syrus Targumiſta. BERN.

8 *Super has* veſtes *tertiam etiam induit vocatam Ephoden.*] *Sexto. Supra Tunicam Hyacinthinam præfulgebat indumentum* τετράγωνον, *Moyſi* אפור, LXX. ἐφώδ, *aut ſæpe explicando* ἐπωμίς. *Hoc proprie* כתף Superhumerale *B. Hieronymo, aut, quod tantidem valet*, Humerale *S. Aug. Joſepho* ἐφώδης *ex gloſſa Solymitana* איפורא, *quam Onceloſus Jonathaniſque conſervant. Samaritis* אפודרא, *vel hiſce & Judæis quotquot Arabice norunt*, Sodra صدرة, *atque* قبا Cappa *voce exotica. Syris* פרתא Fedra *ore parco. Perſis* برواں brivan *&* μανδύη. *Aquilæ Pontico* ἐπένδυμα, *ut Theodoretus Procopiuſque admonent. Ratio autem nominis primi clare elucet abs Lev. c.* 8. 8. *ubi Moyſes, ut fratrem ſuum in P. M. ritè conſecraret, præcinxit ipſum cingulo Ephodæ* ויאפד לו בו, *Samaritis* שנד, *Judæis* סמרא, LXX. *Interpr.* συνέζωσεν αὐτὸν ὁ αὐτῇ, *& alibi* אפרת συνάψεις. *Sacra hæc* Lorica, *ſeu Tunicula Pectoralis ac* Guppa גבה 1 *Baſ. c.* 2. *Græcanicæ* ἐπωμίδι *& curtæ Caracallæ, aut* Paludamento feciali *non abſimilis, de auro & quatuor prædictis coloribus ante & a tergo ad cubitum unum intexta erat, præter pectus medium quantum Oraculo inſerendo præciſe vacabat, manicis an inſtructa. Hujus duas plagulas ſub collo adſibilabant* ἀσπιδίσκοι aureoli, *quibus inſidebant Sardonychum par grande,* [שתי אבני שהם *Moyſi auctori, jam* σμάραγδοι *Int.* LXX. *alibi* σάρδιοι, σαπφειροι, πράσινοι, *& apud eoſdem neſcio quales: Berylli i. e.* בולא *&* بلور *de Græco corrupta, Onceloſo, Uzelidæ, Samaritis, Saadiæ V. Cl. Syro Waltoni, Judæis Mixobarbaris, aliis multis Judæorum: ſed Aquilæ, Symmacho, reliquoque* ἑ γ'. *atque S. Hieronymo in verſione jamdiu vulgata* Onychini; *quales ferme & καρδονυχες Joſephi, cui de Antiſtite ſuo inſanum non credere.*] *nominibus Hebraicis bis ſex Tribuum inſculptum, Iſraelitarum ſenioribus dextrum lapidem occupantibus, hunc in medium, quem & Rabbino Iarchio perplacuiſſe video.*

τὰ ἀριστερά, κα'. γράμματα.	τὰ ἐπιδέξια, κα'. γράμματα.
גד	ראובן
אשר	שמעון
יששכר	לוי
זבולן	יהודה
דן	יוסף
נפתלי	בנימין

At vero ſecundum Doctores Solymitanos, ordine iſto

Siniſtra altarum.	*Dextra Lie.*
דן	ראובן
נפתלי	שמעון
גד	לוי
אשר	יהודה
יוסף	יששכר
בנימין	זבולן

Adhæc Ephodæ adſuebatur textus conſimilis Zona *Joſepho flaminì*, *Moyſi* חשב האפור, *Onceloſo & Jonathani* המין Hemian, החינא Hemiana *Syro*, *Arabi* شَدّ *ταράσσων*, *Perſæ* بند, Baltheus *Hieronymo*, *Samaritis* مشدّ العبا Ephodæ cingulum, *pariterque Judæis Mauruſiis* حزام الصدرة. *Commentatoribus inſuper S. Literarum* בירות או כשתי רצועות או כאבנט יוצא משני צדדי האפוד. *Quæ cætera ambiret, atque etiam ſuper futuram renodata, fimbriis tandem bullatis perpulcre dependeret: Ex. c.* 28. *c.* 29. *c* 39 *& Hoſ. c.* 3. *& Joſ. ἀνωτ. l.* 6. *c.* 15. BERN.

d Πηχυαῖον] *Samb.* & Interpolator Heſychii illo caſu. Alii eleganter πηχεαῖος. Honeſtior equidem eſt dictio Joſephi, ut πυγαῖος vel πυγαῖον, (nam Braunii βάθος πυγαῖον, non eſt boni otii;) ne unquam admitteret. Verumetiam πηχυαῖον ab aliis ſcapularibus ſatis deſcendit, ſicut ad amicum quendam nuper ſcripſi & adfirmavi. Pariter Procopio Gazæo *Epomis ſacra* tunica brevis dicitur, uſque ad præcordia pertingens inſtar thoracis. BERN. Πηχαῖον *Vat.* quod pro πυγαῖον ſcriptum arbitraretur *Braunius.*

e Συμπεποικιλμένον,] Συμπεποικιλμένην, ἀδέπυκτον *Baſ.* & *Gen.* voce iſthac inutili. συμπεποικιλωμένα ἀπέπυκτον ex vitio *Big.* συμπεποικιλμένα ἀδέπυκτον *Samb.* priore vix ſana. Scripſi itaque cum Heſychio & B Hieronymo, συμπεποικιλμένην ἀδέπυκτον. Epiphanius denique interpres viderat ἀδέπυκτον heic loci. Subinde pro χειρίσιν τε ὑπερμενῆ Eucherius Lugdunenſis aliique Patrum legiſſe videntur χειρίσιν ἀνεπικρύπτους, ἀ ἀν ἐσκεπασμένη, ἤγουν ἐσταλμένη, *abſque manicis*: cui opinioni accedit & Cohors Rabbinica. Aſceta Bethleemiticus ad Fabiolam: *Sextum eſt Veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur Ephod.* LXX. ἐπωμίδα, *id eſt, Superhumerale appellant*; Aquila ἐπένδυμα (MS. Coll. Novi ἐπενδύμα, i. e. *Deſuperveſtimentum.* Editio vetus ἐπέρμα i. e. *Superveſtimentum:*) *nos Ephod juo ponimus nomine. Et ubicunque in Exodo vel in Levitico Superhumerale legitur, ſciamus apud Hebræos Ephod appellari. Auri autem lamina, id eſt, bracteæ mira tenuitate tenduntur:* (Ed. Ver. *tunduntur.* Quin Cathedræ Moyſis hæc talia accepta debuerat Philo, & noſter Hieronymus Philoni. Nam Ex c. 36. 3. וירקעו את פחי הזהב וגו') *ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hyacinthi, coccì, purpuræ, & cum ſtamine byſſino. Et efficitur Palliolum miræ pulchritudinis perſtringens fulgere oculos, in modum Caracallarum ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro Rationali dereiticius. Sed in utroque humero habet ſingulos lapides, clauſos & adſtrictos auro, qui Hebraice dicuntur* Soom, *ab Aquila & Symmacho & Theodotione* Onychini, *à* LXX. Smaragdi *transferuntur: Joſephus* Sardonicas (*aut* Sardonychas) *vocat*; *cum Hebræo Aquilaque conſentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena* (*Edit. Vet.* bis ſena) *Patriarcharum nomina ſunt; quibus Iſraeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob, in læva minores ſcripti ſunt: ut Pontifex ingrediens Sancta ſanctorum*, (Miſnam adeo Judæ principis haud legerat B. Hieronymus, quod & ille fatetur ad Algaſiam:) *nomina populi, pro quo rogaturus eſt Dominum, portet in humeris.* Pariter ille ad Marcellam matronam. *Ubicunque in* LXX. *Interpretibus, hoc eſt, in codicibus noſtris* ἐπωμὶς i. e. *Superhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt Ephod.* (Idemque ad Hoſ. c. 3. à LXX. ἐπωμὶς dicitur, i. e. *Superhumerale*, ab Aquila ἐπένδυμα i. e. *Superindumentum.*) *Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi non interpretatum reliquerint* (Sic lego propter ἐφὼδ Jud. c. 8. 27. & c. 17. 5. necnon ἐφὼδ ἓαδ 1 Reg. c. 21. aut veteri vitio ἐφὼδ βάς, quod neque Aquila vitavit rigidi ingenii verpus. Vertit enim ille ἐπένδυμα ἐξαίρετον.) *non eſt mei judicii, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: ut quæ alibi aliter atque aliter expreſſerant*, (ut ἐπωμὶς, ſolet, ſemelque ἱεράτευμα) *noviſſime tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebraica verba poſuerint. Aquila autem id quod illi χιτῶνα dixerunt, ἐπένδυμα dixit ex Hebraico* Cetoneth: *Et quod Hebræo ſermone vocatur Mail, illi ἐπένδυμα i. e. Superiorem tunicam, Aquila dixit ἐπιβλημα. ἐπωμὶς vero, quod Hebraice dicitur Ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota ſacerdotalis protegatur ambitio.* Ita locum deſperatum D. Eraſmo B. Rhenano aliiſve, reſtitui denuo ac emendavi. Corruptiſſimus enim legebatur in omnibus exemplaribus Typothetarum & Scribarum. Statim ille presbyter Chriſtianus, *Verum quia in hoc ipſo brevitatem Epiſtolæ ſubinde exceſſimus, & Joſephus ac Philo viri doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris* (quid tempus potuit & barbaries, unde bonis illis libris fere careremus!) *id latiſſime perſecuti ſunt, quorum ut ajunt voce audies me. Nos ut ſcis Hebræorum lectione detenti, in Latina lingua rubiginem obduximus. Unde ignoſce ariditati, &c.* Philo igitur in vita antiquiſſimi Legiſlatoris, ἡ δὲ ἐπωμὶς ἐκπρεπεστάτῳ ἐχρῆτο κοσμήματι, ἐπισήμῃ τελειοτάτῃ κατεσκευάζετο τοῖς ἀφορισμοῖς ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καὶ κοκκίνῳ, στιλπναπλινομένῳ χρυσοῦ πέταλα γὰρ εἰς λεπτὰς τρίχας καταμιθέντα πάσι τοῖς νήμασι συνυφαίνεται. λίθοι δὲ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων ἐνημμένοι σμαράγδου πολυτελοῦς εἰσὶ, (ἀσπιδίσκοις καὶ) ἐμπλεκόμενοι, οἷς ὀνόματα τῶν φυλάρχων ἐξ ἑκάστου γένους ἐνεχαράχθη, δώδεκα τὰ σύμπαντα. Quinetiam accuratius cæteris Flavius ipſe hiſtoricus Bellorum patriorum l. 6. c. 15. Ephodam depingit cum ſuo Oraculo. ἡ δὲ ἐπωμὶς (המעיל) τῷ στέρνῳ περιπλοῦται ταινία, πέντε ἐνηβισμένη ζῶναις πεποικίλτο, χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας καὶ κόκκου, ἔτι τε βύσσου καὶ ὑακίνθου. ταύτης δὲ καὶ ἐπωμίδα κεκραμμένην εἶχεν, ἐν ᾗ πλέκων χρυσὸς ὦν. (Fréquentius idcirco aurum, quam Talmudiſtæ torquent) χίμα μὲν οὖν αὐτοῦ θαῦμα ἦν εἶχε. δύο δ' αὐτοῦ σπιθῆρες ἀσπιδίσκοι χρυσοῖ, κατεκλείοντο δ' ἐν ταύταις κάλλιστοί τε καὶ μέγιστοι σαρδόνυχες τοὺς ἐπωνύμους τῶν δώδεκα φυλῶν ἐπιγεγραμμένους. ἦν δὲ ἑκάτερον ἄλλος ἔσοπτρον λίθος ἑώρακα, καὶ τρεῖς εἰς τέσσαρα μέρη εἰσερυσίνοι. σάρδιον, τόπαζος, σμάραγδος· ἄνθραξ, ἴασπις, σάπφειρος· ἀμέθυστος, λιγύριον· ἴυγξ, βηρύλλιος, χρυσόλιθος. ἀνὰ ἑξῆς ἑκάστη πάλιν εἰς τὸ ἐπωνύμων ἐγέγραπτο. Alia adhuc tradunt de Ephoda & Logéo Patres Talmudici, quæ poſt Maimonidem nunc breviſſime proponam: ut uno conſpectu videat rerum Hebraicarum ſtudioſus, quid de Pontificis ornatu præcipuo ſcriptores antiqui retulerint. Ephodes equidem, ſicut & Pectorale, texebatur filis 28. Namque filum unum auri educti cum ſex hyacinthinis contorqueri, pariterque de reliquis tribus coloribus mos fuit, quod Doctores Babylonii edocent *Iome f.* 72. Tribus vero membris conſiebat Ephoda, quorum primum & maximum & propie dictum אפור. erat plagula lata ut dorſum humanum, eoque ferme [illegible], longa ad talos uſque ab alis ſcapularum כתפות אצילי הירכים Secundum puta בתפורת, Humeralia huic adjuta & adornata duabus gemmis quadratis *Shohamim*, quæ pariis aureis inſertæ referebant inſcripta nomina xii. tribuum literis bis 25. juxta conſtitutionem

cis quoque ornata eſt, atque plane in tunicæ formam facta videtur. [9] Lacunæ vero veſtis inſeritur

tionem illuſtris *Rabcahanæ*, (i. e. ὁ ἀρχιερεὺς) *Sotæ* f. 36.

Sed Gloſſator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche

Læva.	Dextera.	Siniſtro.	Dextero.
שמעון	ראובן	בנימן	ראובן
יהורה	לוי	דן	שמעון
זבלון	ישששכר	נפתלי	לוי
δ. דן	נפתלי	גד	יהורה
ζ. אשר	ε גר	אשר	ישששכר
β. בנימן	α יהוסף	יוסף	זבולון

Placet denique ſibi Chaninas f. Gamalielis ſerie α, β, γ, δ, ε, ζ. Membrum tertium fuit חשב האפור, duo ſegmenta ſeu faſciæ pari arte pictæ, & tanquam *brachia* ידות Ephodæ adfixæ, quibus diſtringebatur ſubtus Pectorali Tunica Hyacinthina. Meruit & Nicolaus (qui ævi ſequioris Theologos ab Allegoria, arte ſtultorum, ad verum ac ſobrium ſuis commentariis reduxit) ejus ut deſcriptio Rabbinica quaſi adferretur in medium. *Quantum ad formam Superhumeralis, ubi flores & conſimilia, non aliqua animalia figurata, erat veſtis quadrata altera parte longior, habens in medio aperturam, per quam intrabat caput ſummi ſacerdotis: & latitudo illius veſtis tangebat humeros. Longitudinis autem ipſius una pars pendebat ante operiens pectus, & altera pendebat retro operiens dorſum uſque ad renes. Latera autem utriuſque partis jungebantur in lateribus Sacerdotis nodulis aureis. Super humeros autem &c.* Simplicius adhuc de hac veſte agens Davides Cimchiorum, *Duas plagulas* ב' לבדים, *lumbis haud demiſſiores, ſic ait, anticam poſticamque zona adtexta coercuit.* Claudat denique agmen P. Trecenſis, qui Archæologica Joſephi atque etiam Commentaria Lyrani Ex-Judæi ſolens deflorat. *Secunda*, inquit, *veſtis* (P. M. priva) *erat Ephod ſimilis Superhumerali Græcorum, de prædictis quatuor coloribus auroque contextum, ſine manicis admodum Colobii, deſcendens uſque ad renes, adeo ut ſupercingi poſſet ſuperiorem partem Tunicæ Hyacinthinæ tegens, inferiorem relinquens intactam: Ora vero laterum uncinis & annulis aureis jungebantur. Aperturam habens in pectore quadram ad magnitudinem palmi, in quam Legion inſerebatur. In hujus parte ſuperiori ſuper utrumque humerum infibulati erant duo lapides Onychini, Sardonyches ſecundum Joſephum, in quibus erant inſculpta* XII. *nomina filiorum Iſrael provincialibus literis lingua Hebræa, juxta ordinem nativitatis eorum, ſex nomina ſeniorum in humero dextro, minorum in ſiniſtro. Habebat autem capitium ex transverſo ſuper humeros fortibus loris contextum.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* συμπεποικιλμένας περίπλυκτον *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένης περίπλικτον.

f Ἀπερίπλυκτον] Malim περίπλυτον. *Vet.* vertit: *amplectens omnem pectoris locum.* Ad verbum: *circumplicatum relinquit pectoris medium.* COCC.

9 *Lacunæ vero veſtis*] *Septimo. Quadrum ex ſpithama vacuum ab Ephoda relictum occupabat æque ſuper pectus Pontificis* Oraculum *Hebraicum, Legiſlatori dictum* חשן המשפט *aut præſertim* חשן choſen, *Joſepho* ἐσσήνης *ab* חשנא *ſeu* חשנרת, *quomodo ſcribunt Interpretes Samaritani: Onceloſo* הושנא Chuſna, *Epiphanio & Comeſtori viris Scholaſticis* Eſſin. LXXII. *Judæis ſub Philadelpho, Sirachidæ ſub Euergeta Ptolemæorum, Philoni etiam & Joſepho λόγιον & λογεῖον, pleniuſve λογεῖον τῆς κρίσεως.* Rationale *inde vix recte, &* Rationale judicii *S. Hieronymo, Epiphanio, aliiſque doctorum. Quapropter vocem Moſaicam non inique referes ad Æthiopum* Chaſaſa *ſciſcitari,* χεφάχ, *aut ad* حس Haſs *Arabum &* חוש Chus *Chaldæorum,* Prudentia, αἴθησις, Ratio. *Vel idem denique valebit vox ſacra cum* חשן Choſen *Aſſyriorum,* θησαυρίδιον, Apotheca judicii, *quod eſt Oraculum Divinum.* Τέτυ ὁ μίμημα ἐν παρ' αἰγυπτίοις ἡ ἀληθεια, ἐπιχωρίως μέθυμι λιγομένη· ζωδιόν ἐ πολυτελῶν λίθων ᾧ ἐν τραχήλου ἔ ἀρχιδικασῆ, ὃς κ' ἀρχιερεὺς, ὁν χρυσῆς ἁλύσεως ἠρτημένον. *Vide Diodorum & Ælianum hiſtoricos. Noſtris tamen Theologis magis placet* Pectorale & Pectorale judicii, *ſed & hoc priſcis. Legit enim Syrus* פרישא דדינא, *Samarita Arabiſſans* صدى حكم ṣáḍaḳ, *Judæi inter Barbaros extraque vagantes* بدتة الحكومة báḍaua, *quod eſt* θωράκιον τῆς κρίσεως *ſive* γνάλον χρησμολογικὸν, *ſi Græce vis reddi. Quinvero &* ἐπωμίδιον *occurrit in verſione* τῶν ο'. *ad Ex.* 28. 4. *Sic variant clientuli Ptolemæi. Qua quidem ex cauſa deduces* חושן *ab* Haſena حشن præcinxit: *vel a* خشن Chaſen, *ut* θωρακίδιον *gemmis aſperum: quinetiam* حشا Haſa *denotabit* ἐπίλασμα Pectorale. *Pannus equidem ille* ὠμοσθιδίου, περιβάμιτος, διπλᾶς, *ſubcavus, (quod volunt nonnulli pro capſa* τῶν φώτων) *atque* τετράγωνος *ex latere dodrantali, (id* זרת *Moyſi, &* ασιθαμὴ, شبر, *necnon* חצי אמה *cæteris ejuſdem gentis) Ephodæ obfirmabatur ſupra quidem duabus catenis ſeu funiculis auri*

Sed Gloſſator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche

Siniſtro.	Dextero.
ראובן	בנימן
שמעון	דן
לוי	נפתלי
יהורה	גד
יששכר	אשר
זבולון	יוסף

contorta (ב שרשרות מגבלות מישרה עבורת או קליע והב טהור) *qui ab annulis ejus ſuperioribus & extantibus ad ſpondas humerales Ephodæ* (כשבצורת והב) *pertinerent: infraque duabus vittis hyacinthinis, quæ a Pectoralis annulis inferioribus & ſubinſutis* (*nam annulos aureos habuit Legion, quot angulos*) *in binos annulos Cingulo Ephodæ ſub axillis infixos imurrebant. Ornabat denique hoc ſuperhumerale* XII. *gemmarum auro inſitarum* (משבצים והב) τετραφύκτων (ר' טורים או סדרין או שפ) *quibus inſcripta fulgebant nomina tot tribuum populi Sacri, ordine quidem natalitio* (בתלדותם) *in Tabula priore, teſtibus Joſepho Hierophanta, Jonathane Paraphraſta, Uzielida, Salomone Jarchio, Moyſe Maimonis, Epiphanio Cyprio p.* 225. *& p.* 231. *Hieronymo ad bonam Fabiolam, aliiſque, ſicut ſupra in Epomide.*

Vel in verſubus prioribus juxta Tabulam poſteriorem apparebant Leidæ ſex, & in diſtichо ſequente par triplex ex Balla, Zelpha, atque Rachela. Ea fuit ſententia Philonis de Allegoriis legis ſuæ, ubi ait, Ο τὸ φορίμα ὁ φορῶν, οἱ δύο λίθοι. μάρτυρες ὁ ἰσαὰκ ὁ ἰσαάχαρ. ἐπεμὲ οὖν ἐξομολογουμένου ὁ ἰσαὰκ τυμόθεον, ἐφ' ᾧ καὶ ἴσα ἔλαχεν ἡ μήτηρ· ἐπεὶ ὁ ἐργαζομένου ἐν καλῷ ὁ ἰσαάχαρ. καὶ ὅτι ἐπὶ πρόσωπος φῆ, καὶ συνεχεῖς αὐτῷ λίθοι τετράσιχοι. λίθων σίχος ἴσας σάρδιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος· ὁ σίχος ὁ εἷς· ἐμεῖμι, συμεὼν, λέβι. καὶ ὁ σίχος, φησὶν, ὁ δεύτερος ἄνθραξ, καὶ σαπφειρος [καὶ ἴασπις.] ὁ δὲ σαπφειρος πρῶτος λίθος ἐστὶν. ἐγηγερμένου μὲ τῷ ἀνθραξι ὁ ἰούδας· τέταρτος γάρ. τῷ δὲ σαπφείρῳ ὁ ἰσαάχαρ, τατρεὶς ὁ ποιῶν. ὧν χρὴ νῦν οἱ ἐν ἀσκήσει ἀλλὰ τὰ τρυφῶντα πόνου. *Hanc etiam ſeriem adſectant Talomiſta Jeroſolymitanus, Cantici Salomonici Enarrator, Semot & Bemidbar rabbot foliis* 96. *&* 136. *b. & pars potior Talmudiſtarum. Attamen R. Chaninas Patres poſteriores ordinat illo pacto* Benjamin, Dan, Naphtali, Gad, Aſer, *&* Joſeph. *Placet altera hæc ſerics Ainſworthо Anglo Braunioque Batavo, niſi quod Braunius legat verſu tertio* 7. *Naphtali* לשם, 8. *Dan* שבו, 9. *Gad* אחלמרה: *ſed Commentator Magnus Judæorum ad Numeros ordine inverſo* 7. *Dan* לשם, 8 *Gad* שבו, 9. *Naphtali* אחלמרה. *Poſtremo nequid Reſponſo Prominenti*, כי הכתב בולט, *inquiunt Miſnici*) *literarum forte deeſſet, ora ſuperior Pectoralis inſculptum referebat* אברהם יצחק יעקב, *inferiorque* שבטי ישראל או ישורן או ירח. *Hæc talia Schola Solymitana ad* Jomam, *& mox Auctiores* Siphre *aliorumque veterum Commentariorum. Amat adhuc magis faſtus Abarbinelis Iſraelidarum ordinem Caſtrenſem, iſtum quidem ex Num. c.* 2. *Juda, Iſaſchar, Zabulon: Ruben, Simeon, Gad: Ephraim, Menaſſeh, Benjamin: Dan, Aſher, Naphtali: ſed impotenter. Quamquam multis ſeculis ante natum Abarbinelem R.* Catina קטינא *i. e,* Doctor Subtilis (λεπτὸς *ſive* ingenioſus *B. Hieronymo ex Syriſmo*) *diſſertatiuncula quadam idem probaverat.*

Alio quidem ordine poſuit B. Johannes æternæ urbis fundamenta XII. *lapides non alios. Jacent ibi* ἴασπις, σάπφειρος, χαλκηδών: σμάραγδος, σαρδόνυξ, σάρδιος: χρυσόλιθος, βήρυλλος, τοπάζιον: χρυσόπρασος, ὑάκινθος, ἀμέθυστος; *ſive a pectore Aaronis, ſive a capite Regis Tyrii, ſive ab Eſaiæ c.* 54. *de novis Solymis hæc decora ſumpſerit Theologus. Fulgebat autem Ithobalus hac ſerie lapidum meliorum ex Ezech. c.* 28. 13. σάρδιος, τοπάζιος, σμάραγδος: ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις: λιγυρίων, ἀχάτης, ἀμέθυστος: χρυσόλιθος, βήρυλλιον, ὀνύχιον, *ſi* LXXII. *Judæos contra nepotes illorum ſequi velimus: nam in Hebræo deſideratur verſus unus, ſive lapides* 3, 4, 5, *Tabulæ prioris. Sic enim illud,* אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וברקת. *Aut Hieronymo interprete, Sardius, Topazius, & Jaſpis: Chryſolithus, & Onyx, & Beryllus: Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus.* At in LXX. *ait ille Præsbyter*, diverſo ordine, nominibuſque aliis, XII. lapides continentur. Sed & Aquila & Symmachus ac Theodotio in præſenti loco multum inter ſe & LXX. interpretes, non ſolum ordine, ſed & numero diſcrepant atque nominibus. In Apocalypſi quoque Johannis paululum extremis partibus ordine commutato, iidem in fundamentis Hieruſalem ponuntur lapides. Sed & in pectore Pontificis per quatuor ordines in Rationali, iidem lapides deſcribuntur. Quorum colores atque naturas & efficientias ſingulorum, non eſt hujus temporis diſſerere, ſed proprium volumen deſiderant: ita ut in Ezechiele & in Exodo & in Apocalypſi & in Eſaia, ſibi omnes lapides & lapidum ordines comparati, magnam & legenti & differenti faciant quæſtionem. Super quibus & vir Sanctus Epiphanius Epiſcopus, proprium volumen mihi præſens tradidit. Et XXVII. lib. Plinii Secundi naturalis hiſtoriæ, poſt multiplicem omnium rerum ſcientiam, de gemmis & lapidibus diſputat. *Idem ad Fabiolam piam fœminam*, in ſingulis lapidibus ſecundum ætates XII. tribuum ſcripta ſunt nomina. Hos lapides in diademate regis Tyri, & in Apocalypſi Johannis legimus, de quibus extruitur cœleſtis Jeruſalem: & ſub horum nominibus & ſpecie, virtutum vel ordo vel diverſitas indicatur.

Tabula prior, juxta LXXII. *Joſephum, & Uzielidam Interpretes.*

1. ראובן	2. שמעון.	3. לוי.	ברקת
Odem.	*Pitda.*	*Levi.*	*Bareceth.*
Reuben.	*Simeon.*		
Σάρδιον LXX. *Hier. & Joſ.* ἀλ. ε'.	Τοπάζιον LXX. *& Hier.*	Σμάραγδος LXX. *& Hieron.*	
Σαρδόνυξ *Joſ.* ἀχαιολ.	Τόπαζος *Joſ. bis.*	Σμάρασδος *Joſ.*	
סמקן *Onc. Jon. Jeroſ. & Uz.*	ירקן *Onc. Jon. Uziel. & Jeroſ.*		ברקן *Onc. Jon Uz. & Jeroſ.*
			Κιγκάνιος *Symmacho.*

4. יהודה

μένῳ, τῷ δὲ Δεκανέῳ ε τέτε ζ ἐνδύματος h σπένδει fructum amplitudine palmi, auro & iisdem quibus Epho-

יהלם 6. נפתלי.	ספיר 5. דן.	נפך 4. יהודה.
Jahalom. *Naphthali.*	*Sapphir.* *Dan.*	*Nephec.* *Juda.*
Ιαασις LXX. & *Hieron.*	Σαπφειρος LXX. *Hier. Uz.* & *Jeroſ.*	Ανθραξ LXX. & *Joſ.*
Σαπφειρος *Joſ.*	Ιασπις *Joſ.*	*Carbunculus Hier.*
סבהלום *Onc.* & *Jon.*	שבוז *Onc.* & *Jon.*	אומרגרין *Onc. Jon.* & *Uzel.*
כרכורין *Uziel.*		
אחלמה 9. יששכר.	שבו 8. אשר.	לשם 7. גד.
Achlamah. *Iſaſchar.*	*Schebo.* *Asher.*	*Leshem.* *Gad.*
Αμέθυσος LXX. & *Hieron.*	Αχάτης LXX. & *Hier.*	Λιγύριον LXX. & *Hier. ex MSS.*
Αχάτης *Joſ. in Ant.*	Αμέθυσος *Joſ.*	Λιγύριος *Joſ. in Ant.*
Λιγύριον *Joſ. περὶ ἀλ.*	טרקיא *Onc.*	Αχάτης *Joſ in Bell.*
עין עגלא *Onc.* & *Jon.*	ערקין *Jon.*	קנכידי *Onc.* & *Jon.*
ישפה 12. בנימן.	שהם 11. יוסף.	תרשיש 10. זבולון.
Jaſphe. *Benjamin.*	*Shoham.* *Joſeph.*	*Tarshish.* *Zabulon.*
Ονύχιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*	Βηρύλλιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*	Χρυσόλιθος LXX. & *Hier.*
Beryllus Hier. ter.	*Onychinus Hieron. ſæpius.*	Χρυσόλιθος *Joſ. Ant.*
Βήρυλλος *Joſ. in Ant.*	Ονυξ *Joſ. in Ant.*	Ονυξ *Joſ. de Bell.*
Χρυσόλιθος *Joſ. περὶ ἀλλω.*	Βήρυλλος *Joſ. de B.*	כרום ימא *Onc. Jon. Uz.* & *Jeroſ.*
פנטירין *Onc. Jon.* & *Uziel.*	בורלא *Onc. Jon.* & *Uz.*	

Tabula poſterior ex Rabbinis aliquot, & Ainſworthо, & Braunio.

יעקב	יצחק	אברהם
3. לוי. ברקת	2. שמעון פטדיה	1. ראובן. אדם
Smaragdus.	*Topazius.*	*Sardius.*
6. זבולון. יהלם	5. יששכר. ספיר	4. יהודה. נפך
Adamas Braun.	*Sapphirus.*	*Carbunculus.*
Sardonyx Ainſ.		*Chalcedonius Ainſ.*
9. גד. אחלמה	8. נפתלי. שבו	7. לשם
Amethyſtus.	דן *Braun.*	נפתלי *Braun.*
	Achates Braun.	*Hyacinthus.*
	Chryſopraſus Ainſ.	
12. בנימן. ישפה	11. יהוסף. שהם	10. אשר. תרשיש
Iaſpis.	*Beryllus Ainſ.*	*Chryſolithus.*
	Sardonyx Braun.	

שבטי ישראל

1. אדם, الدم, *ſodium*, lapidum Pontificalium primum, & Reubeno principi Iſraelitarum merito conceſſum, Joſephus jam in hiſce Originibus interpretatur σαρδόνυχα, pariterque *Commentator Major* ex Rabbinicis שדרנין, & ab illo R. Nathan Lexicographus. Nam *Sarda gemma*, quod ait facundiſſimus Plinius, *nomen cum Sardonyche communicavit*, imo cum aliis, unde σαρδαχάτης. Alibi tamen Joſephus σάρδιον, ut l. 6. ἀλω. & Scriptor *Semot rabbot* אדום *Rubeum*, vel, ut, Barbari amant *Rubinum*. Quinetiam LXX. ubique S. Literarum σάρδιον, totieſque S. Hieronymus *Sardium*, quos imitantur Syri Arabeſque ad Ezech. 28. 13. Abrahamo Medico *Rubinus*, itemque Judæis per Hiſpaniam, niſi quod Abarbanelis *Granatum* exponat, alii aliquot ejus tribus *Carneolum Corneolumve*. Cæterum aio אדם ad Sacrum cor, fuiſſe *Sardiorum* ex genere fœmineo, quod rubicundius aliis viderat ὡς λίθων diſcipulus Ariſtotelis, imo perſpexerat, ſanguinis quam unguium humanorum ſimilius. Hanc *Sardam* vocat Plinius Naturalium ultimo, *ut Sardibus* (Lydorum puta) *primum repertam*, (aut ibi ſane crebrius venditam una cum veſtibus pretioſis Perſarum eodem fuco,) *ſed laudatiſſimam circa Babyloniam*. Neque aliter diſſerit de hoc lapide Antiſtes Salaminius, qui Cæcilium nunquam legerat. Τὸ λογεῖον ὁ μὲν πρῶτος λίθος σαρδίου. ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ ἰδεῖ, καὶ αἱματοειδὴς, (ita in Orphicis σαρδία δ' αἱματόεντα.) ὁ βαθυνόμενος δὲ τῷ χρῶτι ἀστεμφέως γίνεται. ἔστι δὲ διαυγὴς ὁ λίθος. Idem ſuadet omnis ferme antiqua Interpretatio. Ita סמקן *Samcan*, ἐρυθρὸν, *ſuave rubens* Onceloſo perveteri ſane Legis paraphraſtæ, veroque Jonathani ad Prophetias. סמוקתא *Semucla* Uzielidæ, סומקא Syro ad Exodum, סמוק Interpreti Samaritarum, סמקתא Targ. Jeroſolymitano. Et ex eadem indole يـاقوت لحمر Arabi Walt. & احمر *almaro* Interpr. Samaritanorum alteri, Judæoque Africano. Inde אחמר apud Targum Cantici Salomonici c. 6. 14. Hoc etiam confirmatur ſcholiis ad Acharnenſes Pacemque Ariſtophanis, μὴ σε βάψω βάμμα σαρδιακὸν, τετρίσι, μασίζων σε ἰσυδρογποίσω τοῖς αἵμασι. ὅλα εἰς τὸν σάρδιν (nam σαρδὼ vitioſum) τὴν λυδίας πυρρὰν βάμμα γίνεται. Veruntamen & ruborem præcellentis lapidis & interpretationem Joſephi tuetur quaſi Epiphanius ad Diodorum ubi agit de Sardiis. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται μολοχάς. (*præcipuum illud* interpretator & βασιλικὸς ملكاع, vel ملاحة *pulcrum formæque excellentis*: ἡ δὲ αὐτῆς ἰδέα τυγχάνει ὑπερχλωρίζων. Ubertim Plinius de illis, *Inveniuntur in India trium generum, Rubrum, & quod Demum vocant à pinguedine*, (emendari placet, *& quod Demium* دمي & دموي *vocant à ſanguine: tertium quod argenteis bracteis ſublinitur*: id quidem ſignificat Arabum ملاحة, ملحة. Verum שוהם Ezechielis nihil ad Sardios facit, neque aliud denotat quam *amuſſis* סרט Syrorum Chaldæorumque, quicquid viri docti docent poſt Cimchios.

2. Sequitur gemma Simeonis פטדה *pitdà*, فطدة: cujus de colore diſſentiunt Judæi Chriſtianique nuperi, fulvus is eſſet, an prorſus viridis. De nomine tamen mira illorum & veterum conſenſio. Τόπαζον appellat Joſephus, qua forma Orpheus fictus & Dionyſius Periegeta eraut uſi: τοπάζιον Alexandrini, S. Hieronymus, & infinitus numerus Theologorum præter Græcos profanos. Imo vero ab Hebraico פטדה *pitda*, *poteda*, aut *patda* venit τοπάξιον antiquum, & τοπάζιον vulgi, necnon πιάξιον, aut lenius πάζιον Heſychii. Veriſimilius autem habeo πάζιον & τοπάζιον λίθος πολύτιμος, in Lexicon Heſychii cum multis aliis commigraſſe ex Scholiis SS. Patrum, præſertim de ψ. ελή σλχ. ἐκς'. ἠγάπησα γὰρ τὰς ἐντολάς σε ὑπὲρ τὸ χρυσίον καὶ τὸ πάζιον, מזהב ומפז, *mizzahab umippaz*: quomodo antiquitus lectum fuiſſe arguit MS. Alexandrinum. Magis tamen obtinuit ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον, quod eſt Theodoreto interprete, ὑπὲρ χρυσίε καὶ λίθων πολυτελῶν. Doctores enim LXX. antea vocem illam Hebraicam פז λίθον τίμιον interpretati fuerant ψ. ιη'. κὴ κ'. pro Obryzo, quod oportuit cum S. Hieronymo & Paraphraſta Chaldæo, niſi ſi propter fulgorem flavedinemque ſuam Topazus, quandoque פז inter Hebræos, velut χρυσόλιθος & χρυσοχρως apud Græcos dici meruerit. Pergit Epiſcopus Cyrenſis, τὸ γὰρ τίμιον λίθων τοπάζιον. εἰκὸς δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦτον (hiſtoria quidem Agatharcidæ tantum comprobat) σπουδάζειν τὰ ἄκρα. Hæc exſcripſit quidem Theodorus, & ſimilia ab Athanaſio S. Auguſtinus ad ψ. ελή. *Super aurum & topazion. Hoc enim in alio* ψ. *legimus, Super aurum & lapidem pretioſum multum. Topazion enim perhibent eſſe lapidem pretioſum.* Τοπάζιον vero Arabicum quid ſonare & Troglodyticum præter Plinium nemo doctus, ſpero, negabit; aut valere verbum *quærendi* Græcorum aſſeret nemo. Pauci etiam lapidi huic inſulam Topaziorum nomen ſuum dediſſe, ſed accepiſſe quidem eam putabunt à lapide, ſicut in ſinu eodem à Sapphiro revera tulit inſula Sapphirena: adverſa licet his tradiderint Alexander Polyhiſtor, Rex Iuba, Plinius Secundus, necnon Ambroſius, Epiphanius, & è noſtris alii. Haud vero mirandum, ſi Topazii patriam fecerint Stephanus Byzantius νῆσον τινα ἰνδικὴν, Epiphaniuſve πόλιν τῆς ἰνδικῆς. Solet enim Troglodytica totaque Arabia apud Scriptores Græcos Indiæ nomine comprehendi, parique amplitudine vocis כוש in Bibliis Divinis. Unde lapis iſte Arabicus in Jobi libro πιτδακὴς כוש פטדת nuncupatur. Audiamus vero de Topazii origine Agatharcidam Ptolemæo Philometori haud ignotum, hujus adeo verba ultro ſequuntur Diodorus Straboque viri in hiſtoria celebres, hos etiam Euſtathius Theſſalonicæ aliique. Τὰς μὲν μελαίνας καὶ τὸ ἀκάθαρτον κόλπον ὥσπερ πλάσασα, ait Cnidius, νῆσόν ἐκπε-

πεμ),

Essenes, *Logion sive Oraculum, vulgo Rationale.*

Ephodes coloribus elegantèr intertextum. Essenes ϖεῖτμημα ϖοθαμῆς τὸ μέγεθ⊙, χρυσῷ π κ̀ τοῖς κυ⊃, τῷ μ̀ θίζ̀ πελαγίᾳ, μῆκ⊙ ἔχ̀ζα ϛαδίων ὡς ὀγδοήκοντ̀· ὲν καλεῖζ ὀφιώδη. Diceres חבות & חבה *Serpentaria.* Videant alii, an hoc idem adstruat C. Plinius. *Egregia etiam nunc Topazio gloria est suo virenti genere,* (id jam distinguit vir clarissimus ab altero χρυσοφανῆ & flaventiore:) *& cum reperta est, prælata omnibus Id accidit in Arabiæ insula, quæ Chytis vocatur, in qua Trogodytæ prædones, cum diutius fame ac tempestate pressi herbas radicesque effoderent, eruerunt Topazion. Hæc Archelai sententia est.* Hanc etiam diducit S. Ambrosius ad ψ. ριή. Aut idem Caius in Geographicis l. 6. c. 29. *Omisit Juba & tertiam Berenicen, quæ Epideros, insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente, ὲν κόλπῳ βαθυ⊂άτῳ* Arrianus dicit, *ubi fauces Rubri maris* VII. *M. D. passuum,* (sic libri meliores, & LX. *Stadia* Strabonis Arrianique bene conveniunt. Puto itaque *Chytin* insulam, hodieque *Cambela* vocari in Geographia Arabica, quæ cc. M. passibus abest à Babolmandabo, & oppositæ Iemanæ castellum *Hacam* prospicit.) *ab Arabia distant. Insula ibi Chytis Topazion ferens.* Pergit modo Agatharcides, ϖότερον μ̀ γίνϵ⊂θαι ϖαν̀θίων ἱρητῶν, ἐφ' ἡμῶν ὃ ἱλδυθέρων τέτων. Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergeta, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ γεωγρά⊙. ὣ ἡλδυθ̀ρωτε τ̀ ἱρητῶν ὁ βασιλεύς, ἅμα κ̀ ἂ τὰς φθορὰς τ̀ ϖροσωζιζομένων ἀνθρώπων ὲκ τ̀ θηρίων, κ̀ ἂ τὰ τοπάζια. Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripateticus (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ὲ̀ ὃ τοῖς μεγίζοις χρόνοις ὑϖὸ τ̀ κ̀ τὼ ἀλιξάνδρειαν βατιλέων ὄντως ἐξημιρώθη φιλολόγως, ὡς μηδὲν ἕτ κατ' αὐτὸν ὁρᾶζ τ̀ ϖροτροζιζόμενον ἀνθρώπων ὲκ τ̀ θηρίων, κ̀ ἂ τὰ τοπάζια. Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripateticus (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ὲ̀ ὃ τοῖς μεγίζοις χρόνοις ὑϖὸ τ̀ κ̀ τὼ ἀλιξάνδρειαν βατιλέων ὄντως ἐξημιρώθη φιλολόγως, ὡς μηδὲν ἕτ κατ' αὐτὸν ὁρᾶζ τ̀ ϖροτροζιζόμενον ἀνθρώπων ὲκ τ̀ θηρίων, κ̀ ἂ τὰ τοπάζια. Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergeta, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ γεωγρά⊙. ὣ ἡλδυθ̀ρωτε τ̀ ἱρητῶν ὁ βασιλεύς, ἅμα κ̀ ἂ τὰς φθορὰς τ̀ ϖροσωζιζομένων

αὐτοῖς [i] τῷ ἐφῴδῃ βάμμασι διωθισμένον. [k] ἐστίνης quidem vocatur: hic vero in lingua Græca λόγιον [Ra-

zech. c. 27. 13. Josepho etiam, S. Hieronymo, Judæis Hispaniarum, Abrahamo Medico, Syrisque interpretibus. Istorum enim צדיוא *Rubinum* significat, sicut Arabum صدي *Sadi* rubedinem rubiginemque. Accedit ad hos Targum Solymitanum, in quo כרכונא *Cadcodna* dicitur ξ' ἀγλαΐᾳ, pro כרכר *Cadcod*, vel *Chedched* ut Hieronymus scripsit de vocis significatu plane ignarus. Est autem Pyropus, lapis πυριθρίζων, ut cum Epiphanio loquamur, à כדור *Scintilla*, atque *torris*. Eodem plane modo interpretabere Latine Jonathanis בצרירא pro כפך σκεπασμα Hebraico Es. c. 54. i. e. ὁ ἄνθραξ, vel ἀνθρακια quasi נופך, quomodo legerant LXXII. aut ὁ τίμιος cum tribus aliis Judæis. Nam fucus iste scintillæ instar micat, ut norant nurus delicatæ. كحلي *Cohli* insuper Arabum Walt. & Erpen. & כחלי *Chahali* Targumistæ Cantici Regii (qui solens ἀφεδίζει) *Stibii* gratiam signant. Opportune igitur adnotavit ex Commentariis regiis Jubæ C. Plinius, *Smaragdum, quem Cholon vocant, in Arabia ædificiorum ornamentis includi.* Neque dissentiunt omnino Ainsworthus aut Commentator major *Semot* f. 96. ubi leges כרכדינן: quippe *Chalcedonius* aut *Charchedonius*, (nam utrumque occurrit apud vetera scripta, & vice ἀνθρακος simplicius equidem χαλκηδων in Apocalypsi sacra) ex *Carbunculis* præcipuis æstimatur: sive ille à magna Carthagine, sive ab Hebræo potius כרכר (pro quo LXXII. Interpr χόρχορ quandoque substituerunt) nomen forte ducat. E contra, Samaritæ in versione sua Arabica נבך interpretantur *Smaragdus*, زمرد, וזמרגדו. Pariter Onceloſus verusque Jonathan אזמרגדין *Ezmargedin*: Ben Uziel אזמור. Hi etenim omnes significationem veterem veramque ipsius בבקן ita transtulerunt in *Nophec* lapidem quartum: cui quidem rei tinnitus gemmularum proximarum ירקן ברקן *jarcan, barcan* occasionem fortassean dederit. Idem sane affectant per versus omnes Pectorales ritu magico ac ridendo Samaritæ in versione vernacula, *Samuc, famac, famacmac &c.*

5. Quintus lapis Dano datur nomine ספיר σαπφειρ, سفير, σαπφιρ Etymologo Magno Græcorum, S. Hieronymo & οἱ ὁ. vel decies σαπφειρος. Inde Uzielidæ & Paraphrastæ Solymitano ספירינון & סמפורינא, Targum Cantici אספור, Syro perpetim ספילא, semelque Paraphrastæ Samaritico ספירה, & in Hebræo Tobiæ ספיר. Onceloso quidem ubique, & sæpius vero Jonathani rara voce שבוז *Shabziz*, Jobique interpreti Assyrio שבואא, & Paraphrastæ Samaritico semel שבון *Shabzun*. Sic dictum credo fuisse Sapphirum vel Jaspida πολυγραμμον, tanquam שבש, שבש & שבץ, *ramulis lineisque variam*, elementis ז & ץ permutatis, & vocabulo quadrato, ut fieri solet. In versionibus Arabicis Samaritarum, Judæorum Africanorum, & Clarissimi Saadiæ tam ad Legem quam ad Hagiographa ספיר redditur الهما *Maha*, est enim generis Crystallini: & in Onomastico Coptitarum, Cαπφιρος, العقيق i. e. Carchedonia, aut ex Barbahlul Jaspis quædam. Tavoso is vocatur زمرد Smaragdus. Non multum sane abludunt suo fuco à Sapphiris Chalcosmaragdi Cyprii, aut Smaragdi Medici, *quos equidem è Sapphiro* ait Plinius, condus ipse gemmarum omnisque pretiosæ naturæ. Quinetiam ad Logium sacrum adnotavit Sophista Gazæus, *Sapphirus haud absimilis perhibetur Smaragdo*: utriusque species quædam colorem cœli præferunt. Adamantius idem dixerat ad Lamenta Jeremiæ c. 4. 7. σαπφειου διαστασιν αὐτων. οἱ ἑβδομηκοντα, ὁ δηλοῖ τὸ διαστατικὸν, πολιτείαν ὑφηνιον ἔχει· τοιοῦτο δὲ ἔστι σαπφειρος τὸ χρῶμα. Hieronymus ad Esaiam, *Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis cœlestis Jerusalem, cœli habet similitudinem & superioris aëris; ἀεροειδεῖ μὲν καὶ σαπφειρίνῃ τὴν ἡλιον. Ezechielis quoque Scriptura commemorat, quod locus in quo thronus Dei sit, Sapphiri habeat similitudinem, & gloria Domini in hoc colore consistat, qui portat imaginem supercœlestis.* Vel Græce eadem accipe à Procopio Cæsarienſi, ἡ δὲ σαπφειρος ὑφήνιον ἔχει τὸ χρῶμα. καὶ δὴ καὶ τὸ ἰζικιηλ καὶ ὁ τόπος ὁ ὑποκάτω δὲ θρόνου δὲ θεοῦ ὡς σαπφειρος (campus quidem cæruleus auro interstinctus) ὅτω τοίνυν ἔσῃ, λέγ᾽ τὸ τῶν εἰκόνα δὲ ἐπουρανίου φασεῖν. Deinde de indole hujus gemmæ rectius senties, si colores Saadiæ atque Esdraidæ Judæorum inter se miscueris: nam cærulum constat ex rubro & albo (sive Crystallino Gaonis quem laudavi, sive Adamantino Medrash veteris:) nimirum quo vultu emicare solet ἰοδοδάκτυλος ἠώς. Unde versus seculo non bono nati,

Sapphiri species digitis aptissima regum,
Egregium fulgens puroque simillima cœlo

Proponit etiam nobis Episcopus Salaminis Cypriæ inter sacrorum lapidum fulgores σαπφειρον πορφυρίζοντα, ὡς βλάπτης τὸ εἶδος. τοῦτο δὲ χθὲς τέτε ὑπάρχειν. ἔστι γὰρ ὁ βασιλικὸς χρυσοσλιγὴς. Aut verbis Plinii, *Sapphirus aureis punctis collucet. Cerulea & Sapphiri, raroque cum purpura. Optima apud Medos. Quæ sunt ex eis Cyanei coloris, mares existimantur.* Quod vero apud Flavium Sacerdotem, qui duodecim hosce ignes de pectore Principis sui ordinis resplendentes sæpius viderat, ספיר bis redditur ἴασπις, totiesque sextus lapis יהלם, σαπφειρος, vel vitio communi librariorum in totum deputandum, vel erit cognationi evidenti ipsarum gemmarum. *Cyanos* enim Plinii, sive *Jaspis stellata rutilis punctis*, aut *Jaspis Phrygia & purpurascens* Epiphanii, aliorumque ἴασπις ἀετίζουσα à Sapphiris nihil aut perparum differunt, quod & Theophrasto summo Lithographo videbatur. Sapphirus autem Arabum medicis & interpreti Prophetarum Sacrorum الفيروزج *Fairuzeg*, seu per ora Persica Turcicaque بيروزج, nisi quis dicat utramque vocem à αχάτης deflecti. Nam ex Philone jam vidimus Sapphirum videri λίθον ἀχάτινον.) aut peculiarius *Sapphirus opaca*, quam nostri Gemmarii Turcoida appellant. Postremo Commentarius major tam *Semot* quam *Bemidbar* explicat ספיר Mosis per כוחל; quod *Stibium*, aut maxime *cæsium cæli fucum* significat vagis Judæis, Arabibus & atræ genti Æthiopum, aptumque fuerat vexillo Isascharis solis lunæque orbibus nobili, ut prisci Rabbini imaginabantur. Pretiosus hic lapis ex quo Veritatem ἀφίασιν ob pectus gestabat Pontifex Ægyptius, Æliano referente, imo de quo excisæ sunt Tabulæ δεκάλογοι, sicut tradunt Rabbini, nomen præbuit *Sapphirenæ* insulæ Arabicæ, & ille vel sua *pulchritudo* mali ingenii fœminæ Sapphiræ. Venit autem ספיר gemma ab Arabum صفر *Saphar*, quod *nitorem, almam lucem*, & *Auroræ decus* eximie significat: unde יספר Jobi c. 38. *decoravit* ex mente Cimchii parentis. Imo ספיר laxius aliquando interpretanti Jonathani אבן טבא *lapis bonus ac pulcher.* Nam *Saphir*, ait Hieronymus ad Michææ vaticinium, *Syro Hebræoque sermone dicitur pulchrum.* Breviter itaque expendimus, ut cum Dionysio canere licet,

Χρυσείης κυανῆς τε καλὴ πλάκα σαπφείροιο.

6. Versum secundum claudit יהלם, gemma Naptalis: יהלם Tavoso, Jonathani prisco atque Onceloso σαρδονυξ-ις סבהלת *Sabhalom*, indeque interpreti Samaritico צבלום *Zabalom*. Hanc vetustissimi Criticorum. S. Jaspida interpretantur, ut LXXII. Alexandrini, etiam ad Ezech. c. 28. 13. S Hieronymus ubique ex professo, tum etiam Epiphanius Cypri. Qui facit & כרכורנון Uzielidæ, forte & χαλκηδονιος Johannis Revelatoris. Nam כרכור Esaiæ vatis Symmachus quidem χαλκηδονιον reddidit, sed Hieronymus & LXXII. ἰάσπιδα. Præter Theologos Christianos, Abarbanelis, Abrahamus Medicus, Judæi Byzantii Hispaniæque יהלם Adamantem interpretantur, atque adeo الماس Almas Rabbinus quidem Hispanus, quem præter morem suum valde laudat Abenesdras. Adamas enim ab infracta sua duritie alios omnes lapides יהלם i. e. ירשם וישבר, domare solet & deterere. Nam ut Hieronymus refert ex Xenocrate ad Amosi c. 7. *Cum vicinum aurum longo usu consumatur, solus adamas non atteritur, & nulla lima minui potest; sed è contrario limam terit, & quicquid attigerit, lineis sulcat.* Tavosus aliquando اللازورد *Lazured* aut corruptius *Lazuli*, quod est κύανος. Ab hoc minimum abludit σαπφειρος Fl. Josephi tam in Originibus quam Bellis patriis. „Pro יהלם Arabica Waltoni Erpeniique ponunt بهرمان *Carbunculum*, Syrorumque simplicior versio بصما *Necatho*. Targum Cantici גיהר *Gihar* à *claritate*. Idem Targumistæ Jerosolymitano dicitur עין ענלא, *Ocellus vitulinus*, aut Plinio *Ægophthalmos*. Cognatos autem admodum & consimiles aliqua sui specie existimabis Adamantem, Crystallum, ξ' ὑάλῳ ἴασπιν, quod canit Poëta Afer. *Jaspidum enim multa sunt genera*, ait Hieronymus. *Alius est enim Smaragdi habens similitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias: quo omnia phantasmata fugari autumant. Alius viridior mari & tinctus quasi floribus: hunc in Phrygiæ monte Ida & in profundissimis specubus ejus nasci autumant. Alium vero juxta Iberos Hyrcanosque & mare Caspium reperiri*, (hunc Dionysius appellitat subnigrum, seu ὑπόμελαν ἴασπιν) & *præcipue circa lacum Neusin.* Talia carpserat ex libello Epiphanii ille Asceta, ἴασπις, ait Epiphanius, ἔστι τῷ εἴδει σμαραγδίζων. ἔστι δὲ τὰ χείλη δὲ διαφανέστερα ποταμοῦ διέρχεται, καὶ τοῖς ἀμαθοῦσι τῶν οὐ κύπρῳ. τοῦτο δὲ ἀπὸ εἶναι φαντασμάτων οἱ μυθολόγοι λέγουσι. ἄλλη δέ ἐστι γλαυκοτέρα θαλάσσης, ἄλλη δὲ βαθυτέρα τῷ ἄθει τῇ βαφῇ, οὐ τοῖς ὑακίνθοις, οὐ τῷ ὄρει τὸ ἴδιος οὐ τῇ φρυγίᾳ, ἐμοιάζουσα πορφύρᾳ τῇ ἀπὸ δὲ αἵματος κόχλου, διαυγεστέρα μᾶλλον, ὥστε εἶναι ἐμοιάζουσα, ἢ ἀμεθύστῳ ξανθοτέρα. ἃ δὲ μιᾶς χροιᾶς, ἀδὲ τὸ αὐτῆς διαφανοῦς. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἐστι χαυνοτέρα καὶ λιγνοτέρα, ὥτε πάνυ σίλβουσα, ὥτε πάλιν ἀπολείπουσα. ἄλλη δὲ κρυσάλλῳ ὕδατι ὁμοία· σώζεται δὲ καὶ παρ᾽ ἔνιοις καὶ ποιμέσι νεκαινῶν τοῖς κτ᾽ τοῦ καστωνος γλῶ· καὶ ἄλλο ἴασπις ὁ παλαιὸς καλούμενος, ὁ πάνυ λάμπουσα, χλωρὸς, ὅτις ἔχει γραμμὰς μίσας· καὶ ἄλλο ἴασπις ὅμοιος τῇ χιόνι ἡ ἀφρῷ θαλάσσης. Vis autem eadem Jaspidum ac Adamantum, *lymphationes abigunt, metusque vanos expellunt à mente*, Plin. l. ult. c. 4. ambo ἀναλύζουσι De præcipuis Indicisque Adamantibus idem adnotavit, *non in auro nasci, sed quadam Chrystalli cognatione. Siquidem & colore transtucido non differt, & laterum sexangulo lævore, &c.* Xenocrates de eodem lapide, *Parvus est & indecorus ferrugineum habens colorem & splendorem Chrystalli.* Σαπφειρον denique bis posuisse Josephum pro Hebræo יהלם, pro ספיר ἰασπιδα, non adeo imperite factum putabit, quisquis illarum gemmarum ingenia ac cognationem perpenderit; quid enim apparet esse Sapphirus, nisi Jaspis pellucida? Heic quidpiam pervertisse Librarios viri docti suspicantur, sed conjectura subleſta.

7. Septimo lapide expressum fuit felix nomen Gadis. Hunc לשם, λέσεμ, الشم vocat Moyses, isque solus inter Scriptores sacros aut non sacros. λίγυρον eundem interpretatur Josephus, λιγύριον οἱ ο'. & post illos B. Hieronymus. Onceloſus equidem, & ille Uzielides, Syra natio, Sectaque Samaritica *Cancrin*, קנכרינון, קונכינון, קנתרין, קנכירין, totidem à Græco

[Rationale] ſignificat. Ad amuſſim autem com-

μὲν καλεῖται. [1] σημαίνῃ δὲ τὸ καθ' ἑλλήνων γλῶτ-

τειν

κιγχείτης, *milii granis velut ſparſis*, ut Plinius ait. *Topacium* Judæi aliquot Hiſpani; nam qui ad Conſtantinopolim confugerant, eum βέρυλλον ſunt interpretati. R. Saadias, R. Jonas in Lexico Cimchiano, Judæi Africani, in Syria Samaritæ *Leſem* explicant clarius quam reliqui Interpretes Arabica voce جزع *gîza*, quæ ὀνύχιον ſignificat. Ainſworthus, Braunius, & diu ante hos S. Chryſoſtomus, Epiphanius, Hieronymus, & Scholiaſtes Græcus ad Biblia Græca, & Gloſſator ad Latina *Hyacinthum* reddunt; nèque abeſt longe ירוק *jeruc* Samaritani Paraphraſtæ, aut يشم *jaſim* Perſici; imo vox hæc prope accedit ad Moſaicam, ut Aſia ludere amat in ſonis. ἰσοδυναμοῦσι γὰρ يشب, يشم, لشم, & *Jaſpidas vireſcentes* ſignificant. Multum etiam valet, quod B. Johannes de pectore pretioſo P. M. fundamina Novæ Urbis deſumens, *Hyacinthum* ſubſtituerit vice *Ligurii*. Poſuit autem pro *Leſem*, Bemidbar rabba τὸ σαπφείρινον, Semot rabba כרחלין *Cærulum* χρυσοστιγές: pariterque *Turcoida* & *Cyanon* interpretatur Abrahamus Harophe, & alii recentium Judæorum. Targumiſta Solymitanus זיזין *zuzin*, quia ſic voluit. *Amethyſtum* autem Abarbinelis, *Berillum* Targumiſtæ ad Canticum, *Achatem* aliorum prætereo. Audiamus potius quid ad Fabiolam piam fœminam dixerit Monachus Bethleemita. *Satis miror, cur Hyacinthus pretioſiſſimus lapis in horum numero non ponatur, niſi forte ipſe eſt alio nomine Ligurius* (perperam edidit Eraſmus *Lyncurius* adverſus codices priſcos. Nam hoc aliud eſt, & *Succinum* potius quam *Hyacinthi* quoddam genus aut alterius gemmæ, quod ſuo ævo videre potuit reconditæ naturæ diligentiſſimus ſcrutator Plinius. Recte Hęſychius λυγκούριον, ἤλεκτρον. Theophraſtus quidem, Demoſtratus, aliique veterum cum Lyncurio Electro majoris pretii gemmam λιγύριον aut λιγγύριον male confuderunt: unde Plinius Epiphaniuſque miſere palpant.) *Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum ſcripſere naturis, Ligurium invenire non potui.* Videbis jam quam expreſſe hæc ab Epiphanio tranſcripſerat celeberrimus iſte Aſceta. Τὸ δὲ λιγυρίον τῶν εὑρέσει ἀδαμῶς ἔγνωμεν. ὅτε δὲ φυτιολόγοις (non apud Theophraſtum? λυγκούριον itaque reſcribes aliquoties in libello iſtius Peripatetici ὡρὶ λίθων.) ὅτε δέ τισιν ἀρχαίοις τοῖς περὶ τούτων μεμερισμένοις. [Hinc Pſellus λυγκούριον recenſet inter ἀγνώστους gemmarum] ἐνεργεῖ δὲ λαγκούριον ὅταν κοιλάνεται λίθον, (Zenothemis id tradidit:) ὃν τινες τῇ τρωικῇ Δημοκρίτῳ λαγκούριον καλοῦσι. καὶ τάχα τοῦτο εἶναι τὸ λιγύριον. ἐπειδὴ αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἑτέρως μεταποιήσαντο· ὡς τὸ σμάραγδος πράσινον [at innuit אבן השהם, quem LXX. Gen. 2. 12. λίθον πράσινον interpretantur, ſæpius σμάραγδον, quandoque τοπάζιον & σαρδόνιον.] καὶ ὅτι πῶς οὐ τὴν τῶν λίθων τούτων διαφορὰν, ἐκ ἐμνήσθησαν οἱ ὑακίνθοι, καὶ τοιγε ἐσθῆτι οἱ σύτιμοι ὄντος λίθου. ὥστε εἰς νοῦν ἡμᾶς λαβεῖν, μήποτε τὸ λιγύριον τοῦτο καλεῖ ἡ θεία γραφή. ὑακίνθους οὖν τὰς μὲν ἰδίας ἔχει διαφόρους. ὅταν δὲ δυείσης βαθύτερος τῇ χροιᾷ, τοιοῦτον ἀναλαμπότερός ἐστι τῶν ἄλλων. ἐοικὲ δὲ ὑακίνθος τῇ ἰρίδι, ὑποπορφυρίζων ποσῶς i. e. quo flore gaudet herba cognominis: τούτῳ δὲ χρῶν ἐ. καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖ Θαλασσίτης. (*Vitreus* Plinio.) ὁ δὲ δεύτερος ῥοδινός· ὁ τρίτος νάτιος, (miſere hanc vocem torquet Cl. Salmaſius, quæ notiſſima eſt in Latio) ὁ τέταρτος λέγει χαπνιώδης (malo καπνίας.) ὁ δὲ πέμπτος περίλευκος, aut ὑπάλευκος, qui eſt Onyx: *is enim rubri coloris circulos habet albis cingentibus zonis*, ait Beda noſtras ex Plinio. Candicantium vero hyacinthorum ſpecies diverſas accurate recenſet Plinius l. ult. magni operis. Uno verbo tot colores induit hyacinthus, tam variam ſpeciem admittit, ut ſecuris liceat eo nomine raram vocem לטם interpretari. Quinimo color maſculus igneuſque ipſius Lingurii, quem celebrant Theophraſtus Pliniuſque, Hyacinthum ſive *Jacut* perpulchre repræſentat.

8. Pergimus hinc ad *Achaten* Aſeri, quod interpretantur LXXII. Judæi, S Epiph. atque Hieronymus, tum etiam Commentator major *Semot*, Moſaphiaſque Judæus ex Hebræo שבו σιβὼ سبو: hoc tamen ſervatur adhuc apud Perſas in شوه *Shavah*, vel *Shabah* شبه, ut Tavoſus ſcribit. Convenit & vox Arabica سبج *Subag* i. e. aliis Arabum سبج *Siha*, & quod reor טבאו apud Targumum Cantici eximii. Quocirca pro שבו in verſionibus ſuis ponunt Judæi Mauruſii & Samaritæ necnon in Lexico Hebraico D. Cimchius[s] سبج, & Cl. Saadias سبج, i. e. Achaten, ſive lapidem ſubnigrum & περίλευκον, צבע שלו מעורר שחור ולבן, ut vult Commentator major *Bemidbar*. Onceloſus reddidit ſua dialecto *Tarcia* טרקיא: quo *Dendrachaten*, *Cerachaten*, aut *Thracium* innui malim, quam *Turcoida* ſeu *Turcinam*, ut plerique amant Judæi Chriſtianique; recentiora enim reor hæc nomina, quam Onceloſi ætas ſuſtineat. Poſt Onceloſum *Shebo* expoſuit *Tarica* טריקא Paraphraſtes Samaritanus, Uzielides bis טרקין *Taracin*: nam ערקין vitii librarii manifeſtum. Judæi Hiſpanici atque Byzantini *Turcinam*, ſeu κύανον explicant, niſi quod Abarbinelis *Topazion*, Abrahamuſque Medicus *Hyacinthum* maluit ſuo ex ingenio, & Targumiſta Cantici βήρυλλον. Λίθος δὲ ἀχάτης, inquit Epiphanius, ὑπελάβέ τινας περίλευκος καλλίνικος, ὃς ὑπὸ τὸν ὑακίνθου σύρσιν. θαυμασὸς δὲ ἐστὶ τῷ εἴδει ὑπονυκτίζων. ἔζωθεν μὲν ἐρεσιν λευκὴν ἔχων, μαρμάρου πόπον ἢ ἐλεφαντίνου. Cedit valde in honorem hujus gemmæ, quod Pſellus poſt alios in eo notavit,

Ἐν δὲ οἱ δίης ἐρέων ὑάλωπι ἔοικεν,
Ἀμφὶς αἱματόεντι, καὶ αἰγλήεντα σμάραγδον.

Ἐν δ' ὄγε μιλτοπάρῃσι· ἀτὰρ καὶ χαλκέον εἶδος
Δίης, καὶ χροιὴν ἐρυθρῇσιν μίλτοιο.
Ἀλλ' οἷος πάντων ὑπερφέρεσκε, ἴδεσθαι ἐΐσκεν
Εἶδος ἔχοντα δαΐφρονι ἀκαμπακέϊσιν λέοντος.

Ex Judæis unus Joſephus ſemel atque iterum ἀμέθυστος adpoſuit loco שבו, vel ſic patrarunt Librarii. Et pro eodem ὀνύχιον præſertim reponit faber *Shilte hagibborim*.

9. Iſaſchari tribuitur nonus lapis אחלמה, ἀχλαμὰ, احلم; cujus profecto meminit nemo præter τὸν τοιοσθένειον, niſi quod הלמה eam inter Arabes appellitari affirmet Cimchius. Hunc vero non male referes inter *Onychas* aut *Amethyſtos*. Prius ideo genus ſpectant עין עגלא *Ænegla* Onceloſi, Paraphraſtæ Samaritici Syriacique, עין עיגל Uzielidæ, لاوجشم Tavoſi; βέρθαλμος Judæorum Byzantinorum: quicum conveniunt Plinii λυκόφθαλμος & αἰγιφθάλμος, & tam hujus quam B. Johannis in Apocal. σαρδόνυξ: & عين شمس αἰλιοφθάλμος Ægyptiorum. Lædit inſuper جزع *Onyx* capita melancholica, quod Serapio poſt alios fatetur; lædit & *Achlama* ſecundum Abenesdram, Cimchium, alioſque ejus hæreſis. Quinimo אהלמה nomen peterem, non ἀπὸ τῆς ὀνειροπόλεως, עין שם החלמות cum Rabbinis pleriſque, potius abs Arabum حلمة *Halama* & Syrorum הלמתא *Helmatha*, quod *pupillam* denotat, quomodo & Bar Bahlul in Lexico patrio deſcripſit עין עגלא, ſive ab Hebræo חלמות, Chaldæove הלמין, & *Chalamtha* הלמתא Syrorum, quod *Ovi vitellum* ſignificat: utraque ſane *colorem carneum*. Scriptorum pars cætera conſpirant in אחלמה ἀμέθυστος. Ita οἱ ο'. Epiphanius Cyprius, S. Hieronymus, Judæi per Hiſpanias. Accedit *Heimeſin* היכין *Semot rabba*, quod eſt Græcum ἀμέθυστος, aut potius ἀμαθιστίνης: tum etiam Paraphraſtæ Samaritani *Bahramân* بهرمان, i. e. *Carbunculus* ἀμεθυσίζων, ut habet gaza Plinii. Deinde Cl. Saadiæ & Judæorum Africanorum البازهرج *Fairuzeg*, & in Apocal. S. Johannis البازي *Bazaï* pro ἀμέθυστος inter fundamenta Urbis pretioſæ. Poſtremo affirmat Commentarius Major τὸ ἀριθμῶν, אחלמה צבע שלו, רומה ליין צלול ἀχλαμὰ οἱωνοῦ εἶναι τῇ χροιᾷ, quomodo & *Amethyſtum* depingit Peripati decus ſecundum. Quippe Amethyſtum exiſtimo dictum, quod ſobrie vini colorem bibat, & quaſi ad pudorem violæ declinet: ſed Magi & Magis gens credula ebrietatem gemma hac purpurea quatenus leniri ex appellatione ipſa ſuſpicati ſunt. Quid tandem Epiphanius? ἀμέθυστος καὶ τὸν αὐτὸν ὠσφίρεσιν φλογίζων ἐστὶ βαθύς· λευκόπορος δὲ οὐκ ἔστιν, οἱονεὶ ἀκρατόπυρος εἶδος· ἢ δὲ μοφὴ αὐτῷ ἀμφορεύς. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ὑακίνθῳ καθαρῷ ἀμέθυστος, ὁ δὲ ἀκρατὴ πόχλη. Scias autem exemplaria Joſephi tertio Antiquitatum *Achatem* pro *Amethyſto* hodieque oſtendere, atque libro penultimo Bellorum *Ligurium* pro eodem.

10. Verſus ultimus incipit ab honore Zabulonis תרשיש, ترشيش, quod vocabuli θαρσεῖς ſcripſerunt Doctores Alexandrini ad vaticinia Ezechielis atque Danielis & ad c. 5. 14. Cantici Regii, & θαρσεῖς ſæpius οἱ ο'. Hunc fuiſſe veterem *Chryſolithum* aut *Topazium* recentium gemmatiorum, magno conſenſu interpretum traditur, cui vix obſiſtere queat pervicacia Rabbinica. תרשיש ſeu καρχηδόνιον interpretatur الكبجر الذهبي Scholion Pentateuchi *Laudini*, & *Bogadi* بجادي ipſum Pentateuchum *Seldeni*, & Lexica Coptica. χρυσόλιθος equidem pro תרשיש bis terque Judæi LXXII. ſemel illi ἄνθραξ ſeu بهرمان, de fulgore axium Cherubicorum agentes. Eſt enim *Carbunculus Carchedonius* (de quo Archelaus, Plinius, Epiphanius, multi multa) ex genere χρυσολίθου. Poſuit etiam Joſephus loco decimo χρυσόλιθον, Epiphanius iſtum eodem ordine, & præ cæteris Johannes ὁ θεσπέσιος gemmam eandem ordine alio. *Chryſolithus* ubique tranſtulerunt Aquila Judæorum & noſter Hieronymus, ſeveri interpretes, Syruſque ad Cantici c. 5. 14. Eundum lapidem præſtitit Sexta ἔκδοσις, omniſque veruſtas, præter *Hyacinthum* Symmachi Triumvirorum prudentiſſimi, quod à Theodoreto ac Hieronymo diſcimus Ezech. c. 10. alibique. Nam *Aquila Hyacinthum poſuit*, quod nunc legitur apud Hieronymum initio Ezechielis plane vitioſum eſt pro *Symmachus h. p.* At nihil iſti inter ſe differunt, σμάραγδος ὑακινθίζων Plinii, *Hyacinthus aureo colore tranſlucens*, & *Chryſolithus* ejuſdem, necnon *Chryſopraſus* apud *Semot rabba*: ſic enim explico, קרומפטין, *qui lapis cœli habet ſimilitudinem*. Idem valet & ἐξηγίζις Abenesdræ ad Cant. c. 5. 14. כתרשיש שיש בה תכונות ככוכבים נקבצים. Facit huc & Lexicon Cimchii ex Gerſamida, תרשיש אבן יקרה ועיניה נוטה לעין התכלת. *Hyacinthum* adeo illud interpretantur Abraham הגבור, Ainſworthus, Braunius, & alii. Arabs Waltonianus poſuit hoc loco مشف *Meshaffon*, *Jaſpida*, aut *lapidem purum* & ἀφθαρτὸν. Forſterus aliique Confeſſionis Lutheranæ *Turcoida*: Abarbinelis Judæus פירולא βήρυλλον exponit. Audiendus eſt demum Epiſcopus Cyprius de Logeo Aaronico; ἐ. λίθος χρυσόλιθος· τοῦτόν τινες χρυσοπέρυθρον κεκλήκασι. χρυσίζων μὲν ἐστὶ· διαφανὴς δὲ οὐ τῷ φύσει διαπεφῷ διὰ τὸ πίσσῃ τῆς ἀχμαρμαρίδος βαρυλλίῳ σωματοειδὲς δὲ καὶ κοιλιακοῖς ἰαμαϊκὸς ὑακίνθῳ. Inde ſic ſcribit decus Hipponenſe ad ψ. ρξ'. *Chryſolithus aureum habet fulgorem, & ſcintillas emittere videtur, & noctiurnos timores pellere aſſeritur.* Onceloſus tamen, quem inter veteriſſimos Divinæ Legis Inter-

ναν [m] λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς [n] ἐφώδ ὅπερ ὑ- plet illud Ephodæ *spatium* quod *vacuum* à textu-
ntibus

terpretes rectè existimabis, & ab illo Paraphrastes Samariticus propter Hebraici vocabuli תרשיש latos sensus, *pelagi color cæruleus*, כרום ימא *κῆρμα ἁλμυρὸ* interpretatus est & Uzielides peculiarius *cæsius vultus maris Mediterranei*, כרום ימא רבא. Paria ad Danielem suadet Eudoxus Commentator, τὸ σαπφείρινον ἔδη. ὁ δὲ ἑξῆς ὅτι κυανοῦν τὸ χρῶμα λέγει. Quinimo כרום ימא, aut *χρῶμα θαλάσσης* denotat ex Græco: aut *gemmam marinam* ab Arabum *Carama* كرامة *pretiosa res gemmeaque*, quod in animo videtur habuisse Tavosus, cum Persice vertéret مرواريد *Margarita*: aut denique inter Chaldæos כרום ימא *Glaucum mare*, *μέλανα πόντον* Mæonidæ. *Cæsium* insuper significat الزرق *azraco*, quod est interpretamentum תרשיש lapidis apud Samaritas, Judæos Libycos, & Illustrem Saadiam. Verum non nuper obvenit, quod Judæi θαρσεῖς reddiderint mare ipsum, ימא. Per Prophetas priores cæterosque id fecit Jonathan perantiquus Targumista. Πλοῖα θαλάσσης expressérant aliquando οἱ ο'. ex אניות תרשיש Esaiæ vatis, sapius S. Hieronymus: qui etiam à Pharisæis sui temporis acceperat, *Hebræi putant lingua propria sua Mare Tharsis appellari: quando autem dicitur Jam, non Hebraico sermone appellari, sed Syriaco.* Ad Marcellam idem presbyter Christianus, *Quæris si Tharsis lapis Chrysolithus sit, aut Hyacinthus, quod diversi interpretes volunt, ad cujus coloris similitudinem Dei species scribatur. Quare Jonas propheta Tharsis ire vellet, &c. Respondeo homonymum esse vocabulum, quod & Indiæ regio ita appelletur, & ipsum mare; quia cæruleum sit, & sæpe solis radiis percussum colorem jupradictorum lapidum trahat, & à colore nomen acceperit:* (ut *cærula vertunt* apud Maronem) *licet Josephum τ pro Σ littera mutata, Græcos putet Tarsum appellare pro Tharsis.* Idem ad vatem καβέσεον. Tharsis *Josephus interpretatur Ciliciæ civitatem* (imo plus dicit, ad pontum Euxinum ejectum Jonam:) *quantum vero in Paralip. libris intelligi datur, quidam locus Indiæ sic vocatur. Porro Hebræi* Tharsis *mare dici generaliter autumant. Secundum illud*, Spiritu vehementi confringes naves Tharsis. *Et in Esaia*, Ululate naves Tharsis. *Non igitur Propheta ad certum fugere cupiebat locum: sed mare ingrediens, quacunque pergere festinabat.* Iterumque Rector Bethleemiticus, *Josephus* Tharsis *urbem Tarsum arbitratur*, [LXX. *Carthaginem*,] *alii regionem putant Indiæ: & hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur Chrysolithus, ob marini coloris similitudinem. Neque enim Jonas de Joppe navigans ad Indiam poterat pervenire: sed simpliciter ire in pelagus, & ad quascunque insulas pergere.* Præiverat huic Eusebius in Onomastico sacro, Θαρσεῖς vel θαρσεῖς, ὅθεν ἤρχετο τῶν σαλευομένων χρυσῖς, ᾗ μέ τ ἰώσηπον τα σος ἐστιν ἡ τ κιλικίας· ᾗ ὃ τ ἰζεκιὴλ, καρχηδόνι· ἀπὸ γὰρ τοῖς ο'. κειμένης καρχηδόνι τὸ ἔδαφος ἴχνη θαρσεῖς. ἄλλοι δὲ τῶν ἰνδικῶν ὑπολαμβάνουσιν. Concedunt autem in opinionem Rabbinicam ex Græcis Paraphrastes *Corderii*, atque Theodorus Heracleensis ad ψ. inauguralem οα'. λέγει ὅτι ᾗ οἱ τὰ πρὸς θαλάσσαν οἰκοῦντες ὥσπερ τοῖσιν, θαρσεῖς γὰρ τὴν πρὸς θαλάσσης καλεῖ τόπον. Sic in Catena Græcanica alii. Dico igitur strictim (nam hæc longe persequi haud licet) תרשיש Carthaginem denotare, ut Doctores Alexandrini Es. c. 23. 1. & aliquoties verterunt ad Ezechielem: sive à mero ac musto תירוש id nominis meruerit, οἰνήσσαν etenim etiam appellari olim memorat Stephanus Byzantii: sive à ترس *Tars*, *munimentum ac præsidium*, sicut Tyrus est צור, ὀχύρωμα: & ipsa forte Carthago aut καρχηδὼν, כרכתא *carcetha*, quod *Arcem* significat; perinde ac loco eodem *Bursa*, בצרא βοσρᾶ, *Acropolis*, conditore *Zoro* i. e. viro Tyrio, ut rectè retulit Philistus, sed non rectè accepit Bochartus p. 511. *Punicorum*. Nam à תרשיש Jaonida Tarsum Cilicum conditam ac nobilitatam fuisse existimo, potius quam à Sardanapalo Assyrio: non ita ab illo Tharsi Tharsisque nepotibus Carthaginem editam, quæ juxta plurimos nomine *novæ* קרתא חדתא, sed ortu *Urbs antiqua fuit* vel ex nomine Punico קדמרת καδμεὰ; hanc *Tyrii tenuere coloni*, non filii Javanis Verum si תרשיש mare simpliciter significare oporteat, exponant verporum utut astutiores hæc verba sacra כי אני תרשיש למלך ים, ὅτι ναῦς θαρσεῖς (θαλάσσης ἄρα) τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ, μᾶ τ ναῶν χιρὰμ. μιᾶ (lege potius alio accentu μιᾷ) ἀμᾷ τ τριῶν ἐτῶν ἤρχετο τῷ βασιλεῖ ναῦς ἐν θαρσεῖς (melius אני תרשיש ναῦς θαρσεῖς) χρυσίν καὶ ἀργυρίν καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων καὶ πιθήκων καὶ ταώνων. Ubi rectissime Jonathan אני ספינת אפריקא *Navis quidem Africana &c.* Ita ille alio loco. Quocirca *Tharsis* proprie significat *Carthaginem*, tum quod ex usu esset negotioque *Carthaginiensium*, naves, gemmas, insulas eorum, & quandoque totum *littus Africanum*, *mareque Mediterraneum*. Hinc LXXII. Judæi qui in Pharo Alexandrina literis divinis olim vacabant, ab Esaia תרשיש אניות, πλοῖα καρχηδόνος sunt interpretati, de urbe vicina & θαλασσοκρατείσῃ minime tum decepti. Similiter illi bis terque in vaticinio Ezechielis: atque semel contra magistros Tiberienses Hieronymus, Ezech. c. 27 12. *Carthaginienses negotiatores tui.* Opportune insuper monet idem Commentator ad Es. c. 23. 6. עברו תרשישה, sive ut Alexandrini rite transtulerant, ἀπέλθατε εἰς καρχηδόνα: *Legimus autem in historiis Assyriorum, obsessos Tyrios consciensis navibus fugisse Carthaginem, seu ad alias Ionii Ægæique maris insulas* Quis etiam nescit θαρσεῖς καρχηδονίους, quando Tyrum obsidebat maximus Macedo, superstitione sua coram Hercule periisse? Theodoretus ad γ'. βασιλ. κεφ. κβ'. σταῦθα θαρσεῖς ἰδικῶς τινα χώραν ὀνόμασεν. οἱ δὲ τ ἰζεκιὴλ ἑρμηνεύσαντες τὴν καρχηδόνα τ γῆς λιβύης ὠνόμασαν ἀκόλουθον. Et verum aliquis ad ψ. οα'. βασιλῆς θαρσεῖς. θαρσεῖς δὲ οἱ μὲ τὴν καρχηδόνα τὸ δ λίβυες ὠνόμασθησαν. οἱ δὲ τ θαρσεῖς, εἰς ὧν ἔφυγον ἰωνᾶς. οἱ δὲ χρῶμα ὑακινθ. ὡς ἐν τῷ, ὡς εἶδε θαρσεῖς. Egregie vero Heraclea antistes Theodorus ad ψ. οζ. η'. κατεάξεις πᾶσας θαρσεῖς, quod est, *corrumpes naves mercatorias gravesque*, quales viri Carthaginienses ædificant & regunt. θαρσεῖς δὲ ἡ ᾗ τόπος ὀνομά ἐστιν ἀ ταύτα γίγνεται, inquit ille, ἡ θαρσεῖς τὴν λιβυκὴν λέγει καρχηδόνα, ἥτις τοτε ναυκρατοῦσα εἶλε πολυ τ ἁπάντων πόλεων διέφερεν. Quando igitur *naves Tharsis* dicuntur ex fœdere improbo exstructæ fuisse in Asiongabero apud sinum Elaniticum, ad formam modulumque *Actuariarum Carthaginiensium* factas intelligies, בהבניית האניות הנעשות בתרשיש, *in fabricationibus navium Tunetanarum*, ut inter Judæos vir doctus explicat. Imo vero hujusmodi *Onerariæ* Aristophani Comico diserte appellabantur *Φοινικικὰ σκάφη*: sed postea Romanis rerum dominis *Naves Alexandrinæ* nuncupatæ. *Tarteſſus* autem Bætica sive *Gades*, (quas per תרשיש innui Pinedius, Bochartus, Grotius, atque Bootius,) commode sane aurum, argentum, stannumve, sed nullo modo merces reliquas 1 Reg. c. 10 22. & 2 Par. 9. 21. ebur, simias, aut pavones præstare poterant Classi Regum Palæstinorum: poterat omnia Carthago, Metropolis Libyæ, & Emporium commune Africanarum gentium & Hispanicarum. Carthaginienses à Bæticis & aliunde metalla deportabant in urbem Didûs, hæc & simul Libycas merces ad Tyrum inde invexit Navis Salomonica. Hæc abunde confirmat Divinum Augurium de amplissimo imperio Salomonis. ψ οα'. η'. à mari ad mare dominaturi, ad Mediterraneum à Mortuo. ἐναντίον αὐτῆ σφαιστοῦνται αἰθίοπες, ab austro: βασιλῆς θαρσεῖς, Reguli Africani ad occidentem, & à borea νῆσοι præcipue Ægæi maris Ioniique, δῶρα σφοισουσι: tum ab oriente βασιλεῖς ἀράβων (ἤτοι νεῖται) κ σαβὰ δῶρα σφοσάξουσι. Ibi Theodoretus, θαρσεῖς τὴν καρχηδόνα τ λίνυης σφηκαθημένην ᾗ ὁ μακάριος ἡσαΐας ᾗ ὁ θαυμάσιος ἰεζεκιὴλ ὀνομάζουσι. ἀλλὰ λίνυες τὰ ἑσπέρια τ οἰκουμένης κατέχουσι τυγχάνουσα. αἰθίοπες δὲ τὰ ἑῶα ᾗ νότια· ἄραβες δὲ τὴν μέσην ἤπειρον· οἱ δὲ νησιῶται τ θαλάσσης τὰ μέτα. Mox Suidas hæc ab eo transcripsit. Nondum tamen à nautis repertam credo *Tarsin*, quam in Oceano Indico Judæi Christianique Regibus Hebræis adeo expetitam referunt. Paucissimis itaque: תרשיש & אבן תרשיש *Tharsis lapis* ob pectus Aaronis non alius esse videtur, me judice, quam *Garamanticus* & *Carchedonius* Theophrasti Plinique Philosophorum, *sic vocatus*, inquit Secundus, *propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Notat idem *in Garamantitis fulgere aureas guttas: Arabicaque fumidæ Chrysolitho similes Sandastris* inveniri. Compertum etiam est gemmam quamlibet aureolam, sive auri punctis sive lineis sive plurima facie illustretur, χρυσόλιθον nuncupari apud scriptores gemmarios. Veruntamen Chrysolithos quatuor in genera præcipua distribuit Abrahamus Medicus. Sunt autem Arabicæ, Germanicæ, Indicæ colore cæruleo & subaureo, seu specie ξανθῆς ἐλάας, quod placet Commentatori Numerorum majori, vel denique κυάνεος θαλάσσης, quomodo vati visæ sunt rotæ Cherubicæ Ezech. c. 1. & c. 9. Ex quarto genere sunt Æthiopicæ, solis instar fulgentes.

11. Josepho servatur lapis penultimus שהם, σοὰμ interpreti Græco 1 Par. 29. 2. Judæis שוהם, & pectoris & humerorum sacrorum decus. Hunc *Beryllum* aut βήρυλλον interpretatur LXXII. seniores Exodi c. 28. 20. & c. 39. 13. Ezech. 28. 13. de pretio Principis Tyrii, Josephusque l. 6. περὶ ἀλωτ. si scribarum manus ordinem justum gemmarum haud corruperint. Similiter ex Græca voce Onceloſus ubique Pentateuchi Mosaici, & Jonathan priscus ad Ezech. c. 28. 13. שהם interpretantur *Burla* בורלא, Uzielides modo בורלין *Burlin*, modo בירלות חילא, i. e. البلور العنزيني Saadia interprete ad Jobi c. 28. 16. ubi Targum habet *Berulin jucar* בירולין יקר. ὁ σύρος ברולא *Berula*. Rabbini Christianique Arabissantes بلور *Ballur* itidem ex Græco, licet contrarium asserat profundissimæ eruditionis scriptor S. Bochartus: nam بلور vox est Cahtanidis priscis ignorata. βηρύλλιον adhuc sive بلور ostendunt nobis pro σοὰμ Hebraico R. Saadias, Judæi Africani, exemplaria ambo Illustrissimi Laudi, Magni Seldeni unicum, Tavosi τὸ περσικὸν, & ad Exodi c. 28. Samaritarum philologi. Namque hi Gen. c. 2. 12. Ex. c. 25. 7. & c. 35. 9 שהם permutant cum Arabico *Maha* المها, quod *Beryllum*, & *Crystallum*, & *Opalum*, & Plinii *Iridа* denotat. Unde in Onomastico Coptitarum reperimus ἀείρυκος, المها البلور. Imo ὑάκινθος valet *Maha* inter albicantes lapides, si verbum originis respexeris. *Beryllos* autem Chrystallo simillimas & viderat Plinius, & nimis norant Indi falsarii, neque præteriit A. Boetius lima naturæ pretiosioris. Non aliter Epiphanius de lapide Josephi. λίθος βηρύλλου γλαυκίζων μέν ἐστι, θαλασσοειδὴς: (*probatissimi Beryllorum*, ait Plinius, *viriditatem puri maris imitantur*,) ἔχων εἴδος ὑακινθίζοντας,) γίνεται δὲ ἀπὸ τὸ τέρμα ἕως τύρου. εἰ δέ τι. θελήσῃ κατ' ἀνατολὰς ἕως ἥλιος τόπον ἀνακλίνειν, (lego ἀνατείνειν. Quippe apud Beitaridam idem dicitur وقد يستقبل به عين الشمس فينظر الي عين السعاع الذي قد خرج من الحجر مما سقته الشمس بضوبها) φωτεινὰς ὡς ὕελος, πέντε χρόας ἔχων ἔνεστιν ἀμιγεῖς. καὶ δὲ ἐς βραχὺ τῆς κέρως τὸ ὀφθαλμῶν ἕως ὁρίζοντος ἐστὶ διάπλασις, ἐστὶ δὲ

tibus juxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appositis, similibus Ephodæ annexis qui istis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. [10] Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut spatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt,

Φαίνοντες καλὰ σῆψος ἐξέλιπον. ἐνῦται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε καὶ γωνίαν ἑκάστῳ, κἀκείνῳ τῶν ἴσων ° προσκεκλινωμένων, ῥάμματι δ' ὑακίνθῳ συμπλεκόντων εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλας καλάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῷ νήμασιν ὑακίνθινοις ἐπενόησαν. πορπᾶσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο καλὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτὸν ἔχοντα χρύσεον, πρὸς τὸ τῆ [p] περονίζειν ἁρμόδιον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ἰακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ ἐξ ἑκάστου λίθων, [q] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ καλὰ ὤμων τὰ δεξιόν. ἐπίασι δ' οὗ καὶ [r] τὰ ἑσσήνων λίθοι δώδεκα με-

τὰ ἄλλη πάλιν ὁμοίᾳ τάξει. Præterea pro שהם tres Judæi dederunt ὀνυξ Gen. c. 2. 12. Hieronymo nostro attestante: ubi LXX. maluerant ὁ λίθος ὁ πράσινος, ipseque Hieronymus *Lapis Onychinus* & illic & in Exodo & in priore Paralipomenon. Editio autem Complutensis λίθος ὄνυχος inter Anathemata Regia exponit 1 Par. c. 29. 2. ita etiam Theodoretus Commentator, pro λίθος σοὰμ plurium exemplarium. Ονυξ etiam Flavius reddidit in his Originibus, quæ gemma gereret Josephum Patriarcham. Eadem mente patri Onirocritæ tribuitur in *Semot Rabba* פראלוקין, qui est ὁ λάδανος Plinii in genere Onychino. Ne dubites amplius, Alexandrini doctores ad mineram Jobi c. 28. 16. ultro interpretantur יקר בשהם, ἐν ὄνυχι τιμίῳ, & ibi Hieronymus *Sardonychio pretiosissimo.* Sic enim legendum esse suadet Scholiastes Græcus, ἐν σαρδονυχι ἢ σαρδονυχίῳ. Huic etiam fundæ respondere videtur σαρδόνυξ Beati Johannis sub fine Apocalypseos. Imo par gemmarum ἰκανωσίαν, quibus splendebat P.M. Josephus (quod tam ex Hieronymo quam ab exemplaribus Flavii ipsius supra admonitum) σαρδόνυχας vocavit, *cum Hebræo Aquilaque consentiens.* Harum enim nomenclatura variat apud Doctores Alexandriæ, ubi Hebræum certo retinet λίθον σοὰμ. Hanc enim ob causam Ex. c. 28. 9. c. 35. 27. & c. 39. 5. λίθος τὸ σμάραγδος, *inter Erythræos surgentia colla smaragdos* agnoscunt illi, & post illos Procopius. *Hæc gemma*, sic ait Gazæus, *pallida est, & nigrum colorem lucido admixtum tenet, cælumque colore refert.* Et antiquius Philo philosophus, οἱ ἐπὶ τῶ ὠκεανίων σμάραγδοι ἐνὸς λίθου τεθρυλλεῖς μιμοῦνται τὸ ἡμισφαίριον ἑκάτερον. ἐπιμαρτυρεῖ δ' ἡ χροιά· σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ τοῦ παντὸς ἐφαπτὰς φαύσασα. Deinde Abrahamus Harophe שהם pectorale *Smaragdum* esse pronuntiat, contra reliquos magistros suæ perfidiæ. Adde his, inter pia munera Exodi c. 25. 7. & c. 35. 9. offerebant Israelitæ אבני שהם, λίθους σαρδίου ἤτοι σαρδίους LXX. Interpretibus. Adeo quidem dissimiles sibi & oblivioni videntur illi senes, eodem libro sacro, capite quasi eodem שהם vertunt modo *Smaragdum* ὡσεὶς τὴν ἐπωμίδα. modo *Sardium*, quam interpretationem amat Origenes, modo *Beryllion* inter decora Logei, & in Genesi iidem *lapidem prasinum* Hevila tellure ortum. Tot vero pretiosorum lapidum, ut in paucum plura jam contraham, maxime secundum seriem seu tabulam priorem eos æstimantibus, cognationem inter se & similitudinem quandam obtinent, ut mirandum minus, si vel LXXII. Interpr. vel Josephus, vel pars alia Israelis, pro altero alterum substituerit, *Onyx, Sardonyx, Sardius, Beryllus, & Chrystallus. Nicolo* enim, quod ab ὀνύχιον corruptum fuit, Hebræum שהם posse putant Judæi Hispanici: eaque voce ait Abarbinelis *Chrystallos* atque gens gemmariorum tam *Onychas* quam *Sardonychas* denotari. Propterea Hebræum שהם, tanquam المسحم à *zonis lineisque*, quas in gemmis Onychinis perpetuas esse tradunt Plinius & mille alii, id nomen tulisse reor. Quorsum שהם *Sahm* apud Arabum Philologos *sagitta, δόναξ, radius, linea, stria.*

12. Duodecim lapidum ultimus ישפה, يشفه, ἰασπὶς ex Masora, aut potius ἰάσπις, Benjamino Israelis senescentis deliciis inscribitur. Hujus vocabuli sonoritatem plane neglexerant, quod mirandum, vetustiores Judæi. Unde Exodi capitibus 28 & 39 & Ezech. c. 28. (ter enim in Hebræo codice legitur ישפה) ὀνύχιον reddidere LXXII. Interpretum senatus, hisque addicti Chrysostomus, Epiphanius, Sanctorum virorum alii multi; similiterque Arabes Laudini vertunt de Græco جرغ ملون *Geza malowan*, quod est *Jaspony*x Plinii. Tavosus habet بجاده *Bigada* in Lege, Arabsque Waltoni ad Ezech. بجادي *Bogadi*, *Carchedonius.* Hieronymus presbyter ישפה ter commutavit in *Beryllus*, quomodo Josephus pridem fecerat in Archæologicis suis. Dein verus vetusque vatum interpres Jonathan ישפה transtulit פנתירין *Panterin*: ad Legem Onceloſus פנטרי *Panthere*, & post illos Uzielides מרגניית אפנטורים *gemmam aphanthorin*, & Targumista Cantici אפנטור *aphanthor*, Græce πανθηρινον. Tales sunt λιθόκολλα & πανθηρικὰ in Alphabeto gemmario Plinii. Imo vero פנטרי Onceloſi haud differt ac Opali genere nobilissimo *Paderote*, de quo Plinius fuse ac frequenter.

Nam niger & rubeus, viridis, pallensque videtur,
Purpureus roseusque simul, sparsique coloris;

quomodo & *Pantheron* lapidem laudat incelebris poeta Marbodæus. Judæorum tamen nepotes per Hispanias Græciamque ἴκανωσις (quod facile factu) pro ישפה Moysis supponunt: cum his Abrahamus Harophe, Abarbinelis, atque consimili modo Interpretum Christianorum natio. Vocem autem Hebraicam, quam ad שפה causa indicta refert Cimchius, ab Arabum dialecto adfini potius arcescendum reor, qui ut sonis colludere amant, candidarum gemmarum tria genera, ἰασπάνυχα, ὀνυχα, λαδανοσάρδιον يشم, يشب, يسف, *jaspb*, *jasb*, & *jasm* appellitant: velut in hoc ultimo versu sacri logii Samaritarum paraphrastes crepat ὠδὰς, ἀσὰς, ἀνάσεως de *candore*, quem putat istarum trium gemmarum. يشم quidem, quomodo Samarita ὡραΐζων ad Moysen reddiderat ישפה, deflexit propter speciem aliam ab يشف. ἴασπιν vero, quod loco Mosaicæ vocis reponunt Saadias, D. Cimchius in *Miclol*, Judæique Africani, atque etiam Ezech. c. 1. 16. μάσπιδι يشف, etymon suum referunt à *translucido* شف σίτρου, & شفاف σιπδίτου. Namque *viret & sæpe translucet Jaspis*, ait Pliniorum Secundus in Natura, *etiamsi victa à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens.* Mox inter Jaspidas idem auctor recenset *Cyanon, & cyanei coloris Sapphiros, quæ mares i. e.* meliores *existimantur.* Gemma denique Sapphirus (ut nihil veteris interpretamenti omittamus) *cæruleo colore pellucida est & diaphana*, Boetio definiente. Non igitur ex oscitantia Scribarum, qui tot exemplaria LXXII. Interpretum, S. Hieronymi, Flaviique Josephi duobus etiam tribusque in locis omnino corrumpere non poterant, sed illorum Interpretum ex industria inter lapides sacros יהלם aut ספיר Græce redditur ἴασπις, ישפה vero ὀνύχιον aut βήρυλλος, quem sua *perspicuitas* والشف *viriditasque puri maris* (ut Plinii verbis utar) probissime commendant. De Onyche vero tradit Epiphanius Magnus. αὐτὸς ὁ λίθος ξανθῷ πάνυ ἔχει τὸν χροιάν. εἰσὶ γάρ τινες ἄλλοι ὀνυχίται ὁμοιότιμοι καλούμενοι, οἵτινες κηρῷ τῷ μελιχρόῳ εἰσὶ παραπλήσιοι· ἄλλοι δέ τινες καὶ τὸν λίθον τὸ μαρμαρυγίαν λίαν ἔχοντα, ψιλοδινύμους ὀνυχίτας καλοῦσι διὰ τὸ καθαρὸν τὸ λιθοειδὲς. Qua vero occasione ordinem sacrum lapidum ἐπισθίων inverterint scribæ Græcanici ac Latini ad l. 6. Josephi de Bello patrio, ubi eousque devenero Deo faciente, amplius docebo. Hæc jam exiguo prorsus otio scripsi, & infra dignitatem *Thoracis Pontificii*, qui Principum nostrorum thesauris totis pretiosior merito stetit & fulgentior. BERN.

[p] Τάτῳ] Vocem τάτῳ (quæ deerat in *Editis*) inserui ex *MSS.*

[h] Σωίσει] Σωίσει *Big.* (σωίσει *Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

[i] Τῷ ἐφωδ] Ita *Busb.* & *Hen.* τῷ ἐφοδὴ in *Editis.* τῷ ἐφόδῃ *Big. Samb.* & *Vat.* quod forsan à *Josephi* manu.

[k] Ἐσσὼνς] Ἐσσὸν μὲ καλ. *Hen.* Aliis omnibus ἐσσὼ μὲ καλεῖ. Scripsit potius Josephus ἐσσὼνς καλεῖται. BERN. Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐσσώλω.

[l] Σημαίνει] Vult dicere, ut reor, idem quod ἐσσὼ Hebræi vocant, Græcos appellare λόγιον, non quod eadem vis sit & origo vocis חשן apud Hebræos & λογίου apud Græcos. REL.

[m] Λογίου.] Λογεῖον *Big.* & *Samb.* sicut exemplaria plurima Bibliorum Græcorum. λόγιον *Basil. Gen. Hen.* & *Busb.* quinimo & דויר i. e. Philo Judæus, & mille alii. Mox ἀκριβῶς δὲ ἐσῴδα *Big.* atque *Samb.* BERN. Id varie notat. Sed videntur Græci hoc λόγιον appellasse, quod per illud Deus responsa daret populo suo. Glossæ veteres. *Responsum*, λόγιον. Servius ad Æneid. IV. 146. *Apollinem cujus λόγια id est responsa.* λογεῖον hic habet V. C. in Josepho. REL.

[n] Ἐφώδ] Ἐφόδ *Big. Samb* & *Vat.*

[o] Περοκτοιωμένων,] Προκτοιωμένων *Vat.*

10 *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus,*] Al. *& ne laxum sit quod inter annulos relinquitur, ejus sutura filo hyacinthino firmata est.*

[p] Περονίσιν] Περόνας *Vat.*

[q] Ἑκατέρωθεν.] *Basil.* & *Gen.* Aut ἑκατέρῳ si vis cum *Busb.* & *Hen.* aut ἑκατέρων ex MSS. cæteris. Supra σαρδόνυχες *Big.* & *Samb.* Reliqui per ο simplex. BERN. Ἑκατέρῳ *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS.*

[r] Τὸν ἐσσὼλω] Jam τὸ ἐσσὼλω *Hen.* & *Busb.* recte. Quocirca hellenismus modusque Flavii exigebant, ut supra restituerem ἐσ-

μεγέθ καὶ κάλλει διαφέροντες, ὃ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμ@ διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ἔστι μέντοι, κατὰ τάχον τρεῖς ὅπλ παστάρων διακείμενοι χαμμῶν, ἐνηπλωτας τῷ ὕφ· χρυσὸς δ' αὐτὰς ἐκπεδιερχεῖαι τὰς ἕλικας ἐνῆθεις τῷ ὑφει, ὡς τὸ μὴ διαρρεῖν ἔτως [s] πεποιημέν@. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ [t] σαρδόνυξ, [v] τόπαζ@, σμάραγδ@· ἡ δευτέρα ἔ ἄνθρακα παρέχεῖαι, κὴ ἴασπιν, κὴ σάπφειρον· ἡ δ' τρίτης [x] λίγυρ@ μὲν ἄρχει, εἶτα ἔ [y] ἀμέθυσ@, ἀχάτης δ' τέτ@, ἔνατ@ ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτ ἔ [z] σοίχ χρυσόλιθ@ μὲν πρόκεῖαι, μετὰ δ' αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλ@, πλουτῶ@ ἔτ@. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τ Ιακώβ υἱῶν, ὃς καὶ φυλάρχας νομίζομεν· ἑκάστ τ λίθων ὀνόματι [a] τετιμημένῃ, κατὰ τάξιν ἰὼ ἕκαστον αὐτῶν [b] γνώσεσθαι συμβέβηκε. τ οὖν κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὑτὰς ἐνεγκεῖν τὸ βάρ@ τ λίθων, ἑπόμεν δύο κρίκας μείζονας τῇ πέζῃ [c] ἔ ἐσθῆτ, ὑφ' ἃ ἀνήκ πρὸς τ τραχήλου, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι πᾶσι, δεχομένας ἁλύσεις εἰρασμένας, αἳ σωῆσαν κατ' ἄκρον τ ὤμων σφαῖς ἐκ χρυσ πεπλεγμέναις σωάπτουσι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεσταλμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τ νωτιαίας πέζης ἔ ἐφώδ. καὶ τότ ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσθῆτι πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν. ζώνη δ' τῷ ἐσθῆτι [d] προσερράπτο βάμμασιν οἷς πρόσθεν μετὰ χρυσίου προσφερής· ἡ περιοδεύουσα δεῖται πάλιν ὅπλ τῇ ῥαφῇ, καὶ καλαχρημάτας. τὰς δὲ θυσίας [e] χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάσας ἐμπεδιέχουσιν αὖ-

ζ. [f] Πίλ@ δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, βύσσ-

eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et isti quidem, terni in eadem serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: * aurum vero illis circumdederunt per spiras stamini intextum de industria, ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero præfert carbunculum, jaspida, sapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolythus, post illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *istis* autem universis inscriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine insignito, juxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se *illi quos diximus* annuli infirmiores essent, quam ut pondus gemmarum sustinerent, alios duos majores in extremitate Essenæ, quà pertingit ad collum, texturæ consertos dederunt, catenas arte factas suscepturos, quæ coëunt ad summitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *illic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas ascendens reducitur post tergum, & annulo qui est à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenæ autem assuta erat zona coloribus jam dictis & auro distincta: quæ totum complexa, rursumque supra futuram nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero; ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fistulæ aureæ, easque omnes ipsæ includunt.

7. † Accessit demum ei convolutæ byssi pileus, quam- Pileus *Pontificis.*

ἐσθῶνος καλ. pro *ἐσθῶ μ καλ. Essin* utrobique posuit Epiph. Josephus tamen Græce repræsentabat שנשן Syrorum atque jamdudum Solymitanorum. Onceloſus aliique Doctores malunt שושן, *ἐσθῶνος*, ab *ἐσθῶ* sive *chosen* חושן primitivo. BERN.

* *Aurum vero illis circumdederunt*] *Aurum vero illis subtendi turpalas injungens texto, sic factum, ut non discederent ab se invicem.* COCC

s Πεποιημέν@.] Π. ποικιλμένοις (*Coll. Voss*) *Big.* & *Samb.*

t Σαρδόνυξ,] *Big. Samb. Hen.* & *Busb. σαρδώνυξ. Bas.* & *Gen. σαρδονυξ.* Is lapis l. VI. Bell. Jud. vocatur *σαρδί@*, cum Ss. Interpretum cohorte; quod paulo melius expressum videtur, ut distingueretur adeo ab Onyche שהם *Soham*, quo pectus humeroſque sibi ornabat Pontifex. BERN. *Σάρδι@ Josepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX.

v Τόπαζ@,] Τοπάζιον LXX. De hoc aliisque Lapidibus videsis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæstiones *S. Anastasii Sinaïtæ*, p. 327.

x Λίγυρ@] *Λιγύριον* (cum LXX) alibi appellat *Josephus.*

y Ἀμέθυσ@,] *Ἀμέθυστος Bas.* & *Gen.* Posteriores autem ordines pro ritu Græco recenset Mattathiades Bell. l. 6. non, ut hic, à dextro in lævum more patrio. Putat adeo ad lineas, *ἀχάτης, ἀμέθυστ@, λιγύριον: ὄνυξ, βήρυλλ@, χρυσόλιθ@.* BERN.

z Σοίχ] Manuscripta cuncta *σίχα*: Excusa *σοίχα*. Originis sensusque unius vox utraque: *versum* enim denotant. Posthæc *ἐπιστιμῆ Bas.* & *Gen.* BERN.

a Τετιμημένῃ,] Κεκοσμημένῃ *Samb.* ex industria. BERN.

b Γνώσεσθαι] Γεγνῆσθαι. COCC.

c Τῇ ἐσθῶνι,] Ἐσθῶνα, ἤπερ *Samb. ἐσθωνῇ ἤπερ* plures: & subinde *ἀσφάλεια τῷ ἐσθωνῇ*, itemque *ζώνη ᾗ τῷ ἐσθωνῇ*. Mox *Samb. κ' ἁλύσεις.* BERN.

d Περιερράπτο] Περιέρραπτο *Big. Samb.* & *Hen. περιέρραπτ Busb. περιέραπτο Bas.* & *Gen.* sicut Josephus tulit studio Atticismi. BERN.

e *χρύσιον*] *Samb. χρυσίαι* tot alii. BERN.

f Πίλ@ δ'] Valet prosodia isthæc *Samb.* & *Busb.* Cæteris *πίλ@* ᾗ nimis acute. BERN.

† *Accessit demum ei convolutæ byssi pileus,*] *Octavo.* Accessit demum capiti magni Sacerdotis, si Pharisæis credimus, profugis saltem atque *ἀνίερις*, præter המצנפת *Mitnephet* Exod. c. 29. 37. convolutæ byssi Tiaram, ut fuit cæterorum Sacerdotum, vel equidem humiliorem quam רמנגעורת *migbaot* v. 42. qui sunt *pilei acuti nauticique*, instar Dolbendæ Turcicæ (quod adserunt propter נבע i. e. כבע Etymologicis nimis studentes, Eldraides, Maimonis filius in Grandi opere, Rabbinorum alii, omnino contra *τιάραν ὀρθὴν* quam Primati suo imponit Josephus:) etiam ציץ זהב *Lamina auri*, lata binos digitos (codice *Shabbat* f. 63. b. (quæ per frontem mediam (quippe Tephillarum gratia dicunt verpi *κατὰ παρεμφερῆ* שערו נראה בין ציץ) ad aures ambas Præsulis pertinens, nobilissimum titulum קדש ליהוה *κοδὶς λαδωναὶ*, للهِ قدس Philologis Judæ ac Israelis, *ἁγίασμα κυρίῳ ἅγιοι κυρίῳ* LXX II. Interpr. *Sanctum Domino* apud Hieronymum Presbyterum, sicut Optimus jusserat Ex. c. 28. 36. aut Joses Deuterota scriptum offenderat versu unico in urbe Roma, vel duobus istis versiculis קדש ליהוה, quod Thalmudistæ plures, Illustris Aaron ad *Semot* MS. & Maimonides in corpore Juris Judaici, ritu solenni stetisse autumant, extante cælatura, בולטורת כריגר זהב באותיורת *Gittin.* c. 1. aut in Arabico R. Aaronis באגרת אחרצרת באפראת. Nam *ἐπιτυπώσεις ἐπ αὐτῷ ἐντύπωμα σφραγίδ@* פתוחי חתם, imperat ipse Dominus. Atque inde duabus, aut secundum S. Iarchium & A. Dioridam tribus vittis hyacinthinis, פתיל תכלת Ex. c. 28. & c. 39. *πλὰ τειάλετ* utrobique numero minimo, *vitta hyacinthina* B. Hieronymo, חוטא תכלתא Onceloso, Tiaræ alligabatur. Quin vero ea semper veneratio valuit inter Pharisæos hujus Corollarii tantaque superstitio ut quicquid forte erratum esset circa ritus sacros, excepto פגול *Exoleto*, præsente M. Pontifice *ἐξιλάσκεται τὸ πλάλον* מרצה הציץ על המצח omnino creditum ac professum, Massictis *Zebachim* c. 8. desinente atque *Menacot* c. 3. §. 3. Hos enim docuerat Cathedra Moysis, *Sacra Lamina* munitum Aaronem נשא אהרן עון הקדשים, *ἐξαίρειν τὰ ἁμαρτήματα τ ἁγίων*, Ex. c. 28. 38

Sin fides prior concesserit Flavio Josepho, qui hæc sæpius viderat, sæpe tractaverat, charum Deo caput Ornamenta quatuor decorabant. Cidari adeo super byssina, *μιτνέφει* & Chaldaico usu *μιτνάφθα* Ex. c. 28. 37 &c. c. 29. 6. versionibus Arabicis tam Samaritarum quam Judæorum العمامة *Emama*, Tiara ut gestant hodieque Examen Mohammedis, & in Paraphrasi Samaritica מיצטפרת *tegmen* & *amiculum* capitis, quod in Scholiis Romanis exponitur *κ τὸ σαμαρειτικὸν πιλίον, ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν μίτρα*: quomodo & LXX II Int. מצנפרת transtulerant Ex. c. 29. 26. ambigue: adsutus *Apex* seu *Pileus* hyacinthinus eminebat, *πίλ@ ἐξ ὑακίνθ* Josepho historico tam heic quam lib. 7. Bellorum, fortassean de Moysis פארי המגבעורת, qualis erat *λόφ@ ὑακινθοβαφὴς* Regis Susiani apud Xenophontem. Verba autem sacra Ex c. 39. B. Hieronymus *Coronulas* vertit, Judæi LXX II. *πρὸ μίτρας*, שבה seu *decorem Tiararum* Onceloſi egregia Translatio: atqui de *Vinculis hyacinthinis* eadem intelligunt Masoretharum filii. Vel sane eo animo ceperat Josephus dictum Divinum Ex. c. 28. 37. ושמת אתו על פתיל תכלת *Ponesque sis super pethil teceleth*, *ἐπιτίθεις αὐτὸ επὶ ὑακίνθ κλωσμῷ*, quod de *filis* & *ligaminibus defluentibus* incongrue dicitur. Certum etiam פתיל inter alia *fasciam*, *bracteam*, *operculum*, סמים *Semam* aut in *ἀρωμ*, planeque *Tutulum* significare. Tum circa hunc *Corona aurea στέφαν@ χρυσ@* nostro Flavio, aut decentius apud Moysen Ex. c. 39. 30. נזר הקדש (ציץ) *Nezer hacodes*, *ἐπὶ πλατέλ* B. Hieronymo, R. Saadia, Samaritis, Syrisque modo adprobantibus, *στέφανα ἁγίων*: quanquam alii ad-

po-

qualis fuit cæterorum ſacerdotum ante memora-

poſite legerint ציץ נזר הקדש; quoniam Ex. c. 29. נזר הקדש i. e. نزهر القدس Samaritis, تاج القدس Judæis, τὸ πέταλον τὸ ἁγίασμα LXXII. Int. *Lamina Sancta* Hieronymo, כליל הקדש *Corona S.* in Paraphraſi Samaritica; vel ציץ ſolum propriumque ſignificat, vel etiam quicquid P. M. Tiaram ante poneque cingebat. Ita quidem cyrbaſiam ſuam aureo diademate impeditam jactabat olim βασιλεὺς ὁ μέγας. Corona autem Archieratica ordine triplici fulgebat, calyculis quaſi hyoſcyami efflorescens, frontem præter ſacram, aut maxime locutione Moſaica מצח אהרן על מול פני המצנפת i. e. Hieronymo interprete, *eritque ſuper tiaram imminens fronti Pontificis.* Huic enim debebatur decus præcipuum & divinum, σὺς ζάελος Moyſi legumlatori, quod eſt *foliolum* aut *bracteæ* melioris metalli, omnino טס של זהב Judæis Scholæ Babylonicæ cod. *Shabbat.* & Paraphraſtis Samaritanis: τελαμὼν χρυσοῦ Joſepho Mattathiæ, Doctoribus Alexandrinis πέταλον χρυσοῦν, *Lamina aurea* Hieronymo Epiphanioque inter Latinos, צפיחת מורהב Aaroni inter Carræos. Petalo autem ſacro (quod etiam *pittacium*, عصابة *vittam* & *anadema* cum Criticis Judæorum Samaritanumque, aut כתר כהונה *Coronam Sacerdotalem* phraſi Talmudica atque *Corollarium* ex Plinio, ac *Mitram* ab Heſychio recte vocaveris) ad tempora viri ſummi porrecto, literis quatuor vocalibus Samaritarum ſculptum fuerat ΞΥΞΠ nomen Dei proprium ſummeque venerandum. Hunc autem typum Joſephi confirmat in vita Moyſis facundiſſimus Philo, ubi ait. χρυσοῦν ὃ πέταλον ὑπαίθει σιφανῶ ἰδιμιχεγλίῳ, τέτταρας ἔχον γλυφὰς ἀνομάτων, ὧν ὄνυξ τοῖς ὑπὲρ γλῶτταν σοφίᾳ κεκαθαρμένοις σεμνὸς ἐπόπτης καὶ λέγειν οὐ ἁγίοις, ἀλλ' οἷς ἡδονὴ τὸ ἀσέβειν ἀδικεῖ τετραγράμματον ὃ τινομὰ φησιν ὁ θεολόγος εἶναι [Unde Ex. c. 28. 39. juxta κυελον adpingebatur in antiquis exemplaribus LXXII. Interpretum, ſicut Hieronymus ad Marceliam, auctor prologi in Pentateuchum Arabicum Illuſtriſſimi Laudi, & noſtrorum Theologorum aliquot ſuis oculis ſunt experti, literis quidem Aſſyriis ut poſt Eſdram oportuit, non Samaritanis, יהורה ſeu Græciſſante calamo ΠΗΠ.] μίτρᾳ δ' ὡ ὑπ' αὐτὸ ὃ μετώπιον τὸ πέταλον. (Iſta eſt χρύσεος σφὺν Joſepho) ᾧ ὃ κιδαρις κατεσκάζετο. κιδάρεως γὰρ οἱ τῶν ἑῶων βασιλεῖς αἴλη ἀλλ' μιτρ ἐώθασι χρῆσθαι: non quidem *depreſſam* illi, ſed omnino erectam cidarin gerebant, quod etiam de Pontificia adfirmat Flavius. Et alibi Philo, κιδαριν ὃ αὐλὴ δ' διαδήματι ἐπιλήπτει τῇ κεφαλῇ. δικαιῶν τὸ ἱερώμενον τῷ θεῷ, καὶ ὃν χρῆσον ἱερᾷ) ᾧ ἔχειν ἁπάντων, ἀ μὲ μόνον ἰδιωτῶν, ἀλλὰ ἀ βασιλέων. ὑπερφανὸν ὃ τὸ χρῆσθαι ἐσὶ πέταλον, ᾧ τὸ τετάρων οἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐπεσφραγίσθαι· ἐξ ὧν ὄνομα δ' ὑῶς φασὶ μιωόαχ [Pie ac perite hæc de יהורה omnium vocum pretioſiſſima & ἀριστήμῳ ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & poſt illos Johannes initio Apocalypſeos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐσόμενος τοῖς ἐρχόμενος] ὡς ἐχθοιον ἄνθρωπον καθαιρήσεως θεὸν σεσῶσθαί τι τὸ ὄντως. ἁρμονία γὰρ πάντων ἐσὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλεως δυνάμις αὐτῆς. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς διακοσμητὴς εἶναι) ᾧ τὰς ἱερουργίας· ἵν' ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους δυνάμεις τε καὶ θυσίας ποιησόμενος, συνεισέρχηται) (ὦ magnificum!) πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ, δι' ὧν ἐπιφέρει) μιμημάτων. αἰθὴρ μὲν ἡ πολύχρη, ὕδατος τὸ ὑσσινον, γῆς ὃ τὸ βύσσινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, ἀέρων τὴν ἐπωμίδα. καὶ κατ' εἶδος, τοῖν δυοῖν ἡμισφαιρίοιν τοὺς ἐπὶ τῶν ὠκεανίδων τμαρέσιν ὡς ἀφορμὰς, ἐφ' ὧν καὶ ἑκάτερον γλυφαῖς ἓξ. ᾧ ζωοφόρον τὸν ἐπὶ τῶν στέρνων δωδεκάλιθος ἐκ τεσσάρων καὶ τριάκοντα κοίχων· ᾧ συνεχοῦς καὶ διοικοῦντος λόγου τὸ πυκνὸν, τὸ λογίον. ἀναλογῶν γὰρ ἦν τῷ ἱερεῖ μέρει τῷ ᾧ κόσμῳ πατρὶ, ᾧ ἕκαστῳ χρῆσθαι τελεσθέντων τῶν ἀρετῶν ἡμῖν (lego potius λόγῳ) ὡς τε ἀμνησίαν ἁμαρτημάτων καὶ χορηγίαν ἀδοκήτων ἀγαθῶν. Mox addit M. P. βραχὺ κόσμον εἶναι. Digna hæc erant quæ reſcires, vir Chriſtiane, & ad Joſephum opportuna. Agit etiam de nomine יהורה Clemens, Scholæ Chriſtianæ decus. p. 562. κύριος δ'. ὁ εἰς τὸ ἁγιαστὸν ὃ ἁγίων παρὰ μὲν τοῖς τετρὰς ἀλφαβήτου παλαιοῖς. ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον, ὃ σεβέμενοι οἱ μόνοι τὸ ἀδύτου βάτιμον ἴσασι. λέγεται ὃ ἰαῶ, ὁ ἐσόμενος. Hoc Sanctiſſimum nomen Oracula gentium, & propago minus Chriſtiana Gnoſtici (quorum amuleta plurima ſervant Europæorum Principum gazæ) ἰάω Judæis docentibus reddidere: quinetiam hæretica illa γνῶσις nihil mihi videtur aliud quam turpis confuſio cum nominum tum religionum Judaicæ, Chriſtianæ, & Ægyptiacæ. Accedit huc B. Hieronymi *Jaho* ad ψ. 8 Nam certum eſt & à Reverendo Victorio probatum plurima iſtorum Commentariorum ſcripſiſſe Rectorem Bethleemiticum, præſertim hæc, יהורה ארננו *Domine dominus noſter. Prius nomen Domini apud Hebræos quatuor literarum eſt Jod He Vau He., quod proprie Dei vocabulum ſonat, & legi poteſt Jaho* (ita MSS. & typi ſinceri,) *& Hebræi adhibito, id eſt ineffabile opinantur. Secundum vero Adonai omnium commune eſt: quod ſæpe & in hominibus ponitur.* Noſtris paſſim Theologis placuit magis voculantibus *Jehova.* Percommoda autem videtur Samaritarum enunciatio *iaôè*, quod eſt noſtris literis *Jahveh.* Sed Photium audiamus ex commentariis recentibus ad Lev. c. 24. 15. ὃς καθαρᾶσθαι ἔσαι, αὐτὸ ἀμαρτίαν λήψεται. ὁ τ' ἀληθῆ θεὸν ἐπακούμενος, ἢ ἄλλως ἐμπαροινῶν αὐτῷ, ἔνοχος ἔσαι ἀκαρδίας: ἢ ὃ εἰς τιμωρίαν ἀπαραίτητον τελεστὸ. τὸ ὃ, ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου ᾧ θεοῦ, τοιοῦτόν ἐσαν· ἀπείρητὸ μὲ τοῖς ἰουδαίοις τὸ ᾧ θεοῦ ὄνομα, ἀλλ' ὅτι ᾧ τῶν τῶν Θεὸς φωνῶν νομιζόμενον. ἀλλὰ πάντων ὅλως ἀφθόνεστ. ἄρρητον ὃ (nimirum quod ait Maimonides pro gente ſua שם בן ד אותיות אשר לא יקרא כני אהיתו ſive, ut olim dixit Abinas Babylonius de optima voce, *ſcribor* יהורה, *legor* אדני.) καὶ ἀνεκφοζον παιτελῶς, πλὴν ὅτε γε τοῖς

λησίως εἰρχασμένῳ τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· ᾧ ὑπὲρ αὐτὸν

ἀρχιερεῦσι μόνοις, ἐπὶ τιμῇ καὶ σεβασμιότητι ᾧ θείᾳ διατετηρῆσθ. ἐπὶ δὲ γράμμασι τοῖς παρ' αὐτοῖς διηρθρωμένοις· ξένοις δὲ τισὶ καὶ παρηλλαγμένοις γραμμάτων τύποις (literis intelligit Samaritanas aut IIIIII, an errat Patriarcha?) χαρακτηρίζοντες, οἷα δὴ μυσταγωγοῦσι συμβόλοις αὐτὸ παρυπεσταίνον. πεσσαρᾶ ὃ τὰ γράμματα δὶ· ἐξ ὧν καὶ τετράγραμμον αὐτοῖς ἐτωνομάσθη. οὐ ἴσω τοίνυν, φασὶν, ὑπάρχειν παρὰ ἰουδαίοις ἀράσασθαί τε τὸ θεῖον καὶ ἐνομίζειν· τάττεσι, τὸ ὠφέλιμον ἀνομα αὐτῷ ἀλλ χειλίων καὶ μαλίσα κοινῶς ἀφορμεῖσθαι ἀκοαῖς. ὁ ὃ καὶ ἑκατέρᾳ ἀνάγκης ἐπικεῖσθ ἡ ζημία. Dein, τὸ ὄνομα μὲν ἔτερ ὀκτὼ ὄντως ὅτε ἐδήλωσε, τοῦτό σοι διαφθορὰς ἀπολωλέναι, ἐγὼ εἰμι ὁ ὤν. Exodi c. 6. 3. τοῦτο ὃ ᾧ ἐμοὶ μὲν ἔοικοις λέγειν ὠὰ, ᾧ ὃ τοῖς σαμαρείταις ἀσὲ. γεγράφθαι ὃ καὶ γράμμασι τούτοις ἰωὰ ἄλφ ἄκυδ ἦτ· (Sic & Procopius. Scribes itaque ἰωὰ, ἦε pro *ei* ſeu *He*, ἄκυδ, ἦε: vel leges יהוה forma probabili *iaFè*, ex IV. elementis Græcis ἰῶτα ἄλφα ἄκυδ ἦτα.) δὶ ὧν δηλοῦται τὸ ἀναγκαῖόν τε καὶ τὸ ἀτελεσθῆναι ᾧ θεῦ. τοῦτο ὃ τὸ ὄνομα καὶ τῷ χρυσῷ πετάλῳ ἐγκεκαθάρθαι ον ἐν τῇ δεξιοπλακῇ ταινίᾳ δισμοῖς ἑρμαζόμενον, τὸ ᾧ δεξιοῦ ἐφορᾷ τε ἐν ὀκτὼ μ τούτοις. ἅμα μὲν φοβερὸν ἐν ἐσόμενον τοῖς ἀσὶ δεινοῖς· ἅμα ὃ ἐν παρεγγυᾷ ἡμῖν ἀεὶ δεῖν τὸ δεξιοῦ ἐκεῖνον νῦν σωλωσᾶ τῷ θεῷ, ἐν μηδέποτε τὸ ἀπειθὲν σωκρίσεως ἐν μακαριότητος ἀφαπωμένον ἐπὶ τὰ χείρω ἐν ἄτερ ἴσι τὸ ματαιότητος καθορᾶς. Hæc ille ad Amphilochium ſcripſerat, Theodoreti Zetetica delibans. Sic vero Cyrenſis ad Ex. c 6. Ἐγὼ γὰρ ὁ ὢν αὐτὸν, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν. τοῦτο ὃ [Fallere. Non enim Judæi Ineffabile & ἀκατανόμαστον putant *ἐγωικὸν* perſonæ primæ, ſive אהיה *Ehieh*, ὑπάρχω: ſed nomen ſumtum à tertia ſubſtantialis verbi היה aut הוה perſona יהוה. Ab iſtis enim perſonis, inaxime à tertia accipere ſolent propria ſibique vendicare Judæi, Syri, Arabes. Unde redarguitur vana indoles ac ſuperſtitio Phariſæorum Maſoretharumque, qui ſuis vocalibus ultro animant nomen אהיה *Ehieh* Ex. c. 3. 14: verum verbi ſimillimi perſonam tertiam יהוה nullis quidem precibus, præmiis nullis recte audent pronunciare. Sonat autem יהוה vel *Jahaveh*, ut יעקב *Jaacob*; vel *Jahveh*, ut יקום *Jacom*: quomodo vult hinc contracta vox יה *Jah*, ſeu *ia* apud Hieronymum, Heſychium, Maſorethas Judæorum, & per templa utriuſque Religionis quotquot modulantur ſacrum ἀλληλούια. Ita יהורה efferre didicerat ἰάω ipſe Apollo Clarius, Diodorus Hiſtoricus, Valentinus & ſibilans natio Ophianorum. Idem pollet *Jaho* B. Hieronymi. Sanchoniatho aliique Phœnicum idem numen appellitabant *Jehvoh* ſeu *Jehevoh*, ut יהרס *Jeheros*, quod eſt ἰαὼ Græcis characteribus Philonis; quanquam Theodoretus l. 2 Therapeutices ἰάω legerat apud locum inſignem Porphyrii. Adhæc dices *Ihveh* inſtar יגלה *Igleh* & יחורה *ichii*, aut *Jeheveh*, typo יהוה *Jechezeh* aut *Jehveh*, ut ab אהיה *Ehieh*, ſecundum voculationem Maſoretharum Ex. c. 3. quod ὁ ὤν redditur à LXXII. Judæis & à B. Johanne Theologorum Chriſtianorum principe. Vel Samaritarum ritu cantillabis *Jahveh* aut *Jahaveh* exemplo יחנה *Jachaneh*; ἰαὲὶ idem Græci enunciant gutturi ſuo parcentes: aut *Johavve*, modo יחורה *Jechavve*, de quo ambigebant olim Talmudiſtæ. Vel placebit *Joveh*, ut יאמר *Jomer*; aut *Jovah*, ex formis יאבד *Jobad* & ישועה *Jeſua*. Vel denique inſtar numinis ejus æterni, ita nomen Dei tempora omnia in ſe contineat, Abeneſdra & Bechæo Allegoriſta probantibus, proferaturque *Jehovah*, quaſi ex יהוה הוה הוה conflatum, i. e. ὁ ἐσόμενος καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν· quod olim inſcriptum fuit fano Saitico, & adhuc legitur in Apocalypſi Sacra: aut pro auribus Atticis ἰωνὰ ac ἰαᾶ, & Latine *Jova* ſeu *Jovah*. Stulte autem faciunt, qui inde *Jovis* appellationem arceſſunt. Verum enim, ut ζυγὸς *Jugum*, ita dicitur in Latio interpolatis jamdiu vocibus Creticis, διὸς βάλανος *Juglans*, δὰ Ζὶς *Jovis*, διὶ vel θεὸς δεὺς *Divus*, δεὺς πατὴρ *Jupiter*, ζὶς πατὴρ & διὸς πατὴρ *Diespiter*, ζὰ & δὰ *Jana*, δάνα *Jana*, διώνη *Juno*, & horum ſimilia, de quibus noſtri Grammatici ſed & veteres rariſſime cogitarunt. Lectionem autem *Jova* ſeu *Jehova* mire confirmant nomina ſacra, quibus incurrit diſſyllabon Divinæ appellationis, ut יהושפט *Joſaphat* ἰωσαφὰτ Græcis Interpr. Veteris Novique Teſtamenti, quod eſt Hieronymo *Dominus judicavit*, θεόκεκις, aut Philone & Euſebio explicantibus κυρίου κρίσις. יהוידע *ioiadae*, *Joiadahe* Hieron. i. e. θεογνώστος, ſeu θεοῦ γνῶσις Philoni. יהוחם *ioakim*, apud Heſychium ex SS. Patribus ἰωακεὶμ. יהוחנן *ioanes Domini gratia*: unde leges in eodem Lexico ἰωάννης, χάρις κυρίου, ἢ ἐχαρίσατο ὁ κύριος, pro vulgato ἰὼ, χάρις ἢ ἐχαρίσατο. יהורם & ירמיהו *Ieboram* & *Jeremiahu*, ἰωρὰμ & ἰερεμίας, utrumque Hieronymo interpreti *ex eo jus Domini*, à *Deo promotus.* Ita יכניהו & יהויכין *Jeconiahu* ſeu *Coniahu* & *Jehoiacin*, i. e. θεὸς κατηύθυνε, ἑτοίμασε, Euſebio & Hieronymo *Præparatio Domini*: cum centum aliis. Unde Galatinus f. 48. יהוה, *non Jova, ut quidam ex noſtris ajunt, nec Jeova, ſed Jehova, ſicut ſcribitur cum apicibus & punctis, ut ipſe Capnio optime noſti, pronunciandum eſt: quamvis Judei illud pronunciare ut ſcriptum eſt, non audeant.* Porchetus tamen hoc prior efferebat f. 75. *Juhovah*, ut *Juhudah* craſſo more. Redeo ad Theodoretum.] πᾶς' ἑβραίοις ἄρρητον ὀνομάζεται. ἀπαρίθμητ γὰρ αὐτοῖς τὸ ἀλλὰ τὸ γλώττης ἐκφέρειν. γράφεται ὃ ἀλλ' οὐ τετράγραμμον (ita Scholæ Babylonicæ f. 71. Ciddusim שם בן ד אותיות) αὐτὸ λέγεται· τὸ ὃ καὶ τῷ πετάλῳ ἐπεγέγραπτο τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ ᾧ δεξιοῦ ἐπιβάλλεσθαι, τῇ ταινίᾳ τῇ περὶ κεφαλὴν ἐκδεδεμένῃ. καλέσει ὃ αὐτὸ σαμαρίται μὲ ἰαὲ, ἰουδαῖοι ὃ ἀιὰ, vel ut monſtrant libri Pembrociani ἀειά. Confuſa ſunt hæc. Cuthæi enim *Jahve* enunciabant auguſtiſſimum & in Lege perfrequens nomen Dei ΞΥΞΠ, & cum hi tum Judæi omnes ſuis vocalibus efferebant אהיה ſive verbum ſive nomen

à

τὸν δὲ συμπεφραγμένον ἕτερον ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμέ-

tus: ſuper ipſum vero & alius erat conſutilis ex hya-

à Deo aſſumtum *Ehieh*, vel *Eie* Maſoretharum veterum, quorum ex ore pendebat Hieronymus v. Epiſt. 137. aut *Ahiah* ex Bibl. Syriacis ad Ex. c. 3. 14. quod eſt literis Græcis αἰαι, & interpretanti αἰαί. Nonnulli tamen vel apud Theodoretum legunt, ἰαδδαὶ ὃ ἰαώ· ὃ μεθερμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος. Legerat autem ille Euſebii Θεοφανείας l. 11. p. 519. ubi ait Doctor Cæſarienſis, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ πετάλῳ φυόμενον τὸ ἐπὶ ταυτῷ συμβολικῶς, μιᾶς τῆς ἀληθείας ἀποκαλύψεως ἀπέχειν φασὶν οἱ ἱερεῖς· [Hierophantæ quidem Ægyptiorum. Paria enim de illis tradit Demetrius libello περὶ ἰουδαίας. Ἐν αἰγύπτῳ γὰρ ὃ καὶ τοῖς θεοῖς ὑμνεῖται πέταλον τὸ ἐπὶ τῷ φυόμενον οἱ ἱερεῖς, ἐφιέντες ἀχθῆναι καὶ αὐλὸν αὐλεῖν καὶ ἄιδειν ᾠδάς, τὸ γράμματον τοῦτον ὁ ἄχλος ἀκούει ἄνευ ἀσφαλείας. Nihil enim promtius fuit hac muſica. Inde inter Cantica Notkeri aliorumque Eccleſiaſticorum paſſim reperias modum *Euouæ.*) ἀλλὰ μὴν τοσαῦτα γοητεύειν [יהוה, aut Græce ιαω voce παν ἰμμελὲς.] ἐξευρόντα πάντες σημειοῦνται. [Quocirca Anaſtaſius de nominibus Divinis agens, καὶ τὸ ἀσυγκρίτως τερᾶς, ait, ὃν ἔστι τὸ τετραγράμματον ἰαὼ ἢ ἰαὲ ἢ, ΙΗΗΙ, ὁ ἐστὶ.] ἐπὶ τὸ ἀνωλοθρεῦσαι ἢ θεῖα δυνάμεις καθ' ἑκάστην, ἀλαλάζει τι τοῖς πολλοῖς καὶ ἀληθῶλον τοῦ εἶναι πᾶσι ἄδηλα πάντα ἀλαθοῦς. [Ut licuit ex cautela Phariſaica maxime poſt everſas Solymas.] Καὶ τὸ παρ' ἑβραίοις ὃ σοφῶν ἕκτον οἶδ' ὁπόθεν τις τοῦτο μαθὼν ἐδίδαξε, δείξει δ' ἐν τοῖς ἑπομένοις· Ἐπεὶ με φωνὴν θεοῦ μέγιστον ἀρθέντ' ἀπὸ γράμματα. Poſtquam enim Græce ſcribere didicerant callidum genus ſacerdotes Ægyptii, ſeptem planetas celebrabant tot vocalium modulatione α ε η ι ο υ ω, tonoſque adeo χέλυος ἀφθόγγου repræſentabant. Nimirum ut Porphyrius commentatur ad Grammaticum Thracem, tribuitur α σελήνῃ, ε ἡλίῳ, η ἀφροδίτῃ, ι ἑρμῆ, ο ἄρεϊ, υ ζηνὶ, & ω κρόνῳ, ex ſchemate Pythagoræ & Chaldæorum: aut potius cum Ægyptiis & Platone α σελ. ε ἡλ. η ἑρμ. ι ἀφρ. (vel alterne ex libro vetere ἀφ' ἑσπέρ. η ἀφρ. ι ἑρμ.) ο ἀρ. υ ζηνὶ, ω κρ. Alium licet ordinem ex ſuperſtitione Mithraica ſed & Ophiana olim notavit Celſus, fidei noſtræ acerrimus hoſtis, v. p. 290. Orig. Sex quidem Ægyptios veteres vocalibus literis fuiſſe uſos credo more Hebræorum; dubito de ſeptima, niſi illa eſſet Copt. Imo hoc Oraculum Ethnicum deſideratur in MS. cod. quem ſervat in hac urbe Collegium Joannenſe, nota mihi domus & chariſſima. Similiter doctiſſimus Hieronymus ad Ezech c. 6. *Quando duo* Domini Domini *juncta ſunt nomina*, (ita Ezech. c. 16. & paſſim אדני יהוה, quod eſt ἀδωναϊ ἐλωΐμ, Jonathani & Maſorethis enuntiantibus, atque τοῖς ὁ. ἀδωναϊ κυρίῳ, huic denique Hieronymo *Dominus Deus*) *prius nomen* (אדני) *commune eſt* (ſicut Gen c. 18. 12. & 1 Sam. c 26. 19. Phariſæis adeo dictum הבער ἐπώνυμον, Maſſicta *Sota* c. 7. §. 6. & T. B. f. 38. titulo eodem, & T. Jeroſ. f. 25. a. *de Senatu*.) *Secundum* (יהוה) *proprie Dei*, [Idcirco vocatur ſimpliciter השם τὸ ὄνομα, apud Deuterotas *Synhedrin* c. 7. §. 5. & *Sota* c. 7. §. 6. & in ſcholis Babyloniis *Sotæ* f. 38 & inter Doctores Urbis f. 25 a. *Synhedrin* שם המיוחד ושם הנפרש i. e. ὄνομα ἐξαίρετον καὶ ἴδιον. Vide Siphre f. 7. c. & Maimonidem *More* l. 1. c. 61, 62. & Eſaiam vatem c. 42. 8. & ex minoribus Oſeam c. 12. 6. Ambo autem illi imitantur Moyſen omnium poetarum præſtantiſſimum Ex. c. 15. 3. & c. 3. 15.] *quod appellatur* ἄῤῥητον *i. e. ineffabile* [Suis quidem literis à nemine vel Sacerdotum proferendum extra Ædem Solymitanam, ſed potius cognominatim, ſono ἀδωναϊ: ut de יהוה reverentia cavit antiqua διάτεξις Sotæ c. 7. § 6. adeoque extincto dudum ſacerdotio Judaico haud fandum amplius. Exſortem ideo quemque dixit æternæ vitæ Abbas Saul Maſſictæ *Synedrin* c. 11. §. 1. התורה השם כאותותיו. Ubi opportune adnotat R. Menas T. H. f. 28. b. Cuthæos prolati profanatique יהוה nominis teneri. כנון אלין כותאי דמשתבעין, neque minus apte ſed conciſe de proprio nomine ὃ ὀνῶ Jacobus Achæ, נכתב ביור הא ונקרא באלף דלת: *ſcribitur quidem* per *Jod He*, i. e. יהוה: *legitur vero jecundum Aleph daleth*, ſive *Adonai* אדני. Conſules etiam *Pesachim* f. 50. a. *Cidduſim* f. 71. a. T. B.] & *quod ſcriptum fuit in Lamina aurea, quæ erat in fronte Pontificis.* Idem ad doctiſſimam fœminarum Marcellam, *Nomen Divinorum nominum*, τετραγράμματον, *quod* ἀνεκφωνήτως *i. e. ineffabile putaverunt aliqui, his literis ſcribitur* Joth, he, vau, he: *quod quidam non intelligentes propter elementorum ſimilitudinem, cum in Græcis libris* (ſubinde in Syriacis Arabicisque, ut Gregorius Arabſque *Laudinus* teſtantur) *repererint* ΠΙΠΙ فبغي *legere conſueverunt.* Idemque ad Eſ. c. 26. 4. In Hebraico tria habet nomina (יה יהוה צור) *Sour*, *Adonai*, *Ja*, quorum aliud *inviſibilem* (*vel* invincibilem) aliud *ineffabilem*, aliud *robuſtum* ſonat. Euſebius etiam de v. 9. ψ. 91. κύριε ἐλπὶς μου· τὸ κύριε ἀλφ δ τετραγράμμων ὀνόματον (יהוה) ὁ τῷ ἑβραϊκῷ φιεῖ· ὅπερ ἀνεκφώνητον εἶναι λέγουσι ἑβραίων παῖδες, ἐπὶ μόνου δ θεοῦ παραλαμβάνειν εἰώθασιν. ἡμεῖς δ καὶ ἐπὶ τ δ λόγω θνητὸς ὁ πλείσας κεφάλαιον γραφῶν προαπεσείξαμεν p. 435. Dem. Evang. Iterum vero peccat Præſul Cyrenſis l. 5 nugarum hæreticarum p. 260. τὸ δ ἀιὰ (malo ἰὰ i. e. יה) τ ἀνῶ. τοῦτο iterum interpolo, τὸ δ τετραγράμμων καὶ ἀνεκφώνητον ὧδ παρ' ἑβραίοις, σαμαρεῖ) δ ἰαβὲ (imo ιαὲ) αὐτο λεγουσιν ἀγνοοῦντες τὸν δ ῥηματικῶν δύναμιν. Nec immunis videtur Adamantius ab inſcitia p. 297. adverſus Celſum, ubi ait, οἱ δ ὀφιανοὶ ὅτι τὰ μαγικὰ τοιαῦτα, ὅτε τὰ τ θείων γραφῶν ἀλληγορίας, πανταχοῦ ἰσχύοντα μᾶλλον ἢ μαγείας (minime gentium. Hebraica enim ſunt & hæc nomina, non Perſica, non Ægyptiaca, quod voluit Cl. Salmaſius) τ ἰαλδαβαὼθ (quod eſt in ſicco ore *Elohe Sabaoth* אלהי צבאות i. e. ἀδωναϊ ἐνταμίων LXXII. Judæis, aut ſeniori τ πρῶν, κύριε σαβαὼθ. Theodoreto alicubi ἰαδαωὰθ, יה צבאות, idemque corrupte dicitur ϑαυθαβαὼθ in Diagrammate Celſi. Verum de his alibi liberalius.) καὶ τ ἀσαφῶν forte השכים, ὀρθρίου Celſo p. 18.) καὶ τ ὠρῶν. (i. e. אור, quod ex Oratione Ophiana p. 297. ſatis conſtat.) λέγ δ τ ἱερατικῶν γραφῶν ἰαωΐα (lege ἰαὼ ἡ ἀία, vel ἰὰ cum Grotio) παρ' ἑβραίοις ὀνομαζόμενον, καὶ τ σαββαὼθ καὶ τ ἀδωναῖον, ἐ τ ἐλωαῖον. τὰ δ λέγ τ γραφῶν ληφθέντα ὀνόματα ἐπώνυμά ἐστ θεοῦ. ὅπερ μὴ συνιέντες (imo ex induſtria ut ſemi-Judæi poterant) οἱ ἐχθροὶ θεοῦ, ὡς ἐ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν, φηθέντων ἀλλον μὲν εἶναι τ ἰαὼ, ἕτερον δ τ σαββαὼθ, ἐ τρίτον ἀδωναῖον τοῦτον τ ἀνωτάτω, ὃν λειτουργοῦσιν αἱ γραὶ αἱ ἀδωναΐδες· ἐ ἄλλον τ ἐλωαῖον, ὃν οἱ προφῆται ὀνομάζουσιν ἱερατικοῖς ἐλωΐ, l. ἐλωΐμ. Suaſit autem reverentia numinis Divini ac Benedictionis Sacerdotalis, tum etiam varia illa, quam ſupra vidimus quadriliteri יהוה enunciatio, ne proprium Dei nomen per ora plebeia jactaretur: ſed ante tempora Alexandri M. vel ut Phariſæi loqui amant, ab obitu S. Simeonis (v. cod. *Joma.*) ejus loco veniret titulus Domini אדוני, aut quod Juſtiſſimus ille Pontifex maluit, formula *Adonai Elohe haſabaoth* יהוה אלהי הצבאות. Sic enim interpretor nomen ϑαυθαβαὼθ, quod commemorat Talmudum, Maimonides vero & Bechæus haud recte perceperunt. Acceſſit etiam Interpretibus LXXII alia cauſa, molities linguæ Græcæ, quæ ne dimidiam partem Divinæ vocis יהוה exprimi ſuſtineret; inde illi & Apoſtoli Domini noſtri κύριον, aut vulgi modo illud ἀδωναϊ reddiderunt ubique S Librorum. Ita tres Judæi ſub Antoninis, ita cæteri hucuſque Judæi. Quoniam vero admodum diligenter de ſanctiſſimo nominum egit Moyſes Maimonis in מורה, eo lectorem meum ablego. Conſtat autem ſupra cæterum ornatum Aaronis Coronam Nomine tanto inſignitam inſcriptamque merito deprædicaſſe virum Eccleſiaſticum c. 45. 10. σέβασον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως, (quomodo & Joſephus voluit,) σπουδασμα σφραγῖδ ἁγιασματος, πανσχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος, ἐπιθυμήματα ὀφθαλμῶν κοσμήματα. ὡραῖα, ϖϖ αὐτῷ ἡ γένοιτο τοιαῦτα ἐπ' αἰῶνος. De eiſdem Sancti capitis decoribus Origenes Homiliarum Leviticarum ſexta paſſim legitur, *Adhuc ornatus addendus eſt, neceſſe eſt ut accipiat etiam Coronam. Propterea accipit primo Cidarin, quod eſt vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et poſthæc imponitur ei Mitra. Ante faciem i. e. à fronte Pontificis Lamina aurea ſanctificata, in qua ſculptum dicitur vocabulum Dei.* Et mox diſcrete cum Joſepho, *Mitra tibi & Lamina aurea caput coronet &c.* Sic ergo ſtetit coram Deo Summo Summus ejus Sacerdos, totius gentis Hebraicæ typus, longe venerabiliſſimus mortalium, veſtibus octo ſplendidioribus (בגדי זהב *Ioma* c. 2.) exornatus, Brachis, Tunica ſtricta, Baltheo, Pallio, Ephoda, Logio, Tiara, & Lamina: vel juxta Moyſen & Joſephum, החשן והכתנת הציץ הכצנפת והאפור המעיל האבנט הכתנות. Ordine eodem apud Flavium in Originibus Belliſque patriis, ipſiuſque defloratores, quam apud Maimoniden c. 10. *Supellectilis ſacræ* ex Doctoribus Babyloniis ad *Ioma* c. 2. & 3. obſervato. Nam Judas Princeps c. 7 §. 5. ejuſdem codicis ex fortuito ordinem turbavit. Has equidem veſtes Romani rerum domini Judææ obſequentis pignus pretiumque meritum aliquandiu obſervabant. Tantum etiam decus in Bacchum ſuum transferri voluit Plutarchus, ſed Aaronis manifeſta injuria. Deſcribitur adeo l. 4. *Sympoſ.* ἰουδαῖον ὁ ἀρχιερεύς, μιτροφόρος τε πρῶτον ὢν ταῖς ἱερείαις (præſertim in Oschophoriis,) ἐ πεζεύειν χειτώνασιν (ita hic Sophiſta dehoneſtat Ephodam Sancti Præſulis) ϲαπκμφο, χιτῶνα δ ποδήρη φορῶν τ (המעיל) ἐ κουφίους, quos tamen in Templo nullus geſtabat: unde veriſimilius ſubſtituas ποδήρη φορῶν κρόσπεδον aut ϑυσανωτόν. Pergit enim Plutarchus de eadem Tunica, καίπερ δ ποδοῦς καταπερόναν τ ἰώτητος, ὑπεκφαίνειν ἐν τῷ βαδίζειν. Quapropter ritu merito ſe ſubmiſit humani generis ſanguiniſque contemtor Alexander, cum viderat olim Jadduam præ Judæis ἐν τῇ ὑακινθίνῃ ἐ διαχεύσῳ στολῇ, καὶ ἐπὶ τ κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν, ἐ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ δ ϑεοῦ γεγραμμένον ὄνομα ἐ προσιλθὼν μόνῳ, προσκυνεῖν τὸ ὄνομα (השם יהוה, ἤτοι) ἐ τ ἀρχιερατικα πρῶτον ἠπατάκει. BERN.

g Υπὲρ αὐτὸν δ συνεφάμμῳ] Υπὲρ αὐτὸν δ συνεφαμμίῳ *Baſ. Gen.* & *P. Comeſter.* ὑπ' αὐτὸν δ συνεβάμμιος *Big. Samb Hen.* & *Busb.* Sic autem Flavius libro penultimo Bellorum de eadem mitra. τὴν δ κεφαλὴν βυσσίνῃ μὲν ἐσκέπε τιάρᾳ· καθέσκεπτο δ' ὑακίνθῳ. περὶ ἣν χρυσοῦς ἄλλος ἦν στέφανος, σπυρωμα φέρων τὰ ἱερὰ γράμματα· ταῦτα δ' ἦσι φωνήεντα τέσσαρα. Veriſſime. Verbis idem ſuis Rufinus interpres: *Caput autem byſſinus tiaras tegebat, hyacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat aurea ſcripta ferens ſacras literas, quæ ſunt quatuor elementa vocalia.* Parcius autem quam vellem argumentum illud tractat frater Rufini non cariſſimus. *Octava eſt Lamina aurea, id eſt Sis zaab*, ait ille ad Fabiolam ſuam, *in qua ſcriptum eſt nomen Dei Hebraicis quatuor literis* Joth, He, Vau, He, *quod apud illos Ineffabile nuncupatur. Hoc ſuper Pileolum lineum & commune omnium Sacerdotum in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina conſtringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei nomen* (editum fuit *Dei vocabulum*) *coronet & protegat.* Huc etiam pertinet Allegoria Procopii Sophiſtæ, *Hæc capitis ornamenta* Exodi c. 28. 36. *ſiquis & alium requirat ſenſum, oſtendunt poſita eſſe illis qui pie vixerint, coronam inenarrabili lus ſculpturis expolitam & excultam.* Quinetiam a lectione Moyſis atque Joſephi inſtructus hæc ſcribere potuit Theodoretus Quæſt. 60. in Ex. de Papa Hebræo. ἐπέκειτο δ τῇ κεφαλῇ κίδαρις τ ὑακίνθου μιμουμένη, Hyacinthinam putabis. σκιαγρις δ καὶ ταινία τὸ μετωπον, ὡ μικρὰν εἶπον οἱ ὁ'. (Ex. c. 39. 28. פארי הנצנפת) εἶχε δ ἐν μετῳ πετάλου αὐτὴ χρυσοῦ, ἐγγεγραμμένον ἔχον δ ϑεοῦ τὸ ἄῤῥητον ὀνο-

Corona *aurea frontem cingens.*

hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exſurgunt calyculi aurei, ſimilitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, ſed quam Græci rei herbariæ periti Hyoſcyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel ſæpius viſæ haud certo tenuerint, ſive præter nomen nihil amplius de ea ſciverint; iis, qui ita ſe habebunt, eam non piget deſcribere. Planta quidem eſt quæ ſæpe in altitudinem creſcit ultra tres palmos, buniadi ſimilem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipſis arcte adhærentem. veſtiturque tunica quadam quam ſponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea eſt magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non abſimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima ſui parte alterum ſphæræ

ν. [h] ωειέρχε) δὲ σέφαν [i] χρύσε, [k] ὅπι τρισοιχίαν κεχαλκωμένῳ· ϛύλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσε [l] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ὀπομιμημένῳ, [m] ὑὸς δὲ κύαμον Ελλήνων οἱ ωᾶσι τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες ωροσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [n] ἢ θεασάμενος τῇ βοτάνῃ ἀμαθίᾳ τύτῳ ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τῇ κλῆσιν ἐπιζάμενος· [o] οὐκ ἰδὼν ἀναγνωέτω· τοῖς ὕτω δὴ ἔχουσι [p] σημαίνω τ τρόπον τῦτον. βοτάνη μέν ἐσιν ὑπὲρ τρεῖς ἀνθρώπους πολλάκις [q] αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερῆ βουνιάδι· τοιύτη γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς ἐρυγίοις. οὐ μέντοι τ κλάδων ἀνίσης κάλυκα ωεφυκὴ τῷ κλωνί· ωέλεισι δ' αὐτῇ ἕλυτρον, ὅπερ ἀποκένωται καθ' αὐτὸ ωρὸς τ καρπὸν [r] μεταξαλεῖν ἠρεμένης. ὁ δὴ κάλυξ μεγέθυς ἐσὶ [s] σκυταλίδος μικρᾶς δακτύλε, κεφαλὴν δ' ἐμφερῆ τῇ ωεφαφλῷ. σημανῶ δὴ κἀγὼ τῦτο τοῖς ὐ μεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο μέρη

μα, ὃ καλέσιν ἑρμαῖοι τετράγραμμον. εὐλάβειαν δὴ τ λαὸν παιδεύων ὁ διατάκτης θεὸς, διὰ αἰνίγματος τῦτο διδάσκει· ἐπιγράψεις αὐτὸ φησὶν ἁγίασμα κυρίῳ. Deinde inter Anglos Beda ait de Tiara Pontificis ſui hæc talia teſtari Joſephum: *Pileum autem ſimiliter operatum habet Pontifex, ſicut cæteri Sacerdotes, & alium conſutum ex hyacintho variatum. Circumdatur autem ei & aurea Corona tribus vicibus facta, ſupra quam adſurgit in media fronte quaſi calyculus quidam aureus, ſimilis herbæ quæ apud nos Acharo nuncupatur, quam Græci Hyoſcyamum dicunt. Paulo poſt deſcripta ejus mirabili varietate ſubintulit dicens, Habet autem florem ſimilem plantagini, & per circuitum tota Corona his floribus eſt cælata ab occipitio uſque ad utrumque tempus. In fronte vero hoc idem non habet: ſed Lamina eſt aurea, quæ ſacris literis Dei nomen habet inſcriptum.* Supra enim dixerat venerabilis Saxo, *Sanctum autem Domini* (quo pro Comeſtor poſuit *Aioth Adonai*, non *Codes Adonai*) *quod in lamina ſculpi jubetur nomen ejus & venerabile* (lego *Inenarrabile*) *ſignificat: quod apud Hebræos quatuor literis vocalibus ſcribi ſolet, hoc eſt, Joth, Ee, Vau, Ee. Cujus interpretatio lingua eorum Ineffabile ſonat: non quia dici non poteſt, ſed quia nihil de eo dici digne poteſt. Hæc quidem de ſecundo velamine & coronis Pontificum aureis Sacra Scriptura tacere videtur. Coronarum vero breviter fecit in ſequentibus mentionem, dicens, Et mitras cum Coronulis ſuis ex byſſo. Poterat quidem intelligi utraſque ex byſſo factas eſſe, ſi non Joſephus Coronas eſſe aureas deſignaret; qui ſtante adhuc Templo & Legali obſervantia celebrata, cum eſſet de genere Sacerdotali, facillime potuit modum Sacerdotalis inſtrumenti, non tantum legendo ſed & videndo cognoſcere.* Sic Noſtras. De eodem ornamento maxime ex Joſepho differit Nicolaus Ex-Judæus, *Erat mitra* (quæ communius Tiara vel Inſula dici poteſt, ſpecialius Cidaris, niſi fallatur P. Trecenſis,) *hyacinthina, poſita in capite ſummi Sacerdotis ſuper aliam mitram byſſinam: habens in inferiori parte ſemicirculum aureum pulchre fabrefactum, procedentem ab occipite ad utramque aurem. Ultimum ornamentum erat Lamina aurea, pendens in fronte ſummi Sacerdotis, ligata cum mitra filis hyacinthinis, in qua erat nomen Domini tetragrammaton inſcriptum. Nec erat facta ad modum lunæ corniculatæ, ut dicunt aliqui, habentis cornua ſuperius & convexum inferius: ſed ad modum Coronæ, unde & Corona vocatur in Litera. Non tamen erat Corona perfecta, ſed ſolum protendebat ab aure in aurem, tranſiens ſuper frontem, ut dicunt Joſephus & R. Salomo: ita quod ipſa cum ſemicirculo predicto, quod erat in parte poſteriori capitis, faciebat coronam perfectam.* Hucuſque Nicolaus. BERN. Ita *Baſ. G.* & *Petrus Comeſtor.* nec aliter *Joſephus* ipſe lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* ὑπ' αὐτὸν ὃ σων.

h Περιέρχε) ὃ σέφαν] Sic *Big. Baſ. G.* & *Epiphan.* in *reliquis* ωεριέρχε) σέφαν.

i Χρύσε, ἐπὶ τρισοιχίαν κεχαλκωμένῳ] Apollonius Sophiſta lexico inedito Iliadis & Odyſſeæ (vide Montfauconii Bibliothecam Coiſlinianam pag. 465.) χάλκεα. Συνήθως τὰ ὅπλα καὶ τὰ ὁπωσδήποτε ἀπὸ τ παλαιᾶς χρήσεως· καθ' ὃ καὶ τ Ησίοδον

Χαλκῷ δ' ἐργάζονθο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Διόπερ χάλκεον ἴσχον καίπερ σιδηροῦν ἔχον τὴν αἰχμὴν, καὶ χαλκεὺς καὶ ἔτι νῦν ὁ σίδηρον κατεργαζόμενος. Ομηρος δὲ καὶ τ χρυσοχόον λέγων ὅτως

——— Ηλθε δὲ χαλκεὺς
Οπλ' ἐν χερσὶν ἔχων ———

Ærea. *Ita ſolet arma appellare etiam quæ Ferrea erant, ob antiquum uſum: nam veteres teſte Heſiodo,* in ære operabantur nec ferrum nigrum erat. *Inde eſt quod χάλκεον dicatur telum etiamſi ferream habeat caſpidem, & χαλκεὺς faber ferrarius. Homerus etiam illum qui in auro fundendo verſatur ita nuncupat his verbis:* venit χαλκεὺς arma manibus gerens REL.

k Επὶ τρισοιχίαν] Επὶ τρισιχίαν *Samb. Hen.* & *Busb.* ſenſu ſonoque haud diverſo, ut Græci nunc audiunt. BERN.

l Τῇ σακχάρῳ] Reſcripſi τῇ σακχάρῳ ex libris *Hen.* & *Busb.* Proximum eſt τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ.* Longinquius abſunt τὸ ἀπὸ. aut τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*, & τῇ ἰακχάρῳ *Baſ.* & *Gen.* Remotiſſimum vero quod *Epiphanius*, & ab illo *Beda*

Petruſque Scholaſtici legerant, *Similis herbæ, quæ apud nos* Achoro *nuncupatur.* Venit enim inter herbas veneni ac veſaniæ *Hyoſcyamus* ſive *Bengus* (i. e. τὸ φίτυ) Avicenna, Serapione, & in Simpliciori medicina Beitarida & Abengeſla atteſtantibus. Unde in Lexicis Ægyptiacis, ὑοσκύαμος, البنج وهو, السكران, *Apollinaris refertur inter toxica & cicutas.* Quocirca σάκχαρον Joſephi haud alia eſt, quam planta illa temulenta Syrorum minimeque ſobria محزنا *Shacruna*, Arabumve شوكرون *Shaucruno*, & correctius *Sucarran* سوكران (à שכר ſeu محز, μεθύσκω, ὑοσκυαμὼν Pherecrati,) κώνειον, aut herba quævis *phrenetin & ebrietatem* i. e. سكر *Sacar* inducens. Idem docuit Galenum & mille alios doctores Botanicus Anazarbenſis libro 4. luculentiſſimi operis, de Hyoſcyamis nigris ſubflaviſque: ἀμφότεροι δὲ δῆοι μανιάδες ὑπάρχοι καὶ καρηβαροῖ, quod eſt Plinio Metaphraſta, *inſaniam gignentia capitiſque vertigines.* Idem de herba hac fanatica monuerat ante illos omnes Xenophon. Alibi etiam Plinius affirmat de hoc frutice Alcidæ, ſane furentis, *Natura vini, ideoque montem caputque infeſtans*, quod eſt ipſum سكران. Videtur adhuc Pandectes ille Naturæ ab Herbariis Arabum l. 25. c. 4. ſcripſiſſe *Altercum*, atque itidem defloratores ejus Largus & Apuleius, pro voce vera السكران *Alſecran*, aut *Aſſecran*: quamvis doctiſſimus Rhodius *Venenum hoc* (ſic nominant illud Hiſpani, eademque ex malitia *Belinuntiam* Galli) hodieque Arabibus dici *Alteric.* Quandoquidem vero Prophetia furor quidem eſſe apparet, idem frutex *Apollinaris* vocatur, & πυθώνιος, atque διοσκύαμος inter Græcos: pariterque Hierophantarum Ægyptiorum dialecto σαφθὼ, Dioſcoridis & Apuleii falſorum teſtimonio non falſo, tanquam *Planta Divina*, COΦθ†, quod Syrus diceret שת דאלהיא θεῖον ἔρνος Quippe τὸ Ægyptiis Φύτευμα, & φθὰ ſummum Numen ſignificare, certum equidem, ſi non notum ſatis. Hinc jam pergo, quo me ducet Flavius. BERN. Ita *Bernardus* ex *Hen.* (*Coll. Voſſ.*) & *Busb* Proximum eſt τῇ σακχαρῳ lectionis *Bigotianæ.* Longinquius abeſt τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci.* In *Cod. Vat.* τῇ ὃ ἀκχάρῳ (unde forſan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legiſſe videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comeſtor*, qui omnes habent *Acharo.*

m Υὸς δὲ κύαμον] Υοσκύαμον, quod eſt *ſuum peſtis*, junctim cum vulgo *Samb.* & *Hen.* BERN. & *Vat.* Magnitudo & forma calicis hyoſcyami hæc eſt. REL.

n Η θεασάμενος] Maneat ita prior τυποθεσία. Ait enim Sacerdos amborum gratia ſe ſtatim deſcripturum, qualis ſit planta Apollinaris, ſiqui nomine ignoraro naturam ejus vel ſæpius viſæ haud certo tenuerint, ſive præter nomen fruticis nihil amplius de eo ſciverint. Cæteri autem libri, ut *Big.* & *Samb.* μὴ θεασάμενος proponunt, repugnante tamen phraſi ἀμαθίᾳ τύτῳ, quod eſt, *nomenclaturæ ignari.* Epiphanium adjunges illis ſcribis; ſic enim tranſtulit, *Nequis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam ejus ignoret.* BERN. Μὴ θεασάμενος in pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phraſi ſequenti ἀμαθίᾳ τύτῳ. Forſan tamen admitti poteſt hæc lectio, ſi cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula.

o Οὐκ ἰδὼν] *Baſ.* & *Gen.* οὐκ ἂν ἰδὼν γνωέτω *Big. Vat.* & *Samb.* At Joſepho placuit fortean phraſis altera. BERN.

p Σημαίνω] MSS. Græca, necnon Latina Scholaſtici eo modo. δὴ ἔχουσι σημανῶ *Baſ.* ὃ ἔχουσι σημανῶ *Gen.* BERN.

q Αὐξανομένη] Αὐξομένη *Samb.* Mox ωέφυκε nullius modi *Baſ.* & *Gen.* Dein καθαυτὸ *Samb.* BERN.

r μεταξαλεῖν] Scripti ita futuro tempore. Editi μεταξάλλειν. BERN.

s Σκυταλίδος] *Condyli*, inquit *Voſſius* pater. Verum σκυταλὶς & φάλαγξ dicitur Græcis, pars illa articulorum, quæ inter condylos ſubſidit. Mox σφαῖρας *Baſ.* & *Gen.* BERN.

† Πε-

μέρη τετμημένης, ᾧ δὲ τῷ πυθμένι τὸ ἑτέραν τομὴν ἔχει φυομένῳ ἀπὸ ῥίζης [t] πεπλατυσμένης· εἶτα σωτὸν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινόμενος ὑπερεπῶς τ ὑποχωρήσεως, ἀνθρωπίνῃ πάλιν ἐρέμα κεχλῳ, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένῳ. ὑπέθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον [v] προσπέφυκε, καθαρεβῶς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον· ὑπεραισιόπως ἔχον τὰς ἐντομὰς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παρεμπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολήγοντας τὸ ἄκρον. φυλάττει δ' ὑπὸ τῷ ὑπεθέματι τὸν καρπὸν ἁβρανθὴς καλυκῳ, ὅντα βοτάνης σπέρματι τ σιδηρίτιδι ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [x] τῷ τ μήκωνος [y] πλαταγωνίῳ δυναμένου δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τούτου μὲν στέφανος [z] ἐκπεχάλκωται, ὅσον ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον ἑκάτερον τ κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [a] ἐφιελὶς οὐκ ἔπεφυκε· λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ καλυξ· [b] πέπλωται δ' ἐστὶ χρυσοῦς, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ τὴν προσηγορίαν ὑπετέθειται ἐστὶ καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ τῶν ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ. Θαυμάσαι δ' ἄν τις τ ἀνθρώπων τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἢ ὡς σκαφιλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν [c] προῄρηνται, ἀφανεστέρως ἐκκεκαζιν ἐχθρῶς. εἰ γάρ τις τ σκηνῆς καταγνοίη τὴν πῆξιν, καὶ τὰ ἱερέως ἰδοι τὴν στολὴν, τότε σκέψη οἷς πρὸς τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην ἡμῶν [d] θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς [e] ὑπὸ τ ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ ἀφανίπωσιν τ ὅλων, εἴπερ ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μὴ σπουδῆς σκοπεῖν, εὑρήσει γενόμενα. τὴν τε γὰρ σκηνὴν, τεσσάρων πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν [g] ἀποσημήνῃ· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ὑπήκοα· τῷ δὲ τρίτῳ μοῖραν μόνῳ ἀφείερωσε τῷ Θεῷ, ἀφ' οὗ καὶ τ οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ὑπὲρ τε τῆς τραπέζης τοὺς δώδεκα [h] ἡνίκα ἄρτους, ἀποσημήνῃ τ ἐνιαυτὸν εἰς ποσότητας μηνῶν διῃρημένον. τῷ δὲ λυχνίαν ἐξ [i] ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, διαφορὰ τεμνομένης, ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ ἄκρον ἐκλεπτύνας, ἐπὶ τὸ μέσον ἐκοιλάνας, ἐπὶ τὰ πλάγια διέκλασε καμπὰς, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἐπὶ τὸ ἄκρον ἑκάστου κλάσματος ἐκπεπλατυσμένου, ὡς ἐκ τούτου τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων ἐμφαίνειν, οὓς ἑπτὰ πλανήτας καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες. ἐπὶ δὲ τοῖς ἑπτὰ κλάσμασιν ἑπτὰ λύχνους ἐπιθεὶς, ἐπὶ τὸ ἀνατέλλειν τὸν ἥλιον ἀνάπτειν ἐκέλευσε, τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον τὸν ἐπὶ τὰ ἄνω τείνοντα δηλοῦντος. ἐπὶ δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ τῷ τ ὁλοκαυτωμάτων, ὃ δεκαπήχεις ἐστὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος, τὸ δὲ ὕψος τριπλάσιον, τὰ μὲν τέσσαρα κέρατα τοῖς τέσσαρσι τοῦ κόσμου μέρεσιν ἀπεικάζει, τὸ δὲ πῦρ ἀκοίμητον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ κελεύσας ἀνάπτειν, τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν ἐμφαίνειν ἐβούλετο, ὃ τρέφειν μὲν οὐ δύναται τὰ ἐμψυχα, τὰ δὲ ἄψυχα πάντα ἀναλίσκει. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ τοῦ ἱερέως ἐσθήματα, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, τὸν κόσμον ἐμφαίνει τὸν ὅλον· ἡ δὲ ποδήρης στολὴ καὶ ἡ ὑακινθίνη χλαμὺς τὸν οὐρανὸν μιμεῖται· καὶ γὰρ τὸ χρῶμα τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τοῦ ποδήρους τὰ ῥόδινα μῆλα καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἐνδεδεμένον κωδωνίσκοις χρυσοῖς ἐοικότα βροντὴν ἐμφαίνει· τὰ δὲ ἐπωμίδες ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἀστραπὴν, ἐπεὶ καὶ ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ὑφή· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἐπωμίσι λίθοι δύο, ἐφ' ἑκατέρου τοῦ ὤμου ἕνα, ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἡμισφαιρίων τῶν ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἐνδεδεμένων, ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντα καὶ ἕξ ὄντες ἑκάτερος, ἐνιαυτὸν ἐμφαίνουσιν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἔχοντα τοσοῦτον. ὁ δὲ ὑποδεδεμένος τῷ ποδήρει τὸ στόμιον περὶ τὰ κατώτατα μέρη τὸν ἐπὶ τὰ κάτω τόπον ἐμφαίνει, ὃν ἀφανῆ καὶ ἀόρατον ἀνθρώποις ὑπάρχειν συμβέβηκεν. ὁ δὲ ἐπὶ τῷ μετώπῳ τοῦ ἀρχιερέως πέταλον χρυσοῦν, ἐφ' οὗ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γέγραπται, τὸν ἐπὶ τὰ ἄνω τόπον ἐμφαίνει, ὃν ἐπιστητὸν καὶ ὁρατὸν ἀνθρώποις ὑπάρχειν συμβέβηκεν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπωμίσι καὶ τοῖς λογείοις τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν ἐγγεγραμμένα ἐν ἑξαδικοῖς λίθοις ἐν τέτταρσι στοιχοῖς, ἐν ἑκάστῳ στοίχῳ τρεῖς λίθοι, τὴν ἀκολουθίαν τῶν ὀνομάτων ἐμφαίνει, ἣν ἔσχον ἐν τῇ γενέσει τῶν πατέρων. ἐπὶ δὲ τῇ κιδάρει τὸ διάδημα τὸ ἐκ βυσσίνου καὶ ὑακινθίνου καὶ πορφύρου καὶ κοκκίνου πεποικιλμένον, ἐφ' ᾧ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γέγραπται, τὸν νοητὸν ἐμφαίνει κόσμον· ἐν γὰρ τούτοις τὸν Θεὸν ἐμφανίζεσθαι συμβέβηκεν. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ τὸ ἐκ χρυσοῦ στέφανος ἐπιτεθὲν τὴν τοῦ βασιλέως ἀρχὴν ἐμφαίνει· καὶ γὰρ ἐκείνῃ χρυσοῦς ἐστιν ὁ στέφανος. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐνδύμασι τοῖς τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς ἐνδύμασι κρόσσια καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς κρωσσίοις ῥόδινα μῆλα καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς μήλοις κωδωνίσκοι χρυσοῖ τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν ἐμφαίνουσιν· ὡς γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων ἡ τοῦ παντὸς ἁρμονία συνέστηκεν, οὕτως καὶ ἐκ τούτων ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἐσθὴς συνύφανται. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἐνδύμασι κρόσσια τὴν τῶν ἀνέμων ἐμφαίνει φύσιν· ἐπεὶ καὶ ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ὑφή· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς κρωσσίοις ῥόδινα μῆλα τὴν τῆς γῆς φύσιν· ἐκ γὰρ τούτου τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς μήλοις κωδωνίσκοι χρυσοῖ τὴν τῆς θαλάσσης φύσιν· ἐκ γὰρ τούτου τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ ζῷα καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι· ἐκ γὰρ τούτου καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι ζῷα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπωμίσι καὶ τοῖς λογείοις τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν ἐγγεγραμμένα ἐν ἑξαδικοῖς λίθοις ἐν τέτταρσι στοιχοῖς, ἐν ἑκάστῳ στοίχῳ τρεῖς λίθοι, τὴν ἀκολουθίαν τῶν ὀνομάτων ἐμφαίνει, ἣν ἔσχον ἐν τῇ γενέσει τῶν πατέρων. ἐπὶ δὲ τῇ κιδάρει τὸ διάδημα τὸ ἐκ βυσσίνου καὶ ὑακινθίνου καὶ πορφύρου καὶ κοκκίνου πεποικιλμένον, ἐφ' ᾧ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γέγραπται, τὸν νοητὸν ἐμφαίνει κόσμον· ἐν γὰρ τούτοις τὸν Θεὸν ἐμφανίζεσθαι συμβέβηκεν. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ τὸ ἐκ χρυσοῦ στέφανος ἐπιτεθὲν τὴν τοῦ βασιλέως ἀρχὴν ἐμφαίνει· καὶ γὰρ ἐκείνῃ χρυσοῦς ἐστιν ὁ στέφανος. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐνδύμασι τοῖς τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς ἐνδύμασι κρόσσια καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς κρωσσίοις ῥόδινα μῆλα καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς μήλοις κωδωνίσκοι χρυσοῖ τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν ἐμφαίνουσιν· ὡς γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων ἡ τοῦ παντὸς ἁρμονία συνέστηκεν, οὕτως καὶ ἐκ τούτων ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἐσθὴς συνύφανται. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἐνδύμασι κρόσσια τὴν τῶν ἀνέμων ἐμφαίνει φύσιν· ἐπεὶ καὶ ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ὑφή· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς κρωσσίοις ῥόδινα μῆλα τὴν τῆς γῆς φύσιν· ἐκ γὰρ τούτου τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς μήλοις κωδωνίσκοι χρυσοῖ τὴν τῆς θαλάσσης φύσιν· ἐκ γὰρ τούτου τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ ζῷα καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι· ἐκ γὰρ τούτου καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι ζῷα.

divisæ segmentum refert, ab ipsa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intusque ut procedit pulchre excavatus, rursum sensim dilatatur cum incisuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnascitur, ut sphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) subtilitate tornatum, & intra eminentes inclusum incisuras, quas dixi forma mali punici assurgere, spinosas admodum & in acutos plane mucrones desinentes. servatur autem sub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ sideritidis semini perquam similis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium similitudinem habere existimetur. Atque huic quidem similis facta est corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) sed lamina aurea, quæ sacris characteribus Dei nomen incisum habet. Atque hujusmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus nostrum perpetuo prosequuntur, tanquam numen illud, quod illis venerari solenne est, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & sacerdotis vestimenta respiciat, & vasa quibus in sacro ministerio utimur, Legislatorem *nostrum* & virum divinum *exstitisse* comperiet, falsoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum universitate & similitudinem factum inveniet, quisquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, singula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviserit, & duas partes sacerdotibus reliquerit, quasi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræsentat, (illa enim omnibus pervia sunt) tertiam vero partem soli Deo sepositi, eo quod & cœlum hominibus inaccessum. Quin & duodecim panibus, quos mensæ imposuit, denotat quot menses annus explicat. Candelabrum ve- *Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum symbola.*

t Πεπλατυσμένης] Πεπλατυσμένης MSS. nostra Græca. πεπλατυσμένη *Bas.* & *Gen.* parsque major codicum Epiphanianorum. Jam autem circumitu quodam describit Judæus *Segmentum hemisphærio majus.* BERN. Ita ex *MSS.* πεπλατυσμένη in *Editis.*

v Προσπέφυκε, καθαρεβῶς] At vero *Big.* & *Samb.* citra particulam emphasis, προσπέφυκεν καθαρεβῶς ἂν εἴποι τις. τετορ. BERN.

x Τῷ τ μήκωνος] *Big.* & *Samb.* ut amant Homerus, Thucydides, & plane gens Attica, teste Dionysio. τῷ δὲ μήκωνος Typi priores, non sine exemplo. BERN. *Al.* τῷ δὲ μήκωνος.

y Πλαταγωνίῳ] Πλαταγωνίῳ *Big.* & *Samb.* quod passim legitur apud veteres scriptores, Theocritum, Pollucem, alios. Rarum est τῷ πλαταγῶνι Typographorum *Bas.* & *Gen.* Hujusce equidem genus esse deterius putavit Scholiastes Theocriti, quasi ἡ πλαταγών. Viderat etiam *Epiphanius* interpres formulam πλαταγῶνι heic loci. Describit autem Flavius hac occasione *Hyoscyamum fulvum* seu *Syriacum*, qualem in Herbario vivo Cl. Huntingtoni nos nuper vidimus, aut Paludanus ad Clusium pridem miserat, aut demum in *Horto Oxoniensi* vir de florente Natura meritissimus D. Morisonus magna cum cura & lumine expressit. Radice quidem tanquam buniadis, erucæ foliis: siliquis quantus est humanæ manus articulus minimus, quave forma cytini se aperiunt malorum Punicorum: sideritidis semine, floribusque papaveris, ita de caule sesquicubitali & hirsuto ramulos spargit Apollinaris, in ipsis junctaris quinquecuspidum calycum pulchro ordine fœcundos, quos dimidiæ sphæræ, naturæ torcuma clarum, coronant. Vel crede nobis ita depingentibus, vel magis Sapientissimo Pedacio de herba malæ indolis, formæ optimæ. ὑοσκύαμος, θάμνος ἐστὶ καυλὸς ὠμὸς πηχῶν, {ποώδης equidem Oribasio & Apuleio,) φύλλα πλατέα, ἐπιμήκη, ἐρυσιβώδη, μέλανα, ὀπτέα· σπέρμα ἢ τ καυλὸν ἐπείρης περιέχει (ωλη cum Saraceno, vel βάλανοι cum Apuleio, vel jam nihil huc rescribe:) ὥσπερ ῥοιᾶς κύτινοι, περιφράγμοις ἀσπιδίσκοις ἀτάκτως μισοῖς, ὥσπερ μήνινος Tum de genere flavo, ὁ δέ τις αὐθι μηλιτικὸς (*Melini coloris* recte Serapio, atque Galenus. μηλωτὸς Correctores Dioscoridis, & Apuleius μελιτοειδὲς, perperam cuncti.) φύλλα καὶ λοβὸς ἀπαλώτερα, ἀτάκτως πανταχοῦ ὥσπερ ἐρύσιμον; *Iricnis semini simile*, inquit Plinius. Hæc etiam Apuleius transtulit recte & eleganter, *Symphoniaca thyrso est fruticoso, multirami, foliis nigris, scissis, hirtis: balanos generans, ut est mali Punici ampullaceum appellatum, obstrusos quidem scutulis & semine, paulo longiori papavere. Sed sunt differentiæ ejus tres. Nam altera flore purpureo & semine nigro, altera flore nigro ac semine fulvo: sed utraque sumentes in furiam mittit*, &c. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis.*

z Ἐκπεχάλκωται,] Ἐκπεχάλκωται μὲν οὐκ τοῦτο σίφανος *Hen.* BERN.

a Ἐφιελὶς] Ἐφιελὶς *Busb.* & *Hen.* auribus pravis captarunt. ἐπιελὶς scripsisse Josephum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* suo consensu obfirmant: nam alibi vocabulum illud frustra quæres in libris Græcorum. Servabitur autem Analogia, si cum veteribus Grammaticis hypothesi quadam ἴτλω fiat ex εἴλω. Unde ἴτλα, ἰτέσμοσζα apud Patrem Elegantiarum, & ἴτλος *malum Convolvuli*, pro ἴλιος in Lexico Hesychii. Exinde etiam, & facilius fluit ἐφιελὶς Josephi, tanquam *Redimiculum*, *Involucrum*, aut *Voluta*: ita enim apparuit horum Calycum περισοχία in diademate Pontificis Hebraici. BERN. Hoc vocabulum non alibi, quod sciam, occurrit: ideoque illud interpretati nolui, quamvis *redimiculum*, *involucrum*, *volutum*, aut simile quid significare videatur.

b Τετλωμὼν] Acuitur istud in codice *Samb.* τετλωμὼν δ' ἐστὶ. Statim *Busb.* ὃς ἱεροῖς γράμμασι τ δ θεῦ προσηγορίας ἐπιτεθειμένῳ ἐστὶ. *Hen.* ἐπιτεθειμένος ἐστὶ non recte. Dein ἐστὶν ὁ κόσμος *Samb.* ἐστὶ κόσμος cæteri. BERN.

c Προῄρηνται,] Προ ἐλωτας *Bas.* & *Gen.* προσήλωται libri veteres, ac res ipsa. BERN.

d Θεῖον ἄνδρα,] Mosen ipsum ἄνδρα appellat. Num ergo Jesum Mosi prætulit de hoc dubitans an ἀνδρα dicere ipsum fas sit? Id testimonium Josephi de Christo suspectum reddit. REL.

e Ὑπὸ δ' ἄλλων] Ἀπὸ δ' ἄλλων *Vat.*

f Ὥσπερ βατόν τινα] *Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ὥσπερ βαθὺ βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν τόπον *Samb.* cum *Big.* Puto Flavium hunc jam olim edidisse ὥσπερ βατὸν τινα καὶ κοινὸν τόπον: vel βατὸν huc insertum Scribarum cura nimia. Mox θάλατταν à *Samb.* BERN. Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum esse olim conjecerat *Bernardus*: quod ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὥσπερ βεβήλου τινα καὶ κοινοῦ in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Ἀποσημαίνῃ·] *Busb.* δηλοῖ.

h Ὅτε ἄρτους,] Καθὸς *Vat.*

i Ἑβδομήκοντα μορίων] Incertum est quomodo has partes numerari velit; nam pocula flores & mala non tot numero fuere;

vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit, ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit linteâ, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique ocu-

[k] τὰς τ̃ πλανητ̃ων δεκαμοιρίας ἠνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτ̃ης ἑπτὰ, τ̃ πλανητ̃ων τὴν φορὰν, τοσαῦτοι γάρ εἰσι τ̃ ἀριθμόν. [l] τάτε Φάρσηλ, ἐκ τεσσάρων ὑφαντὴν, τὴν τ̃ στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥτε μὲν βύσσ⊖ τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτ̃ης [m] ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι [n] τ̃ κόχλε τῷ αἵματι· τ̃ δὲ ἀέρα βάλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθ⊖· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τ̃ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ ἐφ' ἱερέως χιτὼν τὴν γῆν, [o] λίνε⊖ ὤν· ὁ δὲ ὑακινθ⊖ τ̃ πόλον, ἀστραπ̃ς μὲν καὶ τ̃ς ῥοΐσκους ἀπεικασμέν⊖, βροντ̃ς δὲ καὶ τ̃ τ̃ κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν [p] ἐφαπτίδα [q] τ̃ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γνώσθαι

si ſtandum teſtimonio Talmudicorum. Verum, quoniam Talmudici numerum florum, craterum & malorum non niſi ex verbis Moſis petunt, & ſæpe nimis adhærent literæ, non crediderim plura non fuiſſe ornamenta atque illi exiſtimant. In lychnucho certe arcus Titiani plura ornamenta ſunt: & quoniam ramus tertius & quintus in eo ſatis eſt integer, in eorum ſingulis ſeptem diſtincta obſervo ornamenta. Quod ſi in ſecundo ramo, qui tertio major eſt, novem, in primo undecim ornamenta ſtatuantur, & in ſtipite medio 16, efficient ſeptuaginta. REL.

k Τὰς τ̃ πλανητ̃ων] Sic emendo. Intelligit enim Joſephus Decanorum ſedes LXX. quas tabula quadam expoſuit J. Maternus pſeudoſophiſtarum princeps. *Decamoria* heic habent exemplaria vetuſtiora *Epiphanii*, pro *Decamoerias* aut *Decatemoria* vocibus probis. Pariter *Petrus* helluo, *Per ſeptem lucernas Candelabri dicit Joſephus figurari ſeptem planetas: per* LXX. *ejus partes Decarmoniam* (lego *Decamoeriam*) *planetarum, forte quia quiſque planetarum habet decem dignitates vel poteſtates.* Extat autem τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκαμοιρίας in utriſque editionum. τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκαμοίρας aut δωδεκαμοίρους, apud *Hen.* & *Busb.* Legit vero *Samb.* τὰς τ̃ ζωδίων δωδέκα μοίρας, atque *Big.* τὰς τ̃ ζωδίων δωδεκαμοιρίας. BERN. Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamærias*. Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus*. In *Editis* τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τὰς τ̃ ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας.

l Τάτε Φάρσηλ,] *Al.* τάτε γὰρ Φάρσηλ.

m Ἀνεῖσθαι] *Hen.* & *Busb.* Tenent autem ἀυτεῖσθαι, pro vulgatioribus ἀυτεῖσθαι & ἀυτεῖσθαι *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum λῖνον corroborant Typographi *Baſ.* & *Gen.* & Lexicographorum haud pauci. At vero rectum eſt λίνον, ſicut acuunt jam *Samb. Hen.* & *Busb.* De puero enim Apollineo λῖνον ſcribi olim monuerat verus Didymus ad optimum Poëma. BERN.

n Τ̃ης κόχλας] Τ̃ων ἰχθύων τ̃ῷ αἵματι *Samb.* & *Big. Piſcium ſanguine Epiphanius* interpres. Probatur tamen lectio altera typis *Baſ.* & *Gen.* atque calamis *Busb.* & *Hen.* & hiſce verbis B. Theodoreti de Velorum ſacrorum coloribus. ὁ μὲν ὑάκινθ⊖ τ̃ῷ ἀέρι προσέοικε, τὸ δ' ῥοδοειδὲς ἡ κοκκοβαφὶς τ̃ῷ πυρί· τὸ δ' ἀλληγορικὸν μηνύσῃ τὴν θάλατταν. ἐκείνη γὰρ πρὸς τ̃ κόχλου, ἐξ ἧς τὸ τοιοῦτον γίνεται χρῶμα. ἡ δ' βύσσ⊖ τὴν γῆν· ἐκ ταύτης γὰρ φύεται λέγεται. Hæc ſumſerat Antiſtes Cyrenſis ex *Congreſſu erudito* Philonis, ubi legitur, σύμβολον δ' γ̃ης μὲν ἡ βύσσ⊖· φύεται γὰρ ἐκ ταύτης. ἀέρ⊖ δ' ὑάκινθ⊖· μέλας γὰρ ὅτ⊖ φυσᾷ. ὕδατ⊖ δ' ἡ πορφύρα. τὸ γὰρ τ̃ βαφῆς αἴτιον ἐκ θαλάττης ἡ ὁμωνυμοῦσα κογχύλη. πυρὸς δ' τὸ κόκκινον· ἐμφερέσταθν γὰρ φλογί. Hieronymus inſuper ad Fab. ſuis literis Joſephum expreſſit impendio, *Purpurea mari deputatur, quia ex ejus cochleolis tingitur.* Κόχλα autem refert Joſephus in ſexum ſequiorem, ſicut ſæpe ſcriptores Græci. Amant enim delicata natio Athenienſes terminationes maſculas articulis fœmineis debilitare. Veruntamen hæc talia, quibus adeo commendatur Philoſophia Peripatetica, ex Philone ſuo cum cura traduxerat Flavius. Ait igitur doctor Alexandrinus etiam in Moyſis encomio, τὰς μὲν τ̃ ὀθονίων ὕλας ἀειδίδλῳ ἐπέκεινεν ὀπὸ μυείων ὅσων ἱλόμβ⊖ τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμους, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὁ κόσμ⊖, καὶ ὡς αὐτὰ λόγου ἔχουσας. ἡ μὲν γὰρ βύσσ⊖ ὀπὸ γ̃ης, ἐξ ὕδατ⊖ δ' ἡ πορφύρα. ἡ δ' ὑάκινθ⊖ ἀέρα ὁμοιοῦσα· φύσᾳ γὰρ μέλας ἐστ⊖. τὸ δ' κόκκινον πυρί· διότι φοινικοῦν ἑκάτερον. ὧν γὰρ αἰναγκαίων ἱερὸν καθωσιωμένοις χρεωστοίησι τ̃ῷ πατρὶ καὶ ἡγεμόνι ἁπάντος, τὰς ὁμοίας λαβεῖν ὑστίας, ἃς αὐτὸς τὸ ὅλον ἐνημιέργει. Mox memorat ille τὴν λυχνίαν ὀπὸ τοῖς ὑστίοις, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τ̃ φωσφόρων κινήσεις ἀστέρων. ἐπὶ δ' πάντα, λαμπάδιά τε καὶ λύχνοι ἐπλὰ, σύμβολα τ̃ λεγομένων ἀπλανῶν τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι πλανητῶν. ὁ μὲν ἥλι⊖, ὥσπερ ἡ λυχνία, μέσ⊖ τ̃ ἓξ τεταγμέν⊖ ὀπὸ τετάρτῃ χώρᾳ φωσφορεῖ τοῖς ὑπερθέν⊖ τρισὶ καὶ τοῖς ὑφ' αὐτὸν ἴσοις. ἡ δ' τράπεζα τίθεται πρὸς τοῖς βορείοις, ἐφ' ἧς ἄρτοι καὶ ἄλες. Quinimo γ̃ης δ' εἰμαγ εἰκόνα δηλοῖ ἡ τράπεζα, inquit Clemens ſexto τ̃ στρωμαίων, ubi perſequitur Arithmeticam ſacram Philonis, ſicut quinto p. 562. myſticas ejuſdem Anagogas de ornatu Tabernaculi Pontificiſque Hebraici retulerat καὶ λέξιν. Inde Origenes apud Alexandrinos ſuos factum ſimile homilia quadam in Exodum excuſat, aut obliquius doctiſſimum Clementem inſimulat. *De quatuor illis, ex quibus conficiuntur vel Pontificis indumenta, vel cætera quæ ad ſacrum parantur ornatum, dixerunt quidam ante nos: & ſicut non decet aliena furari,* (utinam vero abſtinuiſſes cautius Adamanti!) *ita conveniens puto bene dictis alterius non abuti ſatentem. Iſta ergo quatuor elementorum, ex quibus & mundus conſtat & corpus humanum, tenent figuram. Hyacinthus ergo ad aërem refertur, hoc enim ipſe indicat color: ſicut coccus ad ignem. Purpura aquæ tenet figuram, quaſi quæ de aquis accipiat ſucum. Byſſus terræ, quia oritur ex terra.* Vide inſuper Flavium ipſum c. 14. l. 6. ὅλων. Poſtremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum veſtium myſteria Fabiolæ ſuæ jamdudum expoſuit B. Hieronymus: illum conſulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iomæ* f. 44. b. T. Jeroſ. octo Pontificalibus, tunica, bracis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & coroilla, totidem vitia hominum expiari exiſtimabant, dolum malum aut homicidium, libidinem, faſtum, furtum, judicium perverſum, idololatriam, calumniam, & blaſphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero utenſilia Uzzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Phyſico explicat atque ἀλληγορεῖ, ſicut Joſephus & Philo probarunt, v. 4. Menſam, inquit, ad ſcenæ latus Boreale conſtitues, qua de plaga pluviæ veniunt matreſque meſſium & ubertatis כיטול מסטר צפונא מתיהב עותרא דמתכן ולחן רסיסי על עיכבין למתפרנסא בהון דירי עלמא. Dein ad meridiem pones Candelabrum c 39. 37. ותרלך ית בוצינהא ז כל קבל ז כוככית cum lucernis ſeptem, inſtar tot planetarum. Namque ab illa præſertim parte ſolis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac ſapientiæ via. מטול מכטר דרומא שבילי שמשא וסיהרא v. 5. Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam ſtudiumque Legis, quo ſuavius nihil. כמטול חכימיא דעסקין באוריתא. Tum portam defendes velo, veluti juſti ſui pietate patriam protegunt. מטול צדיקיא דחפין בוזהון על עמא בית ישראל v. 6. Cæterum Eleemoſyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noſter ſcripſit) quantum holocauſta altaris præ foribus ſacris aut Templi aut Tabernaculi. מטול עתיריא דמכדרין פתוריא קדם תריעהון ומפרנסין מסכניא ומשתבין חוביהון כאילו מקרבין עלתא על מדבחא. Concha ſuis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium ושרין יקבומיהון הי כמיא. v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præſidio Iſraelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. ר סידרין דמרנלין קביל ד טריגונין דעלמא. Urim deinde Ex. c. 18. 30. Thummimque Pectoralis abſcondita Reipubl. Hebraicæ declarant, futuraque quaſi in anteceſſum præſtant, Præſule per illa conſulente, quæ ſibi inſculptum oſtenderent nomen Dei magnum, ſanctum, τὸ. αἰώνιον αἴτιον, Abyſſi grandis ſigillum, clavis myſteriorum, & præſentiſſimum amuletum. Tam prope abſunt Rabbini ab ineptiis Gnoſticis. אוריא דמנהרין מליהון ומפרסמין טמירין דביה ישראל והומיא דמשלימין בעובדיהון לכהנא רבא דהבע אולפן מן קדם יי בהון דבהון חקיק ומפרש שמא רבא קדישא דביה אתבריין תלת מאה ועשרתי עלמיא וחקיק ומפרש באנן שתיר דבה חתם מארי עלמא פום תהומא רבא מן שרוויא וכל כאן דמדכר ההוא שמא קדישא בשעת אניקי משחזיב וטמירין מגליין. Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Moſaico, אהל מועד כנגד מעשה בראשית: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Concham tanquam modulum maris: tum animalia juxta fert Altare majus, minus ſumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐπίκλοον ponitur pro ſole, luna, reliquiſque vagantium ſtellarum. Adjungam hiſce interpretationem Maimonidis ſimplicem quidem & utilem, Zabiorum ſi ritibus minus adverſaretur, ex l. 3. c. 45. *More.* Par Cherubium naturam Angelicam monſtrant; negat Candelabrum, ne triſtis & obſcura ſit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta ſalubria erant grataque Sacerdoti & Iſraelitæ, ac reverentiam conciliabant. Veſtes ſacræ textu fiebant abſque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice faviſſe, perinde ne cauſam ac rationem ullam forte ſciret, cur Panes olim ad Domini menſam adponerentur. BERN. Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* τ̃ ἰχθύων τ̃ῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Λίνεος ὤν·] Λίναιος ſolus *Samb.*

p Ἐφαπτίδα] Ἐφαπτείδα & paulo infra ἐφαπτείδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητρίς, ἐφεσεῖς, aliaque leguntur.

q Τ̃ παντὸς τὴν φύσιν] Τ̃ πάντες φύσιν *Big.* Accepit autem τὴν ἐφαπτίδα inſtar Adjecti. Cæteri potius per Adpoſitionem,

ὃν [r] δειχθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένῳ κατ' ἰπνοιαν οἶμαι τὸ πεποίησις ἅπασιν αὐγῆς· ἡ δ' [s] ἑωσφόρῳ ἀναμέσον οὖσα [t] τὸ ἐφαπλίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔπαξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸ μεσαίτατον τόπον ἔχει· [v] ζώνη τε περιουσία τὸ ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ ὅτι [x] ἐκπεφιλήφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τὼ [y] σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἱερέα· [z] τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσει τις νοεῖν, εἴτε [a] τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [b] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τὸν κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν [c] ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [d] τὸν ἑρμηνεύοντι τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος· [e] εἰ γὰρ ἄλλως ὑποτεραντεύσει· [f] αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ [g] ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ [h] χρυσέᾳ, δηλοῖ τὴν αὐγὴν ἢ μᾶλλον χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ὅτι τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, [i] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ νομοθέτου παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

lis subjectam, universi naturam indicare, auroque contextam *esse*, ex cogitatione, ut reor, splendoris quo res omnes illustrantur: Efficiem quoque in epomidis medio ad instar terræ collocavit; nam & ipsa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum significat; qui utique universa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo sardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides sive quis ad menses referri velit, sive ad eundem astrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ se ferre imaginem, cum sit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen gestare non poterat) & corolla illustretur aurea, propter splendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præsens* sufficiant; cum sæpius & plurima, unde virtus Legislatoris enitesceret, res ipsæ nobis suppeditaturæ sint.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τὴν τοῦ Ἀαρῶνος ἱερωσύνης.

ΩΣ δὲ [k] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἔδοξε τῷ Θεῷ Μωυσῆ τὸν ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι [l] τὸν ἀδελφὸν προσέταξε δοῦναι, ὃν ἀπάντων δι' ἀρετὴν τὴν τιμῆς δικαιότερον τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν [m] αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆλθε, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [n] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐ-

CAP. VIII. IX.

De Aaronis Sacerdotio.

QUam primum autem *Tabernaculum* prædictum consummatum erat, donariis *vero* nondum rite consecratis, Moysi apparuit Deus, jussitque ut sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ut qui cæteris ob virtutem suam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipsos singularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum salute adire

Moyses fratrem suum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

ut loquuntur Grammatistæ. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt Editores *Bas.* & *Gen.* ὃν τ. ἱ. τ. π. τ. φύσιν ὃν δ'. γεώδες, δειχθεῖσαν τῷ θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἰπνοιαν οἶμαι τ. π. ἀ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δειχθεῖσαν legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοχθεῖσαν, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima διχθεῖσαν. Mox τὴν ἰσωλὼν substituit, refragantibus libris veterum. Habent illi τὴν ἰστλώ. Reddemus rursus Philoni, quod suum erat. Ὅλη μὲν δὴ ἡ ἱερατικῆς ἐσθῆτος ἀπεικόνισμα γέγονε καὶ μίμημα τοῦ κόσμου: male excusum fuit, & à Theologis nostris arreptum temere λέγω. ὁ ποδήρης σύμπας ἴσως ὑακίνθινος, αἴσθησις σκιαγραφῶν. φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας. ἐξ αὐτοῦ δ' ἡ τῶν σφυρῶν τὰ μὲν ἄνθινα (quæ frustra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non frustra) σύμβολον γῆς. οἱ δὲ ῥοῖσκοι, ὕδατος. οἱ δὲ κώδωνες, τὴν ἀρμονίας καὶ συμφωνίας τούτων. τὴν δ' ἐπωμίδα ὡσαύτως σύμβολον ὁ λόγος εἰκότι σοχατμοῖς χαίρωμεν ἀναδήσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῶν ἀνεμωλίων σμαράγδοι δύο λίθοι ἐμφερεῖς (ἀνθράκας vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους suo nomine, p. 564.) μυήσουσι ὡς μέν τινες τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν παλαιῶν τύποι (cum his Rabbinis quam antiquis eadem sensit Josephus, & ex nostris Clemens:) ἀσέσιν τὸν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἡγεμόνας, ἥλιον καὶ σελήνην· (atqui modo illos indicat Clemens, modo τὸν τε κρείττονα καὶ τὴν σελήνην.) ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις ἀληθείας (vix credo) προσεχόμενος εἴποι, τὴν ἡμισφαιρίαν ἑκατέρου. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ χροιά. σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ τῶν ὑδάτων φαιδρὰ φαιότης καὶ τὴν ὄψεως προσοχὴν. ἀναγκαίως δὲ καὶ ἑκάτερον τῶν λίθων ἐξ ὀνύχων ἐγγλύφει· διότι καὶ τὴν ἡμισφαιρίαν ἑκάτερον δίχα τέμνουν τὸν ζωοφόρον ἐξ ἀναπολαμβάνῃ ζώδια. ἔπειτ' οἱ δὲ ἕτερα δώδεκα λίθοι ταῖς χροιαῖς ὡς' ὁμοίοις, διειλημμένοις εἰς τέσσαρας σίχους ὡς τριῶν, τίνος ἕτερα δίγματ' εἰσὶν ἢ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου; εἰδέναι δὲ αὖτε ἀναθήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ, δικαίως τὸν ἱερώμενον τῷ Θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, προφέρειν ἀπάντων, καὶ μόνου ἰδιωτῶν ἀπὸ καὶ βασιλέων. ὑποτεραντεύσει δὲ χρυσοῦν ἐστὶ πέταλον, ᾧ τὰ τετράμματα αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐνεσφραγίσθησαν. ἐξ ὧν ὄνομα θεοῦ φασι (vere, certe) μυήσειν· ὡς ὡς οἷόν τε ὂν ὧδε καταλήψεως θεοῦ συσκιάζει τι τῶν ὄντων. ἀρμονία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλεως δύναμις αὐτοῦ. Hæc pius ille Philosophus. BERN.

r Δειχθεῖσαν] Pro δειχθεῖσαν (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοχθεῖσαν *quando Deo placuit*. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt *Bas.* & *G.* ὃν τεσσάρων ὄντος, δειχθεῖσαν τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἰπνοιαν οἶμαι &c.

s Ἑωσφόρῳ] Ita *Bernardus*. in libris tamen omnibus hic loci ἰωλώ. At infra (post paucas paginas) habemus τὸν ἑωσφόρον, adeo ut incertum sit quo modo scripserit *Josephus*.

t Τὸ ἐφαπλίδος] Ἐφαπτίδος *Big.* & *Samb.* ἐφαπλίδος *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* Scripsit forsan utrobique Josephus forma legitima ἐφαπτείδα & ἐφαπτείδος. Ita αὐλητείς, ἐξεσείς aliaque leguntur. Quineriam de Pallio ait Theodoretus, σκιάζει δὲ αὐτῷ καὶ ἐφεσείδα φησὶ, καὶ οἱ ὁ. ἐπωμίδα σκιάζειν. σκιὰ δὲ τῶν βασιλείων ἐνδύσκομεν ἐσθῆτι αὐτὴν καὶ γλαυκὸν ἀποκαλοῦμεν. Verum τὴν ἐφεσείδα etiam φαιόλην vocabant perveteres Græci, unde deductum est demum Latinorum *Palliam*. BERN.

v Ζώνη] Ζώνη τε περιοδεύουσα *Samb.* & *Vat.* ζώνη τε περιδέουσα *Hen.* & *Busb.*

x Ἐκπεφίληφε] Ἐμπεφίληδε *Idem.*

y Σαρδονύχων] Σαρδωνύχων *Big.* & *Samb.* ut supra. Scriptio utravis adsumi posset, quandoquidem à Sarda gemma & ungue humano nomen illud colligi debuit. σαρδόνυξ insuper in Exemplari Alexandrino Apocalypsis S. scriptum memini. BERN.

z Τὴν δὲ] Τήν τε *Hen.* & *Busb.* Mox *Hen.* νοήσει τις. *Busb.* ἐνοήσῃ τις. BERN.

a Τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν] Τὸν ὅσους ἀριθμοὺς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Ἀστέρων,] Ἀστέρων *Big. Vat. Epiph.* & margo cod. *Samb.* οἴκων *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* atque versus ipse *Samb.* MS. Hæc à Firmico *Domicilia* nuncupantur. Tum *Big.* & *Samb.* consentiunt in τὸν ὅσους ἀριθμὸν τῶν οἴκων. BERN.

c Ἁμάρτοι.] *Hen.* ἁμάρτῃ. & in colo eodem hic & *Busb.* τὸ κατ' οἰκείαν. Dein πῖλος *Bas.* & *Gen.* contra præstantissimos Grammaticos. BERN.

d Τὸν ἑρμηνεύοντι τεκμηριοῦν] *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸν ἑρμανεῦ τεκμηριοῦν *Big.* Neque hoc facile prætermittes, à futuro gravis verbi τεκμαίρω affectu Attico circumflexum; sicut alterum à nomine diminuto τεκμήριον. *Epiphanius* interpretatur Cœlum imitari. Typi tamen Græci *Germanorum* heic ponunt τοῦ ἑρμανεῦ τεκμήριον. Exinde dixit de Revgrendissimo Aarone Reverendus Theodoretus, ἐπικεῖσθαι τῇ κεφαλῇ κίδαριν τὸν ἑρμανεῦ μιμουμένην. BERN. Sic in quinque *MSS.* in *Editis* τοῦ ἑρμανεῦ (*Coll. Voss.* τεκμηριοῦ) τεκμήριον.

e Οὐ γὰρ ἂν ἄλλως] Vult dicere: laminam nomine Dei inscriptam non gestasse Pontificem nisi quando πῖλον hyacinthinum gereret, quem præter πῖλον communem ei cum Sacerdotibus cæteris gerebat, uti mox dixit. REL

f Αὐτῷ] *Hen.* αὐτῆ.

g Ἠγλαϊσμένος] Sive τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Samb.* & *Big.* sive τῇ στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Busb.* & *Hen.* neutiquam placent. dein χρυσέᾳ ab ore Attico. χρυσείᾳ *Big.* & *Samb.* ut durum vulgus. BERN. Ἠγλαϊσμένον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo*.

h Χρυσέᾳ, δηλοῖ τὴν] *Coll. Big.* χρυσείᾳ τὴν αὐγὴν.

i Πολλάκις καὶ] Πολλάκισε ὃν π. *Samb.* πολλάκις καὶ ὃν πολ. reliquorum omnium. BERN. Πολλάκις δὲ καὶ *Vat.*

k Τὸ προειρημένον] Τὰ προτεθειμένα legisse videtur *Vet. Interpr.*

l Τὸν ἀδελφὸν] Τῷ οἰ' ἀδελφῷ *Big.* & *Samb.* in re gravissima. Anteaque τὰ εἰρημένα *Busb.* pro τὸ εἰρημένον. Mox una voce *Busb.* προστεθειμένου, clausulæ illius loco. BERN.

m Αὐτοῦ] An αὐτὸν sustineat ingenium mite ac modestum Legislatoris? Nam ejus orationis vigor vergit potius ad pronomen αὐτοπαθές. Philo tamen, quem prope sequitur in hac descriptione Flavius; ad Aaronem encomia talia pertinere docuit. Mox διεξῆλθε *Bas.* & *Gen.* extra formam. BERN.

n Ὑπομείνειεν] Ὑπέμεινεν *Samb.* & *Coll. Voss.* at *Big.* ὑπέμεινεν.

re ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitæ, jam "quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro "noſtra virili, effici Deo placuit. Quandoquidem "vero Tabernaculo eum excipere cogitatis, ante "omnia proſpiciendum eſt de Sacerdote futuro, "qui ſacris operabitur, preceſque pro vobis con"cipiet. Atque ego, ſi res mei eſſet arbitrii, me"ipſum *forſan* hoc honore non indignum judica"rem, tum quod omnes natura ſui amantes ſint, "tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra "ſalute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe Aa"ronem *quidem* dignum hoc honore exiſtimavit, "atque hunc in Pontificatum coöptavit, quo ne"minem è vobis juſtiorem noverit: ſcilicet hic ſto"lam Deo ſacram induet, altarium curam ſuſci"piet, de ſacrificiis providebit, preces pro vobis "Deo fundet, prompte & libenter exaudituro, "tum quod generis noſtri curam gerit, tum quod "illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

Aarenis filii Nabadus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

τῷ, καὶ τὸ ϖεῖ αὐτὸν ϖεθύμιον ἐνδεικνυμένων, "ἄν"δρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ ὁμωλογον ἡμῖν. [o] ἐπεὶ "δ' εἰδέτε τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδεχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡ"μῖν [p] ἱερατώσομένου καὶ ὑπηρετήσοντος τῇ θυσίας καὶ "τῷ ὑπὲρ [q] ἡμῶν εὐχαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκε"ψεως [r] ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρι"να· μᾶλλόν τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ κάμνοντι ϖεῖ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας "συνοίδα. νυνὶ δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τιμῆς ταύ"της ἄξιον ἔκρινε, καὶ τοῦτον ἥρηται ἱερέα, [t] δικαιότε"ρον [c] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς ἂν τος ἐνδύσεται στολὴν τῷ. "Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ [v] βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ "ϖροθυσίαν ἱερείων, καὶ τὰς [x] ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς ποιήσε"ται ϖρὸς [t] Θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, [y] ὅπ τε κλῆται "ῥᾳδίως δ' ὑμετέρᾳ, καὶ ϖᾶσι ἀνδρὸς [z] ὃν αὐτὸν ἐπελέξα"το γινομένας ϖροσδέχεσθαι ταύτας". Εβραῖοι [a] δ' ἡρέ"σκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνήνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτο"νίᾳ. διὰ γὰ Ααρὼν [b] ἀφ' ἑτέρου τε τοῦ γένους καὶ τῆς ϖρο"φητείας, καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀδελφοῦ, ϖρὸς τὴν τιμὴν "ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δὲ [c] αὐτῷ καὶ ϖαῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· [d] Νάδαβος, [e] Αβιῦς, Ελεάζαρος, Ιθάμαρος.

β'. Ους

o Επεὶ δ' εἰδέτε] *Baſ.* & *Gen.* Latine dicas, *Quandoquidem tabernaculo Numen excipere cogitatis.* Alii omnes aliter, *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπεὶ ἦ δεῖ τοῦτον. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* in *ceteris* ἐπεὶ ἦ δεῖ τοῦτον. HUDS. *Vet.* verſio: *qui Tabernaculum oportet jam dedicari.* Forte leg. ἤδη δέον. COCC.

p Ιερατώσομένου] Τεραπώσαμένου editores ambo tempus anteverterunt. BERN.

q Ημῶν] Υμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν.

r Επιτραπείσης,] Cæteri ἐπιτραπείσης pro ἐπιτροπείσης, aut vice ἐπιτραπείσης *Sambuci.* BERN.

s Κάμνοντι] Καμόντι *Vat.*

t Μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς·] Υμῶν μᾶλλον εἰδώς· ὡς ἔτος *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς ἔτος *Baſ.* & *Gen.* *Epiphanius* ſimiliter ὑποσίζῃ, *Hunc ſacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induetur.* Hoc eſt, τοῦτον ἡρῆσθαι ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν· εἰδὼς ὡς ἄξιος ἐνδύσεται. Nam Philo dixerat, τὸ μὲ ἀδελφὸν ὁ μωυσῆς ἀρχιερέα καὶ τὰ χρηθέντα λόγια ἤνεγκε. Tum Johannes Joſephi deflorator, ἀρχιερέα ἦ ὁ θεὸς τὸ ἀκρωνα ἐψηφίσαθο· συναθροίσας ἦ τὸ πλῆθος ὁ μωυσῆς, ἄνδρες ἔφη τὸ μὲ ἔργον τετέλεσται, τὸ ἦ δὲ ἱερᾶς τιμῆς ὁ θεὸς τὸν ἀκρωνα ἀξιοῖ. BERN. & HUDS.

v Βωμῶν ἐπιμέλειαν] Miniſterium altaris utriuſque ſacerdotum erat proprium, uti conſtanter Judæi tradunt. Levitæ miniſtrabant ſacerdotibus, ſed altare exterius non adſcendebant: ad interius quoque non licebat iis accedere. REL.

x Υπὲρ ὑμῶν] Υπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.*

y Ὁπ τε κλῆται] *Big.* & *Samb.* ὅ τε κλῆσις δ' ἡμετέρᾳ *Baſ.* & *Gen.* ὁ τε κλῆ. γ. δ' ἡμετέρᾳ *Epiphanius.* Ubi ἀκαπάμβυον ſcripſit male *Samb.* & ſubinde ὑπ' ἀνδρὸς pro πρ' ἀνδρὸς. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτε κλῆ.

z Ον αὐτὸν] *Big. Samb.* & *Epiphanius* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο. Probo tamen non minus quod nuper & nunc excuſum eſt. Supervacua etiam videtur correctio Reverendiſſimi Montacutii, ὃν αὐτὸς ἐπελ. γιν. ϖροσδέχεσθαι. BERN. Sic *Baſ.* & *G.* ὃν αὐτὸς ἐξιλέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

a Δὲ ἠείσαντο] Τε ἠείσαντο *Samb.*

b Διά τε] Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, ἀμ' ἀφ' ἑτέρου τε τοῦ γένους καὶ τῆς ϖροφητείας καὶ τῆς ἀρετῆς τ' ἀδελφοῦ. Nos cum editoribus Aaroni diſtinctius tribuimus τῇ ϖροφητείᾳ propter Ex. c. 7. 1. נביאך אחיך יהיה ואהרן. BERN.

c Αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ ϖαῖδες in *aliis.*

d Νάδαβος,] Joſephus itaque per hyperthefin ſcripſit paſſim pro νάδαβος. Quippe exemplaria Græca Latinaque conſentiunt in *Nabado*: niſi quod codex *Hen.* νώδαβος forte ſervet ex נרב nomine vero. Pariter γ'. βασ. c. 14. 20. & c. 15. 25. antiquiſſimi libri oſtendunt ναδὰδ & ναδὰτ pro נרב. BERN. *Joſephus* per hyperthefin paſſim ita ſcripſit pro Νωδαδέος, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis.

e Αβιῦς,] Ab Hebraico אביהוא *Abihu.* Pro eo legitur ἀβιοὺδ ubique exemplarium Græcorum. Nec aliud interpretatur Euſebius in ſuo Lexidio inter Nomina Exodi. Nam אביהוד in Hebræo iſtius libri haud uſquam occurrit. Ita ex veuſtiſſimo mendo ὡς ναυῆ auditur per Græciam Chriſtianam pro ὡς ναυῆ. Philo autem exponit vocabulum ἀβιοὺδ, ſic enim apud ipſum ſæpius ſcribitur, tanquam ultima litera ſuperflua. Quorſum ait, ναδὰβ μὲ ἐκκόσιος ἰεραωσύνεται —— καὶ ἀβιοὺδ, πατὴρ μου: rectius καὶ ἀβιὺ, πατὴρ μου ἐστί, id vult אביהוא. Hujus autem paragraphi argumentum plurimum ſumſit Joſephus è tertio libro Philonis de Legiſlatore. Κατὰ τοὺς ἱερᾶ κατασκωμθέντος, ἔδη δ' ἱερᾶς τῆς ἐπιτηδειοτάτης, αἰτιολογῶ τι δ' θαυμαθὸν ὁ τρόπος τῆς θυσίας ἀνάγει τε δ' ἱερεγεῖν ϖροσῆκε. τὸ μὲ οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπικρίνας ἀρετῇ δοκιμείᾳ, τοὺς δ' ἐκείνου ϖαῖδας ἱερᾶς ἐκκρίνει· ϖροφανῶς δ' τῷ οἰκείῳ γένει ὁδὸς ἀνατίθησι δ' εὐσεβείᾳ δ' ὁσιότητι ἀς ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχας. σαφὴς ἦ πίστις. δέδεται ἡμῖν, ὃν οἱ ἦσαν, αὐτῷ τούτῳ δ' γένους ἀξίωσε. καθὸν ἦ μὲ τ' δ' ἄπαντος ἔθνους γνώμης, [Hac autem occaſione diligentiſſimus Philonis ſectator Adamantius, quid ſecundum Regulam antiquam in ſacris Ordinationibus plebi Chriſtianæ fuerat conceſſum, ita explicat. *Convocavit*, inquit, *Moyſes Synagogam Lev. c. 8. 6. & dicit eis. Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus. Licet ergo Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur & Synagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & hoc adſtante populo, nequa poſtmodum retractatio cuiquam, nejuis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem quod Apoſtolus præcepit in Ordinatione Sacerdotis dicens, Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt.*] ὡς τὰ λόγια ὑφηγεῖτο, κωλύσαι οὐ τρόπον δ' ἄξιον ἰσοφηθῶσιν. λαὸ τὸ πρῶτον αὖτις ὑπὸ πηγῆς τῷ καθαρωτάτῳ δ' ζωλικωτάτῳ. κάπειτα τὰς ἱερᾶς ἀναδίδωσιν ἐδητάς, τῷ μὲ ἀδελφῷ τ' ϖοδέρη δ' τῷ ἐπωμίδα, οἱονεὶ θώρακα, τὸ ϖαμποίκιλον ὕφασμα δ' μίτρην δ' ϖαῦς. τοῖς δ' ἀδελφοῖς χιτῶνας λινᾶς, ζώνας τε δ' ϖερικαλλῆ ϖάτην· ὡς ἦ τῶς ἐδητὰς ἦσαν ζειν αὐτὸς, χειρικίνδυνα ὠφελήσας λαόν, ὃ μυρεψικῇ τέχνῃ καθιερώθη, τὸν τε βωμὸν δ' τ' λιβᾶνα καθέλειν, ἐπιῤῥάνειν ἐπάκις, καὶ τ' ἄλλα ὅσα ϖρὸς θυσίας χρήσιμα. καὶ τελούμενον ϖροσαγαγὼν τ' ἀρχιερέα (הקריב) ϖολλῷ λίπᾳ τῷ κεφαλῷ ἀλείφ. ταῦτ' ἐπιτελέσας, σὺν αἷς ἀμφιέσεσι καλόν μοῦσαν δ' κόσμον ἐνδ. τ' μὲ, ἵνα θύσῃ ϖρὸ ἀθέσεως ἁμαρτημάτων· σύνοιδα ὅτι ϖανὶ ῥᾳδίως καὶ ϖαλαῖον ἦ, ϖαρ' ὅσον ἦλθεν εἰς ῥᾳθυμίαν, σωμένους τὸ ἀμαρτάνον ἐστὶν· ὑπὲρ δ' τ' θεοῦ δύναται καὶ θυσίας ἀναγκαίως ἐξομολογήσεως, μὴ ἀφικνεῖσθαι ἐπίδοσιν. τ' ἦ κρεῶν, τ' μὲ ἑτέρων εἰς ὁλοκαύτωμα σύμφορον δ' τ' τ' ὅλων διοικήσεως· τ' ἦ ἑτέρων εἰς τὸν τ' ἱερωμένων ἀφ' καθάρσεως ἀγνόν τε. ϖαντελείαν, ὃν ἑτοίμως τελειώσεως σκάλεσεν, איל הבלאים, Lev. 8. 21. καὶ λαὸ αἷμα δ' αὐτοῦ τῷα μίξη δ' σώματος χερὶ τ' τετραμμένων ἱερέων, ἐς ἄκρον, ἄκρον χεῖρα, ϖόδος ἄκρον, δεξιὰ τὰ τύμπανα· ὑπὸ τῆς μὲν ὅτι δεῖ τ' τέλειον καὶ λογικὸν καὶ ἔγγυον καὶ βίᾳ ϖαῦλα καὶ κρέα εἶναι. θυσίας ἦ ἐπὶ ταῖς σωτηρίους ἄκρας ἀναγκαίον, τοῦτο μὲν τ' ἱερέων ὑπὲρ αὐτῶν, τοῦτο ἦ τ' γενικῆς ὑπὲρ ἁπάντων δ' ἐθνῶν· μωυσῆς μὲν εἰς τὴν σκηνὴν εἰσερχεῖ τ' ἀδύτων ἐπαγόμενος. ὀγδοὴ οἱ ὦ τ' τελευτῆς ἡμέρα καὶ τελούταια· καὶ γὰ ϖρότερον ἐπὶ ἱερουργιῶν αὐ ὄν τε καὶ τῶν ἀϊδίων ὠφελήσεων εἰσελθεῖν σὶ ἀνεπίδοσιν οἷα ὑπηκτὴς ἀγαθοὶ εὐμαλὲ γνώμην, ὃν χρὴ τρόπον τ' ἀρχιερέα τὰς ἱερᾶς ποιεῖσθαι λειτουργίας. εἶτ' ἐξελθόντες αἰμοτόποι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνοντες ϖρὸ τ' κεφαλῆς, εὐχὰς τίθεν τῷ ἔθνει τὰς ϖρωτικὰς ἀϖὸ καθαρᾶς καὶ ὁσιωτάτης γνώμης. ἔτι δ' εὐχομένων, τεραπωδεῖσθαί τι συμβαίνει· ὃν γὰ τ' αὐτὸν, εἴτε αἰθέρι δ' ϖᾶσμα δ' καθαρωτάτῃ, εἴτε αἰῒ καὶ τῷ τ' σωμάτων φύσει μεταπολῶ ἀναλυθέντ' εἰς ϖῦρ, αἰθέριδιον ἀθρόα φλὶξ διεκαυθ· καὶ συνέχων ῥύμη φέρε μὲν ἐπὶ τ' βωμὸν, τὰ δ' ἐξ αὐτῆ ϖάντα ἐξανάλισκε. ϖῶς οὖμαι ϖαπισθῆναι δύναται, ὅτι δὲν ἀνθρώϖινος ἐπιτροπικὸς ἐτετελεῖτο. Graviſſimam hanc hiſtoriam, qua facundius nihil aut potentius ſcripſit Philo, jam reticere non potui, ſive Hebraicorum ſive etiam Chriſtianorum Pontificum, quam magnam meritamque habeo, venerationem. Ritus enim nonnullos Judaicos, quos maxime S. Paulus æternarum rerum ſymbola eſſe oſtendit, in Religionem noſtram transferri utile erat factum, & honeſtum, & antiquiſſimum. BERN. Scriptoribus nonnullis Αβιοὺδ dicitur, aliis vero Αβιοὺ.

f Πα-

β'. Ὅσα δὲ τῶν περὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [f] παρεσκευασμένων ἦν περιττὰ, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρση σκεπασθῆναι τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [g] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτῃ. [h] τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, [i] εἰσφορὰν [k] αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. [l] ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα [m] Ἑβραίων ὢν, [n] Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. [o] οἱ δὲ ἐτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [p] πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [q] ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων [r] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [s] περὶ [t] σκηνὴν χρείας [c] ἀνηλώθη.

γ'. Ἡγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὰς ἱερέας, τρόπῳ τοιῷδε τελούμενον αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [v] σμύρνης ὀλί-

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata supererant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque ireos, *Eundem Moyses septem diebus rite consecrat,*

[f] Παρεσκευασμένων] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρεσκευασμένων.

[g] Μήτ' ἐκ κονιορτοῦ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Bas.* & *G.*

[h] Τότε πλῆθος] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.*

* *Imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum.*] *Præter anathemata spontanea, Deo imperante seu tributum sacrum seu λύτρον τῆ ψυχῆ,* תרומה ליהוה *i. e.* LXX. *Interpr.* & *Jos.* εἰσφορὰ κυρίῳ, 605550 *Josepho, aut justo numero* 603550 *semisiclos in usum Tabernaculi pendunt tot viri Israelitæ à* XX. *annis ad* L. *recensiti,* בקע לגלגלת מחצית השקל, *sive ut in nummis vere Hebraicis circa Urnam Aaronicam conscriptum vidimus,* מחצית השקל *Exodi c.* 30. 13, 14. & *c.* 38. 25, 26. *Valet autem Siclus Hebraicus* חשקל, *quantum argenti Stater sive τετράδραχμον Atticum, vel δίδραχμον Alexandrinum secundum Interpr.* LXXII. *Inde ajunt isti Ex. c.* 38. 26. *δραχμὴ μία i. e. Becà τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ δὲ σίκλου. Vide & Gen. c.* 24. 22. *Ex Moyse autem claret Siclum colligere* XX. Geras גרות, *quæ sunt* Meæ *totidem* מעות *Onceloso, Samaritis* دوانيق *q. e. δανάκαι Hesychii, atque* Oboli τοῖς δ'. *partemque fecisse* $\frac{1}{3000}$ *Talenti Hebraici. Æstimantur adeo capita Israelitica* 603550. *Talentis centum plus Siclis* 1775 $= \frac{603550}{2 \times 3000}$. *Ex. c.* 30. & *c.* 38. & *Num. c.* 1. BERN.

[i] Εἰσφορὰν] In εἰς φορὰν male divisit *Vet. Interpr.*

[k] Αὐτὸ] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

[l] Ὁ δὲ σίκλος,] Hanc Josephi sententiam alio loco confirmavimus uberius. Subjicimus tetradrachmum Atticum, argenteum, Siclo æqualem.

REL.

[m] Ἑβραίων] Ἑβραϊκὸν solet *Big.* & *Samb.*

† *Drachmas Atticas.*] Id est, quatuor novem denarios Mon. *Ang.* Videsis *Prid.* Præf. ad pr. vol. p. 17. HUDS.

[n] Ἀττικὰς] *Josephum* (cui tuto hisce de rebus fidendum esse pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hist. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Dissert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Ciacconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cusis*, p. 54.

[o] Οἱ δὲ] *Samb.* οἳ δὲ. *Hen.* & *Busb.* οἵ. BERN.

[p] Πεντακισχίλιοι] Πεντακισχίλιοι *Big. Samb. Bas. Gen. Busb. Hen. Epiphanius* Int. Epitom. *Cant.* & *Johannes Zonaras* contra secundum librum Moysis c. 38. 25. quartumque ipsius statim versu 46: licet plerique Theologorum diversas fuisse καθοσιώσεις illas contendant. Quippe recensio militiæ Hebraicæ, quæ exigebatur in eremo Sinæa Exodi anno secundo. ineunte, 603550 viros ingenuos præcise collegerat, qui Græcorum more supputanti omnino comparuerint ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ΓΦΝ'. Scribæ autem veteres apud Josephum Γ commutarunt in Ε, numerorum nimis prodigi. BERN. Ita libri omnes *Josephi* contra *Moysem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Josephum* commutantibus Γ in Ε.

[q] Ἔφερον] Εἰσέφερον ἢ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[r] Οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Vossii* codex, *a viginti annorum ætate & usque ad L. constituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἄχρι *Bas.* & *G.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως ἐτῶν ἔχει *Vat. Hen.* & *Busb.* non male.

[s] Περὶ τὴν σκηνὴν] Περὶ τὰ σκηνῆς *Vat.*

[t] Ἀνηλώθη.] Ἀνηλώθη recte & Attice *Big.* cum *Samb.* à verbo primario ἀναλόω. ἀναλῶθη *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata supererant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque ireos, *Eundem Moyses septem diebus rite consecrat,*

‡ *Myrrhæ electæ siclos quingentos,*] *Nobilissimum & Sanctissimum populo specimen* Chrisma *Ex. c.* 29. 7, 21. *c.* 30. 4 ד. 23. *c.* 37. 29. *c.* 40. 9, 10. *Elante & Lev. c.* 8. 10, 11, 12. *Num. c.* 35. 25. *c.* 7. 1. & *Eccles. c.* 45. 18. & ψ. 132. 2. שמן המשחה & משחת קדש. *Ædem magnumque Sacerdotem Dei cum suo ornatu in omne ævum consecrari* קדש *c.* 8. *dignum erat ac justum,* (*quove contra pretiosum non erat Talmudo profitente* Ceritot *f.* 5. *Oleum illud Balsaminum* שמן אפרסמון *quo rex* דיקרוליס *Jebus olim inungebatur,*) *cum Hiram sive Bicongio Attico olei ex oleis miscebat præcipua aromata & fragrantissimos sudores* besamin ros בשמים ראש, *quod est* ראש בשמים raise besamin, *sicut Salomo rex explicat c.* 4. 14. *sui Cantici: quippe in aridis aromatum præstat summæ arboris cortex, & in fluoribus primæ omnium lacrymæ.* Myrrhæ *quidem purè sponteque stillantis* מר דרור *Siclos i. e. semuncias Atticas* 500. *totidemque siclos* Casiæ קציעה, קרה, *ἴσους* LXXII. & *Josepho, ac* קציעה *xasiæ Judæorum reliquis,* Cinamoni *vero* Calamique קנמון וקנה בשם *semuncias alterutrius* 250. *Simul grata pondera* 1500 *siclorum, Talmudistis licet refragantibus* Ceritot *c.* 1. & *Maimonide c.* 1. §. 2. Cele micdas. *Quamvis enim* שקל *absit à textu Hebræo tam Samaritarum quam Judæorum, recte tamen interpretantur illa pondera de siclis totidem Doctores Alexandriæ, ut alibi Sacrorum librorum, Josephus etiam, Onceloso, Paraphrastes Jerosolymitarius & Neapolitanus, & familiaris Rabbinorum Hieronymus: quin statim sequitur in contextu Moysis super hac re* בשקל הקדש.

Præterea imperatum est Altare Aureum מזבח הקטורת & מזבח הזהב, *ante soles orientem occidentemque quotidie pretiosissimo thymiamate adolere,* קטורת הסמים וקטורת תמיד מעשה רוקח במלח טהור קדש *Ex. c.* 30. 7, 8, 9, 34. *c.* 31. 11. & *c.* 37. 23, 29.

Deinde oleo puro (שמן זית זך כתית) *ac perpetuo, Ex. c.* 27. 20, 21. *Lev. c.* 24. 1, 2, 3, 4. & *Num. c.* 4. 16. & *præter Moysen Hecatæo teste, p.* 408. ὡσπαφῶτα. *Eusebianæ, Candelabri i-* πτὰλύχνους *tres luces interdiu, noctu omnes* (הדלקת או הטבת) *alere & conservare,* semilogo *quidem olei singulas* κ' δωτίφωλιν Menacot *c.* 9. §. 3. 11. *Maimon.* Tamidin *c.* 3. §. 10, 11. *pro tempore nimirum* interveispertino, *Moysi* בן הערבים *i. e. discipulis Moysis* מערב ער בקר. *Nam ex prisco ritu* אין מחנכין ארז המנורה *אלאבהרלקת ז' נרותיה בין הערבים. Imo per diem quinque rite arsisse refert Ris Lacis, qui floruit tempore M. Constantini,* Iomæ *f.* 33. (*Vide etiam tu Misnam Tamid c.* 3. 9. & *c.* 5. & *c.* 6. & *Maimonidem de* Jugi officio *c.* 3. 16.) *præsertim* נר מערבי *lucernæ medioxumæ & versus Sanctissima repandæ flammam, Pharisæis consentientibus omnino in Massictis* Ciddusin *c.* 2. & Tamid *c.* 5. & *Maim. in hilcot* Tamidin *c.* 3. 13. *Hanc autem si extingueretur, sicut contigit revera circa Passionem Domini nostri Jesu Christi, ab Holocaustomatum Altari refici quasi igni Cœlesti oportuit,* Tamid *c.* 5. *f.* 63. *a. Simile de suffitu sacro docet G. Syncellus p.* 136. πυρὸς αἰωνίου τῆς θυτίας ἀναλισκούσης αὐτὸ, ἐξ οὗ καὶ θυμιᾶν ἐχρῆν. *Subjicitur jammodo* Thymiama *Rabbinicum nominibus Hebraicis atque etiam Arabicis confectum.* 1. Stacte, נטף *seu* עוד בלסאן צרי, *aut interprete Symeone Gamalielis præclaro Nasidasalo* שרף הנוטף מיצי הקטף *quod est Lacryma Balsami.* 2. Onyx, שחלת, אצפרטיב, *vel* צפין *Talmudistis & Onceloso.* 3. Galbanum חלבנה מיעה פאילה *i. e. Styrax liquida.* 4. Thus לבאן, לבונה. 5. Myrrha מר, מסן. *Suo pondere quodque in* LXX. *mnas* כנין, *quæ possunt* 7000 *denarios aureos.* 6. Casia קציעה *Myropolis Hebræis Arabicisque.* 7. Nardus spicata נרד שבלת, סנבל אלנטרין *vitiose apud Maimonidem pro* שבלת אלנארדין; *quod etiam per metaplasmum in duobus libris Evangelistis appellatur* νάρδος πιστικὴ *ex Latino.* 8. Crocus, כרכם, חצפרן. *Horum singula ad mnas* XVI. *Addantur eis* 9. Costi, קושט, *duodecim mnæ.* 10. *Novem mnæ* Cinamoni קנמון, יער *ἴσοι & ξύλου.* 11. *Tres mnæ* Corticis aromatici *Acori Agallochi Casiæ aut similium,* קלופה, קשר סליחה. *Dein quadrans cabi* מלח סדומית וכפת חרדן Salis Sodomeni (*ex Moysis* ממלח) & Succini Jordanici. *Tum* Ambari عنبر *aut herbæ cujusdam καττάδες quantum poterant. Postreme conficiebatur Thymiama cabis novem* Saponis Carsinensis *cabisque* XXI. vini Cyprii. *Nam hæc quinque præter aromata* IV. *à Deo præscripta Ex. c.* 30. *injicere audent Pharisæi, unde crescret quotidianum Suffimentum mna una super* 368. & *tribus demum in vigilia lomæ.* Ceritot *f.* 6. *a.* & *Maimon.* Cele micdas c. 2. §. 3. BERN.

* *Ele-*

ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum pondelumbæ ſive avis κινναμωλόγου, qua de poſt Herodotum ſapiens Stagirita nono Hiſtoriæ Animalis & Dionyſius in Geographicis. Alia قناة حماما, *Canna Amomi.* Tertia equidem proxime acceſſerit ad Hebraicum ab Arabico قنم *Canemon, valde olens*; ſi forte apud Joctanidas vocabulum illud tam ὀσμωδὲς notaret, quam ὀζώδης certo denotat. Vel quarto modo קנמון deſcendet à קנה, קניא, ſeu قناة, *Canna, fiſtula*, veluti ארגמן in Moyſis volumine ab ارجوان: quippe Cinnamomum συεγγωδὲς pretiumque ſui corticis. Conſtat etiam Interpretes Alexandrinos Jer. c. 6. 20. קנה המוב reddidiſſe Græce κιννάμωμον, & Theodotionem id interpretamenti in ſua verſione retinuiſſe. Ibidem inſuper adnotavit S. Hieronymus, *Calamum ſuaveolentem de terra venire longinqua propheticus ſermo teſtatur, ut intelligamus Indiam*, imo plagam Sinarum adhuc ſemotiorem, *de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici κασίαν συεγγὲς appellant.* Præterea Nachmanides contendit Moyſis primi קנה Arabici interpretanti valere דרצני *Darſinum*, idemque קנילה κανέλα, cujus calamus odoratiſſimus Dioſcoride Plinioque probantibus: ſed Abrahamus ben David mavult idem reddere cum Arabibus ארכו, cum Græculis χοινικῶδες. Caſiam idcirco & Cinnamomum à mercatoribus promiſcue venire Theophraſtus, Dioſcorides, Plinius, omniſque ætas recens vetus taxavit. Adde his Serapionem alioſque Arabum καλαμον Dioſcoridis paſſim interpretari قصب الذريرة *Caſabodarira*, quod tamen S. Bibliorum interpretes aliquot Judaici Chriſtianique ſubſtituunt pro קנמון. Cæterum jamdudum periit (mirum creditu) nomen קנמון in Arabia & Troglodytica, ubi ipſe frutex fragrantiſſimus omnium reperitur: quanquam vocem hanc eſſe Hebraicam Thalia Herodoti hinc à tot ſeculis pronuntiavit, ἔρευθος δ' λέγεσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα, in Arabiam licet de patria Bacchi, τὰ ἡμῖν ἀπὸ φοινίκων μαθόντες (quod Plinius temere interpretatus eſt, *privatim Phœnicem* avem fabulis natam) κιννάμωμον καλέομεν. Nihilo adhuc minus Avicennam videmus, Serapionem, Beitaridem, cæteroſque medicos Arabum, *Cinnamonum* ad Serum ſolum primo referre, non ſuum. Hinc illi ubique reddunt Galeni Dioſcoridiſque κινάμωμον voce ne vix ſua ſed Perſica دارصيني *Darſini*, δαρσίνιον, quod eſt *frutex Sinicus.* Ita Moyſis ſui קנמון בשם *Cinnamon beſem* exponit Tavoſus δαρσὶν ξυὰ, دارصين بويا, *Darſin Aromaticum*, ſive ξύλα σπικῦ τὸ εὐωδέσαθον. Arabes etiam Chriſtiani Eccleſ. 24. 20. & Jer. 6. 20 دارصيني adhibuerunt pro *Cinnamomo*: necnon duo Pentateucha Arabica Laudi, unicum Seldeni. Notavit etiam Aben David ad Maimonidis Jad, Cinnamomum Arabice appellari à patria ſua عود هندي *Lignum Indicum*: ſed Moyſes iſte ſimplicius interpretatur עור ad dialectum Arabum. Dicitur autem præſertim קנמון בשם Ex. c. 30 κιννάμωμον εὐώδες Interpr. LXXII. quod eſt *Moſylicum* Dioſcoridæ, *Troglodyticum* Plinii, *Sinenſe* Serapionis, quorſum diſtingueretur à Geniſta reliquiſque Pſeudocinnamomis, tum etiam à Xylocinnamis Pedacii Botanici, à Taro, Cancamo, Zingibere, ipſoque Cinnamo, quod *Carſe* قرفة Serapion, κανέλα & κανναβα afflicta Græcia appellitant. Deinde Cinnamomum odoris præſtantioris ſeu קנמון בשם Saadias & complures critici ſacri interpretantur, ut ſupra monui, قصب الذريرة, καταξοδαρίσω; quod eſt καλαμῶ θυμιαλικὲς. Similiter Coptitæ & Arabes, عود البخور *Lignum ſuffitus*, & quandoque قرفة aut عبير. Judæorum nonnemo عنبر *Ambarum*: Samaritæ كافور طيب, *Camphora odorata*: Judæi denique Mixobarbari قرفة الطيب *Cortex aromaticus.* Ita quidam ſolent Interpretes optimarum literarum appellationes *aromatum* male miſcere & confundere. Κάλαμον denique ſeu plenius קנה בשם *Cenebaſem, Calamum aromaticum* Unguentum ſanctum redolebat. Accedit enim *beſem* (qua de voce ejuſve cognatis בושמא, בשמא, בשמא, בשם, *boſem, boſma, beſmana*, & *boſmena*, derivo Balſamum, quo nihil pretioſius, nihil fragrantius natura educat, tanquam *Odoramentum, Aroma, Suavitas.* Nam بلسان Arabum è Græco deflectit.) ne inſipidum, ſurdum, & minus quam optimum Calamorum aut præfulvum Oleo ſacro addere fas eſſet. BERN. δέκα *Coll. Big.* ἕξικα & καγλάμε *Coll. Voſſ.*

λέκτε σικλες πενταηοσίες, καὶ [x] ἴρεως ἴσες, [y] κινναμώμε ᾗ καὶ καλάμε, ἔςι ᾗ καὶ τῦτο εἰδος [z] θυώματος,

* *Electæ*] Id eſt *puræ ſponteque ſtillantis.*

[y] Σμύρνης] Hebræus habet מר דרור *mor deror*, σμύρνης ὀκλεκτῆς Interpr. LXX. atque σμύρνης ἐπιλίκτε Hiſtoricus noſter, ut דרור conveniret cum ברור. Onceloſus *mira dacia* מירא דכיא, *myrrhæ puræ & ab omni vitio liberæ.* Libentius tamen interpretor ראש מר דרור, τὸ ἄκρον (quod eſt τὸ ὁμόχροον ſecundum Theophraſtum & rem ipſam) σμύρνης ςακτῆς. Quippe مر *darra, ſtillare* in Lexicis Arabum. Judæi Mauruſii, R. Saadias, & Samaritarum philologi phraſin eandem interpretantur preſſius المسك الخالص *meſc* ſeu *moſchus ultro lacrymans*, Tavoſus مسك انزاد *moſchus ſincerus.* Ubi *moſchus* non teſtes dorcadis Indicæ, ut Maimonides medicus, Abeneſdras philoſophus aliique exiſtimarunt, ſed myrrhæ arboris ſuccum denotat. Prius equidem valde alienum fuiſſet ab oleo ſancto & incruento, à *mor* Moſaico. Quinetiam hoc idem coarguit, quod poſtea vidi, M. Nachmanis ad Legem & A. Davidis in Scholiis *Cele micdas* c. 1. §. 3. Verum R. Hiæ מר דרור vocatur لبني الذهبان λοσνὴ δοσβὰν, *Styrax aureus* ſeu *Gebalites.* Sæpius enim hæc lacryma pro myrrha malo dolo venditur. BERN.

[x] Ἰρεως ἴσες·] Pro קרה *Ciddah*, quod קציעה *Caſia* nuncupatur in Hymno Regio 45. 9. & Onceloſo aliiſque Paraphraſtis Chaldæis קציעתא aut קציעא. Judæi Alexandrini ad Moyſis Pentateuchum ἰρεὺς interpretati ſunt, ἱερὺς etiam Flavius noſter. Verum οἱ ο' in Pſalmis malunt κασία pro קציעות, quinetiam MS. Oxon. & S. Ambroſius κασία ponunt in Exodo. Iris autem ſpecie ſatis diſſimilis a Caſia, herba enim magis quam frutex videtur, odorem tamen conſimilem habet ac Plinio teſte nobiliſſimum, ſed & folia ſimillima. Accepit vero vel ſuam ob indolem Caſia nomen קדה inter Hebræos, tanquam *odoratiſſima* rerum & *frangantia* mera. Εὔοσμον adeo ſignificat *Ceda, Cada, Cadia*, قدو قداة, قدي, ſimileſque typi Arabum & Æthiopum & Trogodytarum dialectis. Vel ſane קרה eſt قدة *Cedda* Arabicum, quaſi lignum *decorticatum*: nam *Caſiæ corticem, contra atque in Cinnamo, levari & exinaniri pretium eſſe* ait Cajus in Hiſt. Naturæ. Hoc idem confirmat vocabulum קציעה, ſeu קציעא Chaldæis perfrequens, (unde κασία Græcorum, atque etiam nomen proprium ſuaviſſimæ Jobitidi:) quod rite interpretaberis κάρφος, σκινδαλμὸς, & *cortice nudus* baculus. Quippe קצץ & قضع, *cute reſecta aut abraſa denudare.* Accedit huc & vox Arabica سليخة *Selicha*, qua Interpres ſacer reddidit Hebraicum קציעה in Pſalmis, & Medici Arabum Dioſcoridis κασίαν interpretantur. Significat autem سليخة τὸ ἀπολελεπισθὲν, *cute ac cortice ſpoliatum.* Deinde Cl. Saadias, Judæique Africani קרה verterunt قشط *Coshț*; quod ἀπολέπισμα ſive φλοισμὸς denotat ſuo etymo ab Arabum قشط *Caſhata*: Arabes ipſi frequentius *Coſt* قسط, à quibus ſuaviſſimus κόστος ad Græcos venerat. Pariter Maimonides Cele micdas c. 1. §. 3. קשט חקרה היא inaccurate & præter Talmud, ubi *Coſt* & *Ceſia* diſerte diſtinguuntur ab invicem. Poſtremo Caſiæ genus optimum, quod γίζιε appellitari ſuo in agro nos monet Pedacius aliique, جزيز nomen nanciſcitur à *cute reſecta & detracta.* Nam جزيز, ἀφεκόπιον, φλοιὸν. Tum idem equidem Botanicus inter nobiles Caſias recenſet μετὰ, quaſi diceretur *Caſia mortua nihilque ſpirans*, tum δέκας aut δέκα i. e. דקה & دقران, *ſurculus, virga.* Tradiderunt autem Nomodidaſcali *Ceritot* f. 5. quod ſubinde urgent Abeneſdras & David Cimchius, Thuribulum ſacrum (פיטום הקטרת) præter alia aromata ſpiraſſe קציעה κασίαν, omnino pro קרה Legiſlatoris, quod Samarites reddidit ſimpliciter *Od* العود, ξύλον. *Alia plurima nunc omitto. BERN. Ita etiam LXX. ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt κασία. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambroſius* κασίαν ponunt in *Exodo.*

[y] Κιναμώμε] Κιναμώμε ᾗ καὶ καλάμε *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* κιναμώμε καὶ δίκα καλάμε *Big.* κιναμώμε δίκα καὶ καλάμε *Samb.* Peregrinum hoc vocabulum per ν geminum ſcribitur in exemplaribus Herodoti atque Ariſtotelis, eis præſertim in locis unde ſimplici liquidaque litera id citaverant Euſtathius & Etymologus. Quin κινάμωμον etiam increbuit in Lexicis aliiſque libris Græcorum, Hippocratis, Dioſcoridæ, Strabonis &c. velut convenientius Hebraico קנמון, quod *Cinnamon* fortiter enunciant Judæorum philologi. Veruntamen notiſſimus verſus Dionyſii φῦλα φέρονλες ἀκηράτοιο κινναμώμε, & codices Theophraſti, quo doctius nemo diligentiuſque aromata tractavit, ſed & lenitas Attica, κινάμωμον Joſephi ſatis tuentur. *Cinamomum* ſubinde reddidit Latinis literis Epiphanius. Adblandiuntur quidem & veri ſpeciem ſaltem ferunt, quas excogitavi originationes Hebraicæ vocis קנמון; unde Græcum κιννάμωμον, ſicut ab uſu Aſſyriorumque קונמא, *Cunomo* & *Cunema* venit Genus quidem deterius & lignoſius κίναμον & κίνα-μον Nicandro in ſalubri carmine: hinc etiam *Caunima* Mercatorum Malabaricorum. Una ſit illarum קנא חכאם, *nidus co-*

[z] Θυώματος.] Θυμιάματος *Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ſcripſit θυώματος, ut ſuadent meliores libri *Big.* & *Samb.* neque aliud viderat Epiphanius. Herodotum diligenter legerat Joſephus, ubi vocabulum iſthoc occurrit. Unde Euſtathius θυώματα παρ' ἡροδότῳ τὰ εὐώδη θυμιάματα. φησὶ γὰρ, σμύρνης ἀκηράτε (quod כר דרור Moyſi) καὶ κασίας καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων. Atque ante hunc præſulem Photius Patriarcha, θυμάτων, θυμάτων, μύρων, ἀρωμάτων, θυμιαμάτων. Similiter Heſychius θύμα, μύρον, ἄρωμα. BERN. Ita *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* θυμιάματος in *Editis* minus recte.

a Τῶν

τῷ, ἡμίσειαν [a] τῶν ωεότερον ὁλκὴν, κεκομμένα [b] δδύειν ἐκέλδυσεν, [c] ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ [d] εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τῦτο ὄπιχώριον δύο χόας Ἀτθικὰς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκυδάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα διωδέστατον. κἀπειδὴ τῦτο λαβὼν [e] αὐτὸς τὰς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων [f] κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα ἐς τὴν σκηνὴν, ὅπὶ δ' χρυσῦ θυμιατηρίᾳ μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν [g] ωαραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δ' ὄχλῳ γνῶναι τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δ' τ' ἡμέρας, [h] πρίν τε ἀναχεῖν τ' ἥλιον καὶ ωρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἁγνίσαντας φυλάσσειν [i] εἰς τὰς λύχνους· ὧν τὰς μὲν [k] τρεῖς ὅπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κ' πᾶσαν ἡμέραν, τὰς δ' λοιπὰς ωρὶ τὴν ἑωσφόραν ἅπτοντας.

δ'. Ἀπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τ' δημιουργῶν [l] Βεσάληλῳ καὶ Ἐλιάβῳ. [m] τ' γὰρ ἐκδρεμένων τοῖς ωροτέροις αὐτοὶ ωροεθυμήθησαν ἀμείνονα ωροσεργάσασθαι, λαβεῖν τε ὄπίνοιαν ὧν ωρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τύτων μέντοι Βεσάληλον σωφρὴν κεφάλην τ' κράτιστον. ὁ δ' πᾶς χρόνῳ [n] εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μικρῶν ἐπιδέω. καὶ μ' τῦτο ἀφ' ὃ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς ωρῶτος ἐτελειῦτο. ἀρχομένῳ δ' τοῦ ωρώτου ἔτους, μικρὸν Ξανθικῷ κ' Μακεδόνας, Νισὰν δ' κ' Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιερῶσι, καὶ πάντ' ὅσα ωρὸς αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ris, contusa subigi jussit, iisque cum olei olivarum hine (hoc enim mensura est Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum suavissimum confici. Ac deinde *Moyses* illud accipiens ipsos & sacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum *adolenda*, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare supersedeo, ne lectoribus tædium afferam & molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas servare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata essent & perfecta, *sacrorum* opificum præstantissimi visi sunt Besalelus & Eliabus. nam ipsi aliorum inventis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Besalelus præcellere existimaretur. Tempus autem septimestre, & non amplius, in hoc opere absolvendo consumptum est: & post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Nisan, ipso novilunio Tabernaculum *Deo* consecrarunt, & omnia ejus vasa à me *paulo ante* recensita.

5. *O-

[a] Τῶν ωροτέρων ὁλκὴν,] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τ' ωροτέρων in *reliquis*.

[b] Δδύειν] Δυσὶν *Big.* & *Samb.* (ἐν *duo Coll. Voss.*) διοῖν *Vat.* perperam sane, cum *Hesychius* δδύειν interpretetur τύπτειν, κ βρέχειν, μίσγειν, μαλάττειν. BERN. & HUDS.

[c] Ἐλαίᾳ] Ἐλαίῳ τε ἐλαίνῳ *in Samb.* & *Epiph.* Namque ἐλαῖνος dicitur forma μετωνυμικῇ ab ἐλαία, ut Grammatici advertunt ad alterum poema Mæonidæ. ἐλαίᾳ δ' ἐλαίνῳ εἶν *Bas.* & *Big.* Alienum autem est ab hoc sanctissimo Chrismate *Spathes contuse pinguedo*, sive *Oleum Elatinum*. In MS. Sambuci hæc sententia ita distinguitur in partes, ὁλκὴν κεκομμένα· δδύειν ἐκέλδυσεν ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ ἶν· μέτρον δ' ἐστὶ τῦτο ὑπιχώριον, δύο χόας (ambigue & contra Canonem) ἀττικὰς δεχόμενον· ἀναμίξαντας &c. Veruntamen vas Hebraicum הין *Hin*, LXX. Interpr. & Josepho εἶν, Onceloso ἵνα הנין, cepisse quantum oleum duobus congiis Atticis esset implendis, hoc est, libras Romanas Anglicasve tam pinguis placidique liquoris bis decem, cum Josepho SS. Patres nostræ Ecclesiæ consentiunt, Apollinarius in Scholiis Romanis, Hieronymus ad Prophetias, & Theodoretus Cyri Quæst. 64. in Exodum, ubi quæritur, Τί ἐστι τὸ εἶν; μέτρον ἑβραϊκόν. δέχεται δ', ὡς φησὶν ἰώσηπος, δύο χόας ἀττικούς. πιστεύσει δ' ἂν τούτοις αὐτῷ ἀκριβοῦς δ' ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισκοπῶν. Unde recte putavit Epiphanius Cyprius τὸ ἅγιον ἐν ξεστῶν εἶναι ϛ'. continere novem sextarios bilibres, sive 18. libras Romanas olei. Congius enim Atticus recipit olei libras Romanas decem, sed Romanus duntaxat novem. Conveniunt autem isthæc mensura eadem ex Judæorum πατροπαραδόσει: Hin, semisatum, 3 cabi, 12 logi seu 48 rebiitæ, 72 ova plena gallinæ. Ephæ sive Bati pars sexta. Quandoquidem vero duæ Cotylæ sive sextarius Atticus continet 20 uncias Romanas olei, 12 sextarii sive bicongium Atticum, quantum est *Hin* Hebraicum Josepho æstimatore, admittet 20 libras Romanas olei. Modus autem iste plus triente superat Staticam Rabbinorum, Maimonidis, Tanchumi, Davidis Fesani, & aliorum. Logo enim suo concedunt illi ferme 13 uncias, sive drachmas 104. Unde *Hin* vas δωδεκάλογον replebunt 13 libræ Romanæ olei. Verum alibi de hisce ex professo tractamus. Sufficiat vel divertendo admonere lectores meos utrumque Pentateuchum Arabicum in Archivis Laudinis ἐν vertisse in قرف mensuram Medinensem *Ratalorum* seu librarum 16 capacem, mediumque adeo tenuisse inter modulos Josephi & Rabbinorum. Olei vero requirebatur minimum libras Atticas xx. quo eliquescerent libræ lxii. sive sicli sesquimille aromatum ritu myrepsico decoctorum, [vide *Ceritot* f. 5. & Maimonidem initio *Cele mikdas:*) atque adeo gemino flumine *decurrerent* à fronte ἐπὶ τ' πώγωνα, τ' πώγωνα ἀαρών. BERN. Ita *Samb.* (*Coll. Voss.* correctio *Cocceji*) & *Epiphan.* Ἐλαίῳ δ' ἐλατίνῳ *Big. Vat. Bas.* & *G.*

[d] Εἶν,] הין Hebr. REL.

[e] Αὐτὸς] Αὐτὸς τε τὰς ἱερείας *Big.* & *Samb.*

[f] Κεκαθάρικε,] Ἐκαθάρισε (---κε *Bas.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα κ ποικίλα *Bas.* & *Gen.* κεκαθάρικε τα θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ κ ταῦτα ποικίλα κ' τὴν σκηνὴν, ἐπὶ δ' *Samb.* & *Big.* Contra tot libros Græcos & mille Latinos jam typis Scheldonianis emendari volo κεκαθάρικε· τά τε θυόμενα &c. (Ita & in ora libri *Cocceji.*) Intelligit enim Flavius nobilissima illa suffimenta seu θυώματα קטורת, quibus intra Ædem quotidie adolescebat Altare Aureum, Deo præscribente sibique vendicante Ex. c. 30. 34 &c. & Ezech. c. 16. 18. Scio tamen θυόμενα posse defendi consuetudine summi poetæ, ὐδ. ξ'. ἀρίστους θύειν θεοῖς, ἤτοι τὰς ἀπαρχὰς ἐθυμία κ' τὰς παλαιὰς, quod adnotavit Thessalonicensis. Et ἰλ. ζ'. θύεσσι, θυμιάμασι, ut Grammatici omnes fatentur. Photio itaque θύειν, ἀρᾶσθαι κ θυμιᾶν. Hesychioque θυσιάσαι, θυμιάσαι: sic enim restituendum. Unde Etymologo majori θύα dicuntur proprie τὰ θυμιάματα, sive γῆς παῖδες phrasi Philochori: sacrificia autem cætera per abusum. Et alibi λέγει δ' θύα τὸ θυμιᾶν, κ τὸ τεθυμμένον τὸ ἁγὺ πυρὸς βεβλημένον. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κεκαθάρισι (---κε *Bas.*) τάτε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα κ ποικίλα *Bas.* & G. Defendi tamen potest θυόμενα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad* ζ. θύεσσι interpretantur θυμιάμασι.

[g] Παραλείπω] *Big.* παλείπω.

[h] Πρίν τε ἀναχεῖν] Judæi in codice Tamid serius omnino (postquam agnus sacrificii jugis jam erat jugulatus & membra ad clivum altaris delata, quod nonnisi orto sole fieri consuevit) suffitum oblatum volunt. At Philo lib. de victimas offerentibus, etiam scribit ἔνδον ωρὸ βαθμῦ ὄρθρου fuisse incensos odores. Postea Josephus noster scribit, ἀρχομένης ἡμέρας, *circa diei initium* fuisse agnum hunc jugulatum. REL.

[i] Εἰς τὰς λύχνους·] Φυλάττειν εἰς τὰς Ν' λύχνους *Busb.* εἰς τὰς τὰς λύχνους. Literam prolapsam corrigo εἰς τὰς Ζ' λύχνους. Tot ille luces superius ex Moyse observarat c. 7. §. 7. Candelabrum sacrum coronasse. BERN. Εἰς τὰς ν'. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*. εἰς τὰς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum sacrum coronarunt.

[k] Τρεῖς] In Siphra, antiquissimo in Leviticum commentario, & in Talmude plus uno loco, traditur noctu septem lychnos arsisse, interdiu unum, e quo videlicet accendebantur circa vesperam reliqui sex lychni. Non memini ullum legere scriptorem Judaicum, qui tres interdiu lychnos arsisse affirmet. REL.

[l] Βεσάληλῳ] Βεσελέηλῳ *Samb. Hen. Busb.* & infra *Big.* Heic autem legit *Big.* βασελέηλῳ. *Bas.* & *Gen.* ubique βεσέληλῳ. Quibusvis horum non incongrue redditur in Græcum nomen בצלאל BERN. Vide pag. 130. v. penult. Βεσελέηλῳ *Samb. Hen.* & *Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσηλεὴλ habeat. Βασελέηλῳ *Big.* & mox Βεσελέηλῳ. ubique Βεσέληλῳ in *Bas.* & *G.*

[m] Τῶν γὰρ ἐνδρεμῶν] *Epiph.* ex incuria lectitaret τ' γὰρ ἐξῳκειῶν τοῖς ωροτέροις ωροεθυμήθησαν seu πρωτεθύμησαν. Respexit autem Josephus ad hæc verba viri divini, לחשב מחשבות לעשות בזהב וגו', ἔργῳ ἀγροικίας κ' ἀρχιτεκτονεῖν. BERN.

[n] Εἰς τὸ ἔργον διῆλθε] Διῆλθεν εἰς τὸ ἔργον *Samb.* Inde Zonaras deflorator: ἐποιήσατο δ' ἡ σκηνὴ μησὶν ἑπτά. Diuque ante illum Tarasii doctissimus Syncellus, φησὶ δ' ἰώσηπος, ὅτι ἐν ἑπτὰ μησὶν ἐτελειώθη πάντα τὰ ἔργα τ' σκηνῆς, κ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τ' πρώτου μηνὸς τ' δευτέρου ἔτους τ' ἐξόδου ἔτη, lego ἑπτὰ ἔτη nil convenientius. τῦτο δ' ἡ γραφὴ τ' ἐξόδου μαρτυρεῖ, πέφυκε δ' τούτοις ἴχνος. BERN.

ſ. * Oſtendit autem Deus ſibi gratum acceptumque eſſe hoc Hebræorum opus; & non fruſtra eos laboraſſe *præ ſe tulit* contemptu ejus usûs: ſed acceſſit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus eſt. Præſentiam porro ſuam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & ſerenum, ſoli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & denſa nube illud circundans, ut talis eſſe videretur quali hyeme aſſueſcebant, nec tamen rara adeo & ſubtili ut viſus eam penetraret: ſed ſuavis ab ea ros diſtillabat in argumentum Dei præſentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyſes autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohoneſtaſſet præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de ſacrorum *quidem* miniſteriorum ritibus, cum de ſacrificiis agam, dicturus ſum, ſimul & de victimis quas ſolidas igni cremari juſſerit lex, quarumque partem in epulas cedere permiſerit) & † dein hoſtiarum ſanguine & veſtimenta Aaronis & ipſum cum filiis ſuis conſperſit, aqua fontana ac ſimul oleo eos purificans, ut Dei fierent *ſacerdotes*. Atque hoc modo per ſeptem dies *continuos* ipſos & veſtitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vaſa *omnia*, oleoque ante ſuffito, ut modo dixi; & ſanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è ſingulis unius, occiſorum. Octavo autem *die* feſtum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *ſuis* ſacrificare præcepit. Illi vero inter ſeſe *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant ſu-

ε'. ° Επέδειξε γὴ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡδέντα τῷ ἔργῳ τ Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτὸς πονήσαντας ὑπερφαγείᾳ P τ χρείας· ἀλλ' q ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν γὴ παρουσίαν ἔτως ἐποιήσεν. ὁ μὲν ἀέρ ἦν καθαρὸς ἄν, ὑπὲρ γὴ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὥστε r βαθεῖ πάνυ νέφ καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, s ὡς' εἶναι δόξαι χειμέριον, ὅτε μὲν t λεπτῷ ἔτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτ καθορᾶν· ἡδεῖα γὴ ἀπ' αὐτ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεῦ δηλοῦσι παρουσίαν πᾶσι τότε καὶ βουλομένοις καὶ πεπιςευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς γὴ, τὰς πέλονας οἵας εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τὰς τοιαύτα v εἰργασμένας τιμήσας, x ἔθυεν ὐ τῷ ς σκηνῆς αἰθρίῳ, κ) προσαγαγὼν ζ Θεῦ, y ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν z γὼ ὐ τοῖς περὶ θυσιῶν a μέλλω τὰ πραττόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ὐ ἐκείνοις b δηλώσων περί τε ὧν c ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν d βρώσιμα ἐφίησιν ὁ νόμ· καὶ ζ αἵματ τ τεθυμένων τὴν τε σπλὴν ζ Ααρῶν καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν e ἔρρανεν, ἀφαγίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τῷ Θεῷ γίγνοιντο. ὅλη μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τῶν τ προσῶν αὐτός τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε f προθυμιωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τ ταύρων καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κ) γή. τῇ γὴ ὀγδόῃ g κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε κ) δυνάμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, h καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκας φέροι,

---

ο Επέδειξε γὴ αὐτὸν ὁ Θεὸς] Ὁ θεὸς δ' αὐτὸν ἐπέδειξε *Samb.* ἔδειξε δ' αὐτῷ ὁ θεὸς ἡδὺν τὸ ἔργον *Hen.* Similiter *Zonaras*, ἔδειξε γὴ ὁ θεὸς κ) γνώμην αὐτῷ τὸ ἔργον ἡδυσμένον, παρουσίαν ὐ τῇ σκηνῇ. ὅτω γὴ τὴν παρουσίαν ἐδήλωσιν. ἀχλὺς ὑπὲρ τὴν σκηνὴν μόνην ἐχύθη· ὅτε βαθεῖα ζ συμπεπιλημένη ζ νεφέσιν ἀμφιεὶς, ὅτε πάνυ λεπτή τε ζ ἀραιὰ, ὡς δι' αὐτῆς διϊκνεῖσθαι τὴν ὄψιν. ἡδεῖα γὴ ἀπ' αὐτῆς ἔρρει δρόσος. Mox ὑπερφανίᾳ *Samb.* Talia enim διφορεῖται apud Grammaticos. BERN.

* *Oſtendit autem Deus*] *Deſcendit itaque Maximus Hoſpes in novam Ædem*, (ναὸν modò, *modo* οἶκον *appellat Flavius*,) *atque claro ſub cœlo nubem profundam roribus magis quam atram præſentis Numinis argumentum offert*, *Ex.* c. 40. 34. *&c. Quin ſymbolum iſtud Divinæ Majeſtatis meruit vocari* כבוד יהוה, δόξα κυρίου *Interpretibus* LXX. جلال الله *Samaritis*, *Saadiæ aliiſque Judæis* نور الله τὸ θεῖον φῶς: *pariterque phraſi Legiſlatoris ipſa nubes verſu ultimo nuncupatur* ענן יהוה nubes Domini *Hieronymo interprete. Onceloſo* ענן יקרא דיי, *Uzielidi & Solymitano Paraphraſtæ* ענן יקר שכינתה דיי. *Nam oi ο'. ſimplicius ajunt* νεφέλη Κυ, *quod eſt* ענן יהוה. *Ibidem Saadias periit* غمام عند الله, *quod Samaritis & Judæis pleriſque redditur* غمام الله. *Maimonidi Philoſopho* האור הנברא Lux creata, *l.* 1. *c.* 64. More. *Nicolao Lyrico* Nubes glorioſa. *Neque aliter accipies Ex.c.* 24. 16. 1 *Reg. c.* 8. 10, 12. *Ezech. c.* 43. 4, 5, 7. *& Eſaiæ c.* 4. 5. *Hic quidem deſinit Exodus ſeu* Elleſemot, *Moſaicorum ſecundus. Tertius vero liber* Vaicra *dictus &* Leviticus *ſive* תורת הכהנים, *unius inde menſis juſſa continet* BERN.

p Τῆς χτήσεως] *Vet.* vertit: *In pulchritudine illius ædificii.* Quid ſi legerit κτίσεως vel αἰκίσεως COCC.

q Επεξενώθη] Aut verbis Moyſis (על אהל מועד) שכן עליו והענן יכסה עליו ומלא את המשכן. BERN.

r Βαθεῖ] Βαθὺ *Baſ.* & *Gen.*

s Ὡς' εἶναι δόξαι χειμέριον,] Ὥστε εἶναι δόξαν *Vat.*

t Λεπτῷ] Λεπτὸν in *MSS.* (λυπτὸν *Coll. Voſſ.*) Ejuſmodi σύλλαγαι ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis.

u Εἰργασμένης] Βεργασμένης ſolus *Samb.*

x Εθυεν ὐ τῷ] Εθυε τῷ *Big.* & *Samb.* ἔθυεν ὐ τῷ *Zonaras.* BERN.

y Ταῦρον κ) κριὸν κ) ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων·] Quid? mactabat Moyſes pro fano ac ſacerdotibus dedicandis præter taurum arietes duos, ὁλόκαυτον איל העלה alterum, alterum τελεσικὸν איל המלואים; non שעיר עזים לחטאת, non hircum aliquem tota illa ſeptimana Conſecrationis Lev. c. 8. Die autem ſequente novus Pontifex Optimo obtulit quaſi populi peccantis nomine χίμαρον ἐξ αἰγῶν Lev. c. 9. Octiduum enim Aaroni conſecrando imputant Philo & Cimchius Judæi. Hic quidem Grammaticus ad Ezech. c. 43, וכן ענל החטאת שחקריב אהרן ביום חשמיני למלואים נשרף. Veruntamen ſoſephi dictum mire convenit cum ritu, quem laudat Ezechielus c. 43. 19, 22, 23, 25, 26, 27. initiandorum Sacerdotum ex proſapia Sadocena; ſive hæc à Sadoco primo Præſule Templi Salomonici, ſive ſerius deducatur à Joſua Joſedeci Templi Zorobabelici etiam primo Antiſtite. *Septem autem diebus*, ait vates Cherubicus, *facies* vel *offeres hircum* aut *hœdum pro peccato*, ἔριφον ἐ ἀιγῶν Interpr. LXX. שעיר חטאת quotidie, *& vitulum de armento* מן הבקר בן בקר μόχον ὐ βοῶν, *& arietem de pecoribus* מן הצאן אל *xelen ὐ προβάτων, immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud. Et implebunt manum ejus* ומלאו את יד. Ubi LXX. Interpr. ζ πλήσεις τὰς χεῖρας αὐτῶν, flaminum equidem illas, ſicut Ex. c. 29. 9. prius imperatum fuerat. *Expletis autem diebus*, δηλονότι ζ πεχθεσμῷ, *in die octava & ultra facient Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerent: & placatus ero vobis; ait Dominus Deus.* Hæc autem talia ab Aaronis initiatione, cujus Moyſes auctor erat, biſque ipſe in ſacro ſuo volumine memineratt, deumbrata eſſe nemo non intelligit. Attamen propter hunc typum religionis Judaicæ Ezechielo cœlitus oſtenſum ſacrificium conſecrandorum Pontificum quatenus immutari poterat. Sicut oſtiolum auſtrale Portæ ſanctæ non auſi erant viri Domus ſecundæ unquam aperire, quaſi in eadem illa deſcriptione Deus hanc firmiter occluſerat. Malunt tamen Commentatores Judaici, Salomo, Cimchius junior, alii, hircum hunc τελεσικὸν ad Domum tertiam, quam diutius expectarunt, porro rejectare. Quatenus diſertis verbis affirmarunt Talmudici corporis conditores, Formam Conſecrationis ſeculo Eſdræ fuiſſe nullo modo diverſam à Cæremoniali Moſaico. BERN.

z Γὰρ ὐ τοῖς] Illud γὴ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus.

a Μέλλω] Μέλλω, τὰ πρ. π. τὰς ἱερ. ὐ σκ. δηλώσων, περί τε ὧν ὁλοκαυτεῖν κελεύει *Baſ.* & *Gen.* μέλλω τὰ πρ. π. τὰς ἱερουργίας, ὐ ἐκείνοις δηλώσω περί τε *Samb. Big.* & *Epiphanius*: niſi quod prior manus in codice *Sambuci* ſcripſerat ὁλοκαυλῆν typo alio ἀπαρεμφάτῳ. BERN.

b Δηλώσων] Δηλώσω *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

c Ολοκαυτεῖν] Ολοκαυτῶν *Samb.* & *Vat.*

d Ἐρράνεν,] Ad marginem MS. *Samb.* ἔρρανεν ἀφαγίσας &c. Ex. c. 8. 30. ויז על אהרן ויקדש את אהרן וגו. BERN.

e Προθυμιωμένῳ] Ita *Vat. Baſ. G.* προθυμούμενα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Baſ.* & *G.*

f Καὶ κριῶν] *Epiphanius* τ ταύρων ζ ἐρίφων. Credes Joſephum heic ſcripſiſſe τ ταύρων ζ κριῶν ζ ἐρίφων, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κ) γή: qua in re à Moyſe paululum diſſentit. Aut jam bina ſacrificia memorare duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. Mox σφαγέντων *Hen.* & *Busb.* Ibi καθεκάστην ἡμέραν *Samb.* BERN. Καὶ τ κριῶν *Vat.* ζ ἐρίφων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τ ταύρων ζ κριῶν ζ ἐρίφων ζ ἑκάστην &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis.

g Κατήγγελεν] Εγγιλεν *Hen.* & *Busb.* Κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ σωθ τ λαν, κ) θύειν *Vat*

h Καὶ ὑπερβάλλειν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* κ) ὑπερβαλεῖν φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἕκας ἐπι-

φέροι,

φέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ὑπικμένων ὃ τ[i] ἱερείων τῷ βωμῷ, ἀἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογί, [k] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ὑπὶ τ βωμῷ.

ζ. Συνέβη δ καὶ Ααρῶνι συμφορά τις [l] ἐκ τύτυ, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γνησίως δ' ὑπ' αὐτ καταπεπηγείσι· ὅτι καὶ τὸν ψυχὴν ὡς τὰ συμπίπλονται φέρος ἰδ', καὶ κ βάλησιν ὑπ Θεῦ ἡγεῖτο τὸ πάθ γεγονέναι. τ γὰρ υἱῶν αὐτ τεσάρων ὄντων, ὡς ἐρρέθην, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάδαβ καὶ Αβιῦς, κομίσαντες ὑπὶ τ βωμὸν ἐκ ὧν ἐρρέθην Μωϋσῆς [m] θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐκρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· ὑ πυρὸς [n] ἐπ' αὐτὰς τὴν ὁρμὴν βαλόντ, καὶ τὰ σάρκα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγν αὐτῶν δεξαμένα, κ σβέσαι μηδενὸς δυναμένυ. κ οἱ μὲν ὕτως ἀπέθανον. [o] Μωϋσῆς δ κελεύει τ πατέρα αὐτῶν κ τὰς ἀδελφὰς, βαστάξαντας τὰ σώματα κ κομίσαντας τ παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτὰς τὸ πλῆθ, χαλεπῶς ὑπὶ τῷ θανάτῳ φέρ δόξαν ὕτω γεγενημένῳ ἀβατεῖν· μόνας δ Μωϋσῆς τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν κ τ πατέρα μὴ φροντίζειν τ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, παρακαλέσας τὸν εἰς τ Θεὸν τιμὸν τοῦ φεῖ αὐτὰς σκυθρωπᾶ. ἤδη γὰρ Ααρὼν κ τὸν στολὸν τὸν ἱερὸν [p] ἠμφίεστο.

η'. Μωϋσῆς [q] δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμεν, ἣν

perare contendentes, dictis *ejus* paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *suâ* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

7. * Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur, quam tamen fortiter pertulit. quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripserat Moyses, sed quibus prius uterentur, *subitis* flammis ambusti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

Aaronis filii, Nabadus & Abius, subitis flammis ambusti intereunt.

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos *ita in fratrem translato, Moyses jam prophetiæ legibusque scribendis vacat.*

Sacerdotio

ἐπιφέρ, τοῖς λεγομένοις ὑπακούειν.

i Ἱερείων] Ita *Big.* & *Samb.* ex dialecto. Imo ἱερεῖα, ἀτλικὴ λέγει ἡ λέξις ἐπὶ τ ἁπλῶς σφαζομένων, ait Eustathius verbis vetustioris Critici ad Necyomantiam vatis; ubi Didymus mavult θρέμματα interpretari, ut Inferias optimi scriptoris quatenus excusaret. Τῶν ἱερῶν *Bas. Gen. Hen. Busb.* atque *Zonaras* cum vulgo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Mœris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τ ἱερῶν.

k Καὶ πάντα ἐδαπάνα] Αὐτόματον κ ὅμοιον ἀ. λ. ὁ. τῇ φλογὶ, πάντα ἐδαπάνα *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* De his per compendium Johannes magnus Biglæ Drungarius, sive ὁ ἄρχων τ νυκτοφυλάκων, μανὰς ἢ ἴδυσιν ἐν τῷ τ σωλῆνι αἰθερίαν ἐφ' ὕλοις ἐπιβέβ. τῇ ἢ ὀργδόῃ ἐορτὴν σαήνυξε τῷ λαῷ, κ θύειν ἐπέταξεν. οἱ ἢ ἀλλήλοις ὑμνῳδοῦσ ἐπικειμένοι ἢ τ ἱερῶν τῷ βωμῷ, πῦρ ἀπῄφθη αὐτόματον κ πάντα τὰ ἐπὶ ᾧ βωμῷ ἐδαπάνησεν. De hoc miraculo quod differuit olim disertissimus Philo, & Flavium pridem legisse & nosmet adhuc repetere juvat. Μανεῖς γὰρ ἐκ σωλῆνος ἐκίεχε τ ἀδελφὸν ἐπαγόμ. ὀγδόη ἢ ὧν τελευτᾷς ἡμέρᾳ κ τελευταίᾳ. τὰς γὰρ πρότερον ἑπτὰ ἱεροφαντῶν αὐτὸν τε κ τοὺς ἀδελφιδοῦς ἀργιάζειν. εἰσελθὼν ἢ ἀναδιδασκεῖ οἷα ὑφηγητὴς ἀγαθὸς ἀναθὴ γνώμενον, ὃν χρὴ πρόπον τ ἀρχιερέα τὰς ὕστερον ποιεῖσθ λειτουργίας. Similiter in Commentario vetere suæ factionis, quem Salomo Jarchius laudat Lev. c. 9. 23. ובגם משה עם אהרן ללמוד על מעשית הקטרת. εἶτ' ἐξελθόντες, pergit Philo, ἀμφοτέρους κ τὰς χεῖρας ἀνατείνα[s] πρὸς τ κεφαλὰς. Ita Deuterotæ *de Officio Jugi* c. 7. 2. הכהנים נושאים את ידיהם כמקרש עלגבי ראשיהם, & Gemaristæ titulo eodem f. 33. & *Sotæ* f. 38, 39: atque demum M. Maimonis c. 14. §. 9. *de Oratione.* ὡσαύτως τινὲς τῷ ἴδιά τὰς προσηκίας ἀπὸ καθαρᾶς Ε ὁσιωτάτης γνώμης. ὅτι δ' ἀκόμιστον περιλοιδορεῖσθαί τι συμβαίνῃ. ὅτ γὰρ τ αὐτὸν, εἴτε αἰσθ ἀπάτασμα ἢ καθαιρωθείη, εἴτε αἰρ κ τῶν τ στοιχείων φύσει μεταβολῇ [sic ista distinguit Novæ Academiæ recutitus philosophus] ἀναλυθείη εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διεκπαίσῃ, κ συβῶμ μὴμη φέρεται ἐπὶ τ βωμόν. τὰ δ' ἐξ αὐτ πάντα ἐξαναλίσκ, ὡς αἱμαγ σαφεστάτῳ ἐλέγχ, ὅτι κἀν ἀπὸ θείας ἐπιτροπῆς ἐπιτελῆται. δωρεὰν γὰρ ἐξαίρετον εἰκὸς ὦ τοῖς ἁγίοις προσνεμηθῆναι· μὰ μόνον ἐν οἷς ἄνθρωποι δημιοεργοι, ἀλλὰ κ τῷ καθαρωτάτῳ τ ἀρίας πυρὶ τὸ χρεωδὲς Ε παρ' ἡμῶν μὴ προσφέρεσθ ᾧ βωμῷ, ἀφ' οὗ πυρὸς ἴσως ἀναπεμπόμενα κρέας. ποσῶν ἢ κ τὸ ἀνάκαιον ἀγορᾶσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, κ ἀφθόνως τοῖς ἐν παιγνύρεσι κ ἱερατεύσ &c. Inde asseruit Josephus, τὴν δ' ἀγέλην ἱερατικὴν καθίστασθαι τῷ λαῷ κ θύειν προστάξε κ δυνάμεν, &c. Illi etenim Judæi aliique nonnulli cap. 7. Num. cum Lev. c. 9. anno altero Exodi inchoante conjungunt. Plures tamen ἀναβάσεις Patriarcharum in mensem secundum ejus anni dilata narrant. Monet insuper Georgius Chronographus Aaronem liberos suos seniores sub auspiciis Sacerdotii extemplo amisisse, ὅτι πῦρ χέρνητις τοῖς θυσιαστηρίοις προσλίσκων, ὥσπερ προπαγόμενον. πρὸς αἰωνίαν τὰς θυσίας καταναλίσκον ἀεί· ἐξ ὧν κ θυμιᾶν ἐχρῆν. Puto Syncellum excerpsisse ista de *Parva Genesi* Rabbinorum. BERN. Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus.* in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπανᾶ.

l Ἐκ τύτυ,] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum ἐμπνεύσωσιν deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus.*

* *Statim autem ab hoc* miraculo *contigit & Aaroni quædam calamitas,*] *Statim ab hoc miraculo (perperam adeo ad Calendas Nisan Aaronidarum* ἐμπνεύσωσιν *deflet jejuna gens Judæorum, ex Megillat Taanit aliisque Ritualibus,) Nabadus & Abius ob ritum*

*Suffiendi, (*θυμάτων *Josephi i.e.* θυμιαμάτων *ut supra) saltem propter* Sacrum *temeratum, vel* igni vili, ὑ θεοσόστῳ, *ut plerique interpretantur Lev. c. 16. 12. & c. 1. 7. aut simplicius,* contra Canonem, *illum inquam nuper datum Ex. 30 9. Ait enim Moyses Lev. c. 10.* ויתנו בהן (איש במחתתו) איש קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם (עליה *in Majora Judæorum* עליהן וישימו, *quod est, Ausi sunt isti Suffitum alium, quam Deus jam modo præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. Symeon quidem aliique Talmudistæ adhuc liberalius exponunt* אש זרה *de sacris quovismodo violatis: aptius vero Zonaras de eodem facinore, & ad mentem Flavii,* ναδαὲ Ε αὖθις ἀθέμιτα τὰ ἀφρτεσμένα θύσαντες, *&c. Certe pœnas dederant suæ* ἐθελοθρησκείας *Aaronidum pessimi iidem & primi; aut verbis Eleazari Nomodidascali* בני הורו הלכה בפני משה. *Præ foribus itaque Sanctuarii, aut propius ut aliqui volunt, ii subitis flammis ambusti intereunt. Moyses id expressit solito suo pleonasmo* ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו לפני יהוה. *Hanc ustulationem (*שריפה, ἐμπρησμὸν) *ex Sanctissimo profanis naribus adflatam retulit Pharisæus nomine Joses filius Dosithei,* Synhedrin *f.* 52 *a. Eandem multi ab æthere, Lyranus ab Altaris majore; Josephus vero ab acerris subito effusam credidit. Dein atrum funus extra castra duxunt patrueles, lugente multum populo. Namque ipse pater hanc orbitatem fortius tulerat, quam sibi vestes oleo Consecrationis jam recentis fragrantes illico disrumperet aut deponeret. Lev. c. 10. Num. c. 3. 4. & 1 Par. c. 24. 2.* BERN.

m Θυμάτων,] Supra θυμιαμάτων. & si hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Josephus*, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, ὑ θεοσόστῳ; vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. HUDS. Confer sacrum codicem, ubi aliter. REL.

n Ἐπ' αὐτὰς] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

o Μωϋσῆς ἢ κελεύ] Emendo tamen adversus omnia exemplaria. quæ usquam vidi, μωυσῆς ἢ κελεύ τ πάτρωα αὐτῶν Ε τὰς ἐξαδέλφας. Sic enim Moyses ille jusserat, consobrinos suos Misaelum & Elisaphanum Lev. c. 10. 4. *Agite, efferte hinc vos agnatos vestros,* קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש וגו׳. Ambiguum autem (nisi prius illud verum fuerit) quo jure, si hi sacrificuli in Adyto sufflati expirassent, ab aliis manibus quam fratrum germanorum & Chrismatis sacerdotalis consortium inde deportarentur. Nam in illo primordio Ecclesiæ Judaicæ duntaxat quinque viris steterit Sacerdotium. Putabis itaque cum Uzielida Aaronis liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi tradidisse: salva fuerit adeo Res Sacra sartaque. BERN. Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus*, Μωϋσῆς ἢ κελεύ τ πάτρωα αὐτῶν κ τὰς ἐξαδέλφας existimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaelo* & *Elisaphano* traditisse, ut inde ab illis deportarentur.

p Ἡμφίεσ] *Sambuci* solus codex habet ἡμφίεσο tempore nimis perfecto. Miseram hanc historiam ita contraxit Zonaras Drungarius. ναδαὲ ἢ κ αὖθις ἀθέμιτα τὰ ἀφιερωμένα θύσαντες, κατεκανίζων τὰ σῶμα τε κ τὰ πρόσωπα, πυρὸς ἐξαφθέντ αὐτομάτ Ε φλεξαν Ε αὐτούς. ὧν τὰ σώματα ἔξω τ παρεμβολῆς κομισθέντα, ἐτάφησαν. BERN. Ἡμφίεσο solus *Samb.*

q Δὴ παραιτησάμεν] Ita pro ἢ ex *Vet. Interpr.*

quos in se populum collaturum esse viderat, soli Dei ministerio semet addixit. Et adscensu quidem in montem Sinæum abstinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis responsa retulit quæ à Deo *supplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre existimetur, nisi quod *communi* eorum saluti prospicere videretur. Præterea autem vivendi rationem descripsit & leges posuit, quibus observandis & Deo placere possent, & vitam inculpatam agere. Ista autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ instituta legesque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis vestitu prætermisi, *prius* persequi volo: nam is omnem prophetis fraudem & præstigiarum ansam præcidebat. Verum si qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebræis solum manifestum esse voluit, sed & alienigenis qui huic forte spectaculo interverirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem sardonyches, atque eorum naturam ostendere supervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus sacrificiis *propitius* adesset, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exsiliente, ut etiam procul positis illucesceret, cum prius lapis eo careret splendore. Et certe hoc ipsum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius est jam dicturus sum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Essenæ adlutos gestat, Deus victoriam pugnaturis præ-nunciabat. Tantus enim ex iis † effulgebat splendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifestum fuerit, eorum auxilio adesse Deum. Unde & Græci, qui nostras solennitates reverentur, quod ne quidem hisce contradicere potuerint, Essenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Cessavit autem Oraculum & sardonyx fulgorem emittere, annis jam ‡ ducentis antequam ego hæc

Oraculum cessavit annis 174. ante excidium Templi secundi.

ἐώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [r] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τὸν μὲν εἰς τὸ Σινα῀ον ἀνόδων ἀπέχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρημάτιζε περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγαν ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βαλόμενος τοῦ πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοεῖσθαι αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔπι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλους ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι καὶ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ σωζεται῀. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [s] καὶ τῶν νόμων.

θ'. Ὁ μέντοι περὶ τῆς [t] τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· ἐδαμόθεν γὰρ [v] προφητῶν κακουργίας [x] καταλέλοιπεν ἀφορμάς. εἰ δέ τινες τοῦτο γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτεπάκοα [y] δ' εἶναι τὸν Θεὸν συμβαίνει [z] τοῖς ἱεροῖς [a] καταλιπεῖν, ὁπότε θελήσει, καὶ μὴ παρεῖναι· ὃ [b] τοῦτο δ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις τοῖς συμπαραγένεσθαι. τὸ γὰρ λίθων ἐκ δεξιᾶς τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· [c] σαρδόνυχες δ' ἦσαν, καὶ σημαίνει αὐτῶν τὴν φύσιν ἡ ὄψις ἐναργῆ τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. Δώδεκα γὰρ τῶν [c] δώδεκα λίθων, ἃς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς [f] ἐνερράμμενος [g] τῷ ἐσθῆτι φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμαίνει ὁ Θεός. [h] τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς χειρὸς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἔπικουρίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα πιμῶντες ἔθη, Λόγιον τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δυνάσθαι τούτοις, τὴν ἐσθῆτα λόγιον καλοῦσιν. [i] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσθὴς καὶ ὁ σαρδόνυξ τὴν λαμπὴν [k] ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συγγράψαι τὴν γραφήν, τοῦ Θεοῦ

[r] Τῇ τοῦ Θεοῦ] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut &, post v. sex, articulum τὰς ante νόμους.

[s] Καὶ τῶν νόμων.] Καὶ τῶν νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.*

[t] Τῆς ἐσθῆτος] Illud τῆς pariter ex *MSS.*

[v] Προφητῶν] Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν ita sponte mutarunt *Big.* & *Samb.* quod cæteri ex sententia Josephi expresserant σοφιστῶν κακουργίας καταλέλοιπεν ἀφορμάς. Aut indiligenter factum est συκοφαντῶν, ex ὑποφητῶν ipsius Flavii. *Epiphanius Prophetarum* reddidit. BERN. Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν *Big. Samb. (Coll. Voss.)* & *Vat.* Forsan tamen factum est συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Josephi*. In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium*.

[x] Καταλέλοιπεν] Κατέλιπεν *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte, καταλιπὼν μάρτυρας vel quid simile. Sensus: Deus, si quis falsus Propheta sub nomine Dei loqui falsa tentaret; voluit sacerdotes esse testes, in sua potestate esse, adesse, si velit, vel abesse: & hoc non tantum Hebræis, sed & peregrinis, qui adessent, voluit constare. COCC.

[y] Δ' εἶναι] Forte δὴ εἶναι. COCC.

[z] Τοῖς ἱεροῖς] Τοῖς ἱερεῖς *Big. Samb.* & *Epiphanius*. τοὺς ἱερεῖς Editionum par. *Samb.* tamen ita distinguit καταλιπεῖν· ὁπότε θελήσει, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ τοῦτο &c. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll, Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliisque* τοὺς ἱερεῖς.

[a] Καταλιπεῖν,] Fortassis an verbum καταλιπὼν huc descenderat ex versu superiori καταλιπεῖν ἀφορμάς: nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id adseruit interpres Scholasticus, *scire dereliquit*. BERN. Verbum καταλιπεῖν ex superiori versu huc descendisse cum *Bernardo* suspicor, nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id asseruit *Vet. Interpr.*

[b] Τοῦτο δ' οὐχ] *Basil.* & *G.* τοῦτ' οὐχ' & mox τοῦ *Hen.* & *Busb.*

[c] Σαρδόνυχες] Hic σαρδώνυχες in plerisque *MSS.* contra *Vat. Basil.* & *G.* & utriusque linguæ poëtas. BERN. & HUDS.

[d] Πρεσβύ,] Πρεσβὺς *Samb. Big.* πρεσβὺ *Basil.* & *Gen.* πρεσβὴν *Hen.* & *Busb.* BERN.

[e] Δώδεκα λίθων,] Consimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus:* atque ante eos *Chrysostomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæst. Biblicis* haud semel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.*

[f] Ἐνερραμμένος] Ἀνερραμμένος *Busb.* & *Hen.* ἐνερραμμένης ritu Attico *Big.* & *Samb.* Editores ἐνεσημμένης, ut Græcum vulgus. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνερράμμενος *Hen.* & *Busb.* ἐνεσημμένος *Basil.* & *G.*

[g] Τῷ ἐσθῆτι] Τῷ ἐσθῆτι *Samb. Basil.* & *Gen.* τῷ ἐσθῆτι jam nunc *Big.* atque mox in quarto casuum τὴν ἐσθῆτα codex omnis. τῷ ἐσθῆτι *Busb.* atque *Hen.* Reponere malui ἐσθῆτι & ἐσθῆτα, ut alibi libri nostri. Variant enim nimium Librarii in vocibus ignotis. ἐσθὴς vero est חשן, ἐσθῆτος חשנא à Syris. Statim νίκην *Hen.* Et post paucos versus *Busb.* γνώριμον εἶναι τοῦ παρεῖναι τὸν Θεὸν &c. BERN. Ἐσθῆτι, ut & mox ἐσθῆτα & ἐσθῆτος cum libris nostris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσθῆτι, ἐσθῆτα & ἐσθῆτ, quæ omnia hic loci repræsentant, excepto quod infra paulo ante finem ἐσθῆτος habeat *Vat.*

[h] Τοσαύτη] Non is sum ego, qui *Josepho* (ut aliis solenne est) hac in parte falsi notam ausim inurere; cum fortasse Deus, qui *piscinam Bethesdæ* Judæis reliquam fecit, ut se omnem populi sui curam non abjecisse testaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum prophetiis cessantibus) exstare voluerit.

† *Effulgebat splendor,*] Vide *Philonem Jud. de Monarchia* lib. 2. *Chrysost.* 37. adversus Judæos, & *Augustinum* lib. 2. Quæst. super Exodum. Adde *Prideauxii* Connex. Hist. V. & N. T. part. 1. p. 154. &c. HUDS. in *Add.*

[i] Ἐπαύσατο] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujusce naturam compleverit, post Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidisse dicuntur, permansisse verisimile facit *Spencerus* in Dissertat. *de Urim & Thummim.* cap. 4. §. 8.

[k] Ἔτεσι διακοσίοις] Annis 200. ante Josephum lucere desierunt. At erant nihilominus lapides in pectorali Pontificis, quod & Talmudici fatentur; sed oracula Deus per illos non edidit. Ne quis errorem in numeris suspicetur, sciat & Syncellum in chronico ita ex Josepho citare pag. 134. REL.

‡ *Ducentis*], Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 231. HUDS. in *Add.*

τοῦ

θεῦ [1] δυσχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων · πε-

conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſio-

[1] Δυσχεράναντος] Διεχεράνατος *Hen.* Hæc ita delibavit Nicephorus in Eclogis ſuis, Τοῦ ἐπὶ τὸ ἄμων ⸗ δεξιᾶς εὐθὺ σαρδώνυχας, καὶ τοὺς ιβ'. λίθους τοὺς ἐπὶ τῷ στήθει σημαίνειν ἀεὶ ἀφ' ἑαυτῆς ἕκαστον τῶν ἐπισκοπάσεως τὸ ἰσομέτρον εἰς τε πόλεμον καὶ τὸ λοιπὸν τῶν ἐκάστοτε· καὶ ἀφ' τούτου λέγουσι λέγειν τὸ ἐπὶ ⸗ στήθους. παύσασθαι ⸗ τῶν τοιούτων ἐνθυμήσεων ὧδε ἐτῶν ϛ'. ⸗ ταῦτα τὸ ἰώσηπον γεγραφώς, ἀμαρτάνει ⸗ λαόν. Similiter Georgius Chronographus, ὧδε καὶ τὸν ⸗ λογίου φησὶν ἰώσηπος ⸗ ὡ πρίτῳ, ὅτι οἱ ἕνδεκα σαρδώνυχες οἱ ἐπὶ τὸ ὄμου δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ ⸗ στήθους δωδεκάλιθος, λόγιον ἐκαλεῖτο· ἀφ' τὸ σημαίνειν ἕκαστον τε τὰ αὐγῆς τὰ χρυσᾶ, καὶ ὡς τὸ σκοπίσεως τὰ δεινὰ ὡς πολέμους καὶ ἄλλοις παντοίοις πράγμασι· ὧν ἱστορικὰ ἡ ⸗ τοιαύτη σημασία, δήλωσις ἐλέγετο καὶ ἀλήθεια, ὡς τῷ λογίῳ θεόθεν ἐναφανομένη· ἥτις καὶ ἀμοιβαίως ⸗ λαῷ, φησίν, ἐπαύσατο ἐνεργοῦσα τὸ ἰσχὺν χρόνων ὧδε τεσσαρακοντούτων. Nec alia mente dixit prædicator χρυσορρήμων concione tertia adverſus Judæos, Κἀνθάδε γὰρ, ὅτι τὰ τοῖχα κατεσκαμμένα ἄνθρωποι, ---- μὴ καὶ τοὺς προφήτας ἄνθρωποι ἐπαύσαν; μὴ γὰρ ⸗ πνεύματος χάριν ἀπέλιπον; μὴ τὰ ἄθλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν; οἶον τὸ φανὲν ἐν ⸗ ἱλαστηρίῳ φῶς ἔσβεσε τοῦτο ἐπὶ τῷ χειρισθέντι ἱερείῳ ἐνέργεια, τοῦτο δήλωσιν (אורים) τοῦτο ἐπὶ τῶν λίθων ⸗ ἰσχύος; ἐπὶ ⸗ ἀνθρώπου εἰς τὸ ναὸν εἰσῆλθε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ ἄνωθεν κατεσχηκυῖα ἄνω τοῦτο ἐπὶ τῶν θυσίας ἀμοιβαίαν ἐπλήρου. καὶ πάλιν αὖθις μέσον τῶν χειρῶν ἐν ⸗ ἱλαστηρίῳ φανὴ τις ἐφέρετο, καὶ τοῦτο μέλλοντος πρόλεγε. πάλιν ἐπὶ τῶν λίθων τῶν ἐπὶ ⸗ στήθους ⸗ δεξιᾶς, ὅπερ ἐκάλουν δήλωσιν, ἐγίνετο τοῖς ἔκλαμψις, καὶ τὰ μέλλοντα προσήμαινε. ὡς τοῦτοις, δῆλον χρόνῳ ἦν, ἡ ⸗ πυθμαίνου χάρις ἐφίκοιτο καὶ τὸ ἔλαιον ἐπιστήσει, καὶ ὡσαύτως] τούτοις δηλοῦσιν τοῖς παράσημοις. Doctiſſimus etiam Theodoretus in Quæſt. Biblicis haud ſemel, ἐν ᾧ τῷ στήθει τὸ καλούμενον λόγιον, λογικὸν συγκαλύπτων καρδίαν. ἔχει ᾧ καὶ τοῦτο ιβ'. λίθους ὡσημασμένους, ἀφθόρους ἔχοντας χαρακτῆρας. ἀφ' ᾧ τούτων ἐσήμαινε πολέμου συνοχρυσηθέντος ⸗ ἢ νίκη ἢ ἧττα· ὡσαύτως γὰρ φησιν ὁ σαὼλ τὸ ἐσυδ. εἶτα τῷ γιλγὰλ μαθὼν ἐπήγαγε, συνάγαγε τὸ ἐφούδ· καὶ ὕστερον ἐξώλισε τὸν λαόν. ἀφ' τοῦτο εἰρηκὼς ὁ τῶν ὅλων θεός· καὶ ἐπιθήσεις (Ex. c. 28.) τὸ λόγιον τῆς κρίσεως ἐπὶ τὸ στῆθος ⸗ ἀαρών, καὶ συνάψεις αὐτὸ τῷ δήλωσιν καὶ τῷ ἀληθείαν. καὶ δήλωσιν μὲ ἐκάλεσε τὰ ὀνειθισμένα μυούμενα· ἀλήθειαν ᾗ, τὰ μυούμενα τὸ ἀψευδές. Dein Procopius ad Exodi c. 28. 30. Καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τὰ κρίσεως τῶν δήλωσιν καὶ τῶν ἀληθειαν. *Incertum eſt*, inquit, *an alii hic intelligendi ſint lapides, vel capienda ſit duorum nominum quaſi in tabella quadam inſcriptio*: ſic interpres non optimus. Et alibi, δότε λαβὶ δύλες αὐτῇ ⸗ ἀληθειαν. *Inter* XII. *enim lapides in pectorali ſitos* Claritas *erat &* Veritas, *per alios duos lapides repræſentata.* Hæc aſſerit Theologus Gazæus propter Cyrillum Alexandrinæ, qui lib. XI. de Adorat. Spiritali inter alia narrat: Καὶ ὡσὰν γε τούτοις συναπαλλειοθαί τι καὶ ἑτέρων τοὺς ιβ'. λίθους ὡσυνειρῆσθαι, λέγων · καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τὰ κρίσεως τῶν δήλωσιν καὶ τῶν ἀληθειαν. ὃ μὲν ἴσως καὶ ἀμφιβολίαν ἔναγῆ, κρίσεως δὲ λίθους ἢ ὡς ὡ μᾶλλον πρόσημα ἡροῖτ' ἂν εἰκάσειεν. Paulo poſt idem Patriarcha, εἴτ' οὖν εἰσι καὶ ταῦτα (δῆλοι intelligit) λίθοι, εἴτ' ὡς ὡ τίνας χρυσῆ ⸗ ὁνομάτων γραφὴ, πολυπραγμονεῖν ἐᾷ ὁ λόγος. Verum ille ad Oſeæ c. 3. paulo fidentior, εἶτα ὡσυνέταξεν ἐξ ὁμοίως ⸗ φυλῶν ιβ. τῷ τεχνικῶς τοὺς συνέχους ὑφαίνειν λίθους· δύο γε μὴν ἑτέρους ἐκλεξὺ ⸗ ἄμων, οἷς δὴ ὁνόματα ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια. Adamantius etiam ex hoc myſterio ſuum φιλονικοῦν & allegorizandi cacoethes acriter defendit, Λογεῖον inquit hom. VI. in Lev. *ſapientiæ ſtudium eſt, quia ſapientia in ratione conſiſtit: ſed quæ ſit ſapientiæ hujus & rationis virtus oſtendit. Impoſuit enim ſuper eum Logium, & impoſuit ſuper Logium manifeſtationem & veritatem. Non enim ſufficit Pontifici habere ſapientiam & ſive omnium rationem, niſi poſſit etiam populo manifeſtare quæ novit, &c. Hoc eſt ergo* ſuperpoſuiſſe rationali manifeſtationem & veritatem. *Infelices illi, qui hæc legentes, omnem intelligentiam ſuam erga ſenſum veſtimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale eſt veſtimentum manifeſtationis, aut indumentum quale eſt veritatis? quæ mulieres iſta texuerint, in quo hæc unquam ſint confecta textrino?* De *Eſſæno* inſuper hæc inſeruit Græculus quidam Lexico Suidæ contra Manuſcriptorum fidem, loco non ſuo ad ἔσσηνοι, quod nugacius eſſe arbitror, quam jam repeterem inde, vel de Quæſtionibus Anaſtaſii Niceni, aut de adſumento Epiphanii p. 250. vol. 2. Conſtat tamen iſtum ευζητίαν ex commentariis Cyrilli Alexandrini corrupiſſe ſententiam veterem, maxime ubi ait, ὁ ᾧ ἱερεὺς ἀπῴλειπεν εἰς τὸ ἐσῶ, ἐμοὶ τε θεοῦ, καὶ εἰ μὴ ἀρίστου ἐὼ τῷ θεῷ τὸ ἐρώτημα, εὐθέως ἐγκρύπτει ὁ ἀδύτου λίθος, καὶ ἐφεγγοβολῇ ἀκτῖνας ἐκπέμπων. εἰ ᾧ ἐν ἀρίστοι, ἔνεστιν ἐν ⸗ ἡ ἰδία τάξει ὁ λίθος. Prope hinc abeſt opinio Saxonis doctiſſimi Bedæ. *Ponet autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Ideo* doctrina & veritas *in rationali judicii ſive literis impreſſa, ſeu nominis tantum ſacramento erant impoſita, ut Pontifex eadem veſte indutus meminiſſet ſe rationibus doctrinæ & veritatis inquirendis per acceptum ſacerdotium fuiſſe conſecratum. Ut quod exterius typicum in veſte præfulgebat, intus in corde veraciter expreſſum coruſcaret.* Βαθὺ ᾧ λογεῖον τὸ χρῆμα (ut cum Cyrillo & Abeneſdra dicam) ſolicitum habuit S. Auguſtinum, *in quali re vel metallo poneretur ſuper rationale* (haud intra ipſum) *Demonſtratio & Veritas, quoniam talia dixit fieri in veſte ſacerdotis quæ corporaliter fiunt, invenire difficile eſt. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuiſſe cujus color ſive ad adverſa ſive ad proſpera mutaretur, quando ſacerdos intrabat in ſancta: & hoc eſſe quod ait, Et afferat Aaron judicia filiorum Iſrael ſuper pectus ſuum; oſtendens videlicet in illa Demonſtratione & Veritate, quid de illis judicaverit Dominus. Quanquam poſſit intelligi Demonſtrationem & Veritatem literis impoſitam ſuper Logium.* Talia refert Doctor Occidentis. Reſponſi itaque *certi clarique* ſymbolum, ut veri Dei oracula eſſe poſſunt, aut etiam argumentum *ſapientiæ* ac *probitatis* Pontificis Hebræi, (prout gemmea illa ἀλήθεια, quam à collo Sacerdotis Judiciſque pariter ſummi Ægyptiorum dependiſſe legimus, mentem æqui prudentem atque tenacem denotabat,) האורים והתומים. *Urim vethummim*, quod eſt *lumina & perfectiones*, φωτισμοι καὶ τελειωσεις in ſevera Tranſlatione Aquilæ, δήλοι (unde forte Oraculo Apollineo nomen,) & quandoque δήλωσις καὶ ἀλήθεια LXXII. Alexandrinis, convenientius quidem periapto Sapphirino Præſidis Ægyptii, aut *doctrinæ & perfectio* in Vulgatioribus Bibliis Latinorum, poſt Joſephum de *luce mera, mira, ac perfectiſſima*, haud diverſa de re exponunt Origines, Chryſoſtomus, Hieronymus, Chriſtianorum quidam alii, & ex Magiſtris Judæorum non pauci. Nemo enim adhuc auſus erat in plicas Sacratiſſimi Thoracis icunculas fatidicas aut par homuncionum Magicorum ante Abeneſdram Aſtrologorum inducere. Hic vero pro אורים ותומים ſubſtituit τελέσματα χαλδαϊκὰ & μορφώματα (quomodo Aquila תרפים interpretatus erat) צורות שיעשרו בעלי הכוכבים, referente ad Legem Nachmanide, non Maimonide, quod viri docti ſcribunt. Quorſum ægrius fero ab aliquot Chriſtianorum Doctorum tam pravam conjecturam Abrahami Judæi prolixo ac ſedulo opere defendi, & unicum à rerum conditu verum vereque venerandum Oraculo in ſacerrimum idololatriæ argumentum converti. Prudentius ſane, ſi hiaret unquam latus dextrum Pectoralis, Dei Summi nomen τετράγραμμον, quod Uzielides, Jarchius, Levis Gerſonis, & Iſaacus Aramæ, aliique fecerunt, aut hoc nobile attributum, divinum hunc titulum, ἀλήθεια ἐνθυμμίμ, τὸ φῶς καὶ τὸ τέλειον, aut *Lumen pariſſimum perfectiſſimumque*, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶ, 1 Joh. 1. 5. vel Jus etiam δικαίωμα, meliori an manu quam Beſeleli in tabella aurea gemmeave expreſſum, loculo ſacro indere. Prudentius porro cum Saliano & Græcis quibuſdam juxta duodecim gemmas ſolidi & clauſi undique Logii, ſic volunt *Urim & Thummim* literis ſcriptis adfigere. Non poterant equidem expedire ſe Judæi abs criminationibus Philoſophorum, ſi Abeneſdræ opinio increbuiſſet uſquam, non Idololatriam prorſus evitare & ſuperſtitionis Ægyptiacæ perridendam mimeſin, neque ſe tueri ipſum Pontifex Dei contra verba digiti Divini, ὃ ποιήσεις σεαυτῷ πᾶν εἴδωλον, ἀλλ' παντὸς ὁμοίωμα: aut dicto Strabonis hominis incircumciſi de Lege eadem, ἐὰν δεῖ πᾶσαν ξοανοποιΐαν. Idola tamen ſunt tui Teraphim, vir docte: Urim tui ſunt ſimulacra, ſunt ſculptilia. Quis interim Hebræorum vel Sacerdotum, ſeverus licet & cunctator, imagines fata eloquentes & ἀνθρωπίσκους victoriarum ſponſores illubenter adoraret, tanquam rem ſanctiſſimam Deoque plenam? Aut ex contrario, quis prudens ſciensque Antiſtes talia teleſmata ſuo de pectore confeſtim non rejectaret odio merito vanitatis Ægyptiæ? Refutat etiam egregie commentum illud toties à Reverendo Viro vocatus laudatuſque Diodorus ſuæ Bibliothecæ libro XI. ἀγάλμα ᾧ θεῶν τὸ σωμοῖον ἐκ καπνοδάζειν ὁ μυθος· ἀφ' τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν. τὰς ᾧ θυσίας ἐξηλλαγμένας συνεστήσατο τῷ ᾠδαῖς τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, καὶ τὰς κατ' τὸν βίον ἀγωγάς. ἀφ' γὰρ τὴν ἰδίαν ξενηλασίαν ἀπάνθρωπόν τινα καὶ μισόξενον βίον εἰσηγήσατο. Fatetur etiam Strabo Moyſen inter ſuos Religionem & cultum inſtituiſſe liberum quidem θεοφορίας καὶ ἀρετῆς παραδείγματος ἄτοπος, liberum itaque duobus geniis Chr. Caſtrenſis. Falluntur autem nimium noſtrates Hegus & Spencerus, quod Philonem Judæum ſuæ ſententiæ patronum exiſtiment, aut ejus hæc verba de idolorum quorundam theca interpretentur, τὸ ᾧ λογίον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκάζειν, ὥσπερ βάτις· ἵνα δύο ἀριθμὸς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. Quod eſt Spencero Paraphraſtæ, *Logium eo fine duplex factum, ut illius fundum vel medium* (at nihil tale, concavum nihil intellexit Judæus dixitve, ſed pannum firmitatis cauſa duplum, quo lapides bis ſex cum ſuis palis recte ac fortiter ſuſtineret) *eo felicius duabus imaginibus ferendis inſerviret: quæ quidem imagines Manifeſtatio & Veritas dictæ ſunt.* Alioquin ait ſe neſcire *cur λογίον ἀρετὰς ἀγαλματοφορεῖν, virtutes quaſi in imaginibus ferre* dixerit. Aliter tamen Origenes, Hieronymus, Beda, S. Eccleſiæ Patres alii Græci Latinique ſentiebant, qui ob animum oculoſque habuerunt verba illa Philonis. Quinimo qualem rem putarit eſſe δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν, ipſe Philo exponit p. 824. ubi phraſis magis claret, quam aliquis judicii non intercepti aut Græce callens obſcuram & difficilem ſentiat. Ecce illum libro II. de Divina Monarchia, ſeu contra Idololatras. σύμπας ᾧ ὁ τόπος καλεῖ λογεῖον ἐτύμως· ἐπεὶ τὰ ἐν ἀρχῇ πάντα λόγοις καὶ ἀναλογίαις διῃρημένης καὶ συντεθειμένης. ἐπεὶ ᾧ δεῖ λογεῖον διττὸν ὑφάσματος κατασκευάζειν, ἐπιτάττοντος τὸ μὲ δήλωσιν, τὸ δ' ἀλήθειαν. αἰνίττεται ᾧ ἀφ' μὲ τὸ ἀληθείας, ὃ δι' ἐρωτᾷ τὸ ἐξάπτειν ὑπὲρ τῶν ἐπιζώνην ἐν δεμνίοις· ἀφ' τὸ δήλωσιν, ὅτι αἱ κατ' ἐρωτικὰ φύσεις ἐκστατικὸν τὸ πρὸς ἡμᾶς, ἃ καθ' αὐτὰ πάντως ἀν ἦν ἄγνωστα. Dixerat idem p. 670. ex Tralatione LXXII. Alexandrinorum, *Logium quadratum duplexque fecit, inſtar baſis, quo virtutes geminas Manifeſtationem inquam & Virtutem ſuſtineret.* Sic vertenda ſunt Græca ſuperius memorata. Quippe baſium & firmitas & figura quadrata eſſe ſolet: at loculi ratio omnis excluditur. Iterum p. 672. ῥῆμα ᾧ τετράγωνον τῷ λογείῳ. χρὴ γὰρ τὸ φύσεως λόγον καὶ τὸ ⸗ ἀνθρώπου βιοτικοῦ πάλιν παρ' ὃ καὶ τὰς ἐκπρεπεῖς ἀρετὰς προτεκλέψασιν αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. ὃ μὲν ἀλλὰ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς κατ' ἕκαστον ἡμῶν, δύο ἀρεταῖς ἀπαίσιμε εἰκείας. τῷ μὲ προτοσεχθῆ δήλωσιν, τῷ ᾧ καὶ ἀμήσιαν ἀλήθειαν. Ne cogites, quæſo, de imagunculis diploidi Rationalis inſerendis, ἀγαλματοφορεῖν ſimplicius ſignificat *geſtare, ferre*, ac *repræſentare.* Leges enim paulo poſt apud hunc Philoſophum, cui quidem id verbum peculiare eſſe videtur & proprium, p. 673 propter

siones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem persequar.

εἰ ὧν ἐρῶμεν δικαιρότερον. τρέψομαι δ' νῦν ἐπὶ τ' ἐξῆς λόγον.

ι'. Ka-

Ephodam πολύμιτον quatuorque quasi elementis variam, τὸ μίμημα δ' κόσμου σύμπαντος, ὀφείλ (ὁ δ' χιτὼν ὡς) τῇ μὲν οὐσίᾳ τὸ ἐκ θαλάσσης ἅπαν εἶδος ἄθυτος ἀγαλματοφορῶν (quod est, *Universi ferens exemplar*) αὐτὸς πρέπον τινὰ ἔσθητα τῷ δ' κόσμου φύσιν μεθερμόζ, καὶ βραχὺς κόσμος εἶναι. Huc sane respexit Hesychius illo interpretamento, ἀγαλματοφόρος, ὡς ἄγαλμα (φέρων, si volo) ἐν τῇ ψυχῇ. Necnon eadem Suidas & Antonius Philosophus in Lexicis, ἀγαλματοφορούμενος, ἀγάλματα ἤδη τύπους (ideas) τ' νοηθέντων φέρων ἐν ἑαυτῷ· ὅτας φίλων. ἄγαλμα πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται), hæc & alia veterum Lexicorum; κάνις ἐμάθον ἅ, κάντε εἶκον, opportune addit Etymologus; Eustathius insuper definite ad ιλ'. δ'. ἄγαλμα λέγει) παντα χῶ τῷ ποιητῇ πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται) ἐκ ὡς ἡ συνήθεια, τὸ ξόανον. Etymologus etiam ἄγαλμα, ἀγαλμίαμα, καλλώπισμα, ex scholiis majorum ιλ'. δ'. ad optimum vatem. Ita me legisse memini in Apocryphis Bibliorum ἄγαλμα τ' πολυοχλίας in melioribus codd. pro ἀγαλλίαμα. Pariter ex ipso Philone Hesychius ἀγαλματοφορεῖαζ, καλλωπίζεαζ. Fusius adhuc Suidæ Lexicon, ἀγάλματα τὰ τ' θεῶν μιμήματα, καὶ πάντα δ' κόσμου τινὸς μετέχοντα. ὁμηρ, βασιλῆι ἢ κεῖ) ἄγαλμα. καὶ ἡσίοδ, τ' ὄρμον ἄγαλμα καλεῖ· εὐριπίδης τ' ἐπὶ νεκρῶς κόμον Cippum: ἄγαλμα, εἴδωλον, βρέτας, χάρμα, καλλονὴ, καύχημα, ἀνδριὰς, ἐπιγραφή. Quapropter sidera cœli decora, quæ Templi Dei ἀναθήματα vocat Philo, aliquis gentium ἱερῶν ἀγάλματα prius nuncuparat. Quid plura? πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀΐψεν, ait Mæonides in Ulysse suo γ'. 274. ἐμάλλα ὑφαντὰ eadem interpretatur Didymus verus, alii ἀναθήματα, sicut ὀδ. μ, 347. Iterum ὀδ. τ. 257. κείνῳ ἀγαλὰ εἶναι, *quo ornaretur*. Nec omittas incomparabilis Poëtæ versum de indumento non dissimili *Rationali* Hebraici, ὀδ. σ. 299. ἰθμιον ὦτειλε θεράπων ἀμφικαλὲς ἄγαλμα, *Monile servus adportabat, perpulchrum sane ornamentum.* Modeste quidem Magnus Grotius ad Oraculum Pontificale retulerat *Veritatem Sapphirinam*, quæ ob pectus Judicis Ægyptii rite dependebat, tanquam imitamen impotens ac puerile: at majori mox fiducia, majori adhuc errore Spencerus ac Marshamus nostri à gemma illa Ægyptia Divini Urim originem audent deducere. Sive tamen huc traducas, sive illuc, aliena erit Tralatio ac violenta. Aptabatur enim ad tribunal cervici ἀρχιδικαστῦ torques pretioso *Veritatis* simulachro gravis, ut insigne necessarium sui officii, jurisque tum dicendi nota. Submonet adeo Historicus Siculus, τ' οἱ ἀμφισβητήσεων ἥχοιθ, ἐπειδὰν τῶν τ' ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικαστὴς ἀγεωθῆτο. Præterquam enim quod κλοιὸς χρυσῦς רבד הזהב ab omni ævo dabatur rerum Ægyptiarum administratoribus, ut ex Josephi honore paret atque è monumentis Hieroglyptarum, non symbolum ullum aptius, non circumponi potuit collo Præsulis dignius μνημόσυνον Integritatis illius ac Sapientiæ, quas supra cæteros mortales excolere oportet Fori dominos semperque profiterit. Id factum revera retulit Ælianus l. 14. c. 34. *Variorum*; id significatum voluere Hierophantæ. Has etenim ambas virtutes, Fidem dico ac Sapientiam, tum apud Hypophetas Ægyptios tum Bibliorum S. Scriptores aliam vox אמרת & *methmei* i. e. ἀληθείαι interpretando denotabat, sicut in peroratione Josuæ morientis, c. 24. 14. λατρεύσατε κυρίῳ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, βεταμὶμ ἀθεμετ ובאמרת בתמים. Easdem quidem virtutes jam à Deo per miraculum Pontifici suo affusas, dum nomine ejus Responsa redderet, notione eminenti significabant אורים ותומים. Bulla itaque Ægyptia, quod vides, ad Aaronem nostrum neutiquam pertinet, ἀλλὰ πρὸς σύνθρονιαν. Ex Octateucho equidem Juris patrii, non aliunde pronuntiabat ἀρχιδικαστὴς Ægyptius, melioris partis libello ad icunculam *Veritatis* rite admoto. Præterea Maimonidem in Josephi sententiam concessisse ex Opere Maximo ipsius abunde patet, necnon Josephus Carus Asariasque Idumæus de eo fatentur. Quandoquidem illa Moysis c. 10. §. 10. de *sacra Suppellectile* עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואינם שלא היו נשאלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקדש, *Apparata quidem fuere sub Æde secunda Urim Thummim, haud tamen consulta defectu Sancti Spiritus*, animadvertat auctor *Ceseph Misne* ex c. 1. *Cidduſim* f. 31. fuisse desumpta בימי בית שני בקשו חכמים אבנים לאפור וגו', *Stante adhuc Templo secundo Ascalonem petebant Sapientes quæsitum lapides pro Ephoda:* idem plane denotat *Urim* apud Maimonidem, quod in Talmudo *Abanim*. Dein ut pretium hinc æstimes S. Oraculi, mutescentis licet jam ævo extremo Templi & subobscuri, *Dema gemmario*, sic referunt Doctores Babylonii, *pro parte quadam decoris ornamenti numerabat Rab Cahana* דינרי זהב *Daricos* 80000 sive sexagies mille libras Sterlingicas. Quapropter c. 9. *Cele micdas*, ubi accurate egerat Maimonides de Essene aliisque vestibus Sacerdotum faciendis, ne verbulum injecit de Urim Thummimve: verum enimvero capite sequente Responsum Divinum אורים dictum & תומים; literis gemmarum eminentibus jam olim editum asserit. Quinettam deplorandæ stultitiæ est Gorionidæ isti fidem ullam habere, qui vel Annio pravior, partim ex Talmude, ex Fl. Josepho partim, sed & ab Historiæ Romanæ scriptoribus pessimis opus illepidum compegit. Pro voce non humana, quam auditam contendit vir doctus Urim consulenti, verba Josephi (cujus liquet satis sententia) πνεύματος ἡμῖν φωνὴν ἐ δίδαζιν ὁ θεὸς, de Saulo scisitatore nequam & frustraneo, nequicquam detorquet: quoties enim responsum erat, Dei organon adstitit Pontifex, Dei sententiam elocutus est. Quomodo de Eleazaro narrant Doctores Babylonii in *Baba batra* c. 8. cum olim distribueretur Palæstina inter victores Israelitas: *Dixit hic Præsul Spiritu Sancto dirigente, adstante tum apud illum Josua Imperatore, adscendit Zabulon, simulque Acco sors sua:* pariterque de cæteris tribuum ipse prænuntiavit, והיה מכיון ברוח הקדש ואמר זבולן עולה, ותחום עכו עולה עכו וגו'. Scholæ quidem Jerosolymitanæ hac de re olim disputabant Gemara Jerosol. *Jomæ* c. 7. sed Moyses duo, Maimonides & Cosensis, aliique Judaici juris consulti sententiam alteram de *literis emissitiis* potiorem faciunt suamque. אירת חניי תני הכתוב בולט מאן דאמר הקול הירה שומע והא דכתיב וישמע את הקול. Occurram nunc cæteris Doctorum objectiunculis. Frustra illi urgent cum Nachmanide גמ'. דיקא Exodi c. 28. 30. ונתת את האורים ואת התומים: dum talia sæpius legantur in Sacris, ut statim in Genesi וישכן את הכרובים, ἔταξε τὰ χερουβείμ, quorum equidem mentio nulla præverterat. Insistunt adhuc impotenter locutioni Hebraicæ ונתת אל החשן המשפט את האורים וגו', *Pones autem inde in Rationali Judicii Doctrinam &c.* Jonathan recentior, Salomo, Gersonides ex Judæis, Christianorum etiam multi, quo Essenis plagulas rursum aperirent aut tabulas reconditum aut idola. Verum אל in hoc versu non solum ante על (quod Masorethæ adnotarunt ק' אל על) sed etiam pro illo scribi codex Hebræus Samaritanus, ad Exodi c. 40. 20. Græcusque Judæorum Alexandrinorum facile persuadent. Hic enim legit Ex. c. 28. 30. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τ' κρίσεως τὴν ἐμφασιν καὶ τὴν ἀλήθειαν: *Superimpones Rationali Judicii*, ut Ecclesiæ veteris Doctores sunt interpretati. Ille autem adhuc uberius, ויעשית את האורים ואת התמים ונתתה על חשן המשפט (non ut Judaicus ונתת אל) את האורים ואת התמים: *Dein fabricatis Urim* (seu *Orim* vel *Arim*, nam *Vau* non legitur in ea voce apud Samaritas) & *Thummim* (vel *Thammim*) *impones ea super Pectorale Judicii*. Pariter natio illa in utraque suarum versionum Syriaca & Arabica. ותעבר את נאירה ואת שלמיה ותתן אל חשן דינה את נאירה ואת שלמיה. وتصبع الانوار والكمل وتجعل علي صدر الحكم الانوار والكمل. Atque, ut scias ex diligentia hæc accessisse textui Hebraico, eadem repetito legunt Cuthæorum nepotes ad Ex. c. 39. 21. inter sacra opera. Unde post verba isthæc, ἵνα μὴ χαλᾶται (יות vel יהר) τὸ λογεῖον ἀπὸ τ' ἐπωμίδ, καθὰ συνέζεξε κύρι τῇ μωυσῇ, hoc amplius additur ישימו את האירם ואת התמים כאשר צוה יהוה את משה. Interpres adeo Syriacus istius factionis ואכרו את נאירה ואת שלמיה וגו', necnon Arabicus وصنعوا الانوار والكمل &c. *Fecere insuper Urim Thummimque, quomodo Deus Moysen jusserat.* Rursumque Lev. c. 8. 7, 8. quando primum Pontificem investivit frater ויתן עליו את האפר וישם עליו את החשן ויתן על החשן את האורים ואת התמים (Masorethæ iterum אל). Quod Tralatio Græca rite expressit, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸ τὸν ἐπωμίδα· —— καὶ ἐπέδηκεν ἐπὶ αὐτῷ (vel ἐπ' αὐτὸν) τὸ λογεῖον, ἐ ἐπέδηκεν ἐπὶ τὸ λογεῖον τὴν δήλωσιν ἐ τὴν ἀλήθειαν. Paraphrases pariter Samaritarum Arabicæ & Syriacæ, ויהב על חשנה את נאיריה ואת שלמיה. وجعل علي الصدر الانوار والكمل. Sed & Christiani apud Syros ויהב על פרסא. *Posuitque super Thoracem, &c.* Onceloſi tamen vetustissima versio pro אל החשן legit ubique בחושנא, ἐν λογείῳ; indeque Cl. Saadias في البدنة. Hieronymi etiam illa pervulgata, *Quod* humerale *aptavit Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas:* ambigue. Quoniam vero Exodi c. 39. Essenis modus & fabrica accurate describitur, lapidumque adhuc ordines, nomina, & occellatura explicantur omnino absque Urim & Thummim: & vicissim Lev. c. 8. in Aaronis κατασολισμῷ memorantur Urim & Thummim, tanquam Rationalis dignum ἐπίθεμα (dicitur enim ויתן על avt אל החשן את האורים) tacita interim gemmarum tetrastœchia: idem sane v. 30. c. 28. Exodi Epanalepsi quadam substitui existimabis, atque aliis verbis intelligi, quod præcedente versu dictum fuit; quinetiam post ambos illos venire epiphonematis loco diligentem Pectoris descriptionem. Perpende rite illa commata, ita cum priscis Judæorum Christianorumque deprehendes opus Urim & Thummim à Gemmario minime distingui. Pariter enim Aaroni imperatum, v. 29. pretiose insculpta *nomina filiorum Israel in Rationali Judicii* (בחשן המשפט i. e. ἐν ὑφασμῷ μανδύᾳ) *portare super pectus suum, quando ingrederetur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.* Atque itidem v. 30. *Pones autem in Rationali Judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, & gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Bis dictum, perpetuo hos lapides, hæc feret ille splendida symbola, ut θεσπέσιον magnorumque eventuum Divinum dictatorem decet. Hujusmodi vero repetitiones in libris Sacris occurrere sæpe & Criticorum sobrii & insani jam adnotarunt. Allegorias autem & Rhetorum schemata jam inter opera & colores Beselelis plumarii inducere, alienum prorsus existimo & violentum: quamvis viri plurimi Ecclesiastici *Doctrinam & Veritatem*, quas Rationali Judicii adponi ὁ κρείττων jusserat v. 30. solum de sapientia & integritate ipsius Pontificis, minime de re sensili oculorumque deliciis accipi voluerunt. Sed è contra paucis fortasse placebit interpretatio facilior & simplicior, *Superaddes Pectorali Oraculo lucem & perfectionem*, i. e. Gemmarum ordines puros, claros, summaque arte expolitos dabis. Veruntamen nobilissimum hoc Oraculum, quod reverenter & de arduis

ι. Καθιερωμένης δὲ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ ἀφικνουμένων πρὸς τὸν Μωσέα τῶν ἀπὸ τῶν φυλῶν ἀρχόντων, ἐπιτελοῦντος δὲ τὰς θυσίας τοῦ ἀρχιερέως Ἀαρῶνος, καὶ τὰ νενομισμένα ποιοῦντος, ἐκ τοῦ ἀδύτου φωνὴ τοῖς παροῦσιν ἐγένετο, κελεύουσα τὸν Μωσέα τὸν ἀδελφὸν Ἀαρῶνα μετὰ τῶν υἱῶν εἰσάγειν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ τὰς ἐκεῖ θυσίας ἐπιτελεῖν. ὁ δὲ Μωσῆς ἐποίει τὰ προσταχθέντα. καὶ τοῦ θείου πυρὸς ἐξαφθέντος ἐπὶ τὸν βωμὸν, ἀνῆκε τὴν εὐχὴν ὁ Μωσῆς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τῇ θυσίᾳ προσήνεγκεν. ἐπὶ τούτοις ἡ φλὸξ ἐκ τοῦ βωμοῦ τὰ δῶρα καὶ τὰ κρέα τὰ ἐπιτεθέντα ἀνῆψε, καὶ τὸ πῦρ ἐκ τοῦ ἀδύτου ἐξαφθὲν ἐπὶ τὸν βωμὸν κατέβη. ἐπὶ τούτοις ἐπεύξαντο πάντες τὸν θεὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐπὶ

ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit, quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimulà oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis u-

μένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πληθὺς ὁμόσκλωνον [m] αὐτῷ τ Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [n] αἰνέσεις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῆ ὑποψίαν ἀπωσμένην, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων [o] ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ κατ' ἰδίαν, [p] ἀνετίθεσαν κατὰ Φυλάς. οἵ τε γὰρ Φύλαρχοι καθ' ἁ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζουσιν. [q] ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, [r] καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ᾗ ὁδοιπορίας παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκαστος Φιάλην τε κομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυίσκλιον· τὴν μὲν, [s] Δαρεικὰς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη [t] θυμιαμάτων, τὸ δὲ [v] τρυβλίον καὶ ἡ Φιάλη, [x] ἑξήκοντα δὲ ἕω, σίκλους μὲν [y] δὴ αἱ δύο [z] ἀφκοσίους εἶλκον, εἰς δὲ τὴν Φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλδύρων [a] ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ἐπὶ τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς

---

fcunt, plus LX. annis poſt Templum conſummatum, deſeruit tardius illud Sanctuarium atque etiam charum pectus Pontificis vis Spiritus Divini, quæ eſt μανία, quam afflicta Rabbinorum natio conquieritur. Serione autem illi dicant *Unctionis Oleum* in Templo poſteriori deſiderari, qui *Sabbat* f. 21. b. ex una lenticula מפר אחר P. M. ſigillo notata per octiduum Templi ejuſdem à Maccabæo repurgati lampades omnes miraculo facto illuſtrari contendunt, indeque *Feſtum Luminum* nomine ſuo ac tempore merito celebrari? Obſtat autem quam maxime figmento Rabbinico de evanidis gemmis Pontificum quotquot ſub Æde nova Deo Creatori miniſtrarent, interdictum Hatirſatæ, qui cum vatibus poſterioribus אחרונים, ut loquitur Talmudum in *Sota* c. 9. §. 11. *Synhedrin* c. 1. §. 13. & *Megilla* f. 16. una floruit, libri ſui c. 7. 9. ita definitum ævo ac præciſum, *Donec ſteterit Sacerdos Urim Thummimque inſtructus, tantæ controverſiæ dirimendæ par.* Hoc fruſtra eludere tentat Nachman Gemaricus ex locutionibus diſſimilibus & remotis valde, עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דויד, *Dum mortui ſurrexerint, aut hic venerit Meſſias Davide oriundus.* Ruit igitur *quinque defectuum* fabula, quam nec Aſarias Idumæus concoquere unquam potuit. Altera vero ſententia, qua ſe obſtrinxit Spencerus, inauditum adeo fuiſſe etiam ſub Templo priore Urim, tam ſacris ſcriptoribus quam Rabbinicis, præſertim Rabbæ Samuelidæ Talmudiſtæ ex 2 Paral. 26. 5. diſputanti, omnique plane vetuſtati adverſatur. Unde ſola manet Joſepho ſacerdoti meritaque fides Vir enim iſte prænobilis, ut erat Sacrorum Rituum ſuæque pariter originis ſtudioſiſſimus indagator, Oraculi hujus exitum ignorare haud potuit.

Præterea, quod præcipuum eſſe video in hac cauſa, nullum tempus aptius occurrit dignuſque, quando fulgores ſui Oraculi extingueret iratum Numen, Pontificique ſilentium imponeret, quam κατ' ἐκδοσιν ἱερατικὴν hoc loco retulit Joſephus. Ea fuit virtus Johannis Hyrcani, pietas tanta, prudentia, fortitudo, & conſtantia, ut cum meliori anima abſcedere haud poterat diva Ἀλήθεια? tanta ſtatim nequities faſtuſque Ariſtobuli & ſuccedentium ei Pontificum, tot flagitia & parricidia, nihil mirum ſi à tam cruentis & pollutis pectoribus abhorruerit S. Dei Spiritus, ſive hac occaſione in ſedes meliores ſuperaſque omnino ſe receperit. Quippe de Johanne illo in ſcriptis ſuis encomia ſparſit Joſephus, nullis aut pauciſſimis mortalium conceſſa. Μακαριστὸς ὄντως, ait ipſe initio Bellorum, πρὸς γὰρ τὰ κράτιστα ἐφύετο, τῷ τε δεχθῆναι καὶ ἀρχιερωσύνης καὶ προφητείαν. ἀμείλει γὰρ αὐτῷ τὸ δαιμόνιον, ὡς μηδὲν τῶν μελλόντων ἀγνοῶν. Tum in Archæologicis eundem magnum principem, magnum ſacerdotem, malleumque ſuperſtitionis Samaritiçæ ita exornat libro XIII. τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τ ἄνδρι πρέπον ἔτεσι λά. τελοῦντα. ἄξιος ὢν δὲ διὰ πολλὰ ἀρχῆς δὲ ἔθνους καὶ τ ἀρχιερωσύνης τιμῆς καὶ προφητείας. Vel aſſentiant verpi ſuo Gorionidæ, ut legitur in Bibliis Waltonianis & Bibliotheca doctiſſimi Huntingtoni, *Poſtquam Hyrcanus acceperat literas Senatus Romani ſibi tanquam Regi Judæorum inſcriptas*, يسمي ملك مند ذلك الوقت وكان قبل ذلك انما يسمي الكاهن الاكبر فقط فاجتمعت اليه منزلة الملك ومنزلة الكهانة. وهو اول من سمي ملك في البهود في مدة البيت الاثاني. Quantus autem idem vates fuerit, cum docuit nuncium Divinum de prælio Sebaſteno, quod ipſum perculit dum operaretur forte die graviſſimo τ ἱλασμῶν in Adyto, l. 4. c. 5. Joſephi Rabbinici, Munſtero edente, tum præſagia minus fauſta quæ in ſomniis de Alexandro ſibi ſucceſſuro cœlitus ſenſerat, c. 7. ejuſdem editionis Bibl. Polygl. c. 26. Idem adverterat Julius Chronographus, τότε ἐπὶ θεοφιλίᾳ, ſic dicit Africanus ille de יוחנן כהן גדול, πολλὰ μαίνεσθαι ὁ ἰώσηπος. Addo ego, καὶ πολλὰ μὲν οἱ Φαρισαῖοι. Nam de hoc Præſule intelligi oportet quæcunque narrantur in Maſſicta *Sotæ* c. 9. §. 10. non ita de atavo ipſius, quod opinantur Rabbini recentiores, hiſtoriarum bonarum lues. Herois autem hujus filius maluit multo Rex apparere quam Pontifex: quorſum occiſis Alexandra genitrice fratreque Antigono, & arrepto ſibi Davidis diademate, Augurium Divinum profanavit jureque merito amiſit, conſilii ſacri prorſus inexpertus. Unde rite dictum primo Maccab. c. 14. 41. votis Populi ac Cleri Judaici, Demetrio omnino aſſentiente, conſtitui Simonem ἡγούμενον καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι πιστὸν προφήτην, quod eſt, dum venerit Elias aut Moyſi compar aliquis, qui poſſet ſacerdotium tribui ſuæ, ſuæ regnum poſtliminio reſtituere, thronumque Davidis ſtabilire. Conſimili autem phraſi male utitur maximus Grotius ex l. 1. Macc. c. 4. 46. adverſus prophetias ſecundæ Ædis. Fas etenim fuit Altaris polluti ſaxa recondi in הר הבית, μέχρι τοῦ ἀναφανῆναι τὸν προφήτην καὶ δηλῶσαι περὶ αὐτῶν, tempore inquam Alcimi ψευδοπείρου. Quanquam nemo non fatebitur rarius effulſiſſe Rationale durante Domo illa, divinandique honorem Judæis tum parcius fuiſſe conceſſum, aut nullum plane inter eos comparandum cum Vatibus Biblicis, Elia Eſaia & Jeremia, ante tempora Chriſtiana emicuiſſe. Sic enim interpretabere illud Maccabaicum, ferociente Bacchida ἐζήτουν ζήλωτ., ἤ ἵνα σὺν ἐζητοῦ ἀφ' ἧς ἡμέρας σὺν ὤφθη προφήτης αὐτοῖς. Quandoquidem ſub Alexandro Magno Scriptorum Divinorum aliquot uſque floruiſſe Jadduæ יוחנן Pontificis nomen indicat, quod centum plus annis recentius noſcebatur quam illa Eſdræ & Nehemiæ. Vide hujus librum c. 12. v. 11, 22, 26. Ne tamen Pontifices Simonem ſequentes jam memorare opus ſit, aut ſtultum Hyrcanum, aut monſtrum illud Hebraicum Jannæum, ὃν τ Ἑλλῆνες ἐφ' ἑαυτῶν ἀνέῳξαν, aliave nomina Sacerdotum Regentium Deo Populoque Judæorum inviſa: illa quidem ſecula corrupti Sacerdotii notavit, quod mirabere, Strabo Geographus. οἱ δὲ μετὰ Ἀβδιξάρεως, ab illo enim genus hieraticum deducit, χρήσιμοι μὲν ἅπασι διαπεπραγμένοις ἐν θεοσεβείᾳ ὡς ἀληθῶς ὄντες· ἔπειθε ἰφικράτην ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην τὸ μὴ περῶν διεσπασμένον, ἔπειθε τυραννικῶν ἀνθρώπων, &c. Tum de Amphiarao Trophonio aliiſque differens θεοσεβέσι, τοιούτῳ δέ ἐς ἐμὲ ὑμῶν ἐν ὁ μαντὶς, addit, καὶ οἱ Ἀβδιξάρεως ἐκεῖνον· τὰς μὲν ἀρχὰς λαβόντες ὑ Φαύλλου, σκαπτόμενοι οἱ ἐπὶ τὸ χέρσον. ἤδη δ' ὑμῶν φανερῶς τυραννευμένης τ ἰουδαίας, πρῶτον αὐτὸ ἱερέως ἀνέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα ἀλέξανδρον. τοῦτον δ' ἦσαν υἱοὶ ὑβριστής τε καὶ ἀμισόβουλον. Nam Ariſtobuli patris faſtum, qui vix annum integrum manſerat, ſcriptor bonus prætermiſit. Denique à felici obitu optimi Hyrcanorum, atque adeo ſub infelici brevique regno Ariſtobuli filii ejus, ceſſerant anni plane ducenti, ut alibi commonſtramus, ad penultimum Domitiani Cæſaris, quum hæc talia ſcriberet Mattathiades, ducentis etiam annis Matthia atavo ſuo gibboſo ſerior. Hinc equidem ſilere Pectus Pontificis, hinc extingui ſacram lucem Eſſenæ. Ardua res eſt & rara, quod vides, à lectione Rabbinorum non delirare. BERN.

m Αὐτῷ τ Θεὸν α] *Εαυτῷ Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam *αὐτῷ reliquerum.*

n Αἰνέσεις,] Ἀνέσεις male legerat *Vet. Interpr.*

o Ἐπιθυμοῦντες·] Lege ὀφύουσιν. COCC.

p Ἀνέθεσαν] *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Hen.* ἐτίθεσαν: quia præcedens ἰδίαν præpoſitionem huic verbo abſtulerat. BERN.

q Ἓξ μὲν οὖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἓξ μὲν ἂν ἦσαν αὗ κ τὴν σκλωὴν ἐν τοῖς ὁδοιπορίαις. πρὸς τούτοις &c.

r Καὶ τὴν σκλωὴν] Καὶ τὴν σκλωὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* κ τὴν σκλωὴν *Baſ.* & *Gen.* excuderunt, prætermiſſo penitus παρεκόμιζον, pro καθα, aut καθ' ἃς, aut καθ' ἃς κ τὴν σκλωὴν. BERN.

s Δαρεικὰς] Δαρεικὰς ſcripſit *Samb.* Imo ſic jubet Chœroboſcus Grammaticus Oecumenicus; ſic alii magiſtri literarum. Corripitur enim hoc nomen ex δαρειακὰς. Legimus tamen apud *Baſ.* & *Gen.* δαρεικούς. BERN. Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Chœroboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικούς.

t Θυμιαμάτων,] *Gen.* θυμιαματων.

v Τρυβλίον] *Samb.* utrobique τρύβλιον, dimoto accentu quem poſtulabat quidem κατακλεισμὸς ὀκτυλικός. BERN. Φιάλη, τρύβλιον, θυίσκλη hæc conveniunt Hebræis קערה, מזרק, כף. Num. 7. REL.

x Ἑξήκοντα] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἑξηνῦν in *reliquis.*

y Δὴ αἱ] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.*

z Διακοσίους] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Ἀφκοσίους.

a Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ πεφυραμένων *Samb.* ex uſu frequentiori. Iro quidem comminabatur aliquando Ithacæ dominus phraſi eadem —— ἐγὼ δέ κέ λεπὰ φύζαν Ἀΐδηνδε, τοῖσι δ' ἀμύνῃς μο-

λυ-

πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν [b] σὺν ἀρνίῳ τ ἑνὶ ἑπτὰ [c] ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [d] χίμαρον ὑπὲρ παραιτήσεως ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τ ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [e] θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν [f] ἑπτὰ ἑτησίοις καὶ ἐρίφοις. ἔτη μὲν δὴ θύσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [g] εἷς. Μωϋσῆς δὲ οὐκέτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ [h] Σινᾶϊον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὸ σκηνὴν εἰσιὼν, [i] ἀνεμάνθανε παρὰ τ Θεοῦ περί τε τ πρακτέων καὶ τ νόμων ἃ συντάξεως. ὡς, κρείττονας ἢ καθ' ἡσυχίαν ἀνθρωπίνῳ ὄντας, εἰς τ ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα σωζέσθη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [k] γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

tuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo * in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Sinæum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quòd alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νῦν δ' ὀλίγων τινῶν ὑπομνηθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τ λόγον μοι περὶ θυσιῶν [l] ἐνεστῶσα συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν [m] τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὲρ τοῦ δήμου συντελεῖται, κατὰ δύο γένονται τρόπους. ἡ μὲν [n] ὁλοκαυτοῦται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ ἀφ' ἑστίας καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' ἀνάκλισιν δρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τ προτέρας. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπέτεια, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ μείζονας. [o] ἄρρενα δὲ [p] ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τ κύκλον τῷ αἵματι [q] δεύσαι δεῖ βωμῷ [r] οἱ ἱερεῖς· εἶτα [s] καθαροποιησάντες ἀφαιμάζουσι· λυτῶ, inquit magnus Commentator. Verum LXXII. Alexandrini dictionis Hebraicæ ſatis tenaces, *ἐν ἐλαίῳ πεφυραμένων* ex Moyſe idem reddiderunt. BERN. Sic *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. ἐλαίῳ Baſ.* & *G. ἐν ἐλαίῳ* ex *Moyſe* reddiderunt LXX.

b Σὺν ἀρνίῳ] Μόσχον καὶ κριὸν σὺν ἀρνίων ἑπτὰ Typi priores male conjecti, pro *Bigotiano* σὺν ἀρνίῳ ἑπτὰ, כבש אחד בן שנתו tories Num. c. 7. quod ἀμνὸν ἐνιαύσιον vertunt LXXII. Judæi, modo ἀρνα, modo ἀρνίον. Ovile autem quicquid, ut Talmuda admonent, XIII. menſem ſuperaret, ætatemque adeo כבש *agni* excederet, inter אילים i. e. *arietes* porro numerabatur. Quocirca probo minus hanc *Samb.* lectionem σὺν ἀρνειῷ τ ἑπτὰ: quanquam Herodianus in Grammatica Generali & Scholiaſtes Homericus tam ἀρνειοῖς, ἀρνοῖς, quam ἀμνειοῖς, ἀμνοῖς quaſi Synonyma juxta poſuerint. Certum enim eſt apud optimum Poetarum ἀρνειούς, ſæpius autem occurrit, pecus majuſculum אילים *arietes* partemque meritam hecatombæ denotare. Præterea in opere Heſychiano & in Lexico Attico Iſtri tertius annus datur ἀρνειῷ, ſicut ſecundus ἀμνῷ, ἀρνὶ primus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* quod præfero σὺν ἀρνειῷ τ ἑπτὰ *Sambuci.* in *Editis* σὺν ἀρνίων ἑπτὰ.

c Ὁλομελῆ] Quum holocauſta fuerint, in partes debuerunt ſecari antequam offerrentur. REL.

* *In holocauſtum,*] *Al* ſolidum ſacrificium.

d Χίμαρον] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χίμαρόν τε ἑνὶ π.

e Θυσίας σωτηρίους λεγομένας.] Θυσίας σωτηρίου *Big.* & *Samb.* ut ſæpiſſime Interpretes LXXII. ex זבח השלמים Moſaici codicis. Sed *Baſ. Gen.* & *Epiphanius* σωτηρίους. S. Hieronymus περὶ τὰς ἡγιασμένας, *Sacrificia* aut *Hoſtiæ Pacificorum.* Statim *Big.* λεγομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δύο βόας. BERN.

f Ἑτησίοις] *Samb.* σὺν ἀρνίοις ἑτησίοις, quod idem eſt. In Lexicis ſuis Heſychius Photiuſque ἔτεον, ἐνιαύσιον; ſive τὸ κατ' ἔτος, ἐτήσιον. Legiſlatoris autem כבשים בני שנה v. 17. Joſephus dubie, LXXII. Alexandrini in genus ſequius tranſtulerunt: hic quidem σὺν ἀρνάσι ἑτησίοις vel ἑτείοις, illi vero καὶ ἀμνάδας ἐνιαυσίας. Ut ſcias jam in Pacificis admitti fœmineum, quod profecto ad Holocautoma haud licuit. BERN. Ἑτείοις *Samb.* & *Vat.*

g Εἷς.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν σκηνήν. Μωϋσῆς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Σινᾶϊον ὄρος·] Σινᾶϊον, ἀλλ' εἰς Typographi. σίναιον ὄρος, εἰς *Samb.*

i Ἀνεμάνθανε] *Baſ.* & *Gen.* ἀνεμάνθανεν τὰ θεῖα παρὰ τ Θεοῦ θεῖά τε τ πραγμάτων. *Big.* ἀνεμάνθανεν θεῖα παρὰ τ Θεοῦ, περί τε τ πραγμάτων. *Samb.*

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NUnc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur. *Ritus Holocautomatum. Lev.* c. 3.

denique & *Epiphan.* ἀνεμάνθανεν παρὰ τ Θεοῦ περί τε τ πραγμάτων. Sicut de ſe Moyſes ille adfirmavit Num. c. 7. ult. ורבר משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת, vocem quidem ſe ab Adyto exaudiiſſe, quoties Deum conſultum de rebus Hebræis Sanctum ingrederetur. BERN. Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανεν τὰ θεῖα παρὰ τ Θεοῦ θεῖά τε τ πρ.

k Γραφὴν ἑτέραν] Hinc nonnulli (ut ex pag. 129. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus.* Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII.

l Ἐνεστῶσα] Ἐσῶσα à typis prioribus. Libri ſcripti compoſitum præbent. Utrumque fas dicere vel mediis Athenis. BERN. Ita *Big.* & *Coll. Voſſ.* & *Samb.* ἐσῶσα in *cæteris.*

m Τῶν ἰδιωτῶν,] Ita & Judæi in Talmude diſtinguunt ſacrificia in publica של ציבור & privata של יחיד. Quod autem ad duo referat ſacrificia omnia, holocauſta & ſalutaria, & ſacrificia piacularia ac reliqua ſalutaribus uti ſpecies eorum addat, eſt quod in Levitico hic ordo obſervetur, quodque ita diſpeſci poſſint

1. In ea quæ tota Deo cedunt, ut holocauſta.

2. In ea quæ vel dominis vel aliis cedunt, uti ſalutaria.

Quamvis hæc diviſio variis de cauſis minus accurata ſit, REL.

n Ὁλοκαυτοῦται] Bis ὁλοκαυτοῖ) *Big.* & *Samb.* quod Iones malint. Valde autem cognatæ ſunt συζυγίαι circumflexorum & permutabiles. Ideoque ſubtilius diſtinguit inter πολιμεῖν & πολεμεῖν ac ſimilia verba *Euſtathius*, quam auctoritas veterum ſuſtinet. Præterea ad exitum hujus paragraphi ὁλοκαύτωσις ſequitur typum tertium Contractorum. Mox *Samb.* ἀφαίτητο. BERN. Ter ὁλοκαυτεῖται *Big.* & *Samb.* ὁλοκαυτοῖ *Coll. Voſſ.* τ μὲν ὅλης ὁλοκαυτοῦ) *Vat.*

o Ἄρρενα] Ideo Hebræi dicunt אין עולה נקבה *Nunquam holocauſtum eſt generis fœminini.* Quæ contra dici poſſunt, alio loco excutimus. REL.

p Ὁλοκαυτοῦ] *Big. Coll.* rurſus ὁλοκαυτεῖται.

q Δεύσαι] Βεύσαι *Big.* ex *Gloſſario.*

r Οἱ ἱερεῖς] Accurate diſtinguit ſacerdos noſter officium ſacerdotum ab iis, quæ privati Iſraëlitæ præſtare poterant. Victimam holocauſto deſtinatam ipſe Iſraelita jugulare poterat: ideo dixit ἀνὴρ ἰδιώτης θύει, ſed quum ſparſio ſanguinis poſtulaverit manum ſacerdotis, addit τ κύκλον &c. οἱ ἱερεῖς. REL.

s Καθαροποιησάντες] Diviſum *Big.* & *Samb.* καθαρὰ ποιήσαντες. Elegans tamen videtur illa Syntheſis, & ab Urbe Palla-

tur. His autem occisis sacerdotes sanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, ligno in eam congesto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & intestina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles sacerdotibus sibimet habentibus. Et holocausta quidem ad hunc modum fiunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione sacrificant, animalia quidem mactant ejusdem generis: ista vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem sanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, simulque caudam agni superponunt aræ. At pectus & crus dextrum sacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero superfuerint igni comburunt.

Modus hostiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. c. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

3. Similiter autem ac in dicto modo sacris operandi pro gratiarum actione hostias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiscendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocaustum, alteram vero in cibum dant sacerdotibus. Accuratius autem de istis animalibus offerendis agam cum de sacrificiis dicturus sim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac sacerdos quidem sanguinem fundit in aram, sed non sicut prius, verum angulorum ad extremitates: renesque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes, quas eadem die absumunt in fano. lex enim in crastinum non relinqui sinit. Qui vero peccat quidem, sibique conscius est, sed neminem habet qui ipsum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *suis* sacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, masculos.

De fertis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. * Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum

καὶ [t] πάσσοντες ἁλσὶν ὅπῃ τ βωμὸν ἀναπλήσαι, ξύλων ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. [v] τὰς δ' πόδας τ ἱερείων καὶ τὰ καλὰ νηδυῖ ἐκκαθήραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγιζομένοις [x] προσεπιφέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τ ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν ὅτος.

Β'. Τὰς δ' χαριστηρίους θυσίας ὅπιπλουῦντες, [y] τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δ' ταῦτα καὶ τῶν [z] ἐπιτειίων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι πουθυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τ βωμόν· τοὺς δὲ νεφροὺς καὶ τ ὅπιπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τὰ ἅπαλον, καὶ σὺν αὐτοῖς [a] τὴν ἀρὰν τὰ ἀρνὸς ὅπιφέρουσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ ςῆθον καὶ τὸν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι δωρησάμενοι, ἐπὶ δύο ἡμέρας δαπανῶσι τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

Γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων [b] ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τ ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδυνάτοις περίζειν τὰ τέλεια θύματα, πρίστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν [c] ὁλοκαυτοῦσι τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς [d] βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τ θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο [c] πρόπτωσιν, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεῖ τ βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τοὺς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην [d] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ καὶ ἅπαλον ὅπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέροντες καὶ τὰ κρέα, [e] ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τ ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον [f] ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δ' [g] ἁμαρτὼν μὲν, [h] ἑαυτῷ δ' συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τ [i] ἐλέγχουσα, κριὸν θύει, ὃν νόμος τῷτο κελεύει· ὃ τε κρέα καὶ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον [k] σιτοῦνται. οἱ δ' ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον [l] ἐκθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν κομίζουσι τοῖς ἰδιώταις· ἀμνὸν δ' ἀστὸν θύματα, [m] ταῦρον, ἔριφον, [n] ἄρρενας.

Δ'. Νόμος δ' τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας θυσίας, καὶ ἄλευρον ὅπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ὃ μὲν [o] ἀσ-

dis. BERN. Id fiebat stante templo 11. in conclavi lavantium, ubi sordes crassiores demebantur, & deinde in atrio super mensas marmoreas. REL.

t Πάσσοντες] Mollius hoc & bono tempore. πάσσαντες pro πάσσουσιν, *Big.* & *Samb.* BERN.

v Τὰς δ' πόδας] Ita & in codice Misnico Tamid III. 1. pedes & intestina ultimo loco recensentur inter membra agni, ad altare delata. Nota כרעים dici, quod hic crura non indicat sed πόδας, uti & Philo lib. de victimis, pag. 839. & de allegor. Leg. p. 87. κοιλίαν καὶ πόδας reddidit quod Levit. 1. 9. קרב וכרעיו. At cur Josephus πόδας & τὰ κατὰ νηδυῖ reliquis adjecta scribit? quia videlicet hæc in patina בזך solebant ad altare singulatim deferri, uti in Tamid IV. 3. docetur. REL.

x Προσεπιφέρουσι,] Προσφέρουσι *Vat.*

y Τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα] Id est, ex triplici genere, boum, ovium, caprarum. REL.

z Ἐπιτειίων] *Bas.* & *Gen.* ἐπιτειῶν repugnante Prosodia. BERN.

a Τὴν ἀρὰν] Quia caudæ ovium pingues erant in illis regionibus admodum. REL.

b Ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τ χαριστηρίων τ ἱερουργίας τρόπῳ γίνεται) *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* minus concinne. Melius *Bas. Gen.* & & *Epiphanius.* BERN. & HUDS.

c Ὁλοκαυτεῖ] τῷ Θεῷ,] Ὁλοκαυτεῖται τῷ Θεῷ· τὸ δ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶσιν *Big.* & *Samb.* BERN.

d Βρῶμα] Βρῶσιν *Coll. Big.* & *Voss.*

e Προσπτοσιν,] *Big.* & *Samb.* προπτωσιν. Mox iidem præsentius jam ἀπολείπειν. BERN.

d Πιμελὴν] *Big. Coll.* πιμελῆ.

e Ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τ ἡμέρας] Quia addit εἰς τὴν αὔριον nihil superstes linqui oportere, suspicari licet per eundem diem ἐκείνην τὴν ἡμέραν non intelligi spatium temporis diurni quod cum occasu solis finem capit, uti apud Judæos sol occasus diem indicat & terminat. Sed quum de sacrificiorum comestione agitur dies præcedit noctem, uti Judæi loquuntur. Ita enim Lev. 7. 15. legitur, *ipso die sacrificii comedetur, nil remanebit usque ad mane.* Ita & mox de sacrificiis pro delicto scribit αὐθημερὸν eodem die (videlicet adjecta nocte) comedi debere. REL.

f Ἀπολιπεῖν] Ἀπολείπειν *Coll. Big.*

g Ἁμαρτὼν] *Al.* ἁμαρτῶν.

h Ἑαυτῷ δ' συνειδὼς] Hic agit de sacrificiis pro delicto אשמות dictis, ubi nota illa a sacrificiis piacularibus differre, quod homo ipse quidem conscius sit culpæ suæ, non vero alii eum accusent. Ita de deposito quod clam est apud aliquem infra lib. IV. 8. scribit μηδένα εἶναι τ ἐξελίσσοντα neminem esse qui coarguere illum possit. REL.

i Ἐλέγχουσα,] Ἐξελίσσουσα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

k Σιτοῦνται.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτοῦσιν.

l Ἐκθυόμενοι,] Ἐκθυόμενα, ταῦτα *Bas.* & *Gen.* ἐκθυόμενα ταῦτα *Big.* Mox *Bas.* τὸ ἀποσώζειν ex vitio. BERN.

m Ταῦρον,] Distinctius dico, פר לכהן או לקהל ושעיר לנשיא, juvenco fecit pro Sacerdote aut Ecclesia, sed pro Principe hirco. Hic χίμαιρος Interpr. LXX. ille μόσχος. Ibidem pro ἄρρενας, sic autem medio deliquente Attice prolatum tradidit Eratosthenes auctor optimus, *Big.* & *Samb.* substituunt ἄρσενας; quomodo Homeri ætate Cecropidæ omnes omnino pronuntiarant, strenue ut tum fas erat & viriliter. BERN.

n Ἄρρενας.] *Big. Coll.* ἄρσενας.

* *Porro lex præcipit,*] מנחות ונסכים, *ex Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2. Poscebant autem nomine* μανὰ *victimæ singulæ, agnus* כבש, *aries* איל, *taurusque* פר, *similæ* סלת σεμιδάλεως assaronem *unum, duos, tres: atque ex oleo, pariterque ex vino libando quadrantem* hinis, *trientem ejus, unumque pro bove* hinem. *Capit autem* הין hin *duos congios Atticos, aut Rabbinis æstimatoribus quantum* LXXII. ovis *gallinaceis sit replendis.* Assaron *vero seu* Omer, עשרון או עמר *potest partem decimam* איפה Ephæ, *vel cum Talmudistis* ova $4\frac{3}{5}$. *Vide Exodi c. 16. ult.* BERN.

o Ἀσταρὸν] *Samb.* ἀσταρὸν. At voculatio nominis peregrini à Masorethis repetenda, qui ultimam syllabam premunt in recto ἀσταρὼν, עשרון. Sic volunt etiam *Big. Bas.* & *Gen.* BERN. Vide pag. 121. v. 3.

ἀρνῶν δὲ μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [p] καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ [q] μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν πυθομένων· ἐπὶ μὲν βοῒ [r] εἵνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος [s] τέταρτον τοῦ μέτρου, καὶ πεμπάρτη μοίρης [t] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἷς μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· [v] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δὲ αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἶνος παρῆγον. σπένδουσι δὲ [x] περὶ τὸ βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ἀπὸ πελῶν, [y] ἐπενέγκῃ κατ' ἀρχὰς τεμίδαλιν, [z] πεύτης ἀπαρχὴν μίαν ἀποβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὸ δὲ λοιπὸν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπέφυρται, ἢ γλυμένων ἄρτων. ἱερεῖον δὲ κομίσαντος καὶ [z] ὀπισθονομῆσαι, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῷον αὐθημερινὸν μετὰ γεννηθέντος ἐπὶ τὰ αὐτά· εἰ δ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γενέσθαι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τῆς τῶν νόσων ἀφυγῆς, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς [a] πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν οὐδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τῶν ἱερέων [c] μέρος ἴδιον λαβόντων.

agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc consecrant super altare oleo subactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus mensuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebræorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eâdem vero mensurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est ut totum crematur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, nisi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

Sacerdoti cedebant sacrificiorum privatorum mole, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat simul cum parente, aut omnino illum prima vivendi septimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

CAP. X.

Quomodo de festivitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

Ἐκ δὲ τῶν [d] δημοσίων ἀναλωμάτων νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] σφάττεσθαι τὸν αὐτοῦν, [f] ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγούσης· καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ἣν [g] Σάββατα καλοῦσι, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν [h] ἀρνάσιν ἑπτὰ ὁλοκαύτοις ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἕτερον δὲ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτάδων, [i] εἴ τι καὶ λήθην ἔνοχον.

Publicis autem impensis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus & quotidianas hostias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis septem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, si quod oblivisscentibus forte obrepserit.

Sacrificia stata, sumptusque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum solennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

β'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ [k] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερετταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ ὁλοκαύτοις, καὶ ἕτερον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hœdum pro peccatis.

3. *De-*

---

[p] Καθαγιάζουσιν] *Big. Basil. Gen.* & *Epiph.* καθαγίζουσι *Samb.* Sicut superius legerant Genev. §. 1. hujus, τοῖς ἄλλοις καθαγισθησόμενα προσεπιφέρουσι. Tria enim illa καθαγίζω, καθαγιάζω, καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi superque aras comburendi* vim habent. Unde Hesychio καθαγίζω, συντελίζω (Suidæ καίω) καὶ καθιερόω. Huic etiam & Photio καθαγιάζεται, ἁγιάζεται). Quare Salmasius male mutavit καθαγίζω Hesychii, quia significabat insuper μανῶ, apud Sophoclem in καθαγίζω. Certe apud Etymologum M. ἄγω, μίασμα: sicut ἄγιος, μιαρὸς in parœbolis Homericis. Unde σαγίζειν, φονᾶσθαι. Apud illum etiam legis ἀγίζειν, καθαγίσαι. BERN. Καθαγίζουσι *Samb.* Verum tria illa καθαγίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi, superque aras comburendi* vim habent, ut ex *Hesychio, Suida* & *Photio* in Lexicis constat.

[q] Μεμαγμένον] *Vet.* μεμιγμένον legit, *mixtum.*

[r] Εἵνος ἥμισυ,] *Big. Samb.* ἱνός. Subinde vero utrisque ἑπτὰ ἐν μίτρῃ, pro הין. Theodoretus εἶν legerat, ubi εἰλιγεφαλα LXX. Interpr. ἵν hodieque ostendunt. Hieronymus insuper de Onomastico Sacro Philonis hoc transtulit, In *mensura liquentis materiæ.* BERN.

[s] Τέταρτον τρίτον] *Samb.* τρίτον τέταρτον.

[t] Ἐπ' ἀρνίῳ.] Ἐπ' ἀρνίῳ. לכבש Num. c. 15. §. τῷ ἀμνῷ LXX. Interpr. לאטרא Onc. pro *agno. Big.* ἐπ' ἀρνειῷ, quod est idem cum ἐπ' ἀρνῖν, seu ἐπ' ἀμνείῳ & ἐπ' ἀμνίῳ ex Grammatica Catholica Herodiani. *Samb.* ubique ἐπ' ἀρνειῷ, qua de forma supra diximus. Mox Ἑβραῖον *Samb.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀρνείῳ, ut *Coll. Big.* & mox ἵν. Vide p. 169. v. 2.

[v] Δύναται δὲ] Hanc elegantiam à *Basil.* & *Gen.* retinemus. Mutarunt autem *Big.* & *Samb.* in facilius, ὃ δύναται δύο χόας (χοᾶς S.) Ἀττικοὺς, exempto ποιῆσαι. Theodoretus tamen Qu. 64. in Ex. τί ἐστι τὸ ἐν; μίτρον ἑβραϊκὸν εἶναι καὶ ἑλαίου. δέχεται δὲ, ὡς φησὶν Ἰώσηπος, δύο χόας ἀττικούς. πιστοῦται δὲ αὐτῷ, ἀκριβῶς δὲ εἰπὼν τὸ μίτρον ἑπτεμφορέα. Ex Josepho etiam delibatum putabis, quod adnotavit S. Hieronymus ad c. 4 Ezech. *Porro Hin duos choas Atticos facit: quos nos appellare possumus* (hoc adjicit) *duos sextarios Italicos. Ita ut Hin mensura sit Judaici sextarii nostrique Castrensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* BERN. In *Big.* & *Samb.* ὃ δυνάται) δύο χόας Ἀττικοὺς, sine ποιῆσαι.

[x] Περὶ τὸ βωμὸν] Vinum libabatur infusum in simpulum, quod insertum erat summo altaris ad angulum notozephyrinum, uti in Tamid legitur. REL.

[y] Ἐπενέγκῃ] Ἐπενέγκαι *Samb.* Sed sententia ὑπόταξιν magis desiderat, ut ἐπενέγκῃ. Mox ἢ ἐψηθεῖσαν *Samb.* BERN. Ἐπενέγκαι *Samb.* melius ἐπενέγκῃ. HUDS. & COCC.

[z] Ὀπισθονομῆσαι,] Ὀπόσοι *Big.* ὀπισθονομῆσαι *Basil.* & *Gen.* ὀπίσω δὲ *Samb.* Rescribes autem cum tono Attico ὀπισθονομῆσαι, vel retinebis ὀπισθονομῆσαι aliarum editionum. BERN. *Al.* ὀπισθονομῆσαι. *Coll. Big.* ὀπίσω *Cocejus* ὀπισθονομῆσαι.

[a] Πέμματα] Εἴδους πλακοῦντος huc migravit in codd. *Big.* loco πίμματα: quoniam Hesychius dudum notaverat in Lexico suo πίμματα, εἴδους πλακοῦντος. BERN.

[b] Ὑπολιπεῖν] Ἀπολιπεῖν soli *Big.* & *Samb.*

[c] Μέρος ἴδιον] Hanc portionem Legislator appellat תרומה; ἀφαίρεμα LXX. אפרשותא Onc. BERN. Illud μέρος ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. & COCC.

[d] Δημοσίων] *Coll. Voss* δημόσιον.

[e] Σφάττεσθαι] *Big.* & *Samb.* cum vulgo σφάζεσθαι. BERN.

[f] Ἀρχομένης τε] *Big.* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας καὶ λήγούσης. Recte adeo interpretatus est Flavius ἱερογραμματεὺς verba Mosaica נבקר ובין הערבים, de quibus nimium litigant Ecclesiæ nostræ atque etiam Judaicæ Theologi. Primum enim diei trihorium ultimumque, nisi forte frequentia Paschatis amplius exposceret, sacrificiis jugiter offerendis imputabantur. Atqui tempus hoc posterius, תערבים *Haarabaim* τὰ ἑσπέρια nuncupari existimo: quoniam in magna Parasceuâ distribueretur inter מנחת & פסח, sacrificia utraque vespertina, aut juxta phrasin Talmudicam εἰς ἑσπέραν μεγάλην καὶ μικράν, מנחת גדולה ומנחת קטנת. Unde Judæi Alexandrini בין הערבים transtulerunt Græce ἀνὰ μέσον τῶν ἑσπερινῶν Lev. c. 23. 5. BERN. *Al* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας.

[g] Σάββατα] Unum Sabbathum σάββατα dicebatur eo tempore, quod ex dialecto id ætatis usitata, qua שבתא appellabatur, repeti potest, vel aliunde: de quo alibi latius. REL.

[h] Ἀρνάσιν] Iterum ἄρναξιν acuit in prima *Samb.* BERN.

[i] Εἴ τι καὶ λήθην] *Bas.* ἤτι καὶ λήθην. *Samb.* ἐτι καλήθην, hoc enim affectat passim BERN.

[k] Μηνὶ,] Scilicet *Neomenia* mensis *Tisri*, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit.

3. * Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo
Lev. c. 16. & c 23. & Num. c. 29. univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, rurſuſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo.

4. † Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,

γ'. Δεκάτῃ ὴ ἕ αὐτὸ μηνὸς καλὰ σελήνην [1] ἀριστοποιοῦνται ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἕλφον. προσάγουσι ὴ δύο [m] πρὸς τούτοις ἕλφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [n] ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποπροπασμὸς καὶ ἀφαίτησις ἁπάντων ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸ δ' [o] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς [p] καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι συὶ αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθάραντες. συγκαταφλέγεται ὴ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ ἕ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων ἕ ἀρχιερέως παρασκευή. ἕ δὴ σφαγὲν, εἰσκομίσας [q] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἕλφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ [r] τὸ ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν ὴ πρὸ τοῦ χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [s] περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς ὴ τὸν [t] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ὁπτοφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχει ὴ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαυτώσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ ὴ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὴ δεκάτῃ, τρεπομένῳ

l Διανηστεύουσι] Διανηστεύουσιν ἕως ἑσπέρας, θύουσιν *Big.* cum *Samb.* mox ἐν τοῖς. Illi ſtatim ταῦρον ὴ κριὸς δύο. BERN.

* *Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum*] *Venit mox decima dies Tiſri* יום הכפורים LXX. *Interpr.* ἡμέρᾳ ἐξιλασμοῦ, *Phariſæis præſertim* ὴ ἡμέρα יומא, *præter arietem eximium P. M. variaſque jejunantis populi victimas, duobus hircis averruncis,* θυσίᾳ *altero, altero* ἀποπομπαίῳ, *atque luſtrationibus vel rerum ſacrarum, Adyti velo tum ſubducto, criminumque totius gentis expiatione venerabilis. Vide Levit. c.* 16. & *c.* 23. & *Num. c.* 29. *necnon Maſſictam* Joma *in corpore Talmudico, aut cum notis doctiſſimi Sheringami.* BERN. *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius.* Vide Cl. *Seldenum* de *Anno civili*. c. 20.

m Πρὸς τούτοις] Forſan πρὸς τούτῳ.

n Ὑπερόριον ἐρημίαν] *Big.* ὑπερορίαν ἐρημίαν. Locus autem ille שעיר החטאת hirci exulantis cum crimine Cleri Populique Hebraici vocatur apud Moyſen ארץ גזרה & המדבר, γῆ ἄβατος ὴ ἔρημος LXXII. Interpr. Quinimo diſtinctius in Talmudo nomine ſuo ſituque צוק ין רים מירושלם, σῶκος ταδίως εἰσηνεγκὼν ἀφ' ἱερσολύμων ἀπέχων. BERN. Locus ille *hirci exſulantis* cum crimine Cleri populique Hebraïci dicitur γῆ ἄβατος ὴ ἔρημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* σῶκος ταδίως εἰσηνεγκὼν ἀφ' ἱερσολύμων ἀπέχων.

o Ἐν τοῖς προαστείοις] *Sub urbe Sancta* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX.

p Καθαρώτατον] *Big.* & *Samb.* καθαρόταθον *Baſ.* & *Gen.* præter Canonem Grammaticum, quem tamen tam poetæ quam λογογράφοι ſæpe negligunt. Geminorum vero hircorum alter cadebat ſua ſorte ליהוה, quod eſt, Deo & Altari: alter damnabatur לעזאזל, i. e. τῇ πλανηλάτῃ & ſolitudini. Significat enim עזאזל *abactor*, ſive עזל: vel ἀποπομπὴ, vel amplius πλανοποιΐα, vel denique paſſive ὁ πλάνος ὁ ἀπολελυμένος ſive ἀποπομπαῖος, quomodo Rabbini Græcæ linguæ gnari ignarique fere explicant. Mox ἐν τοῖς προαστείοις, *ſub urbe ſancta* rite dixit Joſephus ſuo ſeculo pro phraſi Moyſis ducis מחוץ למחנה; ſive ἔξω τῆς παρεμβολῆς, LXX. Judæis Pauloque Apoſtolo interpretantibus. BERN.

q Εἰς τὸν ναὸν] Potius εἰς τὸ ἄδυτον, אל דביר, oppoſitum jam contra coli proxime ſequentis τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν, & ſubinde tertii εἰς τὸ αἴθριον. Tunc enim ſuccedere fas erat Pontificem ſummum אל מבית לפרכת, ἐσώτερον ὴ καταπέτασμα i. e. ſub velo ſecretiori. Lev. c. 16. 15. & planiſſime v. 2. אל הקדש מבית חפרכת אל פני הכפרת אשר אל הארון, LXX. Interpr. εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτερον ὴ καταπέτασμα εἰς πρόσωπον ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ὴ ὴ μαρτυρίου. Iterumque v. 16. וכפר על הקדש, *expiabit adeo ipſum ſacrarium*, τὸ ἁγιάσαι. Ita & *Joma* c. 5. §. 1. Adde & Flavium ἄλλοι. l. ult. λιθοτέρων ὴ {ἐσθῆτα ὁ ἀρχιερεὺς} ἐλάμβανον, ὁπότε εἰσίοι (ſic legendum) εἰς τὸ ἄδυτον. εἰσιὼν ὴ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνον (vel μόνου) ὁ ἦν πρόδηλον ἔθος ἡμέρᾳ πάσαις τῷ Θεῷ. Deinde locutionem Hebraicam v. 15. על הכפרת ולפני הכפרת, percommode expreſſit Joſephus verbis Græcis εἰς τὸ ἔδαφος ὴ εἰς τὸ ἵδαφος. Quod eſt Miſna *Joma* c. 5 §. 3. למיגלה ולמטה כמצליף: quippe לא על הכפרת נוגעים אלא לארץ נמילים, atque prius ex ſententia Talmudiſtarum Urbis de eodem cruore f. 42. c. אין צריך שיהא נוגע ארץ כפורת. BERN.

r Τὸν ὄροφον] Surſum ſpargit ſemel ſanguinem, ſepties deorſum: adeoque verſus ὄροφον ſpargit, non ὀροφοῦ τῷ δακτύλῳ ῥαίνει, & ſemel modo, non ἑπτάκις. REL.

s Περὶ τῷ μείζονι,] Forte περὶ τὸ μείζω, *circum Altare majus.* Typographi enim ediderant περὶ τῷ μείζονι. BERN. Forte περὶ νείζονα COCC. Non circa altare fundebatur, ſed uno in loco ad angulum altaris notozephyrinum in baſi vel crepidine, uti Talmudici notant. REL

t Πιμελὴν] Πιμελὼν ubique MSS. חלב autem in hoc ritu Lev. c. 16. 25. tota viſcera complectitur, quod Joſephus Sacrificulus ignorare non potuit. Neque aliud ſonat διαιρέσεις 7. c. 6. Joma, והוציא את אימוריהן נתנן בכגיסן זהקטירם על גבי המזבח, *Juvenci autem hircique uſtulandorum viſcera ſcutella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia Saliani & Sheringhami περὶ τὰ ἐξοχὰς, pro Joſepho paſſim declarat liber Leviticus in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχὴ non ſolum *caudas* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Exta* Latinorum, Patrumque Miſnicorum אמורים Imo maxime credes Flavio, qui toties viderat hujus piaculi הכליות, & יתרת על הכבד, האליה, החלב, τὰς ἐξοχὰς ὁ τοὺς νεφροὺς ὁ τὸν πιμελὸν σὺν τῷ λοβῷ ὁ ἥπατος ſuper Altari magno fumantes. BERN.

† *Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,*] *Dein ſub æquinoctio autumnali, à die Tiſri* XV. *ad* XXII. *ejuſdem menſis exactum, celebrabatur larga & latiſſima feſtivitas, Lev. c.* 23. 40. *Num. c.* 29. & *Deut. c.* 16. ושבחת בתגף, *iterumque* שכח והיית אך, omnino lætabere dabiſque te hilaritati, *ſic juſſerat ipſa Sanctimonia, Moyſi* חג הסכות, *Onceloſo & Jonathani vero* חגא דמטלא, *Samaritis* حج التظليل, *Gorionidæ & Hebræorum aliis* حج المظال *aut* عيد المظال: & *adhuc præclarius* Hag. חג, ἡ ἑορτὴ, *Ezech. c.* 45. *ult.* 2 *Par.* 5. 3. & *hujuſce Archæologiæ l.* 13. *c.* 21. *ubi Jannæus de ponte ſacro turbatur: atque ſimpliciter* χὰγ *ubique operis Miſſici. Item* ὴ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν LXXII. *Int.* & *Jaſonis l.* 2. *Macc. c.* 10. 6. *atque* ὴ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας *aliquoties in verſionibus Græcis V. T. Leut. c.* 16 16. *Zach. c.* 14. 16. *tum etiam* 1 *Macc. c.* 10. 21. & *in utraque epiſtola Senatus Solymitarii l.* 2. *Macc. c.* 1. *necnon Johannis Evangeliſtæ c.* 7. *Philoni itidem planiſſime* σκίμπτ, *ſed & Plutarcho ſcriptori peregrino, qui addere amplius voluit* μειζόνως παρ' ἰουδαίοις ὴ τελειοτάτην ἑορτὴν: *merito & veius arguerat dudum S. Zacharias extremo vaticinio contra Ægyptios.* סוכה *denique pro feſto eodem offendimus apud Rabbanitas. Ubi hornarum frugum datori Optimo repenſum Deut. c.* 16. 13. 15. & *Ex.* 23. 16. באספך מגרנך ומיקבך, *quod eſt verbis ſophiſtæ Charonenſis de feriis eisdem* ἀγαλλιῶντος ὴ πανηγυρικῶς. *Scenopegia adeo vocantur* χὰγ חג האסף *i. e.* θαλύσια, ἑορτὴ συντελείας *Int.* LXXII. & *perſpicue* ἑορτὴ συναγωγῆς *Aquilæ*, συλλογὴ *Symmacho*, *Samaritico in ſcholiis Romanis* συνεισφορᾶς. *Quippe verſio Samaritica ibi reddiderat ex Onceloſo, quod exiſtimo,* חג כנושה, & *ſubinde Arabica tranſlatio Neapolitanis nota* حج الجمع. *Pridem enim adnotavit Moyſes ille doctor dubitantium c.* 3. *c.* 43. *ab Ethicis Stagiritæ, gentium pleraſque* μὴ τὰς τῶν κριῶν συλλογὰς *pompis ſacris victimiſque Euchariſticis impendio vacaſſe. Quinetiam convenit juſto anni tempore, Eireſione lactata, rituque plurimo cum Scenopegiis Hebraicis hilaris illa & Athenienſibus attegitis, quæ Pyanepſia & Theſmophoria in ſe comprenderat. Rerum ubi, inquam, largitori gregibus armentiſque totis ſacrificatum. Numerat enim Ceremoniale Moſaicum undeducenta animalia litanda hiſce feriis, præter Eccleſiæ victimas quotidianas votaque privata. Tum vero, edibus ſuis ultro ſpoliatis ac deſertis, Miſna* Succa c. 2. §. 9. כל ז' הימים ארם עושרה כוכתו כבין וביתו עראי: *ſupellectilem adeo domus ac ornatum cunctum in ſcenam transferri decuit, ut veterem illam* διατίθεσθαι *explicant Scribæ Jeroſolymitani f.* 53. שיהא אוכל בסוכה ומטיל בסוכה ומיגלה סליו לסוכה; *in agros & plateas effuſi gens Hebræa, ſeptem dies jucundos agebant ſub frondeis ac pellucentibus attegiis, aut Romane loquendo ſub umbris. Serio enim cavent Nomodidaſcali* Succæ c. 1. §. 1. ut levia illa tecta ſolem autumnalem arceant potius quam admittant. סוכה שחכתה מרובה מצילתה פסולה. *Nec aliter de his philoſophus Charonenſis quarto* Συμποσιακῶν· περὶ τῶν μεγίστης ὴ τελειοτάτης ἑορτῆς παρ' αὐτοῖς ὁ καιρός ἐστι καὶ ὁ τρόπος διονύσῳ προσήκων. τὴν γὰρ λεγομένην νηστείαν, lego μετὰ γὰρ τὴν λεγομένην νηστείαν, *poſt* Jomam, *Tiſri*

poſt

τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ ᾽ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere

post diem decimum mœstissimumque, ἀκμάζουσι τοῦτο τοῦ καιροῦ τὰς σκηνοπηγίας καταδαπανῶσι.) Tugurta ita sua festiva intra extra adornare amat hodieque Judæorum calamitas. Sæpius autem in Misna inculcatur illud genti ab otio haud alienæ, tempore Hag sub fronde bibere ex professo & quantum decima quarta mensa consumat vesci יד׳ סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וגו׳, præmissa toties hac benedictione אקב׳ אקב׳ וצונו לישב בסכות: atque, credis, ibidem dormire: domi vero rarius esse aut raptim. Succa *c.* 2. 4, 5, 6. maxime adhuc indulgere genio extremis utrisque diebus Festi, quos שבתון σαββάτα appellat Lex Divina, lautitiis reliquorum Sabbatorum, *Misna* σαββάτ *c.* 16. 2, *&c.* aut uberioribus longe celebrandos. *Unde Plutarchus de bacchationibus cultuque Sabazii inter Judæos, αὐτοὶ ὃ τῷ λόγῳ μαρτυρεῖτον, ὅτι σαββάτων τιμῶσι, (malo ὅτι σαββάζιον τιμῶσι ἐν τοῖς σαββάτοις) μάλιστα μὲ πίνειν καὶ οἰνοβαρῶς διαπαλαίοντες πάλας. ὅθεν ὃ καλύει τι μεῖζον, ἀπηγόρευσαι γε πάντως ἄκρατα νομίζοντες. τὸ τοῦτο μὲ εἰκότα φαίη τις ἂν κ᾽ περὶτ᾽ ἐν αὐτοῖς. Sic autem latari verpi, sic commessari audent, quasi memores Moysis ducis patrumque suorum, qui per erema & inaquosa Arabiæ olim vagabantur. Quapropter in Liturgicis canitur*, ומנים לשמון את יום חג הסכורת זכר ליציאת מצרים. *Quinetiam gratias illi reddunt Deo, dum in tabernaculis rite convivantur*, על פרי הגפן ועל תבוות השדה ועל הארץ חמדה טובה ורחבה שרצית ונחלת לעמך ישראל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם ״ עלי׳ ובנה ירושלם עיר הקדש במהרה בימינו ותעלינו לתוכה ונשמחנו בה ונשבע בטובה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה. *Neque aliter. Breviaria Judaica tempore S. Hieronymi, qui ad Zacharia c.* 14. *ubi reliquias Gentilismi adoratum miserat ὁ ἅγιος ad Scenopegia Solymitana, talia refert:* Hæc quoque, *agit autem de feriis* Succoth *per universum orbem celebrandis*, Judæi cassa spe in mille annorum regno (*ita à Pharisæis acceperat Johannes Theologus* τὴν χιλιετῆ βασιλείαν) futura promittunt, cujus solennitatis istud exordium est: Egressus populus Israel de Ægypto per vastam ac terribilem ac latam solitudinem, in qua non erat domus, villa, oppidum, specus, faciebat sibi tabernacula atque tentoria, (quæ nunc à similitudine parvulæ avis papilliones vocantur) in quibus cum conjugibus morarentur ac liberis, & cibum caperent, & per diem solis ardores, & per noctem humorem & frigus & roris injuriam devitarent: justumque est ut in mense septimo quinta decima die mensis fieret tabernaculorum solennitas. Et cum te, inquit, interrogaverit filius tuus cras, dicens, quid sibi volunt hæc tabernacula? Respondebis ei, multo tempore peregrinati sumus in Ægypto, de qua eduxit nos Dominus in solitudinem, (*vide Lev. c.* 23. 43.) & idcirco tabernacula suscitamus, ut beneficiorum Dei omni tempore recordemur, cum cœperimus habitare in urbibus. Præcepit quoque ut facerent tabernacula de ligno pulcherrimo, quod Judæi cedrum, *lego citrum* אתרוג, vocant, & de palmarum ramis, ac frondibus ligni densissimi & salicis & populi. Historiæ jecimus fundamenta. *Hæc ille presbyter Christianus. Scenas autem istas è fundo, quantus cubitorum septies septem, non erigunt supra cubitos* xx. *neve infra decem palmos*, Succa *c.* 1. 1. *& c.* 2. 7. *Maim.* Sophar *c.* 5. 5. *quo caperent singulæ humani corporis partem præcipuam & dimidia majorem, simulque mensam totam; fastigio* גג *denique illas non strictiori quam palmari coronant. Quanquam Helena* Adiabenorum *regina* (Lydorum *ajunt Doctores Jerosolymitani* Succa *c.* 1. *col.* 2. הילני מלכה דלוד: *utraque enim gens ἀξιοσιαῖος,*) *sub altiori tecto feriabatur Judaismo quondam percita. Adhæc Pharisæi in navi tabernas solennes, plaustro, dorsove cameli, aut summa arbore, modo ibidem haud asscendatur utrovis* Jomtob *defigere; imo ex rapto iidem boni viri tuguria illa condere permittunt* Succa *f.* 27. *& Maim.* Sophar. *c.* 5. 25. *Deinde bis septima pompa Templum repetentes, apud Altare holocausti vibratis rite fascibus Cleroque præeunte Hymnum magnum* הלל רבה, *ab initio* ψ. 113. *ad coronidem* ψ. 118. *accinebant* Succa *c.* 3. §. 9. *Jamque post Ædem dirutam circa Pulpitum* התיבה, *ea gratia in Synagogam mediam translatum, die septimo Festi obire septies mos & ritus vult, scepira sua saligna* הערבה *quatientes ac ὑμολογοῦντες. Maimon. consule* Sophar *c.* 23. *pro cæteris. Pueruli etiam admiserunt in hanc Panegyrin Traditionum Patres, quamprimum isti artem agitandi Lulabi addiscerent, σύνηχα κεφ. γ.* כרי להנכם במצות, *addunt Antecessores Babylonii, f.* 42. *a. Diu etiam obtinuit, faciente fortean Jochanane Doctorum Judaicorum apice, ἱερεσιωνεῖν sacra in Panegyri vibrare* נענע, *emittendo retrahendoque vicibus tribus versus plagas quatuor mundi, dein sursum & jusum.* Succa *f.* 37. *b. & Maim.* Sophar. *c.* 7. *Hanc porro agitationem fieri oportuit interdiu, quoties abiturus è Scena sua fasciem pro more quisque attolleret & benediceret, & maxime initio & fine* Hallel *majoris una cum brevi hac Letania* אנא הושיעה נא, *Misna* Succa *c.* 3. 9. *& Gemara f.* 30. *& 38. Dum vero staret adhuc Templum & honos Aaronidum, die primo Festi etiam Sabbatino, ἡ μὲν ἀρχὴ τῶν σκηνῶν διοιδεῖ τὸ σάββατον Pharisæis docentibus in suo Deuteronomio, ubique Judææ regionis* במדינה *agitabat Lulabus; atqui in Templo Urbeque sancta* במקדש *cum illo die, tum sex sequentibus. Verum statim à triumpho Titi Romani jusserat celeberrimus Rabban Zaccheides tota septimana sacra universam Judæam εἰς μυρσίνους & ναῦς sceptris frondeis micare, Misna* Succa *c.* 3. 12. *& Talmudi Babyl.* 41, *&* 43. *excepto duntaxat Sabbato. Quippe profligato jam Synedrio M. ambigua ferebantur mensium initia mediave, quod Maimonides sponte fatetur* Sophar *c.* 7. 13, 16, *&c. Merges autem* לולב Lulab *&* לולבא Lulabba, *qui &* ὡσαννὰ הושענא *vocatus, quod simul cum epiphonemate sacro* אנא הושיעה נא *toties jactaretur,* (*quanquam recentiores Judæi hoc nomen potius tribuant singulari illi jactui* הערבה, *quam septimo Festi* ὡσαννα ῥαββὰ הושענא רבא *aut quaquaversum vibrare mos:*) *sive, ut Græce licet appellare,* λογθαλία, κῶμος, *& maxime cum Josepho* εἰρεσιώνη, *ramos* myrteos לולבא *salignosque* ערבה *cum spadice eminente super cæteros* הדס, *& fructus* אתרוג, *telluris sanctæ felicia munera* Succa *f.* 32. *Talm. Babyl. & in Exegesi Jonathanis Lev. c.* 23. 40. *colligebat, addito insuper malo Persico sive* אפרסק. *Hoc enim lævam manum implent, sicut jam dicto termite dextram, Talmudistæ plurimi post Rabbam indeque porro miseræ Judæorum jeculæ, donec exeunte Festo pomum illud esse liceret, Misna* Succa, *& f.* 31. *Talm. Babyl. & Maim. c.* 7. 6. Sophar. *Nonnulli autem Gemaricorum dextram manum tam Thyrso Citreo quam Lulabo armarunt; magis ex more Josephi hujus. Regerit adeo R. Aquibæ collega ejus Eleazarus* Succa *f.* 34. יבול והא אתרוג עמהם באגודה אחת, *fas esse citrum cum cæteris fasce unico colligandi. Hoc idem probat* διατέρωσις τῆ σκηνοφυλακίᾳ *seu μεναχὼτ c.* 3. 6. *ubi quatuor arborum genera ad Lulabum* ללולב *quæruntur; tum etiam ex* Colbo *f.* 81. *a. Quinimo præter pomum unum, unum spadicem seu* לולב (*quippe vox ea apud Misnam modo thyrsum palmæ significat & quidem proprie, modo fasciculum ex hac arbore cum myrto, & salice collectum, inserto forte citro*) *ad Lulabum exposcit vetus* ἐξήγησις (*quam commendarat magna auctoritate Rabban Ismael T. Babyl.* Succa *f.* 34. *b.*) *tres minimum myrti ramulos, duas virgas saligneas, omnes spadice pedali palmum unum, ut minimum, breviores,* Succa *f.* 32. *b. T. Bab. & Maim. Sophar c.* 6. 8. *& c.* 7. *ubi* λαλαῖον *describit vir doctus* חורות של דקל קורם שיתפקרו העלין שלהן לכאן ולכאן, Sceptrum palmæ foliis nondum apertis. *Sic eum docuerant Patres Babylonis* Succa *f.* 32. *a. Massicle autem* Succæ *c.* 3. §. 4. *conveniunt Rabbini egregii Ismael & Tryphon in* ג׳ הדסים ושתי ערבות ולולב א ואתרוג א׳. *Aquibas interim permisit ramos omnes singulares. Cunctis etiam consentiunt* Menacot *c.* 3. 6. Ramorum genera quatuor ad Lulabum ex necessario requiri ד׳ מינין שבלולב מעכבים זה את זה. *Pariterque Moyses Maimonis c.* 7. 5. Sophar, Hæc quatuor לולב spadix, הדס myrtus, ערבה salix, atque אתרוג citrum conferre omnes debent ad Ritum Lulab למצות הלולב, τῷ διατρῶ τῆ βαΐων. Non sufficit pars harum, non arbores aliæ ad falcem Festivum, sive בשם לולב לאגודה אחת כי לולב שאינו אגוד פסול, *quod loquuntur Scholastici f.* 33. *a.* Succa. *Mirum tamen Buxtorfium aliosque multos Theologos, tam arbores illas* Lev. *c.* 23. *quam plures c.* 8. Nehemiæ. *Scenis duntaxat Judæorum compingendis, quod & Sadducæi jam olim contenderant, non pro enchiridiis festalibus adsumi. Adversantur tamen his Josephus, Doctores ὁσιότεροι, & multorum sæculorum notissima consuetudo. Rejiciuntur denique ab hac pompa Citria perforata, putria, compressa, imo ex* Turim *Spherica, nimis nigra ut homo Æthiops, aut viridia nimis & albicantia, immatura, petiolo* בוכנה *apiceque* דד *seu* עיטמה *spoliata, Misna* Succa *c.* 3. §. 5, 6, 7. *& T. Jeros. f.* 53. *& T. Bab. f.* 32, 34, *&* 36. *Sed redeamus rursum ad Symposia Plutarchi.* ὥστε σκηναῖς τε καθιζειν: *ut jane Moyses ab Oraculo Sinæo Lev. c.* 23. 42. בסכות תשבו ז׳ ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות, οὐ κλισμάτων μᾶλλον ἢ κισσῶν ἀφαπτομένας. *Id vult* הכלל *sive Canon Deuteromii Pharisæi Massicla* Succa *c.* 1. 4. כל דבר שאינו מקבל טומאה וגידלו כן הארץ מסככין בו, Quicquid solum produxerit polluti incapax tabernaculis σκηνῆς ὀρθῆς fas fuerit contegendis. *Laterum vero major adhuc dabatur licentia*, §. 5. ἐν τῷ σκηνοπηγεῖσθαι τὴν ἑορτὴν σκηνῶ διομαζόμενον. *Pharisæus equidem diceret* יום טוב הראשון של חג, Scenopegiorum panegyris prior, atque ex opere proprio καθ᾽ ὁμοίωσιν סכה Succa. ἀλίγας ὑστέρον ἡμέρας, אחר חולו של מועד, post hexaemeron levioris observantiæ, ἀλλ᾽ ἑορτῶν (*nam & Deuterota Judaici admonent Octavam Scenopegiorum esse per se festum, novamque plane solennitatem & quartum* Regalum *inducere,* השמיני חג בפני עצמו ורגל בפני עצמו Succa *f.* 48. *a.* Joma *f.* 3. *a. T. Bab. & passim.* ἄκυρον ἑορτῶν, *sic calumniatur Charonensis,* οὐκ ἀν δι᾽ αἰνίγματων, ἀλλὰ ἀνύκτως βάκχας καλάμους τελοῦσιν. εἰσὶ ὃ καὶ κρατηροφορία τις ἑορτὴ, מצוות ניסוך המים *sive ὑδροποσία in Misna Pharisæorum: vel ad meliora exemplaria* κρατηροφορία τις ἑορτὴ, καὶ θυρσοφορία παῤ αὐτοῖς. *Idem enim θύρσος & κλάδος & κράδη. Magistris autem Judaismi ritus iste vocatur* מצות נטילת הלולב. ὃν ἢ θύρσους ἔχοντες, נוטלין הלולבין, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιασιν, *nil certius. Verumenim à Doctore quodam Misnico & quasi condiscipulo S. Pauli hæc talia acceperat Plutarchus ante excidium Ædis Divinæ.* εἰσελθόντες ὃ ὅτι ἐρῶσιν οὐκ ἴστμι. *Dicam igitur extemplo.* τύπος ὃ βακχείαν εἶναι τὰ ποιούμενα. *Vespertina quidem tripudia, gesticulationes, cautiones, αὐλήματα, aliasque cæremonias* Betsoabæ *durante Scenopegiorum solennitate, à Bacchatione haud plurimum differre existimo. Impium tamen esset & κατὰ τὸ κελευόμενον τῶ πατρίῳ idem de diurna Liturgia diebus extremis magnisque Festis istius dicere unquam aut cogitare.* ἐν ᾗ σάλπιγξι μικρᾶς τοῦφορὰ σοβεῖται, *tubis unius palmi præter linguam & κώδωνα ex cornu arietino ac Simeone Gamalielis æstimante* כרי ויאהנו בירו ויראה לכאן ולכאן; *aut cum* χαλκείῳ חצוצרות *unius cubiti ex metallo. Videto f.* 27. ῥαπτασαία, ναῦδα *f.* 26. *& μετεκει ταυτὶ c.* 7. §. 3. ὥσπερ ὀργιοῦσι τοῖς διονυσίοις ἀναχαλέμενοι τὸν θεὸν χωῦ. *Hoc maxime fecerant Sacerdotum Hebraicorum natio Neomenia Tisri, quæ inde appellatur* Sacerdotum Hebraicorum natio Neomenia Tisri, quæ inde appellatur זכרון או יום תרועה μνημόσυνον σαλπίγγων Interpr. LXX. *i. e.* Festum ambubaiarum, *Num. c.* 29. 1. *& c.* 10. *& Lev. c.* 23. 24. ἢ μεθαιζουσις ἑτέρας σφαγιάσιν, ἐς αὐτοὶ λαοῖτας σφαγιομαζουσιν. *Verum de Levitarum* כנור κιννύρα, *consules l.* 1. *Par. c.* 15. *Josephi hu-*

re & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate: [x] σκιὰς πήγνυσθαι κελεύει καθ' οἰκίαν ἕκαστον, [y] τὸ κρύος ὑφορωμένους ὅτι [z] φυλακὴ τοῦ ἔτους· ὅταν τε

huius l. 7. c. 10. ἀρχαιολ. *& codicem* Eracin *in corpore Talmudico. Differo tamen hinc reliqua Plutarchi, loco alio dignius repetenda. Iterum ad Scenas Judaicas. Septimo autem die Feſti, qui* ὠσαννὰ ῥαββᾶ *appellari meruit atque in recentiori Judaiſmo* תג הערבה, *bis ſepties obibant Altare grande Cleriis cum plebe, modulantes toties Hallel magnum, necnon blandulam hanc ſalutationem* יופה לך מזבח יופה לך מזבח, Bene tibi, tibi pulchre Altare; *aut ex formula Lazari* מוכח ליה ולך יופה *Miſna* Succa *c. 4. 5. Die etiam iſto, qui profecto ultimus fuerat* τῆς ἀβροσυνώσεως; *ex veteri obſervantia (nam recentiores vel octavam in Tabernaculis malunt conſicere, quam computiſtis ſuis nimis credere, Maimon.* Sophar *c. 6. 13.) Citreum de ſuo quemque ferre opportebat, ſicut primo Feſti Faſcem proprium, Miſna* Succa *c. 3. 11. & c. 4. 5. Maim.* Sophar *c. 8. 10, 11. Hoc quidem ſeculo in media Europa unum pomum nomine totius Synagogæ defertur. Verum tanta copia reperiebantur iſta mala tempore ac ſolo veterum Doctorum, ut liceret viris κατ' ἐξόδιον comeſſe citrea parvulorum, Miſna* Succa *c. 4. 7. Hunc porro morem de jugo Sinæo acceptum perhibet Maimonides* Sophar *c. 7. 20. & c. laudant etiam Deuterotæ aliquot Miſna,* Succa *c. 4. §. 5, 6. ut præter* ערבה של לולב *ſalicem Lulabi, quiſque aliam* בפני עצמו, *quæ ex ſalicto* מוצא *Moſæ Joſ. c. 28. 6. quam* Coloniam *vocant Doctores Urbis ſanctæ, & O. Bartenorius noverat nomine priſco, ſæpius accipiebatur, Miſna* Succa *c. 4. 4. magnis cum clangoribus & lætitia ad Aram holocauſti deportaret, ibique relinqueret quovis ſeptem dierum ſalicem onam, excepto forte Sabbato, ſi advenerat: tum enim infixæ manebant pollubris aureis in Templi peribolo. Hodieque Judæi, (quia ſecunda illa ſalix Lege ſcripta haud nititur* הערבה אינה בפירוש בתורה, *ſive ut loquitur R. Zabed T. Bab.* Succa *f. 44. a.* לירח ליה עיקר בתורה, *ſed duntaxat more ſtat Prophetarum* במנהג נבואים, *aut verbis Jochananis Talmudiſtæ* הערבה יסוד נביאים,) *ſeptima feriarum Scenicarum, non aliis, ſalice prehenſa humum bis terve percutiunt aut vaſium aliquod, in recordationem Templi, abſque omni benedictione ſalicis. Maim.* Sophar *c. 7. 22. Noctibus vero lævioribus Feſti* בחול של מועד, *nam extremi utrinque dies Sabbataque ab his ludis abhorrent, noctibus* σκιαῖοις בלילן של הלילי *inquies cum Phariſæis, in Atrio fœminarum, longum id erat cubitos 187.* Talm. Jeroſ. Succa *c. ult. prope* ἀπὸ τῆς ἀνθρακιᾶς בית השואבה *auro flammiſque lampadum tum magnifice illuſtrato ſpectabat populus, vir fœminaque, de altiori illa pegmate, ſenes Iſraelis, ſenatores, Academiarum rectores, Doctores, omniſque hæreſis aſcetas,* חסידים ואנשי מעשה, *quid creditis? ludentes, ſaltantes, geſticulantes, plaudentes, ut ætas illa potuit & cantillantes facibus præcedentibus, atque (ut Plutarchus malnit) bacchantes, &* διατόνους *modo Spondeum melos Talm. Jeroſ. ad* Succæ *c. 5. 6.* אשרי מי שלא חטא ומי שחטאו יחזור בתשובה, Felix quiſquis non delinquit, aut cui donatum eſt delictum, *modo Lydium ac molle* אשריך ילודתי שלא ביישתי ארץ זקנתי, Bonos lacertos, qui nec ſenem fallunt: *ſimulque tibiis* חליל של בית שואבה *& audaci Syriæ muſica chorum canum irritante, præter voces, citharas, nablia, cymbala, organa alia Levitarum, quæ vel Jerichunta excitarent à tot ſtadiis, Talm. Jeroſ. ad* Succa *c. 5. 3. Hinc apophthegma Phariſæorum paulo jucundiorum,* Hilaris eſſe haud novit, qui ſit ludorum Betſoabæ inexpertus, Succa *ibidem:* כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. *Poſt noctem autem intempeſtam hiſce tripudiis ac teretiſmis finem tandem imponunt* ἱερουσαλὴμ *ſive Sacerdotes duo, qui à Porta ſuperiori* שער הליון *per Odei gradus quindecim perque Atrium mulicbre multoties clangentes τότε στῆσον καὶ τὸ ταραχώδες, (ita interpretor* תקעו והריעו) *ad Portam Nicanoris deſcenderant* לשער היוצא למזרח, *ibique converſis ad occidentem vultibus, hæc talia ſolenniter profeſſi fuerant,* Deo quidem contempto Orientem ſolem adoraverunt patres noſtri, (*etiam* φιλοκλάτρης *Abraamus:*) nos autem ad Deum, ad Deum ora noſtra convertimus, ואנו ליהוה וליהוה עינינו, *Miſna* Succa *c. 5. §. 4. Sic habes Ceblam Judaicam, fundumque Ceblæ Chriſtianæ. Templa enim noſtra, ſicut olim Fidelium vultus inter precandum Montem Ædis Solymitanæ, dilectum Chriſto Jeſu locum ac frequentatum, ex compoſito reſpectabant. Octavam denique diem Feſti, quæ Tiſri* XXII. *Moyſes ex mente Dei vocat* Haſeret עצרת, *ἀσαρθὰ Joſephus, Onceloſus, & Chaldaizantium alii: ſive vox illa τὸ ἐξόδιον denotet cum* LXX. *Interpr. i. e.* Concluſionem *cujuſque* Regali. *Iis enim exituris hoc tribuit Moſes aut Phariſæi. Sive cum eiſdem interpretibus Alexandrinis & plurimis Rabbinorum* τῷ παντὶ γένει, *ubi omiſſis rebus famulis pia gens uni Deo omnis ſimul vacaret, congrua ſatis jactatur utravis originatio. Fertur adeo præceptum &* Ἁγαθῷ *Lev. c. 23.* ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν, ἐξόδιόν ἐστι. *S. Hieronymo* Dies celeberrimus eſt, עצרת היא, ἐὸν λατρεῦσαι ποιήσετε οὐ αὐτῇ. *Et v. 39.* καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἡ. ἀναπαύσεως וביום ח' שבתון *Quinetiam de tribus Feſtis majoribus v. 2. 4.* αὗ αἱ ἑορταί κυρίε, מועדי יהיה Synaxes ſacræ, ἃς καλέσετε κλήσεις ἁγίας מקראי קדש. *Adhæc B. Johannes c. 7. Evangelii, ex arbitrio Scribarum ſui ſeculi Octavum Scenopegiorum nuncupat* τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἡμέραν. *Hunc enim juſſerant Phariſæi* præ cæteris cunctis colere & celebrare, & pro Feſto ſingulari habere, tanquam ſine ſcena, ſine termite, ſuo ex ritu & libationibus ſatis inſignem, *Miſnæ* Succa *c. 5. & ibidem Talm. Jeroſ.* בה חזרו פיים כברגלים וגו' רגל בפני עצמו וגו'. לכבור יט' האחרון של חג. *Inde crepant Doctores, qui viderant incendium Ædis ſecundæ Miſna* Succa *c. 4. 8. per octiduum celebrari hymnum* Hallel & השכחה Pacificorum gaudia *ob honorem diei Octavi, quo præparentur dignius Hebræorum animi ad ſummam noviſſimamque Feſti lætitiam. Inſuper tam beata lucis gratia rite ſolvi ſcenas,*

deturbari menſas agreſtes, ædibus ſuam ſuppellectilem denuo reddi die ſeptimo exeunte, ibidem docent Deuterotæ. Huc, huc referunt Talmudici Divinum iſtud jus ac indulgentiam eximiam והירח אך שמח. *Vide Maim. ad δευτερ.* Succa *c. 4. 8. Poſt hæc ſub veſperam ad Altare magnum,* ἐπὶ τὸν μέγαν θυμίασιν τῆς Φρεατοίων, *quam accurate explicat ὀδυτέρωσις συναχὰ c. 3. 9. & Talm. Jeroſ. ad c. 5. 2. cum vino ſimul aquas potentes Siloæ (*σιλωὰμ *vocant Joſephus & Fidei noſtræ Evangeliſtæ, Rabbini* שילוח) *ſimplicibus aureis libabant ſacrifici, tubis interim & muſicæ ſacræ aura omni perſonantibus, populoque adplaudente ex formula,* ἆρε, ἔπαρε τὸν χεῖρά σε, הגבה ידך. *Sic ſolebant propter quendam Sadducæorum, ut refert Schola Babylonia* Succa *f. 48. qui ſacram lympham in pedes ſuos profuderat. Sive ex Miſna* Succa *c. 4. 9. ad verba* נגי שפנים אחרי נסך אחר על, רגליו ורנמוהו כל העם באתרוגיהן. *Hunc autem Alexandrum Jannæum fuiſſe exiſtimo, regem malum, pontificem pejorem, quem Sadducæiſmo infectum penitus factio Phariſæa, tempore Scenopegiorum malis Perſicis armata, de Altari pepulerat. Profitetur enim Jochanan gloria Rabbaniſtarum T. Bab.* Succa *f. 44* ניסך המים *ritum iſtum deſcendiſſe per tot ſecula de monte Sina* הלכה למשה מסיני, *quarum* σαδδουκαίων *Sadducæos negligentes ſemper fuiſſe conſtat. Inde Maimonides ad* Tamid *c. 10. 8.* Sacerdotem illum in libatione errantem, quem nube adeo citreorum obruebat populus feſtivus, inter hæreticos & Epicuræos annumerant Patres. Contendunt autem hi à Clericis ὑδαβαρσαίοις tempore Hagi præter Legem conſumi, meliuſque plane omitti שאמרו אפיקורוס הוא שהן אומרין אין מנסכין מים. *Hæc in ſpem pluviarum, præſertim proximam* רביעות ירה *ſeu* יורה. *Quippe ſtatim ab hoc Feſto decretum ferebatur in Cœlis de pluviis ac proventu anni totius, Maſſ.* Taanit. *c. 1. & c. 3.* טהג נירונין על הטים. *Idcirco irati numinis credebatur, quoties imbres* primarii, בכיר *ſeu* יורה, *ſolennitatem Scenarum & pietatem populi præverterent,* Succa *c. 2. 9.* quaſi dominus in os pocillatoris ſui oblatum cyathum rejectaret, חרבר רומת לעבר שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו כיתון על פניו. *Has tamen libationes Dominus noſter & Meſſias Jeſus, cum tempore tam feſtivo in Urbe concionem haberet, Johan. c. 7. 37, 38. ad* profuſionem Spiritus ſancti, *conſentiente Phariſæorum hæreſi, pie ac ſapienter tranſtulit. Conſimili modo Joſua ben Levi in Talmudo Jeroſolymitano ad* Succa *c. 5. 1.* Bethſoabam *appellitari monet Atrii muliebris puteum, quoniam inde hauriebatur* πνεῦμα τὸ ἅγιον, *tantidem vaticinante olim Eſaia c. 12. 3.* ושאבתם מים, καὶ ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' ἀγαλλιάσεως ἐκ τῶν πηγῶν τῶ σωτηρίε, *quod poteſt Jonathane interprete* ותקבלון אלפין חדש, Accipietis quidem novam doctrinam cum gaudio. *Hæc eſt Theologia Chriſtiana, hæc ſane Evangelium Jeſu Chriſti. Sed deſcendamus rurſus ad terrena. Minatur Vates Zach. c. 14. gentibus quotquot ad Solymas ſolennitate Scenarum non aſcenderint, annos aridos famelicoſque* לוא עליהם יהיה הגשם. *Nec ſane diſſimile de* ἱερισιώνῃ *i. e. de Lulabo Attico pollicetur Scholion pervetuſtum apud Etymologum M.* ἱερισιώνη μὲν ἱερισιώνη ἐκτοῖα τῷ ἀπὸ κοινοῦ, καταχύσματα ἢ καὶ κύλικα οἴνου περιμένου καταχέουσις, αὐτῆς ἐπιλέγουσιν.

Εἰερισιώνη σῦκα φέρε καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι καὶ κοτύλην καὶ ἔλαιον ἀμπνίσασα.
Καὶ κύλικ' ἀζώρε οἴνου. ———

Quomodo & Stromatum ſuorum ἀκαιρίαν commendat noſter Clemens p. 476. Hoc argumentum denique claudat Philo, τελευταῖα δ' ἐστὶν ἑορτή, *ait ille vel Judæorum veterum alius libello* περὶ ἑβδομάδος, τῶν ἐνιαυσιαίων, *ex Lege quidem cum* Enccœnia *atque* Purim *nihil ad numeros ſacros conferrent atque ritu duntaxat Eccleſiaſtico ſtarent, non Moſaico,* σκηναγωγούμενη σκηναῖς, καιρὸν ἔχουσαν τὴν μετοπωρινὴς ἰσημερίας. ἐξ ἧς δύο παρέλκει, τότε δεῖν ἰσότητα τιμᾶν, τῷ δικαιοσύνης ἀρχῷ καὶ ἀσκεῖν φαῦλος συγχωρῶν, καὶ τὸ σωτήριον μὴ τῷ ἀπάντων καιρῶν τελείῳ δικαιοσύνῃ τῷ τελεσφόρῳ. καὶ μὲν δὴ σκηνᾶς σωθέντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν χορτῆς τὴν ἑορτὴν· ἤτοι ἀφ' τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν δι' ὑπαίθρου ἀφέξειν τὰ περὶ γεωργίαν σκοποῦντας, ἢ εἰς τῷ ὑποδοχὴν τῶν σωθέντων μακρᾶς ὁδοιπορίας, ὧν δι' ἐρήμης ποιήμβροι βαθείας σκηνᾶς πολυτρόπως χρῶνται καθ' ἕκαστον ψαλμὸν ἐνδιαιτῶμενοι. προσήκειν δ' ἂν ἐν πλήθει πενίας μεμηνᾶσι, καὶ ἀπορίας ἐν δόξῃ, καὶ ἐν εἰρήνῃ κινδύνων. ἐπεὶ δ' ἡμέρας ὀγδόην ἱεροφορεῖται, καλέσας ἐξόδιον αὐτῷ· ὅτι σκιάν ἐστιν ὡς ἔοικε μόνον τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ πασῶν τῶν ἑορτῶν ὅσας κατηριθμήσαμεν. τελευταία γὰρ ἐστὶ τῶν ἐνιαυσίων, καὶ συμπέρασμα παθερώτερον καὶ ἀγίωτερον. BERN.

y Πρὸς τῷ χμάρεσον ὄρθρον,] At die 15 Tiſri erat tempeſtas anni (certe hic dies ultimus erat illius tempeſtatis) חום *calor* dicta Talmudicis. Quo jure ergo Joſephus ſcribit annum id temporis vergere ad hyemem? Nempe omnino vergebat annus in hyemem, nam jam a die 15 menſis Ab, calor ſolebat imminui, & notant Judæi ideo his diebus celebrari voluiſſe Deum feſtum tabernaculorum, quod tempus hoc frigidius commorationi in tentoriis minus aptum eſſet, & ideo Pontifex M. qui die 10 Tiſri ſe lavare frigida ſæpe debuit, non amabat intercalarem annum, quod ita in dies frigidiores incideret id feſtum. REL.

x Σκιὰς] Unde & Feſtum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκιῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῶν σκιωπηγίας, & à *Philone* σκιωή, ut & à *Plutarcho* σκιὴ, qui (lib. 4. *Sympoſ.* probl. 5.) μεγίστην παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελειοτάτην ἑορτὴν appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν γὰρ λιγομένην ὑσείαν lego μὴν γὰρ τὴν λιγ. & pro ὅτι σαββάτων τιμιώτι malo ὅτι Σαββάτιον τιμιώτιν ἐν τοῖς σαββάτοις, & pro κεφαλοδοσία demum κραδηφορία. BERN.

y Τὸ κρύος] Τότε κρύος *Big. Samb. & Vat.*

z Φυλακὴ] Sic fere *Ælian.* in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 5. τὸ μὲν γὰρ

πατρίδων ἀπέτυχοιεν, Ⓓ ἐρχομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν Ἑλληνες τὸν ναὸν μητρόπολιν ἔχουσιν, [a] ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ [b] ἑορτὴν ἄγοντας [c] ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν [d] εἱρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κλάδῳ φοίνικος Ⓔ [e] πεποιημένην,

& quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri sint, atque octo diebus festivitatem agentes & holocausta facere & pacificas Deo hostias tunc offerre *præcipit*, manibus ferentes fasciculum ex myrto & salice cum spadice palmæ compositum, addito *Lev. c. 23. v. 40.*

δίκας οὐχ ὑφορᾶσθαι), οὐδὲ μὴ φυλάττεσθαι ἀπὸ τῆς ἀπειρίας τοῦτο, *nam ejusmodi non suspectam habet, nec sibi ab ea cavet* &c. Cum *Josepho* familiaris sit verborum trajectio, forsan Ⓔ ἔτους ad κρύος referendum, ut sensus sit, *anni frigus ex cautione suspectum habentes.* Si cui hoc displiceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto sibimet cavendo frigus suspectum habentes* aut *frigus suspectum habentes ex cautione* (vel *observatione*) *anni* tempestatis.

[a] Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ] Proprie 7 dierum erat festum tabernaculorum, sed ἐξόδιον, עצרת, uti octavus dies ejus festi aliquando consideratur. REL.

[b] Ἑορτὴν] Ἑορτήν τε ἄγοντας *Big. Samb. & Vat.*

[c] Ὁλοκαυτοῦν] *Coll. Big.* ὁλοκαυτεῖν.

[d] Εἰρεσιώνην] *Samb.* εἰρεσιῶν Ⓔ pro εἰρεσιώνας aut εἰρεσιώνας. Ita *Ramos* Epiphanio. Grammatica equidem Græca formam utramque patitur; hanc tamen frequentiorem fecit cultus Apollinis. BERN.

[e] Πεποιημένην,] Rescripsi πεποιημένην *compositam*, ex libris *Samb.* & *Big.* At πεποιημένη *Basil.* & *Gen.* typis suis ediderant. De Enchiridio autem festivo, quod componunt quatuor arbores semper virentes & ἀνάλογοι, Deo præcipiente Lev. c. 23. 40. Josephum explicabis hunc ad modum. Φέροντας οὖν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην λουλαβ, μυρσίνης עבות vel הדס *vaccæ* ἢ ἀδάος, ἢ ἰτέας ערבי נחל & ערבה, *vaccæ* ναχαλ *amnicolas salices*, σὺν κλάδῳ φοίνικος בכפות תמרים *βεκαφοτ temarim*, *cum spathulis palmarum* πεποιημένην, Ⓔ μάλα Ⓔ τὴ πίεσιας σχοσσίνου, *addito pomo citri* אתרוג *Etrog*, הדר פרי עץ ἢ ἐς ἀδὰς, ἤτοι μαλῶν ἀγλαοκάρπων, phrasi Mosis & Homeri maximorum poetarum. Convenit utrisque perennitas, Τῶν ὕποις καρπὸς ἀκήλαλυ), ὀδὲ ἰπιλείπει Χείμαρρος ὀδὲ θέρος Ⓔ. Aut verbis Azaidæ, quæ de Talmudo excerpsit magnus Commentator Ⓔ λουλαβ *parasa.* 30. *Etrog dicitur* הדר לשון משנה, שהודו באילנו. Agnoscit enim Thessalonicensis ad ὁδ. η'. ιθ'. μᾶλον vocitari, non solum malorum vulgare, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆ πίεσιας ἐπὶ τοῖς ὕστερον ἔτι γιγνώσκει τὸ κίτριον. ὃ δὴ κίτρου βαμβάσι καλοῦσιν, ὡς φησι παμφίλου τοῦ τῶν ἀβέλ γλωσσῶν, καλεῖ) ἢ καὶ κίτριον Ⓔ λεβνοι μᾶλον ἰσπερικὸν. ἔτι καὶ χρύσιον, καὶ μᾶλον φιλίππιον, Ⓔ ἀριστάιον crede; qui hoc genus mire amabat. Verum פרי עץ הדר indifferenter vertunt καρπὸς ξύλου ὠραίου, seu بها seu شكوه, Interpretes LXX. & Samaritæ in Arabicis & Judæi Mauritii & Tavosius μηδίζων. ἀλλοι, σύσσυρτος, i. e. משכח. Ita quidem paraphrases Chaldaicæ Samaritarum & Jonathanis Uzielis. *Fructus arboris pulcherrimæ*, B. Hieronymus. Explicatius tamen Syrus فاقد امكنا مصمرا الموزا *Fructus pulcherarum arborum, poma puta citria.* Nobilissimus Targumista Onceloſus פרי אילנא תרונין, Solymitarius תרונן, & Saadias vir clarus ثمر شجر الاترج καρπὸς ξύλου ὠραίου. Huc alludit florida paraphrasis Cantici Salomonici, c. 2 3. ὡς μᾶλον ἐν τοῖς ξύλοις Ⓔ δρυμοῖ, *sicut cæteris sylvæ præstat malus Persica, & per totum mundum celebratur* חיכמה דכשבח אתרוגא ביני אילנים סרק וכולי עלמא מוריקן יתיה. Huc etiam Scholion Oneirocriticum Talmudistarum Babyloniorum f. 57. *Beracot. Etrogum* אתרוג *in somnis quicunque viderit, sciat pulchrum se & honorabilem apparere Deo respiciente & æstimante*, חדור לפני קונו. τὸ γὰρ κίτριον εἰς ἀξίωσιν καὶ πλοῦτον ἀφορίσειεν, ait & Achmedes. Vide Vaicra Rabba parasa 30. multam allegoriam de membris Lulabi sacri: unde probatur clarissime quod nunc volumus. Josepho enim & priscis Rabbinis de hoc fasce satis convenit, eodem modo Legis verba explicant. Dicit ille, dicunt hi, ἀδὰς *pulchram arborem* Mosis sui esse τὸ μᾶλον τῆ πίεσιας, ut hoc capite. Kurumque Flavius æquo nomine κίτρεον l. XIII. Orig. ubi refert de Jannæo, rege infulato & tribulo Pharisæorum. ἐπαίσθη γὰρ ἐπ' ἀλεξάνδρου τὸ ἔθνος Ⓔ ἐορτῆς ἀγομένης. καὶ ἐστῶτος αὐτοῦ ἐπὶ Ⓔ βωμοῦ καθὸν μέλλοντος, κιτρίοις αὐτὸν ἐσάλλων· νόμιμον ὄντος Ⓔ τοῖς ἰουδαίοις ἐν τῆ σκηνοπηγίᾳ ἔχειν ἕκαστον δάφνας ἐν φοινίκων καὶ κιτρέων. Quod verbis Hebraicis Josephi non veri non male expressum cape, בהיות תג חסכות יעל המלך על המזבח כתוב הכהנים את תחילו הקרושים המה החכמים לשחוק באתרוגין ובמקלות התמרים וגו'. Aut uberius è codice optimi Huntingdoni, وصعد الاسكندم علي المذبح في وقت القربان علي رسم الكهنة فابتدوا قوما من اليهود في هذا العيد يلعبوا بسعف النخل واتصل لعبهم علي ما جرت به العادة فرمي بعضهم اترجه فاصابنا الملك به. Observat autem Galenus suo seculo, quod Josepho proximum venit, μηλίας μηδικῆς καρπὸν ἔσθιστι μᾶλον μηδικὸν, ἀλλὰ κιτρέον νῦν πάντων ὀνομάζεσθαι. Persica vero & μᾶλα περσικὰ aliquid mollius & præcocius denotasse quam jam meditamur. Similiter Typhon & Ismael & Pharisæorum alii in corpore Juris secundarii *Succa* c. 3, 4, 5, 6, 7. multum de magnitudine figura ac integritate Citri festivalis disceptant, certi plane hoc malum intellexisse Amramidem, quando *speciosissimum fructum & gloriam paradisi* הדר per scenas circumferri seriantibus jusserat. Inde

ad hanc δόσιέωζιν אומר-אתרוג אחר ר' ישמעאל probe adnotat Schola Solymitaria *Succa* f. 53. sui Talmudi, ר' ישמעאל דרש פרי עץ הדר אחד. Huc accedit Maimonides, Tanchumus, M. Cosensis, & quicquid extat uspiam Judæorum, Caraitæ sint aut Rabbanitæ, quicquid Samariticæ hæresis. Ritus etiam & religio gentis utriusque per longa secula idem comprobat. Tantum denique elogium Mosis meruit decor pomi, quem plerique homines חזורא דרהכא, μῆλον χρυσοῦν, Græci Romanique: Dioscorides, Galenus, Virgilius, Plinius, & mille alii *Medicum Persicumque* appellitant à solo patrio, Plinius *Assyrium* etiam ab origine, Tanchumus Lexicographus *Citrum Arabicum* الاترج العربي, Germani *Pomum Judaicum* ab his feriis. Medi ipsi & Parthorum proceres, qui primi omnium has delicias visu, odoratu, gustu manibusque conceperant, תרנג τάρος nominarunt, & Assyrii suo more תורנג τάρυγ, & ab his Paraphrasis Legis Solymitana. Arabes etiam forma simplici ترج τάργ seu τάργα, ut in versu illo, الاضمعي وهاب لجثمان الحمامة اجفلت به مربح ترج والصبا كل مجفل. Hi sunt typi primi. Nam derivatorum magna seges subvenit. تريجة *tariga*, ترنجة *toronga*, اترج *otrog*, اترجة ὀτρόγγα, & اترنج *otrong*. Chaldæi porro Judæique à Chaldæa liberi de *terog* fecerant אתרוג *etrog*, quod passim legitur in Misna: אתרוגין aut תרונא τάρογα Onceloſus ac Jonathan. Syrus Sacrorum interpres ⲁⲧⲣⲟⲩⲅ θάρογα, Neh. c. 8. 16. ubi Targumista legerat olim הרר pro הרס Esdræ Critici sacri. Isa Grammaticus ⲁⲑⲣⲟⲩⲅ *ethroga*, literula diversa: quanquam & طارج Arabibus *bonum nitidumque* denotet, quod est הדר in Hebræorum Levitico. Attamen ab *Etrog* אתרוג aut potius à Punico כדור *ceddor*, τὸ σφαιροειδὲς, deflectit Hesperii mali nomen κίτρον & κιτρέον. Falluntur enim Pedacius Medicus, Plutarchus Sophista, & Pamphilus Grammaticus, qui isthæc vocabula Romani soli existimarunt. Serius multo viderat Italia hunc fructum, quam nomina κιτρέον & κιδρόμηλον Græcis literis legerentur, quod dudum degeneravit in κιδρόμηλον apud Dioscoridem & Plinium, & adhuc mollius in ὑδρόμηλον in simplicibus Serapionis Arabis: unde & jocus Talmudicus הדר ὑδατος, f. 33. *Succa* Præterea תרוגיא τιρογγία pro Citreo legitur in Talmudo Urbis *Succa*, c. 3. 12. asperitate oris Parthici. Deinde vero non ab auro, quod Cl. Salmasius, & pater Vossiorum, & ab illis hucusque credidere Etymorum fabri, nomen venit malis Arantiis Aurantiisve: sed à Maurorum الترنج & اترنج *Attoreng* & *Otreng*. Hinc etiam Bæticum *Toronia*, & ab altera voce Persarum quasi sonis colludentium نارنج *Nareng*, pro Citrio rotundiore ac minori, *Narania* per Hispaniam reliquam; & νεράγγια apud Græculos. Unde Scholion ad Nicandri μᾶλον νεράγγιον, μῆλον μηδικόν. Quanquam poma Aurantia, quæ hodie esse solent & nuncupare, orbe suo ac colore manifeste recedant tam à Lemonibus quam à Citreis. Facit hoc soli indoles & nostra incuria. Lemones etiam nihil aliud credes quam pravitatem quandam citreorum, ubi aurum crustæ, magnitudo, odorque nobilis pomum destituit. Propterea لبموا & لبمون λιμὼ & λιμὼν appellatur Medicis Arabum Ebn Sina, Ebn Gezna, Ebn Cobti, Ebn Beitar, siquid judico, à لبم & لبمو; hæc *vitium* indicant. Pariter à natura *acerba* fructus idem χοιμιὸ لماض appellatur, & Interpreti Græco quam quidem dictionem indubie usurpat Josephus Judæus, Theophrastus autem ambigue, unum idemque significare, forma insuper omnium scripta viresque Khasis ὀξύτερον. Citreum vero, malum Medicum, Assyrium, Persicum, & quandoque Malum Persicæ, prædictæ satis demonstrant. Φύσει γὰρ ἐσὶ περσία, audis jam βάτα Peripateticorum, καρποτοφοῦσι δὲ ὅλαι Ⓔ ἔτους ἐπαλλήλως. αὐτὸ Ⓔ τὸ μῆλον ἐπίμηκες, ἐρυθρωδέμενον, χρυτίζον τῆ χρόᾳ ἀΐδους μὴ βάρους, σώματα ἔχον ὠχίῳ ἐοικότα. Idem de Citreis Malisque Medicis sapientissimus Pedacius in materie suæ artis, Natura Plinii, & scripta alia. Species autem secunda patet satis verbis Legis, כפת תמרים *καπθὰτ temarim*, vel *καπθὰτ temarim*, (nam de numero disceptant Scholastici *Succa*. f. 34. b.) καλυντρα Φοινίκων, & nostro Hieronymo *Spathulæ palmarum*, Onceloso λαλαβῶν i. e. ἀράβας, *Lulab* Gemaristis *Succa*. f. 32. a. Pariter Syris ⲗⲉⲃⲁⲩⲇⲁ δεβλα, Arabibus *Lobbo' Inachal*. Et trium Judæorum alicui βάϊα voce Ægyptia. Vocabatur autem Pharisæis Enchiridion festivum λαλαιὸν à virgis seu scopis palmeis, quæ longitudine ac firmitate præstabant cæteris tanquam truncus & columen totius fascis. Hinc etiam constat Eiresiona sua admonitos Judæos, quam esset res Hebraica in melius mutata, dum pro Arabiæ eremis & inaquosis fruerentur jam tellure fructiferarum pulchrarumque arborum ac fluviorum felici.

Nul-

dito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octava die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

τοῦ [f] μήλου τοῦ τῶν Περσέας [g] πεφυτ(ν)ῶ εἶναι ἢ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν [h] τὴν τῶν ὁλοκαυ(σ)τώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν ϛ κριῶν ἑνὸς πλειόνων ϛ κριῶν δύο, καὶ ἑπταέτεις ἀμάρλους ἑξῆς προσ(τ)ημένης. τῆς δ' ἑξῆς ἡμέρας ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν κριῶν ϛ τῶν κριῶν σὺν ϛ τῷ ἑξῆς θύεται· ὑφαιρ(ε)ῦντες ἢ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταλ(ε)ῶσιν. ἀνίενται ἢ ἀπὸ παντὸς ἔργου καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων [k] παραιτήσεως ἕνα φέρουσιν. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [l] πηγνῦσιν ὑπιτελεῖν ἐστι πάτριον.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam* mactatur *agnus* Paſchalis. *Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 2. *Deut. c.* 16. *Matth. c.* 26.

ε'. † Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [m] Νισὰν πρ' ἡμῶν κα-

Nulla autem regio palmis frequentior aut grätior quam Judæa. Imo vero ubi creſcere melius oporteat τῷ φοίνικα quam in Phœnice ipſa? quam in palmeto Hierichuntio ad centeſimum ſtadium exporrecto? Convenit tertio inter Joſephum & Phariſæos de ſignificatione phraſis Eſdræ עלי עץ עבות aut vocum Moſaicarum עץ עבות ענף עץ עבות ענף τὸ σαμαρειτικὸν τὸ ἑλληνικὸν, quæ ſonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλα δασεῖς ἢ μύρτου δασεῖς, ἢ πλεκτὸν Paraphraſtæ Samaritani. הדס adeo ramoſque *Myrti* heic intelligi docent Flavius ille, Onceloſus, Uzielides, Miſnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Peſictæ f. 30. c. Maimonides, & ſecula tota Judæorum. Nullam enim ſuavium fruticum myrto denſiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemariſta non male, תר "ענף עץ עבות שיענפיו חופין את עצו זה הדס, *Succa.* f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus eſſe credo, qui verba Eſdræ l. 2. c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλα δασέα עבות à foliis Myrteis עלי הדס omnino deſtinguuntur. Niſi forte hæc à manu ad paſtophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis denſitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt poſtremo ad Eireſionam (quid notius?) *ſalices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένη *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit πεποιημένη, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſaliciſque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato.* ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

[f] Μήλου] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſeæ dependeant.* quaſi mala illa ex aliarum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus.* Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. veriſimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in altera ſaltem manu poma geſtata.

[g] Περσέας] *Adeſſe* debuit, non *dependere.* male Interpres. REL.

[h] Τῷ τὴν ὁλοκαυ(σ)τώσεως θυσίαν] Articulum τῷ inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

[i] Καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν,] Ita *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἰρ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. Mox *Big.* & *Samb* καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων καὶ παραιτήσεως, ex ubertate Attica. BERN.

[k] Παραιτήσεως] Καὶ interſerit *Coll. Big.*

[l] Πηγνῦσιν ὑπιτελεῖν ἐστι] *Big.* & *Samb.* πηγνύουσιν, quoniam hunc caſum ſolvere amant οἱ ἀσύνετοι. Vulgus πηγνῦσιν. *Baſ.* & *Gen.* πήγνυσιν. BERN. Πεγνύσι *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Menſe autem Xanthico,*] *Menſe* Xanthico *aut* Niſan, *qui & primus in anno ſacro Hebræorum, ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam mactatur agnus Paſchalis. Poſtridie incipit Feſtum Azymorum. Tum die* XVI. *Niſan altari boni Dei injicitur frumentum primum, pugillus farris hordeacei de Aſſarone toto exemptus. Vide Exodi c.* 12. *c.* 23. *& c.* 34. *Lev. c.* 23. *& 2. Num. c.* 9. *& c.* 28. *Deut. c.* 16. 2 *Reg. c.* 23. 3 *Eſdræ c.* 1. *Matth. c.* 26. *& alibi N. T.* BERN.

[m] Νισὰν] Νισὰν *Samb.* νισὰν modo *Big. Baſ.* & *Gen.* Attamen illi omnes νισὰν paſſim ſcripſerunt his in Originibus, aut νισᾶν voculatione longa pro nomine Babylonio ניסן *Niſan*, ſicut animant Judæorum ἱερογραμματεῖς in ultimis Librorum Sacrorum. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. Idem plane quod vox Hebraica אביב *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaelitarum אב *ab*, hora novi proventus, τὸ ἔαρ & σίτου ἐκβολή. Etymo itaque ſuo attingit *Niſan* Arabicum نشأ producere, procreare, atque ناشي, نشوء, نشاة, βλάστημα, νεόθλασον, frugum recens ἔκδοτις, quod ἔκοιξις audit apud miſeros Græculos, annique primitiæ: atque συζυγία quarta انشأ & انشان *inſan*, unde *Niſan*. Sic noſtrum ſtat augurium. Aliud autem placet Bocharto virorum doctiſſimo; Niſan adeo Hebræis nuncupatum menſem Martium, menſem ניסן ſignis militum educendis notabilem. At vicinior erat vox Perſica نشان νισᾶν, σημεῖον, ſit bellicum, ſit aliud. *Tiſri* תשרי inſuper, tanquam *initium* anni Civilis (ſic enim ſteterat apud pleraſque gentium, ſuadente mundi conditu) deflectimus à שרי *ordiri.* Hoc vidiſſe poſtea vidimus doctorem Abarbinelem. Dicitur idem l. 1. Reg. איתנים ירח, *menſis primordialis*, ירחא קדמאה Chaldæo interpretante, ab איתן εἰτὼν, εἰσοδος, *introitus.* Vel ſane *Proventuum menſis* & *autumnus*, ab *Altao* اتا, *Proventus*, ὀπώρα. Niſan vero, Jar, aliaque nomina menſtrua merx Eſdræ aliorumque Scribarum ſacrorum, qui ab Aſſyria forte redierant. Inde admiſſa videntur in Paraphraſes Onceloſi & Jonathanis, in corpus Miſnicum cæteraque ſcripta Rabbinica. Multum tamen errant in Etymis iſtorum vocabulorum viri docti profeſſione Judaica aut meliore: neque recte affirmavit optimus Golius Chaldæorum numinum his nominibus celebrari quot menſes. Quid enim? de æquinoctialibus jam ſtatuimus firmiter & certa fide. Deinde Jar איר *clariſſimus* menſis iſthanc appellationem meruit, ſed & σιὺ dici λαμπρότητος καὶ αἰγλείας, quod אור & זו: ſive ſolum ſive cœlum illa tempeſtate anni reſpexeris. Digne equidem à Magis idem appellabatur كولان *menſis roſeus*, digne à Jonathane ניצניא ציו *Siu niſanata*, hora pulchra florum, γ'. βασ. c. 6. 37. Proximus autem menſis, cum Junio Julioque Romanis communicans, apud Syros חזיران, χαζιρὰν nomen obtinuit *Tropico* menſi debitum. Quippe hoc tempore contingit Solſtitium Æſtivum, unde mox incipit remeare חזור ſeque ſol ad Æquatorem *convertere.* Certum adeo & jam compertum tam ἀζιρὲ Theonis quam *Chaziran* Syrorum ad Bacchum nihil facere aut ad Oſiridem: quicquid contrarium animo concepit ſuo magnus Golius. Curdis etiam hoc tempus Chaldæiſque סון nominatur à סאה & شاو maxima ſolis *declinatione*, & ut jam diximus, ab orbe medio receſſu. Niſi malis hoc nomen arceſſi ab Æthiopum שוי, aut Arabico شاوية, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ξανθὸν, menſis *ſiccus* aut ſpicis flavis decoratus maturoque frumento. Sequitur *Tammuz*, cui nomine ſuo ceſſit ἀσυρ(σ)ὸς πάσις ἄδωνις, i. e. Onomacrito, Theocrito, Macrobio, Maimonide ex commentariis Zabiis, ac mille aliis ſubmonentibus, ſol ipſe illuſtris qui jam ſatis ſuperque ἀγγὺ δίμας ἀειόκαρπον. Vel melius ſimpliciuſque indicat תמוז inter Syros Arabaſque τὸ καῦμα, τὸ θέρ(σ). Nam ex adagio Talmudico *Sabbat* f. 53. a. בתקופת תמוז *Tecupha Tammuzia nihil rerum friget præter aſinum.* Hinc in quibuſdam ἀλληγορικοῖς Jonathæ ad Ezechielem, תמוז idem quod ציום, *à ſole nimium præſente uſtulata & quaſi Æthiopica dæmonia.* Poſt hunc venit אב *Ab* ſeu *Ob*, ἡ ὀπώρα. Ita vocatur in Syria ܐܒ & ܐܘܒ *Eba*, & Euphraten ultra אנבא, *fructus*, *tempus malorum*, menſis gratus agricolis *utiliſque valde*, λῷ(σ)ς adeo apud Macedonas. *Elul* menſis, quem jam Curdi *Ilun*, *aridum* malunt vocari, nomen ſuum certius retulit à Chaldaico הלולא *hillula*, à *jubilis*, *lætitia*, & *bacchatione*, quæ autumni comites accedunt. Vel ab אלה & אללה *allah*, quod Aſſyriis denotat *frumentum demeſſum*, *domique ductam Cererem.* Attamen nihil mihi exploratius quam מרחשון *Marcheſvan* & *Bul* ſic dici Judæis, ut oportuit menſem ὑπομβρεῖον, *pluvium* & à Jove triſti madentem. Nam Syrorum Æthiopumque populis ριχμὰς רחש *maduit:* atque ὑετερῶς *archas*, *imbuit imbre rigavitque.* Pariter Arabum literatis βόλα & βᾶλα, بلة & بالة, *mador*, *menſiſque* ἀμφίεσχ(σ). Ita & בול. Hoc volo. Alii etymon vocis petant à מבול *mabbul*, καταχλυσμὸς: vel cum Talmudiſtis & Jonathane abs יבול *iebul*, *proventus*, *meſſiſque jam collecta.* Interpretatur enim iſte ſyllabam βαλ, מיסף אבניא ἡ συλλογὴ τῶν καρπῶν. Habes jam *torpidum* frigidumque menſem *Caſleu* כסלו. Nam كسل *ceſel*, *torpor*, *rigor:* atque كسبل *caſil* & *caſlan* كسلان, *deſes*, *piger*, ῥαθυμὸς, *frigidus.* Sive dici velis ab *Orione occidente*, *ceſila* כסילא i. e. נפלא *niphla* interpreti ſacro: convenit adhuc etymologia ſupradicta. Illo enim temporis, ut Aſcræus cecinit —— κρύ(σ) αὐέρας εἰέγον Ικάνῃ, vel poeta Solenſis è Diebus Heſiodi —— ὅτε δύσε) ἠελίοιο σὺν Ἀθρῷ(σ) ὠρίων, —— τότε δὴ κρύεις ὦν διὸς ἔσι Ναύτῃ μελιόωλα κακώτερον, *extrema*, inquit, *nautis rigent membra.* Tum cedit lente *Tebeth* טבת. Syris is *Canon* prior, ſicut *Shebat Canon* poſterior vocatur è Græco; quoniam duo iſti menſes hominibus noſtræ Fidei reducunt indices & auſpicia anni multo celeberrima. Sic eſt Jeſu Chriſti Natalis dies, Circumciſio, atque Epiphania. Forſan טבת idem ſignificat inter Chaldæos, quod

καλεῖται ϗ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, [n] τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεσῶτος· τότῳ γὰρ τῷ μηνὶ τὸ πρῶτον Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· ϗ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου ἔσφαξεν ὁ τεχθεὶς ἡμᾶς, [p] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. ϗ δὴ πολοῦμεν αὐτὴν κατὰ [q] φρατρείας, μηδενὸς τῶν πεθυμένων εἰς τὴν ὀπτησιν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ ἀποδέχεται [r] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴ, [s] ἑπτὰ ἡμέρας ἄγουσα, καθ' ἃς ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι [t] σφαττόμενοι δύο, ϗ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προσφέρεται τοῖς πᾶσι καὶ ἑορτὴ ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν καθ' ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ [v] ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν

vocatur & anni initium eſt, die decimaquarta ſecundum lunam, ſole in ariete exiſtente (hoc enim menſe liberati à ſervitute ſumus Ægyptiaca) ſacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe jam dixi, Paſcha nominatum, quotannis mactare lege ſancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in craſtinum ſervantes. Die autem quinta-decima Paſchalem excipit Azymorum feſtivitas ſeptem dierum; per quas panibus non fermentatis veſcuntur: ac ſingulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero ſeptem. Atque hæc quidem holocauſta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda verò Azymorum die, (illa autem decima ſexta eſt) ex frugibus *iſta die* demeſſis (non enim an-

Feſtum Azymorum incipit die XVI. Niſan. *Ex.* c. 12. c. 23. *Lev.* c. 23. *Num.* c. 28.

Tum die XVI. Niſan *offertur* Frumentum *primum. Ex.* c. 2. c. 23. *Lev.* c. 24. c. 2. c 23. *Num.* c. 28.

quod מצבת *μασσήβετ ſtabulum, ſtativa* in Phœnicia. Undecimus menſium Aſſyriacorum שבט *ſabat* ἢ *ſebat, acerrimum tempus hiemis*, ſic ait Hieronymus ad Zach. c. 17. *& in lingua noſtra in* virgam *vertitur.* Obſervant autem Columella, Palladius, Plinius, aliique naturæ ruſticæ cultores, ab idibus Januariis ad idus proxime ſequentes commodum fieri acervos virgarum שבטים: inſerendis ſurculis, שבטים iterum, amygdalarum, tuberum, Perſicorumque: ridicis vel etiam paliis conficiendis idoneum tempus eſſe. Quin ſub nonis Februariis partes vinearum propter brumam aut frigora omiſſæ nunc palandæ & alligandæ ſunt, arbuſtorumque ſive putatio ſive alligatio finienda eſt: maturæ plantæ שבטים pomorum de ſeminariis in ſcrobes transferendæ Populos & ſalices & fraxinos priuſquam frondeant, plantaſque ulmorum nunc ponere utile eſt. Sarmenta quoque vineis nondum foſſis atque arbuſtorum ramos ad ſepem adplicare oportet. Arundineta nunc ponere, vel etiam priſtina colere. Salicta facere vel deputare: geniſtam ſemine vel plantis in paſtinato vel etiam ſulco deponere. Duodecimus denique menſis *Adar* אדר audit apud Chaldæos Perſaſque, at diverſa ratione. Nam hi juxta Deos annum in menſes diſſipant: Chaldæi ſecundum tempeſtates aëris & διοσημία, quod ſupra probatum. Notat autem אדר & אדי יד, tempus ſulcandi areaſque deſcribendi pro ferendis omne genus ſeminariis. Hoc enim præcipit honos agriculturæ M. Varro *fieri inter Favonium & Æquinoctium vernum* l. 1. c. 29. Pariterque Columella, *His diebus commode inſtruuntur horti.* Necnon eiſdem ferme verbis Palladius de *Martio* inſtante, *Nunc horti optime ſumunt cultionis initia.* Hæc igitur nunc ſcripſi, Joſepho quaſi invito, de re difficili & à doctiſſimis priſci recentiſque ævi derelicta. BERN. Ita in melioribus *Codicibus.* quo ſane modo ſcribendum, aut Νισᾶν. in *aliis* perperam Νισσάν. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraïca *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaëlitarum *ab*, hora novi proventus, ut adnotat *Bernardus*, quem videſis in hunc Joſephi locum, ut & S. *Hieronymum* ad *Aggæ* cap. 2. *Bucherium* de *Can. Euſeb.* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. XX.

[n] Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] Τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τῷ σελήνῳ *Samb.* & *Epiphanius.* De hoc tempore notavit S. Hieronymus ad Aggæi c. 2. *Niſan apud Hebræos menſis eſt primus, qui appellatur Menſis novorum, eo tempore quo Paſcha faciunt, id eſt, incipiente Veris exordio: qui ſecundum Lunæ curſum ſæpe quandam partem menſis Martii poſſidet, interdum incipit in Aprili* Pariter Lyricus Ex-Judæus ad Moyſen ſuum, *Apud Hebræos ſecundum communiorem opinionem September eſt primus menſis ſimpliciter, quia in eo creatus fuit mundus, & uſque ad illud tempus vocabatur primus apud Hebræos. Sed ex iſto notabili beneficio i. exitu de Ægypto, quod Deus eis præſtitit menſe Niſan, vocatus eſt de cetero primus menſis anni. Ex. c. 12. Is autem plus minus concurrit cum Martio & Aprili: tamen quia ſemper incipit à principio lunationis propinquioris æquinoctio vernali ante vel poſt; dictum autem æquinoctium eſt propinquius principio Martii quam fini, quoniam eſt XII. die Martii ſecundum veritatem, licet aliter ſignetur in Calendariis noſtris, patet quod primus Hebræorum magis correſpondet Martio quam Aprili. Ita & ſeptimus menſis eorum, qui dicitur Tiſri, concurrit cum Septembri & Octobri vario modo in diverſis annis.* BERN.

[o] Προσῆκεν *Samb.* ad *Moyſen* hoc transferens.

[p] Πάσχα λεγομένην,] Quanquam Φάσκα legatur in editis l. 5. ἀγ. c. 1 & l. 17. c. 11. hoc tamen in loco & pluribus aliis typi cum MSS. conſentiunt in lectione meliori. Veruntamen ex Chaldaiſmo פסחא πάσχα aut πάσχα petita forma placet Onceloſo, interpreti Samaritico, Syro, LXXII. Helleniſtis Alexandrix, præter mille alios, Ezechielem tragicum, Philonem philoſophum, & proceres Confeſſionis noſtræ, pro Moſaico פסח *Peſah*, ut Maſorethæ enuntiant, Hieronymuſque noſter à ſuis Rabbinis audierat. Ad Matth. c. 26. Presbyter ille Chriſtianus, *Paſcha quod Hebraice dicitur Peſah à tranſitu nominatur, eo quod exterminator Iſraelitas pertranſierit, nec pertuſſerit eos.* Sic prius cecinerat Ezechielis *Exodo* dramate, ὅτως παρέλθῃ θεὸς ἐξαίων ἄνω. *Vel ipſe Dominus*, ſubjicit Hieron. *præbens auxilium populo ſuo, deſuper ambulaverit.* Exodi c. 12. 23. ופסח יהוה על חפתח, ubi idem Hieronymus, *Et tranſcendet oſtium domus.* Hinc ſane Joſephi ὑπερβασία l. 2. ἀρχαιολ. c. 14. §. 10. Proprie enim ſignificat פסח πάρεσις, *venia, vindicta omiſſa.* Iterum Monachus Bethleemæus ad Eſ. c. 31. *Pro* tranſeunte *in Hebraico* Paſoah פסוח, *in Tribus* ὑπερβαίνων. *Ex quo manifeſtum eſt* Paſcha, *hoc eſt*, Phaſe Domini tranſitum [idem *Siri* سرکي apud Arabes] *non* paſſionem ſignificare. Et alibi ille, *A* Philiſtiim Palæſtina, *ſicut & apud nos pro Hebraico* Peſah *Græcum & Latinum* Paſcha *celebratur.* Tum ad Michææ עברי על חפשץ ſcholiolum adpoſuit, *Unde à tranſitu* (ſic eſt עברי) *Phaſe i. e. Paſcha nomen accepit.* Adjicit hiſce Aſceta Trecenſis rationem aliam, *Et aggreſſus eſt Iſrael iter* tranſeundi *ex Ægypto.* Origenes autem hæc ad ſenſum myſticum transferens p. 392. adverſus Celſum ait, τὸ πάσχα ἐρμηνεύεται ὑπερβατήρια. Dixerat enim Philo, à quo noſter Adamantius totis tomis nugari didicit, in vita Legumlatoris, Τῷ δὲ ἀρχικῷ τῆς ἐκείνης ἱππικῆς πρῶτον ἀναγράπτῳ μῆνα μυοῦσι, ἐν ταῖς τῶν οὐσιωδῶν σεληνιδίοις ἀνακύκλοις, ἐφ' ὧπερ ἔτους χρόνῳ τὰ περιττώματα μάθοι, ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρεσιν ὡς ἀνέτειλεν ἀνθρώποις. κατ' ἐνιαυτὸν τὰ μὲν πεπλασται ἡ ἀναγκαία προθεσμοῦνται. τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἡμέραν, μέσον τε σελήνης κύκλῳ γίνεσθαι πλησιφαῆ, ἃ εἴωθε τὰ ἀφέσια ἑορτὴ δημοσίᾳ ἄγεσθαι, τὸ χαλδαϊστὶ λεγόμενον πάσχα, MS. φάσκα. ὃν ἡ ὁσία οἱ ἰδιῶται προσάγουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, σὺν δὲ οἱ ἱερεῖς· ἀλλὰ νῦν ἐφεξῆς συμπαν τὸ ἔθνος ἱερεῖα τε κτῶνται ἕκαστοι τὰς ὑπὲρ αὐτῶν θυσίας ἀνάγοντες τότε. ϗ χειρογραφοῦσι. Iterumque ille ad Decalogum, ἐν ᾧ τῇ, Μὴ ἐφεξῆς πλείω γλῶτ ἡ πάσχα προσαγορεύσῃς, σύνεσι παιδευτικὴ αὐτῶν ἕκαστον, τὰς ἱερεῖς αὐτῶν οὐκ ἀναμένουσα, ἱερωτάτην δὲ νόμῳ χαλεπαμένη (nemo Solymitarius ſic diceret) τῷ ἔθνει παντὶ μίαν ἡμέραν ἐξαίρετον ἀπὸ πάντων εἰς αὐτουργίαν θυσιῶν. Deinde libro de hebdomade numero valde feſtivo: μὴ ὃ γνησιώτατον ἑορτῶν ἑορτὴ τετάρτη τὰ ἀφέσια, ὃν οἱ ἑβδομικοὶ πάσχα καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι παιδευτικοὶ, ἑξήμηνοι μὴ μεσημβρίαν ἐκ ἑσπέρας. ὑπομνηματικὴ δὲ μεγίστης ἀπειλῆς ἐστιν ἡ ἑορτὴ ϗ χαρᾶς. ἀπειλοῦσα μὲν γὰρ χάριν γίνεσθαι ἀπαιθρωπίας ϗ ξηρασίας ἐπιτηδεύσαι, ϗ τὸ χαλεπώτερον τὰς δὲ θεοῦ τιμὰς ἀλόγοις ζώοις προσπονεῖσθαι, ὑπὸ δὲ ἀγαν εὐχαριστίας ἔθνος, ἱερεῖς οὐκ ἀναμένοντες. τὸ δὲ τότε πραχθὲν ὁρᾶν ἐᾶσεν ὁ νόμος ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰς εὐχαριστίας ὑπόμνησιν. ταῦτα μὲ ϗ παλαιὰν ἀληθείαν, ὑγιᾶ τε ϗ σεμνὴν, ἰσορεῖται. εἰς δὲ τὰ ἐντὸς τείνει πρὸς ἀλήθειαν ἴδιον, ψυχῆς καθάρσιν αἰνίττεται τὰ ἀφέσια. Similiter eo ævo ſummus ſanctiſſimuſque doctor Paulus priore Epiſtola ad Corinthios, τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν οὐ ἀζύμοις εἰλικρινείας ϗ ἀληθείας. Philo pergit, ἑκάστη δὲ εἰκὰς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον χῆμα ἱερᾶς ϗ σεμνότητος ἐπεδείκνυτο, τῶν ἐπὶ τὰ συσσίτια συνειλεγμένων ἀγεώλυκοις ἐπιρρήτοις κεκαθαρμένων. οἱ ἐπισιτιζόμενοι, οὐχ ὡς εἰς τὰλλα συμπόσια, χαμεύνοις γαστρὶ δὲ οἴνῳ ϗ ἑδέσμασιν· ἀλλὰ πάσχοντες ὑπὸ ἐκπληρώσεως μετ' ἀχθηδόνος τινὸς ϗ ὕπνου. Vellem carmina poetæ Hebræi de eodem feſto, delector enim priſcis ingeniis, huc etiam reddere quidem emendatiora poſt Euſebium,

Ὁ μὲν ὁ δ' ὑμῖν πρῶτος σεαυτῷ πέλει·
Ἐν τῷ δ' ἀπάξω λαὸν εἰς ἀλλο χθόνα.

Sed operæ Sheldonianæ vetant cætera. Κατὰ φατρίας *Samb.* ex dialecto eleganti ſuavique Urbis doctæ, quam Hori, aliorumque Grammaticorum Sophiſtarum Lexica comprobant. Cæteris ϗ Φρατρείας, בחבורות *per ſodalitia*, phraſi τῶν δευτερωτῶν c. 7, 8, 9. *Peſachim*, atque Onceloſi paraphraſtæ præſtantiſſimi Ex. c. 12. 56. Ubi legis בחבורה חדה pro Moſaico בבית אחד. Stetit enim menſa Paſchalis decem convivis pauciſſimis, quod Joſephus Antiquarius l. 17. & Uzielides ad Legem teſtantur. Vide porro de his epulis Peſachim c. 8. 7. Hiſtoriam Scholaſticam l. 2. c. 25. & præſertim *Exodum* Moyſis c. 12. 3, 4. BERN.

[q] Φρατρείας,] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

[r] Τῷ δὲ Πάσχα] Τῷ Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. σφάζουσι. & v. 17. ὁλοκαυτοῦσι in aliquibus *MSS.*

[s] Ἑπτὰ ἡμέρας ἄγουσα,] Caſum hunc ſine cauſa mutat *Samb.* pro ἡμέρας. BERN.

[t] Σφαττόμενοι] *Coll. Big.* σφάζουσι & mox ὁλοκαυτοῦται.

[v] Ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη,] Ergo primus dies azymorum

ante eas attingun:) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. * Siccato ſpicarum manipulo & contuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

ὡς ἐθέμισαν, ἀ γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸ Θεὸν ἡγεμένοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τὰ ὑπαρχὰς τῶν ἐτύχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῶν κεγχρῶν ἀποφέρουσι [x] τρόπον τινά. Φρύξαντες γὰρ σταχύων τὸ δράγμα καὶ [y] πλήσαντες, καὶ καθαρὰς [z] ποιήσαντες ἀλεσῶν τὰς κεγχρὰς πολήσαντες, τῷ βωμῷ ἀπάρχονται προσάγουσι [a] τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῶν δράκα [b] ἐμβάλλοντες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι· καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ὅτε τῶν ἀπαρχῶν τῶν καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

Feſtum Pentecoſtes. Lev. 6. 23. *Deut.* 6. 16.

6. † Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrificium eſt 15, & Paſcha, quod die 14 jugulatur, antevertit feſtum azymorum. REL.

ς'. [f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγενομένης μετὰ τὴν

x Τρόπον τινά.] Τὸν τρόπον τοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.*

y Πλήσαντες,] Editum fuit πλήσαντες pro πλήσοντες, aut pro lectione *Samb.* quam Lectori jam reddimus ἐν τῷ κεμένῳ. Vide tamen hunc ritum Moſaicorum tertio l. c. 23. v. 10. & c. 2. 14. Φρύξαντες τὸ σαχύων τὸ δράγμα ἀπαρχὴν τῷ Θεῷ, ἤτοι χίδρα νέα πεφρυγμένα ἐμεινέᾳ, quod dialecto Legiſlatoris ſonat את עמר ראשית הקציר או אביב קלוי באש גרש. Heic loci *Big.* & *Samb.* καὶ πλήσαντες, καθαρὰς ποιήσαντες τὰς κεγχρὰς ποιήσαντες. Quomodo *Epiphanius* agnoverat, *Et contundentes, & munda ad coquendum* (potius *ad molendum*) *hordea facientes* Concinnum, rectum eſt, καὶ πλήσαντες καὶ καθαρὰς ποιήσαντες τὰς κεγχρὰς ποιήσαντες: *Pinſentes puraque acerum hordea reddentes.* Quo declaratur vis vocis quadratæ כרכל, *nudatum ſua gluma & excaſtratum*, קליף in Paraphraſi Samaritana. Perges, τῷ βωμῷ ἀπάρχονται πρ. τῷ Θεῷ Nam עמר *Gomer* utrumque ſignificat in Jure ſcripto, manipulum & quantum farris manipulus ſolet reddere. Non omittes Miſnam *Menacot* hac de cauſa c. 5. aut Maimoniden in *Tamidin* c. 7. aut præcepto ajente 199 *Samag.* BERN.

z Πρὸς ἀλεσῶν] Πρὸς ἀλεσμὸν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit.* p. 692.

a Τῷ Θεῷ.] Lege Ϝ Θ ϗ. *Vet.* vertit *ara Dei.* COCC.

b Ἐμβάλλοντες,] Ita *Baſ G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS.*

c Ἀφιᾶσιν] Ἀφίασι *Samb.*

d Ἀρνίον] Ἀρνεῖον *Samb.* μάλ' Ἀτλικῶς. Nam hoc erat *Moyſis* προσάξαι τοιαύτην, *Levit.* c. 23, 12. BERN.

e Ὁλοκαύτωσιν] *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* ὁλοκάρπωσιν. Utrumque enim promiſcue poſuerant Seniores Alexandrini, εἰς ὁλοκάρπωσιν atque εἰς ὁλοκαύτωσιν, vice Hebraici לעלה. BERN.

f Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος] *Baſ* & *Gen.* ἑβδόμης ἑβδομάδος. *Big.* & Epiphan. ἑβδόμης ϗ ἑβδομάδος. De his helluo hiſtoriarum Scholaſticarum, *Ab hac* XVI *die ſeu Luna Niſan dicit Joſephus numerari* VII *hebdomadas, poſt quas ſtatim erit Pentecoſte. Alii ab altera die ſabbati, quod erat in diebus Azymorum: quia litera hiſtoriæ videtur ſic ſonare. Alii ab ipſa prima die Azymorum: ne plures quinquaginta dies inter Paſcha & Pentecoſten inveniantur.* Interpretes enimvero LXXII. Joſephus Mattathiæ, Onceloſus, Uzielides, Judas nobilis conditor Miſnæ, tota ſecta Rabbanitarum rite juſteque explicant Moyſis ſui מכחרת השבת μιμησόμενοι ἀταξίαν, Lev. c. 23. 11, 15. ab oblatis primitiis adoreis die Niſanis decimo ſexto. Nam in Lege Divina dies extremi feſti Azymi aut Scenopegiorum, imo quævis panegyris ſacra מקרא קדש κλητὴ πανήγυρις, appellantur *feria*, שבת & שבתון, Lev. c. 23. v 8, 24, 32, 38. Iidem corpore Talmudico uterque paſſim inſigniuntur יום טוב *dies ſolennior feſti.* Unde *Menachot* c. 10. §. 3. ubi docetur *ritus manipuli ſacri* מצות העומר, Synedrii ſacri delegati ter inculcant meſſori, *Sabbatum hoc eſt; hoc, hoc revera Sabbatum:* præſertim adverſus pravam opinionem *Baithoſæorum*, quos *Saducæos* nuncupant ab altero principe ejus hæreſis Joſephus & Evangelii Chriſtiani deſcriptores Σαδδουκαῖοι, & Talmudiſtæ Babyloniæ: recentior autem Rabbiniſmus הקראים *Caraitas*, מכחשים *Apoſtatas Epicuræos, Hæreticoſque.* Ajunt enim iſti & jam à tot ſeculis vehementer contendunt עומר התנופה νόμιος ἀτενιστὰ, τὸ δράγμα ϗ ἐπιθήματος ἤτοι ἀζυμίτας, veſpere ut contigerit Sabbati proprie dicti שבת בראשית, jure Moyſis ac vera religione demetendum; non ita deſinente die primo Azymorum, ſive יום ראשון לחג המצות, מבתר יומא טבא, aut plenius מבתר יומא טבא קמאה דפסחא, quomodo reddunt v 11. Interpretes Legis, LXXII. Græce, duoque Chaldaice: Latino ſermone itidem dixeris, *à craſtino prioris ex diebus bonis quos vocant Paſchatis.* Sic autem eſt διαστέλλεται quam ſupra laudavi היו עושים שלוחי בית דין יוצאים מיערב יום טוב ניסן כשחשכה אומר להם בא השמש אומרים הין בא שמש אומר להם שבת זו אומרים הין שבת זו שלשה פעמים על כל דבר ודבר מפני הביתוסים שהין אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. (הצדוקים T Bab.) Primum autem diem Azymorum *Sabbatum* appellari Lev. c. 23. 11, 15. veriſſima adeo ἐξηγήσει credidere Phariſæorum nepotes, ut religioſe obſervarent ipſi & ſeculis futuris injungerent ספירת העומר τὴν ἐπαρξίμησιν ϗ δράγμα ab ineunte die XVI. Niſan, ut Judaici moris diem inchoare, nempe ſtatim à veſpere primo Azymorum, מתחל ליל יו בניסן מונה והולך כט יום, & quidem ſtantes שעומרין, rem feriam agentes, ac doxologia toties præfata, T. B. ab *Menachot* f. 68. & *Peſachim* f. 139 d. Omnes denique ritu iſto Pentecoſtes ſupputandi obligant על כל אחר ואחר לספור ומצות. Talm. Bab. f. 68. *Menachot*, Maimon. *Tamidin.* c. 7. 22. &c. Leges etiam de hac litigioſa cæremonia f. 65. T. Bab. *Menachot*, & *Megilla* f. 21 a. Librum *Coſri* & τετράτευχον *Turim* Nemo autem famæ clarioris, nemo antiquior de hac opinione Theologorum Judaicorum legitur poſt interpretes Alexandrinos, quam Philo p. 766. καὶ ἔτι τῶν ἡμέρων ἐν ᾗ σοφίσεις) δράγμα χαρακτήριον δύσγονίας ϗ φορᾶς γῆς πεδιάδος· δι' ἰσχνὸν πλησίον ἐμέρων, ἐν ᾗ σοφάγειν ὥρτος ἔθος, οἱ καλοῦ) πρωθυπάτων ἐτύμως לחם בכרים. ἐφόδιόν εἰσὶ ἀπαρχὴ χθιτμάτων ϗ καρπῶν ἡμέρα προφῆς, ὧν ἀπολαύσεις τῷ ἡμερωσάτῳ (credas!) ζῶν ἀτίτυμῳ ὁ θεός. Idem ille, aut potius homo eadem hæreſi tinctus, ſed doctior p. 1191. ἐορὴ δ' ἐστὶν ἡ μὴ τῶν πρώτων τὸ ἄζυμον δῆθες ἡμέρα, ἥτις λέπ ϗ συμβεβηκότος ὀνομάζεται δράγμα העומר, &c. Dein ἡ ἔτι τῶν δραγμῶν πανήγυρις σοφοῖς ἐστι ἑτέρας ἑορτῆς μείζονος, merito itaque jure ἀταρθὰ dicta Joſepho aliiſque doctoribus Judæorum; λέπ γὰ ἐκείνης τὰ ἡμέρας πεντήκοντα) ἀριθμῶ), i. e. ex Rituali *Colbo*, בליל שני של פסח אחר חתחילין לספירת העומר והוא תחלת יום יו בניסן בלילה מניין לעצרת שיש לה שבעה תשלמין כל שבעה ἐπὶ ἑβδομάδων ἑπτὰ ἀριθμὸν ἐπισφραγιζόμενος μονάδος, quod eſt עצרת. σοφοῖς δ' ἔλαχεν ἡ κατ' ἐξοχὴν πεντηκοστὴ ἀριθμὸν ἑπτάκις ἑορτῶν πρωθυπομάτων. ἐν ᾗ δυο ἰζυμωμένους ἄρτους ἐκ πυρῶν γεγονότας ἐθος σοφοῖσιν, ἀπαρχὴ σίτου τ' ἀρίστης πρόφης. Pentecoſte inter Phariſæos, Sacer equidem Codex nil tale dicit confitente Abarbinele, *Aſarta* appellitari meretur tanquam ſeptem ſeptimanarum *complementum* & ἐπιστροφεῖον. עצרת autem & עצרתא, *clauſula, terminus, concluſio, perfectio* תשלומין: ultra quod ספירת העומר hebdomadum ſuppuratio legitima haud tendit. Iſtius profecto ſupputationis cauſa divinitus dictum videtur & imperatum Lev. c. 23. 15. וספרתם *Numerabitis ergo ab altero die ſabbati*, Deut. c. 16. 9. ἀπὸ ἑβδομάδος ἑβδομάδες ἑξαριθμήσεις σεαυτῷ: תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית, *poſtridie ſeptem ſeptimanarum integrarum.* Hic *limes* erat, hæc *meta* hebdomadum inter Exodum famoſum & Dationem Legum, inter primitias hordei potiorisque Cereris. Sicut ſeptima dies Azymorum clauſula vernarum feriarum: & octava Scenopegiorum τὸ συμπλήρωμα τῆς ἑορτῶν τῆς μεθορτίων. Hoc forte voluit & Religioſiſſimus Medicus c. 2. Apoſtolicorum, ἢ ἐν τῷ συμπληρώσαι τὸν ἡμέρων τῆς πεντηκοστῆς, vel τὰς ἡμέρας ἐ Latino Syroque, *finito manipulari computo.* Similiter antiqui Scholaſtici, χαγιγὰ, c. 2. § 4. עצרת שהי להיות בערב שבת שש אומרים יום טבוח אחר השבת ובה אומרים אין לדת יום טבוח ומורים שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר שבת ואין כהן גדול מתלבש בבגדי זהב ומותרין בהספן וכתעניות שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. *Quoties feſtum Pentecoſtes pridie Sabbati acciderit, Holocauſta Comparitionis pro Jom tob*, tantum enim ſignificat locutio veteſta יום טבוח, *differri jubent Shammæani in Sabbati craſtinum; Hillelei non differri. Sin vero Pentecoſte fuerit dies Sabbatina, utrique conveniunt cras macelanda eſſe τὰ ἐπιθύματα: tum etiam P. M. veſtitu ſuo aureo abſtinere, lugere defunctum, qui fuerit, & affligi jejunio, ne forte alias confirmaretur error eorum, qui ajunt Pentecoſten ſemper ſequi Sabbatum proprie dictum,* שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר השבת, ut Bartenorius explicat. Vide & *Menachot* f. 65. Cum Saducæis vero de computo Pentecoſtes eadem ſentiunt Scholæ Samaritarum, quod Exomologeſis illorum nuper à Neapoli ad nos miſſa declarat, & maxime illa locutione שבע שבתות. Variis autem nominibus inſignitur hoc feſtum. Moyſi vocatur חג השבועות & חג הקציר *feria hebdomadum, feriaque meſſis*, Deut. c. 16. 10. Ex. c. 23. 16. & Num. c. 28. 26. adhuc ſimplicius αἱ ἑβδομάδες שבועות, quod & Liturgicon Judæorum accepit, & יום הבכורים ἡ ἡμέρα τῶν νέων. Ubi optimus vetuſtiſſimuſque interpres Onceloſus בשבעתיכם reddit dialecto Judææ liberatæ & ex placito Phariſæorum בעצרתכון βιαστικῶς, nec aliter Uzielides. Hieronymuſque noſter conſimili ratione, *expletis hebdomadibus veſtris.* Unde Deuteroræ cavent *Biccurim* c. 1. 3. לא מביאין בכורים קודם לעצרת מפני הכתוב וחג הקציר בכורי מיעשיך. Scholæ enim Hillelis & Shammæi, ut

* *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo,*] *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

jam

τῶν τῆν θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τ ἑβδομάδων ἡμέραι πεντεκαίδεκα [g] καὶ ἑπτέα, τῇ Πεντηκοστῇ λεγομένῃ [h] Ἑβδομοῖ Ἀσαρθὰ καλοῦσι, [i] σημαίνει δ' τοῦτο Πεντηκοστὴν, [k] πρόσ-

cium transacta (istæ autem hebdomadarum dies sunt quadraginta novem) quinquagesima die, quam Asartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pen-

jam monui, Lev. c. 23. & Neh. c. 8. tanquam Moysen & Esdram principes suos imitando, qui novissimum diem Paschatis octavamque Scenopegiorum vocaverat עצרת, sive ἐξόδιον bonis Interpretibus Ptolemæi Philadelphi עצרא & עצרתא, Maim. Tamidin c. 7. 22. diem quinquagesimam post exactas à nocte 111. Nisan septem septimanas *Supputationis complementum* συντελίσμα συμπεράσματα, & *colophonem* nominarunt. Vide vim verbi עצר Iobi c. 29. 9. 1 Par. 21. 22. & Num. c. 16. 48. ἐκκόπτειν ἢ παύειν. Quapropter Num. 29. 35. *Die octavo asereth erit vobis*, Scholiastes Græcus lectum docet ἐν τῷ σαμβατικῷ τελειώσεως ἐπισχέσεως pro ἐξόδιον. Int. LXX. Vel usurparunt Nomodidascali restricte חג χάγ pro Scenopegiis, ita עצרת *asereth* pari rigore pro Pentecoste. Utraque vox idem significat, *dies celeberrimus* phrasi Hieronymi, festum eximium, ἐξόδιον, *feriæ indictæ*. Hinc 2 Reg. c. 10. 20. קדשו עצרה לבעל, ἁγιάσατε τῷ is εἰαν τῷ βααλ, *diem indicite solennem Belo*. Joel. c. 1. 14. עצרת ἐξ ἀργίαν. Et Interpretes ambo Samaritarum apponunt Deut. c. 16. 8. τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἑορτὴ τῷ κυρίῳ σου, חג לי אלהיך sive حج لله الهك. Sed properandum est hinc: modo recorderis idem festum *Pentecosten* יום החמשים ex more vocari tam Lucæ Evangelistæ quam Josepho Antiquario. Hic enim ait l. 2. Bellorum c. 2. πεντηκοστὴν καλοῦσιν ἰουδαῖοι ἄλλην ἑορτὴν πρὸ ἑπτὰ ἑβδομάδων ἑβδομάδας, ἃς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀποτελοῦσιν ἑπτάκις ἑπτά. Idem ferme significant hæc quinque עצרת, חג, מועד גחל, שבתון, & יום טוב. Unde Amos c. 5. 21. ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν בעצרתיכם, large dictum. Quinetiam Asaræ tam Legislatoris quam Pharisæorum *observantiæ eximiæ* adeo & *coercitionis* sacrosanctæ dies steterant, ut nihil humani operis, servile nihil admiserint עצרת היא כל מלאכת עבודה לא תעשה. Unde Talmudum haud infeliciter עצרת deducere videtur לפי שנעצור בכל מלאכת. Quo accedit etiam Mattathiades Archæol. l. 13. c. 16. de feria Pentecostali. ὃ γάρ ἐστιν ἰουδαίοις ὅτε ἐν τοῖς σαββάτοις, ὅτε ἐν τῇ ἑορτῇ, βιγαρτα, ἀσταίνειν. Quod tamen in diebus interciſis sive intermediis τὸ χαγιγὰ aliisque omnibus ἐκ *Corpore Traditionum* licitum fuerat & concessum. Consensum habes Salomonis, Cimchii junioris, recentiumque Interpretum. Nam Aquila, Symmachus, atque illo ævo Jonathan עצרת potius συνάγωγὴν & συνόδου reddiderunt in Vaticiniis minoribus. Quinimo σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ apud S. Lucam, quo nihil forte litigiosius reperias in Novo Codice, Asartam hanc denotabit; dico *Festum primitiarum alterarum*, חג או שבתון של בכורים שתים, τὸ σαββάτῳ τῷ δευτέρῳ πρωτοβρυτίου Hellenistarum locutione i. e. *feria primi tritici*. Jam enim hordeum primum consecrarat dies XVI. Nisan Ita מעשר שני, δευτεροδεκάτη appellatur nostro Hieronymo eruditione Rabbinorum deliburo Aut credes σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ vel δευτέρῳ, (poterat enim Sciolus πρῶτον heic subjicere, cum legeret v. 6. ἐν ἰχθύσι ἐν ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ) dixisse Evangelistam שבת בראשית Sabbatum proprie, quod secundum forte advenerat post diem XVI. Nisan, quo exacto cœpit ספירת העומר Dies enim hinc septimus numeranti rite שבוע אחד *Septimana prima* vocabatur, decimus quartus שבוע שני *Septimana secunda*, &c. ut *Samag*, *Colbo*, *Turim*, Juris Judaici compendia nos docent. Idcirco Festum Azymorum præcipue nuncuparetur τὸ πρῶτον, trium Regalim primum. Vel, quod eodem temporis incidit, σαββάτου ἐστὶ ῥήτεως, phrasi parca vulgi arripuit ille pro שבת שני מן יום טוב הראשון של פסח. Præcesserat ergo Sabbatum πρωτοπρώτου, proximum illud *priori* יום טוב festi Azymorum. Nulla enim conciliatio Criticorum Sacrorum, quam legere adhuc potui, de deuteroproto, animo meo placet; non Scaligeri, non Grotii, non Lightfoti nostratis. BERN.

† *Hebdomada vero septima post hoc sacrificium transacta*] *Festum Pentecostes* חג שבועות יום חמשים *appellant Christiani Judæique*, & *hi adhuc plenius* יום חמשים מספירת העומר, Quinquagesima à manipulo rite agitato, *aut Græcis literis Josonis, Philonis, B. Pauli, Josephi & aliorum*, ἡ ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, & ἡ πεντηκοστή. Idemque phrasi Legis χάγ σεβιῶτ & ἐπὶ τῆς ἡμέρας τῆς πρωτοβρυτίου, *festum plane* πρωτοκτιστὸν בכורי קציר חטים *ipsi Amramidæ Ex. c. 34. 22. & c. 23. 16.* primi tritici gaudia, *sicut solennitas Pasthaits induxerat hordeum primum. Aguntur jam gratiæ Deo Largitori pro segete matura; ut sacrum Pascha pro spicis virentibus & spe bona messis. Nam, quod maxime facit in causa Rabbanitarum, jussum Deut. c. 16. 9. Enumeratis prorsus septem septimanis & peractis, πεντήκοντα τῶν ἐξῆς τῆς ἑβδομάδων· ἀρξάμενος σὺ δὲ πρῶτον ἐπ' ἀμητῷ, מיום החל המשׁ בקמה, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας, aut Onceloso interprete בחצר יכרא דא רומתא, statim à demesso dragmate sacro עמר התנופה. Unius enim dies felicitas hæc fuit, quicquid viri docti in contrarium differtant, donec seculo altero post scriptam Misnam Judæamque derelictam Computistarum Rabbanicorum suspicio aut ignorantia biduum adjeverasset. Vide* Colbo *f. 58. b, c. &* Menachot *f. 65. T. B. Idem probat hujus Panegyris nomen Pharisaicum* עצרת, & עצרתא, ἀσαρθὰ *Flavio huic & amplius literis Arabicis* العنصرة Ansara & يوم الخمسين, *sic enim legendum in Bibl. Polyglottis Act. c. 2. sic vocatur festum illud* ܥܨܪܬܐ *per Syriæ Ecclesias. Hoc, præter alios in lectionibus variis memorandos, testantur* Calcosendius, *Macrisius, Masudius scriptores percelebres in suis Calendariis. Addit insuper Masudius* عيد العنصرة *appellari Hebraice* عصرتا asarta, *&* عيد الحصاد, celebritas demetionis, δηλονότι & πρωτοκλήτου ἡμέρᾳ π εἶναι: *quomodo idem celebrat G. Elmacinus parte priore Jaurum Annalium. Præterea Macrisius tradit in Historia Memphitica, Judæos* ἰουδαΐζοντας الرمانيين *quo ævo hæc solennia egisse nominibus* عيد العنصرة, عيد الاسابيع *necnon* عيد الخطاب *&* πεντηκοστήν, in memoriam concionis Sinaæ, quando Hebræis jus dictabat Optimus Maximusque, denegasse tamen, *quod odio demum Saducæorum decretum existimo*, huic festo septimanæ dies, III. V. & VII. sive נהן. *Afferebat autem Pentecoste ad Ædem elevabatque Munus Novum* מנחה חדשה *Lev. c. 23. 17 cibi humani lapidique primitias* לי הבכורים & המץ, *ex simila triticea assaronum duorum panes, differte* שתי לחם שתי in *Systemate Misnico, ubi & grandiras panum dicetur* VII. *palmos longorum, in latum quatuor, cum palmari profunditate: unde* μεγαλοχεῖα meritum festi nomen, *licet illis minoris paulo fingerentur quam panes Panum. Moysi* לחם התנופה שתים, ἄρτους ἐπάλειμα, εὐφ ἄρτους LXXII. *Interpr Chaldaïsque* תריתין נריין placentas binas. *Simul cum panibus,* ἅπερ ἐπιθήκει, על לחם *inquit Lex*, חובה של לחם & עם הלחם *ajunt Mosaicæ cathedræ infamis Talmudici* בתורה כותנים, *sive* ἐξ τὸ λεπτὸν *c. 23. 18. T. Bab. Menachot f. 48. & hisce addictissimi Maimonides*, Tamidin *c. 8. aliusque Moses* Samag *pr. 202. duo offerebantur agni* τεταγμένοι, *cœna mox isdem Sacerdotalis. Holocautoma ad hæc* τὰ ἐπὶ τοῖς προσφοραῖς *agni septem, duo cadebant arietes, (Josephus alterum arietem expunxit,) juvencus unicus, atque etiam hircus* ὑπὲρ ἁμαρτίας. *Insuper, præter Officium juge, nomine Musaph i. e. Epactarum sacrarum, sicut ritus fieri in Paschate & in Neomeniis, ita in solennitate Pentecostes,* ἐν ἀριθμοῖς c. 28. 27. בחומש חפיקורים, *explicant adeo expenduntque verba Mosaica Filii Misnæ, ne forte ruga ulla aut* ἐπιβολάκια *in tam sancto volumine appareat, immolabantur rursus* לעללה *agni septem; juvenci tamen & aries conversim, unus hic, illi duo, cadebat & hircus piacularis. Denique quoad Lectiones & Psalmodiam hujus festi Christiani quatenus convenimus cum Judæis, patebit continuo Liturgica Ecclesiæ utriusque conferenti.* BERN.

h Ἑβδομοῖ] Ἑβδομοῖ omissum MSS. *Big.* Neque ullibi Sacrarum Literarum viri Divini Pentecosten solennem ἀσαρθὰ typo Syriaco, aut ἀσαρφὰ more Palæstino appellarunt. Veruntamen hoc nomen accessit *Strictioris observantiæ diei* ab Academiis Judaicis, ut jam dixi, & probat satis Mattathiades, & seculo sequente Judas Rabbinorum facile princeps in Corpore Misnico βικκουρείν c. 1. 3. χαγιγὰ c. 2, 4 passimque: & Ethnarcha illo major Onceloſus, præsertim ubi ἐν τ. ῷ, πανηγύρεσιν ἡμῶν בעצרתיכון substituit Num c 28 26. loco Mosaici בשבעתיכם *in septimanalibus vestris* ut legimus concise in traditionum volumine פסח, סכה & סכות, pro חג הפסח, חג הסכות. Aut perpendent serio Theologi, casu quodam vetustissimo בשבעתיכם huc num venerit vice מכושבתיכם, *in habitationibus vestris*, Lev. c. 23. 17. ubi ritus idem describitur. Quod autem subjicit statim Josephus, σημαίνει δ' ἀσαρθὰ πεντηκοστὴν, sic autem libri omnes referunt, Græci Latinique, verum non habet; aut formari potest in melius, si rescripseris τῇ πεντηκοστῇ λεγομένῃ ἑβδομοῖ ἀσαρθὰ καλοῦσι· σημαίνει δ' τοῦτο πανήγυριν vel ἀγυρίν. Nam vox ista proxime apparet in paragrapho. Significant autem formulæ עצרא, עצרתא, ut supra vidimus, *solennitas gravior, festum majus & summæ continentiæ:* quod indicat etiam Amramides quando voce *asereth*, factum hoc ter in Pentateucho Sacro, locutionem satis difertam continuo adplicat כל מלאכת עבודה לא תעשו עצרת היא, *opus familiæ*, vel ut Scævola Romanus recte accepit, *quod prætermissum non noceat, ne agitet* Transferre autem placuit Pharisæis a reliquis Regalim in Pentecosten nomen *Asarta*, *peculiaris observantiæ*, quod unicum diem, ut ante perstrinximus, ea celebritas sumeret, cum Paschalia & Scenopegia septimanam totam aut supra explicarent: sive quod memoriam hæc reduceret Legis olim de Sina magna cum religione & solennitate, cum *restrictionibus severis* ritu que gravissimo בעצרת, ad universam Hebræorum ἀκοὴν, עצרה iterum, promulgatæ: את יום חג השבועות הורה יום טוב מקרא קדש הזה זמן מתן תורתנו, quod festivo hoc biduo (sic enim mos est recentior) è breviario suo bis terque cantant Judæi. BERN Vocem Ἑβδομοῖς omittit *Big.* neque ullibi in *S Literis* Ἀσαρθὰ vocatur *Pentecoste*. Sed *Asarta*, vox Chaldaica (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) sive Hierosolymitana, ex Hebræa *Asara* tempore *Josephi* accipiebatur pro Festo *Pentecostes*. Nam cum vox illa proprie significet *clausulam*, *terminum*, *conclusionem*, sive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita est pro fine *septem septimanarum* temporis *Paschalis*, sive termino dierum L. *i. e.* pro eo *Festo* quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστήν.

i Σημαίνει] Recte; non quod vi originis suæ idem notet Ἀσαρθὰ & Πεντηκοστὴ, sed quod Judæis in usu quotidiano idem notet Ἀσαρθὰ עצרתא quod Pentecoste, quum in sacris literis hoc nomen aliis festis tribuatur. REL.

k Πρόσκαιρον] Πεντηκοστὴν καὶ ἐπ προσάγων τῷ θεῷ ἄρτον (ἄρ-

Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

7. † Ex publico quidem ſuppeditatur * panis *ſacer* non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice iliorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam olco maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ἀγγζι τῷ Θεῷ [l] ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μὴ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δ' ἄρνας δύο. τοῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ [m] προσφέρεται μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπαῦριον συγκεχωρημένον. [n] ὁλοκαυτωθησομένης μόχθος τε θύεται τρεῖς [o] καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας πεσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δὲ [p] ἑόρτιον καθ' ἣν οὐκ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ὑπὲρ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν ἢ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἐργάσιας ἀπαλαίπωρον, [q] καὶ πρὸς ἑστίασιν εἰσὶ πεπυκότες.

ζ'. Ἐκ μέντοι δὴ κοινῆς σίτου ὀπὸς ζύμης ἄμοιρος· ἀσσάρωνες δὲ εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτο ἀναλοῦται. [r] ὀπιῶν] ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ δὲ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωὶ κομισθέντες, ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, καὶ ἓξ εἰς ἀλλήλους τεταγμένοι. δύο δὲ χρυσέων [s] ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, ἑστήκασιν ἕως δὲ ἕτερον Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων [t] ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ δὲ λιβανωτὸς θυμιώμενος ὑπὲρ τῷ ἱερῷ πυρί, ἐφ' ᾧ καὶ [v] ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίθεται. θύει δὲ [x] ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλυρον [y] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ [z] πεπηγὸς ὀπτὸν βραχεία· καὶ εἰς μέν ἐστιν ἀσσάρων δὲ ἄλυρος. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [a] πρωΐ, τὸ δὲ ἕτερον δείλης ὑπφέρει [b] τῷ πυρί· τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

CAP. XI.

De Purificationibus.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

Tribus Levitis remoto in perpetuum luſtrata, data Deo, graviſſimiſque myſteriis conſecrata. Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. v. 29.

MOyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſa-

Μωϋσῆς δὲ [c] τὴν λευϊτικὴν φυλὴν τοῦ πρὸς τὸ λαὸν κοινωνίας [d] ὑπεξελόμενος ἱερᾶν ἐσομένην, ἁγνίζει πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀενναόις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις

των Samb.) ἀλφίτων μὴ πυρίνων Big. & Samb. *Panes de alphita ſicuti factos cum fermento aſſariorum duorum*, Epiphan. Reliqui πεντηκοστὴν, προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον ἀλφίτων μὴ πυρίνων ἀσσάρωνας δύο, μὴ &c. על הלחם & לחם Lev. c. 23. 17, 18. *panem*, maſſam ac materiem binarum placentarum חלות ב, καὶ τὸ σαμαρείτικον καὶ τὸ χαλδαϊκόν. BERN. Καθ' ἣν προσάγουσι Big. Coll. Voſſ. Samb. & Vat.

l Ἄρτον] Duos panes, ἄρτους δύο, offerebant. Res nota eſt. REL.

m Προσάγειν] *Vet.* quidem *offeruntur*, quaſi προσάγεται. COCC.

n Ὁλοκαυτωθησομένης] Ὁλοκαυθησομένης ᾖ μόχθος S. Big. & Samb.

o Καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα,] Ita codex omnis Græcus Latinuſque, ac Hiſtoria Scholaſtica *Petri*. Verum S. Moyſes jubet arietes duos tertiumque לעולה hoc feſto adolere. Scribes itaque denuo apud Joſephum, μόχθος τε θύεται τρεῖς, καὶ κριὸς τρεῖς. BERN. Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριὸς τρεῖς.

p Οὐδεμία] *Samb.* οὐδὲ μία.

q Καὶ πρὸς ἑστίασίν] Viderat fortaſſis *Scholaſticus* in Muſeo *Caſſiodori* ſui καὶ ὅτα πρὸς ἑστίασίν εἰσι πεπυκότες. BERN. Καὶ ὅτα πρὸς ἑστίασ. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe ſic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium*

† *Ex publico quidem ſuppeditatur*] *Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus*, לחם קדש 1 *Reg.* 21. 4. & *frequenter* לחם פנים *bis ſex* Panes Propoſitionis, *ſicut vertunt utriuſque Inſtrumenti Interpretes.* LXXII. *equidem alicubi* ἄρτοι προκείμενοι, *ſæpius* ἄρτοι ἐνώπιοι. *Pariter Aquila Onceloſuſque, ſi duo unquam illi fuerint,* ἄρτοι προσώπων ἦτοι אפים. *B. Paulo* προτίθεσις ἄρτων. *Symmacho adhuc & Interpreti Samaritico* ἄρτοι προθέσεως: *continuo enim ſe coram poni illos juſſerat* ὁ ἐνεργέτης *Ex. c.* 25. 30. לפני תמיד. *Iſta ratio nominis: haud vero, quod Ben Zoma Phariſæus fuerat opinatus Miſna* Menacot *c.* 11. §. 4. *quaſi* πολύπλοκοι & πολυσχημάτιστοι *h. e quadrati. Quanquam ea omnino figura fingerentur, magniſque inſuper modis, palmos decem longi panes, lati quinque, atque in craſſo ſeptem digitorum*, Menacot *c.* 11. §. 4. *Horum inſuper ordines thuris lances duæ coronabant*, Lev. *c.* 24. *Matth. c.* 12. *Deinde munus proprium Pontificis,* ταγαίτας δὲ ἀρχιερέως חביתי כהן גדול *appellant Doctores Maſſicla* Menacot *c.* 4. 5. & *paſſim, ſimilaginis aſſaronem oleo ſubactæ & ſubfrixæ mane ſimul & veſpere inſumſit.* Lev. 6. 20. BERN.

* *Panis ſacer non fermentatus*;] Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *pani facierum*.

r Ὀπιῶται ἀνὰ δύο] Ὀπιῶται ᾖ ἀνὰ δύο ἀφιερούμενοι *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

s Ὑπερκειμένων] Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum. HUDS. In Siphra & alibi volunt in ipſa menſa locatas fuiſſe acerras. REL.

t Ἄλλοι] Ita & Talmudici tradunt alias acerras recenti thure repletas in Sanctum illatas. REL.

v Ὁλοκαυτοῦσι] Talmudici non in hunc ignem vel focum, quo holocauſta cremabantur, injectum thus voluntſ, ſed alterum focum altaris. Sed Joſephus vel ad ſolum altare tabernaculi, quod hic deſcribit, reſpicit; ubi non eſt credibile focos plures fuiſſe, vel generatim ignem altaris exterioris vocat ignem holocauſtorum, uti & altare holocauſtorum nuncupatur. REL.

x Ὁ ἱερεὺς] Intelligit Pontificem Maximum, cujus cruſtulâ 12 חביתין quotidie offerri conſueviſſe etiam Talmudici tradunt. REL.

y Ἐλαίῳ μεμαγμένον,] Sic *Big.* & *Coll. Voſſ.* ἐλαίᾳ μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμιγμένον *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται dicit *Moyſes* in *Levit. c.* 6. *v.* 21. BERN. & HUDS.

z Πεπηγὸς ὀπτῷ βραχείᾳ·] מרככת *marbeceth* recte exponit Joſephus *ſemicoctum, ſemifrixum.* Talmudici pariter מעט כיצד אופה בין בשל ובין נא, *Menacoth* f. 50. b. tam hoc quam אופני מנחה מרתחת *merattecha* Interpreti Solymitano, & Samag. 186. & Maimon. *de Sacrificandi ritu c.* 13. BERN.

a Πρωΐ,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωΐ in *Editis*, *aliiſque.*

b Τῷ πυρί.] Quia oblatio erat ipſius ſacerdotis, tota igne conſumi debuit. REL.

c Τῷ Λευίτην] Sic *Big.* & *Samb. Coll. Voſſ.* λευίτῃ. in *reliquis* τὴν Λευϊκὴν φυλήν.

d Ὑπεξελόμενος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. Ὑποξελόμενος typi priores. Amant ſane Attici verba præpoſitionibus con-

τοις [c] νομίμως παρέχονται τῷ Θεῷ· τλώ τε σκλωὴν αὐτῆς ϗ τὰ σκάφη [f] τὰ ἱερὰ, ϗ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπλω τ σκλωῆς ἐπεπόιηρο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγημένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωζιν. ἤδη γὸ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον [g] ὅτι τρέφοιντο, ϗ ἃ πάλιν ἀπεχόμενοι [h] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τ γραφῆς γίνῃ, διελθόμεθα· τὰς αἰτίας προστιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλλυσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρλυσε τλὼ χρῆσιν, ψυχλὼ αὐτὸ κὴ πνεῦμα νομίζων. κὴ [i] κρέως ἃ τεθνηκότος αὐτομάτως ζώσ τλὼ βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίπλοϗ τε ϗ σκαλάνου αἰγείου, ϗ προβατείου, ϗ ἃ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τ πόλεως ϗ τὰς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας, κὴ τὰς [k] περὶ τλὼ γονλὼ ῥεομένας. κὴ τὰς [l] γυναῖκας ἢ, αἷς ἡ τ κτ Φύσιν [m] ἔκκρισις ὄφοι, μετέπεμπε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμλω· μεθ' λὸ ὡς ἤδη καθαρεῖς ἐνδημεῖν ἐφίησιν. ὁμοίως ἢ ϗ τοῖς κηδόμενοι νεκρὸν μ τοσούτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τ δ' ὑπὲρ τ ἀριθμὸν τούτων τ ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τλὼ μὲν ἑτέραν [n] καθαγίζειν δεῖ, τλὼ δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνυσιν. ὁμοίως ἢ θύσι ϗ περὶ ἃ τλὼ γονλὼ ῥεομένα. [o] ὃς δ' ἂν κτ τὰς ὕπνως ἀποκρίνοι γονλὼ, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζυσιν [p] ἐξουσίαν ἔχλ. τὰς ἢ λεπρὰς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τ πόλεως, [q] μηδενὶ συνδιαιτωμένας ϗ νεκρᾷ μηδὲν διαφέρονσας. [r] ἂν δέ τις ἐξικετεύσας τ Θεὸν ἀπολυθῇ τ νόσε, ϗ τλὼ [s] ἐρρωμένλω κομίσῃ χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτοϗ ποικίλας ἀμείβεται θυσίας τ Θεον, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶμεν.

δ'. Ὅθεν ϗ καταγελάσειέν πις τ λεγόντων Μωϋσεῖ, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπλε φυγεῖν, ϗ τ συνδιωκόντων διὰ ταύτλω τλὼ αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τλὼ Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτός. εἰ γὸ τοῦτ' λὸ ἀληθές, [t] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον λὸ αὐτὸν κὴ ἑτέρων εἰσηγμένων ἀντιπρᾶξαι. καὶ ταῦτα, ὡδὶ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, [v] καὶ οὐ μόνον [x] ὕβρεως ϗ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ ϗ τὰς ὑπισημοτάτας γαμετὰς σεμνυομένων, ϗ τὰς [y] πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, ϗ εἰς ἱερὰ ϗ ναὸς ἐξουσίαν ἐχόντων [z] εἰσιέναι. ὥστ' οὐδὲν ἐκώλυε ϗ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπώματι περὶ τὴν [a] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθοϗ ἠλάτλωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, ϗ

crificiis quæ hujusmodi occasione Deo solent offerri: atque Tabernaculum & sacra vasa Levitarum curæ commisit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut qui sacerdotibus, prout illi præciperent, ministraturi essent. jam enim Deo consecrati erant.

2. Et de animalibus discrevit singula quæ comederent, itemque à quibus penitus abstinerent. De quibus, si quando nobis oblata fuerit scribendi occasio, edisseremus, causas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum esse præceperit, ab aliis vero jusserit abhorrere. Sanguinis certe cujuscunque vescendi usu interdixit, quod animam ipsum & spiritum putaret. Quin & carnis sponte mortui animalis esum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abstinendum esse præmonuit.

De carne morticina, de sanguine, aliisque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adesset secretio naturalis, seorsum habitare voluit usque ad septimam diem; post quam cum hominibus tanquam puras versari permisit. Similiter etiam & funus curantibus post totidem dies licebat cœtui interesse. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero sacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo sacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem passus sit seminis profluvium, si in aquam frigidam ingrediatur, parem potestatem habet ac ii qui cum uxoribus *legitime concubuerunt, Leprosos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, sanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus.

Lepræ & vitiorum similium infamia. Lev. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. & Num. c. 5.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moysem, lepra infectum & ipsum ex Ægypto profugisse, & ob eandem causam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus & opprobrium ejusmodi legem tulisset: cui & ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Præsertim cum apud gentes quamplurimas lepræ sint, & honorem assequantur; tantumque abest ut contumelia afficiantur & exsilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam administrarint, & in loca sacra & templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moysem, si tali aliquo coloris *male sani* vitio aut ipsi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo

Moysi gentique Hebrææ vitiligine, maculam veteremque & τηλαυγῆ, abstergit Josephus tum heic tum libris contra Appionem.

contra Græcum vulgus asperare. BERN. & HUDS.

c Νομίμως] Sciolus ad membranam *Sambuci* νομίμοις. BERN.

f Τὰ ἱερὰ,] Τὰ ἱερατικὰ ϗ τὰ ἅγια *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

g Ὅτι τρέφοιντο,] Probum illud & Atticum. *Burius* (ut & *Coccejus*) noster maluit ᾧ τε aut ὧτινι. BERN.

h Διατελοῖεν·] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* διατελέσειν in *reliquis*.

i Κρέως] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* κρεῶν in *ceteris*. Mox αὐτομάτως ζώσ τλὼ βρῶσιν ἐκώλυεν. ἐπίπλοον τε ϗ σκέλος αἰγείου ϗ προβατείου ϗ ἃ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν *Hen.* BERN. & HUDS.

k Περὶ τλὼ γονλὼ ῥεομένας.] Περὶ f. delendum, & sic mox. COCC. זבים Hebræis: hos urbe non excludunt Talmudici in Kelim. 1. 8. sed solo monte templi. REL.

l Γυναῖκας ἢ,] Γυναῖκας ἢ ἐν αἷς *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

m Ἔκκρισις] Forsan ἔκρυσις.

n Καθαγίζειν] Καθαγίζειν δεῖ cum MSS. aut καθαγίζειν δεῖ cum Editis, utrumlibet congrue dicitur de holocautomate seu עולה; imo hoc Athenas redolet. Attamen agna לחטאת (duas enim requirebant hæc vitia) familia sacra vescebatur. BERN. Hoc malui ex quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ.

o Ὃς δ' ἂν] In suo *Codice* ὁσάκις aut ὡς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per somnum* &c.

p Ἐξουσίαν ἔχλ.] *Id est*, ad vesperum ei licebit hominum conjuctudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19.

* *Legitime concubuerunt*,] *Hoc est*, legitimis diebus, quibus *scilicet* menstruæ non sint.

q Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

r Ἂν ἢ τις] *Samb.* ἀν δέ τις. *Hen.* & *Busb.* ἐὰν δέ τις. Mox *Basil.* & *Gen.* ἀμείβεται nullo verbo. BERN.

s Ἐρρωμένλω] Ἐρρωμένην legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sani colorem*.

t Οὐκ ἂν] Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀλμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

v Καὶ οὐ μόνον] *Big.* & *Samb.* ἀπηλλαγμένων· οὐ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπηλλαγμένων· καὶ μόνον. BERN.

x Ὕβρεως ϗ φυγῆς] Ὕβρεως ϗ ἀτιμίας ϗ φυγῆς *Big.* & *Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

y Πολιτικὰς ἀρχὰς] Periere tamen hæc *Big.* & *Coll. Voss.* propter catalexin —— ομεινων. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit. BERN.

z Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse. REL.

a Χρόαν] Χρόαν ἢ, τῷ σὺν αὐτῷ *Basil.* & *Gen.* nisi quod retineant λὼ vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb. Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἢ τὸ (*Big.* ἢ τὸ, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθοϗ ἠλατλωτο. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.* nisi quod ἢ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθοϗ ἠλατλωτο *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἢ,

quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni malive hujuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyſes autem labis hujus immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

Puerperarum luſtratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere uſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixæ: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus ut diximus præſtitutum intraverint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

De conjuge ſuſpecta. Num. c. 5.

6. At ſi quis uxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinæ hordeaceæ aſſaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quæ ad templum obverſa eſt, & capitis ejus velamen detrahens, Dei quidem nomen in membranam inſcribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & ſi pudicitiam violaverit, ut crus ſuum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem devenerit, ut decimo poſt menſe maſculum pariat. Juramento autem peracto, *ſacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; ſumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi injuſte accuſata fuerit, & gravida facta

μηδὲ μίαν τοιαύτην ὀρέξαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] πεφαγόμενοι. Μωϋσῆς δ' τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτησε, καὶ τιμῶν τὸ Θεῖον τοῖς πᾶσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐπειδὰν τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοστῆς ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅπου θηλυτοκίας [f] νενόμικεν. εἰσιοῦσαι μέντοι, [g] μὴ τῶν προειρημένων προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρουσιν.

ς'. [h] Ἂν δ' ὑποπτεύσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κωλύει κελεύσας [k] ἀλήλεσμένης ἀλεύρων· καὶ μίαν αὐτῆς φάκελον [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων παρὰ τὰς [m] πύλας, αἳ δὴ εἰσὶ πεφαλαμμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τὴν κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν τῷ Θεῷ [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τὸν ἄνδρα, σῶφρον δὲ εἶναι τὸ σῶφρον, καὶ δεξιὸν σκέλος ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πεπτωκέναι ὕστερ ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ ὑπὸ πολλοῦ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ μὴ τοῦ ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ μὴ τὴν ὑποψιαν εἰς κεκινημένον, μιᾶι δεκάτῳ γνῶναι παιδίον ἄρρεν αὐτῆ. τῶν δ' ὅρκων τελειωθέντων, καὶ διφθέρας ἀπαλείψας τέγομα [s] εἰς φιάλην σκπίζει· προκομίσας τε [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προσύχοι, καὶ καταπάσας σκπεῖν δίδωσιν. ἤδη, εἰ μὲν ἀδίκως ἐπελή-

τῷ σωὶ αὐτῷ πληθῇ εἴλεῖ ἂν τομοθετῆσαι.

b Πεφαγόμενοι.] Πεφαγεδεύμενοι *Vat.*

c Επειδὰν] Επειδαν *Hen.* Mox ille cum *Busb.* σκώλυσε, καὶ θυσιῶν ἀπίχεσθαι μέχρι μ'. ἡμ. ἂν ἄρρεν ᾖ τὸ τεχθέν. BERN. Vulg. ἐπειδὴ ἄν. verum ita *Hen.* prout in Notis docuit *Bern.* & recepit in contextum *Hudſ.* HAV.

d Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε,] במקדש eſt in Levit. 12. Talmudici iu Kelim. cap. 1. miſn. 8. ſcribunt puerperis non licuiſſe extimum illud ſpatiorum quæ templum cingebant ingredi, quod הר הבית dicitur, id eſt mons templi. Adeoque τὸ ἱερὸν hic erit mons templi, uti & מקדש Talmudici aliquando tam late extendunt, ut ipſum montem templi complectatur. Vide Codicem Schecalim. 1. 3. REL.

e Θυσιῶν ἅπτεσθαι] Eſt partes ſacrificiorum attingere aut comedere. Levit. 12. בכל קדש לא תגע dicitur, *ſanctum non attinget*. Id hic Joſephus explicat. קדש ſunt, θυσίαι. Ita & Judæi alii loquuntur. Primitiæ & decimæ non ſunt קדש. Adeoque puerpera de iis comedebat, non de קדש. Vide Negaim. XIV. 3 REL.

f Νενόμικεν.] Συμβέβηκεν pro νενόμικεν habent *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat* εἰ θηλυτοκία συμβέβηκεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

g Μετὰ τὴν προειρημένων προθεσμίαν,] Μετὰ τὰς προειρ. προθεσμίας *Hen.* & *Busb.* BERN.

h Αν δ' ὑποπτεύσῃ] Ἐὰν δέ τις ὑποπτεύσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτὴν τὴν γυναῖκα, κωλύει κελεύσας ἀλεύρου ἀσταρέως *Cedrenus* ex *Joſepho*.

i Αὐτοῦ] G. Cedrenus p. 68. qui hoc examen deſcribit è Flavio, ἐὰν δέ τις ὑποπτεύσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτὴν τὴν γυναῖκα, κωλύει κελεύσας ἀλεύρου ἀσταρέως, &c. BERN.

k Αλήλεσμένης ἀσταρέως·] *Big* ἀλεσμένης. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ἀσταρέων pro ἀσταρέως. BERN.

l Επιβαλόντες] *Big. Samb Hen.. Busb.* & *G. Cedr.* ἐπιβάλλουσι *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* BERN.

m Πύλας,] An certius hoc deſcribunt Miſnici c. 1. 5. שהן פתוחות לשער המזרח שעל פתח שער ניקנור, vel לשערי המזרח לשערי ניקנור, ut in editione Bombergi; *Adducitur ea ad portam Orientalem præ valvis Nicanoris.* Nam, ut ſubnotant Gemariſtæ Urbis Sanctæ, de ἴναλι κυρίου, Num. 5. 18. כל מקום שנאמר לפני יהוה הוא שער ניקנור. Latius alii hæc verba interpretantur, nimirum malæ famæ fœminam vi rapi ab exteriori חיצון porta Orientis ad ſuperiorem העלין, quæ atrium Iſraelis à muliebri gradibus etiam præſtructis diſtinguebat. BERN. Portam Nicanoris fuiſſe tradunt Talmudici locum, ubi conſtitueretur mulier adulterii ſuſpecta. REL.

n Αφελων,] Id eſt פרוע ראש Talmudicorum. REL.

o Τὴν προσηγορίαν] Mirum hoc neſciiſſe nomodidaſcalos ævo Antoninorum, adeoque certaſſe ſecum, num ſolus verſus XXI. ubi quidem occurrit Nomen Sanctiſſimum, num è ſacris plures atramento ἀνομμώτῳ dire ſchedulæ rite inſcriberentur: quam הספר Lex vocat, Miſna הכגילא, Joſephus ἡ διφθέρα, εὔξεσθαι. Quippe rudem & impolitam pellem, רפתרא etiam dictam, rejiciunt Patres Sotæ c. 2. 4. BERN.

p Τὸν ἄνδρα,] Georgius τὸν τοῦ ἄνδρα. Subinde ille illepide μιᾶς ἄρθρου ἔξαρθρου γενέσθαι. BERN.

q Πεπτωκέναι] Recte *Big.* & *Samb.* τὴν γαστέρα πεπτωκέναι, *uterum inflatum & obtumidam.* Sequitur enim de plaga eadem, τὴν κοιλίαν ὑπὲρ μέτρον κατακλασθῆναι. Pariter ad Moyſen v. 21. Interpr. LXX. בטנה צבה. τὴν κοιλίαν σου πεπτωκυῖαν, & v. 27. צבתה, בטנה, πεπτωκυῖαν] τὴν κοιλίαν, Hier. *inflato ventre*, & idem v. 23. *utero tumeſcente* Onceloſus inſuper, Saadias, & omnis Rabbinitas צבה exponit נפיחא πεφυκὰ, atque וערמא, inflatum, διωδηκὸς, πεφυσημένον, ἐμπεπτηκὸς: neque aliter Doctores Samaritani, ſive Arabice ſive vernacule ſcriptitent. Cæterum legitur ſæpius πέσοιμι eo animo in optimo carmine. Unde Grammatici veteres Didymus, Heſychius, aliique ad ιλ'. α. 481. ὁ δ' ἄριστος πέσοιμι, ἰφθίμοις. Et ιλ'. π. πέσοις χαίων, ἐξιφυσηθείς: & phraſi dilecta idem vates δακεὼν ἀνάπρηθείς, ἀναφυσηθεὶς Did. & Heſych. & Etym. M. Hi autem ſubjiciunt, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὰς πεφυσημένας πεπρησμένας φαμέν. Euſtathius adhuc inſtat, ἤτοι γεμίζας τὰς ὀφθαλμούς. Herodianus etiam in Partitionibus nondum editis, διὰ δὲ πρᾶ, πρήθω. δύο δὲ σημαίνει τὸ πρήθω, φυσῶ καὶ ἐμπυρίζω. Attamen operæ Complutenſes legerant in Sacris ——— κοιλίαν σου πεπρησμένην diſruptam, Theodoretoque explicante ῥηγνυμένην. Hieronymus etiam hanc interpretationem involvit, ubi reddit v. 21. *Et tumens uterus tuus rumpetur*, ex Hebraico ואזר בטנך צברה. Apud Joſephum modo πεφθεῖσα prætulerunt *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Quinetiam πεφθεῖσα notione εἰδαλίας aut defendi ex πεφθεὶς, ἐξεφθεὶς Suidæ; πεφὶ), φυσᾶται Heſychii: κεκαυκισμένος, ἢ δύσπνοιαν ποιεῖ, καὶ πίμπρησι (καὶ ἐπιτείνει) τὰς λαγόνας, καὶ ὁκ τάτε φυσᾶται ἢ ἴδρῳ, Apſyrti veterinarii c. 46. de arte ſua: aut hæc omnia exiſtimabis culpa libraria acciditſe vice η vocalis præcedentis. Poſtremo ob oculos habuit Epiphan. Scholaſticus τὴν γαστέρα πυθθεῖσαν, *utero putrefacto.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocc.*) recte ut conſtat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. A'. v. 481. *Heſych.* & *Etym. M.* In *Editis aliiſque* πεφθεῖσαν.

r Αν δ' ὑπὸ πολλῆς τοῦ ἔρωτος] Cedrenus ἐὰν δὲ ὑπὸ πολλῆς ἔρωτος καὶ τοῦ μὴ τάτε (*Busb.* & *Hen.* μὴ τότε) ζηλοτυπίας. BERN.

s Εἰς φιάλην σκπίζει·] Eadem & phraſis Miſnæ c. 2. 2. כלי חרש פיילי של חרש תרשה, pro Amramidæ, Onceloſivs מן רחסף. Ibidem εἰς φιάλην σκπίζει convenit verbo Legis ומחה אל מי המרים, aut Onceloſi, Deuterotarum Judaicorum, Samaritanorumque ויפתק, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ. BERN. In Miſna Sota etiam פיאלי *φιάλη* appellatur. REL.

t Εκ τοῦ ἱεροῦ] Εκ τοῦ τοῦ ἱεροῦ γῆς ἔτι σωθησύχει Cedr. ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ γῆς ἔτι σωὶς τοίχοις *Epiphan.* ignarus nimis Sacræ Legis, ubi imperatur v. 17. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς καὶ τοῦ γῆς τοῦ ἅγιος ἐστι τοῦ ἐδάφους τοῦ σκηνῆς, מעפר המשכן בקרקע. Deuterotæ inſuper monent pulverem in pavimento dextro Ædis ſervatum hac cauſa ſub marmor cubitale c. 2. 2. Quinetiam ſtatim à potu amaro livere uxor falſa luemque cœlitus impreſſam oſtendere, niſi nos fallat ſecta plurima Phariſæorum Sotæ c. 3. 4, 5. ואין זכות תולה בימים המרים, vixque annum ultra vitam miſeram prorogare. Contraria omnia evenire docent Magiſtri Babylonii Sotæ f. 26. & Maim. in libello cognomine c. 3. conjugi innocenti, meliorem ſolito

vul

πλήθη, ἐγκύμων τε γένεται καὶ τελεσφορεῖται παλὰ τὴν κύησιν· ψθισαμένη δ' ἢ τ ἄνδρα ὅτι τοῖς γάμοις, καὶ τ θεὸν ὅτι τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τ βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος [v] αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρι καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν ἡ ἁγνεία τ ἐπ' αὐτῆς ταῦτα Μωϋσῆς [y] τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους δ' αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

est, exactoque tempore suo filium enititur: si autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adstrictam fregerit, mortem obit ignominiosam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem sunt quæ Moyses popularibus suis de sacrificiis & purificatione eorum præscripsit: leges autem eis tales *insuper* posuit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὐδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητρᾶζιν, [z] ὡς κακῶν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ [a] πίτθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξίν, ὡς [b] ἔκφαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μιαίνειν. ἐκώλυσε δὲ ♀ γυναικὶ μεμιασμένη τοῖς καλὰ φύσιν ταλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν φοιτᾶν, μηδὲ τὶν πρὸς τὰ [c] ἄρρενα μίξιν τιμᾶν, ἀλλὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥρᾳν ἡδονὴν ζημιοῦντας ὠθούμενον. καλὰ δ' τ εἰς ταῦτ' ἐξυβρισθέντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διαπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐπίηκε. [d] τούτων τε γὰρ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργε, καὶ πρόσθεν γαμεῖν τὰς [e] ἠτημενικὰς ἐκώλυσε· μήτε δούλην, [f] μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοῖς [g] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ ♀ πανδοκεύειν πεπερασμένας τ βίον, [h] μηδὲ τὰς τ προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' οἷς δηποτοῦν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τ δ' ἀρχιερέα μόνοις ὠδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς [i] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [k] μόνῳ ♂ αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ τοῦτο φυλάττειν. ὅθεν ὠδὲ νεκρῷ προσθήσει ὁ ἀρχιερεύς, τ λοιπῶν ὐ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [l] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταμῶσιν. ἀφελεῖς ♂ εἶναι [q] πᾶσιν ἀφέλειαν. τ ♂ [r] μὴ ὁλόκληρον τ ἱερέων νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in universum prohibuit; felicitatis esse reputans, ut viri de nuptiis recte sentiant; atque reip. simul ac familiis expedire, ut legitimi sint liberi. Item matribus misceri, ut omnium nequissimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & sororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum detestatus est *Moyses*. Quin & prohibuit ad mulierem menstruis pollutam accedere, aut bestiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *sibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* insolenter ausi fuerint transgredi, pœnam capitalem irrogavit. *Incestus & turpes concubitus mortè vindicantur. Lev. c. 18. & c. 20.*

2. At sacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præscripsit. Nam & ab istis similiter eos abstinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ prostitissent: imo & servam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hospitio publico vitam sustentassent, aut quæ à prioribus viris quacunque de causa repudiatæ fuissent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permisit, licet hoc aliis sacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit solum virginem ducere, eamque servare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris sacerdotibus licitum sit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni *Sacerdotum honestas, ac præcipua M. Pontificis. Lev. c. 21.*

vultum, valetudinem firmam, partum facilem masculumque. BERN. Ex τ ♂ ἱεροῦ γῆς Cedren. σωσαμίτας τε κ ♂ ἱεροῦ γῆς Vat. οὐ ♂ ἱεροῦ γῆς ἤ τι θεὸς τοίχοις legerat Vet. Interpr. ignarus Sacræ legis, Num. c. 5. v. 17.

y Λατῇ,] Georgio αὐτῆς.

z Ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἐπ' αὐτῆς Baſ. & Gen. τ ἐπ' αὐτοῖς Big. Samb. & Epiph. ἐπ' αὐταῖς pro ἐπ' αὐτῆς ante editorum, ſonoritatis ſimilis gratia. BERN. Ita pro ἐπ' αὐτῆς Editorum, quod ex ſimili cum ἐπ' αὐταῖς ſono ortum, reſcripſit Bernardus. ἐπ' αὐτοῖς Big. Samb. & Vet. Interpr. ἐπ' αὐτῇ Vat.

y Τοῖς ὁμοφύλοις] Non iis tantum, qui ex ſua tribu, Levi nempe, erant adulteria & alia crimina interdicta, ſed Iſraelitis. Unde diſcimus Joſephum voce ὁμοφύλων complecti totam gentem Hebræorum. Ita mox opponit ὁμοφύλους & ἀλλοτριοχώρους. REL.

z Ὡς κακὸν μέγιστον] Ὡς abeſt Big. & Samb.

a Τίτθαις,] Τίτθαις vel τιτθαῖς (nam de accentu hujus vocis aut τηθαῖς Grammatici nolunt altercari) Big. Buriuſque meus. Verum ab auribus Atticis neutiquam abhorreat Samb. τιτθίσι, aut τηθύσι Busb. τητθύσι ſcripſit Hen. ſicut τήτθαις excuſum eſt Baſ. & Gen. pro ſuaviori τήθαις. Haſce autem tales vocat Legumlatorum caſtiſſimus אחות אמך & אחות אביך c. 18. λαθίτιτᾶ, amitas atque materteras. BERN. Ita Big. in Editis τήτθαις. forſan Ἀτικώτερον & ſuavius τιτθίσι Samb. aut τηθίσι Vat.

b Ἔκφαυλον ἔχον] Baſ. Gen. & Epiphan. Male MSS. ἔκφυλον. Nam ἔκφαυλον ἀδικία eſt תועבה & זמה Legis Connubialis v. 17, 22, 23, 29. BERN. Ἔκφυλον Big. (Coll. Voſſ.) & Samb.

c Ἄρρενα] Big. & Samb. ἄρσενα, contra uſum Atticum. Ibidem μίξιν Samb. BERN.

d Τούτων τε] Ita Samb. Vat. & Vet. Interpr. τούτων γὰρ in reliquis.

e Ἠτημενικὰς] Ἐταιρικὰς mendum Baſ. Gen. & Big. ἑταιρηκὰς à verbo circumflexo Busb. ἑταιρηκὰς etiam Samb. Typo autem barytono quam contracto notat illud τὰς πεπορνευκὰς ἢ ἑταιρηκὰς, ut exponit Etym. M. Hujus generis eſt זונה apud Moyſen libro ſuo tertio, qui eſt de moribus Sacerdotum. BERN.

f Μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν] Id in Lege Dei vetitum non eſt: niſi credatur latere ſub חללה. ſed Judæi id per ſequelam inde eliciunt, quod ſuſpecta ſit integritas puellæ, quæ captiva fuit. Ideo & poſtea regi ex familia Chaſmonæa reprobratum fuit, maternum genus a captiva ductum eſſe, ideoque ad Pontificatum eum ineptum. REL.

g Κεκώλυκε,] Τεθείληκε legiſſe videtur *Epiphanius*. Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoſcit *Vat.*

h Μηδὲ] Ex *Coll. Big.* Editi μήτε.

i Ἠξίωσε] Sufficit hoc in loco *Sambuci* ἠξίωσε γυναῖκα. *Busb.* etiam & *Hen.* ne γαμεῖν bis poneretur, malunt ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν. Similiter *habere permiſit uxorem Epiphanius.* BERN.

k Μόνῳ ♂ αὐτῷ] Μόνῳ ♂ *Big. Samb. Hen. & Epiph.* Atque tantidem profecto valebit μόνῳ atque μόνῳ in hac ſententia, ſi elegantia quæramus. BERN.

l Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι] Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Baſ.* & *Gen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Busb.* & *Hen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι eodem animo *Samb.* necnon τοῖς ἑαυτοῦ προσιέναι *Big.* BERN. Ita *Baſ.* & *G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

q Πᾶσιν ἀφέλειαν.] Ἀσφάλειαν error cod. *Samb.* πᾶσιν ἀφέλειαν *Big.* Sacerdotibus etenim aliquoties hoc imperavit Sanctiſſimus היתם לי קדשים, ἔσεσθέ μοι ἅγιοι. BERN.

* *Item corpora integra habere* jubentur,] Ita placuit locum interpretari ex iſtis *Heſychii*, ἀφελὴς, ἁπλῆς, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεονάζων μήτε δεῖόν τι ♂ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Idem jubentur ſimplices eſſe omnique fuco carere.* Videſis *Etym. M.* voce ἀφελής.

r Μὴ ὁλόκληρον] Id eſt aptas non habens & integras omnes partes corporis. Hoc explicat quod alibi in lib. de bell. ſcribit eos qui ob πήρωσιν non miniſtrabant in altari, partes tamen accepiſſe e cibis. Illud πήρωσιν per *cæcitatem* reddidit Interpres. Ita alibi hanc vocem eſſe reddendam non nego, uti quum Joſephus lib. VI. de bell. cap. 16. ſcribit πεπήρωκε γὰρ, *cæci enim redditi ſunt.* At πηρὸς eſt qui non ὁλόκληρος. Zozimus hiſtor. lib. VI. pag. 828. ita opponit ὁλόκληρον ἔχειν τὸ σῶμα & μέρός τι ♂ σώματος πεπηρωμένον. Demoſthenes oratione περὶ στεφάνου pag. 146. τὸ σκέλος πεπηρωμένον, *crus mutilatum*, ubi Scholiaſtes,

mni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, juſſit & ſuam cum ſacerdotibus partem accipere: verum ad altare aſcendere & fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed & operam dare ut in quotidiana vitæ conſuetudine ſese irreprehenſibiles præſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, & ab omni culpa vacui ſunt & præter cætera caſti & abſtemii; vini uſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicto. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abſtemii adſunto ſacrifici, ſine vitio victime. Lev. c. 22. & c. 10. Exech. c. 44.

3. Atque hæc Moyſes etiam vitæ ſuæ tempore obſervata trâdidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viveret, in futurum proſpexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. † Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & conſitione, ſicut jam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat. Quin & quæ ſponte ſua terra *hoc anno* ferret, publica eſſe *juſſit* & promiſcui uſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſervari. Idemque fieri *voluit* poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, ſervi liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent & legem aliquam violaverint, ſervitutis pœna affecit, utpote mortis ſupplicio exemptos. Porro & agros priſtinis dominis reſtitui præcepit, hunc in modum. Inſtante Jobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conveniunt venditor agri & emptor, ſi quis ejus vel ipſe vel cognatus ejus redimere velit, & reddat pretium, quod pro fructibus accipere æquum eſt, quantum temporis ad futurum jubilæum reſtat. Quod ſi non ſint qui redimant, neque ipſe habeat unde reddat, ſed alius quidam ſit qui emerit, is poſſeſſionem uſque ad jubilæum habeat. Cum autem jubilæus annus venerit, tum ille ſine mora poſſeſſione cedat, & ager ad priſtinum dominum redeat.

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein poſt ſeptem annorum Hebdomadas Jobelus, ſive Jubelæus, felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Joſ. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hiſt.

4. Hæc ille ſcripſit, & ſacerdotes ad populum concionantes, ut ea ſervarent, hortabantur. Ipſe autem ſenex mortem obiit. Quem luxerunt Hebræi, non ſolum quod ſapientiæ ſuæ monumenta reliquerit, ſed & quod ſanctiſſime vixerit. Nam & ſummum ſacerdotem Eleazarum, & ſenatum, & principes tribuum, & ducem exercitus Joſuam, ad ſe vocavit, & cum eis ſuperſtitem populum, quem ſtantem ante tabernaculum conſpexit. Cumque ſe ad ſenectutem propter ætatem jam vergere, & ad mortem ſibi properare ſentiret, ſic eos allocutus eſt:

5. Ego quidem, ut ſcitis, jam ſenectute confectus, & ad mortem properans, ſum. Deum autem, qui mihi vitam dedit, precor, ut vobis ſuam benignitatem & clementiam præbeat, & ut ſi quando vos in hoſtium manus incidere, ſi pœnitentiam agatis, liberet. Ut autem ſciatis, quæ ſit ejus erga me benignitas, ſcitote me ſine labore & ſine ullo corporis incommodo ad mortem properare. Quod ſi quis me interrogaverit, quo ſignum habeam, quod ſenectute non ſim confectus, dicam, quod ſenectus ſit, quæ ſine ullo corporis incommodo ad mortem properet. Quod ſi quis me interrogaverit, quo ſignum habeam, quod ſenectute non ſim confectus, dicam, quod ſenectus ſit, quæ ſine ullo corporis incommodo ad mortem properet. Quod ſi quis me interrogaverit, quo ſignum habeam, quod ſenectute non ſim confectus, dicam, quod ſenectus ſit, quæ ſine ullo corporis incommodo ad mortem properet.

ſtes, πεπηρωμένον ἄγγυ βεβλαμμένον. Libanius declamatione 43. p. 906. χεῖρας ἐπήρωσαν, *manus abſciderunt* Ariſtides declamatione adverſus ineptos Sophiſtas, πεπηρώκατε αὐτὸς ἕτοι τὰς ὀφθαλμὸς ἢ τὰς χεῖρας ἢ τι ἄλλο ὁ τιῶν τοῦ σώματος, *mutilatos vel oculis vel manibus vel alia corporis parte.* Ἀδιάφθοι dicebantur Græcis milites τὸ σῶμα πεπηρωμένοι teſte Harpocratione ad illam vocem. ὅσοι ἀφὸ πήρωσιν ἀχρεῖοι ἦσαν, quotquot ob mutilationem militare non poterant, ſcribit Arrianus de exped. Alexand. Veteres gloſſæ: Mutilatio πήρωσις σώματος. Joſephus ipſe infra lib. VII. 2. πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις, *cæcos & claudos.* Utrique πεπηρωμένοι, non ſoli cæci. Sic lib. VII. 6. de Mephiboſeth claudo πεπηρωμένου τὰς βάσεις. Sic lib. IV. 8. ὁ πηρώσας qui mutilaverit aliquem, ubi Gelenius male, *excæcaverit.* Plutarcho ἀνάπηρος & ὁλόκληρος opponuntur in apophthegmatibus & alibi. REL.

s Ὡς αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ταύτῳ in *Editis*, *aliiſque.*

t Πίνειν οἶνον] Inter res prohibitas ſacerdoti miniſtrant, etiam יין vinum recenſent Talmudici: & plus quarta parte logi bibere non licuiſſe definiverunt. REL.

v Ἕως ἂ τῷ σολῷ ἔχωζι] Id eſt quamdiu ſacris operantur in templo: nam extra tempus miniſterii & quando extra templum verſabantur, veſtes ſacerdotales non gerebant, quas in templo ſervabant præfecti amictui ſacerdotali. REL.

x Εἰ ἧ καὶ τὰ ἱερεῖα] Εἰ ἧ καὶ ἱερεῖα *Samb.* εἰ ἧ καὶ ἀρνία *Epiphanius* pravis ocellis. Ibi loci *Samb. καταμανθάν.* BERN.

y Καθ' ἣν τὴν ζωῆς χρόνον] Καθ' ἣν τὴν ζωῆς χρ. *Vat.* & *Samb.*

z Ὅπως ἐπειδὰν] Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis.* nimis liberaliter.

† *Septimo quoque anno*] *Septimo quoque anno terram Sanctam ab agricolarum ferro innoxiam & quietam dicit O. M. Dein poſt ſeptem annorum hebdomadas ſive* שמטות: *Nam Chronologi illuſtres Scaliger & Petavius fruſtra defendunt imperitiam Rabbinorum aliquot Illuſtrium ſive Gaonim f. 9. 1, contra Miſnicorum Seburæorumque Scholas antiquiores* Eracin *f. 11. b. & f. 12. contra Africanum, Euſebium, Hieronymum, & cæteros Scriptores Chriſtianos, contra Joſephum hunc tam heic quam c. ult. § 30. & Philonem p. 1187. & p. 767. & doctiſſimos Judæorum, contra verba diſertiſſima Legis Divinæ, & præter analogiam manifeſtam τῆ πεντηκοστῆς & τῆ πεντηκοστῇ, quæ appellant cum Moyſis tum Chriſti diſcipuli. Adde inſuper ſponte confitentes Gemariſtas in* Eracin, *ex nimio ſtudio ſupputandi per ſolos Sabbatiſmos ab exciſa dudum Æde ſecunda, (anno autem Sabbatico hæc demolita erat) neglectam fuiſſe rationem veram & veterem Jubilei miſeræ exulique genti:* יובל ושנת החמשים Jobelus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum, atque recte interpretanti* ἐλευθερία, ἄφεσις, σωτηρία, Reſtitutio, Recuperatio, *ſervos patrios liberat, obæratos ſolvit, prædia extra urbes heris priſtinis per compenſationem reſtituit. Conjule Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. & Joſuæ c. 6. Philonem etiam egregie diſſertantem p. 1183, &c. de hebdomade numero quam ſacro: Talmudum inſuper Babylonicum in* Eracin, *& Maimonidem Jad tit.* Semitta & Jobel, *&* Samag. 153. עשין. *Et Corn. Tacitum l. 5. Hiſtoriarum.* BERN.

a Καὶ τῆ αὐτομάτως] Ita in *MSS.* ἐπὶ τῆ in *Editis.*

b Τῶν τι ὁμοφύλων] Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀποδήμοις *Busb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.*

c Φυλάττοντας.] *Big.* cum *Samb.* φυλάσσουζε. Mox ποιῶν ἢ τοῦτο καὶ *Samb. Busb.* & *Hen.* BERN.

d Μεθ' ἑβδόμων] Ita *Joſephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767. & p. 1187.

e Ἔτη τὰ πάντα] Ἔτη πάντα *Samb.* & *Big.* BERN.

f Πεντηκοστὸς] Aliis *quadrageſimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controverſia. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 15. & p. 34. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9. c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x.

g Τῷ χρόνῳ] Servi quomodo inter Judæos eſſe potuerint, hic explicat. REL.

h Ἐκστάσεως] Ἐκστάσεως δὲ καὶ Ἰωβήλου *Vet. Interpr.*

i Ἐλευθερίαν] Perite. Nam יובל *iobel* Octateuchi & Miſnæ, יובלא *Jobela* Onceloſo, יובילו Paraphraſtæ Samaritico, *Iobelo* Joſepho, *iobeil* & *iaubeil* יובל in verſione Arabica Samaritarum, *Jubilæus* Hieronymo, proprie ſignificat ἐλευθερία, ἀπολύτωσις, ἀποκατάστασις, ἀναγωγή, Reſtitutio, veluſ Jer. c. 31. 9. *Benevolentiæ ergo ipſos reducam ac reſtituam,* εἰς παράκλησιν ἀνάξω αὐτούς, בתחנונים אובילם. Quorſum συζυγίας *Hophal* futurum יובל *Jubal, Jobal* & *Jobel, reſtituitur, revertit*, ut in nominibus virorum feſtorumque propriis fit, migravit facile in ἐλευθέρια, *Liberalia*, ἄφεσις, Moyſe volente. Hujus enim nominis rationem ſatis abunde explicat ipſe Legiſlator, niſi Theologi Judæorum, & jam meliores nimium affectarent nugas Phariſaicas. Ait itaque ab Oraculo יובל היא תהיה לכם תובלו איש ושבתם איש אל אחזתו, quod eſt, *Jobelus hic vobis erit: quiſque adeo rem priſtinam patriam repetet.* LXX11. Interpr. ἀφέσεως σημασία αὕτη ἔσαι ὑμῖν, καὶ ἀπελεύσεται ἕκαστος εἰς τὸ κτῆσιν αὐτοῦ. Et ſtatim בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחזתו, *Redibunt cuncti anno illo Jobelæo ad propria:* ἐν τῷ ἔτει τῆ ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς, ἐπανελεύσεται ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιαν κτῆσιν αὐτοῦ. Iterumque Amramides וקראתם דרור, *Hunc annum Libertatis vocabitis,* חלאס Interpreti Samaritico, חירותא Chaldæorum non uni: *Remiſſionem vocabis*, inquit Hieronymus. Accurate: ut à *Remiſſione* ἐπάφεσις ſeu השמטה, alia voce יובל Quinquageſimalem iſthanc diſtingueret. Conveniunt in hac interpretatione plurimi Criticorum Sacrorum LXX11. Alexandrini quandoque יובל vertunt Græce ἄφεσις, Num. c. 36. 4. ἐὰν γένηται ἡ ἄφεσις; ac ſæpiſſime היובל, ἀφέσεως σημασία, *Libertas prædicta, Remiſſio promulgata clare & clangendo*, aut una voce τὰ ἀφέσεια. Pariter Aquila exponit שופרות היובלים in l. Joſuæ, τὰς σάλπιγγας τῶν ἀφέσεων. Saadias Rabbinus illuſtris, & Judæi Mauruſii pro יובל, quoties occurrit in Lege vetuſtiſſima, reddunt اطلاق *itlak, dimiſſio, remiſſio*, ἀπολύσεως. Idem urget Abrahamus Abeneſdras יובל כמו שלוח, *Jobel* eſt *Silluch*, ἀπόλυσις, *manumiſſio.* Tum Moyſes Nachmanis ait Annum L. *Jobel* nuncupari in Sacris, לא על תקועת רק על הרור, *Reſtitutæ Libertatis* cauſa ἐνύμφ, non *Clangoris.* Deinde Syro ubique Bibliorum S. vice Jobel ponitur φωνὴ פונא, i. e. ἐκάνισ, ἐκανιλάσις (καὶ τὰς ὁ. Lev.

πριάμενος, καὶ [k] λογισάμενοι τὰς καρπὰς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγυμνασμένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν ἀργυρίου τὸν πωλοῦντα δεχέσθω τὸ ἄγρον ὁ ἀποδόμενος· ἐὰν δὲ ἀναλώματα ὑπερβάλλοντα, ὑπὲρ ὧν λείπει τὸν [m] κατακλασθὲν τὸ ἰκνούμενον ἐξίστασθαι τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμηθέντων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς [o] πρότερον νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὅπερ ἐπὶ οἰκίας νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε καὶ κώμας πεπραμένας· πρὸς γὰρ [p] τὸν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ πλειωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [q] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδόναι· εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. παρίστιν Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅτ' ἐπὶ τὸ Σιναῖον καθιδρύσῃ τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γράμμασιν [r] παραδίδωσιν.

δ. Ἐπεὶ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν δὲ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη [s] κατὰ νοῦν ἔχων ἅπασθαι. [t] προστάσσει δὲ τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸ ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γυμνάσης δὲ τῆς ἐξετάσεως διέρρησαν [v] μυριάδες ἑξακόσιαι τῶν ἐπιτελεῖν [x] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς φυλάρχας [y] Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραίμου ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτῷ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ [z] παραδοῦναι τοὺς παῖδας, ὡς καὶ πρόσθεν.

ptor, atque fructus æstimantes simul & expensas in agrum factas, si fructus majores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensæ, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expensæ, antiquis possessoribus *agrum* assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis sitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter statuit. *Scilicet*, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis jus confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinæo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis consignatam Hebræis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur,[1] deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat cen.um accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus. XI. *Israëlitarum recensio.*

5. [2] Ca-

Lev. c. 29. 13.) ἀναπομπὴ, ἀναπτυξις, Reversio, Reditus, חזרת השחורת phrasi Rabbinorum, ἀπάλλαξις. Ab illa quinquagesimali solennitate, quam clangor insignis rite induxerat, σάλπιγξ etiam meruit היובל appellari, ut constat Ex. c. 19. 13. במשוך היובל, quod reddo ὁπόταν σημήνῃς σαλπίγξι: sive ad instar clangoris Iobelæi quasi scripserat ὁ θεὸς, ut v. 19. במשוך בקרן היובל או בשופר. Nihil enim buccina Jubilæa validius inter voces humanas, nihil audiebatur productius. Quin antiquiores docuerant parem esse rationem, ritum similem Jobelæi indicendi, atque cujusvis Anni Novi; tum clangi utrumque cornubus quibuscunque præter bubula, *Ros hassana* c. 3. 2, 5. aut ex opinione Sapientum aliquot Neomeniam Tisri caprinis, vel juxta placitum R. Judæ, communem annum τῶν κεράτων, Jobelæum τῶν αἰγείων, ר' יהודה אומר כראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. Nostros autem Commentatores seduxit simul cum Jarchio, Maimonide, Bartenorio, Kimchio, & ante illos Paraphrasta Chaldæo Vatum priorum, qui vocatur magnus Deuterota R. Aquiba, qui cornu arietis Isacii apud Sinæum sonuisse credidit, data tum Lege Hebraica. Is enim, (si rem veram dicunt Babylonii, f. 26. a. *Ros hassana*) cum à pastore Arabe didicerat (דכרא) arietem appellari inter Nomadas יובלא *Jobela* (puta literis vernaculis ابلي *Obalio*, ايبلي *Ibolo*, ut אבולא *Ebbula* Chaldaicis, quasi primas virque gregis: vel perperam accepit Rabbinus ille arietem unum pro grege toto, אבולא *Ebula* Syris, ابول *Ebbaulo* & ابلة *Obolla* Arabibus:) illico ad Annum liberum Hebræorum buccinis rite promulgandum voculam transfert, duplici licet ac perdura Catachresi. Quippe hac ratione יובל primo significabit דכרא ἐ κερὰς, secundo קרן של איל *Cornu arietinum*. Unde Jonathan interpretatur בשופרות היובלים Jos. c. 6. כשופריא דקרן דכרא, ἐν ταῖς κερατίναις MS. Oxon. & Aldino, ubi Arabs reddit ابواق الجلبة tubis clangentibus, LXXII. Interpr. ἐν σαλπίγξι ἱεραῖς, Hieronymus rectissime, *Buccinis quarum usus in Jubelæis*. Tertio adhuc denotabit יובל, ut ex Moyse notissimum שנת החמשים. Quid vero non admittunt Rabbanitarum pueri? Obtinuit inde auctoritate Aquibæ, quod per mille annos arietinis solis proclamarentur tam annorum initia singulorum quam Libertas (uti liceret fieri misero populo) & πεπηκοσῆ: invitis scholis totis Pharisæorum συσχόντων. Temere etiam factum, quod viri docti *Jubilum* vocem Latinam ab Hebraico יובל aut יבל, sit *clangor*, sive jam *buccina*, deducendam affirment. Venit Jubilum ab *Jalla* Cretico. BERN. Ab הוביל quod ἐλεύθερα fierent & liberæ possessiones, redeuntes ad pristinos dominos. REL.

k Λογισάμενοι] Λογισάμενος *Busb.* & *Hen.*

l Τὸν ἀγρὸν] Τὸν κεκτημένον *Vat.*

m Κατακλασθὲν] *Epiphanius, recipiens emptor.* Verum *Bas.* & *Gen.* καταξάλων, *Big.* & *Samb* κατατάλων: ut Scribæ peccare possunt. BERN. Ita *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* apud quem *recipiens emptor.* in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών.

n Τὸ ἰκνούμενον] Τὸ ἱκανούμενον *Vat.*

o Πρότερον νεμηθεῖσι.] Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Busb.* πρότερον διανεμηθεῖσι *Vat. Coll. Voss.* & *Samb* in margine.

p Τὸν ἐν πόλει πεπραμένων,] Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τὸν ἐν τῇ πόλει.

q Ἀναγκάζει τὸν] Ἀναγκάζειν *Vat.*

r Παραδιδοῦσιν.] Αὐτὸς παραδίδωσιν juxta aliquot *Epiphanii* Codices.

1. *Deinceps ad exercitum recensendum*] *Sic fuit pacis opus: sequitur de militia Hebræorum. Ad censum*, פקרה, ἐξέτασιν *Jos.* ἐπισκοπὴν *Int.* LXXII. *Nam ἐπεξενίσθαν editionis Romanæ v.* 18. *c.* 1. *neque Atticum neque Græcum, quam existimabant contra Nobilius & Grotius; sed errore librario prognatum, pro meliori verbo* ἐξήτασαν *aut* ἐπεξήτασαν. *aut* ἐξῆν ἐτάσαν *ipsius Josephi, aut denum* ἐτασπίσαν LXXII. *Interpr. versu illo* 18. *ex Hebræo* יתילדו *q. e.* יתיחסו *Onceloso optimo Metaphrastæ. Ad censum itaque secundum, vel tertium Saliano aliisque æstimantibus, Phylarchis* נשיאי מטות *&* נשיא ישראל *duodecim cogentibus veniunt, Exodi mense Jaro, anno secundo ætatis militaris, quam Moyses à* XX. *annis orditur, Josephus historicus in* L. *terminat, Rabbinorum aliquot in annum* LX; *quomodo de Levitis sacro jam numero defuncturis Lex ipsa definierat, capita* 603550. *Viderat* יוצא צבא לגולגלתם כל, *sicut Num. c.* 1. *& c.* 2. *certo legunt omnia Biblia Commentatoresque Sacri, præter hunc Flavium. Hujus tamen ἀντίγραφα, quot Epiphanius Scholasticus, Zonaras Drungarius, Epitom Cantuar. aut nosmet versavimus, colligunt militum nomina cuncta* 603650. *Viderat adeo Josephus in membranis Legis* שש כאות pro חכש כאות, *aut Librariorum Græcanicorum negligentia jampridem peccatum fuit in nota* $\overline{\chi}$ *pro* $\overline{\phi}$; *facilius quam in voce* ΕΞΑΚΟΣΙΟΙΣ *pro* ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΙΣ. *Ephraimitis equidem vice Josephi Patriarchæ cooptatis, Manassitisque loco Levitarum gentis sacræ lelisque immunis. C.* 1. *&* 2. τὸ ἀριθμῶν. *Ex. c.* 30. 2. *& c.* 38. 25. BERN.

s Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατὰ νοῶν.

t Προστάσσει] Προστάσσει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβῶσαι τὸν ἀριθμὸν τῶν στρ.

v Μυριάδες ἑξακόσιαι] Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonara* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש כאות pro חכש כאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota $\overline{\chi}$ pro $\overline{\phi}$.

x Δυναμένων,] Δυναμένων τὸν ἀπὸ εἴκ. *Samb.* & *Big.*

y Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου] Μανασσῆ δὲ Ἰωσήπου *Bas.* & *Gen.* Sed & illi mox ἀντὶ δὲ Ἰωσήπου, necnon πρὸς Ἰωσήπου ritu MSS. μανασσῆ δὲ Ἰωσήπου *Busb* & *Hen.* BERN.

z Παραδοῦναι τοὺς παῖδας,] Παραδοῦναι παῖδας *Big.* & *Samb.* Occurrebat *Epiphanio* ibi loci ἐν τῷ vel τῷ ποιητὰ, αὐτῷ παραδοῦναι παῖδας. Hanc autem historiam expilavit Zonaras Annalista hunc in modum. Μετὰ ταῦτα ἀριθμήσας διέγνω τὸν λαὸν καὶ ὁρισθῆναι τὸ ὁπλα φέρειν δυναμένων μυριάδες ἑξακόσιαι καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἦσαν δὲ ἦσαν οἱ τὸ εἰκοστὸν ὑπερβαίνοντες ἐνιαυ-

Forma castrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

ϛ. [2] Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, reliquæ venales suo quæque loco dispositæ erant: & omne genus opifices suas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: *istis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot masculi quidem erant triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti præsente Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese aliò moveret.

Levitarum recensio.

Ritu nubis Æd. S. incubantis sive tollentis se, σρατοπέδευσις ordinatur. Ex. c. 40. Num. c 9. & c. 10.

6. Primus autem & [3] buccinæ formam excogitavit, qui ἄχρι δ' πενήκοντα ἐλελακύτες. ἀντὶ δ' τ λαβίδων φυλῆς τοῖς φυλάρχοις κατέλεξαν τὰς παῖδας δ' ἱωβηλ τ μαναοσσῆ κ τ ἐφραΐμ, κ' τῷ ἀβιεζὲρ δ' ωφπάτος ιακώβ. BERN.

2. *Castra autem figentes*] Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium castrorum illud acceperunt.*

a Οδοί τε ἀφ'] Ita *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δ ἀφ' μέσων *Bas.* & *G.*

b Οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλῃ] Οὐδ' ἑνί τε ἄλλῳ ἢ πόλῃ *Samb.* Ubi *Bas.* & *Gen.* ἄλλῳ, ἢ πόλῃ. BERN.

c Δισμύριοι κ' τριχίλιοι] Δισμύριοι κ' τριχίλιοι ωθς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Bas. Gen. Busb. Hen.* & *Zonaras.* δισμύριοι κ' διχίλιοι ωθς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Big.* & *Samb.* Pariter tota plaustra codd. Epiphanii: *Inventique viginti duo millia octingenti octoginta.* Scriberem sane τριςμύριοι ωθς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, perinde ac opinaretur Flavius Num. c. 3. recensitos duntaxat pueros Levitarum, loco primogenitorum, quos tribus XII. Deo auctori hominum rerumque cunctarum debuerant; sed c. 4. additum numerum Levitarum ætate jam integra & liturgica. Vide Epilogismum.

Levitæ à die 30. ad annum ætatis suæ 30.

Num. cap. 3.

v. 22.	Gersonitæ	7500
v. 28.	Caathitæ	8600
v. 34.	Merariæ	6200

v. 39, & 46. Summa adscripta. 22000 ἀναγεγράφοις omnibus Legis, Judaicis, Samaritanis, Græcis, cæterisque. Exemptis adeo Levitarum ipsorum prototociis ccc. quomodo hunc modum Biblicum dissolverat olim apud Centurionem scisciantem Johannes Zaccheides nobilis Deuterota Becoroth f. 5. a. observata analogia primogeniturarum, quam intellexit Muisius vix magis quam Contaricanus Episcopus, plasma facetum Muisii. Primitias enim masculas Hebræorum putavit Zaccheides (ut mira & prodigiosa semper cogitant Rabbini) tricesimum quodque cranium incipiendo ab anno XX. ætatis, aut ab ipsa infantia מכו חרש ומעלה duntaxat septuagesimum tertium. Identidem arguunt numeri Mosaici, qui feruntur.

Summa vera Levitarum juniorum		22300
Adde Levitas ἀνωκόρως repertos inter ann. 30. & 50. ex Num. c. 4. 48.	}	8580
		30880

Habes ergo Levitarum quicquid non decrepitum emeritumque, sive Fl. Josephi πριτμυρίας ωθς απ', vel sic tenuem satis tribum, minimamque inter curias Israeliticas. Si hæc minus placeant, culpandi erunt Scribæ veteres tam Judæorum quam Samaritarum, quod totum à portionibus colligendis dissentire sustinerent. Minuendus adeo numerus Caathitarum, & pro שמנת אלפים ושש מאות, scribendum facile שמנת אלפים ושלש מאות, sicut factum 1 Par. c. 11. 20. de Abisæo heroe. Vel id asserendum quod ex Cabala Talmudica supra retuli. Capita autem Meraritica recensuit exemplarium Græcorum pars maxima ϛ ͵Α Ν', ששת אלפים וחמשים, pro Hebraico ששת אלפים ומאתים וחמשים, quem computum observant vel Græca Oxon. MS. & editionis Complutensis. Codex autem vetus Saravii amplius exhibet ϛ ͵Α C' ͵Α Ν', 6250: ששת אלפים ומאתים וחמשים. Josephus denique liberalior cæteris numeravit Meraritas ϛ ͵ΨΠ, aut ζ, ΨΠ', i. e. ושבע מאות ושמנים, aut ששת אלפים שבע. Aut Flavius ipse ediderat δισμύριοι κ' διχίλιοι ωθς ωΝ', nam facile permutant Ν & Π, tum etiam in Hebraicis חכשים & שמנים. Ilta autem non sunt hujus otii BERN. Δισμύριοι κ' τριχίλιοι soli *Big.* & *Samb.* quam lectionem sequuti sunt codices omnes *Latini.* τριςμύριοι ωθς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι κ' διχίλιοι πρὸς ωΝ'. vice οΠ'. quod Ν & Π facile permutentur. Videsis ad *Josephi* Origines, hoc in loco.

ε'. Πηγνύντες δ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην ωθσασκευασμένων· [a] ὁδοί τε ἀφ' μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμῳ μὲν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· [b] ὀδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλῃ μεταπιπτούσῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δ' περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δ' οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ δ μὲν ἄρσενῳ ὂν τριακοσίων εἶχεν ἡμέραν γεγονός, [c] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [d] ἐφ' ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέκυπτεν ἑστῶσα ἡ νεφέλη, μένειν [e] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει δ θεός· τρεπομένης δ ταύτης, μεταπίπτειν.

ϛ'. [f] Εὗρε δ καὶ [g] βυκάνης τρόπον, [h] ἐξ ἀργυρίου πεποιημένην, ὃν ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν στρατοπέδων κινήσεως σημαίνειν παρεσκεύασεν· ἐκ δὲ τοῦ ἦχου τοῦ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐκκαλεῖσθαι καὶ τὰς ἐπιφανείας τῶν φυλῶν ἐπὶ τὸν ἐπιστάτην παραγίνεσθαι· καὶ τοῖς μὲν ἀκούσασι τὴν σάλπιγγα τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἀναζεύγνυσθαι καὶ τὴν πρώτην ἐπιβαίνειν ὁδόν· ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας σημασίας τοὺς πρὸς μεσημβρίαν ἀναστρατοπεδεύειν· καὶ τὸ τρίτον δὲ σημαίνεσθαι τοῖς ἐπὶ δυσμὰς ἀπιοῦσι· τὸ δὲ τέταρτον τοῖς ἀπὸ τῆς ἄρκτου· τὸν δὲ ἦχον τῆς σάλπιγγος ὅμοιον εἶναι τῇ φωνῇ τῇ ἐκ τῆς βυκάνης· ἐκ δὲ τῆς ἀκοῆς τῆς ἐκείνου τὸν ἐπιστάτην

πηχάμενον. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ' ἐστὶ [i] σύριγξ αὐλῷ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὐρος [l] δεκταῖῳ ὅπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα τῆς σάλπιγξι ἐκφαυλήσως [m] τελουῦ. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς ἐκκλήσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο ἡ πλῆθος [n] πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ [o] μίαν μὲν ἀποσημαίνοντος, ἔδει τοὺς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· [p] ἀμφοτέραις δὲ σωῆναι τὸ πλῆθος. ἡ δὲ σκηνὴ μετακινουμένη τοῦτο ἐγίνετο. [q] ἀποσημαίνοντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ἐσκηνωκότες ἀνίσταντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ [r] πρὸς τ νότον αὐτῆς καθεστῶτες. εἶτ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τ προϊοῦσῶν ἐξ φυ-

gitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula ejus angusta est, [i] tibiâ crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraica lingua vocatur Asoira. Duæ autem factæ sunt: & alterâ quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ signum dante *sacerdote*, principes convenire oportebat ad consultandum de rebus suis: utrâque vero populum universum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri consueverunt. Cum primum *buccinâ* signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum dissolutum medium portabatur inter

interpretati fuerant זכרון תרועה השופרות, זכרונות, Ros hassana *c.* 3. 5. *Talm.* Hierosol. *Abenesdras etiam admonet exposuisse veteriores Commentatorum Num. c.* 10. 10. ביום שמחתכם, *ὁ τῷ σαλπίσαι. Dein inter gaudia Betsoabi seu τὰ ἀν ληνοῖς noctibus Scenopegiorum vides usum harum buccinarum*, Succa *c.* 5. 4. *Notamen vero traxit* Hasosera *ab angustia sui foraminis*, χασέλα חסרה *i.e* الضيق. *Quorsum recte eam appellat Josephus* σύριγγα, *& Plutarchus ejusdem temporis scriptor* μικρὰν σάλπιγγα. *Vide Num. c.* 10. *&* c. 31. 6. *&* ψ. 98. 6. *&* 2 *Paral.* 15. 14.

Castra Hebræorum in Eremo sub Telarchis * * * * *quatuor, præter ingentem numerum peregrini ac imbellis populi.*

קרמה *κατ' ἀναβολάς.*

*

3 *Zabulon* 57400.	1 *Tribus Juda sub leone colligit milites gentiles* 74600.	2 *Issachar* 54400.
11. *Aser* 41500.	*Moses Imperator & Aaron Pontifex cum filiis.*	5 *Simeon* 59300.

*

צפנה, πρὸς βορέαν.	10 *Dan ad aquilam recenset cognata nomina* 62700.	*Merarita à tabulatis*, 6200.	ÆDES DEI.	*Caathita ab aris rebusque sanctioribus*, 8600.	4. *Reuben sub signo Humano*, על דגל הראובני, *alit belli viros* 46500.	תימנה, πρὸς νότον. Hier *ad plagam meridianam*, דרומא Oncel. & Interpr. Samar.

12 *Nephthali* 53400.	*Gersonitæ à tapetibus sacris*, 7500.	6 *Gad* 45600.

*

9 *Beniamin* 35400.	7 *Ephraim pone bovem collocat armatos* 40500.	8 *Manasses* 32206.

ימה, πρὸς θάλασσαν. Hieron. *ad plagam occidentalem* Onc. & Iut. Sam. מערבא.

Educebatur autem exercitus Exodi anno secundo dieque XX *secundi mensis, Sinæa relicta, hoc ordine, Moyse quasi teste Num. c.* 10. *Tribus* 1, 2, 3, *Gersonitæ subinde & Meraritæ, cum plaustris plenis velorum lignique sacri. Cum* 4, 5, 6. *Caathitæ, deportatores secretioris supellectilis,* & ἁγίου, נשאי כמקדש, *v.* 21. *Sequuntur è Num. c.* 2. 17. *reliquæ* 7, 8, 9, 10, 11, 12. *Josephus tamen aliique aliquot Criticorum sacrorum Levitas cunctos tuentur in medullio gentis armatæ, inter Gad & Ephraim. Nequaquam vero antecesserat triduo militem Arca Divina, quomodo ex Judæis Christianisque non pauci male interpretantur Num. c.* 10. *v* 33, 35. וארון ברית יהוה נסע לפניהם וגו *Ait igitur verbis istis bonus dux*, Processit equidem per triduum coram illis Arca fœderis Divini, ostensum eis stationem proximam, nube adeo subsistente atque rursum incubante. *Ita mox* בנסע הארון, cum eleveratur Arca, *Hieronymo interprete.* BERN.

[i] Συριγξ αὐλῷ βραχὺ παχυτέρα,] Σύριγξ (*σύριξ Big.* eliquatione Æolica) αὐλῷ βραχεῖ βραχυτέρα *Big. Coll. Voss & Samb.* BERN.

[k] Εὐρος] Variant *Codices.* in *nonnullis* εὖρος, in *aliis* aspirate cum antiquis aliquot *Grammaticis.*

[l] Δεκτὸν] Δοκὸν *Vat.*

4. *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

[m] Τελοῦν.] Τελοῦντα Libri quatuor MSS. Requiritur τελεῖ eo loco, vel τελοῦσι, vel τελοῦταγ, vel potius εἰς τε κώδωνα τῆς σάλπιγξι ἐκφαυλήσεως τελοῦσα, ἀσώσρα καλεῖται κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶτταν. *Samb.* ἀσωσρᾶ (quod est Moysis חצצרת i. e. *Hasosra*, atque ritu Masoretarum per proceleusma χασοσρᾶ. Vel expressit Josephus Syriacum חצצרא *Hasosra*, qua etiam forma quandoque usi sunt Onceloſus & Uzielides.) καλεῖ) κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶτταν *Basil.* & *Hen.* ἀσωσρᾶ καλεῖ) κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶτταν, haud otiose. Nam Doctores Jerosolymitani Ros hassana c. 3. 4. & Babylonii Sabbath f. 36. imo Interpr. Samaritani, atque Paraphrastæ Chaldaici ad Legem, ad Psalmos, & Prophetas, reponunt etiam typum vernaculum הצוצרתא *Hasosartha* pro Mosaico חצצרת. Inde correptum *Asostra*; nisi & asperitas elementi *Sade* in Hebraico identidem postulat, ut fertur בצרה βόσρα, ita חצצרת ἀσασρᾶ. BERN.

[n] Πρὸς τὰς] Τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἐκκλ. *Samb* & *Epiphan* πρὸς τὰς ἐκκλ. *Big.* BERN. Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.*

[o] Μίαν] Fortè μιᾶ. COCC.

[p] Ἀμφοτέραις] Ἀμφοτέρᾳ *Big.* & *Samb.* præcessit enim μίαν.

[q] Ἀποσημαίνοντος] Ἀποσημαίνοντος *Vat.*

[r] Πρὸς τ νότον αὐτῆς] Οἱ πρὸς τ νότον αὐτῆς *Big.* & manus altera *Samb.* Eandem lectionem urget & versio Epiphanii, *Qui ad Austrum residebant.* Plane תימנה *austrum versus* in libro quarto Moysis c. 2. & c. 10. Mox enim τὸ κατὰ λίβα vertit Flavius ex Hebraico ימה, i. e. LXXII. Alexandrinis θάλασσαν, *mare versus Mediterraneum*, quod est *ad ventum Africum*, νοτοδυσμὸν ἢ λιβόθαλασσα, respectu Idumææ Judææque. Confirmat autem Josephus lectionem LXXII. Interpretum Num. c. 10. v. 6. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαξεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβεβληκυῖαι κατ' ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαξεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβεβληκυῖαι κατὰ νότον MS Alex. aliis κατὰ λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαξεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβεβληκυῖαι θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαξεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβεβληκυῖαι πρὸς βορέαν. Quod est Hebraice ותקעתם תרועה שלישית ונסעו המחנות החנים ימה. ותקעתם תרועה רביעית ונסעו המחנות החנים צפנה. Hos autem versus duos neque Critici Judæorum neque illi Samaritarum agnoscunt amplius. צפנה autem à Samaritis male substitutum apud aciem secundam, satis indicat vetustissimis *Siphrim* utriusque gentis Israeliticæ & Judææ causa vocum similium, maxime terminantium, ימה תימנה & צפנה, ἀφόρου fuisse neglectum. Idem etiam arguitur ex c. 2. & hoc ipso c. 10. τῶ ἀριθμῶν. Omnes denique acierum Hebraicarum plagas in membranis sacri Archivi ibi adnotatas fuisse suo tempore satis jam declarat Josephus. BERN. Ita (cum antea esset πρὸς

Pascha secundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto post primum illud & excepto Christiano omnium nobilissimum. Num. c. 9.

ter sex tribus præcedentes & sex subsequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem sonitum pars castrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero septentrionalis. His buccinis utebantur etiam in sacris ministeriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, post discessum ex Ægypto, sacrificium Paschale dictum celebratur in deserto.

λῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἔξ. Λοιπὸν [a] ἡ σὺν τῷ σκηνὴν πέντε ἦσαν. τέλειον ἦ σημαίνοντος, τὸ κζ λίβα τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος [c] σκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κζ βορρᾶν. τῷ ἦ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ τῇ ἱερουργίαις πρὸς αἷς προσάγοντες [v] ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ τῇ λοιπαῖς ἡμέραις. θύει ἦ πάσχα πρῶτον, μὴ τῷ ἀναχώρησιν τῶν ἐξ Αἰγύπτου, τῷ Πάσχα λεγομένῳ ἐπὶ τῆ ἐρήμῳ.

CAP. XIII.

Quomodo Moyses duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Seditio Hebræorum contra Moysen.

NOn multo post à Sina monte castra moventur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Esermoth. Atque illic rursum populus seditionibus agitari cœpit, Moysique objicere mala quæ in peregrinatione perpessi sunt, & quod ipso illis suadente regionem fertilissimam relinquere, eam quidem amiserint, atque pro felicitate, quam se daturum esse pollicitus est, in hisce miseriis errabundi versentur, aquarum inopia laborantes, &, si contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moysis & eorum quæ pro communi *omnium* salute præstiterat immemores essent, neque de Dei ope & auxilio desperarent. Verum hoc ipsum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moysem invecta est. Moyses autem, ut ipsos adeo spe dejectos confirmaret, promisit *atque in se recepit*, licet ab illis contumeliosissime habitus, eis parare satis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem sed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde posset tot hominum millibus carnes promissas ministrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam desinemus vestri curam gerere: id-

Deus iratus depluit Coturnices.

que *quod prædixi* non longe à vobis abest. Simul ac hæc loquutus est, castra undique coturnicibus complentur, atque eos circumstantes colligebant. Veruntamen Deus non multo post in Hebræos, ob insolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus siquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iste* cognominatur * Cabrothaba, id est, Busta cupiditatis.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὄρους τῶν Χαναναίων.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, οὓς ὧν δηλώσομεν, [x] εἰς τι χωρίον Ασερμὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαί τε τῶν κζ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπραγμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι, [y] τὴν μὲν ἀπολέσθαι, ἀντὶ ἦ ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν τούτοις [z] ἀλῶσι τῶν πολλαπλασίας, ὕδατος μὲν ἀπανίζοντες, εἰ ἦ καὶ [a] τὴν μάννα ἐπιλιπεῖν συμβαίνῃ, τέλεον ἀπολλύμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [b] αὐτοῖς παρῆν, μήτε [c] Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ εἰς τὸ κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ ἦ πλῆθος [d] πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῶσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπῆλθεν. Μωϋσῆς δὲ, ὡσαύτως ἀπογνόντων αὐτοὺς ὅτως ἀπεγνωκότας, [e] ὑπέσχετο, καίπερ διαχρῶς ὑπ' αὐτῶν [f] ὅτως πρευβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρειῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἔτι τούτῳ, καὶ τίνος ἑρομένου, πόθεν ἂν τοσούτους [g] ἐπορίσαι μυρίασι τῶν παρόντων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι [h] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἐκλειπεῖμεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσαι. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοὺς [i] προϊσάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Εβραίους τῇ εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [k] Καβρωθαβά, [l] ὅ ἐστι Ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

τῆ νῶτον) ἐ *Big.* & *Samb.* à manu secunda, *consentiente Epiphanio*, qui reddit *ad austrum*.

s Δὲ ὅτε] Illud ϛ non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

t Ἐσκηνῶτο] Ἐσκηνεῖτο *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* Subinde κζ βορρᾶν *Bas.* & *Gen.*

v Ἦσαν] Illud ἦσαν prætereunt *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

x Εἰς τι χωρίον Ε-σερμὼθ] Εἴς τι χωρίον ἐσεμὼθ *Big. Samb.* & ex Latinis Mert. Quod est Hebraice scribenti חצרמות *Hasermuth*, Atrium lethi sive sepulchrum, nimirum *Adrymetum*; & mox æquo nomine קברות *χεβρώθ*. εἴς τε χωρίον εἰσερμὼθ *Bas Gen.* & L Col Frob. ex codicibus Epiphanianis, tanquam חצרימות *Hesarimuth*, αὐ ἐπαύλεις ϑ' πρώτων. εἰς τι χωρίον σερμὼθ *Busb.* & *Hen.* Ita σαρμὼθ legitur in tralatione τῆ ὁ'. Gen. c. 10. pro חצרמות. Veruntamen Epitom. Cant. & pleraque exemplaria Epiphanii retinent *Eserioth*, quod huc occurrit pro Hebræo חצרות *Esaroth*, stationum Hebraicarum XIV. ut Ambrosius, Hieronymus; aliique omnes dinumerant præter hunc Flavium, non XIII. proximave Sinææ. Deinde propter vindictam Divinam dici potuisse *Monumenta luxus* sive קברות התאוה: etiam ϑαῖρεθ, ἐμπνευστικὸς ex Num c. 11. 3. At vero ἀσηρὼθ alius esse mansionis, nisi nimis faventes Josepho, existimabimus. Ait ille, Εἶτα στασιάζει τὸ πλῆθος τὸν μυρίζειν αἰτιώμενον, ὅτι γῆς ἀγαθῆς αὐτοὺς ἀποστήσας, ἐν ἐρήμῳ πλανᾶσθαι πεποίηκεν. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è Codd. *Latinis.* εἰς τι χωρίον Ε-σερμὼθ (*Coll. Voss.*) *Vat.* εἰς τε χωρίον Εἰσερμὼθ *Bas. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii.* εἴς τι χωρίον Σερμὼθ *Busb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cant.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eserioth.* Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199.

y Τῶ μὲ ἀπιλίτειαν,] Αὐτῶ μὲ conjicit (cum *Coccejo*) Cl. *Bigotius.*

z Ἀλῶσι] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Eo modo & membranæ quibus est usus *Zonaras* monachus: quorsum aspere *Bas.* & *Gen.* ἀλῶν ϑ' πολλαπλασίας, ab ἄλῶ, τὸ πορῶ, τὸ συμβαίνω. Addit autem Josephus ὕδατος μὲ ἀπανίζοντος super cæteras querelas opportune satis, quicquid Salianus Schotanusque in adversum disputant. Legitur enim in Num. c. 11. v. 6. ונפשנו יבשה, νυνὶ ϑ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, Quid enim peponum, quid obsecro olerum jam in inaquosis Arabiæ? BERN.

a Τῶ μάννα] In quibusdam *MSS.* τῶ μαννὰ & τὰ μαννά. in *Coll. Big.* τὸ in *Voss.* τῶς τὸ μάννα.

b Αὐτοῖς παρῆν,] Αὐτὸς *Vat.*

c Μωϊζέως] Μωσέως *Samb.* & colo altero μήτε ἀπογινώσκειν. BERN.

d Πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο,] Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii.*

e Ὑπέσχετο,] *Busb.* & *Hen.* ὑπισχνεῖτο.

f Οὕτως ὑβρισμένος,] Οὕτως deest *Samb.* & *Vet. Interp.*

g Εὐπορεῖσαι] Εὐποιεῖσαι *Big.* haud recte. Quoniam typus ille Barytona præposita sustinet, non ita adverbia aut nomina. BERN.

h Κακῶς ἀκούοντες] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. illa οὐκ ὦ α. κ. π. ὑμῶν desiderantur in *Coll. Big.* & *Voss.*

i Προϊσάντες] *Busb.* & *Hen.* ὑφισάντες.

k Καβρωθαβά,] Ita *Bas. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphan.* Καβρώθαβα ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρώθαβα, ἐπιθυμίας μνημεῖα λέγεται *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* concise concinneque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὰ aut Χαβρωθαβὰ expressit *Josephus*: per Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Mansionibus *Cabaroth Atava*, sicut lectum in *MSS.*

l Ὅ ἐστι] Delet *Coll. Big.*

* *Cabrothaba*,] *Ad murmur Hebræorum de herbis variis, carne nul-*

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τ̃ Χαναναίων τὴν τε χώραν καὶ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθ◎ ἐξαπέστελλεν· ἔτι τε, ὅτι τῶν πεμφθέντων μὴ ποτραπομένων ὑποδρειάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρουμένων δύναμιν, τὸ πλῆθ◎ παραχθὲν κ̀ πρὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεύσον τ̃ Μωϋσέα, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δηλῶσαι διεγνωκότες.

CAP. XIV. XIII.

Quomodo Moyſes miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.*

Ἀναγαγὼν δ' αὐτὰς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [m] εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον ὄσσων [n] τοῖς Χαναναίων ὀρείοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθ◎. καὶ κατασὰς, "δύο, φησὶ, "[o] κρείττ◎ ἡμῖν ὑ Θεὸς παρέσχεν ἀγαθὰ, ἐλευθε- "ρίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμον◎· τὴν μὲν ἤδη δόντ◎ "ἔχετε, τὴν δ' ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰ ἐπὶ τοῖς "ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσ τὸ λοιπὸν ἐπιόντας ὁ μό- "νον [p] ὁ βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' ὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροι- "θὲν αὐτῶν ἔθν◎. παρασκευαζώμεθα οὖ πρὸς τὸ ἔρ- "γον· ὁ γὰ [q] ἀμαχητὶ παρέξουσιν ἡμῖν τ̃ γῆς, "ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν "δ' κατασκόπους, οἳ [r] τ̃ τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσε- "σι, καὶ πόση δύναμις [s] αὐτῆς. πρὸ δ' πάντων ὁμονοῶ- "μεν· καὶ τ̃ Θεὸν, ὅς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ "σύμμαχ◎, ἀεὶ τιμῆς ἔχωμεν.

Jam in eremo Pharanetica de Paleſtina exploranda apud populum deliberat Moyſes. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

β'. Μωϋσέως δ' ταῦτ' εἰπόντ◎, τὸ πλῆθ◎ [t] αὐτὸν τιμῆς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς ἕνα. [v] οἳ, διεξελθόντες ὅσα τῶν [x] πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίων [y] ἄπεισιν, ἐπὶ τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρ◎· καὶ τήν τε τ̃ γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούν- των ἀνθρώπων ἐξισορήσαντες πατρῆσαν, ποταφέρονται ἡ- μέραις εἰς πᾶν καταλεχησόμενοι τὸ ἔργον. ἔτι δ' καὶ καρ- πὸς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῇ τε τότων ὑπερεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθ τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦν- το, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθ◎· φοβοῦντες δ' πάλιν αὐτὸ τῷ τ̃ κτήσεως ἀπορῶ, [z] ποταμούς τε [a] Δια-

Exploratores, regione perluſtrata, reverſi terrorem inferunt populo. Num. c. 13.

2. Hæc cum dixiſſet Moyſes, populus ejus conſilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentiſſimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perluſtrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: exploratæque regionis ſimul & incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reverſi ſunt. Inſuper & fructus illius terræ ſecum afferentes, pulchritudine eorum & *immenſa* bonorum copia, qua regionem iſtam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræſentando,

nulla, mannaque nimia apud Adrymetum *Petræa non ſine lacrymis queritantium, per triduum propter caſtra ingrata depluit iratum Numen quantum coturnicum,* שלום, *ad cibum, dicam magis ad crapulam ſupereſſet & peſtem. Hinc itaque pereunt viginti tria millia helluonum, ſi Severus recte putavit. Manet tamen loci nomen infame* Prave appetentium tumuli, *ſive* LXXII. *Alexandrinis Joſephoque interpretantibus* μνημεῖα ἤτοι μνήματα τ̃ ἐπιθυμίας. Aviditas heic jacet. *Nomen etiam Hebraicum* קברות התאוה *Kibroth hattaavah, conciſe concinneque expreſſit Flavius* Χαβεθαβά. *Hoc idem protrahunt alii. Hieronymus in Manſionibus* Cabaroth ataava, *ſicut lectum in MSS. & prioribus* τ̃ τυπογραφημένων. *Nam* Cibaroth ataave *Eraſmus induxit aliunde Interpretes denique noſtri ad puncta Maſorethica accurarunt* Kibroth hattaavah. *Lege Num. c. 11. & Pſalmos 78. & 106.* BERN.

[m] Εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα,] Quatuor libri MSS. & ambæ editiones excuſorum, nec non *Zonaras* in Annalibus hanc lectionem ſuſtinent. Pauxillo inde abeſt *Epiphanii* verſio, *in terram quæ vocatur convallis*, effecta adeo de Græco εἰς γῆν καλουμένην Φάραγγα. Joſephum tamen ſcripſiſſe reor εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα (cum *Schetano*, vel Φάραγγαν cum *Boſio* conſentiente) —— χαλεπὴν ὄσσαν ἐνδιαιτᾶσθαι, tot verba Græca pro במדבר פארן *bemidbar pharan*, ſecundum Judæos, aut במדבר פארן *bemidbar pharan* in exemplaribus Samaritici: & in verſione Doctorum LXXII. ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν, Num. c. 13. 1. Longe autem per Idumæam patuit eremus Pharanetica, haud minus quam octodecim ſtathmos Hebraicos complexa, ut Ambroſius, Hieronymus, aliique doctorum noſtrorum, tum etiam Judaici adnotarunt, ut hiſtoria Moſaica omnino poſtulat. Aut aliquis forte ſuſpicabitur poſuiſſe Flavium εἰς τὴν καλουμένην Βάραγγα pro ברנע ſeu *Cades Barnea*, unde emiſſos ſcimus Palæſtinæ Exploratores iniquos, Num. c. 13. 27. & Deut. c. 1. 19. Agit autem Lex Divina de hiſce locis tanquam communibus aut vicinis, de deſertis, inquam, *Pharan, Zin* & *Cades*; cujus oppidum præcipuum *Petra*, ſed & *Arce, Reem* & *Reema* appellatur, quod eſt *ſilex*, tam Joſepho quam Onceloſo aliiſque Paraphraſtis ſacris. BERN. Ut *Carjath* & *Kerjath* permutatur. Eſt & abſorptum unum Theta a vicino, uti ש in ירוש שלם Ierouſalém REL.

* *Fauces,*] *Al* Vallis, *aut* Convallis.

[n] Τοῖς Χαναναίων ὀρείοις] Τοῖς Χ. χαμαίοις *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* τ̃ Χ. γῆς *Busb. Hen.* & *Zonar.*

[o] Κρείττ◎ ἡμῖν] Τῷ θεῷ κρείττ◎ ὑμῶν *Samb.* Codex idem paulo poſt χαναναίας γὰ ἐσὶ τοῖς ὄρεσι: ſubinde παρασκευαζόμεθα. BERN.

[p] Οὐ βασιλεὺς] Οὐ βασιλεὺς, ἡ πόλις *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[q] Ἀμαχητὶ] *Big.* & *Samb.* ἀμαχεὶ: alterum vero pro urbe Palladis. Mox *Baſ.* & *Gen.* τ̃ γῆς *Hen.* κ̀ τ̃ γῆς *Busb.* Perinde *Zonaras* καθασκοπήσοντας ἔφασκε τὴν τε δύναμιν τ̃ Χαναναίων κ̀ τ̃ γῆς τὴν ποιότητα. At *Big. Samb.* & *Epiphan.* τὴν δ' γῆς, *hujus terræ.* BERN.

[r] Τῆς τε] *Coll, Big.* τ̃ δ'.

[s] Αὐτῆς.] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb.* & *Hen.* quo facit *Epiphanii* verſio, *quæ virtus in ea ſit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19 BERN. & HUDS.

[t] Αὐτὸν] Αὐτὸν τε *Samb.*

[v] Οἳ, διεξελθόντες] Οἱ δ' ἐξελθόντες *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[x] Πρὸς Αἰγύπτῳ] Ipſa quidem Cananæa Ægyptum non attigit, ſed ſolitudo illas ſegregabat, quæ ut videtur, negligitur uti regio minus culta & habitata, ſic ut Cananæa dici poſſit ſe extendere uſque Ægyptum ea ratione. Aut loquitur Joſephus, uti ſcriptores qui poſt Alexandrum Magnum vixêre, quando Ægyptii regionem maritimam a Peluſio uſque Rhinocolura poſſederunt. REL.

[y] Ἀπαλλαγὴν,] *Big.* & *Samb.* Vulgarius πάλαν. BERN.

[z] Ποταμούς] Quinam ſunt illi ποταμοί; nullum in Cananæa erat flumen navigerum excepto Jordane. Sed videntur & Arnonem innuere, de cujus tranſitu vide infra lib. IV. cap. 4. REL.

[a] Διαβλᾶσαι] Διαβῆναι *Baſ.* & *Gen.* à βάω, βήσω. Ita legis

do, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertranſiri nequeant, monteſque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non ſolum mœnibus ſed & operibus & munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe ajebant. Atque ita exploratores, cum obſervaſſent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ poſt exitum ex Ægypto inciderint, & ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moyſen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes illas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum uxoribus & liberis ſortem ſuam domi lugebant & deplorabant: ac ſi Deus revera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum *multa & magna* promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jeſus Chalebuſque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex ſpeculatoribus autem Jeſus Naueni filius tribus Ephraïmitidis & Chalebus de tribu Judæ * attoniti in medium procedunt: & multitudinem compeſcebant, obſecrantes ut fiduciam ſumerent, & neque Deum mendacii inſimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem & bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præſertim cum Deum adjutorem habituri ſint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abjecto omni *metu & difficultatum* ſuſpicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyſes autem & Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum præſentium anguſtiis & aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei præſentiam indicabat.

βόωμαι, τὸ πορδόωμαι apud Etymologum M. & operum Homericorum enarratores. BERN.

b Λέγοντες] Ελεγον *Busb.* & *Hen.*

c Τεθεαμένοι] Θεασάμενοι *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

d Πάντων,] Πάντα *Vat.*

e Καὶεπλάγησαν,] Καλεπλάγησαν *Samb.* & *Big.* κατεπλάγησαν *Baſ.* & *Gen.* pro καὶεπεπλάγησαν, quod probum & Joſepho dignum. Epiphanius viderat cum lippis καὶεζάκησαν aut κατετεζάκεσαν, Scribo jam κατεπλάγησαν, more optimi vatis etiam de animis humanis. BERN. In ſuo *Codice* κατεζάκησαν, aut κατετετήκεσαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipſi tabuerunt.*

f Επιχερῶν] Volo Επιπεχερῶν, vel ἐπιχειρῶν. Nam MSS. Italica habent ἐπιπεχερῶν, ex quo Cl. *Bigotius* deformavit ἐποιῶντο. BERN. Forte ἐξαπορεῖν ἐπιχειρῶν. COCC.

g Μόνῳ] Μονον *Samb. Coll. Voſſ.* & *Vat.*

h Καζαλύσαντες] Καζαλύσοντες *Vat.*

i Τὸν Μωϋσῆ καὶ τ Ααρῶνα,] Fruſtra hæc taxant in Joſepho Salianus Schotanuſque. Certum eſt enim ſuis verbis aut fide Jephonniden vix continuiſſe plebem à Moyſe iucuſando obruendoque, Num. c. 13. 31. καὶ κατεπλάγησε χάλιβ τ λαὸν ᾧ ἐμυσῆ, על משה; ſicut etiam legunt Synagogæ Samaritanæ. Et c. 14. 2. καὶ διεγόγγυσαν ἐπὶ μωσῆ καὶ ἀαρὼν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ. Vide Deut. c. 1. 29, 30. ubi ſimilem orationis Chalebicæ ad Hebræos rebelles habuiſſe ſe fatetur mortalium clementiſſimus. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τὸν τε Μωϋσῆ καὶ τ Ααρών. De re ipſa vide *Num.* c. 13. v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30.

k Ιησῆς] Ιησῆς τε *Samb.* & *Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & ſtatim μηδὲ πιϛόειν.

* *Attoniti*] *Al.* metuentes *eventum.*

l Μήτε] Et hic & mox iterum μήδε *Coll. Voſſ.* & *Big.*

m Παρορμῶσιν.] *Samb.* παροεμῶσι. Mox ὅτε γὰρ τ ὄφιν *Baſ.* cum *Gen.* BERN.

n Ησκηκόσιν] Ησκημένοις *Samb.*

o Αμαθίας] Απονοίας apud *Zonaram.*

p Επὶ τὸ πλῆθος,] Εἰς τὸ πλῆθος *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

q Κινηθέντα] Eodem animo *Hen. Busb.* & *Zon.* ἐγειρόμενον τ θεὸν καὶ ὠὰν &c. BERN.

r Τοῖς

CAP. XV.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananæam.*

Quadraginta annorum vitam vagam ex oraculo denunciat Moyſes populo rebelli; ſed filiis horum pollicetur meliora. Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

MOyſes *ſolito* majori fiducia accedit ad populum, iiſque indicavit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum

ΚΕΦ. ιέ.

Ως δὲ περὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τ Θεὸν αὐτοῖς ὀργὴν ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τ ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ἀποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

ΜΩϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν P ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τ Θεὸν ἐδήλωσε q κινηθέντα ὑπὸ τ ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τ ἐξημαρτημένων, οἵαν

οἰαν ἢ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ [r] τοῖς τέκνοις ἀποφέρουσι. παρελθοντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τ [s] μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τ Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γεγόνασιν· ὅπως τε νῦν, τῇ τ κατασκόπων ὑποπτεύσαντες δειλίᾳ, τὰς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [t] τῆς ὑποχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὁλοσχερὶ [v] ἐξαφανίσαι τὸ γένος αὐτῶν, ὁ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν [x] ἁπαρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεσίους ἢ ποιήσειν καὶ ἀπολίδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνουσιν. παισὶ μέντοι [y] τοῖς ἡμετέροις ἐπηγγείλατο [z] τὴν γῆν ὑποστήσειν· κἀκείνους τ ἀγαθῶν, ὧν [a] ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀπειθείας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, [b] ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα ἢ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τ Μωϋσῆν παρεκάλει [c] καταλλάξαι αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τ Θεὸν, καὶ [d] τῆς ἄλης τῆς κατ' ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς οἰκῆσαι. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν [e] τ Θεὸν τοιαύτην πεῖραν προήσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ προπέτειαν προσκρούσαι τ Θεὸν ἀνθρωπίνῃ εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ [f] καταψηφισάμενον αὐτῶν. ἃ δεῖ μὴ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπραΰνε, καὶ μετήγαγε εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡδέως τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παροξυνθεὶς ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, [g] διὰ τοῦ συμφορᾶς πεῖσαι.

γ'. Θαυμασὸς ἢ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι θεῖ ὧν ἂν εἴποιεν, ἃ παρ' οὐ ἔζη χρόνον [i] ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν ἀδεὴς Ἑβραίων, ὃς ἀκμὴ, [k] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος [l] ἐὰν ἀκοσμῇ, πᾶσαρχὴ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν [m] δυνώνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πεπιήγελα τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον [n] αὐτοῦ δυνάμεως ἐστιν. [o] ἤδη δέ [p] τινες καὶ τ ὑπὲρ Εὐφράτου, μιλίων ὁδὸν πεσάρων ἐλθόντες καὶ τιμὴν ὃ παρ' ἡμῖν ἱερᾶ μὴ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τ ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ὅτι τινὶ τ ἀ νομιζομένων, [q] ἀλλ' οὐ τ πατρίων [r] ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δ' ἡμιέργαστα τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ἀδὲ δέχεσθαι εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν διωκηθέντες ἀπάσαν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμήσαντες· καὶ τ ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτὸς ἀδεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ σωφρὸς ὑφορώμενοι. ἔτως ἡ νοσεῖ: non tamen quantum peccata mereréntur, ſed quale patres in admonitionem ſolent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi futuram cum lachrymis deprecanti, Deum quidem commemoraſſe, quot ab ipſo acceptis, quantiſque cumulati beneficiis ingrati eſſe perrexerint: & quòd nunc, ſpeculatorum timiditate & ignavia ſeducti, illorum ſermonibus plus veritatis ineſſe exiſtimarint, quam ſuis promiſſionibus. atque hanc ob cauſam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus prætulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non conceſſurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipſi* fruerentur; ſed facturum eſſe ut ſine lare & ſine urbe per XL. annos in deſerto vitam tranducerent, hanc pœnam pro peccatis perſolventes. Liberis tamen noſtris hanc terram ſe traditurum eſſe pollicebatur: illoſque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia participes eſſe noluiſtis, dominos eſſe conſtituturum.

2. Cum autem hæc Moyſes ex oraculo Dei renunciaſſet, magnopere calamitatem ſuam lugebat populus: Moyſemque obſecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in ſolitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujuſmodi tentationem ægre laturum eſſe: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum eſſe Deum, ſed conſilio in eos ſententiam protuliſſe. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyſes, cum unus vir eſſet, tot hominum millia concitata ſedaverit, & ad mentem ſaniorem & manſuetiorem reduxerit. Deus enim illi præſens adſtitit, fecitque ut ſermonibus ejus victa cederet multitudo; præſertim cum non obtemperando ſæpiuſcule experta eſſet quam parum ſibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum cauſa illis exſtiterit. *Serius ſapit mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.*

3. Cæterum vir ille non ſolum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *ſingularem* virtutem, & vim quæ pollebat impetrandi dictis ſuis fidem; ſed &, nunc dierum, nemo eſt Hebræorum, qui non, perinde ac ſi præſens eſſet ac moribus incompoſitos puniturus, pareat legibus quas ſancivit, etiamſi peccantes latere poſſe ſperaret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus pluſquam humanæ argumenta ſunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem noſtri Templi quatuor menſium iter magno cum periculo & ſumptu emenſi, Deo ſacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyſe hoc illis interdicente qui moribus noſtris non inſtituti ſunt, & ex patria conſuetudine nobiſcum non verſantur. Atque alii quidem non omnino ſacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant ſacrificiis, plurimi autem omni prorſus aditu ad Templum prohibiti diſceſſerunt; quod multo maluerint Moyſis legibus & inſtitutis obtemperare, quam convenienter voluntati ſuæ agere; neminem licet, qui *Moyſis Legumlatoris auctoritas integra, ampliſſima, perpetua.*

r Τοῖς τέκνοις] *Al.* τ τέκνων.
s Μελλούσης] Μελλούσης αὐτῶν, *Samb.*
t Τῆς ὑποχέσεως] Τῆς ἐπιχειρήσεως ἐχείρησαντο *Samb.*
v Ἐξαφανίσαι] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίσῃ.
x Οὐ παρέξειν] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* ἁ παρέξῃ.
y Τοῖς ἡμετέροις] Eo modo *Samb. Vat. Baſ.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Buſb. Hen.* & *Zonar.*
z Τὴν γῆν] Τὴν γὴν ὑπόπλω *Big. Coll Voſſ.* & *Samb.*
a Ἑαυτοῖς] Ἑαυτὰς *Big.* & *Samb.*
b Ποιήσειν δεσπότας.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσει.
c Καταλλάξαι] [illegible] αὐτῷ *Samb.* & profecto Canon veterum G[illegible]RN.
d τ ἄλης, quod eſt τ πλάνης. τ ἄλλας in reliquis *MSS.* & *Editis.*
[illegible]λω *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*
& [illegible]καταψηφισάμενον. BERN.
[illegible] *Baſ.* & *Gen.* BERN.
h Ἰσχύος τ] Καὶ ἔ πιστεύεσθαι *Samb.* imperfecte. BERN.
i Ὑπῆρξε μόνον·] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· ἀδεὴς γὰρ Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*
k Καθάπερ παρόντος] Illud καθάπερ libris *Mediceis* omiſſum notat *Big.*
l Ἐὰν ἀκοσμῇ,] Ita *Samb.* & *Coll. Voſſ.* ἂν ἀκοσμῇ, πεισαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πεισαρχῇ *Big.* ἂν ἀκοσμῇ, πεισαρχεῖ *Baſ.* & *G.*
m Δυώνται.] Fortè δυόῃ. BIGOT.
n Αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν.] Ἐστιν αὐτοῦ δυνάμεως *Samb.* cum *Big.* αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν *Baſ.* & *Gen.* BERN
o Ἤδη δέ] Καὶ τυτὶ οὐκ ἐλάχιστον, ὅτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.*
p Τινες] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2.
q Οὐδ' ἐκ τ] Fortè οὐδὶ τ.
r Ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων.] Ita *Big. Samb. Coll. Voſſ.* & *Epiphan.* Abſque *MSS.*, conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς τ συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντος *Baſ.* & *G.*

s Κα-

qui illos impedirent, metuebant, ſed propriam duntaxat conſcientiam reverebantur. Ita legum conſtitutio, quæ Deo accepta deberi viſa eſt, fecit ut ille ſupra hominem eſſe exiſtimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis geſtum, Claudio apud illos principatum tenente, & Iſmaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem noſtram urgeret, ut aſſaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati eſſent farinæ in feſtivitatem Azymorum cori ſeptuaginta (hoc eſt medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen ſacerdotum *famelicorum* auſus eſt vel micam unam *iſtius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egeſtas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta ſolet proſequi. Proinde non eſt mirandum, quod res tantæ tunc geſtæ fuerint: quandoquidem & hodie uſque ſcripta à Moyſe relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam noſtri fateantur inimici, quod Deus *ipſe*, Moyſe ejuſque virtute uſus, talem vivendi rationem inſtituerit. Sed hæc quidem unuſquiſque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

μοῖρα ᾗ θεῷ δοκῆσαι τ ἄνδρα πεποίηκε τ αὐτῷ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τῦτε ᾗ πολέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίῳ Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαὴλος ὁ παρ' ἡμῖν ἀρχιερεὺς ὤν, καὶ λιμῶ τὴν χώραν ἡμῶν [s] κατειλημμένην, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τ [t] ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλφίτων κῆ τὴν ἑορτὴν τ Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι ᾖ ἔστι [v] Σικελοὶ μὲν εἰσιν εἷς καὶ [x] τριακόντα, Ἀττικοὶ ᾖ τεσσαράκοντα εἷς· ἀθεὶς ἐτόλμησε τ ἱερέων [y] κέμμυον ἐν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· δεδιὼς τ νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, [z] ἣν καὶ ὅπῃ ἀνεξελέγκητος ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχῃ. ὡς' ὃ δεῖ θαυμάζειν ὡδὶ τ τότε πεπραγμένων· [a] ὁπότε μέχρι κῆ νῦν τὸ καταλειφθὲν ὑπὸ Μωϋσέως γράμμα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχῃ, ὥστε κῆ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταστησάμενος ἐστὶ θεὸς, διὰ Μωϋσέως καὶ τ ἀρετῆς τ ἐκείνου. ἀλλὰ ὡδὶ μὲν τέτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, [b] διαλήψεται.

Τέλος τ τρίτου βιβλίου.

TA-

s Καταλαβόντος,] Τοσούτου vel ὅσους ἰσχυρῶς καταλαβόντος in ſchedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & in *Actis Apoſt.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Taciti*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795.

t Ασσαρῶνα,] Ασσάριον, ut prius, *Samb.* BERN.

v Σικελοὶ μὲν] *Baſ.* & *Gen.* σίκλοι inficete *Big. Vat.* & *Samb.* σικελικοὶ I. Capellus de ponderibus, abſque neceſſario. Epiphanius vero interpres reliquerat *Siculi*; quod poſtea oſcitantia librariorum deflexum in *Singuli*. Heic enim legi maluit idem Capellus. μέδιμνοι ᾖ (vel μόδιοι ᾖ) ἔστι σικλοὶ μὲν εἰσὶ τριάκοντα, vel εἷς τριάκοντα· ἀττικοὶ ᾖ τεσσαρακοντάδες, aut τεσσαρακοντάδες εἷς. *Nam vel hic locus plane corruptus eſt*, ait ille cultor juſtitiæ, *vel ſic intelligendus videtur, ut ſumatur μεδίμνου vox pro modio. Modium autem Atticum eundem eſſe cum Hebræo, jam ſupra diximus. Licuit ergo Joſephus unumquemque eorum capere tricenos Siculos modios, Hebræos vero quadrageno*s. Archæol. l. 15. c. 11. ὁ ᾖ κόρος δυσὶ) ἀττικοῖς μεδίμνοις δέκα. *Hic vel legendum* μετρητὰς *vel* μεδίμνους σικελικοὺς: *ut cauſa erroris ſit, quod Sela vel medimnus Siculus vini tantundem pendet atque medimnus Atticus olei.* Poſtea Cl. Salmaſius in Epiſtolis reſtituit, μέδιμνοι ᾖ ἔστι σικελοὶ μὲν εἰσὶν εἷς κῆ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾖ ἑπτακόσιοι. Nam 70 + 10 faciunt 700. Alibi tamen affirmat Joſephus Corum unum colligere tritici quantum decem Medimni Attici, tum etiam Satum Hebraicum paria facere cum ſeſquimodio Italico. *Big.* & *Samb.* μέδιμνοι ᾖ ἔστι σίκλοι μὲν εἰσὶν εἷς κῆ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾖ τεσσαρακόντοι, εἷς. *Sed vereor*, ait optimus *Boſius*, *ne aliud lateat: nimis enim hæc recedunt à libris.* Ad hæc *Epiphanius Scholaſticus* haud aliter legerat in codicibus *Caſſiodori*, quam *Baſ. Gen.* & jam tertium ex hoc Theatro impreſſum vides, præter τεσσαρακοντάδες κῆ εἷς, pro inconnexo τεσσαρ. εἷς. Differri autem uſque noſtram ſententiam de menſuris illis fas & æquum, donec Herodis primi magnifice geſta tractabimus, otii fortaſſe largius indepti. BERN.

x Τριάκοντα,] Locum hunc corruptum eſſe pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. ſecunda. p. 442. *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmaſ.* in *Epiſtola* LXVII. qui præterea legit Ἀττικοὶ ᾖ ἑπτακόσιοι. Vide *Greſpſium* de *Menſuris Hebraïcis*, p. 400. in *Crenii* Faſciſculo ſecundo.

y Κέμμυον ἐν φαγεῖν,] Κέμμυον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* ἀθεὶς τ ἱερέων ἔτλησεν φαγεῖν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

z Ἣν] Ἣν ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τῷ ἀνδίκοις ἔχῃ *Vat.*

a Ὁπότε μέχρι] *Big.* & *Samb.* ὁπότε κῆ μέχρι κῆ νῦν, ut articulis redundat Oratio Attica. Sub fine libri hujus διαλήψεται) *Baſ.* & *Gen.* verbo inepto. Temporis etiam tranſacti didaſcaliam ſubjicit *Busb.* ὡδὶ χῆ ὁ λογος χρόνον ἐτῶν δύο. Ita etiam *Big.* Gallicorumque codicum 1, 2, 3, 6. & præ illis volumen S. Moyſis. *Samb* vero ν voculæ præcedentis, perperam iteravit, ὡδὶ χῆ ὁ λόγος ὅτος χρόνον ἐτῶν νβ'. BERN. Ὁπότε κῆ μέχρι κῆ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant.

b Διαλήψεται.] Ita *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* διαλείψεται.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΤΕΤΑΡΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ἑβραίων, [a] δίχα τῆ Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἥττα.

1. *Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.*

β'. Στάσις Κορέως [b] καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

2. *Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.*

γ'. Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως καταρξάμενοι διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δὲ ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

3. *Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate extincti sunt; atque Aaron Moysis frater & filii ejus sacerdotium tenuerunt.*

δ'. Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις [c] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

4. *Quæ Hebræis in solitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*

ε'. Ὡς [d] Σηχῶνα καὶ Ὤγην τὰς Ἀμορραίων βασιλέας νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

5. *Quomodo Moyses, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.*

ς'. Περὶ [e] Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ [f] ποταπὸς ἦν τὸν εἶδος.

6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*

ζ. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

η'. Ἡ Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

8. *Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.*

Φ Λ.

a Δίχα] Διὰ *Big. & Samb.*
b Καὶ ὁ πλήθους] Καὶ πλήθους *Samb.*
c Ἐν τῇ ἐρήμῳ] Ἐν ἐρήμῳ *Vat.*
d Σηχῶνα] Σηχῶνα *Vat.*
e Βαλάμου] Hunc equidem librum in quinque capita distribuunt exemplaria pleraque Latina, Græcanica in octo. In MSS. tamen Græcorum permutant capitula tertium & quartum. BERN. Βαλαάμου *Samb.*
f Ποταπὸς] Ista καὶ ποταπὸς &c. ex *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Εβραίων, δίχα τοῦ Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧτται.

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τὴν Χαναναίων [d] πεῖραν λαμβάνειν. ὑπὸ δὲ ἡδίων, τοῖς Μωϋσέως παραχθεῖσι λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τοῦ παρ' ἐκείνου προθυμίας κρείττονα αὐτοὶ τὰ πολεμίων [e] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτὸν ἀπῄτουν, [f] ἵν' ἀεὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [g] δέωνται. πολεμεῖν γὰρ τοῖς Χαναναίοις ὠρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν μὲν [h] Μωϋσῆ χαριζόμενον ἀπεκδύρειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν [i] ἐπεστρόφησε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καθ' [k] αὑτοὺς ἱκανοὺς κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριωθῇ αὐτῶν Μωϋσῆς [l] ἐθελήσαντος τοῦ Θεοῦ· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ὅτι τῷ τοῦ παρ' Αἰγυπτίων ἐλευθεῖν ὕβρεως Μωϋσεῖ τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τοῦτο βάλησιν ἐξαπατῶμένους, ὅτι μόνῳ τὰ θεῖα αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐκ ἀπαίσιων [m] ὄντων ἐκ τῆς Αβραμιαίας ἡμᾶς ὄντων, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐ-

ΗΕBRÆOS autem vita in solitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moysis monitis obsequendo *sese castris continere* & quiescere: sed etiam præter illius voluntatem se posse hostes superare existimantes, ipsum accusare cœperunt, & in suspicionem vocarunt quod modis omnibus ageret summa rerum inopia illos detinere, ut semper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggressi sunt, dicentes Deum non tam propter Moysen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in commune prospiceret, proavorum gratia quos sua dignatus est cura ac tutela; illoque & prius ob suam virtutem in libertatem asseruisse, & nunc quoque, si rem strenue gesserint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipsis per se satis virium esse ad *eas* gentes debellandas, etiamsi Moyses Deum ab ipsis alienare vellet, omninoque illis expedire in sua esse potestate, & non sibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca servitute Moysis dominatum *æquo animo* ferre, ejusque ad arbitrium ex vana persuasione vivere, quasi Dei numen, pro sua in ipsum benevolentia, eum solum de rebus nostris præmoneret, tanquam non omnes essemus ex

[a] Ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.] Φλαβίου Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγου δ'. Περιέχει ἡ βίβλος (ὁ λόγος *Busb.* ὁ τέταρτος ἔτος λόγος *Hen.*) χρόνον ἐτῶν ἡ καὶ τριάκοντα *Big. Samb. Hen. Busb. Baf.* & Codices Regis Christianissimi 1, 2, 3, 6. Tot enim cessarunt à missis Exploratoribus ad obitum Moysis, ut constat ex ipsius scripto pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. BERN.

[b] Αὐτοῖς] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest αὐτοῖς.

[c] Ἐπόνει,] *Baf. Gen.* & *Samb.* Nam πόνειν, ποιεῖν homines literati adnorunt. Veruntamen ἐπίεζε *Big.* & altera manus *Samb.* huc traduxerunt in contextum ex Glossemate vetusto. Ibidemque MSS. referunt ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν: Excusa ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὤν. Alii alio modo inter verba distinguunt, βίος ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὢν ἐπόνει (i. confecit ἐξεπόνει) καὶ κωλύοντος θεοῦ τὴν χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Dicit enim Moyses de eo facinore, Num. c. 14. ויעפלו לעלות, *ascendere tamen sunt ausi*, καὶ διεστάλμοι ἀνέβησαν: idemque ipse alibi interpretatur ותזד, καὶ διαβιασταλμοι ἀνέβητε. Idem post Josephum expressit Jo. Zonaras, εἶτα συμμίξας τοῖς χαναναίοις ἤθελον, καὶ ταῦτα κωλύοντος θεοῦ· καὶ προπαλεύοντες ἠπάθησαν. BERN. Sic placuit verba distinguere & interpretari, accipiendo ἐπόνει pro ἐπόνει, alii hoc modo interpungunt, Εβρ. δ'. ὁ κ. τ. λ. βίος, ἀηδὴς ἀ κ. χ. ὤν, ἐπόνει, καὶ κ. τ. Θεοῦ τὴν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in solitudine male habebat, præsertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuisset.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* (& *Coll. Voss.*) habemus ἐπίεζε. atque ita forsan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c.

[d] Πεῖραν] Πείραν *Baf.* & *Gen.* Mox ἠρεμεῖν *Samb.* BERN.

[e] Νομίζοντες,] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* νομίσαντες.

[f] Ἵν' ἀεὶ] Καὶ ἵν' ἀεὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δέωνται.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέοιντο. HUDS. Correxit ita & *Cocceius*, qui pro ᾖ mavult statim δῇ.

[h] Μωϋσῆ] *Big.* Μωϋσεῖ.

[i] Ἐπεστρόφησε·] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπεστρόφησε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. πρότερόν τε &c.

[k] Καθ' αὑτοὺς] Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis*, *aliisque*.

[l] Ἐθελήσαντος] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii*. ἐθελήσει *Baf. Gen. aliique.* ἐθελήσῃ *Samb.*

[m] Ἐκ τῆς] Frustra *Big.* ἐκ γῆς A. καὶ γ. ὄντων· ἀλλ' ἄρχον &c. ἀλλ' αἴτιον ἵνα τούτοις legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Εἰ-

τὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνουσα· δόξειν τε σωετὸς [n] εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσεσθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [o] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ Δι τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ἀνόμασι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι προσχοῖεν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς χείρω συμβαίνειν εἶναι δοκεῖν, ὅτι τῷ θεῷ [p] τοὺς Χαναναίους μάχῃ [q] ἦσαν ὡρμημένοι· τὸν Θεὸν προηγούμενοι κρατηγὸν, ἀλλ' οὐ τῷ παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν [r] προσμένοντες.

β'. Ὡς δὲ ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὑπὸ καταπλαγήτης αὐτῶν τὴν ἔφοδον ὑπὸ τοῦ πλήθους, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν δ' Ἑβραίων ὀλιγανδρίᾳ τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον [s] εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυσχωρῆσαι παντάπασιν ἀθυμοῦν, [t] ὑπὲρ ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον [v] ὅτι κατὰ ταῦτα κατ' ἐμοῦ τῶν Θεὸν παύσειεν, προεξορμησάντων ὅτι τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος μὴ θαρσήσαντες ὅτι τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πρόρρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ δὴ πλῆθος ὑπεκφεύγοντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, σωῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας ὑπὸ δυσπραγούμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναιρήσους τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἡ θεὸς τοῦ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβοιεν.

ex stirpe Abrami, sed illum unum *omnium* auctorem fecisset Deus, ut futura omnia posset prænoscere ab ipso edoctus: prudenteſque visos iri, si Moysis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipsis promiserat, possidere voluerint; & non amplius hanc ob causam ad eum respexerint, qui sub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præsentem* cogitantes, & loca deserta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum sibimet ducem & auspicem constituentes, neutiquam verò Legislatoris assensum & adminiculum exspectantes.

2. Quum ergo hoc sibi melius fore statuissent, in hostes profecti sunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita est strages, & reliqui, dissipata eorum phalange, milites, insequente eos hoste, turpiter ad castra confugerunt: &, quod res præter spem tam male cecidissent, animo desponden tes, nihil amplius boni exspectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo esse, quod sine illius consensu ad pugnam exissent.

Pœnas luit miles cæde multa, fugaque turpi.

3. Moyses autem suos quidem videns accepta clade consternatos; metuens vero ne hostis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus est, ut longius à Chananæis in desertum cum copiis discederet: atque populo hanc potestatem ei rursus deferente (jam enim intellexit nihil ipsi sine illius auspiciis & consilio prospere cessurum) motis castris penitius in desertum ibat; existimans illic eos *libenter* quieturos esse, & non prius velle cum Chananæis manus conserere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

Receditur in profundam eremum Chananæis procul, Moyse adeo imperante.

ΚΕΦ. β'. CAP. II.

Στάσις Κορέως καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.

Ὅπερ δὴ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [x] ὑπὸ τὰς κακοπραγίας [y] δυσπειθέσι εἶναι καὶ δυσπειθῆσαι, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἐξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ πρὸ τοῦ πλήθους ἴσως ἂν [z] μηδ' ἐν ἀγαθοῖς ὑπολαμπεῖς τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοὺς, οἵαν [a] οὐκ ἴσμεν ὅτι παρ' Ἕλλησιν ὅτε πρὸς βαρβάροις γνομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [b] ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑπὸ μνησικακιῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὅσῃ

QUemadmodum autem magnis exercitibus usu venire solet, & præcipue cum ex rebus adversis morosi fiant & immorigeri, id ipsum etiam Judæis accidit. Quum enim essent *numero* sexcenta millia, & propter multitudinem, etiamsi prospere fluerent omnia, ægre forsan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & sibimet invicem & duci valde succensebant. Quapropter tanta eos seditio adorta est, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: à qua omnes in extremum discrimen adductos liberavit Moyses, immemor injuriæ, quod haud

Exercitus seditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 26. & 27.

n Εἶναι, εἰ τ.] Εἶναι, τ. ἀλαζ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

o Θελήσωσιν,] Θελήσειεν *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

p Τοὺς Χαναναίους] Articulum negligit *Vat.*

q Ἦσαν ὡρμημένοι·] Ὡρμήκεσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Adscripserat oræ Codicis sui *Bigotius*, forte ἵτασαν vel ἴοισαν.

r Προσμένοντες.] Legerat *Epiphanius*, προσμείναντες, ἕως ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν. καὶ τοῖς π. in *Vat.* ἕως ὄν.

s Εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε·] Hoc idem observavit Codex Samariticus Divinæ legis, Codicisque Judaici Interpretes LXXII. Num. c. 14. 45. καὶ ἐπεύξαντο αὐτοὺς, καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἐρήμου καὶ ἀπεσφάξαν εἰς τὴν παρεμβολὴν, וישובו אל המחנה. Animadvertebat autem Masoretica jam hæc à multis seculis, vel S. Hieronymo antiquioribus, præterierunt, ut Biblia vulgata, obeli in codd. Laudinis, aliaque demonstrant. *Zonaras* insuper descripsit idem suis verbis ex Josepho, καὶ οἱ μὲ ἔπεσον, οἱ δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν συμπεφεύγασι. Mox καὶ τὸ *Big.* & *Samb.* BERN.

t Οὐδὲν ἔτι χρηστὸν] Καὶ οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκων juxta *Vet. Interpr.*

v Ὅτι κατὰ ταῦτα] Ὅτι ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὅτι ταῦτα κατ' ἐμ. Θ. παθόντα προεξορμῆσαν ἐπὶ τ. *Vat.*

x Παρὰ τὰς κακοπραγίας] Παρὰ τὰς κακοπραγίας *Vat.*

y Δυσπείθοις] Ita *Bas. Gen.* & *Epiphan.* δυσάρκτοις tamen adprobo *Big.* & *Samb. Gentem* itaque *indomitam*, notat Flavius; *saniſque consiliis male renitentem*, quod de eadem illa etiam Severus vere dixit. BERN. Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* δυσάρκτοις *Big. Samb.* & *Vat.* quasi *gentem indomitam* notaret Josephus, *saniſque consiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit.

z Μηδ' ἐν ἀγαθοῖς] Μηδὲν ἀγαθοῖς *Samb.*

a Οὐκ ἴσμεν] Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ ἴσμεν. Sunt qui (*Big.* in ora codicis sui & *Scotanus*) voculas istas expungi malint. Verum hoc facto legendum esset οἵα, & dein γνομένην.

b Ἀπολέσθαι] *Big.* & *Samb.* ἀπολιπεῖν κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἔτασε μωϋσῆς, qua in re Criticis pravorum seculorum gratificantur. Legerat & illa *Epiph.* excessu eodem apud suum Cassiodorum. BERN. Ἀπολιπεῖν [ἀπολείπειν *Vat.*] κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἔτασε M. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quam omnes deserendos à Deo* (ἀπολιπεῖν ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum suscepturos eripuit Moyses.*

haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: sed licet adversus Legislatorem suum, & mandata, quae ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quæque ea sedata *salubriter* constituit Moyses, *mox* enarrabo, ubi primum causam, unde orta est, exposuero.

II. *Antilogia E Korin, quam coarguit S. Judas sua Epistola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erant*, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior esset & nascendi forte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moysen* inclamabat, rem indignam esse dictitans, ut Moyses sibimet gloriam aucuparì aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando *scilicet* se Dei observantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; &, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Gravius autem esse *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non solum invitos, sed & nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui *honores* accipiat, persuasione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi grassari: qui vero nequeunt *eos* juste assequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa utuntur, ut ad optatum perveniant fastigium. Permagni populi interesse, ut hujusmodi quid molientes, etiam dum se latere exstiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere ut *novis* potentiæ incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes evasuri. Quam enim rationem & Moyses afferre potest, cur Aaroni ejusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Levitica tribu alicui honorem *istum* tribuere decreverit, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, opibus atque æta-

Præfert Cores Dathamnen aut Abiramum Moysi duci, atque ipsum semet Aaroni Pontifici.

ὁ Θεὸς ἢ ἠμέλησε δ' μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτοῖς διὰ Μωϋσέως αὐτὸς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ δ' σεσιάζειν αὐτοῖς [c] ἀναγνωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τίνι τε ἐν σέσιν, καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα Μωυσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. [d] Κορῆς, Εβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δημοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσέα καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ δ' [e] φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτοῦ καὶ συγγενής· [f] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης [g] δικαιότερον αὐτὸς κτήσειν ἐκείνου μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν καὶ γένει, αὐτὸς [h] ὑπελάβε. διὸ τε τοῖς Λευίταις, φυλέταις δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα διὸ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσέα δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκεδάσαι, καὶ κακουργίαν κτήσασθαι ταύτην ὑπὸ προφάσει τῆς Θεοῦ θεωρίας· διὸ τε τοὺς νόμους μὲν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἱερωσύνην Ααρῶνι δόντος, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτὸς ψηφισαμένου, [i] τυραννικῶς τε τρόπῳ [k] καταχαριζόμενον τὰς πράξεις οἷς ἂν [l] θελήσῃ. χαλεπώτερον [m] δὲ ἦν τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι [n] τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ σωπῶντας τῆς ὑπερβολῆς τὴν ἰσχὺν [o] ἀφαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὐτῷ σώφρων ὢν λαθεῖν [p] ἀξίῳ, πεῖθε τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ πάντα βιάσασθαι μὴ [q] θρασυνόμενος· οἷς ἦ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, [r] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, δ' προσφέρουσι· [s] τύχην δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατοί. συμφέρειν ἦ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἐπὶ λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐασαντας φανερὰς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδοῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ααρῶνι μὲν τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [t] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεὸς τινι προσοφεῖλον ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [v] τυγχάνειν· ἦν μὲν ὁ αὐτὸς ὢν [x] Μωϋσῆ, [y] πλούτῳ ἦ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. [z] εἰ ἦ τῇ πρεσ-

c Αναγνωμένων] Αν γνωμένων δεινῶν κ' προνόησε *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γνωσομένων vel ἀναγνοησομένων δεινῶν εἰ μὴ προνόησε, si illud rescriptu esset necessarium BERN.

d Κορῆς,] קרח, *Calvaster* ex nomine. Κορὲ aut *Core* scribunt *Big. Hen. Busb.* & *Epiphanius*, & mille alii propter versionem τοῦ ὁ. Quod autem sequitur ἐ γραῶν ἐν τοῖς μάλιστ ε καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων· ἱκανὸς δ' εἰπεῖν, κ' δήμοις ὁμιλεῖ πιθανώτατος, ex Moyse translatum rebere, ubi describit ille schismatis hujus auctores, præsertim קראי מועד נשיאי עדה קריאי אנשי שם, δεχηγοὺς συναγωγῆς, συγκλήτους βουλῆς, atque insuper אנשי שם, ἄνδρας ἐνομαστούς, aut interprete Baal turim, *celebres sapientia ac opibus suis*, בחכמה ובעושר. Audi & *Zonaram*, κορὲ τ' λευϊκῆς τυγχάνων φυλῆς, καὶ γένει καὶ πλούτῳ περιφανείσης, κ' ὁμιλεῖν πιθανώτατος Imperite adeo ista taxant *Salianus* & *Schotanus* in his Originibus. Vide etiam Num. c. 16. 32. Mox *Busb.* ὑπερβαλλούσῃ BERN. Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Κορὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) Κορὶ *Vat.* Forsan pro Κορεὰς, unde Κορῆς. Eadem fere hisce habet *Zonaras.*

e Φυλέτης] Ejusdem tribus homo, tribulis, sed ὁμόφυλος est, qui de eadem gente Israelitica videlicet (quem & συγγενῆ appellat Josephus) uti ὁμόφυλοι συγγενεῖς in Scholiaste Oppiani lib. 1. Halieut. ψ. 249., & ἀλλόφυλος, qui Israelita non est. Ita & infra v. 7 de Φυλέταις tribus Menassitidis scribit. REL.

f Αχθόμενος,] Αχθόμενος δὲ ὅτι *Big.* (ὁ *Tar.* ad.) & *Samb.* καὶ ἀχθόμενος ὡ ὅτι *Epiphan.*

g Δικαιότερον] Δικαιότερος *Epiphan.* & *Zonaras.* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.*

h Υπέλαβε.] Απέλαυε *Samb.* & quod videtur, *Big.* Quid enim jam valet ἀπέλαβε? BERN.

i Τυραννικῶς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* τυραννικὸν ἦ in *reliquis.* & in *Editis* ς ἴσαν τελεία ponitur ante τυραννικὸν, & commate distinguitur post θελήσῃ.

k Καταχαριζόμενον] Χαριζομένῳ in quatuor *MSS.* καταχαριζομένῳ *Vat.*

l Θελήσῃ.] Εθέλοι *Busb.* ἐθέλῃ *Hen.*

m Ηδη τυγχάνειν] Δὲ pro ἤδη legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Τό τε] *Tar.* τῷ τε.

o Αφαιρεῖται.] Αφήρηται *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* id tamen nisi in rectum simul restituas ἄκοντας & σωπῶντας, haud licebit. BERN. & HUDS.

p Αξίῳ, πείθει] *Coll. Big.* ἀξιοπειθῆ. *Coccejus* malebat ἀξίᾳ, πειθοῖ.

q Θρασυνόμενος] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Θρασυνόμενον *Bas.* & *Gen.* cæteque *MSS.*

r Βίαν μὲν,] Βίᾳ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τύχην δ' εἶναι κακουργοῦσι] Nihil muta. Nam *Bigotii Tar.* τύχην δ' οἴεται κακουργοῦσι δυνατοὶ debile est & miserum: alterum robur Atticum habet. BERN. Τύχην δ' εἶναι κακουργήσῃ δυνατοὶ *Big.* Illud εἶναι pro οἴεται probat *Bernardus*; sed κακουργήσῃ rejicit.

t Τῆς Λευίτιδος] Ex τ Λ. *Vat. Bas.* & G. nec aliter *Zonaras.*

v Τυγχάνειν·] Ita MSS. *Big.* & *Samb.* typique *Basileenses.* Convenit huic versio *Epiphanii*, & historia *Zonaræ.* τίνι γὰρ λόγῳ, ἔλεγε, ἀνοῖξω κ τοῖς αὐτοῦ ὑΐοι τῷ ἱερωσύνῃ σεσεισμένῳ; εἰ μὲν ὡς ἐκ τ Λευϊτικῆς φυλῆς ἐγὼ ταύτης τυγχάνω δικαιότερος· ἦσαν μὲν ἐμοίως ἔχων, πλούτῳ ἦ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. Pariter τυγχάνειν· ἦσαν *Busb.* & *Hen.* Verum *Genevæ* excusum fuit τυγχάνων· ἦσαν &c. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* quibus favent *Zonaras* & *Vet. Interpr.* ut & *Busb.* & *Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνω.

x Μωϋσῆ,] Recte μωσῆ *Hen.* & *Busb.* Placet modus μωυσῆ *Big.* & *Samb.* μωυσεῖ *Bas.* & *Gen.* BERN.

y Πλούτῳ] Inde Synh. f. 110. a. diverbium Ris Lacis Talmudistæ, ὁ πλούτος ἦ κοράϊ, pro divitiis perniciosis, sive עושר שמור לבעליו לרעתו Eccles. c. 5. 14. BERN.

z Εἰ ἦ] Inde carptim *Zonaras*, εἰ δ' ἑτέρα φυλῇ προσκληρωθῆναι δεῖ αὐτὸν, προσμεθήσει ἦ τὸ ῥηθὲν μὲν πρεσβεῖον· καὶ λήψονται ταύτην δεύτεροι τε καὶ ἀτείμων. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25.

a Δι-

πρεσβυτάτῃ τ̃ φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρυβήλε τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [a] Δαθάμυε καὶ [b] Αβιράμυ [c] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ὄντι τῶν ἐκ τ̃ τοῦτων τῇ φυλῇ νεμομένων, καὶ δυναῖοι χρημάτων περουσία.

γ'. Ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [d] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δ' εἰς ἑαυτὸν ἐπεφάγματο τὴν τοῦ πλήθους τιμὴν μεταιρήσων. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως [c] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς φυλὰς ἔλεγε. προιόντος δ' [f] εἰς τὰς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τ̃ ἀκροωμένων προσιεμένων τ̃ κατ' Ἀαρῶνος διαβολάς, [g] ἀναπίμπλατο τούτων ἅπας ὁ ὄχλος. ἦσαν δ' οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τ̃ πρώτων ἀνδρες, ἀπευδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τ̃ Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ [h] τῶν αὐτῶν ἀτιμῶν. ἀνηρέθιστο δ' καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τ̃ Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τ̃ σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [i] πάντες ἐβόων, διώκειν τ̃ τύραννον, καὶ τ̃ ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τ̃ γὰρ Θεὸν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τ̃ [k] ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τ̃ ἄξιον ἂν εἰς [l] τὴν τιμὴν προβήναι, καὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέρονται [m] προσνέμειν· [n] κρίνοντά τε προδήλως Ἀαρῶνι ταύτην, [o] ὅτι τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ὅτι τῷ ἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δ' τὴν Κορέως διαβολὴν ἐκ πολλοῦ [p] προϊδών, καὶ τ̃ λαὸν [q] προωξυμμένον ἰδών, οὐκ ἐθάρσησεν· ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τ̃ πραγμάτων καλῶς ἐβεβούλευτο, καὶ τ̃ ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τ̃ ἱερωσύνης [r] τυχεῖν, ἀλλ' ὃ κατὰ τὴν [s] αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος ὀλίγα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δ' τ̃ [t] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τ̃ ἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν, ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τέτταρες "ἕκαστος, ἀπεδείχθητε τ̃ς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄν- "δρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, καὶ τ̃ ὁμιλον δ' πάντα τ̃ "ὁμοίας οὐκ ὀποστερῶ τιμῆς, κἂν ὑστερῶσιν [v] ὧν ὑμῖν "ὐκ πλείστα καὶ τ̃ ἄλλης ἀξιώσεως ὑπάρχῃ. καὶ νῦν "Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, οὐκ ἐπιδὴ πλείστῳ προέχει, "σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς [x] μεγάλῃ χρημάτων ὑπερ-

te majorem. Si vero antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex iſta tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ proſpicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi conſenſu *Pontificatus* honorem ad ſe transferret. Et ille quidem hæc maligne, ſpecioſa *tamen* oratione, ad tribules ſuos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de ſuo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus iſtis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moyſis fratrem è ſacerdotio deturbarent, ipſumque Moyſen ignominia afficerent. Quin & multitudo ſeditione agitatur; & ad Moyſen lapidandum ſe contulit, & in concionem turba confuſa magnoque cum tumultu congregata eſt. Atque ante Tabernaculum Dei univerſi vociferabantur, ſummovendum eſſe tyrannum, populumque ab eo ſerviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, ſi ipſe ſacerdotem futurum elegiſſet, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuiſſe; neque iſtum, qui multis eſſet inferior, ejuſcemodi dignitate cohoneſtare voluiſſe: & ſi eam Aaroni dare decreviſſet, populi ſuffragio potius daturum fuiſſe, quam fratris judicio permiſſurum. §. 3. *Procerum ſecedentium non minus quam* CCL. *plebisque multæ perſuaſit Cores.*

4. Moſes autem, Coræ licet calumnias multo ante præſenſerat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; ſed fretus fiducia ex rebus bene conſultis & adminiſtratis, ſcienſque fratrem Dei conſilio non ſua gratia ad ſacerdotium perveniſſe, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; ſed ad Coren verſus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel unus "quivis ex iſtis (deſignabat enim ducentos & quin- "quaginta viros) honore digni videmini, nec po- "pulum univerſum ſimili dignatione prohibeo, "etiamſi vobis divitiis & cæteris dotibus conce- "dant. Et nunc Aaroni ſacerdotium detuli, non "quod opibus præcellat, tibi enim ampliores "quam utrique noſtrum facultates; neque pro- "pter *Moyſes de fratris Pontificatu ad miracula Deique teſtimonium provocat.*

[a] Δαθάμυε] Δαιθάμυε καὶ ἀβειραμυε *Baſ.* & *Gen.* δαθάμυε καὶ ἀβειραμυε MSS. quatuor. καὶ Φαλαυς *Samb.* καὶ Φαλαῦς *Big. Baſ.* & *Gen.* καὶ ἀβαλὼς *Hen.* & *Busb.* *Dathan*, & *Abiron* vel *Abirom*, & *Falas* Epiphanius. Locum autem hunc diu corruptum ita primum à Joſepho conſtitutum fuiſſe credo, δαθάμυε (vel δαθαμυ) καὶ ἀβειράμυε καὶ αὖτις Φ Φαλαῦ, vel φαλᾶ, aut פלת. Nominat enim Legiſlator lib. IV. ſeditionis iſtius principia, קרח *Corach*, Samaritis idem *Carach*, דתן *dathan* i. e. ὁ δυνατὸς, & אבירם *Abiram*, quomodo Judæi ac Samaritæ jam à plurimis ſeculis legerunt, quaſi πατρὸς μητρὸς; pro quo ἀβειρὼν viſitur in tranſlatione LXXII. Alexandrinorum & apud S. Hieronymum, & ἀβειράμ in codicibus aliquot, cum Joſephi, tum Epiphanii; deinde און בן פלת, ὢν, τυτέστιν ὁ πλῆτος, βὶν φάλεθ, aut more Samaritarum & Judæorum LXXII. ἀὺν ἦν φάλεθ, S. Hieron. *Hon filius Pheleth*. Heic tamen nomen parentis, tacito filio, Joſephus nulla incuria ponere potuit, nulla voluit induſtria. Deputabis ergo hoc cum cæteris mendis librariorum & quidem peryeterum. Vel Flavius Græce dixit Φαλαθῆς aut Φαλαθῦς à Φαλαθῆς ac Φαλαῖς, quod eſt פלתי, *Phalletheus*, aut *filius Phaleth*, בן פלת או פלתי. BERN. Ita cum *Bernardo* (quomodo & emend. *Coccejus*) placuit reſcribere. Δαθάμυ *Vat.* & *Vet. Interp.* Δαθάμυε in *Editis* & *reliquis MSS.*

[b] Ἀβειράμυε] Ita *Bernardus*. Ἀβειράμυε *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Ἀβειράμυ *Vat.* Ἀβειρὼν in LXX. *Interpp.*

[c] Καὶ Φαλαῦς] Καὶ Ἀφαλὼς *Busb.* & *Hen.* καὶ Αὖτις Φ Φαλάθυ reſcribendum cenſet *Bernardus* ex iſtis τ̃ LXX. Αὖτις ἦν Φαλεθ, quod haud veriſimile ſit *Joſephum* poſuiſſe nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ Φ vel καὶ ἦν Φαλαῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Conſtitut. Apoſtol.* p. 106.) ut intelligatur *On*, de quo *Num.* c. 16. v. 1. HUDS. Num. 16. 1. On appellatur filius Peleth. REL.

[d] Κορῆς] Iterum *Cod. Vat.* Κορὸς. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Κορὶ; ut ſupra p. 196. in principio.

[e] Μετ' ὀπτικίας] Μετ' ὀπτικίᾳ ϛ *Big.*

[f] Εἰς τὰς πλείονας] Εἰς πλείνς *Busb.* & *Hen.*

[g] Ἀναπίμπλατο] Ἀναπιμπλᾶ *Big.* Ἀναπιπλᾶ, *agitatus eſt*, Epiphanius. Scripſiſſe Flavium exiſtimo ἀναπίπλατο à πίπλημι. BERN. Ἀαπιμπλᾶ *Big* ἀναπίπλατο *agitatus eſt* juxta *Epiphan.* ἀναπιπλᾶ à πίπλημι *Joſephum* ſcripſiſſe exiſtimat *Bernardus*.

[h] Τῶτον αὐτὸν ἀτιμῶν.] Forſan τούτῳ legerat *Epiphan.*

[i] Πάντες ἐβόων,] Σὺν τες ἐβόων ἦκεν τ̃ τύραννον *Big.* & *Samb.* *Clamabant omnes, exeat tyrannus*, Epiphan. Legerat itaque vir Scholaſticus πάντες ἐβόων (vel ἐβόων cum *Baſ.* & *Gen.* nam peramant Attici υ diphthongum) εἶκεν i. e. ἀναχωρεῖν, vel ὑπείκειν τ̃ τύραννον. BERN. Σὺν τες ἐβόων ἦκεν τ̃ τύραννον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus*, quaſi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόει) εἶκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπείκειν τ̃ τύραννον.

[k] Ἱερωσόμενον] Lege *ἱερωτόμενον*. COCC.

[l] Τὸν τιμὸν] Ita *Samb.* & *Vat* in *reliquis* deeſt articulus.

[m] Προσνέμειν·] Ita in *MSS.* in *Editis* προσνεῖμαι.

[n] Κρίνοντά τε προδήλως] Κρίναντά τι *Big.* & *Vat.*

[o] Ἐπὶ τῷ πλήθει] Ἐπὶ τὸ πλῆθος *Samb.*

[p] Προϊδών,] Προϊδὼς *Vat.* puta pro προειδώς.

[q] Προωξυμμένον] Ita *Big. Samb.* in *Editis* perperam προοξυμμένον, pro προξυμμένον aut προξυνόμενον.

[r] Τυχεῖν,] Τιχόνθ *Busb.*

[s] Αὐτοῦ χάριν,] Αὐτῦ *Big.*

[t] Κορῆν βοῶν] *Samb. Busb.* & *Hen.* ὦ κορῆ; quod Ariſtarcho acceptius à recto nomine κορέας, κορῆς. Jam *Baſ.* & *Gen.* ὦ κόρη à κορὴς, ſed mox iiſdem κορῆ excuſum fortiter. BERN.

[v] Ὧν ὑμῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὧν ὑμεῖς οὐκ πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχετε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπολαύετε.

[x] Μιγέθει χρημάτων ὑπερβάλλεις,] Quamvis divitiæ Corachi non ita extollantur in V. T. Judæi tamen, & qui ab iis hau-

"pter generis nobilitatem, hoc enim Deus no-
"bis commune esse voluit quibus eundem dedit
"progenitorem; neque amore fraterno inductus,
"quem similiter & alter vendicaret, fratri indul-
"gebam. Etenim si, honorem *istum* largiendo,
"Dei legumque rationem non habuissem, nequa-
"quam memet præteriens alteri benignus exstitis-
"sem, quando ipse mihimet vicinior sim fratre,
"& meipsum arctiori quam illum necessitudine at-
"tingam. Neque enim sapientis erat mihimet in-
"ique agendo periculum creare, ut alteri exinde
"felicitatem pararem. Sed & ego neque is sum
"qui injuria vos afficiam: neque Deus sustinuisset
"aut se contemni, aut vos ignorare quidnam illi
"gratissimum præstetis: sed cum is ipse suum ele-
"gerit sacerdotem, fecit ut nulla hac ex re cul-
"pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non
"meo beneficio, sed Dei judicio sacerdotium ac-
"ceperit, in medio tamen illud deponit & *relin-*
"*quit*, ab iis * vendicandum qui de eo disce-
"ptare volunt; postulans, quòd ab hoc ipso *aliis*
"ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit,
"ut res arbitris permittatur, sibique fas sit pariter
"ac aliis ei assequendæ operam dare; pluris æsti-
"mans vos sine seditione conspicere, quam *istam*
"possidere dignitatem, tametsi vestris etiam cal-
"culis comprobatus eam gesserit. Haud enim vi-
"tio vertendum, si quod Deus dederit vestro etiam
"consensu accipere existimemur. Quin & ho-
"norem, quem ille ultro detulit, salva pietate re-
"cusare non licuit: immo à ratione prorsus alie-
"num *non accepisse*, Deo istum in omne ævum lar-
"giri dignante, firmamque ejus possessionem nobis
"pollicente. Quamobrem denuo judicatum fa-
"ciet, quem velit pro vobis hostias ipsi immola-
"re, rebusque Divinis præesse. Incongruum enim
"*foret*, ut Cores, honorem *istum* ambiens, Deo
"hunc impertiendi, cui voluerit, auferat potesta-
"tem. Igitur seditionem motusque ciere, quod ad
"hanc causam attinet, desistite. Mane vero, quot-
"quot de sacerdotio contenditis, adestote, & quis-
"que secum domo afferat thuribulum cum suffiti-
"bus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judi-
"cium, & hac in re ejus opperire sententiam, &
"temetipsum non facias Deo superiorem: sed po-
"tius accede, ut hoc modo exploretur an tibi ho-
"nos *iste* decernendus sit. Æquum autem esse ar-
"bitror ut Aaron etiam ad hanc disquisitionem ad-
"mittatur, *præsertim* cum & ejusdem sit generis,
"& de re nulla in Pontificatu gesta reprehendi pos-

"Βάλλεις, ὦ μὴν ἀσθ' ὑβρίσας, καινὸν γὰ ἡμῖν τῦτ'
"ἐποίησεν ὁ Θεὸς τ αὐτὸν δὴς πρεσβύτερα, ἀδὲ ἀφ' φι-
"λαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕτερ@ εἶχε, τῦτο φέρων
"ἔδωκα τἀδελφῷ. κ γὰ εἰ μὴ φρονπίζων τοῦ Θεοῦ κ
"τ νόμων τ τιμὴν ἐχαιρίζόμλω, σὺκ ἂν ἐμαυτῷ πε-
"ρεις δῶναι παρέχον ἑτέρῳ, συγχωρέστερ@ ὢν ᵞ ἐμαυ-
"τῷ τἀδελφῷ, κ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ ᶻ πρὸς
"ἐκεῖνον ἀφικείμεν@. κ γὰ ἔστι σωφρὸν, ἐν τοῖς κιν-
"δύνοις ἐμαυτὸν ᵃ ὑπολογίζ@ τοῖς ἐκ ἔ πραγμονεῖν,
"ἄλλῳ τὴν ᵇ ἀφ' τύτ εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ'
"ἐγώ τε κρείττων ἢ κακυργεῖν· ὅ, τε Θεὸς σὺκ ἂν
"προϊδόμενον ἑαυτὸν καταφρονύμενον, ἀσθ' ᶜ ὑμᾶς ἀγνοῦν-
"τας ᵈ ὅ, τι κὰ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὖ-
"τὸς, ὁπιλεξάμεν@ τ ᵉ ἱερωσόμενον αὐτῷ, τ κ' τῦτ'
"αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. ὁ μὲν ἐξ ἐμῆς χάρι@
"ᶠ λαβὼν, ᵍ ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, καταπεπλην αὖ-
"τὸν εἰς μέσον ὁπιδικάσιμον τοῖς βυλομένοις· ʰ ἐκ τύ-
"τ προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ὁπιτραπῆναι,
"ⁱ κὰ τὸ νεῶ αὐτῷ συγχωρηθῆναι πρὸ αὐτ ἀποδόσθαι,
"πρὸς μῶν ᵏ ἔ τὸ γέρας ἐχθν. τὸ μὴ σασιάζοντας ὑμᾶς
"ὁρᾶν, καί τι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμλω αὐτ τυγ-
"χάνων. ὁ γὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἐκ ˡ ἁμαρτάνομεν τῦτο
"κὰ βυλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἵν ᾖ κὰ τὸ
"μὴ ᵐ προσθῆναι παρέχοντ@ ἐκεῖνα τὴν τιμὴν ἀσυ-
"βές· κὰ πάλιν ⁿ ἀξιοῦντ@ ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον,
"κὰ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντ@ ἡμῖν
"τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν ᵒ ἀλόγιστον. κελνεῖ τοίνυν ᴾ πά-
"λιν αὐτὸς, ᵠ τίνα βάλεται τὰς ὑπὲρ ʳ ὑμῶν αὐτῷ
"θυσίας ὁπιτελεῖν, κὰ προεστάναι τ ὁσιείας. ἅπα-
"σαν γὰ ˢ Κορῆν, ἐφιέμενον τ τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τοῦ
"τίνι ᵗ προσχρῆν ταύτην ἀφελέσθαι τ Θεόν. τ σὺ
"στάσεως κὰ τ ἀφ' τοῦτο παραχῆς ᵛ παύσασθε. πρὸς
"ὑμᾶς ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀνθιποιεῖσθε, καμίζων ἕκας@
"θυμιατήριον οἴκοθεν σὺν ˣ θυμιάμασι κὰ πῦρ πάρ-
"τε. κὰ σὺ ὦ, ʸ Κορῆ, ᶻ προχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ
"Θεῷ, τὴν ὑπὲρ τούτοις αὐτοῦ ᵃ μένε ψηφοφορίαν, ἀλ-
"λὰ ᵇ κὰ μὴ σαυτὸν πρὸ τοῦ Θεοῦ κρείττονα· ᶜ πρό-
"γνω ὢ κρινόμεν@ οὕτως ὑπὲρ τοῦ γέρως. ἀνεμέ-
"σηλον δ' οἶμαι κὰ Ααρῶνα προσδέξασθαι συγκρινη-
"σόμενον· γένυς μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν ὢ μεμ-
"φῆναι τοῖς πρὸ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυ-
"νάμενον. ᵈ κὰ θυμιάσητε σωνελθόντες ἐν φα-
"νερῷ παντὶ τῷ λαῷ. κὰ ᵉ θυμιωμένων ὑμῶν, ὃ-
"περ ἂν τὸν θυσίαν ᶠ ἡδὺν κρίνειεν ὁ Θεὸς, οὕτ@
ᵍ ὑμῖν

hausere, Mohammedani, multi sunt in divitiis Corachi prædicandis. REL.

ᵞ Ἐμαυτῷ τἀδελφῷ,] Ἐμαυτὸ *Big. Samb. & Vat.*

ᶻ Πρὸς ἐκεῖνον] Illud πρὸς negligit *Vat.*

ᵃ Ὑπολογίζομαι] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑποτιθέμλα.

ᵇ Διὰ τύτ] Διὰ τοῦτ' εὐδ. *Big. & Samb.*

ᶜ Ὑμᾶς ἀγνοοῦντας] Huãς *Big.*

ᵈ Ὅ, τι κὰ ποιοῦντες] Ita placuit legere, paucula mutando, cum antea esset, ὅτι κὰ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε favente primum *Gelenio*, qui vertit, *quid illi* &c. dein *Epiphanio*, qui habet —— *ei præstatis.* ὅτι κὰ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε *Big.* ut & *Samb.* à prima manu, sed ab altera χαρίζεσθε.

ᵉ Ἱερωσόμενον] Legit iterum *ἱερωσόμενον* Coccejus in libri sui margine.

ᶠ Λαβὼν,] Λαβεῖν *Big. Samb. & Vat.*

ᵍ Ἀλλὰ κατὰ] Ita *Big.* & *G.* ἀλλὰ μὴ κτ' κρ. *Samb. Vat.* & *Bas.* Forsan sic, ὃ μ' ἐξ ἐ. χ. λαβὼν, ἀλλὰ μᾶλλ κτ' κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.*

ʰ Ἐκ τύτ] Hunc versum præteriit lumen Scholastici, propter similia initia ἐκ τ & κ τ. Pro ἐκ τ habes apud *Big.* & *Samb.* ἐκ τότε: quinimo *Tar. Big.* inserere audet ἐκ ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι. Deinde κ τὸ νεῶ occurrit in codd. *Big.* & *Samb.* Mox; Περὶ αὐτοῦ *Tar. Big.* & *Samb.* παιδάσαι· θεώμαν τότο γέρας. *Big.* παιδάσαι· θεώμαν τ τὸ γέρας. BERN. Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* Malebat Cocc. ἐκ ἐκ) *Samb.* & *Vat.* ἐκ τ in *reliquis.*

* *Vendicandum*] Ita placuit interpretari, quod *Hesychio* ἐπιδικάζεται, ἀνθποιεῖται.

ⁱ Καὶ τὸ νεῶ] Iterum ex *Big.* & *Samb.* in cæteris κ τ νεῶ. Forsan melius κ νεῶ.

ᵏ Τὸ τὸ γέρας] Sic mallem cum *Big.* in *aliis* τότο γ.

ˡ Ἁμαρτάνομεν] Ita cum *Vet. Interpr. Bigotio* & *Burio.* in aliis omnibus ἁμαρτανομεν.

ᵐ Πρὸς θεῶ] Προσθεῖναι *Samb* & *Vat.*

ⁿ Ἀξιοῦντ@] Ita *Big. Samb.* & *G.* ἀξιοῦντας *Bas.* ἀξιοῦντα *Vat.*

ᵒ Ἀλόγιστον.] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀλόγιστον, nimirum προσθεῖναι, *honoremque suscipere Deo largiente omnino prudens fuerit.*

ᴾ Πάλιν αὐτὸς,] Καὶ πάλιν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Busb.* & *Hen.*

ᵠ Τίνα βάλεται] Ita *Vat* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τίνας.

ʳ Ὑμῶν αὐτῷ θυσίας] *Al.* ἡμῶν.

ˢ Κορῆ,] Ita *Samb.* à Κορίας, Κορῆς, Κορίου. *ceteris* Κορῶ à Κορῆς, Κορᾶ.

ᵗ Προσχρῆν] Προσχῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵛ Παύσασθε.] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παύσαθ.

ˣ Θυμιάμασι] Ita *Busb. Hen.* & *Zonar.* θυ. κ. πῦρ πάρεστε *Bas.* & *G.* pro πάρεστε, ut πάρεσι pro πάρεσι *Epiphanius* videtur legisse θυμιάμαί, & dein cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) κ περὶ πάρεστε.

ʸ Κορῆ,] Κορίε *Vat.* ut supra Κορίου p. 196. in princip.

ᶻ Προσχωρήσας τὴν κρίσιν] Ita *Bas. G Busb.* & *Hen.* προσχωρήσας τὴν κρίσιν εἰ θέλης τῷ Θεῷ, κ τ. ἑ. τ. αὐτοῦ ψηφοφορίαν *Big.* & *Samb.* προσχώρησον τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, κ τὰ ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ μὴ ψηφοφορίαν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

ᵃ Μένε] Delet *Coll. Bigot.*

ᵇ Καὶ μὴ σαυτὸν] Ἀλλὰ μὴ *Samb.* κ μὴ absque ἀλλὰ *Epiphan.*

ᶜ Προγνῶναι] Προσγνοῦ ὢ *Big.* & *Samb.*

ᵈ Καὶ θυμιάσατε] Καὶ abest *Samb.* & *Vat.*

ᵉ Θυμιωμένων] Θυομένων *Samb.*

ᶠ Ἡδὺν κρινεῖεν] Ἡδέως κρινεῖεν ὁ θεὸς *Bas.* & *Gen.* ut πάλιν com-

ᵍ ὑμῖν

" g ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ὑπὲ τὸν ἀδελφῶ
" h Δαθολῆς ὡς κεχαρισμένε τῷ τιμῷ αὐτῷ ῥυέ-
" μεν@.

"fit. Ubi vero conveneritis, in conſpectu populi
"thura adolete, ſuffituque facto, cujus ſacrificium
"Deo acceptius fuerit, is vobis conſtituetur ſa-
"cerdos; cui nihil de fratre poteſt objici: quaſi
"per gratiam ab ipſo dignitatem acceperit.

ΚΕΦ. γ'.

Ως οἱ μὲν τ στάσεως καταῤῥᾳσαντις διεφθάρησαν κ βέλησιν ℨ Θεᾶ· τῷ δ' ἱερωσύνῃ Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, κ οἱ ἔγγονοι αὐτᾶ.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντ@, πάσης κὴ τ πεφαχῆς τὸ πλῆθ@, κὴ τ εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. i ἐπήνεσαν ℨ τοῖς εἰρημένοις· κὴ γὰ ἦν κὴ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διέλυσι τ σύλλογον. τῇ δ' ὑπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡ βουλόμενοι τῇ θυσίᾳ, κὴ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τ θεᾶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρως ℨ πλήθους ὄντ@ ἐπ' ἐλπίσι τ ἐσομένων· κὴ τ μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη πανουργῶν, τ ℨ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν κὴ ταραχῆς. k ἐδεδίεσαν γὰ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κοσμ@ τῆς καταστάσεως. ὁ ℨ πᾶς ὅμιλ@ φύσει χαίρων τῇ καταβοᾷν τ ἐν τάλῃ, κὴ πρὸς ὃ τις εἴποις πρὸς τῦτο τὴν γνώμην l τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας ℨ κὴ Μωϋσῆς πρὸς m Ἀβίραμον κὴ Δαθαμηλὴν ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν παρὰ τὰ συγκείμενα, κὴ πρᾶξιν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἦκε n ὑπαπαίδαν τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, κὴ Μωϋσῆν ὑ πρόψεσθαι παρὰ ℨ λαῷ πάντας ὄντας πανουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ περὶ αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὰς o πρώτολις p ἀξιώσας, ἀπῆλθε πρὸς τὰς πρὸ q Δαθαμηλὴν, ἀκ ἡγούμεν@ εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερφανήσοντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντιπάντες ἠκολούθουν. r οἱ ℨ πρὸ Δαθαμηλὴν, πυθόμενοι τ Μωϋσῆν μετὰ τ ἀξιολόγων τῆς πλήθ@ πρὸς αὐτοὺς s βαδιζόμενον, t προελθόντες γυναῖξιν ἅμα κὴ τέκνοις πρὸ τ σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί κὴ u μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε περιόντες ἦσαν πρὸ αὐτοὺς, x ὡς εἴ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνούμενοι.

HÆc cum dixiſſet Moyſes, multitudo & tumultuari & de Moyſe male ſuſpicari deſtitit. Dicta autem collaudarunt, iiſque acquieverunt: ſimul enim erant & populo è re ſua eſſe videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero poſtera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut ſacrificio intereſſent, judicioque ex illo de iis qui *cum Aarone* ſuper ſacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuoſa eſſet concio, populo eventus exſpectatione ſuſpenſo: & aliis quidem voluptati habentibus, ſi Moyſes improbus eſſe deprehenderetur; ſapientioribus vero, ſi moleſtia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne gliſcente indies ſeditione illis deperiret pulcher rerum ſuarum ordo. Ita enim à natura comparatum eſt vulgus, ut magiſtratibus obloqui gaudeat, & à cujuſvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, juſſit ut ad conditum venirent & *rei ſacræ faciundæ eventum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare vellè, neque diutius paſſuros eſſè, ut Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quæſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi juſſis, Dathamnen ejuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei à Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

Ut vidit Moyſes ſchiſmaticorum contumaciam, magno rerum ſuum animo Deum obteſtatur.

β'. Ο ℨ πλησίον γιόμεν@, τὰς χεῖρας εἰς τ οὐρανὸν ἀναχεὶς, y γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκουσθῆναι πάσῃ τῇ πλήθει γιόμενος, " Δέσποτα, φησὶ, τ ὑπ' οὐρανοῦ " τε κὴ γῆς κὴ θαλάσσης· σὺ γὰ ἁπὰ τ ὄντ' ἁπαὰ

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in cœlum ſublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, " Domine cunctorum in cœlo & terra ac mari (nam tu

Moyſis precatio ad Deum.

comparatum ex πλὺς. Cæteris ἰδίαν. Præterea legitur in *Busb.* κρίσεσιν, in *Hen.* κρίνεσιν, manuque abs altera *Samb.* κρίνει, imo à tertia κρίσῃ. Drungarius in Annalibus de re eadem, κ Συμπάντων ὑμῶν εὐσεβέστατον ℨ λαῦ, ἅτις ἐν τᾷ θυσίᾳ ἰδίᾳ κρίνει ὁ Θεὸς, ἀτ@ ἔστιν ὑμῖν ἱερεύς. BERN. • Ita *MSS.* in *Editis* ἰδίᾳ. & mox varie in *MSS.* κρίσεσιν, κρίνεσιν, κρίσῃ & κρίνει.

g Ὑμῖν] *Busb* ἡμῖν.

h Διαβολὴς ὡς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὡς.

i Ἐπῆνεσαν ℨ τοῖς εἰρημένοις·] Ἐπῄνεσαν ℨ τὰ εἰρημένα *Big.* & in codice *Samb.* nova manus. Ἔτι ℨ ἐνὶ τὰ εἰρημένα *Tar.* in ſchedis *Bigotianis.* Hoc vano metu factum è Græculis, quaſi id verbuli nomina caſus tertii juxta ſe haud ſineret. *Zonaras* etiam ait, ἐπῄνεσι ταῦτα τὸ πλῆθ@. Mox συνῆλθον *Samb.* συνῆλθε τὸ πλῆθ@ *Busb.* & *Hen.* BERN.

k Ἐδεδίεσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἰδεδίεσαν *Baſ.* ἐδεδίεσαν *Gen.*

l Τρέπων,] Τρέπων ἐθορύβει *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.*

m Ἀβίραμον κ Δαθαμηλὴν] *Baſ.* & *Gen.* Dicitur equidem μαιάμη ex מרם, & perinde *μαιάμην. Big.* & *Samb.* ἀβιραῶνα κ Δαθαὼλ. *Hen.* & *Busb.* ἀβίραμον ℰ Δαθαμηλὸν. Statim ὑπηρέτας *Baſ. Gen.* & *Big.* tanquam ab ἱρέω, i. e ἱρέσσω. Hinc & χειροτονήσας, Principi Heliconis Vatumque parenti. Præterea viri nimis ingenioſi apud Thebas ſe Bœotias reperiiſſe gaudent Abironem & Dathanum, ſub nominibus forte Auguris Argivi *Amphiarai* & *Batonis* affinis. Amphiarai enim cauſa ζεὺς κεραυνὸν βαλὼν, ait Apollodorus Grammaticus l. 3. ſic Diodorus Pauſanias aliique, τὸν γλῶ διίστορα. ὁ ℨ σὺν τῷ ἅρματι ℰ τῷ ἡνιόχῳ βάτωνι, ὡς ℨ ἔνιοι ἱστοροῦσι, κατέφθη. Ergo βάτωνι volunt ex רתן, contra repetitam ſæpe lectionem Pauſaniæ? BERN. Ἀβιραῶνα ℰ Δαθαὼλ *Big.* & *Samb.* Ἀβίραμον ℰ Δαθάμλω *Hen.* & *Busb.* Ἀβιραὼλ ℰ Δαθαὼλ *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 197. in principio.

* *Rei ſacræ*] Sacerdotium exſpectarent *Vet. Interpr.* ſacris intereſſent *Gelen.*

n Ὑπαπαίδαν] Ὑπαπαίδας *Big.* & *Samb.* ὑπαπάσας *Hen. Busb.* & *Vat.*

o Πρωτόλις] Πρωτόλις *Baſ. Gen. Big.* & *Hen. Primores.* πρωτόλεις *Busb. Samb.* & *Zonaras, Senatores.* זקני ישראל זקניא דישרָאל iidem Moyſi c. 16. v. 25. חכימי ישראל Paraphraſtæ Samaritico: *Majores natu* & *Nobiles populi*, Epiphanio Scholaſtico: atque poſt paucula huic Flavio τ πλήθ@ οἱ ἀξιόλογοι. BERN.

p Ἀξιώσας,] Vel κιλάσας legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσας ita interpretatus eſt.

q Δαθάμηλν,] Hic & inferius δαθάνλω *Big.* & *Samb.* δαθάμλω *Hen.* cum *Busb.* BERN. Ita *MSS* ut v. 20.

r Οἱ ℨ περὶ Δαθάμηλν,] I. e. Datham ipſe. nota phraſis. Confer Num. 16. 27. REL.

s Παραγινόμενον,] Παραγιόμενον *Big.* & *Samb.*

t Προελθόντες] Προξιλθόντες *Vat.*

u Μέλλοι] *Al.* μελλῇ.

x Ὡς εἰ] Ὡς εἰ βίαν ἄν τινα προσ. *M.* ἀμυνούμενοι *Samb.*

y Γεγωνὸς] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* atque μεγα βοήσας interpretari videntur *Busb. Hen.* & *Zon.* γεγωνὸν βοήσας *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Ita γεγωνὸς λόγ@ *Philonis Judæo* idem quod πρόθορος. atque in *Lexicis* vetuſtis γεγωνὸν, μεγαλόφωνον, ἐξακουστόν. Similia etiam habet *Didymus* ad phraſin *Mæonidæ* dilectam γίγαντα βοήσας. BERN.

z Πρότ-

"mihi rerum geſtarum teſtis fide digniſſimus, quod "nihil abſque tua auctoritate fecerim; ut qui mi- "hi in agendis auxilium porrexeris, Hebræorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* o- "rationis meæ auditor. Tibi enim nec facta *no- "ſtra* latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigne- "ris veritatem patefacere, oſtendens quam ingra- "to in me animo exſtiterint. Sane quæ antequam "naſcerer acciderint omnium optime noſti; quip- "pe non auditu accepta, ſed tui præſentis dum fie- "rent oculis ſubjecta. Verum *nunc* rerum illarum "quas iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen "non verentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſti- "tue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod "mea virtute & tua voluntate atque Ragueli ſo- "ceri mei beneficio conſequutus eram, relicta ta- "men ea qua fruebar felicitate, memetipſum totum "dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an- "tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro "ſalute magnas ærumnas pertuli, omnique peri- "culo memet cum alacritate objeci. Nunc igi- "tur quoniam in maleficiorum ſuſpicionem vene- "rim hominibus, qui meo labori & ſolicitudini "ſuam acceptam debent vitam & incolumitatem; "plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audi- "re voluiſti, meque prodigiorum illic loci edito- "rum ſpectaculo dignatus es; qui me in Ægy- "ptum properare juſſiſti, tuumque conſilium po- "pulo iſtic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem "labefactaſti, nobiſque ex *dura* illorum ſervitute "fugam paraſti, & Pharaonis dominatum meo im- "perio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris *& obſeſſis* "pelagus in terram convertiſti, & mare fluere in- "hibitum Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; "qui inermes armorum præſidio muniviſti; qui "aquas inquinatas nobis potu jucundas ſcaturire "reddidiſti, laticeſque nobis ad extremam inopiam "redactis è petra eduxiſti; qui terrenis in cibum "deſtitutos ſervaſti alimento è mari ſuppeditato; "qui è cœlo victum demiſiſti antea inviſum *pari- "ter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* "cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ ad- "miniſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni, o- "mnium rerum Domine, mihi in judicem teſtem- "que integerrimum, quod neque præmium à quo- "quam Hebræorum, ad jus æquumve perverten- "dum, acceperim, neque pauperem, meliorem "cauſam habentem, ab adverſario divite vinci ſi- "verim; neque ita memet in poteſtate adhibue- "rim, ut detrimentum caperet reſpublica; in cul- "pæ tamen ſuſpicionem incidi, à ſtudiis meis a- "lieniſſimæ, tanquam non juſſu tuo, ſed meo be- "neficio, in Aaronem contulerim ſacerdotium. Ita- "que & nunc oſtende, quod omnia tua providen- "tia gubernes ac modereris; & nihil temere & "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem "pervenit: & quod curam geris eorum, qui He- "bræos auxilio adjuverunt, vindicta perſequendo

"πεπραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ "σῇ γένεται καὶ πάντα, καὶ δρωμένοις μηχανὴν ἐξεπό- "ρισας, οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος· "ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε [z] πρᾶτ- "τόμενον οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὡς τ' οὐδὲ φθονήσῃς μοι "τῆς ἀληθείας, τὴν τούτων ἀχαριστίαν [a] ὑπόπτερον ἧκε- "μεν. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γνώσεως, "αὐτὸς [b] οἶσθ' ἀκριβέστερον· σὺ γὰρ ἀνθ' ἁπάντων, ὅτε "ἦ [c] τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δ' ὑπὲρ [d] τούτου, "καθ' ὑπισχνούμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τού- "των μοι γὰρ μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα καταση- "σάμενος, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δ' βουλῇ, καὶ "[e] τῷ Ραγουήλ μοι γαμβρῷ παυθερῷ καταλιπὼν, ἀ- "φεὶς τὴν ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐ- "πέδωκα τῷ ὑπὲρ τούτων παλαιπωρίαις. καὶ πρό- "ρον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ "τῆς σωτηρίας μεγάλας ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ κιν- "δύνῳ τὸμον ἀντιτάξας προθυμον. νῦν οὖν ἐπὶ κακουρ- "γεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνδράσιν, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν "καμάτων ὑπάρχει τὸ σῴζεσθαι, εἰκότως ἂν αὖ- "τοὺς, ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φλέγον κατὰ τὸ Σιναῖον, "καὶ τῆς [f] αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε γήσας, καὶ θεα- "τὴν τεράτων ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖ· ὁ τόπος "ποιήσας· ὁ κελεύσας [g] ἐπ' Αἰγύπτου στελλῆναι, καὶ τὴν "σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὴν Αἰγυπτίων δυ- "δαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς [h] ὑπ' αὐτῶν δουλείας ῥα- "σμὸν ἡμῖν παράσχων, καὶ [i] μικροτέραν ἐμοῦ τὴν φα- "ραὼ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχου- "σι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκυμ- "μένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ὑπικυμήνασι ὀλέθροις· "ὁ γυμνοῖς ἔτι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· "ὁ ποτίμους ἡμῖν διαφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι θαυμα- "σίως, καὶ πλείους [k] ὑποῤῥῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν "πόνον μεχανησάμενος· ὁ τ' γῆθεν ὑπορυμένοις εἰς τρο- "φὴν [l] ἀφθονίαν τοῖς ὑπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ἀέρα- "νῦ τροφὴν καταπέμψας [m] ἃ πρότερον ἰσρηθεῖσιν· ὁ "νόμων ὑπάνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος, καὶ ἀφορμὴν πα- "λιτείας· ἐλθὲ, δέσποτα τῶν ὅλων, δικαίᾳ μὲ "καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, [n] ὡς ἔστι [o] δωρεὰν ἐγὼ "παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ τὸ δικαίως προσηκάμενος, "ὅτι πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾶν δυναμένην, "οὐτ' ὑπὲρ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος, εἰς ἀλ- "λοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ὑπηδυσμάτων ὑπονοίας πά- "ρειμι, ὡς οὐχὶ σοὶ [p] κελεύσαντι Ἀαρὼν δοὺς τὴν "ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. σῴζησον δὴ "καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, [q] καὶ "μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βεβαιου- "μένου τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται· ὅτι ἦ φροντί- "ζεις τῶν Ἑβραίων [r] ἀνηκόντων, [s] μεπλθὼν Ἀβίρα- "μον καὶ Δαθάμνλον, οἵ σε καταδικάζουσιν ἀναι- "δησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ποιήσῃς δὲ

x Περιβλεπτον] Περιβλεπτον τί *Samb.* τὶ *Coll. Voſſ.*

a Επίσεσθε] Επισεσθέμενος *Vat.*

b Οἶσθ'] *Samb.* & *Big.* οἶσθα.

c Τότ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* & *Vat.* τότε cum *Editis* omittunt *Alii.*

d Τούτου,] Τούτοις *big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

e Τῷτο Ραγουήλ] Τοῦτον *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτοῦ] *Big. Samb* & *Epiphan.* σεαυτοῦ. Idem autem valet αὐτοῦ hoc in loco BERN.

g Επ' Αἰγύπτου] Επ' Αἴγυπτον *Vat.*

h Υπ' αὐτῶν] *Al.* ὑπ' αὐτοῖς.

i Μικροτέραν] *Gen.* μακροτέραν ἐμοῦ. *Epiphan.* μικροτέραν ἐμοί. Cæteri, ut excuſum vides. Paria legimus Chriſtiani Hebr. c. 11. BERN. Paria legimus *Pſ.* 105. & 106. & *Hebr* 11.

k Αποῤῥῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν] Ἡμῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν πολὺν *Baſ.* & *Gen.* ἀπολῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν πότον *Tar. Big.* accentu pravo vocis πότον, Manuele Græculo adeo profitente poſt meliores. BERN. Απολῦσιν *Big.* ſic p. 188. v. 21. τέλεον ἀπολέμιστοι.

l Διαπρῶσαι τοῖς ὑπὸ θαλάσσης·] *Big.* ex Gloſſemate aut ex verſu ſequente, εἰς τροφὴν καταπέμψας, ἀφθονίαν τοῖς ὑπὸ θαλάσ-

σης. *Epiphanius* fortean viderat ἀφθονίαν. BERN.

m Οὐ πρότερον·] Antea ergo manna illic non deſcenderat. REL.

n Ὡς ἔστι] Σὺ οἶδας, ὡς ἔστι legerat *Idem.* Hîc reſpexiſſe videtur ad *Num.* c. 16. v. 15. & ad 1 *Sam.* c. 12. v. 3.

o Δωρεὰν ἐγὼ] Sive cum natione Samaritarum, &, quod jam norarunt Phariſæi ad Megillæ officium f. 71. d. Talm. Jeroſ. & f. 9. b. Talm. Babyl. cum LXII. ſuæ factionis Doctoribus, Flavius etiam legerit ἀεθμ. c. 16. 15. חמור, *chamôr*, חינם, *chinnam*; ſive cum reliquis Judæis חמור *chamôr*, ſicut inclamatum 1 Sam. c. 12. 13. τίτον ὃν ἐλήφατε; quod Rabbini veteres haud neglexerunt Nedarim f. 38. Connectit autem illa Decem Legum tabula, לא תחמוד חמדו. BERN.

p Κελεύσαντι] *Big.* Κελεύσαντος. mox *Baſ.* & *Gen.* ᾧ καὶ νῦν.

q Καὶ μηδὲν] Καὶ οὐδὲν *Hen. Busb.* & *Zon.* BERN.

r Ονησάντων,] *Baſ.* & *Gen.* ὀνησα των, μετελθὼν ἀβειρώνλω καὶ δαθάνλω, (καὶ δαθάμνλω *Gen.*) οἱ σὲ. *Big. Samb.* & *Epiphan.* οὐ. μέτελθε ἀβειρῶνα καὶ δαθάνλω· οἵ σε. *Hen. Busb.* οὐ. μετελθὼν ἀβείρωμον καὶ δαθάνλω· οἵ σε. paullo poſt *Samb.* ὅτως. BERN.

s Μετελθὼν] Μέτελθε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Απο-

"ἢ φανερὸν τοῦ ἐπ' αὐτοῖς ὀργὴν, ἔτω μεμνώ-
"των κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ καινῶς ἐκ τῆς ζῆν
"αὐτὰς μεταιτήσας, μηδ' ὡς [t] ἀποθανόντας κατ' ἀν-
"θρώπινον ἐξεληλυθότας τοῦ βίου φανέντας νόμον· ἀλ-
"λὰ χάνοι ταχὺ αὐτοὺς ἅμα τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς υ-
"πάρχουσιν, ἰὼ πατοῦσι [v] γῆ. τοῦτο γὰρ σῆς ὀπτι-
"δείξεις [x] ἂν ἰσχύος ἅπασι γνώσιν καὶ διδασκαλία,
"[y] σωφροσύνης ἢ εἰς τὰς πώποτε πείσεσθαι ταχὺ σοῦ
"δοξάζοντας [z] σοι ὅσια· ὀφειλήσω γὰρ ἂν ἔτως ἀ-
"γαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ ταχυτάτοις. εἰ δ' ἀληθεῖς
"πεπίλωται τὰς κατ' ἐμὲ ἀμφιβολὰς, τὰς μὲν ἀπα-
"θεῖς ὑπὸ πάντας φυλάξεως κακῶν, ὧν δ' ἐπηρε-
"άμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον ποιήσας ἐμόν· καὶ
"δικαίως εἰσπραξάμενος ταχέως [a] τὴν ἀδικήσαν θελή-
"σαντος λαὸν, καὶ λοιπὸν βεκαίων ὁμόνοιαν καὶ εἰ-
"ρήνην, σῶζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς τετ-
"άγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῶν
"ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς δί-
"καιον ὑπὲρ τῶν ἐκείνων κακίας καινῆς πάντας Ισρα-
"λίτας τιμωρίαν ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν ἀ-
φνίδιον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ
ἐξ ἀνέμων βίας σκληθομένης κύματος, πᾶς μὲν ἔδει-
σεν ὁ λαός. πατάγου δὲ καὶ σκληρᾶς ῥαγδοῦ ἦχος, καθ'
ἃς ἐκείνων σκηνὰς [b] συνίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα
[c] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [d] αὐτήν. ἠφανισμέ-
νων δ' ἔτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί [e] τινας γοῶσι· [f] συν-
ῆλθε πάλιν ἡ γῆς τὸ [g] ταχὺ ἐκείνοις κεχλιὸς καὶ καθί-
σατο, ὡς μὴ δ' εἰ πάθοι τι τῶν συμπεπτωκότων [h] φανε-
ρὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπώλοντο, ὀπτι-
δείξεις τοῦ ἰσχύος δὲ θεὸς γνώμενοι. [i] ὀδύρεσθαι δ' [k] ἄν
τις ἐ μόνον τῶν συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν ὅσης
ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφήθη-
σαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συμπεπτωκότων σκιαζόμενοι,
πρὸς τὴν ὄψιν δὲ συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν·
καὶ νομίζοντες ὡς [m] ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ
Δαθάμην, δι' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τὴν ἱερωσύνης [n] ἀμιλ-
λωμένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ πρόσ-
δεκτην τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [o] ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχει-
ροτονημένος. [p] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακο-

"Abiramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te
"accuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Mani-
"feſtum autem in eos dabis judicium, qui inſa-
"nientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum
"more è vita diſceſſerint, ne quis morientes nihil ni-
"ſi quod humanitus accidit paſſos exiſtimet: ſed
"terra, quam calcant *indigni*, dehiſcens cum fami-
"liis & facultatibus eos abſorbeat. Hoc enim omni-
"bus erit in demonſtrationem potentiæ tuæ, & ad
"doctrinam; iis autem *inſigni* documento, qui talia
"perpetraturi ſint, male de te cogitantes: ſic & e-
"go comperiar fidelis tui miniſter in iis quæ fieri
"imperas. Sin vero commiſerim flagitia quæ in
"me conferunt, eos illæſos omniſque mali immu-
"nes cuſtodi; &, quam illis imprecatus ſum, in
"me recidat pernicies: pœnaque ab eo exacta, cui
"in animo erat populum tuum injuria afficere, pa-
"ceque & concordia in poſterum ſtabilitis, mul-
"titudinem ſerva tuis præceptis obſequentem; ei-
"que concede ut vitam agat ſecuram, & ſuppli-
"ciorum, quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu e-
"nim noſti haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univer-
"ſi pœnas eorum nequitiæ debitas perſolverent.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente qui- *Statim à precibus lacrymiſque Moyſis cæcitum ſchiſmaticorum hiatu profundo diſſiliens hauſit tellus.* *Num. c. 16. & c. 26. Deut. c. 11. Pſ. 106. & Eccleſ. c. 45.* dem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem & gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum erat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Eſt autem ut illos lugeret aliquis non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & perniciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

4. Moyſes autem evocat qui de ſacerdotio con- *Mox Coren aliiſque ccl. ignes Divini penitus abſumunt; acerris tantummodo ſervatis in memoriam rei.* tenderent, ad explorandum quinam futuri eſſent ſacerdotes; ut *ſcilicet* cujus ſacrificium Deo magis gratum & acceptum foret, is *in ſacerdotium* cooptaretur. Cum vero conveniſſent ducenti & quinquaginta

[t] Ἀποθανόντας] Ἀποθανόντας ut ſuperfluum & à gloſſatore adjectum tolli hinc jubet *Tar. Big.* ſed immerito. BERN. & HUDS.

[v] Γῆ.] Γῇ ſolus *Samb.*

[x] Ἂν] Delet *Coll. Voſſ.*

[y] Σωφροσύνης ἢ εἰς τὰς ταῦτα πείσεσθαι] *Epiphanius* ἔτω δὲ σωφρονίσεις τὰς. *Tar. Big.* ex conjectura σωτηρίας τ' εἶη δ'. Malo tamen correctionem faciliorem inferre, hanc puta, χρείᾳ, ἢ διδασκαλία σωτηρίας εἰς τὰς ταῦτα &c. BERN. Οτια edidit *Huds.* correxerat quoque ita *Coccejus.*

[z] Οὐκ ὅσια·] Οὐχ ὁσίᾳ *Baſ.* & *G.* convenientius οὐχ ὁσίᾳ, *mente improba.* BERN.

[a] Τὸν ἀδικήσαντα θελήσαντος λαὸν,] Σὸν *Gen.* emendat *Cocc.* σὸν quomodo legiſſe videtur & Vetus Interpres. HAV.

[b] Συνίζησιν] *Big. Zon. Hen. Busb. Schotanuſque* à συνίζειν. συνίζησι *Samb.* Verum *Baſ.* & *Gen.* συνίζησιν ἡ γῆ inductum à συνίζημι, ſicut συνίστημι paſſim offendunt Grammatiſtæ. *Epiphanius* autem arripuit συνεχώθη ἡ γῆ, *ſciſſa eſt terra*, pro *collapſa illa eſt*, *ut ſubſedit*, ſive codex *Caſſiodori* ei lectioni faveret, ſive phraſis Moyſis ob animum verſaret illius Scholaſtici ותפתח הארץ את פיה. BERN. Vulgatam lectionem retineo. συνίζησιν *Big. Zon. Hen. & Busb.* συνεχώθη legiſſe viſus eſt *Epiphan.* συνίζειν etiam hoc loco ferri poteſt.

[c] Φίλα] Καὶ πάνθ' ὅσα φίλα τούτοις ἦν *Big. Samb. Hen. Busb. & Epiph.* καὶ πάνθ' ὅσα φύλαι (aut potius φῦλαι) αὐτοῖς ἦν *Baſ.* & *Gen.* Ambigue quidem *Zonaras*, Ταυτὰ εἶπε δακρύων, καὶ σείει μὲν ἀθρόον ἡ γῆ. σκληρᾶς ῥαγδοῦ ἦχος, συνίζησι πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνὰς, καὶ αὐτούς τε καὶ τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατωλίσθησε· καὶ ὅτως αὖθις συνῆλθε τὸ διασές. Φῦλα adeo expones את בתיהם, *gentiles eorum*; aut Onceloſo arbitro אנש בתיהון; quippe Deut. c. 11. 6. diſtinguit ipſe Moſes inter בתיהם & אהליהם. Ad ſchiſmatis etiam hujuſce affines vocem φῦλα abſque vi extendi poſſit. Plures interim legunt φίλα, quæ ſunt liberi, famuli, tabernæ, opeſque reliquæ Apoſtatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, ſive ex verſu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legiſlatoris graviſſime interminantis p. 693. χάσματα γῆς ἐφ' ὁλοσχερεῖς ἐπὶ μήκιστον διῃρημένα, πολυανθρώπους λαπαρυμφὰς, συζηνείας (φῦλα Joſepho) αὐτανδρεὶ ὑποσυρομένας καὶ συγκατακοιμωμένας οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ἅδου κατερχομένους. ἐπεὶ δ' ἠσύχασε, ῥήγνυ] μὲ ἡ γῆ σεισμῷ τινι χθεῖσα· ῥήγνυ] δ' καθ' ὃ μέρος μάλιστα αἱ σκιαὶ τῶν ἀσεβῶν ἦσαν, ὡς ὑποτιχθείσας ἀθρόως ἐπικρυφθῆναι. τὸ γὰρ διῃρημένον μέρη πάλιν συνῆλθε, τῆς χρείας ἀποτελεσθείσης ἧς ἕνεκα διεζώχθη. Acute Theodoretus de hac clade, οἱ διὰ μέσης θαλάσσης ὁδοιπορήσαντες, εἰς τὴν γῆν κατεπόθησαν. BERN. Ita *Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

[d] Αὐτήν.] Αὐτὴν *Samb. Hen. Busb. & Epiphan.*

[e] Τινας γοῶσι·] Τινὰ *Samb.* HUDS. Fortè μηδὲ φθῶσί τινας γοῶσι. V. *ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere.* innuit celerius quam quis ſentiat abſumtos fuiſſe. COCC.

[f] Συνῆλθε πάλιν] Συνῆλθε τε π. *Big. Samb. & Vat.*

[g] Περὶ ἐκείνοις] Περὶ ἐκείνους *Busb. & Vat.*

[h] Φανερὸν εἶναι] Φανερὸν *Epiph.* necnon *Tar. Big. Schotanuſque* ſuo ab ingenio: ſine cauſa quidem hi omnes. BERN. Φανερὸν *Big. Vat. & Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.*

[i] Ὀδύρεσθαι] Ita *Big.* ὠδύρεσθαι *Samb.* ὀδύρεσθαι in *Editis.*

[k] Ἂν τις] Forte ἔτις vel ὁδὶς. COCC.

[l] Παθόντων] Παθόντας ἔοθησαν *Vat.*

[m] Ἀλιτηρίους] *Samb.* ἀλιτρείους. Mox δαθάμην idem *Samb.* dein δαθάμιν aut δαθάμιη *Big.* BERN.

[n] Ἀμιλλωμένους,] *Samb. & Hen.* Alii attenuant vocalem primam ἀμιλλ. Dein *Tar. Big.* contra libros ἱερέων. BERN.

[o] Ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειροτονημένος.] Ἥδιον, ἐκεῖνος εἴη *Big. & Samb.* manus altera. Aliis ἥδιον &c. ut *Baſ. Gen. Hen. Busb. & altera Samb.* BERN.

[p] Συνελθόντων] Ανελθόντων *Vat.*

quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti sunt in honore à populo, tum propter suam qua majoribus suis præluccebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ secum attulerant. Tantus autem ignis *subito* effulsit, quantum manibus factum nemo *unquam* conspexerat, aut ex ignibus subterraneis erumpentem, aut è sylvis vi ventorum allisis & attritis sponte prosilientem; sed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cujus in illos impetu universi, tam ducenti & quinquaginta viri quam Cores, ita sunt absumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron superfuit ab igne illæsus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiserit. Moyses autem, his pereuntibus, illud agens ut supplicii hujus indicium esset ad memoriam sempiternam, volensque ut seri nepotes factum agnoscerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum *ad aram æneam deponeret, posteris in monumentum eorum quæ passi sunt, & quod *falso* sibi persuaserint Dei potentiam circumveniri
IV. posse. Et Aaron quidem, cum non amplius Moysis munere, sed Dei judicio omnibus patefacto, sacerdotium obtinere visus fuerit, cum filiis suis isto honore jam satis firme perfruebatur.

στων ἀνδρῶν, οἳ καὶ ἀφ' πατέρων ἀρετὴν ἐπιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἀφ' τῶν αὐτῶν ἧ κἀκεῖνος [q] ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ααρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τ σκιρῆς πάντες [r] καθηγίαζον ὅπι τοῖς θυμιατηρίοις [s] ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε ὃ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἰσόρησέ τις· [t] οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [v] καύμαλ@, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [x] πρὸς αὐτὸ φθαρτείσης αὐτομάτως ἐξεκρύβη, ἀλλ' [y] ὁποῖον Θεοῦ κελεύσαντ@ ἀφθεῖν, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [z] ὑφ' ὃ πάντες, οἵ τε Ἀραβήσιοι καὶ [a] οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, [b] ἀίξαντ@ [c] ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γενέσθαι. σωθεισώζεται δ' μόν@ Ααρὼν, μηδὲν ὑπὸ τ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τ Θεὸν εἶναι τ ὃς [d] ἔδει καίειν ἀπεσταλκότα. Μωϋσῆς δ' τούτων [e] ἀπολομένων, βουλόμεν@ τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμην φυλαχθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους [f] αὐτὴν μαθεῖν, [g] ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τ Ααρῶν@ υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [h] φέρειν τ χάλκεον καταπεταθῆναι βωμόν· [i] ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [k] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν Θεοῦ [l] νομίσαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ααρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ [m] Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ Θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μᾶλ τ υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τ τιμῆς.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deserto per annos octo & triginta obvenerunt.

Dein Moysis gratiæ invidiæ apud Deum omnem sui calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

NOn ita tamen contigit ut deflagraret seditio, sed ut multo magis crescceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem causa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam cessaturum esse verisimile erat, sed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupasset persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum nisi in gratiam Moysis ista facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis succenseret & irasceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyse solicitatus. Et illos quidem periisse *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quòd Dei cultui & religioni studuerint: ipsum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multasse, ut nunquam reus fieri amplius posset, insuper & fratri indubie confirmatum iret sacerdotium. posthac enim neminem illud affectaturum esse, cum aliis id in per-

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι σφᾶσιν ἀπ' ἔτους σπουδὴν παύσασθαι, πολλῷ δ' μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δ' τ ὅτι τὸ χεῖρον προσκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον φθαρησόμενον. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπισμένοις ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τ Θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τ εἰς Μωϋσῆν χάριτ@ Θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τῇ ὀργῇ Θεοῦ [n] γίνεσθαι τοιούτων, οὐχ ὅτως ἀφ' τῶν τ κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [o] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι φθόνῳ τῇ Θεοῦ θρησκείαν ἐπῃδάκεσαν· [p] τ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιῶσθαι τ λαὸν, [q] φθόνῳ τὸ μηδεμίαν ὑπερέχειν δίκην, ἔτι καὶ τῷ ἱερωσύνῃ ἀναμφίλεκτον [r] ταδελφῷ φθόνον. οὔθ' ἵνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [s] ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτους ἐρῶντας κακῶς ὑπολω-

[q] Υπερεβάλοντο·] Υπερεβάλλῃ *Big.* Dein Koeis *Big.* BERN.

[r] Καθηγίαζον] Καθήγιζον *Hen. Busb.* & *Zon.*

[s] Οσα κομίζοντες] Οσεῖα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Οὐδὲ] Οὔτε *Hen.* & *Busb.*

[v] Καύματ@,] *Tar. Big.* καύματ@, ὅτε καὶ βίαν πνευμάτων ὕλης φθεὶς αὐτῶν. *Epiphanius* φθὲς αὐτῷ. *Comestori* καθ' ὑποδρομὴν πεφανῆ &c. Ait enim, *Quantus ignis nec de terra prolatus, vel concursione fulminum, aut violentia spirituum, visus est unquam exilire.* BERN. Ita *Big.* & *Vat.* in *reliquis* κύματ@.

[x] Πρὸς αὐτὸ] Πρὸς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* φθὲς αὐτῷ *Vet. Interpr.* φθὲς ὑποδρομὴν πεφανῆ legisse videtur *P. Comestor*, qui ita dicit, *quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concursione fulminum aut violentia spirituum visus est unquam exsilire.*

[y] Οποῖον] Οἷον *Hen.* & *Busb.* ὁποῖον *Vat.*

[z] Υφ' ἃ πάντες,] Ita quatuor *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Zon.* ἀφ' ἃ *Vat. Bas.* & *G.*

[a] Οἱ πεντήκοντα] Illud οἱ omittit *Vat.*

[b] Αἰξαντ@] Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus.* (ita & emendaverat *Coccejus* & præfert *Coll. Voss* & ipsa *Bigot.*) ἄξαντ@ *Vat.* (αὔσαντες *Tar.*) ἄξαντες *Bas.* & *G.* *veniente* reddit *Vet. Interpr.*

[c] Επ' αὐτοὺς] Οὕτως *Tar.* ut Ora Cod. *Coccejani* testatur. HAV.

[d] Εδει καίειν] Εδικαιε pro ἔδει καίειν *Vet. Interpr.* legisse existimat *Bern.*

[e] Απολομένων,] In *MSS.* ἁπλομένων & ἀπλυμένων & ἀπωλυμένων & ἀπωλωμένων. in *Editis* ἀπωλωμένων. *Epiphanius* legisse videtur ἀπλυμένων aut ἀπλυνομένων.

[f] Αὐτὴν] Αὐτὸν omisit *Big.*

[g] Εκέλευσεν] Εκέλευεν *Bas.*

* *Ad aram*] Juxta S. Literas, *ut acerras ara aneæ affigeret*, aut *diductis in laminas aram æneam incrustaret.* καὶ προσέθηκαν αὐτὰ φύλεμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

[h] Παρὰ τ χάλκεον] Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare æneum collocare.*

[i] Ως ἂν] Ita MSS. Editi ὡσὰν.

[k] Τοῖς αὖθις] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen.* & *Zon.*

[l] Νομίσαν] *Col. Big.* νομίσας.

[m] Μωϋσέως] Μωσέως jam *Big.* & *Samb.* quomodo equidem Josephum scripsisse existimo. BERN.

[n] Γίνεσθαι τοιαύτην,] Γενέσθαι forsan legerat *Vet. Interpr.*

[o] Εξαμαρτάνοντας,] Εξαμαρτόντας *Big.*

[p] Των τ τοιούτων] Τῶν τ *Big.* & *Samb.* Μωσῆν τ juxta *Vet. Interpr.*

[q] Πρὸς τὸ μηδεμίαν] Πρὸς τῷ *Tar.* apud *Big.* & *Epiph.* φθὲς μηδεμίαν *Big.* φθὲς τὴν μηδὲ μίαν alii omnes. Proxime ἐζημιῶσθαι exemplaria cætera, si exceperis *Sambuci* membranas. BERN. *Al.* φθὲς τῷ (ut *Cocc.* in marg. *Tar.* utrumque ibidem delet) & φθὲς μηδ.

[r] Ταδελφῷ φθόνον.] Τῷ ταδελφῷ *Samb.* & *Big.*

[s] Αντιποιήσασθαι,] *Al.* (ut *Tar.* & *Cocc.*) ἀντιποιήσεσθαι. *Big.* delet καὶ.

λωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ αὐτὰ τὰ οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις, δέησις ἐγίνετο πολλὴ δὲ πλήθους, μειῶσαί τι τὴν Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δ', καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ σωισάμενον ἠκροᾶτο τὸ θόρυβον, δείσας μή τι [t] νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ ῥᾳθυμήσαντά τι μέγα καὶ χαλεπὸν, σωήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [v] πειμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς φυλάρχοις προείπων, κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίοις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὸν ἱερωσύνῃ, [x] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ααρὼν, ἐπιγράψας [y] Λεΐτην ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατέθηκε. [z] τῇ δ' ἐπιούσῃ [a] προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώρισμοι δ' ἦσαν, [b] τῶν τότε ἀνδρῶν καταση μηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ δὴ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὕπερ αὐτὰς σχήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτῳ μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τοῦ Ααρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφυέντας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [c] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [d] ἐκ τούτου δὲ ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ὄψεως, εἰ [e] καί τι λίθοι μίσους [f] εἰς Μωϋσῆν καὶ Ααρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὸν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπιψηφισάμενοι τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ααρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε

niciem cessisse compererit. Ad hæc etiam cognati exstinctorum multis agebant apud populum, ut Moysi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in suam incolumitatem esset & salutem.

2. Moyses autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari resciverat, metuens ne qui rursum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in sui excusationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc solum principibus tribuum præloquutus est, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: illum enim accepturum esse sacerdotium, in cujus virga signum Deus ediderit. Quod ubi placuit, *signatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inscriptum habens in sua tribu Leviticam: atque eas Moyses *accipiens* in Dei Tabernaculum deposuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnosci poterant, quod essent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem specie manere qua eas acceperat Moyses: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta spectabant, fructusque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta esset virga. Mira autem spectaculi novitate attoniti, omissis odiis quibus fortassis tam Moysen quam Aaronem prosequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere sacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo & *fausti auspiciis comprobato*, stabilis mansit dignitas. Hebræorum au-

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nucesque proferens, inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

[t] Νεωτερίσωσι] *Bas.* & *Gen.* νεωτερίσωσι. *Big.* & *Samb.* νεωτερέσωσι, ex usu. Juvabit & Philonem adducere de confirmatione admiranda sacerdotii Aaronici. Ἐπὶ δὲ ἑνὶ μίᾳ τάξει, (tribus licet unica, ut scipio Pontificis monstrat, Num. c. 17. 3.) τὸ ἱερωσύνην, ἡ πολλοῖς πολλαχῇ μυρίων κακῶν αἰτία γενομένη περὶ στάσεων φάσις ἐπετόλαζε (quale equidem in Ecclesia Christiana excitarunt fera factio Presbyterani;) καινοτόμον τὸ νεωτέρων ἐπιθεμένων τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν ἐκείνων τιμὴν ἀθροπαίσασθαι βεληθέντων. καὶ τοῦτ' ἀμαρτῶς ἤλπιζεν ἕστεσθαι, πολλαπλάσιοι τὸ ἀεὶ θμὸν ὄντες. —— ἐφ' οἷς εἰκότως ἀπαθὴς ὁ μωϋσῆς, λόγοις μὲν ἀναδιδάσκειν οὐκ ἐθέλησε· ἱκετεύει δὲ τὸν θεὸν ἐμφανῆ ἀποδείξαι αὐτοῖς θαλλεῖν περὶ ἣν ἀμέτοχοι ἐψεύσθησαν καὶ τὴν τοῦ ἱερωσύνης ἀρετὴν. οἱ δὲ κελεύσθησαν ῥάβδους λαβεῖν τὰς φυλαῖς ἰσαρίθμους. καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα φυλάρχων ἐπιγράψαι τοῖς ἰδίοις· τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ δὲ ἀδελφοῦ καὶ ἀρχιερέως· εἶτ' εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τοῦ ἀδύτου εἰσενεχθῆναι. —— Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λογίῳ πληχθεῖς, ἅπαντος δὲ ἔθνους παρεστῶτος, εἰσέρχεται, καὶ τὰς ῥάβδους ἀνακομίζει· τὰς μὲν ἄλλας ὡδὶ ἀβλάστους ἰσχνάς, μίαν δ' ἐφ' ἧς τὸ ὄνομα ἐπεγέγραπτο τὸ ἀδελφοῦ τεθαυματουργημένην. οἷα γὰρ φυτὸν ἀνθοῦσι ἄπαξ ὡδὶ βλαστὸς ἐξέφυσε, καὶ τὰ ὡραῖα καρπὸν ἤνεγκεν. οἱ δὲ καρποὶ κάρυα ἦσαν. Verum paulo post nucis istius speciem ipse declarat, λέγει δέ μοι καὶ τὸ ὡραῖα βλαστάνειν εἰωθότων δένδρων τὴν ἀμυγδαλὴν πρώτην ἀνθεῖν, διαγελιζομένη φορᾷ ἀκεφάλῳ: quod Plinius itidem notavit in Historia Naturæ florentis, *Ex his quæ hieme concipiunt, floret prima omnium amygdala mense Januario; Martio vero poma maturat.* Quare etymon sui Sa.ed à שקד *maturavit, adproperavit, festine enixus est*, arcessunt non tam Rabbini Judæorum, Jarchius, Elsdraides, aliique, quam veri Dei verissimum Oraculum Jer. c. 1. 11, 12. Vati enim de viso affirmanti מקל שקד אני ראה, directe respondit Optimus כי שקד אני יעל דברי לעשתו. Virgam amygdalinam crevisti; sic allutum ego volui & ἀληγοχαίρων. Brevi enim effectum dabo, quod de populo Judaico apud me constitutum est: haud citius florent amygdalæ, quasi ex adagio. Quinimo si mihi credere velitis adversus Criticos Græcos aliosque, incerti accentus vocabulum ἀμυγδαλὴ processit ab Hebraico כנרלות *migdaloth*, *germina surculi*, hoc vero à נרל, *crevit*, *pullulavit*. Erudite igitur, ut solet, S. Theodoretus ad Jer. c. 1. 11. ᾧ ταῦτα δείκνυσιν αὐτῷ ῥάβδον καρύνιλον, ἢ κλῆ τὸ σύρον (שקד תומרא פריתר in Syro Walt.) καὶ τὸ ἰσχνὸν (שקד) ἀμυγδαλίνιλον. ὅτω γὰρ ὅτοι κἀκεῖνοι τὴν ῥάβδον ἀνακλᾶν· ἡ δὲ ἀμυγδαλίνη ῥάβδος τὸ ταχὺ τῆς τιμωρίας αἰνίττεται· ὡς γὰρ τὰ ἄλλα δένδρα τοῦτο τὸ δένδρον ἀνθεῖ. Aut verbis Jarchii כי השקד ממהר ליוצא פרח קורים לכל האילנות. Chrysostomus ad idem ostentum, τὸ δὲ καρύνιλον, ἀμυγδαλίδιον τινες ὠνόμαζον. ὁ δὲ ἱερώνυμος ὅτος ἔγραψε· βακτηρίαν ἐγκεντροῦσαν ἐγὼ ὁρῶ. ἡ γὰρ ἐγρήγορσις καὶ τὸ ἀμύγδαλον λέγεται τὸ αὐτῶν ἐν τῷ ἱερωνύμῳ ὠνόμασε βραχύτητα ῥημάτων. ἐπαγγέλλεται γὰρ καλῶς ἑωρακὼς &c. τουτέστιν, ἕτοιμοί εἰσι αὐτοῖς μαχεσθῆναι, ἀλλ' ἐπάγων τὸν ψόφον. Idem etiam adfert Hieronymus, Critica Rabbinorum præ cæteris Ecclesiasticorum virorum delibutus, *Pro virga vigilante* (sic etiam legitur in vulgatissima ipsius versione) LXX. *Baculum nuceum transtulere.* Nam Saced *nux dicitur, vigilia autem, vel vigil, sive vigilare appellatur* Saced. *Ab eo igitur quod dicitur nux, propter verbi similitudinem* (ut accidit in χίων & πέλιν Danielis) *ad vigilis intelligentiam allusit. Pro baculo nuceo virgam vigilantem Aquila & Symmachus, Theodotio vero amygdalinam transtulerunt.* Neque aliud sane intellexerunt LXXII. Interpretes quam reliquorum ubique Judæorum Samaritarumque amygdalas seu לוזים, ubi κάρυα ponunt vice Hebraici שקדים στελεὸν. Nam pro melioribus illis nucibus κάρυα merito usurpari à plurimis veterum Scriptorum, sicut inter Laconas veniebant μυκηγοί, Heracleon, Seleucus, Pamphilus, Hesychius, aliique Grammatici Græci, præter Servium ex Latinis ad opus Rusticum Maronis. BERN.

[v] Πειρώμενον ἠκροᾶτο] Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ὡσὶ μὲν οὖν *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Οὗπερ ἂν] Legerat *Epiphanius*, ὅτῳ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δόξαν. νομίζουσιν ὅτι οἵ τε &c.

[y] Λεΐτην] Λεΐτιν *Bas. Gen.* & *Epiph.* Λεΐτλω *Big. Samb. Hen. Busb. Zonaras*que. Perinde autem valet, sive tribum sive tribunum interpretere hoc in loco. Constat enim ex descriptione Moysis, tam tribuum (quas Hieronymus Lyranusque tredecim recensent, propter ambigue dictum v. 6. בתוך מטותם; Philo Josephusque & Judæorum cæteri una pauciores) quam nomina Principum suorum fuisse insculpta tot virgis, præsertim vero virgam hieraticam nomina Aaronis proavique ejus, Deo jubente, tulisse. Audi tamen Johannem Drungarium ἄγαν ψιττακίζοντα· Ἐκκλησιάσας δὲ πάλιν πρὸς τοὺς φυλάρχους ἔφη, τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα κομίζοντας· ἐκείνου τὴν ἱερωσύνης ἐκλογὴν, ὅτῳ ἂν τῇ βακτηρίᾳ σημεῖον ᾖ ἐκ Θεοῦ. κομίζουσιν οὖν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ααρὼν ἐπιγράψας τῇ βακτηρίᾳ Λεΐτλω· ἃς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατέθηκε μυστῆς. τῇ δ' ἐπιούσῃ προεκόμισαν ταύτας καὶ αἱ μὲν ἄλλαι οἷαί περ ἐτύγχανον, ἔμφυτοι· ἡ δὲ Ααρὼν ἐβλάστησε κλάδους τε καὶ καρπόν. τὸ δὲ καρπὸν ἦν μὲν τοῦ λεΐλιτικοῦ βιβλου κάρυα λέγω, ἀμύγδαλα δὲ ὁ ἰώσηπος. ἐξεπλάγησαν οὖν πάντες, τρὶς τὸ Ααρὼν χειροτονήσαντος καὶ Θεοῦ. BERN. *Al.* Λεΐτλω. perinde autem valet, sive *tribum* sive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2, p. 302.

[z] Τῇ δὲ] *Big. Coll.* τῇ δ'.

[a] Προεκόμισε] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* προεκόμισε Et in Numeris sacris ויוצא משה, LXXII. καὶ ἐξώνεγκε μυστῆς. *Protulit ergo*, S. Hieronymus. *Big.* & *Samb.* προεκόμισαν. *Hen. Busb.* & *Zon.* ὡσπροεκόμισαν. Philoni ἐκκομίζει. BERN. Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* προεκόμισαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[b] Τῶν τότε ἀνδρῶν] Καταση μηναμένων αὐτὰς τοὺς τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ δὴ πλήθους *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod hic videtur legisse, οἵπερ ἐκόμιζον ἀπέναντι δὲ πλήθους.

[c] Ἀμύγδαλα] Τὸν δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲν Λεϊτικὸν βιβλον κάρυα λέγει. Videsis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11.

[d] Ἐκ τούτου] Ἐκ τοιούτου ξύλου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

[e] Καί τι] Καί τινι *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Εἰς] Lege ἐπ. COCC.

[g] Ἐπιψηφισάμενοι] Ita *Big.* (*Cocc.* in marg.) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπιψηφισθέντες *Bas.* & *G.*

autem ſeditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII. *urbes; una cum agro circumfuſo ad cubitos bis mille.* *Num. c.* 35. *Joſ. c.* 21. *&* 1. *Par. c.* 6. *Num. c.* 18. *Deut. c.* 18. *& Ezech. c.* 44.

3. Moyſes itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* miniſterio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam neceſſariis occupata ſacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam poſſiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis diſtribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis aſſignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipſiſque Levitis & ſacerdotibus penderent. Atque hæc quidem ſunt quæ accipit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* ſacerdotum propria ſint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Joſ. c. 21. *Num. c.* 18. *Num. c.* 15. *Num. c.* 6. *Num. c.* 18. *Lev. c.* 27. *Deut. c.* 18.

4. [1] Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, juſſit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipſis impertirent. Præterea autem ſanciit, ut populus primitias frugum omnium è terra naſcentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, immolandum ſacerdotibus adducat, ut eo cum familiis veſcantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus ſeſquiſiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito ſiclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonſuræ ovium: & ut triticum pinſentes, panemque conficientes de quavis maſſa libum eis præberent. Qui vero voto concepto ſemetipſos *Deo* conſecrant (Nazaræi quidem iſti appellantur, comam nutrientes & vino abſtinentes) [2] horum tonſuras, cum cæſariem ſacrificio adhibito dedicant, ſacerdotibus, *ut in ignem victimæ ſuppoſitum injicerent*, dari

τὴν πιμὴν. ἡ δὲ τ Εβραίων στάσις, πολιὰν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύθη τ τρόπον.

γ'. [i] Μωϋσῆς δὴ, ἐπὶ πολέμων καὶ στρατιᾶς ἡ τ Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσουσι τ Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Εβραίους ἐκέλευε καταπέμπειν τοῖς Λευίταις ἐκ τῶν πόλεων ἃς ἔλαχον ἕκαστοι φυλῆς. καὶ γῆν [l] περὶ αὐτῶν, καὶ [m] περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τ τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὴ καὶ τ λαὸν ἐξέπεμψε τ ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ Φυλὴ πρὸς τοῦ πλήθους λαμβάνῃ, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια πρὸς πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ'. [p] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα πρὸς ἀφώρισεν τοὺς Λευίτας [q] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τ δεκάτης, ἧς πρὸς τὸ λαὸς κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀποδιδόναι. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τ λαὸν [r] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τ ἐκ τ γῆς φυομένων καρπῶν ἀποφέρειν· καὶ τ τετραπόδων δὲ τ εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γονιμὸν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καθαγίσαι πρὸς ἀφεῖναι τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σπεύδειν ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τ δὲ [s] νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς καὶ τοὺς πατρίους νόμους, τὰς δεσποίνας τ πιλουμένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [t] ἀναφέρειν· ἀνδρώπῳ δὲ πρωτοτόκῳ πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τ τ προβάτων κουρᾶς· τὰς τε [v] πίτνοντας τ σῖτον καὶ ἐλαιομιγμένους, τ πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [x] αὐτοὺς καθιερῶσιν ψυχὴν πεπιημένοι· [y] Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται), κωμῶντες καὶ οἶνον ἀποσφερόμενοι. [z] τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν· [aa] ἐπὶ θυσίᾳ τε θρῶσι, τοὺς

---

h Ἐπαύθη τ τρόπον.] Ἐπαύθη *Samb. πέπαυσο Hen. & Busb.*

i Μωϋσῆ δὴ, ἐπεὶ] Ita *Baſ. Gen. Zon. Busb. & Hen.* Verum *Big. Samb. & Epiphan.* Μωυσῆς δὴ πολέμων καὶ στρατιᾶς (*Hen. & Zonaras* στρατείας) τὸν τ λευιτῶν ἀρίστην φυλὴν, θεραπεύσειαν τ θεὸν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ ἱερᾶ· καὶ βούλησιν δὴ τ θεῦ &c. Adponam juxta & verba *Zonarae*, Ἐπεὶ δὴ πολέμων καὶ στρατείας ἡ τ λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν τ ἀναγκαίων ἀμελοῖτο τ λειτουργίας τ ἱερᾶ, ἐκέλευε μωυσῆς τὸν χαναναίαν κληραμένους τὰς ἑβραίους ἐκτὸς καὶ τεσσαράκοντα πόλεις καταπέμπειν τοῖς λευίταις, καὶ γῆν περὶ αὐτῶν. καὶ δικαίαν τ ἐπετείων καρπῶν αὐτοῖς τε & τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· & ἄλλα τε πλείονα τούτοις χορηγεῖν τ λαὸν διεκέλευε· ὧν τὸ καθήκοντος ὁ ζητῶν, τὸν τ λευιτικὸν βίβλον ἀναπτύξας ἐξήτω. In hac periodo θεραπεύσουσα *Tar.* emendantis pro θεραπεύσειαν, cives Palladis nihil morarentur. BERN. Sic *Baſ. G. Busb. & Hen.* Μωϋσῆς δὴ πολέμων καὶ στρατιᾶς [*al*, στρατείας] τὸν τ Λευιτῶν ἀρίστην φυλὴν, θεραπεύσειαν [f. θεραπεύσουσαν] τ Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ξ. τ. ἰ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱερᾶ. καὶ βούλησιν δὴ τ Θ. &c. *Big. & Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπιόντος πολέμων καὶ στρατιᾶς τὸν τ Λευιτῶν ἡρίστην φυλὴν θεραπεύειαν τ Θ. *Vat.*

k Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

l Περὶ αὐτῶν] Πρὸς αὐτῶν ſoli *Big. & Samb.*

m Περιγράψαντας] Ita *MSS.* (*Coll.* etiam *Voſſ.*) in *Editis* ἐπιγράψαντας.

n Ἀνεῖναι.] *Hen.* ἀνεῖμαι pro ἀνανεῖμαι, atque *Samb.* ἀνεῖναι pro indefinito altero ἀνεῖναι. πρὸς τούτοις δὴ καὶ, expuncto etiam καὶ priore. Ibidem καὶ τ λαὸν ἐξέταξε *Busb.* BERN. Ἀνεῖμαι pro ἀνανεῖμαι *Hen.*

o Καὶ πρὸς τούτοις] Illud καὶ non agnoſcunt aliquot *MSS.* in quibus mox τ λαῶν ἐξέταξε.

p Τῶν μὲ τεσσαρακοντὰ] Τῶν μὲ τεσσαράκοντα ὀκτὼ *Big. Hen.* & meliora exemplaria *Epiphanii.* Dein male *Big.* & *Samb.* τοῖς λεύταις αὐτοῖς. *Busb.* & *Hen.* diſertis verbis τοῖς ἱερεῦσιν τὰς λεύτας. Mox quoque δικαίων *Tar. Big.* inficete. BERN.

1. *Ex quadraginta quidem & octo civitatibus,*] *Hæc delibavit S. Hieronymus Epiſt.* 128. XLVIII. Civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus ſeparantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanen eliguntur; & finis exilii, mors pontificis eſt. Æditui (νεωκόροι) & janitores accipiunt decimas: & rurſum decimas decimarum offerunt ſacerdotibus, tanto illis minores quanto ipſi majores populo. Primitiæ ciborum & omnium frugum atque pomorum offeruntur Antiſtiti: ut habens victum & veſtitum, abſque ullo impedimento ſecurus & liber ſerviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt ſacerdotes, & immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una naſcendi eſt, pretium æqualiter offertur; ſic moderatum ac leve, ut nec dives intumeſcat, nec tenuis prægravetur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio ſacerdotum. Servis ciborum reliquiæ conceduntur. *Jam tunc rejiciebantur Phygellus & Hermogenes, & recipiebatur Oneſimus.* Nunquid Deo de bobus cura eſt? Utique multo magis de jecore bovis, arietis, necnon hircorum, & armo dextro, pectuſculo, & ventre quo ſtercora digeruntur: quorum duo in eſum accipiunt ſacerdotes, tertium Phinees meretur in præmium. De victimis ſalutaribus, adeps quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur ſuper altarem: ipſum vero pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus, legitimum ſempiternum à filiis Iſrael. *Talia Rector Bethleemiticus.* BERN.

q Αὐτοῖς προσέταξε·] Id eſt, τοῖς ἱερεῦσιν, ut diſertis verbis habent *Busb.* & *Hen.*

r Δίκαιον τῷ Θεῷ] Δικαίων (*lege* δικαιῶν) *Big.* ex conjectura, inficete, ut cenſet *Bern.*

s Οὐ νενομισμένων ἐσθίειν] Antea locutus fuerat de iis, quæ ab his ſecreverat, & illa appellavit εἰς θυτίας νενομισμένα. An ergo idem eſt νενομισμένον εἰς θυσίαν & νενομισμένον ἐσθίειν? Ita ſe res habet. Tres ſpecies ex animalibus domeſticis, boves, oves & capræ ſunt ſolæ aptæ ut offerantur in altari & ſolæ eſu licitæ Judæis. Adde θύειν ipſum mox quoque uſurpare de jugulatione animalis ad uſum privatum & profanum. REL.

t Ἀναφέρειν·] Ita *Baſ. G.* & *Hen.* ἀποεισφέρειν *Busb.* ἀναφέρειν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Πιτνῶντας] Gloſſæ in *Coll. Voſſ.* χωνεύοντας. & ad πεμμάτων ibidem καρυκεύματων. HAV.

x Αὐτοὺς καθιερῶσιν] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτοὺς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69.

y Ναζαραῖοι] Ναζαραῖοι δὴ καλοῦ) *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ναζιραῖοι δ' ἔτοι καλοῦ) *Hen. Busb. Cedr. Big.* & *Samb.* Iidem in Bibliis Græcis ναζηραῖοι, appellantur & ναζαραῖοι in volumine Chriſtiano. Interpretes autem LXXII. ἁγιασμένοι ubique reddidere, S. Hieronymus *Nazarei.* BERN. Illud δ' ἔτοι, quod deerat in *Editis*, ſupplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno.* Ναζαραῖοι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

z Τούτων,] Τούτοις δὴ ὅταν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) τούτους δὴ ὅταν *Vat.* & *Cedren.*

2. *Horum tonſuras,*] *Cum capillum conſecrant, victimas eorum ſacerdotibus cedere* reddit *Gelen.* At *Epiphanius* juxta *Voſſii* cod. *horum quando capillos ſacris liberant & cum ſacrificio faciant, ceſaries tondetur apud ſacerdotes.* Sic *Xylander* ad *Cedrenum*, p. 69. *hi cum comam tondent, ſacrificio adhibito eam Deo offerunt, ſacerdotum opera.*

a Ἐπὶ θυσίᾳ] Neque hoc concoquere potuit *Tar. Big.* ſed in ἐπιθύσιά τε permutatum cupit. BERN.

aa Τε θρῶσι,] Lege δὴ θρῶσι. COCC.

b Τὰς

[b] τὰς κομὰς νέμεσθαι τοῖς τὰς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὐτὰς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον ἢ τὸ τοῦτο σημαῖνον κατ' Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς [d] λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα [e] τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύσιν, ὠμοφαγίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν [f] ἔνισχύόν τε καὶ [g] χελώνιον

placuit. Item qui ſemet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, ſi ex Hebræo interpreteris, donum Deo ſignificat) cum à miniſterio, *cui ſemet devoverant*, liberari geſtiunt, ſacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniæ, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & ſi quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pe-

[b] Τὰς κομὰς] Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis ſacrabant, ut Achilles Sperchio, Ærinus Æſculapio.

[c] Κορβᾶν] Ita *MSS.* κορβᾶν in *Editis*. HUDS. i. e. ſi quis votum fecerit dicens, *ſim korban*. REL.

[d] Λειτουργίας] Λειτουργίαν *Big. Samb. Busb.* & *Hen. Cedrenus* etiam βούλεσθαι δὲ ἐᾶν τὴν λειτουργίαν, τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν τὸ ἀργύριον· γυναικὸς μὲν λ' σίκλους, ἀνδρὸς δὲ ν'. Mox τοῖς κατοίκοις θύσει ſuo more *Samb.* BERN.

[e] Τῶν ὡρισμένων] Τῶν εἰρημένων ἔχωσι χρήματα *Vat.*

[f] Ἐνισχύόν τε] Dicit itaque Joſephus ſacerdos, ad Clerum Divino jure pertinere, quoties Laicus familiæ alendæ cauſa bovem ovemque mactaverit, ἔνισχύόν τε (Deut. c. 18. 3. הקבה *keba*, quod eſt ſua ab origine κοιλία, deliciæ ſane veteres: ſive ventriculus Hieronymo Interprete, & prius LXX11. Alexandrinis ἔνισχυον, aut magis ἰώνισχυον cum Ariſtophane, Eubulo, Demoſthene Bithyno, & lima Atticiſmi Phrynicho. Judæis Samaritiſque ܩܒܐ *cebba*, ἰχίον. Idemque inſolitis vocabulis Syrus reddit ענוקתא, γαστῆρα, & Paraphraſtes Samariticus רקיתא. Sane ex ventriculis brutorum ruminantium, quot vel ipſe Stagirita, vel Grammatici ad Nicandri Ariſtophaniſque carmina amant numerare, inferior ac pinguior debet heic intelligi, & maxime omaſi cupediæ; non vas lactis, ut exiſtimavit Bochartus. Pergit Flavius:) καὶ χελώνιον (*Pectuſculumque*, חזה in libro Moyſis Num. c. 15. 18. στηθώνιον paſſim LXX11. Interpr. S. Bibliorum, necnon in veterinariis Apſyrti, ingratiis tamen Atticiſtarum aliquot veterum. Deſcendit igitur à χέλυς χελώνη & χελώνιον, στῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur, ut lyra chordis. Ita κιθάρα & κίθαρος, θώραξ. Imum etiam ventriculum ſignificant, præter ἰώνισχυον LXX11. πλάδον, μυλὸν Judæorum Byzantinorum, & *muletta* N. Lyrani ad hunc locum. Hæc nobis confirmant Galenus in Lexico Hippocratico, in ſuo Catholico Heſychius, atque etiam M. Etymologus. Quoniam tamen Joſephus non ſacram victimam, non Num. c. 18. 18. ſed videtur Deut. c. 18. 3. & opus lanionis domeſtici reſpexiſſe, χελώνιον etiam alio ſignificatu donabimus; quo reſpondeat Hebraico Maſoretarum הלחיים, aut illi Samaritarum הלחים & הלחם, necnon LXX11. Doctorum στομάχια, Onceloſi לויא, Syri ܟܒܐ, & Samaritarum לחיה & الحبين. Quod ſic præſtamus. χελώνη, χήλη & κελύνια Heſychio interprete; & in eodem theſauro literaturæ Græcæ, χηλὴ, γνάθος. Namque forcipes ſunt utræque; ſunt & labia χείλη, & Æolice χέλλη. Accedit & collegium Judæorum Alexandrinorum de Moyſe jam diſceſſuro, ὅτι ἐρθύσησαν τὰ χελύνια αὐτοῦ, ut ex editione Complutenſi & Manuſcripto Carolino legimus, *neque corruptæ ſunt male ejus, neque collapſus eſt genarum honos*. ולא נם לחה aut לחיו; ſicut נסס Chaldæorum, Arabumque ناس *iταφάχθη*, mutatus eſt, languit. Aut quia ſynagogæ Samaritiæ Judaicæque retinent לחה, mallem interpretari colon iſtud hunc in modum, *nondumque evanuerat decor vultus ejus*. לחה etenim *forma eximia, venuſtas, oris pulchritudo*, quam Moyſes profecto admirabilem tulerat & pene Divinam. Ita Grammatici Æthiopum gentis haud pulcherrimæ nos docent. Onceloſus tale quid ob animum habuit. ולא שנא דו יקרה ראפוהי *neque immutatus fuit ſplendor eximius oris ejus*; atque Interpres Jeroſolymitanus ולא אשתנון דוהון ראפוי. Adhuc de χελύνιον & χελώνιον Interpres Syrus, ولم يتغبض عارضيه *necdum genæ illæ rugas ſenſerant*. Et MS. τὰ χειρωνὸς τὰ βατιλίσσης ولا ينقبض عارضيه, i. e. ὧν ἐρρύσθη αἱ σιαγόνες αὐτοῦ. Idem ſane didicerat à Rabbinis S Hieronymus, *neque dentes illius moti ſunt, aut exciderant*, i. e. *aufugerant*, ipſis verbis Uzielidis ולא נתרון ניבי לסתיה. Quippe illi leniendo Catachreſin Hebraicam ſic verterant, potius quam ולא נם לחה, *atque nondum maxilla*, ὀδοντοφόρος, *eum deſtituerat*. Perperam itaque χελωνίον Bibliorum Græcorum *labium* interpretantur & alii, & animalium Sacrorum Deſcriptor mille aliis major. Cum Chaldæo iſto faciunt Seldeni Arabs ولا ينسبخ وجهه, *vultus ejus non decidit*, i. e. genæ illi haud ſubſiderant, ut vetulæ ſolent: vel potius ولا تشيخ وجهه, *nihilque ſenile viſum in ore illo*; quomodo legit G. Homeidides in Chronicorum tomo priore: tum etiam Gregorius Nyſſæ antiſtes de Moyſe maximo, τὰ μὴ ὀδελεὰς ταύτης καὶ ἑτέρων γνώρισμα φησὶν ὁ λόγος, τὸ μήτε ὀφθαλμὸν ἀμαυρωθῆναι, μήτε σφόδρα μαρανθῆναι. Inſuper in Commentario vetere *Peſicta Zutratha*, ולא נם לחה כי קרן עור פניו שלא נשתנה ארמות פניו מרכות שהיה מהר סיני עריין כאילו חי *Moyſi haud evanuit unquam ſplendor venerandumque illud vultus decus, quo à monte Sinæo dudum deſcenderat*. Atqui præ his omnibus audiendus eſt Philo, Philoſophiæ Judaicæ caput, p. 832. Ἀπὸ δὲ τῶν ἔξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα κρεωφαγίας, (quid diſertius? quid Joſepho utilius?) τελεία μὲν ἐστι τάξις τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα καὶ σιαγόνα καὶ τὸ καλούμενον ἰώνισχυν. τὸ δὲ ἰώνισχυν ἔκθυσις, aut poſthæc melius σύσφυσις κοιλίας ἐστίν. Omaſum enim intelliges; non omentum. Illa autem gratia ſuæ Fabiolæ Latine olim interpretatus eſt S. Hieronymus Epiſtola 128. *Hæc de victimis, & iis quæ offeruntur in altari, & quæ Sacerdotibus dantur à Domino. Cætera & alia tria, exceptis primitiis hoſtiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio, ſed victus neceſſitas eſt, Sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. In brachio opera bona intelliguntur. Maxilla eloquentem eruditumque ſignificat. Venter receptaculum ciborum in ſorto Madianitide ſacerdotali pugione confixus, univerſos hominum labores & momentanea blandimenta gulæ, ſtercoris ſimo* (פרש) *condemnat*. Huc etiam adponenda exiſtimavi paucula placita Doctorum verborum ex Talmude Babylonio, Cholin f. 131, & 132. אחר השוחט לאכילת אדם או לאכילת גוים או לאכילת כלבים או לרפואה חייב כמתנות, *Munuſculis, quæ vocant, tenetur omnis mactatus, cibus ſit Iſraelitæ aut Ethnici, ſit σκυβάλου, ſitve φάρμακον*. Obligantur & ſodalitia menſæve communes illis donis, f. 136. ובהכת השותפים חייבת שנ' זובחי הזבח: legis enim in Lege, θύοντων τὰ θύματα. Et f. 132 הכהנים פטורים מן המתנות שנ' מאת העם והלוים הם ספק אם הם בכלל העם לפיכך אין נוטלין מהם *Sacerdos ſacerdoti non ſolvit. Ambiguum vero an* לוי & λαῷ *complectatur etiam Levitas. Quare & hi liberi ſunto à Mattanoth*. והמתנות עצמן אסורין לישראל לאוכלן אלא כרשות כהן *Idiota* νεοῦτος τοῖς ἱερεῖς *ad menſam Sacerdotis*. Sacerdoti tamen licet, (f. 130.) ut res minime ſacras Ethnico iſta vendere, vel dono rurſum Iſraelitæ reddere, vel denique canibus objicere. Deinde ad hanc cœnam μάλα κοινὴν admittitur fœmina quævis Hieratica, ejuſque gratia conjux Laicus: והכהנת אוכלת המתנות אעפ"י שהיא נושאת לישראל מפני שאין בהן קדושת ולא עור אלא שהבעל אוכל מתנות בגללה. מקום שאין בו כהן מעלה המתנות כדמים f. 134 ואוכלן מפני הפסד כהן ויתן הדמים לכל כהן שירצה *Caterum ubi Sacerdotem nullum habeat vicinia, ſatis eſt donis recte æſtimatis pretium eorum, ut ferat occaſio, cuilibet iſtius ordinis perſolvere*. Belle autem conſentiunt cum expoſitione myſtica Hieronymi, quam ſupra diſtrinximus, verba Joſuæ Gemariſtæ *Cholin* f. 134. דורשי חמורות היו אומרים הזרוע מנגד היד שנ' ויקח רומח בידו ומחיים כנגד תפילת שנ' ויעמוד פנחס ויתפלל וקברת כמשמעה שנ' ואת האשה אל קבתה. Difficilium atque inſigniorum Commatum S. Scripturæ Explanatores (iidem enim in Peſicta zutratha appellantur f. 76. d, דורשי רשומות, quales profecto ab Eſdra Criticorum Sacrorum *Alpha* per omne ævum audivit Eccleſia Judaica) brachium & quidem dextrum dari volunt Clero Hebraico, quod nobiliſſimus Zelota Num. c. 25. 7. *pugionem manu arripuerat*. Dein malas, ſymbolum orationis: dicit enim hymnus ſacer, *Et oratum ſurgente Phineaſo*. Poſtremo de ventriculo, ex litera ſacra facile conſtat v. 8. *Madianitida quidem Lazarides confœderat* בקבתה. Sic ergo meruit Phineaſus, Phariſæis probantibus ex v. 13. Tertiam vero illarum partium, quas Patres Miſnici μαστάκην χοινικὴν, & μαστακῶτ, τὰ ὀνόματα, eximie appellarunt propter verba Oraculi, Deut. c. 18. 3. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις (munus debitum, משפט) τῶν ἱερέων τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ, מאת העם ולא מאת הכהנים, ſicut explicant primi Doctores ſive Amoræi, & præ cæteris Rabba collega Abæi, qui propter conjugem ſuam ex hieratica gente oriundam, *munuſcula illa ſacerdotalia* מתנות כהונה etiam diu poſt excidium Templi alterius ſibi vendicarat, *Cholin* f. 132. Tertiam inquam καὶ τὸ βραχίονα τὸ δεξιὸν τοῦ θύματος Joſephus clare expreſſit pro Moſaico הזרוע: ut inter *carnes privati laris*, ὁ τοῖς κοινοῖς, בחולין, idem membrum ſignificet הזרוע quod in S. victimis במוקדשין Num c. 18. 18. שוק הימין armus dexter. Quod ipſum etiam adfirmant Scholaſtici Babylonii ex priſca traditione, f. 134 b. *Cholin*, תנו רבנן הזרוע זרוע זרוע ימין. Modulum autem hujus munuſculi habes in Maſſicta *Cholin* c. 10. §. 4. Judas enim armum ſine pedibus voluit intelligi, Patrum alii (quorum ſententia in morem abiit) crus totum, ut in oblatione Naziræi Num. c. 6 זרוע בשלה & in pacificorum שוק הימין Num. c. 18. Dein לחי ſeu *malas*, iidem ad curculionem extendunt ער פיקה של נרגרת. Judæi Babylonii etiam *linguam* addunt, atque inſuper noſter Hieronymus ad Mal. c. 2 3. Quinimo Phariſæi per totum caput 10. *Cholin* ea diſſerunt, quæ ad Flavium illuſtrandum faciunt: pauca nunc adferam. Tria illa הזרוע והלחיים והקבה Deut. c. 18. 3. Sacerdotibus de carne domeſtica, aut propter vitium aliquod ab altari redempta, aut quorum primogenitura haud conſtat, (hoſtiæ enim ſacræ ſanæque ſolverat Iſraelita שוק וחזה, quod Joſephus in-

pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli è ſacerdotum *familia* maſculi eodem die in templo abſumunt.

Poſtha: Iſraëlitis tranſitum negat Rex Idumæus, πατρικὴν ὁδὸν ζωπυρῶν. Num c. 20. Deut. c. 2. & ſuſe Philo p. 639.

ſ. Hæc autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, miſſis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per ſuos fines eum ire pateretur, † obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi *poſcebat*, perſoluturus & aquæ pretium, ſi rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obviam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe invito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

καὶ τὸ δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. [h] καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαῦτα, [i] πάρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, ἀφθονίαν ἐπενόησε. πάντων γὰρ [k] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τὰς οἰκετικὰς, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας. [l] ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀπιφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ [m] ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων [n] αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν σάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἦλθε πρὸς τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [o] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [p] ὁδὸν αὐτῷ [q] παραχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ στρατῷ χορηγήσαι, [r] καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσῃ καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν ὁδὸν, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [s] προσπίπτει τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτὸν εἰ τολμήσαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [t] ἄρχειν γὰρ μάχης ὁ σωιεβούλευσεν ὁ Θεὸς ἀχρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανήγε, διὰ τῆς ἐρήμου [v] ἐκπεριών.

ς'. Τό-

terpretatus fuit σῆθος καὶ κῆμαι τὴν δεξιὰν I. 3. c. 9. §. 2.) largiri tenentur, aut pretium horum, Judæi proſelytique nati intra Palæſtinam extrave, Templo ſtante aut ſubruto, בפני הבית ושלא בפני הבית, ſic Deuterotæ. Vide etiam Gemariſtas à f. 130. *Cholin*, & *Samag* præcepto 142. Subjiciam enim ſyllabum redituum jure Divino & pacto Salario, בכלל ופרט בברית מלח, Sacerdotibus conceſſorum capitulis XXIV. prout eum certa & antiquiſſima traditione acceperant Hias bar Rab, Chaſdas, aliique Doctores Gemarici, *Baba cama* f. 110. & *Cholin* f. 133. b. Maimon. *Jad* f. 442. initio *Biccurim*. Videbis autem ipſe, ut ſapis, Philonem egregie de his diſſertantem titulo, τὰ ἐκ ἱερῶν γέρα.

1. בשר חטאות הבהמה וחטאות העוף. Victimæ pro peccatis. Lev. c. 26. 25.
2. בשר האשם בין חלוי בין ודאי. Hoſtiæ pro delictis. Lev. c. 7. 1, 6. Quinque autem numerantur, שפחות נזילות מיעילות חרופה נזיר מצורע.
3. זבחי שלמי הציבור. Pacifica Eccleſiæ. Lev. c. 23. 19.
4. לוג שמן של מצורע. Oleum leproſi purgandi. Lev. c. 14. 10.
5. מותר העומר. Reſiduum manipuli Paſchalis. Lev. c. 23. 10.
6. שתי הלחם. Par panum Pentecoſtalium. Lev. c. 23. 27.
7. לחם הפנים. Panes propoſitionis. Lev. c. 24. 9.
8. שארי מנחות ישראל. Pacificorom privatorum quod reſtaret. Lev. c. 6. 16.

Octo iſta in Sanctuario Sacerdotes jus erat comeſſe, nomine אגיוטטא, קדשי קדשים, quod eſt, לפנים מחומת העזרה, Maimonide interprete, aut locutione Talmudi לפנים מן הקלעים, *Zebach.* c. 12.

9. עורות העולות ועורות הקדשים. Pelles hoſtiarum, *Sanctiſſimarum* quidem ex mente Maimonidis, aut *Sanctarum* in Gemara.
10. הזרוע ושוק של שלמים. Pacificorum pectus armuſque dexter. Lev. c. 7. 31, 34.
11. המורים מן התורה. Oblata ἐπὶ θυσίᾳ ἐξομολογήσεως. Lev. c. 7. 12, 14.
12. המורים מאיל נזיר. Oblata cum ariete Naziræi. Num. c, 6. 17, 20.
13. בכור בהמות טהורות. Brutorum non immundorum primogenita. Num. c. 18. 15.
14. הבכורים. Frugum primitiæ. Num. c. 18. 13.

Quinque hæc, aut ex Talmudicorum placito iſthæc quatuor, עורות קדשים מורים מתורה ואיל נזיר הבכורה והבכורים: quippe hi contendunt חזה ושוק incluſa capitibus III. & V. ut *minoris ſanctitatis*, קדשים קלים. Tot intra muros Solymarum conſumebantur: ſed decem alia ubilibet Terræ Sanctæ, בגבולין.

15. התרומה *Truma* major. Num. c. 18. 12.
16. תרומת מעשר. Decimæ decimarum Leviticarum. Num. c. 18. 28.
17. החלה. Libum de pane pinſendo. Num. c. 15. 20.
18. ראשית הגז. Vellera prima. Deut. c. 18. 4.
19. שדה אחוזה. Fundus dedicatus Deo, neque ante annum Jobelæum redemtus. Lev. c. 26. 16, 21.

Verum hæc duo habebantur ὡς κοινὰ, חולין ולא קדש: petenda tamen, inſtar trium ſuperiorum, ex ſolo Iſraelis. Quinque autem, quæ ſequuntur, ubique orbis terrarum Sacerdotibus ſuis perſolvebant Judæi.

20. החרמים, & ſtylo doctorum שדה חרמים. Ἀναθέματα, præſertim ager devotus & ἀνάθεμα. Num. c. 18. 14. & Lev. c. 27. 28.
21. גול הגר. Raptum ab extraneo. Num. c. 5. 8. & Lev. c. 6. 5.
22. המתנות. Tributum ex macello. Num. c. 18. 3.
23. פדיון הבן. Λύτρον filii primogeniti. Num. c. 18. 15.
24. פדיון פטר חמור. Primogenitum aſini redemtum. Ex. c. 34. 20. Num. c. 18.

In hoc ſenſu capitula 14, 15, 16, 17, & 19. fœminas familiaſque hieraticas rerum uſu fructuque admiſerunt. Tam ſplendide itaque vixerant Sacerdotes alterius Teſtamenti, & more principum. BERN. *Ariſtophani, aliiſque ὠνυμοις.* HUDS. Hæc tria Hebræis ſunt זרוע, קיבה, ולחיים, זרוע *brachium*, (vel armus dexter) *venter* & *maxillæ*, quæ ex animantibus profanis & *in* uſum culinæ mactatis dantur. At חזה ושוק *pectus* & *crus* ſacerdotibus dantur ex ſacrificiis ſalutaribus. Hæc Latinus interpres non ſatis diſtinxit. REL.

[g] Χελωνίου] Χελωνίου, σῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero *Joſephus* videtur reſpexiſſe potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam ad *Num.* c. 15. v. 18. licet Χελώνιον interpretari *maxillas.* nam *Heſychio* χελωὼ, χεῖλος, καὶ μέρος τῆς ἱερείων, atque iterum χηνὴ, γνάθος. itemque LXX. *Deut.* c. 34. v. 7. οὐδὲ ἐλάβεν τὸ χελώνιον αὐτοῦ, *neque corrupta ſunt malæ ejus.* BERN. & HUDS.

[h] Καὶ τοῖς μὲ] Hæc omnia uſque ad δίδωσιν αὐτοῖς deſunt *Coll. Voſſ.* ſequentibus adſcripſerat *Coccejus*, lege πάρεξ ὧν ὑπὲρ. *Vet. ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet.* HAV.

[i] Πάρεξ ὧν] Ita (inquit *Bern.*) ex *Epiphanio* expreſſi. Prius erat παρέξων ὧν ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρέξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρέξειν ὧν ὑπ. Sed in *Samb.* πάρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. HUDS. MS. παρὲξ ὧν ὑπὲρ ex his quæ pro peccatis ſacrificans populus dat. REL.

[k] Τῶν τοῖς ἱερεῦσι] Illud τῶν ſupplevimus ex *Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[l] Ἔξω τῶν] Nam ſacrificia piacularia erant ſanctiſſima קדשי קדשים. REL.

[m] Ἐν τῷ ἱερῷ] Et quidem ἐν τῷ ἔνδον ἱερῷ, id eſt in atrio magno, בעזרה. REL.

[n] Αὐθημερόν.] i. e. uſque ad proximum mane. Dies enim & nox ſequens erat tempus eorum comeſtioni deſtinatum. REL.

[o] Τῶν Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίων *Vat.*

[p] Δίοδον αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* (*Coll. Voſſ.*) & *Euſeb.* ſic & mox inferius, in *reliquis* ἢ ὁδόν. eſt qui conjecerat τὴν ὁδόν.

[q] Παραχεῖν, καὶ ἐγγύας,] Παρασχεῖν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.*

† *Obſides etiam*] *Cautiones quas ipſe vellet accipere* juxta *Vet. Interpr.*

[r] Καὶ τιμὴν] Καὶ τιμὴν ἔ ὕδατος αὐτὸς κελεύσῃ καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* καὶ τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς κελεύσῃ καταλαβεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγήσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς κελεύσειε *Vat.*

[s] Προσπίπτει] Αὐτῆς χώρας οἱ ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατιᾶς ἐξαπλωθεὶς πίπτει τῷ Μωϋσῇ Zonaras. τῷ Μωϋσῇ omiſit *Vet. Interpr.* HUDS. Cum codice *Big.* facit *Coll. Voſſ.* cui adſcriptus erat ille Theocriti locus in Dioſcuris verſu 62.

Δαιμόνι, δεῖ ἀν ἔ γε πιεῖν ὕδατος σύ γε δοίης;

[t] Ἄρχειν γὰ] Ἄρχειν *Vat.*

[v] Ἐκπεριών] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & huc *Epiphanius* con-

ve-

ς'. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ [x] Μαριάμμην τελευτὴν τοῦ βίου καταλαμβάνει, πεντηκοστὸν ἔτος περληρωκυῖαν ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς ᾧ Ξανθικοῦ νουμηνία κατὰ σελήνην. Θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [y] Σίν· καὶ πενθοῦσα [z] ὅλας τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόσχον [a] θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπορον, [b] ὁλόκληρον δὲ ξανθῷ πᾶσαν, μικρὸν ἄποθεν δὲ σφαγιασθὲν [c] εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἱερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ δι' αἵματος ἐπτάκις ῥάνας τῷ δακτύλῳ [d] ἀντικρὺς τοῦ σκηνῆς καὶ Θεοῦ· ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τὴν [e] δαμαλίδα, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τῷ πυρί, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τοὺς [f] ἐν ὑπὸ νεκρῷ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον [g] εἰς πηγὴν ἐνίεντες καὶ ὕσσωπον, [h] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, [1] menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam [2] monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit. Juvencam; inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo ſubditam, totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolavit; ejuſque ſanguinem ſepties digito aſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem univerſum homo purus colligit, & in locum mundiſſimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, ejuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia

Anno Exodi XL. *ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.*

Ritus Vaccæ Luſtralis. Num. c. 19.

venit, *iter faciens*, nec non ea *Zonaræ*, καὶ αὐτὸς λέγει τὴν ἐρυθρὰν ἰσχνὴν, μὴ δεχέσθαι μάχης συμβολὴν τοῦ Θεοῦ. at σπειρᾶσθαι peragrando in *Baſ.* & *G.* haud male. σπαρεῖσαν *Big.* σπειραῖαν *Vat.* eſt (*Tar.*) qui conjicit σπειραῶν.

x Μαριάμμην] Μαριάμμη *Big. Samb.* & *Zonaras*, propius ad מרים aut מריא. Sic autem Drungarius, τότε καὶ μαριάμμη τίθησι δι' μυστικὴν ὑ σύγγου, μὴ πεσαρακοστὸν ἔτος τὴ ἐξ αἰγύπτου ἐξόδου. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 100. v. 12. Μαριάμμαν *Vat. Baſ.* & *G.* HUDS. Ita flexit nomen Mirjam; atque ita Rufinus legit in libris de bello, ubi in Græco nunc Μαριάμμη eſt. MN deprehendo & in aliis nominibus uſurpatum a Græcis ſcriptoribus, uti noſtro, Δαθάμην pro Dathan in codd. MSStis Μαριάμμη & Μαριάμμη permutantur. REL.

1. *Menſis Xanthici*] *Anno Exodi* XL. *ineunte ſororem ſuam Mariammam amiſit Legiſlator, novilunio Niſan ſeu menſis Xanthici, die primo anni Hebræi, ſi Joſephi codices Græcos & Excerpta Nicephori ſequamur; aut decimo, ſi Latinos: quem adeo diem decimum nota nigra* יום *adpungunt Judæorum Calendaria Hebraice Arabicæve deſcripta, in Aſtronomia ſua Arabica Maſudius, nec non Seder Olam Rabba, Megillath Taanith, aliaque Chronica Rabbinorum. Veruntamen Eutychius Patricii filius Georgiuſque Homeidi, Chronographi Alexandrini, in diem ſextum Niſan ſeu Pharmuthi Sibyllæ hujus* (videſ *Jonathanem & S. Hieron. ad Mich. c.* 6. 4. *& Moyſen Ex. c.* 15. 20.) *obitum referunt, inque ætatis annum* CXXVII. *Deinde Mariammam ſepelit Eccleſia Hebraica, Stathmum jam* 33. *paſſi, modo ſplendido meritoque apud montem Sin* (*per Sade, ut monet Hieronymus ſcriba Chriſtianus*) *Judææ auſtrali imminentem, Num. c.* 20. 1. *Joſ. c.* 15. 3. *Num. c.* 34. 3, 4. *Hunc locum appellat Moyſes libris ſuis quarto quinteque tanquam montibus aſperum,* τὸν ἔρημον σὺν, מרבר צן; *alioque nomine & ille & Davides Pſ.* ρα'. τὸν ἔρημον κάδης, *Num. c.* 33. 36. מרבר צן הוא קדש, & 6. 27. 14 & *Deut. c.* 32. 51. הם מי מריבת קדש מרבר צן. Cades vero audit Recemus & *apud Philonem in Lexidio S. & Joſephum hunc, Onceloſum, Saadiam, alioſque multos Judæorum Syrorumque*; Petraque *eadem in Gentium ſcriptis. Suadet hoc & nomen* Sin: *quippe* סיאן & סעוון Sawan & Seian, *πέτρα dialecto Arabum, & populis Æthiopum* צון Savane, Arx. *Vel denique* Sin, *cacumen illud in finibus Idumæis ſubjacenſque deſertum abs hoc magnifico funere nomen tulit.* ציון *equidem* σὶν & σινὰ *monumentum & præſertim* ἐκκλήσιον *denotat. Poſthac populum luctu* τριακονθήμερον *pollutum rufa bove luſtrat Legumlator. Celebrant inſuper diſcipuli Joſis Talmudi codice* Taanith *f.* 9. *præ cæteris paſtoribus bonis altoribuſque Iſraelis* (פרנסים שובים לישראל) *maxime hos tres, Moyſen & Aaronem & Mariam; quorum meritis per eremum* (*ſic volunt*) *à Deo conſerebantur Cibus Manna, Nubes tutelaris, atque Aqua ſequax,* באר ועגן ומן. *Inde moriente Maria defecit aqua, Num. c.* 20. 1, 2. *De his autem dicitur Zach. c.* 11. 8. אתכחד אתנ' הרועים בירח אחד: *diem licet obierit Maria in menſe Niſan, Aaron in Ab, & in Adar Moyſes: Quoniam, exponente Ris Lacis, cum Moyſe noviſſimo fratrum tria dona ſupradicta omnino expiraverant. Scholaſtici equidem Judæorum & Hieronymo noſtro eandem exegeſin ſuggeſſerant. Ait enim iſte ad Zach. c.* 11. 8. Tres paſtores, qui in uno menſe ſucciſi ſunt, Moyſes videlicet & Aaron & Maria. Quorum Maria in menſe primo, qui vocatur Niſan, mortua eſt in deſerto Sin: & in eodem loco propter Aquam Contradictionis eodemque menſe Moyſes & Aaron condemnati ſunt, ne terram repromiſſionis intrarent. Atque ita factum eſt, ut è tribus paſtoribus, alius præſenti morte ſuccideretur, alii ſententia mortis futuræ. BERN. *Menſis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Joſephus* ſit intelligendus &c. In quibuſdam *Vet. Interpr.* exemplaribus, *Xanthici m. initio ſecunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio ſecunda luna.* at in pleriſque, *decimo die X. m. initio ſecundum lunam.* Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in ſuis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς ᾧ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ κατὰ σελήνην. *i. e.* Xo die menſis Xanthici, à prima face facieque lunæ viſæ ſuppurandi, velut *Hebræo* fas erat: non à ſynodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo menſis & ad rationes ſolis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* obſervatum. Vel ſcriptum fuit olim, δεκάτῃ ᾧ Ξανθικοῦ μηνὸς ἀπὸ νουμηνίας κατὰ σελήνην. Quinetiam חדש & primum diem menſis & menſem totum denotare, ex ſacris literis omnes ſciunt. *Decimo die X. m. luna ſecunda* in *Epiſt. Cant.* Sed *P. Comeſtor* habet *in initio m. X. qui & Niſan. ſecundum lunam.*

y Σίν·] Ex סין *Baſ.* & *Gen.* haud male, ut diſtingueretur à סיר. σὶν quatuor MSS. Joſephi, nec non S. Biblia in manibus Græcorum: niſi quod aliquando tam in his perperam legatur σινὰ & σενὰ typo locali, quem literatores vocant, quam in Chronicis G. Syncelli Cedrenique, pro recto nomine σὶν. BERN. Ita in quatuor *MSS.* nec non in *Bibliis Gr.* niſi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σενὰ pro Σὶν. Ex סין Σεὶν *Baſ. G.* & *Vat.* haud male, ut diſtingueretur à סיר.

2 *Monte qui Sin appellatur;*] *Ita exemplaria excuſa ſcriptaque omnia, præter typos* Col. & Froben. *His autem expreſſum,* qui vocatur Hor, *operis oſcitantibus. Veruntamen unde, obſecro, factum quod apud S. Ambroſium manſione* 33. *hæc legantur* Epiphanianis *verbis ſimillima aut potius eadem:* Hæc Maria diem ſuum obivit. Quod Joſephus quoque deſcribit, dicens: Tunc itaque ſororem ejus Mariam finis vitæ accepit, cum XL. compleſſet annum ex quo Ægyptum dereliquit: ſepelieruntque eam publice nimis ſplendide. BERN.

z Ἐπὶ τριακονθ' ἡμέρας] Illud ἐπὶ non agnoſcit *Vat.*

a Θήλειαν,] Θελείαν *Baſ.* & *Gen.* Paulo poſt ὁλόκληρον καὶ ξανθὸν, hoc maluit ingenium *Tar. Big.* Dein *Samb.* ἄπωθεν, more Poetarum. Mox *Baſ.* & *Gen.* ἔφορον. BERN.

b Ὁλόκληρον] Eſt (*Tar.*) qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθὸν.

c Εἰς χωρίον καθαρώτατον,] Stante Templo mons oliviſer is locus fuit & χωρίον καθαρώτατον ubi vacca rufa cremabatur. Supra lib. III. cap 10. eodem loquendi modo utitur ſcribens hircum, ſocium emiſſarii εἰς τοῖς φρυκτοῖς comburi, εἰς καθαρώτατον χωρίον. REL.

d Ἀντικρὺς] Ἀντικρυς *Baſ.* & *Gen.* Hoc, aut potius ἀντικρὺ Phrynicho Atticiſmi æſtimatori ſevero extra carmen placuiſſe video. ἀντικρὺ *Samb.* cum Johanne Laborioſo aliiſque Grammaticis. BERN. Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujuſce ritus (præter *Moyſen* in *Num.* 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13.

e Δαμαλίδα,] *Baſ. Gen.* & melior manus *Sambuci.* Ita καθ' ὑπερθεσιν à δαμάλη venit δαμαλὶς, δαμαλίδος, פרה; ut αἴγαλις abs αἰγιαλὸς. Moveri tamen malo accentum in priora, δάμαλις, δαμάλιδος & δαμάλεως duplici genitivo Attico. Rurſus à δαμάλη formatum eſt δάμαλις abſque diminutione, paſtoribus Græcis & Æolibus valde volentibus; ſicut à κιθάρα κίθαρις, ἄκρα ab ἄκρη. Cæterum *Big. Busb. Hen.* & correctior cod. *Samb.* δαμάλιως heic loci reſtituunt. BERN. Aut δαμάλιδος, aut cum *Codd. MSS.* (*Big. Coll. Voſſ.*) δαμάλεως malit *Bern.*

f Οὐν ἀπὸ νεκρῷ] Illud ἐν uon agnoſcit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque cenſet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τοὺς δὲ ἀπὸ νεκρῷ μεμιασμένους, τὴ τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ἔρραινον &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyſſopum intingentes, adſpergebant die tertia & ſeptima.* τι καὶ τὴ τέφρας ταύτης εἰν πηγὴν in textum irrepſiſſe exiſtimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701.

g Εἰς πηγὴν] Num & hic, uti mox, montem oliviſerum intelligit? Certe Talmudici partem cinerum vaccæ rufæ in hoc monte aſſervatam fuiſſe volunt. Malim credere locum alium purum innuere voluiſſe Joſephum. REL.

h Βαπτίσαντες] Nil jam valet conjectura *Tar. Big.* βαπτίσαντες μὴ καὶ τὴ τέφρας. BERN.

tia & ſeptima *puri aliqui* conſpergebant: & ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam devenirent, ſervari præcepit.

Aaron in culmine montis Hori, ſpectante populo, cum ſtola Pontificia vitam ſimul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem *ejus* lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyſes* per ſolitudinem & Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolim ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excel-

πηγὴν, ἔρρωνον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· [i] καθαροὶ τὰ λοιπὰν ἦσαν. τότε δὴ κατελθεῖσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ. Μετὰ δὲ τὴν ὅπλα τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τὸ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. [k] ἐλθὼν δὲ εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἀραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [l] Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην· ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀνα-

βὰς

[i] Καὶ καθαροὶ] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoſcit *Vet. Interpr.* qui ſupra legiſſe videtur οἱ δὲ ἀ. ν. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam ſane, cum ex *S. Literis* conſtet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conſperſiſſe.

[k] Ἐλθὼν δ' εἰς] Ἐλθὼν εἰς *Samb.* Statim vitio Typorum *Baſ.* & *Gen.* νενομίκασι. BERN.

[l] Ἀρκὴν λεγομένην.] Ἀρκὴν *Samb.* Quanquam *ἀγραίους* ac *ἀγραίας*, quorum Arabum meminerunt aliquoties Geographi veteres, Eratoſthenes, Dionyſius, Strabo, Plinius, Ptolemæus, aliique, ab حجر *hagar* tanquam *rupium* incolas traxiſſe pro certo habeam, vix ab הגר parente altera Iſmaelis; nollem tamen heic loci reſcribi eo prætextu cum viris optimis A. Boſio & L. Capello *ἀγρὴν*, i. e. חגרא vel חגרת. Subeſt autem facilior correctio, (ſatis enim diſcrepant inter ſe elementa γ & κ, quicquid virorum doctorum plerique ſecus arbitrentur,) *πρότερον ῥακέμην* vel *πρότερον τὴν ῥακέμην*, aut *ῥακέμην*, aut *ῥικέμην*, aut ob ת emphaſin *ἀρικέμην*, à *ſilice* acceptа olim nomenclatura, vel à Regulo Arabum *Recemo* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. quod Joſepho inferius probatum c. 7. §. 1. hujus libri. Sicut *συχέται* Ptolemæi l. 5. c. 17. à צור Quinqueviro, & ab חור *Ura* Plinii l. 5. c. 24. imo Euſebio ipſa Idumæa ſeu Gebalena, unde montem *Seir*, *Gebal* appellat Syrus Arabſque, *ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν* nuncupatur. Petram enim Arabiæ Saxoſæ Metropolin (ut Joſephus, Procopius, aliique laudant) omnibus fere S. Bibliorum interpretibus רקם *Recam* & *Recem* vocari Chaldæis, Syris, Arabicis, 2 Reg, c. 14. 7. fidem, ſeu veram ſeu Judaicam, Samaritanam, aut Mohammedicam profeſſis, ſuperius monuimus. Cæterum nobile illud emporium, & mercium Syriacarum, Ægyptiarum, atque Punicarum umbilicus, *πέτρα* ſcriptoribus Græcis, Syris רקם, Hebræis vatibus הסלע (ut Eſaiæ c. 42. 11. & 2 Reg. c. 14. 7.) & ipſis Arabibus الحجر *Hagar*, à multa rupe, quæ locum ambit, *ὑψηλῷ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ*, quod jam ait Joſephus poſt Strabonem Geographum ſibi valde dilectum. Hic autem l. XVI. utiliſſimi operis, *Μητρόπολις δὲ τῶν καθαταίων ἔστιν ἡ πέτρα καλουμένη. κεῖται γὰρ ἐπὶ χωρίου τὰ ἄλλα ὁμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου, κύκλῳ δὲ πέτρας φερούσης· τὰ μὲν ἐκτὸς κρημνοῖς δυσβάτοις, τὰ δ' ἐντὸς πηγὰς ἀφθόνους ἔχοντος ἔς τε ὑδρείαν καὶ κηπείαν. χώρος ἔρημος ἡ πλείστη, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς ἰουδαίαν. ταύτῃ δὲ ἀγχοῦ τῶν ἐσχάτων ὁδὸς ἡμερῶν εἰς ἑπτὰ ἐλαχίστας εἰς ἣν φοινίκων πόντος.* Plinius etiam, qui Stabonis illa eadem ob oculos verſaverat, Naturæ l. 6. c 28. *Deinde Nabathæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus* II. M. *paſſuum amplitudine, circumdatum montibus inacceſſis, amne interfluente. Abeſt à Gaza, oppido littoris noſtri,* DC. M. Immodico numero, ut Scribæ audent; nam hic Plinius vel ab Elana tantum CL. M. paſſuum Gazam removet. Hæc eſt illa *μεγάλη πέτρα ἡ ἐπὶ τῆς ἀραβίας* Joſephi l. 6. quam Amaſias Idumææ domitor denotavit novo nomine יקתאל. Puto enim כרך ſeu *Crac* Guilielmi Tyrii & Brocardi, eſſe potius *κορύφη* Ptolemæi quam *πέτρα*; & ſitus idem ſuader. Edriſius etiam & Ebn Haucel in *Arabia Hagagia* في الحجاج Climate tertio الحجر *ἴγεγα* urbem ponunt, nobilem ſatis familia atque colymbethra Thamudi ثمود, (*Θαμυδηνοὶ* gens ea Diodoro Ptolemæoque;) & excelſis undique montibus circumdatam, qui الاثالب *αἰθάλεβα* ſeu *ῥαγαδὲς* appellantur, eo quod eminus conjuncti, prope cernentibus diſtincti adpareant. Diſtat hic locus, ait Illuſtriſſimus Abulfedas, à جهة الشام dimidio tantum diurni itineris. Nam *Syria Palmyrena ſolitudines uſque ad Petram urbem pertinere*, Plinius in grandi opere affirmavit l. 5. c. 24. nec non memorat Xiphilinus ex Dione Palmam ſive בלעם Syriæ principem hanc regionem occupaſſe, *τὴν ἀραβίαν τὴν ἀπὸ τῆς πέτρας* p. 344. Huic Claudius in Geographumenis dat long. 66. 45. lat. 30. 20'. Abulfedas long. eidem 67. 30'. lat. 28. 30'. Præterea Euſebius in Topographia ſacra hunc locum Joſephi valde juvat, ubi ait, *Πέτρα*, (ſic cod. MS. *πόλις ἐν γῇ ἰδοὺμ τῆς ἀραβίας· ἣν τις ἐπικληθῇ ἰσχυρὰν, ἢ καὶ ῥικὲμ παρ' ἀσσυρίοις ὀνομάζεται*). *Petra civitas*, Hieronymo interprete, *Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Jectael*, (2 Reg. c. 14. 7.) & *à Syris* (*Ραικὰ τοῖς σύροις*: utrumque dicere licet, & hoc & alterum,) *Recem dicitur*. Alibi etiam amicus ille Pamphili, *Ρικὲμ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις τῆς ἀραβίας, ἣν ἐβασίλευσε ῥοκὲμ ὃν εἶπαν οἱ ἡμῶν ἰσραηλῖται. λέγεται δὲ αὐτὸς καὶ βασιλεὺς μαδιάμ.* Hieron. *Recem, hæc eſt Petra, civitas Arabiæ, in qua regnavit Rocan.* Num. c. 31. 8. & Joſ c. 13. 21. *ῥοκὰν* vulgares libri, meliores *ῥοκὲμ*. Unde Epiphanius de peſte Melchiſedeciana, *εἰ μὴ τῇ ἀραβίᾳ τῇ πετραίων ῥοκόμ τε καὶ ἐδὼμ καλουμένῃ.* Sicut mox in hoc libro fatebitur Joſephus urbe Recema præclarius nihil reperiri in Arabia Petræa. Rurſum vero Euſebius, *Κάδης, ἔνθα ἡ πηγὴ τῆς κρίσεως. καὶ κάδης βαρνὴ, ἔρημος ἡ ὑδατίνη ἐστὶ πέτρα πόλις τῆς παλαιστίνης* (ita & Suidas. Valde autem ambiguus eſt Diodorus de hac Petra, l. 3. p. 176. Quinvero *πέτρα πόλις νῦν τῆς τρίτης παλαιστίνης*, inquit Hermolaus in compendio Geographiæ Byzantinæ, quod ſub imperio Chriſtiano fecerat;) *ἔνθα ἀναβάσεις ἐπιλέγεται μελιᾶν, καὶ μανσῆς ἀφεσὶς καὶ τὸν πέτραν, καὶ ὕδωρ παρέχει διψῶντι τῷ λαῷ. καὶ δείκνυται εἰς ἔτι νῦν* (atque multos poſt annos multi viderunt illud pulchræ vatis monumentum) *τὸ μνῆμα τῆς μαρίας αὐτόθι.* Hoc itidem repetam verbis Latinis S. Hieronymi; *Cades ubi fons eſt judicii: & Cades Barne in deſerto, quæ conjungitur civitati Petræ in Arabia. Ibi occubuit Maria, & Moyſes rupe percuſſa aquam ſitienti populo dedit. Monſtratur ibidem uſque in præſentem diem ſepulchrum Mariæ.* Hæc ille. Credo equidem *Petram* inter rupium aſpera, quod Geographi Græci Arabiique demirantur, irriguam factam, amœnam, Aretharum بنت الحارث & mille regum ſedem felicem, ex quo Hori vicini montis latus (quippe cacumen ejus immobile & perpetuum decus effert in cœlos, primi maximique Hebræorum Sacerdotis ſepulchrum) Divina virga caſtigavit eliquavitque Moyſes, Num. c. 20. 11. ac per tot ſecula ſub Aarone bibiſſe Arabiæ dominos. Namque Euſebius & Hieronymus, Geographiæ ſacræ principes, aperte teſtantur, *Ὡς ὀρος ἐν ᾧ τελευτᾷ ἀαρὼν, πλησίον πέτρας πόλεως· ἐν ᾧ καὶ εἰς ἔτι νῦν δείκνυται* (ſed & hi prono pede peregraverant loca ſacra) *ὄρος ἐπὶ μονσίους φέρουσα πέτρα. Or, mons in quo mortuus eſt Aaron, juxta civitatem Petram. Ubi uſque ad præſentem diem oſtenditur rupes, qua percuſſa Moyſes aquas populo dedit.* Pro *Horo* poſuit Uzielides montem אומנם *Omanos*, عمان: haud recte, nec tamen peſſime. Nam, ut Plinius demonſtrat, *à Petra incoluere Omani ad Characem uſque. Uræus* etiam ex recentioribus Judæis teſtatur in libello de Cippis ſuorum Doctorum monſtrari adhuc, קבר אהרן הכהן במערה סגורה ועשו עליה כיפה גאה והולכים שם קנור והיהודים להשתחות ומתפללין על קברו ואין מונע אותם והישמעאלים תופסין אותו בטהרה ובכבוד גדול, Sepulchrum Aaronis illuſtri fornice adornatum, & tam Mohammedanorum quam frequentia Judæorum viſentium celebratum. Adjunge his Hieronymum noſtrum, *Triceſima quarta manſio quam plerique interpretantur lumen*, [*ſic Philo fecerat in Onomaſtico ſacro*, Ωρ, *φῶς*, *ex libro Numerorum*,] *nec errarent, ſi per Aleph literam ſcriberetur*, ut אור. *Alii pellem; & ipſi verum dicerent, ſi eſſet Ain poſitum*, puta עור. *Nonnulli foramen: quod poſſet accipi, ſi Eth haberet elementum*, quaſi חור. *Cum autem legatur per He, magis mons intelligitur: & legi poteſt*, Aſcendit Aaron Sacerdos in montis montem, *quod eſt Hebraice* אל הר החר el hor hahar, i. e. *in verticem ejus. Meritur autem eo anno, quo novus populus repromiſſionis terram intraturus erat in extremis finibus terræ Idumæorum.* Quamvis autem cum beato Moyſe, qui bis terque hoc adfirmat, omnis hiſtoria in Horo periiſſe fratrem ejus conſentiat; in Deuteronomio tamen lectum eſt tam Helleniſtis quam vernaculis Judæis per quam multa ſecula c. 10. *Καὶ οἱ ἰσραηλῖται ἀπῆραν ἐκ βηρὼθ ὑιῶν ιακεὶμ μισαδαί:* quomodo Euſebius etiam acceperat. Ait enim, *μισαδαὶ ὑιῶν ιακεὶμ* (ita MS.) *τόπος ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἔνθα ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, Miſaida*, Hieronymo interprete, *locus in ſolitudine in quo obiit Aaron.* Aut potius *μοσηρὰ*, i. e. *vinculum* ſeu *diſciplina*, ſicut Complutenſes ediderant, & Hieronymus interpretatus fuerat in Numerorum propriis, ubi addit, *Maſeroth*, (LXX. *μασηρὼθ*, quomodo & Samaritæ pronuntiare ſolent) *quod in noſtris codicibus* Mazuroth *legitur: vel hoc corriges ex Maſoretis* מוסרות Moſeroth. Pergit Moyſes, *ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρὼν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.* מבארת בני יעקן כוסרה שם מת אהרן ויקבר שם *V. L. ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi Aaron mortuus & ſepultus eſt:* confuſis aut inverſis ſtationibus XXVII. XXVIII. & XXIV. ut nulla arte Doctorum Judæorum, noſtrorum adhuc nulla ſolvi & commode explicari poſſint. Sin vero veteris & Moſaici characteris codices ſequamur, quos ævo longo cultores Hargarizin lotis manibus verſant, redditis denuo verſubus duobus (ſicut olim ſcribebant) ſtatim fluent omnia ſine obſtaculo, quod amant Moſaica, plana ac perſpicua. Modum illum vide Deut. c. 10. 6.

ובני ישראל נסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן . .
משם נסעו ויחנו הגדגדה משם נסעו . . ויחנו
ביטבתה ארץ נחלי מים משם נסעו . .
ויחנו ביעברנה משם נסעו ויחנו ביעציון גבר . .
משם נסעו . . ויחנו במדבר צן הוא קדש משם נסעו . .
ויחנו בהר ההר . . ויאמר שם אהרן ויקבר שם . .
ויכהן אלעזר בנו תחתיו.

Fi-

ἐας Ααρὼν [m] ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κάπεινες γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ελεαζάρῳ τῷ παιδὶ, περὶ ὃν ἦν τῇ ἡλικίᾳ ἡ ἀρχιερωσύνη [n] παραγένεται, θνήσκει δὲ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορώντος· τῷ μὲν αὐτῷ πενθήσαντες ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίαν, μηνὸς ὄντος [o] παρὰ μὲν Αθηναίοις Εκατομβαιῶνος καλουμένου, [p] Λῴου δὲ παρὰ Μακεδόσιν, [q] Αββὰ δὲ παρ' Εβραίοις.

so, Aaron in verticem *quendam* ascendens (prænonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi consiliterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ωγλω τὰς Αμορραίων βασιλέας νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τῇ χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

CAP. V.

Quomodo Moyses, divictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

Πενθοῦσι δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [r] ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς τὴν στρατιὰν, παρῆν [s] ὅπι παλαμὸν [t] Αρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν [v] Αραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ [x] πάσης ἐρήμου [y] ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ [z] Αμωρῖτιν. γῆ

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu proficiscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem illa frugifera est, atque ex

Sichon Amorrhæus vetat Israelitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

Filii autem Israël profecti sunt de *Maseroth*, & castrametati sunt in *Bene Jacan*. Indeque profecti, castrametati sunt in *Gadgad*. Unde moventes, castrametati sunt in *Jetebatha* terram torrentium aquarum. Abhinc discesserunt & venerunt in *Abrone* vel *Abarne*. Inde etiam profecti, castra posuerunt in *Asiongaber*. Hinc autem moventes, sistunt in deserto *Sin*, quod est *Cades*. Hoc demum relicto, castrametati sunt in *Hor*. Ubi mortuus est Aaron, ubi & sepultus, Eleazaro in Sacerdotium ejus succedente. Paraphrastæ Sam. qui cætera omnia repetit, במור מורד כמו שכתוב בהר, quomodo S. Hieron. etiam explicat ad Stathmos Hebraicos. Interpres Arabicus eadem suggerit:

وبنو اسرائيل رحلوا من مسبروث
وذلوا في جني يعقن * من هناك Jacan Masiroth
رحلوا ونزلوا في جذجذه * من هناك رحلوا
ونزلوا في يطبثه ارض دات انهار * من Jatbatha
هناك رحلوا ونزلوا في عبرنه * من هناك Abrane
رحلوا ونزلوا في عصيون جبر * من
هناك رحلوا ونزلوا في بريه صان هي Sin
قدس * من هناك رحلوا ونزلوا في جبل هور
وماث هناك هرون ودفن * Hor vel Haur
هناك ولم العزى ابنه عوضه.

Ut vero hæc absolvam. Ἀρκεμὰ loco ictu scriptum olim viderant in Josephi ἀντιγράφοις Eusebius Hieronymusque. Unde in Onomasticis suis referunt ambo, Ἀρκεμ, Arcem, καὶ ἱστορεῖ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα, πόλις ἐπισήμου τῆς Παλαιστίνης. Obsecro, quid certius? Necnon Adamantius de eisdem, *Posthac adplicatur ad Pharan Cades*, aut Φαρὰν κώδης, *quod est fructificatio jancta. Inde adplicatur in montem Or, quod interpretatur Montanus.* BERN. Ἀγὰρ ab *hagar* malint *A. Bosius* & *L. Capellus*. Subest autem facilior correctio, Ρεκεμὰ, aut ob ה emphasin Ἀρεκεμὰ. nam apud *Eusebium* de *Locis Hebr.* Πέτρα, ἣν καὶ Ρεκεμ ὀνομάζει, & Ρεκεμ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις Ἀραβίας. In eodem etiam Ἀρκεμ, κώμη Ἰωσηπου, πόλις τῆς Παλαιστίνης. unde forsan in suis *Josephi* ἀντιγράφοις *Eusebius Hieronymusque* Ἀρεκεμὰ habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, hoc in loco. Verum Ἀρκὴ vel Ἀρεκὴ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Ἀρεκὲμ hîc rescribendum. Vide *Fulleri* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44 HUDS. רקם Arkem, vel Ἀρεκέμη, uti nomen hoc urbis Petræ infra cap. 7. scribit. REL.

[m] Ἐπ' αὐτὸ,] Ἐπ' αὐτῷ *Samb.* ibi διδηλοκότος *Basil.* & *Gen.* BERN.

* *Ubi consiliterunt*] *Ubi erat populus constitutus* in *Vet. Interpr.*

[n] Παραγίνεται,] Παρεγίνετο, *Tar. Big.* BERN.

[o] Παρὰ μὲν Αθηναίοις] Τῷ ϖ. *Vat.*

[p] Λῴου δὲ] Lous, λῶος, *Mert.* & *L. Epiphanius* vero (*sic reor*) *literis Latinis fecerat* Loeus, *à* λῶος, *aut* λωιος *adscripta* ι, *quod antiquis exemplaribus perpetuum. Inde tot menda nostrorum codicum.* Locus, *Voss.* 1. Locos, *Vig.* Lochis, *Sar.* & *W.* 2. Lochos, *Col. Frob. W.* 1. *Bodl.* & *Bal.* Sedebat, *aut* Sedebath, *ex* ειδιδὰ, ἀπαιδὰ, *Col. Frob. Bodl. Voss* 1. *Mert.* & *P. Comestor.* Sedebach, *W.* 1. *Bal.* & *Goul.* Sebath, *L. Quod autem sequitur*, apud Romanos nuncupatur Augustus, *Epiphanio quidem deberi scias, non Josepho. Veruntamen in mensem illum Cæsareum protinus incurrunt* Ab *Hebræorum*, & *Athenienſium* Hecatombæon. *Epitom. Cant.* Aaron ascendens montem, qui Petra dicitur, videntibus cunctis mortuus est anno eodem quo & soror, cum vixisset annis tribus & triginta & centum, secunda luna in mense Augusto. *Tum Petrus Comestor*: Eleazaro Pontificatus accessit per ætatem primogenito, per ignem assumto. Et mortuus est Aaron in monte Hor. In Deuteronomio dicitur Musera, locus sepulturæ Aaron: qui usque hodie monstratur in montis vertice. Mortuus est autem XL anno egressionis, cum esset CXXIII annorum, eodem anno quo & Maria, mense quinto, qui & apud Hebræos dicitur Sedebat, apud Romanos Augustus, prima die mensis secundum lunam. *Similiter Ambrosius, gloria Mediolanensis Diœcesis, ad Mansionem* 34. In Hor monte Moyses, verbo Dei Pontificalibus Aaron indumentis nudato, Eleazar filium, cui propter ætatem Pontificatus obveniebat, universo vel mirante populo qui ex adverso stabat, protinus vestivit; ibique Aaron vita functo, &c. BERN.

[q] Ἀββὰ δὲ] Typographi licet Scribæque omnes ediderant μαχεδόσι, σαββὰ δὲ: aut σαββᾶ δὲ *Big.* & *Samb.* acies tamen tota Criticorum facile ita emendandum clamat, atque nunc emendavimus. Calendas enim Mensis Quinti secundum formam novam anni, quibus se fratrem carissimum amisisse noverat Moyses, Num. c. 33. 38. primum notare diem mensis אב, aut ex dialecto ἀββὰ, aut potius ἀββὰ, אבא, i. e. ὀπώρα, *pomorum maturorum utile tempus*, Doctores docent Babylonii *Ros hasana* f. 2, & 3. verbis multis, Uzielides ad Legem, Auctor Megillath Taanith, tot Judæorum Calendaria, Masudius Astronomus, Eutychius & Homeidides in Annalibus, Hieronymus ad Zachariæ vaticinia, aliique multi. Nos etiam alibi, tam hunc miserrimum mensem, quam cæteros Hebraicorum cum fastis Gentium ex industria conciliamus. BERN. Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esset Σαββὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succes. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. in *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit è suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Athenienſium. HUDS. סיון Σιβὰν. Σαὶβὰ in MS. REL.

[r] Ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τέτ' ἐλ. in *Editis*, *altisque.*

[s] Ἐπι ποτάμου] Ἐνὶ τ ποτ. *Vat.*

[t] Αρνῶνα·] *Hen. Busb.* & infra cæteri omnes. Heic vero Ἀρνὼν *Basil. Gen. Big* & *Samb.* ut in obliquis solent οι ο'. Heic ארנון *Arnon* scribebatur tam in libris Moysis, quam in illo *Bellorum Domini*. BERN.

[v] Αραβίας] Ἀραβίας ὀρῶν *Samb.* & *Epiph.* ἀβρίκτιας ὄρεων *Basil.* & *Gen.* ἀραβίας ὄρεων *Big.* Verum flumen illud apud Moysen dicitur ἐξελθὸν ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ ἀμορραίου, היצא מגבול האמרי Num. c. 21. 13. Mox μετὰς sine causa substituit *Tar. Big.* pro πάσης. Dein Ἀμορῖτιν *Hen. Busb.* ἀμωρῖτιν *Busb.* BERN.

[x] Πάσης ἐρήμου] Est qui conjicit μέσης ἐρ.

[y] Ῥέων,] *Coll. Voss.* ῥέον.

[z] Αμορῖτιν.] *Al.* Ἀμμωρῖτιν & Ἀμμορῖτιν.

ex ſe ſatis fructuum ſuppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, miſit legatos Moyſes, oratum ut ſibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quaſcunque vellet, adhibitis, ut ſibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui ſub ejus ditione ſint incolæ: ſeque rerum venalium foro in eorum commodum uſuros, etiamſi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, tranſitum negans, *mox* copias ſuas omnes armatas educit; & ſe quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

V. *Juventus Hebraïca, ſimul cum Raguelo, copias Amorrhæas proſternit, eorumque regionem læta occupat.*

2. Moyſes autem, cum animadvertiſſet Amorrhæum hoſtili in ipſos animo eſſe, haud ferendum contemptum ratus eſt: ſecumque ſtatuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in ſeditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, conſuluit Deum, an ipſum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *inſuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen ſe accinxit, militibuſque animos accendit: nunc eos orans atque obſecrans pugnandi cupiditatem explere, præſertim cum Deus illis conceſſerit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* deſiderarunt, poteſtate, armiſque ſumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius ſui ſimilis; ſed & ipſe timore perculſus eſt ad conſpectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita ſe prius gerebat ut fortiter animatus eſſe videretur, tunc ſe perterritum oſtendit. Primo itaque congreſſui non auſi reſiſtere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo ſuæ potius ſaluti ſe conſulturos eſſe exiſtimantes, quam prælium committendo. Munitis enim Urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulſis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, ſine mora illis inſtabant: ſolutiſque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga ſeſe in urbem recipiebant: Hebræi autem non ſegnes erant & defeſſi in perſequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perſeverantiam adjicientes, cum eſſent funditores optimi & cujuſcunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad inſequendum agiles & expediti, curſu adæquabant hoſtes; & eos, qui longius aufugerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis aſſequebantur. Multa itaque cædes facta eſt, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos ſitis magis, quam hoſtium aliquis. erat enim æſtatis tempus. Et quamplurimos, deſiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot denſis agminibus fugerant, circumſtan-

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. & c. 29. Joſ. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos. cap. 2. Pſ. 135. & 136. nec non à Philone p. 642.

---

a Ανθρώπων] Ita è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque*, ἀνθρώπων ἴσον τοῖς παρ' αὐτοῖς ὤν.

b Σιχῶνα,] Ita *Baſ.* & *Gen.* & prius Moyſes סיחן סיחון, ſeu *Sihon*; acuunt enim Maſoretæ ſyllabam ſequiorem. σηχῶνα & in recto σηχὼν paſſim ſcribunt *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sic ſcriptum viderat & *Epiphan.* Samaritæ cantillant potius σαιχῶν: Hieronymus *Sehon* edidit ſua in verſione, Alexandrini σιχών. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* & prius *Moyſes* Σιχὼν ſeu *Sihon* acuunt enim *Maſorethæ* ſyllabam ſequiorem. Σηχῶνα & in recto Σεχὼν paſſim *Samb. Big. Hen.* & *Busb.* Σιὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX.

c Τὸν βατιλεύοντα] Τὸν βατιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

d Ταυτης,[Ταυτης ἧς ἀπ. *Big.*

e Δίοδον αὐτῶ·] Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voſſ.* pro αὐτῶν habet αὐτὸν) in *Editis* διὸδευσαι ὁδὸν ἐφ' ἃς &c.

f Σιχῶν] Σηὼν *Big.* σηχὼν *Samb.* & *Busb.* σηχῶν *Hen.* BERN.

g Εκεινω·] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκεῖνον.

h Εθελοιεν.] Εθελοι *Vat.* ἐθελοῖεν *Samb.*

i Δ αβαίνειν τὸν Αρνῶνα] Hi ſunt fluvii illi de quibus ſuperius p. 190. lin. 1. REL.

k Εγιω·] Εγιωκε τὰς *Samb.* & *Epiphan.*

l Αποτιμώντα,] Ita quatuor *MSS. Zonaraſque* ex dialecto *Attica*. in *Editis*, *aliiſque*, ἀποτιμᾶναι.

m Αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

δι' αὐτῆ καρποφόρος, καὶ πλήθος [a] ἀνθρώπων τῆς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [b] Σιχῶνα, [c] τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [d] πάσης, ἀπέστελλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ [e] δίοδον αὐτῶν ἐφ' οὓς ἂν θελήσωσι πίστιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐνοικοῦντας ὧν [f] Σιχὼν ἐκράτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ [g] ἐκείνων λυσιτελές, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [h] ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ὀργισθεὶς ἐκώλυε τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους [i] διαβαίνειν τὸν Αρνῶνα κωλύειν ἐτοιμότατος ἦν.

Β'. Μωϋσῆς δ', ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Αμορραῖον διακείμενον, ὅτι προπεφρονημένως ἀνέχεσθαι δεῖν [k] ἔγνω· καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς ταραχάς τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διανοεῖται, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. Καὶ δὴ Θεοῦ καὶ νίκην [l] ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [m] αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, ὁρμῆς ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Αμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ὁποῖος [n] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε καταπλαγὴς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχεσθαι θᾶττον αὐτὴν [o] εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπελέγχθη πεφοβημένη. [p] τὴν πρώτην οὖν σύνοδον ἐχ ὑπομείναντες ἀντισῆναι, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [q] τὸ δ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [r] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ ταῖς πόλεσιν ὅσαις ὀχυρᾶς, παρ' ὧν ἤδεσαν αὐτοῖς ὄφελος ἰὼ εἰς πόσας [s] συνδιωθισθεῖσιν. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς ἐνόησαν [t] αὐτοὺς εἴδον, ὀξὺς ἐπέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸ κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀποβαλόντες ἔφυγον ὀπὶ τὰ πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἐκαμνον. ἀλλ' οἷς [v] προπονήκεσαν προσεπιπαλαιπωρῆσαι προσθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [x] διὰ τὴν [y] ὅπλισιν ἧσσον δύστελῆ κεῖσθαι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετίσχον τὰς πολεμίους· καὶ τοὺς [z] πορρωτάτω ἢ συλληφθῆναι γεγονότας, ταῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. Φόνος τε ἦν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δ' ὀπὶ δίψει μᾶλλον ἢ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ἐπιθυμίαι ἦν πιεῖν ὀπὶ πλεῖον τοὺς πολίτας [b] παραχθείσας, καὶ ὅσον σωσεσαμένον [c] ἔφυγε, πρισάντες ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκροτιζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ἀποθνήσκει δ' αὐτῶν καὶ [e] Σι-

---

n Αὐτῷ·] Αὐτῶν *Vat* & forſan *Vet. Interpr.* qui habet *inſiſtentibus populis cum jam non eſſet æqualis.*

o Εὔψυχον εἶναι] Εμψυχον *Big.*

p Τὴν πρώτην] Καὶ τὴν πρ. ex mala *Tar.* & *Big.* conjectura. BERN. & HUDS.

q Τὸ δ' αὐτοῖς] Τοῦτο ἐκυβεῖ. *Baſ. Gen.* In ea ſententia ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι *Tar. Big.* BERN.

r Η τὸ μάχεσθαι] Eſt qui (*Tar.*) conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ.

s Συνδιωθισθεῖσιν.] Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* συνδιωχθεῖσιν. συμπλακεισθεῖσιν legiſſe videtur *Epiphan.*

t Αὐτοὺς εἶδον,] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ὄντας ἴδον δῆθεν αὐτοὺς εἶδον ἐνέκ. *Vat.* ὡς ἐνόντας αὐτοὺς δῆθεν εἶδον ἐνέκ. *Baſ.* & *G.*

v Προπεπονήκεσαν] Προσπεπονήκεσαν *Samb.* & *Big.*

x Διὰ τὴν] Καὶ διὰ τὴν *Vat.*

y Οπλισιν] *Al.* ὅπλισιν.

z Πορρώτατω ἢ] Πορρώτατω συλληφθῆναι *Big* & *Samb.* Verum Corrector codicis *Sambucani* πόρρω ἢ συλληφθῆναι *Hen.* πορρώτατω ἢ συλληφθῆναι. BERN. Πορρώτατω συλλ. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πορρω ἢ συλλ.

a Διαφεύγοντες.] Ita quatuor *MSS.* in *Editis* & *aliis* διαφυγόντες.

b Παραχθείσας,] Κατατρυχθείσας *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* καταπεπονημένας legiſſe viſus eſt *Vet. Interpr.*

c Εφυγε,] Εφυγεν *Big.*

d Διέφθειρον.] Ita *Big.* & *Samb.* διέφθειραν in *reliquis.*

e Σι-

[e] Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραίοις ἦν νεκρὸς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μεσῆς ἐπὶ τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξῆλθ[f] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα τροφὴν ἔχοντα, [g] ἁλισκομένων καὶ τῶν [h] πολεμίων· ἦδεν γὰρ ἄλλο τούτων αὐτοῖς ἐμπόδιον, ἢ μαχίμων παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορραίους μὲν οὖν πιεῖν πάθος κατέλαβεν, ὅτι φρονήσαι δεινὰ, ὅτι ἀγαθὰς κατὰ τὸ ἔργον γενόντας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [i] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [k] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [l] νήσῳ τὴν φύσιν [m] ὑπάρχον. ἓν μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας [n] ὁρίζοντος αὐτὸ, [o] Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιῤῥέοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ ἓν ὀνόματος μεταδίδωσι. τὸ μέντοι γε [p] πρὸς τῇ δύσει ἓν χωρίον, [q] περίεισιν αὐτὴν [r] Ἰορδάνης.

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [s] ἐπιτίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὠγης, ὁ τῶν [t] Γαλαδίτων καὶ [v] Γαυλανιτῶν βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ παρόδων μὲν ὡς [x] ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλος τυγχάνων. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη τετελευτηκότα, καὶ [y] ὅτως ἐγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [z] περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τῆς ἀρετῆς [a] αὐτῶν διαπειρᾶν βουλόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν [b] δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει τῇ μάχῃ, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [c] Ἰάβακχον περαιωσάμενος, διεξῆλθε τὴν Ὠγου βασιλείας, πάσας τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἱ καὶ πλέστῳ διέφερον πάντων [d] τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλήθους χρημάτων. [e] Ὠγης δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλους

tes telis petebant; eosque jaculis simul & sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæsos spoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris superesset; insuper & milites ubique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, præsertim cum fortissimus quisque occubuisset *in prælio*. Atque hujusmodi quidem calamitas illata est Amorrhæis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi vero terram eorum *sibimet* acceperunt. Est autem regio tres inter fluvios sita, insulæ plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus septentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occasum, illud Jordanes alluit.

3. Cum res ita se haberent, Israëlitis bellum movet * Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, & festinans quidem ut suppetias ferret Sichoni, amico suo & socio. Comperto autem quod is jam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens & ipse in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyses autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos illius terræ *homines* divitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis paucis

Posthac Oges, Batanea sive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Israëlitis urbes non minus quam munitas LX. opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.

[a] Σιχὼν] Σιχὼν *Bas. & Gen.* σηχὼν *Big. Samb. Busb. & Hen.* Aut horum quodvis dices, Aristarchis non invitis, aut etiam σιχών. BERN.

[f] Πᾶ ἰ ἀδεῶς] Πᾶν ἀδεῶς *Tar. Big.* haud perite. BERN. Πᾶν è conjectura alicujus, non probante *Bernardo*.

[g] Ἁλισκομένων καὶ] Forte καὶ ἁλισκομένων τῶν. COCC.

[h] Πολεμίων·] Secunda manus *Samb. Hen. & Busb.* πόλεων. Convenit illis & *Zonaras*. Alterum tamen Josephi fuerat. BERN. Πόλεων *Samb.* à manu secunda, & *Busb. Hen.* (*Coll. Viss.*) & *Zonaras.* non adeo recte.

[i] Παρελάμβανον.] Περιλάβον *Hen. Busb. & Zonaras. Epiphanius*, *late ceperunt*, ἅπαξ ἐλάμβανον, aut περιελάμβανον pro παρελάμβανον, ut errare solent calami. BERN.

[k] Χωρίον] Χωρίον ὁ τριῶν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[l] Νήσῳ] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis*.

[m] Ὑπάρχον. Ἓν μὲν Ἀρνῶνος] Ὑπάρχῃ *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[n] Ὁρίζον] Ὁρίζον αὐτὸ *Big. Samb. & Epiphanius.* ἀκτῶς αὐτῦ *Bas. & Gen.* ἀντῆς αὐτὸ *Tar. Big.* At vero ista conjectura ἀκτῶς præstaret, aut ἀκταῖ. αὐτῦ, si esset opus. BERN. Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* ὁρίζον ἀκτῶς αὐτῦ in *Editis*, *aliisque*. Sunt qui conjiciunt ἀντῆς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτῦ.

[o] Ἰαβάκχου] Hoc Ἰαβάκκα & mox Ἰάβοκον *Bas. & Gen.* Ἰαβῶκα *Big. Samb. & Epiphanius*: pauloque inferius omnes pariter Ἰάβοκον. At ex judicandi facultate *Tar. Big.* Ἰάβακκον, *Buriusque* Ἰάβοκκον, nos Ἰάβοκχον. Quinimo illorum codicum aliquot Ἰαβάκχα exhibent Ἀχ. l. 1. c. 20. §. 2. BERN. Similiter p. 167. v. ult. *al.* Ἰαβάκκα & (*Coll. Voss.*) Ἰαβῶκα. vide etiam infra v. 26.

[p] Πρὸς τῇ δύσει] Πρὸς τὴν δῦσιν *Vat.*

[q] Περιέισιν] *Bas. Gen. & Samb.* περίεισιν, ut ab ἴημι Attici malunt lonesque vice verbi communis εἶμι. *Tar. Big.* huc introducere voluit περιέισιν. BERN. Ita *Bas. G. Samb & Vat.* Atticorum lonumque more vice verbi communis περίεισιν.

[r] Ἰορδάνης.] Ἰορδάν jam libri cusi scriptique: at supra εἰς τὸν Ἰορδάνην iidem omnes. BERN. Ο Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis*, *aliisque* Ἰορδάν.

[s] Ἐπιθεῖται] Ἐπιθεῖτο μὲν τοῖς *Vat.*

* *Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex,*] *Posthæc Oges Batanæe, sive pinguium terrarum Galaditidis ac Gaulanitidis præpinguis ingensque dominus, dialecto quidem Moysis* עוג כלך הבשן, *Onciosо semper, sæpiusque Jonathanibus vero falsoque, tum Syris Chaldæisque aliis, ex abusu vocis vetusto populari lepidoque* מתנן מלוה, *& matiuan; nisi à statione, quæ* LXX. *Interpretibus* ματθαναὶμ *aut* ματθαΐν, *Hebræis* Matthana מתנה, *nomen illud traductum fuerat: de ea Eusebius, αὕτη νῦν λεγομένη ματθανά. κεῖται δὲ ἐπὶ τῷ ἀνιόντι ἀπὸ σημείων ιβ'. πρὸς ἀνατολὰς μηδαβᾶν, pro* בתנן Batnan *etiam Syrorum, & בותנן בתניה Uzielidæ, בתנין בתניה Samaritarum, בתניה Judæorum simulque Samaritarum in versionibus Arabicis S. Bibliorum, aut βατανεὶς aut βαθαναία Batanæa Josephi hujus, Cl. Ptolemæi, Eusebii Cæsariensis, Hieronymi Presbyteri, &c. βατανῖτις denique Cyrilli, Theodoreti, Hieronymi etiam, aliorumque Ecclesiasticorum. Hanc regionem à* Bethsan *ita cognominatam putarunt Georgius S. Tarasii, alterque Cedrenus, quod aiunt, ἀπὸ βασσαν, ἡ ἐστι σκυθόπολις. Monstrum itaque istud, cujus lectum ex chalybe cubitos quadratos 4 x 9 amplum servarat Philadelphia fertilis Cœles Syriæ: Sic enim tam* Ammon *&* Amman, *quam ἀμμὰθ αἰτῶν, ῥαββαθάμανα,* רבת בני עמן, Rabbath *&* Rabba *&* Rabbatha, *Ammanitarum Metropolin, jam à secundo Ptolemæorum Ægyptiorum fuisse appellatam sæpius inculcant Eusebius in Geographia sacra, in Commentariis sacris Hieronymus, Stephanusque Byzantius in Geographia communi: victori Israelitæ urbes non minus quam munitas* LX, *opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. 18. & Philo p. 643. qui bello illo Batanæo Asianos omnes tertios credidit.* BERN.

[t] Γαλαδίτων] Γαλαδίτης καὶ γαυλανίτιδος *Zonaras.* γαλαδίτης καὶ γαυλανιτιδος *Bas. Gen. & Epiphan.* γαλαδίτης καὶ γαλαυτιδος *Big. Samb. Hen. & Busb.* Vide supra de Galadena l. 1. c. 19. §. 11. ex Geographo Byzantio. Eadem tellus γαλάτις Polybio p. 577. γαλααδῖτις nuncupatur Eusebio Cæsariensi & Scholiastæ ad Jerem. c. 49. & Suidæ Grammatico Atque etiam Hieronymo modo *Galaaditis*, modo *Gerasena*, sicut Saadias alicubi in Commentariis Sacris *Galaad* interpretari amat جرس, γέρασα noto Græcis nomine. Gaulanitidi vero Asylum גולן Deut. c. 4. 45. nomen pridem addidit. Unde Eusebius, γαυλὼν ἡ γαυλὰν, πόλις ἱερεμίου καὶ φυγαδευτήριον ἐν τῇ βατανίτιδι. καὶ νῦν γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ βατανέᾳ. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ ἀγαλλιάσις. Statim *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συμμαχίᾳ. Mox ut prius *Samb. Hen. & Busb.* σηχὼν. *Big.* σήχων. BERN.

[v] Γαυλανιτῶν] Γαλαυτὶς *Big. Samb. Hen. & Busb.* (Γαυλανίτου *Coll. Voss.*) Verum *Eusebio* Γαυλὼν ἡ Γωλὰν ἐν τῇ Βατανίτιδι. καὶ νῦν Γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ Βατανέᾳ. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ ἀγαλλίασις.

[x] Ἐπὶ συμμαχίαν] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen. & Busb.*

[y] Οὕτως ἔγνω] Οὕτω *Big. & Samb.*

[z] Περιέσεσθαί] Καὶ περιέσεσθαί τε *Vat.*

[a] Αὐτῶν διαπειρᾶν] Ita è *MSS.* in *Editis* deest αὐτῶν.

[b] Δὲ τῆς ἐλπίδος,] Sic *Big.* (*Tar. Cocceius*) *Samb & Vat.* δὲ τῆ *Bas G. aliique.*

[c] Ἰάβακχον] In *Editis* Ἰάβοκον. in *MSS.* Ἰάβωκον & Ἰάβακον unde nonnulli conjiciunt Ἰάβακκον, Ἰάβοκκον, & Ἰάβοκχον. Vide p. 167 v. ult & supra, v. 12.

[d] Τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ,] Τῶν ἐκείνῃ ἠπείρῳ *Big.* τῶ ἐκείνη ἠπειρωτῶν *Samb.* τῶ ἐποικοῦσι ὠν ἐκείνῃ ἠπείρῳ ὧν δὲ ἀρετὴν τῆς γῆς *Vat.* τῶ ὧν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρετὰς καὶ πλ. *Vet. Interpr.*

[e] Ὠγης δὲ] Ita *MSS.* (& *Cocceius*) Ὠγης ὁ in *Editis.* quo admisso, mox ὁ ἄγιος legendum. HUDS. Nota decorum illud ἐν ᾧ ἄξιον τυγχάνιος. HAV.

cis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

λῶ, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν ὃ κῦ χεῖρα [f] γυναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τ ἔργων εἶναι τοῖς ϐ μεγέθεσι καὶ τ εὐπρεπίας ωλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτ καὶ τὸ μέγεθος ἐπεκμεμετρήκασι, κλίνῃ αὐτ λαϐόντες ἐν [g] Ραϐαθᾶ πόλει τ Βασιλείων τ Αμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρείῳ, τεσσάρων ὄντι πηχῶν τὸ εὖρος, μήκει δ' ὃ διπλασίονι ἑνὸς πήχεως μείζονα. τότε τοίνυν [h] πλαίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. καὶ γὰ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαϐον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες ἀπήνεγκαν.

CAP VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. 6. 22.

MOyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis ex-

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Βαλάμου τ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἶδει.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [i] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [k] ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ, [l] κῦ τὸ μέγα πεδίον Ιεριχοῦντος [m] ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δ' φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ισραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς [n] πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερέτεινον. καὶ Μωϋσῆς [nn] ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ,

[f] Γυναῖος ὁ ἀνὴρ,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt articulus.

[g] Ραϐαθᾶ πόλ τ βασιλείων] Τῶν βασιλέων *Big.* τ βασιλείας *Epiphanius.* Melius alii. Nam in genere *Rabbath* רבת, i. e. עיר רבת, & dialecto Philadelphena רבתא aut קרתא רבתא, ῥαϐϐὰθ & *Cartha rabbatha*, πόλις βατίλεως, *ſedes regia*, μεγαλόπολις ipſa voce. Unde Doctores Alexandrini בני עמון ברבת interpretati ſunt ἐν τῇ ἄκρᾳ τ υἱῶν ἀμμών. Huc pertinere putabis hæc Euſebii Loca ſacra: Ἀμμὰν κ ἀμμὼν ἡ νῦν Φιλαδέλφεια, πόλις ἐπίσημος τ ἀραϐίας. (Joſepho quidem l. 1. c. 11. §. 5. τ κοίλης συρίας; quod etiam Stephanus Byz. Cl. Ptolemæus, Plinius Secundus, & ipſe rex Antiochus bene norant. Quippe ut Syrus Arabſve ea potitus eſſet, ita climatis nomen ſolebat hæc urbs variare.) κατῴκουν δ' αὐτὴν πρότερον οἱ ῥαφαεῖται, ἔθνος ἀρχαῖον, ὅπερ ἀνέλιπον οἱ ὑπὸ λωτ οἱ ἀπὸ ἀμμών. Idem alibi ῥαϐϐὰ (*Rabbath* Hieronymo interpreri) πόλις βασιλείας ἀμμών. αὕτη ἐπὶ Φιλαδελφίας· μεμνῆ) αὐτῆς κ ἱερεμίας. Plinius inſuper monet hanc & Damaſcum Raphanamque ex decem urbibus illuſtribus Syriæ in Arabiam recedere. Idem animadvertit S. Hieronymus ad Ezech. c. 25. *Filii Ammon habebant Metropolin nomine Rabbath, quæ hodie à rege Ægypti Ptolemæo cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judæa, Philadelphia nuncupata eſt. Dicitur autem quod Nabochodonoſor capiet urbem Rabbath: quæ vel proprie hoc appellatur nomine, vel ob magnitudinem; Rabbath enim maxima dicitur.* Et ad Ezech. c. 21. 20. *Cum venerit ad ſolitudinem ad bivium* (שנים דרכים) *terræ Arabiæ, quæ appellatur filiorum Ammon; quarum una via Jeruſalem ducit ad dextram partem; ſiniſtra vero ad Rabbath filiorum Ammon: quæ eſt civitas Metropolis, & hodie Philadelphia nominatur.* Diverſa quædam ibidem Græce commentatus eſt B. Theodoretus: Ὡς ἐν εἰκόνι φησὶ γέγραψον μίαν ὁδὸν δικῆ μεμεζομένην, κ τὴν μὲ κατ' ὀλίγον τ ἱερουσαλὴμ φερομένην, τὴν δ' εἰς τὴν ῥαϐϐαθὰ ὑῶν ἀμμῶν ἀπαγούσην. Ραϐϐαθὰ δ' ὑῶν ἀμμῶν εἶπεν, ἐπειδὴ ἐστὶ κ ἑτέρα ὁμώνυμος, ἡ δ' ἀμμών. Ταύτην δ' τὴν δὲ ἀμμὼν φασί τινες εἶναι τὴν ἐν ἀραϐίᾳ Φιλαδέλφειαν καλουμένην, ἥτις μεγέθει νῦν ἀμμὰν τῇ ἐπιφανεστάτῃ φωνῇ πρὸ αγορεύεται. Idem Antiſtes ad Jer. c. 49. ῥαϐϐὰθ πόλις ἐν τ ἀραϐίας. Polybius enim in bellis Antiochi & Ptolemæi meminerat ejus p. 577. nomine Ραϐϐαθάμανα τ ἀραϐίας, imo ἐπὶ βασιλέως κείδ τὴν πόλιν, δύο τε τόπους μόνον ἔχων εὐφόδους. Mirum tamen Polybium non *Philadelphiam* hanc nuncupaſſe, ſed jamdiu à morte Ptolemæi cognominis vetus nomen nimiſque longum barbarumque retinuiſſe, niſi alia urbs *Philadelphia*, alia forte *Rabatammana*. Theodoretus etiam, quod videmus, de eo dubitavit. Victor tamen ad Jeremiæ c. 49. ἐν δ' ζεῖ πόλις ἀμμών, κ νῦν δ' κώμη ὡς ἀπὸ δεκαπέντε σημείων ἀπὸ ῥαϐϐάθ, τ νῦν καλουμένης Φιλαδελφίας. Olympiodorus quidem ſimplicius, ῥαϐϐὰθ πόλις ἀμμανιτῶν. οἱ δ' ὑὸ ἀμμὼν ἀμμανίτας, ἀπὸ τ ἀμμὼν ὄντες: ſic enim Joſephus pronuntiarat עמן S. Codicis. Deinde B. Hieronymus ad Amoſi primum, *Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, qui de Lot ſtirpe generati ſunt, & habitant in Arabia ubi nunc eſt Philadelphia. Ignem iuccendam in muro Rabba*, רבה, *quæ fuit Metropolis Ammonitarum.* Hanc urbem Syriæ Arabiæque confinem, & regionis Decapolitanæ non minimum decus neque præteriit Byzantinus ille Stephanus, Ραϐϐαμμανα, πόλις τ ὀγδοήκοντα ἀραϐίας. Iterum, Εἰσὶ κ ἀμμανῖται, ἀφ' δύο μιᾶ· γόνου τ νεκατιῶν ἀραϐίων, ὡς ἱστορεῖ, pura αρχ. l. 1. c. 12. ἐγκλείσαντα δ' λὸτ ἀμμὼν τ παιδὸς λὼτ κ τ νεωτέρας θυγατρός. Tertioque, Καὶ Φιλαδέλφεια, τ συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ πρότερον ἄμμανα,

εἶτ' ἀσάφη, (ne vix accedo) εἶτα Φιλαδέλφεια, ἀπὸ πτολεμαίου τ Φιλαδέλφου. ὁ πολίτης Φιλαδελφεύς. τὸ δ' Φιλαδέλφιος, ἐπιχώριον. ἤτοι γὰ ἰώσηπος κ'. τ ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. BERN.

[h] Πλαίσαντος,] Πεσόντος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

[i] Αγαγὼν] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ,] Ἐπὶ τ Ιορδάνην *Big.* & *Samb.*

[l] Κατὰ τὸ μέγα πεδίον] *Caſtris itaque noviſſimis exercitum ſuum conſtituit Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, in planitie Moabica; præſertim enim dictus eſt ille locus* ערבות מואב *i. e.* πεδιὰς μωαϐ, ערבות τὰ τέμπη, *ſive Joſepho interprete tum hoc tum alibi* τὸ μέγα πεδίον, *quaſi* ערבת רבת: *Micheæque Vati c. 6. 6.* שטים *i. e.* χοῖνοι, *aut potius* χῖνοι LXXII. *Interpr.* σατὶν *Euſebio*, Setim *Hieronymo*, & *Jonathæ Judæo* שטין בישר *ἡ πεδιὰς σιτὶν, propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis* יחו *i. e. Δοσμῆ dialecto Chananea, aut* שיטה *ῥιχὰ Arabica; cujus palmas odoraque balſama nulla non concelebrat hiſtoria. Vide Num c. 22.* & *de Jerichunte Strabonem p. 525. Flaviumque l. 5. Bellorum c. 26. ubi ſuaviſſimam urbem ſua cum paradiſo pulchre deſcribit.* BERN. *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur *ἡ πεδιὰς Σιτίν.* Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Αραϐὼθ Μωαϐ.

[m] Ἀντικρύς.] *Big.* & *Samb.* ἀντικρύ. Attice pinges ἀντικρὺς aut ἄντικρυς, cum *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* Eodem animo *ἰεριχοῦντος ἔναντι Zonaras* in Annalibus. De loco autem illo בערבות מואב מעבר לירדן ירחו Num. c. 22. 1. c. 33. 48. & paſſim, ubi jam caſtra ſecunda poſt XL poſuerant Hebræi, finemque attigerant longi erroris, hæc docte diſſerunt Euſebius Hieronymuſque: Αραϐὼθ μωαϐ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαὸς (ὁ μὲ ἀκύλας ἑρμηνεύει, (quod addo) ὁμαλὰ, (ὁ δ' σύμμαχος) τὴν πεδιάδα τ μωαϐ, ἣ ἐστιν ἐπὶ τ Ιορδάνῃ κ ἱεριχώ. καὶ ἐπὶ τόπου εἰς δεῦρο δεικνύμενον δείκνυσι τὴν ἔρημον φόγωρ, ὃς ἀφορᾷ) ἀντικρὺ ἱεριχώ. Αραϐὰ ἀκύλας κενὸν ἄλιον (emendo ἀκύλας ἐν τοῖς ὁμαλοῖς, σύμμαχος) ἐν τῇ πεδιάδι, Θεοδοτίων ἐν δυσμαῖς, κ πάλιν ἐν τῇ ὁμοίᾳ τῳ. Vide Job c. 39. 6. *Araboth Moab, ubi ſecundo numeratus eſt populus, quod Aquila interpretatur humilia ſive æqualia Moab, hanc habens conſuetudinem, ut eremum propter planitiem ὁμαλὸν i. e. æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, Campeſtria Moab tranſtulit.* (Hunc ſane interpretem imitatur Rector Bethleemiticus in verſione ſua Biblica, & ad Manſiones Hebraicas. Quinimo τὴν πεδιάδα ſeu *prata plana* Moabi indicant מישרא Onceloſi & Uzielidis, atque בקיעא & בקעא Samaritarum.) *Et eſt uſque hodie locus juxta montem Phogor euntibus à Libiade in Esbum Arabiæ* (חשבון) *contra Hierichо, qui ita appellatur Araba. Hanc ut ſupra Aquila tranſtulit planam, Symmachus interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem; Theodotion occidentalem;* Doctores equidem Alexandrinos ſecutus. Alibi iidem, Βεθφογὼρ πίεραν δ' ἰορδάνου, πόλις ἦν ῥαϐὶθ πλησίον δ' φογὼρ פעור, ἀπέναντι ἱεριχώ, ἀνωλέθρου λιβιάδος σημείοις ϛ'. Quod eſt verbis Hieronymi πολυγλώττ ϗ, *trans Jordanem*, (quomodo loquitur Lex Divina בעבר חירן, licet Moyſes cis beatum illum fluvium haud unquam pedibus ſteterat) *juxta montem Phogor, contra Hierichо, ſex millibus paſſuum ſupra Libiadem.* Noſtis jam locum faruo Balaco, Moabitis ſimul & Madianitis inceſtis turpibuſque ſemper nationibus fatalem; quantum profecto pratum inter Tiberiadem & Aſphaltitin ſiniſtris aquis Jordanes amnis rigat. BERN.

[n] Πολέμους] Πολεμίους *Big.* & *Samb.*

[nn] Ολίγων ἡμερῶν] Forte δι' ὀλίγων ἡ. COCC.

* Δημο-

Θεῷ, καὶ τ̃ λαὸν διωχήσας, μέρ@ τι τ̃ ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, [o] δῃώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [p] ἐκπολιορκήσοντας. ℥ δὴ [q] ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτὸς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. [r] Βαλακ@ ὁ τ̃ Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπὶ τὸς Ισραηλίτας τοσοῦτ@ [s] φυομένους ἑώρα, καὶ πρὸ τ̃ αὐτ̃ πραγμάτων [t] λίαν δύλαβὴς ἦν. καὶ γὰ [v] δὴ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους, ἀπηγορδυκότ@ τῷ Θεῷ, κλησομένους τὴν Χαναναίων· [x] καὶ ῥᾴδιον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω [y] τοῖς λόγοις. κ̀ πολεμεῖν μὲν δπὶ τοῖς [z] δπερφίαις, θεάσασ τε τὸ τ̃ κακοπραγίας [a] κατηλημμένους, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι γ̀, εἰ δύναιτο, ῥᾳθυμ [b] μεγάλως, λογιζόμεν@ πρεσβεύσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [c] οἱ γ̀, ἦν γάρ τις λπὶ Εὐφράτ Βάλαμ@, μάντις ἄριστ@ τ̃ τότε κ̀ πρὸς αὐτὸς δπιτηδείως ἔχων, [d] πέμπουσι μ@ τ̃ Βαλακ πρέσβεων [e] ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, φθάσαι βουλόμενος τ̃ μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν [f] ἐπ' ἐξωλείᾳ τ̃ Ισραηλιτῶν ἀρὰς [g] ποιήσηται. πεμφθέντες γ̀ τὸς πρέσβεις δέχεται [h] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ [i] δεῖ-

cepiſſet, copiarum partem *ſatis magnam* ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujuſmodi cauſa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & ſocietate cum Madianitis junctus, ubi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiverat Iſraëlitas terram aliam quæſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananææ poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, & qui ex adverſis animos majores ſumpſerant, haud ſibi commodum judicavit: ſed *potius* prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores evaderent; id ſibi faciendum cenſens, ut legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore præſtantiſſimus & cum iis neceſſitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem accerſerent, ut Iſraëlitas diris devoveret. Legatos quidem,

VI. *Balacus, copiis ſuis diffiſus, Balaamum vatem accerſit, ut diris devoveret Iſraëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.*

o Δῃώσοντας] Ita in *MSS.* (& *Tar.*) in *Editis* perperam δῃώσοντος

p Ἐκπολιορκήσοντας.] Πολιορκήσοντας *Vat.*

q Ἐκπολεμωθῆναι] Id placet mihi cum *Big.* & *Tar.* Quomodo apud Heſychium legitur ἐκπολεμῶσαι, πολεμοποιῆσαι. ἐκπολεμῶσαι *Baſ. Gen.* & *Hen.* BERN. & HUDS.

r Βαλακ@] בלק *Balacus, Philoni* βαλάκης, *Moabitis ſuis & auxiliis Madianicis diffiſus præ viribus ac victoriis Iſraelitarum, ad diras imbelleſque execrationes convertit, accerſito hariolo Adiabeno,* מן ארם כהררי קדם או ארם נהרים LXXII. *Interpr. nomine Balamo,* בלעם Bilham *Maſoretis,* βαλαὰμ LXXII. *Interpr. Philoni, Samaritis, & ex noſtris Petro Judæque, & quidem ab ore Rabbinorum* Balaam *Hieronymo interpreti, necnon ipſa dialecto Meſopotamena* בלעם Balhamo, *quod eſt* בלען Balhan *Chaldaica,* helluo, comeſtor, pernicies ciborum: *ſicut* ἐτυμολογικὸν לבע pernicies hominum, ἐκπορθήτωρ, τειχεσιβλήτης. בן בעור *natus Behoro ſeu Boſoro,* בן בצר & βοσορ *in altera Epiſtola beati Petri, ubi tamen loci Eccleſiæ Syræ lectitant* בר בעור: *ſicut dicuntur liberius* צאן & יאן, ארין & ארץ, יר & צר, *&c. propter ſimilia & æque aſpera elementa* י & צ. *Balhamus ſeu* βαλαμ@ *iſte,* ὁ οἰωνοσκόπ@ *dictus eſt Joſuæ duci,* ὁ θεοφόρητος *S. Petro, Talmudiſtis* ὁ προφήτης הרשע, *omnibus eodem animo. Quocirca S. Hieronymus in Quæſtionibus Rabbinicis:* Ex genere Bauz, *ſeu* Buz, eſt Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu: [*Imo ex* Booz *atque* Ruth *augurem illum ſatum referunt Talmudiſtæ, nec vero tempora conveniunt, Synhedrin f.* 105.] primum vir ſanctus & prophetes Dei, poſtea per inobedientiam & deſiderium munerum, dum Iſrael maledicere cupit, divini vocabulo nuncupatur. *Idem plane in corpore Talmudico occurrit inter apophthegmata Johannis Amorai, qui cum Hieronymo noſtro ſeculo eodem floruit, f.* 106. *a. Synhedrin,* ואיזהו בלעם הקוסם נביא שקר יוחנן בתחילה נביא וכסוף קוסם אר" *quod eſt in Peſicta* ארץ אשר תכרך מבורך לפי שהיה ממשפחת קמואל אבי ארם ומדבר הירח ברוח הקדש ומכוין שערי הזמן *Hæc ita adducere debui, ut ſciant literarum Hebraicarum oſores vel nugas Rabbinicas vetuſtatem habere commentationibus Eccleſiæ noſtræ (hoc addo) plerumque majorem. Verumtamen Adamantius pro ſua indole quam audaci Balami hujus vaticinia ſermone patrio conſcripta docuiſſe aſſerit tres Magos, cur ac quando infantem Jeſum olim irent adoratum: quod ineptum & infra fidem Chriſtianam. Prudentius tamen adnotarunt in Peſicta majore priſci Doctores Judæorum excelluiſſe opulentum (rarum & illud) hanc augurem præ cæteris profani orbis arte ſua,* אין לך נביא ונריב באומות העולם יותר מבלעם הרשע *Quinetiam extra Iſrael quandoque audiri prophetiam veram aſſeritur hoc exemplo,* εἰς καθάπερ τ̃ ἐλλήνων ἐν τῇ ἡμ.ερᾳ ἐκείνῃ, לטרדן ליום הרין *Peſicta f.* 56 *Quoniam autem movi jam hanc literaturam, pergam & iſthac ab Origene deſcribere,* Ajebat ergo magiſter quidam qui ex Hebræis crediderat, tali Moab uſus eſt exemplo, Sicut ablingit vitulus &c. *Num. c.* 22. 4. כלחך השור; ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce quæcunque invenerit ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus, ore & labiis pugnat, & arma habet in verbis & precibus. *Conveniunt profecto & huc Commentaria Judaica; ſunt enim Phariſæi admodum ſimiles inter ſe ævo eodem aut diverſo.* ראו מואב את ישראל נוחים שלא כמנהג העולם מרת ישראל כי אין כחו אלא בנפיו אמרו (זקני מדין) אף אנו נבוא עליהם בארם שכחו בנפיו: כלחוך השור מרח שור כוחו בנפיו *aut ex Tanchuma paulo concinnius,* אף הם כוחם בנפיהם. *Magus autem legatos Moabitas ad flumen Euphraten in* Pathuris, פתורה φαθουρᾶ *Legiſlatori,* פשורה φαθουρᾶ *toties Paraphraſtis Samaritanis, laute excipiebat. Quinetiam monent Hieronymus noſter, & verpus Uzielides* hariolationem Oninocritam & בחור חלמיא *ea voce indicari. Leges tamen hanc hiſtoriam verbis Moyſis Num. c.* 22. *c.* 23. *& c.* 24. *aut illis Philonis & ἐξηγητ̃ p.* 436. *&c. vel Originis* φιλονίζοντ@ *ad ἀριθμ. homil.* 13. *&c. neque omittenda ſunt Joſ. c.* 13. 22. *& c.* 24. 2. *Judic. c.* 11. 25. *Deut. c.* 23 4. *Michæ c.* 6. 5. 2 *Pet.* 2. 15. *aut Apoc. c.* 2. 14. BERN. *Philoni* Βαλάκης, p. 643.

s Φυομένους ἑώρα,] Φυσομένους *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) φυσωμένους *Vat.* HUDS. Forte φυσωμένους, quanquam & Vet. *tanto crementa proficere.* COCC.

t Λίαν δύλαβὴς] *Samb.* δύλαβὴς λίαν ὢν. BERN.

v Οὐδ' ἐπέπυστο] *Baſ. Gen.* & *Epiph.* οὐδὲ πέπυσο. *Big.* οὐδ' ἔπυσο: atque *Samb.* perite οὐδ' ἐπέπυσο. Quippe ſic aiunt Scholæ Hebraicæ de Num. c. 22. 1, 2. אעקם שאמר לישראל אל תצר את מואב היו מתראין מהן. Idcirco haud neceſſariam offendo correctionem hanc aut interpretationem in bibliotheca Schotani, κ̀ γὰ δὲ πέπυσο γὼ ἄλλην ὑ πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορδυκότ@ τ̃ Θεῷ) κλησομένους τὴν Χαναναίαν. *Non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* BERN. Ita *Samb.* (& correxit *Coccejus*) idemque forſan voluit *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) qui habet οὐδ' ἔπυσο. in *Editis* οὐδὲ πέπυσο pro οὐδ' ἐπέπυσο. Locum ſic legit vertitque *Schotanus,* οὐδὲ πέπυσο γὼ ἄλλην ὑ πολυπρ. τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορδυκότ@ τ̃ Θεῷ) κλησομένους τὴν Χαναναίαν. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam ſuam, cum promiſiſſet utique Deus Ch. illos poſſeſſuros.* ac ſi legiſſet οὐδ' ἐπ.πυσο & dein ἀπηγορδυκότ@, atque κλησομένους.

x Καὶ θαῤῥῶν ἑ] Illud κ̀ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τοῖς λόγοις.] Conjectura miſera *Tar. Big.* τοῖς νοοῦσι, & ex verſione *Gelenii* concepta. BERN. Forte ἱερεῦσι. COCC.

z Ὑπερφίαις, θεάσας τε] *Baſ.* & *Gen.* ὑπερφίας θρασυτέροις γεγυμνασμένους τὸ τ̃ κακοπραγίας κατειλημμένους οὐκ ἔκρινε *Big.* & *Samb.* ὑπερφίας θράσος τε λπὶ τ̃ κακοπραγίας, vel θράσος τε τ̃ κακοπραγίας *Tar. Big.* Schotanus ſaltem de graviore quodam vitio queſtus eſt. Sed vel excuſos codices Rhetorum tropus verſioque Scholaſtici ſatis tuentur, vel ſcribendum *ἐπὶ τοῖς ὑπερφίαις, θράσ@ τε τὸ τ̃ τ̃ πολιτείαν κακοπραγίας κατειλημμένοις.* Mox *Samb.* δ' εἰ. & dein Προσοδοῦσι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ̀, ὧ γάρ —— πέμπουσι *Baſ.* & *Gen.* πρεσβεῦσαι (aut κ̀ πρεσβεῦσαι *Big.*) πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ γ̀, ὧ γάρ ----- πεμπτ *Samb.* & *Big.* λογιζόμ@ κ̀ πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ̀, ὧ γάρ —— πέμπουσιν Epiphanii in oculis. BERN.

a Κατειλημμένους,] Forte ἐμπεπλησμένους. COCC.

b Μεγάλως,] Ita *Samb.* μεγάλως λογιζόμ@, πρεσοδοῦσας πρ. *Baſ.* & *G.* μεγάλως, λογιζόμ@ κ̀ πρεσβεῦσαι *Big.* (*Coll. Voſſ. Tar.*) & *Vet. Interpr.*

c Οἱ γ̀] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ γ̀, ὧ γάρ τις —— πέμπτ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.*

d Πέμπουσι] *Big.* & *Coll. Voſſ.* πέμπτ.

e Ἀνδρας τ̃] Ἀνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* cum *Gen.* ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Big. Samb.* & *Tar.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Burius* meus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* & *G.* ἀνδρας τὸς παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Vat.*

f Ἐπ' ἐξωλείᾳ] *Baſ.* ἐπ' ἐξωλείᾳ. BERN.

g Ποιήσηται.] Ποιήσωσι *Vat.*

h Ξενίᾳ φιλοφρόνως] Επι ξενίᾳ *Vat.*

i Δειπνίζει] *Samb.* δειπνίζας, verbo agentis & excipientis epulis. Alterum præſtat. Verum de hoc augure & de Moabitarum Principe juvat forte adnotare ex Philone, Οὗτ@ ὁ πό-

dem, postquam advenerant, benigno hospitio excepit: cumque cœnæ adhibuissēt, Dei sententiam, quæ foret de Madianitarum postulatis, perquisivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obstante, ad legatos revertitur, præ se ferens alacritatem & studium obsequendi illorum precibus votisque, illis vero subjiciens Deum voluntati ejus resistere, qui ipsum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipsum venire postulant, Deo carissimum esse *ajebat:* simulque suadebat, ut, hanc ob causam ad illos profecti, suas Israëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixisset, legatos dimisit.

Tum Balamus, secunda magisque magnifica legatione victus, sese comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, instante adhuc magis Balaco [1] & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. [2] Atque ille, studens istorum voluntati morem gerere, Deum consuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud suspicatus Deum hæc [3] jussisse ut ipsum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam angusto, maceria utrinque sepiente, ei occurrit Dei angelus; atque asina, qua vehebatur Balamus, sentiens Dei spiritum *sibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum septum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offensione pedis ad maceriam læsus. Cum autem, instante angelo, asina *iterum* percussa succubuisset, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injustum increpuit: quod cum prioribus ministeriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non in-

Asina, Dei angelo in via stante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

πήσας ἀνέκραγε τὸν τοῦ Θεοῦ ἀφόβως, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανίται τοὺς ἑαυτοῦ καλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν στάντος ἀφικνεῖται πρὸς τὰς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς [k] ἃ δέονται τυχεῖν, [l] τὸ δὲ Θεοῦ ἀντιπλέκειν αὐτοῖς τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν οὕτω τοσοῦτος κλέος δι' ἀληθείαν καὶ τὴν τούτου προφήτην ἀγάγοι. τὸ γοῦν σφᾶτον, [m] ὃν καταρασάμενον αὐτὸν ἐλθεῖν προσκαλοῦσι, δι' ὄνειδος εἶναι τῷ Θεῷ· σπεύδοντά τι λαβεῖν παρ' αὐτοῦ χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας [n] καταλυσαμένους. καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανίται δ', Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρεῖν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [o] χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δέ, καὶ [p] τὸ πείρας δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιπλέκειν τοῖς πρέσβεσι. [q] ὁ δ' οὐκ ὑπολαβὼν ἀπάτην ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπήει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὴ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [r] κατά τι στενὸν χωρίον φραγμοῖς [s] αἱμασιαῖς διωλαῖς, ἢ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὀχεῖτο, σωθεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [t] πρὸς τὸ ἕτερον τῶν φραγμῶν, ἀναισθήτως ἔχοντα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ [v] πρὸς τὸν φραγμόν. ὡς δ' ἐγκείμενος τὸ ἄγγελος ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο [x] τὸν Βάλαμον ὡς [y] ἄδικον,

λεμος (perstringit autem iste bellum Amorrhæum) ἅπτεσθαι μὲν τοῖς ἀσυνέτοις ἔθνεσι φεύγει, συνεργάσαι δὲ, ἀφορίστως ἢ τοῖς ἀνοργήτοις. ὃς δὴ καὶ τὸν ἀσυγγένειαν βασιλέων, ὀνόματι βαλάκης, μεγάλων καὶ πολυανθρώπων τῶν ἰδίας μοῖραν ὑπολαμβάνοντος (Ita solent Scriptores Judaici omnis ævi ex rebus parvis magnas confingere, modicosque tumulos ad sidera usque efferre, lectore tamen ridente.) πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπαντῶν, ἄνικνους μὲ ὑπαντᾶν οὐκ ἰδοκίμαζεν. τὸ συμπορθήσεως δ' ὅπλων ἐλάττονος πόλεμον ἀμυδρόφασκον, ἐπ' οἰωνοῖς ἢ καὶ μαντείας ἐτοίμου, νομίζων αἰρᾶς τισὶ συνήσειν τὸν ἄναχον ῥαμφῶν τὸ ἐξαίφνης καθελεῖν. ἀπὸ δὲ λύπης κατ' ὄκνον τὸ χρήσιμον ἐπὶ μαντείας περιβοήτου μισοπόλεμίαν οἰκεῖον, ὃς ἅπανθ' ἁμῶς ἠμεμύκει τὰ μαντικῆς εἴδη. οἰωνοσκοπίαν δ' οὐ τοῖς μάλιστα συσκευαστικῶς ἐδαυμάζετο. προσῆκε γὰρ τοῖς μὲν ἐπουρίοις θέσις ἀκμάζουσαν· τοῖς δὲ αὐχμοῦ τε καὶ φλεγμοῦ σὺν πίστει χειμῶνι· τοῖς δὲ ἐξ ὠτηρείας ἀποφοίτησιν, καὶ ἐμπαλιν λιμοῦ φορὰν· σύνοις δὲ πλημμύρας ποταμῶν καὶ κατάσεις, καὶ θηρείας λοιμικῶν νοσημάτων καὶ ἄλλων μερῶν· ὧν ἕκαστον ὁ προεπιστίζειν δοκῶν ὀνομαστὰ ὑπολαβών. ——— ὁ δὲ οὐκ ἀπὸ φρονήματος ἀγλῶσσος καὶ βεβαίου, ἀλλὰ τὸ πλέον αἰτιζόμενος· ὡς δή τις ἐλλογίμων προφητῶν γεγονὼς, καὶ μηδὲν ἄνω κεχρημένων εἰσὶν ὡς πρότερον τὸ ἄδηλον, ὑπανιδυίζοντος λέγων οὐκ ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζοντι τὸ θεῖον. Hic itaque unus ad Paraſam *Balac*, profusus adeo, loco esse queat Steuchi, Cornelii Lapidei, Lorini, Menochii, & similium, quorum sane commentis consumitur & ætas & ingenium Theologastrorum. BERN.

k A δέον] τυχεῖν,] Lege ὦ. COCC.

l Τὸν δὲ Θεὸν] Τὸν θεὸν δ' ἀντιλέγειν *Samb.* & *Big.*

m Ὃν καταρασάμενον] Est (*Tur. Big.*) qui malit ὃ καταρασάμενον, sine causa.

n Καταλυσαμένους.] Καταλυσουμένης *Hen.* & *Busb.*

1. *Et magna pollicente,*] Ita placuit δεινὰ λιπαρῶν προσφέροντος· interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, καὶ πρεσβυτέρας δωρεάς.

2. *Atque ille,*] *Chresmopola Euphratensis, secunda magisque magnifica legatione victus, experitur rursum Oracula, sed jam dubia, dictis prius quasi adversa & involuta, ut Numinis esse possint offensi valde & aspernantis, Num. c. 22. 20, 22, 25 O Josephum optimarum literarum egregium interpretem! Malam tamen viam, obstante Angelo vindice, τῷ κατηγόρῳ שטן satan apud Aquilam, quem putant Theodoretus aliique Ecclesiastici Michaelem fuisse, Magus molitur, ex scotomate avaritiæ cæcior Tiresia, stupidior asina. Pigra enim bestia planeque ἄμυστος ὑπνώδης τε, qua tunc vehebatur, σὺν ἀνθρώπου φωνῇ θεσπεξαμένη (quod profecto de bove mirum minus, quam in Gentium historiis frequens, ut facile semper fuit nostro generi ἐξαπατᾶν) σκωλύει τὸν δὲ προφήτου ἀδικεῖσθαι, quod ad suos scripsisse creditur B. Petrus post Moysen ἀριθμ. c. 22. Attamen jumento Balamico os aperiebatur præter naturam, aut juxta commentum priscorum Pharisæorum loquendo, creabatur istud vesperæ primi Sabbati cum cæteris rerum prodigiosarum. Vide horum* Capitularia, אבות *c. 5. §. 6. & περικτίων ωικρῶν, & Cosri p. 254. Carchunt adeo pii hominum ne accedant ad Literaratores Judaicos, Saudiam, Samuelem Hophnidem, Samuelem Cantorem, neque ad Moysen natum Maimone l. 2. c. 41.* Doctoris: *qui enigmata, phantasmata,* בחלום או בכראה הנבואה, *aut plane somnia esse, non veram rem gestamque palam ferre arbitrantur, quæcunque super asino loquente ac disputante narraverat melior Moyses. Injuper hac de re post Chiam doctorem dicere aliquid voluit Abenejdras Astrologus, nec quidem potuit præter ridicula ac vanissima. Cæterum cum loquaci mandibula cilli istius, cumque malo onere ejus puerititer ludunt Doctores Ænigmatici, præsertim Adamantius Hom. 14. & 15. Abeat ergo hinc Mohammedica superstitionis dignus præco.* BERN.

o Χαρίζεσθαί τι τοῖς *Vat.*

p Τῆς πείρας] Quid si τὰς πείρας. COCC.

q Ὁ δ' οὐχ ὑπολαβών] *Big. Samb. Epiphan. Schotanus*que, uti exigit ea sententia. ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἀπάτην typis haud integris *Bas.* & *Gen.* Ait enim hac de causa Comestor, *Josephus videtur velle, quod Dominus iratus, quasi ironice dixerit ei, Vade cum eis. Quod quia non intellexit, obstitit ei angelus.* BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ ὑπολ. unde *Schotanus* legendum esse conjecerat, ὁ δὲ μὴ ὑπολαβών: insuper adjiciens, *est enim ἀπάτη ἀγαθή.* de qua videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* voce ἀπάτη. Arbitror ipse, *Josephum* male de Deo pronunciasse.

3. *Jussisse ut ipsum ludificaret,*] *Jussisse fallacia* (hoc est, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

r Καθά τι στενὸν χωρίον] Ita *MSS* in *Editis* καθά τι τὸ στενὸν χ. HUDS. Τι τῶν στενῶν χωρίων, ut mox τι τῶν ὀρῶν. REL.

s Αἱμασιαῖς διπλαῖς,] *Bas.* & *Gen.* αἱματίαις διπλαῖς accentu male promoto. Hoc idem in Sacris גדר מזה וגדר מזרח. BERN.

t Πρὸς τὸ θεῖον.] *Bas. Gen.* & *Hen.* πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θείων, pro τῶν θείων. *Zonaras* huc, ἢ ὄνος ἣ ὁ βαλαὰμ ἐπωχεῖτο, συνεῖσα δὴ θεία πνεύματος (sic Dei *angelum* vocat Josephus, pariter ut Philo eundem θείαν ὄψιν) ὃ παρέβαινεν, ἀλλὰ ταῖς πληγαῖς ὑπεδίδου. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Bas. G.* & *Hen.*

v Πρὸς τὸ θεῖον.] Vel leges cum *Hen.* & *Busb.* πρὸς τὸ θεῖον. Attamen *Bas.* & *Gen.* rursus præter usum ac ritum Græcanicum πρὸς τὸ θεῖον. BERN. Πρὸς τὸ θεῖον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forsan supra πρὸς τὸ ἕτ. τῶν θείων. Verum rursus hic πρὸς τὸ θεῖον *Bas.* & *G.* præter usum ac morem Græcorum.

x Τὸν Βάλαμον] *Bas.* & *Gen.* τὸ βάλαμον, ὡς ἀδικον ἐπὶ ταῖς πρότερον ἀμαρτίαις μηδὲν ἔχοντα ἐκκαλεῖν αὐτῇ, νῦν δὲ πληγὰς ἐπιφέρῃ, μὴ συνεὶς ὅτι &c. *Big.* & *Samb.* τὸ βάλαμον ὡς ἄδικον· ἐπὶ ταῖς πρότερον ἁμαρτίαις μηδὲν ἔχοντα ἐκκαλεῖν αὐτῇ, πληγὰς ἐπιφέρειν· μὴ συνεὶς ὅτι. Compendio *Hen.* & *Busb.* φωνῶ ἀνθρωπίνῳ καὶ θείαν βάλλοι λαβεῖν, ἀνδικον ἐκάλει τὸ βάλαμον, πληγὰς ἐπιφέρων ἐστὶ, ὃν θεὸς οἷς αὐτὸς ἐποίησεν ὑπαρχῆς ἔργοις): *Zonaras* haud dissimiliter. Vide quomodo admirandam hanc historiam deducit Philosophus Alexandrinus, δελεασθεὶς μὲ τοῖς ἰδίοις προτεινομένοις, καὶ ταῖς μεγάλοις ἐλπίσι, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου καταδεδεκώς, ἐνεόδιδε· πάλιν προσαισιόδημος (nil sanctius sensit de hoc sortilego mens Philonis) τὸ θεῖον, σὺν ἐφ' ὑγιᾶ. τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ παρεσκευάζετο τὴν ἔξοδον, ὀνείρατα δι' ὀργάνου ὑπ' ὧν ἔλεγε πληγὰς ἐναργεῖ φαντασίας ἀναλαμβάνων μηκέτι μενῶν, ἀλλὰ τοῖς πρέσβεσιν ἀκολουθεῖν.

κην, ὅπι ταῖς πρότερον ἀφικνείαις μηδὲν ἔχουσα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νυῦ [z] ἢ ὠλιγὰς ὑπιφερει, μὴ σωεὶς ὅτι νυῦ κατὰ Θεὸ προαίρεσιν οἷς αὐτος [a] ἔσπευσεν ὑπηρετῆν εἰργεται. παροξυνομένῳ δ' αὐτῷ ἀφὸ τὴν τ ὄνε φωνὴν ἀνθρωπίνην ἔσαν, ὑπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελο ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν ὠλιγῶν· ὡς ἐκὶ τ κτήνες ὄντο αἰτιε, τὴν ἢ ὁδὸν αὐτῷ ἀφικωλύοντο ὠφὸ γνώμην [b] τ Θεῦ ἡμομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμο, οἷός τ ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν ὠρκειμένην παρώρμησεν, ὠροσέξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς [c] κατὰ νῦν αὐτῷ ποιήσε, τοῦτο σημήνειν.

ὃ. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τ Θεῦ κελεύσαντο, ἦκεν ὠρὸς Βάλακον. δεξαμένῳ δ' αὐτὸν τὸ βασιλέως [d] σκηπτῶς, ἡδέως ὠροσχθεὶς ὅπι τ ὀρῶν σκέψαθαι πῶς τὸ τ Ἑβραίων ἔχε στρατόπεδον. Βάλακο δ' αὐτὸς ἀφικνεῖτα τ μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενο εἰς ὄρο, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἐκεῖτο, τὸ στρατόπεδο σαδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. καταδὼν δ' αὐτὸς σκεῖνο, βωμούς τε σκέλευσεν ἑπτὰ δείμαθαι τ βασιλέα, καὶ ταύρους καδίους καὶ κρίους [e] παρασῆσαι. ὑπουργήσαντο ἢ ἀφὸ ταχέων τὸ βασιλέως, [f] ὁλοκαυτεῖ [g] τυθέντας, ὡς τροπὴ ἰδεῖν [h] σημαινομένην. [i] ὁ ἢ οὐ φησὶν, "ἔτο δαίμων, ὦ "ὁ Θεός τε δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμ- "μαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτῦ πρόνοιαν ἐπι- "νέυσεν. ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρωπεῖον γλῶ, ὃ μὴ κατ' "ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ κα- "λῶν πονήμας ὑμεῖς ἀμείνους [k] κεκλήσεσθε, καὶ παν- "τὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα [l] καταλείψετε, Θεῦ μό- "νους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντο, καὶ ὅθεν ἂν ἥλιο- "σθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τ ὑπὸ τ ἥλιον ἐκπορίζον- "το. γλῦ τε οὖν, ἐφ' ἷ ὑμᾶς αὐτὸς ἔσχε, κα- "θέξετε, δυνάμενοι ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ "τῦ "ὠεὶ αὐτῶν κλέος ἐμπλησθήσετα πᾶσα ἡ γῆ καὶ θά- "λασσα. δέκεσθε ἢ τῷ κόσμῳ ὠφελεῖν ἑκάστη γῆ [m] τ

telligens se jam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inservire posset. Dum vero ille voce humana asinæ attonitus turbatusque constiterit, manifesto ejus in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset jumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem subjecerit, id *Balaco* significaret.

4. Et ille quidem, postquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, [d] petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex præsto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à castris *Hebræorum* stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandavit ut septem aras exstrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è vestigio ista subministrasset, holocausta immolat, ut *Israelitarum* fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "*En* felix iste *populus*, cui & dedit Deus immensa bonorum copia "& abundantia frui, & in omnibus suæ providen- "tiæ auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul- "la usquam terrarum gens est, quæ vobis virtute "& rerum optimarum honestarumque studio par "similisve habebitur: atque ista liberis, qui majori- "bus suis prælucebunt, relinquetis; Deo vos solos "hominum *benigne* respiciente, eaque vobis larga "manu suppeditante, unde omnium, quos sol aspi- "cit, felicissimi esse possetis. Istam itaque regio- "nem, ad quam *possidendam* vos misit, obtinebi- "tis, posteris vestris in æternum servituram: eo- "rumque nominis gloria replebitur terra universa "simul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut "unaquæque orbis pars suas vestra ex progenie "habeat incolas. Est ideo ut miremini, ô beate

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

„exer-

ϑῆν. ἤδη ἢ αὐτῷ ὠφερχομένῳ γίνε κῦ τὸ ὀδὸν σημεῖον ἀρίδηλον, ὠφὸ ἢ τὸ χρείαν ἐφ' ᾧ συνετείνετ εἶναι παλίμφημον. Quippe post pauca ex Moyse satis nota, τ παρ' ἑκάτερα χωρίων ἦσαν, refert porro ἦσαν ἀμμασιὰ καὶ φρυγμοὶ πλησίον. ὁπότ' ὂν τούτοις ὠσοπήραχθη φερόμενοι, γόνυ καὶ κνήμας καὶ πόδας ὁ δεσπότης πιεζόμενος καὶ θλιβόμενος ἀπιδρύπτετο. ᾧ ἢ ὡς ἔοικε θεία τις ὄψις· ᾧ τὸ μὲ ζῶον ἐπιφοιτῶσαν σὺν πολλῷ θεσπέσιον ὑπέστηξε· ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ εἶδεν, εἰς ἰλιγγιῶν ἀναυθησίας. ὑπὸ γὰ ἀλόγυ ζώυ παρόντος εἰσῆτο τὰς ὄψις ὁ μὴ μόνον τ νόσον, ἀλλὰ καὶ τ κοσμοποιὸν αὐχῶν ἐφορᾶν. Verum sedulo abstinet hic Philosophus à loquela Asini. μόλις ὂν τ ἀνθρωπείᾳ ἰσῶν ἀγγέλων οὐκ ἐπιτρέπε τοιαύτης ᾧ θείας ἀξίο, ἀλλ' ἵνα τῷ ἀτιμίᾳ καὶ ὀδύναν αὐτῷ καταλάβῃ, ὠφὸς ἱκεσίας καὶ λιτὰς ἐτράπη συγγνωσῶ δίκην ὑπ' ἀγνοίας, ἀλλ' ὡ καθ' ἑκάτιον γνώμην ἁμαρτάνοντι. τότε μὲ δὴ ὑπεστρέφετο δέος, ἐπινθάνετο τ φανείσης ὄψεως, εἰ ἀναπαύσῃ πάλιν τῷ ἐπ' οἴκυ. ἡ ἢ συνείδησα τῷ εἰρωνείαν καὶ χλευασίαν ἄρα· τί γὰ ἐδὲ πυνθάνεται ὠφὸ πραίματο ὄντος ἐμφανῶς, ὃ τὰς ἀπόδειξες ἔχει ἐξ ἑαυτῦ, κ μὴ διόμνυτ τ ὀκ λόγων ἀληθείαν πίστεως. εἰ μὴ ἄρα ὀφθαλμῶν ὧ α πρόσθεν, καὶ προσμάτων ῥήματα. βάδιζε εἶπεν ἐφ' ᾧ ἀπόδεσις ὁδόν. ὁπόσης γὰ ἐδὲν, ἐμῷ τε λεκτέα ὑπηχῶ ἄνωθ τ σῆς Ἀφροδίτες καὶ τὰ φωνῆς ὄργανα πέπο, ἡ δίκαιον καὶ συμφέρον. διοχλοῦσα γὰ ἐγὼ τ λόγον, διατίζων ἑκάστα ἀφὸ τ σῆς γλώττης ἃ συνίστ. Hæc ille, tanquam Scholasticus. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* τ Βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ τὰς &c. in *Big.* & *Samb.* τ Βάλαμον ὡς ἀδικον· ἐπὶ τ. π. ὃ. μ. ἔ. ἰγ. αὐτῇ, πλησίας ἐπιτρέχῃ· μὴ συνιὼς ὅτι &c. Compendio, iisdemque verbis *Hen. Busb.* & *Zonaras*, p. 21. Videsis *Philonem*, p. 644.

[z] Δι πλησίας ἐπιφερῇ] Illud ᾧ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut *alii* omnes νῦν ᾧ præter *Basil.* & *G.* HUDS. Lege ὅτι. COCC.

[a] Ἔσπευσεν] Forte ἔσπευδεν. COCC.

[b] Τῷ Θεῷ ἡγουμένῳ.] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31.

[c] Καθὰ νῦν] *Samb.* καταυτῦ.

[d] Ἐκπεπτῶς,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐκπεπτῶς, sensu non alio.

4. *Petebat ut ad jugum quoddam montium deductus*] *Mox de vertice montis Baal idoli Moabici prope Areopolin, Moysi* בְּמוֹת בָּעַל, LXX. *Interpr.* εἰλὰ & βαὰλ, *Onc.* רְמַת רֹחֶלְתָּא לְכוּאַב, & *priscis Commentatoribus* בִּמְתָא אוֹ בֵּית גְּלִיָּא שְׁלוּ, *Balamus magnus exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. M. *pas-*

suum intervallo respectans, male licere maluit Sacræ Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edixit; majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem. Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic præter Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides, ἰδοὺ λαὸς לְבָדָד μόν κατοικήσῃ, δηλονότι, ἔτ κληρονομικῇ τῷ οἰκουμένῳ, הָא עַמָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן יַתְּיַרִין וְלָמִמְנֵי. BERN.

[e] Παρασῆσαι.] Παρασῆσαι *Hen.*

[f] Ὁλοκαυτεῖ] Plures libri ὁλοκαυτεῖ, ut *Big. Busb. Hen.* & *Zon.* Superius *Hen* κελεὺς ἀφελεῖσαι. BERN.

[g] Τυθέντας,] Ita *Basil* & *Samb.* in *reliquis* θυθέντας.

[h] Σημαινομένην.] Ex *Epiphan. Hen.* atque *Busb.* restitui ὁ λεὼς φησιν &c. Unde *Zonaras*, κ εἰς ὁ ος ἀχθεις, ἐπλά τε ταύρους ὁλοκαυτώσας, κ τοιούτους κελεὺς, ὡς εἶδε τροπὴν σημαινομένην, ὁ μόνος ὁ κατηυξαῖς τ ἑβραίων· ἀλλ' ἐπιθειάσας, αὐτὸς τε κ τὸ γένος ἅπαν αὐτῶν πυλογήσε κ ἐξύμνησε. Verum *Basil. Gen. Big.* & *Samb.* σημαινομένην. ὁ ᾧ ὡς φησιν ὅτος ὁ εὐδαίμων, ᾧ, aut ὅτος εὐδαίμων, ᾧ *Samb.* BERN.

[i] Ὁ ᾧ οὐ φησὶν,] Cum in *Editis* fuerit, ὁ ᾧ ὡς φησιν ὅτ ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ ᾧ ὡς φησιν ὅτος εὐδ. ideo leviculam mutatione legendum censui, ὁ ᾧ οὐ φησιν, ὅτ εὐδ. nec, ut mihi videtur, sine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Vossii* sic se habet, *immolavit holocausta, ut fugam videret significari. quo facto cæpit è diverso benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ postrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb.* (ὁ λεὼς, φησιν, ὅτ εὐδ.) quam amplexus est *Bernardus*. Olim ex *Zonara* conjeceram, τυθέντας. ὡς τροπὴν εἶδεν σημαινομένην, ὁ λεὼς, φησὶν, ὅτ &c.

[k] Κεκλήσεσθε,] *Big. Samb. Tar.* & *Busb.* κεκλήσεσθε editionum par. Quoniam respectu Israelis, sic usque gloriantur profugi miserique Pharisæi, Synhedrin f. 39. a, b. & Pesicta f. 57. sicque Num. c. 23. v. 9. ultro interpretantur, reliquas omnes gentes mortalium כאן pro nihilo habere Conditorem & prorsus negligere. BERN. Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* κεκλήσεσθε in *Editis*, *altisque*.

[l] Καταλείψετε,] Καταλείψειν *Basil.* & *Gen.* καταλήψεται *Tar. Big.* & *Samb.* καταλήψετε codex Cassiodori correcte. Tolerari etiam potest ante excusum. BERN. Ita *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καθαλήψετε.

[m] Τῶν ὑπ' ὑμῶν] Τῶν ἀφ' ὑμετέρων γθόνων *Big.* & *Samb.* τὰς ὑμετέρας γθόνας *Tar.* conjectoris. τ ὑπ' ὑμῶν ἐτέρων γθόνων *Basil. Gen. Busb.* & *Hen.* quod est dictum præcise pro ὀκ τ ὑπ' ὑμῶν ἐτέρας γθόνας οἰκήσεως. τὰς ἀφ' ὑμετέρας γθόνας *Epiphanius*. BERN. Eo modo

Basil.

"exercitus, qui ex uno parente in tantam crevistis "multitudinem. Quin vos jam non adeo multos "terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum "scitote vobis in perpetuum fore habitaculum: "plurefque numero, quam sunt stellæ cœlestes, "per insulas pariter ac continentem vitam agetis. "& cum tot tantique fueritis, non defessus erit "Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam "largiendo, bello vero victoriam & imperium. "Vobiscum dimicandi desiderio ardeant inimici; "atque ita demum efferantur, ut ad arma manus- "que conserendas vos provocent. Non amplius, "ut consueverunt, cum victoria revertentur, nec "ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In "tantum eam, qua polletis, fortitudinem provi- "dentia sua Deus extulit, qui potest & quod su- "peresse minuere, & quod deest supplere.

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei spiritu. Num. c. 23. & 24.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus est, extra se raptus, spirituque Dei instinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipsumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à sociis accepturus esset; nam cum venisset diras hostibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit & mortalium beatissimos prædicarit: "ô Balace, inquit, rebus omnibus rite "perpensis, num existimas in nobis situm esse quid "dicamus aut taceamus, cum nos Dei spiritus oc- "cuparit? voces enim ille quascunque vult & ser- "mones emittit, nobis non sentientibus. Equi- "dem & ego illorum bene memini, quibus e- "gentes vos & Madianitæ magno studio me huc

"ἐφ' ὑμῖν ἑτέρᾳ γῆς οἰκήτορας. [n] θαυμάζετε τοί- "νυν, ὦ μακάριε στρατὸς, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς "πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ [o] τῷ νῦν ὑμῶν [p] ὀλίγων ἡ Χα- "ναναία χωρήσει γῆ, τῷ δ' οἰκουμένῳ οἰκητήριον δι' "αἰῶνος ἔσεσθε προκειμένου [q] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑ- "μεῖς ἔντε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν "ὑπ' ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ ὄντες, οὐκ "ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγα- "θῶν ἐν εἰρήνῃ [r] χορηγῶν, νίκῃ δὲ καὶ κράτει ἐν "πολέμῳ. [s] παῖδας ἐχθρῶν ἔρως τῶν προς ὑμᾶς πολέμων "λάβοι, καὶ θεασωθεῖεν ὥστε εἰς ὕπλα καὶ τὰς ὑμετέ- "ρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ γὰρ ἂν [t] ὑποστρέψῃ ἐπὶ ὁ νικηφό- "ρος, ὑπ' ὤσε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον "ὑμῖν [v] ἀνδρείας τὸ θεῖον [x] ἐκ θεοῦ προνοίας [y] ἀνήρηται, "ὥ καὶ τὰ θεῖα μειοῦν ἰσχύς, καὶ τὰ λείποντα διδόναι.

6. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυ- τῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ [z] κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκου δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν [a] αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἀπικαλοῦντος· [b] ἐλθόντος γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὰς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "[c] ὦ Βάλακε, "φησὶ, πρὸς τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶ- "ναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, [d] ὅταν ἡμᾶς τὸ "τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τῷ- "καὶ λόγους οὓς ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνη- "μαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ [e] Μαδιανῖται δεηθέντες ἐπαρῶσαί "με

Bas. G. Busb. Hen. & Vat. quod est dictum præcise pro ἐκ τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρᾳ γῆς οἰκήτορας· in *Big. & Samb.* τῶν ἀφ' ὑμετέρων γένους. Est qui conjecerat, τὰς ἀφ' ὑμετέρας γένους οἰκ. HUDS. Forte ἓξ ὑμετέρων. *Vet. & omni terræ habitatores ex vestro genere prebentes* COCC.

n Θαυμάζετε] Ita *Vat. Busb. & Hen.* θαυμάζεσθε νῦν ὦ μακ. *Big. & Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Bas. & G.* θαυμασὸς τοίνυν καὶ μακ. *Vet. Interpr.*

o Τῷ νῦν] Lege τὰς νῦν ὑμᾶς ὀλίγους. COCC.

p Ὀλίγων] Ὀλιγεν *Hen. & Busb.*

q Ὑμῖν·] *Al.* (*Big. & Coll. Voss.*) ὑμῶν.

r Χορηγῶν,] Ita *Vat. Busb. & Hen.* in *cæteris* χορηγῶν, quod tolerari potest.

s Παῖδας] Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* HUDS. Lege *εἰ παῖδας.* COCC.

t Ὑποστρέψῃ] Ita *Bas. & G.* ὑποστρέψῃ *Big. & Samb.* ὑποστρέψει *Busb. & Hen.* ὑποστρέψειέ τις νικ. *Vat.*

v Ἀνδρείας] Εὐανδρίας *Big.* (*Coll. Voss.*) *& Samb.*

x Ἐκ Θεοῦ] Εἰς Θεοῦ προνοίαν *Vat.* Videsis *Philonem*, p. 644. & 645.

y Ἀνήρηται,] Ita *Big.* ἀνῄρηται *Bas. Gen. Busb. Hen. & Samb.* ἀνείρηται *Tur. præstabitur Epiph.* Sectemur modo verba Philonis, elegantia, egregia, atque novis quotquot paraphrasibus multo illustriora. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ τὸ μάντιν ὁ Βαλάκης παραλαβὼν, ἐπὶ γεώλοφον ἀνήγαγεν, ἔνθα καὶ σκάλαι συνεβαινον ἱδρυταί, ὧν οἱ ἰσχάεσι προτετυκασιν· (Uzielidæ לרמרת רחלתא דפיגור, ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ δὲ εἰδώλων φορεῖς, *ad collem Priapeium.*) μίξας δ' εὐθὺς καθεωρᾶτο τὴν τῶν ἐσχατιῶν εὐφυΐαν, ὃ καθάπερ ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπιδείκνυσι τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεασάμενος, φησὶ, σὺ μὲ ὦ βασιλεῦ βωμὸς ἐπὶ δισσοῖς ὑμῖν, ποσὸν ἐκάστου καὶ κριὸν ἱερεύσον. ἐγὼ δὲ ἀπῃειμι (quod est v. 3. וילך שפי, *divertit adeo in semitam*, διολισθήσας ἔνθεν. שפי *secreto*, vel pro שפי על ἐπὶ τὴν διαβολὴν, ἤτοι ἐπὶ τὴν ἄτραπον, יעל שבילא καὶ τὸ σύφορον Jer. c. 12. 12. Theodoreto Bibliisque Polyglottis contestantibus. Aut maxime, ut interpres Arabicus in manibus Samaritarum, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν, نغضي متحفيا. Hoc volo. Similiter Onceloſus & Scriptor *Siphre* interpretantur, καὶ ἐποιήθη μόνον. יתרי.) πάσσημα δὲ Θεοῦ τι λεκτέον. ἔξω δὲ πορευθεὶς, εἴθυς αὐτίκα γίνεται, προθηλικὸν πνεῦμα ἐπιφοιτήσαν· ὃ πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἔντεχνον μαντικὴν σοφιείᾳ ὑπερφέρον τὸ ψυχῆς ἤλασε. δέσμις γὰρ οὐκ ὢν ἱερατεύσας κατακωλύει συνιστᾶσα μαγικῇ. Idem expressit suis verbis Flavius, οὐδὲν γὰρ ὁ ἡμῖν ἔτι, φθάσαντες εἰσελθεῖν ἐκείνην ἡμέτερον. Quapropter Rabbini veteres sæpius hunc hariolum animum mutasse volunt; prophetam modo falsum, modo verum, rursus falsum eumdem retulisse. Ne omittas tamen Samaritarum Scholas legisse clare v. 5. καὶ ἀπέβαλεν ὁ ἄγγελος Θεοῦ ῥῆμα, εἰς τὸ στόμα τοῦ Βαλαάμ, ولقن ملاك الله خطابا بغي بلعام contra omnia exemplaria Judæorum, Alexandrinorum, Babyloniorum, vel Jerosolymitanorum, contra & immensam vim Commentatorum. At vero inter Amoræos scias virum celebrem Elazarum de angelo potius quam de præsente ac instigante Deo accepisse Moysis sui verba וישום יהוה דבר בפי בלעם ר' אלייעזר אומר מלאך T. B. Synhedrin f. 105. b. Jam Philo: ἐὰν ὑποσχέ-

ψας, καὶ τὰς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τοὺς βωμοὺς φλέγοντας. ὥσπερ ἐμπνευσθεὶς ὑποβάλλοντος ἑτέρου θεσπίζει τάδε. i. e. משלו *insit vaticinari, carmen suum incipit.* Namque מסאל, μῦθος, ἔπος, λόγιον. v. 7. Ἐκ μεσοποταμίας μετεπεμψάτο με βαλακης, μακρὰν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν φυλάρχων ἀπόδημίαν, ἵνα τίσῃ τὰς ἐβραίας ἀρᾶς. v. 8. ἐγὼ δὲ τίνα τρόπον ἀράσομαι τοῖς μὴ καθαράτοις ὑπὸ θεοῦ. v. 9. θεάσομαι μὲ αὐτὰς ὀφθαλμοῖς ἀφ' ὑψηλοτάτων ὀρέων, καὶ τῇ ἀληθείᾳ καταλήψομαι. i. e. προσοπτεύω αὐτὸν Interpr. LXX. Ita אשגיחנה Interpreti Samaritico, *considerabo eum, & depradicabo.* βλαψαι δὲ οὐκ ἂν δυναίμην τὸν λαόν· ὃς μόνος καθαίρεται· μὴ συναριθμήθητι ἑτέροις ἔθνεσιν. καὶ κατόπιν ἀποκληρώσιν καὶ λώσεως ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ τῶν ἐσομένων ἐθῶν ἰδιότητι, μὴ συναναμιγνυμένων ἄλλοις εἰς τὸν τῶν παιδείαν ἐκποιήτισιν. Aut juxta Targum Urbis eodem illo versu, בנכוסי יתמיא לא כתתרבן, *à ritibus gentium semper abhorrentes.* Convenit Procopius Gazæus suo Commentario, *Legibusque ac loco à cæteris disjuncti erunt.* v. 10. τίς ἐκ' ἀκριβείας εἶπε τῷ πρώτῳ καθ' ὁλοκλήρου τὸ τοῦτον ἡλίκους; יעפר יעקוב *pulverem Jacobi* dicit tropo Mosaico propter Oraculum celeberrimo illi Pancratiastæ datum Gen. c. 28. 14. Quod est *soboles isthæc, nepotes:* τὸ σπέρμα ἰακὼβ, نسل & سلالة, יצקא, & שלמא, extra Catachresin LXX. Interp. R. Saadiæ, atque Paraphrastæ Samaritarum MS. Onceloso, aliisque. Insuper רבע ישראל vel מרבע perite traduxerant LXXII. Interpretes δῆμοι ἰσραήλ. Sic stetit tetrarchia quævis, quomodo Onceloſus vertit הרא מארבע משריתא דישראל. Vel *quadratum* vocata ἡ παρεμβολὴ à forma copiarum Hebraicarum: sive simplicius cum Samaritis רבע est *cœtus*, πλῆθος. Pergit Philo. τὰ μὲ σώματα αὐτοῖς ἐξ ἀνεμπτίνων διεπλάσθη σπερμάτων· οὐκ ὢν θείων ἐφίεται αἱ ψυχαὶ, λόγῳ καὶ γενόσεσι αἰχίστοροι ὄντες. ἀπῄεσάνοι μὲν ἡ ψυχὴ τὸν σωματικὸν βίον· ἵν' οὐ ψυχαῖς δικαίων κατερυθμηθῇ, οἵας εἶναι συμβέβηκε τὰς τοῦτον. Recte adeo ille explicuit Ptolemaicorum interpretum arduam hanc sententiam, καὶ γλίσχρῳ τὸ σπέρμα μὲ ὡς τὸ σπέρμα τοῦτον, de vita futura, quæ sæpius in Sacris vocatur אחרית, i. e. τὸ τέρμα, τὸ ἔσχατον. BERN. Forte ἀνήρηται. COCC.

z Κεκινημένος.] Νενικημένος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν τὰς συνθήκας] Αὐτῶν *Big. & Samb.*

b Ἐλθόντος] Ἐλθόντα *Iidem.*

c Ὦ Βάλακε,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Bas. & Gen.* τῷ βαλὰκ φησὶ. *Tar.* καὶ ὁ βαλαὰμ φησὶ. *Epiphanius* ὁ δὲ βαλαὰμ τῷ βαλάκῳ φησὶ. *Zonaras* similiter, ὃ δὲ βαλαὰ δυσχεραίνοντος ἐπὶ τούτοις, ἔφη ὁ βαλαάμ· οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὸ τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν ἐστὶ, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ὅτε ἡμᾶς τὸ θεῖον λάβῃ πνεῦμα, ὃς ἐκεῖνο βάλλει) φωνὰς ἀφίησι δι' ἡμῶν. ἐμοὶ δὲ χαρίζεσθαι βουλόμενος σοι, βωμὸν αὖθις ἑτοιμάσειον. καὶ θύματα θύε τοίνυν καὶ πάλιν, καὶ πόσων ἐπὶ ἑκάστῳ πρόβλητο, ὅσα τε βασιλεῦσιν ἴσα πάθη, καὶ ὁσα τοῖς πολέσι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen. & Busb.* τῷ βαλὰκ φησὶ *Bas. & G.* τῷ βαλάκῳ φησὶ *Vat.* est qui (*Tar.*) conjicit καὶ ὁ βαλαὰμ φησί. in *Vet. Interpr.* ὁ δὲ Βάλαμος τῷ βαλάκῳ φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27.

d Ὅταν] *Samb.* ὅτ' ἄν.

e Μαδιανῖται] *Samb.* Μαδιλιῖται.

f Καὶ

"με προθύμως ἠκάγε]ε. [f] καὶ Δι᾽ ὃ τῦτο τὸν ἄφιξιν
"ἐπιποιύμην· ἵν᾽ τέ μοι δι᾽ ἐμῆς μηδὲν ἀδικηθῇ σε
"τὸν ἐπιθυμίαν. κρείττων ἦ ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζε]ο
"διεγνώκειν. [g] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν
"θεῖ τ ἀνθρωπίων παρ᾽ ἑαυτῶν λαμβάνο]ες, ὥσ]ε
"μὴ ταῦθ᾽ ἅπερ ὑπαγορεύ] τὸ θεῖον λέγειν, βιάζε]ο
"ἢ τὸν ἐκείνε βέλησιν. ὅδεν γὰρ ἂν ἡμῖν ἐπὶ φθάσαι-
"τ῵ εἰσελθεῖν ἐκείνε ἡμέτερον. ἐγὼ μὲν τ῵ σρα῝ον τῦ-
"πον, ὅτ᾽ ἐπαινέσαι [h] προθύμην, ὅτ᾽ ἐφ᾽ οἷς τὸ γένο῵
"αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς [i] ἐμπεχαρίσα]ο διελθεῖν. ἀλλ᾽
"δύμενὴς αὐτοῖς ὅτ῵ ὢν, καὶ σπεύδων αὐτοῖς εὐδαί-
"μονα βίον καὶ κλέο῵ αἰώνιον προξενεῖν, ἐμοὶ τοιέτων
"ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέσ]ο. νυνὶ δ᾽, χαρίζεσθαί γὰρ
"αὖπω σοὶ Δι᾽ ὃ σπεδῆς ἐσί μοι καὶ Μαδιανίτας, ὧν ἀ-
"πώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν σὐκ εὐπρεπὲς, φέρε βω-
"μὸς τε ἑτέρας αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας τὰς πρὶν πα-
"ρασκευὴν ἐπιτελέσωμεν· εἰ πείσαι τ Θεὸν δωση-
"θεῖλω ἐπιτρέψαι μοι τὰς ἀνθρώπες ἀρὰς [k] ἐνδῆ-
"σαι. συγχωρήσα῝ος δὲ τοῦ Βαλάκε, δὶς μὲν τελυκό-
"τι τὸ θεῖον σὐκ ἐπένδυσε τὰς κατ᾽ τ Ισραηλιτῶν [l] ἀρὰς·
"πεσὼν δ᾽ ἐπὶ σόμα, πάλιν προὐλεγε ὅσα τε βασι-

"adductum voluistis, eaque causa veni: atque id
"in votis habui, ut in omnibus tuo desiderio sa-
"tisfacerem. Sed in iis Deo cedere necesse erat,
"quibus gratificari vobis constitueram. Nam in-
"firmi plane sunt, qui aliquid futuri de rebus hu-
"manis suo ex ingenio volunt prænoscere; ut non
"ista, quæ menti suggerit Deus, eloquantur, sed
"contra illius voluntatem nitantur. Quampri-
"mum enim pectus afflatu divino concitatur,
"nihil amplius nostrum inde promitur. Mihi si-
"quidem non erat in animo aut exercitum hunc
"laudibus extollere, aut bona ista recensere qui-
"bus Deus progeniem illorum impertire cogita-
"vit. Cum enim illis benignus sit & *propitius*,
"& modis omnibus agat ut eos vita beata & glo-
"ria donet immortali, mihi verborum istorum
"auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem
"loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime
"studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam fa-
"ciam, quorum preces haud fas est mihi repu-
"diare) age, alias aras erigamus, atque munera
"& victimas, similiter ac ante, libemus, si forte
"Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc ge-
"nus hominum devovere liceat". Cumque Balacus
id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus
non

[f] Καὶ Δι᾽ ὃ τῦτο] Καὶ δι᾽ ἃ τὸν ἄδιξιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Παντελῶς.] Ita ex *Vet. Interpr.* (& *Big.* atque *Coll. Voss* nisi quod pro παντελῶς γὰρ habeant καὶ παντελῶς,) cui fere consentit *Samb.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν θεῖ τ ἀνθρωπίων παρ᾽ ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς οὐ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν θεῖ τ ἀνθρωπίων παρ᾽ ἑαυτῷ λαμβάνων ὡσε μὴ &c. contractius in *Editis* θεῖ τ ἀνθρωπίων παρ᾽ ἑαυτῷ λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

[h] Προθύμην,] Προθύμῳ *Vat.*

[i] Ἐμπεχαρίσα῝ο] Est (*Tur Big.*) qui conjicit, δωρεῖσθαι ἐμπεχαρίσα῝ο εἰσελθεῖν, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* BERN. & HUDS.

[k] Ἐνδῆσαι.] Ἐνύσαι *Bas.* & *Gen.* Alterum equidem probum est; hoc esse videtur non cautis. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* ἐνδύσαι.

[l] Ἀρὰς.] Ἀρὰς. Σύσας δ᾽ ἂν τρίτον, ἄλλων πάλιν ἀναστάντων βωμῶν, ὁδὲ τοι μὴ κατηρᾶτο τοῖς Ἰσραηλίταις· *Big.* & *Samb.* isthæc inferebant huc, reveriti ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud Flavium desideraretur, quod & *Schotanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta ab exemplaribus *Græcis Bas. Gen. Hen.* ac *Busb.* & à Latinis *Epiphanii*. Dices itaque Josephum δὶς τε-Συκότι jam tertium experimentum improbi vatis includere, vel ob consimilia cola Ἰσραηλίτων ἀρὰς & τοῖς Ἰσραηλίταις, omissos fuisse versus duos; qua fert mens Cl. *Bosii*. Vel denique, quod paragrapho sequente narrabitur, cum non ausus esset iterum auguria dira moliri, לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים c. 24. 1. abeundo tamen carmen tertium Deo faciente cecinisse, ac subinde (ὁ scelus) ingenio sibi reddito, consilium pessimum addidisse de Venere Madianitide. Subjiciam vero, ut recte meretur, Commentarium Philonis ad ἀριθμ. c. 23. 11. παυσαμένου δ᾽, ἐπὶ καιρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, ὑπὲρ ὧν μετακληθεὶς, δίκης τιμωρ῵ κακοῦ ἐπιθυμίας; ὁ δὲ τὰ κακὰ ἀσκεῖν, ἀδίκως πάσχων, εἰώθει, αὐτίκα ὑποφωνῶν τυχὸν αὐτομολ῵. λέγω γὰρ οὐδὲν ἴδιον, ἀλλ᾽ ἅπερ ἂν ὑπηκόσῃ τὸ θεῖον. βουλόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τ μάντιν ἀφανῆ, ἢ τὸ θεῖον πρ῵τον, καὶ ταῖς τ τόπων μεταβολαῖς τὸ τ γνώμης ἐκ῵ν ἀλλάττειν, εἰς ἑτέρων ἀπαγαγὼν χωρίον, ἐν λόφ῵ παν῵ψεώκεν ἐπεδείκνυ μέσ῵ τι τ ἀνατολ῵ κρημνῶν. καὶ τὰ ἑπτὰ τοῖς πρώτοις ἱερεῖσι καταύλας, ἐξέπεμτε τ μάντιν ἐπ᾽ οἰωνοὺς καὶ φήμας αὐτίκα. ὁ δὲ μονωθεὶς ἐξαίφνης θεοῦ ὁρᾶτα, καὶ μηδεν συνιείς, ἀπορίᾳ μεταπεσὼν ἐφ᾽ λογισμὸν, τὰ ὑπαλλόμενα ἐξελάλει, προφητῶν τάδε. v. 18. Ἀναστὰς ἄνες βασιλεῦ, τὰ ὦτα ἐπαιω῝ν. Quod est LXX. Interpr. ἐνώτισαι μέχρις, pariterque Syris Samaritanisque Paraphrasibus ἐνωτίσαι με τὸ μαρτύριον האזינה לכניותי אצרת. Hebræum יערי האזינה plures vertunt *attende mihi*. Utrumque commodum & præter culpam. v. 19. Οὐκ ὡς ἄνθρωπ῵ (addo ὁ θεὸς) ἀφοσιῶσαι (ita tres Interpretes Judaici, ita reddit ille alio verbo pro LXXII. Interpretum ἀφεῖτο ἰῶσαι, τετέχθαι ἐξαπατήσαι, teste Menandro ejus ævi fabulatore; *frustrari* apud interpretem Origenis. Quinetiam expressum ibi ἀφοσιῶσαι typis Complutinis, pro Hebraico יכזב ἰσπασῆ.) ὡσὰ ἄνθρωπος ἀθρῶπε μεταθοῦ. (תנחום, יכזב, *animum mutat*, μεταθοῦ juxta Octoteuchum Collegii Universitatis: Judaïs LXX. idem ἀπειλήσαι, *metu duci, terreri*, Hom. XVI Origenis.) καὶ ἁπαξ εἶπαν, σὐκ ἐμμενῶ; φθέγξε῝αι, ἢ ὁ ἀσφαλὴς ἀόνι, ὁ μὴ τελεσθησόμε῝ος βεβαίως. ἐπεὶ ὁ λόγ῵ ἐγγὺς ἐστὶν αὐτ῵. v. 20. Περιελήλυθα δ᾽ ἐπ᾽ εὐλογίαν, καὶ κατάρᾳ ἰσχύ. Adeoque εὐλογήσω, אברך, καὶ τὸ σπαργεῖλον καὶ τὸ ἐκδικῶν. Neque dissentiunt Onceloſus & Uzielides. v. 21. Οὐκ ἔσ῵ πόν῵ ἡ μοχθ῵ ἐν Ἰακὼβ, Non est iniquitas in Jacob, neque perversitas in Israele. Cur obsecro B Habbacucum non taxant nostri magistelli, quod eo plane sensu acceperit Phrasin Mosaicam לא הביט און ולא ראה עכל inritio sui vaticinii. ὁ θεὸς αὐτῶ συναντιζῇ φανερῶς. Aut Onceloso exponente שכינת מלכהון ביניהון.

v. 22. Ὃς καὶ τὸν τῶ ἀγριπλοκῶν ῥύμλω κακὸν ἀπεσκέδασεν, ὡς ἂν ἀνδρα τὰς τοσαύτας μυριάδας ἀναγαγόν. Præclarum interpretem! Quos ludos faciunt nostri de locutione sacra לו כתועפות ראם, ὡς δόξα μονοκέρωτ῝ αὐτῷ. *Denso ærumne & junctis armis bene defenso Ægyptum reliquerat natio Hebræa*, id dici illic credo. v. 23. Τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογίαι καὶ πιτῶν τῶ κῦ μανικὼ, ἐνὶ τῷ δ᾽ κότμῳ ἡγεμόνι πισόντες. v. 24. Οἰμῶ ἦ λαὸν ὡς σκύμνον ἀνισάμβον, καὶ ὡς λέοντα γαυρύμενον. δύσηχθέτε῝ θῆρας, καὶ ποτῷ χρήσε῝ τραυματιῶν αἵματι· καὶ κορεσθεὶς ὁ πεσὼν ὕπνον, ἀλλ᾽ ἐγερτήσον. τ ἐπινίκιον ἀστε῝ ὕμνον. Verum post tertias victimas, αὐτὸς ἀκέτι κῦ τὸ εἰώθος ἐπὶ κληδόνας καὶ οἰωνὰς ἴεται, ποππὰ τὸν αὐτὸν τέχνλω κακίσας, ὡς χρήσῃ καθάπερ γραῒ τὸν ἐξίτηλον ῥυθμιζόμενον. τραπόμε῝ον δὲ κῦ τὸν ἐχθρὸν, ὁρᾷ κῦ φυλὰς ἱσραηλιτικὰς ἱδρυμένας· καὶ τότε πλήθ῵ καὶ τέκνοις, ὡς πόλεως αὐλὰς ἀσφαλεστάτας ἱδρυμένας, καθάπαξ ἔνθεος γενόμε῝ος ἀναβοᾷ. De c. 24. v. 3. Τάδε φησὶν ὁ ἀνὴρ ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν. שתום העין, *clare videns*, sive נגרא רשפיר חזי, ut malunt Onceloſus, Patres Talmudici titulo יש, Syrus, Arabs, Mauruſque, in Bibliis quæ versamus, librique Samaritarum, contra nostri Hieronymi, trium Helleniſtarum, & recentium Rabbinicorum ש lene ac λαιόσικλον. v. 4. Ὃς καὶ ὕπνον ἐκέρδη φαντασίαν ὁδὲ θεὸν τοῖς τ ψυχῆς ἀκοινήτοις ὁρμαζόν. Ita נופל pro שכיב seu נאים accipiunt Onceloſus, Saadias, & Abeneſdras, cujus verba Hebraica Philonis Græcanicis æque respondent, איא שהות ישן רואה בעינו כטעם ולבי יער. Melius tamen reddes *pronus corpore*, ut numen rite conciperet, *sed oculis apertis*. v. 5. 6. Ὡς καλοί σε οἱ οἶκοι, ἰακὼβ ἐξαίνως; [nam אהלך extat in Moysis volumine:] αἱ σκιαὶ σε ὡς κάπαι συσκιάζ῵σαι· ὡς παράδεισ῝ ἐπὶ ποταμῶ, ὡς κέδρ῝ παρ᾽ ὕδασι. v. 7. Ἐξελάσιταί ποτε ἀνὴρ῝ (ὦ suavia tempora Christi!) ἐξ ὑμῶν, καὶ ἐπικρατήσ῵ (tantum enim phrasis Hebraica præstabit, sive ζρεω legas sive ζερω) πολλῶν ἐθνῶν. Haud aliter Onceloſus vetustissimus Sacrorum Interpretum post viros Alexandriæ LXXII. יסני מלכא דיתרא כבנוהי וישלום בעמין סניאן *Rex de pliis ejus emicabit, qui regat populos multos.* Syrus, נפוק נגרא מן בנוהי *Prodibit vir de filiis ejus*, ורעיה בסיא כגיא *ubique per aquas semen suum sparsurus.* Paraphrastes Solymitanus & Uzielides יקום כלכיהון ומרוקהון כנהון ובהון יהי וזרעיה בני כנהון (לבניהון Jerus.) ריקב ישלמון בעמין כנאן *Surget illorum de stirpe rex redemptorque vernaculus*; *unde porro nepotes Jacobi late populis dominabuntur.* Hæc plana sunt & antiquæ ἐξηγήσεως. Augur enim בכשלו figurate dixerat, *Fluet aqua de situla ejus, eritque semen ipsius in aquis multis.* Istud ita solves, Nunquam sterilis aridusque jacebit Israel, quin continuo sobolem fundat derivetque per orbem terrarum regendarum. Cupiebat equidem sordidus vates atque imprecabatur, quod ait Johan. Amorræus *Synhedrin* f. 105. b. לא יהיה לה כלך בן כלך *Hebræos unquam primipum successione aliqua haud regi*; prædixit tamen contrarium nolente animo יהל מים מדליו. Hic voluit באומות שלטת מלכותן לא תהא, *Gentibus cæteris ne unquam genus Jacobi imperaret*: maluit autem Deus per os istius nebulonis וזריעו במים רבים: quod ipsum & *Peschito minor* exponit, מלכותן של ישראל יתירה להיות על כל בלבי הארכות. Statim Philo, καὶ ἐπαίρε῝αι ἡ τῶδε βασιλεία καθ᾽ ἑκάσ῵ ἡμέραν ἕως ὑψ῝ χαίρε῝ῃ. In libris Divinis καὶ ὑψωθήσε῝αι ἡ γωγ *exaltabitur quam Gog*, S. Cypriano, ἡ βασιλεία, καὶ αὐξηθήσε῝αι ἡ βασιλεία αὐτῆς. Origenes Hom 17. *Gog* (potius ἡ γωγ seu ηογωγ כנוג, pro quo ψ῝χ excusum Complut) *super tecta interpretatur: & in loco isto non pro gentis alicujus nomine, ut putatur, positum est; sed, ut in aliis nonnullis, ipse sermo Hebraus non interpretatus relictus est, & ob hoc quasi de gente aliqua dictum videtur. Est ergo sermonis consequentia talis*, Et exaltabitur super tecta regnum ejus & crescet regnum ejus. Ibi Samaritic. καὶ ὑψωθήσε῝αι (ut Diodorus testatur) ὡσεὶ γωγ כנוג μεγάλ῵.

non annuiſſet ut Iſraëlitas diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clariſſimis, quarum quaſdam tum ne habitari quidem contigit, eſſent eventuræ, & quæ ſuperioribus ſæculis hominibus terra marique acciderunt uſque ad noſtram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, * quod in reliquum tempus *alia* ſimiliter eventura ſint.

Balamus, jam reverſurus dirarum impotens, ſuaſit Balaco viros Iſraëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi Iſraëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo eſſet ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquiit, & vos qui "adeſtis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei "voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec bel- "lo, nec peſte, nec inopia terræ fructuum; nec alio "caſu inopinato delebitur. Dei enim providentiæ "intereſt eos ab omni malo ſervare, neque ſinere "ut ejuſmodi clades eis obveniat qua omnes in- "terituri ſunt. In mala autem nonnulla & cala- "mitates ad breve tempus incident; à quibus li- "cet deprimi humique affligi videantur, poſtea "tamen refloreſcent, cum eos timere cœperint "qui damna illis intulerant. Vos autem, ſi ali- "quantiſper de illis victoriam reportare velitis, "voti eritis compotes, modo de mea ſententia "feceritis. Filiarum *nimirum* formoſiſſimas, quæ "pulchritudine ſua inſpicientium modeſtiam ex- "pugnare & vincere poſſint, ad ſummam ele- "gantiam cultas & ornatas mittite, ut ante ca- "ſtra eorum obverſentur; atque jubete, ut juve- "nibus complexus expetentibus faciles ſe præ-

λεῦσιν ἔσεσθαι, καὶ ὅσα πάλαι [m] ἀξιολογωτάτας, ὧν ἐνίαις δὴ οἰκείαν πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν· [n] ἅτε καὶ [o] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γιγνόμενα [p] τοῖς ἀνθρώποις, ἀφ' γῆς [q] ἢ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων πόλῳ λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖνος προέπτε, τεκμήροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

ς'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ὅτι τῷ μὴ καταρᾶσθαι γενέσθαι τοὺς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. [r] ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη καὶ πρὸ τῆς πραγῆναι τὸν Εὐφράτην γιγνόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν [s] Μαδιανιτῶν. "[t] Βάλακε, φησὶ, καὶ τῶν Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γὰρ με "καὶ παρὰ θεοῦ βεβαίως εἰδέναι ὑμῖν· τὸ μὲν Ε- "βραίων γένος οὐκ ἂν ὀλεθρος παντελὴς [v] καταλάβοι, "οὔτ' ἐν πολέμῳ, οὔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [x] ἀπάνης τῆς γῆς "καρπῶν· οὔτ' ἄλλη τις αἰτία παράλογος ἀφανίσειεν. "προνοία γάρ ἐστιν [y] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς "κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, "ὑφ' ᾧ [z] καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα "τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν παφνοῦχος δοκοῦντες, [a] εἶτ' ἀν- "θήσουσιν ὅτι φόβῳ τοῦ ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. "[b] ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς βραχὺ καιρὸν κατ' αὐ- "τῶν κερδάναι θέλοιτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ποτε πεισαν- "τες. τὰς θυγατέρων τὰς [c] μάλιστ' ὀπτευτὰς, καὶ βιάσασθε "καὶ νικῆσαι τὸν τῶν ὁρώντων σωφροσύνην ἱκανὰς ἀφὶ τὸ "κάλλος, ἀσκήσαντες τὸν διαφορὰν αὐτῶν ὅτι τὸ μᾶλ- "λον ὀπτευτὰς, πέμψαντε πλησίον ἑστηκότας τοῦ ἐκείνων "στρατοπέδου, καὶ [d] δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσ-

Ita noſtri codices, pariterque Paraphraſis Samaritarum אגוג *pro* אגוג. Nam גוג, יאגוג, id indicant quod φαίθων Græcum. Idem ſignificat & אגג. Symmachus inſuper legerat & Theodotio cum Samaritis & LXXII. Interpretibus. Imo me judice hoc oraculum reſpexit magnanimus vates Ezechielis c. 38. & c. 39. ſui libri. Canit ideoque Balamus *virum Hebræum, qui longe præcelleret Aſiæ minoris dominis, divitiſque Lydiæ regibus.* Doctores autem Talmudici, S. Hieronymus ab eis edoctus, exemplaria omnia Maſoretarum præferunt מאגג, ὑψωθήσεται ὑπὲρ ἀγάγου: quo de nomine Saulus poſt annos quingentos triumpharat, deleta tum gente mala Amaleci. Hoc probo magis ex v. 20. hujus capitis. מאגג etiam legerat Flavius meus; percipies forte, ſi ſerio in ariolum attenderis. Paria ſenſit ſuper eo verſiculo cum Philone Doctor ille è Babylonia tit. Synhedrin f. 105. b. לא תהא יקרה כלכותן וירם מאגג מלכו לא תהא אימתו מלכותן ותגשא מלכותו, & regnum ita Hebræis dici exiſtimavit potens ac terribile. Neque minus acute Peſitæ Auctor, *Quippe ſub Agago cœpit Regnum Iſraelicum*, ורם מאגג מלכו מימי אגג מלך עמלק התחילה מלכותן של ישראל: *aſſurget autem illud ad decus & apſidem ſuam ſummam longo ſeculo Chriſti. Sicut legitur Eſ. c. 52. 13. Intelliget ſervus meus, exaltabitur, elevabitur, & erit ſublimis valde,* v. 8. Ο λαὸς δὲ ἐγγιοῦσι τὸ ἀπ' αἰῶνος πάσης ὁδὸς κέχρηται θεῷ καὶ ἐν κέρας (iterum ille *conferto fortique adeo agmine*, pro כתועפות ראם) ἄγουσι τὸν πλῆθος. τοιγαροῦν ἴδοι ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν, καὶ ὅσον οὐ αὐτοῖς πῖον ἄχθος μυελοῦ λήψεται, καὶ ταῖς ἐκπολίαις ἀπολεῖ τοὺς δυσμενεῖς. v. 9. Ἀναπαύσεται καθάπερ λέων (זה מלך המשיח כארי, ait vetus Judæorum Commentarius) ἢ σκύμνος λέοντος· μᾶλλον καθάπερ ἀρνὶ λαβοῦσαι δίδιαι ὀδύνας, φόβον τοῖς ἄλλοις συνεργασμένον, ſane: ἀθλίως ὃς ἂν αὐτὸν ἀθετήσας ἐγείρῃ. οἱ μὲν λογιώτατοι τε καὶ εὐσημίας ἄξιοι καθέρας ἦν, οἱ καταρώμενοι. Deinde Balaco valde ſtomachanti dixit augur, Philone forte à Patribus referente, τὰ μὲν πρότερα πάντα ἐστὶ λόγια καὶ χρησμοί· τὰ δὲ μέλλοντα λεγόμενα, γνώμης δ' ἰδίας εἰκασία. καὶ τὸ δεξιὸν λαὸν μὲν ὑπὸ παντὸς σώζειν, ἀστεῖόν τε καὶ παντοῖον αὐτὸν μέγιστον. ἐπὶ γὰρ, εἶπεν, αἱ ἐχθροὶ γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, ἀφροσύνῃ τὸ ὄψιν ἐπέρασαν. τὰς οὖν πρεσκαλεσάμενος ἐπὶ ἐπιτρέψῃς μισθαρνεῖν καὶ δημοσιεύειν, αἴσιος ἔσοιτο τὸν νεότητα τῶν ἀνυπάλων. τραχηλιζόμενοι δὲ τὰς ἐπιθυμίας, πάντα ὑπομενοῦσι θεοῦ τε καὶ πάσχειν, ἕως δὲ τὸ ἔτος ἀφικόμενον ἐφέξῃ λεγέτω φρυατηρίων τις τῶν ἐπὶ τὸν θήραν ἀλιφομένων, ὃ θέμις τὸ ὁμιλίας σοὶ τὸ ἐμὸν ἀπολαῦσαι, πρὶν ἂν ἀνδιαστηθῇς μὲν τὰ πάτρια μεταβαλὼν δὲ τιμήσῃς ἄπιθι ἐγώ. οἵδε γὰρ ἐθραίοις μίαν ὁδὸν ὠμότητος ἀφορμίαν. Sic erat conſilium Balami: quod pene eiſdem verbis memorat Paraphraſis Urbis ad v. 14. εὖγε συνεβάλου τοῖς τί ποιήσῃς ὁ λαὸς δὲ τὸ λαόν σου, *Peccatum Deo inducas, ſuadeo, Hebræorum gentem: hoc ni feceris, eam profecto haud vinces unquam*, חטי יתהון ואין לא ליכ את שליט בעמא האלין. Fuſius autem, imo antiquius coparum linopolidumque Moabitſarum laqueos atque lenocinia auctore Balamo, explicarunt Doctores Babylonii Synhedrin f. 106. a. (infit augur improbus) אלהיהם של ישראל שונא זימה הוא והם מתאוים לבלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להן קלעים והושיב בהן זונות וקנרא מבחוץ וילדה מבפנים וגו׳. Tempero jam à Peſicta & Tanchuma, ab explanatione Uzielidis, & à Chronicis Samaritarum, ubi id ſcelus late exponitur. BERN. Cum *Bigotiano* concordat *Coll. Voſſ.* quæ mox habet ἐπὶ τὸ σῶμα. HAV.

[m] Ἀξιολογωτάτας,] *Baſ.* & *Gen.* ἀξιολογοτάτας. Mox ἀφ' οἰκιῶν τῶν *Big.* ἀφ' οἰκείας Cedrenus p. 69. BERN.

[n] Ατε καὶ] Ita ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἅτε καὶ πρ. in *reliquis.*

[o] Προϋπῆρξεν] Ita ex *Samb.* in *cæteris* προϋπῆρχεν.

[p] Τοῖς ἀνθρώποις,] Τούτοις ἀνθρ. ex alicujus (*Tar. Big.*) conjectura.

[q] Ἢ θαλάσσης,] Ἢ ἀφὶ θαλάσσης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

* *quod in reliquum*] Al. *quid & in poſterum futurum ſit*, legendo ὅ, τι.

[r] Ὁ δ' ἀπιὼν,] *Cum apud avarum ſuum animum indignaretur vates, jam reverſurus dirarum impotens, ni conſilium malum mala execratio eſt, mercediſque profanæ rarus; ſuaſit maxime Balaco viros Iſraelitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta. Hæc autem talia pervetuſta quadam paradoſi acceperant Philo Alexandrie p. 647. Fl. Joſephus, atque ejus ævi decus Chriſtianum B. Johannes. Arguit enim graviter Theologus ille c. 2. quod Eccleſia Pergamena à ſe non repelleret τὰς κρατούσας τὴν διδαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Argumentum tamen illud in genere præbuerat ipſe Moyſes his verbis libri ſui penultimi. c. 31. 16.* Nonne Madianitides iſtæ deceperant filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam? *Vide porro Orig. Hom 20. in Num.* BERN.

[s] Μαδιανιτῶν·] *Al.* Μαδιηνιτῶν, paſſim.

[t] Βάλακε, φησὶ,] Hoc conſilium Bileami in MSto Chronico Samaritano, Philone & aliorum Hebræorum ſcriptis eodem fere modo narratur. REL.

[v] Καταλάβοι.] Καταλάβῃ *Hen.* & *Busb.*

[x] Στάνης] Ita *Big.* & *Samb* ἀπάνη in *Editis.* καὶ πασῶν τῶν ἀπὸ γῆς σπερμάτων καρπῶν *Vat.*

[y] Αὐτῶν.] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸ *Baſ* & *G.*

[z] Καὶ ἀπόλοιντο] Αν ἀπώλλυντο. *Big.*

[a] Εἶτ' ἀνθήσουσιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μᾶλλον ἀνθ. in *Editis.* εἶτ' ἂν συνέρχωσιν ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.*

[b] Ὑμεῖς] Ὑμεῖς δὲ νίκην *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[c] Μάλιστ' ὀπτευτὰς,] Ex pervetuſta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11. *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyſes* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.*

[d] Δεομένοις] Δεομένας ſoli *Big.* & *Samb.*

[e] Επι-

προσάξαι. ἐπὰν ἢ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ἐπιθυμίαις, καταλιπέτωσαν· καὶ θᾶσσον ἀπολούτων μένειν, μὴ πρότερον [e] ἐπινεύετωσαν, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς ἀφέντας τοὺς [f] πατρίους νόμους καὶ τὴν τούτοις αὐτοῖς ἡγεμονοῦσαν παρὰ θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ ὁ μὲν [g] τοῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [h] τὰς θυγατέρας καὶ τῷ σκέπτεσθαι φαίνεσθαι, οἱ τῶν Ἑβραίων ἀλίσκονται νέοι τῇ εὐπρεπείᾳ αὐτῶν· καὶ [i] θαμινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς, παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τοῦ καλλους αὐτῶν ἀπολαύσεως, μηδὲ ὑπὲρ τοῦ πλησιάζειν σωτηρίας. αἱ δὲ ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, [k] σωπῆσαν αὐτοῖς. ἐνδησάμεναι δὲ αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τὸν ἐπιθυμίας ἀκμαζούσης, ὥσπερ ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δὲ ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε, καὶ λιπαροῦντες ἐκέκευθο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλλὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἀποδεικνυμένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα ἦν ὁμνύντες ἔλεγον [l] καὶ θεὸν μεσίτην ὧν [m] ὑπισχνοῦντο ποιήσειν, δακρύοντές τε καὶ παντοίως ἑαυτοὺς ἐλεεινοὺς τῇ γυναικὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δὲ ὡς δεδυλωμένους αὐτοὺς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς σωτηρίας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτοὺς λέγειν.

η. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι νέων, οἶκοι τε εἰσὶ πατρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ σπουδή. [p] κατ' ἀνάγκην οὖν τινος τούτων πόρον ἐνθάδε δικαίαν ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν ἤκομεν, ἀναπορούμεναι [q] τὴν ὥραν καὶ σώματος παρασκευὴν οὐ τὴν ὑμετέραν ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβοῦσαι, τοιούτοις ὑμᾶς παρακλήσεσι ξενίοις δεομένοις ἐπείθημεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοσόφως ἔχειν καὶ [r] λυπεῖσθαι μελλόντων ἀναχωρεῖν, [s] ἀθλίαν αὐτὴν τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποστρεφόμεθα· πίστιν δὲ εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μετ' ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ διανύσαι. δέος γὰρ [t] μὴ καὶ κόρον τῆς ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσητε καὶ ἀτίμως ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώσκειν τι τούτοις φυλαττομέναις ἠξίουν". τὴν δὲ ὧν [u] βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς [x] πάθους· "ἐπεὶ "τοῦτο, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δὲ ἔθεσι καὶ "τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [y] χρῆσθε. ὡς "καὶ τὰς [z] τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ πο"τὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [a] βουλομένους ἡμῖν "συνοικεῖν, καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν "ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ "πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [b] ἡμῖν "θεοὺς προσκυνεῖν. μέμψαιτο δὲ οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς "τὴν [c] ἀφίξεσθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς [d] προτρέποισθε·

"beant. Ubi vero cupidine captos & irretitos "viderint, *subito* fugam simulent: ac obsecranti"bus ut maneant, non prius annuant quam iis "persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu "Dei à quo eas acceperint, Madianitarum & "Moabitarum Deos colant. Sic enim illis suc"censebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum hæc suggessisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias suas mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadvertunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt. *Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moaba. Num. c. 25.*

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque "patrii sunt, magnæque domi facultates, nec de"sunt nobis parentum cognatorumque benevo"lentia & affectus. Imo nullius istiusmodi rei in"opia huc ad vobiscum colloquendum venimus, "neque corporis forma quæstum facturæ vobis "supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros es"se bonos justosque reputantes, ut tali vos ho"spitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus ve"stris adductæ fuimus. Et nunc, quoniam ma"gno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non "minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque "nos preces *quidem* vestras aversamur: sed cum eam "benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ "sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter "vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam "enim periculum est, ne, cum nostræ consuetu"dinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria "& contumelia ad parentes nostros ablegetis. At"que ita sibi ignosci, ista caventibus, postula"bant". Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est, "& moribus vitaque ab aliis diversissime utimini, "ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum "aliis communem habeatis; necesse est, si vultis "nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nul"lum enim aliud signum erit *indubium* præsentis "vestræ, quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut "futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos ado"retis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos "ter- *Nurus Madianitidis oratio venusta, delicata, pernitiosa. Vide similem in* Tanchuma, *ad parasam* Balac.

e Ἐπινεύσωσιν,] Ἐπινεύσωσιν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

f Πατρίους] *Big.* πατρῴους. Horum enim adjectorum usus promiscuus. Mox *Samb. Hen.* & *Busb.* μαδιηνιτῶν, sicut supra infraque illi tenent. BERN. πατρῴους amat & *Coll. Voss.* HAV.

g Τοῦθ'] ταῦθ' *Coll. Big.*

h Τὰς θυγατέρας] Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*; p. 446.

i Παραγινόμενοι] Παραγινόμενοι in tribus *MSS.*

k Σωπήσαν] Forte συνῆσαν. COCC.

l Καὶ θεὸν] Τὸν θεὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

m Ὑπισχνοῦντο] *Al.* ὑπίσχοντο.

n Ἑαυτὰς ἐλεεινὰς] Αὐτὰς *Big.* & *Samb.*

o Νέων,] Νεανιῶν *Big.* (νεανίων *Coll. Voss.*) & *Samb.*

p Κατ' ἀνάγκην τινὸς] *Big.* & *Samb.* κατ' ἀνάγκας δὲ τούτων ἀπορίαν ἐνθάδε ἦκομεν ἡμεῖς, εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν. Rescribo clarius ab *Epiphanio*, κατ' ἀνάγκην δ' τούτων ἄποροι ἐνθάδε ἔσμεν ὑμῶν εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν. BERN. Κατ' ἀνάγκην δ' τούτων ἀπορίαν ἐνθάδε ἦκομεν ἡμεῖς εἰς *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* κ. ἀ. δ. τ. ἄποροι ἐνθάδε ἥκομεν εἰς legisse videtur *Vet. Interpr.*

q Τὴν ὥραν] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν ὥραν τὴν ἡμετέραν σ.

r Λυπεῖσθε] Λυπεῖσθαι *Big.* & *Samb.*

s Οὖν αὐτὴν] *Samb.* αὐτὴν. Præfero tamen demonstrationem Atticam ἀθλίαν αὐτὴν τὴν. Nam ἀθλίαν αὐτὴν τὴν expressêrant typi *Bas.* & *Gen.* Post paucula *Samb.* ἀμαύτην. BERN.

t Μὴ καὶ κόρον] Μὴ κόρον *Samb.* & *Vet. Interpr.*

u Βούλονται] Βούλωνται *Big.* & *Samb.*

x Πάθους] Πάθει *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

y Χρῆσθε,] Ita *Big.* (*Tur.* & *Cocc.*) & *Samb.* in *cæteris* χρῆσθαι.

z Τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους] Ideo Rutilius Judæum vocat *Humanis animal dissociale cibis.* REL.

a Βουλομένους] Βουλομένοις malit *Schotanus*, & mox ἔχειν τὸ νῦν.

b Ἡμῖν θεοὺς] Illud ἡμῖν ex *MSS.*

c Ἀφίξεσθε] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *aliis* ἀφίχθαι.

d Προτρέποισθε·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* (ἐντρέποισθε *Cocceius*)

"terræ, in quam perveniſtis, proprios veneremini: præſertim cum noſtri in honore ſint omnibus populo, veſter vero apud neminem *præterquam vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem quæ aliis *cultu proſequenda* exiſtimare, aut alium terrarum orbem quærere, ubi ſoli ex legibus ſibi propriis vitam inſtituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, de cibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num c. 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ. c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant afflati.

Laſcivia iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum abſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & ſibimet & majoribus in dedecus cedunt & opprobrium; quòd voluptati indulgere maluerint, quam Deo ſervire, vitamque ad ejus præſcriptum agere: oportere tamen, ut & adhuc ipſis bene ſit, pœnitentiam agere, iſtud demum fortitudinem eſſe exiſtimando, non ut legibus vim inferant, ſed ut cupiditates pravas compeſcant. Præterea autem abſurdum eſſe ajebat, quod cum in deſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis circumfluentes ſupra modum inſanirent, & quæ per inopiam eſſent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adverſus legem Moyſaicam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed tu quidem, inquit, ô Moyſes, utere legibus quibus ſtudium adhibuiſti, & *quibus* plurimum firmitatis ac roboris ex conſuetudine acceſſit. Quod niſi ita ſe habuiſſet, ſæpe jam pœnas luiſſes, & *tuo malo* haud tutum eſſe verba dare Hebræis didiciſſes. Me certe iis, quæ tu

"κὴ πᾶσι, τ μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαν-
"τας, ℣ δ' ὑμετέρα πρὸς μηδένα τοιούτα τυγχάνον-
"τ℣. δεῖν οὖν αὐτοὺς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ πᾶσιν [c] ἡγη-
"τέον, ἢ ζητεῖν ἄλλως οἰκεμένλω, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι
"χ℣ τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ ℣ πρὸς αὐτὰς ἔρωτ℣ κάλλιστα λέ-
γεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, κὴ ᾠηδόντες [f] αὐτὰς εἰς
ἃ προσεκαλοῦντ℣, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεὰς τε πλεί-
ονας εἶναι νομίσαντες, κὴ θύειν αὐτοὺς χ℣ νόμον τ ὑπη-
κόοον τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε
βρωμασιν ἔχαιρον, κὴ [g] πάντα εἰς ἡδονλὼ τ γυναι-
κῶν ὑπὸ τέναγλίον οἷς ὁ νόμ℣ αὐτῶν [h] σκέλλυσι ποιῶν-
τες διετέλουν· ὡς δὴ παντὸς ἤδη ℣ στρατ℣ τλὼ ᾠηα-
νομίαν χωρεῖν τ νέων, κὴ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τ
προτέρας ἐμπεσεῖν, κὴ κίνδυνον παντελῆ τ ἰδίων ἐ-
θισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὸ τὸ νέον γλυσάμενον ξενι-
κῶν ἐθισμῶν ἀπολήσεως [i] αὐτῶν ἐνεφορεῖτ· καὶ εἴ τι-
νες τῶν πρώτων ἀνδρῶν δὴ πατέρων ἀρετὰς ὑπεφανεῖς
ἦσαν, [k] συνδιεφθείρον℣.

ι'. Καὶ [l] Ζαμβρίας ὁ τ [m] Συμεωνίδ℣ ἡγέμον℣
φυλῆς, [n] Χοσβίᾳ σωὸν Μαδιανίτιδι, Σύρᾳ θυγατρὶ
τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντ℣ ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τ
γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοκθέντων τὰ πρὸς ἡδονλὼ αὐ-
τῇ γνησιόμενον, [o] ἐθεράπευεν αὐτλώ· ὁ θύων τὰ πά-
τρια, καὶ γάμον ἠγμέν℣ [p] ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις
δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ γλυκτά
τι χεῖρον, σωαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τ λαὸν, ἑδένος
μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βλόμεν℣ εἰς ὀπόνοιαν
πεῖσῆναι τοὺς ἐκ ℣ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους.
ἔλεγε ℌ, ὡς οὐκ ἄξια δρᾷεν [q] ἔθ' αὐτῶν ὅτι πα-
τέρων, τλὼ ἡδονλὼ πεπιμήσαντες ℣ Θεῷ καὶ ℣
κατὰ τοῦτον [r] βιῶν· πεθοῆκειν ℌ, ὡς ἔτι καὶ [s] κα-
λῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τλὼ ἀνδρίαν
ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [t] ἐν τῷ βιάζεσθαι τοὺς νό-
μους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν τ ὑπηθυμίαις εἶναι.
πρὸς τούτοις ℌ δὴ εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας
αὐτοὺς ὑπὸ τ ἐρήμ℣, νλῦ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας
παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τ ἐνδείας δι' ὑ-
πεξίαν αὐτῶν [v] ἀπολέσθαι". κὴ ὁ μὲν ταῦτα λέγων
ἐπεῖχε τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, κὴ εἰς μετάνοιαν [x] ἀπά-
γειν ὧν ἔπραττον.

ια'. Ἀναστὰς ℌ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ
μὲν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐπαί-
δακας, ἐκ [y] τ πωηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς
παρεσχημέν℣. ἐπεὶ, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τ τρόπον,
πολλάκις ἂν ἤδη κεκθλασμέν℣ ἔγνως ἂν ὁκ ὀρθα-
λογίστως Ἑβραίους. ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκόλυθον οἷς σὺ
[z] πρεσκύ-

in *Editis* προπίπτουσι.

[a] Ηγητέον,] Lege ἡγεῖσθ. COCC.

[f] Αὐτὰς] In *Editis* αὐτοὺς εἰς ἃ προσεκαλοῦντο. in *MSS.* ἑαυτὰς εἰς ἃ πρόθεν.

[g] Πάντα εἰς ἡδονλὼ] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* πάντες.

[h] Ἐκ τέναγλος] *Al.* σκύλλυσι.

[i] Αὐτῶν] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

[k] Συνδιεφθείροντο.] Συνεξεφθείρον℣ *Vat.*

[l] Ζαμβρίας] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρῆς LXX.

[m] Συμεωνίδ℣] Ο τ συμεωνί ℣ *Baſ.* & *Gen.* לשמעני λαοτεμεωνί apud Moyſen. ὁ τ συμεωνίτιδ℣ φυλῆς ἡγεμον℣ MSS quatuor, & Annalis Zonaræ. BERN. *Al.* Συμεωνίδ℣ & Συμεωνιτιδ℣.

[n] Χοσβίᾳ] Sic reſtitui hunc locum. Legebatur vulgo χοσβὶ σὺν μαδιανίτιδι ἀρχ. In codice *Euſeb.* χοσμῇ, & in *Hen.* χασμᾷ, imitatione LXX II. Interpretum, qui χασβὶ reddiderant malum nomen. Apud *Big.* & *Samb.* reperio χοσβίᾳ σὺν μαδιανίτιδι ἀρχ. *Epiphanius* crevit ocellis non acutiſſimis: σασμᾷ σωὸν μαδιανίτ δι℣, ſeu pravius ωα ιαὶ η ιώρ, *Chorami* (pro *Choſami*) *Madianitidem* mulierem *Dieri* cujuſdam filiam, &c. *Suram* vero (צור סוף & סוּף Flavio ἐκλιμνάζοντι) partem quintam regni Madianici hanc *Fraudem* genuiſſe (quippe כזבי aut כזבית tantum indicat) ſuis literis docuit Moyſes Num. c. 25. Haud errabit equidem, quiſquis כזבי Græca forma χοσβὶ donaverit, aut χοσβίᾳ. In iſthac Scribæ Typothetæque forte conſenſerunt §. 12. hujus capitis. Eadem שילנאי appellatur in ſcholis Babyloniis. Vide Synh p. 82 b. BERN. Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὐρᾳ maluerit Σύρᾳ ex Hebraïco צור. In *Editis*, *aliiſque* Χοσμὶ σὺν Μαδιανίτιδι Οὐρᾳ· Vide § 11.

[o] Ἐθεράπευεν] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐθεράπευε· ὅτε θύων τὰ π.

[p] Ἀλλόφυλον.] Non ex alia tribu, ſed ex alia gente, quæ non eſſet Iſraelitica. Ita hæc vox Joſepho uſurpatur. Ideo mox γυναικὸς ξενικῆς vocat. REL.

[q] Οὐδ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ὁκ αὐτῶν.

[r] Βιῶν] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίᾳ. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, κ χ τοῦτον βιάζειν ες, & *et placentia violarent.*

[s] Καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι,] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big.* & *Samb.*

[t] Ἐν τῷ βιάζεσθ] Εἰς τὸ β. *Iidem.* HUDS. Ut & *Coll. Voſſ.* εἰ τῷ amabat *Coccejus*. HAV.

[v] Ἀπολ ℣ σθ] Ἀπολέσθ *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπολίσασθαι *Big.* αὐ α ἀπολέσθαι ex conjectura.

[x] Ἀπάγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν.

[y] Τῆς συνηθείας] Τῆς τούτων ἀνηθείας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[z] Προσκύ-

"[z] προστάξεις τυραννικῶς λάβοις. ὁ γὰρ ἄλλο τι μέχρι "νῦν, ἢ, προφάσει νόμων καὶ τοῦ Θεοῦ, δουλείαν μὲν "ἡμῖν, ἀρχὴν δ' σωτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡ- "μᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κοῦφον τοῦ βίου αὐτεξούσιον, ὁ τοῦ [a] ἐλευ- "θέρων ἐστὶ καὶ δεσπότου σὺκ ἐχόντων. χαλεπώτερος "δὴ ἂν [b] εἴη Αἰγυπτίων Ἑβραίοις ἡγούμενος, τιμωρεῖν "ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τῷ ἑκάστῳ ποτὲ τὸ κεχαρι- "σμένον αὐτῷ [c] πάσιν. [d] πολὺ δὴ ἂν δικαιότερον αὐτὸς "τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσας πεφηνημένος, καὶ κατὰ τοὺς "ἁπάντων δόξης ἰσχύειν [e] τῷ ἑαυτοῦ καταισχύνας. "ἃ δὴ πράττω νυνὶ κείνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπεσται [f] σοὶ "αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις σὺκ ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε "ξενικὸν, ὡς φῄς, ἤγαγον· παρ' ἐμαυτῷ γὰρ [g] ἀκούεις "τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ οὐδὲ "λαθεῖν προῃρούμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [h] μὴ νο- "μίζεται, δίκαιον ἡγούμενος πολλῶν ἐμαυτῷ πρᾶγ- "μα εὐεσθαι τῷ ἀληθείαν, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραν- "νίδι ζῆν, τῷ ὅλῳ ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου πάντος "ἀνηρτηκότα. [i] χαρείη τ' ἂν οὐδείς, κουφότερον αὐ- "τὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινό- "μενον.

16. Τοῦ δὴ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδικεῖ καὶ τοῖς ἄλλων τινες, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, φόβῳ τι τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην ἢ ὁρῶν μὴ πε- ραιτέρω τῷ ἀπόνοιαν αὐτοῦ προαγαγεῖν ἐκ τῆς [k] ἀνδικρὺς Δαμάχης θελήσαντα· πεῖσαι γὰρ, μὴ πολλοὶ, τοῦ κατὰ τὸν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμητοῦ γενόμενοι, παροξῶσι τὸ πλῆθος· καὶ Φινεέσης μὲν ὅτι τούτοις ὁ σύλλογος προεληλύθει δὴ ἂν ὅτι πλεῖον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ φθάσαντος Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. [l] Φινεέσης, [m] ἀνὴρ πάτε ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων, "tyranni more imperaveris, obsequentem non ha- "bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, "quam, sub legum ac religionis prætextu, nobis "quidem servitutem, tibimet vero dominatum "malis artibus adstruisti; voluptatem nobis ac ad "arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ li- "berorum sunt & nullius sub imperio degentium. "Hebræos sane gravius, quam Ægyptii, premet, "[1] qui ad leges exigere & punire voluerit quic- "quid voluntati nostræ morem gerentes feceri- "mus. Multo autem tu justius pœna afficiaris, "quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ "omnium consensu erant approbata; atque ita "hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii "sentiunt universi, valeret sententia. Cum vero "quæ nunc facio recte facta esse existimem, ita "postea de iis coram confiteri non me pigebit. "Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem "duxi: (accipis quidem à meipso facta mea, ut "ab homine libero; [2] neque enim in animum in- "duxi, ut laterem) & sacra Diis facio, quibus li- "bare nefas ducitis, æquum esse existimans mul- "tas vias persequi ut tandem ad veritatem perve- "niam, & non sicuti sub tyrannide vivere, in "uno vitæ totius spem omnem reponendo. [3] ne- "que erit cur quis lætetur, qui meis in rebus "meipso plus arbitrii se habere ostenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protuliisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contende- re, ne hominem insolentem magis irritaret. Me- tuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intem- perantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *ma- ture* sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex cau- sa. *Num. c. 25.*

Phineeses Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Chosbiamque lancea transfigit.

[z] Προστάξεις] *Samb. Busb. & Hen.* προσάσσεις. Ad clausulam λάβοις *Hen.* BERN.

[a] Ἐλευθέρων] Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* (ἐλευθερίου in *Coll. Voss.* Est (*Tar.*) qui malit ἃ τοῦ ἐλευθέρου.

[b] Οὕτως] Οὕτως *Big. & Samb. & mox* ἡγούμενος.

[c] Ποίησιν.] Βούλεσιν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *& Vet. Interpr.*

[d] Πολὺ δὴ ἂν] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis* ποτὲ ἂν. HUDS. Lege ποτῷ. COCC.

[1] *Qui ad leges exigere*] *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.*

[e] Τῷ ἑαυτοῦ] *Bas. & Gen.* τῷ σεαυτοῦ (idem denotat ἑαυτοῦ inter cives Palladis) καταισχύνας (typis forte prioribus καταισκύνας) ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν εἰκότως ἂν πράττω νυνὶ, κείνας *Big. & Samb.* Jam silet *Epiphanius.* BERN. Τῷ σεαυτοῦ καταισκύνας ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν εἰκότως ἂν πράττω νυνὶ, κείνας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[f] Περὶ αὐτῶν] Abundant hæc. COCC.

[g] Ἀκούεις] Ἀκούσῃ τοὺς [ἐμοὺς *Vat.*] ἐμοὶ αὐτοῦ πράξεις *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[h] Μὴ νομίζεται,] Μοι *Big. & Samb.*

[2] *Neque enim in animum induxi,*] *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit,* quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat.

[i] Χαρείη] *Bas. & Gen.* χαρείη) ἂν. Hunc versum difficilem sensit *Epiphanius* præter ingenium suum. BERN. Ita *Big. & Samb.* Χαρείη) *Bas. & G.* HUDS. χαρίζη malo. COCC.

[3] *Neque erit cur quis lætetur,*] In *Vet. Interp.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis, quæ fecerim, enunciem.* in *Gelenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit &c.*

[k] Ἀνδικρὺς] *Al.* Ἀνδρικοῦ.

[l] Φινεέσης,] *Phineeses* פנחס קנאה *Phinées ὁ ζηλωτὴς Uzielidæ, & adhuc fortius apud Patres Babylonios f.* 82. Synhedrin, *& in Levitico Magno* Parasa 33. קנאי בן קנאי *καναῖος ὁ καναίας propter zelum Levis, sed ignominiæ idem* Putielides, *Pontificum Hebræorum tertius, vir validi corporis; hoc de illo testantur Philo, Josephus, & Johannes ramus Pharisæismi* Synh. *f.* 82. *b. animo adhuc major, jamque zelo Dei percitus, ἀνδρικὸς. c.* 25. 9. *Zambriam Chosbiamque, incestos conjuges, in thalamo κύστιν* הקברה: *idem* fornix, camera, *τὸν Aquilæ, σκηνὴν Josepho,* האהל *&* הגבא *pariter Saadiæ, Salomoni, Cimchioque, Symmacho* πορνεῖον, *non* πορνεῖον: *sed interpretibus Ptolemæi regis* fornax, *ubi offenderat, vindex pilo ambos transfodit modoque merito jungit.* רומח *vero Josephus perite interpretatus est* ῥομφαίαν, *i. e. lancea Hispanorum, seu framea Alemannorum ex etymo. A Græcis enim in Germaniam illatum est hoc vocabuli, licet aliter existimabat Corn. Tacitus. Hastam longam* ῥομφαίαν *vocant Hesychius & Photius, Ramicem Festus, Gellius Rumpiam è Græco.* רומח *insuper σειραφόρος τοῦ ὀ- ὀρου Aquilæ, & Symmacho contus. Hoc autem exemplo pars sincera juvenum, sumtis animis plusquam suis, cognati exercitus libidinem atque apostasiam ferro castigat: sævit & latius pestis. Ita* 24000 *Hebræos perdidit Venus Moabitica. His porro vindictis promeruit Phineeses, Num. c.* 25. 12. *Mal. c.* 2. 5. *diuturnum ac ferme continuum Primatum suæ stirpis, necnon* ברית שלום *i. e. eam vivendi felicitatem, ut post longa sæcula Christus olim adventarit orbem terrarum judicatum, hoc Angelo fœderis, hoc patre patrato inductus; ita suadet filius Uzielis. Lege itaque Num. c.* 25. *&* Ψ. *c.* 106. 28. *Eccles. c.* 45. 28. 1 *Macc. c.* 26. 54. *&* 1 *Cor. c.* 10. 8. *Pesictamque f.* 58, 59. *Et Paraphrasin Jonathæ, unde hæc assumsi:* האנא גור לירת ית קימי שלם ואינדיניה מלאך קיים ויחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. *Tantidem etiam eruitur ex antiquo monumento Rabbinorum* סיפרי: תחת אשר קינא לאלהיו תחרת אשר הינרה לכורת נפשו וכפר על בני ישראל לא נאמר אלא ויכפר שיער עכשיו לא זו אלא עוכר וכוכפר יער שיחיו המיתים. *Statimque collegit idem Commentarius,* XVIII *Pontifices hoc homine prognatos præfuisse Ædi priori, imo* LXXX *Secundæ, ubi mitra pretio plerumque verterat. Simile insuper Adamantius noster à similibus:* ἐν ἀπορρήτοις, οὐκ οἶδα πόσην κινυμένοι, οἱ ἱερεῖς ᾠδὴν ᾄδουσι, Φινεὲς ὁ ἐλεαζάρου ὑὸς αὐτὸν εἶναι ἡλίας, καὶ τὸ ἀπαίτητον ἐν τοῖς ἀρχαιοῖς αὐτῶν βιβλίοις ὀνομαζόμενος ἱερεὺς ἐπιγεγράφθαι. *Atqui eisdem pene verbis Rabbi Lazarus in* τοῖς κεφαλαίοις, היכל הקדוש ברוך הוא שכנו של פנחס בשכנו של אליהו. Apocrypha *igitur jam vocat Originem Sacrarum Literarum exegeses, quæ à Pharisæis acceptæ per tot sæcula miseri Judaismi pericolarunt. Inde ait Samuel Laniadus ad c.* 20. *Judicum ex Davide Cimchiorum:* מקצרת רול אמרו כי פנחס זה אליהו. *Eandem paradoxin tangit Abenejdras, Abarbanelis, Explanatoresque alii, ut scias Rabbinos non nuper delirasse in Sacris; utinam & nostri homines temperantius egissent in tam Divino codice. Addam huc & adnotationem Rabbinicam Hieronymi ad ultimam mansionum Hebraicarum.* Phinees zelatus zelum Domini, accepit præmium in æternam memoriam, armum victimæ. *Ita enim Jonathan, post Doctores Aniymaticos,* Cholin *fol.* 134. *b, interpretatur Num. c.* 25. *v.* 13. ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν εἰς τὰς ἀφανεῖς ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ· quia prætulerat ille lanceam brachio suo ברוניה, scortumque perculserat אל קבתרה, oreque tenus בפוכירה oraverat (Ψ. 110. פעל) causa populi Hebræi, commeruit sane pro toto Sacerdotum ordine tria illa dona seu μακεδονὰ, armum, malam, & ventriculum, יזכנו כהניא להלה מתנן דרוניא ולניא וקיבהא. *Vide Num. c.* 25. 1 *Cor. c.* 10. 8. Ψ. 106. 28, 29, 30. *Eccles. c.*

ſa. Phineeſes, vir cætera juventutis facile princeps, patriique dignitate omnium ejuidem ætatis eminentiſſimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moyſis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus creſceret inſolentia, ſupplicium manu ſua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti eſſent *ſtagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi conſtitueret, ab eo deſiſteret, quam illud expugnaſſet & victoriam de eo reportaſſet) Zambriam, in tentorium ipſum conſequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid ſibi vendicarent & honeſtatis ſtudio tenerentur, Phineeſis fortitudinis exemplo accenſi, ejuſdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti ſunt. Peſte autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro ſceleris ſociis habiti, pariter ſublati erant. Mortui ſunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phineeſis exemplo ſincera pars juvenum, cognatis exercitus libidinem atque apoſtaſiam ferro caſtigat. Deus ſævit latius peſtis. Num. c. 26.

καὶ τῷ ἔ πατρὸς ἀξιώματι [n] τὸς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζαρ γὰρ ἦ ἀρχιερέως ὢν υἱὸς, Μωϋσέως ἦ ὁ ἀδελφοῦ ἱμεὺς· ὠφιλαληπως τοῖς πεπεραγμένοις ὑπὸ ἔ Ζαμβρίε, καὶ πλεῖν ἰσχυροτέραν γνωσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τ ῥ ἀδείας, ἔργῳ τῷ δικῇ [q] αὐτὸν εἰσπεραξάσθαι ἀφηγεῖτο, καὶ κωλύσαι ἀφθονίαν τῷ ὠδικημένων εἰς πλείονας, τῶν δεξαμένων ὰ κολαζομένων· τόλμῃ ἦ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος [s] ἀνδρία τοσοῦτον περέχων, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συρραὴ τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νικῆσαι τῷ ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ὅπερ τῷ ἔ Ζαμβρίε σκηνὴν ὠφθαμένῳ, αὐτόν τε παίων τῇ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [v] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ ἢ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ ἔ Φινεέσ τόλμης, ἀνήρουν τὰς ὅπερ τοῖς ὁμοίοις [y] Ζαμβρίε τῷ αἰτίαν εἰληφότας. ἀπέλιπον μὲν ἂν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνθραποδίας πολλοὶ τ ὠφθαρμένων. ἐφθάρησαν ἢ πάντες καὶ λοιμῷ, παρ' ὧν ἐπισκήψαντος αὐτοῖς ἔ Θεοῦ τὸν νόσον. ὅσοι τε συγγνῶναι ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὰς ὅπερ τοῦτο, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [a] ἀπόλλυνται μὲν ἂν ἐκ τ τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τεσσαρακισχιλίων καὶ [b] δισμυρίων.

ιγ'. Τὰ

45. & 1 *Macc. c.* 26. 54. BERN. Ita alibi apud *Joſephum*. Φινεὲς in *Editis*, *Aliiſque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεάσης malit *Bern.* Eandem hiſtoriam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27 Vide infra, p. 222. v. 14.

m Αὐτὸς] Καὶ αὐτὸς *Samb.*

n Τὰς ἡλικιώτας] Πολὺ τὰς ἡλικ. *Big.* (*Coll Voſſ.*) & *Vat.*

o Ἀδελφοῦ ἱμεὺς·] Μωυσέως ἀδελφοῦ ἱὸς *Baſ.* & *Gen. m.* ἀδελφοῦ παιδὸς ἱοῦ vel οὗ *Big.* & *Samb. Fratris Moſi nepos*, Epiph. *m.* ἀδελφοῦ ἱωνὸς bene *Tar.* Excudi novis typis juſſi ἀδελφοῦ ἱεῦς, ſive ἱοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφοπαιδοῦ aut ἀνεψιοῦ. omiſſo altero ἱὸς preli *Baſil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. ſi quis ἱεὺς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφοῦ ἱὸς. in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως δ' ἀδελφοῦ παιδὸς ἱὸς *Epiphanius* vertit, *fratris Moyſi nepos*. Eſt qui conjicit, M. ἀδελφοῦ ἰωνὸς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφοπαιδοῦ aut ἀνεψιοῦ,

ιγ'. Τπὸ ἢ τούτης παροξυνθεὶς τ αἰτίας Μωϋσῆς, ὅπλι τ [c] Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τ ἐπ' αὐτὰς ἐξόδυ μ μικρὸν [d] ἐρῶμεν, στρδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. [e] δίκαιον γὰ ὄπλι τούτω τὴν τ νομοθέτυ γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰ Βάλαμον, ὡ ἁλοὺς ὑπὸ τ Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπᾴσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν ὑ δυνηθεὶς θεία στρνοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ἧ χρησαμένων τ πολεμίων ὀλίγυ τὸ τ Ἑβραίων πλῆθ ὠφελήσῃ τοῖς ὑπιτηδεύμασι, [f] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναχάψας αὐτ τὰς μαντείας. καὶ παρὼν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γνομένυ μάρτυρ ἢ διελέγξοντ, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τ ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι [g] δοκεῖ, ὕτω σκοπείτωσαν.

13. Hæc autem cauſa fuit, cur Moyſes, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miſerit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius iſtud, à quo digreſſi ſumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par eſſe arbitror, ut Legiſlatoris hac in re conſilium non prætereamus ſine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exſecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo ſecius tamen tale conſilium dedit, ut, hoſtibus eo uſis, parum abfuerit, quin populus univerſus ſuis *de religione* ſtudiis depravaretur, quibuſdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus eſt honore, quod ſcriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuiſſet omnem ex illis famam & gloriam ſibi tribuere & privatim vendicare, præſertim cum nemo eſſet teſtis qui eum falſi arguere potuerit, illi *tamen* teſtimonium perhibuit, ejuſque memoriam literis conſignavit. Sed hæc quiſque ut libuerit, ita conſideret.

Balami vaticinia haud diſſimulat Moyſes, Hiſtoricorum primus ac integerrimus.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως ὅπλι Μαδιανίτας Ἑβρ῀οι στρατεύσαντες, ἀνῄρησαν αὐτῶν.

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

Bellum Madianiticum, Principum quinque extio & ſpoliis opimis memorabile, Num. c. 25. & Joſ. c. 13. 21. & Phil. p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phineeſes.

ΜΩϋσῆς ἢ, ὑπὲρ ὧν χ [h] στρεῖπον, ὅπλι τὴν [i] Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [k] διχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς τ ἴσον ἀριθμὸν ὁπλίξαμεν ·· [l] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [m] Φινεέσῃ, οὗ μικρὸν στρότερον ἐμνήσθημεν, Φυλάξαντ τοῖς Ἑβραίοις [n] τοὺς νόμους, καὶ τ ὑ ἀνομοιοῦντα τούτυς Ζαμβρίαν πιμπρησαμένυ. Μαδιανῖται ἢ, [o] στρνθόμενοι τ στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὄσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε χ τὰς εἰσβολὰς τ χώρας, ἧ στροσδέχοντ τοὺς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι στρειέμενον αὐτούς. ἐλθόντων ἢ χ συμβολῆς γνομένης, πίπτει τ Μαδιανιτῶν πλῆθ ἀσύλλογιστον χ ἀριθμῷ κρεῖττον · οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε ἢ ἦσαν · [p] Ωρός τε χ [q] Σύρης, ἔτι ἢ Ροβέης τε χ [r] Οὖρης · πέμπτ ἢ Ρέκεμ, ἣ πόλις ἐπώνυμ τὸ πᾶν ἀξίωμα τ Ἀράβων ἔχουσα γῆς, χ μέχρι νῦν ὑπὸ πάντων ἢ Ἀραβίων ἢ [s] κτίσαντ βασιλέως τὸ ὄνομα [t] Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. τραπέντων ἢ τ πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν · καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες χ τὰς οἰκήτορας γυναῖξιν ἅμα καὶ παιδίοις ἀνῄρουν, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πρόβατα καὶ τὰ ὑποζύγια ἐλάμβανον, τὴν δὲ πόλιν καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐν αὐτῇ πάντα κατέφλεξαν. ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὸ στράτευμα, καὶ τὴν λείαν ἅπασαν ἐπιδείξαντες, ἐκέλευσε Μωϋσῆς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνῃρημένων ἐξετάσαι τ στρατηγῶν. ἦν δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀναιρεθέντων ἐκ τ μάχης ἀμύθητον. ἐκ μὲν γὰ τ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἐλέγετο τοὺς ἀπὸ τ στρατοπέδυ μόνους ἀνῃρῆσθαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκ τ πολλῶν ἀδύνατον ἦν ἐπιστήσασθαι, οὔτε βολῇ τινι τοῦ θείου σταλέντας, οὔτε ἐκ τ πλήθους τ ἀνῃρημένων ἐπιγνῶναι δυνάμενον. ἀπὸ μέντοι τ στρατοπέδυ μόνους ἐλέγετο τοὺς

virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyſe in mandatis acceperit Phineeſes. Qui cum exercitu incolumi *victor in caſtra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, aſinorum autem ſexaginta millia, vaſorum vero aureorum & argenteorum vim ingentem, ad uſum domeſticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ ſunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquageſimam Eleazaro dedit & ſacerdotibus, Levitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiave eis inter fruendum oborta.

Jeſum ſucceſſorem ſuum declarat Moyſes, Deo ſic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34 Joſ. c. 1. & Philo, p. 698.

2. Moyſes autem, jam ætate provectus, Jeſum deſignavit, qui ſibi in prophetæ & ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo jubente ut ſummum rerum imperium ei deferret. Jeſus etenim olimnem juris divini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe præceptore uſus.

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manaſſitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, paſcuis felix. Num. c. 32. Deut. c. 3.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, ut ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos prælia contra Chanaæos metu detrectaſſe, & pecorum curam ut honeſtam *otioſæ deſidendi* occaſionem inveniſſe, ignaviſſimos eos appellat, & qui ſpecioſum timiditati ſuæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæſitæ forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum prælium diſcrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promiſſam caperent, devictis illis quos à nobis pro hoſtibus Deus haberi juſſerat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, juſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum metu, neque animi mollitie, ut id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, ut, præda in locis tutis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, ajebant, poſtquam oppida in præſidium liberorum & conjugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtaurarant, una cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum pontificem & Jeſum ac cæteros magiſtratus, *eorumque præſentia* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum*

τες, μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τῷ Μωϋσέως [v] φινεέσῃ κελεύσαντι. ὃς ἦκεν ἄγων τὸ στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ [x] πεντακισμυρίας, οἷς ἦν πεντακισχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου πλῆθος καταπληκτικὸν, ἢ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπῆρχε γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἀφροδισίοις σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ [y] καὶ παρθένοι πρὸς δισχιλίας καὶ [z] τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ [a] μερίσας τὴν λείαν, τὸ μὲν ἑπέρας τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λεύίταις δὲ τὸ ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπὸ ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ συμφορᾶς παύτης ἀπολαύειν [b] ἐμποδιζομένοις.

Β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, ἀφίδοχον [c] ἑαυτῷ Ιησοῦν καθίστησιν ὅτι τε [d] τῆς προφητείας, καὶ στρατηγὸν εἴπερ δέησε χρησόμενον, κελεύσαντος καὶ [e] Θεοῦ τάττω τὴν προστασίαν ὑπηρέτην τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, [e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.

Γ'. Κἂν τάττω δύο Φυλαὶ Γάδ τε καὶ [f] Ρουβήλ καὶ ἡ [g] Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει πεζαπόδων εὐδαιμονοῦσαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν [h] Αμωρῖτιν προσλαχεῖν, δορίκλητον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήμασι τρέφειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, προφάσιν ὑπερεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν [i] εὑρῆσθαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [k] ὀχήμονα προφάσιν ἐπινοήσαντας. αὐτοὺς μὲν βάλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως ἀφέντας, [l] πάντων τεπαλαιπωρηκότων ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὴν αἱτηθεῖσιν ὑπ' αὐτῶν γῆν· [m] μὴ θέλειν δὲ, σωσαμένους τὸν ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν ἀφαιροῦσιν αὐτοῖς τὸν Ιορδάνην ὁ Θεὸς προδιδοὺς [n] ὑπέσχηται, παύτην λαβεῖν, καταφρονήσαντας εἰς ἐκεῖνον ἀπειθεῖν ἡμῖν πολεμίους. [o] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, [p] ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον [q] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν [r] πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ὑπηθείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας [s] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμους τε ἔλεγον αὐτὸς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτὸ δίδοντος, [t] σωματεῖναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον [v] τὸν ἀρχιερέα καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν [x] Αμωρῖτιν αὐτοῖς ὑπὸ τῷ συμμα-

[v] Φινεέσῃ] Ita *Vat.* in *cæteris* Φινεέ, Φινὲς, aut Φινεές.

[x] Πεντακισμυρίας,] Βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας hæc *Epiphanius* offenderat. βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας· οἷς (*Big.* οἱς) δὲ πεντακισχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Big.* & *Samb.* βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας Typographi *Germanici.* Emendo potius Moyſe duce, βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας· οἷς (ſic enim ſtringunt nomen bidentum Ariſtarchus & Ptolemæus: Heſychius vero aliique adfectu Attico vel in ſyllabam contrahunt οις) δὲ πεντακισχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας. Dabimus itaque viliſſimæ prædæ ſuum numerum. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* niſi quod οἷς non εἰς habeat *Samb.* & τὸν pro πρὸς *Vat.* πεντακισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Baſ. G.* & *Vet Interpr.* Forſan ex *Moyſe* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίας, dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας.

[y] Καὶ παιδίσκαι] Καὶ αἱ π. *Big.*

[z] Τρισμυρίας.] Δισμυρίας ſolus *Big.* perperam.

[a] Μερίσας τὴν λείαν,] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* (*Coll.* etiam *Voſſ.*) in *Editis*, *Aliiſque*, μερίσας τὴν λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c.

[b] Εμποδιζομένοις.] Lege ἐμποδιζόμενοι. COCC.

[c] Εαυτῷ] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Τῆς προφητείας,] Num. c. 27. 18. de Jeſu, איש אשר רוח בו; quod etiam Onceloſo & Jonathani interpretibus נבר די רוח נבואה בידיה. BERN.

[e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.] Μωυσέος ἐκδιδαξ. *Samb.* παιδίαν ——μ. ὃ διδαξοντος *Hen.* & *Busb.* BERN.

[f] Ρουβήλ] Ρουβὶμ *Busb.* & *Hen.* Ρουβὶμ *Zon.*

[g] Μανασσίτιδος ἡμίσεια,] Μανασσῆδος ἡμίσεια *Samb.* μανασσῆδος ἡμίσεια *Busb.* μανασσῆδος ἡμίσεια *Baſ.* & *Hen.* BERN.

[h] Αμωρῖτιν] Al. Αμορῖτιν, & Αμορίτην. Vide p. 209. v. ult.

[i] Εὑρῆσθαι,] Εὕρασθαι *Big.* & *Samb.* & hic cod. à nova manu ἀφέσθαι. ἐξῆσθαι *Baſ.* & *Gen.* Cape quod vis. Supra δείσαντας τὴν περὶ χαν. μάχης *Busb.* & *Hen.* BERN.

[k] Εὐχήμονα] Αχήμονα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Πάντων] Πάντων ὃ in quatuor *MSS.*

[m] Μὴ θέλειν δὲ,] *Coll Big.* μὴ δὲ θέλειν δὲ.

[n] Υπέσχηται,] Ita *Baſ. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπέσχηθε, aut ὑπίσχοιτο pro mendo *Genevenſi* ὑπίσχοιτο. BERN.

[o] Οἱ δ' ὁρῶντες] Οἱ δὲ *Samb.*

[p] Απελογοῦντο·] Male in impreſſis, ἀπελογοῦντο.

[q] Κινδύνων,] Τῶν κινδύνων *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν,] Ita quatuor *MSS.* in *Vat. Baſ.* & *G.* πεπειῆσθαι pro ποιεῖσθαι.

[s] Καὶ τὰς μάχας] Καὶ τὰς μάχας inſeruimus ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Συνατεῖναι] Lege στρατεύειν. COCC.

[v] Τὸν ἀρχιερέα] Articulum negligit *Vat.*

[x] Αμωρῖτιν] Rurſum ἀμορίτην *Baſ.* & *Gen.* ἀμωρῖτιν *Samb.* ἀμωρῆτιν *Big.* ἀμορρίτην *Busb.* & *Hen.* pro ארץ האמרי ἔξες ἀμορεὶ, ut legit Maſora Judaica. BERN.

y Eus

μαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν [y] ἕως ἂν καταστήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες δὲ ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [z] κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἄλλα ὅσα συμπεράλλειν μέλλοιεν αὐτοῖς [a] ἕως ἂν ἐμπόδια ᾖ πονεῖν, ἀπέστειλεν εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς [b] δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸ ἀριθμὸν τὸ ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γεγραμμένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φεύξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τὸν φυγῆς τὸ αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ θράσας τις τὸ φόνον ἔφυγε. μετ' ὃν [c] συνεχώρει πλουτήσαντα καθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τὸν βουλομένων συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τὸν πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέτραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ τοῖς τοὺς φυγὰς ὑποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [d] Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς [e] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [f] Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ [g] Γαυλανὰν ἐν τῇ [h] Βαταναιτίδι. κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ [i] τὴν Χαναναίων γῆν, [k] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀναπήσεσθαι τῶν Λευιτῶν πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [l] κατοικισμόν, Μωϋσέως ὑπισχνουμένου.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [m] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ὑπήνεμος ἀνὴρ [n] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν ἀπολιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέντοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλοι τινὶ συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ τοῦ κλήρου πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι· εἰ δὲ [p] ἐξ *copiis suis* auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, in illis deposuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

4. * Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quò percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si eum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini eum *perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Batanæade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Ex XLVIII *urbibus Sacris trans Jordanem* x *condidit Moyses: tresque cæteris editioribus homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c.* 35. *Jos. c* 20. *&* *Philo, p.* 693.

5. Moyses autem, cum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex sua tribu patersamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an "filiabus cessura esset hæreditas, "respondit, siquidem cuiquam ex tribulibus nu- "pserint, ei tribui cum sorte sua accedere, sin vero "vi-

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole masculâ decesserit. Num. c. 36. *Jos. c.* 17. *Philo, p.* 688.

[y] Ἕως ἂν καταστήσωνται] Ita (ut & in *Coll. Voss.*) in quatuor *MSS.* ἕως κατ. *Bas. & G.* μέχρι ἂν κατ. *Vat.*

[z] Κτίσαντες] *Big. Bas. & Gen.* Ita Moyses se jubente factum memorat Num c. 32. 24, 34. Significat autem jam ובנו, *Agite, instaurate, bene munitas date*, ne quid amplius, non *à fundo extruite*, quod profecto id temporis haud permitteret Verum *Samb. & Epiphanius* heic legerant κήπευτες respectu לאחוזה, quod sæpe visitur eo capite. Mox τὰ ἄλλα *Big. & Samb.* BERN.

[a] Ἕως ἂν ἐμπόδια] *Big. & Samb.* ἃ ἕως ἐμπόδια. Contractius quidem *Big. & Drungarius*: αἱ φυλαὶ ἢ γάρ τι καὶ ῥᾳδίως, καὶ τὸ ἐκ μακροῦ ἡ κτίσεως, ἐσεσθαι μοχθηρὸν τὸν τῶν ἀμοιβαίων γένος ἀποκληρώσαι αὐτοῖς. ὁ δὲ θείας αὐτὸς ἀπεκάλυψε, καὶ μὴ θέλοντας τὸν ἕως χαναναίους μάχης κοινωνῆσαι τοῖς ὁμοφύλοις. ἀπελογοῦντο δὲ οἰκεῖοι μὴ τοῦτο εἶναι· ἀλλὰ πληθυ βουκηλάτων ἐθιζομένης, βέλεσι ταῦτα ἀεὶ τὴν χώραν καταλιπεῖν, ἀγαθὴ ἰσχανάσῃ ἕως τετραπόδων τροφῶν· ἵν' εἶεν αὐτοὶ ἕως τοὺς ἀγῶνας τοῖς ὁμοφύλοις συνεπαίροντες ἰσχύοντες. ἐπήνεσε ταῦτα μωτὴς, καὶ τὴν ἀμοιβὴν αὐτοῖς ἕως ἐπέλεσθαι ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας. BERN. *A* ἃ ἐμπόδια *Big. Samb. & Vat.*

[b] Δέκα πόλεις,] Quatuor erant urbes Leviticæ in portione tribus Gad, duæ in tribu dimidia Menassis, & quatuor in Ruben, uti & in codicibus quibusdam Hebræis Jos. 21. legitur: sed id comma in codicibus vulgatis non extat, cujus tamen sententiam ex hoc quoque testimonio Josephi confirmare possumus. Δώδεκα pro δέκα hic habent codd. quidam MSS. REL. (*Coll. Big. & Voss.*) præfert δωδεκα. HAV.

* *Quin & Moyses decem urbes* in ea regione *exstruit,*] *Ex Hebræorum Urbibus Sacris quadraginta & octo, trans Jordanem decem condidit Legislator: tresque illarum, cæteris editiores, homicidis fortuitis aperuit adversus familiæ imminutæ vindices, quo forte novum Pontificem securi operirentur. Sunt autem istæ* Bosora, בצר Βόσορ LXXII Βοσορ *Judæis aliis, Βοσορὰ Samaritis, in campis Moabicis, qui vocantur in Lege, ad fines Arabiæ, & Jericunti rectè oppositæ: & Ramoth vel Arima in regione Galadena; tertiaque urbs Batanæa nomine* Gaulana. *Perlege Num. c.* 35. *Deut. c.* 4. 41, *&c. Jos. c.* 20. *& c.* 21. *à v.* 11. 27. *& Deut. c.* 10. *tum Philonem de Profugis, & p.* 693 *præcipue vero placita Deuterotarum & Gemaristarum Urbis codice* Maccoth *c.* 2 *à §.* 4. *Tria autem alia Asyla* (יגי בקלט) *cis amnem Mosaicis opposuit Jesus, è fastigiis tot montium pari ab invicem intervallo erecta, quod in Chorographia sacra probè notandum* ἡνισοίχων ὄρεων ἐν βόσορ, συχὶν ἐν ῥαμωθ, καδὶς ἐν γωλάν. *Talm. Hieros* Maccoth *f.* 31. *d. & Babyl. f.* 10. *&c. Moysi itaque, sicut alia multa, Asylorum indulgentiam pro cæde involuntaria debent juris Græcanici, Romanique architecti. Ritus idem in Ecclesia Christiana jamdiu obtinuit. In ejusmodi etenim casibus mitius quam nece nocentis animadverti, non solum rescripta Hadriani Antonini, Alexandri, aliorumque Principum, sed ipsa humanitas dictat.* BERN.

[c] Συνεχώρει] *Bas. & Gen.* συνεχώρει. *Big. Samb. Hen. & Busb.* συνεχώρη Posthæc *Samb.* οὐκ ἐπιτέτραπτο, αἵδε ἦσαν πόλεις. BERN.

[d] Βόσορα μὲν] Βόσορ LXX. Βοσορ *Judæis*, Βοσορὰ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte opposita. HUDS. Est בצר, Betzer, non confundenda cum *Bostris*, urbe postea Arabiæ dicta. REL.

[e] Ὅροις] Ὁρίοις *Big. & Samb.*

[f] Ἀρίμανον] Ἀριμαδιανὸν *Samb.* manu priore. ἀρίμαναν *Epiphanius*, tanquam à plurativo Chaldæorum רמן *Raman*. Puto Josephum edidisse suo ævo ἀρίμαν, vel ἀρίμαθαν. Legimus adhuc in versione Græca S. Bibliorum modo ῥημωθ, modo ἀριμωθ & ἀρημωθ, modo ἄρειμα, pro Hebræo רמה, רמתא, רמתים, ראבת, *Rama, Ramatha, Ramathim & Ramathaim, Ramoth*, imo *Remoth* juxta Grammaticos Samaritiços. Eligebantur equidem sex urbes Refugii, ut oportuit, omnes quasi ראמות אתא, & super collibus suis satis conspicuæ & excelsæ. Fit autem ex הרמה ἄρειμα, & ἀρίμαθα ἐκ הראמה, adscisçente א sonum ac vim ᾱ Græcanicæ, ut sæpe amat. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389 HUDS. Est Ramoth. REL.

[g] Γαυλανὰν] Sic volo, pro גולן Moysis, *Golan* Masoræ Judaicæ, γαυλὰν Samaritice, & γαυλὼν Interpretum Ptolemaicorum. Nunc habet *Big. & Samb.* καὶ γαύλανιν ἢ *Bas. & Gen.* καὶ γαυλαδηνῶν δέ. *Epiphanius* γαυλαλὶν ἢ. An emendari præstat vitium typorum *Basilienfium* hunc in modum, ἐν γαύλανα ἐν μαιαοπῇ, tu vide, & æstimato. BERN. Gaulon. REL. Cum *Coll. Big.* consentiebat *Coll Voss* HAV.

[h] Βαταναιτίδι.] Ita *Bas. & G.* perite. dicitur enim Βατανίδης & Βαταναίας, ut Παναίας. Legerat autem *Epiphanius* Βαλάλδι & *Big. & Samb.* Βαλαϊτίδι pro Βαταναίτιδι vel Βαταναϊτίδι. BERN.

[i] Χαναναίων] Merito nomen Cananææ soli regioni ad occasum Jordanis tribuit. Tribus Ruben, Gad & dimidia Menassæ non habitarunt in terra Cananæa. REL.

[k] Τρεῖς ἕτεραι πόλεις] Ἡνισοίχων ὄρεων καὶ βόσορ, Συχὶμ καὶ Ραμωθ, Καδὶς καὶ Γωλαν.

[l] Κατοικισμὸν,] *Al.* καθικισμόν.

[m] Μὲν ὡς] Illud μὲ ex *MSS.*

[n] Σολοφάδης] Verum equidem propter librarios disceptatur magis hodieque de nomine hujus patriarchæ, quam olim actum de hæreditate ejus adeunda. *Basileënsibus*, eorumque æmulis si credas, tot filiarum miser pater erat σαλπαάδης; si *Busbecio, Hen. & Bizotio* ὀλοφάντης, sive *Sambuco* ἐλόφαυλις, aut *Epiphanio* denique ὀφθατις. Reddo autem postliminio apud hunc Antiquarium σολοφάδης ὄνομα. Nam Masorethæ Judæorum nos docent pronunciare צלפחד (id nomen *meliorîs commatis prole destitutum parentem præcisumque*, sive *orbum* i. صلفع aut صلفغ denotat, quod nostri Hebraistæ vix credant, *timoris umbra* adeo obsessi:) σιλοφαδ, & Latine *Selophad*, aut cum Judæis per Hispanias *Zelophad* Idem semipater Samaritis Judæisque Africanis σαλαφαδ, LXXII. Alexandrinis σαλπαάδ (unde σαλπαάδης in excusis Josephi) & σαλφαάδ, Philonique vel ab his σαλπαάθ. BERN. Ita *Bernardus*, vel Σιλοφάδης. in *Editis & Vat.* Σελπαάδης ex Σαλπαάδ *Interpretum* LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαάθ. Ὀλοφὰν ἐς *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ὀλόφαυλις *Samb.* Ὀφθατις juxta *Vet. Interpr.*

[o] Πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι·] Πρὸς αὐτὰς συνοίκους ἀπεῖναι (quomodo & hic, ut superius, mavult *Coccejus*) *Hen. & Busb.*

[p] Ἐξ ἄλλης] Licitum ergo erat uxorem ducere ex tribu non sua. REL.

"viris ex alia ſemet elocarint, ſortem in tribu "paterna relinquendam eſſe." Et tunc decreto ſancivit, uniuſcujuſque hæreditatem in ſua tribu permanſuram eſſe.

"ἄλλης γαμοῖντό [q] πσι φυλῆς, τ' κλῆρον ἐν τῇ πα- "τρῴᾳ φυλῇ [r] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάσ τ' κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [s] διεπάξαρ.

CAP. VIII.

Leges à Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.

Comitia πανεθνεία apud Abylam in campis Moabicis. Num. c. 36, 13. Vide l. 5. c. 1.

1 CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti eſſent, Moyſes, concione advocata apud Jordanem, ubi nunc urbs eſt Abila (eſt enim locus palmetis conſitus,) omnique populo congregato, hujuſmodi ſermonem habet.

VIII. *Moyſis jam morituri Paraneſis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ ſocii, "quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet "me, ad tempus viginti & centum annorum ſenectute provectum, è vita emigrare, atque *ita contigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis "non futurus ſim adjutor & auxiliator, à Deo *utpote* prohibitus, æquum exiſtimavi ne nunc quidem meum pro veſtra felicitate ſtudium omittere; ſed & vobis æternam bonorum fruitionem "comparare, & mihi ipſi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, poſtquam "propoſuero, quomodo & vos felices eſſe poſſitis, "natiſque veſtris ſempiternam bonorum poſſeſſionem relinquere, ita ex vita diſcedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter præteritas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad "exitum perductæ cum omni virtute commercium "habent. O filii Iſraëlis, una omnibus hominibus "felicitatis cauſa eſt Deus propitius. Nam hic ſolus "poteſt & dignis dare, & fontibus auferre; cui ſi "præſtiteritis vos ipſos quales & ipſe vult, & ego *vos eſſe* admoneo, mentem ejus aperte intelligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati eſſe deſinetis, atque omnibus conſpicui: ſed & poſſeſſio bonorum, quæ nunc ſunt "vobis, firma manebit, & celerem futurorum præ"ſentiam habebitis. Tantum neceſſe eſt iis obe"diatis, quibus vos obſequi vult Deus: & neque "legibus præſentibus aliam præponatis inſtituti"onem; neque contempta pietate, quam nunc

ΚΕΦ. η'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὲ πεσαρακοντα ἐτῶν [t] ἀφ' ἃς τριακονθ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησιαν ὅπι τῷ Ιορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπᾳ νυῦ πόλις ἐσὶν [v] Αβιλὴ, φοινικόφυλον δ' ἐσὶ τὸ χωρίον, συνελθόν[τ]ος ἅ λαὸ παντὸς [x] λέγει τοιαδε.

β'. "Ανδρες συσρατιῶται καὶ τ' μακρᾶς κοινωνοὶ πα- "λαιπωρίας, ἐπει τῷ Θεῷ δοκεῖ νῦν ἤδη, [y] καὶ τῷ γήρᾳ "χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἡνυσμένον δεῖ με ἅ ζῆν "ἀπελθεῖν, καὶ τῶν [z] πέρα ἅ Ιορδάνε ἀφαιρήσομένων "ἃ μέλλω βοηθὸς [a] ὑμῖν ἐσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυό- "μενος ὑπὸ ἅ Θεᾶ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκα- "ταλιπεῖν τὰμὸν ὑπὲρ τ' [b] ὑμετέρας εὐδαιμονίας σπέ- "δυμον· [c] ἀλλ' ἀίδιόν τε ὑμῖν πραγματεύσασθαι τὴν τ' "ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γινομένων "ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τ' χρειτόνων. Φέρε οὖν ὑποθεμένος "ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, καὶ παισὶ τοῖς "[d] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον ἀφαιρε- "μένος, ἔτως ἀπέλθω ἅ βίε. πεπεῖσθαι δ' ἀξιός εἰμι "διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ "διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ὅπι πλείστῃ γινομένας μετ' ἀρετῆς "πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ισραήλ, μία πᾶσιν ἀνθρώ- "ποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος "γὰρ ἔτος [e] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι "τ' ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ᾧ παρέχοντες ἑαυ- "τὰς, [f] οἵας αὐτός τε βέλεται, καὶ ὡ τὴν διάνοιαν "αὐτὸς σαφῶς ἐξεπισάμενος φαίνω, [g] οὐκ ἂν ὄντες "μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [h] παύ- "σησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [i] ὑμῖν ἐσιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις "βεβαία [k] μενεῖ, τ' τε [l] ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν "παρουσίαν. [m] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βέλεται ἕπεσθαι, "τούτοις πάρεχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων "ἄλλων [n] ποτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν "ποῖ

triginta diebus defleto arceſſi poteſt.

q Τισὶ φυλῆς,] Τισὶ non agnoſcit *Vat.*

r Καταλιπεῖν.] *Al.* καθαλείπειν.

s Διεξάξαι.] Διεξάγειν *Big.* Verbis aliis aliquot rem eandem dicit *Zonaras* I. C. τεθνηκότ᾽ δὲ τινὸς ἐν τ' μυκασῇ φυλῆς ἐπὶ θυγατράσι μένας, ἐκατηθείς κωυτῆς, τίνος ὁ σκεῦος κλῆρος ἔσοιτο, ἀπεκρίνατο· εἰ μέν τισι τ' φυλετῶν συνοικήσειαν αἱ παρθένοι, μὴ ἅ κλῆρος πρὸς ἐκείνης χορεύσειαν· εἰ δ' μνησθοίνο τισὶν ἐξ ἑτέρας φυλῆς, τ' κλῆρον ἐκτάξαν ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ. καὶ ἕτω μέμεν ἑκάσ κλῆρον ἐν ταῖς φυλαῖς διεξάξαι. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus* p. 28. & *Philonem*, p. 688.

t Παρὰ τεσσαράκονθ' ἡμέρας] Περὶ τεσσαράκονθ' ἡμ. *Hen.* & *Busb.*

1. *Cum autem anni quadraginta,*] *Sequitur* Miſna *vera ac vetus i. e. Deuteronomion, divorum menſium liber. Celebrantur igitur neomenia Adari, ex Deut. à c. 4. ad c. 31. anno* XL. *Exodi.* [*Atqui prius ſecundum Chronica Rabbinorum, quando deeſſent dies* 36. *aut ex Deut. c. 1. 3. adhuc* 60. *i. e.* διὰ ἑξήκονθ' ἡμέρας. *Quippe merti jam propinquus, repetitis concionibus ad pietatem juriſque ſui obſervantiam novum populum hortatus fuerat optimus Moyſes.*] *Comitia* πανεθνεία *apud Abilam*, אבלה שטים, ἀσὶλ σατείμ, Abel hiſtim, *Num. c.* 33. 49. *aut Num. c.* 25. 1. *Joſ. c.* 2. 1. *Simplicius* Setim *aut* Sittim, *quod Flavius recte interpretatur* πεδίον φοινικόφυτον, *alii* Convallis Acaciarum السنط مرج, *aut* Cedrorum *ex ſententia Talmudiſtarum, aut* Spinarum Albarum *cum B. Hieronymo & Judæis non paucis. Aliis forte placeat* Abel Satim, *& ſimpliciter* Abila אבלת *cum Joſepho, Philone, noſtroque Hieronymo, à Moyſe ibi loci totis triginta diebus* defleto *id vocabulum arceſſere. Urbs erat regionis Perææ, in campis Moabicis ſub monte Phogore, à Jordane amne* XL. *ſtadiis diſſita. Qua de conſule hunc ſacerdotem ἀλσσ. 2. 22. & ἀρχαιολ. 5. 1. & Geographumena Euſebii Stephanique: tum hæc loca ſacra, Num. c.* 36. 13. *Deut. c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 29. *c.* 34. 8. *Joſ. c.* 2. 1. *&* c. 3. 1. BERN.

v Αβιλὰ,] *Idem* forſan locus qui *Num. c.* 25. v. 1. *Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelſattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, diſcriminis cauſa, quia plura Palæſtinæ oppida *Abel* ſive *Abila* nominata, quod vocabulum etiam à *Moyſe* ibi loci totis

x Λεγὶ τοιάδε.] Unde *Zonaras*, ἤδη δ' μ'. διελελυθότων ἐτῶν ἐξόδε τ' αἰγύπλε οἱ ἰσραηλῖ ἐξελελυθάσι, τελάκοντα ἐνδιαυσῶν ἡμερῶν, ἀθροίσας τ' λαὸν ωυτῆς, ρκ'. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατηγειλε τέλος· καὶ πολλὰ ἀξιανέσας, καὶ νόμις ὅλε σὺν βίβλοις, καὶ τὰ τ' σφετέρας πολιτείας διάταξιν, καὶ τὰ ἑξῆς. BERN.

y Καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον] Τὰ γ χρόνον ἡνυσμένε *Baſ. Gen* & *Epiphan.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον *Big. Samb. Buriuſque.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνε ἐ. εἰκ. κ. ἑ. ἠνυσμένε *Tar. Big.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνων εἴκοσι κ. ἑκατὸν ἠνυσμένων *Glycas* atque *Hamartolus*, imi ſubſellii hiſtorici. καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐ. εἰκ. κ. ἑ. ἠνυσμένε *Hen.* & *Busb.* Typos tamen priores ne moveas. ſuadeo, tot ſcribarum lubitu. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Burius* è conject. καὶ ἅ γήρᾳ χρόνον ἐ. εἰκ. κ. ἑ ἠνυσμένε *Baſ.* & G. καὶ τῷ γήρᾳ, χρόνων ἕ. εἴ. κ. ἑ. ἠνυσμένων *Glycas* & *Hamartolus.* eſt qui conjicit καὶ τῷ γήρᾳ χρόνε —— ἠνυσμένε. HUDS. Lege ἅ γήρως χρόνε. COCC.

z Πέρα ἅ Ιορδάνε] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more.

a Ὑμῖν ἔσεσθαι] Ὑμῶν ſoli *Big.* & *Samb.*

b Ὑμετέρας εὐδαιμονίας] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἡμετέρας.

c Ἀλλ' ἀίδιόν] Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.*

d Αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* καὶ παισὶν ἑαυτῶν *Vat.*

e Δοῦναί τε ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* δοῦναί τε τοῖς *Baſ.* & G. δοῦναί τε τᾶτο τοῖς in *Vet. Interpr.* δῶναι] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Οἵας αὐτός τε βέλε] Οἵοις *Hen.* & *Busb.*

g Οὐκ ἂν ὄντες μακαρισοὶ] Legendum forte, οὐκ ἂν ἀτυχήσητέ ποτε ἢ ὄντες μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι παύσεσθε. COCC.

h Παύσησθε·] Παύσεσθε *Samb.* παύσασθε *Big.*

i Ὑμῖν ἐσιν ἀγαθῶν] Ἡμῖν *Samb.*

k Μενεῖ,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει.

l Ἀπόντων] Μὴ παρόντων (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *Vat.*

m Μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.*

n Προμήσητε] Προμήσεσθε *Samb.* & *Vat.*

"ωεὶ τ Θεὸν ° ἔχητε, καὶ καταφρονήσαντες εἰς ἄλλα P με-
"ταστήσεσθε τρόπον. ταῦτα δὴ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι
"μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων q ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τ ἐχθρῶν
"ἀνάλωτοι. Θεὸς γὰρ παρόντι ὑμῖν βοηθὸς, r παντων
"ωεφρονεῖν εὔλογον. τὰ δὲ ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα
"κεῖται ωεὸς ἄπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. s αὕτη γε πρῶ-
"τον ἀγαθῶν τὸ πρόσθιόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τῶν τ ἄλλων
"χαρίζεται ωεῖσασαν· ὡς καὶ ωεὸς ἀλλήλους ὑμῖν t χρω-
"μένοις αὐτῇ μακάριον u ποιεῖται τὸν βίον, x καὶ τ ἄλλο-
"φύλων ωλέον δοξαζομένους, y ἀδηλότατον καὶ ωᾶσι τοῖς
"αὖθις τὴν εὐκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δὲ ἂν ἐφι-
"κέσθαι δυνηθείητε, εἰ τ νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι
"τ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες z γένοισθε,
"καὶ a μελετήσητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαί-
"ρων ὅτι τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, ωαραπέμψετε ὑμᾶς
"b νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τ ωολιτείας, καὶ τ τ
"ωρατηγῶν ἀρετῆς, οἳ ωρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν ἴσην συμφέ-
"ροντι. Θεός τε ὁ μέχρι c νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ'
"ὅ βέλτιστα κἀγὼ χρήσιμον ὑμῖν ἐνόμιζον, d ὁ μέχρι τοῦ
"δεῦρο ὑμῖν ἕπηται τὴν αὐτὴν ωρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὖ-
"τὸν βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν ωροστάτην ἐν τοῖς τ
"ἀρετῆς ὑπομνήμασι μένοντες, ὅτι ωλείστου αὐτὸν
"e χρήσεσθε τῇ ωρομηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσον-
"ται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε,
"ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος καὶ Ιησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ
"τὸ πλῆθος τ Φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γι-
"νώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ
"ἄρχειν f ἴσονται παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτός. τὴν τε
"ἐλευθερίαν g ἡγεῖσθε, μὴ τὸ ωροσταγματεύειν οἷς ἂν
"ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν h ἀξιώσωσιν. νῦν μὲν γὰρ
"ἐν τῷ τοὺς ἀρχέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρη-
"σίαν πήξεσθε· ὁ δὴ τοῖς λοιπὸν Φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμει-
"νον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ὅτι τούτοις ὀρ-
"γὴν ποτε λαμβάνεσθε, ἣ κατ' ἐμὲ ωολλάκις ἐτολμή-
"σατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς ωολεμίοις ἐκινδύνευ-
"σε i ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν ωολεμίων. ταῦ-
"τα δ' οὐκ k ὀνειδίζων ὑμᾶς ωροσθήσω· ἐγὼ γὰρ l ἐπ'
"ἐξόδῳ τῆς ζωῆς δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν m ἠξίουν εἰς
"ἀνάμνησιν n φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπαθον αὐτὰ κακὸν
"ὀργῇ γιγνόμενος· ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσαι ὑ-
"μᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' ° ἀσφαλεῖς εἶναι,
"καὶ μηδὲν εἰς τοὺς ωροεσηκότας ἐξυβρίσητε ωρὸς ωλῆ-
"θον, ὃς ὑμῖν ωολὺς ωροβαίνει τὸν Ιορδανην καὶ τὴν Χα-
"ναναίαν κληρωσαμένοις ωροιήσεσθε. ἐπεὶ ωροαχθέντες εἰς
"καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τ ἀρετῆς ὀλιγωρίαν,
"ὀλεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν ωρὸς τοῦ Θεοῦ. ποιή-
"σαντες γὰρ τοῦτον ἐχθρὸν, τήν τε γῆν, P ἣν κλᾶτε
"κρατηθέντες ὑπὸ τῶν ωολεμίων, q ὑπὸ τῶν ωολεμίων αὖθις ἀ-

"erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. "His autem faciendis omnium ad prælia dimi- "candum eritis fortissimi, & nulli hostium ex- "pugnabiles. Deo enim vobis auxiliam feren- "te, consentaneum est ut omnes despiciatis. "Virtutis autem præmia vobis magna sunt pro- "posita, si eam in omnem vitam possederi- "tis. Ipsa nempe primum bonorum est anti- "quissimum; deinde aliorum abundantiam con- "ciliat: siquidem, dum ea inter vos utemini, "vitam vobis beatissimam faciet, magisque lau- "dari quam externos, & ut sitis in gloria apud "posteros certissima. Hæc autem assequi poteri- "tis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo "mihi dictante condidi, custodes, earumque in- "telligentiam meditemini. Discedo autem ipse "vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi "modestiæ & institutionis reipublicæ honestati, "& virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ "curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus "rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non* "*tantum* hucusque à vobis providentiam suam "non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtutis "studiis manentes, eum præsidem habere voletis, "tamdiu providentia ejus utemini. Sententias "etiam optimas, quas sequendo felices eritis, vo- "bis exponent Eleazarus pontifex & Josua, se- "natusque & tribuum magistratus: quibus non "gravate obtemperate, intelligentes, omnes qui "pulchre sciunt parere, etiam imperare scitu- "ros, si ad ejus rei potestatem pervenerint. & "libertatem *esse* existimate, non ægre ferre quæ "duces vos facere postulârint. Nunc enim liber- "tatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia af- "ficiatis: quod sane si deinceps cavebitis, vobis "res melius se habebunt. Neque unquam tantam "contra eos iram sumite, quanta sæpe auti estis "adversus me uti: probe enim nostis, ut sæpius de "vita à vobis, quam ab hostibus, periclitatus sum. "Hæc autem vos monui, non ut exprobrem, "(nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam "revocando, vos offensos relinquere, cum ne eo "quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim "iratus) sed ut vos doceam in posterum in hoc "ipso tute agere, ut nulla superiores injuria "afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jor- "dane, & Chananæam adeptis, multæ ade- "runt. Nam si ab iis ad fastidium & contem- "ptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam be- "nevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis "inimicum feceritis, rursum etiam terram, "quam possidebitis, maximis cum probris amit- "tetis, armis victi ab hostibus; & per orbem "dissipati, totam terram & mare servitute vestra "re-

° Εχητε,] *Coll. Voss.* & *Big.* ἔχοντες.
P Μεταστησεσθε τρόπον.] Μεταστησεσθε *Samb.* & *Vat.*
q Εσεσθε,] Ita *Big.* (& *Coccejus*) & *Samb.* in *cæteris* ἔσεσθε.
r Πάντων εὐλογον.] Παντὸς *Big.*
s Αὕτη γε πρῶτον] Ita *Bas.* & *Gen.* ἀρετὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν πρόσθιόν ἐστι, liber Cassiodori. αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρόσθιον ἐστι *Big.* αὕτη γε πρῶτον, ἀγαθὸν τὸ πρόσθιόν ἐστι *Samb.* αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ. i. *Tar. B. Burius* noster huc πρόσθιόν reposuit loco πρόσθιον, sicut olim viderat *Epiphanius*, aut magis visus est vidisse. BERN. Ἀρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρόσθιόν ἐστι *Epiphan.* αὕτη γε π τον ἀγαθὸν τὸ πρ. *Big.* αὕτη γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Est (*Big.* in ora Cod. sui) qui conjicit, αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ.
t Χρωμένοις] Χρωμένους *Big.* & *Samb.*
u Ποιεῖται] Ποιεῖ *Samb.* ποιεῖ *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖται sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 50. v. penult. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται.
x Καὶ τ ἀλλοφύλων] Καὶ ὑπὸ τ ἀλλοφ. *Epiphan.*
y Ἀδήλοτ.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀδήλοτ, non male.
z Γένοισθε,] Sic *Big.* & *Samb* in aliis γένησθε.
a Μελετήσητε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῶσιτε *Vat.* (μελετῶτε *Tar.*) in *Editis* μελετῶντες.
b Νόμῳ τε] Νόμῳ τε σωφροσύνῃ *Epiphan.*
c Νῦν ἡγεμονεύσας] Τὸν νῦν *Vat.*
d Οὐ μέχρι δεῦρο] Οὐ μέχρι ὃ δεῦρο *Vat.*
e Χρήσεσθε] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant, χρήσασθε *Samb.* χρήσεσθε *Bas.* & *G.*
f Ισονται παρελθόντες] *Al.* ἴσονται.
g Ηγεῖσθε,] Ηγεῖσθε *Vet. Interpret.* ἐλευθερίαν αὐτὸ ἡγεῖσθε *Vat.* mox μὴ τὸ προστ. *Big.*
h Ἀξιώσωσιν.] Ἀξιοῦσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιοῦσι *Big.*
i Ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν,] Ita ex conjectura Cl. *Burii* (conjecit ita & *Coccejus*) edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τῶν π.
k Ονειδίζων ὑμᾶς.] Sic *Samb.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν.
l Ἐπ' ἐξόδῳ] Eo modo *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδῳ *Big.* (*Coll Voss.* etiam ita corrigente *Coccejo*) *Bas.* & *G.*
m Ηξίουν] Forte ἀξιῶν. COCC.
n Φέρων,] Forte φέρων. COCC.
o Ασφαλεῖς εἶναι,] Ασφαλεῖς *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
p Ἣν κλᾶσθε] Ἣν νῦν κλᾶσθε *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan ἣν κλᾶσεσθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro.
q Υπὸ τῶν πολεμίων] Υπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπὸ τ αὖθις *Vat.*

"replebitis. Vobis autem, horum periculum "facientibus, inutilis erit pœnitentia, & le-"gum non ſervatarum recordatio. Quare ſi vul-"tis has vobis manere, cum hoſtes ſuperaveri-"tis, nullos ex iis relinquite: ſed & omnes de-"lere vobis expedire exiſtimate, ne eis viventi-"bus, moribus illorum *forte* deguſtatis, pa-"triam corrumpatis inſtitutionem. Præterea "moneo, ut & aras & lucos & templa, quot-"quot habebunt, dejiciatis, & genus & me-"moriam eorum igni aboleatis. nam ita ſolum "firma erit vobis bonorum propriorum ſecuri-"tas. Ut autem propter meliorum ignoran-"tiam natura veſtra in deterius non feratur, & "leges vobis, dictante mihi Deo, compoſui, "& reipublicæ inſtitutionem, cujus ſi ſerva-"veritis honeſtatem, omnium feliciſſimi judica-"bimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum & ſtudiorum quæ pro ſalute eorum ſuſcepiſſet, & de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis proviſurum *exiſtimantes* quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deſerto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut univerſus populus, in lachrymas prolapſus, ex his rebus majore affectus ſit dolore, quam ut verba poſſent conſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque à cogitando ſe lachrymis dignum eſſe abducens, admonebat ut reipublicæ inſtitutione uterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ inſtitutione, Moyſis virtuti & dignitati conſentaneâ, & lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Cæterum hoc novum factum eſt à nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, & ut quidque à Deo ſciſcitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium eſſe exiſtimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi *à Moyſe* aberraverimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & cauſis edendum diſtuli, quem Deo adjuvante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

Commentarium de jure privato, moribuſque patriis promittit Joſephus.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad uſum bonorum nacti, deinceps jam ur-

Deo uni Deique peculio una urbs ſancta, templum etiam unum. & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

"φαιρεθησεσθε μὴ μεγίστων ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέν[τ]ες "διὰ τ οἰκυμένης, πᾶσαν ἐμπλήσε[τ]ε τὴν γῆν καὶ θά-"λασσαν τ [r] αὐτῶν δυλείας. ἔσεσθ ὑμῖν τάτων πεί-"σεσθαι λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετανοια, καὶ ἡ τῶν ὑ "φυλαχθέν[τ]ων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βέλοισθε τὰ-"τας ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [s] μηδένας ὑπολεί-"πεσθε κρατήσαν[τ]ες αὐτῶν· ἀλλὰ πάν[τ]ας ἀπολλῦναι "[t] κρίνα[τ]ε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων ὦσιν ὑμῖν ὑπο-"νοι τ ἐκείνων ἐπιτηδεύσεως, διαφθείρῃ τὴν [v] πα-"τρώαν πολιτείαν. ἔτι γὰρ κἂν βωμὸς καὶ ἄλσος καὶ νεὼς ὑπόσος "ἂν ἔχοιεν καταρρίπτειν σφῶν, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ "γλῶττ αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν ἕτως ὑμῖν "μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. "ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν "εἰς τὸ χεῖρον ἐπανδύσῃ, συνέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους, "ὑπαγορεύσαν[τ]ός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς τ κόσμον "φυλάξα[τ]ες [x] ἀπάντων εὐδαιμονέσ[τ]οι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τὰς νό-μους καὶ τὴν διάταξιν τ πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴ ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τ στρατηγ· μεμνημένοι τε ὧν [y] κινδυνεύσας καὶ προθυμηθείη τ περὶ αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τ μελλόν[τ]ων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἥτιόν τε τ θεῷ [z] προνοησομένῃ διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τ προφητεύοντα. ὧν τε ἐπὶ τ ἐρήμῃ μετ' ὀργῆς ὁμιλήσαν αὐτῷ μεταν-όντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαν[τ]α τ λαὸν εἰς δάκρυα προπε-σόν[τ]α κρεῖττον καὶ τ ἐκ λόγου παρηγορίας [a] τὸ ὑπ' αὐ-τῶν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτοὺς παρηγόρει· [b] καὶ τ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτοὺς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ἕτω διελύ-θησαν.

δ'. Βέλομαι δὴ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως [c] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μα-θεῖν [d] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντυγχάνουσιν οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆθεν ἐῶ, ἕτως ὅτι τὴν τ ἄλλων [e] τραπέ-σαν διήγησιν. γέγραπται δὲ [f] πάντ' ὡς ἐκεῖνος κατέλι-πεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέν[τ]ων, οὐδ' ὅ, τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισαν δ' ἡμῖν τὸ ξ "γλῶττ ἔκασε τάξαι· προεῖδον γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατα-λείφθη γραφέν[τ]α, [g] καὶ ὡς ἕκαστόν τι προσῆκε θεῷ πρό-σοιτο. τάτου χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιασείλα-σθαι, μὴ καί τις ἡμῖν προσῇ τ ὁμοφύλων ἐντυγχανόν-των τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γέγραπται. ἔχει δὲ ἕτως ἡ διάταξις [h] ἡμῖν τ νόμων τῶν ἀνηκόν[τ]ων εἰς τὴν πολιτείαν. ἃς δὴ [i] κοινὰς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τάτας ὑπερθέμην εἰς τὴν [k] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν [l] συναναπλαμβανομένῃ θεῷ με-τὰ ταῦτα ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχον[τ]ες, πόλεις τε τὸ λοι-

r Αὐτῶν δυλείας.] Eſt qui malit ὑμῶν.
s Μηδένας ὑπολείπεσθε] Μή τινας ἀπολίπητε Hen. & Busb.
t Κρίναι.] Coll. Voſſ. & Big. κρίνα[τ]ες.
v Πατρῴαν] Big. & Samb. τὴν πατρίαν πολιτείαν, quod eſt Atticum. τὰ πάτρια διαφθείρητε Busb. διαφθείρητε Hen. Statim Samb. εἰ δὲ καὶ βωμός. Dein καταρρίπτειν Samb. BERN.
x Ἁπάντων] Ita Big. (Coll. Voſſ. Sed Voſſ. mox quoque τὸ ἀν agnoſcit) & Samb. πάντων Baſ. & G. πάντων ἂν οὐδ. Vat.
y Κινδυνεύσει] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis κινδυνεύσοι.
z Προνοησομένῃ] Eo modo Big. (Correxit ſic quoque Coccejus) Samb. & Vat. προνοησαμένην Baſ. & G.
a Τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι] Big. ἐπ' αὐτὸν. Samb. ὑπ' αὐτὸν. Melius Baſ. Gen. & Epiphan. Pro ſententia illa Hen. & Busb. ex compendio, ὡς ἅπαν τὸ λαὸν θέλειν ἀποδάκρυσαι. BERN Sic Vat. Baſ. & G. ἐπ' αὐτὸν Big. ὑπ' αὐτὸν Samb. HUDS. Forte τὸ αὐτῶν. COCC.
b Καὶ τ δακρύων] Reddenda ſunt huc verba illa Jo. *Zonaræ*, ὁ δὴ μουσῆς οἰκεῖον αὐτοῖς κατέγνωκε τέλος· καὶ πολλὰ προσηνέσας, καὶ νουθετήσας δὲς ἐν βίβλοις καὶ τ σφετέρας πολιτείας διάταξιν, καὶ χρυσοῦν τ' ἀμαλθείων ἐστηλάμβανε, θεῖόν τ φυλακῆς τε τ νόμων ὅρ-κον ἀπαιτήσας αὐτούς, καὶ τ δημαγωγὸν ἱησοῦν προβιβάσας ἐπὶ τὴν χαναναίων στρατιᾶς. ἰδοὺ, φησὶν, ἐγὼ τῆς ἡμετέρας ἄπειμι μοίρας· τὴν δὲ μοι δὴ τὴν ἡμίσειαν τ φῦλος οἰκήσεως ἄξιόν ἐστιν ὁ θεός. τὸ δὲ πλῆθος ἐδάκρυε. καὶ ἐκ τούτου ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἀποδεδάκλητο, καὶ τοῦτο ὡς καὶ αὐτὸν μουσῆν νικηθέναι τῷ πάθει, καὶ συνεγκεῖν δάκρυα. BERN. Καὶ τ δακρύων Busb. & Hen. Vide *Zonaram*, p. 28.
c Ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ] Ἀξιώματι τ ἀρετῆς Samb. Vat. & Epiphan. ἀξιώματι καὶ τ ἀρετῆς (Voſſ Coll.) Big.
d Παρέξων δι' αὐτῆς] Eſt qui malit (Tar.) παρέξω.
e Τραπέσαν διήγησιν.] Τρέπεσθαι ſoli Gen. & Vet. Interpr.
f Πάντ' ὡς] Πάνθ' ὅσα Big. Samb. & Vat.
g Καὶ ὡς ἑκαστόν] Καὶ ὡς ἕκαστα π. Vat.
h Ἡμῖν τ νόμων] Ἡμῶν ſolus Big.
i Κοινὰς ἡμῖν] Sic Big. (Voſſ.) Vat. & Samb. in ceteris κοινὰς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατελιπε.
k Περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν] Hoc idem opus pollicitus eſt ſub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. HUDS. Adjecit Tar. τῶν ἱερῶν. HAV.
l Συναναπλαμβανομένῃ] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliiſque συναμβλυνομένῃ.

m Πρόσ-

λοιπὸν ἤδη κτίζειν [m] πεφαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ διὰ ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἐν ᾧ ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας [p] ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [q] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἱ [r] κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπές τι εἶεν καὶ [s] καθαρὸν πρὸς τὴν θέαν. ἡσθῇ [t] ἐπὶ τοῦτον πορεύσεσθε ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ πρόχωσεως αὐτῷ καὶ πρανοῦς γινομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

5. Ὁ δὲ [v] βλασφημήσας Θεὸν, κατακλυσθεὶς [x] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

6. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς τὴν ἀποφαίνουσι [y] πόλιν τὸ νεὼν τρεῖς ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀγαθῶν παρακαλῶσι, καὶ [z] συνιῶσι ἀλλήλοις [a] καὶ συνδιαχέμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ [b] εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c] αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

bes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem, p. 682.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

De tribus Feſtis Hebræorum majoribus. Ex. c. 23. & 34 & Deut. c. 16.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint; ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate maneant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

8. [1] Fru-

---

m Περαιῶσθε,] Lege Περαιῶσθε. COCC.

n Πράξετε,] Πράξοιτε *Vat.* πράξοιτε *Tar.* ſicut περαιοῖτε ſuperius pro περαιῶσθε.

o Ἐν τῷ καλλίστῳ] Ita & Joſephus lib. VII. cap. 1 de bello, regionem circa Hieroſolymas uti amœnam deſcribit, ut Strabo & alii audiendi non ſint. REL.

p Ἐξελῇ.] Ἐκλέξῃ *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κατειργασμένων,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis κεκατεργασμένων.

r Κονιάματι] Lapides albi apparebant, & quotannis (ſtante templo ſecundo) ſolebant dealbari. REL.

s Καθαρὸν] Καθαρῷ ſoli *Hen.* (καθαρᾷ *Tar.*) & *Busb.* alterum ut Ἀνακαινίσεσθαι probante *Bernardo.*

t Ἐπὶ τοῦτον] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* (*Coccejus*) in *aliis* ἐπὶ τούτων, *ſc.* λίθων. eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐπὶ τούτῳ.

1. *In alia autem urbe neque ara neque templum eſto;*] *Deo uni* Deique peculio *genti Hebrææ convenit una Urbs Sancta & νεὼς ἕν*, Deut. c. 12. & 14. *Hanc eſſe* Jeruſalem, ירושלם הקרושה, *ac* עיר הקדש, *aut Syre* קריתא קרישא, & מרינת קודש, *Judæi quidem profitentur, Eſ. c. 48. 2. & c. 52. 1. Neh. c. 11. 1. Dan. c. 9. 16, 24. Hymnique integri* 48, & 47. *Necnon* 1 *Mach. c.* 2. 7. 2 *Mach. c.* 1. 12. & *vehementer Philo ad Caium p.* 1031. *&c. atque Maim.* Beth habechira *c.* 7. *Chriſtiani Matth. c.* 4. 5. *c.* 27. 53. & *Apoc. c.* 21. 1. *Mahommedani proprio nomine* Cuds & بيت المقدس οἶκημα ἅγιον: *profanarum porro gentium Scriptores, Regeſque maximi, & quaſi genus humanum, ultro agnoverunt, præter Samaritas Harque Garizin cultores; ſed & nummi Hebraici, charactere equidem Samaritano impreſſi, idem demonſtrant. Templum* הכל *etiam unum, & pro victimis Altare unum* המזבח & המזבח היעולה, & *Diodoro Siculo* βωμὸς ὑπαίθριος, *Philonique* βωμὸς ἐναίμιος, *lapidis impoliti, ſeu de* tellure virgine מכהבתולה, Middot c. 3 4. ἐξ ὄλων λίθων *Hecatæo in* Ἰουδαϊσμ. *Euſeb.* ἐκ λίθων λογάδην ἀπείρων *Philoni p.* 850. *obducto albario. Sic tunc viderat Joſephus ſacerdos, ſic Deuteroſe docuerant ſeculo proxime ſequente* ומלבנים המזבח פעמים בשנה לא היו סרין אותן בכפים של נחל שנברא לקצי ימיו של אדם. Bis quotannis Altare incruſtatur & dealbatur, idque ſine ferro, metallo perniciali, *ait Judas princeps* Middot c. 3. §. 4. *quo per clivum modeſte aſcenditur,* ולא במדרגות *i. e.* בכבש ולא במעלות. *Exod. c.* 20. 24, *&c. Deut. c.* 27. 5. *Et in Maſſicis Phariſæorum* Middot *c.* 3. §. 3, 4: *necnon in* Zebachim *T. Bab. f.* 54. & 61. *b. Item egregie in Commentario* Mecilta *f.* 27. *d In* Samag *Vetitorum* 290, 291. *Et apud Maimonidem de Æde Electa.* BERN.

v Βλασφημήσας Θεὸν,] *Big.* & *Samb.* ὁ δὲ βλασφημῶν τὸ μέσας θεὸν, καθαλούσθω κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας imperite. *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ βλασφημήσας θεὸν, καθαλούσθω κρεμάσθω δι' ἡμέρας. BERN. Βλασφημήσας τολμήσας Θ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

x Κρεμάσθω δι' ἡμέρας,] Κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb*

2. *Qui autem Deo male dixerit,*] *Qui Deo* O *M. maledixerit,* ὁ ſcelus! ὁ βλασφημῶν, *Moyſi* נוקב שם יהוה & המקלל, (v. Synh. *T Bab. f.* 56. *a.*) *Omoſo* דיפרש שמא דיהוה & דארגו, *paſſimque* LXX. *Interpr.* ὁ ἀναιρῶν τὸ ὄνομα ἐκ κυρίου, & ὁ καταρώμενος θεόν. ὁ מקלל שם יהוה & מקללה, *ſive Arabice* السخف & من سب اسم الله. *Cl. Saadias* من سب الاسم وشتمه. *Uzielides* דמפרש ומחרף שמא רבא ויקירא *Jeroſolymarius* יכאן חרף שמא ואזיר ואתיר & v. 14. מרגוא: & מחרפא דחריף שמא קדישא וכזי מפרשא *atque mox. Interpretes* LXX. *Philoque Alexandrini, tum priſci Phariſæi, ab illis etiam Oncelosus, Uzielides, aliique Judæi, aut, quod factum nollem Chriſtiani fere veteres ac recentes indulgenter adeo explicarunt* v. 15. & 16. *c.* 24. *Lev ut blaſphemiam capitalem decernerent, quæ adverſus nomen Dei proprium & τετραγράμματον* על שם המפורש והמיוחד *jactabatur: ſed contra* ἀνομοίως, ἑλληνικῶς, *aliorumque cognominum Divinorum obtrectatores* על שם רכינוי, *ſcutica vel* ἀδρασμῷ, באוהרה וכגרות *Talm. Jeroſ.* περὶ συνεδρίων *f.* 25. *a.* & *Talm. Bab.* περὶ ὅρκων *f.* 36. *a non ſaxo & patibulo vindicandum. Legis enim Maſſ.* Synhedrin *c.* 7. 5. המגדף אינו חייב עד שיפרש השם, ὁ μεγαδώνιος, Convitiator, *ut atrociſſimus plane Divinitatis violatæ non tenetur, niſi notato nomine* יהוה. *Iniquum vero ac magis ridiculum quod refert Commentator Gazæus, ad Num. c.* 16. Nec deſunt, qui ſub verbo ὀνομάζειν, volunt ſignificari, nequis aggrediatur aperire & patefacere nomen Dei quadriliterum *Juſtius tamen ſentiunt de tanto crimine,* ברכת השם או גרופת השם, *quo infamatur Numen Æternum, quo rerum omnium Pater ac Dominus lædituri Theologi Samaritani, Meir Deuterota, Aquila interpres, Amorræi quidam in Talm. Jeroſol. Hieronymus noſter in Bibliis vulgatis, & R Moyſes in ſuo Jad c.* 26. Synh. *Lapidatur, inquam, tale monſtrum, ſuſpenditur per diem, dein funere inhoneſto abſconditur. Lev. c* 24. 11, 16. & *c.* 21. 23. *Vide jam concordiam Joſephi & Doctorum Miſnæ. Aiunt illi codice de* Synhedriis. *c.* 6. 4. כל הנסקלין נתלין דברי רבי וחכ"א אינו נתלה אלא המגדף והעובר עכ"ו. ומתירין אותו מיד ואם לן עובר עליו בלא תעשה כי קללת אלהים תלוי. *Deum pergunt Phariſæi* §. 5, 6. לא היו מתאבלים אלא אוננים שאין אנינות אלא בלב ולא קוברין אותו בקוברות אבותיו אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחד לנסקלין ולנשרפין אחר לנהרגין ולנחנקין. Lapidatum ne plangito, neve in ſepulchrum patrum inferto, ſed in carnificina publica abſumendum abdito. *Verum* περὶ τῆς βλασφημουσῶν εἰς τὸ θεῖον ρῆμα *fertur & elegantiſſima diſſertatio Philonis p.* 612. *Deniq. e de* diis peregrinis haud temere infamandis *inferius agit Joſ.* §. 10. BERN.

y Πόλιν τὸ νεὼν.] Πόλιν καὶ τὸ νεὼν τρεῖς ἔτους ἐκ τῶν περάτων *Tar. B.* abſque neceſſario. Reſcriberem potius πόλιν ἐπὶ τὸ νεὼν, ſi opus BERN. Eſt qui malit (*Tar.*) πόλιν καὶ τὸ νεὼν τρεῖς ἔτους ἐκ τῶν περάτων potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τὸ ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo: συνερχέσθωσαν δὲ εἰς πόλιν ἣν ἀποφαίνουσι τὸ νεὼν.

3. *Conveniant autem in urbem,*] *De tribus feſtis majoribus Hebræorum, quæ Phariſæi* ῥηγαλια, *quaſi* πεζοπορίας *vel* ἐλαυσίππια *appellitant, conſulendi ſunt illi Doctores Maſſicta tota* Hagiga, *Maimonides in ſuo jub titulo cognomine, Sichemitæ in ſua* ἐξομολογήσει, *& præcipue Ceremoniarum Hebraicarum pater Ex. c.* 23. 14, 17. *c.* 34. 23. & *Deut. c.* 16. 16. BERN.

z Συνιῶσι] Συνιῶσιν *Vat.*

a Συνδιαχέμενοι] Non διαχέμενοι aut διαχηθέντες legerat *Vet. Interpr.*

b Εἶναι μὴ ἀγνοεῖν] Ut Attici ἀπαρεμφάτως loqui gaudent, gaudet & Joſephus; vide §. 10. unde εἶναι *Tar. Big.* huc interpolari minime debet pro εἶναι. BERN.

c Αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.] *Baſ.* & *Gen.* αὐτὰς. Sed vero MSS. quatuor & verſio Epiphanii commendant potius αὐτοῖς. Tranſeat tamen hinc αὐτῶν *Tar.* correctoris. BERN. Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς in *Editis.*

Præter Trumam grandem imperata erat δευτεροδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.

8. [1] Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

η'. Ἐγὼ δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν [d] ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [c] διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις διδόναι· ἣ πιπρασκέσθω μὲν [f] ὑπὲ τῶν παλαιόντων, εἰς δὲ τὰς δωρεὰς καταρτειτω καὶ τὰς θυσίας [g] αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ὧν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h] ᾠκονόμησεν, ὑπὲ τιμῆς δὲ δεδωκότος ἀπολαύειν.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. [2] Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

θ'. [i] Ἐκ μισθῶν γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ παλεῖν· ἥδεται γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. [k] χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη τῶν ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνὸς, ἤτοι θηρευτικοῦ ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

10. [3] Nemo autem Diis, quos *esse* cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sa-

ι'. Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς [l] Θεὸς, ὃς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον

d Ἐξαίρεσις ὑμῖν,] Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Basil.* & *G.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Vat.* ἐξαίρεσις ὑμῖν (*Coll. Vossii.*) *Big.*

1. *Frugum etiam decuma*] *Verum præter* Trumam grandem תרומה גדולה, *quæ Sacerdotibus præciderat quintam proventuum telluris sacræ, atque residui decimam nomine* πρωτοδεκάτης מעשר ראשון *Levitis mox decimandis erogatam, adhuc imperata fuit Deut. c. 14. 22. &c. & Lev. c. 27. 30. (sic enim decreta illa Divina interpretantur Talmudistæ, Uzielides, Auctor* Pesictæ minoris, *i. e. Scholiorum veterum f. 73. d. Maimonides passim, & ejus superstitionis cæteri)* δευτεροδεκάτη *sive* מעשר שני *quam vocant antiquissimi Scribæ, pars decima frugum reliquarum, ut eo sumtu sacrificaret atque Solymas intra epularetur piorum Israelitarum quisque. Bethania vero* בית חינו *hoc dudum in ritu misere prævaricata, tribus annis præverterat Templi secundi excidium,* Baba mesia *f. 88. a. Maimonidem jam prætereo, titulumque affirmativum* Samag 136. *Extat enim Rabbanitarum veterum Massicla satis ampla* περὶ μακρὶς σεως: *quinimo Tobias Nephthalita de sacro tributo initio suo libelli.* Κἀγὼ μόνος ἐπορευόμην πλειόνακις εἰς ἱεροσόλυμα σὺν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ ἰσραὴλ εἰς μαρτύριον αἰωνίου, τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἔχων. καὶ ἐδίδουν αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν περὶ τὸ θυσιαστήριον. Τὴν δεκάτην (מעשר ראשון, *recte in editione Fagiana*) ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς θεραπεύουσιν εἰς ἱερουσαλήμ. Καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην (*Syro* ועושרא תרינא, *Fagio Munsteroque Editoribus* ומעשר שני) ἀπεπεμπόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ἐν ἱεροσολύμοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Καὶ τὴν τρίτην (מעשר שלישי *in Hebraico Tobiæ, quod est* לגר ליהים ולאלמנא מעשר עני *in opere Misnico. ἐδίδουν οἷς καθήκει (ait Munsterus, Hieronymus* Proselytis & advenis, *atque* לבר חבית Templo instaurando *Fagius; καθὼς ἐνετείλατο δεύτερον, ὄντος & πατρός μου διότι ὠρφανὸς κατελείφθην ὑπὸ & πατρός μου.* BERN.

e Διεταξατε] Διετάξω *Big.* διέταξα τοῖς ἱερεῦσι &c. *Samb.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. διετάξατο ὁ &c. *Epiphanius* à membranis *Cassiodori* Ex-Consulis Verum comma illud χωρὶς ἧς διετάξατε τοῖς ἱερ. καὶ λ. εἰ σαφῶς, plane significat *Hen.* & *Busb.* χωρὶς τῶν ἱερ. καὶ λ. δοθησομένης, nihil amplius, i. e. *præter Decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* BERN. Διεταξατο *Big.* διέταξα τοῖς *Samb.* & *Vat.* διετυξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. χωρὶς τῶν ἱερ. καὶ Α. δοθησομένης *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis.* *G. Guisium* ad *Zerahim*, tit. *Pea*, sect. VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558.

f Ἐπὶ τῶ πατρέων,] *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τῶ πατρίδι, i. e. ἐπὶ τῶ φιλῆς, *Hesychio* interprete.

g Αὐτῶν τας] Illud αυτων male omittitur in quibusdam (*Coll. Big.* & *Voss.*) *MSS*

h Ὠικονόμησεν,] *Basil.* & *Gen.* παρέσχεν. *Big.* & *Samb.* παρέσχε *Tar. B.* παρεσχε. Vel scripsit Josephus ἐδωρήσατο. BERN. Ita legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo edidit *Bern.* παρέσχεν *Basil.* & *G.* παρεσχε *Big.* (*Coll. Voss.* volebat ita *Cocc.* quoque) & *Samb.* est qui conjicit παρέξει, aut ἐδωρήσατο.

i Ἐκ μισθῶ γυναικος] Ἐκ μισθῶ ζ γυν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moyses.* Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) festo Adonidis Byblii id patratum, ὁ δ' μισθὸς εἰς τὸν Α φρόδιτον ἐυτυχία γίνεται. BERN.

2. *Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia:*] *Ex mercede scorti, aut, quod conjimile est, ex admissura canis Deo Venerando munus non offertur. Flavius adeo sacerdos egregie exponit Deut. c. 23. 18. Aliter nostri Theologi ex Talmude Rabbanitarum. Hanc autem legem impudicæ superstitioni Syrorum opposuit Amramides. Noverat etenim Lucianus (p. 878. festo Adonidis Byblii, deasci minimum nimi Judæis, id patratum: ὁ δὲ μισθὸς εἰς τὸν ἀφροδίτην, θυσίη γίνεται. Quid planius? aut ad volumen Moysis opportunius? Philonem adde, p. 860.* Πανυ καλῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς & νόμοις ἡλίκας γέγραπται, μισθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι, πιπράσκας τὴν ἰδίαν ὥραν, ἢ ἑλούσης ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον βίον. *Haud alterne Romani Juris Tabulæ*, Ad divos adeunto caste: Nec ulla vitiorum sacra solennia obeunto: Donis impii ne placare audeant deos; *præsertim Cicerone explicante. Vide & Massiclam* Temuræ *c. 6. §. 2. ubi Moysis* μεχιε κλιε *exponunt Tannæi cum* LXX. *Græcis* ἄπαγμα κυνὸς, *sive ex formula* הא לך כלה חלפן כלבא, זה תחת כלב זה, *Gemarici* חליפי הכלב, *Onceloso* זה פירוג כלב, *Solymitarius* פירוג כלב, *Sichemita* פירגא כלב; *nemoque Judæus vel Samarites, præter Josephum hunc* admissi canis meritum. *Quinvero Deuterotæ permittunt altari Dei, inversis adeo terminis,* ἐχῶν κυνὸς ἢ πόρνης τιμὴν, אתכן כלב ומהיר זונה הרי אלו כוחרין שנ' שניהם ולא ארבעה. BERN.

k Χείρω δ'] *Tar. B.* inducit χείρων pro χείρω. Fortean χείρων legerat olim *Epiphanius.* Pallas tamen non vult moveri suo loco χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη. BERN. Χείρων juxta *Vet. Interpr.* Elt qui malit χείρων. (*Tar.* & *Cocc.*) sine causa.

l Θεὸς.] *Exod.* c. 22. v. 28. magistratus Θεὸς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Moysaicam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. HUDS. Ita explicare videtur dictum Dei אלהים לא תקלל. Eodem modo Josephus in libro II. contra Apionem p. 1077. hæc verba explicat μήτε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους ὑπ' ἄλλοις παρ' ἑτέροις, *vetitum esse maledicere Diis aliarum gentium.* Et si Judæi id temporis ea verba crediderunt hoc voluisse, mirandum non est Act. 23. 5. Apostolum reprehensum, quod Pontifici Maximo obloquutus fuisset, dixisse, si scivisset Pontificem esse, non ita fuisse locuturum, quoniam noverat scriptum esse, *Principi populi non maledices.* Poterat enim quis regerere: at scielbas judicem esse & unum ex Elohim, de quibus eodem commate quod laudas scriptum est, non habebis eos neglectum, aut non leves illi tibi debent videri. Quod si crediderint, uti Josephus, hoc mandatum de Elohim non spectare ad judices ἐμφυλίους, sed Deos gentium, mirum non est id Apostolo objectum non esse. Mox etiam in quibusdam codd. legitur τὸν τῶν θεῶν. REL.

3. *Nemo autem Diis, quos* esse *cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat.*] *Deos non temnere, Ex. c. 22. 28.* אלהים לא תקלל ἐνωτιον λαῶ τιμαλήσεις. LXX. *Interpr.* θεὸς δὲ καλολογήσεις. *S. Hieron.* Diis non detrahes; *quod est* Judici ne maledicito, neve eum vili pendito, דיאנא לא תקיל לשבב *Samaritico Paraphrastæ, Onceloso, Saadiæ, cæteris S. Literarum luminibus, & Talmudistarum plerisque. Unde Theodoretus* τὸν κριτὴν ὀνομάζῃ θεὸν, (*ut sane c.* 21. 6. אל האלהים *interpretari oportet* ad Magistratum) ὡς καὶ μίμησιν & τῶν ἐκεῖνον πεπιστευμένων· ἐγὼ φησιν, εἶπον (ψ. πα.) θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. *Verumenim nihil inter homines divinius reperio, quam jus dicere hominibus. Aut ob animum suum habuit Flavius* (*nam de Judicum reverentia aget inferius* §. 12.) *decretum illud Divinum Lev. c.* 24. 15. איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, Quicunque maledixerit Deo suo, *Ethnicus aut Israelita Deo vero* Jaljove, impunis ne abeat. *Ita enim Moysen suum explicat Meirus Deuterota* Synhedr. *f.* 56. *a.* להשוות נוי וישראל איש כי יקלל אלהיו מכל מקום *i. e. ex Scholio Similiter Amoræi quidam T. Jerus.* Synh. *f.* 25. *a. Blasphemis pœna, pro gradu ac conditione varia sceleris ipsius, aut fertur Admonitio Ex. c.* 22. 28. *aut Excommunicatio Lev. c.* 24. 15. *aut Mors certa v.* 16. אוהרה למנוף מניין אלהים לא תקלל *&c. Arguit autem R. Ismael Ex. c* 22. 28. *loqui de Judicibus* ברגים הכתוב מדבר, *adeoque ad cognomina Dei ipsius minime pertinere. Jactantur tamen apud nos* (*hoc addunt patres Solymitani*) *duæ opiniones de pœna Blasphemiæ, quorum altera plectit obtrectatorem Divinorum Epithetorum* καθαιρέσεως & ἀσεβείας, *propter leges Ex. c.* 22. 28. *& Lev. c.* 24. 15. *altera eundem sola admonitione, ex formula Ex. c.* 22. 28. *atque nomine* τετραγράμματος *violatorem Excisione & Morte, ut decretorum duorum Lev. c.* 24. *v.* 15, *&* 16. כאן דמר על הניניים באוהרה וכרת אלהים לא תקלל ויעור איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו בברית. ועל שם המיוחר בכיתרה ונוקב שם יהוה מות ימות. ומאן דמר על הניניין באוהרה אלהים לא תקלל. ועל שם המיוחר בכיתה וכרת ונוקב שם יהוה מות ימות. ואיש איש כי יקלל אלהיו וגו'. *Denique Scholæ babyloniæ multum altercantur Synh. f.* 66. *a de sententia Legislatoris Ex. c.* 22. 28. *utrum ille intellectum vellet* אלהים חול, *aut* אלהים קדש, Deum summum, an mimos summi, *i. e.* דיינים. *Sed pergamus hinc. Neve sacra peregrina compilare, neve quoquomodo allatis uti.* ἀναθήματα γάρ ἐστι τοῦτο, & μὴ ἀναθήματα, *uti docemur lege de Idolis penitus abolendis Deut. c.* 7. 25, 26. לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך דלא

σμένον [m] ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. [n] Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταυτὸν ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὴν ἑορτὴν ἣν ἔτων ἑπτὰ, τὴν σκηνοπηγίας ἑορτὴν ἄγουσιν, ὁ ἀρχιερεὺς, [o] ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ στὰς ἐφ' οὗ ἡσυχῇ ἐξακουσθῆναι, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι.

cra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. [4] Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est. *Vestem filis laneis lineisque confectam nemo Israelitarum præter sacrificos induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.*

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde *clare* possit audiri, leges omnibus recitet: *c. 19. Post septennia pontifex in Adyto penetrasse, propter Lev. c. 16. 2. Extra Sanctiss. lo leges remum igitur laneis indui fas fuit. Quinimo constat ex Lege sacra citet. Deut. c. 31.*

m Η τινι Θεῷ] Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τινι τῷ Θεῷ. HUDS. Leg. τῶν Θεῶν. COCC

n Μηδεὶς δ'] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Big.* quoque & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῶς τὸ ἐξ in *Editis.* Vide *Seldenum* de *Synedr.* l. 3. c 11. § 3. ut & *Bocharti* Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289.

4. *Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum*] *Vestem filiis laneis lineisque simul confectam, sive tela, sive acu, sive coactu, sive nexu hæc invicem implicentur, nemo Israelita induat; aut verbis ipsis Amramidæ, Deut. c. 22. 11.* לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. LXXII *Senes Alexandriæ,* οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔριον καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό. *Judæi Byzantini,* μὴ φορέσεις εἰλογὰ, μαλὶ καὶ λινάρι ἀνάμα. *Idem* Sahatnez *reddunt* misturas *seu dictione Hispanica & notiori. Recte quidem ac simpliciter Beatus Hieronymus,* Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. *Religiosissime Flavius flamen Maximi,* μηδὲν ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου φορείτω. *Itidemque libro Levitarum monuerat Legumlator c. 19. 19* ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך *&* בשדך כלאים, *Samaritis* שעטנז, *Samaritis* לא יהיו עליך. LXXII *Interpretes,* καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμάτων κίβδηλον οὐκ ἐπιβαλῇ σεαυτῷ *Rursum Rector Bethleemicus,* Veste quæ ex duobus texta est non indueris. *Jonathan exponit* Cilaim Saatnez, *varium ex confusis lana linoque,* ערבובין כלאי צמר וכיתן. *Idem sonant Persica illa Tavosi,* امیخته بشم وکتان. *Perite satis posuere Tanchumus Jerosolymitanus in lexico suo & Judæi Mauritii ad Divina Biblia* pro שעטנז, מתכלת *implexum & permistum: pariterque Targumista Samaritanus* שנגר, ποικίλτην, πεπεζαλωμένον. *Quinetiam Saadias & Paraphrastes Samaritanus consensu fortuito* ملحم, συνεπλεγμένον. *Vocabulum equidem* Saatnez *ex difficilioribus jam olim æstimaverunt Patres Mishnæ. Ad Etymologiam itaque, metam Sciolorum recurrentes in tres illi voces unicam disparunt, ut vestimenta heterogenea, modo quovis confecta & composita,* νεταρ *sibi sciret Lacus:* τὸ κλαστὸν, הטווים, *stoffe* τῶν ἱματίων, עוילין, τὰ πιλώματα הנווין *aut* הלבדין השיזין, *nempe* τὰ ὑφάσματα *quam dictionem agnoscunt gens Armena,* האריגין. *Statuunt enim Deuterotæ codicis* Cilaim *pene desinente.* אין נאסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנ' לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז הלבדים אסורים מפני שהן שוערין. פין של צמר בשל פשתן אסור מפני שהן הוזרין באריג אותות הגרדים ואותות הכובסים אסורות משום כלאים. *Idcirco delicata, ut vides, Pharisæorum conscientia haud permisit textores fulloneſque adsumentis heterogeneis pannos suos signare & distinguere. Inde fatetur Tanchumus Lexicographus* Cilaim *vitium vestitus accidere ob permissionem,* الاحتلاط, ἐκτελάν, *lanæ linique, tortilem quidem* טווי *aut* المجدول والنسوج, *vel textilem ac Phrygioniam* (*utramque enim comprehendit* נווז:) *vel denique propter coactilem* لتلبد, *quæ est* שווין. *Bochartus quidem* Saatnez *format ex* נז *& verbo nescio cujus* שעם *pro Arabico* ساط, *tanquam* textus mixti. *Grotius alique Ægyptum hac causa repeti jubent, sed frustra. Quid vero?* שעטנז *&* שעטנין *ex scriptura Hebraica Samaritarum,* opus implexum, *me judice,* filisque contortis varium *indicat,* τὸ κλαστὸν, τὸ πλεκτόν. *Idem plane in libris Arabum* تشبيص وتشغيب. *Quippe* Saatnez *in genere denotat* τὸ ποίκιλμα, *non præcise* lini lanæque miscellam; *ut Davides Cimchius, S. Bocharius, & alii multi existimarunt. Vetat igitur jus Mosaicum, nequis gentis Hebrææ ex lana & lino variatam vestem gerat, præter Sacrificos. Verumenim* vestes aureæ *Pontificis Magni, & reliquorum* Cingula, *byssо lanaque intertextis effulgebant. Falsi adeo crimen Josepho Sacerdoti de sua stola falso & ridiculo obtulit vir doctissimus in opere Hierozoico. Docent equidem Patres* Cilaim *c. ult. §. 1.* Vestes ex lino lanaque promiscuis confectas, non aliam variegationem decreto Mosis prohiberi Deut. c. 22 11 hasque solas lepra tangi, Lev. c. 13 47. *addunt tamen sedulo,* Sacerdotes in Sanctuario facere lana linoque implevis ornatos, *haud alio genere,* אין הכוהנים לובשין לשמש במקדש אלא צמר ופשתים. *Cæterum* צמר *sive* lanam *intelligunt Gemaræ Urbis, qua simplicius & sine epitheto dicitur,* צמר שאין לו לווי. *Pariter de* משתים. *Mox idem Docteres,* Lepræ vitium capiunt vestes tam coloratæ, quam non coloratæ; *aut phrasi æqua,* tam

Ad sacrificia septennalia,] *Post septennia quæque læto tempore* τὴν ἀφέσεως redeunte, קץ שבע שנים במועד שנה השמטה: LXX. *Interpr.* ἐπὶ ἔτη, لانقضا سنين, ὁ σαμαρείτης; *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo ætatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabat. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pii & doctissimi Ezdræ confirmatur Neh. c. 8. 1, 2. Quandoquidem vero Chasmonæi diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judæos; proclive jane fuit fabris* τῶν ἐκτυπώσεων *solennem hanc lectionem in munera Regia,* פרשת המלך *referre. Declarant etenim illi Masicla* Sota *c. 7 §. 7, 8.* מרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון (האחרון *Talm. Jerof. & Pesicta minore*) של חג השמיני במוצאי עושין לו במה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנ' מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונתנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכנ' וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב וקורא מתחילת אלה הדברים ער שכע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות ער שנומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך בכרך אותן אלא שנותן של רגלים תחת כחילת העון: *Scenopegiorum vergente die primæ, heptaeteridis sacræ initio, Regem in Atrio muliebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Moysis per manus Aditui, Præfecti Ecclesiæ, Symelli, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele sex priora capita Deuteronomii, tum etiam c 11. à v. 13. c 14 22. c. 16 22. c. 17. 14 atque c 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta absolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt jane Pharisæi, magni Herodis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis sacris lacrymas suas quondam misciuisset tanquam exsors Davidicæ domus, illan-*

o Επι βηματος υψηλου] Ita etiam Talmudici tradunt. REL.

5. *Ad sacrificia septennalia,*] *Post septennia quæque læto tempore* τὴν ἀφέσεως redeunte, קץ שבע שנים במועד שנה השמטה: LXX. *Interpr.* ἐπὶ ἔτη, لانقضا سنين, ὁ σαμαρείτης; *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo ætatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabat. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pii & doctissimi Ezdræ confirmatur Neh. c. 8. 1, 2. Quandoquidem vero Chasmonæi diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judæos; proclive jane fuit fabris* τῶν ἐκτυπώσεων *solennem hanc lectionem in munera Regia,* פרשת המלך *referre. Declarant etenim illi Masicla* Sota *c. 7 §. 7, 8.* מרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון (האחרון *Talm. Jerof. & Pesicta minore*) של חג השמיני במוצאי עושין לו במה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנ' מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונתנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכנ' וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב וקורא מתחילת אלה הדברים ער שכע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות ער שנומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך בכרך אותן אלא שנותן של רגלים תחת כחילת העון: *Scenopegiorum vergente die primæ, heptaeteridis sacræ initio, Regem in Atrio muliebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Moysis per manus Aditui, Præfecti Ecclesiæ, Symelli, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele sex priora capita Deuteronomii, tum etiam c 11. à v. 13. c 14 22. c. 16 22. c. 17. 14 atque c 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta absolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt jane Pharisæi, magni Herodis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis sacris lacrymas suas quondam misciuisset tanquam exsors Davidicæ domus, illan-*

tet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. decet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis causam.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. [q] Bis quoque die, cum primum illucescit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda & *demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis benefi-

κὴ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν δ' ἀκέειν· ἀλλὰ [p] μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ τ ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτὰς κὴ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, [q] ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένας. ἔτως γὰρ [r] κὴ ἥδε ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας [s] ἔξουσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, κὴ τ ψυχαῖς ἐγγραφέντων διὰ τ ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὸν προαιρεῖσθαι αὐτῶν [t] ἢ ς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, κὴ τ ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δ' κὴ οἱ παῖδες [v] πρώτους τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον κὴ τ εὐδαιμονίας αἴτιον.

14. [x] Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [y] δεχομένης τι αὐτῆς κὴ ὁπότε πρὸς ὕπνον [z] ὥρα τρέπεται, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπολλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας ὄσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, κὴ γνωμένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τ ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δ' προτροπῇ τ ἐσομένων. ὑπογράφειν δ' κὴ τοῖς [a] θυρώμασιν αὐτῶν

τὰ

blandientis populi acclamatione fuisse erectum, ἀχλὼς ἄπλα ἀγείπτα, ἀχλύος ἄπια. *Adulatores denique ipsos perculisse eodem die justum ac sincerum Numen narrant Doctores Solymitani f.* 22. *a.* תני ר" חנינא בן נמליאל הרבה הללים נפלו באותו היום שהחבטו בו. *Adjiciam postremo ex Talm. Jerof. f.* 75. *d. Scholion Lazari Azariadæ ad Deut. c.* 31. 12. *ubi Optimus* τὰ ἔκγονα, الاطفال, *vel parvulos Israelitas tam nobili Anagnostæ adesse jusserat,* האנשים נאין ללמד והנשים לשמוע והטף ליתן שכר למביאיהן. *Hoc enim ad Josephum facit, qui jam* νήπια τ δᾶλον *interpretatur. Vide Chagigæ f.* 3. *T. Bab. & Maimon. c.* 3. *tituli cognominis. Deinde vero de liberis suis in Lege Dei erudiendis maxime admonentur Judæi officio suo quotidiano* χρεὼν σιμᾶ; *tum apophthegmatis Aquibæ, Ismaelis, Doctorumque aliorum utroque Talmudo ad c.* 1. §. 7. κιδδ. *f.* 30. & 40 & σύκκα *f.* 42. *T. B. unde etiam plurima descripsit Maimonides sub titulo* Talmud Tora, & *Conditor* Turim *c.* 245, 246. Iore dea. BERN.

p Μήτε οἱ δοῦλοι.] Μηδὲ *Vat.*

q Ὡς μηδέποτε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Sed ὡς deest *Editis*, *Alisque.*

r Καὶ ἥδε ἁμαρτήσονται,] Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἕξουσι παῤῥησίαν,] Ita cum *Vet. Interpr.* & *Castalione.* in *Editis* ἄξουσι. in *Big. Samb.* & *Vat.* αὔξουσι.

t Ἢς ὀλιγωρήσαντες] Ὧν *Big.* & *Coll. Voss.*

v Πρώτους τοὺς νόμους] Πρῶτον *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Δὶς δ' ἑκάστης] Quia Deuter. 6. 7. legitur, quum is cubitum & quum surgis. REL.

y Ἀεροφθῆς] Ita *MSS.* ἀεχομφῆς τι τ αὐτῆς in *Editis.*

6. *Bis quoque die, cum*] *Primo. Judæorum quisque mane & vespere Dei Optimi beneficia, præcipue nobilissimum exitum Patrum suorum ab Ægypto, mente grata recolat; adeoque recitet distinctius* (*ritum enim illum respexit ὁ σωτὴρ Matt. c* 22. 37. *atque eundem equidem ritum seculo proximo Josephus*) κελεὺθ σιμᾶ. *Has, inquam, tres periochas Divini Juris, Deut. c.* 6. 4, 5, 6, 7, 8, 9. & *c.* 11. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. *simulque Num. c.* 15 37, 38, 39, 40, 41. *Ab hoc officio incipit opus Misnicum Illustrissimi Judæ, Maimonidisque* Ahaba, *qui est secundus librorum* Iad: *ne allegare alios opus sit de cerimonia isthac Judæorum, quam neque ignis neque enses, neque exilium, neque ulla invisæ gentis calamitas adhuc abolere potuit. Secundo. Eadem Dei magnalia, ex Deut. adeo c.* 6 *v* 4 ---- 9. & *c.* 11. 13 ---- 21. *transcripta; fas esto ædibus suis adfigere ad postes januarum. Unde ipsæ schedulæ nomen* מזוזות μεζζωθ *seu* φλιαὶ *meruerunt apud Pharisæos*, Menachot *f.* 33, 34, 43, 44. & Ioma *f.* 11, & 12, *ubi ea late describuntur, veluti & in* Iore Dora *c.* 285. & *in* Iad *Maimon. c.* 5, & 6 περὶ τ φυλακτηρίων. *Tertio. Idem denique monumentum compactum crede ex schedula una, aut quatuor pro fronte, tot periodorum sacrarum plenis,* קדש לי והיה כי יביאך ה' שמע. והיה אם שמע. *Exod c.* 13 2 --- 10. & *Exod. c.* 13. 11 --- 16. & *Deut. c.* 6. 5 --- 9. & *Deut. c.* 11. 14 --- 21. συλλήβδην μοι, ὃ κατ' ὄψιν ἐστὶ, & *media fronte & lævo brachio Israelita quisque gerat, pretiosissimum omnium ornamentum: quod in Evangelio Dominus noster* φυλακτήρια *appellat, quasi* sedulo observandæ Legis monita, כשמרות, conservatoria, *abs Exodi c.* 13. 10. ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה: *& Deut. c.* 6. 12. השמר לך פן תשכח את יהוה. *velut primi Doctores interpretantur* Mecilta *f.* 8. *d.* & Menachot *f.* 36. *b. Legis autem Interpres optimus & antiquissimus post collegas Alexandrinos Onceloüs, & Pharisæi in corpore Misnarum, & ad sanctissima Evangelia Syrus eadem decora nuncupant* תפלין τετράδια, *sive* τὰ περιτυκτήρια, *quibus sine pius Judæus non erat, tam* תפלין יד *quam* תפלין של ראש; *libris vero suis sanctissimus Moyses,* אות על יד וטטפות בין עינים, *Ex. c.* 13 9, 16. & *Deut. c.* 6 8. & *c* 11. 18. *quod interpretor* brachialia & stalagmia. *Namque* Totaphot *sunt gemmæ stillantes sive pendulæ, planeque* νιτιφωτ נטפות *Isaiæ perspicacissimi Prophetæ, quales quidem inter ocellos præferre amant nurus Asiana. Talia crede frontem exornasse nobilissimæ Vatis, nomine Hebraico* טפים tuppim, & nocaton נקט *in versionibus Arabicis Samaritarum. Isti etenim in Paraphrasi vernacula* τυπτὰ *reponunt constanter loco Mosaici* τοῦφων. *Ejusmodi fuerant & Arabissarum* نتفات notafaton, stillæ *frontis pretiosæ aut* margaritæ, *aut* נזכי האף *phrasi alia Esaiæ. Dixit itaque haud inconcinne Legislator Hebræus* תנופות *pro* תנופות *ex verbalibus Hiphil* frontalia, ἄμπυκες: *quomodo interpretatur R. Abuhas vocem difficilem, & Pharisæi certo ipsam acceperant in Masicla* περὶ σχεδίων *c.* 6. 1. *inter ornamenta sexus pulchrioris. Eadem & ratione Auctor* Tosephot Menachot προαιρέσεις *suggerit pro* טוטפות. *Critici sacri plerique, ut advertit R. Nathan,* diadema *intelligunt ea dictione, & quicquid sincipiti religatur,* חבוש. *Interpretes* LXXII. *perprave* ἀμάλδα *reddidere ex Hebræo, cum potius* ὠμάλδα & *motitantia etiam ex versione Hieronymiana, guttas puta inter cilia fluctuantes, virtute* טף & طف *verborum oporteret; sicut* נטפות καθέματα *Theodotioni virisque illis* LXXII. *Pessime vero Munsterus Grotiusque ex nuperis Kalbinis vocabulum* Totaphot *interpretantur* conspicilia מראות, *tanquam origine Ægyptiacum. Aquila* מטפות *vertit* τὰ ἐπ' ὦ gestamina, *vel, quod & Syrus in veteribus Bibliis voluit,* insignia, notas. *Hieronymo nostro & Saadiæ Judæorum* פרשוניה, expansum quid, & obductum fronti: *Auctori* Mecilæ, loculi gemmarii; *Esdraidæ*, monilia; *Judæis Hispaniæ*, membranula; *Byzantinis*, schedula; *illis vero Africæ modo* τὰ μηνιόκωτα. العصابه, *modo* vitta. *Similiter* טוטפות *in Misna exponunt Moyses Maimonides & O. Bartinorius* σεις, vitta ad aurem utramque pertinens; *neque aliter Davides inter Cimchios. Et diu ante illos Josephus Babylonius & Bona ex Doctoribus Urbis* קובטירה κάλυπτρα *seu* טוטפת, *quod ex altero Græco depravavit urs Rabbinica, &* הכרתא דקטיפתא, *h. e.* περιλοίσιμον, *vel forte* περίαμμα ἀπὸ περάτων. *Jonathas insuper Legis illud verbum* χλιδῶνες, אצעדות *reddidit. Exquisitum enim jam modo existimo,* τοῦφων *aut* ridimiculum عصابيب, *aut* frontis decora pendula *significare* ἀληθῶς κ ἰδιτυμως. *Lege jam diligenter diligentissimum Scriptorem Mosen Maimonis codice* Tephillin, & Samag *mandato* 22. *necnon R. Jacobi* τετράστοιχον *l* 1. *c.* 23. &c. *unde intelligas forte sacra sua amuleta haud aperuisse unquam nostro Hieronymo Magistros Tiberienses. Sic enim affirmat vir beatus ad Evangelium Matthei:* Pharisæi male interpretantes Deut. c. 6. 8. *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos,* scribunt in membranis Decalogum Mosis, id est, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quasi coronam capiti facientes, ut semper ante oculos moverentur [ὥστε τοῦφων:] quod usque hodie Indi & Persæ & Babylonii faciunt, & qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. *Et post pauca idem doctissimus Asceta*, Pectoriola ille Decalogi *Phylacteria* vocabant, quod quicunque habuisset ea, quasi ob custodiam & monimentum (*vel* munimentum) sui haberet Non intelligentibus Pharisæis, quod hæc in corde portanda sint, non in corpore Alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in ejusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque hodie factitant. *Hæc ille. Quinetiam sacris illis Alexiteriis semet tuentur Talmudici adversus hominum dæmonumque malitiam, atque contra animi sui affectus pravos, quibus equidem nihil mortalibus inimicius.* Beracot *Talm. Jerof. f* 2. *d.* & Arba Turim *parte prima c.* 37. & *Maimon.* Tephillin *c.* 5. §. 25. BERN.

z Ὥρα τρέπεται,] *Tar. B.* ὥρα πείσει,) infeliciter, ut solet. BERN.

a Θυρώμασιν] Hoc est quod præceptum de Mezuza appellari solet. Pharisaico more interpretatur verba Dei Deut. 6. 9: in his enim latere putant legem de מזוזה. REL.

b Εὐη-

τὰ μέγιστα ὧν [b] εὐηργέτησεν αὐτὲς ὁ Θεὸς, [c] ἔν τε βραχίοσιν ἑκάστοις ἀναφαίνειν· ὅσα τε τῇ ἰσχυῖ δύναται καὶ θεῖα καὶ τῇ πρὸς αὐτὲς εὐνοίᾳ, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ [d] τῆς βραχίονος· [d] ὡς περιβλεπτον πανταχόθεν τὸ σπεῦδον αὐτὲς σέβασμον τῷ Θεῷ.

fecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: & quæcunque Dei potentiam indicare possunt & *ejus* erga ipsos benevolentiam, fronti & brachio inscripta gerant, ut undique perspicuum sit Dei erga eos studium.

ιδ'. [e] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν [f] ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῷ σπεῦδειν τὸ δίκαιον ἀσφαλῶς σεσηκηκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [g] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς [h] τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες τῇ πόλεσιν [i] ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖ-

14. Qualibet autem in urbe [1] præsint septem viri, & in virtute & in studio æquitatis exercitati: unicuique autem [2] magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præsentibus *alteri* maledicere, neque insolentius agere: [3] verecunda eorum re-

Magistratus Judaici basis. Deut. c. 16. 18.

ve-

b Εὐηργέτησεν] Εὐεργέτησεν soli *Big.* & *Samb.*

c Ἔν τε βραχίοσιν] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Josepho* (ut & à *Justino* in coll. cum *Tryphone*) deductum esse putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* sequutus, istis locis nihil aliud *Israëlitis* juberi existimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ causa in manibus gerere, aut ob oculos ponere solemus. HUDS. Tephillin innuit, & ἔν βραχίονι, id est, manus sinistræ & frontis, τῇ κεφαλῇ, uti mox loquitur. Hæc Pharisæi gerenda esse hoc modo putant, inter quos Josephus erat. Karæi enim illa ignorant. REL.

d Ὡς περιβλεπτον] Forte desideratur εἶναι. COCC.

e Ἀρχέτωσαν] Ἀρχέτωσαν *Big.* (Cocc.) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

f Ἄνδρες ἑπτὰ,] Josephus infra hoc ipso capite de deposito agens τοὺς ἑπτὰ κριτὰς *septem Judices* memorat, & ipse narrat se 7 Judices constituisse in singulis urbibus, quæ ipsi erant subjectæ: sed olim quoque fuisse 7 Judices in urbe unaquaque constituendos non legitur in sacris literis; jussit Deus שופטים legere, sed numerus non additur Deuter. 16. 18. REL.

1. *Præsint septem viri,*] *Magistratus Judaici basis Deut.* c. 16. 18. שופטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק, κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καθ' ἑκάστην πόλιν ἑαυτῷ σὺ ποιήσεις ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἃς σοι ἐν ταύταις ταῖς φυλαῖς σου. *Is itaque septemviralis* כנהדרין של שבעה (*namque Dii isti* numero impare gaudent, *hoc est* אין בית דין שקול, *quod toties inculcant Judæorum Scholastici*) *federat per urbes, ut semel iterumque docet Josephus. Verum ille in numero Judicum Civilium,* σοφῶν שפטים *Hebræorum Legum latores, Sufetis Pœnis,* δικαστὰς דיינין *tot Professoribus in* Talmudo *juris Mosaici, tot Interpretibus ad Micra, fallí haud potuit; allectis equidem Scribis binis de tribu Levitide. Huc etiam convenit antiqua* διάταξις *c.* 4. §. 3. τῶν συνεδρίων. In hemicyclio sedebant Patres, coramque eis stabant Scribæ duo, lævus dexterque, collectum suffragia, כנהדרין היה כחצי גורן עגולי כדי שיהו רואין זה את זה ושני כופרי הדיינין עומדים לפניהם וגו׳ *Hos collegas Amramides forte nuncupat* σοτ ἐλν שטרים, *atque hoc in capite Flavius* ὑπηρέτας, *quod est* Ministri Curiæ, Servientes ad Legem, *aut vocabulo Fori Romani* Officiales. *Onceloſus, Uzielides, Aquila & Theodotio* שטרים *interpretantur* Exactores, Quæstores, ἐκτελεστὰς, φύλακας, בוריעים, σαρκὶν סרכין, *sive* πραϊτωρίους. *Jarchius, Maimonides, Judæi Hispanienses, & nonnulli Talmudistarum adhuc vilius intelligunt* Accensos, Lictores, Apparitores, בעלי אגרופים נוגשים ἤτοι κονδυλιστάς. *Attamen ex usu honesto & necessario* Soterim *Judæi Alexandrini passim vocant* γραμματεῖς, *& in Deuteronomio (mirum!)* γραμματεισαγωγεῖς, *quos* Notarios Clericosque *Fora nostra amant, pauloque laxius* Procuratores *ac* Causidicos: *Pariter eosdem appellitant* ספרים *&* ספריא, Scribas *plane, Symmachus ad Proverb. c.* 6. *Paraphrastæ Samaritarum, Syrorumque. Valet enim* ספרא *Hebraicum, quantum inter Arabas* سوطر *&* مسطر Scriba, *à scribendo* سطر Satara. *Honestius adhuc eundem titulum evehunt interpretando S. Hieronymus* Magistri, *Abenesdras* מושלים Præsides, *&* Præfecti, *planeque* السطرون: *Tavosus ita* مهترآن, *Judæique ora Africanæ* ووس. *Clarissimus Saadias & Interpres Samaritícus* عرفا ὕπαρχοι *&* Adsessores. *Ex his septem nisi forte tres Collegæ adessent, damni, doli, levissimisve in actionibus nihil quicquam decernebatur. Multæ præterea causæ Judices numero quinque: tum intercalatio anni, & alia quædam plusquam privati commodi, septem Sapientum justam Curiam definitu postulabant. Hoc fatetur celeberrimus Deuterota idemque Præses quondam Synedrii summi Simeon Gamalielis initio Cod.* כנהדרין: *hoc in morem cessit, Maimonide altisque contestantibus. Idem quoque confirmatur ipsius Simeonis exemplo, qui octavum Sapientum Samuelem Exiguum,* שמואל הקטן, *taxavit temeritatis, quod ultro sese adjunxerat septem Arbitris anni intercalandi, atque ad instar Eldadi extra justum numerum conciliabulo accesserat, T. Jerof.* Synhedrin *f.* 18. *c. Insuper in causis capitis adjiciebant sibi septemviri bis septem Adsessores, ut vita Israëlitæ postulabat* ברני נפשות Synh. *c* 1. 4. *&* c. 4. 33. *& Talm. Jerof. f.* 19. *d. ex Sacerdotibus & Levitis, horumve adfinibus. Unde cum Scribis duobus, qui ex subselliis* XLVI. Candidatorum *sive* Advocatorum *sumebantur* מן שורות של תלמידי חכמים, *emicuit* Curiæ minoris *modus capitibus* XXIII. סנהדרין של גג או סנהדרין קטנה. *Hoc sane paclo Pharisæos nepotesque demum illorum conciliavit cum Josepho sacerdote de modulo* Curiæ minoris, סנהדרין קטנה. *Id nuper tentavit Grotius, vir alioqui consultissimus juris humani Divinique, nec rem potuit efficere. Seldenus noster, non affectavit quidem, falsi Flavium criminari contentus; ubi stultissimum esset eum Archæologum numerum verum notumque haud posuisse. Atque tandem enarrat Flavius Deut.* c. 17. 8. *de Appellationibus ad* Senatum magnum *Urbis sacra actu ultimo deferendis, deque causarum arduis Consabat autem venerandum illud Concilium,* סנהדרין הגדולה או בית דין הגדול במקדש או בית דין שבלשכת גזית או בית דין הגדול, *T. Jerof.* Synhedrin *f.* 19. *c. & Mishnæ appellatus* c. 10. 2. *& f.* 30. *a. ex Pontifice summo familiæ Aaronicæ, & ex Propheta vice Mosis, qui* Hannasi, *i. e. Præses Sapius certiusque vocatur in libris Pharisæis, Mishna, Gemarisque ambabus, &c. varius* ראש בית דין או ראש הישיבה *T. Jerof.* Synhedrin *f.* 18 *c. apudque Divinum Moysen* ὁ ἀρχιτρίκλινος, השופט *i. e* Sufes, Ephorus: *atque ex* זקנים *Senatoribus septuaginta, quos prudentia magis quam ætas provexerat, Num. c.* 11. 16. *& Josephus bis terque in Originibus patriis. Namque,* ἢ συμπολιτῶν τις, *ait, Mattathiades,* ὁ τε ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ πρόεδρος, ἢ ἡ γερουσία. *Vel per* Hannabi *intelligit ille ipse ex Deut. c.* 18. 15. *cum jus factionis plurimis, Jesum aliosque Præsides grandis Senatus; vel quemque ex ordine Prophetarum, cui non obedientis ibidem scelus capitale declaratur: quo etiam modo de Pontificis Judicisque* הכהן והשופט *decretis statutum fuerat Deut. c.* 17. 12. *Sic enim Pharisæi commation illud Mosaicum interpretantur aggravantque* Synhedrin c. 10. 2. ὁ ἀθετῶν τοῖς σοφοῖς ἔνοχος θανάτῳ ἀπὸ γραφῆς. *Quinetiam hac occasione exponit Flavius Ex. c.* 22. 28. אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר, θεοὺς οὐ βλασφημεῖν *&c. quomodo apud Germaniam extimus Doctor nostræ Fidei fecerat ævo eodem in Senatu magno Act. c.* 23. 5. οὐκ οἶδα & λοιδορεῖν σε δεῖ ἄρχοντα κακῶς, *secutus versionem* τῶ ο'. *aut verbis Severi nostri,* Principem populi non esse increpandum. *Complures autem Patrum illorum conscribebantur ex tribu Levis, qua juris Mosaici studio præ cæteris omnibus ea vacaverat. Præterea recte monent Talmudicæ titulo* Synhedrin *c.* 1. 6. *T. B. & Jerof. f.* 18 *b, c passimque vasti operis, capita* LXXI. *Senatum integrum collegisse. Sæpe enim in isto præsidebat Pontifex maximus: aut si forte in alium aliquem deferretur titulus* Hannasi *&* Hamumphi'a, *qui est* ὁ συζητητὴς & αἰῶνος τόπος, *in literis beatissimi Pauli,* Primas *in annotatis Scholasticorum Urbis* Synh *fol.* 30. *a ad* יפלא *Mosis Deut. c.* 17. 8. *& in Lexicis Rabbinicis.* כגיר שבכופלא שבבירת דין הכתוב מדבר. כופלא הרב והגדול שבכלם. *Interfuit tamen magnus Sacerdos tantis officii gratia, Præsidique vix secundus, Cæsaribus rerum dominis. Namque olim oraculi pectoralis merito Regi proximum locum ac dignitatem sibi vendicaverant Pontifices, & subinde in familia Chasmonæa, Davididis neque renuentibus, plane regnaverant. Ad sacrum hoc Concilium pertinebant causæ publicæ & gravissimæ, ratio belli pacisque, Pseudo-Prophetarum & Idololatrarum fugitiva, creatio inferiorum Judicum & correctio, & res similes.* Synhedrin *c.* 1. 5. *& c.* 10. 2, 4. *Quapropter tempore Josephi hujusmodi, præter Regum placita, parebant Judæi in causis privatis Curiis urbicis septem Judicum, pluribus in re capitis adsidentibus in portis Templi, vel ubique civitatum Palæstinarum; in publicis vero causis grandi Senatui Urbis apud Ædem Divinam in* Camara perpoliti lapidis, *quæ vocabatur (quanquam afflicta res Judæorum nobilissimum illud Concilium à* Solymis *demum in* Jabnam *sive* Iamniam *eduxit:) decies septem capitibus, præter Præsidem & Pontificem: siquando hic propter ætatem causamque aliam minus aptus videretur tanto præsidio, quippe* כשנראה לראש *Vice-Præses, seu* אב בית דין Comitiorum Pater *recensebatur e numero τῶ ο'. sede dextima. Veruntamen* סנהדרין של שלושה, Triumviralis Conventus *de re pecuniaria, rectius* Arbitrium *quam* Curia. *(quod etiam Traditionum Patres indicant* Synhedrin *c.* 31.) *in nulla Josephi æstimatione erat, de quo tam multa Talmudici. Vide Mishnam* Synhedrin *c.* 1. §. 6. *de Conciliis legitimis, magno & parvo.* BERN.

g Δύο ἄνδρες ὑπηρέται.] Levitæ illi, qui bini singulis apparebant Judicibus, erant ἱερογραμματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Paræneſi*, p. 23.) à τῶν λοιπῶν γραμματέων, quorum mentio in *Matth.* 2. 4.

2. *Magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica.*] *Præfecturis vero singulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui &c.* habet *Epiphan.*

h Τῶν Λευιτῶν] De ministris ex Levitis eligendis in V. T. non memini legere. Deut. 16. 18. quia שופטים in plurali invenitur, duos minimum, videtur notare. REL.

i Ἐν ἁπάσῃ τιμῇ] *Samb.* ἐν πάσῃ.

3. *Verecunda eorum reverentia*] *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *sic enim fiet, ut assueti homines revereri*

verentia erga homines in dignitate conſtitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem poteſtatem habeant pronunciandi quicquid iis viſum fuerit, niſi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepiſſe oſtenderit, aut aliam aliquam cauſam adduxerit, qua eos non recte pronunciaſſe coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem reſpiciendo, ſed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam ſi hoc non egerint, Deus contemni videretur, eiſque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum ſuum adjecerint ſuffragium. nam æquitas eſt potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod ſi judices de relatis ad eos pronunciare neſciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram cauſam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & ſenatus etiam id quod ſibi viſum fuerit decernant.

Teſtes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo treſve.

15. [4]Uni autem teſti ne credatur, ſed tribus, aut ut minimum duobus: quorum teſtimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum neſſit teſtimonium, propter levitatem & ſexus earum audaciam. Ac ne ſervi quidem teſtimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non teſtari conſentaneum eſt. Quod ſi quis judicetur falſa teſtatus, convictus eadem patiatur, quæ is paſſurus erat, contra quem dictum eſt teſtimonium.

Lex inquiſitionis in cæde clàm patratam. Deut. 21.

16. Si autem [5] cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus ſuſpectus ſit ex odio interfeciſſe, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propoſitis. Cum autem nemo ejuſmodi *quid* indicaverit, magiſtratus oppidorum agro ubi cædes facta eſt vicinorum, & ſenatus congregati, ſpatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiſo proxi-

ναι· τὸ πρὸς τὰς ἐν ἀξιώμασι τῶν ἀνθρώπων αἰδεῖς [k] αὐτῶν εὐλαβεστέρους, ὥστε τῷ Θεῷ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ [l] ἀποφαίνειν κυρίοι τοῖς δοξασι αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν [m] εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου [n] ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέρῃ, καθ' ἣν ὁ καλῶς ἐλέγχῃ αὐτοὺς ἀποφαινόμενος. ὅτε γὰρ κέρδει χαριζομένους [o] ὅτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς ποιεῖν τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ θεὸς ἂν ὕτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερον ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύον [p] προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκεῖσθαι. [q] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυναλωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι τοῦτο τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀδιαπαραγμένων ἀποφαίνεσθαι, συμβαίνῃ δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [r] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς [s] ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ πιστὰ τὰ προβεβιωμένα. [t] γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κακότητα καὶ θράσος τῆς ψυχῆς αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγλωσσίαν· ἧς ἡ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ ταληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ [v] μαρτυρήσας πιστευθῇ, παχέτω ταῦτ' ἐλεγχθεὶς, ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ιϛ'. Αν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ [x] εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μίσος [y] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μιάσματα προθέμενοι. [z] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μιαινόντος· αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος πεπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώ-

magiſtratus; eorum religioſiores inde etiam à numinis contemptu longius ſemoti fuerint.

[k] Αὐτῶν εὐλαβεστέρους] Αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.*

[l] Αποφήναι] *Coll. Big.* ἀποφαίνειν.

[m] Εἰ μήτε] Lege εἰ μὴ COCC.

[n] Ενδείξη,] Ενδείξει *Samb. Hen.* & *Busb.*

[o] Οὐτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς] Ita *Baſ.* & G. niſi quod mutaverimus προσῆκε in προσῆκον auctoritate *MSS.* (*Coll.* certe *Big.* & *Voſſ.*) in quibus ὅτε ἀξιώματι προσῆκον ποιεῖν. Juxta *Vet. Interpr.* ὅτε ἀξιώματι προσῆκε ποιεῖν τὰς κρίσεις.

[p] Προσνείμῃ] *Al.* προσνεμοι.

[q] Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς] Τῆς γὰρ Θεοῦ ἰσχύος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[r] Καὶ τὸ δοκοῦν] Nonnullis abeſt καί. (mavult κᾆ *Coccejus*) & ſatis commode. HUDS. Deut. 17. 9. non niſi Judex & Sacerdotes memorantur. REL.

[s] Η τὸ τελευταῖον δύο.] *Hen.* ἢ τὸ ἔλαττον. Eodem equidem ſenſu cæteri, ſed phraſi ἢ τὸ τελεύταιον. Rurſus *Hen.* ἂν ἴσως ἀσφαλὴς ἡ μαρτυρία, nimium ſibi placens. Statim ἀχρεῖον *Baſ.* & *Gen.* BERN.

4. *Uni autem teſti*] *Teſtes autem adhibentor in foro bonæ famæ viri duo treſve Maſſicla* περὶ πλαγῶν c. 1. (*unicum tamen valuiſſe volunt Talmudici, cauſa Zelotypiæ Num. c.* 5. & *Homicidii occulti Deut. c.* 21.) *non genus leve procaxque fœminæ, non pravum ſervi. Ferto vero teſtis falſus, quod ferre alterum voluit, Deut. c.* 19. 15, 16. & *c.* 17. 6. & *in codice Chriſtiano Matth. c.* 18. 16. *Joh. c.* 8. 17. & *Hebr. c.* 10. 28. *Idem porro urgent Phariſæi* περὶ συνεδρίων *c.* 3. 3, 6. & *c.* 4. 5. & *integro capite* 5. *necnon Miſna* περὶ ὁρκων *c.* 4. 1. & *T. Bab. eodem titulo f.* 30. & *Nezicim codice primo* Samag *Legibus prohibentibus* 213, 214. *ajenteque* 119. *Maimonides* περὶ μαρτυρίων *f.* 742. *&c. Similia tamen aut Hebraicis graviora ex Paulo & Ulpiano, Romanæ juſtitiæ ocellis, adduxit in collatione ſua Lic. Rufinus* περὶ τῆς ψευδομαρτυρίας. *Quinvero jampridem è codice Moſaico receperant Ægyptii, ut alia plurima, ita & hanc legem*: Οἱ ψευδῶς τινῶν κατηγορήσαντες, ὥφελον τοῦτο παθεῖν, ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐτέταχε προσῆκον, εἴπερ ἔτυχον καλοκαγαθίας. *Denique de ſervorum mulierumque indole ſuſpecta merito vide operis Juſtinianei D. l.* 22. *tit.* 5. & *Cod. l.* 4. *tit.* 20. *de Teſtibus, tum Harmenopuli* τὸ περὶ χειρογρ. *l.* 1. *tit.* 6. & *Phormionem ingenioſiſſimi Afri Act.* 2. *ſc.* 1. 62. BERN.

[t] Γυναικῶν] De ſervorum mulierumque indole ſuſpecta videſis *Juſtinianum*, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Teſtibus.*

[v] Μαρτυρήσας] μαρτυρέσῃ, παχίτω (*Coll. Big.*) *Busb.* HUDS. Forte πιστοθῇ. Vetus, *eſt conjunctus.* Lege *convictus.* COCC.

[x] Εὑρίσκηται] *Al.* ἀρέσκηται & μήθ' ὑπονοεῖται.

[y] *Cæde facta*] *Pro cæſo forte homine clam teſte & inquiſitoribus,* (*vias etenim hac de cauſa exploratoribus fuiſſe obſeſſas* ותקון הדרכים ושמירתם, *& inquiſitionem* החקירה *factam Maimonides l.* 3. *c.* 10. *Doctoris ſui à majoribus Rabinis confirmat, quod Seldenus noſter neſciit aut noluit dici l.* 3. *c.* 7. *de* Synhedriis. *Sin vero unus aut una ſe ſicarium teſtaretur cognoviſſe, omiſſum omnino* τὸ καθάρσιον, Sota *c.* 9. 8. & *T. Bab. f* 47. *b.* & *T. Jeroſ. f.* 23. *b.*) *Urbis cadaveri omnium proximæ, ut judicaverit Magiſtratus vicinus,* (*quibus adjungunt Deuterotæ Senatores Solymitanos quinque, vel ex ſententia Simeonis tres,* Synh. *c.* 13. & Sota *c.* 9. 1.) *piaculum eſto junicis in loco ſterili & ſalebroſa decollatæ cruor; quo Levitæ* (*eo titulo Sacerdotes proprieque dictos Expiatores ſæpius in Syſtemate ſuo comprehendit ὁ νομοθέτης*) *præcipuique Civium, cum ſatis quibuſdam obteſtationibus & ſupplicationibus, puras manus rite proluant. Habes ſacras illas formulas Deut. c.* 21. & *Phariſæorum ſupplementa Maſſicla* Sota *c.* 9. & *ibidem T. Jeroſ. f.* 23. & *T. Bab f.* 45. *&c. necnon in* Iad *Maimonidis f.* 581. de Homicidis c. 9, & 10. *Ita plane crepant Tabulæ duodecim Hermodori,* Quod expiari poterit, Sacerdotes publici expianto. *Homicidia vero occulta Periſtiarchi purgant jure Draconis, jure antiquiſſimo Græcorum. Juvencam autem luſtralem,* [*quam Moyſes appellat* הענלה הערופה עגלה ערופה, Lxxii. *Alexandrini ex illo,* ἡ δάμαλις ἡ νεοκοπηθεῖσα: *Joſephus τὰς τένοντας κεκομμένη, tendones enim apud antiquos nervi cervicales: Deuterotæ denique* à poſtico collo ſeceſpita obtruncata vitula עגלה ערופה בקופין מאחריה) *cadere fas fuit in ſalebris, ut jam dixi pro phraſi Moyſis* נחל איתן נחל. *Iſtiuſmodi locus Joſepho interpreti* φάραγξ ἀνεπιτήδειος ἀρότῳ καὶ φυτείαις; *Phariſæis etiam ad* Sota *c.* 9. 5. נחל קשרה, aſpretum, locus durus & inferax, φάραγξ τραχεῖα LXX. *Interpr. & Hieronymo noſtro:* φάραγξ ἔρημος *Onceloſo & Syrorum Paraphraſte. Nam ineptum ſatis* rapidus torrens נחל ששותף בחזקה *Maimonidis & Abarbinelis ad Deut. c.* 21. *vitus hujus locum ſacrum.* BERN.

[y] Απεκτονηκώς.] Απεκτονώς *Vat.* (& *Cocc.*) & dein ζητούσιν *Busb.*

[z] Μηδενὸς] Μηδενὸς δὲ μυνόντος in quinque *MSS.* μηδενὸς δὲ τοῦτο μηνύοντος legiſſe videtur *Epiphanius.* HUDS. Lege τοιοῦτον. COCC.

[a] Συνελθόντες,] Συνελθόντα *Busb.* & *Hen.*

[b] Οπου κεῖται] Ἐν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.*

ϵαν. ἢ δ' ἂν ἡ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πεμάμενοι δάμαλιν, καὶ καμίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἐρότῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας καψάτωσαν τῆς βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λεβῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναδοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [e] δρωμένῳ παραγενέσθαι· δεηθῆναι δ' ἴλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιοῦτον δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάσῃ.

mum fuerit, ejus [1] magiſtratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & ſtirpibus adducant, boviſque nervos abſcindant: ſumenteſque aquam & *manus lavantes* ſuper caput bovis ſacerdotes & Levitæ & ſenatus illius oppidi, proclament ſe manus puras à cæde habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe,. Deum autem precari *ſibi uſque* propitium *fore*, & ut nullum poſthac tam atrox facinus terræ accidat.

ιζ. [g] Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ [h] μὴ λάθοι πάσας ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην φέρουσα, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας

17. [2] Optimatium quidem dominatio & vita ſub ea optima eſt: neve vos capiat alterius inſtitutionis reipublicæ deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præſcripto omnia *Lex Regia. Deut. 17.*

c Πλησιαίτατη πόλις,] Ita in quinque *MSS.* (& *Coll. Voſſ.*) in *Editis* πλησιωτάτη π. tam πλησιωτάτη quam πλησιαίτατος uſurpant Attici, & quidem in genere ſequiori.

1. *Magiſtratus juvencam,*] *Al.* cives, & oppidani.

d Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται] In ſacro codice non niſi ſacerdotes adfuiſſe leguntur: ſed fraudi forſitan fuit Joſepho, quod legatur Deut. 21. ונגשו הכהנים בני לוי *& accedent ſacerdotes, filii Levi*, ac ſi adjecta copula legeretur ſacerdotes & filii Levi. Sed etiam ex iis, quæ adduntur, eos elegiſſe Deum ad benedicendum populo & judicandum de rebus, clarum eſt ſacerdotes intelligi, etiamſi non liqueret ſacerdotes, hic ut alibi ſæpe, appellari filios Levi. REL.

e Δρωμένῳ] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* δρωμένων *Baſ. G.* & *Vat.*

f Τοιοῦτον δεινὸν] Ita *Baſ.* & *G.* ut vult Atticiſmus. in aliis τοιοῦτο.

g Ἀριστοκρατία] Vide *Cauſaub.* ad *Baronium*, p. 319. *Montacutii* Orig. Tom. 2. p. 178. & *Conringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42.

2. *Optimatium quidem dominatio*] *Vetat rerum Dominus Deut. c. 17. ne Regi Hebræo divitiarum, equorum, præſertim Ægypti terræ ingratæ, uxorumve nimium accedat, Legum & Religionis tuendæ ergo: aut ſi hæc proterve patraverit, Numen Æternum vindex erit, v. 20. Phariſæi autem, boni viri, reges ſuos duodevicieſima uxore petulanti equidem licentia vexant, Maſicta* Synhedrin *c. 2. §. 2. Addit inſuper Flavius, ſicut in Scholis didicerat Phariſæorum, quibus fama & auctoritas jub ambiguo & linolaneo (Sic volo. Eundem etenim hominem duas ſimul coronas ferre, neutra pars fert Religionis veræ, non Chriſtiana 1 Pet. c. 5. 3. non Moſaica Num. c. 25. 13. Ψ. 89. 6. nec mens Joſephi* ἐν μιᾷ. *l. 13. c. 19. Multo minus admiſit Canon ſacer alienum ex parente meliori in Regnum Hebræum, quanquam Herodis filiis contra modum & jus in iſto apice adulabantur Phariſæorum ſecta* Cidduſim *f. 176 b.* & Jebamot *f. 45. b.*) *Chaſmonæorum principatu ſupra modum creverat, Ariſtocraticorum haſce cupedias:* Præter ſententiam Pontificis & Senatorum Regem nihil agere, (*tales enim in rebus arduis conſulere Regum prudentia ſemper fuit & voluntas*) luxuriam ejus vitiaque mature eſſe coercenda; in Theſi denique, Unius Dominio, (*quo tamen nihil agnoſcitur in terris, nihil in cœlis antiquius*) longe præſtare Ariſtocratiam. *Nimirum ubi Phariſæi pars eſſe reginiinis poſſent, ubi ipſi dominari. Quanquam eodem illo ſeculo inter Judæos celeberrimi axiomatis fide jactaretur*, Sublimiorem haberi Regum ſuorum majeſtatem, quam Senatui magno eos ſubeſſe, aut etiam præeſſe coram deceret, *Maſicta* סנהדרין *c. 2. 28.* κείνει ὁ βασιλεὺς, δὸι κείνεται, המלך לא רן ולא רגים אותו. *Hoc quidem jus erat, hæc majeſtas ſtirpis Davidicæ, non ſolummodo Regum Iſraelitarum, i. e. Machabæorum, ut negatur Joſephus Gemariſta f. 19. Cauſam etiam hujus legis docet Maimonides,* שאסור לחלוק עליו Regi enim omnino retragari nefas. *Convenienter & Gemara Solymitana* Synh. *f 19. d. c. 2. 2. & nomine Jeremiæ Anteceſſoris* διδασκάλου *f. 295. d. ex* Ψ. 17. 2. ולא דנין המלך על שם כלפניך משפטי יצא, Quippe à te, ô Domine, judicium meum prodit, à numine tuo venit. *Addit inſuper Commentator grandis vetuſque Pentateuchi*, Ex hoc allegato R. Jeremiæ Ψ. 17. 2. ſatis conſtat, à Deo ſolo judicari Regem, à nemine mortalium, הוי אין בריה רן ארת המלך אלא הבה"ו. *Quid vero? iſta talia contra Reges haud effutierat Joſephus, ſi recte revocaſſet in mentem, & neglectis novis dogmatibus Hillelis & Sammeæ, reſpexiſſet Davidis ſui Salomoniſque tempora Aurea, Deoque* αὐτοκράτορες *gratiſſima; vel etiam reliquam Judææ liberæ & florentis imaginem. Plena enim cum poteſtate & παμβασιλείᾳ, qualem unquam Aſia ſenſerat, in rebus non ſacris ſacriſque utramque ſæpe, ſemper alteram Hebræorum nationem ad Aſſyrios uſque victores rexerunt Davidis nepotes, ut Annales veri Divinique demonſtrant:* 2 *Chron. c. 34. 3. c. 35. 3, 4.* 1 *Reg. c. 2. 27, 31. Eccleſiaſticis c. 8. 4.* 1 *Chron. c. 24. 3.* 2 *Chron. c. 31. 2, 4, 13. & c. 30. 2, 4. & c. 29. 4, 30.* 1 *Reg. c. 12. 8. Jer. c. 38. 4, 5, 16. c. 26. 19.* 2 *Chron. c. 19. 5, 6, 8, 9. & c. 26. 32.* 2 *Sam. c. 8. 15. & c. 15. 2. &* 1 *Reg. c. 3. 28. Succenſuit autem aliquando ὁ κριτὴς Regem ſibi inſtar Gentium, verius Idola Ludoſque ſacros inſtar Gentium* (*ut recte perſpexit vetus Auctor* Siphri) *poſtulantibus Hebræis: quoniam per complura ſecula, turbida quidem & infelicia magis quam fauſta, pro diſcrimine Reip. ubi tamen nullum apparet veſtigium Synedrii Magni, quod perpetuum à Synæo monte perſeveraſſe mentiuntur Rabini & Theologi aliqui his meliores; quin nullum etiam poſtea oſtendunt* Chronica Regia: *Duces, Judices, aut Dictatores miris animis & vix humano ſpiritu pollentes ipſe excitaſſet, non habita ratione familiæ cujuſdam tribuſve. Talis enim diſciplina, & Theocratia merito vocatur in S. Literis, & ni ab ingrato vaniſſimoque populo contemni unquam nequit, gratia Dei pluſquam ordinaria diducta. Verumenim in frequentibus illorum temporum ἀκρασίαις degebant populus Hebræus alique omni magiſtratu, præter Monitores Sacerdotes, & placidum moderamen Patriarcharum* ראשי אבות, Jud. *c. 17. 6. & c. 21. 25. Videbis jam Deut. c. 17. à v. 14.* 1 *Sam. c. 8. 5. & c. 10. 18. Et, ſi pudor ſit ad Muſam Herodoti* περὶ μοναρχίας *recte diſſertantem remitti hominem Chriſtianum, conſules potius Caroli prioris defenſorem Salmaſium, Conringium* πολιτικὸν κάρα, *doctiſſimum Petitum, necnon Montacutium & Caſaubonum dignos eminentiſſimo Baronio Antagoniſtas, nec præteribit vir vanus Schickardum, Grotium, Seldenumque ab incertis Talmudicorum commentis male omnes ſuſpenſos incertoſque. Verum nos hanc rem præclarius tractabimus, niſi optandum hujus ævi homines ſanctius ſuſpiciant coronata capita & poſt Deum venerentur, in cauſa Herodis audacis & magnanimi juvenis Antiq. l. 14. c. 17. quam in Jannæum imperite transferunt Talmudi an Turris Babyloniæ Conditores,* Synhedrin. *f. 19. a. Attamen de Rege ob luxuriam vapulante, non verbum equidem in Talmudo, Siphri, (ut fallit Batavos Germanoſque ſuos Schickardus,) aliove vetere ſcripto uſquam invenies dictum. Debetur itaque turpe illud commentum laſcivo pecori Rabinis recentilius, præcipue Maimonidi c. 3. de Regibus, & c. 10. de Conciliis, qui Legum prohibentium verberi vel corpora Regia ſubjicere eſt anjus, in ſtatu miſero,* ἀκρασίᾳ, *diſperſoque malæ gentis tam pædagogice ſæviens pro jure non bono* Synhedrii *jamdiu expuncti, Moyſi vero & Prophetis ſemper ignorati. Nihil vero mirum, quod Davidi Regibuſque aliis minime pariat ille Doctor, quem de Meſſia ſuo vile omnino & abjectiſſimum ſenſiſſe comperimus, c. XI* περὶ μεσσίᾳ. *Stupendam magis fatuo ita interpretamento interdicti Moſaici* לא ירבה, & *abaſai Gloſſe Babyloniæ f. 21. b.* Synhedrin, לעבור בלא תעשה, *quaſi Phariſæorum flagellum trilix & horribile quavis λιθ ταχεῖ omni ævo fuiſſet perjecutum, Chriſtianos non indoctos unquam credidiſſe, aut deliberationem admoviſſe. Cavebitis ergo, vos Principes,* δεῖ διδάσκεις γραμματείων καὶ φαρισαίων ὑποκριτῶν, *quod eſt notis notioribus, à diſciplina* Rabinorum, Jeſuitarum, & Presbyterinorum. *Habemus ſane νόμων βασιλικῶν Deut. c. 17. habemus exempla plurima Regum Hebræorum ſacris literis deſcripta, unde redargui facilis error ille ſordidus fanaticuſque Maimonidis, Levis Barcelonitæ, & aliorum Neotericorum. Decreta tam vilia, ſummatim aio, maleque cohærentia recentis Rabbiniſmi haudquaquam percellere* ἐξ ἰσοπέδου, כהן יבית רויר: *an vero apud miſeri populi Regulos & Cozibiadas ea unquam valuerint, nulla docet hiſteria. Præterea haud ſimpliciter interdictum erat Regibus Hebræis, uxores ſibi, divitias, equoſque conquirere, juſſum potius, Talmudo fatente. Abſque verbere igitur innotuit ea Principum protervitas, juxta lenimen vulgatiſſimum Deuteronomiorum* περὶ πλησίον *c. 3. 4.* כל מצות לא תעשה שיש בהם קום ועשה אין חוזין עליהם, Nemo vapulat ob legem prohibentem, qua aliquid affirmativum includitur. *Dein quis modum in his rebus menturamque præter Regem ipſi ſcribere potuit & definire? Quandoquidem vero ſub Templo ſecundo, jugo Græco vix excuſſo, per annos* CXXX. *ab Anticcho illuſtri ad magnum Herodem, Ariſtocratice regerentur Judæi, ſummamque ſuarum rerum, belli pacisque cauſas haberent (niſi vis interveniſſet ac tyrannis, ut ſæpius) penes Synhedrium grande Clericorum & Laicorum,* τῆς ἱερείας καὶ τῆς περιουσιότητος, *ſic ex monumentis publicis nuncupat Machabæus, modo idem* τὸ δῆμος καὶ τῶν γερουσίων καὶ τῆς ἱερᾶς, *modo* τῆς ἰουδαίας καὶ τῆς ἱερεῖς, *modo* τὸ δῆμος καὶ τὸ ἔθνος τῶν ἰουδαίων· *viri Chaſmonæi, qui Pontifices forte veri fuerant, veri Reges emergere de ſua tribu haud poterant; ſed Duces duntaxat militiæ & Ethnarchi, idque* ἀπὸ ἀδοκήτου τοῦ ἰουδαίων καὶ τοῦ ἱερέως, 1 *Mach. 14. 35, 41: proclive itaque fuit per inſulam Pontificiam diminutum iri decus Principis, nomenque Regium pati, quod ad Sacerdotem proprio & commerito jure pertineret. Clerici profecto ceteriique* LXXI. *Synhedrorum (pars autem fuit longe major Clericorum, ſicut Rabini vetuſti, Scriptoreſque Gentium referunt) Sacerdotem Summum, ut meruerat, aut in jus poterant vocare, aut ſibi in Præſidium, & in Moyſis Cathedra, Cathedra Hannaſi,* Maſicta Synhedrin *c. 1. §. 6. collocare: quod eſt verbis* ὁσιοτέρως Phariſaice Synh. *2. 1.* כהן גדול דן ורנין אותו; *ubi Lazarus, Ris Lacis, aliique Urbis Doctores vere ſevereque adnotant,* כהן גדול שחטא כלקן אותו וגו׳. *Eximitur idcirco Rex à ſententia ſuticaque Senatoria, Anteceſſoribus itidem conſitentibus.* BERN.

h Μὴ λάθοι] *Big.* & *Samb.* eodem ſoniru μὴ λαθεῖν. BERN.

omnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui *vobis* præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper habere & fastidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut sociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. [3] Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vescarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Lev. c. 19.

19. [4] Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. [5] Terra vitibus consita ne seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed & illis fiat aratrum suis convenienter generibus. Semina autem sint pura & incommista; neve bina & trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur

τας [i] καὶ κατ' αὐτὰς ἔπαρσα πράττοντες. δέκει γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἔτ' [k] ὁμόφυλος· σκόπια δ' οὕτω δικαιοσύνης καὶ τ' ἄλλης ἀρετῆς ἄσκητὰς ἔστω. [l] ἀπαγορείτω δ' ἔτ' τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα δ' φρονεῖν, πάσατω δ' μηδὲν [m] δίκα δ' ἀρχιερέως καὶ τῆς τ' γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ [n] πλήθος οἰκέτων χρημάτων [o] μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ ἀπαγορευομένων ὑπερῆφανος ἂν τ' νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἴ τάτων τι διὰ πενίας ἔχοι, γίνεται δ' συμφέρον ὑμῖν δυναλώτερος.

ιή. Ορος γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ὅς ἐσιν [p] ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεσὶ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ [q] στάσεων γινομένων, ὅταν δ' πλεονεκτοῦντας πρόσωτέρω χωρεῖν βέλεται τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι δ' καὶ τὰς νόμους ὑπερβαίνειν τὰς τ' ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, πρὶν ἐτῶν πεντάρων ἂν καρπὸν [r] προβάλῃ τὰ φυτά, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς [s] χρήσθω· ἀ γὰρ κ' καιρὸν [t] τάτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι. βιασαμένης δ' τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δ' τεταρτῳ [v] τρυγατω πᾶν τὸ [x] γιόμενον· τότε γὰρ ὥριον εἶναι· καὶ σωαγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν νομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ δ' ἄλλα καρπὸς μετ' τ' φίλων διαχέμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρῶσῶν γυναικῶν. πέμπτα δ' ἔτης κυρίως ἔστω τὰ φυτὰ καρπὸς.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις καταφύλον γῆν μὴ σπείρειν. δέκει γὰρ αὐτῇ τρέφειν τὸ φυτὸν, καὶ τ' ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι. βοσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τ' ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγονσας· ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνοις πειθὰς [y] τὸ ἄροτρον. εἶναι δ' [z] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν. ἀ γὰρ τῇ τ' ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.

---

i Καὶ κατ' αὐτὰς] Ita *Epiphan.* καὶ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* κ' τ' τάτους.

k Ομόφυλος.] Ita explicat Josephus id quod Deus Deut. 17. jusserat Hebræos regem eligere ex fratribus suis, non נכרי extraneum אשר לא אחיך הוא *qui frater vester non est.* REL.

l Παραχωρείτω] Παραχωρεῖν *Samb.* & *Big.* Διαχωρεῖν *Vat.*

m Δίκα δ' ἀρχιερέως] Talmudici penes Synedrium magnum fuisse summam rerum scribunt, ita ut rex sine illius consensu de bello gerendo aliisque rebus majoris momenti non potuerit decernere. Vide Sanhedrin. 1. 5. REL.

n Πλήθος] *Big.* & *Samb.* πλήθη.

o Μηδ' ἵππων,] *Samb.* μηδὲ ἵππων. Subinde ὧν αὐτῷ γεγενότων *Hen.* cum *Busb.* BERN.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut sociorum loco ne moveto. Deut. c.* 19. 14. & *c.* 27. 17. *Job c.* 27. 2. *Prov. c.* 22. 28. & *statim c.* 23. 10. *Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exaravit, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rufini, & in Pandectis Justinianeis l.* 47. *tit* 21. & *adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גזלה: sin secreto, tenetur furti גנבה. *Siphri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol.* 45. *d.* BERN.

p Ημῖν εἰρήνη·] *Al.* ὑμῖν.

q Σφίσιν γινομένων,] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* στάσεως.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκροβύσων καὶ ἀκαθάρτων *strictim agit Moyses Legislator, Lev. c.* 19. 23, 24, 25. *amplius Judas Princeps ejusque secta Masicta integra* Orla ערלה, & Maaser seni *c.* 5. *Moyses Maimonis* Iad *c.* 9. 10. περὶ δεκατῶν δόσεως, & *Cosensis ille Moyses* καθαρτὴ χεῖρ. *Caterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiadæ p.* 450. *de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiorque apparet, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum consecratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bonæ conditionis ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, plusquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum.* Quippe יניקר ירלה כאוב, *Levitici Commentario parvo f.* 25. *b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פרי קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καρπὸς αὐτῶ ἅγιος αἰνετὸς τῷ

κυρίῳ, *ubi ait,* καὶ σωαγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, *&c. Similiter Patres Deuteroseon,* נסין רביע דינו להאכל בירושלם לכיגליו בכיגשר שני. *Codice* περὶ δευτερωτέκατῶν, & *alibi Operis Misnici,* & Pesicta Zutarta, *ubi superius.* BERN.

r Προβάλῃ] Sic *Busb. Hen. Samb.* & *Vat.* προσβάλῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Epiphan.* βάλῃ *Bas.* & *G.*

s Χρήσθω·] Ita *Busb.* & *Hen.* Atticorum more. χρήσθω *Big.* & *Samb.* χράσω *Vat.* χρῆσθω *Bas.* & *G.* ut *Græcorum* nemo.

t Τάτον ὑπ' αὐτῶν] *Al.* τότων.

v Τρυγατω] Ita in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* τρυγάτω *Bas. G.* & *Castal.*

x Γενόμενον·] *Hen.* & *Busb.* γινόμενον. Mox *Samb. Busb.* & *Hen.* μετά. Dein *Hen.* & *Busb.* χηρῶν. BERN.

5. *Terra vitibus consita*] *Morum quidem simplicitatem, vitam castam, & connubia paria homines omnino docet Maximus, ubi heterogenea negat tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam. Vetat autem vehementer confusa ista Lev. c.* 19. 19. *Deut. c.* 22. 9, 10. & 2 *Cor.* 6. 14. & *Israeli* & Noachidis, *quod est, toti generi nostro,* Pesictæ minoris *f.* 25. *a. Hæc porro decreta late explicant, terroreque undequadraginta inculcant Scholæ Pharisaicæ ad Masictam* Cilaim, & *ab illis Maimonides suo in* Iad *titulo eodem,* & Samag *Interdicto* 181. & *R. Levis in* Catechesi *capitibus* 249, 250, 568, & 571. *ubi* אזהרה, בל תכם לב מזרח יקח מוסר שלא לכנות שני אנשים לעולם ברבר; מן הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם כמו צדיק ורשע *quo plane modo super idem interdictum fecerat sanctissimus Paulus,* μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ· τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαλ. *Adde his* Maccot *c.* 3. Baba mesia *f.* 91. & Cholin *f.* 115, 116. & *Commentaria magna Pentateuchi Hebraici f.* 236, 269, 297. *Procopium ad Deuteron.* & *Philonem p.* 712. *ubi impuritatem & naturam imbecillem asino objicit, ne cum bove jugum unum subeat: quod & Rabini veteres & Abenesdras dudum animadverterunt. Repetit etiam hac causa Maimonides* Rustica *Vaxiadæ, & odio Chaldaismi contendit temere in Terra sancta vitium ordines frumento omni liberari.* Mores enim veteris fuit, *ait Auctor Agriculturæ Nabatææ,* conserere cum vitibus juxta hordeum, vindemiæ felicioris causa, *p.* 451, & 504. *Verum hæc procul à Moyse.* BERN.

y Τὸ ἄροτρον.] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ ἄροτρον. HUDS. Lege τὸ ἄροτρον COCC.

z Καθαρὰ] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρώτατα σπέρματα.

σιν. μὴ ἢ κτλώεσιν ἐπάγῃ ὅπα μὴ συγγλῳ. δέ⊙ γὰ ἐκ τότε μὴ ἀφεθῇ ἢ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τλὼ ἀρχλὼ ἀπὸ τ πρῶτ τὰ μικρὰ ἢ τὰ φαῦλα πρότερον λαβόντα. δεῖ ἢ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ ὧ ἢ μίμησιν ὠφλατροπή τις τ ἢ τλὼ πολιτείαν ἔσυιτ. [b] ἀλλ' ὡς ὁ πρεὶ τῶν τυχόντων ἀμελοῦντ τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθ ἢ κατ' αὐτὰς ἀμέμπτ.

καὶ. Ἀμῶντας ἢ ἢ σπαιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθ. [c] καταλιπεῖν δέ τινα ἢ τῶν θραυσμάτων τοῖς βίᾳ πανίζουσιν, [d] ἔρημον εἶναι ἢ εὕρημα πρὸς ἀφέλροφλύ. ὁμοίως ἢ ἢ τ τρυγὸς ἀπολιπεῖν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι· [e] ἢ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι ἢ καρπᾶ πρὸς συλλογλὼ τοῖς ἐξ ἰδίων σὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσοῦτ [f] γὰ ἂν ἐκ τ ἐπ' ἀκριβεῖς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεομένοις ᾖοιτ, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τλὼ γλῶ [g] προθυμοτέραν εἰς τλὼ ἐκλροφλὼ τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσετ), μὴ ἢ καθ' αὐτὰς προνομένων λυσιπλᾶς, [i] ἀλλὰ ἢ τ τῶν ἄλλων ἀφειροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ σώματα ἀπὸ τ [k] ἄλω⊙. ὁ γὰ εἶναι δίκαιον εἴργὴν τὰς συνεργασμένας τᾶ καρπᾶ, ἢ πρεὶ τλὼ γλύζιν αὐτᾶ πονήσαντας. [l] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθ τὰς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἀπολαύειν [m] ἐμπίπλαθ, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωζι κἂν ξένοι, χαίρουσας ἀπὶ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [o] ἀπιφέρεσθ δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέσω. μηδὲ τρυγῶντις [p] ὧν εἰς τὰς ληνὰς κομίζουσιν εἰργέτωσαν τὰς ὑπαντιάζοντας [q] ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰ ἀγαθῶν, ἃ ἢ βούλησιν Θεᾶ [r] παρῆλθον εἰς τ βίον, φθονεῖν τοῖς ἀπόλυ-

quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

21. * Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato proſint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum tem-

Spicas & manipulos facta meſſe forte relictos, ut & vineæ olivæque reliquias deciduas, pauperibus cedere. Deut. 24.

Boum ſpicas terentium ora non ligandа. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus guſtandis non arcendi. Deut. 23.

[a] Ἀνθρώπων] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίων.

[b] Ἀλλ' ὡς] Excuſum bis fuit ἀλλ' ὡς ὁ πρεὶ τ τυχόντων μέλει. *Big.* & *Epiph.* ἀλλ' ὡς ὁ πρεὶ τ τυχ. ἀμελοῦντ. *Samb.* ἀλλ' ὡς ὅτε πρεὶ τ τυχ. ἀμελοῦντ. Vel leges ἀλλ' ὡς οὐ πρεὶ τ τ. μελ. BERN. Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ὅτε reperiatur pro ὁ, & in altero ὑδὲ. excuſum bis fuit, ἀλλ' ὡς ὁ πρεὶ τ τυχόντων μέλῃ τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ' ὡς ὃν πρεὶ τ τυχόντων μέλῃ τοῖς ν.

* *Metentes autem*] *Imperantur porro huic populo opera miſericordiæ & officia humana, ut ſunt iſthæc. Primo. Præter agrorum angulos, quos Phariſæi minus valere nolunt parte meſſis ſexageſima Maſiclæ Pea c. 1. §. 2. Spicas atque manipulos facta meſſe forte relictos,* πᾶα ἢ λίτ ἢ γόμις, *pauperibus cedere. His etiam largiri vineæ olivetique reliquias,* γαλελὼτ, *quæ ſunt decidua, vindemiatoris oblivia, & rhagologia:* ἢ φέρεθ, ἐπιφυλλίδας δηλοῦτι Joſepho, Aquilæ & nonnunquam Interpr. LXX. *vel his* ἢ ῥᾶγας *ſeu* ῥάγας, *ut legerat Philo abs eiſdem Interpretibus, p.* 703. *Vide jam cætera codicis* פאה, *Maimonidis capita quinque priora de* Jure pauperum, מתנות עניים. *Bene enim convenit inter Joſephum & Patres δωτεροῦντας tam de crimine quam de pœna,* Maccot. *c.* 3. §. 9, 10, 11. *Plectebatur adeo* בן הכורת *maſtigia, quicunque his talibus contraria fecerat, duræ Ægypti ſatis immemor, tredecim ictibus triplicis ſcuticæ, quod eſt huic Hiſtorico & Divino Paulo* πληγὰς τεσσαρακονζὰ δὸὶ μίαν, *aut verbis Phariſæorum* מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנ' במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים. אין אומרים אותו אלא בכבוד, *Deut. c.* 25. 3. *Maſicta* Maccot *c.* 3. §. 10, 11. & *T. Bab.* Synh. *f.* 10. & Maccot *f.* 22, 23. & *Maimon.* הראיורת להשתלש Synh. *c.* 16. *magno opere, & Uzielides ad Deut. c.* 25. 3. *Secundo. Bovem* (ἢ κτῆ⊙ ὁλῶν Baba cama *c.* 5. §. 7.) *triturantem fiſcella non capiſtrari, Deut. c.* 25. 4. 1 *Cor. c.* 9. 9. & 1 *Tim. c.* 5. 18. *Philo p.* 711, 712. *Talmudici* Iebamot *f.* 4, 43. & Meſia *f.* 88, 90, 91, 92. & *præcipue Miſna* Meſia *c.* 7. §. 2. *Maimonides cum illic, tum c.* 13. §. 2. *grandioris corporis de* Conducto שבירות, & Turim *titulis* 337, 338. *Adde veterem Commentarium* Siphra *f.* 252. *c. T. Bab.* Meïla *f.* 13. *a.* & Bartenorium *ad ſecundam* διατίεωσιν *capitis* VII. Meſia. *Unde profecto conſtat à Gamaliele aliiſque iſtius ævi Scholaſticis edoctum beatum Paulum hoc Axioma, mite quidem & Moſaicum, à brutis operis ad humanas, ad ſacras tranſtuliſſe.* Τὸ μὲ γὰ τ ὠφαγωγῆς ἢ αὐτὸ ἢ τὸ πρόχειρον, ὡστεῖς; *quod ait Theodoretus* ἀνυζητητίς. *Flagitioſa tamen eſt interpretatio Lazari Azariadæ Gemara* Iebamot *f.* 4. 1. & *Uzielidæ Paraphraſtæ ad Moyſis Deuteronomion. Quinvero in Iſraelitas* αὐχμπιάζοντας, *ſordidos ita & crudeles, ut ora induſtriis beſtiarum obſtruerent fallerentque, flagro undequadrageſimo, acerba quidem, ſervili & condigna infamia, eſt ſævitum: quam etiam in cauſa Regia Grotius Seldenuſque, ut abſurdum parit abſurda, contra Moyſen Moyſiſque Succeſſores, & contra humani generis ſenſum permittunt. Tertio. Autumni tempore pomis ac uvis non prohiberi viatorem, neque æſtate vulſis ſpicis,* קטפרת מלילות, *quantum modo apud fundum tuum*

eſſe volet. Deut. c. 23. 24, 25. Baba meſia *c.* 7. §. 2, &c. Talm. Jeroſ. *f.* 11. *b.* T. Bab. *f.* 87. &c. & *in* Iad *Maimonidis c.* 12. כי תבא בכרם ובקמת רעך. *Namque Moyſis ſui indulgentiam. Onceloſus, Uzielides, & omnis Schola Talmudica præſertim intepretantur* ארי תתגרו וגו, Conductus ſi fueris vindemiatum, ſive meſſum. *Liberalius tamen idem fas exponit Mattathiades, & in Evangelio ſuo ὁ ὐλογητός.* BERN.

[c] Καταλιπεῖν] Jam *Hen.* & *Busb.* καφαλείπειν, & mox ἀπαλείπειν BERN.

[d] Ἔρημον εἶναι ἢ εὕρεμα] Ἔρμαιον εἶναι τούτοις πρὸς ἀφειροφὸν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* ἔρμ. εἰ. τούτοις ἀφὲ προσῶ. *Samb.* HUDS. pro iis habet MS. τοῦτις, ſic ut εὕρημα gloſſa ſit vocis ἔρμαιον. REL.

[e] Καὶ τ ἐλαίων] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* ἢ ἐλαιῶν. HUDS. Deut. 24. 20. confer codicem Pea VII. 1. REL.

[f] Γὰρ ἂν ὁκ τ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰ ὁκ.

[g] Προθυμοτέραν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προθυμέτερον, non male.

[h] Ἀπεργάσετ),] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσετ).

[i] Ἀλλὰ ἢ] *Al.* ἀλλὰ ἢ τ ἀλλ.

[k] Ἄλω⊙.] *Al.* ἄλω⊙. in *Vat.* ἄλῳ, *Atticorum* ritu.

[l] Μηδὲ ὁπώρας] Prima denſa libri noſtri ſcripti aut impreſſi typis, tanquam ab ἐπουαι & ἐπάζομαι, *tempus cum fructibus ſuis, quod horam*, i. e. *meſſem frumentumque ſectum lectum continuo exripit.* Idem μεθόπωρον appellatur Didymo, Heſychio, aliiſque Criticorum non veruſtiſſimorum. Hujus autem Judæi totiuſque nationis hoſtis Apion, & Grammatici plerique lenius efferunt ἐπώρα, ἀπὸ τ ὁπᾶ *ſine ſenſu bono hoc vocabulum arceſcentes.* Dicerent potius ἡ τ ὁπι⊙ ἡῶι τ τρυγὸς ὥρα, *ſive* τὸ ὁπίτω τ ὥρας, *quod æſtatem ſequitur.* Recte Euſtathius ὁπώρα ἡ μ τὸ θέρ⊙ ὥρα, à Poëta ſuo edoctus, ἢ φαι ἐλάσιεθ ἡ ἰς θέρ⊙ ἢ ἰς ὁπώραν. Diſtinctius etiam Didymus, ὁπώρα καλῆ) ὁ μεταξὺ θέρους ἢ φθινοπώρου καιρός. BERN. Alii lenius, ὁπώραν, efferunt.

[m] Ἐμπίπλαθ,] *Big.* & *Samb* manu altera ἐμπίμπλαθ, altera ἐμπιμπλᾶθ. *Baſ.* & *Gen.* ambabus utrique ἐμπίπλαθ, ut vel tono agnoſcat originem primam à circumflexo πλάω. Bene mox *Samb.* δὸὶ χειν. BERN. Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλαθ *Big.* & *Samb.* ἐμπιπλάθ *Baſ.* & *G.*

[n] Παρέχειν] Παραχεῖν *Samb.*

[o] Ἐπιφέρεθ] Epiphanius, *Portare vero nihil eis liceat. Baſ.* & *Gen.* pariter ἐπιφέρεθ δ' αὐτοῖς ἐξέτω, *at ſecum inſuper ferre quicquam illis haud liceat.* Quod eſt phraſi obvia *Big.* & *Samb.* ἀπφέρεθ δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω, *inde tamen nihil iſti ſecum auferunto.* BERN.

[p] Ὧν εἰς] Ὧν ἂν εἰς τὰς ληνὰς κομίζωσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἐπεσθίειν.] *Hen.* ἐπόθυειν puta pro ἐπιγεύειν. BERN. Forte ἀπεσθίειν. COCC.

[r] Παρῆλθεν] Παρῆλθεν *Samb.*

tempestivitate, & vigente & abire properante, prout Deo visum fuerit. Quinetiam si qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Israëlitas quidem ut socios & propter cognationem *rerum suarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obtecrantes ut iis *manuscul*is uti velint hospitalibus, quæ Deus ipsis tempestive præbuerit. non enim *sibi* impendio esse putandum est, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam suppeditante non solum ad fruendum, sed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo suam erga populum Israëliticum benevolentiam & felicitatis suppeditationem innotescere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipsis abunde supersunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fustuario acceptis, pœnam hanc fœdissimam liber perpetiatur; quod lucro serviendo dignitatem *suam* læserit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per solitudinem expertis, eorum curam gerere qui in similibus versantur; & opum abundantiam ex misericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex simili sensu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. *Præter duas decimas, quas quotannis sol-

μῶπιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τ ὥρας ἐν ἀκμῇ τι ἔσης ϗ ἀποδόσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἄψασθαι, λαβεῖν [s] παρακαλεῖτωσαν, ὄντας μὲν Ισραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς ϗ δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [v] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ ἀχ ἡγητέον, ὅσα τις ϗ χρησότητα [y] παρίησιν ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· ϗ Θεὸς τὴν ἀφθονίαν τ ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρπᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸ δίδοναι φιλοτίμως, ϗ βουλομένῳ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] εὔνοιαν τ Ισραηλιτῶν λαὸν εὐνοιαν ϗ τὴν χορηγίαν τ δαιμονίας ϗ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, ὀκ ὀλίγα δ' εἰόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόναι. ὁ δ' ὑπὲρ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς [b] μιᾶς λιπούσας τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβὼν, ἀτιμωρίαν παντὶ αἰσχίστῳ ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπερασμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν ϗ κατὰ τὴν ἐρημίαν, εὐσέβειαν τ ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· ϗ τυχόντας ὠφελίας ἐξ ἐλέους [c] ϗ εὐσεβείας τοῦ Θεοῦ, τὸν αὐτὸν τοῦτον [d] ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κϐ'. [e] Τοῖς δὲ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου σωζεῖ-

τον

s Παρακαλείτωσαν] Ita *Bas. G. Hen. Busb.* & *Vat.* Verum παρακαλῶσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat* & *Samb.* per ectasin *Atticam* pro παρακαλοῖεν. BERN. & HUDS.

t Συγγένειαν] *Big* & *Samb.* συγγένειαν. *Bas.* & *Gen.* præter consuetudinem συγγενίαν. Hoc quidem pro συγγοιαν, aut pro συγγνείαν voculatione Attica. BERN.

v Ξενίων τυχεῖν] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.*

x Καθ' ὥραν] Καθορᾶν legerat *Epiphan.*

y Παρίησιν] Παρεῖσιν ἀνθρώποις Idem. παρίησιν ἀνθρώπους *Hen.* & *Busb.* παρίησιν ἀνθρώπων *Vat.*

z Οὐκ ἐπὶ τὸ] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τῷ *Big.*] καρπᾶσθαι μόνοις, ἀλλὰ ϗ τὸ [τῷ *Big.* & *Coll. Voss.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [δίδοναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.*

a Περὶ τ] Περὶ τ Ισραηλιτῶν λαὸν *Big.* & manu altera *Samb.* & inter Latinos codex *Lipsiensis.* περὶ τ Ισραηλίτων λαὸν, *Samb.* manu altera, & quasi ἐκαλέσκευε *Epiphanius.* Mox κἀκείνοις μεταδιδόναι, typis *Genevæ.* BERN.

b Μιᾶς λιπούσας] Μὴ λειπούσας *Samb.* corrupte, ut satis demonstrant cætera exemplaria Græca, Latina plane omnia, utque §. κϐ'. hujus capitis adnotat clarissimus *Bosius.* Jam *Hen.* & *Busb.* ὁ π. τ. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπούσης τεσσ. τ. δ. σκύτει λαμβάνων. BERN. In V. T. præcipiuntur 40 dari, uti nostri id explicare solent: at Judæi 39. & ita Paulus quoque fatetur se 39. accepisse. REL.

c Καὶ εὐσεβείας ϗ Θεοῦ,] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί. HUDS. Forte ἐξ ἐλέους ϗ εὐσεβείας. Vet. *Ex misericordia & providentia Dei.* COCC.

d Ἐξ ὁμοίου πάθους] Ἐξ ὁμοιοπαθοῦς *Vat.*

e Τοῖς δὲ δεκάταις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς δεκάταις τοῖς δ. *Bas.* & *G.*

* *Præter duas decimas,*] *Sumebant equidem de proprio Patres familias Judaicas, aut Proselyti, per Palæstinas Syriasque, aut si vellent Samaritæ,* & נכרים, *quod est, Gentiles & Christiani, Masiclis* Trumot *c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 4, 9. & *c.* 4. 4. Biccurim *c.* 1. 2, 4, 5, 11. Challa *c.* 4. 11. & Talm. Jerof. *f.* 64. *b.* Iad *Maim f.* 443. *Primo.* Primitias, בכורים βικκυρέμ, πρωτογενήματα *Interpr.* LXX. ἀπαρχὰς *Josepho*, Primitiva & Primitias *B. Hieronymo aliisque innumeris, qualia* Θαλύτια *vocavit Mæonides* ιλ. ῑ. 530. *frumenti fructuumque suorum* τὸ πρῶτον γλωμόν, *scirpo* בגמי *ante signatum* Biccurim *c.* 3. 1. *nimirum ex his septem, tritico, hordeo, uvis, ficubus, malis Punicis, olivis, & dactylis, tot dapibus Palæstinæ Deut. c.* 8. 8. & *Misna* Bicc. *c.* 1. 3, 10. *unde Talm. Jerof. f.* 64. *b.* פירות האילן בכלל פירות חאדמה & *f.* 65. *c.* כי אלו מן המובחר, *partem bonam* ϗ θέσις ϗ τ ὁπώρας, *indeterminatam quidem Misna* Pea *c.* 1. 1. & Bicc. *c.* 2. 3. *aut sexagesimam ex Gemara, ut munus parcissimum, easque ad Jerosolyma lento itinere magna cum pompa & lætitia, præeuntibus tibicine, cophinis & bove* ἱλαυοκεφόρῳ & χρυσοκεράτῃ, & *ad quamque stationum centies decantato* שכחתי באמרים לי ψ. 122. *comportabant, apud Ædem Dei* בבקום βαμμακὼμ, *tempore aliquo inter festa Pentecostes & Encæniorum, quod est, nec ante oblatum Gomer, nec post Autumnum, rite agitandas & offerendas. Sedulo autem de his primitivis Sapientes Judæorum Masiclis* Biccurim, Pea, & Challa, & *Apophthegmatum Legalium Collector tit.* συνωνύμῳ *sui* Iad *f.* 442. & *mille alii Concisionis Rabinicæ: præcipue vero sacrorum rituum Auctor Exodi c.* 23. *c.* 34. & *c.* 35. *Deut. c.* 26. *Lev. c.* 22. & *Num c.* 15. *Secundo. Dein separabant de* πρωτογενήμασι, & *de frugibus conditionis melioris,* (Trumot *c.* 24. כן הפרה) & *quidem usu jam dignis & apparatis, apud Deuterotas* כן הנגכרים *ex* τ τετελειωμένων, *aut locutione Mosaica* כלאתן ורביך *Ex c.* 22. 29. *i. e. è farre post trituram coacervato, similiterque de aliarum frugum cumulis, & ex uvarum olivarumque pressarum lacrymis seu fluore, perite adeo verterunt oi ὁ'.* τὰς ἀπαρχὰς αλωνῶν ϗ ληνῶν ϗ ξηρίτης: *tradebantque heri Sacerdotibus, qui collectum venerant, ex jure Divino Deut. c.* 18. 4. *Ex. c.* 12. 29. *Num. c.* 18. 12. *Moysi & Deuterotis* התרומה תנדולה *τῷ πνεύματι, sive his* התרומה *τῷ πνεύματι τῷ μεγάλῳ*, LXX. *Interpr. modo* τὸ ἀφαίρεμα, *modo τῷ ἀπαρχῷ*; *Onceloso, Jonathani, & plerisque Masorethis* הפרשה & *το ἀφαίρεμα, aliis τῷ ἐξαιρέσει, quæ etiam secuit areæ torcularis, sed & velleris partem non minorem sexagesimæ vel pro oculo malo & avarissimo. Is enim modus Ezechieli vati notatus c.* 45. 13. זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מהמר השערים והששים האיפה מחמר השערים, LXX. *Int.* αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφορεῖτε, ἑκτὸν μέτρα (*Jonathani pariter* שתא) הרמן מן ϗ γομὸς (*leges* χοῖνικος) ϗ πυροῦ, ϗ τὸ ἥμισυ ϗ εἴκοσι ἀπὸ ϗ κόρου (*i. e. 5. μέτρα ἀπὸ ϗ χοίνικος*) τ κριθῶν. *B. Hieronymus*, Et hæ sunt primitiæ quas tolletis, sextam partem Ephi de coro frumenti, & sextam partem Ephi de coro hordei. *Doctissimus Presbyter* Trumot *Primitias ad sacrum κάρμον interpretatur, quod vides, & distinctius in Commentario* Primitiva: *imo aliquando sanctissimus Moyses eadem ἀφαίρεμα & nuncupavit* ראשית *ἠσιτ, τὰς ἀπαρχὰς; unde magna confusio apud Scriptores Christianos Judæosque de Primitiis. Inde etiam indulgentia Scribarum antiquorum, siquis ante* Biccurim *de cado acervoque suo forte* Trumam *demserit: quandoquidem in Lege ἀφαίρεμα & ἀπαρχὴ* תרומה *nuncupetur tam grandis* Truma *Deut. c.* 18. 14. & *Ex. c.* 25. 2. *quam* Biccurim πρωτόλεια, *seu Primitiæ proprie dictæ Deut. c.* 26. 2. & *Deut. c.* 12. 17. *Nam* Biccurim, *non* Trumas *ad Solymas deportare imperatum Israelitis, post Aquilam adnotat Auctor* Siphra *f.* 42. *idemque Compilator* Siphre. *Videamus autem quid de hac re Tiberienses docuerant olim nostrum Hieronymum,* Δεκάδα *i. e.* decimam partem omnium frugum [מיעשר ראשון *Pharisæis, Trumot. c.* 3. 6. Ita in genere quicquid in cibum mortalium è tellure creverit, decimatur, *inquiunt Antecessores initio Masiclæ* [כל שהוא אוכל ונשמר וגדוליו מן הארץ חייב במעשרות *περὶ δεκατῶν*, Levitico tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis, Levitæ, hoc est, inferior ministrorum gradus, decimas dabat Sacerdotibus, & hæc est quæ appellatur *σύντεγδεκάτη. Locutione quidem Talmudica* מיעשר המיעשר Maaser hamaaser, *seu δεκαδεκάτη, seu centesima; necnon* תרומת מיעשר Trumat maaser, τ δεκάτης τὸ ἀφαίρεμα. Erant quoque & aliæ decimæ (מיעשר שני) quas unusquisque de populo Israel in suis horreis separabant, ut comederet eas, cum iret ad Templum, in urbe Jerusalem & in vestibulo Templi, & Sacerdotes & Levitas invitaret ad convivia. Erant autem & aliæ decimæ, quas pauperibus recondebant, quæ Græco sermone appellantur πλουσιοδεκάται. *Quod est phrasi Misnica* מיעשר עני, Trumot *c.* 9. 3. & *passim.* Atvero Primitiva quæ de frugibus offerebant, non erant speciali numero definita, [*Ita de* Biccurim *illustrissimus Judas primis verbis Masiclæ* Pea, Modum & mensuram certam (שיעור) non habent Angulus pauperum, Primitiæ בכורים, Oblatio Regalim, Eleemosyna, aut νομοδιδασκαλία. *Pariterque de* Trumot *c.* 1. 7. "אין תורמין לא במרה ולא במשקל ולא במנין וגו *vel ut Rabini solent dicere* באמר לא במרה.] sed offerentium arbitrio derelicta. Traditionemque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, sed Magistrorum (חכמים) arbitrio inolitam: qui plurimum, quadragesimam partem dabat Sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimam licebat offerri quodcunque voluisset. [*Hæc sane discipuli sui gratia ex Judæ Syntagmate Misnico transtulerat Doctor Tiberiensis Trumot c.* 4. 3. עין יפה אחר מארבעים בירת שמאי אומרים משלשים

πην πλεῖν, τῷ μὲν τοῖς Λευίταις, τῷ δ' ἑτέραν τοῖς vere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram vero

מרלשים והבנינית כהכשים וההריעה משש Avara manus tollit Trumæ nomine τὸ ἑξηκοστόν, modica τὸ πεντηκοστόν, sed liberalis τὸ τεσσαρακοστόν: aut ex placito Sammaistarum τὸ τεσσαρακοστόν.] Quod igitur in Pentateucho dubium relictum est, hic specialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis deferendis, id est, ut sexagesimam partem offerant eorum quæ gignuntur à terra. Si enim Corus, qui Hebraice appellatur Homer, & LXX. dicitur Gomor, triginta habet modios; Epha quoque & Batus decima pars est Cori; præcipiturque, ut sexta pars tam Ephæ quam Bati detur Sacerdotibus in primitiis offerendis, quæ de tribus Modiis dimidium faciunt Modium: perspicue supputatur sexagesimam partem primitiarum Sacerdotes accipere debere. *Talia Hieronymus, talia & Salomo Jarchius ad idem Vaticinium. Cæterum de primitiis vellerum, ἦν τὴν ἀκρόθιν* ראשית הגז *accuratissime agunt Patres* Cholin *toto capite* XI. *& post illos Gemarici f.* 139, *&c. T. Bab. & ab illis Maimon. f.* 445. *a.* Iad. *Flagellabat autem hoc tributum ovile vel quinque bidentum Palæstinarum, (sive exterarum κῆ τῶν δώτιμων, refragantibus licet Josephi Eleo, & ex recentioribus Maimonide,) velleris cujusque Selaim quinque Judaicis, aut decem Selaim Galilæis, quæ exæquant viginti zuza Judaica,* Cholin *c.* 11. *& Trumot c.* 10. 8. *vel ut Babylonii adnotant f.* 136. *a, b.* Cholin. *τῷ ἑξηκοστῷ ἢ πέμπτῳ. De cæteris* Trumis *extat Masicta prolixa Pharisæorum, cum commentariis juorum nepotum valde prolixis. De Primitiis* בכורים *sive βικκυρίμ studiose agit Moyses c.* 26. *libri ultimi,* ולקחת מראשית, כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו *(Onceloso* מריש כל אבא *) τὴν γῆν σου, etiam Pharisæis interpretantibus* Biccurim *c.* 1. 2. *κὴ ἐμβαλεῖς εἰς τὸ κάρταλλον, voce Alexandrina Interpretes* LXX. *Moysi* בטנא *βατείν, mollita voce* צנא, *qua Deuterotis* Canistrum *denotat, sicut* Senna סנה *apud Arabes: in Targumo Onceloso & ubique Talmudorum* בכלא *&* בכל *i. e. ἐν καλῷ, in quasillo: κὴ ποιεῖν εἰς τὸν τόπον, &c. Pertinebat igitur ad hunc ritum, Primitias legere, & ad Templum corbe deportare: tum eas Sacerdote manus dirigente coram Deo elevare, recitareque palam formulam* אמרת נא *v.* 5. *offerre pacifica, & ὑμολογεῖν, & profiteri δικαίωσις à se probe pieque jam præstitas: denique in Urbe Sancta pernoctare. Dicam jam a Pharisæorum responsis* Masicta Biccurim *c.* 2. *quomodo inter se differant hæc tria, Biccurim, Truma, & Decimæ.* 1. *Truma & Biccurim (nam & hæc Trumæ vocantur Deut. c.* 12. 17. *cum c.* 26. 4.) *requirunt, si quis Laicus (*זר*) cogitato eas comederit,* ניתה *manum Dei vindicem; si incogitanter, super pretium frugis partem quintam* חומש: *tanquam opes propriæ (*נכסי הכהן*) Sacerdotum, permutantur pro servo, bestia munda, aut pro fundo coëmendo, exsolvendo debito &c. Bicc. c.* 3. 12. *aut* Custodibus Ædis *erogantur: & si minores fuerint parte centesima cumuli communis (*חולין*) in quem forte inciderint, cum haud conturbant, i. e.* יעולין בא ובארה *denique nec illota manu, nec ab hemerobaptista unquam attinguntur.* 2. *Biccurim vero & Decimæ apportantur ad Ædem, tenentur Confessione* וידוי, *Planctum prohibent Deut. c.* 26 11, 14. *penitus expenduntur & ἐκκαθαίρουν) Deut.* 26. 13. *ante exitum trieteridis: & si forte commisceantur, apud Solymas cum* Cholin *aut secum, hominem Laicum aut brutum vesci eis nefas.* 3. *Truma & Decimæ aream totam continent ab usu fructu, donec eximantur, ταῦλαι εἰσὶ: mensuram proventus certam habent; illa τὸ πεντηκοστὸν ex decreto Pharisæorum, hæ à Moyse τὸ δεκάτον: sumuntur de septem quæ celebrantur, deque reliquis frugum generibus, etiam ex conducio & ex recuperato: ad Templum & Tenupham haud obligantur.* 4. *Biccurim vero ad agrum ipsum pertinent, ibique designantur, non ab area & torculari capiuntur; imo agrum totum, si pius Israelita velit, vindicant auferuntque: atque, ut supra dixi, cum Eucharistico sacrificio, (propter Deut. c.* 26. 11.) *& cantilena & solenni agitatione offeruntur; indeque in Urbe Sancta pernoctant heri.* 5. *Postremo* Trumat Maaser *Num. c.* 18. 26. *Maimon. de jure Pauperum c.* 6, 6. *i. e. ἐνατοδεκάτη, quam ἀπαρχῶν ἀπαρχὴν & λόγον ἱκανὸν appellat Philo, & Scriptor melior μασσὲρ ἀκαθαρσίας, & τερουμὰ ἀλωνὰ, quamque Levitam Sacerdoti fas solvere, instar* Trumæ grandioris *acervum vetat, donec ipsa eximatur, usurpari, estque mensuræ definitæ: at tamen ex incorrupto carpitur, sicut biccurim solent, pro fructu marcido & post notationem corrupto,* ושלא כן המוקף *Tertio. Post exemptas Primitias Trumasque* בכורים ותרומות, *residui proventuum terræ quorumcunque unde vesci mur, Deut. c.* 14. 22. *& 2 Par.* 31. 5. *pecorumque decimam mensura, pondere, & numero certo captam & accuratam* Trumot *f.* 52. *&* Abot *f.* 10. *imo Scribarum præscribentium κομπανηθδυοσαλα χαοσίκαν Matth. c.* 23. 23. *Luc. c.* 11. 42. *& Juris Judaicis Masictis* Maaserot *& c.* 2. 1. Demai, Joma *f.* 83. *b. &* Rossana *f.* 12. *T. Babyl. & Maimonidis hilcot* Maaser *c.* 1. *f.* 434. *d. Et sollicite Doctores Urbis f.* 48. 3. אלא *δεκάτων* quidem semen quicquid habet, quicquid veget natura, etiam בצלין, צנונות, חרובים, שתלים, לוף, כרשין, aut siquid hisce vilius crescit: *ibidemque ait Isaabar Juda,* Sapientes decimant olera, המינשרות לירקות מרבריהם. *Levitis vel Levissis, aut quidem Sacerdotibus ex sanctione Esdræ nobilissimi Scribæ, multatis adeo τοῖς νομοφύλαξι Talm. Jerof. f.* 56. *d. & Talm. Bab.* Cholin *f.* 130. *& Maimonidi ad ultima Masictæ* Maaser Seni, *& Siphre f.* 20. *b. tribuebant Laici, dominusve vel conductor. Non enim Levitis solvebant Levitæ aut Sacerdotes, Talm. Jerof. ad μασσὲρ σηνὶ c.* 5. 9. *& Talm. Bab. f.* 130. *ἢ χολὶν. Hæc autem omnia tradebantur nomine* מינשר ראשון *τῆς πρώτης δεκάτης, ut loquuntur Judæorum Patriarchæ, metu vero vindictæ Divinæ* מיתה; *ita Moysen interpretantur Num. c.* 18. 21, 22, 14. *Cæterum primis illis decimis, ut κοινοῖς* חולין *minimeque sacris rebus, vesci licuit plebeios, etiam parum puros, Num. c.* 18. 30, 32. *& ibidem Siphre f.* 20. *b. Quarto. Tum reliquæ frugis decimam, sicut jussum erat Deut. c.* 14. 22, 24. טעשר שני *δεκάτῳ δώτιμον* voce Pharisæorum, *ejusve pretium parte quinta adauctum, apud urbem Solymas patres cum familiabus suis hospites læti impendebant & pollucebant. Nam, ut ajunt Pharisei Masicta περὶ δεκάτων δώτιμον,* מיעשר שני ניתר לאכילה ולשתיה ולסיכה. *Quinto. Quinetiam tertio quoque anno, sive bis quavis heptaeteride (annis enim septimis sive Sabbaticis Terræ Sacræ cultoribus cessabant omnino ἔργα κὴ ὀφλὰ) decima ejus quod restaret, titulo τῆ τρίτης δεκάτης apud Josephum, pariterque* מיעשר שלישי *initio Tobiæ, quod exemplaria Hebraica, Græca, & Syriaca contestantur v.* 7. *adversus cavillationem Josephi Scaligeri. Quis enim non videt Hieronymum ab Hebraico abisse boni Naphthalitæ & à rei veritate, ubi verterat,* Ita ut in anno tertio proselytis & advenis ministraret omnem decimationem. *Tertias insuper decimas arguit Deut. c.* 26. 12. *τὸ δώτιμον ἐπιδεκάτων δώσεις, si recte perpendas. Legerant enim οἱ ο'. in Codice Mosaico* שנית המעשר ונתנה *συνῳδὰ*, iterumque decimabis datum Levitæ &c. *Seldeni etenim* שנית שנית *Hebraicum non est. Clarus etiam ipse Hieronymus apparet & disertus c.* 14. 28. Anno tertio separabis aliam decimam (*i. e. præter* מעשר שני, *sive* decimam Eucharisticam, *de qua egerat vir sapientissimus à v.* 22.) omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore. *Clarior adhuc Theodoretus ad Legem eandem, μὴ τρία ἔτη ἐξαίρεις πάν τὸ ἐπιδεκάτων τῆ χρηματων σε ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, κὴ ἥξεις αὐτὸ &c. ἰσὸν ἦ ὡς ἰωσηπὸς ὑπεῦθυνον λαΐων ἀφερμὼν, μᾶλλον ἦ κὴ τὸ ἰδιωτικὸν ἐπισαμβὸν ἐὸν ὡς ἰδιωτὸν, τρὶς ἔδη δεκάτας ἀφοσιούμενος τὸν νόμον ἀφοσιοῦσθαι τῷ μὲν τῆς λαϊτικῆς, τῷ δ' τοῖς ἐνδεέσις· κὴ τῶν χήρων, τῷ δ' ἄλλῳ τῶν τῆ ἀφοσίωσιν ἐν δώρῳσιν. Quinimo contra Josephum in hoc ritu Scaliger, Amama, & Seldenus validi nihil obticiunt. Quinvero eodem nomine* מיעשר עני *μακαρὶς γαν in libro Mijna, τὸ πτωχοδεκάτης similiter Hieronymo, contra vicinam paupertem, præcipue viduarum & orphanorum, domi erogabatur, propter Deut. c.* 14. 28. *& c.* 26. 12 *unicuique profecto in agro poscentium semicabum tritici, hordei speltæve cabum, vini semilogum, & de cæteris sicut Pharisæi jusserant* Pea c. 8. 5. *&c. &* Cholin *f.* 131. *donec disparetur totum πτωχοδεκάτον. Verumtamen ad ostium heros inter inopes distribuet, quo sibi modo placuerit, distribuet inquam. Quippe* decimæ paupertinæ *non solvunt debita, beneficia non repensant, captiva capita non redimunt, regionem suam non mutant, sportulas nuptiales non præstant; nec quidem faciunt eleemosynam* צדקה, *multo minus hero cedunt in usum fructum,* Pea f. 57. *&* Cholin f. 131. *Quamquam Maimonides l.* 6. *μετ ανωτ γαιτειμ, ex sententia R. Josuæ Levitæ, aliorumque Babyloniorum f.* 12. *b. Talm. Bab.* de Anno ineunte, *hanc decimam solutam adfirmat κῆ τριτεσσαρὸς* loco decimæ secundæ *absque novo damno areæ. Ita & par Targumistarum Uzielida & Solymitarius Deut. c.* 26. 12. בשתא תליתאה כיעשרא תניא הוא כיעשר מכבניא. anno tertio perfolves decimas secundas, nomine ac usu Decimarum Paupertinarum. *Subjicit tamen ibi Jonathas,* quinimo Decimam tertianam מיעשר תליתאי apud Deum deportatum comedes. Quasi Decimæ Eucharisticæ & Pollucta כיעשר שני *annis tertiis tertio loco venerint, & medio τὰ πτωχοδεκάτα. Sacrum insuper idem suadet, quod Josephus ex illo & ex consuetudine voluit. ἐὰν ὁ σωτηλίτης πᾶν τὸ ἐπιδεκάτων τῆ χρηματων σε ἐν τῷ ἔτῃ τῷ τρίτῳ,* qui quidem annus est Decimarum, *crede aliarum*: dabisque ex triennalibus hisce decimis Levitæ cæterisque merito postulantium *Et adhuc distertius κῆ τὸ σαμαρειτικὸν,* **وفي السنة الثالثة سنة التعشير** anno tertio, anno decimationis sive novi census, dabis nimirum *τὸ τριτοδεκάτον* turbæ Levitarum orbarumque. *Nam cum perrexerat per gratulationes civium Jerosolymitanorum ordo aliquis Stationarius ad montem Dei* להר הבירה, *calathum suis quisque humeris portabat, ex auro quidem vel argento ditiores, reliqui viminеum* Biccurim c. 3. 8. *præcipuis telluris sacræ deliciis intus repletum, extra coronatum, ornatumque, neque hoc officium detrectabat vel rex Agrippa, in Atrium Israelis* לישראל, *ultimum Divinorum Hymnorum canentes, dum ascenderent, Levitis subinde Ψ.* 30, *modulantibus. Mox pullis avium, quos etiam super corbes ferebant, Sacerdoti εἰς ὁλοκαυτωσιν traditis, recitatur Deut. c.* 26. *v.* 3. הגדתי, *ἀναγγέλω σήμερον &c. Dein lætum primitiarum onus, ab humeris remotum,* Agitatur *rite apud Deum, Sacerdote subtus dirigente, & Laico Sortæ manubria prensante profitenteque simul ex formula* ארמי אבד אבי, *Deut. c.* 26. *v.* 5. —— 10. *quam universa βικκυρίμ appellarunt ex re,* Sotæ c. 7. 2, 3. *verbis omnino Hebraicis. Nam* וידוי מיעשר Professio Decimarum, *Deut. c.* 26. *v.* 13, 14, 15. *quavis linguarum licebat,* Sotæ c. 7. 1. *Hunc autem in modum Decimas olim confitebantur,* Maaser *Seni extrema Masicta, & Jad titulo eodem c.* 11. *die ultimo Azymorum ad Sacrificium Vespertinum, heptaeteridum annis quarto & postremo, Trumatione atque Decimatione vel tertii anni, Deut. c.* 14. 28. *jam peracta & persoluta. Quippe frumentum & herbæ ἀπὸ δεκαπόλεως ad Tisris initium, arbores ad medium Sebeti, cuncta præ Paschate: quinimo reliquias istius census, quæ forte heris usque remanserant, ante diem* XXII. *Nisanis donari aut comburi oportuit,* Maaser seni c. 5. 6. *Extuli, ἔφερον ὁ ἀληθῶς ἰσραηλίτης, quod sacrum erat,* decimas equidem secundas & fructum arboris quadriennium, Lev. c. 19 24. *tradidique Levitæ,* decimas primas, Num. c. 18. 21. *Largitus etiam sum* trumam grandem & trumam decimalem. *Peregrino profecto & orphano & viduæ τὸ πτωχοδεκάτον,* & spicilegium, & manipulum relictum,

ro ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad distribuenda quæ desunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis

τὰς ὠχίας, [f] τρίτῳ ϖϵὸς αὐτᾶς [g] καὶ τὸ ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς ἀφανέμησιν τῶν ἀπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [h] ϖασὶν ὀρφανοῖς. τῶν δὲ ὡραίων ὅ, τι καὶ [i] ϖρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γιγνόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης [k] αὐτὸν γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι ϖαρέσχεν, ἀλογήσαντες, θυσίας ὰς ὁ νόμος αὐτοῖς ὑϖοφέρειν κελεύει ὑϖοτελέσαντες, τούτων τὰ [l] ϖρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπεὶδὰν ἢ ταῦτα ϖοιήσας τις, [m] καὶ ϖάντων τῶν δεκάτας ἅμα τῶν [n] εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς ὠχίας τῶν ἀϖαρχῶν ἀϖενεγκὼν, ἀϖέναι μέλλῃ ϖρὸς [o] αὐτὸν οἶκαδε, χάριν [p] ἀνύκρους τοῦ τεμενίσματος ὠφελησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τῶν ἀϖ' Αἰγυϖτίων αὐτὸς ὕβρεως ἀϖεπάλαξας [q] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ ϖολλὴν ἔδωκε καρϖοῦσθαι· ϖαρὼν δὲ ὡς [r] ϖάσας τε δεκάτας καὶ τὰς Μωυσέως τελέσαι νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν ὑμνῆσαι καὶ [s] ἵλεων αὐτῷ ϖαρασκευάσαι εἶναι, καὶ κοινῇ ϖᾶσιν

ctum, agrique mei angulum Deut. 24. 19. Lev. 19. 10. *abs ædibus adeo meis* Collyras Challæ nomine debitas Num. 15 20. *Omnino ſicut juſſiſti*, non turbavi ordinem decimarum trumarumve. *Non violavi mandata tua*; non obtuli avulſum pro indecerpto, vetus pro recenti, vel aliud pro alio genere. *Neque ſum oblitus* agendarum hac cauſa tuo Numini gratiarum. *Quin* decimas ſecundas cognati funeris *in luctu non comedi*; *neque immundus iſta forte ſeparavi*, *neque imbendi quicquam eorum* in pollincturam, in ſandapilam, involucrum, lamenta, vel in alia funebria. *Obedivi vero voci Domini mei*, comportatis iſtis ad Ædem Electam בירה הבחירה, *& imparata quæcunque ita præſtiti* lubens lætuſque. *Hoc colon ſubmiſſa*, *voce altiori ſequentia*, *T Jeroſ. f.* 56. *Tantum enim Profeſſorum faſtum ſeculo ſuo pravo & illiberali ferre non potuit pius Chaſmonæus Johannes P. M. ſed interdixit potius*, Maaſer ſeni c. 5. 15. *iterumque* Sota c. 9. 10. *Recte adeo obſervavit R. Hylas de hac Exomologeſi*, *contumeliam atrocem Sanctiſſimo facere*, מי שהוא אומר יעשיתי והוא לא יעשה. *Pergit autem vox confitentis. Reſpice igitur de ſancto habitaculo tuo in cœlis:* ſicut nos mandata tua jam faceſſimus, vota etiam noſtra, quæſumus, perfice; *atque benedic Iſraeli populo tuo* filiis multis filiabuſque; *tellurique quam à te habemus*, roribus & aquis & prole magna beſtiarum: *quatenus pollicebare pridem Majoribus noſtris ſolum melleum & lacteum*, dulcioribus fructibus nobile. *Sic erat Phariſæorum Commentatio ad Deut. c.* 26. 13, 14, 15. *pietate*, *quod ſentio*, *& bona eruditione præclara*, Maaſer Seni c. ult. § 10. &c. *Mox Deo adorato*, *munus cum qualo juxta Altare relinquitur* Biccurim c. 3. §. 4, 5, &c. *& Maimonidis hilcot* Bicc. c. 4. בקרן דרומית מיזרחית *verſus plagam Africam*, *pietatis domeſticæ monumentum cibuſque Sacerdotum*; *ſumendus tamen reverenter ac opportune* בקרש מקרש Biccurim f. 85. *Talm. Bab. Quiſquis enim flaminum ante carmen illud ſolenne guſtarat*, *luebat undequadraginta*, Maccot c. 3. 3. *Reddebantur autem rurſus heris calathi ſui deaurati donis caſſi. Fas autem fuit* Scham Biccurim *recitari ab Iſraelita alterius ſaltem parentis*, *non à Gentili*, *non à Proſelyto*, *propter Deut. c.* 26. 3. 7. *& δώτιεωζιν* βικχεὶμ c 14. *indulget tamen his aliquatenus conſuetudo*, *quod ex Juda Principe urget R. Joſua Levita Talm. Jeroſ. f.* 64. *a. quia Abramum totius mundi patrem renuntiarat ὁ ὢν Gen. c.* 17. 5. *quomodo & Diviniſſimus Paulus idem Oraculum in ſuis Epiſtolis ſæpius expoſuit*, *& ex recentioribus Moſes Maimonis jubet intelligi*, Hilcot Biccurim c. 4. *Licuit & Sacerdoti Levitæve propter urbes ἀσύλας ἡ τῶν ϖρωτοχυμάτων ἐξομολόγησις*, Maaſer Seni c. 5. 14. *Non licuit illa fœminæ*, *aut ſervo*, *aut commiſſario*, *aut dubii generis homini*, *quos ſane omnes prohibet* לא אשר נתתי, *Deut. c.* 26. 10. *Sed nec tempori fieret ultra ſolennia Scenopegia*, *aut pro agro poſt exemptas primitias divendito*, *aut primitiarum corruptarum forte loco ubi aliæ denuo offerentur*, *aut piſcella ſecunda*, *ſiquis bis ἀϖαρχὴ ſpecie variante*; *multo minus pro unica duntaxat ex ſeptem frugibus*, Biccurim c. 1. *Liquet igitur totius annonæ portionem prope quartam abſtuliſſe colonis Hebræis* Primitiarum, Trumarum, *triumque* Decimarum *jus*: *ut de* Demai *cumuli dubii ἀναδεκατώσῃ deque Sacrificiis cæteriſque opibus Sacerdotum*, *quas recenſet paragraphon antepenultimum Maſiclæ* Challa, *Philoque Philoſophus p.* 830. *jam ipſe taceam. Patet etiam inde*, *rerum omnium Largitorem*, *quicquid in Sacerdotes ſuos confertur*, *ſibi redditum exiſtimare & gratum habere. Tale quid animadvertit Levis Catechiſta Præcepto* LXXII. *Graviſſime igitur increpat & repetito Adamantius noſter Hom.* XI, *ſuper numeros* Quomodo ergo abundat juſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ ſeparentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos neſciat, Levites ignoret, Divinum Altare non ſentiat. Hæc diximus, aſſerentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam ſecundum literam ſtare. *At quid dicit Seldenus noſter? Legatur potius Legumlatorum primus Moyſes* [1]*Num c.* 15. *c.* 18. *& c.* 31. *Deut. c.* 12. *& c.* 26. *Exod. c.* 22. *c.* 23. *c.* 25. *& c.* 35. *Lev. c.* 2. *c.* 7. *c.* 23. *c.* 25. *Nehemias etiam c.* 10. 37, 38. *& proximus Prophetis Tobias c.* 1. 6, 7. *Poſt illos* σίδερ ζεραΐμ *tomus primus Miſnæ*, *& Siphra f.* 53. *Atque porro Maimonidis libelli quinque*, *de* Eleemoſynis *maxime c.* VI. de Trumis, de Decimis primo dictis, de Decimis ſecundis, deque Primitiis: *necnon* Samag *inter mandata* 133 —— 140. *& inter vetita* 253 —— 264. *Huc etiam pertinet quod de juſtitia*, *i. e.* צדקה *Phariſæorum*, *obſervavit in Panario ſuo hæreſium profligator.* ἀϖεδεκάτευν μὲν τὰ ϖάντα δεκάτοις ὄντα, ἐλαφρίαις δὲ ταῖς δεκάτοις, *perſolvebant illi decimas omnes.* τὰς ἀϖαρχὰς εἰσῆσαν, *elargiebantur adeo bicurrim.* τριακοντάδας τε, adhæc עני עשר *decimas pauperum unoquoque* triennio *expenſas*, καὶ ϖεντηκοντάδας, *trumor inſuper ſive* ἀφαιρέματα, *multam quinquageſimam* areæ & torcularis, *ſicut ea Secta ſanxerat*, ultro eximebant. *Hæc quidem Epiphaniana cum ignaris intellexerunt Petavius & Seldenus. Stet denique Philo ad jeram coronida* (*ſatis eſt*) *his verbis p.* 437. Οὐκ ἀϖὸ ζώων μόνον ἀϖάρχεσθαι δικαίας, ἀλλὰ καὶ ἀϖὸ τῶν ὅσα ἐκ γῆς βλαστάνει διαιρεῖν, *Lev. c.* 27. 30. *Et alibi*, κελεύουσι οἱ νόμοι δεκάτας μὲν ἀϖὸ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ϖρεμμάτων ἡμέρων, καὶ ἐ, ίων ἀϖάρχεσθαι τοὺς ἱερεμμένους· ἀϖὸ δὲ τῶν κατ' ἄγρας ὑϖάρχων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνεφέυρων κατ' ἀνάλογον τῆς κτήσεως, οὐ ταλάντοις πλήθεσι νομίζειν, σῶν ὠδαῖς εἰς τὸν Θεὸν ϖεϖοιημένας, ὡς ἀναγράπτως ϖηλιτόντων μὴ ἱερᾶ βιβλοῖ· καὶ ϖροσέτι βοῶν καὶ ϖροβάτων καὶ αἰγῶν τὰ ϖρωτότοκα. *Et p.* 830. δώτεον ὃ (*præter* Challam) ϖροσϖέφ ἀϖὸ τῆς ἄλλης κτήσεως ἀϖάρχεσθαι καθ' ἑκάστην μὴνα, οἶνον· τῶν δὲ ἄλωνα, σῖτον καὶ κελεβάς. ὁμοίως δὲ ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον, καὶ ἀϖὸ τῶν ἄλλων ἀνεφέυρων ἡμέρας καρϖῶν· ἵνα καὶ τῶν ϖρὸς ἀνεξοίκιτον βίον ὁϖορεύτων, ἐλαφρότερον ἐξ ἀφθόνων ϖυνθάνωσι μὴ κόσμῳ δ' ϖροσήκοντος. τέλειοι δὲ γέρας, τὰ ϖρωτότοκα *&c.* καὶ ἄλλον ϖερὶ ὁ βραχὺ ἐϖιτιμᾷ τοῖς ἱερεῦσιν ἕκαστον, (ἱερεῦσι δίκαιον *legit interpres Latinus*) τῶν ϖροσόδων ἀϖάρχεσθαι κελεύσας ἀϖό τε σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ ἔτι ϖρεμμάτων ἐϖιγονῆς, *&c.* ἐξ ὧν ἁϖάντων ἐστὶ σαφὲς, ὅτι βασιλέως ἐκ ϖεμπότητα καὶ τιμὴν ϖροσήκει τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος. καὶ ὥσϖερ ἂν εἷσιν ἐξαίρετοι ϖρόσοδοι ϖρεσβεύεται ἱερεῦσιν, αἱ ἀϖὸ τῶν ἀναγομένων θυσιῶν. *Et p.* 834. κλῆρος μὲν τῶν ϖεντήκοντα αἱ δεκάδες. ὃ ϖροσέτι γὰρ εἶσιν ὁ νόμος αὐτᾶς χρῆσθαι τοὺς λαοῦντας, ἢ ϖαλιν ἄλλας δεκάτας ὡς ἀϖὸ κτημάτων ἰδίων ἀϖάρξασθαι, καὶ δόντι τοῖς τῆς ἀμείνονος τάξεως ἱερεῦσι. BERN.

f Τρίτῃ ϖρὸς αὐτᾶς] Ita ut non ſint eædem ac decimæ ſecundæ, ſed diverſæ ab iis, ϖρὸς αὐτᾶς. Præter eas quæ quotannis ſolvebantur, has anno tertio ſolutas videtur putaſſe, quoniam τρίτη appellat. REL.

1 *Ad diſtribuenda quæ*] *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c.

g Κατὰ τὸ ἔτος τρίτον] Κατὰ ἔτος τρ. *Vat.*

h Πασιν ὀρφανοῖς.] Ita ex *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσιν. & paulo ante τῶν ϖεϖομφῶν pro τῶν ἀϖανιζόντων *Busb.* & *Hen.*

i Πρωτῶν] Sunt ביכורים, ϖρωτόλεια mox appellanda: pro qua voce πρωτόλεια in MS. cod. eſt. REL.

k Αὐτὰ γῆς,] Αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

l Πρωτόλεια] Πρατόλεια *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* etiam ſenſu Lycurgi νομοθέτου libro de Sacrificiis. ϖρωτόλεια *Big.* & *Samb.* Quomodo Heſychius ϖρωτολεῖον, ἀϖαρχῶν. Sic enim legi volo pro ϖρωτολεῖον, ὑϖάρχον. Frequentius tamen rectiuſque legitur τὸ ϖρωτόλειον, quod eſt eidem Grammatico, & Suidæ, & Etymologo magno ἡ ἀϖαρχή. Similiter illuſtriſſimo Photio ϖρωτόλεια, αἱ τῶν καρϖῶν ἀϖαρχαὶ, οἷον ϖρωτολῆια. Eadem in miſera Græcia τὰ ϖρωτόλεια. BERN.

m Καὶ ϖάντων] *Caſſiodori* codex, καὶ ϖάντων τὰς δεκάτας ἅμα τᾶς εἰς τὰς λεύτας καὶ τὰς ὠχίας τᾶς ἀϖαρχᾶς ἀϖενηνοχὼς. Reſcribes tamen, amabo, Καὶ ϖάντων τᾶς δεκάτας ἅμα τᾶς εἰς τὰς λεύτας καὶ τὰς ὠχίας τὰς ἀϖαρχὰς ἀϖενηνοχὼς. Vel hoc modo, καὶ ϖάντων τὰς δεκάτας ἅμα τὰς εἰς τὰς λεύτας καὶ τὰς ὠχίας τᾶς ἀϖαρχᾶς ἀϖενηνοχὼς. *Samb.* ἐπὶ τὰς λεύτας. BERN.

n Εἰς τὰς Λευίτας] Ἐπὶ τὰς Λευίτας *Samb.*

o Αὐτὸν οἶκαδε,] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

p Ἀνύκρους] *Al.* ἀνύκρου & ἀνύκρυς. HUDS. Ita explicat quod Deut. 26. 13. dicitur quod לפני יהוה *coram facie Dei* peragi debuerit. REL.

q Γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτὰς *Baſ.* & *G.*

r Τὰς τε δεκάτας] Τὰς τε δεκάτας καὶ τ' ἄλλα κατὰ τὰς Μωυσέως νόμους *Busb.* & *Hen.*

s Ἵλεων] *Big.* & *Samb.* proletarie ἵλεω, ſaltem ante vocalem literam. Ibi *Samb.* Ἀφπαντός. Et ſtatim *Big. Baſ.* atque *Gen.* κοινῇ, contra artem Herodiani. BERN.

t Πεφανη-

πᾶσιν Ἑβραίοις ἀγαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [c] προσκτήσαντα δ' ὅσα δυνατὸν χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ ἐν ὥρᾳ γάμου γινόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῳ [v] νοσφίσας, μὴ δὲ λυπῶν [t] τὸ πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [x] πρὸς τοῦτο τινες ἐκβιάζωνται. κεκλῆσθαι δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ δίκαιον καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [y] ἔτι δὲ μηδὲ ἠταιρημένης εἶναι γάμον· ἧς δὲ ὕβρει τὸ σῶμα τοῦτο πρὸς τῷ γάμῳ φύσις ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο γένεσιν οὐδ' ἂν ἕτερα τὰ παίδων τὸ φρονήματος ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [z] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φώτες αἰσχρῶν, [a] μηδὲ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [b] εἴ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν [c] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, [d] ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κεκλῆσθαι μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνης ἀποπέμπεσθαι αὐτὴν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας οὕτω φανήσοι, καὶ πρὸς ἃς οὐδὲ ἀντιπεῖν δυνηθείη. [c] τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόστιμον ἐκτινέτω, πλησίος τεσσαράκοντα [f] μιᾶς λείπουσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [g] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παῖδισκην ἐφθαρμένην· [h] δημόσιος μὲν ἔσται, τοῦ μὴ σωφρόνως προσκεῖσθαι τῆς παρθενίας ἄκρον νομίμων γάμων, καταλευέσθω· ἂν δὲ ἐξ ἱερέων ἡ [i] γεγυνημένη, [k] καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὄσων τινὶ, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [l] ὄντι τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δὲ ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γινόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ ἅμα τῷ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὡς διlargitus est bona, quæcunque vero donare potest adjiciendo.

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, [1] uxores ducant virgines ingenuas, honestis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus est, ne cum alio degentem, quam corruperit, sibi copulet, neve priorem ejus virum contristet. Porro servas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujusque* dignitatem *maxime* conducit. Præterea [2] nec cum prostituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, sacrificia nuptialia Deus non sit admissurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, si ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine desponsam, postea talem non invenerit, ipse quidem actionem intendat & accuset, eis quæ ad rem demonstrandam habet indiciis usus. Puellæ vero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, si quidem judicatum fuerit eam non deliquisse, cum accusatore habitet, nullam eam dimittendi potestatem habente, nisi magnas ei causas præbeat, & quibus nihil contradici possit. Quod si crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique siclos quinquaginta solvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, si quidem popularis sit, quod usque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: sin ex sacerdotibus nata sit, viva cremetur. Si cui sint duæ uxores, & *is* alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob causam, magno honore & benignitate prosequatur, alteram autem minori observantia & affectu: si filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, consequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc

LEGES CONNUBIALES. Deut. c. 23. Lev. 21. Deut. 21.

enim

[t] Προσκτήσαντα] *Epiphanius* fortean viderat προσκτήσαντα δέ. BERN.

1. *Uxores ducant virgines ingenuas.*] *LEGES CONNUBIALES.* 1. *Viri ingenui ingenuas virgines ducunt: uxores alienas non seducunt; neque matrimonium ineunt cum scorto, cujus equidem sacrificia nuptialia neutiquam Deo placeant.* Deut. c. 23. 8. *qui locus Seldenum nostrum latuit, non latuit Maimonidem* Issure mizbeah c. 4. *Lev. c.* 21. 7. & c. 19. 29. Synhedrin f. 76. Iebamot. f. 37. & *Maimonidæ* Issure biah c. 18, 19. & More p. 498. 2. *Uxorem præreptæ virginitatis temere accusatam vir suus in annum recipit, multatus adeo verberibus undequadraginta, atque etiam siclis* L. *supra dotem socero numerandis. Nam Moyses nequam istum damnaverat centum nummis Deut.* 22. 18. *Attamen certo vitiata lapidibus obruitur, si Laica; sive ex Sacerdotibus accesserit, viva comburitur, Deut. c.* 22. 13. & *Lev. c.* 21. 9. *Masicta* Synhedrin c. 8. 1. Cetubot *T. B.* f. 22, 40, 44, 45, 46. Cidduſim f. 3. Eracin f. 15. & Synhedrin f. 50. 51, 52, 66. *Maimonidis* Iad c. 3. περὶ παρθένων, & de Congressu illicito c. 1. 6. & Doctoris dubitantium p. 501. 3. *Gaudet naturæ sua jure* במשפט הטבעי *filius maximus, uxorum licet minus dilecta genitus, Deut. c.* 21. 15. Cidduſim f. 68, 78. Becorot f. 47, 52. Baba batra 122 —— 130. & *Maimonidis c.* 2. περὶ κληρονομίας. 4. *Feminam alteri jam desponsatam quisquis corruperit, pereat cum ipsa: aut solus, si per vim fecerit, Deut. c.* 22. 23. Cidduſim f. 10. & Synhedrin f. 41. *Maimonidis c.* 1. ναῶρ βετουλά. *Paria etiam judicarunt de hoc flagitio viri sapientes, Marcellus, Paulus, & Papianus in* Collatione Rufiniana, *doctissimusque Velvodus, lux Grotii, titulo Parallelo* XXIV. & *aliquot sequentium.* 5. *Qui violat virginem necdum desponsatam, hanc uxorem accipiat: aut si parens delibatæ volet, solvat siclos* L. *pretium infamiæ, Deut. c.* 22. 28. *aut potius Exodi c.* 22. 16. 17. & Cetubot. f. 10, 29, 38, 39, 40. & *Maimonidis* Iad c. 1, 2. נערה, *ejusdemque* מורם *p.* 500. 6. *Mulieri aliquam ob causam dimisse, leviculam satis Hilleliſtis Aquibaque decernentibus extremo Codice* גיטין, *ad alium virum cum libello repudii sui licet divertere: sed ad repudiantem postliminio redire non licet Deut. c.* 24. 1. *Matth.* 12. 7. *Masicta tota* גיטין, *i. e.* de Repudii formulis, & *T. B.* Cidduſim f. 3 — 9. Sota f. 3, 5, 20, 31. *Maimonidis Iad in* גרושין, *item p.* 499. μωρέ. 7. *De Leviro ingrato & conspuendo, vide Deut. c.* 25. 5. *Deuterotarum Masictam* περὶ γαλουχαιῶν ἤτοι ἐσόμενοι; & *Maimonidis* יבום וחליצה f. 295. Iad, *necnon* More p. 500. 8. *Cuptivam vero Israelita nemo ad torum prius admittet, quam illa mensem lugubrem ex more capite raso patriæ ac parentum derelictorum memor exegerit: atque semel admissam eam tanquam uxorem, vel saltem liberam inde existimabit. Deut. c.* 21, 10. Cidduſim f. 21, 22, 68. Jebamot f. 47, 48. *Maimonides* de Regibus c. 8. §. 5. & p. 467. Doctoris sui. *Cæterum* de Jure muliebri *præter Moysen magnum, Josephum, & filium Maimonis, alios quam pauciſſimos Judæorum huc allegavi. Sufficit igitur* Uxor Hebraica *Seldeni nostratis, aut oppido lasciviunt in hoc argumento Scholæ Rabinorum & impudica* φιλομή. BERN.

[v] Νοθεύσαι,] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, restitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Castalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῳ, μηδὲ λυπῆσαι τὴν πρ. &c. neque quæ reliquerit *suum priorem virum.* æque bene, μηδὲ λυπῆσαν, *qui priorem maritum molestia non affecerit, sc.* protervia sua, malisque moribus.

[x] Πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται.] Πρὸς τοῦτο τινὸς ἐκβιάζοιτο *Hen.*

[y] Ἔτι δὲ μηδ' ἠταιρημένης] Ita *Samb.* (& *Coll. Voss.*) ἔτι μηδὲ ἠτ. *Baſ. G. Alique.*

2. *Nec cum prostituta matrimonium ineundum,*] Neque meretrici sit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis sint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

[z] Εἰ μὴ τύχοιεν] Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες ἐκ αἰσχρῶν (*Coll. Voss.*) *Big.*

[a] Μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Big.* (& *Coll. Voss.*) μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίᾳ *Vat.* HUDS. Forte ἐλευθέρως, vel ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. COCC.

[b] Εἴ τις] Ei δέ τις *Big.* & *Samb.*

[c] Ἔχοι τεκμηρίοις.] Ἔχῃ *lidem*, & v. 19. δοκῇ.

[d] Ἡ ἀδελφὸς,] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ὅσις ἂν *Vat.*

[e] Τὸ δὲ] Forte ὁ δὲ ἐλεγχθεὶς. COCC.

[f] Μιᾶς λειπούσης] Μιᾷ λιπούσας *Big.* & *Coll. Voss.*

[g] Ἀποτινέτω] In *MSS.* ἀπολυέτω. quod idem est. & v. 27. ἐξελέγξῃ.

[h] Δημόσιος μὲν] Ita *MSS.* in *Editis* δημόσιος.

[i] Γεγενημένη,] *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγονημένη. BERN.

[k] Καιέσθω ζῶσα] Hinc apparet combustionem graviorem pœnam lapidatione fuisse. REL.

[l] Ἔτι τιμῇ] Ἐν τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

enim in legibus ſtatui) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quòd in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. Qui puellam alteri deſponſam vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, [1] ſe non amplius cum ea rem habiturum eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non permitttendum. Quod [2] ſi male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hæreditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod ſi frater nolit eam ducere, mulier convento ſenatu hoc ipſum teſtificetur; quod ſe, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero ſenatu, quam ob cauſam à matrimonio abhorreat, ſive parvam ſive magnam afferat, [3] eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conſpuens, dignum eſſe dicat qui hæc à ſe habeat, quòd mortui memoriam læſerit. Atque ille quidem è ſenatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poſcenti nubat. Si quis autem captivam ceperit virginem, ſive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipſa tonſa, ſumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui pericrint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, ſatiaverit, ita demum ad epulas & nuptias ſe convertat. nam pul-

Deut. 22.

Deut. 24.

Deut. 21.

ωλεῖν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ἀσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διατάξομεν, μὴ [m] συγκεχωρῆσθαι. ἄδικον γὰρ τ τῇ ἡμέρᾳ [n] πρεσβύτερον, [o] ὅτι τὰ τ μητρὸς αὐτῷ ἥττονα, τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ τ πατρὸς τ ὀφειλόμενον αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κύριον ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ ἑκὼς τὴν φθορὰν [p] συγκατανεῦσαν λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τὴν τ ἐλευθέραν γάμου τὸν κύριον, ἢ τ ἀσφαλεῖαν αὐτὸν παθεῖσα [q] δι' ἡδονὴν ἢ ἀπὸ κέρδους τὸν ὕβριν. ἐὰν δέ τις μόνην παρεπιπρὸν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [r] κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. [s] εἰ δὲ τῷ πατρὶ τ κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [t] τὸν τιμὸν τ ὕβρεως καταβαλέτω. [v] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος ἀπαλλαγῆναι [x] καθ' ἃς δηποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γένοιντο· χαίρομαι μὲν οὖν τ μηδέποτε συμβῆναι ἰσχυρίζεσθαι. λάβοι γὰρ ἂν ὕστερος [y] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρᾳ· πρότερον γὰρ οὐκ [z] ἐφετόν. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον [a] κακῶς ἔχοι, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσοι [b] γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι [c] αὐτῇ ἐπανιέναι. [d] τὸν ἄπεκνον, τ ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω· καὶ τ παῖδα τ γενόμενον [e] τῷ δὲ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, προφέτω δὲ κλῆρον ἀμφίδοξον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γενόμενον, [f] τ οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τ χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ τ γυναιξὶ κοσμίων οὔσῃ τ συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τ προτέρων ἀνδρῶν συνοικήσας. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ὀπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τοῦθ' ὅτι βουλομένῳ αὐτῷ ὀπὶ δὲ οἴκῳ μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τὸν τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ μνήμην. [g] ἐρημένης δὲ τ γερουσίας ἀπὸ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τ γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τὰ δελφοῦ τὰ σανδάλια, καὶ [h] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [i] τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσασα τὸν τοῦ κατοιχομένου μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τ γερουσίας [k] ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τ βίον· [l] ἡ δ' ὥπερ ἂν βουληθῇ τινι τ δεομένων γαμείσθω. ἂν δέ τις αἰχμάλωτον λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένῳ, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω οὐδενὶ [m] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυρασάμενον αὐτὸν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβόντα, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐ-

m Συγκεχωρήσθω.] Συγχωρείσθω *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρεῖσθω *Big.* & *Samb.*

n Πρεσβύτερον,] Πρεσβύτερον ὄντα τ μ. *Samb.* & *Vat.*

o Οτι τὰ τ μητρὸς] Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τὰ τ μητρὸς αὐτῷ ἥττονα τῇ ἀληθείᾳ τ πατρὸς, τ &c.

p Συγκάταινον] *Big. Samb.* & *Epiph.* συγκάτθυον prave *Baſ.* & *Gen.* καταθύσασαν *Hen.* & *Busb.* alia voce. Deinde verba Legis עגה את אשת רעהו (ἐταπείνωσεν) על דבר אשר bene explicat Joſephus, ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συγκάτθυον prave in *Editis.* καταθύσασαν *Hen.* & *Busb.*

q Δι' ἡδονὴν] Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ ἀπὸ κ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

r Κατηγγυημένην.] Ita *MSS.* κατεγγυημένην in *Editis.*

s Ην ϑ] In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ ϑ πατρὶ, ἐν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντ.

t Τὸν τιμὸν] Articulum negligunt aliquot *MSS.*

v Γυναικὸς] Γυναικὸς ϑ τ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Καθ' ἃς δηποτοῦν] Καθ' ἡντινῶν αἰτίαν *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται ϑύρσοιντο. γράμμα in *Cod. Vat.*

1. *Se non amplius cum ea rem*] Vide Cl. *Seldenum* de *Uxore Hebr.* l. 3. c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507.

y Ἐξουσίαν] Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

z Ἐφετόν.] Ita *Busb.* (*Cocceji* correctio). & *Hen.* recte ἀφετόν *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφικτόν *Baſ.* & *G.*

2. *Si male habeat etiam*] Si in illum etiam male affecta fuerit, *Epiphan.*

a Κακωθείη,] Κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος ἐκείνου *Hen.* & *Busb.* κακωθῇ, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ *Big.* & *Samb.* κακωθείη, τελευτήσαντος αὐτοῦ, abſorpta partitionis particula. Hoc colon omiſit bonus Epiphanius. Mox θέλῃ *Hen.* θελήσῃ *Busb.* lidem ſtatim ὁ πρότερος. BERN.

b Γαμεῖν] Αὐτὸν poſt γαμεῖν inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

c Αὐτῇ ἐπανιέναι.] Αὐτὸν in quinque (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *MSS.*

d Τὸν ἄτεκνον,] Ita *Samb.* τὸν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τὸν ἄτ. ϑ ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τὸν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἀτέκνου ϑ ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.*

e Τῷ ϑ τεθνεῶτος] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ.

f Τῶν οἴκων] Τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων *Vat.* τ οἰκείων οὐκ ἐλλ. *Big.* & *Samb.*

g Ερμηνεύς] Ερομηνεύς in *MSS.*

3. *Eò inclinet.*] Ad hoc veniendum eſt, ut uxor fratris &c. *Epiphan.*

h Πτύσασα αὐτοῦ] Πτύσασα in quatuor (*Coll. Voſſ.*) *MSS.*

i Τούτων αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τοῦτο ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτῷ ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι.

k Απείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, Canonice ab εἶμι. Nam εἶμι auris eſt Bœoticæ. Reliqui à verbo originis circumflexo, ἀπείτω. BERN. Απίτω *Big.* & *Samb.* ut & p. ſeq. v. 10.

l Η δ' ὥπερ ἂν] In *Samb.* ἣδ' ὥπερ &c.

m Απτεσθαι] Αψασθαι in quinque *MSS.*

n Πρε-

αὐτοῖς κηρέσασα λυπηρὸν, ἔπειθ' ὕστερος ἐπ' ὠφελίᾳ [n] τραπῇ καὶ γάμος. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπαίνην αὐτῆς [o] τὸ βούλημα· ἀλλὰ μὴ τῷ ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τὰ κατ' αὐτὸν ἀμελεῖν κεκακισμένα. τριάκοντα δ' ἡμερῶν [p] ἐπὶ τῷ πένθει διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰδ' ἐμπεσὼν εἰς ἐπιθυμίας [q] ὑπερηφάνους αὐτὸν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτόν. ἀλλ' ὅπου βούλεται χωρεῖν [r] ἀπείτω, τὴν ἐλευθέραν ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν [t] τῶν νεωτέρων ὑβρίζουσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμουσιν, ἢ δι' αἰσχύνην [t] ἢ ἁλῶ σώσειν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [v] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [x] ἐπιφύεσαν ἔστι δικασταί· "σωφρονεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς "ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τοῦ τῶν χρημάτων αὐξήσεως, καὶ- "νῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γιομένων· ἀλλ' ὅπως "παῖδων τύχωσιν, οἳ [y] γηροκομήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν "δέωνται παρ' αὐτῶν [z] ἔξουσι. [a] γιόμενον δέγε, μὴ χα- "ρᾶς καὶ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι τοῦ μεγίστου, ἀφά- "μενοι, ἁπάσης ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼποι- "ούμενοι καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τοῦ σοῦ καὶ παι- "δείαν τὰ ἀρίστων εἶναι χρησίμων. νῦν δ', συγνώμην γὰρ "δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, [b] ἀποχρήσει ὅσα τὰ "εἰς ἡμᾶς τιμῆς [c] ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλὼν [d] πρὸς "τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς εἰς "πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς "[c] πατὴρ ὢν πάντων ἀνθρώπων γένους ἐστὶ, καὶ σωφρο- "μᾶλλον δοκεῖ τοῖς τοῦ αὐτοῦ αὐτῷ προσηκούσαν ἔχοντιν, "ἀφ' ὧν προσῆκεν αὐτοῖς πρὸς τὰ παίδων [g] τυγχανόντων. "καὶ νόμος κολαστὴς γίνεται τῶν πιστῶν ἀπαραίτητος, "ἢν σὺ [h] μὴ περαθείης". κἂν μὲν τούτοις [i] θεραπεύσῃ τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλλαγέντα τῶν ὅτι τοῖς ἡγνο-

24. [z] Quicunque vero adoleſcentum parentes *ſuos* contemnent, eiſque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de induſtria in eos contumelioſi, eos primum verbis caſtigent parentes (hi enim judices eſſe ſolent idonei) dicentes, "ſeſe inter ſe congreſſos eſſe, non voluptatis cauſa, neque ut rebus utriuſque factis communibus facultates amplificarent; ſed ut liberos adipiſcerentur, qui ipſos in ſenectute nutrirent, ipſiſque ea, quibus indigerent, *demum* ſuppeditarent. "Natum quidem ſublatum, lætitia geſtientes maximaſque Deo gratias habentes, *ſumma* cura educavimus, nulli rei parcentes, quæ ad tuam ſalutem & rerum optimarum diſciplinam utilis eſſe videretur. Nunc autem (oportet enim veniam dare juvenum peccatis) ſatis habe, hactenus honorem erga nos contempſiſſe, & redi ad ſanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea quæ adverſum patres committuntur moleſte ferat, quoniam & ipſe eſt totius hominum generis parens, & in eis, cum quibus illi communis eſt appellatio, lædi videtur, cum quæ illis debebantur à liberis non obtineant. atque *inſuper* lex talium vindex eſt inexorabilis, cujus abſit ut tu facias periculum". Ac ſi quidem his adoleſcentum improbitas fuerit ſanata, probris ob errata

Lex de filiis intemperantibus & adverſus parentum ſuorum monita contumacibus. Deut. 21.

[n] Τραπῇ καὶ γάμους.] Τραπῆναι in iiſdem *MSS.*

[o] *Voluntati ejus morem gerat,*] Voluntati ejus medeatur, *Caſtal.*

[o] Τὸ βουλητόν.] Τὸ λυπηρόν. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[p] Ἐπὶ τῷ πένθει.] Illud ἐπὶ abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ὑπερηφάνους] *Samb.* ὑπερηφανεῖσθαι, ut apud Mœnidem & Gloſſarum veterum Conditores ὑπερηφανῶ, *faſtidio*, licet abſque laude Julii Pollucis. *Big.* ὑπερηφανίζεσθαι. *Baſ.* & *Gen.* ὑπερηφανίσουσιν. *Busb.* & *Hen.* ὑπερηφανοῦσθαι. BERN.

[r] Ἀπέτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα. *Baſ. Gen.* & *Epiph.* ἀπέτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα. Supra *Samb.* κατεξουσίαν ἐχέτω, & *Hen.* cum *Busb.* ἐξέτω. Perite autem explicuit Flavius phraſin Moſaicam לא תתענר בה, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτῷ. BERN.

[t] *Quicunque vero adoleſcentum*] *Lex* rariſſima *& exempli pauci, Deut.* c. 21. 18. *Filius intemperans & adverſus parentum ſuorum monita contumax*, סורר ומורה, ἀπειθὴς καὶ ἐξεθίστης, *q. e. Samaritis in verſione vernacula*, ארארי וכחכי: *Suadæ* وزايغ ومخالف *& Judæorum plurimis: idemque* gulo *v.* 20. זולל וסבא συμβολοκοπῶν καὶ οἰνοφλυγῶν LXX. *Interpr.* זולל בפר וסבא חמר *Onerioſo, aut explicatius Uzielidæ* נרגן בבשׂא ושתאי בחמרא, vorago carnium & vini: *Samaritarum paraphraſi Arabica* واكيل وشريب, φάγος καὶ πότης, *neci datur, præſertim* καταλιθοβολεῖται, *Deut.* c. 21. 18. *Cadavera vero hominum ſupplicio publico damnatorum, vel etiam hoſtium, ſole occidente omnino ſepeliunto. Sufficit enim exemplo una dies. Deut.* c. 21, 22, 23. *Vide etiam Uzielidam & Compilatorem Siphræ, & Maſictam* Synhedrin c. 6. §. 4, 5. *& T. Bab. titulo eodem f.* 45, 46, 47. *& T. Jeroſ. f.* 23. c, d. *& Flavium Joſephum paragrapho* 6. *hujus capitis; & in ingenti Opere Maimonidem c.* 15. Synhedrin. *Præterea Anteceſſores Babylonii ultionis publicæ tela ſimul cum ſceleratis defodi honeſte jubent. Iſtam autem filiorum rebellium cenſuram ac eadem plectere volunt Phariſæi, Divinæ Legis caſtigatores, duntaxat ephebos, poſt flagra publica, propter heminam vini carnisque* πεπτημόριον, *quod eſt Babyloniis interpretantibus* ἡμιωνιαῖον, *vel rectius juxta Gemaram Solymitariam* Semilibra, *ſive* triens mnæ unius. *in ipſa δευτερώσει* Synh. c. 8. 2. חצי לוג יין האיטלקי ושרימר בשר, *raptam de penu familiari ac hauſto uno jubinde deglutitam, utroque genitore jam vivente natoſque (ὁ viſcera) accuſante. Docent inſuper Judæorum Magiſtri tam ſevere animadvertiſſe Oratorem Sinæum in contemptores parentum ex metu conſequentis mali*, בן כורר ניתרי על סיפו: *ne ab hac protervia & a furtis domeſticis procederent porro nequam ingenia ad homicidia & maxima flagitia. Maſicta* Synhedrin. c. 8. *& Talm. Bab. f.* 80, 81, 85. *& Talm. Jeroſ. f.* 26. *&* Siphra *f.* 48. c, d. *&* Paraphraſis Uzielidæ *Deut. c.* 21. *His autem obſervatum*, Maligna quidem & rebelli prole puniri parentes ob peccata, quibus ipſi rerum Patrem offenderint. *Adde ex Maimonidis* Iad *capita poſteriora* ממרים, *atque* Ἐ ὀπτηνιὰ *p.* 437, 463. *Poſtremo autem poteſtatem patribus vitæ auferendæ, quam ingratis dederant, aſſerit ſapiens Græcia: aſſerit apud Romanos lex Regia, lex* δωδεκαδέλτος; *tum vox Urbis dominæ de liberis Heredis, Ulpianus, Papianus, atque veterum Interpretum; quos legas apud Rufinum Coliatorem, & in æterno opere maximi Grotii* de Bello ac Pace. BERN.

[u] Τῶν νεωτέρων] Τῶν νέων σωφρονοῦσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* Τῶν νέων σωφρονοῦσι *Big.* & *Vat.*

[t] Ἢ ἁλῶ σώσειν] Ἢ αἰ ἀσώσειν legerat *Vet. Interpr.*

[v] Νουθετείτωσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat* νουθετήτωσαν in *reliquis.*

[x] Ἐπιφύεσαν] Sic reſtituo. Impreſſum pridem fuit *Baſ.* & *Gen.* ἐπεφύκασιν pro ἐπιφύεται vel πεφύκασι: ſcriptumque à quatuor ἐφ' ἡσιν, *pro filiis.* Hoc etiam prudens nemo damnaverit. Quippe ex Flavio argumentum cepiſſe mihi videtur Sopater Apamenſis, quo auſterum jus παιδοβίας defenderet, ὁ νόμος ἐᾷ, ὡς εἰλικρινὴς γνοὺς ἂν δικαστὴς ὁ πατὴρ, τοῦτο ποιεῖν ἔταξεν. *Epiphanius* forte agnoverat in Muſeo *Caſſiodori*, αὐθάρκεις γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἔστι δικασταί. BERN. Sic reſtituit *Bernardus*, quod ἐφ' ᾗ σι invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύκασιν, pro ἐπιφύεται vel (quod vult *Coccejus*) πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐθάρκεις γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἔστι δικασταί.

[y] Γηροκομήσουσιν] Recte *Samb* Aliis tribus præter Canonem γηροκομίσουσιν. Vulgus quidem Græciæ dicunt γηροκομῶ, ſed pars melior & Attica γηροκομῶ. Mox *Samb.* γιομένων, & poſtea φειδῶ, indeque ἀποχήσει. BERN.

[z] Ἔξουσι.] Lege ἐξώσι. COCC.

[a] Γιόμενον δέγε] Γιομένων &c. *Samb.* γιόμενον ἢ μὴ χ. *Vat.*

[b] Ἀποχρήσει] Lege ἀπόχεσθαι. COCC.

[c] Ὠλιγώρησας,] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.*

[d] Πρὸς τὸ σωφρονέστερον] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίστερον. Verum πρὸς τρόπον σωφρονῶν, aut πρὸς τρόπον σωφρονίστερον legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[e] Πατὴρ ὢν πάντων] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Baſ.* & *G.*

[g] Τυγχανόντων] Τυγχάνοντι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in ſuo *Codice* habuit *Epiphan.*

[h] Μὴ περαθείης] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.* περαθείης *Samb. Baſ.* & *G.*

[i] Θεραπεύσῃ] Potius θεραπεύσῃ cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θεραπεύσοιτο ut *Hen.* & *Busb.*

ta liberentur. Ita enim & bonus erit legiſlator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & reſipiſcendi diſciplina nihil proficere videantur; ſed continuis contra parentes facinoribus leges ſibi hoſtes faciat implacabiles, ab iis ipſis extra urbem ſequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad ſpectaculum omnium manſerit, noctu ſepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hoſtes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebreis cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. [1] Ne liceat ulli Hebræorum ad uſuram dare, neque cibum neque potum. non enim juſtum eſt in reditu habere fortunas tribulis: ſed ſubvenientem ejus neceſſitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo conſequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. [2] Qui autem mutuati ſunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum ſiccorumve, [3] rebus *ſuis* ex ſententia, Dei benignitate, ſuccedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quaſi apud ſeipſos deponentes, & ſi egeant rurſum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, *& eam morentur*, ne liceat domum eorum ingreſſis pignora capere, priuſquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *ſtantes* petant, & debitor ipſe ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præſidio ſubnixus ad ſe venit. Ac ſi quidem locuples ſit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec redda-

ημένοις [k] ὀνείδων. ἔτως [l] γὰρ ὅ, τε νομοθέτης ἀγαθὸς [m] ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, [n] οὐκ ὀπιδόντες ἔτι μὴν κολαζόμενον ἔτι φυγατέρα. [o] εἰ δὴ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθρὸς δ' ἀσπόνδους ποιεῖ [p] αὐτῷ τὰς νόμους τοῖς παντεχέσι καὶ τῶν γονέων τολμήμασι· πεφαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως καὶ πληθυς ἑπομένη, καταλυέσθω· καὶ μένας δ' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τοῦ ἁπάντων, [q] θαπτέσθω νυκτός. ἔτως δὴ καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὴ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ [r] νεκρὸς μηδὲ εἰς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαιτέρω τῆς δικαίας τιμωρίας [s] τινύων.

κέ. Δανείζειν δὴ Ἑβραίων ὀπὶ τόκοις ἐξέστω μηδενὶ, μή τε βρωτὸν μή τε πολύν. ὁ γὰρ δίκαιον τοσοῦδέσθαι [t] τῆς ὁμοφύλου τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα τῇ χρείας αὐτοῦ, κέρδος εἶναι νομίζειν [v] τοῦ τ' ἐκείνων εὐχαριστίαν, καὶ τοῦ ἀμοιβὴν τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμησομένου ὀπὶ τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὴ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτέ τινα τῶν καρπῶν [x] ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, καὶ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ [y] χωρησάντων, κομίζοντες μετ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ [z] ἀποθέμενοι εἰς πὶ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεηθεῖεν ἔξοντες. ἂν δ' ἀναισχυνῶσι περὶ τοῦ [a] ἀποδοσιν, [b] μὴ πρὸς τοῦ οἰκίαν βαδίσαντας [c] ἐνεχυριάζειν, περὶ ἧς ἡ δίκη περὶ τούτου ἦν, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τ' ὀφείλοντα κομίζειν [d] δι' αὐτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μὴ νόμῳ βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. κἂν μὲν εὔπορος ἦ ὁ ἐνεχυριασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ [e] δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀπο-

[k] Ὀνείδων.] Ita *Baſ. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. ὀνειδῶν *ceteri* tono vulgi.

[l] Γὰρ] Γὰρ ἂν *Coll. Big.* & *Voſſ.* & mox tantum εἴη.

[m] Ἂν εἴη,] Εὐσεβὴς *Epiphan.*

[n] Οὐκ ἐπιδόντες] Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in *reliquis* ἐπιδόντες.

[o] Εἰ ἦ οἱ] Οὓς (ὃ *Coll. Voſſ.*) δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ ἦ οἱ λόγοι legiſſe videtur *Epiphan.*

[p] Αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτῷ ſeu αὐτῷ in *reliquis* deſiderabatur.

[q] Θαπτέσθω νυκτός.] Deut. 21. 32. ſcriptum eſt לא תלין non pernoctabit, ſed eodem die ſepelietur. Eodem die videtur eſſe capiendum, uti quum de quorundam ſacrificiorum comeſtione dicitur: Eodem die comedetur: nihil remanebit uſque ad mane. Id eſt, quod Judæi dicunt, in illis לילה הולך אחר היום *nox ſequitur diem.* Secus enim ſolet dies 24 horarum inchoari a veſpera & nocte, ut tempus diurnum cenſeatur pars poſterior. Joſephus lib. III. de bello cap. 14. etiam ſcribit τοὺς ἀνηλώτας ἑαυτοὺς μέχρις ἡλίου δύσεως ἀθάφους, eos qui ſibi violentas manus intulerunt, relinqui inſepultos uſque ad ſolis occaſum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blaſphemo κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας καὶ ἀθλίως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominioſe & obſcure ſepeliatur.* Sic ὑπὸ νυκτὶ Achan ſepultus ταχῇ ἀθλίῳ, teſte noſtro lib. v. Ant. 1. Sic idem infra lib. XVI. ult. Herodis filios duos νύκτωρ, noctu ſepultos narrat. Verum his adverſari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. ſcribit περὶ δύσιν ἡλίου καθιλεῖν τι καὶ θάπτειν conſuevilſe Judæos, ſi qui cruci eſſent affixi. Num ſolos hic cruci affixos reſpicit, quibus ſolis convenit τὸ καθελεῖν; Aut an καθελεῖν ſit ante ſolis occaſum, θάπτειν poſt? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occaſum ſolis innuatur deſtinatum, & ut a cruce auferantur & ſepeliantur? Puto quos Deus vetat pernoctare inſepultos, potuiſſe circa occaſum ſolis (quando ſcopo Dei erat ſatis factum, id eſt, quum ſpectandus omnibus ſatis ſuperque fuerat) ſepeliri: potuiſſe etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret inſepultus uſque ad mane. Confer Joh. 19. 31. quia Sabbatho, quod inſtabat, non licebat mortuos ſepelire, ante ſolis occaſum Chriſtum in monumento condunt. Ceteroquin probabile eſt eos Chriſtum noctu θαπτῇ ἀθλίῳ ſepulturos fuiſſe. Sed uti ſepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus ſepulturæ. REL.

[r] Νεκρὸς μηδὲ εἷς] Hic eſt quem Hebræi מת מצוה dicunt REL.

[s] Τινύων.] Ex τίνων *Big. Samb.* & *Vat.*

1. *Ne liceat ulli Hebræorum*] *Hebræus Hebræo pecuniam, panem, potumque mutuo dat, abſque omni fœnore,* אינו נושך ולא מלוה. *Lev. c. 25. 36, 37. Ex. c. 22. 25. Deut. c. 19. v. 20. Ezech. c. 18. 13, 17. & c. 22. 12. Pſ. 15. 5. De Uſura vero in genere & de Mutuo præclare ajunt Phariſæi* Maſicta baba meſia, *& ab illis Maimonides in* Iad. f. 672. *titulo* הלכות מלוה ולוה. *Agit & magnus Grotius libro ſecundo* Juris, *& pluribus voluminibus immodicum Salmaſii ingenium. Item prudentiæ Romanæ Pandectæ l.* XII. *tit.* 1. *& l.* XIII. *tit.* 6, 7. *& toto libro* XX. *Reſcriptaque Imperatorum l.* VIII. *Codicis tit.* 17. *&c. Hæc autem lex homines Chriſtianos minus percellit. Noſtram enim aviditatem, vel erga extraneos* (*in quos pro arbitrio ſæviit malignitas Judaica, quaſi Moyſis licentia Deut. c.* 23. 20. לנכרי תשיך, τῷ ἀλλοτρίῳ ἀκόκιεῖς, *Scholiſque acclamantibus. Jeroſ.* יש *f.* 44. *& T. Bab. f.* 26. יש, *& Maimonidis* Iad *f.* 676. *tit.* הלוה ולוה) *uſuræ* Unciaria, *ſive per menſes æſtimata* Centeſima, *qui modus licitus ſemper fuit Græcorum, qui Romanorum uſque à* XII. *Tabulis etiam complurium Imperatorum edicta flagellant. Nam Jura Municipalia adhuc ſtrictius fœneratores coercent: adeo ut Uſura nunc temporum evaſerit uberius lucrum capientis quam dantis mutuo. Theologi tamen nonnulli & Canonum Chriſtianorum ſtudioſi, ſcripta ſanctorum Prophetarum & Eccleſiaſticorum dum rigide interpretantur, à populo Fideli omne fœnus eunt ablatum, debitore ſimul ac creditore invitis & adſtictis.* BERN.

[t] Τῆς ὁμοφύλου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τὰς ὁμοφύλους.

[v] Τοῦ τ' ἐκείνων] Τοῦ τ' ἐκείνου εὐχαριστίαν *Vat.*

2. *Qui autem mutuati ſunt*] *Commodatum reſtituitor fide bonæ animo læto. Secus ſi acciderit, rem ſuam creditor ante ædes debitoris expectet, aut in Foro perſequatur. Mola ejuſque inſtrumenta, Moyſi Juriſconſultorum principi* רחים ורכב מולה ᾗ ἐπιμύλιον, *ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur,* כל רבר שיעושין בו אוכל נפש, (*ſicut Joſephus Matthiæ, & Deuteroteæ* Baba meſia c. 9. 13. *late digneque Deuteronomium Moſaicum interpretantur c.* 24. 6.) *pignori haud cedunt,* לחבל או לינבוט. *Quinvero pignus pauperculi, maxime amiculum* שמלה, ἱμάτιον *Alexandinis & Joſepho, ſub occaſu ſolis ad ipſum redit, quo dormitet. Repetes jam Exodi c.* 22. 26. *Deut. c.* 24. 6--13. *Talmudum* Porta mediana, *& Maimonidem tit.* כלוה ולוה. BERN.

[x] Ὑγρῶν ἢ ξηρῶν,] Ὑγρῶν ἢ ξηρῶν *Samb.*

3. *Rebus ſuis ex ſententia*,] *Sc.* ſi ſolum hoc illi ſuperſit, cui in ſtratis incubet, aut quo ſe operiat noctu dum ſomnum capit. *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 707.

[y] Χωρησάντων,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησάντων, pro χορηγηθέντων aut χορηγησαμένων.

[z] Ἀποθέμενοι] Ἀποθέμενοι εἰς αὐτὰς, καὶ πάλιν εἰ χρήζοντες ἕξοντες *Vat.*

[a] Ἀποδοσιν,] Nec eliminabis τοῦ ἀποδοσιν *Hen.* & Editorum, quod deſcendit à tempore venturo δώσω, ut ζώσις, χώσις, &c. BERN.

[b] Μὴ πρὸς τοῦ οἰκίαν] Ita *Busb. Hen.* & *Salmaſ.* p. 518. μὴ πρ. τ οἰκ. βαδίσαντες *Baſ.* & G. μὴ πρὸς τοῦ οἰκ. βαδίσαντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[c] Ἐνεχυριάζειν,] De vi vocis ἐνεχυριάζειν vide *Salmaſium* de *Modo Uſurarum* & de *Trapezit. Fœnore.*

[d] Δι' αὐτοῦ,] Sic *Epiphan.* & *Salmaſ.* in *cæteris* δι' αὐτῶν.

[e] Δεδανεικώς·] Ita ex *MSS.* in *Editis* δανεικώς.

1. *Id*

ἀποτιέτω πρὶν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν, φύσει δὲ θεὸς τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλον δὲ καὶ τὰ πρὸς τροφὴν [g] παύτων σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μήτε ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ'. Ἐπ' ἀνθρώπῳ μὲν κλοπῆ θάνατος [i] ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [k] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κλέπτας δὲ ὅτι τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, [m] κἂν εἰ πρὸς διορύγματι [n] τειχῶν. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [o] τετραπλοῦν τὸν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλοῦν δὲ ὑπὲρ τούτου [p] καταβαλλέτω. [q] ὁ δὲ τὸ ὄντιμιον ἄποινον ἀφαλύσασθαι, δοῦλος [r] ἔστω τοῖς [s] καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλων τις ἕξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειέσθω. ἐὰν δέ, [r] τέκνα αὐτῷ γενομένα ἐκ δούλης πρὸ τοῦ πριαμένου, πρὸ τὴν εὔνοιαν καὶ τὸ πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοσοργίαν [v] βούλῃ δουλεύειν· [x] ἐνιαυτοῦ ἑκάστου τοῦ Ἰωβήλου, πενηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις [y] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὑρὴ καθ' ὁδόν, ἀνιζητήσας τὸν ἀπολωλοκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [z] κατ' ἐρημίαν [a] πλανωμένοις, μὴ ἀμελεῖν τοῦ κυρίου ἀποζητοῦντα [b] παρ' αὐτοῦ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παρελθεῖν κλιτῶν [c] τινι κακοπαθοῦντα ὑπὸ φόρτου ἢ ὑποζυγίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν, φύσει δὲ θεὸς τοῖς πενομένοις ἔλεον νέμοντος. μύλον δὲ καὶ τὰ πρὸς τροφὴν παύτων σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μήτε ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

tur mutuum: ſin pauper, ante ſolis occaſum referat, præſertim ſi pignus ſit veſtimentum, ut [1] id habeat ad ſomnum *capiendum*, Deo natura pauperibus miſericordiam adhibente. Molam autem & inſtrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

27. [2] In furto quidem hominis pœna eſto mors. Qui vero aurum aut argentum ſurripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, inſons eſto, etiamſi in pariete *tantum* ſuffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, niſi bos ſit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctæ ſolvendæ non erit, ſervus iis eſto, quibus eam pendere damnas fuerit. *De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.*

28. [3] Venditus quis contribuli ſex annos ſerviat, ſeptimo manumittatur. Quod ſi filio ei ex ſerva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga ſua ſervire velit, anno Jubilæo (eſt autem annus quinquageſimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens. *De ſervis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.*

29. [4] Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæſito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* reſtituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam eſſe reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deſerto aliquis inciderit, domino non ſtatim invento apud ſe ſervet, Deum teſtatus ſe nolle aliena avertere. *Res inventæ haud ſtatim cedunt inventori. Ex. 23. Lev. 6. Deut. 22.*

30. [5] Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta *ſublevanda. Ex. 23.* *Jumenta*

1. *Id habeat ad ſomnum* capiendum,] *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit *Caſtalio*.

f Ἔλεον νέμοντος.] Ut conſtat ex *Exodi* c. 22. 27.

g Τούτων σκεύη] Αὐτῶν σκεύη μὴ ἔχον *Busb.*

h Στέρωνται] *Samb. & Salmaſ.* στέρωνται. Valet & Barytonon. BERN.

i Ἔστω ζημία.] Ἔστω ἡ ζημία *Vat.*

2. *In furto quidem*] *Plagiarius morte multetur*, tanquam reus homicidii adfectati, inquit Maimonides p. 463. מורה. *Fur pecunia dupla. Et abigeus pecoris minoris, Moyſi* שה, בהמה *& Joſepho & Talmudicis, pretio quadruplo*, ob frequentiam harum quadrupedum, quod animadvertit More nebucim p. 460. *bovis vero quintuplo*, jumenti, ait Vaxiades Chaldæus, abactu proni; addo, & optimi. *At ſi forte dicta multa minor fur fuerit, in ſervitutem rite vindicetur*, *Exodi* c. 22. 1 – 4. Τοιχωρύχου *phraſi Moyſis, aut verbis Tabularum Romanarum*, Si nox furtum factum ſit, aut interdiu cum telo, ſi im aliquis occiſit, jure cæſus eſto. *Leges eadem*: Pœna manifeſti furti, quadrupli eſt; nec manifeſti, dupli. *Vide inſuper ſententias Pauli & Ulpiani apud L. Ruſinum, & illas Phariſæorum penes Maimonidem* Hilcot Geniba f. 548. *vel potius in Miſna* c. 7. Baba cama, & Ciddufim f. 18. T. Babyl. *Deinde* ממזרי אונקלוסיאות *leges Exodi* c. 21. 16. *Deut.* c. 24. 7. *Maſicla* כנהדרין c. 10. 1. *& Talm. Bab. f.* 85, 86. Baba meſia *c.* 4. 9. *& Talm. Bab. f.* 56, 57. *& Maimonidem* de Furto *c.* 2. 1. *& c.* 9. 6. *Hinc plagium hominis Iſraelitæ ſtrangulatione puniunt Synhedri Moyſis. Satis autem habent, venum ſurreptus Ethnicus, ſi reſtituatur. Quinimo legerant abunde Interpretes Ptolemaici Exodi* c. 21. 16. איש מכני ישראל. *Adhuc etiam ex Deut.* c. 24 7. *Onceloſus traduxerat* נפש מבני ישראל. BERN.

k Υφελόμενος,] Αφελόμενος *Busb. & Hen.*

l Ἀποτινύτω.] *Big. & Samb.* ambo bis ἀποτινύτω. Reliqui quatuor ἀποτινύτω BERN.

m Κἂν εἰ] Forſan κἂν εἰ, vel ἴσα, vel ἢ ως. HUDS. Lege ἢ COCC.

n Τειχίων.] *Baſ. & Gen.* διορύγματι τειχίων, vitio prioris. διορύγματι τοιχίων *Big.* διορύγματι τοίχῳ *Samb. Hen. & Busb.* Vel ibi leges κἂν εἰ, vel ἴσα, i. e. הבא במחתרת phraſi Maimonidis p. 463. *Ductoris*, vel κἂν ἢ ὡς ὁδηγός. Dicit enim melior Moyſes de hoc nebulone, אם במחתרת ימצא, ἐὰν ὀρυχθῇ τῷ διορύγματι τυφλὸς ἢ. Hanc ſententiam præterierat bonus Scholaſticus. BERN.

o Τετραπλῶν] *Al.* τετραπλᾶν & mox πενταπλᾶν.

p Καταβαλλέτω.] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλέτω *Vat. Baſ. & G.*

q Ὃ δὲ τὸ ἐπίλυμον] Ὁ δὲ ἐπὶ τὸ ἐπίλυμον εἰ ἄποροῦς ἴσι ἀφαλύσεται αὐτῶ δᾶλος &c. *Vat.*

r Ἔστω] Sic è *MSS* in *Editis* ἔσται.

s Καταδικασαμένοις] Eo modo *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καταδικασθεῖσιν in *Editis*, *Aliſque.* καταδεδικασμένοις *Samb.* (& *Cocc.*) καταδικαστῇ aut καταδικασθέντος apud *Iſæum* & *Demoſth.* eſt is ſecundum quem judicatum eſt.

3. *Venditus quis contribuli*] *Hebræum ſervituti ſubjectum*, ex furto equidem בגניבתיה *addit Jonathan interpres Exodi* c. 21. 2, *&c.* & Senatu decernente; *aiunt Babylonii* Ciddufim f. 14, 15. & Stigmatias, *in Deuteronomio Judæ hannaſi* הנרצעים, *cum natis, ſi volet, annus ſeptimus liberat; etiam nolentes mittit quinquageſimus, ſeu felicitas Iobeli. Ita filius idem Uzielis cum Joſepho & Phariſæis exponit Moyſis* ליובלות *ſive* יובלא יר *Ex. c.* 21. 2. *& Deut. c.* 15. 12, *&c. i. e. ad ludos uſque ſeculares Hebræorum. Inde Nomodidaſcali initio* Ciddufim, Acquiritur ſervus Hebræus argento ſoluto, aut ex contractu. Liberatur vero anno ſervitutis ſeptimo, aut demum quinquageſimo ſeculi, vel immature ex compenſatione pecuniaria. Mancipium quidem ἀνέκτητον vindicat ipſa Subula: ſed Iobelus ſolvit, & heri obitus עבר עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים וביובל ובנידעין כסף יתירה עליו הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. *Præ ceteris autem Judæorum de conditione ſervili accuratior videtur mihi Maimonides f.* 645. Iad, *titulo* עבדים. BERN.

t Τέκνα αὐτῷ] Τέκνα αὐτῷ γενόμενα in quatuor *MSS.*

v Βούλῃ] Ελῃ *Hen. & Busb.*

x Ἐνιαυτὸ ἑκάστου] Ἰωβήλου, Ita *MSS.* in *Editis* deeſt ἑκάστου.

4. *Si quis autem vel aurum*] *Pecuniam in via forte inventam per præconem reddes. Pecudem vero errantem in deſerto, cum offenderis, bona fide apud te reſervabis, ignarus domini. Deut.* c. 22. 1, 2, 3. *Ex.* c. 23. 4. *& Lev.* c. 6. 3. *Quocirca* ex rebus perditis, אבדה, iſtæ haud cedunt ſtatim inventori: ſed tenentur præconio; *ſicut definiunt Phariſaiſmi Proceres Baba meſia* c. 2. *paulo minutius quam Flavius ipſe*, Vas fructuum, imo vaſa cuncta; ſacculus ita pecuniæ, aut rei alius, & vel trium nummorum cumulus; faſciculus extra viam communem deprehenſus: torta domeſtica, non illa piſtoris publici: vellera petita ab eriopolio, feria denique vini oleive. *Quod eſt verbis patrum*, ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס וכיס כמות שהוא צבורי פירות צבורי מעות ג' מטבעות זה על גב זה כריכות ברשות היחיד וכרכורת של בעל הבית וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן כדי יין וכדי שמן. *Vide & Maimonidem* de rapto & perdito, *præſertim* c. 13. BERN.

y Ἢ χρυσίον] Particula ἢ abeſt quibuſdam *MSS.*

z Κατ' ἐρημίαν] Επ' ἐρημίαν *Vat.*

a Πλανωμένοις,] *Al.* πλανομένοις.

b Παρ' αὐτῷ] Ita *Big. Samb. & Vat.* παρ' αὐτῶ in *Editis.*

c Τινι κακοπαθοῦντων] Τινὶ κακοπαθοῦντων ἢ ὑπὸ *Big. & Samb.* τινὸς κακοπαθόντων ὑπὸ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

5. *Ne* cuiquam *liceat præterire*,] *Scias tui eſſe, jumentum quod videris cunque prolapſum hærenſque in luto ſublevare, aut cum agaſone ſuo ſuſtollere.* Quomodo locutionem difficilem ſatis explicat hic Sacerdos, חדלת לעזוב לו עזוב תעזב עמו *Ex.* c. 23. 5. *Interpr.* LXX. *reddidere*, ἀφιέναι συναφῆς αὐτὸ, ἀλλὰ συναφῆς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. *Reddo ego*, Opemne detrectabis? quin una cum ductore eum omnino relevabis. עזב *enim tam* liberare *&* ſolvere, *quam denotat* omittere *&* derelinquere. *Recte adeo Samarites*, لا تنقطع عن مساعدته فكما تفك معه, Suppetias ire jumento fratris ne deſiſte, ſed potius junctis viribus liberato. *Verum clarius libro alio ipſe Moyſes* הקם תקים *Deut.* c. 22. 4. ἀνιστῶν ἀνιστήσεις αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, tu & ille lapſam beſtiam

ta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat & subveniat, laborem etiam proprium existimans.

Ignoranti via monstranda. Deut. 27.

31. [1] Quin & vias ignorantibus ostendant *oportet*; neve, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. [2] Similiter neque maledicat quisquam absenti, neque muto.

Leges de Percussoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. [3] Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem passo. Quod si domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus esto qui percussit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem insumpserit, solvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulsaverit, si quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod si illa ex ictu moriatur, & ipse mortem subeundo pœnas luat; lege æquum esse censente, ut vita pro vita reponatur.

τῶν ὑπὸ χειμῶνος [d] πεπλωκότων ἐν πηλῷ· σωδιασώζειν ὄν, καὶ τὸ πονον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λά· Μιμύειν δὲ καὶ [e] τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα ἡρωμένους [f] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τοῦ ἑτέρου χρείαν.

λϐ'. Ομοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [g] τὸν ἄπονα καὶ τὸν ὠνεόν.

λγ'. Εν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς, [h] περαχρῆμα μὲν ἀποδικείσθω, πρὸς τὸν παίσαντος [i] πεπληγότος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ὑπὸ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, [k] ἀποτινύτω πάντ' ὅσα ἀφεῖται τοῦ χρόνου τοῦ κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα [l] λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς ἀφεῖται τὸ [m] διαφθαρὲν ἐν τῇ μήτρᾳ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τὰ γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρήματα. [n] Θνησκούσης δὲ ἐκ τοῦ πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταφερὴς δικαιοῦτος ὑπὸ νόμου.

λδ'. Φάρ-

bestiam erigetis, *Vide omnino explicationem Pharisæorum* Baba mesia c. 2. 10. *una cum Gemara Jeros. f.* 8. *d. & Babyl. f.* 32. *Hi enim, uti optime norant vim verbi* עזב, *ita passim interpretantur* פרק καθαίρω, ἀπαλύω. *Cæterum ad hanc Legem Bochartus non placet.* BERN.

d Πεπλωκότων] *Al.* πεπλοκότων, & ἐμπεπλωκότων.

e Τὰς ὁδὰς] Gentes de Judæis dicebant, illos *Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti.* REL.

1. *Quin & vias ignorantibus*] *Ab itinere neminem seducere*, sed monstrare vias eadem neque sacra colenti. *Unde Axioma veteris Scholæ*, בוריקה בחנם מעניה בשכר: ἀμισθὶ μὲ ἡ ἀποκδυή, μισθοῦ δὲ τὸ ἐπιφόρτισμα. *Tantum profecto propter diras Deut. c.* 27. 18. ἐπικαθαίρει ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. *Nimirum admonet Uzielida, simulque Paraphrastes Urbis*, אבסניא דהוא מרמי לסכויא. *inexpertus viæ pro cæco habetur.* BERN.

f Αὐτοῖς ἐμποδίζειν] Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτὰς altera.

g Τὸν ἄπονα καὶ τὸν ὠνεόν.] *Big. & Samb.* τὸν ἄοπλον καὶ τὸν ὠνεόν. *Hen. & Busb.* τὸν ἄπονα καὶ τὸν ἄοπλον i. e. τὸν ἀόργητον. Late etiam accepit vocabulum Mosaicum חרש cor Onceloſi: unde vertit Chaldaice דלא שכיך ὁ ἀνήκοος, Lev. c. 19. 14. sive vitio aurium, sive absentia hoc contigerit. Veruntamen heic scribendum ei arbitror suadeoque, τὸν ἄοπον καὶ τὸν ὠνεόν, quod frequentius in libris bonis, τὸν κωφὸν καὶ τὸν ὠνεόν, *surdum & mutum.* ἄοπος enim apud Græcos Philologos ἀφωνος, κωφὸς: sed & χείρες inter Criticos linguæ sanctæ tam mutitate & silentio, quam surditate affectum hominem denotat; ut de vitiis admodum cognatis licuit. BERN. Τὸν ἄοπλον καὶ τὸν ὠνεόν *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* τὸν ἀπόνητα καὶ τὸν ἄοπλον *Hen. & Busb.* τὸν ἀπόνητα καὶ τὸν νέον *Vat.* τὸν ἄοπον καὶ τὸν ὠνεόν. i. e. τὸν κωφὸν καὶ τὸν ὠνεόν, *surdum & mutum*, malit *Bernardus.*

2. *Similiter neque maledicat*] *Surdo mutoque cave maledicas* לא תקלל חרש ועור לא תתן מכשול לפני עורים ויראת מאלהיך אני יי. *Lev. c.* 19 14. *Certe qui audit omnia, is tibi respondebit. Vide* Synhed. f. 66. *Talm. Bab. Bene etiam* Pesicta Zotorta *de hoc præcepto*, מרבה אפילו בר ישראל שאינו שומעך קל וחומר לפניו. BERN.

h Παραχρῆμα] *Big.* ἀποδικείσθω μὲ ἀπόθανον (propter κείμενον D. Moysis) ἀποδικείσθω. *Samb.* ἀποδικείσθω μὲ ἀπόθανον, ἀποδικείσθω· *Busb. Hen. Basil. Gen. & Epiph.* ἀποδικείσθω μὲ ἀπό. *repente maletur*: vel, ut habet L. *vindicetur repente.* Ibidem *Hen.* πενοβότος pro παθούσης, atque *Samb.* πεπληχότος pro voce media. BERN. Παραχρῆμα μὲ ἀπόθανον ἀποδικείσθω in *MSS.*

3. *Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus,*] *In rixa percussum, recte Aquila* יריבון *hac causa vertit* ἀμάχων), *absque ferro, (aut vocibus Legislatoris, etiam prater Biblion Samariticum*, באבן וכאגרוף, *i. e.* λίθῳ ἢ πυξῇ *Philoni, Hieronymo, Uzielidæ, aliisque veterum post Interpretes Ptolemaicos, Onceloso equidem* lapide aut κεφαλίῳ כורמיא, *Jonathani pariter ad Es. c.* 58. 4.) *statim vindicat Lex talionis. Sin saucius ille post complures dies domi emoriatur, percussor insons esto homicidii: alias medicinæ temporisque damnum revalescenti rependat. Paulo aliter hæc explicat Philo p.* 793. *Petes igitur fundum juris Exodi c.* 21. *v.* 24, 25. *& v.* 18, 19. *Lev. c.* 24. 17, 19, 20. *Deut. c.* 19. 21. *& in Codice Christiano Matth. c.* 5. 38. *Unde scimus nostri esse officii, quotquot nomine Jesu tingimur, ad ultiones, etiam a Moyse aliisque Legumlatoribus concessas, raro aut nunquam ire. Verum Jure Sineo cædem cædes legitima repensat, Ex. c.* 21. 12. מכה איש ומת מות יומת. *Quod recta ratione interpretantur Pharisæi Masicta* Synhedrin c. 9. 1, 2, 3. *indeque Scholastici Urbis f.* 27. *a. & Babylonii f.* 78, *&* 84. *atque demum Uzielides ad Moysen*, Israelitam quisquis illico interfecerit concertando vel absque gladio, gladio plectitor, ceu הרוצח. *Attamen damna cuncta Hebræorum, vulneraque, prater lethalia*, (*hæc enim, ut ostendimus, sunt* ἀκαθάρτα, *pretioque omni majora*) *Magistratu irrogante, nummi redintegrant, ut docuit Schola omnis Pharisæorum, Saducæis Carræisque multum invitis. Præsertim Misnæ* Baba cama c. 8. §. 1, 2. *Ubi lesionis, actionis quam fœcundæ, quinque capita damnum, dolor, curatio, tempus vacuum, & ignominia, pecuniam contra æstimantur. Ita & Talm Jeros. f.* 6. *b. & Talm. Bab. f.* 83, 84, 85. *Unde Jonathas ad Lev. c.* 24. 20. "רמי חברא וגו Pretium fracturæ pro fractura, proque oculo valor oculi. *Vide porro* Cosri p. 220 *& Maimonidem* Hilcot χόβελ, *seu* de atroci injuria *c.* 2. *& c.* 1, 3, 4, 5. *ubi hæc late tractat & tanquam Jurisconsultus, ex Talmudis utrisque. Quippe in* More *animus ei deflectit, quasi in* vindictam parem, *l.* 3. *c.* 41. *Deinde vix aliud a Moyse crepuere Romani juris Tabulæ primæ*, Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. *Quis enim hac causa depacisci nollet, prater ingenia improba & servilia? Adde his sententias Pauli Ulpianique tit.* 3. *Collationis Rufinianæ, & Π. lib.* 48. *tit.* 8. *Insuper ad hunc titulum pertinent dictata alia Moysis.* Quisquis partum prægnanti mulieri excusserit, multa pecuniaria dissolvet crimen prolis imminutæ: sin fœmina ex plaga intermoriatur, ille neci dabitur. *Exodi c.* 21. 22 —— 25. *& Deuteroseos Pharisaica c.* 8. Baba cama. *Et Talm. Bab.* Synhedrin *f.* 74, 79, 87, 111. Cetubot *f.* 30, 33, 34, 35, 36. *&* Baba cama *f.* 42, 43, 49, 84. *& Maimonides c.* 4. Chobel. *Nam limitationem Moysis* ואם אסון יהיה, *si cædes forte contigerit*, מותא *maitha*, exitium *Onceloso, sicut inter Æthiopum populos* وسن exitus, finis, deliquium; *Fl. Josephus, Hieronymus noster, & larga secta Pharisæorum, non de abortu, sed de parente pereunte interpretantur. Veruntamen justitia Romana decreta & Principum Christianorum rem capitalem habent, fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco; sit modo* אסון, *quod est*, formæ nostræ, *sive* זיכוניתא, אם צורה היתה. *Sic enim Judei* LXXII. *sic Samaritæ plures dictionem illam priscam explicant.* Εἰ δὲ μὴ ἐξέλκοι μεμορφωμένον, μὴ λογίζεσθαι φόνον. ἐπειδήπερ ἀδίκως ψυχωθὲν ἐξημελώθη, *ait Theodoretus* ὁ συζητητὴς. *Similis fuit & paraphrasis facundissimi Philonis, quam nescire non potuit Josephus, noluit tamen sequi, Pharisæorum interpretamentis addictior.* Ἐὰν δὲ συμπλακῇ τις γυναικὶ ἐγκύῳ, καὶ πληγὰς ἐμφορήσῃ καὶ τὸν γαστέρα, ἢ δι' ἀμελήσεη. ἐὰν μὲ ἄπλαστον καὶ ἀδιατύπωτον τὸ ἀμβλωθὲν τύχῃ, ζημιοῦσθω καὶ ἀφαιρείσθω ὕβρεως, καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο τῇ φύσει ζωογονῆσαι τὸ κάλλιστον τεχνιτεύσῃ καὶ δημιουργοῦσῃ ζῷον, ἄνθρωπον. εἰ δὲ ἤδη μεμορφωμένον, ἀπαιτῶν μιᾶν τὰς εἰκείας τάξεις καὶ ποιότητας ἀπεκληρότων, θνησκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἀνθρωπός ἐστιν, ὃν ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διεχρήσαθο· ἐοικὸς ἀνδριάντι ἐν τῇ πλαστικῇ καθακειμένῳ, πλέον ὀδὲν ἢ τὸ ἔξω ἀποπεμπὼ καὶ ἀνίζειν ἐπιζητοῦντι. *Præterea tamen* אסון *denotare potest* plagam atrocem gravemque اسان *Arabice &* باس: *quod heic expressit Paraphrastes Samaritanus, & in libro præcedenti Symmachus intellexit voce* κίνδυνος. *Aut plane simpliciterque significat* אסון abortum, fœtum fœtentem & corruptum. *Is* اسن & وسن *Arabibus, Aquilæ Judæo σύμπλωμα.* BERN.

i Πεπληγότος.] Πεπληχότος *Samb.*

k Ἀποτινύτω] Hic & passim *Big. & Samb.* ἀποτινύτω. Quatuor tamen ἀποτινύτω. Et statim *Samb.* ἀποδὲ χρόνου τὸ κατακλ. BERN.

l Λακτίσας ἔγκυον,] Λακτίσας ἔγκυμον pro ἐγκύμονα *Big.* λακτήσας ἔγκυον vitio *Hen.* Dein ζημιούσθω *Basil. & Gen.* ζημιοῦσθω χρήματα æque *Hen.* BERN.

m Διαφθαρὲν] Διεφθαρμὸν *Samb.*

n Θνησκούσης] Θνησκούσης δὲ τοῦ γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Vat.* Hic *Josephus* non de abortu, ut debuit, sed de parente pereunte verba *Moysis* intelligit. Veruntamen justitia Romana & decreta principum Christianorum rem capitalem habent fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco: similiter & *Philo*; quem tamen sequi noluit *Josephus*, Pharisæorum interpretamentis addictior.

7. Ne-

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τ' εἰς ἄλλας βλάβας πεπιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω [o] μηδὲ εἷς. ἐὰν δ' κεκτημένος φωραθῇ, [p] τιθνάτω· τοῦτο πάσχων ὁ διέθηκεν ἂν σκείνους, [q] καθ' ὃς τὸ φάρμακον ἑαυτῷ παρεσκευασμένον.

1. Nemo Israëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læsiones factum. Quod si habuisse deprehensus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affecisset, contra quos paratum erat pharmacum. *Pharmacum lethale parantis pœna. Ex.* 22.

λε'. Ο πηρώσας πασχέτω τὰ ὅμοια, [r] στερόμενος ἕτερον ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν δ' πεπονθότα κύριον ἐκ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιον ἡγεῖται πικρότερον.

35. [2] Qui mutilaverit *aliquem*, similia patiatur, privatus quo privavit alium, nisi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* passo plenam dante potestatem æstimandi casum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* nisi acerbior esse velit. *Lex Talionis. Deut. c.* 19.

λς'. Βοῦς τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' [s] ἐφ' ἅλως κτείνοι τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης [t] ἐλέγχεται προειδὼς αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς [x] θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ βοὸς [y] ἀνῃρημένῳ γεγονέναι. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτεῖναι βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθούσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τῆς βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δ' ἐὰν ἕτερος πληγεὶς ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ θανεὶς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

36. [3] Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod si aliquem in area percussum interfecerit, ipse quidem lapidatus moriatur, & ab esu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante sciviisse convincatur, nec tamen custodiviisse, ipse quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis causa fuerit. Sin autem servum aut ancillam bos occiderit, ipse quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta siclos interempti domino pendat. [4] Quod si bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percussor vendantur, & domini eorum pretium utriusque inter se dividant. *Lex de Bove petulco. Ex.* 21.

λζ'. [z] Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ὀπιμελῶς πειράσθωσιν ὥστε σανίσιν ὀπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως πίνες εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσούμενος ᾖ. [a] εἰ δ' ἀν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλεισὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος ἀφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς [b] σηκοῖς, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς [c] ἀποκυλισθησομένους [d] ἀποβάλλειν.

37. [5] Qui puteum aut lacum demiserint, diligenter curent, ut tabulis impositis clausos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, sed ut nullum in eos incidendi periculum sit. Quod si in talem scrobem non clausam pecus alicujus delapsum intereat, pretium ejus domino solvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non sinent ullos devolutos exstingui. *De pecore in lacu aut puteo exstincto. Ex.* 21. *& Philo, p.* 800.

λη'. Παρακαταθήκην ἢ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀπο-

38. [6] Depositum qui accepit, *illud* tanquam rem sacram & divinam servet & custodiat; & nemo *Depositum bona fide servandum. Ex.* 22.

1. *Nemo Israëlitarum pharmacum habeat,*] Pharmacum lethale paranti pœna capitis esto. *Nec lex est justior ulla.* מכשפה *itaque Josepho interprete* φαρμακεύτρια, *Exodi c.* 22. 18. Venefi-cam (*Oncelos* חרשא, *Samaritis* בנראי ساحرة: *sed* LXX. *Interpr.* φαρμακὸς ἢ φαρμακίδα, *beatoque Hieronymo* maleficos, *quod est,* מכשאפים *aut* מכשף) haud fines vivere; *quin lapidibus obrues, Deuterotis definientibus,* Synhedrin 67. Talm. Bab. *Vide Deut. c.* 18. 10. *& D. ad legem Corneliam* de Sicariis & Veneficis, *ubi gravissime edixit Hadrianus,* In maleficiis voluntas spectatur, non exitus. *Idem equidem ante Hadrianum Philo Judæus p.* 790. *& speciatim de Veneficis sexus utriusque p.* 791, 792. *Mosaica verba fortiter premens,* κελεύει φαρμακεύειας καὶ φαρμακίδας μηδὲ μίαν ἡμέραν βιῶν. ἀλλὰ ἅμα τῷ ἁλῶναι τεθνάναι, μηδεμιᾶς ἐξαγορεύσεως εἰς ἀπολογίαν καὶ ὑπαίθρειαν τῆς τιμωρίας *Mox elegantius ille, quam æquius:* φύσει γὰρ τοιούτων καὶ τοὺς ἐπιεικεστάτους φοβεῖν καὶ νομίζοντας ἐναγεῖς εἶναι, τὸ μὴ ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτοῖς. καθάπερ ἔχεις καὶ ὅσ' ἰοβόλα πέφυκε δακεῖν, θηρίων μόνοι χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομεν. BERN.

o Μηδὲ εἷς. ἐὰν μὴ κεκτημένος] *Hen. & Busb.* μηδεὶς· ἂν μὴ κεκτημένος. BERN.

p Τιθνάτω.] In maleficiis ejusmodi voluntas spectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792.

q Καθ' ὃς τὸ] Καθ' ὃν *Big. & Samb.*

r Στερόμενος] Στερήσας *Vat.*

2. *Qui mutilaverit* aliquem,] *In atrocibus injuriis obtinet jus Talionis, ni læso placeat pecunia depacisci. Vide* §. 33. *& Deut c.* 19. 19. *& prudentissimum Velvodum tit.* 42. Parallelorum. BERN.

s Ἐπ' ἅλω.] Fortè πινεύτερον. COCC.

3. *Bovem cornibus petentem*] *Bos qui hominem ingenuum in area cornu confixerit, confestim lapidetur, & ab esu hominum rejiciatur.* ὅτι πρόσκομα προβὰς ἀνθρώπῳ γένηται τὸ δὲ κλεινὸν ἄνθρωπον, ἐχ ὅσιον, *argumento Philonis. Vel in damnum majus possessoris negligentis, explicante* More l. 3. c. 40. *Pereat & dominus, qui bestiam petulcam sciens monitusque non continuerit. Aut ex æquissimo Legislatorum, pro capite libero solvat arbitrio Judicum,* בנהדרין של ישראל *Jonathani, Exodi c.* 21. 30. *Tali tamen caput nunquam valebat minus siclis sexaginta. Idem jus repetit & Philosophus Alexandrinus,* τὸ μὲ ἀναπήρων αὐθίκα θνησκέτω· ὁ δὲ κύριος προσαποτινέτω, ἢ λύτρα καὶ σώτρα καθυβιόω. τὸ δὲ δικαιότερον, ὅτι χρὴ παθεῖν ἃ πάθεν, ἀγνοῶ. *Servum vero servamque, quippe de pauperie Chananæi Ethnicive minus curant Synedria Judaica, si nota feritatis taurus confoderit, obruatur ipse; atque insuper extincti servi pretium, siclos triginta, hero pendat dominus cornupetæ non bonus. Quoties denique bos bovem alterius trucidaverit, amborum pretia æque inter se domini partiunto, Exodi c.* 21. 28, *&c. & jure Noachico Gen. c.* 9. 10. *Pariter Proceres fori Romani* ad legem Corneliam de Sicariis l. 15. *& ad Aquilian l.* 51. *&*

maxime initio l. 9. Π. *& Comp. Harmenopuli l.* 6. *tit.* 1. Si quadrupes pauperiem, *quæ est damnum grave,* fecisse dicetur, &c. *phrasi* XII. *Tabularum, & sententia Solonis sapientissimi viri. Verum* de damnis sine injuria facientis datis, *accuratione severa & Pharisaica agitur Masicla* Baba cama, *capitibus* 1, 2, 3, 4, 5. *& in Gemaris adjectis: indeque Maimonidis in* Iad l. ההֵ ζημιῶν, *magna copia sententiarum.* BERN.

t Ἐφ' ἅλω.] Margo cod. *Sambucani* ἐπὶ ἅλωνος. Hoc omisit cura *Epiphanii.* BERN.

v Ελείχεῖ] Ελείχη *Big. Samb. & Vat.*

x Θνησκέτω·] Ἀποθνησκέτω *Big. & Samb.*

y Ἀνῃρημένῳ] *Samb.* antique ἀνιερημένῳ. BERN.

4. *Quod si bos ita*] Bos autem si à bove percussus &c. in *Vet. Interpr.* ac si pro ὕπας legisset ὑπὸ βοός.

z Οἱ φρέαρ] Οἱ ἢ φρέαρ *Big. & Samb.*

5. *Qui puteum aut lacum demiserint,*] *Pretium pecoris lacu aut puteo inoperto extincti dissolvat is qui foderit: dummodo foveam extra atrium suum in itineribus fecerit,* בשוקא או בשורת הרבים, *quod aiunt Jonathan interpres & Judas Antecessor Judaicus; necnon ævo eodem inter prudentes Romulidas clarissimus Paulus D. ad Aquiliam l.* 28. *Consule tamen ipse Divinum Moysen Exodi c.* 21. 33. *& Deuteronomii Pharisaici* Baba cama c. 1, 5, 6, *& Moysen Maimonis c.* 12. de Damnis; *Philonem denique Judæorum facundissimum p.* 800. *ubi ex Lege Sacra dat putei fossorem quadrupede illo mortuo, conditionemque injicit supradictam,* qua pluribus itur: ἐάν τις τὴν ὁδὸν παραλύων μὴ προσαποτόμῳ. *Josephus utraque conditione caret ex compendio.* BERN.

a Εἰ δ' ἀν] Οὗ δ' ἂν τις *Idem.*

b Σηκοῖς,] Τείχεσιν *Vat.*

c Ἀποκυλισθησομένους] Ἀποκλισθησομένους *Vat.*

d Ἀποβάλλειν.] Ἀποβαλεῖν *Big.* (*Voss. Coll.*) *& Samb.*

6. *Depositum qui accepit,*] *Depositum bona fide servanto coram Deo conscio: vel absque aliquo usu suo notitiave perditum dejeranto apud Septemviros: aliosquin integrum creditori redhibento. Exodi c.* 22. 7. *Lev. c.* 6. 1. *& c.* 19. 11. *& Pharisæi curate ac feliciter Masicla* Sebuot c. 5, 6, 7. *&* Baba Cama c. 9. *& Babylonii* Cama f. 63, 70, 76, 93, 106, 107. Sebuot f. 39. Cidduſim f. 11, *&* 42. Synhedrin f. 2, 3. *&* Mesia f. 41, 44, 47. *& Maimonides titulo* גזלה ואבדה *c.* 7. *&* 8. *& tit.* שאלה ופקדון *f.* 666. *& Hilcot* Sebuot f. 394. *&c. Dixi definito* apud Septemviros. *Ita enim sederat* Synhedrium minus *ævo Josephi. Moyses quidem simpliciter jussit ire illos* אל האלהים לקדם רגיא ad Forum Hebraicum, *Onceloso & mille aliis Judæis; idemque* الي حاكم الله ad Judicem Sacrum *Samaritis innumeris. Alexandrini vero haud bene, haud distincte verterunt in Græcum* ἐνώπιον θεοῦ. *Adhoc, Mercedem operario die sua dabis, ni iratum Numen temseris. Deut. c.* 24. 14. *Lev. c.* 19. 13. *& Tobiæ c.* 4. 14. *Item Deutero-*

turam

Lev. 6.

mo doloſe *aliquid* componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (& quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, *depoſitum* perdiderit, ſeptem judices adeat, Deumque juret nihil ſua voluntata & vitio perditum eſſe, neque ſe ulla parte ejus uſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum uſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin & nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſolvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris ſui fructu.

Operarios non fraudandos, ſed mercedem ſtatim ſolvendam. Lev. 19. Deut. 24.

Cauſa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. &c. Philo, p. 857.

39. [1] Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitioſis ſati. Neque vero filiorum peccatum patribus eſt imputandum: cum adoleſcentes diſcendi faſtidio multa præter noſtram doctrinam ſibi permittant.

Spadonum congreſſus & caſtratio omnigena prohibita. Lev c. 22. & Deut. 27.

40. [2] Spadones abhorreantur, & eorum fugia-

σεῆσαι [c] σωφρόνη τ̃ πεπιςωκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπορον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῷ μηδένα εἶναι τ̃ [f] ἐξελεγχοντα. καθ' ὅλα μὲν γὰρ τὸ σωφρονεῖν ἁπάσαις τὸ αὐτὸ πρόσηκεν ἕκαστον εὖ πράττειν· [g] καὶ μάρτυς ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα πιστὰ ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιστα δὲ τὸν Θεὸν, ὃν ἁπάντων πονηρῶν ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ἁπλοῦν ὁρῶν ὁ πιστωθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενον ἐπὶ τοὺς [h] ἑπτὰ κριτὰς [i] ὀμνύτω τ̃ Θεὸν, ὅτι [k] μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ βλάψιν ἐπιλοιπὸν καὶ κακίαν, ἢ δὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ἅτως [l] ἀνεπαγωγὰς καὶ ἀπείτω. [m] χρησάμενον δὲ καὶν ἐλαχίστῳ μέρει τ̃ πεπιστευμένων [n] ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [o] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνωσθω. ὁμοίως δὲ τῶ περὶ παρακαταθηκῶν, [p] κἂν μισθὸν τις ἀποστερήσῃ τ̃ ἐπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [q] μεμνήσθω ὅτι σὺν ἀποστερητέον ἀνδρὸς πενητὸς μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τ̃ ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [r] μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· [s] ὡς ὁ βλαπτόμενος ἅμα θεὸν τ̃ ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τ̃ εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας πατὴρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἰκτω μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους [t] φύντας ἐκ φαύλων. ὅδε μὴν πατρασιν ἡμῶν ἁμαρτίαν λογιστέον· τῶν νέων πολλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν [v] αὐτῆς ἐπιτρεπόντων, ὑπερηφανίαν δ' διδάσκεσθαι.

μ'. [x] Γάλλους ἐκτρέπεσθαι, καὶ σώφρονα φόβον [y] τὴν μετ'

tarum Baba meſia c. 9. §. 11, 12. & Iad c. 11. περὶ μισθώσεως. BERN.

e Συνειδήη] Θρασυνθείη *Samb. Busb. (Coll. Voſſ.) Hen.* & *Vat.*

f Ἐξελεγχοντα.] Ἐξελεγξοντα *Vat.*

g Καὶ μάρτυς] *Big. Samb.* & *Epiph.* καὶ μάρτυρα ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖν, ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον. Alterum forte concinnius. BERN. Verba iſta καὶ μάρτυς ἀρκούμενον &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big. (Coll. Voſſ.) Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μάρτυρα ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τ̃ Θεὸν vocem aliquam (quæ forſan exciderit) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel ἀπολίπων ex *Vet. Interpr.* qui habet & *maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμενον cum *Caſtalione.*

h Ἑπτὰ κριτὰς] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vett. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. HUDS. An ἑπτὰ; ſed & ſupra meminit τ̃ ἑπτὰ. REL.

i Ὀμνύτω τ̃ Θεὸν,] Ὀμνύετω *Hen.* & *Busb.*

k Μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ] *Al.* μηδὲ. & mox αὐτῆ & ἑαυτῆ.

l Ἀνεπαγωγὰς] ἀπείτω.] Ἀναπαυλὰς] ἀπίτω *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀναίτιος ἀπίτω *Busb.* & *Hen.*

m Χρησάμενον] Χρησάμενον ἢ, καὶν ἐλάχιστον μέρος τ̃ &c. *Vat.*

n Ἀπολέσας] Lege ἐὰν ἀ. τ. COCC.

o Πάντ' οὖν] Πάντα ἃ ἔλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

p Κἂν μισθόν] Κἄν μισθῶ τις *Samb.*

q Μεμνήσθω] Μισησθω ὄντα σὺν ἀπορίᾳ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis* (merito inquit *Bern.*) BERN. & HUDS.

r Μηδὲν ἀναβάλλεσθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβάλλεσθαι *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβάλλεσθω.

s Ὡς ὁ βλαπτόμενος] Ὡς μὰ β. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

1. *Nati propter patrum culpam ne puniantur;*] *Cauſa parentum liberi ne puniantur, neve iſti natorum culpa. In ſuppliciis quidem capitalibus id prohibet optimus Legiſlator, Deut. c. 24. 16. Suſtinent tamen jura moſque Gentium, maxime Aſianarum. Quinetiam Doctores Babylonis titulis* Synhedrin f. 27. 28. Cama f. 88, & 79. & Beracot f. 7. & *Interpres Legis Jonathan, multique recentioris ſeculi Rabini, decus præſertim Maimonis c.* 13. Edut περὶ μαρτυριῶν, *Moſaicum* אל בנים *duobus exponunt modis:* Crimine filiorum, aut horum quidem teſtimonio, capite ne plectunto parentes. "לא יתקטלון אבהן לא בסהדורת ולא בחובי בנין וגו: *aut verbis piis & præclaris Talmudi,* "לא יומתו אבות על בנים נגו" תל: בעון בנים ובנים בעון אבות אלא כשאוחזין מעשרת אבותיהן בידיהן ולא יומתו אבות בעדות בנים ובנים בעדות אבות. *Tantidem forte innuit Onceloſus, aut aliquid ſimplex locutione iſthac* בפום בנים. *Denique in veteri Commentario* Siphre f. 52. a. *paulo laxius patet* אל בנים, per liberos ſuos neci ne danto parentes על ידי בנים; *aut potius* בערותם של בנים, filiorum, nepotum, adfiniumque ſuorum teſtimonio genitor non perit. *Haud aliter equitatis Romanæ lima Julius Paulus*, Receptarum Sententiarum libro 5. *necnon p.* 154. Collationis Rufinianæ: Adverſus ſe invicem parentes & liberi, itemque liberti, nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt; quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit. *Ne jam porro neceſſe ſit ad* Legem Juliam *provocare in re communi mortalium.*

t Φύντας] Φύτις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

v Αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων,] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.*

x Γάλλους] *Miſer interpres, dum omnino neſciret quid rerum eſſent γάλλοι, arripere maluit,* & διδάσκεσθαι ἄλλοις (*vel* καλὰ) ἐκτρεπόντων, καὶ σωφρόνα φόβον &c. *atque ad filiorum adeo arrogantiam transferre, quæ de ſpadonibus jure merito dicebantur. Vertit enim*, nolentes quæ ſunt utilia doceri, & cultum (*ita MSS. cuncta*, *præter* Lipſ. *editaque*, *exceptis* Col. & Frob.) fugere, per quem una ſecum & maſculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt. BERN.

2. *Spadones abhorreantur,*] *Deut. c.* 23. 1. *Eunuchorum,* τ̃ γάλλων, *aut Moyſi & Eſaiæ poſt Aſſyrios* σαρισὶμ, *ſit* θλαδίας ἤτοι θλιβίας פצוע דכא, *ſit* ἀπηκεκομμένος כרות שפכה, *vel ſit* خصي *emaſculatus, aut monſtri cuicui conſortium & connubium omnino deteſtantor, tanquam genus mollius quam viri; atque adeo* Eccleſia Domini קהל יהוה, *i. e. cum munere publico, tum præſertim thalamis Hebræis indignum prorſus & exciſum. Ita Joſephus Moyſen ſuum interpretatur: ita Scholæ Phariſæorum Maſicta* שבמות *c.* 1. & *ibidem Commentatores Solymitani f.* 9. *b. Babyloniique f.* 75, 76, 79. & *præter ipſos Obadias Moyſeſque Scholiaſtæ. Hic etiam ſuſius magno Opere c.* 16. ἰουδαϊκὴν βίβλον, *aut ſtrictius p.* 507. More. *Hac etiam de cauſa monet Commentarius antiquus* Siphra *venire apud Hebræos quatuor* קהילות *ecclaſias* τ̃ κυρίου *ex opinione Judæ Principis, aut tres excluſis proſelytis, ut Sapientes cæteri profitentur, Sacerdotum, Levitarum, & Laicorum. Perite itaque Uzielides* בן עזיאל *Deut. c.* 23. 1. לא יבא ממזר ורפסיק גירה למסב איתא בקהל עמא דיי, Profanior equidem eſt ſpado, nervo quiſquis vaſiſve mancus, quam ex populo Dei nurum ullam ductare liceat. *Addit inſuper Flavius ex Lev. c.* 22. 24. Hominum quempiam pecudumque caſtrare ne audento. Θλαδίαν מעוך, *ait Legiſlator,* καὶ ἀπτεϛλιμμένον כתות, καὶ ἐκβοίαν נתוק, καὶ ἀπεϛασμένον כרות ὃ προσάξετε τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τ̃ γῆς ὑμῶν οὐ ποιήσετε, כארצכם לא תעשו; *quod eſt*, בארעכון לא תכרתון, neque execabitis ullum animal, ſive commune ſive devotum, *ut docent Jonathan Paraphraſtes, & celebris Anteceſſor Benzomas in* Chagiga f. 14. b. & Sabbat f. 3. *Maimonideſque* de Congreſſu illicito c. 16. §. 9. *Gallis adeo parcit jus Judaicum, & mutilari unquam vigore ipſos vetat. Philo equidem & Theologi noſtri aliter capiunt verba Legis veteris,* τ̃ θλαδίαν καὶ ἀπηκεκομμένον σκληρότερον εἰρῆσθαι ὑπὸ νόμου *Lev. c.* 22. 24. *ſive* ἱερᾶς ἐκκλησίας ἀπελάσαι: *quod tamen in Republ. Hebraica minime conſtat. Iterum vero idem inculcat Sophiſta Judaicus p.* 857. σωφρονίζει πάντας τοὺς ἀναξίους ἱερὰ συνάγειν, τοὺς τὸ φύσεως νόμισμα διακόπτοντας ἀνθρωπίνους· θλαδίας τε καὶ ἀπηκεκομμένους τὸ ἡμερῶσαι ἐλαύνει, *&c. ſtatimque ille amore nimio Platonis,* τοὺς δὲ ἀσωμάτους ἰδέας ἀναιρεῖσθαι, τόπου δὲ ὅτου εἴ τις ἄμοιρος ἐπιδείκνυται ἀλλοτριότητος, οἷς ἱερεῖς τ̃ νόμου σῴζειν ἀλώβους θλαδίας· καὶ τοὺς τ̃ παιδικὰς ἀθύρους ἀποκόπτων, ὄνομα αὐτοῖς οἰκεῖον τὸ ἀπήκοπον ἐθέσθαι. *De legibus Romanis nunc abſtineo dicere. Patent enim harum Pandectæ, ſatiſque quod puto adſtigunt Caſtratores & Caſtratos.* BERN.

y Τὴν μετ' αὐτῶν,] Τὴν μετ' αὐτων ἀφελομένην αὐτὰς *Vat.* τὴν μετ' τ̃ ἀφελομένην αὐτὰς *Hen.* & *Busb.* ſtatim ἄρσεν Iidem.

μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄῤῥεν & τὰ τῆς παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσῃ & γήρως [z] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέχεν. ἐλαύνειν ἢ ὕστως ὡς ὅπλ τέκνων σφαγῆ καὶ ὡς τούτων ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων [a] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς πεπηλυσμένης, [b] μετενεμῶσθαι καὶ τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως ἢ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον πέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι ἢ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μά. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων καὶ τοῦ πολιτείαν διάταξις ἔστω, καὶ ὁ Θεὸς ὑμενὴς ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γήροις δὲ χρόνου μηδὲ εἰς, ὃς [c] καινίσει τι τούτων καὶ ὡς τὸ ἐναντίον [d] μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [e] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβελτηρίας ἢ καὶ αἱρέσιν παραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ ἐνθάδε [f] τούτων βραχέα προδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν [g] σωτηρίων ὑπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, [h] ἀπαρασκεύασι [i] τοῖς καιροῖς [k] προσπέσητε. γὰρ, ὧν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [l] ἠσκημένους, [m] πόλεμον νέμοισθε, κεκτημένοι αὐτὴν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ὅπλ κακῶσαι πραθυσιῶν, μήτε σίσεως ἐμφυλίᾳ καταχύσης ὑμᾶς· ὑφ' ἧς πάντα τὰ παρὰ τοῖς ἑαυτῶν πρόπαππος ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς προσδίδωσι, διατηρεῖτε. ἔργον δ' [n] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ὅπλ παίδων ὑμετέρων, γένηται, [o] τοῦθ' ὑπερόριον πραχθείη. μέλλοντας ἢ πολεμεῖν, [p] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν προσῆκε τοὺς [q] ἑκουσίους πολεμίους. ὡς γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ σφαλιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸς τούτοις ὑμενὴν τὸν Θεὸν καὶ συμμαχον, ὅμως [r] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [s] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρεμένους ἀβλαπτον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πεῖθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὴν εἰρήνην [t] φυλάττεσθαι. [v] εἰ ἢ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν

tur congreſſio; quibus erepta ſit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis noſtri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam ſint id ſuſtulerint quod cauſa eorum fuiſſet (perſpicuum enim eſt, eos, cum effeminata ſit ipſorum anima, in idem etiam corpore mutatos eſſe) itidem etiam quicquid aſpicientibus putatur monſtrum. neque homines caſtrare liceat, neque alia animalia.

41. [1] Et hæc quidem vobis ſit pacifica legum reipublicæ conſtitutio, & Deus propitius honeſtatem ejus à ſeditionibus imperturbatam conſervabit: abſit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam neceſſe eſt hominum genus, vel invito vel ſua ſponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda ſint prævidentes, ſalutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati [2] in tempora *funeſta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animoſque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, poſſidentes eam ſine perniciosis externorum incurſionibus, & abſque civili vos exagitante ſeditione, (per quam ſi patribus veſtris contraria faciatis, inſtituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine ſuo* comprobatas tradit. [3] Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc veſtro ævo aut poſtea apud ſeros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ veſtræ* limites geratur. Cæterum bellum geſturi, legationes mittite & præcones ad hoſtes voluntarios. decet enim, antequam arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum popitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipſis inviſum comparare. Ac ſi quidem obtemperaverint, decet vos pacem ſervare: ſin vero ſibimet *nimium* fidentes, ac ſi viribus præpollerent,

Legem Moyſis ab ipſo & tot perpetuamque animo vano credit Joſephus, ſicuti & cætera Judæorum calamitas.

Leges Belli. Deut. c. 24.

Præcones mittendi.

[z] Ἡμῶν ὁ Θεὸς] Ἡμῖν *Vat.*

[a] Αἴτιον·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ἀν αἴτιον. quam lectionem ſequendo ita *Gelenius* interpretatur, *ſed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* HUDS. *Quod inſons eſt.* Fuit quum legerem αὔτιον, ut ſenſus ſit, debere illos haberi pro homicidis, qui quidem filios ipſos non occidunt, ſed ὡς τούτων, filiorum loco τὸ ἐκείνων αὔτιον quod filiorum cauſa eſt. In alia longe diverſa vagatur interpres Latinus. Poteſt tamen ſervari lectio ἀναίτιον, & ſenſus eſſe, *quod ipſorum cauſa non eſt*, id eſt, partem quæ filios non producit i. e. genitalia tollunt, quæ filios producere potuiſſent: nunc cauſa filiorum eſſe nequeunt, quia avulſa. In cod. MSto eſt αὔτιον, quod ſuſpicionem priorem confirmat. REL.

[b] Μετενεμῶσθαι] Μετενεμήσασθαι *Big.* & *Samb.* μετενεμίσασθαι *Vat.*

1. *Et hæc quidem vobis ſit pacifica*] *Lex Moyſis* ἀτάλαιπωρος *perpetuaque. Sic* ait *bis terque Flavius*: *ſic animo vano credit hæreſis tota Judæorum, Templo licet diruto, omnique Moyſis ſupellectile jam penitus exciſa. Verum hic Archæologus, Deut. c. 27. v. ult. quo jam reſpexit, inveniſſe videtur abſolute* ארר כל דברי התורת הזאת, *cum* LXXII. *Alexandrinis, & Divino Paulo, & cum Doctoribus Sicimeis; quorum exemplaria oſtentant* κὰλ διὸρθ, *teſtibus B. Hieronymo, Procopio Gaza, noſtriſque tandem oculis. Imo, quod mireris, Leviticon magnum f.* 193. 3. *Tanchumas Juriſconſultus in Talm. Jeroſ. Sotæ f* 21. d *pleniſſime citant hunc verſum* מביון דכתיב בסוף אמן כמי שכלו דבר אחר כתיב אחר אשר לא יקים את כל דברי התורת הזאת. *Idem denique confirmatur Lege ipſa Deut. c.* 11. 32. BERN.

[c] Καινίσει τι] Κενίσῃ *Baſ.* in *cæteris* καινίσῃ, vel καινίσοι.

[d] Μεταβάλλοι.] Μεταβαλῶ *Big.* & *Samb.* & mox ἐπειδή.

[e] Ἀνθρώπινον] Ἀνθρώπινον *Vat.*

[f] Τούτων βραχέα] Τούτε *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda.

[g] Σωτηρίων ὑποῤῥῆτε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* σωτηρίων ὑποῤῥῆτε.

2. *In tempora* funeſta *incurratis.*] *Temporibus ſuccumbatis* vertit *Epiphan.*

[h] Ἀπαρασκεύασι] Sic *Vat.* in *reliquis* ἀπαρασκεύαστοι.

[i] Τοῖς καιροῖς] Forſan τοῖς καικοῖς.

[k] Προσπέσητε.] Παραπέσητε, ἀλλὰ γὰρ &c. legit *Caſtalio.*

[l] Ἠσκημένοις,] Οὐκ ἠσκημένοις vel ἀνασκήτοις legerat *Epiphan.*

[m] Πόλεμον νέμοισθε,] Πόλεμον μὲ νέμοιτο κεκτημένοις αὐτὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

3. *Si vero res bellica quæcunque acciderit,*] *Hactenus opera pacis, & populi felicis tranquillique officia. Sequitur de jure belli. Quoties hoſtium aliquis ſpretis legationibus contra Hebræos bellum admoverit, ducem creanto, præſtat enim unus, Deo imperatori ſoli ſecundum. Dein conſcribitor in militiam virtute animi & corporis præſtantior pars populi, exceptis ædium, vinearum, nuptarumque novarum dominis. Annum autem quietum & imbellem expoſcebant ex vetuſtiſſima traditione* (*quam commemorant Phariſæi Maſicla* Sota c. 8. §. 8. *& Talm. Jeroſ. ibidem, atque demum Maimonides* Melacim c. 7. *confirmat vero hoc loco Mattathiades*) dedicatio חנוכה, *quæ eſt inhabitatio domus recentis, & vineæ vel arboreti quinquennalis* ἐγκαινισμὸς חלול *ſive uſus: item gaudia neogamorum id ſpatium vel juſſu Moyſis Deut. c.* 24. 5. *Unde etiam pro lare & hortis arguebant vetuſtiſſimi Explanatores Divinæ Legis f.* 51. *d.* נקי לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו בנה בירה וחנכו ולא שהא בתוכו יב" חדש. נטע כרם וחיללו ולא שהא בת כו יב" חדש, *quod eſt verbis ipſis Flavii*, τὰς τε πρώτας δημαμβὰς αἱ ἴας ἰᾶν, οἷς ἔπαι χρῆσθαι ἀπαλαύσειας αὐτῶν ἐναύσιος *&c. Conſules, credo, in hac licentia Divinum Moyſen, Deut. c.* 20. *& Moyſen minorem c.* 5, 6, 7. περὶ βατιλέων, *præcipue ex* Sotæ c. 8. *& T. Jeroſ. f.* 22. *& T. Babyl. f.* 42, 43, 44. *atque ex* Siphre f. 47, 49. b. *Philonem etiam Alexandriæ p.* 739. *ubi cauſas iſtius indulgentiæ exponit. Alteram quidem*, ἵν' ἐπειδὰν κτίσωμεν πόλιν, ἀδηλα, μὴ τὰ τῶν ποιητῶν ἀταλαιπώρως ἄπαι λαμβάνωσι: *alteram vero*, ἵνα μὴ σώματι ἐφεστώμεθα, τῶν ψυχῶν ὑστερίζωσιν. BERN.

[n] Ο, τι ἂν] Ita, vel ὅτε ſcribendum cenſeo, pro vulgato ὅτι.

[o] Τοῦθ' ὑπερόριον] Ita *Samb.* cum *Vet. Interpr.* & θεὸν ὑπ' *Baſ.* & *Vat.* ἀπὸ & θεοῦ ὑπ. *Gen.* unde legendum cenſet *Petitus*, γένηται ἀπὸ & θεοῦ ὑπερόριον, τοῦτο πραχθείη.

[p] Πρεσβείας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interp.* πρεσβείαν *Vat.* ὡς βίαν perperam in *Editis.*

[q] Ἑκουσίους πολεμίους.] Ἑκουσίως in quinque *MSS.*

[r] Ἀξιοῦτε] Ἀξιοῦντας *Busb.* & *Hen.*

[s] Αὐτοῖς,] *Al.* αὐτοῖς.

[t] Φυλάττεσθαι] Ita pro φυλάττεσθε in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, (*Coccejus*) *Burinſque.* in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* φυλάττειν.

[v] Εἰ ἢ φρονοῦντες] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*Coll.*

rent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem ſummo imperatore utentes, uno vero præſtanti virtute ſecundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere neceſſe habent impedimento ſit, etiam *eo* utentibus *non raro* obeſſe ſolet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam verſi hoſtibus proſint. Iique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti ſunt; & qui conſeverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* ſinantur; necnon ſponſi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum deſiderio vitæ parcentes, & ſeipſos ad earum fruitionem ſervantes, ultro ſe male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

Cavendum ne ſævum quicquam aut improbum caſtra polluat. Deut. c. 23. v. 5.

42. [1] Caſtris autem poſitis, providete ne quid ſævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obſideatis, & ligna ad machinas conficiendas deſideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas ſuccidendo: ſed parcite, eas in hominum utilitatem natas eſſe cogitantes; & ſi vocem haberent, vobiſcum expoſtulaturas eſſe, ſeſe immeritò malo affici, ut quæ belli cauſa non exſtiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram tranſituræ, ſi eis eſſet poteſtas. Cum autem prælio *hoſtes* ſuperaveritis, eos qui in adverſa acie ſteterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conſervate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Arbores frugiferæ non exſcindendæ. Deut. c. 20.

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

43. [2] Cavete autem, maxime in præliis, ne vel

Voſſ. οἱ ϛ') in Editis φρονῆντας ἐφ' ἑ. ὡς ἑ. ἀϕαίρεσιν· εἰ δ' ἀδικ.

x Στρατηγῷ μὲ αὐθεφόρτος] Apertè conjunxit & contemplatus ſimul eſt Flavius noſter duo inſignia & nota *Homeri* loca, ex libro ſcilicet Iliad. δ. 84. Ζεὺς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολίοιο τέτυκται. & ibid. l. β. 204. Οὐκ ἀγαθὸν & quæ ſequuntur. HAV.

y Ἀρετῇ πεφυκυίᾳ.] Ἐπ' ἀρετῇ *Vat.*

z Ἐκ πάντων] Καὶ ἐκ. π. legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

a Σωμάτων] Σώματος *Busb. Hen. Vat. & Epiphan.*

b Διαφερόντων] Διαφέρουσα legerat *Vet. Interpr.*

c Ἀποκεκναισας,] Ἀποκεκινδυνας *Samb. Busb. Hen. & Vat.* ἀπεκείναντο *Big.*

d Ὠφελήσῃ.] Ὠφελέσῃ *Samb. & Epiphan.*

e Μνησυσαμβύους] Μνησαμβύους *Samb. & Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.*

f Ἑαυτὰς] Αὐτὰς *Samb. & Big.*

g Περὶ τὰς γυναῖκας.] Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis incluſas dedi, à ſciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoſcat *Vetus Interpres.*

h Στρατοπεδευσάμενοι] Στρατοπεδευσάμβροί τε σφιοπόνδαι *Samb. & Big.* 5341. ϛ' σφιοπόνδε μή τι τ' ἀνιχνεῦν *Vat.*

1. *Caſtris autem poſitis,*] *Cavento ut caſtra Hebraica ſævum quicquam aut improbum,* רבר רע *Deut. c. 23. 9. (ubi leges Uzielidam) unquam polluat. Adeoque arbores mites ac frugiferas, Moyſi* עץ מאכל, *Latinis* poma, *& Scholaſticis Judaicis* עץ לאכרק, *ubi creſcant cunque, ad machinamenta belli ne ſuccidunto. Quid enim mali iſta fecerint? Deut. c. 20. 19. Diſce hinc ingenium Moyſis, benignum, ſimplex, omniſque humanitatis theſaurum. Sic profectò fuit Theologorum veterum interpretamentum, Philonis, Joſephi, Onceloſi, Conſtructoris* Siphre f. 47. d. *& Hieronymi noſtri, atque Samaritarum præcipue* اقربي انسان سجر الصحرا يدخل بين يديك في الحصن. *Aliter vero Moſaica explicant novi homines. Vide adhuc Maimomidem* de Regibus c. 6. *& Doctores Babylonios allegorias affatim jactantes* Taanit f. 7. Synhedrin f. 100. b. *&* Maccot f. 22. *Pergit autem æquitatis magiſter,* Hoſtium equidem quicquid in acie reperitur, neci danto: cæteros tributarios habento, tam operarum quam opum ſuarum. Chananæi tamen omnino ſunt delendi, *Deut. c. 20. 10, &c. His inſuper addunt patres Phariſæi gentem improbam* Amaleci, *loco octavo. Deſiderantur vero commate 17. ſicut & Exodi c. 34. 11. in Hebraico Judæorum, & in verſione Hieronymiana* Gergeſæi: *attamen Samaritæ & Interpretes Ptolemaici illos cum reliquis miſeri* ἐκφυλᾶ *utrobique recenſent, ordine ſaltem diverſo. Quinimo hoc omiſſum Maſoretis opportune excuſat Auctor* Siphre f. 47. c. כאשר v. 17. כשהוא אומר צון יהוה אלהיך לרכות ארץ תגרגשי. *Vide modo Deut. c. 7. 1, 2. c. 25. 19. Exodi c. 23 32. Joſ c. 11. 15. 1 Reg c. 5. 13. & c. 9. 15. & Maimonidis* מלאכים *c. 6. ex* Sota *Babyloniorum f. 3, & 35. &* Synhedrin f. 67. *& Scholaſticos Urbis* Cidduſin f. 65. c. BERN.

i Τῶν ἀνθρώπων] Videtur ita intellexiſſe verba Dei, האדם *homini* ſunt deſtinata. Sed memini me à viro docto audiviſſe, ſi per modum interrogationis intelligantur, ſenſum aptiorem fundere *num homo ſunt?* num arbores oppugnatum ibitis, &

ἐθέλοιεν, σεκτὸν ἐπ' αὐτὰς ἀγάγητε, [x] στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν [y] ἀρετὴ πεφύκοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκλω ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν δὲ ἄγειν καθαρὸν, [z] ἐκ πάντων τῆ ῥώμῃ [a] σωμάτων καὶ ψυχῆς τολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸν δὲ δειλὸν [c] ἀποκεκναίσας, μὴ τοῖς πολεμίοις πρόσω τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τοὺς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς ἔπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας ἔτι πω τὴ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κατ' οἶκον μένειν, καὶ τοὺς [e] μνησευσαμένους τὴ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῃ τούτων φειδόμενοι δι' ζῆν, καὶ τηροῦντες [f] ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [g] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μϚ'. [h] Στρατοπεδευόμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθε, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν ἀπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς ἀδέν αἰτία γεγονότα δι' πολέμια πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, [l] εἰ δυνάμεις αὐτοῖς δὸν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πλεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] δι Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ ζητῆσαι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσεσθε δὲ, μάλιστα ἐν τῇ μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖ-

---

non homines? Quamobrem ergo illas cæderetis? REL.

k Ὡς οὐδὲν] Ὡς οὐδὲν αἰτίαι δι π. γ. πάσχ *Big. & Samb.*

l Εἰ δυνάμεις] Εἰ δὲ δυν. legerat *Epiphan.*

m Τῇ μάχῃ,] Articulum negligunt *Big. & Samb.*

n Σώζετε,] Σώζητε *Vat.*

o Τῶν Χαναναίων ἐθνῶν] Τῶν Χαναναίων in quinque *MSS.*

2. *Cavete autem, maxime in præliis,*] *Vir ne prodeat veſte muliebri præſertim in pericula belli ex Deut. c. 23. 9. neve uſquam virilis cincta fœmina, Deut. c. 22. 5. Turpe enim utrumque, Deoque obſervatori valde odioſum,* תועבת יהוה. *Præſertim vero dictum puta,* cum palla fœminea melior natura in prœlia ne pergat. *Namque* כלי גבר, σκεῦη ἀνδρὸς, (*ſic Helleniſtæ, Samaritæ, Syri, & multi Judæorum dictionem veterem interpretantur*) *de armis ac veſtitu militari maxime accipiunt Joſephus, Onceloſus hac quidem paraphraſi* תקון זין דגבר armatura virilis; *& inter Deuterotas Eleazarus Jacobides f* 69. *de* Naziræis. *Is ibi ſuggerit, Moyſen hac ſanctione vetare,* שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה, fœminæ ne capeſcant arma, ſed potius inermes & pudicæ caſtra ſequantur: neque peplo muliebri viri conditionis ſuæ immemores ſemet induant, ושלא יתקון איש בתקוני אשה. *Statimque de eodem flagitio,* ר" ספרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים חמיוחדים לנשים כגון צניף וקיינשא. *Unde etiam conſtat ſincerum illum Doctorem Deuteroſeon,* καθ' ἡσυχίαν, *R. Eleazarum conſcriptam ſuo evo legiſſe verſionem doctiſſimi & ſapientiſſimi Onceloſi. Idem porro repetit Siphre Auctor vetus f.* 49. *a. & poſt illum Moyſes Coſenſis* LX *vetitorum, cum celebri meritoque elogio ſupradicti Eleazari,* והלכה כרא" בן יעקב בכל מקום. *Ex eadem lege docet Maimonides c.* 12. *de* Idololatria, interdici fœminas Hebræas galeis & loricis, ſed & conſimili virorum decore ac tutamine, viroſque ornatu fœmineo. *Hujus autem decreti rationes duas adfert* More p. 447. *Alia petitur à modeſtia ſemper colenda. Huc proculdubio reſpexit Amramides, aut communius, aut quidem ſtricte contra Ægypti jam derelictæ mollitiem, & permutata ſexus utriuſque officia, οἱ γὰρ ἄνδρες κατ' οἶκον ἐόντες ὑφαίνουσι; ſimiliaque narrat de Nili accolis Herodotus, ſcriptor excellens. Cauſam vero aliam, nimis amat, ab odio Zebaiſmi arceſcit Maimonides. Jubet ſcilicet codex* Tomtom, *i. e.* ἐπιτόμως περὶ τῶν τελετῶν χαλδαικῶν, viros ad Venerem accedere ſtolis fœminarum, atque has apud Martem ſtare habitu ac armis non ſuis. *Vel ſic quidem occurrit Legiſlator ſuperſtitioni Syriacæ; quippe in Æde Hierapolitana, Luciano teſte, ſtetit Combabus Spado, μορφὴν μὲ ἐκοίη γυνὴ, ἐσθῆτα δ' ἀνδρήιον ἔχων, Sacerdote evirato & ſtolato cultus. εἵματά τε γυναικήια φοιτίσι καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι, inquit Rhetor de miniſtris Combabi. Pariter deſcriptor antiquitatum Amathuſiarum, πάλαιον ἀνδρὰ τὸν θεὸν (ἀφροδίτην, deam è Syria acceptam) ἐκμαλάξαι ἐν κύπρῳ λέγει. Ita locum Heſychii peſſime corruptum reſtituo. Deinceps de hoc interdicto eleganter diſſertat Philo p.* 738. φιλοτιμίᾳ πρὸς δὲ γυναίσαι καὶ συγκρύπτειν τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνδρὸς ἀπόλειαν, πρὸς ἐσθημάτων διαλλάξασθαι ἐνόμισε· ἀπείπατο δὲ ἀνδρὶ γυναικὸς ἀμπεχόνην ἀναλαμβάνειν, ἕνεκα δὲ μηδὲν ἔχειν ἢ σωὰν αὐτὸ μόνον δὲ θήλεσι ἐπὶ λύμῃ δ' ἄρσεσιν ῥᾳθυμίας προσάψασθαι. καὶ τὴν γυναῖκα ἐκώλυσε λαμπύνεσθαι ἀνδρὸς ἐπιτάττων, πόρρωθεν ὡς ἀσεβημάτων ὄντα καὶ γυναῖκα φυλαττόμενον. *Adde his quæ ad Moyſen citat magnus* Gro-

γυναῖκα ἀνδρικῇ στολῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείᾳ.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε·

femina ornatu virili utatur, vel vir ſtola mulebri.

44. [1] Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem

Leges ſuas frequentibus concionibus inculcabat Moyſes, & tandem ſcripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Grotius ex Philochoro. BERN.

[p] Γυναικείᾳ.] Γυναικείᾳ *Busb. Hen. Vat. & Samb.* à manu ſecunda.

[q] Κατέλιπε·] *Al.* καταλέλοιπε. ut pag. ſeq. v. 7.

1. *Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem reliquit:*] *Talis erat Politia Moyſis. Has quidem leges cæteraſque inſtante jam anno Exodi quadrageſimo, & frequentibus conciombus inculcabat vir Divinus, & tandem ſcripto volumine, Sacerdotibus tradidit, Deut. c. 31. 9, 24, 25. ſimulque Tabularum* δευτερόγον *apothecam, & Tabernaculum Sacrum, necnon Poema illis dedit de futuro Hebræorum ſtatu, verſibus (nemo prudens dubitet) hexametris conſcriptum, cui & eventus rerum optime reſpondit. Venimus igitur nunc ad ultima juſſa Legiſlatoris. Vindictam de Amalecitis opportune captanto. Item ad partem orientalem Chananææ, deleta modo ſtirpe mala incolentium, prope Sicimas convalli media inter montes, Garizin,* גריזים *à dextris, & à lævis Gibalum* עיבל, Hibal *Samaritis & Joſepho & Arabibus, ſed* Hebal *Maſoretis Judæorum & Interpr.* LXX. *& B. Hieronymo, extruatur altare: atque Hebræis hinc inde in duas acies diſcedentibus, ſicut dicetur l. 5. c. 1. horum Origi num, bona fauſtaque omnia obſervantibus Leges datas adprecetur pars Garizæa, acclamantibus itidem Gibalinis. Tum hi diras vibrent in violatores Divini Juris, idem protinus reſonante clivo Garizin. Deut. c. 11. 27. & c. 27. Denique in memoriam rei, Benedictiones illas Execrationeſque, quarum exemplar extat Deut. c. 27. 15. tectorio dextro ſiniſtroque inſcriptas ferat altare cum ſigno contrarii, ſubſtituto equidem bono verbo* ברוך *in locum* ארור, *& ſententia atente in negantem verſa: quod placuiſſe video Joſepho aliiſque diſcipulis Phariſæorum in corpore* δοτερώσεων: *abſque ea die ſacrificii omnis immune ſtet & incruentum. Hæc adeo exequebatur pius Imperator Jeſus c. 4. 1. & c. 8. 30.* Actorum ſuorum. *Qua tamen pompa quove ritu ſolicite referunt poſt tot ſecula Hebræa Proceres Phariſaiſmi* Sotæ c. 7. § 5. Ubi enim, Jordane trajecto, pervenerant Iſraelitæ ad Garizin & Hebal, montes Samariæ, juxta Sicima in campo Morio, הר הגריזים והר עבל שבשכרון שכצר שכם שכאצל אלוני מורה. *Ita Traditionum Judaicarum Patres explicant verba Legis Deut. c. 11. 30. Ita horum filii in Commentariis Babyloniis f. 33. b. ejuſdem* Sotæ, אלוני מורה שכם ולהלן הוא אומרו ; *ſcilicet Gen. c. 12. 6. & Joſ. c. 24. Illi autem deſcriptioni, Deut. c. 11. 30.* τὸ σαμαρειτικόν, *poſt ſingulare* אצל אלון מורה (*ſicut & Ptolemaici legerant; ubi tamen Hieronymus noſter viderat* אלון ומורה,) *ſuperaddit modo* שצ שעצ *μικὰ σίκεμ, quod eſt alteri Interpretum Samaritan.* איסטר מישר חובה קבל שכם juxta campum viſionis, *ſive* patentem late ante Sicima: *alteri vero* جانب مرج البها مقابل نابلس, ad planitiem pulcram cui præjacet Neapolis. *Hæc enim urbs, ut itineraria nova veteraque teſtantur, inter Gerizin & Hebal exporrecta planis Acrabatenis obſidet. Quinetiam gloſſema illud voluminis Samaritici Deut. c. 11. 30. jam olim notaverant Deuterotæ Judaici, præſertim Eleazarus Joſis Galilæi,* Sotæ *f. 21. c. T. Jeroſ. & f. 33. T. Babyl.* אמרתי לטיפרי כותיים זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם גלום שאתם אומרים אלוני מורה שכם, Fruſtra quidem textui Moſaico vos Cuthæi adjicitis *Semem:* ultro enim fatemur ipſi *Elone More* de Sicimis veſtris recte exponi. *Dicitur præterea verſu eodem Deut. ſive Jeſus ſive alius militum ſuorum operi Moſaico eam deſcriptionem inſeruerat,* eminere montes illos in terra Chananæorum, proprie Hevæorum, qui ab occiduo, בערבה, ἐπὶ δυσμῶν, veriſſime à Cauro reſpectant Galgala, בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל. *Vel,* qui בערבה per planitiem illuſtrem excurrunt ad fines Galgalorum, ad campos uſque Jericuntios, *tanquam caſtris Hebræis nobilem locum & notiſſimum. Obſervant adeo Doctores Solymitani* Sotæ *f. 21. c.* בערב הירדן, *valere ibidem* כן הירדן להלן. *Vel denique ait vetuſtiſſimus iſte Interpolator,* gemina iſta cacumina opponi Galgalis Gophni cis terminum occiduum Ephræmi. *De eiſdem montibus Illuſtriſſimus Phocas,* μὴ σεύσῃς ταδίων ὅσα δέκα καὶ πέντε, ἐστὶν ἡ τῶν σαμαρειτῶν μητρόπολις σίχαρ, ἡ μὴ ταύτῃ κληθεῖσα νεάπολις· κεῖται μέσον ὄρους βάσεων, ἀμφοτέρων ἀπεσπασμένη τῷ θεμελίῳ ἐπιπλήκτης τῆς ἀσθενοῦς. ὧν τὸ δεύτερον ὑπάρχει τὸ ὄρος ὃν καὶ οἱ σαμαρεῖς λίγουσι τὸ ἀνέφικτον θυσίαν τελεῖσθαι τῷ ἰσαάκ. *Conveniunt idcirco inter ſe idemque faciunt ad Deut. c. 11. 30.* מול שכם *Samaritarum,* ὁ πρῶτος τῶν εἰκόνων *Flavii hujus, atque demum Deuterotarum* שכצר שכם. *Pergamus igitur ad pompam Hebræam. Inter dictos montes circa Aram mediam in plano conſiſtebant Sacerdotes, qui quidem Deut. c. 27. 9, 14. ſicuti verſibus aliis viginti tribus ſacri Codicis appellantur Levitæ à Tribu ſua, ut opportune monet Clariſſimus Amoræus Joſue ben Levi T. Jeroſ. f. 21. c.* Sota. *Sacerdotibus vero junguntur titulo ſimplici Levitæ. Inde à dextris ſex tribus heriles, ordine gemmarum Logii, ſubeunt jugum Garizæum,* ἀρχαίζοι *Damaſcio Philoſopho,* الجبل الشريف *ipſis Samaritis, ut decuit,* جبل نابلس mons Neapolitanus *Eutychio Alexandrino, quod paulo propius imminet Neapoli Jud. c. 9 7. & Joſephi l. 11. c. ult. Sex alia tribus à lævis ad ilivum Gibalinum pandiuntur. Nam* ולכול הר גריזים וגו *in rebus Joſue, idem denotat quantum in Lege* על הר גריזים וגנו. *Tum verſis ad Garizin vultibus, benedictiones ordiuntur Sacerdotes ex Formula,* ικεάρᾳ ὁ ἄνθρωπος ὅστις ὁ ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν ברור האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, *cæteraque Deut. c. 27. à v. 15. Quibus protinus acclamant utrumque* ἐξάκουλοι, Amen. *Mox contra Gibalum* אבל *converſi, execrationes pariter denuntiant.* ἐπικαθέζεται ὁ ἀνθρωπος ὅστις ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς, ארור האיש אשר עשרה פסל ומסכה. *Reboantque continuo ambæ acies* Γένοιτο *ſuper quolibet maledicto. Poſthæc verba cuncta Legis iſtius, i. e. Formulæ, altari hac de cauſa conſtructo dealbatoque inſcribuntur linguis* LXX. *phraſi Phariſæorum gloriosa, quæ valet pariter cum Moſaica* σαφῶς σφόδρα באר היטב, *Deut. c. 27. 7. ſicut profitentur Judas Princeps hoc loco, & alibi R. Johannes* Sabbat *f. 88. necnon ab iſtis Uzielides* מהקרי בא ומיהרנם בע לישנין. *Poſtremo demolito monumento iſto, quod* ὡς ἔτι νῦν αὐτοῦ κοῖτα τετραμμένον *perite refert Flavius; qua Sicima propius à Jordane abſunt quam mari Mediterraneo: niſi ſi ille cum priſcis Scholaſtis locutionem verſus* 30. דרך מבוא השמש, *de ſole oriente acceperat. Ita* Sota *f. 21. c. T. Jeroſ.* אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמה זורחת. וקיפלו ארז האבנים ולנו בגלגל ושם הקימו ארז האבנים ובאו ולנו במקומן. *Ubi Gloſſator, Ipſo inquiunt deſtructo, lapides ejus ſecum comportabant in caſtra. Invident enim valde, pernegantque Samaritis pleraque Judæorum facto tam ſacrum, tam antiquum monumentum in alterutro vertice Hargarizin, vel obliterata jam inruſtatura, ſervari. Concedit tamen Joſephus lapides duodecim, ritu hoc peracto, in cacumine Gibaleno fuiſſe relictos, in caſtra Siluntina populo abeunte. Loquitur enim is libro v. de Chananæis Acrabotenam incolentibus, quæ jane pertingit à Garizim ad Galgala, ut notum Euſebio altiſque Geographis ſacris. Cadit adeo argumentum Doctorum Solymitanorum* Sota *f. 21. c. Quinimo eousque crevit pertinacia Eleazari & nonnullorum Rabinorum, magis ex odio Samaritarum, quam propter phraſin Legis* כיון הגרזנין: *cui neque Euſebius Epiſcopus Cæſareæ Palæſtinæ, neque Epiphanius ortus Eleutheropoli, altique Eccleſiaſticorum erant obſiſtendo: quinimo aſſererent prope Jerichuntæ, longeque à Sicimis, ſtetiſſe ævo Joſue* Garizin & Ebal, *contra fidem omnem bonorum viatorum ſcriptorumque, etiam Sacrorum: adeoque Samaritas à manu finxiſſe hoſce montes, aut nominibus non ſuis eos dediſſe. Veruntamen Sicimitæ, Benjamino Judæo, & mox Breidenbachio Chriſtiano ex alloquio referentibus, rite ſeſe affirmabant* ὁλοκαυτῶν *ſuper Joſue Aram Garizitanam,* על המובח שבנו בהר גריזים מהאבנים שהקימו בני ישראל כשעברו הירדן. *De loco tamen, quo aram illam ex ſacris Jordanicis inſtauraverat Joſue, graviſſime altercati ſunt per omne ævum Samaritæ & Judæi. Horum enim exemplaria Hebraica verſioneſque prorſus omnes, tam Deut. c. 27. 4. quam Joſuæ c. 8. 30. declarant,* φικοδομῆσαι ὁ ἰησοῦς θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ισραηλ ἐν ὄρει γαιζὰλ, בהר עיבל. *Nec aliter legerat Flavius iſte Judæus,* ἐπὶ τῷ γιζηλῷ ἱστοῦσι τὸν ἡμέτερον· ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι. *lib. 5. Orig. c. 1. §. E contra, Pentateuchum Hebraicum* καὶ σαμαρείτας, *Syriacum, Arabicum, Græcumque: item Chronicon Samaritarum, eorum Commentaria Biblica, atque etiam Exomologeſis nuper ad nos tranſmiſſa à Neapoli Paleſtina, Altare verbis diris boniſque inſcriptum, & refugientis Jordanis ſpolia in meliore cacumine montis* δικαρήνου *miro conſenſu collocant ex Deut. c. 27. 4.* ϛήσιτε τοὺς λίθους τούτους, ὃν ἐγὼ συντέλλομαί σοι σήμερον βιάζεσθαι, على جبل عيبال, جرزيم *&* κονιάσεις αὐτὸν κονίᾳ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον. *Aut verbis Abulphetachi Chronographi Samaritani,* في ذلك الوقت بنا مذبح حجارة في جريزيم كما قال الله تعالي واصعد عليه صعايد. Poſt Hagin dirutam, altare ſaxeum erexit Joſue in Har Garizim, ſicut Deus juſſerat, atque holocauſtis illud adolevit. *Ita quidem ad verticem Garizim à nobili Trajectu contra Jerichuntæ milliaribus ſexaginta deportabantur ſaxa illa bis ſex, ut perite ſupputant Babylonii f. 44* Synhedrin, *f. 36.* Sota. *Veruntamen lectioni Samaritanæ favet inter Sophiſtas Chriſtianos Procopius ad Deut. c. 27. Idem enim in Joſue actis, Altare in loco maledictionis Gebalo poſitum adnotat* ὃν δὲ κειμήλιον. Lapides autem non in monte Gebal, ſed in Garizim collocaſſe, *ait Gazæus,* exemplar habet Samariticum, nec forte abſque ratione. Siquidem ibi benedictiones fieri præcepit, in Gebal vero maledictiones. Ecqui igitur conſentaneum fuerit in hoc altare eſſe conſtitutum? Porro in libro Judicum c. 9. 6, 7. Garizim montem nominat, qui circa Neapolin eſt, quem Samaritæ colunt. Super quo cum conſtituiſſet Joatham filius Gedeonis ſuperſtes, execratus eſt eos, qui regem præ ipſo creaverant Abimelech Gedeonis filium ex ancilla, qui fratres ſuos interemit. Niſi quis adferat Eſdram, aut Scripturarum S. Collectorem, ſive alium quempiam fuiſſe, qui nova nomina ex ſuæ gubernationis locis traducta iis locis impoſuerit. Quemadmodum Jeruſalem vocat, quæ antiquitus Jebus vocabatur; Bethleem item, quæ Euphrata. *Pariter Origenes in Tomis ad Joan. c. 4. 19.* οἱ μὲν γὰρ σαμαρεῖς τὸ καλούμενον γαριζὶν ὄρος ἅγιον νομίζοντες, ᾧ αὐτῷ προσκυνοῦσι τῷ θεῷ, ὁ μίμειν) μωυσῆς τὸ δευτερονόμιον· ὅτοι σίνοι) εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν ὄρει γαριζὶν. *Dein idem Adamantius,* σαμαρεῖς ὡς εἰκὸς τὴν περιοδοξιν, ἀκολούθως τῷ μὴ γαριζὶν θεσπίσαι, ὅπερ ἐμοὶ δοκεῖ) διάνοια ἡ διαίρεσις· εἰκὸς δὲ τινα ἀπρίσειν ἀφ' τὸ μωυσῆ εὐλογίαν ἐπὶ τῷ γαριζὶν γένεσθαι. *Accedit huc & ὁ χρυσορρήμων ad v. 20.* οἱ παλαιοὶ ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ φθονεῖν ὡρίζαν τοὺς ἀεὶ τὴν ἀσέβειαν λίγοντας. καὶ γὰρ ἐκεῖ φασι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνοικοδομῆσαι. *Inde nomine* montis benedicti טור ברוך *coluiſſe Garizim, ac fre-*

nem reliquit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra præſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in ſacro volumine *ſcriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis ſcripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram deviciſſent, & *in ea* conſediſſent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non obliviſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, pœnas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par eſt deleta, aram exſtruere *juſſit* ad ſolem orientem verſam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, [1] ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane [2] moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

Vindicta de Amalecitis capiunda.

Chananæorum ſtirps delenda.

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

νόμους δ' [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους ἀπολιδίδωσι, πρὸ ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τῇς δ' ἑξῆς ἡμέραις, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ὑπὲρ τῶν μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένων, ἀλλὰ παραβησομένων [v] τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἐξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· [x] ἣν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, προρρήσιν [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ κιβωτίῳ εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, [b] καὶ τῇ σκηνῇ· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατησαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθῃ λαβεῖν τὰ Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ὑπὲρ τῆς ἐρήμου [c] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τῇ [d] Χαναναίων γῇ, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πέπρωται, τὸ βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ὑπὸ πόλιν τῶν Σικίμων [e] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, [f] Γαριζαίᾳ μὲν τῷ [g] ἐκ δεξιῶν κειμένῳ, Γάβαλον δὲ τὸν ἐκ λαιῶν [h] Γιβάλα προσαγορευομένου· μερισθῆναι δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ὑπὲρ τῶν δυοῖν ὀρῶν ἀναστῆσαι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [i] πρῶτα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῷ Γαριζεῖν ὑρωμένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν καὶ Θεὸν καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν ἀποδάζασιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παραγορευσαμένους, ἀρήμειν δὲ τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων πάλιν ἐχομένων, τοὺς προειρημένους ἐπαγεῖν· [k] ἔπειτα τοῖς μὴ ταῦτα πεφροντισμένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνοῦντας ἀλλήλοις ὑπὲρ κυρώσεως τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας [l] αὐτῶν, ὡς μηδέποτε [m] ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε καὶ πλησίον ἑκατέραν, ἣ καὶ στάντα [n] φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [o] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [p] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις πιστῶς διατελεῖ.

μέ. Τῇ

quentaſſe Samaritas Macriſius Arabs teſtatur in hiſteria Cairenſi, ان طور بريك هو الموضع الذي خاره الله ون كوره في التوراة بقف اله اجعل البركة علي طور بريك. *Atque hæc hactenus.* BERN.

r Ἔτι πρότερον] Ἐπὶ πρ. τ. γεγραμμένους *Busb. Hen.* & *Vat.*

s Ἑτέρᾳ γραφῇ] Vide p. 228. in fine.

t Συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν,] Συνεχὲς γὰρ ἐξ. *Big.* (συνεχῶς *Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συνεχῶς ἐξεκλησιάσας *Epiph.* HUDS. Sic. 3. Reg. 8. 1. in Jeremia ἐξεκλησιάσθη. quid ſi ſit pro ἐξεκλησίαζη. Plutarchus à καθάπτω derivat καθαπτομένου. COCC.

v Τὰ ἐπ' αὐτοῖς] Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ἣν καταλέλοιπεν] Ἣν κὰ καλὰ. *Big.* & *Samb.*

y Ἐν τῷ βιβλίῳ] Ἐν βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* Videſis *Deut.* 32.

z Ἔχουσαν] *Baſ.* & *Gen.* ἣν κὰ καταλέλοιπεν ἐν βίβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, προρρήσιν προεικάζουσαν τῶν ἐσομένων *Big.* & *Samb.* ἣν καταλέλοιπεν ἐν βιβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, π. π. τῶν ἐσομένων *Epiphanius.* Etiam προρρήσιν προείχουσαν reperias apud *Busb.* & *Hen.* Tum penes hunc curate διημαρτηκότος. BERN.

a Κατέθετο,] Κατέθεντο *Big.* & *Samb.*

b Καὶ τῇ σκηνῇ·] Καὶ τῇ σκηνῇ, *in tabernaculo* lege. REL.

c Τυγχάνοντας] Τυγχάνοντες *Big* & *Samb.*

d Χαναναίων γῇ,] Ita quinque *MSS.* & *Epiph.* Χαναναίων *Baſ.* & *G.*

e Πόλεως] Πόλεως ἐμπεριάγειν μεταξὺ δυοῖν ὀρῶν *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

f Γαριζαίᾳ] Γαριζεῖν *Baſ.* & *Gen.* γαριζαὶν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ritu epitheti Græcanici deformatum à גרזים γαριζὶν, quo equidem typo ſæpiſſime uſus eſt Flavius in his Originibus. Ita Φαρισαῖοι à פרושים, *viri eximii*, Pollen Iſraelis. Neſcio tamen an γαριζὶν ſcriptum huic Flavio, ſicut alibi γαριζεῖν in caſu liberali. Quinimo γαριζὶν ſuo etymo ῥαγάδες denotat & διεῤῥισμένα. Hoc ſignificat & גרז & גזר: unde γαζιρὶν pro γαριζὶν in verſione Syriaca τῶν μακαδοϊκῶν. Nam ex una radice creverant duo culmina, Ebal & Garizin. BERN. Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζὶν *Baſ.* & G. Γαριζεῖν *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraicum Γαριζὶν. HUDS. Γαριζαῖῳ MS. uti *ai* & *e* ſexcenties a librariis permutantur. REL.

g Ἐκ δεξιῶν] Ad auſtralem plagam, ut ἐκ λαίων, ubi erat Ebal, erat ad ſeptentrionem. REL.

h Γιβάλα] Τῷ ἢ ἐκ λαίων γιβαλῇ, aut γιβαλὴ, *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sed in libro ſequente ex conſenſu codd. ſcribitur γιβήλα. Sedes autem dirarum *Hibal*, ſeu *Hebal* עיבל, à capite cano glabroque nomen meruit Quod enim Græci φαλάκρας & φάλακρον, Arabes vocant العبال γιβὰλ. Manet etiam adhuc monti huic *albor* ſterilis nota execrationis veteris, aut verbis Benjamini erronis והר עיבל יבל יבש כאבנים וסלעים. Καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ γαριζὶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Verum hi omnes libri quinti c. 1. ἐπὶ τῇ γαριζὶ, à formula Attica γαριζὼς. Quinetiam ut à locali עברים, Onceloſus, Sirique alii producunt יברא *διαβαῖα, tranſitoria*, eadem dialecto hic Judæus γαριζαῖα effecit de גרזין. BERN. Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19.

i Πρῶτα μὲ] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζὶν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζὼς.

k Ἔπειτα] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειτα κὰ ταῦτα τοῖς π. *Baſ.* & *G.* ἔπ. κὰ ταῦτα π. *Big. Samb.* & *Vat.* ἔπειτα τοῖς πρ. κὰ ταῦτα ἀρὰς τίθεσθαι *Hen.* & *Busb.*

l Αὐτῶν,] Αὐτὸς in quinque *MSS.*

1. *Ut earum diſciplina*] *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.*

m Ἐκλιπεῖν] *Sambuci* manus altera: altera ἐκλίπῃ, cum *Baſ. Gen.* & *Big.* Solebant enim viri Athenienſes, ſicut Angli hodieque facimus, correptim loqui, tempori ſimul orique parcentes, adeoque accentus vocabulorum retrahere, πάππος, órator, &c. BERN.

2. *Moriens etiam aræ inſcribi*] Al. *tandem inſcripſit* &c. Interpretationem noſtram vocis ἐνεγράψατο defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *quæ populus eſt ſtare.*

n Φησὶ τὸν λαὸν] Vocem Φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

o Οὐκ ἐπενεγκεῖν] Ita *Big.* οὐκ ἔτ' ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερείων ἑτέρων *Baſ.* & *G. Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe.*

p Τὰ διέταξε,] Illud τὰ negligunt *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

1. *Poſtri-*

με'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ̃ λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκωσε τ̃ νόμων αὐτὸς φυλακὴν ποήσασθαι· καὶ τ̃ ὑπ' Θεοῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογισὰς [q] ἡγουμένους, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγνώμῃ χαριζομένους, μήτ' εἰκότας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τ̃ τ̃ νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας ὠφελῆσαι τοὺς. ἀλλ' ἄν τε τις τ̃ ἐξ αἵματος [r] συγχέαι καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἄντε πόλις, ἀμύνειν [s] αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀναστᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τ̃ ὑπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κ' βέλησιν ἰδίαν ταῦτα γενέσθαι δεικνύναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

με'. Ἐδίδασκε δ' αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [t] τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς κ' πρότερον δεδήλωκα. [v] προεφήτευσε δ' κ' Ἰησᾶς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· κ' πάνθ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τ̃ τοῦ λαοῦ [x] σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ' κατ' εἰρήνην, νόμους [y] σωτεθεὶς κ' τ̃ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι καταφρονήσαντες "[z] τὸν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πρέψουσαν κακῶν, ὡς "ὅπλων τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὸν γῆν κ' κα- "τασκαφῆναι [a] πόλεις, [b] κ' τ̃ νεὼν καταπεσθῆναι, κ' 45. [1] Postridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adessent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æstimatores eas non transgrederentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conservatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum institutionem confundere & dissolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium [2] vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si pœnas sumere non valerent, hoc *saltem* ostenderent, hæc nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem juravit. *Hebræos ad legum custodiam jurejurando adstringit Moyses.*

46. [3] Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Josua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc præsente: atque omnia expendens quæcunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam suppeditaret reipublicæ institutionem, prædixit, prout "numen sibi declararet, eos religione in Deum "violata mala experturos esse, ita ut terra eorum "armis hostilibus oppleretur, & urbes funditus "everterentur, & Templum incenderetur, & ipsi "ven- *Docet quomodo sacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29 Monet ne gemmis P. M. inconsultis bella gererent. Num. c. 27. Vaticinatur Jesus. Deut. c. 34.*

1. *Postridie autem*] *Postridie vero totam gentem, ne servitiis quidem exclusis, jurejurando obligat vir sanctus, & custoditum ipsos legem sacram. Aut siquis cognatorum suorum, vel urbs aliqua ab hac forte desiciret, privatim publiceque, quantum possent, ferro & igni vindicatum. Conferes Deut. c. 29. c. 30. cum c. 13. deinpetes corpus δικαιωμάτων in* Synhedrin *c. 7. 10. & c. 11. 4, 5, 6. & Talm. Bab. fol. 111, 112. & Maimonidem c. 4. & 5. de Idolatria. Flavius autem phrasi isthac κ κοινῇ κ κατ' ἰδίαν, aut jam testium insidias permittit, quod duntaxat in causa plani licebit ex Misna Pharisæa* Synhedrin *c. 7. 10.* כל חייבי מיתות שבתורה אין מכחישין עליהן חוץ מהמסית *Aut idem omnino ille intellexit, quod verbis pluribus dixerat Moyses,* כיהרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשונה ואחרונה ויד כל העם באחרונה. *V. L.* Sed statim interficies eum. Sit primum manus tua super eum, manus delatoris. Et postea omnis populus mittat manum. *Unde Auctor Siphræ f. 41. b.* מצוה ביד הניסרת שיכות ואהכ' ביד כל אדם. BERN.

q Γνώμας,] Γνώμας *Big. & Samb.*

r Συγχέαι] Συγχωρεῖν ἐπιχειρῇ *Busb. & Hen.*

s Ἀύτὰς;] Ita *MSS. & Vat. Interpr.* in *Editis* αὐτάς.

2. *Vecordi insolentia elatorum relinquerent.*] *Desperatorum* reddit *Castalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *desperatus*, haud scio an Latinitas concessura sit.

3. *Docuit autem eos,*] *Israelitas insuper docuit ὁ νομοθέτης, quomodo sacrificia recte grate Deo offerrent, Num. c. 28. & c. 29. commonuitque, ne Gemmis P. M. inconsultis bella gererent, Num. c. 27. 21, 22, 23. Vide & l. 3. harum Originum. Recte vero hæc capita τ ἀριθμῶν ad dies ultimos Moysis transfert, cumque capite 31. Deut. connectit Josephus. Utrobique enim agitur de Inauguratione Josuæ. Superaddes & istis Deut. c. 34. 9. Posthac prædicit Cortina Dei duci Josuæ, Moyse tum præsente, quicquid is esset bello paceque gesturus, Num. c. 27. 20. & Deut. c. 34. 9. & c. 31. 14. Mox narrantur longa fata populi Hebræi: tellurem bonam templumque Summi suo crimine haud semel hostibus relicturos; pœnitentes tamen postliminio ad ea redituros. Sic enim vel a cinere Ædis secundæ adblanditus sibi Josephus, sic catera Judæorum calamitas. Deut. 30. 1, 2, 3. c. 31. à v. 14. & c. 32. à v. 20. ad 44. ubi videndus est Uzielides paraphrastes. Doctores autem Alexandrini v. 44. sic exhibent,* κ ἐλάλησε μωσῆς πάντας τὰς λόγους τ̃ ὠιδ τούτους, *quasi* התורה הואת, *aut νόμῳ potius sumitur ut solent Musici, εἰς τὰ ὦτα τ λαῷ, αὐτὸς κ ἰησοῦς (sic & Samarita, Judæus vero* הושע *ὁσίας) ὁ τ ναυῆ. Hæc inquam οἱ ὁ'. à v. 24. capitis precedentis. Inde Doctor priscus in Siphra hunc in modum commentatur f. 54* והיה משה וישראל מניחים ראשם לשכוח קול דבריו של יהושע. *Præterea Pharisæi propter Oraculum Num. c. 27. 20.* ונתת מהודך לך עליו, Imperties Josue de decore tuo, *hunc Luna instar, Moysen tanquam Solem inter Israelitas effulsisse jactant ex adagio vetere, T Bab* Baba batra f. 75. פני משה כפני חמה פני שהרי יהושע הירה יכולין כפני לבנה. *Ubi Glossator perite vereque,* נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכחו. *Item* Baba cama f. 92. b. *declarant Doctores* בלא כח ופחיתות *transtulisse Spiritum Sanctum, i. e. majestatem & sapientiam è Scholio, à se in caput Josuæ. Ubi Jarchius,* מלא חכמתו ביעין יפה. *Ita & Siphra f.* 90. *ad Num c.* 27 18,20. קח לך את יהושע בן נון אין לך אלא לקיחה והורה בהוריות משיבו רוח הקודש למשה תן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל *Et mox, v.* 22. ויקח משה את יהושע ויעמד אותו לפני אלעזר הכהן *Hæc maxime spectat nota plane Rabinica Hieronymi nostri* Mansione extrema. Jesus Moysi in monte succedit, & discit à Lege, quæ spiritualiter offerre debeat in Ecclesia. Primum, quid per singulos dies: deinde quid Sabbato, quid in Calendis, quid in Pascha, quid in Pentecoste, quid Neomenia mensis septimi, quid in Jejunio ejusdem mensis die decimo, quid in Scenopegio decimo quinto die dicti mensis. *Quasi doctissimus Presbyter olim legisset acroama* Synhedrin *Babylonii, quod hoc compendio refert* Siphra f. 60. d. למה נסמכה פרשת יפקוד יהוה לפרשת הקרבנות כלמר שאמר לו הבה לכשתר עד שאתה מפקדני להפריש עליהם איש פקוד אלא ימרדו בי ושלא ימירו את כבודי. *Pariter Criticus quidam Judæorum,* למה נאמרה משה והוקר חטל יהושע מא נזל עלירה מן אלתפסיר. *Denique quis nescit apophthegma Pharisaicum inritio* Aboc, כשהקבל התורה מסיני ומס רה ליהושע, *unde pendet ipsa ratio ac momentum τ ὁσιοτήτων, unde Rabinismus.* BERN.

t Τεκμηρίῳ] *Epiphanius* temere, ἀξιοῖεν τεκμηρίῳ χρώμενοι. Laudat enim Flavius jus illud valde eximium & familiæ Aaronicæ honorificum, Num. c. 27. 21. ועל פיו יצאל, κ ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ (ἐλεαζάρῳ φησὶ δ' ἱεροσολύμοις) ἐξελεύσονται, κ ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ εἰσελεύσονται αὐτὸς (ἰησοῦς) κ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ὁμοθυμαδόν, κ πᾶσα συναγωγή. Quinimo fœdere Gabaonitico satis sensit ipse Imperator c. 9. 14. suæ historiæ, quam imprudenter Oraculum Pontificale neglexerat. BERN. Id est, signo ex sanctissimo illo oraculo *Urim* & *Thummim* capto, quod describitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Historiæ Sacræ*, tom. 2. p. 345.

v Προεφήτευσε] *Bas. & Gen.* multum tribuentes Josue. Verum *Epiphanius* legerat προεφ. ὅ κ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ὁ ὅ μωυσῆς πάνθ' ὅσα ποιήσειν. *Big. & Samb.* προεφ. ὅ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν. *Hen. & Busb.* προεφήτευσέ τε κ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν. Quid si isthæc alternemus, προεφήτευσε δ' κ ἰησοῦ μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c. BERN. Ita cum *Bas.* & *G.* nisi quod distinxerim post ἔτι, & κ addiderim. *Epiphanius* legerat πρ. ὅ κ. ι. μ. παρόντος. ὁ ὅ Μωϋσῆς πάνθ' atque ita edidit *Castalio*, nisi quod κ ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ ὅ Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.* & *Big.*) πρ. δ. κ. ι. μ. παρόντος. ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν [ποιήσειν *Big.* & *Samb.*] ὑστερ τ &c. Quid si (inquit *Bern.*) isthæc alternemus, πρ. ὅ κ Ἰησοῦ Μωϋσῆς παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c. BERN.

x Σωτηρίας] Aliter paulo *Big. Samb.* & *Epiph.* σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ καὶ εἰρήνῃ· νόμους τε σωτεθεὶς κ τ̃ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ ὁ θεὸς, ὅτι &c. Ibidem *Busb.* & *Hen.* breviter μωσῆς προεῖπεν ὅτα συμβήσεσθαι ἔμελλε τῷ ἔθνει. Burius noster mutavit μεθχικὸν in συμπορίζειν. BERN.

y Συτεθεὶς] Σ:τεθεὶς. COCC.

z Τὸν πρὸς αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* τὸν αὐτὸν θε. *Bas.* τὸν αὐτῷ θε. *Gen.* τὸν αὐτὸν θε. edidit *Castalio*, atque ita legendum esse conjecerat *Burius.*

a Πόλεις,] Τὰς πόλεις *Vat.*

b Καὶ τ νεὼν] Typographi priores manu cæca, κ τ νεὼ καταπεσθῆναι, κ καταπρασέντας. Certe à Nabuchodonosoro, Antiochorum Illustri, T. Vespasiano, atque demum ab Ælio Hadriano patratum novimus; quicquid de gente ingrata tam-

"venditi hominibus servirent, nullam ex calami-
"tatibus eorum misericordiam capturis, ipsos au-
"tem, cum hæc paterentur, frustra pœniten-
"tiam acturos esse. Deus tamen, qui vos crea-
"vit, civibus vestris & urbes & Templum red-
"det. Fore autem amissionem eorum non semel,
"sed sæpe.

Moyses, abs rebus humanis asciensurus, addit animos Josuæ de Chananæa subigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. & 32. & 33.

47. [1] Tum Jesum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & universæ multitudini bene ominatus, " quoniam, inquit, ad majores nostros "discedo, & Deus hanc mihi diem discessus ad "illos præfinivit, gratias quidem illi vivus adhuc "& apud vos præsens me habere profiteor, cum "pro vestri cura, quam non solum pro malorum "vestrorum depulsione gessit, sed & bonorum do-"natione; tum quod mihi opitulatus est laboran-"ti, & in magna animi solicitudine versanti pro "vestrum in melius mutatione, seque nobis in o-"mnibus propitium præstitit. potius autem erat i-"pse qui & nobis ad ea aggredienda prævit, & exi-"tus largiebatur *felices*, me duce vicario utens, & "ministro beneficiorum, quibus populum vestrum "afficere voluit. Pro quibus æquum esse existima-"vi, ut Dei potentiam, cui etiam in posterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & ipse "utique hanc gratiam debitam ei reddens, vobis-"que *illud* in memoria relinquens, quod vobis con-"venit eum venerari & honorare, & leges, o-"mnium, quæ vobis dedit & propitius manens ad-"huc daturus est, munus pulcherrimum, *constan-*"*ter* servare. Equidem *nostis* quam gravis hostis "sit etiam homo legislator, dum leges ei lædun-"tur & temere spretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas succensentem experiri, "quas ipse conditor vobis dedit.

Genti universæ oboritur plora-tus. Deut. 33.

48. Hæc autem Moyse ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum faustis omi-

"[c] πρωϊέντως διελθεῖν ἀνθράσιν ἑδένα ληψομένοις οἶκτον
"ἐπὶ τ συμφοραῖς αὐτῶν, μεταγνόσιν δ' αὐτὸς ἐπὶ μη-
"δενὶ χρησίμῳ τῶτα πάσχοντας. ὁ μὲν δὴ Θεὸς, [d] ὁ κα-
"σας ὑμᾶς, πόλεις τε πολίτας ὑμετέροις ἀποδώσ τ
"ναόν. ἐσεῖς δ τῶν τότων ἀποβολῶν ἀχ ἁπαξ, [e] ἀλλὰ
"πολλάκις.

μζ. [f] Παροξύνας δ τ Ἰησοῦν ἐπὶ τὰς Χαναναίας
φραπὰς ἐξαγαγεῖν, ὡς θεῷ συνεργοῦντ οἷς ἂν ἐπι-
χαρήσε, τ πᾶσιν ἐπιδόξους τῷ πλήθυν, " [g] ἐπεί,
"φησὶ, πρὸς τὰς ἡμετέρας ἀπέμι προγόνας, [h] τ θεὸς
"τῷδε μοι τῷ ἡμέρᾳ τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε,
"χάριν μὲν κἀγὼ ζῶν ἔτι τ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ
"προνοίας τε τ ὑπὲρ ὑμῶν, ὧ οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς
"μόνον τ [i] ἡμετέρων ἐπίσασθε κακῶν, ἀλλὰ τ δωρεᾶς
"τ κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [k] τ κ' πᾶσαν ἐπι-
"νοιαν τ ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φρονήδα λαμ-
"βάνοντι συνηγωνίσατο, [l] τ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὴν
"δυμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς· ὧ ὁ τ τῶν ἀδήλων
"αὐτῶν διδοὺς, τ τὰ τέλη χαιρζόμενον, ὑπουργήσ
"χρώμενός [m] μοι, τ ὑπηρέτη ὢν τ ὑμέτερον λαὸν διερ-
"γετεῖν ἠβουλήσεν. [n] ἀνθ' ὧν προθυμηθῆναι τῷ θεῷ
"δυνάμιν, ᾧ μελήσ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλ-
"λαττόμενον καλῶς ἔχειν ἡγησαμένῳ· αὐτός τε ποιῶν
"ὀφειλομένῳ ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, τ [o] καταλείπων εἰς
"μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε τ τιμᾶν προσήκειν τὸν
"[p] ἡμῖν, τ τὰς νόμους [q] πάντων, ὧν τε παρέσχηκε καὶ
"μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάτ-
"τειν. ὡς [r] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς τ ἀνθρωπος νομοθέτης,
"ὑβριζομένων [s] αὐτῷ τ νόμων τ μάτην κειμένων. θεῷ
"δ μὴ προσθεῖτε χαλεπήνοντι ὑπὲρ ἀμελημένων
"νόμων, ὃς αὐτὸς γνησίους ὑμῖν ἔδωκε.

μή. Μωϋσέως δ ταῦτα πρὸς πλῆθος βίᾳ φέρον-
τος, τ μετ' εὐλογίας ἑκάστη τ φυλῶν προφητεύσαν-

diu præsagierat Moysis pectus sanctum & sapiens. Ut Deut. c. 28. à. v. 48. & à v. 24. c. 29. Præ cæteris vero jam versabantur ob animum Flavii illa omina Deut. c. 31. 16, 17, 20, 21, 27, 29. necnon carminis gravissimi versus 20, 22, 26, 35, 43. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* τ ναὸν καταπεσεῖσθαι.

c Προθέντας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπροθέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præsagierat Moyses: ut *Deut.* c. 28 v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Josepho* ob animum versabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. usque ad v. 43.

d Ὁ κλίσας ὑμᾶς,] Ita *Big. Samb. Basil.* & *Gen.* Tum etiam *Epiphanius*, ὁ μήν τοι θεὸς, φησὶν, ὁ κλίσας ὑμᾶς. Libenter emendarem ὁ μήν τοι θεὸς οἰκτίσας ὑμᾶς, *quare misertus vestri Deus*: nisi paulo infra itidem inculcasset, ἀμελημένων νόμων ὃς αὐτὸς γνησίους ἔδωκε. Vel, ut cecinit vatum summus c. 32. 6. הלא הוא אבין קנך הוא עשך ויכננך, οὐκ αὐτός σε πατὴρ ἐκτήσατό σε κ ἐποίησέ σε κ ἔπλασέ σε. BERN. Οἰκτίσας solus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* nisi paulo infra itidem inculcasset, ἀμελημένων νόμων ὃς αὐτὸς γνησίους ἔδωκε.

e Ἀλλὰ πολλάκις.] Nam hoc unicum Rabbini pro hæreditate nepotibus suis relinquunt, obstinato sperare. BERN.

f Παροξύνας] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* παρωξύνας & παρωμύνας.

1. *Tum Jesum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum,*] *Moyses denique abs rebus humanis protinus ascensurus*, (*nam mortis suæ diem noverat*) *addit animos Josuæ de Chananæa subigenda, totique genti solenniter benedicit. Tum etiam carmine longe optimo, quod inter mortales unquam conditum, Deum Maximum Optimumque concelebrat. Leges hæc Deut. c. 31. & 32. & 33. Jus Mosaicum dulcius post Evangelium Jesu Christi; qui & illud observavit, ac vita sua solus Hebræorum integre expressit.* * *Postremo ad animosum & grande illud Epiphonema Legislatoris*, ἀπέρκα ἰσραὴλ μεὶ καιῶκα, *Deut. c. 33. 29. statim oboritur ploratus nationis universæ. Quinvero virum constantis satis animi, jamque à seculo properantem lamentis suis aliquantum morantur, & secum miscere lacrymas cogunt. Unde eum scripsisse confingunt Talmudici caput ultimum Legis* ברכין *stillis oculorum suorum. Tum populo se forte continente, ad montem Abarin, qui trans fluvium imminet Jerichunti, ipsum deducunt Senatus cum Eleazaro Josueque. Mox dimissis cæteris, dum in clivo Pontificem & Imperatorem vir Divinus amplexu osculisque impertiret & valediceret, nube repente circumfusa, in convallium quandam abripitur & sepelitur. Quippe tam sanctum & præclarum virum hinc fuisse vivum ad superos translatum & insertum, ne forte crederemus, de morte sua in S. Pentateucho ipse dixerat vel decies, ut Johannes Deuterotarum gloria supputavit, Num. c. 20. 12. c. 27. 14 Deut. c. 1. 37. c 3. 24. & c. 4. 21. & c. 31. 2, 14. & c. ult. 1, 2, 3, 4, 5. Id tamen patrabant Nebuntis accolæ Idumæi, sepulchri licet Mosaici ignari, idolo vultus radiosi, πυρίακκα μᾶ, inquit Artapanus, κ κομᾶτα. Παρὼν γὰρ, sic Philo, τ μυστικ κ τ δ θανάτ αὐτῦ καιρὸν κ τάξ κ ὕμνα (credis?) ὡσὸς τ λεγν λέγονσι. Ἀνὴρ ὁσιώτατος, ἐπὶ ὧ θεῷ σκῆν ἤδη κ τῷ γήρᾳ· ἔργων ρν'. ἐνυσμένων, οὐ με δ ζῆν ἀπελθεῖν, ὑπολάθημα κ πᾶσι τὰ θεῖα ὡσὸς ὑμᾶς. ἀπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς. προθυμεῖσθω δ' αὐτῷ, δ ἔμπροσθεν ἀδικησθῆναι, πάντες ἑπτοῖς δεδακρυμένοι. ἅμα δ ζομένῳ τ αὐτῦ κ τ ἐλεάζαρ κ τ ἰησοῦ, κ ὡσπερομιλοῦντ αὐτοῖς ἐπὶ δ ὅσ δ ἀσφαλὲς, νέφος αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὰ σ'ντ, [Ita *sane in montibus Sinæo Itaburioque aliquando contigisse certius scimus*] ἀφανίζ καθ' τινῶν φάραγγα. *Iterumque Glycas p.* 160. ἄφρες λοιπὸν κ τὰ δ ἰσπέρα. κ γὰρ ἀλλ θείαν ὀργὴν, *Deut. c.* 32. 49. ἐτελεύτησεν ὁ μωυσῆς, ὁ μὲν ἀλλ γῆρας, ὡς ὀκεῖός φησιν. Petirat Moseh & Debarim Rabba *adhuc causam tertiam injiciunt p.* 51. *propter Ægyptium à Moysi zelota olim trucidatum.* BERN.

g Επεὶ, φησι,] Ἰδοὺ φησι soli *Busb. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ἡμετέρων ἐποιήσατο] Ὑμετέρων legerat (quod & vult *Cocc.*) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κ' πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* κ κ' πᾶσαν ἐπὶ τὸν *Bas.* & *Vat.* κ κ' πᾶσαν ἐπινοῦν *Big.* κ πᾶσαν ἐπινοῦν (*Voss.*) *Samb.*

l Καὶ παρέσχεν] Καὶ παρέσχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὐμενῆ *Big.* & *Samb.*

m Μοι, κ ὑπηρέτη] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν ἁπάντων προθυμηθῆναι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προθυμηθῆναι *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προθυμήσασθαι. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπὼν. COCC.

p Ἡμῖν,] Ὑμῖν soli *Samb* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ἄντι *Big.* τιμᾶν ἀντὶ *Bas.* & *G.*

r Δεινὸς μᾶ] Δεινὸν *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τ νόμων] Eleganter. αὐτῦ *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus suis Zonaras. μωυσῆς δ πολλὰ παραινέσας, κ νόμους δὲς ἐν βίβλοις κ τ στρατείας πολιτείας διάξιν, κ στρατεύσας κ' τ ἀμαλικιτῶν ἐτελεύτησεν, ὡσὲ τ φυλακὴς τε τ νόμων ὅρκον ἀπαιτήσας αὐτὸς, κ τ δημαγωγὸν ἰησοῦν προθυμίζας ἐπὶ τὰς χανανίτας στρατεῦσαι· ἰδὼ φησὶν, ὡσὸς τὰς ἡμετέρας ἄπειμι προγόνας, τῷ δὲ μοι δ τῷ ἡμέρᾳ τ ὡσὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισεν ὁ θεός. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* αὐτῷ *G.*

s Τὰ

[c] τὰ ϗ γλυκησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πρὸπεσεν· ὡς ϗ τὰς γυναῖκας [v] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. ϗ οἱ παῖδες ἢ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τ ἀρετῆς αὐτοῦ ϗ μεγαλουργίας περ αὐτὸν τὴν ἡλικίαν σωίεσαν. ἰσῶ ἢ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις ϗ πρεσβυτέροις [x] ἅμιλλα τ λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵῳ [y] στρατηγῷ κηδεμόνος, πρὸς ἃ μέλλοντος ἀπορήσουσι· τοῖς ἢ ϗ πρὸς [z] τοῦτο τὸ πένθος ἰσῶ, ϗ ὅτι μήπω καλῶς τ ἀρετῆς αὐτοῦ [a] γευσόμενοι ἀπολείπεσθαι σωέβαινεν αὐτούς. τὴν δ' ὑπερβολὴν τ ἐν πλήθει οἰμωγῆς ἐκ τῶν ὀδυρμῶν [b] τεκμήροιτο ἄν τις ἐκ τ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἀπενθῆ τῷ χρόνῳ [c] μὴ δεῖν ὅλῃ μελλούσῃ τελευτῇ κατηφεῖν, ὡς ϗ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας Θεοῦ καὶ Φύσεως [d] νόμον, ὅτι τοῖς ὑπὸ τ λαῶν πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [e] προϊόντι δ' ἔνθεν ἤ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τὸν μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ [g] δακρυωτὸν τὸν ἀπαλλαγὸν ἐπιμένοντες. οἱ ἢ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ ϗ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὸν ἴδιον ἐφεῖναι, κατίσχυσιν [h] αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία πρὸπεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει [i] τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ιεριχοῦντος [k] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τ Χαναναίων καὶ πολίσμασι παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοικεῖν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπασάμενος ἢ καὶ τ Ελεάζαρον αὐτοῦ ϗ Ιησοῦν, ϗ προσομιλοῦντος [m] αὐτοῖς ἔτι, νέφος [n] αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, [o] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [p] αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις πεπνεῶται, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τ περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι πολμήσωσιν εἰπεῖν.

nibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evaniturus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

[c] Τὰ ϗ γλυκησόμενα,] Τὰ γλυκόμενα *Big.* & ſecunda manus *Samb.* Nam prior appoſuerat τὰ ϗ γλυκόμενα, ſicut *Baſ.* & *Gen.* excuſum. *Epiphanius Schotanuſque* τὰ γλυκησόμενα, *futura.* Conſulendus & Uzielides cap. ultimo Legis. Legerat enim Flavius de eo vaticinio ſublimiter diſſertantem Philonem p. 696. ἐπειδὴ τὴν ἐσθῆτα λιτὴν ἔμελλεν εἰς ὑφάσματα σήμεσι, ϗ τ ὕλης ἁπλοτέρου βίου ἀπαθανατίζειν· μεταλλαγεὶς ὑπὸ πατρός, ὃς αὐτὸν δυάδι οὐσίᾳ σῶμα ϗ ψυχὴν εἰς μονάδα ἀνεσοιχείωτο φύσιν, ὅλον δι' ὅλων μεθαρμοζόμενος εἰς τὸν ὑλικώτερον. τότε δὴ καταχωθεὶς, τουτέστι συλλεόμενος αὐθρόως πᾶσι τοῖς ἔθνεσι θεατίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ ϗ τῇ μίᾳ ἑκάστῃ φυλῇ τὰ μέλεσιλα ϗ γλυκεῖα αὐθις ἀπόκρυφα. ὧν τὰ μὲ ἤδη συμβῆναι, τὰ ἢ προσδοκᾶν). διότι πίστις τ μελλόντων ἢ τ προγεγονότων τιλίας. ἤρμοσται γὰρ ἀμφοτέροις ϗ ταῖς προρρήσεσι ϗ μάλιστα τοῖς μετρίοις χρῆσι, ϗ βουλημάτων πολυτρόποις ἰδίαις, ϗ τ περὶ τ βίον ἐπιτηδευμάτων ἀμυθήτοις ἀμφορεῦσι, ὥσπερ τινα κλῆρον ἀμφοτέρων λόγων ϗ χρησμῶν δίρεται. BERN. Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano*. τὰ ϗ γλυόμενα in *Editis*. τὰ γινόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p. 696.

[v] Στειγοτυπουμένας] *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* στιγοτυπλυμένους *Big.* & *Samb.* Proba ſunt omnia hæc, & tertium στεγοκτυπουμένως: Attica etiam omnia. BERN. Στιγοτυπλυμένας *Vat. Big.* & *Samb.*

[x] Αμιλλα τ λύπης.] Ita *Samb.* Atticorum more. leniter efferunt *reliqui.*

[y] Στιγοῦν κηδεμόνος,] Στεγοῦν *Samb.*

[z] Τοῦτο τὸ πένθος] Τοῦτο πένθ. *Vat.*

[a] Γευσόμενοι] Γευσόμενοι, ἀπολιπόντας *Samb.* γευσόμενοι ἀπολειπόντας *Big.*

[b] Τεκμήροιτο] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius*, (*Cocc.*) *Schotanuſque.* in *Editis* τεκμαίρεται, aſſentiente *Caſtalione.* τεκμήραιτο rectius *Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

[c] Μὴ δεῖν] Sic *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel ὑ δεῖν τινα. In *Editis* ὑδεῖν.

[d] Νόμον,] *Gen.* & *Big.* νόμων *Baſ.* manuſque prior *Samb.* νόμῳ *Epiph.* cenſorque cod. *Samb.* Cuncta illa ſenſum commodum ferunt. Præſtant etiam correctione Cl. Boſii Διὸς ϗ Φύσεως νόμον. BERN.

[e] Προϊόντι] Προϊόντων in *Editis.*

[f] Δ' ἔνθεν] Δ' ἐντεῦθεν *Samb.*

[g] Δακρυωτὸν] Ita *Big.* δακρυτὸν τὸν ἀπ. *Samb.* & *Vat* δακρύῃ τὸν ἀπαλ. *Hen.* & *Busb.*

[h] Αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις] *Hen.* & *Busb.* ἑαυτοὺς. *Epiphanius* abunde, ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις δακρύοντες, ϗ ἀπιόντα ὀφθαλμοῖς ἀμφεβόλοις ἐφορῶντες. BERN.

[i] Τῷ Αβαρεῖ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut τῷ γαιλζεῖ. *Baſ.* & *Gen.* τῷ ἀβαρεῖ, ab Hebræo עברים עבר, aut juſte הר העברים אל אבארים. Græce diceretur τὸ πέραιον, mons Jordani imminens ad *Trajectus.* Latiſſime enim fugerat Jordanes hinc inde ab Arca Domini pæne in maria Galilæum Mortuumque; unde appellantur numero merito αἱ ἀμφάσεις, העברים, ubi trajecerant copiæ Hebraicæ. Plures etiam הרי עברים viſuntur in Moabitide: heic autem præſertim indicatur clivus *Phaſga*, ſive ut Reubenitæ maluere *Nabo*, qui Moyſen mortalibus abſtulit, ſuaviſſimæ urbium Jerichunti præter flumen oppoſitus. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Αβαρεὶ *Baſ. G. Aliique.*

[k] Ἀντικρὺς κεῖται,] Κατ' ἀντικρὺ κεῖται) *Big. Samb.* & forte *Epiphan.* ἀντικρὺς κεῖ) *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ] Ita *Big.* & *Samb.* παρίχων in *Editis*, *Aliiſque.*

[m] Αὐτοῖς ἔτι,] *Busb.* αὐτοὺς ἔτι. *Samb.* ἔτι duntaxat. Tres alii cum *Hamartolo* & *Epiphanio* αὐτοῖς ἔτι. BERN.

[n] Αἰφνίδιον] *Baſ. Gen. Glycas* & *Hamartolus.* αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν *Big.* (*Vat.*) & *Samb.* αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* Subjicit tamen *Michael Siculus*, ὁ μὲ ἰώσηπός ἐστι, ὅτε μυθολογῶν ὕστω φαίνῃ). Iterumque ille p. 160. ἄφις λοιπὸν ϗ τὰ ἰωσήπου. ϗ γὰ ἀμφὶ θείαν ὀργὴν ἐτελεύτησεν ὁ μωυσῆς· ὁ μὲν ἀμφὶ γῆρως, ὡς ἐκεῖνός φησιν. BERN.

[o] Αφανίζεται] Prudenter hæc *Flavius.* nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ὁ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τῷ αὐτῷ τελευτὴν ἡρέαν καθάπαξ δεῖξαι, ἵνα μὴ τὰ ὀστᾶ ὑμῶν λαβόντες οἱ τ μέχρι πρόσκαιρον θεοποιήσωσιν αὐτό. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

[p] Αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς] *Busb. Hen. Baſ. Big.* & *Samb.* At vero eodem animo, γέγραφε δ' αὐτὸν *Gen. Burius*, *Geleniuſque.* γεγράφασι δ' αὐτὸν, ἵνα μὴ, *Zonaras* percaute. Epiphanius etiam ita acceperat verba Flavii. Hunc itaque Archæologum forte an ſeduxit ars Philonis, cujus ſub calamo grandeſcunt omnia, colliculique in magnos aſſurgunt montes. Quippe ex tota vita Legislatoris, præter alia argumenta utriſque uſurpata, facile intelligas quantum à Joſepho diſtat Philo, à ſcriptore prudenti ac docto Sophiſta Alexandrinus, qui eloquentia Iſocratis, & Philoſophia Peripatetica ignorantiam ſuam ſermonis, rituum, reliquæque plurimæ eruditionis Hebraicæ, Judæus licet, paſſim redimere contendit. Ait ergo ille de ultimo capite Legis, quod doctores, ex Judæis quam Chriſtianis,

49. [1] Vi-

Moyses obiit primo die mensis Adari, anno XL. *ab exitu ex Ægypto.*

49. ' Vixit autem omnino tempus viginti & Esdræ vel Scribæ consimili post Moysen tribuunt, atque simul τὸ κείμενον probe demonstrat: θαυμασιώτατον ἦ τὸ τελευτᾶν τὸ ἱερῶν γεγραμμάτων. ἤδη γὰρ ἀναλαμβανόμενος καὶ ἐπ' αὐτῆς βαλλόμενος ἦσαν, ἵνα οἱ τὸ ἕβδομον ἄγοντι διὰ τέλους, καταπαυόμενοι καὶ ἐπιθειάσαντες ζῶντι, τὰ ὡς ἐπιβαινόντα ἑαυτῷ παρ' ἐκείνου δέξωνται, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευτήσας· ὡς ἑτέρῳ μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χρησίου ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀθανάτοις δυνάμεσι. ὡς δὴ οὐ τάχα τῶν προσταττομένων ἀπέδωθη, τυχὸν ἐξαιρέτου μετέσχεν, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων· ὡς σύμπαν τὸ ἔθνος αὐτὸν ὅλον μᾶλλα δακρύροον ἐπέθηκε, ἴδιον καὶ κοινὸν πένθος ἐπιδεξάμενον ἕνεκα τοῦ ἀλέκτου καὶ θεοῦ ἕνα ἕκαστον καὶ θεὸς ἄπαντας ὑσίας καὶ κηδεμονίας. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος· τοιαύτη ἦ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου μωυσέως ἀφ' ἱερῶν γεγραμμάτων (saltem ex interpretatione Græca) μνημονεύεται. Audi jam quid ex hoc paragrapho fecerit Johannes Annalista. τὸ ἦ πλῆθος ἐθάπτουσε, καὶ ἐν ᾧ ὁ θρῆνος αὐτῶν ἀπεδάκλαιστος, καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν μωυσῆν ὀνικηθῆναι τῷ πάθει, καὶ προσιέναι θάπτουσε. πορδοβάρῳ δ' ὄντι ἐμεῖδεν ἀφανὴς ἐσθὴς, ἐπονθ πάντες κοπτόμενοι· ὁ ἦ τὸν μὲν πόρρω τῶν χειρὶ κατασείων, μθέν ἐκέλευε. μόνῃ δ' ἀγερσία προείπετο αὐτὸν, καὶ ὁ δοχιερεὺς ἐλεάζαρ, καὶ ὁ στρατηγὸς ἰησοῦς, ἕως ἐπὶ τὸ ὄρος ἦλθε παῦαν ἐπὶ κορυφῆ φασγᾶ, ἥ ἐστι κατ' ἀντικρυ ἱεριχώ· ὅθεν ἔδειξε αὐτῷ κύριος πᾶσ γῆν, ἣν ἤμελλον κληρονομήσειν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. ἐπὶ ἦ τὸ ὄρος τοῦτο ἦλθον, ὑψηλὸν τυγχάνον, πᾶσ μὲν γερουσίαν ἀπέπεμψε. τὸν δ' ἐλεάζαρ καὶ τὸν ἰησοῦν ἐπήγετο καὶ προσομιλῶν αὐτοῖς, νέους ἀφῆγον ἀπέλασεν, αὐτὸν, ἐμφυεῖ ἀφανῆς. γεγράφασι δ' αὐτοῦ οἱ τῶν ἱερῶν βίβλοις τεθνεῶτα, ἵνα μὴ δι' ὑπερβολὴν τοῦ φίλου αὐτὸν ἀρεταῖς τολμήσωσί τινες εἰπεῖν ὡς ἀπόθεον). Prudenter autem dixit Flavius de viro illo mortis quam vitæ admirandæ, ἀφανίζει καθ' ὑπερβολήν. Nam ut Glycas post Basilium, Theodoretum, Procopiumque; aliosque adnotat, ὃ συγχωρεῖ ὁ θεὸς τῷ αὐτῷ τελευτῆσαι χρόνῳ καθόλου, ἵνα μὴ τὰ ὀπίσω κλείσῃ λαβόντες οἱ τὸ μόχθον προσκυνήσαντες, θεοποιήσωσιν αὐτόν. BERN. *Al.* αὐτόν. A Josepho diversus abit Cl. *Huetius* in Dem. *Evang.* Pr. 4. §. 10.

q Τοῦ παύλα] Τὸν ἄπαυλα *Vat.*

1. *Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum:*] Obiit vero *Moyses Neomenia mensis Adari, qui respondet Dystro Macedonum, anno* XL. *famosissimæ Exodi, suique regiminis uno mense minus, qui luctui tanti Principis datus, ætatis suæ anno* CXX. *Vir ingenii incomparabilis, vultus angelici, prudens, facundus, affectuum suorum arbiter ac dominus, dux belli, quales paucissimi: Prophetarum plane summus, & dignissimus hominum apud Deum aut ad hos vice Dei fari, Dei familiaris, teste Pollione, quod est versu antepenultimo Legis,* אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: *primus inter quinque Satrapas Christi triumphantis, imo Magni Messiæ similimus Act.* 3. 22. *miraculorum pollentissimus artifex: Æthiopum forte, terror certe Ægyptiorum, Arabum, gentiumque Chananæarum: Scriptor antiquitate, fide ac sapientia longe celeberrimus: Legumlatorum Princeps & Canon: fons Theologiæ etiam Græcanicæ, Chronologiæ, Historiæ, Cosmographiæ,* Chron. Alex. *p.* 180. *& G. Syncell. p.* 143. *omnisque scientiæ: Judæorum denique, Samaritarum, Ethnicorum, Christianorum, Mahommedanorum, ac mortalium omnium, quotquot unquam ejus scripta legerint, desiderium & admiratio. Idem ἐπὶ θεῷ ἐύξασ δυνατώτατος, Eumenio laudante: ἀξῶν σοφὸς, Eupolemo: quocum etiam Tabernaculum Dei deseruit Nubes Gloriæ, Rabbinis priscis adnotantibus Siphræ f.* 54. *b. Hunc equidem Principem ac Prophetam Christo solo minorem impense Flavius Josephus ambobus libris contra Grammaticum Alexandriæ: sed amplissime omnium hunc collaudavit in* Demonstratione Evangelica *doctissimus & pissimus Huetius, gloria magna Neustriæ. Hic ergo desinit* התורה, ὁ νόμος, *opus Pentateuchum Divini Moysis. De die emortuali tanti doctoris ductorisque unum Matthathiaden, virum studiosum veri, & ordinis Hieratici, & (præcipuum) in Archivis Ædis qui diu assederat, tot scholis vel seculis miserorum Rabinorum haud vereor anteferre. Præteribo igitur errorem Calendarii Seldeniani, ubi Legislatoris obitu notatur quintus dies Adari; præteribo pravum calculum correctionemque Petiti in Eclogis. Is enim hoc jejunium in Nonum Adari differt. Josephus, quod hoc & supra vidimus, Calendis Adaris à rebus mortalium Moysen suum abstulit. Judæorum reliqui hebdomada aliam vivendi viro Dei concedunt. Quinimo vetustior multo fertur & receptior hæc παύλινοπαρεξήγησις, quam viri docti existimant, quamque omitti prorsus deceat. Diserta sunt in hac re, si genuina, quæ verba legimus in* Megillat Taanit: *nisi arbitrarer potius propter Gemaram Solymitariam ad Masictam* תענית *f.* 66. *a aliaque ob argumenta, non multum veteris libelli laudatique Jurisconsultis Urbis hucusque servari, aut sub vetere titulo aliena, Hebraica scilicet; cum fragmenta indubia prisci istius voluminis dialectum Jerosolymitanam omnino ferant. Insuper in medio libello, ubi exponuntur calamitates, quæ dies anni obscurarant Judæis, ne verbum offendas de luctuosa morte Moysis. Docet autem Megilla* וכתבו לו בשבעה באדר מת משה רבינו ז׳ *Idem etiam retulit Ismaelus ab ore Gamalæ Tanæi. Iterumque Babylonii Cod.* Sota f. 12. b. אכר כר בו באדר מת משה וכו׳ באדר נולד משה, Inter diem septimum Adari, quo cœpit vivere Legislator, quo & desiit, & sextum Sivani fatium intercedit trimestre, quod docet Mar Zutra celebris Gemarista. *Sextus autem dies Sivani expositio ad Nilum Moyse quam data Lege Hebræa notabilis. Quinimo paria legimus in Tosaphtha* Ciddusin *sive Appendice, quam adtexunt operi Judæ principis R. Chias, ejus discipulus & Δηδόχου, seculis nec duobus minor Josepho historico.* שמן המן שלקטו ביום שמת משה כו אכלו היכן משכנה באדר ויצר ששה עשר בניסן שלשים וט׳ ימים ער שהקריבו העומר בגלגל לא פסק הכן ר׳ אליעזר בן עוריה אומר ובששה באדר פסק הכן מלירד אותהיום מת משה ובששה עשר בניסן כלא מה שבירן טנ׳ ויאכלו מתבואת הארץ כנען בשנה ההיא. *Eleazarus itaque Azariæ, aliique Pharisæi tempore Hadriani, septima Adari Legislatorem ereptum fuisse mortalibus traditione acceperant. Amœnis autem & Deuterotis supradictis succedit sententia & ætate proximus Jonathan ille, cujus interpretatio legitur Deut. c.* 34. §. *hisce verbis,* בשבעה יומין לירחא דאדר אתילד משה וב׳ יומין לירחא דאדר אתכניש בנו יגלמא יחל נשיקרת מימרא דיי׳ וקבר יתיה בגיא בארעא דמואב, Datus est Moyses, idemque post cxx. annos sæculo ablatus δι' ἀσπασμοῦ & Dei osculo, Hebraice על פי יהוה, quod est, Deo volente, die septimo Adari κατὰ σελήνην. *Similiter Seder Olam rabba, cui altam vetustatem tribuunt Judæi: certe, quæ jam inde adferimus, ex Chronicis Josis Chelphatidæ sub Marco Antonino conditis, non serius derivantur.* A calendis Sebatis, *Deut. c.* 13. בא בשבט ער ו׳ באדר פירש משה רבינו ההורם את כל התורה כולה ששה בו יאמר הבה אל משה הן קרבו יביך לכות בו באדר, usque ad sextum Adari Legem totam exposuit apud Ecclesiam Hebræam ὁ νομοθέτης. Sexto autem Deus ipsi indixit, prope est fatalis dies, ô Moyses! *Deut. c.* 31. 14. Quare luce sequente is è vivis discessit. *Et post pauca ejusdem cap.* x. Tres illi pastores populi Hebraici periere anno uno potius quam mense: Maria Nisanis decimo die, Aaron Neomenia Abi, & Moyses denique Adari die septima, damnorum tertium triplexque, דמשה רבינו בשבעה באדר וגו׳. *Sequuntur porro eadem in eadem capite, quæ supra è Tosaphtha memoravimus de manna simul cum Moyse Hebræis ablata Adari septima luna. Idem porro à Rabinis didicerat annis abhinc* DCCL. *Eutychius Alexandriæ, Georgiusque Homædida ab eo,* وسات موسي في سبعة ايام من ادار وهو برمهات Annus, *ajunt illi,* XL. ab Exodo perimit tres fratres; Mariam sexta die Nisanis, cui ex parte sua congruit Pharmuthi *in anno fixo Alexandrinorum.* Aaronem vero P. Max. Neomenia Abi, qui mensi *stato* Mesori respondet. Abstulit denique Moysen septima die Adari, qui incurrit in mensem *Alexandrinum* Phamenoth, sive *prolatione Arabica* Barmehat. *Deinde ex menologiis Judæorum idem tempus hauserant Mohammedani. Præcæteris enim illorum doctissimus Masudius in Canone suo Astronomico, quantivis pretii opere, inter jejunia Judaica notat,* ادار صوم موت موسي, Septimum Adari jejunio adfligit obitus Moysis. *Pari modo Macrisius in historia Memphitica,* في اليوم السابع صعد موسي الجبل فقبضه الله هنالك واخفاه ولم يعلم احد منهم قبره ولا شاهوه وكان وفاة موسي وبين طوفان سنة غحكح, Die VII. Adari, ubi montem ascenderet Amramides, Deus ibi eum abripuit, clamque Hebræis condidit. Hoc contigisse fama est anno 1626. à diluvio Noachi. *Idem historicus capite de* دمو, *templo celeberrimo Judæorum in Ægypto, natum etiam Moysen refert;*

τὸν, ὧν ἦρξε τὸ τέταρτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [r] ὃν μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, [s] Ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ

centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, *& quidem* noviluni-

فمات في يوم سابع من شهر ادار سنة ثلاثين ومايتين لدخول يعقوب علي يوسف, Adari die ſeptimo, anno 130. à deſcenſu Jacobi. *Adde his ex Zohari paraſis* Hucca & Truma, *ſeptima die Adari ſub veſpera Sabbati diſparuiſſe Moyſen è populo ſuo*, משה מת ביום ז' אדר ואהרון ביום רח"ב ומרים ביום ו' ניסן וכלם בשנת הם ולא נקברו יחד לטובת ישראל יוסף ומשה ורזיר מתו ביום שבת בשעת המנחה. *Quoniam vero iſta Commentaria Jechaides nunquam viderat, licet hoc credant recens circumciſio, adſcribam potius verba Abraami bar Chia, qui ſex retro ſeculis claruit ob ſcientiam Aſtrorum:* משה רבינו הוא השביעי לאבות הקדושים וגולר אחר לו' שנים למיתה לוי שנת אלפים ושטו"ן ליצירה, ביום רביעי שבעה ימים לאדר כאשר כתב ר' א"ב בר חייה הספרדי, *Moyſes ſeptimus* ἀπὸ κόσμου, (*cæteri fuerant Adamus, Enochus, Noachus, Abramus, Iſacus, & Jacobus; quanquam Legiſlator ſeptimus etiam genere emicuit ab Abramo fonte ipſo Hebraiſmi, quod Demetrius hiſtoricus noſque omnes novimus*) *natus eſt ille feria quarta die ſeptimo Adari anno* 37. *poſt obitum Levis, & ab orbe condito anno* 2368. *Denatus autem idem die eodem, ut tota fatetur Rabinitas. Quinimo de feria Moyſis abeuntis ferebatur olim inter Babylonios* Sota c. 1. σάββατον ἦν ἡ ἔξοδος τοῦ Ἀδάρ, σάββατον ἦν τὸ δυσὶ, אותו שבת שבת של ריחוני. *Quippe Moyſes dux erat Iſraelis mane, veſpera Joſue. Ceterum circa annum Domini noſtri* 1180. *in honore erat Abraamus Davidis, qui* ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ (*ſic enim interpretor* ספר הכבלה, *ad mentem magni Epiphanii*) *ait de Conditore Legum Hebraicarum*, נפטר משה רבינו ביום שבת בערב המנחה בו' באדר בשנת שנים תתם", Obiit Moyſes VII. die Adari poſt meridiem, qui erat Sabbatinus, annoque creati mundi 2489. *à Tiſri ſupputato. Ita Abraamus veterum* Agadot *excuſſor. Hoc demum agmen claudat Zacuthus optimus Chronologus Judæorum:* ומת משה בנשיקה על פי יהוה כמו אהרן אחיו בשנת מ' בתרש אחד בו' באדר בחצי היום בעצומו של יום שנ"ם בעצם היום הזה שבת ויש מורש אחר שאומר בעש' והיתה ואתהשנה שנת אלפים ותתפ"ליצירה, Experavit itaque Moſes anno mundi 2488. ſub meridie Sabbati, quod incidit in diem VII. Adari. *Quandoquidem vero, ut Sophiſtæ Babylonii ultro fatentur,* 33. *dies à Jordane tranato ad Moyſis obitum* κατὰ τὰ στοιχήματα *computati, huic calamitati diem Adari ſeptimam referant, erroris perveteris (ut videtis) & pertinacis fundam indicaſſe ſufficiat. Joſephus tamen unus ex mille Judais ſcriptoribus verum diem dixit obitus Moſaici, Adari primum. Statuit adeo Flavius ſpatii ſupradicti totos dies* XL. *concinnæ. Menſem luctus exegerat. Inde ſex dies Ducis excitatio & exploratorum pericula conſumunt. Tum exercitus propter fluvium admotus, triduo luſtratur. Deinde luce decima Niſanis itinere lato ſiccoque Jordanem trajicit. Idem ſane intervallum exigit methodus libri Joſue c.* 1. 1. *c.* 2. 1, 2, 3. *c.* 3. 1, 2, 5. *& c.* 4. 19. *Alibi autem perſtrinximus, quam bene conveniat inter Hieronymum noſtrum & Ris Lacis, alioſque Phariſaicos* Taanit f. 9. *T. B. &* Siphre f. 54. *&* Petirat Moſeh *de mente Zachariæ vatis c.* 11. Tres paſtores uno menſe ſuccidentis, Mariam, *inquiunt*, Aaronem, & Moyſen. Quo enim menſe moriebatur ſoror, decretum erat cœlitus, ne fratres Chananæam unquam intrarent. *Aut, quod maluit Gemariſta*, cum Moyſi ſimul evanuere tria magnalia trium illorum Prophetarum, puteus perennis, & nubes gloriæ, & nimbus mannæ. *Verum Commentariorum Miſnicorum proœmie ex Traditione quaſi certiſſima, imo ex Siphre f.* 63. *b. commentario antiquiſſimo, refert Moſes Maimonis de Moyſe Maximo*, Poſt exactos 36. dies, qua legibus oretenus explicandis, qua calamo deſcribendis vel ad XIII. exemplar, meridie ſeptimo Adari diſceſſiſſe protinus in Abarim montem, indeque ad cœlos confeſtim avolaſſe Deo miniſtratum, corpore nedum exuto; *quod ne Michael Archangelus aſſerere auſus eſt,* ὡς ἐκ νεκύων σώματος. תם טלע על אלנקל פי נצף נהאר סאבע אודר עלי מא צוה אלנקל פכאן דלך מותה פי הקנא לעד מנא איאר ואלחאה פי חקר למא ארתקי אליה והכרא קאלו משה רבינו לא מת אלא אחר כן עלה אל ההר בחצי היום השביעי לחרש אדר כפיו אשר דקרקה הקבלה וגו'. *Dignum plane commentum ingenio Philonis ac Cabaliſtarum, ſed adverſans ſacro Deuteronomio c. ult. v.* 6. ἀκριβὲς ἐστί. *Scio quidem Scriptoribus Eccleſiæ noſtræ cum Græcis tum Latinis valde placuiſſe Tranſlationem corporis Moſaici, & inter hos quandoque B. Hieronymo. Nam is tandem ad Matth. c.* 17. *fingere maluit in nobiliſſima illa Metamorphoſi* Eliam de cœlo *in Itabyrium* deſcendentem, reſurgentem ab inferis Moyſen. *Verumtamen Enochum etiam Eliamque mortalitatis ſuæ exuvias in terris clam nepotibus tum olim reliquiſſe, meraſque animas Deo auctori reddidiſſe: primumque adeo omnium hominum Jeſum Chriſtum Servatorem omnium, &* τὸ πρωτόκλητον ἐκ τῶν νεκρῶν, *cœlos humano corpore penetraſſe, rectum ego exiſtimo piumque creditu. Docuit inſuper Judas Princeps, utroque Talmudorum atteſtante, T. Bab. f.* 13. *&* Jeroſ. *f.* 17. *c.* Sota, ex S. Scriptura conſequi, quod vix alias liceret dicere, Moyſen quidem animam ſuam efflaſſe apud Nebunta in ditione Rubenica, Deut. c. 34. 1. & Num. c. 32. 38. corpus tamen ejus per quatuor milliaria ſubinde delatum על כנפי שכינה, recondi in partibus Gaditarum. Tantum enim ſonat vaticinium Deut. c. 33. 21. כי שם חלקת מוחקק ספון. Quod in parte ſua, *in parte Gadis, ſic & Hieronymus noſter interpretatur*, doctor eſt repoſitus, qui fuit cum principibus populi. *Clarius adhuc Oneloſus doctiſſimus Legis interpres & antiquus*, Quoniam ibi in hæreditate ſua Moyſes Scriba magnus Iſrael, *ſic Moyſen ſolebant nuncupare Eleazarus ſenior Deuterotarum decus, & D. Simalion Sota f.* 13. *b.* ſepultus eſt, qui egrediebatur ante populum & ingrediebatur. *Onceloſum ſequuntur uno animo Uzielides & Paraphraſtes Solymitarius. Rectiſſime idcirco dixit Barachias Talmudiſta, capite* 34. *Deut. verſiculoque ejus* 6. *pro ſepultura Moyſis argumentum non unum contineri, ſed* σημεῖον ἐπὶ σημεῖον, טימן בתוך טימן. *Unde urget R. Chamas f.* 14. *Sota:* Imitare tu Deum, *Deut. c.* 34. 6. & humana corpora humo mandato, חבה" קבר מתים שנ' ויקבר אתו אף אתרת קבור מתים. *Et ante eum conditor Miſnarum* Sota c. 1. §. 9. מי גרול ממשה שלא נתפסק בו אלא המקום, Curæ ſuæ exiſtimavit Optimus Moyſen ſepelire, qui ipſe Joſephi Patriarchæ oſſa tam ſtudioſe tam pie ſervarat. *Attamen Deo adeſſe ſemper ſcimus Michaëles, Raphaëles, aliaque ſplendida ſervitia, ſi quid de vita morteve noſtra ille juſſerit. Quapropter non male obſervatum fuit ab Epiphanio Cyprio,* τῷ μὴ γινώσκειν ἄνθρωπον τὸν μυστικὸν τάφον, σημαίνοντος ἐκ θείας γραφῆς· ὡς μὴ ἀνθρώπων τὸ σῶμα μυστικὸν μὴ κεκηδεῦσθαι· ἀλλὰ καθὼς ἐγράφη ἡ Δαμάρις, καὶ τὸ Αἰγύπτιον. *Ex ea opinione factum credes, quod in Græcis exemplaribus legatur Deut. c.* 34. 6. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν γῇ ἐν τῇ γῇ μακὰρ, *mendo quæſito pro* ἔθαψεν αὐτὸν: *niſi forte Interpretes Ptolemaici viderant olim* ויקברו, *acceperantve ipſum* ויקבר *tanquam* ἀπροσώπως. *Ne quis tamen miretur, quod huc non ſiſtam de Legiſlatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaelis, quem inter Egregoros recenſet vetuſtiſſima fabula* Enochi, Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים, נחשבאל, *necnon* Petirat Moſeh τὸ κοσμοφθόρον, סמאל תרשין, *& capitulum* XIII. *Eleazari* Serpentis *callida beſtiæ callidiorem* aurigam, *cum Michaele, Defenſore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהוה, *& in Moyſis Analepſi* שר של ישראל, *ſub quo militabant Moyſes ille & Joſue & Chuſamonæi, Ex. c.* 23. 23. *Joſ. c.* 5. 14. *& Dan. c.* 12. 1. *Malo equidem verſum nonum Judæ Apoſtoli* ὑπὸ τοῦ ἰωσὴφ εἰρημένον, בנוף של יהושע, de perſona polluta, *ut Latine loquar, quod eſt*, de habitu minus puro Joſue Pontificis ſummi, *ſaltem interpretari; nam ſic legere abſque exemplaribus Eccleſiæ quis auſit? Ita vero convenient probe Judas & Zacharias vates c.* 3. 2. *itidemque Petrus Apoſtolus. Nam* ἐν δυνάμει *abundat in Epiſtola altera ejus c.* 2. 11. *contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, quique vetuſtatem præferunt. Quandoquidem vero antiquiſſimis apographis N. T. adnotent literis majuſculis ad nonum Judæ* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* τοῦ ἐξ ἀρχῆς *tertio referat* ἐκ τῆς ἀναβάσεως μωυσέως, cujus libelli meminit in Epiſtola ſua Judas Apoſtolus, (*Origenis hæc ſunt*) Michaelem diabolo objicientem, cauſam extitiſſe prævaricationis Adæ & Evæ inſpiratum ſerpentem: *cujus equidem ſimillimum legimus in libro Judaico* de Moyſis obitu, *& in* Zoharo f. 45, c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum diſputant bonus Michael Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moſeh; *litem iſtam Angelicam ad Commentaria noſtra in Panarion Epiphanii, quaſi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum poſſunt, lectio & ſententia communis, vetus, & Cabaliſtis Chriſtianis gratiſſima, non tantum in hoc loco Judæ, ſed & Gal. c.* 6. 15. *Iſtum enim verſiculum Georgius Syncellus Taraſii, & Novi Teſtamenti meliores membranæ, eidem Moyſi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepſi Moyſeos derivatum, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Moſaicæ* בתי ק' וכ' שנה קצבתי לך וגו", *βατή*, O mea filia, exactis nunc CXX. annis, quos tibi (ait Optimus, qui mox illam oboſculando exhauſit) in corpore iſtius juſti commorari decrevi, egredere abſque mora. Te mox Cherubinis Seraphiniſque inferam prope Thronum meum. Reſpondiſſe tamen mentem tam ſanctam Moyſis jam in exitu ſolis jubare illuſtrioris, & gloriam Seraphicam, non minorem, adverſus Samaelem carnificem ſpirantis. טוב לי בוה (ſicut in monte ſancto Petrus Apoſtolus) Præſtat heic eſſe; quoniam cœlo lapſi Azas & Azaelis flagitioſe agunt in terris. *Vetus etiam arbitror piumve Epiphonema illud intermorientis Legiſlatoris ad populum ſuum*, ואראה אתכם לתחית המתים, Rurſus vos Hebræos videbo, quando reſurgent mortui. *Antiqui operis & illa*, Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moyſis ſcribamque eundem cœlituum *Zagzagelem* וגוניאל *in* Rabbot; *aut Zanghielem* וגניאל *in* Petirat Moſeh, de Moyſe liberando cum lethifero Samaele contendiſſe, & increpuiſſe dæmonem hiſce verbis, ירשע אני ביכה ואתרת שחק וגו": eoſdem ſubinde ſplendidiſſimos & curaſſe & defleviſſe funus Moyſis, cœli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moſeh *aut ſunt momenti levioris, aut otium noſtrum uberius expoſtulant.* BERN.

r Ὃν μὲν Μακεδόνων] Diſcrete *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Baſ. & Gen.* phraſi rotunda, ὃν μὲν μακεδόνων δύστρον καλουμένῳ, ἀδὰρ δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ, Non enim ex integro ſolent congruere menſes Macedonum cum Hebraicis. *Samb.* ibidem vocalitur nomen peregrinum ἀδαρ. Mox τὰς πόπολι ἀνθρώπους *Samb. Busb. & Hen.* BERN. Ita in quinque (*Coll. Big. & Voſſ.*) *MSS.* in *Editis* ὃν μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, Ἀδὰρ δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ.

s Ἀδάρῳ] Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum,

vilenio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, superans, & rebus excogitatis optime usus; miraeque in dicendo venustatis, præsertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus inesse videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conspiceret, quam ex seipso cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipse* eloqueretur, Deus ipse loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyse defuncto. Ipsum vero desiderabant, non solum qui eum experti sunt: sed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus desiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti esset virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus sit Moysis exitus.

Finis Libri quarti.

νίᾳ· σωέσῃ τε τὰς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλὼν, καὶ χρησαμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [t] εἰπεῖν τε καὶ ὡληθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένως. τότε ἄλλα τε τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ ὁ [u] ὡς [v] μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν [x] μόνον αὐτῶν τὼ προσηγορίαν, [y] ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπων μᾶλλον ἢ [z] παρ' αὐτοῦ. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' οἱονοὐκ ἄλλος, ὡς θ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτοῦ λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. [a] πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς [b] ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [c] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ παρόντες αὐτοῦ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινῶ ἐποιοῦντο τὸ ἀπιζήτησιν, τὸ θεῖον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [d] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν καθ' Μωϋσῆν τέλος [e] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

qui ad septimum diem mensis *Adar* obitum illius referunt.

t Εἰπεῖν] At Moyses *linguæ* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura sua (ut dicit *Æl. Morus* ad *Æl.* 7, 22.) non postquam dixit ipsi Deus, *ego ero in ore tuo.*

u Μηδ' ὡς] Ita *Basil. Epiph.* & *Samb* à manu prima μὴ δὲν τούτων ab altera. μὴ δ' εἶναι τούτων *Big.* μηδὲ ἓν εἶναι τούτων *Vat.*

x Μόνον αὐτῶν] Μόλω *Vat.*

y Ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις] Καὶ ἐκ δὲ legerat *Vet. Interpr.*

z Παρ' αὐτοῦ.] Sic *Basil.* & *G.* ut spectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτῷ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν] *Busb.* & *Hen.* πενθεῖ δ' αὐτόν. BERN.

b Ἐφ' ἡμέρας] Ἐπ' ἡμέρας MSS. quatuor. Inde delibata crede quæ *Zonaras* scribit p. 28. Annalium, ἤδη μὲν τεσσαράκοντα διεληλυθότων ἐτῶν, ἐξόδου δ' αἰγύπτου οἱ ἰσραηλίται ἐξεληλύθασι τριάκοντα σὺν δεήσεσιν ἡμερῶν, ἀθροίσας τὸν λαὸν μωυσῆς, ῥπ'. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατέλιγεν τέλος. Et deinceps, ἐξέλιπε δὲ τὸν ὁλκὸν ζωὴν σὺν αὐτῷ ῥπ'. ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος, ἐτῶν λείποντες μῆνες, καὶ ἐπέθυσεν αὐτὸν ἐφ' ἡμέρας λ'. ταῦτα μὲν φησιν ὁ ἰώσηπος. BERN.

c Τοσαυτη] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aliisque* deest τοσαυτη.

d Ἐκ τούτων λογιζόμενοι] Ἐκ τούτου *Vat.*

e Τοῦτον ἡμῖν] *Samb.* & *Epiphan.* τοῦτον ἡμῶν δεδηλώσθω τὸν τρόπον. *Big.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδ. τὸ τρόπον. *Basil.* & *Gen.* τοιοῦτον ἡμῖν διδηλώσθω. Subjicit autem *Samb.* φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος. Item *Busb.* & *Hen.* ἐπέχει ὁ τέταρτος ὅτος λόγος (*Busb.* ὁ λόγος) χρήσιμον ἐτῶν ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα. Qui numeri certi sunt bonique. BERN.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιησῆς ὁ στρατηγὸς τ Εβρέων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους, κ κρατήσας αὐτῶν, [b] τὰς μὲν διέφθειρε, τῇ δὲ γῇ κατακληρουχήσας διένειμε τ φυλαῖς.

1. *Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.*

β'. Ως, ἀποθανόντ Ι στρατηγῦ, ἁμαρτάνοντες οἱ Ισραηλίται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπράθησαν συμφορῶν· κ σατιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

2. *Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta est.*

γ'. Πῶς μ τούτων τῇ κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτὰς ὁ Θεὸς Ασυρίοις ἐδούλωσεν.

3. *Quomodo post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.*

δ'. Η Δι Κενέζ τῦ [c] Αθνιήλ παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γιομένη, ἄρξαντ ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένη δ ἁμαρ Ελλησι κ Φοίνιξι κριτῆ.

4. *Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.*

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ κ δέκα ἔτη· κ ὑπό τιν [d] Ηούδ τ δουλείας ἀπηλλάγη, τῇ δεχομὲ ἐπ' ἔτη κατασχόντ ὀγδοήκοντα.

5. *Quomodo populus noster rursum Moabitis Octodecim annos servit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.*

ς'. Ως Χαναναίων αὐτὰς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαρὰκ κ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

6. *Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

ζ. Οτι πολεμήσαντες [f] οἱ Αμαληκίται τοῖς Ισραηλίταις ἐπίκηνται π κ τὴν χώραν ἐπάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per septem annos afflixerunt.*

η'. Ως Γεδεὼν αὐτὰς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Αμαληκιτῶν, κ ἦρξε τῦ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

θ'. Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γιόμενοι Δι ἐδοξοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

9. *Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.*

ι'. Περὶ τ Σαμψῶν ἀνδρίας, κ ὅσων κακῶν αἴτι Παλαιστίνοις ἐγένετο.

10. *De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.*

ια'. Ως οἱ υἱοὶ Ηλὶ τῦ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

11. *Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.*

ιβ'. Ως ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τῦ θρόνυ ἀπέθανεν.

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.*

ιγ'. Ως νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τὰς Εβρέους οἱ Παλαιστῖνοι κ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

13. *Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.*

a Εν τῇ πέμπτῃ] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ.
b Τὰς] Τούτους μὲ *Big.* & *Samb.*
c Αθνιήλ] Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica.* Ασυνιήλ *Bas.* Ναθαναήλ *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.
d Ηούδ] Ita *Samb.* convenienter Hebraïco *Ehud.* Ιουδὰς *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Αὼδ LXX.
e Δεβώρας,] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis*, *Aliisque* Δεββώρας. atque ita LXX.
f Οἱ Αμαληκίται] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus.
g Πατὴρ αὐτῶν,] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ἀκ. *pater, eorum audita cal.*
h Ελαβον.] *Al.* παρέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τ̃ Ἑβραίων, πολεμήσας τοὺς Χαναναίους κ̀ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τ̃ δ' γῆν καταπληρώσας διένειμε τ̃ φυλαῖς.

[c] ΜΩΥΣΕΩΣ δ' τ̃ προειρημένου τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ἰησοῦς ἀπάντων ἤδη [d] τ̃ ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων πόλεως ἐχόντων, κ̀ δ' πένθους λελωφηκότος, παρήγγειλεν ὅπως [e] στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. [f] πέμψας δ' [g] κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα, πρό τε δυνάμεων αὐτῶν κ̀ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ [h] γνωσόμενος. αὐτὸς δ' [i] ἐξέταξε τ̃ στρᾶτον, ὡς κ̃ καιρὸν διαβησόμενος τ̃ Ἰορδάνην. ἀναπαλεσάμενος δ' τοὺς τῆς [k] Ρουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, κ̀ τοὺς τῆς [l] Γαδίδος κ̀ Μανασσηΐδος ὑποστρατήγους· ἐξ ἡμισείας γὰρ κ̀ τῇδε τῇ φυλῇ τ̃ [m] Ἀμορραίαν κατοικεῖν ἐπέτρεπτο, [n] τ̃ Χαναναίων γῆς [o] ἕβδομον

[a] Τετρακοσίων] Annos υπ' CCCCLXXVI. i. e. Josuæ an. 26x450 Judicum, inter obitus Moysis ducis Elisque P. M. intercipi jam consentiunt exemplaria Græca *Big. Busb. Bas. Hen. Samb.* & 1, 2, 3, 6. Bibliothecæ Regis Christianissimi: tum ex Latinis *Bodl. Mert. W. 2. Voss. 1. Vig. Bal. Cant. Thuan. S. Germani, Regiorum* 8, & 9. Tantum etiam intervallum exposcit Epocha Templi à Salomone fundati, Flavio isto atque S. Paulo supputantibus, quod alibi ostendimus. Ut prorsus insanum sit non credere Josephum ita hujus libri historiam temporibus suis definiisse. BERN. Scilicet Josuæ annos XXVI. & Judicum CCCCL. inter obitus Moysis Elisque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina.

[b] Τοὺς μ̀ διεφθειρε,] Græcorum quatuor, & cum illis moles *Epiphaniana. τούτους μ̀ Big.* & *Samb.* BERN.

[c] Μωυσέως] Μωυσέος *Samb.* manus altera, & *Gall. 1.* qui in Bibl. Regia præfert numerum 1051. BERN.

[d] Τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb.* & *Hen.*

[e] Στρατιὰν] *Samb. Bas.* & *Gen.* Aut ἐπὶ στρατείαν, *ad expeditum*, cum *Big. Tar. Epiphanio, Schotanoque.* Utrumque equidem scriptis veterum pro *expeditione* probatur, hoc frequentius. BERN.

[f] Πέμψας] Πέμψας τε *Gall. 1. Samb. Hen.* & *Epiphanius.* BERN.

[g] Κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα,] *Luctu adeo exacto, & exploratoribus binis,* אנשים מרגלים, *iidem mox* מלאכים, *Jacobo ἀγγελοι, Jonathani,* מאללים, *& Arabi* جاسوسون, *in Jerichunta clam dimissis, auxiliis etiam tribuum duarum dimidiæque expetitis, Imperator quinquagies mille milites (sic computat Mattathiades, ad censum Josuæ c. 4. 13. addita forte tribuum Transjordanarum myriade) Jordani fluvio admovet è statione* XLII. *quam Moyses plenè adpellat* אבל שטים, *Jos. c. 2. 1. & c. 31.* שטין *aut* Setim, *passim Josephus* ἀβιλὰ, *quod est* אבלה, τὸ πεδίον. *Urbs illa fuit regionis Peræ, ac sortis Reubenicæ, sub monte Phogore, milliaribus Italicis 7½ à Jordane distans, totidemque à Philadelphia, necnon* XII. *milliaribus a* Bethjesimot, *quod Scholastici Urbis Sacræ adnotarunt in* Sebiit f. 36. c. *à Liviade denique sex duntaxat milliaribus remota, sicut S. Hieronymus noverat & nos. Vide illum ad Joelem vatem. Insuper perite, ut solet,* חכינו לכם צרה, *Jos. 1. 11. Archæologus explicat,* παρασκευάσαι ἐπὶ στρατιὰν ἑτοίμου εἶναι τὸ πλῆθος: viatica equidem vasaque sua colligere Hebræos jussum. *Perperite etiam idem posuit,* ὡς κ̃ καιρὸν διαβησόμενος τ̃ Ἰορδάνην, *pro truce illa Rabinorum veterum & recentium,* בי בעור שלשת ימים אתם עברים הירדן הזה. *Nam in libro Josue quædam ordine non directo referri, nemo non videat præter caput Rabinicum.* BERN.

[h] Γνωσόμενος.] Γνωσομένους *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[i] Ἐξέταξε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐξήταζε *lustravit* in *Vat. Hen. Busb.* & *Samb.* ad oram libri. ἐξήγαγε *duxit* habent *Bas.* & *G.*

[k] Ρουβηλίδος] *Busb. Hen.* & *Samb.* ῥουβήλιδος *Big. Bas.* & *Gen.* Unde *Zonaras,* μεσοποταμίδος ἦ τὰς φυλάρχας τ̃ ἐκ ῥουβὶμ φυλῆς κ̀ τ̃ γαὰδ κ̀ τ̃ μανασσῆ, ὑπεμίμησκεν αὐτὰς τ̃ περὶ μονὴν σωτηρίων. τ̃ δ' ἱπομβίαν πανδήμεις μυρίοις ὁπλίτας ἐπὶ τ̃ Ἰορδάνην πρόσεισι. BERN.

[l] Γαδίδος] Γαΐδος delicate *Big. Samb.* & exemplaria quædam Latina. Rectius γαδίου *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* γαΐδος *Gall. 2.* BERN. Γαδίδος *Vat.* pro quo in *Big.* & *Samb.* Γαΐδος.

[m] Ἀμορίαν] Ἀμορίαν *Bas. Gen.* ἀμοραίαν *Big.* & *Samb.* Eadem Onceloso ארץ האמרי *tellus Amorea*; ארץ האמרי viro Divino. *Hen.* & *Busb.* heic ponunt τῶν ἀμορίτιν ex libro præcedente; & manus recentior ad oram MS. *Samb.* τῶν ἀμορραίαν ex Bibliis Græcis petitum. Quid tandem fecerit *Epiphanius*, altera columella docebit. Subinde τ̃ χαναναίων γῆς *Gall. 1. Epiph.* BERN. Ἀμορραίων *Vat. Big.* & *Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμορραίαν. *Busb.* & *Hen.* ponunt Ἀμορίτιν ex p. 209, & 224. Vide etiam p. 24. v. 2.

[n] Τῆς Χαναναίων] *Al.* τ̃ Χαναναίων.

[o] Ἑβδομον ἀπὸ μέρος.] Quid audio? Num Ἀμορία, regio Emorræorum, id est, transjordanica, pars erat τ̃ χαναναίων γῆς; at Josephus ipse distinguit Chananæam, ut & sacer Codex, a regione trans Jordanem. Et quomodo septima pars Chananæ fuit?

μαν ἅπαν μέρος. P ὑπεμίμνησκεν δὲ q ὑπέχοντο Μωϋσῆ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῆτε ἐκείνῳ σπουδῆ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε φεῖσαι αὐτὸς καμάτου, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὑτὸς εἰς τὸ προσταττόμενον σπουδαίους. τῶν δ' ἑπομένων r ὁπλίσεις πεντακισμυρίους, ἀπὸ τ s Αβίλης ἕως τ t Ιορδάνου v ἐχίει σταδίους ἑξήκοντα.

2. β. x Καὶ στρατοπεδευσάντων δ' αὐτοὺς οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τ περὶ τοὺς Χαναναίους. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τ τε τείχων ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοιαῦτ y ἔχει τ τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τ πυλίδων αἱ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συμφέρουσιν. ἡμέλουν δ' θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, z καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἅπαντα πολυπραγμονεῖν τ ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐκ ἀφανοίας πολεμίων. ὡς δ' θεωμένης ὥρας ὑποχωρῆσαι εἰς τι a καταγώγιον ἔμελλον πρὸς τείχους ἤδη, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ φεῖσαι ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν b ἡ φροντὶς λύῃ· μεμύνονται τῷ βασιλεῖ φεῖσι δεῖπνον ὄντι c κατασκευάζοντες τινες τ πόλιν ἀπὸ τ τ Εβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τ d Ραχάβης καταγωγίῳ, μὴ πολλῆς τ ἔτι e λανθάνειν προούσης ἀρχῆς. f ὁ δ' ἔθνους πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας

pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo defeſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus* ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem * ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos tor-

---

fuit? Suſpicor hic aliud latere. Emoræi populi fuere, uni ex ſeptem populis Cananææ Deut. 7. 1. adeoque Emoræi dici poſſent ἐθνόμοι αὐτῷ fuiſſe τ χαναναίων. REL.

p Υπεμίμησκεν] Υπεμίμνῃσκεν αὐτὸς *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

q Υπεχοντο] Υπέχωτο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Οπλίσεις] lta *Baſ.* & *G.* ὁπλίτας πεντακισμυρίους in *MSS. Vet. Interpr.* & *Zonara.* exiguo ſane diſcrimine, Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraëlitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. BERN.

s Αβίλης] Ἀέλης *Hen.* & *Busb.* & jam *Epiphanii* Codices. Ita ἀβέλα legimus in Onomaſtico S. Euſebii. ἀβέλης *Samb. Big.* ἀβέλης *Baſ. Gen.* & *Gall.* 1. quibus accedit Stephanus in Ethnicis, ἀβέλη, πόλις ἐπὶ τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἀβέλα eadem Antiq. l. 4. c. 8. §. 1. & *Abila* veteri Interpreti: necnon ἄβειλα, aut ἄβελα Bell. l. 5. c. 3. exeunte. Nam illa omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* אבל, אבלה & אבילה, tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Jacet enim urbs illa in *Araboth Moab*, ערבות מואב, Num. c. 33. 49. i. e. *Abelſatim in locis planioribus Moabitarum*, Hieronymo interpretante: & præſertim Onceloſo, כישר שטים במישרי דמואב, *μίσαϛ σιτλμ βιμισαϛαῖα δειμαλῶ*, *πεδίοι σιτλμ τὸ τοῖς πεδινοῖς μωαῶ*. Ita ἀβέλ μεολά, Chaldæo מחולא כישר 1 Reg. c. 19. 16. LXX. Interpr. Joſephoque Ant. l. 8. c. 7. ἀβέλα, de patria Eliſæi vatis urbe. Et ante hos omnes minorum Prophetarum aliquis ſubſtituit נחל השטים *naal aſatim*, *Convallis Sittim*, aut (ut Plinius diceret) *Convallis Liviadis*; atque vero Jonathan מישר חשטים, pro אבל השטים legis. BERN. Eo modo *Baſ. G.* & *Steph. Byzant.* Αβέλης *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ita Αβιλα *Euſebio* in *Onomaſtico*. Αβιλης *Big.* & *Samb.* Eadem Αβιλη p. 226. in pr. necnon Αβιλα aut Αβηλα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435.

t Ιορδάνου] Ιορδάνου *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* BERN.

v Εξήκ] Εξιϛ *Baſ.* & *Gen.* ἑξήϛ *Epiphan.* & *Tar.* cum quinque Græcorum. BERN.

x Καὶ στρατοπεδευσάντων] *Hebræorum autem par ſub mœnibus Jerichuntis jam ſatis explorata excipit* פונרקיתא *παραδοκιμάζεια*, *nomine ita ambiguo non imperite vertit Jonathan Targumiſta ex Hebraico* זונה, אשה זונה, רחב חזונה, & האשה הזונה *Joſ. c. 2. 2. & c. 6. 17, 24. Nam promiſcua malaque fama ſunt, ſemperque fuerunt* hoſpes fœmina & meretrix, *καπηλὶς καὶ πόρνη*; *ſicut diverſoria utramque fornices. Hoc tamen placuit* LXXII. *Int. atque abs his novi Inſtrumenti Scriptoribus, & ſine illis Flavio in hiſtoria patria. Vocabatur autem ea mulier dialecto Chananæa* Rachab רחב, *quod eſt* Laura *ſive* Euryclea, Rahab *S. Hieronymo, atque Interpreti Evangelii Hebraici κατὰ ματθαῖον verſu quinto accurate ῥαχάβ. Joſepho pariter ῥαάβη flexu Græco, vel ſane Hebraico Syroque* רחברה *& רחבא. Quippe ἑαάβη* Gall. 1. *& ῥαάβ Apoſtolorum duorum, Clementiſque viri Apoſtolici ex Alexandrina verſione accepta venerant. Illa igitur, qua præſtructis ob Hebræos in ſolario lini faſciculis, quave ſacrato quod vocant officioſo mendacio, quod tamen culpæ potius dabis & ingenio meretricio cum ſanctis Patribus Eccleſiæ noſtræ, quam referes unquam ad laudem, εἰκὼ πίστιν καὶ ἔργα τ ῥαάβ Epiſtolis Apoſtolorum adeo celebrata, ſicut Grotius audet, adverſus regis Jerichuntii nuncios protexit. Legis autem faſciculis lini apud hunc Antiquarium λίνα ἀδεκάλιστα. Idem* מיעני כתנא manipuli lini *Targumo Jonathanis*, λινοκαλάμαι *Alexandrinis*, ſtipula lini *B. Hieronymo, Hiſtorico Divino* פשתי העץ, linis ligni *locutione* ἀπαλλαττούσῃ: *hoc eſt*, culmis lineis *ſeu* cannabinis, *quos ſumme ædes ſolent in Oriente deſiccare εἰς ξύλον* פשתן גבעולי *ut explicat Gloſſa Talmudica f.* 43. *b.* Beracot. *Noſtri Theologi goſſipium xylinum ea dictione intelligunt: at ſimplicius rectiuſque exponunt Deuteroſe c.* 2. Sabbat. כל היצא כין העץ אין מרליקין בו אלא פשתן: *quo adnotat Mar Zutra*, פשתן איקרי עץ שנ' ותטמנם בפשתי עץ. *Hoc ergo ex beneficio ſanctæ pacificatur Copa cum exploratoribus pro ſe ſalva ſuiſque, lemniſco puniceo ædes ipſius forte præmonſtrante, nimirum* ἀπὸ τ θυρᾶς (*ſic Joſephus, aliis εἰς τὸν ὑπερῷα* בחלון, in feneſtra, v. 18. *unde ſubmiſſi milites Hebræi*) *quando urbem patriam Hebræus funditus deleret. Sic enim magnis ominibus crediderat inſtitrix Phœniſſa, deſcriptore geſtorum Joſue, Jacobo Pauloque viris vere Hebræis, Clemente Chriſtiano, necnon Flavio Judæo, & Abulpheta-cho Samaritano magno aſſenſu referentibus. Interpretes autem* LXX. תקורת השני *reddunt modo σχοινίον τὸ κόκκινον, tanquam* אורת השני, *& poſt illos Clemens Romanus; modo hoc vel plenius dictum* תקורת חוט השני *v.* 12. *iidem Græce faciunt σπαρτίον τὸ κόκκινον*, funiculus coccineus *S. Hieronymo: Jonathani eo animo dicitur* תורא דהוט וחוריתא *i. e.* תר torro, *ſive κλωστὸν φοινικοῦν, ſive Cl. Saadiæ phraſi* مسالك القرمز. *Nam τίλλω idem poteſt quod καίω, λιπαίνω. Unde* תקורת השני *μήκωνος, phaleræ, rubellæ. Hoc & Joſephus maluit intelligi. Verum longe excellit interpretatio myſtica Pontificis Romani, qua is ſtudet mitigare animos Corinthiorum: σπουδάζετε μὲ οἱ καλόκοποι τῇ ῥαχὰβ εἶναι σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ τ οἴκου αὐτῆς κόκκινον· σαφέστατον ποιοῦντες, ὅτι διὰ τ αἵματος τ κυρίου λύτρωσις ἔσῃ πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ ἐλπίζουσιν ἐπὶ τ θεόν. Quicquid denique apud Rachabam bene merentem Speculatores juxta murum urbis lapſantes juraverant, mox Pontifex maximus Senatuſque Hebraicus, Imperatore equidem rogante, conceſſum habent & ratum. Vide infra §. 5, 7. & Joſ. c. 2. & c. 6. 17, 21. Et Hebr. c. 11. 31. Jac. c. 2. 25. Et Clementinarum prioris c. 12. ubi ex verſione τ ο'. fuſe declaratur piſtas Rachabica.* BERN.

* *Sine metu perluſtrarunt;*] *Al.* per otium, & licenter.

y Εχῇ τ τρόπον] Εχοι *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἔχῃ *Baſ.* & *Gen.* Superius *Gall.* 1. αὐτῶν τὴν πόλιν κατιδόντας. BERN.

z Καθ' ἱστορίαν] Κατὰ ἱστορίαν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. BERN.

a Καταγώγιον] Videtur καταγώγιον, non ut *Vulg.* καταγώγιον, legendum. Gloſſæ veteres Καταγώγιον, deverticulum, applicatio, diverſorium. REL.

b Η φροντὶς λύῃ.] Articulum negligit *Vat.*

c Κατασκευάζοντες] *Gall.* 2. *Big. Tar. Samb. Hen.* & *Busb.* Scripſit itaque *Epiphan. quod exploraturi quidam civitatem.* Aut dices omnium temporum forma, κατασκευάμενοί τινες, cum *Gall.* 1. *Baſ.* & *Gen.* Ibi loci ἀφιδεῖται unice *Samb.* BERN. Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκευάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.*

d Ραχάβης] Ραάβης paſſim *Vat. Gall.* 1, & Ραχὰβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX.

e Λανθάνειν] Λαθεῖν σφ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.*

f Ο δ' ἔθνους πέμψας] Ο δ' ἔθνους αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.*

torquendo *inde* discerent quo consilio isthuc se contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini fasciculos super tectum siccabat, sub illis quidem speculatores *subito* occulit, missis autem à Rege dicebat, hospites quosdam ignotos paullo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: quos, si metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum venissent, sine multo labore ab insequentibus comprehendi posse, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *responsi obsequio* fallente, nihil doli suspicati abierunt, ne explorato quidem hospitio. Cum vero per vias excurrissent, quibus verisimile erat eos discedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento vestigio, à labore *eos persequendi* destiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & discrimen quod pro eorum salute adiret (se enim in iis occultandis deprehensam non posse Regis vindictam effugere, sed cum universa domo sua perituram esse) ut in memoria tenerent, obsecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos esset gratiam pro salute præsenti rependere, eos domum se recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipsam suamque familiam servandas esse, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipsis decretum erat. hæc enim se novisse *ajebat* editis à Deo signis edoctam. At illi & de præsentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant se ei revera gratiam relaturos esse. Ipsi autem suadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates suas & necessarios omnes in diversorio deponens concluderet, januis lemniscos puniceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat.

[g] Μάθοι τί] *Al.* μαίη.

[h] Αγκαλίδας] Αγκαλίδα legerat *Epiphan.*

[i] Επὶ ϑ τείχυς] Επὶ ϑ τείχως *Basˇ. Gen. Gall.* 1. *Epiphanius, Comestorque Scholasticus.* Simile mendum jamdiu inhæsit ἀπλογράφοις LXXII. Int. Ezech. c. 40. 13. ἀπὸ ϑ τείχως ϑ θεὶ ἐπὶ τ τοῖχον ϑ θεί, *à muro thee usque ad parietem thee*, ut habuit vetus translatio Latina. Nam S. Hieronymus rectius vertit ex Hebræo, *à tecto thalami usque ad tectum ejus*, ἀπὸ ϑ τέγως ϑ θεὶ ἐπὶ τὸ τέγω ϑ θεί. Pari enim tinnitu aures Græcas feriunt tria hæc vocabula τοίχω, τείχω, & τέγω. Quinimo apud Josephum hunc *Big. Tar. Hen. Busb.* confirmant nobis lectionem rectam ἐπὶ ϑ τέγως, quod est in lingua principe עלי הגג Jos. c 2. 6. ἀπὸ ϑ δώματω, *super solarium*, Interpretibus LXXII. Syris etiam Assyriisque על אגרא. BERN. Ita *Big. Hen.* & *Busb.* recte, ut constat ex Jos. c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ἐπὶ ϑ τείχως.

[k] Αποκεύπ\|,] *Al.* κατακρύπ\|.

[l] Τινὶς ἀγνῶτες] Τινὶς εἰσιν ἀγνῶτες in quinque *MSS* & *Vet. Interpr.* & satis recte, si mox omnes cum *Epiphanio* legissent καὶ δειπνίσαντες ἀπαλλαγεῖεν, vel cum *Hen.* & *Busb.* δειπνησαντις καὶ ἀπαλλαγέντες. Videsis *Zonaram* in *Annalibus* p. 29.

[m] Δειπνισάντες ἀπαλλαγεῖεν·] *Gen.* & *Gall.* 1. δειπνήσαντες ἀπαλλαγῆν. *Epiphanius* καὶ δειπνήσαντες ἀπαλλαγὴν *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. *Big. Samb.* & *Basˇ.* δειπνέσαντες ἀπαλλαγεῖεν. Magnus Drungarius de eisdem, οἱ ϑ πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς ἱεριχὼ ϑ ἐγχωρίωμοι, τὴν πόλιν ἅπασαν κατενόησαν· γνωσθέντες ϑ τῷ βασιλεῖ τ χώρας μιῶσον). ὁ ϑ ἀθὺς αὐτὰς συλλαβεῖν ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔξοδον τ ζητούντων τὰς ἄνδρας ἡ γυνὴ πρὸ ἡ ϖϑαστεφόγασι ῥαὰβ καλουμένη, τὰς μ κατέκρυψε, λίνα αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιθεμένη· τοῖς ϑ ζητοῦσιν ἔλεγεν· ὡς οἱ ἀγνῶτες ἄνδρες ἐκεῖνοι, πρὶν δῦναι τ ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπῆλάγησαν. οἱ δ' ὅτως αὐτὰς ϖαελθόντας τ γυναικὸς, ὥρμησαν ἄλλω ἄλλαχῆ τὰς ἄνδρας διώκοντες. ἡ ϑ ῥαὰβ χωρεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τὰς ἄνδρας, καὶ μειωῆλ αὐτῆς, καὶ ἀμοιβὴν σπάσαι τ χαναναίων χώρας ἐπικρατήσαντας. οἱ ϑ καὶ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ ἡνίκα ἂν ἡ πόλις ἁλίσκηϖ), τῷ κτῆσίν τε καὶ τὰς οἰκείας εἰς τὸ καταγώγιον ἐγκαθεῖξαι αὐτῇ συνέϑεντο· ἁπασαρῆσαι ϑ καὶ φοινικίδα ϖϑὶ τ ϑυρῶν, ἵν' εἰη γνώρισμ ἡ οἰκία καὶ ϖαφυλαχθῇ. καὶ οἱ μ ϖϑὶ τὰς οἰκείας ἐσώθησαν, καὶ ὡς ἔπραξαν ἐδήλωσαν. BERN.

[n] Απονον εἶναι] Απόνως εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[o] Υπελθόντας,] *Hen.* & *Busb.* ἐπιλθόντας, & subinde ὁρμίσαντας nullo bono. Ibidem ὁρμήσαντις διώκειν καϑ' ὡς *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ὁρμήσαντις καϑ' ὡς *Basˇ. Gen.* & *Epiphan.* phrasi utraque probabili, & Athenis recepta. Mox *Gall.* 1. ἀπιχεῖν. BERN.

[p] Ορμίσαντες] Ορμήσαντες διώκειν καϑ' ὡς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[q] Εἰς τ ποταμὸν φερόμεν,] Jordanem, quem solum esse navigerum flumen Palæstinæ scribit Ammianus Marcellinus. ירדן etiam nil nisi fluvium notat a ירד. Ita hoc ipso capite portionem Jitsascar patere scribit usque ad ποταμὸν, Jordanem videlicet. REL.

[r] Καϑαλίντω] Στυλίντω *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Καὶ τ κίνδυνον εἰπᾶσα ὧν ὑπὲρ &c. *Big. Samb.* nova manu & *Gall.* 1, 2. καὶ τ κίνδυνον ὧν ὑπὲρ *Samb. Basˇ. Gen.* & *Epiphanius.* Similiter *Busb.* & *Hen.* ϖϑκαλέσασα ἀφ' μήμης ἔχειν τ κίνδυνον &c. BERN.

[t] Ως ἂν ἀφυγεῖν] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὡ κὰν δ.

[v] Απολεῖϑ κακῶς·] Ita *Basˇ.* & G. ἀπολεῖϑ *Big.* & *Samb.* ἀπολέσαι *Vat.*

[x] Εκέλδυεν] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλδυσεν.

[y] Οταν τὴν πόλιν] Οταν εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες, ϕθείρωσιν αὐτὴν καὶ πάντας τὰς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.*

[z] Οἱ ϑ καὶ τ παρόντων] Οἱ ϑ καὶ ϖϑὶ τ π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[a] Καὶ περὶ τ μελόντων] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *ceteris* καὶ περὶ τ αὐθις.

[b] Θυρῶν] Θυρῶν pro ϑυρίδ posuit *Josephus.*

[c] Ανατείναται φοινικίδας·] Ανατιθεῖσαν φοινικίδας *Gall.* 2. & *Big.* ἀνατείναται φοινικίδι *Tar.* ἀνατείναται φοινικίδας *Basˇ Gen. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. quod est, *appensis lemniscis seu phaleris puniceis.* Verum apud Flavium ἀνατείναται φοινικίδα numero minimo olim legerant tam *Epiphanius* Scholasticus quam *Zonaras* Drungarius, *coccineum funem appenderet.* BERN. Ανατιθεῖσαι soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείναται φοινικίδα olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Est qui conjicit ἀνατείναται φοινικίδι.

[cc] Οπως εἰδὼς] *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphan.* & *Zonaras.* ὅπως ἰδὼν τὴν οἰκείαν *Basˇ.* & *Gen.* ὅπως τὴν οἰκίαν ἰδὼν *Hen.* & *Busb.* Nam ἰδὼν & εἰδὼν apud Criticorum priscos valebat cum ὁρῶν, tum etiam μαθών. BERN.

[d] Μιωύσομ] Sic *Hen.* & *Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis ceterisque* μιώσειν, satis eleganter. BERN. & HUDS.

[e] Τῶν σῶν,] Τῶν σῶν, ἢ σύ, σὸν ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τε σὸν &c. BERN.

[f] Επενέγκαις] *Al.* ἐπενέγκοις.

[g] Μηδεὶ] Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.*

εἶναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα σωθέντες ἐχώρουν, λέγε δὲ τείχους καθιμήσαντες ἑαυτὸς · καὶ διασωθέντες, ὡς τὰς οἰκείας ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ὑπὲρ τὴν πόλεως ἦκον. [h] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [i] σκοποῖς ὁμοσθέντα ὡς τὸν Ῥαχάβην · οἱ δ' ἐπικύρουν τὸ ὀρκον.

γ'. Δεδιότα δὲ τὴν στρατιὰν τὸν διάβασιν · [k] μέγας γὰρ ὢν ὁ ποταμὸς τοῖς ῥεύμασι, [l] καὶ ἔτι γεφύρας πρὸς τοὺς, ἃ γὰρ [m] ἔζευκτο πω τέως, βαλομένους τε γεφυροῦν ἐκ ἔξειν χολὴν ὑπὲρ τῶν πολεμίων [n] ὑπολαμβάνον, [o] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων · [p] διάβασιν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται [q] ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας [r] αὐτὸ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ὑπαρχὼν [s] ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε [t] τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. [v] προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν [x] ἔχοντες · [y] ἔπειτα οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς θυσίας σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις [z] καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, [a] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [b] δεδιὼς μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρῶτοις [c] ἐμβᾶσιν [d] πο-

Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se fune de mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

3. *Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, profun-

Israëlitis Jordanum trajecturis Deus viam aperuit. *Jos. c. 3.*

h Ἰησοῦς τε] Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

i Σκοποῖς ὁμοσθέντα] Recte *Bas.* & *Gen.* ab ὦμος. τὰ τοῖς σκοποῖς ὁμοσθέντα *Gall. 1.* τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοσθέντα *Gall. 2. Big.* & *Samb.* secunda manus. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοσθέντα *Samb.* prius. τὰ τοῖς κατασκέποις ὁμοσθέντα *Tar.* BERN.

k Μέγας] Pluviis *scilicet* serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast.* c. 24.

1. *Imperatore autem de trajectu solicito*] *Cum duci Chananeam adfectanti obsisteret Jordanes torrens, neque ponte neque pontonibus perdomandus, sed jam pluviis serotinis turgidior & effusior, quod Aristeas etiam memoravit, & in Ecclesiastico suo Jesus c. 24. Deus viam victuro populo aperit. Die enim tertio ab exercitu propter Jordanem admoto Jos. c. 3. 1. gente Hebræa ordine pene Clerum procedente, teneriusque familiarum in medium conjectis, rem miram & divinam! simul atque Sacerdotes qui Arcam ferebant, Jordanis aquis extremis meros pedes tinxerant, illico discussus amnis partim in Mortuum mare defecit, partim Gennesaricum contra refugiens stetit protinus in cumulum; donec Aaronidæ siccum alveum cum symbolo præsentis faventisque Numinis desererent, transmissis prius ignoto lato festinoque itinere copiis popularibus, iterumque locum ac cursum suum fluvio cederent.* Τί σοι ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; מה לך הירדן כי תסוב אחור: מן קדם מלפני ארון, *ut sonat Antiphonon Davidis* ψ. 114. *de Theca, seu potius Diatheca omnia potentis Dei, quæ tunc ad ripam accesserat. Præ animo adeo suo habuit Rex facundissimus exclamationem istam nobilissimi Ducis c. 3. 13.* ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς (καὶ ὑμεῖς τὴν χαναναίαν) διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν ἰορδάνην, ארון הברית ארון כל הארץ עבר לפניכם אל הירדן *Chald.* ex *adventu rei c. 4. 7.* נכרת מימי הירדן מפני ארון ברית יהוה. *Pie igitur fuadent Talmudi Conditores* Beracot f. 49. *ad trajectum Jordanis quemque Judæum Numini Maximo benedicere, qui aquas ejus coram Eleazaro Pontifice jam olim dissiparat. Traditum enim est patribus Pharisæis de miraculoso transitu Jordanis f* 33. *b.* Sota *T. B.* בכל יום ארון נוסע אחר שני הגלים והיום נסע תהלה. *Hoc idem expressit Chronicon Samaritarum,* امر الله ان اعملوا ان صندوق عهد الله عابر قدامكم. *Insuper addit, voce una voce magna exclamasse populum sacrum dum transiret,* κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς, יהוה אלהינו יהוה אחד. *Uude repente, Deus fecit, aridum iter reliquum vexillis Hebraicis,* ووقعت الباقة بقدرة الله ومشيت وصارت الارض يابسة. *Præclare etiam agit de illo prodigio Origenes noster in Homiliis,* Consistit ordo Sacerdotalis & Leviticus: & aquæ velut reverentiam quandam Dei mysteriis referentes, cursum suum refrænant, & coacervantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Tibi vero, Christiane, qui per Baptismi Sacramentum Jordanis fluenta digressus es, Divinus sermo majora multo & celsiora promittit. Iter tibi per aëra ipsum & transitum pollicetur, 1 Thess. c. 4. 4. 17. Omnis justo creatura famulatur. *Et post pauciss ima*, Si vero ad mysticum Baptismi veneris fontem, & consistente Sacerdotali & Levitico ordine invitatus fueris venerandis illis magnificisque Sacramentis, quæ norunt illi quibus fas est; tunc etiam Sacerdotum ministeriis Jordane digresso terram repromissionis intrabis: in qua te post Moysen suscipit Jesus, & ipse tibi efficitur novi itineris dux. *Coactas autem aquas dicit fuisse ὁ ἅγιος cumulate* נד אחד: נד אחד, *quod Aquilæ editori* εἷς σωρός, πῆγμα ἓν LXX. *Interpr.* instar montis *S. Hieronymo: quo facto* ἔστησεν ὁ λαὸς κατὰ διῶξιν, Jos. c 4. 10. *sicut jussum fuerat* לא יעברתם בדרך מתמול שלשום c. 3. 4. *De intervallo demum, quod Jordane refugiente patuit, accurate statuitur* v. 16. ἀπὸ ἀδαμὶ ἕως μέρους σαρθὰν, *aut verbis antiquis* מאדם העיר אשר מצד צרתן, *a Bethabara (sic interpretor) ad Adamam, villam prope Sarthanam. Vel aliis siquis & propinquis urbibus siccati fluvii intercapedinem æstimare mecum malit*, quasi à Liviade ad Scythopolin refluxum est. *Quod est phrasi sacra, quantum jacet inter Bethsanem & Abelmeulam, 1 Reg. c. 4. 12. aut Josepho explicante inter Salomonica, juxta Magnum campum cis fluvium. Vel denique pene inter duas Bethabaras, duos Trajectus, Gennesaricum & Jerichuntinum, tam amplo vulnere pandit fluvius terminalis Chananææ. Ampliet licet R. Judas in* Sota *T. B. f.* 34. *sic amat, recurrentium rursum undarum acervum per aream duodecies duodecim milliariorum quadratorum*, מגנד כיחני ישראל. BERN.

l Καὶ ἔτι γεφύρας] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί.

m Ἔζευκτό] Eo modo *Bas. G.* & *Gall. 1.* in *cæteris* ἔζευκτό πω πς.

n Ὑπολάμβανον,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπολάμβανε *Bas.* & *G.*

o Πορθμείων] Πορθμῶν τε *Bas.* & *Gen.* πορθμῶ τε *Gall. 1.* πορθμείων τε *Tar.* πορθμείων τε *Gall. 2. Big.* & *Samb.* Josephum etenim se legisse indicat noster Severus, quando ait in historia, *Sed Jordanis flumen validissimum transitum prohibebat, quia neque navium copia pro tempore erat,* (i. e. πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων) *neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur.* Hic silet Epiphanius Scholasticus. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall. 2.* in *Editis* ποσθμῶν. Est qui malit πορθμίων. De hac voce videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 3. 186.

p Διάβατον] Vel cum *Epiphanio* διάβατον αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιήσειν: vel ex *MSS. Big.* & *Samb.* διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιήσειν: vel denique juxta *Gall. 1.* διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιεῖν. BERN.

q Ο Θεὸς] Ex *MSS.* in *Editis* deest articulus.

r Αὐτὸ τὸ πλῆθος.] Αὐτὸ τὸ πλῆθος τοῦ ῥεύματος. καὶ δύο &c. solus *Vat.*

s Ἡμέρας Ἰησοῦς,] Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos.* c. 3. Ἡμέρας τὸ δεύτερον *Big. Samb.* & *Gall. 2,* superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. BERN. & HUDS.

t Τὸν στρατὸν] Τόν τε στρατὸν *Bas.* & *G.* contra quinque *MSS.*

v Προῆσαν] Προσῆσαν *Samb.* προεῖπσαν *Schotanus.*

x Ἔχοντες·] *Bas. Gen. Gall. 1. Epiphaniusque.* Sic enim fecerat elegans manus Josephi. Verum *Gall. 1. Big.* & *Samb.* id mutant in vulgarius φέροντες. Sæpius enim repetitum Jos. c. 3. de eisdem הכהנים נשאי ארון הברית, proprie *οἱ ἱερεῖς*: & quidem והכהנים הלוים, phrasi non infrequenti. Nam Josua Levita celebris inter Scholasticos Urbis numerabat 24 loca sacra, ubi obtinet hæc ἐπίθεσις, ורח אחר שהן *Sota* c. 7 f. 21. c. T. Jeros. *Sacerdotes stirpis Leviticæ*, ut rite vertit S. Hieronymus, notaveratque ante in Hexaplis suis Adamantius. Quippe Jonathan & LXX. Græci legerant potius והכהנים והלוים נשאים אתו, *οἱ ἀγόντες τὸν κιβωτὸν τῆς διαθήκης.* Pertinuit autem revera ad Sacerdotium Thecam tam Divinam summissis humeris comportare: quamvis ter duntaxat ita factum autumarint Doctores Babylonii f. 33. b. *Sota*, propter Num. 3. 31. Ego potius reor Caathitarum apicem Aaronidas fuisse κιβοφόρους, cæteros ejus gentis κιβοφύλακας: illos quoties migrandum esset, sustulisse Arcam, Adytaque sanctissima pignora; hos candelabrum portasse, reliquaque vasa τὰ ἁγία λίτοι τὰ ἡκάλα. Vide facinus Ozæ Levitæ 1 Par. c. 13. 10. & Num. c. 4. 15. BERN. Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall. 1.* minus eleganter.

y Ἔπειτα] Ἔπειτα μετ' αὐτοὺς οἱ Λ. *Big.* & *Samb.* nimio opere.

z Καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος,] *Samb.* manus non prima καὶ φυλακὰς ὁ πᾶς λαός. Imo πᾶς λαὸς *Hen.* & *Zonaras.* πᾶς ὁ στρατὸς *Epiphan.* BERN.

a Μέσους ἔχων] Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.*

b Δεδιὼς] Ita *MSS.* in *Editis* καὶ δεδιώς.

c Ἐμβᾶσιν] *Bas. Gen.* & altera manus *Samb.* ἐμβάσιν, minus recte. Sic enim soleas suas Atthides solebant appellitare. BERN.

d Προβάσις] Ἐδοξε προβάσις εἶναι ὁ π. *Vat.*

e Ἐπὶ

funditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, [1] iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. *e Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis consecrat Jesus. Jos. c. 4.*

4. [2] Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant usi.

Quo modo Jericho capta est. Jos. c. 6.

5. [3] Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi,

ρῶτος ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, ⸀ μὲν βάθος ἐπεχημένος, ⸀ δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺ εἶναι μηδ' ὀξὺ τὸ ῥοῦν ὥστ' ἐπιφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [e] ὅτε τὰ ἐδάφους κειμένα, πάντες ἤδη ῥᾳδίως [f] ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν· οἷον [g] αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον καταλαμβάνοντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ⸀ διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ πάσφαλῶς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων ἐξέστησαν οἱ ἱερεῖς, ἑλόμενοι πάλιν ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τοὺς σωτῆρας. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εὐθὺς ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ἠύξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

6. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες στάδια, [h] βάλλουσι στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῶν Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ [i] βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γλυφόμενον τῆς ἀναχαιτίσεως τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὸν Φάσκα [k] ἑορτάζουσιν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σιτίζεσθαι, τότε ῥᾳδίως ἀπορουμένων. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθερίζον, καὶ τὰ λοιπὰ [l] λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τοῦ μάννης ἐπιλελοίπει τροφὴ, χρησαμένους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

7. [m] Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξήεσαν οἱ Χαναναῖοι, τὰχήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορ-

[e] Ἐπὶ ⸀ ἰδάφους] Αντ' ἰδάφους *Big.* & *Samb.*

[f] Ἐπιφοιτῶν] Sic *MSS. Epiph.* & *Zonar.* in *Basil.* & *G.* ἐπεραιοῦντο.

[g] Αὐτὸν] *Big. Samb. Epiph.* & *Schot.* Perinde valet prius excusum αὐτός. Hæc & sequentia ita redegit in arctum *Zonaras*: ⸀ ἰορδάνου μὲν πολὺ ῥέοντος, ὅτου τοὺς ἱερέας ὁ Ἰησοῦς ἐπ' αὐτοῦ διεβίβασεν. ἀσφήσαντο μὲν οἱ ἱερεῖς, τὴν κιβωτὸν αἴροντες· εἶτα οἱ λαοῦ], καμίζοντος τοῦ σκηνοῦ. ὅπισθεν δὲ τούτοις ὁ λαός. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι περάσασι διῶξαι ἀπεκώλυσε τὸ ῥεῦμα ⸀ ποταμὸς, πάντες θαρρήσαντες ἐπεραιοῦντο. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὁ Ἰορδάνης τὸ πλῆθος· εἶτα καὶκεῖνοι ἐξέστησαν, ἑλόμενοι ἀφέντες τὸ ῥεῦμα χωρεῖν. καὶ ὡς δίκην σταδίων τῶν Ἱεριχοῦντος στρατοπεδεύσαι]. BERN.

1. *Iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes.*] *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

h Βάλλουσι] στρατόπεδον] *Epiph.* βάλλουσι τι στρατόπεδον. *Samb.* στρατελθόντες στάδια, βάλλοντες στρατ. BERN.

2. *Illi vero, quinquaginta stadia progressi,*] *Prima igitur castra ponunt Hebræi in Galgalis telluris diu pollicitæ, decem stadiis à Jerichunte, quindecieſque decem cis Jordanem, ubi etiam altare saxorum* XII. *Jordanicorum statuit victimisque consecrat Josue; grandium sane singulorum lapidum Lazaro Jurisconsulto* Sota f. 34. *quantum pendant* 40. *sata Judaica aut* 60. *modii Italici. Sic Imperatorem prædecessor ejus jusserat Deut. c.* 27. 2. *Eodemque in loco Paschа omnium tertium, primum legalium, celebratur per septiduum frugibus novis, spoliisque agri Jerichuntini; manna tum primum desiciente,* XL. *annorum prodigioso cibo, Jos. c.* 4. & *c.* 5. & Sota *f.* 33. *b. T. B.* & *in volumine* ⸀ יוחבירא *Ex. c.* 16. 35. *Illum equidem versiculum manus sacra adjecerat operi Mosaico, manus antiquior Esdra bono scriba. Verum* גלגל *Masoretæ Judaici sonant* Gilgal, *Alexandrini Syrique Arabesque* γάλγαλα: *atqui Samarita in historiis locum istum vocant* جلبله Galila, *item Syrus Jos. c.* 15. 7. *quod sæpius Galilæam regionem denotat. Insuper* τὴν ἐπαύριον τοῦ πάσχα *Jos. c.* 5. 11. מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח, die Nisanis XVI. *Josephus & Talmudici interpretantur. Hi quidem* Ciddusim f. 37, 38. Zebachim f. 118. Jebamot f. 7. Rosasana f. 13. *Puto equidem rerum Josue scriptorem posuisse hanc phrasin pro Mosaica non minus ambigua* מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת: *utrasque tamen signare diem oblati* Gomeri, *messisque adeo legitimæ principium,* יוֹם קְרַבַּת הָעֹמֶר. *Eundem etiam diem definit Uzielides Ex. c.* 16. *v. penult. ubi ait, Hebræos mannam esse post defunctum Moysen adhuc dies quadraginta,* יָת מָנָא אֲכָלוּ אַרְבְּעִין יוֹמִין בָּתַר מוֹתֵיהּ שֶׁל מֹשֶׁה. *Quanquam Chronographo Samaritico & nonnullis perplaceat Judæorum defectum mannæ, Paschaque de frugibus Chananæis adparatum, in vesperam* XIV. *mensis primi rejicere. Imo ille, distinguens omnino campos Jerichuntinos à* جلبله *Galila:* ورحل بنو اسرايبل من جلبله ونزلوا في مرج ريحا في اربع عشر يوما من الشهر الاول ولكلوا الفطير بين الرويين (*Josue liber Hebraicus & vere Divinus simpliciter* בערב *ubi ita scribens c.* 5. 11.) من مغل الارض ولم ياكلوا المن بعد ذلك. *Jesephus vero non distinguit inter Galgala & prata Jerichuntis: sed populum refert prope monumentum ex Jordanico lapide editum* בגלגל *isse feriatum. Utraque sane opinio verbis sacris uti vult, Jos. c.* 5. 10. BERN.

i Βωμὸν] *Gall.* 1, 2. *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἕκαστος ἀνείλετο &c. Typis prioribus. Vel emendabis ἰησοῦς ὁ τόν τε βωμὸν, ἐκ τῶν λίθων ὧς ἕκαστος — ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ θεῷ· καὶ τὴν Φάσκα ἑορτάζει &c. Sic enim magnus Drungarius ea in Annalibus interpolavit, βωμὸν δ' ἐκ τῶν λίθων ὁ ἰησοῦς ἱδρυσάμενος, ὃς ἕκαστος τῶν φυλάρχων κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ (mavis potius dixerat Flavius, licet verum utrumque) ἐκ τοῦ βυθοῦ ⸀ ἰορδάνου ἀνείλετο, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν ἑορτὴν ⸀ πάσχα ἑώρταζε· τότε δ' αὐτοὺς καὶ τὸ μάννα ἐπιλελοίπει, χρησαμένους αὐτῷ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη. ἤδη δὲ ἡ πόσις αὐτοῖς ἐκ τῶν χώρας πάντων ἦν περιέποντο. Pariter Tarasii Coadjutor, καὶ ἔφαγον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ ⸀ σίτου τῆς γῆς ἄζυμα καινὰ, τῇ ἐπιούσῃ, ἀπὸ σίτου γένους. ὅπερ μέχρι σήμερον ἐστὶν ἰδεῖν ἐν ἱερειχὼ καὶ τῇ ἰορδανίᾳ ἐπιμελείᾳ γινόμενον. BERN. Sic ex *Big. Samb Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἔκ. in *Editis.* τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὃν ἔκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. ὃς ἕκ. dein ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑορτάζει &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑώρταζον & ἑορτάζει. καὶ τὸν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑώρταζεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

k Ἑορτάζουσι] *Busb. Hen. Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ἑώρταζον *Burius* sequutus Grammaticastros. ἑορτάζει *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* necnon ἑώρταζεν hyperbibasmo vulgari *Johannes Zonaras.* Ni alibi apud Josephum forma *Φάσκα* teneret, jam dicerem asperius *τὸν Φαχα*, à nomine Syriaco פַּסחָא, suppresso jam *ἑορτὸν*. BERN.

l Λείαν ἦγον·] Λεῖον ἦγον *Gall.* 1. λεῖαν ἦγον *Epiphanius* cæcutiens. Mox *Gall.* 1. ἡ τοῦ μάννα. BERN.

m Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων] *Busb.* & *Hen.* suo more, ὡς δὲ τῶν χωρίων δηώντων τὴν ἐπαύριον τοῦ πάσχα οἱ χαναναῖοι, πολ. αὐτοὺς ἐγὼ ὁ ἰησοῦς. Vehementer hoc expressit Historia sacra. ἡμερῶν συγίρετ ἀμισυλγιρετ. BERN.

3. *Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus,*] *Circum Jerichunta totius Palæstinæ florem urbiumque amœnissimam, at jam clausam undique, & firmiter obmunitam, certe* סגרת ומסגרת, *à die* XV. *Nisanis per sanctam, lætam, felicemque Azymorum hebdomada, quanquam Rabini recentiores pompam illam statim à festo die Nisanis* 22. *cœptam referant in majore suorum Chronicorum, Dei Aram victricem comportant Aaronidarum præcipui, præeunte cum bucinis septem fratrum choro, militemque circumfusum clangoribus suis inflante. Post Sacerdotium Senatores incedunt. Quum jam civitatem devotam sexies obiisset Dei acies, ecce die ultima Festi, quæ fuit* 21. *Nisanis, & quidem Sabbatina, ut Joses Pharisæorumque Schola plena tradunt* Sabbat *f.* 4. 4. *a. T. Jeros. μάλ' εὐτάκτως, Imperator Divino Numine fretus aclusque, pollicetur militi septies equidem tunc lustraturo expugnationem loci, mœniis per miraculum corruentibus: simulque perimere jubet quicquid animantium ibi extra Rachabæ hospitium repererint; auro tamen argento atque duriore metallo Providentiæ propugnanti ritu primitiarum reservandis ac sacrandis. Quippe ni tam* נחשת *quam* ברזל *sacri Scriptoris Jos. c.* 6. 19. *Flavius iste χαλκὸς vocabulo unico expressit, more Græciæ antiquæ. Præterea* שפרות היובלים σοφιστὴς ἰωβηλαῖος *Historici Divini, & Aquila, & Interpr.* LXX. *sæpius σάλπιγξ ἁφύστους; melius reddidit Josephus κέρατα, & c.* 8. *hujus libri κέλης κέρατος. Symmachus interpretatur eadem Hebraica σάλπιγξ κεράτινη, vel potius κέλητος: quomodo & apud* LXX. *Interpr. legi suadeo v.* 13. *pro σάλπιγξ ἰεζεκ. Hoc ipsum confirmat Jonathanis σοφιστὴς δεύτερος δι κριὰς, corneæ de sincipite arietino: item animadversio Josis nobilis Deuterotæ, quam leges* Rosasana c. 3. §. 2. *necnon R. Aquibas f.* 26. *a. ejusdem Massicte: ubi ab ore refert calonum Gallicorum, ut legit Bartenorius, aut potius Arabicorum* יובלא הוא דכרא. *Nam dux gregis vocatur Gallice* un belin; *interque pastores Arabum*

λιορκεῖν αὐτὰς Ιησοῦς ἔγνω. [n] καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρα τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [o] φέρουσι· πρὸ δ' αὐτῆς ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν· [p] οἱ καὶ προήεσαν ἐπὶ τὰ κέρατα αὐτῶν [q] σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τ στρατὸν εἰς ἀλκὴν, πρόιόν τι τὸ τεῖχος [r] ἐπομένης τ χρείας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο γὰρ ἕως ἐποίησαν [s] πρωϊαίτερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [t] Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τ λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν [v] αὐτῷ τ πόλεως ἀγγελίσας· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τοῦτο παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τείχων κατενεχθησομένων. κτείνειν [x] μέντοι πάντ' ὃν τινα σὺν λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποσῶσαι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [y] διαχωρήσαντας, μήτε πρὸς ἁρπαγὴν ὁρμένους πρὸ ὁρᾶν φθάσαντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν [z] αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [a] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα [b] ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [c] κατορθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, [d] ἐκ τ πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν γένναν αὐτῆς, διὰ τοὺς ὁρμένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ε'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τ στρατὸν, [e] προσῆγε δὴ τὴν πόλιν. περιήεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγεμένης τ κιβωτοῦ, καὶ τ ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ προελθόντων ἐπάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἡρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τ Εβραίων.

ζ. [f] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦντα, [g] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν προσδοκίαν δ τείχους ἀνατεροῦσ intra mœnia *præ metu* se continerent, eos obsidione premere decrevit Jesus. Et prima die festivitatis sacerdotes arcam gestabant (eam vero in præsidium armata militum manus cingebat) aliique *sacerdotes* præcedebant septem cornubus suis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, senatu *eos* sequente. At cum buccinis solummodo sonuissent sacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad castra reversi sunt. Cumque per sex continuos dies idem feciſſent, septima Jesus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus sponte ac sine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jesus*, ut omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque lassitudine ab hostium cæde abstinerent, neque ex misericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hostes è manibus elabi sinerent: sed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem suam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, jussit ut istud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter gestam Deo servarent, *ut* spolia primæ urbis obsidione captæ: solam autem Rachabam cum sua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo sese illi obstrinxerant exploratores.

6. [1] Hæc cum dixisset & exercitum instruxisset, copias urbi admovebat. urbem autem rursum circuibant, arca præcedente, & sacerdotibus cornuum classico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe septies circuita paulisper constitisset, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. [2] Illi vero urbem ingressi omnes in ea promiscue trucidabant, ut qui inopinata murorum eversione

Capitur Jericho, & conservatur Rachaba. Jos. c. 6.

---

bum idem אבל *ἔριφος*, *&* ועלה *ἐρίφια*, *arietis appetentia. Ludicrum enim est, quod de cornu arietis, ceu nimis solido, neque ex se cavo neque cavando objectant huc viri optimi Masius & Bochartus, & ab opulentioribus Britannicis nimis refutatum. Haud denique pernegandum tot circumitiones fecisse Hebræos ob Jerichunta ipso Sabbato. Namquid obsecro apud vagum populum vel Circumcisio, vel Sabbatismus, vel alia Mosis Sacramenta potuerunt? Quidve hec contra instans Dei imperium? Quid adversus Bellum Sacrum* מלחמת חובה ? *Unde Urbis sancti Patres* מצינו שלוא נכבשה ירחו אלא בשבת , *freti Jos. c. 6. 33. Deut. c. 20. 20.* יען רעתה אפילו בשבת . BERN.

n Καὶ τῇ πρώτῃ] Καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ μέρος τι τ ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν, καὶ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέρουσι. οἱ δὲ προήεσαν. COCC.

o Φέρουσι·] Ita *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Verum *Epiphanius* φέρουσι, καὶ πρὸ αὐτῆς ἐν κύκλῳ μέρος τι. *Tar.* apud *Bigot.* φέρουσι, περὶ αὐτὴν, ἐν κύκλῳ, ὡς μέρος τι. *Baſ.* & *Gen.* φέρουσι, πρὸ αὐτῆς ἐν κύκλῳ μέρος τι. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. nisi quod καὶ omittant ante παρεκάλουν, nosque novam adhibeamus verborum distinctionem. In *Editis* φέρουσι πρὸ αὐτὴν ἱ. κ. μ. τ. τ. ὁ. φ. ἡσ. οἱ δὲ προήεσαν ἱ. κ. σ. καὶ παρεκάλουν. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die festivitatis ferebant arcam sacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Aliique sacerdotes præcedebant septem buccinis suis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέρουσι hic loci acceperit pro φέρουσι ἦταν, atque οἱ καὶ sive οἱ δὲ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare.

p Οἱ καὶ προήεσαν] *Baſ.* & *Gen.* οἱ δὲ προήεσαν. Interpres *Scholasticus* ἄλλοι δὲ, vel οἱ δὲ προήεσαν. *Tar.* οἱ δὲ προήεσαν. *Samb.* & *Gall.* 1, 2. οἱ δὲ προήεσαν. *Schotanus* in Bibliotheca φυλάττον ἦν· οἱ δὲ προήεσαν, aut προήεσαν ἐπὶ τὰ κέρατα. BERN.

q Σαλπίζοντες,] *Baſ. Gen.* & *Epiphanius*, ut Attici particulorum prodigi nosfcuntur. Vel scribes cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1, 2. σαλπίζοντες, παρεκάλουν τ στρ. BERN.

r Ἐπομένης] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπομένης δὲ τ γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. in *Editis* tamen sic distinguitur, ἐπὶ τ γερουσίας, καὶ μόνου σαλπισάντων τ ἱερέων, τοῦτο &c.

s Πρωϊαίτερον,] Πρωϊαίτερον *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

t Ιησοῦς.] *Gall.* 2. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. Quid heic Glicas? ἐν τούτῳ μὲν τῷ κῦ τ ἱερεχὼ πολέμιον δρχὴν ἅλωσιν καταλύσας τὸ σαββάτιον. ἐπὶ δὲ ἡμέρας αὐτὸν μὴ σαλπίσαντων περικυκλωσαι. BERN. In *Gall.* 1. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς.

v Αὐτῷ τ πόλεως] *Al.* αὐτοῖς.

x Μέντοι πάντ'] Μέντοι πάντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντ' εἴ λάβοιεν *Gall.* 1. Sive refcribas huc μήτοι πάντ' ὃν τιν' ὦν, sive ὃν τινὰ λάβοιεν, tantidem valebit. BERN. Μέντοιγε πάντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* μέντοιγε πάντ' ὁπόσα ἂν εἰ λάβοιεν *Vat.* Forsan μέντοι (vel μέντοιγε) πρὸς ὃν τιν' ἂν λάβοιεν.

y Παραχωρήσαντας,] Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

z Αὐτοὺς εἰς] Debilis conjectura *Tar.* αὐτῶν. BERN.

a Ὅσα δ' ἂν ἄργυρος] Ὅσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Gall.* 2. & *Epiphan.*

b Ἐκέλευε] Vel cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συλλέγειν κατορθωμάτων. *Hen.* & *Busb.* BERN.

c Κατορθωμένων] Ita *Big.* & *Samb.* καθορθωμένων *Aliis.*

d Ἐκ τ πρώτου] *Gall.* 1. ἐκ τ τε πρώτου, dein βαχάβην pro βαχάβαν. BERN.

e Προσῆγεν] Προσήγαγεν *Gall.* 1. Dein *Samb.* ἠρεμησάντων. BERN.

1. *Hæc cum dixisset*] *Hoc ergo prodigio invadenti Hebræo patuit pulcherrima rerum Jericho. Quinimo eam murorum ruinam ex fiducia mera Oraculi Divini accidisse animadvertit beatissimus Paulus, Heb. c.* 11. 30. Πίστει τὰ τείχη Ιεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. BERN.

f Οἱ δ' εἰσελθόντες] *Samb.* & *Busb.* οἳ δ' εἰσιλθόντες. Tum *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* εἰς τὴν Ιεριχοῦντα· & subinde *Gall.* 1. πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ: necnon *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντας ἔκτεινον, τὸ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν π. τ. π. π. τ. τ. ἀ. καθαιρεθέντων. BERN.

g Πάντας ἔκτεινον] Πάντας ἔκτεινον, τὸ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν π. *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 2.

2. *Illi vero urbem ingressi omnes in ea* promiscue *trucidabant*,] *Ferrum & ignis cætera Jerichuntis omnino delent. Veruntamen Rachaba hospes bona vivere meruit cum suis, atque encomiis insuper, honoribus, & agris ab imperatore piissimo donari. Increbuit equidem jampridem in scholis Babyloniis hanc faminam, quæ judicio Pauli & Jacobi procerum Christianismi à fide ac probitate animi rectius æstimatur, quam à caupona sua, ad ollo vates Hieraticos genus suum propagasse, item ad Holdam præclaram Sibyllam. Veri illi sunt Nerias, Baruchus, Saraias, Machasias, Jeremias, Hilcias, Hannemaelis Sallumus*, Megilla *f.* 14. *b. Imo non tantum in Dei Ecclesiam* במבלהה ובקרבן , *sed in thalamum imperatoris hanc Gioren penitus admiserunt iidem doctores* Jebamot *c.* 8. *& alibi. Certe inter Criticos sacros* רחזה *v.* 25. *hereditatem & fundum & opes induere, minus nihil, notavit Cimchius junior & comprobavit,* החירה שנתן לה מחירה ממון או נחלה במה שיחיו והו שאמר ותשב בקרב ישראל והו הפירוש הנכון *Quanquam simplicius dictionem illam acceperit Samarita, quæ historiam Hebraicam Josue interpolavit,* ورغب الغندقية سلموا من القتل وسكنت الامراة واهلها في هلة القوم *Præterea longe meliori fide novimus*

sione consternati essent, animoque defecti ad vim propulsandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppressi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, sed omnes perempti sunt, usque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta est, nihilque *vivum* effugiebat: sed urbem totam incendio vastarunt simul & regionem. Rachabam vero cum suis *omnibus* in diversorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Jesus ad se adductæ gratias se ob servatos speculatores habere professus est; certeque, dicebat, se non eum visum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *postea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis instauratorem. Jos. c. 6. v. 3. 1 Reg. c. 16. v. 34.

8. [1] Cæterum si quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, si quis vastatam instaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mænium jaciens orbaretur filio primogenito, postquam vero absolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non insuper habuit numen; sed in sequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo sepositum.

9. [2] Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri, necnon & æris, coacervata est, nemine edictum transgredi auso, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem eversio in hunc modum se habuit.

Furti reus Acharus. Jos. c. 7.

10. [3] Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex Iú-

πλὼ καλαπεπληγότων, καὶ ᾧ Φρονήμαλος αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν ἀχρεία γεγονότος. ἀνῃρουῶτο δ' ἐν ἐν τ ὁδοῖς ἀποσφαλόμενοι, [h] καὶ ἐν τ οἰκίαις ὑπικαλαμβανόμενοι. παρῃτεῖτο δ' ὐδεν αὐτὸς, ἀλλὰ πάνλες ἀπώλλυτο [i] ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀναπλεως, καὶ διέφυγε [k] ὐδέν. τλὼ ᾗ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τλὼ χώραν· καὶ τλὼ Ραχάβλω σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καλαγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ιησοῦς ἀχθεῖσῃ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τ σωτηρίας τ καλασκόπων, καὶ [l] μὴν τ δυσσεβείας ταύτης ἔλεγεν ἐν τ ἀμοιβαῖς ἄτιμον φανήσεσθαι. BERN. Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio* & *alicujus* conjectura. in *Editis*, *Aliisque* μιν. in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & 2. μηδὲν. & dein ἀμοιβαῖς ἄτοπα.

m Καὶ Δι' τιμῆς] Καὶ Δι' τιμὴν (Δι' τιμῆς *Samb.*) ἔσχε τ πάσης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Hanc autem pompam, haud vanam, sed virtutis admirandæ & urbi suavissimæ decretoriam, de Josepho sic contraxit Zonaras Annalista: Τῇ ᾗ πρώτῃ τ ἐορτῆς ἡμέρᾳ τῇ πολιορκίᾳ τ ἱεριχῶν ὁ ἰησοῦς ἐπιχείρησεν, ὅτω ταύτλω Δαθείω· τλὼ κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες περιῴδων τὸ τεῖχος, ἐπὶ σαλπίσαντες κέρατι. καὶ ἡ γεφυρία παρείπετο· εἶτ' ὐπεισῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἓξ ἡμέρας ἐποίησαν ἡμέρας. τῇ δ' ἑβδόμῃ τὰ αὐτὰ ποιησάντων καὶ περιελθόντων ἑπτάκις, τὸ τεῖχος κατέπεσε. καὶ ὁ λαὸς εἰσελθὼν πάντας ἔκτειναν, καὶ τλὼ πόλιν ἐνέπρησαν. τλὼ ᾗ ῥαδίᾳ μοίρᾳ σὺν τοῖς οἰκείοις ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, Φοινικίδα σὺν τ οἰκίας ἀπωσάμενοι. καὶ ἐπεδὲς ἀγχοῦ αὐτῇ ἐδωρήσαθ', καὶ ἦγι Δι' τιμῆς. BERN.

1. *Cæterum si quem urbis locum* intactum *præteriret ignis*,] *Neque ita sistunt animi imperatoris: quin diras imprecaretur forma solenni familiæque pernicem, quisquis ausus urbem Jerichunta è favilla denuo instaurare: Jos. c. 6. Devoventi tum annuit sanctum Numen, ut constat 1 Reg. 16. 34. Præsertim ait Chronologus Samariticus* فوقف ∇ש֣ש֣ם ونادي بصوت عالي معلون من يبني هذه المدينة الي الابد Recto corpore ac voce elata novæ Jerichuntis fundatorem execratus est Jesus. *Sed differamus hæc ad* Βασιλικὰ, *librumque* VIII. *harum originum. Egregie equidem, hoc non differam, Flavius explicat modo* τὸ ἐξαίρετον וצניעו יצ רלהיה, τελειώσας ᾗ τ νεώτατον τ παίδων ὑπόδλη. BERN.

n Οἰκιτόρων,] Mallem οἰκισάντων.

o Ποῤῥηθεῖσαν] Ποῤῥηθεῖσαν ἀνεγείρειν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ποῤῥηθεῖσαν ἐγείρειν *Basil.* & *Gen.* ποῤῥηθεῖσαν ἐγείρειν *Gall.* 1. *Hen. Busb.* & *Zonaras.* Sic enim Δαδεάζ Drungarius iste, καὶ ᾗ τ ἐγείρειν αὐτὸς βαλησόμενον τλν πολιν ὠρὰς ἔθετο· ἐφεστῶσα μὲ τλὼ πρώτῳ παιδὸς τ θεμελίοις βαλλόμενος, τ ᾗ τελειώτατα ᾗ ζημιωθῆναι τ νεότατον. BERN.

p Στεφηθῇ] Στεφθεὶη *Busb.* & *Hen.* & mox ἀπεκλεῖ

q Ὑστερον ἐρῶμεν] *Al.* ὑστέρως ἀπαγγ. & ἐπαγγελλόμενον. ut & ὕστερον ἐπαγγελλόμενος, & ἐν τοῖς ὑστέροις ἐρῶμεν.

r Περὶ αὐτὸν] Forsan ὡσεὶ αὐτὸν, ut apud *Ælianum*, τὸ ὡσεὶ Σωκράτλω πάθος.

2. *Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri,*] *Crevit ab auro æreque Hierichuntino Gaza Dei, non thesa privata.* BERN.

s Διαπεπαμβόων.] *Gall.* 1. *Basil. Gen.* & *Epiphanius.* Amplius adhuc *Big. Gall.* 2. & *Samb.* διαπεπαμένον, ἀλλ' ἀπεχομένων, ὡς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων. ταῦτα μὲ &c. Similiter *Zonaras*, πολὺ ᾗ πλῆθος ἐκ τ πόλεως ᾠχεῖτο τε καὶ χρυσὸν· καὶ ἅπαν ἀπείρητον τῷ Θεῷ, ὡς τ κατωρθωμένων ἰσόμοιρον ἁπαρχλω. ἀπείρητο γὰρ πᾶν ἐκ τούτου τι σθετερίσαλ. ἀχὼρ δέ τις ἐκ τ ἰδίων φυλῆς, ὑφάσμαλι χρυσοῦφεῖ ἐντυχὼν καὶ μάζῃ χρυσῦ ἐλκύσῃ σίκλου διακοσίου, ἰσταθῆ ταύτῃ, καθορύξας ἐν τῇ σκλνῇ. BERN. Διαπεπαμένων [διαπεφασμένων *Vat.*] ἀλλ' ἀπεχομένων, ὡς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, καὶ ταῦτα μὲ &c. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Vide *Zonaram*, p. 30.

t Ἀχαρ δέ τις,] Ἀχὰρ 1. *Paral.* c. 2. v. 7. in *Alexandrino Cod.* LXX. Ἀχὰν.

v Ζεβεδίᾳ] Ζεβεδαῖ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Χαμὶς Ζιβεδίᾳ πᾶς *Vat.* ex *Jos.* c. 7. v. 1.

x Ἐκ φυλῆς] Sonantius ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς in sex *MSS.*

3. *Acharus vero quidem,*] *Verum chlamydem regiam auro contextam, una cum massula ejusdem metalli pondo siclis* CC. *clam cæteris, præter Deum vindicem, apud se defodit totius gentis infortunium, macula tribus Judæ, dolorque* זברי *Zebediæ avi Acharus. Hoc nominis* עכן *Achan scribunt Hebraicum in gestis Josue, Chaldæum ibidem, versio S. Hieronymi, atque Alexandrinum ex Græcis exemplaribus Complutinumque, necnon Procopius Commentator.* ἴσχαο *denique* איכן *Chronographus Samaritanus. Idem tamen; Josepho* ἀχαρ ὁ ἀχὰρ יכר *Annalista sacro*, 1 Par. c. 2. *omnibusque passim ipsius interpretibus. Syris hic nebulo ubique* ܥܟܪ. *sicut illi ipsi malunt* συχὰρ *pro notissima urbe* συχὲμ; *quod ex N. T fidei nostræ arca, quam ex Deuteronomio Pharisæorum etiam novimus. Insuper* ἀχὰρ *retinent* ἐκδόσεις *Aldina, Basileensis & Romana apud Josue: Episcopus Cyrensis in Quæst. G. Syncellus, Glycasque. Hanc denique scriptionem abunde confirmat Imperator* C. VII. 25. *ubi ab invisо satis nomine sordidum militem increpat damnatque pro tribunali,* מרה עכרתנו יעכרך יהוה ביום הזה. Temet hodieque (*non in sæculo futuro, aiunt lati pectoris Theologi in Massicia* Synhedrin c. 6. §. 2. *Gemarisque ambabus ejusdem*) *deturbabit* Deus, *O turbator* rei Hebraicæ! *Repetitque rursum dictorium vetus & Φεγγίνυον sacrorum Paralipomenon conservator l.* 1. c. 2. 7 עכר עובר ישראל אשר מעל בחרם. *Hoc deinceps in Adagium severius concessit, ut Reg. l.* 1. c. 18. 17. וה עוכר ישראל, ὁ τ ἐξαίρων λαὸν κακώσας, *Flavio iste interprete:* ὁ ταράξας τ ἰσχὺν, *sive* المعكر, *ut Arabs explicat sua voce. Adhuc etiam visitur val-*

Ἰούδα, ἀρὼν [y] χλαμύδα βασίλειον, ὀκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [z] μάζαν δ' χρυσοῦ ϛαθμὸν ἕλκυσαν [a] σίκλους διακοσίους, κ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας [b] ἥυρεθη κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ [c] καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [d] ποιήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ καθώρυξεν εἰς τοῦτο· [e] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω κ τὸν Θεόν.

ιά. Ἐκλήθη δ' ὁ τόπος, [f] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [g] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [h] ἐλευθέριον ὄνομα. Διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, [i] ἐλεύθεροι αὐτοὶ ἤδη ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ παλαιπωρίας ἐγνωσαν.

tribu Judæ, cum invenisset chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum [1] massula auri pondo siclis ducentis, & durum admodum existimasset, si quis periculo adito forte invenerit quod in rem suam esset, illud in sui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium suum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum similiter ac commilitones lateret.

11. [2] Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti, jam semet à miseriis, quas sub Ægyptiis & in deserto pertulerant, [3] liberatos esse censerunt. *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala appellata. Jos. c. 5. v. 9.*

12. [1] At

vallis, paulo borealior Galgalis, ἐμὲκ ἀχὼρ, κοιλὰς ἀχὼρ, cum LXXII. *Interpretibus Alexandrinis, tum tribus aliisque Judæis Oseæ c. 2. 15. Et incolis simpliciter dicta Achor, testibus Hieronymo Bethleemita, Procopioque Gazæo, & nominis illius & obruti sacrilegi diutinum argumentum. Reperies denique inter Chaldæos sensus similis vocabula* Achar, Achan, & Agan, יכר יכן ויגן. Impedimento *enim ac* Scandalo esse *tria ista omnino denotant. Furti autem partem artificiosam* ארגת שניר מוברה *Judæi* LXXII. *Interpretantur ψιλὸν ποικίλον, doctissimus Symmachus* vestem Singaricam, *ἱσόυφον ταπὴτ: Aquila & Jonathas* σολὸν βαϋλωνικὸν, אסמטלי כבלי. *Et grandis Geneseos Rabinorum* κοσύφαν βαϋλωνικὸν, פרפירא כבליקון, τὸ δ' συναὲς βαϋλά. *Pariter Arabs Waltoni* لزارا عراقيه Chlamydem Eracæam. *Idem etiam vestimentum à tinctura cœlesti* coccineum *appellat noster Hieronymus Josephus vero Judæus à dignitate* Regale, *purpuram equidem auro varians, ut in Babylonicis solet. Partes alteræ furti* Regula *aut* Lingua aurea L. *siclis argenteis pondo.* חמשים שקלים בכשקלו, *valorem vero argenti siclis Hebraicis aut tetradrachmis Ægineticis* ΙΒΧϛΟ=600: *simulque* מאתים שקלים בכסף, *Symmacho* κ διακόσιοι ϛαθμὸν ἕλκυσαν πενταπλασίας; *juste, juxta stateras Insularum Græcanicarum: quæ sunt ducenta Didrachma Interpretum Alexandrinorum, ut oportuit: aut tot* Selagin סלעין *Chaldaicorum. Mutilus adeo reperitur hic locus in omni codice Josephi, propter repetitum σίκλους. Sic illum tamen instauro. χλ. βασ. ὀκ χρ. μ̃ π. ὑφασμένην, μάζαν δ' χρυσοῦ ϛαθμὸν ἕλκυσαν πενταπλασίας σίκλους· ἀργυρίου δ' σίκλους διακοσίους. Tantum enim fassus est sacrilegus v. 21.* BERN.

f Ἐν ᾧ στρατόπεδον] *Bas. & Gen.* crede ex Hebraico גלגל. *Samb. Big. Gall. 1, 2. Hen. (Vat.) Busb. & Epiphanius* ἐν ᾧ τὸ στρατόπεδον ἔβαλε Ἰησοῦς γαλγαλα: sive ex versione Græca S. Bibliorum adsumto nomine locali, sive ex ipso Matthiade, qui sæpissime χαλδαΐζει in nominibus sacris. Namque גלגלא legis apud Jonathanem interpretem, Jos. c. 5. 10. & passim. Hanc lectionem confirmat in Annalibus *Zonaras* Interpolator operis Josephici, ἐκλήθη δ' ὁ τόπος & στρατόπεδα γάλγαλα. ὡς ἤδη ἑαυτοὺς ἐλεύθερους τῶν αἰγυπτίων κ τὸν ἐν τῷ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας γεύσασθαι. γαὶγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμηνεύουσι καλοῦσι. Procopius consimili modo ad Jos. 5. 9. ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν, *Probri* nomine servitutem innuit. Nunc enim liberum vobis circumcidi, non sicut in Ægypto cum metu servili. Ab obita vero circumcisione loco Galgal nomen imponitur. *Galgala* enim est revolutio. *Clare etiam & aperte ante illos docuerat S. Theodoretus ad erotema quartum,* Γάλγαλα δ' ὁ τόπος ὀνομάσθη. τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐλευθερίαν δηλοῖ. τότε γὰρ ὅλως ἐξῆλθεν· ὃν τῷ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τοῦτο τὸ αἰγυπτιακὸς δουλείας κ δυσχερείας ἀπαλλαγὴν, κ τὸ ἐπαγγέλματος γῆς τοῦ ἀπλήστου, κ ἡμᾶς δὲ μανθάνομεν, ὡς ὁ μὲν παντοῖα βασκανίαι ἀξιώματος, κ τοῦ πονηροῦ πάθους ἐκτὸς ὄντος, τὸ δὲ ἀναγκαῖον ὀνειδος ἀπώσατο. Huc adnotavit Tar. Γαλγαλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci idem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala:*] *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi sui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati & exemti. *Ajebat enim Jos. c. 5. 9.* ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου, גלותי Gallothi; *Hieronymus noster*, abstuli: & *Jonathan cum Syro Arabeque congrue* אעדית, كشفت, اخذوا; *aut Salomon* הסירותי. *Quinimo ipsum* גלגל *fundi Hebraici; quod pronuntiarunt Masoretæ* Gilgal, *B. Hieronymus inter Doctores Tiberienses versatissimus* Galgal, & γολγὸλ LXXII. *Judæi ad Deut. c. 11. 31. Indeque derivatum* גלגלה *aut* גלגלא, γάλγαλα *equidem Josephi, Onceloſi, Interpretis Samaritani, & Bibliorum tam Græcorum quam Syrorum, recte denotat* libertatem, evasionem, *aut* apocatastasin, remque in melius evolutam: *veluti* גלוח λύτρωσις *apud Senes illos Alexandrinos. Nequicquam adeo rationis bonæ habent novi Theologi, quod de hoc etymo in Mattathiaden, ac simul adversus Theodoretum, Procopium à Gaza Zonaramque obganniant. Denique de castris istis multo rectius judicant Samaritæ, quæ quidem ad sesquimilliare abs Jerichunte jam olim statuerat Imperator, quam Judæi* Sotæ *Talmudicæ f 33. b. aut propter Judæos Eusebius Cæsariensis & Bethleemitæ ille Hieronymus* de Locis sacris. BERN.

g Γάλγαλα·] Ita cum septem *MSS. Vet. Interpr. Aliisque.* sive ex versione LXX. assumpto nomine locali, sive ex ipso *Josepho*, qui sæpissime Χαλδαΐζει in nominibus sacris. in *Bas* & *G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ.

h Ἐλεύθερον] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras.* in *Annalibus.* p. 30. & *Procopius* ad *Jos.* c. 5. v. 9. HUDS. Potuit ad גלה non respexisse & sensum expressisse nominis loco dati, quod ibi demum liberatio ex Ægypto vere facta fuisse dici possit, uti mox testatur, tunc quum Jordanem transissent, si & ab Ægypto & malis itineris ex Ægypto instituti liberati essent. REL.

i Ἐλεύθεροι] *Gall. 1. Busb. & Hen.* ἐλεύθερον ἤδη τὸ αἰγυπτίων. Ita & *Zonaras.* Ibidem ἐλεύθ. αὐτοὺς *Samb.* BERN.

3. *Liberatos esse senserunt.*] *Audiendus rursus & P. Comestor*, Facta autem circumcisione dixit Dominus ad Josue, *Hodie abstuli à vobis opprobrium Ægypti, i. e.* præputium, quod apud Hebræos erat opprobrium immunditiæ gentium. Ob hoc vocatum est nomen loci illius *Collis præputiorum*, vel *Galgala, i. e.* revelatio, quasi sanctificatio, secundum illud: Facta est Judæa sanctificatio ejus. Potest tamen dici opprobrium ab eis ablatum, servitus Ægypti & labor deserti: quod congruit secundum aliam nominis interpretationem. Interpretatur enim *Galgala*, libertas. Porro mansit populus in castrorum loco donec sanaretur, & fecerunt Phase XIV. die ad vesperam in campestribus Jericho, quod nondum nisi bis factum fuerat. Primo in finibus Ægypti circa Ramesse: secundo ad radicem montis Syna secundo anno itineris. Ex tunc intermissum fuerat cum circumcisione usque ad terram promissionis. BERN.

Contra Ainitas rem infelicius gerunt Israëlitæ. Jos. c. 7.

12. [1] At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jesus tria millia armatorum ad urbem Ainam supra Jerichuntem sitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conferentibus, in fugam versi, viros triginta sex amiserunt. Quod cum nunciatum fuisset Israëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque angustias: non tam propter cognatos amissos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æstimandi, quam propter desperationem. nam cum crederent se jam ea regione potitos, & salvum incolumemque in prælis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hostes elatos videbant. Itaque saccum vestimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem soliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

Et tam malo omine apud Deum expostulat Josua, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina. Jos. c. 7.

13. [2] Jesus autem videns exercitum ita territum atque animis consternatum, & de rerum summa jam male sperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, inquiit, non temeritate & "audacia adducti sumus, ut terram hanc armis in "nostram potestatem redigeremus: sed Moyse ser"vo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum "multis signis promiseris te nobis hanc terram "possidendam traditurum, teque effecturum ut "noster exercitus semper armis hostes superaret. "Et quidem nonnulla ceciderunt, sicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem cla"de accepta, & parte copiarum cæsa, quasi fides "tuis parum constaret promissis & iis quæ Moyses "prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo "magis anxia de futuris spe pendemus, quod res "tam male nobis primo experimento facto evene"rint. Tu ergo Domine, potes enim hisce *malis*

ιϛ'. [k] Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ Ιεριχουῖτ@ συμφορᾶς, πέμπ τρισχιλίους ὁπλίτας Ιησῆς εἰς [l] Αἶναν πάλιν ὑπὲρ τ Ιεριχουῖτ@ καμένλω [m] αἱρήσονσως· οἱ, [n] συμβαλόντων αὐτοῖς τ [o] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλυσιν ἄνδρας ἐξ ϗ τριάκονθα. τᾶτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, [p] λύπ τε μεγάλ ϗ ὀθνὶ ἐποίησεν ἀθυμίαν· ὃ γ τὸ οἰκεῖον τ ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν ϗ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ ϗ ἀπόγνωσιν. πεσόντες γ ἤδη τ γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, ϗ σῶον ἕξειν ἐν τ μάχαις τ στρατὸν, ὅτως γ Θεῦ ποθϋπεχημένν, τεθαρρηκότας παρὰ δόξαν ἑώρων τοὺς πολεμίους. ϗ σάκκους [q] ἐπενδύτας τ στολαῖς, ὅλ ἄλης τ ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν ϗ πένθ, τροφῆς δὲ μίαν ἄπο ζήτησιν ποιούμενοι· [r] μειζόνως [s] δὴ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ'. Βλέπων γ ὅτως ὁ Ιησῆς τὸν τε στρατὸν καταπεπληγῶν, ϗ πρὸς τ ὅλων πονηρὰν ἤδη τὸν ἐλπίδα λαμβάνοσαν, [t] παῤῥησίαν λαμβάν πρὸς τ Θεόν. "ἡμεῖς "γὰ, εἶπεν, ὐχ ὑπ' αὐθαδείας προσηχθημεν [v] ὡς ταῦ"τὸν ὑπάρχεσθαι τοῖς ὅπλοις τὸν χλιὸ· ἀλλὰ Μωϋσέως "γ σὸ δοῦλ πρὸς τᾶθ' ἡμᾶς [x] ἐπεγείραντ@, ὡς πολ"λῶν τεκμηρίων ἐπηγγέλλ κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν "τὸνδε τὸν χλιὸν. ϗ τ στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τ πολεμίων "ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. τινὰ μὲν οὖν ϗ τὰς "ὑποσχέσεάς ἡμῖν [y] ἀπλώτηκε τὰς σὰς· νῦν δ παρὰ δόξαν "ἐπλαικότες ϗ τῆς δυνάμεώς τινας ἀποβαλόντες, [z] ἀπὶ "τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τ παρὰ σοῦ ϗ ὧν προεῖπε "Μωϋσῆς [a] ἀχθόμεθα· ϗ χεῖρον ἡ τ μελλόντων ἐλπὶς "ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλ"λὰ σὺ δέσποτ@, δυνάμις γάρ σοι τούτων ἅπασιν ὁρᾶν, "τὸ

k Μετὰ δ' ὀλίγας] *Busb.* & *Hen.* μετ' ὀλίγον τ Ιεριχοῦντ@ ἀλώσεως. *Epiphanius, Samb.* & *Gall.* 1. μ ϗ ὀλίγας ἡμέρας τ Ιεριχοῦντ@ συμφορᾶς. μ ϗ ἡμέρας ὀλίγας *Bas.* & *Gen.* BERN.

1. *At paucis diebus*] *Jos. c.* VII. *Contra Ainitas re infelicius gesta, Chananæa debellandæ spem statim abjicere Hebræus, atque ad saccos & jejunia cæpit convertere. Amiserant etenim* XXXVI *viros ex præcipuis, fatente Josepho, necnon in T. B. f.* 44. Sotæ *R. Juda, Domine propterne tantula spolia occiditur pars major Senatus?* תיהדוג רובה של סנהדרין. BERN.

l Αἶναν πόλιν] *Bas.* & *Gen. ἀγαὰν Big.* & *Gall.* 2. *γαὶν Zonaras. γαὰν Samb. γαΐαν Gall.* 1. *ἄϊαν Hen. ἀΐαν Busb.* Pessime vero *Epiphaniana* versionis descriptores *Adan* pro *ἄγαν*, aut *ἄϊαν*, aut *ἀγαΐαν*. Hujusce tamen urbis nomen variis modis scribunt sanctissimi viri: Moses ejusque העי *Hahai*; Esaias עית *Haiath*, i. e. *αὐλισμὸς, καθόλυμα*, sic lego ex mente τ πηγῶν, sive Arabum عباة & تعوية. Jeremias עי *Hai*, Esdras modo *Hahai* cum Mose, modo *Haia* עיא. Ex Interpretibus Græcis Alexandrini *ἀγλαὶ*; sed qui historias sacras verterant, *γαὶ* & *ἀγλαὶ*: atque apud Nehemiam semichaldæum *ἀϊὰ* & *ἀγαὶ*. Oncelosus Jonathan & Syri עי *Hai*, Saadias العي. Paraphrastes Samariticus in Bibliis Waltoni עינה *Haina*, ex quo defenditur *ἀϊνὰ* & *ἀϊνάτης* Josephi. Abit magis à pristino nomine Chronicon Samariticum: ponit enim الهوية hoc loco. Quinimo longius adhuc abesse videtur versio Arabica Pentateuchi Samaritani, at revera minimo discrepat, quando الكفير substituit pro העי c. 12. 8. Γενίσ. כפירה *Cephira* enim, sive كفرة & بيت الكفير, ut vocat Commentator Samariticus in Bibl. Cl. Huntingtoni, è proxima regione visebatur, ut oportuit, *Bethelæ* fani Dei. Significat adeo بيت الكفير idem quod بيت الغيان, *sedes* τ *γαϊανῶν*, i. e. *infidelium errantiumque*, plane *Bethaven* stabulum Idololatriæ, qua pravius nihil. Reperimus denique in magna Exodo *parasa* 31. adnotatum veteribus Pharisæis ter mille passibus à *Bethela* distare *Haiam*: quantum etiam ab illa Cephiram remotam innuunt locorum sacrorum sancti metatores. Eusebius enim Hieronymusque sub Gabaone ajunt jacere Cephiram; *Gabaon* tamen haud plus IV. milliaribus à *Bethela* abesse iter orientale carpenti. Dicit autem Chronicon Samaritanum de העי plane ex codice Judaico, مدينة الهوية هي مقابل بيت الغاصر من الشرق. BERN. Ita *Bas.* & *G. Αγαὰν Big.* & *Gall.* 2. *Γαὶν Samb.* & *Zonaras. Γαΐαν Gall.* 1. *Αΐαν Hen.* & *Busb. Αναν Vat.* & *Αιναν* juxta *Steph. Byzant.* Videsis Cl. *Berkelium* ad locum p. 134.

m Αἱρήσονσως· οἱ,] Vocem *αἱρήσεως* supplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συμβαλόντων] *Al.* Συμβαλόντων.

o Αἰνιτῶν,] Cum Γαϊτῶν, & Γαϊτῶν & Ανιαῖῶν habeamus in *MSS.* pro vulgato Αἰνατῶν placuit rescribere Αἰνιτῶν, quod ab Αἶνα juxta τ ἐπιχώριον τύτου recte deducitur.

p Λύπ τε μεγάλ] Λύπ μεγάλ *Samb.* Dein communius *Big. Samb.* & *Gall.* 1. τε μεγαλοπρεπ@. BERN.

q Επενδύτας] Ita *Samb.* (*Vat.*) & *Epiphan.* Sed *Gall.* 1, 2. ὑπερδύτας ταῖς στολαῖς δι' ὅλης τ ἡμέρας, quod est עד חשרב v. 6. *Bas.* & *Gen.* ἐπενδύτας, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τ στολῆς. *Big.* ἐπενδύτης στολαῖς, δι' ὅλης ἡμέρας. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ὐ ἔκλυσιν pro ὐ διαφυγὴν: phrasinque insuper aliam substituunt ϗ μὴ προφῆς γὰ ὁμόμβοι, pro elegantia Josephi τοιαῦτ ὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμβοι. BERN. Supra στολὰς ergo saccos induebant: nunc saccos, id est, cilicia gerunt in luctu sub vestibus aut tunicis exterioribus. REL.

r Μειζόνως] *Bas. Gen.* & *Epiphan. μειζόνως ϗ Big.* & *Samb.* BERN.

s Δὴ τὸ συμβεβηκὸς] Δὲ *Big.* & *Samb.*

2. *Jesus autem videns*] *Mox c.* VII. *de tam malo omine apud Deum expostulat Josue, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina, ut Jos. c.* 1. 3, 5. *Deut. c.* 7. 2, 18, 23. & *c.* 31. 6. & *c.* 27. 3, 4. *quo etiam respexit Gemaricus* Synhedrin *f.* 44. *a. imo passim sacro volumine Moysis.* BERN.

t Παῤῥησίαν λαμβάν] Παῤῥησίαν ἄγὰ *Big.* & *Gall.* 2. atqui alterum tersum est & ab Athenis mediis. BERN.

v Ὡς ταὐτὸν ὑπάρχεσθ] *Bas.* & *Gen. ὥστ ταὐτὸν ὑπαγαγεῖσθ Big.* & *Samb.* E Latinis *Voss.* 1. *ut hanc terram armis subjecerimus. ὥστ ταὐτὸν ὑπάγεσθ Gall.* 1. Mox *μωυσέως Gall.* 1. BERN.

x Επεγείραντ@,] *Epiphanius. ἐπεγειραντ@, ὃς* ⲁⲗⲫ *Bas.* & *Gen.* quod etiam consistere possit in illa sententia. *ἐξεγείραντ@, ὃς* ⲁⲗⲫ *Gal.* 2. *ἐξεγείραντ@, ᾧ* ⲁⲗⲫ *Samb.* & *Big. ἐπεγείραντος, ᾧ* ⲁⲗⲫ *Burius* meus, necnon *Tar. ὡς* ⲁⲗⲁ ambo *ἐξ ἀγχωρίας*. Hinc concipiat aliquis legisse olim Josephum cum Interprete Græco v. 7. לכה העבר עברך, *ἵνατὶ διεβίβασται ὁ παῖς σν, ὁ μωυσῆς δηλονότι.* BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanio. ἐπεγειραντος, ὃς* ⲁⲗⲫ *Gall.* 1. & 2. *ἐξεγείραντος, ᾧ* ⲁⲗⲫ *Samb.* (*Voss.*) & *Big.*

y Απήτηκε] Απήτηκε *Samb. Gall.* 1. & 2. Voculas *τὰς σὰς* non agnoscit *Vat.*

z Επὶ τε τούτοις] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque ἐπὶ τε τούτοις.*

a Αχθόμεθα·] *Samb. Gall.* 2. & *Tar. ἀχθόμεθα. Big. ἀπεχόμεθα* vel *ἀχθόμεθα* & *πολεμεῖν. Bas. Gen.* & *Gall.* 1. *ἀπεχόμεθα.* Vel rescribes *ἐπαχθόμεθα*, sicut viderat fortean famulus Cassiodori. Nam hoc infortunium v. 5. יכם לבב העם ויהי לכים, eliquarat corda Hebræa instar aquæ. Mox *δ ἀσφα* est *ἀδυναῖ* sacri Codicis, v. 7, & 8. BERN. Ita *Samb.* & *Gall.* 2. *ἀχθόμεθα* vel *ἀπεχόμεθα* & *πολεμεῖν Big.* (& *Voss.*) *ἀπεχόμεθα Bas. G. Vat.* & *Gall.* 1. Forsan rescribendum, ut nos monuit *Bernardus*, *ἐπαχθόμεθα.*

b Καὶ

"τὸ τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκῃ ϖαραχόμενος, "[b] καὶ ϖρὸς τῶν αὐθις δύσελπις ἀφαιρεμένους ἅτως τ[ὴ] ἀνδρεί- "ας ἐξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ὑπὲρ σώματος ϖεσὼν [c] ἱκέτης τ[ὸν] Θεόν. [d] χρηματίσαντος δ' ἀνίστασθαι τ[ὸν] Θεὸν καὶ [e] καθαίρειν τ[ὸν] στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· ἀφ' ᾧ γὰρ ταῦτα τοῖς νῦν αὐτοῖς ἤθελεν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δ' ἐν δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ [f] ϖερίξεσθαι τῶν ϖολεμίων· φράζει ταῦτα ϖρὸς τ[ὸν] λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον [g] τ[ὸν] ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. [h] τούτου δὴ τὸ τετολμημένον ἐκ τ[ῆς] Ἰούδα φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ φράτρας ϖάλιν ϖροτίθησι τ[ὸν] κλῆρον ταύτης. τὸ δ' ἀληθὲς ἐν κατακρήμνατος ϖρὸς τὴν [i] Σαραχίου συγγένειαν ἠυρέθη. [k] κατ' ἄνδρα δὲ τ[ῆς] ἐξετάσεως [l] γινομένης, λαμβάνουσι τ[ὸν] Ἀχαρον. ὃς [m] οὐκ ἐχων ἔλαθεν εἶναι, δεινῶς αὐτὸν ἐν Θεοῦ ἐκϖεριελθόντος, ὁμολόγῃ τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ φωρία ϖαρῆγε εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν δίκης ἀναιρεθεὶς, [n] ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀπέτυχε καὶ ϖαραδίκως [o] ϖερι- ηκούσης τυγχάνει.

ιε'. Ἰησοῦς δ' ἀγνίσας [p] τ[ὸν] στρατὸν ἐξῆγε ὑπὲρ τὴν [q] Αἶ- ναν [r] αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὸ ϖρὸς τὴν πόλιν ἐνέδρας ϖερι- λοχίσας ἐκατὸν τ[οὺς] ἔρρωτον συμβάλλῃ τοῖς πολεμίοις. τῶν δ' μὴ [s] θράσος αὐτοῖς ἀφ' τῆς ϖρότερον νίκης ὑπόνοιαν, ἐκχωρεῖν ϖροσποιησάμενοι, ἕλκῃ τῷ ϖρόσω τούτῳ

"medicinam adhibere, & præsentem mœrorem "victoriam largiens adime, & desperationem in "posterum animo ita defectis aufer.

14. * Ita quidem Jesus, in faciem prolapsus, Deum *supplex* rogabat. Deo autem hoc ei responsum dante, ut surgeret & exercitum lustraret, qui flagitio semet polluerit, rerumque sibi dicatarum furtum facere sustinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidisse, inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, victoriam de hostibus semper reportaturos esse) hæc populo declarat Jesus, & vocato Eleazaro pontifice & magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. Hæc autem cum scelus in Judæ tribu commissum esse ostenderet, rursum per cognationes ejus sors mittebatur. Istud autem maleficium revera perpetratum esse deprehensum est in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquisitum esset, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequisset, Dei indicio graviter illum constringente, & furtum fatebatur, & res surreptas in medium proferebat. Et ille quidem statim morte multatus noctu sepulturæ traditur ignominiosæ, & qualis publico judicio damnatis tribui solet.

Josuam erigit Deus, jubetque exercitum lustrari & sacrilegium puniri. Jos. c. 7.

Sortibus deprehensus Acharus pœnas luit. Jos. c. 7.

15. † Jesus autem, exercitu lustrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu dispositis circa urbem insidiis, prima luce cum hostibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, simulata fuga longius illos ab oppido

Exercitum contra Ainam ducit Josua, Ainitas profligat, urbemque eorum evertit; deinde spolia ampla impertit militi. Jos. c. 8.

[b] Καὶ ϖρὸς τ[ὴν] αὐθις δύσελπις ἀφαιρεμένους] *Bas.* & *Gen.* phrasi tolerabili: quanquam aliter senserint novi veteresque Critici. Legitur enim codd. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. καὶ τὸ ϖρὸς τ[ὴν] αὐθις εὐσελπι ἀφαιρέμενον. *Gall.* 1. καὶ το ϖρὸς τ[ὴν] αὐθις δύσελπις ἀφαιρέμεν. *Tar.* διαιρεμένης. *Epiphanius* denique suggerit καὶ το ϖρὸς τ[ὴν] αὐθις δύσελπι διαιρεμένους ἅτως ἀφ' τ[ῆς] ἀνοίας σε ἐξελε. BERN. Καὶ το ϖρὸς τ[ὴν] αὐθις δύσελπι διαιρεμένους *Vat.* κ. τ. π. τ. ἀ. δύσελτι διαιρέμενον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius.* κ. τὸ π. τ. ἀ. δύσελπι διαιρεμένοις ἅτως ἀφ' τ[ῆς] ἀνοίας σε ἐξελε. Est qui malit διαιρεμένης.

[c] Ἱκέτης] *Gall.* 1. *bas Gen Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τ[ὸν] Θεὸν ἱκέτην, clarioris locutionis ac familiaris ergo *Big. Samb.* & *Gall.* 2. τοῦτο δ' ὅτι *Zonaras* BERN.

* *Ita quidem Jesus,*] *Novis tamen victoriæ suasionibus hunc erigit Clementissimum Numen, simulque lustrato exercitu, sacrilegium quod à Jerichunte eum polluerat, ignibus purgari jubet, ceu primæ calamitatis facem. Ad sortes iterum: phrasin ita sacram v.* 14. אשר ילכדנו יהודה, ὧν ἂν ὁλίζῃ κύριος, *tali jactum exposuit Ecclesiasticorum decus S. Hieronymus,* Quamcunque tribum, *suis verbis,* sors invenerit. *Eodemque sæculo Rabini Solymitani Talmudi sui tit.* Synhedrin *f.* 23. *b. professo explicant eundem versiculum,* והעכירה ישראל לשבטיו והפל גורלות עליהן כיד אני מוציאו : Sortes ut vos duxeritis, nebulonem ego ipse producam, qui spolia mea surripuit. *Pergunt vero illi Magistri nomine Achari de Sortitionis ritu conquerentes & huic ultro opponunt Legem Moysis Deut. c.* 17. 6. *Similia & videas apud Scholasticos Babylonios f.* 43. *b. ejusdem Masictæ. Tum etiam* הנסתרות, τὰ κρυπτὰ *Deut. c.* 29. *v. ult. de hoc scrutinio extraordinario ab iis exponi, indicante itidem prisca ἐπισημῷ super vocabula,* נקור על לנו ולבנינו ויעל ינין שביעי שלא ענש על הנסתרות יעד שיעברו ישראל ארת הירדן, *simulque refutante opinionem Theologorum nimis hebetium de punctorum Masoreticorum antiquitate. Ad sortes inquam coram Theca Divina Phylarchos cum Pontifice Maximo cogit Imperator. Namque in hoc foro Eleazari meminerunt Flavius & successores Flavii, architecti Talmudi. Legitur autem Judais. Tum hac de tribu Zarachum demarchum seu fratriarchum ferit index Divinus. Captus demum inter Zarachidas, convictusque palam Acharus, cum furtivis propriisque simul opibus perit.* ὁ μὲν ζῶα, ἃ μάλ' αὐτὸς μου καταλάσας τὰ ἴδια ϖερι- ἐποιήσατο; *Aut verbis veteris Doctoris T. B.* Synhedrin *f.* 44. הראוי לשריפת לשריפה והראוי להקילה להקילה. *Disertiusque Deuteronomion grande* Parasa 23. וירגמו אותו כל ישראל אבן הוא לברו וישרפו אותם השור והבהמות באש בממונו. *Recte igitur sacrum illud cadaver more inhonesto clamque sole mox sepultum fuisse retulit Josephus, objectis lapidibus* ὑ. ναφῆναι μίγαν. *Contra quicquid nuperi Theologi mussitant. Vide iterum Jos. c.* 7. 26. BERN.

[d] Χρηματίσας] Legis enim c. VII. 10. καὶ εἶπε κύριος ϖρὸς Ἰησοῦν, קם לך, ἀνάστηθι, ἐ ατι τοῦτο σὺ πέπτωκας ἐπὶ ϖροσώπου σου. Idem diserta dictione declarat Chronographus Samaritanus, simulque docet Oracula tum olim missis ab Arca vocibus fuisse perlata, فدخل يهوشع وهو باك الي قدام صندوق عهد الله وخر علي وجهه وتضرع الي الله تعالي وتخضع وتذلل فجاءه الصوت من عند الله خطا الشعب هذا. BERN.

[e] Καθαίρειν] *Gall.* 1. καθαρεύειν. Recte autem, optime interpretatus est hic Sacerdos Divinum Epiphonema v. 15. כי עשה נבלה בישראל, μιάσματος ἐν τῷ στρατῷ γεγονότος. νεβαλα enim *fœdum ac turpe* denotat, μολυσμα καὶ αἰσχος apud Assyrios Palæstinosque, ἀσχημον καὶ ἀκαθαρσίαν in Bibliis Græcis. BERN.

[f] Ποιεῖσθαι] *Tar.* ποιεῖται. Verum in Attica ποιεῖσθαι tantundem valet. *Gall.* 1. ϖειρατᾶσθαι. BERN.

[g] Τὸν ἀρχιερέα] *Bas.* & *Gen.* τ[ὸν] ἀρχιερέα, καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ φυλὴν κλήρου, distincte. *Samb.* ambigue & ἀκαίρως. *Big.* & *Epiphanius* ita sententiam illam componunt, τ[ὸν] ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. BERN.

[h] Τούτου δή] *Samb.* τοῦτο. Dein *Bas.* & *Gen.* ϖάλιν ταύτης ϖροτίθησι τ[ὸν] κλῆρον, minori arte *Big. Samb. Gall.* 1, 2. BERN.

[i] Σαραχίου] Reddo huc cum *Schotano* ϖερὶ τὴν ζαραχίου συγγένειαν εὑρέσκετο, ex c. VII. v. 17. וילכור את מטפחרת הזרחי, καὶ ἐπεξέρχεται οὕτω ζαραΐ. *Bas.* & *Gen.* ediderant perverse ϖερὶ τὴν σαχαρίου συγγένειαν ἐρέσκετο In *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* reperimus scriptum ϖερὶ τὴν ἀχαρίου συγγένειαν ἐρέσκετο. Denique *Gall.* 1. & tota officina codicum Latinorum ostendunt ϖερὶ τὴν ἀχάρου συγγένειαν ἐρέσκετο. Nemo autem demiretur nominis initio *Z.* omissum fuisse tot Scribis. Blæsius enim sonuerat olim id elementi, quam nunc auditur, atque læpissime in *H.* merumque spiritum defecerat. BERN. Ita *Schotanum* sequutus edidit *Bernardus* ex *Jos.* c. 7. v. 17. Σαχαρίου *Bas.* & *G.* Αχαρεί *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Αχάρου *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

[k] Κατ' ἄνδρα δ'] *Samb.* κατ' ἀνδρα δ' (לגברים λαγεβαρίμ) τῆς ἐξετάσεως γινομένης. BERN.

[l] Γιγνομένης,] Γενουένης *Vat.*

[m] Εἶναι, δεινῶς] *Bas.* & *Gen.* εἶναι, τοῦ Θεοῦ δεινῶς αὐτὸν ἐκπεριελθόντος *Gall.* 1. 2, *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ἐν νυκτὶ] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* HUDS. Noctu solebant rei sepeliri: sed Christus ante noctem sepultus, quia instabat Sabbathum; confer notata ad lib. IV. 8. supra. REL.

[o] Περισκέσης,] Περιπασης *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.*

[p] Τὸν στρατὸν ἐξῆγεν] Ita ex septem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τ[ὸν] λαόν.

[q] Αἶναι] Αἴναι *Bas.* & *Gen.* ἀΐαν *Busb.* ἀΐαν *Hen.* pariterque exemplaria *Epiphanii Adan* pro *Aian. Samb.* γαΐαν Theodoretus MS. γαὶν *Big.* & *Gall.* 2. ναΐαν, vice γαΐαν *Gall.* 1. ναὶν pro γαὴν *Zonaras.* Æmulantur hæc Bibliorum Græcanicorum γαὴ, quod Severe *Ge.* Hinc Origenes הגי, χάος, i. e. *verago*, est interpretatus; quod non aliud quam גיא, γαὴ, ut Zach. c. 14. 4. Sed de isto nomine satis mihi videor dixisse §. 12. BERN. Αναο *Vat.* Videsis p. 268. v. 2.

† *Jesus autem, exercitu lustrato,*] *Jos. cap.* 8. *Cum copiis jam puris, quorum quinque millia in insidias occidentales,* אורב מים לעיר, *& quinquies quinque ex adversa valli (quam* ἀφαῦα *modo, modo* γαὴ *& suæ appellitat historicus sacer) in apertam pugnam deducebantur, fuga vulturnum versum, quod est in sacro* דרך הערבה δίφεκα ὡιδῶας, *licet Theologi nostri aliud doceant, adeo simulata: quid enim strategematum facilius illo jactatur, aut consuetius? Ainatas fuse profligat Imperator, urbemque eorum evertit: dein spolia ampla impertit militi.* BERN.

[r] Αὐτούς·] Αὐτὸς in iex *MSS.*

[s] Θράσος αὐτοῖς] *Bas.* & *Gen.* μὴ θάρσος *Big.* 1, 2. & *Samb.* propter recentiorem Criticam: quæ distinguit quoquo modo inter θάρσος & θράσος. BERN.

pido abducit, *hostem* se persequi existimantes, & quasi victoria jam parta insolescentes: deinde *subito* conversis copiis obviam illis proficiscitur, & signa dans, de quibus convenerat, iis qui in insidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros versarentur, aliqui vero & in illis qui egressi fuerant observandis animo essent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jesus vero manus conferentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulsi autem in urbem quasi *adhuc* integram, cum & ipsam *ab hostibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incensam deprehenderent, per agros dispalati oberrabant, ad semetipsos, quod soli essent, defendendos viribus destituti. Postquam vero hujusmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & aliorum vis ingens impedimentorum & sarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jesus, cum esset in Galgalis, inter milites partitus est.

Gabaonitæ, Chananæorum necessitudinem omnem ab negantes, specie gentis peregrinæ cum Jesu pacisciuntur. Jos. VII.

16. [1] Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jerosolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis

μαχεῖν αὐτοὺς τ πόλεως, διώκειν [t] οἰομένους καὶ ὡς ὅλη νίκη καταφρονοῦντας. [v] ἐπὶ τ ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· [x] σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν τ ἐνέδραις συνετέταχτο, κἀκείνους ὅλη τὴν μάχην ἐξανίστησιν. [y] οἱ δ' εἰσπεσόντες εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον τοῖς τείχεσιν ὄντων, ἐνίων ἦ κ πρὸς ῥᾳστώνην τῶν ἐξω τὴν γνώμην ἀφειμένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἥρουν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ἰησοῦς ἦ τοὺς ἀντισχόντας [z] εἰς χεῖρας βιασάμενος φυγὴν τρέπεται. σωτελαιωμένοις ἦ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπεμπομένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον· διὰ τ ἀγρῶν [a] ἦσαν σκεδασθέντες, ἀμύνειν [b] αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης ἦ [c] τ συμφορᾶς τὸς [d] Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλου ἁλὼς καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [e] καὶ τ ἄλλης ἀποσκευῆς ἀπείρου τὸ πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰ πλήσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς σταλιώταις Ἰησοῦς [f] διένειμε, γυμνοῦ ὄν Γαλγάλοις.

ις'. Γαβαωνῖται ἦ καλοικοῦντες [g] ἔγγιστα τοῖς Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουσίοις συμβεβηκότα πάλη κ τὰ

t Οἰομένους] *Bas.* & *Gen.* οἰωμένους, auditum puta pro οἰομένους verbali πεποιθυῖαδέω & ἐμμελέω. BERN.

v Επειτ' ἀναστρέψας] Επειτ' *Big. Samb. Hen* & *Busb.* ἐπεὶ δ' *Gall.* 1, 2. *Bas. Gen.* & *Epiphanius* interpres. BERN.

x Σημεῖά τι ἐδὸς,] Aut Antistitem Cyrensem sua fefellit memoria, aut aliter olim lectum in hoc loco Originum. Sic enim ille ἐρωτ. ιά', τὸ μέν τοι γνωσὸν, ὦ τὸς λογιῶντας διϊγέρειν ἰησοῦς, ἀσπίδα ἐρεμιάσειν ὁ ἰώσηπος, ὡσαύτως ἦ κ ὁ σύμμαχος. Viderat ergo in suo exemplari Theodoretus hoc aut simile aliquid, ἀναστρέψας τὴν ὀψιαμὶν κ τὸ πρόσωπον αὐτοῖς, ἀσπίδι τε σημεῖα ὅσα ἃ πρὸς τὸς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέταχτο, &c. *Cidone* enim ducis urbem versus in altum vibrato, confestim surgere oporteret, Deo adeo admonente, legionem insidiatricem, v. 18. נטה בכידון אשר בידך אל העי וגו׳. Verumenimvero ita erraverat Theodoretus, vel potius Erotematum ejus exscriptor ἐπιλήσμων, pro dicto vero γνωσὸν —— ἀσπίδα ἐρεμιάζειν ὁ ἀχύλας, ὡσαύτως ἦ κ ὁ σύμμαχος. Pariter enim verterat senior trium כידון לריע apud Jobum c. 41. 20. ἀσπίδι σειομένῃ, velut Symmachus ibidem θυρεῷ σειομένῳ. Præterea describitur miles Persicus Jeremiæ c. 6. 23. cum arcu & scuto קשת וכידון, quod Jonathani, qui Symmachus est in Commentariis Ecclesiasticorum, aut certe ipsius premit vestigia, semel iterumque interpretatur קשתן ותריסן, καὶ ἀτειλεῖν, τόξα κ θυρεούς. Ait enim de Persis Polymnia Herodoti, ἀνὴρ μὲ ἀστῶν, γέρρα. ὑπὸ ἦ Φαρεπτεῶνες ὠνέμασθο. μάχιμοι ἦ βραχέως εἶχον, τόξα ἦ μεγάλα. κ αὐθις ἐγδόλ. κύρος ἔφειλεν τα πολλὰ τ πολεμίων, κατέλιπε μόνον τὸ συνὸν τοῖς σταλιώτας, μαχαίρᾳ κ γέρρῳ κ θώρηξι μάχεσθ. Imo ille decies horum meminit tanquam Persarum præcipui tutaminis. Γέρρον autem Clypeus Persicus, plane جرجه *gerga* de vimine aut etiam de corio, ut nemo veterum Grammaticorum ignoravit. Syris ܓܪܓܐ σάκος idem quod γάρχ in Perside, seu ארגל in Chaldæa, aut ארנה apud Palæstinos & Arabas: θυρεὸς, *orbis* & *corbis*, non tamen Babylonius: quod hucusque Theologi omnes, quos vidi veteres novosque, perperam existimarunt. Certe ex c. 50. 42. ejusdem vatis satis refutantur, & ab ipsa armatura gentis. Significat autem, quod noster Hieronymus Symmachusque Judæus Interpretum optimi ac utilissimi volvere, כידון *clypeus, scutum, ὡ τινι κλοπᾷ τὸ σῶμα ἤτοι καλύπτει*). Inde enim nomen illud Latinum: non quo Caius Plinius, nec quomodo Claudius Salmasius aliique deformant. Quanquam præstet cæteris originatio Plinii, ut Clypeus ἀπὸ τ γλυφῆς diceretur, adeoque à כיד, *sculpsit, figuris insignivit*, כידון descenderet: quod scio patres feciales & aspidologi lubentissime arripient. Mihi magis placet prior nostrarum conjecturarum. Quippe κυδὼν Æthiopum atra per ora σκέπασμα & σκέπασμα, *protegmen quod vis corporis:* pariterque كدن, κίδνα, in Arabia. Hæc quidem scribere volui, dum viderem aut captos auctoritate Rabinorum aut eruditione clarissimi Bocharti nostros Theologos, pro *gerris Medicis, gæsa Celtica* venditare sub nomine Hebraico כידון. Omisi longe plurima. Adjiciam tantum, post pilum manuale liciatorii instar, nulla arte aut commodo *lanceam* ac רומחא suspendi humeris illepidis monstri Palæstini. Recte adeo & necessario *Cidon* Goliathi כידון נחשת בין כתפיו, 1 Sam. 17. 6, 45. ἀσπὶς, ترس, & ܩܠܝܩ, interpretati sunt veteres Critici, & jam Cimchius minor in Lexico. Nam aliud ille dicit ad libros sacros. אינו רומח כי הוא כלי מנן, *ea equidem θυρεοειδὲς, nullo modo lancea* à tergo Gittæi. Neque valet quicquam Bocharti objectamentum ex versu sequente de armigero Goliathi sive נשא הצנהו, ὁπλοφόρῳ, Josepho interprete. Notabis etiam obiter Nathanem & Tanchumum Rabbinos θυρεοφόρῳ suis in Bibliis minus correcti legisse, תקן כידון נחשת על ראשו, v. 38. c. 17. l. 1. Sam. pro קובע. Differunt enim inter se θυρεὸς & ἀσπὶς, sive תרס & צנה, ut dicam ad monomachiam Davidis, ubi Josephus ὀξὺν substituit bis pro כידון: ut alibi. Sufficiat Hieronymum nostrum ex traditione Pharisæorum monuisse ὡς ἄλων χειδὼν l. 1. Par. c. 13. *Clidon interpretatur Clypeus. Traditur enim iste locus esse, ubi Josue stabat quando dictum est ei, Leva clypeum contra urbem Ahi.* In Basilicis eadem area vocatur τειχὼν. Unde Doctores veteres, *Primo dicebatur* χειδὼν, *tegmen*, כשנעלם כהם, *sed postea* נכון. Vide Celim c. XI. T. B. *Sotæ* c. 7. & Midbar rabba *Parasa*. BERN.

y Οἱ δ'] *Samb.* οἰ δ'. Mox *Bas.* & *Gen.* ἤκων. BERN.

z Εἰς χεῖρας] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2.

a Ἦσαν σκεδασθέντες,] *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἦσαν σκεδασθέντες, contrahentibus pro ἦισαν. Ibidem οἰχομένην ἐν ὧν *Bus. Hen.* & *Gall.* 1. BERN.

b Αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως] *Bas.* & *Gen.* αὐτοῖς. *Big.* & *Samb.* ἑαυτοῖς. Expressit igitur Mattathiades vim & elegantiam Hebraicam v. 20. ולא ירה בהם ירים לנס תנרה והנרה, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυναμένοις. *Iadæque manus, copiæ conferte, & in procinctu acies nulla jam apparuit*, quo se dispalati reciperent: aut his amplius, *nulla brachia*, i. e. *receptus* nullus, nihil refugii præsidiique certi. Bene autem convenit Josepho de hac strage cum codice sacro: licet Salianus & Schotanus malunt ad calumnias vertere, quam dicta Josephi æque recteque concipiunt. BERN.

c Τῆς συμφορᾶς] Articulum omittit *Vat.*

d Αἰνίτας] Typographi etiam priores. Verum γαὶνὰς *Big.* & *Gall.* 2. γαϊτάνας *Gall* 1. γαϊτῶνας *Samb.* αἰτῶνας *Hen.* ἑαυτῶνας *Busb.* BERN.

e Καὶ τ ἄλλης] Καὶ τ ἄλλης σκοδῆς *Big.* & *Epiphan.*

f Διένειμε,] *Samb.* & *Gall.* 1, 2. διεμείνεν ἐν γαλγάλοις γυμνοῦ. BERN.

g Ἔγγιστα] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hierosolymis abfuisse stadiis XL. at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. stadiis L. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.

1. *Cæterum Gabaonitæ,*] *Statim ab interneciene Ainitarum* Gabaonitæ (*ut frequentius legimus in Josephi codicibus ab origine* γαβαὼν, λό. *eodem scribente & interpretante. Occurres enim in MSS. etiam formulis gentilibus* γαβαωνί), & γεβεωνί): *quibus favit usus Syriacus* Gebhon, *& Masora Judaica* Gibhon à גבעון.) *necnon ab occidente proximi horum* Cepheritæ *ac* Carthierimitæ, *vel producius* Cariathiarimitæ, *pars Hevæorum sub monte Garizin,* جانب هر جريزيم, *ait Chronographus Samaritanus, haud ultra* L. *stadia à Solymis in boream rejecta, per legatos* (*Josephus enim legisse videtur* v. 4. ἰσαάχ, *h. e.* πέμπω πρέσβεις, *velut Æthiopes illo verbulo utuntur*) *Chananæorum necessitudinem omnem jam abnegantes, specie gentis peregrinæ & ab itinere longo attritæ, cum Jesu Imperatore pacisciuntur, haud ita ignari decreti Divini, Ex. c. 22. 32. & Deut. c. 7. 2. Eleazaro Senatuque Hebræo,* נשיא העדה, τοῖς ἄρχουσι τ σωμα; ωγῆς, *fœdus perpetuum rite ferientibus & juratis ac populo consentiente. Sive hoc vetustissimi esset moris, sive potius à Principibus Chasmonæis in Rempublicam Sacram demum induceretur, multum adplaudente Pharisæorum Schola. Mox ubi dux è montibus Samariæ descendens dolo malo hos cives inunsaret, illi tanti victoris metum necessitatemque juorum servandorum unice obtendentes, εἰς δημοσίας ἤτοι ὑπηρεσίας τοῖς κοινοῖς ἔργοις, in ministeria publica, sive εἰς ἁλὰς τ πόλεως, quomodo recte Gelenius phrasin antiquorum Rhetorum, non recte conceperant Zonaras sive Sichotanus sive, ad fidem majorem juris*

jam

τὰ τοῖς [h] Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [i] προσκαλεῖν ἀ διέγνωσαν· ὅτι γὰρ πύθοιτό τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλεθρῳ τῶν Χαναναίων ἔθνους παντὸς [k] πολεμοῦντος αὐτούς. [l] Κεφηρίτας τε καὶ [m] Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ὑπὲρ συμμαχίαν παρεκάλουν, ὡσθ' αὐτοὺς [n] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [o] φθήσαιεν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [p] συμπείσαντες δ' αὐτοὺς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [q] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν Φιλίαν αἰτησομένους, ὃς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ὀπισθαλεῖς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [r] αὐτοῦ πολλῷ ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑποδείκνυσαν· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξέπεσαν οὔσας ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς πεπίφθαι. [s] τετρῖφθαι γὰρ [t] εἰς τὸ πᾶσι πιστεύεσθαι πρὸς αὐτοῦ ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθείη ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν ἀστοικων πόλεων, πολεῖται ἀπεχθῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς Φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ὑπὸ θεοῦ χάριτος καὶ [v] δωρεᾶς τὴν Χαναναίων [x] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [y] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ὑποδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ὑπὲρ συνθήκας καὶ [z] Φιλίαν τοὺς Ἑβραίους. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν τῶν Χαναναίων ἐθνους, [a] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς Φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [b] μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις

evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem [i] *aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos [2] occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos [4] fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſtendentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera ſancirent & amicitiam. Jeſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum ſenatu juravit, habituros ſe eos pro amicis & ſociis, & nihil injuſti contra eos moli-

jam modo jurati, coacto iterum Concilio admittuntur. Vita enim Gabaonitis parcitum, ut oportuit, propter pacta conventa & ſacra. Fraudem nihilominus ſuam ipſi luunt, poſterique eorum operis publicis, חטבי עצים *&* ושאבי מים *ſive conditione, ut alibi loquuntur Hiſtorici ſacri,* τῶν νεῖκια, *i. e.* Fratrum Laicorum, *& in Eccleſiæ miniſteria viliora* damnatorum: *ex officio εἰς διακόνους τῶν διακόνων ἦγον τῶν λαϊτῶν. Steterant enim* נתינים *in Republica Hebræa, ut genus mediocxumum, neque Iſraelitæ neque plane manicipia,* לא ישראל ולא עברים. *Diu equidem Gabaonitas caſtris Hebraicis ſerviiſſe credo, quod ex locutione pari codicis Hebraici expreſſit Samaritarum Chronicon* اسقا للخيل وللجمال, abs jumentorum aquatione: *at vero hos ipſos* שאבי המים ליהוה *à Davide rege, ut huic genti valde favit, tandem meliori munere donatos. Perlege hæc de cauſa Joſ. c. IX. & T. B.* Gittin *f.* 46. *a.* Cetubot *f.* 75. *a.* Jebamot *f.* 79. *a. Et Paraſam* VIII. δεισιδαιμόνων μεγάλων. *Samaritarum denique* Chronica. BERN.

h Αἰνίτας] *Baſ. & Gen.* Codices Latini, *Adanitis* pro *Alanitis. Hen. & Busb.* ἀϊτλωοῖς. *Gall.* 1. ναϊτίοις. *Samb.* γαϊλινοῖς. *Big. & Gall.* 2. γαϊνοῖς. Laudarem equidem ἀϊανάτας Joſephi cauſa, quaſi ab יניא, ſive Latinum codicis Lipſienſis hoc in loco *Hayanitis.* BERN.

i Παρακαλεῖν] Παρεκαλεῖν διέγνωσαν ſolus *Gall.* 1.

2. Aperte *orare non ſtatuerunt:*] Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi.

k Πολεμοῦντος αὐτούς.] Commode ſatis *Baſ. Gen. Big. & Samb.* dum pars eſſe viderentur Gabaonitæ Heptarchiæ perdendæ prorſus abſque fœdere & miſericordia, & παναλεθρία Cananitarum obnoxii. Nitide dictum πολεμοῦντος αὐτοὺς pro communi πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Legerat tamen à tot ſæculis apud ſuum Caſſiodorum noſter Scholaſticus πολεμοῦν, ὦ αὐτῷ. Inter conjectores *Tar.* πολεμοῦν, ὦ αὐτῷ ac πολεμοῦνθ' αὐτοῖς heic loci offert. BERN. Pro πολεμοῦν ὦ πρὸς αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντ' αὐτῷ.

l Κεφηρίτας] Κεφηρίτας ἢ καὶ καθιερμίτας non nimis prolixe *Baſ. Gen. & Epiphanius.* κεφηρίτας τε καὶ καριαθιαριμίτας *Big. & Tar.* κιφ. ἢ καὶ καριαθιαριμίτας *Samb.* καὶ κεφηρίτας καὶ καθιερμίτας *Gall.* 1. κεφηρίτας καὶ καριαθιαριμίτας *Busb. & Hen.* Dicit autem incolas כפירה *Cephira* ſeu *Caphira*, & קרית יערים *Ciriathiarim* aut *Cariath baal:* de quibus agit Joſue hiſtoria c. 9. 17. & c. 18. 14, 26. & c. 15. 60. necnon illa Eſdræ c. 2. 23, 25. Joſephus autem libri ſequentis c. 2. καριαθιαριμίτας pro iiſdem nomen ſeſquipedale certa manu adpoſuit. BERN.

m Καριαθιαριμίτας] Ita *Big.* (*Coll. Veſſ.*) *Samb. Busb. & Hen.* Καθιερμίτας in *Editis.* Βηρωθίτας καὶ Ἰαριμίτας *Vat.*

n Διαφεύξεσθαι] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 14. διαφεύξασθαι in *Editis, Aliiſque.*

o Φθάσειαν] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσῃεν & φθάσωσιν.

3. *Occupaverent Iſraelitæ:*] Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus.

p Συμπείσαντες] *Gall.* 1. συναπίσαντας ἢ αὐτοῖς. *Samb.* συναπίσαντες δ' αὐτοῖς. *Big.* συμπείσαντες ἢ αὐτοῖς. *Baſ. & Gen.* συμπείσαντες ἢ αὐτοὺς, recte. Paullo poſt *Samb.* αὐτούς. Dein διαφεύξεσθαι *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* διαδύξεσθαι *Baſ. & Gen.* BERN.

q Προσδεξαμένων] Προσδεξαμένοι *Vat.*

r Αὐτοῦ πολλῷ ἀνύσαντας] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

s Τετρῖφθαι γὰρ] Sic reſtitui. Capies autem τετρῖφθαι, i. e. ῥάκια, exemplo γλωχῖνας: vel ſcribes τετρῖνας, quod eſt ἐσθῆτας σύντετριμμένας ἤτοι πεπεσώσας. *Baſ. & Gen.* τετρῖφθαι γὰρ εἰς τὸ ταύτας πιστεῦσαι πρὸς αὐτόν. *Samb.* τετρῖνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστεῦσαι πρὸς αὐτῶν, cæteris melius. πεπῖνας (*cilicinas*) εἰς τὸ ταῦτα πιστ. πρὸς αὐτῶν *Big. & Gall.* 1. bonuſque Scholaſticus Epiphanius. Ibi ingenium *Tar.* τετύχθαι γὰρ εἰς τὸ τοιαύτας, vel ταύτας, πιστ. πρὸς αὐτῷ. BERN.

t Εἰς τὸ ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταύτας π. πρ. αὐτόν *Baſ. & G.* εἰς τὸ ταῦτα π. πρ. αὐτῶν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

v Δωρεᾶς] *Gen.* δωρειᾶς, ritu epirrhematis. BERN.

x Αὐτοῖς] *Al.* αὐτοὺς.

y Τούτοις τε] Ita *Big. Samb. & Gall.* 2. τοῖς τ' ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.*

z Φιλίαν] Φιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.*

a Ποιεῖται] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Eodem modo *Zonaras* φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο. *Baſ. & Gen.* ποιεῖ τε ſonoritatis ſimillimæ. Hoc etiam ferri poteſt in ea ſententia. BERN.

b Μοχλεύσεσθαι] Recte μοχλεύσεσθαι, *moliri*, ὀχλεύσεσθαι, κινήσεσθαι, ut norunt Heſychius, Herodianus, Euſtathius, Etymologus M. aliique Interpretes vocum Homericarum. Verum jam βουλεύσεσθαι, *cogitare*, ut facilius vel è Gloſſario oblatum, ſubſtituere *Samb. Big. & Gall.* 2. & exemplaria piiſſimi Caſſiodori. Audies autem quid de verſutia Gabaonitica peroraverit ex Joſepho *Zonaras* Annaliſta: Γαβαωνῖται ἢ καὶ οἱ ἐκείνοις πλησίοιοι, χαναναίοις ὁμοεθνεῖς, φοβηθέντες ὡς τοῖς περὶ Ἰησοῦν καὶ τοῖς περὶ ναῦν (l. γαῖαν) τὰ ὅμοια πείσονται, πρεσβείαν ἀπεστείλαντο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Γαβαὼν πορρωτάτω λίαν οἰκοῦντες καθ' ὑπερβολὴν μηδεμίαν κοινωνίαν χαναναίοις, καὶ αἰτησάμενοι πρὸς αὐτὸν διαθήκας ζητοῦντες τοὺς ἱερομνήμονας καὶ συνθήκας φιλίας. ἐπεὶ δὲ ἐν φιλίαι πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσαντο. γνοὺς δ' ἔπειτα τάχους ἐξ μῆνας ἐπὶ τῶν χαναναίων,

turos, in istud jusjurandum consentiente *universo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reversi sunt. Jesus autem cum exercitum in submontanum Chananæorum tractum duxisset, & audisset Gabaonitas non longe à Jerosolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos incusabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere prætenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quæsivisse, Elazarum pontificem & senatum convocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale sibi præsidium & securitatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem suam luunt, posterique eorum operis publicis. Jos. c. 9.

17. * Cæterum cum rex Jerosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jesum defecisse, & vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum acciviſſet; Gabaonitæ istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab urbe positis ad oppugnationem sese parare, Jesum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exspectarent; ab illis

Rex Jerosolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Jos. c. 10.

[c] ἐπισυναινέσαντος δὲ πλήθους. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες [d] ἐξ ἀπάτης ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτούς. Ἰησοῦς δὲ [e] τῇδε τῶν Χαναναίας γραπτύσας εἰς τὴν [f] ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν ὑπὸρρω τοὺς Ἱεροσολύμων τοὺς [g] Γαβαωνίτας [h] κατωκημένους, καὶ δὴ γένους ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει, τὴν ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' οὐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ παντὶ πρόφασιζομένων, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον, καὶ τὴν γερουσίαν· καὶ δημοσίους αὐτοὺς δικαιοῦντων ποιεῖν ὑπὲρ τῶν μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, [i] ἀποδεικνύουσιν εἶναι πιστούς. καὶ οἱ μὲν τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὕροντο.

ιζ. Τῷ δὲ τὸν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μεταπέμψασθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοὺς [k] Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τὴν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συναραχθῆναι τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ, [l] τέτταρες πρόνομας σὺν αὐτῷ, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνίτας ἰδόντες, καὶ γραπτεδουσμένους [m] ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο συμμαχον Ἰησοῦν. ἐν τούτοις δὲ ὧν αὐτοῖς τὰ

ναίων, τὴν ἀπάτης αὐτοῖς ἀνεκάλει. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης ἔφασαν τοῦτο πεφυκέναι, δεδιότες τὸν ὅλεθρον. καὶ Ἰησοῦς, ἵνα μὴ παραβαίνωσι τὸν ὅρκον, δημοσίους αὐτοὺς ἀποδείκνυσιν. διωρισμένοις δὲ. ἦν δὲ βιολόγος δὲ Ἰησοῦ φεύγειν, ἔτι κατισχύειν αὐτοὺς ξυλοκόπους καὶ ὑδροφόρους πάσῃ τῇ συναγωγῇ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ δὲ θεοῦ. Causam rei addit Theodoretus ἐρωτ. ιγ'. Τοῖς ψεύδεσι λόγοις γαβαωνιτῶν πεπισευκότες οἱ ἔξοχοι ἐπαπειλήσαντες, καὶ τὰς συνθήκας ἐκρήτυναν ὅρκῳ. φθονεῖ δὲ καὶ ὁ τῶν ὅλων θεὸς πάντας ἐκείνους ἀναδοθῶναι θανάτῳ. τὸ θεῖον τοίνυν σύνεδρον, καὶ τὸν ὅρκον μισθὸν ἀπηνθρώπισε, ὑπηρέτας αὐτοὺς τῶν ἱερῶν λειτουργίας ἀποφήνας ὁ Ἰησοῦς. ἔδει δὲ καὶ νῦν τὴν φύσιν ἔχειν πένητας λαβεῖν. ἔθηκε δὲ, ἐπικαλεσάμενος χαναναῖον παῖδα, οἰκέτην ἴσως τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. BERN. Βυαδύτερον, ut facilius, vel è *Glossario* oblatum substituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De versutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ'.

c Ἐπισυναινέσαντος δὲ] *Busb.* & *Hen.* ἐπισυναινοῦντος δὲ. BERN.

d Ἐξ ἀπάτης] Ἐξαπατήσαντες ἀπ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2.

e Τῇδε] Τῇδε omittunt *Big.* & *Samb.*

f Ὑπώρειαν,] Sive cum *Samb.* scribas εἰς τὴν ὑπώρειαν, forma substantiali, sive εἰς τὸν ὑπώρειον, non errabis à Canone. Heic autem repræsentant *Big.* εἰς τὴν ὑπωρείαν, *Bas.* & *Gen.* εἰς τὸν ὑπώρειαν, & *Gall.* 1. εἰς τὸν ὑπώρειον. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπώρειον pro ὑπώρειον. HUDS. Non est ἀρσενικὴ, de qua mox. REL.

g Γαβαωνίτας] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβεωνίτας *Bas.* & *G.* Γιβεωνίτας *Gall.* 1.

h Κατῳκημένους,] Manus secunda *Samb.* & pejor κατοικισμένους. Dein *Bas.* & *Gen.* καὶ ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ. BERN.

i Ἀποδεικνύουσιν] Ἀποδείκνυσιν *Samb. Hen.* & *Busb.* ἀποδεικνύουσιν Syntaxi Attica, *Big. Bas. Gen.* & fortassis *Epiphanius.* BERN.

* *Cæterum cum rex Jerosolymitarum*] *Jos. c.* x. *Sedes est mirabilis historiæ & Dei milite dignæ. Gabaonitis enim genti servæ, sed fœderatæ, contra quinque Regulos Amorrhæos cum tota vi Hebraica succurrit Jesus, mature & feliciter. Quippe grando solito grandior & gravissima, cui etiam fulmina miscet Josephus, cœlitus ruens, per* declivia Bethoronia בכורה בית חורן, *hostem plurimum prosternit. Tum Imperator furore Divino accensus*, Es. *c.* 28. 21. Hab. 3 8, 11. & Eccles. 46. 5. *præpotenti hoc disticho*, שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, *& simul merito Fidei (quod bene suggerit noster Severus) noctem avertit fugienti Chananæo, & sufflaminatis Luminaribus diem lucemque victricem producit. Quocirca, sive orbes siderum præcipuorum detineret modo manus Æterna quæ fecerat, modo in locum pristinum redigeret: sive speciem Solis sororisque ejus (quod Cimchii ambo adserunt) in polo non suo pingeret: sive denique hanc summissis vaporibus sensim illa repararet & fulciret; sane præter naturam ritumque mundi lux ea morata est super Gabaonem, ac longe præter opinionem Maimonidæ, Gersonidæ, Spinosi similiumque pseudosophistarum. Nihil equidem turpius faciunt Judæi Hispanici, quam philosophantur ab Aristotele perperam intellecto. Sexcenties ita peccavit Moses in* More Nebuchim, *Levisque Gersomi ad S. Biblia vel millies. Neque vero Sapientium Cartesianam mente sua prava unquam adsecutus fuit Acanthias ille Batavus: quanquam viri stulti puerique aliter credant de hoc nebulone. Verum enim de hac longa & liberali die, sicut Esdras suo ævo adpellaverat ad monumentum* Jasar *inscriptum, ita certæ firmissimæque famæ causa, si hæsitaret forte Epaphroditus cæterive suorum lectorum in tanto prodigio, hinc provocat Flavius ad S. Biblia, Ædis Jerosolymitanæ quondam κτῆμα τιμιώτατον, imovero hodie oculorum animorumque Christianorum lumen assiduum & salutem. Reliqua autem hujus miraculi descripta legito apud Andream Masium, qui ad Codicem Divinum unquam accessere, omnium doctissimum, luculentissimum & pissimum Commentatorem. Sic sentio. De locis adeo secundo tertiove certent inter sese amici Chrysostomi, Hieronymi, Tostati, Merceri, Calvini, Grotii. Quorsum vero Asceta Bethleemicus in Bibliis Vulgatis* 1 *Par. c.* 4 22. *præstat nobis pro virili nomine* iwaxim, יקים, Qui stare fecit Solem, *Rabinorum istius ævi traditione confusum seipsum ultro fatetur in* Quæst. Hebr. *Quo plane modo & Talmudum Babyloniorum* ἀκριβολογίᾳ Batræ *f.* 91. *b.* חקים זה יהושע שהקים שבועה לאנש נבעין. *Quid vero rationum, quot ponderæ adportant illi Judæi, filius Maimonis, filius Gersomi, & Spinosus, non curo cujus, contra inveteratam fidem hujus Solstitii. At nihil tanti edidit unquam Moses. Aiunt: non credo istis trutinatoribus Divinorum operum. Tres etenim viros Dei, qui in vertice Itaburii specie supra humanam illustri quondam comparuerant, plura video fecisse suis seculis quam hunc Nuni filium, & ingentis stuporis. Hoc autem ostentum apud S. Paulum non repetit Grotius inter exempla Fidei præclarioris cap.* xi. ad Hebræos. *At desiderantur ei & ruentis Jerichuntis & Jordanis fluvii, fontes versus refugientis coram Pontifice Hebræo, vel proxima prodigia. Agnovit inquit Magnus Apostolus* versus 32. *studio brevitatis plurimas se omisisse historiarum mirabilium. Esto tamen hoc Dei opus maximum:* μεῖζον ἦν τοῦτο τῶν μακρῶν, *sicus æstimat Johannes Chrysostomus. Profitetur itaque Scriptor Divinus* v. 14. *Jos. c.* x. Nunquam ita se accommodasse Optimum Numen homini expetenti, ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע יהוה בקול איש: *quod bene explicat Georgius Elmacinus, quem vocant, dialecto Arabica,* ولم يكون مثل ذلك اليوم ان يقبل الله سوال احد في مثله. *Inde perite adnotat Johannes Deuterota ex illa statione solis inaudita & mirifica effectum: ut Ephraimitæ (sic erat Josue) timor juxta vetus vaticinium Gentium animis ubique insideret,* היכא רמיא ורעדו יהיה מלא הנוים בשעה שעמרה לו חמה ליהושע, Bresit Raba פ. 5, & 6. *Et Talmudi Babyl.* Cod. de Idololatria f. 25. *ubi & historia tangitur Nicodemi Gorionidæ, cujus gratia solem aliquando stetisse comminiscuntur Magistri. Verum novi illi Theologi, velut Daniele & Esdra, & Habacuco & Sirachida se sapientiores norunt, æstivam diem inferre audent pro* miraculosa planeque nova. *Ardori etiam militum & ferociæ pro sua pietate Gersonides tribuere, quod protelata supra modum luce actum produnt Sacræ Literæ Omittam potius illud Enthymema Maimonidis ex Jos. c.* x. 12. *quam redarguam multis,* In oculis Israelis, *haud* totius Israelis; *non solum argutum nimis & exile, ut Rabinica solent, sed tanquam infestum* versui 7. *istius* cap. *Deinde Aialonem & Gabaonem in eadem convalli, haud procul abs Jerosolymis, propiores tamen Nicopoli, certo offendet Chorographus, sit modo diligentior Bonfrerio, doctiorque Rabinis recentibus: ne locis ipsis diutius abutantur corruptores miraculorum, præsertim cum hoc itidem doceant Paralipomena sacra. Præterea Samarites, qui Josue gesta defloravit è codice Judaico, mirum ni hoc fuerit illi hæresi necessarium, pro miraculosa illa Cœlestium quiete, substituit duntaxat versiculum Epinicii Mosaici Exodi c.* 15. *quem in prælio una voce recitarent Hebræi,* Dominus belli potens, Dominus nomen ejus, יהוה איש מלחמה יהוה שמו, *ex Pentateucho suo, quam sane lectionem comprobat vatum maximus Davides* ψ. 24. 8. *Nam Judæi legunt hodieque ex recensione Esdræ,* יהוה איש מלחמה יהוה שמו. *Postremo apud Macchida quot dixi Reguli è specu trahuntur in necis contumeliam.* BERN.

k Γαβαωνίτας.] *Big. Samb. Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* Verum *Gall.* 1. γεβεωνίτας & γεβεωνίτας. *Bas.* & *Gen.* γαβεωνίτας & γαβεωνίτας. BERN.

l Τέτταρες παρόντας] *Gall.* 1. & *Big.* ὡς τέτταρες τε παρόντας. *Gall.* 2. ὡς τέτταρες παρ. *Samb.* ὡς τὲς τε παρ. *Epiphanii* codices plerique τέτταρας παρόντας σὺν αὐτοῖς, ἱεροσολυμίτας δηλονότι. Dein *Gall.* 1. ἐδόν. BERN.

m Ἐπί τινι πηγῇ] Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

n Ὑπὸ

τὰ πράγματα, ὡς [n] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδεχᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ Χαναναίων γένους σφισὶν σωθήσεσθαι διὰ τὸν ἡγούμενον Φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ἰησοῦς παντελῆ ἀποδύσας ἐπὶ τὸν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [o] ἀνύσας, [p] ὄρθριος προσβαίνει τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπέντων εἰς φυγὴν διώκων διὰ χωρίων ἀπικλινῶν. [q] Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ [r] συνεργίαν ἔμαθεν· ἀπισημήνατο αὐτῷ βροντῆς τε καὶ χειμώνων ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ [s] ἀπιοχῇ τὸν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατ' [t] Μακχιδὰ, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπίδοσιν τότε, καὶ ἐξ οὗ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ [v] γραμμάτων.

ιη'. Καταστραμμένων δ' ὅτως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἱ τοὺς [x] Γαβαωνίτας [y] πολεμήσαντες ἐστράτευσαν. ἐπανῆκε πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὸν ὀρεινὸν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ Φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβὼν, παρῆν εἰς τὰ [z] ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ἐξ οὗ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγος πολλὸς φοιτῶν εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· [b] καὶ στρατεύσειν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [c] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστῖνοι προσλαβόντες, στρατοπεδεύσει πρὸς [d] Βηρώθῃ πόλει [e] τῆς Γαλιλαίας [f] τῆς ἄνω, [g] Κεδέσης ἀπέχω. Γαλιλαίων δέ ἐστι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον.

vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Jesus cum toto exercitu ut *illis* succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis declivia fugientes est persequutus. Bethora *is locus* dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* missa fuerint, & grando decidерit solito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum est ut Jesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra consuetum creverit, palam est ex *Sacris* literis in archivis Templi repositis.

Exercitus eorum fusi fugatique, regesque ad unum omnes cæsi. Jos. c. 10.

Sol & luna stant. Jos. c. 10.

18. † Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaserant, in Chananææ montana reversus est Jesus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque sermone apud gentes vicinas percrebresceret, audita cæsorum multitudine attoniti hæserunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipsi Chananæi generis, quique in campestribus habitarunt Chananæi, Palæstinis *in auxilium* adscitis, castra metati sunt ad Berotham, oppidum Galilææ superioris, non procul à Cedesa. hic autem locus Galilæorum ditionis est. Totus autem ex-

Profligatis Chananæis atque auxiliis Palæstinis, ad Galgala redit Jesus. Jos. c. 10.

---

n Ὑπὸ μὲν τούτων] *Bas.* & *Gen.* ὑπὸ μὲν τῶν τοιούτων *Gall.* 1. forte pro ὑπὸ μὲν τῶν ἰδιωτῶν, vel τῶν τ' αὐτῶν. Planius quidem *Big. Samb. Gall.* 2. & *Epiphanius* ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων: nescio ex scholiolo, an ex fundo Josephi. Dein πανσρατία *Big.* & *Samb.* Mox illi καὶ δι' ἡμέρας. BERN. Ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

o Ἀνύσας] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phrasi plana. BERN.

p Ὄρθριος προσβαίνει] Ita *Bas. G. Hen.* & *Busb.* Ὄρθριος προσβαίνει τ. π. ἐπιπίπτῃ *Vat.* ὄρθριος δ' προσμίγνυσι (vel. προσμίγνει) τ. π. ἐπιπίπτῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Βήθωρα] Βήθωρα juxta aliquot codices *Epiphanii.*

r Συνεργίαν ἔμαθεν·] *Al.* συνέργειαν, vel συνέργειαν.

s Ἐπιοχῇ] *Busb. Hen.* & *Samb.* ἐπίσχῃ, tempore instanti. Ibi *Gall.* 1. τὸ τῶν ἑβραίων προθυμον: & *Busb.* τὸν τῶν ἑβρ. προθυμίαν. BERN.

t Μακχιδὰ,] *Bas.* & *Gen.* μακηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* μακηδὰ Interpres Græcus Josuæ, & Masoretæ suis punctulis: *Maceda* B. Hieronymus. Has enim formas plurescque alias sustinet vox מקרח. Eadem in historia Zonaras, Ἐπιθεμένῳ δὲ τοῖς Γαβαωνίταις ὁ βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ τὰς πρὸς ἑβραίους σπονδὰς, ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς συμμαχεῖ· καὶ τρέπει τοὺς ἐναντίους, καὶ τραπέντας ἐδίωκεν. ὅ τι καὶ ἀρωμάθεν χαλαζά τις τοῦ σωτῆρος μείζων, καὶ πλείονοι τοῖς πολεμίοις ἐπέπεσον. καὶ ἡ ἡμέρα ηὐξήθη, ὁ δρόμος ἕως ἡλίου στάντος ἕως δύσεως ἐπιδοθῇ ὁ ἡγεμών, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐπελθούσης διαφύγωσιν οἱ πολέμιοι. καταλαμβάνουσι καὶ οἱ βασιλεῖς ἐν τινι σπηλαίῳ, καὶ κτείνουσι πάντες. Prudenter adeo heic Origenes & fidelius multo, quam solet in homiliis, *Hæc secundum historiam gesta, miracula Divina virtutis universis sæculis prædicant, nec interpretatione extrinsecus indigent, in quibus gestorum lumen coruscat.* Dein Theodoretus ἐφωτ. ιδ'. διδάξας ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς ἕως περὶτου τὴν δύναμιν, ὅτι λόγῳ μόνῳ χρησάμενον τὸν θεὸν τὰς μεγάλας φωνὰς κινῆσαι, ἵνα κρύσταλλος ἐπίπτοι· ὑποδεδραμένος μή τις ἀπιστήσῃ τῷ λόγῳ, ἔδη τοῦτο ἐν τῷ παλαιῷ ῥηθὲν συγγράμματι. δῆλον τοίνυν καὶντεῦθεν, ὡς ἄλλος τις τῶν μεταγενεστέρων τὸ βίβλον ταύτην συνέγραψε, λαβὼν ἐξ ἑτέρας βίβλου τὰς ἀφορμάς. Addes his verba Dionysii, aut potius, Apollinarii adversus Apollophanem, si otium est. Quin inter primos defensores Fidei Justinus, παλαιὸς τῆς ὑμῶν θεολογίας (si Tryphonem Deuterotam objurgat ille) μὲν δυσώπητος τοσοῦτος, ὡς καὶ τὸν ἥλιον στάσαι ὑμᾶς πρὸς ἕξιν ἕως ἀνδρὸς ἀκούειν ἕως ἐπιστομισθῆναι τῷ Ἰησοῦ ὀνόματι, σαθρὰν δὲ τὴν ἡσυχῶ, καὶ μὴ δυνάσθαι μέχρι ὡρῶν λς'. Agapius inter MSS. Arabica Huntingtoni nostri sex horis diem hanc extendit ultra naturam; Eleazarus Talmudista quot Justinus noster tribuit: Jesus vero in Aprocryphis integram integræ diei subjicit. Quid alii ex voluntate sua? BERN Ita *Bas.* & *G.* Μακηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Μαχηδὰ *Vat.* (Μαλχίδα *Coll. Voss.*) Μαχηδὰ in LXX.

v Γραμμάτων.] Librum *Recti* intelligit *Masius.* refellit *Sihotanus*, p. 388. & de libro *Josuæ* accipit.

† *Regibus autem in hunc modum debellatis,*] *Jos. cap.* IX. *Cum Reges Chananæorum, tam accolæ Libani montis ac maritimi,* המלכים *phrasi æqua, c.* XI. המלכים אשר בכל חוף הים הגדול וגו׳: *& phrasi* אשר בכל חוף הים הגדול מצפון בנפרת דור מים, *(perite enim transfert Flavius primos versus capitis* IX. *Josuæ ad initium capitis* XI.) *quam mediterranei c.* IX. כל המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה *& c.* IX. אשר מצפון בהר ובערבה נגב כנרות ובשפלה הכנעני במזרח והים והאמרי וגו׳, *cum copiis suis plane stupendis, trecentis millibus peditum, equitum decem millibus, currumque viginti millibus* [*Tantam vim barbarorum ex archivis Sanctæ Ædis huc retulit Flavius. Nam Biblia quæ hodieque ferimus, militum numerum tantum haud servant. Vide etiam illum Josue copias recensentem c. 6. hujus libri.*] *conflucrent undique in castra eis* מי כרום, Aquas Merom, *(sic rite vocatur Samachonites lacuum Jordanicorum supremus: sequuntur enim hunc de amne eodem Genneasareticus & Asphaltites) apud urbem* Berotham, *Ezech. c.* 47, ברותה, *Syre* ܒܪܘܬܐ, *&* βηρώθαι 2 *Sam.* 8. 8. *quæ assidet* Cedesæ קרש *Metropoli Galilææ superioris: contra tam immanem hostem spe certa victoriæ Jesum itinere quinque dierum Galgalis admotum, animat Oraculum Divinum. Ubi prælio commisso, profligantur Chananæi, simul cum auxiliis Palæstinis; nam illos etiam colligit Josephus ad pugnam hanc deinceps retoriam, forte propter phrasin sacram c.* IX. ובכל חוף הים הגדול. *Quinvero cum humani nihil superesset in tanta strage, ense ac flamma servitum est porro in suffragines equorum, currumque materiem. Verum* יקר אורגטיה, *& ἄρχεσα ποιήσει de jumentis idem unumque posse indicat Talmudum* ש״ *f.* 13. *a. Inde tota protinus patet Chananæa occupanti Jesu & triumphanti.* BERN.

x Γαβαωνίτας] Iterum *Bas.* & *Gen.* Josepho haud invito τοῖς γαβαωνίταις πολεμήσασιν, neve illo ingrato τοὺς γαβαωνίτας πολεμήσαντας *Big.* τοὺς γαβαωνίτας, l. γαβεωνίτας, πολεμήσαντας bene *Samb.* Et vix male *Gall.* 1. τοὺς γεβεωνίτας πολ. BERN.

y Πολεμήσαντες] *Al.* πολεμήσοντες.

z Ἐν Γαλγάλοις] Ergo hæc sita in ὑποφείῳ, e qua ante egressum Josuam scribit, & ὀρεινῆς mox meminit: sic ut ὑπώρεσ sit regio ad montium radices sita, ὀρεινὴ & ὄρεσ in tractu montano. Statim etiam fatetur Josuam Galgalis profectum ad regionem ὄρεσιν. REL.

a Τοὺς ἀκούοντας] Ἀπαντᾶς τοὺς ἀκ. *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

b Καὶ στρατεύσειν] Καὶ στρατεύσῃ *Big.* & *Samb.* BERN.

c Πεδινοῖς] Πεδίοις *Samb. Big. Gall.* 1, 2. contra *Zonaram*, Drungarium, & quinque alios. Ita Symmachus, optimus trium virorum, ערבה jam πεδινῷ exponit Jos. XI. v. 2. Dein παλαισίνης *Samb. Big. Hen. Busb.* & *Zonaras.* Ibidem προσλαβόντες *Hen.* BERN. *Al.* πεδίοις, & Παλαισίνης & dein λαβόντες.

d Βηρώθῃ] *Samb.* enallaxi prava πρὸς ῥοβώθῃ πόλῃ γαλιλαίας. Præstantissimus Masius reponit πρὸς μηρώθῃ ex מרום Jos. XI. 5. Ita quidem legimus μαρὼθ & μιρρὼθ in Lexico Eusebii, pro μιρρὼμ & μαρὼν Exemplarium Sacrorum. BERN. Μεσώθη ex *Jos.* c. XI. v. 5. reponendum censent *Masius* & *Villalpandus.* Forsan eadem urbs, quæ *Bell. Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ.

e Τῆς Γαλιλαίας] Articulum negligit *Vat.*

f Τῆς ἄνω,] An, quod erat & altera Cadesh in australibus terræ finibus, illud ἡ ἄνω ad Cedesen spectat? Non putem. Erat γαλιλαία ἡ ἄνω, cujus urbs erat Cedes. REL.

g Κεδέσης] *Bas.* & *Gen.* τῆ ἄνω καδέσης ὁ πέρσιν. *Samb.* & *Big.*

ercitus conſtabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hoſtium multitudo & Jeſum ipſum & Iſraëlitas, & propter metus magnitudinem vix auſi erant vel meliora ſperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio deſiderent, atque eis pollicente victoriam de hoſtibus, jubenteque ut eorum equis poplites ſuccciderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promiſſis fiducia, contra hoſtes profectus eſt, dieque quinta illis ſuperveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum eſt, eaque ſtrages edita quæ *fere* omnem audientium fidem ſuperat. Effuſos autem longe perſequitur, demptiſque paucis totum hoſtium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne abſumpſerit. Regionem deinde univerſam, nemine ad pugnam exire audente, ſecure peragrabat; urbes nempe obſidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananeis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deſerit Jeſus, Siluntis amœnitate captus: ubi caſtra ſua & Tabernaculum ſtatueret, donec Templum conderetur. Joſ. c. 11. & c. 18.

19. [1] Jam vero exactus erat annus quintus, nec quiſquam Chananæorum amplius ſupererat, abſque iis qui in loca munitiſſima ſe receperant. Je-

[h] ἁπάσῃ γὰρ ἦν πεντὸς, ἀναλιτῶν μὲν ὄντων μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δὲ ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [i] δισμύρια. καταπλήττει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τῶν κρειττόνων εὐλαβέστερος εἶχον δι' ὑπερβαλλὴν τοῦ θείου. τοῦ Θεοῦ δὲ ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὴν φόβον, [k] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας πεύσονται, ὑποσχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρώσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ [l] ἡγούμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως ἁπάσῃ τοῖς ἀκροωμένοις. [m] διώκων δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἐξέλθοι, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [n] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· [o] ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κλείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα συνέπιμπρα. πλήν τι χωρίον [p] ἐπ' ἀδείας διεπορθεῖτο, μηδενὸς πολεμίων εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις [q] αἱρῶν, [r] καὶ πάλιν ὅ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ετος ἦν [s] πέμπτον ἤδη παρεληλύθη, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' ὄντος ἀπολελειμμένου, πλὴν εἰ μή τινες [t] εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς ἦν ὁ τῶν Γαλγάλων ἀνα-

[1] * *Jam vero exactus erat annus quintus,*] *Chananæis igitur quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Joſ. c.* XI. *inde à verſu* 12. *& c.* XVIII. 1. *Galgala anno ſequente, uno enim anno diſſentiunt à cæteris ſua hæreſis Rabbi Talmudicus & Joſephus, non biennio, ut Maſius & minores Maſio Theologi intendunt adverſum hunc Sacerdotem, & tot ejuſdem tribus. Quinetiam ſex annis hoc bellum exercitum tradit Eutychius Patriarcha, non pluribus. Septem autem annos Chananæa peragrata, ſubacta, & diſtributa ſupputat Mar Zutra cum pleriſque Gemariſtarum & Chronologorum Judaicorum ex Joſ. c.* XIV. *v.* 7. 10. *viz.* 7 = 45 — 38. *necnon à Jobelæo* XVII. *quando Ædem primam exciſam volunt, ſpatio male correpto, retrorſum numerantes.* Eracin *f.* 13. *&* Zebachin *f.* 118. *b. &* Synhedrin *f.* 69. *b. Sed verum prius nempe* 6 = 45 — 39: *ut Joſephus collegerat ex illo verſu* 10. *Nam à medio anni ſexti Eccleſiaſtici, ex quo Jordanem tranſierant Hebræi, cœpit* κληρονομία, *& Epocha* Jobelorum *&* Semitarum. *Primus adeo annus* Cycli Sabbatici *à Tiſri menſe deductus, incurrebat in partem priorem* ſeptimi anni ſacri *ab eremo derelicta, ut vult Traditio veterrima Judæorum. Recte autem docent Phariſæi, Maſſicta de* Initio anni *&* עצרת, בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. *Galgala, inquam, deſerit Imperator, Siluntis amœnitate captus, ubi caſtra ſua, & (quod excellens) Tabernaculum Dei demum ſtatueret, donec Templum Numini conderetur, & cortine in ſaxa cedroſque verterent. Unde deſtorator Neapolitanus libri Joſuæ à captis Haiis,* وفي ذلك الوقت بنا مذبح جحارة في هر جريم كما قال الله تعلي. *Quamprimum autem bella ponerent, Altare Deo erexit in Samaria pius Jeſus, ſicut ſemel iterumque præceperat Anteceſſor, Deut. c.* 27. 4. *& c.* 11. 29. *Super Gebalum contendunt Judæi plane omnes Chriſtianique. Atqui in cacumine Garizin idem ſtatuunt Pentateuchum & Chronica penes Samaritas, ex veneratione Templi ſui. Maſoretæ vero Judaici jam à multo ævo, ac prius noſtro Hieronymo,* או יבנה יהושע כוזבה ליהוה אלהי ישראל בהר עיבל, *& reliqua iſtius ritus pariter atque tempus promoverunt Joſ. c.* 8. 30. *poſt Haiam exciſam. At commodius & ſedatius Flavius Mattathiades, Interpres Græcus libri Joſue, id factum narrant, poſtquam tota vis Barbarorum eſſet profligata, quæ adverſus populum Hebræum undique ad Galilæam convenerat noviſſimo ac miſerabili conſilio Joſ. c.* 9. 2. *&* συμπλέξαντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ στρατοπεδεύσαι Ἰησοῦ καὶ Ἰσραὴλ ἅμα πάντες. *Ότε οἰκοδόμησεν Ἰησοῦς, refert exemplar Romanum,* Συνήχθησαν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Ἰσραὴλ εἰς ὄρος γαιβαλ. *Quanquam Origenes in Homiliis, pariterque MS. Alexandrinum, ſed & Complutenſe ordinem alium obſervant eo in loco. Fatetur adhuc Garjomides hoc factum pertinere ad c.* 11. 23. *&* ἡ γῆ κατέπαυστο πολεμμάτων, *plane ut Joſephus dixerat. Imo vero Iſmael, vir celebris inter Amæreos,* Sota *f.* 21. *c. vult hanc cæremoniam ad annum* XIV. *à tranato Jordane fuiſſe prorogatam & dejectam:* לא נאמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה, *cum jam in duodecim regiones diſtributa eſſet terra Chananea. Eo vergit & opinio R. Eleazari, quam leges eodem* Sotæ *capite. Præterea Talmudum Babylonium hoc* אב *in Bibliis extra fundum ſuum ac ſedem venire, taleque nihil patraſſe Imperatorem conſeſtim à clade Haienſi agnoſcit: voluiſſe equidem illum, ſi res Hebraica tum protinus pateretur,* Sabbat *f.* 56. *b. &* Synhedrin *f.* 91. *b.* יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא רבנה הכא נמי רבנה. *Prout de Rege tum minus ſapiente dicitur* 1 *Reg. c.* 11. יבנה. Tunc extruxit Salomo altare Camoſo, i e. ædificatum meditabatur, & animo deſtinabat, quod poſtea ædificaretur, שבקש לבנות ולא בנה אלא מיעתר. *Deinde R. Symeon* Sota *f.* 36. *T. Bab. necnon Salomo, Cimchius, aliique recentium Theologorum, Abarbinele hinc excepto, propter auctoritatem Judæ Principis,* Sota *f.* 21. 3, בי יקל רעיתיה דר' יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום, *aut magis ex verbis Oraculi acceptis perperam,* והיה בעברתם את הירדן, *hanc hiſtoriam ſuis codicibus protrudi queruntur longius in futura, cum eſſet illud primum opus Hebræorum in tellure data promiſſa jamque adita. At hæc ſententia prodigioſa nimis apparet & delirii Judaici. Diſtat enim Jordanis trajectus ante Galgala* LX. *millaribus à Garizin, ut utrumque Talmudum aſſerit, comprobantque Chorographi Chriſtiani. Tum etiam inter juga Garizin & Gebal longo ordine diſtributus exercitus, adſiſtentibus circa altare gente ſacra Levitis, hoſtias faciunt & imprecationes. Dein diris hiſce (nihil enim amplius indicat* משנה תורה, μίτνε τοῦτο, *ſeu δόγμασιν longius nihil καὶ δίκῃ ἄλλῃ ἀζῶ), quam paraſam ταῦτα, aut magis conciſum Deut. c.* 27. *aut adhuc reſtringenti à verſu* 15. *capitis iſtius,* ארור האיש אשר יעשה פסל וגו', *quod Joſephus ſacerdos noverat) memoriæ ergo altari novo inſcriptis, Moſes enim juſſerat, Silunta cuncti revertuntur. Joſ. c.* 8. 30. *Deut. c.* 27. 4, 13 *& c.* 11. 29. *&* מוטרה *c.* 7. *cum Commentariis Sibolæ utriuſque, Babylonicæ & Paleſtinæ.* BERN.

[2] Ἐπ' ἀδείας;] Vide p. 261. v. 9.

[3] Καὶ πάλιν ὅ τι.] Ita *Hen. Busb. Baſ. &* Gen. Vel καὶ πᾶν ὅτι λάβοι, cum *Epiphanio, Big. Samb. Gall.* 1, 2. Utrumque tamen convenit bene cum Joſ. c. XI. 9, 11, 12, 20, 40. Joſephi verba carpſit *Zonaras* de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, Ἰησοῦς δὲ ἐπανῆκε πάλιν τὴν Χαναναίαν ἐπὶ τὸν ὄρεινόν. καὶ πολλῶ φόνον τῶν ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, εἰς τὸν ὑπὸ Γαλγάλοις ἦλθε στρατόπεδον. ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος (vide hujus capitis §. 11.) Ὃ στρατὸν γάλγαλα, ὡς ἤδη ἑαυτὸν ἐλευθέρως τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ τὴν ἔρημον παλαιστείας γενόμενον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γάλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑβραῖοι καλοῦσι. στρατεύονται δὲ ἐπ' αὐτὸν οἱ ὑπὸ λίθινον χαλκοῦν, καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς πεδινοῖς παλαιστινοῖς συμμαχόμενοι. ὧν δὲ ὁ στρατὸς ὑπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δὲ ἱππεῖς, καὶ τριακόσια ἅρματα. νίκῃ ὃ δὲ ἐπεξελαμβάνει, καρτερᾷ μάχῃ γίνεται), ὡς πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν, πλὴν ὀλίγων, διαφθαρῆναι, καὶ τὰς βασιλεῖς ὃ πεσεῖν. BERN.

[4] Πεμπτὸν] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 206.

[5] Ὅτι πάντες ἀναλῖται.] Ita *Hen. Busb. Baſ. &* Gen. Vel ὅτι πάντες ἀναλῖται, cum *Epiphanio, Big. Samb. Gall.* 1, 2. Utrumque tamen convenit bene cum Joſ. c. XI. 9, 11, 12, 20, 40. Joſephi verba carpſit *Zonaras* de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, Ἰησοῦς δὲ ἐπανῆκε πάλιν τὴν Χαναναίαν ἐπὶ τὸν ὀρεινόν. καὶ πολλὸν φόνον τῶν ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, εἰς τὸν ὑπὸ Γαλγάλοις ἦλθε στρατόπεδον. ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος (vide hujus capitis §. 11.) Ὃ στρατὸν γάλγαλα, ὡς ἤδη ἑαυτὸν ἐλευθέρως τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ τὴν ἔρημον παλαιστείας γενόμενον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γάλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑβραῖοι καλοῦσι. στρατεύονται δὲ ἐπ' αὐτὸν οἱ ὑπὸ λίθινον χαλκοῦν, καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς πεδινοῖς παλαιστινοῖς συμμαχόμενοι. ὧν δὲ ὁ στρατὸς ὑπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δὲ ἱππεῖς, καὶ τριακόσια ἅρματα. νίκῃ ὃ δὲ ἐπεξελαμβάνει, καρτερᾷ μάχῃ γίνεται), ὡς πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν, πλὴν ὀλίγων, διαφθαρῆναι, καὶ τὰς βασιλεῖς ὃ πεσεῖν. BERN.

[6] Εἰς ὀχυρώτατον.] *Baſ. &* Gen. locutione venuſta. Nec male εἰς ὀχυρότητα, ſeu εἰς ὀχυρότητα, τεῖχον *Epiphanius.* ὀχυρότητα τεῖχον

ἀναστατοποδώσας [v] εἰς τὸ ὄρειον, ἱστᾷ τὸν ἱερὸν σκηνὴν ἐν Σιλουῦ πόλιν· ὑπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, [x] ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὸ πρασσόμενον ἐφάνη· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ὅπου Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [y] βωμόν τε ἵησιν ὅπερ προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὸν στρατὸν, ὅπου μὲν τῷ [z] Γαριζεῖ ὄρει [a] τὴν ἡμίσειαν ἵησιν, ἐπὶ δὲ τῷ [b] Γιβαλῶ [c] τὴν ἡμίσειαν, [d] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ λοιπὸν [e] καὶ τοὺς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας [f] ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας [g] καταλιπόντες, εἰς τὸν Σιλουῦ ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ ἀλώτους, [h] ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [i] ἐχυρότητος, καὶ τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ [k] προπεριβαλλόμενοι προσεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπογνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ισραηλίτας [l] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, [m] πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντα ἦσαν τὸν χρόνον· [n] συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὸν Σιλουῦ ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ συνδραμόντων, πάντα ἤδη [o] κατορθούμενα, καὶ τὰς γεγονυίας πράξεις, ὡς εἶσιν ἄριστα, καὶ [p] τοῦ θείου τοῦ προσήκοντος αὐτὰς ἄξιαι, καὶ τὰς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς καλοκαγαθήσουσιν, ἔλεγε· Βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, πολεμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ τὰν, ὅση ποτὲ καταλειφθεῖσα τῶν αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπιδήπερ αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνῳ καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὸ ὅπλα τοσαύτη τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίουν τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ιορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε καὶ φυλὴν, ἀρετῆς πρόχειρον μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὸν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως [q] αὐτῆς τὸ μέγεθος.

autem, motis caſtris ex Galgalis, *in* montanis collocavit ſacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Iſraëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare ſtatuit ubi Moyſes præceperat; & dein exercitu diviſo, in monte quidem Garizi dimidium ejus conſtituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare eſt) & *cum iis* Levitas & ſacerdotes. Cum autem ſacra feciſſent & diras vibraſſent, caſque aræ inſcriptas reliquiſſent, in Siluntem ſunt reverſi.

20. Cæterum Jeſus jam ætate provectus, urbeſque Chananæorum, *quæ ſupereſſent*, expugnatu difficiles *eſſe* videns, tum ob locorum ubi ſitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præſidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, exſpectabant ut hoſtes ab obſidione abſtinerent, de iis potiundis deſperantes (nam Chananæi, cognito Iſraëlitas in excidium ſuum ex Ægypto egreſſos eſſe, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concurſus factus eſſet, eis recenſuit quæ ad id temporis proſpere evenerant, utque res quas geſſerant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auſpiciis geri, legumque quas amplexi ſunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conſerere auſi ſunt, prælio ſuperatos; & exercitum, qui viribus ſuis aliquando fiſus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne ſoboles quidem iis ſupereſſet. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ eſſent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem poſtularent, cenſebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum ſocios ſe adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos, qui virtutis ſuæ præcellentis teſtimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permenſi, omnique procul habita malitia, nobis ſine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

Jeſus jam ſenex concilium convocat. cogit Silunte: ubi res geſtas recenſens de tribuum Transjordaniarum miſſione & de tellure dimetienda deliberat. Joſ. c. 22. &c.

21. † Et

τειχῶν *Samb. Gall.* 1, 2. Pro eodem *Big.* ἰσχυρότητα τειχῶν. Vide paragrapho ſequente elementum i. BERN. Ἐχυρότητα τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρότητα τειχῶν *Vat.* ἰσχυρότητα τειχῶν *Big.*

v Εἰς τὸν Ὄρειον,] Citra Atticiſmum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 2. εἰς τὸ ὀρεινόν. Ea regio vocatur, *Montes Ephraemi*, הר אפרים, Joſ. c. 20. 7. c. 21. 21. & ubique hiſtoriarum ſacrarum. BERN. Εἰς τὸ ὀρεινὸν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephraemi* in S. Literis.

x Ἕως οἰκοδομεῖν] Ἕως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.*

y Βωμόν τε ἵησιν] *Epiph.* βωμὸν δὲ αὐτῷ ἵησιν ὅπερ προεῖπε καὶ μωυσῆς. BERN.

z Γαριζεῖ] *Al.* Γαριζεῖν & Γαριζεῖν. Videſis p. 252. v. 23.

a Τὴν ἡμίσειαν ἵησιν,] Τὴν ἡμ. ἵησιν μοῖραν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

b Γιβάλῳ] Γιβάλῳ & ſupra impreſſum fuit. Quippe inter propria nominum עבל & עיבל idem legitur S. Bibliis. Heic *Baſ.* & *Gen.* γιβήλῳ. Ita γαιβὰλ Judæi LXXII. pro עיבל Legislatoris Deut. 11. 29. & hujus, vel Eſdræ Deut. c. 27. 4. γιβὴλ Syrus paſſim & perperam. *Busb.* ἰωβήλῳ. *Hen.* habet βήλῳ, ut Latinorum aliquot ὀκ βοσκοῦς. Leviter enim ſonat ſyllaba γι ἴλλῳ *Big.* & *Gall.* 1. κεάλῳ, ut puto, Epiphanius. κβίλῳ *Samb. Hebal* enim fortiter efferunt Hieronymus noſter, & Judæi Spanienſes ex Maſora: tum etiam Interpreti Græco Joſ. c. 8 30, 33 Alibi enim haud occurrit id locale. Necnon loci iſtius cultores Samaritæ, tam in Chronicis ſuis quam Legis Divinæ verſione Arabica *Hebal* vocant. Petes cætera è libro præcedente Promptum equidem mihi eſt reſcribenti γηβάλῳ apud Joſephum utrobique, vel cum Gallicorum altero ἰβήλῳ. BERN. Ita & ſupra p. 252. v. 20. Γιβάλῳ *Baſ.* & *G.* in *MSS.* Ἠβήλῳ & Ἠβάλῳ & Ἠβίλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠβάλῳ malit *Bernardus.*

c Τὴν ἡμίσειαν.] *Baſ.* & *Gen.* quod etiam ſufferri poteſt ſub ἵησι, aut longius pone νείμας, repetendum mente. *Epiphanius* ex libro antecedente explicat, aut membranis Caſſiodori ſui heic eſt aſſecutus, ἵησιν, ἐπὶ τῷ ἥμισυ τῷ ἡμίσειαν· ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἔση, ἐστὶ τὸ λοιπὸν ἐστὶ τοὺς ἱερέας διαμεῖναι. Ibidem *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἐστι, &c. BERN.

d Ἐν ᾧ ἐστὶ ὁ βωμός ἐστι,] Ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἐστι *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἔστω, ἐστὶ τὸ λοιπὸν ἐστὶ τοὺς ἱερέας διαμεῖναι, legiſſe videtur *Epiphan.*

e Καὶ τοὺς ἱερέας.] Καὶ εἰ ἱερεῖς θύσαντες ἦσαν ἐστὶ δέκα ἀρὰς *Vat.*

f Ἐπὶ τῶν βωμῶν] Ἐπὶ τῶν βωμῶν *Baſ.* & *Gen.* de uno altari laterum plurium, μάλ' ἀσεμνῶς & quaſi apud Palladium. Planius *Hen.* & *Busb* ἐπὶ τὸν βωμόν. Atque *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphaniuſque* ἐπὶ τῷ βωμῷ. BERN. Ita *Baſ. G.* & *Vat.* de uno altari laterum plurium μάλ' ἀσεμνῶς, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸν βωμόν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ.

g Καταλιπόντες,] *MSS.* cuncta. καταλείποντες excuſa: exigua diſcrepantia. Zonaras denique eandem hiſtoriolam attingit, ἔτι δὲ πέμπτον ἤδη παρελήλυθεν, ἐστὶ χαιρὸς ὃν ἀκοὴ ὁδοὺς ὑπελείπετο. ἰησοῦς δὲ ἐπὶ τὸν σηλὼν καὶ πόλιν σηλὰμ, ἵνα οἰκοδομήσωσιν αὐτοῖς ναὸν ἔχῃ. BERN.

h Ὑπό τε] Ὑπό τε τῶν *Big.* & *Samb.*

i Ἐχυρότητος,] *Samb* & *Gall.* 2. ἰσχυρότητος, heic & inferius. *Baſ.* & *Gen.* ἰσχυρότητος. *Big Burtiusque* ἰσχυρότητος. *Gall.* 1. & *Zonaras* ἰσχυρότητος: capies hanc, vel lectionem primam. BERN.

k Προπεριβαλλόμενοι] Recte *Big. Samb.* & *Gall* 2. προεστιβαλλόμενοι *Gall.* 1. προεσβαλλόμενοι *Baſ* & *Gen.* Mox ἀπόξεσθαι πολιορκίας *Gall.* 1. non imperite. BERN.

l Ποιησαμένους] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* ποιησομένους.

m Πρὸς τὸ τὰς] Forte πρὸς τῷ. COCC.

n Συναγαγὼν] Συναγαγεῖν τὸν λαὸν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Big* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλὼν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Samb* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλὼν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Hen. Busb.* συναγαγὼν τὸν λαὸν σιλὼν, ἐκκλησίαν παρήγγειλε. Ibidem καὶ συνδραμόντων *Big.* BERN.

* *Frequens concurſus factus eſſet,*] *Vel*, ſummo ſtudio *illic* concurrerent.

o Κατορθούμενα,] Κατορθωμένα *Big.* καθορθωμένα *Samb.* ſonis ſic ludere ſolent nurus Atticæ. καθορθωμένα Typographi. BERN.

p Τοῦ θείου] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Αὐτῆς] *Busb.* αὐτοῖς. Procedat autem Drungarius Byzantius. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν εἰς σηλὰμ, τὰς ἐαλωκυίας τῶν πολέων ἀπηρίθμει,

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Ios. c. 13.

21. † Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitida terram sorte varia distribuunt. Ios. c. 14. &c.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine partitus. Cum *iis* sortitus esset, Judæ quidem sorte obtigit omnis superior Judæa Jerosolymas usque protensa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam secunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram sorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem usque ad mare pertingit; latitudine vero Jerosolymis & Bethelis terminatur. hæc autem sors angustissima erat propter soli bonitatem: nam & Jerichunta & Jerosolymitarum urbem acceperunt. Ephraïmi au-

καὶ. Καὶ Ιησοῦς μὲν, τάτας ποιησάμενος τὰς λόγας, συγκαταιεσὶν ἔσχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὰς ἐκμετρησομένας τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, συνδοὺς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπισήμονας, ἃς παλαὶς οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δὲς [r] ἀποτίσασθαι τὸ τε δύσδαίμον διάμετρον γῆς καὶ τὸ ἴσον ἀγαθῆς. ἡ γὰρ φύσις τὸ Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρπὰς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκειμένα μὲν ἑτέρᾳ γῇ, παντὸς δαίμονα νομισθησόμενα· τῆς δὲ [s] Ιερεχουντίων χωρίοις συμβαλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [t] ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' [u] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἀκτεροφορίαν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν [v] ἑτέρας. καὶ διὰ τὸ τιμητὰς μᾶλλον ἢ μετρητὰς [w] τὰς κλήρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κἂν χιλίων ἀνταξίαν γινομένην. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιελθόντες [x] τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [y] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὸ σκηνὴν ἐστήκεισαν.

κβ'. Καὶ Ιησοῦς, Ελεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν [z] καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις τῶν φυλαῖων, νέμει τὴν ἐννέα φυλαῖς [a] καὶ τὴν Μανασσιτῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντες δὲ αὐτὰ, ἡ μὲν Ιούδα [b] λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν [c] Ιουδαίαν, τὸ διατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ιεροσολύμων, τὸ δὲ εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [d] τὴν Ιδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον ἔσαν. Βενιαμίτης δὲ τὸν ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ιεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ [e] Βεθήλοις. γενόμενος δὲ ὁ κλῆρος ἴσος ἦν τοῖς τὴν γῆς ἀρετήν. Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [f] ἔλαβον. ἡ δὲ

Εφραϊ-

καὶ ὅσοι τὴν ἀνδρῶν διεφθάρησαν γενεάν· καὶ ὡς τελάχοντα βασιλεῖς αὐτῶν (excidit sane unus regulorum) ἀπεκρίθησαν· τὰς δὲ ἀπολειφθείσας ἔτι πόλεις πολυχρονίῳ διὰ παλιορκίας δι' ὀχυρότητα ἔλιπε. καὶ ἦξιε τὰς ἐν τῇ περαίᾳ καὶ Ιορδάνῃ συνεξορμήσαντας αὐτοῖς διαλύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα. καὶ ἀποκαλεσάμενος τὰς ἐν τῷ δύο φυλῶν καὶ τὴν ἡμισείας, πιθανὰ μνησθεὶς ὧν [g] ἔπραξεν ἀπέλυσεν. Hæc Johannes. BERN.

† *Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset,*] *Lecti igitur decemviri hujus descriptionis curatores, tot enim tribuum res agebatur, cum suis Metatoribus, dices duplo pluribus, quemadmodum Josepho & Scriptori sacro dignius consentiat præter spem ac incusationem præclarissimi Masii, Schotani, aliorumque, Chananæam pro natura soli in his quinque regiones partiuntur atque demum cum Tabula bonæ terræ, septem mensium opere, ad Prætorium Siluntium revertuntur. Calebus equidem, vir strenuus & probatæ fidei, in castris Galgalenis mature sibi vindicabat Hebronem plagam gigantum, quoad ejus promiserat Legislator, Num. c. 14. 21. bello nondum confecto. Jos. c. 10. 37. c. 11. 21. 23. c. 14. 6, 12, 15. c. 15. 13, 14. & c. 19. 51. Posthac igitur terræ jam subactæ & quietæ, ut Hebræus loquitur, revera supervenit metatio, missa jam à Silunte: quanquam causa Calebi primi & sine Gromatica aut saltem sine Sortitione Chananæa australis ad Hebronem hæredis, sortes Judæ, (is rus conterminum eduxerat,) & utriusque domus Josephi in Codice sacro aliquot capitibus prævertant. Quoniam vero campi inter duo maria Galilæum & Mortuum, qui judicio hydriæ ad Judam & Josephum inprimis pertinebant, simulque bina castra Hebræorum Galgala & Siluntem complectebantur, toti genti per id temporis mira soli indulgentia viderentur sufficere: securius hinc ac socordius regiones reliquæ leguntur, ut Jos. c. 18. notatum & reprehensum.* BERN.

r Αποδάσασθαι] Αποδιμήσασθαι τὸ τε δύσδαίμον ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Gall.* 2. ἀποδιμήσασθαι τὸ τε δύσδαίμον διὰ τὸ μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Ιερεχουντίων χωρίοις] Hierichuntem. Nam fertilissimus fuit ager Hierichuntinus, (sicut Hierosolymitanum solum etiam fuit fertile) quem θεῖον χώρον divinam regionem dici posse Josephus scribit de bello lib. v. 4. Tanta illic est aëris temperies, ut dum in aliis Judææ partibus ningit, illic incolæ lino tantum vestiantur: *ibid.* REL.

t Αναφανησόμενα [Ita cum *Gall.* 1. & *Schotano*: ἂν φανησόμενα *Samb.* ἂν ἀφανησόμενα *Big.* in *Editis* ἀναφανισόμενα, quo admisso, legendum puto, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανισόμενα, *in nihilum abitura.*

u Υπερβολὴ] Eo modo in septem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολῇ καρπῶν εἰς τροφὴν τε καὶ κάλλος οὐκ ἐστὶν ἐπιδεικνὺς ἐτέρᾳ legisse videtur *Epiphan.* εἰς καρπῶν ἢ εἰς ἀντροφὴν *Vat.* Videsis *H. Steph.* Thes. Gr. voce ὑπερβολή.

v Ετέρας.] Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. *in regis Bas.* & *G.*

w Τὰς κλήρους] Τὰς deest *Vat.* Sicut εἶναι in *Big.*

x Τε] Imo τε minimam omnium particulam prætereunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Mox *Bas.* & *Gen.* pro Attico ἰσάκεισαν, aut pro ἰσάκεισαν communis sermonis. Ibi etiam lege εἰς σιλοῦντ. BERN.

y Σιλοῦντα] Supra p. 275. v. 2. Σιλοῦν πόλιν.

z Καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις] *Big. Samb.* & *Epiphan.* καὶ τὴν γερουσίαν σὺν τοῖς φυλάρχοις. Valet & alterum peræque. Pars enim senatus Phylarchi. BERN. Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Καὶ τὴν Μανασσητῶν] Καὶ τὴν Μαν. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν] Libri Græci, præter *Gall.* 1. qui sic constituit hunc locum, λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖ τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, διατείνουσα μὲν ἄχρι τῶν ἱεροσολύμων. Procopius Commentator S. Historiarum, & Epiphanius Scholasticus viderant heic, τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, διατείνουσαν μὲν. Assidebat enim Judæ propriæ dicta tribus Idumææ superiori, ad Euronotum sive θαιμὰ, את גבול מרבר צן ענברה תימן מקצה, ut definit Historiographus Sacer c. xv. 1. Defenditur tamen altera lectio c. xiii. v. 1, 9. ejusdem scriptoris: unde scimus sortem Judæ priorem cæteris & ampliorem, Symeonitas etiam concluisse, ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה. Tales etiam Judæos intellexit Magister B. Pauli, cœtusque doctorum, quando literas miserant *ad fratres suos Austri superioris*, בני דרמורה עלאה: atqui Symeonis nepotes, sive Judææ partem occiduam, per *incolas Austri inferioris*, בני דרומא ארעיתא, T. Jerof. *maasic* cap. f. 56. c. Insuper si hoc satis scribat probum, aliquis contra fidem librorum tam Græcorum quam Latinorum de Symeonide, ἔλαχε τὴν ἰδουμαίας τὴν αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ ἀραβίᾳ πρόσορον ἔσαν. Mox Σιμεωνὶς *Gall.* 1. magis ex Masora Judæorum. & dein *Samb.* ἡ δὲ ἐφραΐμ. BERN.

c Ιουδαίαν] Ἰδουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Assidebat enim Judæ tribus Idumææ superiori, ut constat ex *Jos.* c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur *Jos.* c. 19. v. 1. & 9. unde scimus sortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluisse.

d Τὴν Ιδουμαίας,] Est qui malit τὴν Ιουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.

e Βεθήλοις.] *A Bethelis.* Ephraimitarum ea fuit. Vid. lib. v. c. 3. Ant. REL.

f Ελαβον.] Forsan ἔλαβεν.

g Γα-

Ἐφραΐμ φυλὴ τῷ ἄχει [g] Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένῳ ἔλαχεν· ἀρετὴν δὲ ὅσον ὑπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πλατὺ πεδίον. [h] τῆς δὲ Μανασσητιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ [i] Βηθσαίνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἀπὸ δὲ [k] τούτοις Ἰσάχαρις, [l] Καρμηλόν τε [m] ὄρος ἔχει τὸ [n] ποταμὸν δὲ μήκους ποιησαμένη [o] τέρμονα, τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος δὲ πλάτους. Ζαβυλωνίταις δὲ τὸ μέχρι [p] Γεννησαρίτιδος, καθήκουσιν ἐπὶ [q] τοῦ Καρμήλου καὶ θαλάσσαν ἔλαχον. τὸ δὲ ἀπὸ δὲ Καρμήλου, κοιλάδα περιοριζομένῳ μεταξὺ τοῦτο καὶ τοιαύτην εἶναι, Ἀσηρίταις Φέρουσιν πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος πεφασμένῳ. [r] Ἀρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν [s] αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαίᾳ, ἣ καὶ [t] Ακτιπτός. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς πεφασμένα [v] μέχρι [x] Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλιτem tribus terram à Jordane fluvio usque ad Gadara porrectam adepta est: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum usque magnum. At tribus Manassitidis pars dimidia à Jordane quidem usque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque post hos Isacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta est, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genesaritidem usque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, sunt sortiti. Quæ vero regio post Carmelum sita est, convallis cognominata ex ipsa re, tota ea, ad Sidonem obversa, Aseritis cessit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, [1] quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem spectant usque ad Damascum urbem &

g Γαδάρων] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphanius.* גזר. *Gazer*, adeo scribitur Jos. c. xv. 10. passimque sacrorum librorum. *Bas.* & *Gen.* γαδάρων. Z enim & Δ aurem Græcam sonis simillimis feriunt & conturbant. Iterum Flavius siccam literam substituit pro ζ, l. 12. c. 11. Persecutus est Judas copias Græcas, μέχρι τῶν γαδάρων. Ibi *Busb.* & *Hen.* legunt ἄχρι τῶν γαζάρων. Jason vero c. 4. 15. ἕως γαζηρῶν, ibique Hieron. *usque Geseron*, & Syrus μέχρι γάζις. BERN. Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic *Gazer* scribitur *Jos.* c. 15. v. 10. passimque sacrorum librorum. HUDS. Cod. MS. Γαζάρων. *Gadara.* Videtur esse urbs Gazer, גזר, sita in Ephraim. Jos. 21. 21. Longe enim alia est Gadara metropolis Perææ. vid. nostrum de bell. v. 3. REL.

h Τῆς δὲ Μανασσήλου] Ita ex *Vet. Interpr.* τοῦ Μανασσῆ. *Bas.* & *G.* τοῦ τε Μανασσῆ. *big Samb.* & *Vat.*

i Βηθσάνων,] Βηθσάνων *Bas.* & *Gen.* hoc libro: illique iidem & scripti ad c. 12. l. 12. Sed βηθσᾶν l. 6. de Saulo cruci affixo. Hebraicum autem ביתשאן, atque etiam ביתשן, 1 Sam. v. penult. & l. 2. c. 21. 12. enuntiatur Eusebio, Hieronymo, & Interpretum Græcorum primo βαιθσὰν & βηθσάν. Et eximie Jud. c. 1. 27. βαιθσάν, ἥ ἐστι σκυθῶν πόλις. Imo Syrus 2 Macc. c. 12. 30. posuit, ut oportuit, ביתשן, בעתשאן, pro σκυθῶν πόλις Scriptoris Græci. Sæpius enim idem admonet Mattathiades in Originibus, Eusebius & alii. Verum in priore τῶν βαιθσάν. Græce βηθσαὰν de ביתשאן. *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphan.* βηθσανῶν aut βηθσανων. Accedit hæc lectio prope Masoram veterem, adeoque proxime ad vocalionem Judæorum Hispanienſium *Bethſean* ביתשאן, & Arabicum بيت شان, Jos. c. 17. 11, 16. atque Jud. c. 1. 27. & 1 Reg. c. 14. 12. & 1 Par. c. 7. 29. & ad scripturam Syrorum in historia Josuæ, & Regum, & Chasmoniorum, ut l. 1. c. 5. 52. & c. 12. 40. بيسان, βηθίσαν proque eo erratum in Arabico Jud. c. 1. 27. بيت باسان: atqui sæpius non erratum. Significat autem ביתשאן & ביתשן, idem quod βηθσαανὰν & βηθσαανὰ, οἰκος ἀναπαύσεως, καταλυμα, κοιμητήριον. Idem autem Græcis significat νύσσα, *terminus*, *quies*, *meta*. Hinc fundus fabulæ Græcanicæ, quam Plinius haud tacuit, repetit Solinus, *Scythopolin*, *antea Nysam à Libero patre*, *sepulta ibi nutrice*, (namque Lyæum aluit sopor) *Scythis deductis*. Attingit etiam Stephanus Byzantii, σκυθόπολις παλαισίνης πόλις· ἡ νύσση κοίλης συρίας, σκυθῶν πόλις, ὡς τινες λεγουσιν βαιθσᾶν (scribes βαιθσᾶν: simile enim peccant codd. Eusebii, Cedreni, & aliorum in hoc nomine) τοῦ τῶν βαιθσάμων. Addo ex typo Syriaco בית אל, facili opere perverti νυσσα. Haud displicet etiam etymologia alia, οἰκος ἐν ἰχθύϊ, ביתשנא, βηθυσιν & βηθυσην. Urbem enim istam semper quasi in umbilico terræ sanctæ coluerat hostis Hebræi nominis: Chananæi primi, Jud. c. 1. 27. dein tempore Cyaxaris, ut Clio Herodoti Eusebiusque in Chronico submonent, Scythæ Asiæ domini turpissimi & invisi: Græci post illos ut recentioris ævi cæteros omittam. Hinc Rabini prisci Scythopolin semper excipiunt quasi civitatem non suam, sed gentis profanæ, חוצה לארץ. Urbs illa τετραπολις appellabatur cum vicinis Bethsaida & Tiberiade cis lacum Genneſariten. Johannes Antiochenus, scriptor satis vilis judicio omnium præterquam Cedreni, & nomen illud servat, & positi in urbe Scythopoli altaris tale lemma, τὰς ἐκ σκυθίης φάλαγγας δεχνυσο θεὸν νύσσα. Sic enim lego pro διὰ ποᾶς νύσσα MS. aut πιὰς Chilmedi. Μεθεφὰμ vero tomo priore Annalium *Zonaræ* totum vitium est, pro βεθσὰμ Bibliorum Græcorum, ut 1. Reg. ult. c. 10. ἐν τῷ τόχῳ βηθσάμ.

Termini Tribuum novem & dimidiæ conspectu brevi.

		1. Judæ.	2. Symeonis.	3. Benjamini.	4. Ephræmi.	5. Manassis dimidii.
Long.	Or.	*Asphaltites.*	*Judæ montes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*
	Occ.	*Symeon.*	*Mare Mediterr.*	*Mare Mediterr.*	*Gazara.*	*Dora.*
Latit.	Austr.	*Idumæa Orient.*	*Occidua Idum.*	*Hierosolyma.*	*Bethela.*	*Ephræmus.*
	Bor.	*Hierosolyma.*	*Baalath.*	*Bethela.*	*Campus M. Jezrael.*	*Scythopolis.*

		6. Isacharis.	7. Zabulonis.	8. Aseri.	9. Nephthalis.	10. Danis.
Long.	Or.	*Jordanes.*	*Genneſarites.*	*Nephthalis.*	*Damascus.*	*Judas.*
	Occ.	*Carmelus.*	*Mare Medit.*	*Mare Medit.*	*Aser.*	*Mare Medit.*
Latit.	Austr.	*Manasses.*	*Isacharis.*	*Jephthael.*	*Zabulon.*	*Azotus.*
	Bor.	*Itaburium.*	*Carmeli convallis.*	*Sidon.*	*Libanus.*	*Dora*, aut *Zora* ad *Joppen.* BERN.

Βηθσανῶν aut Βηθσάνων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βασὰν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βασὰν ἐλέγετο ἐπίτροπον *Cedreno*, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσάν.

k Τούτοις Ισάχαρις.] Τοῦτος *Gall.* 1. τοῦτος ἡ Ισαχάρ *Vat.*

l Καρμηλόν] *Carmelum.* Ergo non pertigit ad mare mediterraneum. & alias tribus Aser non potuisset a borea Manassen tangere. Jos. 17. 10. REL.

m Ὄρος] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

n Ποταμὸν] Jordanem. REL.

o Τέρματα,] Τέρματα *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.

p Γεννησαρίτιδος,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτιδος λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.

q Περὶ Καρμηλον] Ὑπὲρ Καρμηλον *Samb.*

r Ἀρκὴ δὲ πόλις] Ἀρκη *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum.*

s Αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαίᾳ,] Αὐτοῖς *Gall.* 1.

t Ἀκτιπτός.] *Big.* & *Samb* ἀκτιπτος: quid facilius calamo currenti pro ἀκτιπτος, compositione quasi Græca. *Epiphanius* (& *Vat.*) ἄκτιπος. *Gall.* 1. ἀκδίπτος. Ger. Vossius ἀκδίπτη. *Actipus* autem Josephi, *Ecdippa* Plinii ac Ptolemæi, urbs illa est prope mare inter Ptolemaida & Tyrum (hoc peregrini omnes adnotarunt) in edito sita, quam dialectus Chananæa vocavit *Achzib*, אכזיב, Jos. c. 19. 29. Hinc Eusebius in Geographia sacra, ἀχσὶφ ἢ ἀχαζιβ κλῆρος ἄσης (Jud. c. 1. 31. ubi Compl. legit ἀχαζιβ, Hieronymus statim subdit, *In qua alienigenæ permanserant*, ex capite illo Judicum) αὕτη ἐστὶ ἐκδίππα σημείοις θ'. ἀπὸ πτολεμαΐδος καλούντων εἰς τύρον. De altero nomine urbis istius Stephanus in suo Lexico Ethnico, ἄχζη πόλις φοινίκης, ἡ νῦν ἄρκαι καλουμένη. ἰώσηπος ἐν πέμπτῳ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. Potius ad mentem Flavii referret Geographus Byzantius ἡ νῦν ἀκδίππη ἡ ἐκδίππη καλουμένη. Vel emendabis levi facinore textum Josephi, ἀχζὰ ἥ ἐστι πόλις (vel hæc est ἀχζάν, עכזן. Hoc enim invenerat Interpres Græcus in suo codice, non *Abran* cum Hieronymo & Masoretis, Jos. c. 19. 28. Idem adeo Hieronymus de Locis S. *Achran*, *in tribu Aser*, ἀχζὰν πόλις ἀσήρ. Vel potius nobilis illa *Arce* & μεσόγειος quæ nomen dederat filio Chanaanis ערקי: quanquam ab *Aracæo* accepisse eam credidit Flavius contra vocis formam, & post Flavium Hieronymus, aliique.) ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαίᾳ, καὶ ἡ ἀκτιπτός. *Arcen* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia intervallo patente distinguit: & ipse protinus Josephus de origine Jordanis fluvii, necnon harum Antiquitatum primo c. 6. 3. Cum *Arce* denique hanc vel illam urbem confundere insciticæ est turpis ac Judaicæ. Flavius equidem in rebus Salomonis *sortem Aseris* hac periphrasi exponit τὴν πρὸς ἀρκὰς ὀφθαλίαν, quod verum. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. Vol. 2. p. 294. Locum ita refingit *Fullerus* in *Miscell.* l. 4. c. 15. Ἀρκὴ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαίᾳ, ἡ Ελδίππα.

v Μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως,] *Big.* δίχα δαμασκοῦ πόλεως. Mox *Samb.* καθ' ὑπερθεν. Quinimo à Flavio isthoc didicerat Stephanus Byzantius Nephthalitarum sedes, Νεφθαλὶ, ἔθνος κρατῆσαν τοῦ ἑῶ, τοῦ παλαισίνης διλοιότι. BERN.

x Δαμασκοῦ] Δὰν urbs hic debuisset locum habere, non Δαμασκὸς,

& Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, [1] attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. [2] Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

Præcipit Jeſus ut Chananæos funditus delerent; ut urbes XXXVIII *Levitis concederent, præter* x. *ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & aſylas declarat. Joſ. c.* 20. *c.* 21. *v.* 22.

24. Cæterum Jeſus, cum à ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid

λαίας τὲ καθύπερθεν Νεφθαλίτας παρέλαβον, ἕως ⸂Λιβάνε⸃ [y] ὄρες καὶ τ̃ ⸂Ἰορδάνε⸃ πηγῶν, αἳ τ̃ ὁρμιὰν ἐκ ⸂ὄρες⸃ [z] ἔχεσιν, ἐκ ⸂καθήκον⸃τ̃ τοῖς ὄροις · καὶ βόρεια πόλεως [b] Ἀρκῆς παροικέσης. Δανῖται ⸂δ⸃ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τ̃ ἥλιον λαγχάνουσιν, [c] Ἀζώτῳ καὶ [d] Δώροις ὁριζόμενοι · Ἰαμνιάν τε πᾶσαν καὶ [e] Γεθθαν, ἀπ' [f] Ἀκάρων⸃τ̃ ἕως τ̃ ὄρες ἐξ ⸂ὃ⸃ [g] Ἰούδα ἤρκτο φυλή.

κγ'. [h] Καὶ ἐξ μὲν ἔθνη, τῶν ἰῶν τὸ Χαναναίε φέρονται τ̃ ἐπωνυμίαν, διεῖλεν ἴσους Ἰησοῦς, καὶ τ̃ γῆν τ̃ ἐννέα [i] καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τ̃ γὰρ [k] Ἀμορίτιν, καὶ αὐτὴν ἴσους ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίε παίδων καλεμένε, Μωϋσῆς ἤδη προειληφὼς νενεμηκει τ̃ δυσὶ φυλαῖς [l] καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τὸ δὲ ⸂Ἑβρ⸃ πρότερον [m] δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα ⸂Ἑ⸃ [n] Ἀρυκαίους ⸂Ἑ⸃ [o] Ἀμαθαίους ⸂Ἑ⸃ [p] Ἀριθαίους ἀδιακόσμητα λοιπὰ.

κδ'. Ἰησοῦς δὲ, τὸ γήρως ἐμποδίζοντ⸃ ἤδη πράττειν ὅσα ⸂Ἑ⸃ νοήσαι, τῶν τε μετ' αὐτὸν [q] τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προστάντων τὸ κοινῇ συμφέρον⸃, [r] παρήγγειλε φυλῇ ἑκάστῃ, τὸ γένος τῶν Χαναναίων μηδὲν [s] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ καταχεκληρωμένῃ γῇ · τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς ⸂Ἑ⸃ τὴν φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν [t] ἐν μόνῳ τούτῳ ⸂Ἑ⸃ Μωϋσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, ⸂Ἑ⸃ τοῦτ' [v] αὐτὸς πεπεῖσθαι · καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ ⸂Ἑ⸃ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειληφεισαν γὰρ ἤδη καὶ τὴν [x] Ἀμορίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμ⸃ τοῖς φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐτῇς · πολλὴ γὰρ ἦν προνοια τὸ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν · τῆς μὲν ἐν Ἰούδα φυλῆς [y] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Ἐφραίμε, [z] τῆς Νεφθαλίτιδ⸃ ἣ Κεδέσην. ἔστι ⸂δ⸃ [a] καὶ τ̃ καθύπερθεν Γαλιλαίας [b] τόπ⸃ χωρίον. νέμ⸃ ⸂δ⸃ καὶ τῆς λείας ὅσα ἦν ἔπι λοιπὰ · [c] παλεί-

μασκὸς, niſi quod regio Nephthalitarum poſſit dici Damaſcum verſus ſe ad ortum extendere. In eod. MSto legitur δίχα Δαμασκῶ, non μίχει. REL.

y Ὄρες] Ὄρες τ̃ Ἰορδ. *Vat.* ὄρες, καὶ τ̃ Ἰορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρες τ̃ ⸂ὃ⸃ Ἰορδ. π. αἳ καὶ τὴν ὁρμὴν &c. *Gall* 1.

z Ἔχε⸃,] Ἔχουσι τότε καθήκον⸃ *Big.* & *Samb.*

1. *Attingente fines boreales urbis Arces finitimæ.*] *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Καθ' βόρεια] Καθ' τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1.

b Ἀρκῆς] *Samb.* rurſum ἄρκης, ut alibi Joſephus & Scriptores alii ſolent. BERN.

c Ἀζώτῳ κ. Δώροις] Azoto & Doris. Si Danitarum regio ſe ab Azoto ad Dora extendit, quomodo Benjaminitarum regio a Jordane ad mare ſe extendit? uti mox dixit. Debuit enim ita perrumpere regionem Danitarum. An Γαδάροις pro Δώροις legendum eſt? REL.

d Δώροις] Nam ex צרעה Joſ. c. 19. 41. fecerant Hieronymus Græcuſque Interpres σαρὰ, Maſoretæ Judaicæ *Zoraa*, Joſephus ſono ſicco ὡρὰ pro ζώρα: ut ſupra γαδάρων pro γαζάρων. Haud pertigit ſane Danitarum ſors certa v. 47. ultra Joppen longe ad *Doram* ſeu *Idoros* ſub Carmelo. Quinetiam celebrior illa *Dora* aliis omnino literis ſcribitur apud Hebræos דאר. Niſi vero hæc ſuffecerint Criticis ſacris, ſcribatur illico ζώιοις aut σώροις in verſu Joſephi. BERN. Sono ſicco Δώροις pro Ζώρις, ut ſupra Γαδάρων pro Γαζάρων.

e Γεθθαν,] Miſere *Samb* & *Big.* τιτῶν ἀπαναφῶν⸃. Typus vernaculus hujus urbis גת gêth ſeu *Gath*. Syriacus vero, quem Græci ſolent imitari, גתא *Gitta*. A ſitu denique γειωλόφῳ nomen illud volo traductum, potius quam ἀπὸ τ̃ λιμῶν. *Epiphanius* ſuo in exemplari reperit γίτταν ἀπ' εἰκόν⸃: quomodo Maſoretæ עקרון, *Hecron*, enuntiant. BERN. In quibuſdam *MSS.* Γίταν. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath*. Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta*.

f Ἀκάρων⸃] Ἀκκαρων⸃ *Vat.* Ἐκέρων⸃ ſive Ἐκκέρων⸃ legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant.

g Ἰούδα ἤρκτο φυλή.] Η Ἰούδα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ ἐξ μὲ ἔθνη,] Καὶ εἰς μὲ ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἐξ ἃ ἴσμεν ἔθνη *Big.* & *Samb.*

2. *Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit,*] *Regionum itaque devotarum ſex inter Iſraelitarum tribus* 9½ *hoc pacto diſtribuebantur. In Amorea vero, ſeptima illa ſedes erat Chananitarum, duas tribus cum ſemiſſe trans Jordanem pridem conſtituerat Divinus Moſes, Num. c.* 32. 33. *Deut. c.* 3. 9. *c.* 7. 1. *& c.* 31. 3. *Joſ. c.* 12. 8 *& c.* 13. *Verum ad provincias cæteras nequam Chananis haud pertenderat ars aut peragratio Geometrarum Hebraicorum Necdum adeo propulſi fuerant loco* Sidonii, Arucæi, ערקי Haraci, *Gen. c.* 10. 15. *& v.* 14. τ̃ Ἑλαμιτ. *i. e. ex magno Commentario Breſit*, עקרק רלבנן, Ab Arca Libani. Amathæi *vel* ἀμάθιοι, *l.* 1. *c.* 6. §. 3. *Originum*; *in Hebræo* חמתי Chamathi, *incola* Emath *ſeu* Hamah חמת: *quæ* Epiphania *in ſcriptis Græcorum, ut Joſephus, Auctor Geographiæ Abulfedæ domini iſtius ditionis, fide certa comprobant contra plures aliter ſentientes. Aut* Arathæi, *prius iidem & correctius* ἀραθαῖοι *apud Flavium, in Lege Sanctiſſima* ארודי Arudi *vel* Arvadi. *Poſſunt ſane cum Breſit rabba* Arethuſii *eo nomine intelligi, non* Aradii *convenientius propiuſque Aſeritis, non* Antaradii *Paraphraſtæ Solymitarii.* Arethuſios *etiam dici voluit* Uzielida, *cum* לוטבאי *lætoſaioi ſubſtituit pro* ארורי *codicis Hebrei, aut voluit* Laodicenos. *Quatuor autem verbis (quod videſ) ex Geneſi repetitis exponit Joſephus tres verſus Joſuæ c.* 13. *v.* 4, 5, 6. *totidemque Jud. c.* 1. *v.* 31, 32, 33. BERN.

i Καὶ τῇ ἡμισείᾳ] *Coll. Big.* Καὶ τῷ ἡμίσ⸃ (ἥμισυ *Coll. Voſſ.*) φυλῆς Μανασσῆ.

k Ἀμορίτιν,] Ἀμωρίτιν *Samb.* Vide p. 260. v. penult.

l Καὶ τῇ ἡμισείᾳ.] Καὶ τῷ ἡμίσ⸃ φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Δεδηλώκειν.] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. δεδηλώκαμεν.

n Ἀρυκαίους] Ἀρυκαίους *Procopius.* Vide l. 1. c 6. §. 2. Eſt qui malit Ἀρκαίους.

o Ἀμαθαίους] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop.* ab Ἀμάθη, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Ἀμαθ ους.

p Ἀριθαίους] *Baſ.* & *Gen.* ἀμαθίους καὶ ἀριθίους. Potius ἀρυκαίους καὶ ἀμαθαίους καὶ ἀρκαδίους cum Procopio, qui ipſe Palæſtinus fuerat oriundo, ad κληρονομίαν ſacram, *Licet vero qui volet ex Joſephi quinto Antiquitatum libro petere, quod de expoſitione Sortium clarius habet. Cæterum alio ordine Sortes ſupputavit. Sciendum inſuper, quod ea quæ circa Sidonem, Arycæos, Amathæos, Aradioſque ſunt, inculta erant.* Hæc pius Sophiſta poſt Flavium. BERN. Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Ἀριθίους *Baſ.* & *G.* Ἀριδαίους *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀρκαδίους *Procop.* Forſan Ἀρκαδαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Ἀριθαίους.

q Τὴν ἡγεμονίαν] *Samb.* & *Big.* τὴν ἡγεμονίαν. *Fortaſſe quod Joſue ſenio impeditus fuerat, cæterique poſt ipſum duces ſegnius egiſſent*, Procopius declaravit ex his originibus. BERN.

r Παρήγγειλε] Παρήγγειλέ τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Ὑπολιπεῖν] Ὑπολίπειν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ἐν μόνῳ τούτῳ] Ἐν μόνῳ τούτῳ βλαφθῆναι καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

v Αὐτὸς πεπεῖσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

x Ἀμορίαν] Ἀμορραίαν *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu ſecunda, Ἀμωραίαν à prima. Videſis *Annott.* ad p. 260. v. penult.

y Χεβρῶνα,] *Al.* Χέβρωνα.

z Τῆς Νεφθαλίτιδ⸃ ἣ Κεδεσὴν.] Κεδασὴν ἣ τ̃ Νεφθαλίτιδ⸃ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis* Κεδέσιν pro Κεδέσην.

a Καὶ τ̃ καθυπερθεν] Καὶ omittunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

b Τόπ⸃ χωρίον.] Τόπ⸃ τὸ χωρίον *Samb. Big.* & *Vat.*

c Πλείση δ' ἐγγύθεν.] *Baſ.* & *Gen.* πλείση ἣ γιγάν accentu Urbis, *Samb.* Oſcitando legerat Interpres Scholaſticus πλείσε ἣ γῆ

ση δ' ἐγεγένη. καὶ μεγάλως πλάτως [d] περιεβέβλητο, καὶ πανῆ πάντες καὶ [e] κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [f] χρυσῦ τι καὶ ἐσθητων καὶ τῆς ἄλλης [g] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [h] τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, περισυμμένον.

κέ. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [i] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [k] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Ἐπεὶ [l] ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ "δεσπότης τῶν Ἑβραίων ἦν, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην "ἔδωκε, καὶ [m] κτησεῖσιν εἰς ἅπαν ἡμετέραν φυλά- "ξειν ὑπέσχηται, [n] συνεργίας δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' "ἐπιπλὴν τὴν ἐκείνε δεομένοις [o] αὐτὸς εἰς ἅπαντα "προθύμως ἐβούλατο· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσ- "κόλου προσιμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῦ "τῆς προθυμίας ὑμῶν, [p] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν "ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείγοντα, καὶ "μὴ [q] τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέραν. [r] χάρις "τε σοὶ ὑμῖν ὧν συνήρασθε κινδύνων, καὶ ἐχὶ νῦν "μόνον, [s] ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὅτως ἔχομεν, ὄντες ἀγαθοὶ "μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ πρὸς τῇ διανοίᾳ κρα- "τεῖν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὴν ἀπε- "λαυσιν τῶν ὑπαρχόντων [t] ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς "[u] ἀνεβάλεσθε, καὶ [x] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν δυσίᾳ "Θεῷ κατίσημεν, [y] ἔπειθ' ὅτως σκήναται αὐτῶν με- "ταλαμβάνειν. [z] γέγονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγα- "θοῖς ἐκ τῶν σοὶ ὑμῖν πόνων πλάτος ἄφθονος, "λείαν τε πολλὴν ἐπαγομένοις καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυ- "ρον, καὶ τὸ τούτων [a] ἔτι πλέον ἢ παρ' ἡμῶν εὔ- "νοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθείητε κατ' ἀμοιβὴν "προθυμον. ἔτι γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, "καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· ὅτ' ἔστιν "οὗτον ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἰδαμεν. χαίροντας οὖν "ὑμᾶς ὅτι τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ προσκα- "λοῦμεν μηδένα [b] τὸ πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπο- "λαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς ὅτος ἐστιν, "ἑτέρους ἡμᾶς [c] νομίσητε καὶ ἐχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου "γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, "θεός τε [d] εἷς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τοὺς ὑμῶν "αὐτῶν παρήγαγε εἰς τὸν βίον· ὃν τὸ θρησκείας [e] ἐπι- "μελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτοὺς διὰ Μωϋσέως

reliquum erat *Israëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim singuli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & vestium ac reliquæ supellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Post hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam sedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem susceperant) hunc in modum loquutus est. "Cum "Deus, & pater & dominus Hebræorum gentis, "hanc *nobis* terram possidendam dederit, possef- "samque semper se nobis conservaturum esse pro- "miserit, ope autem vestra & auxilio egentibus "promptissime ad omnia, prout Deus præcepe- "rat, vosmet obtuleritis; æquum est, cum nihil "præterea arduum supersit, ut vos jam requie- "tem habeatis, dum vestræ alacritati parcimus; "ut si ea rursum nobis opus esset, ad pericula im- "minentia *depellenda* paratam habeamus, & non, "*quasi* præsentibus defatigatam, in posterum tar- "diorem. Gratias itaque vobis pro discriminibus "una nobiscum aditis *habemus*, & non nunc so- "lum, sed in omne ævum pariter habituri sumus; "ita à natura comparati ut amicos recordemur, "& in memoria retineamus quæcunque vestra "ope nobis provenerunt, quodque bonorum ve- "strorum fruitionem propter nos distuleritis, & "*nobiscum* laborantes circa ea quæ Dei benignitate "*tandem* assequuti sumus, post hæc vobis ita vi- "sum fuerit propriorum participes fieri. Magnæ "autem ad vestras facultates ex communi no- "strum utriusque labore accessere divitiæ, (ut qui "prædaque multum atque auri & argenti hinc "abducturi estis) &, quod pluris est quam ista "omnia, nostra benevolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. "Iis enim, quæ præceperit Moyses, ne tantillum "quidem excidistis, contempta mortui auctorita- "te: nec quicquam est, pro quo vobis gratias non "agimus. Lætos igitur vos ad vestras possessio- "nes dimittimus, ac obsecramus ut vestram no- "biscum cognationem nullis terminis definiri exi- "stimetis; neve, quod inter nos fluvius hic inter- "meet, alios nos esse cogitetis quam Hebræos. "Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc "vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam "nostros quam vestros majores in vitam eduxit: "cujus cultui vobis cura adhibenda est, eique "reip.

Post hæc auxilia Transjordania cum spoliis ingentibus, multis gratiis, monitis pissimis, magnisque votis dimittit Imperator. Jos. c. 22.

γῆ γιγόνει. BERN. Πλείστη ἦ γιγόνει solus *Samb.*

[d] Περιεβέβλητο,] *Gall.* 1. περιβέβληλο. BERN.

[e] Κατ' ἰδίαν] Amplius dicunt *Big.* & *Samb.* ex libro sacro, καθ' ἕκαστον χρυσῦ τε καὶ ἀργύρου, καὶ בכסף ובזהב, καὶ ἐσθήτων &c. Verum *Basil. Gen. Gall.* 1. & *Epiphanius* nihil de metallo frequentiori, ferro, ære, aut etiam de argento. Tandem *Samb.* ἀποσκευῆς ἕνεκα. BERN.

[f] Χρυσῦ τι] Χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐσθ. soli *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[g] Ἀποσκευῆς ἕνεκα·] Ita cum *Samb.* ut supra, p. 270. v. 16. in cæteris ἐπισκευῆς.

[h] Τετραπόδων] Πλῆθος ὅσον οὐδὲ ἀριθμῷ μ. ἦν περισυμένων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* nisi quod περισυμένων habeant *Samb.* & *Vat.*

[i] Ἰορδάνην] Tanto numero liber omnis, sive Latinus sive Græcus. Hoc credes esse ex vitiis vetustis & rubiginosis Josephi, pro πεπλησιασμένοι: aut id quod dixi ad Lemmation, æquo animo recipies. Quinvero *Zonaras* summam eandem reddit his verbis, ἐκ προσκαλεσάμενος τοὺς ἀπὸ τῆ δύο φυλῶν καὶ ἡμίσεως, πεπλησιασμένους ὅλας, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπίστρεψεν ἀναλαβεῖν. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἰορδάνου in reliquis.

[k] Πενταπισμύριοι ὁπλῖται·] Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* assentiente *Zonara.* Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Jos.* c. 4. v. 13. at *Josephus* forsan (ut conjicit Bern.) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta.

[l] Ὁ Θεὸς,] Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς ἦ πατὴρ, δεσπότης in *Editis*, *Alliisque.* ὁ Θεὸς, πατὴρ ἦ δεσπ. *Samb Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[m] Κτησεῖσιν] Κτησθῆσιν *Big.* & *Gall.* 1.

[n] Συνεργίας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Aliis* συνεργείας.

[o] Αὐτὸς] Ἑαυτοὺς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat.* & *Samb.* manu altera.

[p] Ἵν' εἰ] Ita *Big. Samb.* & *Gall* 1. in *Editis*, *Alliisque*, ἵνα εἰ ἦ π. & dein ἔχωμεν.

[q] Τοῖς νῦν καμοῦσιν] Τὸ νῦν καμῆσαν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέραν *Epiphan.* vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βραδυτέραν *Epiphan.*

[r] Χάρις] Χαρὰν τε ὧν *Gall.* 1. χάρις τε ὑμῖν ὧν *Vat*

[s] Ἀλλὰ εἰς ἅπαν] Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἀλλ' ἀεὶ πάσας ὅτως ἕξειν ἐμμόνοις εἰς αὐτοὺς *Gall.* 1. in *Editis*, ἀλλ' εἰς πᾶν ὅτιος μόνοις ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν.

[t] Ὑμῖν] Lege ἡμῖν. COCC.

[u] Ἀνεβάλεσθε,] Sic cum *Samb.* (& *Coccejo*) ἀνεβάλεσθε *Big.* in *Editis*, *Altisque*, ἀναβάλεσθε.

[x] Πονήσαντες] *Basil.* & *Gen.* ἀναβάντες, καὶ ποιήσαντες. Aliter *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Imo *Gall.* 2. καὶ συμπονήσαντες. BERN Ita *Bernardus*, quod in *Editis* fuerit ποιήσαντες, & in *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. συμπονήσαντες.

[y] Ἔπειτ' ὅτως] Ita *Big* & *Samb.* (ἐπεὶ ἦ *Coll. Voss.*) ἐπεὶ ὅτως *Basil. G. Aliique.*

[z] Γέγονε ἦ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γέγονε πρὸς τοῖς *Basil. G. Aliique.*

[a] Ἔτι πλέον] Ετι πλεῖον *Big. Samb.* & *Vat.* Est qui malit ἐπιπλέον.

[b] Τὸ πρὸς ἡμᾶς συγγενείας] Τὰς πρὸς ὑμᾶς *Samb.*

[c] Νομίσητε] Νομίσητε *Big.* & *Samb.* (νομίσητε *Coll. Voss.*) ἡμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.*

[d] Εἷς τούς] Εἰς ὁς τούς τε *Samb.* (*Voss Coll.*) *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[e] Ἐπιμελεῖσθαι] Ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἣν, & mox φιλ. ἴ. χειν.

"reip. formæ, quam ipſe per Moyſem inſtituit, "omnia diligenter obſervando. Quo quidem fiet, "ut, dum in his permaneatis, Deus vobis propi- "tius futurus ſit & adjutor; ſi vero ad aliarum "gentium mores imitandos deſciveritis, & ille ge- "nus veſtrum averſabitur". Hæc cum dixiſſet, & unumquemque magiſtratuum ſingillatim, communiterque turbam univerſam ſalutaſſet, ipſe quidem ſubſtitit; eos autem non ſine lachrymis proſequebatur populus; atque ægre ab invicem diſceſſerunt.

Fratres ſuos populus lachrymis proſequitur.

Phineeſem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium conſtructo expoſtulatum miſerat Jeſus, reſponſo ſuo placant Iſraëlitæ Transjordanii. Joſ. c. 22.

26. Itaque cum fluvium trajeciſſet tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Jordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros & ſignum *fraternæ* neceſſitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad novum cultum Deoſque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluvium tranſituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & iſtius quo gaudet cultûs rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Jeſus autem & Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes ut ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluvii poſt tranſitum ſtatuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant & ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio, & Phineeſes *in medio* ſtans, "majus illos in ſe peccatum admiſiſſe, aje- "bat, quam ut verbis reprehenſi in poſterum *ca-* "*vere* admoneantur. Sed ipſos, non, ad culpæ "magnitudinem reſpicientes, protinus ad arma & "ad ultionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed "de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod "fortaſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint, "hanc legationem ſuſcepiſſe: ut, cauſa cognita, "qua moti altare exſtruxiſtis, non temere vos ar- "mis perſequi videamur, qui pio animo aram *for-* "*ſan* poſuiſtis, juſteque vos ulciſcamur modo ac- "cuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix enim "credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "ſpectam habuiſtis, & legum, quas ille vobis de- "dit, auditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis & "ad ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ "Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac- "ceptam debetis, illius *tam cito* oblivi ſci poſſe, at- "que, Tabernaculo & arca & altari patrio reli- "ctis, Deos alienos introducere, moribus Chana- "næorum pravis obſequutos. Sed nihil mali com-

"διέπαξε, φυλακὴν [f] ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόν- "των μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [g] εὔνουν "εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἐπι- "ρων ἐθνῶν μίμησιν, [h] ἀποσραφησομένην τὸ γνῶ- "μῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν πό- λει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [i] ἅπαν ἀσπασά- μενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐ- τοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτὶ, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπε- λύθησαν.

κς'. [k] Καὶ διαβᾶσι οὖν τὸν ποταμὸν ἥ τε [l] Ρουβηλὶς φυλὴ καὶ [m] Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν [n] Μανασσιτῶν αὐτοῖς συνεῖποντο, βωμὸν ὑπὲρ τὴν ὄχθην [o] ἱδρύονται τοῦ Ἰορ- δάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γηνομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν [p] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκού- σαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσασθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μετὰ τῆς ἐκείνοις γνώμης ἀνέξησαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ νεω- τερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ θεῶν, οὐκ ἤξιουν ἀπι- στεῖν, ἀλλὰ περὶ τῆς πατρίου θρησκείας τῶν Ἀβραμίδῶν πιθανὸν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμυνῇ τοῦ τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κο- λάσοντες αὐτοὺς τῆς παρανομίας τῶν πατρίων ἐθῶν. ἐδόκει τοῖς συγγενέσιν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ τιμᾶν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βέλτιον, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ἐπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεαζα- ρος καὶ ἡ γερουσία, λογοις συμβαλλόντες [q] ὑποπέμ- ψασθαι αὐτῶν τὴν γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [r] ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τοῦ Ἀβάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τι- μῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαν- τες τὸν βωμὸν ἵδρυσθε τῆς ὄχθης ἀπὸ ποταμοῦ Ἀβάντες ἔστη- σαν. ὡς δ' παραγενομένων. καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων [s] ἐκκλησία συνελέγη, πρὸς Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐ- "τοὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγε, ἢ ὥστε λόγοις ὑπομνησθέντας "[t] νενουθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν ὅ, πρὸς τὸ "μέγεθος τῆς παρανομίας ἀποδόντας, δίκης [v] ἐφ' ὅ- "πλα καὶ τοῦ ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς δὲ "τὸ συγγενὲς καὶ τὸ παχὺ καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, ἄτω ποιήσασθαι τοῦ πρέσβεως· ἵνα τοῦ "αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκά- "ψαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς "κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, [x] καὶ "δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς Ἀβάνοιας ἐλεγχθείσης ἀλη- "θοῦς. ὃ γὰρ ἠξιοῦμεν ὑμᾶς πεῖραν τοῦ θείου γνώμης "ἐντὸς γενομένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν [y] δέδω- "κεν ἀκροατὰς ὑπάρχοντας, Ἀβαζυχθέντας ἡμῶν καὶ "παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ "καὶ τὴν ἐκείνου περὶ [z] ὑμᾶς προνοίας ἐλάχετε, λήθην "λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τοῦ σκηνοῦ καὶ τοῦ κιβωτοῦ κα- "ταλιπόντας τὸν βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος, ξενικοὺς θεοὺς "ἀναφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς περισκεχωρηκότας. "ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ περαιτέρω "μὴ

χειν. *Vet. Interpr.* ἐπιμελεῖσθε, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτοῖς ὁ Μωϋσῆς διέταξε, φυλακὴν ἔχειν τοῦ πᾶσαν *Big. Samb. & Vat.*

f Ἐχοντας πᾶσαν.] Ἐχειν τοῦ ἅπασαν *Coll. Big. & Voſſ.*

g Εὔνουν εἶναι] Εὐνοεῖν καὶ εἶναι καὶ σ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.*

h Ἀποσραφησομένην τὸ γνώμης] Ita *MSS.* omnia, tam Gr. quam *Lat.* in *Editis* ἀποσραφησομένων τῆς γνώμης.

i Ἅπαν] Vox ἅπαν deſideratur in *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.*

k Καὶ διαβᾶσα] Διαβᾶσα δὴ ἡ π. in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβᾶσα δὲ τὸν π. in *Editis.*

l Ρουβηλὶς] Ρουβήλη *Vat.*

m Γαδὶς,] Ita *Samb.* & *Big.* Γάδη *Vat.* in *Editis* Γάδδις.

n Μανασσιτῶν] *Al.* Μανασσιτῶν.

o Ἱδρύονται] ἱδρύετο) ſolus *Vat.*

p Κατοικησομένους] Ita velim cum *Epiphanio.* κατοικησομένους *Baſ.* & *Gen.* κατοικημένους libri quatuor è ſcriptis. Mox *Gall.* 1. θείων. & idem τὸν βωμὸν ἱδρ. BERN. Ita *Vat. Baſ.* & *G.* κατοικημένους in quatuor *MSS.* κατοικησαμένους amplexus eſt *Bern.*

q Ὑποπέμψασθαι αὐτῶν] Ἀποπέμψασθαι *Samb. Big.* & *Vat.*

r Ἔπειτ' ἂν] *Al.* ἔπειτ. ἄν γε κ.

s Ἐκκλησία] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνελεγή.

t Νενουθετῆσθαι] Eo modo *Samb.* pro νενουθετεῖσθαι. in *Editis* νενουθετεῖσθαι.

v Ἐφ' ὅπλα] *Big.* ἐπ' ὅπλα καὶ τοῦ χειρῶν τιμωρίαν. Dein *Samb.* καταλογιστὰν θεοῦ. BERN.

x Καὶ δικαίως] Εἰ ἢ ἀδίκως ἀμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

y Δέδωκεν ἀκροατὰς] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.*

z Ὑμᾶς προνοίας] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ὑμᾶς.

a Πα-

"μὴ μανέντες, νόμων ἢ [a] πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην
"λαβόντες. ἂν δ' ὑπομένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ [b] πα-
"ραιτησόμεθα τ' ὑπὲρ τ' νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιω-
"σάμενοι τ' [c] Ιορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ [d] πρὸς
"αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν
"ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείρον-
"τες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τ' ποταμὸν καὶ
"τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἐξω γεγονέναι. πανταχοῦ δ' ἐν
"πᾶσι τούτοις ἐσμέν· καὶ ἀποδρᾶναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ
"τὸν [e] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδυνάτον. εἰ δ' οἴεσθε τὸν
"ἐνθάδε παρεῖναι ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν,
"ὅδεν [f] κωλυσθ πάλιν τὸν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι,
"καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' [g] εὖ ποιήσετε σω-
"φρονήσαντες, καὶ ὑπὲρ νεαροῖς [h] μεταθέμενοι τοῖς
"ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων
"καὶ γυναικῶν, μὴ παρασχεῖν [i] ἡμῖν ἀνάγκην ἀ-
"μύνασθαι. [k] ὡς οὖν τ' ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας,
"καὶ τ' φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-
"νης, ὅτω [l] βουλεύεσθε· λόγοις ἡττηθῆναι συμφέ-
"ρειν [m] ὑπολαβόντες, ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου ποιε-
"μένειν.

κζ'. Τοσαῦτα δὲ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ πρεσ-
βύτεροι τ ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [n] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο
πρὸς τ' ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε
"συγγνώμης τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆσαι, μήτε καὶ νεωτε-
"ρισμὸν ἀναφῆναι τ' βωμὸν, [o] ἔλεγον· ἀλλὰ Θεὸν τε
"ἕνα γινώσκειν τ' Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τ' [p] πρὸς τ
"σκιρᾶς βωμὸν [q] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσθ. τ' μέν-
"τοι γε νῦν ἀναφανέντα, δι' ὃν καὶ ὑποπτοι γεγόνασιν, ἀ
"κατὰ θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον ἢ ὅπως εἴη καὶ τεκ-
"μήριον εἰς τ' αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀ-
"νάγκη τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ'
"[r] οὐχὶ παραβάσεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡ-
"μῖν [s] τοῦ ὑπὲρ τοιαύτης τὸν βωμὸν αἰτίας κατασκευάσαι
"ᾐρῆσθαι ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἐ-
"χοντες ὑπόληψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ'
"οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβράμου
"γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειρήσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συ-
"νήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κη'. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν
πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ.
ὁ δ', χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν [t] αὐτὸς
μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ
ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστήρια ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ
θυσίας [v] ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆ-
θος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικί-
μοις διῆγε. ἔτη δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [x] ὑπέργηρως δὴ
ὢν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα
τ πόλεων, καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ [y] τὴν γερουσίαν, καὶ δὴ πλή-
θους ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, Josua postrema ad populum adhortatio. Jos. c. 24.
τάς τε διεργασίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς·
[z] πολλὰ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τοῦτο

"meruisse videbimini, ad pœnitentiam adducti,
"& non ad majorem insaniam prolapsi, è contra
"vero leges patrias reveriti & memoria complexi.
"Quod si in delictis persistatis, nullum pro legibus
"laborem detrectabimus; sed, fluvio superato, ea-
"rum ipsiusque pariter Dei honorem tuebimur,
"inter vos & Chananæos nihil interesse existiman-
"tes, sed *vos quoque* similiter ac ipsos perimentes.
"Cavete enim putetis vosmet, quia fluvium trans-
"istis, extra Dei potestatem evasisse. Ubique
"autem vos ambit ejus imperium; nec quoquo
"modo licet ejus potentiam & ex ea vindictam
"effugere. Si vero arbitremini *vestrum* ad hæc
"loca accessum obstare quo minus recte sentiatis;
"vobis integrum erit terram iterum dividere, &
"hanc ipsam pecoribus compascuam relinquere.
"Sed bene agetis si ad sanam mentem redeatis, &
"post nova peccata sententiam mutetis. Vosque
"per liberos ac conjuges obsecramus, ne nobis
"necessitatem *vobiscum* dimicandi imponatis.
"Quasi vero vestra omnium salus vobisque cha-
"rissimorum in hac concione sita esset, ita con-
"silium inite, melius esse rati verbis persuaderi,
"quam factorum bellique experimento stare".

27. Cum hæc disseruissent Phineenses, qui præ-
erant concioni populusque ipse universus cœperunt
crimina sibi objecta diluere, dicebantque, "se ne-
"que à cognatione defeciisse, neque innovandi
"studio aram erexisse; sed Deum unum agnosce-
"re, Hebræis omnibus communem, atque illud
"æneum ante Tabernaculum positum altare * ad
"sacra facienda. At quod nunc ereximus, quod-
"que vestræ suspicioni ansam præbuit, non reli-
"gionis ergo exstructum est, sed ut signum sit &
"indicium in omne ævum necessitudinis quæ no-
"bis vobiscum intercessit, atque causa justa cur
"recte *de Deo* sentiamus ritibusque patriis adhæ-
"reamus; & non, ut vos suspicamini, transgressio-
"nis principium. Deus autem nobis testis sit lo-
"cuples, quod eo *solum* nomine aram *hanc* ex-
"struendam esse fecerimus. Unde vobismet me-
"liora de nobis persuadentes, nihil tale nobis im-
"putetis, propter quod morte digni censendi
"sunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis mo-
"ribus studentes à receptis discedunt institutis.

28. Cum autem Phineeses hanc *honestam* ora-
tionem habentes collaudasset, reversus est ad Je-
sum, & quæ illi fecissent populo narrabat. Illi ve-
ro, gaudentes quod nulla exercitum colligendi fo-
ret necessitas, nec ad cognatorum sanguinem fun-
dendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtule-
runt. Ac post hæc, multitudine ad sua patrimo-
nia dimissâ, Jesus ipse Sicimis agebat. Anno au-
tem post vicesimo (tum enim senio confectus erat)
accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu
magistratibus, atque è plebe quotquot commode
congregare potuit, cum adessent, & illis cuncta
Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima
autem iis contigerant ex humili conditione ad
tan-

a Πατρίων αἰδῶ] Πατρώων αἰδὼ *Big.* πατρώων αἰδῶ *Samb.* Lis ipsa esto Luciani & consimilium Sophistarum. Qui tamen πάτριος & πατρῶος communius usurpabit, veterrimorum instar Scriptorum haud fecerit. BERN.

b Παραιτησόμεθα] Περιοψόμεθα *Vat.* & *Gall.* 1.

c Ιορδάνην] *Samb Hen.* & *Busb.* Ιορδάνῃ ab Interpretibus SS. Bibliorum. BERN. Ιόρδανον *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* esse existimat *Bern.*

d Πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ,] Vehementius & audacius *Gall.* 1. & *Epiphanius* καὶ σὺ αὐτῶν τῷ θεῷ BERN.

e Ἀπ' αὐτῆς] Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτοῦ *Vat.*

f Κωλυσθ πάλιν] Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.*

g Εὖ ποιήσετε] Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εὐποιήσαλε.

h Μεταθέμενοι] Μεθιέμενοι *Big.* & *Samb.*

i Ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύνασθαι.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.*

k Ὡς οὖν τ' ὑμετέρας] Ὥστε τ' ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς οὖν τ' τε ὑμ. *Vat.*

l Βουλεύεσθε] Ita *Gen.* & *MSS.* Βουλεύεσθαι *Bas.*

m Ὑπολαβόντες,] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο] Αὐτῶν *Samb* & *Vat.* ac mox ἤρξαντο *Vat.*

o Ἔλεγον·] Λέγειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Πρὸς τ σκιρᾶς] Πρὸ τ σκ. *Big.* & *Samb.*

* *Ad sacra facienda.*] *Gelenius* vertit, *quod victimas nostras excipiet.*

q Χάλκεον,] Vocem χάλκεον non agnoscunt *Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Οὐχὶ διαβάσεως] Οὐ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*

t Αὐτὸς] Forte abundat. COCC.

v Ἐπετέλει.] Ἐπιτελεῖ *Coll. Big.* & *Voss.*

x Ὑπέργηρως δὴ ὢν,] Ἤδη *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπέργηρῳ δὲ ὄντι, *mox.* in *Editis*, *Aliisque.*

y Τὴν γερουσίαν,] Eo modo *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*

z Πολλὰ δ' ἦσαν] Ea enumerat *Josua*, c. 24.

tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obsequium præstare hortabatur, utpote quod sola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum esse *dicebat*, è vita discessuro, hujusmodi eis admonitionem relinquere: eosque rogabat ut adhortationem suam memoria *perpetuo* tenerent.

Imperator optimus vita decedit. Jos. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba fecisset, mortem obiit, cum annos vixisset centum & decem. quorum quadraginta cum Moyse, ut ab eo *sibi* utilia disceret, commoratus est: illis vero post obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam desiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; sed in utroque summus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis consiliis magnæ solertiæ, virtutisque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus est autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesæ filio relicto: ejusque monumentum & sepulchrum exstat in urbe Gabatha.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineesæ relicto. Jos. c. 24.

δεξης καὶ ωφελιμότητος προελθόντι. φυλάττειν τε τὸν τοῦ θεοῦ προαίρεσιν, ἐχόντων ἀεὶ πρὸς αὐτούς, [a] παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς ἀφαμένειν τὸ θεῖον. [b] οὕτω γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου ἀεὶ μνήμης ποιήσασθαι τὴν παρακέλευσιν.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας ἀφαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν μετὰ Μωϋσέως μὲν, ὅτι διδασκαλίαν τῶν χρησίμων, σπουδάσειεν τοσαύτην· στρατηγὸς δὲ μετὰ τοῦτον ἔτεσι πέντε καὶ εἴκοσι. [d] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς, μήτε τὰ δεόντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἀπορῶν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὐψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεύσας τε τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τῇ ἀρετῇ ἡρμοσμένος. ἐτάφη δὲ ἐν πόλει [c] Θαμνᾷ τῇ Ἐφραΐμου φυλῆς. ἐτελεύτησε δὲ [f] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτοῦ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *interempta est.*

Ὡς, ἀποθανόντος δὲ στρατηγοῦ, ἐφθαίνοντες οἱ Ισραηλίται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Jude tribus Chananæis bellum princeps infert Jud. c. 1.

HOrum autem post obitum Phineesæs vaticinatus est juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *sibi sociam* assumpsit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

Μετὰ δὲ τὸν τούτων τελευτὴν Φινεέσης [g] προφητεύει [h] καὶ τοῦ [i] δὲ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ δὲ Χαναναίων γένους τῇ [k] Ιουδαίᾳ φυλῇ προχειρίζει τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ μέλει πυθέσθαι [l] τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [m] προσλαβοῦσα τὴν [n] Συμεωνίδα, [o] ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν [p] ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς [q] ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ [r] τοῦτο ποιῶσιν.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jerosolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Jesus. Israëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congressæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui latere Deum, "*jam* eadem passus, quibus antea duos & septua"ginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jerosolymas usque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quam-

β'. Χαναναῖοι δὲ, ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [s] Βεζέκλων αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκλιτῶν Αδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ γὰρ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκλιτῶν κύριος, Αδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [t] γλώττῃ κύριος [v] λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ισραηλιτῶν, ἀφὸ τοῦ πεθνάναι Ιησοῦν. συμμίξαντες δὲ αὐτοῖς [x] οἱ Ισραηλῖται, ταῖς [y] δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [z] Αδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λή"σεσθαι Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατ' [b] δυσὶν "καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξας πρότερον οὐκ ἐνε"τράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ιεροσολύμων· "τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ [c] διεξίασαν αἱρούντες τὰς

[a] Παρεκάλει,] Τιμὴ πάτερ χρωμένους post παρεκάλει inserunt *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox τῇ & γε omittunt.

[b] Αὐτῷ γὰρ καλῶς] Ita in libris omnibus præter *Bas.* & *Samb.* qui habent αὐτῷ γὰρ κ.

[c] Πέντε καὶ εἴκοσι.] Juxta *Epiphanii* Cod. εἴνοσι καὶ ἕξ.

[d] Ανὴρ δὲ] Ανὴρ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς in quibusdam *MSS.*

[e] Θαμνᾷ] Hæc est quæ in Sacro Codice Timnath cheres dicitur, diversa a Θαμνὰ, urbe, unde tempore Josephi nostri regio Thamnitica nomen tulit. REL.

[f] Κατ' αὐτὸν] Υπ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

[g] Προφητεύει] Perpetuo oraculum per Urim & Thummim προφητείας vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus.*

[h] Καὶ] Forte delendum. COCC.

[i] Τῷ Θεῷ βούλησιν,] Articulum præterit *Vat.*

[k] Ιουδαίᾳ Φυλῇ] Ιούδα Φ. *Vat.*

[l] Τί καὶ Θεῷ .οκεῖ.] Τί καὶ τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.*

[m] Προσλαβοῦσα] Προσλαβοῦσα pro προσλαβοῦσα ἑαυτῷ vel προσίλαβεν, sicuti p. 265. v. 3 Φερόντες pro Φερόντες ἦταν vel ἔφερον.

[n] Συμεωνίδα,] Φυλὴν post Συμεωνίδα adjiciunt *Big.*, *Samb.* & *Vat.*

[o] Ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων] Forte ἐφ' ᾧτε, ἐξαιρεθέντων δὲ ἐκείνης ὑποτελῶν καὶ τοὺς ἐν αὐτῆς κληρουχίᾳ τοῦτο ποιῶσιν. COCC.

[p] Ἐκείνων ὑποτελῶν,] Ἐκείνης *Big.* & *Samb.*

[q] Ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ] Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb.* & *Vat.*

[r] Τοῦτο ποιῶσιν] Ταὐτὸ ποιῶμεν *Hen.* & *Busb.*

[s] Βεζέκλων] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζεβέκλων & mox Ζεβεκλιτῶν in *Editis*, *Aliisque.* Vetus esse mendum constat ex *Steph. Byzant.* v. Ζεβεκη, qui in vitiosos Josephi codices inciderat.

[t] Γλώττῃ] Διαλέκτῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[v] Λέγεται.] *Coll. Voss.* γίνεται.

[x] Οἱ Ισραηλῖται,] Illud οἱ inserui ex *Big.* & *Samb.*

[y] Δυσὶ φυλαῖς] Judæ & Simeonis. REL.

[z] Αδωνιβέζεκον.] Αδωνιζέβηκον *Iidem.* ut & modo superius.

[a] Θεὸν ἔμελλον,] Τὸν Θεὸν *Vat.*

[b] Δυσὶ καὶ ἑβδομήκοντα] Juxta *S. Literas* tantum LXX.

[c] Διεξίασαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διεξίεσαν, & mox ἀφιζῶντες *Vat.* & *Samb.*

d κα-

τὰς πόλεις· ωλείσας τε λαβόντες, ἐπλιόρκησω Ιερο-σόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τεχῶν ἰσχυρότητι καὶ φύσει τῦ [d] χωρίυ.

γ'. Ὀθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνυσι πάντας. [e] ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [f] οἳ διὰ σωμάτων [g] μεγέθη καὶ μορφὰς ὄδεν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ωδασπλησίας ωδάδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [h] δείνωται δ' ἔτι καὶ νυῦ τύτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ [i] πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον [k] γέρας ἔδοσαν [l] μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωυσέως ἐντολάς· ἦν δ' οὗτος τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. διδόασι δὲ καὶ τοῖς [m] Ἰέθρᾳ τῷ Μαδιανίτᾳ γονεῦσι, Μωϋσέως γὰρ οὗτος [n] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμωνται. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολυθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ σωθῆσαι αὐτοῖς ὅτι τὸ ἔρημον.

δ'. Ἡ δὲ Ἰύδα Φυλὴ καὶ [o] Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τὰς Χαναναίας πόλεις εἶλον, τὰ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ περὶ θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Αζωτον. διαφεύγει δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ακκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τὺς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ Φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τὸ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, [p] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμῖται δὲ, τύτων γὰρ κλῆρος Ιερουσάλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [q] αὐτὴν συνεχώρησαν Φόρυς τελεῖν. καὶ ὅτως παυσάμενοι πάλης, οἱ μὲν ἐκτείνεν, οἱ δὲ κινδυνεύων, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [r] ἠχόλυν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελυμένοις ἀρκύμενοι Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

plurimis, Jerosolymas adorti sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum & res auditu horrenda. monstrantur & adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quæ sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Quin & posteris Jethræ Madianitæ, Moysis enim socer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos sequuti sunt, & cum eis erant in deserto. *Chebron vi capta. Jud. c. 1.*

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *solas* Ascalonem & Azotum. Illos autem evasit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum essent in campestribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *semper* afficiebant. Ac istæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, suas in urbes se receperunt, & arma deposuerunt. *Quæ loca non occupaverint Judæi. Jud. c. 1. c. 2. c. 3.*

5. Benjamitæ vero, nam horum in sorte erant Jerosolymæ, habitantibus *ea lege* urbem concesserunt, ut eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipsæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananæis à bello vacare. *Israëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & sibi posteriique incendium arcent. Jud. c. 2.*

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admovisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi assidere perseverarunt. Postea uno è civibus comprehenso, qui *versus eos* accederet ad necessaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, si urbem proderet: isque juravit se ea conditione urbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis servatur: illi vero, incolis omnibus occisis, urbem occupabant. *Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.*

7. Ac post hæc Israëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebusque rusticis, operam navabant. Hisce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque & instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejusmodi flagitiis irritatus, oracuło eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; dein- *Israëlitis irascitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & à patria, legum institutione decesserint. Jud. c. 2.*

d Χωρίυ.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πιδίυ. HUDS. Χωρίυ MS. nec enim erat illic loci πιδίον. REL.

e Ὑπελελείπετο] Ὑπολελείπτο *Big.* & *Samb.*

f Οἳ διὰ σωμάτων] In *Hamartolo* οἱ διὰ σ. & dein ωδάδοξον θέαμα. Vide *Grotii* Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16.

g Μεγέθη] Μεγέθ *Vat.*

h Δείνωται] Δείκνυται καὶ νυῦν ἔτι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Hamart.*

i Πίστιν] Forte πύσιν COCC.

k Γέρας] Nota optimas urbes fuisse, quæ Levitis datæ sunt. Antea illas dixit ἀγυιὰς καὶ καλὰς fuisse. REL.

l Μετὰ τῶν δισχιλίων] Μετὰ καὶ τῶν *Big.* & *Samb.* Hac de re vide p. 204. v. 9.

m Ἰέθρᾳ τῷ] Ἰοθόρ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ex Ἰοθὸρ *Interpretum* LXX.

n Γαμβρὸς] Vide *Spanhemium* de *Usu Numism.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipsi.*

o Συμεωνὶς,] Ita *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Σεμεωνίς.

p Ἀνεχώρησαν] Ἀνεχώρων *Vat.*

q Αὐτὴν συνεχώρησαν] Αὐτῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Ἠχόλυν] Εὐχόλων *Iidem*, forsan pro εὐχόλων, *Atticorum* more neglecto augmento.

s Ἐφραΐμ,] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ τῦ Ἐφραΐμ π.

t Ἡνέσχετο τὴν πολιορκίαν.] In *MSS.* ἔσχεσκε.

v Τῶν δὲ κτ'] Τὰ δὲ ἄλλα ἐφίσιν ἐπιδόντος *Hen.* & *Busb.*

x Ὀλιγώρων,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὀλιγώρων.

y Ἐπειδ' ὡς ἐκεῖνοι] Ἐπειδὴ ωδλείγῳ *Hen.* & *Busb.*

deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Israëlitæ non solum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, sed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti essent segniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium status: & neque senatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magistratus. Vitam autem in agris agebant, quæstus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & securitate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo usque processerunt ut bello se invicem lacessèrent tali de causa.

Historia de uxore Levitæ à Gabaënsibus stupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, sortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem vehementer amaret, ejusque pulchritudine vinceretur, male se habuit quod pari amore illum non complexa esset. Porro cum illa alieniorem *indies* se gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ sunt querelæ: tandemque mulier iis pressa & gravata, à viro digressa mense quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad soceros se contulit; ac querimoniis discussis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decrevisset domum repetere, circa meridiem egressus est. serius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus sequebatur; eisque aderat asinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jerosolymas essent, triginta enim stadia *jam* fuerant progressi, famulus suadebat, ut aliquò diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates inciderent, præsertim cum non longe abessent ab hostibus, tempore *isto* etiam familiaria parum tuta & suspecta reddente. Verum Levitæ non placuit id consilii, ut alienigenarum uteretur hospitio; (nam Chananæorum urbs erat) sed *melius esse* censebat, ut viginti stadiis emensis ad Israëlitarum urbem diverterent. Illique cum assensum esset, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum sol jam occubuisset. Ac nemine eorum, qui tum in foro versabantur, eos domum ut hospitio exciperentur invitante, senex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quisnam sit, & quam ob rem *illuc* veniens, sub tenebras necessaria ad cœnam sibi peteret. Cui ille se quidem Levitam esse fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero se referebat in sorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipse * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud se in hospitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adolescentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejusque* formæ venustatem admirati

αὐτῶν ὠμότητι καιρὸν λαβόμενοι. οἱ μὲν οὖν πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε ἀφ' τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη ἀφ' τῆς τρυφῆς ἐκλελυμένοι. καὶ σωφρόσυνον ἤδη τὴν ἀκρατοκρασίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γερουσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, ἀπ' ἀρχὴν ἄλλως οὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν μὲν ἐν τοῖς [z] ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν [a] προσδεδεμένοι. καὶ ἀφ' τὴν πολλὴν ἀδειαν σάσις αὐτοὺς πάλιν [b] κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

ἡ. Λεβίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῆς Ἐφραΐμ κληρωχίας ὢν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γυναῖκα ἀπὸ [c] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ἰούδα φυλῆς τοῦτ' ἐστὶ τὸ χωρίον. [d] ἐρῶν δὲ σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς [e] ἡττημένῳ, ἠτύχει τῶν παρ' ἐκείνης [f] οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ ἀφ' τούτῳ μᾶλλον ἐκκαιομένῳ τῷ πάθει, [g] μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς ἀφῆκεν, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, ἀφαυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ τέσσαρας μὲν ἡμέρας [h] αὐτόθι ἀφικτᾶτο, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, πρὶ δείλης ἔξεισι. βεβήλου γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τὰς ἡμέρας τρεπούσας ἐπῄδουν. θεράπων δ' αὐτοῖς εἷς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' οὗ [i] ὠχεῖτο ἡ γυναῖκα. [k] γινομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ' [l] ἐληλύθεσαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μή καί τι [m] καὶ τὰς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας [n] καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα ἤδη πόρρω πολεμίων ὄντας, ἅμα μὲν πολλάκις ἀσφαλῆ καὶ ὑποπτα παιοῦντος καὶ τὰ φίλα. τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοδοχῆσαι· Χαναναίων γὰρ [o] ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [p] προελθόντας εἴκοσι σταδίους, εἰς οἰκείαν ἠξίου καταγαγέσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [q] Γαβᾶν [r] φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς πω ξενίαν τοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν ἀσπαλουμένου, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιών, τῆς μὲν Ἐφραϊμίτιδος φυλῆς ὢν, ἐν ᾗ τῇ Γαβᾷ ἀφικτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι' ἃς αἰτίας σκοτεινὸς ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λεβίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γυναῖκα δὲ ἀφῆκε τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [s] αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ' οἴκησιν [t] ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ [v] Ἐφραΐμ κληρωχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ ἀφ' τὴν συγγένειαν, καὶ ἀφ' τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν ἀφ' τὴν σωτυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενιοθησόμενον ἦγε. [x] νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαωνιτῶν, ὅπερ τὸ ἀγορᾶς τὸ γυναῖκα θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ ἀφ' τῷ πρεσ-

z Ἀγροῖς ἡδονῇ] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς &c. *erant autem, ut qui maxime, quæstus* &c.

a Προσδεδεμένοι.] Sic in *MSS.* in *Editis* προσδεδωμένοι.

b Κατελάμβανε] *Al.* καταλαμβάνει.

c Βηθλέμων.] Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto sit Βήθλεμμ, sicuti Β θηλαμ in *reliquis* Βηθλεμῶν.

d Ἐρῶν δὲ] Ἐρῶν τε *Vat.*

e Ἡττημένῳ,] Ἡττωμένῳ *Vat.*

f Οὐχ' ὁμοίων πειρώμενον.] Οὐχ ὁμοίων τυγχανόντων *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

g Μέμψεις] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & mox infra, v. 23. in *Editis*, *Aliisque* σκέψεις. *lites* reddit *Epiphan.*

h Αὐτόθι ἀφικτᾶτο,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς αὐτόθι in *Editis.* πρὸς αὐτὸς mallem. HUDS. Abundat πρὸς, aut adverbialiter ponitur. COCC.

i Ὠχεῖτο τὸ γυναῖκα.] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὀχεῖτο.

k Γινομένων] *Al.* γινομένων.

l Ἐληλύθεισαν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθεσαν.

m Καὶ τὰς νυκτὸς] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

n Καταλάβοι] Καταλάβῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἦν ἡ πόλις·] Ἦν πόλις *Vat.*

p Προελθόντας εἴκ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.*

q Γαβᾶν] Cum *Editis* consentiunt *MSS.* nisi quod diverso accentu Γαβὰν aut Γάβαν habeant. Γαβαὼ *Zonaræ*, Γαβαὶ LXX.

r Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη δὲ ὀψίας οὔσης, καὶ μηδενὸς &c.] Ad hunc modum in quatuor *MSS.* Φυλῆς δὲ Βενιαμίτιδος. ἤδη δὲ ὀψίας οὔσης, καὶ μηδενὸς &c.

s Αὐτὸν ἀπεῖναι·] Ita cum *Editis*, *Aliisque.* αὐτὸν *Samb.*

t Ἐδήλου τυγχάνειν] Ἐδήλωσε *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

v Ἐφραΐμ] Ita ex *iisdem.* Ἐφραΐμιν in *Editis*, *Aliisque.*

* *In eadem tribu domicilium habuerit,*] *Ad eandem tribum conferetur*, vertit *Schotanus.*

x Νεανίαι] Νεανίσκοι *Vat.*

πρεσβύτῃ κατηγμένῳ ἔμαθεν, καταφρονήσαντες τ ἀσθενείας κ τ ὀλιγότητ, ἦκον ὅπι τας θύρας. ⁊ ὁ πρεσβυτ ωδε καλουῶτ ἀπαλλάττεσθαι. [y] κ μὴ προσφέρειν βίαν μηδε ὕβριν, ἀξίουν αὐτὸν ωδε ξενίου τ ξένιον πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δ συγχυῆ τι λέγοντ κ [z] λοίπην ⁊ πρεσβυτ, [a] κ δρασθν αὐτὸς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τὸς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν ⁊ δικαίᾳ καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα τ ὑπερθυμίας αὐτῶν. [b] εἰς δ' ἀνάγκην ωθουμένῳ, καὶ μὴ βουλόμενῳ τὸς ξένους [c] ωθεισθεῖν ὑβριστὴν ξενίας, τ ἑαυτῆ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τι τὴν ὑπερθυμίαν αὐτὸς λέγων νομιμώτερον, δίκαι τ εἰς τὸς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δ μηδεν ἀδικήσειν ὃς [d] ὑποδεξαιτ τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἥδεν τ ἀσεβῆ τ ὑπὲρ τὴν ξένην ἐνεθύμουν, ἀλλ' ἐνέκειντ παύτην ωδ βιάσασθαι ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [e] ἱκέτευσε μηδεν τολμᾶν ωδ ἄνομον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, καὶ ωθούμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τ ἡδονῆς, ἀπήγαγον ωὸς αὐτὸς τὴν γυναῖκα· καὶ δι' ὅλης [f] τ νυκτὸς ἐμπλησθέντες τ ὕβρεως, ἀπέλυσαν ωδὶ ἐρχομένην ἡμέραν. ἡ δ πεπαλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ὑπὲρ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπνιγ, καὶ ⁊ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [g] τ ἀνδρί· τὸτον γὰ μάλιστα τοῖς γεγυμνευοις ἔχειν [h] ἀνιάτως ἐλογίζετο· κατεπισθασε τὴν ψυχὴν ἀφῆσιν. ὁ δ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενῳ ὑπνῳ βαθεῖ [i] καταχῆσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδεν σκυθρωπὸν ὑφορώμενῳ, ἀνεγείρειν ἐπεχείρει· ωζημυήσασθαι διεγνωκὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἑκουσίας γνώμης αὐτὴν [k] ωδαίροι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ὑπὲρ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δ πλουτήσασαν ἔμαθεν, [l] σωφρόνως ωὸς τὸ μέγεθ τ κακῶν ὑπενεγκοῦσαν τῷ κτήνει νεκρὸν τὴν γυναῖκα κομίζει ωὸς [m] αὐτὸν· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ [n] μέλη εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλὴν, ἐντειλάμενῳ τοῖς κομίζουσι λέγειν τὸς αἰτίους τ πλούτης [o] γυναικὶ καὶ τὴν βίαν τῆς φυλαῖς.

Θ'. Οἱ δ ὑπό τε τ ὄψεως καὶ τ ἀκοῆς τ βεβιασμένων κακῶς ἀπαθέντες, πρότερον ὀδενὸς τοιούτου πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκρίτου καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλουῶ συλλεχθῆτες, καὶ πρὸ τ σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, κ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπεσχε δ' αὐτὸς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ὅτως πρὸς τὸς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἡ λόγοις ἀπαλεχθῆναι ωδὶ τ ἐγκλημάτων, ⁊ νόμος μηδ' ὑπὲ τὸς ἀλλοτρίους ἐφιεντ δίκα πρεσβείας, καὶ τοιαύτης ωὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, [p] τὸς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [q] ἔχειν τῷ νόμῳ πυθομένους πέμψαι ωὸς τὸς Γαβαλιτὰς ἐξαιτοῦντας τὸς αἰτίους· καὶ παρεχομένων μὲν δικεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, κατεφρονησάντων δ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτὸς ἀμυνάσθαι. πέμπουσιν οὖν ωὸς τοὺς Γαβαλιτὰς κατηγοροῦντες τ νεανίσκων τὰ ωδὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντες τὸς δράσαντας

erant, poſtquam apud ſenem diverſari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* ſimul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut diſcederent ſupplicante, atque ut vi abſtinerent & injuria; *viciſſim* ipſum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe & Levitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hoſpitii* violarent, *illi* jus faſque deſpectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, ſi libidini ſuæ diutius obſtaret. At *ſenex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites ſineret contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, *is* quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & præ pudore non auſa in conſpectum mariti venire (*illum* enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitratus, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur; quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſponte contumelioſis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam in *aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levitæ membra uxoris in 12. partes diſſecta per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint*. æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem

Super ea re conſilium capiunt Iſraelitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcant. Jud. c. 20.

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

[y] Καὶ μὴ ωροσφέρειν] Μηδὲ πρ. *Vat.*
[z] Λοίπην] Λοιπὸν *Samb.*
[a] Καὶ δράσειν] Καὶ ἂν δράσειν *Big.*
[b] Εἰς δ' ἀνάγκην] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* εἰς ἀνάγκην.
[c] Πεισθεῖν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* ὑπεισθεῖν.
[d] Ὑποδέξαιτ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ὑποδέξαιτο.
[e] Ἱκέτευσε μηδὲν] Ἱκέτευε *Big.* & *Samb.*
[f] Τῆς νυκτὸς] Articulum inſerui ex *iiſd. Cod.*
[g] Τ' Ἀνδρί·] *Schotanus* malit τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.*
[h] Ἀνιάτως ἐλογίζετο·] Iterum ex *iiſd.* ἀλγεῖν in *Editis*, *Aliiſque.*
[i] Καταχῆσθαι] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* καθέζεσθαι *Baſ. G. Aliique.*
[k] Παροῴχοι] Παροίχῃ *Vat.*
[l] Σωφρόνως] Σωφρονῶν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[m] Αὐτὸν·] Illud αὐτὸν pro αὐτὸν, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.*
[n] Μέλη] Male μέρη in quibuſdam *MSS.*
[o] Γυναικὶ καὶ τὴν βίαν] Τῇ γυναικὶ κ τὴν παροῦσαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τῇ γ. κ. τ. ὑβριομένην *Vat.*
[p] Τὸς δόξαντας ἀδικεῖσθαι] Τὸς δόξαντας ἀδίκως στρατείαν ἀγαγεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[q] Ἔχειν τῷ νόμῳ] Ἔχοι *Big. Samb.* & *Vat.*
* *Ad pœnam eos poſtularent.*] Et eos dari ad ſupplicia deposcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ διατάσσει αὐτὸς, καὶ ἐξαιρεῖσθαι καλιὰν ἐξ Ισραὴλ juxta LXX.

dem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipsa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum potestatem tradere noluerunt, & sibi contumeliæ esse existimarunt si alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: simul enim cum iis insolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciscendos.

Israëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

10. Ut vero Israëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipsorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, seque eos bello prosequuturos, magis iis irascentes, quam majores nostros Chananæis *succensuisse* accepimus. Ac confestim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum essent viginti quinque millia sexcenti, ex quibus erant quingenti, qui sinistra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commisso, Benjamitæ in fugam vertunt Israëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortasse plures periissent, nisi nox eos inhibuisset & prælium diremisset. Et Benjamitæ quidem gaudio exsultantes in urbem se recipiunt; Israëlitæ vero in castra ex clade animo consternati. at sequenti die iterum acie congressi sunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Israëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multam* metuentes castra deseruerunt. Cum autem accessissent ad Bethela urbem in proximo sitam, & postridie jejunium egissent, Deo per Phineesem pontificem supplicabant, ut eis succensere desineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hostes. Deus vero hæc ipsa per Phineesem vaticinantem pollicitus est.

Benjamitæ demum victi cæsique ad internecionem. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviso, dimidiam quidem noctu in insidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conserebant cum Benjamitis, & sese subducebant cum illi instarent, eosque persequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim suffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes insequebantur *Benjamitæ*, ita ut senes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hostes in potestatem suam redigere expetentes. Postquam autem *satis* longe ab urbe discessum est, fugere quidem desierunt Hebræi, conversi autem aciem instaurant, atque in insidiis collocatis signum istud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hostes aggressi sunt. Illi vero, simul ac se deceptos senserunt, eo redacti sunt, ut quid agerent plane nescierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulsi, à circumstantibus telis petiti sunt & confossi, ita ut omnes interirent præter sexcentos. Illi vero conglobati & in densum agmen coacti per medios hostes erumpentes ad montes vicinos se

Ex immani Benjamitarum cæde sexcenti duntaxat evaserunt. Jud. c. 20.

μὲν ἀ νόμιμα, ἡγουμένους ἢ δικαίως ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ ἢ Γαβαωνοὶ ὅτε τὰς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλογενέσι ὑπακούειν προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμῳ φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [r] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' ἀψυχίαν. ἦσαν ἢ ἐν φρονήματι μεγάλῃ [s] καὶ τ ἄλλων Φυλετῶν· προαπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ι'. Ὡς ἢ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις τὰ πρὸς τ Γαβαωνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν [t] ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [v] ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν πεπολεμήκαμεν ἡγουμένους. πρεσβείαν τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας πεσαράκοντα ὁπλιτῶν· [x] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πενταχιχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πενταχοσίους τ [y] λαιαῖς τ χερῶν σφενδονᾶν ἀρίστοι. ὥστε καὶ μάχης πρὸς τῇ Γαβᾷ γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμίτας τοὺς Ισραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν [z] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ χιλίους. ἐφθάρησαν ἢ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμίτας, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δὲ Ισραηλίτας καταπεπληγότες ὑπὸ τ ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμίτας κρατοῦσι, θνήσκουσι τ Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [a] τ φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. προσγενόμενοι ἢ εἰς [b] Βεθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, καὶ τὴν ὑστεραίαν τ Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τ ἀρχιερέως παῦσαι τ ὀργῆς τ πρὸς αὐτοὺς, καὶ τ δυσὶν αὐτῶν ἥτταις δεκαεπτὰ δᾶναι νίκην καὶ κράτος καὶ τ πολεμίων. ὁ ἢ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ια'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς πρὸ τῆς πόλεως· οἱ δὲ ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦντα τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [c] Βενιαμίται. τῶν Εβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα, καὶ σπουδῇ θᾶττον εἰς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν εἴποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [d] ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς ἢ [e] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Εβραῖοι· σπασάμενοι δὲ ἐστησαν [f] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὁ συνέκειτο· οἱ δὲ ἐξαναστάντες [g] ἐπέπεσαν τοῖς πολεμίοις. [h] οἱ ἢ, ἅμα τε ἐπατημένους αὐτοὺς ἤθλων, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνεστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον περισχόντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. ὅτοι ἢ συμφράντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τ πολεμίων, ἔφυγον ὅπῃ τὰ τῆσιον ὄρη· καὶ καταλαβόντες ἱδρύθησαν. οἱ δὲ ἄλλοι πάν-

r Διὰ τὸ πλῆθος,] Διὰ πλῆθος *Big.* & *Samb.*

s Καὶ τ ἄλλων] Illud καὶ delet *Coll. Big.* proque eo *Coccejus* mavult μᾶ. HAV.

* *Magnus autem iis erat belli apparatus,*] Ita *Vet. Interpr.* erant enim nimis instructi & super alias tribus industrii; despexeruntque illos, & indignati sunt è diverso tanquam compressuri violentiam facientes. *Adeo ut ὑπὲρ ἄλλων φ. legisse videatur. Forsan* μᾶ τ ἀλλων φ.

t Α ὁρι Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα,] Adeoque licuit Judæis extra tribum suam inire matrimonium. REL.

v Ὄντας,] Ὄντες *Big.* & *Samb.* & mox Χαναναίους οἷς τοὺς πρ. in *ii. d.* & *Cod. Vat.*

x Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλίτων ὑπὸ δίσμ. *Big.* (*Coll. Voss.*; & *Samb.* Βενιαμῖ) δὲ εἶχον ὁπλίτων ὑπὸ δίσμ. *Vat.*

y Λαιαῖς τ χερῶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* λισαῖς. Locum ita reddit *Vet. Interpr.* sinistra manu utebantur ut dextra.

z Ἐξ αὐτῶν] Illud ἐξ reposui ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

a Τὸν φονον ἐξέλιπον] Ita *Big.* & *Samb.* δείσαντες τ φόνον in *Editis*, *Aliisque*. Verum δείσαντες ἐξέλιπον *Vat.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *metuentesque exercitum reliquerunt.* HUDS. Forte φόβον, vel διὰ τ φόνον. COCC.

b Βέθηλα πόλιν] Sic in Græcis omnibus in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem.* Male LXXII. & *Josephus* accipiunt *Bethel*, tanquam si nomen proprium esset: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 499. qui ostendit *Josephum* in hac narratione sæpius plus justo à veritate *Hebraica* recessisse. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuisse, ut necesse esset tot hominum millia castra circa utraque locare.

c Βενιαμίται.] Primus ita distinxi, antea Βενιαμῖ), τ Εβρ.

d Υπολειφθέντας] Υπολειφθέντες διακοσμεῖν δι' ἀσθένειαν αὐτοῖς παντυδὶ βουλομένους *Big. Samb.* & *Vat.*

e Πολὺ τ πόλεως] Πρὸ τ πόλεως legisse videtur *Vet. Interpr.*

f Εἰς μάχην.] Πρὸς μάχην *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

g Επέπεσαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπίεζον.

h Οἱ ἢ,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* nisi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat *Vat.* in *Editis*, οἱ ἢ ἅμα τε αὐτοὺς ἐπ. ἠθλοῦν καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ν.

πάντες, ὡσὶ δισμυρίας ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ισραηλῖται, τῷ τε Γαβαῖν [i] ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ ἄρρενων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [k] πάντα ὁμοῦ. [l] ἦτος τε ἦσαν παρωργισμένοι, ὥστε καὶ [m] Ιάβισον τὴν [n] Γαλαδίτιδος ἐλθεῖν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύσαι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ὅπερ τοσοῦτον ἐπ' ὀργῆς προῆλθησαν, τῷ καὶ τὴν γυναῖκα πάθει συσλαβόντες καὶ τὸ καθ' ἡμῶν [o] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κϚ'. Μετάνοια δ' αὐτὸς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νησείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καὶ τοῦ δίκαια παθεῖν αὐτὸς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τοὺς διαφυγόντας αὐτῶν ἐξακοσίους διὰ πρεσβυτῶν ἐκάλουν. καθίδρυτο δή ὅπου πέτρας τινὸς [p] Ροᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ὀπαλωλότων, ὀδυρόμενοι, πρᾴως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τὴν Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωροῦμεν δὲ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἀπάσης τῆς φυ- "λῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τὰ καθ' ἑαυτοὺς θεοῦ ψήφῳ γεγονότα, [q] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [r] κατῆεσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς [s] προκαλουμένοις. οἱ δὲ Ισραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [t] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ιαβίτιδας. πρὸ δὲ τῶν ἀλλοσίων ἐσκόπουν, ὅπως καὶκεῖνοι γυναικῶν [v] ἐπορίσαντες παιδοποιῶνται. γεγονότων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, πρὸ δὲ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβάλλοντο τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμώσαντες ἀ γνώμη καὶ κρείσσ, [x] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην [y] κινδυνεύσασαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γνώσεται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἀσφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τὸ δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τὰς ἐπιορκίας ὄνομα ἀφελιασάσης, ἔφη τις, [z] τούτοις γυναικῶν ἐπιμείαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν [a] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἀπόνοιαν, "ἡμῖν, [b] εἶπεν, τρὶς δ' ἔτος [c] εἰς "Σηλὼ συνιοῦσιν ἑορταὶ κατὰ [d] πανήγυριν αἱ γυναῖ- "κες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεί- "σθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ἔτε "προτρεπομένων ἔτι κωλυόντων. πρὸς δὲ τὰς πατέρας "αὐτῶν, δυχερείνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξι- "οῦντας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελή- "σαντας τῶν θυγατέρων· [e] ὅτι τι δεῖ τὸ ὀργῆς ὑπὸ

fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro cecidérunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere. missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde. *In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sævitum est. Jud. c. 21.*

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti censuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin & vobis, inquiebant, con- "cedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & "prædæ quantum abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores suppeterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum istis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, "inquiebat, in anno *nos* apud Siluntem convenien- "tes ad celebritatem sequuntur uxores & filiæ: "has, quas fortuna cuique per raptum obtulerit, "liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis "nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres "vero earum, si rem ægre tulerint & vindictam po- "stularint, dicemus, ipsos in culpa esse, qui fi- "lias negligenter custodiverint; & quod non o- "por- *Benjamitas 600. revocant Israëlitæ, iisque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.* *Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Israelitæ. Jud. c. 21.*

[i] Ενεπίπρασαν,] Ita pro mendoso ἐμπίπρασαν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπιπρᾶσι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐμπιπρᾶσι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας.

[k] Ταύτᾳ δῆωσιν.] Sic *Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis ταῦτα.

[l] Οὕτως τε] Eo modo *Vat.* ἔτως τε ἦσαν παρωργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb.* in *Editis* δῆωσιν, ἔτως ἔσαν παρωργισμένοι, καὶ.

[m] Ιάβισον] Ιάβεσσον *Big.* & *Samb.* Ιάβις δὲ Ιάβισσον *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6. cap. ult.

[n] Γαλαδίτιδ] Γαλαδίτιδος *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαάδ in interpretibus LXX.

[o] Ἀναιρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* & *Coccejus*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἀφεσιν.

[p] Ροᾶς καλουμένης,] Ῥάας *Samb.* Eadem est rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Remmon.

[q] Καὶ κατ' ἀδικίαν] Illud καὶ inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Κατῆεσαν] Ita ex *iisdem* (& *Coccejo*) in *Editis*, *Aliisque* καθῆσαν.

[s] Προκαλουμένοις.] Rursum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* προσκαλεμένοις.

[t] Τὰς τετρακοσίας] Articulum, qui in *Editis* deerat, restitui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἐπορίσαντες] Ἐπορίσωσι καὶ παιδοποιήσωσι *Vat.*

[x] Τῷ δὲ Θεῷ] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Θεῷ.

[y] Κινδυνεύσασαν] *Coll. Big.* & *Voss.* κινδυνεύουσαν.

[z] Τούτοις γυναικῶν] Τούτῳ τε *Samb.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό τε *Big.* (& *Coll. Voss.*) & τοῦτ τε *Vat.*

[a] Τὸν ὅρκον.] Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον *Vat.*

[b] Εἶπεν,] Ita *Big. Samb.* & *G.* εἰπεῖν in *reliquis*.

[c] Εἰς Σηλὼ] Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλῶ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλὼ & Σιλῶ.

[d] Πανήγυριν] *Bonfrerius* (in *Comment.* ad *Jud.* p. 409) hoc vult intelligi de uno ex tribus Festis anniversariis, quibus Israëlitæ se sistere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) existimat hic agi de festo quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

[e] Οτι τε δεῖ τὸ ὀργῆς] Δεῖ δὴ τὸ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὅτι δὴ δεῖ τὸ *Vat.*

[f] Εφῶ-

"porteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui jam "antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt, & providerunt ut ad priſtinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſervata eſt: brevique admodum floruit, & quam ocyſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

"Βενιαμίτας [f] ἐφεῖναι, χρησαμένοις αὐτῇ καὶ [g] θάτ-
"τον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πιθόμενοι, ψη-
φίζονται τὰ ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις. ἐν-
εστώσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ
τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως [h] ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς
παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν
ἔμελλον. αἱ δὲ μὴ παιδιᾶς οὐδὲν [i] ὑφορώμεναι τῶν
μελλόντων ἀφυλάκτως [k] ὥδευον· οἱ δὲ σκεδασθεισῶν
εἵχοντο ἐξαναστάντες. καὶ ὅτοι μὲν ἅτως γαμήσαντες
ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο
πάλιν, εἰς τὸν πρότερον εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν.
Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ, κινδυνεύσασα πόλεως
ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὸν Ισ-
ραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε πρὸς εὐδαιμόνημα, καὶ
πλοῦτον [l] εἰς τὸν πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιή-
σατο τὸν ἐπίδοσιν. ἔτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἅτως
πάσεται.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μὴ πιστὸν τὸν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασυρίοις
ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Οθνιήλου ἠλευθέρω-
σεν, ἄρξαντος ἔτη πεντεκαίδεκα.

Danitica tribus à Chananæis preſſa in montana ſe recipit: de in coloniam deducens Dana urbem exſtruit.

CONtigit autem ut hiſce ſimilia pateretur etiam tribus Danitica, quæ ex hujuſmodi cauſa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes ſuas habituros. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem & Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *ſitas:* coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Ομοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὸν [m] Δανίτην συμ-
βῆ φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τὸ τοιοῦτο περιε-
χθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὸν ἐν
τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς
γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιή-
σαντο δυνάμιν· ἤδειν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶν-
τες, ὡς δὲ βεβαίαν [n] τὴν δι' ποιησόν κακῶς τὰς Εβρεικὰς
ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [o] τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς
πόλεις ἠξίουν. ἁρματά τε [p] οὐ συμπαρεσκεύαζοντο, καὶ
τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρό-
νουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὴν Ασκάλωνα καὶ Ακκά-
ρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ·
καὶ Δανίται εἰς τὸ ὄρος ἀναγκασθὲν συμφυγεῖν, ἤδη
ὀλίγον αὐτοῖς ὑπόβαθρον τῆς πεδίου καταλιπόντες. οἱ δ' ἔτι
πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γνώμη τε σὺν ἔχοντες ἀρκέσειν,
πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγαιον, κα-
τοψομένους γῆν, εἰς ἣν μετοικήσαιντο· οἱ δὲ οὐ πόρ-
ρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ [q] ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πη-
γῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέ-
ρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγα-
θὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν· [r] οἱ δ' ἑρ-
μηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυ-
μον τῷ Ιακώβου παιδὶ, Φυλῆς δ' ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

III. 2 Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. Eis igitur iraſcitur

Β'. Τοῖς δ' Ισραηλίταις συνέβαινεν ὑπό τε ἀπρ-
αξίας καὶ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλι-
γωρίας. [s] μεταχινηθέντες γὰρ ἅπαξ καὶ κόσμω τῆς πολι-
τείας, [t] ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βίαν
ἰδίαν βιᾶν, ὡς καὶ τὰ ἐπιχωριαζόντων πρὸς τοῖς Χανα-
ναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς
ὁ

f Εφεῖναι,] Forte ἀφεῖναι. COCC.

g Θάττον ἀμέτρως.] Θάττον καὶ ἀμέτρως ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Ενήδρευον παρεσομένας] Ενέδρευον *Samb.* ſine augmento.

i Υφορώμεναι τὰ μελλόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὑφορῶσαι δὴ εἶναι τὰ μ. *Baſ.* & *G.* ὑφορῶσαι δῆθεν εἶναι τὰ μ. *Vat.*

k Ωδευον·] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὥδευον.

l Εἰς τὸ πλῆθος] Εἰς τε τὸ πλ. *Big.* & *Samb.*

m Δανίτην συνίβη φυλὴν,] Ita è *Cod. Vat.* Δανιαὶλ in *Editis.* Δανιάλου *Samb.* Δὰν *Zonar.*

n Τὴν δι' ποιήσον] Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.*

o Τὸ λοιπὸν] Illud τὸ è *Codd. MSS.*

p Οὐ συμπαρεσκεύαζοντο,] Conjunctionem οὐ ſupplevi è *Cod. Samb*

q Ελάσσονος Ιορδάνου] Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 292.

r Οἱ δ' ἑρμηθέντες] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δ' ἑρμ. quod in *reliquis* obtinet.

s Μεταχινηθέντες] Sunt qui legunt μεθαρμοσθέντες, etiam invitis omnibus libris.

t Επιφέροντο πρὸς] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quorum in uno ἐφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιᾶν, in altero ἐφέροντο πρὸς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιᾶν. in *Editis*, ἐφ' ἕτερον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἐξίων.

ὁ

[v] ὁ Θεὸς· καὶ ἐκείνοις μετὰ πόνων μεγάλων δαιμονίαν ἐπτήσαντο, τοσοῦτον ἀπέβαλον μᾶλλον τρυφῇ. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς [x] Χασίρθα τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δ' [y] οἱ μᾶλλον φόβου ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόροις τε οὓς δυνατὸν μείζοσιν ὑπετάγησαν ἐπιλύειν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἐπὶ ἔτεσιν ὀκτώ. μεθ' ἃ τοῦ κακοῦ οὕτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ἰούδα φυλῆς τις [z] Ὀθνίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱός, δεξιὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα μεγαλοπρεπής· χρηθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾶν· [a] προσκαλεσάμενος συλλαμβάνεσθαι τοῦ κινδύνου τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ὑπὲρ [b] τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· [c] πρῶτον μὲν τὸν παρ' αὐτοῖς ὄντα φρουρὸν τοῦ Χασίρθα ἀναφείρει, [d] προσγινομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ὑπερχειρήσεως, μάχῃ τοῖς Ἀσσυρίοις συνάπτει, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς [e] αὐτοὺς ἀπωσάμενος, περαιοῦται τὸν Εὐφράτην ἐξιάζων. [f] Ὀθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ [g] πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους δέχεσθαι, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη [h] τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne despiceret Israëlitas in hujusmodi necessitatem adductos, sed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere sibi aliquot periculi socios adscivisset, (pauci enim erant quos præsentis rerum status pudebat, quive eum in melius mutari desiderabant) primo quidem præsidium suis à Chusarthe impositum interficit; numero vero commilitonum illi crescente ex eo, quod in primis ad quæ aggressus est non lapsus fuerit, prælium committunt cum Assyriis, &, cum eos universos in fugam conjecissent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis suæ specimen dederit, in rei bene gestæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Israëlitis* imperasset, vitam cum morte commutavit. IV. *Eos in libertatem restituit Hothnielas. Jud. c. 3.*

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπὸ τοῦτον Ἤδης τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τοῦ δεκάτου ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

CAP. IV.

Quomodo populus noster rursum Moabitis servivit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta. V.

Τελευτήσαντος [i] δὲ τότε πάλιν τὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐπόσα πράγματα· καὶ τῷ μὴ ἀφὶ πηγῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν [k] ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τὴν ἀκοσμίας τε καὶ τοῦ πολιτεύειν [l] Ἐγλῶνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, [m] καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων ἀφαιρούσας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τοῦ δύναμιν πεπηρῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς [n] ὑπιτάξαι πολεῖν. καθιδρύσας δ' αὐτῷ ἐν [o] Ἰεριχοῦντι [p] βασίλειον, ἔδειν τε εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως [q] παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, [r] ὑπὲρ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν [s] Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ τῆς [t] ἱκετείας αὐτῶν ὑπακλασθεὶς, ἀπήλλαξε τοὺς [v] ὑπὸ τοῖς

HOC autem mortuo, rursum res Israëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &, quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, postquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos despexerit, bello adortus ipsos fuerat; &, cum multis præliis eos vicisset, animoque cæteris elatiores sibi subjecisset ad potentiam eorum prorsus deprimendam, tributa etiam ipsis *gravia* imperaverat. Sibi enim sede regia in Jerichunte constituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *summa* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Israëlitarum ob calamitates quas perferebant misertus atque precibus eorum supplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit. *Israëlitæ, longæ pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in servitutem redigentur. Jud. cap. 3.*

[v] Ὁ Θεὸς·] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* deest articulus.

[x] Χασίρθα] Ita in nostris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui passim habet Σωσαρθίμ. in *Latinis* dicitur *Cusardus*, vel *Cusarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chusan rasarthaim*. unde Χουσαρσαθαίμ in LXXII. *Eustathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρθαείμ.

[y] Οἱ δὲ φόβου] Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ.

[z] Ὀθνίηλος] Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13) juxta textum *Hebraicum* sit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ υἱὸς Κενίζ, ac disertim in *Cod. Vat.* Ὀθονιὴλ τοῦνομα Κενίζου υἱὸς, atque in *Zonara*, qui *Josephum* solet exscribere, δεξιὸς τις ἀνὴρ, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ κεκλημένος. in *Editis* τὸν Κενέζου ὄνομα, &c. nec aliter *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nisi quod Κενιζοῦ habeant.

[a] Προσκαλεσάμενος] Προσκεκλεσάμενος *Samb.*

[b] Τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest τότε.

[c] Πρῶτον μέν] Πρῶτον μὲν σὺν ὀλίγοις τοῦ Ἀσσυρίων τὸν π. *Busb.* & *Hen.*

[d] Προσγινομένων] Προσγενομένων δ' αὐτῷ πλ. *Busb.* & *Hen.*

[e] Αὐτοὺς ἀπωσάμενος,] Ita *Big.* (*Coll. Voss. Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

[f] Ὀθνίηλος δὲ,] Jam Γοθονιὴλ in *Cod. Vat.* Κενίζου in *Editis*. Κενιζοῦ *Samb.* Κενάζου (*Coll. Voss*) *Big.*

[g] Πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πεῖραν αὐτοῦ λαμβάνῃ &c. sex vocibus omissis. proclivi admodum errore ex similitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res est.

[h] Τεσσαρακοντα,] Πεντηκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum*.

[i] Δὲ τότε πάλιν] Sic *Big* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτε.

[k] Ἔτι μᾶλλον] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.*

[l] Ἐγλῶνα,] Ita *Vat.* Εγλωνα *Bas.* & *G.* Αἰγλῶνα τὸν Μ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Εγλωμ LXXII. Αἰγλωμ *Zonar.*

[m] Καὶ τοὺς φρονήματι] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοῖς φρονήμασι τῶν ἄλλων ἀφαιρουμένους *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* καὶ τοῖς φρονήμασι τ. ἀ. ἀφαιρουμένους. HUDS. Lege τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων ἀφαιρουμένους ὑποταξαμένους. COCC.

[n] Ὑπιτάξαι πολεῖν.] Ἐπέταξε *Big.* & *Samb.*

[o] Ἰεριχοῦντι] *Sc* alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16. 34.) instauratæ ruderibus.

[p] Βασίλειον,] Ita *Vat. Bas. G.* & *Zonaras*. βασιλείαν *Big. Samb. Hen* & *Vet. Interpr.* quin & καὶ ταυτῷ ἀπόδειξιν adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Παρέλιπεν·] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* παρέλειπεν.

[r] Ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.] Εἰς ὀκτ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

[s] Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deest vox Ἰσραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Busb. Hen.*

[t] Ἱκετείας] *Al.* ἱκεσίας.

[v] Ἐπὶ τοῖς Μωαβίταις] Ὑπὸ *Big.* & *Samb.*

vit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, *quippe* muneribus ipſum *ſibi* concilians & pleniori obſequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſte accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æſtatis tempus, &, cum jam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter æſtum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æſtati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam ſoli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in ſolio, & timor inceſſit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipſum igitur ſuſcitavit, dicens ſe habere ſomnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod ſomnium eſſet auditurus, è throno exſiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clauſis poſt ſe foribus; ac famuli *interim* quieſcebant, regem in ſomnum delapſum eſſe rati.

Jerichuntini, occiſo Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipſos hortabatur ut ſeſe in libertatem aſſererent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipſi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum ſonitu ſignificarent. hiſce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domeſtici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam adveſperaſceret, veriti ne quid ei novi & inſoliti contigiſſet, in cubiculum ingreſſi ſunt. Cumque mortuum inveniſſent, conſilii inopes hærebant; & antequam præſidia in agmina cogi poterant, illis magno numero ſuperveniunt Iſraëlitæ. Et alii quidem è veſtigio perempti ſunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Iſraëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà tranſitus erat, perſequentes eos interimunt: & in ipſo trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quiſquam è manibus ipſorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è ſervitute Moabitica liberati ſunt. Ehudes autem, ob hanc cauſam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuiſſet: vir *ſane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciſſet, *omni* laude dignus. Ac poſt hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio ſuccedit Sanagarus. Jud. c. 3.

---

x Ηλευθέρωσε] Ηλευθερώθησαν ſoli *Big.* & *Samb.*

y Ηὼδης] Ita cum *Samb.* in *ſummariis*, p. 177. quam videſis. In *Editis*, *Aliiſque* Ιωὰς. atque ita vel Ιωὰς in ſuis *Joſephi* codicibus legerat *Zonaras*.

z Χρῆσθαι σωματοφύλαξι,] Χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

a Ἀπ' ἐκείνης] Κατ' ἐκείνης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) καὶ ἀπ' ἐκείνων *Samb.*

b Πᾶσαν ἰσχὺν] Ἅπασαν *Big. Samb.* & *Vat.*

c Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* καὶ διὰ τοῦτο. mox τὴν non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

d Τινὰ τι ἡμέραν,] Καὶ ἐπί τε τ. κ. *Vat.*

e Ἀτενῶς κελεύοντος,] Ἀτενῶς κελεύσαντος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀτενῶς κελεύοντος *Vat.*

f Κεῖσθαι] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* καθεῦδε.

g Ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου.] Ἀνῆκε *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

h Καταλιπὼν,] Ἐγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.*

i Προσκλείσας τὰς θύρας.] Προσκλίνας *Idem.*

k Τοῦτ' ἀκούσαντες,] Vocem τοῦτο inſerui è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

l Οἷον.] Illud οἷον ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

m Καθειςήκεσαν·] Καθειςήκεσαν *Big.* καθείκεσαν *Vat.* & *Samb.*

n Τῶν Ισραηλιτῶν] Τὸ τῶν Ισρ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.*

o Μωαβίτην σωθησόμενοι] Μωαβίτιδι *Samb.*

p Ἅπαντος ἡγεμονίας,] Πάντος *Big.* & *Samb.*

q Ογδοήκοντα] Ὀκτὼ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Habetur expreſſum (inquit *Uſſerius* in *Chron. S.* p. 208.) in *Jud.* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Iſraëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni veriſimilitudine eſt alieniſſimum) ſed quod occiſo per *Ehudem* Eglone, cui per annos XVIII. Iſraëlitæ ſervierant, quieſcere cœperit terra anno LXXX°. poſt priorem pacem ab Othniele illi reſtitutam.

r Σαναγας,] Σάγας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Σαμγὰς juxta *Bibl. Hebr.* Σαμγὰς LXXII. Σαμάγας ſcribendum eſſe cenſet *Druſius*.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Χαναναίων αὐτὸς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἱ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. V. VI.

Quomodo Chananæis eos dura ſervitute prementibus per annos XX. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* XL.

ΙΣραηλίται δὲ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ὅπῃ διδαχὴ καὶ κρείττονα ἐλάμβανον τῆς παρόντος [s] ἠτυχημένων, ὑπό τε τοῦ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [t] πρὶν ἢ καὶ τὸν ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας βραχὺ, ὑπὸ [v] Ιαβίνου καὶ τοῦ Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. ἔστι γὰρ ἐξ Ασώρων πόλεως ὁρμώμενον· αὐτὸν δὲ ὑπερκεῖται τῆς [x] Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατὸν μὲν ὁπλιτῶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [y] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [z] ἡνιόχει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως [a] ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ισραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ὑπερβάλλειν φόρους.

β'. Εἴκοσι μὲν [b] οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [c] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυσχρίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ [d] πλείων δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὸν ὄγκον καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν [e] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι δὲ λοιπὸν, σωφρόνως συνδιαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς παρανομίας τῶν νόμων ὑπάρξαι, [f] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν γὰρ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [g] παντελῶς ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τὸν [h] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀσπὰρ, καὶ τοῦτο Εβραίων γλῶτταν.

γ'. Μεταπεμψαμένη δὲ ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ὅπλεξαν τῶν νέων μυρίους [i] ἐκέλευε χωρεῖν ὅπῃ τοὺς πολεμίους. ὑπερβάλλειν γὰρ [k] τοσοῦτον, ὃ Θεὸς προεῖπεν, καὶ νίκην ὑπισχνεῖται. Βάρακος δὲ φαμένου [l] οὐ στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτησαμένη, „σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος „ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ φθονῶ". καὶ σωθροισάντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [m] Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπέφαινε δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, ὃς βασιλέως κελεύοντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δὲ Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [n] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατέσχε, τῷ συμβουλῷ πιθέσθαι κατ' ἐκείνην κελεύσασα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

δ'. Σωπήσαν οὖν, καὶ προσμιγνύντων αὐτῶν [o] χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [p] τόν τε ὑετὸν καὶ πρόσωπον ἤλαυνε τοῖς Χαναναίων ἄνεμος, τοῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐ-

Fabinus, Chananæorum rex, Iſraëlitas ſubjugat, crudelique dominatu premit. Jud. cap. 4.

RUrſus autem Iſraëlitæ, (meliora enim ex prioribus *ſuis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica ſervitute reſpirarent, à Jabino Chananæorum rege ſub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Aſoro ortus (hæc vero ſita eſt ſuper Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Siſares, apud Regem dignitate primus, Iſraëlitas cum eo congreſſos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

Baracus & Debora illis priſtinum ſtatum reddiderunt. Jud. c. 4.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortem illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

3. Debora autem, Baraco accerſito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hoſtes proficiſceretur. tantum enim copiarum ſufficere præſertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, ſe nolle exercitum ducere, niſi & ei imperio juncta eſſet, indignata, "tu quidem, ajebat, "mulieri de honore impertiris, quem Deus in te "contulit, ego vero *illum* non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem & Baracum, hoſtium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, juſſitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

4. Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas; cum largo imbre & grandine: ventuſque in adverſos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint uſui.

s Ητυχημένων,] In *Editis*, *Aliiſque* ἀτυχημένων, ſed cum πάντυχημένων habeant *Big.* & *Samb.* levicula cum mutatione malui ἠτυχημένων. præſertim cum ita legiſſe videatur *Vet. Interpr.*

t Πρὶν ἢ] Qui id poteſt dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12.

v Ιαβῖνου] In quibuſdam *MSS.* (*Coll. Voſſ. Big.*) Αὐτου. in LXXII. Ιαβὶν aut Ιαβεὶν.

x Σεμεχωνίτιδος λίμνης] Utrum Σεμεχωνίτιδος vel Σαμαχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Joſephum* ſcribitur) verior ſit ſcriptura, aliorum eſto judicium.

y Τρισχιλίων] *Joſephum* erroris arguunt *Bochartus* & *Schotanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC.

z Ἡνιόχει.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐπόει.

a Σισάρης,] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Σισάρα LXX. Σισάρας *Zonar.*

b Οὖν ἔτη] Illud οὖν inſerui è *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αὐτοὶ φρονεῖν] Αὐτοὶ non agnoſcit *Vat.*

d Πλείων δαμάσαι] Πλείονι χρόνῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* πλέων χρόνῳ *Big.*

e Αγνωμοσύνην.] Ἀγνωμοσύνῃ, ἵνα μεταθ. τ. λ. σωφρονῶσι διαχθ. τ. σ. ἀ. ὑπ' αὐτ. π. τ. ν. ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

f Δεβώραν] Ita *Baſ. G. Glycas*, *Aliique.* Δαβώραν *Big.* & *Samb.* Διβώραν *Vat.* Δεβέρα LXX. Δάβωρα *Zonar.*

g Παντελῶς] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπαὶδιον in *Editis*, *Aliiſque.* Vide p. 285. v. 11.

h Νεφθαλίτιδος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

i Ἐκέλευε χωρεῖν] Ἐκέλευσε *Big.* & *Samb.*

k Τοσοῦτον,] Τοσοῦτος *Iidem.*

l Οὐ στρατηγήσειν] Ex *Big.* & *Samb*, οὐ repoſui pro μὴ *Editorum*, *Aliorumque.*

m Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* atque *Joſephus* ipſe in *Vita ſua.* Ἀταβυρίῳ in *Editis*, hic loci.

n Καταπλαγέντας] Καταπλαγέντος *Big.* & *Samb.*

o Χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ὄμβρος *Baſ. G. Epiphan.* & *Zon.*

p Τόν τε ὑετὸν] Ὁ, τε ὑετὸς καὶ πρόσωπον ἠλαύνετο τοῖς Χαναναίοις, ἄτιμός τε ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν legiſſe videtur *Epiphanius.*

uſui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo ut * in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent. Siſares autem, ut vidit ſuos terga vertere, è curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut cum celaret excepit, & potum poſcenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, *gravi* ſomno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terræ affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæſo urbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL.

Siſares, Jabinenſium dux, à Jale, muliere Cenetide, occiſus. Jud. c. 4.

τοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οἵτε ὀπλίταις διὰ τὸ κρύος χεῖσθαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχεν. τὰς δ' Ισραηλίτας ἥδιόν τε ἔβλαπτε [q] κατόπιν γινόμενος ὁ χειμών, καὶ πρὸς τῶν ἐννοιαν τῆς βοηθείας παρὰ θεοῦ ἰσχυρὸν ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ἀσύμενοι τοὺς πολεμίους, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τῶν οἰκείας ἵππου παραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [x] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὴ καταπηδήσας ἀπ' ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὴν ἀφικνεῖται πρός τινα τῶν [s] Κενεσίδων γυναῖκα, [t] Ἰάλλην ὄνομα· ἣ κρύψαί τε ἀξιώσασα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [y] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὴ πιὼν βαθυτέρου καὶ μείζονος δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένῳ σιδήρεον ἧλον ἐλάσασα σφύρᾳ [x] διὰ τῶν κροτάφων αὐτοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [y] ἐπιδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἅτως μὲν ἡ νίκη αὐτῇ περιέῃ, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασώρους, [z] Ιαβίνου τε ὑπατεύοντα κτείνει, καὶ, τὴν στρατηγὸν πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

VII. CAP. VI.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, & eos ſuperarunt & terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ισραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτὸς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τῶν παλιν θις ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Iſraëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6.

DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, poſt hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* advocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; *eoſque acie* congreſſos prælio ſuperarunt, & frugibus igne vaſtatis prædam abegerunt. Cumque hæc per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum univerſi in montes conceſſerunt, & loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos *ſibimet* agentes & ſpeluncas, quicquid hoſtium è manibus evaſerat in illis ut ſervaretur depoſuerunt. Nam Madianitæ, æſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus converſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

Τελευτήσαντος δὴ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παρακαλέσαντες Αμαληκίτας τε καὶ Αραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τῶν λείαν [b] ἀπηγαγοντο. τοῦτο δὴ ποιοῦντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ισραηλιτῶν ἀνεχάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρουν· ἀνομίας τε καὶ ἀπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, καθ' ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ισραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ λοιπὸν καὶ ἀπορία τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς [d] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ, σῶζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

VIII. *Gedeoni angelus forma adoleſcentis apparet, cumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.*

2. Ac Gedeon Joaſi filius, unus è paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, & beatum Deoque charum prædicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono eſſe animo, & conari ut libertatem recuperaret, ſubjiciebat, fieri non poſſe:

β'. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιωάσου παῖς, [f] Μανασσήτιδος φυλῆς ὢν ὀλίγοις, ὁράσματος σαφοῦς φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὸν λῳὸν ἐκπίπτει. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν διὰ τὴν ἄλωνα. φαντάσματος δ' αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφὴν, καὶ φήσαντος δαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, εὐτυχῶν, τὸν γεωῦ, ἔφη, τεκμήριον τὴν [g] ὑμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τὴν λῃνῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἄλωνος χρήσασθαι. βαρρεῖν δὲ παρεκελεύσαμένου, καὶ πρᾶξαι τὸν ἐλευθερίαν ἀνασῶζειν, ἀδυνα-

---

q Κατ' ὄπιν] Ita *MSS.* male editi κατ' ὄπιν.

* *In medios hoſtes irruentes,*] Ita placuit vertere, non *per medios hoſtes erumpentes*, quod eſt, διὰ μέσων ἀσάμβροι τῶν πολεμίων, ut p. 286. in fine.

r Αὐτῶν ἀποθανεῖν.] Abeſt αὐτῶν *Big.* & *Samb.*

s Κενεσίδων γυναῖκα,] Ita *Baſ.* & *G.* Eſt tamen qui malit Κενιζέων, vel Καινιζέων. in quinque *MSS.* & *Epiphanio* Κενελίων. vitio ſane veteſto. Κενεαδῶν *Vat.* Vide *Interpp.* LXXII. *Jud.* c. 4. v. 17.

t Ἰάλλην ὄνομα·] Ιαηλ LXX.

v Δίδωσι γάλα] Ita *Big. Samb. Hen Busb. Glycas* & *Zon.* γάλα δίδωσι *Baſ.* & *G.* γάλα δίδωσι· διεφθορὸς γὰρ ἦν juxta *Epiphanium.*

x Διὰ τῶν κροτάφων αὐτοῦ διέπειρε] Sic *Baſ. G. Epiphan. Zonar.* & *Glycas.* Διὰ τοῦ κόπτου καὶ τοῦ χαλκοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. inſigni varietate, fortaſſe à manu *Joſephi.*

y Επεδείκνυε] Επιδείκνυ *Hen.* & *Busb.*

z Ιαβίνου] Ιαβῖνόν τε *Samb.* Ιαβεινόν τε *Busb.* Ιαβῶνόν τε *Hen.*

a Καὶ μάχῃ νικῶσι] Καὶ μάχῃ τε *Samb.* & *Vat.* ſtatim τοὺς καπὶς *Hen.* & *Busb.*

b Απήγοντο.] Υπήγοντο *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ὑπῆγον *Hen.* & *Busb.*

c Θέρους στρατεύοντες,] Ετους *Big.* & *Samb.* more *Thucydidis.* in *Baſ. G. Aliiſque* θέρους, lingua communi, ut ſup. cap. IV. §. 2. in medio.

d Ικετείαν τοῦ Θεοῦ,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μάλ' Ατλικῶς. in *Editis*, *Aliiſque* ικετείαν.

e Καὶ Γεδεὼν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς in *Editis.* Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς *Hen.* & *Busb.* Γεδεὼν ὁ ὁ Ιάσου παῖς juxta *Vet. Interpr.*

f Μανασσήτιδος] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Μανασσίτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* rectius forſan.

g Εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον,] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Δύναμιν ἔχοντα *Baſ. G. Vat. Aliique.*

h Με νῦν ἀντὶ] Illud με inſerui ex *Big. Samb. Baſ.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deſideratur.

i Αὐ-

ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τῷ τε γὰρ Φυλῇ ἐξ ἧς ὑπῆρχε πολίτης ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀπινοίας ἀφεστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ισραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγόμενος ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ἀπιστεύετο· καὶ παρασκεύασμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἀπιστοῦσι δὲ τοῖς τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τὴν τε ἀνθρωπίνην φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλου, καὶ πρὸς τὰς ἀρετὰς διαφόρους ἀπεχθανομένην· ὅπως τε [k] μὴ τὴν νίκην παρέντες ἐκ Θεοῦ δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχοι. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τὸ αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, σωφρόνως δεῖ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν καταπλήττοντας, [n] καὶ ὕπνου πόνους, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπουδασμένως καὶ μὴ φοβοῦντα πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦ πάσχειν, καὶ καταπεπλῆχθαι τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τῷ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ἠυρέθησαν τῇ χειρὶ μὴ φόβῳ προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ πεπραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἀπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἀπιοῦσαν περαιώσεσθαι.

δ'. Γεδεὼν δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ἀπιχειρεῖν αὐτοῖς ὁ Θεὸς προσηρήκει· τὸ δέος αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, [r] προσπλαδάνιά τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν τοῖς [s] Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δὲ [t] ἦει, [v] φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεραπόντα προσλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστε ἀκοῦσαι τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδοκεῖ κριθίνην, [x] ὑπ' ἀτελείας ἀνθρώποις ἀβρῶτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ [y] σωισθεὶν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον ἀτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δὲ Ασιανοῦ παντὸς τὸ Ισραηλιτῶν ἐστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ θαρσεῖν τοῖς Ισραηλίταις νῦν [z] μεγαλοφρονοῦντας τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φησὶ [a] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέψασαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε'. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσετάξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δὲ ἕτοιμοι πρὸς τὰ προαγγελλόμενα [b] φρονηματισθέντες ὑπὸ τοῦ δεδηλωμένου ἦσαν· [c] καὶ κατ' [d] τετάρτην μάνam & tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque juvenem *admodum* esse, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non gravaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibusdam enarraret, fidem inveniebat: & è vestigio ad acie dimicandum præsto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, ut sese nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo esse videri ægre concedentes, sibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem esse addiscerent, consilium dedit, ut, cum æstas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui præ metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum jussit Deus, ut eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Jordanem fluvium posuerunt; die proximâ trajecturi. *Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.*

4. Gedeone autem timore perculso, (nam & nocte hostes ut aggrederetur Deus præceperat) volens cum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus sibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse & fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus est sibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per castra provolutam, Regis tentorium, & *deinde* quæ militum omnium essent, ire dejectum. Ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipsi conjecisse in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum sine controversia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis universi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: & id quod inter Israëlitas jam magnanimitatem præ se ferat, esse Gedeonem ejusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit. *Madianitarum omnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.*

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit & fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad jussa exsequenda parati erant: ac circa quar- *Gedeon pulchro strategemate hostes aggreditur, qui territi in mutuas cædes corruunt & magna cum strage fusi sunt & fugati. Jud. c. 7.*

i Αὐτοφίλαυτον] Αὐτῷ φίλαυτον *Big.* & *Samb.*

k Μὴ τὴν νίκην] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiph.* μὴ deest in *reliquis.*

l Νομίζωσιν ἰδίαν,] Sic *Big.* & *Samb.* νομίσωσιν *Hen.* & *Busb.* νομίζουσιν in *Editis, Aliisque*

m Τὸ ἔργον,] Αὐτῷ τὸ τὸ ἔργον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. De hoc loco videsis *Gatakeri* Adversf. Miscell l 2. c. 18.

n Καὶ τοὺς πίνοντας,] Καὶ ὅσους πίνοντας δὲ ψύχους καταλιπόν *Hen.* & *Busb.*

o Νομίζειν ὑπὸ δειλίας] Ita *Basf. G. Aliique.* hîc δὴ inserunt *Big.* & *Samb* τούτους δειλοὺς νομίζειν καὶ καταπεπληγότας *Vat.*

p Καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ] Τῷ Γεδεὼν καὶ τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας *Big. Samb.* & *Epiphan.*

q Δὴ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου,] Δὲ in δὴ mutavi auctoritate *Vet. Interpr.*

r Προσπλαδάντα] Προσπλαδόμενον ἕνα τῶν στρατιωτῶν *Hen. Busb.* & *Zon.* προσπλαδόντα ἕνα τῶν στρ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Μαδιανιτῶν] Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιηνιτῶν *Basf.* & passim *Vat.*

t Ἦει,] Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* (*Coccejo*) & *Gall.* 1. in *Editis, Aliisque dir.*

v Φαρὰν] Sic cum *Vet Interpr.* & juxta LXX. *Jud.* c. 7 v 10. Φαρὰν *Basf. G. Aliique.* Φαρὰν *Samb.* unde forsan aliquis maluerit Φαρὰν sive Πηρὰν cum *Hebraico* textu.

x Ὑπ' ἀτελείας ἀνθρώποις] Απ' ἀτελείας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. c. 7.

y Σωισθὲν ἐπῆλθε.] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & *Schotanus.* in *Editis, Aliisque* σωσθεῖν.

z Μεγαλοφρονοῦντας] Μεγα φρονῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καὶ τοῖς τοῖς Ισραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεών, legisse videtur *Epiphan.*

a Ἰδεῖν τὰς σκηνὰς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliisque* εἰδεῖν.

b Φρονηματισθέντες] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* in *Editis, Aliisque* Φρονηματιζόντες.

c Καὶ κατ'] Καὶ κατὰ τὴν τὰ νυκτὸς φυλακὴν *Busb. Hen.* & *Zon.* καὶ κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.*

d Τετάρτην μάλιστα φυλακὴν] Et inter Judæos 4 φυλακαὶ fuere noctis. REL.

quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circumdata, cum trajicere nequirent, regione. atque illos undique obſidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod ſupererat exercitus ſecum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Iſraëlitis caſtra poſuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, ſed cum toto exercitu eos inſequutus, & *cum iis* congreſſus hoſtes univerſos interimit: cæteroſque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipſo autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis ceſſit. Gedeon vero, reverſus in Ephran patriam ſuam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæſi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

λιξα φυλακὴν τοῦ παντὸς στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτόν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκέλευσεν ἅπαντας [e] ἀμφορέας κενὰς καὶ λαμπάδας ἐμβεβλημένας, ὅπως μὴ καταφρονηθῶσι τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κελεύσας [f] κέρας ἔχειν ἕκαστον [g] τέτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατέσχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· ἐκλείσθαι γὰρ αὐτοὺς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ [h] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ἐφ' ἓν κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, παρεσκευασμένοι αὐτοῖς, ὁπόταν ἀκούσωσι τὸν σημαίνοντα τὸν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, [i] κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τὰς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὁρμῆσαι μὲν τὸν [k] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν θεὸν Γεδεῶνι βοηθήσοντα, τοῦτ' ἐποίησαν. παραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νυκτὸς γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τὴν γλῶτταν διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς παροχλὸν, πᾶν τὸ στρατιωτικὸν ἀνθρώπων, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [l] Φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ισραηλίτας τῶν Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, ἃ διαμένους διαπερᾶσαι, χωρίον. καὶ περισάντες κλείουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [m] Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς [n] περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν [o] ἀνάγοντες· ἦσαν δὲ [p] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύοντας πόρρω πολὺ τῶν Ισραηλιτῶν. Γεδεὼν δὲ οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώξας μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, [q] Ζεβεὶ & Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [r] ἀνήγαγε. ἀπέθανον δὲ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [s] συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, ὡς μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, θεραπευόμενος εἰς [t] Ἐφραὶν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraimitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

5'. Ἡ δὲ [v] Ἐφραΐμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος ὑπεραγία δυσχεραίνουσα, στρατεύει ἐπ' αὐτὸν [x] διεγκάκεσαν, τὸ μὴ [y] προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μετρίως ἐκ καὶ πᾶσιν ἀρετὴν ἀκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγε αὐτοκράτορα χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [z] στρατευσάντων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῶν ἐπὶ τὸν πολεμίων ὑπαξίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς σάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐῤῥύσατο. τὰ μέντοι γε ὕστερον τούτης ἡ φυλὴ δίκην ἔξέπεσεν· ἐκ δηλώσομεν καιρὸν ἴδιον.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra ſepelitur. Jud. c. 8.

ζ'. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύων αὐτοῖς

e Ἀμφορέας] Φορεῖσας κενὰς legerat *Epiphan.*

f Κέρας.] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κέρας.

g Τέτῳ ἀντὶ σάλπιγγος.] In *cæteris* τούτοις, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι.

h Τὰ ἔθνη] Articulus abeſt *Big.* & *Samb.*

i Κέρασί τε] Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε *in Editis, cæteriſque.*

k Λαμπάδων ἀλαλάξαντες,] Ἐπὶ τὰς πολεμίους poſt λαμπάδων inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

l Φόνος δὲ πολὺς ἦν,] Ita cum *Cod. Vat.* φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε π.

m Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ut & Ὀρηβ & Ζηβ *Zonara* & LXX. in *Editis*, *Aliiſque* Ωρηβόν τε καὶ Ζήβον.

n Περιλειφθέντας] Παραληφθέντας *Hen.* & *Busb.*

o Ἀνάγοντες·] Ἀγοντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Ὡς μύριοι καὶ] Illud ὡς abeſt *Big.* & *Samb.*

q Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν] Ita placuit edere, cum Ζεβὶν καὶ Σαλμανὰν haberet *Vat.* & Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβὶν καὶ Ἐσαρβενν *Baſ.* & *G.* Ζεβὶν καὶ Ζαρνῶνα *Epiphan.* Ζεβείδλω καὶ Ζαρμώλω (Ζεβίδιν καὶ Ζαρμώιν *Coll. Voſſ.*) καὶ Σαλμανὰν *Big.* Ζεβείλω καὶ Ἐξρεβὶν *Gall.* 1. Ζεβεὶλ καὶ Σαρμώλω *Samb.* Ζεβεὶς καὶ Ζαβενης *Hen.* & *Busb.* Eſt qui conjicit Ζεβὶν καὶ Σαλμώλω à *Joſepho* fuiſſe.

r Ἀνήγαγεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* ἤγαγεν.

s Συστρατευσάντων] Συστρατευσαμβών *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

t Ἐφραὶν τὴν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ut *Jud.* c. 8. v. 27. Ἐφραὶμ *Baſ.* & *G.*

v Ἐφραΐμου] Sic *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* Ἐφραίμου *Baſ. G.* & *Samb.*

x Διεγκάκεσαν,] Διεγκάκει, τῷ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγκάκει, τὸ μ. *Vat.*

y Προσαγγεῖλαι] Προαγγεῖλαι *Vat.*

z Στρατευσάντων εἶναι.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατευκότων *in Editis*, *Aliiſque.*

a Τε-

τοῖς τὰ δίκαια, καὶ ὡεὶ τ Διμφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [a] τελειόμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν [b] Εφραὶν τῇ πατρίδι ἐτάφη.

nos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

ΚΕΦ. ζ.

Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γιόμενοι Διάδοχοι τοῖς πέλας ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες ἦ ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς [c] Δρύμας, Αβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ὅθι Σίκιμα [d] πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, [e] οἱ Διὰ πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν ἄπαιδοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τ πατρῷον οἶκον, καὶ κλείνει πάντας τοὺς ἀδελφούς, πλὴν [f] Ιωαθάμου. σώζεται γὰ οὗτος Διαφυγεῖν δυτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὁ, τι βούλοιτο ποιεῖν [g] ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς τ δικαίων προϊσαμένους ἐκπικραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις ἄσης ἑορτῆς, καὶ τ πλῆθος πάντες ἐκεῖ συνειλεγμένοι, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ [h] Ιωάθαμος, ὃν καὶ Διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ὅθι τὸ ὄρος τὸ [i] Γαριζεῖν· ὑπέρκειται γὰ τ Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τ πλῆθος ἡσυχίαν αὐτῷ διαλαβόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γιομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν [k] ἀνθρωπίνην προϊέμενα, συνόδου γιομένης αὐτῶν, δεῆθῆναι συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. δεηθεισῆς δ' ἐκείνης, Διὰ "τὸ τ τιμῆς τ ὅθι τοῖς καρποῖς οἰκείας ἄσης ἀπολαύειν, καὶ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ "δένδρα τ ὅθι τὸ ἄρχεσθαι φρονοῦντα οὐκ ἀπελείπετο, εὐθὺς δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν προσφέρειν· "καὶ ἡ ἄμπελος [l] χειροτονουμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ "καὶ τ ἐλαιῶν πεισθεισῶν, ῥάμνος, εὐθὺς γὰ "[m] αὐτῆς ὡς προσλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· "πυρὰ δὲ ἀσαφῆ προσφέρειν τ ξύλων ἐστίν· ὑπισχνεῖται "τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ σφόδρα ἔχειν. δεῖ μέν "τοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον "ἐπ' αὐτῇ φρονοῦεν, ὑπὸ ἓ ἐνόντος πυρὸς ἀφανίζεσθαι. ταῦτα δ' ὁ γέλωτος ἕνεκα [n] φησὶ λέγειν· ὅτι "δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπεισμένοι, πε"ρορῶσιν Αβιμέλεχον ὄντα τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων "σὺν αὐτοῖς τοὺς ἀδελφοὺς [o] ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν "διοίσειν". καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διητᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τ Αβιμέλεχον.

γ'. [p] Μετ' ὀλὺ ἦ τ ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετανόησαν γὰ ὅτι τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τ Αβιμέλεχον τ πόλεως καὶ τ φυλῆς. [q] οἱ ἦ κακοῦ τὴν πάλιν ἐφρόντιζον. τ δ' ὥρας τ

CAP. VII.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per eadem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce "humana utentes, cum in concionem coivissent, "rogaverint ficum ut regnum in eas capesseret. "Illa autem recusante, quod honore ex fructibus "sibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra se "proveniret, arbores à cogitatione imperium ali"cui deferendi non destiterunt, sed visum est eis "viti principatum offerre: ac vitis, cum eam ele"gissent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum "deprecata est. Cum vero olea similiter honorem "detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant "arbores ut regnum in eas susciperet (inter ligna "vero commodum est *illud* ad ignem accenden"dum) polliceatur se imperium accepturum esse "& impigre in eo administrando se gessurum. "verum illas oportet sub umbra *sua* considere: sin "autem ipsi exitium struere pararent, igne ei insi"to absumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *se* "non risus movendi causa dicere: sed quod, mul"tis beneficiis à Gedeone affecti, patienter sinant "Abimelechum rerum summæ præesse, cum eo "fratrum *suorum* necis participes; cujus ingenium "nihil ab igne differre *sentient* ". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus DCC. *ante natum Æsopum. Jud. c. 9.*

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero & *qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus in-

Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaale præsidio sese intuentur. Jud. c. 9.

a Τελειόμενα.] Διγόμενα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* neque hoc improbandum, neque illud.

b Εφραὶ.] Ita (ut supra p. 294. v. 36.) legendum censeo, aut cum *Bibliis Complutinis* & *Cod. Alexandrino* Εφρὶ, *Jud.* c. 8. v. 32. Εφρὶμ *Gen. Big.* & *Gall.* 1. Εφρεὶμ *Bas. Samb.* & *Epiphan.*

c Δρύμας] Δρόμας legerat *Epiphan.*

d Πρὸς τοὺς] Πρὸς τοὺς τ μ. *Hen.* & *Busb.*

e Οἱ Διὰ πλῆθος] Forsan, ὅτι Διὰ π. ἀ. ἦσαν ἀπαίσημοι, aut ἦ ἀπίσημος.

f Ιωαθάμου.] Ita cum *Cod. Vat.* præsertim cum Ιωάθαμ sit in LXX. Ιωαθὰμ *Bas. Gen Epiphan.* & *Zonaras.* Ιωάθα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1.

g Ἀντὶ τ νομίμων] Ἀντὶ τ νομίμων παιδῶν aut vidit, aut subintellexit *Epiphan.*

h Ιωάθαμος,] *Coll. Big.* & *Voss.* ἰωβάτης.

i Γαριζεῖν·] Ita cum *Editis* hic & supra p. 253. v. 24. Γαριζειν *Vat.* Γαριζὶ *Big.* & *Epiphan.*

k Ἀνθρωπίνην προϊέμενα,] Ἀνθρώπειον *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

l Χειροτονουμένη.] Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη.

m Αὐτῆς] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῷ.

n Φησὶ λέγειν·] In *MSS.* aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησί.

o Ἀποκτείναντες,] In quibusdam *MSS.* ἀποκτείναντα.

p Μετ' ὀλὺ] Μετ' ὀλὺ ἦ χρόνῳ legisse videtur *Epiphan.*

q Οἱ ἦ κακοῦ] Ο ἦ & mox ἐφρόντιζεν legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus τῷ τὰ οἰκεῖα *domestici*, aut τῷ γένος *cognati.*

r Δρύ-

instaret, proficiſci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigraſſet Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis ſuis, eum exorabant ut ipſis præſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad *opus* proceſſerunt, unaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque & fruges domum ſecure advehuntur, & per ſodalitia epulantes jam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam ſuaſerat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus enſe & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur ut inſidias ante urbem collocaret: ſe enim Gaalæ perſuaſurum ut *ipſe* contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, ut de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur *cum ſuis* in inſidiis conſidebat; & Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium umbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non umbras eſſe ajebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo incundo? Gaales autem, *nonnihil* animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è ſuis prælio cadunt: at ipſe ſe in urbem recipit, alios ſecum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quaſi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicaſſet. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egreſſuri eſſent, in locis circa urbem inſidias diſponit: cumque prodiſſent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero diſperſos curſu perſequuntur; & ubique cædes facta eſt. ac urbe diruta & ſolo æquata (nam ſine obſidione dedita eſt) ſaleque in ruderibus ejus ſeminato, agmine compoſito proceſſit. atque ita Sicimitæ omnes deleti ſunt. Quotquot autem per regionem diſſipati periculum evaſerant, hi ipſi, ſeſe in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, ſuper eam ſedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. ſed Abimelechus, intellecto eorum conſilio, prius ad eam cum ſuis omnibus copiis acceſſit: atque ipſemet ligni aridi faſces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpoſitis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, ſed una cum uxoribus & liberis i-

δ'. [x] Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Ἀβιμελέχου, ὅτι περοξωύεται Γαάλης τὸ δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε [y] ἀμυνάσθαι. γενομένου γὰρ τούτου, βέβαιος αὐτῷ μνησεύεσθαι πρὸς τὸ δῆμον. ὁ, τι οὖν Ἀβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ὑπὸ ἀσφαλείας, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ὑπιφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [z] ὑπίεναι καθοπλισμένους. ὁ δὲ [a] σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γιγνομένων τὸ ἀκριβὲς καταγνόντες, σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, ὦ σὺ μέντοι, φησὶν, Ἀβιμελέχῳ κακίαν [b] ἐπικαλεῖς; πῶ οὖν οὐκ ὑπιδείκνυσαι τὸ τῆς [c] σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχλιν αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβόμενος συναπεῖτο τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ [d] πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβυλος πολιτευόμενος [e] Γαάλην ἐκβεβληκὼς τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Ἀβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελθουσμένους αὐτῆς κατὰ τρυγητὸν τοὺς [f] Σικιμίτας, ἐνέδρας προλοχίζεται τῷ πρὸ τῆς πόλιν· καὶ παρελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδνάμενοι μεταθέουσι· πανταχῇ τε φόνος ἦν. καὶ καταπαύσας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ὁ δὲ ἀντίσχε πρὸς πολιορκίαν· ἄλας κατὰ τῶν ἐρειπίων ἀπείρας [g] πρῶτα. καὶ Σικιμίτας πάντες ἔστως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἔστι, συλλεγῶτες ὑπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [h] τεῖχός τε τούτῳ παρεσκεύαζον. ἔφθη τι, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν [i] ἐπ' αὐτὸ μὴ δυνάμεως· καὶ [k] φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [l] περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρων τοῦτο ποιεῖν [m] τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης [n] ἐν κύκλῳ τὰ πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν, [o] ὅπα τι μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχῃ· καὶ μεγίστῃ αἴρουσι φλόγα. καὶ διαφεύγει μὲν [p] ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, [q] ἄν-

---

r Δρᾴστην κακὸν] Ita cum *MSS.* δρᾴστας in *Editis.*

s Γαάλης,] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exſtet Γαὰλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γαῶν.

t Γαάλης,] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαάλος *Vat.* Γάλης *Baſ.* & *G.*

v Συμμοείαν] Forte συμμοείας vet. *per ſingulos choros.* COCC.

x Ζέβυλος] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζαὲβὴλ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & ſtatim Ζεβοὴλ & Ζεβοὶλ. in *Editis* Ζεβεὶλ, & mox Ζεβεὶης & Ζεβεὶδαν.

y Ἀμυνάσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμυνεῖσθαι.

z Ὑπίεναι] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐπιέναι.

a Σκιὰς εἶναι] Σκιᾶς *Samb.* ut & infra v. 25.

b Ἐπικαλεῖς;] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐνεκαλεῖς *Busb.* & *Hen.* ἐπικαλεῖς *Baſ. G.* & *Vat.*

c Σῆς ἀρετῆς] Illud σῆς abeſt *Big.* & *Samb.*

d Πίπτουσι] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτουσι.

e Γαάλην] Πάλιν ἐκβαλ. *Vat.*

f Σικιμίτας] Ita *Vat.* (& *Cocc.*) in *reliquis* hic loci Συμμίτας.

g Πρῶτα.] Ἀπῆλθε *Vat.* atque ita forſan *Vet. Interpr.*

h Τεῖχός τε] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τοιχῆσαί τε.

i Ἐπ' αὐτὸ] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτὸς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.*

k Φακέλλους] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.*

l Περιβαλὼν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* περιβάλλων.

m Τὴν στρατιὰν] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.*

n Ἐν κύκλῳ] Ex *MSS. Coll. Big.* & *Voſſ.* in *Editis* enim ponitur poſt ξύλοις. HAV.

o Ὅσα τι μᾶλλον] Forte ὅσα τὶ μᾶλλον ἐξάπτειν φ. ἔ. καὶ μ. αἴρει φλόγα, ἐν κύκλῳ πῦρ ἐμβάλλουσιν. COCC.

p Ἀπὸ τῆς πέτρας] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῆς πετρᾶς *Baſ. G. Aliique.*

q Ἄν-

q ἄνδρες μὲν οὖν πενταχόσιοι καὶ χίλιοι, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, r μεῖζον δὲ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ λύπης γενόμενον, πλὴν ὅτι s κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς t εὐεργέτου συμφοραῖς κακαῖς τηλικαύταις.

ε'. Ἀβιμέλεχος δέ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τὸν Ἰσραηλίτας, μείζονων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμῶς u συνεχώρησεν τῇ βίαν, εἰ μὴ πάντας ὠλέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ x Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ὑπορομῆς y αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκεύαζεν. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῇ πύλῃ, γυνὴ z θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τὴν κεφαλὴν τυγχάνει. πεσὼν δὲ a Ἀβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ τὴν γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτῷ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ b προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτῃ c τελευτῇ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀσεβείας ποινὴν ἔδοσαν, καὶ τὰ εἰς Σικιμίτας αὐτῷ πεπολυμημένων. τέτοις δὲ κατὰ τὸν Ἰωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν τὸν ἡγεμονίαν d Ἰαείρης ὁ e Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος Φυλῆς ἐδιαλαμβάνε, ἀνὴρ τἄ τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἓξ ἐγκεχειρισμένους. ἔτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχών, τελευτᾷ γηραιός· καὶ ταφῆς ἐν f Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

ζ. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν g τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ἐπεφέρετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ h Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταχόντες καὶ ὅτι τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν ἀβλαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες i ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας k ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας l ἐπέφερον· ὡς δὲ καλοῦντες αὐτὸν μελετάσαντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ἐπαχθέντα, παυσάμενον τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, m μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Ἀμμανιτῶν n δὲ Ἰσραηλίτοις ὅτι τὴν Γαλαδηνὴν, ἐπολέμουν οἱ ὁπλίται πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι καὶ στρατηγοῦντος. ἦν δέ τις o Ἰεφθὴς, ἀνὴρ ἀπὸ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, p καὶ δι' οἰκείαν q αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς r μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι ὡς ἀρχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' ὡς σοφὸς τὴν ὠμότητα τῆς κλήσιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ φανερῶς. ὡ γὰρ ἔνια ὁμοίως

q Ἄνδρες μὲν] Ἀνδρες μὲν πενταχοσιοι καὶ χιλιοι *Gall.* 1. ἄνδρας μὲν πενήκοσιοις καὶ χιλίοις *Samb.* & *Vat.*

r. Μείζον δὲ] Μείζω τὰ ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένη *Big. Samb.* & *Vat.*

s Κατὰ δίκην] Ita *Samb.* in *ceteris* una voce κατὰδικην.

t Εὐεργέτου] Εὐεργέτου καὶ θεοῦ γενους αὐτῶ legisse videtur *Epiphan.*

u Συνεχώρησεν] Συνεχώρησεν *Samb.* & *Big.*

x Θήβας,] Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud.* c. 9. v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 326.

y Αἱρεῖ] Ita *MSS.* in *Editis* αἵρεῖ.

z Θραύσματι μύλης] Θραυσμα τι soli *Big.* & *Epiphan.*

a Ἀβιμέλεχος] Sic *Big Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχος τὸν ὑ. π. *Baſ. G.* & *Vat.*

b Προσταχθὲν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deeſt αὐτῷ.

c Τελευτῇ δὲ] Vocem τελευτῇ omittit *Vat.*

d Ἰαείρης] Ἰαΐρης *Samb.* & *Big.* Ἰαΐρ *Zonaras* è *S. Bibliis.* Sed hic loci, neſcio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiſerit *Joſephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in ſummam annorum Judicum *iſtius* regimen inſervit.

e Γαλαδηνὸς] *Al.* Γαλαδινὸς & infra Γαλαδινῆ.

f Καμὼν] Malim Καμῶνι.

g Τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο·] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio* inſerui, & ex iiſdem ὑπεφέρετο dedi pro ἐφερέτο.

h Παλαιστῖνοι,] *Al.* Παλαιστινοι.

i Ἀπὸ τῶν κακῶν,] Ὑπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb* & *Vat.*

k Ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ,] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτράποντο.

l Ἐπέφερον·] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπεφέροντο *Baſ. G. Aliique.*

m Μεταβαλόμενος] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *ceteris* μεταβαλλόμενος.

n Δ' Ἰσραηλιτῶν] Ita cum *Samb.* in *ceteris*, τῶν στρατ.

o Ἰεφθὴς,] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan* in *Editis* Ἰάφθης & infra p. 298. v. 14. Ἰάφθας, convenientibus Græcis codibus, ut & p. 299. v. 16. Ἰάφθα in obliquo. Ἰέφθης *Busb.* & *Hen.* Ἰεφθάε *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII.

p Καὶ δι' οἰκείαν] Καὶ διαιτᾶν aut ſimile quid legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

q Αὐτὸς στρατιὰν] Ἑαυτῶ *Big* & *Samb.*

r Μισθοφορῶν.] Μισθοφόροι *Big. Samb.* & *Vat.*

ne abſumpti ſunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exſtitiſſet, niſi quod juſte pœnas dederint ob tantum mali viro de ſe egregie merito conflati.

5. Abimelechus autem, cum Iſraëlitis ex Sicimitarum miſeriis terrorem incuſſiſſet, palam præ ſe ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ ſuæ modum eſſet adhibiturus quam universos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem ſubita incurſione capit: cum vero turris in ea valida eſſet, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipſe cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapſus, armigerum rogabat, ut ſe *diſtricto enſe* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujuſmodi ſupplicium dependet pro ſcelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *paſſim* diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

Fruſto molæ à muliere ictus periit Abimelechus. Jud. c. 9.

6. Iſraëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manaſſitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commiſſæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuiſſet, ingraveſcente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena ſepultus eſt.

Jaïres rem Hebraïcam adminiſtrat. Jud. c. 10.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitæque & Palæſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem *vaſtarunt & diripuerunt*; &, cum loca ultra Jordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda *fluvium* auſi ſunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe convertebant, victimaſque ei mactabant; ipſum implorantes, ut, ſeveritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Iſraëlitas opprimunt Palæſtini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *ſe* principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifeſtam

Jephthem ducem ſibi poſcunt Galaditæ. Jud. c. 11.

ſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat, omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraelitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

Ammanitarum regem profligat, copiaſque ejus perſequitur ad Maniathen uſque urbem. quæ quidem Μανιὴθ aut Μανιὴθ LXX. Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſan-

μήτερον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [s] τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὴν ὑπόθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς [t] ὑπὸ πατρός, ἐξέβαλον, [v] καταφρονήσαντες τὴν αὐτῆς ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ [x] Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς [y] ὁπόθεν ἐν ᾠδαγινομένους πρὸς αὐτὸν ὑπὶ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν [z] ἐστράτευε.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [a] τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [b] Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει πρὸς τὸν Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τὴν ἀλώσεως. ὁ δ', ἀντιπέμψας ἠτιᾶτο τὸν Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς [c] Ἀμορραίας αὐτὸν ἠξίου ᾠδαχωρεῖν, ὡς πατρῴας οὔσης [d] ἐρχῆθεν. [e] ἀποκρινόμενος δ' ὁ Ἰεφθὴς, ὡς οὐ τῆς Ἀμορραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν δικαίως ἐκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλοιεν παρεθείσης, δωρεὰν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· ᾠδαχωρεῖν τε [f] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένη [g] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [h] μάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τὸν μὲν πρέσβεις τοῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δ' ὀξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποσχόμενος ἂν [i] ζῶς εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [k] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλὼν τε νικᾷ ᾠδὰ πολὺ, καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως [l] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Ἀμμανίτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ [m] λείας ἤλασε, καὶ τὰς οἰκείας ὅλας ἀπήλλαξεν, [n] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα τούτοις ὑπομείναντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ ᾠδεπίπτει, κατ' ὀδὸν ὁμοία τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑπολύτησε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δ', ἀνοιμώξας ὑπὲρ τῷ μεγέθει τῆς [o] πάθους, κατεμέμφετο τῆς ᾠδὲ τὴν ὑπάντησιν ἀστοδῆς τὴν θυγατέρα· [p] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῆς δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ὑπὲρ νίκης τε πατρὸς καὶ ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν τεθνηξομένη· παρεκάλεσε δέ, δύο μῆνας αὐτῇ ᾠδαχόντα πρὸς τὸ μὴ τῶν πολιτῶν δοπθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [q] κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ τὸν προειρημένον χρόνον, [r] μὴ τὸν διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὁλοκαύτωσεν, ἔτε νόμιμον ἔτε [s] τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ὑπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γνησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν [t] δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ [v] Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαντο τὴν ἐπ' [x] Ἀμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος [y] τὰ λείαν ἔχοι, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγε, ὡς ἔτε λάθοιεν αὐ-

s Περὶ τὴν μητέρα,] Καὶ τὴν μητέρα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

t Ὑπὸ δὲ πατρὸς,] Παρὰ δὲ πατρὸς *Vat.*

v Καταφρονήσαντες] Ita *Samb.* καταφρ. αὐτῆ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τὴ δι' αὐτῆ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δι' αὐτῆ ἀσθ. *Baſ.* & *G.*

x Γαλαδίτιδι καλουμένῃ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδίτιδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388.

y Ὁπόθεν ὄν] Ὁποθενῶν ᾠδαγινομένους *Samb.*

z Ἐστράτευε.] Ἐστράτευσε *Vat.*

a Τῶν πραγμάτων πρόνοιαν,] Τῶν πρ. ἐπιμέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Μασφαθῇ καθίσας] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάτη.

c Ἀμορραίας] Ἀμοραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Ἀμορραίας ab altera. Ἀμορραίας paſſim *Vat.*

d Ἀρχῆθεν.] Ἀρχῆς *Vat.*

e Ἀποκρινόμενος] Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.*

f Ἰδίας εἰπὼν γῆς,] Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

g Ὑπὲρ τριακόσια] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μῆ πε.

h Μάχεσθαι] Μαχήσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem.

i Ζῶς] Forte σῶς COCC.

k Συντύχοι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχειν in *Editis*.

l Μανιάθης·] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμανίθης *Epiphan.*

m Λείας ἤλασε,] Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

n Ἐν ἔτεσιν] Ετεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη τούτοις ὑπ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1.

o Πάθους] Πένθους *Big.* & forte *Epiphan.*

p Καθιερῶσαι] Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέσχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιέρωσε. in *Busb.* & *Hen.* ἔφη καθιερώσειν ὑποσχέσθαι.

q Κατὰ τὴν εὐχήν.] Κατ' εὐχὴν *Big.* & *Samb.*

r Κατὰ τοῦτον] Μετὰ τοῦτο *Vat.*

s Τῷ Θεῷ κεχαρισμένην] Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.] Δόξῃ *Samb.*

v Ἐφραΐμου φυλῆς] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἐφραΐμ.

x Ἀμμανίτας] Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αμμανίτας. præterea τὸ ἐπ' Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.*

y Καὶ λείαν ἔχοι,] Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πα-

αὐτὸς οἱ συγγωεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε πρὸς συμμαχίαν ὑ [z] παρεγίνοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπέρχεσθαι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράξειν ἐπιχειρῶσι, τοῖς πολεμίοις ὑ τολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τοὺς [a] συγγωεῖς ὡρμηκότες· ἠπείλέ τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθὼν μὴ σφαττᾶς, ἡ μετέπεμπεν ἐκ τῆς [b] Γαλαδίτιδος ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ δίωκων τραπέντας, τοὺς λαβὼν μέρει τινὶ τοὺς διαπεφευγόσι τὸν Ἰορδάνην τοὺς ἀριθμὸν, τεσσαράκοντα καὶ δισχιλίους καὶ μυριακισμυρίους γενομένους.

ιϛ'. Αὐτὸς ἦ, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [c] αὐτοῦ πατρίδι [d] Σεβεῇ· ἡ [e] Γαλαδίτις δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος ἦ [f] Ἰεφθοῦ, τὸν ἀρχὸν [g] Ἀψάνης ὁ Βαλαμεάνης, φυλῆς ὢν Ἰούδα, [h] Βηθλεέμων ἦ πόλεως. τούτῳ ἦ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, θυγατέρες μὲν ἄρρενες, αἱ λοιπαὶ ἦ θυγατέρες, ἃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τοὺς μὲν ἀνδράσιν ἐκδοὺς, τοῖς ἦ γυναῖκας ἠξίωσε. πάλαι δ' ἐδέν ἐν τῷ ἐπαιετεῖ [i] χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [k] Ἀψάνου δ' ἔτους ἀποθανόντος, ὃς μετ' αὐτὸν Βαλαμεὼν τὴν ἡγεμονίαν ἦλθεν, ἐπ' ἔτη δέκα κατασχὼν αὐτὴν, φυλῆς ὢν τῆς [l] Ζαβύλου, ἔπραξέ τι ἀξιόλογον.

ιε'. Ἀβδὼν ἦ [m] Ἐλιήλου πόλις, φυλῆς μὲν τῆς [n] Ἐφραϊμίτιδος, πόλεως ἦ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [o] μετ' Ἠλῶνα, μόνης ἂν τῆς διὰ παίδων μνημονευθείη, [p] διὰ τὴν εἰρήνην ἔ τὴν ἀδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱοὶ δ' ἦσαν αὐτῷ πεντήκοντα, [q] καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες ἑβδομήκοντα, ἵππων τε σὺν αὐτοῖς ἦσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγυμνασμένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [r] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [s] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

guinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adveniſſe, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, *poſtea* vero in cognatos impetum fecerint; & *poſtremo* minabatur, ſe ab iis pœnas Deo volente, ni ſapere velint, expeturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis *contra ſe* venientibus congreſſus eſſet, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum ſtragem *in prælio* edidit, & in fugam verſos perſequens, præmiſſis quibuſdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs eſt. *Jephthes moritur, ſepeliturque in urbe Galadena.*

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes ſuperſtites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adſciverat. cumque nihil dictu & memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex *admodum* diem obiit; & in patria ſua ſepultus eſt. *Jud. c. 12. Ab exceſſu Jephthe Hebræos rexit Apſanes. Jud. c. 12.*

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, è tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit. *Poſt hunc decennio haud memorabili Elon. Jud. c. 12.*

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem, ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *ſumma* rerum ſecuritate vitam agens, nihil præclari geſſerit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipſis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice ſepultus eſt. *Ei denique ſucceſſit Abdon.*

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τοῦ Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ ἦ τοῦτον [t] Παλαιστῖνοι πολυπήσαντα κρατῆσαι τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθερωθέντας τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. [v] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τὰ πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [x] ἐν εὐμορφίᾳ περίβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὑτὸ διαφέρον. παίδων δ' ὧν γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ

CAP. VIII.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palæſtinis inferebat.

POſt hunc autem vita defunctum Palæſtini prælio ſuperant Iſraëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt. *Dein per annos XL. exactionibus Palæſtinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.*

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis *Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.*

---

z Παρεγίνοντο,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Παρεγένοντο.

a Συγγενεῖς ἀφεμηκότες·] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενείας.

b Γαλαδηῖτις] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδηῖτις *Baſ.* & *G.* Γαλαδίτις *Vat.* & *Big.* hic loci.

c Αὐτοῦ πατρίδι] Ἑαυτοῦ *Big.* & *Samb.*

d Σεβεῇ.] Sic *Big.* & *Samb.* Σεβεῖ *Baſ. G. Aliique.* Σεβεθῇ aut Σεβεθεῖ juxta *Epipham.*

e Γαλαδηῖτις] Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλαδιτῆς in *cæteris.*

f Ἰεφθοῦ,] Ita & ſuperius modo in initio §. 8. Ἰάφθα in *Editis.*

g Ἀψάνης] In fonte Hebræo *Ebſan*, quod nunc legunt *Ibſan*, ut *Joſephus* olim *Abſan*, unde Ἀψάνης. Vide *Druſium* ad *Severum.* HUDS. Ἀφανῆς *Baſ.* Ἀφονῆς *Gen.* Ἀψάνου *Coll. Big.* & *Voſſ. Colcerius* correxit Ἀψάνης, rectius nomen illud Editio exhibet Anglica. HAV.

h Βηθλεμῶν] Βηθλεμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

i Χρόνῳ] Γενόμῳ *Vat.* γίγνοις *Samb.* & *Gall.* 1.

k Ἀψάνης] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ' ὕστερον ἀπ. *Vat.* Ἀφανῆς *Baſ.* & *G.*

l Ζαβύλου,] Sic in libris ſex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς.

m Ἐλιήλου] Ita cum *S. Literis*, non Ἠλὼν cum *Joſephi* libris Gr. in *Vet. Interp.* habemus *Chilonis.*

n Ἐφραϊμίτιδος,] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἐφραιμίδος.

o Μετ' Ἠλῶνα,] Ita rurſus *MSS.* μὴ Ἠλὼν *Baſ.* & *G.*

p Διὰ τὴν εἰρήνην] Μηδὲν ἔργον Ἀβδ. τ. & dein μηδ' αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* niſi quod ἐργασάμενος habeat.

q Καὶ τούτων] Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in ſex *MSS.* & aliis ex eorum ſemine deſcendentes triginta, *Vet. Interpr.*

r Θνήσκει γηραιὸς,] Ita cum *MSS.* in *Editis* θνήσκει δὲ γηραιός.

s Φαραθῶνι] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis*, in *cæteris* Φαρεθῶν. aut Φαρεθῶν.

t Παλαιστῖνοι] Παλαιστινοὶ paſſim *Vat* Παλαιστηνοὶ in reliquis *MSS.*

v Μανώχης] Typo *Hebraico* Μανῶχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανωὲ cum LXXII.

x Ἐν εὐμορφίᾳ] Ἐπ' εὐμορφίᾳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

iis careret, Deo ſupplicabat, ſæpiuſcule cum uxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi juvenis ſpecie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, ſe ex Dei providentia filium parituram eſſe, pulchrum & inſignem robore; à quo ad virilem ætatem adoleſcente affligerentur Palæſtini: præmonuitque ne capilli puero recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere *à teneris* aſſueſcat. Et is quidem, cum hæc dixiſſet, diſcedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu ſuo corrigit angelus, & evaneſcit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverſo nunciat quæ ab Angelo acceperat, ſimul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, & ſuſpicionem *de ea* haberet ex hujuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo mœrore virum levare, Deum ſupplex orabat, ut rurſum *ad ſe* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum *angelum* vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogavitque ut ſibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere ut ipſi ſoli innoteſcerent; jubebat quiſnam eſſet dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam læta hæc de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactaſſet, mandaſſetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, juſſit *angelus* ut ſuper petram panes & carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo uſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in cœlum aſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret ex viſo numine, uxor bono eſſe animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis ſuis* aſpexerint.

Filium demum procreat parens, oraculi obſervantiſſima, Samſonis nomine dignum Jud. c. 13.

4. Atque illa & gravida facta eſt, & quæcunque *ei* præcepta erant obſervabat; natumque infantem Samſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen *iſtud*. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta evaderet, cum ex parſimonia ejus in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

Samſon leoni occurrens feram manibus ſuffocat. Jud. c. 14.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæſtinorum, profectus, dum magna eſſet celebritas, virginis *cujuſdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam ſibi conci-

τῇ ἀπαιδίᾳ, τ̃ Θεὸν ἱκέτευεν, ὅπι τὸ προάςιον συνεχῶς φοιτῶν μ̃ τῆς γυναικὸς, δῶναι βιάσεται αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δέ ἐςι [y] τοῦτο πεδίον. ὧν ὁ καὶ [z] μανιώδης ὡσπ' ἔρωτ@ ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ βίᾳ τοῦτο ζηλότυπ@ ἀκρατῶς. μονωθείσῃ ὃ τῇ γυναικὶ φάντασμα ὄπιφαίνεται, ἄγγελ@ Θεοῦ, νεανία καλῷ [a] παραπλήσι@ καὶ μεγάλῳ, καὶ διαγγελιζόμεν@ αὐτῇ παιδὸς γονὴν κ̃ Θεοῦ πρόνοιαν, καλῶ τε καὶ ῥώμῃ ὄπιφανῆς, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνδρόμενον· πρήν τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἔρας δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴ, τ̃ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντ@, πρὸς ὕδωρ ὃ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, [b] κ̃ βέλησιν ἐλθὼν Θεοῦ.

γ'. Η ὃ τἀνδρὶ [c] παραγενομένῳ τὰ [d] τε ἀγγέλου ἐκδιηγήσατο, ἐκπλαγῆναι τὸ [e] τε νεανίσκου τὸ κάλλ@ καὶ τὸ μέγεθ@· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τ̃ ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κ̃ ζηλοτυπίαν πρόῃσθαι, καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ ταύτης πάθους κινουμένην. ἡ ὃ, βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην ἐκκλῦσαι, τ̃ Θεὸν ἱκέτευε [f] πάλιν πέμψαι τ̃ ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [g] ὀφθείη. καὶ [h] παραγίνεται πάλιν κ̃ χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελ@, [i] ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένης. ἡ δ' ὑπομένειν δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τ̃ ἄνδρα, [k] συγχωρήσαντ@ μένειν τ̃ [l] Μανώχου. ὁ ὃ, θεασάμεν@, ὁπῶς [m] ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσέ τε καὶ αὐτῷ δηλῶν, [n] ὅσα κ̃ τῇ γυναικὶ μεμύηται. ἀρκέσθη ὃ φράσαντ@ [o] ταύτων μόνων εἰδέναι· τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τὸ παιδὸς γενόμενον χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν ἀπενέγκωσιν. τὸ ὃ μηδέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντ@, ὅδε γὰρ κ̃ χρείαν ταῦτα διαγγέλλεσθαι τοῖς τῆς τὸ παιδὸς γονῆς, τὸ ὃ μένειν παρακαλοῦντ@ καὶ ξενίων μεταλαβεῖν, σὺν ἐπενδύσει· πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντ@ ὑπομένειν ὡς ἂν ξένιον [p] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντ@ ἔριφον τὸ Μανώχου, καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντ@, ἐπεὶ πάντ' ἦν ὀπτερεπῆ, [q] προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τοὺς τε ἄρτους κ̃ τὰ κρέα χωρὶς τ̃ ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τ̃ κρεῶν· τὰ ὃ, λάμψαντ@ πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, κ̃ ὁ ἄγγελ@ ἀπὸ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήμα[t]@ ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχῃ δὲ, φοβουμένου μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ [r] γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφορᾷ τῷ αὐτῶν τ̃ Θεὸν αὐτοῖς [s] ὀφθῆναι.

δ'. Καὶ νύκτι τινὶ ἐκείνῃ, κ̃ φυλακὴν εἶχε τ̃ ἐντολῶν· κ̃ γιγόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [t] ἰσχυρὸν δ' ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. ἤυξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, κ̃ ὅλ@ ὠφθητώσων ὑπὸ τῆς θείας τὴν δίαιταν σωφροσύνης κ̃ τῆς τ̃ τριχῶν ἀνέσεως.

ε'. Ἀφικόμεν@ δὲ μ̃ τ̃ γονέων εἰς [u] Θαμνὰ πόλιν τ̃ Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἑορτὴν παρῆγε τ̃ ὀπιχωρίων. [v] κ̃ προσκαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἄγαθαι πρὸς γά-

y Τοῦτο πεδίον] Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb* & *Vat.*

z Μανωΐδης] Μανωΐχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανάχης *Big.* & *Coll. Voſſ.*

a Παραπλήσι@] Παραπλήσιον μεγάλῳ διαγγελιζόμενον αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

b Κατὰ βούλησιν] Illa, κ̃ βούλησιν ἐλθὼν Θεοῦ, non agnoſcit *Epiphan.*

c Παρὰ τ̃ ἀγγέλου] Περὶ τοῦ ἀγ. *Big.*

d Τε νεανίσκου] Illud τε abeſt *Big.* & *Samb.*

e Πάλιν πέμψαι] Πάλιν deeſt *Vat.*

f Ὀφθείη.] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ὀφθείη in *Editis*, *Aliiſque.*

g Ὅτων ἐν τῷ προαστείῳ·] Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν ſubintelligendum.

h Συγχωρήσαντ@] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ. Cocc.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσας in *Editis.*

i Μανώχου.] Ita ex *Vat.* reſcripſi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μώωχον.

k Επαύετο] Επαύσατο *Big.* & *Samb.*

l Οσα κ̃ τῇ γυναικὶ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅσα τῇ γ.

m Ταύτων μόνων] Ταύτων μόνον *Busb.*

n Αὐτῷ τι κομίσῃ,] Αὐτῷ τ *Big.* & *Samb.*

o Προσέταξεν] Εταξεν *Busb.* ἐπέταξεν *Hen.*

p Γένοιτο,] Γενήσοιτο *Big.* & *Samb.*

q Ορεσθῆναι.] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ὀφθῆναι.

r Ἰσχυρὸν] Vide *Iſ. Voſſii* Caſtigationum Auctarium ad *Horum*, p. 362.

s Θαμνὰ] Sic volui cum *Editis*, *Aliiſque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμναθὰ *Big.* (& *Coll. Big.* Θαμνατὰ *Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & LXX.

t Καὶ προσκαλεῖται] Παρακαλεῖται τε *Big. Samb.* & *Vat.*

u Ομό-

γάμον αὐτῷ τῇ κόρῃ. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ [v] ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κῆ τὸ [x] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, σκηπτὰ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [y] πεπτωγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξαμένου αὐτὸν ἀγχῇ τῇ χερσὶ, κῆ [z] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐκβοπρῶ τὸ θῆρίον ῥίπτει.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου [a] γενομένων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, συν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν πρὸς τὴν ὥραν τὴν τῶν γάμων· [b] εἰσὶ γὰρ αὐτοῖς ἅπαντες· ἦν δὲ τοῦτο τὸ ἰσχυρὸν καὶ νεανίσκοι τριάκοντα [c] δόντων αὐτοῖς τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσοι, καὶ [d] ποτὲ [e] προκαίνοντος καὶ παιδιᾶς ὄντος, οἷα φιλεῖ [f] πρὸς τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλω ὑμῖν [h] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ πεισθέντες τῇ ζητήσει, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [i] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὑμῶν τι συνεῖν [k] δόξαν καὶ κέρδος [l] εὑρεῖν καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμφορον γεννητικὸν βορᾶς ἡδείας ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀπορουμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, προσκαλουμένων δὲ τὸν κόρην μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸν ἀνδρὸς αὐτοῖς μυσταγωγὸν· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτῇ [m] ἐμπρῆσαι τὸν πατέρα καὶ κατακαῦσαι· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ πεπεμμένου πιθανῶς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μῦθον τὸν περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς τοῦ λέοντος, [n] καὶ ὅτι μελιττῶν εὗρεν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος κηρία [o] κομίσειν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν δὴ ἐν ὑφορωμένου δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· [p] ἡ δ' ἀνέφερε τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [q] κατὰ δὴ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν εἶθει τὸν προβληθέντα λόγον [r] αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασὶν· ὅτι λέοντος ἡδύτερόν τι τῶν [s] συντυγχάνοντων, ὅτι ἥλιον μέλιτος γευομένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [t] ὅτε γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἢ τις ὑμῖν ἀνέφερε τὸν ἡμέτερον λόγον. καὶ εἰς μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συντυγχάνουσιν· [y] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [x] ἀφαιρεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἀνθαυλίσασα τὴν ὀργὴν αὐτὸν, συνοικεῖ [y] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

ζ. Πρὸς δὲ τὸν ὕβριν τοῦτον Σαμψὼν παροξυ-

lient in matrimonium. Illis vero recusantibus; quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei desponderetur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere inciperent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam ediscceret, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulâverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli suspicans, rem totam ei exponit: illa vero sermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die septima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante solis occasum convenientes, *sic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle gustantibus jucundius. Atque Samson subjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit sermonem nostrum. Et is quidem illis dat quæ promiserat, præda facta ex Ascalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & isti Palæstini sunt) ab hisce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram despectui habuit, ipsius familiari nupsit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Inter epulas nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & virivicombusio territa, rem totam, persuaso lachrymis marito, populariibus suis aperit. Jud. c. 14.

Ascalonitis xxx. vita & veste spoliatis, mercedem promissam præstat Samson. mox Thamnitida deserit, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.

7. Samson vero, vehementer hac contumelia irri-

[v] Ὁμόφυλον] Ὁμόφυλοι sunt Israelitæ omnes, licet non ex eadem tribu, uti ἀλλόφυλοι contra Gentes. REL.

[x] Ἑβραίων.] In *iisdem MSS.* Ἑβραίοις.

[y] Συντυγχάνει] Ἐντυγχάνει *Busb.* & *Hen.*

[z] Εἰς τὸ χωρίον] Rursumque in *iisdem*, εἰς τι χωρίον ὑλῶδες. HUDS. Forte τὸ χωρίον COCC.

[a] Νενοσσευκότων.] Νενοσσεύκοτι *Busb.*

[b] Εἰσὶ γὰρ] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque ipsum.*

[c] Δόντων αὐτῷ] Διδόντων *Vat.*

[d] Ποτὲ] Ita *Samb.* correcte. in *Editis*, *Aliisque* perperam ποτῶν.

[e] Προκαίνοντος] Προκάπτοντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[f] Πρὸς τοῖς τοιούτοις] Περὶ τοὺς τοιούτους καιροὺς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Σαμψὼν εἶπεν·] Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψώνης in *iisdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης sed Σαμψὼν edendum esse curavi

[h] Λόγον εἰ λύσετε] Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter se certandi proposito ænigmate: ut constat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Hujusce rei etiam exempla apud *Herodotum* exstant, & apud Scriptorem *Convivii Septem Sapientum* inter opera *Plutarchi*.

[i] Φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.] Φέρεσθε *Big.* & *Samb.*

[k] Δόξαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis*, *Aliisque*.

[l] Εὑρεῖν] Εὑρέσθαι *Samb.* à manu secunda.

[m] Ἐμπρῆσαι τοῦτο] Ἐμπρῆσαι *Big.* & *Samb.*

[n] Καὶ ὅτι μελίττων] Illa, καὶ ὅτι μ. ἐ. ὡς τ. σ. αὐτοῦ, inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βαστάσας.

[o] Κομίσειν αὐτῇ.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* κομίσειν.

[p] Ἡ δ' ἀνέφερε] In *Samb Busb.* & *Hen.* ἦδ'.

[q] Κατὰ δὴ] Κατὰ γὰρ τὴν ἑβδ. *Vat.* καὶ ἣν τὴν *Hen.* & *Busb.*

[r] Αὐτῷ διασαφεῖν,] Αὐτῷ deest *Vat.*

[s] Συντυγχάνουσιν,] Ἐντυγχάνουσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

[t] Οὐδὲ γυναικὸς] Οὔτε *Vat.* & *Busb.*

[y] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι] Illa, Παλ. δ'. ἐ. κ. οὗτοι, ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[x] Ἀφαιρεῖται,] Est qui malit, ἀφαιτεῖ ἡ παῖς, καὶ ἀνθαυλίσασα.

[y] Τῷ αὐτοῦ φίλῳ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*. deest τῷ.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni combuſunt. Jud. c. 14.

ritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod cum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon ſe-curus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cum tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpectum illorum* Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, eumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

ϑεὶς, [z] ἄπαντας ἐγὼ σὺν αὐτῇ Παλαιστίνους μετέρχεσθαι. ϑέρους δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλωπέκας, καὶ τὰς οὐρὰς [a] αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [b] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ φθείρεται μὲν ὅσος αὐτοῖς ὁ καρπὸς. Παλαιστῖνοι δὴ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [c] Θαμνὰ, τὴν γημένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δὴ, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, [d] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ ἡ Ιούδα φυλῆς. Παλαιστῖνοι δὲ [e] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Φυλήν. τῶν δὲ διὰ δικαίως λεγόντων πιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι παρὰ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς πλείους· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, [f] ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τετρακισχιλίοις ὁπλίταις· ἐ καταμεμψάμενοι τὸν εἰς Παλαιστίνους αὐτῷ πεπολιτευμένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἤκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον [g] δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἐκεῖνοι τοῦθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τῶν πεισθέντων πονηρότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχεῖρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [h] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν πόλει ἐξουσίᾳ· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γιγνομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὸν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δὲ ἦν ἀνώνυμον, σὺν [i] ἅπασιν ἐσταυπεδυκόσιν τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [k] βοῆς ὡς δὴ καλωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα ᾗ ἔτυχε πεσὼν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ πάντων αὐτοὺς [l] τῇ σιαγόνι κλείνῃ [m] εἰς χιλίους, τοὺς δὲ ἄλλους τρέπεται παραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δὲ, [n] μείζω ἢ χρὴ δι' τοῦτο φρονῶν, καὶ κατὰ θεὸν [o] σωτηρίαν ἔλεγε τοῦτο συμβεβῆναι, τὴν δὲ ἰδίαν ἀρετὴν ἐπῄρατο τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ δέησιν εὐχῶν. διψῶντα δὲ αὐτὸν ἰσχυρὰ καταλαμβάνει, καταμανὼν ὡς οὐδέν ἐστιν [p] ἀνθρώπῳ ἀρετὴ, [q] τῷ Θεῷ πάντα προσμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων [r] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [s] ἐγχειρῆσαι, βοηθῆσαι δὲ πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [t] ἱκεσίας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν [v] κατὰ τινος πέτρας ἀνῆσεν ἡδείαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν σκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, [x] καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Με-

z Απαντας] Απαστας non agnoſcit *Vat.*

a Αὐτῶν ἐξάψας] Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca*, *Zonara* & *Hamart.*

b Ἐξαφίησιν] Ἐναφίησιν *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀφίησιν *Glyc.* & *Hamart.*

c Θαμνὰ,] Θαμναθὰ hîc loci ſoli *Big.* (Θαυνατὰ *Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

d Αἰτὰν κατῴκει] Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτὰν) & in LXX. 1 *Paral.* c 4. v. 32. & 2 *Paral.* c. 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15. in *iiſdem* bis occurrit Ητὰμ; & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ητὰμ exſtat.

e Ἐστράτευον] Ἐστράτευσαν *Vat.*

f Ἀνεγκλήτοι] Ἀνεπικλήτοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀκαίτιοι.

g Δῶσιν αὐτοῖς] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Baſ.*

h Αὐτὸν ἐν τῇ] Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & G. ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόν τε *Busb.*

i Ἅπασιν] Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *cæteris* ἅπασιν.

k Βοῆς ὡς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοήσεως ἐπὶ κ.

l Τῇ σιαγόνι κτείνῃ] Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & G. ut & αὐτὰς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.*

m Εἰς χιλίους,] Ὡς χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum.*

n Μείζω] Μειζον *Samb. Big.* & *Vat.*

o Σωτηρίαν ἔλεγε] Ita *Big.* & *Samb.* σωτηρείαν in *Editis*, *Aliiſque.* Hîc loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15.

p Ἀνθρώπῳ ἀρετὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀνθρώπου aut ἀνθρώπων.

q Τῷ Θεῷ πάντα] Τὸν Θεὸν *Hen.*

r Πρὸς ὀργὴν λαβόντα,] Εἰς ὀργὴν *Vat.*

s Ἐγχειρῆσαι,] Ἐγχειρίσαι *Big.*

t Ἱκεσίας] *Al.* ἱκεσίαις.

v Κατά τινος πέτρας] Κατά τινας πέτρας malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, κατὰ τινος πέτρας ἐκ τῆς ὄνου σιαγόνος.

x Καὶ μέχρι] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24.

y Δι

ι'. Μετὰ [y] ὴ ταύτλω τ̃ μάχλω Σαμψὼν, καταφρονῶν τ̃ Παλαισίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖ), κ̀ ἐν πινι τ̃ καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες ὴ τ̃ [z] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τ̃ αὐτοῦ παρουσίαν αὐτ̃, τὰ [a] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν ὴ, ἀ γὰ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, πρὸ μεσοῦσαν ἤδη τ̃ νύκτα ἀναστὰς [b] ἐνεφώσ τ̃ πυλῶς, αὐτῶς τε φλιῶς κ̀ μοχλοὶς, σύν τε ἄλλη πρὸ αὐτῶς ὕλῃ ξύλωσις, αράμενο [c] καταφάδον, εἰς τὸ ὑπὲρ [d] Χεβρῶνο ὄρο φέρων κατατῆσι.

ιά. Παρέκαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, κ̀ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεκάραττε ξενικῶν μιμήσ ἐθισμῶν· κ̀ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶ γίνεται. γυναικὸς γὰ ἐταιριζομένης πρὸ τοῖς Παλαισίνοις ἐραστὴς, [e] Δαλίλης τ̃νομα, συνῆν αὐτῇ· κ̀ τῶν Παλαισίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [f] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν πρὸ τοῦ Σαμψῶνο τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύο, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ ὴ, [g] πρὸ πότου κ̀ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [h] ἐπεχείρει μαθεῖν τίνι τρόπῳ [i] τοσοῦτον περύχει κατ' ἀρετήν. ὁ ὴ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντιπάτρα τὴν [k] Δαλίλαν, φάμενο· εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι κ̀ [l] πρὸς ἀμελεῖτον δυναμένοις, ἀσθενέστερο ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ ὴ, τότε μὲν ἡσύχασεν· [m] ἀποσημήνασα ὴ τοῖς ἄρχουσι [n] τῶν Παλαισίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, ὑ καθεύδοντα μεθύοντα [o] κατέδει τοῖς κλήμασιν [p] κ̀ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ ὴ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπεισάγει. κ̀ ἡ γυνὴ, συνεχῶς ὁμιλοῦντο αὐτῇ ὑ Σαμψῶνο, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [q] κατ' ἀπιστίαν ὄνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [r] λέγοι ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτ̃. τοῦ ὴ πάλιν ἀπατῶντο αὐτὴν, ὑ φήσαντο, [s] ἑπτὰ καλοῖς δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ κ̀ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτ̃ [t] ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γνομένου ἀληθὲς ἠυρέθη, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ πρεπεσεῖν· χαλεπαίνειν βουλόμενο τῇ [v] Δαλιλῇ, ἐμοί, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, κ̀ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γυνηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγχύσαντο μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [x] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν κ̀ διαμονὴν τὴν ἰσχὺν ἐνεῖναί μοι. ταῦτα μαθοῦσα, κ̀ κειράσασα τ̃ κόμης αὐτὸν, [y] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, ὁπ

10. Poſt hanc autem pugnam Samſon, Palæſtinos deſpiciens, Gazam profectus eſt, & in loco meritorio diverſabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipſum veniſſe, loca ante portas inſidiis occupant, ne clam ſe ſubduceret. At Samſon (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipſaſque, una cum poſtibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris ſublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas depoſuit.

Portas nocte bis Gazæ evellit Samſon, atque in faſtigium montis deportat. Jud. c. 16.

11. Deſciſcebat autem *poſtea* à patriis moribus, * propriumque vitæ inſtitutum in pejus mutavit conſuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamaſſet, nomine Dalilam, cum ea conſuefcebat: quique Palæſtinorum rei publicæ præerant, ipſam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* perſuadent, ut à Samſone diſceret quæ cauſa fuerit tanti roboris, ob quod invictus eſſet ab hoſtibus. Illa vero, inter pocula & ejuſmodi conſuetudinem res ejus geſtas admirata, arte cognoſcere conabatur qua ratione uſque adeo virtute excellebat. Samſon autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, ſi vincarum palmitibus, qui & adhuc contorqueri poſſunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore ſe viribus debiliorem. At illa, tunc quidem iſtis contenta erat: re vero cum principibus Palæſtinorum ab ea communicata, intus milites quoſdam in inſidiis collocavit, illumque ſomno vinoque obrutum palmitibus, quam arctiſſime potuit, conſtringebat, deinde experrecto indicat quoſdam illi *hoſtium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, ſeſe, ac ſi aliqui eum aggreſſuri eſſent, ad ſui defenſionem parabat. Cæterum mulier, Samſone cum ea crebram conſuetudinem habente, ægre ſe ferre ajebat, quod, ſuæ in ipſum benevolentiæ diffiſus, noluerit ei dicere quod ſcire quam maxime deſiderat; ac ſi ipſa tacere neſciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innoteſcerent. Samſone autem rurſus feminam fallente, *viciſſimque* dicente, ſibi ſeptem funibus alligato vires eſſe defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciſſet, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujuſce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samſon (nam neceſſe erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita aucturas eſſe & permanſuras, ac illa augeretur & conſervaretur. Cum hæc intellexiſſet, comamque

Samſon, ritus patrios transgreſſus, proſtibulo conjungit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.

Illa Samſonem blanditiis aggreditur, ut ab eo diſceret, in quo robur ejus ſitum erat. Jud. c. 16.

y Δὲ ταύτλω τλὼ μάχλω] Ita *Samb.* in *reliquis* δή.

z Γαζαίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras*. male in *Editis*, *Aliiſque* Γαζίων.

a Πρὸ τ̃ πυλῶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τ̃ πυλῶν *Baſ.* & *G.* phraſi vetuſtiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ τύλαις *Interpretum* LXXII.

b Ἐνεφώσ τὰς πυλὰς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.* ἐν ἐφώσῃ) *Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνεφώσ, quam ὁρμητικῶς ἐξορμᾷ interpretatur. ἀνασὰς, τὰς πύλας αὐτάς τε φλ. *Baſ.* ἀνασὰς τὰς πύλας σὺν αὐτάς τε φλ. *Gen.* vocula σὺν ſine auctoritate inſerta, quæ apud optimos Auctores ſæpe omiſſa ſubauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris ſit, *ſurgens*, *eruit*, (in aliis *irruit*, *eripit*, *arripit*) *portas*, *ipſaſque clauſuras ſimul & vectes* &c. forſan legendum, ἀνασὰς, ἐνέφωσε τὰς πύλας, αὐτάς τε φλ.

c Κατὰ φάδον,] Vide Suidam in voce hac.

d Χεβρῶνο] *Al.* Ἐξρῶνο & Ἔβρωνο.

* *Propriumque vitæ inſtitutum in pejus mutavit*] In *Epiphanio* lego *propriam dictam relinquebat*, i. e. *profeſſionem continentiæ*, cui adſtricti erant *Nazarei*

e Δαλίλης τ̃νομα,] Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλήλης ſolummodo *Baſ.* & *G.* Δαλιὼ *Vat* Δαλίτης *Hen.* & *Busb.* Δαλητὶς τ̃νομα *Big Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά. unde & *Zonaras*, ἐραστὴς οἱ ἰταύτας Παλαισιτὶς Δαλιδᾶς καλουμένης.

f Ελθόντες πρὸς αὐτὴν] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Baſ.* &. *G.*

g Παρὰ πότου] Sic cum *Samb.* παρὰ ποτὸν κ̀ τὴν τ. in *Editis*, *Aliiſque*. παρὰ πότου κ̀ τὴν αὐτὴς *Hen.* & *Busb.*

h Ἐπεχείρει δὲ] In quinque *MSS.* ἐπεχείτο. confer Suidam in hac voce.

i Τοσοῦτον] Ita *Baſ G. Vat.* & *Epiph.* τοσούτων πρόσεχε *Big.* & *Samb.* τοσούτων κρατεῖ *Hen.* & *Busb.*

k Δαλίλαν,] *Coll. Big.* & *Voſſ* Δαληδάν.

l Πρὸς ἀμελεῖτον] Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris πρὸς ἀμελῆτος.

m Ἀποσημήνασα] Vide Suidam in hoc verbo.

n Τῶν Παλαισίνων,] Illud τ̃ ex *MSS.*

o Κατέδει] Κατέδησε *Big.* & *Samb* κατασὶ *Vat.*

p Καὶ τὸ ἰσχυρότατον,] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 3.) κ̀ τὸ κάρτος.

q Κατ' ἀπιστίαν] Ita *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.* κ̀ πίστιν *Baſ. G.* & forte *S. Ambroſius.*

r Λέγοι ταῦτ'] Λέγοι *Samb.*

s Ἑπτὰ καλοῖς] Ἐν καλωδίοις χαυνοῖς &c. *S. Bild.* ἐν ἑπτὰ καλωδίοις ἀθίπτοις *Glycas.*

t Ἐμήνυσεν.] Ita cum ſex *MSS.* ἐμήνυεν in *Editis*.

v Δαλίλῃ] *Coll Big.* & *Voſſ.* Δαλίτῃ.

x Τὴν γὰρ ἰσχὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν κ̀ διαμονὴν τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι.

y Παραδίδωσι] Παραδίδοῦ *Big.* & *Samb.* ἐδίδωσι *Hen* & *Busb.*

Samſon, effoſſis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

que ei *neſcienti* abraſiſſet, *protinus* eum hoſtibus prodidit, cum jam non valeret illorum incurſum propulſare: illi vero, oculis ei effoſſis, *quibuſdam* ut vinctum ducerent *ipſum* tradiderunt.

Cum ei vires pariter accapilli ſuccreviſſent, accitus ut ludibrio haberetur domum diſjicit, ſeque una cum Paleſtinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæſaries illi renaſcebatur. Cumque diem feſtum Palæſtini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ ſuſtinebant columnæ) Samſon ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero * malorum extremum eſſe exiſtimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulciſci non potuerit, puero à quo manu ducebatur perſuadet, dicens quod præ laſſitudine paululum requieſcere deſideraret, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò veneret, in illas magna vi ſe impulit, & domum ſubverſis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppreſſi erant, interque cæteros etiam ipſe Samſon. Et ille quidem hujuſmodi exitum habuit, cum annos viginti Iſraëlitis imperaſſet. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum uſque ſpiritum hoſtibus ſuccenſuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adſcribendum, quod facile cedit peccatis; ipſi vero teſtimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati ſublatum ſepelierunt cum majoribus ſuis in Saraſa *urbe* patria.

ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [z] ἀμιῶσθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δ', σκηψάντες ὡς τοὺς ὀφθαλμούς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιϛ'. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [a] ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὔσης τοῖς Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ διωχυμένων· οἴκου δ' ἦν δύο κιόνων στεγόντων αὐτό τὸ ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [b] αὐτὸν ὡδὶ τὸ πρῶτον. ὁ δέ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δυνάσθαι ὑβριζόμενον ἀμυνάσθαι, τὸ χειραγωγοῦντα παῖδα [c] πείθει, [d] προσαναπαύσασθαι χρῆζειν εἰπών διὰ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [e] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνισθεὶς αὐτοῖς ὑπερκαταβάλλει τὸ οἶκον, [f] ἀναλεπτύνων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸ μὲν [g] τοιοῦτο κατέσχε τέλος, [h] ἄρξαντος τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δὲ ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ δὴ καὶ περὶ τὴν πλουτὼ μεγαλόφρονος τὸ ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι δὴ πλουτᾶν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὴν εἰς τἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀραμένοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [i] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

Quo modo, cum Eli præeſſet Iſraëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

Ὡς, Ηλεὶ προεστῶτος τῶν Ισραηλιτῶν, τὴν Ρούθην γαμεῖ Βόαζος, ἐξ οὗ Ὠβήδης καὶ Δαβίδου πάππος.

XI. *Ex annone anguſtia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus eſt Elimelechus.*

POſt Samſonis autem obitum Iſraëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (eſt enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, aſſumpta uxore Naami, filiiſque ex ea ipſi natis Chellione & Malione, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi ſententia procederent, feminas Moabiticas filiis ſuis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi poſt tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, ſeque in *tanta* orbitate vix ſuſtinens, poſt amiſſos ſibi chariſſimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam ſe recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene pro-

Elimelecho mortuo Naamis cum Rutha in patriam reverſa eſt.

Μετὰ δὲ τοῦτον Σαμψῶνος πολυτοῦ, προέστη τῶν Ισραηλιτῶν [k] Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ὅτε τότε [l] λιμῷ τὴν χώραν κακωθεῖσαν αὐτῶν, [m] Ελιμέλεχος ὁ [n] Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τοῦτο τὴν γυναῖκα [o] Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ γεγονημένους, [p] Χελλίωνα καὶ [q] Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβίτιν μετοικίζει. καὶ προσχωρούντων αὐτῷ καὶ νοῦν τὰ πρασσόντων, ἄγει τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ορφὰν, [r] Ρούθην δὲ [s] Μάλλωνι. διελθόντων δὲ [t] δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ελιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [v] δι' ὀλίγον τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς διὰ τοὺς συμβεβηκότας φέρουσα, [x] καὶ τὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐκ ὑπομένουσα, δι' ὃς καὶ τὴν πατρίδα ἐξελήλυθε, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς

[z] Αμιῶσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμεινῶσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

[a] Ηυξετο ἡ κόμη] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἤυξατο.

[b] Αὐτὸν] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.*

* *Malorum extremum eſſe exiſtimans,*] *Al.* miſeriis ſuis *illud* gravius eſſe exiſtimans, quod &c.

[c] Πείθει,] Sic quinque *MSS. S. Ambroſ.* & *Epiphan.* ποιεῖν *Baſ. G.* & *Vat.*

[d] Προσαναπαύσασθαι] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.*

[e] Εἴγυς ἀγαγεῖν.] Vox ἐίγυς abeſt pleriſque *MSS.*

[f] Ἀναλεπτύνων] Καὶ ἀναταράττων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[g] Τοιοῦτο] Ita *Samb.* in *reliquis* τοιοῦτον.

[h] Ἄρξαντος] Ἄρξαντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[i] Σαρασᾷ] Σαρεατᾷ *Big.* Σαρηατῷ *Samb.*

[k] Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς.] Ita cum *Big. Cedreno*, *Zonara* & *Glyca.* Ηλὶ *Vat.* atque ita, vel Ηλὶς ubique *Baſ.* & *G.* Ἠλὶς paſſim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἠλὶ aut Ἠλεὶ LXXII.

[l] Λιμῷ τὴν χώραν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμῷ τῷ χώραν καταλαβόσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis*, *Aliiſque*, preſſius & ad phraſim ſacram, ἐπὶ τότε λιμῷ γενομένῳ.

[m] Ελιμέλεχος] Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus.* quod olim *Druſio* placuit. Ἀβιμέλεχος vitio in *Editis* aliiſque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Eſt qui malit Αλιμέλεχος ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.*

[n] Βηθλείμων·] Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hic loci, & cum *Editis* paulo infra, pag. ſeq. Βηθλέμων *Samb.* ut ſupra p. 284. v. 14. Βηθλεμῶν *Baſ. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

[o] Νααμὶν] Ita *Baſ. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod. *Lipſ.* Νοομὶν paſſim *Vat.* Νοεμὶν *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωεμὶν, Νωεμεὶ, aut Νοεμμεὶ LXX.

[p] Χελλίωνα] Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion*, *Cellion*, aut *Cellon.* Χελαιὼν vero aut Χελεὼν in LXX.

[q] Μάλλωνα,] Ita *Baſ.* & *G.* Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαλλίωνα *Vat.* Hic ipſe Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon*, *Mallieon* aut *Maalon.*

[r] Ρούθην] Sic *MSS.* in *Editis* Ρυθήν.

[s] Μάλλωνι.] Ita reſcripſi ex v. 36. in *Editis* Μαλλίωνι. in pleriſque *MSS.* Μαλεῶνι aut Μελεῶνι.

[t] Δέκα ἐτῶν,] Sic *Baſ. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' αὐτοῦ καὶ δέκα ἐτῶν juxtà libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δὲ δώδεκα ἐτῶν *Samb.* pro δωδέκα ἐτῶν, ut puto. Forſan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μῆνες συναυξῆς.

[v] Δι' ὀλίγου] Δι' ὀλίγου *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) quod communius. deſunt *Vat.*

[x] Καὶ τὸ τοῦ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν] Καὶ τὸ τοῦ ὄψιν τῶν φ. ἐρ. οὐχ ὑπ. δι' ὧν καὶ τ. π. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τῶν ὧν φιλτάτων ἐρημίαν.

[y] Τοῖς

λῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐπωθάνετο χωρεῖν. ὃν οὐκ ἀκαρτέρων ὁ Βοάζος συγγύμενα αὐτῆς αἱ νύμφαι, ἐδὲ ὠδημιτυρμένη βουλομένας σπουδορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐσκυμένων δύξαμένη γάμον δυτυχέστερον αὐτᾶς ἃ διημαρτήκεσαν παρὰ [y] τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τ' ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅπη τε τὰ πρὸς αὐτὸν ὅτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι [z] παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [a] βεβηκέναι πεφυκότων ἀδήλων, τὸν πάτριον γῆν καταλιπόσας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ [b] μένει· τ' δὲ Ρᾶθαν μὴ πεῖσαι ἀπῆγε, κοινωνὸν παντὸς ἐς πρόσω τυχόντα γενησομένην.

β'. Ἐλθοῦσαν δὲ Ρᾶθαν μετὰ τὸν πενθερᾶς εἰς τὴν [c] Βηθλεέμων, [d] Βοάζου, Ἐλιμελέχου συγγενὴς ὤν, [e] ξενίζει. καὶ ὁ Νααμὶς, πρόσφορον ὄνομα τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν [g] καλοίητέ με· σημαίνει δὲ κατ' Ἑβραίων γλῶτταν Νααμὶς μὲν [h] εὐτυχίαν, [i] Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμητὸς δὲ οὔτου ἐκεῖνα καλαμησομένη μετὰ συγχώρησιν τὸν πενθερᾶς ἡ Ρᾶθα, ὅπως τροφῆς [k] ἐκπορίσειεν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου [l] τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. ὠδημιμένου δὲ Βοάζου μετ' ὀλίγον, καὶ γεωσαμένου τὸν κόρων, ἀνέκραγε τὸν [m] ἀρχοκόμον [n] περὶ τὸν παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα [o] περιπεπυσμένου ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τὸν περὶ τὴν πενθερὰν δίνοιαν ἅμα καὶ μνήμης ἐς παῖδος αὐτῆς ᾧ συνώκησεν [p] ἀσπασάμενον, καὶ δύξαμένου αὐτῇ πείσεσθαι ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, γεωλέζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δυνατὸν καὶ λαμβάνειν ὀπιτρέπει, προστάξας τῷ ἀρχοκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν [q] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ πιεῖν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς γεωλόγους. Ρᾶθα δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρὼν ὤψε κομίζουσα μετὰ τῶν σταχύων· ἐπιτηρήσᾳ δὲ αὐτὴν καὶ ἡ [r] Νααμὶς [s] ἀπομοίραν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὸν ἐπλυσώρουν οἱ γεωνδοῦντες· διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ πρὸς ἐς Βοάζου πρὸς αὐτὸν εἰρημένα. δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενής ἐστι, καὶ τάχα ἂν [t] δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν τ' ἐχομένας ἡμέρας ὀπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν τ' ἐς Βοάζου γεραπαινίσιν.

γ'. [v] Ἐλθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βοάζος, ἤδη τὸ κριθῆς λελικμημένης, ὅπου τὸ [x] ἅλωος ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται [y] πρὸς κατακλίναι τὸν Ρᾶθαν οὕτως· καὶ γὰρ ἔπεσθαι χρῆσιν [z] αὐτοῖς ὁμιλήσουσα τῇ παιδί· καὶ πέμπει τὸν κόρον ὑπνωσομένου αὐτοῦ πρὸς τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς ὀδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τ' ὑπὸ τ' ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, προῆγεται· καὶ πρόσθυτέρα μὲν λαυθάνει τ' Βοάζον βαθέως καθυπνωκότα. ὑπεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τ' ἀνθρώπου πρόσκλισιν, ἀνέκραγε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [a] τὄνομα,

Naamin & Rutham hospitio excipit Boazus.

2. Rutham autem, cum socru in Bethleemorum urbem venientem, hospitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus suo nomine appellaretur, justius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem significat, Mara vero dolorem. Messis autem tempore Rutha permissu socrus ad spicilegium faciendum egressa est, ut victus illis suppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo post adesset, & conspicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus est. Is vero, cum antea ab ipsa omnia accepisset, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga socrum, tum quod memoriam revereretur filii ipsius cui nupta fuerat, atque ut fausta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam spicis colligendis occupari, sed permisit ut sibi ipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* sibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret messoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reservavit socrui, eamque vespere una cum spicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis servaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipsam cura dignantes, ipsi contulerant) atque socrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicasset quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, sequentibus etiam diebus ad spicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Rutha ad spicas legendum in agros egreditur.

In Rutham Boazi benignitas.

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

3. Post aliquot autem dies, cum jam ventilatum esset hordeum, ipse etiam Boazus in *rus, ium* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum discumbere faceret (nam & ipsis emolumento fore *rata e?*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eò puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam sibi religioni esse ducebat ulla in re socrus *suæ* jussis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præsens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & sentiens mulierem sibi accubantem, quæ ea esset interrogabat. * Illa vero nomen dicente, po-

---

y Τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι,] Ita *Big.* & *Samb.* τ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

z Παρεκάλει,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσκαλεῖ *Basil. G. Aliique.*

a Βεβηκέναι] Βάλεσθαι *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1.

b Μένει·] Μένει πειθόσα *Big.* & *Samb.* superflue.

c Βηθλεέμων,] Ita consensu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεέμλων.

d Βοάζου,] Sic passim *Big* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Βόοζου in *cæteris.*

e Ξενίζει.] Δέχεται ξενίαν, & δέχεται ξενίαν in quibusdam *MSS.*

f Τῶν πολιτῶν] Illa τ' πολιτῶν absunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

g Καλοίητέ με·] Lege καλοιητέ με. COCC.

h Εὐτυχίαν,] Josephum recte interpretatum esse Νααμὶς & Μάρα, ostendit *Is. Vossius* contra *Hornium*, p 362.

i Μάρα] *Big.* & *Samb.* hîc Μαρὰν & subinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.*

k Ἐκπορίσειεν,] Lege ἐκπορίζειν. COCC.

l Τυχαίως] Ita *Big* (*Cocc.*) & *Samb.* Τυχίως *Basil. G. Aliique.* Forsan τυχηρῶς, aut τυχόν.

m Ἀγεγόμον] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod sciam, non exstet hoc verbum, mallem ἀγρονόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Glossario.*

n Περὶ τὸ παιδός] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

o Περιπεπυσμένου] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* προπεπυσμένου in *Editis*, *Aliisque.*

p Ἀσπασάμενον] Ἀσπασάμενον τὸν κόρον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀσπασάμενον αὐτὸν *Hen.* & *Busb.*

q Λαμβάνειν,] Vocem λαμβάνειν non agnoscit *Vat.*

r Νααμὶς] *Coll. Big.* & *Voss.* Νοεμὶς, ut & inferius passim.

s Ἀπομοίραν βρωμάτων] Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Aliisque.* ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Thes. Gr.* voce πολυωρεῖν. sed cum ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίραν.

t Δι' εὐσέβειαν] Δι' ἀλάβειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus recte.

v Ἐλθὼν δὲ] *Al.* ἐλθών τε.

x Ἅλωος] Ἀλῶος in *Editis.* diverse tamen ἄλωνος, ἀλῶνος & ἄλνος in *MSS.*

y Προσκατακλῖναι] Πρὸς κατακλίνῃ apud *Big.* & *Samb.* προσκαθεῦναι *Vat.* συγκατακλίνειν *Zonar.*

z Αὐτοῖς ὁμιλήσουσα] *Busb.* αὐτῆς, *ipsi socrique.* & mox καὶ πέμπει dein πεσεῖν pro προσῆλθε.

a Τὄνομα.] Ita *Vat.* in *aliis* ὄνομα.

* *Illa vero nomen dicente,*] *Al* illa vero nomen edente, dicenteque se esse in illius potestate.

postulanteque tanquam dominus *sibi* veniam concederet, tunc quidem quievit: mane vero priusquam famuli ad opus expergiscerentur, excitatam jussit, cum quantum ferre potuit hordei cepisset, socrum adire, antequam alicui resciscceretur se illic discubuisse. prudentis enim esse calumniam ex ejusmodi rebus cavere, præsertim cum nihil commissum fuerit. Verum, inquit, de re universa ita constituetur. ipsum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior est, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipsum sequeris: sin vero recusarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthe cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta socrui renunciaverat, bono animo esse cœperunt, spei plenæ fore ut Boazus illarum curam susciperet. Atque ille jam media die descendens in urbem fecit ut senatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona possides? illo fatente & *addente* id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse jam sibi uxorem & liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei solveret & in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominavit, ut qui ad curam senectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem est ac serviens. Ex Obede autem prognatus est Jessæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis suis principatum reliquit usque ad primam & vicesimam virorum stirpem *propagatum*. Hæc quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujusmodi majoribus ortum.

Cum propinquus ille Ruthæ de jure suo cederet, eam Boazus sibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην [b] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, προτρέπεται αὐτὴν, κελεύσας, τὴν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἀκυρᾶν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. Φυλατέεσθαι γὰρ σῶφρον εἶναι τοιούτους ὑφορᾶσθαι, καὶ μάλιστ' ὅτι [c] μὴ γεγονόσι. πρὸς μέντοι γε παῖδος ἔτους, φησὶν, ἔσεσθαι. ἐρωτᾷν τε ἐγγύσεσθαι ἐμοῦ τῶν γήμει τυγχάνοντα, εἰ σοῦ χρεία γαμεῖσθαι ἔστιν αὐτῷ. καὶ [d] λέγοντι μὲν ἀκολουθήσειν ἐκείνῳ· παραιτουμένου [e] δὲ, νόμῳ σε συνοικεῖσθαι ἕξομεν.

δ'. Ταῦτα τῇ ἀκυρᾷ διηγουμένης ἡ θυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι γενέσθαι ἔχειν αὐτῶν [f] Βόαζον. πρόκειται γὰρ ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τοῖς τε γερουσίαν συνῆγε, [g] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, σκάλῃ καὶ τῷ συγγενῆ· καὶ πυθανόμενος φησὶν, [h] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων καὶ ἀγχιστείαν· οὐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, [k] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [l] κατ' αὐτούς. Μᾶλλον δὲ δεῦρ' ἦκε γυναῖον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βόαζος καὶ δοὺς κλήρους καὶ τὴν γυναῖκα [m] συγχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν [n] τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [o] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρόμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [p] σκέλλεται τῇ γυναικὶ ὑποδοῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν καὶ τὸ νόμιμον, καὶ [q] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [r] καὶ γενομένου τούτου, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥοῦθον, καὶ γίνεται παῖδον αὐτοῖς, μετ' ἐνιαυτὸν, ἄρρεν. [s] τοῦτο ἡ Νααμὶς πιθανωμένη καὶ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν ὠδήσειν ἐκάλεσεν, ὅτι γηροκομίαν τῇ [t] αὐτῆς τροφησόμενον. Ὠβηδος γὰρ καὶ Δουλεύων [v] ἡ Ἑβραίων διασημαίνει δοῦλον. Ὠβηδος δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυίδης ὁ [x] βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν [y] ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν [z] οὖν περὶ Ῥοῦθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ὑπόθεσιν ποιούμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ πάντα ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ὑπερέχοντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [a] Δαυίδην ἐκ τοιούτων γεγόμενον.

CAP. X.

De nativitate Samuelis prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

Eli Sacerdotis filii nequissime se gerunt.

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum movent Palæstinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis &

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προεμήνυσε τὴν τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

ΕΒραῖοι δὲ, τῶν πεπραγμάτων αὐτοῖς κατενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [b] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [c] Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [d] Οφνίς τε καὶ

---

b Συγχωρεῖν,] *Epiphanius* quasi ἐξακολουθεῖν συγχωρεῖν.

c Μὴ γεγονόσι.] Ita cum *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ μάλιστ' ἐπὶ γεγονόσι, *maxime si non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius*.

d Λεγοντι μὲ] Θέλοντι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν *Vat.*

e Δὲ, νόμῳ σε συνοικεῖσθαι ἕξομεν.] Δ' ἐν νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Vet. Interpr.* ἢ νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομεν *Hen.* ἢ νόμῳ συνοικεῖσθαι ἕξομεν *Vat.*

f Βόαζον.] Βοάζου γενέσθαι *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Epiphan.*

g Καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθον,] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥοῦθον *Hen. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb* καὶ *m.* τὴν τε Ῥοῦθον *Zonaras.*

h Ελιμελέχου] Alii sententiam sine interrogatione efferunt.

i Κλήρων κρατεῖς;] *Al.* κλῆρον. utrumque recte.

k Εξ ἡμισείας] Οὐκ ἐξ *Vat.*

l Κατ' αὐτούς. Μάλλον] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) nisi quod in nonnullis sit Μαλλίων, in *aliis* Μάλων. in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτοὺς *Bas.*] μᾶλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἦκε γ.

m Παραχωρεῖ,] Παρεχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.*

n Τετελευτηκότων] Τῶν τετελευτηκότων *Epiphan.*

o Αὐτῷ,] Eo modo *Bas.* & *Samb.* in *cæteris* αὐτῷ.

p Εκέλευε τῇ γυναικὶ] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* σκέλλεσε in *reliquis*.

q Πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον.] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis*. Vide *Zonaram* de ritu isto, ut & *Bynæum* de *Calceo* Hebr. p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramiresii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de succeff. ad Leges Hebr. c. 15. HUDS. Lego πτύειν, *spuere*. REL.

r Καὶ γενομένου τούτου,] Aut cum *Samb.* & *Big.* Γενομένου δὲ τούτου.

s Τοῦτο] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νοεμὶς πιθεμένη τὴν συμβουλίαν τ. γ. Ὠδ. ἀνόμασεν, *i. e.* γ. τὴν αὐτῆς πε. Rectius vero *Baf. G.* cum *Busb.* & *Hen* quomodo & expressum heic typis, præter τὴ αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς.

t Αὐτῆς] Forte ἑαυτῆς COCC.

v Τῶν Ἑβραίων] Τῶν Ἑβραίων *Vat.*

x Βασιλεύσας,] Sic quinque *MSS.* & cum istis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλεὺς in *Vat.* & *Editis*. Vide *Syncellum* p. 175.

y Επὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.] Επὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεαῖς *Vat.* HUDS. Confer Matth. 1. REL.

z Οὖν περὶ Ῥοῦθον] Ita *Vat.* τὰ μὲν οὖν καὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis*.

a Δαυίδην] Δαεὶδ *Baf. G. Vat.* sicut *N. T.* scriptoribus acceptum Δαεὶδ. Verum Δαυίδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit.

b Διὰ τοιαύτην αἰτίαν.] Διὰ τὴν τ. αὐτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τ' τ. αὐτίας *Hen.* & *Busb.*

c Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ] Eadem heic notanda, quæ ad p. 304. v. 32.

d Οφνίς τε] Ὀφνίς τε *Hen.* & *Busb.* unde sono duriori Ὀφνὶς τε feci. Ὀφνῆς τε in *Editis*. Ὀφνὶς τε *Vat.* Ὀφνιεὺς τε *Big.* & *Samb.*

e Αὐ-

καὶ φινεέσης. ὅτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ἀδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν καὶ τιμὴν, ἃ ἦν ἐλάμβανον [c] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ προσιουσας ὕβριζον φθοραῖς, τὰς μὲν βίαν [f] προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δ' [g] ἀδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅθ', τε οὖν πατὴρ [h] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον ἀδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [i] τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· καίπερ φοβούμενον τὸν ἐσομένων συμφορὰν ὁ θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [k] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πένθος ἦγε.

β'. Βέλομαι δὲ τὰ περὶ τὸν προφήτην πρότερον διεξελθὼν, ἔπειθ' ὕστερα τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυσχέραιαν [l] τῷ παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γιγνομένην. [m] Ελκάνης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραίμου κληρουχίας, [n] Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγημε δύο γυναῖκας, Ανναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ τούτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [o] τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικνουμένης δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ελκάνου [p] εἰς Σιλὼ πόλιν θύσας· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ ἐπεπήγει [q] καθὰ προεῖρήκαμεν· καὶ πάλιν καὶ τὴν θυσίαν νεμόντων μοίρας κρεῶν [r] τῆς τε γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τὰς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [s] περικαθημένους, εἰς δάκρυά τε προὔπεσε, καὶ τὴν ἀπαιδίας [t] αὐτῇ ὠλοφύρετο καὶ τὴν μονώσεως. καὶ τὴν πένθος προαμυθίας τῇ λύπῃ κεκτήσασα, εἰς τὸ σκηνῶμα ἦλθε τοῦ θεοῦ ἱκετεύσουσα δῶναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῆς [v] γιγνόμενον καθιερώσειν ὅτι [x] λειτουργίᾳ τοῦ θεοῦ, διαιτὰν ἀκ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [y] ποιησόμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ πολὺν χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, σκαθέζετο γὰρ πρὸ τοῦ σκηνώματος, ὡς παροινοῦσαν [z] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τοῦ δὲ πεῖν ὕδωρ φαμένης, [a] λυπουμένῳ δ' ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τοῦ θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν [b] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραχρημένη δ' εὐέλπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμούηλον προσαγορεύουσι· θεαίτητον ἄν τις [c] εἴποι. [d] παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τὸ ἔτος παιδὸς γενέσεως θύοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνηθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τὴν εὐχὴν τὴν ὑπὲρ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδου [e] τῷ Ηλεὶ, ἀναπεῖσαι τῷ θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμην τε οὖν αὐτῷ ἀνῆκε, καὶ ποτὸν ὕδωρ μόνον. καὶ Σαμούηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. [f] Ελκάνῃ δ' ἐκ τῆς Αννης [g] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

Phinees. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, ne ab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter irascebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium. *Anna, ex Elcanæ uxoribus altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.*

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum læta ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad parendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt. 4. Sa- *Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.*

e Αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ·] *Al.* αὐτοῖς.
f Προσφέροντες,] Προσάγοντες *Vat.*
g Οὐδὲν ἀπέλειπεν] Οὐδὲν ἀπέλιπε *Samb.*
h Αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις] Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*
i Τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει·] Τόσον το πλ. legiſſe videtur *Epiphan.*
k Παιδί τε ὄντι,] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαυηλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τότε οὐκ φανερὸν &c. *Vat.*
l Τῷ παντὶ] Ita placuit reſcribere, cum τῷ τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Baſ* & *G.* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.*
m Ελκάνης,] In *Editis*, *Busb. Hen* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Αλκανης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ὡς ἦν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀ. βιβλου τῶν Βασιλειῶν Ελκανὰ κεῖ τὸ ὄνομα.
n Ραμαθὰν] Ex Chaldaïco *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim.* In *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb Vat Hen.* & *Busb.* Αρμαθὰν, hyperthesi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Alioſque* Αρμαθαὶμ.
o Τῷ δ' ἑτέραν] Τὴν δ' Ανναν *Hen.* & *Busb.*
p Εἰς Σιλὼ] *Al.* Σηλὼ, & Σιλὼ, & Σηλὼμ, & Σιλὼν.
q Καθὰ προεῖρήκαμεν·] Καθὼς in quatuor *MSS.*
r Τῆς τε γυναικὶ] Τῆς γ. καὶ τ. τ. ἡ Αννα in *MSS.*
s Περικαθημένους,] In quatuor *MSS.* in *Editis* ἐκκαθησαμένους. Forte ἐκκαθημένους legerant *Zonar.* & *Suid.* καὶ ὡς *Coll. Voſſ.*
t Αὐτῇ ὠλοτύρετο] *Al.* ἑαυτῇ.
v Γιγνόμενον] Γενησόμενοι in *Editis*, *Aliiſque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam*
x Διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ,] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida.*
y Ποιησάμενον.] Vel ποιησεμένην cum *Busb* (*Cocc.*) & *Hen.*
z Ἐκέλευεν ἀπιέναι.] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν.
a Λυπουμένῳ] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & quædam ἀνιωμένῳ *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* λυπουμένης.
b Παρεκελεύετο,] Παρεκελεύσατο *Vat.* Παρακελεύετο *Aliis.*
c Εἴποι.] Ita (quomodo etiam correxit *Cocceius*) vel ἔφησι. antea ἔποιε.
d Παρῆσαν] Ita è *Cod. Vat* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τὸ ἔτος παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliiſque.*
e Τῷ Ηλεὶ,] *Illud* τῷ ex *MSS.*
f Ελκάνῃ] Αλκαὴ *Coll. Big.* & cum aſpiratione *Coll. Voſſ.*
g Υἱεῖς τε ἄλλοι] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, *cæteriſque.* Apud *Suidam*, ἄλλοι γίνονται τρεῖς καὶ θυγάτηρ. Mallem tamen ex *S. Literis* υἱεῖς τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες.

Deus Samuelum alloquitur; Elique sacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te præsto esse. Rursus cum Deum loquentem audivisset, orabat ut sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quæcunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce *ex me* cladem Israëlitis "imminere, majorem quam ut forte à quopiam "narrari & credi possit: immo & Eli filios una die "morituros, & pontificatum in Eleazari familiam "transiturum. Eli enim suum in filios amorem "meo cultui, illorumque commodis & rationibus "prætulit". Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

δ'. Σαμήλ[ος] ὢν, πεπληρωκὼς ἔτ[ος] ἤδη δωδέκατον, [h] προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόματι ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δ' ὑπολαβὼν ὑπὸ τ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [i] προσγίνεται πρὸς αὐτόν. ἀ φαμένου δ' καλέσαι τ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [k] εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [l] διαναστὰς φησὶ πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμήλε, σιγὴν [m] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι προσδοκάω. καὶ δ Θεὸς φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἐξῆν λαλεῖν ὅπῃ τοῖς [n] χρωμένοις, ἀ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν [o] ἐφ' οἷς ἂν θελήσῃ διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, πα"ρατυχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομέ"νην, λόγου μείζονα καὶ πίστεως τοῖς προσδοκῶσι· "καὶ τοὺς Ηλεὶ ὑπὸ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ πεθνηξομένους, καὶ "τὸν ἱερωσύνην μεταλλαξομένην εἰς τὸν Ελεαζάρου οἶ"κον. Ηλεὶ γὰρ τ ἐμοῦ θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς "καὶ προὐθετο τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". ταῦτα [p] βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τ προφήτην [q] Ηλεὶ· ἀ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἐπὶ μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τ τέκνων ἀπωλείας. Σαμυήλου δ' ἠύξετο [r] ὀπὶ πλεῖον ἡ δόξα, παυσῶν ὧν [s] προεφήτευεν ἀληθινῶν [t] βλεπομένων.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; utque Eli miserabili fine vitam claudit.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

ITaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineesis autem tunc sacerdotio fungebatur, pater id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos &

ΚΕΦ. ιά'.

Δηλῶται τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τ λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιπίπτει.

Κατὰ τοῦτον δὴ τ καιρὸν [v] Παλαιστῖνοι στρατόπεδα ὑπὲρ τοὺς Ισραηλίτας, [x] στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν [y] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τ Ισραηλιτῶν, συνήεσαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲν τ Εβραίων εἰς [z] τετρακισχιλίους, τὸ δ' λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

β'. Δείσαντες δ' περὶ τ ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ [a] τ ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν δ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρόντος αὐτῆς θαρσαλεώτεροι κρατῶσι τ πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τ κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην [b] ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ δ ἀρχιερέως υἱεῖς, δ πατρὸς αὐτοῖς ὑπεξειλαμένου, εἰ ληφθείσης τ κιβωτοῦ ζῆν [c] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγινέσθαι. Φινεέσης δ' ἤδη καὶ ἱερατεύων, τ πατρὸς αὐτῷ παραχωρήσαντος διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ὑπῆρχε πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τ ἀφιξιν τ κιβωτοῦ θεσεσμένοις τ πολεμίων. [d] καταπλήττονται δ' οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τ κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. τῆς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίας ἐχ ὁμοίως ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, τῶ μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τ Παλαιστίνων αὖτη γίνεται· τῶ δ' ἐφοβοῦντο ἥτταν ἔσεσθαι, τούτῳ Εβραῖοι παζόντες, ἔγνωσαν αὐτὸς μάτην [e] ὑπὲρ τὴν κιβωτὸν τεθαρρηκότες. ἐτράπησάν τε γὰρ [f] εὐθὺς εἰς φυγὴν ἐλθόντες τ πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἦσαν καὶ

b Προεφήτευε.] Προεφήτευσε *Busb. Hen. Zon. & Suid.*
i Προσγίνεται.] Προσεγένετο *Suid.*
k Εἰς τρὶς] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Suid.* εἰς τρεῖς in *Editis.* καὶ τοῦτο τρὶς πεποίηκε *Busb. & Hen.*
l Διαναστὰς] Διυπνισθεὶς *Big. Samb. & Vat.* (διυπνισθεὶς *Coll. Voss.*) Διεγερθεὶς *Suid.*
m Ως καὶ τὸ πρὶν ἦγον] Ως καὶ πρὶν ἔτ' ἦγον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb*
n Χρωμένοις,] Forte ἀναγομένοις. COCC.
o Ἐφ' οἷς] Ἐφ' οἷς ἂν θελήσει Διακονίας *Suid.* v. Σαμυήλ.
p Βιασάμενος] *Coll Voss.* βιαζόμενος.
q Ηλεί] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliisque* desunt Ηλεὶ & μᾶλλον.
r Ἐπὶ πλεῖον] Επι πλέον in quatuor *MSS.*
s Προεφήτευεν] *Al.* προεφητεύσειν.
t Βλεπομένων.] Φαινομένων *Vat.*
v Παλαιστῖνοι] Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.*
x Στρατοπεδεύονται] Εστρατοπεδεύοντο *Vat.*
y Αφεκάν.] Ita cum *Big.* (& *Coll. Voss.*) præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S. Literæ* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4 v. 1. Εφεκὰν *Samb.* Ἀφέκαν in *Editis*, *Aliisque.* ab Απφικὰ, ut *Ambubaia* ab Ἀββαβαΐα Syrorum. *Amphec* exstat in *Epiphanio.*
z Τετρακισχιλίους,] Τεσχιλίους legerat *Vet. Interpr.*
a Τὸν ἀρχιερέα,] Τὸν ἀρχιερέως *Idem.*
b Ἐν τιμῇ] Illa ἐν τιμῇ habuimus *Big. Samb. & Gall.* 1.
c Ἐθελήσουσιν,] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Bas. G. Altique.*
d Καταπλήττονται] Ita *Big.* & *Samb.* καταπλήττονται *Aliis.*
e Ἐπὶ τὴν κιβωτὸν] Επὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb. & Vat.*
f Εὐθὺς] *Coll. Voss.* αὖθις.

g Σι-

καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς · ἤ τε κιβωτὸς ἥρητο ὑπὸ τῶν πολεμίων.

γ'. Ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν [g] Σιλὼ, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης [h] γάρ αὐτοῖς τις ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας, τῷ πεπτωκότι παθὼν ἀνεωλήθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ κατ' ἐτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπράχθαι περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾷον ἤνεγκεν ἐπὶ τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συμπεπτωκόσι τῷ στρατοπέδῳ, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. σωέχθη γὰρ ἱκανῶς τὰ περὶ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὸν κιβωτὸν ἥκουσεν ἁλῶναι τῶν πολεμίων, εὐθὺς τῆς παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τῆς προπετείας ἀφειλήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου πεσὼν, ὀπτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα κατασχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου [i] παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ πάνδρου δυσχερείᾳ. κυήσει [k] μὲν αὐτῇ προσπεπτώκει τὸ τοῦ ἀνδρὸς πάθος. τίκτει δ' ἐπαμφοτερίζοντα παῖδα, ὃν καὶ ζήσασα [l] Ιωχάβην προσηγόρευσεν · σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα · ἀφ' οὗ τὴν προσπεσοῦσαν [m] δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ηλεὶ, [n] Ἰθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν οἰκίας · ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον [o] ἱερατεῖον, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκείνος τε Φινεέσης τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν [p] Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβὼν, παιδὶ αὐτοῦ [q] Βυκὶ [r] τὄνομα αὐτὸς αὐτὴν καταλειπεν αὐτῷ, παρ' οὗ διεδέξατο [s] Οζις υἱὸς ὢν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, ἐφ' οὗ γενοῦ ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῆς Σολομῶνος βασιλείας καιρῶν. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν [t] ἀπέλαβον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πέμπτου.

Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos pererebresceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata erant de exercitus strage, ut qui præsciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exspectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatæ nuncio cum valde indoluisset, è solio delapsus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *summo* potitus. XII. *Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspiravit.*

4. Eadem vero die & Phinees filii *ejus* conjux defuncta est, quod vivere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum gravida esset, & *partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *sui* clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *istud* infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus. *Phinees uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.*

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate à patre ad filium transmissa; atque ille Phinees filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius ejus, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; post quem Eli, de quo nunc *nobis* facta est narratio, sacerdotium habuit, ut & stirps ejus usque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt. *Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.*

Finis Libri quinti.

[g] Σιλὼ,] Σιλὼι *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 287. v. 44.

[h] Γὰρ αὐτοῖς] Γάρ τις αὐτοῖ. ἀγγ *Samb.*

[i] Παιδὸς γυνὴ,] Τῆ παιδὸς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *amb.*

[k] Μὲν αὐτῇ προσπεπτ.κει] Γαρ αὐτῇ *Samb.*

[l] Ιωχαβὴν προσηγόρευσεν] Ιοχαβὴν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Οχάμην *Vat.*

[m] Δύσκλειαν] Δυσκολίαν *Big.* & *Samb.*

[n] Ιθαμάρου] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ιθάμαρ ἢ ἐτ. in *Editis.* Ιθαμάρ ἑτέρου *Vat.*

[o] Ἱερᾶτο,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* qui mox habet παιδὸς. ἐφέρετο à typis.

[p] Αβιεζέρης] *Abiezer* hic, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque scriptione Orientalium nominibus, est *Abishua*, *Bocetas Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in posteris Phinees recensentur, 1 *Paralip.* c. 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2.

[q] Βυκὶ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. In *Editis* Βόκκῃ in *Vat.* Βολκὶ, utrumque forsan pro (quod & vult *Cocceius*) Βόκκῃ.

[r] Τὄνομα αὐτὸς] Τὄνομα αὐτῷ καταλειπει. π. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* αὐτὸς αὐτῷ καταλειπει *Epiphan.*

[s] Οζις] Οζης *Big.* & *Samb*

[t] Απελαβον.] Απιλαβον ἀπηγαγον *Vat.* ἀπιλαβον. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν νος. *Busb.* & *Hen.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗ͂ ΕΚΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.*
2. *Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*
3. *Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit.*
4. *Ut populus, cum illi in principatu male se gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; isque Regem eis designat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.*
7. *Ut Palæstini, rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata transgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.*
10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæstini susceperunt.*
11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæstinorum fortissimo: atque Goliathi peremptio, & Palæstinorum strages.*
12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*
13. *Quod postea Rex, cum Davidem in sua potestate haberet, ad eum perimendum se accinxit.*
14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ discrimen adductus, salvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere posset, pepercit.*
15. *Hebræi, cum Palæstini in eos bellum moverent, prælio victi sunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τ῀ς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τ῀ Θεοῦ, διὰ τ῀ αἰχμαλωτευθεῖσαν [b]ὑπ' αὐτῶν κιβωτὸν· καὶ τίνα τρόπον [b]ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τ῀ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμουήλου, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐπιτρέψαι.

δ'. Ὡς ὁ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τ῀ ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς αἰτήσαιτο βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς [c]ἀποδειξις, Σαούλου τ῀ νόμιμα, κελεύσαντος τ῀ Θεοῦ.

ς'. Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ [d]τ῀ πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας [e]πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Οτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τ῀ προφήτου, Σαμουήλου ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδου ὄνομα, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ὑπὸ [f]Σαούλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολίαθον, τ῀ ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τ῀ Γολιάθου, καὶ τροπὴ τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τ῀ Δαυίδου τ῀ ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα [g]Σαούλου.

ιγ'. Οτι μὴ ταῦτα [h]ὑπ' αὐτῷ τ῀ Δαυίδου γινόμενον ὁ βασιλεὺς ἐπῃρώδασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαούλου διέφυγε· καὶ Σαούλου, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἐφείσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ὑπὲρ τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τ῀ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαούλου ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

a Τ῀ ἕκτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ.
b Ἀπέπεμψαν] Ἔπεμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit. Basil.* Verum hæc summaria paulo contractiora exhibet *Gen.*
c Ἀποδειξις,] *Coll. Voss.* ἀναδειξις.
d Τῶν πολεμίων.] Addunt *Coll. Voss.* & *Big.* καὶ τ῀ πόλεων.
e Πόλεμοι] *Coll. Voss.* πόλεμος.
f Σαούλου βασιλεύοντος.] *Coll. Voss.* & *Big.* Σαμουήλου προφητεύοντος.
g Σαούλου] Ponunt hoc in prioribus post θαυμάσας *Coll. Big.* & *Voss.*
h Ὑπ' αὐτῷ] *Coll. Big.* & *Voss.* ὕποπτον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος ἔτη χρόνου ἐτῶν λϛ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, λαβὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπεπέμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προείρηκα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον κώμιον πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b] Δαγὼν δ' ὄνομα καλεῖται, τιθέασι. τῇ δ' ὑστέρᾳ πάντες, ὑπὸ τὴν ἡμέραν ὄρθρου εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνήσουσι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ὑπερτυγχάνουσιν ἄμπωτα τοῦτο πεσοῦσι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ [c] σκεπτωκὼς τὸ βάσεως, ἐφ' ἧς ἐστὼς διετέλει. καὶ βαστάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ὑπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ὑπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες ταῦτα τὸν [d] Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ὑπὶ τῷ προσκυνοῦντι τὴν κιβωτὸν χαμαὶ κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίστανται. καὶ τελευτῶντες [e] ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πάλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f] τὸ θεῖον καὶ [g] νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [h] δυσεντερίας, πάθος χαλεπὸν καὶ [i] τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέρον, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς ἀθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες [k] ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ πανοίκως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ὑπὸ τῆς χώρας μυῶν πολὺς, ἀνελθὼν [l] ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποχώμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντίχειν ἀδυνάμενοι, σωθῆναι ἐκ τῆς κιβωτοῦ [m] πάσας αὐτοῖς ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν [n] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς δέξασθαι σφᾶς· δὲ-

CAP. I.

Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.

CUM autem Palæstini arcam Hebræorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eam deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum suum adorarent, eum invenerunt hunc ipsum honorem arcæ præstantem: humi enim jacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. eum itaque sublatum in eandem restituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque sæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis specie projectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immisit Deus vastationem & morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, gravi malo & necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem convenienter solveretur corpore, egerentes, exeia & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam gravia paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam prosternitur.

1 *Reg. c.* 5.

Palæstini plagis percutiuntur.

Azotii malis vexa-

---

a Χρόνου ἐτῶν λϛ'.] Ita *Samb. Big.* & *Coll. Voss.* numerumque defendit *Vossius* in *Chronol. S. c.* 5.

b Δαγὼν δ' ὄνομα] Hunc specie hominis, in piscem ab umbilico desinentis, super Deos reliquos gens maritima venerabatur. HUDS. Conf. De bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. Δαγὼν τὸ ἰχθύειον· SPANH.

c Ἐκπεπτωκὼς] Ἀπ' αὐτῆς ἀποπεπτωκὼς τὸ β. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Δαγῶνα] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών.

e Ἀπέσκηψεν] Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐπέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod forsan à *Josepho.*

f Τὸ Θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.*

g Νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] De hac clade, de bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. σπείρωμοι δὲ τὰ κρυπτὰ τοῦ σώματος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ἀπολύγχνα. SPANH.

h Δυσεντερίας,] Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236.

i Τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπιφέρεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ψ.

k Ἐξεμοῦντες] Ἐξέμων *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Hesychio* & *Glyca* ἐξεμοῦντες.

l Ἀπὸ τῆς γῆς,] Ex τῆς γ. *Big* (*Coll. Voss*) *Samb* & *Vat.*

m Ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτης in *Editis*, *Aliisque.*

n Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] Οὐκ ἐπὶ χρηστῷ γενομένην *Vat.* οὐκ ἐ. ἀγ. γενομένην *Big.* & *Samb.*

o Δέξασθαι] Δέξαιτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Vide *Zonaram.*

p Αὐ-

ti arcam ad Aſcalonitas transferunt, atque illi ad alios eam depertant.

grata accidit hæc ſupplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitæ. neque vero apud illos permanſit: nam cum & ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes pervagata eſt arca; à qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quæ paſſæ ſunt.

1 Reg. c. 5.

Palæſtini de remittenda arca conſultant.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcæ præſentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæſiverunt qua arte & via ab ea ſemet expedirent. Et cum conveniſſent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Aſcalonis, itemque Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum ejus ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos invaſiſſe, ſimulque in urbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique *eos* qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe & vim; neque ſi ejus curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Cæterum monebant ut quieſcerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, hujuſmodi mutationes affert. Prædictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui & antea crediti ſunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad præſens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque *podicum* ſimulachra aurea pro unaquaque civitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, & vitam illis conſervarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis ſimiles qui regionem eorum populati ſunt atque vaſtarunt. Deinde hiſce in loculum incluſis, & ſuper arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vacciſque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & cuſtodiri, ne matribus, eas ſequendo, impedimento forent; eorum autem deſiderio *illæ* quam ocyſſime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegiſſent, ibi relinquendas eſſe *juſſerunt*, facta eis poteſtate abeundi quò velint. Et ſi quidem Hebræos verſus pergerent, & in illorum regionem conſcenderent, eſſet ut exiſtimarent arcam illis malorum cauſam exſtitiſſe; ſin vero aliò deflecterent, illam perſequendam eſſe di-

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur incluſis domi vitulis.

χεσχ. τοῖς ἢ οὐκ ἀηδὴς ἡ τ Αζωτίων δέησις ωεσέπεσεν· ἀλλ' ὑπνευσι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες ἢ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατεῖχοσαν. συνεξεκόμιστο γὰρ P αὐτῇ πᾶ τ Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη ωεὸς τὰς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένας. κ ωεὸς ἄλλας παρ' αὐτῶν ἀποπέμπεσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' ὧδε παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τ αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, ωεὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύσι πόλεις. κ τῶτον q ωεριέρχεται τ τρόπον τὰ πέντε τ Παλαισίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσωερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάσης ἕως r ωρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δ' αὐτὴ ἔωασχον.

Β'. Απειρηκότες ἢ τοῖς κακοῖς οἱ ωεωεδαμένοι, κ τοῖς ἀκούσιν αὐτὰ διδασκαλία s γινόμενοι, ἵν μὴ ωροσδέξαθαι τὴν κιβωτὸν ωοτε ωρὸς αὐτὰς ὅτι τοιούτῳ μιάσματι κ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν κ ωόρον ἀωαλλαγῆς αὐτῆς. κ συνελθόντες οἱ ἐκ τ ωέντε ωόλεων ἄρχοντες, t Γίτθης v κ Ακκάρων κ Ασκάλων, x ἔτι ἢ Γάζης κ Αζώτου, ἐσκόωουν τί δεῖ ωοιεῖν. κ τὸ μὲν ωρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀωοωέμωειν τοῖς οἰκείοις, ὡς y ὑωερδικηθῶτος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, κ συνεωιδημησάντων αὐτῇ διὰ τὸν τ δεινῶν, κ z συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς ωόλεις αὐτῶν. ἦσαν ἢ οἱ λέγοντες, a τοῦτο μὲν μὴ ωοιεῖν, μηδ' ἐξαωατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τ κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· ἃ γὰρ ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν b αὐτῆ κ τὴν ἰσχύν· ἃ γὰρ ἄν ωοτ' αὐτῆς c κηδομένη Θεὸς ὑωοχείριον ἀνθρώωοις γένεσθαι. ἡσυχάζειν ἢ κ ωᾴως ἔχειν ὅτι τοῖς συμβεβηκόσι ωαρὰ νοῦν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν Φύσιν· ἣ κ σώμασι κ γῇ κ Φυτοῖς κ ωᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, κατὰ χρόνων ωερίοδους, τίκτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ ἢ τὰς ωροειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἔμωροσθεν χρόνοις σωφρόνησι κ Φρονήσι d διαφέρειν ωεωιστευμένων συμβουλία, κ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς ωαροῦσιν, οἳ μήτ' ἀωοωέμωειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ ωέντε μὲν ἀνδριάντας ὑωὲρ ἑκάσης ωόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι ωεφεύσησεν αὐτῶν τ σωτηρίας, κ κατέχει ἐν τῷ βίῳ e διωκομένους ἐξ αὐτοῦ ωαθήμασιν, οἷς οὐκέτι ἐῷ f ἀνθιστάναι· g τοσούτους ἢ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς τοῖς κατανενεμημένοις αὐτῶν κ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔωειτα h βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτὸς, κ ἅμαξαν ἐωὶ τὴν κιβωτὸν, ἄμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· κ βόας ὑωοζεύξαντας δρεπτόκους, τὰς μὲν i δαμάλεις ἐγκλεῖσαι κ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράζιν ἐμποδὼν ἑωόμενας γένωνται, ωόθῳ δ' αὐτῶν ὀξυτέραν k ωοιῶνται τὴν ωορείαν. ἐκείνας δ' l ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐωὶ τριόδου καταλιωεῖν, αὐτὰς m ὑωοτρέψαντας ἢ βάλλονται τ ὁδῶν ἀωελθεῖν. κἂν μὲν τῇ Εβραίων ἀωίωσιν, κ τῷ τούτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑωολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν n τ κακῶν· ἂν ἢ ἄλλῃ ωορεύωνται, ° μεταδιώξομεν

p Αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων] *Al.* αὐτῇ & αὖτη. & mox inferius αὐτὰς.
q Περιέρχεται τ τρόπον] Ἐκωερίερχεται *Big. Samb.* & *Vat.*
r Πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν,] Παρ' αὐτὰς *Vat.*
s Γινόμενοι,] Γενόμενοι *Samb.*
t Γίτθης] Γιτθᾶν Ant. Jud. lib. XIV. c. 15 §. 10. & de bell. Jud. lib. I. c. 17. §. 2. Γιτθὰ καλεῖται. item Simon ἀπὸ κώμης λεγομένης Γιτθῶν nempe in Samaria. *Juſtin. Apoll* II. SPANH.
v Καὶ Ακκάρων] Illud καὶ deeſt in *Editis*, & quibuſdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ακάρων.
x Ετι ἢ Γάζης] Ετι καὶ Γ. *Vat.*
y Υπερδικηθῶτος] Υπερεκδικηθῶτος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.*
z Συνεισβαλόντων] Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλλόντων in *Editis*, *Aliiſque.*
a Τοῦτο μὲ] Τοῦτο μὴ ωοιεῖν *Big. Hen.* & *Busb.*
b Αὐτῇ κ] Αὐτῇ pro ὑγιῆ repoſui ex *Epiphanio.*
c Κηδομένη Θεὸς] Κηδομένη ἢ Θεὸς *Vat.*
d Διαφέρειν πεπιστευμένων] Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) reſtituimus ex *MSS.*
e Διωκομένους] *Coll. Voſſ.* διωκομένοις.
f Ανθιστάναι.] Ανθιστάνειν proprie eſt *contra tueri*, improprie *obniti.* uti & ἀνθφθαλμεῖν *Demoſthenі* & *Polybio.*
g Τοσούτους ἢ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς] 1. Sam. VI. 3. Sic mus ſculptus in Tenediorum & aliis numis cum Smintheo Apolline, ob liberatum ab eo à muribus illum tractum. SPANH. Confer Tabulas Numiſmatum in extremo Tom. II. HAV.
h Βαλόντας εἰς γλωσσόκομον] Βαλόντες & mox δέντες, dein ὑωοζεύξαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
i Δαμάλεις ἐγκλεῖσαι] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* (πόρτης *Voſſ.* qui mox ταῖς pro τοῖς) μόχους *Zonar.*
k Ποιῶνται τὴν ποφείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιοῦνται) τὴν ποφείαν in *Editis*, *Aliiſque.*
l Εξελάσαντας τὴν κιβωτὸν] Εξελάσαντες *Vat.*
m Επιτρέψαντας] Επιτρέψαντες δὲ *Samb.* & *Vat.*
n Τῶν κακῶν·] Τούτων τ κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
o Μεταδιώξομεν] Μεταδιώξωμεν *Big. Samb.* & *Glycas.*

p Τοι-

ζομεν αὐτῷ ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰᾶσιν P τοιαύτην ἔχει.

γ. Ἐκείναις δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις δῆλοι τῷ γνώμῃ ἐγένοντο. καὶ ποιησάντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τῷ ἅμαξαν ὅπῃ τὴν ὁδὸν, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. αἱ δὲ βοῦς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ q ἡγεμόνων τινῶν αὐτῇς ἀπιστῶν, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πόστε στήσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βαλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς r Βηθσάμη ὄνομα. εἰς τούτου ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίον μέγα καὶ καλὸν τῷ πορείαν αὐτῶν ἐκδεξάμενον, παύονται s πρόσω χωρεῖν, στήσαν τῇ ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δὲ ἦν τοῖς t ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρόχαρις ἐγένετο. θέρους γὰρ ὥρα πάντες ὅπῃ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν τοῖς ἀρούραις ὑπῆρχον, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγῆτε, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χαρῶν ἀφέντες, ἐδραμον ὅλοι ὅπῃ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μῦας, πρέασιν ἐπὶ πέτρας, ἧπις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατολωχήσαντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τοὺς βόας ὁλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' u ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, x ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ. Ὀργὴ δὲ καὶ χόλος τοῦ Θεοῦ μέτεισιν, ὥστε y ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ τοῦτο παθόντας αὐτοὺς οἱ z κωμῆται, καὶ a πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἦγεσαν οἷον εἰκὸς ὅτι θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. ᾗ τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίως ὑποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τάχος, b ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς c Καριαθιαρίμαν γείτονα πόλιν d τῆς Βηθσαμίτιδος· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γῆρας, e Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ f καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, g ὡς πρέπουσα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατοικεῖ δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τὴν ὀπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσοῦτον γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμᾳ, h πλείονα δὲ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

xerunt, facta inde conjectura, quod poteſtatem ejuſmodi nullam haberet.

3. Hæc autem bene ac ſapienter dicta judicarunt, atque illico conſilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exſequuti fuiſſent, plauſtrum in trivium deducunt, ibique relicto receſſerunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam ſi ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* ſubſequebantur Palæſtinorum principes, ſcire deſiderantes ubi ſubſiſterent & ad quoſnam ſe conferrent. Eſt autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, ſi proceſſiſſent, campus magnus & pulcher excepiſſet, ulterius tamen non progreſſæ ſunt, plauſtrum illic ſiſtentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* ſpectaculum, lætitiaque exſultabant. a ſtatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas verſarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate geſtientes, & opus è manibus dimittentes, è veſtigio ad plauſtrum accurrebant. atque arcam ex eo ſublatam, capſamque in qua *aurea* erant ſimulachra & mures, ſaxo cuidam, quod in campo erat, impoſuerunt: & cum Deo magnifice ſacra feciſſent, ſeque epulis adhibuiſſent, plauſtrum ſimul ac vaccas ſolido ſacrificio immolarunt. Quo viſo Palæſtinorum principes retro ad ſuos reverſi ſunt.

Boves contra indolem ſuam & affectum recta in ditionem Hebræorum pergunt. II.

Hebræi ex urbe Bethſama, arcæ conſpectu lætati, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cum curru Deo cadunt victima.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos perſequitur, adeo ut ſeptuaginta viros ex pago Bethſamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (ſacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipſos autem hæc paſſos vici illius incolæ deplorarunt, eoſque *ejuſmodi* plangore proſequuti ſunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immiſſum; ſuumque mortuum unuſquiſque lugebat. Quamobrem ſeſe indignos agnoſcentes, quibuſcum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* miſſis, indicarunt redditam eſſe à Palæſtinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethſamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat exiſtimationis ob juſtitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir juſtus habitabat. Ejus autem filii arcæ miniſterio operati ſunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima manſit, cum apud Palæſtinos quatuor menſes fuiſſet.

Bethſamitæ, qui arcæ manus Lævas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Aminadabi. 1 *Regum*, c. 7.

Ibi per viginti annos manſit.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν καὶ προφήτου.

Τοῦ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν i Καριαθιαρμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν,

CAP. II.

Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samuelis prophetæ.

CUM autem populus univerſus illo tempore, quo arcam poſſidebat Cariathiarimitarum urbs, *Hebræos, ad meliorem frugem*

p Τοιαύτην ἔχει.] Αὐτὴ ἔχει *Vat.* Videſis ut hanc hiſtoriam defloret *Zonaras*.

q Ἡγεμόνων τινῶν] Ἡγεμόνος τινὸς αὐτοῖς *Aliis*.

r Βηθσάμη ὄνομα.] Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Baſ.* & *G.* Βηθσαμὺς 1 *Regum*, c. 6: & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18.

s Πρόσω χωρεῖν,] Προχωρεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

t Ἐν τῇ κώμῃ,] Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.*

u Ἰδόντες οἱ] Sic *MSS.* εἰδόντες in *Editis*.

x Ὑπέστρεψαν ὀπίσω.] *Al.* ἀνέστρεψαν.

y Ἑβδομήκοντα] *De populo* LXX. & L. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἄνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam.* al. 1 *Regum* c. 7.

z Κωμῆται,] Ita cum pleriſque *MSS.* (& *Coccejo*) κωμῆται *Samb. Baſ.* & *G* Verum κωμήτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceſte*, v. 476. & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc ſcripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. HUDS. Sic Euripid. Alceſt. v. 476. Τῆς ἢ κωμήτης χθονός· Item Plato lib. VII. de Legib. pag. 794. lit. A. SPANH.

a Πένθος ἐπ' αὐτοὺς] Πένθος *Vat.*

b Ἀποκομίζουσιν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta iſtos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀπωνίζουσιν (pro ἀπικίζουσιν) εἰς Καριαθιαρείμ. Videſis LXXII ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1.

c Καριαθιαρίμαν] *Gen.* Καριαθιαρείμ, & Lib. VII. Cap. 4. §. 2. SPANH.

d Τῆς Βηθσαμίτιδος·] Τοῖς Βηθσάμις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

e Ἀμιναδάβου,] Ita fere in libris omnibus *Joſephi* & Interpp. LXXII. Ἀμιναδάβ juxta *Hebr. Codd.* atque ita forſan legendum, cum μ & υ (ut in *MSS.* ſcribi ſolent *mu* & *beta*) facile invicem permutentur.

f Καὶ θρησκείᾳ,] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ.

g Ὡς πρέπουσα] Vel plenius ὥστε εἰς πρέπουσα ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

h Πλείονα] Eſt qui conjicit οἰκίσασα, & mox ἐπὶ pro τέσσαρας ex *S. Literis*. HUDS. Ita & Latini loquuntur, *fecit tot annos*. REL

i Καριαθιαρμιτῶν πόλις] *Al.* Καριαθιαρειμιτῶν.

redeuntes, convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 Reg. c. 7.

urbs, votis & ſacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus ſtudium præ ſe ferret, Samuelus propheta animadverſo eorum *pio* obſequio, quaſi jam opportunum eſſet ad illos, cum ita ſe haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea inſunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & perſuadendas: "O viri *Iſraelitæ*, dicebat, quibus "etiamnum hoſtes quidem graves *ſunt* Palæſtini, "Deus vero incipit eſſe propitius & amicus, non "ſolum libertatem expetere debetis, ſed & opor- "tet hæc facere, quibus ea vobis aſſequenda eſt. "Ne quidem cogitate à dominatu liberari, dum "pergitis ea agere quæ vos ſervituti ſubjicient: ſed "juſtitiam colite, atque nequitiæ, eam ex anima- "bus abolendo, curationem adhibentes, tota men- "te Deo ſupplicate, ejuſque in cultu perſeverate. "Hæc ſi feceritis, erit ut bonis affluatis, à ſervi- "tute liberemini, & victoriam de hoſtibus repor- "tetis: quæ neque armis, neque corporum viri- "bus, neque copiarum multitudine conſequi faci- "le eſt. non enim hiſce res ejuſmodi ſe præbitu- "rum eſſe pollicetur Deus, ſed probitati & juſti- "tiæ. Ego vero hæc promiſſa vobis rata fore "ſpondeo". Hæc cum dixiſſet, ei applaudebat populus, ex iſta exhortatione lætitia elatus; conſenſitque ad id ipſum faciendum quod Deo gratum eſſet. Ipſos autem congregat Samuelus in urbem quandam Maſphaten appellatam: quod nomen ſermone Hebraïco conſpicuum ſignificat. Ibi & hauſta aqua *effuſaque* Deo libant, & cum tota die jejunaſſent ad preces ſe convertunt.

Cum jam Iſraëlitas nec opinos nec armatos in Maſphate aggrederentur Palæſtini, Deum expetiturSamuelus, agno lactente immolato.

2. Illic vero congregati non latent Palæſtinos. Sed illi, conventu eorum ſibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, ſperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis ſuperveniunt. Ii autem, ex hoc valde conſternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidiſſe præ "metu & ex memoria recentis cladis; adeoque *li-* "*benter* quieturos eſſe, ne hoſtium potentiam in "nos concitemus. Nam cum in nos nudos & iner- "mes, qui tuo ductu & auſpiciis ad ſupplicationes "& victimas & juramenta *ſolennia huc* convenie- "mus, expeditionem jam fecerint hoſtes: non alia "itaque nobis ſalutis noſtræ ſupereſt ſpes, quam "in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Pa- "læſtinorum manibus effugere". At ille eos ſecuro animo eſſe hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum eſſe. Et cum agnum ſubrumum cepiſſet, eo *ſolidum* pro populo ſacrificium facit; Deumque ſupplex orat, ut eos in prælio à vi Palæſtinorum defenderet; iterumque non ſineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe & potentiam auctorum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, & nondum tota ſacrâ flammâ abſumeretur, hoſtium copiæ è caſtris

Ab omine bono Iſraëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæſtinos, quos acie fuſos uſque ad Correa perſequitur. 1. *Reg.* c. 7.

[k] ἐπ' ὀιχὰς καὶ θυσίας τραπέντ@ τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφαίζοντ@ τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [l] Σαμύηλ@ ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὐκαιρον πρὸς ἅπαντας ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ὡς μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πείσειν· "[m] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι νῦν βαρεῖς μὲν "πολέμιοι Παλαισῖνοι, θεὸς δ' ὑμενὶς ἀρχεται γίνε- "σθαι καὶ φίλ@, οὐκ ἀπαλλαγῆναι ἐλευθερίας δεῖ μό- "νον, ἀλλὰ καὶ πιεῖν ἃ ὧν ἂν ἔλθοι [n] πρὸς ὑμᾶς. "[o] οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν "δὲ πρᾶτοντες ἐξ ὧν τοιοῦτοι διαμένουσιν· ἀλλὰ γίνε- "σθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυ- "χῶν καὶ θεραπεύοντες [p] αὐτὸν, ὅλαις ταῖς διανοίαις "[q] προτρέπεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες διατελεῖτε. ταῦ- "τα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλ- "λαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ' ὅπλοις, "οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων δυνα- "τόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς [r] πιστεύειν παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς "δ' αὐτὸς τῶν [r] ὑποσχέσεων ἐγὼ γινομαι". [r] ταῦτ' εἰπόντ@ ἐπιφήμῃ τὸ πλῆθ@ ἡδέως τῇ διανοίᾳ, καὶ κατέσπευσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. σπάγχ δ' αὐτοὺς ὁ Σαμύηλ@, εἰς τινα πόλιν λεγομένην [s] Μασφάτην· καταβαλόμενον τοῦτο σημαίνῃ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [t] ὑδροβαμένοι τε ἀπένυσαν τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' ὀιχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δ' τοὺς Παλαισίνας ἐκεῖ [v] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα δ' μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἀγαν καὶ δέος· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμούηλον, "ἀνα- "πεπωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν τὸν φόβον καὶ τὸ πρό- "σχημ' ἥτις, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κι- "νήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόν- "τ@ ἡμᾶς ἐπ' ὀιχὰς καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ "[x] ἀνόπλοις [y] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν "ἡμῖν οὐκ ἄλλη [z] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ "Θεοῦ ἱκετεύειν τὸν σὸν παρακαλεῖν ἡμῖν δι᾽φυγεῖν "Παλαισίνας". ὁ δ' θαρρεῖν τε παρεκέλευε καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὅλων θυσίᾳ· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [a] ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαισίνας μάχῃ, καὶ μὴ [b] περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [c] δυσυχήσαντας. ἐπικ@ δ' γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμεν@ εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ὑπινεύσᾳ νίκην αὐτοῖς καὶ κράτ@. [d] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντ@ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν διὰ τοῦ ἱερᾶς φλογὸς ἀπλη- φότ@, [e] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δυνα-

[k] Ἐπ' ὀιχὰς καὶ θυσίας] Vel ἐπ' ὀιχὰς καὶ θυσίας cum quatuor *MSS.*

[l] Σαμύηλ@ ἰδὼν] In ſex *MSS.* Σαμυῆλ@ ὁρῶν.

[m] Ἄνδρες γὰρ] Vel dicendum γὰρ poſt ἄνδρες redundare, vel legendum ἀνδρας.

[n] Πρὸς ὑμᾶς.] Πρὸς ἡμᾶς *Big.* & *Samb.*

[o] Οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οὐδὲ βούλεσθε μένειν πρᾶτ].

[p] Αὐτὸν,] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio.*

[q] Προτρέπεσθε τὸ θεῖον,] Omnino legendum προσρέπεσθαι, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) niſi dicatur προτρέπεσθαι nonnunquam idem valere ac προσρέπεσθαι. Vide *Stephani Theſ. Gr.* voce προσρέπομαι.

[r] Ταῦτ' εἰπόν@ ἐπεφήμῃ] Ita placuit edere cum ταῦτ' εἰπόντ@ ἐπεφήμῃ habeant *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ταῦτ' εἰπὼν@ ἐπεφήμῃ in *Editis*, *Aliiſque*

[s] Μασφάτην·] *Al.* Μασφάτιν & Μασφατὴν. ex urbibus *Leviticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim.* HUDS. Μασφάτις, Græcè καθοπλόμη@ Hebr. מצפה *locus eminens* LXX. σκοπιὰ Num. xxiii. 3. unde נשבע Iſa. xiii. 2. SPANH

[t] Ὑδροβαμένοι τε] Ὑδροβάμβοι τε ἀπένυσαν *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδροβοήσαντες, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effuſa lachrymas ſignificat

[v] Συναχθέντες.] Συμελθόντες *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[x] Ἀνόπλοις] Ἀόπλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[y] Ἐπεστρατεύκασιν] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coll. Voſſ.*) in *Editis* ἐπεστράτευσαν.

[z] Σωτηρίας ἡμῶν,] Σωτηρίας ἢ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big Samb.* & *Vat.*

[a] Ὑπερέχειν αὐτῶν] Phraſis eſt *Homerica* pro *protegere.*

[b] Περιιδεῖν δεύτερον] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* παριδεῖν.

[c] Δυσυχήσαντας.] Ἀτυχήσαντας *Big.* & *Gall.*

[d] Ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Καὶ ἐπὶ Σαμυὴλ ἀναφέρων τὸν ὁλοκαύτωσιν LXXII.

[e] Προῆλθεν] Προσῆλθεν *Vat.*

δύναμις, καὶ ἀναπάσεται [f] εἰς μάχλω, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπλημμελούντων ἐν ἀπορία τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχλω συνιόντων. ἀπιστήσαι δ', οἷς οὐδ' εἰ προύλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑποτρόμον καὶ σφαλερὰν κινήσας πέπηγεν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διασαινομένης εἰς ἕνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα [g] βροντῆς [h] ἀπειλοφόνους, καὶ διαπύρους ἀστραπὰς ὡς [i] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις ἀπειλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν σκληρότητος τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [k] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμουήλου μὲν τὸ πληθος· καὶ πολλοὺς καταφάξας κατακόπτει [l] μέχρι Κορραίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν ἀποσημαίνει, σύμβολον τῆς [m] ἀπὸ τοῦ Θεοῦ γινομένης αὐτοῖς καὶ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνου τοῦ πλήθους οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δεους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δὲ λοιπὸν πάλαι θάρσους τοῖς Παλαισταίοις ὑπῆρχε τοῖς Ἑβραίοις, [n] τότ' ἐκείνων μὲν τοῦ νίκου ἐλλιπὲς. καὶ Σαμουήλου στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλούς, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τοῦ χώρου ἀφαιρεῖται, τοῦ τῶν Ἰουδαίων [o] ἀπέτιμον τὸ πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [p] αὕτη δὲ τοῦ μέχρι πόλεως Ἀκκάρων [q] ἀπὸ τῶν Γίττης ὅρων ἐκτεταμένη. τοῦτο δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [r] φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

egressiæ sunt, & sese ad pugnam instruunt; spe quidem *certa* victoriæ, ac si Judæi consilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut si quis eas prædixisset, haud facile fidem invenissent. Nam primum quidem eos *magna* concussione perturbat Deus, terramque quassatione illis subtremiscere parumque tutam *ei insistentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent vestigia, vel discedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumsonuisset, atque igneis fulguribus quasi ad ora illis adurenda eos circumfulsisset, atque manibus arma excussisset, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multisque cæsis reliquos persequitur ad * Corræa usque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi saxum statuisset, veluti terminum victoriæ & hostium fugæ, id Præsidii *saxum* appellat, in signum virium quibus eos ad hostes debellandos impertivit Deus.

3. Palæstini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Israëlitas: sed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quiescebant. Fiducia autem, qua olim Palæstini animati erant in Israëlitas, *viceversa* illorum esse cœpit post victoriam *istam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit strages; atque elatos eorum animos prorsus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio superassent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem usque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Israëlitis colebant.

Regionem Israëlitis ereptam recuperat Samuelus, suoque tempore Palæstinos cohibuit.

ΚΕΦ. γ'. CAP. III. III.

Ὡς Σαμουήλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκείνων δὲ καλῶς τὴν ἀρχὴν διοικησάντων, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἤτησατο βασιλεύεσθαι, Σαμουήλου μὴ ῥᾳδίως τοῦτο ἀγανακτοῦντος.

Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

Ὁ δὲ προφήτης Σαμουήλος διακοσμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἑκάστοις, εἰς ταύτην ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δέ, [s] δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [t] αὐτοῖς· καὶ πολλὴν εὐρώστουν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ πρόσοδα παραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος [v] Ἰωήλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [x] Ἀβία ὄνομα ἦν. προσέταξε δὴ τὸ μὲν ἕτερον ἐν [y] Βηθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸ δὲ ἕτερον ἐν [z] Βαρσουβαὶ, μερίσας τὸ ὑπακουόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγίνοντο δὲ σαφὲς ὅτι σφάλεισμα καὶ πικρίαν, οὐ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ πο-

Samuelus (quamvis prætorium ei fixum esset Ramathæ) bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum ibidem bat.

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filiis suis tribunalia statuit duobus in locis; qui judicium fiunt avaritiosissimi & flagitiosissimi. 1. Reg. c. 8.

Porro Samuelus propheta, populo commode distributo, & sua singulis civitate assignata, (jussit ut in eam convenirent ad res controversas dijudicandas. Ipse autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

2. Deinde, cum ætate gravis esset & invalidus, ut consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos spartitus. Illi autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos & æquos *gigni*: tunc vero sese ostende-

---

f Εἰς μάχλω,] Πρὸς μάχλω in quinque *MSS.*

g Βροντῶς] Similia apud Æschylum Prometh. v. 1081. χθὼν σεσάλευται· βρυχία δ' ἀχὼ παρεμυκᾶται βρονταὶ ἑλικες δ' &c. SPANH.

h Περιφοβήσαι, καὶ διαπύρους ἀστραπὰς ὡς] Ita cum *Cod. Vat.* in *ceteris* Διαφοβήσας.

i Καταφλέξων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* καὶ ἀφλέξας. HUDS. Lege καὶ φλέξων. COCC.

k Ἀπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Big.* ἀνέστρεψεν *Gall.*

l Μέχρι Κορραίων,] Μέχρι Βεθχώρων *Vat.* & Βεθχόρων *Samb.* à manu secunda, ex *Bibl. S.*

* Corræa usque,] Correon juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχόρων maluerimus, κατὰ λέξιν esset *domus Cori.*

m Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

† *Non eduxerunt contra Israëlitas*] *Sc.* deinceps Israëlitarum fines non incursarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti sunt. 1 *Reg.* c. 7. v. 13.

n Τότ' ἐκείνων] Τότ' ἐκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἀπέτιμον τὸ πρότερον] Ἀπετίμουν *Bub.* & *Hen.* ἀπετίμουτο *Big. (Coll. Voss.)* & *Samb.*

p Αὕτη δ' ἡ] Αὕτη δ' ἡ ἀπὸ *Idem.*

q Ἀπὸ τῶν Γίττης] Ἀπὸ τῆς τῶν Γίττης *Vat.*

r Φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις] Φιλία τ. Ἰσραηλίταις ὑπελειπομένη τῶν Χαναναίων *Vat.* Forsan φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολοιπα τῶν Χαναναίων.

s Δὶς δ' ἔτους ἐπερχόμενος] Κατ' ἐνιαυτὸν in *Bibliis S.*

t Αὐτοῖς·] Αὐτὸς solus *Bush* quo modo legit *Grotius.*

v Ἰωὴλος προσηγορεύετο,] Ita *Bas. G. Hen.* & *Bush.* Ἰώηλος in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὐήλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

x Ἀβία ὄνομα ἦν.] Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Ἀβιᾶ aut Ἀβιὰ aut Ἀβιᾶς.

y Βηθήλοις πόλει] Ita ut supra p. 283. v. 36. Βηθήλ *Bas.* & *G.* Βαιθηλ *Samb.* & *Big.* Βεθηλ *Vat.* HUDS. Vid. inf. Cap. VI. §. 1. SPANH.

z Βαρσουβαὶ] Βαρσουβὰ *Samb.* correcte satis. Βερσουβὰ *Vat.* HUDS. Conf. lib. 1. cap. 12. §. ult. Philo Βερσαβεὲ· SPANH.

debant pravos ex bono prognatos. nam à parentis institutis & studiis deflexi, diversamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum & deliciis sumptuosis dediti, primum quidem hæc adversus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum studii curæque impenderat ut multitudo justitiam coleret.

Hebræi, Samuelidarum multum pertæsi, regem sibi dari postulantes, valde vexabant Samuelum.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum statum & ordinem injuriis labefactarent, & commissa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, sed &, quod præ senectute & ætatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, cum orabant simul & obsecrabant ut aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari & gubernare, & à Palæstinis pœnas sibi debitas exigere ob pristinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde solicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum justitiæ amorem & invisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo versaret.

Deus autem Samuelo apparens ipsum solatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, *dicens*, "non oportere "ea, quæ postularet populus, ægre ferre: quando "non illum sed ipsummet spreviſſent, ne solus *ipsis* "imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægy"pto educti fuerint moliri eos cœpisse. veruntamen brevi illos pœnitentiam *sibi* gravem moleſtamque acturos esse, per quam nihil quidem futuri erit infectum; at contemptus *sui* redarguen"tur, & quod consilia tam in me quam tuam erga "prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te il"lum ipsum eis regem constituere, quem *tibi* præ"monstravero; cum prius illis mala exposueris, "quæ sub regibus passuri sunt, & testificatus fue"ris in qualem se temere conjiciunt *rerum* muta"tionem.

Samueli ad populum contio, qua mala regii dominatus eis exponit. 1 *Reg.* c. 8.

5. Hæc Samuelus cum audisset, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quæ sub Regibus futura essent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem li-

---

a Ἐξ ἀγαθῶ] Ἐξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

b Ἐκτρεπόμενοι,] Τραπόμενοι *Vat.*

c Πρὸς διαίτων] Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & καὶ πρὸς & deinceps ἔλεγε *Hen.* & *Busb.*

d Τῷ προφήτῃ,] Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ πατρὶ ἢ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ πατρὶ τε ἑαυτῶν *Vat.*

e Πολλῷ δὲ τοῦ πλήθους] Πολλῷ καὶ δὲ *Samb. Big.* & *Vat.* paulo disertius.

f Εἰς τὴν προτέραν] Illud εἰς deest *Vat.*

g Σωτερέχεται] Numero adhuc servato σωίστερε προς τυφλὸν &c. ab ingenio *Josephi.* nam solummodo δυσδοκίαν illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239.

h Ραμαθᾷ πόλει] Ita cum *Vet. Interpr.* prout p. 307. v. 18. Αρμαθὰ π. tam in *Editis* quam *MSS.* HUDS. Ραμαθὰ leg. *Gelen.* Conf. lib. v. cap. xi. & cap. iv. §. 6. inf. uti *Geu.* Δραμαθά. SPANH.

i Παρειμένου] Æschylus Prom. v. 173. B. τὶ τῇδε λοιπὸν, ἢ παρειμένον. SPANH.

k Καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί] Καὶ καθικέτευον *Vat.*

l Αὐτῶν βασιλέα,] Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

m Ἄρξῃ τῶν ἐθνῶν] Ita cum *Vet. Interp.* ἄρξῃ δὲ ἐθν. *Baſ.* & *G.* ἄρξῃ τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσαιτο. Verum ἄρξῃ δὲ ἐθν. & statim τιμωρήσῃ *Hen.* & *Vat.*

n Ἑαυτοῖς δίκας] Ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne.

o Ἀδικημάτων.] Ἁμαρτημάτων *Vat.*

p Καὶ τὸ πρὸς τὰς βασιλείας μῖσος·] Hæc, uti verisimile est, ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in *S. Literis*) adjecit *Josephus*, discipulus sane melior Phariſæorum, quam civis Romanus.

q Ἡττᾶτο γὰρ δεινῶς] Est qui malit ἤδετο γ. δ. τῇ ἀρίστῃ ἐλπίδι ὁ θ. κ. μ. ποιούμενος.

r Θείας καὶ μακαρίας] Θείας legisse videtur *Vet. Interpres.*

s Ἀλλ' αὐτὸν,] Ita *Big. Baſ.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* ὅτι μὲ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ θέλειν βασιλεύεσθαι ὑπ' ἐμοῦ *Cedrenus.* ex *Interpretibus* LXXII. *quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret*, vertit *Epiphan.*

t Βασιλεύσῃ μόνος·] Βασιλεύσῃ μόνος *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἀπ' Αἰγύπτου] Ἐξ Αἰγύπτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda. & paulo ante ἐξάγαγον habet *Cedrenus.*

x Ἐσομένων·] Ἐσομένων *Vat.*

y Δή σε χειροτονεῖν] Δή σοι *Big.* & *Samb.* δέ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Ἐγὼ] Ἐγώ σοι πρ. quatuor *MSS.*

a Προείπω βασιλέα·] Προτείπω *Vat.*

b Ποίων τε] Ποταπῶν τε ἔτοι π. *Big. Samb.* & *Vat.* ποδ. ποῖοί τε καὶ ποταπῶν π. *Epiphan.*

c Ἐφ' οἷαν ἀποδύσει] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ἂν ἀποδύσῃ μεταβολὴν *Vat.* ἐφ' ἣ ἂν ἀποδύσῃ μεταβολῇ *Baſ.*

d Μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι] Illud μὲν è *Cod. Samb.*

e Συνεσχήσουσι] κακοῖς.] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχθήσουσι]. Forsan συναχθήσουσι]. *quibus forent afflictionibus atterendi*, vertit *Epiphan.*

f Καὶ

ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in *S. Literis*) adjecit *Josephus*, discipulus sane melior Phariſæorum, quam civis Romanus.

γηρῶν· τότε μέν γε Φαύλης [a] ἐξ ἀγαθῆ παρέχον αὐτὸς γιομένης. τ γὰρ [b] πατρὸς ὑπτηδευμάτων ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων καὶ λημμάτων αἰσχρῶν κατεφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τ ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ [c] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ὑπονενευκότες, πρῶτον μὲν ἐναντία ταῦτα ἔπραττον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ [d] τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [e] πολλὴν τὴν τοῦ πλήθους εἶναι δικαιοσύνην σπουδὴν εἰσέφερε καὶ πρόνοιαν.

γ'. Ὁ δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων [f] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ πολιτείαν τ τῶν προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν [g] συντρέχουσι· διέτριβε δ' ἐν [h] Ραμαθᾷ πόλει· καὶ τὰς τ τῶν υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ [i] παρειμένος τοῖς τῶν πραγμάτων οὐκέτι τὴν αὐτὸν προϊσταμένην δύναται τρόπον· ἐδεήθη τε [k] καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα [l] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [m] ἄρξει τῶν ἐθνῶν καὶ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [n] ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων [o] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τ Σαμήλου οἱ λόγοι, διὰ τὸν σύμφυτον δικαιοσύνην [p] καὶ τὸ πρὸς τὰς βασιλέας μῖσος· [q] ἥττητο γὰρ δεινῶς τ ἀριστοκρατίας, ὡς [r] θείας καὶ μακαρίας πολιτείας τὰς χρωμένας αὐτῇ τὴν πολιτείαν. τότε δὲ φρονήσας καὶ βασανίσας τ ὑπὸ τοῖς εἰρημένοις, ἅτε προφῆς ἐμνημονεύσεν ἅτε ὕπνος· διὰ ὅλης δὲ τ νυκτὸς τρέφων τὰς περὶ τ πραγμάτων ἐννοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἐχούσῃ δ' ὅτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ θαρρύνεται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· "ὡς σὸν ἐκεῖνον [s] ἀπερηφανηκότας, [s] ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα "μὴ [t] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα δ' ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγε αὐτοὺς [v] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶται τὰ ἔργα. "λήψεσθαι μέντοι γε σὺν εἰς μακρὸν μεταγνῶναι αὐτοὺς "ὀπίσσω, ὑφ' ἧς ὁδὸν μὲν ἀγνώτον ἔσται τ [x] ἐσομέ"νων· ἐλεγχθέντας δὲ καταφρονήσαντες, καὶ βιαίας "σὺν εὐχαρίστους πρὸς ἐμὲ καὶ τὸν σὸν προφητείαν λα-

ε. Ταῦτα ἀκούσας Σαμήλου, ἅμα ἕω συγκαλέσας τοὺς Ἰουδαίους ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δ' δεῖν πρῶτον [d] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ προδὲ τ βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις [e] συνεχθήσονται κακοῖς. "γινώσκεσθε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποστά"σι-

"σθσι τὰ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶ-
"ναι κελεύσουσι, τὰς δὲ ἱππέας [f] καὶ σωματοφύλα-
"κας, δρομέας τε ἄλλους καὶ χιλιάρχους [g] καὶ ἑκατον-
"τάρχας· ποιήσουσι δὲ καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρ-
"ματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ τῶν
"ἰδίων ἀρχόντων ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων.
"καὶ ὅλως ἐστὶν ὃ μὴ κελευόμενοι ποιήσουσιν, ἀνδραποδων
"δεσποτῶν τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ ὑμῶν μυ-
"ρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ σιτοποιούς· καὶ πᾶν
"ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φοβούμε-
"ναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτήσιν δὲ τῶν ὑμετέρων
"ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτην δὲ ἑνὸς καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν θερα-
"πεύουσιν. συμβούλομαι δὲ εἰπεῖν, βουλόμενος μὴ πάντων
"τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [h] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις
"ἴσοι γινόμενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γέ-
"νοιτο καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [i] καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύ-
"σετε τὸν Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀ-
"παλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δὲ οὐ προσδέξεται τὰς
"δεήσεις [k] ὑμῶν· ἀλλὰ παραπεμψας εἰάσει [l] δίκην ὑπο-
"σχεῖν ὑμᾶς τῶν αὐτῶν κακοβουλίας.

ε'. Ην δὲ ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβε-
βουλευμένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δυσκολον ἐξελεῖν τὴν
ἀφροσύνης κρίσιν ἤδη παρὰ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην.
οὐδὲ γὰρ ἐπεστράφησαν, οὐδὲ ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σα-
μουήλου λόγων· ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν
ἠξίουν ἤδη τὸν βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομέ-
νων. ὅτι γὰρ πόλεμοι τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πο-
λεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι,
τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τοὺς αὐτοὺς ἔχειν
αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δὲ αὐτοὺς μηδὲν ὑπὸ τῶν
προειρημένων ἀπεσταλμένους ὁ Σαμουήλος, ἀλλ' ἐ-
πιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἅπιτε πρὸς [m] αὖ-
"τοὺς ἕκαστος, [n] μεταπέμψω δ' ὑμᾶς εἰς δέον,
"ὅτ' ἂν μάθω παρὰ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βα-
"σιλέα.

"beros *veſtros* à vobis abſtrahent; & alios quidem
"illorum currus agitare jubebunt, alios vero equi-
"tes fieri & ſatellites, itemque antecurſores, & tri-
"bunos ac centuriones: rurſuſque alios artifices fa-
"cient, armorum & curruum & inſtrumentorum
"fabricatores; atque etiam aratores & agrorum
"ſuorum curatores, & vinearum foſſores. nihilque
"omnino eſt quod non agent, imperio illorum
"obſequentes, more ſervorum pretio emptorum.
"Quin & filias veſtras unguentarias, coquas, &
"piſtrices ſuas facient; & ad omne opus eas *adhi-*
"*bebunt* ad quod præſtandum ex neceſſitate adi-
"guntur ancillæ verberum metu & cruciatuum.
"imo & poſſeſſiones veſtras auferent, & eas ſpa-
"donibus ſuis affectiſque dabunt, pecorumque
"greges ſuorum aliquibus diſtribuent. ac, ut bre-
"viter dicam, regi ſervi eritis cum veſtris omni-
"bus, famulis etiam illorum ſimiles facti. Cumque
"acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men-
"tem venient ea quæ loquutus ſum: ac *tandem*
"reſipiſcentes Deo ſupplicabitis, ut veſtri miſere-
"ri dignaretur, voſque quam ocyſſime à regum
"dominatione liberaret. Ille vero preces veſtras
"non exaudiet; ſed voſmet negligendo ſinet ut
"mali conſilii veſtri pœnas luatis.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædi-
cebat ſurda erat multitudo; ac difficile *admodum*
opinionem præjudicatam è mente evellere, præ-
ſertim cum jam ratiocinatione firmata eſſet & ſta-
bilita. nam neque à propoſito dimoveri poterant,
neque quidquam curæ erat illis quod diceret Sa-
muelus: ſed vehementer inſtabant, & poſtulabant
ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris ſe-
met ſolicitum haberet. nam ut hoſtes ulciſcerentur neceſſe erat Regem illis eſſe, qui in aciem ſe-
cum prodiret; nihilque in eo abſurdi eſſe, ſi, cum
vicini regnarentur, ipſi ſimili in ſtatu viverent.
Cum vero vidiſſet Samuelus nihil illos moviſſe ea
quæ prædicta fuerant, ſed in eadem ſententia per-
ſeverare, "nunc quidem, ajebat, ad ſuam quiſque
"domum diſcedite; cum autem oportebit vos ac-
"cerſam, quamprimum à Deo accepero, quem
"vobis Regem deſignat.

Hebræi, quibus præſentia erant faſtidio & inſueta deſiderio, in ſententia ſua perſeverant.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀποδειξις. Σαοὺλος τύραννος, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

CAP. IV.

Saulus juſſu Dei Iſraëlitarum rex declaratur.

V.

ΗΝ δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γε-
γονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [o] Κίσης ὄνομα. τού-
τῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄρι-
στος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν
ἀμείνων τῶν βλεπομένων. [p] Σαοῦλον αὐτὸν ἐκάλουν. ἦν
δὲ ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλα-
νηθεισῶν· ἤδειν γὰρ αὐτὰς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημά-
των· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ὅτι ζήτησιν τῶν κτη-
νῶν [q] ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πάτριον ἐπῆλθε φυλὴν,
ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· ὡς δ' οὐ
παντοίαις ἐπιτυχὼν [r] ἀπείναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ πε-
ρὶ αὑτοῦ τῷ πατρὶ [s] λοιπὸν τὴν φροντίδα. ὃ δὲ ἐπο-

ERat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir
bene natus & honeſtis moribus, nomine Ciſes.
Huic filius erat. juvenis autem erat forma præ-
ſtantiſſima & corpore procero & amplo, quique
animo & ingenio plus pollebat quam ſpecie exter-
na. Saulum ipſum appellarunt. Hic Ciſes, cum
forte aſinæ ejus pulchritudine conſpicuæ à grege
in paſcuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæ-
teris quæ poſſidebat, capiebatur) filium cum uno
famulo ad jumenta perquirenda emiſit. Ille vero,
poſtquam tribum patriam aſinas indagando cir-
cumiverat, profectus eſt ad alias: & cum in illis eas
fruſtra quæſiviſſet, *domum* abire decrevit, ne patri
deinceps ſolicitudinem de ſe crearet. Ubi autem

Saulus, in regem à Deo deſignatus, patris aſinas quæſitum mittitur. 1 Reg. c. 9.

pro-

---

f Καὶ σωματοφύλακας,] Hoc modo *Epiphan.* καὶ σωματοφύλακας κ' δορυφόρους· ἄλλους δὲ χιλ.

g Καὶ ἑκατοντάρχας·] Καὶ ἑκατοντάρχας adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.*

h Καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις] Τοῖς αὐτῶν οἰκ. ἴσοι γιν. καὶ μνήμην *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖ. αὐ. & *Big.* & *Samb.* αὐτὰ ὡς *Coll. Voſſ. Cocceius* putat καὶ forte eſſe delendum] οἰκέταις. ὡς γινόμενοι μνήμη *Big. Samb.* & *Vat.*

i Καὶ μεταγινώσκοντες] Καὶ μεταγινώσκοντας ἱκετεύσαι *Big.* & *Samb.* καὶ μετανοήσετε ἱκετεύσαι *Vat.*

k Ὑμῶν] Illud ὑμῶν ex *MSS.*

l Δίκην ὑποσχεῖν ὑμᾶς] In quatuor *MSS.* δικαίαν ὑποσχεῖν ὑμᾶς τιμωρίαν τῶν ἑαυτῶν κακοβουλίας. præſtat altera lectio, verſione antiqua probata.

m Αὐτοὺς ἕκαστος,] Ita è quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* αὐτούς

n Μεταπέμψω δ' ὑμᾶς] Μεταπέμψομαι in *iiſdem MSS.*

o Κίσης ὄνομα.] Κεῖς *Big.* Κεῖς *Samb.* & *Zon.* & mox Κεῖσος *Big.* Κεῖσος *Samb.* in *Editis Aliiſque* paſſim Κις. Vide p. 319. v. 6.

p Σάουλον αὐτὸν ἐκάλουν.] Σαοῦλον & Σαοῦλος ubique *Samb.* & *Vat.*

q Ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν π.

r Ἀπείναι διεγνώκει,] In quinque *MSS.* ἀπ' ἐναι. quod & vult *Cocceius.*

s Λοιπὸν τὴν φροντίδα.] Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν.

Post longum errorem Samuelum adit suscitatum de asinabus.

prope ad urbem Ramatham ventum est, cum ipsius pediſſequus eum ſubmonuiſſet, illic verum eſſe prophetam, conſiliumque dediſſet ut illum adiret, ab eo enim reſciturum quid de aſinabus factum eſſet: nihil ipſis ſupereſſe, dicebat, ſi conſultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhauſti eſſent viaticis. At cum famulus ſubjeciſſet, mihi eſt quadrans ſicli, eumque dari poſſe, (errabant enim, quod neſcirent prophetam mercedem non accipere) ad eum ſe conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi eſſet prophetæ domus. illæ vero *ædes* monſtrant, juſſeruntque ut *evm adire* properarent, priuſquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moriſque eſt* ut ante invitatos diſcumbat. Tum autem Samuelus hac ipſa de cauſa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem conſtituturus ſit regem, pridie hunc ipſum indicaſſet (illa enim hora miſſurum ſe Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in ſolario ſedens exſpectabat dum tempus adeſſet. eo vero exacto deſcendebat ad cœnam iturus. Saulum autem *ante januam* offendit, atque ei ſuggerit Deus, hunc eſſe qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque ſalutatum rogabat ut ei oſtenderet ubinam propheta habitaret: ſe enim, utpote hoſpitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille reſpondiſſet ſe eum eſſe, & ad cœnam duceret, quaſi aſinæ ad quas veſtigandas miſſus erat ſalvæ forent, eumque omnium bona in ſua poteſtate habere, quod in ipſum inciderit: "ſupra ſpem, ajebat, meam ſunt iſta, Domine, & "de tribu ſum minori quam ut reges faceret, & "de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus "majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipſum ad convivium deducens accumbere facit, ejuſque famulum, ſupra alios invitatos, (illi autem erant ſeptuaginta numero) jubetque miniſtris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniſſet, alii quidem domum quiſque ſuam diſcedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo ſomno ſe dedit.

Saulum cum ſervo comite convivio publico excipit Samuelus.

Samuelus, poſtridieurbem egreſſus cum hoſpitibus, clam ſervo caput Sauli lenticula olei perfundit, inque ipſi in itinere eſſent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

2. Cum autem ſub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo ſuſcitaſſet, *abeuntem* deduxit. atque, ſimul ac urbem egreſſus eſſet, monebat ut famulum juberet ipſos prævertere, ipſe autem pauliſper reſtaret: eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, ſumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; eumque deoſculatus, "eſto, inquit, Rex, à Deo conſtitutus & ad Palæſtinos "perſequendos & Hebræos vindicandos. Horum "autem *id* tibi ſignum erit, quod te volo præſcire. "Cum hinc digreſſus fueris, offendes in itinere tres homines Bethela euntes ad Deum adorandum. quorum primum quidem tres panes portantem videbis, ſecundum vero hœdum: tertius "autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Iſti

μένα θεραπον, ὡς ἐγίνοντο κ τῶι [t] Ραμαθὴν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντα ἀληθῆ, κ προς αὐτὸν βαδίζειν συμβαλοῦντα, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ὅθεν ἔχειν προθυμίας εἶπεν ἀντὶ τ προφητείας, ὁ [v] κ θαρρῶσιν αὐτῷ, κενεῶν γὰρ ἤδη τ ἐφοδίων. ℰ εἰ οἰκέτης τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλα φησαντος κ τοῦτο δώσειν, [x] ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας ℰ μὴ λαμβάνειν τ προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, θαρρήσαντες. κ προς πῆς πόλεως [y] προτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζουσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς ℰ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δ' ὑπεμφήνασι· κ σπεύδειν παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλὰς γὰρ ἑστιᾶν, κ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δ' Σαμουηλος [z] Διὰ τοῦτο πολλὰς ὑπὲρ τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ [a] κ πάσαν ἡμέραν αὐτῷ τ Θεὸν, προφαίνειν τινα [b] ποιοῦντα βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [c] ἐμέλλυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τ Βενιαμίτου φυλῆς, κ τοῦδε τ ὥραν· αὐτὸς μὲν ὑπὲρ ℰ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τ καιρὸν ᾧ πληρωθέντος δ' αὐτοῦ, καταβὰς ὑπὲρ τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δ' τῷ Σαούλῳ, ℰ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τ ἄρξειν μέλλοντα. Σαοὺλος δ' προσέρχεται τῷ Σαμουήλῳ, ℰ προσαγορεύσας ἐδείτο μηνύειν τ οἰκίαν ℰ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. ℰ ὁ Σαμουήλος [d] Φράσειν αὐτὸν εἶναι, ℰ ἄγοντος ὑπὲρ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τοῦ ζήτησιν ἐκπεμφθείη σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσευχών· "ἀλλ' "ἠθῶν, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, τούτης τ ἐλπίδος, ℰ "φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πατριᾶς "παφνοτέρας τ ἄλλων [c] πατριῶν. σὺ δ' παίζεις καὶ γέ"λωτά με τίθεσαι, εἰ μειζόνων ἢ κ τοῦ ἐμοῦ γένους "προσδοκωμένου". ὁ δ' προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἑστιάσιν κατακλίνει, καὶ τ ἀκόλουθον, ἐπίνω τ κεκλημένων· ὅτε δ' ἦσαν [e] ἑβδομήκοντα τ ἀριθμόν· προσκαλεῖ δ' τοῖς Δεκάνοις προσελθεῖναι τῷ Σαούλῳ [g] μεγάλα βασιλικοῦ. [h] ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆγεν, οἱ μὲν ἀναστάντες [i] ἀνέλυον [k] προς αὐτὰς ἕκαστοι· ὁ δ' Σαούλος προσελθὼν τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

Β'. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ Σαμουήλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τ κοίτης, προύπεμψε. καὶ [l] γινόμενος ἔξω τ πόλεως ἐκέλευε τ μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, αὐτὸς δ' ὑπολειπεσθαι αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. ℰ ὁ μὲν Σαοὺλος ἀποπέμπεται τ ἀκόλουθον. [m] λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τ δ' νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ καταπασάμενος, "ἴσθι, "φησὶ, βασιλεὺς ὑπὸ δ' Θεοῦ κεχειροτονημένος, ὑπὲρ "Παλαιστίνων τε καὶ τῶν ὑπὲρ Ἑβραίων ἀμυναν. τού"των δ' ἔσται σοι σημεῖον ὃ σε βούλομαι προγινώσκειν, "[n] ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπους "ἐν τῇ ὁδῷ [o] προσκυνήσοντας τ Θεὸν πορευομένους εἰς [p] Βέ"θηλα. ὧν τ μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους [q] ὄψῳ χομίζοντα, "τ [r] δ' δεύτερον ἕλφους· ὁ τρίτος δ', ἀσκὸν οἴνου φέ"ρων,

[t] Ραμαθὴν πόλιν,] Ita ex p. 307. v. 40. & quatuor *MSS.*
[v] Καὶ προσδέχονται αὐτῷ,] Illud κ deeſt in pleriſque *MSS.*
[x] Ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *reliquis* διὰ ἀγν.
[y] Προστυχόντες παρθένοις] Παρατυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. προσυγχαίνοντες *Vat.*
[z] Διὰ τοῦτο πολλὰς] Illa Διὰ τοῦτο deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forſan abeſſent.
[a] Καθ' πᾶσαν ἡμέραν] Καθ' ἑσπέραν ἡμέραν legerat *Epiphan.*
[b] Ποιοῦντα βασιλέα,] Ποιῆσαι *Vat.* forſan pro ποιήσειε.
[c] Ἐμέλλυσεν·] Μηύσαντος *Big. Samb.* & *Vat.*
[d] Φράσειν αὐτὸν εἶναι,] Φήσαντος *Vat.*
[e] Πατριῶν.] Conf. inf. §. 4. SPANH.
[f] Ἑβδομήκοντα τ ἀριθμόν·] Ὡς ἑβδομήκοντα *Vat.* Hic Interpretes LXX. ſequutus eſt *Joſephus*, juxta textum *Hebraicum* τριάκοντα.
[g] Μεγάλα βασιλικοῦ.] Juxta ritum veterem, quo convivis partes ſingulis appoſitæ. Hinc κρεωδαίτης, carnium diviſor inter Miniſtros Regis Spartanorum. Plutarch. Ageſil. p. 599. F. Convivis ſua ſingulis carnis portio appoſita, unde δαὶς ἐπὶ ℰ δαίτα Athen. l. 1. p. 12. C. & Coquus δαιτρὸς dictus eſt. SPANH.
[h] Ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης] Ἐπειδὴ ℰ in *MSS.*
[i] Ἀνέλυον] Sic ἀναλύσις reditus, egreſſus, lib. XIX. c. 4. §. 1. ἀναλύειν reverti domum. SPANH.
[k] Πρὸς αὐτὰς ἕκαστοι·] Πρὸς ἑαυτὰς ἕκαστος *Vat.*
[l] Γινόμενος ἔξω τ πόλεως,] Γενόμενον ἔξω τ πόλεως ἐκέλευσε, τ μ. *Vat.* καὶ γενομένων leguiſſe videtur *Vet. Interpr.*
[m] Λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον,] Ita cum *Editis*, *Busb.* & *Hen.* λαβὼν ℰ ὁ πρ. τὸ ἄγιον ἔλαιον καταχεῖ in reliquis *MSS.*
[n] Ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ἐὰν &c.
[o] Προσκυνήσοντας τ Θεὸν πορευομένους] Ita *Big.* & *Samb.* cum ſcriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliiſque* προσκυνοῦντα τῷ Θεῷ, ut *plerumque* in *Bibliis S.*
[p] Βέθηλα.] Conf. lib. v. c. 1. §. IV. ἀπὸ Βεθήλων. SPANH.
[q] Ὄψῳ κομίζοντα,] Ὀψὲ *Big. Samb.* & *Epiphan.*
[r] Δὲ δεύτερον ἕλφους·] Illud ℰ inſerui ex *Cod. Vat.*

s Εἰς

"te salutabunt comiterque appellabunt, & duos "tibi panes dabunt: eos vero erit ut accipias. Et "inde venies ad *locum* Rachelæ sepulchrum no- "minatum, ubi homini occurres, qui tibi nuncia- "bit salvas esse asinas. Dein, illinc cum ad Ga- "batha perveneris, incides in cœtum prophета- "rum: & divino correptus spiritu cum eis vatici- "naberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* vide- "rint, rei miraculo attonitis mirari subeat, dicen- "tibus, unde eo felicitatis devenerit Cisæ filius? "Cum vero hæc tibi signa evenisse contigerit, "scito tibi Deum adesse: patremque tuum & cog- "natos saluta. Venies autem Galgala, cum te ac- "cersivero, ut pro his Deo pacificas hostias im- "molemus". Cum hæc dixisset & prænunciasset, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

Saulus in domum reversus patrui, ei omnia præter auspicia regalia exponit.

3. Ut vero in domum reversus est Abenari cognati sui (etenim ipsum præ cæteris sibi propinquis diligebat) eo percontante quò illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi salvas esse dixerit. De regno autem rebusque eo spectantibus, quæ audita invidiam movere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: & neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, & quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret. quod secum, ut arbitror, reputarit, tale revera esse hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus sit, neque usque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem fervet affectum, sed eminentiores quosque malevolentia prosequatur & invidia.

Samuelis ad populum concio de jure regio. 1 *Reg.* c. 8.

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Masphathen: eosque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei jussu se facere ajebat: quod, cum ipse "illos in libertatem vindicasset & hostes sub ju- "gum misisset, beneficiorum parum memores fue- "rint, & ipsi quidem Deo regnum adjudicent, "nescientes maxime è re sua esse omnium optimi "imperio subjici. Deus autem omnium præstan- "tissimus. veruntamen hominem sibi regem esse "malunt; qui subditis tanquam pecudibus pro ar- "bitrio & libidine & ex affectuum aliorum impe- "tu dominabitur, potestati suæ immodice indul- "gens: atqui non ut à se factum & conditum ita "conservare studebit humanum genus. cum vero "Deus hanc ipsam ob causam *terri* curam agat. "Sed quoniam hæc vobis placuerint, & eo con- "tumeliæ in Deum deventum sit, curate ut omnes "juxta tribus & sceptra distributi sint, dein ut "sortes jaciantur.

Saulus rex creatur. 1 *Reg.* c. 10.

5. Cum autem Hebræi hoc ipsum fecissent, Benjamitidi tribui sors obvenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quæ cum viritim sortiretur, Saulo Cisæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico se abscondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed

---

"ρων, ἀνηλθήτε. ἀσπάζονταί σε ἔτι καὶ φιλοφρο- "νίσονται. Ϲ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀκεῖ- "θεν ἥξεις [s] εἰς τὸ Ῥαχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου "συμβαλεῖς τῷ [t] σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους διαγγελιαμένῳ. "[v] ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς [x] Γαβαθὰ, προφήταις ἐκκλη- "σιάζουσιν [y] ὀπτεύσῃ· καὶ γινόμενος ἐνθεος προφητεύ- "σεις σὺν αὐτοῖς, ὡς παντὶ ὀνίνασθαι ὁρῶντα ἐκπλήτε- "σθαι καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοσοῦτο εὐδαιμο- "νίας ὁ [z] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γέν- "ται τὰ σημεῖα, τὸ Θεὸν ἑαυτῷ μὴ σοῦ τυγχάνοντα· ἀσπασά- "μενος τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μεταπεμ- "εἰς Γαλγαλα ὡσανεὶ ἐμοῦ, ἵνα χαριστήρια τούτων θύσωμεν "τῷ Θεῷ". Φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα καὶ τὴν προφητείαν Σα- μουήλος ἀπέβησεν.

γ'. Ὡς δὲ ἦλθεν εἰς [a] τὴν οἰκίαν καὶ συγγενὴς αὐτοῦ [b] Ἀβεναήρου· Ϲ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἐστέρ- γε· ἀνερωτῶντος αὐτοῦ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γεγονότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψα- το, οὐδὲ ὡς ἀφίκοιτο πρὸς Σαμουήλου τὸν προφήτην, οὐδὲ ὡς ἐκεῖνος αὐτοῦ σεσῶσθαι [c] τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ὤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ ὅτε πρὸς εὔνοιαν σφόδρα δικαίως εἶναι, καὶ περισσότερον τῶν ἀφ' [d] αἵματος αὐτοῦ στεργόμενον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἐδόξε μηνύειν. λογιζόμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα τίς ἀληθείας ἐστίν· ὅτι βεβαίως ἑαυτοῦ εὔνους, ὅτε φί- λων ὅτε συγγενῶν, οὐδὲ ἄχρι τοῦ Θεὸν λαμπρῶν ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κα- κοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκαροι.

δ'. Σαμουὴλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [e] Μασφα- θὴ πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διαπεφώνηται λόγους, ὡς κατ' ἐντολὴν φοβεῖσθαι ἔλεγε τὸν Θεόν· "ὅτι, τὴν ἐλευ- "θερίαν αὐτοῖς ἐκείνος παρασχόντος καὶ τοὺς πολεμίους "δουλώσαντος, ἀμνημονήσαντες τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν "Θεὸν ἀποχειροτονοῦσι τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμ- "φορώτατον ὑπὸ δὲ πάντων ἀρίστου πρεσπεύεσθαι. Θεὸς δὲ "πάντων ἄριστος. αἱροῦνται δ' ἐχθρὸν ἄνθρωπον βασι- "λέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποτεταγμένοις καὶ βλέπ- "σιν καὶ ὀπτύμιαν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμῇ χρή- "σεται, τὰς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος. ἀλλ' οὐκ "ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ- "νος ἔτι διατηρῆσαι πεφύκασι. ὁ Θεὸς δὲ [f] κατὰ αὐτὴν "τὴν αἰτίαν κηδεται. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ "κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [g] τάχθητε πάντες "[h] καὶ φυλὰς καὶ σκῆπτρα, καὶ κλῆρος βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τὸν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμί- δου κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν [k] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρω- θείσης [l] λαγχάνει ὁ [m] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σαούλ. γνοὺς δὲ τὸν νεανίσκον, φήσας [n] ἐκ τοῦδε αὐτὸν πεῖ· μὴ βουλόμενον, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν

---

s Εἰς τὸ] *Coll. Big.* & *Voss.* πρὸς τὸ.

t Σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους] Σεσῶσῃ σοι in quinque *MSS.*

v Ἔπειτ' ἐκεῖθεν] Ἔτι δ' ἐκ.

x Γαβαθὰ,] Sup. lib. v. c. 1. §. ult. τὸ Γαβαθὰ πόλις & lib. VIII c. 12. §. 4. ἐπὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν. SPANH.

y Ὀπτεύσῃ] Ὀπτεύσῃς *Hen.*

z Κίσου παῖς παρῆλθεν;] Sic *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Κίσου *Big.*

a Τὴν οἰκίαν] *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac si comma ponendum esset post οἰκίαν. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*

b Ἀβεναήρου·] Est qui malit Νηρου aut Ἀβενήρου. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*

c Τὰς ὄνους ἔφρασε.] Τὰς pro τὸν reposui ex *MSS.*

d Αἵματος] Δοκοῦντων post αἵματος inferunt *Big.* & *Samb.*

e Μασφαθὴ πόλιν·] Ita ex p. 298. v. 9. Μασφαθὰν *Vat.* Μασφαθὰ in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Lib. VIII. c. 12. §. 4. Μασφὰ. at heic & lib. x. c. IX. §. 1. Μασφαθά. SPANH.

f Κατ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν] Κατὰ ταύτην τὴν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.*

g Τάχθητε πάντες] Ita *Samb. Busb.* & *Hen* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Aliisque* ταχθῆτε, & dein βάλητε.

h Καὶ φυλὰς τε] Sic in LXXII. καὶ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schacht.* Myrothecium III. c. 13. p. 146. & 147. &c.

i Καὶ σκῆπτρα,] Suspectum illud καὶ σκῆπτρα, pro quo si sensus, & sequentium habenda ratio, legendum, καὶ πατριάς; sic sup. §. 1. SPANH.

k Ἡ Ματρὶς καλουμένη] Articulus è *Big. Samb* & *Vat.* Ματριὰς *Vat.* & *Epiphan.* Ματρεὰ *Zonar.*

l Λαγχάνει] *Coll. Big.* & *Voss.* τυγχάνει.

m Κίσου βασιλεύειν] Ita *Vat.* Κισσαν *in Editis.* Κὸς *Samb.* Κῆς *Big.* Vide p. 317. v. 41, & pag. hac v. 9.

n Ἐκ τοῦδε] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu.

o Περι-

Sed eam præ se tulit moderationem & modestiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix sui præ lætitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab hujusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, ut sese è conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque ut ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis & valde solicitis, propheta Deum obsecrat, ut ostenderet ubi esset, & juvenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciviſſet latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac postquam venit, in medio populi cum collocat. illos vero omnes supereminebat, & ipsa statura præ cæteris forma esse regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro descripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem "Deus tradit. videte ut excellit omnibus, & im- "perio se dignum prodit". Cumque populus acclamasset, vivat rex, propheta, qui illis perscripserat omnia quæ eventura essent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum reposuit, ut in omne ævum testimonio esset quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipse in urbem Ramatham profectus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præstantes; plures vero improbi, qui & ipsum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσούτῳ ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνῃ· ὥστε τῶν πολιτῶν οἱ ὅτι μικρᾶς εὐπραγίας τῷ χαρᾶν καταχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γνώσεσθαι φανερὸς [o] περιπεσόντων, ὁ δ' ἀ μόνιμον ἔδεν ἐνέφυτε τοιοῦτον ὅτι βασιλεία, [p] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [q] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ πεῖ τοῦτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φροντιζόντων ὅπη γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σαοὺλος, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πᾶ ποτ' εἴη, καὶ προαγαγεῖν [r] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [s] κέκρυπται ὁ Σαοὺλος, πέμπει τοὺς ἀξονσας αὐτόν· καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [t] δὲ αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ὧν βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὴ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε "βασιλέα. ὁρᾶτε δὴ ὡς καὶ κρείττων [v] ἐστὶ πάντων, καὶ "τῆς ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δὲ ἐπεφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [x] καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τοῦ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον πήξησιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκηνῇ, τε μετέπεμπε γνησίας [y] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. τοῦτ' ἀπολύσας ὁ Σαμοὴλος, ἀπολύει τὸν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὴ εἰς [z] Ραμαθὰν ἀπαλλάττεται πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαοὺλος δὲ ἀπερχομένου εἰς [a] Γαβαθὼ, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, [b] συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τῷ προσηκοντι βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἱ [c] καταφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν ἀπορρήτῳ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [d] τὸν Σαοὺλον ἐπῆντο.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.

Naasæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 Reg. c. 11.

AT deinde post unum *fere* mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbesque eorum in servitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præsens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiæ redigens, ut si quando ab eo descisscere vellent, nulla eis superesset servitutis sub ipso effugiendæ potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, ut, sinistro oculo illis sub scuto latente, *bello* essent prorsus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum fecisset habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium urbem (illa autem Jabis est) legatos ad eos mittit cum monitis mi-

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ὅτι τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Μηνὶ δὲ ὕστερον [e] ἀρχὴν τοῦ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ περὶ [f] Ναάσσου πόλεμος, τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν [g] Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ἰουδαίων ἐλάτησε, [g] μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος ἐλαύνων ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύι μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ διανοίᾳ, πρὸς τὸ μήθ' αὗθις ἀποστάντας δυνηθῆναι τῷ [h] ὑπ' αὐτοῦ δουλείαν ἐκφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τοὺς γὰρ ἢ καθ' ὅπλων ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένους, ἢ λαμβανομένους πολέμου νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, [i] τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τοῦ θυρεοῦ καλυπτομένης, [k] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, τοιοῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν Ἰορδάνου, ὅτι τοὺς [l] Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [m] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμ-

o Περιπιπτόντων,] Lege προπιπτόντων. COCC.
p Καὶ τοσούτων] Καὶ τῷ *Big.* & *Samb.*
q Ἀποδειχθῆναι] Ἀποδεδεῖχθαι *Iidem* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
r Εἰς ἐμφάνειαν] Εἰς ἐμφανὲς *Iidem.*
s Κέκρυπ[illegible] ὁ Σαοὺλος,] Κρύπτε[illegible] *Hen. Busb.* & *Vat.*
t Δ' αὐτῶν ἁπάντων,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* δὲ ἁπάντων *Baſ.* & *G.* δ' αὐτῶν sine ἁπάντων *Vat.*
v Ἐστὶ πάντων,] Sic quinque *MSS.* & *Epiphanius.* ἔσαι *Baſ.* & *G.*
x Καταγράψας αὐτοῖς] Ita rursus *Iidem.* καὶ γράψας in *Editis.*
y Εἰς μαρτύριον] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* simpliciter μαρτύριον *Baſ.* & *G.*
z Ραμαθὰν ἀπέρχεται] Sequutus sum *Vet. Interpr.* Vide p. 307. v. 18. εἰς Ἀρμαθὰ *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς Ἀρμαθὰ *Baſ.* & *G.* HUDS. Conf. Cap. III. sup. §. 3. SPANH.
a Γαβαθὼ,] Ita *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* Γαβεὼ *Big.* Γαβαὼθ *Samb.* Vide Cl. *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.
b Συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ,] Συνήγοντο *Vat.*
c Καταφρόνουν τ' αὐτοῦ,] Ita *Vat.* καταφρόνουν τε quinque *alii.* (abesse posse putat *Coccejus*) καθαφρονοῦντες αὐτοῦ *Baſ.* & *G.*
d Τὸν Σαοὺλον ἐλάθετο.] Τῷ Σαοὺλῳ *Vat.*
e Ἀρχὴν τοῦ πάντων] Ἀρχὴ *Vat. Big.* & *Samb.* Initio ejusdem belli *Zonaras*, μετ' ὀλίγα, ὁ *Flavio.*
f Ναάσσου πόλεμος,] *Al.* Ναασσοῦ.
g Μετὰ πολλοῦ] Διὸ μετ' *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 1. καὶ μετ' legisse videtur *Epiphan.* Alii quidem sic distinguunt, ἐλάτησε· μετ' π. κ. μ. σ. δ' ἐ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π.
h Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν. ubi absque causa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Samb.*
i Τῆς ἀριστερᾶς] Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν *Hen.* & *Busb.* nam qui sinistra manu objicit clypeum, eo tegit sinistrum oculum, dextro autem aspicit hostes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242.
k Ἄχρηστος παντελῶς εἶεν.] Ita *Big. Samb.* & *Biblia Vaticana.* Ἀβὶς *Baſ. G.* & *Biblia Complutina.*
l Γαλαδηνοὺς] Γαλαδηνὴ Regio lib. v. sup. c. VII. §. 11. SPANH.
m Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη,] Ἰαβεὶς *Zonaras* & *Biblia Alexandrina.*

n Ἀνα-

πέμπει πρὸς αὐτὸς πρέσβεις, κελεύων ἢ δωδοῦναι σφᾶς αὐτὸς ὀπὶ τῷ τὸς δεξιὸς αὐτῶν ὀφθαλμὸς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκήσειν ὑπειλῆφ καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [n] ἀναιρήσειν· τὸ δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερόν ποτε βούλοιντο σώματος ἀποτμηθῆναι [o] θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ὀδέτερον μὲν ἐτόλμησαν ὀδὲν εἰπεῖν, [p] ὅτ' εἰ δώσοιδόασιν αὐτὸς, ὅτ' εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους δύνωνται παρακαλέσωσι συμμαχεῖν [q] αὐτοῖς. κἂν εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, [r] πολεμῶσιν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, δώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ὅπῃ τῷ παρεῖναι ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσσης, καταφρονήσας τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τὸ ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. [s] πέμψαντες οὖν δύο καὶ πλείονας τοῖς Ισραηλίταις διήγγελλον τὰ δοθέντα ὑπὸ Ναάσσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεστήκεσαν. οἱ δὲ εἰς δάκρυα καὶ λύπην ἦσαν τὸ ἀκοῆς τῶν πρεσβέων τοὺς Ιαβισηνοὺς προήκθησαν, καὶ πέρα τούτων ὀδὲν αὐτοῖς ἄλλο πρᾶξαι συνεχώρει τὸ δεδογμένων δὲ τῶν ἀγγέλων [t] καὶ ἐν τῇ Σαούλου βασιλέως πόλει, καὶ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φερόντων, ὁ μὲν λαὸς πᾶς τοῖς πρώτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σαούλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν [v] διαγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ τυγχάνει κλαίουσι τοὺς αὐτοῦ πολίτας· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἐνθέως γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα ἐνικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ὑπείλας [x] ἤδη. ὑποστείναι δὲ σκέλλουσί τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τὴν ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [y] εἰς τὸ πρὸς Αμμανίτας ὑπερρέψαι πόλεμον, καὶ παρελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὐτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [z] ταὐτὰ ἀφεθήσειν ἠπείλησε [a] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι καὶ τὴν ὑπισχυσαν ἀπάντησιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσουσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ ἀλλαξειαν τὸ [b] κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξηριθμεῖται ἐν Βαλᾷ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρέθη δὲ τὸν ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ιούδα φυλῆς, εἰς [c] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [d] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ [e] σχοίνων δέκα διὰ ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [f] τελευτᾷ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ὑπαπίπτει παντελοῦς ἀφυλάκτως [g] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσσην τὸν βασιλέα. τοῦτο

Hortatur Galadenos ad deditionem, durâ lege oculos dextros eruendi. c. 11.

nisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, urbesque eorum funditus eversurum: penesque illos esse eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut certe universi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt sibi dies induciarum septem concedi, ut missis ad tribules suos legatis suppetias ab eis implorarent. Et si quidem auxilio sibi venerint, bellum jungere; sin vero nullam opem ab iis impetrarint, sese illi dedituros esse dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipsi libuerit.

Saulus Galadenis auxilium pollicetur, spondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.

2. Naases autem, qui Galadenos contempsit, illorumque *sprevit* responsum, simul dat eis inducias, finitque ut quoscunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis statim per omnes Israëlitarum urbes missis ea illis narrabant, quæ *atrociter* minitatus est Naases, & in quas redacti erant angustias. Illi vero, audita hac Jabisenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti sunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem venissent, & in quibus contigit Jabisenos esse periculis declarassent, populus quidem *iste* similiter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miseriam. Saulus autem, * ex opere rustico *tum forte* in urbem se recipiens, cives suos offendit lachrymis perfusos; atque percontatus quid iis accidisset, ut in tanta essent perturbatione & mœstitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabisenos quidem remittit, pollicitus eis se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes superaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos sol oriens aspiceret. Quosdam autem illorum, in duces itineris, secum manere jussit.

VI.

Populorum commi-natus est Saulus, si ipsum sequi detrectarent.

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyssime convenirent, cum bobus suis † nervos succidisset comminatus est eodem modo se tractaturum eos qui sibi afforent, nisi die proxima cum armis ad Jordanem præsto adessent, sequuturi ipsum & Samuelem prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui sibi caventes à supplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta est recensio: numerumque invenit virorum absque tribu Judæ ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus ‡ dein Jordanem, & tota nocte decem schœnorum viam emensus, ante solis quidem ortum pervenit quo destinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes undique adoritur. ac prælio commisso, & alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasem. Res ista à Saulo præcla-

[n] Ανασήσειν·] Ανασατώσειν *Vat.*

[o] Θέλωσι,] Vel cum *Samb.* ἐθέλωσι. ut mox hac pag. v. 16. θέλωσι *Vat.*

[p] Οὔτ' εἰ δώσοιδόασιν] Οὔτε δώσειν, ὅτε πολ. *Vat.*

[q] Αὐτοῖς.] Αὐτοῖς *Samb.* & mox αὐτὰς.

[r] Πολεμῶσιν·] Πολεμήσωσιν *Busb.* (*Coll. Voss.*) *Hen. Vat.* & *Samb* à manu secunda.

[s] Πέμψαντες οὖν] Πέμψασιν οὖν, & dein οἱ ἤγγειλαν *Vat.*

[t] Καὶ ἐν τῇ Σαούλου] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

[v] Διαγινόμενος] Αφικόμενος *Vat.*

* *Ex opere rustico* tum forte *in urbem se recipiens*,] In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat.

[x] Ἤδη.] Ἰδὴ *Samb.* & *Big.* absque Atticismo. Est qui malit εἴδη.

[y] Εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis*.

[z] Ταὐτὰ ἀφεθήσειν] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Bas.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.*

† *Nervos succidisset*,] *S. Litera* dicunt, *eum par boum cepisse, dissectumque in omnes Israëlitarum fines per nuncios dimisisse, cum edicto ut qui eum sequuti non essent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom secundo, p. 570.

[a] Τοὺς ἀπαντήσοντας,] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἀπαντᾶν *Epiphan.* non inconcinne.

[b] Κατεπηγγελμένης ζημίας] Κατεπηγγελμένης *Vat.*

[c] Ἑβδομήκοντα] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, sane super numeros *Bibliorum S.* quæ versamus. HUDS 1 Sam. xi. 8. numerus Israëlitarum 300. millia, & è tribu Juda 30. millia. SPANH.

[d] Ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες.] Ἦσαν εἰς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.*

‡ *Dein Jordanem*,] Apud *Vet Interpr.* habemus *ergo*. ac si legisset δὲ pro δι.

[e] Σχοίνων δέκα] Σχοινίων *Vat.* HUDS. Σχοῖνος mensura viæ, vox Persica teste Athenæo lib. III. p. 122. A. SPANH.

[f] Τελευτᾷ δὲ τὸ] Ita *Samb.* in *cæteris* τελεῖ.

[g] Οὐ προσδοκῶσι] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.*

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 *Reg. c.* 11.

clare gesta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam & siqui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, glorioše in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 *Reg. c.* 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostenditsuam innocentiam. 1 *Reg. c.* 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sane "volo & Aaronem, in hanc lucem misit, & patres vestros ex Ægyptiorum dominatu & *dura* "qua illos premebant servitute eripuit, ut, neque "pudori cedentes, neque ex metu aliquid immi"nuentes, neque ulli affectui obsequentes, dicatis, "ecquid pravi & injusti fecerim, aut quæstûs er"go, aut plus justo habendi cupidine, aut ut gra"tiam cum aliis inirem. Coarguite *me* si cujus vi"tulum aut ovem, aut simile quidpiam acceperim "(cum tamen culpa vacare videatur, si quid in "victum cesserit) aut si alicujus jumentum meos "in usus abripiendo eum contristaverim; in hisce "& similibus *si vel tantillum peccaverim*, dicite, re"ge vestro præsente". Illi vero exclamarunt,

λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαύλῳ [h] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τὰς Ἑβραίους διῆλθεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ὑπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτὸν [i] καταφρονῶν, τότε μετέγνωσαν ὑπὲρ τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ὁ γὰρ [k] ἤρκησεν αὐτῷ τὰς Ἰαβισηνὰς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἀμμανιτῶν ὑπερστάσας χώρας, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [l] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὴ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [m] τῶν Σαύλῳ κατωρθωμένων, ἐχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τὰς ἐδέας ὤφελον αὐτὸν ἑστάναι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν ὅτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ παντὸς ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' ὑπερβολὴν [n] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξουθενίζοντας· ἐναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαῦλος δὲ τούτων μὲν ἠπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ [o] τὴν περὶ αὐτοῦ προθυμίαν· ὥστε ἦ [p] μή τινα περιόψεσθαι τῶν ὁμοφύλων [q] ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵματι Φύραι καὶ Φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [r] πρέπειν δὲ μᾶλλον ἡμέρᾳ ἀγαθοειμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμουὴλος δὲ Φησὶν [s] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαύλῳ τὴν βασιλείαν ὑπικυρῶσαι, συνιασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· [t] ἐκεῖ γὰρ αὐτὸς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶν ὄχλον τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χρίει τὸν Σάουλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ὑπὸ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ [u] αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀριστοκρατουμένοις διέπλωσαν· μετὰ δὲ τὸν [x] ἐκείνου τελευτὴν, ἐπὶ τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δὴ εἰς τὴν πρότερον ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κρίνειν πόλεμον ἀρίστῳ δοξαντι γενέσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν πρὸ [y] τῶν ὅλων δικάζειν ὑπερέπεμψεν. καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου τὸν τῆς πολιτείας, κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὴ Σαμουὴλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [z] "ἐπόμνυμι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋ"σῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγε εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πα"τέρας ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [a] ὑπ' αὐτοῖς "δουλείας· μηδεν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [b] μήθ' ὑπο"πτοηθέντας φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει προσχωρή"σαντας εἰπεῖν, [c] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδι"κον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τοῦ "πρὸς [d] ἄλλους. [e] ἐλέγξαι δὲ εἰ μόσχον ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦ"τον τι προσηκάμην· ἃ πρὸς προφὴν ἀνεμέσητον δοκεῖ "λαμβάνειν· ἢ εἴτινος ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν ὑπαπάσας "χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἔν τι κατεῖπεν παρόντος ὑ"μῶν τοῦ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδεν τούτων "ὑπ'

b Τὸ ἔργον] Abest τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργων *Samb.* & mox πρὸς πάντα *Big.*

i Κατεφρόνων,] Καταφρονοῦντες *Vat.*

k Ἤρκησεν αὐτῷ] Ἤρκεσεν *Big. Samb.* & *Vat.* alterum tamen correctius & vetustius.

l Λαμπρῶς] Aut λαμπρὰς cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Τῶν Σαύλῳ] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Alisque* τῷ Σαύλῳ κατορθουμένων.

n Ἠρμένος] Sic *Big.* & *Samb.* ἠρμοσμένος *Basil. G. Aliique.* ἠρμένος legisse videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγειν ὄχλος ἐν ὑπεραγίᾳ πρὸς τοὺς ἐξουθενίζοντας ἔναγχος.

o Περὶ αὐτὸν] Περὶ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

p Μή τινα προϊδέσθαι] Μηδένα *Big.* & *Samb.* μηδένα *Vat.*

q Ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης] Ἀναιρεθέντα ἐπ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὑπὸ θεοῦ.

r Πρέπειν δὲ μᾶλλον] Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὁμοίως in quatuor *MSS.*

s Καὶ δευτέρας] Καὶ δευτέρα δεῖν (vel δεῖ) χειροτονία in aliquibus *MSS.*

t Ἐκεῖ γὰρ αὐτὸς] *Al.* ἐκέλευσεν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν.

u Αὐτοῦ] Delet *Collatio Voss.*

x Ἐκείνου τελευτὴν,] Aut ἐκεῖνον cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

y Τῶν ὅλων] Τῶν ἄλλων *Vat.*

z Ἐπόμνυμι,] Ἐπόμνυμι in quinque *MSS.* Atticissant hic *Bas.* & *G.*

a Ὑπ' αὐτοῖς] Ὑπ' αὐτοὺς *Vat.*

b Μήτ' ὑποπτοηλαμένους φόβῳ,] Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε.

c Τί μοι πέπρακται] Εἴ τι μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

d Ἄλλους.] Ἀλλήλους *Vat.*

e Ἐλέγξαι δὲ εἰ μόσχον] Vel cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τοιοῦτον τι προσηκάμην, μόσχον ἢ πρόβατον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἧτινος ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem *MSS.*

f Αὐ-

"ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· σωφρονῆναι ⁓ ὁσίως [f] αὐτὸν καὶ δι-
"καίως καὶ ἔθνεσι.

ς'. Σαμουήλου δ', ταύτης ἐξ ἁπάντων τὴν μαρτυρίας
ὑπὲρ ἡμῶν γενομένης, "ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μη-
"δὲν ἄτοπον [g] ἐφ' ὑμᾶς αὖθις ἐμὲ δυνάσθαι λέγειν, φέρε
"νῦν μὴ παῤῥησίας ἀκούσητε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι μεγάλα
"ἡσεβήσατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. Διαμνημο-
"νεύειν δ' ὑμᾶς ἔδει, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις
"ἐκ τοῦ γένους [h] ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάκωβος διὰ λιμὸν
"εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνω-
"θέντων, ὰς εἰς δουλείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ
"Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [i] ἐξαμένων τῶν πατέρων, χωρὶς
"βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀνάγκης τὸν σω-
"θέντα, Μωϋσῆν αὐτοῖς καὶ Ἀαρῶνα [k] πέμψας ἀδελ-
"φούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔ-
"χετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ Θεοῦ, προδεδώ-
"κατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. ἀλλὰ
"καὶ [l] πλημμίοις ὑποχειρίους γινομένους ἠλευθέρωσε.
"πρῶτον μὲν Ἀσυρίων καὶ τὸ ἐκείνων ἰσχύον ὑπερτέ-
"ρας ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Ἀμμανιτῶν κρατῆσαι πα-
"ρασχὼν [m] καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταίων Παλαιστί-
"νων. καὶ ταῦτα ὑπὸ βασιλέως ἡγουμένου διεπεράσασθε,
"ἀλλ' [n] Ἰεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν
"ὑμᾶς ἄνοια, [o] φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ
"εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀποδείξω τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐ-
"πελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [p] ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν
"ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τῶν βασιλείας ὑμῶν αἱρέ-
"σει, δηλώσει τοῦτ' ὑμῖν [q] τὸν Θεὸν ⁓ βασκαίνω. διὰ ση-
"μείων [r] ἐναργῶς. ὁ γὰρ ἄδηπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν σύ-
"δεις ἐντοῦθα γεγενημένον, θέρους ἀκμὴ χειμῶνα, αἰτη-
"σαμένου τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ὀφθαλμοῖς". καὶ
ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμουήλου, [s] βροντὴς
σημαίνει τὸ θεῖον καὶ ἀστραπὴς καὶ χαλάζης καταφορὰ
τῶν τοῦ προφήτου θέλει πάντων ἀληθῆ· ὡς πεπαμβηκό-
τας αὐτὸν καὶ πεῖδεῖς γενομένους [t] ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν
καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν
προφήτην ὡς [v] πατέρα χρηστὸν καὶ ὑπισχνεῖσθαι τὸν Θεὸν αὐτοῖς
ἱλεωὴ καταστήσειν, καὶ παυτὶ ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ὧν
προὶς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ [x] παρενόμησαν προσεξηρ-
γάσαντο. ὁ δὴ ὑποσχνεῖται καὶ προκαλέσθαι τὸν Θεὸν συγ-
γνώμην περὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πεισθῆναι. σωφρόνησε μέντοι
δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τὰ διὰ
τὴν παιδείαν [y] τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων·
καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας,
εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐ-
δαιμονίας ἐσὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν,
ἔλεγε, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλῳ
[z] ἐκ Θεοῦ πληγάς. καὶ ὁ Σαμουήλου μὲν ταῦτα
τοῖς Ἑβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἕκαστον εἰς τὰ
οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δωτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βασι-
λείαν.

"horum nihil ab eo factum, sed sancte & juste
"genti præfuisse.

6. Samuelus autem, cum de eo universi præ- *Samuelus populi ingratum animum arguit. 1 Reg.* c. 12.
clarum adeo dedissent testimonium, inquit, quo-
"niam id mihi concessistis, vos nihil mali mihi
"adhuc objicere posse, eja agite, nunc animum
"mihi advertite dum vobis paulo liberius dicam,
"vos rege flagitando graviter in Deum deliquisse.
"Oportebat enim vos meminisse, quod cum se-
"ptuaginta solummodo nostri generis hominibus
"avus Jacobus fame coactus in Ægyptum vene-
"rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum ex-
"crevisset soboles, eaque ab Ægyptiis in gravem
"& contumeliosam adducta esset servitutem,
"Deus, à patribus *vestris* invocatus, absque rege
"eis auctor erat, ut multitudo ex ista liberaretur
"necessitate, mittendo eis Moysem & Aaronem
"fratres; qui vos in hanc terram eduxerunt, quam
"nunc possidetis. Et tamen post ista à Deo ac-
"cepta beneficia *non semel* prodidistis *veram* pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in ho-
"stium potestatem redactos in libertatem asseruit.
"Cum primum quidem effecerit, ut superiores
"essetis Assyriorum potentia: deinde vobis dederit
"Ammanitas vincere & Moabitas, postremoque
"Palæstinos. atque hæc *omnia* confecistis, non re-
"giis auspiciis, sed ductu Jephthæ & Gideonis.
"Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei quidem
"imperium detrectaretis, vosmet vero regi subji-
"ceretis. Sed ego quidem istum creavi regem
"quem ille designavit. At vobis ut manifestum
"fiat, Deum irasci & indignari, quod regium do-
"minatum elegeritis, ita res comparabo ut Deus
"indiciis certissimis hoc ipsum vobis ostendat.
"Quod enim nunquam quisquam vidit in hac
"regione, æstate media tempestatem, hoc ipsum
"cum Deum invocavero faciam ut vos conspi-
"ciatis". Ac statim ut hæc ad populum dixerat *Samuelis verbis fidem adstruit Deus miris prodigiis. 1 Reg.* c. 12.
Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum &
grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem ad-
struit Deus, ut admiratione & timore perculsi
peccasse se cuncti profiterentur & per insciti am
eò prolapsos esse; atque à propheta contenderent,
ut veluti pater benignus mitisque propitium sibi
redderet Deum, ita ut istud remitteret peccatum,
quo tot alias suas contumelias & delicta cumula-
rant. Ille vero pollicitus est, se Deum ut illa ipsis
condonaret rogaturum, simulque exoraturum.
Veruntamen eis consilium dedit, ut justi esse stu-
derent & boni: semperque in memoria tenerent
calamitates, in quas à virtute desciscendo inciderant; ac præterea signa à Deo edita, legesque à
Moyse latas, si illis incolumitatis suæque juxta ac
regis felicitatis cupido incesserit. Sin vero ista
neglexerint, fore ajebat, ut ipsi una cum rege gravem à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus
quidem hæc Hebræis prædixisset, illos domum
quemque suam dimisit, regno iterum Saulo confirmato.

[f] Αὐτὸν καὶ δικαίως] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Aliisque* καὶ δικαίως αὐτὸν τ. & mox αὐτῷ τὴν μαρτυρίας γενομένης.

[g] Ἐφ' ὑμᾶς αὖθις ἐμὲ] Ἐφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Ἡμῶν ὁ πάππος] Ita cum *Samb.* & plerisque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν.

[i] Ἐξαμένων] Συνεξαμένων *Vat.*

[k] Πέμψας ἀδελφούς] Ἀποστείλας *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Πολεμίοις ὑποχειρίους] Prestius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίους γενομένους.

[m] Καὶ Μωαβιτῶν,] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoscit *Vet. Interpr.*

[n] Ἰεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος] Ita ex p. 297. v. 43. Ἰεφθαὲ *vulgo.* Ἰεφθᾶ *Vat.*

[o] Φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν,] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλεῖ, & dein ὑπεδειξα.

[p] Ὑμῖν ποιήσω] Ὑμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.*

[q] Τὸν Θεὸν βασκαίνω] Illa τὸν Θεὸν desunt *Vat.*

[r] Ἐναργῶς.] Forte ἐμφανῶν. COCC.

[s] Βροντὴς] Nam licet hic æstate tonitrua & fulmina soleant esse, in Palæstina & Syria hyeme tonat. REL

[t] Ἁμαρτεῖν] Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τε *Vat.* cum *Editis.*

[v] Πατέρα χρηστὸν] Αὐτοῖς post πατέρα inserunt *Big.* & *Samb.*

[x] Παρενόμησαν προσεξηργάσαντο.] In *MSS.* παρενόμησαν & παρενόμεσαν & statim προσεξεργάσαντο.

[y] Τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς] Τῆς ἀρετῆς non agnoscit *Vat.*

[z] Ἐκ Θεοῦ πληγάς.] Ἐκ τοῦ Θεοῦ *Vat.*

VII. CAP. VI.

Ut Palæstini rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως ϛρατευσάμενοι πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

Palæstini, postquam ferri usum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 *Reg. c.* 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in urbe Bethelis commorabatur: * at reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palæstinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæstini, debellatis Judæis, & arma ipsis auferebant, & munitissima regionis loca præsidiis tenebant: porro & à ferro gestando, ejusque usu in universum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, si quando illis opus esset ut instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæstinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de castro everso audiverunt Palæstini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem esse injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexisset, in urbem Galgala descendit; & dimissis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæstinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palæstinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas & cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis & Rubeli.

Ὀτ@ δ' ὑπελέξας ἐκ τ῀ πλήθους ὡς τρισχιλίους, [a] τὰς μὲν διχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβὼν, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [b] Βεθήλοις· Ιωνάθῃ δ' τῷ παιδὶ τὰς λοιπὰς δὸς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, εἰς [c] Γαβὰς ἔπεμψεν. [d] ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ τὸ φρούριον τ῀ Παλαιστίνων ὑ πόρρω [e] Γαλγάλων. οἱ γὰρ τ῀ [f] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταιρεφόμενοι τὰς Ιουδαίους, πάντα ὅσα [g] αὐτοὺς ἀφηροῦντο, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας τ῀ χώρας τόπους φρουραῖς [h] κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, κρηδαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ τοῦτο τοῖ [i] ἀπέρρησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτε [k] δέοιτο αὐτοὺς σκεύασαί τι τ῀ ἐργαλείων, ἢ [l] ιὠνιν ἢ μαχαίρᾳ ἢ ἄλλό τι τ῀ εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες [m] εἰς τοὺς Παλαιστίνας ταῦτ' ἔπραττον. ὡς δ' ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [n] ἡ τ῀ Φρυγῶν ἀναίρεσις· [o] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὸν ὑβρεν τοῦ καταφρόνησιν ἡγησάμενον, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [p] ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπήγοντο. καὶ [q] στρατοπεδεύονται πρὸς [r] πόλει Μαχμᾷ. τοῦτο Σαοὺλ@ ὁ τ῀ Ἑβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πάλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τ῀ χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τ῀ λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν [s] πρὸς Παλαιστίνας· τ῀ δυνάμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. καταφρονήσαντες δὲ τ῀ πλήθους@ τῶν Παλαιστίνων οἱ τ῀ Σαούλου, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ ἄντρα καὶ τοὺς [t] ὑπονόμους ἔκρυψαν [v] αὐτοὺς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὸν [x] πέραν τοῦ Ιορδάνου γῆν ἔφυγον· αὕτη δ' ἐστὶν Γάδων καὶ Ρουβήλου.

Saulus in-justu Dei sacrificat. 1 Reg. c. 13.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, *eum* ad se accersit, una cum ipso de bello rebusque *præsentibus* consultaturum. Is vero jussit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret,

β'. Πέμψας δὲ Σαοὺλ@ πρὸς τ῀ προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τ῀ πολέμου καὶ τ῀ παρασκευῶν. ὁ δὲ παρεμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ παρασκευάζειν θύματα. μὴ γὰρ [y] ἡμέρας ἐπὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τ῀ ἡμερῶν, ἔπειθ' ὕστερον συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ παρεμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης

a Τὰς μὲν διχιλίους] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὰς μὲν διχιλίους δὲς ὥστε &c. vocula δὲς huic loco injecto ex versiculo sequente. Est qui ista, δὲς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, expungi malit.

b Βεθήλοις· Ιωνάθῃ δὲ] Sic volui ex lib. 5. cap. 2. §. 6. in *Editis* & *MSS* tam Βεθήλῳ quam Βεθήλῳ habemus. Constat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egisse regem Hebræorum. HUDS. Conf. sup. Cap. 3. §. 2. SPANH.

* *At reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent,*] *Alii sic*, reliquis vero Jonathæ filio suo in corporis custodiam datis, *eos* mittebat Gabas.

c Γαβᾶς ἔπεμψεν.] Ita *Samb.* Γάβας *Basil. G. Alique.* Γαβάλας *Vat.* Γαβαὼλ juxta *Codd.* quosdam *Epiphanii.* atque ita forsan in suis *Josephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius.* Notum vero satis sedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus sacris, Γιβὰ, & Γιβαὰ seu Γαβαὰ & Γαβαὼν, necnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videsis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339 & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252. & 253.

d Ο δ' ἐκπολιορκεῖ] Ο δὲ ἐκπολιόρκει *Busb. Hen* & *Epiphan.*

e Γαλγάλων.] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13. v. 8. scilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmasam cum *Eusebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus.* Γιλγάλων *Basil* & *G.* Γαβάλων *Vat.* Est qui conjicit Γαβάων aut Γαβαῶν, aut cum *Bosio* Γαβαὼν, vel demum Γαβαλωῶν. HUDS. Locus hic non est in Latino, videtur Γαβὼν legisse. in MS. Γαβάλων. REL. *Gen.* Γιβάλων, forte Γαβάλων. SPANH.

f Γαβᾶς Παλαιστῖνοι] Sic cum *Big.* & *Samb.* Γάβας *Basil.* & *G.* Γαβαὼς juxta *Epiphanium.*

g Αὐτὰς ἀφηροῦντο,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque.*

h Κατελαμβάνοντο·] Κατελάμβανον, καὶ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆσθαί τε κ. *Busb.* ἀπηγορεύοντο *Vat.*

i Ἀπέρρησιν] Περρῆσιν *Vat.*

k Δέοιτο αὐτὰς] Sive δέησῃ cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτὰς *Busb.* & *Hen.*

l Ιωνιν ἢ μαχαίρᾳ] *Al.* ὠῖν, & ὠΐλῳ, dein μάχεσθαι, ἢ ἄλλ' ὅτι τ῀ in quibusdam *MSS.* HUDS. Ιωνιν Plutarch. in Romulo p. 25. SPANH.

m Εἰς τὰς Παλαιστίνας] Περὶ *Busb.* πρὸς *Vat.*

n Η τ῀ Φρυγῶν ἀναίρεσις·] *Al.* τ῀ Φρυγίας & τ῀ Φρυγίου.

o Αγανακτήσαντες,] Αγανακτίσαντές τε *Samb.*

p Ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν] Ἵππων ἑξακισχιλίων *Vat.* Ἵππων ἑξακισχιλίαν *Samb.*

q Στρατοπεδεύονται] Στρατοπεδευσαμένων *Vat.*

r Πόλει Μαχμᾷ.] Lib. XIII. c. 1. §. 6. ἐν Μαχμᾷ πόλει. SPANH.

s Πρὸς Παλαιστίνας·] Περὶ τὰς Παλ. *Hen. Busb.* & *Vat.*

t Ὑπονόμους] Ὑπονόμους *cuniculos* Thucyd. Lib. II. p. 149. A. Schol ὑπονομ@, κεκρυμμένον ὄρυγμα. Vide Polyæn. Stratag. Conf. inf. § 2. hujus Cap. SPANH.

v Αὐτὰς,] Sive αὐτὰς cum *Epiphanio*, sive ἑαυτὰς cum *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 34. ἑαυτῶν *Hen.* & *Busb.*

x Πέραν τ῀ Ιορδάνου γῆς] Nota dimidiam tribum Menasse non censeri habitasse ἐν τῇ πέραν Ιορδάνου, uti & Peræa dicebatur modo regio Gadis & Rubenis. REL.

y Ημέρας ἐπὰ] Ημέρας ἑξ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat. Hen.* & *Zonaras*, ingenio forsan suo, quum nimis metuerant à verbis sequentibus istius sententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τ῀ ἡμερῶν. Aliter sanctiores Literæ & ipse (ut puto) *Josephus.* HUDS. Id fraudi fuit interpreti, qui ideo τῇ ἑβδόμῃ reddidit Sabbatho, at Josepho μὴ τῇ ὀγδόῃ circumcidi infantes scribenti Antiq. 1. 12. liquet idem esse ac *die octavo.* at ἑβδόμῃ τ῀ ἡμερῶν est die septimo; atque ita iisdem vocibus infra utitur Antiq. lib. VII. 7. Sic cap. 10. ejusdem libri τρίτῃ τ῀ ἡμερῶν est dies tertius. In Cod. MS. legitur μὴ γὰρ ἡμέρας ἓξ, non ἑπτά. REL.

z Τὰς

της ἐπέστλεν. οὐκ ἔπι μέντοιγε· Διατηρεῖ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς εἰκὸς βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ ζῶα προσήγαγε. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμύηλιν ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντήσων ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, προημελήσαντα ὧν ἐπέστλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν καθ' βέλησιν γινομένην θεία, [z] τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσε καὶ προπετὴς [a] γιόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Σαούλου, καὶ τριημέραν μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ἔφασε λέγοντος, ὑπὸ δ' ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τὸ αὐτὸ στρατιωτῶν [b] Διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκηδῆς [c] τὸ πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [d] ἐπισχῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. [e] Ὑπολαβὼν ὁ Σαμύηλος· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος ἦθα "καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μήδ' ὧν ὑπετίθετό μοι πρὸς τὸν "παρόντων ὁ Θεὸς [f] ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἢ σωέφε- "ρε τοῖς πράγμασι γεγονὼς, σοὶ τ' αὐτῷ πλείων ἂν βα- "σιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμύηλος μὲν, ἀχθόμενος ὅπη τοῖς γεγυμνασμένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαούλος δὲ εἰς [g] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [h] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδὶ. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τὴν χώραν ἀπαιζούσης σιδήρου καὶ τὰ ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. ἃ γὰρ εἶων οἱ Παλαιστῖνοι τοῦτο εἶναι, [i] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδὸς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλέποντάς τε Σαούλου δὲ βασιλέως αὐτῶν καὶ δὲ παιδὸς Ιωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, καὶ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς [k] Αχίας ὑπόγαιον ὢν Ηλεὶ δὲ ἀρχιερέως, ὅπη [l] βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γλῶ λειλατυμένῳ ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [m] καθεζήκεσαν. σωπήσεται δὲ ὁ Σαούλος παῖς τῷ [n] ὁπλοφόρῳ, κρύφα [o] προδυόντων αὐτῶν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν σκοπήσειν, καὶ παρακαλεῖ ἐμπιθῆσαι καὶ θαρρεῖν αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως [p] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν [q] ἄγηται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὸν δι' νεανίσκου σωτηρίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ [r] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [s] ὑπὸ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [t] περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ὑπτιχειρήσεις ἀπομαχόμενον. ἔνθεν σωέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει περεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ [v] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας σὺν ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς καὶ ἦκον εἰς τὴν παρεμβολὴν, [x] ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε

exſpectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non uſquequaque mandato ejus obſequitur: ſed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, ſeque à militibus deſeri, ſumptis hoſtiis ipſe eas aræ admovebat. Cum vero Samuelum adeſſe audiviſſet, ei obviam progreſſus eſt. At ille, non recte eum feciſſe, dicebat, iis quæ ipſe imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præſtolando: quo ex Dei voluntate conſtituto, inauſpicato auſuque temerario ſacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem ſemet ei excuſante, ac dicente ſe per tot dies quot præfiniverat moratum eſſe: ex neceſſitate vero, & militum ſuorum diſceſſu propter metum hoſtilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala deſcenderent, ad ſacra facienda impulſum eſſe. Tum Samuelus, "ſed tu, inquit, ſi juſtus fuiſſes & "mihi paruiſſes, neque ea quæ de præſentibus mi- "hi ſuggeſſit Deus contempſiſſes, plus quam rebus "expediret feſtinando, contigiſſet ut & tu longo "tempore regnares, tuique ſimiliter poſteri". Et quidem Samuelus, moleſte ferens quæ facta fuerant, domum diſceſſit: Saulus vero, ſexcentos tantum milites ſecum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum ſuppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc eſſent Palæſtini prohibebant, ſicut & paulo ante declaravimus. Porro Palæſtini cum exercitum in tria agmina diviſiſſent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inſpectarent, & terram (quod cum illis ſexaginta ſolummodo eſſent) defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex poſteris Eli pontificis, ſuper colle excelſo ſederent, & terram devaſtatam conſpicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli conſtituit cum armigero *ſuo*, ut clam digreſſi in caſtra hoſtium excurrerent, eoſque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promiſiſſet, ſe illum quocunque duxerit ſecuturum, etiamſi mortis periculum eſſet aditurus: aſſumpto ſibi in adjutorem juvene, deſcenſuque de colliculo facto, ad hoſtes contendebat. * Erant autem caſtra eorum in loco præcipito ſita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, ſcopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Unde contingebat ut negligentius cuſtodirentur caſtra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & exiſtimarint *omnes* nullo modo fieri poſſe ut quis ad *prominentias* iſtas accederet, multoque magis ut eas aſcenderet. Cum igitur ad caſtra veniſſent, armigerum bono ani-

Samuelus Saulo minatur regni amiſſionem. 1 Reg. c. 13.

Jonathas audaci conſilio, ſolo armigero ſuo comite, præſidium Palæſtinorum adoritur, cæditque. 1 Reg. c. 14.

z Τὰς εὐχὰς] Πρὸς τὰς εὐχὰς Big. (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* dein, ἀποστλάξει, καιρῶς ἱερουργήσας Big. (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀποστλάξει καιρῶς ἱερουργήσει *Vat.*

a Γιόμενος.] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* γινόμενος in *Editis*, *Aliiſque*.

b Διὰ φόβον στρατοπεδείας] Διὰ φόβον, στρατοπεδείας ἦ Big. *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Τὸ πρὸς αὐτὸν] Τῆς ἐπ' αὐτὸν (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

d Επισχῆναι] Ita ex quatuor *MSS.* (*Coccejus*) in *Editis*, *Aliiſque* miſere ἐπισχεθῆναι aut ἐπισχεθῆναι.

e Υπολαβὼν ὁ Σαμύηλος·] Υπολαβὼν ἦ ὁ Σ. *Samb.*

f Ωλιγώρησας,] Ita *Samb.* & *Busb.* Vitioſe in *cæteris* ὀλιγώρησας. mox σοὶ τε πλεῖον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο *Busb.* & *Hen.*

g Γαβαὼν πόλιν,] Γαβαὰ πόλιν. *Vat.* Γαβλωὼν πόλιν *Hen.* & *Busb.* cum *nummo veteri*. Γαβαὰ πόλιν *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium*. Forſan tamen Γαβαὼν aut Γαβαὰ. HUDS. Lib. VII. c. 1. §. 3. ἐν Γαβαὼ (Gen. Γαβαὰ) πολ. SPANH. Geba appellatur 1 Sam. 13 16 Confunduntur aliquando Geba, Gibea, Gibeon, quæ diſtincte גבע, גבעה, גבעון ſcribuntur. REL.

h Μεθ' ἑαυτοῦ μόνου,] Μεθ' ἑαυτοῦ, μόνου δὲ ἦκε in aliquot *MSS.*

i Καθὰ καὶ μικρὸν] Vel καθὼς cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

k Αχίας] Conf. §. 4. huj. Cap. SPANH.

l Βουνοῦ ὑψηλοῦ,] Γὰ βουνῖτ. Æſchyl. Suppl. v. 783. SPANH.

m Καθεζήκεσαν] Καθεσίκεσαν *Vat.*

n Οπλοφόρῳ,] Armigerum *Vulg.* 1 Sam. XIV. 1. LXX. αἴροντα τὰ σκεύη, & ita Hebr. SPANH.

o Προδυόντων] Ita ex *Big. Samb. Gall. Vat.* & *Epiphanio.* in *Editis* προεδύετο αὐτῷ & dein εἰσδραμεῖν.

p Εφέπεσθαι] Sic ex *iiſdem Codd* in *Editis* ἕπεσθαι.

q Ἄγηται,] Ηγεῖται *Big.* & *Samb.* & mox δέῃ. at ἀγεῖται *Baſ.* & *Vat.*

* *Erant autem caſtra eorum in loco præcipito ſita*,] Erant igitur hoſtium caſtra ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus verticibus acutiſſimis prominentem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis invaſiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea ſita erant in loco præcipito, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra inſultus hoſtium, *Gelen.* Caſtra autem hoſtium ſita erant in præcipitio, tribus verticibus, deſinentibus in exiguam patentiam, ſaxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggreſſus arcentia, *Schotanus.*

r Τὸ τῶν πολεμίων] Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis*.

s Επὶ κρημνῷ,] Επὶ κρημνῶ ſoli *Samb.* & *Vat.*

t Περιστεφανούσης] Sufficeret vel στεφανούσης ut in *Big.* & *Samb.*

v Πάντη νομίζειν] Πάντι *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

x Ο Ιωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον,] Ita cum quatuor *MSS.*

Vide 1 Regum, c. 13. v. 8.

animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriæ signum *omenque* accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione complerunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 Reg. c. 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per insciti am in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, meritasque pœnas à Palæstinis repetere, imprecatur Hebræis; ut si quis à cæde hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam sortis Ephraïmiticæ, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat.

τ ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῶσι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τῆς νίκης [y] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ὑ καλοῦντες ἡμᾶς, [z] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑπεφώνησάν ἤδη τ ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ὡς τῶν [a] ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων [b] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, [c] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [d] τιμωρησώμεθα [e] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὸν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημήνασαν, ὡρμήσατο μὲν [f] ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· ὡς δ' ἐπεβάτευσεν ὁ τοῦτον ὅπι τὸν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄσων τῶν φυλακῆς ἕνεκα τὸν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μὴ πολλῆς παλαιπωρίας, ἐξιάσαντο τὸν δι' χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ὅπι τοὺς πολεμίους· ὑπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, κατέκτειναν μὲν [g] ὡς εἴκοσι. παραχρῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [h] ἐγένοντο· ὡς πολὺς μὲν φυγεῖν τοὺς πανοπλίας ἀπορρίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [i] καὶ γὰρ εἴκαζον ἀναβῆναι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ Σαούλου κατασκόπων πεπραχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φεισαμένων τῷ βασιλεῖ, Σαοῦλος ἠρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [k] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιεραϊκὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. ὁ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος καὶ τῶν πολεμίων φόβον, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ πεπραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. [l] προσρέουσι δὲ αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἴς τε τὰς ὑπονόμους καὶ [m] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαοῦλος. γνωμένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους καὶ πᾶσαν [n] ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἶτε δὲ ὑπὸ τῇ νίκῃ χαρεὶς ἦτο [o] παραλόγως γνωμένῃ· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν δι' λογισμὸν τοὺς ἅπαξ εὐτυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προπίπτει, καὶ πολλὴν [p] ἔσχον κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ [q] οὕτω τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἐπολαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀποχόμενος φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἧς νὺξ ἐπελθοῦσα τὸν ἀναιρέσεως καὶ τὸν διώξεως αὐτοὺς [r] παύσῃ τῶν πολεμίων, ἅτος ἐπάρατος ἦ. ὁ δὲ Σαοῦλος τοῦτο φήσαντος, ἐπὶ κατά τινα [s] δρυμῶνα ἐφύοντο βαθεῖ καὶ μελισσῶν γέμοντα, τὸν Ἐφραΐμου κληρουχίας· ὁ δὲ Σαοῦλος παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τὸν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀπο-

(& *Coccejo*) articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς ἂν ἦκεν εἰς τὴν π. Ιωνάθης, παρεβάρυνε τὸν ὁπλοφόρον &c.

y Υπολάμβανε.] Υπολαμβάνειν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ibidem *Hen.* & *Busb.* compendio ὑπολημπτέον, *Zonarasque* verbo alio νομιστέον.

z Υποστρέψωμεν.] Υποστρέψωμεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576.

a Υπονόμων] Conf. sup. §. 1. hujus Cap. SPANH.

b Προϊέναι τοὺς Ἑβραίους.] Προτίνας *Vat.* & mox τὸν Ἰωνάθην.

c Ανελθετε πρὸς ἡμᾶς] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἔλθετε.

d Τιμωρησώμεθα] Τιμωρησώμεθα *Vat.*

e Τῶν τετολμημένων ἀξίως.] Illud τῶν ex *MSS.* quod deerat in typis.

f Ανεχώρησεν] Ανεχώρησαν *Samb.*

g Ως εἴκοσι.] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur.

h Εγένοντο.] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἐγέμησαν, forma Attica & energetica. τοὺς λοιποὺς ἔπλησαν *Hen.* & *Busb.* ad sensum ipsum.

i Καὶ γὰρ εἴκαζον.] Καὶ γὰρ οὐκ εἴκαζον, & dein τῶν Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.*

k Οπλοφόρον ἀπεῖναι,] Οπλοφόρου κεχωρισμένον ἀπεῖναι *Vat.*

l Προσρέουσι] Ita *Bas.* & *MSS.* προσφεύγουσι *Gen.* προσφόβουσι *Epiphan.* προσεῖδοντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσρεῦσι (non προσρεῶσι) προσβάλλουσι, προτίσχουσι.

m Εἰς τὰ σπήλαια] Illud εἰς non agnoscit *Vat.*

n Εσκορπισμένους] Artemidor. l. 1. c. 58. p. 49. σημαίνει τοὺς ἐσκορπισμένους τὸ ὄργανον. congregat dispersos Tuba. Et Joseph. lib. XVI. cap. 1. §. 2. εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους. SPANH.

o Παραλόγως γνωμένη·] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* vel, si malis, παράλογος γνωμένης cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἅτος γνωμένης.

p Εχον καταμεμψιν ἔργον.] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἂν ἔχον κατὰ μέμψιν *Bas.* & *G.* pro ἀνίσχον καταμεμψιν.

q Αὐτῷ τε τιμωρῆσαι,] Εαυτῷ τε *Samb.* βουλόμενος γὰρ Σαοῦλος παντελῶς τιμ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

r Παύσῃ τῶν πολεμίων,] Παύσῃ *Busb.* & *Hen.* ut & φάγῃ paulo ante. παύσει *Zonaras.* ἀπαύσῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Δρυμῶνα ἐγέννα] Δρυμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

t Εχθεῖν

ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἥψατο. μεταξὺ δὲ γνὺς, ὅτι μὴ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα τροφῆς ἡλίου δυσμῶν, ἐθείων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτον κωλῦσαι τὸν πατέρα· μὴ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μεταλάβοιεν, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν [c] ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ'. Πολλὰς δὴ οὖν καταβάντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ὑπὸ λιμοῦ καὶ κόπου τὸν Παλαιστίνων τρέπουσι· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ πρὸς [v] ὀλίγον αἵματι κατήθιον. [x] ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ θεῖον εἰς τὸν θεὸν ἐξαμαρτάνοι θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλυῦναι καὶ τὰς σάρκας πρίασθαι καθαρὰς, ἐθίειν. καὶ ὁ Σαοὺλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [y] ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [z] δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵδρυσιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σαοὺλος, καὶ ἀπολοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ἀγειν δ' ὤθυς ὑπὸ τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ὑπὸ τὴν Ἀμφραγλῶ τῶν ἐν αὐτῇ, [a] βουλόμενος περὶ ἡμέρας, καὶ τῶν σκηνωμάτων οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δὲ εἰς ἃ [b] προσέθει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς [c] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν Ἀμφρεῖναι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [d] ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ἃ δίκαι [e] αἰτίας, εἶπεν ὁ Σαοὺλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φωνὴν ἃ δίδωσιν "ὁ Θεός· ὃς πρότερον [f] αὐτὸς προεμήνυσε πάντα, καὶ "[g] μηδὲ ἐπερωτῶσιν ἔφανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον "ἐξ ἡμῶν ἁμάρτημα [h] πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. "καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτὸν ἢ μὴν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς "Ἰωνάθης ἡ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, [i] ἀποκτεί-"νειν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσεσθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ "περὶ ἀλλοτρίου, καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τὴν ὑπὲρ "αὐτοῦ δίκην ἀπελάμβανον". Ταῦτ' εἰπὼν πᾶσιν ποιεῖν ἐπιβοήσαντος, ἀθροίζημα πάντας ἵησιν εἰς ἕνα τόπον. ἵστατο δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸν ἁμαρτήσοντα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν [k] αὐτὸς εἶναι Ἰωνάθης. ἐπερωτωμένου δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [l] τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [m] περὶ τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως [n] αὐτῷ προπεπραγμένῳ σιωπᾷ· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδέν, [o] ὅτι δὲ ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώκων "τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σαοὺλος δὲ [p] ἀποκτείνειν αὐτὸν ὤμνυε, καὶ τὸ ψεύστους καὶ [q] τὸ φύσεως τῶν φίλτρων περιμήκους τὸν ὅρκον. ὁ δὲ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν καὶ θανάτου· θαρσήσας δὲ ἀθρόως καὶ μεγαλοφρόνως, "οὐδὲ ἐγώ σε, φησὶν, ἱκέτευσα φεί-

Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem istud vetuisse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa.

Milites vescuntur carne cum sanguine. 1 *Reg.* c. 14.

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illuxisset diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at jam "non sine causa, inquit Saulus, scisscitantibus nobis oraculum non edit Deus; qui antea ipse præ-"nunciabat omnia, & ne interrogantes quidem "occupabat. sed occultum est aliquod in eum de-"lictum nostrum hujusce silentii causa. Equidem "per hunc ipsum juro, me certe, si vel Jonathas "filius meus hujus peccati auctor fuerit, *omnino* "eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, & nulla "mecum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham fontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciisset, & qua re deliquisset, cujusve in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, in-"quiebat, aliud quidem nihil *perpetravi*, nisi quod "hesterno die, dum hostes persequitur, de favo de-"gustaverit, exsecrationis ejus atque juramenti i-"gnarus". Saulus vero jurat, se, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose & magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecra-"bo

Deus consulenti Saulo nihil respondet ob gustatum à Jonatha mel.

Jonatham jubet Saulus morte affici: sed prohibent milites. 1 *Reg.* c. 14.

[c] ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.] Ἐχθρῶν αὐτῶ *Vat.*
[v] Ἐν αἵματι] Ἐναίμα *Big.* & *Samb.*
[x] Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*
[y] Ἐπ' αὐτῷ τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Bas* & *G.*
[z] Δαίνυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote facilioni.
[a] Βουλόμενος] Βουλόμενος τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*
[b] Προσέθει προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis. πειθεὺς Busb.*
[c] Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίαβον τὸν ἱερέα πειθοῦ αὐτοῦ *Vat.* Achiæ volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Ἀχίας sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.
[d] Ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*
[e] Αἰτίας.] Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Αὐτὸς προεμήνυσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alissque*
[g] Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μήδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*
[h] Πρὸς αὐτὸν αἴτιον] Τῆς δὲ Θεᾶ σιωπῆς αἴτιον *Glycas*, qui mox habet ἐν pro ἢ & ἱλεώσασθαι pro ἱλάσασθαι.
[i] Ἀποκτείνειν αὐτὸν,] Mallem ἀποκτενεῖν.
[k] Αὐτὸς] Ὡὗτος *Samb.* correptione Attica. ὃς δὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
[l] Τί πεποίηκε] Illa τί πεποίηκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) reposui ex quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[m] Περὶ τὸν βίον] Πρὸς τὸν βίον *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.
[n] Αὐτῷ προπεπραγμένῳ] Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet προπεπραγμένῳ. In *Gen. Alibique* αὐτῷ.
[o] Ὅτι δὲ ἐχθὲς] Ὅτι ἢ χθὲς in plerisque *MSS.*
[p] Ἀποκτείνειν αὐτὸν] Mallem cum *Zonara* ἀποκτενεῖν.
[q] Τὸ φύσεως] Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τὸ φύσεως τὸ φίλτρων ἐτέμνετο τὸ ὁρκου habet *Vat.* φύσεως τῶν φιλτρων ἐτέμνετο *Big.* & *Samb.* in *Editis* τὸ φύσεως καὶ τὸ φίλτρων περιμήκους τὸ ὅρκου.

"bo te, pater, ut mihi parcas. Dulciſſima mihi "mors eſt; quam & pro tua pietate obire contin- "git, & poſt victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima "enim conſolatio eſt, Hebræos relinquere Palæ- "ſtinorum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

Sauli bella, ejuſque genus. 1 Reg. c. 14.

ſ. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

"σωσόν μα πάτερ. [r] ἡδὺς δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπὲρ "τε τ ὅσης εὐσεβείας γινόμενος καὶ ὅτι νίκη λαμπρά. "μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Ἑβραίους Πα- "λαιστίνων κεκρατηκότας". ὅτι τοιαῦτα ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέπαθεν· ὥμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τ αἴτιον τ νίκης Ἰωνάθην [s] ἀποθανοῦντα. καὶ τ μὲν ὅπως ἐξαρπάζουσι τ ἐκ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δ' εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ε. Καὶ ὁ Σαοὺλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑποστρέψας, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τ πολεμίων. βασιλεύει δ' εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειρῶται [t] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνας, [v] Ἰδουμαίους, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τ Βασιλέα τ [x] Σωβᾶς. ἦσαν δ' παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [y] Ἰεσσὲς καὶ [z] Μέλχισος· θυγατέρες δ', [a] Μερόβη καὶ [b] Μιχάλα. στρατηγὸν δ' εἶχε, τ τοῦ θείου παῖδα [c] Ἀβεώαρον. Νὴρος δ' ἐκεῖνος ἀναλεῖτο. Νὴρος δ' καὶ [d] Κίσης ὁ Σαοὺλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δ' [e] Ἀβιήλου. ὧν δ' καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαοὺλῳ καὶ ἱππέων. [f] οὓς δ' ἂν [g] πολεμήσῃ, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Ἑβραίους [h] εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προήγαγε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [i] δυνατώτατους. τῶν δ' νέων [k] τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII. CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Samuelis jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 Reg. c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum *cæteris* omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par eſſe ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet & rerum omnium dominus. Ajebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amale- "citæ Hebræos in deſerto multis affecerint injuriis, cum ex Ægypto egreſſi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello "Amalecitas perſequutus, & victoria potitus, ne- "minem eorum *ſuperſtitem* relinquat; ſed in o- "mnem graſſandum ætatem, incipiendo à mulie- "rum internecione & infantium: atque hujuſmodi "pœnas ab iis pro malis majoribus noſtris illatis "exigendas eſſe. ac ne jumentis quidem aliiſque "pecudibus parcendum, emolumenti ſui gratia & "poſſeſſionis, ſed omnia Deo ſacranda eſſe; atque "Amaleci nomen, ſicuti Moyſes præceperat, pe- "nitus delendum.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

Σαμούηλος [l] δὲ παραγιγόμενος πρὸς τ Σαοὺλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκέκρικε αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τῆς πειθεσθαι καὶ καθήκοντα αὐτῷ [m] ἡγεῖσθαι, ὡς αὐτὸς μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, δ' ὁ Θεὸς καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγων τοίνυν ἔφασκε τ Θεὸν, "ἐπὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκίται διέθηκαν "κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν "νῦν ὑπαρχουσαν αὐτοῖς ἐκέλευον χώραν, [n] κελεύω "πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, κρατήσαν- "τα, [o] μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [p] διελ- "θεῖν ἡλικίας, δεξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτήνεσι καὶ "νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μηδ' ὑπο- "ζυγίων μήτε τ ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ "κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' [q] ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ "Ἀμαλήκης ὄνομα τ Μωϋσέως καταχθῆσαι ἐντολῆς "ἐξαλεῖψαι. β'. [r] Ὡμο-

---

r Ἡδὺς δέ μοι] Sic cum *Big. Samb* & *Epiphanio*. ἡδέως δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τ ὁσίας *Vat.* ὑπέρ τε τ οὐσ. *Baſ.* ὑπό τε τ ὁσιότ. *Gen.*

s Ἀποθανοῦντα.] Ita cum quinque *MSS.* ἀποθανόντα *Baſ.* & *G.*

t Τό τε Ἀμμανιτῶν] Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Ἀμμ.

v Ἰδουμαίους,] Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ *Big Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior.

x Σωβᾶς.] Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τ Σωβᾶ *Vat.* aut Σωβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut demum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τ Ὠβᾶς in *Editis*, & τ Ὠβᾶς *Samb. Hen.* & *Busb.* articulo defraudante loci nomen.

y Ἰεσσὲς] Ita malim quam Ἰησοῦς cum *Editis.* Ἰεσσαὶ *Samb.* Ἰεσσαὶ & Ἰεσσαὶ in LXX.

z Μέλχισος·] Μάλχισος *Vat.* Μαλχισσὲ & Μελχισὰ in LXX.

a Μερόβη] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Μεροῦ.

b Μιχάλα.] Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μεψχόλη *Vat.* Μαλχὼλ *Samb.* (Μελχαὰ *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Μιχαὰλ *Baſ.* & *G.* Μελχολ LXX.

c Ἀβίεζερ.] Eo modo (ut ſupra. cap. 4. §. 3. princip.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Ἀβιεζὴρ in LXX.) Ἀβίεζερ cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Ἀβίεζερ cum *Busb.*

d Κισης ὁ Σαοὺλου πατὴρ,] Sic ex cap. 4. § 5. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεὶς, Κῖς, Κῖσος & Κῆσος

e Ἀβιήλου.] Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Ἀβιὴλις aut Ἀβιήλις tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.*

f Οὓς δ' ἂν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* οἷς δ' ἂν in *Editis*, *Aliiſque.* utrumque probum.

g Πολεμήσειε,] Πολεμήσας νικήσειε τοῦτο ποιῶν ἀπηλλάσσετο *Vat.*

h Εἰς εὐπραγίας] Εἰς εὐπραγίαν *Hen. Busb.* & *Vat.*

i Δυνατωτάτους.] *Al.* δυνατωτέρους.

k Τοὺς δὴ μεγέθει] Τοὺς ἢ κ *Samb.* rotunde.

l Δὲ παραγιγόμενος] Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Γεν ὦ,] Γενέσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

n Κελεύω πολεμῶ] Κελεύσ *Vat.*

o Μηδὲν αὐτῶν] Ita cum *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

p Διελθεῖν ἡλικίας,] Vel διεξελθεῖν cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Διελθεῖν hic pro διιερεύσασθαι &c. alioquin pro διηγήσασθαι Ariſtoph. Eq. p. 325. SPANH.

q Ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ·] Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναθῶσαι perperam in *Editis*, *Aliiſque.*

r Ὡμο-

β'. [r] Ωμολόγ ἢ ποιήσν Σάυλ τὰ προστασσόμενα· τὴν ἢ πθαρχίαν τὴν πρὸς τ Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσαθαι τὴν πρὸς τὰς Αμαληκίτας [s] στρατιὰν λογιζόμενο εἶναι μόνον, [t] ἀλλὰ κ τὴν ἑτοιμότητα κ τὸ τάχο ἀναβολῆς ὰ προστάσσοις ἔτι μᾶλλον ἐμφαίζει. [v] ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δυάμιν· κ τούτων ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, ὤρισε τ Ισραηλιτῶν ἔξω τ Ιούδα φυλῆς πρὸς [x] πεντακοσίας μυριάδας. [y] ἦδε γὰ ἡ φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐπὶ στρατιώτας τρισμυρίους. Σάυλ ἢ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τ Αμαληκιτῶν [z] χώραν, ἐνέδρας πολλὰς κ λόχους ὑπὲ τ χείμαρρον τίθησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ φανερᾶ μαχομένους αὐτὰς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ κ μὴ προσδοκῶσι κ τὰς ὁδὰς ὑποπίπτειν, κ κυκλωμένους ἀναιρεῖν. κ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [a] τρέπεται τὰς πολεμίους· κ διαφθείρ πάντας, φεύγουσιν ἐπακολυθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κ τὴν φ Θεᾶ προφητείαν ἐχώρησε, τ πόλεσι τ Αμαληκιτῶν προσέβαλε· κ τὰς μὲν μηχαναῖς, τὰς ἢ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις κ τείχεσιν ἐξωθεν ἀντωχυρωμένοις, τὰς ἢ λιμῷ κ δίψ, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις σκληρίσας κ λαβὼν κατὰ κράτο, ὑπὸ σφαγὴν γυναικῶν κ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν δὲ ἀνθρωπίνης σκληρότερον ἡγάσατο φύσεως ἡγούμενο, πρῶτον μὲν, πολεμίους πᾶσι ὁρῶν· ἔπειτα [b] προστάγματι Θεᾶ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνᾳ ἢ κ τ βασιλέα [c] τῶν ἐχθρῶν Αγαγον αἰχμάλωτον. ὃ θαυμάσας τὸ κάλλο κ τὸ μέγεθο τ σώματο, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἐπὶ τῷ πιῶν κατὰ βούλησιν τ Θεᾶ, πάθᾳ ἢ νικώμενο ἰδίῳ, κ χαριζόμενο ἀκαίρως τοῖς ὧν οὐκ εἶχεν ἀκινδύνων ἐξουσίαν οἰκτῳ. [d] ὁ γὰ Θεὸς ὅτως ἐμίσησε τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνο, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεο γίνεσθαι πέφυκε. Σάυλ δὲ, [e] αὐτῶν τ βασιλέα, κ τ ἡγεμόνα τῶν εἰς Εβραίους κακῶν ἔσωσε· [f] τῆς μνήμης ὧν ἐπέσειλεν ὁ Θεὸς τὸ τοὺ πολεμίους κάλλο ὑποπεσόντε ποιησάμενο. σωεξήμαρτε δ' αὐτῷ κ τὸ πλῆθο. κ γὰ ἐκεῖνοι τ κτηνῶν κ τ βοσκημάτων ἐφείσαντο κ διήρπαζαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντο· τάτε ἄλλα χρήματα κ τ πλῆτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ ἀπωδῆς [g] ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειρον.

γ'. Νικήσας δὲ Σάυλ [h] ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ [i] Πηλουσίου τ Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τ Ερυθρᾶς θαλάττης, διέφθειρε [k] τὴν τ πολεμίων, παλιπὸν τὸ τ [l] Σικιμιτῶν ἔθνο. ὅτοι γὰ ἐν τῇ Μαδιλωῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκηντο. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Αμαληκίταις κοινωνήσωσι [m] συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλ τ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αἰτίαν [n] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σάυλ μὲν, ὡς μηδενὸς παρακούσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέστειλε μέλλοντι τ πρὸς Αμαληκίτας ἀνοίσειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ὑπὲ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πε-

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem & suam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incœptum prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium auctorem servavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eáque *sibi* diripuerunt, etiamsi jusserat Deus nequid eorum conservarent: imo & alias res divitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operæ pretium esset, corruperunt.

Saulus, præcepti divini immemor, capta servari & ferri jubet, interque ea Agagum regem. 1 *Reg.* c. 15.

3. Cum autem Saulus subegisset universos, quotquot à Pelusio in Ægypto pertingunt usque ad mare Rubrum, terram hostilem *omnem* devastavit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit ut secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quæ illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

Sicimitarum gens parcitur.

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus iis

Deus offensus ad Samuelem dicit pœnitere se, quod Saulum regem constituerit. 1 *Reg.* c. 15.

---

r Ωμολόγ ἢ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμολογεῖ.

s Στρατιὰν λογιζόμ] Στρατείαν *Big.* & *Samb.*

t Ἀλλὰ κ] Forte scribendum ἀλλὰ κ̄ &c. COCC.

v Ἀθροίζ τε πᾶσαν] Ἀθροίζει πᾶσαν *Vat.*

x Τεσσαρακοντα μυριάδας.] Ita etiam LXX. Verum in *Hebr.* & *Vulg.* 200 millia peditum & 10 millia Judæorum. SPANH.

y Ἦδε γὰ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ ἢ aut ἦδε φυλὴ &c. *Bas. G. Aliique.* Ibidem καὶ αὐτῷ εἶχε στρατιώτας τρισμυρίους *Vet. Interpr.*

z Χώραν,] Vox χώραν deest *Vat.* & commode abesse potest.

a Τρέπεται τὰς πολιμίους·] Τρέπει *Busb.* & *Hen.* atque mox προσβάλλει.

b Προστάγματι Θεᾶ] Προστάγματι τ Θεᾶ *Vat.*

c Τῶν ἐχθρῶν] Ita in quinque *MSS.* τ ἐχθρὸν *Bas. G.* & *Vat.*

d Ο γὰ Θεὸς] Ο μὲ γὰ Θεὸς *Vat.*

e Αὐτῶν τ βασιλέα,] Αὐτὸν τ βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Αγαγον τ βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

f Τῆς μνήμης] Τῆς μνήμης μὲ ὧν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέστειλεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπιπεσόντα in quibusdam *MSS.*

g Ἄξιον ὦ] Ἄξιον ὦ ὥστε μὴ κεκτῆσθ *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *si quid vero dignum possideri non erat.*

h Απαντας, τους ἀπὸ] LXX. ἀπὸ Εὐιλὰθ ἕως Σὴρ ἐπὶ πρόσωπα Αἰγύπτου & ita in Hebr. SPANH.

i Πηλουσίου τ Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τ Ερυθρᾶς θαλάττης, διέφθειρε] Πηλούσιον u. Ægypti. vid. lib. X. c. 1. §. 4. & c. 6. §. 1. SPANH.

k Τὴν τ πολεμίων,] Scilicet χαλὰν sive γῆν. verum τὰ τ πολεμίων habent *Big.* (*Coll. Voss*) *Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

l Σικιμιτῶν] Kenitæ appellantur 1 Sam. 15. 6. qui Samaritanis שלכאה. an שכמאה legendum est, ut id conveniat cum his Σικιμίτας; REL.

m Συμφορᾶς.] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* disertius.

n Ἔχειν.] Ἐχεῖν *Vat.*

istis curatis præstitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reversus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipso non permittente hæc fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent & superassent, illum tamen * contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, se pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non justum existimarit, *hujusmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta esse. At Samuelus ad hæc subjiciens, dicebat, quî fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reservasse. veruntamen Amalecitarum gentem universam juxta mandatum Dei funditus excisam esse & deletam: & ne unum quidem superesse, nisi quod regem, quem solum salvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut secum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis & justis. Hi vero sunt qui illius voluntati & jussis obsequuntur, & qui nihil credunt recte à se fieri, nisi quod Dei jussu fecerint. eum enim contemni *scito*, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquisitissima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: sed ab his se avertit, & nequitiæ argumenta esse ducit, non pro pietate habet. At qui unum idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi graviter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata ejus. Quamobrem quî potes existi-

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 *Reg. c.* 15.

φυλαγμένοις νενικηκὼς τὰς πολεμίους, οἴκαδε [o] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἀχθεται [p] ἐπί τε τῇ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων ἁρπαγῇ τοῦ πλήθους· ὅπ μὴ συγχωρήσαντος αὐτοῦ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνῳ τῷ ἰσχὺν διδόντι αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [q] θεραπεύεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον [r] ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς [s] κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμουήλος [t] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρεκαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τῷ συγγνώμῃ οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοῦλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [v] ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. ὁ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐκ παραμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [x] θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς ταῦτα γυνῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τοῦ προφήτου δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμουήλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σαοῦλον. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προσηύχετο, καὶ [y] καταπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, [z] δόντι μοι τὸν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε κεκελευσμένα [a] ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουήλος δὲ πρὸς ταῦτ' ὑπολαβών, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὸν ἐντολὴν· καὶ πρειλείπεσθαι ἄλλον μηδένα, πρὸς δ' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον [b] αὐτὸν τὸν βασιλέα. πρὸς ὃ τί δεῖ ποιεῖν βουλεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, ἐκ θυσίαις, ἔλεγεν, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βουλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ [c] κατακολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτοῦ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [d] ἀπειθεῖν δοκῇ. θεραπεύεσθαι δὲ τῶν οὐχ ὑποπτοσομένων οὐδ' ἀληθῆ καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ [e] θρησκεύοντων θρησκείαν, οὐτ' ἂν πολλὰ ἐκ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἠλέκτρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς ἀεὶ μνήμης ἔχουσι, καὶ πιθανὰ μᾶλλον ἢ θεραπεῖαί τι τούτων αἱρουμένοις ὑπερίπτα· καὶ οὔτε θυσίαν ὑπίζηται παρ' αὐτῶν. καὶ περὶ θυσίων δὲ, [f] κἂν ᾖ λιτὸ, πενίας ἥδιον τὸν πλοῦτον ἢ θεραπείαν τῶν πολυτελεστάτων δεξιᾶται. σὺ τοίνυν ἴσθι, σωτὸν δ' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [g] καταφρόνησας γὰρ

o Πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε.] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Basil. G. Aliique.*

p Ἐπί τε τῇ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπὶ τῇ τοῦ β. *Vat.* Simpliciter τῇ τε τοῦ βασ. in *Editis*, *Suida*, *Aliisque.*

* *Contemptui haberent & negligerent*,] Illum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Ejus mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

q Περαπεύεσθαι,] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* θεραπεύεσθαι *Basil. G. Aliique.*

r Ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον,] Desunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

s Κελεύοι] Κελεύσει pro κελεύσῃ *Big.* & *Samb.*

t Συνεχύθη·] Διεχύθη solus *Vat.*

v Ἁμαρτήμασι] Aut cum *Epiphanio*, *Big. Samb.* & *Vat.* ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι παραίτησιν. namque alternant istæ phrases, sensu eodem servato.

x Θηρωμένους] Θηρωμένους μὲ γὰρ δόξαν *Vat.*

y Καταπασάμενος,] Καταπατόμενος *Hen.* & *Busb.*

z Δόντι μοι τὸν νίκην·] Τῷ δόντι *Vat.* & mox παρ' αὐτῦ *Big. Samb.* & *Vat*

a Ὑπ' αὐτῦ] *Coll. Big.* & *Voss.* παρ' αὐτῦ.

b Αὐτὸν τὸν βασιλέα] Αὐτῶν *Samb.* ut supra p. 329. §. 2. a. f.

c Κατακολουθοῦντες,] Κατακολουθήσαντες *Vat.*

d Ἀπειθεῖν δοκῇ.] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθείαις πνεῦμα δοκῇ legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Θρησκευόντων θρησκείαν,] Θρησκεύοντων αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* θρησκευόντων αὐτῶν θρησκείαν *Gall.*

f Κἂν ᾖ λιτὰ,] Κἂν ἡ λιτὰ τὰ πενίας, ἥδιον τὸν τιμὸν μᾶλλον ἢ θεραπείαν τῶν πολ. *Big.* & *Samb.* κἂν ᾖ λιτὰ κὲ τὰ τῆ πενίας, ἥδιον ἢ τιμιωτάτων θεραπείαν τῶν πολ. aut simile quid, olim viderat *Epiphan.*

g Καταφρόνησας] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* καταφρήσας γὰρ καταμελήσας in *Editis*, *Aliisque.*

γὼ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέσταλε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν [h] ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατεσκεύασεν ἀπολέσθαι γινομένην· ἢ λοιπὸν εἰ μὴ [i] νομίζεις [k] ὅμοιον ὀλέθρῳ τὸ θύσαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ προσήκοντος σοι Θεοῦ τοιούτων ἠμέλησας. Σαοὺλος δὲ ἀδικεῖν [l] ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. προσβεβλῶσθαι γὰρ τὰς ἐντολὰς ὑπὸ προφήτου· κατὰ μέντοι γε δεος καὶ τὰ ὑπὸ τῶν σκηπτούχων φόβον μὴ κωλύσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μήθ' ὑπισχεῖν. ἀλλὰ συγγνώσκειν, [m] καὶ πρᾶος ἴσθι· [n] φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὸ πρόσθεν ἁμαρτεῖν. [o] παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δέ, ὡς γὰρ ἑώρα τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆλθε [p] πρὸς αὐτόν.

ε'. Σαοὺλος δὲ, κατασχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμουήλον, [q] ἐλλαμβάνεται τοῦ [r] διπλοΐδος, καὶ βιαίας τοῦ ὀλκῆς διὰ τὸ μετ' ὁρμῆς ἀπιέναι τὸν Σαμουήλον γνωμένης, [s] διασχίζει τὸ ἱμάτιον. καὶ ὁ προφήτης τὴν βασιλείαν οὕτως αὐτοῦ διασχισθῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς δὲ μεταβάλλεσθαι καὶ τρέπειν τὸν γνώμην ἀνθρωπίνοις πάθεσιν ὄντος, καὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σαοὺλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγνοηθῆναι δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δυνάσθαι· τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, καὶ πλήθους ὁρῶντος [t] σὺν αὐτῷ προσκυνήσοντα [v] τὸν Θεόν. ἐδίδου δὲ τοῦτο Σαμουήλος ἀσπάζεται, καὶ συνελθὼν [x] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυθανομένου πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ὀδυρσμοῖς καὶ πένθεσι [y] ἄλγη ἐποίησας, οὕτως ὀδυνήσεις ὑπὸ σοῦ τῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει προσαχθῆναι αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ὑποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὰν πόλιν [a] ἀπαλλάσσεται.

mare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio destinaverat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno privabit & potestate, qua subnixus & elatus ejus largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem fassus est se male agere; atque peccatum *suum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum fecisse: attamen ex metu & propter timorem sibi à militibus incussum, illos non prohibuisse à prædæ direptione nec cohibuisse. sed ignosce *mihi*, *inquit*, & mitis esto *benignusque:* se enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat ut reverteretur, & *tantisper maneret dum* pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat ut domum abiret.

IX. *Peccatum suum agnoscit Saulus. 1 Reg. c. 15.*

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius discederet, vestimentum discindit. Cumque propheta dixisset, fore ut sic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum esse virum bonum & justum; Deum enim suis de eo stare decretis, quippe quod sententiam mutare & ab ea discedere humanæ fragilitatis sit, non Dei potentiæ. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quæ facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, ut secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum ivit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit *ad eum propheta:* quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamentationem & luctum excitasti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confestimque jubet ut Galgalis moreretur: ipse vero reversus est in urbem Ramatham.

Agagum regem interficit Samuelus. 1 Reg. c. 15.

ΚΕΦ. η'.

Οτι προσβαίνοντος Σαοὺλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουήλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.

ΣΑοὺλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [b] πεπραχὼς κακῶν, ἐχθρὸν αὑτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει [c] Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκεῖνο οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμουήλῳ δὲ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, πεισθῆναι μὲν τὸ φρονοῦν ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντι δὲ τὸ [d] ἅγιον ἔλαιον εἰς [e] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ἰεσσαῖον παῖδα Ωβήδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [f] ὃν ἂν αὐτὸς ὑποδείξῃ βασιλέα ἡγησόμενον. ὁ δὲ δείσας φόνον, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοὺλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ἐπιτρεπόντος δὲ Θεοῦ

Saulus autem rex *tum demum* sentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus sibi inimicus esset, ascendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem significat) nec unquam post illam diem in prophetæ conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem solicitudinem missam faceret, jussit Deus: sacro vero oleo assumpto in urbem Bethleema concederet ad Jessæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc senserit, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi strueret, promittente Deo facienteque ut

Samuelo jubet Deus unum è filiis unctum eat. 1 Reg. c. 16.

h Αν αὐτὸν προσβλέπειν] Iterum ex *iisdem* reposuimus particulum ἂν, quæ deerat in *Editis*. COCC.

i Νομίζῃς] Lege νομίζεις. COCC.

k Ὅμοιον ὀλέθρῳ] Ὅμοιον ὀλέθρῳ *Big. Samb. & Vat.*

l Ὡμολόγησε] Vel ὁμολόγει, ut in iisdem *MSS.*

m Καὶ πρᾶος] Καὶ νῦν πρᾶος ἴσθι legerat *Epiphan.*

n Φυλάξεσθαι] Φυλάξασθαι *Big. Samb. & Vat.*

o Παρεκάλει] Παρεκαλεῖ *Busb. & Vat.*

p Πρὸς αὐτόν.] Πρὸς ἑαυτὸν *Samb.*

q Ἐλλαμβάνεται] Ἐπιλαμβάνεται (*Coccejus*) *Samb.* à manu secunda. forsan ex *Zonara.*

r Διπλοΐδος,] Idem quod δίπλακος Hom. Od. τ. & Apollon. Rhodius lib. 1. v. 926. & 722 δίπλοις & Anthol. lib III. c. XXXIII. Ep. 12. Ita etiam hic LXX. 1 Sam. xv. 27. Conf. cap. XIV. §. 2. infr SPANH.

s Διασχίζει] Διέσχισε τὸ ἱμ. *Vat.*

t Σὺν αὐτῷ] Forte καὶ σὺν αὐτῷ COCC

v Τὸν Θεὸν] Ita *Cocc.* & *Hudson.* reliqui editi habent τῷ Θεῷ nec video in *MSS.* mutationem, nisi mutaverit lectionem *Hudf.* ex iis quos non nominaverit. HAV.

x Προσκυνεῖ] Προσκυνεῖ τὸν Θεὸν *Vat.*

y Ἄλγεα ἐποίησας,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* & in margine.

z Ραμαθὰν πόλιν] Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 307. § 2. princ. Ἀραμαθὸν *Basil.* & *G. Alique.* Ἀρμαθὼ legisse videtur *Epiphan.* HUDS. *Gen* Ἀραμαθὸν· Ἀρναβαιμ LXX. Hebr. הרמתה Armatha cap. XI. sequ. §. 5. & cap. XIII §. 5. SPANH.

a Ἀπαλλάσσεται.] Ἀπηλλάσσετο *Vat.*

b Πεπραχὼς] Ita ex *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πεπραχότος.

c Γαβᾶ.] Sic cum *Busb.* Γαβὰ in *ceteris.* Γαβαὰ Σαοὺλ *S. Literis.* HUDS. גב *locus editus*, גבה *altitudo* Hinc infr. Cap. XII. §. 4. ἐπὶ τὸν βουνὸν ἢ τὸ βασίλειον ἦγε· Gelenius hic βουνὸν per *Gabam* vertit: *ad Regiam urbem Gabam.* SPANH

d Ἅγιον ἔλαιον εἰς] Ἁγνὸν ἔλαιον *Busb.* & *Epiphan.* abs *Historico Divino*

e Βηθλεέμην πόλιν ἀπελθεῖν] Ita *Busb.* Βηθλεεμὶ *Basil. G. Alique.* Βηθλέεμα *Samb* malim sane Βηθλεεμὼν ut p. 305. §. 2. princip.

f Ὃν ἂν αὐτὸς] Ὃν αὐτὸς ὑποδείξῃ σοι *Busb.* & *Hen.*

ut ſalvus *illuc* proficiſceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes ſalutabant, ſimulque de adventûs cauſa percontabantur. Dicebat autem, ſe eò veniſſe, ut Deo ſacrificaret. Cum itaque rem divinam feciſſet, Jeſſæum una cum liberis vocat, ut ſacris veſcerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc eſſe eum qui rex futurus eſſet. A Dei autem propoſito aberravit. nam cum ex eo quæſiviſſet, an iſtum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, reſpondebat, ſpectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam reſpiciens, & hunc ſane idoneum exiſtimas qui imperet. ego vero non conſtituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, ſed animi virtuti: atque iſtum requiro qui eo nomine ſit omnibus numeris abſolutus; pietate & juſtitia & fortitudine & obſequio, ex quibus animi conſtat pulchritudo, *inſtructus* & exornatus. Hæc cum Deus dixiſſet, Jeſſæo præcepit Samuelus, ut ejus in conſpectum filios *ſuos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii ſe ſiſterent: quorum quidam ætate major Eliabus, ſecundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, ſextus vero Aſamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque reſponſo, neminem *ex hiſce*, ſciſcitatur ex Jeſſæo, ecqui præterea illi eſſent liberi. Cumque is dixiſſet, *unum* reſtare nomine Davidem; at paſtorem agere, pecorumque cuſtodiæ operam dare. jubet iſtum ſtatim evocari: ipſis enim, niſi ille adſit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adoleſcens colore flavus, * vividis oculis, & cætera pulcher. Hic eſt, cum tacite ſecum dixiſſet Samuelus, quem regnare Deo viſum eſt, ipſe quidem diſcumbit; ſibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jeſſæum & filios *ejus*. Tum ſumpto in conſpectu Davidis oleo, & ipſum eo perfundit, ſubmiſſeque in aurem dicit; & hoc ſigno eſt, quod Deus ipſum in regem elegerit. moneatque ut juſtitiam coleret, præceptiſque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permanſurum, ac domum *ejus* ſplendidam fore celebremque; porro Palæſtinos debellaturum eſſe; & cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viveret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, *cum moreretur*, relicturum.

Jeſſæum ad ſacra vocat, filioſque ejus in conſpectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Davidem tranſit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaſerunt &

Dei ſpiritu afflatur Davides, & Saulum demonibus agitatum cithara ad ſanam mentem reducit. 1 Reg. c. 16.

καὶ δίκης ἀσφαλείας ὁδὸν, [g] εἰς τὴν περιῃρημένῳ ἴσην πολιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [h] ἐπηρώτων. ἔλεγε δ' ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. ποιησας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ιεσσαῖον μετὰ τῶν παίδων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτῶν τὸν [i] πρεσβύτατον τῶν υἱῶν ὑπερμεγέθη καὶ καλὸν, εἰκασεν ἐκ τῆς ὑμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. ἁμαρτανῆ δὴ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπηρωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσῃ τῷ ἐλαίῳ τὸν νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐπῃνεσε μάλιστα, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [k] ἔκρινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπων ἀνθρώποις, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀποβλέπων καὶ νεανίσκῳ, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον καὶ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ σωμάτων εὐμορφίαν ἔπαθλον προὔκειμαι τὴν βασιλείαν, [l] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις [m] τούτοις ἐστὶ πλέως εὐπρεπῆς, εὐσεβίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ πάθοι, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς σωφρονεῖται κάλλος, καταγκεκοσμημένος. ταῦτα φρονοῦντος δὲ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ιεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδεῖξαι Σαμουήλῳ. ὁ δὲ πέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ελίαβος, ὁ δεύτερος Αμιναδάβος, [n] Σαμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναήλος, καὶ Ραήλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ασαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου τῆς μορφῆς, [o] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' ἐκεῖνα, πιστεύεται τοῦ Ιεσσαίου, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ εἶναι [p] Δαυίδου τοῦνομα· τὸν μισθωτὸν δὲ καὶ τὸν τῶν βοσκημάτων φύλακα ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὸν δεῖπνον οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [q] ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· [*] ὅτος ἐστιν, εἶπων [r] ἰσχὺς [s] πρὸς αὐτὸν Σαμουήλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλινέσθω μὲν αὐτός· κατακλινεῖ δὲ [t] ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ιεσσαῖον [v] μετὰ τῶν παίδων. ἔπειτα [x] λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, [y] ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ οὖς ἡρέμα λαλεῖ. καὶ σημαίνει τοῦτ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἤρηται. [z] παρῆν δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκουν αὐτοῦ τῶν προσταγμάτων· ὕτως γὰρ ἂν μᾶλλον διαμένειν τὴν βασιλείαν [a] ὑπὲρ πολὺ χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ περιβόητον γενέσθαι, [b] καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνησι πολεμῇ, νικῶντα [c] καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἔξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμουήλος μὲν ἀπαλλάσσεται, τοῦτα παρανέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [d] καταλιπὸν Σάουλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, καὶ θείᾳ πνεύματος εἰς αὐτὸν [e] μετοικισαμένου· τὸν Σάουλον δὲ περιῆρχεν [f] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [g] πνι-

[g] Εἰς τὴν περιῃρημένην] Ἦλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν Vat. ἦκεν εἰς τ. πρ. π. Big. & Samb.

[h] Επηρώτων.] Aut ἀνεπηρώτων cum Samb.

[i] Πρεσβύταῖον] Τὸν πρεσβύτατον υἱὸν αὐτ. Vat.

[k] Εκρινεν·] Κρίνῃ Big. (Coll. Voſſ.) & Samb.

[l] Αλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς·] Αλλὰ ψυχῶν ἀμείνω γ' ἀρετῆς juxta Epiphan.

[m] Ταύτης] Forte ταύτῃ COCC.

[n] Σάμαλος ὁ τρίτος] Ita Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Gall. 1. Σάλαλος Baſ. & G. errore facillimo. Σαμὰς Vat. Σαμὰ LXXII. in Epiphanii codd. aliquot Samael, & Samaiel, in aliis Samma, Samna. & Sammaa

[o] Επηρώτησε τ. Θεὸν,] Ita cum Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliiſque ἐπερώτησε.

[p] Δαυίδου τοῦνομα·] Ita cum quatuor MSS. Δαβίδου Baſ. G. & Vat.

[q] Ως δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης] Ως δ' ἦλθεν Vat.

[*] Vividis oculis, & cetera pulcher.] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν Zonaras. Pulcher aſpectu, Epiphan. Martium quiddam tuens, Gelen.

[r] Ησυχὴ] Ita cum Samb. juxta Chæroboſcum. ἡσυχῇ Aliis.

[s] Πρὸς αὐτὸν Σαμουήλος,] Forſan leges πρὸς αὐτον. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. Boſius. Imo ita intelliges πρὸς αὐτόν. Diſerte πρὸς ἑαυτὸν Hen. & Busb.

[t] Υπ' αὐτὸν τ. νεανίσκον,] Υφ' αὐτὸν Big. & Samb. mente eadem.

[v] Μετὰ καὶ τ. παίδων.] Μετὰ καὶ παίδων Samb. μετὰ τ. παίδων Busb. & Hen. μετὰ λοιπῶν παίδων juxta Epiphanium.

[x] Λαβὼν ὀφθαλμῶν] Καταλαβὼν Vat.

[y] Αλείφει τε] Ex MSS. editi ἀλείφεται.

[z] Παρῆν δ'] Παρὴν τε Vat. Hen. & Busb.

[a] Επὶ πολὺ χρόνον,] Coll. Voſſ. εἰς π. χ.

[b] Καταστρέψεσθαι] Καταστρέψασθαι Big. Samb. & Vat.

[c] Καὶ περιόντα] Sic quidem volui cum Codicibus Bigotii (Coll. Voſſ. Coccejo) & Sambuci. νικῶντα καὶ περιῶντα (forſan pro περιόντα) τῷ μάχῃ, κλέος τε ἀοίδ. Baſ. & G. καὶ περιόντα τῇ μάχῃ κλέος ἀοίδ. Vat.

[d] Καταλιπὸν Σάουλον.] Decore καταλιπὼν Σάουλον Busb. & Hen. pariterque καταλιπὼν τὸν Σάουλον Big. & Samb. eo caſu πνεῦμα ἦ θεῶν &c. Zonaras. καταλιπὸν τὸν Σάουλον Vat.

[e] Μετοικισαμένου·] Μετοικήσαντος τὸν Σάουλον ἢ περιέχει Busb. & Hen.

[f] Πάθη τινὰ] Ita Big. Samb. Hen. Busb. & Epiphan. πάθη δεινὰ Baſ. G. & Vat.

[g] Πνι-

ε πνιγμὸς αὐτῷ καὶ [h] τραγγάλας διαφέρονται, ὡς τοὺς ἰατροὺς ἄλλω μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐστὶν ἐξαδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ὅπῃ [i] κινύρα, τοῦτον σκέλδουσιν ζητήσαντας, [k] ὁπότ' ἂν αὐτῷ [l] προσιοῖ τὰ δαιμόνια καὶ ταράττοι, ποιεῖν ὑφ' ἑαυτοῦ κεφαλῆς [m] ἑστῶτα ψάλλειν, καὶ τοὺς ὕμνους ἐπιλέγειν. [n] ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προστάξας πιστὸν ἄνθρωπον. φίλος δέ τις [o] αὐτῶν τῶν παρόντων, ἐν [P] Βηθλεέμῃ πόλει τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱόν, [q] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλόν, [r] τά τε ἄλλα [s] πολλῆς σπουδῆς ἄξιον, [t] καὶ [v] ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πλεμισῆν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, σκέλδουσιν ἀποστέλλει αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τὸν ποιμνίων ἀποστασιάσοντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, διὰ τὴν εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκούσας τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱόν, καὶ ξένια δοὺς κομίσαι τῷ Σαούλῳ. [x] ἐλθόντος δέ, ἤσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, ἀεὶ πάσης [y] εἶχε τιμῆς. ἐξήδετο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὸν [z] ἀπὸ τῶν δαιμόνων ταράττοντα, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, [a] λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ [b] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτὸν γίνεσθαι τὸν Σαούλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τὸν παῖδος Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι [c] παρ' αὐτὸν τὸν Δαυίδην σκέλδων· ἡδέως γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. [d] τὸν δ' οὐκ ἀντιπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

spiritus malefici, qui suffocationes illi & strangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; si quis vero esset excantandi peritus & cithara psallendi, jusserunt, ut illo quæsito, quotiescunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis esset, ut ad caput ejus adstans psalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non distulit, sed *suis* mandavit ut de hujusmodi homine sibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis se vidisse Jessæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, speciosum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, psallere scientem & hymnos canere, studiisque bellicis exercitatissimum; missis ad Jessæum nunciis, jussit ut Davidem à gregibus abductum ad se mitteret; velle enim ipsum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jessæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque veniisset, *eo* delectatus est *Saulus*; eoque armigero usus, in summo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujusmodi quid ei contingeret, solus erat medicus; hymnos recitans & cithara psallens, faciensque ut Saulus sui compos fieret. Mittit igitur ad Jessæum patrem adolescentis, postulans ut Davides apud se maneret: illius enim conspectu & præsentia se mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, concessit ut illum apud se retineret.

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 *Reg. c.* 16.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ὄντι Σαούλῳ βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

CAP. IX.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, susceperunt Palæstini: utque, post Goliathum à Davide interfectum, cum clade discesserunt.

X.

Χρόνοις δ' ὕστερον ἐπὶ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι [e] πάλιν συνελθόντες, καὶ δυνάμιν [f] ἀθροίσαντες μεγάλην, [g] ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ [h] Σωχῶν καὶ [i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντιπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τὴν στρατιὰν καὶ Σαούλος· καὶ ὄρη τινὰ ὁρᾶς στρατοπεδευόμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ὄρη δὲ ὁμοίᾳ δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλου στρατοπεδεύσαι. [l] διέχουσι δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσης αὐλῶνος [m] ὀρῶν ἐφ' ὧν ἑώ. καταβὰς οὖν [n] τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, [nn] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἑώ γὰρ πηχῶν

Cæterum aliquanto post Palæstini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem adversus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, ut Palæstini castra quidem priora relinquerent, simile vero jugum, è regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interjecta. Itaque cum quidam è castris Palæstinorum descendisset, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis staturæ (erat enim quatuor cubitorum & unius spi-

Palæstini rursus bellum inferunt Israëlitis. 1 *Reg. c.* 17.

Goliathus ultra sex cubitos longus ad singularem pugnam provocat Is-

---

g Πνιγμὸς αὐτῷ] Πλὴν καὶ σφ. *Vat.*

h Στραγγάλας] Lib. IX. inf. c. 4. §. 6. στραγγάλη διέθηκε. Στραγγάλη locus supplicii apud Plutarchum in Ag. & Cleomene p. 824. A. Heic verò de morbo Sauli. SPANH

i Κινύρᾳ,] Κινύρα ὄργανον μουσικὸν Hesych. & LXX. XVI 16. 1 Sam. ψάλλειν ἐν κινύρᾳ Hebr. בכנור Vulgat. psallere citharâ. vid. Gen. IV. 21. & Cap. inf. XI. §. 3. SPANH.

k Ὁπότ' ἂν αὐτῷ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὁπόταν in *Aliis.*

l Προσιοῖ τὰ δαιμόνια] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* προσιοῖη *Bas. G.* & *Vat* ibique ταράττῃ *Hen.* & *Busb.*

m Στάντα ψάλλειν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἑστάτα. mox ψάλλειν τε *Samb.*

n Ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν,] Eo modo *MSS.* Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. *Bas.* & *G.*

o Αὐτῷ τῶν παρόντων,] Illud αὐτῷ inseruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Βηθλέεμ πόλει] Ita ut supra p. 332. §. 1. ex *Busb.* (*Coccejo*) *Hen.* & *Vat* Βηθλεὲμ in *Editis*, *Aliisque.*

q Ἔτι δὲ παῖδα] Ἔτι δὲ καὶ παῖδα *Samb.*

r Τά τε ἄλλα] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὰ δὲ ἄλλα in *ceteris.*

s Πολλῆς σπουδῆς ἄξιον,] Πολλῆς deest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliisque.*

t Καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Καὶ ἐν καὶ *Big.* & *Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* qui vertit, *nec non.*

v Ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Quales ὑμνωδοὶ à Græcis dicti, & vulgò pueri seu adolescentes ad id delecti, ut noto ad Callimachum. SPANH.

x Ἐλθόντος] Ἐλθόντι δὲ ἥδη soli *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

y Εἶχε τιμῆς.] Hyg *Busb. Hen.* & *Glycas.*

z Ἀπὸ τῶν δαιμόνων] Vel ὑπὸ τῶν δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

a Λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ,] Quod utrumque præstabant οἱ κιθαρῳδοί, Callim. H. in Apoll. v. 12. μήτε σιωπηλὸν κίθαριν· SPANH.

b Κινύρᾳ] *Al.* κινύρα.

c Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* παρ' αὐτῷ mavult *Coccejus.*

d Τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν] Forte ὁ δ' οὐκ ἔχων ἀντειπεῖν vel ὁ δ' οὐκ ἀντεῖπε τ. σ. συνεχώρησε δ', vel ἐν κατέχειν. COCC.

e Πάλιν συνελθόντες,] Illud πάλιν è *MSS.*

f Ἀθροίσαντες μεγάλην,] Συναθροίσαντες *Vat.*

g Ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις] Ἐφισᾶσι *Vat.*

h Σωχῶν καὶ] Συκχωθ καὶ Ἀζηκα LXX. Hebr. שוכה עזקה, vid. Lib. VII. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι] Ita cum *Epiphanio.* congrue satis ad *S. Literas.* Ἀζηχᾶς, aut Ἀζηκὰς in *Editis* & *MSS.*

k Τὴν στρατιὰν καὶ Σαούλος·] Τὴν στρατιὰν ὁ Σαοὺλ *Vat.*

l Διέχουσι δ' ἀπ' ἀλλήλων] Διεσπᾶτο δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσος δ' αὐλὼν τῶν ὄρεων *Vat.*

m Ὀρῶν] Vulg. ὄρων. mox *Cocc.* ἦσαν.

n Τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τις τῶν Παλαιστίνων στρατοπέδου *Bas. G. Alique.*

nn Γολίαθος ὄνομα,] Sic *Bas. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιὰθ *Zon. Cedren.* & *Glyc.* ex *S. Literis.*

raëlites. 1 Reg. c. 17.

ſpithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia ſiclorum pendebat, cuſpide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigioſæ membra tegi; haſta erat non leve geſtamen dextræ, ſed quam & ipſe humeris ſuſtinebat; quin & lanceam ſexcentorum ſiclorum habebat; multique eum ſequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem conſtitiſſet, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ diſcrimine & periculis libero. "quæ nos adigit neceſſitas, ut exercituum jactu"ram acie confligendo faceremus? date è vobis "aliquem, qui mecum deſcendet in certamen; "* atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vi"cerit: is enim populus alteri ſerviet, cujus civis "ſuperior fuerit. multo enim melius eſſe & con"ſultiſſimum, unius periculo quæ vultis aſſequi, "quam omnium". Hæc loquutus in caſtra ad ſuos revertitur. Die autem proximo iterum egreſſus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hoſtes provocare non deſtitit: adeo ut non mediocri terrore perculſi fuerint Saulus & exercitus. Et inſtructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conſerendas veniebant.

Davides, à patre in caſtra miſſus, petiit ut ſibi liceret cum Goliatho congredi. 1 Reg. c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæſtinos gereretur, Saulus Davidem ad Jeſſæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in ſocietatem belli & periculorum miſerat. Ille vero primum quidem ſe ad greges rurſus & pecus paſcendum recipit. at non multo poſt ad Hebræorum caſtra venit miſſus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, ſciretque quid ageretur. Cum autem rurſus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eiſque* exprobraret, neminem illorum ea eſſe fortitudine, ut ſecum in certamen deſcendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæſtinus exercitum probro afſecerit & contemptui habuerit, valde indignatus eſt, & ad fratres ſuos ajebat; ſe paratum eſſe ad hoſtem ſingulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum ſupra quam ætas fert audacem eſſe, & quid ſibi deceret plane neſcire: juſſitque ut ad greges ſuos & ad patrem ſe conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digreſſus eſt, & apud militum quoſdam verbis præ ſe tulit, quod *ipſe* vellet cum * *Palæſtino* provocante congredi. Juvenis autem propoſito ſtatim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad ſe jubet accerſi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum deſpon"deas, nec quid extimeſcas, ô Rex, ego elatos "hoſtis ſpiritus comprimam, ſimul ac cum ipſo "pugnam conſeruero, magnumque & procerum

ο πεντάρων ℂ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει τὸ σῶμα τοῦ ἀναλογοῦντα περικείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἀγοντα πέντε χιλιάδας P σίκλων, κράνος δὲ ℂ q κνημίδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ἔτυ θαυμαστὸν τὸ μέγεθος r σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν αὐτῷ καὶ ξίφος s βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε δὲ ℂ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· στὰς τοίνυν ὁ Γολίαθος ἔτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφῆκε μεγάλην, ℂ πρὸς τὸν Σαοῦλον ℂ τοὺς Ἑβραίους t λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς ℂ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγ"κη τὴν στρατιὰν v ἡμῶν συμπεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε "δή ὅς τις ἐμοὶ x μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, ℂ βεβαίω"θήσεται y τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικηκέναι· δου"λεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, z ὧν ἂν ὁ νικήσας γέ"νηται. a πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι ℂ b σωφρονέστερον, ἐνὸς "κινδυνεύοντος λαβεῖν ὃ c βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. d τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἃ διέλειπε προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι e αὐτὸν τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεπάσοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τῷ δὲ πολέμῳ συνεχομένῳ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, f ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀγομένου αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, ἃς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων ἀφίκνειται. μετ' ὀλίγον δὲ ἦλθε πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς g ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσαι τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. δὲ ὁ Γολιάθης πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἐστιν h ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν i ὁ Δαυίδης πρὸς ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὸν στρατιὰν καὶ κακίζοντος δὲ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ k πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ δὲ προσποιούμενος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταφθάσας δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι ζῆλοι l μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δὲ ταῦτα τῷ Σαούλῳ τὸν δὲ νεανίσκον προσαίρεσιν, m μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ n πυθομένου τὴν βούλησιν καὶ λέγειν, "ο μὴ "ταπεινὸν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδὲ ὀλιγωρήσῃς, ὦ "βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν δὲ πο"λεμίου, χωρήσας αὐτῷ εἰς μάχης, καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ "με-

o Τεσσάρων] Sex cubiti legitur in Sacris literis. REL.

p Σίκλων,] Σίκλων ταθμῷ *Vat.* σίκλων χαλκῷ legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκῷ καὶ σιδηρῷ LXXII.

q Κνημίδας χαλκέας] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημίδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημίδας χάλκεα ὁποῖα εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.*

r Σκεπάσαι] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *ceteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac hiſtoria videſis *Glycam* & *Zonaram.*

s Βάσαγμα] Βασαγὴ, βάκος Heſych. SPANH.

t Λέγει·] Ἐλεγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπ. *Vat.*

v Ἡμῶν συμπεσοῦσαν] Ὑμῶν *Big.* & *Samb.*

x Μαχεῖ] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχῃ. in *Editis* μάχει.

* *Atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vicerit:*] Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

y Τὸ δὲ πολέμου τέλος] Τὸ δὲ πολέμου τῷ νενικηκότι *Vat.*

z Ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται.] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deeſt *Editis*, *Aliiſque.* οἷς ἂν νικήσας *Vat.*

a Πολὺ δὲ κρεῖττον] Forſan melius πολλῷ cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

b Σωφρονέστερον,] Forte σωφρονίστερον. COCC.

c Βούλεσθε, ἢ πάντων] Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τῶν πάντων *Baſ. Coll.* vero *Big.* & *Voſſ.* pro ἀπέστειλε habet ἀπέλυσε.

d Τῇ δ' ἐρχομένῃ] Τῇ δ' ἐχομένῃ *Samb.* eodem ſenſu.

e Αὐτὸν τὸν Σαοῦλον] Αὐτόν τε τὸν Σαοῦλον *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

f Ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε] Articulum ſupplevimus ex *MSS.*

g Ὑπὸ δὲ πατρὸς,] Παρὰ δὲ πατρὸς *Busb.* & *Hen.* & mox κομίσαι τοῖς *Vat.*

h Ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς,] Ἀνδρεῖος αὐτοῖς *Vat.*

i Ὁ Δαυίδης] Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deeſt articulus.

k Πρεσβύτερος] Ita *Baſ. G.* Atticorum more πρεσβύταιος *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Boſius.*

l Μάχεσθαι] Μαχεσθῶναι *Vat.*

* Palæſtino *provocante congredi.*] Verbum iſtud agnoſcit *Vet. Interpr.*

m Μεταπέμπεται] Μεταπέμπει αὐτὸν *Samb. Busb.* & *Epiphan.*

n Πυθομένου] Πυθομένῳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

o Μὴ ταπεινὸν,] Μὴ ταπεινὸν ἔσω τὸ φρόνημα μηδ' ὀλιγωρήσῃς, εἶπεν, ὦ βασ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Γί-

"μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [p] βαλών. [q] ἥδιστ' μὲν αὐτὸς ἔτω
"καταγέλαστος, ἔνδοξον ἢ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ'
"ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου πα-
"ράταξιν καὶ μάχας, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος
"καὶ παιστὶν ἔχοντος [r] τὴν ἡλικίαν ἀποθάνοι.

γ'. Τὸν δὲ Σαοὺλ τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὸ ἄφυ-
χον θαυμάζοντος, ἀθαρσοῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν
ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ παῖτην πρὸς εἰδότα
πολεμεῖν μάχεσθαι λέγονσι· "ταῦτ'," εἶπε Δαυίδης,
"ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [s] ὄντι μετ' ἐμοῦ· πε-
"πίσευμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γὰρ, [t] ἐ-
"πελθόντα μοι ποτὲ τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρ-
"να, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα ἐκ
"τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαν-
"τα ἐπ' ἐμὲ τὸ κέρας βασάνοις καὶ στρόβοις τῇ γῇ,
"διαφθείρω. παύτο δὲ καὶ [v] ἄρκτον ἀμυνόμενος [x] δι-
"έφθειρα. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων [y] εἶ-
"ναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιὰν,
"καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεὸν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον
"ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιαύτῃ καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς
ὅμοιον φρόνημα τὸν διὰ τοῦ Θεοῦ Σαοὺλ δείσαντα, εἰπεῖν
ἔφη, πρὸς τὴν μάχην. καὶ προσθεὶς αὐτῷ τὰ
αὐτοῦ ὅπλα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικε-
φαλαίαν ἁρμόσας, [z] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυ-
νόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ ἔτι ἐμε-
μαθηκὼς φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασι-
"λεῦ, σὺ ἔτω κόσμος τοῦ [a] καὶ βασιλεύειν δυναμένου,
"συγχώρησόν μοι ὡς δίκαιόν σε καὶ ὡς ἐγὼ βούλομαι μα-
"χεσθῆναι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτη-
ρίαν αἴρεται, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βα-
λὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ὑπὸ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. κα-
ταφρονεῖ δ' ἅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ
προσεσκόπει, ὡς ἀχ [b] ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νε-
νόμικεν [c] ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὴ κυνὰς
ἀπελαύνομεν καὶ φυλαττόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώ-
που κυνᾶ εἶναι δοκεῖ; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χεί-
ρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὴ πρὸς ὀρ-
γὴν τὸν [d] Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ πέμπει ἐκ τῆς [e] προσ-
ηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δοῦναι ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ
τοῖς ἀπαντῶσι καὶ τοῖς μεταρσίοις [f] διασπάσασθαι. ἀμεί-
βεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι [g] ἐν ῥομ-
φαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώραξι· ἐγὼ δὲ χωρῶν
ὑπό σε, τὸν Θεὸν ὡπλισμαι, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν
στρατιὰν χερσὶ τὰς ἡμετέραις διολέσει. καρεῖν μὲν γάρ
σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ βλη-
θαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέσηκεν Ἑβραίων τὸ
θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [h] τοῦτ' ἐστὶ τὸ κηδόμε-
νον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δυνάμεις ἀνωφελεῖς, θεοῦ
μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων
εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βαδίῳ ἐπὶ τὸν
Δαυίδην προήγετο· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς
γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ῥᾳδίως ἀναιρή-
σειν.

"mihimet subjecero. Sic quidem iste ab omnibus
"irridebitur, tuus vero exercitus gloriam conse-
"quetur: si non à viro ad bellum idoneo aut aciei
"instruendæ ducendæque perito, sed ab illo qui
"puer esse videatur, eaque revera sit ætate, occi-
"di contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc," ajebat Davides, polliceor, Deo "fidens quod mecum erit: ejus enim expertus "sum auxilium. Nam leonem, cum greges meos "aliquando adortus esset & agnum abripuisset, "persequutus apprehendi; & feræ quidem de fau-"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me in-"surrexisset, cauda sublatam ac in humum adfli-"ctam occidi. * quin & idem plane feci, dum ur-"sum ulciscor. Itaque & hostis ille aliquid ex ea-"rum *ferarum* numero esse existimetur, multa in "exercitum probra jaciens, & in Deum nostrum "convicia effundens, qui ipsum *viribus ferocientem* "mihimet subjiciet. *Deo fidens Saulo pollicetur se victorem fore.*

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti strenuique sententia succederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi suam imposuisset, & *suo eum* accinxisset gladio, loricaque induisset, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua sint ornamen-"ta, qui & illa gestare potes; mihi vero ut servo "tuo concede pugnam prout & ipse volo capes-"sere". Arma itaque deponit: ac sublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram pastoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum versus. Cum autem hostis eum ita ad se accedentem vidisset, contemptui habet, & dicteriis eum incessit; quasi non armis, quibus adversus hominem uti moris est, ista gerens secum pugnaturus prodeat, sed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipsum canem, non hominem esse putaret? Ille autem nihil hujusmodi *esse*, sed vel cane eum deteriorem existimare respondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus est se carnes ejus bestiis terrestribus daturum esse, & volucribus aëriis sparsurum. Illi vero subjicit Davides. Tu quidem cum gladio & hasta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura est, qui & te & totum vestrum exercitum manuum nostrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui similibus tradam: & discent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejusque providentia arma nobis viresque suppeditet. at aliusmodi parum valent apparatus & potentia, nisi Deus præsens cœptis adspiret. Palæstinus autem, quo minus festinaret & cursu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem versus proficiscitur; contemptum præ se ferens, fiduciaque fretus se facillime inermem simul ac ætate puerum perimere posse. *Davides, depositis Sauli armis, cum pera pastorali & funda in Palæstinum proficiscitur.* 1 Reg. c. 17.

5. Ve-

[p] Βαλών.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ λάβων. ὑπ' ἐμαυτὸν ἂν λαβὼν *Vat.*

[q] Ἥδιστ' μέν] Ἥδιστ' μὲν ἂν αὐτὸς ἅτως *Big.* & *Samb.*

[r] Τὴν ἡλικίαν] Illud τὴν inseruimus ex *MSS.*

[s] Ὄντι μετ' ἐμοῦ·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ.

[t] Ἐπελθόντα μοι] Προσελθόντα *Vat.*

[v] Ἄρκτον ἀμυνόμενος δι-] Ita, asteismo Attico, *Bas. Big. Samb. Hen* & *Busb.* unde ventus ἀπαρκίας. ἄρτον *Gen Vat.* & *Vulgus.*

* *Quin & idem plane feci,*] Idem & ursō faciente, in eo ultus sum, *Epiphan.* sic etiam ursum, defendens gregem excepi, *Clericus.*

[x] Διαφθείρω.] Διαφθείνει *Vat.* & mox ὃ pro ὃν *Samb.* & *Vat.*

[y] Εἶναί τι τῶν θηρίων,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* τι deest.

[z] Ἐξέπεμπεν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

[a] Καὶ βασιλεύειν] Καὶ deest *Vat.*

[b] Ὅσα πρὸς ἀνθρωπον] Οἷα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* mente non alia.

[c] Ταῦτ' ἔχων] Ταῦτ' ἔχοι μέλλων *Vat.*

[d] Γολίαθον·] Hic quidam Γολιάθ'ων *Coll. Big.* & *Voss.*

[e] Προσηγορίας τοῦ Θεοῦ,] Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 22. v. 44. p. 211. HUDS. Vetus, *ex vocabulo Dei sui.* Josephus forte intellexit באלהי רור באלהין notari COCC.

[f] Διασπάσασθαι.] Διαρπάσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Ἐν ῥομφαίᾳ.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐν deest.

[h] Τοῦτ' ἐστὶ τὸ κηδόμενον] Τοῦτ' ἔστι κηδόμενον *Big.* & *Samb.* τοῦτ' ἐστὶ κηδόμενον *Vat.*

XI. *Goliathum funda & lapide vi-ctum ſuperat atque necat.*

ς. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ε. Απαντᾷ ἢ ὁ νεανίσκ☉ μετὰ συμμάχ μὴ βλεπομένυ τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν ἐκ☉. κ) ἀνελόμεν☉ ἐκ τ πήρας ὧν εἰς αὐτὸν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρ λίθον ἕνα, κ) ἁρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλ ἐπὶ τ Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, κ) διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλ τὸ βληθὲν· ὡς ἀθὺς καρωθεὶς πεσεῖν τ Γολίαθον ἐπὶ τὸν ὦμον. δραμὼν δ' ἐφίσαται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείν, μάχιμον ἐχ. ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὸν κεφαλὴν αὐτ. πεσὼν δ' ὁ Γολίαθ☉, ἥττα κ) φυγὴ γίνε[i] Παλαιστίνοις. τ γὰρ δοκιμώταλον ἰδόντες ἐρριμμένον, κ) περὶ τ ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν [k] διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ κ) ἀκόσμῳ φυγῇ προβαδόντες [l] αὐτὸς, ἐξαρπάζειν τ κινδύνων ἐπῆρῶντο. Σαὺλ☉ ἢ κ) πᾶς ὁ τ Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν [m] εἰς αὐτούς· κ) πολὺς ἐποσφάζοντες διώκουσιν ἄχρι τ Γίττης ὁρίων κ) τ πυλῶν τ [n] Ασκάλων☉. καὶ θνήσκουσι μὲν τ Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίους· δὶς ἢ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σαὺλ☉ ἢ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα κ) ἐνέπρησεν· τὸν ἢ κεφαλὴν τ Γολιάθ Δαυίδης εἰς τὸν ἴδιαν σκηνὴν ἐκόμισεν, κ) τὸν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

ΚΕΦ. ί.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita attulerit.

Δαυίδῃ ἀρισεύσαντι φθονεῖ ὁ Σαὺλ☉· κ), δραξάμεν☉ ἀφορμῆς πρὸς τ κατ' ἐκείνυ ἐπιβουλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὸν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τ Παλαιστίνων.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere.

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

1 *Reg. c. 18.*

Φθόνον δὲ κ) μῖσος ☧ Σαὺλ πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μὴ κυμβάλων κ) τυμπάνων κ) παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σαὺλος ἀπώλεσε Παλαιστίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης ° ἀφανίσθε. τούτων δ' ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τ μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· κ) λογισάμενος μηδὲν ἄτως μὴ λαμπρὰν ὄφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖσθαι κ) ὑποπτεύειν ἤρξατο τ Δαυίδην. κ) τ μὲν πρώτης [p] τάξεως· ἐπεὶ τῷ δεῖ πλησίον αὐτ κ) λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταπησας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, [q] ἀσφαλεστέραν ἢ ὡς ἐνόμιζεν αὐτός. ἐβούλετο γὰρ εἰς τὰς πολεμίας αὐτὸν ἐκπέμπειν κ) τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις πεθνηξόμενον.

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſponderur, modo is Saulo &c. *afferat Palæſtinorum capita.*

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo pe-

β'. Δαυίδης ἢ, παντα☧ τ Θεὸν ἐπαγόμεν☉ [r] ὅπυ ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθυ, κ) διὰ πραγῶν ἐβλέπετο· ὡς, δι' ὑπερβολὴν τ ἀνδρείας, [s] τόν τε λαὸν αὐτὸ, κ) τὴν Σαὺλ θυγατέρα, παρθένον ἔτι ὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, κ) ☧ πάθυς [t] ὑπερκαλοῦντ☉ ἡνέσθαι φανερὸν, κ) προβληθῆναι πρὸς τ πατέρα. ὁ δ', ὡς ἐφορμὴ [v] χρησόμεν☉ τ ὑπὲρ Δαυίδου ὑποβολῆς, ἡδέως ἤκουσε· κ) δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τὰς τ ἔρωτα μνύσαντας αὐτῆς ἔφη, ὑμησόμενον ἀπωλείας κ) κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. "[x] κα-

"πυ-

i Παλαισίνοις.] Τοῖς Παλαιστίνοις *Vat.*

k Διεγνώκεσαν·] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* διεγνωσαν.

l Αὐτὸς,] Αὐτὰς & ἑαυτὰς *Big.* mente eadem.

m Εἰς αὐτὰς·] Sic cum *MSS.* ἐπ' αὐτὰς *Baſ.* & *G.*

n Ασκάλωνο☉] Ex *S. Literis* Ακκάρων☉. HUDS. Malim Ακκαρῶν☉, uti legitur. 1 Sam. 17. 52. ſed & οἱ ὁ ibi habent ἕως τ πύλης Ασκαλῶν☉, ubi in Hebræo eſt שערי עקרון πύλας Ακκαρῶν☉. REL.

o Αθανίσει.] Iterum ex *MSS.* ἀφανίσει in *Editis*, contra canonem Grammaticum.

p Τάξεως·] Ἡγεμονίας *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.*

q Ασφαλεστέραν] Σφαλερὰν *Big.* & *Samb.* melius *Baſ. G.* & *Epiphanius* αὐτῷ imputant Saulo.

r Οπυ ποτ' ἀφίκοιτο,] Ita *Vat.* ὅπυ ποτ' ἀφίκοιτο *Baſ.* & *G.* ὅποι ποτ' ἀφίκοιτο *Big.* & *Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης ἦ, παντα☧ τ Θεὸν ἐπαγόμε☉, ὅπυ ποτ' ἀφίκοιτο κατώρθυ.

s Τόν τε λαὸν] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτῆ ἐᾷν, κ) τὴν *Baſ.* & *G.*

t Υπερκρατῶντ☉] Aut ὑπερκρατὴς ὄντ☉ cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἐπικρατὴς ὄντ☉ *Epiphan.*

v Χρησόμε☉] Χρησμῷδ☉ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

x Καταίγνω γὰρ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* καταγέλω *Baſ.* & *G.*

y Εξα-

"πγῦῶ γὸ, εἶπεν, ὡπῳ̃ τ δ ϑυγατρός μȣ γάμον,
"ἂν ʸ ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς τῶν πολεμίων.
"ὁ ὃ κ γέρως ἄτω λαμπρὸν ϖοιῆσȣντ, κ βȣλό-
"μενο ᶻ ἐπ' ἔργῳ ϖροθȣμοῦμ κ ἀπίστῳ λαβεῖν
"κλέος, ᵃ ὁρμᾷ μὲν ὅπ τῶ πρᾶξιν· διαφθαρήσε-
"ται δ' ὑϖὸ τῶν Παλαιστίνων, κ χωρίσῃ μοι τὰ κατ'
"αὐτὸν ὑπερπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὸ ὡπῳ̃· ὃ ἄλλον
"αὐτὸν, ἀλλ' ἐχι δι' ἐμαυτ̃ κτείνας". ᵇ Διέπεμϖεν
οὖ τ ξ Δαυίδȣ διανοίας κελεύσ τὺς οἰκέτας λαμβάνειν,
ᶜ πῶς ἔχῃ ϖρὸς τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ' ἤρξαντο διά-
λεγεσθαι ϖρὸς αὐτόν. ᵈ ὅτι σπȣδαῖοι μὲν αὐτὸν ὁ βασι-
λεὺς Σάȣλ κ ὁ λαὸς ἅπας, βέλτιον δ' αὐτῳ̃
κηδεῦσαι τῶ ϑυγατρί. ὁ ὃ, "μικρὸν ᵉ ἆρ' ὑμῖν,
"εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ' ἐχὶ
"ποιᾶτον φαίνετ, κ μᾶλιτα ὅτι ταπεινῶ, κ
"δόξης κ τιμῆς ἀμοίρω". Σάȣλ ὃ, ἀγαλλόν-
των αὐτῳ̃ τῶν οἰκετῶν τὰς ξ Δαυίδȣ ἀποκρίσεις, "ὑ
"χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με φερίζετε. αὐτῳ̃, ὃδε
"ᶠ ἐόνων· ᵍ ἀπεμπολᾶν γὰρ ἐστιν ἄτως τῶ ϑυγατρός,
"μᾶλλον ἢ σωοικίζειν· γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἔχοντ
"κ τῶ ἄλλῳ ἀρετῶ ʰ πᾶσιν, ὧ ὁρᾶν ὑπάρχȣ-
"σαν αὐτῳ̃. βέλτιόν δή ⁱ μοι παρ' αὐτȣ̃ λαβεῖν ἀντὶ
"ξ γάμȣ τ ϑυγατρὸς, ὑ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, οὐδ'
"ὅπως πῶτ' ἐκ ᵏ τ πατρὸς οἰκιῶν κομίσῃ· Παλαι-
"στίνων δ' τιμωρίαν καὶ ˡ κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας.
"οὕτω τε γὸ ἐμοὶ τȣ́των ὐδὲν ἂν ἄτε ᵐ ϖοθεινότε-
"ρον ἄτε λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τότε παιδὶ μȣ ϖο-
"λὺ τ νενομισμένων ἐόνων ζηλωτότερον, τὸ σωοικεῖν
"ἀνδρὶ ϖιστῳ̃, κ μαρτυρȣμένῳ ⁿ τῶ πολεμίων ἥτ̃αν.

γ'. Κομισθέντων δ τȣ́των ϖρὸς τ Δαυίδην τῶν λό-
γων, ἡδεῖς, ° τ Σάȣλον ἐϖισπȣδακέναι νομίζων ὡπῳ̃
ϖρὸς P τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βȣλεύσασθαι ϖεριμείνας, οὐδ'
εἰ δυνατὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ ϖροκείμενον ἔργον τῷ λο-
γισμῷ ϖερινοήσας, ὥρμησεν ὡς μὴ τῆς ἐπαγγελίας ὑπ
ϖὺς πολεμίȣς, κ τὴν ὑπερ τȣ̃ γάμȣ καταγγελμέ-
νην ϖρᾶξιν· ᵠ κ, ὁ Θεὸς γὸ ἦν ὁ ϖάντα ϖοιῶν δύνα-
μῆ Ϲ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας ϖολλοὺς κ κεφαλὰς
ἑξακοσίων ἀϖοτμῶν, ἦκε ϖρὸς τ βασιλέα, ἄγων τῆς
τȣ́των ἀϖοδείξεως τ ἀντὶ τȣ́των γάμον ἀϖαιτῶν. Σάȣ-
λ ὃ ὐκ ἐχὼν ἀναφυγεῖν ἐκ τ ὑπεσχημένων· αἰ-
σχρὸν γὸ ὑπελάμβανεν, ἢ ψευσάμενος δοκεῖν, ἢ δι'
ὑποβολῆς, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ὑπ χειρῶν ὁ Δαυίδης ʳ ἀνα-
ϖέσῃ, τ γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῳ̃ ˢ τὴν ϑυ-
γατέρα, ᵗ Μιχάλαν ὀνόμαλι.

riculorum & exitii causa. "Spondeo enim, aje-
"bat, me filiam meam ei collocaturum in matri-
"monium, si sexcenta hostium capita mihi addu-
"cat. nam ille, & quod præmium adeo præcla-
"rum sibi propositum esset, volensque ex opere
"periculoso & incredibili gloriam adipisci, ad rem
"quidem aggrediendam properabit; erit autem ut
"a Palæstinis perimatur, & *sic* mihi pulchre pro-
"cedent quæ in illum molior. ab eo enim libera-
"bor; cum ipsum per alium & non propria ma-
"nu interfecero". Jubet itaque domesticis ut
Davidis mentem explorarent, quomodo se erga
puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipsum ver-
ba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum
populo universo eum amore prosequatur, vellet-
que ei filiam suam connubio jungere. At ille re-
spondebat, "num vos igitur parvi ducitis regium
"fieri generum? mihi vero non ita esse videtur;
"præsertim cum homo tenuis sim, gloriæque &
"honoris expers". Saulus autem, cum ei dome-
stici retulissent Davidis responsa, dicebat, "illi
"nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc
"enim esset filiam potius vendere quam elocare)
"sed genero, qui fortitudine & aliis omnibus vir-
"tutibus præcellat, quas in ipso videre est. Vel-
"le itaque me ab eo pro filiæ nuptiis accipere,
"non aurum aut argentum, neque ut hæc è pa-
"ternis ædibus afferat; * sed Palæstinorum sup-
"plicium & sexcenta illorum capita. nam & mi-
"hi ipsi nullum aliud munus hisce splendidius aut
"præstabilius potest accidere: atque filiæ meæ do-
"te legitima multo optabilius est, cum tali viro
"matrimonium inire, & qui *præclarum adeo* victo-
"ria de hostibus reportatæ attulerit testimonium.

3. Hæc postquam verba Davidi nunciata essent, *Davides Michalam meretur in matrimonium.* 1 Reg. c. 11.
iis delectatus, existimans quod Saulus studuerit cum sibi cognatione conjungere, antequam *se in* consilium adhibuerit, aut secum animo reputave-
rit, an res proposita facile fieri possit necne, statim ad hostes cum sodalibus suis contendit, & ad opus sibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia essent & possibilia) cæsis *hostium* plurimis, abscissisque sexcentorum capitibus, ad regem reverte-
batur, ob ea in conspectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* postulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promissis non staret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, se morti objice-
ret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat. XII.

ʸ Ἑξακοσίας μοι] In tot *capitibus Palæstinis* conveniunt omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comestor.* tum inter *Historicos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hisce verbis, ὁ ὃ Ἰώσηπ ἐκ ἑκατὸν ἀκροσυσίας κομίσαι τ Δαεὶδ, ἀλλ' ἑξακοσίας κεφαλὰς τ ἀλλοφύλων.

ᶻ Ἐπ' ἔργῳ ϖροθȣμοῦμ κ ἀπίστῳ] Παροξυνόλωτατ ἀγωνιστὴς Antipater Ἀλωσ. lib. 1. c. 9. §. 5. Προθύμως κρατίστ Plutarch. in Cat. Min. 784. A. Προθυμόλωτερον vid. 761. B. SPANH.

ᵃ Ὁρμᾷ μὲν] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad causam. Saulus autem ducebat eum fore ab hostibus perimendum.*

ᵇ Διέπεμψαν ὃ] Διέπεμψαν δὴ *Big.* & *Samb.*

ᶜ Πῶς ἔχῃ] Ὡς ἔχῃ *Vat.* ὅτως ἔχῃ *Busb.* & *Hen.*

ᵈ Ὅτι σπȣδαῖοι μὲ] Ὅτι τοῖς ἱεροῖς μὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάȣλ κ ὁ λαὸς ἀποθυμίζει. βέλτ δ' αὐτῳ̃ *Vat.*

ᵉ Ἆρ' ὑμῖν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄρα in *Editis*, *Aliisque.* ἄρα ὑμῖν δοκεῖ, ἐστε, γαμβρὸν *Vat*

ᶠ Ἐόνων·] Sic *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* ἐθνῶν in *Editis*, *Aliisque.* rectius tamen ἔθνων, si *Etymologo* & *Eustathio* fides habenda.

ᵍ Ἀπεμπολᾶν γὰρ ἐστιν ἄτως τῶ ϑυγατέρα,] Ἀπεμπολητὴς Lycophron p. 61. SPANH.

ʰ Πᾶσιν,] Ἅπασιν *Big. Samb. Vat.* & mox βέλτ δή με *Big.* & *Samb.*

ⁱ Μοι] *Coll. Big.* & *Voss.* νὲ. quod & vult *Coccejus.* Utrumque sibi constare potest. HAV.

ᵏ Τῶν πατρὸς] Τῶν ϑ πατρὸς οἰκιῶν κομίσοι, Παλ. ϑ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῷ *Vat.* τ ϑ πατρὸς οἰκείων agnoscunt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

* *Sed Palæstinorum supplicium & sexcenta illorum capita.*] Sed pro supplicio hostium capita sexcenta Palæstinorum, *Epiphan.* ac si legisset, πολ μίαν σ' ὑς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

ˡ Κεφαλὰς αὐτῶν] Genitale caput, quod metere solebant Judæi, uti Rutilius in itinerario loquitur. vide 1 Sam. 18. 24. REL

ᵐ Ποθεινότερον] Πρετιμότερον *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Glossa.*

ⁿ Τῶ πολεμίων ἥτ̃αν.] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τῶ τ πολεμίων ἥτ̃αν.

ᵒ Τὸν Σάȣλον] Ἐπὶ τῷ (τὸ *Coll. Voss.*) τ Σάȣλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

ᵖ Τῶ συγχύσεως,] Τῆς συγχύσεως, ὡδὲ βελτίως π. *Vat.*

ᵠ Καὶ, ὁ Θεὸς γὸ ἦν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, κ ὁ Θεὸς γὸ ἦν ὁ πάντα ποιῶν δύναμῇ κ δωρεᾷ διδοῦ τῷ Δαεὶδ. κτείνας γὸ πολλὰς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & possibilia faciebat. Cumque multos interemisset, abscidens sexcenta capita venit ad regem* &c.

ʳ Ἀναπεθάνῃ.] Ἐπαπεθάνῃ *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.*

ˢ Τὴν ϑυγατέρα,] Illud τὴν ex *MSS.*

ᵗ Μιχάλαν ὀνόματι.] Ita super. Cap. VI. §. 5. Μελχώλη *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall* Μελχὰ *Hen. Busb Bas.* & *G.* Μελχόλλη *Vat.* ex Μελχὸλ LXXII. Μιχόλλη juxta *Epiphanium.* Μελχὼ extulit *Glycas.*

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus exstitisset, leviter eum læderet, sed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.

XIII. 2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum "magnumve, ô pater, commissum esse arbitratus "es, ut jusseris interfici virum, qui multum qui"dem tibi ipsi in salutem profuerit, magis vero "contulerit ut res Palæstinis in supplicium cede"rent: porroque Hebræorum populum contume"liis & derisione, quam per quadraginta dies per"tulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti "*eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus "fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot ho"stium capita quot ei imperata erant, in præmium "vero sororem meam in matrimonium acceperit. "adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futu"ra sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & pro"pter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. "Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur fi"lia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consue"tudine fructus perceperit, viduitatem expertura "est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora "flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum qui"dem nobis magnum beneficium præstitit tuæ sa"lutis, quando, cum tibi mali spiritus & dæmo"nes insiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem "animæ ab iis liberatæ tranquillitatem restituerit; "deinde vero hostes vindicta fuerit persequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum oblivisci". Hisce sermonibus Saulus delinitur, juratque filio se

ΚΕΦ. ια'.

Ως ὁ Δαυίδης, Σαύλ αὐτῷ ὑπεβαλόντ@, τῇ παρόδῳ καὶ ὑπιμελείᾳ Ιωνάθ, καὶ τῆς τ γυναικὸς αὐτ Μιχάλας τέχναις, κινδύνως ἐκφυγὼν ηκε πρὸς τ προφήτην Σαμύηλον.

ΕΜελλε μὲν οὐκ ὀπὶ πολὺ τοῖς γεγυμνέναις ἐμμένειν Σαύλ@ ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην θεῷ τε τῷ Θεῷ καὶ θεῷ τοῖς ὄχλοις δόκιμόν@, κατέδεισε· καὶ τ φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθ, θεὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζως, ὧν καὶ θατέρ στερῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείναν τ Δαυίδην διεγνωκέ, καὶ πρόφασ τὴν ἀναίρεσιν αὐτ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστάτοις [v] οἰκετῶν. ὁ δ τ πατέρα τ ὀπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τ πολλῆς φυσίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γιγνομένης, καὶ τ νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτ κατωδυμέν@, λέγ πρὸς αὐτὸν τὸ ξ πατρὸς ἀπόῤῥητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβαλὼν μέντοι φυλάσεσθ γιγνόμενον ἐκπεδὼν τὴν ὑπόθεσιν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [x] ἀσπάσεσθ τὸν πατέρα, καὶ [y] τῷ καιρῷ πρόφανεῖ@ αὐτῷ διαλεχθήσεσθ περὶ αὐτ, καὶ τ αἰτίαν μαθήσεσθ καὶ τούτων ἐκφαυλίσειν· ὡς δ' δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείναν τοσοῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθ@ ἐργασάμενον, ἀνεργέτην δ αὐτ γεγυμνέναν, [z] δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕρατο. δηλώσω δέ σοι τὴν τῷ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δ, πάσεις συμβολίας χρησῇ, κατεξίσατ τ ξ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ὑπάρχῃ πρὸς τ Σαύλαν Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαιρόντα κατέλαβεν, ἤρξατ [a] λόγον αὐτῷ θεὶ ξ Δαυίδ περφέρειν. "[b] τί κατηγορὼ "μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προπεπτωκὼς ἀ"νελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὄφελ@ "γενόμενον, [c] μεῖζον δ πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμω"ρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [d] χλεύης ἀπαλλάξαντα τῶν Ε"βραίων λαόν, ὃν ὑπὶ πανσαράκοντα [e] ἡμέρας ὑπέ"μεινε μόν@ τολμῶν ὑποστῆναι τὴν ξ πολεμίων [f] πρό"κλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχ"θη κεφαλὰς τ ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ὑπὲ τούτῳ γά"ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. [g] ὡς ἂν ἀλ"γιότερ@ αὐτ γένοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατ@, εἰ μὴ τὴν [h] ἀρετὴν αὐτ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν συγγέ"νειαν. σωσαλικεῖται γὰρ αὐτ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ "θυγάτηρ, [i] χηρείαν πεὶν ἢ τ συμβιώσεως εἰς ὄνη"σιν ἐλθεῖν μέλλουσι [k] πρόσχειν. ταῦτα λογισάμεν@, "μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν ποιήσῃς "κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς [l] ἀνεργέταν μεγά"λων ἀνεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτι σοὶ ξ "πονηρᾶς πνεύματ@ καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομέ"νων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, ἐρρύσω δ' ἀπ' αὐτῶν τῇ "ψυχῇ σε παρέσχε· δευτέραν δ τὴν ἀπὸ τ πολε"μίων [m] ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ὑπιλεληθέναι". τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σαύλ@, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀρ-

ν Οἰκετῶν.] Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
x Ασπάσεσθ τ πατέρα,] Ασπάσασθ *Idem.*
y Τῷ καιρῷ] Articulum negligit *Vat.*
z Δι' ἃ καὶ συγγνώμην] Διὸ καὶ *Vat.*
a Λόγον αὐτῷ] Λόγους *Samb. Big. Hen.* & *Busb.*
b Τί κατηγορὼ μικρὸν] Aut τί κατηγορὼ αὐτῷ μικρὸν cum *Big. Samb.* & *Gall.*
c Μεῖζον] *Coll. Big.* & *Voss.* μείζω.
d Χλεύης ἀπαλλάξαντα] Λοιχῆς solus *Samb.* & mox τ τ Εβρ. *Big. Samb.* & *Vat.*
e Ημέρας ὑπέμεινε] Ημέρας *Vat.*
f Πρόκλησιν] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Epiphanio*, πρόσκλησιν in *cæteris.*
g Ως ἂν ἀλγιοντερ@] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque*, ὡς ἀλγιωτερ@.
h Αρετὴν αὐτῆ μόνον,] Eo modo cum *Big. Samb.* & *Gall.* ἀρετὴν μόνον *Bas* & *G.* ἀρετὴν καὶ τὴν συνήθειαν. *Vat.*
i Χηρείαν] Forte χρείας. COCC.
k Προσχεῖν.] Λαμβάνειν solus *Vat.* προσχεῖν legere *Coccejus* jubet.
l Ενέργειαν μεγάλων] Ενέργειαν in quatuor *MSS.* quod & mavult *Coccejus.*
m Εκδίκησιν.] Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐκδικίαν more Attico.

ὀργῆς καὶ φόβε ὁ δίκαιος [n] λόγος. Ιωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρησὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἐμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατοπεμένων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μὲν στρατιὰς ὁ Δαυίδης πολεμησόμενος τοὺς Παλαιστίνους. καὶ συμβαλὼν πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [o] ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαοὺλος, ἐφ' ὡς ἤλπισεν ἀπὸ δὲ καταρθώματος, ἀλλ' ὑπὸ δυσπραγίας αὐτὸν λυπηθείς, ὡς ἀσφαλέστερος αὐτὸς ἐν τοῖς ἐκείνου πράξεων γινόμενος. [p] ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὼν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐθορύβει [q] πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσετάξε [r] τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, ἀφῆκεν ἀκοντίζων τὸ δόρυ. καὶ τὸν μὲν [s] προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φυγὼν δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄρχοντι τῶν φυλάττειν, [t] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα προαγόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσεως προσδοκᾶς ἀποκτείνῃ. [v] Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ βασιλέως, τῷ δὲ πατρὸς μαθοῦσα ἀφάνειαν, τῷ ἀνδρὶ [x] παρίσταται, δειλὰς ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· ἔδει γὰρ αὐτῷ ζῆν ὑπομένειν ἐκείνου ζητοῦντος. καὶ μή σε, φησὶν, ἡλιος ἐπαυρῃ καθαλάβοι· καὶ γὰρ εἰ δ' ὀφείλεται σε. φεῦγε δὲ, ὡς τάχιστα σοι δύναται προσχεῖν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ ποιήσει δέ σοι ταῦτα ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἰδοὺ γὰρ σωτὴρ, ἂν φύγῃς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολλύμενον. καὶ [z] καθημένους ἐπὶ θυρῶν αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [a] σκεδάσασα τὸν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς [b] ἐπιβολαίοις [c] ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυίδην, [d] ὠχλοῦντος δὲ τὸ νυκτὸς εἰπεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐπιδιέξασα τὸν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος [e] σαλευομένου τὸ ἐπιβόλαιον πιεσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [f] ἀσθμαίνειν. ἀπαγγελάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι ἤμοιτο δὲ τὸ νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν ἔτως ἔχοντα κομιδῇ. [g] βέλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγελλον τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτῇ ὅτι σώσασα μὲν τὸν ἐχθρὸν [h] αὐτοῦ, κατασοφισαμένη δὲ αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπλῶσαι γὰρ [i] αὐτῇ ἀπο-"κτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ θείου τὸ σωθῆναι "συνεργίας. ὥσπερ ἧς συγγνώμης καλῶς ἔχειν αὐτῇ, καὶ "ἀναγκαῖον ἀλλὰ μὴ καὶ προαιρέσεως γνωμένης. καὶ γὰρ ἔ-"τως, ἐλεγεν, οὐκ [k] τὸν ἐχθρὸν ἐζητεις ἀποκτεῖναι, nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit justa defensio. Jonathas autem, accersito ad se Davide, indicat ei benigna *omnia* & salutaria à patre *exspectanda esse*. ipsumque ad eum adducit: atque apud regem remansit Davides, sicut antea.

XIV. *Davidem, cum victoria reversum, Saulus iterum necare conatur. 1 Reg. c. 19.*

3. Cæterum statim ab illo tempore, cum Palæstini adversus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *a Saulo* mittitur, ut bellum Palæstinis jungeret. ac congressus magna eos clade affecit, victorque reversus est ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut speraverat, post rem feliciter administratam, sed prospero ejus successu mœstus, quasi ex rebus ab ipso *præclare* gestis in regni discrimen veniret. Cum autem dæmonis spiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, hastam in manu tenens jussit citharæ pulsu & hymnis ipsum excantare. Illo vero jussa exsequente, hastam protensam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu prævisо, declinavit: domum vero fuga se recipit, & in ea tota die permansit.

Michala Davidem per fenestram demittit, fallitque Sauli nuncios. 1 Reg. c. 20.

4. Noctu autem rex missis *lictoribus* mandat ut eum usque ad mane observarent, ne omnino lateret clam elapsus, ut in forum adductus & judicio perfusus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexisset, ad maritum accedit, de ipso inter spem metumque dubia, & de vita sua admodum solicita, ut quæ nec ipsa vivere sustineret illo orbata. Cave, inquit, ne te sol hic loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aspiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, easque tibi producat Deus. scito enim te ipsum, si deprehensus fueris, patris manibus periturum esse. Atque *adeo* cum per fenestram eum demisisset, à periculo conservavit. Deinde cum lectum stravisset, quasi propter ægrotantem, & stragulis capræ jecur subjecisset, prima luce cum pater illius ad Davidem misisset, dicebat, eam totam noctem inquietam exegisse, lecto operto illis qui aderant offenso, fideque facta, dum jecur palpitatione stragulas commoveret, id quod jacebat esse Davidem anhelantem. Ubi vero à *nuncis* missis *regi* relatum erat; quod per noctem male se haberet, jussit ut cum utcunque laborantem sibi afferrent. se enim velle illum perimere. Illi vero reversi, cum & lectum retexissent & fraudem à muliere compositam deprehendissent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipsam reprehendente, quod ejus quidem servaverit inimicum, illum vero deceperit, excusationem commenta est verisimilem. "Mortem e-"nim ei comminatum, dixit, metu extorsisse, ut "sua ad semet conservandum opera uteretur. quam-"obrem ei debere ignosci, quod necessitate ada-"cta & non sponte opem tulerit". adjiciebatque, "non enim puto te adeo inimici neci studere ac "meæ

Michala sese apud Saulum excusat, veniamque ab eo impetrat. 1 Reg. c. 19.

n Λόγος.] Λογισμὸς *Big. Samb. & Gall.*

o Ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπιπηδᾷ.

p Ἐπὶ δὲ πάλιν] Ἐπειδὴ *Vat.*

q Πνεῦμα καὶ συνεταράττε.] Ita cum *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb.* & *Gall* in *Editis*, *Aliisque* deest πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνεταράττε.

r Τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν] *Verte*: *jussit citharæ pulsu & hymnis seu cantu placare ipsum.* Ψαλμὸς nempe pultus ad citharam. Vid. supr. cap. VIII. §. 2. Melius Ruffinus, *psallere & hymnos cantare præcepit*, modo *psallere* pro Græco ψάλλειν intelligatur. SPANH.

s Προϊδόμενος ὁ Δαυίδης] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

t Μὴ καὶ λάθῃ] Μὴ λάθῃ *Samb* & *Epiphan.*

v Μιχάλα δὲ] Eo modo supra p. 328. §. 5. & 337. §. 3. Μιχὰ *Samb.* Μελχὰ *Bas* & *G.* Μελχολὰ *Busb.* Μελχολ *Zonaras* ex *Interpretibus* LXXII. Μιχόλη δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Δαβὶδ *Vat.*

x Παρίσταται,] Παραίνεσις legisse videtur *Epiphan.* παρεσα δὲ δόλως ἐκ. *Samb.* & *Vat*

y Ποιήσει δέ] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliisque.*

z Καθημένους ἐπὶ θυρῶν] Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθημένους δὲ. *Samb.*

a Σκεδάσασα τὸν κλίνην,] Σκεπάσασα *Big Samb.* & *Gall.* 1. σκιάσασα καὶ σκιάσασα *Vat.*

b Ἐπιβολαίοις] Περιβολαίοις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἧπαρ αἰγὸς,] Καὶ γάρ ἐστι τὸ αἰγὸν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μέγιστον. *Theodoret.* vol. 1. p. 251.

d Ὠχλοῦντος] Ὀχλοῦσθαι *Hen* & *Busb.*

e Σαλευόντος] Ita cum *Busb* & *Hen.* σαλεύεσθαι τὸν ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον *Bas.* & *Gen* σαλεύεσθαι τὸν ἐπιβολὸν *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον legisse videtur *Epiphan.* Videsis Zonaram de eodem sophismate.

f Ἀσθμαίνειν.] Ἀσθενεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte.

g Βέλεσθαι γὰρ] Ἐκλεῖσθε *Big.* & *Samb.*

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ, quod deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.* mox κατασοφίσατο τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.*

i Αὐτῷ ἀπεκτεῖναι,] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτῷ ἐκ ἦν ἀποκτεῖναι *Busb.* & *Hen.*

k Τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις] Τὸν ἐχθρὸν σὺ ἐκζητεῖν ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* αἴμα τ ἐχθροῦ ἀπαιτῶν ὡς *Vat.*

"meæ ſaluti". Et Saulus quidem *hoc*, *quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evaſiſſet, Ramatham ad Samuelum prophetam ſe contulit, eique inſidias ſibi à rege factas expoſuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipſo haſta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patraſſet, nec in pugnis cum hoſte minus ſtrenue ſe geſſiſſet, ſed Dei auſpiciis feliciterque dimicaſſet. id quod Saulo odii in Davidem cauſa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, eum accerſitum miſſi, divino ſpiritu corripiuntur, poſteaque ipſe etiam Saulus. 1 *Reg. c.* 19.

5. Propheta autem, cum intellexiſſet quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, ſecum vero ducto Davide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum eſt, Davidem apud prophetam eſſe, nunciis miſſis in mandatis dedit, ut eum comprehenſum ad ipſum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum perveniſſent & in prophetarum cœtum incidiſſent, Dei ſpiritu afflantur, & *ipſi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios miſit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidiſſet, alios denuo ſummittebat. At tertiis *iſtis ſimiliter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipſe eo properavit. poſtquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conſpectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipſum perveniſſet, vehementi ſpiritu agitatus non amplius ſuus eſſe videbatur; exutiſque veſtimentis toto *illo* die ac nocte humi ſtratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem perſuadetur Jonathæ.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus inſidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipſi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commiſſo, quam maxime ſtuduerit; *ille* eum obſecrabat, ut neque ſuis de illo ſuſpicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, ſiqui eſſent qui hujuſmodi quid auderent, ſed ſibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipſum moliri patrem. eum enim voluiſſe ſibi indicare & in conſilium adhibere, ut qui de communi ſententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita eſſe, rogabatque ut perſuaſus ipſius potius proſpiceret ſaluti, quam ſermonis veritatem deſpectui haberet: & tum demum vera eſſe omnia exiſtimaret, poſteaquam ipſum exſtinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hiſce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipſum eſſet amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ conſultatio de noſcitando Sauli erga Davidem animo. 1 *Reg. c.* 23.

7. Jonathas autem triſtis, quod ei adeo de Sauli propoſito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo ſibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique in gratiam "præſtare velle. Equidem cras novilunium agi-"tur: ſoleo autem *eo die* cum rege accumbere ad "epulas. quare, ſi ita tibi videtur, è civitate e-"greſſus ruri latebo. At tu, ſi me requiret rex, "eis

ὡς ἐμὲ σώζεαθ." ϗ συγγινώσκ῾ει μὲν τῇ κόρῃ Σαύλ῾ῳ· ὁ δ᾽ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τ῀ κίνδυνον, ἦκε πρὸς τ῀ προφήτην Σαμουήλον εἰς [l] Ραμαθὰν, ϗ τὰ δηθέντα αὐτῷ τὰ τ῀ βασιλέως ἐδήλωσε, ϗ ὡς θαῤῥᾷ μικρὸν ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀποθάνοι, μήτ᾽ ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γνόμενος, μήτ᾽ ἐν τοῖς πρὸς τὰς πολεμίους ἀγῶσιν [m] ἀνανδρ῾ος, ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι [n] μὲν τ῀ Θεῦ ϗ δηπυχής. τὸ δ᾽ ἐκ τούτου αἴτιον Σαύλῳ τ῀ πρὸς Δαυίδην ἀπεχθείας.

ε΄. Μαθὼν δ᾽ ὁ προφήτης τὸν τ῀ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπ῾ει μὲν τὴν πόλιν [o] Ραμαθάν. [p] ἀγαγὼν δ᾽ τ῀ Δαυίδην δή που τινα τόπον, [q] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ᾽ ἀπηγγέλθη τῷ Σαύλῳ πρὸς τῷ προφήτῃ τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὑπηρέτας [r] ἐπ᾽ αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δ᾽ ἐλθόντες πρὸς τ῀ Σαμουήλον, ϗ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τῷ θείῳ μεταλαμβάνουσι πνεύμα῾ος, ϗ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαύλ῾ος δ᾽ ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [s] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δ᾽ ϗ τ῀ τρίτων, πολὺ τῶν ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [t] ἐπεὶ δ᾽ ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμουήλ῾ου, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δ᾽ [v] πρὸς αὐτὸν Σαύλ῾ος, ὑπὸ πολλῆ πνεύμα῾ος ἐλαυνόμεν῾ος ἔκφρων γίνεται. ϗ τὴν ἐσθῆτα [x] περιδύσας [y] αὐτὸς, καταπεσὼν ἔκειτο δ᾽ ὅλης ἡμέρας τε ϗ νυκτὸς, [z] Σαμουήλ τε ϗ Δαυίδ῾ βλεπόντων.

ς΄. Ιωνάθης δ᾽ ὁ Σαύλ῾ου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδ῾ου, ϗ περὶ τ῀ ἐκ πατρὸς ἐπιβουλομένου ἀπ᾽ αὐτοῦ λόγους, ϗ λέγοντ῾ος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ἔτ᾽ [a] ἐξαμαρτὼν ἀπροφάσιστον ὑπὸ τ῀ πατρὸς αὐτῷ φονευθῆναι· μήτε αὐτῷ τ῀θ᾽ ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλ῾ει, μήτε τοῖς διαβάλλουσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τὰναντία πράττοντες, ἀλλ᾽ αὐτῷ προσέχειν ϗ θαῤῥεῖν. μηδὲν γὰ῀ πιθανὸν ἐπ᾽ αὐτῷ φρονεῖν τ῀ πατέρα. [b] φράσαι γὰ῀ αὐτῷ περὶ τούτου ϗ σύμβουλον προσλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ ϗ πάντα πράττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἢ μὴν ὕτως ἔχειν. ϗ πιστοῦντ᾽ ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ᾽ [c] ἐπὶ πάλῃσι τοῖς λόγοις· τὸ δ᾽ ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται [d] πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ᾽ αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ϗ διάθεσιν.

ζ΄. Λυπηθεὶς δ᾽ ἐφ᾽ ὅτῳ πιστωσαμένῳ τ῀ σ῀ Σαύλ῾ου προαίρεσιν Ιωνάθης, [e] ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτοῦ βούλ[f]ται τυχεῖν. ὁ δ᾽, "οἶδα γὰ῀, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι ϗ παρέ-"χειν ἑτοίμως. νεμηνία μὲν εἰς τ῀ ἐπιοῦσάν ἐστιν· ἐθὸς δ᾽ "ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθήμεν῾ος. εἰ δή σοι δοκεῖ, "προθυμεῖς ἔξω τ῀ πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λαυθάνων [f] ἀφανῶ. σὺ δ᾽, ἐπιζητήσαν῾ος αὐτὸν, λέγε προθυμεῖσθαί με "εἰς

l Ραμαθὰν] Ita prout p. 307. §. 2. & *alibi*. Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliiſque*. εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αρμαθὲ *Vat.*

m Ανανδρος,] Ανανδρ῾ος hic pro *ignavo*, alioquin pro *Vidua* apud Auctores; ut Æſchylus v. 289. Eurip. Andromach. 387. & alibi. SPANH.

n Μετὰ τ῀ Θεῦ ϗ ἐπιτυχής.] Ita edere viſum eſt cum μὴ τ῀ Θεῦ μὴ ϗ ἐπιτυχὴς. τὸ δ᾽ ὦ *Baſ.* & *Gen.* μὴ τ῀ Θεῦ ϗ ἐπιτυχίας. τοῦτο δ᾽ ὦ *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀπ᾽ ὦ ἅπαντι προθύμ῾ος ϗ ἐπιτυχής. τὸ δ᾽ ὦ *Vet. Interpr.*

o Ραμαθάν.] Sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

p Αγαγὼν δ᾽] Sic ex *MSS.* ἀγὼν in *Editis*.

q Γαλβαὰθ ὄνομα,] Ita *Baſ.* & *G.* Γαλβαὰθ juxta *Epiphanium*. Γαλβάθου *Hen.* & *Busb.* ὦ Ραμᾶ Βαλγαὰθ, *Samb.* ὦ Ραμᾶ Βαλγαὼθ (*Coll Voſſ.*) *Big.* ὦ Ραμᾶ Βαλγαάθα ὄνομα ἤτοι Ναϐαθὰ *Vat.* ſcripſit olim *Flavius*, qnod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναϐὲθ aut Ναϐὲθ, aut Γαλγαναὲθ vel Γαλγαναὲθ, *Collis Naioth*. HUDS. Malim Ναϐὲθ, uti Interpretes Græci: nam *Naioth* eſt in contextu Hebræo. REL.

r Επ᾽ αὐτὸν,] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ὑπέλαϐον συμπαρόντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

s Κἀκείνων ταὐτὸ] Κἀκείνων δ᾽ αὐτὰ *Vat.*

t Επεὶ δ᾽ ἐγγὺς] Επεὶ δ᾽ ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμουήλ῾ου, πρὶν &c. *Vat.*

v Πρὸς αὐτὸν Σαύλ῾ος,] Πρὸς αὐτὰς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

x Περιδύσας] Id eſt, ἀπενδύσας, ut conſtat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Heſychium* ἀπέδυσεν, ἀπένδυσεν.

y Αὐτὸς,] Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

z Σαμουήλου] Σαμουήλου τ῀ Δ. *Vat.*

a Εξαμαρτὼν] Εξ ἁμαρτῶν *Samb.*

b Φράσαι γὰ῀] Aut Φράσαι γὰ῀ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox τ῀ ἄλλα πρᾶγματα *Vat.*

c Επὶ πάλῃσι] Επ᾽ ἀληθέσι *Big.* & *Samb.* quod & præfert Coccejus. Vetus, *potius quam eum ſperneret quaſi mendacem*.

d Πεφονευμένον] Illa πεφονευμένον αὐτὸν deſunt *Vat.* neque ea agnoſcit *Vet. Interpr.*

e Επηρώτα τίνος.] Επηρώτα *Vat.*

f Διαφῶ.] Ita in quinque *MSS.* ἀφανῶ *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

"εἰς τ πατρίδα [g] Βηθλεέμλω, ἑορτὴν μν τ φυλῆς ἀγά-
"σης, πρφητεις, ὅτι σὺ μοι [n] συγκεχωρηκας. κἂν μεν,
"οιον εικὸς κ σωνήθες ἐστι λέγειν ὑπὸ φίλοις ἀποδημοῦσιν,
"ἐπ' ἀγαθῷ βεβάδικεν εἰπη· ἴσθι μηδεν ὕπουλον [h] παρ'
"αὐτὸ εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' [k] ὡς ἄλλως [l] ἀποκρί-
"νηται, τοῦτ' ἔστω τεκμήριον τ κατ' ἐμὲ βεβουλευμένων.
"μνώσῃ δέ μοι τὴν Δαφνοιαν τὴν τ πατρὸς, οἰκτῳ τε
"νέμων τοῦτο κ φιλίᾳ, δι' ἣν πίστις τι παρ' ἐμοῦ λαβεῖν
"ἠξίωκας, αὐτὸς τε ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν [m] οἰκέτῃ
"σῷ. εἰ δ' ὑφίσκεις τι ἐν ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε
"κ φθάσον τ πατέρα.

η'. Πρὸς ᾗ τὸ πλαστὸν δυσχεράνας τ λόγων Ιωνά-
θης, [n] ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἂν τι σκυθρωπὸν ὁ
πατὴρ αὐτοῦ κ τὴν ἀπέχθειαν [o] ἐμφανίζον ἀποκρίνηται,
μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ [p] θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐ-
τὸν εἰς ὕπαιθρον κ καθαρὸν ἀέρα, ὤμοσεν παρήσειν ὑπὲρ
τ Δαυίδου σωτηρίας ὤμνυε. "τ γὰρ Θεὸν, εἶπε, τὸν
"τον, ὃν [q] πολλὴ ὁρᾷς κὴ πανταχῆ κεχυμένον, κὴ
"πρὶν ἑρμηνεῦσαί με τοῖς λόγοις τὴν Δαφνοιαν ἤδη μν
"ταύτην εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦμαι τ πρὸς σὲ σωθησῶν.
"ὡς οὐκ ἀνήσω τ πατέρα πολλάκις αὐτοῦ τ προαιρέσεως
"Δαβίδην λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ
"κὴ τοῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ τ ψυχῆς [r] νόσῳ. κα-
"ταμαθὼν δ' οὐκ [s] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω ᾗ πρὸς
"σὲ, κὴ πρᾶον ὄντα κὴ δυσμενῶς Δαβὶδ διακείμενον. οἰ-
"δεν ᾗ ἅτ῾ ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μετ σὲ Δαβὶδ παν-
"τὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, κὴ οὐκ ἀπολείψῃ σε.
"ποιήσῃ ᾗ τ ἐχθρῶν, [t] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἀντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν
"μοι γένηται, τὰ τέκνα μν σῶζε, κὴ τὴν ὑπὲρ τ
"παρόντων μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθυ". ταῦτ'
ἐπομόσας, ἀπολύει τ Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελ-
θεῖν τὰ πεδία Φάσαηλ· ἐν ᾧ γυμναζόμενον [u] διετέλει.
γνὺς γὰρ τὰ βουλὰ τοῦ πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν
[x] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενον παῖδα. "[y] κἂν τρία ἀκόν-
"τια βαλὼν ὑπὲρ τὸν σκοπὸν κομίσῃ τῷ παιδὶ προστάσ-
"σων τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε
"μηδὲν εἶναι φαῦλον βουλὰ τοῦ πατρός· ἂν ᾗ τἀναντία
"τούτων ἀκούσῃς μν λέγοντος, κὴ τὰ ἐναντία βουλὰ τοῦ
"βασιλέως προσδόκα. τ μέν τοι γε ἀσφαλείας τεύξῃ
"παρ' ἐμοῦ, [z] κὴ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ᾗ μνη-
"σθῇς τούτων βουλὰ τὸν τ ὑπεραγίας καιρὸν σκόπει, κὴ
"τοῖς ἐμοῖς μν χρήσιμον". Δαυίδης μὲν οὖν τοιού-
τοις λαβὼν βουλὰ Ιωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. [a] Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνία [b] δ' ἦν, ἀγνεύ-
σας ὡς ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. κὴ
βουλακαθεσθέντων αὐτῷ, ᾧ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δε-
ξιῶν, [c] Αβενὴρ ᾗ ᾧ [d] ἀρχιστρατήγει ἐκ τ ἑτέρων· ἰδὼν
τὴν ᾧ Δαυίδου καθέδραν [e] κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας

"dices me petiisse Bethleemam, patriam meam,
"quod tribus mea solenne sacrum celebret, adje-
"cto id permissu tuo factum. Et si quidem, ut
"verisimile est & dici solet de amicis peregre eun-
"tibus, dixerit, in rem suam profectus est, scito
"nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin vero ali-
"ter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in
"me animo agitaverit: mihi autem renunciabis
"voluntatem patris, idque ex misericordia & ami-
"citia, propter quam fidem à me accipere, & ipse
"dominus mihi servo tuo vicissim dare voluisti.
"Sed si quid mali me commisisse senseris, tu me
"interficias *velim* & patrem prævenias.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quæ postulaverat factu- *Amicitiæ fœdus inter Jonatham & Davidem icium.*
rum promittebat: & si quid asperius retulerit pater, & quod præ se ferat odium, se indicare velle. ut vero ipsi magis confideret, ei * in apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Davidi in salutem esset. Ajebat enim, † "Deum hunc, quem magnum
"esse animadvertis & per omnia diffusum, quique
"priusquam verbis eloquar mentem meam jam no-
"vit, testem appello fœderis quod tecum facio,
"me non cessaturum esse patris *in te* voluntatem
"modis omnibus explorare, donec comperiam ec-
"quid vitii in animæ ipsius involucris lateat. Cum
"vero ut se habeat intellexero, id te non celabo,
"sed tibi indicabo, sive benignus fuerit sive male-
"volus. Novit enim hic ipse Deus, ut illum tibi
"propitium adesse perpetuo precor. Nam &
"nunc quidem tecum est, & te non destituet: fa-
"cietque, sive pater meus sive ego tibi adversèr,
"ut superior discedas. Tu horum duntaxat me-
"mor esto: &, si me mori contigerit, liberos meos
"serva, & gratiam mihi pro hisce debitam illis
"refer". Cum in hæc jurasset, Davidem dimittit, jussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. "Et si, tribus jaculis ad scopum emissis,
"puero jussero ut illa petat (fore enim ut ante
"ipsum jaceant) pro certo nosce nihil triste à pa-
"tre *metuendum* esse. quod si contraria me dicere
"audieris, contraria similiter à rege exspecta. Ve-
"runtamen ego securitati tuæ prospiciam, & ni-
"hil mali patieris: tu vero, cum lætiora advene-
"rint tempora, fac horum memineris, curaque ut
"liberis meis prosis". Et quidem Davides, cum hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum constitutum discessit.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, *Jonathæ irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam.* 1 *Reg. c.* 20.
rex, cum se pro more purificasset, venit ad convivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dextris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, suspi-

g Βηθλείμλω,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* Βηθλεὲμ *Hen.* & *Busb.* Βηθλεέμα aut Βηθλέεμα *Basil.* & *G.*
h Συγκεχώρηκας.] Συνεχώρησας solus *Vat.*
i Παρ' αὐτὸ] Lege παρ' αὐτῷ. COCC.
k Ως ἄλλως] Ως omittit *Vat.*
l Αποκρίνηται,] Ita cum sex *MSS.* ἀπεκρίνῃ in *Editis.*
m Οἰκέτῃ σῷ] Illa οἰκέτῃ σῷ desunt *Vat.*
n Ποιήσειν] *Coll. Big.* & *Voss.* καὶ ποιῆτις.
o Εμφανίζον ἀποκρίνηται,] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφανίζων ἀπεκρίνῃ in *Editis*, *Aliisque.* ἐμφανίζων ἀπεκρίνατο μηνύειν *Vat.*
p Θαῤῥῇ] Aut θάῤῥῃ cum *Samb.* & *Vat.*
* *In apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat,*] Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.
q Πολὺν ὁρᾷς] Μέγαν *Samb.* & *Epiphan.*
† *Deum hunc, quem magnum esse animadvertis & per omnia diffusum,*] Vetus, *quem magnum esse vides, & ubique præsentem.* Verto, *quem maximum vides & ubique diffusum.* Crediderim vero Josephum sese accommodasse Gentibus cœlum esse Deum putantibus. COCC. Juxta illud Lucani lib. IX. versu 580. *Jupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.* Ita enim libri *MSS.* meliores, non *quodcunque.* HAV.
r Νόσῳ.] Γενέσει pro νόσῳ habent *Big. Samb. Vat.* & forsan *Epiphan.*
s Αποκρύψομαι·] Αποκρύψω μὲ *Big.* & *Samb.*
t Ανθ' ὁ πατὴρ] Εἰ τε ὁ πατὴρ ἐμὸς, εἴ τι ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*
u Διετέλει.] Αὐτὸς διετέλει *Idem.*
x Ἐκεῖ,] Ita cum iisdem *MSS.* ἐκεῖνο ἐπαγ. *Basil.* & *G.*
y Κἂν τρία ἀκόντια] Καὶ τρία ἀκόντια ᾗ *Big.* τρία ἀκόντια ᾗ βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.*
z Καὶ οὐδὲν μὴ] Καὶ σὺ ᾗ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ᾗ μνησθῇς τούτων βουλὰ τὸν *Vat.*
a Τῇ δ' ἐρχομένῃ,] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* τῇ δ' ἐρχομένῃ.
b Δ' ἦν,] Δ' ἦν, δι' ὃν ἁγνεύσας *Big. Samb.* & *Vat.*
c Αβενὴρ ᾗ] Αβενὴρ *Vat.*
d Αρχιστρατήγει] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιστράτηγος *Basil.* & *G.*
e Κενὴν,] Κεκινὴν *Vat.*

ſpicatus, ideo eum abeſſe quod à coitu non eſſet purus. Poſtquam autem poſtridie novilunii non adeſſet, quærebat à Jonatha filio, qua de cauſa Jeſſæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero reſpondit eum ipſius permiſſu in patriam, ut convenerant, conceſſiſſe, tribu *ſua* feſtum ſolenne agente: quin etiam ipſum ad ſacrificium invitaſſe. & ſi mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiſcor: noſti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infeſto pater ejus in Davidem eſſet animo: & voluntatem ejus plane perſpectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, ſed convicia projiciens, à profugis natum hoſtemque appellabat, & ſocium Davidis adjutoremque eſſe dicebat; & neque ipſum revereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Davides. quamobrem ſe eum acciturum eſſe dixit, ut ſupplicium lueret. Cum vero Jonathas ſubjiceret, quid commiſit, ut tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis *contumelioſis* probriſque iram exprompſit; ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio proſequeretur, eumque interficere *quammaxime* deſideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

Jonathas, de Sauli in Davidem odio perſuaſus, ejus ſaluti proſpicit. 1 *Reg. c.* 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio ſe proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Davides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante urbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero ut amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, feciſſet, puerum quidem pediſequum in urbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Davidi in conſpectum venit & colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ ſuæ ſervatorem appellabat. Illum vero à terra attollit *Jonathas*, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroque locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

ὁ καθαρεύσειν αὐτὸν [f] ἀπὸ συνουσίας ὑστερῶν. ὡς ἦ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας ὁ παρὼν, ἐπυνθάνετο τοῦ παιδὸς Ιωνάθης· ὅτι καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ τοῦ Ιεσσαὶ παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπρεῦδαι κατ' τὰς συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, τῆς φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἀπειρέψαντος αὐτοῦ· προκαλέσαι μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν [g] συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίσταται. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ φανερῶς τὴν ὅλην αὐτοῦ βούλησιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατασχὼν τὸν ὀργῆς Σαοὺλ, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομάλων γεγυμνημένον· καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ καινοῦν τὰ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν οἴεσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ταῦτα φρονοῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πρόνοιαν τούτων, ὅτι μέχρις οὗ πρὸς Δαυίδην ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχῃ. μεταπέμψας τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δ' Ιωνάθου, τί δ' ἀδικοῦντα [h] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σαοὺλ ἐξήνεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεκρήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, ὡς καὶ μικρὸν δι' ἐκεῖνον [i] αὐτόχειρ τοῦ παιδὸς γεγονέναι.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ καθ' ἡμέραν [k] ἀπολέσθαι, τοῦ καταπεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην, [l] ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸς τὴν πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο [o] προεισι. ποιήσας δὲ ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δὲ ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτῷ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τὰ Ιωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίσησι δ' ἀπὸ [r] τῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [s] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, [t] τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρείαν, καὶ τὸ μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ' ἐκ θρηνῶν ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις προσκελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγων πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπεμπε πρὸς τοὺς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σαοὺλ ἀποκτείνῃ τὸν Αχιμέλεχον καὶ τὸ γένος αὐτοῦ.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 *Reg. c.* 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert

ΔΑυίδης δὲ [u] φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [x] πόλεμον, εἰς [y] Νωβᾶν κατέφυγε πόλιν πρὸς [z] Αχιμέλεχον

f Ἀπὸ συνουσίας ὑστερῶν.] Ὑπὸ συνουσίας *Vat.*

g Συγχωρῇς,] Συγχωρήσης *Vat.*

h Κολάσαι θέλεις;] Κολάσαι *Big.* & *Samb.*

i Αὐτόχειρ] Aut communius cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόχερα.

k Ἀπολέσθαι,] Ἀπολέσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀναθανεῖν Δαυίδην διενυκτέρευσεν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τῆς πόλεως.

l Ἐνυκτέρευσεν.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* διενυκτέρευσεν.

m Γυμνασόμενος μὲν,] Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Baſ.* & *Gen.* qui habent γυμναζόμενος.

n Τοῦ πατρὸς διάθεσιν,] Τοῦ βασιλέως *Vat.*

o Προεισι] Ita in *MSS.* in *Editis* προέσεσι.

p Αὐτῷ καὶ λόγους.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

q Ἀναφανεὶς] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἄνω φανεὶς in *Editis Aluſque.* & mox πρὸ τῶν Ιωνάθου ποδῶν *Samb.* & *Vat.*

r Τῆς γῆς] Τῆς non agnoſcit *Vat.*

s Ἀλλήλοις,] Ἀλλήλας *Vat.*

t Τήν τε] Lege τὴν δ'. COCC.

u Φεύγων τὸν βασιλέα] Ita cum *MSS.* & *Zonara.* φυγὼν *Baſ.* & *G.*

x Πόλεμον,] Θάνατον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* non male.

y Νωβᾶν κατέφυγε πόλιν] Ita *Gen.* juxta *Biblia S.* & *Epiphanium* in prima ſyllaba. Ναβᾶν *Baſ.* Ναβαὺν *Big.* & *Samb.* Ναβᾶ aut Ναβᾶ *Busb. Hen.* & *Zon.* Νοβᾶ aut Νοβᾶ *Hieronymo* & LXXII. Ναβᾶν ἤτοι Νοβᾶν *Vat.*

z Αχιμέλεχον] Ita *Baſ. G. Vat. Samb. Big.* ut & *Procopius* & *Bibliorum Græc.* editio *Complutina*, juxta *Hebr.* & *Lat. Hieronymi.* Ἀβιμέλεχον *Hen. Busb. Zon.* & *Epiphan.* ex *Editione* communiori *Græcorum.* Codex autem *Sambuci* hic adnotat, ferme è *Procopio Gazenſi*, ἰσέον ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ Αχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Ἀβιμέλεχ· τὸ δὲ εὐαγγέλιον Ἀβιάθαρ.

μέλεχον τὸν [a] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκετῶν παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δ', πεῖξιν ἀποῤῥητον ὑπηρετῆσαι πρὸς τὸν βασιλέως, [b] ἔφη· εἰς ὃν σωτηρίας αὐτῷ [c] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι θεράποντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προστέταξα. κέλευε δ' λαβεῖν ἐφόδια. φίλου δ' αὐτὸν ποιήσειν ἔργον [d] θᾶττον, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανομένου. τυχὸν δ' τάττων, εἴτε [e] ὅπλων τι μὴ χείρους, ῥομφαίαν ἢ δόρατον. παρῆν δὲ Σαούλου δοῦλος [f] γένει μὲν Σύρος, Δωὴκος δ' ὄνομα, τῶν δὲ βασιλέως ἡμιόνων [h] νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε [i] τὸ τοιοῦτον· εἶναι δ' τοῦ Γολιάθου ῥομφαίαν, ὃν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταῦτα ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [k] τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [l] Γίτθαν [m] διέφυγε τὸν Παλαιστίνων, ἧς Ἄγχους [n] ἐβασίλευεν. ὑπογνωσθεὶς δ' ὑπὸ τῶν [o] τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γιγόμενος, μεμνημένων ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ [p] τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε πρὸς Σαούλου παρ' ἐκείνῳ πεφοβῆσθαι, προσποιεῖται [q] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν καὶ σίαλον στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τἆλλα δ' ὅσα σημήνοι [r] μανίας πίστιν [s] πρὸς τοῦ Γιτθῶν βασιλέως [t] γεγωνῆσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [v] προσδυσχεραίνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τοῦ Δαυίδου ὡς τάχος [x] ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δ' [y] ὅτως ἐκ τῆς Γίτθης, εἰς τὴν Ἰούδα προσγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῇ πρὸς [z] Ἀδυλλάμῃ πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [a] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δ' μὴ [b] πόσης συγγνείας ἦσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ τἄλλων δ', ὅσοις ἡ χρεία ὑπὸ ἡ φόβου ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [c] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγίνοντο δὲ οἱ πάντες [d] ὡς τετρακόσιοι. θαῤῥήσας δὲ ὡς ἐς χῆρος αὐτῷ ἐς συνεργίας ἤδη [e] προσγεγυμνένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [f] τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὰ [g] καθ' αὐτὸν τέλη, ἔχειν παρεκάλει. καταινέσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [h] παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς [i] δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, προελθόντα δ' εἰς τὴν κληρονομίαν

ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum venisse & sine amico famulove adesse viderit, *valde* miratus est; & scire desiderabat, quid causæ esset, quod neminem secum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium secretum mandavisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hic loci me convenire famulos jussi. Porro *illi* supplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præstiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At *tum forte* aderat etiam Sauli servus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Cæterum pontifex ajebat, se quidem ejusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo consecraverat.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Davidem qui multas Palæstinorum myriadas occidit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum *adiret* & experiretur, furorem & rabiem simulat, ita ut ore spumam emiserit, & alia, quæ insaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittensium regem dederit indicia. Atque *ille*, domesticis suis periratus, ut qui hominem mente alienatum sibi adducerent, jussit ut quamprimum foras ejicerent Davidem. *Inde ad Gittenses fugit, & insaniam simulando è periculo evasit.* 1 Reg. c. 21.

3. Cum ita è Gitta evasisset, in Judæ tribum se recipit. atque in spelunca prope urbem Adullam morans, ad fratres suos mittit qui nunciarent ubi ille esset. Illi vero cum tota cognatione sese ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus angustæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, seque ad omnia ejus arbitrio exsequenda paratos esse dicebant. erant autem universi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiscitur: ipsumque orabat, ut, parentibus suis in ejus ditionem & *potestatem* receptis illos, quamdiu de rerum suarum exitu desperaret, præsidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parentesque Davidis, tantisper dum cum eo fuerint, omni honore prosequutus est. *Adullamam petit, deinde se confert ad Moabitarum regem, sibi suisque benignum.* 1 Reg. c. 22.

4. At ipse, cum propheta ei imperasset ut è solitudine quidem abiret, in sortem vero tribus Judæ *Saulo, de Davide ad suos questo, indicat Doëcus eum ab Abimelecho receptum fuisse.* 1 Reg. c. 22.

[a] Ἱερέα.] Ἀρχιερέα *Vat.* HUDS. Mox ἀρχιερέα appellat. Nam & alii Pontificem Maximum ἱερέα nuncupant ἁπλῶς. REL.

[b] Εἶπε.] Εἶπεν *Big.* & *Samb.*

[c] Βουλομένῳ μαθεῖν] Βουλομένοις *m. Idem.* (βουλομένοις *Coll. Voss.*) βουλομένῳ λαθεῖν *Vat.* & *Hen. Coccejus* utrumque forte abundare putat.

[d] Παραχόρτα,] Παραχόρτου *Vat.*

[e] Ὅπλων τι] Ὅπλον τι in quatuor *MSS.*

[f] Γένει μέν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* atque ita *Vet. Interpr.* vel γένους μέν cum *Vat.* γενόμενος in *Editis*, *Aliisque.*

[g] Σύρος,] Ἰδουμαῖος juxta *Biblia Hebraica.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρος habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutensi*, qui forsan ad *Hebraïcum* fuerit emendatus. Verisimile est, quod & alii observarunt, dissensum ortum esse ex confusione vocum *haadomi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videsis *Lud. Capellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5.

[h] Νέμων.] Ita cum *Interpp.* LXXII. ἀρχιποιμὴν *pastorum præfectus* juxta textum *Hebraïcum.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. II. c. 44.

[i] Τὸ τοιοῦτον·] Illud τι ex *MSS.*

[k] Τῶν Ἑβραίων.] Illud τῶν deest *Vat.*

[l] Γίτθαν] Γεθαν *Big.* & *Samb.* Γέτθαν *Hen.* & *Busb.* Γὲθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras* & *Epiphan.* Γὰθ *Masoretis.*

[m] Διέφυγε] Ἔφυγε τὴν Π. τῆς Ἀγχους, ἤτοι Ἀγχοῦς *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Ἀχις.

[n] Ἐβασίλευεν.] Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Bas.* & *G.*

[o] Τοῦ βασιλέως οἰκετῶν,] Τῶν negligit *Vat.*

[p] Τὸν κίνδυνον] Forte τοῦ κινδύνου. COCC.

[q] Μανίαν τε] Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν καὶ λ.

[r] Μανίας] Forte abundat. COCC.

[s] Παρὰ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ] Τῶν Γιτθῶν *Vat.* παρὰ τῷ τοῦ Γιτθῶν *Big.* & *Samb.*

[t] Γεγωνῆσθαι τῆς νόσου.] Ita *MSS.* γνώσεσθαι in *Editis.*

[v] Προσδυσχεραίνας] Eo modo in quinque *MSS.* προσδυσχερήνας, pro προσδυσχεράνας, in *Editis.*

[x] Ἐκβαλεῖν] Ἐκβαλεῖν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*

[y] Οὕτως ἐκ τῆς Γίτθης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὅτω.

[z] Ἀδυλλάμῃ πόλει] Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Bas.* & *G.* Ἀδολλαμῆ *Vat.* Ἀδυλλάκη *Hen.* & *Busb.* Ἀδολάμη *Epiphan.* Ἀδυλλὰμ *Zonaras* ex LXX.

[a] Ἀδελφοὺς δηλῶν] Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.*

[b] Πάσης συγγνώμης] Πάσης τοῦ συγγ. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Idem.* καὶ τοῦ γε ἢ ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐχθρεία *Epiphan.*

[c] Ἐκείνῳ] Ita *Big.* (Cocc.) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliisque.*

[d] Ὡς τετρακόσιοι.] Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.*

[e] Προσγεγυμνώμενης,] Προσγεγυμνώμης *Big.* γεγυμνώμης *Vat.*

[f] Τὴν αὐτοῦ χώραν] Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.*

[g] Καθ' αὐτὸν τέλη] Ita in quatuor *MSS.* (& Cocc.) καθ' αὐτῶν *Bas. G. Aliique.*

[h] Παρ' ὃν ἐτύγχανον] Παρ' ὅσον *Hen.* & *Busb.*

[i] Δὲ] Lege δὴ. COCC.

dæ concedens illic habitaret, juſſis obſequitur: & in Sarin urbem ſe conferens ibidem commoratus eſt. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu eſſe viſum, in non mediocrem conjectus eſt metum & perturbationem: nam viri animi elati fortiſque non ignarus, magni aliquid ex ipſo oriturum eſſe ſuſpicatus eſt, quod certe luctum ſibi crearet & moleſtiam. atque ad ſe convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regiam habuit, ſedenſque in Arura (nam locus quidam erat ſic dictus) magna aulicorum multitudine eum ſtipante totoque ſatellitio, *ſic* eos affatur. "Equidem novi, viri popu-"lares, quod beneficentiæ meæ memineritis; ut-"que agrorum aliquos dominos conſtituerim, fe-"cerimque ut *alii* honores apud populum conſe-"quantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, "num plura & his majora munera à Jeſſæi filio "exſpectetis? nam compertum habeo univerſos ad "eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipſe "rebus illius ſtuduerit, vobiſque ei favere perſua-"ſerit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, "quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jo-"nathas quidem conſilio ſuo & auxilio ea promo-"verit, quæ contra me facere decretum eſt. ve-"ſtrum vero nemini curæ ſunt iſta, ſed quæ ſint "conſequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuiſſet, alius quidem præſentium nemo quidquam reſpondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; ſe vidiſſe Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura eſſent ex eo vaticinante perſpecta habuiſſe, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuiſſe.

Saulus Achimelechum & ſacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

ς. Saulus igitur, cum pontificem ejuſque patriam omnem familiam accerſi juſſiſſet, "quid, in-"quiit, mali aut ingrati à me paſſus es qui Jeſſæi "filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei "dederis & arma, regno meo inſidianti? & cur "etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? ſane "non tibi ignotum erat, quod à me profugerit "domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; ſed libere fatebatur ſe illa *ei* ſuppeditaſſe, non ut à Davide gratiam iniret ſed ab ipſo. "tibi enim hoſtem eſſe "ne quidem ſciviſſe, ajebat, miniſtrum vero fide-"liſſimum, & quod hiſce majus, & generum jam "tuum & neceſſitudine conjunctum. nam illis "non inimicos impertire moris eſt hominibus, "ſed quos maxime benevolentia & honore proſe-"quuntur. pro eo autem non ſe nunc primum "vaticinatum eſſe, ſed & ſæpius & alio in loco "hoc feciſſe: cumque ſe diceret à te omni feſtina-"tione miſſum ad aliquid agendum, ſi nihil ho-"rum præbuiſſem quæ deſiderabat, tibi magis "quam illi me iſta abnuere putabam. Quare non "eſt, quod de me male ſentias, aut ob ea quæ nunc

τ Ιέσσα φυλῆς ἀν αὐτῇ Δάφνην, πίστ. ϗ θαῤῥήσας ἐς [k] Σάφιν [l] πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σαοὺλ δ' ἀκούσας ὅτι μὴ πολίτης ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα ζόρυβον ϗ παραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα ἀνδρὸς ϗ τὴν μεγαλοψυχίαν, ὀδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, [m] ὑφ' ᾧ κλαύσεσθαι πάντως ϗ πονήσειν ὑπενόησε. ϗ συγκαλέσας τοὺς φίλους ϗ τοὺς ἡγεμόνας, ϗ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, εἰς αὐτὸν ἀπὸ [o] τοῦ [p] βουνοῦ ᾧ τὸ βασίλειον [q] ἔχει, ϗ καθίσας [r] ἐπ' Ἀρούρης· τόπος δ' ἦν τις [s] ὕστω προσαγορευόμενος τιμῆς πολιτικῆς πρὸς αὐτὸν ἕνεκα [t] τῆς τάξεως ϗ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέ-"μνησθε [v] μὲν οἶδ' ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι ϗ ἀρχῶν "τινας ἐποίησα δεατόπας, ϗ τιμῶν τῶν ἐν τῷ πολιτῇ ϗ τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας "τούτων δωρεὰς ϗ πλείονας προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [x] προσήκετε, "τοὐμοῦ παιδὸς Ιωνάθου αὐτῷ τι ὕστως φρονήσοντος ϗ "ὑμᾶς ταῦτα πείσοντος. ὁ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους ϗ τὰς "συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην αὐτῷ γενομένας· ὁδὲ "ὅτι σύμβουλος μὲν ϗ συνεργὸς Ιωνάθης ἐστὶ τῶν κατ' "ἐμοῦ συντεταγμένων. μέλει γὰρ ὑμῶν οὐδενὶ τούτων, "ἀλλὰ τὸ δοκοῦν ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπησάντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τὰ παρόντα· Δώηκος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς [y] Νωβὰν πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφητεύσοντος μαθεῖν, ϗ λαβόντα ἐφόδια ϗ τὴν ῥομφαίαν [a] τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μὴ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, ϗ πᾶσαν αὐτοῦ [b] τὴν συγγένειαν Σαοὺλος, "τί παθὼν, εἶπεν, "ἐξ ἐμοῦ δεινὸν ϗ [c] ἄχαρι, τὸν Ιεσσαίου παῖδα προσε-"δέξω, ϗ σιτίων μὲν αὐτῷ μεταδώκας ϗ ὅπλων, "ὅτι τὸν [d] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ ϗ περὶ "τῶν μελλόντων ἐχρηματίσω; οὐ γὰρ δὴ σε φεύγων ἐμὲ ϗ "μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μὴ παῤῥησίας ταῦτα προσφέρειν ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέμιον γὰρ [e] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, "πιστὸν δὲ ἐν τοῖς μάλιστα [f] δοῦλον ϗ χιλίαρχον, ϗ "τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη ϗ συγγενῆ. ταῦτα "δ' οὐκ ἐχθροῖς [g] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ "τοῖς εὐνοίᾳ ϗ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφη-"τεῦσαι δὲ οὐ νῦν πρῶτον [h] αὐτῷ, ἀλλὰ ϗ πολλάκις "ϗ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντος δὲ ὑπὸ σοῦ πεμ-"φθῆναι ϗ πολλὰ σπουδὰ ὑπὲρ πρᾶξιν, τὸ μηδὲν "προσφέρειν ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀνπλέκειν ἢ ἐκεί-"νῳ πρὸς αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' "ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδῃ "ἐγκει-

k Σάφιν] Σάφλω *Big. Samb.* & *Gall.* Σάφεν πόλιν ἤτοι Σάφεχον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Sarin*, *Sarich*, *Sarimit*, & *Aret.* non dubito quin legendum ſit, εἰς Ἀφλὼ, vel Ἀφλθὼ πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis *jahar Hhareth.* lenius Ἀφλθ *Euſebio.* HUDS. Conf. inf. Cap 13. §. 10. SPANH. Natum ex ſylva *Chareth.* confer 1 Sam. 22. 5. REL.

l Πολὺν] Lege πόλιν, quod & interpres videtur legiſſe & in *MSS.* eſt. REL.

m Υφ' ᾧ κλαύσεσθαι] Ἐφ' ᾧ κλ. π. ϗ συμπονήσειν ἐπ. *Vat.* HUDS. Forte ἀλλ' ἐφ' ᾧ κλαύσεσθαι π. ϗ πονήσειν ἔμελλεν. COCC.

n Ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν,] Ita cum melioribus *MSS.* ἐξῆς αὐτὸς πρ. *Baſ.* ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. *Gen.*

o Τοῦ βουνοῦ ᾧ τὸ βασίλειον] Conf. ſup. Cap. VIII. §. 1. SPANH.

p Βουνοῦ ᾧ τὸ βασίλειον] Sic & LXX. *Inſt.* ἐκάθιστο ἐν τῷ βουνῷ. exiſtimantes בגבעה in textu *Hebraico* eſſe nomen appellativum.

q Ἔχει, ϗ καθίσας] Εἶχε *Samb.* & *Big.*

r Ἐπ' Ἀρούρης·] Septuaginta etiam ſenes poſuerunt ὑπὸ τὴν ἄσηρον pro *thabbath haeſchal*, i. e. *in nemore* juxta *Hieronymum* & *Jonathanem* interpretes. at *in ſegete* vertit *Epiphanius*.

s Οὗτος προσαγορεύομενος.] Illa ὕστω προσαγορεύομενος non agnoſcit *Vat.*

t Τῆς τάξεως] Articulum inſeruimus ex *MSS.*

v Μὲν οἶδ'] Εὖ οἶδ' *Vat.*

x Προσήκετε,] Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσέθεσθε τιμῇ τι π. *Baſ.* & *G.*

y Νωβὰν πόλιν] Ναβὰν, τὴν ϗ Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide Cap. XII. §. 1.

z Ἀχιμέλεχον] *Al.* Ἀβιμέλεχον. de quo ibidem.

a Τοῦ Γολιάθου] Articulus deeſt *Vat.*

b Τὴν συγγένειαν Σαοὺλος,] Τὴν φυλὴν *MSS. Vet. Interpr.* & *Zon.* atque ita mox inferius.

c Ἄχαρι,] Ἀχάριστον *Vat.*

d Ἐμῆς βασιλείας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* in *Editis* deſideratur ἐμῆς.

e Σὸν οὐκ εἰδέναι,] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* σὸν deeſt in *reliquis.*

f Δοῦλον ϗ χιλίαρχον,] Δούλοις *Vat.*

g Παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους,] Παρασχεῖν *Vat.*

h Αὐτῷ,] Αὐτῷ, πολλάκις ᾧ ϗ ἄλλοτε *Big. Samb.* & *Vat.*

i Τὸν

"ἐγχειρεῖν πρὸς τοῦτο τῷ τότε μὲ δεχθῦναι Φιλαν-
"θρωπίαν ὑποπτεύσῃς. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ
"χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ πολεμίῳ.

5. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε [i] τὸν Σάυλον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μήπῳ [k] ἀληθεῖ πιστεύειν ὑποληφία. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [l] πειρασθεῖσιν αὐτὸν, μὴ τῆς γνώμης ἀποκλῖναι. μὴ θαρρούντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ προσταττόμενον τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δοήκῳ προστάττει τὸν φόνον. καὶ προσβαλὼν [m] ὁμοίους αὐτῷ πονηροὺς ἐκεῖνος ἀπέκτεινε τὸν [n] Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [o] πεντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάυλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [p] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ὑ γυναικῶν, ὑ νηπίων, ὑδ' ἄλλης ἡλικίας φειδόμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἷς Αχιμελέχου Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοι γε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [q] Ηλεὶ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [r] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τοὺς ἐκγόνους.

ζ. Σάυλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡμὸν ἔτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γνώμην ὅλην ἀρχιερατικὴν ἀποσφάξας πρῶτος, καὶ μήτ' ὑπὸ νηπίοις λαῶν οἰκτον, μήτ' ὑπὸ γήρως [s] αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι [t] τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιοῦτος φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατανοῆσαι τὸν ἀνθρωπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἂν μὲν εἰσιν ἰδιῶται τινες καὶ ταπεινοὶ, [v] τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσῃ μηδὲ πολλῶν ὅσα θέλουσιν, ὑπήκοοι εἰσὶ καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [x] τῶν πᾶσαν εὐνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ παρεστι· καὶ ὁ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυνασείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μεταχυδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ [y] σκηνῆ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπινων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τὸ ἀσεβείας αὐτοῖς καὶ τὸ δικαιοσύνης, ἔγγιστα τοῦ φρονεῖσθαι μεγαλυνόμενοι, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τότ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [z] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [a] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [b] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [c] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ

"Davidem moliri audis, meam, ut tunc visa est,
"humanitatem suspiceris. nam amico & genero
"tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hosti.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circundatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *sicarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progenici interitum. *Doëgus regis mandata exsequitur. 1 Reg. c. 22.*

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum privatam vitam agant, humilisque sint fortunæ, quia tum naturæ obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt & moderati, ac quod justum est unice persequuntur, & in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quæ in vita agunt hominesinterfit; & non solum opera cum fiant, sed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, & institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus est pietate & justitia, ut qui invidiæ proxime constituti sunt, & ob cogitata & facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui *Querela Flavii de pravo hominum ingenio.*

i Τὸν Σάυλον·] Τὸν Σάυλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος *Big. Samb. & Vat.*

k Ἀληθεῖ πιστεύειν] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀληθῶς in *Editis*, *Aliisque.* ἀληθεῖ πιστεύειν ὁμιλίᾳ *Vat.* & dein κελεύει τ. ὁπ. συλλαβεῖν αὐτὸν ἀποκτεῖναι.

l Πειρασθῆσιν αὐτὸν,] Πειρᾶσθαι *Big. Samb. Epiphan. & Zonaras.*

m Ομοίους αὐτῷ] Ita quatuor *MSS.* & *Epiphan.* ὁμοίως *Basil.* & G haud male.

n Αχιμέλεχον,] Sic in *Basil. G. Vat. & Samb.* Ἀβιμέλεχον & mox Ἀβιμελέχου in *cæteris.*

o Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Numerum sacerdotum in *S. Literis Hebraïcis* trecentis hic augent *Basil. & G.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι *Epiphanius, Zonarasque & Interpretes* LXXII. πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι *Theodor.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι, πεντήκοντα καὶ πεντακόσια *Hen.* ὡς πεντακόσιοι καὶ τεσσαράκοντα *Busb.* ἴσως δ' οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα *Vat.* hic loci. Verum infra (p. 347. §. 7.) cum *Flavio* trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse.

p Νωβᾶν,] In *MSS.* varie, Νομβὰ, & Νομβὰν & Νοεβάν. Vide p. 342. v. ultimo.

q Ηλεὶ,] In libris omnibus Ηλὶ aut Ηλεί. rectius, ut puto, Ηλεὶ aut Ηλεί.

r Εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι] Εἶπε γὰρ διαφθ. *Vat.*

s Αἰδῶ,] Ita *Big. Samb. & Vett. Grammatici.* αἰδὼ *Basil. G. Aliique* cum *novis.*

t Τὸ θεῖον ἐπελέξατο,] Hinc aliquis efficeret, Josephum credidisse hanc urbem unam fuisse ex illis, quas Deus sacerdotibus assignaret. Verum inter illas Nob non recensetur in sacris literis. Et quia prophetis illam a Deo destinatam æque ac sacerdotibus scribit, & clarum est nullas urbes prophetis datas fuisse, quemadmodum Levitis & Sacerdotibus, intelligi debet, providentiam Divinam hanc esse id temporis sedem multorum sacerdotum & prophetarum voluisse. REL.

v Τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι] Τῷ μὴ δύνασθαι τῇ φύσῃ, μηδὲ πολλῶν ὅσα θέλουσι καὶ ὅσα δύνανται καὶ θέλουσιν, ἐπιεικεῖς *Vat.*

x Τῶν πᾶσαν εὐνοιάν] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τῶν εὐνοιάν τε καὶ πᾶσαν σπ.

y Σκηνῇ προσωπεῖα] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb. & Vat.*

z Δεδιότος,] Οὐ δεδιότος *Vat.*

a Μισήσωσι θελήσαντες,] Μισήσωσιν ἐθελήσαντες *Big. & Samb.*

b Στέρξωσιν ἀλόγως·] Ita ex præcedentibus cum *Big. & Samb.* in *reliquis* ς ἐργωσιν.

c Ἀληθῆ,] Sic *Big. & Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis*, *Aliisque*, τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ τῷ Θεῷ δοκοῦσι.

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas*; neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam defit optimatium status & regiminis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

Abiatha-, è cede elapsus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: nam istæc ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem. calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

μελλόντων λόγ῾ αὐτῆς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [e] καὶ ῾Ηγαγόντες εἰς ὑπεροφάνειαν, οὐ τούτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑποβολὰς αὐτῶν [f] ἀπηνέγκοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἔστι κτεῖναι δυνάντας. τοῦτ῾ Σαοὺλ῾ ἡμῖν ὁ [h] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτ῾ [i] μετὰ τὴν [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀπέκτεινας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν ἢ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν Νόμπῃ νεὼν [l] ναὸν ἀποδάσεις ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστήσας· τοσούτους μὲν ἀνελὼν, μείναι δ' ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ [m] καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ο δ' Ἀβιάθαρ῾ ὁ [n] τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [o] ὁ μόν῾ διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ [p] τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαοὺλ φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τῶν οἰκείων αὐτῷ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν [q] πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [r] πρὶ αὐτὸν ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι [s] πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν αἰτίαν. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [t] λησόμενον ἔτως, ἠξίω.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samueli & Nabali.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Δαυίδης τὸν Σαοὺλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἀφῆκε· καὶ περὶ τοῦ Σαμουήλου τελευτῆς καὶ Ναβάλου.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, scipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius latè emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τὴν [r] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτοὺς, [s] εἰ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος ἐπιτρέπῃ νίκην. τοῦ δὲ σημαίνειν φήσαντ῾ος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ διαμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ἅπαντας [t] ἀλωνας καὶ τὸν καρπὸν [v] σωτήριον ἀθρόως. Σαοὺλῳ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ δὲ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἰς τε τοὺς τῶν ἄλλων ἀκοὰς, καὶ πρὸς τοὺς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [y] σωισάμενον καὶ τὴν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σαοὺλ῾ ἀκηδίας ὂν [z] Κίλλα τὸν Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ τὴν ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπὼν, ἐπεὶ καὶ [a] συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τεῖχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προστάξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυίδην ἀποκτεῖναι· τοῦτα δ' αἰσθόμεν῾ο ὁ Δαυί-

d Μὲν τοὺς πολλὰ] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μὲν τὰ πολλὰ ταλαιπωρήσαντες *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* μὲν πολλὰ ταλαιπωρήσαντας.

e Καὶ ὑπεραγόντες] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ ὑπάγ.

f Ἀπιθάνοις.] Sic cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσιν, οὐκ ἐπ' ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα *Vat.*

h Κίσου παῖς,] Ita (ut supra, p. 319. in principio) edere visum est. Κισαΐου, aut Κηταίου hic loci habent Codices *Josephi*.

i Μετὰ τὴν] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium*.

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατείας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν ἀποδάσας ἱερέων] Θεὸν pro ναὸν legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ'] *Coll. Big.* & *Voss.* νεὼν.

n Ὁ τοῦ διασωθῆναι] Ὃς μόν῾ *Vat.*

o Περὶ αὐτὸς ἐσόμενα,] Περὶ αὐτῶ *Vat.*

p Πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα] Παρ' αὐτῷ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον ἔτως,] Alii sic distingunt, λησόμενον, ἔτως ἠξίω.

r Κιλλανῶν] Ita *Bas. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κιλαιῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex *Ceila* Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανεῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τῷ Θεῷ δι' οὗ προφήτου πυθόμ῾ο εἰ ἐπιτρέπει *Vat.*

t Ἀλωνας] Ἀλῶνας· vid. lib. xx. c. 7. §. 8. Ἀλῶνα *aream* LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Σωτῆριον] Forte σωπήγιον. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud ῾ὁ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.*

y Σωισάμενον] Hic mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131.

z Κίλλα] *Al.* Κιλλᾶ & Κειλᾶ. juxta *Eusebium* Κειλᾶ.

a Συνηνάγκασεν] Συνεπλωάγκασεν αὐ ἐλθεῖν *Vat.*

Δαυίδης, καὶ μαθὼν παρά [b] τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ μείναι αὐτοῖς οἱ Κίλλιται συνοίσειν τῷ Σαούλῳ, τοὺς [c] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [d] Ενγεδαίν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγότα τοὺς Κίλλιτας, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β'. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἰς τινα τόπον [e] Καινὴν καλουμένην τῆς [f] Ζιφίτιδος παραγίνεται· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ ἀσπασάμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρῆσθαι τοῖς μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πάσης τῆς Εβραίων δυνάμεως ἄρξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν γὰρ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ὀμόσας [g] ποιησάμενος εἰς ἅπαντα τὸν βίον τοὺς ἀλλήλων φύσεως καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο. [h] αὐτὸς μὲν Δαυὶδ τὰ συγκείμενα καὶ μεταλλομένῳ τοῖς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτοῦ καταλιπὼν μικρὰ τῶν Φρουτίδων καὶ τῆς δέους [i] ὑπεκθέσις· αὐτὸς γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ γὰρ [k] Ζιφῶοι, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύσειν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ προδώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφίτιδος [m] στενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὐτῷ τοῖς ἄλλοις. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκότι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τὴν εὐνοίαν ὑποσχόμενος αὐτοῖς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκηλεθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν δὴ τὴν ὁδὸν ἦσαν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου ποιησόμενοι τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνύσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [o] φανερωτέραν καταστήσειν. δίκαιον γὰρ τὸν ἀδίκου καὶ πονηρᾶς διανοίας, οἱ μηδὲν [p] κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ τοῦτο ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [q] φιλοτιμίας, δι' ἣν κολακείαν καὶ [r] κέρδους προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ὑπὲρ θανάτου, καὶ λαυθάνειν δυνάμενον [s] διέβαλλον, καὶ προδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφαίων κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τοὺς τόπους τῆς [t] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ὑπὲρ τὸν μεγάλον πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ'. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνῳ διώκειν Σαούλος. καὶ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ὑπὲρ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπεριέστασαν δὴ τὸν Σαούλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ὑπὲρ τὴν [y] τῶν Εβραίων ἐπιστρατεύσαντες χώραν ἀκαθέκτως. ὑπὲρ γὰρ τούτου ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρεῖττον ἀναγκαιότερον, ἢ τὸ ἴδιον ἀποδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexisset, & à Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum convenisset & salutasset, eum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicaverant; brevique se illis benevolentiæ ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Davidem perquirerent & solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se *continuo* secuturum esse. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando benevolentiam suam patefacere, sed & magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo & maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio & spe lucelli à rege *consequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæsitum, & qui latere poterat, insimulabant, & regi dedituros esse pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis adventus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

Jonathas it consolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg. c. 23.

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. 23.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis evaserat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à persequutione Davidis, cum in eo jam esset ut illum caperet, aliò avocarunt Palæstini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura *Hebræis* infestos, se retrorsum convertit; illorum injurias propulsare magis è re sua esse arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

Saulum à Davide persequendo revocat Palæstinorum incursio. 1 Regum c. 23.

4. At-

b Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους,] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους scribi debet.

d Ενγεδαὶν λεγομένης.] Ενγελὰν *Bas. G. Samb.* Ενγαλὰν *Big.* Ενγεδὼ *Vat.* & forsan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ενγεδών.

e Καινὴν καλουμένην] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Κενὰν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *baliadeja* ὡν τῇ καινῇ pro *baboreja*, *in sylva.*

f Ζιφῶτις ἔσχηκεν] Aut Ζιφῖνις cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Ποιησάμενοι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h Αὐτὸς μὲν Δαυὶδ] Vocem αὐτῷ inseruimus ex *MSS.*

i Ὑπεκθέσις,] Ὑπεκστάσας αὐτὸν. ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφῶοι,] Ita in *Excusis* & *plerisque MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφεῖοι in *aliis.*

l Ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι.] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν,] Στειναπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φυγὼν cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καταστήσειν.] Φανερωτέραν κατάστασιν *Big. Vat.* & *Samb.* Φανερωθέντα καθέξειν juxta *Epiphanium.*

p Κινδυνεύειν ἔμελλον.] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Φιλοτιμίας abest à *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat.* & versione *Epiphanii*: nulla injuria.

r Κέρδους προσδοκίαν] Κέρδους ἐπιθυμίαν τε καὶ προσδοκίαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* διὰ ἣν κολακείαν δὲ βασιλέως καὶ παρὰ δίκην ζητ.

s Διέβαλλον,] Διέβαλλεν *Samb.* & *Vat.*

t Ἐκείνων χώρας,] Ἐκείνης ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σιφωνος, lusu Scribarum. HUDS. Μαώνου scriptum oportuit. 1 Sam. 23. 20. REL.

x Ἀντιπεριέστασαν δὴ] Ἀντιπεριέστησαν *Hen.* & *Busb.*

y Τῶν Ἑβραίων] Τῶν deest *Vat.*

Saulus in ſpelunca incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Palæſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraëlitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longè à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum ſorte Davides cum viris quadringentis deliteſcebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat cum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, cumve qui ad regiam dignitatem à Deo provectus eſt. nam ſi ille in nos malignus, haud fas eſt ut par illi referam. Cum autem Saulus è ſpelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obſecrans ut *ipſum* audire vellet. Cum que rex reſpexiſſet, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanaſque calumnias confingen- "tibus aurem admovens, illis quidem fidem habe- "re digneris, tibi vero amiciſſimos in ſuſpicionem "vocari patiaris: ſed potius ex rebus ipſis ſpectari "debet, ut quiſque in te animo ſit affectus. nam "calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujuſque* "benevolentia clare eluceſcit. Et quidem verba "comparata ſunt ut utriuſque, veri & falſi, ſpe- "ciem præ ſe ferant: facta vero nudum animum "conſpiciendum ſiſtunt. Ex his itaque mihi cre- "dendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; "non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque "in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum "pergis animam meam perſequi, & nihil die no- "ctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vi- "tamque adimas: quod *ſummâ* iniquitate moliris. "Qui fit ut tanto in errore de me verſeris, quaſi "occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non "ſis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimi- "ci, necem expetens, qui, cum hodie ſemet vin- "dicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pe- "percit, neque illa uſus eſt opportunitate, quam, "ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, è manibus "elabi non ſiviſſes? quando enim veſtis tuæ laci- "niam præcidebam, potui & tunc caput ampu- "taſſe". pannoque ſimul prolato verbis fidem adſtruit. "ſed ego, inquit, à juſta quidem vindicta "abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me injuſto "proſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, moreſque "noſtros redarguat". Saulus autem, modo increſ-

Davidis cum Saulo expoſtulatio. 1 Reg. c. 24.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ἅτως, ὑπεκ παραλόγου τὸν κίνδυνον διαφυγών, εἰς τὰ στενὰ τῆς [z] Ενγεδδωΐτης ἀφικνεῖται. Σαοὺλῳ δ', ὑπεκβαλόντι τοὺς Παλαιστίνους, ἦκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τινὲς τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [a] Ενγεδηνοῖς διατρίβειν ὄροις. λαβὼν δὴ τρισχιλίους [b] ὁπλίτας ἐκλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γλυφόμενός ποῤῥω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀντρῶνα βαθὺν καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν ἑξακοσίων κεκρύφθαι. ἐπιγενόμενος οὖν [c] ὑπὸ τῆς φύσεως εἰσίσιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεασθεὶς δ' [d] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδου· καὶ φράσαντος δὲ θεασαμένου τοῖς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ χαίρειν ἐχθὲς ἀμωμήτως, καὶ συμβουλεύοντος τῷ Σαούλῳ ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ παλαιπωρίας, ἀναστὰς ἀποτέμνει [f] μὲν τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου [g] μόνον δὲ ὁ Σαοὺλος [h] ἀμπέσχετο. μεταγνοίας δ' αὖθις, ὡς δίκαιον εἴπε φονεύειν τὸν [i] αὐτοῦ δεσπότην, οὐδὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς ἐστὶν εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. ταῦτ' οὖν Σαοὺλ τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, [k] προελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνεκραγεν, ἀκοῦσαι Σαοὺλον ἀξιῶν. ὑπερφρονήσαντος δὲ βασιλέως, [m] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ὑπὲρ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καί φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδέσι "πλάσμασι διαβολὰς παρέχουσι δεῖ τὰς ἀκοὰς, χα- "ρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τὰς δὲ φιλ- "ίας δι' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν "τὰ ἀπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σα- "φὴς δὲ ἀπόδειξις διανοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος "μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψευ- "δής· τὰ δὲ ἔργα γυμνὰ [q] ὑπὸ τὴν διάνοιαν "τίθησι. τοίνυν ἐκ τούτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με πρὸς σὲ "καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κα- "τηγορεῖσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνά- "τὰ γενέσθαι, πρᾶξαί μενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχήν, "καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν λογί φρον- "τίδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἵν' ἀδί- "κως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ πρὸς ἐμοῦ δόξαν εἴ- "ληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀ- "σεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμω- "ρῆσαι δυνάμενον καὶ πρᾶξαι σοὶ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ "θελήσαντα, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ "σοι κατ' ἐμοῦ πρόκειται, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, δια- "χρήσασθαι [z] ποθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σε τὴν "πτέρυγα τοῦ ἱματίου ἀπέτεμνον, τότε σε [a] καὶ τὴν κε- "φαλὴν ἠδυνάμην". ἐπιδείξας δὲ τὸ ῥᾴδιον ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεχόμην δικαίας "ἀμυνης, φησὶ· σὺ δὲ [b] μισῶν ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' "ἐμοῦ φέρων. Θεὸς πότε δικάσαι, καὶ τὸν ἑκατέρου "τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε". Σαοὺλος δὲ ὑπὸ τῷ θαύμα- δό-

z Ενγεδδωΐτης ἀδικεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ενγηδδωῖς in *Editis* & tribus *MSS.* Εγιδιῶς *Hen.* & *Busb.* Εγηδδῶν ἤτοι Εγαδὶ *Vat.*

a Ενγεδδωΐτ-,] Similiter ac ſupra v. 33. variant *libri*, niſi quod Γαδδωΐς habeat *Vat.* HUDS. Conf. lib. IX. c. 1. §. 2. SPANH.

b Οπλίτας ἐπιλέκτους] Οπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠγέτο *Vat.*

c Υπο τῶν κῆ φυσιν,] Ita in *Editis*. verum ὑπὸ τῆς habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.*

d Υφ' ἑνὸς] Υπό τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τῆς ὑπὸ τὴν Δαυΐδου *Vat.*

e Αλης αὐτὸν] "Αλης *Samb.* ut *Etymon.* ſuadet. ἀπὸ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud μὲ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Μόνου δὲ ὁ Σαοὺλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνα ὁ (aut ὃ) Σαοὺλος *Baſ.* & *G.* μόνα δὲ Σαοὺλος *Vat.*

h Αμπείχετο.] Ημπειχέτο *Big.* & *Gall.*

i Αὐτοῦ διαπότου,] *Al.* αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

k Προελθὼν ὁ Δαυίδης] Προελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ανεκραγεν,] Εκραξεν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τὸν Σαοὺλον.

m Προσκυνεῖται αὐτὸν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen* & *Busb.*

n Πονηροῖς.] Πονηρὰς juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ τε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox πιστεύειν τε *Busb.* & *Hen.*

p Επ' ἀμφότερα] Επ' αὐτόπτου ἀληθές τε καὶ ψεῦδος *Vat.*

q Υπ' ὄψιν] Επ' ὄψιν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν μὲ πρ. *Vat.*

s Με πρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* σὲ πρὸς σέ.

t Εβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐβαλόμεν.

v Η τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Η τὴν ἐμοῦ ἀναίρεσιν in ſex *MSS.* ἢ τὴν ἐμοῦ ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τὸν Θεὸν,] Voculam εἰς inſeruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενον,] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἶ σοι *Vat.*

z Ποθῶν νομίζων πολέμιον;] Ποθῶν δὲ νομίζων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud δὲ ex *iiſdem* & *Epiphan.*

b Μισῶν ἄδικον] Μισῶν ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρεις *Vat.*

c Καὶ

δοξῳ τ σωτηρίας γαμμάτας, καὶ τῷ τ νεανίσκῳ μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐτὸ καὶ εἰπὼν πιθανῶς, αὐτὸν εἶναι δίκαιον φάσκειν ἀπεκρίνατο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγο-"νας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπιδείκνυμι δὲ [c] καὶ σήμερον "τῶν ἀρχαίων ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἱ τοὺς ἐχ-"θροὺς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντας, σῴζειν [e] παρήγγελκαν. "πέπυσμαι δὲ νῦν ὅτι σοὶ τῷ βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάτ-"τει, καὶ σεβόμενός σε τὸ πάντων τ Ἑβραίων κράτος. "δὸς δή μοι πίστιν ὀμόρκους, μή μου τὸ γένος [f] ἐξαφανί-"σαι, μηδὲ ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξα-"πολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον". ὁμόσας δή, καθὼς [g] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σάουλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μαθηρῶν ἀνέβη γενεάν.

ε'. Ἀπεθνήσκει δὲ [i] κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμουήλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ ὢν τὰ τυχόντος [k] ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐνεφάνισε γὰρ τῇ ἀρετῇ αὐτοῦ καὶ τὸ μετ' εὐνοίας τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἦγεν· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θαπτόμενον δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [m] Ραμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ πλούτῃ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος [q] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ τοῦ λαοῦ, μὴ τὴν Ηλεὶ δ' ἀρχιερέως πλούτῳ, μόνον μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλ τοῦ βασιλέως δέκα ἐπὶ τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουήλου [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ην δέ τις τ Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Εμμᾶ, πλούσιος καὶ πλυθρέμμων. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτοῦ πεῖμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης αἰτεῖ θρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ δ' δύνασθαι λαθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω πεῖσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τ ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτούς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ τούτης τυγχάνειν ἀξίωμα τ προνοίας. ὧν ἦ [x] Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [z] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος ταῖς παιδείας λελογχώς. πρὸς σοῦ τ Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τ σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. θαρρεῖν δ' ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθὼν παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τ ποιμνίων γεγόναμεν, πολλὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ

dibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum feciset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum causa "exstitisti, ipse vero tibi calamitatum *auctor:* ho-"die etiam ostendisti priscorum in te vigere justi-"tiam, qui inimicos in solitudine captos servan-"dos esse edixerunt. Itaque nunc persuasum ha-"beo, regnum tibi à Deo adservari, tibique cessurum esse Hebræorum omnium imperium. qua-"re jurejurando mihi fidem facias, te genus meum "non esse deleturum, neque injuriarum memorem "exitio daturum liberos meos: sed domum meam "custoditurum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, jurasset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Matherôn ascendit.

Moritur Samuelus. 1 Reg. c. 25.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem assequutus. Illud enim & virtutis ipsius & populi erga ipsum benevolentiæ indicium erat, quod eum diu luxerint & lamentarint, atque sepulturam ejus solemnesque exsequias certatim & magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus eum defleverunt, non quasi in publico mœrore ex morte alieni; sed quasi privatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad justitiam & bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelem spectant, hunc finem habuerunt.

Davides commeatum petit à Nabalo; sed frustra. 1 Reg. c. 25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* jussit suis curare ut hæc integra salvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adversum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At e *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat & *agresti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam instituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonsuram faciebat, cum Davides decem viros è suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obsecrabat, ut sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à pastoribus factus, quod longo jam tempore in solitudine versati, nulla eos injuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes

c Καὶ σήμερον] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τῷ ἐκείνων ἀρχαίαν ἕξ. alius vero τῷ ἐκείνων ἕξ.

d Λαβόντας,] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.*

e Παρήγγελκον.] Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελον *Basil.* & *G.*

f Ἐξαφανίσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* nisi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* ἀφανίσαι, μηδὲ μοι μν. τοὺς ἐκγ. ἀπολέσαι.

g Ἠξίωσε,] Eo modo in *MSS.* ἠξίωσε in *Editis.*

h Μαθηρῶν ἀνέβη] Μαθηρῶν ἦτοι Μασηρὰν in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μαθηρὰθ aut Μασηρὰθ. à quo non longe recedit Μαηρεὶθ Codicis *Alexandrini* τ ὁ. HUDS. LXX. εἰς τὴν Μισηρὰν γῆν. Hebr. הַמִּצְפֶּה. COCC. Μαθηρῶν ἀνέβη γῆν habet Ed. Basil. Omissa autem hæc sunt ab Interprete, non à Rufino: *abscessit in angustias Maspha.* SPANH.

i Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν] Ita in sex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν.

k Ἀπολαύων τιμῆς] Aut ἁπλαύτως cum *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἐνεφάνισε γὰρ] Ἀλλ' ἐνεφάνισε γὰρ τῇ ἀρετῇ αὐτοῦ *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vat.* ἐνεφάνησε γὰρ τῇ ἀρ. *Basil.* & *G.*

m Δ' αὐτὸν] Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis.*

n Ραμαθᾷ,] Ἀρμαθᾷ ἤτοι Ἀξίμαθα *Vat.* HUDS. Conf. sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

o Οὐ κοινὸν] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

p Ὡς εἰς οἰκεῖον οἰ] Ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκας ἰδίων ποθῶν *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δ' ἕκας ἴδιον παθῶν *Vat.*

q Παθών.] Ita cum *Epiphanio.* in *Editis*, *Aliisque* παθῶν.

r Τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.*

s Εμμᾶ] Ita *Samb* Εμμὰ *Basil. G. Big.* Αἰμαὰ *Vat.* Αμὰν juxta *Epiphanium.* Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὰν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forsan scripserit *Josephus* Αμᾶν aut Εμμαῦν.

t Αὐτοῦ] Forte αὐτῷ. COCC.

v Παρήγγελλε] Παρήγγελε *Hen.* παρήγγελε *Busb.*

x Νάβαλος,] Ναύαλος Ed. Basil. SPANH.

y Ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον.] Habens vitam detestabilem *Rufinus.* SPANH.

z Γυναικὸς δ' ἀγαθῆς] Illud δ inserui è *Cod. Vat.*

a Συνεύχεται] Ἐπεύχεται *Hen.* & *Busb.*

b Παρεκάλει,] Παρακαλεῖ *Vat.*

ſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miſſis *ali-*
"*quot de ſuis* ad maritum ejus, ne quod æquum
"quidem eſſet impetrârit, ſed è contra gravibus
"conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipſis in gre-
"gum cura & cuſtodia ſe quammaxime benignum
"præſtiterit, hoc autem domino in damnum ceſ-
"ſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mi-
"hi, inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age,
"qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano ſan-
"guine manus polluas. nam ille ipſe, ſi inconta-
"minatus *à cæde* permanſeris, ab iis qui *in te* ma-
"ligni ſunt pœnas exiget. Mala enim quæ Naba-
"lum manent, illa in inimicorum tuorum capita
"recident. At mihi benignus ſis *obſecro*, & iſta à
"me accipere digneris; atque iram & indignatio-
"nem qua in maritum ejuſque domum commove-
"ris, mei in honorem remittas. Te enim decet
"manſuetudini conſueſcere & humanitati; præ-
"ſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius te, ô mu-
"lier, ad nos hodie adduxit: alioqui craſtina tibi
"non illuxiſſet dies, cum juraverim hac ipſa no-
"cte everſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-
"minem ſuperſtitem relicturum ex familia homi-
"nis maligni & in me meoſque ſumme ingrati.
"jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi
"obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed
"Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc
"eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui enim
"ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

μῳ Δαμτείονλες ἤδη χρόνον. [c] μετανοήσ σ' ὀδὲν Δαυίδη ὠφελήσομεν. ταῦτα ἢ τ πεμφθέντων Δαυιτηναίων πρὸς τ Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτὸς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τ᾽ ἦν ἤκουσεν Ιεσσαίε, νεῶν ἄρα, εἶπε, [d] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ᾽ αὐτὸς οἱ δραπέτης καὶ σεμνυνόντες, [e] τὸς δεσπότας [f] καταλιπόντες. ὀργίζετο σ' αὐτῶν φεύγοντων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίος μὲν ὡπλισμένος αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, Δακοσίος ἢ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίος, ὅπι τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὰ κτῆσιν [g] ὅλην ἀφανίσειν. ὁ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάρις εἰς αὐτὸς, μηδὲν ὑπὸς πολλῆ φιλανθρωπία πρὸς αὐτὸν [h] χρησαμένοις· ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ὡσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν [i] ὑπ᾽ αὐτῶν λελυπημένου.

ζ, Δούλε δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τὰ τοῦ Νάβαλε, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ᾽ ἐκείνε, κατέπονε, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης αὐ-
"τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ
"καὶ ὡσυβριθείη βλασφημίαις δειναῖς, πάση ὡβεὶ
"αὐτὸς ὡφοιᾳ καὶ φυλακῇ τ ποιμνίων χρησάμενος,
"γεγονέναι ἢ τότε [k] ὅπι τῷ κακῷ τῷ ἑαυτοῦ δεσπότε".
καὶ ταῦτ᾽ ἐκείνε φήσαντος, [l] Αβιγάια, ὡφοπηγορεύετο γὰρ ὕτως, [m] ὑπισάζαι τὰς ὄνος, καὶ πληρώσαι παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰπεῖν πανδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναιδὴς ἦν, ἐπορεύετο ὡὸς Δαυίδην. [n] καταβαινόντι ἢ τὰ στενὰ ἑαυτῆς ἤρας ἀπλώτησε Δαυίδης, [o] μ᾽ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ᾽ αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπηδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ ὡπόσωπον [p] ὡποσεκυνεῖ, καὶ τ μὲν Νάβαλε λόγων ἐδέτο μὴ μνημονεύειν· ὁ γὰρ ἀγροικεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. [q] Νάβαλος ἢ κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ᾽ ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τὰς πεμφθέντας ὑπ᾽ αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ
"χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵ-
"ματι. μένοντα γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκ-
"δικήσ ὡδὲ τ πονηρῶν. ὰ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νά-
"βαλον, ταῦτα καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν σε κεφαλῆς
"[r] συμπεσεῖ. γνοὺς ἢ Δμενής μοι, κρίνας [s] ἀξίαν
"τὰ περὶ ἐμὲ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν
"ὀργὴν τὴν ὅπι τὸν ἄνδρα με [t] καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς
"τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρᾳ σοι καὶ φι-
"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ-
"ειν". ὁ ἢ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλά σε, φη-
"σὶν, ὦ γυῦαι, Θεὸς Δμενὴς ἤγαγε ὡὸς ἡμᾶς τήμε-
"ρον· ἐ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ
"τ οἶκον τ Νάβαλε Δαὶ τῆσδε τ νυκτὸς ὁμόσαντος
"ἀπολέσαι, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπ᾽ ἀνδρὸς
"πονηρῷ καὶ ἀχαρίστε πρὸς ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς ἑτάρας [u] γε-
"νομένης. νεῦ ἢ φθάσασα ὡφέλασες [x] καταμειλίξασθαί
"με τὸν θυμὸν, κηδομένη σε ὁ Θεός. ἀλλὰ Νάβαλος
"μὲν, κἂν ἀφεθῇ νεῦ Δαὶ σὲ τῆς τιμωρίας, ὑ φεύ-
"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ᾽ ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα-
"βὼν αἰτίαν ἄλλην. ἡ. Ταῦτ᾽

c Μετανοήσ] Μεταγνόησεν *Big. Samb.* & *Vat.* Attice. mox παραχρῆμα *Vat.*

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαφρονοῦσιν ἐφ᾽ ἑαυτὸς eodem ſenſu *Big.* & *Samb.* μεγαφρονοῦσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς *Vat.*

e Τὸς δεσπότας] Οἱ τὸς δεσπ. *Vat.*

f Καταλιπόντες.] Ita *MSS.* καταλείποντες & mox καταλείπων in *Editis*, *Aliiſque.*

g Ὅλην ἀφανίσειν.] Vox ὅλην deeſt *Vat.* mox ἀφανίσαι legunt *Hen.* & *Busb.*

h Χρησαμένοις·] *Coll. Voſſ.* & *Big.* χρησαμένους.

i Ὑπ᾽ αὐτῶν λελυπημένου.] Περὶ αὐτῶν *Vat.*

k Ἐπὶ τῷ κακῷ] Ἐπὶ τῷ κακῷ δεσπότῃ *Vat.*

l Αβιγαία,] Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Αβιγαίλη juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail.*

m Επισαξαι τὰς ὄνος,] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ὡθίως ἐπισάξασα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* ἐπιδήξασα τὰς ὄνος *Hen.* & *Busb.* ἐπάξασα τὰς ὄνος legiſſe videtur *Epiphanius.*

n Καταβαινόσῃ] Ita cum ſex *MSS.* καταβαινούσης perperam in *Editis.*

o Μετὰ τετρακοσίων] Μετὰ τ τετρακοσίων *Vat.*

p Προσεκυνεῖ,] Προσεκυνήσε *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

q Νάβαλος ἢ κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ,] נבל אפרון flagitioſus. SPANH.

r Συμπεσεῖ.] Ita cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συμπίσοι *Big.* & *Vat.* (ἐμπεσεῖ *Coll. Voſſ.*) ἐμπίσοι *Samb.*

s Αξίαν ἢ] Sic *Samb. Vat. Gall.* & *Epiphan.* (Legi ἀξίαν ἢ vel ἀξίων τὸ vult *Coccejus*) ἀξίου *Baſ. G.* & *Big.*

t Καὶ τ οἶκον] Καὶ τ οἶκον ἢ Νάβαλε *Vat.*

u Γενομένης.] Γεγυμνάσθε *Vat.*

x Καταμειλίξασθαί με τὸν θυμὸν,] Μειλίξαι ἢ *Vat.*

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολυϲ τὴν γυναῖκα. ἡ δ', εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦϲα, καὶ καταλαβοῦϲα τὸν ἄνδρα μὴ πολλῶν διωχήμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγημένων διεσαφ. τῇ δ' ὑπιούϲῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώϲαϲα, [y] παρεθῆναι [z] καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων [a] καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖϲ λύπης ἐπάϲαι. καὶ δέκα ϲὺ πλείϲαϲ ὑπερβάϲαϲ ἡμέραϲ τὸν βίον κατέϲτρεψε ὁ Νάβαλοϲ. ἀκούϲαϲ δ' αὐτὸν τὸν τελευτῆϲαι ὁ Δαυίδηϲ, [b] ἐκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶϲ αὐτὸν ἔλεγε· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆϲ ἰδίαϲ πονηρίαϲ, καὶ δοῦναι δίκαϲ [c] αὐτὸν καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τὰϲ πονηρὰϲ ἐλαυνομέναϲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τῶν ἀνθρώπων ὑπερορῶντα, διδόντα δὲ τοῖϲ μὲν ἀγαθοῖϲ τὰ ὅμοια, τοῖϲ δὲ πονηροῖϲ [d] ἀξίαν ἀποφέροντα τὴν ποινήν. πέμψαϲ δ' αὐτὸϲ πρὸϲ τὴν γυναῖκα, ϲυνοικίϲουϲαν καὶ γαμηθηϲομένην [e] καλεῖ πρὸϲ αὑτόν. ἡ δὲ [f] ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ πόδων ἅψαϲθαι τῶν ϲκείνου, πρὸϲ τοὺϲ παρόνταϲ ἔλεγε· ὅμωϲ δὲ μὴ πίϲαϲ τοῦ θεραπεύϲαϲ ἦκε. καὶ ϲωώϲηϲε μὲν αὐτὴν, ταύτην [g] λαμβάνουϲα τὴν τιμὴν καὶ [h] ἀφ' ἧϲ τὸ πρόϲθεν ϲώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [i] τυχοῦϲα δ' αὐτῆϲ, καὶ ἀφ' ἧϲ τὸ κάλλοϲ. εἶχε δὲ Δαυίδηϲ γυναῖκα πρότερον, τὴν ἐξ [k] Ἀβεϲάρου πόλεωϲ ἔγημε· [l] Μιχάλαν δὲ τὴν Ϲαούλου τοῦ βαϲιλέωϲ θυγατέρα, τὴν γνωμένην τοῦ Δαυίδου γυναῖκα, ὁ πατὴρ [m] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίϲου ϲυνέζευξεν, ἐκ πόλεωϲ ὄντι [n] Γεθλᾶϲ.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲϲ ἐλθόντεϲ [o] τῶν Ϲιφλωῶν ἀπήγγειλαν τῷ Ϲαούλῳ, ὡϲ εἴη πάλιν Δαυίδηϲ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναιτο ϲυλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένῳ ϲυνεργῆϲαι. ὁ δὲ μετὰ τριϲχιλίων ὁπλιτῶν [p] ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸϲ ἐπελθούϲηϲ, [q] ἐπεϲτρατοπέδευϲεν [r] ὅπῃ τινὶ τόπῳ [s] Ϲεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδηϲ δ' ἀκούϲαϲ τὸν Ϲαούλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψαϲ καταϲκόπουϲ, ϲκέλλουϲι δηλῶν αὐτῷ, πᾶϲ τὴν χώραϲ Ϲαούλου ἤδη [t] παραγεγένηται. τῶν δὲ ἐν [u] Ϲεκελᾷ φραϲάντων, ἀφανυκτερεύει [v] ἀναλαθὼν τοὺϲ ἰδίουϲ, καὶ εἰϲ τὸ τοῦ Ϲαούλου ϲτρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενοϲ τὸν ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ϲαρουίαϲ Ἀβιϲαῖον, καὶ [x] Ἀχιμέλεχον τὸν [y] Χεττᾶον. ὁ δὲ Ϲαούλ κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ ϲτρατηγοῦ [z] Ἀβενήρου κειμένων, ὁ Δαυίδηϲ εἰϲελθὼν εἰϲ τὸ ϲτρατόπεδον τὸ τοῦ βαϲιλέωϲ, ὅτ' αὐτὸϲ ἀναιρεῖ τὸν Ϲαούλον, ὑπονοεῖ αὐτοῦ τῷ κοίτῳ [a] ἐκ τοῦ δόρατοϲ, πρὸϲ δὲ αὐτῷ παρεπεπήγει, ὅτι τὸν Ἀβιϲαῖον, βουλόμενον φονεῦϲαι καὶ πρὸϲ τοῦτο ὁρμήϲαντα, ἔϲωϲεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [b] κεχειροτονημένον βαϲιλέα φύϲαϲ εἶναι δί-

8. Hæc loquutus mulierem dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem eum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit scelestos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigaea. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigaam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *vestigandum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, fororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

---

y Παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Παρεθῆναι Hen. & Busb. utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus.* Infrà lib. VIII. c. 8. §. 5. οἵθυϲ παρεῖθη &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρεθῶϲαν αὐτῷ τὴν διξιάν· Item lib. XV. c. 7. §. 9. πεμαιρεθείη (Gen. παρειθείη) τῶν πλειόνων Ἡρώδου· SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Καὶ πᾶν αὐτῷ *Vat.*

a Καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖϲ λύπης] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖϲ λύπῃ *Vat.*

b Ἐκδικηθῆναι] Ἐκδικηθῆναι μὲ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι] Αὐτῷ ἀφ' ἅματοϲ καθαρὰν legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἐπιφέροντα] Οξείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸϲ αὑτόν.] Καλεῖ πρὸϲ ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

f Ἀναξίαν μὲ εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξία in *Editis*, *Aliisque.* οὐκ ἀξίαν *Zonar.*

g Λαμβάνουϲα τὴν τιμὴν] Λαβοῦϲα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἀπὸ τοῦ πρόϲθεν] Ἀπὸ τοῦ τοῦ πρόϲθεν ϲώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦϲα δ' αὐτῆϲ,] Τυχοῦϲα ταύτηϲ *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβεϲάρου πόλεωϲ] Ἀβιϲάρου *Big. Samb.* & *Vat.* sane pro Ιεζραήλης Codicis Divini, miro dissensu, in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar.*

l Μιχάλαν δὲ] Μιλχὰν δὲ τὴν καὶ Μελχόλλω *Vat.* videlis *Annott.* ad p. 337. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίϲου] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σιλλῆ pro Λίϲου exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐϲου aut Λητῆ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελτὶ υἱῷ Λιτῷ *Basil.* & *G.* τῷ Φιλτὶ (aut Βελτὶ) υἱῷ Ελιτοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶϲ.] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γελλᾶϲ ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γεθλεῖϲ à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Ζιφλωῶν] Ζιτλωῶν, ἤτοι Ζιφαίων ἀπήγγ. τ. Σ. ὡϲ εἴη ὁ Δαυίδηϲ εἰϲ τὴν χώραν *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐδιώκιζε περὶ αὐτὸν *Vat.*

q Ἐπεϲτρατοπέδευϲεν] Aut ἐϲτρατοπέδευϲεν cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τὴν Σίκελλα λεγομένην, & mox Σικέλλα *Vat.* Συκέλλα *Basil.* & *G.* Σάκελλα *Hen.* & *Busb.* Σικελλὰ *Big.* Σεκελὰ *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Εκελὰ aut Εκιλά. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Hachila*, in Græco τὸ ὁ. Αχελὰ, Εχελὰ & Εχελὰτ, & *Zonaræ* Εχελάτ. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus.

s Σεκελὰ λεγομένῳ.] Gen. Συκέλλα. sed §. 10. seq. Σικέλλαν (Gen. Σεκέλλαν) & seq. cap. 14. §. 5. εἰϲ Σικέλλαν (Gen. Σικελλα.) SPANH.

t Παραγεγένηται.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* παρεγεγένηται.

u Σεκελᾷ φραϲάντων,] Hic loci Σεκέλλᾳ *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σεκέλλα *Vat.* Συκέλλα *Basil.* & *G.*

v Διαλαθὼν τοὺϲ ἰδίουϲ,] Καὶ λαθὼν τοὺϲ Ιεβαίους εἰϲ τὸ τοῦ Σ. *Vat.*

x Αχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Busb.* ex LXXII.

y Χεττᾶον.] Χετταίου *Vat.*

z Ἀβενήρου κειμένων,] Ἀβενήρου in quinque *MSS.* Ἀβεννὴρ *Zon.* οὐκ ἔτι ὁ. Abner *Hieronymus* & *Masoretæ.*

a Ἐκ τοῦ δόρατοϲ,] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.*

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* appel-

enim ultionem tempore ſuo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuiſſet eum occidere *manus* abſtinuerit, capta ejus haſta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quieſcenti erat admota, cum in caſtris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, "Ego, "Jeſſæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæte- "ris honore prælatus, negligenter adeo cuſtodie- "ris domini corpus? num tibi magis volupe eſt "ſomnum capere, quam ejus ſalutis curam gere- "re? Hæc enim mortis ſupplicio digna ſunt: quip- "pe qui quoſdam è noſtris in caſtra ad regem & "alios omnes ingreſſos non perſenſiſtis. Quære i- "taque ubi ſit haſta regis & aquæ lenticula, & "diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos la- "tuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſe ipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam recipe-

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

ret. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodiè occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum viroſque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet,

κὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ἡ πονηρὸς, ἔξειν γὰρ αὐτῷ ϖᾶϑ' ὃ τοῦ δόντος τῷ ἀρχῇ σὺν χρόνῳ τῷ δικῷ, ἐπίσχε τὴν ὁρμήν. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηϑεὶς [c] ἀποσχέσϑαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸ [d] Φακὸν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κειμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακειμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δόντος αὐτῷ καὶ τὸ τόλμης, διεϑήκατο τοὺς τοῦ βασιλέως. Ἀβεδὰς δὲ τὸ χείμαρρον, καὶ ὑπὲρ τοῦ κορυφοῦ ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὄϑεν ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐβόησας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβενήρῳ, Ἀφανίσησιν αὐτοὺς ὁ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφῶνε καὶ τὸ λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυΐδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, "Φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δή ποτε, μέγας τις ὢν, "καὶ τοῦ πρώτου ἔχων ϖᾶϑ' τῷ βασιλεῖ τιμοῦ, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ ϖρονοίας; ϑανάτου "γὰρ τοῦτο ἄξια καὶ τιμωρίας, οἳ γε μικρὸν ἔμπροσθε εἰσ- "ελθόντας τινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, οὐδὲ τὸν βα- "σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνόησατε. ζήτησον δὲ "τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ Φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μα- "ϑήσῃ πολίτην ὑμᾶς ἔλαϑε κακὸν [l] ἐντὸς γενόμενον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυΐδου φωνὴν, καὶ μα- ϑὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τὸ τῶν Φυλαστόνων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τοῦ σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει ϑαῤῥεῖν, καὶ μηδὲν ἔτι πίστεως δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβέμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ὅπου τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ἔτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου τέτευκται, ὃς τὸν μὲν Φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τοῦ εὐνοίας παρεχόμενον ἐλαυνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν Φυγῇ χρόνον καὶ τοῖς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἀναγκαστὸν ζῆται, Φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [r] ὁ ϖανταχοῦ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, ἅδε τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυΐδης πέμψας ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸ Φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπιπλὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τὴν ἰδίας φύσεως καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πεπραγμένων ἔσαι δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ καθ' τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηϑεὶς ἀπεχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον Δαφυγὼν τὰς Δαυΐδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηϑεὶς δὲ Δαυΐδης μὴ μένων αὐτόϑι συλληφϑῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, Δαγεῖδειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ ϖερὶ αὐτὸν ἦσαν, ϖροσγίνεται [x] ϖρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίτϑης βασιλέα. [y] μία δ' ἦν αὕτη [z] τῶν ϖέντε ϖόλεων. δεξαμένου δὲ αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων

pellatur. Recte hoc ità reddit: nam *unctus* non eſt niſi *conſtitutus*. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.

c Ἀποσχέσϑαι] Ita *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέχεσϑαι *Baſ. G.* & *Big.*

d Φακὸν τοῦ ὕδατος,] צפחת מים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ *Ruſin.* Φακὸν τὴν κλίνης· Athenæ. l. x. p. 413. B. Juſtin. Paræneſ. p. 35. D. φακὸν ἐκ χαλκῆ· SPANH.

e Ὃς κειμωμένῳ] Ὃς ὢν παρ' αὐτῷ κείμενος κειμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὃς ὢν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen.* & *Busb.*

f Δόντος αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* διδόντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουστος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐκβοήσας *Hen.* βοήσας *Vat.*

h Ἀβενήρῳ,] Ἀβενήρῳ in quinque *MSS.* & ſtatim αὐτὸν *Vat.*

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.*

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] Ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.*

l Ἐντὸς γενόμενον.] Ἐντὸς γεγενημένον *Vat.* ἐντὸς γενομένης legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Τὴν Δαυΐδου φωνὴν,] Τὴν omittunt quinque *MSS.*

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo cauſæ, eſt cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες ſuſpectum videatur quibuſdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρῆσαι *Vat.*

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὑτοῦ, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα τοῦ Περιφάντος, & τὰ τοῦ Περιφάντος id eſt domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχῇ *Vat.*

r Οὐ ϖανταχοῦ] Οὐ ϖανταχοῦ ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φανερῶς *Vat.*

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τοῦτο συμφέρειν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστίνων ἀναβὰς *Vat.* εἰς τὰς Παλαιστίνης καταξὰς juxta *Epiphanium.* HUDS. Id eſt, regionem Philiſtæorum. REL.

x Πρὸς Ἀγχοῦν] Πρὸς Ἀχὶ, τοῦτ' Ἀγχοῦς τοῦ Ἀγγαίου *Vat.*

y Μία δ' ἦν αὕτη] Conf. Cap. ſup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν ϖέντε ϖόλεων.] Τῶν Παλαιστίνων ϖόλεων *Epiphan.*

a Ἀχι-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Αχιμὰν καὶ Αβιγάιαν δίτγμ [b] ἐν τῇ Γίτθᾳ. Σαέλῳ ὃ πῶτα ἀκριβοῦντι λόγ῾ ὃν ἔτ' ἰὼ πέμπειν ἐπ' αὐτον ἢ βαδίζειν. δὶς γὰ ἤδη κινδυνεῦσαι ὥ῾ὰ μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γνόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν ἀπροσδοκήτως. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἐδοξεν ἐν τῇ πόλῃ τ῀ Γιτθῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τ῀ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τόπ῾ ἐκ τ῀ χώρας δὸς αὐτῷ τοῦς κατοίκησιν. αἰδεῖτο γὰ Δ῀ατρίβων ἐν τῇ πόλῃ βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [d] Αγχῆς αὐτῷ κωμίω τινὰ [e] Σίκελλαν καλουμένω. ἰὼ βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐπίστευσεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτ῀. ἀλλὰ τοῦ μὲν τότων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δ' χρόν῾, ὃν κατώκησεν Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τ῀ Παλαιστίνης, ἐγένετ' [h] μῆνες τέσσαρες τοῦς τοῖς εἴκοσιν ἡμέραις· [i] καὶ ἐπερχόμεν῾ δ' λάθρᾳ τοῖς τοπησιοχώροις τ῀ Παλαιστίνων [k] Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [l] ἀνθρώπων γὰ ἀπείχετ', δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν τοῦς Αγχῆν τ῀ βασιλέα. τὸ μέντοι. γε τ῀ λείας μέρ῾ αὐτῷ δωρεὰν [m] ἔπεμπε. ἔτ' δ' βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιπέσοιεν τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς τοῦς τ῀ νότον [o] τ῀ Ιουδαίων τετραμμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπὼν, πείθ῀ τ῀ [p] Αγχῆν φρονῆσαι ὅτως. ἤλπισε γὰ ἔτ῾, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθν῾, κ' δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτ῀ καταμένοντα.

Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittenſium urbe *diutius* manere: ſed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum ſibi aliquem in regione *campeſtri* ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in urbe moraretur, ipſi moleſtiæ eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata ſua poſſeſſione habuit, ejuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Davides in Sicella moratus eſt, conficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæſtinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittenſibus* incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abſtinebat, præ metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quoſnam adortus prædam abegerit, cum dixiſſet Judæos ad meridiem poſitos & planitiem incolentes, Ancho *facile* perſuadet ut ita ſentiret. in eam enim ſpem venerat, Davidem cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viveret, ſervum futurum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

Davidi locus in Paleſtina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σαὴλ῾, οὐκ ἀποκεκριμένου θ῀ Θεοῦ περὶ τ῀ πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλεσε τ῀ ἐγχαρίμυθον ἀνάγειν αὐτῷ τὴν τ῀ Σαμουὴλ ψυχήν· κ' ὡς ἐκεῖν῾, ἐξεχίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μ῀ τ῀ παίδων αὐτ῀ ἀπεθανεν.

CAP. XIV.

Ut Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, ut ſibi excitaret Samuelis animum: utque ille, Hebræis prælio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

Κατὰ δ' τ῀ αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ὅπλα τοὺς Ισραηλίτας γραπτεύειν διεγνωκότων, καὶ πρεσβευσαμένων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τ῀ πόλεμον εἰς [t] Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ὅπλα τοὺς Εβραίους, ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς [v] Αγχῆς [x] συμμαχήσοντα τ῀ [y] Δαυίδῃ αὐτῷ μ῀ τ῀ ἰδίων ὁπλιτῶν ὅπλα τοὺς Εβραίους [z] ἠξίου. τ῀ δ' πρόθυμως ὑποδεχομένου, καὶ φήσαντ῾ καιρὸν εἶναι ἐν ᾧ τῷ ἀμοιβῇ αὐτῷ τ῀ φιλοφρονίας καὶ τ῀ ξενίας [a] ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τ῀ σώματ῾ μ῀ τῷ νίκῃ, καὶ τοῦ ἀγῶν῾ δ' πρὸς τοὺς πολεμίους κ' νοῦ χωρήσαντ῾ αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῇ τ῀ τιμῆς καὶ πίστεως ὑποχέσθαι τὸ πρόθυμον [c] αὐτ῀ μᾶλλον αὔξων.

SUB idem tempus, cum Palæſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreviſſent, & circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Davidem orabat, ut cum copiis ſuis ſeſe ei ſocium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam ſuam pollicente, dicenteque adeſſe tempus pro beneficiis gratiaque hoſpitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis cuſtodiæ illum admoveret poſt victoriam, & ſi daretur cum hoſtibus ex animi ſententia acie dimicare.

Davides Gittenſium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

---

a Αχιμὰν] Αχιμὰν ἤτοι Αχιωάμω *Vat.* Αχινόω *Epiphan.* Αχιμὰν forſan pro Αχινὰν, quæ eſt *Achinoam* in Bibliis Hebr. Αχινααμ *Interpp.* LXXII.

b Ἐν τῇ Γίτθᾳ.] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίτθῃ.

c Αὐτῷ κ' φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

d Αγχῆς] Αγχωσ῾ *Vat.*

e Σίκελλαν καλουμένω.] Σικελλὰν *Baſ.* & *G.* & parvo cum diſcrimine Σικελλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελὰ *Samb.* Σικελὰν *Epiphan.* forſan pro Σικλὰγ aut Σικλεγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελὰγ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

f Ἐπίστευσεν εἶναι] Ενόμιζεν *Vat.*

g Ἐν Σικέλλᾳ] Ἐν τῇ Σικελλᾳ *Vat.*

h Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menſes.*

i Καὶ ἐπερχόμεν῾] Καὶ abeſt *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

k Σερρίτας κ' Αμαληκίτας,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σερρίτας *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσερρίτας aut Γεσυρρίτας. namque natio iſta Hebræis *Geſuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσιρὶ & Γεσιρεὶ & Γεσυρεί. Plane Γεσιρίτας in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geſchuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαζρίτας ſcripſiſſe puto Joſephum. REL. (Gen. Σαρίτας) vel Σιρεί) ſupra urbs Σιρὰς Cap. XII. §. 4. SPANH.

l Ἀνθρώπων γὰ ἀπείχετο,] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conſervaſſe, ne ſe regi indicarent.*

m Ἔπεμπε.] Ἔπεμψε *Vat.*

n Τίσιν ἐπιπέσοιεν] Τίσιν ἐπιθήσοντ῾ *Vat.*

o Τῶν Ιουδαίων τετραμμένοις] Τοῖς Ιουδαίοις *Big.* & *Samb.*

p Αγχῆν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Αγχίσην.

q Ἐπολέμησε] Ἐμάχοντο *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

r Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS. παρ' ὃν ζῇ* in *Editis.*

s Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Πρεσβεύσειν *Vat.*

t Ρεγγᾶν,] Σενὰν aut Σενὰν aut Σουὰν. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

v Αγχῆς] Ἀγχίσης hîc & paulo ſupra *Big. Call.* & *Samb.* Αγχωσ῾ συμμαχήσειν τ῀ Δαυίδῃ αὐτῷ μ῀ τ῀ ἰδίων ὁπλιτῶν ὁκτακοσίους *Vat.*

x Συμμαχήσαντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

y Τὸν Δαυίδην αὐτῷ μ῀ τ῀ ἰδίων ὁπλιτῶν] Deeſt in Gr. ſexcentorum. SPANH.

z Ηξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut ſimile quid. COCC.

a Ἀποδώσειν·] Ἀποδώσειν αὐτὸν, κ' φύλακα δ' σώματ῾ μ῀ τῷ νίκῃ κ' τοὺς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. τ. χωρήσαντας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσ῾ COCC.

b Τῇ τ῀ τιμῆς] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt τ῀.

c Αὐτὸ μᾶλλον αὔξων.] Λυτῷ *Vat.*

XV. *Saulus à Deo desertus ventriloquam consulit. 1 Reg. c. 28.*

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie positâ castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura scisscitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, iniciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* rescisciturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem prodituram, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: eum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 Reg. c. 28.

β'. Ετυχε ὢ Σαὺλ, ὁ τ. Εβραίων βασιλεὺς, τὰς [d] μὲν μάντεις κ) τοὺς ἐγγαστριμύθους, κ) πᾶσαν τ τοιαύτ) τέχνην ἐκ τ χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τ προφητ)ῶν. ἀκούσας ὢ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, Ꞓ ἔγσισε [e] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μ) τ δυνάμεως. κ) προσβαλόμεν) προς ὄρει πνὶ [f] Γελβυὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τ πολεμίων. παράπλει δ' αὐτὸν, [g] ἀχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τ ἐχθρῶν δύναμις, πολλή π οὖσα κ) τ [h] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· κ) τ Θεὸν λιὰ τ προφητ)ῶν ἠρώτα προς τ μάχης κ) τ προς ταύτ) ἐσομένης τέλος προσεπεῖν. οὐκ ἀποκεκλεισμένης ὢ τ Θεᾶ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαὺλ κατέδεισε, κ) τ) ψυχ) κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, ὑ παρόντ) αὐτῷ κ) χεῖρα τ Θεᾶ προσορώμεν). ζητ)ῆσαι δ' αὐτῷ κελεύει [i] γυναῖόν π τ ἐγγαστριμύθων, κ) πὶς τ τεθνηκότων ψυχὰς [k] ἀνακαλουμένου, ὡς ἄτω γνωσόμεν) εἰ κ) νοῶ χωρεῖν αὐτῷ [l] μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰ τ ἐγγαστριμύθων γέν), ἀνάγον τὰς τ νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγ) τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντ) δ' αὐτῷ προς τιν) τ οἰκετῶν [m] εἶναί π γυναῖον τοιοῦτον ἐν πόλει [n] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κ) [o] ἀπελθὼν τ) βασιλικ) ἐσθῆτα, δύο προσαγαγὼν οἰκέτας, ὡς [p] ὄντας πιστοτάτους, [q] ἦκεν εἰς τὴν Ενδωρον προς τὴν γυναῖκα, κ) παρεκάλ) μαντεύσασ) κ) ἀνάγκην αὐτῷ ψυχ) ἥτις ἂν αὐτὸς εἴπ. ἡ ὢ γυναικὸς ἀπομαχομένης κ) λεγούσης ὡ καταφρονήσειν τ βασιλέως, ὃς [r] τοῦτο γένο) τ μάντεων ἐξήλασεν, ὀμ' αὐτὸν ὢ πιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτ)ς, ἐνεδρεύοντα ὢ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτ) ἵνα δῶ δίκ)ν, ὥμοσε μηδένα γνώσεσθ), μηδὲ [s] παρ' ἄλλον ἄγειν αὐτ)ς τ) μαν)είαν, ἐσεσθ) δ' ἀκίνδυνον. ὡς ὢ τοῖς ὅρκοις αὐτ) ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τ) [t] Σαμουήλ) ψυχ) ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τ Σαμουήλου ὅστις ἦ, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδ. Φανέντ) δ' αὐτ), θεασάμενον τὸ γυναῖον ἄνδρα σεμνὸν Ꞓ θεοπρεπῆ παράπλητ) · κ) πρὸς τ) ὄψιν ἐκπλαγ), ὑ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σαὺλ), ἐδήλωσε γὰ αὐτὸν ὁ Σαμουήλ). ὑπονοσα) δ' ἐκείν), κ) τ) παραχ) αὐτ)ς ἐρομένη πόθεν γνοιτο, βλέπ)ν εἶπεν ἀνελ)ύθοτα Θεῷ τινὰ τ) μορφὴν ὅμοιον. Ꞓ ὢ τὴν εἰκόνα [v] φράζειν κ) τὸ σχ)μα τοῦ θεαθέν) κ) τὴν ἡλικίαν κελεύσαν) · γέροντα μὲν ἤδη κ) ἔνδοξον [x] ἐσήμαινεν, [y] ἱεραλικὴν ὢ ἐνδεδυκότα διπλοΐδα. ἐγνώσθη ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τ Σαμουήλου ὄντα· κ) πεσὼν ἐπὶ τὴν γ)ν ἠσπάζετο κ) προσεκύνησε. τ ὢ Σαμουήλ ψυχ)ς πυθομένης λιὰ τί κινήσασ αὐτὴν Ꞓ ἀναχθ)ναι ποιήσασ; τὴν ἀνάγκ)ν ἀπωδύρετο, [z] τοὺς πολεμίους γὰ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν ὢ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμένον ὑπὸ Θεᾶ, κ) μήτε προῤῥήσεως τυγχάνοντα,

[d] Μὲν μάντεις κ)] Illud μ̄ ex *Big.* & *Vat.*

[e] Σούνης πόλεως] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* Σούνης *Vat.* Σόνης *Bas. G. Alii que.*

[f] Γελβυὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

[g] Οὐχ ὡς ἔτυχεν,] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest ἰδόντα.

[h] Οἰκείας κρείττων] Αἰδίας κρ. *Vat.*

[i] Γύναιόν τι τ ἐγγαστριμύθων,] Εγγαστρίμυθον Hebr. אוב 1 Sam. XXVIII. 7. de spiritu impuro Deut. XX. 27. SPANH.

[k] Ἐγκαλεσάμενον,] Ἐκκαλεσαμένων *Samb.* & *Vat.*

[l] Μέλλοι τὰ πράγματα.] Μέλλοι *Big.* & *Samb.*

[m] Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον *Vat.*

[n] Ενδώρῳ,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Αενδώρῳ *Big.* (*Coll. Viss.*) & *Samb* iidem mox Λένδωρον. Δωρεῶ ἤτοι ἐν Αενδὼρ *Vat.* Αενδὼρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet, Ενδώρ. in fundo *Hebraico* & *Onomastico Eusebii* Ηνδώρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρῳ, & male refert ad urbem Dora. Ευ σ'. εἰσί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρων. *Josephus lib* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse mulierculam in urbe Doro.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλῃ ἐνδώρῳ. REL. Ενδώρῳ Hebr. בעין דור ad verbum *in oculis* seu *in conspectu generationis*, pro nomine loci *in Gein-dor* Vulg. *in Endor.* SPANH.

[o] Απελθὼν τ) βασιλικὴν] Μετελθὼν in sex *MSS. μεταμφιασάμεν)* *Zonaras.*

[p] Οντας,] Εἶναι *Vat.*

[q] Ηκεν εἰς τὴν Ενδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἦκεν εἰς τ Δῶρον. REL.

[r] Τοῦτο γέν)] Τοῦτο τὸ γένος *Vat.* & *Samb.*

[s] Παρ' ἄλλον ἄγειν] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλους. COCC.

[t] Σαμουήλ] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazeum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

[v] Φράζειν] Φράζειν εἰκότ) *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt κελεύσαν)].

[x] Εσήμαινεν,] Εσήμηνεν *Vat.*

[y] Ιεραλικὴν ὢ ἐνδεδυκότα διπλοΐδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ιεραλικὴν διπλοΐδα. Sic LXX. διπλοΐδα ἀναβεβλημέν) · I Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מעיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ποδήρη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τ διπλοΐδ). SPANH.

[z] Τοὺς πολεμίους] Ita è *Cod. Vat.* in *reliquis* γὰ deest.

πε, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτ' ἤδη σε τὰ ἀπ' ἐμοῦ προνοησάμενον κατέφυγον. Σαμουηλος δ', τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τὸ μεταβολῆς ὁρῶν, περιττὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μαθεῖν, ὃ θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἄκυρά γε μοὶ, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δ' καὶ τῶν δεχομένων καὶ τῶν ζωλούντων ἀπολέσαι, ὃ θεοῦ φθονήσαντος ἐν τῷ πρὸς [b] τοὺς Αμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, [c] καθὰ προεφήτευσέ σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς ἡγησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τέκνων αὔριον πεσοῦσαν ὑπὸ τὰ μάχης [d] μετ' ἐμοῦ ἡγησόμενον.

γ. Ταῦτα ἀκούσας [e] ὁ Σαυλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ καταπεσὼν εἰς τὴν ἅφαν, εἶτα διὰ τὸν προσπεσόντα σὺν τῇ [f] δεδηλωμένου ὀδύνῃ, εἶτα διὰ τὴν ἔνδειαν· [g] ἐ γὰρ προσεπεπόνητο τροφὴν τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τε καὶ νυκτὶ· ῥᾳδίως κατενύσθη. μόλις δ' ἑαυτὸν ἡγόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. ταύτην αἰτησαμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς [h] θρασείας μαντείας, ἣν οὐκ ἔξον [i] αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τοῦ, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ [k] παραθῆναι καὶ τροφήν· [l] ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενον εἰς τὸ τῶν οἰκείων [m] διασωθῆναι στρατόπεδον. ἀντίχοντος δ' καὶ πλέως ἀπηναγκασμένου [n] ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐθυσάσης καὶ παρέσχεν. ἦσαν δ' μόσχοι ἕνα σωθῆναι καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς [o] γυνὴ χερνῆτις καὶ τοῦτῳ μόνῳ παραπαυομένη [p] τῷ κτήματι· καταφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρέθηκεν. καὶ Σαυλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ. Δίκαιον δ' ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατ' οἶκον μᾶλλον ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον πεπειραμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ὑπερημίας [q] τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν σωτηρίᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν [r] ἀηδῶς προσετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν σκηνῶς καὶ φιλοφρόνως, ἔτ' ὑπὲρ ἀνεργεσίας [s] ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, ὅτε [t] χάριν μέλλουσαν ἠρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσχημένους φιλοπρωμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δυώνται λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπεύοντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [v] ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γιγνομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῶν ἀνθρώπων γένει [x] τούτων, μᾶλλ' [y] ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον δύνεσθαι καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἔχωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὸ δὲ πάλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέρουσα λόγον καὶ προσήκουσα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ὃ προσαχθησόμενον

prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet *jam* contuli. Samuelus autem, *Saulo tricum* jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, *stia admodum prædicit Samuelus. 1 Reg.* supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admo- *c. 28.* veatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bel- *Confer* lo Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & *1 Reg. c.* quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fo- *15. v. 22. & c. 28.* re ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum *v. 18.* filiis cras in prælio cadens una mecum sis.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, *Saulo solatium adhibet mulier ventrilo-* & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die *qua 1 Reg.* præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota* *mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris *Ventrilo-* liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere ve- *quæ laus.* tita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. Sermonem *Sauli sen-* vero nunc faciam, civitatibus & populis & gen- *tentia.* tibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad vir-

a Επὶ σὲ τὰ ἀπ'] Επὶ σὲ τὰ ἐμοῦ προνοησάμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Τοὺς Αμαληκίτας] Illud τοὺς ex *MSS.*

c Καθὰ προεφήτευσέ] Aut καθὼς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

d Μετ' ἐμοῦ ἡγησόμενον.] Καὶ μετ' ἐμοῦ *Big.* & *Samb.*

e Ο Σαυλος] Articulum ὁ ut & mox τὸ omittit *Vat.*

f Διεδηλωμένου ὀδύνῃ,] Προδεδηλωμένου *Vat.*

g Οὐ γὰρ προσεπεπόνητο τροφὴν] Οὐδὲ γὰρ & statim ἐ ῥᾳδίως ὑποκατενύσθη juxta *Epiphanium*

h Παραβόλου] Ποτεροῖς ἦν &c. καὶ θρασύτολος Aristophan. Vesp. p. 442. θρασύτολοι de bell. Jud. lib. 1. c. 19. §. 5. SPANH.

i Αὐτῇ ποιήσασθαι] Αὐτὴν *Big.* & *Samb.*

k Παραθῆναι] Lege θρασθῆναι COCC.

l Ως ἂν τὴν ἰσχὺν] Ως ἂν καὶ τὴν ἰσχὺν *Big.*

m Διασωθῆναι στρατόπεδον.] Διασωθείη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Υπὸ τῆς ἀθυμίας,] Απὸ τῆς *Vat.*

o Γυνὴ χερνῆτις] Ex Homer. Il. μ'. v. 433. γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς· Æschyl. Prom. v. 892. οὐδὲ χερνῆτιν. uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναῖκα χερνῆτιν. φιλοξενία mulieris laudata, vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.

p Τῷ κτήματι·] Τῷ κτενῇ *Vat.*

q Τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης] Illud τῆς ex *Big.* & *Samb.* & mox τε pro ὡς post ἀπεστράφη ex *iisdem* & *Vat.*

r Ἀηδῶς προσετρέψατο,] Φαγεῖν προσετρέψατο legisse videtur *Epiphanius.* ἀηδῶς προσεστρέψατο *Vat.*

s Αμοιβῆς τινος γιγνομένης,] Αμειβομένη *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

t Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὴν μέλλουσαν *Vat.*

v Ποιεῖν εὖ πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας *Vat.*

x Τούτων,] Τούτου *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

y Εφ' ᾧ τὸ Θεῖον] Εφ' ὅτῳ τὸ Θεῖον *Vat.* ἐφ' ᾧ τ' αὐτὸν Θεὸν δύνεσθαι καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἔχωμεν *Big.* & *Samb.* non male.

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse prævideriverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei prænoscito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 *Reg.c.*29.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ [z] δηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην [a] αἰώνιαν ἀθάνατον δωρησόμενον, ποιήσεσθαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν καλῶν ἐνθησουσα, καὶ πρός τε τὸς κινδύνους καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατον προτρεψιμένον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξουσα τῶν δεινῶν. ἔχω δὲ αἰτίαν ἐκ λόγου τούτου Σαῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. ἔστω γὰρ, καὶ περ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ἐκ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἐγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καταδεέσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ προθυμούς αὐτὸν ποιοῦντι μὴ τῶν τέκνων τοὺς κινδυνίοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαπὸι γνήσονται τὸν τρόπον. Δαβὶδ γὰρ καὶ γνώσεσθαι τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἕξειν. ἔστω οὖν δίκαιος ἀνὴρ οὗτος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γένοιτο τοιοῦτος ἢ γένοιτο, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσασθαι παρὰ πάντων [e] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ὑπὲρ πολέμου ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ὑποστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τι ἀποτύχωσι λαμπρὸν, ἃ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τοιούτων ἐν τοῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὐψυχοι γὰρ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλοι συμβήσεσθαι καὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακιοῦσθαι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι προθύμους αὐτοὺς ἐπ' αὐτὸ παρεύειν, [h] δεῖ· ἔτως γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ δι' αὐτοῦ κατορθώσαντες τύχωσι· τὸ γὰρ μηδὲν ἐν τῇ δι' αὐτοῦ χρησιν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο πεῖσαι μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείᾳ ἀληθῶς τεκμήριον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαῦλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ὑποδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τὸ μὴ τὸ θανεῖν δι' ἀφημίας φεύγοντας τοῦτο ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς τοιοῦτο καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μεγέθος τῆς ἀρχῆς [l] ἃ μόνον ἃ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρῆσθαι. ἐπὶ τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ [m] τῆς ἀψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ἱστορίας. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπροκάλως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τοῦτους ἐξέβην.

ε'. Κατεσκοπευμένων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατραπείας ἐναριθμουμένων τὴν δύναμιν, πλησίον [q] Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶπαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγε εἶναι, τὸν φυγόντα Σαῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκπι-

z Δηλοῦντα δόξαν,] Ζηλοῦντα *Vat.*
a Αἰωνίαν ἀθάνατον] Αἰώνιον *Samb. Big.* & *Vat.*
b Πόλεων ἐπιθυμίαν] Λαῶν juxta *Epiphan.*
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος] Illa καὶ τὸν desunt *Epiphanio.*
d Τὸ ποδαποὶ] Illud τὸ non agnoscit *Vat.* HUDS. Forte ποταποὶ. COCC.
e Ἄξιος.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιῶ in *Editis*, *Alisque.*
f Καὶ σώους ἐπιστρέψοντας,] Καὶ ἴτως ὑποστρέψαντας *Vat.*
g Τί μέλλοι συμβήσεσθαι] Τί μέλλ *Big.* & *Samb.*
h Οὐδ' ὅτως γενναῖον,] Οὐχ ὅτως *Big.* (*Cotelerius*) *Samb.* & *Vat.*
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα ἢ μὴ in *Iisdem.*
k Ἐγὼ κρίνω.] Ἐγωγε in quatuor *MSS.*
l Οὐ μόνον ἃ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνον κακοῖς *Vat.*
m Τῆς ἀψυχίας] Τῆς ἀψυχίας αὐτοῦ λιγειν ἐδυνάμην *Vat.*
n Φανῶ ἀπροκάλως αὐτοῦ χρώμενος] Φανῶμαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox χρώμενοι in iisdem. φανῶμαι ἀπροκαλως αὐτοῦ χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις *Vat.*
o Ἀφ' ὧν εἰς] Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέπεμψα *Vat.*
p Σατραπείας] Σατραπείας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.*
q Ἀγχοῦς] Ἀγχίζης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* ὁ Ἀγχοῦς *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαβίδης *Vat.* καὶ μετὰ τοῦτον δ' ὁ Δαυίδης *Big.* & *Samb.*
r Κα-

σκῆψιν βαλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σάουλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δ' ὑπὸ τῶν τραπηγῶν, ἀνδρα παρειληφὼς ὀπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν σπεύδειν, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενον. [r] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν ᾧ καταλλαγὴν ποιεῖ τὸν δεσπότην, [s] κακώσοντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [t] ὁ δὴ καὶ πεισθέντα, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευσεν ἀποπέμψαι σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ἄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. τοῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοι πολλὴν [x] περὶ ἐμὲ σπουδὴν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ διὰ τοῦτο σὲ συμμαχον ἐπηγόμην. οὐ "δοκεῖ δ' [z] ταῦτα τοῖς τραπηγοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μετ' ἡμέ- "ρας εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑποπτεύων ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλαττέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τῶν πολεμίων [a] εἰσβάλλωσιν. ἔστι δὲ τοῦτο συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, ἦκεν εἰς [b] Σίκελλαν. κατ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν καὶ κρατεῖ, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἐκ τε αὐτῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ϛ'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, [e] περιῤῥήγνυται λύπῃς τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὥστε τοσοῦτον [f] παρεῖναι τοῖς κακοῖς, ὡς αὐτὸν [g] ἀπολείπειν ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] κινδυνεύσας δὲ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ὅτι τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠτιῶντο. ἀναχὼν δὲ ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν Δάνιον ὡς τὸ Θεὸν ἀναστήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱεραποδὼ στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεύσαι εἰ [m] διώξαιτο τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σώσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. ὡς δὲ ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. προελθόμενος δὲ ὑπό τινα χείμαρρον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] προσπεσών, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, τὴν ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἅπτος διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ θαρσήσαντες καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ δεσπότου [r] κατ' ἀῤῥωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δὲ [s] αὐτὸν τῶν καταπεπρισμένων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego quidem "studium tuum & benevolentiam comprobo, pro- "ptereaque te *expeditionis* hujus socium adduce- "bam. Verum *cæteri* duces non ita de te existi- "mant. Quare statim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, discede, nihil mali suspicans; & il- "lic esto meæ regioni in præsidium, ne qui ho- "stes in eam impetum faciant. nam & sic in so- "cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis justis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baselum pervenissent, & in hominem errantem incidissent, genere quidem Ægyptium, inopia & fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permanserat) postquam ei cibum & potum admoverat viresque ejus refecerat, quæsivit ex eo cujas & undenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis passibus* sequi non potuerit. quin & fatebatur se ex iis

Davides Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastârant. 1 Reg. 30.

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν ᾧ καταλλαγὴν ποιεῖται τὸν τ. Big. (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Κακώσοντα τὴν] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* κακώσαντα.

t Ὁ δὴ καὶ πεισθέντα.] Ita fane legendum, vel ὁ δὴ καὶ πεισθεὶς. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exaratis ὁ δὴ πεισθέντα.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοι] Εἶπεν inseruimus ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Περὶ ἐμὲ σπουδὴν] Πρὸς ἐμὲ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* & *Vat.*

y Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ διὰ τοῦτο συμμαχον ἐπαγόμην.

z Ταῦτα τοῖς τραπηγοῖς.] Τοῦτο *Vat.*

a Εἰσβάλλωσιν] Ἐμβάλωσιν *Samb.* & *Vat.* εἰσβάλωσιν *Big.*

b Σίκελλαν] Conf. cap. 13. §. 9. sup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) male in *Editis* ἄγει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καὶ.

e Περιῤῥήγνυται τὴν ἐσθῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρεῖναι τοῖς κακοῖς,] Ita cum *Samb.* ut canon postulabat. παρεῖναι *Basil. Vat. Aliique.* παρεῖναι *Gen.* HUDS. Lege παρεῖθη vel παρείθη. COCC. Vel παρεῖθη, ut bene Ed. Basil. SPANH.

g Ἐπιλείπειν ἤδη] Ἐκλιπεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Κινδυνεύσας] Κινδυνεῦσαί τε *Vat.*

i Αὐτὸν γὰρ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliisque.*

k Ἀβιάθαρον] Sic *Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀβιαθάρην in *Editis*, *Aliisque.*

l Ἱεραποδὼ στολὴν,] Ἀρχιεραϊκὴν στολὴν in quatuor *MSS.*

m Διώξαιτο τοὺς Ἀμαληκίτας] Διώξοντα *Vat.*

n Βάσελον] Ita *Basil. G.* & *Samb.* Βέθλον *Big.* Βόσορον juxta *Epiphanium.* Manus equidem *Flaviana*, ut suspicor, dederat Βάσορον pro *Besor* aut *Bosor* fundi Hebraïci. Βάσελον, ἤτοι Βοσὸρ καὶ Βόσορον λεγόμενον *Vat.*

o Προσπεσών,] Περιτυχὼν *Busb.* & *Hen.*

p Αἰγυπτίῳ μὲν] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legisse videtur *Epiphan.*

q Πρῶτον αὐτὸν] Πρῶτον αὐτῷ ποθὲν καὶ τροφὴν θαρσησάμενος *Vat.*

r Κατ' ἀῤῥωστίαν] Δι' ἀῤῥωστίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu secunda.

s Αὐτὸν τῶν καταπεπρισμένων] Αὐτῷ *Samb.* & *Vat.* αὐτῶν *Big.*

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubi dulcentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitatis fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam perveniset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

ἀλλά τι τῆ Ιουδαίας καὶ τῶν Σικελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ὅπῃ τοὺς Αμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [t] ὅπῃ γλῶ ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀρισῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ὑπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ δωχεῖας τετραμένοι, πάντες ἦσαν ἀκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν στεφανωμένων, ὑπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτοῖς ἀνηρουῦτο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὸν τροφὸν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιωμένους ἀλλήλους ἅμ [y] πρόσωσι διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τοῦ ἀκράτου κατενηνεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν [z] πειθόμενοι τὰς παρουσίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ζῆναι, τούτους ὀλίγον ἧττον ἀχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαξε. διέμεναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιρούντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ. φεύγειν τῶν Αμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ὑπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ πάντα ὅσα ἀνήρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἦκον ὅπῃ τὸν τόπον, ἔνθα διάκρισις, μὴ δυναμένους αὐτοὺς ἕπεσθαι, [f] καταλελοίπεσαν ὅπῃ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τὴν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοὺς ἀπομερίζειν, ὡς συναπολυθησομένους, ἀλλὰ μαλακιζομένους τῇ τόλμῃ, ἀγαπήσειν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πανηγὴν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, ὧν Θεὸς συναγωνίζηται αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ τοῦτ' ὅπῃ φυλακὴ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμον οὕτον ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γνόμενον οὖν ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ιούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν τῇ [n] Σικελλῶν πόλει, καὶ Αμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ἔτως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλ δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ σπουδῇ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τὴν ὅλης αὐτοῖς δόξης ἐπικειμένης, οὐδὲν γὰρ τούτου σπουδαιότερον εἶχον, ὑπερέφερε πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀπεθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαοὺλ παῖδες, Ιωνάθης, καὶ [q] Αμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυ-

t Επὶ γλῶ ἐρριμμένους,] Aut *ἐπὶ γῆς* cum *Big. Samb.* & *Vat.*

v Απολαύοντας,] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαβόντας in *Editis, Aliisque.*

x Πιεῖν καὶ δωχεῖας] Πίνειν *Vat.*

* *Abripuit*:] *Scil.* torrentis instar. Verum vox παρέσυρεν *mihi suspecta est.*

y Προπόσεσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* προσωπόσεσι in *Editis.*

z Πειθόμενοι τὰς παρουσίας] Πειθόμενοι ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt,*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

b Αναιροῦντες ἀπὸ πρώτης] Αναιρέσεσθαι *Vat.*

c Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina.*

d Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

e Αναστρέφοντες] Αναστραφέντες *Big.* & *Samb.*

f Καταλελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi καταλελοίπεσαν. (quod malebat *Coccejus*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπασιν. alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Busb.*

g Αὐτοὺς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

h Σεσωσμένας] Ανασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.*

i Τὰ αὐτῶν,] Illud τὰ ex *MSS.*

k Πᾶσιν ἐξ ἴσου] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.*

l Διέπεμψε] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.*

m Απομοίρας] Απόμοιρα, μεμὶ Hesych. SPANH.

n Σικελλῶν] Σικέλων *Bas.* & *G.* Σικελᾶν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

o Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis.*

p Παραβόλως] Τοὺς παραβόλως πλέοντας Menander in Stob. Exerc. Gr. p. 227. SPANH.

q Αμινάδαβος,] Αμιναδάβος *Big.* Αἰναδάβος *Samb.* malim quidem Αἰνάδαβος cum *Masoretis, Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

r Μελχισός.] Est qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ιωνάθης καὶ Ιωναδαμος καὶ Μελχισος καὶ Αμιναδάβος.

s Τὸ

ὀγχυσις γίνε) καὶ φόνος ὀπικρεμένων τῶν πολεμίων. Σαῦλος ὁ φεύγων, [s] τὸ καρτερὸν ἔρος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ὑπερεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πολὺ ὀλίγων· αὐτὸς ὁ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι δύνασθαι πολεμεῖν μηδ' ἀντέχειν τῇ πληγῇ, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθέλησε, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, σπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτῃ [t] αὐτὸν διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὸ ἴδιον σπασάμενος [v] μάχαιραν, καὶ κύψας ὑπὸ τὸ ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὠσασθαι, μηδ' ἐπερείσας [x] διαβαλεῖν αὐτὸ τὸ σίδηρον, [y] διεστρέφε). καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενός τις εἰ, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ τῇ χειρὶ αὐτὸν τῷ δυνάσθαι ποιῆσαι, θανατῶσαι αὐτὸν τελευτῇ [z] οἵαν αὐτὸς βούλε). ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [a] τὰ περὶ τὸ βραχίονα αὐτοῦ χρυσᾶ καὶ τὸ βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐχώρει. θεασάμενος δὲ [b] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον ἀνῃρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δὲ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων δὲ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τὰ Ἑβραίων οἱ τὰ κοιλάδα [e] πέραν δὲ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαῦλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατόπεδον ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους οὔσας, κατῴκησαν.

η'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ σκυλεύσαντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ὑπετυγχάνουσι [h] τοῖς δὲ Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες [i] ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιαγγέλλουσι τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀσταρτεῖον [l] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [m] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἦκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβισσῷ πόλεως τῆς [o] Γαλααδιτῶν κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηται τὰ Σαῦλος νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιιδεῖν ἀκηδευτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τολμῇ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώματος καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εὐθυπορήσαντες ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [p] τὰ σώματα Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [r] κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [s] Ἰαβισσηνοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώ-

& confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret; armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Saulus gladio ſuo incumbit, juvanteque Amalecita interimitur.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero * in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque ferocesalit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſublata. 1 *Reg.* c. 31.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 *Reg.* c. 31.

[s] Τὸ καρτερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[t] Αὐτῇ διελάσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

[v] Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[x] Διαβαλεῖν αὐτὸ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφαλλεῖν.

[y] Περιεστρέφε).] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπιστρέφε).

[z] Οποίαν αὐτὸς βούλε).] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.*

[a] Τὰ περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰ deeſt.

[b] Ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον] Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.*

[c] Διεσώθη δὲ οὐδεὶς] Διεσώθη δὲ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων βασιλέως *Big.* & *Samb.*

[d] Γελβὲ ὄρος.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque.* HUDS. Gen. Γελβοὲ, vel Γελβεὶ, & ſupr. §. 2. Γελβεί. SPANH.

[e] Πέραν δὲ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. xxxi. p. 278.

[f] Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρότητας. COCC.

[g] Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

[h] Τοῖς δὲ Σαῦλος] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

[i] Ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς·] Similiter Leonidæ cadaver dehoneſtavit Mardonius, quod in hoſte imitari noluit Pauſanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.

[k] Ἀσταρτεῖον] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris.*

[l] Ἱερὸν·] Ἱερὸν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὸ τεῖχος Μεθοχαμ &c. *Zonaras.*

[m] Βηθσὰν πόλεως,] Βηθσὰν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p 316. HUDS. Βηθσὰν poſtea Σκυθόπολις ſupra lib. v. *cap.* 1. §. 1. Σκυθοπολῖ) infr. libr. XII. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βαθσαῖ) lib. XII. c. 8. §. 5. SPANH.

[n] Ἰαβισσῷ] Ita cum *Big.* Ἰαβισσῷ *Samb.* Ἰαβιοσᾷ *Baſ.* & *G.* Ἰαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεὶ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ἰαβεῖ, ἤτοι Ἰαβιοσῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.

[o] Γαλααδίτῶν] Γαλααδίτου *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.

[p] Τὰ σῶμα Σαῦλος] Τὰ σώματα Σαῦλος καὶ τῶν *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαῦλος καὶ τὰ τῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἰαβισσὸν,] Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ἰαβισσὸν *Baſ.* & *G.* Ἰάβισαν *Big.* Ἰαβισσαν *Samb.* Ἰαβησαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ἰαβιοσὰ, & lib. VI. c. 1. § 2. Ἰαβίεσῳ. SPANH.

[r] Κωλύσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. δὲ *Vat.*

[s] Ἰαβισσηνοὶ,] Sic cum *Ced. Vat.* Ἰαβισλωοὶ *Baſ. G.* & *Big.* Ἰαβισλωοὶ *Samb.*

[t] Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque ſepultus fuit Mardonius, Perſarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accenſam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* *Quem*

cherrimo regionis loco, * quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum uxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejuſque filios, ita ut neque potum deguſtarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita exceſſit.

Finis Libri ſexti.

ρας τόπῳ, [y] Αρύρης λεγομένῳ. Ὁ πένθος [x] ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ Ὁ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [y] ἦγαγον, κοπτόμενοι Ὁ θρηνοῦντες τ̃ βασιλέα Ὁ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τῷ Σαύλου τὸ τέλος ἔσχε προφητεύσαντος Σαμουήλου, λέγω τὸ προφητεῦσαι ⸗ Θεοῦ τῶν ἐπ' Αμαληκίταις ἐντολῶν· καὶ ὅτι τ̃ [z] Αχιμελέχου ⸗ ἀρχιερέως γένους, καὶ Αχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τ̃ τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δ̃, Σαμουήλου ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δ̃, [a] δύο Ὁ εἴκοσι. καὶ Σαύλος μὲν [b] ὕτως κατέστρεψε τ̃ βίον.

Τέλος ⸗ βιβλίου ἕκτου.

* *Quem Aruram appellant.*] Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annott.* ad p. 344. §. 4.

y Αρύρης λεγομένῳ.] *Haëſel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noſter ἄρουρα, *nemus* alii. Vide pag. 344. §. 4.

x Εφ' ἡμέρας] Εφ' ἡμέρας *Gen.*

y Ηγαγον,] Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἦγον.

z Αχιμελέχου ⸗ ἀρχιερέως] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* καὶ τὸ Εφραϊκόν. Sed Αβιμελέχου & mox Αβιμέλεχον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII.

a Δύο καὶ εἴκοσι.] Sic *Baſ. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο abſque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comeſtor* ex verſione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos ſacra tamen ſcriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Joſephi* exemplaria ſequutus eſt. Ait enim, ἐβασίλευσε δ̃ Σαὺλ, ζῶντος ἔτι ⸗ Σαμουὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· ἐκεῖνος δ̃ θανόντος, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem ſcripſiſſe arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, ὁμοῦ δ̃ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum XX. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens & Eutychius* Alexandrini, ſectatores, quod video, *Joſephi.* Videſis *Iſ. Voſſii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol. I. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miſcell.* p. 77.

b Οὕτως κατέστρεψε τ̃ βίον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὕτω.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΒΔΟΜΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Δαυΐδης μὲν ἐπὶ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, τῶ δ' ἄλλω παλήθους ὁ Σαύλου παῖς.

1. *Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*

β'. Οπ, [b] τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασιν τὴν βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Davides in universos imperium obtinuit.*

γ'. Οπ Δαυΐδης στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν [c] Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

3. *Quod Davides à Palæstinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*

δ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνοίκησε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

4. *Ut Davides obsessis Hierosolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.*

ε'. [d] Η γνωμένη πρὸς Εἴραμον τὸν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυΐδην φιλία.

5. *Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.*

ς'. Ως τοὺς περιξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυΐδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

6. *Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem feciſſet casque subegiſſet, tributum illis imperavit.*

ζ. Η γνωμένη πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυΐδου μάχη, καὶ νίκη.

7. *Davides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*

η'. Πῶς δὲ τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐκράτησεν αὐτῶν.

8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, devicit.*

θ'. Οπ, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ στασιασάντων, [e] τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς [f] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.*

ι'. Ως στρατεύσας [g] Αβεσάλωμος ἐπὶ τὸν πατέρα Δαυΐδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

10. *Ut Abesalomus, cum bellum patri Davidi intulisset, cum exercitu suo periit.*

ια'. Πῶς [h] εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [i] ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

11. *Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.*

ιβ'. Ως ἔτι ζῶντος Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

12. *Ut, dum in vivis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*

ιγ'. Τελευτὴ Δαυΐδου, [k] καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ [l] λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

13. *Davides diem obit, argenti magna vi aurique & lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

---

a Εν τῇ ἑβδόμῃ] *Al.* Εν τῷ ἑβδόμῳ.

b Τούτου φονευθέντος] Ιεβοσθε pro τούτου reposuerunt *Genevenses*, & mox *Summario* IV. Δαυΐδης ante στρατεύσαντας.

c Παλαιστίνους] Δὶς Παλαιστίνους *Samb.* & *Coll. Voss.*

d Η γνωμένη] Hoc summarium inserui è *Cod. Samb.*

e Τοῦ παιδὸς] Articulum nobis suppeditavit *Samb.*

f Εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.] Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου omiserunt *Genevenses.*

g Αβεσάλωμος] Αβεσάλωμος *Samb.*

h Εἰς τὴν βασιλείαν] Perspicuitatis gratiâ Δαυΐδης hîc inserunt *Genevenses.*

i Ανῆλθε,] Καιῆλθε *Samb.*

k Καταλιπόντος] Ita *Samb.* καὶ ὅσα τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν *Gen.*

l Λιθίας] Videsis *Du Fresne* in *Glossario Gr.* voce λιθίας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

[a] Περιέχ᾽ ἡ βίβλ⊙ χρόνον ἐτῶν πεσαρακονζα.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaëlus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidem*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere conspersо. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fuerat. Tam illustris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum prosequutus est, ut non solum ægerrime tulerit ejus interitum, sæpius licet ab eo in vitæ discrimen adductus; sed & occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod ipse sui accusator exstiterit, qui regem interfecerat; didicisseteque oriundum esse patre gene-

Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Δαυΐδης μὲν τ᾽ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, ⫽ τ᾽ ἄλλ⊙ πλῆθ⊙ ὁ Σαούλ⊙ παῖς· καὶ ὡς πολέμ⊙ ἐμφυλίῳ χρωμένῳ πλουτῶσιν Ασάηλ⊙ ⫽ Αβέννηρ⊙.

ΤΝΕΒΗ δ᾽ τούτων χρόν⊙ τ᾽ μάχ⊙, καθ᾽ ὃν ἡμέραν ⫽ Δαυΐδης, τοὺς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ἐπέστρεψεν. ἤδη δ᾽ αὐτ῀ δύο ἡμέρας ἔχοντ⊙ ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ παραγίνεται διασωθεὶς ἐκ τ᾽ μάχης τ᾽ πρὸς Παλαιστίνους ὁ τ᾽ Σαοῦλον ἀνελών· τοῦ τε ἐσθῆτα περιρρηγμέν⊙, καὶ τ᾽ κεφαλὴν τέφρα περιχεάμεν⊙. καὶ πεσὼν πρὸς [c] αὐτὸν, προσκυνήσας, πυνθανομένῳ, πόθεν [d] ἥκοι τοιοῦτ⊙, ἀπὸ τ᾽ τῶν Ισραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. γνόντ᾽ δ᾽ αὐτ῀ τὰ τύχη τὸ τέλ⊙ ἐδήλωσε· πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντ⊙ ⫽ ⫽ βασιλέως αὐτῶν Σαούλου μ᾽ τῶν τέκνων. ταῦτα δ᾽ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς προσπυχὼν τῇ τροπῇ τῶν Εβραίων ⫽ τῷ βασιλεῖ περιόντ⊙ παρών· ὃν [e] καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθ᾽, προσκληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγησε. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ὀπτεύοντα, διὰ τ᾽ τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενῆσαι καταρᾶσθαι. [f] καὶ σύμβολα δ᾽ αὐτ῀ τ᾽ ἀναιρέσεως ἐπιδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσὸν ⫽ βασιλέως ⫽ τ᾽ στέφανον, ἃ περιδύσας τ᾽ Σαοῦλ νεκρὸν κομίσαι αὐτῷ. Δαυΐδης δ᾽, μηκέτ᾽ ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ᾽ ἐναργῆ πεπηγὸς ⫽ Σαοῦλ θανάτ᾽ βλέπων, [h] καταῤῥηγνὺς μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δ᾽ ⫽ ὀδυρόμεν⊙ μ᾽ τῶν ἑταίρων [i] ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. [k] ἐποιεῖ δ᾽ αὐτῷ [l] τὸν λύπην χαλεπωτέραν ⫽ ὁ Σαοῦλ⊙ παῖς Ιωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλ⊙ αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτι⊙ γεγονυίᾳ. τοσούτων δ᾽ ἐπιδείξατο τὴν ἀρετὴν ⫽ τὴν πρὸς Σαοῦλον εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ὅτι τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ᾽ αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τ᾽ βίον· ἀλλὰ ⫽ τ᾽ ἀποκτείναντα πολλάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [m] αὐτὸ γένοιτο κατήγορ⊙ ἀνελὼν τ᾽ βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς

a Περιέχ᾽ ἡ βίβλ⊙] E *Big. Samb. Voss.* & *Epiphan.*

b Σίκελλαν] Σικελὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικελᾶ. verum Σικέλλαν & Σικέλλᾳ habent *Busb.* & *Hen.* Videsis *Annott.* ad p. 353. v. 11.

c Αὐτὸν] Αὐτῷ *Vat.*

d Ἥκοι] Ita *Big.* & *Samb.* ἥκ᾽ *Vat.* ἦκε *Bas.* & *G.*

e Καὶ κτεῖναι,] Καὶ abest *Big.* & *Samb.*

f Καὶ σύμβολα] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* καὶ σύμβολα δ᾽ ἀν. *Bas. G. Aliique.*

g Περὶ τοῖς βραχίοσι] Περὶ τοὺς βραχίονας *Vat.* ut ὧδε τ᾽ βραχίονα p. 359. v. 17.

h Καταῤῥηγνὺς μ᾽ τὴν ἐσθῆτα·] Conf. lib. VI. c. 14. §. 6. SPANH.

i Ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν.] Vox ὅλην ex *MSS.*

k Ἐποιεῖ δ᾽ αὐτῷ] Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.*

l Τὸν λύπην χαλεπωτέραν] Iterum cum *MSS.* (& *Cocc.*) male in *Editis* τὸν λυπὴν τὸν χαλεπωτέραν.

m Αὐτὸ γένοιτο κατήγορ⊙] Αὐτὸ carent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ὡς εἴη παῖδος Αμαληκίτης γνώμη, ἀνεῖλεν αὐτὸν ἀπολέσας. ἔγραψε δὲ θρήνους ἐπ' ἐκείνοις καὶ ταφὰς Σαούλῃ καὶ Ιωναθῃ· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. [n] Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξέπλησε τὴν βασιλέα, παυσάμενον [o] δὲ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ δὲ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῶν Ιούδα καλουμένης φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτοῦ δίδοναι [p] Χεβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην ἀπῆλθε), τάς τε γυναῖκας [q] εἰσαγόμενον τὰς αὐτοῦ, δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [r] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀπεδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σαούλου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [s] Ιαβίσῳ τῆς [t] Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτούς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τοῦ πρὸς τοὺς τεθνηκότας [v] σπουδῆς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ δηλῶν ὡς ἡ Ιούδα φυλὴ [x] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαούλου μὲν ἀρχιστράτηγος [y] Αβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσοῦσαν τὴν βασιλέαν καὶ τὸν Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [z] ἐπελθεῖς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν λειπόμενον ἐξαρπάσας ἐκ αὐτοῦ, Ἰεβοσθον δ' ἐκάλεσε, διαβιβάζει πρὸς τὸν πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ παῖδος ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πλὴν τῆς Ιούδα φυλῆς. βασίλειον δ' ἐπέθηκεν αὐτῷ [a] γλῶ, καὶ μὲν τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν [b] Μάναλιν, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Αβένηρος [c] μετὰ στρατιᾶς ὁπλίτου, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς προαιρούμενος, [d] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδης. [e] ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ιώαβος, ὁ Σαρβίας μὲν παῖς, παρὸς δὲ [f] Σαρῆ, [g] ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν [h] Αβεσσαίου καὶ [i] Ασαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ προσπεσὼν ἔτυχεν κρήνης [k] παρὰ Γαβαῶνα πόλιν, προσεστάθησαν πρὸς μάχην. τῶν δὲ Αβενήρου φασκόντων πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερον αὐτῶν ἀνδρειότερους στρατιώτας [l] ἔχει, συντίθενται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχουμένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ [m] τῶν παρατάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπασάμενοι [n] μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες [o] αὐτοὺς, ἔπαιον [p] εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τοὺς λαγόνας ἀλλήλους τοῖς ῥομφαίαις, ἕως οὗ πάντες ὡσαύτως ἐκ συμφήμου ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε δὲ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ

re Amalecita, cum interimi præcepit. Præterea autem nænias composuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent.

2. Postquam vero regi hæc justa persolvissent, luctu finito, Deum per prophetam consuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam sibi daret. cumque respondisset, illi se dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores suas secum adducens (duæ enim erant) suorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipsum regem creant. Cum vero audisset; quod Jabissi, regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejusque filios sepelivissent, misit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique se illis gratias pro ipsorum in defunctos studio relaturum esse pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem se constituisse. *Davides in Chebrone habitat.* 2 Reg. c. 2. *Jabissenses ob Saulum ejusque filios sepultos gratias agit.* 2 Reg. c. 2.

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidisse regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in castra accelerato, filioque ejus superstite abrepto, nomine quidem * Jebostho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in universos Israelitas, excepta tribu Judæ, regem eum constituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Castra. Cæterum Abenerus inde cum electissimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creavissent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex sorore nepos, exercitus ipsius dux, ei occurrit, etiam cum Abessæo & Asaële fratribus suis, & universo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidissent, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixisset, velle se rescisscere utri illorum præstantiores essent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progressi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab utrisque ducibus electi erant, cum hastas in se mutuo jecissent, stringunt gladios, prehensisque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia sibi invicem gladiis confoderunt, usque dum omnes quasi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidissent, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & postquam summis viribus dimicatum esset, Abeneri milites succubuerunt. *Davidici & Jebosthani alteri ab alteris interfecti.* 2 Reg. c. 2.

n Επεὶ δὲ τούτοις] Επὶ δὲ τούτοις *Samb.*

o Τοῦ πένθους,] Hîc δὲ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.*

p Χεβρωνα,] *Al.* Χεβρῶνα. HUDS. Hebr. חברונה. SPANH.

q Εἰσαγόμενον τὰς αὐτοῦ,] Επαγόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Σὺν αὐτῷ.] Τοὺς σὺν αὐτῷ *Vat.*

s Ιαβίσῳ.] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ιαβείσῳ. in plerisque *MSS.* Ιαβισσῷ aut Ιαβεισῷ. Vide p. 287. §. 12. & 320. in fine. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

t Γαλαδίτιδος καθιζάνοντες,] Γαλααδίτιδος *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

v Σπουδῆς ὑπισχνούμενον·] Τιμῆς καὶ σπουδῆς *Vat.*

x Κεχειροτόνηκεν] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb.* & *Epiphan.*

y Αβένηρος,] Αβέννηος ubique *Hen. Busb. Samb. Big.* & *Vat.* Αβεννὴρ *Zonaras* è *Bibliis S.*

z Επιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν,] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ἐπιέχθη in *Editis*, *Aliisque.* ἠπιέχθη *Samb.* manu sequiori.

* Jebostho,] *Isbosthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* sacris *Isbaalus* aut *Esbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, E posita loco Σ sibilantis literæ, Ιεβοσθον pingere maluerunt.

a Γλῶ,] Τὴν *Big. Vat.* & *Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ἐπιχώριον abest *Vat.*

b Μάναλιν,] Μαανὶμ vel Μαανὶν rescribendum censet *Bochartus* de *Colon. Phœn.* l. I. c. 28. p. 591. HUDS. Μαανὶν Hebr. מחנים LXX. ἐν τῇ παρεμβολῇ εἰς Μαναεὶμ 1 Reg. 11. 8. *Vulg.* circumduxit eum per castra. Hebr. ויתהלך castra, παρεμβολὴν. SPANH.

c Μετὰ στρατιᾶς ὁπιλίτου,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) μετὰ τοῦ στρατιᾶς in *Editis.*

d Ὀργισθεὶς] Ὠργισε (ὠργισθε *Vat.*) δὲ αὐτοῖς βασιλέα τὸν Δαυίδην κεχειροτονηκότα *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb. Vat* & *Epiphan.* δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ιούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν ὁ Δαεῖδ *Zonar.*

e Απήντησε δ' αὐτῷ] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum discrimine ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαεὶδ (Σαραυΐας *Coll. Voss.*) Σαρβίας *Big. Samb.* & *Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου desiderantur.

f Σαρῆ] Σαρεὰ in *Iisdem MSS.* Σαρεὰ aut Σαρεὶ *Epiph.*

g Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς] Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἐκείνου (τοῦ ἐκείνης *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ιωάβος ἀρχίζει. *Big. Samb.* (*Coll. Voss*) & *Vat.*

h Αβεσσαίου] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb.* & *Epiph.* Αβεσσαΐου *Vat.* Αβισσαίου *Bas.* & *G.* Αβισσᾶ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ιωαὲ καὶ Αβισσὰ καὶ Ασαὴλ ἀνεψιοὶ ἦσαν δὲ Δαυὶδ ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν Σαρβίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16.

i Ασαήλου] Ασαὴλ *Vat.*

k Γαβαῶνα πόλιν,] Ita *Samb.* Γαβαὼν *Bas. G. Vat. Aliique.* Γαβεὼν aut Γαβεὰν *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* HUDS. Conf. lib. VI. c. 6. §. 2. SPANH.

l Ἔχει,] Ἔχοι *Big.* & *Samb.*

m Τῶν παρατάξεων] Τῆς παρατάξεως *Vat.*

n Μαχαίρας,] Μαχαίρας δὲ δὲ Δαυίδου juxta *Epiphan.*

o Αὐτοὺς,] Forte αὐτὰς. COCC.

p Εἰς τὰς πλευρὰς] Εἰς τὰ πλευρὰ *Vat.*

runt. Versos deinde in fugam Joabus non destitit persequi. Sed & ipse instabat, hortatus suos ut è vestigio insequerentur, & nequaquam occidendo parcerent; fratres etiam sui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Asaëlus præ reliquis maxime conspicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines solum celeritate superabat, sed & equum cum eo contendentem cursu prævertisse dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque insequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus respexisset, & impetum ejus eludere tentasset: & nunc quidem monuisset, ut, ab eo persequendo desistens, alicui militum suorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non persuaserat, precibus obsecrasset, ut se reprimeret & persequi desineret, ne * fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, sed insequi persisteret, *Abenerus* dum fugientis more hastam teneret, à tergo opportune ictu illato, statim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum insectabantur, postquam in locum venerant, ubi forte Asaëlus jaceret, mortuum circumstantes non amplius hostes persequebantur. Joabus autem & frater ejus Abessæus, cadaver cursu prætervecti, majorique studio ex ira ob *fratrem* occisum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate usque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum persequuti sunt, cum jam sol occideret. At colle quodam ascenso, in eodem loco cum tribu Benjamitide constitit *Joabus*, & illos conspiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem sustulisset & dixisset, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuisse fratrem ejus Asaëlum, cui, ipso *illum* obsecrante, non persuasum erat ut ab insequendo cessaret, propterea que percussus occubuit: Joabus ei assensus, seque hisce verbis *bene* admonitum esse ratus, signo tuba dato suos revocat, & ne ulterius persequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco castris positis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † castra pervenit ad Iebosthum Sauli filium. Die autem sequenti Joabus, recensitis *cæsorum* cadaveribus, omnes sepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & sexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Asaëlum. cujus corpus cum Joabus & Abessæus inde Bethlemen deportassent, & in sepulchro *ejus* patrio sepelivissent, ad Davidem in Chebronem reversi sunt. Ex illo itaque tempore intestinum inter Hebræos gliscebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires semper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & quicis parebant quotidie fere minuerentur.

Asaëlus Abenerum persequitur. 2 Reg. c. 2.

Abenerus Asaëlum occidit.

Joabus receptui canit. 2 Reg. c. 2.

Bellum civile inter Hebræos. 2 Regum, c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero sex, è totidem uxoribus. Quorum

Davidis filii. 2 Regum, c. 3. & 1 Paralip. c. 3.

---

q Διώκων ὁ Ἰώαβος.] Διώκων Ἰωάβ Big. Samb. & Vat.

r Οἱ τε ἀδελφοὶ] Οἵγε ἀδ. Vat.

s Καὶ ἵπποι κακεῖναι] Ἵπποις juxta Epiphan.

t Ὃς καὶ τὴν Ἀβεννηρ] Ita cum Big. & Samb. ἀλλὰ καὶ in Editis, Aliisque. ὅτε Hen. & Busb.

v Ἐγκλιθεὶς τῇ μεσῶν.] Sic Big. & Samb. Ἐγκλειθεὶς Vat. ἐγκλειόμενος Basil. & G.

x Ἀφέμενος τῆς διώξεως] Ἀφέμενον Vat.

y Ἀφελείᾳ] Ἀφιλείᾳ Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

z Ἐπιθεῖναι τὸ ποιεῖν,] Ἐπιθεῖσθαι Vat.

* *Fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret:*] Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.*

a Παυσάμενον δὲ τοὺς λόγους,] Παρσιάμενον.

b Τῇ διώξει,] Τῷ διώξει Big. Samb. & Vat. τῷ διάξαι Coll. Voss.

c Πλεῖσας εἰς τὸ πίσω καμπάς,] Πλαγιαις καμπαῖς πλαγίῳ Æschyl. Agam. v. 1352. Plutarch. in Philopoem. pag. 359. B. καμπαῖς ἀναμῴξαι. SPANH.

d Ἀμμάταν] Eo modo Big. & Samb. (Coll. Voss.) atque ita quidem aut Ammatam Flavium scripsisse puto. Ουμαῦν Basil. G. Alii que Μαβὸν aut Αμαβὸν Epiph. Αμμὰ aut Αμμὰν Interpretibus LXXII. HUDS. Ουμαῖν Gen. ita etiam Edit. Basil. Rufinus; *locum nomine Gabaon.* in Hebr. 2 Sam. II. 24. גבעת *Gibnath.* LXX. Αμμὰν *Amman. Vulg. collem aqueductus*, quem secutus hic est Gelenius. SPANH.

e Ἀνακεκραγότες] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque ἀνακραγότες.

f Παρωξύνετο μὴ διώκειν] Παρωξύνε Vat.

g Τοῦτος τοὺς λόγους] Τοῦτον Vat.

† *Castra pervenit ad Iebosthum Sauli filium.*] Confer. p. 363. §. 3.

h Βηθλέμῃ,] Βηθλείμῃ Big. Samb. & Vat. originario propius.

i Πατρίῳ μνήματι,] Πατρῴῳ Iidem.

k Ἐκ τοῖς κινδύνοις] Ita Vat. & Samb. ἐν τοῖς.

l Τῶν δὲ Σαοὺλ παίδων] Τοῦ δὲ Σαοὺλ παιδὸς καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ legisse videtur *Epiphanius.* ac αὐτοῦ quidem agnoscit Vat.

m Τῷ Δαυίδῃ,] Articulum non agnoscunt MSS.

n Ἀχι-

ὁ

ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς [n] Αχινᾶς γεγόμενος, [o] Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, [p] Δανιηλος· τῷ τρίτῳ δὲ ἐκ τῆς [q] Θολομαΐ θυγατρὸς [r] Μαχάμης Φωῦτι δὲ [s] Γεσσιρῶν βασιλέως, [t] Αβεσαλωμος ὄνομα· τὸ δὲ τέταρτον [v] Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς [x] Αγγίθης ἐπωνόμασε· [y] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [z] Αβιταάλης, καὶ τὸν ἕκτον [a] Γεθρααμαν τῆς [b] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τῶν δὲ ἐμφυλίων πολέμων συνεχῶς ὄντων, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχας πυκνῶς [c] τῶν μετ' ἐκατέρων τῶν βασιλέων, Αβέννηρος ὁ τοῦ Σαοὺλ [d] παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ιεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [e] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνῳ φρονοῦντες. ὕστερον δὲ ἐν ἐγκλήμασι γενόμενος [f] ὁ Αβέννηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαοὺλ παλλακῇ, [g] Ραισφᾶ μὲν τὄνομα [h] Σιβάθ [i] δὲ θυγατρὶ, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ιεβόσθ, ὠφιελήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς ὑπὸ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσης προνοίας ὧν αὐτὸν χρώμενος, ὑπέλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην μεταστήσαι, ὑπεδείκνυεν δὲ ὡς ὑπὸ Δαὶ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [k] ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου, Δαὶ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ μὲν Σαοὺλ παιδὸς ἀποστῆναι, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [l] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε γὰρ ἐφ' οἷς Αβέννηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον πεμφθὲν ὑπ' ἐκείνου ἀπαχθεὶς, ἀνασώσασθαι πρὸς αὐτὸν [m] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτοῦ τὴν Μιχάλαν, ἀποστάσας [n] Φελτίας, [o] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τὸν καὶ Ιεβόσθ συμπραξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γεραιοτάτους ἐλθὼν καὶ ταξιάρχους [p] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ιεβόσθ, "Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, τοιούτοις ἀποτρέψειε τὴν ὁρμήν, "νῦν μέντοιγε διατρέπει χωρεῖν [q] εἰ βέλοντας. καὶ γὰρ "εἰδέναι τὸν Θεὸν διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδην "χειροτονήσαντα πάντων Εβραίων βασιλέα, προειπεῖν "δι' ὅτι Παλαιστίνους ἐκεῖνος αὐτοὺς τιμωρήσεται, καὶ "ποινὴν κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [r] ὡς καὶ Αβέννηρος γνώμην ἐδίδου πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον

natu quidem maximus, è matre Achina susceptus, Amnon vocabatur: secundus vero, ex uxore Abigæa, Daniclus: tertio autem, ex Machama Thōlomæi regis Gessiritarum filia prognato, nomen erat Abesalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, sextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum esset, & crebro ad manus venirent confligerentque utriusque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propensam, effecit ut omnes à Jebostho starent: & aliquandiu in ejus fide permanserunt. Postea vero, cum accusaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræspha, Sibathi vero filia) rem habuisset, & à Jebostho reprehenderetur, dolore percitus iraque incensus, quasi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus summa cum alacritate studuit, minatus est quidem se regnum ad Davidem translaturum esse, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, sed sua in exercitu gubernando peritia & fide. missisque in Chebronem ad Davidem legatis, obsecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipsum habiturus esset socium & amicum, cum populo persuaserit ut à Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Israëlitarum regem constituerent. Postquam autem Davides fœdus cum eo percussisset (nam sibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipsum per legatos egerat) atque in primum fidei sibi datæ indicium postulasset, ut ejus beneficio Michala uxor sibi restitueretur, quam magno sui periculo emerat, & sexcentis Palæstinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipsi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abstractam, adjuvante etiam Jebostho. Scripserat enim illi Davides ut uxorem suam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis senioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipsos hujusmodi verba fecit; "quod illos, "cum in eo essent ut à Jebostho desciscerent & "sese Davidi adjungerent, ab isto impetu & *vo*- "*luntate* averterit; nunc vero illis potestatem fa- "ciat *ad ipsum* eundi, si vellent: nam & sibi com- "pertum esse, Deum, cum per Samuelum pro- "phetam Davidem omnium Hebræorum regem "constituisset, etiam prædixisse, fore ut ille ipse "pœnas à Palæstinis exigeret, illosque devictos "sub jugum mitteret". Cum hæc audissent seniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter,

Abenerus à Jebostho ad Davidem deficit. 2 *Regum*, c. 3.

Davides Michalam reposcit. 2 *Regum*. c. 3.

Abenerus Israëlitas Davidi conciliat. 2 *Regum*, c. 3.

n Αχινᾶς γεγόμενος,] Αχίνας *Bas.* & G. Εχίνας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αχίνας ἤτοι Αχινόαμος *Vat.* Ἀχινοὴς *Epiphan. Masoretis & Hieronymo* Achinoam. *Interpretibus* LXXII. Αχινάαμ aut Αχινοὰμ. Αχινας ex p. 353. v. 2. si vera sit ista lectio.

o Αμνων ἐκλήθη·] Αμνὼν *Samb.* Αμνὼν *Big. Vat.* & LXXII. Αμνων *Epiphan.*

p Δανιηλος·] Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλιὰ LXXII. Δαλιὴλ *Big.* & *Vat.* Δαλιὰλ *Samb.* Verum *Celeb* est *Epiphanio.*

q Θολομαΐ θυγατρὸς] *Talmai* in *Hebr.* Θολμὶ & Θαλμαὶ LXXII. Θολμαΐου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomei*, in aliis *Ptolomæi*

r Μαχάμης] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.*

s Γεσσιρῶν βασιλέως,] Γεσσηρῶν *Big.* & *Samb.*

t Αβεσάλωμος ὄνομα·] Αβεσσάλωμος *Big.* & *Samb.*

v Αδωνίαν] Ορνιαν *Vat* ex *Interpretibus* LXXII.

x Αγγίθης] Ita cum *Busb.* & *Hen.* Αγγίτης *Bas.* & *G.* Αγιθὴς *Big.* & *Samb.*

y Τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν] In iis quæ sequuntur fere conveniunt *Codd. MSS.* nec multum discrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πρῶτον δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς Γεθραὰμ καὶ Γαλα ἐπωνόμασε.

z Αβιταάλης,] Αβιτάλης juxta *Biblia S.* Αμιτάλης *Vat.*

a Γεθρααμὰν] Γεθραμὰν *Vat.* Ιεθρὰν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* Ιεθρὰν *Big.* Γεθερσὰν *Bas.* & *G.* Ιεθερὰμ aut Ιεθραὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 5.

b Αἰγλᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγὰλ & Αἰγᾶς & Αγλὰς in codicibus LXXII.

c Τῶν μετ' ἐκατέρων] Sic cum *Vat.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* τῶν deest in *Editis*, *Aliisque.*

d Παιδὸς ἀρχιστράτηγος] Παιδὸς abest *Vat.* & quibusdam *Epiphanii* libris.

e Διέμειναν ἱκανὸν] Διέμφρον ικ. *Vat.* διέμφρον ἐφ ἱκανὸν χρ. *Busb.* & *Hen.*

f Ο Αβέννηρος,] Articulum supplevi ex *Samb.* & *Vat.*

g Ραισφᾶ] Ρεσφὰ juxta *Literas S.*

h Σιβάθ] Αἰὲ *filiæ* in fundo *Hebraïco.* Ιὰλ aut Ιὰλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτα *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebaheth* apud *Epiphanium.*

i Δὶ θυγατρὶ,] Illud ᾗ ex *MSS.*

k Ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου,] Ἀρχοι *Big.* & *Samb.* ᾗ addit mox *Coll. Voss.* & *Big.*

l Τῆς χώρας βασιλέα.] Ita *MSS.* τῆς abest *Editis.*

m Μιχάλαν] *Al.* Μελχόλλω. Vide p. 337. in fine.

n Φελτίας,] Οφελτίας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Τοῦ τότε συνοικοῦντος] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* ᾧ τε συνοικοῦντος, & mox καὶ πρὸς τοῦτο.

p Καὶ χιλιάρχους,] Illa καὶ χιλιάρχους restituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

q Εἰ βέλοντας.] Η βέλοιτας *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte εἰ. COCC.

r Ὡς καὶ Αβέννηρος] Ita cum *Vet. Interpr.* ὡς καὶ τῷ Αβενήρ γνώμην ἐδίδου πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρέλαβον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὡς καὶ Αβέννηρος γνώμην ἐδίδου εἶχον αὐτῷ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν *Bas.* & *G.*

ter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jeboſthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam *& rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſtatim* aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Beſira, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (fit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta &

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

προσέλαβεν, τὰ Δαυίδου φρονεῖν [s] μετεβάλλοντο. πιθέντων ἢ τούτων, Ἀβένηρος [t] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ τούτης ἅπαντες Ἰεβόσθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ παῶτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντικρούοντας ἑώρα, προσιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, διαλαβὼν ὡς εἰκὸς τῶν ἑταίρων, ἦκε πρὸς Δαυίδην, τοὺς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τὰ δι' ἄλλων πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιεῖσθαι εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέπι τοὺς ἡγουμένους [v] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν Φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [x] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ προδῷη τὴν δεξιάν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὴ τοῦ Δαυίδου τὸν Ἀβένηρον, οὐδὲ ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ἰωάβος ὁ δεξιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ σωτηρίαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ πάλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακόεργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἅπασι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι προδοσίαν, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβένηρος συντίθεται. πόντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [y] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [z] πρὸς αὐτὸν ἐληλύθοτα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νεῶν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν καθεστώτων ἀπεληλεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυίδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται πάσης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρύφας Ἀβένηρον ἀποκτίναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προστάξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτοῦ τινὰ φωὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Ἀβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· καταλαβὸν γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [a] Βησιρᾷ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτεύσαντα τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ [b] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποστᾶ μὲν [c] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, παισάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα παίει. καὶ πληγὰ μὲν Ἀβένηρος τοῦτον ἐνεδρευθεὶς τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [d] τιμωρήσαντος Ἀσαὴλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [e] βαλὼν Ἀβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [f] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ ταληθὲς εἶχε, δείσαντος μὴ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [g] ἀφαιρεθείη, λάθοι δὲ παρὰ Δαυίδου τὸν πρώτην τάξιν Ἀβένηρος. ἐκ τούτων ἄν

s Μετεβάλλοντο.] Μετεβάλοντο *Big.*

t Συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖ in *Editis.*

v Αὐτῷ λόγους] Αὐτῇ *Vat.*

x Ξενίσαντος] Sic *Cod. Samb.* (& correxit *Coccejus.* collatio *Big.* ξένισας) ξενήσαντος in *reliquis.*

y Ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι] Ἐπὶ τὸ βεβ. *Samb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἐληλύθοτα,] Illud πρὸς non agnoſcit *Vat.*

a Βησιρᾷ καλουμένῳ,] *Βισηρᾷ Samb.* Βητηρᾷ *Big.* Βησιρὰ καλουμένῳ, ἤτοι Σειρὰμ, ἀπέχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra.* At *Flavio* in *Vita ſua* §. 24. dicitur Βηθώρων πόλις. HUDS. Βησιρὰ Gen. Βηθώρων de Vita ſua & paulo ante ibidem Βασαρὼν πόλιν. SPANH.

b Πρὸς τῇ πύλῃ] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸς τοῦ πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam.* In *Editis* πρὸς τῇ πόλει.

c Τῶν οἰκείων] Articulum inſeruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἀνδρῶν legiſſe videtur *Epiphanius:* nam vertit, *ab aliis hominibus.*

d Τιμωρήσαντος] Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.*

e Βαλὼν Ἀβένηρος] Λαβὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Χεβρῶνι] Γαβαὼνι pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669.

g Ἀφαιρεθείη,] Ἀφαιρεθῇ *Vat.*

ἂν τις κατανοήσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ ἧς μηδενὶ τούτων ἀφαχωρήσαι. κτήσασθαι μὲν αὐτὰ πεφιῶτες, ἀφὶ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς ἀδικουμένης ἀσφαλείας ποιοῦσιν· ὡς ἀχ ἡμῖν δεινῶ τυγχάνουσι [h] [μὴ] προήσεσθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ σωπῆσαι τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρώμενον ἐπὶ ταύτῃ [l] ἀπολέσαι. τοῦτο δ' ὑπερβολὴ ἔχουσι συμφορᾶς, ἀφὸ τούτου καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγω δ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

ς'. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τῇ ψυχῇ, [n] ἐμαρτύρατο δ' πάντας, ἀναπείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὅτι κοινωνὸς εἴη τῆς Ἀβενήρου σφαγῆς, ὅτι κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀποθάνοι· ἀρὰς δ' κατὰ δ' περιόδυκτον αὐτὸν ὀφυὰς ἐπῆγε, καὶ τὸν οἶκον [o] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς συμπράξαντας [p] ὑποδύτους ἐποιεῖτο τῆς ὑπερ τοῦ πεπλουτηκότος ποινάς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι ἀφὸ τὰς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὤμοσεν Ἀβενήρῳ, [q] τεθνάναι. προσέταξε μέντοιγε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις τιμᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα, [r] περιρρηξαμένους μὲν τοὺς ἐσθῆτας, ἐνδύτας δ' σάκκους· ταῦτα δ' ποιεῖν, προάγοντας τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, [s] κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ὀδὴ τεθνηκότι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀνῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπιτάφιόν τε συγχεάψαμενος θρήνους, αὐτὸς ὀδὴ τοῦ τάφου πρῶτος ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβενήρου διέκειτο θάνατος, ὡς μηδὲ τροφὴν ἀναγκαζόντων αὐτὸν τῶν ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενός, ἄχρις ἥλιος δυσμῶν. παῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ ἀφὸ τοῦ πλήθους ἐχύνησεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Ἀβενήρου φιλοστόργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσαντα τὰ νομιζομένων, ὡς συγγενῆ καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γνώμενον ὑβρισθέν ἀκήδευτον ταφῆ [t] καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ὀδὲ χρηστὸν καὶ ἡμέρᾳ τῇ φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἑκάστῳ λογιζόμενος πρόνοιαν εἰς αὐτὸν δ' βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, [v] οἵων τυγχάνοντα τὸν Ἀβενήρου νεκρὸν εἰδέναι. [x] πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδῃ γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιούμενον πρόνοιαν [y] ἣν εἰκὸς, ὡς θεὶς ὑπενόησεν ὑπ' αὐτοῦ φονευθῆναι τὸν Ἀβένηρον. ἔλεξε δ' καὶ πρὸς τὸ πλῆθος

qualia solent homines audere, ut superiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hisce cedant. nam dum ista adipisci desiderant, per mala innumera ad ea grassantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutissime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: existimantes haud adeo grave esse ad tantum potestatis fastigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus assuetus iisdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitosissimum sit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem satis est paucis admonuisse.

6. Davides autem, cum audisset Abenerum peremptum esse, animo quidem indoluit, dextraque a Deum porrecta & voce sublata testatus est omnes; neque se Abeneri cædis conscium fuisse, neque *illum* se jubente volenteque occubuisse: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus est, atque totam ipsius familiam & facinoris socios pœnis mortuo persolvendis devovebat. Erat enim solicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidisse. & quidem populo universo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus solennibus honorarent exequiis, laniatis quidem vestimentis *suis*, saccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipse autem *rex* sequebatur * cum senioribus virisque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum prosequutus est; quodque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipsum in Chebrone magnifice sepeliviset, & lamentationes funebres conscripsisset, ipse super monumentum stans primus *verbis* lamentatus est, † dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipsum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; sed jurarit nulla de re gustaturum esse, usque ad solis occasum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præstitum ab eo honorem servatamque fidem probaverunt: quod *scilicet* ipsum, ut cognatum & amicum, omnibus exsequiarum justis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ sepulturæ ignominia affecerit. Sed universi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; singuli secum reputantes regem sibi in similibus pari modo prospecturum esse, ac Abenerum mortuum ab eo curatum esse videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potissimum studebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occisum esse *vel minimum* suspicaretur. Quin

Abenerum deplorat Davides. 2 Regum. c. 3. 1 Paralip. c. 11.

h [Μὴ] προήσασθαι] Illud μὴ adjiciendum esse volui, (voluit & in ora Codicis mei Cocceius) sensu id postulante: uncis tamen inclusum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.*

i Τηλικοῦτο] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 368. v. 10. τοιοῦτον.

k Ἀπ' αὐτῆς] Ita *Big. Samb* & *Vat.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

l Ἀπολέσαι. τοῦτο δ' ὑπερβολὴ] Sic ex *iisdem MSS.* in *libris reliquis*, ἀπολέσαι, ὃδε ὑπερβολὴ ἔχοντος συμφορᾶς. ἀφὸ τοῦτο &c.

m Τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγω] Τολμῶσιν οὐ φεύγω ἔργα πάντες τοῦτ' ἀποβαλεῖν φοβούμενοι (*Coll. Voss*) *Samb.* τολμῶσιν οὐ φεύγω ἔργα πάντες δ' ἀποβαλεῖν φοβούμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες οὐ φεύγω τοῦτ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ π. *Big.*

n Ἐμαρτύρατο] Ἐμαρτύρετο *Vat.*

o Ὅλον αὐτοῦ,] Vocem ὅλον inferui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio.*

p Ὑπόδυτους] *Gen.* ὑποδύτους· vel ὑποδυτούς. Ita etiam *Edit. Basil.* SPANH.

q Τεθνάναι.] Ita *Bas G. Aliique.* αὐτὸν ἐργάσασθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

r Περιρρηξαμένους μὲν] Π εριρρηξαμένων & mox ἐνδυσαμένων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπιρρηξαμένῳ & ἐνδυσαμένῳ *Vat.* Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui locum sic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri super virum, & ejus corpus solennibus honorari exsequiis, cum & ipse vestem disrumperet ingemiscens & sacco videretur indutus.*

s Κοπτόμενός] Ita κόπτου planctus in inferiis, Æschylus Choëph. v. 21. sic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν f. κόπτου, de inferiis Jacobi. infr. lib. VIII. c. XI. §. 1. & τεκνα κοπτόμενα τελευτῶ· SPANH.

* *Cum senioribus virisque principibus*,] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

† *Dein fecit ut alii ploratum redintegrarent*] Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

t Καὶ ἠμελημένῃ τότε.] Forte, ἠμελημένῃ· τό, τε ἄλλο πᾶν. Vetus, *Omnes ergo pro optima & mitissima Regis natura lætabantur.* COCC.

v Οἵων τυγχάνοντα] Οἵοις *Big. Samb.* & *Vat.* ἑαυτοῦ τυγχάνοντα εἰς τ Αβ. legisse videtur *Epiphan.*

x Πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδῃ γλίχεσθαι] Forte, πάντας δὲ μάλιστα Δαυίδου γλίχεσθαι, δόξης ἀγαθῆς ποιούμενον πρόνοιαν, ἣν εἰκὸς· ὡς θεὶς. *Omnes igitur Davidem maxime expetere, qui honestæ existimationis curam gereret, consentaneum erat; quare nemo suspicatus est, ab ipso casum fuisse Abenerum.* COCC.

y Ἣν εἰκὸς.] Ἣν εἰκὸς ἣν ἐν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex vi- "ri præstantis interitu, nec modicum res Hebræo- "rum detrimentum, amisso viro, qui & eos opti- "mo consilio & strenua manu, gliscente bello, "tueri & servare potuit. Verum Deus quidem, "ajebat, cui res universæ curæ sunt, hunc vobis "inultum esse non patietur. Sciatis autem velim, "me infirmiorem esse quam ut in Joabum & Ab- "esſæum Saruiæ filios animadvertam: sed Deus "illis scelerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

ϑ, "ὡς αὐτῷ μὲν [z] ὐχ ἡ τυχοῦσα ϕίοιτο λύπη ἀν- "δρὸς ἀγαθοῦ τετελευτηκότος, ὐ μικρὰ ἢ τοῖς Ε- "βραίων πράγμασι βλάϐη, στρηνῶντων αὐτοῦ [a] καὶ σώζειν "βιαλᾶς τε ἀρίστας καὶ ῥώμην χερῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ Θεὸς μὲν, εἶπεν, ὦ μελὴ "πάντων, οὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [b] ὑπισχνέ- "ϑω ἢ, ὡς ϐδεν ἐγὼ Ἰώαϐον καὶ Ἀϐεσσαῖον τοὺς [c] Σα- "ρυίας παῖδας πεισθῆν ἱκανὸς εἰμι, πλέον ἐμοῦ δυναμέ- "νους, ἀλλ' ἀποδώσει τοῖς ὑπὲρ τῶν πεπολυμενένων αὐτοῖς "ἁμοιϐὴν τὸ θεῖον". καὶ Ἀβένηρος μὲν εἰς πεῖρ κα- τέστρεψε τέλος τὸν βίον.

II. CAP. II.

Quod, Jebosetho amicorum insidiis occiso, Davides omnium Israelitarum imperium obtinuit.

ΚΕΦ. β'.

Οτι, τοῦ Ἰεϐόσθου φονευθέντος ἐξ ἐπιϐουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης παρέλαϐεν.

Jebosthus insidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepisset Jebosthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus sibi cognato, & qui regnum sibi conciliarat: sed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipse non diu superstes erat; sed *aliquanto post* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) insidiis periit. Hi enim cum essent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque existimarint, si Jebosthum perimerent se magna esse à Davide dona consequuturos, sibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica cessura esse, nacti solum Jebosthum in cubiculo meridiantem & dormientem, cum nec custodes adessent nec *ædium* janitrix vigilaret, sed & ipsa præ labore & opere, quod in manibus erat, & æstu in somnum delapsa esset, ingressi in conclave, ubi Sauli filium dormivisse contigit, ipsum interficiunt. Dein præciso capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac si ab iis quos læserant fugissent ad eum qui & gratiam accepturus esset, & securitatem daturus, Chebronem pervenerunt: ostensoque Davidi Jebosthi capite, semetipsos ei commendabant, ut propensæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio sustuliissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi & jamjam sup- "plicium luituri; num nescietis quod à me o- "peræ præmium retulerit Sauli interfector, qui "ad me coronam ejus auream apportaverat, & "quidem cum ipsius in gratiam eum interemerit, "ne ab hostibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem esse credidistis, ut viris "maleficis delectarer, & pro beneficio haberem "domini cædem à vobis patratam, qui virum ju- "stum suo in cubili jugulastis, & qui neminem ul- "la unquam injuria affecit, vos vero maxima etiam "benevolentia summisque honoribus prosequutus "est. Quapropter illi quidem pœnas persolvetis "supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum sus-

Ἀκέσας ἢ τὸν τελευτὸν αὐτοῦ ὁ Σαοὺλ παῖς Ἰεϐο- ϑοῦ, ὐ πρᾴως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένου συγ- γενοῦς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παραχόντος. ἀλλ' ὑστε- ρεπάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀβενήρου ϑάνα- τος. οὐκ [d] ἐπεβίωσε δὲ ἀδὲ αὐτὸς πολὺ χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν [e] Ἱερέμμων ἰῶν· [e] Βαναάθα, τῷ ἢ ἑτέρῳ [g] Θάννου ὄνομα ἦν· ἐπιϐουλεύσαντες ἀπέϑανεν. ὄντες γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμίται, τοῦ ἢ πρώτου τάγματος, λογισάμενοι δὲ ὡς ἂν ἀπεκτείνωσιν τὸν Ἰέ- ϐοσθον, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [h] τεύξονται δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσῃ, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον διορύσσουσι μεσημϐρίζοντα δὲ κοι- μώμενον τὸν Ἰεϐόσθον, καὶ μήτε τὰς φύλακας παρόντας, μήτε τὴν θυρωρὸν ἐγρηγορέναι, ἀλλὰ δὲ αὐτὴν ὑπό τε τοῦ κόπου δὲ τὸ ἐργασίας, [i] ὃν μετεχειρίσατο, δὲ τοῦ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσοῦσαν, [k] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέϐαινε καθαρκεκοιμῆσθαι τὸν Σαοὺλ παῖδα, κτείνουσιν αὐ- τόν. καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, [l] καὶ δι' ὅλης τὸν νυκτὸς δὲ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πρείαν, ὡς ἂν [m] φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς τὸν λημψομένον τε τὴν χάριν δὲ παρέ- ξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεϐρῶνα παρεγίνοντο· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τὴν Ἰεϐόσθου, συνίσων [n] ἑαυτοὺς ὡς εὐνοῦς, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ δὲ τὸ βασιλείας ἀνταγωνιστὴν ἀνηρηκότας. [o] ὁ δὲ οὐχ ὡς ἤλπιζον ἅτως αὐ- τῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπών, "ὦ κάκιστοι καὶ "πονηρότατα δίκην ὑφέξοντες, οὐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν "Σαοὺλ φονέα δὲ τὸν χρισάντα μοι τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέ- "φανον ἠμυνάμην· καὶ ταῦτ' ἐκεῖνῳ χαριζόμενον τὴν "ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάϐωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μα- "ϑεῖν ἢ με, καὶ μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν [p] ὑποπτεύσατε, "ὡς χαίρειν κακοῖς ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι "τὰς κυρωθούσας ὑμῶν πράξεις, ἀνηρηκότων ὅτι τὸν αὐτὸν "κοίτης ἄνδρα δίκαιον, καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμε- "νον, [q] ὑμᾶς ἢ δὲ διὰ πολλῆς δίνοίας δὲ τιμῆς ἐφύκό- "τα. [r] διὸ δώσετε ποινὴν μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δ' ἐ-

Jebosthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

z Οὐχ ἡ τυχοῦσα] Sic è *Big. Samb.* & *Vat.* ὐ τυχοῦσα ϕίοι. in *Editis*, *Aliisque*.

a Καὶ σώζειν] Καὶ abest *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Επισάσθω ἢ, ὡς ϐδὲν ἐγὼ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπισάσθω ἢ, ὡς ϐδὲν Ἰώαϐον *Basil.* & *G.* ἐγὼ δ' ἐπισασθ' ὡς ϐδὲν Ἰώαϐον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abisai Saruiæ filiis nihil prævaleo facere.*

c Σαρυίας] Sic *MSS.* Σαρυια in *Editis.*

d Επεβίωσε δὲ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod οὐκ omittat ante ἐπεβίωσε. in *Editis*, οὐκ ἐπεβίω δὲ ϐδὲ αὐτὸς π.

e Ιερέμμων ἰῶν] Ita *Big. Samb. Basil.* & *G.* Ριμμων *Vat.* & *Epiphan.* Ερεμῶν *Hen.* Ερεμὼτ *Big.*

f Βαναάθα,] Verisimile est aut voculas τῷ ἢ ante Βαναάθα excidisse, aut subintelligendas esse. Βαανααθὰ ἤτοι Βαανᾶ *Vat.*

g Θαννου ὄνομα] Ita *Basil.* & *G.* Θαὺν *Big.* & *Samb.* Ριχαμ *Vat.* forsan pro Ρηχαϐ. nam ι & η, & β & μ sæpe invicem permutantur. *Sed à filiis Remmon, id est Banaa & Rechab* (vel *Rechab*) *passus* &c. habet *Epiphanius*, unde inducor ut credam illa, Βαναάθα, τῷ ἢ ἑτέρῳ Θαννου ὄνομα ἦν, primo margini apposita fuisse, dein in textum irrepsisse.

h Τεύξονται δωρεῶν,] Τεύξονται *Big.* & *Samb.*

i Ην μετεχειρίσατο] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἃς μετεχειρίσατο in *Editis.*

k Παρελθόντες] Λαϐόντες παρῆλθον *Hen.* & *Busb.* & mox καὶ κτείνουσι.

l Καὶ δι' ὅλης] Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

m Φυγόντες οὐκ ἐκ τῶν ἠδικημένων] Φεύγοντες in *iisdem MSS.*

n Εαυτοὺς ὡς εὔνους,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους *Basil.* & *G.* pro quo rectius αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους.

o Ο δὲ οὐχ ὡς] Sic in *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ ἢ ὡς οὐκ ἤλπιζον.

p Υποπτεύσατε] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑποπτεύσητε.

q Υμᾶς ἢ κ.] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in *reliquis* deest καὶ.

r Διὸ δώσετε] Κολασθέντες ὧν σκέτοι μὲν ἐώσατε ποιῆσαι, ἐμοὶ ἢ δίκην νομίσαντες *Busb.* & *Hen.*

s Τὸν

"δ' ἐμοὶ ϛ, νομίσαντας ἡδέως ἔξειν με [s] τῷ Ιεβόσθε πε-
"λθυτῷ, τῶτον ἀνελεῖν. ὁ γὰ ἐδυνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι
"τὸν ἐμὸν δόξαν τᾶτ' ὑπολαβόντες". ταῦτ' εἰπὼν,
πᾶσαν αἰκίαν αὐτὰς αἰκισάμενος, διεχρήσατο. [t] καὶ τὸν
Ιεβόσθε κεφαλὴν ἐν τῷ Αβενήρε πάφῳ πάντων ἀξιώσας
ἐκηδώσε.

β. Τάτων δ' [v] τοιᾶτα λαβόντων πέλος, ἦκον ἅπαντες
οἱ ϛ λαᾶ τ Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα,
οἵ τε χιλίαρχοι ⸂ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν [x] αὐ-
τὰς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι ⸂ Σαύλε ζῶντος εἶχον πρὸς
αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν γινόμενον τότε
χιλίαρχον τιμῶντες ὐ διέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ ϛ
Θεᾶ διὰ Σαμυήλε ϛ προφήτε χειροτονηθείη καὶ παῖδες
αὐτᾶ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν σὺτῷ σῶσαι καταγωνι-
σαμένῳ Παλαιστίνας δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ
δ' τότης τε [y] ἀποδέχεται τ προθυμίας αὐτὰς, καὶ πα-
ρακαλέσας διαμένειν, ὐ γὰ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ
ϛ πιστὰς εἶναι, κατδωκήσας καὶ φιλοφρονησάμενος,
ἔπεμψε τ λαὸν [z] παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. καὶ πωλ-
λοὶ, ἐκ μὲν τ Ιύδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ
ἑξακισχίλιοι, φορομῶτες ὅπλα ξυρεὸν καὶ [a] σαρμάτιν.
ὅτοι δ' τῷ Σαύλε παιδὶ παρέμενον. τάτων γὰ χωρὶς ἡ
Ιύδα φυλὴ τ Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ δ' τ Συ-
μεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δ' τ Λευί-
πδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, [b] ἔχοντες ἄρχοντα [c] Ιώ-
δαμον. [d] μεθ' τάτες δὲ ὁ ἀρχιερεὺς [e] Σαδώκης, σὺν εἴ-
κοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δ' τ Βενιαμίτος
φυλῆς ὁπλῖται [f] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰ φυλὴ πρετέμενεν
ἔτι τ ϛ γένος ϛ Σαύλε τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα.
ἐκ δ' τ Εφραίμε φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [g] τ
δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δ' τ [h] Μα-
νασσίτος φυλῆς ϛ ἡμίσες μύριοι ὀκτακισχίλιοι [i] τ δυ-
νατωτάτων. ἐκ δ' τ Ισαχάρε φυλῆς [k] διακόσιοι μὲν
[l] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [m] ὁπλῖται δ' δισμύριοι.
ἐκ δ' τ Ζαβυλῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέν-
τε μυριάδες, αὕτη γὰ ἡ φυλὴ [n] μόνη πᾶσι πρὸς Δαυί-
δην συνῆλθεν. ὅτοι πάντες τ αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς
[o] τ Γάδε φυλῆς. ἐκ δ' τ [p] Νεφθαλίτος φυλῆς ἐπί-
σημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι ξυρεῷ καὶ δόρα-
σι. ἠκολύθη δ' ἡ φυλὴ [q] ἀναρίθμητος ὅσα. ἐκ δ' τ
Δανίτος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [r] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξα-
κόσιοι. ἐκ δ' τ [s] Ασήρ φυλῆς μυριάδες τέτταρες. ἐκ δ'
τ [t] δύο φυλῶν τ πέραν ϛ Ιορδάνε καὶ ϛ λοιπᾶ τ Μανασ-
σίτος φυλῆς, [v] ὡπλισμένων ξυρεῷ καὶ δορὶ καὶ πρικε-
φαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ
φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [x] τᾶτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χε-

"tuleritis, arbitrati me ex ejus interitu gaudio
"exsultaturum. haud enim gravius existimatio-
"nem meam lædere potuistis, quam hujusmodi de
"me suspicione". Cum hæc, *inquam*, dixisset, *Davides Jebosthi cæsores interfici jubet.* 2 *Regum*, c. 4. jussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jebosthi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepelivit.

2. His itaque finitis, universi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & semetipsos *ei* tradiderunt, cum suam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum suis filiis declaratis fuerit, eique soli concesserit Deus ut debellatis Palæstinis terram Hebræorum *illis* conservaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales se præstiterint) convivio & omni comitate exceptos remisit, ut populum universum ad ipsum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter sex millia & octingenti, arma gestantes scutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæserant. nam seorsim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu septem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc suspensa erat exspectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentissimis & viribus præstantissimis. Ex dimidia vero tribu Manassitide octodecim millia potentissimorum. Ex tribu autem Isachari ducenti quidem futurorum præscii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectissimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus sola cum omnibus suis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri insignes & duces mille, armis utentes scuto & hasta. atque *eos* sequebatur tribus *sua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide selectorum viginti septem millia & sexcenti. Ex tribu vero Aseri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manassitidis centum viginti millia, quibus arma erant scutum & hasta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebro-

Davides ab universis Israëlitis rex creatur. 2 *Regum*, c. 5.

s Τῷ Ιεβόσθε τελευτῷ,] Τῇ Ιεβόσθε τελευτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* τῇ ϛ Ιεβόσθε τελευτῇ *Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τὸν Ιεβόσθε] Τὸν δ' Ιεβόσθε *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Τοιᾶτα λεγόντων] Τοιᾶτον *Big. Samb.* & *Vat.*

x Αὐτὰς,] Ita cum *Samb.* αὐτὰς *Baf.* & *G.* ἑαυτὰς *Busb.* & *Hen.*

y Ἀποδέχεται τ προθυμίας] Δεξάμενος *Hen.* & *Busb.*

z Παρ' αὐτὸν ἄξοντας] Illa παρ' αὐτὸν inserui auctoritate quinque *MSS.*

a Σαρμάτιν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* σαρμάτιν. HUDS. Σαρμάτης (Gen. σαρμάτιν) λόγχη, δόρυ, ῥομφαία *Hesych.* Rufinus etiam *lanceas* vertit. sæpe LXX. usi voce σαρμάτης pro lancea. Num. XXV. 7. Jud. v. 8. &c. *Hebr.* רמח vid. infr. lib. VIII. c. 10. §. 1. σαρμάτας· & ejusd. lib. c. 12. §. 1. σαρμάτιν. SPANH.

b Ἑπτακόσιοι,] Ἑξακόσιοι in *Bibliis S.* 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *sexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus.

c Ἰωάδαμον.] Ἰωχδὰν LXXII.

d Μεθ' τάτες δὲ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* recte. μετ' τάτων in *Editis*, *Aliisque*: quorum errorem notavit *Scholanus* tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 673.

e Σάδωκος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Σάδυκος.

f Τετρακισχίλιοι.] Τεσσαρακισχίλιοι juxta *Biblia S.*

g Τῶν δυνατωτάτων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* antea in *Editis* οἱ τ δ.

h Μανασσίτος φυλῆς] Μανασσίτιδος *Big.* & *Samb.*

i Τῶν δυνατωτάτων.] Illa τ δυναιωτάτων ἐ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Διακόσιοι μὲ οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] LXX. γινώσκοντες συνέσεις εἰς τοὺς καιρούς· *Vulg.* Viri, qui noverant singula tempora. *Hebraizantes* scientes intelligentiam in temporibus. SPANH.

l Οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] Rationis temporum periti & scientes quid esset Israelitis faciendum *S. Litera*. Vide *Casp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum.*

m Ὁπλῖται δ'] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis.*

n Μόνη] Abest à *Coll. Voss.*

o Τῆς Γάδε] Τῆ Γάδε *Coll. Voss.*

p Νεφθαλίτος] Νεφθαλίμε *Vat.*

q Ἀναρίθμητος ὅσα.] Τετρακοσιαπλᾶ χιλιάδας ex ea tribu numerant *S. Litera*.

r Δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι] Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis ceteris* desunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot πεντακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebraico* δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. verum δισμύριοι ἑκτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII.

s Ασήρ φυλῆς] Ασήρε *Big.* & *Samb.*

t Δύο φυλῶν] Δυοῖν *Vat.*

v Ὡπλισμένων] Ὡπλισμένων ξυρεὸν καὶ δόρυ καὶ πρικεφαλαίαν καὶ ῥομφαίαν *Big.* & *Samb.* ὁπλισμένων ξυρεῖον καὶ δόρυ καὶ πρικεφαλαίας καὶ ῥομφαίας *Vat.*

x Τᾶτο δὴ τὸ πλῆθος] Τᾶτο δ' πᾶν τὸ πλ. *Samb.* & *Vat.*

bronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus festa celebrasset populus & epulatus esset in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hierosolyma est profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

Βρῶνα πρὸς Δαυίδην [y] σωπλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σίτων καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ὅτε δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος καὶ λαὸς, καὶ κατακωχηθέντος [z] ἐν Χεβρῶνι, [a] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα.

CAP. III.

Ut Davides, obsessis Hierosolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δὲ εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

Hierosolyma aggreditur Davides adversum Jebusæos. 2 Regum, c. 5.

JEbusæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis sunt, cum illi *suas* occlusissent portas, atque homines cæcos & claudos & quosvis mutilos, in derisionem regis, imposuissent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipse ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *suorum* firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma cœpit oppugnare. Et cum multum studii & alacritatis adhibuisset, (quasi ex ejus expugnatione statim vires & *potentiam suam* ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

Τῶν δὲ καθοικούντων τὴν πόλιν Ιεβουσαίων, γένος δέ εἰσιν ὅτοι Χαναναίων, ἀποκλῄσαντων αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τοὺς ὄψεις καὶ τοὺς βάσεις καὶ πᾶν τὸ λελωβημένον σησάντων [b] ὅτι χλευὴ τοῦ βασιλέως ὅτι τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [c] ἀναπήρους, ταῦτα δὲ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῆς τῶν τειχῶν ὀχυρότητος, ὁρμηθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ιεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [d] ὡς δι' αὐτοῦ ταύτην ἐλεῖν δοὺς ἐμφανίζων τῷ ἰσχυῷ, καὶ [e] καταπληττόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τῶν αὐτὸν σκείνοις τρόπον διεκφύγοι πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κράτος τὴν κάτω πόλιν. ἐπεὶ δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω πηδῆς ἀναχόντα καὶ χερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ὅτι τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκεύασαι, καὶ τῷ δι' αὐτοῦ τῶν ὑποκειμένων φαράγγων ὅτι τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν [f] ἅπαντος τοῦ λαοῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον οἰκνούντων ὑφίσασθαι δι' ὅτι προθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ [g] Σαρουίας παῖς Ιωάβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [h] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Arcem occupat Davides, Joabo rem fortiter gerente.

III. *Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.*

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israëlitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore nodicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur.

Β'. [i] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ιεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [k] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ιεροσόλυμα, [l] πόλιν αὐτῷ Δαυίδην προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ιούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [m] ἐν Χεβρῶνι ἐτῶν ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ [n] βασίλειον τὰ Ιεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τοῦ Θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [o] καὶ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δὲ αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [p] κατασκευάσαι βασίλειον ἐν Ιεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τό τε [q] κάτω πόλιν προσειλήφει, καὶ τὴν ἄκραν [r] συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ προσεπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ιώαβον. [s] πρῶτος οὖν Δαυίδης τὸν Ιεβουσαίους ἐξ Ιεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ὅτι γὰρ Αβραμος καὶ προγόνους ἡμῶν [t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [v] αὐτὴν φασί τινες ὅτι καὶ Ομη-

[y] Σωπλθε,] Σωπλθον solus *Samb.*

[z] Εν Χεβρῶνι,] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἐν τῇ Χεβρῶνι.

[a] Ο Δαυίδης] Ο βασιλεὺς *Busb.* & *Hen.*

[b] Επὶ χλεύῃ] Ita cum *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπὶ χλεύῃ.

[c] Αναπήρους,] Vide *Seb. Castalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem.

[d] Ως δι' αὐτοῦ] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Alisique* ὡς δι' αὐτοῦ τοῦ αὐτὸν ἑλεῖν.

[e] Καταπληττόμενος] Καταπλησσόμενος *Samb.* & *Vat.*

[f] Απαντος τοῦ λαοῦ] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

[g] Σαρουίας παῖς Ιωάβος] Ita cum *Vat.* ut supra p. 368. v. 7. in *aliis* Σαρνίας.

[h] Αναβὰς ἐβόησε] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ ἀνεβόησεν ἀναβάς.

[i] Εκβαλὼν δὲ] Εκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ιεβ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

[k] Καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, & *reædificans civitatem*, *eam Hierosolymam nuncupavit*. Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.)

[l] Πόλιν αὐτῷ] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7.

[m] Εν Χεβρῶνι ἐτῶν] Εν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.*

[n] Βασίλειον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* βασίλεια ὅτε τὰ Ιεροσόλυμα.

[o] Καὶ Εἴραμος] Illud καὶ adjectum esse volui, quod καὶ Χείραμος vel καὶ Εἴρωμος habeant melioris notæ *MSS.*

[p] Κατασκευάσειαν] Ita *Samb.* in *cæteris* κατεσκευάσειαν.

[q] Κάτω πόλιν] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Alisique*.

[r] Συνάψας] Sic quinque *MSS.* συνάψας ἐν αὐτῇ in *Editis*.

[s] Πρῶτος ὧν] Πρῶτον *Vat.*

[t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο.] Ierosolyma *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *iisdem MSS.*

[v] Αὐτὴν φασί] Puto vel αὐτὸν, vel ταῦτα post Ομη- redundare.

[x] Σό-

Ομηρ☉ ταῦτα ὠνόμασεν [x] Σόλυμα· [y] τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κ☉ τῇ Ἑβραίων ὠνόμασται γλώσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἐπεὶ δ' ἡ πᾶς ὁ χρόν☉ ἀπὸ τῆς Ἰησ☉ τῆ στρατηγῆ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Ἑβραίοις, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ἰεβουσαῖοι μέχρις ἂ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν [z] ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Πεπίστευται δ' καὶ [a] μνήμην [b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τ Ιεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντ☉ δὲ ἐν τῇ Ἱεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου Δι' τὴν [c] πρὸς τοὺς Ἑβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν γνομένην τὸν βασιλέα, ἐν μικρῷ ὕστερον καιροτέρου σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐπαίσατο δὲ καὶ παῖδας [d] ἑνδεκα ἀριθμὸν, ὧν πρωτογόνους ἦν Αμνους, Εμνους, [f] Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιλὴ, Φάλνα, [g] Ηνναφὴν, Ιενάε, Ελιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ ἐλευθέρων ἦσαν γεγονότες· ἐκ δὲ παλλακῆς εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τ παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος ☉ Αβεσαλώμῳ ἦν.

stro Solym[illegible]cabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam Homero urbem hanc Solyma appellatam. * T[illegible]olum enim ex Hebræorum lingua Solyma nom[illegible]navit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adsciscebat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex † ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

Oronna Jebusæus Davidis amicus.

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 15.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυίδης, στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις νίκησας, τὴν τ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιερουσαλὴμ, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

Γνόντες δ' οἱ Παλαιστῖνοι τ Δαυίδην, βασιλέα [h] ὑπὸ τ Ἑβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιερουσαλὴμ· καὶ καταλαβόμενοι [i] τὴν χοιλάδα τ [k] Γιγάντων καλουμένην, τόπ☉ δέ ἐστιν ὀλίγῳ τ πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δὲ τ Ιουδαίων βασιλεὺς· ἄθεν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ μὴ κελεύσαντ τ Θεοῦ, καὶ πρὶν τ ἐσομένων λαβεῖν ἐγνωκὼς σκέψιν ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τ ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ [l] πόσαπερ ἔσται τὰ τῆς μάχης τέλ☉, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντ☉ δὲ νίκην τ κρείττ☉, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς [m] κατόπιν αἰφνιδίως

CAP. IV.

IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

At Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios qui-

Davides Palæstinos vincit. 2 Regum, c. 5.

[x] Σόλυμα] Conf. lib. 1. c. xi. §. 1. τὴν μήτοι Σόλυμα, ὕστερον ἱεράλυσαν Ιεροσόλυμα· Vid. itidem de bell. Jud. lib. vi. c. 4. §. 1. Ιεροσόλυμα τὴν πόλιν ὠνόμασε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον· quasi id nomen ab ipso Melchisedeco fuisset impositum. Errorem hunc Josephi, quasi Græcum nomen fuisset inditum à Chananæis, urbibus nec conditis, tangit Bochart. de Cel. Ph. p. 795. Vid. lib. 1. Antiq. Jud. c. xi. §. 1. ubi non à Melchisedeco, sed sequutis demum ætatibus Ιεροσόλυμα dicta traditur. Hierosolyma ab Homero juxta quosdam Σόλυμα dicta. Hieron enim Hebræa lingua *munitio* est. *Rufinus.* SPANH.

[y] Τὸ γὰρ ἱερὸν] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist.* ad *Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Apionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque fugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraïcum idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸν ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κ☉ τῇ Ἑβραίων ὠνόμασαν γλώσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ιεροσόλυμα pro Σόλυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos*, *idola*, *delubra*, & *sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*.

* *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat.*] Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

[z] Ετη πεντακόσια] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. vi.

[a] Μνήμην Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Hic *Gen.* ἀρχόντα. de quo infra cap. 13. §. 4. ubi vocatur Ορόννας *Gen.* SPANH.

[b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hîc in *Editis* Ορφόνα, in *MSS.* Ορφνᾶ, *Orpham* in *Epiphanii* libris. *Araunah* habet textus *Hebraïcus*, Ορνὰ LXX.

[c] Πρὸς τοὺς Ἑβραίους] Προς Εβραίους *Vat.*

[d] Ἑνδεκα] Ενιέα τ ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 17. & 18. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon*, *Ellus*, *Eban*, *Nathan*, *Salomon*, *Jebar*, *Eliel*, *Falna*, *Ennaphim*, *Inas*, *Elisal*. Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græcis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem τ ο'. ut notavit *Sibotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695.

[e] Αμνους,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμας.

[f] Εβαν,] Sic è *Cod. Vat.* Εβανάθαν perperam in *Editis*, *Aliisque*.

[g] Ηνναφὴν,] *Coll. Voss.* Νάφλω.

† *Ingenuis nati erant*;] *Al.* legitimis uxoribus.

[h] Υπὸ τ Ἑβραίων] Απὸ τ Εβραιων διδυγμενον *Vat.*

[i] Τὴν κοιλάδα τ] Εν τῃ κοιλάδι τ Τιβάνων 11 Sam. V. v. 22. בעמק רפאים. SPANH.

[k] Γιγάντων καλουμένην,] Τιβάνων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & nunc quidem Τιβανων, nunc Γιγάντων LXXII. Τους γίγαντας καὶ Τιτᾶνας ὀνομάζον. ὁ δὲ Ἑβραῖ☉ Ραφαεὶμ αὐτοὺς καλεῖ. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ιζ'. Videsis J. *Clericum* ad *Jos.* c. xv. p. 41.

[l] Πόσαπερ] Forte ποτατόν. COCC.

[m] Κατόπιν αἰφνιδίως] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* κατ' ὄπιν in *Editis*, *Aliisque*. HUDS. Κατ' ὄπιν vel καθ' ὄπιν, ὄπισθεν· *Hesych.* SPANH.

quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem ſuſpicetur exiguum Palæſtinorum exercitum contra Hebræos veniſſe, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni geſſerint ignavos timidoſque exſtitiſſe conjiciens, ſed ſciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnaceſque illis auxilium tuliſſe bellique participes fuiſſe. Quod ſolum etiam cauſa erat, cur tam ſæpe victi, ac, multis myriadibus amiſſis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis iſtis res illis tam male ceciderint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea caſtra poſuerunt. Rege autem Iſraëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus eſſet, præmonet pontifex, ut in ſylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hoſtium caſtris) exercitum contineret, ipſum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm ſylva nullo perflante vento agitaretur. At ſimul ac ſylva concuſſa erat, tempuſque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atque omnem extra aleam poſitam egrediebatur. Ejus enim impetum non ſuſtinuerunt hoſtium phalanges; Sed ſtatim à primo congreſſu in fugam verſis multa cum cæde ingruit, & illos quidem perſequitur uſque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 Reg. c. 5.

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Davidi, de communi ſeniorum & ducum & tribunorum conſilio, ex omni *illorum* regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde ſacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex iſto *loco* Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiſerunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu & ſaltatione & cantionibus, una cum bucinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis arcam (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, ac-

Davides conſilia inire cæpit arcæ Hieroſolyma deportandæ. 2 Regum, c. 6.

Arca portatur.

ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. Κατελάβη δ' οὐδεὶς ὀλίγῳ τὴν τῶν Παλαιστίνων [n] στρατιὰν ἐλθεῖν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, τῷ πρὸς τὴν ἥτταν καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἀπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον [o] σχαζομένων αὐτῶν τὴν [p] βραδυτῆτα καὶ τὴν [q] ἀγύιαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [r] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ ἔθνη τὰ ἄλλα [s] πολλὰ καὶ μίγματα συστρατεύσασθαι αὐτοῖς, καὶ τὰ πολέμια κεκινωνηκέναι. ὁ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς [t] ἀποβαλλόντι μυριάδας, μὴ μείζονα ἀπέναι τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμελῆ δὲ [v] πᾶσαις παρασκευαῖς τῶν μάχης [x] τριπλασίᾳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς τοὐπὶ χωρὶον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [y] τὸν Θεὸν, εἰ τὰ εἰς τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, [z] ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [a] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιὰν, σὺν [b] ἀπόθεν μὲν ὄντι τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινεῖν δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλευέσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [c] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῇ, ὁρμᾶν ἐπιχὼν ἐφ' ἑτοίμου ἤδη δὲ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ὃ γὰρ ὑπέμειναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τῆς [d] πρώτης συμβολῆς προσπίπτοντας ἐνέκειτο κλείνων, καὶ διώκων μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [e] Γαζάρων· ἡ δ' ἔστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· [f] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν ὅρων ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ [g] τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιοῦτο δ' ἀποβάντος καὶ τούτου τῆς μάχης τέλους, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [h] τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [i] παραλήψεσθαι εἰς [k] Καριαθιαρείμ μεταχωρήσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱερουσάλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς καιρὸς τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλ βασιλεύοντος [m] ταῦτ' ἔπραξαν, σὺν ἂν δεινὸν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντων οὖν τοῦ λαοῦ πάντων, καθὼς ἐβουλεύσαντο, ἐβόα γένεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες ἐκ τοῦ Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιβάντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἦλαυνον ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπιτρέψαντες μετὰ τῶν βοῶν. πορευομένου δ' ὁ βασιλεὺς καὶ [n] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [o] ἐπιχώριον, σύριγξί τε ἤχῳ ποικίλῳ [p] κρεμμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [q] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, καταίροντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱερουσάλυμα. ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ [r] Χειδῶνος ἅλωνος, ἔπηξε πε-

n Στρατιὰν ἐλθεῖν] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.*

o Σχαζόμενον αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγύιαν] Omiſſa hæc à Gelenio, uti & à Rufino, ad verbum, *conjiciens eorum gravitatem & ignaviam.* SPANH.

p Βραδυτῆτα] Sic cum *MSS.* pro βραδύτητα *Editorum.*

q Ἀγύιαν,] Ita *Samb.* in *ceteris* ἀγχόνιαν aut ἀχθονίαν.

r Συρίαν] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat.*

s Πολλὰ καὶ μάχιμα] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

t Ἀποβαλλόντι] Ἀποβαλλοῦσι *Big.* & *Samb.*

v Ταύτας παρασκευὰς] Ταύτῃ παρασκευάσεις τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.*

x Τριπλασίῳ] Τριπλασίων στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.*

y Τὸν Θεὸν,] Τὸ θεῖον *Vat.*

z Ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι] Ἀπὸ δὲ ἄλσους δὲ κλαυθμῶνος· LXX. 2 Sam. v. 24. In Hebr. מִבְכָא *ex adverſo pyrorum.* Sic LXX. 1 Chron. xiv. 14. πλησίον τῶν ἀπίων· SPANH.

a Κλαυθμῶσι] Hîc *Joſephus* manifeſto ſequitur LXXII. *Interp.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videſis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.*

b Ἀποθεν μὲν] Ἀπωθεν *Samb.* μὲν poſt ἄποθεν omittit *Vat.*

c Καὶ ὁ καιρὸς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque*, καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν πρ.

d Πρώτης συμβολῆς] Vocabulum πρώτης inſerui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

e Γαζάρων·] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γεζάρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezereima*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.*

f Εἶτα διαρπάσας] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.* Διαρπάσας δ' αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

g Τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.] Ita etiam LXX. *Vulg.* ſculptilia ſua. Hebr. עֲצַבֵּיהֶם idola eorum. Vid. Eſai. xlviii. 5. Hoſ. iv. 17. SPANH.

h Τῶν ὁμοφύλων] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.*

i Παραλήψεσθαι] Ita cum *Samb.* & *Vat.* προσλήψεσθαι in *reliquis.*

k Καριαθιαρείμ] Καριαθιαρεμὰ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Καριαθιαρείμου *Vat.* HUDS. Conf. lib vi. Cap. 1. § 4. SPANH.

l Ἐν αὐτῇ] Forte ὦν αὐτοῖς, aut referendum ad Διάνοιαν πολ. COCC.

m Ταῦτ' ἔπραξαν,] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Epiphan.* ταῦτ' ἔπραξεν *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξεν *Vat.*

n Πᾶν σὺν αὐτῷ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν.

o Ἐπιχώριον,] Eſt qui malit ἐπιχωρίῳ.

p Κρεμμάτων τε καὶ ὀρχήσεων] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρεμμάτων καὶ in *reliquis.* HUDS. LXX. καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν ψάλταις· 11 Sam. vi. 5. SPANH.

q Καὶ σάλπιγγος] Illud καὶ etiam è *MSS.*

r Χειδῶνος ἅλωνος,] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37.

s Προ-

πνὸς ἅτω καλυμένυ, [s] πεοῖλθον, πλὼτᾶ οζᾶς κατ' ὀργλὼ τᾶ Θεᾶ. τῶν βοῶν γὼ [t] ὑπνωδυσαντων τὼ κιβωτον, ἐκτεινασζα τὼ χεῖρα καὶ καταοχεῖν ἐλλησαντα, ὅπ [v] μὴ ὢν ἱερεὺς ἅψατο τουτης δοιζαντεῖν ἐπαιησε. καὶ ὁ μεν βασιλεὺς καὶ ὁ λαος εὐυσφορησαν ὅτι τᾦ θανατῳ ᾧ οζᾶ. ὁ ἢ τόπ, ἐν ᾧ ἐτελευτησεν, ἐπ νυῦ [x] οζᾶ Διακοπὴ καλεῖτα. δεισας ἢ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμεν μὴ τὼυτὸ πάθῃ τᾦ οζᾷ δεξάμεν τὼν κιβωτον [y] παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πολί, ἐκεινα, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὼ χεῖρα πεὸς αὐτὼ, ἅτως ἀποθανόντ, οὐκ εἰσδέχε μεν αὐτὴν πεὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πολιν· ἀλλ' ἐκπεύσας εἰς τι χωρίον ἀνόρος δικαίε, [z] Ωβεδαμυ ὄνομα, Λβλιτυ τὸ γῆ, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν πῆηεν. [a] διαμένᾳ δ' ὅπ τρεῖς ὅλας μῆνας αὐτόθι, καὶ τ οἶκον τ Ωβεδαμυ ὤυξησε τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας ἢ ὁ βασιλεὺς ὅτι τοῦτε [b] συμβεβηκεν Ωβεδάμῳ, ὡς ἐκ [c] τῆς πεοτέρας πενίας καὶ ταπεινότητ ἀῤῥωος δυδαίμων καὶ ζηλωτὸς [d] γεγονε πᾶλὰ πᾶσι τοὶς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτυ, χαιρήσας, ὡς ὐθενος κακὸ πεοσδοκήσαμεν, τὴν κιβωτὸν πεὸς [e] αὐτὸν μεταπομίζει. τ μεν ἱερέων βασαζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ ἢ χοροῖς ὃς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς πεοαγινλων, αὐτὸ δ' [f] ἐν κιννύρα [g] παίζοντ καὶ κροτοῦντ, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα [h] Μιχόλαν, Σαὺλ ἢ θυγατέρα ᾧ πεώτυ βασιλεως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τᾶ πομπᾶ χλιάσαι. εἰσκομισαντες ἢ τὴν κιβωτὸν, [i] πθεσιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς καὶ εἰρωικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τ ὅχλον [k] εἰσιᾶ [l] ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις Διαδὺς [m] κολλυρίδα ἄρτυ καὶ ἐχαελίτω καὶ λάγανον [n] τηγανιτὸν καὶ μεμβλα θύματ. καὶ τ μὲν λαὸν ἅτω κατδωχήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τ οἶκον τ αὐτᾶ πεοῆγε πα.

γ'. Παραστᾶσα δ' αὐτῷ Μιχόλα ἡ γυνὴ, Σαὺλ ἢ θυγατηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ πᾶλὰ τᾶ Θεᾶ [o] γάνεσζ ἤτε πάνθ' ὅσα πᾶσαχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, μένει τυγχανειν· καὶ δὴ καταμέμψατο, ὡς ἀκοσμησεν ἐρχόμενος ὁ τηλικοῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνόμεν ὑπὸ τ ὀρχήσεως καὶ ὑπ' δόλοις [p] καὶ θεραπαινισιν. ὁ δ' οὐκ αἰδεῖσζαι ταῦτα ποιησας εἰς τὸ τᾦ Θεῷ κεχαεισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τᾦ πατρὸς αὐτῆς Ε τ ἄλλων ἁπάντων πεοεθετο, παίζειν τε πολλάκις Ε χορεῦσαι μηδενα τᾦ δεξαι Ε θεραπαινισιν αἰσχρὸν Ε αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησομεν λόγον. ἡ ἢ Μιχόλα αὐτη, Δαυίδῃ μεν σωοικῆσαι, παῖδας οὐκ ἐποιησατο· γαμηθεῖσα ἢ ὕστερον ᾧ παρεδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [q] ὁ Σαὺλ, [r] τότε [s] ἢ ἀπεσπάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἐτεκε. καὶ πεῖ μεν τούτων καῖ χώρας δηλώσομεν.

δ'. Ορῶν ἢ ὁ βασιλεὺς καῖ πᾶσαν τὰ πεάγματα αὐτῷ

cidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *ne plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quod à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus affluceret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum iſtud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulas panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Ozas ob tactam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum infertur.

Davides arcam in urbem Hieroſolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

Populo congiarium dat.

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas,

Davides templum ædificare ſtatuit. 2 Reg. c. 7.

[s] Περῖλθεν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ωεοῖλθε.

[t] Επιπλώσαντων τὼ κιβωτὸ,] Forte ἐμπνώσαντων, ἐκτείναντα τὼ χεῖρα καὶ τὼν κιβωτὸν κρατῆσαι. COCC.

[v] Μὴ ὢν ἱερεὺς] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιζ'.

[x] Οζᾶ Διακοπὴ] Locum ita vocant & LXXII. HUDS. Sic LXX. Διακοπὴ Οζᾶ MS. Alex. Αζζᾶ Hebr. עזה פרץ 11 Sam. VI. 8. SPANH.

[y] Παρ' αὐτῷ] Sic *Samb.* in *reliquis* παῤ αὐτόν.

[z] Ωβεδάμυ] In *MSS.* Αβαδάμυ & Αβαδάρα & Αβεδάρα. juxta *Codices Latinos* Ωβειδάμυ. in LXXII. *Intt.* Αβειδδαρα aut Αβειδάδαμ.

[a] Εκτιμ ᾗ] Εμεινε *Vat.*

[b] Συνυβέβηκεν] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συμβέβηκεν.

[c] Τῆς ωεοτέρας] Illa ᾗ ωεοτέρας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ἧς ἐκ ᾗ πρ.

[d] Γεγονε] Vox γεγονε etiam ex *MSS.*

[e] Αὐτὸν μετακομίζει.] Ita *Samb.* & mox infra v. 32. αὐτᾶ. Verum αὐτου & αὐτᾷ in *reliquis.*

[f] Εν κιννύρα] Ορχούμενοι καὶ ἀναπηδῶμενοι LXX. 11 Sam. VI. 16. SPANH.

[g] Παίζοντ καὶ κροτοῦντ,] Παρεμπαίζοντ *Big.* & *Vat.* ωεοπαίζοντ *Samb.*

[h] Μιχόλαν,] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 328. v. 17. Μηχάλλα *Samb.* Μιχολλα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Μιχάλλα *Busb.* & *Hen.*

[i] Τιθέασιν] Τιθέασιν εἰς τὼν σκ. *Vat.*

[k] Εἰσιᾶ] Ita *Vat.* in *ceteris* ἐσιᾶ.

[l] Απαντα,] Sic *Vat.* παντα in *reliquis.*

[m] Κολλυρίδα ἄρτυ καὶ ἐχαελίτω καὶ λάγανον] Ita etiam LXX. κολλυρ. ἀρ. α. ἐχ. καὶ λάγανον ἀπὸ τηγάνυ 11 Sam. 11. 19. *Rufinus* colliridas panis & aſſaturam, & liganum frixum. Κολλυρίδες vid. Schol. LXX. Exod. XXIX. 3. & Levit XVIII. 25. *Ariſtophan. Veſp.* p. 632. Κολλύραν μεγάλω, uti Schol. ac *Athen. lib.* 111. p. 111. A. Εχαελίτω, vide de hoc *Athen. lib.* 111. p. 109. D. Λάγανον τηγα. *Athen. ibid. p.* 110. A. & LXX. *Levit.* 11. 4. λάγανα ἀζυμα· SPANH.

[n] Τηγανιτὸν] Sic *MSS.* in *Editis* ταγλιτὸν.

[o] Γινάζ ἤτε] Γινέζ *Big. Samb.* & *Vat.*

[p] Καὶ θεραπαινισιν.] Καὶ ὑπ θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.*

[q] Ο Σαὺλ,] Articulum ante Σαὺλ omittunt *Samb.* & *Vat.*

[r] Τότε ἢ ἀπεσπάσας] Forte ὅτε. COCC.

[s] Δε ἀπεσπάσας] Illud ἢ inſeruimus ex *MSS.*

ſuas, Dei auſpiciis, meliores fieri auctioreſque, ſe flagitii reum eſſe exiſtimabat, ſi, cum ipſe in cedrina domo maneret, excelſa pariter ac ſummo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam deſpiceret. conſtituit itaque Deo exædificare templum, ſicuti prædixerat Moyſes. Nathanaque propheta in conſilium adhibito, cum is auctor eſſet, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuiſſet, juſſiſſetque ut Davidi nunciaret, "ſibi quidem voluntatem ejus & deſiderium probari, "præſertim cum nemo antea de templo ei exæ"dificando cogitarit. verum, ei licet hoc facere "in mentem venerit, non tamen ſe permittere, ut "qui multa bella obierit & hoſtium ſanguine ma"nus polluerit ſibi templum conſtitueret; cæte"rum, cum plena ætate & longiſſima ſtatione "mortali functus majoribus ſuis conceſſerit, ex"ſtruendum eſſe templum à filio, qui poſt eum "regnaturus eſt, & Solomonis nomine vocabitur, "cujus non aliter quam filii ſe cuſtodiam actu"rum curamque habiturum pollicebatur, ita ut re"gnum quidem poſteris ejus ſervaturus ſit & tra"diturus, in ipſum vero, ſi quid deliquerit, mor"bis & terræ ſterilitate animadverſurus"; Davides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini ſuæ imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore & celebrem, ad arcam ſe confert, procidenſque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ ſtirpi ſuæ promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixiſſet, Deoque hymnum cecinisſet, *à tabernaculo* digreditur.

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

Davides ob promiſſa poſteris ſuis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

ἀχεδὸν ἡμέραν ἀμείνω [c] γινόμενα ἐκ τ τῦ Θεῦ βελήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρυ πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε & [v] καλλίσλω τλὼ ἄλλω κατασκδνὴν ἔχοζι, θεᾶρᾶ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένλω, [x] καὶ ἐβλεπ τῷ Θεῷ καλασκδάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς προεῖπεν. καὶ θεὶ τύτων [y] Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμητο προέπαξεν αὐτὸν, ὡς τὸ Θεὸ προς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργὸ πρόντ, εἶχεν ἤδη θεὶ τλὼ ἐν ναῷ καλασκδλὼ προθυμότερον. τῦ Θεῦ ἢ κατ' ἐκείνλω τλὼ νύκλα τῷ Ναθάνᾳ [z] φανέντ καὶ φράσαι κελεύσαντ τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τλὼ μὲν προαιρεσιν αὐτὸ καὶ τλὼ ἐπιθυμίαν "[a] ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς νοῦν βαλο"μένυ ναὸν αὐτῷ καλασκδάσαι· [b] τῦ ἢ τύτλω τλὼ "διάνοιαν λαβόντ, ὃν [c] ἐπιτρέπειν ἢ πολλὰς πο"λέμυς ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τ ἐχθρῶν μεμιασμένῳ "ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μὴ μέντοιγε τ θάνατον αὐτὸ, γη"ράσαντ καὶ μακρὸν ἀνύσαντ βίον, ἔσεσθ τ ναὸν "ὑπὸ τῦ παιδὸς τῦ μετ' αὐτὸν τλὼ βασιλείαν θαλλο"μένυ, κληθησομένυ ἢ Σολομῶν, ὃ προήσεσθ κ "[d] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱῦ [e] καπεπηγάλε, [f] τλὼ μὲν "βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων & ἀβλαβῶσων, "[g] αὐτὸν ἢ τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ & [h] γῆς "ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα παρὰ τῦ προφήτυ Δαυίδης, κ προεχαρὴς γενόμεν [i] ὅτι τῷ, τοὺς ἐκγόνους αὐτὸ τὴν ἀρχὴν βεβαιωθήσεσθαι ἐγνωκέναι βεβαίως, κ τ οἶκον αὐτὸ λαμπρὸν ἐσόμενον & προφητικὸν, προς τλὼ κιβωτὸν παραγίνεται, κ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, κ προς πάντων ἐυχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτὸ παρέσχηκεν ἤδη ἐκ παιδὸς κ [k] ποιμέν εἰς [l] τηλικῦτο μέγεθ ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτὸ καταπέμψειν, [m] καὶ τ προνοίας, ἣν εἰσέτι καὶ τ τύτων ἐλευθερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τ Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάττεται.

V. CAP. V. ΚΕΦ. ε.

Ut Davides Palæſtinos & Moabitas, Sophenes regem Damaſcique & Syriæ, inſuper & Idumæos armis ſubegit: atque ut Amathes regem in ſocietatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipſum amicitiæ meminit.

Ὡς Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνυς & Μωαβίτας, τ Σωφήνης βασιλέα & τ Δαμασκο & Σύρων, ἔτι & τοὺς Ἰδυμαίυς ὅπλοις ἐχειρώσατο· κ ὡς συμμαχίαν προς τ Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, κ ἐμνήσθη τ Ἰωνάθυ τ Σαούλυ παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Davides Palæſtinos & Moabitas & Adrazarum Bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

POſtea autem aliquanto ſecum reputavit neceſſe eſſe Palæſtinis bellum movere, nec res ſuas vel minimum otio & deſidia marceſcentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hoſtibus debellatis pacatum in poſterum ex ſtirpe ſua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum ſe pararent & accingerent, quamprimum ſibi viſa ſunt omnia in exercitu pulchre ſe habere, relictis Hieroſolymis ad Palæſtinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis,

Διαλιπὼν ἢ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνυς στρατεύσαι, καὶ μηδὲν ἐᾷν μηδὲ [n] ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [o] ἡμόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμεν τοὺς πολεμίυς, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνυς αὐτὸ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τλὼ στρατιὰν, καὶ παρασκευάσας αὐτῇ πρὸς πόλεμον [p] ἑτοίμλω καὶ παρεσκευασμένλω τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνυς ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τ χώ-

t Γινόμενα] Itidemque γινόμενα ex *iiſdem MSS.*

v Καλλίσλω] Καλλίσως *Vat.*

x Καὶ ἐβλεπ] Εβλεπ ἢ τῷ Θεῷ *Big. Samb. & Vat.*

y Ναθάνᾳ] Ναθάνῃ paſſim *Vat.* Infra autem ſæpiuſcule non Ναθάνας aut Ναθάνης dicitur, ſed Νάθαν & Νάθαε.

z Φανέντ] Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis* φανέντ λίγειν τῷ Δ.

a Ἀποδέχεται] Λίαν ἀπόδ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* at non ita *Epiphan. Aliique.*

b Τῦ ἢ ταυτλω] Τ ἢ ταύτλω *Big. Samb. & Vat.*

c Ἐπιτρέπειν] Ita tres *MSS. & Epiphan.* ἐπιτρεπτ in *Editis, Aliiſque.*

d Προνοήσειν] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* προνοεῖν in *Editis.*

e Κατεπεπήγειλε,] Προκατεπήγειλε in *iiſdem MSS.*

f Τλὼ μὲ βασιλειαν τεκνων ἐκγόνοις] Hic Joſephus præcipuas promiſſiones occultat. COCC.

g Αὐτὸν ἢ τιμωρήσων,] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis, Aliiſque* illa αὐτὸν ἢ τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac ſi quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.*

h Γῆς ἀφορίᾳ.] Γῆς ἀφορία inter pœnas Regum delinquentium. Sic *Antiphon. Orat.* 11. *p.* 33. ἐν γὰρ τύτοις αἔ τε ἀφορίαι. Vid. *Æſchyl. Eum. v.* 787. pro χθονιαφόρους *Anth.* leg. χθονὶ ἀφόρῳ *terræ ſteriliti.* SPANH.

i Ἐπὶ τῷ,] Ἐπὶ τὸ *Samb.*

k Ποιμέν] Πεπτ legiſſe videtur *Epiphan.*

l Τηλικῦτο μέγεθ] Τηλικῦτον paſſim *Vat.*

m Καὶ τ προνοίας,] Illud κ, ſenſu id poſtulante, inſerui, non tamen ſine auctoritate *Vet. Interpretis.* HUDS. Forte τ τε προνοίας. COCC.

n Ῥάθυμον] Βαρύθυμον ſolus *Vat.*

o Γινόμενον,] Γινόμενον *Big. Samb. & Vat.*

p Ἑτοίμλω] Sic ex *iiſdem MSS.* in *Editis, Aliiſque* ἑτοίμη παρεσκευασμένῃ.

q Προ-

χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [q] πεσουείσας τῇ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῶν στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος τελεῖν, [r] εἶτα ἐπὶ [s] Ἀδράζαρον τὸν [t] Ἀραὰ μὲν υἱὸν, [u] βασιλέα δὲ τῆς [v] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ πρὸς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [x] ἑπτακισχιλίους· ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα πεφυλάξειν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β'. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκὸς καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης τὸν Ἀδράζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [y] ἀπαλλάξαι δ' ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ [z] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πλείσας δὲ τῇ μάχῃ πληγὰς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρούμενοι [a] τοῦ Ἀδάδου δυνάμεως [b] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [c] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Ἀ- "δαδος ὄνομα, πολεῖσι ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῶν Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "[d] κριθείς, ὑστάτῃ τε πρὸς τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, "ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησιν, ὡς μετὰ τὸν ἐκείνου πλοῦτον ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "τελευτήσαντος δ' ἐκείνου [e] οἱ "ἀπόγονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου πρὸς τοῦ "πατρὸς ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τὸ ὄνομα [f] τοῦτο ἐκδεχομένου, "ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυ- "νηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὸν ἐξ "προπάτορος πλοῦτον, στρατεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε "[g] τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρείαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ καὶ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυίδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τὰς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σέσωκος, στρατεύσας ἐπὶ [i] τὸν [k] ἔγγονον αὐτοῦ Ροβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺ ἄλλον ὄχλον τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπνέον-

eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi asservari.

VI. *Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.*

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque *ab hoste* ut sperabat. Atque ei congressus ad Euphratem fluvium, in prælio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæsa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in hæc verba: "Multo post hæc tempore indigenarum quidam "nomine Adadus, præpollens factus, & Damas- "cum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno "tenuit. Suscepto autem in Davidem Judææ re- "gem bello, cum multis præliis decertasset, po- "stremo ad Euphratem commisso, in quo victus "est, præstantissimus regum esse cum robore tum "fortitudine visus est". Ad hæc autem & de posteris ejus narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul & nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo mortuo posteri ejus in decem ætates "regnarunt, unoquoque à patre simul cum impe- "rio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi "in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum "invaluisset, avi cladem bello instaurare volens, "urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "est". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim est *ille* Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam invasit: de quo suo loco dicturi sumus.

Nicolaus Damascenus historicus.

Davides ampla spolia ex Syria devictis reportat.

3. Davides autem, expeditione facta in Damascum & cætera Syriæ, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem præsidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* est reversus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicavit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hierosolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fusius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus

2 Regum, c. 8.

ad-

q Πεφυσείσας τῇ τῶν Ἑβραίων,] Iterum ex *iisdem MSS.* (& Cocceio) cum antea legeretur πεφυσείσας ἐπὶ τῇ τῶν Ἑβρ.

r Εἶτα ἐπὶ] Vox εἶτα deest *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode satis abesse potest.

s Ἀδράζαρον] Ἀζορεζαρον *Big.* & *Samb.* Ἀζάζαρον *Hen.* & *Busb.* Ἀζάζαρον τὸν Ἀδραζαρ ἤτοι Ἀδράζαρον. Rectius forsan Ἀδαδάζαρον.

t Ἀραά] Ἀραχὺ juxta libros *Epiphanii.* Ἀραὺ ἤτοι Ῥααὺβ *Vat.* Ῥααὺβ legi voluit *Schotanus* ex LXXII.

u Σωθωΐης] Σωφωνῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σωφωῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφωΐης ἤτοι Συρίας τῆς Σωβωῆς ἱσραήλους *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hic *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. C. *L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* HUDS. De Pharetris Aureis acceptis ab Sophenorum Rege, & à Davide Deo dicatis, ut & de Sophenes Rege à Davide ad Euphratem victo. vid. lib. seq. VIII. c. 10. §. 3. SPANH.

x Ἑπτακισχιλίους.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Alisque* perperam πεντακισχιλίους. Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 699.

y Ἀπαλλάξαι] Ita locum constituere visum est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαβὶδης Ἀρτάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἦκεν συμμαχήσων, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus, & congressus denuo apud Euphratem contra David, bello devictus est. ceciderunt autem* &c. Antea erat ἀπαλλάξαι δ' ὡς προσεδόκα συμβαλὼν π. τ. Ε. π. πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολλὰς ἀπέβαλεν τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* nisi quod ἀπηλλαξε δὲ ὡς προσεδόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπηλλαξε δ' ὡς ὡς προσ. *Vat.*

z Εὐφράτῃ] Εὐφράτῃ passim *Vat.*

a Τοῦ Ἀδάδου] Καὶ τοῦ Δαυίδου δυνάμεως *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

b Δισμύριοι,] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

c Νικόλαος] Sc. *Damascenus*, amicus *Augusto* & *Herodi.*

d Κριθείς,] Κρινθείς, ὑστάτῃ δὲ π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἠττᾶτο *Vat.*

e Οἱ ἀπόγονοι] Illud οἱ ex *MSS.*

f Τοῦτο] Τοῦτο *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.*

h Ἃς ὕστερον] Ταύτας ὑς. *Vat.*

i Τὸν ἔγγονον] *Gen.* τοῦ ἔγγονος· leg. τὸν ἐγγόνου nepotem, & sic infr. cap. 10. §. 3. Δαυίδου ἐγγόνῳ Ροβοάμῳ· SPANH.

k Γιωνὸν αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio* ipsoque *Josepho* sub finem capitis noni. in *Græcis* perperam γόνον.

adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; caſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætereaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod * mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ univerſæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phinceſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Cum Amathes rege fœdus init Davides.

Davidis officia. 2 Regum, c. 9.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vi-

τῷ αὐτῷ, καὶ τὰς πολέμους συγκαταρθοῦτο, [l] καὶ τῆς καλλίστης τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βεττωΐας καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [n] χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς εὑρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ χαλκὸς, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν ὃ [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τὰς καλλίστας σκεύας λυτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τοῦ [p] Ἀμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Ἀδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἔγνωσε, δείσας περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν [q] ἐλθεῖν φιλίαν καὶ πίστιν γνῶς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [r] Ἀδώραμον υἱὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὡμολόγων, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν ποιεῖσθαι. [s] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τε χαλκᾶ κατασκευῆς, χρύσεα καὶ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [t] Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τοῦ Ἀμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν μὴ πρότερον τοῦ πρεπούσης ἑκατέροις. τὰ δὲ περιφέροντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [v] ὃν ἐκ τῶν πολέμων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνάθημα τῷ Θεῷ. οὐκ [x] αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς φαλαγγος ἡγουμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν [y] παρέχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτὸν μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν Ἀβεσσαῖον τὸν Ἰωάβου [z] ἀδελφιδοῦν, δι' ἐκείνου [a] τῶν Ἰδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Ἀβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν εἰσέπραττε. καὶ δὲ καὶ δίκαιον τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [b] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ἰώαβον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων [c] Ἰωσάφαλον υἱὸν [d] Ἀχίλου κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [e] Φινεέσου [f] οἰκίας τὸν Σάδωκον [g] ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου, φίλον καὶ οὗτον· γραμματέα δὲ [h] Σουσᾶν ἐποίησε· [i] Βαναίαν δὲ τὸν [k] Ἰωάβου τοῦ τῶν σωματοφυλάκων ἀρχηγοῦ ἀπεδείδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [l] παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τοῦ τότε φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Ἐμνήσθη δὲ καὶ [m] τῶν πρὸς Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παῖδα σωθησομένων καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ ἀγαθότητος. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων ὧδε τοῦ ἄλλου χρόνου [n] ὑπῆρχε. [o] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλαθηρωμένου μὲν ὑπὸ Σαούλου δυναμένου δὲ γινώσκειν τὰς ἐκ τοῦ γένους

---

l Καὶ τὰς καλλίστας] Καὶ τὰς ἄλλας τοῦ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

m Βεττωΐα καὶ Μάχωνι·] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas.* Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. HUDS. LXX. 11 Sam. VIII. 8. τοῦ Μεταβὰκ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων· Hebr. וכנשת ומבתי MS. Alex. Μασεβὰκ pro Μασεβὰχ. *In Verſ. Syr.* Tabah & Beruthi. SPANH.

n Χρυσὸς δ'] Χρυσὸς δὲ αὐτῶν *Vat.*

o Καλούμενον,] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένῳ.

* *Mare appellatum erat,*] *Sc.* à capacitate.

p Ἀμάθης] Ἀμάθη ſup. urbs Phœniciæ lib. 1. c. 7. §. . . dicta à Macedonibus Επιφάνεια. SPANH.

q Ελθεῖν φιλίαν] Ελθεῖν *Vat.*

r Ἀδώραμον] Ἀδώραμον ἤτοι Ἰδδόραμ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram.* juxta Hebr. *Joram.* LXXII. Ιεδδουράμ.

s Ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα,] Ἔπεμψε δ' αὐτῷ *Vat.*

t Θαΐνον,] Θόϊ juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. (Θοέννα *Coll. Big.* & *Voſſ.*) πρὸς Θάρραν τὸν Θοῦ *Vat.*

v Ὃν ἐκ τῶν πόλεων] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὧν in *Editis.*

x Αὐτῷ δὴ πολεμοῦντι] Sic ex *iiſdem.* (& *Coccejo*) in *Editis* αὐτά.

y Παρεῖχεν ὁ Θεός·] Παρεῖχεν *Vat.*

z Ἀρχιστρατήγου] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *reliquis* ἀνθυστρατήγου.

a Τῶν τοῦ Ἰσμαίων] Articulum τῶν inſerui ex *MSS.*

b Στρατηγὸν] Delevimus τοῦ ante στρατηγὸν auctoritate *Codd. Samb.* & *Vat.*

c Ἰωσάφαλον] Ita cum *MSS.* in *Editis* Ἰωσαφὰτ τὸν υἱόν.

d Ἀχίλου] Ἀχιλοῦδ LXXII.

e Φινεέσου] Itidemque ex *MSS.* Φινεὲς in *Editis.*

f Οἰκίας] Οἰκίας ἀρχιερέα τὸν Ἀβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ.* in *Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'.

g Ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου,] Duo Pontifices ſub Davide. vid. infr. cap. 9. §. 2. SPANH.

h Σουσᾶν] Σατοῦν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. niſi quod Σαρουΐας habeat *Alexandrinus.* Συσᾶ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Seraias* aut *Saraias* dicitur.

i Βαναίαν] Βεναΐα *Big.* & *Samb.*

k Ἰωάβου] Sic cum *MSS.* Ιάδα in *MSS.*

l Παῖδες αὐτοῦ] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* πάντες in *Editis.* HUDS. Forte περιεσύτεροι πάντες ἦσαν αὐτοῦ. COCC.

m Τῶν πρὸς Ἰωνάθου] Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ἰωνάθου fecimus pro Ἰωνάθαν.

n Ὑπῆρχε.] Ὑπῆρξε *Vat.*

o Προσέταξε] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod προσέταξεν ὧν habeant *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) & σώζηται *Vat.* ſic etiam legebat (præter *Coccejum*) *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repenſaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ ὅτις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἀφείλεται Ἰωνάθη τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει.

p Αὐ-

γῆρως [p] αὐτὸ θελόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχοι λέγειν τῶν Ιωναθῃ τεθνηκότων ζῶντα, καὶ κομίσαιτο τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ὑὸν αὐτὸ καταλείπεσθαι, [q] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τοὺς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ προσαγγελθῆναι τὸν πατέρα καὶ παῖδα καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [r] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τοὺς βάσεις· [s] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [t] Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [v] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαρρεῖν τε [x] προετρέπετο καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. ἀποδίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαούλου ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς σὺν αὐτῷ [y] τραπέζης. τοῦ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ὅτι τε τοῖς λόγοις καὶ τῇ δωρεᾷ, καλέσας τὸν [z] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [a] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαούλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ σπείροντα, ἀπάγειν τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. [b] ἄγεται δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτὸν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' αὐτοῖς πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸ ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [c] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [d] διαταξάμενος τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, σωματοφυλακούμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγέννησε δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [e] Μιχᾶν προσηγόρευσε.

vis esset, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha sanguine conjunctum, quique à se posset beneficiis remunerari vice illorum quæ ipse à Jonatha acceperat. Cum autem ille respondisset, filium ejus superesse nomine Memphibosthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidisse, eo festinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excussus prolaberetur, pedesque læderet) postquam intellexit ubinam esset & apud quem educaretur, misit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad se accerserent. Ubi vero ad regem venit Memphibosthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono esset animo hortatus est & meliora *omnia* exspectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi sui antea fuisset: jussitque ut sibi convictor esset & secum epulis accumberet, & ne uno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adorasset, *rex* Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipsique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam & filios ejus (erant autem isti quindecim) ejusque servos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita à rege constitutis, Sibas quidem, cum *eum* adorasset, dixissetque se omnia *quæ jusserat* facturum esse, discessit: Jonathæ vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensæ adhibitus, atque omni, quasi filius ejus, observantia cultus. Habebat autem & ipse filium, quem Micham appellavit.

p Αὐτῷ θελόντας,] Sic in *MSS.* αὐτῶ in *Editis.*
q Μιμφίβοσθον] Μιφίβοσιθ juxta *Epiphanium*, Μιμφιβοσὶθ LXXII.
r Φυγούσης,] Φεύγουσης *MSS.*
s Μαθὼν] Μαθὰν δ' ὅτι *Big. Samb.* & *Vat.*
t Λαβαθὰ] Λάβαδα *Vat.* Λοδάβαρ aut Λαβάδαρ aut Λαβαδαεὶ in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.*
v Αὐτὸν.] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
x Προετρέπετο] Sic *Vat.* προσετρέπετο *Big.* & *Samb.* προσετρέπετ' *Bas.* & *G.*
y Τραπέζης.] Διαίτης solus *Vat.*
z Σιβᾶν,] Σιβᾶν *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβὰ *Bas.* & *G.*
a Δεδωρῆσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρῆσθαι *Bas.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.*
b Ἄγεται δ' αὐτὸν] Ἄγεται *Samb.* (*Coll. Voss.*) atque ita legisse videtur *Vet. Interpr.*
c Τῷ παιδὶ χαρίζεται] Τῷ Ιωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.*
d Διαταξάμενος] Διαπραξάμενος solus *Vat.*
e Μιχᾶν προσηγόρευσε.] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μίχαιον in *Editis*, *Aliisque.*
f Καὶ Ιωνάθου] Καὶ τοῦ Ιωνάθου solus *Vat.*.
g Καιρὸν] Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον.
h Τῶν Αμμανιτῶν] Illud τῶν inserui ex *MSS.*
i Ναάσου,] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσου in *Editis*, *Aliisque.* Ναὰς LXXII.
k Οὗτος αὐτῷ,] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* αὐτὸς in *ceteris.*
l Τοῦ παιδὸς,] Articulum nobis servarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* desideratur. βασιλέως τοῦ παιδὸς *Vat.*
m Τὴν αὐτὴν φιλίαν] Τὴν φιλίαν ἀδελφὴν *Vat.* & *Epiphan.*
n Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸν Δ. πρ. τ. ἐξεδέξατο *Samb.* & *Vat.*
o Πιθανώτερα λέγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* πυθανότερα.
p Εἶχεν,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ϛ'.

CAP. VI.

Ut bellum contra Ammanitas cœptum est, feliciterque confectum.

ΚΑΙ οἱ μὲν θελιφθέντες ἐκ τοῦ Σαούλου γένους [f] καὶ Ιωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν τιμῶν. πολυπραγμονοῦντος δ' κατ' ἐκεῖνον τὸν [g] καιρὸν τοῦ [h] τῶν Αμμανιτῶν βασιλέως [i] Ναάσου, φίλος δ' ἦν [k] ὅτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτὸν [l] τοῦ παιδὸς, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πέφυκέ τε φέρειν ὅπη τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς παραινῶν, καὶ [m] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Αμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, [n] ἀλλ' ὡς τὸν τοῦ Δαυίδου τρόπον, τοῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τὴν χώραν Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ὑπὸ προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρήγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας [o] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἃ πάλαι ἦν [p] εἶχεν, ὁ τοῦ Αμμανι-

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui & ipse Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno successisset, Davides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipsa acceperunt, eique stimulos admoverunt, dicentes, Davidem sub humani officii prætextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires *explorarent*; ac proinde ei consilium dederunt ut sibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum

Davides mittit qui Naasis filium de morte patris consolentur. 2 *Regum*, c. 10.

pum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos gravissima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius fieret obsecrarunt, præterea que Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

Ammanitis, quod legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum "premere videret & prævalere, acie conversa sibi "auxilium ferret, idem vero illud & se facturum, "si *forte* illum conspiceret ab Ammanitis gravius "urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

τῶν βασιλεὺς [q] Ναάσης τὰς πρὸς τὸ Δαυίδην πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς ἐνεύβρισε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὸ ἡμίσιον τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίσια τῶν ἱματίων ἀπεκρυμμένων, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας ἀλόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [r] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ἀμυνούμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν ἐπονειδισμόν, ἀλλὰ [s] πολεμήσων τοῖς Ἀμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τοὺς [t] πρεσβύτας εἰσπραξόμενος τὸ βασιλέα. σπεύσαντες δὲ οἱ τοῦ ἀναγκαῖοι τὸ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι τὸ δίκαιον ἐπὶ τούτων ὀφείλοντες, ἐπαρεσκεύαζοντο εἰς τὸν πόλεμον· [v] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ ἐποιοῦντο τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [x] Σωβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [y] ἐπεστρατεύσαντο δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς [z] Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον [a] Ισοβον ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ καταπλαγὴς δὲ τὸν συμμαχίαν καὶ τὸν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [b] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίῳ αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλων, Ἰώαβον τὸν δεξιοχάτηγον, δοὺς αὐτῷ τὸ στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν [c] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [d] πρὸς τῇ μητροπόλει [e] τῶν Ἀμμανιτῶν [f] Ραβαθὼ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [g] ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενων ἐκ ὁμοῦ δίχα δὲ· τὸ μὲν γὰρ ἱππικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὑτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [h] ἀντικρὺ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντεμηχανᾶτο, καὶ τοὺς μὲν ἀνδροτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρετάξατο τῷ Σύρῳ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δὲ ἄλλο παρέδωκε Λβισαΐῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις [i] ἐπιθέσθαι ἀντιπαρατάξαθαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταχωροῦντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτὸς, ἂν ἴδῃ τῶν Ἀμ- "μανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον θεάσηται". [k] παρεμυθήσατο δὲ οὕτω τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακελεύσας δι' ὑψύχως καὶ μὴ παρημίας ἅπαντα δράσειν, αἰσχύνην φοβούμενος [l] παρατρέψας ἀγωνίσασθαι, τὸ μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντιχόντων [m] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δὲ [n] ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Λβισαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [n] στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τὸ-

q Ναάσης] Sic *Baf.* & *MSS.* Ναάσου παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum esse.

r Ἰδὼν δὲ ταῦτα] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαβίδης, &c.

s Πολεμήσων] Πόλιμον *Vat.*

t Πρεσβύτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβύτας.

v Καὶ πέμψαντες] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. habebant* &c.

x Σωβάν.] Hic Σωβὰν & paulo infra Ισοβον ex regionibus virorum nomina facit *Josephus.* qua de re videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10.

y Προστεμιδώσαντο] Προστεμιδώσαντο καὶ τὸν τῶν Αμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἐκ τῆς M. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* προστεμιδώσαντο καὶ τὸν Αμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ισωβον ὄνομα *Vat.*

z Μιχᾶς] Ita tam libri *Graci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi sit *Epicaros.* HUDS. מעכה Mahachah 11 *Sam.* x. 6. In Nummis Ant. Pii & Severi MOKA IEP. ACYA. AYTO. SPANH. Confer Tab. Numism.

a Ισοβον ὄνομα·] Ισώβον *Vat.*

b Τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δικ. & mox καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχισε. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. ——— πολεμεῖν μέλλων. καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχισε. legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Ἐπ' αὐτούς.] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.*

d Πρὸς τῇ μητροπόλει] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.*

e Τῶν Ἀμμανιτῶν] Nomen urbis Aramatha omisit *Genesius.* Charanachen *Rufinus.* Conf. seq. §. 3. SPANH.

f Ραβαθὼ] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII, 1 *Paralip.* c. 20. Ραββαθὼ in *Editis*, *Aliisque* hìc loci. Χαββαθὼ juxta *Epiphan.* HUDS. Interpres omisit. Ραβαθὼ scripsit Josephus, uti & interpres mox legit, & in hoc ipso capite in contextu Græco Ραβαθὼ scribitur. REL.

g Ἐξελθόντων,] Ἐπιξελθόντων *Vat.*

h Ἀντικρὺ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἄντικρυς in *reliquis.*

i Ἐπίλαθσει] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐπέλθσει in *reliquis.*

k Παρεμυθήσατο] Προτρεψάμενος *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπέλυσε, & sæpe jungantur παρατρέπω καὶ παράκλησις.

l Παρατρέψας] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod mutaverim φοβουμένους in φοβουμένους, voce παρατρέπει hunc casum postulante. φοβουμένους παρατρέψας nullo plane sensu in *Editis.* μὴ παρημίας ἅπαντ' ἀνδρίαν αἰσχύνην φοβουμένους παρατρέψας ἀγωνίσασθαι *Vat.* μὴ παρημίας ἅπαντα δράσειν, καὶ αἰσχύνην φοβούμενος δυνηθῆ ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens decertaret.* Est qui conjicit, μὴ παρ. ἅπαντα δείσαντα, καὶ αἰσχύνην φοβούμενος παρατρέψας ἀγωνίσασθαι.

m Αὐτῶν καρτερῶς] Αὐτῷ *Vat.*

n Στρατιὰν,] Στρατιὰν solus *Samb.*

o Πτῶσιν

γ'. Τῶν τὸ [o] πταῖσμα τὸς Αμμανίτας οὐκ ἔπεισεν ἡρεμεῖν, ἀλλ' [p] μαθόντας τὸς κρείττονας ἰσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [q] Χαλαμαὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον [r] ὑπὲρ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀνδρατηγὸν [s] Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Εβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὸς Αμμανίτας τοσούτων δύναμιν συνηθροικότας, οὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [t] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [v] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράς μυριάδας, ἱππέων δὲ εἰς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [y] καὶ τὸν στρατηγὸν Χαλαμᾶς Σάβεκον, ὃς ἐκ τοῦ τραύματος ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιοῦτον γενομένου τέλους τῆς μάχης, [z] αὐτὸς Δαυίδῃ [a] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα· ἐνεστώσης δὲ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν [b] ἀρχιστράτηγον Ιώαβον πολεμήσοντα τοῖς Αμμανίταις. ὁ δὲ τὴν γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτὰς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [c] Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis perſuaſit ut quieſcerent, neque ut *Hebræos* ſuperiores experti pacem colerent: ſed miſſis legatis ad Chalamam Syrorum Tranſeuphratenſium regem, ipſum mercede in ſocietatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Poſtquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contraſe tam ingentem militum vim coëgiſſe, non jam cum illis per legatos ſuos bellare decrevit: ſed ipſe cum univerſo exercitu *ſuo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commiſſo victoriam reportavit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad ſepties mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Meſopotamitæ vero, cum hujuſmodi exitum pugna habuerit, ſemet Davidi dediderunt, eique dona miſerunt. Et ille quidem hyeme appetente Hieroſolyma reverſus eſt: at vere ineunte miſit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incurſione facta agros eorum omnes vaſtabat, ipſoſque in Rabatham gentis metropolim compulſos obſidebat.

Syros vincit. 2 Regum c. 10.

Joabus Ammanitarum metropolin obſidet. 2 Regum, c. 11.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Βεεθσαβῆς ἠρέσθη Δαυίδῃ, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνου ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [d] φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τοὺς [e] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [f] στέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς [g] ὥρας [gg] ἐν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσαν· [h] ὄνομα αὐτῇ ἦν [i] Βεεθσαβή· [k] ἥπτητό τε καὶ κάλλους τοῦ γυναικὸς, καὶ [l] τῆς ἐπιθυμίας κατασχεῖν οὐ δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γνομένης δὲ ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν καὶ τὸν παλαιὸν [m] καθηκε νόμους μεμοιχευμένην· [n] μεταπαλεῖται τὸν Ιωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ προσελθόμενον, πρός τε τῆς γαλαᾶς καὶ [o] περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα καὶ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πραγματα, βαστάσας ἐκ τοῦ δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρεκομίσθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [p] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν

CAP. VII.

Ut Davides Beethſabes amore irretitus eſt, & propter Uriam ipſius maritum ab eo morte mulctatum a Nathana reprehenditur.

QUin & Davides *ea tempeſtate* in grave peccatum incidit, natura licet juſtus & pius, atque legum patriarum obſervator diligentiſſimus. Cum enim ſub veſperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca proſpiceret, mulierem ſe domi ſuæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethſabe erat) feminæque pulchritudine captus eſt, & cum *adeo arderet ut* cupiditati ſuæ imperare non potuerit, cum ea accerſita rem habuit. Cum autem mulier facta eſſet gravida, regique miſiſſet, ut de via delicti occultandi diſpiceret (mori enim eam adulterio admiſſo ex patriis legibus oportebat) *Davides* accerſit ex obſidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo ſciſcitatus eſt & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo ſucceſſiſſe, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requieſceret. At Urias non ita quidem fecit, ſed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc reſcivit, illum interrogabat,

Davides Beethſaben ſtupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.

Davides Uriam accerſit. 2 Regum, c. 11.

---

o Πταῖσμα] Πτῶμα *Vat.*

p Μαθόντας] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *reliquis* μαθόντων τας.

q Χαλαμαὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα,] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis.* Χαλαμὰχ *Vat.* in LXXII. πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμάκ unde *Joſephus* fecit Χαλαμάν, aitque legatum ejus fuiſſe Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S. 2 Regum*, c. 10. v. 16. HUDS. Syri trans-Euphratenſes. LXX. 11 Sam. x. 16. Συρίαν τὴν ἐκ πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμάν MS. Alex. πέραν δὲ ποταμοῦ ſine addita illa voce χαλαμάν, quæ in Hebræo & aliis Orientalium Verſionibus itidem deeſt. vid. inf. hac ead. paragr. SPANH.

r Ἐπὶ συμμαχίαν,] In *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmantum Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.*

s Σάβεκον,] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sobachum.*

t Αὐτοῖς εἰς μάχην,] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

v Καὶ ἀναιρεῖ] Καὶ ἀναιρεῖ μὲν ἐκ τῶν πεζῶν *Vat.* καὶ ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲ *Big.* & *Samb.*

x Επτακισχιλίους,] Επτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18.

y Καὶ τὸν στρατηγὸν] Καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ Χαλαμαχᾶ Σαβέκον *Vat.* in *Epiphanii* libris, *proſtravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut Chadam, aut Chaldum) *nomine Sobachum.*

z Αὐτὸς Δαυίδῃ] Ita *Samb.* ἑαυτὸς *Hen.* & *Busb.* αὐτὸς in *reliquis* deeſt vox φύσει.

e Πατρίους νόμους] Πατρίους ſolus *Vat.*

f Στέγους τῶν βασιλείων] Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ὥρας] Hic ὥρα tempus anni notat. REL.

gg Ην ἔθος,] Illud ἦν inſerui ex *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in ſequentibus ἦτο). commode ſatis.

h Ονομα αὐτῇ] Ονομα δὲ αὐτῇ *Vat.*

i Βεεθσαβή] Βεερσαβὲ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Βερσαβεὲ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βερσαβεὲ *Interpretum* LXXII.

k Ηπτητό τε] Ηπτητο δὲ κ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.*

l Τῆς ἐπιθυμίας] Τὸν ἐπιθυμίαν *Big.* & *Coll. Voſſ.*

m Καθηκε νόμους] Προσήκε *Big.* & *Coll. Voſſ.*

n Μεταπαλεῖται] Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μεταπαλεῖ δὲ τὸν Ιωάβου ὁπλ. μεταπαλείτας Ιωάβου ὁπλ. *Big.*

o Περὶ τῆς πολιορκίας] Illud περὶ ex *MSS.*

p Τοῦθ' ὁ βασιλεὺς] Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ταῦτ' ὁ βασ.

gabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æquum esse, respondebat, ut cum sui "commilitones & imperator humi dormirent in "castris soloque hostili, *ipse* cum uxore semet re- "crearet & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die, sese vero postridie eum dimissurum esse ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & usque ad ebrietatem potus, rege ipsum de industria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris desiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipsum enim peccasse significabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipse hoc voluerit, suggerebat. jussit enim ut hostibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certissimum pugnando discrimen adiret, à cæteris destitutus: nam præcepit ut socii loco cederent, quam primum commissum erat prælium. His ita scriptis & proprio sigillo obsignatis, epistolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepisset, regisque voluntatem intellexisset, in eo loco Uriam statuit, ubi sciebat hostes sibi maxime infensos esse, adjunctis illi quibusdam è militibus fortissimis. atque se cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, si parte aliqua muri eversa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnæque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus ejus clam significavit *Joabus*; ut, cum hostes *portis* erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi succedissent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte constitutus erat, quam primum *murum* ascenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito recluſa cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conspexerunt, Uriæ milites, omnes sese *ex improviso* subduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deserere, hostes sustinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è sociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 Regum, c. 11.

Uriæ mors. 2 Regum, c. 11.

2. His ita gestis nuncios Joabus misit ad regem, jussos ut dicerent, "quod operam quidem dederit "ut urbem celeriter caperet, sed oppugnatione "mœnia adortus, aliquammultis amissis recedere "compulsus fuerit"; istis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepisset, & ægre tulisset, dixissetque "quod male fecerint mœnia "cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, idque

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 Regum, c. 11.

ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [q] γυναῖκα ἀφ' τοσούτου χρόνου, πάντων [r] τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἐκ πολέμων τὴν φύσιν ὅταν ἐλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[s] οὐκ εἶναι δίκαιον, εἶπε, τοὺς συστρατιωτῶν αὐτὸς καὶ τὸ στρατηγὸν "καμάκι κοιμωμένων ἐν [t] τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μὴ τῆς γυναικὸς αὐτὸν [v] ἀναπαύσας καὶ τρυφᾶν". ταῦτα εἰπὼν μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [x] προσέταξεν αὐτῷ, ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸ δεξιοῦσθαι τὸν στρατηγόν. κληθεὶς δ' ὑπὸ δεῖπνον ἐπὶ τὸ βασιλέως οὐρίας, καὶ μέχρι μέσης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιωμένου τὸ βασιλέως αὐτὸν ὑπατίδες τῷ [y] προπαίζειν, οὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸ τοῦ τὸ βασιλέως θυρῶν κοιμηθῆ, μηδὲ μίαν λαβὼν τὴν γυναικὸς ὑπιθυμίαν. ὑπὸ τούτῳ ἢ δυσμαχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ιωάβῳ, κελεύσας προστάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλωσε· καὶ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας, ἵνα μὴ δόξῃ [z] φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βεβληθεὶς, ὑποτίθετο. καὶ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [a] κινδυνεύσοντες μαχόμενοι ἀπολειφθεὶς μόνος· τοὺς γὰρ [b] συμπαραστάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μαχῆς ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος [c] τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι, τῷ ὑπηρετῇ ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ιωάβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ιωάβος, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως προαιρεῖσθαι ἀναγνοὺς, καθ' ὃν ἐδύ τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεπωτάτους γινομένους, καὶ τοῦτον ἔχησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τῶν ἀρίστων τῶν στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἀπίων τῇ δυνάμει [d] προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα μεγάλα τε τῷ βασιλεῖ καὶ [e] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἠξίου. ὃ δὴ Οὐρίας προθύμως ὑπεδέξατο τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ θαρσαλεωτάτοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [f] ἐξορμήσοντας ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προεξαιρούμενοι τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν τῷ πύλῃ ἀνοίξαντες [g] αἰφνιδίως, μὴ ῥύμης δρόμῳ πολλῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ιωάβος αὐτοῖς προεῖπεν. ἀφορμηθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ [h] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν δεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν οὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν [i] μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων ἅτε γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ιωάβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς ὅτε- "δάσαι μὲν τάχεως ἐλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν τῷ τεί- "χει καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προσεῖπον δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρίαν [k] θάνατον. τοῦ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τῶν ἀγγέλων, [l] καὶ δυσφορωτέρως, καὶ φάσκοντος "[m] ἁμαρ- "τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον [n] ἐκ νόμοις καὶ μη- "χανήμασιν ἐλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [n] ἔχοντας πα- "ρά-

[q] Γυναῖκα] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι ἀφ' τοσούτου in *Editis*.
[r] Τῶν ἀνθρώπων] Τῶν insertum dedi ex *MSS.*
[s] Οὐκ εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ.
[t] Τῇ παρεμβολῇ] Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis*.
[v] Ἀναπαύσας] Ἀναπαύσασθαι solus *Vat.*
[x] Προσέταξεν αὐτῷδι,] Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio.* προσέταξεν ὡς τὴν ὑπιοῦσαν in *Editis*.
[y] Προπαίσειν,] Προσπαίσειν *Big.* & *Samb.*
[z] Φανερὸς αὐτὸς] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.*
[a] Κινδωσώσης] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυνεύσῃ.
[b] Συμπαραστάτας] Συμπαρασάντας solus *Vat.*
[c] Τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι,] Ita *MSS.* τῇ αὐτῷ in *Editis*.
[d] Προσεπιβοηθήσειν] Sic cum *Samb.* & *Vat.* (quod & vult *Coccejus*) in *reliquis* πρὸς ἐπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγανακτεῖν.
[e] Πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν τοῖς in *Editis*.
[f] Ἐξορμήσοντας] Ἐξορμήσαντας *Vat.*
[g] Αἰφνιδίως,] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μὴ ῥύμης δρόμῳ πολλῷ.
[h] Τὴν τάξιν καταλιπεῖν,] Ita *MSS* in *Editis* τὴν deest.
[i] Μέσῳ τελευτᾷ.] Hic omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινες ἢ καὶ ἄλλοι τελευτᾷ, συγκατεπέσοντων καὶ ἑταίρων. Forsan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελευτᾷ. τινὲς ἢ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.
[k] Θάνατον.] Λέγειν post θάνατον adjicit *Samb.*
[l] Καὶ δυσφορήντος,] Illud καὶ ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* sed mox καὶ ante φάσκοντος ex solo *Epiphanio* adjectum esse volui.
[m] Ἁμαρτεῖν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis*, *Aliisque*.
[n] Ἔχοντας] Ἔχοντες *Vat.*

"ρᾴδιμα τ Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπὶ τὸν ἐν "ο Θήβαις πύργον ἐλεῖν P ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ "γυναικὸς πέτρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὢν, "q διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς r ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· "ἃ μνημονεύσας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τ πο- "λεμίων. ἄμεινον γὰρ ἀπάντων s τ ἐν πολέμῳ πρᾶ- "γέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρους ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν- "δύνοις μνήμῃ ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ "" φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ὅτως v ἔχοντα καὶ τὸν Οὐ- ρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς· Ἰωάβῳ δὲ σκέλευσεν x ἀπελθόντα λέγειν, "ἀν- "θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τῷ πολέμῳ φύ- "σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ "πράττειν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἐπι- "οις, τὸν λοιπὸν μέντοιγε προνοεῖν τ πολιορκίας, ὅπως "μηδὲν y ἐπ πλαίσωσι κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ χώμαις καὶ "μηχαναῖς ἐκπολιορκήσωσιν καὶ ἁλόντες, τὴν "μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δὲ ἀπολέσαι τοὺς "ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, z τὰ ὑπὸ τοῦ βα- σιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τοῦ a Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς b πυθομένη, ὅτι συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ- σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τ ἐπ' Οὐρία δακρύων, ὁ βα- σιλεὺς Δαβὶς c ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖδα ἄρρεν ἐξ αὐ- τῆς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον δὲ οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλ- λὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ Φανεὶς κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀστεῖος ὢν καὶ σπουδαῖος ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτην πάλιν ἢ τῷ δικαίῳ νέμωσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας ἀπειλὰς d ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλους δὲ λόγους χρήσιμους πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δή τινα τοιοῦτόν τινα τρόπον, πρὸς οὗ καὶ τὸ φρονεῖν, ποιήσας σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο "γάρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν καλλίπολιν, ὧν ὁ "μὲν πλουσίους εἶχε, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυ- "γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς "μία ὑπῆρχε. ταύτην μετ' e τῶν τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε, "f συνδιαιτώμενος αὐτῇ τά g σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ "πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἧ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυ- "γατέρα. ξένου δ' ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν "ἰδίων ἐδέν σκεῦνος βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας "δειπνῆσαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πέ- "νητος ἀπέσφαξε, καὶ ταύτην κατασκευάσας εἰσήνεγκε "τὸν ξένον". h σφόδρα δὲ ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, i ὃς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπιφήνατο, k καὶ πλεοναπλῆ τε ἀποτίσειν τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δὲ ὑποτυ- χών, "αὐτὸν, ἔλεγε, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον l ταῦτα πα- "θεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα μέγα καὶ δεινὸν

"exemplum illis ſuppeditante Abimelecho Gi- "deonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere "vellet, ab anicula ſaxo percuſſus cecidit, &, cum "vir eſſet fortiſſimus, propter * inceptæ difficul- "tatem cum dedecore vitam amittebat: cujus *rei* "memores non debuiſſetis ad muros hoſtiles *prope* "*adeo* accedere. optimum enim res omnes bello "geſtas, ſeu bene ſeu male *ceſſerint*, cum ſimile pe- "riculum inciderit, in memoriam revocare, unde "quod imitetur, quodve vitet quiſque ſibi capiat". Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Uriæ nun- cius declaraverat, ab ira quidem deſiſtit; præcepit autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "hu- "manum eſſe quod accidit, eamque eſſe belli na- "turam, ut in eo quidem inimicis aliquando res "proſpere cedere contingat, aliquando vero aliis, "debere tamen in poſterum eam in obſidione cu- "ram adhibere, ut denuo dum res geritur nullate- "nus offendant, ſed, cum aggeribus & machinis ur- "bem expugnarint & in poteſtatem ſuam redege- "rint, eam quidem funditus evertant, ejus vero in- "colas omnes conficiant perimantque". Et nun- cius quidem cum hiſce regis mandatis ad Joabum ſe propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethſabe, poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per ali- quot dies eum deflevit & lamentata eſt. Cum au- tem à luctu & lachrymis pro Uria effuſis deſiiſſet, mox eam rex conjugem ſibi aſcivit, & ex ea fi- lium ſuſtulit.

Beethſabem in uxorem accipit Davides. 2 Regum, c. 11.

3. Has nuptias Deus haud libenter aſpexit, ſed Davidi offenſus, & prophetæ Nathanæ in ſomnis oblatus, *graviter* regem accuſabat. Nathanas au- tem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum repu- tans, ut reges, ſiquando iraſcantur, iram præjuſti- tia ſequi ſoleant, Dei quidem comminationes ſi- lentio premere ſtatuebat, alios vero utiles apud ipſum ſermones habebat, idque tali quodam mo- do, de quo ſuam ſententiam ut ſibi aperiret obſe- crabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem inco- "lebant, quorum alter quidem opulentus erat, & "multos jumentorum greges oviumque & boum "poſſidebat: alter vero pauperculus unam omni- "no habebat oviculam. Hanc ſimul cum liberis "ſuis enutriebat, eodem cum ipſa cibo veſci ſoli- "tus, & eo ipſam affectu proſequens quo quis etiam "filiam proſequeretur. Cum autem hoſpes diviti "ſuperveniſſet, ille de ſuis pecoribus ne unum "quidem, ut amicum epulis adhiberet, mactare "voluit: ſed, miſſis qui pauperis oviculam abripe- "rent, cum eam paraſſet, hoſpitem convivio exce- "pit". Sermo autem iſte vehementer regem con- triſtavit, hominemque qui hoc facinus patravit coram Nathana ſceleſtum pronunciavit, juſtum- que eſſe ut oviculam quadruplo penſaret, præter- eaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc verba ſubjiciebat, "ipſum eſſe illum *quem* hac "animadverſione dignum *affirmaverat*, ſuopte ju- "dicio damnatum ut qui auſus fuerat magnum ad- "eo & atrox flagitium committere". Porro an-

Nathanas Davidis flagitium arguit. 2 Regum, c. 12.

te

o Θήβαις] Θαμιὰ *Vat.* Vide p. 297. §. 5.

p Ἐβούλετο βίᾳ,] Ita *Samb. Vat. Baſ.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ἐβούλετο.

q Διὰ τὸ δυσχερὲς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δυσχερέστατον in *aliis*: quod bene ferri poteſt.

* *Inceptæ difficultatem cum dedecore vitam amittebat:*] Sunt qui ἐπιβολὴν reddunt *propugnaculum*.

r Ἐπιβολῆς] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) ſenſuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβουλῆς.

s Τῶν ἐν πολέμῳ] Illud τ ἐ *Samb.* & *Vat.* ut & mox καὶ ante καλῶς ἐ *Vat.* & *Epiphanio*.

t Φυλάττεσθαι.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* φύγειν.

v Ἐχοντα] Ἐχοντα ἴσως καὶ τ *Big. Samb.* & *Vat.* Sed aliud quid- dam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæſitaret rex & de caſu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c.

x Ἀπελθόντα λέγειν,] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* deeſt ἀπελθόντα.

y Ἐτι πταίσωσι] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιπταίσωσι.

z Τὰ ὑπὸ Ϝ] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ Ϝ βασιλέως ἐντειλάμενα in *reliquis*.

a Οὐρία] *Al.* Οὐρίου.

b Πυθομένη,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* πυθανομένη.

c Ἠγάγετο γυναῖκα.] Ita ut infra p. 382. v. 6. ἀγεται *Big.* & *Samb.* ἀγάγετο *Baſ. G. Aliique*.

d Ἡσυχάσειν] Forte ἡσυχάζειν aut ἡσυχάζει ἰᾷν. COCC.

e Τῶν τέκνων] Articulum inſervi ex *Big.* & *Samb.*

f Συνδιαιτώμενος] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συνδιαιρούμενος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Σιτία,] *Al.* εἶτα.

h Σφόδρα] Σφόδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφόδρα δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.*

i Ὃς γε τοῦτο] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὲ τ.

k Καὶ τετραπλῆ] Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποῦσαι *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ τὸ τετραπλοῦτε ἀποστῆσαι.

l Ταῦτα παθεῖν] Τάδε παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.*

te oculos posuit & patefecit iram Dei, qui ipsum quidem cunctorum Hebræorum regem constituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; insuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juste & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipso spretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio sibi junxerat, ejusque maritum hostibus proditum interimendum esse curaverat. Ipsum itaque pro illis Deo pœnas daturum, foreque ut suæ quidem uxores ab uno è filiis stuprum patiantur, ipse vero etiam ab eodem insidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiserit pœnas pro eo luce palam subeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus sine mora intereat. Cum autem hisce rex perturbatus esset & valde confusus, & cum lachrymis & mœrore se in Deum peccasse fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & sceleris purus, nisi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus misertus est Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei se servaturum esse pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* succensere dicebat. Et quidem Nathanas, postquam ista regi futura aperuisset, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethsabe moritur. 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per septem dies, vehementer licet instarent domestici, non degustabat: sed atra veste indutus & in saccum procumbens humi jacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc servi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abstineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo sese mœrore afflictaverit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum unum è domesticis compellasset & veritatem comperisset, *è vestigio* surrexit, lotusque & veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna sibi apponeretur, ex novo & inopinato consilio magnam & cognatis & domesticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero fecisset, post ejus obitum omnia simul faceret. ipsumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obsecrabant quid causæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vivente puero, dum spem salutis ejus haberet, omnia pro re nata præstitisse, existimans hisce forsan placari posse Deum: illo autem mortuo inani mœrore non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia

"ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιησαντα μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένα δ' ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν Σαούλα χειρῶν, δόντα δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονηθέντα δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβηθέντα, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας [m] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν [n] ἐκδὸς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [o] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δ' καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦτο δράσαντα φανερὸν τοῖς ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν. πυθέσθαι δ' καὶ τὸν παῖδά σου θάνατον τὸν ἐξ αὐτῆς γενόμενον. παρακληθέντα δ' ὑπὸ τούτοις δ βασιλέως, καὶ συγχυθέντα ἱκανῶς, καὶ μὴ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβοῦσαν λέγοντα· ἐὰν γὰρ ὁμολογούμενος θεοσεβὴς, δ μηδὲν [p] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [q] Οὐρία γυναῖκα· [r] ὤκτιρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγελάμενον. [s] μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγονότων οὐκ ἐπ χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ [t] Ναθάνας [u] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρία γυναικὸς γιγνομένῳ παιδὶ Δαυίδη νόσον ἐνσκῆψαι χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, τροφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, οὐ προσηνέγκατο· μέλαιναν δ' περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου καὶ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτὸ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν πληρωθείσῃ τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τὸν μηνύειν οἱ θεραπόντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀποχήτην καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [x] ἐπὶ πένθῃ τέκνου τεθλιμμένος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν ἐκάκου. παραπτομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ [y] ταῦτα πραχόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, σαφεῖς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν πάλησθες, ἀνίστατο, καὶ λουσάμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν εἰς τὸν σκηνὸν τοῦ Θεοῦ προῆλθε· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [z] παρατεθῆναι, πολλὰ ὑπὸ τῷ προλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν [a] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ὑπὸ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάντ' ὀμοῦ τεθλιμμένος ἔπραττε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς [b] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τὰ γεγονότα. ὁ δ', ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτοῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "δυνῆ καταιδήσειν· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρείαν "εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γεγονότα ἄρρεν παιδίον, [c] Σολομῶνα προσηγόρευσε, [d] Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰοάβου δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ καὶ προ-

m Ἔχοι γυναῖκα,] Ἐχῇ *Big. & Samb.*
n Ἐκδὸς] Ἔνδος *Vat.*
o Αὐτὸν] Αὐτὸν non agnoscit *Vat.*
p Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*
q Οὐρία γυναῖκα.] Οὐρίᾳ *Vat.*
r Ὤκτιρεν] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb. & Vat.* οἴκτειρεν in *Editis*, *Aliisque.*
s Μετανοοῦντι] Μετανοοῦντι γὰρ αὐτῷ *Vat.*
t Ναθάνας] Ita ut supra §. 3. in *Editis* hîc loci Νάθας, atque Νάθαν *Vat.*
u Μὲν ταῦτα] Μετὰ ταῦτα *Big. Samb. & Vat.*

x Ἐπὶ πένθῃ τέκνου] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐπὶ τέκνου πόθῳ τετελ. *Bas. & G.*
y Ταῦτα πραχόντων] *Al.* ταῦτα.
z Παρατεθῆναι,] Ita cum *Big. Samb. & Busb.* παρατεθεῖναι *Bas. & G.* παραθεῖναι *Hen.*
a Παρέσχεν,] *Al.* παρεῖχεν.
b Πυθέσθαι,] *Al.* πύθεσθαι.
c Σολομῶνα] *Al.* Σολομῶνα.
d Ναθάνα] Οὕτω ante Ναθάνα habent *MSS.* quibus haud consentit *Vet. Interpr.*

e Καὶ

τροφῆς. ἐξ ὀλίγυ γὰρ φρέατος ἤρτιυτο, [c] καὶ τότω, ὥστε μὴ πλέως αὐτὰς ὑπολιπεῖν τὴν πηγὴν, [f] ἢ δαψιλέστερον [g] χεώμενοι. γράφει ἢ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως τὴν [h] αἵρεσιν τ πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὴν νίκην αὐτὸς [i] ὑπογραφείη. ταῦτ' Ιωάβυ γράψαντος, ἀποδεξάμενος [k] αὐτὸν τ εὐνοίας & τ πίστεως ὁ βασιλεὺς, παρακαλέσας τὴν στρατιὰν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ὅπως τ [l] Ραββαθῶν πορθήσων· καὶ κρατῶν ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς ἢ τ ἐκ βασιλέως τ Αμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἔλκοντα χρυσᾶ τάλαντον, [m] καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [n] σαρδόνυχα. [o] ἐφόρει δ' αὐτὸν ὅπως τ κεφαλῆς [p] διαπαντὸς Δαυίδης. πολλὰ ἢ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τὰς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθρε. [q] ταὐτὰ ἢ καὶ τὰς ἄλλας τ Αμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς καὶ κρατῶν.

in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat. *Rabatha capitur. 2 Regum, c. 12.*

ΚΕΦ. η'.

Ως Αβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκυλάσατο τ Αμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδυ μετεκαλέσατο.

CAP. VIII.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

ΑΝασρέψαντος δ' εἰς Ιεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πάθος αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. ἔχει γὰρ ἔτι παρθένον μὲν ἔτι, τὸ ἢ κάλλος ὑπερεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [r] Θαμάρα ὄνομα, ἧς δ' αὐτῆς Αβεσαλώμῳ μητρὸς [s] κεκοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ [t] πρεσβύτατος τῶν Δαυίδυ παίδων Αμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς ἔστι διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ἔστι διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδυνάτο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τ ὀδυνῆς αὐτὸν καταθλίβουσης καταχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν [v] μετέβαλεν. δῆλος ἢ ταῦτα πάσχων γίνεται [x] Ιωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. σοφὸς δ' ἦν ἔστος ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τ Αμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοι γε αὐτὸς ἔλεγε ἐξ ἐρωτικῆς ἕτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. ὡς ἢ Αμνὼν ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τ ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης [y] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ τυχεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπέθετο. νόσον γὰρ [z] ὑποκρίνεσθαι παρήνεσεν. ἐλθόντα ἢ πρὸς αὐτὸν τ πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διαιτησομένην ἐκέλευσε φαγεῖν καλέσαι. ῥᾴων γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [a] νόσου, τούτου γινομένου. κατακλιθεὶς οὖν ὁ Αμνὼν ὅτε τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ιωνάθυ ὑποθήκας. παρακληθεὶς ἢ ὑπὸ πατρὸς καὶ σκεπτομένου πῶς [b] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡμάσην ἢ προσέταξεν ἄρτους αὐτῷ ποιῆσαι τηγανιστούς, αὐτουργῷ ἡμούσῃ. προσοίσεσθαι γὰρ [c] ἥδιον

Rege autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Absalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custodiretur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat sapientiæ & acris ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *scilicet* sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut ægritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quæ sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipsa operam præstans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formas-

Thamara soror sua amore correptur Amnon. 2 Regum, c. 13.

set

---

[c] Καὶ τότῳ,] Καὶ τοῦτο τετραμεδίμνου ὡς μὴ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ τούτῳ τετραμεδίμνῳ ὡς μὴ *Vat.* Forsan τούτῳ τετραμεδίμνῳ. Quin & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit; *& licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur.*

[f] Οὐ δαψιλέστερον] Illud ὐ, quod in *Græcis* deest, ex *Latinis Epiphanii* supplevi.

[g] Χεώμενοι.] Χρωμένους *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.*

[h] Αἵρεσιν] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν.

[i] Επιγραφείη.] Επιγράφῃ *Vat.*

[k] Αὐτὸν τ εὐνοίας] Illud αὐτὸν è *Cod. Vat.*

[l] Ραββαθῶν] LXX. Ραββὰθ & Ραββὰθ MS. Alex. 2 Sam. XII. 26. 27. SPANH.

[m] Καὶ πολυτελῆ] Καὶ πολυτελῆς λίθος ἔχοντα καὶ ἐν μέσῳ σαρδόνυχα *juxta Epiphanium.*

[n] Σαρδόνυχα.] Σαρδόνυχον *Big.* & *Samb.* Σαρδόνυχον *Vat.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7.

[o] Εφόρει δ' αὐτὸν] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) fune suspensam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet.

[p] Διαπαντὸς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Δαβιδος non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[q] Ταὐτὰ ἢ] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.*

[r] Θαμάρα] Sic *MSS.* Θημάρᾳ in *Editis.* Θημὲρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.*

[s] Κεκοινωνηκυῖα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πεποιωκυῖα.

[t] Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Big. Samb.* & forsan *Epiphan.*

[v] Μετέβαλεν.] Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.*

[x] Ιωνάθῃ τινὶ,] Non *Jonathas* sed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

[y] Ομοπατρίας,] Ομοπατρίου *Vat.*

[z] Υποκρίνεσθαι] Υποκρίναδαι *Big. Samb.* & *Busb.*

[a] Νόσου,] Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* νόσου. τούτου γινομένου καταπεσὼν ὁ Αμνὼν in *Editis.*

[b] Εχει,] Εχοι *Big.* & *Samb.*

[c] Ηδιον] Sic *MSS.* ἡδέως in *Editis.*

ſet & coxiſſet, *eas* ipſi obtulit. At ille *de iis* tunc non deguſtavit: ſed famulis mandavit, ut quotquot eſſent pro foribus cubiculi ſummoverent, velle enim quieſcere, turba & tumultu liberatus. & poſtquam imperata feciſſent, petiit à ſorore ut ſibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obſequuta eſſet puella, eam prehendens ſuadere laborabat ut ſui copiam faceret. Puella vero, ſublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges tranſgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam noſtram redundabunt. eique conſilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus deſiderio* conceſſurum eſſe. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præſentia vitare. Ille vero noluit ei obſequi: ſed amore ardens & œſtro libidinis agitatus ſorori vim intulit. At Amnoni, ut eam conſtupraverat, ſtatim odio eſſe cœpit; iſque *faſtiditam* conviciis aggreſſus, juſſit ut ſurgeret & diſcederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, ſi ipſe, qui ſtuprum *ſibi* obtulerat, non uſque ad noctem *ſecum* manere permitteret, ſed è veſtigio inde die luceque faceſſere juberet, ut in turpitudinis ſuæ teſtes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam laceraſſet (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos uſque demiſſas ne facile conſpicerentur) & caput pulvere conſperſiſſet, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *ſibi illatam* deplorans. Frater autem Abeſalomus, ei forte obviam factus ſciſcitatus eſt quidnam mali acciderit ut ita ſe haberet. cumque illa injuriam quæ paſſa eſt ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur ut quieſceret & *dolorem* moderate ferret, ſibique in contumeliam ceſſiſſe non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa perſuaſa deſiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & aliquammulto tempore deſerta apud fratrem Abeſalomum permanſit.

Thamaram ſtuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

Amnon occiditur ab Abeſalomo, 2 Regum, c. 13.

2. Poſtquam autem hoc pater *ejus* Davides reſcivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) neceſſe habuit illum dolore non afficere. At Abeſalomus (nam eum odio vehementi & occulto proſequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciſcendum opportunum captabat. Cumque biennium jam præteriiſſet, ex quo iſta de ſorore ſua acciderant, atque ad greges ſuos tondendos iturus eſſet in Belſephon (iſta autem urbs eſt in ſorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem ſimul & fratres ut ad ſe venirent & ſecum convivium agerent. quo ſemet excuſante quod nollet ei oneri eſſe, obſecravit ut fratres ipſius juſſu mitterentur. Cum autem miſſi eſſent, *famulis* ſuis imperavit, ut quam primum Amnonem vino ſomnoque gravatum animadverſiſſent, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέπουτ@ παῖδελφῆ φυρᾶσαι τὸ ἄλθρον, καὶ πλάσαι κολλυρίδας, καὶ τηγανίσαι, προσηνεγκεν αὐτῷ. [d] ὁ δ' τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατ· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις προαιτήσαθαι πάντας τοὺς ἔσω δωματίου· βούλεθαι γὰρ ἀναπαύεθαι, θορύβου καὶ παραχῆς [e] ἀπηλλαγμέν@.. ὡς δ' τὸ κελεθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν [f] ἠξίωζεν εἰς τὸν [g] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. παιησάσης δὲ τᾶτ τῆς κόρης, λαβόμεν@ αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτ. ἀνακεκραγῦσα δ' ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τᾶτ [h] βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τὰς νόμους προφάσει, καὶ δεινῆ προβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ' ἅτως ἀδίκως. καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς [i] ὄνειδ@ Ϲ κακοδοξίαν ὁ οἶκ@ ἐμῶν κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε πρὸς τᾶτο διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτᾶ τῆς ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ' οὐ πείθεται, [k] τῷ δ' ἔρωτι καιόμεν@, καὶ τοῖς τᾶ πάθους κέντροις μυωπιζόμεν@ βιάζε) τὴν ἀδελφήν. μῖσ@ δ' οὐθέως μᾶ τὴν [l] διακόρησιν εἰσέρχεται τῆ Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμεν@ ἐκέλευζεν ἀναστᾶσαν [m] ἀπέναι. τῆ δ' χείρω τὴν ὕβριν Ϲ διὰ τοῦτ ἐποκαλούσης εἰ βιασάμεν@ αὐτὸς μηδ' ἄχει νυκτὸς ἐπιτρέπει [n] μεῖναι, ἀλλὰ προσαχθῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειν ἡμέρα Ϲ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τὰ αἰσχύνης προσπέσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, προβαλομένη ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γνομένη, προρρήξασα τὸ [o] χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τὰ ἐρχαίων παρθένοι [p] χειροδέτους ἄχει τὰ σφυρῶν πρὸς τὸ [q] μηδὲ βλέπεθαι χιτῶνας· καὶ κατὰ κεφαλῆς, ἀπὴ διὰ τᾶ πόλεως [r] μέσης βοῶσα Ϲ ὀδυρομένη τὴν βίαν. προϊτυχὼν δ' [s] αὐτῇ ἀδελφὸς Ἀβεσάλωμ@, ἀνέκραγε τίν@ αὐτῇ δεινοῦ συμβάντ@ οὕτως ἔχει. καταπύσης δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν Ϲ μετρίως φέρειν παρῄνεσε, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρικὸς φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. [t] ἡ δὲ πεθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ διὰ πολλοὺς [v] τὴν βίαν ἐκφέρει· καὶ πολὺν χρόνον [x] χηρεύσασα παρ' Ἀβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυΐδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· Φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτ@ γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Ἀβεσάλωμ@, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτᾶ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλασσεν. ἔτ@ δ' ἤδη τοῖς περὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτᾶ παίσμασι [y] διειληλύθη δεύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τὸν τῶν ἰδίων κειρὰν ἐξιέναι θρεμμάτων εἰς [z] Βελσεφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τῆς [a] Ἐφραϊμίτιδ@ κληρυχίας, [b] παρεκάλει τὸν πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' ἑστίασιν. προθυμησαμένᾳ δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ὑποσεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντ@ δὲ, τοῖς ἰδίοις σκέλεσιν ὀπλίσκα ἴδωσι τὸν Ἀμνῶνα [c] μέθῃ παρειμένον καὶ κάρῳ, νεύσαντ@ αὐτᾶ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες. γ'. Ὡς

Amnon occiditur ab Abeſalomo, 2 Regum, c. 13.

d Ὁ ᾧ τότε] Ita cum *Big.* & *Samb.* τότο in *Editis.* τότων legiſſe videtur *Epiphan.* non male.

e Ἀπηλλαγμέν@.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀπηλλαγμένον.

f Ἠξίωσεν] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

g Ἐνδοτέρω] Ἐνδότερον ſolus *Vat.*

h Βιάσῃ με,] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσεις *Big.* & *Samb.*

i Ὀνειδ@] Ὀνείδη *Big. Samb.* & *Vat.*

k Τῷ δ' ἔρωτι] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. *Coll. Voſſ.* habet ἄλλα τῷ ἐρωᾶ.

l Διακόρησιν εἰσέρχε)] Κοείαν *Big. Samb.* & *Vat.* κορείαν *Busb.* & *Hen.*

m Ἀπέναι.] Ἀπεῖναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Μεῖναι,] Μεῖναι, προσχρῆμα ᾧ ἀπαλλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

o Χιτωνίσκον·] Puellæ apud veteres χιτωνίσκους manicatos gerebant, ut χιτῶνες laterent. REL.

p Χειροδέτους] Ita in *omnibus libris*, tam *impreſſis* quam *MSS.* Χειρίδωτὰς malit *Schotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores.

q Μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας·] Μὴ βλέπεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

r Μέσης βοῶσα] Vocem μέσης inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Αὐτῇ ἀδελφὸς] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ.

t Ἡ ᾧ πεισθεῖσα] Illa ἡ ᾧ abſunt *Big. Samb.* & *Vat.*

v Τὴν βίαν ἐκφέρει.] Τὴν ὕβριν *Vat.*

x Χηρεύσασα] Χηρεύσασα *Vat.*

y Διειληλύθη δεύτερον,] Ita in quatuor *MSS.* διειλήλυθε in *Vat.* & *Editis.*

z Βελσεφῶν,] Βιελσεφῶν *Vat.* Βελσεφῶν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belſephon*, & *Betſephon*, & *Boſor*, & *Baaſor.* Βελασὼς LXXII. in textu Hebraïco *Baal-Haſor*, *ad fines Ephraïmitarum.*

a Ἐφραϊμιτίδ@] Ita ut ſupra aliquoties. Ἐφραΐμ *Baſ.* & *G.* Ἐφραΐμ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Παρεκάλει τὸν πατέρα] Παρεκάλει ſolus *Vat.*

c Μέθῃ παρειμένον] Μέθῳ *Samb.*

d Ιπ-

γ'. Ως δ' ἐπύθοντο τὸ πεπραχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τὰς ἀδελφὰς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [d] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. Φθάσας δέ τις αὐτὰς, ἅπαντας ὑπὸ Ἀβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [e] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ἐπὶ παισὶν ἅπασι τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ τοῦτ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τὴν λύπην [f] κατὰ τὴν κτῆνος δοκοῦσαν γινομένης πικρότερον, [g] συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅπερ τινὰ αἰτίαν ἀνέκρινεν, ἢ τι ἄλλο τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικοῦτον προσηγγελμένον κακὸν· ὁ δ' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, προσιέμενεν· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀποθανεῖν δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνῃρηκότα. ὁ δὲ [h] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [i] Ἰωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [k] καὶ μὴν περὶ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, ἀδὲ γὰρ αἰτίαν εὔλογον ὑπολαμβάνειν· [l] περὶ δὲ Ἀμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀποτολμῆσαι τὸν Ἀβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κύπτοντος ἵππων καὶ ψόφου [m] περισόντων τινῶν αὐτὸς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ διεσπάρησαν ἀπὸ τῆς ἑστιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [n] περὶ ἐλπίδα ὁρῶν ὃς [o] ἥκιστά μικρὸν ἔμπροσθεν [p] ἀπολωλότας. ἦν δὲ πάντων δάκρυα καὶ στόνος· τὸν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ὑπὲρ παιδὸς κατεσφαγμένου. Φεύγει δ' Ἀβεσάλωμος εἰς [q] Γεσσύραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, διωκάσεννος τὸν ἐκεῖ χρόνον· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ καταμένει.

δ'. Τοῦ δὲ Δαυὶδ προαίρησιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ καταλυόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφηκὸς· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ δεξιοπάτης παρώρμησε. γυναῖόν γάρ τι τῶν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐπίτηδες αὐτῷ προσελθεῖν ἐν πενθήμασι. "[r] παίδων ἐπὶ τῇ ἀγροικίᾳ αὐτῆς [s] διενεχθέντων, "καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, μηδενὸς δυναμένου καταπαῦσαι "φανέντος [t], ἔλεγεν ὑπὸ πατρὸς τοῦ ἑτέρου "πληγῆναι ἀποθανεῖν· ἠξίου τε, τοῦ συγγνώμης ἐπὶ τὸν ἀνῃρηκότα ἱκετῶν καὶ ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χαρίσασθαι τὴν σωτηρίαν [v] αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ [x] τὰς "ἐπιλοίπους τοῦ [y] γηροκομίας αὐτῷ ἐλπίδας προσαφαιρεῖσθαι· τέλος δ' αὐτῇ κωλύσαντος τὰς βουλομένους ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ἃ γὰρ ἐφέξειν ἐκείνους ἄλλο τινὶ τοῦ ἀγθῆς ἢ τῷ περὶ αὐτοῦ φόβῳ". Τοῦ δὲ [z] συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γυναῖον [a] ἱκέτευσεν, [b] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "[c] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά "σε τῇ χρηστότητι [d] κατοικτίραντος μου τὸ γῆρας καὶ τὸν "ὄντως μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ ὄντως τοῦ "σοῦ μοι [e] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σωτῆρι παιδὶ πρῶτον

3. Ut vero perpetratum est quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos prævenisset, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui cædis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, sicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem superante fidem; sed cum vestimenta laceraſſet seque in terram prostravisset, procumbebat filios ad unum omnes luctu prosequens, & quos peremptos acceperat, & ipsum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipsius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne sibi persuaderet eos mortem obiisse, nihil enim causæ esse quod ita suspicaretur: sed de Amnone inquisitionem faciendam esse dicebat. nam verisimile Abesalomum ob injuriam Thamaræ factam ipsum interficere ausum esse. Interea vero sonitus equorum & venientium turba illos *in se* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipsis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter spem videret quos paulo ante exstinctos esse audiverat. Omnes itaque lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abesalomus in Gesuram ad avum maternum confugit, istius loci dynastam: & apud illum toto triennio commoratur.

VIII.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, consilium dat Jonathas. 2 *Regum*, c. 13.

In Gesuram fugase recipit Abesalomus. 2 *Regum*, c. 13.

4. Cum autem Davidi in mentem venisset ad filium Abesalomum mittere, non ut supplicium lueret venturum, sed ut una secum esset: (jam enim tempore sedata erat ira) ipsum eò *satis propensum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, sumpto lugubri vestitu regem adiret. "Orto ruri inter fi- "lios suos dissidio, eoque in rixam erumpente, cum "nemo esset qui litem dirimeret, ajebat alterum "ab altero ictum occubuisse: atque obsecrabat, "eo quod cognati in interfectorem impetum fece- "rint, ejusque cædem expetant, ut filii salutem "sibi concederet, nec reliquam senectutis suæ cu- "randæ spem sibi auferri pateretur; sed precibus "suis indulgeret, ipsos reprimendo qui filium suum "ad necem poscunt. illos enim nulla re nisi i- "psius metu à proposito averti posse". Cum autem ille mulierculæ postulatis annuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ quidem benigni- "tati gratias ago, qui meam senectutem & pæne "dixeram orbitatem miseratus es: sed ut rata ha- "beantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus "es, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe & "ab ira in illum desiste, alioqui quomodo possem "mi-

Joabi stratagema de revocando Abesalomo. 2 *Regum*, c. 14.

d Ἵπποις ἐφέροντο] Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.*

e Προσήγγειλεν.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγειλεν.

f Κατὰ τὴν κτῆνος δοκοῦσα γινομένης] Ita locum constituere visum est ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex parte consentiunt & *alii.* nam τῷ κτῆνος δοκοῦσα διεφθάρθαι habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre videretur, amara nimis invasit* &c. Si quis hic πικροτέρας malit, per me licet.

g Συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους,] Id est: *ablatus affectu.* COCC.

h Σαμᾶς] Σαμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha.*

i Ἰωνάθης,] Ἰωνάδαμος *Vat.* forsan pro Ἰωνάδαβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXX. Vide sup. in initio hujus Cap.

k Καὶ μὴν περὶ τῶν ἄλλων] Sic *MSS.* καὶ οὐ περὶ ἄλλων in *Editis.*

l Περὶ δὲ Ἀμνῶνος] Iterum ex *MSS.* περὶ Ἀμνῶνος δὲ ἐξετάζειν in *Editis.*

m Περισόντων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* περιόντων in *Editis.*

n Παρ' ἐλπίδα] Παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἥκιστά μικροῦ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἦκεν *Vat.* ἀκμαῖόν in *Editis.*

p Ἀπολωλότας.] Amplius aliquid in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos.*

q Γισύραν] Γεθσύραν *Big. Samb.* & *Vat.* Γισύρα *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Gessur.* in *S. Literis* Γεδσὺρ & *Ghesur.*

r Παίδων] Ὡς παίδων *Big. Samb.* & *Vat.*

s Διενεχθέντων,] Ita cum *MSS.* διενεχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legisse videntur *Epiphanius* & *Zonaras.* Est qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c.

t Φανέντος,] Παραφανέντος in *iisdem.*

v Αὐτῇ τοῦ παιδὸς.] Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.*

x Τὰς ἐπιλοίπους] Τὰς ἔτι λοιπὰς *Vat.*

y Γηροκομίας] Γηρωκομίας *Samb. Vat.* & *Bas.*

z Συγκαταινέσαντος] Συγκατανεύσαντος *Big.* (& *Coll. Voss.*) eodem plane sensu.

a Ἱκέτευσεν,] Ἱκέτευεν *Vat.*

b Ὑπολαβὸν πάλιν] Ὑπολαβὼν *Big. Hen.* & *Busb.*

c Χάριν μέν,] Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲν εἶπεν οἶδα *Bas.* χάρις μὲν εἶπεν ἤδη *Samb. Busb.* & *Hen.* πρὸς τὸ βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἤδη σοῦ τῇ *Vat.* & *Big.*

d Κατοικτίραντός] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* κατοικτείρανθ' μου in *Editis* & *Vat.*

e Εἴη φιλανθρωπίας,] Sic quinque *MSS.* in *Editis* ἦ.

"mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi gra-
"tiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem injuriam
"filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & inſipientis
"eſſe, cum unus præter voluntatem ceciderit, vel-
"le ut alter etiam ad eum abeat". Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

ς. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogi-
"tavi, quod te ad nos poſſet adducere, mandata
"quæ tibi de patre mihi conciliando dedi minus
"curantem. ideoque te præſentem oro obteſtorque,
"ut mihi placatum reddas genitorem: quòd ego
"me exiſtimem pejus habitum iri poſt reditum
"quam in exſilio, ſi pater in ira permaneat".
Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.
Tum Joabus *his* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

"καταλλάγηθι, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν ὀργῇ ἄφες. πῶς γὰρ
"ἂν πεφεῖλεω ἐμοί σε τοσοῦτον ἀληθῶς δεδωκέναι τῇ χά-
"ριν, αὐτὸς σὺ μέχρι νυῦ ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένῳ
"τῷ παιδί. [f] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι προσδέχεσθαι τὸν θεὸν
"γνώμῃ [g] ἀποθανόντι ἕτερον ἀνασώσασθαι". [h] σωίησι δ' ὁ
βασιλεὺς, [i] ὑποβλήτην ὕσαν τὴν [k] σκῆψιν ἐξ Ἰωάβου τὸ
τόδε προσδῆσαι· καὶ ἐπιδὴ τάχιστα τὸν πρεσβύτερον πυθόμενον
ὅτως ἔχον ταῦτης ἔμαθε, [l] προσκαλεσάμενον Ἰωάβον, ἀπο-
τυχεῖν τε ὧν προκειμένων καὶ νῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον
ἄγειν σκέλλουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ'
ἤδη τῇ ὀργῇ τὸ θυμὸν [m] ἀφειμένον. ὁ δὴ, προσκυνήσας τὸν
βασιλέα τοὺς λόγους ἀποδεξάμενον, ἐξώρμησεν εἰς τὴν
[n] Γεσσύρων πρόαυτικα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον προλαβὼν, ἦ-
κεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ε. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν
υἱὸν ὡς ἥκουσε προσαγγέλλοντος, καὶ πρὸς [o] ἑαυτὸν σκέ-
λεσθαι χωρεῖν· ὅπως γὰρ ὅτως ἔχειν ὡς' ὄψις ἰδεῖν
καταλήψεσθαι. καὶ ὁ μὲν, τῶν δὲ πατρὸς κελευσάν-
των, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς
πρὸς τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπε-
βέλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ
τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ὑπὸ
βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξεῖχε καὶ διέπρεπε [p] πάντας
τῷτε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ὑπ'
πολλῆ τρυφῇ διαιτωμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε
μὴν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις [q] αὐτῶν ἡμέραις
ὀκτὼ ἀποκείρειν ἐκτὼ, σταθμὸν ἔλκουσαν σίκλους διακοσίους,
ἅτοι δὲ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ἱεροσο-
λύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων παῖδας γεγονὼς,
μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολο-
μῶνος υἱὸς Ροβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται
παιδίον ἐξ αὐτῆς, Ἀβίας ὄνομα. [r] πέμψας δ' ὁ Ἀβε-
σάλωμος πρὸς Ἰωάβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ πολλὰς καταπεμ-
ψαι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς
αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσφωνῆσαι. καταμελήσαν-
τος δὲ Ἰωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμορῆσαν
αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἦ-
κε πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰ-
τίαν [s] πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν
"ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυναμένου ἀμελοῦντα τῶν ἐντο-
"λῶν, ὡς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐπιμέλου. καὶ
"δὴ δέομαί σε παρόντος, ἡμερῶσόν μοι τὸν χαλεπὸν
"τα· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τὴν φυγῆς κρίνω τὴν κάθο-
"δον, ἐπὶ ᾧ πατρὸς ὀργῇ διαμένοντος". [t] πεισθεὶς
δὲ ὁ Ἰωάβος, καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ αὐτοῦ [v] κατοικτίρας,
ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ τῶν παι-
δὸς, ἅτως αὐτὸν ἡδέως διαθήσειν, [x] ὥστε δίχως κολά-
σεως πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ
συγγνώμην αἰτησάμενον τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίησί τε καὶ τῶν
γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

f Ανοήτου δ' ἂν] Τελέως δ' ἀνοήτου εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big. & Samb.*

g Αποθανόντι] Αποθανόντι σε ἰῷ ἄλλον *Vat.* ἀποθανόντος τοῦ ἰοῦ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius.*

h Σωίησι] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* σωιεὶς in *Editis.*

i Υποβλήτην] Υποβλητίαν *Vat.*

k Σκῆψιν] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *tentamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.*

l Προσκαλεσάμενον Ἰωάβον,] Προσκαλεσάμενον τὸν Ἰωάβον *Vat.*

m Αφειμένον.] Ita *Big.* & *Samb.* ἀφιέναι *Vat.* ἀφηκέναι in *Editis.*

n Γεσσύρων] Ex *Samb.* & *Vat.* Γεσσοῦρα *Baſ.* & *G.* Γεθσοῦρα *Big.* Vide p. 385. §. 3. in fine.

o Εαυτὸν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* καὶ πρὸς αὐτὸν σκέλλουσιν μὴ χωρεῖν in *Editis.*

p Πάντας τῷτε εἴδει] Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος καὶ τῷ μ. in *Editis.*

q Αὐτῶν ἡμέρας] Sic *MSS.* (*Cocceius*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis τὸ ὁ'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9.

r Πέμψας δ'] Πέμψας δ' αὐτὸς Αν. *Samb.* & *Vat.*

s Πυθόμενος.] Πυσθαιόμενος in quatuor *MSS.*

t Πεισθεὶς δ'] Πεισθεὶς ὁ Ἰωάβος *Samb.* πεισθεὶς δ' Ἰωάβος *Vat.*

v Κατοικτίρας,] Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* κατοικτειρήσας.

x Ωστε δίθεως] Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τὸν Δαυίδου ἀνασάσεως τὸν Αβεσαλώμου, καὶ περὶ Αχιτοφέλου τοῦ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ τοῦ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Αχιτόφελος ἑαυτὸν ἀπήγξατο.

Ὁ δὲ Αβεσάλωμος, τούτων αὐτῷ τοῦ [y] πατρὸς τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [z] ἐκέκτητο· καὶ δορυφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [a] καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττωμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [b] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [c] τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπιπεπτωκότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὐτῷ [d] παρὰ πάντων [e] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐπεφέρουσιν δικαιοσύνην. τούτοις [f] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὅχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν πεντάφρων ἐτῶν ἤδη [g] διεληλυθότων, ἐδεῖτο προσελθὼν, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντα θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φεύγοντα γὰρ [h] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν αἴτησιν ἀφέντος, πορεύεται. καὶ πολὺς ἐπισπείρεται ὄχλος, ἐπὶ πολλοὺς αὐτοῦ ἀφαπέμψαντος.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [i] Γελμωναῖος Αχιτόφελος, καὶ ἑκατόν τινες ἐξ αὐτῶν [k] Ιεροσολυμῶν, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεσκαλμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [l] ἀποδείκνυται, τὸν ψεύδωνυμον στρατηγήσας. ὡς δ' [m] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ πραττόμενα τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [n] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῶν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις [o] ἐπεβάλετο, βασιλείαν πρῶτον μὲν [p] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [q] δεδομένην, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [r] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἀπιστοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κρίσει τῇ τοῦ Θεοῦ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάττειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ἀθλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ' ἔζη Σαοὺλος. [s] τὸν δ' Αβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπάρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [t] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [v] ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς [x] ῥυσομένου. ἐντείλατο δ' ἑκάστοις τῶν γινομένων λάθρα [y] ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἦν πρὸς πάντα ἀπα-

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chusi, & de Siba & Simei: utque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista à rege ex animi sententia assequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus sibi comparavit, & satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in judicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipsum, si ea sibi data esset potestas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum sibi obsequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipsum supplex* accedens orabat, ut sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiscitur: & cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Abesalomus multitudinis animos sibi conciliat. 2 *Regum*, c. 15.

Chebronem proficiscitur. 2 *Regum*, c. 15.

2. Inter cæteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiæ domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat cum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. 2 *Regum*, c. 15.

Jubet Davides pontifices ut in urbem redeant. 2 *Regum*, c. 15.

---

y Παρὰ τοῦ βασιλέως] Παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* (& *Voss. Coll.*) παρὰ τοῦ πατρὸς λοιπ. *Vat.* & *Vet. Interp.*

z Ἐκτήσατο·] Ἐκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.*

a Καὶ καθ' ἑκάστην] Καὶ deest plerisque *MSS.* & δ' ἑκάστῃ ἡμέρᾳ habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.*

b Ὡς παρὰ] Ὡστε in *Editis*, *Aliisque.*

c Τάχα δ'] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod pro ἐπταικότων legisse videatur ἐσκηκότων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐπταικότι *Basil.* & *G.*

d Παρὰ πάντων] Παρὰ deest *Big.*

e Κατεσκεύαζε.] Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύαστο *Vat. Basil.* & *G.*

f Δημαγωγήσας] Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.*

g Διεληλυθότων,] Sic *MSS.* παρεληλυθότων in *Editis.*

h Τοῦτο εὔξασθαι.] Αὐτὸν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Γελμωναῖος Αχιτόφελος,] Γωλανιτὴς ὁ Φελὼ solus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τῶν ο'. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus.*

k Ιεροσολυμῶν,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis.*

l Ἀποδείκνυται,] Ἀναδείκνυται *Vat.*

m Ἀπηγγέλθη ταῦτα] Ἀπηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Καὶ τόλμης αὐτὸν,] Τῆς τόλμης αὐτὸν θαυμάσας ὅτι *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Ἐπεβάλετο,] Ὑπεβάλλετο *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην,] Ὑπὸ Θεοῦ *Vat.*

q Δεδομένην,] *Coll. Big.* & *Voss.* ὑ δεδομένην; tanquam ad Abesalomum debeat referri. HAV.

r Εἰς τὰ πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

s Τὸν δ' Αβιάθαρον καὶ Σαδωκον τοὺς ἀρχιερεῖς,] Conf. sup. cap. 5. §. 4. SPANH.

t Καὶ Λευίτας] Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, καὶ Λευίτας ἅπαντας, μετὰ τῆς κιβωτοῦ μένειν &c.

v Ὡς τοῦ Θεοῦ] Ὅπως τοῦ θ'. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ῥυσομένου.] Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schotanus.* in *cæteris* ῥυσαμένου.

y Διαγγέλλειν] Διασείειν solus *Vat.*

tham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & * omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Absalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Absalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat; urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Absalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adversaretur. nam si secum pergeret tantum prodesse non posse, quantum *proderit* si ad eum concesserit. Atque ita à Davide persuasus, eo relicto Hierosolyma se contulit. eódemque non multo post venit & Absalomus.

Davides de Absalomi consiliis solicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitopheli consiliis seso opponat. 2 Regum, c. 15.

Sibas heri accusati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

3. Cæterum Davidi paululum progresso occurrit Sibas Memphibosthi servus, quem ad prædia procuranda miserat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipso donata, agens præ se duos asinos necessariis *ad victum* onustos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipsi suisque opus esset. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis, dicebat, spei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi suffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho concesserat Sibæ largitur. multo enim justius esse agnovit ut hic quam ille istis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exsultabat.

Semei maledicit Davidi. 2 Regum, c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, supervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumstarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, sanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exsecrandus excederet jubebat: Deoque se gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum suum commiserat. Cum autem omnes ira in ipsum concitarentur, &

κόνις, παῖδας [z] Αχιμὰν μὲν Σαδώκου, Ιωνάθλω δ' Αβιαθάρου. [a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος [b] τὴν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὔνους αὐτῷ καταφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Ελαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος [c] συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκηκοέναι· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀποστρέψαι τὴν Αβεσαλώμου διάνοιαν ἀπὸ τοῦ Αχιτόφελου. ἐδεδίει γὰρ μὴ πανοῦργα συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν [d] φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γινόμενος δ' ὅτε τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπέσκοπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, εἰς ἣν βασιλείας ἐκπεσὼν, ἵκέτευε τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [e] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρᾶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν κόνεως πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγορεῖ καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἐκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [f] τὸν Αβεσάλωμον, εἰς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τά τε ἀποβησόμενα τῆς διανοίας αὐτοῦ κατασκοπεῖν, καὶ [g] Αχιτοφέλου συμβουλίαις ἀνθιστάσθαι. ὁ γὰρ πιστὸν ὠφελήσων [h] αὐτῷ σωτερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνου ἠδύνατο. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, κατέλιπεν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δ' εἰς αὐτὰ μετ' ὀλίγον καὶ Αβεσάλωμος.

γ'. Ολίγον δ' τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ [g] Μεμφιβόσθου δοῦλος ἀπαντᾷ, ὃν ἐφοδοιπορήσοντα ἀπέστειλε τῶν κτήσεων, [h] ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθου [i] Σαούλου παιδὸς υἱῷ, μὴ [i] ζεύγους ὄντων [k] κατατετριμμένων τοῖς ὑποζυγίοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτὸς τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [l] πυνθανομένῳ δ', τοῦ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ὃν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν [m] ὑπάρχουσαν παρ' αὐτῷ, εἰς μνήμην ὧν [n] ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σαοὺλ. ἀγανακτήσας δ' [o] ἐπὶ τούτῳ, πάντ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθου παρεχώρησε Σιβᾶ χαριζόμενος. [p] πολὺ γὰρ δικαιότερον [q] αὐτὸν ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωσαν. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς πεῖσας ἐᾷ.

δ'. Δαυίδῃ δ' ἠλαυνόμενῳ καὶ [r] βαυρεὶν, τινὰ ὄνομα τῶν λιθόμενον, ἐπέρχεται τῷ Σαούλου συγγενὴς ὄνομα [s] Σεμεῖ, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [t] ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. πλείστων δὲ τῶν φίλων καὶ σκευοφόρων, ἔτι [u] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαιφόνον καὶ πολλῶν δεδικηκότα κακῶν ἀποκαλῶν. [x] ἐπέλθοι δὲ καὶ τὴν γῆς ὡς ἐναντιωτάτην καὶ ἐπάξιον [y] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τὴν βασιλείας [z] αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παῖδος ἰδίου τιμωρὸν ὧν ἥμαρτεν εἰς [a] ἑαυτὸν δεσπότην δικὴν [b] αὐτὸν εἰσπραξαμένου. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ὁρμισμένων

[z] Αχιμὰν] Αχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Αχίμαιον, hic loci. infra tamen passim Αχιμὰς & Αχιμάς. Vide p. 393. §. 4.

[a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος] Εθὶς δ' ὁ Γεθθαῖος *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Gethæus.*

[b] Τὴν Δαυίδου βούλησιν] Τὴν Δ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

* *Omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent,*] Al. *omnes pariter ac ipse lachr.*

[c] Συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συὼ τῷ Αβ. in *cæteris.*

[d] Φρενήρης] Φρενήρη Euripid. Heraclid. v. 151. SPANH.

[e] Χουσὶ ὄνομα.] Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶν *Samb.* Χουσὶς in *reliquis.*

[f] Τὸν Αβεσάλωμον,] Articulus deest *Vat.*

[g] Αὐτῷ σωτερχόμενον,] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

[h] Ας δεδώρητο] Ων δεδώρητο solus *Vat.*

[i] Ζούγους ὄντων] Ita *MSS.* ζεύγη in *Editis.*

[k] Καταπεφορτισμένων] Ita legere jubet *Cocceius* & adstipulatur *Coll. Big.* Vulgati καταπεφορτισμένων. HAV.

[l] Πυνθανομένῳ δ',] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθομένου in *Editis.*

[m] Υπάρχουσαν] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν.

[n] Ηυεργέτησεν αὐτὸς] Eo modo *Samb.* & *Vat.* Διεγένετο *Aliis.*

[o] Ἐπὶ τούτῳ,] Ἐπὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

[p] Πολὺ γὰρ δικαιότερον] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκείνῳ ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωσαν *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν οὐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωσαν in *Editis.*

[q] Αὐτὸν] Delendum. COCC.

[r] Βαυρεὶν, τόπου] Ita cum *Cod Vat.* Βαυρεὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) Χώραν *Samb.* Χωμὼν *Bas.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran.* Sed *Baburim* habet *P. Comestor* è sacro volumine. HUDS. *Gm.* χώραμον *Gelen.* Bachora. SPANH.

[s] Σεμεῖ,] Sic *Big.* Σεμεῖ μὲ ὄνομα *Samb.* Σεμείας μὲ ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεῖ *Bas.* & *G.* absque μέν.

[t] Ἔβαλεν αὐτὸν,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλον in *reliquis.*

[u] Μᾶλλον βλασφημῶν] Ετι μᾶλλον ὁ Σεμεῖ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμείας βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμεΐας βλ. *Vat.*

[x] Ἐπέλθοι δ'] Ἐπέλθοιτο *Vat.*

[y] Ἐξιέναι·] Sic cum *MSS.* (& *Cocceio*) in *Editis* Ἰξιέναι.

[z] Αὐτὸν ἀφελομένῳ,] Αὐτῷ αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

[a] Ἑαυτὸν δεσπότην] Ita cum *Vat.* εἰς τὸν αὐτοῦ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτῷ δεσπ. *Bas.* & *G.*

[b] Αὐτὸν εἰσπραξαμένου.] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis.* deest *Big.*

ναν ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Ἀβεσσαίου, Δαμζηποκλῆς βυλαμένου [c] τὸν Σεμεεὶ, Δαυιδὴς αὐτὸν τὸ ὀργὴς ἐπεχε. "μὴ "τοίνυν παρὸν παυθῆς ἑτέραν πρόφασιν παρεξεργασώμεθα, φησὶ, "καιροτέραν ἀφορμήν. ὁ γὰρ δὴ δοκῶν ἡμῖν ὑβρίζειν μοι "τάχα κατὰ θεὸν εἶδώς τις ἢ φροντὶς [d] ὑπερχεται. τῷ θεῷ "μὲν οὖν ἔοικα, δι' ὃν ἔτυχεν ἐφ' ἡμᾶς ἀσεβήσας. ἴσως δὲ "δόξειν ὑπὸ τούτου με ταῦτα παθεῖν, ὅτι γε καὶ παιδὸς "ἀσεβοῦς ἐπιτεθύμηκα. ἀλλὰ ἔσται τις ἴσως οἰκτος ἡμῖν "ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τούτου γελήσαν-"τος". [e] ἦνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ὁ φροντίζων δὲ Σεμεεὶ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους παρεξεχορεῖτο καὶ [f] πολλὰ κακηγορῶν τοῦτον. [g] παραμειβόμενος δὲ ὅτε τὸν Ἰορδάνην, ἀνελάμβανε τοὺς ἰδίους ἐντεῦθα κεκοπωμένους.

ε'. Ἀβεσσάλωμος δὲ καὶ Ἀχιτοφέλης ὁ συμβούλος παραγενόμενοι εἰς Ἱεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [h] καὶ Δαυίδου φίλος ἦκε καὶ οὗτος· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐπηύξατο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [i] καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντος δὲ ἐκείνου τοῦτον αὐτόν· "τί "δήποτε, φίλος [k] ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς οὗτος γε-"γενημένος, [l] καὶ πᾶσι πιστὸς εἶναι δόξας, ὁ "σὸν οὐκ οἶδεν, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [m] με-"τανένευκεν πρὸς αὐτόν"; δεξιᾶς ἀπολείπεται καὶ σωφρόνως. εἶπε γὰρ, "ἕπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ θεῷ, καὶ τῷ "παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μὴ σὲ, δέσποτα, γεγενη-"μένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἐλα-"βες παρὰ τοῦ θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοι γε πίστιν καὶ εὐ-"νοιαν ἐνδείξομαι, πιστεύομενος εἶναι φίλος, ἐὰν οἵ-"ὰ με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δ' οὐ-"δὲν [n] προσῆκε τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἡ "βασιλεία μετατέθηκε· μεμένηκε δ' ὅπου τὸ αὐτῆς, ἰοῦσ' "παρὰ παῖδα τοῦτον". τοιαῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὑποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Ἀχιτόφελον, συνεβου-λεύετο παρ' ὅτι χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ παρῄνεσε, τῆς τοῦ πα-τρὸς κατὰ πάλλακὰς συνελθεῖν. [o] ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι "τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστεύσοντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς "αὐτόν ἐστι, καὶ μὴ πολλὴν [p] συστρατεύσεσθαι προθυμίαν "ὅτι τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀ-"ναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοή-"σειν". πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι πρὸς αὐταῖς ταῖς τοῦ βασιλέως, τοῦ πλήθους ὁρῶν-τος· καὶ παρελθὼν, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλ-λακαῖς. τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ τὴν Νάθανος προφῆτου, ὃν τῷ Δαυίδῃ προφάσαν τότε τὸν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένων ὀνί-ησιν προεφήτευσε.

ς'. Ποιησάμενος δὲ Ἀβεσσάλωμος τὰ προσηνεχθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἀχιτοφέλους, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [q] μυρίους δὲ αὐ-τὸν ἐπιλέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτεί-νειν αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [r] ἀνάξειν ὑποσχο-μένου, καὶ [s] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φή-

præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, ut malis præſentibus novi alicu-"jus motûs occaſionem adjiciamus. nulla enim "reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in "me invadentis: ſed cedo Deo, per quem in nos in-"ſanus factus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab "eo patiar, quando filium etiam impium exper-"tus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſericor-"diam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex volun-"tate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem & fortiter conviciantem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hieroſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, cum inter præcipuos patris ipſius ami-"cos fuerit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, "non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum "tranſierit"? Scite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "illum ſequi oportere Deum & populum "univerſum. Hos itaque cum tibi, domine, adeſ-"ſe viderim, ego quoque merito ſequor. à Deo "enim regnum accepiſti. Et quidem eandem fi-"dem & benevolentiam *tibi* oſtendam, in amicis "habitus, quam noſti me patri tuo præſtitiſſe. "Ægre autem ferre rerum præſentem ſtatum haud "convenit. nam in aliam regnum non tranſiit fa-"miliam, ſed in eadem manſit, filio *patri* ſucce-"dente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. ex "hoc enim populum ſciturum creditumque, di-"cebat, fieri non poſſe ut unquam cum eo in gra-"tiam redeas; atque adeo multa cum alacritate "contra patrem ſimul militaturum: nam hactenus "veritos eſſe apertas ſuſcipere inimicitias, conven-"turum inter vos exſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut * ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, † inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut filius ipſum adoriretur.

Abeſalomum adit Chuſi. *2 Regum, c. 16.*

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas comprimat. *2 Regum, c. 16.*

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque di-

IX. *Achitophelis conſilium de opprimendo Davide.* *2 Regum, c. 17.*

[c] Τὸν Σεμεεὶ,] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* qui paſſim hic Δεμεῖ & inferius Σεμεῖ vel Σεμεῖ habent.

[d] Ὑπέρχεται] Επεισχεῖ ſolus *Vat.*

[e] Ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Λύων δ' ὧν in *Editis.*

[f] Πολλὰ κακηγορῶν τοῦτον.] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Παραμειβόμενος] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interp.* Διαβαινόμενον *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Καὶ Δαυίδου φίλος] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδ φίλος ἦκε in *Editis.* καὶ Δαυίδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσας Ἀβεσσάλωμον σων.

[i] Καὶ πάντα διαμεῖναι χρόνον] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τὴν ἅπαντα διαμεῖναι χρόνον *Samb.* καὶ τὴν ἅπασαν μείναι χρόνον *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καὶ αὐτὸν παρεῖναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.*

[k] Ἐν τοῖς μάλιστα] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τοῦ μάλ. τ. π. ἀ. γεγονόσιν, πῶς ἄπ.

[l] Καὶ πᾶσι ἅπασι] Ex *MSS.* inſertum eſt καὶ.

[m] Μεταβεβήκε] Μεταβαίνει *Big.* μεταβαίη *Samb. Busb.* & *Hen.*

[n] Προσῆκε τοῖς παροῦσιν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρόσ-ηκεν *Baſ.* & *G.*

[o] Ἐκ τούτου γὰρ ἔσεσθαι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum creditumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν ἔσεσθαι πιστεύσοντα *Vat.* ἐκ τούτου παρέσεσθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πιστ. *Baſ.* & *G.*

[p] Συστρατεύσεσθαι] Συστρατεύσασθαι *Big.* & *Samb.*

* *Super* domo *regia ſibi tabernaculum tenderent,*] *In ſolario* regio vertit, *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII.

† *Inſpectante populo:*] *Et vidente populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit *Epiphan.* ac ſi legiſſet, καὶ ἐν πλήθει ὁρῶντος παρελθὼν ε. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

[q] Μυρίους δὲ αὐτὸν] Δώδεκα χιλιάδας in S. *Literis.*

[r] Ἀνάξειν ὑποσχομένου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνάξειν *Vat.* ἀναγεῖν in *Editis.*

[s] Βεβαίαν τότε] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut ſupra, p. 387. §. 1. in *Editis* βεβαίου.

dixisset, Davide è vivis sublato; hac sententia delectatus Chusi accersit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique proposita Achitopheli sententia ab eo quæsivit quid ipsi hac de re videretur. At ille, intellecto, si hæc herent quæ suaserat Achitophelus, id discriminis aditurum esse Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret sententiam. "Non enim "ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & eorum qui eum nunc comitantur; quod & multa "bella gesserit, & semper hostium victor evaserit. "Nunc autem verisimile est ipsum in castris versari (quippe solertissimum in stratagematis excogitandis, dolisque hostium in aggressione præsentiendis) sed nocte suis relictis, aut in valle aliqua delitescet, aut ad rupem aliquam in insidiis "erit. Cum autem nostri manus conserent, sui "quidem paulatim pedem referent, mox vero audentiores facti, quasi illis in propinquo fuerit "rex, sese *nobis* opponent: & dum pugna res geritur, pater ex improviso conspectus, illis quidem animos ad pericula *subeunda* adjiciet, tuis vero metum & consternationem afferet. Expende igitur meum quoque consilium, & si hæc optima esse agnoveris, Achitopheli quidem sententiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræorum regionem missis, impera illis ut expeditionem contra patrem tuum suscipiant. Deinde assumptis copiis, tui ductu & auspiciis geratur "bellum, neque alterius fidei committatur. nihil "enim minus exspectandum quam ut illum facile "superaturus sis, modo in aperto campo assequaris paucis munitum, cum multas militum myriadas habueris, qui maxime expetunt suum in te "studium ostendere & alacritatem. Quod si pater *intra* mœnia ad obsidionem *tolerandam* se concluserit, machinis & cuniculorum fossionibus urbem istam expugnabimus". Hæc cum dixisset, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *consilio* illius sententiam prætulit Abesalomus. Verum hoc ipsum effecit Deus, ut Chusi consilium illi res secum reputanti melius videretur.

Ei contradicit Chusi. 2 Regum, c. 17.

Achitophelis consilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chusi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properasset, atque Achitopheli sententiam necnon & suam eis exposuisset, quodque optimum visum esset ea agere quæ ipse suaserat, jussit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque ista consilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut sine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata sententia ipsum persequi festinaret, &, priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem de industria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igitur ad ipsos missa ancilla, secum ferente quæ Abesalomo decreta essent, præceperunt, ut de istis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procrastinatione rem distulerunt, sed, patris mandatis acceptis, sese pios fidosque ministros ostendebant: &, cum in obsequio præstando celeritatem adhibere & velocitatem optimum esse existimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus stadiis urbe abessent, equites aliquot forte

Chusi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Regum, c. 17.

σωντ⊙, Δαυίδ⊽ μηκέτι ζῶντος, ἀρεσθεὶς [t] τῇ γνώμῃ μεταπαλᾶται τὸν Χουσὶ, τὸν Δαυίδ⊽ [v] φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει· καὶ τῷ Αχιτοφέλ⊽ γνώμῃ αὖτῳ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐτῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ [x] σωσιδῶν, ὅτι, γνωμένων ὧν Αχιτοφέλ⊙ συνεβούλευσε, κινδυνεύσῃ Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἐναντίαν ἐπήγετο γνώμην εἰσφέρειν. "σὺ γὰρ ἀ"γνοεῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῷ τὸ πατρὸς καὶ τῷ "τῶν σὺν αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλὰς πε"πολέμηκε, καὶ πάντοτε [y] κεφαλῶν τῶν πολεμίων ἀπήλ"λακται. νυνὶ δὲ εἰκὸς αὐτὸν ὑπὲρ στρατοπέδου μένειν· στρα"τηγῆσαι γὰρ [z] ἱκανώτατ⊙, καὶ [a] προειδεῖν ἀπάτῃσι "[b] ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀ"πολιπὼν τοὺς ἰδίους, [c] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν "ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσει. συμβαλόν"των δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνου πρὸς μικρὸν ὑπο"χωρήσουσι, [d] θαρρήσαντες δὲ ὡς τοῦ βασιλέως αὐτοῖς "ἐγγὺς ὄντ⊙ ἀντιστήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχο"μένων ὁ πατὴρ ὑπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν ἀλγυ"νοῦσι πρὸς τοὺς κινδύνους προθυμίαν, τοὺς δὲ σοὺς "καταπλήξεται. προθήσει δὴ τοίνυν καὶ τῷ ἐμῷ "συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ ταῦτ' ὀλιγοῦς ἄρισα, "τῷ μὲν Αχιτοφέλους γνώμῃ προσθήσειν· πέμψας "δὲ [e] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων, προσήγγει"λον αὐτοῖς τὸν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς σου φρονεῖν. καὶ "προσλαβὼν [f] αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γί"νου στρατηγὸς, καὶ μὴ πίστευσης τούτου ἑτέρῳ. νικη"σειν γὰρ προσδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανε"ρῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς "ἔχων μυριάδας βουλομένους τὴν πρὸς σὲ σπουδὴν "ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δὲ ὁ πατὴρ αὖ"τὸν εἰς πολιορκίαν προεκλείσῃ, μηχανήμασι καὶ ὀ"ρύγμασιν [h] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνου τὴν "πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ἠυδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέλ⊽· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου ἀβουλίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ [i] συμβουλίαν συνήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερέας Σαδωκον καὶ Αβιάθαρον, τοῖς τε Αχιτοφέλ⊽ γνώμῃ ἐξεπὸν αὐτοῖς καὶ τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δεδοκται [k] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραινεθέντα πράττειν, ἐκέλευσε μηνύειν [l] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [m] συμβεβουλευμένα, καὶ παραπερικελεύσασθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ιορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅπως διαπεμψώσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτούς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου, προσετάξαν μετὰ ταχυδρομίας ταῦτα Δαυίδῃ σημῆναι. οἱ δ' ὐδὲν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερεθεντο, λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, δοσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γένονται φάσκοντες· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρείττους εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γενομένους δ' αὐτοὺς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο [n] ἡνω-

[t] Τῇ γνώμῃ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ γνώμῳ in *Editis.*
[v] Φίλον·] Ita in *MSS.* Suspicor *Epiphanium* legisse ἀρχαῖον φίλον. quod sane mallem quam ἀρχίφιλον *Editorum.*
[x] Σωσιδῶν,] Σωσιδὼν δ' ὅτι *Big.* & *Samb.* καὶ σωσιδὼν ὅτι *Vat.*
[y] Κεφαλῶν τῶν πολεμίων] Τῶν ἐχθρῶν κρατῶν *Vat.*
[z] Ικανώτατ⊙,] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ικανώτατον in *Editis.*
[a] Προειδεῖν ἀπάτῃσι] Προϊδὼν *Big.* & *Samb.*
[b] Επερχομένων πολεμίων] Υπερχομένῳ *Vat.*
[c] Η εἴς τινα] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.*
[d] Θαρρήσαντες] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
[e] Εἰς πᾶσαν τὴν χώραν] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.*
[f] Αὐτὸς τὴν δύναμιν,] Illud αὐτὸς insertum dedi ex *MSS.*
[g] Επιδείξασθαι] Ενδείξασθαι *Vat.*
[h] Υπονόμοις καθαιρήσομεν] Καὶ ὑπονόμοις *Vat.*
[i] Συμβουλίαν συνήσας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν σῶσαι in *Editis.*
[k] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρηνεθέντα] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦτ' ὑπ' αὐτοῦ.
[l] Πέμψαντας Δαυίδῃ] Iterum ex *MSS.* (suffragante *Coccejo*) πέμψαι in *Editis.*
[m] Συμβεβουλευμένα,] Eo modo *MSS.* (& *Coccejus*) συμβουλεύσαντα *Bas.* & *G.* in quibus mox προσεκελεύσασθαι, contra quam in *MSS.*

[n] Ηνω-

n θεῶνταί τινες ἐπωπᾶς, καὶ ἀφαλλονται πρὸς τὸν Αβεσαλωμον. ὁ δ' ἀθὺς ἔπεμψε τὰς συλληψομένας. νοήσαντες δ' τᾶρ οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδᾶ, o ᾠκησεν εἰς κώμην τινὰ τῶν p Ιεροσολύμων ὀνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ ἀφαγεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν. ἡ δ' καθημένη τὰς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἀνωθεν ἐρίων ὑπεβαλλετο, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτὰς, καὶ πρὸς αὐτῶν ἀνάκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν q μὲν ὀκ ἠρνήσατο, r μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε σπουδαίως διώξοιεν, καταλήψεσθαι πρόλεγεν. ὡς δ' ὑπὸ πολὺ διώξαντες ὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν s εἰς τὸπίσω. θεασαμένη δ' αὐτὰς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσατο τὸν πρόκριμένον ὁδὸν ἀνύσαι παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ καὶ χεῖρα χρησάμενοι πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Αβεσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δ' Δαβὴν τ Ιορδάνην τὰς μεθ' ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς ὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτόν.

η'. Αχιτοφελ δ', τ γνώμης αὐτοῦ παραδοκιμηθείσης, ὑπεὰς ᾧ κτήνους ἐξώρμησεν εἰς u Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τὰς οἰκείας ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Αβεσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς ὐ πιθοῖς φανερός ἐστιν ὀκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δ' κρείττονα x μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ὑπὲ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι ᾧ y ζῶν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλεύθερος μεγαλοφρόνως, ἢ ἀφαιρεῖν αὐτὸν εἰς κολασιν Δαυίδῃ, z καθ' ἃ πάντα συνεπράτθη Αβεσαλώμῳ. ταῦτα δ' ἀφελεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ a μυχαίτατον τ οἰκίας, ἀνήρτησεν b αὐτὸν. καὶ τ μὲν Αχιτοφελ, πιστὸς θανάτῳ δικαίῳ c αὐτῷ χρώμενος, d καθελόντες ἀπ τ ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δ' Δαυίδης, Δαβὰς τ Ιορδάνην καθὼς προέφημεν, e εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην τ ὀχυρωτάτην πόλιν ἀφίκετο. δέχονται δ' αὐτὸν f ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τ χώρας, κατά τε g αἰδῶ τ h τότε φυγῆς, καὶ κατὰ πολὺ τ προτέρας i ὑπαρχίας. ἦσαν δ' ὅτοι Βερζελαῖος ὁ k Γαλαδίτης, l καὶ Σιφὰρ ὁ τ Αμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχιρος ὁ τ Γαλαδιτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν χρὴν τοῖς ἐκείνου τ ὑπαρχόντων ἀφθονίαν παρέχον, ὡς μήτε κλίνας ὑπολιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους τοῦ οἴνου, ἀλλὰ τῶν θυμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις τροφὴν χρησίμων ὑπερβαλλόντως παρασχεῖν ἐφρόντισαν.

conſpiciunt, atque indicant Abeſalomo. iſque ſtatim ad capiendum eos miſit. At cum hoc animadvertiſſent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hieroſolymis ſe contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipſiſque ſecuritatem præſtaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demiſiſſet, lanamque coactam ori ejus obduxiſſet, ut ad eam venerunt qui illos perſequerentur, & ex ea quæſiverunt num eos vidiſſet, ſibi quidem conſpectos eſſe non negavit, paululum enim ſecum moratos denuo diſceſſiſſe. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, ſi modo è veſtigio ſubſequerentur. At poſtquam longe illos inſecuti non deprehenderunt, retrorſum ſe receperunt. Mulier autem, cum eos revertiſſe vidiſſet, & non amplius juvenibus metuendum eſſe ab illis ne caperentur, per funem rurſum extractos iter propoſitum conficere juſſit. promptequeviam ire feſtinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abeſalomus. Ille vero ſuis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamſi nox eſſet, ac ob eam nihil cunctarentur.

Pontificum filii in puteo abſconditi. 2 Regum, c. 17.

Ad Davidem ſalvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajicit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum ſuo non obtemperatum eſſet conſilio, conſenſo jumento Gelmonem in patriam ſuam contendit: ſuiſque omnibus convocatis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum reſtitutum iri. Præſtat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abeſalomo, ſeſe dare ad ſupplicium. Cum hæc dixiſſet & in intimam domum digreſſus eſſet, ſemetipſum ſuſpendit. Et quidem Achitophelum, qui ſuopte judicio hujuſmodi morti ſe addixerat, cognati ejus laqueo demptum ſepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus ſuperato, Caſtra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis *iſtius* optimates cum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit præſentis ipſius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, ut nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed & magnam * pecudum abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum utilium copiam aſſiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem ſibi conſciſcit. 2 Regum, c. 17.

n Θεῶνταί τινες ἐπωπᾶς,] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Busb.* & & *Hen.* Θεώντ) in *Vat. Baſ.* & *G.*

o Παρεχώρησεν] Παρεμβολὰς ſolus *Vat.*

p Ιερεσολύμων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis.*

q Βαχυρὴς ᾧ ὄνομα] Ita *Epiphanius* aut Εοχυρὴς. Βαεχυρὴς *Vat.* Βοεχόρης in *Editis*, *Aliiſque.* Vide ſupra p. 388. §. 3.

r Μὴν ὀδὲ ἠρνήσατο,] Voculam μὴ inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Μείναντας γὰρ] Sic cum *MSS.* πίνοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας γὰρ in *Editis.* HUDS. *Gen.* ἀπιόντας· *Gelenius* & *Ruſinus* legerunt hic πίνοντας· SPANH.

t Εἰς τὸπίσω.] Iterum cum *MSS.* ἀνεστρεψαν ὀπίσω in *Editis.*

u Γελμῶνα τὴν πατρίδα·] Γελμὼν Γαλὰν *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Γελμὼν Γαλὰν *Samb.* Γόλαν *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmon*, & *Galmeeh.* Videſis p. 387. §. 2.

x Μέλλειν ἔλεγε,] Μέλλειν non agnoſcit *Vat.*

y Ζῶν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν] Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῆν in *reliquis.* HUDS. *Gen.* ζῆν αὐτὸν· vel ἑαυτὸν· SPANH.

z Καθ' ἃ πάντα] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃς πάλαι πάντα &c.

a Μυχαίτατον] Ita Αλκ· lib. v. c. 10. §. 2. μύχατα γύαλα Euripid. Helen. v. 190. SPANH.

b Αὐτὸν] Sic *Samb.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

c Αὐτῷ χρώμενον,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν *Baſ.* & *G.*

d Καθελόντες ἀπ τ ἀγχόνης,] Καθελόντες αὐτὸν ὀκ τ *Vat.*

e Εἰς Παρεμβολὰς] Εἰς Μαναὶμ LXXII. id eſt *Duplicia caſtra.* Vide ſupra p. 381. §. 1. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. HUDS. *Ruſinus* vertit: in caſtra optima & munitiſſimam Civitatem. Confer. inf. c. 15. §. 1. SPANH.

f Ασμένεστατα πάντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀσμένιστα in *Editis.*

g Αἰδῶ τ] *Al.* αἰδῶ.

h Τότε φυγῆς,] Πρώτης φυγῆς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* diſſentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, & *fugam illius temporis reverentes.*

i Ὑπαρχίας.] Sic *MSS.* ὑπαρξίας in *Editis.*

k Γαλαδίτης,] *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος.

l Καὶ Σιφὰρ] Καὶ Ενισοῦν ὁ τ Αμ. *Vat.* ex verſione τ ὁ. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, & *Amanthias* ſeu *Amandias* pro *Ammanitidos.*

CAP. X.

Quomodo Abesalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus est.

Abesalomus patrem persequitur. 2 Regum, c. 17.

ATque illis quidem ita se res habebant. At Abesalomus, magno in *Davidem* patrem *suum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, constitit non longe à Castris in Galaditarum regione; Amessa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præposito. nam patre quidem Jethersa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruïa mater Joabi sorores erant Davidis. At cum Davides, copiis suis recensitis, quatuor mille virorum invenisset, decrevit non exspectare dum Abesalomus illum adoriretur: sed tribunis & centurionibus * super eos constitutis, divisoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abessæo, tertiam autem tradidit Ethi, suo quidem familiari & amico, è Gittensium vero urbe oriundo. Ipsum autem, cum exercitu profecturum, dissuaserunt amici: idque sapientissimo consilio. nam si "cum illo vin-"cerentur, omni de spe bona dejectos iri, dice-"bant: quod si una parte exercitus victi, cum re-"liqua ad ipsum se recipiant, fore ut in melius "vires redintegret. quin & verisimile est hostes "suspicaturos, alium exercitum ipsi adesse". Cum hoc ei gratum esset consilium, ipse quidem apud Castra manere constituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut se fortes & fideles ejusque memores præstarent, si vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obsecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abesalomo, ne illo mortuo aliquid mali in seipsum statueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Davides suos ad prelium emittit. 2 Regum. c. 18.

Abesalomi exercitus fusus fugatusque. 2 Regum, c. 18.

2. Cum vero Joabus contra hostes aciem explicuisset in Magno campo, à tergo sylva cincto, Abesalomus ex adverso suos eduxit: & congressi utrinque rem præclare gesserunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amissum imperium recuperet, nulli non periculo semet objicientibus, summamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abesalomus occupatum amittat, & patri supplicium solvat ausis *facinorosis* debitum. Insuper his quidem, cum plures essent, ne à paucis illis superentur, qui cum Joabo erant ejusque ducibus, (nam & hoc ipsum illis in maximum cessurum esse opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, summa contentione pugnatum est. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præsta-

ΚΕΦ. ί.

Οπως Αβεσάλωμος ἡττηθεὶς ἐκ τειχῶν ἐν δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δ', ἀθροίσας μεγάλῳ στρατιὰν τ Εβραίων [m] ἐπὶ τ πατέρα, καὶ διαβὰς τ Ιορδάνην ποταμὸν, ἀπὸ πόρρω κατίζοντι τ Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτῶν χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τ δυνάμεως [n] Αμεσσὰν εἰς τὸν Ιωάβου τάξιν ἐκ συγγυιᾶς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ [o] Ιεθέρου, μητρὸς δ' Αβιγάιας· αὕτη δ' ἐστὶ Σαρβία [p] ἡ Ιωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δὲ ἐξαριθμήσας τὰς σὺν αὐτῷ Δαυίδης [q] περὶ τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [r] πρὸς ἐπ' αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἐλθὴ. τριχθεὶς δὲ τοῖς ἴσοις χιλιάρχοις [s] καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Αβεσσαίῳ, τὸν δὲ τρίτον μοῖραν [t] ἐνεχείρησεν [v] Εθὶ, συνήθει μὲν ὄντι & φίλῳ, ὄντι δὲ Γιτθῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμην καταχέοντες σφωτέρᾳ· "τὴν νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα "χρὴ εἶναι, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐνὶ μέρει τ δυνάμεως "τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα προσκτᾶ-"σθαι αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ & τὸν πολεμίους εἰκὸς ἐστὶν "ἄλλο μετ' αὐτοῦ στράτευμα εἶναι". ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [x] αὐτὸς ἐν τ [y] Παρεμβολαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους & τοὺς στρατηγοὺς ἐπὶ τ πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐπιδείξασθαι & πίστιν & μνήμην, [z] εἴ τινος τ μείζονος ἐχόντων παρ' αὐτοῦ ἔτυχον· φείσασθαι δὲ & τοῦ παιδὸς Αβεσαλώμου κρατήσαντας ἐπιβουλῆς, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι πλουτήσαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὸν στρατιάν·

Β'. Ιωάβου δὲ διατάξαντος τὸν δυνάμιν ἀνίκητον τ πολεμίων [a] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπισθεν προβεβλημένῳ [b] δρυμὸν, ἀντεξάγει τὸν στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔρρωτο μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [c] ἐπιδείκνυται· τ μὲν, ὑπὲρ & τοῦ βασιλείαν ἀποβαλεῖν Δαυίδου προκινδυνεύοντων καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Αβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, ἀδέον ὀκνοῦντων, ὅτε ποιεῖν ὅτε πάσχειν. ἔπι δ', τ [d] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τ σὺν Ιωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνη γὰρ [e] αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστη· τ δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τ τοσούτων μυριάδων [f] κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐρίς ἐγίνετο καρτερά. καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμῃ τε πεφυκότες καὶ τῇ τ πολε-

m Επὶ τ πατέρα,] In *MSS.* ἦγεν ἐπὶ τ π. Sed vocem ἦγεν non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest.

n Αμεσσὰν] Αβεσσὰν in *quibusdam libris*, perperam. Αμασὰν juxta *Epiphanium.*

o Ιεθερου] Ιεθέρη *Vat.* ex LXXII. Γεθαίου aut Ιεθαίου legisse videtur *Epiphan.*

p Η Ιωάβου μήτης] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *mactationum.*

q Περὶ τετρακισχιλίους] Ita etiam *Zonaras* ex *Josepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.*

r Πρὸς ἐπ' αὐτὸν] Ita rescripsi pro vulgato προτ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exspectare quando super eum Abesalomus veniret.* μὴ ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Ustatius vero ἕως ποτε vel ἕως ἄν. HUDS. Lege ἕως ὅτε vel πότ' ut paullo inferius. COCC.

* *Super eos constitutis*,] Al. *quibusdam* novis adjectis.

s Καὶ ἑκατονταρχους,] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ενεχείρησεν] Lege ἐπιχείρησεν. COCC.

v Εθὶ, συνήθει] Cum supra Εθὶς (p. 388. in princip.) & in *Cod. Vat.* Εθη habeamus, Εθὶ placuit rescribere. Εθαίῳ *Samb.* & *Basil.* Εθαίῳ in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Etheo Esteo*, & *Esthæo.*

x Αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Basil.* & *G.*

y Παρεμβολαῖς] Conf. sup. c. 9. §. 8. SPANH.

z Εἴ τινος τ μειζόνος ἐχόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μειζόνος ἔχοντος. Forsan εἴ τινος μειζόνων ἐχόντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium.*

a Εν τῷ πεδίῳ] Εν πεδίῳ μεγάλῳ solus *Vat.*

b Δρυμὸν,] Δρυμὸν νυκτὸς ἤθροον μυλὼν Euripid. Rhes. v. 289. Infra Αλὼσ· lib. VII. c. 6. §. 5. Ιάρδην δρυμὸν· Jarden saltum. SPANH.

c Επιδείκνυτο·] Επεδείκνυτο in *MSS.*

d Μὲν πλειόνων] Illud μὲν inserui ex *MSS.*

e Αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστῳ·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὰς τούτοις *Basil.* αὐτὰς τοιούτοις *Gen.* Illa αἰσχύνη γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστῳ non agnoscit *Epiphan.*

f Κρατήσωσιν] Ita locum supplevi ex tribus *MSS.* (& *Coll. Big.* & *Voss.*) quem mutilum esse deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis*, τ δ' Δαυίδου στρατιωτῶν ἴ. τ. τ. μ. κρατήσωσιν. οἱ Δαυίδου γνώμην τε πεφυκότες &c. nec multum juvat *Epiphanii* versio, *insuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo subjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c.

2 Πολ-

λεμικῶν ὑπεξήμη. φεύγοντας ⸗ διὰ δρυμῶν, καὶ φαραγγῶν ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [g] πολλοὺς ⸗ ἀνήρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δυσμυεμοὶ ἐπ' ἐκείνης τ ἡμέρας. οἱ ⸗ τ Δαυίδ πάντες ὥρμησαν ὑπὶ τ Αβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ἦν τε τ κάλλει καὶ τ μεγέθει ἐγίνετο. δείσας ⸗ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ὑπεβὰς τ ἡμιόνου τ βασιλικῆς, ἔφυγε· φερόμενος ⸗ μὴ ῥύμης, καὶ τοῦ τ σάλου καὶ τ κινήσεως κᾆφος ὢν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τ κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ὑπὸ πολὺ κλάδοις ἐκπεταμένῳ, ὡς ἀδοξῶς [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ἦν ὀξύτητι ὡς ὑπεκείμενον τ δεσπότου ἐπὶ φέρον ἐχώρει σωστερῶ· ὁ δ' ἐκ τ κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐκρεμάτειτο τοῖς πολεμίοις· [k] τοῦτον τις ἰδὼν τ Δαυὶδ στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι ⸗ στρατηγὸς φήσαντος ⸗ εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τ Αβεσάλωμον, ἀλλ' εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέσωσά μοι τ ⸗ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι ⸗ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ ⸗, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι πᾶ κρεμάμενον ἰδοι τὸν Αβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ ⸗ τὰ τ Ιωάβου χειρίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ περιστάντες τ δένδρα καταπῶσι τ νεκρόν. καὶ τ μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ὑπεβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῶμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημαίνας ⸗ ἀνακληθῆναι ὁ Ἰωάβος [t] ἀπέσχετο τ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τιμωρῶν τ πολεμίων δυνάμιν, φειδόμενος τ ὁμοφύλων.

γ'. Ἔστησε δ' Αβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [x] μένῃ τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ ⸗ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικήσασα δ' αὐτῆς τῷ [a] Δαυίδου [b] υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ παραδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Αβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ ⸗ τὸν Αβεσαλώμου πλοῦτον, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ'. [d] Ἀχιμὰς ⸗ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὸν νίκην ὑπηρέτην παρόντι Δαυίδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. [g] καὶ τ μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αἰεὶ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγονημένου, νῦν [i] ἀπίναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας ⸗ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς ἐκέλευσε ποιήσῃ. ὁ ⸗ Χουσὶ προσκυνήσας τὸν Ἰωάβου, καὶ τὸν Δαυίδου ἀπῆλθε. Σαδώκου ⸗ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς Ἰωνάθης ἐπὶ τῆς πηγῆς ἐμένετο, μὴ βουλόμενος ὀφθῆναι τοῖς πολεμίοις εἰσιὼν εἰς τὴν πόλιν. ἔδραμε ⸗ τις τῶν παίδων ἀπαγγελῶν τῷ βασιλεῖ τὰ γεγονότα. ὁ ⸗ Ἀχιμὰς ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβὰς, ἐβόησε μακρὰν, καὶ τὸν Χουσὶ προσδραμὼν, ἔφη τὸν Αβεσάλωμον τεθνάναι. ὁ ⸗ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο, εἰ καὶ τὸ παιδίον ἐστὶ σῶον. ὁ ⸗ Ἀχιμὰς ἔφη, ἑωρακέναι μὲν τὸν Ἰωάβου πέμψαντος τὸν δοῦλον, τί δὲ γέγονε τὸν παῖδα, οὐκ εἰδέναι. ὁ ⸗ Χουσὶ παραγενόμενος, τὸν τε Αβεσάλωμον ἀπέφηνε τεθνεῶτα, καὶ τὸν παῖδα σῶον εἶναι. ὁ ⸗ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν πύλην ἀναβὰς, ἔκλαιε τὸν υἱὸν, καὶ τὸν Ἰωάβου ἐπὶ τὸν ἀνδρεῖον ἐκάλεσε, καὶ τὸν Χουσὶ

cato negotium mandavit, ut quod ipſe vidiſſet id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipſum enim de victoria ſolummodo mentionem facturum eſſe, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam ſibi ſoli nota erant) Chuſi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exſpectante dum aliquis è prælio veniens ſibi res in eo geſtas nunciaret, ſpeculatorum unus, cum proſpiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis eſſet dignoſcere poſſet, ajebat ad Davidem videre ſe quempiam ad ipſum advenientem. Cum vero dixiſſet rex bonum venire nuncium, paulo poſt & alterum quendam *illum* ſequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciaſſet, ſpeculator, ubi Achimam conſpexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere ſignificavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium eſſe ajebat, & quod optatis reſpondeat ſibi è pugna afferre.

Davides, Abeſalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

ς. Ac dum iſta rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: ſcitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipſum ſtatim, ut in fugam verſi erant hoſtes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiviſſe militum Abeſalomum inſequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuiſſe, quod miſſus à Joabo ad victoriam nunciandam valde feſtinarit. At cum Chuſi adeſſet, & adoraſſet, eumque victoriæ nuncio impertiſſet, ex eo etiam de filio quæſivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abeſalomo acciderunt. Hæc verba in cauſa fuerunt, ut nec rex ipſe neque milites ipſius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editiſſima urbis parte conſcenſa, deflebat filium, *pugnis* ſibi tundens pectora, capitiſque capillos dilacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac vociferans, "ô fili, utinam in me invaſiſſet mors, "& ſimul tecum obire contigiſſet". Cum enim natura eſſet affectu in ſuos propenſiſſimo, etiam majorem ipſi impertitus eſt miſericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: ſed mœrore dejecti & lachrymis ſuffuſi, quaſi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato conſideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & ſolatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibimet ita te gerendo "convicium facis: dum iſtos quidem qui te amant, "proque te pericula ſubeunt, teque ipſum & famiſ"liam tuam odiſſe videris, tibi vero inimiciſſimos "diligere, exſtinctoſque deſiderare, qui morte me"ritiſſima affecti ſunt. Si enim Abeſalomus viciſ"ſet & regnum fauſtis auſpiciis tenuiſſet, ne tan"tillum ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed o"mnes, à te tuiſque initio facto, miſerandum in "modum periiſſemus, ita ut nos non plorarent

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

τὸς εἰδε τοῦτο μηνύσαι [l] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Αχιμᾶ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ὅπῃ τλῶ ἀγγελίαν ἀφεῖναι· ὡς μόνης γὰρ [m] αὐτὸν ποιήσεσθαι τῆς νίκης, ἡσυχάζειν ἢ ὡς τῆς Αβεσαλώμου πλούτης· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τλῶ πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τλῶ ὀπίσω πορευσαμένῳ [n] σκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτῷ ἐγίνωσκε, τ' Χωσὶ φράσαι. καθεζομένου δὲ Δαυίδη μεταξὺ τ πυλῶν, καὶ σκοπουμένου πού αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τ μάχης [o] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' [p] αὐτὸν, τῶν σκοπῶν τις ἰδὼν τὸν Αχιμᾶν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυίδην βλέπειν τινὰ σπουδαιότερον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕτερόν τινα καὶ ἕτερον [q] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὲ ἄγγελον [r] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Αχιμᾶν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγονότα, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προσέχειν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Δαυίδης, πρόχαρὴς γενόμενος, [s] ἀγαθὸν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [t] καί τι τ ἐκείνων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τ μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Αχιμᾶς [v] προσεκύνησε τ βασιλέα· καὶ πυθομένου πρὸς τ μάχης, νίκῃ φάσκων εὐαγγελίζεσθαι καὶ κράτει. ἐρομένου [x] δὲ τί κὴ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν ὀλίγους ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τ προπῆς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Αβεσάλωμον· καὶ πολὺν [y] τοῦτο μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ιωάβου δηλῶσαι τλῶ νίκλω [z] ἐπείγεσθαι. σπουδαιότερος δὲ Χωσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τλῶ νίκλω σημάναντος, περὶ δὲ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Αβεσαλώμῳ γενέσθαι. ἔστι δὲ ὁ λόγος, ἥδε τλῶ ὅπῃ [a] τῇ νίκῃ χαρὰν εἶδεν, ἔτι αὐτῷ μεῖζον μεγίστου ἄχος, ὅτε τοῖς τραπεῖσιν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ὅπῃ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [b] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τλῶ κεφαλλῶ ἀπαρασπόμενος, καὶ παντοίως [c] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκδοῶν, [d] αἴθέ μοι "τὸν θάνατον ἐπλῆξεν ἐγένετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [e] ὁ Ιώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ἅπας ὁ βασιλεὺς, ἠχθέσθησαν μετὰ τῶν νενικηκότων σχήματος εἰσελθεῖν εἰς τλῶ πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. καλακαλυψαμένου δὲ τ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ιώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, [f] λανθάνεις Δαβάλλων "σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν ἀγαπῶντάς σε καὶ πε"ρὶ σᾶ κινδυνεύοντας, καὶ σαυτὸν καὶ τλῶ σλῶ γλυκὺν "δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς ἐχθροπάτας καὶ πρᾶξιν "σὺν ἔτ' ὄντας, οἳ δίκῃ πεθνήκασιν. εἰ γὰρ Αβεσάλω"μος ἐκράτησε, καὶ τλῶ βασιλείαν βεβαίως κατέ"χεν, ἤδενὸς ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη λείψανον· ἀλλὰ "πάντες ἂν, ὀπὸ σᾶ καὶ τῶν σῶν ἀρξάμενοι τέκνων, "[g] ἀπω-

l Καὶ τῷ βασιλεῖ] Voculam κὲ adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Αὐτὸν ποιήσασθ τ νίκης,] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσεσθ.

n Εκλαεῶν τ ὁδῶν,] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* ἐμβάλων in *reliquis.*

o Απαγγείλῃ] Αἰγείλῃ *Vat.*

p Αὐτλῶ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis.*

q Εδήλωσεν αὐτῷ.] Εδήλωσαν μετ' αὐτὸν *Vat.*

r Αγαθὸν εἰ τέτι,] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.*

s Αγαθῶν ἀγγελοι] Αγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.*

t Καί τι τ ἐκείνων] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καί τινων in *reliquis.*

v Προσεκυνησε τ βασιλεα.] Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non conſentit *Vet. Interpr.*

x Δὲ τί κὴ περὶ] Δ' εἴ τι in quinque *MSS.*

y Τέτο μὴ δυνασθ] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κὴ πλέον μὴ μαθεῖν *Vulg.* & *Samb.* κὴ πλέον τέτο μὴ δυνασθ μαθεῖν *Big.* (& *Coll. Voſſ.*)

z Επείγεσθ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γλυκέως in *Editis.*

a Τῇ νίκῃ χαρὰν εἶδεν,] Ita *MSS.* τῇ deeſt in *Editis.*

b Ανεκλαίετο τὸν υἱὸν,] Ita *Baſ.* & *Vet. Interpr.* ὠκαλεῖτο in quinque *MSS.*

c Αὐτὸν αἰκιζόμενος] Ita volui, cum ἑαυτὸν ſit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis.*

d Αἴθέ μοι τὸν θάνατον] Εἴθέ μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ο Ιωαβος,] Articulum ὁ omittit *Vat.*

f Λανθάνεις] Forſan vel cum interrogatione efferenda ſunt verba; vel legendum ἆ λανθάνεις, quomodo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonſtras ex iis quæ agis* &c.

g Απω-

"ε ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ὁ κλαιόντων ἡμᾶς τῶν πολε-
"μίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ τὸς [h] ἐλεῶντας ὅτι τοῖς
"κακοῖς κολαζόντων. [i] σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ποιῶν
"ὅτι μᾶλλον [k] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς [l] ἄτως
"ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τ ἀδίκου λύπης, εἰσελθὼν
"[m] ὄφθητι τοῖς σαυτῦ στρατιώταις, καὶ τ [n] περὶ ἐμὲ ἀγῶνος
"εὐθυμίας ἀπαλλάξησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ὄτι μέ-
"νης τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπίσας ἀποστῆναί σε τ
"λαὸν, καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ μεταδοῦναι, τότε σοι
"πικρότερον ἐ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν
Ιωαβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τ λύπης, καὶ ἤγαγε εἰς τ περὶ
τ πραγμάτων λογισμὸν τ βασιλέα. [o] μεταχηματίσας
γὰρ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ὄπιτήδειον εἰς τὴν τῆ πλή-
θυς ὄψιν, πρὸς τ πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τ
λαὸν ἀκούσαντα σωτηρίαν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐ καταστάσε-
ως. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τ τρόπον.

"inimici, sed *ea re* gauderent, & qui vel nostram
"vicem miserarentur pœnis castigarent. Te vero
"non pudet ista facere hominis gratia *tibi* maxime
"inimici: qui cum esset tuus filius, tantopere in
"te fuit impius. Age itaque, missa hac iniqua tri-
"stitia, prodi in conspectum tuorum militum; &
"gratias illis redde pro victoria prælioque decer-
"tandi alacritate. * Nam ego hodie, si pergas ea
"facere quæ hactenus fecisti, persuadebo populo
"ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc
"amariorem & verum faciam tibi luctum". Hisce
verbis Joabus regem avertit à tristitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, seque composuerat ut in populi conspectum veniret, ad portas semet collocavit; ita ut hoc audito universus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Δαυίδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, διαλλάττεται τῷ Σεμεΐ ἐ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυ-ται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τ Σαβαίου στρατηγὸν τ Αμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ιωαβος.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta seditione, ad Sabæum persequendum Amessam imperatorem constituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δ' ἐκ τ μάχης ἀναχωρήσαντες τ Εβραίων [p] τ μετ' Αβεσαλώμου, [q] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, [r] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὺς ὧν [s] ἠυεργέτησεν αὐτὺς Δαυίδης, καὶ τ ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτὺς πολέμων παρέσχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τ βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ τινὶ [t] ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος τ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος [v] ὁ προσκαλέσαι Δαυίδην, παύσασθαι μὲν τ ὀργῆς, φιλοτίμως δ' πρὸς αὐτὺς ἔχειν, τ δ' πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. κἀκεῖνος ἤδεν ἤπιον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον τὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι [x] τ Ιούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας φυλὰς πρὸ ἐκεί-
"νης Δαυίδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν συγ-
"γενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-
"νων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέ-ταξεν αὐτὺς λέγειν· "ὅτι τ ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτὸς μὴ
"πείθῃ τὸ πλῆθος Δαυίδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδῦναι.
"προσδοκᾶν γὰρ παρ' αὐτοῦ, μὴ [y] διαλλαγὴν μόνον, τέλος
"δ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπαντος τοῦ λαοῦ στρατη-
"γίαν, ὡς αὐτῷ καὶ Αβεσάλωμος παρέσχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς φυλῆς ἄρχουσι διελέχθη-σαν, ἃ δὲ τ Αμεσσὰν ἔπεισαν, τὰ προσῆκε τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχωρεῖν τ ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίζει. καὶ πείθῃ γε τὴν φυλὴν πρόφασιν πέμψαι πρὸς Δαυίδην

Israëlitæ de rege revocando nuncios dimittebant. 2 *Regum*, c. 19.

HEbræi autem, quotquot Abesalomum sequuti ex pugna evaserant, cum ad domum quisque suam se recepissent, in unamquamque urbem nuncios dimittebant, admonentes ipsos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magnisque bellis servatos vindicaverat: querentesque quod Davidem regno expulerint, aliique summam imperii tradiderint; & nunc exstincto, quem ipsi sibi principem constituerant, Davidem non supplices obsecrent, ut iram deponeret, & ipsos benevolentia prosequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hisce crebri nuncii ad Davidem veniebant. isque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *significatum* misit, ut *in hanc sententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori esse, ut aliæ tribus,
"prius quam ipsa, Davidem *denuo* regem crearent;
"præsertim cum vos cognati estis & consangui-
"nei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Amessam imperatorem; "† quod, cum es-
"set ex sorore nepos, populo non persuaderet re-
"gnum Davidi restitutum ire. licere autem ei ab
"ipso exspectare, non solum ut in gratiam cum eo
"redeat, id quod jam factum est, sed ut totius ex-
"ercitus dux fieret quemadmodum erat sub A-
"besalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *istius* alloquuti sunt, tum Amessæ persuaserunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, ‡ ut de ipso *reducendo* consilia iniret. Imo *is* tribum *suam* eò perduxit, ut è vestigio legatos ad Davidem

---

g Απωλώλειμεν οἰκτρῶς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολωλαμὲν in *cæteris*.

h Ελεῶντας] Sic *Big.* & *Samb.* ἰλεῶντας perperam in *Editis* & ἱλεῶντας *Vat.*

i Σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ] Quæ sequuntur cum interrogatione forsan legi debent.

k Ἐχθρῷ,] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in *reliquis*.

l Οὕτως ἐγένετο.] Sic *Big. Samb.* & *G.* ὅτω *Basi.* & *Vat.*

m Οφθητι τοῖς σαυτῦ στρατιώταις,] Ita *Big.* & *Samb.* ὤφθητι in *reliquis*.

n Περὶ ἐμὲ ἀγῶνος] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* περὶ τὺς ἀγῶνας in *Editis*, *Aliisque.* πρὸς τὺς ἀγῶνας *Vat.*

* *Nam ego &c.*] *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia si in hoc actu perm.nseris, hodie à te populus universus abscedet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c. ac si legisset, ὦ οἶδ' ἐγὼ ὡς τηκεσθε, ἂν ἐ. τ. ἄ. πραττομένοις, ἀποστήσῃ σὲ ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. παραδώσεις, καὶ τότε σοὶ π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π.

o Μεταχηματίσας γὰρ αὐτὸν] Eo modo *Epiphan.* μετ. δὲ αὐτὸν *Big.* & *Samb* μετ. γὰρ αὐτὸν in *reliquis*.

p Τῶν μετ' Αβεσαλώμου,] Τῶν inserui ex *MSS.*

q Γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,] Ita *Samb.* γινόμενοι in *cæteris*.

r Διεπέμποντο κατὰ πόλεις,] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis*.

s Ηὐεργέτησεν αὐτὺς] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἐυεργέτησαν.

t Ενεχείρισαν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρησαν *in reliquis*.

v Οὐ προσκαλέσαι Δαυίδην,] Οὐ insertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoscunt.

x Τῆς Ιούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν,] Sic *Basi.* & *G.* τὴν τοῦ Ιούδ. *Vat.* τοῖς τ Ιούδα *Big.* & *Samb.*

† *Quod, cum esset ex sorore nepos,*] *Gelenius* interpretatur, *quòd fieret, quod cum esset ipsi* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi serviat, ac si τί præcesserit, ut fere solet.

y Διαλλαγὴν] *Coll. Big.* & *Voss.* διαλλαγῶμαι.

‡ *Ut de ipso* reducendo *consilia iniret.*] *Ut in ejus partibus consisteret*, vertit *Epiphan.*

dem mitterent, orantes ut ille in regnum ſuum reverteretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris cum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: præterea que Sibas Sauli libertus, filique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in "eum peccatis ignoſceret, nolletque ipſum acer- "be *aſpereque* tractare, neque poteſtatem *iterum* ad- "eptus id *ſibi* primum *faciendum* exiſtimaret ut "ſupplicium adhibeat; ſed reputaret ſecum, quod "erratorum pœnitentia ductus ei primus occur- "rere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam mo- "rieris, qui ei maledicere auſus es quem Deus in "regni ſede conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopitis, "turbas & ſeditiones. nam vos ignorare haud fas "eſt, quod hodie regnum ineo. quamobrem juro "omnibus qui in me impii fuerint ſupplicia con- "donare, neque in quenquam qui peccaverit ani- "madvertere. Tu vero, adjiciebat, ô Semei, bo- "no animo eſto, nihilque mortem, quaſi jamjam "oppetendam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibo-ſthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibo ſthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam totondit neque veſtem abluit, *ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. præterea que falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps fuiſ- "ſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam eſſe "injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia ad profe- "ctionem *neceſſaria* parare, nihil curavit: ſed ver- "ba ſua, ac ſi mancipium exſtitiſſet, contempſit. "Sane ſi pedibus integris fuiſſem, fieri haud po- "tuit ut à te relictus eſſem, cum iis ad fugam *ma- "turandum* uti licuiſſet. At non contentus erat "meæ erga te, Domine, pietati obeſſe; verum in- "ſuper me calumniis adortus eſt & mendaciis im- "probe confictis. Sed novi omnem hiſce in men- "tem tuam præcluſum eſſe aditum, quæ & juſta "eſt, & amans veritatis, quam Deus etiam ipſe "vult prævalere. Nam cum ex avo meo *hiſce* ma-

πρέσβεις, ⸀διαλεωῦτας [z] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ἑβραῖων πρωτεύοντες ⸂ἐν⸃ Ἀμασᾷ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφιγμένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα [b] παρεγένετο. πανταχοῦ δὲ τὰς ἄλλας ἔφθασεν ἡ Ἰούδα φυλὴ [c] πρὸς τὸ Ἰορδάνου ῥεῦμα ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεΐ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς ὁ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸ ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. ὅπερ σὺν τῇ Ἰούδα φυλῇ τὸ ῥεῦμα ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾳδίως διάβῃ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ἰούδα φυλὴ προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸν γέφυραν Σεμεΐ, καὶ καταισχὼν αὐτοῦ τὰς πόδας ἐδεῖτο "συγγνῶναι περὶ "τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ μνησθῆναι πι- "κρὸν αὐτῷ, μηδὲ [d] τὸ πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν π- "μωρίαν ἐν ἐξουσίᾳ γιγνόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ "μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐ- "τὸν [e] ἐσπούδασε". ταῦτα δ' ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Ἀβεσσαῖος ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς, "[f] Διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ πεθνήξῃ βλασφημήσας τὸν ὑὸν "τοῦ Θεοῦ καταστάντα βασιλεύειν; Δαυίδης δ' ὀπισθα- φεὶς εἰς αὐτὸν, "ὦ [g] παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρυίας παῖ- "δες; [h] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ὀπὶ τῶν πρώτας "παροχὰς ⸀ στάσεις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς οἴομαι ὅτι "σήμερον ἀρχομαι τῆς Βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφίημι τοῖς "κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασίν ὄμνυμι, καὶ [i] μηδένα τῶν "[k] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σὺ τε, εἶπεν, ὦ Σεμεΐ, θάρ- "ρει, [l] καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς πεθνηξόμενος". ὁ δ', προσ- "κυνήσας αὐτὸν, ᾤχετο".

γ'. Ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου ἔγγονος Μεμ- φίβοσθος, ῥυπαρόν τε τὸν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ [m] τὸν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μὴ γὰρ τὸν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὸν ἐσθῆτα, κατακείνας [n] αὐτοῦ συμφορᾶν ταύτην ὑπὸ τῆ τοῦ βασιλέως μεταβολῆ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπα- σάμενος δ' αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυν- θάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ τοιού- "νος ἐν τῇ φυγῇ"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγεν, "εἶναι Σιβᾶ. κελεύσθεις γὰρ [o] παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπό- "δου τινὸς οὕτως περιῆλθεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, ζητῶν "πρὸς τὸν φυγὴν ποσὶν δυνάμενον. αὐτὸν δ' μόνον "ἠδίκησέ μου τὸν πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ "καὶ προσδιέβαλε, καὶ [p] διεψεύσατο κακυργῶν. [q] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ ἀλήθειαν ἡ σὴ προσίεται, δι- "καία τε οὖσα, καὶ τὸν ἀλήθειαν, ἣν ἰσχύειν τε βού- "λεται [r] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ- "νεύ-

[z] Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν] Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. *Big. & Samb.* αὐτῶν ἐπ. *Vat.*

[a] Τῶν μὲν πρ. πρέσβεων] Τῶν δὲ πρ. *Samb. (Coll. Voſſ.)* & *Vat.* τῶν δὲ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Forte τῶν μὲν δὴ πρεσβέων. COCC.

[b] Παρεγένετο.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ⸀διαγίνεται *Hen.* & *Busb.* In *Editis* παρεγένοντο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam veniſſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed præventos eſſe omnes à Judæis* &c.

[c] Πρὸς τὸ Ἰορδάνου ποταμὸν ἀπαντῆσαι.] Deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[d] Τὸτο πρῶτον ἡγήσασθαι.] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτον in *Editis*, *Aliiſque*. unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteret.*

[e] Ἐσπούδασε.] Ἔσπευσε *Big. (Coll. Voſſ.)* & *Samb.*

[f] Διὰ τοῦτο οὖν,] Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.*

[g] Παύεσθ',] Παύεσθ', & mox Σχημα *Samb.* & *Vat.*

[h] Μὴ κινήσητε πάλιν] Sic *Big. (Coll. Voſſ.) Samb.* & *Vat.* uti μὴ πιεδώσης ſupra p. 390. §. 6. μὴ κινήσῃ τι in *Editis*. Si quis malit μὴ κινήσετε, ut μὴ φονεύσεις *ne occidito*, per me licet. ὦ παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σ. παῖδες κινήσει πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.*

[i] Μηδένα τῶν] Μηδενὶ *Vat.* more *Thucydideo.*

[k] Ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν.] Ἁμαρτάνειν & ἡμαρτάντων in *MSS.*

[l] Καὶ δείσῃς] Καὶ δείσεις *Vat.*

[m] Κόμην βαθεῖαν] רגלו. REL.

* *Ut qui regis mutationem ſuam calamitatem reputaverit.*] Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius*, *prætereas iſta*, ἐπὶ τῇ μεταβολῇ ⸀ βασιλέως.

[n] Αὐτοῦ συμφορᾶν] Αὐτῷ τὴν συμφορὰν *Vat.*

[o] Παρασκευάσασθαι] Παρασκευάσαι in quinque *MSS.*

[p] Διεψεύσατο κακυργῶν.] Κατεψεύσατο in *iisdem MSS.*

[q] Ἀλλ' οἶδα] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ Δέησις πρ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Καὶ τὸ θεῖον,] Ὡς καὶ τὸ θ. *Samb.* ὡς τὸ θεῖον *Big.* & *Coll. Voſſ.*; Ei-

"νεύσας παθεῖν ὑπὲρ τοῦ πάππου τοῦμοῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν γλυκείας ὀφειλούσης εἰς σκιᾶν ἀπολωλέ- "ναι, σὺ μέτριος καὶ χρήσιμος ἐγένου, τότε μάλιστα "πάντων σκιᾶς λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξῆν σοι "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον γὰρ "σὸν ἐκείνας ἐμὲ, καὶ ὅτι τῆς τραπέζης [s] εἶχες ὁσα- "μέραι, καὶ ὅθεν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι- "στα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπὼν, ὅτι τὸν Μεμφί- βοσθον ἐγὼ κωλύειν, ἀφ' ὡς καταψευσάμενον τὸ Σι- βᾶν [t] καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μοι Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν σκείνῳ πάντα χαρίσεσθαι φήσας, αὐτῷ γὰρ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, [v] τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοῦναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[x] πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπέχει τὸ σὲ "τὼ βασιλέα [y] ἀπολαβεῖν".

ὁ [z] Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν τῇ Παρεμβο- λαῖς αὐτῷ, Δαυίδης τε προπέμψασθαι μέχρι τοῦ Ιορ- δάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ιεροσολύμων· γη- ροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [a] ἐπιμεληθησόμενος, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πάθῳ τῶν οἰκοι παρεῖναι τῷ μετ' αὐτοῦ Δαυίδῃ· καὶ τὸ γῆρας λέγων ἀ τοιοῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε [b] ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα ἔτη προβεβηκότι, ἀλλ' ὡς τάχιστα παύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ἐπὶ τούτῳ ἠξίου [c] βελόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν [d] ἀπολῦσαι. ὅτε γὰρ τροφῆς ὅτε ποτοῦ συνιέναι ἀφ' ἡλικίας τοῦ χρόνου· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἤχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσοις τοὺς βασιλεῦσι τέρπει τοὺς [e] συνδιαιτωμένους. ὅτως δὲ λισσομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· [f] τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον "ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω "τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπεύ- ξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχει κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε [g] ὑπέστρεψεν. ἐλθόντες δὲ εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, τῷ λαῷ παντὶ ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα φυλήν.

ε. Αφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πᾶσαι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα φυλὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθόντων, ὡς δεῖν ὁμοῦ πάσας μιᾶς γνώμης ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. εἰ δ' ἄρχοιτες τῆς Ιούδα φυλῆς, μὴ δυσχεράνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτοῦ, καὶ "ἀφ' ὧν μᾶλλον προνοούμενοι καὶ σπεύδοντες φθάσαι, "ἀ μέντοιγε ἀφ' τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' "ἔχωσιν ὅπῃ τούτῳ δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλ- "θόντες". ταῦτα τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰ- πόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς "[h] αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγυῆ τὸν βασιλέα. "ὁ γὰρ τῷ ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν, "πάντων ἡμῶν εἶναι συγγυῆς κέκτηται. [i] καὶ ἀφ' ὅτου "jora adieris *discrimina*, propterea que tota noſtra "familia periiſſe meruerit, tu commodum beni- "gnumque temet oſtendiſti, tunc præcipue illo- "rum omnium oblitus, cum obliviſci non potue- "ris in tua eſſe poteſtate ut illa vindices. ad hæc "tu me in amicorum tuorum numero eſſe voluiſti, & quotidie meníæ adhibuiſti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratiſſimo quoque "differebam." Cum hæc *ille* dixiſſet, neque in Memphibosthum *rex* ſtatuit ſupplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus ſe quidem, quod cum Siba ſibi non obviam venerit, ei omnia largitum eſſe, ipſi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipſi reſtitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus ſubjicit, "ſibi quidem totum habeat Si- "ba, mihi vero ſatis eſt te regnum recepiſſe."

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Caſtra eſſet multa ſuppeditavit, eumque ad Jordanem uſque deduxit, obſecrabat Davides ut ſecum iret Hieroſolyma: ipſum enim cum in ſenectute omni cum honore tractaturum eſſe, eique tanquam patri curam adhibiturum & proviſurum eſſe ſpondebat. At ille antiquæ ſedis ſuorumque deſiderio cum eo vivere recuſabat: atque dicens, ſe non ea eſſe ſenectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogeſimum attigerit, ſed ut obitui & ſepulturæ proſpiceret, ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem ſe neque cibi neque potus jucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos & modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, "ajebat *rex*, dimitto: filium vero Achimanum "permitte mihi. nam ei de bonis omnibus imper- "tiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatuſque ut omnia ei proſpere cederent quæ in animo agitaret, domum eſt reverſus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa ſe habens & *integram* Judæ tribum.

Berzelæus à rege, magna eſt pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Regum, c. 19.

ſ. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Iſraeliticæ*, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes unanimes ei obviam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cog- "nati eſſent, idcirco & cura & amore *ſuo alios* præ- "vertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, "quia præceſſerunt, ipſi acceperint, ita ut inde "juſtas rem ægre ferendi cauſas habeant, qui ſe- "rius ad eum venerint." Cum hæc dixiſſent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos quidem, reſponderunt, mira- "ri ſubit, ô fratres, quod regem vos veſtrum ſo- "lum cognatum appelletis. nam qui in omnes po- "teſtatem à Deo accepit, *is* nos omnes cognatio- "ne

Diſſidium inter Iſraëlitas & Judæos. 2 Regum, c. 19.

ſ Εἶχες] *Coll. Big.* εἶχ' *Voſſ.* εἶχε.

t Καταδικάζειν.] Ita locum conſtitui ex *MSS.* (adſtipulantibus *Coll. Big.* & *Voſſ.*) favente quidem *Epiphanio.* in *Editis.* δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μοι Σιβᾶ ἐλθεῖν σκείνῳ πάντα χαρισάμενον φήσας.

v Τῆς οὐσίας αὐτοῦ] Τὰ ἡμίση τῆς οὐσίας αὐτοῦ *MSS.* eodem plane ſenſu cum *Editis.*

x Πάντα μέν,] Ita *Vat.* paulo concinnius, quam in *cæteris.* πάντ' ἐχέτω μέν, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in *Editis.* πάντ' ἐχέτω, εἶπεν, Σιβᾶς *Big.* & *Samb.*

y Απολαβεῖν.] Παραλαβεῖν *Vat.*

z Βερζελαῖον δὲ] Ita ut ſupra, p. 391. §. 8. antea Βερίζελον in pleriſque *Codd.*

a Επιμεληθήσεσθαι,] Sic *MSS.* ἐπιμελεῖσθαι in *Editis.*

b Απολαύειν τε ἡδέων,] Iterum è *MSS.* ἀπολαύσειν in *Editis.*

c Βελόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι] Βουλόμενον, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ *Vat.*

d Απολῦσαι.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* ἀπολαῦσαι in *Editis.* alteram lectionem veram eſſe oſtendunt ſequentia, εἰ μὴ, εἶπεν, ἀπολύω.

e Συνδιαιτωμένους.] Σωδιαιτωμένους *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* τὸν δὲ Αχίμαανον υἱόν. Juxta *Epiphanium* Αχιμάν. Unde patet veterem hunc locum obſediſſe mendam. nam in textu *Hebraïco* nominatur *Chimham.* apud LXXII. Χαμαάμ aut Χαναάν.

g Υπέστρεψεν.] Επέστρεψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

h Αὐτῶν ἀποκαλοῦντας] Ita *Samb.* & mox μόνων *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν & dein μόνον.

i Καὶ ἀφ' τοῦτο μέν] Καὶ ἀφ' τοῦθ' ὁ μὲν λαὸς ἅπας *Big. Samb.* & *Vat.*

"ne attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus "quidem populus undecim partes habeat, * nos "vero unam, & tamen natu majores ſumus, etiam "præter æquum feciſtis, qui furtim & nobis inſciis "voſmet ad regem recepiſtis."

Sabæus Iſraëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & ſeditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum ſe in medium proripuiſſet, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo noſtrum habet in Davide partem, aut in Jeſſæi filio ſortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum ſequuti ſunt, rege relicto. Sola autem ei permanſit tribus Judæ, illumque in regia Hieroſolymis collocavit. Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congreſſus eſt filius ejus Abeſalomus, in alias ædes migrarent, juſſis curatoribus omnia eis neceſſaria ſuppeditare, ipſe vero ad eas *poſtea* non accedebat. Dein autem Ameſſam imperatorem conſtituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas poſſet è tribu Judæ copiis, poſt triduum ad ſe veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipſum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egreſſus eſſet Ameſſa & in militum delectu inſtituendo procraſtinaſſet, comperto ipſum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud ſibi expedire in re Sabæi "dilationem pati; ne forte copiis majoribus com-"paratis plus damni det, pluſque negotii *ipſis* fa-"ceſſat quam ab Abeſalomo acceperant. Itaque "ne tantillum cunctare, ſed, aſſumptis quæ ad ma-"nus ſunt militibus & ſexcentorum cohorte, cum "Abeſſæo fratre tuo hoſtem perſequere, & ubi-"cunque illum fueris aſſequutus fac ei congredia-"ris. Ocyus te move ut illum prævenias, ne urbes "munitas nactus in cauſa ſit nobis dimicationum "multique ſudoris."

Davides concubinas ſuas in cuſtodiam dat. 2 Regum, c. 20.

Ameſſam ad copias colligendas mittit.

Eo ultra tempus præſcriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum perſequatur.

Joabus, ad Sabæum perſequendum profectus; Ameſſam, ei obviam factum interficit. 2 Regum, c. 20.

7. Joabus autem ſecum ſtatuebat nihil morari; ſed fratre viriſque ſexcentis aſſumptis, reliquiſque qui tum Hieroſolymis aderant militibus eum comitari juſſis, ad Sabæum perſequendum profectus eſt. Cumque Gabaonem perveniſſet (illa autem vicus eſt XL. ſtadiis ab Hieroſolymis diſtans) Ameſſæ, qui magnum *ſecum* adduxerat exercitum, obviam factus eſt. At Joabus, cum gladio accinctus eſſet & thorace indutus, accedente ad eum ſalutandum Ameſſa, id de induſtria egit ut enſis quaſi ſponte è vagina excideret; eoque mox à terra ſublato, & altera manu, tanquam Ameſſam prope adſtantem deoſculari vellet, barba *illius* prehenſa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitioſum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipſo inviderétur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de cauſa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſæ vero cædi nihil hujuſmodi prætendi potuit. Cæſo

"τῶν μὲν λαὸς ἅπας [k] ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ [l] πρεσβύτεροι ἐσμεν, καὶ οὐκ ἐπιη-"σατε δικαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθοντες πρὸς τὸ "βασιλέα".

5'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ σφόδρα χαίρων, ὄνομα [m] Σαβαῖος, ὑὸς Βοχορίου, τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, σὰς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "οὐ' ἔχει τὶς ἡμῶν μοῖραν Δαυίδου, ὅτε "κλῆρον οὐδὲ τῷ Ιεσσαίου παιδί". καὶ μετὰ τὰς λόγχας σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον πρὸς τὸ βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδου καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμενεν ἡ Ιούδα Φυλὴ, ἣ κατέλιπεν αὐτὸν εἰς τὰ ἐν Ιερουσαλήμοις βασίλεια. καὶ τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ ὑὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσαλώμῳ, εἰς ἄλλην μετήγαγε οἰκίαν, πάντα προστάξας αὐτὰς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [n] τὰς ἐπιμελουμένας, αὐτὸς δ' [o] οὐκ ἐπλησίαζεν αὐτάις. ἀποδεικνυσι δὲ τὸν Αμεσσαὶ στρατηγὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιόαβος ἦν, δίδωσιν· [p] σκέλλουσί τε, στρατιὰν ὅση δυνατὸν) συναγαγόντα ἐκ τῆ Ιούδα Φυλῆς, μετ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παραδοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [q] τὸν ὑὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἀθροισιν τῆ στρατιᾶς [r] βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανήκει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [s] τὸν Ιόαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἰ-"ναι [t] σύμφορον ἀνεχέσθαι τῷ Σαβαίῳ δίδοναι· μὴ, χεί-"μενος ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πεί-"μάτων αἴτιος, ἢ Αβεσαλώμῳ αὐτοῖς κατέστη, γένῃ). "μὴ περίμενε τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ἔσσαν παρα-"σκευὴν δυνάμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετὰ Αβεσαίου τοῦ ἀδελ-"φοῦ σου, δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν "καταλάβῃς ὄντα, πρόφθασον συμβαλεῖν. παράδοσον δ' "αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, "ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας παράσκευάσῃ".

ζ'. Ιόαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἐκρινεν· ἀλλὰ τὸν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [v] παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν [x] Σαβαῖον. ἤδη δ' ἐν [y] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα πεντήκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γεγυμνένος, [z] πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος, ἀπιόντα εἶδεν. περιζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ιόαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι Αμεσσᾶ, φιλοτίμως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆ θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βασάσας δ' αὐτὴν κάτω τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Αμεσσὰν ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων δεξιᾷ λαβόμενος, ἃ προσιόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Αβένηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτῷ τὸ παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπὴς [c] σύγνωστον εἰδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ασάηλος [d] ἐκδεδικηκὼς νομιζόμενος· Αμεσσᾶ φόνος οὐδὲν

[k] Ἑνδεκα μοίρας ἔχει,] Juxta *S. Literas* δέκα. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20.

* *Nos vero unam,*] Vel ſcribendum ὑμᾶς *vos* &c. vel de ſingulis Iſraëlitarum tribubus eſt intelligendum. HAV.

[l] Πρεσβύτεροι ἐσμὲν] Καὶ πρωτότοκος ἐγὼ ἢ σὺ LXXII.

[m] Σαβαῖος,] Σαβίας *Vat.* paſſim. Σαβεὶ LXXII.

[n] Τὰς ἐπιμελουμένας,] Τοῖς ἐπιμελουμένοις ſolus *Vat.*

[o] Οὐκ ἐπλησίαζεν αὐτάις.] Οὐκ ἔτ' ἐπλ. *Samb.*

[p] Ἐκέλλουσί τε,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *ceteris* ἐκέλλουσι δὲ ſq.

[q] Τὸν υἱὸν Βοχορίου.] Τὸν Σαβαῖον υἱὸν Βοχορίου legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[r] Βραδύναντος,] Βραδύοντος *Big.* & *Samb.*

[s] Τὸν Ιόαβον] Articulum non agnoſcit *Vat.*

[t] Σύμφορον] Συμφέρον *Vat.*

[v] Παραλαβὼν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρέλαβε in *Editis.* commode ſatis.

[x] Σαβαῖον.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σαβεὰν.

[y] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα] Ita cum *Vat.* ut ſupra, p. 363. §. 3. in *reliquis* Γαβεών. HUDS. Lib. v. Ant. Jud. c. (*l.*) §... Γαβαωνῖ) ἢ κατοικοῦντες ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις· vid. etiam lib. VIII. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν] Οὐ πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

[a] Ἀσεβὲς ἔργον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀσεβὲς, ut & τὸ ante παντελῶς.

[b] Καὶ συγγενῆ] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ταυτὸν συγγενῆ.

[c] Σύγνωστον εἰδόκει ποιεῖν,] Sic *Vat. Samb.* & *Baſ.* in *ceteris* σύγνωσον.

[d] Ἐκδεδικηκὼς νομιζόμενος·] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐκδεδικεῖσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

e Αὐ

ὀδὲν πιθὸν ἔχε ὡς ἀκάλυμμα. ἀποκτείνας [c] ὃ τ' στρατηγὸν ἐδίωκε τ' Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾶν ἐπέλαμεν ὃτι πρὸς τὸν στρατὸν, ὅτι πέθνηκε μὲν Αμεσσὰς δικαίως ὃ μετ' αἰτίας [g] κολαζόμενος, εἰ δ' φρονεῖτε τὰ τ' βασιλέως, ἕπεσθε αὐτῷ τῷ στρατηγῷ Ιωάβῳ, καὶ Αβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου δ' τ' σώματος ὅπη τ' ὁδὸς, καὶ πάντες τ' παριόντες [h] ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, καὶ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] προσιστάμενοι, βαστάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τ' ὁδὸς, πίθησιν αὐτοῦ ὃ καλύπτει ἱματίῳ. τούτου γινομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ιωάβῳ. διιξάντι δ' αὐτῷ ἅπασης τ' [k] Ισραηλίτιδος χώρας τ' Σαβαῖον, δηλοῖ τὶς ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Αβελμαχέα λεγομένην. ὡς δ' ἐγγύς ἐγένοντο δ' ἐκεῖ, καὶ τὴν στρατιὰν περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ [m] χάρακωμα περὶ αὐτὴν ποιήσαντες, ἐπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὸν τ' ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς [n] διεπετείη.

η'. Γυναῖον δέ τι σῶφρον καὶ σωστὸν, [o] ἐπ' ἐσχάτης ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ὅπη τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τ' Ιωάβου. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους [p] τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι καὶ πα"ρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. σὺ δ' ἀπορθάζεις μη"τρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν καὶ προδῆσαι, μη"δὲν ἐξαμαρτόσαν". ὁ δ' [q] ἵλεως μὲν εὔχεται τ' Θεὸν [r] αὐτοῦ διαμένειν· "[s] αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα δ' λαὸν φονεῦσαι, ἀλλ' ὅπως πόλιν ἐξελεῖν βούλε"σθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τ' ἀντά"ρσιν τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν [t] Σαβαῖον υἱὸν τοῦ "Βοχορίου, παύσασθαι [v] τ' πολιορκίας καὶ τὴν στρατιὰν "ἀπάγειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [x] τὰ διὰ τοῦ Ιωάβου, μικρὸν ὑπισχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν ἀθρόως αὐτοῦ [y] ῥιφθήσεσθαι τοῦ πολέμου. καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ "βούλεσθ', εἶπεν, κακοὶ κακῶς μὴ "τέκνων ἀπολέσαι καὶ γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ "καὶ μηδενὸς τῆς ἐκείνου γνώμης, καὶ τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδου "[z] τοσοῦτ' διεργετήσαντος [a] ὑμᾶς βασιλέως, καὶ πρὸς δύ"ναμιν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πίθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμοῦσας [b] Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβου στράτευμα. τούτου γινομένου [c] σημάνας ἀνακληθὲν ὁ τοῦ βασιλέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καὶ εἰσελθούσης εἰς Ιερουσαλημ, παῦλος ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ στρατηγός. καθίστησι γὰρ [d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ὅπι τ' σωματοφυλάκων καὶ τ' ἑξακοσίων, [e] Αδώραμον δ' ἐπέστησεν ὅπι τ' φόρων, καὶ [f] Σαβάθην καὶ Αχίλαον ὅπι τ' [g] ὑπομνηματογράφων· [h] Σουσὰν δὲ γραμματέα, Σαδωκον δὲ καὶ Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

autem imperatore Sabæum perſequebatur, uno relicto apud cadaver: cui juſſerat clamare ad exercitum, Ameſſam quidem juſte peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abeſſæum ſequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id conflueret, majorique, ut in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos *ei appoſitus* cum *corpus* inde tuliſſet, & in agrum procul à via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum ſequi. Illi vero, dum per totam regionem Iſraëliticam Sabæum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet & exercitu urbem obſediſſet, vallo etiam ei circumjecto, imperaviſſet militibus ut muros ejus ſuffoderent & everterent. nam quod urbis iſtius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis iraſcebatur & ſuccenſebat. *Joabus Abelmacheam obſidet. 2 Regum, c. 20.*

8. Verum muliercula quædam, proba ſimul & ſapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* acceſſiſſet, dicere exorſa eſt, "quod Deus reges & exercitus duces conſtituerit, ut Iſraëlitarum hoſtes è "*finibus ſuis* amoverent, facerentque ut pacem cum "omnibus colerent. Tu vero conaris primariam "Iſraëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expu"gnare & depopulari." Atque ille quidem Deum propitium ſibi permanere precatur: "ipſum vero "non ita ſe habere, dicebat, ut è populo quem"piam perditum iret, nedum ſibi in animo eſſe ut "urbem adeo magnam exciſam velit: ſed, ſi ipſi "ad ſupplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, "qui contra regem rebellaverat, ab obſidione diſ"ceſſurum & exercitum abducturum eſſe." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipſum obteſtata ut pauliſper à vi deſiſteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipſi confeſtim projiceretur) ad cives deſcendit: & cum dixiſſet, "vultiſne "mali cum liberis & conjugibus male perire pro"pter hominem improbum & plane ignotum; "eumque pro Davide, cujus tanta in vos exſtant "beneficia, in regem habere, unamque urbem tam "magno validoque exercitui reſiſtere?" perficit, ut illi abſciſſum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obſidionem ſolvit: & Hieroſolyma reverſus denuo copiis univerſis præficitur. Quin & rex Banajam præpoſuit ſatellitibus & ſexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus eſſet à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Suſam ſcribam conſtituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices. *Sabæo caput abſciſſum. Davidis officia. 2 Regum, c. 20.*

[c] Δὲ τ' στρατηγὸν.] Δ' αὐτὸν, ἰδίωτ. *Hen.* & *Busb.*

[f] Πρὸς τῷ νεκρῷ.] Sic cum *MSS.* in *Editis* πρὸς τ' νεκρόν.

[g] Κολαζόμενον,] Ita *Big.* & *Gen.* κολαζόντος *Baſ. Samb.* & *Vat.* Illa καὶ μετ' αἰτίας κολαζόμενον non agnoſcit *Vet. Interpr.*

[h] Επ' αὐτὸ συρρέοντος,] Επ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſuper eum confluere, & cum quadam defunctis miſericordia moraretur & Joabum ſequi tardaret.*

[i] Προσιστάμενοι,] Ita in *iiſdem MSS.* ἱστάμενοι in *Editis.*

[k] Ισραηλιτῶν χώρας] Ισραηλιτῶν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*

[l] Αβελμαχέα] Αβελμαχᾶ in nonnullis *MSS.* Videſis *Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. Αβὲλ πόλις τ' Παλαιστίνης, νῦν Αβελᾶ ὀνομαζομένη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ. λβ'.

[m] Χαράκωμα περὶ αὐτὴν] Χάρακας *Vat.* Χάρακα *Hen.* & *Busb.*

[n] Διαπετείη.] Forte διετέθειτο. COCC.

[o] Επ' ἐσχάτης] Εν ἐσχάτῃ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἐν ἐσχάτοις *Vat.*

[p] Τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι] Τῶν Εβραίων *Vat.*

[q] Ἵλεως μὲν εὔχεται] Ἵλεων *Big.* & *Samb.*

[r] Αὐτῷ διαμένειν·] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

[s] Αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν,] Αὐτὸς δ' οὐχ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡσέ τινα θ' λ. *Vat.*

[t] Σαβαῖον υἱὸν θ' Βοχορίου] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σαβαὶν υἱὸν ὃ χοβορίου.

[v] Τῆς πολιορκίας] Τὴν πολιορκίαν *Vat.*

[x] Τὰ διὰ τοῦ Ιωάβου,] Illud τὰ ex *Cod. Samb.* & *Coll. Voſſ.*

[y] Ριφθήσεσθαι] Ριφήσεσθαι τὴν θ' πολιμίου *Big. Samb.* & *Vat.*

[z] Τοσαῦτ' διεργετήσαντος] Τὸ τοσαῦτα *Big.* & *Samb.* θ' τὰ τοσαῦτα *Vat.*

[a] Υμᾶς βασιλέως,] Ημᾶς *Big.* & *Vat.*

[b] Σαβαίου.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ut paſſim Σαβᾶ.

[c] Σημάνας ἀνακληθὲν] Σημῆναι *Busb. Hen.* & *Vat.*

[d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς] Βανεαν *Big.* & *Samb.*

[e] Αδώραμον] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Αδόραμον *Samb.* Αωραμον in *Editis.* Αδωραμον juxta *Epiphanium.*

[f] Σαβάθην] Ita in *Editis.* Σαφάθην θ' Αχίλαον *Big.* & *Samb.* Σαβακὼ θ' Βαχιλὰν juxta pleroſque *Epiphanii* libros. Ιωσαφατὸν υἱὸν Αχιλάθου *Vat.* forſan è *Sacro Volumine.*

[g] Υπομνηματογράφων·] Υπομνημάτων *Vat.*

[h] Σουσὰν δὲ] Σουσὰν *Big.* & *Samb.*

CAP.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfactum esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi miseretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "postulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemerat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Ga"baonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi volue"rint exigere, permittat rex, se cum illis in gra"tiam rediturum & populum à calamitate libera"turum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & interciderent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro acceperi essent.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως δ' λιμῶ ἀπηλλάγησαν Εβραῖοι, τ Γαβαωνιτῶν δίκλω λαβόντων ὑπὲρ τ ἀνῃρημένων· οἷά τε καλῶς ὠθησαν κ τ Παλαιστίνων ὑπὸ τὸν Δαυίδ & τ σὺν αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ δ ταῦτα τ χώρας λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τ Θεὸν ἐλεῆσαι τ λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὸν ποῆσαι τ νόσου. τ δ' προφητῶν εἰπόντων, "βούλεσθαι τ Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τὸς Γαβαωνίτας, ὓς Σαοὺλος ὁ βα"σιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τὸς ὅρ"κους αὐτοῖς ὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερου"σία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τοίνυν δίκλω λῷ αὐτοὶ δέ"χεσθαι οἱ Γαβαωνίτης λαβεῖν ὑπὲρ τ ἀνῃρημένων, παύ"σειν αὐτοῖς ὀφθῆναι, διαλλαγήσεσθαι καὶ τ ὄχλον "ἀπαλλάξειν τ κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα ὤφθη τ προφητῶν ἔμαθεν ὀπιζητεῖν τ Θεὸν, μεταπέμπεται τὸς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τ δ' οὐκ ἔφη ἔχειν Σαοὺλ ὠφελεῖν ἐπὶ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ιωνάθου παιδός. ὠφελοῦντες δ' οἱ Γαβαωνίτης τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο σκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν ὠφελοῦσα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν ἐθήνησεν ἡ τ Εβραίων χώρα. στρατεύεται δ' [l] μετ' ὀ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνης, κ σωάψας μάχεται αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γυόμενος [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπὸ πνος τ πολεμίων, [n] Ακμωνος μὲν τέκνου, Αράφου δ' παιδός. οὗτος μὲν καὶ ἀπόγονος τ γιγάντων. ἔχων δ' καὶ ξυσὸν, οὗ [o] τὴν λαβὴν σωέλκειν ςαθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ὀπισθαφεὶς ὡς ἀποκτείνων τ τ πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ὀπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Αβεσσαῖος [q] ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς τ βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε πεσόντα κείμενον, ἀπέκτεινε δ' τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ὀπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τ δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, & ὅσων ἔτι μεθέξοι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γαζάραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὸς στρατιάν. ἡγήσατο δὲ τότε καὶ σφόδρα εὐδοκίμησεν [t] Σοβακχὶς ὁ Χεττα῀ος, εἷς τῶν τοῦ Δαυίδου ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Εβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνου τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδ

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης *Vat.*

k Ἐὰν τοίνυν δίκλω] Εἰ τοίνυν *Vat.*

l Μετ' ὀ πολὺν χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb. & Vat.*

m Ενλυτος ὤφθη] Εκλυτος Hesych. ἔνδοξος, τίμιος· melius itaque γρ. ἔμφρων, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod σκελοκόπος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum; erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Αλωτ. lib. I. c. 19. §. 3. μεγίθει σιμοῖσιν ἐπακτύλαν ἐνλύσι. SPANH.

n Ακμωνος μ'] Ιεσσὶ μ' τέκνα, Ραφὲ δ' παιδὸς *Vat.* ut puto ex LXXII Juxta *Epiphanium*, Αχιμὰν μ. τ. Αραφάτα δ' π.

o Τὴν λαβὴν σωέλκειν] Forte ἡ λαβὴ vel ὅλη σωέλκει. COCC.

p Αλυσιδωτὸν] Lege ἁλυσιδέτην. COCC.

q Ο Ιωάβου ἀδελφὸς] Articulum inserui ex *Big. Samb. & Vat.*

r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τ Π. *Vat.*

s Γαζάραν πόλιν,] *Al.* Γάζαραν & Γάζεραν. HUDS. Γεζὶς LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρᾶ tamen legitur inf. lib. VIII. c. 6. §. 1. & lib. XII. c. XI. §. 2. ubi Αζᾶ ὄρους, *Rufin.* Gazara. I Maccab. IX. 15. Αζωτα ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρας· cujus mentio hic fit. SPANH.

t Σοβακχὶς ὁ Χεττα῀ος,] Σοβάκχης *Big.* & *Samb.* Σοβοχαῖος *Vat.* mox Χασαθαῖος pro Χεττα῀ος legendum censet *Schotanus.*

y Ni-

δε πέμψαντος, ἠείσατο [v] Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. Διωλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπέδευσαν [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἑνὶ πλείοσοτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ιωνάθης ὁ [c] Σαμαῦος, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀρετείας ἀπηνέγκατο. καὶ ἦν γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἡυχὴ τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μεθ' ἣν πρώτην τὴν μαχὴν, οὐκ ἔτι τοῖς Ισραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένος δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τ' Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τοὺς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὀργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τ' Θεὸν, κατά τε τὴν τ' καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ κθ' τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τ' [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τ' τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπλεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα & μεγάλα χάλκεα. κδ πρὸς μὲν τούτων ἅπὶ τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ πελέως ἀγνοεῖν τὴν τ' προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἀρκούντως λέλεκται.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ διασημότατοι κὴ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ & τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. Φανερὰς γὰρ κὴ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι & [k] χώρας ὑπαγαγέσθαι & μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [l] Ἰέσσαμος ὁ [m] Αχεμάου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν τ' ἀθροίσεως ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, ἐ πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] ἐναγωνίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν δὲ Ελεάζαρος ὁ [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ [q] βασιλέως ἐν [r] Αρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ισραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων κὴ φυγόντων, μόνος ἔμεινε· κὴ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος πρόσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, κὴ τοὺς Ισραηλίτας ἰδόντας τεθραμμένους ὑπ' αὐτοῦ [s] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τ' ὀρέων, διῶκειν, κὴ θαυμασίως κὴ ἀξιόλογον τότε νίκην ἄραθαι, τοῦ μὲν Ελεαζάρου κτείναντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους κὴ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ιλᾶ μὲν ὁ πατὴρ, [t] Σεβὰς δὲ ὄνομα. κὴ ἅτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγὰν λεγόμενον [u] αὐτῶν διαταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini*.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura. *Hymni Davidis & muſica inſtrumenta. 2 Regum. c. 22.*

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco *Quos habuerit Davides fortiſſimos. 2 Regum, c. 23.*

qui

[v] Νεφάνος ὁ συγγενὴς] Νεφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠείσατο Εφὰν factum exiſtimarem ἠείσατο Νεφάν.

[x] Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit *Vat.*

[y] Ἐστρατοπέδευσαν] Ἐστρατόσανθ *Vat.*

[z] Πρὸς τῇ πόλει] *Scaliger* πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* HUDS. Forte πρὸς τινι πόλει. COCC.

[a] Ἑκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

[b] Μονομαχήσας Ιωνάθης] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχεῖ in *Editis.*

[c] Σαμαῦος] Σαμὰ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* forſan è *S. Literis.* illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.*

[d] Απολαυων το λοιπον] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀπολαύων perperam in *reliquis.*

[e] Συνετάξατο,] Συνετεξάτο *Big.* & *Samb.*

[f] Τεμετρους,] Vide *Annott.* ad hanc vocem alibi & *G. Voſſium* de *Artis Poëticæ Natura* & *Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5.

[g] Ὀργάνων ἰδέα] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδία τοιαύτη τις τ' τῦ.

[h] Κινύρα,] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

[i] Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

[k] Χώρας ὑπαγαγέσθαι] Ita *Big.* & *Samb.* χώρων in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ἰέσσαμος ὁ] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ιοσαμος. Ιέτσος juxta *Epiphanium.*

[m] Αχεμάου.] Αχεμμάου *Big.* & *Samb.* Αχιμάου *Epiphan.* Αχεμάου legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S Tom.* 2. p. 680.

[n] Ἀνεπαύετο μαχόμενος,] Ἀνεπαύσατο *Big.*

[o] Ἐναγωνίους αὐτῶν] Ὀκτακοσίους ſolus *Vat.*

[p] Δωδείου,] Δώδε *Epiphan.*

[q] Ἀρασάμῳ.] Γεθσαμῳ *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha.*

[r] Τὰς Παλαιστίνας,] Illud τὰς è *MSS.* ut & mox illa ἀπὸ τ' ὀρέων. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit.

[s] Σεβὰς ὄνομα.] Κισαβαῖος vel Κισαβαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.*

[t] Αὐτῶν διαταξαμένων,] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.*

qui Maxilla dicitur, acies ex adverſo conſtitiſſent, poſtquam Hebræi rurſus copiis illorum perterriti fugere cœperant, ſolus inſtar exercitus & acici conſtitit: & alios quidem illorum ſternebat, alios vero, ipſius vim & impetum non ſuſtinentes, ſed in fugam ſe conjicientes, infectatus eſt. Atque has quidem res manibus pugnaque tres iſti præclare geſſerunt. Quo vero tempore, cum rex eſſet Hieroſolymis, ex inopinato venit Palæſtinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem aſcendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello conſulturus; caſtris vero hoſtium in ea valle poſitis quæ uſque ad Bethleem urbem pertingit, viginti ſtadiis ab Hieroſolymis diſtantem, Davides ſociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *ſubinde* mirans, an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, *quod* ſane *ſe* malle, quam ut magnam opum vim *ſibi* daret. tres iſti viri, hiſce auditis, è veſtigio excurrerunt, &, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque *de puteo* aqua rurſus *eadem* per caſtra ad regem reverſi ſunt. * adeo ut Palæſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos præ paucitate contemſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe, ideoque haud fas eſſe ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banajas, genere ſacerdos. à duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, provocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperavit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendæ magnitudinis, eum provocaſſet, inermis armatum & ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, & vivum adhuc & pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenſeri meruit, aut ut primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque *puteo* os anguſtum eſſet, illo nive occluſo in manifeſto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & ſalute deſperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

Vide pag. 371. §. 1.

Εβραῖοι πάλιν τῇ δυνάμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ἀλλὰ μόνῳ ὡς στρατόπεδα ἡ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δὲ ὑποστρέψαντας αὐτὸς τῇ ἰσχυῖ ἡ τῇ βίαι, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [v] ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χερῶν ἡ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἦν [x] Ιεροσολύμοις ὄντος δὲ βασιλέως, ἐπῆλθεν [y] ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προεφήκαμεν, πυθόμενος δὲ θεοῦ περὶ δὲ πολέμου· τὸ δὴ τῶν ἐχθρῶν στρατόπεδον ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἡ μέχρι [z] πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, [a] σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [b] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [c] αὐτὸ κομίσαι, μᾶλλον ἐθελήσειν, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [d] δίδοιη. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ἦσαν, ὥρμησεν [e] ἐκστρατεύσαντες, καὶ διὰ μέσου τοῦ τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦλθον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τοῦ παρεμβολῆς ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος ἐπὶ τῇ δυψυχίαι, ἡρεμῆσαι, [f] καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδυνεύειν ἐπ' αἵματι φάσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ πρόσεσθαι [g] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [h] ηὐχαριστήσειν αὐτῷ. μετὰ τούτους δὲ ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς Αβεσσαῖος. καὶ γὰρ οὗτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος δὲ Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει. προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν διαφόρων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [i] ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. προελόμενος δὲ [k] αὐτὸν ἄοντα, καὶ ζῶντα ἔτι ἐμαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσελθόντες δέ τινες αὐτοῦ τῷ τεθνηκότι τὰς σκηνὰς ἀπέκτειναν. καὶ οἱ λοιποὶ δὴ τριάκοντα [o] τρεῖς, τοιούτοις τοὺς ἀριστεῖς ὑπῆρχον.

[v] Ἐδίωξε.] Ἐδίωκε *Big.* & *Samb.*

[x] Ιεροσολύμοις ὄντος δὲ βασιλέως,] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180.

[y] Ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν,] Hæc omnia abſunt in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[z] Πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει,] Βηθλεέμων πολεως *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Βεθλεέμης πόλεως *Vat.*

[a] Στάδιους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι,] At Bethleemum longius aberat, 6. videlicet miliaria Romana Hieroſolymis. REL.

[b] Πρὸς τῷ λάκκῳ] Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat. Busb.* & *Hen.*

[c] Αὐτὸ κομίσαι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[d] Δίδοιη.] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.*

[e] Ἐκστρατεύσαντες,] Εἰσστρατεύσαντες *Vat.*

* *Adeo ut Palæſtini*,] Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorum contemnere, *Golem.*

[f] Καὶ μηδὲν] Vid. Lib. de Maccab. §. 3.

† *Dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe*,] Dicens ſe nolle hominum ſanguinem bibere, qui aquam vitæ ſuæ periculo petierunt, *in S. Literis.*

[g] Αὐτὸ πιεῖν.] Αὐτῷ *Samb.*

[h] Ηυχαριστήσειν αὐτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐχαριστήσας.

[i] Ωπλισμένον,] Sic *Vat.* & *Vet. Interp.* ὡπλισμένου τῷ δόρατι, τὸ ἐκείνου λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ὡπλισμένου, δόρατί τε τῷ ἐκ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*

[k] Αὐτὸν ἄοντα,] Αὐτὸν τὸν ἄοντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Πρῶτον αὐτῶν] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.*

[m] Βαναίας,] Βανίας paſſim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.

[n] Καταβὰς] Καὶ καταβὰς *Vat.*

[o] Τρεῖς,] Τρεῖς abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* & quidem recte.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οπ Δαυίδ αριθμήσαι, ὁ λαὸς τὴν πμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκώλυσεν ἔλεον.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [p] βυλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τῶν [q] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, [r] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ [s] τελέσαι ἡμίσικλον, προστάττει Ἰωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορεύεσθαι πάντα [t] τὸν ὄχλον ἐξαριθμήσοντα. τοῦ δὲ οὐκ ἀναγκαῖον [v] εἶναι φήσαντος τοῦτο ποιῆσαι, οὐκ ἐπείθη· προστάττει δὴ μηδὲν [x] μελλήσαντα, βαδίζειν ἕως τῆς ἐξαριθμήσεως τῶν Ἑβραίων. Ἰωάβος δὴ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματέας, ἦλθεν εἰς τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶ καταγνόντας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μεθ' μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [y] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμήσας γὰρ αὐτὴν οὐκ ἔφθασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [z] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [a] ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐννήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [b] πεντακόσιαι μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [c] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν ἀμενῆ γένεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Γάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι ἐπὶ τῇ χώρᾳ ἐπὶ [d] ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας [e] πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἥττησθαι, ἢ [f] λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δὲ εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν, [g] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. ὅ γε προφήτης, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσας, καὶ [h] κελεύσας ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λογισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἱτήσειεν [i] ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [k] μὲν ἀφόβως, ὅτι πολλῶν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλοιτο τοὺς τρεῖς μῆνας [l] νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τοὺς εὐσθενοποιοὺς [m] ἔχων περὶ αὐτὸν ἐν φρέασι, [n] καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, [o] ἠτήσατο τὸ παθεῖν κοινὸν ἐν βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δεῖν ἴσον ἀπάντων γίνεται, παραιτῶν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [p] ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.

[p] Βυλόμενον γνῶναι] Βουλευὸς *Hen.* & *Busb.*

[q] Μωϋσέως] *Sc.* mandatorum, quæ per Moysen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c. 30. v. 12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως εὐβλᾶς legisse videtur *Vetus Interpr.*

[r] Ὃς προεῖπεν,] Εἰπόντος ἐὰν *Hen.* & *Busb.*

[s] Τελέσαι ἡμίσικλον,] Τελέσειν juxta *Epiphanium.* atque ita expresse legit *Cedrenus* (p. 69.) ex ipso *Josepho.*

[t] Τὸν ὄχλον ἐξαριθμήσαντα.] Τὸν στρατὸν in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

[v] Εἶναι φήσαντος] Εἶναι deest *Vat.*

[x] Μελλήσαντα,] Μελήσαντά *Big.* & *Samb.* μελήσαντα *Vat.* nec μελήσαντα nec μελήσαντα agnoscit *Epiphan.* qui vertit, *sed jussit numerum Hebræorum insigniter adimpleri.*

[y] Ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.*

[z] Μετενόησε γὰρ] Aut verba plusquam in suo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dinumerasset populum, eo quod deliquisset in Deum.*

[a] Ἁμαρτών.] Ἁμαρτὼν solus *Samb.*

[b] Τετρακόσιαι μυριάδες ἦσαν] Judæis centum millia detrazit, & Israelitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 741. τετρακοσίας χιλιάδας *Epiphan.*

[c] Τῷ Δαυίδῃ] Τῷ deest *Vat.* ut & mox ὁ Θεός.

[d] Ἔτη ἑπτὰ,] Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28.

[e] Πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν] Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμήσας cum *Editis*: quod illud usitatius sit in prosa quam hoc.

[f] Λοιμὸν ἐνσκῆψαι] Sup. lib. IV. c. 6. §. 12. λοιμῷ ταύτῃ ἐνσκήψαντος αὐτοῖς ὑπὸ Θεοῦ τινὸς νόσου· Ἐνσκῆψαι apposite usus hac voce de Peste à Deo immittenda; sic Æschylus Pers. v. 717. λοιμὸν τιν' ἦλθε σκηπτὸς· & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 27. -- ὁ δ' πυρφόρος θεὸς Σκῆψας ἐλαυνὴ λοιμὸς ἔχθιστος πόλει SPANH.

[g] Ἐλυπεῖτο,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλυπεῖτο in *reliquis.*

[h] Κελεύσας ἀποκρίνασθαι] Κελεύοντος *Vat.*

[i] Ἔδοξε τοῦτο] Δόξειε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[k] Μὲν ἀφόβως,] Μέντοι *Vat.*

[l] Νικωμένοις αὐτοῖς,] *Coll. Voss.* & *Big.* νικομένους αὐτούς.

[m] Ἔχων περὶ αὐτὸν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἔχοι.

[n] Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ ὡς διὰ τοῦτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[o] Ἠτήσατο τὸ παθεῖν] Ἠτήσατο πάθος *Big.* & *Samb.*

[p] Ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.] Ἀπήγγειλε *Samb.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Hen.*

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numerasset Davides, luit supplicium: atque ut illud divina cohibuit misericordia.

CÆterum cum Davidi regi in animo esset cognoscere quot myriadibus constaret populus, immemor mandatorum Moysis, qui prædixerat, ut, si populus numeraretur, in singula ejus capita sicli semissis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis universæ censum ageret. Illo vero dicente, nihil necesse esse ut hoc faceret, regi non persuadetur; sed jussit ut omni absque mora proficisceretur ad Hebræos recensendos. Joabus autem assumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & scribis, cum Israëlitarum terram perlustrasset, & quanta fuit *illorum* multitudo computasset, post menses novem & dies viginti Hierosolyma reversus est ad regem, eique numerum *recensiti* populi retulit, absque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad censum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Israëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus seorsim quadraginta millia conficiebat.

Populum numerari jubet Davides. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paral.* c. 21.

2. Deinde cum Davidi declarassent vates, Deum ipsi periratum esse, supplex orare cœpit & obsecrare, ut propitius fieret sibique noxam ignosceret. Tum Deus ad ipsum misit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit suis in finibus septem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menses hostibus cedere, an Hebræos pestilentiæ morbo grassante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis esset electio, *animi* discruciabatur, atque valde confusus erat. At cum vates dixisset, necesse esse ut hoc fieret, jussissetque statim responsum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod à viris fortissimis stipiaretur, & loca ei essent præsidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

Pestem præ cæteris malis eligit Davides. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paral.* c. 21.

3. Ista cum vates accepisset, *ea* Deo nunciatum ivit.

Pestis sævit in Israëlitas. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paral.* c. 21.

ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe ſuppli-"cio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut qui nihil *ma-*"*li* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21. Davides, jubente Deo, aram exſtruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *iſtis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque conſtructa illic Deo ſacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, ſed illico ad locum ſibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *ſuis* omnibus verſus ſe tendentem, ad ipſum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebuſæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adverſus illum admiſit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad ſervum dominus accederet, reſpondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exſtrueret, & ſacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocauſtum ſe ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut ſacrificium acciperet. Rex vero ajebat ſe illum ſimplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à ſe gratiam iniiſſe: illum autem obſecrabat ut *certo* pretio iſta omnia ſibi addiceret, haud enim fas eſſe gratuitas hoſtias immolare. Cum vero Oronnas dixiſſet ſe facturum eſſe quicquid *ille* vellet, quinquaginta ſiclis aream ab illo emit *rex*, araque exſtructa rem divinam fecit & ſolida cremavit ſacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus eſt Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus eſſet in quem Abramus olim filium ſuum Iſacum adduxit, ut eo ſolidum faceret ſacrificium, &, cum ad puerum ju-

Ubi olim Iſacus ara erat admotus, & ubi poſtea conditum eſt Templum.

ὁ δὲ τὸν λοιμὸν καὶ τὸν φθορέα ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δὲ ὑπὸ μονοτρόπως· ὥστε ῥᾴδιον καταγνῶναι ἰδέαν τοῦ νόσου. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δὲ αὐτὸς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν ὥστε ἀπορῆσαι δυναμένοις ἀνῄρπαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τοῦ τελευτοῦ ἐπέφερε. τοὺς μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδυνῆς τοῦ ψυχροῦ ἀφιέντων· ἐνίων δὲ καὶ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδὲ εἰς κηδείαν καταλειμμένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παυτελὲς δαπανωμένων. οἱ δὲ [q] αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος προπηγεῖς [r] ἀπώμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [s] ἐναπέθνησκον ἀτελεῖ τὴν ταφᾶς. ἀπώλοντο δὲ, δεξαμένης ἕωθεν τὸ λοιμικὸς νόσος φθείρειν αὐτοὺς ἕως [t] ὥρας ἀρίστου, [v] μυριάδες ἑβδομήκοντα ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ χεῖρα [x] ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον [y] ἐνδεδυμένος ἔκειτο καὶ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ὑπολωλόσιν ἀρκεθέντα παύσασθαι. ἀναβλέψας δὲ εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς "εἰκὸς δικαίως κολασθῆναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ πρόβατα σώ-"ζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἀντιβολῶν τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ παῦσαι ἀποσκήπτειν, φείδεσθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

δ'. Κατανεύσας δὲ ὁ Θεὸς τὰς [z] ἱκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι προστάξαι εἰς [a] τὴν ἅλω τοῦ Ἰεβουσαίου [b] Ὀρόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ [c] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δὲ ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ὡς [d] ἔσπευδεν ἐπὶ τὸ [e] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [f] Ὀρόννας δὲ τὸν σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα προσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πόρρωθεν ἐθεάσατο, προσεδέξατο αὐτοὺς καὶ προσεκύνησεν. ἦν δὲ τὸ μὲν γένος Ἰεβουσαῖος, φίλος δὲ ἐν τοῖς μάλιστα Δαυίδου· [g] καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν εὐθὲν εἰρώτησε δεινὸν, ὅτι τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. τοῦ δὲ Ὀρόννα πυθομένου τί [h] παρεῖν πρὸς τὸν δοῦλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [i] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, [k] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεται, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεται τὴν θυσίαν [l] προσίεσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· πιπρᾶναι δὲ αὐτὸν ἐξίει λαμβάνειν πάντων. ἀ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἀπολλεῖν. τοῦ δὲ Ὀρόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βέλοιτο, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνέλυσεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δὲ τάχιστα τὸ θεῖον, καὶ πάλιν ἥμερος γίνεται. σωθεὶς δὲ εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Ἀβραμον τὸν ἑὸν αὐτοῦ Ἰσαακον ὡς ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τοῦ παῖδος κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι

q Αἰφνίδιον σκότος] Αἰφνιδίως juxta *Epiphan.*

r Ἀπώμωζον·] Ita *Big.* in *ceteris* ἀπῄμωζον.

s Ἐναπέθνησκον] Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐπαπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ὥρας ἀρίστου.] Ita & LXXII. inter *ſex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24.

v Μυριάδες ἑπτά.] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum.*

x Ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.*

y Ἐνδεδυμένος ἔκειτο] Ἐνδυσάμενος ἔκειτο καὶ γῆς ſolus *Vat.*

z Ἱκεσίας,] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκετείας in *Editis.*

a Τὴν ἅλω τοῦ Ἰεβουσαίου] Conf. ſup. cap. 3. §. 3. SPANH.

b Ὀρόννα.] Alibi (in *Annott.* ad p. 371. §. 3.) Ὀρφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part. 1. Lib 2. c. 38.) malit hic Ὀρόνα & illic Ὀρόννα reſcribere. Ὀρνᾶ *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & LXXII. Ὀρωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, Oronna, Orpha, Orna & Orphni. Vide *Annott.* ad p. 371. §. 3.

c Θυσίας ἐπιτελέσαι.] Θυσίαν *Vat.*

d Ἔσπευδεν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἔσπευσεν libavit in ſuo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔσπευδεν vel ἔσπευδε. in *Editis*, *Aliſiſque* ἔπιμψεν.

e Παρηγγελμένον] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *reliquis* παρηγγελμένον.

f Ὀρόννας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *ceteris* Ὀρόννα.

g Καὶ διὰ] Ea de re ſup. cap. 3. § 3. SPANH.

h Παρεῖν πρὸς τὸν δοῦλον] Παρεῖν *Big.* & *Samb.* παρεῖκε *Hen.* & *Busb.*

i Θεῷ,] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *ceteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ.

k Εἶπε,] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.*

l Προσίεσθαι.] Προσίεσθαι *Samb.* (προσίεσθαι *Coll. Voſſ.*) προσιέσθαι *Big.*

m Ἐφα-

νῆναι παρεσκεύασε τῷ βωμῷ, ὃν ὁ κατέβυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προεῖπαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [m] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ [n] οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. παρ' ὃν εὐτυχὼς ἀφῆκεν εἰς τὸ μηνύμενον τοῖς φωνοῖς. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τοῖς βασιλείαν διαδέχεσθαι.

gulandum ſe accingeret, aries ex improviſo apparuit altari adſtans, quem & Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem ſuam à Deo exauditam eſſe, ſuumque ſacrificium ab eo benigne acceptum, cenſebat totum illum locum appellare aram populi univerſi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod ſane appoſite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum miſſum dicebat, fore ut templum eo loci exſtrueret ipſius filius, qui ei in regno ſucceſſurus erat. *Lib. 1. c. 14.*

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in ſtructuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

ΜΕτὰ δὲ τοῦτο τοῦ προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [o] παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος προσφέρειν τοὺς λίθους· [p] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [q] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺ σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθεστα, Τυρίων αὐτῷ πέμπτων καὶ [r] Σιδωνίων. ἐπιστέλλει γὰρ αὐτοῖς τοῦ τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα προσκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμου τοῦ ὕλου τὸ οἰκοδομίας καὶ ναὸν καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπερίζῃ νέος ὢν, καὶ τὸ πιστὸν ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ προκειμένου ἔχων ἐπιτελῆ τὸ ἔργον.

β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [s] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τοῦ βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βεβλό-"μενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρ-"μένον, προεῖπεν δ' ὅτι Σολομὼν [t] οἰκοδομήσει τὸν "ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθήσομε-"νος τοὔνομα, ἃ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγέλλετο, τοῦ δ' Εβραίων χώραν εὐδαίμονα κα-"τασήσειν ἐπ' αὐτοῖς, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [u] καὶ περὶ "τῆς ἡλικίας ἀποδείκνυσαι βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τύχης προσηκούσης "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς διὰ Μωϋ-"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ πα-"ραβαίνειν ὑπέρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασι-"λεύοντος ἔιλετο αὐτῷ ἡμέσθαι, κατάδασον ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη-"δὲ [x] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γὰρ σοὶ, πρὸ "τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [y] ἤδη τάλαντα συνηλεγμένα μύρια, [z] δέ-"κα δὲ ἐγγύς μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμοῦ πλείονα σωτέθεικα· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλου ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς

ΜΕΤΑ autem vaticinio accepto juſſit rex ut recenſerentur inquilini: & inventa ſunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia conſtituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atque ex iſtis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *deſignata* paravit, & materiam cedrinam multam & ſtupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipſis enim per literas ſignificaverat ut ligna ei ſuppeditarent: dicebatque ſuis amicis hæc ſe jam apparare, ut filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis eſſet & propter ætatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolveret. *Davidis apparatus ad Templi exſtructionem. 1 Paral. c. 21.*

2. Accito deinde Solomoni filio mandavit, ut, quamprimum imperium adeptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens; "quod ipſum, cum id fa-"cere in animum induxerat, prohibuerit Deus, ut-"pote ſanguine & bellis pollutum; veruntamen "prædixerit fore ut Solomon ex filiis natu mini-"mus ſibi templum ædificaret, qui ſcilicet hoc "nomine vocaretur, cujus ſe quidem veluti pa-"trem curam habiturum eſſe pollicebatur, terræ "vero Hebræorum *magnam* ſub ipſo felicitatem "largiturum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo "quod omnium maximum eſt, pace & quiete ab "hoſtibus & diſcordiis civilibus. Tu itaque, cum "à Deo, etiam antequam natus eras, rex fueris de-"ſignatus, da operam ut & cætera dignum te "præbeas ejus providentia, pietatem colens & ju-"ſtitiam atque fortitudinem: mandata quoque e-"jus & leges per Moyſen traditas cuſtodi, & ne "patiare alios peccare. Templum autem, quod te "regnante ſtrui ſibi voluit, modis omnibus age ut "Deo perficiatur, nihil attonitus operis magnitu-"dine, neque ejus difficultatem pertimeſcens. nam "ut omnia tibi ante obitum meum parata ſint "efficiam. Scito ſane collecta eſſe auri quidem "decem millia talentorum, argenti vero centum "millia. Quin & æs & ferrum innumerabile con-"geſſi: & ad hæc lapidum & lignorum materiæ "vim immenſam. Prætereaque habes fabrorum "la- XI. *Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exſtructionem ſe cum alacritate accingeret. 1 Paral. c. 22.*

m Εκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον] Vide 1 Par. c. 22. v. 1.

n Οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ.] Ἀλλὰ ἀπείρηται πρὸς τοῦ Θεοῦ adjicit Zonaras.

o Παροίκους,] Προσηλύτους LXXII.

p Τρισχιλίους δὲ] Auctoritate *MSS.* καὶ ante τρισχιλίους, quod in *Editis* exſtabat, delevi.

q Ητοιμασε δὲ] Ητοιμα ſolus *Vat.*

r Σιδωνίων.] Σιδωνίων *Big.*

s Κατασκευάσαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτὸν τῷ Θεῷ οἰκοδομῆσαι *Baſ.* & *G.* κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτῷ οἰκοδομῆσαι Διαδεξαμένῳ *Vat.*

t Οἰκοδομήσει τὸν ναὸν αὐτῷ,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* οἰκοδομήσοι.

u Καὶ περὶ τῆς ἡλικίας] Καὶ inſerui ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Αποδειλιάσας] Αποδειλιάσης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

y Ηδη τάλαντα] Vocem ἤδη accepi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

z Δέκα δὲ] Hic Joſephus diſſentit à *S. Literis*: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videſis *Villalpandum* tom. III. p. 412. *Brerewoodum* de *Ponderibus*, c. 6. & *Uſſerium* in *Epiſt.* ad *L. Cappellum*, p. 214.

"lapidariorum & lignariorum multas myriadas: &
Verba etiam ea de re fecit ad populum. 1 Paral. c. 22.
"si quid hisce defuerit, tu supplebis. Quapropter
"hoc opere absoluto gratus eris Deo, ejus gau-
"dens patrocinio." At post hæc populi etiam principes adhortatus est, ut in structura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios justosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, jussit arcam in eo reponi & vasa sacra, quæ multo ante templum habuisse debuerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum ædificarent. Atque ista quidem Davides ad principes filiumque suum loquutus est.

Abesace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1.

3. Jam vero ætate ingravescente, ejusque corpore præsenio frigescente, alsiosus factus est, ut ne quidem multarum vestium injectu calesceret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesace nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Adonias regnum affectat. 3 Regum, c. 1.

4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, ingenio Absalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut scisceretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque insci

Beethsabe, Nathana eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 Reg. c. 1.

"μυριάδας καὶ πετώνων· ἂν δέ τι [a] τούτοις σοὶ προσ-
"δεῆ, σὺ προσθήσεις. [b] γινομένου τοίνυν τούτου, ἄρεσ-
"ἔσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων προστάτην." [c] προσπαρεκε-
λεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ λαόν, τὰ οἰκοδομίας [d] συλ-
λαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν
πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν [e] ἀσχολεῖν. [f] καρπώσεσθαι γὰρ
αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνης καὶ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται
τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθέν-
τος δὲ ναοῦ, [g] τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέ-
ταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, πρὸ πολλοῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τοῖς ἐντολοῖς τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέ-
ρες, ἐντελαμένοις μὲν τὸ τὴν γῆν ταύτην κατασχεῖν οἰκο-
δομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυί-
δης καὶ τὸν υἱὸν αὐτὸς διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τὸ σῶμα αὐτῷ ψυχόμενον πρὸς τὸ γῆρον, [h] δυσεργὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γιγνομένης ἀναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβουλευσάν-
των, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας κάλλιστη ἐπιλεχθεῖσα παρ-
θένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τὸν γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπόντος αὐτὸν τοῦ κόρης· [i] διε-
ζήτησε δὲ πᾶσαν γυναῖκα μίαν πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστην γυναι-
κῶν, [k] Ἀβισάκην τὴν Σωμανῖτιν, ἣ συγκοιμωμένη [l] μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως οὐ πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀδυνάτου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς [m] Δαυίδου, νεανίας κάλλους καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [n] Αἰγιαθοῦς γεγονώς, Ἀδω-
νίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῳ [o] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [p] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχε, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ προλαβεῖν. καταισκευάσας δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. τοῦτ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπέπληξεν, οὐδὲ ἐπέσχεν αὐτὸν τῆς προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ [q] πυθέσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττειν, [r] προήχθη. συνεργοὺς δὲ εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δὲ ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [s] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ὁπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ [t] Σεμεῖς ὁ Δαυίδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Ἀδωνίου προσκαλεσαμένου δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν [u] τὴν ἐν τῷ βα-
σιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰούδα [x] φυλῆς, τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέα [y] Σάδωκον καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, καὶ τοῦ ὁπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάν-
τας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ὁπὶ τὴν ἑστίασιν· τότε πρὸς τὴν Σολομῶνος [z] μητέρα Βεεθσαβὲν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασι-
λεύς

a Τούτοις σοὶ] Τούτων solus *Vat.*

b Γινομένου τοίνυν τούτου,] Ita *Bas.* Γινομ. τ. τ. ἄρεσ ἔστη τὸν Θεὸν ἔχων πρ. *Samb.* Γιν. τ. τ. ἄρεσ ἔστη τὸν Θεὸν αὐτὸν ἔχων *Big.* Γίνου τὰ νῦν ἄρεσ τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præsertim cum *Epiphanius* habeat, *esto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum censeo, Γίνου τοίνυν ἄρεσ, τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην.

c Προσπαρεκελεύσατο] Conf. inf. lib. VIII. c. 5. §. 2. SPANH.

d Συλλαβέσθαι] Συλλαμβάνεσθαι *Big.* & *Coll. Voss.*

e Ἀσχολεῖν.] Εὐσχολεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Καρπώσεσθαι γὰρ] Καρπώσασθαι solus *Vat.*

g Τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν] Ita *Big.* τὴν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὴν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὴν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Bas* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & sacra vasa recondere.*

h Δυσεργὴς ὑπῆρχεν,] Δύσεργος in *MSS.*

i Εὑρίσκε] Εὑρεθῆ *Vat.*

k Ἀβισάκη τὴν Σωμανῖτιν,] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedreno.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.*

l Μόνον τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνεθερμαινεν αὐτὸν μόνον.

m Δαυίδου,] Τοῦ Δαυίδου *Samb.*

n Αἰγιαθοῦς γεγονώς,] Αἰγίαθης *Samb.* Ἀγίθης *Vat.* Αἰγίθης vel Αγίθης juxta *Epiphanium.*

o Τὴν διάνοιαν,] Τῆτε διάνοια *Vat.*

p Ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχε.] Ὡς βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.*

q Πυθέσθαι,] *Al.* πυθέσθαι.

r Προήχθη.] Διενοήθη *Vat.*

s Ναθάνας,] Ita ut supra p. 381. §. 3. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν.

t Σεμεῖς ὁ] Σιμεῖς *Big.* & *Samb.* Σιμεΐας *Vat.* & *Epiphan.*

u Τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ,] Τὴν juxta *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μέ. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191.

x Φυλῆς, τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν post φυλῆς adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.*

y Σάδωκον] Σάδωκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet Interpr.* & τοὺς ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως Σ accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον ὃ τοῦ ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod. Vat.* & mox τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ &c.

z Βεεθσαβὲν] Ita & p. 380. §. 1. Βεθσαβὲν in *Editis.* Βερσάβεν *Big.* & *Samb.* Βερσαβεὲν *Vat.*

a Σι-

λεύς ἐστι, καὶ τῦτ' ἀγνοεῖ Δαυίδης, σωεβάλλέ τι σώζειν αὐτῷ καὶ τὸν παῖδα [a] Σολομῶνα, καὶ ωὸς Δαυίδην ωροσελθῶσαν μόνην λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὀμόσαι μετ' αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δὲ Αδωνίας τὴν ἀρχὴν "ἤδη ωεφάλαβοι." ταῦτα δὴ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ ωροφήτης ἐπεισελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς διημαρτυρήσειν. ἡ δὴ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Να-θάνα πάρεσι ωρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ωροσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [b] καθὼς ὁ ωροφήτης ὑπ' ἐμοῦ διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον [c] ὃ Αδωνίας, καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένους, Αβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ιωάβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μεμνῆσθαι. ἔλεγέ τε [d] πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσοι βασιλέα· παρεκάλει τε κἀκείνου ἔχειν, [e] ὥστε μὴ τῷ ἀπαλλαγῆναι αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτῷ τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [f] ἀναιρήσει.

ε'. Διαλεγομένης δὲ ἔτι τῆ γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τῆς δωματίου [g] ωροεστῶτες, ὅτι βούλεται Νάθανας ἰδεῖν αὐτόν. ὃ δὲ βασιλέως [h] σκηδέξασθαι κελεύσαντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Αδωνίαν βασιλέα καὶ ωεφάδοιτο τῷ ἀρχῷ, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον κεκληκέναι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [i] τὸν Ιωάβον, οἱ, μὴ κρότου καὶ παιδιᾶς ἀνακεκραμένοι πολλῆς, [k] αἰώνιον αὐτῷ [l] σωεύχονται τὴν ἡγεμονίαν· σκάλεσέ τε ἔτι ἐμὲ, ἔτι τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ἔτι Βαναίαν τὸν ὑπὲρ τοῦ σωματοφυλάκων. δίκαιον δὲ εἶναι τοῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ καὶ τῇ σῇ γνώμῃ ἐχωρεῖτο. ταῦτα δὲ Νάθανα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς σκέλθοι καλέσαι τὸν Βεεθσαβῆ ωρὸς αὐτόν. σκκεχωρήκει γὰρ σκ τῆς δωματίου, ωροφήτου ωαραγγελθέντος. ἡ δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, "τὸν μέγιστον Θεὸν, ἢ μὲν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα [m] βασι-"λεύσειν, ὡς καὶ ωρότερον ὤμοσα, καὶ τοῦτον ὑπὲρ τιμῆς [n] κα-"θῆσθαι θρόνου, καὶ τῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." ωροσκυνήσασης δὲ αὐτὸν τὴν γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ὑπὲρ τοῦ σωματοφυλάκων. καὶ [o] ωαραγγελθέντων κελεύει ωεφάλαβεῖν Νάθανάν τε τὸν ωροφήτην, καὶ τοὺς ωερὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ὑπὲρ τὴν [p] βασιλικὴν ἡμίονον, ἄγειν ἐκ πόλεως ἀγαγεῖν ὑπὲρ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [q] Γιών· καὶ ωεριχέαντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδείξαι βασιλέα. τοῦτο δὴ ποιῆσαι ωροσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Νάθανάν τὸν ωροφήτην, ἀναλαβόντας τε τοὺς ωερὶ μέσης τὸν πόλεως, τοῖς κέρασιν ὑπαυλίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [r] τὸν Σολομῶνα τὸν βα-"σιλέα καθῆσθαι ὑπὲρ [s] βασιλικοῦ θρόνου·" ἵνα γνῶ πᾶς [t] ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον αὐτὸν [t] ὑπὸ [t] πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δὲ [v] ἐντέταλκε ωερὶ τὴν ἀρχὴν, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως ωροστῇ [x] τῶν τῶν Εβραίων ἔθνους ωαντὸς καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς. Βαναία δὲ εὐξαμένου τοῦ Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν ἀφαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ὑπὲρ τὸν ἡμίονον τοῦ Σολομῶνα· καὶ [y] ωροάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ὑπὲρ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [z] εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν ἐπιφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [a] αὐτῷ γε-

Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, interim "vero Adonias imperium jam susceperit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recenset; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis. addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat.* 3 Reg. c. 1. regii cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, "inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum "Solomonem certe regnaturum esse, ut jam ante "juravi, eumque in solio meo sessurum, idque hac "ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum. ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum solo regio sedeat Solo-"mon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem eum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum fastis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precantesque ut quam diutissime regnet: dein

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

in

a Σολομῶνα,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλεύσειν. μεταξὺ δὲ Αδωνίας.

b Καθὼς ὁ ωροφήτης] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis.*

c Τὸ Αδωνία,] Τῷ Αδωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

d Πάντα τὸν λαὸν] Πάντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Ὥστε μὴ τῷ ἀπαλλαγῆναι] Ὡς μὴ *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναιρήσει.] Ἀναιρήσειεν *Vat.*

g Προεστῶτες,] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* παρεστῶτες in *Editis*, *Aliisque.*

h Ἐκδέξασθαι κελεύσαντος,] Μὴ ἐκδέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἀποδέξασθαι. COCC.

i Τὸν Ιωάβον,] Τὸν abest *Vat.*

k Αἰώνιον αὐτῷ] Αἰωνίαν *Vat.*

l Σωεύχονται] τὴν ἡγεμονίαν·] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* σωεύχωνται in *Editis.*

m Βασιλεύσειν.] Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.*

n Καθῆσθαι θρόνου,] Καθεδεῖσθαι in *Iisdem.*

o Παραγγελθέντων κελεύει] Παραγγελθεισῶν *Samb.* & *Vat.* ὑπαγορευομένης *Coll. Big.* ὑπαγορευομένης *Coll. Voss.*

p Βασιλικὴν ἡμίονον,] Βασιλικὴν αὐτὸν ἡμίονον *Vat.*

q Γιών·] Ita cum LXXII. quòd Γηὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὼν in *Editis.* Σιὼν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott.* ad p. 406. §. 4.

r Τὸν Σολομῶνα] Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.*

s Ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον] Articulum ὁ reposui ex *MSS.*

t Ὑπὸ τοῦ πατρὸς] Ὑπὸ *Samb.* (quod & *Coccejus* vult) & *Vat.*

v Ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς.] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντεταλθεὶς habet. ἐντετάλθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπετάλη in *Editis*, forsan pro ἐπιτέταλται. HUDS. Lege ἐπιτέτακται. COCC.

x Τῶν τῶν Εβραίων ἔθνους] Τῶν Εβρ. *Samb.* τῶν Εβρ. *Vat.*

y Προάγοντες] Προαγαγόντες *Big.* & *Vat.* προσαγάγοντες *Samb.*

z Εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν] Εἰσήγαγον *Vat.*

a Αὐτῷ γενέσθαι] Αὐτῷ *Vat.*

in domum regiam adductum ſolio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque feſtum celebrandum convertebatur, choris tibiiſque ſeſe *adeo* oblectantes; ut ex ingenti inſtrumentorum numero terra ſimul omnis & aër undique circumſonaret.

Solomon rex ſalutatur. 3 *Reg. c.* 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejuſque convivæ, animis conſternati erant: & Joabus imperator dicebat, ſibi nec placere ſonitum iſtum nec tubam. Dumque appoſitum eſſet convivium & nemo de eo deguſtaret, ſed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conſpexiſſet libens, bonumque nuncium vocaſſet, *ordine* illis rem totam de Solomone regiſque Davidis voluntate expoſuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio ſurrexiſſent, domum quiſque ſuam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiſerat, Deo fit ſupplex, cornibus etiam altaris, quæ ſcilicet prominebant, ab eo prehenſis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando ſibi dari obſecret, "ipſum nec injuriæ memorem fore, nec ma"li aliquid ſibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob iſtud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "ſi poſthac in novis rebus moliendis fuerit depre"henſus, ſibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde miſit qui illum à ſupplicatione excitarent. Cumque ad eum veniſſet & adoraſſet, domum ſuam juſſit diſcedere, nihil *mali* ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum præſtare, ut hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 *Reg. c.* 1.

Davides ſacerdotes & Levitas in claſſes dividit, eiſque munera aſſignat. 1 *Paral. c.* 23. 24. *&c.*

7. Cum autem Davidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, convocat principes *univerſos* Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Levitis. atque * hiſce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi conſtituit viginti tria millia, judices vero populi & ſcribas eorum ſex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta *muſica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: & ſeparatis à *reliqua* tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque ut una familia miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum. atque ſic familiæ omnes ſortem *ſuam* acceperunt in præſentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps uſque ad vigeſimam quartam. Atque hæc diviſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levi-

Pag. 401. §. 3.

νέαθαι πολυχρόνιον ὀχόμενοι· καὶ ⸀παραγίνεσθαι εἰς τ̃ [b] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [c] ἐπὶ τ̃ θρόνου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' ἀμφοῖν ἀδὺς ἐτέρπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς περπόμενος· ὡς ⸀παρὰ τ̃ πλήθους τ̃ ὀρχουμένων ἅπασαν ⸀σείεσθαι τὴν γῆν καὶ [d] ἀέρα.

ς'. Ὡς δ' ἤκουσε τ̃ βοῆς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰωάβος ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις ἀδὲ τῇ σάλπιγγι. ⸀παρακειμένου δ' τοῦ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δ' [e] ἐπ' ἐννοίας ⸀παραχόντων, εἰσπίπτει ⸀πρὸς αὐτοὺς ὁ τ̃ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρου παῖς Ἰωνάθης. τ̃ δ' Ἀδωνίαν ἰδόντα τ̃ νεανίαν ἡδέως, καὶ ⸀προσφέροντα ἀγαθὸν ἄγγελον, εὐθὺς πάντ' αὐτοῖς τὰ ⸀περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδου [f] τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίου ὅ, τε Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφυγον ⸀πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [g] Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας τὸν βασιλέα ⸀περὶ τῶν γεγονότων [h] ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων ᾗ ἀ δὴ ⸀περῆκεν, ἐλλαβόμενος. δηλοῦται τ̃ῳ Σολομῶνι πεπιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὡς μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐρχόσασθαι δεινὸν [i] αὐτὸν μηδέν. ὁ δ', ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τ̃ῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ' εἰ λημφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τ̃ῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [k] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τ̃ῆς [l] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ ⸀πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τὸ λοιπὸν παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τ̃ῷ συμφέρον ἥξειν.

ζ. Βουλόμενος δ' Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τὰς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δ' τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τ̃ ἀπὸ τριάκοντα [m] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τετρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ⸀ἐπιμελητὰς [n] μὲν τ̃ οἰκοδομίας τ̃ ναοῦ, [o] δισμυρίους τρισχιλίους· κριτὰς δ' τ̃ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δ' τετρακισχιλίους τ̃ οἴκου τ̃ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνωδοὺς τ̃ Θεοῦ, ἄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [p] κατεσκεύασε, καθὼς ⸀προειρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτοὺς κατ' πατριάς, καὶ χωρίσας ἐκ τ̃ φυλ̃ῆς τοὺς ἱερεῖς [q] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τ̃ Ἐλεαζάρου οἰκίας ἐκκαίδεκα, ἐκ δ' τ̃ Ἰθαμάρου ὀκτώ. [r] διέταξέ τε μίαν πατριὰν ἑβδομηνθήσαι τ̃ῷ Θεῷ ἀπὸ ἡμέρας [s] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ [t] ἕως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου [u] Ἀβιαθάρου τ̃ ἀρχιερέων, καὶ πάντων τ̃ ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐκλάφη πρώτη· [x] ἡ δ' δευτέρα ἀκολούθως ἔσχε τ̃ εἴκοσι τέσσαρων. [y] καὶ διέμενεν οὕτως ὁ μερισμὸς [z] ἄχρι τ̃ σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δ' καὶ τ̃

b Οἶκον βασιλικὸν,] Οἶκον τ̃ βασιλικοῦ *Big. Samb. & Vat.*

c Ἐπὶ δ' θρόνου.] Ἐπὶ θρόνου *Vat.*

d Ἀέρα.] Καὶ τ̃ ἀέρα *Big. Samb. & Vat.*

e Ἐπ' ἐννοίας ⸀παραχόντων,] Ἐννοίας *Samb.*

f Τοῦ βασιλέως γνώμην,] Ita *Baſ.* & *Samb.* δ deeſt *cæteris.*

g Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ἀδωνίας *Vat.*

h Ἱκέτης γίνεται δ τοῦ Θεοῦ, καὶ τ̃] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἱκέτης γίνεται δ τοῦ θυσιαστηρίου, ὃ δὴ ⸀περῆκεν ἐλλαβόμενος in *Editis.* atque *Epiphanius* ſenſu adhuc magis mutilato, vertit, *ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Solomoni.* Ἱκέτης τ̃ γυναικὸς apud *Thucydidem*, ubi agit de Themiſtocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium ſe recipiente.

i Αὐτὸν μηδέν.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

k Καὶ πέμψας αὐτὸν] Καὶ deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.*

l Ἱκεσίας.] Ita cum *MSS.* ut aliquoties ſupra. *ἱκετείας* in *Editis.*

* *Hiſce primus numeratus,*] Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

m Ἐτῶν ἕως πεντήκοντα] Verba illa *ἐτῶν ἕως πεντήκοντα* inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Μὲν τ̃ οἰκοδομίας] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Δισμυρίους τρισχιλίους·] Ita *Baſ. Samb.* & *Epiphan.* δισμυρίους καὶ τρισχιλίους *Vat.*, δισμ. τετρακισχιλίους *Gen.* & *Big.* cum *S. Literis.*

p Κατεσκεύασε,] Sic *Samb.* & *Vat.* κατασκεύασε in *reliquis.*

q Εὗρε τούτων] Alibi ἦνρε edidi. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadverſ. ad Dialectum Att.* p. 147.

r Διέταξέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέταξε δ in *cæteris.*

s Ὀκτὼ,] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Iſagog.* p. 297.

t Οὕτως αἱ πατριαὶ] Eo modo *Baſ. Samb.* & *Vat.* ἕως ἂν αἱ πατριαὶ in *reliquis.*

u Ἀβιαθάρου] Παρόντων, quo poſt Ἀβιαθάρου exſtabat in *Editis*; auctoritate *MSS.* & *Epiphanii* ejectum eſſe volui.

x Ἡ δ δευτέρα] Aliquid amplius in *ſuo Codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſecunda pariter & tertia & conſequenter uſque ad* XXIV.

y Καὶ διέμενεν οὕτως] Ita cum *Vat.* διέμενεν in *cæteris.*

z Ἄχρι τ̃ σήμερον] Ex his verbis quidam colligunt Joſephum hos libros ſcripſiſſe ante excidium templi, quoniam everſo tem-

ϕ Λοιπὸν Φυλῆς εἴκοσι μέρη Ϛ τέσσαρα, ϗ κληρωσαμένων ϗ τ αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τ τ ἱερέων [a] ἐφημερίσιν [b] ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. τὰς δ' ἀπογόνους ϕ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτὰς φύλακας τ θησαυρῶν ϕ Θεοῦ, ϗ τ ἀναθημάτων ἃ σωρεύθη τοὺς βασιλεῖς [c] ἀναθῆναι, διέταξε ϗ πᾶσι τοῖς ἐκ τ Λοιπὸν Φυλῆς Ϛ τοῖς ἱερεῦσι διακονεῖν [d] νύκτα Ϛ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωϋσῆς.

η. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν φυλὴν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι Ϛ ἑκατοντάρχαις Ϛ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τ μοιρῶν δισμυρίας Ϛ πεντακισχιλίας, [e] οὓς ἐκέλευσε στρατεύειν ϗ τριάκοντ' ἡμέρας ἀπὸ τ πρώτης ἕως τ ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις ϗ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δ Ϛ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [f] ἤδει ϗ δίκαιον, ἀπὸ τρόπου τε τῶν θησαυρῶν, ϗ κωμῶν ϗ ἀγρῶν ἄλλας, ϗ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

θ. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [g] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, ϗ τοὺς φυλάρχας, ϗ τοὺς ἡγεμόνας τῶν ἀφαιρέσεων, ϗ τοὺς ἐπὶ πάσης πραξέως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, σὰς [h] ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ Ϛ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ ἀφανισθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευασάμην, ϗ [i] ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ "δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με ἀφ' τοῦ προφήτου Ναθάνα, ἀφ' τε "τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [k] ϗ τῷ φόνῳ τ ἐχθρῶν "μεμιάνθαι τὴν δεξίαν· τ δ' ὑὸν ἐκέλευσε τ ἀφανδεξόμενον τὴν βασιλείαν καταστκάσαι τ ναὸν αὐτῷ. νῦν "οὖν ἐπεὶ Ϛ [l] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ιακώβῳ δυοκαίδεκα παῖδων φυομένων, ἵστε τ Ιούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [m] Ϛ "ἐμὲ τ ἀδελφῶν ἐξ ὄντων προκεχειρισμένα Ϛ τὴν ἡγεμονίαν "λαβόντα [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ, ϗ μηδένα τούτων δυσχεραίνειν, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνι τὴν βασιλείαν "παρειληφότι· ἀλλ' ὑπείκοντας ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν "ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν γὰρ "Θεοῦ θέλοντος οὐδὲ ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δ' ἐπ' ἀδελφῷ τοιαύτης τυχόντι τ τιμῆς προσῆκεν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὲ τὰς ὑπαρχούσας τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, ϗ τὴν ἀδελφοκτονίαν ταύτην ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἀπαρῆναι, ϗ τ ἀπανθῆσαι ταύτην φθαμένην χρόνον, ὡς αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσται δ' ἡ "ταῦτα βέβαια, ϗ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῇ [p] Ϛ "δίκαιον σαυτὸν ϗ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα "φθαρεῖν."

ι. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτοις ποιησάμενος τοὺς λό-

tarum classes viginti quatuor: factaque sortitione, illis obtigerunt vices similiter ac sacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus est Moysis posteros. constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; sancivitque ut Levitæ omnes & sacerdotes continuato diem noctemque ministerio servirent Deo, prout Moyses ipsis præceperat.

8. Cæterum post hæc exercitum totum in duodecim cohortes distribuit, singulæ *cohorti* ducibus suis & centurionibus & tribunis assignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præsto esse jussit una cum tribunis *suis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos esse noverat justosque, unicuique cohorti præesse voluit: ærarii etiam quæstores, vicorumque curatores & agrorum alios constituit, nunnullosque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recensere haud necessarium esse duxi. *Reliquum etiam populum distribuit. Paral. c. 27.*

9. Postquam autem horum singula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magistratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali solito celsiori constitisset, multitudinem sic alloquutus est: "Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo esset ædem Deo "construere, tum auri multum paravi tum argenti "decem millia talentorum. At Deus per Nathanam "vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro "vobis bella gesserim & hostium cæde dextram "polluerim: voluit autem ut filius, regni successor, ipsi templum exstrueret. Nunc igitur quandoquidem scitis Judam, Jacobo licet proavo nostro essent filii duodecim, regem declaratum fuisse, meque, cum sex fratres essent, *reliquis* præla"tum, & à Deo imperium accepisse, nec eorum "quenquam id ægre tulisse; ita ego quoque oro "obtestorque liberos meos, ut nolint seditionem "commovere, Solomone imperium consequuto; "sed cognito quod Deus ipsum delegerit, eundem "lubenti animo dominum ferre velint. Haud e"nim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum "potienti servire: æquum vero de fratre ad tantum "honoris fastigium evecto sibimet gratulari, ut "qui ejusdem *fortunæ* socii & participes essent. "Equidem precor ut rata habeantur Dei promis"sa, atque hæc ipsa felicitas, quam Solomone re"gnante se largiturum esse pollicitus est, per re"gionem omnem longe lateque diffundatur, æter"numque in ea duratura sit. Ista autem firma ma"nebunt, & felicem exitum habebunt, si te, ô "fili, pium justumque præstiteris, legumque pa"triarum custodem & vindicem. sin minus, ex"specta omnia tibi male cessura esse dum contra "ista facias." *Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exstruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Paral. c. 28.*

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus, *Solomoni in manus tradit exemplar Templi, suosque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Paral. c. 28.*

templo cessarunt functiones sacerdotum sorte distributæ. Sed aliunde liquet Josephum primum scripsisse libros de bello & deinde hos: & certum est μεμερισμένους, distributionem Sacerdotum in 24 familias, ætate Josephi in usu fuisse, etiamsi in templo non ministrarent, nam & ipse notat e qua ephemeria fuerit. Hodie norunt Judæi post tot seculorum decursum, quinam sint ex genere sacerdotali, quamvis 24 classes distinguere non possint. Sed ætate utique Josephi sciri potuit ex qua familia sacerdotali aliquis esset, quando ii vivebant, qui vel ipsi vel quorum patres in templo ministraverant. Quod si Josephus ipse novit, e quâ ephemeria ortum duceret (quod non puto aliquem esse inficias iturum) an non jure dixit illum μεμερισμὸν sacerdotum in 24 classes mansisse usque ad sua tempora? REL.

a Ἐφημερίσιν] Non alibi quod sciam, nisi apud *Josephum* in *Vita sua* occurrit vox ἐφημερεῖς pro ἐφημερία, qua utuntur LXXII.

b Ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἀναθῶσι,] Ἀναθεῖναι *Samb.*

d Νύκτα ϗ ἡμέραν] Καθ' ἡμέραν *Vat.*

e Οὓς ἐκέλευσε] Forte pro ὧν legendum censebat in ora Codicis mei *Coccejus* ὧ vel ᾧς. Vetus, *quos præcepit. Coll. Big.* & *Voss.* aperte ᾧς habent, itaque non dubitavi, ut veram lectionem recipere. HAV.

f Ἤδει ϗ δίκαιον,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἤδη *Aliis.*

g Προειρημένου διέταξε τρόπου] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐφημερίων in *Editis.*

h Ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος] Ἐφ' ὑψηλοῦ *Hen.* & *Busb.*

i Ἀργυρίου ταλάντων] Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργύρεον in *Editis.* HUDS. Lege ἀργυρίου. Vetus, *centum millia talentorum.* Hebr. אלף אלפ יכמרים 1 Paral. 22. 14. COCC.

k Καὶ τῷ φόνῳ] Καὶ τὸ φ. *Samb.*

l Τῷ προγόνῳ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interp.* τ προγόνων in *Editis.*

m Καὶ ἐμὲ τ ἀδελφῶν] Ἐμέ τε *Big.* & *Samb.*

n Παρὰ ϕ Θεοῦ,] Παρὰ θεῶ *Vat.*

o Διὰ ταῦτα βέβαια,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἴσαι δ' αὐτὰ in *Editis.*

p Καὶ δίκαιον σαυτὸν] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τ πατρίων προσφέροντα *Vat.*

tus, esset orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut* & substructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: simulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis * nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 *Paral.* c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro po-

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 *Paral.* c. 29.

Solomon rex creatur. 1 *Paral.* c. 29.

γως ἐποίησε. τῷ δ' Δαβεραφὴν καὶ τὴν Δβάταξιν τ οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερώων, [q] ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσου τε σκεύη [r] χρυσοῦ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προπαρώρμησε δ' καὶ λόγοις [s] αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τὸν ἄρχοντας [t] καὶ τῷ τῶν Λευιτῶν Φυλῇ συναγωνίσασθαι, Δβά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ Δβὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [v] καὶ τῆς οἰκοδομίας δ' ναὸν καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. ὑμαρῆ δ' αὐτοῖς καὶ ὁ σφόδρα ὀπίπονον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέφηνεν, [x] αὐτῷ πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα [y] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ὕλην [z] παρασκευασμένῳ, σμαράγδῳ τε καὶ πάσης ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς [a] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβακόσια, καὶ ἄλλα τετρακόσια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγε εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [b] ἅρμα δ' Θεοῦ τοὺς [c] Χερουβεῖς, ἃς ἐφεξάναι δέησιν τῷ κιβωτὸν καλύπτουσας. σιωπησάντων Δαβίδ, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευίτιδος Φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ πιστευόντων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐχούσης. [d] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχοντο εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [e] στατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δ' μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [f] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἰῶ πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος [g] Ιαλος.

ιά'. Ἐπὶ τούτοις ἤσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τῷ προθύμῳ δ τῷ φιλοτιμίᾳ τ ἀρχόντων δ ἱερέων δ τ ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· κ τ Θεὸν ὑμνεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε δ [h] γενέτορα τ ὅλων ἐπικαλῶν, κ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων δ θείων, οἷς [i] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε δ κηδεμόνα ἡγεῖσθαι τ Ἑβραίων δ τ τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [k] βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις ὀξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, κ τῷ παιδὶ Σολομῶνι Δβένοιαν ὑγιῆ δ δικαίαν, κ πᾶσι τοῖς τ ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε δ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τ Θεόν. κ οἱ μὲν πεσόντες ἐπὶ τὸ γῆ προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν δ δ Δαυίδῃ πρὸ πάντων ὧν αὐτῷ τῷ βασιλείαν προσηλαδόν[ς] ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσχησαν· μόσχους χιλίους, κ κριοὺς τοσούτους, κ χιλίους ἀμνούς, ἃς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δ δ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων καταφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [l] τ ἡμέρας εὐώχησαν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· κ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, κ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, κ Σάδωκον ἀρχιερέα τ πληθύος ἁπάσης. εἶς τε τὸ βασιλεῖον ἀγαγόντες

q Ὅσοι τε τὸ πλῆθος] Ὅσοι γε *Vat. Hen.* & *Busb.*

r Χρυσοῦ καὶ ἀργυρᾶ] In *Editis* χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

s Αὐτὸν πάσῃ] Αὐτόν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τῷ τῶν Λευιτῶν] Καὶ τῷ Λευιτῶν *Vat.*

v Καὶ τ οἰκοδομίας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ aberat *Editis.*

x Αὐτῷ πολλὰ] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa* &c. ἀπέφηνεν αὐτῷ. πολλὰ μ. τ. τάλ. in *Editis.* ἀπέφηνεν αὐτοῖς. πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.*

y Καὶ τεκτόνων πλῆθος] Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.*

z Παρασκευασμένῳ,] Παρασκευασμένους *Big.* (& *Coll. Voss.*) παρεσκευασμένους *Samb.* παρεσκευασμένον *Vat.*

a Ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβακόσια,] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam τ ἰδίας ἀπαρχῆς Δβακόσια habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τῆς ἰδίας ἀρχῆς Δβακοσίας (aut quod mallem Δβακοσίας) in *Editis.* Καὶ νῦν ᾧ προσιθέναι τοῖς ἤδη συνειλεγμένοις χρυσοῦ καθαροῦ τετρακίσχιλια τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3.

b Ἅρμα δ Θεοῦ] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.*

c Χερουβεῖς,] Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.*

d Χρυσίου μ γὰρ] Χρυσοῦ in *omnibus MSS.*

e Στατῆρας μυρίους] Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.*

f Μυριάδας ταλάντων πολλάς.] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v 7) centum millia.

g Ιαλος.] Ιεχλ LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis* & *Iahis.*

* *Nepos.*] Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus è posteris Moysis.*

h Γενέτορα τ ὅλων] Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet ἡγητορα, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis Aliisque* ἡγεμόνα τ ὅλων.

i Αὐτὸν ἐκόσμησεν] Si quis αὐτὸν malit, per me licet. quod mox sequitur ἐκόσμησεν est ex *MSS.* pro ἐκόσμησεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum* &c.

k Βασιλείας ἔδωκεν.] Βασιλείαν solus *Vat.*

l Τῆς ἡμέρας εὐώχησαν] Articulum insertum dedi ex *MSS.*

m Ἐπὶ

γόνες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [m] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρὸς, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτῷ.

pulo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

ΚΕΦ. ιέ.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτὸς εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλιπεν.

CAP. XV. XII.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipse ad structuram Templi reliquit.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης κατα-πεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [n] σωιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [o] υἱὸν Σολομῶνα, [p] διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέ-"κνον, εἰς τὸ [q] χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς "ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν ὄν-"των καὶ τῶν ἐσομένων πορεύομενος· ἐξ ἧς [r] οὐκέθ' "οἷόν τε ἐπανελθόντα γνῶναί τι κατὰ τὸν βίον πρᾶτ-"τειν. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [s] ἄρτι "τῷ τελευτᾶν, παραινῶ σοι παῦτ' ἃ καὶ πρότερον "[t] ἐφὼ συμβουλεύσας, δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς χρω-"μένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν τοῦ βασιλείαν δεδωκό-"τα θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς "νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· "καὶ μήτε χάριτι, μήτε [v] παραπείᾳ, μήτ' ἐπιθυμίᾳ, "μήτ' ἄλλῳ πάθει [x] προσηθειμένον τούτων ἀμελῆσαι. "τοῦτο γὰρ ἔσῃ πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν [y] ἀπολείς, πα-"ραβὰς τὰ νόμιμα· [z] καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τοῦτο ἀ-"γαθοῦ ἀποστρέψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δέ [a] σε αὐτὸν "παρέχων, οἷόπερ εἶναί τε δεῖ, [b] κἀγὼ σὲ θαυμαλῶ, "καθέξεις ἡμῶν τοῦ βασιλείαν τῷ χρόνῳ· καὶ οἶκος "ἄλλος Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπόσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐ-"τοὶ διὰ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τῆ Ἰωά-"βου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναντος διὰ "ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς, [c] Ἄβε-"νήρου τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσὰν υἱὸν [d] Ἰεθράνου. "[e] ὧν, ὅπως ἄν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος [f] ὁ Ἰωάβου ὢν, "μέχρι νῦν τοῦ δίκου διέφυγε. [g] παρατίθημι δέ σοι, "καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ "πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. ὁ "προκαπέρχομεν γὰρ φυγῆς, ἀλλ' ἀμοιβαῖα ὧν ὁ πατὴρ "αὐτῶν παρὰ τοῦ φυγοῦ ὑπῆρξέ μοι [h] χρεωλυτῆσαι. "καὶ τὸν Γηρᾶν ὃν ὑὸν Σεμεΐ, τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυ-"λῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με παρὰ τοῦ φυγοῦ "ὅτ' εἰς [i] Παρεμβολὰς ἐπορεύομην, ἀπήντησεν ἐπὶ Ἰορ-"δάνου, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, "νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [k] ἄμυναι."

β'. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ἃς ἔδει τιμωρίας ἀξίως γενομένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομή-κοντα, βασιλεύσας δὲ ἐπὶ μὲν ἓξ Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἓξ, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία ἐπὶ

PAulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidisseque jam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, ô fili, jam in eo sum "ut fato concedam & ad patres meos abeam, viam-"que ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri "sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, ut "quid in hac vita geratur exploratum habeat. "Quapropter vivens adhuc & jam morti proxi-"mus ea te moneo, quæ & antea dixeram, tibi "suadendo, ut erga subditos quidem sis justus, er-"ga Deum vero pius, qui tibi regnum dedit, ut-"que custodias præcepta ejus & leges, quas nobis "per Moysen mittendas curavit: & cave ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiæ cedens, aut "assentatione aut cupiditate *nimia* abreptus, alia-"ve animi perturbatione. nam ex Dei erga te be-"nevolentia excides, siqua contra legum præscri-"pta feceris; atque in omnibus bonam ejus provi-"dentiam à te alienabis. Quod si ita te erga illum "gesseris ut te decet, & ipse porro te hortor *sua-"deoque*, efficies ut regnum in familia nostra ma-"neat, & nulla alia domus præter nostram He-"bræis imperet in omne ævum. Et præterea fac "memineris iniquitatis Joabi imperatoris, qui in-"vidiæ œstro percitus duos exercitus duces, viros "justos bonosque, interemit, Abenerum Neri fi-"lium & Amessam filium Jethranæ. quorum mor-"tem, ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoqui-"dem Joabus, utpote me viribus superior poten-"tiorque, hactenus supplicium evasit. Commen-"do autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ liberos, "quos mei gratia omni honore curaque dignabe-"ris. neque enim erit ut primi beneficium confe-"ramus, sed illos pro officiis remuneremus, quæ "pater illorum in me contulit, cum in fugam me "dederam. Quin & Semei Geræ filium, è tribu "Benjamitide, qui mihi fugienti diris modis ma-"ledixit, tum cum Castra petebam, moxque mi-"hi ad Jordanem *progresso* obviam factus fidem in-"columitatis tunc à me impetravit, cum justam "causam nactus fueris, noli committere ut impu-"nitus abeat."

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 *Reg. c.* 2.

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus

Davides moritur. 3 *Reg. c.* 2.

Davidis encomium.

---

m Ἐπὶ θρόνου] Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.*

n Σωιδὼν] Σωεισδὼς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Υἱὸν Σολομῶνα,] Voculam ὑὸν inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*

q Χρεὼν ἤδη] Ita cum *Samb.* in cæteris *χρέων.* & juxta *Epiphanium πάντων χρεών.*

r Οὐκέθ' οἷόν τε] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* οὐκέτ' οἷόν in *Editis, Aliisque.*

s Ἀρτὶ τῷ τελευτᾶν,] Iterum cum *MSS.* ὄντως τῷ τελευτᾶν in *Editis.*

t Ἐφὼ συμβουλεύσας,] Rursus ex *Iisdem.* ἔφθω *Bas.* & *G.*

v Θωπείᾳ,] Ἀπιχθείᾳ juxta *Epiphanium.*

x Προσηθειμένον] Προσιθέμενον *Vat.*

y Ἀπολεῖς,] Ita cum *Big.* (*Coccejo*) & *Samb.* levicula sane mutatione, pro ἀπωλεῖς, quod in *Editis omnibus* obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent.

z Καὶ πρὸς ἅπαντ'] Καὶ ἀντικρὺ πρὸς σὲ αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ ἐπι-στρέψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, οἷόπερ εἶναί σε δεῖ, κἀγὼ σὲ τὸ Θεῖον θαυμαλῶ, καθέξει ἡμῶν τοῦ βασιλείου &c. legisse videtur *Epiphan.*

a Σε αὐτὸν παρέχων,] Σεαυτὸν *Vat.*

b Κἀγὼ σὲ] Κἀγὼ θαυμαλῶ *Vat.*

c Ἀβενήρου τὸν Νήρου] Ἀβενηρεῦ τε, vel Ἀβένηρεῦ τε in *MSS.* quibus non consentit *Epiphan.*

d Ἰεθράνου.] Ἰεθέρου *Vat.* Ἰέθρα *Epiphan.*

e Ὧν, ὅπως] Ita cum *Vet. Interpr.* (& *Coccejo*) ὃν in *Editis.* deest *MSS.*

f Ὁ Ἰωάβου ὢν,] Articulum ὁ acceptum debes *MSS.*

g Παραθήθημι δέ σοι,] Παραθήσομαι σοι καὶ τοὺς Βερζέλου τοῦ Γαλααδίτου παῖδας *Vat.*

h Χρεωλυτῆσαι.] Χρεωλυτοῦμαι *Samb.* HUDS. Infr. lib. XVIII. c. 9. §. 9. τὸν μισθὸν χρεωλυτεῖν. SPANH.

i Παρεμβολὰς] Conf. sup. c. 9. §. 8. & c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀμυναι.] Ἀμυνε *Samb.*

mus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro subditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perspiciebat simul & considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: *ad hæc* modestus, mitis, erga calamitosos benignus, justus, humanus *in omnes*. In his quæ fas est ut reges sibi propria vendicent, ne omnino quidem potestatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod spectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Ejusque sepultura & monumentum.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri solebant, multas etiam ingentesque divitias cum eo sepeliit: quarum magnitudinem facile sit alicui conjectare ex iis quæ dicturus sum. Nam post spatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obsidione absisteret & exercitum *suum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil suppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita se ab oppugnatione liberavit, *Lib. 13.* sicut & alibi indicavimus. Post hunc autem, multis annis elapsis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes sustulit. *Lib. 16.* Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixisse sufficiat.

Finis Libri septimi.

τειάκοντα. ὅτῳ ἄρις ὁ ἀνὴρ ἐγήνετο. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἐπὶ ἐδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ προσεῖναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν οἷς τοῖς ὑπὲρ τὸ ὑπήκοον ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν ἐν μάχαις προκελεύόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, [l] ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε ἐν σωιδεῖν, καὶ περὶ τὰ μελλόντων ἐν τοῖς ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [m] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [n] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκε, μηδὲν ὅλως [o] πρὸς τοσοῦτον μέγεθος ἐξουσίας [p] ἁμαρτὼν, ἢ τὸ περὶ τὴν [q] Οὐρία γυναῖκα. [r] κατέλειπε δὲ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἐθάψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις λαμπρότερον, ταῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὰ ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν [s] τεκμήραιτ' ἄν τις ῥᾳδίως οὐκ ἐξ [t] ἀλογισμένης. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱοῦ δὲ Δημητρίου, βαλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ ἔπορῶν, [v] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυίδου μνήματα, καὶ βαστάσας τριχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἔτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς ἐν [x] ἄλλῳ [y] δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαφυομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἔπρον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [z] χρήματα πολλά. [a] τῶν μέντοιγε θηκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκρυμμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον λόγος δεδηλώσθω.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑβδόμης.

---

l Ἀλλ' οὐχὶ] Οὐ τῷ προστάττειν *Vat.*

m Φιλάνθρωπος.] Ita locum distinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus nisi in uxore Uriæ magnitudine potestatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*; φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκεν. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate* &c.

n Ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν] Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, ἀπηκριβωμένα.

o Παρὰ τοσοῦτο] Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος τῆς ἐξουσίας *Vat.*

p Ἁμαρτὼν,] Ἁμαρτῶν *Samb.*

q Οὐρία] *Coll. Big. & Voss.* Οὐρίου.

r Κατέλειπε] Κατέλιπε *Samb.*

s Τεκμήραιτ' ἄν τις] Ita *Bas. G. Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* τεκμαίροιτ' ἄν τις *Big. & Samb.* τεκμαίρεται τις *Vat.*

t Ἀλογισμένης.] Διαλογισμένης *Vat.*

v Ἀνοίξας ἕνα οἶκον] Ita *MSS. & Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν Δαυὶδ μνημάτων in *Editis.*

x Ἐν ἄλλῳ] Ἐν ἀλλοις *Big. Vat. & Epiphan.*

y Δεδηλώκαμεν.] Δεδήλωσθω juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* posuisse pro *indicabimus.*

z Χρήματα πολλά.] Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ Ἑρκανὸς, οὐχ εὗρεν, κόσμου ὄντος χρυσοῦ καὶ κτημάτων πολλῶν, *Jos.* Lib. 16. Ἀνοῖξαι δὲ τὸ τάφον, χρήματα ὡς μὴ ἐφεῖτο, *Cedren.* p. 98. πειραθέντα δὲ καὶ σιδηρέαν θύραν ἐπιχιάναι, *Cedren.* p. 98. ex *Josepho* in lib. 16.

a Τῶν μέντοιγε θηκαις] Τῶν δὲ θηκῶν τῶν αὐτῶν βασιλέων οὐδεὶς ἁψῖδι βάθους μεμηχανωμένας οὐδεὶς προσεπέλασεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΟΓΔΟΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τ σοφίας αὐτ, καὶ [b] τ συνέσεως, [c] καὶ ⸗ πλούτ.

γ'. Οτι πρῶτ τ ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως πολυτήσαντ Σολομῶνθ, ὁ λαὸς, ἀποστὰς ⸗ παιδὸς αὐτ [d] Ροβοάμου, τ δέκα φυλῶν [e] τ ὑπηκόων τινὰ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τ ⸗ δύο φυλῶν ὁ ὑὸς αὐτ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σέσακ θ ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσαμενθ ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τ πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετῳκισεν.

ς'. Στρατεία Ιεροβοάμου, ⸗ τ Ισραηλιτῶν βασιλέως, [f] ἐπὶ τ ὑὸν ⸗ Ροβοάμου Αβίαν ⸓ ἦπται.

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμου γενεὰν [g] Βασάνης τὶς ὄνομα διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντθ αὐτῶν Ασάνου ⸗ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τ στρατ.

θ'. Ως, τ [h] Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τ Ισραηλιτῶν [i] Ζαμάρης ⸓ ὁ ὑὸς αὐτ Αχαβθ.

ι'. [k] Ως Αδαδθ, Δαμασκῶ ⸓ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβου στρατεύσαμενθ ἡττήθη.

ια'. [l] Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m] ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτου τ Ιεροσολύμων βασιλέα, ἦπται.

ιβ'. Ως Αχαβ θ, ἐπὶ Σύρους στρατεύσαμενθ, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

1. QUomodo *Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*

2. *De ejus sapientia, scientia, & divitiis.*

3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.*

4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*

5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu eductо, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*

6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*

7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.*

8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.*

9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*

10. *Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*

11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*

12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.*

a Εν τῇ ὀγδόῃ] *Al.* ἐν τῷ ὀγδόῳ, vel ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ.

b Τῆς σωσίσως,] Τῆς deest *Samb.*

c Καὶ ⸗ πλούτ] Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ ⸗ πλούτ, καὶ ὅτι πρ. &c.

d Ροβοάμου,] Τοῦ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.*

e Τῶν ὑπηκόων τινα] Illa τ ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτῷ inseruimus è *MSS. Samb. (Coll. Voss)* & *Gall.*

f Επὶ τ ὑὸν ⸗ Ροβοάμου Αβίαν] Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* ἐπὶ τ ὑὸν ⸗ Ροβοάμου, καὶ ἦπται, καὶ ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit.

g Βασάνης] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βαχασάνης & Βαασάνης *Vat.* & semel Βαασάμης *Baf.* & *G.* hic loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης.

h Βασάνου γενεᾶς] Ita cum *Vet. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Ασασάρου nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.*

i Ζαμαάρης] Αμάρης *Vat.* Αμαρις *Samb.*

k Ως Αδαδθ,] Αδὶς, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδθ, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars.

l Αμμανιτῶν] Sic *Baf. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria.

m Επιστρατεύσαμένων] Ita *Baf.* στρατεύσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia apprecatur.

IAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus ſuis auctor exſtiterit, & quantis bellis feliciter geſtis pugniſque bene pugnatis *tandem* ſenio confectus deceſſerit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adoleſcens principatum accepiſſet, à patre dum adhuc in vivis eſſet populi dominus Dei voluntate declaratus, & in ſolio conſediſſet, univerſa quidem multitudo, ut ſub novi regni exordia fieri ſolet, fauſtis acclamationibus ei ut omnia proſpere cederent precata eſt, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret ſenectutem.

Adonias Beethſaben adit, ut ſibi à Solomone poſtularet Abiſacen in matrimonium. 3 Regum, c. 2.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethſaben acceſſiſſet, eamque blande ſalutaſſet, illa percontata an ulla re egens ad ipſam veniat, jubenteque ut ſibi mentem *ſuam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* conceſſuræ, orſus eſt dicere, "etiam ipſam quidem noſſe, quod tam "ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus "fuerit regnum, ſed cum ita Deo viſum ſit ut "tranſlatum eſſet in filium ipſius Solomonem, ſe "*quidem* ſervitutem ſub ipſo diligere & amare, "præſentique rerum ſtatui acquieſcere. adeoque "ipſam obſecrabat ut cum fratre pro ſe ageret, "eique perſuaderet ut Abiſace, quæ cum patre "dormire conſueverat, ſibi in matrimonium da"retur: patrem enim cum ea propter ſenectutem "non congreſſum eſſe, & proinde adhuc virgi"nem manere." Tum Beethſabe ſe illi ſedulam operam daturam eſſe pollicita eſt, nuptiaſque *ſe illi* ideo conciliaturam eſſe, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præſertim* quod ipſa inſtanter oraret. Et ille quidem ſpei plenus, fore has nuptias, diſcedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis ſermocinaretur quæ ſupplici Adoniæ promiſerat. Atque filius cum ei obviam proceſſiſſet, illamque complexu excepiſſet, & in cubiculum ubi tunc tem-

Beethſabe ad Solomonem ſupplex accedit.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβών, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος ἡμῖν γέγονε τοῖς ὁμοφύλοις, πλέονος ἂν καὶ μάλης ἔργου εἴη διελθεῖν· ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ἀνέπεμψαν πρὸς αὐτὸν ἅπαντες λαοὶ [b] διαστάντων καὶ τοῦ θεοῦ βάλοντος, καθισαμένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπεφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, πλοῦτόν τε καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανόλβιόν τε ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τοῦ ἀρχοῦ καταρχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα [d] Βεεθσαβεέ, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ δεῖταί τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἥδιστα παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν "βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν "τοῦ πλήθους προαίρεσιν ἴσαν αὐτόν, μεταβάσης δὲ "πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ θεοῦ γνώ"μην στέργοντος καὶ ἀγαπῶντος [e] ὑπ' αὐτὸν δουλείαν, "καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεται πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν "διαλεχθῆναι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πεῖσαι δοῦ"ναι τὴν τῷ πατρὶ συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτῷ "Ἀβισάκην· ἃ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆ"ρας αὐτῆ, μένειν δ' ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεεθσαβὲ, καὶ [f] διαλεχθῆναι σπουδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπεράξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφοτέρα, τοῦ τε βασιλέως [g] αὐτῷ χαρίσασθαί τι [h] βουλομένου, καὶ δεηθομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται πρὸς τὴν μητέρα· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [hh] ὀρθοῦς ὥρμησεν ἐπὶ τὸν υἱὸν [i] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίας δεηθεὶς καταπαγίλατο. καὶ συναντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ προσπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτῷ εἰς τὸ οἴκημα οὗ συνέ-

[a] Περιέχει] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis.* numerumque defendit *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 7.

[b] Διαστάντων τοῦ θεοῦ] Alii ſic diſtinguunt, διαστάντων, καὶ τοῦ θ. βάλλοντος καθισαμένου &c.

[c] Αὐτῷ τὰ πράγματα,] Αὐτῷ deeſt *Big.*

[d] Βεεθσαβέ,] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ut paſſim Βηρσαβέ.

[e] Ὑπ' αὐτὸν δουλείαν,] Ὑπ' αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) ὑπ' αὐτῷ *Lat.*

[f] Διαλεχθῆναι] Αὐτῷ poſt Διαλεχθῆναι inſerunt *Buſb.* & *Hen.* ut & mox ante καταπεράξασθαι.

[g] Αὐτῷ χαρίσασθαι] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[h] Βουλομένου,] Ita cum *MSS.* βουλομένου in *Editis.*

[hh] Εὐθεῖς] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Buſb.*

[i] Διαλεξομένη] Διαλεξαμένη *Samb.*

t Κα-

σωέβαινεν αὐτῷ κεῖσθαι τ βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. [k] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμέ-"νη μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν [l] ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον "μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." ὁ δὲ Σολομῶν ἐκέλευσεν αὐτὴν θαρρεῖν, πάντα γὰρ ὅσον εἶναι μητρὶ παρέξειν, καὶ τὴν μὲν προσμεμψαμένην τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας δ' τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τοὺς λόγους, ἀλλ' ἀργηστὶ ὑφορωμένη· δεῖναι τὴν παρθένον αὐτὸν Αβισάκλω Αδωνίᾳ τἀδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δὲ [m] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Αδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [n] πῶς ἀ ἀξιοχρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ ἀδελφαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Αβισάκης [o] αἰτουμένη, Φίλιξ ἔχοντι δυνατὸς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Αβιάθαρον τὸν ἱερέα. [p] καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἀπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προστάττει [q] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Αδωνίαν. καλέσας δὲ [r] τὸν Αβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτου μέν, εἶ-"πε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα ὅσα τῷ πατρὶ μου συνέκα-"μες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν σὺ αὐτῷ μετέσπεκας. τούτου "δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μὴ Αδω-"νίᾳ καὶ τὰ ἐκείνου φρονήσαντι· μήτε ἐνθάδε ἴοθι, μήτε "εἰς ὄψιν [s] ἀπάντα τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα "πορεύθεις ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τὸπον ἄχει πολυ-"πραγμονῶν ἔχε τὸν βίον, [t] ἁμαρτὼν δὲ μηκέτι εἶναι [v] δικαίως "ἐν ἀξίᾳ.". [x] καταλύεται μὲν οὖν ὑπὸ τὸν [y] ἱεραρχικὴν τιμὴν ὁ Ιθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Αβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [z] Ηλεὶ, μετιὼν δ' εἰς τὸ [a] Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τὸν Ιθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρῶτος τούτου θυγατριδοῦς, ἦσαν δὲ· ὁ τοῦ [b] ἀρχιερέως Ιωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δὲ Ιωάθαμος, Ιωαθάμου δὲ Μαραιώθης, Μαραιώθου δὲ Αροφαῖος, Αροφαίου δὲ Αχίτωβος, Αχιτώβου δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἀπὶ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ιώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Αδωνίου, φοβηθεὶς ἐγένετο· φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, ἀφ' ὧν τοῖς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίαν, οὐκ ἀλόγως ὑπώπτευεν, καταφεύγει μὲν ἀπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ ἐνόμιζεν αὐτῷ [c] περιεῖναι ἐκ τῆς [d] πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας ἢ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγελάντων αὐτῷ [e] τινῶν τὴν Ιωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [f] ἀναστήσαντα αὐτὸν ἀπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ιώαβος δὲ οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' [g] αὐτοῦ πεθνήξε-

poris ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud à dextra matri apponi juſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, inquiit, unum à te, "fili, poſtulanti annue; & nihil moroſi tetricive, "*mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa *eum* obſecrabat, ut is virginem Abiſacen fratri *ſuo* Adoniæ nuptum daret.

Repulſam patitur. 3 *Regum*, c. 2.

3. At rex, hac oratione non leviter offenſus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere & *moliri* dicens, ſeque mirari quod non poſtularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaja ſatellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam *aggreſſus* interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquiit, mortis ſupplicio eximunt, "tum quidem alioquin iſtæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuiſti, tum quod una "cum eo arcam tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, "Adoniam ſequuto ejuſque partibus ſtudenti, "pœnam conſtituo, ut neque hîc moreris, neque "*poſthac* in conſpectum meum venias; ſed, cum in "patriam tuam te contuleris, in agris degas, & "uſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, ut haud fas ſit te in officio "diutius manere." Et quidem ob cauſam jam memoratam à domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sadocum. Qui vero ex Phineeſis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum tranſlata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontificis Joſephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex eſt creatus.

Adonias occiditur. Abiatharus ſacerdotio abdicatur. 3 *Reg.* c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineeſis ſtirpem rediit.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſ-

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 *Regum*, c. 2.

---

[k] Καθεσθεῖσα] Ita *MSS.* καθεσθῆσα in *Editis.*

[l] Ἐξ ἀρνήσεως] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσιον *Baſ.* ἐξαρνήσων *Gen.* In *Epiphanii* verſione, *& ne velis quaſi difficile denegare triſtemque deferre.* HUDS. Forte ἢ, μηδὲν ἐξαρνοῦ ὧν δύσκολον, μή με σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ. Hebr. אל תשב את פני Senſus. *& ne, negando rem minimè difficilem, me contriſteris.* COCC.

[m] Πρὸς ὀργῆς] Πρὸς ὀργὴν *Vat.*

[n] Πῶς ἀ ἀξιοχρῆσαι] Πῶς abeſt *Big.* & *Gall.* 1. agnoſcunt *ceteri* pariter ac *Epiphan.*

[o] Αἰτουμένη,] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτησαμένη *Baſ.* αἰτουμένου *Vat.* & *Gen.*

[p] Καὶ μεταπεμψάμενος] Μεταπεμψάμενος δὲ Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *ceteris* αὐτῷ.

[r] Τὸν Αβιάθαρον] Καὶ Αβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα *Busb.* & *Hen.*

[s] Ἁπάντα] Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἁπάντων in *reliquis.*

[t] Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*

[v] Δικαίως ἐν] Δίκαιον *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *quoniam peccaſti & non eſt juſtum te habere ſacerdotium.*

[x] Καταλύεται] Κωλύει *Hen.* & *Busb.*.

[y] Ἱεραρχικὴν] Quod de *pontificali dignitate* neceſſe eſt ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.*

[z] Ηλεὶ.] *Al.* Ηλί.

[a] Φινέσου] *Al.* Φινιάσου, Φινέσου, & Φινιάσου.

* *Vitam egerant privatam,*] Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

[b] Ἀρχιερέως Ιωσήπου] Ἀρχιερέως Οσὶ πρώτου υἱὸς legendum. quod olim ſcripturæ compendio τυ pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσὶ conjuncto factum eſt Ωσίπου, unde Ιωσήπου. appellat autem *Joſephus* hunc Oſim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ισ pro Οζίς. *Sam. Petitus* in *Animadverſionibus ineditis* in *Joſephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1 *Paralip.* c. 6. & videſis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Succeſſ. in pontif. Hebr.* c. 4. HUDS. Joſephi hujus Ἀρχιερέως, haud ullibi mentio, neque Joathami, vel Arophæi, unde corrigendum hic Joſephum putat Selden. de Succ. Pontif. l. 1. c. 111. p. 123. SPANH.

[c] Περιεῖναι] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* περιεῖναι in *Editis*, *Aliiſque.*

[d] Πρὸς τὸν Θεὸν] Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.*

[e] Τινῶν τὴν] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Ἀναστήσαντα αὐτὸν] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.*

[g] Αὐτοῦ τεθνήξεσθαι] Αὐτοῦ πᾶ τεθνήξεσθαι *Vat.*

h Αὐ-

uſquam moriturum eſſe. Quod Joabi reſponſum poſtquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti poſtulat, caput amputaret, & hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus *iſtis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppreſſos* occiderat: corpus vero ejus ſepelire, ut *ejus* peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Joabi morte inſontes ſint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exſequutus, ipſe copiis univerſis præficitur: Sadocum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulſi.

Sadocus fit pontifex. 3 Reg. c. 2.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 Regum, c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, & torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præſtandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ ſibi mandaverat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe juraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos ejus ſervos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos *ſuos conquirendos eò* properavit. Rex autem poſteaquam reſcivit eum una cum illis reverſum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accerſito, "nonne tu, inquiit, "juraſti te nunquam à me diſceſſurum eſſe, neque "ex hac urbe in aliam *quamvis* egreſſurum? non "igitur effugies perjurii pœnam: verum ob iſtud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum fu"gientem affeciſti, pœnas mihi dabis ſceleribus "coopertus; ut ſcias nihil inde lucrari malos, quod "flagrante delicto non puniantur, ſed per omne "tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe vi"dentur, augeri ipſiſque graviorem fieri pœnam, "quàm ſi ſtatim ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei juſſu regis Banajas *aggreſſus* interfecit.

Semei occiditur à Banaja, juſſu regis. 3 Reg. c. 2.

δαι μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίᾳ δ' τῷ ἀποκρισιν [h] αὐτὸ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντι, προσέταξε Σολομὼν ἐκεῖ τὸν κεφαλὴν αὐτὸ ἀποτεμεῖν, καθὼς βέλεται, καὶ παρ' τοῦ λαβεῖν τὸν δίκην ὑπὲρ τ δύο στρατηγῶν, [i] ὃς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτὸ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε [k] καταλείπῃ τὸ γῆρας τὸ ἐκείνε, τ δ' Ιωάβε τελευτὴς αὐτὸς π καὶ ὁ πατὴρ ἀθῶοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης τ δυνάμεως· Σαδωκον δ' μόνον [l] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τ Αβιαθάρε τόπον, ὃν μετεῖσαν.

ε'. Σεμεΐ δ' [m] ὅδε προσέταξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντα μένειν ἐν Ιεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν [n] τ χείμαρρον Κεδρῶν ἔχειν ἐξουσίαν. θανάτου δ' τοῦτῳ θάνατον ἔσεσθαι [o] τὸ πρόσιμον. τῷ δ' μεγέθει τ ἀπειλῆς ὁ ὅρκους [p] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεΐ δ' χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φάσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δ' τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους [q] ἀποδράντας [r] αὐτὸν ἐν Γίτθῃ τυγχάνοντας, [s] ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντι δ' μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τ ἐντολῶν αὐτὸ καταφρονήσαντι, καὶ, τὸ μεῖζον, τ ὅρκων θεῷ μηδεμίαν ποιησαμένῳ φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "ὦ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [t] καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε [v] ταύτης τ πόλεως εἰς ἄλλην; "[x] ἤκουσα δικαίου τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ "καὶ ταύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου ἔθηκα τῷ φυγῇ "ὕβρεσας τιμωρήσομαί σε πονηρὸν γνώμενον. ἵνα γνῷς "ὅτι [y] κερδαίνεις οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ' αὐτὰ παθή"ματα κολασθέντες, [z] ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νο"μίζουσιν ἀδείας εἶναι μηδὲν πεπονθότες, αὔξεται δ' γί"νεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς [a] ἧς ἂν θᾶσσον τιμω"μένης ἔδοσαν." καὶ [b] Σεμεΐ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque ſapientia ejus intellectuque præſtanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus eſt in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 Regum, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam ſublatis inimicis imperium ſibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum mœnibus, ut ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtravit, nihil ei obſtante adoleſcentiæ fervore, quo minus vel juſtitiam coleret & leges cuſtodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conſervaret: verum, non ſecus ac viri provectioris ætatis conſummatæque prudentiæ, omnia exquiſito judicio
II. tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci &

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τ σοφίας αὐτὸ καὶ τ φρονήσεως, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τ Εἰράμου εἰς οἰκοδομὴν τ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τ ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τὴν φαραὼθος τ Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὸ τεῖχος τ Ιεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τ πρόσθεν ὄντων, διῆπε τὰ πράγματα [c] λοιπὸν ἔτι πολλῆς εἰρήνης, μηδὲ τοῦ τ νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τ νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ πλούτων ἐπέστειλε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πᾶν' ὅσα οἱ τοῖς γέρουσι προσεβεβήκοτες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἔπιπλον. ἔγνω δὲ εἰς

---

h Αὐτῷ τῷ βατιλεῖ] Αὐτῷ deeſt *Big.* & *Samb.*

i Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε·] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.*

k Καταλείπῃ τὸ γῆρας] Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

l Ποιεῖ ἀρχιερέα] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον δ' ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deeſt vox ἀρχιερέα.

m Ὅδε προσέταξεν] Ita pro ὧδε, quod in *Editis*, *Aliiſque* exſtat, reſcribere viſum eſt: eoque magis quod ὅδε nec agnoſcit *Vat.* nec *Vetus Interpr.*

n Τὸν χείμαρρον Κεδρῶν] Φάραγγι βαθείᾳ, quæ dicta Κεδρὼν Αλωτ. lib. v. c. 2. §. 3. ut & §. 4. ibid. Χαράδρα de eodem. SPANH.

o Τὸ πρόσιμον.] Sup. lib. IV. c. 8. ἐπιτιμητὴν αἰῶνα καὶ ἀμεταλλάκτον πρόσιμον· SPANH.

p Αὐτὸν προσηνάγκασεν] Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* deſideratur αὐτὸς, & commode ſatis abeſſe poteſt. in *Editis*, *Aliiſque* ὃς ὁ Ιωάβου ἀνοσίως &c.

q Ἀποδράντας] Ἀποδράντας *Vat.*

r Αὐτὸν] Αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

s Ὥρμησεν] Ita in quinque *MSS.* ὥρμηκε *Big. Baſ.* & *G.*

t Καταλείψειν ἐμὲ,] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλίψειν *Alii* cum *Editis.*

v Ταύτης τ πόλεως] Ἐκ ταύτης *Samb.* & *Vat.*

x Οὐκουν ἀπήρτη] Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut ἤκουν vel ἠκοῦν ἀπήρτησας, aut ἤκουν vel ἠκοῦν ἀπήρτησε. in *Editis* οὐκ οὖν ἀπήρτησας.

y Κερδαίνουσι] Κερδαίνουσι μὲ ὠδὲν *Vat.*

z Ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ,] Ἀλλὰ καὶ παντὶ *Vat.* & mox αὔξεται δ' καὶ γ.

a Ἧς ἂν θᾶσσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὧν ὧσσον π. in *Editis*, *Aliiſque.*

b Σεμεΐ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σεμείσου.

c Λοιπὸν ἔτι πολλῆς εἰρήνης,] Τὸ λοιπὸν *Vat.*

δ' εἰς [d] Χεβρῶνα ϖϱοσαγηνόμενον, ὅπῃ τῷ χαλκῷ θυσιαστηϱίῳ, τὸ [e] κατασκευασθὲν ὑπὸ Μωϋσέως, θύσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀϱιθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱεϱεῖα. τὸν δὲ ποιησάμενος μεγαλως ἐδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. Φανεὶς γὰϱ αὐτῷ κατ' ὄνας τὰς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [f] αἰτεῖσθαί τινας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας [g] δώσειν αὐτῷ δωϱεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παϱασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθϱώπῳ συμφοϱώτατα, τὸν Θεὸν ᾔτησεν. ὁ γὰϱ χϱυσὸν, ὁδὲ ἄϱγυϱον, ὅδε τὸ ἄλλο τοιοῦτον, ὡς ἄνθϱωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ ϖϱοσγενέσθαι· ταῦτα γὰϱ κϱεῖττον νενόμισεν ϖϱὸς τοῖς παλαίοις μόνα ταυτὸν ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶϱα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, "φησὶ, δέσποτα, νῦν ὑγιῆ καὶ Φϱόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν τὸνδὴν καὶ τὰ [h] δίκαια λαλῶν [i] κϱίνοιμι." τοῦτοις ἥδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεὸς· καὶ πϱός τε ἄλλα ϖαντὸ', ὧν οὐκ ἐμνήσθη ϖϱὸς τὸν ἐκλογισμὸν, δώσειν ἐπηγγείλατο, πλοῦτον, δόξαν, νίκην [k] πολεμίων, καὶ [l] ϖϱὸ ϖάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν οὐκ [m] ἄλλος τις ἀνθϱώπων ἔσχεν ὔστεϱον βασιλέων ὔτ' ἰδιωτῶν. Φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν βασιλείαν ὅπῃ πλεῖστον ἐπισχνεῖτο χϱόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ ϖϱόθυμον αὐτῷ, καὶ τὸν ϖατέϱα μιμούμενον ἐν οἷς μὴ ἄϱιστος. ταῦτα δὴ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεϖήδησεν [n] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ ϖεϱισκωπήσας αὐτὸν [o] ὑπέϱεψεν εἰς Ιεϱοσόλυμα· καὶ [p] ϖϱὸ τῆς σκιωῆς μεγάλας ὁλοκαυτώσας θυσίας, κατεδώϱατο τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

Tabernaculum Chebrone petit. *3 Regum, c. 2. & 2 Paral. c. 1.*

β'. Ταύτης δὴ τῆς ἡμέϱας κϱίσις ἐϖ' αὐτὸν ἦλθε δυσχεϱής· ἧς τὸ τέλος εἰϱεῖν ἐμοὶ ὅσιον. τὸ δὲ ϖᾶσμα, ϖεῖ ὃ συνέβαινεν εἶναι τῷ δίκῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τὸ τε δύσκολον τῆς κϱίσεως γνώϱιμον ὑπάϱξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ ϖϱαγμάτων [q] γινόμενοι λάβωσιν, ὥσϖεϱ ἐξ εἰκόνος τὸ δὲ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ϱᾳδίως ἀϖοφαίνεσθαι ϖεῖ τὸ ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταίϱᾳ τὸν βίον ἦκον ἐϖ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα ϖϱώτη λέγειν ἤϱξατο. "[r] οἰκῶ "μὲν, εἶϖεν, ὦ βασιλεῦ, [s] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δω"ματίῳ. συνέβη δ' ἀμφοτέϱαις ἡμῖν ὅτι μιᾶς ἡμέϱας "ἀποτεκεῖν κατὰ τὸν αὐτὸν ὦϱαν ἄῤῥενα ϖαιδία. τϱί"της δὲ ἡμέϱας διελθούσης, ὑϖεϱθυμηθεῖσα [t] τῷ αὐτῆς "ϖαιδίῳ αὕτη, τὸν μὲν ἀϖοκτείνᾳ· βασταζομένη δὲ τὸ"μὸν ἐκ τῶν γονάτων ϖϱὸς αὐτὸν μεταφέϱᾳ, [u] καὶ τὸ "νεκϱὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν. "ϖϱωὶ δὲ ἡλίου ὀϱέξαι βουλομένη τῷ ϖαιδίῳ, τὸ μὲν "ἐμὸν οὐχ εὗϱον, τὸ δὲ ταύτης νεκϱὸν ὁϱῶ μοι ϖϱοσκεί"μενον. ἀκϱιβῶς γὰϱ κατανοήσαντα τὸν ἐϖέγνων. ὅθεν "ἀϖαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀϖολαμβάνουσι καταϖέ"φυγα, δέσϖοτα, ὑϖὲϱ τοῦ ϖϱὸς σὲ βοήθειαν. [x] τὸ "γὰϱ εἶναι μόνας [y] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [z] ἐξελέγξαι "δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφϱονοῦσι, ἰσχυϱῶς λελυμέ"νη ϖϱοσομιλήσασα." ταῦτ' εἰϖούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέκϱινε τοῦδε ἑτέϱαν, τί τοῖς εἰϱημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τῆς δὲ λελυμένης τοῦτο ϖεϖοιηκέναι, τὸ δὲ ϖαιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τὸ ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ὑϖονοοῦντος τοῦδε κϱίσιν, ἀλλὰ ὥσϖεϱ ἐϖ' αἰνίγματος ϖεῖ τοῦδε

Deus Salomoni præscienti sapientiam dat. *3 Regum, c. 3. & 2 Paral. c. 1.*

super aram æneam, quam Moyses fabricari curaverat, Deo sacrificare. atque mille solidas hostias ad eam immolavit. Cum autem hoc præstitisset, magnopere visus est Deum honorasse. nam nocte, quæ proxime sequuta est, ei per quietem apparuit, jussitque ut posceret quod sibi pro *hac* pietate ab ipso dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratissima & homini ad accipiendum utilissima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, sibi accumulari popposcit: (fere enim ista sola plerisque magni æstimantur, & inter Dei munera habentur) sed "da "mihi, inquit, Domine, mentem sanam rectum"que *in decernendo* judicium, ut vera justaque lo"quendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione sua non meminerit, se ei daturum esse promiserit, opes, gloriam, de hostibus victoriam, & præ omnibus scientiam ac sapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. insuper & regnum seris ejus nepotibus se conservaturum esse pollicitus est, modo justus esse pergat, sibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto statim prosiluit, numenque veneratus Hierosolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis suos omnes epulis adhibuit.

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. *3 Regum, c. 3.*

2. Hisce autem diebus judicium ad eum delatum est arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua disceptari contigit, *paucis* exponere necessarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujusmodi negotiis versantur regiæ solertiæ exemplar intuendo de quæsitis facile pronunciare possint. Mulieres duæ meretrices ad ipsum venerunt: quarum altera, cui injuria facta esse videbatur, prima dicere orsa est. "Ego "quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* "cubiculo habito. Accidit autem utrique nostrum, "ut una die masculos infantes circa eandem ho"ram pareremus. At tertio post die, ista somno"lento in puerulum suum incubitu ipsum quidem "opprimit: meum vero è gremio meo *clam* subla"tum ad se transfert, & mortuum quiescenti mi"hi in ulnas imposuit. Mane autem, cum infanti "vellem mammam admovere, meum quidem non "inveni, hujus vero mortuum lateri meo video "accumbere. rem enim, omnibus accurate per"pensis, ita esse comperui. Quare filium meum "postulo: & cum illum non receperim, ad tuam "opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos solæ fuerimus, nullusque subsit metus "alicujus qui *nos* possit redarguere, *illa*, negligens "*quid de se quisque sentiat*, constanter & fortiter fa"ctum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante se hoc feciisse, & asseverante suum vivere filium, adversariæ vero interiisse, cum nemo existimare potuerit quid decernendum esset, sed

[d] Χεβρῶνα] Γαβαὼν juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Γίβεων. HUDS. Γαβαὼν legendum est, nec enim Chebrone fuit altare. REL.

[e] Κατασκευασθέντα] Sic etiam Judæi loquuntur de altari, licet Bezaleel fecerit. REL.

[f] Αἰτεῖσθαι] Αἰτῆσαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum αἰτῆσαι cum *cæteris* legisse videtur *Epiphan.*

[g] Δώσειν αὐτῷ δωρεάς.] Pro δώσειν in *MSS.* habemus δώσῃ aut δώσῃ.

[h] Δίκαια λαλῶν] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum justum possim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliisque* δίκαια λαοῦ.

[i] Κρίνοιμι.] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνακρίνοιμι.

[k] Πολεμίων,] Πολεμίων κράτος *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

[l] Πρὸ πάντων] Ita cum *omnibus MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ desideratur in *Editis.*

[m] Ἄλλος τις ἀνθρώπων] Sic melioris notæ *MSS.* & *Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλων.

[n] Εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης,] Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[o] Ὑπέρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα·] Ἀνέρεψεν *Vat.*

[p] Πρὸ τῆς σκιωῆς μεγάλας] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* ϖϱὸς τῇ σκιωῇ.

[q] Γινόμενοι λάβωσιν,] Γενόμενοι *Gall.* 2.

[r] Οἰκῶ μὲν,] Οἰκῶ μὲν εἶπεν *Vat.*

[s] Μετὰ ταύτης] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

[t] Τῷ αὐτῆς παιδίῳ] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς π. *Vat.*

[u] Καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ] Καὶ τὸν νεκρὸν *Samb.*

[x] Τὸ γὰρ εἶναι μόνας] Mallem τῷ γὰρ εἶναι.

[y] Ἡμᾶς,] Illud ἡμᾶς adjectum esse volui è *Samb. Big.* & *Vat.*

[z] Ἐξελέγξαι δυνάμενον] Ἐλέγξαι solus *Vat.*

ſed omnes, quaſi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, ſolus rex tale quiddam excogitavit. Juſſis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe evocat, imperatque ſtricto gladio puerum utrumque diſſecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem univerſus regem, ut *admodum* adoleſcentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamaſſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo vivat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum videre diviſum, atque inſuper *magnopere* vellet ipſam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverſo utriuſque voces ex animo eſſe, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipſam enim revera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & ſuum peremerat, & amicæ filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt magnum eſſe argumentum indiciumque regis prudentiæ ſimul & ſapientiæ: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam divina mente prædito auſcultabant.

Solomonis officia 3 Regum, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipſi erant, præſideſque regionis omnis, iſti *ſcilicet*. Ephraimi quidem ſorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Dioclerus: regionem autem Dorenſem & maritimam omnem ſibi ſubjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat ſub Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem uſque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* uſque montem Libanum, urbes ſexaginta magnas & munitiſſimas ſua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem uſque procurabat habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ uſque ad Jordanem fluvium. At unus illis ſuperior totius *regionis iſtius* curator erat conſtitutus. Semei autem tribûs Ben-

εὕρεσιν αὐτὸ πάντων [a] τῇ ἀξυνοίᾳ πεπυφλωμένων, μόνος ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [b] τὸ νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ ἀσασίμενον προστάξει τῷ μαχαίρᾳ ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [c] ἑκάτερα λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ καὶ τι ζῶντος καὶ τεθνηκότος. ὑπὸ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς γελώτων ἐχλεύαζεν ὡς μειρακίου τὰ βασιλέα. μεταξὺ δὲ [d] τὴν μὲν ἀληθῆ μητρὸς ἀνακραγούσης τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ φιλοίδιαν τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [e] δικαιοῦσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τὴν δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρεθέντος ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ προπετῆ βασανιθῆναι καὶ αὐτῷ ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ὑπονοήσας τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν [f] ἀνακραγούσῃ τὸ παιδίον προσέκρινε, μητέρα γὰρ αὐτῷ ἀληθῶς εἶναι, τὴν δ' ἄλλης κατηγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτιννύσης, καὶ τὸ τὴν Φίλης ἀτυχοῦσαν ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς βασιλέως [g] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [h] καὶ ἐξ ἐκείνης λοιπὸν τὴν ἡμέραν, ὡς θείαν ἔχουσι ξύνεσιν, οὕτω προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δὲ αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμου κληρούχης [i] Οὔρης, ὑπὸ δὲ τῆς [k] Βηθλεέμης τοπαρχίας [l] Διόκλητος· τοῦ δὲ τῶν Δώρων καὶ τῆς Γαλιλαίας [m] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτὸν, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. [n] τὸ δὲ Μέγα πεδίον ἦν ὑπὸ [o] Βαναΐᾳ τῷ Ἀχίλε παιδὶ. [p] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ἰορδάνου πάσης. τοῦ δὲ [q] Γαλααδίτου καὶ [r] Γαυλανίτου ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἐξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτὸν, [s] Γαβάρις διῴκει. [t] Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπιτρόπευε, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος. [v] Βασιμὰ τοὔνομα. τοῦ δὲ [x] περὶ [y] Ἀρκὴν Φοινίκων ἐχούσης [z] Βαναΐας. [a] Σαφάτης δὲ [b] τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν [c] Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου [d] χώραν. [e] ὑπὸ δὲ τούτων [f] [εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [g] Σεμεὶ δὲ τὴν τοῦ Βενιαμί-

[a] Τῇ ἀξυνοίᾳ τετυφλωμένων,] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τῇ.

[b] Τὸ νεκρὸν] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.*

[c] Ἑκάτερα] Ἑκατέρᾳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.*

[d] Τὴν μὲν ἀληθῆ] Τῆς μὲν ἀπαιτούσης, καὶ ἀληθοῦς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀπαιτούσης καὶ non agnoſcunt *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[e] Ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν] Sic cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἄλλ.

[f] Ἀνακραγούσῃ] Amplius quiddam in *ſuo codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *relamanti quidem ne perimeretur infantulus.*

[g] Φρονήσεως] Φρονήσεως τι καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

[h] Καὶ ἐκείνης] Καὶ ἀπ' ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.*

[i] Οὔρης,] *Uri* apud *Epiphan.* Ωρ LXXII.

[k] Βηθλεέμης τοπαρχίας] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. *Vet. Interpr.* Βηθέμις in *Editis.* Βαθσαμως LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βασβσίμες legit *Schotanus*, & Βηδσέμις *Boſius.* Eſt qui malit Βεθλημῆς. HUDS. *Bethleem* habet etiam Ruſinus. SPANH.

[l] Διόκλητος·] Sic ex *iiſdem MSS* ὁ Κλῆτος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* ὡς Δακὰρ LXXII. unde ὁ κλῆτος τὸν Δακάρ maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. 2. p. 771.) qui inſuper notavit ἡ ἐν Ἐτθὶ (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omiſſa eſſe.

[m] Ἀβινάδαβος εἶχεν] Ita cum *Cod. Vat.* Ἀβινάδαβος in *Editis Aliiſque.* Αμινάδαβος juxta verſionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Aſaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

[n] Τὸ δὲ Μέγα πεδίον] Sup. lib. v. c. 1. §. 22. εἰς τὸ μέγα τελούμενον πεδίον· & infr. lib. xv. c. 8. §. 5. ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, in Magno Campo; & lib. xii. c. 8. §. 5. εἰς τὸ Μεγα πεδίον· SPANH.

[o] Βαναΐᾳ] *Sub Banaja filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium.* Βανὲ ὑῷ Αχιλοὲ juxta LXXII.

[p] Προσεπῆρχε] Ita pro προσεπῆρχε reſcribere viſum eſt, levicula mutatione.

[q] Γαλααδίτου] *Al.* (ut & *Cocc.*) Γαλαδίτ.

[r] Γαυλανίτου] Ita cum *MSS.* vel (cum *Cocc.*) Γαυλανίτη. in *Editis* Γαυλανίτου.

[s] Γαβάρις] Γαβάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar.* in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Caſachina Gavi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* ᾗς Γαβὶς LXXII. in *Exemplari Alexandrino.*

[t] Ἀχιναδάβος] Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut conſtat ex *S. Literis*, quæ poſteriori nuptam eſſe dicunt *Pharaonis* filiam.

[v] Βασίμα τοὔνομα.] Βασεμμαθ LXXII.

[x] Περὶ Ἀρκὴν Φοινίκων] *Coll. Big.* & *Voſſ.* περὶ Ἀρκὴν Φοινίκων.

[y] Ἀρκὴν Φοινίκων] Ἀρκὴ Φοιν. diverſa nempe ab ea quæ ὑπὸ Λιβάνῳ lib. 1. cap. 7. §. 2. (ubi natus Alexander Severus Imperator. Lamprid. in Alexandr. Sever.) Ab hoc Ἀρκῆ Phœnicum alia Arabiæ, poſtea Πέτρα dicta, de qua lib iv. ſup. c 4 §. 7. ἐστὶν γὰρ Ἀρκὴ λιγομένη, Πέτρα ὑπὸ ἑκατέρων. hæc Ἀρκαία primaria Urbs Arabum. Superioris Ἀρκῆς mentio iterum lib. v. c. 1. §. 22. Τοῖς ὄρεσι πόλεως Ἀρκῆς ut & heic loci. SPANH.

[z] Βαναΐας.] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βανὲ ὑῷ Χοσὶ LXXII.

[a] Σαφάτης] *Sabath* eſt *Epiphanio.* Ιωσαφὰτ LXXII.

[b] Τὸ Ἰταβύριον] Sup. lib. v. c. (1.) §. .... τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος, ἐφ' πλάτους· SPANH.

[c] Γαλιλαίαν] Κάτω Γαλιλαίαν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[d] Χώραν.] Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem.* Verum τὴν κάτω Γαλιλαίαν habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forſan vocem κάτω *margini* ἐξηγήσεως ἕνεκα appoſitam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoſcit *Epiphan.* qui in ſequentibus à *S. Literis* & *Joſepho* diverſus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galileam. Regionem autem uſque ad Jordanem fluvium conſtitutam Baſan diſponebat. Semei autem* &c.

[e] Ἐπὶ δὲ τούτων] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώρας. ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπετέτραπτο deſiderantur in *Cod. Vat.*

[f] [Εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο.] Illud εἰς (ſenſu id poſtulante ut pag. ſeq. in initio) inſerere viſum eſt.

[g] Σεμεὶ δὲ] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Συεὶς in *Editis Aliiſque.* Σιμεῖος *Vat.* ut paſſim ſupra pro Σεμεί.

h Ey-

ιαμίπδ@ κληρυχίαν [h] ἐγκεχείρισο· [i] Γαβάρης ᾗ εἶχε τὴν πέραν Ἰορδάνυ χώραν. ἐπὶ δὲ τύτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀπεδείκτο. θαυμασὴν δὲ ἐπίδοσιν [k] ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ἰύδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ θειμαχόμενοι, καὶ πρόπεπ τῆς πολυποτάτης ἐλευθερίας ἀκρατῶς ἐμφορύμενοι, πρὸς τὸ σωαύξειν ἕκας@ τὰ οἰκεῖα [l] καὶ ποιεῖν ἄξια πλείον@ ὑπῆρχεν.

δ'. Ἦσαν ᾗ [m] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τῆ τε Συρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ἥτις ἐπ' Εὐφράτυ ποταμὸ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἀπολέγοντες αὐτῷ φόρυς πρὸς τῶν ἐθνῶν. πρυετίλυν ᾗ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν ὁ τῷ δείπνῳ ᾧ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρυς τριάκονθα, ἀλεύρυ δὲ ἑξήκονθα, σπεῖρες ᾗ βόας δέκα, καὶ νομαδας βόας εἴκοσι, [n] καὶ σπεῖρες ἄρνας ἑκατόν. πρὸς πάνθα πάρεξ τῶν [o] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βυβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ πρὸς τῶν ἀλλοφύλων. τοσῦτον ᾗ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [p] τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τῶν [q] ὑπεζυγμένων ἵππων. χωρὶς δὲ τύτων ἦσαν ἵππεις δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμισυς τῷ βασιλεῖ προσήδρευον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [r] κώμας ἐν αὐτοῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τῶν βασιλέως δαπανῶν πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ὁπιτήδεια, συσκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' [s] ὦν ὦν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [t] ὥστε τὸς πρὸ αὐτὸ ὑπερβάλλειν ἀνθρώπυς· καὶ μηδὲ τὸς Αἰγυπτίυς, οἱ πάντων [v] ἐν σωφ διενεγκεῖν λέγονται, [x] συγκεκριμένυς λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ κρείττον ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφία καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἔτι δεινότητι. ὧν ὰ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [y] Ἐθὰν@ καὶ Αἰμὰν@, καὶ [z] Χαλκεό@ καὶ [a] Δάρδων@, υἱοὶ [b] Ἡμάων@. συνεπάξατο δὲ καὶ [c] βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [d] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παροιμιῶν καὶ εἰκόνων βίβλυς τρισχιλίας. καθ' ἕκασον γὰρ εἶδ@ [e] δένδρυ παροιμιολῶ εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπυ ἕως κέδρυ. τὸν αὐτὸν ᾗ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ' ὀρνίθων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. ἀδεμίαν γὰρ [f] τύτων φύσιν ἠγνόησεν, ἀδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ὀρθὴν τῶν ἐν [g] αὐτοῖς ἰδιωμάτων ἄσκησιν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θε-

jamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero ſurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

Solomonis regni magnitudo, ejuſque victus. *3 Regum, c. 4.*

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, è gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem * coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat.

Ejus ſapientia. *3 Regum, c. 4.*

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtrarit. Quin & quotquot apud Hebræos illo ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam * libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & † ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie ‡ parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more diſſeruit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & cura-

Quænam ſcripta reliquit Solomon. *3 Regum, c. 4. 33.*

---

h Ἐγκεχείρισο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρισμένῳ in *Editis.* ἐπιτετραμμένῳ *Vat.*

i Γαβάρης ᾗ] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis.* vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4.

k Ἔλαβεν ὅ, τε] Lege ἔλαβε τότε. COCC.

l Καὶ ποιεῖν ἄξια] Καὶ ποιεῖν ἀεὶ πλείον@ *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.*

m Καὶ ἕτεροι] Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.*

* *Coros triginta*,] Vide *Annott.* ad p. 421. §. 9.

n Καὶ σίκλους ἀργυρᾶς] Σίκλους ᾗ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σικλους τι *Gall.* 2.

o Ἐπ' ἄγρας,] Ἀπ' ἄγρας (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

p Τέσσαρας εἶναι μυριάδας] Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26.

q Ὑπεζυγμένων ἵππων.] Ὑποζυγυμένων *Vat.*

r Κώμας ἐν αὐταῖς] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώρας in *Editis.*

s Ὁ μὲν δὴ ὁ Θεὸς] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis.*

t Ὥστε τὸς πρὸ αὐτὸ] Ὡς τὸς τε *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἐν σωσεφ διενεγκεῖν] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.*

x Συγκεκριμένυς λείπεσθαι] Συγκεκριμένῳ legiſſe videtur *Epiphan.*

y Ἐθὰν@] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἀθαν@ καὶ Αἰμαν@. *Ethan* & *Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. Αιμὰν & *Ethan* Davidis ψαλμῳδοὶ memorati 1 Chron. xv: 19.

z Χαλκεό@] Χάρκι@ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκαὶ LXXII. Legendum forſan ex 3 *Regum* iv: 31. χαλκάδας καὶ Δάρδαν@ υἱοὶ Μάλω@.

a Δάρδων@,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall* 1. & *Epiphan.* quod propius accedat ad Hebraïcum *Darda.* in *Editis Aliiſque* Δοδαν@.

b Ἡμάων@.] Ἡμαν@ *Vat.* Μαὴλ & *Mahol* in *S. Literis.* apud *Epiphanium* varie, *Madanis* & *Madonis* & *Samad.*

c Βιβλία περὶ ᾠδῶν] Studium Eſſenorum circa conſilia ſequitur Αλω· lib. 2. c. 8. §. 6. Vid. Not. Oxon. in eum locum. SPANH.

* *Libros de odis & canticis quinque ſupra mille*,] *Alii* vertunt, carminum & canticorum libros. *Forſan* περὶ ante ᾠδῶν delendum, *& mox* τοῖς πέντε *præfigendum, ut legatur* περὶ πέντε προς τοῖς χιλίοις.

d Πέντε προς τοῖς χιλίοις,] Πενταχιλίων Cedren. πενταχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* Vid. Huet. in D. E. p. 190.

† *Similitudinum ter mille.*] *Al.* parabolarum.

e Δένδρυ] Vide Caſaub. c. Baron. p. 647.

‡ *Parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum.*] *Al.* comparationem fecit.

f Τύτων φύσιν ἠγνόησεν,] Τύτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.*

g Αὐτοῖς ἰδιωμάτων] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

h Εἰς ὠφέλειαν] Εἰς ὠφελείαν τε ἀνθρώπων Cedren. εἰς ἀνθρώπων ὠφελείαν *Zonar.*

rationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus victa dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc fanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. *Eleazarus quidam demonas ejicit.* Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 *Reg. c.* 5. 6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

SOLOMON HIRAMO REGI.

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 *Regum. c.* 6. "Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxiſſet ædificare Templum Deo, bellis & "continuis expeditionibus fuerit impeditus. non "enim prius hoſtes debellare deſiit, donec eos o"mnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo "gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac pro"pterea otio abundans jam ſtatuo domum Deo "exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, "Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro "atque obſecro, ut aliquos una cum meis mitti ju"beas in montem Libanum ad ligna excidenda. "nam in materia cædenda Sidonii noſtratibus pe"ritiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam tu "dixeris, fabris materiariis ſolvam."

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 *Regum, c.* 5. "Deum quidem laudare par eſt, qui paternum "imperium tibi tradidit, viro ſapienti & omni vir"tute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, "quæcunque per literas petiiſti tibi *lubens* ſuppe"ditabo. Ligno enim multo magnoque exciſo, "cedrino pariter ac cypariſſino, mihi curæ erit ut

ἐμπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς [l] ἐνδέμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκουσι. κ᾽ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία τοσοῦτον ἰσχύει. ἰσόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανῷ παρόντος κ᾽ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κ᾽ χιλιάρχοις κ᾽ ἄλλῳ στρατιωτικῷ πλήθει, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων τοῖς ῥισὶ τὸν δακτύλιον, ἐχόντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [p] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα [q] ἐξέλκει ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. κ᾽ πεσόντος οὕτως ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [r] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνός τε μεμνημένος, κ᾽ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλομένου δὲ πεῖσαι κ᾽ ἐπιδεῖξαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχύν, ἐπιθεὶς [s] μικρὸν ἔμπροσθεν [t] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον· κ᾽ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι εἰς ἀνθρώπους τοῦτ' ἀνατρέψαι, κ᾽ παραχρῆμα ὀπτηνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένων δὲ τούτων, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [u] καθίσταται σύνεσις κ᾽ σοφία. διὰ ταῦτ', ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς φύσεως κ᾽ [x] τὸ θεοφιλές, κ᾽ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον βασιλέως ὃν πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολῇ, ὡς τούτων εἰπεῖν ἐσπούδασμεν.

ς'. Ὁ δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς [y] Εἴρωμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὴν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήδετο· φίλος γὰρ [z] ἐτύγχανε τῷ Δαυΐδῃ· κ᾽ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε κ᾽ συνέχαιρεν ὅτι τοῖς πατρῷοις ἀγαθοῖς. [a] ἀπεστάλη δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν χράμματα δηλοῦντα τάδε.

ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ἰσθί μου τὸν πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ "Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τῶν [c] πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν σφαλῶν "κεκωλυμένον. ἐ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς "καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑπο"τελεῖς [d] ἐποίησεν. ἐγὼ δὴ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς πα"ρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην διαχολῶν οἰκοδομῆσαι "τῷ Θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [e] τόπον "ἔστεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ σὲ δεόμενος "σε συμπέμψαι τινας τῶν ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, "κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ἐπιστημονέστερον "ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς, "[f] ἐγὼ τοῖς ὑλοργοῖς παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς δὴ τὸν ἐπιστολὸν Εἴρωμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡδεῖς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τῷ πα"τρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τομὴν γὰρ ξύλα πολλὰ "καὶ μεγάλα, κέδρα τε καὶ [g] κυπαρίσσου, διὰ τῶν "ἐμῶν

i Συνταξάμενος] Συνιέξαθ legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

k Παρηγορεῖται τὰ νοσήματα] Παρηγόρη τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖ τὰ νοσήματα.

l Ἐνδέμενα τὰ δαιμόνια] Ἐναδέμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδέμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. 2.

m Ἐκδιώκουσι.] Ἐκδιώξουσι *Vat.* ἐκδιώκοις *Zonar.* ἐκδιώκοι *Cedren.*

n Τούτων.] Τοῦτον *Big.* & *Samb.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.*

o Τὸν δακτύλιον] Vid. Fabric. Pſeudepigr. V. T. p. 1054. & Borrichium contra Conringium p. 21.

p Ῥίζαν ἐξ ὧν] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice *ῥίζας.* Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaïco*) *Baram* appellat, & magnifice extollit.

q Ἐξέλκει ὀσφρομένῳ] Ἐξέλθει ὀσφρωμένου *Cedren.* ἐξέλκει ὀσφρομένῳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἐπανελθεῖν ὥρκου,] Ἐπανήξειν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ἐπιστρέφειν *Cedren.*

s Μικρὸν ἔμπροσθεν] Eſt forſan qui malit μικρὸν πρόσθεν.

t Ἤτοι ποτήριον] Ἤδη inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

u Καθίσταται σύνεσις] Καθίσατ' *Vat.*

x Τὸ θεοφιλές,] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ἡ ante δ βασ.

y Εἴρωμος,] *Al.* Εἰρῶμος, & Εἴρωμος & Χειρωμος.

z Ἐτύγχανε τῷ Δαυΐδῃ·] Ἐτύγχανε Δαυΐδ *Vat.*

a Ἀπεστάλη δὲ πρὸς αὐτὸν] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστάλη δὲ πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c.

b Σολομὼν] Hæ literæ Salomonis & Hirami habentur apud Euſebium in P. E. IX. 33. 34. Ex Eupolemo deſcriptæ erant; ſuis verbis hic exſcripſit Joſephus. confer 1 Reg. v. 5. ANH.

c Πολέμων] Πολέμων τῶν συνεχῶν κινδ. *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

d Ἐποίησεν] Πεποιηκέναι *Gall.* 2.

e Τόπον ἵστασθ] *Al.* τόπο.

f Ἐγὼ τοῖς ὑλοργοῖς] Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Κυπαρίσσου,] Pro κυπαρίσσου in Hebr. 1 Reg. v. 8. ברושׁים abie-

"ἐμῶν ὅπλ θαλασσαν καταπέμψω · καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς [h] σχεδίας πεξαμένας εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον "σὺ [i] σαυτῆ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ "[k] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [l] δὴ καὶ σὺ πα- "ρόχης ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, ὃ διὰ [m] τὸ νῆσον οἰκεῖν "δεόμεθα, φρόντισον."

η'. Διαμένει δ' ἄχρι τῆ σήμερον τὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων [n] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὡς' εἴ τις βούλοιτο τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δεηθεὶς τ ὅπλ ο τ Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὑρεῖ συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [p] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τ ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πρόμεθα, πιστεύεσθαι δ' οὕτως ἀξιοῦμεν, [q] ὥσθ' [r] συγκεχωρημένον ἡμῖν, καταξιωσαμένοις [s] πρέπον τ πραγματείας, ἀθῴοις [t] ἀποδοχῆς τυγχάνειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [t] ἀποδοχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [u] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ο δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σῖτα μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας [v] δισμυρίους κόρους, καὶ [x] ποσότητος ἐλαίου [y] βάθους. ὁ δὲ [z] βάθος δυνάται [a] χωρῆσαι ξέστας [b] ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἶνον παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου Φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ἠὐξησε, καὶ διαμένειν [c] ὤμοσαν εἰς ἄπαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτοὺς σπουδῆς. μυρίους γὰρ ἐπέστησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [d] διαδεχομένους ἀλλήλους τὰ οἰκεῖα, μέχρις ἂν πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [e] ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ἕτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ πεντάτου μηνὸς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸ ἔργον. [g] γίγνονται δ' ἐπίτροποι τοῦ φόρου τούτου [h] Ἀδώραμος. [i] ἦσαν δὲ ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυίδης κατέλειπε, τοὺς μὲν θεραπεύοντας τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπίστατοι τρισχίλιοι καὶ [l] τριακόσιοι. προστάσσει δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγά-

meorum opera in mare devehatur: meisque *praeterea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quemcunque volueris tuæ regionis locum mari naviga-to *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hierosolyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his frumentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus est, utpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conservata, sed & apud Tyrios: adeo ut siquis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis præsunt apud Tyrios, inventurus sit quæ ab iis dicta fuerint contentanea illis quæ nos diximus. Atque hæc quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil præter veritatem dicere, nedum, verisimilibus quibusdam & ad homines decipiendos delectandosque accommodis, historiam distinguendo, operam quidem dare ut examen fugiamus, postulare autem ut *narrationi* statim credatur; neque nobis concessum esse, ut, facta ab historiæ decoro discessione, à culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus ut nemo nostra hæc approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus. *Josephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis studium profitetur.*

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuissent regis Tyriorum literæ, promptum ejus obsequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipso petiit vicissim ei subministravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expressi* totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei mensuram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque crevit amicitia inter Solomonem & Hiramum; seque in ea perpetuo mansuros esse jurarunt. Imperavit autem Solomon populo universo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut ministerium non esset laboriosum effecit, scienter illud atque perite dividendo. constituit enim ut deni milleni in mensem unum *sylvam* in monte Libano cæderent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam regressi, donec reliqui viceni milleni suum opus itidem absolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* mense primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Davides *operi destinatos* reliquerat, in vectores quidem saxorum & cæteræ materiæ septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In mandatis *Hirami responso lætatur Solomon.*

Solomonis opera ad Templi materiam. 3 *Regum*, c. 5.

abiegnis ut & *Vulg.* LXX. vero πεύκινα Paraphrast. legisse videtur ברותים Cupressi Cant. 1. 17. SPANH.

h Σχεδίας] Forte χεδίας.

i Σαυτῆ χώρας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* αὐτῶ.

k Διακομίσουσιν] Διακομίσωσιν solus *Samb.*

l Δὶ ἧς σὺ] Illa ᾗ ἧς σὺ ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸ νῆσον] Nota Tyrum insulam hic dici, ut inf. cap. 5. §. 3. SPANH.

n Ἀντίγραφα,] Exstat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Eusebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur esse suppositicium.

o Τῶν Τυρίων] Τῶν inseritur ex *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις.] Παρ' ἡμῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Οὐδὲ] Ὡς οὐδὲ *Vat.*

r Συγκεχωρημένον ἡμῖν,] Συγκεχωρισμένον *Gall.* 2.

s Ὑποδοχῆς] Ἀποδοχῆς *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δυνώμεθα] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δυνάμεθα, forsan (ut & *Coccejus* vult) pro δυναίμεθα.

v Δισμυρίους κόρους.] Ita rescripsi ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. δισχιλίους perperam in *Editis Aliisque.* ὁ δὲ κόρος (inquit *Josephus*, l. 13. c. 12.) δυοῖν μεδίμνοιν Ἀττικῆς ἐστί. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐποιεῖ μόδια λ'. Videsis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452. HUDS. In Hebræo 1 Reg. v. 11. & Vulg. viginti millia. SPANH.

x Ποσότητος ἐλαίου βάθους,] In Hebr. & Vulg. 1 Reg. 11. viginti coros olei. LXX. vero εἴκοσι χιλιάδες βαθ ἐλαίου κεκομμένου. Pro βαθ in MS. Alex. βιθ· SPANH.

y Βάθους.] Βάθος, ὁ δὲ βάτος, πεντήκοντα ξέσται ἔχει δ' ἡ. Item mox βάθος, ἔχει ξέστας &c. בת LXX. μέτρον, 2 Chron. IV. 4. & Ezech. XLV. 10. 11. infr. cap. III. §. 5. βάθους διχιλίους. SPANH.

z Βάθος δυνάται] Βάθος, ὁ δὲ βάτος. *Hesych.*

a Χωρῆσαι ξέστας] Χωρῆσαι non agnoscunt aliquot *MSS.* & commode satis abesse potest.

b Ἑβδομήκοντα δύο.] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα δὲ δύο. Utcunque sextarios Romanos intelligendos esse docet *Jac. Capellus* de *Mensuris Cubicis*, p. 94.

c Ὤμοσαν] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ὁμολόγησαν in *Editis Aliisque.*

d Παραδεχομένους] Παραγινομένους *Samb.* & *Big.*

e Ἀναπληρώσωσι] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ὡρισμένον.

f Τὸ ἔργον.] Τὸ adjecimus ex *MSS.*

g Γίγνονται δ'] Ἐγένοντο solus *Vat.* Est qui malit γίγνοιτο. sed cum infra occurrat γίγνεσθαι, ut & προστάσσει, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omissum fuerit augmentum ἐφωνίας χάριν.

h Ἀδώραμος.] אדניראם 1 Reg. v. 14. LXX. Ἀδωνιράμ· SPANH.

i Ἦσαν δ'] Παρῳκιῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri potest.

k Λιθείαν] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Τεσσαράκοντα.] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* Διακόσιοι *Eus. Aliique.*

datis præterea dederat, ut saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent & colligassent, ita *demum* in urbem convehèrent. Istis autem operam navabant non solum structores indigenæ, sed & artifices ab Hiramo missi.

λας, εἰς τὰς τοῦ ναοῦ θεμελίους [m] ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν ἔτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγίνετο δὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων [n] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paral. c. 3.

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebræi vero Jar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananæam, post mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, usque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in universum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum est ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu usque ad exstructionem Templi elapsi sunt anni quadraginta & ducenti.

Templi descriptio.

2. Et quidem rex in altissimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis resistendi, quique cum terra coalescentes solum & firmamentum futuri essent operi superstruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & sumptuosum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celsitudinem & amplitudinem *conferebant*, decorisque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt usque lacunar ex saxo candenti constructum. Et quidem altum erat sexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus mensuris; ita ut tota altitudo

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

ΤΗΣ δὲ οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [o] τεταρτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν [p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, [q] μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ [r] εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς κατακλυσμοῦ [s] μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ πεντηκοστὸν καὶ δισχιλιοστόν. ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης [t] γενεᾶς Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διελήλυθε τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ [v] ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [x] χρόνον, καθ' ἐκείνην ἔτος ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [y] ἐνδέκατον [z] ἐνεστήκει Εἰράμῳ. [a] ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρῳ εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διαγεγονὼς χρόνος [b] ἐτῶν τετρακοσιῶν καὶ δισχιλίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντίσχειν δυναμένης, [c] οἳ περὶ τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [d] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν [e] οἵσειν ῥᾳδίως τὸ [f] μέγεθος τῶν [g] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλος πολυτέλειαν, [h] ἣ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥσσων εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμῳ τε χάριν καὶ [i] μεγαλοπρεπείας ἐπινοεῖτο. [k] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκοῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν [l] ἐξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ [m] τὸ μῆκος, εὖρος δὲ εἴκοσι. κατὰ [n] τοῦτο ἦν ἄλλος ἐπὶ ἐπὶ-

[m] Ἁρμόσαντας ἦ πρῶτον καὶ συνδήσαντας] *Poliebant & copulabant in montibus.* Rufinus. SPANH.

[n] Μόνον,] Μόνων *Big.* & *Samb.* à prima manu.

[o] Τέταρτον ἔτος] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τέταρτον ἤδη τ. β. ἔτος ἦν.

[p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ,] Ἀρτεμισίου Macedonibus, Ἰαρ Hebræis. 1 Reg. VI. 1. ῃ ζιν, *Mensis secundus. Vulg.* Mense zio h. e. Aprili. In MS. Alex. ἐν μηνὶ Ζείου καὶ τῷ δευτέρῳ μηνί. 1 Reg. VI. 38. SPANH.

[q] Μετὰ ἔτη πεντακόσια] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta plerosque *Epiphanii* libros. *Tostatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre est in *Quæst.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Josephi* codices hìc loci non vitiatos esse colligit *J. G. Vossius* (in *Isag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuisse crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpisset. ab egressu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam si ab anno hisce detrahas CCCCLXX. residui sunt DXCII. Videsis *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 347. *Usserii* & *Is. Vossii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153.

[r] Εἴκοσι ἔτη] Καὶ δύο ἔτη post εἴκοσι adjicienda censet *Schotanus*, in *Bibl. Hist.* tom. 2. p. 779.

[s] Μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ πεντηκοστὸν καὶ δισχιλιοστόν] Μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαρακοντακαίδεκα rescribendum censet *Schotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno milleſimo quadringenteſimo*, sine *quadrageſimo*.

[t] Γενεᾶς Ἀδάμου] *Al.* γενεᾶτος.

[v] Ἑκατὸν καὶ δύο.] Ἑβδομήκοντα pro ἑκατὸν δύο reponendum censet *Schotanus*. HUDS. Credo legendum (quoniam supra annos a mundo condito ad diluvium numerat 2256.) annos 4102. esse a mundi ortu usque ad templum, & 1446. a diluvio. Sic enim minima instituitur mutatio, &

2656
1446
4102

adeoque τετρακισχίλια substituo pro τρισχίλια & post τεσσαράκοντα addo καὶ ἓξ, nam si retineatur 1440, major in pluribus numeris fit mutatio REL.

[x] Χρόνον,] Χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα, κατ' ἐκεῖνον ἔτος *Vat.*

[y] Ἐνδέκατον] Δυοδέκατον, ut in Lib. 1. contra *App.* rectius esse censet *H. Dodwellus* in Diss. de *Periplo Hannonis ætate*, p. 21.

[z] Ἐνεστήκει Εἰράμῳ.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐνεστήκει.

[a] Ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως] Ἀπὸ deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in quibus τῆς δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν.

[b] Ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Christi*, p. 289.

[c] Οἳ περὶ τῇ γῇ] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique conſtipati ſibi & conſerti terræ, pavimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent.* in *Editis Aliisque* συμφύεις ἔμελλον καὶ ἔδαφος &c.

[d] Ἐποικοδομησομένης] Ἐποικοδομηθησομένης *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

[e] Οἴσειν ῥᾳδίως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* perperam οἷς ῥᾳδίως. HUDS. Forte οἷον ῥᾳδίως φέρειν. COCC.

[f] Μέγεθος] Μέγεθός τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[g] Ἐποικοδομησομένων,] Ἐπικεισομένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.*

[h] Ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων] Cum in *Editis* sit ἢ βάρος ἃ ἔμελλεν οὐχ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ἢ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, aut ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι &c. ideo placuit rescribere ἢ βάρος ἤμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι. si quis ἧς βάρος ἂν ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι, per me licet. HUDS. Forte ἤμελλον οὐχ ἥττονες. COCC.

[i] Μεγαλοπρεπείας] Τῆς ante μεγαλοπρεπείας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἀνήγαγον] Ἀνήγαγεν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Ἐξήκοντα πηχῶν] Περὶ ᾧ τοῦ μέτρου (inquit *Zonaras*) τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ τοῦ μήκους, καὶ τοῦ αὐτοῦ κατασκευῆς, οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἅπαντες τελείᾳ τῇ Βασιλικῶν καὶ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῶν Ἀρχαιολογίας περὶ τοῦ ναοῦ συγγράφομεν, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι διαφέρεται). Quod ideo *Josephum* fecisse existimandum est (ait *Villalpandus*) quod *S. Scripturæ* testimonia, quæ de his rebus exstabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. HUDS. Sequitur hic Josephus non rei veritatem sed traditiones, sive potius fabulas Judæorum. quòd probatum vide in nostro examine explicationis Vitringianæ Templi Ezechielis. p. 103. 104. 105. COCC. *Filius.*

[m] Τὸ μῆκος,] Τὸ non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

[n] Τοῦτο ἦν ἄλλος ἐπὶ] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἐπὶ τοῦτο in *reliquis.*

ο Πε-

νῶ, ἴσῳ τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψῳ τῷ ναῷ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τετραπλοῦ δ' ὡσεὶς τὸν ἀνατολικόν. τὸ δὲ πρόναον αὐτοῦ προέκειτο ὀπίσω πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος δὲ [P] οἷον τετραγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [q] καὶ εἴκοσι. περιωκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐκ κύκλῳ τελάκοντα βραχέζιν [r] οἴκοις, οἱ συνοχή τε δὲ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν προκείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχεν [s] πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τὰς αὐτάς, ὕψος δὲ [t] εἴκοσι. ἐπωκοδόμηντο δὲ [v] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [x] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [y] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτοὺς λαβεῖν [z] τῷ κάτωθεν οἴκῳ προσαπτήσιον. ὁ δὲ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιοικοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἦν ἴδιος ἑκάστῳ, πρὸς τὰς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [a] κοινὴ δι' ἀλλήλων [b] δεδομημένη μηκίστοις δοκοῖς, καὶ [c] διηκόσιος ἁπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [d] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκερατμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γίνεσθαι. τὸν δ' ὑπὲρ τοὺς δοκοὺς στέγον τοῖς αὐτοῖς ὕλαις [e] ἐβάλλετο πᾶσιν [f] ἐξεσμένοις εἰς φατνώματα καὶ [g] προσκόλλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐτοῖς [h] ἐνεπρόσθησεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη δὲ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλὰ πρόνεω ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγίνετο, συναρτηθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [i] σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλείου τεκτονικοῦ τοῖς καταναῶσιν ἐργασίαν δηλῶσαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν [k] ἁρμόσαι [l] σὺν ὕλῃ προσφυῶς· ὡς ἐκεῖσθαι τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ τὴν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ [m] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ δὲ εὖρος δὲ τοίχου. ἦν γὰρ [n] εἶχεν θύραν μεγάλην πρὸς ἀνατολὰς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλασις δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [o] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίναις, ἀλύτοις πηχείαις συνδεδεμέναις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς [p] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἴκων, εἴκοσι πηχῶν, ἐπίσησεν ἄδυτον [q] εἶναι· [r] τὸν δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἑκατὸν δὲ τὸν μέσον

Templi centum & viginti cubitis constaret. versumque erat ad orientem. Vestibulum autem ejus ad introitum statuerunt, longum viginti cubitos, ad mensuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celsitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum astruebat triginta, quæ extrinsecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus essent per alias in alias. Unaquæque autem ex hisce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exstructæ erant, & super illas rursum aliæ, omnes pari cum ipsis invicem mensura & numero, ita ut omnes simul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus superior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impositum erat cedrinum. Et domunculæ quidem suum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longissimis trabibus consertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iisdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem subjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum juncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incrustasset, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illustraretur, atque oculos ingredientium perstringeret auri splendore undique diffuso. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exstructa est ex lapidibus politis, apta admodum lævique commissura junctis conditisque, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cujuslibet instrumenti fabrilis appareret indicium; sed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuisse: ita ut sua sponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro ascensum in superius domûs tabulatum commentus est rex *per cochleam* parietis crassitudine *inclusam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, sicuti domui erat inferiori; sed à lateribus adibatur per parva ostiola. Templum autem tam intus quam extra complexus est asseribus cedrinis, crassis catenis inter se constrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris esset.

3. Cum autem Templum in duas partes divisisset, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum sepositi; exteriorem vero, quadraginta *Templum divisum in Cellam & Penetrale.*

o Πήχεις εἴκοσι] Πήχεις μὲ εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Οἷον τετραγμένον,] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἷον τετραγμένον *Vat. Gall.* 1. leviculo sane discrimine. in *Editis* μήκους τετραγμένου.

q Καὶ εἴκοσι.] Sic *Vat.* in *reliquis* deest καί.

r Οἴκοις,] Οἴκοι, cellæ Templi. SPANH.

s Πέντε πήχεις,] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2 part. 2. p. 289. ut & *Castalione* ad 3 *Regum*, c. 6. HUDS. Ita circuitus 30. cellarum cum frontispicio Templi fuisset cubitorum 870. quod absurdum est cogitare, non tantum quia Ultima fabrica Templi l. 5. de bell. c. 14. dicitur habuisse latitudinem 100 cubitorum, à fronte, & pone XL. cubitis angustior fuisse; sed & repugnat descriptio cellarum 1 Reg. 6: 5. 6. COCC. *Filius.*

t Εἴκοσι.] Cella unaquæque cum suo tabulato alta erat calamum, omnes simul calamos tres, hoc est cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos historico more licuit Josepho vocare *viginti*; nisi de celsitudine super pavimento domus loquatur. nam superioris cubiculi tabulatum à solo erigitur cubitos XX. *Villalp.*

v Τούτοις ἄνωθεν] Ἐπὶ τούτοις solus *Vat.*

x Ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις] Si de cubiculorum longitudine & celsitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; si vero de latitudine erant certe imparia, ut constat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.*

y Ὡς τὸ πᾶν ὕψος] Ὥστε πᾶν *Vat.*

z Τῷ κάτωθεν οἴκῳ] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν κάτωθεν οἶκον.

a Κοινὴ δι' ἀλλήλων] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Δεδομημένη] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* δεδωμημένη.

c Διηκόσιος ἁπάντων·] Διηκόσιος maluimus cum *Samb.* (& *Cocc.*) quam διοικόσιος cum *cæteris* omnibus.

d Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τὸ συγκ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.*

e Ἐβάλλετο πᾶσιν] Ἐβάλλετο *Big.* & *Samb.*

f Ἐξεσμένοις] Ἀνεξεσμένης *Vat.*

g Προσκόλλησιν χρυσοῦ.] Ita cum *MSS.* πρὸς κόλλησιν in *Editis.*

h Ἐνεπρόσθησεν,] Ἐνεπρόσθησαν *Gall.* 2.

i Σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλείου] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφύρας in *Editis.* HUDS. 1 Reg. VI. 7. SPANH.

k Ἡρμόσαι] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) in *cæteris* ἡρμόσθαι.

l Τῷ ὕλῃ] In *Editis* τῇ τούτων ὕλῃ. sed τούτων delevimus, quod illud nec agnoscant *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

m Ὁ βασιλεύς] Articulum ὁ inseruimus è *Codd. MSS.*

n Εἶχεν θύραν μεγάλην] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* εἶχον.

o Καὶ ἔξωθεν] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoscit *Vetus Interpr.*

p Εἶναι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 2. τούτῳ εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τοῦτον αὐτοῖς χρῆσθαι. Forsan, ex scriptura *Cod. Samb.* τούτῳ αὐτοὺς χρῆσθαι.

q Εἶναι.] Εἶναι ex sex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.*

r Τὸν δὲ,] Τὸν δὲ τ. π. καὶ ἅγιον *Gall.* 1. 2.

* *Adytum sepositi*;] *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale.

† *Sam-*

ginta cubitorum, † Sanctuarium esse constituit. In scissura vero medii parietis fores posuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byssо splendidissima & mollissima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, ‡ totos aureos utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expansæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum australem parietem Adyti attingerent, alia vero septentrionalem: aliæ autem alæ inter se cohærentes arcam in medio positam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere potest aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis instravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Istis præterea januis aulæa oppandit illis similia quæ intus oppansa erant. Cæterum vestibuli janua nihil horum habuit.

τοῖχον θύρας ἐπέζησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐταῖς πολυ[a] ἐνεργασάμενος καὶ ποικίλην ποικίλλων. κατεπέτασε δὲ παστὰς ὑφεσιν βυσσοῦ, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [c] κοκκίνου πεποιημένους· ἣ μὲν ἁπλοῦς καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο [v] Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν [x] ἑκάτερον τὸ ὕψος [y] πέντε. δύο δ' ἦσαν [z] ἑκατέρῳ πέρυγες, ἀπὸ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [a] διὸ καὶ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέζησεν, ἵνα τ' πέρυγων τῇ μὲν ἀπώντα ἓν κῦ νότον κειμένῳ τοίχῳ [b] ἀδύτου, τῇ δὲ κῦ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πέρυγες [c] αὐτῶν συνάπτουσι πρὸς μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπη τυγχάνουσι. τὰς δὲ Χερουβεὶς ὠδεὶς [d] ὁποῖαί τινες ἦσαν εἰπεῖν ἢ δι' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τὸ ἔδαφος [e] ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ κὴ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [f] συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [g] εἴκοσι, καὶ παστὰς κατεκόλλησε χρυσῷ. σωφρόνως δ' εἰπεῖν, ὠδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, ὅτε ἔξωθεν ὅτε ἔνδοθεν, [h] ὃ μὴ χρυσὸς λῶ. κατεπέτασε δὲ καὶ πύλας τὰς θύρας, ὁμοίως [i] τοῖς ἐνδοτέρω κατασκεύασι. ἡ δὲ τοῦ προναοῦ πύλη τούτων ὠδὲν εἶχε.

Chiramus conflator. 3 *Regum*, c. 7. v. 13. 14.

δ'. Μετεπέμψατο δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν θεὸς Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ δὲ πατρὸς ἦρχε [k] τῆς Φυλῆς, πατρὸς δὲ [l] Οὐρίου, γένος Ισραηλιτῶν. ὅτος ἅπαντος μὲν [m] ἐπισήμως εἶχεν ἔργου· μάλιστα δὲ τεχνίτης λῶ χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' ὃν δὴ καὶ πάντα κῦ τὰ τοῦ βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος ὅτος κὴ στύλας δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [n] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. λῶ δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [o] πηχῶν. χωνεύτην δ' ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφεστήκει, τὸ ὕψος πρὸς πέντε πήχεις ἐσταλμένον· ᾧ περίκειτο [p] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτου δὲ ἀπήρτηντο κατὰ [q] διστοιχίαν καὶ [r] ῥοιαὶ διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὸν δεξιὸν ἔστησε τοῦ προπυλαίου θεσπεσίως, καλέσας αὐτὸν [s] Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κῦ [t] τὸν ἀριστερὸν, ὀνομάσας αὐτὸν [v] Βοάζ.

Dua æreæ columnæ. 3 *Regum*, c. 7.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [x] ἐκπεπαλισμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. λῶ γὰρ ὁ λαὸς τὸν διάμετρον

Mare æneum, sive lacus fusilis. 3 *Reg.* c. 7. & 2 *Paral.* c. 4.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrificiendo: à quo sane omnia circa Templum *summo* artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim. Utriusque autem columnæ capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Jachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

5. Fudit autem & mare æneum in hemisphærii speciem. illud vero opus à metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat e-

† *Sanctuarium esse constituit.*] *Al.* Cella, & Templum anterius.

a Ἐνεργασάμβρος] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμβρος Editorum.

t Κεκκίνου] Κόκκου *Vat*

v Χερουβεὶς ὁλοχρύσους,] Verum illi Cherubini è lignis olei facti dicuntur 1 *Reg.* VI. 23. quod de lignis olei omissum à LXX. Pro Χερουβὶμ apud LXX. MS. Alex. Χερουβ. Illi autem Cherubim auro tecti 1 Reg. VI. 23. SPANH.

x Ἑκάτερον τὸ ὕψος] Vel hic ἑκατέρου legendum, vel εἶδος, aut simile huic verbum subintelligendum, ut constat ex v. 13. & 14..

y Πέντε.] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23.

z Ἑκατέρῳ πτέρυγες,] Ita cum *Editis*. ἑκατέρου in *MSS.*

‡ *Totos aureos*,] *Ex auro solido* vertit *Gelen. ex purissimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparissina* auro tecta.

a Διὸ καὶ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων] Διὸ κῦ καὶ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ κῦ μακρὰν οὐκ ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.*

b Ἀδύτου,] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoscit *Vat.*

c Αὐταῖς συνάπτουσι] Ita ex *Busb. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Aliisque* αὐτοῖς.

d Ὁποῖαί] Pag. 135. §. 5. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conspexerat.

e Ἐλάσμασι χρυσοῦ,] Ελασμα χρυσοῦ κῦ ἀργύρου Habacuc. 1. 11. & Inf. Antt. lib. XII. c. 2. §. 8. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ· Ελασμα, *ductile aurum* Rufin. SPANH.

f Συμμεμετρημένας,] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρημένας.

g Εἴκοσι,] Ita in omnibus *Josephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) ostio *decem* tantum *cubitos* tribuit. Videsis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 576.

h Ο μὴ χρυσὸς λῶ.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* ᾧ μὴ χρ.

i Τοῖς ἐνδοτέρω] Lege ταῖς, vel ὁμοίως τοῖς ἐνδοτέρω κατασκευάσμασιν. COCC.

k Τῆς Φυλῆς, πατρὸς] Forte τῆ Φυλῆς γένους Ισραηλιτῶν, πατρὸς δὲ Τυρίου. COCC.

l Οὐρίου,] Ita in libris omnibus *Josephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τυρίου habent. Videsis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 775.

m Ἐπισήμως εἶχεν] Ἐπισημότατος *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

n Τὸ πάχος] Paulo aliter legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus*, *cavatione quatuor digitorum.*

o Πηχῶν.] Πηχῶν deest *Vat.*

p Δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* *Aliisque* δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον καλύπτον τὰ κρ.

q Διστοιχίαν] Sic pleriqne *MSS.* & *Gen.* διστιχίαν *Samb.* & *Bas.* HUDS. Διστιχίαν Ed. Basil. δύο στίχοι ῥοῶν χαλκῶν LXX. VII. Reg. 18. l. 1. Item v. 42. SPANH.

r Ῥοιαὶ διακόσιαι.] *Al.* ῥόαι.

s Ιαχίν·] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ιάχιν & Ιαχὼ & Ιαχλί.

t Τὸν ἀριστερὸν] Sic *Vat.* in *ceteris* τῷ τὰ ἀριστερά.

v Βοάζ.] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βοὶζ & Βοὶς juxta *alios.* HUDS. Pro Βοὰζ in Edit. Basil. βαὶζ. LXX. Ιαχὶν & Βολὰζ. MSS. Alex. Ιαχὶ & Βοὰς. 1 Reg. VII. 21. SPANH.

x Ἐκπαλισμένην.] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐκπατισμένην.

y Κυ-

τρὶν πηχῶν δέκα, καὶ ὅπὶ παλαιστιαῖον πάχ@ [y] κεχωνδυμέν@. [z] ὑπῆρειτο ἢ [a] κ͞ῳ τὸ μεσαίτατον ͞ῳ κύτος [b] σπείρᾳ σφιγομένη εἰς ἑλικας δέκα. ἑλίττ ἢ τῷ ἀφέμετρον πήχεως. σφιεσήκεσαν δὲ σφὶ αὐτῷ μόχοι δώδεκα, σφὸς τὰ κλίματα τ͞ τεσάρων ἀνέμων [c] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστ' αὐτοῖς ὑπικαθέζεσθαι [d] τὸ ἡμισφαίριον, κ͞ῳ σφιαγωγῷ ἔνδον [e] ὑπενεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα [f] βάθος [g] τριχιλίους.

ϛ'. Ἐπόησε δὲ ͞ῳ λυτήρων δέκα βάσεις χαλκᾶς πλευρογώνων. τούτων ἑκάστη μῆκος ἐγόνει πήχεων πέντε, πλάτος τετάρων, ὕψος ἕξ. [h] συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κ͞ῳ μέρος [i] τετορθυμένον ἄτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κ͞ῳ γωνίαν ἑτῶτες πλευρογωνοι, τὰ πλάγια τ͞ βάσεως ἐξ ἑκατέρα μέρος ἐν αὐτοις ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ τοῦτο τρίχα διηρημένα. ἑκάστῳ δὲ χώραν [k] ὅρ@ ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν καλεσκαδασμένον· [l] ἐφ' οἷς ἐτετορθύλο, πῇ μὲν λέων, πῇ ἢ ταῦρος ͞ῳ [m] ἀετός. ὅπὶ ἢ τ͞ κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργασο τοῖς κ͞ῳ τὰ πλάγια τετορθυμένοις. τὸ ἢ πᾶν ἔργον ὅπὶ τεσάρων [n] αἰωρέμενον τροχῶν εἰσήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ἅτοι, [o] πλήμνας κ͞ῳ ἄντυγας πήχεως κ͞ῳ [p] ἡμίσυς ἔχοντες τῷ ἀφέμετρον. ἐπῴμασεν ἄν τις τὰς ἀψῖδας τ͞ τροχῶν θεασάμενος, πῶς [q] συνπλοκαμέναι, κ͞ῳ τοῖς πλαγίοις τ͞ βάσεων σφσιωμέναι, ἁρμονίως τ͞ ἀντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως ἄτως ἔχουσαι. τὰς ἢ γωνίας ἄνωθεν σωέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀναπλαμένων· οἷς ἐπεκάθηλο ἀετὸς κ͞ῳ [r] χῖλον ὑπικειμένη τ͞ λυτῆρα, τ͞ χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ κ͞ῳ λέοντ@, αὐτῶς ἐφηρμοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ ἢ τούτων φοίνικες ἦσαν· [s] τετορθυμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τ͞ [t] δέκα βάσεων ὑπῆρχε. [v] σφσεξειργάσατο ἢ ͞ῳ [x] κυθρογαύλας, [y] δέκα λυτῆρας χρογγύλας χαλκᾶς· ὧν ἕκας@ ἐχώρῃ τετραφάκοντα [z] χόας. τὸ γὰ ὕψ@ εἶχε τεσάρων πηχῶν, καὶ [a] τεσσάρσις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [b] διεσήκῃ τὰ χείλη. τίθησι δὲ τὰς λυτῆρας τούτους ὅπὶ τ͞ δέκα βάσεων τ͞ κληθησῶν [c] μεχωνώθ. πέντε δὲ λυτῆρας [d] ἵσησιν ἐξ ἀρισεροῦ μέρους τ͞ ναοῦ· ἐπιτραπο δὲ τοῦτο κ͞ῳ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ ͞ῳ δεξιοῦ σφὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κ͞ῳ δ' αὐτὸ ͞ῳ τὴν θάλασσαν [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατ@

nim labrum ſecundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi craſſitudinem fuſum erat. Suffulciebatur autem ad ipſum alvei meditullium ſpirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumſtabant autem circum illam juvenci duodecim, verſus regiones quatuor ventorum adſpicientes, ad unumquemque ventum tres, cum poſterioribus introrſum propendentibus, ut eis hemiſphærium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

6. Fecit præterea labrorum decem baſes æneas quadrangulas. Harum ſingulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes torno factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos diſpoſitæ, forma quadrangulari, quibus latera baſium utrinque adaptata erant & inſerta. erant autem hæc tripartita, & ſingulæ areolæ continebantur * limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud ſecus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illæ autem fuſiles erant cum modiolis & radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus baſium coaptatæ radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lavacri, requieſcentis ſuper manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut iſta *omnia* ſpectantibus ejuſdem conflaturæ eſſe viderentur. Hiſce vero interſertæ erant palmæ cælatæ. Hujuſmodi quidem ſtructuræ erant decem baſes. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum ſingula capiebant ‡ choas quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *iſtis* baſibus impoſuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem hæc ad aquilonem verſa) & totidem in dextra ad auſtrum, ita ut orientem reſpicerent. il-

Baſes æreæ & lavacra. 3 *Reg.* c. 7. & 2 *Paral.* c. 4.

[y] Κεχωνδυμέν@.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* κεχωνδυθῆς.

[z] Υπῆρειτο ἢ] Ita edere viſum eſt, (ita & *Cocc.*) cum ὑπηρεῖτο habeat *Big.* ὑπήρθ *Samb.* ſi quis tamen cum *Editis* malit ὑπῆρτο, non repugno.

[a] Κατὰ τὸ μεσαίτατον.] Καὶ κ͞ῳ *Big.* & *Samb.*

[b] Σπείρᾳ σφιγομένη.] Ita feci. cum antea eſſet σπείρᾳ σφιγομένη. Hanc columnam, ſive columnæ baſin, à ſpiræ ſimilitudine ita dictam aptiſſime nobis repræſentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum veriſimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N. F. D.* in Epiſtola *E. Bernardi* libro *de Menſ.* & *Pond.* ſubjuncta.

[c] Ἀποβλέποντες,] *Al.* βλέποντες.

[d] Τὸ ἡμισφαίριον.] Illud τὸ ex *MSS.*

[e] Ἐπινεῦον.] Ἀπονεῦον *Vat.*

[f] Βάθος τριχιλίους.] Vid. ſup. Cap. II. §. 9. illic *congius*, *radius* hic vertit Gelenius. Βάθ@ enim eadem menſura, quæ *Epha*. SPANH.

[g] Τριχιλίους.] Ita *Baſ.* & *MSS.* tam Gr. quam *Lat.* ut in 2 *Paralip.* c. 4. διχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Diſſertationem de *Mari æneo* ſubjectam libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Menſuris*.

[h] Συνεκέκλειτο.] Σωεκέκλειτο *Vat.* (quomodo legendum vult *Coccejus*) quod magis regulare.

[i] Τετορθυμένον ἄτως.] *Al.* Τετορθυμένον.

[k] Ὅρ@ ἐπεῖχεν.] Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὄρ@ ἐπ'. *i. e.* κατεσκαδασμένον in *Editis*, *Altiſque*. ὀρ@ *i. e.* ὑπ. κατεσκαδασμένον. *Samb.*

[l] Ἐφ' οἷς ἐτετορθύλο,] Mallem ἐφ' ἅς, *ſc.* χώρας. quam cum *Editis Altiſque* ἐφ' οἷς, *ſc.* πλαγίοις. quæ vox paulo remotior videtur.

[m] Ἀετός.] In Sacris literis nulla mentio aquilæ. REL.

* *Limbo in graduum ſimilitudinem facto.*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter ſcalas*, ἀναλόγοις τ͞ ἐξεχομένοις LXXII. Genus ſculpturæ eſſe videtur, *ſcalarum* vel *graduum* inſtar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus*.

[n] Αἰωρέμενον.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Altiſque* ἰωρέμενον.

[o] Πλήμνας.] Apollon. Rh. l. 1. v. 757. Ἀξοι@ τὸ πλήμνησι· Schol. πλήμνη τῷ χοινικίδα σημαίνῃ ͞ῳ τροχῷ· Vid. *Galen.* ad *Hippocr. de Fractur.* T. XII. p. 209. χοινικίδα ͞ῳ τροχῷ πλήμνην τῶν τ͞ Ιώνων λέγουσ· SPANH.

[p] Ἡμίσυς ἔχοντες.] Sic *MSS.* ἡμίσυ in *Editis*. unde quis ἥμισυ legendum eſſe conjiceret.

[q] Συνπλοκαμέναι,] Σωτετορθυμέναι κ͞ῳ ταῖς πλαγίαις in aliquot *MSS.*

[r] Κοῖλον ἐπικειμένη.] Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis*.

[s] Τετορθυμένοι.] Τετορθυμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2.

[t] Δέκα βάσεων.] Hic loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Προσεξειργάσατο.] Περσεξείργασο in *iiſd. MSS.*

[x] Κυθρογαύλας,] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. HUDS V. *cantharos* Hebr. כיורות κιωρὰς ἢ γαυλὰς vel κανθαρογαύλας vel χυτρογαύλας. LXX. χυτρογαύλας. COCC. LXX. κυθρακαύλας· 1 Reg. VII. 38. in MSS. Alex. χυθρογαύλας· SPANH.

† *Decem Cythrogaulos*,] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ ſpecie.

[y] Δέκα.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* δώδεκα.

‡ *Choas quadraginta*] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraici Interpp.*

[z] Χόας.] Χοεῖς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόες *Vat. Busb.* & *Hen.*

[a] Τοσούτοις.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσούτων.

[b] Διεσήκῃ τὰ χείλη.] *Al.* διεσήκει.

[c] Μεχωνώθ.] Μεχανὼθ ſic LXX. VI. Reg. 27. 30. MSS. Alex. Μεχανώτ· SPANH.

[d] Ἵσησιν ἐξ ἀρισεροῦ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt ἵσησιν.

[e] Ἔθηκε.] Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἐτίθηκε.

[f] Ὕδατ@ αὐτός.] Sic *Hen.* & *Busb.* in *cæteris* ὕδατ@, τῷ θαλ.

illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua implesset, mare quidem constituit ad abluendum in eo manus & pedes sacerdotum, qui ad altare ascensuri erant; lavacra vero ad purganda intestina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paral. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad solida sacrificia consumenda. Porro fecit etiam vasa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* instrumentum confecit ex ære, splendore & pulchritudine aurum referente. Mensas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic similes decem mille, modo ab illis diverso factas: super quas vasa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigesies mille, argentearum vero quadraginta millia. Insuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moysis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret secundum legem: & mensam unam panes impositos habentem, ad septentrionale Templi latus ex adverso candelabri. illud enim ad austrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc posuit. Ista omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppansa. in illo enim arca erat reponenda.

Mensæ. 2 Paral. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paral. c. 4. v. 7.

8. Faciendos insuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis similam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus similam oleo subigebant, sexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Mensurarum autem, Mosaïcis, hin & assaron appellatis, similium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri solent, *erant* vigesies mille: similiter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum situm, quinquagesies mille. Quin & stolas sacerdotales mille *paravit* in usum Pontificum, cum epomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyses nomen Dei inscripsit, una fuit, & ad hodiernum usque diem permansit. Stolas autem sacerdotales ex byssо fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyses præscripsit, ducena millia; item *alias* stolas byssinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille:

Reliqua Templi instrumenta.

αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπιδεῖξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τ̃ ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τ̃ βωμόν· τοὺς δὲ λεβητας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τ̃ ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, ὡς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδισκήρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ [k] ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [l] ὁμοίαν χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [m] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐπίθεσαν τοὺς ἄρτους τ̃ Θεοῦ, [n] καὶ ταύτῃ πρὸς ἀνατολὴν μυρίας πρὸς [o] αὐτῆς ἑτέρᾳ τρόπῳ γεγυμνένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [p] σπονδεῖα, χρύσεα μὲν [q] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε [r] κατὰ τὴν Μωϋσέως προσταγήν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τ̃ ναὸν, ἵνα καίηται [s] καθ' ἡμέραν ἀκωλύτως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [t] ἀντικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τ̃ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τ̃ λυχνίας. ταύτην γὰρ [v] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [x] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τ̃ τεσσαρακοντα πήχεων οἶκος, πρὸ τ̃ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. [y] Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς [z] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ δισχιλίας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [a] πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυροῦς διπλασίονας. κεκτῆσθαι δ', οἷς [b] ἐνεφύρων τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσέους μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυρέους δὲ διὰ τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [c] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ [d] ἀσσάρων, προσηγόρευσε, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλάσια. θυμιατήρια δὲ [e] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζον [f] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν ἐπωμίσι καὶ [g] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στεφάνη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τ̃ Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τ̃ ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολὴν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τ̃ Λευϊτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα

---

g Ἀναλημπτῆρας.] Ἀναληπτῆρας *Vat.* (& *Cocc.*) quod voci ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.*

h Οὐ μὴν ἀλλὰ] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.*

i Καὶ λαβίδας,] Χείρωμα καὶ λαβίδας *Vat.* Χείρωμα καὶ λέβητας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας.

k Ἅρπαγας,] Σιδηρᾶ ἁρπαγῇ Euripid. Cycl. v. 33. ἅρπαγας harpagones de machina obsidionali. Infra lib. IX. c. 10. §. 3. hic inter vasa Templi. SPANH.

l Ὁμοίαν χρυσῷ] *Al.* ὁμοίως.

m Πλῆθος ἀνέθηκεν] In *Editis Aliisque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus.

* *Dedicavit rex,*] *Sc.* ad dextrum latus orientale, secundum meridiem, ut in *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

n Καὶ ταύτῃ] Confer cum 3 *Regum*, c. 7. v. 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videsis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 354.

o Αὐτῆς ἑτέρῳ] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύτης θάτερα. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ τ̃.

p Σπονδεῖα,] Sic *MSS.* σπόνδια in *Editis.* σπόνδεια *Gall.* 1. 2.

q Δισμύρια,] Μύρια juxta *Epiphanii* libros.

r Κατὰ τὴν] Forte ἐξ ὧν μίαν καὶ τὴν M. π. ἀνέθηκεν εἰς τ̃ ναόν. HUDS. *in Add.*

s Καθ' ἡμέραν] Id non indicat interdiu luxisse, non noctu: sed תמיד id est singulis diebus, uti noster infra hoc capite narrat reginam Æthiopiæ beatos servos Salomonis dixisse, qui καθ' ἡμέραν ipsum audirent, id est quotidie. Ibi dies non intelligitur quatenus nocti opponitur. Et paullo post de equitibus Salomonis καθ' ἡμέραν id est non interdiu, sed quotidie, ramentis auri capillos spargentibus. Sic infra VIII. 3. Sic infra lib. VIII. 7. τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι, quotidianis impietatibus. Et eodem capite corvos καθ' ἡμέραν id est *quotidie* Eliæ panem dedisse notat. REL.

t Ἐπικειμένην] Hæc constructionis forma occurrit, p. 425. §. 6.

v Κατὰ νότον ἔστησεν.] Τὸ νότιον solus *Vat.*

x Χρύσεος βωμὸς μέσος] Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μέσου in *Editis.* HUDS. Gen. χρυσοῦς βωμὸς· χρύσεος ut infra c. IV. §. 1. SPANH.

y Οἰνοχόας] Forte οἰνοχοῶν. COCC.

z Μυριάδας ὀκτὼ] Ὀκτακισχιλίας καπ. solus *Vat.*

a Πεφυραμένην σεμίδαλιν] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως in *Editis.*

b Ἐνεφύρων] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέφυρον in *Editis Aliisque.*

c Τοῖς Μωϋσέως,] Sic è vestigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* rescribere visum est. Τῆς Μωϋσέως εἶν καὶ ἐσσάρων *Bas.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῖν καὶ ἐσσαράσιν π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2 nisi quod δεῖν & ἐσσαρῶνις habeat *Vat.* & ἐσσαρῶνις *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἐσσάροις π. per me licet.

d Ἀσσάρων,] *Coll. Big.* & *Voss.* ἀσσαράσιν.

e Χρυσᾶ,] *Al.* χρυσέα & χρυσᾶ.

f Τὸ θυμίαμα] Illud τὸ ex *MSS.*

g Λογίῳ καὶ λίθοις,] Λογείῳ *Big.* & *Samb.*

b Ἐξώ-

γανα τὰ μυσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνωδίαν [h] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [i] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ πυμὸν [k] πλουμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ πρὸς τὸ τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέλιπε [l] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [m] γεισὸν μὲν καλοῦμεν τὸν ὑπερέχοντα γλῶτταν, [n] θελγὼν δὲ παρ' Ελλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [o] εἴρξοντα μὲν τοὺς πολλοὺς τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι, μόνοις δὲ ἀνειμένον αὐτοῖς τοῖς ἱερεῦσι σημαίνοντα. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ [p] πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [q] τετραπλῇ χρυσείας [r] κλειομένη θύρας. εἰς τοῦτο δὲ λαὸς πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ καθαρότητι τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγῳ παντὸς ἀπέφυγε [s] μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [t] ἐγκλίσεις φάραγξιν, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον ἀδὲ κόπους νεύσαντας εἰς ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὑπαίθριον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὸν κατασκόλιον, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐτῶν ἦσαν ἐκ κέδρου [u] φαληνώμασιν [x] ἐξεσμέναι. [y] πᾶς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου.

instrumenta item musica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Ista omnia Solomon, sumptibus haud parcens, sed summa in Templo exornando liberalitate usus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in thesauros Dei recondidit. Templo autem *septum* in orbem circumdedit, quod nostra quidem lingua Gison appellamus, Græcis vero Θελγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingressu in Templum prohiberet, solis vero sacerdotibus aditum patere significaturum esset. At extra hoc *septum* fanum exstruxit specie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præscriptorum legis observanti, intrare licebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggesta valles magnas implesset, quas propter immensam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem sustulisset quadringentorum cubitorum, effecit ut ejusdem essent celsitudinis cum vertice montis, quo exstructum erat Templum. ac propterea fani exterioris subdialis area Templi solo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus structura quidem duplicibus, columnis vero è nativo saxo sublime sustentatis: atque illis impositum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

Templi septum.

Fanum exterius.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; & cum Deo supplicasset, publice sacra fecit.

Τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγάλη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συνετέλεσας, καὶ πλούτου καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ὑπόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, [z] τοῦτα ἐν ἔτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τοῦ ναοῦ συμπερανθῆναι, [a] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ προαγγελθείσης τοῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, οὗτος μὲν τῶν ἐπιχωρίων [b] Θισρὶ, οὗτος δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέβαινε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῶν Σκη-

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & splendida, una cum donariis Templo reponendis, septennio confecisset, & præclarum divitiarum & promptitudinis *suæ* specimen dedisset, ut quæ, si quis *oculis animoque* ea perlustraret, ætatem integram hominis poscere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint absoluta; literis ad duces & senatores Hebræorum missis, jussit ut populus omnis Hierosolyma congregaretur, & Templum visuri & arcam Dei in illud translaturi. Et cum omnibus denunciatum fuisset ut Hierosolyma proficiscerentur, septimo demum mense vix eô convenerunt; ab indigenis quidem Thisri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum solennitas, festum

[h] Ἐξευρημένα,] Ἐξηυρημένα solus *Samb.*

[i] Νάβλαι] Ita cum *MSS.* ut supra p. 401. §. 3. ναῦλαι καὶ κινύραι in *Editis.* HUDS. Gen. ναύλαι, supra ναῦλαι lib. VII. c. 12. §. 3. SPANH.

[k] Πολυμερῶς] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copiose.* in *reliquis* πολυτελῶς.

[l] Τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ.] Ἐν τοῖς θησ. *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

[m] Γεισὸν μέν] Γεῖσον *Samb.* Γείσιον *Gall.* 2. atque ita in *Editis.* libro 7. de *Bello Judaico.* Vocem Syriacam esse ostendit *L. Capellus* in *Spicileg.* ad *Ephesios*, p 112. HUDS. Hieronymus ad Jerem. 40. 43. ait se nescire, an γεισος sit Hebraicum an Græcum. Græci שפתים ita transtulerunt. REL. Γείσιον inf. lib. VI. de bell. Jud. c. 2. §. 4. SPANH.

[n] Θελγκὸν] Θριγκὸς ἢ ἱφύπερθε δόμοιο λαίνεος Apollon. Rh. lib. III. v. 217. SPANH.

[o] Εἴρξοντα μέν] Εἴρξαντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[p] Πλατείας καὶ πύλας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατεῖς. mox πύλας ὑψηλὰς habent *Big.* & *Samb.*

[q] Τετραπλῇ χρυσείας] Ετετραπλῆ *Big.* & *Samb.*

[r] Κλειομένη θύραις.] Κλειούσας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κλειουσιας *Gall.* 1.

[s] Μεῖζον,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Vat.* & puto *Epiphan.* μειζόνως ἢ εἰπεῖν in *Editis Aliisque.*

[t] Ἐγκλίσας φάραγγας,] Sic cum septem *MSS.* ἐμφορήσας in *Editis.* Vid. *L'Empereur* in Cod. Middoth p. 5.

[u] Φαληνώμασιν] Athen. lib. V. p. 196. ἐν αἷς φαληνώμασι &c. de Tentorio Antiochi; & pag 207. B. de navi Hieronis, ἐφ' ἧς κατεσκεύασο φαληνώματα· SPANH.

[x] Ἐξεσμέναι.] Ἀνιξισμέναι in sex *MSS.* supra (p. 424. §. 3.) τέγη εἰς φαληνώματα ἐξεσμένη.

[y] Πᾶς δὲ θύρας] Πας δὲ βάσεις αὐτοῖς πάσας ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bases autem in his omnibus fecit argenteas.*

[z] Ταῦτα ἐν ἔτους ὀλίγῳ] Forte ἀλλ' οὐκ ἐν ἔτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα δὲ ναοῦ. COCC.

[a] Γράψας τοῖς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* γράψας δὲ ἡγ.

[b] Θισρὶ,] Ita rescribere non dubitavi, cum istam mensium dispositionem observet *Josephus*, qua *Hyperberetæus* respondet *Thisri.* Θωρὶ in *Editis.* Θοιρὶ & Θιρὶ & Αὐὼρ in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Thesria*, & *Theseri*, & *Chesari.* HUDS. *Gen.* Θωρὶ· Mensis Θισρὶ תשרי Hebræis, Ὑπερβερεταῖος Macedonibus; Mensis VII. 1 Reg. VIII. בירח האתנים in mense fortium *Santes Pagninus. Vulg.* in mense Ethanim. SPANH.

festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum. Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero consertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7. & 8. 2 Paral. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret. "Tu, inquit, domum quidem sempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidi- "sti factam, cœlo scilicet & aëre & terra & ma- "ri, per quæ omnia, * nec illorum ambitu conclu- "sus, pervadis. Hoc vero tuo nomini constitui "Templum, ut ex eo preces, rem sacram facientes "litanteque, sursum in aërem mittamus: idque ea

Nubes ædem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 5.

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

νοπηγίας καιρὸς, [c] ἑορτῆς σφόδρα ὢν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [d] προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λεῦται [e] σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν κατανιπτοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἀπείρου τι θυμιαμάτων πλήθους, ὡς ἅπαντα τὸν περὶξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πρώτοις τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον [f] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ ἦδη ὑμνοῦντες ἅδε χορεύοντες ἕως ἔξω τοῦ ναὸν ἦλθον [g] ἔκαμον. τοῦτο μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δὲ εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετῆσαν· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [h] τῶν Χερουβὶμ τὸ δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τὰς [i] ταρσοὺς συμπλέξασαι, καὶ ἦσαν ὑπὸ ἓν τεχνίτου κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ δόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] Μωϋσῆ λαληθέντας ἐν Σινᾳῷ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐτῆς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ [m] τὸ θυμιατὸν τὸ χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὅπου καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [n] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵδρυσι πρὸ τοῦ ναοῦ [o] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ κατιδεῖσθαι εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [p] σωρηδὸν, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [r] γέμον ἴσαται, κεχυμένον δὲ καὶ [s] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [t] εἰσερρύη· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπισκότει, ταῖς δὲ διανοίαις τῶν ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατιληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατασκηνοῦντος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τούτοις εἶχον [v] αὐτοὺς τὰς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπολαμβάνει, καὶ καλῶς [x] ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, "ὦ δέσποτα, [y] καὶξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω [z] γεγονότα, τὸν "οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, οὐ "ὧν ἀπῄωων οὐδὲ τούτοις ὁρισμένοις κεχώρηκας. τοῦτον "δέ σοι [a] κατασκεύασα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' "αὐτοῦ σοι τὰς ψυχὰς θύοντες καὶ [b] καλλιερούμενοι ἀνα-

πέμ-

c Ἑορτῆς] Ἑορτὴ σ. π. τ. E. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. ἁγιωτάτης pro ἁγιωτάτη habet *Vat.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.*

d Προῆγον δὲ] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρόσθεν perperam in *Editis.*

e Σπονδαῖς] Σπένδοντες *Hen.* & *Busb.*

f Αὐτῷ καὶ καθιερωμένον] Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis.*

g Ἔκαμον.] Ἐκάμνον *Vat.*

h Τῶν Χερουβὶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Χερουβὶν in *Editis.* τὰ δύο Χερουβὶμ κατέθεσαν *Gall.* 1. *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατασκευασμένας.

i Ταρσοὺς συμπλέξασαι,] *Al.* θάρσους. *Coll. Voss.* & *Big.* συμπλέξαι. HUDS. Gen. Θαρσοὺς; Vel ταρσοὺς & ita ed. Basil. SPANH.

l Μωϋσῆ λαληθέντας] Illud Μωϋσῆ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸν θυμιατὸν τὸ χρύσεον,] Conf. sup. cap. 111. §. 7. SPANH.

n Ἀνέφερον.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. 2. ἀπέφερον *Basil.* & *G.* est qui malit ἐπέφερον.

o Ἀντικρὺ τῆς θύρας,] *Al.* ἄντικρυς & ἄντικρυ.

p Σωρηδὸν,] Σωρηδοῖται *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

q Πίλημα νεφέλης] Πίλημα λαμπρὸν καὶ τελειότατης πορφύρας Athenæus lib. XIV. p. 535. lit. F. SPANH.

r Γέμον ἴσαται,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *reliquis* cum *Editis* γέμων.

s Κεκραμένον] Περικεκραμένον *Big.* & *Vat.* ἐγκεκραμένον *Samb.*

t Εἰσερρύη·] Εἰσερρύη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Αὐτοὺς τὰς ἐννοίας.] Ita *MSS.* in *Editis* αὐτόν.

x Ἔχειν αὐτῷ λέγειν.] Ita *Vat.* in *reliquis* ἔχειν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoscit *Epiphan.*

y Καὶξ ὧν σαυτῷ] Sic *Bas. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ἅπερ ἐργάσω *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄξιον σαυτῷ ὧν ἐθεσιεργάτω *Gall.* 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάτω *Gall.* 2.

z Γεγονότα, τ' οὐρανὸν] Paulum aliter distingue & versionem corrige. καὶξ σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα τ' οὐρανὸν εἴδαμεν —— *& ex iis quæ tibimet condidisti intelligimus cælum & aërem & terram & mare* ——. Sic melius & sensui & Grammaticæ consulitur. Cl. IBBETSONUS.

* *Nec illorum ambitu conclusus, pervadis.*] *Ad verbum*, nec his contentus. *Totum sic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc universi molem condidisse, quæ cœlo, aëre, terra & mari constat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

a Κατασκεύασα τ' ναὸν] Κατασκεύασα *Vat.*

b Καλλιερούμενοι] Καλλιεργούμενοι *Samb.*

c Διὰ-

"πέμπωμεν εἰς τ̃ ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι [c] Διατιλοίη-
"μεν ὅτι [d] πάρει, καὶ μακρὰν οὐκ ἀφέστηκας [e] ἀφ' ἡ-
"σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [f] πάντα τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν,
"ἀφ' ὑμῶν ὅπερ σοι θέμις οἰκεῖν [g] ἀπολείπεις τὰς πάντας,
"μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἑκάστῳ καὶ
"[h] βουλομένῳ καὶ διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας [i] συμπαρεῖ." ταῦτ' [k] ἐπιφάσας τοῖς τ̃ Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆ-
θος τοὺς λόγους, ἐμφανίζων ἅ Θεὸς τῇ δυνάμει αὐ-
τοῖς καὶ τῇ προνοίᾳ. ὅτι Δαυίδ τῷ πατρὶ πᾶσι τ̃ μελ-
λόντων ἅπαντα, καθὼς ἀπεδείξηκεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ
γνήσαται τὰ λείποντα, δηλώσαι· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθείη
[l] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγονότι, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι
προείπει, καὶ ὅτι τ̃ ναὸν ἅτ' οἰκοδομήσειν αὐτῷ, βα-
σιλεὺς μὲν τῇ τ̃ πατρὸς πλούτῳ γενόμενος. ἀ βλέ-
ποντας καὶ τῇ τούτων προφητείαν [m] ἐπιτελῆ, τ̃ Θεὸν
εὐλογεῖν ἠξίου, [n] καὶ μὴ πρὸ τινος ἀπογινώσκειν ὧν [o] ὑ-
πέρχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς οὐκ ἐσομένων, πιστεύοντας
οὐκ τ̃ ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τ̃ ὄχλον ὁ βα-
σιλεὺς, [p] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τ̃ ναόν· καὶ τῇ δε-
ξιᾷ εἰς τ̃ ὄχλον ἀναχών, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ἀ
"δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν
"εὖ πεπόνθασιν. ἀσεσθεὲς γὰρ τὸ θεῖον ἀπάντων [p] καὶ
"κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ γὰρ τ̃ ἄλλων ζώων
"ὑπὸ σὲ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [r] τούτῳ
"τῷ σοὶ εὐλογεῖν μεγαλειότητα [s] πρέπει, καὶ πρὸ
"τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ε-
"βραίων λαὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [t] τίνι γὰρ ἄλλῳ
"[v] μᾶλλον [x] ἱλάσεσθαί τε [y] μειώντα, καὶ διαμένον-
"τα εὐμενῆ [z] δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· ἣν [a] ἐξ
"ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀνιοῦσαν οἴδα-
"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πα-
"εί τι καὶ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το-
"σοῦτων ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυ-
"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ-
"εἶπας πεποιηκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν
"ὅσα Θεῷ δυνάμει ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμη-
"μένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἄπαν,
"[d] ὡς καὶ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου καὶ
"ζῶντι καὶ θανόντι τῷ πλούτῳ, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ
"βασιλεία [e] μενεῖ, καὶ τὸ σὸν γένος αὐτῷ διά-
"δοχαῖς [f] ἀμείψει μυρίους. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπάρ-
"κεσον, καὶ [g] παισὶ τοῖς ἐμοῖς ἀρετῇ [h] ἣ σὺ χαίρεις
"θαυμάζου. πρὸς δὲ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοῖραν πι-
"νὰ τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [i] ἀποικίσαι,

"constanti opinione quod hîc ades, & à tuis non
"longe receſſiſti. nam ex eo quidem quod uni-
"verſa videas & omnia audias, neque, ut hic, ubi
"nunc fas eſt, habites, omnium curam abjicis, at-
"que adeo cunctis præſens eſſe *deſinis*, præſertim
"vero cum ſingulis etiam te conſulentibus nocte
"dieque ſimul adſis." Hiſce Deum obteſtatus, ad
populum orationem convertit, illis repræſentans
Dei potentiam ſimul & providentiam. Quod *ſcilicet* Davidi patri ſuo futura omnia, prout eorum
pleraque jam evenerunt & reliqua eventura ſunt,
patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; &
quod ipſe Templum ei ædificaturus eſſet, rex factus poſt patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidiſſent, eos admonebat ut
Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiſerat, ac ſi eam non præſtiturus eſſet, deſperarent, ex iis quæ jam conſpexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rurſum Templum verſus aſpicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non poteſt, ut homines operi-
"bus quidem gratiam Deo pro acceptis beneficiis
"reddant. nullius enim rei numen divinum indi-
"get, majuſque quam ut ei fiat id genus remune-
"ratio. Quo enim cæteris animantibus à te, Do-
"mine, ſuperiores ſumus conſtituti, eo nos decet
"tuam laudare majeſtatem; & pro his, quibus fa-
"miliam noſtram atque Hebræorum populum di-
"gnatus es, gratias agere neceſſe habemus. Qua e-
"nim re alia potiori fauſtiſque magis auſpiciis con-
"venit iratum propitium reddere perpetuoque be-
"nignum conſervare, quàm voce; quam & ex aë-
"re haurimus, iterumque per eum ſurſum ferri
"novimus. Ejus igitur beneficio tibi gratias age-
"re par eſt, ac de patre meo in primis quem ex
"obſcuro ad tantam gloriam provexiſti, deinde
"quod mihi ipſi in diem hodiernum omnia, quæ-
"cunque *verbis* es pollicitus, *reipſa* præſtiteris: pre-
"corque ut in poſterum largiaris quæ Deus ho-
"minibus, quos vult honoratos, largiri poteſt; &
"familiam noſtram in omne ævum auctam velis
"& ornatam, quemadmodum Davidi patri meo &
"viventi & morienti promiſiſti, quod apud nos
"regnum ſit permanſurum, & genus illius per vi-
"ces innumeras illud accepturum ſit. Hæc igitur
"nobis quæſo ſuppedites, liberiſque meis virtutem
"*iſtam*, quæ tibi grata eſt, impertiaris. Ad hæc
"ſupplex oro, ut ſpiritum tuum eatenus in Tem-
"plum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris eſſe nobis

Deo gratias agit, quod Davidi promiſſa præſtiterit. 3 Regum 8. 2 Paral. c. 6.

Deinde populo & Templo fauſta omnia precatur.

c Διατιλοίημεν] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare eſt, ut oſtendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137.

d Πάρεϊ,] Ita *MSS.* παρῇ in *Editis*.

e Οὐδὲ σαυτῶν.] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis ſedibus procul abes.* ἀδὲ σαυτῷ *Baſ. G. Vat. Hen. & Busb.* ea vero non agnoſcunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. HUDS. Forte τ̃ σεαυτῷ. COCC.

f Πάντά τε] Πάντας *Big. & Samb.*

g Ἀπολείπεις] Ἀπολείπες ἅ πᾶσιν ἔγγ. *Big. Samb. Vat. & Gall.* 2.

h Βουλομένῳ] Βουλομένῳ *Vat.*

i Συμπαρεῖ.] Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis*.

k Ἐπιθειάσας πρὸς τ̃ Θεὸν,] Sic *MSS.* ἐπιθειάσας in *Editis*.

l Τὸ ὄνομα τῷ μήπω] Eo modo *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* τὸ deeſt.

m Ἐπιτελῆ,] Iterum cum *MSS.* ἐπιτέλῃ perperam in *Editis*.

n Καὶ μὴ] Καὶ πρὸ μηδενὸς in quinque *MSS.*

o Ὑπέρχηται] Ὑπέρχῃ ſolus *Vat.*

p Ἀφορᾷ πάλιν] Ita cum *Samb. & Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἐφορᾷ.

q Καὶ κρεῖττον] Καὶ inſertum dedi ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.*

r Τούτῳ τῷ σοὶ εὐλογεῖν] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τῷ σοῦ.

s Πρέπει,] Πρέπει deeſt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. nec καὶ mox ſequens agnoſcunt *Samb. & Gall.* 1. Totum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* τούτῳ τῷ σῷ εὐλογοῦντι μεγαλειότητα, καὶ οἷόν τ. ὑ. ἰ. τ. χ. οἶκον ἀνάγκη εὐχαριστεῖν τ̃ Ἑβραίων λαόν.

t Τίνι γὰρ ἄλλῳ] Ita *Samb. & Baſ.* τίνι καὶ ἄλλῳ *Gen. Big. Aliique.* τί γὰρ ἄλλο *Vat.*

v Μᾶλλον] Illud ἄλλον ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac ſi paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eum iterum novimus aſcendentem*, aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Eſt nobis vox quam &c.*

x Ἱλάσεσθαί τε] *Al.* ἱλάσασθαι.

y Μειώντα,] Ita *Vat.* μειῶντα in *ceteris*.

z Δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν,] Forte δ' ξιόν ἀξιώτερόν ἐστιν. COCC.

a Ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν,] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis*.

b Ἔχειν δι' αὐτῆς] Ita *Big.* (*Cocc. Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis*.

c Δέομαί τε] Ita cum *Vat.* δέομαι ἅ in *Editis Aliiſque.* δέομαι ἅ λ. *Big.*

d Ὡς καὶ] Ὡς καθωμολόγησας *Vat.*

e Μενεῖ,] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* μένει.

f Ἀμείψει μυρίους.] Ἀμείψαι ſolus *Samb.*

g Παισὶ τοῖς ἐμοῖς] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliiſque.*

h Ἣ σὺ χαίρεις] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἣν συγχαίρεις in *Editis Aliiſque.*

i Ἀποικίσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Gall.* 1. 2. ἐπικτίσαι in *Editis Aliiſque.*

"bis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem "parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt "profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: "veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Tem- "plum *cuſtodi* & ab omni vaſtatione hoſtili ut pro- "prium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ "curam gerito. Et ſi quando populus in te deli- "querit, atque adeo clade aliqua ob peccatum "*ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis "contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in ju- "ra ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde "magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex con- "fugerit, ſalutem votis expetens; exauditis illo- "rum precibus, quaſi in æde habitares, ſortis illo- "rum miſerere eoſque à calamitatibus libera. Hanc "vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à "te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis fini- "bus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum "loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & "boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, po- "ſtulata illis concedito. Sic enim omnibus mani- "feſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem a- "pud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à "natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus ex- "pertes, aut alienigenis iniqui & infeſti, ſed liben- "ter feramus te communiter omnibus tum adju- "torem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

Solomon litat, & ignis de cœlo ſacrificia conſumit. 2 Paral. c. 7.

4. Cum *ille* hæc dixiſſet, & humi ſe proſtraviſ- ſet, & aliquamdiu adoraſſet, *tandem* in pedes ere- ctus hoſtias aræ admovit: cumque eam ſolidis vi- ctimis repleviſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe & acceptum comperuit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit & abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, po- pulus quidem, conjectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, lætus in terræ ſolum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt ſibi ſemper æque optata accidant, utque mentem eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moy- ſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæ- teris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos ob- ſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa con-

Populum hortatur ad leges ſervandas.

"ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ "μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἐραυῷ [k] καὶ τῶν κα- "τὰ τοῦτον ὄντων [l] κύτος, ἔχ ὅτι γε ἕτερος ὁ τυ- "χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάττειν τε [m] ἀπόρθητον ἐκ πο- "λεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείας "κτήματος φιλοκαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς "[n] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [o] κακωθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ ἁμαρ- "τίαν ἐκ σέθεν, γῆς ἀκαρπίᾳ, [p] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, "[q] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς οὐ τὰς φιλο- "δάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς "ἀθροισθεὶς [r] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι "δεόμενος, ἐπήκοος αὐτοῦ γιόμενος ὡς ἔνδον ὢν "[s] ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτην δ' "ἐχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι φιλῶ σέθεν τὴν βοήθειαν "εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [s] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων "τῆς οἰκουμένης τινὲς [v] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [x] δή- "ποτοῦν [y] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθῆς λι- "παρούντες, δὸς αὐτοῖς [z] ἐπήκοος γιόμενος. ἅπα- "ντες γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [a] αὐτὸς ἐθε- "λήσῃς παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, "ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, ἢ δ' "ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [b] οὐκ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ "πᾶσι κοινὸν τὸν ἀπὸ σέθεν βοήθειαν, καὶ τὸν τῶν ἀγα- "θῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἐβουλήμεθα."

δ. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὸν γῆν, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναγεὶς θυσίας [c] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ μερίσας τῶν [d] ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω [e] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος ἀφανισθὲν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸ βωμὸν ἀΐξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [f] κατεδαίσατο. [g] ταύ- της [h] δὴ τῆς ἐπιφανείας γιομένης, ὁ μὲν λαὸς [i] δῆλωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τὸ ἐν τῷ ναῷ [g] Θεοῦ ἀφανεζῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς [k] προσεκύνησε πρὸν ἐπὶ [g] ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς [l] ἐλογεῖν τι ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [m] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς [g] Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς ἐμενείας, [n] ἐχομέ- νους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἀφέλειαν [o] αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κα- κίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [p] τῷ τὰς ἐντολὰς τηρεῖν ἃς ἀφ' Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [q] ἀφα- μενέους. ἔσεσθαι γὰρ ὅτως εὐδαιμονὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων ἥδιος μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [r] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγα- θὰ,

[k] Καὶ τὸν κύ.] Καὶ τὸ τὸν solus *Samb.*
[l] Κύτος,] Ἐγχίας ταὐτῳ κύτει Æſchyl. Agam. v. 330. SPANH.
[m] Ἀπόρθητον] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόρθητον ὡς ἴδιον ἐκ πολ. in *Editis Aliiſque.*
[n] Τύχῃ,] Illud τύχῃ ex *MSS.*
[o] Κακωθῇ] Κακῷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. κακῶς *Vat.* At *Epiphanius* vertit, *deinde plaga quædam peſſima peccato digna à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορᾷ ἢ λοιμὸς) *aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam* &c.
[p] Καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,] Καὶ deeſt *Samb.* ἤ pro καὶ legiſſe videtur *Epiphan.*
[q] Ἤ τινι τούτων] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἴ τινι.
[r] Εἰς τὸν ναὸν] Ἐπὶ τὸν ναὸν *Vat.*
[s] Ἐλεήσῃς] Ἐλεήσεις & mox ἀπαλλάξεις *Samb.* & *Big.*
[t] Γὰρ κἂν] Γὰρ deeſt *Vat.*
[v] Ἀφίκωνται,] Ita *Big. Cocc.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφίκοιντο.
[x] Δηποτοῦν] Sic *MSS.* ὁπηποτοῦν in *Editis* deeſt.
[y] Προστρεπόμενοι] Ita lego, levicula mutatione, pro ἐπιστρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam *Editis* quam *MSS.*
[z] Ἐπήκοος] Ὑπήκοος *Vat.*
[a] Αὐτὸς ἐβουλήθης] Αὐτὸς abeſt *Big.* & *Gall.* 1.
[b] Οὐκ ὁμοφύλους] Οὐκ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* reperitur tamen in *ceteris* & in *Vet. Interpr.* HUDS. Lege οὐχ. COCC.
[c] Τῷ βωμῷ προσῆγε·] Τῷ Θεῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
[d] Ὁλοκλήρων] Id eſt תמימים quæ integra erant, non vitiata. Ita ſupra Sacerdotes ſcribit eſſe debere ὁλοκλήρους. Interpres credidit eſſe ὁλόκαυτα. REL.
[e] Ἅπασαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἅπασαν.
[f] Κατεδαίσατο.] Ita cum *Gall* 2. κατεδάισατο in *Editis Aliiſque.* κατεδύσατο *Vat.* HUDS. Gen. κατεδάσατο, vel κατεδώσατο. fit enim à καθεδώσομαι· ſic Heſych. καταδώσει, κατέφαγε· SPANH.
[g] Ταύτης] Eo modo *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τοιαύτης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.
[h] Δὴ τῆς ἐπιφανείας] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἧς in *reliquis.*
[i] Δῆλωσιν εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* niſi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant *Gall.* 1. & 2. quibus favere videtur *Epiphan.* ὁ μὲν λαὸς δῆλος ἦν τοῦτ' εἰκάσας εἶναι in *Editis.*
[k] Προσεκύνησε] Ita *MSS.* & *Epiphan.* προσκυνεῖ πρὸν ἐπὶ τοῦδα- φος in *ceteris.*
[l] Εὐλογεῖν] Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legiſſe videtur *Epiphan.*
[m] Ποιεῖν παρώρμα,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* εἰκὸς in *reliquis.*
[n] Εὐχομένους] Εὐχομένοις *Big.* & *Samb.*
[o] Αὐτοῖς καθαρὰν] Αὐτὰς junxta *Vet. Interpr.*
[p] Τῷ τὰς ἐντολὰς] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt τῷ.
[q] Διαμνήσας.] Διαμνήσης *Big.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Ier. ἀφαμένους, ut jungatur cum voce ἀφέλειαν.
[r] Ἐκτήσαντο] Ἐκτήσατο *Big.* & *Gall.* 1.

ſ Ἐξυ-

ἀλ, τάπεις αὐτὰ καὶ βέβαια [s] ἔξυσι, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασήσαιτο. ὁ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δὶ εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [t] ἀλλὰ καὶ καθέξειν ἀφ' ἑαυτῶν ἐσπούδακεν. εἶναι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις [v] οὐχ ὅσα μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [x] πεφθέντα, καὶ μηδὲν [y] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ο μὲν οὖν βασιλεὺς ἀφελεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, ἀφῆκε τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόσχους μὲν [z] καταθύσαι μυρίους καὶ χιλίους, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. [a] τὸ γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔσφαγεν ἱερουργημάτων, καὶ κατεσωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ [b] τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς· καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ [c] δεκαπέντε [d] ἡμέρας ἤγαγε ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατεσωχήμενος.

ς'. Ἐπεὶ δὲ εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [e] μηδὲν ἐνδεὲς τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἦκαζε τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπήεσαν· εὐχαριστήσαντες [f] τῷ βασιλεῖ, τά τε πρὸς αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ πρᾶξαι αὐτοῖς [g] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [h] τήν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἱστορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὄναρ δὲ ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὑπνους· [i] ἐσήμηνεν αὐτῷ τὴν εὐχὴν ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ ἀφθαρῆς ἐν αὐτῷ μένοι, τὸν [k] ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τὸ ἁπάσης πληθύος τὰ δίκαια ποιήσας. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς τοῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγε, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τὴν χώρας τὰς ὑπὸ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ὑποτεθέντα, καὶ λήθῃ αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς Θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, [l] περίβλεπτον ἐκφῦναι, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [m] αὐτὸ ἐάσειν, μήτε τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν [mm] ἀπαθῆ παρόψεσθαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίους, [n] καὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας κατασήσαι, τόν τε ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα [o] καταπρηοθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ ἀφαρπαγησόμενον, κατασκάψειν τε καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τοὺς προσόντας ἀκούοντας τὴν συμ-

servaturi essent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim existimandum est hæc solummodo pietati & justitiæ accepta deberi, sed & ab illis esse ut firma maneant & stabilia. porro hominibus non adeo magnum est parare quæ desiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi possunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimisit, sacris primum factis tam pro semet, quam pro Hebræis universis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum est, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti sunt: ac præterea festum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis septem dies rex splendide & magnifice celebravit, cum populo universo epulatus. *Tabernaculorum festum celebratum. 2 Paralip. c. 7.*

6. Cum autem illis abunde satisfaceretur, nihilque plane deesset illorum erga Deum pietati, singuli, cum rex eos dimisisset, domum quisque suam reversi sunt; actis prius regi gratiis pro sua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibusque Deo effusis ut illis Solomonem regem quam diutissime conservaret. iter etiam faciebant lætitia gestientes, hymnosque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, absque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejusque magnitudinem & pulchritudinem conspexerant, atque adeo magnorum sacrificiorum & festivitatum participes facti erant, ad suas quique civitates regressi sunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudivisse preces, quodque Templum conservare voluerit, in eoque perpetuo habitare, posteris ipsius totoque populo justitiam colentibus. seque illum in primis, si patris mortis *præceptisque* institerit, ad celsitudinem felicitatis & magnitudinem immensam provecturum esse dicebat, nec unquam defore ex stirpe ipsius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis institutis desciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore ut radicibus eum exscinderet, & neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aspiceret; sed *ipsos* bellis & cladibus innumeris extinguueret, atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & cu-

Deus Solomoni dicit se ejus audivisse preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.

s Ἔξυσι,] In quibusdam *MSS.* ἴξυσι, & mox καζασήσειν.

t Ἀλλὰ καὶ καθέξειν] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθίξειν desunt in *Editis.*

v Οὐχ ὅσα μέγα] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οὐχ deest in cæteris.

x Πεφθέντα,] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* σεσωθέντα in *Editis Aliisque.* σεσοφισθέντα *Gall.* 2. HUDS. Forte σεσηοιηθέντα. Vet. *acquisita servare.* COCC.

y Ἁμαρτεῖν] Ἁμαρτεῖν solus *Vat.*

z Καταθύσαι] Sic *MSS.* καταθύσας in *Editis.*

a Τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔσφαγεν ἱερουργημάτων, καὶ κατεσωχήθησαν] Tunc enim primum in Templo sacrificia celebrata sunt. *Rufinus.* SPANH.

b Τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν] Tabernaculorum festum per XIV. dies celebratum; vid. infr. lib. XIII. c. 13. §. 5. item lib XV. c. 3. §. 3. &c. SPANH.

c Δὶς ἐπὶ] Illud δὶς ejiciendum censeo, ut *auctor* conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. nisi dicatur, tunc celebrata esse quatuordecim dies Scenopegia, quæ stata gentis sacra in eos forte dies inciderant.

d Ἡμέρας ἤγαγεν] Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.*

e Μηδὲν ἐνδεὲς] Μηδὲν ἴδιον *Vat.*

f Τῷ βασιλεῖ,] Τῶτε βασιλεῖ *Vat.*

g Εἰς πολὺν χρόνον] Ἐπὶ πολὺν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Τήν τε πορείαν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in *cæteris.*

i Ἐσήμανεν αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμανεν in *Editis.* ἐσήμηνεν *Vat.*

k Ἐκγόνων] Ἐγγόνων solus *Vat.*

l Περίβλεπτον ἐκφῦναι,] Ita Tragic. Sophocl. Elec. v. 768. περίβλεπτον ἔφθας᾽ ἡμῖν· & Euripid. Hippol. v. 684. περίβλεπτον ἐκτήσω σε. SPANH.

m Αὐτὸ ἐάσειν,] Ita lego, prout legisse visus est *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*

mm Ἀπαθῆ παρόψεσθαι] Verterem, *immunem sineret*, nisi *sineret* exstaret versu superiore; quomodo *Tacitus* Ann. III. 38. *injurias inultas sinere.* Verti etiam potest, *neque populum* —— *impunitum* vel *inultum* prætermitteret. ea est enim vis verbi παρόψεσθαι. IBBETSON.

n Καὶ τῆς γῆς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν γῆν in *Editis Aliisque.*

o Καταπρηοθησόμενον] Καταπροδοθησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Aliique.*

curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

φορᾶν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ὅτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον [P] παρ' αὐτοῦ προχθέντες, καὶ περὶ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν [Q] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [R] ταῦτα μὲν αὐτοῦ τὸν Θεὸν εἰπεῖν καὶ τὰς ὑπνους, ἀναγέγραπται.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: utque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

Solomon Regiam ædificat.

POst Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardius erant absolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ & memorabiles*, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint.

Regiæ descriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero * more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex sedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in usum reginæ exstructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus ædificavit, alio vero sectili *lapide* & pretioso muros incrustavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra per-

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα παρὰ τοῦ Εἰράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, [S] ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προεῖρήκαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι [t] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ὀλίγῳ γὰρ [V] ἐπιπονώτερον ὄντως [X] καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ἐν μέγα, καὶ θαυμασῆς [Y] ἐργασίας καὶ πολυδόξου [Z] τυγχάνοντος, ἔτι καὶ [a] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγένετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τὴν αὐτῆς ἑτοιμασθεῖσαν φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [b] Θεῷ γίνεσθαι, βραδίων ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [c] ἀξιολόγως καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [d] ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σοφάζεσθαι καὶ σωφρονεῖν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

β'. Οἶκος [e] μὲν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλεις ἐρηρισμένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι συνόδου ἀνθρώπων ὅτι δίκας συνειληλυθότων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δὲ ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν πεπαγῶσι ἀνειλημμένον [c] ἐκ κέδρου πᾶσιν, [f] ἐστιγασμένον δὲ [g] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος μὲν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους πεπαγμένος, [h] τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, [i] ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις [k] ἀναπεπταμένον. ἐν δὲ αὐτῷ [l] ἐξέδρα λαμπρὰ, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ἦν παρέζυκλος κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων [m] ἀπόλυσιν, [n] ἐρωμένα πᾶσι σανσὶ τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδόμησαν λίθοις δεκαπήχεσιν, [o] ἑτέρῳ δὲ πρίσῳ τοὺς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, [P] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεω-

[p] Παρ' αὐτοῦ προχθέντες,] Ὑπ' αὐτοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Πατρίων νομίμων] Νόμων *Vat.*

[r] Ταῦτα μέ] Ταῦτα μὲν ὧν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[s] Ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ,] Sic *MSS.* ἐν deest *Editis.*

[t] Τρισκαίδεκα] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.*

[v] Ἐπονώτερον] Ἐπονώτερος *Big.* & *Samb.*

[x] Καὶ τὸ ἱερόν.] Καὶ deest *Vat.* HUDS. Forte καὶ τὸ ἱερόν. SPANH.

[y] Ἐργασίας] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δόξης in *Editis Aliisque.*

[z] Τυγχάνοντος,] Τετυχηκὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[a] Τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος] Articulum inserui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[b] Θεῷ γίνεσθαι,] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ γενέσθαι.

[c] Ἀξιολόγως] Ἀξια λόγου καὶ τῆς *Big. Samb.* & *Vat.* ἄξια λόγου καὶ τῆς *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

[d] ὨΙκοδομήθη.] Sic in *MSS.* οἰκοδομήθη in *Editis.*

[e] Ἐκ κέδρου πᾶσιν,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. consentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἐκ καίδεκα πάσιν in *Editis.*

[f] Ἐστιγασμένον δὲ Κορινθίως] Columnæ operis Corinthiaci in Salomonis Regia; quod per προέλησιν dictum, quum illud Architecturæ genus a Corinthiis repertum nondum foret. Sic de Porta Corinthii operis in Templo ab Herode restaurato Αλωσ. lib. v. c. 5. §. 3. SPANH.

* *More Corinthiaco,*] Al. *opere Corinthiaco.*

[g] Κορινθίως,] Hoc τῷ προέλησιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum.

† *Triglyphis ad ornamentum* loci *simul & munimentum.*] Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semicaniculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium.*

[h] Τετράγωνος,] Vocem τετράγωνος nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ἄντικρυς ἔχων] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ.

[k] Ἀναπεπταμένον.] Ἀνατεταγμένον solus *Vat.*

[l] Ἐξέδρα] Forte ἕδρα vel καθέδρα, 1 Reg. 7:7 Vetus, *Solium valde decorum.* COCC.

[m] Ἀπόλυσιν] Antea ἀπόλαυσιν, verum ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *post causas explicitas.*

[n] Ἐρωμένα] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐρεισμένα.

[o] Ἑτέρῳ δὲ πρίσῳ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρα in *Editis.* ἑτέρα (quod & vult *Cocc.*) legisse videtur *Epiphan.*

[p] Ὃς εἰς κόσμον] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. nisi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐπαυτῶν punctula sub-

θεωρίαν γῆ μεταλλεύε), τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπαγομένη. ἡ τὸ μὲν ἀπ' αὐτοῦ κάλλος ὅτι [q] τρισοιχίαν ἦν ἐνυφασμένον· [r] τετάρτη ἦ μοῖρα γλυφέων παρεῖχε θαυμάζειν ὑπερήμενα, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἀκροκεραμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι διὰ ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τι ὑπ' [s] αὐτοῖς λίθον. τὸ ἦ ἄλλο μέχρι τῆς στέγης χρυσὸν ἦν [t] καὶ κατακεκοσμημένον χρώμασι καὶ γραφαῖς· [v] πεποικιλτο ἦ πρὸς τύπους ἄλλά τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ σταθὰς μηκίστας, καὶ [x] ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρότατον [y] οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσοῦ [z] περίπλεων. καὶ [a] τἄλλα ἦ, ὅσα τοῦτον ἔχει ἐοικὸς πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκευασμένα. δύσκολον δ' ἐστὶν [b] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα ἦ τὰ τούτων [c] ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν [d] ἀνειμένων εἰς ἄνεσιν καλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ὑπερπεπταμένα, καὶ θήρας ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ [e] ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησατο. τὰς ὀροφὰς καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις [f] διανθίσας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν θεοῦ ναόν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [g] εἰργάσατο ἦ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [h] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἐξ [i] ἀναβαθμούς. [k] ἑκάστῳ ἦ τούτων ἐξ [l] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [m] ἐφειστήκεσαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [n] παρεστώτων. [o] τὸ δ' ἐκλιτὲς τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [p] ἀνεκέκλιτο δ' εἰς μόσχου θεσμὸν τὸ [q] κατόπιν αὐτοῦ βλέπων· χρυσῷ ἦ ἅπας [r] ὢν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπὶ πολὺ μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλεῖον δ' ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνεώγκειν, ἔτι ἦ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο [s] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος· πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ [t] νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προεῖπαμεν ἤδη, χερσοῦν διετέλει. πρὸς τούτοις [v] ἦ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, οὐ πόρρω [x] ἦν τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ καταπονήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πό-

quiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ se ferebat admirabile sculptorum artificium, à quibus expressæ erant arbores ac omne genus stirpes, opacæ ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subjectum fere occultantes. Reliquum vero usque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis distinctum. Ad hæc & alia exstruxit ædificia voluptatibus adhibendis, insuper & porticus longissimas in commodo regiæ *loco* positas, atque in iis conclave splendidissimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic necessaria supellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem & varietatem basilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hisce minora, quotque sub terra & ab aspectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ simul visum delectarent, & corpora in æstatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In summa, fecit ut totum ædificium è saxo candenti & cedro atque auro & argento constaret. Imo tecta *ipsa* & parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuisset, hisce illustravit. Quin & ex ebore fecit solium immensæ magnitudinis, specie tribunali, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex utraque parte stabant duo leones,* totidem aliis superne adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. † Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat. *Eburneum solium 2 Paral. c. 2. v. 17.*

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, vicissim & ipse magnis donis Hiramum remuneravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod insulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset & perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse civitati- *Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit. 3 Reg. c. 9. v. 11.*

subjecerim. κατημφιεσμένα εἰς κ. ἱ. κ. βασιλέων οἴκων θεωρίᾳ ἢ μεταδώσει τ. Φ. ἀ. τ. ἐπ μιμνήμην in *Editis.* κατημφιασμένον εἰς κ. ἱ. κ. βασιλείων οἴκων θεωρίᾳ γῆ μεταλλ. τ. Φ. ἀ. τ. ἐπ μνήμην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum se habet *Epiphanii* versio, *& alia quidem edificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis vestita sectilibus & pretiosissimis exornavit secundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars &c.*

q Τεισοιχίαν] Τεσσιχίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 424. §. 4.

r Τετάρτη ἦ μοῖρα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ ἦ μοίρᾳ in *Editis.*

s Αὐτοῖς λίθον.] Ita *MSS.* αὐτῶ in *Editis.*

t Καὶ κατατετοικιλμένον] Illud καὶ ex *MSS.*

v Πεποικατεσκεύαστο] Sic *MSS.* ποῖς κατασκεύασι in *Editis.* HUDS. Vid. lib. 7. sup c. 14. §. 2. ποῖα κρεκιλόσθη, ubi *Gen.* ποῖς παρεκιλ SPANH.

x Ἐν καλῷ τῶν βασιλέων] Ita cum *MSS.* ἐν κάλλει in *Editis.*

y Οἶκον] Οἶκος pro loco convivii, ut *cœnas* Vitruv. REL.

z Περίπλεων.] Forte ποδέκλεων. COCC.

a Τἄλλα ἦ] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis.*

b Καταριθμήσασθαι] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoscit *Vet Interpr.*

c Ὑποδεέστερα,] Ὑποδείστερα, ἀπανώτερα Hesych. SPANH.

d Ἀνειμένων εἰς ἄνεσιν] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνειγμένων (ut Cocc. Vetus *Solariorum*) legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *solariorum.* in *Editis* ἀνειγμένων.

e Ἀργύρου πᾶσαν] Ἀργύρου ἐποιήσατο solus *Vat.*

f Διανθίσας] Διανθήσας solus *Hen.*

g Εἰργάσατο] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσαντο in *reliquis.*

h Παμμεγεθέστατον] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκαπτὸν, ἐν κατασκευῇ in *Editis Aliisque.*

i Ἀναβαθμούς.] *Gen.* ἀναβαθμοῦ. sine accentu, ἀναβαθμούς· SPANH.

k Ἑκάστῳ ἦ] Ἑκάστου *Big* & *Samb.*

l Ἑκατέρου μέρους] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρου in *Editis Aliisque.* HUDS. Hic desinit *Collatio Vossiana*, cujus lectiones, passim cum *Big.* & *Samb.* optimis codicibus, convenientes, suis locis, inclusas uncinulis, inseruimus. HAV.

m Ἐφειστήκεσαν,] *Al.* ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν.

* *Totidem aliis superne adstantibus.*] Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c 9. v. & utrinque manus in loco sessionis & manibus astantes duo leones.

n Παρεστώτων.] Ἑστώτων *Big.* & *Samb.* est qui malit καθεστώτων·

o Τὸ δ' ἐκλιτὲς τοῦ θρόνου ,] Atticorum more κῶλον subauditur. HUDS. Κλιμάκων ἐκλιτὴς *Eurip. Suppl.* v. 729. In reclinatione verò manus erant &c. *Rufinus*, quo illud ἐκλιτὲς non exprimitur. SPANH.

† *Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum,*] *Sc.* posteriori parte, qua reclinabatur rex.

p Ἀνεκέκλιτο] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλειτο in *Editis Aliisque.*

q Κατόπιν αὐτοῦ] *Al.* κατ' ὄπιν.

r Ἦν δεδεμένος.] Illud ὢν inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

s Καὶ αὐτὸς] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Νῆσον οἰκεῖν,] Ergo Tyrus insularis jam erat habitata ante Nebucadnezarem: quod quidam negant. REL. Conf. sup. cap. 2. § 7. SPANH.

v Δὲ καὶ] Δὴ καὶ *Vat.*

x Δὲ τῆς] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deest δέ.

tatibus: atque ex illo tempore istæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interpreteris, juxta Phœnicum linguam id significat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum ut illas sibi explicaret, atque omnem de quæstionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, & quid sibi velint intellexisset, *ea* reddidit perspicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Græcum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo successit ei "in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquage-"simum tertium producta. Hic aggeravit Am-"plum *qui dicitur* locum, & auream columnam "posuit, quæ in Jovis est templo; ac præterea ex-"cisum profectus est lignorum materiam, è mon-"te Libano appellato, ad tecta templorum. atque "antiqua sacraria demolitus, & Herculis templum "ædificavit & Astartæ: primusque Herculis fanum "erexit mense Peritio. Expeditionem etiam con-"tra Eyceos suscepit, quod tributa *illis imperata* "non solverint; cumque eos sibi iterum subjecisset "reversus est. Hujus temporibus clarebat Abde-"monis filius natu minor, qui difficultatem pro-"blematum, quæ *sibi explicari* jussit Solomon Hie-"rosolymorum rex, semper *ingenii subtilitate* supe-"rabat." Insuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hira-"mus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres "comportavit, urbemque ampliorem reddidit: "atque Jovis Olympii templum, seorsum positum, "spatio quod intercedebat terra repleto, urbi an-"nexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum "in Libanum ascendisset, ad templorum structu-"ram ligna excîdit." Præterea dicit, "Solomo-"nem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hira-"mum ænigmata misisse, pariter rogantem ab i-"pso ut alia acciperet: quique *proposita* solvere ne-"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepisset, & "ænigmata explicare non potuisset, magnam pe-"cuniæ vim pro mulcta pependisse. postea per

Solomon Tyrio regi ænigmata explicat.

Menander Historicus.

Dius Historicus.

λεων ἔλεγλο· καὶ ἔκτοτε περιηγερεύθησαν [y] αὗται [z] Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα ἢ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, ἵνα παρ' ἐκείνων ὅπως αὐτὰ τάττας σαφηνίσῃ, καὶ τὴν ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ σοφὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [a] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ [b] Μένανδρος, ὁ μεταφέρας ἀπὸ τῶν Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ὅτως. [c] "τελευτήσαντος δὲ "Αβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν [d] παρ' αὐτοῦ [e] ὁ "υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, "ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ὅτος [f] ἔχωσε τὸ "ἀνώτερον [g] χωμα, [h] καὶ τὸν τε χρυσοῦν κίονα τὸν [i] ἐν τοῖς "Διὸς ἀνέθηκεν, [k] ἔτι τε ὕλαις ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν "ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου [l] Λιβάνου εἰς τοὺς τῶν ἱερῶν "στέγας. [m] καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, [n] καὶ ναοὺς "ᾠκοδόμησε τοῦ Ἡρακλέους, [o] καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης. [p] πρῶ-"τός τε τοῦ Ἡρακλέους ἔγειρεν ἐποιήσατο ἐν τῷ [q] Περιτίῳ "μηνί. τοῖς τε [r] Ηὐκέοις [s] ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδοῦ-"σι τοὺς φόρους, καὶ ὑποτάξας πάλιν [t] αὐτῷ ἀνέστρε-"ψεν. [v] ἐπὶ τούτου [x] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, "ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέπεμπε Σολομὼν "ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς." μνημονεύει δὲ καὶ [y] Δίου, λέγων ὅτως. "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτοῦ "Εἴραμος ἐβασίλευσεν. ἔτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέ-"ρη τῆς πόλεως [z] προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ [a] ἐ-"ποίησε· καὶ τὸν Ολυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [b] καθ' ἑαυτὸ "ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ-"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τῇ τῶν [c] ἱερῶν κατασκευῇ. τὸν δὲ "συμπεπτωκότα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, [d] φη-"σὶ, πρὸς τὸν Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λα-"βεῖν [e] ἀξιοῦντα· τὸν δὲ, [f] μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ "τῷ λύσαντι χρήματα ὑποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν "Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, "πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ὀφειλόμενον ἀναλῶσαι. "εἶτα δι' [h] Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προ-"τε-

[y] Αὗται] Αὖ adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[z] Χαβαλὼν γῆ.] Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβηλῶν rescribendum censet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Josepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. HUDS. Conf. de Vita §. 43. Χαβηλῶν emendat *Bochart.* Col. Ph. p. 794. כבול 1 Reg. IX. 13. SPANH.

[a] Ἐφώτισε.] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτισε in *Editis.*

[b] Μένανδρος,] Hæc Menandri & Dii testimonia etiam leguntur infra in lib. c. Apionem lib. 1. § 17. & 18. quæ confer cum his. REL. Menandri Tyri Annalium scriptoris verba vid. infr. cap. 13. §. 2. & cap. 14. §. 2. & adv. Apion. lib. 1. §. 18. SPANH.

[c] Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου,] Confer cum istis *Josephum* contra Apionem, *Theophilum* ad Autol. p. 255. Edit. *Oxon. Syncellum* p. 182. & *Scaligerum* in Vett. Fragmentis, p. 5. IBBETSON.

[d] Παρ' αὐτοῦ] Desunt apud Scaligerum.

[e] Ὁ υἱὸς] Ὁ υἱὸς Εἰραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. rescripsi. In *lib.* 1. *c. App.* Διαδέχεται τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. quod si quis malit, non repugnabo.

[f] Ἔχωσε] Ἐχώσατο *Vat.*

[g] Εὐρύχωρον,] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell.* p. 182. Δοὺς χωμεῖον in *Editis.*

[h] Καὶ τὸν τε] Τότε absque καὶ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. *c. App.*

[i] Ἐν τοῖς Διὸς] Id est ἐν τῷ ναῷ, ut ostendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49.

[k] Ἔτι τε ὕλαις] Ἐπί τε ὕλαι ξύλων ἀπελθὼν ἔ. ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κίδεινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. *c. App.* nisi quod illic ἔπειτα scriptum sit pro ἐπί τε. ἔπειτα sc.

[l] Λιβάνου] Κίδεινα ξύλα sc.

[m] Καθελὼν τε] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videsis.

[n] Καὶ ναοὺς] Καινοὺς ναοὺς sc.

[o] Καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης.] Καὶ τὸ τῆς *Vat.*

[p] Πρῶτός τε] Πρῶτον in *lib.* 1. *c. App.* atque sequentia rectius, ut puto, ibidem leguntur.

[q] Περιτίῳ μηνί.] Περιτίῳ, ut *in lib.* 1. *c. App.* malim, quam cum *Editis* Περιτείῳ.

[r] Ηὐκέοις] Ιυκέοις & Ηυκαίοις in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Eucheos. Syncello* & *lib.* 1. c. *Ap.* Τιτυεῖς, atque *Titeos* apud *Vet. Interpr.* HUDS. Ηὐχίους *Rufin.* Eucheos. SPANH.

[s] Ἐπιστρατεύσατο] Lege ἐπεστρατεύσατο. COCC.

[t] Αὐτῷ ἀνέστρεψεν.] Οὕτως *Vat.*

[v] Ἐπὶ τούτου τοῦ] Ἐπὶ τούτων in *l.* 1. *c. App.*

[x] Ἀβδήμονος] Ita in plerisque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀβιμ *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμων in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[y] Δίου,] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων; qui etiam legisse videtur Δίων συγγραφεύς.

[z] Προσέχωσε,] Σωρίχωσε *Vat.*

[a] Ἐποίησε·] Πεποίηκε in *l.* 1. *c. App.*

[b] Καθ' ἑαυτὸ] In *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello* καθ' ἑαυτὸ οὐ σὺν ἄλλῳ, χώσας τὸ μ. in *Epiphanii* versione, & *Olympii Jovis templum destruens medium locum civitati conjunxit.*

[c] Ἱερῶν] Ναῶν in *l.* 1. *c. App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus.*

[d] Φησὶ,] Ita libri omnes tam *Gr.* quam *Lat.* φασὶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[e] Ἀξιοῦντα· Ita cum omnibus *MSS.* ἀξίωσιν in *Editis.* ἀξιῶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[f] Μὴ δυνηθέντα] Sic in *lib.* 1. *c. App. Syncello*, & omnibus *Josephi MSS.* nisi quod in *nonnullis* habeamus Χώσαμος aut Εἰσαμος pro Εἴραμος, & Διαλύσαι pro λύσαι. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τὰ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omissis.

[g] Εἶτα δι'] Ita in *Editis* & *MSS. Gracis* quibusdam *Latinisque* omnibus, pariterque apud *Syncellum.* εἶτα δὴ in *lib.* 1. *c. App. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[h] Ἀβδήμονά] Ἀβδήμονά τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. *c. App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem.*

"τεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [i] προβαλεῖν, ἃ "μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ "προσαποτίσαι χρήματα." καὶ Δίων μὲν ἕτως εἰρηκεν.

"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, solvisse ea quæ proposita erant, rursumque alia proposuisse, quibus solvendis cum hæsisset * Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum." Atque Dius ita quidem scripsit. *Abdemon Tyrius mirus enigmatum artifex.*

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Σολομὼν τὴν Ιεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ὠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τὴν Αἰγύπτια καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hierosolyma, magnasque urbes condidit: utque Chananæos quosdam in potestatem suam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τῇ ἄλλης ὀχυρότητος, [k] πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τὰς περιβόλους εἶναι, ταύτας τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ὠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις τὰ βαρυτάτας ἀναρίθμους, [l] Ασωρόν τε καὶ Μαγεδὼ, τὴν τρίτην δὲ [m] Γαζαρὰ, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπαρχουσαν, ἣν [n] Φαραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσαμενος καὶ πολιορκήσας [o] αἱρεῖ καὶ κρατήσας, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνῄρηκεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν ὅσαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. ἀπὸ πόρρω δὲ αὐτῆς ἄλλας ὠκοδόμησε δύο πόλεις· [p] Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [q] Βαλεθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύτας εἰς ἅπλωσιν καὶ τρυφὴν ἁπανταχοῦ ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις καρποῖς, καὶ ναάμασιν ὑδάτων εὐπόροις. ἐμβαλὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρημον [r] τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ Βαβυλῶνος αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δὲ Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης [s] Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ὁδὸν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τῷ πόλιν ἔτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας [t] ἀποκεῖσθαι, τὸ κατωτέρω μὲν [v] ὕδατος τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δὲ οὐκ ἐκείνῳ [x] τῷ τόπῳ μόνον ἀνερρῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προπαροξύνουσι [z] Παλμυρᾶν.

β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἱστορήσαντας, [a] ὅτι πάντες οἱ [b] τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ [c] Μιναίου τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, οἳ ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τοῦ πάππου ἡμῶν Αβράμου, μέχρι Σολομῶνος, [d] πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διεληλυθότων,

Cæterum rex, cum videret mœnia Hierosolymorum turribus aliisque ad securitatem egere, (septa enim & munimenta debere urbis dignitati respondere existimabat) ita hæc instauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validissimis accensери mereantur, Asorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæstinorum sitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus esset & obsidione cinxisset, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occisis solo æquavit, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod esset natura munita, ac commoda admodum esse posset, bello orto, factave temporum vicissitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has insuper alias ædificavit, opportune sitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æstivorum ubertate beatas, & copiosis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingressus in desertum quod est supra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à superiore Syria distantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone sex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus positam esse, in causa est, quòd infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero & putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exstruxisset, & firmissimis muris *illam* cinxisset, Thadamora appellavit, & sic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant. *Solomon munit Hierosolyma & urbes exstruit.* *Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.*

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæsiverint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum nostrum præcessit, usque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum

---

[i] Προβαλεῖν,] Sic in *MSS.* & *lib.* 1. *c. App.* προβάλλειν in *Editis.*

* *Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum.*] Et alia ab eo proposita, quæ si Solomon non solveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

[k] Πρὸς γὰρ] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα solus *Vat.*

[l] Ασωρόν τε καὶ Μαγιδὼ,] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγεδὼν in *cæteris.* Ἀζορὴθ, Μαγδὼ, Γαζὲρ. *Chron. Paschale* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὼ, Γαζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. HUDS. Ἐτὲρ & Μαγδὼ LXX. 1 Reg. IX. 15. 16. Μαγεδδὼ infr. lib. IX. c. 6. §. 4. SPANH.

[m] Γαζαρὰ,] Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. Γαζὲρ LXX. SPANH.

[n] Φαραὼν] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Josepho* dicitur Φαραώθης.

[o] Αἱρεῖ καὶ κρατῶν,] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.*

[p] Βηθχώρα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Bitchora*, & *Bitcora.* Βηταχώρα *Bas. G. Alique.* Βαιθωρὰν ἡ ἄνω ἴτη LXXII. Βεθωρὰν ἡ ἄνω *Chron. Paschale.* HUDS. Βαιτωρὰν LXX. 1 Reg. IX. 17. Βαλάθ ibid. 18. Hebr. בית חורון בעלת. SPANH.

[q] Βαλεθ] Βελεθ *Gall.* 2. Βαλαὶθ aut Βαλαὰθ LXXII. Βαλαδὰθ *Chron. Paschale.*

[r] Τὴν ἐπάνω] Τῆς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in desertum superioris Syriæ.*

[s] Βαβυλῶνος] Ita cum *MSS.* tam Gr. quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.*

[t] Ἀποκεῖσθαι,] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* (ἀπωκῆσθαι Cocceius) ἀπωκεῖσθαι in *Editis.* Ἀπωκίσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam potest ἀποικεῖσθαι neglecto augmento.

[v] Οὐδατος] Μηδατος *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Τῷ τόπῳ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τούτῳ τῷ τόπῳ in *reliquis.*

[y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις·] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόραν *Bas. G.* & *Gall.* 2. Hebraïce *Thadmor* dicitur. Θεμαὰθ ἐν τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοεδμὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c 8. v. 4. Θεμοωθ *Eusebio* in locis *Hebraïcis.* HUDS. Τὼ Θεμαὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ *LXX.* 1 *Reg.* IX. 18. תדמר *Vulg.* Palmyram, amiram Παλμιρὰν. SPANH.

[z] Παλμιρᾶν.] Rectius forsan Παλμυρᾶν, à recto Παλμυρὰ. ac si urbs ita denominata fuerit, quasi condita ἐν' ἀλμυρᾷ, *sc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoscunt cæteri Auctores, sive *Græci* sive *Latini.* Verum Παρμαλλαν pro Παλμιραν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' illorum esto judicium.

[a] Οτι πάντες] Hic loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28.

[b] Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.*

[c] Μιναίου] Μινέως *Big. Samb.* Μιναίου *Vat.* Μινεῖ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μὶν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μίνως *Diodoro Sic.*

[d] Πλειόνων ἐτῶν] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

lum, Pharaones dicti fuerint, ab eo, * qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis appellatione defumpta, necessarium esse *aliquid* dicere existimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos à pueritia aliis nominibus usos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati sunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus insigniti, Cæsares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iisdem non adservatis nominibus quibus à patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnassæus post Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipsam* appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipsius naturæ. Ego autem & in nostræ gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomonis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de ista quidem, paulo post plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut ostenderem libros nostros & illos Ægyptiorum in multis consentire.

Solomon Chananæorum reliquiis tributa imperat. 3 Regum, c. 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & usque ad urbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus essent, servilibusque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* serviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit servitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus & equis militare, quam in servitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad ministeria abduxit, præfectos constituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susce-

[c] Φαραώνες σκλήθησαν, ἀπὸ τ [f] μὴ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαι] Βασιλέως Φαραὼ τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ ποιήσω τ ὀνομαί] Φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼ κατ' Αἰγυπτίους [g] Βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν · ἐπειδὰν ἡ Βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [h] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τ Αλεξανδρείας Βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν Βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τ πρώτου Βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων αὐτοκράτορες ἐκ γλωττῆς ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται · τ ἡγεμονίας δὲ τ πρὸς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς γενέσης, ἀλλ' οὐκ [i] οἷς ἔτυχε τ πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ὀνομένοις. νομίζω δὲ Ηρόδοτον τ Αλικαρνασσέα μετὰ τὸν μὴ [k] Μιναῖον τ εἰκοδομήσαντα [l] Μέμφιν [m] τριάκοντα καὶ τριακοσίους Βασιλέας Αἰγυπτίων γράψαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [n] κοινῶς [o] Φαραὼς ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μὴ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς Βασιλευούσης λέγει τὸ ὄνομα [p] Νικαύλην καλῶν· [q] δηλῶν, ὡς τ μὲν ἀρρένων Βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τ δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν [r] ἐκείνης, καὶ μετὰ τοῦτο [s] εἶπεν αὐτῆς τὸ Φύσει δεῖσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μὴ [t] Φαραῶνα τ Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι ἄδεις τοῦτο [v] τὸ ὄνομα Βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη · καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ Βασιλεύσασα τ Αἰγύπτου δὲ τ Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν τούτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα φυλάξω τὰ ἡμέτερα βιβλία δὲ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [x] ὁμολογούμενα.

γ'. Ο δὲ Βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τ Χαναναίων οὐκ ὑπακούοντας, οἳ ἐν [y] τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει δὲ μέχρι πόλεως [z] Αμάθης, ὑποχείριος ποιησάμενος, Φόρον αὐτοῖς [a] προσέταξε, καὶ [b] πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκπληρεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [c] ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τ δὲ Εβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν · οὐδὲ ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ ὑπὸ θεοῦ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον [d] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ ὑπηκόον [e] ἢ ἐκείνους καταγαγεῖν εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων [f] στρατεύοντες, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες ἤθελον. τ δὲ Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν [g] οἰκετείαν ἀπήγαγε, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τ ἀριθμὸν, οἳ τὴν ἄλλην αὐτῶν

e Φαραῶνες] In quibusdam *MSS.* Φαραώθαι, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Josephus.*

* *Qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis*] A quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum assumentes, *Epiphan.* Unde (v. 2.) Φαραὼ pro Φαραὼν reponendum censui.

f Μετὰ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους] Ita *Big.* & *Samb. m. r. i.* τοῖς μετ. χρόνοις (*Coccejus* χρόνους) in *cæteris.*

g Βασιλέα] Βασιλέα ἡμῶν legendum censet *S. Petitus.* nam ΟΥΡΟ (inquit) apud Ægyptios *rex* est, ut nos docet *Onomasticum Copto-Arabicum Peirescianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ personæ singularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id est, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Insignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. HUDS Ita est, ΠΙΟΥΡΟ Rex Coptice est, quod Græci Φαραὼ pronunciarent. REL.

h Αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν] Αὐτῷ *Samb.*

i Οἷς ἔτυχε τ πατέρων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.*

k Μιναῖον] Hic loci Μινέα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Μηναῖον *Gall.* 2.

l Μέμφιν] Clar. Bochartus a Josepho Memphin & Tanin pro iisdem urbibus sumtas putat, quum tamen diversæ fuerint. Idem asserit Josephum etiam alibi in Geographicis erasse. COCC.

m Τριάκοντα] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.*

n Κοινῶς] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

o Φαραῶνες] Cum supra Φαραὼ habeat, visum est non Φαραῶθες cum *Editis*, sed Φαραῶνες legere. Φαραώθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. HUDS. Gen. Φαραώθης; vel Φαραῶνις ut paullo ante. SPANH.

p Νικαύλην καλῶν·] Νίκαυλιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marshamus Alique* Νίτωκριν malint ex *Herodoto.*

q Δηλῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.*

r Ἐκείνης,] Ἐκείνη vel ἐκείνη in *MSS.*

s Εἶπεν αὐτῆς] Sic *MSS.* εἰπεῖν in *Editis.*

t Φαραῶνα] Hic etiam Φαραῶνα reposui pro Φαραῶθα Editorum. Φαραώθην *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2.

v Τὸ ὄνομα] In *Cod. Vat.* τὄνομα.

x Ομολογούμενα.] Ομοφωνοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τῷ Λιβάνῳ] Illud τῷ ex *MSS.*

z Αμάθης,] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Αμαθὴς in *Editis.* Αμαθῆς *Samb.* vide p. 131. HUDS. Αμάθη τόλις Φοινίκης *Stephan.* Ita etiam scribitur supr. lib. 1. c. 6. §. 2. & lib. III. c. 13. §. 1. confer lib. VII. supr. c. 5. §. 4. τ Αμάθης βασιλεύς. SPANH.

a Προσέταξε,] Προσεπέταξε *Samb.*

b Πρὸς τὴν ὑπηρέσιαν] Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1.

c Ἀπὸ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν ἐπελέγετο *Vat. Big.* & *Samb.*

d Ἐκ τούτων] Ἐκ τούτου solus *Vat.*

e Ἢ ἐκείνους] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut subintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deest.

f Στρατηγοῦντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* στρατηγοῦσι in *Editis Aliisque.* HUDS. *Gen.* στρατηγοῦσι, forte στρατοῦσι. *In Edit. Basil.* itidem στρατηγοῦσι. SPANH.

g Οἰκετείαν ἀπήγαγε] Sic *Big.* (*Coccejus* quoque, ut ab οἰκέτης *servus*) *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad sua ministeria tulerat. Hesychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπηρέτης, ut legendum censeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετείαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετείαν ἐπῆγεν, ἄρχοντας ἐπέδειξε &c.

h Ει-

τῶν Φοινίκων [h] εἰλήφεισαν [i] παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρηζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο οὖν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [k] λεγομένῳ [l] Ασιωγάβαρ. αὕτη γὰρ [m] Βερενίκη καλεῖται, ἀπόρρω [n] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ιουδαίων ἦν. ἔσχε δὲ καὶ ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰρώμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπισήμονας ἔπεμψεν ἱκανούς, [o] οἷς σκέλασε παραγγείλας μετὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν εἰς τὴν πάλαι μὲν [p] Σωφίραν, νῦν δὲ [q] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ινδικῆς ἐστιν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ σωθέντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. [r] Τὴν δὲ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἄλλα θαυμασιὰν, ἀκούσασαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμίᾳ τοῦ ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶν ὁσημέραι περὶ τούτου λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἦγαγε. πιθανὴν γὰρ ἐποίει τὴν πεῖραν, ἀλλ' οὐκ ἐποίει τὴν ἀκοήν. διὸ εἰκὸς ἦν καὶ συγκαταθέσθαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα [s] τῆς σοφίας αὐτοῦ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [v] αὐτὴ προπέμψασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δηλήσουσα. ἦκεν [x] οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πολλῆς παρασκευῆς. ἐπήγαγε γὰρ καμήλους χρυσοῦ μεστὰς, καὶ [y] ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [z] λίθων πολυτελῶν. ὡς δὲ αὐτῷ ἀφικομένῃ ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα πρὸς αὐτὴν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος ἧττον ἢ προσεδόκα τις ἐπέλυεν. ἤδη [a] ἐξεπλήττετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, ὅτως ὑπερέβαλλεν αὐτὴν καὶ τὰ ἀκουόμενα τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δὲ [b] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τότε κάλλος καὶ μεγέθους, οὐχ ἧττον ἢ [c] τὴν διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [d] αὐτῇ πολλῷ τοῦ βασιλέως καλλίονα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δὲ αὐτὴν ὁ, τε οἶκος [e] Δρυμῶν ὀνομαζόμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ καὶ διακονίας, ἥ τε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, καὶ τὸ μετ' ὀπισήμης αὐ-

perunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera inſtruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

4. Porro rex in ſinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum poteſtate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, claſſi inſtruendæ accommoda, *plurimum* adjutus eſt. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei miſit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum diſpenſatoribus etiam ſuis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum ſibi afferrent. Et cum *illi* collegiſſent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reverſi ſunt. *Solomon claſſem ædificat.* 3 *Reg.* c. 9. & 2 *Paral.* c. 8.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, ſapientiæ ſtudiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falſæ nonnunquam, ut fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut ſapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atque lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, & in cæteris ei obnixe ſtudebat, & argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſolvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo ejus præſtantiam ea quæ fama acceperat majorem comperiſſet; præcipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilominus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Libani vocata, & quotidianæ menſæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, necnon adminiſtrorum veſtitus, atque decorum *Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem viſit.* 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paral.* c. 9. & *Matt.* 12. *Luc.* 11. *Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera deciſſet acceſſetque, domum reverſa eſt.*

h Εἰλήφεισαν] Εἰλήφεσαν *Baſ.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.*

i Παρὰ βασιλέως,] Παρὰ δὲ βασιλέως *Vat.*

k Λεγομένῳ] Καλουμένῳ *Samb.* & *Vat.*

l Ασιωγάβαρ.] Γασιὼν Γαγὶλ [Γιὼν Γάβελ *Big.* & *Gall.* 1. Γάβειλ *Gall.* 2.] ὃς ἐστὶ πόρρω Ιλανῆς [Ελάνης *Busb.* Ειλανῆς *Vat.* Ιλάνης *Gall.* 2.] πόλεως, ἡ νῦν Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. λα'.

m Βερενίκη καλεῖται, ἀπόρρω Αἰλανῆς πόλεως·] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, ſed altera ad fines Idumææ, ut oſtendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Salomonis*, c. 1. p. 125. HUDS. Βερενίκη prius dicta Ασιωγάβειρ. De eadem Berenice vide Pompon. Melam & ibid. Iſaac. Voſſium; vel Αἰλᾶς, Epiphan. Hæreſ. LXVI. p. 618. B. ὁρμοῦσι γὰρ ἐν Ἐρυθρᾶς θαλάσσης Δαστορσι, ἐπὶ τὰ ὅμορα τῆς Ρωμανίας Δαστικερμῖται· ἐν ᾗ εἰς ἐπὶ τὴν Αἰλᾶν, ἥτις ἐστὶν ἐν τῇ Θηβαΐδι χερσῷ Αἰλᾶν· ἔνθα πᾶν ἀνὴρ Σολομῶντος Δαβὶ τελῶν ἐτῶν ἐχομένῃ ἔθηκε χρυσὸν καὶ ὀδόντας ἐλεφαντίνους &c. ἄλλως δὲ ἀναίρεται ἐπὶ τὴν Βερενίκην καλουμένην, δι' ἧς Βερενίκης καλουμένης ἐπὶ τὴν Θηβαΐδα φέρουσι· vid. *Petav.* Animadv. pag. 263. de hoc Joſephi loco. SPANH.

n Αἰλανῆς πόλεως·] Ita reſcribere viſum eſt cum *S. Petito* pro vulgato Εἰλανῆς, quod Αἰλὰ ſit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὴ *Aliis*. Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419.

o Οἷς σκέλασε] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* οἷς σκέλασε πλάστανας in *Editis*, *Aliiſque*.

p Σωφίραν,] In *MSS.* Σώφειραν & Σόφιραν & Σώπφειραν. *Euſebio* & *Heſychio* Σωφείρ. LXXII. Σωφιρὰ, & in *Cod. Alexandr.* Σωφαρὰ & Σαφειρά.

q Χρυσῆν γῆν] Contra quam ſentiunt alii. Cl. *Huetius* Ophiram dictam eſſe vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti ſoli obverſa eſt, à promontorio Aromatum ad extremum uſque Africæ limitem verſus Auſtrum. Videſis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28.

r Τὴν δὲ Αἰγύπτου] Τὴν δὲ Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb Busb.* & *Hen.* τὴν δὲ Αἰγύπτου τότε καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forſan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis ſæculis feminæ imperarunt; aſſumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teſte *Joſepho*, lib 2. p. 79.

s Ψυχῆς σοφίᾳ] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ψυχῇ in *reliquis*.

t Τῆς σοφίας] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τῆς σοφίας ſuſtuli.

v Αὐτὴ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis Aliiſque*.

x Οὖν εἰς Ιεροσόλυμα] Illud δὲ deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoſcitur à *Vet. Interpr.*

y Ἀρωμάτων] LXX. ἡδυσμάτων, ubi ineptè Interpres, *ſuavitates* pro *condimenta*, quo ſenſu ſæpe ea vox apud Græcos Comicos; In Genev. *aromata*, quorum eam in rem uſus. *Marc.* 1. 10. SPANH.

z Λίθων πολυτελῶν.] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθων πολυτελῆς.

a Ἐξεπλήττετο] Ὑπερεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forſan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obſtupeſcebat.*

b Ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια] Θαυμάζειν *Big.* & *Samb.*

c Τῆς διατάξεως] Illud δὲ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῇ πολλῷ] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

e Δρυμῶν ἐπικαλουμένου Λιβάνου] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* δρυμῶν. Hæc domus (inquit *Caſtalio*) Hieroſolymis erat; ſic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. HUDS. Conf. ſeq. Cap. VII. §. 2. 1 Reg. VII. 2. SPANH.

corum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus fáciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad corum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem omnia, ô Rex, dice-"bat, quæ ex rumore diſſeminato ad nos perve-"niunt, dubitationem ſecum afferunt. De tuis ve-"ro bonis, quæ aut in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* "ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppe-"ditat, non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos de-"tulit. nam *ea* quidem hoc ſolum agebat ut au-"ribus daret, res vero *ipſas* non ita pro dignitate "repræſentavit, ac cas ex viſu ac præſentia notas "exploratasque habui. Quo factum eſt ut ego, iis "quæ nunciabantur, quod multa adeo & magna "fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hiſ-"ce multo majora conſpexerim. Porro & Hebræ-"orum populum felicem eſſe arbitror, & ſervos "tuos & amicos, quibus datum eſt quotidie vul-"tum tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire "ſapientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui re-"gionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, ut te "regem conſtitueret.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

τῶν περὶ τὴν Δμαθονίαν διηρεπῆς. ὃς ἥκιστα μὲν καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμενα τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ καταχεῖν ἀδυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμασικῶς Δμαθειμένην. περὶ γὰρ τ' βασιλέα προήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν Δμάνοιαν ὑπὸ τοῖς παρεστηκόσιν ἡττημένη. "πάν-"τα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' ἀκοῆς εἰς "γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας προσγίνεται. τῶν γὰρ "σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σωτῆρι, λέ-"γω γὰρ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βα-"σιλεία σοι δίδωσιν, ἀ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη περὶ ἡ-"μᾶς διῆλθεν· ἀλλ' ὅσα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέ-"ραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφηνεν [g] ἧς ὁρῶ νῦν παρ-"ὸν. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν ἐπεχείρει μόνον· τὸ "γὰρ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων οὐχ ὅτως ἐποίει γνώρι-"μον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ' αὐτῆς εἶναι "σωτήριον. ἔγωγ' οὖν, οὐδὲ τοῖς [h] ἐπαγγελλομένοις "[i] διὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπιφημίζω πιστεύ-"ων, πολλῷ πλείω τούτων ἰσόρησα. καὶ μακαρίζω τε "[k] τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, δίλιός τε τοὺς σοὺς "καὶ φίλους, οἳ [l] καθ' ἡμέραν [m] τῆς σῆς ἀπολαύσεως "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογή-"σειν ἄν τις [n] γοῦν τ' Θεὸν, ἀγαπήσαντα τήνδε τὴν "χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ὅτως, ὥστέ σε "ποιῆσαι βασιλέα.

ς'. [o] Παρεσκήσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτῷ διέκειτο ὁ βασιλεὺς, [p] ἔτι καί τισι δωρεαῖς τὴν Δμάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανερόν. [q] εἴκοσι μὲν γὰρ αὐτῇ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ [r] λίθους πολυτελεῖς. λέγουσι δ' ὅτι καὶ [s] τὴν ὑποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν [ss] ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δέσης ταύτης τῆς γυναικὸς [t] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιθ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν [v] ἐξελέξατο. οὐδὲν γὰρ ἦν ὅ, τι δεηθεῖσα λα-βεῖν οὐ παρέσχεν· ἀλλ' [x] ἑτοιμώτερος ὢν αὐτὸς καὶ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, [y] καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου [z] προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασιλεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν [a] οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incenſus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

Lapides & ligna pretioſa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretioſis lapillis regi & piceis li-

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογυναῖος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Κατὰ δὴ τ' αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς [b] λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ,

f Αἱ καθ' ἡμέραν] Illud αἱ inſertum dedi ex *MSS.*

g Ἧς ὁρῶ νῦν] Ἣν ſolus *Vat.*

h Ἐπαγγελλομένοις] Ἀπαγγελλομένοις (*Cocc.*) *Samb.*

i Διὰ πλῆθος] Διὰ τὸ πλ. *Vat.*

k Τῶν Ἑβραίων] Τὸν Ἑβρ. *Samb.*

l Καθ' ἡμέραν] Καθ' ἡμέραν diximus ſuperius eſſe, ſingulis diebus. REL.

m Τῆς σῆς ἀπολαύσεως] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τ' σῆς σοφίας. Verum illia ἀπολαύσεως τ' ὄψεως καὶ τ' deerant in *Editis.*

n Γοῦν τ' Θεὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt.

o Παρασκήσασα δὲ] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* (ita quoque correxit in exemplari ſuo *Coccejus*) ſi quis malit Θεραπεύσω, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem βασιλεὺς ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c.

p Ἔτι καί τισι δωρεαῖς] Ἔτι γὰρ καὶ *Big.* & *Samb.*

q Εἴκοσι μέν] Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo κ'. legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

r Λίθους πολυτελεῖς.] Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 437. §. 5. quam p. 438. §. 1. placuit & hîc loci pro λίθον πολυτελῆ reſcribere λίθους πολυτελεῖς.

s Τὴν ὑποβαλσάμου] Τὴν ὑποβαλσάμου *Vat.* τὴν ἀπὸ βαλσάμου *Hen.* & *Busb.*

ss Ἔτι νῦν ἡμῶν] Ἔτι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.*

t Ἔχομεν.] Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 35.) dicit, *uni terrarum Judeæ conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ.

v Ἐξελέξατο.] Ἐξελέγετο *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Ἑτοιμώτερος] Ἑτοιμοτέρως ὢν ἀ. κ. τ. οἰ. ἐ. πρ. ἔπερ ἐκείνη legiſſe videtur *Gelenius*, qui vertit, *libentius quam illa peteret largiens.*

y Καὶ ἅπερ ἐκείνη] Voculam καὶ, ſenſu eam poſtulante, inſerui.

z Προϊέμενος,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* *Aliiſque* προειρημένος, dein ἐπιδείκνυτο.

a Οἰκείαν ὑπέστρεψεν.] Οἰκίαν *Gall.* 2.

b Λίθων πολυτελῶν] Ita *Big.* & *Samb.* λίθων πολυτελῆς in *reliquis.*

c Πά-

λεῖ, καὶ ξύλων [c] πεύκινων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [d] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶ βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶ μυστικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων ὧν τότε πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [e] τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν. ὑπολάβοι δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἶναι λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πιπρασκόντων τὴν προσηγορίαν ὅτι καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν [f] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γένεται, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [g] γίλοει πλέον. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς ὃν κομισθέντι αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [i] ἓξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸ χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [k] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης [l] ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [m] ταῦτα [n] φέρων εἰς τὸν οἶκον [o] τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ἐμοὶ μὲν ἄλλα καὶ τὰ σκεύη διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἑστίασιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [p] ὅ τις ἀργύρου ὑπεπράσκετο ἢ πάλιν [q] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [r] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ κατασήσας, ἀπῆγεν εἰς τὰ [s] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν πρόσταξεν. ὧν ἐξεμπολωμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς κομιζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπῆσάν τε καὶ ἐπανερχόμενοι [t] τρισὶν ἔτεσιν ἤκυον.

γ'. φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιηχεῖ, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τούς τε [v] παντοχῆ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτοῦ προελθεῖν, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [x] προσεμφανίζειν τὴν πρὸς αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον [y] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμη καὶ κάλλει τοῦ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν [z] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ἤδη αὐτοῦ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προσθέντα ποιῆσαι [a] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις πρότερον, δὶς γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [b] τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [c] δισμύ-

gnis, lignis uſus eſt ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad inſtrumenta muſica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præſtabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulcritudine quam magnitudine. Nemo autem exiſtimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint ſimilia quæ nunc *ejuſmodi* eſſe dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non ſimilitudine ficulnea referunt, ſed candidiora ſunt & ſplendidiora. Et hoc quidem, ne quis diſcrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere viſum eſt; id quod manifeſtum facere & tempeſtivum & humani ingenii officium eſſe duximus, cum ejus, utpote quod regi uſui fuerit, meminerimus.

2. Erat autem auri pondus quod illi proveniebat, ſexcenta & ſexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regeſque dono illi miſerant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret * ſcuta ducenta, ſiclos ſexcentos *ſingula* pendentia. trecentoſque clypeos etiam fecit, quorum *ſinguli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, repoſuit. Quinimo & pocula, quibus convivas excipere, ex auro & lapide *pretioſo* ſummo artificio elaborata paravit; cæteraque vaſa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat claſſis, quam rex, in mari quod vocatur Tarſicum conſtitutam, ad interiores gentes omne genus merces aſportare juſſit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & ſimiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *claſſis*, triennium abſumptum erat. *Solomonis divitiæ.* 3 *Reg.* c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & ſapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique eſſent reges, ſermonibus utpote fidem ſuperantibus haud credentes, ejus in conſpectum prodeundi deſiderio flagrarint, magniſque muneribus ſui in ipſum ſtudii teſtimonium dederint. ipſi enim mittebant vaſa aurea & argentea, & veſtes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruſque; & mulos ad ſarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos eſſe ferebatur: adeo ut, ſi curribus & equis, quos ante habuerat, accenſerentur qui miſſi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipſi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante *Munera exquiſita ei mittantur à regibus quamplurimis.* 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

c Πεύκινων] Videſis *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 790. HUDS. Pro lignis πεύκινοις in Hebr. 1 *Reg.* x. 11. עצי אלמגים *Vulg.* ligna thyina picea. SPANH.

d Τοῦ τε ναοῦ] Ita *MSS.* & ναοῦ in *Editis.*

e Τὰ κατ' ἐκείνην] Illud τὰ ex *MSS.*

f Ἰδέαν ἐμφερῆ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) εἰδέαι in *Editis.*

g Στίλβει πλέον.] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. γίλοντα in *Editis* & *Gall.* 1. στίλβοντα πλέον καὶ σεμνότερα legi vult *S. Petitus*, propter iſta *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæſt.* 35. ὁ δὲ Ἰώσηπος πεύκινα αὐτὰ εἴρηκεν, ἤκιστα τοῖς παρ' ἡμῖν ἐοικότα πεύκινοις. ἡ συκίνη γὰρ ξύλα καὶ λαμπρότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ σεμνότερα εἴρηκεν.

h Οὖν πρὸς] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt οὖν.

i Ἓξ·] Καὶ ante ἓξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. *Tres minas.* Hebr. שלוש מאות זהב. COCC.

* *Scuta ducenta*,] *Lanceas* reddit *Epiphan.* δοράτια habent LXXII.

k Ἀσπίδας τριακοσίας,] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euſeb.* de *Prep. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452.

l Ἑκάστης μνᾶς] Ὧν ἑκάστη πεντακοσίοις ἰσῶ χρυσοῦ *Eupol.* Vide *Budeum* de *Aſſe*, lib. IV.

m Ταῦτα] Ταῦτας ſolus *Samb.*

n Φέρων] Φέρων hîc loci, ut alibi ſæpe, redundat.

o Τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου] Conf. ſup. Cap. VI. §. 5. SPANH.

p Ὅ τις ἀργύρου] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliiſque.*

q Ἐωνεῖτο.] *Al.* ὠνεῖτο.

r Ταρσικῇ λεγομένῃ] Vide cl. *Huetium* in *Commentario* de *Navigatione Solomonis*, c. 3. *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399.

s Ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν] Ἐνδοτέρα *Gall.* 2.

t Τρισὶν ἔτεσιν] Hac de re videſis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Diſſert. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 799. &c. & *J. Clericum* loco jam citato.

v Παντοχῆ] Παντοχῦ *Vat.*

x Προσεμφανίζειν] Προεμφανίζειν *Vat.*

y Γὰρ αὐτῷ σκεύη] Γὰρ pro ὃν ſubſtitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

z Ἐπελέγετο·] Sic *Baſ.* & *G.* in *MSS.* ἐπελέγοντο.

a Τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸ μὲν deerant.

b Τὸν δὲ τῶν ἵππων] Illa τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

c Δισμύριοι ἵπποι.] Hoc de loco videſis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154.

d Συμ-

te habebat equorum viginti millia. Iſti autem ut & forma & celeritate præſtarent exercitati erant, adeo ut nec alii formoſiores darentur aut velociores qui cum iis conferri poſſent, ſed & pulcherrimi omnium conſpicerentur, cæteroſque pernicitate ſuperarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conſcenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratiſſima, deinde ſtatura conſpicui & ſupra reliquos multum eminentes, promiſſa cæſarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc ſcobem auream capillis quotidie inſpergebant, ita ut capita ipſis radiarent, fulgore auri ad ſolem repercuſſo. His ſtipatus rex armatis & arcubus inſtructis, ipſe curru geſtatus & veſte candenti amictus prima luce ſolebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus ſchœnis ab Hieroſolymis diſſitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus ſimul & copioſus. in hunc ſublime vectus ſubinde proficiſcebatur.

Via circa Hieroſolyma nigro lapide ſtrata.

4. Cum autem ſumma ſolertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde ſtudioſus eſſet, ne viarum quidem curam inſuper habuit, ſed & harum quotquot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebant nigro lapide conſtravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis eſſet *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam oſtenderet. Curribus vero diſtributis diſpoſitiſque, ut ſingulis civitatibus certus eorum numerus eſſet, ipſe quidem paucos apud ſe habuit: iſtas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hieroſolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedriſque Judææ campos, ubi antea non viſebantur, haud ſecus ac ſycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipſi currus cum duobus equis addiceretur ſexcentis drachmis argenteis; & ipſe eos Syriæ regibus & Tranſeuphratenſibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia.
3 Regum, c. 10.

Solomonis circa feminas inſania.
3 Regum, c. 11.

5. Cum autem exſtitiſſet omnium regum glorioſiſſimus Deoque chariſſimus, & prudentia & divitiis omnes ſuperaſſet, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iiſdem ad extremum non permanſit: ſed, à patriis moribus & inſtitutis deſciſcendo, haud convenienter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam inſano feminarum amore exardeſcens, rebuſque venereis intemperanter uſus, indigenarum conſuetudine non acquieſcebat, ſed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moyſis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus ſuoque in illos amori *plus juſto* obſequens. id quod ipſe legiſlator ſuſpectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non eſſe accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, ſui *Dei* honore ſpreto jacente & neglecto. ſed iſtis quidem animum non advertit Solomon, inſanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter

ελοι ἵπποι. ἤσκηντο δ' ὅπως πρὸς εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπεπειρέναι ἄλλους εἶναι [d] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, [e] ἀλλὰ καλλίστους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀθαμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκόσμουν δ' αὐτὸν καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ὑπερπρεπεστάτῃ, τὸ δ' ὕψος ὄντες πρόκριτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [f] καθημένοις χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [g] ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπίσηθον τῇ κόμῃ, ὡς σίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῇ αὐγῇ τῇ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀντιπανακλωμένης. τούτων δὲ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λαμπρῷ ἠμφιεσμένος ἐσθῆτι, [h] πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δέ τις χωρίον πρὸ δύο σχοίνων Ἱεροσολύμων, ὁ καλοῦσι μὲν [i] Ηθαμ, πολυδενδρίαις δὲ καὶ ναμάτων ὑπερρύσεσιν ὑπιτερπὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [k] αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θεία δὲ περὶ πάντα χρώμενος ὑπονοίᾳ τινὶ καὶ σοφίᾳ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ἱεροσόλυμα [l] βασίλειον ὅσον λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τι τὸ [m] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ πλοῦτος καὶ τὴν ἡγεμονίας. διεμέτρησε δὲ τὰ ἅρματα καὶ διέταξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις πάσας ἁρμάτων περιεπλήρωσε. καὶ δὴ ἱππεῖς τοσούτους ἐπίσησε πολλοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον λίθων καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [n] πληθὴ τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. περιέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις λιγύπλοις κομίζουσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [o] αὐτός τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὴ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἐπέμνησται τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὰ τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακήν, ὁμοίως οἷς προῄρηκαμεν αὐτοῦ τέλος κατέρρεψεν. εἰς γὰρ γυναῖκας [p] ἐκμανὴς καὶ τὰ τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ἃ τοῖς ἐπιχωρίοις [q] μόναις ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέως νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν τοῖς ἐξ ὁμοφύλων, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεούς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑποδεδομένου δὲ νομοθέτου καὶ [r] προειπόντος μὴ γαμεῖν τοὺς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τοῖς πατρίοις ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων [s] σέβωνται θεούς, παρέντες τιμᾶν τὸ ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγόμενος δὲ γυναῖκας ἐχόντων καὶ ἀριθμὸν θυγατέρας ἑπτακοσίας τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ παλλακὰς τρια-

[d] Συμβαλεῖν αὐτοῖς,] Συμβάλλειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
[e] Ἀλλὰ καλλίστους] Ἀλλὰ καὶ καλ. *Big.* & *Samb.*
[f] Καθειμένοις χαίτας,] Καθιέμενοι *Big.*
[g] Ψῆγμα δὲ χρυσίου] Ψήγματα δὲ χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσοῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur tranſtuliſſe, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videſis *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 324, & 588.
[h] Πρὸς ἕω ἔθος] Πρὸς ἑώαν *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑῴαν *Vat.*
[i] Ηθαμ,] Ita ex *Literis S.* & *Iſidoro Peluſiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epiſt.* 66. Ητζαμ habet *Baſ.* Ητὰν & Νητὰν & Ιητὰν in *MSS.* HUDS. *Gen.* Ητζαν· Ηθὰμ Pſalm. LXXIII. 16. dictum Joſephi locum ad ea Pſalm. verba adducit Iſidor. Pel. lib. 11. Epiſt. LXVI. p. 151. C. ὦ δὲ τι χεὶρ Iſid. Ηθὰμ Iſid. ἐπιτερπέστατον καὶ πλουσ. Idem. pro εἰς τοῦτ. τ. ἐξ. ἐκέμβρου ἐπ. Iſidor. ὧ ὁ Σολομὼν συνεχῶς ἐξῆς γυμναζόμενος καὶ θηρεύων· SPANH.
[k] Αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐμβρύμενος *Vat.* ἐρέμβου *Baſ.* & *Gen.* HUDS. Vetus, *cauſa deleclationis.* an ἐρώμενος? COCC.
[l] Βασίλειον] Βατιλεῖς ὅσας *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hieroſolymam ducerent.*
[m] Ράστην εἶναι] Aut ad πόλιν Ιερσόλυμα referendum, aut ὁδὸν ſubintelligendum, aut demum ῥᾴστας ſcribendum.
[n] Πληθὴ τὰ] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθει in *Editis Aliiſque.* πληθύι *Gall.* 2.
[o] Αὐτός τε τοῖς] Mallem αὐτὸς δὲ τοῖς.
[p] Ἐκμανὴς] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐμμανὴς *Baſ.* & *G.* ἐκμανεὶς *Vat.*
[q] Μόναις ἠρέσκετο,] Sic *Vat.* μόνοις in *reliquis.*
[r] Προειπόντος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ deeſt.
[s] Σέβωνται θεούς,] Σέβωσι *Big. Samb.* & *Vat.*

τῶν

χσίας, ωρὸς ἢ [c] ταύταις καὶ τὴν τῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, δῶρα μὲν ἐκπεμπτὴν πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνοις· καὶ τῆς διανοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐτὰς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτὰς πάτριον ἦν. ωροβαινούσης ἢ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ ἅμα τὸ χρόνον ἀσθενοῦντος ἀντέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ὑπηχωρημένων ὑπηθυμάτων, ἔτι μᾶλλον τὰ ἴδια [v] μὲν θεῶν κατωλιγώρησε, τὰς ἢ τῶν γάμων τῶν ἐπηκόλων τιμῶν διετέλει. καὶ ωρὸ τούτων ἢ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι ωρὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτι [x] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [y] τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀνασήμαλι, καὶ τῶν λεόντων τῶν ωρὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, [z] ἀδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὃν [a] ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον ωαράδειγμα τὴν ἀρετὴν τοῦ πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ σωιζόμενον καταλιπεῖν ἅμα τὴν ωρὸς τὸν Θεὸν ἀσέβειαν, ἀμιμησάμενον αὐτὸν, καὶ τοῦτο δὶς αὐτῷ διὰ θεῦ κατὰ τὸν ὕπνους φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι ωαραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν [b] Εὐδὺς ὁ ωροφήτης ὑπὸ τῦ Θεῦ πεμφθεὶς, ὅτι λαθόντα αὐτὸν ὅτι τοῖς ωαρανομήμασι λέγων, ὅτ' ὀλίγου χαιρήσειν τοῖς πραττομένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διὰ ὅρκου ποιήσειν ἐκείνῳ· τελευτήσαντος ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ταῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπασαν μὲν τὴν λαὸν ἀποσήσας αὐτοῦ, [c] δέκα μὲν φύλας ωαραδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο ἢ μόνας καταλιπὼν τῷ ἐγγονῷ τῦ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ιερουσάλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔσεσθαι ἐβουλήθη.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς ωεσχύθη, ωάντων αὐτῷ χρεὼν [d] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων ωονηρῶν. [e] ἃ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος ἀφ' ἧς κατήγγειλεν ὁ ωροφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ ωόλεμιον ἐπ' αὐτὸν ὤρσεν ὁ Θεὸς, [f] Αδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τὴν ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [g] ωαῖς ἦν τις ἐν, Ιδυμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταφευγόντα ἢ τὴν Ιδυμαίαν Ιωάβ τὸν Δαυίδου στρατηγὸν, καὶ ωάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ ὄντας φέρειν ὅπλα δυναμένους [h] διαφθείραντος μῆνας ἓξ, φυγὼν ἦκε ωρὸς τὸν [i] Φαραώνην τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ ἢ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἰκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διαιτησιν· καὶ γενόμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τὴν αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι ωρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [k] Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως ωαισὶ [l] συναναστράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ιωάβου, ωροσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραώνος ἀπολῦσαι αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν ωατρίδα. τοῦ ἢ βασιλέως [m] ἀνακρίναντος, τίνος ἐνδεὴς ὢν ἢ τί ωαθὼν ἐπιθυμεῖ [n] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν ωολλάκις καὶ παραιτούμενος, τότε

Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æneorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim post- *Deus Solomoni pœnas minatur.* hæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit. *3 Regum, c. 11.*

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, ani- *Dolet Solomoni.* moque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis. Verum non ita mul- *Aderus Idumæus Solomonem infestat.* tum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ interfuerant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi *2 Regum, c. 8.*

[t] Ταύταις καὶ τὴν] Ita cum *MSS.* & mox ἐκείναις. in *Editis* ταύτης & ἐκείνων.

[v] Μὲν Θεῦ] Illud μὲν ex *MSS.*

[x] Τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν] Sic *MSS.* in *Editis* deest τά.

[y] Τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι in *Editis.* τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τῷ ἀναθήματι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[z] Οὐδὲ γὰρ] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰρ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. κάλ. &c.

[a] Οσιον,] Quidni? Num Deus ergo probasset nube demissa cœlitus templi structuram? REL.

[b] Εὐδὺς ὁ ωροφήτης] Illud εὐθὺς ὁ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[c] Δέκα μὲν φύλας] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δέκα δ' φύλας μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο δ' κατ. τ. ἡ. τῷ Δαυίδου.

[d] Τῶν ἀγαθῶν,] Illud τῶν ex *MSS.*

[e] Οὐ πολὺς ἦν διῆλθε χρόνος &c.] Exscripsit hæc Suidas in Αδις. SPANH.

[f] Αδερον μὲν ὄνομα,] *Al.* Αδις & Αδερφ.

[g] Παῖς ἦν τις ἐν, Ιδυμαῖος γένος,] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἦν τις ἐν Ιδυμαῖος γένος, in *Big.* & *Samb.* παῖς ἦν τις ἐν Ιδυμαίων &c.

[h] Διαφθείραντος] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* διαφθείραντος μόνος ἦν μῆνας ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείραντος μόνος ἦν φύγων *Gall.* 1. 2. διαφθείραντος μῆνας ἓξ, φυγὼν ἦν *Suid.* voce Αδις.

[i] Φαραώνην] Φαραὼ & mox inferius, Φαραὼ *Suid.*

[k] Θαφίνην.] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* in *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit.* ἀδελφὴν Θαπεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet.

[l] Συναναστράφη.] Συνιτρέφη *Vat.*

[m] Ανακρίναντος,] Ανακρίνοντες *Big. Samb.* & *Suid.*

[n] Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλείπειν *Suid.*

ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit.

Raazarus Solomonis hostis. 3 Regum, c. 11.

Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israelitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 Regum, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex cum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum salutasset, è via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, jussit Hieroboamum decem *inde* sumere, præfatus, "Deum ista velle *ut sibi caperet*, sciscisque "Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi "se ita facturum esse promisisset Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum esse, tibi "vero decem, quod Solomon in eum *graviter* de- "liquisset, qui mulieribus & diis earum totum se "dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi *sui* sententiam de Solomone muta- "verit, fac justitiam colas, legisque instituta con- "serves, præsertim cum ob pietatem ac religionem "præmium omnium maximum tibi sit proposi- "tum; nimirum ut eo colloceris dignitatis fa- "stigio, ad quod Davidem nosti fuisse prove- "ctum.

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Regum, c. 11.

Hieroboamus res novas moliturus, & in Ægyptum se recipit. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad præfecturam se contulisset, eique in memoriam venissent quæ Achias ipsi declaraverat, illico cœpit populum sollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipsi cederet. Solomon autem, ejus voluntate &

μὲν οὐκ ἀφείθη. ° κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς P ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς παρημένας εὐνομίας & τιμὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐταῖς τοῦ Θεοῦ, q συγχωρήσαντος Φαραώνου ὁ r Ἀδέρος ἦκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν s ἀποστῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατεῖχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλεύθερος δι' αὐτὰς t ὁδὸς ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινι u Ραζάρῳ μὲν τὄνομα, τὸν ὑπὸ τοῦ x Σωφήνης ἀποδιδρασκότι βασιλέα y Ἀδραζάρου δεσπότου ὄντα, καὶ ληστεύοντι τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν στρατηγικὴν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν z βασιλεὺς αὐτῆς a ἀποδείκνυται· καὶ κατασχὼν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ b Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

ζ. c Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος, υἱὸς d Ναβατάου, καὶ προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ e αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον & τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, τῶν τοῦ τάχους οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. ἅτε οὖν τῶν ἔργων προνοήσεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ἰωσὴφ φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν f Σιλὼ, g Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγε ἐκ τῆς ὁδοῦ μικρὸν ἀπονεύσας h εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ i παρὼν μηδεὶς εἰς ἄλλος· σχίσας δ' εἰς k δώδεκα φάρσει τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, l προειπὼν, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σο- "λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, διὰ τὴν "πρὸς Δαυίδην m γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυ- "λὴν καὶ τὴν ἐξῆς n αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα. Σο- "λομῶνος εἰς αὐτὸν ° ἐξαμαρτόντος, καὶ τῇ γυναικὶ "καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς ἂν τὴν "αἰτίαν, δι' ἣν μεταπέμψει τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπὸ Σο- "λομῶνος ὁ Θεὸς, P δίκαιος ἔσο, καὶ φύλαττε τὰ νό- "μιμα, προκειμένης σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ q τῆς πρὸς "Θεὸν τιμῆς ἄθλα μεγίστης τῶν ἁπάντων, βασιλείας r τη- "λικαύτην, ἡλίκην οἶδα Δαυίδῃ γενομένην.

η. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμει· γνόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχίᾳ δεδηλωμένων, s ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ t πράττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπι-

ζυλλὴν

o Κατ' ἐκεῖνον] Ὑστερῶν δὲ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ ἀθυμίας *Suid.*

p Ἔχειν ἤρχετο διὰ] Εἶχε διὰ *Suidas.* SPANH.

q Συγχωρήσαντος] Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντος δὲ Θεοῦ Φαραώνι in *Editis.* HUDS. *Gen.* συγγωρήσαντος δὲ Θεοῦ Φαραώνι· δὲ Θεοῦ desunt apud Suidam, ut quod menda etiam videtur. SPANH.

r Ἀδέρος ἦκεν] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hîc loci, ut in *Editis* passim. Ἀδερ. in *reliquis.*

s Ἀποστῆσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποστῆναι in *Editis.*

t Οὐδ' ἐπ' ἀδείας] Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας.

u Ραζάρῳ] Ραάζῳ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videsis 3 *Regum*, c. 11. v. 14. ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Ἐσρώμ.

x Σωφήνης] Vide *Annott.* p. 375.

y Ἀδραζάρου] Ἀδαρεζέου *Big.* Ἀδάζαρου *Samb.* Ἀδαδέζερ LXXII. Videsis *pag.* 375.

z Βασιλεὺς αὐτῆς] Ὃς τὴν Συρίαν βασιλεύσας· *Suidas.* SPANH.

a Ἀποδείκνυται] Ἀναδείκνυται *Vat.*

b Ἀδέρου] Ita cum *Gall.* 2. in *cæteris* Ἀδερ. vide supra, ad lit. r.

c Ἐπιτίθεται] Ἐπιθέτου Σολομῶνι] Idem *Suidas.* SPANH.

d Ναβατάου,] Ναβὰτ LXXII.

e Αὐτὸν] Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

f Σιλὼ,] In *MSS.* Σηλὼ & Σιλὼ.

g Ἀχίας] Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἀχία in *reliquis.*

h Εἴς τι χωρίον] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliisque.*

i Παρὼν] Μὴ παρὼν *Big.* & *Samb.*

k Δώδεκα φάρσει] Sup. lib. III. c. 5. §. *ult.* Ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ὠμοφόριον ἱερεῖς φορεῖν· & ejusd. libri c. 8. §. 3. φορεῖν οἱ ἐν ἱερωσύνῃ· SPANH.

l Προειπὼν,] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1.

m Γενομένην] Γεγενημένην *Vat.*

n Αὐτῇ δίδωσι,] Αὐτὴς *Big.* & *Samb.* & mox post tres versus αὐτὸν *Samb.*

o Ἐξαμαρτόντος,] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτῶντος in *Editis.*

p Δίκαιος ἔσο,] Ita *Hen. Busb. Bas.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος εἶναι πειρῶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

q Τῆς πρὸς Θεὸν] Τῆς πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.*

r Τηλικοῦτον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικούτῳ in *Editis.*

s Ἀναπείθειν] Ἀναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.*

t Πράττειν] Παρατάττειν *Big.* & *Samb.* ταράττειν *Gall.* 1. 2. & *Vat.*

ϛλίω ὁ Σολομὼν ἐζήτει [v] συλλαϐὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτ [x] γνῶναι Ιεροϐόαμος, ἔφυγε πρὸς [y] Σύσακον φεύγει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [z] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν [a] ὀγδοήκοντα [b] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ιεροσολύμοις [c] ἁπάντων ὑπερϐαλὼν ὀλϐιότητι καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μή τι γε [d] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' [e] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑϐραίοις, [f] εἰς καιρὸν ἕτερον ἐδοξέ μοι διηγήσασθαι.

insidiis intellectis, eum quærebat ut comprehensum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc resciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur. Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſenescens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

III. *Solomon moritur.* 3 *Regum*, c. 11.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Ροϐοάμου, τὰς δέκα φυλὰς Ιεροϐόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Σολομῶνος τελευτὸν, διαδεξαμένου τὴν παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροϐοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Αμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, [g] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες ἐκάλουν τὸν Ιεροϐόαμον οἱ τὰ ὅλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ιεροϐόαμον. ἀφικομένου δὲ τοῦ αὐτοῦ εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροϐοάμος εἰς αὐτὴν παρεγένετο. ἐδεδόκτο γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ισραηλίταις ἀποδέξαι [h] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τὸν λαὸν καὶ Ιεροϐόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ ῥᾳδοτέραν χρῆσθαι τὴν τοῦ πατρός· βαρεῖαν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοῖς ὑπενεγκεῖν. ὑστεροῦσι δὲ ἔσεσθαι τοῦτον, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [i] διὰ τὸν φόϐον. ὁ δὲ, μὴ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν αἰτοῦσιν, ὑποπτος μὲν ἦν γίνεται, μὴ παλαιόμα διανεύσας αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ [k] ἡγοῦσιν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [l] καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι δι' μὴ παραυτίκα ἀπώσεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit. 3 *Regum*, c. 12.

Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon. 3 *Regum*, c. 12.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [m] πόσα χρὴ ποιήσασθαι τὴν ἀποκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅπερ εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παραινοῦσι αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [n] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [o] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ πρᾶον καὶ [p] τὸ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δὲ ἀγαθὸν ἔτους καὶ συμφέρουσαν [q] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, [r] πρός γε τὸν τότε καιρὸν [s] ὅτε δεῖ γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεστράφη, τοῦ Θεοῦ

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id

Roboamus ſenes juveneſque ea de re conſulit. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paral.* c. 10.

---

[v] Συλλαϐὼν αὐτὸν] Συμϐαλὼν *Gall.* 2.

[x] Γνῶναι] Illud γνῶναι ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Σύσακον] Σουσάκιμον *Vat* ex Συσακὶμ LXXII. Ισακον, forſan pro Σίσακον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraïco, ut puto, *Siſak.*

[z] Τῇ βασιλείᾳ] Illud τῇ ex *MSS.*

[a] Ογδοήκοντα] Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas*, *Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit.

[b] Ετη,] Ετεσιν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

[c] Απαντας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερϐάλλων.

[d] Πρὸς γῆρας] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.*

[e] Αὐτὰ] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.*

[f] Εἰς καιρὸν] Εὐκαιρότερον ἐδόξαμεν διηγήσασθαι *Vat.* Ἐυκαιρότερον ἔχομεν διηγήσασθαι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.*

[g] Νοομᾶς] Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

[h] Αὐτὸν βασιλέα.] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo ἐδεδόκτο γὰρ τοῖς Ισραηλίταις αὐτῷ συνελθοῦσι ἀποδέξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam convenisse Roboami regis creandi gratia*, atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.*

[i] Διὰ τὸν φόϐον] Illud διὰ omittit *Vat.*

[k] Ἡγοῦσιν] Αξιῶν *Vat.*

[l] Καὶ τοῦτ'] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.*

[m] Ποδαπὸν] Οποῖον *Vat.*

[n] Κατὰ βασιλείας] Κατὰ deeſt *Vat.*

[o] Χειρώσεσθαι] Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[p] Τὸ φιλάνθρωπον] Illud το ex *MSS.*

[q] Ισως πρὸς τὸ πᾶν,] Ισως μὲν πρὸς τὸ π. *Vat.*

[r] Πρός γε] Πρός τε τὸν τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Οτε δεῖ] Forte ὁπότ' ἔδει. COCC.

id agente, ut istud condemnaret & *rejiceret* quod *maxime* ad rem suam faceret: accitisque juvenibus, qui cum eo educati erant, illisque exposito quod senes ei dederant consilio, jussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt ut populo *ita* responderet; "suorum "digitorum minimum crassiorem esse quam sui "patris medium corporis truncum; quod si *servi-*"*tutis* duritatem sub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "sentient; ac si ille in eos scuticis animadverterit, "exspectandum ut ipse scorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere *ejusmodi* responsum, postquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus ut verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex juvenum sententia respondit. Hæc vero non sine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum consilium sequutus, populo durius respondet.
2 Regum, c. 12.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti sunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil af-"finitatis esse cum Davide ejusque progenie." adjectoque, "se illi solum cedere Templo quod pa-"ter ipsius exstruxerat," *eum* relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo usque exarserunt, ut cum ad eos misisset rex Adoramum tributis præfectum, qui *sævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, si quid in illis juveniliter temerarium fuerit & submorosum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, & existimasset se iisdem lapidibus peti quibus *imperii sui* ministrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum constituêre: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis stirpe alienata, summæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi sibi servire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præsertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi secessio) non jam

Decem tribus à Roboamo deficiunt.
3 Regum, c. 12.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur.
3 Regum, c. 12.

ποιήσαντ☉ εἶναι κατακερδῆναι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ [t] συντεθραμμένα καὶ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπών, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τάδε, ὅτι γὰρ ἡ νεότης ὅτι ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρήνεσαν ἀπακρίνεσθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύ☉ "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληρουχίας ἐπιθυμήσουσι "ἐκεῖνα πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκό-"λως, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνδήσετε [z] σκορπίοις τοῦ-"το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡδεῖς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς σωθῆναι ἀκουσόμενον τὸ πλῆθ☉ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντ☉ [b] καὶ τι λέγοντ☉ ἀκούσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότ☉, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνατο. πῶπε δ' ἐπράπετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλ☉ ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγῆπες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ὅτι πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] ἐκβοήσαντες, "οὐκέ-"τι ἀδὲν αὐτοῖς εἶναι συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεῖνον, ἔφασαν, τὴν ἡμέραν πα-"ρέχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τὸν ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ἕτως δ' ἔχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντ☉ αὐτοῦ τὸν ὅτι τῶν Φόρων [g] Ἀδώραμον, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητ☉ καὶ δύσκολον ἦν [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσειν μαλακωτέρους, ἐκ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τῶτ' ἰδὼν Ροβόαμ☉, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθ☉, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ὅπιβὰς ἅρματ☉, ἔφυγε εἰς Ἱερουσάλυμα. καὶ ἡ μὲν Ἰούδα φυλὴ καὶ ἡ [m] Βενιαμίτις χειροτονεῖσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθ☉, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυΐδου παίδων ἀποστὰν, τὸν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμ☉ δὲ ὁ Σολομῶν☉ παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵους τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα μυριάδας ὅπλεκτους, ἐξελθεῖν ὅτι τὸν Ἱεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [n] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατίαν. [o] οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] ἔτ☉ ἔλεγε, καὶ ταῦτα καθ' τὸ τοῦ Θεοῦ [q] προαίρεσιν τὸ τοὺς πλήθους ὑπο-

[t] Συντεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[v] Ἠφίει νοεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἠφίει in *Editis.* ἠφίει νοεῖν καὶ κρείττω *Vat.*

[x] Τὸν βραχύτερον] Iisdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10.

[y] Σκληρουχίας] Σκληρότητ☉ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρὸν ἐκ. *Busb.* & *Hen.*

[z] Σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν] Constat animal voce σκορπίοις haud quaquam significari, sed flagri genus scutica gravius aculeatum ad modum scorpionum, forsan ex planta ista, de qua *Theophrastus* l. 6. *de Plantis*, c 1. & lib. 9. c. 14. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus.* σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. עקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9. σκορπίος πεπα, herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo postremo loco dicitur similis scorpioni & utilis ad ejus ictum. *Versio Syriaca* hic: *castigabo vos loris.* SPANH.

[a] Ἡδεὺς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique.

[b] Καί τι λέγοντ☉] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ λέγοντ☉ *Gall.* 2. ὅτ☉, λέγοντ☉ ἀκοῦσαί τι ἐβούλ. in *Editis.*

[c] Ἀπεκρίνετο.] Ἀπεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

[d] Ἐκβοήσαντες,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb.* & *Hen.* ἐνεβόησαντες in *Editis Aliisque.*

[e] Μόνον τὸν ναὸν] Μόνῳ *Big. Samb.* & *Vat.* μόνον vero cum *aliis* agnoscit *Epiphan.*

[f] Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππ☉ *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Ἀδώραμον,] Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Ἀδόνιραμον an Ἀδώραμον legerit.

[h] Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vat. Interpr.* ut & κ' ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

[i] Ἐν αὐτοῖς,] Sic volui cum *MSS.* ἐν deest *Editis.*

[k] Ποιήσειν] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσῃ *Gall.* 1. ποιήσῃ καὶ μαλ. *Big.*

[l] Αὐτὸν λίθοις,] *Al.* αὐτόν.

[m] Βενιαμίτις] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμεὶς *Basil.* & *G.* Βενιαμιτιδ☉ *Gall.* 2.

[n] Προφήτου] Προφήτου Σαμαΐα juxta *Vet. Interpr.* forsan ex *S. Literis.*

[o] Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.*

[p] Οὕτ☉ ἔλεγε,] Lege ἕτως ἔλεγε. *Epiphanius.* quo facto nequicquam progressus est ad prælium. COCC.

[q] Προαίρεσιν] Πρόρρησιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique.*

τοῦ

ἀποστάσεως γεγνημένης · [r] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δ' πρῶτον ὅσα Ιεροβοάμ ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἐπραξεν, εἶτα δ' τότων ἑχόμενα τὰ [s] πρὸς Ροβοάμ τὸν τ δύο φυλῶν βασιλέως [t] γεγνημένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν ὕτως ἅπασι τοῖς τ ἱστορίας τὸ εὐτακτον.

δ. Ο τοίνυν Ιεροβοάμ, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [u] Σικίμῃ πόλει, ἐν τούτῃ τὴν διαίταν εἶχε· κατεσκεύασε δ' κ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀ πολὺ δ' τ σκηνοπηγίας ἑορτῆς [x] ἐνιστάσης μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [y] τ Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα προελθόντι κ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν ἄγειν, μεταμοῦσθαι ἴσως κ δι' ἐλεαθέν [z] πρὸς τὸν ναὸν κ τ θρησκείας τ ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προσχωρήσει δ' τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, κ κινδυνεύσει τότε ἡμένης τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶται τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, κ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει, τ ἕτερον δ' ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] τ [c] πηγαῖς δ' μικρᾶς Ιορδάνου, τίθησι τὰς δαμάλεις ἑκατέρῳ τ ἐν τ προφημένας πόλεσι [d] ναΐσκων· κ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τάδε ποιησάμενος τὸν λόγους. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τὸ-
"τ, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τ Θεὸν, κ οὐκ ἔστιν ἐν ἀπο-
"δεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ παρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε
"ἀκοὴ καὶ τὰς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν ἔμοι δοκεῖ
"νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ιεροσόλυμα προελθόντας εἰς τὴν
"τ ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν ὕτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄν-
"θρωπος γὰρ κατεσκεύακε τ ναόν· πεποίηκα δ' κἀγὼ
"δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μὲν
"ἐν [c] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωκα, τὴν δ' ἐν Δάνῃ, ὅπως
"ὑμῶν οἱ τότων ἐγγιστα τ πόλεων κατῳκημένοι προσ-
"κυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τ Θεόν. ἀποδείξω
"δὲ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευίτας, ἵνα
"μὴ χρείαν ἔχητε τ Λευιτικῆς φυλῆς καὶ τ Ααρῶνος
"ὑμῶν. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσε-
"νεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τ πρῶτον
"ἱερέα φασὶν Ααρῶνα πεποιηκέναι." [g] τοῦτ' εἰπὼν, ἐξη-
πάτησε τὸν λαὸν, καὶ τ [h] πατρῴων θρησκείας ἀποστήσας
ἐποίησε παραβαίνειν τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο
τοῖς Εβραίοις, κ τῷ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τ ἀλλοφύ-
λων αἰχμαλωσίας πεῖσαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κ χώραν
[i] δηλώσομεν.

ε. Ενστάσης δ' τ ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος κ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ τοῦτον ἀγαγεῖν, ὥσπερ [k] ἐώρταζον κ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ιεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τ δαμάλεως, ἀναβαίνει δ' αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ὅτι τὸν βωμὸν ἀναβαίνῃ σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δ' [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας κ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τοῦ λαοῦ παντὸς, προσγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιεροσολύμων προφήτης, [n] Ιαδων ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος· ὃς στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος,

cum copiis egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adducerentur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de-"finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad-"eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con-"tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de-"dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eo se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne "quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem "desideretis. Igitur cuicunque vestrum in animo "est sacerdotem fieri, offerat vitulum Deo & a-"rietem: id quod ajunt primum sacerdotem Aa-"ronem fecisse." His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione discedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum exstitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco narrabimus.

Vitulas fudicit aureas. 3 *Regum* 5 c. 12.

Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.

5. * Septimo mense, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver-

Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 *Regum.* c. 12.

r Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε.] Ita *MSS.* ὁ κατεξῆλθε in *Editis.*

s Γεγνημένα] Γεγραμμένα *Vat.*

t Σικίμῃ] Alibi in *recto* Σίκιμα, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid. § 2.

u Φανουὴλ] Ita ex *MSS.* Φανιήλα in *Editis.*

x Ενισταζ] Σωιστας *Vat.*

y Τὸν Θεὸν] Ita cum *MSS.* τῷ Θεῷ in *Editis.*

z Πρώτῳ] Πρώτῳ deest in nonnullis *MSS.*

a Βεθήλῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* quo modo & supra (l. 6. c 3. §. 2.) in aliquot *MSS.* Βηθήλη in *Editis.* Βηθηλεῖ *Big. Samb.* & *Gall* 1 Βαιθηλι *Vat.* Βαιθὴλ LXXII. alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βειθήλοις.

b Τὰς πηγὰς δ' μικρᾶς] Supr. lib. v. c. 1. §. 22. ἴσως δ' λιβάνου ὄρους, κ τ δ' Ιορδάνου πηγῶν· Πηγαὶ Ιορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib. xv. c 10. §. 3. & Αλωσ. lib. 1. c 21. §. 3. ut & lib. III. c. 9. § 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad Danam oppidum & Αλωσ. lib. IV. c. 1. §. 1. SPANH.

c Πηγαῖς δ' μικρᾶς] Minoris Jordanis fons Δάν appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.

d Ναΐσκων] Sic in *MSS.* ναΐσκῳ in *Editis.*

e Βεθήλῃ πόλει] Eadem varietas hîc & mox infra (§. 5.) occurrit in *MSS.* ac supra. HUDS Βηθηλᾷ κ Εφραὶμ πολίχνια· Αλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλῳ (*Gen.* Βηθήλου) SPANH.

f Ιερεὺς εἶναι,] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Τοῦτ' εἰπὼν,] Ταῦτ' εἰπὼν *Hen. Busb.* & *Vat.*

h Πατρῴων θρησκείας] *Al.* πατρίων & πατρῴας.

i Δηλώσομεν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* δηλώσωμεν.

* *Septimo mense,*] *Octavo mense* in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

k Εώρταζον] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑόρταζον in *reliquis.*

l Ο ἀρχιερεύς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.*

m Επιφέρειν τὰς θυσίας κ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Ieroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטיר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטרות aliquando esse easdem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod. 29. 25. REL.

n Ιαδὼν ὄνομα,] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ μὲν Ιώσηπος Ιαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ἡ δ' βίβλος τῶν Παραλειπομένων

verſo: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut naſcatur "quidam de genere Davidis, Joſias nomine, qui "ſuper te mactabit iſtius ævi falſos ſacerdotes, ac "præterea horum impoſtorum & deceptorum at- "que impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo vero "ut iſti credant hoc ita eventurum eſſe, ſignum "illis prænunciabo mox ſecuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis ſuper illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, & cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexiſſet hominem eſſe veracem & ex Dei afflatu futura prænoſcere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, ut ſecum prandeat. Tum Jadon dicebat, "ſibi non libèrum eſſe in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua iſta in urbe degu- "ſtare. hoc enim ipſi Deum interdixiſſe, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, ſed per a- "liam iter ſibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſolicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboami manus aret. 3 Regum, c. 13.

εἶπε παῖδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον πιόμενον τὰς λόγας. "ὁ Θεὸς ἐσεῖται τινα προλέγει ἐκ τῶ Δαυίδ ὄμως, Ιωσίαν "ὄνομα, ὃς ἐπὶ σὲ θύσει τὰς ψευδοιερεῖς τὰς καθ' ἑκάστην "τὴν καιρὸν γινησομένας, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "τὰ ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ἐπὶ σὲ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν ὅτοι τοῦθ' ὕτως ἔχειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ "γινησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτῶ πιμελὴ τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσε- "ται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. σκιπταμένη δ' ἡ χεὶρ ταχὺς παρεῖτο, καὶ οὐκ ἔτι ἴσχυεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη πᾶσα ἀπ' αὐτῶ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα προγνῶσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῶ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῶ προσκρεῖν. ὁ δὲ, τὴν χεῖρα τὸ κατὰ φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δεῖπνῆσαι παρ' αὐτῶ. Ιαδὼν δὲ ἔφη, "οὐκ ἐπιτρέπειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῶ τὸ "Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν μὴ δι' "αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν ὑποστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δὲ μὴ ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτῶ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur: & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ πίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν ἀφόσιον αὐτῶ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Regum, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa quercûs bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione vene-

ΗΝ δὲ τὶς ἐν τῇ πόλει πονηρὸς πρεσβύτης ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ὅπως τότε μὲν κλινήρης ὢν διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῶ δηλωσάντων τὰ θεῖ τοῦ παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς παρεθείσαν αὐτῶ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος ἔξαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παραδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν ὄνους ἐπιστρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῶ παρασκευάσαι. τῶν δὲ ἀπειθούντων ὁ προστάξαντος, ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς ὑψηλῆς ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. ὃ δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἐμοὶ εἶπεν πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι θρησκείας

μῶν Ιωηλ αὐτὸν ἡμᾶς καλεῖσθαι ἐδίδαξεν.

o Απατεώνων] Sic *MSS.* ἀπαταιώνων in *Editis.*

p Πιμελὴ τῶν ἱερείων] ישן eſt in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum ישן pro pinguedine aliquando uſurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρεῖτο,] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυσεν in pleriſque *MSS.* οὐκ ἔτι ἴσχυεν in *Editis Aliiſque.*

s Ἀναγαγεῖν,] Ἀγαγεῖν *Big.* & *Samb.*

t Πάντα ἀπ' αὐτοῦ,] Πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ιαδὼν δὴ ἔφη,] Ιαδὼν δ' ἔφησεν *Big.* & *Samb.*

x Επιστροφὼ,] Υποστροφὼ ſolus *Vat.*

y Πρεσβύτης] Illud πρεσβύτης ex *Cod. MSS.*

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτην ἐκεῖνον εἶναι λέγει ὁ Ιώσηπος· ὃ θεοδώρητος ἀληθὲς προφήτην εἶναι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ Θεῷ μὲν καὶ τὰ ἄλλα προφήταις ὑπείληφα· ψευδέσι δὲ χρήσασθαι λόγοις πρὸς τὸν ἄνθρωπον οὐ Θεόν, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτην εἶναι. *Theodoret.* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione *S. Hiſtoriæ* addat *Flavius*, oſtendit *Melch. Leydeckerus* de *Var. reipubl. Hebr. ſtatu*, Vol. 2. p. 36.

a Παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

b Επιστρώσασι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρώσας τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in *Editis.*

c Απειθούντων] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπειθησάντων in *Editis.* quod etiam ferri poteſt.

d Επιβὰς ἐδίωξε] Επιβὰς τὸν ὄνον ſoli *Hen.* & *Busb.*

e Εἶπεν πάντως] Εἶπεν hîc inſerui cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ἔφη *Editorum* poſt τραπέζαν delevi, quod illud non agnoſcant *MSS.* & *Epiphan.*

f Αει-

γωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας · καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀφεστώτων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ὀπτασίαν τῷ Ιαδῶνι · καὶ ἐδήλωσεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ πεμφθείσας ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ τοδαπῶ ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφασκεν, [h] ὑφ' ᾧ ἀφαιρεθήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [k] Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβόαμος [l] ἐληλεγμένα ψεῦδος. πορευομένῳ πάλιν τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων · καὶ καταπατάσας αὐτὸν ὑπὸ τὸ κτῆνος, ἀπέκτεινε. καὶ τὸ μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. φυλαττόμενον δὲ ἐφύλαττε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις ἂν τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς ἰδίους πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῶς [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντελάμενον τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ὁπόταν τελευτᾷ σὺν ἐκείνῳ θάψαι · λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάντ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑβριωθήσεσθαι δ' αὐτὸς μὴ τῷ πλούτῳ ὀδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν ἀγνωσθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντελάμενον τοῖς ἰδίοις, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσέστη τῷ Ιεροβοάμῳ · καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [p] εἶπεν, ὑπὸ τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὴ καὶ τὸ προῒ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄρασθαι ὑποκαλῶν, ἠξίου ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς τοῖς γεγονόσιν χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ νάρκης μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσειε, βασάζουσα τὰς θυσίας · εἶτ' ἀνεθείσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν · τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὃν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγεῖη καὶ πέσοι βάρει τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸ θέναρον τὸ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος ἀπόλοιτο · ὅτως οὐδὲν ὅτ' εἶχεν, ὅτ' ἐφύγεν προφήτου. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελέως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [v] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τι καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ἐπὶ τοσοῦτον παρόντα [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adſum ab eo miſſus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reverſus eſt. Adhuc autem illis prandentibus blandoque ſermone ſeſe oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus feciſſet, dicebat, pœnam daturum eſſe, ſimulque qualis foret *ipſi* denunciabat. nam leonem ipſi digredienti in via occurſurum eſſe edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers eſſet ſepulturæ in majorum ſuorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigiſſe arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falſi eſſet redargutus. Jadoni igitur Hieroſolyma redeunti obviam fit leo, ipſumque à jumento detractum necavit. Atque aſinum quidem nihil omnino læſit, adſidens vero & eum cuſtodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac tranſeuntes id conſpicati in oppidum venerunt, atque falſo vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis ſuis in hoc miſſis, corpus ejus in urbem reportavit, ipſumque magnificis cohoneſtavit exſequiis; ſuiſque filiis præcepit, ut ſe, cum mortuus fuerit, eodem in ſepulchro conderent: dicens, vera quidem eſſe omnia quæ ille vaticinatus eſt contra urbem illam & altare & ſacerdotes & falſos vates; ipſum vero injuria poſt mortem fore immunem, ſi cum eo ſepeliretur, utpote quod oſſa illorum dignoſci non poſſent. Cum itaque juſta vati perſolviſſet, atque filiis iſta mandaſſet, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "iſtius inſipientis ſermonibus?" Poſtquam vero rex quæ altari ſuæque manui acciderant illi enarraſſet, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iſte* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitioſe agendo labefactare, & veriſimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei perſuadere manum quidem ejus laſſitudine obtorpuiſſe, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quieviſſet, ad ſe rediiſſe: altare vero, quippe recens exſtructum & multis magniſque victimis ei impoſitis, ex nimio onere rerum ei incumbentium diſruptum cecidiſſe. Porro ipſi etiam mortem ejus nunciabat, qui ſigna iſta prædixerat, ut ſcilicet à leone occiſus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi perſuaſit, &, cum animum ejus prorſus à Deo avertiſſet & à ſanctis juſtiſque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelioſus erat & injurioſus, ut quotidie id ſibi negotii dari quæſiverit, ut novo aliquo magiſque deteſtabili ſcelere ſemet obſtringeret. Atque iſta quidem nobis de Hieroboamo in præſens dicta ſunto.

Jadon vates à leone occiſus. 3 Regum, c. 13.

Bethelenſis vates ſubdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus diſcuteret.

Adeo nihil de impietate remiſit Hieroboamus, ut pejor indies evaſerit. 2 Regum, c. 13.

f Αφεστώτων] Ita cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* ἀφεστώτων.
g Εφασκεν,] Εφασκ' ἐν *Vat.*
h Υφ' ᾧ] Sic cum *MSS.* ἀφ' ᾧ in *Editis.*
i Οπως μὴ] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum ſenem in urbem eum retraxiſſe, ut ſi à ſe decipi contigiſſet, aſſertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuiſſe credere par eſt, ut Hieroboamus & alii præſenti metu levati ſuæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.
k Ιαδῶνος] Hic loci Ιαιδὼ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιοηλ dicitur *Glyca*, ut ex verbis ſupra allatis conſtat. Rabbinis Ιδδὼ eſſe videtur, cujus mentio facta eſt 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi Αδδὼ dicitur *Interpretibus* LXXII.
l Ελεγμένα] Ελεγμένῳ ψεύδει *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
m Μὲν κηδείας] Illud μὲν deeſt *Vat.*
n Υβριωθήσεσθαι] Eo utique conſilio (inquit *Zonaras*) cum eo ſepeliri voluit, ut cum ſecundum prædictionem illius altare everteretur, & ſacerdotum & pſeudoprophetarum oſſa igni traderentur, eam contumeliam ipſe, juxta hominem divinum ſitus, effugeret.
o Κηδεύσας] Κηδεύσαμβον *Gall.* 2.
p Εἶπεν,] Εἶπεν *Vat.*
q Επεχείρει] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interpr.* ἐπιχειρεῖ in *ceteris.*
r Αὐτοῦ ναρκήσειε,] Αὐτῷ *Vat.*
s Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis.*
t Απόλοιτο·] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλου in *Editis.*
v Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ θείων ἔργων.
x Ημῖν δεδηλώσθω.] Εν τούτοις ante ἡμῖν inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec veſtigium eorum apud *Vet. Interpr.*

CAP.

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου · καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ἀφῆκε Σουσακὴν ἐπιμωρήσεν.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Mareſam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in ſorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas inſuper inſtauravit in ſorte Benjamitide. & cum eas muniviſſet, & præſidia in omnibus conſtituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *neceſſaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea ſcuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hieroſolyma ſeſe aggregarunt ſacerdotes & Levitæ ex omnibus Iſraelitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & juſti, relictis ſuis ſedibus, ut Deum *more patrio* Hieroſolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxiſſet, & tres ex ea liberos ſuſtuliſſet, duxit poſtea & aliam, ipſamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abeſalomi Thamara natam; filiuſque ex illa ei naſcitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures ſuſcepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti ſunt duodetriginta & filiæ ſexaginta. Voluit autem ut ei in regnum ſuccederet Abias Machanæ filius, ejuſque fidei theſauros urbeſque munitiſſimas credidit.

Ὁ δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προῄρηκαμεν, ὠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεὲμ, καὶ [z] Ητααὲ, καὶ [a] Θικωὲ, καὶ [b] Βηθσὺρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Οδολλὰμ, [e] Ιπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Αδωραΐμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Αζηκὰ, καὶ [k] Σαραΐμ, καὶ [l] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ὠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τείχεσι, φρουρίοις τε κατίσχυσεν [o] ἐν ἀπάσαις δὲ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν δὲ οἶνον δὲ ἔλαιον, ταῦτα ἅπαντα τοῖς ἀναγκαίοις ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς δὲ σφενδόνας εἰς πολλὰς μυριάδας. σωμηλθον δὲ οἱ πανταχόθεν πάσης τῆς Ισραηλίτιδος ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα δὲ Λευίται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἐκ φυλῆς ἦσαν ἀγαθοὶ δὲ δίκαιοι, [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τὸν Θεόν. ἐκ γὰρ ἠθέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα δὲ τρεῖς παιδίσκην ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἦγεν ὕστερον δὲ τὴν ἐκ τοῦ Αβεσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν ἔσχε συγγενῆ· καὶ παῖς ἀρρὴν ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δὲ εἶχεν δὲ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστεργε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικίσιος αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γενόμενοι ὀκτὼ δὲ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. ἀφίδοχον δὲ ἀπέδειξε [x] τὴν βασιλείας τὴν ἐκ τῆς Μαχάνης Αβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ δὲ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

Ad Roboamum sacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

Roboamus etiam Deum suis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis cauſa hominibus ſit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidiſſet regnum ſuum tanta cepiſſe incrementa, in omne nefas & ſcelus abiit, Deique cultum & religionem ſprevit, adeo ut populus ei ſubjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum eſt, ut cum principum moribus ſubditorum etiam mores corrumpi ſoleant; utque hi relicta ſua modeſtia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes ſequantur. niſi enim eadem, quæ re-

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην ἔτω βλέπων Ροβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τὸ [y] θεῖον θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν [y] ὑπ' αὐτὸν λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὸ δρῶμενον ὑπὸ [z] τῶν τῶν ἡγεμόνων τρόπων, καὶ οὐκ ἔλεγχον τὴν ἐκείνων [a] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην ἐπιδεικνύντες, ὡς ἀρετὴν [b] τὰς κακίας αὐτῶν ἐπονται. ἃ γὰρ ἔνεστιν

---

y Βηθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαθσὶμ in *Alexandr.*

z Ητααὲ,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰταὶ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

a Θικωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼς in *Editis.* & infra Θέκωα. ſi quis Θεκὼ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

b Βηθσὺρ,] Βαθσυρὰ LXXII.

c Σωχὼ,] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σουχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. ſupr. Lib. VI. c 9. §. 1. SPANH.

d Οδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολὰμ in *Editis Joſephi* & *MSS.*

e Ιπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editiſque* Εἰπὰν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi ſuſpectus ſit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraïcæ* conformiter habent καὶ τὴν Γέθ. Forſan Γεθθὰν aut Γιτλὰν ſcribendum.

f Μαρησὰν,] Μάρεσσαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρεσὰν LXXII.

g Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf. Lib. VI. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam*, *Hipam*, *Mareſam.* pro *Azeca* & *Saraëm* Rufin. *Retheram.* Vid. 2 Chron. XI. 5. SPANH.

h Λαχὶ.,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχὶς in *Editis Aliiſque.*

i Αζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adſcribat *Euſebius*, & καὶ τὴν Αζηκὰ habeant LXXII.

k Σαραΐμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρὶμ habeant *MSS.* & Σαρὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & *Zeteram.*

l Ηλὼμ,] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰωλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

m Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. XI. 10. urbes hæ, quas recenſuit nominatim Joſephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur eſſe ſitæ. REL.

n Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμίδι in *Editis.*

o Ἐν ἁπάσαις] Illud ἐν deeſt *Vat.*

p Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editiſque* θυρεοὺς καὶ σιφημάσας. HUDS. *Gen.* θυρεοὺς· vel θυρεοὺς καὶ σιφημάσας· Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σιφημάτων. SPANH.

q Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* κατέλειπον καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliiſque.*

r Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτηρ Αβεσαλώμου. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

s Τέκνα δὲ εἶχεν] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode ſatis, commate poſito poſt ἀσυνηγόρευτε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

t Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχὼ.

v Τριάκοντα.] Ἑξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.*

x Τῆς βασιλείας] Illud τῆς ex *MSS.*

y Ὑπ' αὐτῶ] Ὑπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Τοῖς τῶν ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων.

a Ασελγείας] Ασεβείαν ſolus *Vat.*

b Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τ̃ βασιλέων ἔργα, μὴ [c] ταὐτὰ πεφρονῆσαι. τῷ τοίνυν σωφέσαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντ@ αὐτ@ καὶ παρανομοῦντ@, ἀπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. πίμπρον γὰρ [d] τ̃ εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἀποπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σέσακον. [f] περὶ ἃ πλανηθεὶς [g] Ηρόδοτ@ τὰς πράξεις αὐτ@ Σεσώστρῃ προσάπτει. ἔστ@ γὰρ ὁ Σέσακ@, πέμπτῳ ἔτει τ̃ Ροβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύει μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τ̃ ἀριθμὸν [h] ἐξεκαλέσθη, ἱππέων δ᾽ μυριάδες ἑξ, [i] πεζῶν δ᾽ μυριάδες παρεσκευάσθη. τούτων τὰς πλείστας Λίβυας [k] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τ̃ Εβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ἐχυρωτάτας τ̃ Ροβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἀμαχητί. καὶ παύτας ἀσφαλισάμεν@, ἔρχεται ἐπὶ τὴν Ιερουσαλύμοις.

γ'. Εγκεκλεισμένου [m] δ᾽ τ̃ Ροβοάμου καὶ τ̃ πλήθους ἐν [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τ̃ Θεὸν ἱκετεύόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔφασαν τὸν Θεὸν [q] παρῆναι μετ᾽ αὐτῶν. ὁ δ᾽ προφήτης Σαμμάας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτὸς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτ@ [r] κατέλιπον. ταῦτ᾽ ἀκούσαντες, [s] εὐθὺς τῆς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γνωμένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [v] συγχέοντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ᾽ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογημένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτὸς εἶπεν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δ᾽ Σέσακ@ ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε τοῖς γνωμένοις συνθήκαις· ἀλλ᾽ ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τ̃ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικοὺς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] ὤφειλε δ᾽ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δ᾽ καὶ τοὺς χρυσοῦς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν ὧδε τ̃ [b] Σωφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δ᾽ ταύτης τ̃ στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασσεὺς [d] Ηρόδοτ@, ὤφει μόνον τὸ τ̃ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνων Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus constantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

IV. *Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam.* 3 *Regum*, c. 14. 25. & c. 2 *Paral.* c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe incluſi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præmetu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesarosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo ‡ regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 *Paral.* c. 12.

Susacus, captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

gen-

c Ταὐτὰ πεφρονῆσαντες.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliisque.*

d Τῶν εἰς αὐτὸν] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.*

e Σέσακον.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμ@ *Vat.* vide p. 443. §. 1.

f Περὶ ἃ πλανηθεὶς,] Neutiquam hinc sequitur (ut male existimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Josepho* habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit *Herodotus.* Si credidisset *Josephus*, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum *Sesostrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Susacus* nominatur ab *Hebræis*, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter *Susacus* vel *Sisacus* & *Sesostris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8.

g Ηρόδοτ@ τὰς πράξεις αὐτῆ Σεσώστρει] Lib. II. c. II. &c. SPANH.

* *Contra illum adduxit multis* militum *myriadibus constantem.*] *Contra Hierosolyma* in *Vet. Interpr.*

h Ἐξεκαλέσθη,] Ηκολούθει *Vat.*

i Πεζῶν δ᾽] In *S. Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.*

† *Quadringenta millia.*] *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore.

k Επήγετο] Επηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint καὶ Τεγλοδύτας. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 2. & *Chronicon Paschale*, p. 93.

l Πόλεις ἀμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* HUDS. & COCC.

m Διὰ δ᾽ Ροβοάμου] Illud δ᾽ abest *Vat.*

n Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτὴ στρατηλασίαν τὴν Σουσακίμου *Vat.*

o Στρατείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *cæteris.*

p Οὐκ ἔφασαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ᾽ οὐκ ἔφασαν.

q Παρῆναι] Ita ex *MSS.* pro ἀφθῆναι *Editorum.*

r Κατέλιπον·] Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis.*

s Εὐθὺς τῆς] Εὐθέως *Vat.*

t Ανέπεσον·] Ανέπεσαν *Samb.* ἀνέστασαν *Big.* & *Gall.* 1.

v Συγχέοντας] Συγχέαντας *Vat.*

x Ανθομολογημένους,] Ανομολογημένους *Vat.*

y Παραλαβὼν] Παραλαβὼν δ᾽ ὁ Σουσάκιμ@ *Vat.*

z Υπολιπών.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2.

a Περιεῖλε δ᾽] Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαβὶδ ὁπλάρχης τ̃ παίδων Αδραζάρ βασιλέως Σωβά, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Paschale*, p. 93.

b Σωφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

c Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Busb.*

‡ *Regis nomine errans*,] Sc. Susaci. tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus.*

d Ηρόδοτ@,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculperat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con-"fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. supereſt vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἀμαχητὶ [e] τὰς ἀνθρώπους τὰς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βάλεται δηλοῦν κεχρωμένον αὐτὰ τῷ Αἰγυπτίῳ. λέγει γὰρ ὅτι σήλας [f] κατέλειπεν, [g] ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδηδόνων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγλύψας. Ροβόαμος δ' ὡπῶ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. [h] Φησὶ γὰρ [i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυ-"πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [l] τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκε τοῖς τῶν [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶδὲ τοῦ μὴ στρατηλάτας ἐπιφανοῦς καὶ τὰ ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρὸς διῆγεν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δεᾳ, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δ', βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ πειθόμενος τοῖς πατρῴοις φίλοις τὰ δεξιὰ διολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιεροσολύμοις ἐν τοῖς τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβοάμου ἀκόλουθα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὕτως γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβοάμῳ πέμπτῳ τοῦ Αβίου, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ναδάβαν καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eò perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

Ταῦτα δ' ἔμελλεν ὁ θεὸς εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα καὶ τὴν [r] ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ἡλικίας τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸν παῖδος, ὃν [s] Οβίμιλον ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προστάξειν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορεύεσθαι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τὰ μελλόντων προφητεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοῦτον δεδηλωκέναι· σκηψαμένην δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀναπείνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μετασχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προστέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς [t] Σιλὼ πάλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς

[e] Τὰς ἀνθρώπους] Τὰς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους.

[f] Κατέλειπεν, ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδηδότων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγλύψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

[g] Ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδηδότων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγλύψας.] Illa ἐν τῇ τῶν non agnoscit *Epiphan.*

‡ *Insculperat.*] *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. I. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

[h] Φησὶ γὰρ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: κότοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνουσι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

[i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

[k] Μηδένες ἄλλοι] Μηδέτινες *Big.*

[l] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

[m] Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. quam βασιλείων cum *Editis*, præsertim cum *S. Liturg.* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τοὺς φυλάσσοντας τὴν πυλῶνα τοῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum* ΕΡΩΤ. μς'.

[n] Βασιλεύοντος.] Βασιλεύοντος *Vat.* qui ὃς mox sequens non agnoscit.

[o] Διέλιπεν] Ita *MSS.* διέλιπεν in *Editis.*

[p] Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* ἠρέμισεν.

[q] Ὀρῶν βωμοὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.*

[r] Καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν] Καὶ deest *Big. Samb.*

[s] Οβίμιλον ἐκάλουν,] Ἀβίμας juxta *Epiphanium.* Ἀβὶ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

[t] Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

[u] Ἀπιλ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μιμνύῃ, τὴν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ πρὸς ὧν πάρεστιν ὑποκρίνασθαι. παρούσης δὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ιε- "ροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν ὁ λανθάνῃς, "ὃς ἀφιξομένην τε μοὶ φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε "τίνας παύσομαι τοὺς λόγους". [v] ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σὲ μέγαν "ἐκ μικροῦ καὶ [x] μηδὲν ὄντα ἐποίησα, καὶ ἀποχίσας τὴν "βασιλείαν ἀπὸ [y] Δαυίδου γήρως σοὶ ταύτην ἐδωκα, σὺ "δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν ἐμὴν θρησκείαν κατα- "λιπὼν [y] χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας ἐκείνους [z] ἐπί- "μησας· ἔτως σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολο- "θρεύσω σε τὸ γῆρας, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή- "σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγερεῖταί τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ "λαοῦ παντὸς, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τοῦ Ιεροβοάμου γέ- "νους. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τοῦ παλαιοῦ σκήπτρου "τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφρά- "του τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολού- "θησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] θεοσεβεῖν θεούς, "τοῦ ἐμοῦ θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δὲ, ὦ γύναι, ταῦτα "[e] προαγγέλλουσα ἄπειθε πρὸς τὸν ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν καλὰ "λήψῃ πεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιούσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπο- "λείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσει δὲ, κλαυθεὶς ὑπὸ τοῦ "παντὸς πλήθους παντὸς, κοινῶν τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος "[g] ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος εὑρέθη." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, σκηπτόμενοι ἡ γυνὴ πεπραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προφημένου παιδὸς θανάτῳ προσαλγήσ, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κη- δομένη πλάνην, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν ὁμόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπιχθεῖσα θᾶττον ἔψεσθαι νεκρόν· ἀναγ- καία δὴ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ φθαμένη, τὸν μὲν σκῆ- πτρον ἔκλασε, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὴ βα- σιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus scisciatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quando- "quidem ego te magnum è parvo & de nihilo fe- "ci, abscisioque Davidicæ domui regno te dona- "vi, tu vero horum immemor, meoque cultu post "tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex auro* "conflaveris eosque colueris: ita ego te rursum è "medio tollam, & omne genus tuum ad interne- "cionem perdam, faciamque ut à canibus ac vo- "lucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in "Israëlitas rex suscitabitur, qui neminem ex Hie- "roboami genere superstitem est relicturus. Quin "& populus hujusce supplicii particeps erit, ex- "cidet quippe felice terra, sparsusque per loca "Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis re- "gis socium se fecerit, deosque ab illo factos ado- "rarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i "properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæ- "terum filium invenies mortuum. nam simulac "pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque "ab universo deploratus populo sepelietur, publi- "co luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat "è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in- "ventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac misera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædicit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 *Regum*, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit. 3 *Regum*, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam congre-

V. *Hieroboami contra Abiam expeditio.* 2 *Paral.* c. 13.

[v] Ἀπελθοῦσαν] Ἀπελθοῦσα in aliquot *MSS.*
[x] Μηδὲν ὄντα] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.*
[y] Χωνευτοὺς] *Gen.* χωνεύς, vel χωνευτής. SPANH.
[z] Ετίμησας] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἔτιμας.
[a] Ἐξεγερεῖταί τις] Sic *MSS.* ἐξαγείρεται ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ λαοῦ in *Editis.*
[b] Μεθέξει δὴ] Ita *Basil. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[c] Πέραν Εὐφράτου] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat.*
[d] Θεοσεβεῖν θεούς,] Ita *Vat.* quo modo, vel θεοσεβῆσαι *Epiphan.* in *Editis Alii*sque θεοσεβοῦ.
[e] Προαγγέλλουσα] Ἀναγγέλλουσα *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Σοῦ γὰρ εἰσιούσης] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat.*
[g] Τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γόνος] Sic οἱ ἐκ τῶν ἁγίων Λευὶ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
[h] Αὐτοῦ προφητεύσαντος,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα δὲ in *Editis Alii*sque.
[i] Προφημένου παιδὸς] Εἰρημένου *Vat.*
[k] Τῆς τέκνου κοπτομένη τελευτῆς] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
[kk] Πάθους] Ita in *Editis Alii*sque. τάχους *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*
[l] Τὸν ὁμόν·] Τὸν ὁμὸν αὐτῆς *Vat.*
[m] Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[n] Λελθωκότας] Ἀθροίσας *Big.* & *Vat.* forsanque *Epiphan.*
[o] Ἀβίαν] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Ἀβιὰ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά.
[p] Αὐτὸν] Αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν.
[q] Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big.* & *Gall.* 1.
[r] Σεμαρών.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Alii*sque. Σεμερών LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μή.
[s] Ηυτρέπιζεν.] Εὐτρέπιζεν *Vat.*
[t] Τεσσαρακοντα·] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia.*
[v] Αντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντιπαρετάξατο.

Abie ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

grederentur ipsum audire vellent. Factoque *alto* silentio, orsus est dicere in hæc verba. "Vos quidem non ignoratis, quod Davidi ejusque posteris principatum dederit Deus in omne ævum; "ipse vero miror, quî factum sit, ut, patre meo "deserto, vosmet Hieroboamo *ejus* servo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra "eos, quos Deus regnaturos esse decreverat, pugnare parati, & quod reliquum est imperii *iis* auferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc "Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut "longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præteritorum supplicium Deo dederit, ab iniquitatibus & contumeliis cessabit, quas huc usque in "eum admisit, vobisque auctor fuit ut eadem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria affecti, nisi quod in concione, malorum hominum "consiliis obsequutus, haud ita grata usus fuerit "alloquutione, illum quidem iræ specie reliquistis, "revera autem vosmet à Deo ejusque legibus subduxistis. Atqui æquum erat adolescentulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem patrem & illius in *Israëlitas* beneficia, veniam indulsisse, non solum ob verba duriuscula "*quæ ei forte exciderint*, sed etiamsi eum ad facinus grave & odiosum impulissent ætas immatura rerumque agendarum imperitia. nam oportet "parentum meritis posterorum errata condonari. "Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis: sed adversum nos venitis ingens sane exercitus. Qua *quæso* re freti victoriam exspectatis, num aureis vitulis "& aris in locis editioribus exstructis, quæ non religionis sed impietatis vestræ indicia sunt; an *mi*litum multitudo, qua nobis superiores estis, spem "vobis facit victoriæ? At nihil sane valet vel myriadum vis in exercitu, si maleficiis *&* *sceleribus* "coopertus bellum gerat. nam in justitia sola ac "pietate firmissimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam esse contigit: quæ scilicet à nobis stant, qui jam inde à principio legis instituta "servavimus, & nostrum Deum coluimus; quem "non manus artificis ex fragili materia fabricata "est, nec *mala* regis sceleratí mens ad populum "decipiendum excogitavit, sed qui ex se est, & "principium rerum omnium & finis. Quamobrem "nunc quoque vos adhortor ut resipiscatis, & me"liora consilia sequuti à bello desistatis; tandem"que patria agnoscatis instituta, & quod vos ad "tantam felicitatis magnitudinem provexit.

Israëlitæ à Judæis victi. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus è castrorum locis non animadversis, ut se Abiæ circundarent. Illo autem medio hostium undique comprehenso, pavore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias *voce* confirmavit; eosque hortatus est ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium implorassent, & sacerdotes tubis ceciniissent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim solvit, Abiæ vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis

Σόαμον ἀναῦσαι πρῶτον αὐτὸ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. ἡμομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τῷ ἡ-"γεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κα-"τένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οἶδ' ὑμᾶς ἀγνοεῖν. "θαυμάζω δ' πῶς ἀποστάντες τέμοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ "Ιεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πάρεστε νῦν "ἐπὶ τοὺς ὑπὸ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμή-"σοντες, καὶ τῷ δεχθῶ ἀφαιρησόμενοι τῷ ὑπάρχο-"σιν. τῷ μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβοάμου ἀδι-"κως ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἴομαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν "ἐπὶ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δὸς καὶ τοῦ παρελήλυ-"θότος δίκην τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς ἀθυμίας καὶ "τῶν ὕβρεων, ἃς ἐς ἀφελέλοιπεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, "καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἳ μηδὲν ἀδι-"κηθέντες ὑπὸ τέμοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ τοῖς ἡδο-"νὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμ-"βουλίαις πεισθεὶς, ἐγκατέλιπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' ὀρ-"γῆς ἐκεῖνον, [x] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτῆς [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ "καὶ τ ἐκείνου νόμων [z] ἀπεπατήσατε. καὶ τοι συνεγνω-"κειαν καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, ἐ λόγων μόνων δυσκόλων, "ἀνδρὶ νέῳ κ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ κ τοῖς "τι δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν κ ἡ ἀμαθία τ πεπλημμέ-"νων ἐξήνεγκε ἔργον, ἀφέ τε Σολομῶνα τ πατέρα καὶ "τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. ἀξιώσητε γὰρ εἶναι δεῖ τ [b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων ἐπιεικίας. "ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, ἔτε τότε ἔτε νῦν· "ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. πίνι καὶ πε-"ποιθικὼς εἶεν τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι "καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσε-"βείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' ἐχὶ τῆς θρησκείας, ἣ τὸ πλῆ-"θος ὑμᾶς ἐλπίδας ἀπεργάζεται, τῷ ἡμετέραν "στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' ἐ δή τις οἰῷ ἰσχὺς μυ-"ριάδων στρατὸς μὴ ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ "μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ πρὸς θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βε-"βαιοτάτην ἐλπίδα ἔχειν τ σωτηρίων ἀποκεῖσθαι "συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν πεπηγυῖα [d] ἀπ' ἀρ-"χῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, ὃν ἐ "χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, ἐδ' ἀπίστοις πονηρῶ "βασιλέως ὀπὶ τῇ τ ὄχλων ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ' "ὃς ἔργον ἐστὶν [c] αὐτῷ ἡ ἀρχὴ ἡ τέλος τ ἁπάντων. συμ-"βουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ "λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τ πολεμεῖν, κ "τὰ πάτρια κ τὸ [f] συναγαγὸν ὑμᾶς ὀπὶ τοσοῦτο μέγεθος "εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Αβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτὸ λέγοντος, λάθρᾳ τινὰς τ στρατιωτῶν ὁ Ιεροβοάμος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τ Αβίαν, [h] ἐκ τινων ὁ φανερῶν τ στρατοπέδου μερῶν. [i] μέσοι δ' αὐτὸ περιληφθέντος τ πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδυσε κ τ ψυχαῖς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Αβίας παρεθάρρυνε κ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] ὁ κεκυκλῶσθαι πρὸς τ πολεμίων. οἱ δ' ὁμοῦ πάντες ὀπικαλεσάμενοι τὸ θεῖον τ σύμμαχον, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημαινόντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ὀπὶ τοὺς πολεμίους. κ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, κ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὴν δ' Αβίου στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσους γὰρ ἐδέησε ἐμνημο-

νεύθη

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Τοῖς δ' ἀληθείας *Big. Samb.* & *Vat.* & mox ἀπὸ θεοῦ.

y Υπὸ] Forte ἀπὸ COCC.

z Απεπατήσατε.] Αποστῆσαι ἀπὸ θεοῦ *seducere a Deo*; ita & ἀπαγαγεῖν, *educere*. REL.

a Εκείνου.] Τοῦ ἐκείνου in iisdem *MSS.*

b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἐπιγόνων *Gall.* 2.

c Τῷ πρὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* κ εἰς τὸ θεῖον.

d Απ'] Εξ ἀρχῆς solus *Vat.*

e Αὐτῷ] Ita rescripsi pro αὐτοῦ.

f Συναγαγὸν] *Gen.* συναγαγὸν, vel συναγαγὸν; & ita Ed. Basil. SPANH.

g Διελέχθη] Διελέχθη *Vat.*

h Εκ τινων] Εκ τινῶν. SPANH.

i Μέσοι δ' αὐτῷ] Μέσον *Samb.*

k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐγκυκλῶσαι in *Editis Aliisque.* οὐκ ἐγκυκλῶσαι legit *Schotanus.*

l Οσους γὰρ] Sane si dicere voluisset quinquaginta millia cæsa fuisse (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere exstituisset hanc stragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam esse factam: Non adeo hospes in Græcis vel Romanis historiis erat, ut ipsum latere posset cladem sæpe multo majorem evenisse.

m Τῶν

νεύη φόνῳ ἐν πολέμῳ γεγονέναι, ἢ Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τὸν Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμασὴν καὶ λαμπρὸν νίκην θεοῦ δοῦναι καὶ θεῖναι ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ἐχυρωτάτας ἑλόντες καὶ κρατοῦντες. [m] τήν τε Βεθήλων καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβοάμου μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταῦτα τὴν ἡγεμονίαν ἔσχεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας ἐβίωσε χρόνον. τελευτᾷ δ' ἔτους ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ὑστερήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν τοῖς προγονικοῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐπεκτήσατο. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ἀσανος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ νεανίσκου, Μαχαία τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, ἡ εἰρήνη ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀβίαν, τὸν Roboámi καὶ Σολομῶνος, ἔτως παρειλήφαμεν. ἐπελεύτησε δὲ καὶ Ἱεροβοάμου ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. Διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [r] δεύτερον ἔτος ἤδη τὴν βασιλείας Ἀσάνου διελήλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν ᾗ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατεύσαμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν παρεσκεύαζεν. ἐπιβουλευθεὶς δ' ἐκεῖ ὑπό τινος φίλου, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν πάλαι τὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν τοῦ Βαάλαβον, ἅπαν τὸ Ἱεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὸν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαράττεσθαι καὶ δαπανᾶσθαι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ἱεροβοάμου οἶκος τὰ ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſequuti ſunt. Quingenta enim hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſque præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abiæ. Aſanus Judææ rex. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. 3 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαρὴς βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ἀσάνου ἡττᾶται, καὶ Ἀσανος Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὴν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον προσκαλεῖ· καὶ ὡς, τοῦ Βασάνου γένους ἀφῃρημένου, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχαάβος.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

Ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ἀσανος λῷστος τὸν τρόπον ἦν, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μητ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [b] φυλακὴν τὴν ἀναφορέαν. [c] κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, σκοπῶν εἴ τι πονηρὸν [d] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ [e] καθαιρούμενος [f] ἀπὸ πάσης κηλῖδος. [g] στρατὸν δ' εἶχεν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [h] θυρεὸν καὶ [i] σφενδόνην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [k] ἀσπίδας φορούντων καὶ

VI. Aſanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. porro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lancearіorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum du-

Aſani religio. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14. & 15.

m Τῷ τε Βεθήλῳ] In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τῷ Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τῷ Ἐφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. HUDS. Conf. ſup. c. 8. §. 4. SPANH.

n Ἰσανὰν] Conf. Infra lib. 14. c. 15. §. 14. & alibi. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

o Μετὰ ταῦτα] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μετ' αὐτὸν in *Editis*.

p Ἑκκαίδεκα] Eo modo *Samb.* ἑξκαίδεκα in *reliquis*.

q Ἀσανος.] Ita *Gall.* 2. ut mox infra cap. 12. §. 1. Ἀσανου in *Editis*. Ἀσσανου *Big.* Ἀσσαὰν *Samb.* & *Gall* 1. HUDS. Aſa: ſic ἰασηλοι a חסיר ὅτι. REL.

r Δεύτερον ἔτος] Δεύτερος ἦν *Vat.*

s Τὴν πονηρίαν] Τὴν π. ὁμοίως ἦν *Vat.*

t Ἐπὶ Γαβαθὼ] Ἐπὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* HUDS. Gibbethon Hebræis. 1 Reg. 15. 27. REL.

v Γαβαθὼ] Supr. Lib. 5. cap. 1. §. ult. εἰς Γαβαθὲ πόλιν. & lib. 6. c. 5. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθά. SPANH.

x Βασάνου ὄνομα,] Quod infra cap. 12. §. 3. Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασάνου & hîc loci placuit reſcribere. Βασάμου in *Editis*. Βασσάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βασσάμου *Vat.* Βασσὰ LXXII.

y Μαχείλου] Ιμμ *Big.* & *Gall.* 1. Εἴλου *Samb.* Axiu *Vat.* quod propius accedit ad Αχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Mehelì*, aut *Mechili fil.*

z Τοῦ Θεοῦ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt Τ.

a Ἀποθνήσκοντας] Ἀπαθανάτους *Vat.*

b Φυλακὴν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* (ita & *Coccejus*) φυσικὴν in *Editis*.

c Κατώρθωσε δὲ] Καὶ κατόρθωσε τὴν *Vat.*

d Ἦν ἐν αὐτῇ,] Illud ἦν deeſt *Vat.*

e Καθαιρούμενος ἀπὸ πάσης κηλίδος.] Vid. 1 Reg. xv. 12. 13. SPANH.

f Ἀπὸ πάσης] Ἀπάσης κ. *Vat.*

g Στρατὸν] Forſan στρῶν.

h Θυρεὸν] Θυρεῷ καὶ σπεφομάχῃ *Vat.*

i Σφενδόνην,] Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀσπίδας] Ἀσπιδοφαρέτρων *Vat.*

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnaſſet, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus eſt paucos pluribus & "imbecilles viribus præſtantioribus ſuperiores fa- "cere, auſum eſſe cum Zaræo acie dimicare.

Zarei Æthiopis expeditio adverſus Aſanum. 2 Paral. c. 14.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe "conceſſam, quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſ- "ſent, Deique in omnibus voluntati fuiſſent obſe- "quuti. Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant per- "rexerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſemper "ſuperarent & vitam feliciter agerent; ſin vero à "religione deſciverint, fore ut omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus il- "lud in quo neque verus in univerſo populo re- "perietur vates, neque ſacerdos qui juſta decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas eſſe, gen- "temque *Judaïcam* per totum terrarum orbem *ita* "diſſipandam, ut advenarum & erronum vitam a- "ctura ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duarum tribuum regis: jam vero ad Baſanem revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domi-

τεσσάρων μυριάδας [l] πέντε & εἴκοσι. ἤδη δ' αὐτῷ δέκα ἔτη βασιλεύοντι, στρατιᾷ μεγάλῃ δυνάμει [m] Ζαρᾶ ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [o] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσας τῷ αὐτοῦ μὲν τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπλούστησεν Ἀσανῷ. καὶ ἀνλιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ἤτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [s] κτείναι μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲν γὰρ ἄλλο τινὶ θαρσήσας, ἔλεγε, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπερράσθαι κρείτ- "τους τῶν [t] πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀ- "παντῆσαι τοῖς μάχῃ τῷ Ζαρᾷ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλὰς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἁρπαγῆς, ἐπὶ τὴν [y] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλθον γὰρ οἱ Γεράριοι, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἀσανῷ μὲν οὖν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπλούστησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. ὃς ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι παρ- "ὴν εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάντα κα- "τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [b] ἐπιμε- "νοῦσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸ Θεὸν, ὑπε- "λιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γνώσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γνήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης ἀναρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή- "τὴν βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχειν [e] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς ἐπιμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν σπουδὴν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τὰ [f] δικαῖα. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάηλον, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ καταλαβόντα τὴν ἀρχήν.

---

l Πέντε καὶ εἴκοσι,] Ὀκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas.*

m Σαρᾶ] 2 *Paralip.* cap. 14. v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαρᾷ *Chron. Paſch.* pag. 95.

n Ἐνενήκοντα] In *S. Literis* σὺν δυνάμει σὺν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις.

o Μαρησᾶς,] Ita ſupra cap. 10. §. 1. Μαρησὰ LXXII. Μαρέσας in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσσης *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf. ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Ἀπήντησεν] Ὑπήντησεν *Hen.* & *Busb.*

q Σαφθαὰ] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah.* HUDS. Conf. lib. XI. c. 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφθὰ λεγόμενον. Non procul Hieroſolymis. *Ruſin.* Saphin. Hebr. שפה locus eminens צפתה Num. XXIII. 3. SPANH.

r Κατεῖδε] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis.*

s Κτείναι μυριάδας] Ἐλεῖν habent *MSS.* ſed κτείναι legiſſe videtur *Epiphan.*

t Πλειόνων] Ἐναντίων *Vat.*

v Ἀπέκτεινε] Ἀποκτείνῃ in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

x Γερραίτιδος χώρας.] Ita & poſtea גדרתי dixerunt. REL.

y Ἁρπαγὴν] Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν ἀφεπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολέμων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἦλθον γὰρ Γεράριοι [ὁ Γεράριος *Vat.* & *Gall.* 1.] καὶ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gereareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.*

z Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.*

a Τὴν βούλησιν] Illud τὴν è *Big.* & *Samb.*

b Ἐπιμένουσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολειπῶσι. in *Editis* vero ἐπιμένωσι & ἀπολείπωσι.

c Κρατεῖν] Αὐτοὺς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

d Ἅπαντα] Ἅπαντα τὰ τούτων ἐναντία *Vat.* & *Samb.*

e Συνεβούλευεν] Συνεβούλευσεν *Vat.*

f Δικαῖα.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

g Καὶ τὰ μὲ] Sic *Big. Samb.* (*Colc.*) & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲ in *Editis.*

χλώ. ἔτ῾ ἦν δὲ ἐν [h] Θαρσῇ πόλει Διστελέων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιημένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ πέντε· πονηρὸς ἦν καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡγούμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ιηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[l] Διαφθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν [m] τὸ γέ-"νος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ιεροβοάμου κακοῖς περιέ-"βαλεν οἶκον [n] ἐξολεσθῆναι, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἡγού-"μενος οὐκ ἠμύναντο τὴν ἀνεργησίαν [o] τῷ δικαίως "προσῆκεν καὶ πληθὺς ἦν ἀσεβῶν· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον "τοῖς ὁσιωτάτοις ἀγαθὸς, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα. τὸν δὲ κά-"κιστον Ιεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τὴν ψυχὴν [p] ἀπολομένης "τῆς ἐκείνου [q] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο. πεῖ-"σαν δὲν ἔζειν εἰκότως τὰ ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλε-"γεν, ὅμοιον αὑτῷ νομίζων." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῖς πετολμημένοις, [r] ἐπὶ τοῖς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ μὴ τῶν παρωχημένων ἐκ τότε γὰρ μεταγνώσεως συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπὶ μὴ τί ποτε διάσωσιν ἐπὶ Διαλείπουσι μὴ τοῦτο ἐνεργοῦντες· οὕτω δὲ Βασάνης, προεμηνύετο αὐτῷ δὲ προφήτης τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γῆς καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγίνετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς μὴ [t] αὐτῷ πόνοις προσετίθη. καὶ τελευτῶν τὴν στρατιὰν ἐξήλασεν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τὸν οὐκ ἀφανῆ [v] Ραμαθῶνι τεῖχος, [x] σταδίους ἀπεχούσῃ Ιεροσολύμων πεντακοσίους· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρωσε, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὁρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

γ. Φοβηθεὶς δὲ Ασανος τὴν ἐπιχείρησιν ἐκ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [y] τὸν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, προσκαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ [b] πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὴν πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε παντὶ αὐτοὺς. οἱ δὲ τοὺς μὲν ἐπεμπερίασαν, τοὺς δὲ διήρπασαν πορευθέντες, τὴν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Αβελλάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τοῦτο

cilio ſibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, ſupra Hieroboamum ejuſque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Jehu vate, prædixit, "ſe "totum ipſius genus exciſurum, & iiſdem cladi-"bus, quibus Hieroboami domum affecerat, per-"diturum eſſe: quod rex à ſe conſtitutus benefi-"cium non remunerarit, juſto pioque imperio po-"pulum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita "fecerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) "ſed nequiſſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; "cujus pereunte anima, ipſius in ſe ſuſcitavit im-"probitatem. præterea dicebat, cum illi ſimilis "exſtiterit, ſimilem calamitatem merito expertu-"rum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipſi ſtirpique ejus univerſæ eventura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen *ab iis* in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum ſe pœnitendo veniam à Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi præmiis, poſtquam rei alicui ſtudere cœperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita & Baſanes, cum vates ei futura prædixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus eſt; & quotidie, ac ſi athletæ pro malitia perſonam geſſiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum jam ante ſtatuerat præſidium in ea collocare, ut ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

Deus, miſſo Jehu vate, Baſani minatur. 3 *Regum*, c. 16.

Baſanes deterior factus eſt: & exercitum in Judæos educit. 2 *Paral.* c. 16.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala univerſæ ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus ſocietatem implorans, eumque iſtius, quæ à patribus illis ſecum interceſſit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & ſocietatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis urbes, juſſit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem eò profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *ſcilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliaſque quamplurimas. Qua re audita, Iſraëli-

Aſanus à Damaſcenorum rege auxilium petit. 2 *Paral.* c. 16.

h Θαρσῇ πόλ[ει] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσὰ habeamus ſine ulla varietate, placuit & hic loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ reſcribere. Θαρσάλη *Big.* & *Samb.* Θαρσήλη *Hen. Busb.* & *Vat.* Θιρσᾶ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Euſebium* de *Locis Hebraïcis*, ν. Θαρσά & ν. Θιρσα, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. c. 13. p. 314. HUDS. Ex Syrorum pronuntiatione qui ו initiale mutant in Petocho, nam Tirtza Hebræi dicunt. REL.

i Αὐτῷ πέμψας] Ita cum *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸς in *Editis*.

k Ιηοῦν] Sic paſſim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιμοῦν in *Editis* : quo fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* Ιοῦ *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ιεσοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ιηοῦ. HUDS. Forte Ιοῦ vel Γιοῦ. Hebr. יהוא בן חנני LXX. Ιοῦ ὑὸν Ανανί. COCC.

l Διαφθαρεῖν αὐτοῦ] Eo modo cum *Big.* & *Samb.* Διαφθείρειν in in *Editis Aliiſque*.

m Τὸ γένος,] Illud τὸ ex *MSS.*

n Ἐξολεσθῆναι,] Ita in omnibus ἐξελάσθη in *Editis*.

o Τῷ δικαίως] Τῶ δικαίως *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἀπολομένης] Ἀπολωλυμένης *Samb.*

q Ζῶσαν] Ita in omnibus, *MSS.* niſi quod αὐτῷ pro αὐτῶ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἐνεδέξατο *Big.* & ἐνεδεξατο *Samb.* τῆ ἐκείνου τῶν ποιημάτων ἀνεδεξάτῳ. εἰς πείραν δὲ ἦλθεν in *Editis*.

r Οὐ πρὸς] Hic vulgatam lectionem in omnibus ſequuti ſumus, niſi quod τύχῃ repoſuerimus pro τύχοι. locus eſt peturbatus in *MSS.* nam ἢ πρὸς τὸ λοιπὸν δίον ἡσυχάσαι habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν ἢ ἡσυχάσαι *Vat.* poſt ἡσύχασεν aliquid amplius in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque reſpexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; ſed* &c. mox, καὶ ἐκ τῶν παρωχημένων ἔτι μᾶλλον ἐκ τούτου ἢ γῆν [ἐκ δὲ τότε γῆν *Big. Aliiſque.* ἐκ τούτου γῆν *Vat.*] μετανοῆσαι ὅπως συγγνώμης παρὰ δὲ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοῆσαι καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοῆσαι συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2.

s Επὶ] Ita cum *Cod. Samb.* ἐπ' ἀν in *cæteris*.

t Αὐτῷ] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ραμαθῶνι] Αραμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Αραμαθῶι *Gall.* 2. Αραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath*. Videſis *Annot.* ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ραμαθὰ urbs tribus *Ephraïm*. vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & ſupr. lib. 5. c. 11. §. 1.. Ραμαθὼν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

x Σταδίους] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis*.

y Τὸν ὑπ' αὐτῷ] Τὸν ὑπ' αὐτῶ βασιλευομένην ἅπασαν *Vat.*

z Καταλειφθεὶς] Καταληφθεὶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

a Ραμαθῶνι] Hic loci Αναθῶνι *Big. Samb.* & *Gall.* 1, Αραμαθῶνι *Gall.* 2. HUDS. Vid. ſupr. §. 3. SPANH.

b Πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damaſci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. xix. 15. SPANH.

c Βασάνην φιλίαν·] Ita ex *MSS.* Βασὰν in *Editis*. Βασανίτην paſſim *Vat.*

d Ἐκέλευσε] Sic *MSS.* ἐκέλευε in *Editis*.

e Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip.* c. 16. v. 4 nam vox Ιωάνην (quæ in *Editis* exſtat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet Ιωνάθη) pro certo corrupta eſt: nec quidquam ſanius præ ſe ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon*.

f Δάνα,] Δὰν in recto, p. 445. §. 4.

g Αβελλάνην,] Αβελλάνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Αβιλλωὴ, & Αβὶλλα, & Αβὶλα, & Αβὶλ, & Αβιλμαὶν &c. HUDS.

Israëlitarum rex se domum recipit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abſtinuit; feſtinanterque *admodum* reverſus eſt, quaſi ſuis male multatis opem laturus & *auxilium*. Aſanus autem, ex materia ab eo ad exſtructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maſpha. Nec poſtea quidem Baſani per tempus licebat expeditionem contra Aſanum ſuſcipere: nam morte fatali præventus eſt. In urbe quidem Tharſa ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnaſſet, perit; per inſidias cæſus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quoſdam ex equitibus ſuis, quibus perſuaſerat in eum impetum facere, apud Orſan diſpenſatorem ſuum epulantem interfecit, *quippe* relictum à ſatellitibus ſuis & ducibus. illi enim univerſi occupati erant in obſidione Gabathorum Palæſtinorum urbis.

Moritur Baſanes, & Elanus fit Iſraëlitarum rex. 3 *Regum*, c. 16.

VII. ς'. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemiſſet, ipſe pro eo regnum occupat, omneſque ex Baſanis ſtirpe juxta Jehu vaticinium ad unum ſuſtulit. Eodem enim modo ipſius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exſtinctam eſſe *jam ante* ſcripſimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obſidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occiſi à ſe regnum invaſiſſet, & ipſe ducem ſuum Amarinum regem creat: qui motis caſtris à Gabathona ad Tharſam regiam proficiſcitur; & impreſſione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns deſolatam, in intimam Regiam ſe recipiebat: atque igne ei ſubjecto, ſeipſum cum ea concremavit, cum ſeptem *duntaxat* dies regnaſſet. Tum vero diviſus eſt Iſraëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii viciſſent, qui regnum huic deferri poſtulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Iſraëlitici* rex factus eſt. Anno autem regni Aſani trigeſimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: ſex quidem in Tharſa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria. dicitur. Ipſe autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exſtructa urbe occu-

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 *Regum*, c. 16.

Zamares ſeipſum comburit. 3 *Regum*, c. 16.

Thabneo occiſo Amarinus quiete regnum poſſidet. 3 *Regum*, c. 16.

Samaria ædificatio. 3 *Regum*, c. 16.

ἀκέσας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τὸ μὲν οἰκοδομεῖν ἐ ὀχυροῦν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μ ἢ ἀσχόλῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακωμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανος ἢ ἐκ τ παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνίδρυεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ ἢ [m] Μασφά. καὶ μ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τ ὑπὲρ Ασανου στρατείας, [n] ἐφθάθη γὰρ ὑπὸ τ χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλ. ὑποδαλαμβάνῃ δ' αὐτ τὴν ἀρχὴν παῖς [p] Ηλανος. ἔτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ὑποβολῆς [q] Ζαμάρη [r] τ ἱππάρχου τ ἡμισείας τάξεως. κατδυωχηκότα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τὸν οἰκονόμον αὐτ [s] Ορσαν τύραννον, πίσας ὑποδραμεῖν τ ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε [t] δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τ περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν ἐ ἡγεμόνων. ἔτυχε γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν [v] τ Γαβαθῶν ἐγένοντο τ Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας ἢ τ Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνου γενεὰν κατὰ τὴν [x] Ιηοῦ προφητείαν ἀναῤῥιπτεῖ. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ πεσεῖν τ οἶκον αὐτ προέρριζον ἀπολέσθαι λέγει τὴν Ιεροβοάμου ἀναῤῥιφεῖσαν γενεάφαμεν. ἡ ἢ πολιορκοῦσα τὴν [y] Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τ βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀπεκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τ ἡγεμόνα αὐτῆς [a] Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τ Γαβαθώνης ἀναζήσας τ στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὶν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κρατεῖ αἱρεῖ. Ζαμάρης ἢ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγε εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τ βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέῤῥηξε δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [e] Θαβνεῖον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ ἢ τ Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τὸν ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνυσι τ Θαβνεῖον, καὶ παῖς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος ἔτη ὅλα. [g] τελευτᾷ ἢ ἔτει τ Ασάνου βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ ἢ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ ἢ Ελλήνων Σαμάρεια καλουμένη. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ ἕ τὸ ὄρος ὠνημένου αὐτῷ, [l] ἐφ' ᾧ κατοικίσατο τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Ἀζίλαν ἢ τὴν Λυσανίᾳ, & lib. 20. c. 6. §. 1. σὺν Ἀζίλᾳ & ἄλλοι. lib. 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lyſaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Antt. c. 13. §. 7. ἐκ πόλεως Ἀζιλᾶς· SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Ἀρραμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Ramatha.*

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ἐκαλεῖτο,] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μ γὰρ Γαβὰ ἐκ. *Gabaa* apud *Epiphanium.*

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μιτασφὰ & Μιτασφάς. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

n Ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τ χρεών.] Morte præventus. Sic Pauſan. lib. IX. p. 575. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὸν ὁ Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. ἐπίκα γὰρ εἵμαρτο τὸ χρεὼν. & §. 5. ἔδει δ' αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλ.] Ita ut ſupra p. 455. §. 3. reſcripſi. *Therſa* in in *Epiphanii* libris, Θιρτᾷ LXXII. in *Editis Aliiſque* Ἀρσανῇ. forſan pro Θαρσανῇ.

p Ηλανος.] Ηλᾶ LXXII. *Elan* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.*

q Σαμάρου] Ita lego, quod in *Editis* ubique ſit Ζαμάρης. Ζαμαρέου & alibi Ζαμάρεος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρέου & mox Ζαμβρέως *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.*

r Τῆ ἱππάρχῳ] Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τ ἡμίσους τ ἵππου.

s Ορσα τύραννα,] Quamvis in *Editis Aliiſque* ſit Ωρσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraïcum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλέα *Vat.*

t Δι' αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τὴν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τ Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶνος hîc loci & alibi eadem forma reponendum eſſe volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 2. SPANH.

x Ιηοῦ προφητείαν] Ita viſum eſt (ita & *Coccejus*) reſcribere, cum apud LXXII. ſit Ιηὲ vel Ειηέ. in *Editis* Γιμὲ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ιὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιωὲς *Gall.* 2.

y Γαβαθώνην στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαώνης paſſim in *Editis Aliiſque.* Γαβαθωίνης *Big.* Γαβαυλωῖς *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. VII. ſup. c. XI. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τ ἡγεμόνα] Αὐτὸ *Big.* & *Samb.*

a Αμαρῖνον] Ita in *Editis* & pleriſque *MSS.* Αμάρεον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβρέου *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Αωβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὶν] Θιρσᾶ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. XV. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. XVI. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχέτατον in *Editis.*

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Ἑαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.*

e Θαβνεῖον] Cum in *Hebræo* ſit *Thebni* ſive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμνεῖον in pleriſque *MSS.* non dubitavi Θαβνεῖον reſcribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod ſæpe fieri ſolet in *MSS.* in *Editis* Θάμνον.

f Οἱ ἢ τὸν Αμαρέου.] Οἱ ἢ τ Ζαμβρέου *Vat.*

g Τελευτᾷ] Τελευτῷ ἢ αὐτῷ juxta *S. Literas.*

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim*:] Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere neceſſe habeamus, vel aliquid relictum eſſe ſubaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidiſſe.

h Σεμαρεῶνι] Μαρέωνι in *Editis*, Μαρεώνῃ *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρέων *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ὠνήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμερὼν ἀπὸ Σεμὲρ ἕ κυρίε ἕ ὄρους. unde Σεμαρεῶνι reſcribendum cenſui, aut cum *Schotano* Σαμάρεωνι. HUDS. Schimron Meron ita jungitur in Joſua. REL. *Gen.* Μαρέωνι *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σαμαρεῶνα,] Σαμάρεων in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Samareon.*

l Ἐφ' ᾧ κατοικίσατο] Ita ex *MSS.* ἐφ' ᾗ in *Editis.*

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρ. διέφερε δ' ὀλίγον τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους [o] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε γὰρ καὶ οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ· διεδέχετο δὲ αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσον τὸ θεῖον ἀπιδεῖν φιλεῖ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ σωφρίζοντας ἀπολλύσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν ἀσέβειαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διεφθαρέντες [q] ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ασανος [r] διὰ δὲ εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν εὐδαίμονα ἦλθε θεοῦ σωθεὶς γῆρας, καὶ πεντηκοντούτης ἐν ἀρχὰς ἔτους [s] δυσὶ μοίραις ἀπέθανε. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Αβίδας τὸ γένος γεγονυίας. τοῦτον μιμητὴν Δαυὶδ οἱ πάντες κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ἐπέλαβον. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτου οἱ βασιλέως ὁ νῦν [x] καιρὸς λέγειν.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus. *Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.*

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραξεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβόθῃ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. quæ à gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ο δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δὲ ἀρχὴν κατεῖχεν ἐπὶ ἔτων εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μή τι ὤκνησε πρὸς τὸ χεῖρον. καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δὲ αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μᾶλλον τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας ἀσέβειαν. καὶ γὰρ αὐτὸς [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα προσέθηκε [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε γὰρ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ιθοβάλου τοῦ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ἧς [f] Ιεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τὰς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [g] τολμηρόν· εἰς τοσοῦτον δὲ ἀσελγείας καὶ μανίας πρόεπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [l] δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

β. Προφήτης [n] δήπου θεοῦ μεγίστου, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδιτιδος χώρας, προσελθὼν Αχάβῳ, προλέγει αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν

Ο Achabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipse in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami scelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formatasque, adoravit: & alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & infamiam prolapsa est, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & sacerdotes & falsos vates huic Deo instituit. Quin & rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia & improbitate omnes ante se *reges* supergressus. *Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.* *Jezabela Ithobali regis filia, & Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.*

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu- *Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.*

[m] Σεμάρ.] Σομαίρ *Big.* Σήμερ *Samb. Hen. & Gall. 1. 2.* Σαμάρ *in Editis.* Si quis Σεμὴρ malit, non repugnabo.

[n] Ελεῖν,] Sic *Gen.* & nonnulli *MSS.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* ἐλθεῖν *Baf. Samb. Alique.* HUDS. *Gelenius* sic legendum putavit: ἀλλήλους ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀνελεῖν. COCC.

[o] Υπολιπεῖν.] Ita in *MSS.* ὑπολείπειν *in Editis.*

[p] Διὰ τὴν ἀδικίαν] Διὰ τὰς παρανομίας *Vat.*

[q] Ηρέθησαν,] Εὑρέθησαν *Baf. Samb. Alique.*

[r] Δι' εὐσέβειαν] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS.*

[s] Εὐμοίραις] Εὔμοιρος ἦν ἐβδόητο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

[t] Ο υἱὸς Ιωσαφάτης,] Ita *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

[v] Αβίδας] Γαβαζὰς solus *Vat.*

[x] Κατιπεῖγος λέγειν.] Οὐ κατεπεῖγον νῦν ἡμῖν λέγειν *Vat.*

[y] Κατῴκει μὲν] Ita *MSS.* κατοικεῖ *in Editis.*

[z] Κινήσας] Καινίσας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nihil amplius innovans.*

[a] Τὰς δαμάλεις,] Illud τὰς δὲ *Cod. Vat.*

[b] Προσεμηχανήσατο.] Sic *MSS.* ἐμηχανήσατο *in Editis.*

[c] Θυγατέρα] Θυγατέρα μὲν Ιθοβάλου *Vat.* θυγατέρα μὲν Ιθωμάλου (pro Ιθοβάλου) *Big.* & *Samb.* in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ιεθεβαὰλ LXXII. sunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in *Gall. 2.*

[d] Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

[e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

[f] Ιεζαβέλη] Sic *Samb.* & *Vat.* Ιεζάβελ *in Editis Aliisque.*

[g] Τολμηρόν·] Ποικίλον, & mox ἀσέβειαν καὶ μ. solus *Vat.*

[h] Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βάαλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 33. SPANH.

[i] Βῆλον] Ita *Vat.* & *Gall. 1.* Βὴλ *in Editis.* Βὲλ *Hen.* & *Busb.* Βῆλα *Samb.* Βῆλαν *Big.* Βάαλ LXXII. & *Epiphan.*

[k] Ωκοδόμησε,] Est qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτεῦσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta Indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

[l] Δ' ὁ βασιλεὺς] Illud δὲ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[m] Υπερεβεβηκὼς] Υπερεξελήκασι *Big.* & *Samb.*

[n] Δή τις] Ita cum *Vet. Interpr.* δὲ *in reliquis.*

[o] Εκ πόλεως] Εκ Θισβῶν τῆς Γαλααδ *in* LXXII.

"pluviam per hos annos daturus sit, nec rorem "immissurus in terram illam, donec ille ipse com- "pareret." Cumque hæc jurejurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto post* aruisset fluvius, quod non pluebat, jussu Dei ad urbem Sarephtham proficiscitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *sitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum esset alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quæ ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutavit, & obiecravit ut *sibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocasset, jussit ut panem etiam secum ferat. Illa vero cum juravisset nihil sibi domi esse præter unum farinæ pugillum & paulum olei, seque collecto uno aut altero ligno abire, ut subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem ubi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud superesset: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora sperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum esse*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum se recepit, jussisque obsequuta est: atque *inde* & ipsa *sibi* habebat, & filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluviarum sub eo de- "fectus erat à mense Hyperberetæo ad Hyperbere- "tæum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum "precato, magna vis tonitruum insequuta est. "Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Au- "zam in Libya." Et hæc quidem Menander, siccitatem indicans quæ sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

Elias cibum afferunt corvi. *3 Regum, c. 17.*

Hospitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuum. *3 Regum, c. 17.*

Menander Historicus.

Elias viduæ filium in vitam reducit. *3 Regum, c. 17.*

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidisset, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus semet tundens & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se adventum in culpam convertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum vivum redditurum esse. Quem cum tradidisset, *acceptum* in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in *suo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quæ ipsum hospitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem *sortis* miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipsius malo videretur

"ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς "τὴν χώραν, εἰ μὴ φανείη αὐτός." ὁ δὲ τούτοις ἐπομέ- "σας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ τῶν νότον μέρη, πιόμενος "ἀφ' ὧν χάραξιν ἔπινε τῇ Διατρεφούσῃ, ἐξ ἧς εἶχε τὸν ποτὸν [p] τῷ γὰρ τροφῷ αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες ὑπεσ- έφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [q] Σαρεφθὰ πόλιν ἐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, ἀφικνεῖται, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τρο- φάς. ὡς δὲ οὐ πόρρω τῆς πόλης, ὁρᾷ γυναῖκα [r] χερ- νῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος τοῦτο εἶ- ναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπά- σατο, καὶ κρούσας ὕδωρ [s] παρεκάλεσεν ὅπως πῇ· καὶ πορευομένης μετακαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν κέ- λευσε. τῆς δ' ὁμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ [t] ὀλίγον [v] ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συνειλεχυῖαν τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέ- τι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγε· ἀλλὰ θαρσοῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ χρείσω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶ- τον ἐμοὶ [x] βραχὺ κόμισον. προλέγω γὰρ σοὶ, μηδέ- ποτε ἀπολείψειν ἀλεύρων σκεῦος τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεραμίον, μέχρις ἂν [y] ὑσῃ ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόν- τος δὲ προφήτου, πεισθεῖσα πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγ- ησε τῆς Διατροφῆς καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδὲν [z] αὐ- τοὺς τούτων, ἀχρὶς οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνη- ται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ [a] Μένανδρος ἐν ταῖς [b] Ιθωβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων ὅτως· "[c] ἀβροχία τε ἐπ' [d] αὐτοῦ ἐγένετο, ἀπὸ δὲ Ὑπερβερε- "ταίου μηνὸς ἕως δὲ ἐχομένου ἔτους Ὑπερβερεταίου. ἱκε- "τείαν δ' αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὶ ἱκανοὶ βεβλη- "κέναι. ἔτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τῇ ὑπὲρ Φοινίκη, "καὶ [e] Αὔζαν τῇ ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Αχάβου γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ [f] τοῦτον καὶ Ιθοβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, [g] ὁ Μένανδρος ἀνεγράφεν.

γ'. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτων εἴπομεν, ἡ τὸ προφήτου Διατρέφεται, τοῦ παιδὸς αὐτῇ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς δὲ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι δόξαι νεκρὸν, ἀνα- κλαιομένη [h] καὶ τὰς χεῖρας αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας εἰκὸς ἐξηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, καλήσαντος τὸ παι- αὐτὴν παρουσίας τοῦ προφήτου, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρ- τίας αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαρρεῖν δὲ προσδοκᾶν τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶν- τα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. προσδόσης [i] οὖν βαστάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τῆς κλί- νης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς καλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην δὲ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς [k] ἀφαιρη- σάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παι- δὶ, καὶ προσοχεῖν αὐτῷ τὸν βίον. τοῦ δὲ Θεοῦ καπνιστρήσαν- τος μὲν τὴν μητέρα, βληθέντος δὲ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ὑπὸ κακῷ πα- ρεῖναι,

p Τῷ γὰρ τροφῷ] Τῷ μὲν γὰρ τρ. *Vat.*

q Σαρεφθὰ πόλιν] *Al.* Σαρεφθάν.

r Χερνῆτιν] *Al.* χερνίτιν. id est, πτωχὴν ἐκ χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* HUDS. Conf. lib. VI. supr. Cap. 14. §. 3. SPANH.

s Παρεκαλεσεν] Sic in *MSS.* παρεκαλούσην in *Editis.*

t Ολίγον ἔλαιον,] Sic οἶνον ὀλίγον Paulus commendat, quod alii *vinum* reddunt *exiguarum virium.* REL.

v Ελαιον,] Ολίγον ἔλαιον *Vat.*

x Βραχὺ κόμισον.] Ita plerique *MSS.* βραχὺν in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2.

y Υσῃ ὁ Θεός.] Υσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2.

z Αὐτοὺς] Ita *Samb.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

a Μένανδρος ἐν ταῖς Ιθοβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Conf. sup cap. 1. §. 3. SPANH.

b Ιθοβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ηθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. *c. Apr.*

c Ἀβροχία] Ἀβροχία Callimach. H. in JOV. v. 19. ἵστι ἄβρο- χος ἐς ἅπασα Ἀρκαδίη· SPANH.

d Αὐτοῦ ἐγένετο,] Αὐτοῦ *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Epiphan.*

e Αὔζαν τῇ] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάτῃ cum A. in *Editis.* Αὔζαν τῇ *Big Samb.* & *Gall.* 1.

f Τοῦτον] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*

g Ο Μένανδρος] Ita in *Editis Aliisque.* ὁ μὲν Μενανδρος *Big.* & *Samb.*

h Καὶ ταῖς χερσὶν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.

i Οὖν βαστάσας] Vocem αὐτῆς, quæ post ἐν repetitur in *Editis*, non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Αφαιρησάμενον.] Ita in *Editis Aliisque.* ἀφαιρεσάμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

Καὶ

ρῆναι, ϖ̃ϑ᾽ πᾶσαν ϖεοσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ᾽ ὄχλος τῷ ϖεοφήτῃ · [l] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ ϑιελέγεται.

δ. [m] Χρόνῳ δ᾽ ὀλίγῳ διελθόντι, ϖ̃ϑ᾽ ἐγίνεται ϖρὸς Ἀχαϐον τ̀ βασιλέα, κ̀ τ̃ βέλησιν τ̃ ϑεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τ̀ ἡψησόμενον ὑετόν. λιμὸς γ̀ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, κ̀ πολλὴ τ̃ ἀναγκαίων ἀπορία, [n] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [o] αὐτῶν ἀσαιζειν, ἀλλὰ κ̀ τῷ γλῷ μηδ᾽ ὅσα τοῖς ἵπποις κ̀ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι ϖρὸς νομὴν ἐστι χρήσιμα ϑιὰ τὴν ἀνομϐρίαν [p] ἀναδιδόναι. τ̀ οὖν [q] ἐπιμελόμενον αὐτοῦ τ̃ κτημάτων [r] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ὠϐδίαν, ἀπέστειλε ϖρὸς αὐτὸν εἰπὼν ὅπῃ τὰς πηγὰς τ̃ ὑδάτων κ̀ τοὺς χειμάρρους, ἐν᾽ εἴ ϖου παρ᾽ αὐτοῖς ϐρεφεῖα ϖόα, ταῦτα εἰς τροφὴν [s] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [t] καὶ ϖεμψας κ̀ [tt] πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸν ζητήσοντας τ̀ ϖροφήτην Ἠλίαν, ἐκ ϐρῶν, συνέπεσϑε [v] ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἑξορμᾶν [x] αὐτοῖς, μεμερισμένοις τὰς ὁδούς, ὅ, τε Ὠϐδίας κ̀ ὁ βασιλεὺς ἀπήεσαν ἕτερος ἑτέραν τ̀ ὁδῶν. συνεϐεβήκει γ̀, καθ᾽ ὃν Ἰεζαϐέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς ϖροφήτας ἀπέκτεινε, τὸν ἑκατὸν ἐν τοῖς [y] ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι ϖροφήτας, κ̀ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον κ̀ ὕδωρ. μονωθεὶς δ᾽ [z] αὖ ὑπὸ τ̃ βασιλέως Ὠϐδίας, συνιὼν αὐτῷ ὁ ϖροφήτης Ἠλίας · κ̀ ϖυϑόμενος παρ᾽ αὐτοῦ τίς εἴη, κ̀ μαθὼν, ϖροσεκύνησεν αὐτόν. ὁ γ̀ ϖρὸς τ̀ βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε κ̀ λέγειν, ὅτι παρείη ϖρὸς αὐτόν. ὁ γ̀, τί κακὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ ϖεπονθὼς ϖρὸς τ̀ ὑποκλεῖναι ζητοῦντα, κ̀ ϖᾶσαν ἐρευνήσαντα [z] γλῶ, ϖέμπει [a] αὐτὸν, ἔλεγλε, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέσταλε τοὺς ἀναζητοῦντας, εἰ λάϐοιεν, ὡς ϑανάτῳ; κ̀ γὰ Ἀχαϐεῖος ϖρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τ̃ ϑεοῦ φανεντος αὐτῷ ϖάλιν εἰς ἄλλον [b] ἀπελθοι τόπον · εἶτα Ἀμαρτὼν αὐτὸν ϖεμψαντος τ̃ βασιλέως, κ̀ μὴ δυναμένου ϐρεῖν ὅπου ϖοτ᾽ εἴη γῆς, ὑποθήκην. ϖροσοεῖν [c] οὖν αὐτὸν τ̃ σωτηρίας ϖαρεκάλει, τὴν ϖρὸς τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ ϖαῤῥησίαν λέγων ὅτι σώσειεν ἑκατὸν ϖροφήτας, Ἰεζαϐέλης ϖάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκυίας, κ̀ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς κ̀ τρεφομένους ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ γ̀, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε ϖρὸς τ̀ βασιλέα, ὀμοὺς αὐτῷ [cc] ϖίστις ὑπόρκους, ὅτι ϖάντως κατ᾽ ἐκείνην Ἀχαϐῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε. Μεμύσας δ᾽ γ̀ τῷ βασιλεῖ τ̃ Ὠϐδίου τ̀ Ἠλίαν, ὑπῆντησεν ὁ Ἀχαϐος · [d] καὶ δίηρετο μετ᾽ ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [e] τ̃ Ἑϐραίων λαὸν κακώσας, κ̀ [f] τ̀ ἀκαρπίας [g] αἴτιος γεγονὼς. ὁ δ᾽ ἥδεν ὑποθωπεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δεινὰ ϖεποιηκέναι, κ̀ τὸ γλῶς αὐτοῦ, ξενικὰς [h] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ ϑεὰς, κ̀ τούτους σέϐοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ ϑεὸς, ἀπολελοιπότα, [i] κ̀ μηδεμίαν ἔτι ϖρόνοιαν αὐτοῦ ϖοιούμενον. νυῦ μέντοιγε ἀπολῦσαι ἐκέλευε ϖάντας τ̀ λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι ϖρὸς αὐτὸν, κ̀ τὰς ϖροφήτας αὐτοῦ [k] κ̀ τ̀ γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἶησαν, κ̀ τὰς τ̃ ἄλσεων ϖροφήτας, ὡς τετρακο-

acceſſiſſe, præter omnem exſpectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *ſe* clare intellexiſſe dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Brevi poſt tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infeſtabat & magna rerum *ad victum* neceſſariarum penuria, ut non ſolum homines earum inopia laborarent, ſed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad paſtum facerent præ ſiccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum ſuarum procuratore, ipſi dicebat, ſe velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, ſi forte gramen iſtic inveniretur, illud demeſſum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem miſiſſet qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperiſſet, juſſit ut eum etiam ipſe comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuiſſet, terram obeundam ita diviſerunt, ut Achabus una, Obedias altera via ſeorſim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus ſæviret, ut iſte centum vates in ſpeluncis ſubterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* ſuſtentaret. Tum vero Obediæ, à rege digreſſo, obviam factus eſt vates Elias: & percunctatus eum quis eſſet, agnitum adoravit. Vates autem ipſi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram ſe iſteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mittas qui te ubique gentium ad necem quæſivit? an hoc ipſum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiſerit, qui te deprehenſum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim ſe cavere, illi dicebat, ne, poſtquam Deus ei apparuerit, ſe alio transferat: atque ita ipſe, cum regis juſſu miſſus ab illo aberrarit, & is uſquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obtecrabat ut ipſius ſalutis rationem haberet, commemorans etiam quam ſui ſimilium ſtudioſus fuerit: ut *ſcilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occiſis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam ſervat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, ſe illa die pro certo in Achabi conſpectum venturum.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 *Regum*, c. 18.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ atque ab eo jubetur advenitum ſuum Achabo nunciare. 3 *Regum*, c. 18.

5. Poſtquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is eſſet qui Hebræorum populum afflixerat, & ſterilitatis auctor exſtiterat? Ille vero, nihil *ei* ſubblandiens, ipſum ajebat genuſque ipſius mala omnia *genti* intuliſſe, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, juſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe convocaret, ſimulque ſuos & uxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac præ-

Eliæ obviam fit Achabus: atque vatis juſſu populum convocat.

[l] Καὶ τότε σαφῶς] Ἐγνωκα ὅτι σὺ ἄνθρωπος ϑεοῦ κ̀ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII. 2 *Regum*, c. 17. v. 24.

[m] Χρόνῳ δ᾽] Μετ᾽ ἡμέρας πολλὰς LXXII.

[n] Ὡς μὴ μόνον] Illud ὡς ex *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

[o] Αὐτῶν ἀσαίζειν,] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτων in *Editis Aliiſque.*

[p] Ἀναδιδόναι.] Eo modo in *MSS.* ἀποδιδόναι in *Editis.*

[q] Ἐπιμελόμενον] Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελούμενον *Hen.* ἐπιμελώμενον in *Editis Aliiſque.*

[r] Ὁ βασιλεὺς] Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* niſi quod Ἀεδίαν pro Ὠεδίαν in *aliquibus*, & ἀπεῖναι pro ἀπιέναι in *aliis.* προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσε ζητεῖν πηγὰς in *Editis.*

[s] Ἀμησάμενοι] In omnibus *MSS.* ἀμησάμενοι (ut & *Cocc.* & *Spanh.* emendantibus) aut ἀμησάμενοι. in *Editis* perperam ἀμισάμενοι.

[t] Καὶ ϖεμψας] Ita in *Editis.* καὶ ϖεμψευσαντα κ̃ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. ϖρ. Ἠλίαν, ἐκ Ἀρηκίνην, συνέπεσϑε in *MSS.* Incertum quam lectionem ſequutus ſit *Epiphanius*, qui vertit; *qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec inveniſſet, præcepit* &c.

[tt] Πᾶσαν τὴν οἰκουμένην] Hinc evidenter patet, quomodo ſumi debeat ſimillima locutio in celebri iſto loco Lucæ cap. 2. v. 1. videlicet de Orbe Romano, ſicut hic de Judæo. HAV.

[v] Ἐκέλευσε] Δὲ inter συνέπεσϑε & ἐκέλευσε inſerunt quidam *MSS.*

[x] Αὐτοῖς,] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Αὖ δὲ] Αὖ deeſt in *Cod Vat.* ut & mox αὐτῷ.

[z] Γλῶ,] Κατὰ ante γλῶ delevimus auctoritate *MSS.*

[a] Αὐτὸν, ἔλεγεν,] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν deſiderantur in *Editis.*

[b] Ἀπέλθοι τόπον.] Ἀπέλθῃ *Big.* & *Samb.*

[c] Οὖν αὐτῷ] Αὖ αὐτῷ *Samb.*

[cc] Πίστις ὑπόρκους] Homerus Iliad. lib. 2. v. 124. Ὅρκια πιστὰ ταμόντες. HAV.

[d] Καὶ δίηρετο] Καὶ ἤρετο *Vat.*

[e] Τῶν Ἑβραίων] *Al.* τ̀ Ἑβρ. & τ̀ τ̃ Ἑβρ.

[f] Τῆς ἀκαρπίας αὐτῷ γεγονὼς.] Ἀκαρπίαν ſupra lib. 2. c. 5. § 6. λίμον Αἰγύπτῳ κ̀ ἀκαρπίαν &c. Æſchyl. Eumenid. v. 804. μηδ᾽ ἀκαρπίαν τόδ᾽ ἔξετ᾽. SPANH.

[g] Αἴτιος γεγονὼς.] Αἴτιος τῇ γῇ γλῶ. *Vat.*

[h] Εἰσενηνοχότα] Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσενηνοχότας, & dein σέβοντας & ἀπολελοιπότας & ἀπελθόντας.

[i] Καὶ μηδεμίαν] Illa κ̀ μηδεμίαν ἔτι ϖρόνοιαν αὐτοῦ ϖοιούμενον ex *MSS.*

[k] Καὶ τ̀ γυναικὸς] In *Editis* κ̀ τὰς τ̀ γ. verum τὰς delevimus auctoritate *MSS.*

præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum constitit, &, quousque, inquit, dubiis animis ambiguaque sententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & solum *Deum* esse existimarint, ut illum sequerentur ejusque mandata, hortabatur; sin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere se cultum illis tribuere, suadebat ut istis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc respondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum suique vim & potentiam, cum is solus ejus vates superesset, illi vero quadringentos haberent, ut ipse bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne subaccenso, atque illos, cum eadem fecissent, deos suos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignosci posse. Cum autem hæc sententia *omnibus* placuisset, præcepit Elias, ut vates isti, bove delecta, priores rem sacram facerent suoisque Deos invocarent. Postquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hostias obtulerant, Elias per derisum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *suos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos esse, aut forte dormire. Illis autem à diluculo usque ad meridiem hoc ipsum facientibus, & seipsos more patrio gladiis & lanceis secantibus, cum jam ipse victimam mactaturus esset, illis quidem jussit ut secederent, populo vero ut propius accedentes ipsum observarent, ne clam ignem lignis injiceret. at postquam illi accesserunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque frusta *lignorum* in ara struxisset, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, usquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipsum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, & hostiam absumpsit, ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Accitis etiam falsis vatibus, periculum facit Elias, quis verus sit Deus.

Illi, frustra consumptis invocationibus, Dei sui imbecillitatem tacite fatentur. 3 *Regum*, c. 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cœlitus immisso vim suam & potentiam palam facit. 3 *Regum*, c. 18.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & solum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *esse* à prava & stulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri jusserat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil solicitus: brevi enim visurum esse Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias vero in verticem Carmeli ascendit, & cum humi desedisset caput genibus applicuit, jussitque famulum ut conscensa quadam specula mare aspectaret, & indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo esse sudo & sereno contigit. At

Populo Deum suum agnoscente, falsi vates comprehensi Eliæ jussu necantur. 3 *Regum*, c. 18.

Elias de pluvia ventura Achabum monet. 3 *Regum*, c. 18.

σιας το πληθος ὄντως. ὡς δ' συνέδραμον πάντες εἰς το προειρημένον ὄρος Αχάβος μεταπεμψάμενος, καθεὶς αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξύ, μέχρι ποτὲ διημερίους αὐτοὺς τῇ μανίᾳ & τῇ δοξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον Θεὸν ἀληθῆ & μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ παρίεσαν· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγούμενους, ἀλλὰ περὶ τὰ ξενικῶν πλάνης φόβας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. ἐπεὶ δὲ πληθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένους, ἠξίωσεν Ηλίας, πρὸς μάστιγα τὰ τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύν & τὰ ἑαυτοῦ ἰδίᾳ, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [m] ἐπιθεῖναι [n] ξύλοις, πυρὸς οὐχ ἁπτόμενος, κἀκείνους [o] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γνομένου γὰρ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν & θεόν. ἀρεσάσης δὲ τὰ γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας κλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ἅδην ἀπήνυτα ἔδρασε τὰ [p] εὐχῆς & τὰ ἐπικλήσεως θύσαντες τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τῇ δ' ἀπ' ὄρθρου τῆς [q] πεμπτων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [r] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις & σφυμάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, [s] μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δ' ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. ὡς δ' ὅχλῳ προσελθόντι, λαβὼν δώδεκα λίθους, [t] κατὰ φυλὰς τῶν λαῶν τῶν Εβραίων, ἀνέσησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τοὺς ῥάβδους ἐπὶ τῶν βωμῶν, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἀπὸ τῆς κρηνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τῶν θυσιαστηρίων, ὡς [v] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ & τὴν [x] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ πιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολλῷ ἤδη χρόνον λαῷ φανερὸν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [y] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναλαβεῖν & τὸ ὕδωρ & [z] ψαφαρὸν ἅπαν τὸν τόπον.

ϛ'. Οἱ δ' Ισραηλίται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν & [a] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [b] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους [c] ὀνόματα εἶναι [d] ψεύδη & ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. [e] συλλαβόντες δ' αὐτῶν & τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ηλία τοῦτο προστάξαντος. ἔφη δὲ & τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἔτι φροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὑοντα. καὶ ὁ μὲν Αχάβος ἀπηλλάγη. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ [f] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλέπειν· κἂν [g] ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην πόθεν, φρά-

l Τοῦτον] Τούτων legit *Vet. Int.*
m Επιθεῖναι] Ita in *MSS.* ἐπιθέσθαι in *Editis.*
n Ξύλοις,] Τοῖς ξύλοις *Vat.*
o Ταῦτα] Sic *MSS.* τοῦτο in *Editis.*
p Εὐχῆς] Αὐτοῖς post εὐχῆς inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*
q Πεμπτων] Ποιησάντων solus *Vat.*
r Τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σφυμάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Aliquid amplius in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *& semetipsos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* HUDS. Cultris & parvis lanceis corpora sua incidentes sacerdotes Jezabelis. *Nota* idem factum in sacris Mithræ. SPANH.
s Μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.*
t Κατὰ φυλὰς] Mallem cum *Zonara* κατ' ἐκάστην φυλήν.
v Ὑπερβαλεῖν] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.*
x Δεξαμβυλὴν] Εν κύκλῳ ἦν διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τοῦτο ἐμπλῆσαι θαλάττης προστηγορεύσας, ὃ ἦν Ἑβραϊστὶ δεξαμβυλοῦ. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. νη.
y Ἐκ θεοῦ ἀέρος,] Ἐξ οὐρανοῦ *Vat.*
z Ψαφαρὸν] Αὐχμηρὸν in ora *Codd. Gall.* 1.
a Προσεκύνουν] Προσεκύνουν ἕνα ἦ Θεὸν *Vat.*
b Καὶ ἀληθῆ μόνον] Καὶ ἀληθινὸν ἄπτ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, καὶ ἀληθῆ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, solum, verumque proclamantes.* Επεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἵνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλέσωνται. *Zonar.* HUDS. Αληθινὸν MS. Cæterum confer, οἱ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν Johann. 17. 3. REL.
c Ονόματα] Nihil erant præter nomina: ideo Apostolus dicit ὅτι εἴδωλον οὐδὲν ἐστι, nil nisi nomen est. REL. Adde quæ notavimus ad Tertulliani Apol. p. 124. HAV.
d Φαύλα] Φαύλης solus *Vat.*
e Συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν,] Id factum, mactatos nempe Achabi Prophetas Eliæ tribuit Scriptura 1 Reg. XVIII. 40. SPANH.
f Ακρωτήριον] Ακρον solus *Vat.*
g Ἴδῃ νεφέλην] Ita cum *MSS.* εἴδῃ *Bas.* εἰδῇ *Gen.*

h Κα-

φεύξειν αὐτῷ. μέχρι γὰρ τότε [h] καθαρῶ εἶναι συμβαίνει τῷ ἀέρι. ὃ ἡ ἀναβάντα, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντα. ἑβδόμου ἤδη βαδίσαντος ἐωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τὸ τοῦ ἀέρος, ὃ πλέον ἰσχύσας ἀνθρώπινος. ὁ δὲ Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσραηλαν πόλιν ᾤχετο. μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγενέσθαι, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ιεσραηλας [n] Ιζάρα πόλεως συνέδραμε.

ζ. Μαθοῦσα δὲ ἡ τοῦ [o] Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη ταῦτα σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσαι. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσουβεὲ λεγομένην· ἔστι δ' ἐσχάτοις μὲν ἔστιν αὕτη τῆς χώρας τῆς [r] τοῦ Ιούδα φυλῆς ἐχούσης καὶ τοῦ [s] Ιδουμαίων γένους· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. ὀλίγαμος δὲ ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ χρείττων [t] εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῶν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείρας δέ τις αὐτὸν, ἀναστὰς εὗρε κλιθὲν ἐπὶ ἐγκρυφίου ἄρτου [u] καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σιναῖον καλούμενον ὄρος ᾤχετο, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δέ τι ἐν αὐτῷ σπήλαιον τι κοῖλον, εἰσέδυ· καὶ διετέλει διατρίβων ἐν αὐτῷ τῷ μυκῷ. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] παρεὶς, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἥκοι; λέγει τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὃν [a] ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι διὰ τοῦτο πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας [b] προελθεῖν εἰς τὸ ὑπαίθριον τῇ διανοίᾳ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμοῦ τε ἐπακολουθήσαντος, καὶ λαμπρὸν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὲν [c] παρεστῶσα τοῖς γινομένοις αὐτὸν ᾐνίττετο), κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προσέταξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, χειροτονῆσαι τοῦ ὅλου ἔθνους βασιλέα [d] Ιηοῦν τὸν [e] Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τὸν Συρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προφήτην [f] Ελισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως [g] Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Αζάηλος, τοὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δὲ Ηλίας ὑποστρέψας ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ μετ' αὐτοῦ πύας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [h] προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δὲ Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀποδόσθαι, [i] κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος

cum ille ascendisset, sæpiusque nihil cerni retulisset, septimo demum reversus ajebat se animadvertisse aliquid in cœlo nigrescere, non tamen amplius hominis vestigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priusquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jesraelam proficiscitur. Non multo autem post, cœlo obscurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit: atque vates, spiritu *Dei* instinctus, currum regis cursu comitabatur, donec ventum est ad Jesraelam Izari urbem.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexisset quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque suos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ab eum missos minatur, se illum occisurum, quemadmodum ipse vates suos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Bersubee: (illa autem est in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo suo, ipse in desertum abiit. Cumque *illic* mortem optasset (se enim majoribus suis haud meliorem esse *dicebat*, ut illis mortuis ipse vitæ desiderio teneretur) sub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum surrexisset appositum sibi cibum invenit & aquam: cumque comedisset, collectis ex illo cibo viribus inde proficiscitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moysem leges à Deo accepisse. ubi, cum speluncam profundam offendisset, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero persuaserit *eum* solum esse Deum quem ab initio coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemessæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset,

Elias Jezabelam fugit. 3 *Regum*, c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 *Regum*, c. 19.

Elias Elisæum vocat. 3 *Regum*, c. 19.

h Καθαρῶ εἶναι] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συμβαίνει τὸν ἀέρα.

i Ιεσραήλαν] Ιεσραὲλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra sit Ιεσραήλας, ut puto pro Ισραήλας, placuit & hic loci Ιεσραήλαν scribere. Ιεζραήλα *Gall.* 2. Γεφσόλα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jesraël.*

k Αχλύσαντος,] Σκοτισθέντος *Big.*

l Λάβρον] Ita *Big.* & *Samb.* Λαῦρον *Aliis.*

m Ιεσραηλας Ιζάρα πόλεως] Ισραὴλ, forsan pro Ιεσραὴλ, *Samb.* Ιεσραήλας *Bas. G.* & *Vat.* Ιεζραήλας *Gall.* 2.

n Ιζάρα πόλεως] Ita ex p. 462. v. 4. Ακκάρα *Bas.* & *G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jesrahel festinus advenit*, in uno tamen Cod. *Asaraël.* Verum cum *Jesrael* urbs sit tribûs *Isascharidis*, & infra (p. 462. v. 4.) habeamus Ιζάρα πόλιν pro Ιεσραήλας, aliquis forsan utroque loco legendum suspicaretur Ιταχάρα. HUDS. Lege Ιταχάρα. COCC.

o Αχαβ] In *S. Literis* καὶ ἐτέχνευσεν ἐμοιχεῦσαι Αχαὰβ.

p Αὐτῆς ἀπέκτεινεν,] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus.

q Βηρσουβεὲ] *Al.* Βερσουβεί. Vide lib. 1. c. 12. §. 1. in fine.

r Τῶν Ιούδα φυλῶν] Ita in *MSS.* τὸν τῆ Ιούδα in *Editis.*

s Ιδουμαίων γένους·] Ιδουμαίων *Vat.*

t Εἶναι τῶν πατέρων,] Illa εἶναι τῶν πατέρων adjeci ex *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

u Καὶ ὕδωρ·] Καὶ ὑδρίαν non agnoscit *Vat.*

x Σιναῖον καλούμενον] Σινᾶον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.*

y Ερωμένης] Ita cum *MSS.* ἐρωτώσης in *Editis.*

z Παρεὶς,] In *MSS.* παρὰ, & παρὸν, & παρεί.

a Ἐξ ἀρχῆς] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἅπαντες ἴσμεν. in *Editis Alisque.*

b Προελθεῖν] Forte προσελθεῖν. COCC.

c Ἰηοῦν] Ιησοῦν *Vat.*

d Νεμεσσαίου] Ita *Samb.* & *Bas.* Νεμεσσαίου in *cæteris.* Ναμεσσὶ LXXII.

e Ελισσαῖον] *Al.* Ελισσαῖον & Ελισσαῖον.

f Αβελᾶς.] *Abelmehola* juxta *Hebr.* HUDS. Conf. sup. c. 12. §. 4 SPANH.

g Προσελθὼν] Προελθὼν solus *Vat.*

h Κελεύσαντος] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

xisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluisset, Jezabelæ dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem molestè ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumeliose habitus fuerit, quod ea quæ poposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi maledixisset, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina scripserat, testimonio convictus Deo & Achabo convitium fecisse, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepisset, ad regem introgreditur, jussitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta esse gaudebat Achabus, & è lecto exsiliens visum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occursurum, & de perpetratis expostulaturum; quod *scilicet* vero prædii domino occiso, ipse hæreditatem sibi contra jus vendicasset. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixisset, rex, *licere* ut vellet de se statuere, (turpe enim in peccato versantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus absumeretur, ibidem & ejus & uxoris suæ sanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria ausus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor subiit, eumque facinorum pœnituit, atque saccum indu-

Achabus, jussu Dei ab Elia increpitus saccum induit, & imminentem pœnam à se avertit. 3 Regum, c. 21.

αὐτοῖς εἶπεν· καὶ ὡς Ηλίᾳ τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν ἐν μαθητὴς ἐν Δρύοχον. καὶ τὰ μὲν περὶ [a] τοῦτον τοιαῦτα ἦν.

η'. [k] Νάβουθος δέ τις [l] ἦν ἀπὸ πόλεως [m] Ιζάρε, ἀγροκεῖτων ὢν τῷ βασιλέως. προσκαλοῦντος [n] δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸ χωρίον [o] αὐτῷ τῷ ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας [p] ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [q] ἐπιτρέπειν ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσειν, [r] αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν καρπώσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [s] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λουτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε τροφήν. τὴν δὲ Ιεζαβέλης τὴν γυναικὸς αὐτοῦ πυθομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ προσφέρεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [t] αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενον ἀπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέρους, ὑβρισθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [v] παυσαμένου δὲ τὴν λύπης ἐπὶ τῷ σωθῆναι [x] τρέπεσθαι τοῦ σώματος προήσεσθαι. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ [y] προσχρῆσθαι πέμψαι γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [z] Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύσαι, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [a] πρωκαθῆσθαι μὲν αὐτῶν Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένει ἐπιφανοῦς· [b] παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ προσχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβουθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ὕστως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Αχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκέσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, [c] εἰσέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τὸν Ναβούθου [d] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Αχαβος ἥδη τοῖς γεγυμνασμένοις, καὶ ἀναπηδήσας [e] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν ἀμπελῶνα τὸν Ναβούθου. ἀναστήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸν Ναβούθου χωρίον, Αχάβῳ [f] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [g] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην καὶ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ὅ, τι βούλει χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήμασι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβούθου νεκρὸν [h] ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, [i] τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [k] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβήσαι τετολμηκότα, καὶ παρὰ τοὺς [l] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότα. Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ [m] μετέμελε, καὶ σακκίον ἐνδυσάμε-

αὐ κελεύσαντος in *Editis*. Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. HUDS. Forte αὐτῷ κελ.

i Τῷ τοιούτῳ προφήτῃ] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ἐν πρ. *Vat.* Ἐν τοιούτῳ πρ. in *Editis Aliisque*.

k Νάβουθος] Ita *Bas. G. Samb.* & *Gall.* 1. Ναβὼθ *Gall.* 2. Ναβουθαῖος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβουθᾶς *Suid.* Ναβουθὰ LXXII. & *Cedren.*

l Ἦν ἀπὸ πόλεως] Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ἦν in ὢν mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Aliisque* deest ὢν.

m Ιζάρε,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Αζάρης in *Editis.* Αζάρε juxta *Vet. Interpr.* Ιεζαήλε *Gall.* 2. Ισραήλας juxta *S. Literas.*

n Δ' αὐτὸν] Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Αὐτῷ τῷ ἰδίων] Αὐτῷ ἴδιον ἀγρὸν *Suid.*

p Ἐν αὐτῷ] Illud ἐν substituimus pro ἐν *Editorum*, levicula sane mutatione. αὐτὸν ἐν ποιήσῃ *Suid.* συνάψας, ἐν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἐν αὐτὸν π. κτ. *Samb.*

q Επιτρέποιτο] Επιτρέψαντος *Suid.*

r Αὐτὸς δὲ] Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet.

s Τῷ μὴ] Τὸ μὴ ἀλλ. *Suid.* & mox τὸ δὲ Ιεζάβελ.

t Αὐτῇ τῇ Ναβούθου] Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

v Παυσάμενον] Παυσάμενος *Vat.*

x Τρέπεσθαι] Τραπέσθαι πρ. *Suid.* τραπέσθαι τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.*

y Προσχρῆσθαι] Προσχρήσεσθαι *Vat.*

z Ισραηλιτῶν,] Τῶν Ιουδαίων *Suid.* Forsan Ισραηλιτῶν.

a Προκαθίσαι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.* προκαθῆσθαι in *Editis Aliisque*.

b Παρασκευασαμένους] Παρασκευασαμένῃ δὲ τρεῖς τολμηρὸς κατ. *Suid.* προσκευασαμένους δέ τινας τολμηρὸς δύο *Vat.* ut in *S. Literis.*

c Εἰσέρχεται] Ita *Big.* & *Cocc.* qui tamen mavult εἰσῆλθε. HAV.

d Αμπελῶνα] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis.*

e Απὸ τῆς κλίνης,] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) ὑπὸ in *Editis.*

f Συμβαλοῦντα,] Συμβαλόντα *Vat.*

g Ερησόμενον,] Ελίγξοντα *Suid.*

h Απὸ κυνῶν] Ὑπὸ *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.*

i Τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι,] Conf. infr. lib. 8. c. 15. 4. ἐν τῷ Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυσὶν λιχμήσασθαι. & lib. 9. c. 6. §. 4. SPANH.

k Χυθήσεσθαι,] Ἐκχυθήσεσθαι *Suid.*

l Πατρίους νόμους] Πατρῴους *Big.*

m Μετέμελε,] Ο μετάμελος Thucydid. p. 529. D. & LXX. 2 Reg. III. 27. μετάμελος μέγας· Τὸν θεὸν ἀποτίσειν καὶ ἐξομόρξασθαι Aristides Or. in Neptun. p. 32. C. SPANH.

σάμενος, [n] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγε, ἐκ ἀπέμενος τροφῆς, [o] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸ [p] Θεὸν ἵλεων ἐξιλούμενός. [q] ὁ δὴ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, τὸν τοῦ προφήτου εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὸ [r] τοῖς πεπλημμελημένοις μέλλοντι, τελέσειν δὲ τὸ ἀπειληθὲν ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

tus nudis pedibus incessit, à cibo abstinens, & sua peccata confitens, Deumque ita placare studens. Deus vero vati significabat, se illo quidem vivente familiæ ejus supplicium dilaturum esse, quod scelerum, quæ committere sustinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus est exsecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἀδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Ἀχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

Τῶν δὴ περὶ τὸν Ἀχαβον ὄντων τοιούτων, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ [s] τοῦ Ἀδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων τοῦ Δαμασκοῦ, δυνάμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀχαβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [t] τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάντα δὲ εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [v] μὲν ἔμενεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὕτη λίαν [x] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τἄλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [y] περικαθίσας αὐτῇ τὸ στράτευμα ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχαβον, ἠξίου πρεσβείας δέξασθαι παρ' αὐτοῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. ὁ δὲ [z] Ἰσραηλιτῶν βασιλέως πέμψαντος ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον καθ' ὑποθήκην τοῦ βασιλέως, "τὸν Ἀχάβου πλοῦτον, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας "Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τὸ"τῶν ὅσα βούλεται συγχώρησῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύ"σεται [a] πολιορκῶν." ὁ δὲ Ἀχάβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν προδηλῶσαι λέγων [b] αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ "αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δὴ ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [c] ἀνωμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς παρ' αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τὰ τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [d] ἐκέλευε δίδοναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δὲ ἀπαρέσαντα [e] οἱ καταλείψειν. Ἀχαβος δὲ ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγε, "ὡς αὐτὸς μὲν "[f] ἔχειν ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [g] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, "καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας παρέξειν τῷ πολεμίῳ καὶ τέ"κνα, καὶ πάσης ἀφαιρήσειν κτήσεως. ταῦτα γὰρ "ἀπιζήτων ἐπεσπεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νῦν δὲ "[h] ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τοὺς τε πάντων οἰκίας ἐρευ"νῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων "κτημάτων, πρόφασιν ζητούμενος πολέμου λαβεῖν· "εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν φεισά"μην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τῶν ὑμετέρων ἀηδῶς "πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. πείσω γε μὴν "τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὴ πλῆθος μηδὲν ὑπα-

CAP. XIV. VIII.

Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu superatus est.

CUM autem res Achabi ita se haberent, sub istud tempus Adadi filius, Syrorum & Damascenorum rex, contractis ex omni *sua* regione copiis, adscitisque sibi sociis triginta duobus regulis Transeuphratensibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar esset viribus, suos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validissimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis suis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; missoque ad Achabum præcone poscebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipse* vellet, significabit. Cum autem annuisset Israëlitarum rex ut mitterentur; legati, postquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divi"tias, liberosque ejus, & uxores esse Adadi. quod "si ipse huic assensus fuerit, & permiserit ei quic"quid libuerit ex his sumere, exercitum abducet, "urbemque ab obsidione liberabit." Achabus autem jussit legatis, ut ad regem suum profecti ei renunciarent, "se suaque omnia in illius esse pote"state." At cum hæc ei retulissent, rursus ad eum *legatos* mittit, postulans, quandoquidem *sua* omnia illius esse fassus fuerit, ut mittendos crastino die famulos *suos* susciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perscrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ despicerent ipsi relicturi. Tum Achabus, de secunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocasset, dicebat, "quod i"pse quidem paratus fuerit, pro illorum incolumi"tate & pace *tuenda*, & uxores suas & liberos ho"sti permittere, deque facultatibus suis omnibus "cedere. nam ad ista requirenda Syrus primam le"gationem misit. Nunc vero postulavit suos mit"tendos esse servos, atque omnium domos explo"randas esse, nihilque in iis ex facultatibus pretio"sissimis relinquendum; eo animo ut belli causam "speciosam quærat: id vero agendo, ut, postquam "norat me quidem in vestri gratiam rebus meis non "pepercisse, ex iis quæ vobis non possunt non es"se ingrata, bellandi occasionem oblatam habeat. "Ipse tamen facturus sum quicquid vobis placue"rit." Populus autem suadebat, nequaquam illi ob-

Adadi filius Syrorum rex Samariam obsidet. 3 *Regum*, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 *Regum*, c. 20.

Achabo conditiones accipienti novas durioresque statuit Syrorum rex. 3 *Regum*, c. 20.

---

n Γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν,] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis Aliisque.* Vide Bynæum de Calceis Hebr. lib. 2. cap. 4. HUDS. Ita & Hieronymus Epist. 22. ad Paulam, *Flent usque hodie Judæi & nudatis pedibus in cinere volutati sacco incubant.* יחלץ אט est in Sacris. REL. Sic Berenice γυμνόστας in periculo vitæ ante Tribunal Flori ἄλωσ. lib. 2. c. 15. §. 1. Vide de Davide 2 Sam. xv. 30. SPANH.

o Ἀνθομολογούμενός] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνολογούμενος in *Editis*

p Θεὸν ἵλεων ἐξιλούμενος.] Ἐξιλασάμενος τὸν Θεὸν inf. lib. xi. c. 5. § 4. SPANH.

q Ὁ δὴ, ζῶντος] Ὁ δὲ Θεὸς *Suid.*

r Τοῖς πεπλημμέλοις] Sic *MSS.* τοῖς γε in *Editis.*

s Τοῦ Ἀδάδου υἱὸς,] Τοῦ Ἀδέρ *Vat.* υἱὸς Ἀδερ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ד & ר non modo formam persimilem habeant, sed & ob soni aliquam affinitatem facile inter se mutentur.

t Τῇ στρατιᾷ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὅμοιος αὐτῷ τὴν στρατιὰν, vel τὴν στρατείαν.

v Μὲν ἔμενεν] Illud μὲν insertum dedi ex *MSS.*

x Ἰσχυρὰ περιεβέβλητο·] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἰσχυρὰ in *Editis.*

y Περικαθίσας] Iterum ex *MSS.* περικαθήμας in *Editis.*

z Ἰσραηλιτῶν βασιλέως] Τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψαντος.

a Πολιορκῶν.] Αὐτὸν post πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

b Αὐτῶν τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

c Ἀνωμολογηκότα] Ἂν ὡμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2.

d Ἐκέλευε δίδοναι] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Οἱ καταλείψειν.] Σοὶ in *MSS.*

f Ἔχειν ἑτοίμως,] Ἑτοίμως εἶχεν in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἔχειν in duobus.

g Αὐτῶν καὶ εἰρήνης.] Αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἠξίωκε δούλους πέμψαι,] Ἠξίωτε *Vat.*

* Sed

obtemperet aut obsequatur, * sed *ut hominem vanissimum* contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respondisset, ut abeuntes *regi* dicerent, "se quicquid primum postulavit *etiam* nunc ob populi securitatem *libenter* "facere, posterioribus vero mandatis nullatenus "dicto audientem fore," eos dimisit.

Tam injustis conditionibus extrema perpeti satius visum 3 Regum, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audisset & molestè tulisset, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus superbit, aggerem il"lis excitaturum exercitum, modo terræ glebu"lam *singuli* pugillis sumant." ostendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere gloriari ar"matum, sed pugna superiorem," legati, cum revertissent & regem offendissent tum forte cum triginta duobus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus universus. Verum *mox* fiduciam sumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæsivisset, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti & triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas & hilaritatem conversum esse, patefactis *repentè* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum prætidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressius*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Vates, à Deo missus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 Regum, c. 20.

Syri à filiis principum victi. 3 Regum, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 Regum, c. 20.

κρείν τ κατ' αὐτὸν [i] σωεβάλλοιεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ ὡς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχοι. τοῖς οὖν πρεσβευταῖς [k] ἀποκεινόμενοι λέγειν ἀπελθεῖν, "ὅτι τοῖς τὸ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένοι τ τ πα"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς ἣ τὸ δεύτερον ἀξίω"σιν ἐχ [l] ὑπακούσ," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ο δ' Αδαδος, ἀκούσας ταῦτα ἐ δυσχεράνας, τρίτον ἔπεμψε πρὸς Αχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη"λότερον τ τειχῶν, οἷς [m] καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις "ἐπεγείρειν αὐτοῦ τὴν φαλαγγα, κ σφᾶς [n] γῆν λαμβά"νοντας." ἐμφανίζων αὐτῷ τ δυνάμεως τὸ πλῆθος κ καταπληττόμενος. ὁ δ' Αχάβος, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, "ὁ [o] ἀποκεινόμενος, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ "κρείττω γιγνόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, κ δεῖπνον καταλαβόντες τ βασιλέα μ τριάκοντα κ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀποκρισιν. [p] ὁ ἢ Αδδεὺς τάχος ποιεῖται, καὶ [q] προχαρακοῦν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, κ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἐπὶ δ' Αχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, ὡς παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ ἢ κ τ φόβων ἀπολύει, προφήτης τινὸς αὐτῷ προσελθόντος. κ φήσαντος αὐτὸν τ Θεὸν ὑποχεῖσθαι ποιήσειν τοὺς τοσούτους τ πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. [r] πυθομένῳ ἢ, ἀφ' τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, ἀφ' τ [s] παίδων εἶπε τ ἡγεμόνων, ἡγουμένου σᾶς ἀφ' τ ἀπειρίαν [t] τῶν ἐκείνων. καλέσας ἢ τοὺς τ ἡγεμόνων υἱεῖς, εὗρεθησαν ἐπ' ὠῆς ἀριθμὸν ἑ τριάκοντα δύο, μαθὼν τ Σύρον πρὸς δεῖπναν ἑ ἄνεσιν τετραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τ δὲ σκοπῶν [v] δηλωσάντων τῷ Αδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες [x] ἀγάγωσι πρὸς αὐτόν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, [y] ὅπως παύτὸ ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμως Αχαβος ἑ τὴν ἄλλην φαλαγγα ἐντὸς τ τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τ ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνυσι, κ τοὺς ἄλλους ἄχρι ἔ σταυροῦ διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεύς, ἐξαφίησι ἑ τὴν ἄλλην φαλαγγα ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐμπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. ὁ γὰρ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· κ ἀφ' τούτου [z] γυμνοῖς κ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τοὺς πανοπλίας ἐκ τ σταυροῦ φεύγοντας καταλιπεῖν, κ τ βασιλέα ἀσσωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν [a] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. ἁρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ. πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ ἑ χρυσοῦ πλῆθος ἑ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου ἑ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [b] θεσπιῳδάσαντος φήσαντος, κ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν ἐ Σύρου, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, ἀσφαλὴς ἐκ τ μάχης, μεθ' ὅσης [c] ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβουλεύσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσῃ τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρε-

* *Sed* ut hominem vanissimum *contemnat*,] Rectius forsan, *sed animo magno elatoque esset*. Vide *Annott.* ad lit. *m*.

i Σωιτέλλοιεν,] Ελεγον *Big. Samb.* & *Vat.*

k Αποκεινόμενοι] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀπεκινάμενοι in *Editis Aliisque*.

l Υπακούσ,] Υπακούειν *Samb.*

m Καταφρονεῖ,] Sic infra *lib.* 9. c. 3. τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν. *Hesychio* καταζονεῖ, ὑπερφανεῖ.

n Γῆν λαμβάνουσαν.] Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter se habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10.

o Αποκεινόμενον,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀπεκινάμενον in *cæteris*.

p Ο ἢ οὕτως,] Ο ἢ Αδαδος ταῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hen.* & *Busb.*

q Περιχαρακοῦν,] L. περιχαρασσεῖν; & ita *Edit. Basil. Gen.* SPANH.

r Πυθομένῳ ἢ,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένων in *Editis*. Legi etiam potest πυθομένου, atque ita forsan *Epiphanius*.

s Παίδων εἶπε] Παιδείων τ ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τ ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *præfectorum* juxta *Hebr.*

t Τῶν ἐκείνων.] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

v Δηλωσάντων] Τοῦτο τῷ Αδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Αδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Ἀγάγωσι] Illud αὐτοὺς ex *MSS.*

y Οπως ταῦτα] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis*. quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vet. Interpr.* HUDS. Forte αὐτὸ τοῦτο. COCC.

z Γυμνοῖς] Id est inermibus. Ita *nudus* apud Latinos non semper notat hominem omni omnino veste carentem. Virgil. *Nudas aras*, *fere nudus*. Sic infra lib. xi. 5. μὴ γυμνοῖς, *ne inermibus* occurrerent. REL.

a Οδὸν διώκων] Οδὸν deest *Big. Samb. Vat.* & *Bas.*

b Προφητεύσαντος] Ita cum *MSS.* προφητεύσαντος in *Editis*.

c Εδυνήθη στρατιᾶς,] Ηδυνήθη *Vat.*

ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμλιν συμβαλεῖν αὐτοῖς· τ γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύναλ τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν [d] νενικῆθαι· κρατήσειν ἂν ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχλν. συνεβούλευόν τε πρὸς τάτῳ, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς [e] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταλεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας [f] καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τ ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τ χώρας τ αὐτῶν, [g] καὶ ἵππους & ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, ὅτως διεκόσμησε τὴν δυνάμιν.

δ. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν, ἦλθε πρὸς τοὺς Ἑβραίους, καὶ γενόμενος πρός πού τινι, [h] Ἀφεκὰ δ' αὕτη λέγεται, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύει πεδίῳ. Ἀχαβος δὲ, ἀπαντήσας αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτοῦ τὸ στράτευμα, πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαρατασσόμενον. ὡς δὲ προφήτης προσελθὼν αὐτῷ πάλιν, [i] καὶ νίκλν τ Θεὸν αὐτῷ δώσειν φήσας, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κἂν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέρας [k] ἀνθιστρατοπεδευόντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τάτων, ὑπὸ τ ὄρθρον [l] προελθόντων ἐκ δὲ στρατοπέδου τ πολεμίων, καὶ παταξαμένων πρὸς μάχλν, ἀντιπεξῆγε & Ἀχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, τρέπει τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, καὶ διώκων ἐπέκτεινε πλείονας. οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τ ἁρμάτων & ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἔφυγον δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴν Ἀφεκὰν πάλιν [m] αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐμπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἀδαδος, φεύγων [n] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δέ, φιλανθρώπως καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [o] αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ [p] δωρήσεσθαι τῷ σωτῆρι τρόπῳ τ ἱκετείας χρησαμένους τὴν σωτηρίαν [q] αὐτῶν τῷ δὲ Ἀχάβῳ λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δὲ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ [r] σχοινία τ κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως δὴ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαβον παρελθόντες, καὶ δεῖσθαι τ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτοῦ τ χαρισθησόμενον. ὁ δέ, σωτήριόν φησιν αὐτῷ περιόψλ, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ πρόσχοι, καταπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι παρόντες ἐκ δὲ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσούσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἀχαβος δ' ὑπέδυς αὐτῷ τὴν δεξιὰν, [s] ἀνεβίβασεν ὑπὲ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τ ἀτόπων προσδοκᾶν. Ἀδαδος δ' [t] ἠυχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τ ζῆν χρόνον [v] ἀπομνημονεύσειν τ εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπολώλεκαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ [x] Δαμασκὸν, ὥσε ἐξελαυνεῖν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τοῦτο ποιεῖν, ἀνήquidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejusmodi locis pollere, eóque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si prælium in planitie committerent. Ac præterea suadebant, ut reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, curruque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam esse contigit) perveniisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obviam illi profectus, contra illos castra posuit. Ejus autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, ut ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris adversus castra positis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex adverso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium agmina in fugam vertit, & occidendo persequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga se recipere. sed & ipsi muro collapso oppressi sunt, hominum viginti septem millia. At præter istos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibusdam è domesticis sibi fidissimis fuga dilapsus, in penetrale subterraneum se abdidit. Cui cum isti dixissent, Israëlitici generis reges perquam humanos esse & clementes, seque posse, solenni supplicum ritu adhibito, incolumitatem suam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipsum adirent, *eos* dimisit. Illi vero saccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priscus apud Syros supplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut sibi vivere liceat; qua gratia accepta se ei in perpetuum servum fore *ajebant*. Tum ille gratulari se ei dixit, quod *cladi* superessset & nihil mali ei in prælio accidisset; seque honorem ei & benevolentiam, haud secus ac fratri, exhibiturum esse promisit. Tum isti, fide jurejurando accepta, illum, siquidem apparuerit, non læsum iri, digressi eum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* sedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum sustulit, exceptumque osculo jussit esse bono animo, nihilque mali *deinceps* exspectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, se memorem fore profitebatur. Porro urbesque Israëliticas, quas reges priores abstulerant, redditurum promisit: atque Damascum commeandi, sicut & ipsius patres in

Syri ab Israëlitis fusi. 3 *Regum*, c. 20.

Adadus Syrorum rex sese in latebras abdidit. 3 *Regum*, c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 *Regum*, c. 20.

d Νενικῆθαι.] Sic in *MSS.* νικᾶσθαι in *Editis.*

e Ἐπηγάγετο συμμάχους.] Ἐπήγετο *Vat.*

f Καταστήσαντα.] Κατασήσοντα *Vat.*

g Καὶ ἵππους καὶ ἅρματα.] Illud καὶ ex *MSS.*

h Ἀφεκὰ δ' αὕτη λέγεται, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύει πεδίῳ.] Ἀφεκα δ' αὐτὴν καλοῦσιν *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. HUDS. Ἀφακῶ Turris prope Antipatrida. vid. *Adam.* lib 2. c. 19. §. 1. SPANH.

i Καὶ νίκλν τ Θεὸν] Ita cum iisdem *MSS.* καὶ νικήσειν τ Θεὸν αὐτῷ φήσαντος in *Editis.*

k Ἀντιστρατοπεδευόντες] Ἀντιστρατοπεδεύοντες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Προελθόντων] Προσελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

m Αὐτῶν.] Quam Syri eripuerant Israelitis, nam & mox meminit talium urbium. Videturque hæc Apheca in Magno Campo Esdrelon sita fuisse, de qua 1 Sam. 29. 1. REL.

n Μετά τινων] Ita *Big.* & *Epiphan.* μετά τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετά τινος πιστοτάτου τ οἰκ. in *Editis.*

o Αὐτῷ τὸν] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Δωρήσεσθαι] Δωροθήσεσθαι *Big.* & *Samb.*

q Αὐτῶν τὴν Ἀχάβου] Αὐτῷ legisse videtur *Vet. Interpr.*

* *Funiculis capitibus circundatis*] Videsis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c. 7.

r Σχοινία τοῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, ὅτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι,] Mos supplicum apud Syros, ut restibus essent capita redimiti. Inde haud absimilis mos apud Græcos supplicum, ut ramum candida lana redimitum gestarent. Ita Danaides apud Æschyl. Supplic. v. 22. σὺ τοῖς ἐμοῖς ἱκετῶν ἐγχειρίδιοις ἱερσὶ πτοισι κλάδοισι. SPANH.

s Ἀνεβίβασεν] Ἀναβιβάζει *Hen.* & *Busb.*

t Ἠυχαρίστει,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἠχαρίστει in *Editis Aliisque.*

v Ἀπομνημονεύσειν] Ita cum *Gall.* 2. ὑπομνησθήσειν in *cæteris.*

x Δαμασκὸν, ὥσε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον] LXX. 1 Reg. xxi. 34. καὶ ἐξόδους θήσεις σεαυτῷ ἐν Δαμασκῷ, καθὼς ἔθετο ὁ πατήρ μου ἐν Σαμαρείᾳ· SPANH.

in Samariam ita facere jus habuerant, liberam poteſtatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donaſſet Achabus in regnum ſuum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Iſraëlitis.

Micheas vates Achabo minatur ob dimiſſum ab eo Adadum.
3 Regum, c. 20.

5. Verum *poſtea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Iſraëlitis acceſſiſſet, juſſit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recuſaſſet, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obſequutus fuiſſet. Cum autem hoc homini accidiſſet, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percuſſiſſet caputque diminuiſſet, obligato capite acceſſit ad regem, dicens ſe ſub eo militaſſe, & à tribuno captivum quendam cuſtodiendum accepiſſe; ipſo vero fuga elapſo periclitari *ſe* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus eſt, ſi captivus aufugiſſet, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixiſſet, jure merito occidendum eſſe; ſoluto capite ab ipſo Michæas vates agnoſcitur. Hanc enim artem de induſtria adhibuerat, ut inde occaſionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim, Deum, quòd Adadum, qui ipſi maledixerat, impunitum è manu emiſiſſet, in eum animadverſurum eſſe, facturumque ut ipſe quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in cuſtodias includi juſſit; ipſe vero Michææ ſermonibus confuſus domum diſceſſit.

ὀν. γιομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Αχαβος [y] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ Αδάδα καὶ Σύρων βασιλέως στρατείας ὅτι Αχαβον καὶ τοὺς Ισραηλίτας τοιοῦτον [z] εἶχε τέλος.

ε'. Προφήτης ἦ τις, Μιχαίας τὄνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [a] πλῆξαι. τοῦτο γὰ ποιήσαι κ' βούλησιν καὶ Θεοῦ. ὃ ἢ μὴ πεθόντος, προεῖπεν αὐτῷ σφαγήσεσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ προσαγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος ἢ τούτου ἀνθρώπῳ, πρόσθεν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὸ προσέταττεν. πληξάντος δ' ἐκείνου, κ' θραύσαντος αὐτοῦ τὸ κρᾶνιον, καλυψάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, κ' φυλακὴν τινα τῶν αἰχμαλώτων φυγὰ τοῦ ταξιάρχου, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ σφαδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπήλπισεν γὰ αὐτὸν εἰ [b] διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον ἢ φήσαντος Αχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγνώσκεται ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [c] ἐκέχρητο ἢ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γιομένῳ πρὸς τὰς μελλούσας λόγους. εἶπε γὰ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαφάναι τὴν τιμωρίαν Αδαδον [d] τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεσθαι, [e] κ' ποιήσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν ἢ λαὸν ὑπὸ τοῦ στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Αχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγχεχυμένος δ' αὐτὸς ὅτι τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

IX. CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

De Joſaphato rege Hieroſolymorum; utque Achabus, cum Syris, ſuppetias ei ferente Joſaphato, bellum intuliſſet, prælio victus eſt, & ipſe occiſus periit.

Περὶ Ιωσαφάτου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως· κ' ὡς Αχαβος ὅτι Σύρους, βοηθοῦντος αὐτῷ Ιωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, κ' αὐτὸς ἀπώλετο.

Joſaphatus rex bonus & pius. 2 Paral. c. 17.

ET ita quidem ſe res habebant Achabi. Nunc vero ad Joſaphatum Hieroſolymorum regem revertor: qui, aucto *ſuo* regno, & militibus per urbes ditionis ſuæ diſpoſitis, nihilo *tamen* ſecius in oppidis ſortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præſidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod eſſet *vir* juſtus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per ſingulos dies inquireret. Ipſumque omnes circumquaque reges muneribus cohoneſtarunt; ita ut divitias conſequutus fuerit ampliſſimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

ΚΑΙ Αχαβος μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ὅτι τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα [f] Ιωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, κ' δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, ὧδεν ἦθος ὑπὸ [g] Αβία τοῦ πάππου [h] καταληφθείσας τὸ ἐν Εφραὶμ κληρυχίας, Ιεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φυγῇς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν ζηλωτὴν τε κ' σωτῆρα τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν κ' ὅσιος, κ' τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιῆσαι κ' προσήνες τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ περὶ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλεῖστόν τε ποιῆσαι βαθύπλουτον τ' δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

Illi curæ eſt legum obſervatio, ut & res militaris. 2 Paral. c. 17.

2. Anno autem regni ſui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & ſacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem ſibi ſubditum per oppida in legibus Moyſis inſtituerent, docerentque & ipſas cuſtodire & Dei cultui ſedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populo univerſo, ut nihil magis ſtuderent, nihil impenſius amarent quam legum obſervantiam. Finitimæ quoque gentes in Joſaphato diligendo

β'. Τελτῷ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [i] τοὺς ἡγεμόνας τ' χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε [k] τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν [l] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [m] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, κ' φυλάσσειν τούτους, κ' ἀσκεῖν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἦλθε πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοπονεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε [n] περίχωροι διετέλουν σέβοντες τὸν Ιωσάφατον,

---

y Ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπεπέμπετο in *Editis.*

z Εἶχε τέλος] Sic *Big.* & *Samb.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.*

a Πλῆξαι.] Πλῆξεν *Gall.* 2.

b Διαφύγοι] Διαφύγοι με ὁ *Gall.* 2.

c Ἐκέχρητο] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. κέχρηται in *Editis*, *Aliisque.*

d Τὸν βλασφημήσαντα] Illud τ' ex *MSS.*

e Καὶ ποιήσει αὐτὸν] Ita *MSS. Coccejus* & *Vet. Interpr.* κ' ποιῆ με ἀποθανεῖν αὐτὸν in *Editis.*

f Ιωσάφατον·] Ιωσαφάτην *Vat.* atque paſſim ea forma.

g Αβία τοῦ πάππου] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quaſdam cepiſſe conſtat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Joſaphatum præſidia impoſuiſſe urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Aſa ceperat.

h Καταληφθείσας] Ita ſane legendum cenſui (legit quoque ita in ora Codicis mei *Cocceius*) pro καταλειφθείσας *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. καταλειφθείσας τὰς Εφαὶμ *Gall.* 1. καταλειφθείσης τ' *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *non minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnaverat, munitiones ubique conſtituit.* HUDS. Erant Jeſchana & Bethel. vide ſupra. REL.

i Τοὺς ἡγεμόνας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τ' χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.*

k Τὴν γῆν] Τὴν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.*

l Ὑπ' αὐτὸν διδάξαι] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἐφ' αὐτὸν in *Editis.* ἐπ' αὐτῇ *Gall.* 2.

m Κατὰ πόλεις] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.*

n Περίχωροι] Sic *MSS.* περίχωροι perperam in *Editis.*

o Ἐξή-

τον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι πάκτους ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἄραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [o] ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [p] ὠχύρωσεν ἄλλας [q] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [r] ἡτοιμάσατο. ἦν δὲ ὁ μὲν ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [s] Ἐδναῖος ἦρχε τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [t] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [v] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοιούτων πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [x] ἄλλος δ' ἡγεμών, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασε, παρὲξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διεπέμψε πόλεις.

γ'. Ἤγαγε δὲ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, ἣν τῶν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. προϋθέντα δ' αὐτὸν μετά χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἀχάβος ὑπεδέξατο, καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτου τε εὖ καὶ οἴνου καὶ θυμάτων ἀφθονίᾳ· [z] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι οἱ καὶ [a] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν [b] Γαλαδηνὴν πόλιν [c] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· ἦν γὰρ πατρὸς [d] αὐτῷ καὶ αὐτὸς πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὴν ἐκείνου πατρίδα. τοῦ δὲ Ἰωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ γὰρ εἶναι δυνάμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τὴν ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προεξελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθισάντες ἐπὶ τοῖς ἰδίοις θρόνοις ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινές εἰσι προφῆται, [e] καλέσαντες αὐτοὺς ἀνακρῖναι περὶ τοῦ ἐπὶ τὴν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [f] ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν [g] στρατείαν. [h] καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὴν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' ἧς λαβὼν αὐτὴν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχάβος τοὺς αὐτοῦ προφήτας, [i] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἐρέσθαι [k] τὸν Θεὸν, εἰ δώσουσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [l] ἐπὶ τὸν Ἀδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν [m] τῆς πόλεως, δι' ἣν [n] ἐκφέρειν μέλλοι τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· σωεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσαφάτης, ὅτι ψευδοπροφῆται [o] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [p] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [q] ὁ δ' Ἀχάβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [r] Σύρων βασιλέως· καὶ μὴν τόν γε ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν, περστiterunt, paceque cum eo colenda. Palæstini etiam vectigal constitutum ei pendebant, & Arabes quotannis suppeditabant agnos sexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares & armorum vim *magnam* contra hostes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Benjamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inserviebat, præter eos quos dispositerat in oppidis munitissimis.

3. Filio autem suo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne eum excepit Achabus; militesque ejus comites mensæ hospitali eique splendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter instructæ: rogavitque ut secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *sitam*: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstulisse. Josaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra urbem duo reges, & in suo uterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Josaphatus autem *interim* jussit, ut, si qui *illis* essent vates, accerserentur & de expeditione in Syrum consulerentur, an & illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat *impune*, usque in illam diem.

Josaphatus affinitate junctus Achabo, initaque cum eo belli societate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paral. c. 18.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, jussit ut Deum consulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse & potestatem suam etiam ut ante redacturum) Josaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem & alium, sibi vero invisum, quod infausta vaticinatus fuerit, & prædixerit, fore ut *ipse* à Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michæam,

X. *Achabo suadent falsi vates ut bellum moliatur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.*

o Ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίους,] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11.

p Ὠχύρωσεν] Sic *MSS.* in *Editis* male ἐχυρώσατο. HUDS Lege ὠχύρωσεν. Dein pro ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, legendum forsan πολλάς. Nisi τὸ βαρεῖς respondeat Hebr. בצרות quod LXX. reddunt οἰκήσεις. COCC.

q Τε καὶ βαρεῖς,] Illud τε abest *aliquibus MSS.*

r Ητοίμισε.] Εὐτρέπισε in quatuor *MSS.*

s Ἐδναῖος] Ita cum *MSS.* quod Ἐδναν aut Ἐδναὶ habeant LXXII. Ἐδρᾶος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedrous.*

t Ἰωάννης] Ἰωάνης *Samb.* & *Vat.* Ἰωανὰ LXXII.

v Ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος] Sic *MSS.* καὶ τῆς in *Editis.*

x Ἄλλος δ' ἡγεμών] Ex 2 *Paralip.* c. 17. suspicor hunc locum valde corruptum esse. Paulo quidem aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonat.* (al. *Gozonath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in aliis vero codicibus desunt voculæ istæ, *& præter hos alia centum millia.*

y Θυμάτων] F. θυμιαμάτων odorum seu incensorum. Sic θυμιαμάτων LXX. Gen. XXXVIII. 25. & XLII. 11. & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 4. Rufinus tamen θυμάτων legisse itidem videtur, qui vertit θυματ. *odd. pecudum ubertatem.* SPANH.

z Παρεκάλεσέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* παρεκάλεσε δὴ in *Editis Aliisque.*

a Σύρων βασιλέως,] Iterum ex *Iisdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliisque.*

b Γαλαδηνὴν] Ita cum *MSS.* ut supra p. 211. §. 3. Γαλαδικὴν in *Editis.* Videsis *Cellarium* in Geogr. *Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Γαλαδινικὴν. SPANH.

c Ἀραμαθὰν ἀφέλη·] In *S. Literis* Ραμάθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. HUDS. Conf. infr. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

d Αὐτῷ δ' αὐτὸς] Illa αὐτῷ δ' supplevi ex *MSS.*

e Καλέσαντες] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.*

f Ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι] Ita *Big.* ἐπὶ deest *Editis Aliisque.*

g Στρατείαν.] Ita cum *Big.* ἐπ' στρατείαν *Gall.* 1. στρατιὰν in *Editis Aliisque.*

h Καὶ γὰρ εἰρήνη] Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* spacio vacuo in medio relicto.

i Ὡς τετρακοσίους] Illud ὡς ex *MSS.*

k Τὸν Θεὸν,] Τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.*

l Ἐπὶ τὸν Ἀδαδον] Ἐπὶ Ἀδὰδ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Τῆς πόλεως.] Τῆς insertum dedi ex *Samb.* & *Vat.*

n Ἐκφέρειν μέλλοι] Φέρειν *Vat.*

o Τυγχάνουσιν,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τυγχάνουσιν in *reliquis.*

p Καὶ ἕτερός τις] Καὶ deest *Vat.*

q Ὁ δ' Ἀχάβος,] Illa ὁ δ' Ἀχάβος non agnoscit *Vat.*

r Σύρων βασιλέως.] Τῶν Σύρων *Vat.*

chæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulasset cum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via esset, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, quasi "greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum incolumes re- "versuros, ipsum vero solum in prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significavi, "quam male mihi velit iste homo, & quod adver- "sa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixisset Michæas, "quod par est ut omnia acci- "piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum "spe victoriæ ad bellum gerendum falsi vates in- "citarent, quodque oportet in prælio ipsemet ca- "dat," animo quidem erat anxio solicitoque. At Sedecias, unus è falsis vatibus, *ad regem* accessit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipsum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem usus est ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iste futura prænoscere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædi- "xisse, fore ut apud urbem Isaram in agro Nabu- "thi canes regis cruorem lingerent, quemadmo- "dum & Nabuthi *linxissent*, propter ipsum à po- "pulo lapidibus necatum. Manifestum igitur est "istum mentiri, qui vati præstantiori contradice- "re non veretur, dicens quod tertia abhinc die "moriturus est *rex*. Notum autem fore, an verax "sit & divino spiritu afflatus. mox enim à me pal- "mis percussus manui meæ noxam inferat, quem- "admodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum "illum comprehendere voluisset, manus aresceret. "Opinor enim te utique audivisse hoc factum es- "se." Igitur cum Michæa ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: ut nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi significare his Syriam eversum iturum." Cum autem Michæas dixisset "fore ut paucis post diebus Se- "decias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæ- "ritans, idque eo animo ne pœnas vano auspicio debitas luat," jussit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum abducerent in carcerem com-

Pugnam ei exitio fore denunciat Micheas. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Præstigiis Sedeciæ metu liberatur Achabus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Micheas, cum mala etiam Sedecie predixisset, in carcerem conjicitur. 2 Paral. c. 18.

ιὸν [s] Ιεμβλέε. τοῦ δ' Ιωσαφάτ κελεύσαν[τ]ος αὐτὸν προσαχθῆναι, πέμψας ὑπέσχον, ἄγε τὸν Μιχαίαν. κ[ὁ] δὲ τὴν ὁδὸν ὁ ὑπάχ[ω]ν ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐᾶν αὐτῷ [t] κατα[ψ]ευδεσθ[αι] τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς τ' Αχαβον, κ[αὶ] λέγειν αὐτῷ πάληθὲς ἔτ[ι] συνωρκήσατο, "δεῖ- "ξαι τ' Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ισραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, κ[αὶ] "διωκομένους ὑπὸ τ' Σύρων, καὶ [v] διασκορπιζομένους "[x] ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνῃρημέ- "νων τὰ πρόβατα." ἔλεγέ τε "[y] σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' "εἰρήνης ἀναστρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθ[αι] δ' αὐτὸν μό- "νον ἐν τῇ μάχῃ." τοῦτο φήσαν[τ]ος Μιχαίου, πρὸς Ιωσάφατον ὁ Αχαβ[ο]ς, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι τὸν [z] πάνθρωπον, φησὶ, πρός με ἀφῖξιν, "[a] κ[αὶ] ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτ[ευ]σε." τοῦ δ' Μιχαίου εἰ- πόν[τ]ος, "ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τ' ὑπὸ "[a] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, κ[αὶ] ὡς [b] παρωρμῆσθαι αὐτὸν οἱ "ψευδοπροφῆται ποιήσασθ[αι] τ' πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, "κ[αὶ] ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν [ω] ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δ' τις τ' ψευδοπροφήτ[ων] [d] προσελθὼν, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· [e] λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δ' [f] ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφή- τευσεν ὁ τούτου κρείττων τὰ μέλλοντα σοφιδεῖν. "καὶ γὰρ "τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσαντα ἐν [g] Ιζάρᾳ πόλ[ει], ἐν "τῷ [i] Ναβόθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσασθαι προεἰπεῖν, καθὼς καὶ Ναβόθου τοῦ δι' αὐτὸν κατα- "λιθοβολ[ι]σθ[έν]τ[ος] ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν, ὡς ἔτ[ι] "ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ ταναντία λέγων, "[k] ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [l] ταύτης πυθήσεσθαι. "[m] γνώσεσθαι δ' εἰ ἔστιν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύ- "ματ[ο]ς τῷ δυνάμιν ἔχ[ει]. δύνῃς γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' "ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ [n] Ιαδὼν "τῷ Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσαν[τ]ος "ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [o] οἶμαι πάντως τὸ "γνωόμενον." ὡς οὐδ' πολήξαν[τ]ος αὐτὸν τ' Μιχαίαν, μηδὲν σωφρονεῖν παθεῖν, Αχαβ[ο]ς θαρρήσας, ἄγειν τὴν στρατιὰν προθυμ[ο]ῦτο ἐπὶ τὸν Σύρον. [p] εἰκὸς γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανώτερον [q] ἐποίᾳ πάληθῆ τοὺς ψευ- δοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν ἡ πόλις. Σεδεκίας δὲ, σιδήρεα ποησάμενος κέρατα, λέγει πρὸς Αχα- βον, "[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσιν καταῤῥέψαι "Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰπόν- τα, "τ' Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [s] κρυβησόμενον "ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τ' ψευδολογίας τὴν δί- "κην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [t] ἀπαχθέντα φυλάττεσθαι πρὸς [v] Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορη-

s Ιεμβλέε.] Ιεμβλαέε *Big.* Εμβλέε *Vat.* Ομβλέε *Gall.* 2. Ιεμβλὲ aut Ιεμλὰ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.*

t Κατα[ψ]εύδεσθ[αι]] Καταψεύσασθαι *Gall.* 1. 2.

v Διασκορπιζομένους] Διασκορπισθήσονται LXX. Num. x. 35. SPANH.

x Υπ' αὐτῶν εἰς] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

y Σημαίνειν] Legi vult σημαίνων *Coccejus*, quo pacto de ipso Propheta esset capiendum, verbis illis tectis significante & prædicente, quod &c. HAV.

z Τὰνθρώπου,] Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod. Vat.* φησὶ post τάνθρώπου inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαν- τος Μιχαίου πρὸς Ιωσάφατον, ὁ Αχαβ[ο]ς· ἀλλ' ἔγωγε &c.

a Καὶ ὅτι μοι] Iterum & illa κ[αὶ] ὅτι μοὶ τὰ χείρω προεφήτευσεν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

aa Τοῦ Θεοῦ προλεγομένων,] Articulum etiam insertum dedi ex *MSS.*

b Παρωρμῆσθαι] Sic *MSS.* παρωρμῆσθαι in *Editis.* παρορμῶ- σιν solus *Gall.* 2.

c Επ' ἐλπίδι νίκης,] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoscunt *MSS.*

d Προσελθὼν,] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προελθὼν in *Editis.*

e Λέγειν γὰρ αὐτὸν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέ- γειν γὰρ αὐτὸν ἀληθές.

f Εχρήσατο] Τεκμηρίῳ in plerisque *MSS.*

g Ιζάρᾳ πόλ[ει],] Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ιεζαρᾷ in *Editis.* Ιεριζήλᾳ forsan pro Ιεζρήλᾳ in *Gall.* 2. Ιεζάρᾳ juxta *Epiphanium.* Vide p. 460. §. 6.

h Εν τῷ Ναβόθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσασθ[αι]] Conf. supr. c. 13. §. 8. SPANH.

i Ναβόθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσασθ[αι]] Ναβουθαὶ hîc loci in *Editis.* Ναβουθαὶ *Big.* Ναβουθαὶ *Gall.* 2.

k Απὸ ἡμερῶν τριῶν] 3 dies inde aberat Ramoth. REL.

l Ταύτης πυθήσεσθ[αι].] Vox ταύτης deest in omnibus *MSS.*

m Γνώσεσθ[αι]] Forsan γνώσεσθ[ε]. deest γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.*

n Ιαδὼν] Ita ut supra p. 445. §. 5. Ιαδ[ὼ]ν aut Ιαδ[ὼ]ν hîc loci in *MSS.* Adoniæ *Auctori Const. Apostolic.* l. 4. c. 6. Videsis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amst.*

o Οἶμαι πάντως] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γνώ- σθαι in *Editis.*

p Εικὸς γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν] Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

q Εποίᾳ πάληθῆς] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.*

r Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν] Ως Θεὸς αὐτῷ σημαίνῃ π. καθερείψα- σθαι τὴν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.*

s Κρυβησόμενον ἀμείψειν,] Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall.* 2.

t Απαχθέντα φυλάττεσθ[αι]] Nempe Michæam Prophetam SPANH.

v Αχάμωνα] Αμωνα juxta *Verit. Hebr.* Εμὴ aut Σιμμὴ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet.

x Λεγε-

χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτῳ καὶ ὕδατι αὐτῷ πλειστόπορον.

ε'. Καὶ Ἀχαβος μὲν ὁ Ἰωσαφάτου ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς [x] Ἀραμαθὰν πάλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [y] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπῆγαγε αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ οὐκ ἀπωτέρω τῆς [z] Ἀραμαθῆς στρατοπεδεύεται. συνέθεντο δὲ ὅ, τε Ἀχαβος ὁ Ἰωσαφάτου, ἀποθέσθαι [a] [τὴν Ἀχαβου] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὴν δὲ [b] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα φῆναι ἐν τῇ παρατάξει, καταφρονούμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προφηνέντα. [c] εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν οὐδὲ δίχα τοῦ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἀδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τοῖς στρατηγοῖς μόνῳ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τὸν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἐσθῶτα μὲν τὴν τάξεως, οὐ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. [d] ἀρχομένης δὲ [e] ἠῶς ἄχρι δείλης [f] ὀψίας μαχόμενοι οὐ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [g] πλὴν τοῦ τοῦ Βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ δίκην δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [h] Ἀμαν ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, τιτρώσκει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαβος μὲν οὖν τὸ μὲν συμβεβηκὸς οὐκ ἔγνω πιοῦσα τῷ στρατεύματι φανερὸν, [i] μὴ τραπείσαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν [k] ἐπιστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καιρίως. ὀδυνώμενος οὖν ἔση ἅμα τῷ ἅρματος, [l] ἄχρι δυσμῶν τοῦ ἡλίου, καὶ λιποψυχήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [m] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [n] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος οὖν τοῦ στρατηγοῦ ὅτι τέθνηκεν Ἀχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες οὖν [o] τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [p] Ἰζάρα κρήνῃ, ἣν οὖν καθημαγμένον τοῦ τοῦ βασιλέως φόνου, ἀληθῆ τὴν Ηλίου προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [q] ἀνελιχμήσαντο [r] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [s] αἱ δὲ ἑταιρίζομεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι [t] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν [v] Ραμαθῶνι, Μιχαίου τοῦ προφήτου. [x] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [y] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντὶ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βέλτιον πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δὲ ὅτι προφητείας καὶ τῆς ἐξ ἐκείνων τοιούτων προγνώσεως οὐδὲν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ἅτε τοῦ Θεοῦ τὸ δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [z] γεγενημένων προσήκει τοῖς τοῦ χρεὼν ἰσχύειν, ὅτι μηδὲ προσ-

pingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

5. Atque ita quidem Achabus & Josaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha castra metatur. Convenerant autem Achabus & Josaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, ut isto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem omnino perimerent, nisi unum regem Israëlitarum. Syri autem, prælio commisso, Josaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognovissent, omnes retro se averterunt. Verum à prima luce usque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo solo ad necem quæsito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne *hosti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converso curru ipsum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perstitit *tamen* in curru usque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

Prælium cum Syris commissum; 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Achabus interfectus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in castra se recipiunt: cumque præco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reversus est. Achabi autem corpus *sublatum* Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum esse recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in posterum vero mos patrius erat meretricum, ut in isto fonte se lavarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione prosequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse utilius vaticinio rerumque futurarum per hujusmodi viros scientia, Deo *subinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerunt, nobiscum reputemus fati vim,

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

[x] Ἀραμαθὰν] Conf. inf. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

[y] Αὐτῶν τὴν στρατείαν,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis.*

[z] Ἀραμαθῆς] *Ramatha* in versione *Epiphanii.* Ἀραμάθης in *Editis Aliisque* & sup. v. 4. Ἀραμάθου.

[a] [Τὴν Ἀχαβου] Verba illa uncis inclusa agnoscit *Vetus Interpr.*

[b] Τῶν Ἱεροσολύμων] Illud τὴν ex *MSS.*

[c] Εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεών] Conf. supr, c. 12. §. 4. SPANH.

[d] Ἀρχομένης] Forte ἀπαρχομένης. COCC.

[e] Ἠῶς ἄχρι] In ora *Cod. Big.* & *Gall.* 1. ἡμέρας pro ἠῶς.

[f] Ὀψίας μαχόμενοι] Γενομένης post ὀψίας delevi auctoritate *MSS.*

[g] Καθὼ τοῦ βασιλέως ἐντολήν·] Neminem alium occidere illis mandatum erat, nisi forte ut ad regem sibi viam facerent.

[h] Ἀμαν ὄνομα,] Unde id nomen Ἀμαν? Apud *Rasi* è traditione scribitur fuisse *Naaman.* An hoc idem voluit *Josephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miscet? SCHOTAN.

[i] Μὴ τραπείσαν.] In *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. μὴ τραπῇ δέον.

[k] Ἐπιστρέψαντα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in *ceteris.*

[l] Ἄχρι δυσμῶν] Ἄχρι δυόντος in *MSS.*

[m] Τῶν Σύρων στράτευμα,] Τὸ deest in *Editis.*

[n] Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν] Ἀνεχώρησαν *Big.* & *Samb.*

[o] Τὸν Ἀχάβου] Ita *MSS.* τὸν Ἀχαβου νεκρὸν in *Editis.*

[p] Ἰζάρα κρήνῃ,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεζραήλα *Gall.* 2. Forsan legendum Ἰεζραήλης κρήνῃ.

[q] Ἀνελιχμήσαντο] Ἀνελίχμησαν *Vat.*

[r] Αὐτοῦ τὸ αἷμα·] Illud αὐτῷ ex *MSS.*

[s] Αἱ δὲ ἑταιρίζομεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι τοῦτο διετέλουν.] *Josephi*, ni fallor mens est, meretrices in posterum se lavare solere in aqua ista, quam polluerat sanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi accesserit. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι ὑπὸ τῶν ἵππων τοῦ ἅρματος, οὐκ ἐξεπίτηδες εἰς τὸ αἷμα βυλόμεναι λαπαθῆναι, ἀλλ' εἰς τὸ πηγαῖον εἰς εἰώθασιν ὕδωρ. HUDS. Et Meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt *Rufinus.* SPANH.

[t] Τοῦτο διετέλουν.] Τοῦτον *Samb. Bas. Big.* & *Hen.*

[v] Ραμαθῶνι,] Conf. sup. c. 12. §. 3. SPANH.

[x] Συμβάντων] Συμβάντων οὖν Ἀχαὼ τοῦ υ. τ. δ. πρ. εἰρημένων solus *Vat.*

[y] Μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντὶ καὶ σέβειν, καὶ ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βέλτιον πιθανώτερα δοκεῖν·] Quantum Prophetis tribuendum, & quod inevitabilis fati necessitas vid. αἰλωσ. lib. 5. c. 13. §. 7. Ubi de Fato loquitur ut Pharisæus; sic sæpe alibi, ut αἰλωσ. lib. 6. c. 1. §. 8. & cap. 2. §. 1. & c. 4. §. 8. ut & c. 5. §. 4. SPANH.

[z] Γεγενημένων] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γενομένων in *reliquis.*

vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, evitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati sunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum successit Ochozias ejus filius.

Ochosias Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Finis Libri octavi.

νωσκόμενον αὐτὸ ἀφυγιῶν ἐστιν· ἀλλ' ἐπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεῦον χρηστοῖς, αἷς εἰς τὸ [a] πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ θεράπτει. Φαίνεται οὖν καὶ Ἀχαὰβος ὑπὸ τούτου τοῦ ψεύσματος ἀπατηθεὶς, [b] ὡς ἀπιστήσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἧτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πεισθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Ὀχοζίας διεδέξατο.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

a Πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ] Ποθὲν *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1.

b Ὡς ἀπιστῆσαι] Ὥστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ͂ ΕΝΑΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos superavit.*
2. *Quomodo ei cognominis Joramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*
3. *Quod Idumæa ad defectionem versa, & Arabibus bello eum aggressis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipse, in nequitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*
4. *Expeditio Syrorum & Damasci regis contra Joramum Israëlitarum regem: utque ille, in Samaria obsessus, præter opinionem è periculo evasit.*
5. *Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps ejus universa, & Hierosolymorum rex Ochozias.*
6. *Quod post mortem ejus in Israëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam usque stirpem.*
7. *Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.*
8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damascum reversus est.*
9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, illos devicit.*

α'. Ως στρατευσάμενος ὁ Ἀχάβου παῖς Ἰώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος, βασιλεύων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τοὺς ἀρχοὺς πάσων λαῶν, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τῆς Ἰδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατοπεδευσάντων ἐπ' [b] αὐτὸν Ἀράβων, ἥτε δυνάμεις αὐτοῦ πᾶσαι διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ πλὴν ἑνὸς ὄντος ἔτι νηπίου· καὶ μετὰ τούτοις αὐτὸς, ἀσθενὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία δὲ Σύρων καὶ Δαμασκοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ὑπὸ μὲν τῆς Σαμαρείας, ἀδοκήτως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.

ε'. Ως [c] αὐτὸς Ἰώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ἰηοῦ ἀναιρεθεὶς καὶ ἐπαρχὸς, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας.

ς'. Οτι μετὰ τοῦτον πολὺν ὁ Ἰηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνή τις, Γοθολία τὄνομα, τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ἰώδαος, τὸν [e] Ὀχοζίου παῖδα [f] Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Αζαὴλ δὲ Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τὴν τε χώραν αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν [g] Σαμαρειτῶν πόλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως [k] Αμασίας, ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατεύσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως

a Ἐν τῇ ἑνάτῳ] *Al.* ἐν τῷ ἑνάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνάτῳ λόγῳ.
b Αὐτὸν Ἀράβων,] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
c Αὐτὸς Ἰώραμος] Illud αὐτὸς ex *MSS.*
d Ἰωδαος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ἰωάδας *Vat.* Ἰώδας in *Editis.* Ἰωδαὶ vel Ἰωχοὰς LXXII.
e Ὀχοζίου] Iterum ex *MSS.* ipsoque *Josepho*, paulo infra. Ὀζίου hîc loci in *Editis.*
f Ἰώασον βασιλέα] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in reliquis deerat Ἰώασον.
g Σαμαρειτῶν πόλιν,] Σαμαρείων *Vat.*
h Ὀλίγῳ πάλιν] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.*
i Ὑπέστρεψεν·] Ἀνεζεύξιν *Vat.* & *Gall.* 2.
k Αμασίας,] *Al.* Αμασσίας & Αμασσίης. in *Cod. Vat.* Σαμαείας.

l Στρα-

ί. Ως αὐτὸς ἔτ῀, πολεμῶν πρὸς τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώασον, ἡττᾶτ῀ μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτ῀, κ῍ πολλὰ χρήματα δὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτ῀ βασιλείαν· κ῍ ὡς ὁ παῖς αὐτ῀ Οζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατ῍.

10. *Ut ille ipse, bellum gerens adversus Joasum Israëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas subegit.*

ια'. [l] Στρατεία δ' τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέως [m] Ιεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, κ῍ νίκη.

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, & victoriam reportat.*

ιβ'. [n] Ως ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμεν῀ ἐπὶ Σαμάρειαν, κ῍ πολλὰ χρήματα ἀπὸ [o] Φακέε δ' βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμεν῀, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

12. *Ut Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

ιγ'. Οτι στρατευσάμεν῀ [p] Αρᾶσης ὁ Δαμασκῆ βασιλεὺς ἐπὶ Ιεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Αχάζιον τ῀ βασιλέα, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τ῀ βασιλέα Ασσυρίων, πεῖσαι τύπους αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

13. *Quod Araſes Damaſcenorum rex, exercitu in Hieroſolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, ut, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

ιδ'. Ως κ῍ κρατ῀ ἔλαβεν ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· κ῍ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τ῀ βασιλέα, τὸν δ' ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

ιε'. Ως [q] Σαλμανάσαρ῀ ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμεν῀ ἐπὶ Σαμάρειαν, κ῍ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τ῀ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα [r] Ωσέην ἁλοὺς στρατευσάμεν῀ τὴν πόλιν [s] ἀπέκτεινε· κ῍ ὡς ὁ Ασσύριο῀ τὰς δέκα τ῀ Ισραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τ῀ Περσίδ῀ τὸ τ῀ Κυθαίων ἔθν῀ εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, ὃς Ελλῆνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: utque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthæorum è Persia in eorum regionem migrare jussit, quos Græci Samares appellant.*

l Στρατεία] Hunc titulum insertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

m Ιεροβοάμου] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Josephi.* in *MSS.* Ιωράμου.

n Ως ὁ τ῀] Hic titulus debetur *iisdem.*

o Φακέε] *Al.* Φακείε.

p Αρᾶσης] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Josepho* infra in *textu.* Ραασίνης *Vat.* Αρασὶν in *Editis.* Ραασὼν LXXII. *Rasin* aut *Rasen* cum *Vet. Interpr.*

q Σαλμανάσαρ῀] *Al.* Σαλμανάσαρ῀.

r Ωσέην] Ita è *Cod. Vat.* ὃς ἓν in *Editis Aliisque.*

s Απέκτεινε·] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ᵃ ρνζ.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rursus de Josaphato: ut judices constituit, Deique auxilio hostes superavit.

Deus ignoscit Josaphato ob societatem cum Achabo initam.

IOSAPHATO autem regi Hierosolyma reverso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accusabat eum societatis initæ cum Achabo homine impio & scelerato. "Deum "enim hanc quidem rem molestè tulisse, dicebat, "eum tamen, licet peccaverit, nihilominus è ma- "nibus hostium eripuisse, quod bona & laudabili "esset indole." Et tunc quidem rex se convertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolan-

Josaphatus suos pietatem docet & justitiam. 2 Paral. c. 20.

das. Post hæc autem cœpit omnem ditionis suæ regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio à Deo latam & ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subjectis, judicibus, hortatus est *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam justitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit æquum statuerent & decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam judices è sacerdotibus & Levitis & populi primoribus constituit, monuitque accurate & juste in omnibus judiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus gravioribus disceptantes ex aliis civitatibus eos consultum mittant, illis oporteret justam majori studio ferre sententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honesta & justissima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex suum habet domicilium. Horum autem principes

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ιωσαφάτου· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ θεῖ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, σωζομένῳ εἰς Ιεροσόλυμα, μετὰ τὴν συμμαχίαν τὴν πρὸς Αχαβον τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, λοιδ ᵇ Αδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι σωζομένῳ λοιδ, ὡς προεφήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τὴν πρὸς Αχαβον συμμαχίαν ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸ μὲν Θεὸν ἀηδῶς μὲν ὅτι τοῦτο ἀφαι- "ρῆναι, ῥύσασθαι μέντοι, καίπερ ἡμαρτηκότα, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ὅσον ἀγαθὴν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν πολε- "μίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται καὶ Θεόν. ᶜ μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε περιερχόμενος κατὰ κύκλῳ πᾶσαν ᵈ ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τοὺς λαοὺς διδάσκων, τοῖς νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως παρὰ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν ᵉ πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς καταδείξας κατὰ ἑκάστην πόλιν τῶν βασιλευομένων παρ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ὄντως ὡς θεοῦ δικαίᾳ προνοουμένους κρίνειν τοὺς ὄχλους, μήτε δώρων, μήτε ἀξιωμάτων τῶν κατὰ γένος διὰ πλῆθος ἢ διὰ γῆς εἶναι δοκίμων, ᶠ βεβαιεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ὑπειρημένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, καὶ πάλιν ἑκάστων τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατῆκτο δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ ᵍ ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τῶν πληθῶν φερομένων, ἀξιωνέους ὑπομελεῖς καὶ δικαίας πιεῖσαι ʰ πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτοὺς πόλεων, ⁱ τούτοις δεῖ μὴ πάλιν καὶ ἀσμένους ᵏ ἀποφαίνειν δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τοὺς ἐν ˡ αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τοῦτο εἶναι ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δικαίαν ὁ βασιλεὺς ἔχει, πρέπειν ἀσφαλεῖς εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀπο-

δείκνυ-

a ρνζ.] Ita *Bas. Vat.* & *Gall.* 6. ρν'. μῆνας ζ'. *Big. Samb.* & *Gall.* 1 2. Sed *Is. Vossius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) restituit ροζ'. μῆνας ζ'. In *Epiphanii* libris CL. *menses* VI. aut præcise CLXXII. aut denique CLXXX. *menses* VI.

b Αδάδῳ] Hic in quibusdam *Codicibus* Αδερίῳ, & Αδεσ. Videsis *Annott.* ad p 463. §. 1.

c Μετὰ ταῦτα] Μετὰ ταῦτα δὲ περιερχόμενος τὴν χώραν ὥρμησεν ἐπὶ κ'. *Big.* & *Gall* 1.

d Ὅσης αὐτὸς ἦρχε,] Ὅση αὐτῷ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ὅσης αὐ ος ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐδίδασκεν *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legisse videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὥ. περιῆρχεν ἐπὶ κ. π. ὃ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸ λαὸν ἐδίδασκεν. nam vertit, *post hæc autem cœpit omnem suam provinciam circuire, & populum edocere &c.*

e Πρὸς] Περὶ *Big.* & *Gall.* 1.

f Βεβαιεύειν] Ἐφορεύειν solus *Vat.*

g Ἐκ τῶν Λευιτῶν,] Illa ἐκ τῶν desunt *Vat.*

h Πάσας τὰς κρίσεις·] Ejecimus μὲ post πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

i Τούτοις δεῖ μὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὲ (δὴ *Cocc.*) in *reliquis.*

k Ἀποφαίνειν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legisse videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφαίνας in *Editis Aliisque* HUDS. Lege ἀποφαίνας. ut ποιεῖσαι quod præcedit. COCC.

l Αὐτῇ τῇ πόλει] Sic cum *Iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν τούτῃ in *Editis Aliisque.*

m Ἀμω-

δείκνυζιν, [m] Αμασίαν τ̃ ἱερέα Ϲ Ζαβαδίαν, ἐκ τ̃ Ἰούδα φυλῆς [n] ἑκατέρας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τ̃τον τ̃ τρόπον διέπαττε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δὴ τ̃ αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται Ϲ Αμμανῖται, συμπαραλαβόντες Ϲ Αράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [o] στρατοπεδεύοντ̃ πρὸς [p] Εγγαδδὶ πόλιν, κειμένην πρὸς τῇ [q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [r] ἀπέχουσαν σταδίους τ̃ Ιεροσολύμων. [s] φύεται δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστ̃, καὶ [t] ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δὲ Ιωσάφατ̃ ὅτι τ̃ λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸ χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τ̃ δῆμον τ̃ Ιεροσολυμιτῶν [u] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατ̃ πρόσωπον τ̃ ναοῦ ἠύχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τ̃ Θεὸν βοηθεῖν αὐτῷ δυνάμιν Ϲ ἰσχυὰν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ γὰρ τ̃τον δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν [x] κατασκευασαμένους αὐτὸ, ὅπως [y] ὑπερμάχῃ τ̃ πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [z] ἐπ' αὐτὸ πολεμήσαντας ἐλθεῖν ἀμυνῆ· οἱ τὴν [a] ὑπ' αὐτὸ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάσης αὐτ̃ς. τοσ̃τ' εὐχόμενον, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα Ϲ τέκνοις [b] ἱκέτευεν. [c] Ιαζιήλ Ϲ δὲ τὶς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσον τὸν [d] ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τ̃τι πλήθει λέγων Ϲ τ̃ Θεὸν ἐπακ̃σαι τ̃ εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν [e] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [f] ἐπαγγέλλεσθαι. προσέταξε δὲ τῇ ὑπαύριον τὸν στρατὸν ἐξελάσαντας τοῖς πολεμίοις ὑπαντ̃ν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [g] ἐπὶ τ̃ μεταξὺ Ιεροσολύμων Ϲ [h] Εγκάδδης [i] ἀναβάσεως, [k] λεγομένης δὲ ἐξοχ̃ς· καὶ μὴ [l] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [m] στ̃ναι δὲ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. ταῦτ' δὲ προφήτου τοῦτα εἰπόν Ϲ, ὁ μὲν βασιλεὺς Ϲ τὸ πλῆθος Ϲ, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [n] ἠυχαρίστουν τε τῷ Θεῷ Ϲ προσκυνοῦντες· οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Αμα δὲ ἡμέρᾳ [o] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑπερκάτω [p] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τ̃ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ δεδιέναι μὲν [q] αὐτοῖς εἰς μάχην· προστησαμένους δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τ̃ σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τ̃ ὑμνοῦντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν

fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus illorum ſe præliaturum eſſe: præcepitque ut die ſequente cum exercitu obviam hoſtibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum aſcendentes Hieroſolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, ſed ſtare & tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixiſſet, rex quidem & populus, ſummiſſo ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes inſtrumentis *ſuis* canebant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paral. c. 20.

Jazielus vates Judeis victoriam ſpondet. 2 Paral. c. 20.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoæ ſubjectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus eſt vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quaſi jam regionem noſtram ab hoſtibus

m Αμασίαν] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini*. Non dubito tamen quin ex *S. Literis* Αμαρίαν ſcribendum ſit.

n Ἑκατέρας.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ*. In *Editis* ἑταίρας, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno*. hac autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843.

* *Cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt*,] Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

o Στρατοπεδεύοντ̃]] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθεζόμενον.

p Εγγαδδὶ πόλιν,] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Εγγαδὶ hic loci in *Editis*. vitioſe, στρατιγαδαὶ πόλει κειμένῃ *Samb.* στὰς Ἰάδα πόλει κειμένῃ *Big. Gall.* 1. 2. ἐπαδαπόλι *Gall.* 2. στὰν Ιτάδα πόλιν κειμένου *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (lib. 3. de *B. J.*) Εγγαδαὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda*. Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Εγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. HUDS. Conf. lib. VI. c. 13. §. 4. & de Bell. Jud. lib. IV. c. 7. 2. Εγγαδδὶ, apud Gaddi Civitatem. *Ruffinus*. circa paludem Aſphaltidem. Idem *Ruſinus* Aſphaltidem lib. IX. c. 10. §. 1. SPANH.

q Ασφαλτίτιδι λίμνῃ,] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & alibi ipſe *Joſephus*. in *Editis Aliiſque* Ασφαλτίδι.

r Απέχουσαν σταδίους] Απεχοῦσι *Samb.* ἀπεχούσης *Big.*

s Φύεται] δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστ̃, καὶ ὀποβάλσαμον.] Palma & Balſamum prope urbem Εγαδ ſeu Gaddi. Theophr. H. Pl. l. IX. c. VI. p. 176. Balſamum dicit provenire ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, *nempe* Syriam Palæſtinam ſeu Judæam. conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

t Οποβάλσαμον.] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balſamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Arbuthnott.* ad p. 438. §. 6. *Abdollotiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Schems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum.

u Εἰς τὸ ἱερόν·] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Deſcriptione Templi*, c. 8.

x Κατασκευασαμένους αὐτ̃,] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκάσασμένους in *reliquis*.

y Υπερμάχῃ] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχῇ) *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque*.

z Επ' αὐτὸ πολεμήσαντας] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *cæteris*.

a Υπ' αὐτ̃ δοθεῖσαν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτ̃ in *Editis Aliiſque*.

b Ικέτευεν.] In *aliquibus* ικέτευον. ικέτευε τ̃ Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1.

c Ιαζιήλ Ϲ] Ita *Baſ.* & *G.* Ιαζίηλ Ϲ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazihel*, & *Zachel*, & *Ezechiel*. Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Οζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

d Εκκλησίαν,] קהל in Hebr. REL.

e Αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς] Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *cæteris*.

f Επαγγέλλεσθαι.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλειν.

g Επὶ τ̃ μεταξὺ] Illa ἐπὶ τ̃ inſeruimus ex *MSS.*

h Εγάδδης] *Al.* Εγάδης. Vide ſupra, ad p. 473. §. 1.

i Ἀναβάσεως,] *In aſcenſu gaddi, qui locus dicitur culminis*, Heb. מעלה הציץ f. ἀναβαίνοντας ἐπ' ἀναβάσεως τ̃ λεγομένης ἐξοχ̃ς. COCC.

k Λεγομένης] Ita lego cum *Cod. Vat.* in verſione autem ſequor *Epiphanium*. in *Editis Aliiſque* λεγομένη δὲ ἐξοχή. Eſt qui ſuſpicatur vocem unam aut alteram excidiſſe. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tſitſi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hieroſolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam.*

l Συμβαλεῖν] Ita *Vat.* συμβαλῶν in *Editis Aliiſque*.

m Στάντας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ϛάντα in *Editis*.

n Ηὐχαρίστουν τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τε.

o Προελθὼν ὁ βασιλεὺς] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσελθών.

p Θεκώας πόλεως,] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Joſephus*. Θεκόας in *Editis Aliiſque*. HUDS. Conf. de Vitâ §. 75. SPANH.

q Αὐτοῖς εἰς μάχην·] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtibus liberaſſet. Placuit omnibus *hæc* ſententia; quæque *ille* ſubjecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & conſternationem. Illi enim, ſe ſibi invicem hoſtes eſſe rati, ſe *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſalvus evaſerit. Joſaphatus autem, converſo in vallem aſpectu, ubi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaveribus ſtratam animadverteſſet, lætatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſervatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, & mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta utique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus univerſus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iſte* Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

Ammanitæ & Moabitæ ſe inter ſe occidunt. 2 Paral. c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis & ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtæ omnes metu illius perculſæ erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Joſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex juſtitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Joſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

Joſaphati claſſis naufragium. 2 Paral. c. 20.

ωθὲν τ πλεμίων. ἤρεσε δ᾽ ἡ τ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβάλοντο, τοῦτ᾽ ἔπραττον. ὁ δ᾽ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε τ παραχρὴ τὰς Ἀμμανίτας. οἱ δ᾽, δόξαντες [r] ἀλλήλοις πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ὀκ τ τοσούτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατ@ δ᾽ [s] ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ [t] συνέβαινεν ἐστρατοπεδεύκεναι τὰς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥδη μὲν ἐπὶ τῷ εὐοδόξῳ τ τ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτὸς αὐτὸς δι᾽ ἑαυτ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τ ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας [v] σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθ@. τῇ τετάρτῃ δ᾽ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον & φαραγγώδη τόπον, τὴν τ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνόγησεν· ἀφ᾽ ἧς καὶ εὐσημορίαν ἔσχεν ὁ τόπ@, Κοιλὰς Εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ᾽ [x] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μὴν μέντοιγε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκριβεῖσιν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες ὅτοι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντ@. καὶ Ἰωσάφατ@ μὲν ἔκπυστος μὴ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγεν. πρὸς δ᾽ Φίλ@ καὶ τῷ τ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τ Ἰσραηλιτῶν, φιλίας ὃν [y] κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νηῶν, [z] εἰς τε Πόντον πλεουσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θράικης ἐμπόρια, διήμαρτε τ κτήματ@. [*] διὰ μὲν μεγέθος ἀπώλεσε τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι πρὸς ἐκεῖνος ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν δὴ πρὸς τ Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον ἔτως εἶχεν.

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ὀχοζίου βασιλέως Ἰσραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ἠλίου τ προφήτου.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

A Chabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis; atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è

Ὀ δ' Ἀχάβου παῖς Ὀχοζίας ἐβασίλευε τ Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ πεποιημέν@ τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοι@ τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ἱεροβοάμῳ, τῷ [b] πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τ λαὸν εἰς πλάνην ἐξαμένῳ. τὴν δ᾽ βασιλείαν ἔτ@ ἤδη δεύτερον ἔχοντ@, ὁ τ Μωαβιτῶν ἀφίστη βασιλεὺς αὐτῷ, καὶ τὰς φόρους, ὃς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δ᾽ τ Ὀχοζίαν καταβαίνοντα διὰ τ [c] στέγης τ οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς [d] τ [e] Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυθησόμενον εἰ τ σωτηρίας. φανεὶς δ᾽ ὁ τ Ἑβραίων Θεὸς Ἠλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [f] ὑπαντήσαντα πυθέσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ἰσραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι [g] ἔπεμπε πρὸς τ ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τ σωτηρίας [h] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ

[r] Ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον,] Lege πολεμίους ἀλλήλους ἀπ. COCC.

[s] Ἀποβλέψας] Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis.*

[t] Συνέβαινεν ἐστρατοπεδεύκεναι] Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινε στρατοπεδεύκεναι.

[v] Σκυλεύσαντες] Σκυλεύοντες ἔκαμον *Vat.*

[x] Ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν] Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis.*

[y] Κοινωνήσας] Sic *Big.* (*Cocceius*) *Samb.* & *Vat.* κοινήσας in *Editis Aliisque*, forſan pro κοινώσας.

[z] Εἴς τε Πόντον] Vide *Bootium* in *Animadverſ. S.* lib. 3. c 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.

[*] *Præ magnitudine periêre navigia:*] *Sc.* quod regi non poterant.

[a] Ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλεσε τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι ὠφέλησεν ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν πρὸς τ Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον ἔτως εἶχεν.] Navigia ob magnitudinem abſorpta. 1 Reg. XXII. 49. dicitur Rex Joſaphat feciſſe naves Tharſis (תרשיש) ad navigandum in Ophir. LXX. verò in MS. Alex. ἐποίησεν νῆας ἐ πορεύθῆναι * Ὀφειρά. SPANH.

[b] Πρώτῳ παρανομήσαντι,] Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit. *& prius iniquitatem fecerat.*

[c] Στέγης τ οἰκίας] T:γης *Big.* & *Samb.*

[d] Τὸν Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ Θεῷ,] Τὸν & mox τῇ Θεῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Syat. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1.

[e] Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ θεῷ] In *Editis* Ἀκκάρων. atque ita vel Ἀκκαιῶν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hic vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ἀκκαρὼν (ut & *Cocceius*) feci. HUDS. Ad Deum Acharo Muſcam *Ruſinus.* LXX. 2 Reg. 1. 2. ἐπιζητήσατε ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Hebr. בעל זבוב אלהי יקרון *dominus* muſcarum ſeu Μυίαγρ@ vel Ἀπόμυι@ Græcorum. SPANH.

[f] Ὑπαντήσαντα] Ὑπαντήσοντα *Samb.*

[g] Ἔπεμπε πρὸς τ ἀλλότριον] Πέμπει *Vat.*

[h] Ἐρησομένους,] Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθησομένους. ἐκελεύετέ τε αὐτοὺς in *Editis.*

τῆς

καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ ἀφεύξεται τὴν νόσον. ἃ ἦ Ηλία ποιήσειν ὁ θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, ὡς ἀχρεῖα ἀπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [i] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαι τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν πρόσω χωρεῖν· ἀναστρέψαντα δὲ εἰπεῖν ἐξ ἐντολῆς τοῦ Ισραηλιτῶν θεοῦ, ὅτι κάκιον ἕξει ἡ [k] νόσος. τοῦ δὲ βασιλέως σημήναι [l] αὐτοῖς τὸν τοῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον [m] δασὺν τὴν ζώνην περιβεβλημένον δερματίνην. σαφεῖς δ' ἐκ τούτων Ηλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον μετὰ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀναβῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβαντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσασθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ τοῦ προφήτου ἀληθῆς ὑπάρχειν, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι [n] τοὺς περὶ τριάκοντας αὐτὸν, εὐχετο, καὶ πρηνὴς καπνισθεὶς ἀφθείρει τὸν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τοῦ δ' ἀπωλείας τοῦτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ηλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις καὶ [o] τὸ πρότερον συναπέφηνεν. ἀφικόμενος δὲ καὶ τοῦτο τῷ προφήτῃ βίᾳ [p] λαβεῖν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ καταβαίη βουλόμενος, [q] ὀξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεργάσατο καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τούτου ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρονίμως καὶ λίαν ὑπτιάσας τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ὃν σωβεῖσθαι ἦν εἶναι τὸν Ηλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γνοὺς ἃ ἔλεγεν, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως ἀμελῶν προστάγματι [r] παρεῖη πρὸς αὐτὸν, καὶ [s] οἱ περὶ αὐτὸν πεμφθέντες, οὐκ ἑκόντες, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰτίαν ἦλθον. ἐλεῆσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίουν [t] τοὺς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξαμένου δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ ἀστεῖον καὶ ἥδιος ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠσπάσατο αὐτόν. προσαγομένου δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν θεὸν ἐδήλου λέγων· "ἐπειδὴ καταφρονῶν αὐτοῦ [v] μὲν ὡς οὐκ ὄντος θεοῦ, καὶ τὴν "νόσον [x] οὐδὲν ἀληθῆ προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν "Ακκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυνθανόμενος μα- "θεῖν ἔσεσθαι σοι [y] τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανε. διεδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ιώραμος· ἅπας γὰρ κατέσπευψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ιώραμος ἦν τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [z] Αχάβῳ προσπλησιάσας γόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. [a] ἰῶ δὴ τἄλλα δράσας. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἕως τοῦ σήμερον αὐτοῦ τὴν τελευτὴν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. [b] περὶ μέντοι Ηλίου, καὶ Ενώχου [c] γεγονότος πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐν

morbo non convaleſcet. Cum autem feciſſet Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, ſtatim ad regem ſe receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & cauſam interrogante, reſponderunt hominem quendam illis occurriſſe, & vetuiſſe quidem ulterius progredi, reverſos autem tibi dicere ex mandato Dei Iſraëlitarum, quod ingraveſcet morbus. Cumque rex illis imperaſſet, ut illum qui iſta dixerat ei indicarent, ajebant hominem eſſe hirſutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam eſſe, quem nuncii deſcriptum dederant, tribuno, quem ad eum miſit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad ſe adduceret. Tribunus autem, qui miſſus fuerat, cum illum inveniſſet in montis vertice ſedentem, juſſit ut deſcenderet & ad regem veniret: hoc enim ipſum jubere. ſin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixiſſet, ſe precaturum eſſe ut ignis de cœlo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, & preſter *ſubito* delatus tribunum ejuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ira accenſus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens *propere* deſcendat, *vate* contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audiviſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens & moribus manſuetis, poſtquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande illum compellavit, & non neſcire dicebat, quod invitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque ii qui ante cum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, ut ſortis ipſius miſereretur, & illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque urbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniſſet, ei vaticinatus eſt, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipſum contempſiſti, "perinde ac ſi Deus non eſſet, nihilque veri de "valetudine prædicere potuiſſet, ſed ad Accaro- "nenſem *deum* miſiſti, illum percontans quem fi- "nem habiturus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

2. Atque ille quidem brevi poſt tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Joramus, nequitia patris *ſui* Achabi ſimilis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum uſque diem quiſquam novit qui fuerit ejus exitus. Diſcipulum autem reliquit Eliſſæum, ſicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt,

Ochoziæ brevi moriturum, id quod accidit, prædicit Elias. 4 Regum, c. 1.

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 1.

Joramus Iſraëlitarum rex, ſceleratus & impius.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

[i] Τῆς ἐπανόδου,] Illud τοῦ ex *MSS.* ἢ τάχους τοῦ ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui ſolet *Joſephus.*

[k] Νόσος.] Sic *MSS.* in *Editis* articulus deſideratur.

[l] Αὐτῷ τὰ ταῦτα] Αὐτῷ τὸ εἰρῆσθαι ταῦτ' εἰρηκότα ἐντελαμένα *Hen.* & *Busb.*

[m] Δασὺν] בעל שער eſt in Hebr. quod ad veſtes hirſutas alii referunt. REL.

[n] Τοὺς τε σραλιώτας] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* τοὺς σρατ. [o] Τὸν πρότερον] Ita cum *MSS.* τὸ πρῶτον ἀπεσταλεν in *Editis.*

[p] Λαβεῖν] Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.*

[q] Εὐξαμένου] Εὐξάμενος καὶ τοῦτο π. δ. καθὼς καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

[r] Παρεῖη πρὸς αὐτὸν,] Ita in *Editis.* παρεῖη in *MSS.*

[s] Οἱ περὶ αὐτὸν πεμφθέντες,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτὸν in *Editis.*

[t] Τούς τε σὺν αὐτῷ] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Aliiſque τε deeſt.

[v] Μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ,] Illud μὲ etiam ex *MSS.*

[x] Οὐδὲν ἀληθὲς] Οὔτε ἀληθὲς *Big.* & *Samb.* ἢ προειπεῖν δυναμένου τἀληθὲς *Vat.*

[y] Τὸ τέλος τῆς νόσου,] Τὸ deeſt *Big.* & *Samb.*

[z] Αχαάβῳ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν χρησάμενος καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὸ Θ. ne Græce quidem, & nullo plane ſenſu. HUDS. Vet. *par fuit Achab malignitate, regnavitque annos* XII. *homo iniquitate circa Deum & impietate plenus.* Forte, *à patre mutuatus.* vel, *patrem imitatus malitia.* COCC.

[a] Ἰῶ δὴ τἄλλα] Forte ἰῶ τἄλλα. vel ἰῶ δὲ τἄλλα. COCC.

[b] Περὶ μέντοιγε Ηλία, καὶ Ενώχου τοῦ γεγονότος πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Enochus & Elias ἀφανεῖς facti, ignorata eorum morte. Notus verò Eliæ raptus in cœlum per currum igneum è 2 Reg. II. 11. SPANH.

[c] Γενομένου πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Γεγονότος *Vat.*

est, quod evanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

τ ἱερεῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Josaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Elisæo editis, & de morte Josaphati.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώραμος ὁ Ἰωσάφατος ἐπεστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· καὶ τὰ θαυμάτων Ἐλισσαίου, καὶ τελευτὴ Ἰωσαφάτου.

Joramus cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum suscepisset Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Misan, bellum inferre statuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipsius Achabo in tributum pensitaret * ovium intonsarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, misit etiam ad Josaphatum, obsecrans ipsum, ut, cum à principio amicus esset paternus, socia secum arma jungeret, bello Moabitas persequuturo, qui *tum recens* à regno suo defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in belli societatem pertracturum. Joramus autem, cum ad se delata essent hujusmodi de auxiliis promissa à Josaphato facta, cum exercitu suo Hierosolyma veniebat: & ab Hierosolymorum rege splendide exceptus, cum illis visum esset per Idumææ solitudinem contra hostes proficisci, (haud enim exspectaturos esse ut per deserta iter facerent) tres illi reges Hierosolymis egressi sunt, rex ipse Hierosolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum septem dierum iter circuivissent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & solicitudine essent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à se ductos Moabitarum regi sine pugna dediturus sit. Illum vero Josaphatus, quod justus esset, confirmabat & excitabat; jussitque ut in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem unus è servis regis dixisset, se vidisse illic Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, tres reges suasu Josaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero *instabat* Joramus. At cum dixisset Elisæus, ne illi molestiam facesseret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim *proculdubio* veros esse, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos servaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Josaphatum virum sanctum & justum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim *hunc* requisivit) eo psallente Dei spiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, "neque pluvia cum impetu delapsa, cernetis fluvium aqua repletum, ita ut & milites & jumenta aquatione vobis conserventur. neque vero "hoc solum per Deum assequemini, sed & ejus "ope ex hostibus victoriam reportabitis, & pulcherrimas munitissimasque Moabitarum urbes

d Ὑπολαβὼν ἡ τὴν βασιλείαν Ἰώραμος, ὅτι τ Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύσῃ βασιλέα, e Μισᾶν ὄνομα, f ᾧ γὰρ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ὑποτασσόμενος, φόρους τελῶν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς τόκοις. συναθροίσας οὖν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε καὶ πρὸς Ἰωσάφατον βασιλέα Ἰούδα αὐτὸν, ἐπὶ φιλίᾳ ἀπ' ἀρχῆς ὑπαρξάσης αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχήσειν πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας ἐκφέρων μέλλοντι, ὑποσχόμενος αὐτοῦ τ βασιλείας. ὁ δ' ἐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ h καὶ τ Ἰδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, i στρατεύσαι. Ἰώραμος ἡ πιστῶν αὐτῷ τ βασ. k Ἰωσαφάτου περὶ τ συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τ βασιλέως τ Ἱεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς λαβὼν τ ἐρήμου τ Ἰδουμίας πεῖσαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς πιστὴν ποήσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ὅ, τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τ Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τοὺς ὁδοὺς αὐτοῖς τ ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνίας μὲν ἅπαντας, μάλιστα δ' τ Ἰώραμον, καὶ l ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασόμενος ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ m παραδώσων αὐτοὺς τῷ n τ Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς ᾧ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ ᾧ Θεοῦ, τί πιστὸν ἡμῖν ἔσται. οἰκέτης δέ τις τ Ἰωράμου φήσας ἰδεῖν αὐτόθι τ Ἠλίου μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπῆσαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου παρομόσαντος. ἐλθόντες δ' ὅπου τὴν σκηνὴν ᾧ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκὼς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τὸν δ', μὴ ° διενοχλεῖν αὐτῷ φερόμενον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἢ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐθέλειν προφητεύειν ἢ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὁμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα ἢ δίκαιον, p ἀχθέντα ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπιζήτησε γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἐνθέου γιγνόμενον προσέταξε τοῖς βασιλεῦσι, q ἐν τῷ χειμάρρῳ πολλὰς ὀρύξαι βόθρους. "ὅτι γὰρ νέ-"φος, ὅτι πνεῦμα ἐγγενόμενον, ὅτι ὑετῶν καταῤῥαγέ-"των, r ὄψεσθε πλήρη τ ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν ἢ τ στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια s διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ τ ποτῶ. ἔστι δ' ὑμῖν ὁ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἢ t κρατήσετε τ ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας ἢ ὀχυρω-"τάτας

d Ὑπολαβὼν] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* παραλαβὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

e Μισᾶν ὄνομα.] Μεισὰν *Vat.* Μεισὴν *Gall.* 1.

f Τῷ γὰρ ἀδελφῷ αὐτοῦ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μισᾶν ὄνομα φόρους τελοῦντα Αχ.

* *Ovium intonsarum centena millia.*] Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

g Τὰ οἰκείαν δύναμιν,] Illud τὰ ex *MSS.*

h Καὶ τ Ἰδουμαίων] Sic *MSS.* καὶ τῶν Ἰδ. τ βασ. in *Editis.*

i Στρατεύσαι.] Συστρατεύσαι solus *Vat.*

k Ἰωσαφάτου] Τοῦ ante Ἰωσαφάτου delevimus auctoritate *MSS.*

l Ὑπὸ λύπης] Ita *Big. Samb.* & *Gen.* λύπης *Basil. Altique.*

m Παραδώσων] Ita *Big.* & *Vat.* παραδόσοντας *Basil.* & *G.* παραδώσοντ' *Samb.*

n Τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ.] Illud τῶν ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσάφατος.

o Διενοχλεῖν] Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis.*

p Ἀχθέντα ἀνθρώπου] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀχθέντος τινὸς in *Editis Aliisque.*

q Ἐν τῷ χειμάρρῳ] Χειμάρρου pro *valle* quia נחל & vallem & flumen notat. REL.

r Ὄψεσθε πλήρη] Ὄψεσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Διασωθῆναι] Ita in *MSS.* σωθῆναι ὑμῖν in *Editis.*

t Κρατήσετε] Κρατῆσαί τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & dein-

λεῖ-

"πάσας πόλεις λήψεσθε τ Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν
"αὐτῶν [v] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς
"δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπὼν ὁ προφήτης, τῇ ὑστεραίᾳ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν, ὁ χείμαρρος [x] πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ [y] ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τ Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τ στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια ποτὸν ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τριῶν βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τ ἐρήμου ποιουμένους τ ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ὅλης συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [z] ὄρη τ ὁρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τ χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τ ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, [a] καὶ γὰρ ἐγγὺς μαχρὰν οὖσα τ Μωαβίτιδος, αἱματι τ χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνει), ψευδῆ δόξαν περὶ τ πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [b] ἀπεκλονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τοῦ ποταμοῦ αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο οὖν ἔτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ὑπὲρ λαφυραγωγίᾳ τ πολεμίων ἐκπέμψαι τ βασιλέα. καὶ πάντες, [c] ἐφορμήσαντες ὡς ὑπὲρ ἐπίμαχα ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τ ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διαψεύδει μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. πεισθέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τ ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν [d] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, πᾶς τε πόλις [e] κατεσκέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [f] ἠφάνισαν πληρώσαντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [h] ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τ πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁναιρεθῆναι καὶ κρατηθῆναι, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθὼν, διὰ τῶν τῶν πολεμίων ἐξιππασάμενος στρατοπέδων, καθ' ὃ μέρος [i] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖναι. καὶ παρελθεῖν, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ὑπετυγχάνει γὰρ ὑπὸ μέλους φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τ πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [k] τ υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ὑπὲρ τὸ τεῖχος, ὡς πᾶσι φανερὸν ἦναι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, [l] καταπλαγέντες τ ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεήσαντες διέλυσαν τ πολιορκίαν, καὶ ἕκαστος εἰς τ [m] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναζευγνύων εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης ἀγαγὼν, ὀλίγον ὑπερβιώσας χρόνον μετὰ τ [n] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας [o] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπεστέρας ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἐμιμητὴς τ Δαυίδου ἔργων.

"expugnabitis, & arbores quidem illorum sativas
"excidetis, & regionem devastabitis, prætereaque
"fontes & fluvios obstruetis.

2. Vate ista loquuto, postero die, priusquam sol oriretur, torrens copiose fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra se adventare, & per solitudinem iter facere, rex illorum, collecto statim exercitu, jussit montibus castra figi, ne illos laterent hostes in regionem irrumpentes. Cum autem sub ortum solis aquam in torrente conspexissent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) sanguini colore non absimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubescit) falsam de hostibus opinionem acceperunt, ac si ipsos se mutuo propter sitim peremissent, & fluvius eorum sanguine redundasset. Hoc igitur ita se habere suspicati, à rege petierunt, ut illos ad hostium spolia legenda emitteret. atque omnes, quasi ad prædam paratam profecti, ad hostium, tanquam mortuorum, castra perveniunt. Et quidem ipsos sua spes valde frustrata est. nam, hostibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti sunt, alii vero fuga dispersi in regionem suam se receperunt. At reges, Moabitarum terram ingressi, & oppida subverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quasque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obsidione premeretur, urbemque eò discriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* septingentis egressus, equo vehi per hostium castra, quà excubias paulo negligentiores esse putabat. conatusque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præsidiis munitum. In urbem autem reversus rem extremæ necessitatis & desperationis aggressus est. Filium natu maximum, qui post eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hostibus facile cerni posset, in solidum sacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conspexissent, necessitatis miserti, & humanitate simul & pietate permoti, *confestim* obsidionem solverunt, & † ad suam quisque domum discessêre. Josaphatus autem Hierosolyma reversus, paceque vitâ actâ, cum non diu isti expeditioni superfuisset, diem obiit supremum: exacto quidem vitæ *suæ* anno sexagesimo, regni vero vigesimo quinto. Sepultusque est Hierosolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi sui* imitator erat.

Moabitarum rex filium suosque in prælium parat.

Moabitarum rex filium pro hostia mactat.

4 *Regum*, c. 2.

Josaphati mors.

4 *Regum*, c. 21.

λήψεσθαι. mox etiam κόψατε, & δηώσατε & ἐμφράξατε.

v Ἡμερα κόψετε,] Vocem ἥμερα insertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

x Πολὺς ἐρρύη·] Ita *MSS.* (& Cocc.) in *Editis* σφοδρῶς ἐρρύη. πολὺ γὰρ &c.

y Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν] Non est in Hebr. REL.

z Ἐπὶ τ ὀρῶν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπὸ τ ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στρ. in *Editis Aliisque.*

a Καὶ γὰρ ὑδὲ μαχρὰν] Καὶ γὰρ ἡ μακρὰν *Vat.*

b Ἀπεκλονηκότων] Ita cum *MSS.* ἀπεκτονηκότων in *Editis.* HUDS. Lege ἀπεκβηκότων, vel ἀπεκβακότων, vel ἀπεκβησκότων. COCC.

c Ἐφορμήσαντες] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὁρμήσαντες in *Editis Alterisque.*

d Τῶν Μωαβιτῶν] Illud τ ex *MSS.*

e Κατεσκέψαντο τὰς οὐ αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάς τε πόλις καθασκοπήσαντες τὰς in *Editis.*

f Ἠφάνισαν] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἐφάνισαν in *reliquis.*

* *Deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes,*] Eo quidem sensu ἀφανίζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16.

g Πληρώσαντες] Πληρῶντες δὲ τ χειμάρρια λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἐξέκοψαν,] Ἐκοψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν.

i Αὐτοὺς ἐνόμιζε] Αὐτῷ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ *Vat.*

k Τὸν μὲν τ πρεσβύτερον,] Τῶν μὲν solus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28.

l Καταπλαγέντες τ ἀνάγκης, καὶ παθόντες] LXX. 2 Reg. III. 27. καὶ ἐγένετο μετάμελος μέγας ἐπὶ Ισραὴλ. Hebr. קצף גדול *fervor magnus.* SPANH.

† *Ad suam quisque domum discessêre.*] *Vel*, in suum quisque regnum abierunt.

m Οἰκίαν ἀνέστρεψεν.] Οἰκείαν *Big.*

n Στρατείαν ἐκείνην,] Ἐκστρατείαν *Big.*

o Μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα,] Illud μὲν ex *MSS.*

II.

CAP. IV.

Joramus ſucceſſor Joſaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 Paral. c. 21.

PORro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi ‡ ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt fata viri * ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

Eliſſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem †*paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui in-

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος ὁ Ιωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ παῖδας ἱκανοὺς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ πατρὶ μητρὸς μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβου παιδί. παραγινόμενος δ' ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὑτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ὃν τὰς πράξεις βούλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἰσοθείας ἄξιαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

Β'. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ τὴν τοῦ Ωβεδίου, τοῦ Αχάβου οἰκονόμου γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας ἐφείσατο, κρύπτων τοὺς Αχάβου γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρεμένους. ἑκατὸν γάρ, ἔλεγε, ἀπ' αὐτοῦ δανεισαμένου τραφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μὴ τὸν τοῦ ἀνδρὸς πλοῦτον ἄγειν νῦν ὑπὸ τῶν δανείσαντων αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν πάνδρου ἐλεῆσαί τε καὶ βοηθῆσαι τινα βοήθειαν. πυθομένου δ' αὐτοῦ τι ἔχοι οἴκοι τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδέν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχύ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν σκέλεσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν καὶ δωματίου, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα τὸ ἔλαιον. τὸν μὲν Θεὸν πληρώσειν τοῦτο. τὴν δὲ γυναῖκα τὰ κελευσθέντα ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσταξάσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ συμβουλεύει τὸ ἔλαιον ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανείσασι ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· περισσεύσαι δέ τι καὶ εἰς τὸν τῶν τέκνων καθ' ἡμέραν βίον.

Γ'. Ελισσαῖος μὲν οὖν ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε, φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ὀλίγα τοῦ θεσπίσματος ἐξωρμημένου τῷ προφήτῃ πραττόμενος. Αδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς ἁμαρτῶν, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμεμυσταγωγημένων τοῖς ἐχθροῖς πρὸς

p Μητρὸς μὲν ἀδελφῷ,] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius.*

q Μὲν ἀδελφῷ,] Hîc μὲν inſertum dedimus ex *MSS.* & mox δὲ ante παιδὶ delevimus.

r Ἐκ τῆς Μωαβίτιδος] Sic *MSS.* ἀπὸ τῆς in *Editis.*

s Τὸν Ωβεδίου,] 2 Reg. IV. SPANH.

t Οβεδίου,] Αβδίου *Vat.*

v Γυναῖκα,] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Alii*que. videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδ'.

‡ *Ad mortem quæſitos ſervarit.*] Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρεμένους.

x Ἑκατὸν] Ita cum omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἑκατόν. Ἔλεγε γὰρ, ὡς αὐτῷ in *Editis.*

y Αὐτοῦ] Αὐτῷ καὶ τὰ τέκνα *Vat.*

* *Ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi.*] In *S. Literis*, inſtare creditores ut in ſervitutem ducant. Juxta *Epiphanium*, nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi.

z Πυθομένου] Πυθομένῳ *Big.* & *Samb.*

a Βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ.] Βραχὺ, ἀντὶ τοῦ ὀλίγον, μικρὸν *Heſychius.* Hebr. אשׁן שמן *Vulg.* parum olei LXX. ὃ ἀλείψομαι ἔλαιον, quod reſpondet Hebr. אסך ſ. primæ futuri Verbi סוך ſc. perfundere. Sic Ezech. XVI. 9. ואסך בשמן & ungebam in oleo. SPANH.

b Τὸ ἔλαιον.] Τῷ ἐλαίῳ *Samb.*

c Ταῦτα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis.*

d Ποιησάσης,] Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent* &c. ποιήσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis.*

e Πάντα] Clariſſ. Coccejus jubet legere ταῦτα, verum deeſt forſan πληρῆ. ut ita mulier nunciaverit vati vaſa omnia jam plena eſſe. HAV.

f Συμβουλεύει] Συνεβούλευσε aut συμβούλευσε legiſſe videtur *Epiphan.*

g Τὸ ἔλαιον] Τὸ ἔλαιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Απελθοῦσαν ἀποδόσθαι,] Ita cum *Cod. Vat.* ἀπελθοῦσα in *Editis Aliiſque.* nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii.*

i Περισσότερον] Περισσοῦ *Vat.*

k Καταχρήσει.] Ita cum *Big.* & *Samb.* καταχρήσεσθαι in *reliquis.*

l Ελισσαῖος] Suſpicor hîc loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Literæ*, 4 *Regum*, c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum*, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε &c.

m Φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον] Forte τόπον τινὰ, niſi aliquid deëſt, *Vetus*: Inter hæc autem Helizæus miſit ad Joram, ammonens, ut cuſtodiret locum quendam &c. COCC.

n Σύρους τινὰς] Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ *Big.* & *Samb.* τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. *Gall.* 1. 2.

o Ἀναιρεῖν.] Ἀνελεῖν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ] Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis.*

† Paratam *non egreſſus eſt.* Adadus *autem*,] Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.*

q Αδαδος δὲ,] Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδερ. Vide ad p. 463. §. 1. HUDS. Adadus Rex Syrorum *Ruſin.* SPANH.

r Διαμαρτὼν,] Διαμαρτῶν *Samb.*

πρὸς Ιώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτὸς πρόδοτας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερὰς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [s] γεγυμνένης. φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ [t] ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδὲ [u] ὑπονοεῖν [v] αὐ-"τῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατηγορήτων τὴν ἔκπεμψιν "τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γνώσκειν ὅτι Ελισαῖός "ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ φανερὰ "ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [x] βεβουλευμένα," προσέταξε [y] πέμ-ψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [z] τυγχάνοι Δαφνίτων ὁ Ε-λισαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [a] Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [b] Αδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δυνάμιν πολλὴν [c] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ελισαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [d] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φυλακῇ. ἅμα δὲ ἕῳ τῷ μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου ἀκόλουθος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισαῖον, ἐθάρρυνεν αὐτὸν μὴ βοῆς καὶ [e] παραχῆς [f] δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τὴν θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρρυνε, καὶ [g] τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· [h] παρεκάλει τε, τὸν Δαφνίτην, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν [i] εὐέλπιδα ποιῶν, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκουσε τῶν εὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι περὶ τὸν Ελισαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, [•] ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τὴν νομιζομένης συμμαχίας. Ελισαῖος δὲ μὴ πάσας [k] τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρῶσαι τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐτοῖς ἐπιβαλόντα ἀφ' ἧς ἀγνοήσουσιν αὐτὸν ἔμελλον. γενόμενος δὲ καὶ τοῦτο, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τοῦ προφήτου Ελισαῖον εἰπόντων, ὡμολόγησεν ὑπάρχειν, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνοι ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγουμένῳ τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ τὴν Δαφνίτιν ἐπισκοτισμένοι, ἀκολουθοῦντες εἵποντο. ἀγα-γὼν δὲ αὐτοὺς Ελισαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ φυλάξαι τοῖς Σύ-ροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ἠύξατο καθάραι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀμαυρώσεως ἐκείνης [k] ἀφεθέντες, εἰδὼν αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει δὴ δεινῇ καὶ ἀμη-χανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' ὅτῳ θείῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι κειμένων, καὶ τοῦ Βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τὸν προφήτην εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς καταπηνισθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ πολέμου ἁλόντας πολε-μίους ἀποκτεῖναι [l] ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κα-κὸν ἐργασαμένους τὴν ἐκείνου χώραν, θείᾳ δὲ δυνάμει πρὸς αὐ-τοὺς ὄντας εἰδότας ἐλθεῖν. [m] συνευθύμισέ τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πεισθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλο-τίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δὲ ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος τὸ θράσος καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ

sidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque "ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico de-"nunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum "erat ut eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem "eſſe Eliſſæum qui hoſtium regi omnia indicat, "conſiliaque illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere;* pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſe ſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Syriæ rex mittit qui Eliſſæum capiant. 4 *Regum*, c. 6.

Eliſſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 *Regum*, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam,

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 *Regum*, c. 6.

s Γεγυμνένης.] Ita *MSS.* γδυομένης in *Editis.*

t Ψευδοδοξεῖν αὐτὸν,] Ac falſa opinione tenerentur. *Rufinus.* SPANH.

u Αὐτῶν ὡς πρὸς] Αὐτῶν deeſt *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατειρηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατειρηκότα habet *Samb.* κατειρηκότα quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτὸν.

x Βεβουλευμένα,] Βουλεύματα in quinque *MSS.*

y Πέμψασι μαθεῖν] Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.*

z Τυγχάνοι Δαφνίτων] Ita cum *MSS.* in *Editis* Δαφνίτου τυγχάνων.

a Δωθαΐμ] Ita etiam LXXII. Δωθαὶμ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαεὶν *Gall.*

b Αδαδος] Hîc loci Adde in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii.*

c Ἵππων καὶ ἁρμάτων,] Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.*

d Κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες] Εν κύκλῳ *Big.* & *Samb.*

e Παραχῆς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. τάχους in *Editis.*

f Δραμὼν πρὸς αὐτόν.] Εισδραμὼν *Vat.*

g Τῷ Θεῷ] Similis loquutio exſtat p. 464. §. 2. τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος καταῤῥ. *Big.* & *Samb.* τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ κεχρημένος καταῤῥωνῶν *Gall.* 2. τὸν Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαῤῥῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentiam.*

h Παρεκάλει τε,] Deeſt τε in aliquod *MSS.*

i Εὐέλπιδα] Εὐέλπις Dinarch. adverſ. Demoſth. p. 51. ult. lin. SPANH.

k Ἀφεθέντες,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀφέντες in *Editis.*

l Ἔλεγεν εἶναι δίκαιον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* deeſt εἶναι.

m Συνευθύμισέ τε] Σωεὐθύμισέ τε ξ. ἀ. μεταδιδόντα *Vat.*

u Τῷ

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elisæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis & *operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occulcretur: &, quòd * conspiceretur & curam adhiberet, aliis obstitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, siquis hujusmodi quid perpetrare prius instituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jusserat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & ine-"diæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem conscidisset & graviter exclamasset, postea in vatem Elisæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elisæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elisæum missus erat, jussa

Gravis Samariæ fames incessit. 4 Regum, c. 6.

Mater filium comedit. 4 Regum, c. 6.

Ira regis in Elisæum. 4 Regum, c. 6.

τ προφήτου ὦ τὸ θεῖον ὕτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω [n] τῶ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπηκόων βασιλεῖ, τ Ελισαῖον δεδοικώς· φανερῶς ἢ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τ στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων προέχεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μὲ μεγάλης δυνάμεως ὑπὲρ τὸν Ιώραμον. ὃς ὐχ ἡγέμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος ἢ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ [o] ἀπάνῃ τῶν ὑπηρεσιῶν παρασήσεσθαι τοὺς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ὕτω δ' ἐπέλιπε τ Ιώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων ὑπερβολὴ, ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τ ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [p] ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνου, πέντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος [q] ξέστην κόπρου περιστερῶν [r] ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τοὺς Εβραίους. ἐπὶ δ' ἐν φόβῳ μὴ διὰ τ λιμὸν προδῶ τις τοῖς ἐχθροῖς [s] τὴν πόλιν ὁ Ιώραμος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπερι-ήρχετο τὰ τείχη & τὰς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη [t] παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι & φρουτίζειν ἀφαιρούμενος & [v] τὸ βέλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ τοιοῦτο τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀναπεφηγότος δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα [x] ἐλέησον, νομίσας αὐτὴν τὰ μέλλειν αὐτῷ τ περὶ τροφῆς, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τ Θεὸν, καὶ μήτε [y] ἅλωας αὐτῷ μήτε ληνοὺς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι & ὠφελήσειεν αὐτὴν δεομένην. τ δ' ὑδέτος μὲν χρῄζειν εἰπούσης τούτων, διὰ δ' ἀνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κελεῦσαι δ' ἀξιούσης περὶ ἄλλου γυναῖκα, κελεύσαι & λέγειν & διδάσκειν περὶ ὧν ὑπιζητεῖ, "σωθήσῃ, ἔφη, "ποιήσασα μὲ τ ἑτέρας γυναικὸς [z] χθιναίας καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὰ ἔμ' λιμὸς καὶ τ ἐνδείας "ἐμὲ ἀμήχανα, διαχρησαίμεναι τὰ τέκνα, ἐμὲ δ' ἄρρεν "ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "καίγω [a] μὲν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἐτρέφημεν ἀμφότερα. "ἡ δ' οὐ βούλεται ταὐτὰ ποιεῖν, ἀλλὰ πεφεισμένη τὸ "σωθήκαι, καὶ τ ὑὸν ἀφανῆ πεποίηκε." ταῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ιώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρηξάμενος τὸ ἱμάτια, καὶ δεινὸν ἀνιαθέντα, ἔπεμπε ὀργῆς ὑπὸ τὸν προφήτου Ελισαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται & Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τ περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦσθαι αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, οὗτος [b] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ὑπὲρ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο & προφήτου, τ δ' Ελισαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ & βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' οἴκοι παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιώραμος ὁ & φονέως υἱὸς πέμψει τὸν ἀφαιρησόμενον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [c] παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα [d] προαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [e] παραγενόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὰ κελευσθέν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ & βασιλέως ὑπὲρ τὴν ἀναί-

n Τῷ τ Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάνῃ τ ἐπιτηδείων.] *Gen.* σπάνη, vel σπανίᾳ. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. σπανίαν ἔχεις. SPANH.

p Αργυρῶν νομίσματος] Αργύρων hîc & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.

q Ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον & κάβου κόπρου τ περιστερῶν· In *MS. Alex.* τέσσαρες κάβοι κ. περ. nulla ibi ἀντὶ ἁλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 256. SPANH.

r Αντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. ρκά. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν, ὁ & Ιώραμος καθ' ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

t Παρ' αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* Conspiceretur & curam adhiberet,] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ελέησον,] Δέσποτα κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Αλωὰς] *Gen.* ἀλώας, lege ἅλωας vel ἁλωὰς COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὲν, φησὶ,] Illud μὲ ex *MSS.*

b Εξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in reliquis.

c Παραφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καθέξετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* διαφυλάξεσθε εἰσιέναι μέλοντα προαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε.

d Προαποθλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ διαφθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua cum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Παραγινόμενος ὁ βατιλεύς,] Ita cum *MSS.* διαγινόμενος in *Editis.*

f Ka-

ἀναίρεσιν τῷ Ελισσαίε, ἐπίησαν. Ιώραμ δὲ [f] καταγνοὺς τὸ ὀπὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς, ἔσπευσε κωλύσαι γοῦν τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ἤρξατο ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ελισσαῖος δὲ εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν ἀπορίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλου δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου. ταῦτα τόν τ' Ιώραμον καὶ τοὺς παρόντας εἰς χαρὰν ἔτρεψε. πιστεύσαντι γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ὑπὲρ τοῖς προπεπραγμένοις ἀληθείαν οὐκ ἄπιστον. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἐνδεὲς τὴν ἡμέρας καὶ παλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κοῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [o] ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὤν, καὶ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, "ὦ προφῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδυνάτου ὄντος τὸν Θεὸν ἐξ ἀέρος "[q] καταράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ἅτινος ἀμήχανον καὶ "τὰ ὑπὸ σῶ νῦν εἰρημένα γένεσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς "αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[r] ὄψῃ τοῖς λαμβάνουσι τὸ "πλῆθος, οὐ μεταλήψῃ δὲ οὐδενὸς [s] ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισσαίε προειρημένα. [t] νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρας ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λιμοῦ τροφὴν εἰσφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν ὑπεραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τῆς λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο δὴ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ὑποπεσόντες τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὐτοὺς ἐκείνοις, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δὲ ἀναιρεθείεν, [v] διαπαντησόντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἦρχετο δὲ ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ἵππων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, τὴν ἀκοὴν αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγρυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοσοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, [y] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ιώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] καὶ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων δὲ [b] αὐτῶν ἐπακούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδος, καὶ δὴ αὐτὸς πείθεσθαι ἤδη τοῖς ἀκοαῖς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσέσχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ σκηνὴν ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον,

fecerunt. Joramus autem ſuæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidiſſet qui ad hoc miſſus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conſervare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præſentium malorum remedium à Deo non poſtularet, ſed eos ita malis illis confici ſpectaret. Eliſſæus autem in craſtinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; forcque ut in foro bina quidem hordei ſata ſiclo vendantur, ſimilæ vero ſatum ſiclo ematur. Iſta Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuiſſent. immo etiam illius diei inediam & miſeriam eis levavit futuri exſpectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque"ris, ô vates: & ſicuti iſtud haud fieri poteſt ut "Deus è cœlo effunderet hordei & ſimilæ cata"ractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "ſunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "iſta videbis ad hunc plane modum evenire, cum "vero exſtiterint eorum nullatenus particeps eris.

Eliſſæus ſummam vilitatem pollicetur in poſterum diem. 4 Regum, c. 7.

5. Quæ itaque ab Eliſſæo prædicta ad exitum perducta ſunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra ſcateant, & corpora non habeant morbi iſtiuſmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc cauſam ante portam manentes, nemine ad eos propter ſummam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, ſi liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipſum vero victus inopia paſſuros eſſe etiamſi loco ſuo manerent, ſtatuerunt ſeſe hoſtibus committere, ut ſi quidem illis pepercerint victuri, ſin vero occiderint honeſte morituri. Cum hanc ſententiam ratam feciſſent, * nocte ſe conferebant ad caſtra hoſtium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, aureſque illorum, quaſi in eo eſſet exercitus ut adventaret, ſono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc creſceret ſuſpicio. ita ſcilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis caſtris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Iſraëlitarum regem, ſibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Inſularum, ipſos adortum venire. ſonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus ſimiliter ac militum aures *iſtiuſmodi ſtrepitu* circumſonabant) fidem habuit. atque confuſi admodum & perturbati, in caſtris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam ſe conjecerunt. Leproſi autem iſti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum receſſiſſent,

Syri panico terrore ſuſati. 4 Regum, c. 7.

Leproſorum conſilium. 4 Regum, c. 7.

[f] Καταγνὺς] Forſan μιζαγνὺς.

[g] Μὴ φθάσῃ κτείνας] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.*

[h] Ὀρᾷ.] Περιορᾷ *Vat.* ὑπεριορᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

[i] Καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpoſitio deeſt.

[k] Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.

[l] Σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] חמר סאתים *ſatus* Hebr. LXX. μέτρον σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.

[m] Ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] Ita *Samb.* ὠνήσασθαι *Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliiſque.*

[n] Ἡ προσδοκωμένη] Sc. ἐμοῦ. *Epiphanius* ita vertit, ac ſi legiſſet aut ſaltem ſubintellexiſſet σύμβουλος.

[o] Ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμών] Ὁ δὲ τρισάτης LXXII. *Triumvir* ex verſione *Caſtalionis.* HUDS. Hebr. השלישי LXX. ex IV *Reg.* IX. 25. ὁ τελευτάτης. item *Exod.* IV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι· SPANH.

[p] Τότε φέρων] Ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο LXXII.

[q] Καταράκτας κριθῆς] Alio ſenſu vocem καταράκτης accipiunt LXXII. 3 Regum, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσῃ κύριος καταράκτας ἐν οὐρανῷ.

[r] Ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα] Ita in *Editis Aliiſque.* ὄψῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Ὑπαρξάντων.] Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis.*

[t] Νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρας ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως.] Lex Samariæ, ut leproſi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leproſus evaſit, ἐξέπεσε τῆς πόλεως ὡς ἐν ἀγρῷ cap. 10. §. 4. SPANH.

[v] Εὐθανατήσοντες.] *Al.* εὐθανατήσαντες.

* *Nocte ſe conferebant ad caſtra hoſtium.*] *Sub crepuſculum* juxta *Verſ. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

[x] Τὸ τῶν πολεμίων.] Τὸ deeſt aliquibus *MSS.*

[y] Ὥστε τὰς σκηνὰς] Ὥστε συνελθεῖν πρὸς τὸν Αδαδον λέγοντας *Hen.* & *Busb.*

[z] Καὶ τὸν τῶν νήσων,] Hebr. והחתים χετταίων ſupr. lib. 1. c. 6. §. 2. τῶν δὲ ἄλλων ἐπῶν, φύλων, χετταίων &c. SPANH.

[a] Τῶν νήσων,] Rectius τῶν Χετταίων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videſis *N. L. Loidii Dictionarium*, voce *Cethim.* HUDS. חתים *Chittæorum* eſt in Sacris. REL.

[b] Αὐτῶν ἐπακούειν] Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* καὶ δὴ καὶ αὐτὸς *Big.* & *Samb.*

[c] Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Ἐφυγον *Hen.* & *Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.

[d] Οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας] Illud οἱ deeſt *Vat.*

sent, & ad castra perveniſſent, multum silentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingressi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti vestes sustulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingressi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipsum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hostes abscessisse, seipsos incusare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia accessissent & ad custodes clamassent, ipsis indicabant quid de hostibus factum sit. Illi autem excubitoribus regiis ista nunciarunt. A quibus cum ea accepisset Joramus, amicos ducesque accersit. ad quos, ubi venerant dicebat; "sibi insidiarum "dolique suspicionem dare Syrorum regis discessum, desperantis fore ut vos fame intereatis, ut "si ad castra illorum quasi fugâ deserta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem ipsos perimat, urbem vero sine pugna capiat. "Quare vos moneo ut urbem custodiatis, & nusquam ex ea exeatis, animis elati ex hostium re"cessu." Cum autem quidam dixisset, optime quidem eum & prudentissime *de illis* suspicari; suasissetque mittendos esse duos ex equitibus, qui regionem omnem usque ad Jordanem explorarent, ut si ab hostibus insidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egressus simile quid patiatur; * quin & istos, inquit, equites, si forte capti ab hostibus intercant, annumerabis iis quos fames absumpsit: ab hac sententia non aversus, misit qui omnia dispicerent. Illi autem per viam hostibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves essent *& expediti* ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in castris erant diripienda emisit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; sed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in somniis sperare poterant, non solum malis prioribus liberati erant, sed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei sata empta fuerint siclo, similæ vero satum *itidem* siclo, juxta Eliſſæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem soli bona ista non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. constitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi discrimen adirent, id ipsum ille passus est, oppressusque *à turba* animam efflat; morte illius ab Elisæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum necessariarum copia loquutus erat, ille solus fidem non habuerit.

Leprosi Syrorum castra deserta esse significant. 4 Regum, c. 7.

Regis aliorumque consilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

Syrorum castra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppressus. 4 Regum, c. 7.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damascum venit, intellexitque Deum ipsique &

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [e] καὶ χωρήσαντες πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [f] ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [g] καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ἁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [h] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάστασαν [i] ἐσθῆτα, καὶ πολὺ χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τῷ ἐποίησαν πτερύγιξ, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνακεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, καταγνωσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [k] δηλοῦντων τῷ Ιωράμῳ τῶν πολίτων. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγελλον τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ιώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς οὓς ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑπονοεῖν ἔλεγε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σύρων βασιλέως, [l] ἀπογνόντος ὑμᾶς "τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφυγότων ὑπὸ "διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως "ὑπιπτήσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτούς, ἀμαχητὶ δὲ ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, "[m] καὶ μηδαμῶς πρόνοιαν καταφρονήσαντας τῷ τοὺς πο"λεμίους ἀνακεχωρηκέναι." Φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ σωτήρια ὑπονοήσαι, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο τῶν ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ιορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [n] ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυλακὴ τῇ σπανίᾳ γένωνται, καὶ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν ἀνυπόπτως προελθοῦσαν, [o] προσαπολωλέναι δέ φησι τοῖς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ πεθνηκόσι τοὺς ἱππεῖς, κἂν ὑπό τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [p] γνώμῃ τοὺς [q] κατοψομένους [r] ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦυσαν, μερίδα δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κέφος πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [s] ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ διαρπαγὴν [t] τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν πλῆθος ἐξαφῆκεν. ὑπλῆς δὲ ἑδὲν ἁδὲ ὀλίγον [v] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺ μὲν χρυσὸν, πολὺ δὲ ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [x] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [y] μυριάσι καὶ κριθῆς, αἷς ἁδὲ ἔναρ ἤλπισαν, ὑπιτυχόντες, τῶν μὲν παρόντων κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δὲ εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλῳ, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλῳ, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὤναρτο τῶν ἀγαθῶν ὁ τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταπατηθεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅτε τὴν πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τὴν πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέντες [z] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε; καὶ τοῦτον ἀποθνήσκειν τὸν τρόπον, τὴν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίου, ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐσομένης ἀπορίας τῶν ὀπτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν τι καὶ τὴν σπα-

e Καὶ χωρήσαντες] Ως χωρησάντων *Big.* & *Samb.*

f Ἀφωνίαν ἔβλεπον] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀθροίαν *in Editis.*

g Καὶ παρελθόντες εἴσω] Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες ἓν εἶτα *in Editis.*

h Ως οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ,] Ως deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & mox φαγόντες ἓν καὶ π. legunt *Big.* & *Samb.*

i Εσθῆτα,] Εσθῆτα καὶ πολὺ χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

k Δηλούντων] Δηλοῦντες solus *Vat.*

l Απογνόντος] Απογνόντας ὑμᾶς *Big.* & *Samb.* ἀπογνόντας ὑμᾶς *Gall.* 1. & 2.

m Καὶ μηδαμῶς προνοίαν] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* μηδαμῶς προνοίαν καταφρονήσαντας *Samb.* διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φροντίσαντας τῷ *Bas.* & *G.* διὰ φ. ἴ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall.* 2. in *Epiphanii* versione, *unde vos, inquit, moneo ut custodiatis civitatem, & nusquam abire tentetis, hostes fugisse credentes.*

n Υπὸ λοχώντων] Eo modo *Samb.* ὑπολοχώντων in *reliquis.*

* *Quin & istos, inquit, equites,*] Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortassis alioquin fames absumeret, *Gelen.*

o Προσαπολωλέναι] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. προσαπολωλότος in *Editis Aliisque.*

p Γνώμῃ τοὺς] Τότε post γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS.* & *Epiphanii.*

q Κατοψομένους] Κατασκοπουμένους solus *Vat.*

r Επεμψεν.] Εξέπεμψεν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

s Ριπτοῦντες κατέλιπον.] Ριπτοῦντες *Samb.* & *Gall.* 1.

t Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ] Illud τῶν è *Cod. Vat.*

v Ωφελοῦντο,] *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφελοῦντο pro ὠφελοῦντο. infeliciter sane, nisi voluerit ἀφέλοντο.

x Ελάμβανον.] Insertum dedi è *MSS.*

y Μυριάσι] Ita cum *MSS.* (& *Cocc.*) μυριάδας *in Editis.*

z Απολέσθαι,] Sic *MSS.* ἀπολεῖσθαι, ταῦτ' αὐτὸς *in Editis.*

a Εἰσ-

σραλὰν αὐτῷ πᾶσαν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν παρεσκευὴν ἐκείνων [a] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [b] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [c] διαφεύξεται τὸ ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος [d] δὴ μετὰ καμήλων πεσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἳ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πλούσια τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, [e] καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [f] πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [g] πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [h] ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον [i] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακὸν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐῤῥεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακὰ, μετὰ τὸν Αδάδου τελευτήν. ἀναχεφαλαιούμενος δ' αὐτὸν Αζάηλος τὴν αἰτίαν τοῦ συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πληθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ [k] πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς πρεσβυτῶν πέτρους, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζάηλος λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [l] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε τοῦτο ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τοῦθ' ὅτι τοῦ Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν θαῤῥήσας πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βέλτιω περὶ τῆς νόσου [m] κατήγγειλε· τῇ δ' ὑστεραίᾳ [n] δίκτυον ὑποβαλὼν αὐτῷ διέφθειρεν, τὸν μὲν [o] στραγγάλῃ διέφθειρε, τὸν δὲ ἀρχὴν παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων θαῤῥὰ τοῦ Σύρων εὐνοιαν, καὶ τοῦ δήμου τοῦ Δαμασκηνῶν. ὑφ' ὃν μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [p] Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τοῦ Δαμασκηνῶν πόλιν. [q] πομπεύουσι δὲ [r] ἔτος καθ' ἑκάστην ἡμέραν [s] ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν βασιλέων, καὶ στεμνύουσι τὴν τούτων ἀρχαιότητα. οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅτι οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elisæus vates è patria sua Damascum ivisset, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato esset evasurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretiosissimis Damasci bonis quæque regia suppeditaret munera portabant, obviam factus Elisæo, cum benigne eum salutasset, dicebat, se ab Adado rege ad eum missum, ut & dona afferret, & de morbo scisciteratur, an ex eo esset revaliturus. At vates Azaëlo quidem jussit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum esse. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Elisæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens mala quæ passurus esset populus post mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogasset, cur adeo *animo* perturbatus esset; fleo, inquit, quod me populi Israëlitici malorum misereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitissimas incendes, & infantes quidem lapidibus allisos perimes, mulieres vero gravidas dissecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut ista facerem? Deum, ajebat, id sibi ostendisse, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum venisset, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: postridie vero reti madido in eum injecto fauces strangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipse occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damasceni gratiam sibi conciliaverat. à quo & ipse Adadus & Azaëlus qui post eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exstructiones templorum, quibus Damascenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus respiravit, & à metu quem propter ipsum habebat, lætè admodum pacem amplexus.

Azaëlus Elisæum de Adadi morbo consulit. 4 *Regum*, c. 8.

Elisæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum esse. 4 *Regum*, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damascenis divinis honoribus culti.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ πλούτης.

Ιωραμος [t] δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ [v] ταὐτὸ καθὼς προεῤῥήκαμεν ἔμπροσθεν

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hierosolymorum regis.

JOramus autem Hierosolymorum rex (nam & huic *cum Israëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem

Joramus Judæa rex, crudelis & impius.

---

a Ενέβαλεν,] Ita *MSS.* εἰσέβαλλεν in *Editis*.

b Χρόνον εἰς Δαμασκὸν] Καιρὸν in *MSS.*

c Διαφεύξεται] Eo modo *MSS.* Ἀφεύγοι in *Editis*.

d Δὴ μετὰ καμήλων] Ita cum *Vet. Interpr.* δὲ in *reliquis*. HUDS. Ita in fœminino Græci solent & horum & aliorum animantium multitudinem efferre. Eustath. in Homer. REL.

e Καὶ προσαγορεύσας] Καὶ deest *Vat.*

f Πεμφθέντα] Πεμφθῶσι *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

g Πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου,] Ita *Samb.* in reliquis πύθεσθαι.

h Ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς] Sic *MSS.* (& Cocc.) ῥᾷον in *Editis*.

i Ἐκέλευσε] Ἐκέλευε *Vat.*

k Πείσονται δεινῶν.] Πείσεσθαι *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην] Illud ἐν non agnoscit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν.

m Κατήγγειλε·] Κατέγγελλε *Vat.*

n Δίκτυον ὑποβαλὼν αὐτῷ διέφθειρεν, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε,] *Machber*, δίκτυον *Josepho*. verum *aliis* στρῶμα *stragula*. Dici tamen potest, quod *stragula* fuerit *retiformis*, sive *operis reticulati*. HUDS. Infuso laqueo vinciens eum strangulavit. *Rufinus*. LXX. 2 Reg. VIII. 15. ἔλαβε τὸ Μαχβὰρ (MS. Alex. τὸ Ναυρὰ) καὶ ἔδαψεν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ ἐπεβάλετο ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· Illud τὸν LXX. Μαχβὰρ ad Hebr. מכבר hoc loco. Joseph. autem à מכבר crates, rete, δίκτυον; sicut Exod. XXVII. 4. ἐχάραξε ἔργῳ 4 *Regum*, δικτυωτῷ χαλκῷ. & 5. & supra lib. 3. c. 7. §.... δικτύῳ τῷ ἐπὶ c. 8. χάρακι ἐμφερεῖ· ubi מכבר crates, δίκτυον apud LXX. Exod. XXVII. 4. SPANH.

o Στραγγάλῃ διέφθειρε,] Videsis *Plutarchum* in *Ag.* & *Cl.* p. 804. A. HUDS. An inde character Syrorum *Estrangelo* dicitur & non à στρογγύλος. REL. Conf. sup. lib. 6. c. 8. §. 2. SPANH.

p Αδαδος] *Vid. Clerico* verisimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuisse à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damasceni sub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix possit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuisse. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6.

q Πομπεύουσι] Ita *Vat.* & forsan *Vet Interpr.* πέμπουσι in *reliquis*. HUDS. Forte πέμπουσι ὃ πομπεύω . . . ἐπὶ τῇ τιμῇ vel ἐπὶ τιμῇ COCC.

r Οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra ante finem capitis. αὐτοὶ utroque locoin *Editis*. *Aliisque*.

s Ἐπὶ τῇ τιμῇ] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τι τιμῇ in *cæteris*.

t Δὲ ὁ τοῦ] Δὴ legisse videtur *Vet. Interpr.*

v Ταὐτὸ καθὼς] Καὶ τοῦτο γὰρ τῷ αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoque malitiæ ſuæ ſpecimine, nullaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deique cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percuſſerat, noluit ſtirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non deſtitit. Cum autem ſub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defeciſſent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipſius fide erat, interfeciſſent, quem vero voluerunt ſibi regem creaſſent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipſius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, ſimul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo veſanus, ut etiam populum ad montium faſtigia ire coëgerit, Deoſque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paral. c. 21.

Eliæ ad Joramum literæ. 2 Paral. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum inſtitutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum eſſe pœnas, quod ſuorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, ſed regum Iſraëlitarum peccatis ſectandis ſe addixerit, ſimulque compulerit Judæ tribum & cives Hieroſolymitanos ad idolorum cultum, relicta ſacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Iſraëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *ſuos* interfecerit, viroſque bonos & juſtos occiderit; inſuper & ſupplicium, quod pro iſtis erat luiturus, literis ſignificabat vates, *ſcilicet* populi interitum, uxorumque ipſius regis & liberorum * ſtragem; quodque ipſe *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejuſque viſceribus, tabe intus dirum in modum graſſante, profluvio ejectis; ita ut ipſe, cum calamitatem ſuam proſpiceret, nullaque arte ei ſubvenire poſſet, hoc modo poſtea animam efflarit. Iſta quidem Elias vates ei per literas ſignificabat.

III. *Arabes & Palæſtini Judæam invadunt, & in regis domum ſeviunt. 2 Paral. c. 21.*

3. At non multo poſt exercitus Arabum, proximæ Æthiopiam incolentium, atque Palæſtinorum, facta impreſſione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipſius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus eſt filius, è manibus hoſtium elapſus,

ὄνομα, Ωζοβαλεὼν τὴν ἀρχὴν, ὃν ὑπὸ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [x] πατρώων φίλων, οἱ δὲ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὴν ἀρχὴν δὲ τὴν ὑπόδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [y] τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων, οἱ πρῶτοι παρεωράκεσαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Εβραίων ἔθη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [z] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ δὲ ξενικοὺς θεοὺς προσκυνεῖν, [a] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Αχάβου, [b] συνοικήσαῖσα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τότε τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ιώραμος δ' ὁ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ δὲ [c] λύμη τῶν ὑπηκόων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ιδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτανάντων βασιλέα, ὃς [d] ὑπήκουεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καθιστάνων, Ιώραμος, μὴ τῶν ὡεὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ιδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν πέριξ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, προῤῥωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ὤννησε μέντοι τοῦτο πολλοὺς οὐδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [e] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' ἕτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ὑπὸ τὰ [f] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντας, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ περιπόντα, καὶ πλέως ἐκβεβληκότι τὰ Δημοσίοις τὰ πάτρια νόμιμα, [g] κομίζεται παρὰ Ηλίου τοῦ [h] προφήτου ἐπιστολή· ἣ [i] τοῦ Θεοῦ ἐδήλου μεγάλων παρ' αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τοῦ Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τοῦ Ιούδα φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τοῦ ὑπηκόου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἰδωλα, καθὼς καὶ Αχαβος τοὺς Ισραηλίτας ἐδίδαξε, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τήν τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [k] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [l] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι πεθνήξεται νόσῳ τοῦ νηδύος ὑπὸ πολὺ βασανισθείς· καὶ τῶν ἑτέρων [m] αὐτοῦ δι' ὑπερβολὴν τοῦ τοὺς ἀφθόρους σκευέσιων, ὡς αὐτὸν [n] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ὕστερον ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλου διὰ τοῦ Ηλίου ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθε στρατὸς [o] Αραβῶν, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [p] τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιωράμου βασιλείαν [q] ἐνέβαλε, καὶ [r] τήν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· [s] ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [t] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτῷ περι-

[x] Πατρώων φίλων,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρείων in *Editis Aliiſque.*

[y] Τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων,] Τῶν τοῦ λαοῦ βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

[z] Τά τε ἄλλα εἶναι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.*

[a] Γοθολία] Ita & LXXII. Αθαλία juxta *Hebr.*

[b] Συνοικήσαῖσα] Συνοικεῦσα *Vat. Hen.* & *Busb.*

[c] Λύμη τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν.] Λύμαν Euripid. Hecub. v. 213. λώβαν, λύμαν. SPANH.

[d] Υπήκουεν] Υπήκουσεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[e] Λαβίναν] Λάβανον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur, *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* HUDS. לבנה Libna in Sacris. REL. Λοβνὰ LXX. MS. Alex. Λομνὰ Hebr. לבנה. SPANH.

[f] Υψηλὰ τῶν ὀρῶν] Υψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

[g] Κομίζεται] παρὰ Ηλίου τοῦ προφήτου ἐπιστολή.] 2 Chronic. XXI. 12. SPANH.

[h] Προφήτου ἐπιστολή·] Ετι δὲ ἐπὶ γῆς ὢν post προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. De hac Eliæ epiſtola videſis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Alioſque* ad 2 *Paralip.* c. 21.

[i] Τοῦ Θεοῦ] Εφ' ᾗ aut ἐν ᾗ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.*

[k] Εσήμαινε] Εσήμαινε ἐν τοῖς γρ. *Vat.*

[l] Αὐτοῦ τοῦ βασιλέως] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ τι in *Editis Aliiſque.*

* *Stragem;*] Ita placuit interpretari, quod *S. Litera* nihil de illis illato ſtupro loquantur, ſed de illarum nece.

[m] Αὐτοῦ δι' ὑπερβολὴν] Αὐτῷ *Vat.*

[n] Ορῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν,] Επιδόντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[o] Αραβῶν, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων,] Arabes vicini Æthiopiæ. 2 Chronic. XXI. 16. *Syr.* Arabum commorantium inter Indos. SPANH.

[p] Τῶν ἀλλοφύλων,] Illud τῶν ex *MSS.* Hîc loci *Joſephus* Παλαιστίνους vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in ſuperiori hiſtoria non fecit. HUDS. At an non & Αραβες erant ἀλλόφυλοι? Philiſtæi ἀλλόφυλοι appellantur ſingulari nomine, de quo alias. Verum non perpetuo Joſephus per ἀλλοφύλους Philiſtæos intelligit. vide mox capite 6. ne quis ἀλλοφύλους interſit, id eſt, ξένους, ἀλλοτρίους, uti ipſe explicat. REL.

[q] Ενέβαλε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* αἰνέβαλε in *Editis Aliiſque.*

[r] Τήν τε χώραν διήρπασαν,] In quibuſdam *MSS.* καὶ τὴν χώραν διήρπασε.

[s] Ετι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] 2 Chron. XXI. 18. 19. SPANH.

[t] Κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] Κατέσφαξε ſolus *Samb.*

ωβιλείπειαν τ̃ παίδων, Διαφυγὼν τὰς πολεμίας, [v] Ο-χοζίας ὄνομα. μ̃ ἢ ταύτῃ τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν ωεθειρημένην ὑπὸ θ̃ ωροφήτ̃ [x] νόσον ὅτι πλείσην νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε γὰρ εἰς τὴν γαστέρα τὸ θεῖον αὐτ̃ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ὑπὸ ἀν αὐτ̃ τὰ ἐντὸς ἐκρυέντα. ωεὶ δὲ καὶ τὸν νεκρὸν ὁ λαὸς. [y] λογισάμενοι γὰρ οἷμαι τ̃ ὅλως διαβεβιωκέναι κ̃ μῆνιν Θεοῦ, μηδὲ κηδείας τ̃ βασιλεῦσι ωρεπούσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτι τ̃ ωατρῴας ἐνεκάλυψαν αὐτὸν ταφὰς, ὅτι ἄλλης τιμ̃ ἠξίωσαν, [z] ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δ' ὀκτώ. [a] Παραδίδωκε δ' τὴν ἀρχὴν ὁ δ̃μος ὁ τ̃ Ιεροσολυμιτ̃ τῷ παιδὶ αὐτ̃ Οχοζίᾳ.

nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, *rex* ipse morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem ejus perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexissent. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, ut opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepeliere monumentis, neque alio dignati sunt honore: sed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixisset quidem annos quadraginta, octo vero regnasset. Populus autem Hierosolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Jorami mors. 4 *Regum*, c. 8.

Ochozias Judæ rex. 4 *Regum*, c. 8. 2 *Paral.* c. 22.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιηὺς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, κ̃ Ιώραμον ἀνεῖλεν Ὀχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτ̃ ἐπράχθη εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

CAP. VI.

IV.

Quemadmodum Jehus unctus est rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo gesta sunt ad pœnas impiis irrogandas.

Ιώραμος ἢ ὁ τῶν Ισραηλιτ̃ βασιλεὺς, μ̃ τ̃ Αδάδ τελευτὴν ἐλπίσας [b] Αραμάθην πόλιν τ̃ Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθαι τὰς Σύρας, στρατιᾷ μὲν ἐπ' αὐτὴν μ̃ μεγάλης ωαρασκευ̃ς. ἐν ἢ τ̃ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τ̃ Σύρων ἀ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ισραέλαν πάλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτ̃ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τ̃ Αραμάθῃ τ̃ στρατὸν ἅπαντα, κ̃ ἡγεμόνα τ̃ [e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηύ. ἤδη γὰρ αὐτὴν [f] ἠρήκει κ̃ κρατ̃. πέμπει δ' αὐτὸς μ̃ τ̃ θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ' ὁ ωροφήτης ἕνα τῶν μαθητ̃ αὐτ̃, δοὺς αὐτῷ [g] τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἐπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τ̃ Ιηύ· κ̃ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἥρηται βασιλέα. ἄλλά τε ωρὸς τούτοις εἰπεῖν ὑπετέλας, [h] ἐκέλευσε τρόπῳ φυγ̃ς ποιησαμ̃ τ̃ ωορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δ' ἐλθὼν ἐν τ̃ πόλει, τ̃ [i] μὲν Ιηὺν διεστὼς καθεζόμενον μ̃ τῶν τ̃ στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ ωροεῖπε. ωροσελθὼν δ' ἔφη, βούλεσθ' ωρός τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. ὁ δ' ἀναστὰς ἐκ ἀνηλθησανθ εἰς [k] τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτ̃ τ̃ κεφαλ̃ς· κ̃ τ̃ θεὸν [l] ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ δ' ἥξειν δ' Αχάβου, κ̃ ὅπως [m] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν ωροφητ̃, τ̃ ὑπὸ Ιεζαβέλης ἀδίκως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τ̃ αὐτὸν τρόπον [n] ὅνπερ οἱ Ιεροβοάμου δ' Ναβαταίου παῖδος ἐκ [o] Βαασὶ ωορρίζος διὰ τ̃ ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, κ̃ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τ̃ Αχάβου γένους. κ̃ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τ̃ ταμιείου, ωαραδίδωσι δὲ μηδενὶ τῶν [p] ὑπὸ τ̃ στρατιᾶς ὁραθῆναι.

Cæterum Joramus Israëlitarum rex, post Adadi interitum in spem inductus se posse Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jesraëlam urbem se recepit, ut illic sanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemessi filio. jam enim urbem *ipsam* vi ceperat. Ei autem propositum erat, cum à vulnere revalesceret, Syros bello aggredi. Interim Elissæus vates unum è discipulis suis, dato ei sacro oleo, misit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipsum in regem elegisse. Mandatis etiam quibusdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio sedentem inter exercitûs duces, prout Elissæus ei prædixerat. Cum autem ad eum accessisset, ajebat, se velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave sequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in stirpis Achabi perniciem, utque sanguinem ulciscatur vatum, quos Jezabela injusta nece peremit, ut domus eorum, similiter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baasæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat semen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi se proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conspiceretur.

Joramus Israëlitarum rex in obsidione sagitta ictus. 4 *Regum*, c. 8.

Elissæus mittit, qui Jehum ungat Israëlitarum regem. 4 *Regum*, c. 9.

2. Ιehus autem foris egressus revertebatur ad locum ubi cum ducibus sedebat. Illis vero percontantibus simul & obsecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iste* juvenis venisset, prætereaque illum insanire dicentibus; sane de eo recte conjeciistis,

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 *Regum*, c. 9.

re-

---

[v] Οχοζίας] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.*

[x] Νόσον ἐπὶ πλείσον] Sic *Samb.* νόσον post ωεθειρημένην habent *Vat.* & *Bas.* in *reliquis* vox ista omittitur.

[y] Λογισάμενοι γὰρ] *Al.* λογισάμενοι. dein ἐνεκάλυψαν &c.

[z] Αλλ' ὡς ἰδιώτην] Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[a] Παραδίδωκε] Παραδίδωσι *Vat.*

[b] Αραμάθην] De Ραμὰθ supr. lib. 8. c. 15. §. 3. & 5. SPANH.

[c] Αφαιρήσεσθαι] Αφαιρεθήσεσθαι *Vat.*

[d] Ισραέλαν] Ex p. 462. §. 8. & p. 460. §. 6. Ιζάρελ legi debuit pro Αζάρελ *Editorum* & Ιαζάρελ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. sed cum paulo infra p. 486. v. 7. Ισραέλαν (ut & in Codice meo docet *Coccejus*) habeant libri omnes, (& hîc loci in *Cod. Vat.* exstet Ιεζαέλαν, & Ιεζραέλαν in *Gall.* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ισραέλαν rescribendum censuimus.

[e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηύ.] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliisque.* Ναμσὶ in *Editis*, Αμασῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασὶ *Vat.* Si quis Ναμσὶ malit, non repugnabo.

[f] Ἠρήκει κ̃ κρατ̃.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρήκει *Bas.* εἰλήφει *Gen.* εἰρήκει *Vat.* ἠρεμάκει *Gall.* 2.

[g] Το ἅγιον ἔλαιον,] Unde ei Sacrum oleum, quod in loco Sancto ubi templum erat adservabatur? In Sacro codice non legitur id oleum sanctum fuisse. REL.

[h] Επέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπέλθοι κ̃ τρόπῳ in *cæteris.*

[i] Μὲν Ιηὺν διεστὼς] Illud μὲ ex *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα in fine §. 4.

[k] Το ταμιεῖον,] LXX. εἰς τὴ ταμεῖον ἐν τῷ ταμείῳ *MS. Alex.* ἐν τῷ ταμιείῳ. 2 Reg. IX. 2. *Vulg.* in interius cubiculum. Hebr. חדר בחדר *cubiculum in cubiculum* seu in penitissimum penetrale. infr. c. 7. §. 2. εἰς τὸ ταμιεῖον. SPANH.

[l] Εφησε βασιλέα] Εση *Vat.*

[m] Εκδικήσῃ τὸ αἷμα] Εκδικήσης *Vat.*

[n] Ονπερ οἱ Ιεροβοάμου] Ita *Big.* & *Samb.* ὅνπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis.* ὀνπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παιδὸς *Vat.* ὅνπερ δ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2.

[o] Βαασὰ] Supra (*sc.* p. 455. §. 3. 456. §. 4.) Βασὰνης dicitur. Hic vero Αβασὰ *Big.* & *Samb.* Αμασὰ *Vat.* Βασὰ *Gall.* 2.

[p] Επὶ τ̃ στρατιᾶς ὁραθῶσιν.] Ex τ̃ στρ. *Vat.*

[q] Εκαθέζετο.] Ita *Samb. Bas.* ἐκαθίζετο *Gen. Aliique.*

respondebat, nam & insani verba loquutus est. Cum autem magis adhuc instarent & audire postularent, regnum populi sibi à Deo delatum, ajebat illum dixisse. Hæc ubi dixerat, suam quisque vestem exeuntes eas illi substernebant, & signo cornibus dato Jehum regem esse pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jesraëlam: ubi, ut jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obsidione acceperat. Tum autem Ochozias Hierosolymorum rex propter cognationem eo se contulerat, (nam sororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præsertimque ad visendum quomodo se haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviso adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui ista Joramo nunciatum iret. hoc enim ipsi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti essent *bona fide* eum regem declarasse.

V. *Jehus Joramum Israëlitarum regem & Ochoziam Judæe regem interficit.* 4 *Regum*, c. 9.

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias custodierunt, ne quis clam Jesraëlam profectus iis qui isthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectissimis equitum assumptis, ipsoque in curru collocato, Jesraëlam petebat. Cumque non longe abesset, speculator, à rege Joramo constitutus ut venientes in urbem prospiceret, Jehum conspicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è vestigio præcepit obviam mitti equitem, quisnam veniat quæsitum. Cum autem eques ad Jehum accessisset, interrogabat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari *ajebat*. Ille vero jussit, ut de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum hæc vidisset speculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege misso imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in speculis stabat, postremo & ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) *illi* occursurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & composito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæsivit, satin' salvæ sint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jecisset, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, conversо ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixisset, circumventos se dolo ac insidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret,

ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τὰς λόγους μεμνότο ἐποιήσατο. ἀπειλούντων δ' ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν θεὸν αὐτὸν ἐρῆσθαι βασιλέα καὶ πληθυς, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος [r] περιδύων αὐτὸν [s] ὑπεστρωννυεν αὐτῷ τὰ ἱμάτια· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ἰηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δ', ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ἰωράμον εἰς [t] Ἰεσρέλαν πάλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ [v] Ἀραμαθῇ πολιορκία. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ἰώραμον· ἦν γὰρ υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος, ἀφῖκτο τὴν συγγένειαν ἐληλύθη. Ἰηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ἰώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδρᾶναι μηνύσαι τοῦτο τῷ Ἰωράμῳ. τότε [x] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ [y] τὸν ἀφικνεῖσθαι ὅτως ἀποδείξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡδέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδὸς, μή τις εἰς [z] Ἰεσρέλαν ἀφαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ἰηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους [a] παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ἰεσρέλαν ἐπορεύετο. γινομένου δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰώραμος [b] καθεσταικὼς τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μὴ πληθυς προσελαύνουσα τοῦ Ἰηοῦ, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλην. ὁ δ' ὀρθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [c] τῶν ἱππέων ὑπαντήσομενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [d] οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα εἰ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πυθόμενος δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν εἰ τούτων πολυπραγμονεῖν [e] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτῷ. τοῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τὸν ἱππέα, συγκαταμιγῆναι τῷ πληθει τῶν προσιόντων, σὺν ἐκείνοις ὡδαγίνεσθαι. πέμψαντος δὲ δεύτερον ἐκ βασιλέως, ταὐτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ἰηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, πλοιάριον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος σὺν Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [f] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, ἀφὶ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντησόμενος. [g] σχολαίτερόν τε δὲ μετ' εὐταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ [h] Ναβόθου τοῦτον Ἰώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. [i] βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ [k] φαρμακὸν καὶ πόρνην ἐπικαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἀφόνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρα καὶ δόλῳ [l] κατεστρατηγῆσθαι. Ἰηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, διὰ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν ὀρθὺς πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προσέταξε [m] Βαδάκρῳ [n] τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥίψαι τοῦ Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν

[r] Περιδύων αὐτὸν ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὰ ἱμάτιον·] Juxta morem Regum in Oriente. vid. Æschyl. Agamem. v. 919. & quæ ibi noto: πορφυρέστωτος πόδος ad adventum Agamemnonis. SPANH.

[s] Επεστρώννυεν αὐτῷ τὰ ἱμάτιον·] Lege ὑπεστρώννυεν. COCC.

[t] Ἰεσρέλαν πόλιν·] Ἰεζαρέλαν & mox Ἰζαρέλαν *Vat.* Ἰεσρέλαν *Gall.* 2. Videsis *Annott.* ad p. 462. §. 8.

[v] Ἀραμαθῇ] Ῥαμώθης *Vat.* & supra Ἀραμώθης, ut hic loci *Bas.*

[x] Γὰρ ἔσεσθαι] Illud γὰρ additum ex *MSS.*

[y] Τὸν Ἀφικνεῖσθαι] Τῶ Ἀφικ. *Big.*

[z] Ἰεσρέλαν] Ita cum *Samb.* ut p. 485. §. 1. Ἰεσρέλα in *Editis.* Ἰσρέλαν *Big.* Ἰζαρέλαν *Vat.* Ἰερέζελαν *Gall.* 2. Ἰεζιερέλα *Gall.* 1.

[a] Παραλαβὼν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in *ceteris.*

[b] Καθεσταικὼς] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεστηκὼς, forsan pro καθειστηκὼς.

[c] Τῶν ἱππέων] Illud τῶν ex *MSS.*

[d] Οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis.*

[e] Εκέλευσεν,] Εκέλευεν *Vat.* & *Gall.* 1, 2.

[f] Εκ τοῦ τραύματος] Εκ τραύματος *plerisque.*

[g] Σχολαίτερόν τε] Ita sane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (nisi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forsan *Josephus* exsculpserit ex verbis obsuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca*: adeo ut hic forsan aliquis legendum esse suspicaretur, ἀχολαίτερόν τε καὶ μετ' ἀταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς.

[h] Ναβόθου] Ναβώθου in quibusdam *MSS.*

[i] Βλασφημήσαντος] Sic βλασφημεῖν pro convitiari proximum Plato l. xi. de Legib. p. 934. E. SPANH.

[k] Φαρμακὸν] Sic φαρμακοὺς veneficos LXX. Exod. xxii. 18. SPANH.

[l] Κατεστρατηγῆσθαι.] Sic cum *MSS.* κατεστρατηγῆσθαι in *Editis.*

[m] Βαδάκρῳ] Ita pro Βαδάκῳ *Editorum Aliorumque* rescripsi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βιδικάρῳ malit *Schotanus* ex Βαδικαρ *Int.* LXXII.

[n] Τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι,] Confer. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

ἀχεὸν τῦ Ναβάθυ, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίε προφητείας ἣν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτῦ τ Ναβάθην ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτῦ ἐν τῷ ἐκείνυ χωρίῳ. ταῦτα γὰρ [o] καθεζομένυς ὀπίσθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Αχάβυ λέγοντος ἀκούσας τοῦ προφήτυ. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γνέσθαι, κ τὴν τιμωρίαν τὴν ἐκείνυ. πεσόντος γὰρ Ιωράμυ, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Οχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξέκλινε, λήσειν τ Ιηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν γὰρ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππου φεύγει τ Ιηοῦ εἰς [p] Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τ τραύματος τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ιεροσόλυμα, τ ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς γὰρ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς [q] αὐτῦ γενόμενος.

δ'. Τοῦ γὰρ Ιηοῦ [r] ἐλθόντος εἰς [s] Ιεσραέλαν, κατοικοῦσα μὲν ἡ Ιεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργυ, "καλὸς, εἶπε, δοῦλος [v] ὁ ἀποκτείνας τ δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, [x] ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβᾶσαν ἤκειν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργυ βαλεῖν. καταφερομένη γὰρ τό τε τεῖχος προσέρρανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τ ἵππων οὕτως ἀπέθανε. [y] τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια συνῆν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τ ὁδοῦ [z] ἀνακτᾶτο τῆς τε ἄλλης καὶ τραπέζης. προσέταξε γὰρ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ιεζαβέλαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσελθόντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ [a] ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ηλίε προφητείαν. οὕτως γὰρ αὐτὴν εἰς Ιεσραέλαν [b] προεῖπε τοῦτον [c] ἀπολέσθαι τ τρόπον.

ε'. Ὄντων δ' Αχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, [d] τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τ Σαμαρέων, λέγων, τ [e] ἀνδρειότατον τ Αχάβυ παίδων [f] ἀποδεῖξαι βασιλέα· [g] καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος ἵππων ὅπλων πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ [h] τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράττεσθαι δίκην ὑπὲρ τ δεσπότυ. ταῦτα δ' [i] ἐγεγράφη, βλέπειν βουλόμενος λαβεῖν τ τ [k] Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες γὰρ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, κ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ δ' πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὖθις τι ὑπακούειν κελεύων, καὶ τ Αχάβυ παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τὸν τρο-

sibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo post cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipse *aliquando* cum sua progenie illius in agro pereat *ubi eum interfecerat*. hujusmodi enim oraculum, cum à tergo Achabi in curru sedere-mus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Jehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in clivo quodam deprehensum ictu sagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conscenso, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque *à suis* Hierosolyma vectus illic sepelitur; cum annum quidem & non amplius regnasset, nequam vero patreque suo pejor exstitisset.

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. 4 *Regum*, c. 9.

Ochoziæ mors. 4 *Regum*, c. 9.

4. Cum autem Jehus Jesraëlam accessisset, Jezabela, compta *admodum* in turri stans, "ô servum "egregium, ajebat, qui dominum *suum* occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quænam esset; jussitque ut descenderet, & ad se veniret: tandemque spadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & scipsum & amicos de via fessos inter alia mensâ reficiebat. Domesticis autem suis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, *præter extrema. nam cætera omnia à canibus consumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus est vaticinium. ille enim prædixit, eam hujusmodi mortem obituram esse in Jesraëla.

VI. *Jezabela conculcata & à canibus discerpta.* 4 *Regum*, c. 9.

5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, misit Jehus duas epistolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarensium principes: monens, ut ex Achabi filiis fortissimum *dispicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripsitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil adversus istum facere posse, qui duos reges maximos superârat, rescripserunt ita ut faterentur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos scripsit epistolam, præcipiens ut ei dicto essent audientes, & Achabi filiorum capita abscissa ad eum

Jehus scribit ad Samarienſium principes. 4 *Regum*, c. 10 4 *Regum*, c. 10. v. 2.

[o] Καθεζομένυς] Ita in *Editis Aliisque*, convenienter *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 9 v. 25. καθεζομένυ *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμενον legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum sederet*. HUDS. Καθεζόμενον videtur legisse interpres: atque in Sacris etiam hunc & Badacum ibi sedisse extat. REL.

[p] Μαγεδδώ.] Recte: Μαγαδδὼ & Μαγεδαὼ vitiose in *MSS.* HUDS. Conf. sup. lib. VIII. c. 6. §. 1. SPANH.

[q] Αὐτῦ γενόμενον.] Illud αὐτῦ inseruimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.*

[r] Ελθόντος] Εἰσελθόντος εἰς τὰ Ισραήλα *Big.* & *Samb.* εἰσελθόντες quidem agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[s] Ισραέλαν,] Ita ut supra, p. 486. §. 3. Ισραήλα in *Editis* & *plerisque MSS.*

[t] Η Ιεζαβέλα,] Ιεζαβήλα sine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) Ιεζαβέλη.

[v] Ο ἀποκτείνας τ δεσπότην.] Ος ἀπέκτεινας *Samb.* & *Vat.* ὃς ἀπέκτεινε, vel ὃς ἀπέκτεινε in *aliis MSS.* ὃς ἀνεῖλε *Cedren.*

[x] Επυνθάνετο τίς εἴη,] Επυνθάνετό τε *Big.* & *Samb.*

[y] Τούτων δὴ γενομένων] Τούτων δ' γεν. *Vat.*

[z] Ανεκτᾶτο] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο, προσάξας τοῖς οἰκέταις Ιεζάβελαν θάψαι in *Editis*.

[a] Ακρωτήρια.] Sunt extremitates membrorum, ut manuum, pedum, hinc ἀκρωτηριάζειν est præcidere has extremitates. REL.

* *Præter extrema.*] *Sc.* præter calvam, pedesque, & manuum palmas.

[b] Προεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τ τρόπον.] Conf. supr. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

[c] Απολέσθαι τ τρόπον.] *Al.* ἀπολεῖσθαι.

[d] Τὴν δ' ἑτέραν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demosth.* τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλὴν ἐπὶ τοὺς τόπους &c. in *Editis* λέγω ὡς τ ἀνδρ. & dein ἀποδείξαι *Bas.* ἀποδείξειν *Gen.*

[e] Ανδρειότατον] Ισ. ἀδρότατον HUDS. in *Add.*

[f] Αποδεῖξαι] *Gen.* ἀποδείξειν. *Coccejus* ἀποδείξασιν, verum Ed. *Hudſ.* firmatur Collatione *Big.* HAV.

[g] Καὶ γὰρ ἁρμάτων] In *Editis* κ γὰρ ἁρμάτων τ [vel τὸ] ἀνδρειότατον αὐτοῖς &c. Verum illa τ ἀνδρειότατον (quæ nec *MSS.* agnoscunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è superioribus in textum forsan irrepserint) plane ejecimus.

[h] Τοῦτο ποιήσαντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα in *Editis*.

[i] Εγεγράφη,] Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem scripsit.* ἐγεγράφη *Big.* ἔφη in *Editis Aliisque.*

[k] Σαμαρέων διανοίας.] Σαμαρειτῶν solus *Vat.*

[l] Συ-

eum mitterent. Tum principes accersitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, postquam eos jugulassent, præciderent, & ad Jehum mitterent. Illi vero ita jussis obsequuti sunt, ut nihil omnino omiserint: atque capita eorum, in fiscellas quasdam plexiles congesta, Jesraëlam miserunt. Ubi autem ista afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata esse. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis construi jussit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa visenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipse quidem in dominum suum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, istos vero omnes non ipse peremerit. Cæterum illud iis de stirpe Achabi persuasum esse volebat, omnia juxta Dei oraculum evenisse, ejusque domum, sicuti prædixerat Elias, funditus periisse. Præterea autem occisis quotquot apud Jesraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hierosolymorum regis consanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi respondissent, se salutatum venire Joramum, regemque suum Ochoziam, (nesciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam istos comprehensos interfici jussit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii septuaginta occisi. 4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ consanguineos interficit. 4 Regum, c. 10.

6. Post hos autem illi occurrit vir bonus & justus, nomine Jonadabus, vetus ipsius amicus, qui ipsum *pro more* salutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exstirpando domum Achabi. Jehus vero ipsum obsecrabat, ut conscenso curru Samariam usque eum comitaretur, dicens se illi ostensurum esse, quod nihil parcet improborum cuiquam; sed & falsos vates supplicio afficiet, & falsos sacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum desererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum esse spectaculorum, viroque bono & justo jucundissimum, malos videre pœna affectos. Istis obsequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus deorum Achabi supplicium effugeret, fraude usus & dolo universos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum sacerdotes & vates & cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida & magna Achabi diis facere, & siquis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit Jehus, ut vestes omnibus

Jonadabi laus. 4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis sacerdotes convocari jubet. 4 Regum, c. 10.

φεῖς τ παίδων, πεσσέταξαν ἀποκτίνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς Ιηΐν. οἱ δ' ὐδὲν ὅλως φεισάμενοι, τῦτο ἔπραξαν· καὶ [l] συλλεγέντες εἰς τινα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, [m] ἀπέπεμψαν εἰς [n] Ιεσρήλαν. καμιθείζων ὃ τύτων, ἀγγέλλεται δεισήνοτι μὴ τ φίλων τῷ Ιηΐ, ὅτι καμιθεῖεν αἱ τ Αχάβ παίδων κεφαλαί. ὁ δ' [o] πρὸ τ πύλης ἐξ ἑκατέρᾳ μέρυς ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναςῆναι βυνός. γλομένυ [p] δὲ τύτυ, ἅμα ἡμέρᾳ πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τ παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τ δεσπότην τ αὑτῦ γραπύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τύτυς δ' πάντας σὺν αὐτὸς [q] ἀνέλοι. γινώσκειν δ' αὐτὸς ἠξίυ πρὸ τ Αχάβυ γλεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὸ Θεῦ προφητείαν [r] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτῦ, καθὼς Ηλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δ' καὶ τὸς πρὸ τῆς [s] Ιεσραηλίτας εὑρεθέντας ἐκ τ Αχάβυ [t] συγγλωσίας εἰς Σαμάρειαν [v] ἐπορεύετο. κατ' ὁδὸν δὲ τῆς Οχοζίας συμβαλὼν οἰκείοις τ βασιλέως τ Ιεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτὸς, [x] τί δή ποτε παρεγλωσσον. οἱ δ' ἀπαντόμενοί τε Ιώραμον καὶ τ αὐτῶν βασιλέα Οχοζίαν ἤκειν ἔφασκον· ὁ γὰρ [y] ἤδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρυς ὑπ' αὐτῦ πεφονευμένυς· Ιηῦς δ' καὶ τύτυς συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι πρόσταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [z] πεσσαρακονταδύο.

ς'. Σωσαυλᾶ δ' αὖτῷ τύτυς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ιωνάδαβος ὄνομα, [a] φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώς. ὃς, ἀπασαμένος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [b] τ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βύλησιν τ Θεῦ, τῶν οἰκίαν [c] ἐξαφανίσας τῷ Αχάβ· Ιηῦς δ' ἀναβάντα ὑπὲρ τὸ ἅρμα σωεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ὑπιδείξειν, πῶς ὐδενὸς φείσεται πονηρᾶ, ἀλλὰ καὶ τὸς ψευδοπροφήτας καὶ τὸς [d] ψευδιερεῖς, κ τὸς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τῷ μὲν τ μεγίστ Θεῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τὸς δ' ξενικὸς προσκυνεῖν, τιμωρήσει. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, κ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένυς πονηρὸς [e] ἰδεῖν. τύτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν συνεφοίτησεν. ἀναζητήσας δ' πάντας τὸς Αχάβ συγγλωσεῖς Ιηῦς, ἀπέκτεινε. βυλόμενος δ', μηδένα τ ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τ Αχάβ θεῶν τιμωρίαν ἀφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτὸς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τ λαὸν, ἔφη [f] βέλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχάβος [g] θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, κ τὸς ἐκείνων ἱερεῖς κ προφήτας ἐξίει κ δέλυς [h] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰρ πολυτελεῖς κ μεγάλας ὑπισχνεῖν [k] μέλλειν τοῖς Αχάβ θεοῖς· τ δ' ἀπολειφθέντα τ ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Αχάβ [l] Βααλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τ Ισραηλιτῶν χώραν, τὸς ἄξονας πρὸς αὐτὸν τὸς ἱερεῖς τ Βαάλ. [n] ἐκέλευσε δ' Ιηῦς τοῖς ἱερεῦ-

l Συλλεγέντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνελόντες in *Editis.*

m Ἀπέπεμψαν εἰς Ισραήλαν.] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.*

n Ισραήλαν.] Ισραήλα ante SPANH.

o Πρὸ τ πύλης] Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* πρὸς ταῖς πύλαις *Samb.*

p Δὴ τύτυ,] Ita ut supra p. 487. §. 4. ὃ antea.

q Ἀνέλοι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνελεῖν in *Editis.*

r Γέγονε,] Γεγόνασι *Big.* & *Samb.*

s Ισραηλίτας] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ισραηλίτας *Bas. Alique.*

t Συγγλωσίας] Ἱππεῖς post συγγλωσίας inserunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.*

v Επορεύετο.] Sic *MSS.* εἰσεπορεύετο in *Editis.*

x Τί δή ποτε παρεγλώσσοντο.] Iterum cum *MSS.* τί ποτε in *Editis*

y Ηδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρυς] Itidemque ex *MSS.* Ατλαντέρως, quam ἠδέσαν *Editorum.*

z Τεσσαρακονταδύο.] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαράκοντα δύο in *aliis.*

a Φίλος αὐτῷ] Eo modo *MSS.* φίλος αὐτῦ πάλαι γεγόμενος in *Editis.*

b Τ πάντα] Illud τ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεῦ.

c Ἐξαφανίσας] Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis*

d Ψευδιερεῖς,] Ψευδοϊερεῖς *Samb.*

e Ἰδεῖν.] Ἰδεῖν post πονηρὸς insertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

f Βέλεσθαι] Illud βέλεσθαι ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Θεῶν εἰσηγήσατο] Εἰσηγήσαθ Θεῶν *Gall.* 1. & 2. sed Θεῶν non agnoscit *Samb.*

h Αὐτῷ παρεῖναι.] Αὐτῶν *Big Samb.* & *Vat.*

i Γὰρ πολυτελεῖς] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Bas.* κ in reliquis.

k Μέλλειν] Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

l Βααλ ἐκαλεῖτο.] Videsis *N. Fullerum* in *Miscell. Sacr.* lib. 2. c. 7.

m Τῶν Ισραηλιτῶν] Τῶν deest *Vat.*

n Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε δ' Ιηῦς τοῖς ἱερεῦσι *Bas.* & *G.* ὧν ἀθροισθέντων ἐκέλευσεν Ιηῦς τῷ ἱερεῖ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis jussit Hieus pontifici ut daret omnibus vestes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. *qui post-*

ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ιωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνῆσαι προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τῶν δὲ εἰσιόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, προεῖσησεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει ° πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς P ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς q πατρῴοις ἔθεσι τιμωρεῖν πολλὰ ἤδη χρόνον ὠλιγορημένοις, ἀπηλλάσατο τῶν Σαμαρειτῶν τὰς ἐκείνων r ἁμαρτησομένας ψυχάς. οἱ δὲ τοὺς τε ἄνδρας s ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ t Βαὰλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως λοιπὸν τῶν ξενικῶν v ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. x οὗτος ὁ Βαὰλ Τυρίων ἦν θεός. Ἀχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι y Ιθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίωσε. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, z τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις Ιηοὺς a ἐπέτρεψε. τοῦτο b δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ὅτι τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ c βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιηοὺν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in ædem cum amico *suo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem divinam facere exorsis, foris disposuit homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos noverat, quibus imperatum erat ut falsos vates interimerent, & patrios ritus jam diu desuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaserint. Atque isti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendissent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exstruxit, & vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Cæterum hoc deo è conspectu sublato, Israëlitis permisit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curassetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam usque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quæ ad Jehum spectant ita se habebant.

Jehus Baalis sacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu posteris in quartam usque stirpem regnum promisit Deus. 4 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Γοθολία τὴν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ὅτι ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδας, τὸν Οχοζίαν παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

CAP. VII.

Ut Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.

VII.

Γοθολία ἦν ἡ Αχάβου θυγάτηρ, ἀκήκοσα d τόν τε Ιωράμου ταὐτελφὸν τελευτὴν καὶ τὴν c Οχοζίου παιδὸς, καὶ ὅτι γένος τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐπεβάλετο μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἴκου, πᾶν δὲ ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδεὶς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐπὶ γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ἤρετο διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς ἐκ τοῦ Οχοζίου, τροπῇ δὲ τοιούτῳ τινὶ τελευτήσαντος. Οχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, f Ιωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτην σωθῆναι ὁ ἀρχιερεὺς g Ιώδας. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τῶν h Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ i παιδίον ἐναύσιον, ἐγκεκρυμμένον δύρουσα μετὰ τῆς τρεφούσης, βασάσασα μετ' αὐτῆς k εἰς τὸ ταμιεῖον l τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λαθόντες ἀνέθρεψαν αὐτήν τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώδας ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολυμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

β'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ m ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ιώδας πέντε τῶν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχας, καὶ συμπείσας αὐτοὺς n συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρ-

Gotholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii sui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ stirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis superstes relinqueretur, utque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipsa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis servatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ soror erat eodem patre genita, cui nomen Josabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingressa Joasum (ita enim vocabatur puer aniculus) inter cæsorum cadavera una cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter & illam sublatos in * conclave cubiculi inclusisset, illa simul & maritus ejus Jodaus ipsum etiam clam in templo *occultum* sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit.

Gotholia regum semen exstinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

2. Verum septimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis ut operam suam commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, se-

Jodaus pontifex Joasum stirpis regiæ puerum conservat. 2 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

postquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, iussit editimo ut vestes ad omnes Baalis cultores promeret.

o Πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν,] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interpr.* πιστοὺς in *reliquis.*

p Ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας,] Ἀποκτεῖναι in omnibus *MSS.*

q Πατρῴοις] Ita *Vat.* πατρίοις in *reliquis.*

r Ἁμαρτησομένας ψυχάς.] Λωμησομένας *Samb.*

s Ἅπαντας κατέσφαξαν·] Sic *MSS.* πάντας in *Editis.*

t Βαὰλ ἐμπρήσαντες,] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βήλου habet *Vat.* ut & infra ὁ τοῦ Βήλου. in *Editis* perperam βασιλεως.

v Ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* θεῶν in *reliquis.* HUDS. Βαὰλ MS. & videtur hoc suadere descriptio sequens. & in Sacris Literis etiam ita legitur. nec est quod aliquem offendat οἶκος, nam & infra cap. 7. legitur ὁ Βαὰλ οἶκος. REL.

x Οὗτος ὁ Βαὰλ] Videsis pag. 457. §. 1.

y Ιθοβάλῳ,] Ιθοσάλῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθοβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annott.* ad p. 457. §. 1. & ad p. 468 §. 1.

z Τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις] Aurearum vaccarum cultus Israëlitis à quo relictus, qui nempe erant in Bethel & in Dan. 2 Reg. 10. 29. SPANH.

a Ἐπέτρεψε.] Ita in *MSS.* ἐπέτρεπε in *Editis.*

b Διὰ διαπραξαμένῳ] Illud ᾧ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν.] Βασιλεύειν *Samb. Bas. Busb.* & *Hen.*

d Τόν τε Ιωράμου ταὐτελφὸν] Sic *MSS.* τὸν Ιωράμου ταὐτελφὸν, καὶ τὸν Οχ. in *Editis.*

e Οχοζίου] *Al.* Οχοζίου.

f Ιωσαβεθὴ ὄνομα.] Ωσαβαίθη *Big.* & *Samb.* Ωσαβεὶθ *Gall.* 2. Ιωσαβεὶ *Vat.* LXXII. & *Zonar.*

g Ἰώδας.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἰωαδὰ in *Editis.* Ἰωδαὶ *Vat.* & LXXII. Ἰωδᾶς *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Jojada.*

h Ἰώασον,] Ἰωάσου *Vat.* Ἰωὰς LXXII.

i Παιδίον ἐναύσιον,] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐναύσιον ἐγκεκρυμμένον &c.

k Εἰς τὸ ταμιεῖον] Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

l Τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε,] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phrasi utuntur LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 2.

* *Conclave cubiculi inclusisset,*] *Al.* in cubiculum lectorum.

m Ἑπτῷ κοινολογησάμενος] Vocem ἕπτῳ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συνεπιθέσθαι] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπιθέσθαι in *Editis Aliisque.* συνθέσθαι *Vat.*

cumque puero regnum assererent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, "inquit, vobis rex, ex ista domo, quam probe "scitis Deum prædixisse in omne ævum regnatu-"ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut tertia "pars vestrum in templo præsidio sit regi; pars "vero quarta statuatur in excubiis ad fani limina; "quæque huic proxima custodiam agat portæ "patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multi-"tudo inermis versetur * in templo: neminemque "qui arma gestaverit, præter sacerdotem, intrare "permittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam impositerunt, ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joasum Judæ regem creat.

4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad o-

μένοις, τῷ δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπερπίπτουσαν, [o] καὶ λαῶν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδεὲς ἅπασι τ συνεργούτων [p] βεβαιῶσαι, τὸ λοιπὸν ἐθάῤῥει τὰς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὃς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνὸς τ πράξεως [q] παρειλήφει, περιελθόντες [r] εἰς ἁπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστηκότας, ἦγον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τ ἀρχιερέα. ὁ δ', πίστιν ἤτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἢ μὴν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόῤῥητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς οὕτω λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, προαγαγὼν ὃν ἐκ τ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "ὅτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τ οἰκίας, "[s] ἣν ἴστε τ Θεὸν ὑμῖν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἀεὶ "τ παντὸς χρόνου. προαγορεύω δὴ τῷ τρίτῳ ὑμῶν μοί-"ραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, [t] τῷ δὲ τετάρτῳ "τῆς φυλακῆς ἐφεστῶσαν τ πυλῶν ἁπάσας, ἡ δὲ "μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τ ἀνοιγομένης καὶ φερού-"σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακήν, τὸ δὲ ἄλλο "πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· [v] μηδένα δ' "ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ [x] μόνον ἱερέα." [y] προσδιέταξε δὲ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας περὶ αὐτὸν εἶναι τ βασιλέα τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐσταλμένους δορυφοροῦντας, τὸν δὲ τολμήσοντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι προσέταξε· [z] δείσαντας δὲ μηδένα προλιπεῖν τὴν φυλακὴν τ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβάλλετο, τούτοις πειθόμενοι, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὸν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἅπασιν ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλου κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ πρὸ τοῦ ἱεροῦ συναγαγόντας τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ εὐωνύμου κέρατος τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ. ἐκ τούτου δὲ προαγαγὼν τὸν παῖδα ἔξω τοῦ περιβόλου, περιέθηκεν αὐτῷ τὸν στέφανον καὶ τὰ μαρτύρια, καὶ ἀνέγνω τὸν νόμον, καὶ ἐποίησε βασιλέα καὶ κύριον τῶν ὅλων, καὶ ἔχρισε τὸν νεανίσκον ἐλαίῳ, καὶ ἐπεφώνησε λέγων· "ζήτω ὁ βασιλεύς." ἐπὶ τούτοις ἐκρότησε τὸ πλῆθος καὶ ἐπεκρότησε, καὶ ἐπεφώνησε τὸν βασιλέα εὐφημοῦντες.

γ'. Τῆς δὲ θορύβου ἐκ τ ἐπαίνων Γοθολίας παρ' ἐλπίδας ἀκούσας, πεπερασμένης σφόδρα τῇ ἀφνοίᾳ μὴ τ ἰδίας ἐξεπήδησε φρατρίας ἐκ τοῦ βασιλείου. [c] καὶ παρελθομένου εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τοὺς δὲ ἑπομένους ὁπλίτας εἴρξαν εἰσελθεῖν οἱ [d] περιεστῶτες ἐν κύκλῳ τ ναὸν τοῦ ἀρχιερέως τέκνα προτεταγμένων. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τ παῖδα ἐπὶ τ [e] σκήλης ἑστῶτα, καὶ τ βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιῤῥηξαμένη καὶ δεινὸν [f] ἀνακράζουσα, [g] φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβουλεύσαντα αὐτῇ καὶ τῷ ἀρχῷ ἀφελέσθαι παῤῥησιασάμενον. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [h] ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα [i] τοῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τῷ [k] ἀλιτηρίῳ [l] τιμωρησαμένων. προσέταξε

o Καὶ λαῶν ὅρκους,] Καὶ abest quibusdam *MSS.*

p Βεβαιῶσαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιῶν *Basil. Alsique.*

q Παρειλήφει,] Παρείληθε *Vat.*

r Εἰς ἅπασαν] Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἣν ἴστε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἣν ἴστε Θεὸν *Big.* ἧς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliisque.*

t Τῷ δὲ τετάρτῳ] Τρίτῳ legit *Gelenius* interpres. REL.

v Μηδένα δ' ὁπλίτην] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἕνα δ' ὅπλ. *Basil.* & G. μηδ' ἕνα ὅπλ. *Vat.*

* *In templo:*] *In atriis templi* juxta *Hebr.* 2 *Paralip.* c. 23. v. 6. ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

x Μόνον ἱερέα.] Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.*

y Προσδιέταξε] Ita cum *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. προσδιετάξατο in *Editis Aliisque.*

z Δείσαντας δὲ] Eo modo *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες in *cæteris.*

a Ἀποτειχίσοντας.] Ἀποτειχίσαντας *Vat.* HUDS. Forte ἀντειχίζοντας. COCC. Hic non est, ut sæpe alibi, murum tollere, sed muro cingere. REL.

b Ἐπίθηκαν αὐτῷ] Ἐπέθεσαν *Vat.*

c Καὶ προαγομένου] Sequutus sum *Cod. Vat.* in *reliquis* προαγομένῳ δ' εἰς τὸ ἱερ.

d Περιεστῶτες ἐν κύκλῳ] Περιεστηκότες *Vat.*

e Στήλης ἑστῶτα,] Ita ex *Cod. Vat.* συλῆ LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. (על העמוד) 2 Reg. 11: 14. *Coccejus*) σκιρτῶς in *Editis Aliisque.*

f Ἀνακράζουσα,] Ἀνακραγοῦσα *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.*

g Φονεύειν ἐκέλευε] Φονεύσειν *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

h Ἀγαγόντας] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in *reliquis.*

i Τοῦ Κεδρῶνος,] Τῷ Κεδρῶνος *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

k Ἀλιτηρίου] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλιτηρίαν in *Editis Aliisque.*

l Τιμωρησαμένων.] Τιμωρησάμενον (*Coccejus*) *Vat.*

m Ἐκα-

ταξε δε, καν βοηθων τις παρελθοι, κακεινον ανελειν. [m] ελλαβομενοι τοινυν τ Γοθολιας οι παρατεταγμενοι τω αναιρειν αυτης, επι τω πυλω τ ημιονων Β βασιλεως ηγαγον, κακει διεχρησαντο.

δ. Ως δ τα περι τω Γοθολιαν τουτον [n] εστρατηγηθη τ τροπον, συγκαλεσας τον τε δημον και τους οπλιτας Ιωδαβ εις το ιερον, [o] εξωρκησεν συνοιειν τω βασιλει, και παρανοειν αυτω τ σωτηριας, και τ επι πλειον δεχης. επητ' αυτον τ βασιλεα τιμησειν τ θεον και μη παραβαινειν τους Μωυσεως νομους δειναι πιστιν ηναγκασε. και μη ποτα εισδραμοντες [p] τ Β Βααλ οικον, ον η Γοθολια και ο ανηρ αυτης Ιωραμος κατεσκευασεν, εφ' υβρει μεν Β [q] πατρωου θεου, τιμη δ τ Αχαβου, κατεσκαψαν· και τ εχοντα τω ιερωσυνω αυτου [r] Μααθαν απεκτειναν. τω δ' επιμελειαν και φυλακιν τ ιερ τοις ιερευσι και Λευιταις επετρεψεν Ιωδαβ, κατα τον Δαυιδου τ βασιλεως διαταξιν, κελευσας αυτους δις τ ημερας επιφερειν τας νενομισμενας των ολοκαυτωσεων θυσιας, και θυμιαν ανελλιπως τω νομω. απεδειξε δε των Λευιτων τινας και πυλωρους επι φυλακη Β τεμενους, ως μηδενα μεμιασμενον παρειναι λαθραιονα.

ε. Τουτων δ' εκαστε [s] διαταξας, μετ τ εκατονταρχων Β ημιονων Β τ λαον παντος εκ τ ιερ παραλαβων αγει τ Ιωασον εις το βασιλειον. και [t] καθισαντ εις τ βασιλικον θρονον επιφημησε τε το πληθ Β προς ευφροσυνην τραπεντες επι πολλας εωρτασαν ημερας. η μεντοιγε πολις, επι τω τον Γοθολιαν αποθανειν, ησυχιαν ηγαγεν. τω δ Ιωασ, οτε τ βασιλειαν παρελαβεν, ετων επτα· μητηρ δ' τω αυτου το μεν ονομα [y] Σαβια, πατριδ δ Βηρσαβεε. πολλω δ' επιμησαντ τ [x] νομων φυλακη, και παρα τ τ θεου θρησκειαν φιλοτιμιαν, παρα παντα [y] τ χρονον ον ο Ιωδας εβιωσεν. εγημε δ Β γυναικας δυο παρελθων εις ηλικιαν, δοντ τ θεραπευοντος· εξ ων Β αρρενες αυτω Β θηλειαι παιδες εγενοντο. τα μεν ουν περι τ βασιλεως Ιωασ, ως τ τ Γοθολιας επιβουλη διεφυγε Β τ βασιλειαν παρελαβεν, εκ τουτων δεδηλωκαμεν.

pem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt. *Gotholia necatur.* 4 *Regum*, c. 11. 2 *Paral.* c. 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius prætereaque imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset intrò subrepere. *Juramentum populi & regis.* 4 *Regum*, c. 11. *Restauratio cultus Dei.* 2 *Paral.* c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

[m] Ελλαβόμενοι] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. λαβόμενοι in *cæteris.*

[n] Εστρατηγήθη] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. εστρατήγηται in *reliquis.*

[o] Εξώρκησεν συνοιειν] *Al.* εξώρκωσεν.

[p] Τον Β Βααλ οικον,] Τον Β Βηλ οικον, ὃν Γοθολια *Vat.*

[q] Πατρώου Θεου] Sic *MSS.* πατρίου in *Editis.*

[r] Μααθαν απεκτειναν.] Ita in *Græcis* omnibus. Ματθαν *Latinis.* Marthan & Maχαν LXXII.

[s] Διαταξας,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* διδαξας in *Editis.*

[t] Καθισαντ εις τ βασιλικον θρονον] Sic cum *Big.* & *Samb.* καθησαντ in *Editis.* καθησαντ επι τ β. *Vat.*

[y] Σαβια,] Σαβια απο τ Βηρσαβεε LXXII. Αβια *Vat.* Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 469.

[x] Νομων φυλακη,] Νομιμων *Vat.*

[y] Τον χρονον] Illud τ ex *MSS.*

[z] Ου δ Β εφθη] Οιαν εφθη *Samb.* & *Vat.* αις αν εφθη *Big.* & *Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus* &c.

* *Septem & viginti. Samaria autem sepultus est,*] *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36.

[a] Ιωαζον] Ιωαχαζ LXXII. *Cedren. Aliique.*

ΚΕΦ. η'.

Αζαηλ γραπτη επι τους Ισραηλιτας Β Ιεροσολυμιτας. Ιηους πλουτα, και τω Ισραηλιτων δεχει Ιωαζ διαδεχεται. Ιωασ τ Ιεροσολυμιτων βασιλευς πρωτον Β Θεω θρησκειας επιμελειται, υστερον αστει, και Ζαχαριαν λιθοις βληθηναι κελευει. Ιωασ αποθανοντ, τω βασιλειαν παραλαμβανει Αμασιας.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

VIII.

Azaël autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tractus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapin s, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed & ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, Joazo filio, qui in imperium succederet, relicto. 2. Jo- *Bellum inter Azaëlum & Jehum.* 4 *Regum*, c. 13. *Jehus moritur, eique succedit Joazus.* 4 *Regum*, c. 11.

Joasus Judæe rex templum curat instaurandum. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se acciviſſet, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque istis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 2 Paral. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tulisset, misit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani desiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digressi erant: sed

Zachariam vatem interfici jubet Joasus. 2 Paral. c. 24.

Zachariam etiam, *Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire

β'. [b] Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἰώδαεον εἰς ἄπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λεύίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας παρ' ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c] ἀργύρου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d] ὑπὸ Ἰωράμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e] αὐτῆς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, σπουδὴν ὡς οὐδεὶς [f] δι[γ]νωμόνως [g] προσίσεσθαι τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τοῦ βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου τοῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λεύίτας, καὶ ὡς [h] ἀμελοῦντας ὧν προσετάξεν αἰτιωμένου, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, στρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, [i] ᾧ τὸ παλαιὸν οὐδεὶς εἶχε, πίστιν. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρὸν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k] ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l] βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐθὺ διετέθη· καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον [m] ὅ τε γραμματεὺς [n] ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δὲ ἀφθόνως τὸ πλῆθος εἰσέφερε βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰώασος, καὶ [o] ἔτι ξύλα μεγάλα καὶ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὰ [p] περιλειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, σὺν ὀλίγῳ τινὶ λόγῳ, εἰς τε κεφαλὰς καὶ οἰνοχόους καὶ σκεύη καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίας τε πολυτελεῖς ἀεὶ μέρας τοῦ βωμοῦ παίοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, διῴκησεν εὐτυχῶς πάντα.

γ'. Ὡς δὲ ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας [p] ἑκατὸν [q] καὶ τριάκοντα, δίκαιος ὢν καὶ [r] πάντα χρησὸς [s] γενόμενος, ἐτάφη δὲ ἐν τοῖς [t] βασιλικοῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι [v] τῷ Δαυίδου γένει τὴν βασιλείαν [x] ἐκτήσατο· προσέθηκεν ὁ βασιλεὺς Ἰώασος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ περὶ τὸν θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὡς τοῦ μὴ μελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [y] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄρισα εἶναι. δυχεραίνας δὲ ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τὴν πονηρίας αὐτούς. οἱ δὲ ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα τούτου εἶχον, ὡς μήτε [z] οἷς οἱ παρ' αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα [a] πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηδ' οἷς οἱ προφῆται προέλεγον [b] παθόντες [c] μεταγνῶσαι, καὶ μεταλθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδάου λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τῶν

b Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ.] 2 Chronic. XXIV. SPANH.

c Ἀργύρου,] Ita cum *MSS.* ἀργυροῦν in *Editis*.

d Ὑπὸ Ἰωράμου] Sic & *Samb.* in *ceteris* ὑπὸ τοῦ Ἰωράμου.

e Αὐτῆς.] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

f Εὐγνωμόνως] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* δίγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Προσίσεσθαι] Προσῆλθον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. προσῆλθεν *Vat.* προσῆλθε *Gall.* 2.

h Παρακούσαντας] Παρακούσαντα solus *Vat.*

i ὯΙ τὸ πλῆθος] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. οὐδ. ἔσχε, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔπραττεν. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura.

† *Quo populus libenter acquievit.*] *Al.* quod non gravatim tulit populus.

k Ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν.] Illud ἐν deest *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Βάλλειν εἰς αὐτὸν] Βαλεῖν *Vat.*

m Ὅ τε γραμματεὺς] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου.

n Ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων,] Illud ὁ ἐκ *Cod. Vat.*

o Ἔτι ξύλα μεγάλα] Ita ex *MSS.* ἐπὶ in *Editis*.

p Ἑκατὸν καὶ τελεύτοντα,] 2 Chronic. XXIV. 15. SPANH.

q Καὶ τελεύτοντα,] Καὶ deest *Big.* & *Samb.*

r Πάντα χρησὸς] Illud πάντα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Γενόμενος,] Ita cum *MSS.* γεγόμενος καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς in *Editis*. De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2. §. 5. p. 59.

t Βασιλικαῖς θήκαις] Βασιλικαὶ ἦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις: quia Davidici erat generis. Ita & Hebræi scribunt in urbe fuisse sepulcra generis Davidici. Male Interpres, REL.

v Τῷ Δαυίδου] Sic *MSS.* τοῦ Δαυὶδ γένους in *Editis*.

x Ἐκτήσατο.] Ἀνεκτήσατο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte ἀπεκτήσατο. *Vetus* reparârat. COCC.

y Τὰ νενομισμένα] Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.*

z Οἷς οἱ παρ' αὐτῶν] Ita *MSS.* & mox μηδ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηδ' ὅσα.

a Πανοικὶ κολασθέντες] Πανοικὶ LXX. Exod. 1. 1. SPANH.

b Παθόντες] Forte τούτοις παθόντες. COCC.

c Μετανοῆσαι,] Μετανόησαι *Big. Samb.* & *Vat.*

d Παρανομήσαντες] Παρωνομήσαντες *Big.* & *Samb.*

* *Jodai pontificis filium*,] Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 470.

e Ἱερῷ,] Ἱερὸν interdum est tota structura templi, atria aliaque

τῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δυσεργεσιῶν λαθόμενον, ὅτι, τοῦ Θεοῦ [f] προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβούλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλων ὑφέξουσι μὴ πεισθέντες παρέλεγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [g] ἔσχε τὸν Θεὸν ἐπιόντα, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, ἃ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εδωκε μέντοιγ' ὁσα εἰς μαχαιρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρωμόσησεν. ἐμβαλὼν γὰρ Αζαήλου τοῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὴν π [h] Γίτθαν καταστρεψαμένου καὶ ληλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει εἰς Ιεροσόλυμα. [i] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας [k] κενώσας τοὺς τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς & τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελών, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι [l] μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγε τότε τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [m] Ιώασος, ἐπιβεβουλευμένων αὐτῷ [n] τῶν φίλων, οἱ τὸν τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες [o] τοῦ Ιωδάε παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη περὶ αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οὐκ ἐν [p] ταφαῖς δὲ βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ διαδέχεται Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [q] ἔτει τοῦ Ιωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [r] Ιώαζος ὁ τοῦ Ιηοῦ ὑὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τοῦ μὲν πατρὸς οὐδὲ αὐτὸς μιμητὴς [s] γενόμενος, [t] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Θεοῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ [v] συνέτριψεν οὐκ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυριάδας καὶ [x] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. [y] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτοῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν [z] λαὸς, κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὧν ὁ ἐν ὄρεσι ἔτω [b] κακοῖς Ιώαζος, ὅτι δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσεται τῶν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν ἀδικαλῶν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ νομόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, πλέως μὴ ἀπολλύσθαι δοκοῦσι αὐτοῖς, δίδωσιν αὐτοῖς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δὲ ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὸν Ιωάζου πλοῦτον, ἐκδέχεται τὸν ἀρχὸν ὁ ὑὸς αὐτοῦ [e] Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τελευ-

justerit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul & regem adhortatus fuerit ad juste agendum, quodque prædixerit fore ut gravem subirent pœnam, si *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* consilio, atque iis quæ pater ipsius Joaso fecerat, morte periens acerba & violenta.

4. Cæterum rex non multo post pœnas maleficiis debitas persolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertisset & prædam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Joasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, ut nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hierosolymis non admovebat. Joasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem & quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Eum ab Hierosolymorum obsidione divertit Joasus templi spoliis. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Joasi mors. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. 25.

Joasi successor Amasias. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 25.

5. Anno autem regni Joasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed sceleribus æque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias ejus tam numerosas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fecisset, urbesque magnas & multas ei abstulisset, ejusque exercitum clade affecisset. Hæc autem Israëlitarum populo mala acciderunt juxta Elissæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixisset, quod necato domino Syrorum & Damascenorum regnum esset occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate versaretur, ad preces & supplicationes se recipit, Deum obsecrans ut ipsum è manibus Azaëli liberaret, & in illius potestatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentusque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu esset de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad pristinum statum rediret, opibusque floreret.

IX. *Joazus Jehu filius, regno susceptо, bello premitur ab Azaëlo. 4 Regum, c. 13.*

6. Joazo autem vitâ defuncto, successit filius ejus Joasus in regnum. Cum septimum jam & tri-

Joazo in Israëlitarum regnum succedit filius ejus Joasus. 4 Regum, c. 13.

ge-

que complectens; interdum pars illa, in qua erant sacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *fanum*, seu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores supra laudatos ad p. 473. §. 2.

f Προφητεύειν] Forte προφήτην. *Vetus*, quem cum Deus Prophetam constituisset. COCC.

g Εσχε τὸν Θεὸν] Ita *Samb.* & *Bas.* ἔπαθε in *cæteris*.

h Γίτθαν καταστρεψαμένου] Γίττην in plerisque *MSS.*

i Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος,] Οἱ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.*

k Κενώσας] Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μηδὲ] *Gen.* καὶ μὴ.

m Ιώασος,] Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS.*

n Τῶν φίλων,] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τὸν in *Editis*. τῶν φίλων τὸν Ζαχαρίου οἱ τὸν *Big.* & *Samb.*

o Τοῦ Ιωδάε παιδὸς;] Illud τοῦ ex *MSS.*

p Ταῖς βασιλικαῖς] Ταῖς βασιλικαῖς desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Ετει τοῦ Ιωάσου βασιλείας,] Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοσῷ καὶ τετάρτῳ ἔτει in *S. Literis*.

r Ιώαζος] Ιωάχαζ LXXII. Ιωάχαζος *Vat.* passim, & infra etiam *Big.* & *Samb.*

s Γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Dist. & leg. γενόμενος, ἀσεβήσας, ὡς κ. ο. πρ. & ita *Rufinus:* impie vero gerens, sicut & primi Reges, qui Deum spreviſſe videbantur. SPANH.

t Ασεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Ita in *MSS.* ἀσεβήσας καὶ οἱ πρῶτοι in *Editis*. ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus.*

v Συνέτριψεν οὐκ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυριάδας καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,] *Rufinus:* extenta potestate contrivit; dum adversus eum decem millibus armatis, & quinquaginta millibus equitum castra movisset. *Unde legisse hic eum patet:* ὁπλ. μυρ. καὶ πέντε μυριάδας ἱππέων, aut πέντε μυριάδας ἱππέων. SPANH.

x Πεντήκοντα ἱππεῖς,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis*. juxta *S. Literas*, (4 *Regum* c. 12. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν.

y Πόλεις τε] Καὶ πόλεις τε μ. καὶ π. αὐτοῦ ἀφ. *Vat.*

z Λαὸς,] Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.*

a Αποκτείναντα τὸν δεσπότην.] Ἀποκτέναντι *Big.* & *Samb.*

b Κακοῖς Ιώαζος,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καμοῖς in *Editis*.

c Ἀρετὴν ἀποδεχόμενος,] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρίστην *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύσθαι δοκοῦν αὐτῷ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους τελέως ἀπολέσαι, δοκῶν αὐτῷ. in *Epiphanii* versione, *& corripere magis quam perdere hominem hujusmodi volens.* HUDS. Forte καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς τοῦτο δυναμένους (h. e. μεταιοῦντας) ἢ τελέως ἀπολλύειν δοκῶν αὐτῷ, COCC.

e Ιώασος.] Ita legunt & distinguunt *MSS.* nisi quod in

geſimum annum regnaret Joaſus in tribum Judæ, Iſraëlitarum regnum iniit iſte Joaſus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patriſque *ſui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſæus vates jam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inveniſſet, flere cœpit, ipſo vidente, & lamentari, patremque & præſidium appellare. "nam & ipſi "acceptum ferre *dicebat*, quod nunquam *illis* con- "tra inimicos opus fuiſſet armis, illius quippe va- "ticinia feciſſe ut ſine pugna de hoſtibus victoriam "reportarint: nunc quidem illum è vita diſcedere, "ſe vero relictos iri Syris armatis aliiſque in illo- "rum poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi amplius "vivere tutum eſſe, ajebat; ſed expedire cum eo "exitum facere, ſimulque è vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſæus; præcepitque ut arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, *vates* ſuis manibus illius manibus impoſitis eum jaculari juſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſtitiſſet, "ſi, inquit, plura quidem miſiſſes, tum Syrorum "regnum radicitus exſcidiſſes: quoniam vero tribus "ſolis contentus fuiſti, cum Syris congreſſus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regionem, "quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo poſt vates diem obiit ſupremum: vir inclytæ juſtitiæ, magnique plane à Deo æſtimatus. id quod teſtantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama eſt. Funere etiam magnifico elatus eſt, quali par erat virum Deo adeo charum cohoneſtari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à ſe occiſum in Eliſſæi ſepulchrum conjeciſſent, ut mortuus, ſimul ac vatis corpus tetigiſſet, reviviſceret. Atque hactenus quidem de Eliſſæo vate, deque iis quæ, dum in vivis eſſet, prædicebat, & quemadmodum, poſtquam fatis conceſſiſſet, etiam vi divina pollebat.

Joaſus ægrotantem viſit Eliſſæum. 4 Regum, c. 13.

Eliſſæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tactu Eliſſæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joaſus Iſraëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbeſque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Iſraëlitarum regno abſtulerat. Hoc utique factum eſt quemadmodum Eliſſæus prædixerat. Poſtquam vero evenit ut etiam Joaſus moreretur, ille quidem Samariæ ſepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

Mortuo Azaëlo, oppida agroſque Adado ejus filio eripit Joaſus. 4 Regum, c. 13.

κοσὸν ἔτ☉ βασιλεύον[☉ Ιωάσ☉ τ Ιέδα φυλῆς, παρέλαβε τὸν ἀρχὸν ἔτ☉ ὁ Ιώασ☉ ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν · [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὸν αὐτὸν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ · καὶ κατέσχεν αὐτὸν ἔτεσιν ἐκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ οὐδὲν ὅμοι☉ τῷ πατρὶ τὸν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν Ελισσαῖ☉ τ προφήτ☉ μεγάλῃ μὲν ἤδη τυγχάνοντ☉, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότ☉, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμεν☉. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέπον[☉ αὐτ, καὶ πολιᾶς, καὶ [i] πατέρα τε [k] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ τῆς ἐκείνου προφητείας ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων · νυνὶ δ' [l] ἀπεῖναι μὲν αὐτὸν ἐκ βίου ζῶν, κα- "ταλιπεῖν δ' [m] ἐξωπλισμένοις τοῖς Σύροις [n] καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν πολεμίοις. ὅτ' αὐτῷ τοίνυν ζῆν ἔτι ἀσφαλὲς, "ἔλεγεν · ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [o] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπάρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισσαῖ☉ παρεμυθεῖτο τ βασιλέα · καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθὲν ἐντεῖναι τάχ. ποιήσαν[☉ οὖν [p] ὑπερπὶς τὸ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμεν☉ αὐτὸ [q] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δ' βέλη αὐτὸ προεμένου [r] εἶπε προπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ῥιζῶν "ἂν τὸν τ Σύρων βασιλείαν ἐξεῖλες. ἐπεὶ δ' τρισὶν κρ- "κέσθης μόνοις, τοσούτοις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβα- "λὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέπεμον τὸ σὸ "πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀλὺ δ' ὁ προφήτης ἀπέθανεν · ἀνὴρ, ὃς τὰ δικαιοσύνῃ διαβόητ☉, καὶ φανερῶς ἀποδεδειγμένος τὸν τοῦ Θεοῦ. θαυμασὰ γὰρ ἡ δόξα διὰ τ προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δ' καὶ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τ ἄνδρα θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δ' καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τ Ελισσαῖ τάφον ὃν ἦσαν ἀνηρηκότες, τ νεκρὸν τῷ σώματι αὐτὸ προσκολληθέντα [s] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισσαῖ τοῦ προφήτ, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μὴ τὸν πλοῦτον ἔπ δυνάμιν [t] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ'. Τελευτήσαν[☉ δ' τοῦ Σύρων βασιλέως Αζαήλ, εἰς [v] Αδαδον τ υἱὸν αὐτὸ ἡ βασιλεία παραγίνεται, [x] πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον Ιώασ☉ ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεύς · καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὸν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτὸ Αζαήλ☉ πόλεις καὶ κώμας τ Ισραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [y] κατὰ τὸν Ελισσαίου προφητείαν ἐγένετο. [z] ἐπεὶ δ' συνέβη καὶ Ιώασον [a] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδευθ, [b] καθῆκε δ' εἰς Ιεροβόαμον τ υἱὸν αὐτὸ ἡ ἀρχή.

nonnullis ſit Ιωάζης. in *Editis* Ιώας. ὃς ἐδδ. κ. τ. ἔ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὸν ἀρχόν.

f Καὶ γὰρ αὐτὸς] Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.*

g Ἀγαθὸς δ' ὢν] Vide *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 13.

h Βλέποντ☉ αὐτῷ,] Illa αὐτῷ βλέποντ☉ & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Et ſcutum ſui regni *Ruffinus* vertit καὶ ὅπλον LXX. ἅρμα Ισραὴλ καὶ ἱππεῖς αὐτοῦ 2 Reg. XVI. 14. SPANH.

k Ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἀπεῖναι] Forte ἀπιέναι. *Vetus*, diſceret. COCC.

m Ἐξωπλισμένοις] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis Aliiſque.*

n Καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν πολεμίοις.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall.* 2. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ſine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* verſione, & *aliis inimicis captivandos relinqueret.*

o Συνεξορμᾶν αὐτῷ] Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoſcant *Big.* & *Samb.*

p Ὑπερπὶς δὲ βασιλέως] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ὑπερπὶς in *reliquis.*

q Τῶν χειρῶν,] Illa τὸ χειρῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Εἶτα προπαυσαμένου,] Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἀναζωπυρῆσαι.] Vide *Cotelerium* ad Conſtit. Apoſtol. p. 289.

t Εἶχε θείαν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔχοι in *Editis.*

v Αδαδον τ υἱὸν] Ita ut ſupra aliquoties. Αδὲρ *Vat.* Αδὶρ. LXXII. & *Cedren.* Αδὰν *Baſ.* & *G.* Αδδὰν *Gall.* 2. & *Epiphan.* Βίρ *Big.* & *Gall.* 1. Ανβίρ *Samb.*

x Πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτον in *reliquis.*

y Κατὰ τὸν Ελισσαίου προφητείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κατὰ τὸν δὲ Ελισσαίου in *ceteris.*

z Ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθ, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τ υἱὸν αὐτῷ ἡ ἀρχή.] Aliter legit *Ruffinus*, qui vertit: Cumque contigiſſet, ut etiam Joas moreretur, ille quidem ſepultus eſt in Samaria, Regnum verò ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit. SPANH.

a Ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθ, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τ υἱὸν αὐτῷ ἡ ἀρχή.] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* τελευτήσαντα in *Editis*, omiſſis quæ ſequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθ.

b Καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τ υἱὸν αὐτῷ ἡ ἀρχή.] Hic ſequutus ſum *Cod. Vat.* (emendavit ita & Coccejus ex *Vet.* & Gelenio) καθῆκεν εἰς Ιόασζον ἡ ἀρχὴ τ υἱὸν αὐτῷ *Baſ. G.* & *Gall.* 2. καθίκετο δὲ εἰς Ιώαζον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* verſione, *regnum vero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. θ'.

Ως Αμασίας στραθεύσαμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους ἐ Αμαληκίτας, αὐτὸς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' ὀ πολὺ ἀναιρεῖται, Ὀζία τοῦ υἱέως διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆ Ἰωάσου βασιλείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [c] Αμασίας τῆ Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱερουσαλήμοις, μητρὸς ὢν [d] Ἰωαδαδῆς τὄνομα, πολίτιδος δὲ τὸ γένος. θαυμασῶς δὲ πρὸς δικαιοσύνη [e] πεφυκώς, καὶ παῖς ἔτι νέος ὤν. παρελθὼν δ' ὅτι τὰ πράγματα καὶ τοῦ ἄρχειν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ἰωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ὑπηγμένους αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἀπαυθαδίας ἐφόνευσε· [f] τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰρχάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωυσέως νόμοις, [g] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ὑπολέξας ἐκ τῆ Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τοὺς ἐν ἀκμῆ καὶ πρὸς εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ [h] συναθροίσας [i] ὡς τριακοντάδας μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχους [k] κατέστησε· πέμψας δὴ καὶ πρὸς τὸν [l] τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται [m] δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Αμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδουμαίων καὶ [n] Γαβαλιτῶν ὑπστρατεύσασθαι. [o] ὡμολογηκόσι δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντι ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τῶν Ἰσραηλιτῶν [p] στρατὸν ἀπολῦσαι [q] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [r] καὶ τὸ Θεῖον ἡγεῖται αὐτῷ πολεμεῖν σὺν [s] ἀρήσαμένῳ τούτοις συμμάχοις· πείθεσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βυλομένῳ τοῦ Θεοῦ. δυσφορουῦντος δὲ τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῶ [t] φθῆναι τὸ μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ἰσραηλίταις, παρῄνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολῦσαι, χαλεπῶς τὸ μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ὑπὲρ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστρατεύσατο. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῆ μάχη, μυρίους μὲν ἀπέκτεινε, πεντακισχιλίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, ὃς ὑπὲρ τὸν μεγάλον ἀραγὼν [v] πέτραν, ἥτις ἐστὶν ὑπὲρ τὴν Αραβίαν, [x] ἀπ' αὐτῆς κατακρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ [y] τούτων ἐθνῶν. Αμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπαρχοντος, οἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὃς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ὑπὲρ τούτου, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· ἐ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ καταγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῆ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι [z] Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχιλίους δὲ ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Αμασίας δὲ τῆ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν

c Αμασίας τῆ Ἰούδα] Αμεσίας LXXII.

d Ἰωαδαδὶς τὄνομα,] Ita cum *MSS.* Ἰούδαν in *Editis*. & in *Epiphanii* libris *Joad.* Ἰωαδὶμ aut Ἰωαδὶν LXXII.

e Πεφυκώς,] *Al.* πεφυκέναι.

f Τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις.] Mosis Legibus vetitum ob Parentum peccata liberos punire. Idem 2 Reg. xiv. 6. SPANH.

g Ος οὐκ ἐδικαίωσε] Illud ὃς non agnoscit *Vat.*

h Συναθροίσας ὡς τριακοντάδας μυριάδας,] Et ex his congregans quasi trecenta millia *Rufin.* omisit *Gelenius*. SPANH.

i Ὡς τριακοντάδας μυριάδας,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* εἰς in *reliquis*.

* *Annorum plus minus viginti*,] Qui vigesimum ætatis annum excesserant, *juxta S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

k Κατέστησε·] Ἀπέδειξε solus *Vat.*

l Τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα,] Τῶν deest *Vat.*

m Δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου.] Conduxit argenti talentis centum millia armatorum *Rufin. add.* talentis centum, centum millia. *Bene hoc in versione Gallica.* SPANH.

n Γαβαλιτῶν ὑπστρατεύσασθαι.] Ita *Samb. Barb. Hen.* & *Vat.* Γαβηλιτῶν in *Editis Aliisque*. Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* l. 1. c. 15. HUDS. Γαβιλιτῶν *Gen.* Vel Γαβαλιτῶν à Γάβαλα Ú. Galilææ. vid. lib. xv. Antt. c. 8. §. 5. SPANH.

o Παρεσκευασμένοις ἦ] Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* ἐξεσκευασμένοις τε in *reliquis*.

p Στρατὸν ἀπολῦσαι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis*.

q Συνεβούλευσεν.] Συνεβούλευεν *Vat.*

r Καὶ τὸ Θεῖον ἔχειν αὐτῷ συμβήσεσθαι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ Θεῖον in *Editis*.

s Χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις·] Χρησαμένου *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

t Φθῆναι τὸ μισθὸν δεδωκέναι] Ὀφθῆναι in *reliquis*. HUDS. Lege φθῆναι. *Vetus*, jam præbuisset. COCC.

v Πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆ Αραβίαν, ἀπ' αὐτῆς κατακρήμνισεν·] Eam *scilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra*, unde *Arabiæ Petræ* nomen. *Grotius*. HUDS. Πέτρα Arabiæ imminens; De hoc autem facto Amasiæ 2 *Chronic.* xxv. 12. ubi nulla Arabiæ mentio, sed tantum de *loco præruptо* ἐπὶ κρημνῶ juxta LXX. sermo, è quo hi præcipites dati. SPANH.

x Ἀπ' αὐτῆς κατακρήμνισεν·] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis*.

y Τούτων ἐθνῶν.] Ita cum *Vet. Interpr.* ἐκ τῶ ἐθνῶν *Vat.* ἐκ πάντων ἐθνῶν in *reliquis*.

z Βηθσεμήρων προελθόντες] Βηθωρῶν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἕως Βαιθωρῶν LXXII. & 2 Paralip. c. 25. v. 13.

CAP. IX. X.

Quomodo Amasias, expeditione in Idumæos & Amalecitas susceptа, eos devicit: deinde bello Joasum lacessens vincitur, & non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

ANno autem regni Joasi Israëlitarum regis secundo, regnare cœpit Amasias Hierosolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hierosolymitana*. atque mirum in modum justitiam colebat, idque *admodum* adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoveretur, statuit Joasum patrem sibi imprimis vindicandum esse, eosque suorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil grave admisit, convenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis pœnas à liberis reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore essent ætatis & *annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones præfecit: ac præterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset ut exercitum educeret, seque in eos moveret, vates *quidam* eum admonuit ut Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis uteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra prædictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia est, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immensam *tulit* ex istis gentibus. At dum hæc ageret Amasias, Israëlitæ, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiæ esse rati, (haud equidem illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progressi usque ad Bethsemera, regionem populati sunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Amasias Judæa rex. 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip.* c. 25.

Deut. 24. 16. *Ezech.* 18, 20.

Bellum inferre statuit Amalecitis aliisque. 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip.* c. 25.

Israëlitarum copias, quas conduxerat, ex consilio vatis remittit. 4 *Paral.* c. 25.

Israëlitæ ab Amasia dimissi regionem populantur. 2 *Paral.* c. 25.

2. Cæterum Amasias victoria rebusque prospere

re geſtis elatus, Deum quidem, qui ei horum *o-*
Amaſias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25. *mnium* auctor exſtiterat, cœpit negligere: iſtorum vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui ſe addixit. Cum autem vates eum adiiſſet, "ſe mirari, dicebat, quod illos Deos eſſe
A vate reprehenſus. "credat, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre po-
"tuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: ſed
"illorum quamplurimos male pereuntes inſuper
"habuerunt, & ſemetipſos in captivitatem abdu-
"ctos. illos enim Hieroſolyma delatos eſſe, perin-
"de ac ſi quis hoſtium quoſdam captivos eò du-
"ceret" Iſta autem regi iram moverunt, quo fit ut vati ſilentium indiceret, ſupplicium ei minatus, ſi quid præter regotium ſuum agere pergeret. Tum quidem ille ſe quieturum dixit: *Deum* vero ea non præteriturum eſſe prædicebat, quibus rebus novis ſtudens manus admoverat. At Amaſias, cum ſemet regere & moderari in proſpera fortuna non poſſet, (quam licet à Deo acceperit, contu-
Amaſias ad Joaſum litera. meliis in eum non temperavit) ſed magna de ſe opinione inflatus eſſet, ſcripſit Joaſo regi Iſraëlitarum, jubens, "ut idem ipſe cum omni *ſuo* popu-
"lo ſibi obſequium præſtaret quod & olim præ-
"ſtitum erat majoribus ſuis, Davidi & Solomoni:
"ſin vero nolit quod æquum eſt facere, ſcire *opor-*
"*tet* bello eſſe decernendum de ſumma imperii."
Joaſus autem in hæc verba reſcripſit. "JOASUS
Joaſi reſponſum. 4 Regum, c. 14. "REX AMASIÆ REGI. In monte Libano in-
"gens erat cupreſſus, necnon & * rubus. ille
"miſit ad cupreſſum, poſcens illius filiam ſuo filio
"in matrimonium dari: ſed interea fera quædam
"præteriens rubum proculcavit. Hoc itaque tibi
"exemplo erit; ne *ſolito* majora appetas; neve,
"quod proſpere rem geſſeris contra Amalecitas,
"iſta cogitatione ſuperbiens tibimet regnoque
"tuo pericula aſciſcas.

Amaſias Joaſo bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25. 3. Amaſias autem, cum iſta legiſſet, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus eſt; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiſerat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joaſum, & pugnam conſerturus erat, timor ſubitus & conſternatio, qualem Deus non propitius ſolet immittere, Amaſiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore diſperſis,
Amaſias à Joaſo victus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25. contigit ut Amaſias à ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Joaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, ut portas aperirent ipſumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hoſtis intromitte-
Joaſus Hieroſolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25. retur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitûm ſpatio, quà perruptio facta eſt cum curru invehitur Hieroſolyma, captivum præ ſe agens Amaſiam. Atque hoc modo in

ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν ἡγούμενον ὑπερορᾶν ἤρξατο· ὃς δὴ ἐκ τῆς [a] Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τούτοις σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δή ὁ προφήτης αὐτῷ, "θαυμάζειν, ἔλεγε, [b] εἰ τούτους "ἡγεῖται θεὸς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐπιμῶντο, μηδὲν "ὠνῆσαι, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνου· ἀλλ' "ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ [c] αὐ-"τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱεροσό-"λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε-"μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπειλήσας [d] αὐτὸν κολάσειν, ἂν πλυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· οὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν [e] ἐπικεχείρηκε [f] νεωτερίζων τὸν Θεὸν προσέλεγε. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ τῷ δύνασθαι ἃ δυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [g] φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακούειν αὐτῷ "σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ὡς ἓν προτερον ὑπήκουε τοῖς "προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλό-"μενον δύγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [h] διακ-"κριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὴ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑ-"ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ-"ΣΙΑ. Ἦν ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει [i] κυπάρισσος πάμμε-"γὴς, καὶ [k] ἄκανθος. αὐτὴ πρὸς τὴν [l] κυπάρισσον "ἔπεμψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον "τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσαν, θηρίον τι πα-"ρερχόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανον. τάχ' οὖν ἔσῃ σοι "φόβητρον μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδ' ὅτι τὴν "πρὸς Ἀμαληκίτας μάχην ἠυτύχησας, διὰ ταύτην "γαυριῶν σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους ἐ-"πισπᾶσθαι.

γ'. Ταῦτα δὴ ἀναγνὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν [m] στρατείαν [n] παρωξύνθη, καὶ θεὸς παρορμῶν αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὸν, ἵνα τὰ [o] προσημασμένων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπολάβῃ. ὡς δὲ ἐξῆγε μὲν τὰ δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Ἀμασίου στράτευμα φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν θεὸς οὐκ ἐμένης ὢν [p] πέμψειν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. [q] Διασπαρέντων δὴ τῶν δέους αὐτῶν, μανθανόντων τὸν Ἀμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τὸ πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δὲ αὐτῷ θανάτου [r] Ἰώασος, εἰ μὴ πείσοι τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μὲν τὰ στρατιὰς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης [s] τοῦ ζῆν δέους, ἐπέτρεψεν εἰσδεχθῆναι τὸ πολέμιον. ὁ δὲ, Διακόψας [t] τι τῶν πίχεως [v] ὡς πεντακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τοῦ Διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύ-

κλος

a Ἀμαληκιτῶν] Vide ſup. §. 1.

b Εἰ τούτους ἡγεῖ) θεὸς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὠφέλησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τὸν ἐκείνου·] Mirum Deos à victoribus coli, qui victis cultoribus ſuis nihil profuerant. Vid. 2 Chron. xxv. 15. Aliter apud Æſchylum Agam. v. 346. &c. ubi Deos victæ regionis ritè colendos tradit, & victoribus, ne ipſi poſtea vincantur: Οὐκ ἂν γ' ἐλόντες αὖθις αὖ θάνοιεν ἄν. juxta nempe Gentilium πολυθεΐαν. SPANH.

c Αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας.] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ τοὺς in *ceteris*.

d Αὐτὸν κολάσειν,] Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis*.

e Ἐπικεχείρηκε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπιχείρηκε in *Editis Aliiſque*.

f Νεωτερίζων τὸν Θεὸν] Νεωτερίζειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

g Φρονηματισθεὶς,] Φρονηματισθεὶς, *Heſychio* ἐπαρθεὶς φρονήματι. & φρόνημα eſt *faſtuoſa de ſe opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. HUDS. *Heſych.* Φρονηματισθεὶς, ἐπαρθεὶς τῷ φρονήματι. Sic φρόνημα faſtuoſa de ſe opinio. *Euripid. Hecub.* v. 622. φρονήματος τὸ πρὶν ἐρείπτει· SPANH.

h Διακριθησόμενον.] Ita *MSS.* κριθησόμενον in *Editis*.

i Κυπάρισσος] ארז eſt in Hebræo, quod cedrum vulgo reddunt. Sed & Alexandrini κυπάρισσον aliquando pro ea habent. REL.

k Ἄκανθος.] Ἄκανθος. LXX. ἀπχὰχ & *MS. Alex.* Οχὸζ Hebr. חוח *Santes* Paliurus, *Vulg.* Carduus *Syr.* Prunus *Arab.* Abies 2 Chronic. xxv. 18. At 2 Reg. xiv. 9. LXX. ὁ ἄκανθος Carduus, & ita ibi *Sancles* & *Chaldæus*; *Syr.* & *Arab.* Prunus. Theophraſt. H. Pl. lib. 6. c. 3. p. 123. ἄκανθος ἡ ἀκανώδης, & in fine Διαφοραὶ δ' εἰσὶ τοῦ μὲν ἀκανθοῦ τρεῖς τοιαί· Idem c. 4. p. 124. ἀκανθίζει· SPANH.

l Κυπάρισσον] Κέδρον hic habent ſeu Cedrum LXX. *Syr. Arab. Chald.* 2 Reg. xiv. 9. & 2 Chron. xxv. 18. *Hebr.* in utroque loco ארז quæ *Cedrum* paſſim notat. SPANH.

* *Rubus.*] Ita placuit interpretari, non *carduus* cum *aliis*: quod ἄκανθος non *herba* ſit, ſed *ſpinoſus & aculeatus frutex*. Vide *Theophraſtum* in *Hiſt. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

m Στρατείαν] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. στρατὸν in *reliquis*.

n Παρωξύνθη,] *Al.* παροξυνθῆ.

o Προσημασμένων εἰς αὐτὸν] Προσημασμένων *Gall.* 2.

p Τιθηνεῖ,] Ἐνθυμεῖται *Big. Samb.* & *Vat.*

q Διασπαρέντων δὲ] Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* Διασπαρέντων δὴ τοῦ.

r Ἰώασος,] Ἰώασος insertum dedi ex *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Τοῦ θεὸς τοῦ ζῆν δέος,] Illud δὲ ex *MSS.* & mox θεὸς δὲ ζῆν *Vat.*

t Τι δὲ τίχεως] Voculam τι adjeci ex *MSS.*

v Ὡς τετρακοσίων πηχῶν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡσὲι πεντακοσίων *Baſ.* ὡσεὶ τετρακοσίων *Gen.*

x Τὸς

ελός τι τύτῳ τῷ τρόπῳ γιόμενον τ Ιεροσολύμων, [x] τὰς τε τῦ Θεῦ θησαυρὰς ἀνείλετο, καὶ ὅσον ἦν τῷ Αμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ ἅτως αὐτὸν ἀπολύσας τ αἰχμαλωσίας, ἀνέζυξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγίνετο τοῖς Ιεροσολυμίτας ἔτει τετάρτῳ & δεκάτῳ τ Αμασίᾳ βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ὑπὸ βληθεὶς ὑπὸ τ φίλων, φεύγει μὲν εἰς [y] Λάχισον πάλιν, ἀναιρεῖται δ' ὑπὸ τ ὑπὲβάλων, πεμψάντων ἐκεῖ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ιερουσάλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέσχεψε δ' ἅτως Αμασίας τ βίον [z] διὰ τ νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τ Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα & εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ [a] παῖς Οζίας τοὔνομα.

potestatem suam redactis Hierosolymis, & Dei thesauros abstulit, & exportavit quicquid auri argentique Amasiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amasiam libertati restituisset, Samariam reversus est. Ita autem Hierosolymitanis acciderunt anno regni Amasiæ decimo quarto. qui post hæc, insidiis ei structis ab amicis, in urbem Lachisam profugit, & ab insidiatoribus occisus est, cum eò misissent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hierosolyma reportatum regiis exsequiis honestarunt. At vitam hoc modo finivit propter insolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixisset, novem vero & viginti regnasset: eique succedit filius *ejus* nomine Ozias. *Amasiæ interitus.* 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 25.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, & Ιωνᾶ & προφήτου· & ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Οζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, & οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ἐπιθυσιάζειν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

De Hieroboamo Israëlitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium suscepit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quæque ei acciderunt postquam id egit ut Deo suffitum adoleret. XI.

Πεντεκαιδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν [b] Ιωάσου υἱὸς Ιεροβοάμου ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [c] τεσσαρακονταέξ. [d] ἦν δ' ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ καταφρονητὴς δεινῶς ἐγίνετο, εἰδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μεγάλων κακῶν αἴτιος [e] ὑπῆρχε. τύτῳ [f] προεφήτευσε τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατυνῦαι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [g] Αμάθης πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως [h] τῆς [i] Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τ Χαναναίας [k] ἦσαν ἅτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβοάμου, καταστρέψεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ιωνᾶς.

Anno autem decimoquinto regni Amasiæ cœpit Hieroboamus Joasi filius in Israëlitas regnare, *idque* Samariæ, & annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumeliosus legumque supra modum contemptor, ut qui deastros colebat & multis operibus absurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Israëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipso, si cum Syris bellum gesserit, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus usque Amathum urbem, ad meridiem vero usque Asphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, sicut Jesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem fecisset, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in potestatem suam redegit. *Hieroboamus Israëlitarum rex.* 4 *Regum*, c. 14. *Ex Jona oraculo bellum infert Syris.* 4 *Regum*, c. 14.

β'. Αναγκαῖον δ' ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τ πραγμάτων ἀδιαφόρως ὑπισχνημένος, ὅσα καὶ περὶ & προφήτου τύτου εὗρον ἐν τ [l] Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ ἦν ὑπὸ & Θεῦ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [m] γιόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολεῖ, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τ Θεὸν εἰς Ιόππην πάλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [n] Ταρσὸν ἔπλει τ Κιλικίας. ὑπιγνομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τὸ σκάφος, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐκέλευε, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἐώ-

2. Necessarium autem duxi, ut qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim à Deo jussus in Nini regnum proficisci, cumque in urbem veniret illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non concessit: sed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciæ cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, & non procul abesset quin navis submergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipse* navicularius *Deo* voverunt se gratias *illi* acturos, si è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios *Narratio de Jona vate.*

---

x Τὰς τε Θεῦ] Sic *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* τὰς & Θεοῦ in *Editis.*

y Λάχισταν πόλιν.] Λαχὶς LXXII. & *Vet. Interpr.* HUDS. Lachis *Rufinus.* Λαχὶς LXX. 2 Reg. XIV. 19. *Hebr.* לכישה Λαχεῖς supr. lib. 8. c. 3. §. ult. SPANH.

z Διὰ τ νεωτερισμὸν] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter superbiam & contemptum quem habuit circa Deum.* præsertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸν per *insolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, διὰ τ νεωτερισμὸν & πρὸς τ Θεὸν ὀλιγωρίαν.

a Παῖς Οζίας] Οζίας, ὁ & Αζαρίας, *Chron. Paschi.* Αζαρίας dicitur *Instt.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Οζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* nostris.

b Ιωάσου] In *Cod. Vat.* ὁ Ιωάσου υἱός.

c Τεσσαρακονταέξ.] Τεσσαράκοντα & ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom.* & *Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Josepho* consentit.

d Οὗτος ὁ βασιλεὺς] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἅτως in *reliquis.*

e Υπῆρχε.] Υπῆρξε *Vat.*

f Προεφήτευσέ τις] Scilicet, Θεῷ τ Ισραηλίτῃ λαὸν ἐλεήσαντος τυπεινωθέντα, ut dicit *Zonaras.*

g Αμάθης πόλεως,] Urbs est quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. HUDS. Αμάθη Phœniciæ urbs dicta à Macedonibus Επιφάνεια supr. lib. 1. c. 7. §. 2. vid. & lib. 7. c. 5. §. 4. Αμάθης βασιλεὺς· SPANH.

h Τῆς Ασφαλτίτιδος] Conf. cap. 1. sup. §. 2. SPANH.

i Ασφαλτίτιδος] In Sacris Literis mare campi appellatur 2 Reg. 14. 25. & μεγάλης πόλεως videlicet. REL.

k Ησαν ἅτοι,] Illud ἦσαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Εβραϊκαῖς βίβλοις] Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144.

m Γενόμενον ἐν τῇ πόλει,] Γενόμενον ἐν τῇ πόλει *Vat.*

n Ταρσὸν ἔπλει] Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162.

alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, ſuſpicati, ut fieri ſolet, aliquem à vectoribus eſſe illis tempeſtatis cauſam, conſtituerunt jactis ſortibus, quiſnam ille ſit deprehendere. Hoc itaque facto, vati ſors obtigit. Cumque interrogarent & unde eſſet & *quidnam rei ageret; reſpondit ſe genere quidem eſſe Hebræum, ſummi vero Dei vatem. illis itaque conſilium dedit, ut ipſum in mare dejicerent, ſi vellent præſens periculum effugere: illos enim ejus cauſa tempeſtate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas eſſe exiſtimantes in tam manifeſtum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam ſuam commiſerat: tandem vero exſuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipſo vate incitati, partim metu impulſi ne ſalutis diſcrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempeſtas quidem ſævire deſiit: hunc vero ajunt à piſce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuiſſe, vivum & corpore nihil omnino læſum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco conſtitiſſet, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum poſt tempore Aſiæ imperium amitterent. iſtiſque annunciatis reverſus eſt. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ ſcriptis conſignata reperi.

Mors Hieroboami. 4 Regum, c. 14.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam ſumma felicitate egiſſet, regnaſſetque annos quadraginta, ad ſuorum manes conceſſit. Et Samariæ quidem ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amaſiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hieroſolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere vero cive *Hieroſolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt.

Zacharias Iſraëlitarum rex, & Ozias Judæa. 4 Regum, c. 15. & 2 Paral. c. 26.

Ozia laus, & res ab eo geſtæ. 2 Paral. c. 26.

ερα πεποιῶ̃τας μιμέμενο. αὔξονῆο δ' ἐπ μᾶλλεν τὸ κλύδωνο, καὶ βιαιοτέρας ° γιομένης ὑπὸ τ πνευμάτων τ θαλάσης, ὑπονοήσαντες, ὡς εἰδέχεται, πνὰ τ ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνο, συνέθεντο P κλήρῳ, τῦτον q ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. r πυθανομένων ὃ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γὰρ ἐλεγεν Ἑβραῖο εἶναι, προφήτης δ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. s συνεβάλλετο οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλοιεν t ἀποδράσαι τ παρόντα κίνδυνον, v ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγο· ἄτοπον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνο. οἱ δ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, x κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὸν ἔτως ἀπώλειαν ἐκρίψαι· πλαττόμενον δ' ὑπερβιαζομένης ἔτ κακῆς, καὶ ὅσον ἔπω μέλλονο βαπτίζεσθ ἔ σκάφος, ὑπό τ ἔ προφήτ παρορμηθέντες y αὐτ, καὶ ὑπὸ ἔ δέους ἔ περὶ τ ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐσκέλη· τ δ', λόγο, z ὑπὸ ἔ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τ Εὔξεινον ἀσεσωθῆναι πόντον, ζῶντα & μηδὲν ἔ σώματο λελωβημένον. ἔνθα τῷ Θεῷ δεηθεὶς συγγνώμην αἰτῆσ ἁμαρτεῖν τ ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν a Νινεύην πάλιν· καὶ σταθεὶς b εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς c μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τ Ἀσσυρίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβόαμο δ' ὁ βασιλεὺς, μ πάσης εὐδαιμονίας τ βίον διαγαγών, καὶ ἄρξας ἔτη πεντήκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τ αὐτὸν δ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτ ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντο Ἱεροβοάμου, τ δύο Φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν d Ἀχιάλας μὲν τὄνομα, e ἀσῆς δ τὸ γένο. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ δίκαιο τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοῆσαι τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατο. στρατευσάμενο δ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους f καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἕλαβε κατὰ κράτο, g Γίτθαν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὸ τεῖχη. μετὰ δ ταῦτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῆ Λιβύῃ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τ Ἐρυθρᾶς θαλάσης, h ἐγκατέῤῥησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενο, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάσῃ i τὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενο, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξατο πρεπόντως τὰ λοιπὰ τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ ἔ χρόνου k κατερράγη, ἢ ὑπὸ τ ὀλιγωρίας τ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, l παῦτά τε ἀνῳκοδόμησε καὶ καινίσας· ὅσα τε ὑπὸ m κατερραγησαν ὑπὸ ἔ τ Ἰσραηλιτῶν βασιλέως,

o Γινομένης] Γιομένης *Samb.* & *Vat.*

p Κλήρῳ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.*

q Ὅστις ποτὲ] Ὅστις ποτ' ἦν *Big. Samb.* & *Vat.*

r Πυθανομένων ὃ] Ita *Vat.* & *Vet Interpr.* in *ceteris* πυθομενομένων τε.

* *Quidnam rei ageret;*] *Vel*, quam artem exerceret.

s Συνεβάλλετο] Συνεβάλλε in quibuſdam *MSS.*

t Ἀποδράσαι] Ἀποδράσας *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

v Ἐκβάλλειν αὐτὸν] Ἐκβαλεῖν in *iiſdem MSS.* & *Gall.* 2.

x Κρίναντες ἀσέβημα] Κρίνοντες *Vat.* & *Gall.* 2.

y Αὐτῷ,] Illud αὐτῷ ex *MSS.*

z Ὑπὸ ἔ κήτους] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ὑπὸ κ. κ. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὴν γλῶ ἐκβεβρωθέντα ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legiſſe & diſtinxiſſe videtur, ὑπὸ ἔ κήτους καταποθέντα, μ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἐμβεβρωθῆναι πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ὑπὸ ἔ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. ἐκβεβρωθῆναι ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μ τ. ἡ. κ. τ. ν. ἐκβεβρωθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in *Zonara*, κήτο ὑ τ προφήτην καταπιόν, μ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξεμεσαι. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τ Ἰωνᾶν λέγει, καταπόντα εἰς Ἰόππην, ἐπὶ Ταρσὸν φέρεσθαι τ Κιλικίας. Θαρσὶν γὰρ Ταρσὸν λέγει. ἐκβεβρωθῆναι δ φησὶ τ προφήτην ὑπὸ ἔ κήτους εἰς τ Εὔξεινον πόντον.

a Νινεύην πόλιν·] Νινεῦ *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινεὶν in *Editis.* Νινεῦ *Samb.* Νινεὶ *Zonar.* Νίνε *Vat.* prout in *Strabone Aliiſque.* HUDS. Supr. Νίνε & lib. 1. c. 6. §. 4. Νίνον οἰκίζῃ πόλιν; & infr. c. XI. §. 3. Νινεὴ ubi *Gen.* Νινευέ. De Ninives excidio vaticinium ſc. Nahum. 2. v. 5. vid. ibid. hic *Gen.* Νινεὶς πόλις lib. 10. Antt. c. 1. §. 3. τὴν Νίνε περιτειχισθεῖσαν· SPANH.

b Εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν,] Illud εἰς (ita & *Coccejus*) ex *MSS.*

c Μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν ἀπὸ. in *Editis.*

d Ἀχιάλας μ τὄνομα,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀχίας in *Editis.* Ἰεχιλίας juxta *Intt.* LXXII. Τελεχίας *Auctori Chron. Alex.*

e Ἀσῆς δ τὸ γέν.] Ἀσὴ de cive Hieroſolymitana. Sic mox c. XI. §. 2. & c. 13. §. 1. SPANH.

f Καὶ νικήσας μάχῃ,] Illud καὶ ex *MSS.*

g Γίτθαν καὶ Ἰάμνειαν,] Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ἰτὰν καὶ Ἀμνίαν in *Editis.* Ητλαν καὶ Ἰάμνιαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἐγκατέῤῥησεν] Ita *Samb.* & *Vat.* κατέστησεν in *reliquis.*

i Τὰ μέχρι] Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.*

k Κατερράγη,] Sic *Samb.* & *Vat. in ceteris* κατεβέβλητο.

l Ταῦτά τε ἀνῳκοδόμησε] Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.*

m Κατερραγησαν] Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.*

n Περσῶν-

σιλέως, ὅτε τ πατέρα αὐτ λαῶν αἰχμαλωτον τ Αμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. n πεφτιχοδόμησε ὴ καὶ πύργους ° πολλοὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ p φρεάτων δ' ἐνετείχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ὀχετὸς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. q ἄφυης γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τ γῆς r ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς s πημνῶν σπέρμασι. στρατιᾶς δ' εἶχεν t ἐπιλέκτου περὶ αὐτὸν u μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ taξιάρχοι καὶ χιλιάρχοι γνησίοις καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπέρβατοι, τὸν ἀριθμὸν x δισχίλιοι. διέταξε δ' εἰς y φάλαγγας τὸν ὅλον στρατιὰν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δὲς ἑκάστῳ, καὶ θυρεὸς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ δορυβόλα, καὶ z ἅρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ συντάξει ἐς ἀθυμίαν ἐμπεσὼν διεφθάρη τὴν διάνοιαν a ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ φύσει τ ἀθανάτου καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκοῦς τ χρόνου ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὐτὸς δ' ὢν ὁ πρὸς τ Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' ὑπ' b ἀπραξίας, καὶ κατῆλθεν πρὸς τὰ τῶν πατρὸς c ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τ ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τ πραγμάτων, ἃ διωκήθη πρόσθεν καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἐνέστασης δ' ἡμέρας ἑορτῆς, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἄγοντος, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ d τέμενος, e ἐπιθυμιάζων ἐπὶ τ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τ δ' ἀρχιερέως Αζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλυόντων αὐτόν· ἃ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' f ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ααρῶνος γένους· g καταβοώντων δ' ἐξιέναι τε μὴ παρανομεῖν εἰς τὸ Θεῖον, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δ', σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διὰ τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, h ὡς τῶν μὲν ὄψεως λέπρᾳ ἐπισκηνῶσαν. πρὸ δὲ τ πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ i Ερωγῇ, τοῦ ὄρους διαῤῥαγῆναι τὸ ἥμισυ k τοῦ κατ' τὴν l δύσιν, καὶ κυλισθὲν πέντε σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν m ὄρος στῆναι, ὡς πάσι τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τοὺς βασιλικοὺς τοὺς βασιλικούς. ἐπεὶ δὲ κατηλλημένῳ τὴν ὄψιν ἐκ βασιλέως ἀπὸ τ λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφοράν, καὶ ἐκέλευον n ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἀναγῆ. ὁ δὲ ὑπ' o αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παῤῥησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τ ὑπὲρ ἄνθρωπον

Construxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſque aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumque ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis minatus eſt, niſi quieſcerent. Interea autem ingens motus terram concuſſit: & ſciſſo templo ſplendida lux ſolis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut ſtatim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta eſt pars dimidia quæ ad occidentem *erat*, & voluta per ſtadia quatuor ad orientalem montis partem conſtitit, ita ut & viæ obſtruerentur & horti regis. Porro ſacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadverſiſſent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali ſibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi ſupra humanam ſortem elati, atque inde ſuæ in Deum impietatis miſeram adeo

Ozias rebus ſecundis nimium elatus.

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 Paral. c. 26.

Ozias ob uſurpatum ſacerdotale munus lepra afficitur. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 26.

n Πεφτιχοδόμησε ὴ] Eo modo *Big.* & *Samb.* πεφτοικοδόμησε in *reliquis*.

o Πολλοὺς πεντήκοντα] Ὑψηλοὺς ſolus *Samb.* μεγάλους *Hen.* & *Busb.*

p Φρεάτων δ' ἐνετείχισε] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρεῶς & mox ἐνετείχησε in *Editis Aliiſque*.

q Εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς.] Judæa apta paſcuis vid. ſeq. lib. 15. c. 5. §. 1. SPANH.

r Ἐπεμελεῖτο,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖτο in *ceteris*.

s Τιθῶν πτέρμασι.] Sic de arboribus, quæ primum fructus ferunt, τὸ δ' ἀφθὲν οἷον τιθηνήσεως δεῖ) *Theopr. de C. Pl.* lib. 11. c. 11. p. 233. Sophocles autem *Oedip. Col.* v. 1103. τιθηνὸν) τέλη. *curare Sacra*, nempe Cereris. SPANH.

t Ἐπιλέκτου] Ἐπιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.*

u Μυριάδας ἑπτὰ] Τετρακοσίας χιλιάδας καὶ ἑπτακισχιλίας [καὶ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] καὶ πεντακοσίους LXXII.

x Δισχίλιοι.] Διςχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12.

y Φάλαγγας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φάλαγγα in *Editis*.

z Ἅρπαγας,] Ἀρτῆρας *Samb.* ἀρτῆρας καὶ ἅρπαγας *Big.* ἅρπαγας καὶ ὠρτῆρας *Gall.* 1. HUDS. Conf. lib. VIII. ſup. c. 3. §. 7. SPANH.

a Ὑπὸ τύφου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* ὑπὸ τοῦ τύφου.

b Ἀπραξίας,] Ἀπραγίας *Samb.*

c Ἁμαρτήματα·] Ἀῤῥωστήματα ſoli *Big.* & *Gall.* 1.

d Τέμενος,] *Gen.* θεμένου. SPANH.

e Ἐπιθυμιάσων] Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliiſque*. HUDS. Poſſet in ἐπιθυμιάζων verti: quod & in Codd. quibuſdam legitur. Sed θύειν etiam de incenſione odorum uſurpatur: & ita mox ἐπιθύειν ſequitur. REL.

f Ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν] Ἐφεῖτο) *Big. Samb.* & *Vat.*

g Καταβοώντων δ'] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοώντος in *Editis*.

h Ὡς τοῦ μὲν ὄψεως λέπρᾳ ἐπισκηνῶσαν.] Vid. 2 Chron. XXVI. 19. SPANH.

i Ερωγῇ,] Ἐῤῥωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. *à manu ſecunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Euſebium* lib. 6. de *Demonſtr. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legiſſe videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in ſuis ad *Vet. Teſt.* animadverſionibus p. 323.) conjicit reſcribendum eſſe Σειρωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque *ad portam cui nomen*, *Seroge*. At *Sam. Petitus* (in Animadverſionibus ſuis ἀνεκδότοις in *Bibl. Bodl.* adſervatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἐῤῥαγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) tranſpoſito גיא הרי *vallis montium*. Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox ſit, non omnino dubito quin legendum ſit πρὸς τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Heſychio* ῥῆξις, διῤῥωγὴ, διῤῥηξις. Hoc ipſum forſan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment.* ad *Amoſum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur.* &c.

k Τοῦ κατ' τὴν] Τὸ κατ' *Vat.*

l Δύσιν,] Ita ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Euſebio.* δυσμὴν in *Editis Aliiſque*.

m Ὄρος στῆναι,] Μέρος *Vat.*

n Ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἀναγῆ.] Conf. ſupr. c. 4. §. 5. SPANH.

o Αἰσχύνης δ' συμβεβηκότος] Αἰσχύνης τε δ' *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

adeo miſerandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu verſabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; poſtea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & ſexaginta vixiſſet, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuiſſet. Solus autem in hortis ſuis ſepultus eſt.

Jothamus regnum adminiſtrat. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

Διανοίας δὲ [p] τῆς ἀφ' ἧς τοῦτ' εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας παλαίπωρον ἔτω δὲ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκλω. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγλω ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτλω βίον ἀποζῶν, τῷ παιδὸς [q] αὐτῷ Ἰωθάμῳ τλὼ ἀρχλὼ παραλαβόνλος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [r] τῆς ὀφλ τοῖς γεγωνημένοις ἀπέβανεν, ἔτη μὲν βιώσας [s] ὀκτὼ δὲ ἑξήκονλα, τούτων ἃ βασιλεύσας πεντήκονλα δύο. ἐκηδεύθη ἃ μόνος [t] ἐν τοῖς ἑαυτῶ κήποις.

CAP. XI.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Iſraëlitarum imperium adepti ſunt; utque Iſraëlitas bello adorti ſunt Phullus & Theglaphalaſſar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Aſſyriis vaticinatus eſt Nahumus.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὡς Ζαχαρίας, Σέλλημος, Μανάημος, Φακηίας δὲ Φακέας τλὼ Ισραηλιτῶν ἀρχλὼ παρέλαβον· καὶ ὡς Φῦλλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ἰώθαμος Ὀζίου παῖς ἐβασίλευε τῆς Ἰούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασυρίων προεφήτευσεν ὁ Ναούμος.

Sellumus Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

ZAcharias autem, cum in Iſraëlitas regnaſſet ſex menſes, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabeſi filio. qui cum ei in regnum ſucceſſiſſet, illud ſpatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharſa verſaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepiſſet, caſtris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioque cum Sellumo congreſſus eum interimit: cumque ſemet regem conſtituiſſet, illinc ad urbem Thapſam proficiſcitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiſerunt. Ille vero, ut illos ulciſceretur, regionem circumcirca incendio vaſtavit; urbemque, cum eam obſediſſet, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapſenſibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil ſibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur ſi in externos bello victos eſſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos perverſus eſſe perſtitit & *regum* omnium crudeliſſimus. A Phullo autem Aſſyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Aſſyriis non deſcendit; ſed, cum *ei* ſuaſiſſet ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc ſummam Manaëmo populus contulit, exactis in ſingula capita quinquaginta drachmis. Poſt hæc autem vita defunctus Samariæ quidem ſepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum ſuccederet, relinquit. is, patris crudelitatem ſequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo poſt in convivio cum amicis dolo occiſus periit, à Phacea quodam, qui

Ὃ δὲ τῷ Ιεροβοάμῳ παῖς [v] Ζαχαρίας [x] ἓξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέβανεν ὑπὸ φίλλ τινὸς, [y] Σελλήμου μὲν τέκνομα, [z] Ιαβῆσυ ἃ ἰῷ· ὃς καὶ τλὼ βασιλείαν μετ' αὐτὸν ἐλαλαβών, ὀλίγον χρόνον ἡμερῶν αὐτλὼ κατέσχε τριάκονλα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν [a] Θαρσῇ πόλ, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκήκοως, ἄρας κὶ πίσας τὰς στραλιᾶς ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχλω [b] ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [c] Θαψὰν ἐλθὼν ἐλαγίνε πόλιν. [d] οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [e] κλείσανλες, οὐκ εἰσεδέξανλο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτὰς, [f] τλὼ πέριξ [g] ἐδήωσε χώραν, καὶ τλὼ πόλιν κὶ κράτος λαμβάνῃ πολιορκίᾳ· φέρων [h] τε χαλεπῶς ὅτι τοῖς ἐν τῇ Θαψιαλῶν πεαχθεῖσι, πάνλας αὐτὰς διεχρήσαλο, μηδὲ νηπίων φειδόμενος, ὠμότητος ὑπερβολλὼ καταλιπὼν οὐδὲ ἀνηριότητος. ἃ γὰρ οὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνώστ [i] ἁμαρτάνειν νομίζονλας ὑπαχθείας, ταῦτα τὰς ὁμοφύλους [k] ἔτος εἰργάσαλο. βασιλεύσας οὖν τῷ πρόπω τότω ὁ [l] Μανάημος, [m] ἐπ' ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος [n] διέμεινε. στρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν [o] Φύλλ τοῦ Ασυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχλω οὐκ ἀπήντα τοῖς Ασυρίοις· πίσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίλ λαβόνλα ἀναχωρῆσαι, διελύετο τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνλέγνε [p] τὸ πλῆθος Μανάημῳ, πεαχθὲν κὶ κεφαλλὼ [q] δραχμὰς πεντήκονλα. [r] πλουτήσας δὲ μὶ τοῦτο, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπ δὲ τὸ βασιλείας τὸν υἱὸν [s] Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς καταφθονηθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνος ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μὶ φίλων ἀπέβανε, [t] Φα-

Phullus rex Aſſyriæ bellum infert Iſraëlitis. 4 Regum, c. 15.

Phaceias Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

---

p Τῆς ἀφ' ἧς τοῦτ' εἰς] Τῶν & mox ἀσεβημάτων in *iiſdem MSS.*

q Αὐτῷ Ἰωθάμῳ] Αὐτῷ *Hen. & Busb.*

r Τῆς ἐπὶ τοῖς γεγωνημένοις] Illa τῆς ἐπὶ τοῖς γεγωνημένοις ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.*

s Ὀκτὼ κὶ ἑξήκοντα,] Vide *Uſſerii* Chronol. Sacr. p. 22.

t Ἐν τοῖς ἑαυτῶ κήποις.] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo ſepulchrets regum*, vel, *in agro ſepulchrorum, qui regibus erat.* Videſis *J. Clericum* in locum. HUDS. Ozias itaque fuit in hortis ſuis extra urbem ſepultus, non autem ἐν ταῖς βασιλικαῖς Θήκαις, de quibus cùm ſupra, tum ſeq. cap. 12. §. 1. De Manaſſe infr. lib. 10. c. 3. §. 2. .SPANH.

v Ζαχαρίας] Αζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra.

x Ἓξ μῆνας] Ἓξ μησὶ in *MSS.*

y Σελλήμου μὲν τέκνομα,] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* Σελλίσμου *Hen.* & *Busb.* Σελήσμου in *Editis.* infra tamen Σιλλουμὸν in *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

z Ιαβῆσυ ἃ ἰῷ·] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ιαβῆσυε in *Editis.* Ιαβείου *Gall.* Si quis Ιαβίου malit, non repugnabo, cum Ιαβὶς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.*

a Θαρσῇ πόλ,] Ita quidem in *Editis*, prout ſupra, p. 454. v. ult. Θερσὲ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Θαρσὲ *Hen.* & *Busb.* Θαρσιλλὴ *Vat.* HUDS. In civitate Tharſo *Ruſinus. Hebr.* תרצה LXX. Θαρσιλὰ *MS. Alex.* Θερσιλὰ *Ar.* Terſa; 2 Reg. xv. 14. SPANH.

b Ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνιλεῖ in *Editis Aliiſque* forſan pro ὠνῖλε.

c Θαψὰν] Θάψαν *Samb. Busb.* & *Hen.* HUDS. Thabraim *Ruſinus. Hebr.* תבסח LXX. Θερσὰ *Vulg.* Thapſa. 2 Reg. xv. 16.

d Οἱ δ' ἐν αὐτῇ] Οἱ δ' ἐν αὐτὴ *Samb.*

e Κλείσαντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. κλείσαντις in *reliquis.*

f Τλὼ πέριξ] Τλώτε *Hen.* & *Busb.*

g Ἐδήωτε χώραν,] Ἐδῆν in *MSS.*

h Τε χαλεπῶς] Δὲ *Samb.*

i Διαθεῖναι] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Διαθῆναι *ceteris.*

k Οὕτω εἰργάσατο.] Iterum ex *Big.* (*Coccejo*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἔτως in *Editis Aliiſque.*

l Μανάημος,] Αμανάημος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

m Ἐπ' ἔτη δέκα] Ἐπ' ἔτη μὲ δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Præterea ſi poſt δέκα non poſt Μανάημος diſtinguatur, vertendum, *decem annos regnaſſet, ad extremum uſque perverſus manſit & regum omnium crudeliſſimus.*

n Διέμεινε.] Διεμείνεν ὢν *Big. Vat.* & *Samb.* διέμεινεν ὢν *Gall.* 1. & 2.

o Φύλλ τοῦ Ασυρίων] *Al.* Φάλλ. HUDS. Phoralus alias Phoidaphul Aſſyriorum Rex, *Ruſin. Hebr.* פול *Chald.* LXX. Φυλὰ 2 Reg. xv. 13. SPANH.

p Τὸ πλῆθος] Hebr. vero omnes potentes ſeu divites, quod retinuit *Vulg.* LXX. autem τῷ ἀνδρὶ τῷ ἰνὶ· ſeu viritim. SPANH.

q Δραχμὰς πεντήκοντα] Δραγμὰς *Samb.*

r Τελευτήσας δὲ] Sic *Samb.* & *Vat.* τελευτήσαντος in *ceteris.*

s Φακείαν διάδοχον.] Φακεΐαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακείαν in *Alex.* Φακεΐαν *Chron. Alex.*

t Φα-

[t] φακέϊ τινὸς, ὃς [u] τῷ χιλιάρχῳ, ἐπιβεβλευσάντι αὐτῷ, παῖδος ἦν [v] Ῥομελίου. [x] καταλαβὼν ἦν καὶ ἔτος ὁ Φακέας τῷ δεσπότῃ ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβής τε καὶ ἀδικώτατος. ὁ δὲ [y] Ἀσσυρίων βασιλεὺς Θεγλαφαλάσαρ τοὔνομα, ἐπιστρατεύσας τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ τῷ τε [z] Γαλαδηνῷ ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν, καὶ τῷ [a] πρὸς αὐτῷ τῷ Γαλιλαίαν καλουμένῳ, καὶ [b] Κυδίσαν καὶ [c] Ἀσωρα, καὶ τὰς οἰκητορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β'. Ἰώθαμος δὲ [d] Ὀζίου παῖς [e] ἐβασίλευσε τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Ἀσᾶ γεγονὼς, καλουμένης δὲ [g] Ἱερώσης. ἔτος δὲ βασιλεὺς οὐδὲ μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν περὶ τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ [h] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῆς πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· στοὰς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἐδρύσατο καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τοῦ τειχῶν ἀνέστησε, πύργους τε μεμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. [i] καὶ τἄλλων, εἴ τι τῇ βασιλείᾳ [k] ἠμέλητο, πολλῷ ἐπεστρέφετο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀμμανίτας, καὶ κρατήσας [l] αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ἤυξησε δὲ [m] ἅτως τῇ βασιλείᾳ, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτῷ ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ'. Ἦν δέ τις κατ' [n] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Νάουμος τοὔνομα· ὃς, περὶ τῶν Ἀσσυρίων καταστροφῆς καὶ τῶν Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ἅτως. "ἔσται [o] Νινδὴ κολυμβήθρα "ὕδατος κινουμένη, ἅτως καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταραττό-"μενος καὶ κλυδωνιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόν-"των πρὸς ἀλλήλους, [p] στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐ-"τοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' ὑδεὶς βουλησόμενος· "σώζειν γὰρ αὐτῶν ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ "κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἔξει καὶ "θρῆνος, [q] πάρεσίς τε τῶν μελῶν, αἵ τε ὄψεις ὑπὸ τοῦ "φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [r] γενήσονται. πᾶ γὰρ ἔσται τὸ "καλοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγε "[s] δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινδὴ, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι "λέοντες ἐκ σοῦ πορεύσονται ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ περὶ τούτοις [t] προεφήτευσεν ἅτος ὁ προφήτης οὗτος [v] Νινδῆς, [x] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ,

tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israëlitas, omnemque terram Galadenam subegisset, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydisam & Azora, colonosque in captivitatem egisset, in regnum suum reversus est. Et quidem de iis quæ ad Assyriorum regem spectant, hæc nobis sufficiat dixisse.

Phaceas Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28. Theglaphalassar Assyriæ rex Israelitas subigit, multosque eorum in Assyriam transfert.

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hierosolymis, matre quidem cive *Hierosolymitana* natus, nomine vero Jerasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines justum ostendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat & ornari, id summo studio confecit & absolvit) nam cum porticus templo constituisset & vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & siquid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipsi solvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *suum* auxit & *amplificavit*, ut & hostibus in contemptum non veniret, suisque felix *admodum* videretur.

4 Regum, c. 15. Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 27.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Náhumus; qui, de Assyriorum & Nini subversione vaticinans, ista loquutus est. "Erit "Ninive piscina aquarum *ventis* agitata, ita & po-"pulus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam "se conjiciet, *cunctis* ad alterutros dicentibus, state "& resistite, aurumque & argentum diripite. ne-"mo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent "enim *omnes* magis vitam suam servare quam fa-"cultates) nam grave illos occupabit dissidium, "luctusque illis erit & lamentatio, & membra la-"bascent, & cunctorum facies præ pavore pallo-"rem contrahent. Ubi autem erit leonum lustrum, "& leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, di-"cit Deus, te funditus perdam, & non amplius "leones ex te egressi mundo imperitabunt." Porro & alia adhuc multa vates ille de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non necessaria esse existimavi: sed *de industria* prætermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Evenerunt autem omnia

Nahumi vaticinium de Assyriorum excidio.

quæ

[t] Φακέϊ τινὸς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φακέα *Hen.* & *Busb.* & Φακέαν in sequentibus. Φακέϊ & Φακέαν in *Editis.* Φακεῖ LXXII.

[v] Ῥομελίου.] *Al.* Ῥομελίου.

[x] Καταλαβὼν ἦν καὶ ἔτος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quomodo & infra Cap. seq. κατέσχε ἦν ἔτος, & mox ἀσεβὴς τε καὶ in *Editis Aliisque.*

[y] Θεγλαφαλάσσας] Θεγλαφαλάσαρ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. Θαγλαφαλάτας *Gall.* 2. Θαγλαθαλασάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. HUDS. Teglat phalasser *Rufin. Hebr.* תגלת פלאסר LXX. Θαλγαθφελλάσαρ. SPANH.

[z] Γαλαδηνῷ] Sic *Big.* (*Cocceius*) & *Samb.* Γαλαδινῷ in *Editis Aliisque.* HUDS. Supr. lib. 1. c. 19. §... Γαλαδηνῷ καλεῖσι τὸν γῦν· & lib. 5. c. 9. §..... πολὺ τῆς γαλαδηνῆς & eodem cap. §. ult. τῆ Γαλαδινῆς δ' ἔστιν αὕτη· SPANH.

[a] Πρὸς αὐτῷ] Πρὸς αὐτῇ γῦν Γαλιλαίαν *Vat.*

[b] Κύδισαν] Ita vel Κύδισσαν in omnibus *MSS.* Κύδιδαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarsan.* Forsan eadem est urbs quæ p. 274. v. ult. Κεδήσην vel Καδήσην. HUDS. *Hebr.* קדש COCC. Adde *Relandum* in Palæst. p. 697.

[c] Ἀσωρα,] Pag. 291. §. 1. 292. §. 4. Ἀσωρ. HUDS. Ἀσὼρ περίδιον inf. lib. 13. c. 5. §. 7. Traza. At Azaran *Rufin.* LXX. τῷ Κενὲς καὶ τῷ Ἀσωρ. *Hebr.* קדש ואת חצור & supra lib. v. c. 6. §. 1. & 4. Ἀσὼρ πολέως. SPANH.

[d] Ὀζία] Ita *Hen.* & *Busb.* Ὀχοσία *Samb.* & *Baf.* Ὀζίου in *reliquis.*

[e] Ἐβασίλευσε] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.*

[f] Ἀσᾶς] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

[g] Ἱερώσης.] Ἱερούσης *Vat.* Ἱερωτὰ dicitur *Intt.* LXXII. HUDS. Itrasis *Rufin. Hebr.* יהושרת. SPANH.

[h] Πρὸς ἀνθρώπους] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.*

[i] Καὶ τἄλλων, εἴτι τῇ βασιλείᾳ ἠμέλητο, πολλῷ ἐπεστρεφὲ ἐποιεῖτο.] Omittit hæc *Gelenius. Rufinus* autem: & in reliquis omnibus, quæ neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Ἐπεστρεφὲ nempe *Hesychio* ἀμέλει, ἀμελεῖ); & apud Æschyl. Eumenid. v. 551. δωμάτων ἐπιστρεφὲς, unde lux etiam huic Josephi loco. SPANH.

[k] Ἠμέλητο, πολλῷ ἐπεστρεφὲ ἐποιεῖτο.] Ita *MSS.* ἠμελεῖτο in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ μάχῃ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν ἐν τῇ μαχῃ ἐπέταξεν in *Editis.*

[m] Οὕτως τῷ βασιλείαν,] Οὕτω *Baf.*

[n] Τοῦτον τὸν καιρὸν] Vide *Usserium* ad *An. M.* 3246.

[o] Νινδὴ κολυμβήθρα] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & supra edidimus c. 10. §. 2. & infra occurrit in libris plerisque. Νινύαι *Baf.* & *G.* Νινύα *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Vid. Nahum. 11. 5. confer sup. c. 10. §. 2. SPANH.

[p] Στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς &c.] Vid. Nahum. 2. v. 9. 10. 11. SPANH.

[q] Πάρεσις] Πάρεσις infra lib. xi. c. 6. §. 9. SPANH.

[r] Γενήσονται.] Γενεθήσονται *Vat.*

[s] Δέ σοι ὁ Θεὸς] Δὴ *Vat.*

[t] Προεφήτευσεν ἅτος] Sic *MSS.* ἃ πρ. in *Editis.*

[v] Νινδῆς,] Νίνυ *Vat.* Νινύης *Gall.* 2.

[x] Ἅπερ λέγειν] Illud ἅπερ insertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exstat.

quæ de Ninive prædicta sunt centum & quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

παρέλιπον. σωέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ [y] Νινεύης, μὴ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

XII. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque ut Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtavit; & Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.

Ως Ιωθάμης πελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Αχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ραάσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ασσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχον Ραάζην ἡγούμενον, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τοὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

JOthamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet annos quadraginta & unum, & ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes ejus filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quæ Hieroſolymis erexerat, deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolavit. atque alia hiſce ſimilia perpetravit. Cæterum cum ita ſe haberet & inſaniret, illum Syrorum & Damaſcenorum rex Araſes & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant *ſociique*) & cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu *urbem* obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum ſita, incoliſque ejus occiſis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præſidiis erant, quam qui undique circumfuſi *reperirentur*, interfeciſſet, multumque prædæ Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reverſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque *prælio* victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum eſt*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Iſraëlitæ. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amaſiam in ipſo conflictu interfecit, & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Ο δ' Ιώθαμης μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [z] ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δὲ ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτεται δ' [a] ἐν τοῖς βασιλικοῖς θήκαις. ἔρχεται δὲ εἰς τὸν ὑὸν αὐτοῦ [b] Αχάζην ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τοὺς πατρίους καθόλου νόμους, τοὺς Ισραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ [c] ἴδιον [d] ὁλοκαύτωσε παῖδα, [e] κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τἄπερ ἄλλα καθόλου ἀσεβήματα διεπράξατο. ἔχοντος δὲ ὕστερον ἐμοὶ μεμνῆσθαι, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [f] Ραάσης, καὶ [g] Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες [h] αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺ ἐπολιόρκουν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ μὲν τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ερυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν [i] Αἰλάθ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, [k] ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τοὺς δὲ ἐν τοῖς Φρουρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς περὶ [l] Ιούδαίους διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν [m] ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ τρυφῆς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν [n] Ιεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, καὶ νομίσας [o] ἀξιόμαχον εἶναι τῷ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη καὶ μάλιστα ὑπὸ θεοῦ, διὰ τοὺς ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἰχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῶν τῶν Ισραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς [p] Ζαχαρίας τὸν υἱὸν ἀπέκτανε ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Αχάζου, [q] Αμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης [r] Ελκὰν, καὶ τὸν τῆς Ιούδα φυλῆς στρατηγὸν [s] Ελκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν [t] διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 Paral. c. 28.

Araſes Damaſcenorum rex.

Ailath ad mare Rubrum diripit Syrorum rex.

Hieroſolyma obſident Araſes & Phaceas.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per

β'. [v] Ωβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιρὸν προφήτης ὑπῆρ-

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet (2 Paral. c. 28.

y Νινεύης,] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινεὴ habet.

z Εν καὶ τεσσαράκοντα,] Juxta *S. Literas* ἓν καὶ τριάκοντα.

a Εν ταῖς βατιλικαῖς θήκαις.] Conf. ſupr. c. 10. §. 4. SPANH.

b Αχάζλω] Αχαζὸς paſſim *Vat.* Αχαζ LXXII

c Ιδιον ὁλοκαύτωτε παῖδα, καὶ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Achazi filium proprium holocautoma obtulit, more Chananæorum LXX. τὸν γὰρ αὐτοῦ διῆλθε διὰ πυρὸς καὶ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν 2 Reg. XVI. 3. SPANH.

d Ωλοκαύτωτε παῖδα, καὶ τὰ Χαναναίων ἔθη.] In *aliquibus* ὁλοκαύτωσε.

e Κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317.

f Ραάσης,] Ita hic loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in *uno* Αρασὶς, in *altero* Ραάσης. HUDS. ראסין Hebr. LXX. Ραασὼν Syr. Rafan 2 Reg. XVI. 5. conf. infr. §. 3. SPANH.

g Φακέας] Sic in pleriſque *MSS.* (*Vet.* & *Coccejo*) Φακείας perperam in *Editis Aliiſque.*

h Αὐτὸν εἰς Ιερουσόλυμα,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὶ in *Editis.*

i Αιλάθ,] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλὰθ in *Editis.* Ηλάθης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1 2. Dicitur etiam Αἰλὰμ & Αἰλάν. Sita eſt autem in oſtio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδ', Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. HUDS. Ηλὰθ Ailath. *Rufin.* עילת *Hebr.* SPANH.

k Εγκατῳκισεν αὐτῇ Σύρους.] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκησεν in *cæteris.*

l Ιουδαίους] Ιουδαίας *Big.* & *Gall.* 1.

m Απελάσας] Ελάσας *Vat.*

n Ιερουσολύμων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερουσολυμιτῶν in *Editis.*

o Αξιόμαχον εἶναι] Αξιόμαχον ſolus *Vat.*

p Ζαχαρίας] Ζαχαρεὶ *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Edidit quidem Cl. *Hudſonus* (cujus verſionem hic interpolavimus) Ζαχαρίαν, verum apparet ex collatione *Paralip* 28: 7. ubi Ζιχεὶ hic heros, filiuſque Regis interfectus appellatur Μαασίας, permutanda hic eſſe eorundem nomina; quod & indigitare voluit *Coccejus*, adſcribens in exemplari meo, *Lege Zacharias*, Imo ipſum Joſephum non aliter ſcripſiſſe docet violenta alias conſtructio, qualem terſiſſimus ſcriptor haud adhibuiſſet. Neque quemquam offendat Αμασίας ὄνομα, quum id (ſi non pariter corruptum pro Αμασίου) dictum ſit per interjectionem, quaſi ὄνομα αὐτῷ ἰὼ Αμασίας. HAV.

q Αμασίας ὄνομα,] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. *Vet. Interpr.* Αμίας *Baſ. G.* & *Samb.*

r Ελκὰν] Ελκανὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ελκὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam Gr.

s Ελκὰν αἰχμάλωτον] Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ελκανὰν. in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ελκάν. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὧν ὁ στρατηγὸς Αμασίας (vel Αμίας vel Μαασίας) τὸν υἱὸν αὐ ἐν τῇ σ. τ. β. Αχάζου, Ζαχαρίαν ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) καὶ ἀπέκτεινε Ζιχεὶς ὁ ἐνδοξος ἐν Εφραὶμ τὸν Μαασίαν [Ματίαν *Alex.* Αμασίαν *Ald.*] τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως &c.

t Διαρπάσαντες] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.*

v Ωβηδὰς δέ τις,] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) convenienter *S. Literis.* Ωδή-

ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῆ τείχων ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ἐκ τῆς οἰκείας [x] ἰσχυὸς ἐδήλου γενέσθαι, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' [y] Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν ὑπεραιρομένῃ τῇ κατ' αὐτὸν μὴ ἐγκρατεῖς γενομένοις, ἀλλὰ τολμήσασι τοὺς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [z] δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀνίστησί δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν [a] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἐπιτρέπειν τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν-"τες [b] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ· μόνον γὰρ ἀποχρῆ τὰ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ-"γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [c] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ εἰδέκ συμφέρειν. θαλαβόντες οὖν οἱ προφρημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [d] ἔλυσάν τε καὶ ἱματισμοῦ ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀδελαβεῖς. [e] ἐδέησε δὲ καὶ τίσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ἱεριχοῦντος [f] προπέμψαντες, ὁπόθεν ἦν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἀνέστρεψαν [g] εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Ἀχάζης δὲ ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [h] παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσυρίων βασιλέα [i] Θεγλαφαλασάρην, συμμαχίαν αὐτῷ θαλαβεῖν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνοὺς, χρήματα πολλὰ δώσων ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δὲ αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [k] πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ κρείττους εἶλε, καὶ τὸν βασιλέα [l] Ῥασσὼν ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [m] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσυρίων μεταστήσας τινὰς, εἰς τὴν [n] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, [o] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους ἀπέλαβε. ταῦτ' αὐτὸν ἀμπεσχαμένου τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [p] Ἀχάζης ἄρας τὸ χρυσοῦν [q] ὅσον ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸ ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, καὶ εἴ τι καλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἐνταῦθ' ἔτους ἀνόητου καὶ τοῦ συμφέροντος ἀσυλλογίστου ὄντος τοῦ βασιλέως, ὡς ἐδὲ πολεμούμενον ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τοὺς θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενος ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ἀσυρίων ἤρξατο τιμᾶν θεούς· καὶ πάντας εἰκὸς μᾶλλον τιμήσων, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τὴν ἥτταν ὀργιζόμενος ἐνεποίησε. διὸ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τὸν ναὸν κατακλεῖσαι τὸν θεὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἀποφέρειν, καὶ προεῖσθαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. τοιοῦτος ὑβρίσας τὸν θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώσας

id tempus vates erat, obviam egressus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigisse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum successus illis non suffecerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica consanguineos suos captivos abducere. illisque suadebat ut *istos illæsos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo pœnas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem convenissent, de his consultabant. At cum surrexisset quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum "est non permittere civibus ut captivos in urbem "introducant, ne omnes à Deo pereamus. nostra "enim in ipsum peccata per se satis magna, uti "dicunt vates, adeo ut cavendum sit ne novis nos-"met sceleribus obstringamus." Cum autem ista audissent milites, concesserunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti sumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adjutos viatico domum remiserunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor isti eos convenerunt, & cum Hierichuntem usque adduxissent, non longe ab Hierosolymis *dissitam*, Samariam redierunt.

XIII. *Achazes contra Israëlitas accersit Theglaphalassarem.*

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, petiit ut secum iniret belli societatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipsi *in antecessum* misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus est, & Damascum vi cepit, & Arasem regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; & ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra *direpta & vexata*, multos ex ea captivos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, &, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reversus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, & quid è re sua esset tam male subductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseveraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum deos cœpit venerari; magisque *cæteros* omnes *deos* cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis *acceptæ* auctor exstiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & despicientiæ processit, ut templum denique clausum tenuerit, & solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum iverit. Post hanc Deo illatam contumeliam

Theglaphalassar Damascenos in Assyriam transfert. 4 *Regum*, c. 16. 2 *Paral.* c. 28.

Achazes non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens.

Achazes vi- *moritur.* 4 *Regum*, c. 16.

Ὠζίδας *Hen. Busb. & Epiphan.* Ὠζηδὰς *Big. Samb. & Gall.* 2. pro quo Ὠζίας in *Editis.*

[x] Ἰσχυὸς ἰδίας γενέσθαι,] Αὐτῶν ἰσχυὸς *Big. Samb. & Vat.*

[y] Ἀχάζην τὸν βασιλέα.] Hic loci in *libris* Ἀχαζὸν.

* *Istos illæsos domum dimitterent:*] Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

[z] Οἱ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς] Ita cum *Epiphanio.* ὁ in *reliquis.*

[a] Τρεῖς,] Sc. *Azarias*, *Hezekias* & *Amasa*, ut constat ex 2 *Paralip.* c. 28. v. 14.

[b] Ἀπολώμεθα ὑπὸ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) καταβώμεθα ὑπὸ θεοῦ in *Editis.*

[c] Ταῦτα] In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες.

[d] Ἐλυσάν τε] Ἐλυσάν τε *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[e] Οὐδὲν ἧττον] Οὐδὲν δ' ἧττον *Big.* & *Samb.*

[f] Προπέμψαντες,] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.*

[g] Εἰς Σαμάρειαν.] Sic *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS.*

[h] Παθὼν ὑπὸ τῶν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παθὼν in *reliquis.*

[i] Θεγλαφαλασσάρην,] Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Ταγλαφαλασσάρην. Vide p. 501. §. 1.

[k] Πρὸς αὐτὸν,] Ὡς αὐτὸν *Samb.* & *Vat.*

[l] Ῥασσὼν] Ῥασσὼν *Samb.* & *Big.* Ῥασσὼν *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Vide p. 502. §. 1. HUDS. Conf. sup. §. 1. SPANH.

[m] Τὴν ἄνω Μηδίαν.] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio* & *Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena*. Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9. & vide *Simpsonum* ad A. M 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32.

[n] Δαμασκὸν] Δαμασκηνῶν *Vat.*

[o] Πολλοὺς] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.*

[p] Ἀχάζης] Ἀχαζὴς deest plerisque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ἱεροσολύμων legisse videtur *Vet. Interpr.*

[q] Ὅσον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.*

vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex & triginta, & ex his sexdecim regnasset, Ezeciam vero filium reliquisset qui ei succesſit.

σας ἐξ καὶ τελάκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα, [r] τὸν ᾧ υἱὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas ſublatus eſt Ozeæ inſidiis, quem non multo poſt edomuit Salmanaſares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio juſtoque facta erant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ωσήε, ὃν μετ' ὀλὺ ἐκράτησε Σαλμαναζάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Αχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

Phaceam interficit Oſeas & regnum Iſraëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

SUB idem vero tempus Iſraëlitarum etiam rex Phaceas fatis conceſſit, ab amico quodam circumventus, Oſea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, ſceleribus ſe obſtrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Aſſyriorum rex Salmanaſares expeditionem ſuſcipit: prælioque victum (nam Dei forſan favore & auxilio erat deſtitutus) in poteſtatem ſuam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oſeæ Hieroſolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hieroſolymitana*. Is autem natura erat bonus & juſtus & religioſus. nam ſtatim à regno inito nihil prius habuit aut magis neceſſarium, utiliuſve tam ſibi quam ſubditis exiſtimavit, quam ut Deum *ſancte* coleret. Quamobrem populo & ſacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus eſt: "Ne ipſi quidem ignoratis, quod propter pec-"cata patris mei, qui contra ea fecerat quæ ſacer "Dei honos poſtulabat, in multas magnaſque ca-"lamitates incidiſtis, ab eo mente corrupti, eóque "adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. "Vos autem, qui experientia didiciſtis quanti con-"ſtat peccare, hortor ut id facere jam dediſcatis, "& à prioribus fœditatibus voſmet purgetis: at-"que adeo ſacerdotes & Levitæ, ad templum con-"venientes, illud aperiatis, & luſtratum prius ex-"piatumque ſolennibus ſacrificiis in antiquum pa-"triumque honorem reſtituatis. ita enim Deum, "ira depoſita, propitium habebimus.

Ezecias Judææ rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 29.

Ejus ad ſacerdotes populumque oratio. 2 Paral. c. 29.

2. Cum hæc rex dixiſſet, ſacerdotes templum aperiunt, atque vaſis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas ſolennes altari imponebant. Rex vero, dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populum Hieroſolyma convocat, ut Azymorum feſtum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermiſſum. Quin & Iſraëlitas per nuncios hortatus eſt, relicto præſentis vitæ inſtituto, ad veterem conſuetudinem Deique cultum redirent. ſe enim illis permittere Hieroſolyma venientibus, ut Azymorum agerent feſtivitatem, unaque cum ipſis ſolennibus intereſſent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipſi morem gererent niſi voluntate ſua, ſed ipſorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri eſſent beati. Iſraëlitæ vero, cum adeſſent legati, regiſque ſui mandata illis expoſuiſſent, non modo non eis obſequuti ſunt, ſed etiam cum irriſione eos ut inſipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eiſque prædicentes quantæ calamitates inſtarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aſpernabantur & reſpuebant; tandemque comprehenſos morte multarunt. ac peccando eo uſque procedere non con-

Ezecias templum luſtrat: paſcha agendum curat; & per omnes Iſraëlitarum fines edicit, ut Hieroſolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

Magna Iſraëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hieroſolyma venerunt. 2 Paral. c. 30.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλευσάντος αὐτῷ φίλου τινὸς Ωσήε τὄνομα· [s] ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν τὸν τρόπον καὶ [t] τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σαλμαναζάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ σὺν εἶχεν ἴσως ἐμπεσὼν εἰς σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δ' [v] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ωσήε ἐβασίλευσεν [x] Ἐζεκίας ἐν Ιεροσολύμοις Αχάζου υἱὸς, ἐκ Αβίας [y] ἀρίστης τὸ γένος. Φύσιν δ' εἶχεν αὐτῷ χρηστὴν καὶ δικαίαν καὶ θεοσεβῆ· διὸ γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν ἐδόκει ἀναγκαιότερον, ἢ δὲ συμφορώτερον αὐτῷ τι καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπάρξαι ἢ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς "τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας καὶ μὴν, ἐξαβάνθ' τὴν πρὸς τὸν "Θεὸν [z] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπεφέρητε καὶ μεγάλων κα-"κῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀνα-"πεθέντες ἐς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεὸς τοιαῦτα ποιοῦ-"σιν. θαμινῶ δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δει-"νὸν τὸ ἀσεβεῖν, τοῦτο μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθε, καθά-"ραι δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν προτέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς "καὶ Λευίτας [a] συνελθόντας ὅτως [b] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ "καθάραντας αὐτὸ τῶν ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν "καὶ πάτριον ἀνακαλέσασθαι τιμήν. ὅτως γὰρ τὸν Θεὸν ἵ-"λεων ποιήσεσθε, ἀφέντες τὴν ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγουσι τὸ ἱερόν· [c] καὶ διαστέλλοντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δ' ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, [d] ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ιεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοιπὼς χρόνον διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων ἀθεμίας. ἐξαπέστειλε δ' καὶ πρὸς τοὺς Ισραηλίτας προτρεπόμενος αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς θεραπευομένοις εἰς Ιεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, [e] θαμινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούσωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [f] θέλοιεν ἐξ ἑαυτῶν συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δ' Ισραηλῖται, θεραπευομένων τῶν πρόσθεν, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ θεραπεύματα τοῦ ἰδίου βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείθοντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτους διεχλεύαζον, καὶ τοὺς [g] προφήτας ὁμοίως ταῦτα θεραπεύοντας, καὶ προλέγοντας ἃ πίσευ[i]μι [h] μεταθέμενοι πρὸς τὴν δυσέβειαν τοῦ Θεοῦ, διέφυον· καὶ τελευτῶν συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι τού-

r Τὸν δ' υἱὸν] Ita cum *Editis Aliiſque*. τὸν υἱὸν Ἐζεκίαν *Big.* & *Samb.*

s Ὃς κατασχὼν] Ita cum *MSS.* prout ſupra p. 500. §. 1. ἃς χὼν in *Editis*.

t Τὸν Θεὸν ὀλίγωρος.] Illud τὸν accepimus ex *MSS.*

v Τετάρτῳ τῆς βασιλείας] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* deſinente ſubſtituit, ut notavit *Uſſerius* in *Chr. S.* p. 13.

x Ἐζεκίας ὁ] 2 Reg. xviii. &c. SPANH.

y Ἀρίστης τὸ γένος.] Conf. ſup. c. 10. §. 3. SPANH.

z Ὁσίαν τιμὴν,] Ὁσίαν καὶ τιμὴν *Vat.*

a Συνελθόντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας in *Editis*.

b Ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν,] Ἀνοῖξαι τε τὸ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

c Καὶ διαστέλλοντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 2. *Aperuerunt templum & vaſa Dei & pollutiones ejicientes*, in quodam *Epiphanii* exemplari.

d Ἐκάλει τὸν λαὸν] Ἀνεκάλει *Vat.*

e Παραινῶν] Παραινεῖν *Vat.* & *Gall.* 2.

f Θέλοιεν,] Ita in *MSS.* Θέλωσι in *Editis*.

g Προφήτας] Προφήτας ὁμοίως *Big. Samb.* & *Vat.*

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμενοι *Vat.*

i Τού-

[i] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε ϖϱ̃ϑ ἀνομοῦζιν· ἀλλὰ ϵ̃ χείρω τ̃ ϖϱοειρημένων [k] ἀπενοήνϱ. καὶ οὐ ϖϱότερον ἐπαύσαντϱ, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνόμενϑ τ̃ ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν ὑποχείριος. καὶ ϖερὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τ̃ [l] Μανασσίτιδϑ φυλῆς καὶ [m] Ζαβυλῶνϑ ϵ̃ [n] Ισσαχάρ, πϱοθέντες οἷς οἱ ϖϱοφῆται παρήνεζαν, εἰς δόσέβειαν [o] μετεβάλοντϱ. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ιεροσόλυμα ϖϱὸς Εζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ ϖϱοσκυνήσωζιν.

γ. Αφιγμένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Εζεκίας, ἀναβὰς εἰς [p] τὸ ἱερὸν μ̃ τ̃ ἡγεμόνων ϵ̃ ϑ λαοῦ πάντος, ἔθυσεν [q] ὑπὲϱ αὐτοῦ ταύϱους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους [r] καὶ ἄϱνας ἑπτὰ ϵ̃ ἐρίφους τοσούτους. ὑπτιάσαντες δὲ τὰς χεῖϱας τ̃ κεφαλαῖς τ̃ ἱερείων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς ϵ̃ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [s] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε ϵ̃ ὡλοκαύτων, οἱ δὲ Λευῖται ϖϱειεστῶτες ἐν κύκλῳ μ̃ τῶν μουσικῶν ὀϱγάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τ̃ Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [t] ὑπὸ ϑ Δαυίδϑ· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς [v] βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γινομένων, ὑπὸ ϖϱόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς ϵ̃ τὸ πλῆθος, ϖϱοσεκύνουν [x] τ̃ Θεόν. ἔπειτα δὴ μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄϱνας διακοσίας· τῷ πλήθει δὲ ϖϱὸς δεῖπναν ἐχαρίσαντο βοῦς μὲν [y] ἑξακοσίας, τὰ δὲ λοιπὰ θϱέμματα τϱισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐπέμψαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενϑ δεῖπνον μ̃ ϑ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάϱιν [z] ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ τ̃ ἀζύμων ἑοϱτῆς, θύσαντες τὸν λεγόμενον [a] πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέϱας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παϱὲξ ὧν ἐκαλλιέϱησαν αὐτοὶ, ταύϱους μὲν [b] διχιλίους, θϱέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ ϵ̃ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰ [c] ταύϱους ἔδοσαν αὐτοῖς, θϱέμματα δὲ χίλια ϵ̃ ποσαραύτα. καὶ τοῦτον τ̃ τϱόπον ἀπὸ Σολομῶνϑ ϑ βασιλέως οὐκ ἀφθείσα ἡ ἑοϱτὴ, τότε πϱῶτον λαμπϱῶς ϵ̃ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ ϖϱὸς τὴν ἑοϱτὴν αὐτοῖς πέϱας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώϱαν ἥγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ ϖαντὸς [d] ἐκάθαϱαν μιάσματϑ εἰδώλων, τάς τε καθημεϱινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐν τ̃ ἰδίων ἐπιτελεῖσθαι [e] ϖϱοστάξε καὶ τ̃ νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι ϵ̃ Λευίταις [f] τὰς δεκάτας ὥϱισε ϖαϱὰ ϑ λαοῦ ϑ πλήθους [g] δίδοσθαι ϵ̃ τὰς ἀπαϱχὰς τῶν καϱπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θϱησκείᾳ ϖϱοσκαϑεζόμενοι, καὶ τ̃ τεθαπείας ὧσιν ἀχώϱιστοι ϑ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφεϱε ϖαντοδαπὸν καϱπὸν τοῖς ἱεϱεῦσι ϵ̃ [h] τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ ϵ̃ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱεϱέων ϵ̃ Λευιτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν ϵ̃ γυναιξί. καὶ ἕτω πάλιν εἰς τὴν ἀϱχαίαν θϱησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τ̃ ϖϱοειρημένον τϱόπον ὁ βασιλεὺς κατεσκεύασεν, πόλεμον ἐξήνεγκε ϖϱὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχϱι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυϱίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλησε πᾶσαν αὐτὸ καταϱείψασθαι τὴν ἀϱχὴν, εἰ μὴ τοὺς φόϱους,

tenti erant, ſed etiam ex amentia in pejora iis quæ ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia: & non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus ulciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthæc nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen è tribu Manaſſitide & Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe converterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

3. Poſtquam autem ea multitudo convenerat, rex templum aſcendit una cum principibus & populo univerſo, & immolavit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes, & agnas ſeptem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent & rex ipſe & principes, ſacerdotibus ut ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant & ſolida cremabant ſacrificia; Levitæ vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, & pſallebant ſicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui ſacerdotes cum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem hæc facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boves ſexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex lætatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Inſtante vero Azymorum feſto, cum ſacra Paſchalia dicta feciſſent, reliquam deinceps rem divinam diebus ſeptem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipſi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero ſeptem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit feſtum, tunc primum ſplendide & magnifice celebratum eſt. Peractis autem omnibus quæ ad feſtum ſpectant, in regionem *circumcirca* egreſſi eam luſtraverunt: ac præterea urbem omni deaſtrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde ſacra juxta legem rex de ſuo fieri mandavit; atque ſacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias conſtituit, ut in religione curanda permaneant, Deique miniſterio unice & aſſidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret ſacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* conſtruxiſſet, inde ſingulis ſacerdotibus diſtribueret & Levitis, liberiſque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad priſtinum *numinis* cultum reverterunt. Hiſce eo quem diximus modo conſtitutis, rex bellum intulit Palæſtinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hoſtium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam uſque. Aſſyriorum autem rex miſſis nunciis imperii everſionem ei minatus eſt, niſi vectigalia,

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha. 2 Paral. c. 30.

Tolluntur aliena dii, quotidiana ſacrificia reſtituuntur, populoque imperatur ut decimas ſolvant. 2 Paral. c. 30.

Paleſtinis bellum infert Ezecias. 4 Regum, c. 17.

i Τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτῳ in *Editis.*

k Απενοῆντο.] Επενοοῦντο *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μανασσίτιδϑ Φυλῆς] Μανασσήτιδϑ *Samb.* ut ſupra alicubi.

m Ζαβυλῶνϑ] Ita cum *Cod. Vat.* Ζαβύλω in *cæteris.*

n Ισσαχάρ,] Alibi Ισαχάρ.

o Μετεβάλοντο.] Sic *MSS.* μεταβάλοντο in *Editis.*

p Τὸ ἱερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

q Υπὲϱ αὐτῦ] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὑπὲϱ.

r Καὶ ἄϱνας ἑπτά] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄϱνας ἑπτὰ deerant in *Editis.*

s Εδῆκαν.] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in *reliquis.*

t Υπὸ ϑ Δαυίδ.] Υπὸ Δαυίδ *Vat.*

v Βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον] Hinc βυκανισταὶ Athen. lib. XIV. p. 615. E. ἀνέϐησαν ἐπὶ σκηνὴν μ̃ συλπιγκτῶν καὶ βυκανισῶν. SPANH.

x Τὸν Θεόν.] Τῷ Θεῷ *Vat.*

y Εξακοσίας,] Εξακοσίας *Samb.*

z Εχειν ὁμολογῶν.] Illud ἔχειν ex *MSS.*

a Πάσχα,] *Al* φάσκα.

b Διχιλίους,] Χιλίας LXXII. & *Verit. Hebr.*

c Γὰϱ ταύϱους ἔδοσαν αὐτοῖς,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* γὰϱ deeſt *Editis Aliiſque.*

d Εκάθαϱαν] Εκαίηραν *Vat.*

e Προσέταξε] Διέταξε *Vat.*

f Τὰς δεκάτας ὥϱισε ϖϱὸς ϑ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαϱχὰς τ̃ καϱπῶν,] Supr. Lib. 4. c. 4. §. 3. καὶ τ̃ δεκάτης τῆς ϖϱὸς ϑ λαὸν κατ' ἔτος λαμϐάνειν, δεκάτην αὐτοῖς ἀπονεμίζειν· ἔτι δὲ ἀπαϱχὰς &c. & lib. IV. c. 8. §. 22. Εγὼ δὲ καὶ δικάτη τ̃ καϱπῶν ἐξαίϱεσις ἐμοῖν. &c. SPANH.

g Δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαϱχὰς τ̃ καϱπῶν,] Ita cum *MSS.* *Al* δόσθαι in *Editis.*

h Τοῖς Λευίταις·] Τοῖς abeſt *Big.* & *Samb.*

i Παισὶν αὐτῶν] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* καὶ πᾶσιν αὐτοῖς in *Editis.*

k Πόλεις τ̃ πολεμίων.] Τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πύλεις ποιῶ *Hen.* & *Busb.*

galia, quæ pater ejus ante pendebat, ſolvenda curaret. Ezecias vero de minis iſtis haud magnopere ſolicitus erat: ſed ſuæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Eſaiæ, cujus beneficio futura omnia certò reſcivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præſentia dixiſſe ſufficiat.

ὃς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθαῤῥεῖ δ' ὅτι τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ, παρ' ὃ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπιστάμενος. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ὅτι δι' παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου βασιλέως.

XIV. CAP. XIV.

ΚΕΦ. ιδ'.

Quomodo Salmanaſares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam tranſlatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

Ως Σαλμαναζάρης καθ' ἑκάτερον αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατῳκίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Salmanaſares, Samaria expugnata & Oſea capto, Iſraëlitas in Mediam & Perſidem transfert, & Perſarum quoſdam à Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

SAlmanaſares autem Aſſyriorum rex, cum ei nunciatum eſſet quod Iſraëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miſerat, invitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, ira incenſus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oſeæ ſeptimo. A rege vero non admiſſus *in urbem*, poſt triennalem obſidionem Samariam expugnat, anno quidem Oſeæ regis nono, ſeptimo vero Ezeciæ Hieroſolymorum regis. atque *ita* Iſraëlitarum imperium exſtinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Perſidem traduxit: in quibus Oſeam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes tranſtuliſſet ex Chutho loco quodam (nam in Perſide ejuſdem nomenclaturæ eſt fluvius) eas Samariam Iſraëlitarumque regionem habitatum miſit. Itaque ex Judæa *migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egreſſi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jeſu poſt annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (ſicuti à me ante dictum eſt) tradiderunt, anni ſunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menſes ſeptem & ſeptem dies. Et hunc quidem Iſraëlitæ exitum habuere, cum contra leges feciſſent, & vatibus non obtemperaſſent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, niſi inique agere deſiſterent. Malorum autem illis initium fuit ſeditio, qua à Roboamo deſciverunt Davidis nepote, cum ſervum ipſius Hieroboamum regem conſtituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infeſtus eſſet & inimicus, ſuo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

[l] Σαλμανασάρης [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, προσκαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τῷ [o] κατ' αὐτόν, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἐτει ἑβδόμῳ τῆς Ωσηε βασιλείας. ὑποδεξαμένης δ' αὐτὸν τῆς βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τῷ Σαμαρείαν, ἐννάτου μὲν ἔτους Ωσηε βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Εζεκίου τοῦ Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πᾶσαν τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσηὲ ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ τούτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [q] Χάθα [qq] τόπου τινός, ἔστι γὰρ [r] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων ὄνομα. κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῴκισαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μὲν [s] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐναντίων ποσαρεσκαίδεκα ἐπτὰ, ἀφ' ἧς χρόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τηνδε κατέσχον τὴν χώραν· [t] ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ιησοῦ [v] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' ἧς ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμου [x] τοῦ Δαυίδου ἐγγονοῦ τὴν βασιλείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ [y] διακόσια ποσαρεσκαίδεκα, μεῖον ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τὰ μὲν τοὺς Ισραηλίτας [z] τοιοῦτο κατέλαβε, παρανομήσαντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προέλεγον παύσασθαι αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ροβόαμον [a] τὸν Δαυίδου ἔγγονον, Ιεροβόαμον τοῦτον δοῦλον [b] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [c] ἐξαμαρτῶν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἧς ἦν ἄξιον δίκης παύσασθαι ἐποίησεν.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanaſares.

β'. 2. Aſſyriorum autem rex armis invaſit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis ſcriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hiſce vero teſtimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit &

β'. Ο τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τῇ τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δ' ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἱστόρησε γὰρ ὅτι Τύρου βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [d] τούτοις καὶ [e] Μένανδρος, [f] ὃς τῶν χρονικῶν συμ-

l Σαλμαναζάρης] *Al.* Σαλμανάζαρ & Σαλμανασσάρης.

m Ηγγέλη αὐτῷ] Ηγγέλλη *Big. Samb.* & *Vat.* forſan pro ἠγγέλθη.

n Σώαν] Ωὰν aut Ωαν in pleriſque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141. & 142.) Sethon appellat, uti obſervavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. HUDS. Σώας Rex Ægyptiorum, Suſas *Rufinus. Hebr.* ΝΙΟ LXX. Σηγὼρ. Sed *MS. Alex.* Σωὰ. SPANH.

o Κατ' αὐτόν,] Κατὰ τοῦτον *Vat.*

p Ἄρδην ἠφάνισε,] *Gen.* ἄρδω, vel ἄρδω. male etiam ἄρδω in Ed. *Baſil.* SPANH.

q Χάθα] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Iſ. Voſſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hiſt. Samar.* c. 1. §. 19. & in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Perſ.* c. 2. HUDS. Χαθὼ fl. Perſidis. Authi *Rufin.* è *MS. Cuthi.* SPANH.

qq Χάθα τόπου τινὸς] Videſis pag. 185. §. 4. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Pariſ.*

r Ἐν τῇ Περσίδι] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliiſque.*

† *Migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem,*] 10 tribus migraverunt anno poſt egreſſum ex Æg. & introitum in terram Sanctam

947.
800. a Joſua.
240. a Jeroboami initio. REL.

s Ετῶν ἀριθμὸν] Ετῶν ψλϛ'. in *Chron. Alex.*

t Ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος] Illa ἀπὸ δὲ non agnoſcunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Iſraëlitarum de Judæa poſt annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, ſub principe Jeſu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c.

v Ετῶν ὀκτακοσίων.] Εστι χρόνος ἐτῶν *Vat.* ἔστιν ἐτῶν *Gall.* 1. 2. εἰσὶν ἔτη ωλβ'. in *Chron. Alex.*

x Τοῦ Δαυίδου ἐγγονοῦ] Τοῦ δὲ Δαυὶδ *Baſ.* & *Samb.*

y Διακόσια ποσαρεσκαίδεκα,] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξ᾽. καὶ μεῖον ζ'. præciſe. CXXL. numerat *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 8.

z Τοιοῦτο κατέλαβε,] Τοιοῦτον *Vat.*

a Τὸν Δαυίδου ἔγγονον,] Illa τὸν Δαυὶδ ἐγγονὸν, Ιεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Αποδείξαντες βασιλέα.] Ἑαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum *cæteris.*

c Ἐξαμαρτῶν,] *Al.* ἐξαμαρτὼν.

d Τούτοις καὶ Μένανδρος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.*

e Μέναδρος,] Conf. ſup. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.

f Ος τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν,] Ο τῶν χρ. & dein ὃς ὅτως *Big. Samb.* & *Vat.*

§ Καὶ

πιησάμενος τῷ ἀναγραφῷ, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφέρσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν, ἔτως ἐδήλωσε. [g] καὶ Ελυλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τρια-
"κονθα ἕξ. ἔτος, ἀποστάντων [h] Κιτταίων, ἀναπλεύσας,
"ποιησαγετο αὐτὸς πάλιν. [i] ἐπὶ τούτοις [k] πέμψας ὁ τῶν
"Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκῃ πολεμῶν ἅπα-
"σαν. ὃς τις ποιησάμενος εἰρήνην μὲν πάντων ἀνεχώρη-
"σεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ [l] Ακη καὶ [m] ἡ παλαι
"Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἱ τῷ τῶν Ασσυρίων
"ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ [n] Τυρίων ἀκ ὑπομει-
"νάντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἐπέστρεψε, Φοινί-
"κων [o] συμπληρωσάντων αὐτῷ νεῶν [p] ἑξήκοντα, καὶ ἐπι-
"κώπων [q] ὀκτακοσίων. [r] αἷς ἐπιπλεύσαντες [s] οἱ Τύριοι
"ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τῶν ἀντιπάλων διαφθείρασι,
"λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄνδρας εἰς πεντακοσίους. [t] ἐ-
"πετάθη δὲ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ διὰ ταῦτα. ἀναζεύ-
"ξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατέστησε φύλακας ἐπὶ
"τῷ [v] ποταμῷ [x] τῶν ὑδραγωγίων, οἳ [y] διακωλύσουσι
"Τυρίους [z] ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι πέντε γενόμενον,
"ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ τὰ
μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ
[b] Σαλμανασάρην τὸν Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστιν.

γ'. Οἱ δὲ [c] μετοικισθέντες εἰς [d] τὴν Σαμάρειαν Χου-
θαῖοι· [e] ταύτῃ γὰρ ἐκλῶντο μέχρι δεῦρο τῇ θρησκείᾳ,
διὰ τὸ ἐκ τῆς [f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι,
αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τὸ' ἔχων ὄνο-
μα· ἕκαστοι καθ' ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κο-
μίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς ἦν πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς
ὀργὴν καὶ χόλον. [g] λοιμὸς γὰρ αὐτοὺς ἐνέσκηψεν, ὑφ'
οὗ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦν-
τες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σω-
τήριον [h] αὐτοῖς ὂν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασ-
συρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλα-
βεν [i] αἰχμαλώτων τοὺς Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖ-
λαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὴν τοῦ Θεὸν τοῦτον ὁσίαν [k] διδαχθέντες θρησκεύσιν αὐτὸν φιλοτί-
μως· καὶ τῆς λοιμώδους συμφορᾶς ἐπαύσαντο. χρώμενοί τε
τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [l] ἔθεσι διατελοῦσιν, [m] οἱ μὲν
τὴν Εβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σα-

Tyriorum archiva in linguam Græcam transtulerit, ista memoriæ prodidit. "Elulæus etiam no- *Menandri Historici ea de re testimonium.*
"mine *apud Tyrios* regnavit annos triginta sex.
"Hic Cittæos, qui ab imperio suo defecerant,
"classe eò vectus ad obsequium reduxit. Contra
"hos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen
"omnem bello incursavit. qui *tamen* pace cum o-
"mnibus facta rediit retro. Descivere etiam à Ty-
"riorum imperio Sidon & Ace & antiqua Tyrus,
"multæque urbes aliæ, quæ se Assyriorum regi
"dediderunt. Cum tamen non ob id se subjice-
"rent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, post-
"quam à Phœnicibus acceperat naves sexaginta
"& remiges octingentos. In quas invecti Tyrii
"navibus duodecim, disjectis hostium navibus ho-
"mines *numero* ad quingentos fecere captivos. *ita-
"que ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse
"cœperunt. Cum autem reverteretur Assyriorum
"rex, constituit custodes ad flumina & aquæ-du-
"ctus, qui Tyrios ab aquæ hausti arcerent. To-
"leratumque id Tyriis per annos quinque, biben-
"tibus interim ex puteis quos foderant." Et qui-
dem hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus † con-
tra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuissent *In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, grassatur pestilentia: & quo modo sedata est. 4 Regum, c. 17.*
Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Perside, & fluvius *illic* ita nominatus) & singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam *secum* attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis iraſceretur & succenseret. nam pestis ipsos invasit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt ut sacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum instituti essent, eum certatim colere cœperunt; & mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus uti consuescunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cogna-

[g] Καὶ Ελυλαῖος ὄνομα] Καὶ Ελυλαῖος [Ελιλαῖος *Gall.* 2.] θυμῶν αὐτῷ πύλας ὄνομα ἐβασίλευσε *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod ille habet πίσσον ὄνομα, ἰταίων, illi vero πύας ὄνομα ἐβασίλευσε. Cum apud *Epiphanium* sit *Helisæus* aut *Helysæus*, ut dicit *Scaligerus*, suspecta merito videatur vox Ελυλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice scriberetur, non licet divinare. videtur tamen esse *Elysæus*. Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p 42.

[h] Κιτταίων,] *Cyprios* esse placet *Scaligero* de quibus vide *Meursii* Cyprum. Γιτταίων malit *Usserius* ad A. M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos esse. HUDS. In Cypro. Epiphanius lib. 1. adv. hæreses Κίτιον esse nomen insulæ Cypri scribit. REL.

[i] Ἐπὶ τούτοις] Ἐπὶ τοῦτοις malit *Schotanus*.

[k] Πέμψας ὁ] Σαλμανασὰρ aut Σαλμανασάρης ex *Vet. Interpr.* post πέμψας reponendum esse censet *Salig.*

[l] Ακη] Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Usserio*. in *cæteris* Ἀρκη.

[m] Η παλαι Τύρος,] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος substituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82.) libenter ἡ Βηρυτὸς, si mei res foret arbitrii.

[n] Τυρίων] Αὐτῷ post Τυρίων inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Συμπληρωσάντων] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.*

[p] Ἑξήκοντα,] Ἑξδοήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teste *Scaligero*. in nostris omnibus *sexaginta*.

[q] Οκτακοσίων.] Οκτακοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[r] Αἷς ἐπιπλεύσαντες] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri.

[s] Οἱ Τύριοι] Illud οἱ ex *MSS.*

* *Itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse cœperunt.*] *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius*.

[t] Επετάθη] Επετέθη *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte.

[v] Ποταμῷ] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι.

[x] Τῶν ὑδραγωγίων,] Nonnullis deest τῶν.

[y] Διακωλύσουσι] Διακωλύσει *Gall.* 2.

[z] Ἀρύσασθ-] Ἀρδεύσ *Vat.* ἀρύσασ *Gall.* 2.

[a] Κατὰ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* καὶ τά.

† *Contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.*] Alii reddunt *de Salmanasare.*

[b] Σαλμανασάρην] *Al.* Σαλμανασάρου.

[c] Μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι·] Conf. *alius.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[d] Τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι] Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χουθαῖοι.

[e] Ταύτῃ γὰρ ἐκλῶντο μέχρι δεῦρο τῇ θρησκείᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι,] Conf. infr. lib. 10. c. 8. §. 7. & mox infr. SPANH.

[f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι] Χούθας *Samb. Hen.* & *Busb.* Χουθὰς *Chron. Alex.*

[g] Λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν,] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid Josephum moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* scriberet *pestem*, plane nescio. nisi forsan id sumpserit ex aliquo Judæorum Historico, qui *leonum* in Samaritanos incursum *pestem* vocaverit per metaphoram. HUDS. Leones immissos in Chuthæorum seu Samaritanorum gentem dicit Scriptura 2 Reg. XVII. 25. conf. inf. lib. XI. c. 1. §. 3. SPANH.

[h] Αὐτοῖς ὄν] Αὐτοῖς ἀνίμασον *Vat.*

[i] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτους ὧν τῶν Ισραηλιτῶν *Hen.* & *Busb.*

[k] Διδαχθέντες θρησκεύσειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τῆς λοιμώδους συμφορᾶς ἐπαύσαντο.] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* HUDS. Aliter de religione Chuthæorum 2 Reg. XVII. 34. in *Hebr.* ac *Vulg.* vid. modo supr. SPANH.

[l] Εθεσι διατελοῦσιν,] Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis.*

[m] Οἱ μὲν] Οἱ κατὰ μὲν τὴν γλῶτταν Εβραῖοι τὸ χρῆσθαι ὄντες Χουθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖς), olim scriptum fuisse fatebitur, qui vetera exemplaria & *Rufini* vèrsionem consuluerit. *Is. Voss.* in *Epist.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro eo tamen faciunt *Ruffini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi siquidem*

cognationis, cum res Judæis prosperè evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum verò illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

μαρεῖται. [n] οἱ πρὸς μεταβολὴν δ' συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι [o] τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φυέντες, καὶ τῷ δοκεῖν ἐκεῖθεν ἀπὸ πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητα· ὅταν δὲ [p] πταίοντας ἴδωσιν, ἀδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, ἀδ' εἶναι δίκαιον ἀδὲν αὐτοῖς κοινὸν ἢ γένος, ἀλλὰ μετοίκους [q] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. πρὸς μὲν οὖν τούτων ἔξομεν καιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

secundum eloquium Hebræorum Hebræi, secundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthæi secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ μὲν τῷ Ἑβραίων γλώττῃ τὸ γένος Χουθαῖοι, καὶ ὃ τῇ Ἑλλ. &c.

n Οἱ πρὸς μεταβολὴν] Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut verò in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Εὐτρεπεῖται *Vat.* Vox συγγένειαν deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius*.

o Τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν,] Samaritæ modo se Judæorum cognatos affirmantes, modo se gentes, pro ratione prosperi aut infelicis status Hebræorum. Idem infr. lib. xi. c. 8. §. 6. & lib. 12. c. 5. §. 5. SPANH.

p Πταίοντας ἴδωσιν,] Πτοοῦντας *Samb.* & *Gall.* 1.

q Ἀλλοεθνεῖς] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium*.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.*
2. *Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.*
3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.*
4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; &, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.*
5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.*
6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem flavium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.*

α'. Στρατεία τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβου εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Ἐζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ἀσσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μὴ εἰρήνης [d] Ἐζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆ καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευόμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i] ποιούμενον διὰ τῆς Ἰουδαίας τὴν [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας [l] ἀπήντα· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα πληγὰς, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάζου ἀπέδειξαν οἱ Ἱεροσολυμίτων βασιλέα.

ς'. Ὡς συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλεῖ καὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ὑποστρέφων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ἰωάζου ἤγαγε εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ἰωακὶμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων.

ζ. Να-

a Ἐν τῇ δεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δεκάτῳ, vel ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ.

b Βασιλέως] Βασιλέως αὐτῶν Ἐζ. *Gall.* 1. 2.

c Λοιμικῶς] Στράτευμα ὅλον ἐν μ. *Vat.*

d Ἐζεκίας] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Διάγων Ἐζεκίας in *Editis*.

e Ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα,] Ἦγον *Vat.*

f Αὐτόθι] Αὐτὸν *Vat.*

g Εἰς τὴν αὐτοῦ] Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Νεχαὼ,] Ita cum LXXII. *Zonara*, *Chron. Alex.* *Aliisque*. Νεχάων in *Editis*, Νεχάονα *Vat.* Νεχαῶνα *Gall.* 1. 2.

i Ποιούμενον] Ποιησάμενον *Vat.*

k Ὁδὸν,] Δίοδον *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἀπήντα·] Ita *Vat.* ἐπάντα in *Editis*.

m Νεχαὼ] Prout paulo supra. Νεχάων in *Editis*, Νεχαὼς *Vat.*

n Ἰωακὶμον ἀπέδειξε βασιλέα] Ἰωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ἰωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ἰωακὶμ LXXII.

o Φι-

ζ'. Ναβυχοδονοσόρ ὃ τ̃ Βαβυλωνίων βασιλέως στρατία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτῷ καταστρεψάμενον ἄχρι τ̃ ὅρων τ̃ Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τ̃ βασιλέα αὐτῶν Ἰωάχιμον ° φίλον ἠνάγκασεν εἶναι καὶ σύμμαχον.

η'. Ὡς μὲν τῷ ἀναχωρῆσιν P τῷ δὲ Βαβυλωνίᾳ πάλιν q Ἰωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τ̃ Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τ̃ πόλεως ἁλούσης r αὐτῷ μὲν χρόνον, τ̃ μὲν Ἰωάκιμον ἀπέκτεινεν, s Ἰωάχιμον δὲ τ̃ υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τ̃ Ἱεροσολύμων ὤχετο εἰς Συρίαν ἀπέστρεψεν.

θ'. Οπ μεταγνόντας ὅτι τῷ τ̃ Ἰωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ὅτι Ἱεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τ̃ Ἰωαχίμῳ γίνεται, ἁλίσκεται ἑαυτὸν μὲν τ̃ μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

ι'. Οπως τ' ἔλαβε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βασιλικὰ ἐκ τ̃ ἱερ̃, ἀνέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τ̃ t Ἰεχονίᾳ θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

ια'. Ὡς καὶ τ̃τον ἀκούσας βάλεται πρὸς τὰς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ κρατῶν αἱρεῖ τ̃ῃ πολιορκίᾳ· καὶ τ̃ ναὸν ἐμπρήσας, τ̃ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δ̃ῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

ιβ'. Ὡς Ναβυχοδονόσορος πλούτησας Ἀμάδοχον καταλιπὼν τῆς βασιλείας τὸν υἱόν, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τ̃ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τ̃τον τὸν καιρὸν πρὸς τοῖς Βαβυλωνίοις.

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonoſoro Babyloniorum rege ſuſcepta. & quomodo, cum eam omnem ſubegiſſet uſque ad fines Ægyptiorum, Hieroſolyma profectus eſt, & regem Joacimum ſecum amicitiam bellique ſocietatem inire coëgit.*

8. *Quomodo poſt Babylonii diſceſſum, Joacimus rebus Ægyptiorum rurſus ſtudebat; & Nabuchodonoſorus ipſum bello aggreſſus & obſidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem conſtituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hieroſolymis accepiſſet, ſtatim Syriam reverſus eſt.*

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adverſus Hieroſolyma ſuſcepta, Joachimi potitur, qui ſemet ei dedidit una cum matre & amicis.*

10. *Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extuliſſet Babylonem reverſus eſt, Sedecia Jechoniæ patruo Hieroſolymitanorum rege conſtituto.*

11. *Quomodo, audito quod huic ipſi in animo erat ſocietatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis ſuis Hieroſolyma aggreſſus, urbem obſidione cinctam expugnat; temploque exuſto, Hieroſolymitanos & Sedecian Babylonem tranſtulit.*

12. *Quomodo Nabuchodonoſorus vita defunctus eſt, relicto filio qui in regnum ſucceſſit: utque Aſſyriorum imperium everſum eſt à Cyro Perſarum rege, & quæ Judæis ſub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

° Φίλον ἠνάγκασεν] Καὶ φίλον *Vat.*
P Τῷ δὲ Βαβυλωνίᾳ] Τῷ deeſt *Vat.*
q Ἰωάκιμος ἐφρόνησε] Ο Ἰωάκιμος *Vat.*
r Αὐτὸν] Αὐτὴν in *Editis.* αὐτὸν *Vat.* ἑαυτὸν *Gall.*
s Ἰωάχιμον] Ἰωάκιμον δὲ τ̃ υἱὸν αὐτοῦ ὁμώνυμον αὐτῷ τυγχάνοντα ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*
t Ἰεχονίᾳ] *Joachimus* dictus eſt etiam *Jechonias.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ν Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπϐ'. μιῶας ς'. ἡμέρας ί.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciæ, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo post ei acciderunt.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, prævenit eum missa legatione *Ezecias*, *se* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis statuit bello desistere, atque *regis* postulationi concedit; & promisit, si argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum se abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commisso. Ezecias autem, fide istis habita exhaustisque thesauris, pecunias *exactas* mittit, existimans se liberatum iri ab hoste omnique de regno dimicatione. Cæterum Assyrius, istis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: sed ipse quidem cum copiis profectus est contra Ægyptios & Æthiopas, Rapsacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hierosolyma vastanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Ingenti pecunia accepta è Judæa discedere pollicetur Senacheribus, sed promissis non stetit. 4 Regum, c. 18.

Senacheribi duces Hierosolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia castra metati sunt, per nuncium ab Ezecia postula-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά π Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πρωθέντος, ἠπείλησεν Ἐζεκίᾳ, ὃν Ησαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ὅτι τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τὸ δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος ἡ ἡγεμονίας ἐχούσης, ὁ τῶν [x] Ασυρίων βασιλεὺς [y] Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μὲν πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτόν, [z] καὶ κρατῶν τε ἁπάσας [a] αἱρεῖ τὰς πόλεις [b] τὰς τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν [c] ἐπὶ Ιεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτὸν, καὶ [d] ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν [e] τάξῃ, τελέσειν ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεται. καὶ, δεξαμένου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβών, φίλος ἀναχωρεῖν ὁμολογεῖ; πίστις δὲς τοῖς πρεσβεύταις ἐνόρκως, ἢ μηδὲν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦτο ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πιθεὶς, καὶ κενώσας τοὺς θησαυροὺς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι [f] πολεμίου, καὶ τοῦ περὶ τὴν βασιλείαν ἀγῶνος. ὁ δὲ Ασύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν [g] ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος [h] σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει καταλιπὼν, πορθήσοντας τὰ Ιεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, [i] Θαρατὰ καὶ [k] Ανάχαρις ἦν.

β'. Ὡς δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν [l] αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λό-

---

x Ασυρίων βασιλεὺς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 5. c. 9. §. 4. SPANH.

y Σεναχήριβος] *Al.* Σεναχείριβος, & Σενναχείριβος, & Σεναχείριμος & Σεναχήρεως.

z Καὶ κρατῶν τε] Καὶ κρατῶν *ἀπ.* in nonnullis *MSS.*

a Αἱρεῖ τὰς πόλεις] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) ἕλῃ aut αἱρεῖ *Aliis.*

b Τὰς τῆς Ιούδα φυλῆς] Abest *Big. Samb.* & *Hen.*

c Ἐπὶ Ιεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen.*

d Ὑπακούσεσθαί τε,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσασθαί γε *Hen.* & *Busb.* ὑπακούσειαν καὶ φ. in *reliquis.*

e Τάξῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξῃ) in *Editis Aliisque.*

f Πολεμίου,] Πολέμου *Gall.* 2. & *Epiphan.*

g Ωμολογημένων] Ομολογουμένων *Hen.* & *Vat.*

h Σὺν καὶ δυσὶν] Σὺν δυοὶν *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπὶ τέλει *Vat.*

i Θαρατὰ] Θαρθὰς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Dathara.*

k Ανάχαρις ἦν.] In *Sambuci* codice Αχαρις à prima manu, à secunda Ανάχαρις. Αφάχαρις *Gall.* 1. 2. Δαβσαρεις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris.* Ραψις LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραβσαρεὶς *Alex.* unde Ράψαρις legendum puto.

l Αὐτὸν ἐλθεῖν] Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibusdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν.

λόγως. ὁ ᾗ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας ἀ πρόσω· τρεῖς ᾗ τὸς ἀναγκαιοτάτους φίλους [m] αὐτῷ ἐξεπεμψε, τ᾽ τ᾽ βασιλείας ἐπίτροπον [n] Ελιακιμον ὄνομα, κ᾽ [o] Σοβναῖον, κ᾽ [p] Ιώαχον τ᾽ ὑπ᾽ τῶν ὑπομνημάτων. ὅτοι μὲν οὖν προελθόντες ἄνδρας τῶν ἡγεμόνων τ᾽ στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔτησαν. θεασάμενος δ᾽ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι "[q] βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πιστάνεται αὐτό, "τίνι θαρρῶν κ᾽ πεποιθὼς φεύγ᾽ δεσπότην αὐτ᾽, κ᾽ "[r] ἀκροᾶσθαι μὴ θέλ᾽, κ᾽ τὴν στρατιὰν [s] αὐτ᾽ ἀ δέχε- "ται τῇ πόλ᾽; ἢ ἀφ᾽ τῶν Αἰγυπτίων τὴν ἑαυτῶ στρατιὰν "ἐλπίζων [t] ὑπ᾽ ἐκείνων [v] αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ "ᾗ τῷ πεποιθὼς, [x] δηλῶτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι κ᾽ "ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος πηλα- "σμένῳ, [y] πρὸς τὸ καταπεσεῖν ἔτι κ᾽ τὴν χεῖρα ἀφα- "πασεῖς ᾗ τρώσει τ᾽ βλάβης. εἰδέναι δ᾽ ὅτι κ᾽ βουλόμ᾽ "θεὸς τὴν ἐπ᾽ αὐτὸν [z] στρατείαν πεποίηται, ὃς αὐτῷ κα- "ταστρέψασθαι κ᾽ τὴν [a] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείαν [b] δέ- "δωκεν, ἵνα τ᾽ αὐτὸν τρόπον κ᾽ τοὺς ἀρχομένους ὑπ᾽ "αὐτ᾽ ἀμοιρήσῃ." ταῦτα ᾗ τ᾽ Ραψάκην Εβραίοις λέ- γοντα, τ᾽ γὰρ γλῶτταν εἶχε ἐμπείρως, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσον εἰς ταραχὴν ἐμ- πέσῃ, συεγγὺς [c] φέρειν ἠξίω. σωεὶς δ᾽ ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτ᾽ κ᾽ τὸ ἐπ᾽ [d] αὐτῷ δέος, μείζονι κ᾽ [e] διαφόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίναρ αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες τὰ τ᾽ βασιλέως προστάγματα "πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται βουλόμενοι αὐτὸς ὑμῖν. δῆ- "λον γὰρ ὡς τ᾽ λαὸν ὑμεῖς τε κ᾽ ὁ βασιλεὺς ἐλπίζι βού- "λεσθε χρώμενοι ματαίως, ἀντέχειν πείθετε. εἰ ᾗ θαρρεῖτε, "κ᾽ τὴν δύναμιν ἡμῶν [f] ἀπώσεσθαι νομίζετε, διχάλιος "κ᾽ τ᾽ ἐμοὶ παρόντος ἕπεσθαι εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν "ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους βουλόμενος δοῦναι, ἐμφα- "νίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ὅς γε μὴ ἔχε- "τε, τούτους [g] δώητε. τί τοιγαροῦν βραδύνετε [h] παρα- "δόναι σφᾶς αὐτὸς τοῖς κρείττοσι, κ᾽ ληψομένοις [i] ὑμᾶς "κ᾽ μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τ᾽ παραδόσεως "ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ ᾗ ἀκούσιον πολεμουμένοις [k] ἐπικίν- "δυνον, κ᾽ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ᾽. Ταῦτ᾽ ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος οἱ πρέσβεις τ᾽ στρατηγὸς τ᾽ Ασσυρίων λέγουσι, [l] ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ ᾗ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα ἐβδύς, ἀμφιασά- μενος ᾗ σάκκους, κ᾽ σχῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πα- τρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τ᾽ Θεὸν ἱκέτευε, κ᾽ βοη- θῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἢ τι- βόλ᾽. πέμψας ᾗ κ᾽ τ᾽ φίλων τινὰς κ᾽ τ᾽ ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τ᾽ προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τ᾽ Θεοῦ, κ᾽ [m] ποιη- σάμενον θυσίας ὑπὲρ τ᾽ κοινῆς σωτηρίας προκαλεῖν αὐτὸν, [n] νεμεσῆσαι μὲν τ᾽ τ᾽ πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι ᾗ τ᾽ αὐτ᾽ λαόν. ὁ ᾗ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματί- σαντ᾽ αὐτῷ τ᾽ Θεοῦ, παρεθάρρυνε τ᾽ βασιλέα τ᾽ τὸς

runt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi conjunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum *prodiiſſent, ante duces exercitus Aſſyriorum conſtiterunt. Rapſaces autem imperator eos conſpicatus, juſſit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus *Rapſacis ad Hieroſolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Eſa. 36.*
"rex Senacheribus eum ſciſcitatur, cui confidens
"quave ſpe fretus à domino ſuo refugiat, ipſique
"nolit eſſe dicto audiens, ejuſque exercitum in
"urbem recipere? An propter Ægyptios *animos*
"*ſumit*, ſperans fore ut ab illis ipſis debelletur ex-
"ercitus regis? Quod ſi hoc exſpectat, facitote
"ſciat, quòd *dubio procul* deſipit, ſimiliſque eſt ho-
"mini, qui confractæ arundini innixus, cum ce-
"ciderit ac præterea manum transfixam habuerit,
"ſe male acceptum eſſe ſenſit. Scire autem opor-
"tere quod voluntate Dei in eum expeditionem
"fecerit, qui Iſraëlitarum etiam regnum everten-
"di dedit ipſi poteſtatem, ut eodem modo popu-
"lum ei ſubditum perditum iret." Hæc autem Rapſace Hebraïce dicente (nam iſtius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore conſternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexiſſet quid ille ſuſpicaretur, utque ea de re metueret, voce magis ſublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo reſpondit, dicens, "ut cum auditione accepiſſent
"regis mandata, omnes quod ſuâ *maxime* interſit
"eligant, & ſeſe nobiſmet tradant. nam manife-
"ſtum eſt, quod vos ſimul & rex populum vana
"ſpe lactatis & ad reſiſtendum adducitis. Quod
"ſi quid audetis, noſtraſque copias poſſe repellere
"exiſtimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi
"adſunt, vobis in uſum præſentem tradere paratus
"ſum, totidem ſuppeditando ſeſſores vires veſtras
"oſtendite. ſed non eſt ut vos eorum, quos non
"habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctami-
"ni voſmet dedere validioribus, voſque vel invitos
"capturis? equidem ſponte facta deditio vobis tu-
"ta eſt, at vi ac neceſſitate extorta debellatis res
"periculoſa videtur & calamitatum cauſa.

3. Cum imperatorem iſta loquentem audiſſent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veſte regali, & centone indutus, humiliſque & demiſſi ſpeciem præ ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, oratbatque ut ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret & auxilium. Porro, miſſis ad Eſajam vatem amicis aliquot & ſacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, ut iis quidem quæ *futura* ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum hæc *rite* feciſſet, ex Dei oraculo regi ejuſque amicis animum & au- *Ezecias Rapſacis maledicta Eſaje nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Eſa. 37.* *Eſajas proſpera fauſtaque omnia regi pollicetur.*

m Αὐτῷ ἐξέπεμψε,] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτῇ *Vat.*

n Ελιάκιμον ὄνομα,] Ελιακίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

o Σοβναῖον,] Ita reſcripſi pro Σομναῖον *Editorum Aliorumque.* quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonean*, aut *Sobnam.* Σεβναίαν *Gall.* 2. Σωμνᾶν *Vat.* certe pro Σωβνᾶν.

p Ιώαχον] Ιωταφάτην *Vat.* Ιώαιον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Joan.*

* Prodiiſſent,] Lego προελθόντες.

q Βασιλεὺς μέγας Σιναχήριβος] Sic de eodem Herodotus lib. IV. c. CXLI. τ᾽ μέγαν Σιναχάριβον. SPANH.

r Ακροᾶσθαι] Sic *MSS.* ἀκροάσασθαι in *Editis.*

s Αὐτὸ ἀ δέχε] Τὴν αὐτὴν *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν ἀ δέχε] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

t Υπ᾽ ἐκείνων] Forte δι᾽ ἐκείνων. COCC.

v Αὐτῶν] *Big.* αὐτόν.

x Δηλῶτε αὐτῷ] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλῶν αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* οἶδεν αὐτῷ *Vat.* Sed duas haſce voces non agnoſcit *Vet. Interpr.*

y Πρὸς τὸ] Lege πρὸς τῷ. COCC.

z Στρατείαν] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.*

a Τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τ᾽ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

b Δέδωκεν,] Εδωκεν *Vat.*

c Φέρειν ἠξίω.] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* χρήζειν perperam in *Editis.*

d Αὐτῷ δέος,] Sic *MSS.* ἐπ᾽ αὐτῇ *Editis.* HUDS. *Quid alter occulte apud ſe metueret.* ἐπ᾽ αὐτῇ, ut ἐφ᾽ ἑαυτῇ λογίζεται vel γελᾶν. COCC.

e Διαφόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος] Διαφόρῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Sic σάλπιγξ ἀφόρῳ apud *Æſchyl. Eumenid.* v. 569. πρὸς τὴν ἀφωνίαν· *Theophr.* H. Pl. lib. IV. c. XII. p. 92. ἰχνεύειν κ᾽ ἀφόρως ὠδίν· *Dio Chryſoſt. Or.* II. p. 30. C. SPANH.

f Απώσασθαι νομίζετε,] Απώσασθαι in *iiſdem MSS.*

g Δώητε.] Μὴ ante δώητε delevi auctoritate *Codd. MSS.*

h Παραδιδόναι σφᾶς] Παραδιδόντες *Vat.*

i Υμᾶς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.*

k Επικίνδυνον,] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κίνδυνον in *ceteris.*

l Απήγγειλαν Εζεκίᾳ] Απήγγελον *Vat.*

m Ποιησάμενον θυσίας] Ποιησόμενον *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.*

n Νεμεσῆσαι] Αντικεῖ τῷ ἐλεεῖν μάλιστα ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν. *Ariſtot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, κ᾽ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν.

o Τὸν βασιλέα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* κ᾽ τ᾽ βασ. in *Editis.*

αὐ-

daciam addebat, prædicens fore ut hoſtes ſine prælio victi diſcederent cum ignominia, poſitaque ea qua nunc ſe oſtentant ferocia: Deo etenim curæ eſſe ut ad interitum veniant. Inſuper prædicebat, ipſum quoque Aſſyriorum regem Senacheribum, cum ei male ceſſerint quæ contra Ægyptum molitus eſt, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Senacheribus Ezeciæ minatur.

4. Eodem tempore & Aſſyrius forte literas derat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit ſe poſſe ſervitutem effugere ab ipſo intentatam, qui multas magnaſque gentes ſubegerat. atque eum captum cum ſuis omnibus exitio daturum eſſe minabatur, niſi portis patefactis ipſius exercitum in Hieroſolyma ſponte recipiat. Hiſce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literaſque complicatas in templo repoſuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem reſpiceret omniumque ſalutem, *tum* Eſajas vates ejus exauditam eſſe ſupplicationem dicebat, atque ea tempeſtate non obſidendos eſſe ab Aſſyrio, foreque ut in poſterum ſecuri ſint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & abſque omni metu rerum ſuarum curam agant. Brevi autem poſt tempore Aſſyriorum rex, cum ei male ceſſiſſent inſidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de cauſa. Longum tempus ab ipſo in oppugnatione Peluſii abſumptum eſt: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *ſatis* alti viderentur, atque in eo fere eſſet ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum regem Tharſicen, magnum adducentem exercitum, ut ſuppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per ſolitudinem viam faceret, & ſtatim in Aſſyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hiſce rex Senacheribus, priuſquam rem confecerat, ut *ante* dixi, diſceſſit, Peluſio relicto. De hoc ipſo Senacheribo etiam Herodotus in ſecundo ejus Hiſtoriarum libro teſtatur, quod rex iſte contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani ſacerdos erat, venerit: cumque Peluſium obſideret, hujuſmodi de cauſa obſidionem ſolverit. Ægyptiorum ſacerdos Deum ſupplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi pla-

Eſajæ oraculum de Aſſyriis.

Herodoti teſtimonium de Senacheribo.

ωθὲι αὐτὸν φίλως, ωθολέγων ἁμαχητὶ τὸς πολεμίους ἐπὶηξέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, καὶ ἐκὶ [p] μεθ' οἵων νεῶν εἰσι θρασυς· τ γὰ θεὸν ωθνοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ [q] αὐτὸν ἢ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, [r] διαμαρτόντα τῶν ὑπὶ τὼ Αἴγυπτον πραγμάτων, καὶ παρερχόμενον εἰς τὼ [s] οἰκείαν, ὀπολεῖσθαι σιδήρω πᾶλεγω.

δ'. Ετυχε δ' ὑπὸ τ αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῶ Εζεκίᾳ ὁ Ασσύριος ὕβριςὴς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγε, ὑπολαμβάνοντα τὼ ὑπ' αὐτῶ διαφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη πολλὰ & μεγάλα κεχειρωμένω. ἐπίλοιπον ἢ πανολεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν [t] ωδαλαεὼν, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτῶ δέξηται τὼ στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὺς, καταφρονεῖ διὰ τὼ [v] ὀπὸ Θεῶ πεποίθησιν· τὰς ἢ ὕβριςὰς [x] πύξας εἰς τ ναὸν [y] ἔσω κατέθεν. πάλιν ἢ τῷ Θεῷ τὰς ὄχὰς αὐτῶ ποιησαμένω ωθὶ τ πόλεως, καὶ τ ἀπάντων σωτηρίας, Ησαίας ὁ ωθοφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κῆ τ παρόντα καιρὸν μὴ [z] πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ ἔ [a] Ασσυρίω, τῷ ἢ μέλλοντι [b] πάντων ἂν εἶναι ἀδεεὶς τ ὑπ' αὐτῶ ἠλωμένων, [c] γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τ ἰδίων ὕβριμελήσεσθαι κτημάτων ὠδὲν φοβεμένους. [d] ὀλίγω ἢ χρόνω διελθόντω, καὶ ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τ ὕβρεως τὼς Αἰγυπτίους [e] ὕβριβαλῆς, ἄπρακτω ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκω δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῶ χρόνω [f] ἐτρίβετο ωθὸς τὼ [g] Πηλουσίω πολιορκίαν, καὶ τ χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ ωθὸς τοῖς τείχεσι ἦγε, καὶ ὅσον ὕπω μέλλοντω ωθοσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τ τ Αἰθιόπων βασιλέα [h] Θαρσικὼ, πολλὼ ἄγοντα δύναμιν, ὑπὶ [i] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὼ πορείαν διὰ τ ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὼ τ Ασσυρίων ἐμβαλεῖν. [k] παρελθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτω, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. ωθὶ τούτου ἢ Σεναχήριβος & Ηρόδοτω ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησι, ὡς ὅτω ὁ βασιλεὺς ὑπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων, [l] ἱερέα ὄντα ἢ Ηφαίστου, ἔλθοι· πολιορκῶν ἢ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὼ πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [m] ηὐξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [n] τῷ Θεῷ, ὧ ἡμόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς ωθηγὼ ἐσκη-

πλή-

αὐτόν τε τ βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τ βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

p Μεθ' οἵων νεῶν] Ita *MSS.* μεθ' ἅ in *Editis.*

q Αὐτὸν ἢ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν ἡδ in *Editis.*

r Διαμαρτόντα] Ita in melioris notæ *MSS.* ἁμαρτῶντα in *Aliis* cum *Editis.*

s Οἰκείαν,] Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.*

t Παραλαεὼν,] Παραλαεὼν τὼ πόλιν legiſſe videtur *Epiphan.*

v Απὸ Θεῦ πεποίθησιν·] Απὸ ἢ Θεῦ *Big.* & *Samb.*

x Πτύξας] In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ Εζεκίας ἀναβὰς οἶκον Κυρίου.

y Εσω κατεθεν.] Sic *MSS.* εἴσω in *Editis.*

z Πολιορκηθήσεσθαι] Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκιθήσεσθαι.

a Ασσυρίω,] Σύρω *Vat.* & *Gall.* 2.

b Πάντων ἂν εἶναι] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuſcum nonnihil faciunt alii *MSS.* πάντων ἂν εἶναι ἀδεεὶς τ. ὑ. ἀ. ἠλωμένους *Gall.* 1. 2. πάντων ἀνεῖναι τ ὑπ' αὐτῶ ἠλωμένων *Vat.* In *Editis* πάντων ἀδεεὶς τ ὑπ' αὐτῶ ἠλωμένους, *Epiphanius* vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant eſſe reverſuros, & tertio anno cum pace omnes opus ſuum facturos* &c. ac ſi legiſſet, τῷ ἢ μέλλοντι πάντας ἀνεῖναι τὼς ὑπ' αὐτὸν ἠλωμένους, καὶ τελέτῳ ἔτει &c.

c Γεωργήσειν τε] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τε poſt γεωργήσειν.

d Ολίγω ἢ χρόνω] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἢ ἢ χρόνω in *Editis.*

e Επιβαλῆς,] Vocem ἐπιβαλῆς, quæ in *Græcis* omnibus exſtat, non legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat fruſtratus.* ideoque mallem ἐπιβολῆς.

f Ετρίβετο] Διετρίβετο ωθὸς τὼ ἢ Πηλ. *Big.* & *Samb.*

g Πηλουσίω] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.

h Θαρσικὼ,] Ex *Epiphanii* libris Θαρακὼ legendum. Θαρσικὼ *Samb.* forſan pro Θαρτακὼ. HUDS. Θαρσικὴς Rex Æthiopum. *Ruſin.* Tarachara. SPANH.

i Συμμαχίαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ συμμαχίᾳ in *Editis Aliiſque.*

k Παρελθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτω, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. ωθὶ τούτου ἢ Σεναχήριβος & Ηρόδοτω ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς ὅτω ὁ βασιλεὺς] Ita locum reſtituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus conſentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod voculam ἔλθοι deſiderent. In *Editis*, παρελθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστου στρατεῦσαι ἔλεγεν, ὡς ὅτω ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα ἢ Ηφαίστου. πολιορκῶν &c. *Epiphanius* diverſam ab *iſta* lectionem ſequutus videtur, hanc ſcilicet, παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστου στρατεῦσαι ἔλεγεν, ὡς ὅτω ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεία ἐλθὼν ἱερέα ὄντα ἢ Ηφαίστου· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotem Vulcani caſtra ſe metari dicebat, quaſi iſte rex ad eum regem Ægyptiorum veniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos: & obſidionem Peluſii* &c. Verum *Joſephum* hoc modo ſcripſiſſe olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) παρελθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύει τὼ πολιορκίαν· Ηρόδοτω ἢ γράφει Σεναχήριβον] ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστου στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς ὅτω ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἔλθοι (pro ἐλθὼν *Editorum*) ἱερέα ὄντα ἢ Ηφαίστου. πολιορκῶν. *turbatus ergo iſtis rex Senacheribus* [*ſolvit obſidionem. Herodotus vero ſcribit Senacheribum*] *in ſacerdotem Vulcani expeditionem feciſſe, dicens hunc regem veniſſe in regem Ægyptiorum, qui erat ſacerdos* &c. HUDS. Hic deſunt aliqua; ἀνεχώρησεν. Ηρόδοτω ἢ. Ita conjeceram. Sed codices MSS. ita; ἄπρακτω ὡς ἐφὼ ἀνεχώρησε καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. Περὶ τούτου ἢ Σεναχήριβος καὶ Ηρόδοτω ἐν δευτέρᾳ τ ἱερέων αὐτῶ φησὶ, ὡς ὅτω ὁ βασιλεύς. REL.

l Ιερέα ὄντα ἢ Ηφαίστου] Deſunt hic nonnulla, ſicut in Edit. *Baſil.* & *Ruſini* verſione. Rex Ægypti idem Sacerdos Vulcani. videndus *Herodot.* lib. II. c. CXLI. cui Σεθὼν vocatur Sacerdos ille Vulcani & ſimul R. Ægypti. SPANH.

m Ηυξατο ὁ ἱερεὺς] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* niſi quod οἱ deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliiſque.* ηὔξατο δ' ὁ βασιλεὺς τ. Utraque lectio vera eſt: nam idem rex erat & ſacerdos nomine *Sethon.* Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3292.

n Τῷ Θεῷ] Τῷ Θεῷ αὐτῶ ſolus *Vat.*

o Πλα-

περὶ τῷ Αραβι. ° πλανᾶται γὰρ καὶ τούτῳ Ηρόδοτος, P οὐκ Ασυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' PP Αράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ασυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα q τόξα τὸν βασιλέα τῶν τραπιαν r ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. καὶ Ηρόδοτος μὲν s οὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ ὁ t Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ Βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, v καὶ ὅτι τῶν Ασυρίων x ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐστρατεύσατο τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, y λέγων οὕτως. * * * * *

ε'. Υποστρέψας z δ' ὁ Σεναχήριβος a ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων εἰς τὰ Ιεροσόλυμα b κατέλαβεν ἐκεῖ τὸν ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ραψάκῃ δυνάμιν [διὰ λοιμὸν κινδυνεύσασαν.] τοῦ [γὰρ] Θεοῦ λοιμικὴν c ἐνσκήψαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, καὶ τὴν πρώτην τοῦ πολιορκίας νύκτα διαφθείρουσῶν μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης οὖν τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας μὴ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μὴ τὴν λοιπὴν δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ d βασιλείαν εἰς τὴν e Νίνον κομισαμένου. καὶ διαλείψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων f Αδραμελέχου καὶ g Σαρασάρου, h πλουτᾷ τὸν βίον, καὶ i ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ k Αρέσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες διὰ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Αρμενίαν ἀπῆραν· l διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου m Ασαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τοῦ Ασυρίων στρατείας τοῦ διὰ τὴν Ιεροσολυμίτας πλοῦ πεῖραν σωτήριον γενέσθαι.

gam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem *fuisse*, sed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Assyriorum arma comedisse. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Assyrios regnaverit, quodque Asiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hierosolyma revertisset, copias sub imperatore Rapsace *relictas* illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum à Deo immisso, prima nocte qua urbem obsidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemque animi dolorem conjectus, & de toto exercitu solicitus, cum copiis quæ supererant fugiens regnum suum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi postquam brevi tempore consedisset, insidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Sarasari vitam finivit, & in templo ipsius Arasca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exsilium pulsi ob patris cædem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expeditio hujusmodi exitum habuit. II. *Senacheribi exercitus clades.* *4 Regum, c. 19. 2 Paral. c. 32. Esa. c. 37. v. 36.*

ΚΕΦ. β'.

Ως ἀρρωστήσαντι τῷ Εζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ις'. δι' ἀναπόδισιν τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμούς γενομένης.

CAP. II.

III.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regressa.*

Εζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς, παρ' ἐλπίδα τῶν φόβων, χαρίστηρίους σὺν n πάσῃ τῷ λαῷ θυσίας ἐπιτελεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειρούσης, τοὺς δὲ φόβῳ τοῦ ο ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ὑπὸ τῶν P Ιεροσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' ὀλίγον νόσῳ χαλεπῇ

Ezecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra fecit cum universo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit ut hostes partim à *peste* absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium à Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res divinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit dificile- *Ezecias, post gratias Deo actas ob solutam obsidionem, in morbum gravem incidit.* *4 Regum, c. 20. Esa.* 38.

---

o Πλανᾶται γὰρ καὶ τούτῳ Ηρόδοτος,] Ita cum *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *Editis Aliisque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ηροδότου. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Assyriorum, ut *Berosus* & *S. Literæ*, sed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασυρίων.

p Οὐκ Ασυρίων] Καὶ Ασυρίων λέγων τὸν βασιλέα καὶ Αράβων *Vat.* (& *Big.*) Quod forsan rectum, si (v. 4.) legatur Αράβων.

pp Αράβων.] Verum Arabiæ nomen adeo late patet, ut regio ab aliis Assyriorum nuncupata, ab aliis Αράβων dicatur. Vide Palæstinam nostram lib. 1. cap. 16. REL.

q Τόξα τὸν βασιλέα] Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis.*

r Απάγειν] Αγαγεῖν *Vat.*

s Οὕτως ἱστορεῖ.] Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.*

t Βηρωσσὸς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δ' ὁ τὰ in *Editis Aliisque.*

v Καὶ ὅτι τῶν Ασυρίων ἦρχε,] Atqui *Herodotus* eundem Assyriorum simul & Arabum Regem tradit in narratione hujus facti loco suprà adducto, τὸν μέγαν Σεναχήριβον Βασιλέα Αράβιόν τε καὶ Ασυρίων lib. 11. c. CXLI. SPANH.

x Ηρχε,] Sic in *iisdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forsan pro ἐπῆρχε.

y Λέγων οὕτως.] Illa λέγων οὕτως non agnoscit *Vat.* & vel delenda sunt, vel dicendum (quod suspicor) *Berosi* verba excidisse. HUDS. GROT. & COCC.

z Δ' ὁ Σεναχήριβος] Ita *Samb.* & *Vat.* δὲ Σεν. in *cæteris.*

a Από τοῦ Αἰγυπτίων] Sic *Big. Samb.* & *Zonaras.* ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων in *reliquis.*

b Κατέλαβεν ἐκεῖ] In *Epiphanii* libris, *Reversus autem r. Sen. à præliis Ægyptiacis ad Jerosolymam, cum invenisset exercitum quem Rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ constitutum: deus enim morbum populo ejus immiserat, ita ut prima nocte eorum qui obsidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hierosolymam cum venisset, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo pestilentiæ constitutum &c.* In *Zonara* ex ipso *Josepho*, ἐπανελθὼν ὁ Σεναχηρεὶμ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων, κατέλαβε τὸν στρατὸν τὸν Ραψάκου σταλέντα εἰς Ιερουσαλήμ. καὶ δὴ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐνσκήψαντος τοῖς Ασυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρουσι καὶ π. unde ex *Zonara* visum est κατέλαβεν rescribere pro κατελάβον *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμὸν κινδυνεύσασαν, & mox δὴ uncis inclusum dare.

c Ενσκήψαντος αὐτοῦ] Εκπέμψαντος in plerisque *MSS.*

d Βασιλείαν εἰς] Forte βασίλειον τὸν subaudi πόλιν. COCC.

e Νίνον κομισαμένου.] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 2. SPANH.

f Αδραμελέχου] Ανδρομάχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

g Σαρασάρου,] Ita *Vat.* & LXXII. Σελεμάρου in *Editis.* Σελδεμάρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελενσάρου juxta *Epiphanium.*

h Τελευτᾷ τὸν βίον,] Illa τελευτᾷ τὸν βίον καὶ non agnoscit *Epiphanius*, omisitque *Zonaras.*

i Ανῃρέθη] Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum esse monuit etiam *Cl. Lowthius.* ἀνετέθη (quod abundare ideo censebat *Coccejus*, & legendum forte σὺν τῷ) perperam tam in *MSS.* quam *Editis.*

k Αρέσκῃ λεγομένῳ.] Νισεροχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσεροχ LXXII. in libro IV. *Regum.* Ασεροχ in *Esaja.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. HUDS. Ναρέσκη scripsisse videtur pro eo, quod *Nisroch* Hebræi codices habent. REL.

l Διαδέχεται δὲ] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ μετ' αὐτὸν καταστρωνὸν δὲ Σεναχηρείβου υἱὸς Ναχοροδάς. Vulgatam lectionem sequitur *Epiphan.*

m Ασαραχόδδας.] Ναχοροδὰς *Big. Samb. Aliique.* Αραχοδᾶς *Vat.* Ασαραδὶν *Ptolemæo.* Ασορδὰν LXXII.

n Πάντι τῷ λαῷ] Sic *MSS.* ἅπαν in *Editis.*

o Ομοίας τελευτῆς] Iterum cum *MSS.* ὁμοίως in *Editis.*

p Ιεροσολύμων,] Ita cum *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *cæteris.*

ficilem, adeo ut de illo quidem medici plâne desperarint, ipse vero nihil bonæ spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipso rege *profectus*, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo hærede relicta, & regno absque legitimo successore. Mœrore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, ut sibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret ut antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus ejusque petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret ut daretur vitæ usura, sed ut liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaja vate, jussit ut ei nunciaret, post triduum è morbo evasurum esse, foreque ut postquam revaluerit annos quindecim vivat, liberosque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixisset, *rex*, quod morbus adeo ingravesceret, & res tam inopinata fuerit promissa, diffidens *dictis*, postulat ab Esaja ut signum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipsi haberet ista *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & spe majora sunt, istiusmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri signum; solem petiit, quoniam in descensu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, postquam in † eundem locum redire fecisset, eam iterum ‡ exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellasset, ut regi hoc signum daret; viso quod *tantopere* volebat, ex morbo statim convaluit & in templum ascendit: cumque Deum adorasset, gratias *ei solennes* egit.

Deum precatur, qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regressio ad fidem Ezeciæ faciendam.

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 30. Esa. 39.

2. Sub id tempus Assyriorum imperium à Medis eversum iri contigit. alius vero de istis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obsecravit ut secum amicitiæ & societatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepisset & epulis adhibuisset, thesauros que illis ostendisset & armorum apparatum, aliamque ipsius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, insuper & munera illis dedisset Baladæ deferenda, ad ipsum *eos* remisit. Tum vero Esajas vates illum adiit, quæsivitque unde essent qui aderant: cui respondit, illos è Babylone venisse à rege, seque illis universa monstrasse, ut divitias copiasque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de se magna* nunciare possent. Vates vero subjiciens inquit, scito non longe abhinc fore tempus, cum istæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti

Ezeciæ in Baladæ legatos benignitas ei vitio vertitur ab Esaja. 4 Regum, c. 20.

---

q Ιατρῶν, χρηστὸν ἦ] Ex Edit. *Basil.* levicula cum mutatione lego *ἰατρῶν. χρησὸν ἦ περὶ αὐτῷ ὑδὲν προσδοκῶν, ὐδὲ οἱ φίλοι* —— *de ejus vita desperarunt medici, neque vel minima spes amicis supererat.* Ita unius literæ interpositione Grammaticæ leges servantur; & à veteri lectione vix receditur. IBBETSON.

r Ενοίας μάλιστα] Ita cum *Cod. Vat.* ὠνοίας, forsan pro ὠνοίας, *Big.* & *Samb.* δυσνοίας in *Editis.* Si quis ἀγνοίας malit, per me licet.

s Οδυρομῶν] Οδυρόμενον *Vat.*

t Πατὴρ γένηται] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* πατὴρ τέκνων γένηται.

v Αἰτήσεως ἀποδεξάμενον,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis.*

x Ετι χρόνον ζωῆς] Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι.

y Διαθέσθαι τῷ υἱῷ] Καὶ διαθέσθαι *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Μετὰ τρεῖς ἡμέρας,] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μὴ ταύτην in *iisdem MSS.*

a Απηγγελμένων ἀπίστων,] Sic in omnibus *MSS.* ἐπηγγελμένων in *Editis.*

* *Dicenti,*] Missum illum ad se à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti sibi crederet, & à Deo eum missum cognosceret, *Epiphan.*

b Λυτὸν,] Εἰπεῖν post αὐτὸν adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

c Βαθμὸς] Nihil hic de gradibus descriptis in materia aliqua ut horologium aut sciaterium fiat, sed gradus domus innuuntur. REL.

† *Eundem locum redire fecisset,*] *Id est,* primum gradum.

‡ *Exhiberet.*] *Sc.* decimo gradu.

d Λυθεὶς τὸ νόσημα,] Λυθείσης *Big. Samb.* & *Gall.*

e Εν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Εν τούτῳ ἦ τῷ χρ. in quibusdam *MSS.*

f Μήδων καταλυθῶσαι.] *Simsonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario festinante scriptum fuisse Χίων, nisi Escharhaddon *Josepho* sit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Assyriorum imperium, sed se ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui sibi imperaret. *Tom.* 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 585.

g Βαλάδας ὄνομα,] Μαρωδὰχ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Aliosque* ad 4 *Regum* c. 10. v. 12.

h Βαλάδᾳ,] Ita *Vat.* Βαλάδῳ in *Editis.* Βαλαδὶν *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

i Παρόντες,] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legisse videtur *Vet. Interpr.* atque ita forsan in *Sambuci* codice.

k Παρὰ] Παρὰ ἦ κυρίου αὐτῶν ἐλθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

l Ιδόντες τὸ πλῆθος] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) εἰδόντες in *Editis.* forsan pro εἰδοῦσες.

m Μεταθησόμενον τὸ πλῆθος,] Μεταθησόμενον *Vat.*

n Τὰς ἐκγόνους εὐνουχισθησομένας, καὶ ἀπλήσαντας τὸ ἄνδρας εἶναι] Vaticinium de Israëlitis Eunuchis redditis à Babyloniis *Hebr.*

rum

θησομένης, καὶ ἀπολέσοντας ° τὸ ἄνδρας εἶναι, P τῷ Βαβυλωνίῳ q δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεόν. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτας συμφορᾶς r τὸ ἔθνος αὐτοῦ πεῖσεσθαι. ἐπεὶ δ' οὐκ s εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἠύχετο μέχρις τ αὐτὸν ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ καὶ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσσός. ὧν δ' ἦτος ὁ προφήτης ὁμολογούμενος θείου καὶ θαυμάσιον τοῦ ἀληθῆ, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψεύδεσθαι εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ὑπὲρ ὧν τέλους γνωρισθησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ἧτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν τὰ αὐτὰ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γένεται περὶ ἡμῖν, κατὰ τὰ ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἑκαστον.

spadones fient, & virilitate *sua* amissa regi Babylonio servient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, se quidem nolle gentem suam in istas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non potest ut mutetur quod à Deo semel fuerit decretum, orabat, ut saltem dum ipse viveret pace res florerent. Berosus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus sè nihil prorsus falsi dixisse, quæcunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex eventu dijudicanda. Neque solus hic vates, sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non secus ac illi prædixerant id ipsum evenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

Berosi testimonium de Balada.

Esaja vatis laus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μὲν Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ὃν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

CAP. III.

Quomodo post Ezeciam regnavit Manasses: utque, cum in captivitate esset, ad Deum reversus est, & in regnum suum est restitutus, quod Amoso reliquit.

ΕΠιβιοὺς δὲ οὐ πολὺν προσῆκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τὸν ἐν εἰρήνῃ t ἀγάγων, τελευτᾷ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς ἀνύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. Διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, u ἐκ μητρὸς Αχιβᾶς τὸ ὄνομα πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέῤῥηξε μὲν αὐτὸν τῶν πατρῴων ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ὑπιδεξάμενος x ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ισραηλιτῶν παρανομίας, y αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιαίνει δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τῷ Θεῷ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας z ὡμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἔφειδε φιλοτίμως· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, a ὥστε αἵματι ῥεῖσαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ὁ τούτοις ὁ Θεὸς, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα b καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἐπέλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς σωφρονῆσαι παρεσκεύαζε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ισραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἡδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πταῖσαι κακοῦ. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν.

Ezecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, supervixisset, atque tamdiu vitam pace egisset, morti occumbit; anno vitæ quarto & quinquagesimo exacto, regni vero nono & vigesimo. At Manasses filius ejus, qui in regnum successit, ex matre Achiba cive *Hierosolymitana* natus, à patris quidem studiis discessit, & contrarium vitæ institutum sequutus est, dum omne genus nequitiam præ se tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; sed Israëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, ausus est etiam templum *sordibus* polluere, simul & urbem omnemque regionem. Exorsus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebræis, justos cædibus grassabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut sanguine Hierosolyma *passim* manarint. Deus itaque, ob ista illis iratus, ad regem & ad populum vates mittit, per quos eadem illis minatus est calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Israëlitæ inciderent ob suas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipsa vero comperuerunt, vera esse quæ prædixerant.

IV. *Manasses Judæa rex: Hieroboami sceleribus se obstringit. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.*

2. Cum enim in iisdem perseverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldæorum rege: qui, misso in Judæam exercitu, & regionem depopulatus est, & Manassen regem, dolo captum & ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Cæterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, ut hostem ad humanitatem in eum flecteret & misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manasses,

Manasses victus & in captivitatem abductus ab hostibus. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

Deum precatus in regnum suum remittitur: seque subdit, tosque suos ad pietatem convertit.

וחיו סריסים LXX. καὶ ἔσονται ἰσχυροὶ ἐν τῷ οἴκῳ &c. *Chald.* &c. popul. magnates רברבין *Hebr.* סריס Eunuchus & aulicus Es. xxxix. 7. & alibi. SPANH.

o Τὸ ἄνδρας εἶναι] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) τῷ in *Editis.*

p Τῷ Βαβυλωνίῳ] *Al.* τῶν Βαβυλωνίων.

q Δουλεύσοντας βασιλεῖ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύσονται in *Editis.*

r Τὸ ἔθνος αὐτοῦ] Τὸ γένος αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Εἶναι] Lege εἴη. COCC.

t Διάγων,] Διαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Busb.*

u Ἐκ μητρὸς Αχιβᾶς] Ἐκ μητρὸς δὲ Αχιβᾶς τοὔνομα, πολίτιδος γεγονὼς ἀντέῤῥηξεν ἑαυτὸν *Vat.* Αψιβᾶς ex LXXII. reponendum censeo. Vide *Cotelerium* ad *PP. Apostolicos*, p. 148.

x Ἐν τῷ τρόπῳ,] Ἐν τῷ πρώτῳ *Vat.* & *Gall.* 2. *Hen.* & *Busb.* πρότερον ἐπεδείξατο *Zonar.*

y Αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ εἰς τὸν Θεὸν in *Editis.*

z Ὡμῶς τοὺς δικαίους] Ὡμῶς neque agnoscit *Vat.* neque *Epiphan.*

a Ὥστε αἵματι ῥεῖσαι] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.*

b Πρὸς τὸ] Illud πρὸς ex *MSS.*

c Παρὰ δὲ τῶν Βαβυλωνίων] Παρά τε δὲ in *MSS.*

d Ὡς στρατιὰν] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὡς στρατείαν ἔπεμψεν.

e Τήν τε χώραν] Καὶ τὴν τε χώραν ἁπ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἁπ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

f Εὐάλεω τιμωρίαν] Ηὐάλεω *Big.* & *Samb.*

g Αὐτῷ.] Αὐτῶ *Samb. à manu secunda.*

h Τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως] Illud τῶν ex *MSS.*

ſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

2 *Paral.* c. 33. v. 27.

Manaſſes moritur. 4 *Regum*, c. 21. 2 *Paral.* c. 33.

ζεται. γλυόμενος δ' εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων ὧν τ Θεὸν καὶ τὸν μνήμιλον ἐπαύδαζεν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τ ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [i] μετεβάλλευεν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι τῷ Θεῷ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τ ναὸν ἥγνισε, καὶ τὸν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάρειν τε τ σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν διμενῆ πρὸς ὅλον τ βίον. [k] τὰ γ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἷα πρὸ μικροῦ ἐχρήσατο συμφορᾶ, διὰ τὴν ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπεσκεύασε γ καὶ τ βωμὸν, πρὸς νομίμους θυσίας ἐπιτηδείως καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικουμένου γ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τ τ Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προνόησεν· ὥστε [l] τὰ παλαιὰ τείχη μὲν πλείω [m] ἐπεσκεύασεν ἀπρεπῶς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [n] ἐπῳκοδόμησε, ἀναρρήσας τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε περὶ τ πόλεως φρούρια τῆς τ ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [o] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιήσας. ἀμέλει γ τῇ περὶ τοῦτο μεταβολῇ χρησάμενος, ἕτω τ μετὰ ξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαριστὸς εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ δ' χρόνῳ λογιζόμενος, ἀφ' ὧν τ Θεὸν δυσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [p] ἑπτὰ, κατέστρεψε τ βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς [q] ἐν τοῖς αὑτοῦ προαδείοις· ἡ βασιλεία γ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῷ [r] περιέρχεται [s] Αμωσον, μητρὸς [t] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκυίας, ἐκ γ πόλεως [v] Ιαβάτης τὴν ἀρχὴν οὔσης.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμωσος, ᾧ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ θεοσεβής. περί τ Ολδᾶ προφήτου.

Amoſus Judææ rex. 4 *Regum*, c. 21. 2 *Paral.* c. 33.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emen-

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 34.

V. *Joſiæ pietas.*

Ὅτι μιμησάμενος τὰ τ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τ ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τ [x] οἰκίας τ [y] αὐτοῦ, βιώσας ἔτη τέσσαρα & εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [z] δύο. μετὰ τοῦτο δ' αὐτοῦ τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [a] καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν [b] Αμωσὸν, τὴν γ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ιωσίᾳ [c] παραδίδοσι, ὀκταέτη τὴν ἡλικίαν ὄντι· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [d] Βοσκεθὶ, [e] Ιεδὴ γ τὸ ὄνομα. τὴν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ, πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονὼς, [f] τῶν Δαυίδου & βασιλέως ἐπιτηδευμάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [g] περὶ τῆς ὅλης τ βίου ἐπιτηδεύσεως [h] κεχρημένος· ἤδη γ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν θεοσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν δὲ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῄνει, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης [i] ὡς οὐκ ὄντων θεῶν ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· πάντα τ προγόνων ἐπισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἀμαρ-

[i] Μεταβελλεύειν ὥρμησε,] Επιβουλεύειν *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Τὰ γ αὐτὰ] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα γ αὐτὰ πρ. τὸ πλ. in *cæteris.*

[l] Τὰ παλαιὰ τείχη] Sic *MSS.* τὰ deeſt in *Editis.*

[m] Επισκεύασεν] Cum ἐπισκοῦσαι habeat *Vat.* ἐπισκεύασεν malui quam ἐπισκεύασας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Επῳκοδόμησεν,] Επῳκοδόμει *Vat.*

[o] Πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων] Πλήθει aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius*, ipſe τινι ſubintellectum puto. πάντων τ *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Deeſt vox εἰσκομιδῇ aut ſimile quid. COCC.

[p] Επτὰ,] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1.

[q] Εν τοῖς αὐτοῦ προαδείοις] Conf. ſup. lib. 9. c. 10. §. 4. SPANH.

[r] Περιέρχεται] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Αμωσον,] Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμωνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνὰν *Hen.* & *Busb.* ex alia lectione τ ό.

[t] Εμαλσέμης] Μεσουλεμαθὰς juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλαμ, & Μασαλαμεθ, & Μισολλαμ, & Μεταλλὰμ, & Μεσολλεμεθ in LXXII. Εμασεμης *Big. Samb.* & *Gall.* Εμασελμῶς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis.*

[v] Ιαβάτης] Ιαταμάτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth.* Ιεβὰ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετεβὰ aut Ιετεχὰλ LXXII.

[x] Οἰκίας τ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οἰκείας in *cæteris.*

[y] Αὐτοῦ,] Εαυτοῦ *Vat.*

[z] Δύο.] Sic *MSS.* prout ſupra, p. 504. v. 1. ἔτη δύο in *Editis.*

[a] Καὶ τῷ πατρὶ] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τοῦτο π. in *Editis Aliiſque.*

[b] Αμωσον,] Vide *Annott.* ad præced. c. §. 2.

[c] Παραδίδωσι,] Sic *Big.* & *Samb.* παραδίδωσι in *Editis Aliiſque.*

[d] Βοσκεθὶ,] Ita cum *Cod. Vat.* quod *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκιθ in *Editis Aliiſque.*

[e] Ιεδὴ γ τὸνομα.] Εδὶς *Vat.* Ιεδὲς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, Θυγάτης Εζεία ἐκ Βασεμεὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.*

[f] Τῶν Δαυίδου] Illud τ ex *MSS.*

[g] Περὶ τ ὅλης] In pleriſque *MSS.* τ ὅλης ἀεὶ τ βίου ἐπιτηδεύσεως.

[h] Κεχρημένος.] Εκείνῳ κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[i] Ως οὐκ ὄντων θεῶν ὄντων] Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet Interpr.*

μαρτηθέντα [k] διώρθωσε σωτῆρος, ὡς ἂν [l] πρεσβύτης καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ τῇ χώρᾳ ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμᾶτο. [m] τοῦτο δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ διανοίᾳ τῇ φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθομένῳ συμβουλίᾳ εἰς εὐδαιμονίαν. [n] τοὺς γὰρ νόμους κατακολουθῶν, [o] ὅτῳ τῇ τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας [p] διοδῶν τε σωίζοιτο, διὰ τοῦτο τὴν εὐδαιμονίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. περιὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς [q] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, πάσῃ ἄλσει τε τοῖς ξενικοῖς ἀνάγκαζε θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [r] εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιϋβρίζων κατέσπασε. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τοὺς σωθησομένους [s] ἐπιφερομένους θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτοῦ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, πρὸς πάντος τὸ δίκαιον τιθέμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ περὶ ποιούμενοι. διαπεμψάμενος δὲ εἰς πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [t] εἰσφέρειν [u] εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως [x] ἔχοι. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τε ἐπὶ τῆς πόλεως [y] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφᾶν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων [z] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [a] Ἐλιακίαν· οἷς μηδὲν ὑστερῆσαι μηδ' ἀναβολὴν δόντες, ἤρξαντο καὶ πάντ' ὄντα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα προεπισκευάσαντες, εἶχον τὰ ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς ὅτῳ ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ογδοον δὲ ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ περιὸν τῶν χρημάτων [b] χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν ἀναθηνίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσα ἂν ἡ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προχωνεύσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προχωνεύων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει τὰ ἱεραῖς βίβλοις τοῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμέναις, καὶ προχωνεύσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς προσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσας ἠνέσθη πεπρᾶχθαι ἔχοντα ἐδήλου· [c] προσενέγκας δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [d] Ὁλδὰν, γυναῖκα δὲ [e] Σαλλήμου, [f] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ διὰ εὐγένειαν ὑπαρχόντων, καὶ προστελθόντας ἐκέλευε [g] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [h] περὶαὐτῶν ποιεῖν ἀμείνω· δεδιέναι γὰρ εἶναι μὴ παραβαίνων τοὺς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [i] κινδυνεύσειν ἀνάστατοι γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας

dabat, quasi summa fuisset senectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ita autem faciebat ex mentis suæ perspicacia & ingenii solertia, seniorumque consiliis & institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *instauranda* prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* esset, sed è conspectu sublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hostias ut olim & solida sacrificia ejus ad altare afferri jubet. Constituit etiam certos judices & inspectores, ut res uniuscujusque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ essent pecuniæ, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiæ prætori urbano, & Saphani scribæ, & Ioadæ commentariensi, & Eliaciæ pontifici; qui sine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit ut omnibus innotesceret regis pietas.

Deastrorum cultum tollit Josias.

Templum reficiendum curat.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam potificem mittit, jubens, ut, conflata quæ supererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem acciviisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis

Vasa fabricari jubet in Sacrorum usum.

Liber legis repertus.

4 *Regum*, c. 23. 2 *Paral.* c. 34.

Olda mulier vates.

---

k Διώρθωσε σωτῆρος] Ita *MSS.* διόρθωσε in *Editis*.

l Πρεσβύτατος] Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omisimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante τῇ χώρᾳ negligunt *Big.* & *Samb.*

m Ταῦτα δ' ἔπραττε,] Ταῦτα δ' ἔπραττεν ἡ σοφίᾳ καὶ διανοίᾳ τῇ φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ ᾗ καὶ εὐδαίμονι *Vat.*

n Τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν,] Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους οὓς ἂν κατακολουθῶν in *Editis.* HUDS. Forte, τοὺς γὰρ νόμους, εἰς ἃ κατακολουθῶν, ὅτῳ π. τ. τ. τ. π. καὶ τ. π. τ. θ. εὐσεβείας, διοδῶν σωιζοιτο. *Leges enim, quas sequebatur, ita, quoad ordinem Reipublicæ & Divini cultus, recte procedere contigit, quod illarum violatio non extaret, sed abolita esset. Nam* Rex &c. COCC.

o Οὕτω τῇ τάξιν] Οὕτως forsan pro ὅτῳ ex literarum similitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς τῇ *Vat.* & *Gall.* 2. ὥστε τὴν τάξιν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sequens enim legem veluti ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia prospere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὅτῳ videsis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 20. c. 21.

p Εὐοδῶν] LXX. Gen. XXIV. 12. εὐόδωσον, & *Demosthen.* εὐοδῆ. *Aristoph.* Ran. v. 282. εὐοδίαν. SPANH.

q Καὶ τὴν πόλιν] Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Εἴ τι δ' ἀνάθημα] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἴτι δ' ἂν ἀνάθημα in *Editis Aliisque.*

s Ἐπιφερομένους θυσίας,] Ἐπιφέρει *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιφέρειν *Big.* & *Samb.*

t Εἰσφέρειν κομίζειν] Ita *Big.* & *Gall.* 1. εἰσάγειν in *reliquis.*

u Εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ,] Eo modo *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* εἰς ἐπισκ. in *Editis.* εἰς κάλλος. *Gall.* 1. 2.

x Ἔχοι.] Forte ἔχοι. COCC.

y Ἀμασίαν,] Μαασὰ aut Μαασίαν LXXII.

z Ἰωάτην] Ἰωὰς aut Ἰωὰχ LXXII. Ἰωὰν juxta *Epiphanium.*

a Ἐλιακίαν·] Χελκίαν LXXII.

b Χωνεύσαντα] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

c Προσενέγκας δὲ] Παρενέγκας δὲ αὐτῷ καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Ὁλδὰν,] Ὁλδᾶ in *Editis.* Οολδὰ, aut Ολδὰν, aut Ολδᾶν in *MSS.* Ολδὰν LXXII.

e Σαλλήμου.] Σελλὴμ *Vat.* μητρὸς Σελλὴμ LXXII. *Rom.* γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.*

f Τῶν ἐν δόξῃ] Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. εὐ. ὑπαρχόντων *Vat.*

g Λέγειν,] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* λέγων.

h Περὶαὐτῶν] Ita in *iisdem MSS.* & *Vat.* περὶσαὐτῶν in *cæteris.*

i Κινδυνεύσειν] Κινδυνεύσειν *Samb.* & *Vat.*

ipsis, quos miserat rex, mandata ejus accepisset, præcepit illis ut ab ea digressi ad regem *ista* dicerent; "quod Deus jam contra illos sententiam "tulerit, quæ nullis refigenda est precibus, fore "ut populus pereat, & è regione *sua* ejiciatur, & "omnibus quibus jam fruitur bonis mulctetur, "quòd *scilicet* leges violarint, & cum tam multum "temporis interim fuerit pœnitentiam non ege-"rint, præsertim cum vates eos monuerint ut ad "saniorem mentem redirent, pœnasque manere "scelera prædixerint, quas, ut Deum esse credant, "& nihil mendacii istis subesse quæ per vates illis "denunciavit, omnino fore ut ab illis expetat, "propter ipsum tamen, quod justus exstiterit, "etiam nunc moraturum esse calamitates; verum, "ut ille in vivis esse desierit, quæ inferre decrevit "populo illaturum esse.

Ejus responsum oraculare.

Josiæ pietas. 4 Regum, c. 23.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reversi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, jussit ut Hierosolyma convenirent sacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuscunque ætatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges observaturos. Illi vero & his prompte assenserunt, & regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer respicere dignaretur. Porro jussit pontifici *maximo*, si quod vas supereset à majoribus deastris diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: & cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum * dispersit: denique deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

4. At cum ista Hierosolymis perfeciisset, in *suæ ditionis* regionem proficiscebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falsorumque vatum ossa super altari, quod primus Hieroboamus exstruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum se ad Hieroboamum contulisset, dum ille sacrificaret totusque populus audiret, quæ eventura essent prænunciasse; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Josias, hæc ipsa, quæ jam memoravimus, facturus esset. atque accidit ut ista adimpleta fuerint, annis trecentis sexaginta & uno elapsis.

5. Post hæc autem rex Josias, ad alios etiam ex Israëlitis profectus, qui in captivitatem & servitium non abducti fuerant ab Assyriis, illis persuasit ut impie agere desisterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domosque perscrutatus est & villas & urbes, suspicans fore ut aliquis intus custodiret deastros. Quinetiam *solis* currus, qui *in ascensu ad templum* steterant, à majoribus fabricatos, & si quid aliud adorabant ut Deum,

ἔρημοι πάντων καταῤῥέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. [k] ἀκήσασα δ' ἡ προφῆτις ταῦτα [l] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτὸς ἀπελθόντας πρὸς τὸ βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον [m] ἤδη "κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐχ ἱκεσίαις ἄν τις "ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν χώραν ἐκβα-"λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τῶν νῦν παρόντων ἀγαθῶν, πα-"ρεβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μετασχεῖν χρόνῳ μὴ με-"τανοήσαντας, τὰ προφητῶν τοῦτο προσημαινόντων σωφρο-"νεῖν, καὶ τῷ ὄντι τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προσλεγόντων, "ἵνα, πάθωσιν [n] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ μηδὲν ἐψευδέσθαι τέ-"των ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως "αὐτοὺς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον ἡγούμενον ἐφέ-"σθαι ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς, μὴ ἂν τῷ ἐκείνῳ τελευτῆσαι τὰ "κατεψηφισμένα [o] πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τὴν γυναικὸς προφητείαν, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, πέμψας παντα-χοῦ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [p] τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [q] πᾶσαν τε ἡλικίαν προσεῖναι παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [r] στὰς ἐπὶ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [s] ποιήσασθαι καὶ πίστιν ἠνάγκασεν, ἢ μὲν θρησκεύσειν τὸν Θεὸν καὶ φυλάξειν τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [t] ἐπήνεσαν, καὶ τὰ προσημανθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο· θύοντές τε προσῆλθον καὶ καλλιερούντες τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευον, δύμενη καὶ [x] ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δὲ ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περιττὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασκευὴν εἰς τὸ ναὸν, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, κατασκήσας αὐτὸ τὴν ἀποδοὺς αὐτῶν διέφθειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διεπραξάμενος ἦλθεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [y] τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ἱεροβοάμου, κατέκαυσε. [z] ταῦτα δὲ τῷ προφήτῃ Ἀχίᾳ καταλήψεται πρὸς Ἱεροβοάμου, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγείλαι [a] τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ἰωσίας τέκνωμα ποιήσεται τὰ προειρημένα. [b] σωιέδη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μὴ ἔτη τριακόσια καὶ ἐξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας προθυμεῖται καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον θεὸν σέβειν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τὰς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἠρεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑποκρυπτόμενον. ἐμὲν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἴ

---

k Ακήσασα δ' ἡ προφῆτις] Forte ἀκήκασα δ' ἡ προφῆτις πρὸς τὰ πεμφθέντα ἃ ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, *Vet. Audiens prophetissa quæ fuerant à rege mandata.* COCC.

l Αὐτῶν δι' ὧν] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἤδη κατ' αὐτῶν] Illud ἤδη ex *MSS.*

n Ὅτι Θεός ἐστι,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliisque.*

o Πάθη] Παθήματα *Vat.*

p Τὰ Ἱεροσόλυμα] Illud τὰ deëst in aliquot *MSS.*

q Πᾶσαν τε ἡλικίαν] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.*

r Στὰς ἐπὶ βήματος] Vocem στὰς non agnoscit *Vat.*

s Ποιήσασθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐποιήσασθαι in *Aliis.*

t Ἐπήνεσαν,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν.

v Ἱκέτευον,] Ἤδη ante ἱκέτευον inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

x Ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν.] Ἵλεων in *plerisque MSS.*

* *Dispersit:*] Dispersit in fluvium, *Epiphan.*

y Τὰ κατασκευασθέντα] Illud τὰ ex *MSS.* & *Cocceio.*

z Ταῦτα δὲ τῷ προφήτῃ Ἀχίᾳ] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὲ καταλθόντα προφήτῃ πρὸς Ἱεροβοάμου in *Editis Aliisque.*

a Τὰ γενησόμενα,] Delendum forte τὰ. COCC.

b Σωιέδη δὲ] Deëst ἐν τοῖς ἄνω δεδηλώκαμεν, aut simile quid. COCC.

c Τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον] Τὴν accepimus ex *MSS.*

d Τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα,] Vetus mendum huic loco inoleviſſe palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omisit. Quin & *Gelenius* in sua versione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipse τοῖς βαθμοῖς τεμένους vel ταῖς βάσεσι λιθίναις, aut simile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. HUDS. Gelenius hæc explicat de *Quadrigis Solis*, aliter *Rufinus.* Cum Gelenio Gallus Interpres Arnaldus, juxta 2 Reg. XXII. 11. SPANH.

εἴ π ἄλλο τοιοῦτον ἰῶ [e] ὦ πεοσεκιώκει ὡς Θεῷ [f] ἐθάεσε. καὶ καθαεύσας ἄτω τὴν χώεαν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸν λαὸν πωεκάλεσε, κἀκεῖ τῷ [g] ἀζύμων ἑοετῷ, [h] καὶ τῷ πάεχα λεγομένῳ ἤγαγε· ἐδωεήσατό τε τῷ λαῷ [i] τὸ πάεχα, νεογνὰς ἐλέφας καὶ ἄενας τεισμυείας, βοῦς δὲ εἰς [k] ὁλοκαυτώματα τεισχιλίας. παεεῖχον δὲ καὶ τῶν [l] ἱεεέων οἱ πεῶτοι Διὰ τὸ πάεχα τοῖς ἱεεεῦσιν, [m] ἄενας διακοσίας ἑξακοσίας· καὶ τοῖς Λευίταις πενταχισχιλίας ἄενας ἐδωσαν οἱ τεεσεῶτες αὐτῶν, βοῦς δὲ πενταχοσίας. καὶ γενομένης ἅτως ἀφθόνου τῆς τῶν ἱεεείων ἀποεείας, τὰς θυσίας ἐπετέλεσαν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱεεέων ἐξηγουμένου [n] καὶ Διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ δὴ μηδεμίαν ἄλλην ἅτως ἀχθῆναι τοῖς Εβεαίοις ἑοετὴν ἀπὸ τοῦ Σαμουήλου καὶ πεοφήτου χεόνων αἴτιον ἦν, τὸ πάντα καὶ νόμους καὶ τὴν ἀεχαίαν διατήεησιν τῆς παεείας σωτηείας ἐπιτελεῖσθαι. ζήσας δὲ ἐν εἰεήνῃ μετὰ ταῦτα Ιωσίας, [o] ἔτι τε καλῶτο καὶ τῇ πεοὸ πάσιν ἀδοξίᾳ, κατέεεψε τοῦτο τὸν τεόπον τὸν βίον.

de medio sustulit. Cumque hoc modo regionem universam lustrasset, populum Hierosolyma convocavit, ibique festum Azymorum, quod & Pascha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paschales, hœdos agnosque lactentes ter mille, & in solida sacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paschatis sacerdotibus largiti sunt agnorum duo millia & sexcentos; & similiter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna esset victimarum copia, sacra fecerunt convenienter Moysis legibus, unoquoque ex sacerdotibus præeunte & ministrante populo. Atque ideo nullum tale Pascha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præscripto, priscisque patriæ ritibus observatis, peracta fuerint. Post hæc autem Josias, cum in pace vitam egisset, insuper & divitiis & gloria inter omnes floruisset, vitæ finem habuit hujusmodi.

Josias Pascha agit. 4 Regum, c. 23. 2 Paralip. c. 35.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ιωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τεωθεὶς μετ' ὀλὺ πλάτας· καὶ ὡς Ιωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγε, καὶ Ιωακίμῳ βασιλείαν παεαδίδωσι. πεεὶ τε Ιεεεμίου καὶ Ιεζεκιήλου.

CAP. V.

VI.

Quomodo Josias cum Nechao congressus est, & vulneratus non multo post moritur: atque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

[p] Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, [q] ἐγείεας στεατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφεάτην [r] ἤλασε ποταμὸν, Μήδοις [s] πολεμήσων καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις, οἳ τὴν [t] Ασσυείων κατέλυσαν ἀεχήν. καὶ δὴ Ασίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν ἡγουμένου δ' αὐτοῦ καὶ [v] Μένδην πόλιν, ἣν δ' [x] αὐτὴ καὶ Ιωσίᾳ βασιλείας, μὴ δυναμένου εἴεγειν αὐτὸν Διὰ τὴν ἰδίας πειθαεχίας τὴν ἐπὶ τοῖς Μήδοις ἐλασιν. πέμψας δὲ κήευκα πεὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στατιᾶς ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφεάτην [y] ὡεμηκέναι· μὴ παεοχύνειν δ' αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [z] αὐτῷ κωλύοντα βαδίζειν ἐφ' ὃ διέγνωκεν. Ιωσίας δὲ ἀκούσας τὰ πεοτεεπόμενα ὑπὸ [a] Νεχαὼ, ἀλλ' ὅτως ἔχειν, ὡς μὴ συγχωεεῖν αὐτῷ τῶν οἰκείων διέεχεσθαι. [b] καὶ πεπεισμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παοοεμήσασης, ἵνα λάβῃ πεόφασιν κατ' αὐτοῦ. Διαπαοσυνθεὶς γὰε αὐτῷ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅεμα[ε]ος ἀπὸ κέεως ἐπὶ κέεας [c] ὀχούμενος, πεξεύσας τὴν αὐτὴν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τὴν πεὸς τῷ μάχῃ ὀεγῆς. τῷ τεαυματίᾳ γὰε πεεισχὼν ἦν, ἐκέλευσεν [d] ἀναχωεῆσαι τὸ στάτευμα, καὶ [e] ὑπέεεψεν εἰς Ιεεοσόλυμα.

Nechao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus est, Medis bellum illaturus & Babyloniis, qui Assyriorum everterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden urbem perveniisset, (erat autem illa in ditione Josiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, præcone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, jubebatque cavere ne ipsum adeo irritaret, ut adversus eum præliaretur, semet à proposito itinere prohibentem. At Josias iis quæ Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipsum impellente, ut illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta petierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Josiam rogat Nechao ut ejus vocienda. luntate iter per provinciam suam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip 2. 25. Prohibetur à Josia.

---

e Ω πεοσεκιώκει] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall* 1. (& *Cocc.ejo*) ὃ πεοσεκιώκει ὡς Θεῷ in *Editis Aliisque.* ὃ πεοσεκιώκει ὡς Θεὸν *Vat.*

f Ἔθαεσε.] Juxta *S. Literas* ἐκαυσε vel κατέκαυσε. Nolui tamen vocem ἐθάεσε loco movere, propter ista *Eustathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἔλιγον ἀφανιζόμενα πεπεῖζας οὐ καταεχῆ δαπάνης, τὸ μέντοι αἴεειν αὐτὰς βασιζόμενα ἔφασκον.

g Ἀζύμων ἑοετῷ,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τῶν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμου ἑοετῷ in *Editis.*

h Καὶ] Abundat. COCC.

i Τὸ πάεχα,] Ante τὸ πάεχα forsan subintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

k Ολοκαυτώματα] Ολοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.*

l Ἱεείων οἱ πεῶτοι] Forsan Ιουδαίων pro ἱεείων substituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄεχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

m Ἄενας διακοσίας ἑξακοσίας] *Agnos quinque & sexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia & Levitis agnos duo millia & sexcentos.* Videsis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2 *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8.

n Καὶ Διακονουμένου] Illa καὶ Διακονουμένου inserta dedi, quod ἐξηγουμένου καὶ Διακονουμένου habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* versio, *hostias singulas enarrantibus & ministrantibus* &c.

o Ἔτι τε καὶ πλάτω] Ἔτι δὲ καὶ *Vat.*

p Νεχαὼ] Ita *Big. Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχάως in *Editis.* Νεχαως *Vat.* Νεχαὼ *Samb.* Νεκὼς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos semper vocat) congressus in Magdolo eos vicerit.

q Εγιέας] Forte ἀγιέας. COCC.

r Ηλασε ποταμον,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἤλασε in *Editis Aliisque.*

s Πολεμησων] Ita in iisdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliisque.*

t Ασσυεων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* Αωσυεων in *reliquis.*

v Μενδην πολιν,] Ita sine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente sono (ut puto) literæ γ, prout fieri solet. Verum cum *Hebræis* sit מגדו, *Græcis* vero *Latinisque Interpretibus* Μαγιδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Josephum* legisse *Migdo* aut *Megdo*; & hic loci Μεγδὼ scripsisse. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti, cujus *Jeremiæ* c. 44. v. 1. &. c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* supra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis disquirendum relinquo. HUDS. Μεγδώλοις νόμῳ Ægypti ἄλσος. lib. 4. c. xi. §. 5. SPANH.

x Αὐτὴ] Ita *Samb.* αὐτὸς in *aliis.*

y Ωεμηκέναι] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ὀεμηκέναι in *reliquis.*

z Αὐτῷ κωλύοντα] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.*

a Νεχαὼ,] Νεχαῶν & mox ἦχιε *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

b Τῆς πεπεισμένης,] Τῆς πεπεισμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibusdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoscat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* facessere jussi.

c Οχουμενος,] Ἐχομένου *Samb.* & *Gall.* 1.

d Ἀναχληθῆναι τὸ στάτευμα,] Ita in *MSS.* ἀναχλιθῶναι *Bas.* & *Vet. Interpr.*

e Υπεστεψεν] Hîc sequutus est *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 35. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29.

f Exsi-

Josias, adversus Necchao in prælium egressus, sagitta ictus moritur. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 35.

piditas. Nam cum vulnus ægre ferret, jussit ut receptui canerent, & *statim* Hierosolyma reversus est. ex illa autem plaga moritur: & sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixisset, ex his vero regnasset triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo næniam, quæ etiamnum exstat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literisque mandavit & nunc factum excidium & *migrationem in Babylonem. Verum non solus iste populo illa prædixit, sed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conscriptos reliquit. Erant autem hi duo ex stirpe sacerdotali. Sed Hieremias quidem Hierosolymis commoratus est ab anno decimo tertio regni Josiæ, usquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt suo loco narrabimus.

Epicedium eo composuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Josia, regnum suscepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigesimum tertium egisset. Et hic quidem Hierosolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reversus, Joachazum ad se accersit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria est: & illum quidem, cum ad eum venisset, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ summam Joacimus solvebat: secum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita decessit, regno potitus tres menses & dies decem. Mater autem Joacimi vocata est Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injustus erat natura & malefícus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 26.

πελευτᾷ δ' ἐκ τ ὡληγῆς [f] ἐκείνης τ βίον· καὶ [g] κηδεύ)ὲν τ πατρῴαις ϑήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακονζαεννέα, βασιλεύσας δ' τούτων ἐν τριάκονζα. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα καὶ λαῷ παν)ὸς ἦχϑη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένοις κατηφοῦντ. Ἱερεμίας δ' ὁ προφήτης, ἐπικήδειον [h] αὐτοῦ συνέταξε μέλ. ϑρηνητικὸν, ὃ δ μέχρι νῦν διαμένει. ἔτ ὁ προφήτης δ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεκήρυξε, καὶ γράμμασι καταλιπὼν δ τῷ νῷ ἐφ' ἡμῶν γνομένοις ἄλωσιν, τῷ τε [i] Βαβυλωνίαν αἵρεσιν. καὶ μόνον δ ἔτ προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ δ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ. [k] ὃς πρῶτ ϖεῖ τούτων [l] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγε, ἀπὸ τρισκαιδεκάτ ἔτους τῆς Ἰωσίᾳ βασιλείας ἕως ἧ καπισκάφη ἡ πόλις δ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα ϖεῖ τοῦτον τ προφήτου, κ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαν)ος δ Ἰωσίου, καϑὼς προειρήκαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Δαμδέχετα [m] Ἰωάχαζ. τοῦνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτ γεγονώς. καὶ ἔτ μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [n] μητρὸς Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δ καὶ μιαρὸς τ τρόπον. ὁ δ τ Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τ μάχης, μεταπέμπε) τ Ἰωάχαζον ϖρὸς αὐτὸν [o] εἰς [p] Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. κ τ μὲν ἐλϑόντα ἔδησε, τῷ δ [q] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ἐλιακίμῳ τὄνομα, τὴν βασιλείαν ϖαραδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν [r] Ἰωακίμον. τῇ δ χώρα ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, [s] ἓν δ χρυσίου. καὶ [t] τοῦτο μὲν ἐτέλε ὁ Ἰωάκιμ τὸ πλῆϑ τ χρημάτων· τ δ Ἰωάχαζον ἀπήγαγε εἰς Αἴγυπτον, ὃς δ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δ Ἰωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [v] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ ἣν [x] Ἀβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικ δ κακοῦργ, κ μήτε ϖρὸς ϑεὸν ὅσι, μήτε ϖρὸς ἀνϑρώπους ἐπιεικής.

VII. CAP. VI.

Quomodo Nabuchodonosorus, superato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem constituit.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Ναβυχοδονόσορ, νικήσαντ Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Ἰωάκιμον ἀπέκλεινε, καὶ Ἰωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέςησε βασιλέα.

Nabuchodonosorus acie fundit Ægyptios.

ANno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonosorus Babyloniorum imperium suscipit: qui sub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchamesam ascendit (illa autem ad Euphratem sita est) eo ani-

ΕΤ δ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντ, ἔτει Βαβυλωνίων [y] ἀρχὴν Δαλαμβάνει τις Ναβυχοδονόσορ ὄνομα· ὃς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μ' μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ [z] Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ τ

---

f Ἐκείνης] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliisque.*

g Κηδεύ)ὲν ἐν ταῖς πατρῴαις ϑήκαις] Voculam μ' post κηδεύ)ὲν ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.*

h Αὐτοῦ συνέταξε] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

* *Migrationem in Babylonem.*] Sequutus sum *Epiphanii* versionem.

i Βαβυλωνίαν αἵρεσιν.] Βαβυλῶν *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

k Ὃς πρῶτ] Illud ἐς non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Δύο βιβλία] Alterum volumen excidisse retur *Pseudo Athanasius* in *Synopsi.* Ipse vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4.) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim distinctum fuisse; &, si conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, postremis novem constitisse alterum, quo templi reparatio & urbis dimensio continentur. Sic legit & distinguit *S. Petitus*, πρῶτ δὲ τούτων δύο (de his duobus, *sc.* τ ὑπὸ Τίτου γνομένης ἁλώσεως κ τ Βαβυλῶν αἰχμῆτος) βιβλίον ᾱ γράψας κατέλιπεν. Videsis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. & *J. A. Fabricium* de Pseudepigraphis, p. 1117.

m Ἰωάχαζ] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἰωαζ in *Editis.*

n Μητρὸς Ἀμιτάλης] Alibi ἐκ μητρός. Mox in *MSS.* Ἀμιτάλης (vel Ἀμπτάλης) κ πόλεως Τωμιάνης (vel Τωμάνης) ἀσεβ. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuitque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λοβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὲ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Ἀμεζάλης, ἀσεβὴς ἦ) rescripsi Ἀμιτάλης κ πόλεως Λοβάνης.

o Εἰς Ἀμαθά.] Αἰμαθὰ *Vat.* (*Coccejus*) & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ reposui εἰς Ἀμαθά. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281.

p Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τ Συρίας.] *Gen.* Σαμαθὰ. Urbs Syriæ, *Rufino* Emath. Hebr. חמת LXX. Εμαθ. SPANH.

q Πρεσβυτέρῳ] Vide *Usserium* ad A. M. 3371.

r Ἰωάκιμον.] Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34.

s Ἓν δ χρυσίου.] Καὶ χρυσίου τάλαντα ί. *Chron. Alex.* κ χρυσίου τάλαντον ἕν, ἢ ὥς τινες ί. *Syncell.*

t Τοῦτο μὲν ἐτέλε] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* κ τὸ μὲν in *Editis.*

v Ζαβούδα,] Ζαβουδία *Vat.* Ιελδὰφ LXXII.

x Ἀβούμας.] Forsan pro Αρούμας. nam urbs hæc Ρουμὰ aut Ρεμὰ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37.

y Ἀρχὴν Δαλαμβάνει τις Ναβυχοδονόσορ ὄνομα·] 2 Reg. XXIV. 1. &c. SPANH.

z Καρχαμησὰν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχάμισαν *Gall.* 2. Καρμάχησαν *Big.* Καρχαβησὰν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Archamin* vel *Circamin.* juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemisch.* Καρχαμὶς *Eusebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuisse, quod à Græcis Latinisque *Circesium* vel *Circesium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 15. p. 437. & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. HUDS. Circamia *Rufin.* SPANH.

a Ni-

τ Αἰγυπτίων [a] Νεχαώ. ὑπὸ τοῦτο γὰρ τὸ χρόνῳ ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τοῦ Βαβυλωνίου προαίρεσιν ἐπὶ τὴν [b] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, ἀθρόαν αὐτὸς ἀθροίσας. ἀλλὰ συμβολῇ τε [c] Ναβυχοδονόσορον [d] ἀμυνόμενος, [e] ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττᾶται, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι [f] Πηλουσίου πᾶσαν καταλαμβάνει Συρίαν παρεξ τῆς Ιουδαίας. τὸ πέμπτον δὲ ἔτη βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Ναβυχοδονόσορ ἐπὶ ὄγδοον [g] ἰὼν τὸν Ιωακίμου τοῦ τῶν Εβραίων ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατιὰν μὲν πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, φόρους αἰτῶν τὸν Ιωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀνταπαλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ φόρους ἃς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατιὰν τοὺς Αἰγυπτίους ἀγούσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς φόρους αὐτῷ μὴ διδοὺς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι πεισθέντες τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δὲ ὁ προφήτης Ιερεμίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν προέλεγε, ὡς μάτην τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχοιτο, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [h] Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χρωμένην [i] ὑπ' αὐτοῦ. [k] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς οὐδὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τῶν σωζησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [l] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, [m] ὡς οἰωνιζομένου καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ιερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ [n] ὑπάγοντες [o] δίκην κατεψηφίσθησαν παρὰ πᾶσιν ἀξίαν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, [p] οἱ δὲ ἀπέγνωσαν τῆς πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν [q] διαθεῖναι κακὸν τὸν Ιερεμίαν. ἔλεγον γὰρ ὡς μόνον τοῦτον προλέγει τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [r] καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπεύσαντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τῆς καταψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ιερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύσας καὶ δήμου εἰς ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ τοῦ πέμπτου ἔτους [s] τῆς Ιωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει τοῦ ναοῦ καὶ τοῖς ὄχλοις ἐν συντάγμασιν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύσαντες αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον ἐκποδὼν [t] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον [v] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, σκέλδυσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέῤῥηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον, σκέλδυσεν [x] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν ἀφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

mo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. num ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

2. Tertio autem *anno*, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua decidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis *fere* diebus præmonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, urbemque à Babyloniorum rege evertendam eſſe, atque Joacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus. nam & vulgus & proceres iſta audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac ſi male in regem ominaretur vates, Hieremiam accuſabant, litemque ei intendentes poſtulabant ut pœna mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſent, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

Hieremias abſolvitur. Jer. 26.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

3. At

[a] Νεχαώ.] Νεχάω in *Editis*. Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.*
[b] Ἐπ' αὐτὸν στρατείαν] Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis*.
[c] Ναβυχοδονόσορον] Sic *Samb.* & *G.* in *pleriſque aliis* Ναβουδονόσορον.
[d] Ἀμυνόμενος,] Forte ἀμυνόμενον. COCC.
[e] Ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *ceteris*.
[f] Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.
[g] Ογδοον ἰὼν] Sic *MSS.* ὀγδοον in *Editis*.
[h] Ιωάκιμον τὸν βασιλέα] Ιωακίμῳ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ιωάκιμον τὸν βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πίπτω τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι πρὸς αὐτοῦ. illud πρὸς αὐτοῦ habet *Big.* & πίπτω τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Busb.*
[i] Ὑπ' αὐτοῦ.] Poſt hæc deeſt forſan πίπτω). COCC.
[k] Ἀλλὰ ταῦτ'] Sic *MSS.* in *Editis* deeſt ἀλλά.
[l] Ἀρχοντες ἀκούοντες] Ηγεμόνες ἀκούσαντες ſolus *Vat.*
[m] Ὡς οἰωνιζομένου καὶ τοῦ βασιλέως] *Ut ominante adverſus Regem.* SPANH.
[n] Ὑπάγοντες] Forte ἐπάγοντες. COCC.
[o] Δίκην] Δίκη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[p] Οἱ δὲ ἀπέγνωσαν] Sic *MSS.* pro οἳ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ ὃ repoſui οἳ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii.* HUDS. Vetus: *Seniores autem receſſerunt*; quaſi legiſſet, ἀπεχώρησαν. Forte οἱ ὃ καὶ ἀπέγνωσαν. hoc eſt, *quidam vero abſolverunt.* COCC.
* *Atrio dimiſerunt,*] ſc. carceris. nam αὐλὴ τῆς φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.
[q] Διαθεῖναι κακὸν] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) ἀφθῶναι in *Editis*.
[r] Καὶ πολλοὺς ἄλλους,] Καὶ πολλοὺς μὲν ἂν ἴδοις *Vat.*
[s] Τῆς Ιωακίμου βασιλείας,] Illud τῆς ex *MSS.*
[t] Ἑαυτοὺς ποιῆσαι,] Αὐτοὺς ἀφίστασθαι *Big.* & *Vat.*
[v] Αὐτὸ φέροντες] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.*
[x] Ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν] Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.*

VIII. *Nabuchodonosorus Hierosolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.*

3. At non multo post venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iste prædixerat; nihil se mali passurum esse existimans, ut qui nec *eum* excluserit, nec ad bellum se pararit. Ille autem, ingressus in urbem, fidem *datam* non servavit; sed robustissimos quosque Hierosolymitarum & forma præstantes una cum Joacimo rege interfecit, quem insepultum extra muros abjici jussit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis constituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum esset adhuc puer. Et quidem hujusmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixisset annos triginta sex, ex illis vero undecim regnasset. At qui ei in regnum successit, Joachimus, cui mater erat Nosta nomine, civis vero *Hierosolymitana*, regnavit menses tres, decem dies.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον στρατεύσαμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [γ] δέχε], καὶ τὸ δεῖν τὸ θεῖον τῶν προφημένων ὑπὸ τοῦ [z] προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [a] πεῖσαι δεινὸν μηδὲ ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσους. [b] εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωακίμου, [c] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τείχων, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δὲ ἐν ἀξιώμασι, τρισχιλίους ὄντας τὸ ἀριθμὸν, [d] αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [e] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν οἷς τοῖς καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ τοῦ παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ἰωάχιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἰωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Νοσῆς ὄνομα, [g] πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μησὶν τρεῖς [h] ἡμέρας δέκα.

IX. CAP. VII.

Babylonius, cum pœnituisset quod Joachimum regem fecerat, ipsum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæum petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

ΚΕΦ. ζ.

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μεταγνοὺς ὅτι τῷ τὸν Ἰωάχιμον παῖδα ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. ὅτι, ἀπιστῶν τοῖς προφημένοις ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις προσίεται· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τι συνέβη τῷ Ἱερεμίᾳ.

Joachimi regis facti Babylonius pœnituit. Hierosolymis obsessis, Joachimus deditionem facit: qui postea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo post incessebat metus. Nam veritus est, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipsa abalienaret. Missō igitur exercitu Joachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus & justus, noluit urbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre & cognatis, eos dubibus à Babylonio missis *obsides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipsos *mali aliquid* passuros esse nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem manſit. Nam Babyloniorum rex eam non servavit, sed per literas ducibus *suis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe essent captivos fecissent, adolescentes & artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem constituit, cum jurejurando eum obstrinxisset, se regionem illi sane conservaturum esse, nec quidquam novi moliturum, fautumve *ullatenus* Ægyptiis.

Sedecias Judæa rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. & Jer. c. 37.

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium susceperit; natus eadem

ΤΟΝ δὲ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τῷ βασιλείαν Ἰωαχίμῳ, παράδειγμα ἔλαβε δέον. ἔδοξε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τὸν τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποστῆσαι τῷ χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δυνάμιν [i] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [k] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, [l] οὐκ ἠξίωσε τὴν πόλιν κινδυνεύσαι δι' αὐτὸν θεωρᾶν· ἀλλὰ [m] ἐπίσας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μητ' αὐτοὺς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [n] οἷς δὲ σφῶν αὐτῶν ἡ πίστις ἔμεινεν. ὃ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτῷ [o] ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέσταλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ ἅπαντες [p] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τῶν μητρὸς τῶν καὶ φίλων. τούτους [q] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον αὐτοῦ Ἰωαχίμου [r] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἢ μὲν φυλάξειν [s] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις συνήσειν.

β'. Σεδεκίας δὲ ἐπὶ [t] μὲν ἔτων εἴκοσι-καὶ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· [v] ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου τοῦ ἀδελφοῦ

γ Δέχε] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure susceperit.*

z Προφήτου τούτου,] Ita cum *Cod. Vat.* sublata distinctione post προφήτου. nec aliter *Big. Samb. & Gall.* 1. nisi quod ὡς ante ἀδὲν inserant. in *Editis* προφήτου· τούτου δὲν νομ. Est qui τοῦτον legit, refertque ad Nabuchodonosorum. alter vero in ora libri sui τούτων reposuerat.

a Πεῖσαι δεινὸν] Ita passim in melioribus *MSS.* in *Editis Alisisque* πῆσαι. Vide *Stephani* Thes. Gr. voce πάσχω.

b Εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὴν,] Ἀπελθὼν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

c Ὃν ἄταφον ἐκέλευσε] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Usserium* ad *A. M.* 3405.

d Αὐτοὺς,] Forte abundat. COCC.

e Τὴν Βαβυλῶνα·] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox ἢ ante ὁ προφήτης.

f Νοσῆς ὄνομα,] Νοεσῆς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Νασῆς *Vat.* Νεθὰ aut Ναίθα LXXII. *Nechusta* Hebr. *Nohesta* Vulg. Lat. HUDS. LXX. Νίθα MS. Alex. Ναίθα *Hebr.* נחשתא. SPANH.

g Πολίτιδος] Uti Urbs, ἄστυ, πόλις nomina sunt uni urbi celeberrimæ data, sic Jerusalem πόλις & Hierosolymitana πολίτις & ἀστή. Sic ἀστὴ non modo dicitur Atheniensis, sed quæ & ex alia urbe erat. Onomasticon Græcum à Montfaucomo editum Ἀστὴ, πᾶσα ἡ ἐξ ἧς τινος ἦν πόλεως, ὃ μόνον ἐξ Ἀθηνῶν. Josephus ipse antea voce Ἀστὴ indicavit mulierem Hierosolymitanam. REL.

h Ἡμέρας δέκα] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoscunt *S. Litera.*

i Ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον] Ita in *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.*

k Χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος,] In Deum impius erat, ut constat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19.

l Οὐκ ἠξίωσε τὴν πόλιν κινδυνεύσαι δι' αὐτὸν θεωρῶν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν] Quo nomine idem Joachimus æternam laudem apud Judæos consequutus dicitur *Ælian.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

m Ἐπάρας] Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.*

n Οἷς δὲ σφῶν αὐτῶν] Ὡς δὲ αὐτοῖς αὐτὸν *Samb.* ὡς δὲ ἐν αὐτὸν *Big.* ὡς δὲ ἐν αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς αὐτοῖς αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.*

o Ὁ τῶν Βαβυλωνίων] Illa ὁ τῶν ex *MSS.*

p Εἰς μυρίους ὀκτακοσίους] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. HUDS. Decem millia 2 Reg. xxv. 24. SPANH.

q Δὴ κομισθέντας] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.*

r Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα·] Σαχχίαν passim in *MSS.*

s Αὐτῷ τὴν χώραν,] Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.*

t Μὲν ἐτῶν εἴκοσι] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μὲν deest *cæteris.*

v Ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hic loci aliam,

ἀδελφῷ αὐτοῦ, τῶν ἢ δικαίων καὶ τὸ δέοντος ὑποφρόνησης. [x] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς πρὸς αὐτὸν, [y] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ιερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν ἢ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὸς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπισευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσοι τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, δεῖ γὰρ ὀφείλοντα ψεύδεσθαι. ὁ ἢ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἤκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνῴδει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπεισμένος. διέφθειρον ἢ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [z] τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προσεφήτευσε ἢ καὶ Ιεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τοῖς μελλήσουσι τῷ [a] λαῷ συμφορᾶς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα. τῆς ἢ προφητείας αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, οὐ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [b] συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν σωθήσεσθαι, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε ἢ Ιεζεκίηλος εἰπὼν, [c] οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [d] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ εἰ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς δεῖ οὐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι, [e] καταγνὺς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπέβαινεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν [f] ἣν τοῖς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ὅτε ἔτη ὀκτὼ παραχρὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [g] καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [h] ἂν μετ' ἐκείνου ἐγγένηται. μαθὼν ἢ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτοῖς ἦκε τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτοῖς. ὁ ἢ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ ἢ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ιεροσολύμων, ἀπαντήσας ἢ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτε τὸν Βαβυλώνιον [i] αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτε ἀναστήσαν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μετὰ πάντων ἢ ἥξειν [k] τοὺς

matre qua frater Joacimus, justi vero & honesti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa se habuit impii erant, & populus universus licenter & insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abstineret, justitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos esse) animum adverteret, neque falsis vatibus eum decipientibus crederet, quasi non iterum urbem oppugnaturus esset Babylonius, & quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate esse, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, & è re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici ejus mentem subverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. sed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, iis auditis, *literis mandatas* misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujusmodi de causa. Accidit ut vates cætera quidem omnia sibi invicem consentientia dicerent, fore scilicet ut & urbs expugnetur, & ipse Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* dissidebat, dicendo, Sedeciam non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriusque non convenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Hieremias de Hierosolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedeciæ ut vati fidem non habeat.

Quare Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia dissidebant.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detra-

Sedecias à Babyloniis defecit, seque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

aliam, quam codices nostri præ se ferunt, lectionem sequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra justitiam superbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c.

x Καὶ γὰρ οἱ κ' τὴν ἡλικίαν] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κ' τὴν ἡλ. *Big.*

y Καὶ ὁ πᾶς ὄχλος] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ὡς αὐτοί.

z Τοῦ δὲ προφήτου] Illud τοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Λαῷ συμφορᾶς,] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.*

b Συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις] Cum συμφωνοῦντας τοῖς πρ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & συμφωνα τοῖς προφήταις *Vat.* ideo rescripsi συμφωνοῦντα τοῖς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν σωσέσθη. Ferri tamen potest *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν σωσέσθη.

c Οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, ὃν Ιερεμίας φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς.] Ἐναντιοφανῆ quæsita inter Hieremiæ & Jezekielis vaticinia, eadem conciliata & completa infr. c. 8 §. 2. SPANH.

d Ἀπάξει βασιλεύς.] Αξει in *MSS.*

e Καταγνὺς,] In *Editis* λέγεσθαι γνὺς. καί τοι &c. λέγεσθαι καταγνὺς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγεσθαι γνοὺς, ἠπίστησε· καί τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui. λέγεσθαι καταγνοὺς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λέγεσθαι γνοὺς, ἠπίστησε &c.

f Δὲ τὴν πρὸς τοὺς] Ita *Big.* & *Samb.* κ' pro ἢ in *ceteris*, atque δὲ legisse videtur *Epiphan.*

g Καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας,] Καταλύειν τοὺς B. *Samb.* καταλύειν τοὺς B. *Vat.* καταλύειν τοὺς πρὸς B *Big.* καταλύειν πρὸς Βαβ. *Gall.* 1. *à prima manu.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

h Ἂν μετ' ἐκείνου ἐγγένηται.] Αἰ μετ' ἐκείνου *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκείνου *Big.* ἃ μετ' ἐκεῖνον in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγένετο. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνου ἐγένετο, per me licet. HUDS. Forte, εἰ μετ' ἐκείνου ἐγένετο. Vetus, *Sperans cum illis contra Babylonios prævalere.* COCC.

i Αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν] Ετι αὐτῷ πολεμήσειν κ' τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.*

k Τοὺς αἰχμαλώτους] Illa τοὺς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Bas.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

traxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiiſſet, his contraria atque vera vaticinatus eſt; "quod "male quidem faciunt, & regem *vana ſpe* deci- "piunt, nihilque commodi ipſis ſperandum ab "Ægyptiis: ſed illis prælio ſuperatis Babylonius "caſtra Hieroſolymis admovebit, populumque ob- "ſidione premet & fame necabit, & quotquot *ma-* "*lis iſtis* ſuperfuerint captivos abducet, & bona "*eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exporta- "tis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fun- "damentis diruet, ipſique & poſteris ejus ſervie- "mus annos LXX. quibus completis, nos ea quam "ſub iſtis tulerimus ſervitute, everſo Babylonio- "rum imperio, liberabunt Perſæ & Medi, à qui- "bus dimiſſi hanc terram repetemus, & templum "denuo ædificabimus, & Hieroſolyma reſtitue- "mus." Iſta dicens Hieremias, pleriſque perſua- "debat: at viri principes hominesque nequam, quaſi haud mentis ſuæ eſſet, ipſum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei viſum eſſet in patriam ſuam ſe recipere, Anathoth nominatam, ſtadia viginti ab Hieroſolymis diſſitam, quidam è magiſtratibus, illi forte obviam factus, manus ei injiciebat, calumniam adhibens, quod in eo eſſet ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat illum ſibi falſum crimen inferre; ſeque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis motus ipſum comprehenſum ad magiſtratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus ſervabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieremias prænunciat Hieroſolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehenſus. Jer. c. 37.

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante urbem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit ut tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa invaderent fames & peſtilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* graſſata ſunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quieſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in urbem* reciperent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque *omnino* fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes perfugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & accuſatione inſtituta de vate querebantur, ut qui inſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria *quodvis* adire diſcrimen: is vero minaciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, dicens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Hieroſolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paral. c. 36.

Ad populum è cuſtodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

Quamobrem accuſatur.

αἰχμαλώτους τῶν τῆ ναῆ σκυλῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ Βαλεὺς ἐκ Ἰερεσ. τὰ ἐναντία ἢ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν [l] ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς [m] ποιοῦσι μὲν κα- "κῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸ βασιλέα, ὠφελὴ ἢ τὸ Αἰγυπτίων "ὀδὲν ἔσιν αὐτοῖς ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βα- "βυλώνιος ἐπιστρατεύσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλῃ, καὶ "πολιορκήσῃ τε καὶ τῷ λιμῷ [n] διαφθερεῖ τὸ δῆμον, καὶ "τοὺς [o] περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [p] ἄξει, καὶ τὰς ὐ- "σίας διαρπάσῃ, καὶ τὸ ἐν τῷ ναῷ πᾶσαν ἐκφορήσας "ἔτι δ' αὐτὸν ἐμπρήσῃ δ' καταskάψῃ τελῶ πάλιν, καὶ δυ- "λεύσομεν αὐτῷ δ' τοῖς [q] ἐκγόνοις αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη ἑβδομή- "κοντα. παύσουσι δ' ἡμᾶς τότε τὸ [r] ἐπ' αὐτοῖς δυλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τόνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸ ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καταskευάσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πολιτῶν ἐπιστεύετο· οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεσηκότα τῶν φρενῶν αὐτὸν [s] ὄντως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δέ αὐτῷ τι καὶ εἰς τὴν [t] πατρίδα ἀφίξεσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, ἑκατὸν δὲ ἀπέχουσι Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τινὶ, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' οὐ πιθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἕτως, ἀδίκως παθὼν τὰ πεπραγμένα.

δ'. Ἐτεῖ δ' ἐνάτῳ τῆ Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ ἢ δεκάτῃ μηνὸς, στασιάζει τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ὑπὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [v] προσπαθήσας αὐτῇ μησὶ ὀκτωκαίδεκα μῆ πάσης [x] ἐπολιόρκει Φιλοτιμίας. συνεπέθετο δ' εἰς τοῦτο πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, [y] ἐνσκήψαντα σφοδρῶς. ὧν ἢ τῇ εἰρκτῇ τυγχάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας ἠχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει, καὶ ἐκήρυσσε φθεγγόμενος τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς πανοικὶ τοῦτο πράξαντας, εἰ ἢ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. πρόλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [z] ἀτιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται [a] λιμῷ, ἢ [b] λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τῶν πολεμίων· εἰ ἢ [c] φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διασώσεται τὴν θάνατον. [d] καὶ οἱ μὲν ἀδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δεινοῖς ἀπίστουν, οἱ παῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντες [e] καθηπτῶντο τοῦ προφήτου ὡς μεμηνότος, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκαταπλήττοντος, καὶ τῆς τῶν χρόνων καταγελάσεως [f] τὸ πρόθυμον ἐκλύοντος τοῦ πλήθους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος [g] κινδυνεύσειν. ὁ δ' ἀπέλει πρὸς τοὺς πολεμίους [h] φεύγων, ἀλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [i] πάντως ἀπολεῖσθαι.

ε'. Ο

l Ο Ἱερεμίας] Articulum negligunt *MSS.*

m Ποιοῦσι μὲ κακῶς] Ita in *MSS.* (ita & *Coccejus*. Vet. *male facerent*.) ἐπιῶσι perperam in *Editis Aliiſque.*

n Διαφθερεῖ τὸ δῆμον,] Ita ex veſtigiis *MSS.* διαφθαρῇ in *Editis.*

o Περιλειφθέντας αἰχμαλώτους] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* διαλειφθέντας in *Editis.*

p Ἄξει,] Iterum ex *MSS.* ἕξει in *Editis.*

q Ἐκγόνοις αὐτοῦ] Ἐγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.*

r Ἐπ' αὐτοῖς δυλείας] Ὑπ' αὐτῷ *Samb.* ἐπ' αὐτὰς *Vat.* HUDS. Lege ὑπ' αὐτοῖς. COCC.

s Οὕτως ἐξεφαύλιζον.] Οὕτως deëſt *Vat.*

t Πατρίδα] Πατρὶς urbs, non regio natalis, uti Nazareth πατρὶς χριστοῦ in N. T. REL.

v Προσκαθίσας αὐτῇ] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσκαθίσας in *Editis.*

x Ἐπολιόρκει φιλοτιμίας.] Iterum cum pleriſque *MSS.* πολιορκεῖ in *Editis Aliiſque.*

y Ἐνσκήψαντα σφοδρῶς.] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ἐνσκήψαντων in *Editis.*

z Ἐπιμένοι τις] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμένῃ in *cæteris.*

a Θανάτῳ,] Ita *MSS.* θανάτῳ λιμῷ δ. in *Editis.*

b Λιμῷ δαπανηθεὶς] Conf. infr. lib. XI. c. 6. §. 12. SPANH.

c Φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους,] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* φύγῃ pro Φεύγῃ in *Editis Aliiſque.*

d Καὶ οἱ μὲ] Iterum cum *MSS.* θάνατον. οὐδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες in *Editis.*

e Κατηχοῦντο τοῦ προφήτου] Illud κατηχοῦντο pro κατηχοῦντο repoſui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηχοῦντο τὴν πρ. aut κατηχοῦντο κτείναι τὸν π. *Epiphanius* videtur legiſſe, καὶ κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηχοῦντο κτείναι τὸν προφήτην, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accuſantes eum quaſi inſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret.* πρὸς τὸ βασιλέα καὶ κτείναι τὸν προφήτην ἠρέθιζον *Hen.* & *Busb.*

f Τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα] Ita *MSS.* (& *Cocc.* Vet. *audaciam populi*) τὸ deëſt in *Editis.*

g Κινδυνεύσειν.] Κινδυνεύσειν inſertum dedi ex *MSS.*

h Φεύγων,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* φεύγειν in *Editis.*

i Πάντως ἀπολεῖσθαι.] Πάντας οὖν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legiſſe videtur *Epiphan.*

k Οὐ-

ε'. Ο ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [k] οὐδὲν ἁμαρωξιώθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται ἁμαρτὼν τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων [l] αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸ προφητῶν ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τοῦτο ἐφεὶς αὐτοῖς ὁ βασιλέως, ἅμα οἷς τῶν εἰρκτῶν εἰσελθόντες, καὶ καταλαβόντες αὐτὸν, εἰς τινα [m] λάκκον βορβόρου πλήρη [n] καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, [o] πρὸς τῷ αὐχένι [p] ὑπὸ τῷ πλήθους προσχεθείς, ἐν τούτοις ἦν. τις δ' οἰκετῶν τις τοῦ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ μὲν τοῦ προφήτου πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ποιῆσαι τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταπαντήσαντας εἰς βόρβορον τὸ προφήτου, καὶ τοῦ διὰ τὸ δεσμῶν θανάτου πικρότερον ὅτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μεταγνοὺς ἐν τῷ παραδοῦναι τὸ προφήτου τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸ Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ σχοινία, καὶ πᾶν ὃ [q] πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μὴ ταχέως ἀνελκῦσαι τὸν Ιερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθίοψ, παραλαβὼν ἃς ἐπετάγη, ἀνέστασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτου, καὶ ἀφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φέρειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὰ παρόντα σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγε, πιστεύσειν δ' εἰπὼν, οὐδὲ παραμένοις ἀκουσθήσεσθαι· [r] ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσων διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ πῶ νῦν εἰσὶν οἱ τὸ Βαβυλώνιον οὐκ ἐφ' ἡμῖν [s] ὑπισχνούμενοι φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [t] ὑμᾶς; [v] βλαβήσομαι γοῦν νῦν γε τοῦ ἀληθείαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτῳ. τοῦ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ὅτι αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ὅτι τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [x] θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τοῦ πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸ Θεὸν [y] δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγε, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον ἀφυγεῖν, καὶ μήτε τοῦ πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [z] μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τὸ συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [a] αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει σωτήρια αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δ' μὴ αὐτομολήσαντας τῶν [b] ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ ἁλοὺς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [c] κολασθῇ. παρεθάρρυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μάτην ὑπονοεῖν τοῦ τιμωρίαν ἔλεγε. οὐδενὸς γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προσάξας αὐτῷ, [d] μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλ-

5. Rex autem ipse, ex naturæ suæ bonitate & justitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: sed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipsi censuissent faciens, vatem illis in manus tradi permisit, ut de eo pro arbitrio statuerent. At illi, quamprimum hoc ipsis concessum erat à rege, in custodiam protinus ingressi, captum eductumque inde in fossam quandam cœno oppletam funibus demiserunt, ut suffocatus suam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *angustiis*. Interim quidam è servis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos ejus & principes male egisse in eo quod vatem in cœnum demerserint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audisset rex, illumque pœnituisset, quod vatem in principum potestatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, assumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque sibi ad vatis salutem opus esse arbitraretur, quam cito posset Hieremiam *ex fossa* subduceret. Itaque Æthiops, sumptis quos adhibere jussus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimisit.

In fossam conjicitur. Jer. c. 27.

Abdemelechus Æthiops hoc ei præstitit, ut è fossa extraheretur. Jer. c. 27.

6. Cum autem rex illum ad se clam accivisset, & ab eo quæreret, ecquod ei posset ex Dei oraculo dicere & in præsens *auxilium* indicare? Ajebat se quidem habere *quod diceret*, at fidem sane non inventurum esse adjiciebat, ne quidem si *ille* præceperit ut sibi dicto audientes essent: etenim amici tui, inquit, me quasi egregie maleficum perdere secum statuerunt. Et ubi nunc sunt illi qui Babylonium non redintegraturum esse bellum dictitabant, vosque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum est dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei juraſſet, nec se illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide consilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad ista Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, si modo velit incolumis esse, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem solo æquari, nec templum igne cremari. ipsum enim, **ni pareat*, civibus fore horum malorum causam, & sibi suisque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, subjiciebat, se velle ista facere quæ suadet, dicitque è re sua fore ut fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse jubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis †*civitatem* dederet, neque ipsum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæsum manere. Et quidem Hieremiam ista loquutum rex dimisit, jussum nemini civium quæ illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si cog-

Sedecias accersit Hieremiam, & quid factu opus sit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, si salvus esse velit. Jer. c. 38.

---

k Οὐδὲν ἁμαρωξιώθη·] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. οὐδενὶ παροξυνθῆ *Hen.* & *Busb.* οὐδὲν ἰδίᾳ παροξυνθῆ in *Editis.*

l Αὐτῶν τῇ προαιρέσει,] Illud αὐτῶν ex *MSS.*

m Λάκκον βορβόρου πλήρη καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Hieremias in cœnosam fossam usque ad collum demersus. *Rufin.* in quendam locum. SPANH.

n Καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Ita *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* καθιμῶσιν in *Editis Aliisque.*

o Πρὸς δὲ αὐχένι·] Vetus, *usque ad guttur in luto depositus.* Lege, πρὸς δὲ αὐχένι ὑπὸ δὲ πηλῷ προσχεθείς. COCC.

p Ὑπὸ δὲ πλήθους προσχεθείς,] Si recte se habeat locus, βορβόρου subintelligendum. Forsan πηλῷ ante πλήθους excidit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ δὲ πηλῷ προσχ.

q Πρὸς τὴν δὲ προφήτου] Πρὸς τὴν δὲ πρ. σωτηρίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἀλλ' ὡς δὴ μέγα] Ita in *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀλλά τι δὴ κακὸν εἰργασάμενον in *plerisque MSS.*

s Ὑπισχνούμενοι] In *nonnullis* ἐπισχνούμενοι.

t Ὑμᾶς;] Illud ὑμᾶς ex *MSS.*

v Βλαβήσομαι γοῦν νῦν γε τοῦ ἀληθείαν εἰπεῖν] Δίδια γοῦν νῦν τοῦ *Vat.* βλαβήσομαι γοῦν νῦν τοῦ *Big.* & *Samb.*

x Θαρρήσας] Ita cum *Samb.* & *Vat.* θαρρήσας τι τῇ in *Editis Aliisque.*

y Δι' αὐτοῦ προφητεύειν] Sic cum *MSS.* (*Cocc.* & *Epiph.* qui *per se* vertit) δι' αὐτοῦ in *Editis.*

z Μήτε τὸν ναὸν] Hic cum *Editis* consentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθήναι γὰρ αὐτὸν τοῦτον in *MSS.*

* Ni pareat, *civibus fore horum malorum causam,*] Μὴ πειθόμενος aut simile quid post αὐτὸν γὰρ subintelligendum vel reponendum censeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod si non fieret, ipse malorum autor* &c.

a Αὐτὸν, ἔφη,] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

b Ὁμοφύλων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis.*

c Κολασθῇ.] Φονευθῇ *Vat. Hen.* & *Busb.*

† Civitatem *dederet*,] Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forsan πρᾶξαι τὴν πόλιν legerit.

d Μηδενὶ τῶν πολιτῶν] Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS.*

cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo juſſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

λὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόζιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτ' μετάπεμπτον γεγονέναι πυθήνονται τί κληθεὶς εἴπει πρὸς αὐτὸν, φεφόζειν τὶ τύτων· ἀλλὰ σκήπτεδαι πρὸς αὐτὲς, ὅπ δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τῦτο πρὸς αὐτὲς ἔλεγε. ἐπυθόμενοι γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν πρόφητα, τί πρὸς αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ βασιλέα [c] σκέπτεδαι; καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

XI.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἷλε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ ναὸν ἐμπρήσας, τὸ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἕως τῶν βασιλευσίν.

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & Jer. c. 39. & c. 52.

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *ſua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. *Hieroſolymitani in obſidione nihil intentatum relinquunt.* neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjeccerint.

ΗΣ δὴ πολιορκίας τὸ Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐπιτεταμένως σφόδρα [f] καὶ προθύμως εἶχετο· [g] πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνείργε τὸς τοῖς τείχεσιν ἐφεσῶτας. καὶ πολλὰ πρὸς τὸ κύκλον ὅλον ἤγαγε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [h] καρτερῶς δὴ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἐκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸ λιμὸν, ὅτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τύτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔῤῥωντο πρὸς τὸ πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπληττόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [i] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοῦντες· ὡς εἶναι τὸ ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τὸ ὀξύτητι καὶ σωτείρᾳ, τὸ μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δοκηθῆναι [k] τῇ ἀναιρέσει οἰομένων εἶναι τὸ πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν [l] οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [m] μηδ' ἀπειπεῖν [n] ἀντιφιλοσοφοῦντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [o] ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ἐπέμειναν, ὅτε μηνὸς ὀκτωκαιδέκατα, ἕως ἔφθαρησαν ὑπὸ λιμῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτὲς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

Hieroſolymorum expugnatio. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. & 52.

2. Urbs autem capta eſt anno undecimo regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. Eam ſiquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonoſorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hieroſolyma expugnata ſubegerunt, ſi quis ea ſcire deſiderat, iſta erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Naboſaris, Echarampſaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hoſtium ducibus in templum ingreſſis, Sedecias rex, ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capeſſit *per fauces anguſtas munitaſque in deſertum. Cum autem quidam è transfugis hoc

Β'. Ἡρέθη δὲ ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίᾳ βασιλείας, καὶ τεταρτὸς μὴν τῇ [p] ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [q] εἷλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἔπιστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβοχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [r] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [s] εἴ τις ἐπιζητήσει γνῶναι, ἔστιν τὰ Ἱεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, [t] ταῦτα ἦν· [u] Νηργελέαρος, [x] Ἀρέμμανος, [y] Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [z] Ἐχαραμψαρίς. ἀλύσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνὺς [a] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, φθαλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὲς ἡγεμόνας καὶ τὲς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν καρτερῶν φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φεσαύγα-

e Σκέπτεσθαι;] Ita *Vat.* (& *Cocceius*) σκήπτεσθαι. ταῦτα in *ceteris.* ταῦτα μὲν ὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.*

f Καὶ προθύμως εἶχετο.] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

g Πύργους τε μεγάλων] Πύργους τε γὰρ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καρτερῶς δὴ] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς αὐτεῖχον *Hen.* & *Busb.* καρτερῶς καὶ προθύμως αὐτεῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit: *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.*

i Πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Τῇ ἀναιρέσει οἰομένων] Τῷ αἴρεσιν *Vat.*

l Οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων,] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.*

m Μηδ' ἀπειπεῖν] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Ἀντεφιλοσοφοῦντας,] Ἀντεξιλοσοφοῦντας *Vat.*

o Ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα.] Ἀπελεγχθήσεσθαι *Vat.*

p Ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ἑνδεκάτῃ *Big.* & *Samb.*

q Εἷλον γάρ] Ita *MSS.* εἷλον δὲ ἦν in *Editis.*

r Ῥεβλαθᾷ] Ἀρεβλαθὰ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀραμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 282.

s Εἴ τις ἐπιζητήσει] Εἴτις γε *Vat.*

t Ταῦτα ἦν·] Illa ταῦτα ἦν adjecta eſſe volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer, Samgar-Nebo, Sarſechim, Rabſaris, NergalSareſer, Rab-mag.* Videſis notas ad LXXII. *Editionis Franequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977.

u Νηργελίαρος,] Ἡν Ῥωαλίαρος *Samb.* Ραγλάσαρος Ῥαλλίαρος *Big.* Ρεγλάσαρος *Vat.* Ρεγλάσαρος Ρελλίαρος *Gall.* 2. HUDS. Nomina Ducum Babyloniorum, à quibus expugnata Hieroſolyma, *apud Rufinum* Hergella, Sarare Matuſa, Magones, Nabuzardan, Saris. SPANH.

x Ἀρέμμανος,] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρέμανος.

y Σεμεγάρος,] Pro Εμεγάρος *Editorum* placuit Σεμεγάρος reſcribere ex *MSS.*

z Ἐχαραμψαρίς.] Αχαρσίμψαρις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella, Serrarem, Matuſe, Meganis, Nabuzardan, Saris.*

a Ὁ Σεδεκίας] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Busb.*

* *Per fauces anguſtas munitaſque in deſertum.*] *Per viam portæ muro utrinque ſeptam*, juxta *Verit. Hebr.*

b Εὐ-

σάντων ἢ τῶν τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸ ὄρθρον ὡρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ οὐκ ἄπωθεν Ιεριχοῦντος, [b] κύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσκάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. βελιαρθέντα δ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, [c] ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. προσβλασφημούμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ προπετῆ ἐκάλεσεν ἤρξατο, καὶ [d] ἀμνήμονα [e] τῶν πρόσω λόγων ὧν ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [f] ὑποχόμενος. ὠνείδιζε [g] δὲ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντα τὴν βασιλείαν, [h] Ιωαχίμου γὰρ αὐτῷ ταύτην ἀφελόμενον ἐκείνῳ δόντος, [i] χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει καὶ τοὐναντίον πράξαντι. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὸν τρόπον, ὑποχείριόν ἡμῖν ἔδωκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε [k] παρακρῆμα καὶ τοὺς φίλους ἅπαντας, [l] αὐτόν τε Σεδεκίαν καὶ τὴν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τῷ Σεδεκίᾳ, δήσας ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. καὶ παῦται αὐτῷ συνέβη, [m] ἃ [n] Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζεκιὴλ [o] προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [p] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα κατ' ὥραν [q] ἀπαντᾷ πεπραγμένως, ἃ τε δεῖ γνῶσαι [r] προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς κρύπτειν [s] προῖδεῖν ἐάσησιν τὰ ἀποβησόμενα, ἀφύλακτοι ἢ τοῖς συμφοραῖς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι [t] τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν ἀλαφυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους βασιλεύσαντες ἔτως κατέτρεψαν τὸν βίον, [u] εἴκοσι μὲν εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ πλούτου βασιλέως, ἔτη ἁπάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μυριάδας ἓξ [x] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σαοὺλος, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ο δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν [y] Ναβουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσέταξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μετοικῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις [z] ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λυτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς σύλους τοὺς χαλκοῦς, καὶ τοὺς κεφαλοὺς αὐτῶν,

Babyloniis indicassent, *illi* diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ se comites dederant, cum hostium in conspectum venissent, ipso relicto alius aliò dilapsi sunt, & suæ quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hostes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem sibi conservare promiserat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui, mores tuos aversatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuisset, jussit filios ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Iezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præsens præsentem ore alloquetur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus prædixit.

Sedeciam increpat Nabuchodonosorus.

Sedeciam excœcatum catenisque vinctum Babylonem duxit Nabuchodonosorus.

4 Regum, c. 39. Hieremiæ & Jezecielis complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum insciitia & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *a primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quos & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma venisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra.

His

b Εκύκλωσαν αὐτόν.] Εκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen. & Busb.*

c Ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων] Ζωγρήσας Plato IX. de Legib. p. 868. B. SPANH.

d Αμνήμονα] Αγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* nostris legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *impium & infelicem vocare cœpit, & jurisjurandi immemorem, quòd præbuerat ut ei provinciam custodiret.*

e Τῶν πρόσω λόγων] Forte τοῦ πρὸς λόγου. COCC.

f Υποχόμενος.] Υποχόμενον *Big. Samb. & Gall.* 1.

g Δὲ καὶ ἀχαριστίαν,] Illud ἢ ex *MSS.*

h Ιωαχίμου] Ιεχονιου *Vat.*

i Χρησαμένῳ] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall.* 2. & *Vat.*

k Παρακρῆμα] Male infra distinguitur in *Gen.* παρὰ κρῆμα lib. XI. c. 6. §. 11. παρακρῆμα unâ voce & ita Demosth. initio Olynth. 1. aliique. SPANH.

l Αὐτόν τε Σεδεκίαν] Οὐαὶν αὐτῷ τε Σαχχίαν καὶ τὴν *Big. Samb. Hen. & Busb.* οὐαὶν αὐτὸν τοῦ Σεδ. *Vat.* οὐαὶν Σαχχίαν καὶ τὴν *Gall.* 1.

m Α Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Conf. supr. c. 10. §. 2. SPANH.

n Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ προφῆται προεφήτευσαν in *Editis.* Verba *Hieremiæ* exstant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumque præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet.* & *cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero *Jezecieli* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram perducam, quam neque videbit, & ibi morietur.*

o Προεῖπε.] Εἶπε *Vat.*

p Φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν,] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν.

q Απαντᾷ] Forte ποιεῖ ἀπαντᾶν. COCC.

r Προλέγει·] Προλέγειν *Big. Samb.* & *Vat.*

s Προϊδεῖν ἐάσησιν] Sic *MSS.* προϊδεῖν οὐδὲν ἐάσησιν in *Editis.*

t Τὴν ἐξ αὐτῶν] Forte τὴν αὐτῶν. COCC.

u Εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ πλουτοῦ βασιλέως, ἔτη ἅπαντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μυριάδας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα·] A Rege Saulo ad exitium Sedeciæ anni DXIV. *Rufin.* annis nongentis & quatuordecim. SPANH.

x Καὶ ἡμέρας δέκα·] Ημέρας ις'. *Vat. Hen. Busb.* & *Zonar.*

y Ναβουζαρδάνην] Nabuzardan *Rufin.* SPANH.

z Ενδεκάτῳ ἔτει] Εν δωδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus.*

a Τῶν

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & ſexaginta duo, menſes ſex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio uſque ad templi devaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, & dierum decem: ab Adamo vero condito uſque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapſi* ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soudeæ Joſedechus, Joſedechi Jeſus, Jeſuæ Joiacimus, Joiacimi Eliaſibus, Eliaſibi Joiadas, Joiadæ Jonathas, Jonathæ Jaddus. Hi omnes ſummi pontifices fuerunt, & quot annos vixerint, ſingulorum ſeparatim numerum, ſcripto complexi ſumus.

τὰς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βασάσας δὴ ταῦτα, ἀνῆψε τ̃ ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [a] τ̃ῃ νουμηνίᾳ, ἐνδεκάτῳ ἔτει τ̃ Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ ἢ τ̃ Ναβυχοδονοσόρου. ἐνέπεσον ἢ Ĉ τὰ βασίλεια, καὶ πάλιν [b] κατέσρεψεν. ἐνεπρήσθη ἢ ὁ ναὸς [c] μ̃ῃ πεντηκοστὸν ἔτει καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μηνᾶς ἓξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' ὧν κατεσκευάσθη· τ̃ῃ δ' ἐξ Αἰγύπτου μετανασ̃ει τ̃ λαοῦ τότε ἐτῶν χίλια ἑξηκοντατρία, μηνᾶς ἓξ, ἡμέραι δέκα. τῶν ἢ κατακλυσμοῦ μέχρι τ̃ τοῦ ναοῦ πρήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν [d] χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα ἑπτὰ, [e] μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ ὧν ἢ ἐγένετο Ἀδαμος μέχρι τ̃ πρῶτα τ̃ ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ [f] τρισχίλια πεντακόσια δεκαεπτά, μηνᾶς ἓξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τ̃ ἐτῶν πλῆθος· ὅσα ἢ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τ̃ συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ ἢ στρατηγὸς τ̃ [g] Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τ̃ λαὸν μετανασ̃ήσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τ̃ ἀρχιερέα [h] Σαρέαν, καὶ τ̃ [i] μετ' αὐτὸν ἱερέα [k] Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς ἢ ἦσαν ὅτοι, καὶ τ̃ ἐπὶ [l] τ̃ [m] πολιτῶν ἐνηγον, καὶ τοὺς φίλους τ̃ Σεδεκίου ἑπτὰ, καὶ τ̃ γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· ἐς Ἄπαμαν, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἀκόμιστ ἐς τ̃ βασιλέα εἰς [n] Ῥεβλαθὰν πάλιν τ̃ Συρίας. ὁ ἢ βασιλεὺς, τ̃ μὲν ἀρχιερέως καὶ τ̃ ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθ̃ῆναι· αὐτὸς ἢ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' [o] ἐπήγαγε καὶ [p] Ἰωσαΐδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τ̃ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [q] Ῥεβλαθᾷ πάλει τ̃ Συρίας, ὡς Ĉ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ε'. Ἐπεὶ ἢ τὸ μέχρι διεξήλθομεν τὸ τ̃ βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν Ĉ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τ̃ ἀρχιερέων εἰπ̃ῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην [r] καταδέξαντες ὑπὸ τοῖς βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [s] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐφέστ τ̃ ναῷ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς ἀμφεδέχετο τὴν τιμὴν, [t] καὶ μ̃ῃ Ἀχιμᾶν [v] Ἀζαρίας. τοῦτ ἢ [x] Ἰωράμος, ὃν ἢ Ἰωράμην [y] Ἰσος, μετ' αὐτὸν [z] ἢ [a] Ἀξιώραμος. τοῦτ ἢ Φινέας, ὃν ἢ Φινέαν [b] Σωδίας, τοῦ δὲ Σωδία [c] Ἰωήλος, ὃν ἢ Ἰωήλην Ἰώαμος,

a Τ̃ῃ νουμηνίᾳ,] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *menſe quinto, die nono, anno decimo nono Nebuchodonoſori*, prout in *S. Literis*. Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri ſui reſcribi jubet, vel *ἰνάτῃ* ex *Miſnicis*, vel *δεκάτῃ* ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadverſ. ἀνεπιδότοις* (ex *ἀλών.* l. 7. c. 16.) *Joſephum* reliquiſſe conjicit, *τ̃ῃ ϛ'. Λώϊ μλω. ιαʹ. ἴτῃ ϝ Σιδ.* unde, ſcribarum incuria litera *λ* in *ν* mutata, poſtea formata fuerit vox *νουμηνίᾳ*.

b Κατέσρεψεν.] *Κατέσκαψεν Vat. Hen.* & *Busb.*

c Μεθ' τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα,] Juxta quoſdam *Epiphanii* libros *μ̃ῃ πεντακόσια*. dein *καὶ μλωὸς ε'. καὶ δέκα ἡμέρας* reſcribit *Petitus*. & mox infra v. 8. *μλωὸς ε'. ἡμέρας δέκα*. HUDS. *Ruffin.* CCCLXX. SPANH.

d Χιλίων ἐνακοσίων] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara*. *χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα, μλῶ. ἓξ, ἡμερῶν δέκα* in *Editis*. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, *χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἑπτά*. Videſis *Hottingerum* in *Hiſt. Sacr.* p. 347. HUDS. Mira confuſio in Chronologicis, nec ſibi ipſe conſtat, ſi alios locos conferas. Poſt *πεντήκοντα* quidam codices habent *ἑπτά*. Quum adeo corrupti ſint codices Joſephi, quis ſperet ſe certam tationem in conſtituendis temporibus apud Joſephum aſſecuturum? REL.

e Μηνῶν ἓξ,] Illa *μλωνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα* delet *Petitus*. & mox ſexta hinc linea ſeq. ſcribit *μλωὸς ε'. ἡμέρας δέκα*.

f Τρισχίλια] *Τετρακισχίλια Samb.* & *Gall.* 2. *τετρακισχίλια πεντακόσια δέκα Big.* probante *If. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. & *Jo. Pearſonio* in Epiſt. ad *Dodwellum*.

g Βαβυλωνίων βασιλέως] Τ̃ων ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.*

h Σαρίαν,] Σίβεον *Big.* & *Samb.* Σαρέον *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big.* mox infr. h. §. Σεβαῖον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18.

i Μετ' αὐτ̃ ἱερέα] Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in *cæteris*.

k Σοφονίαν,] Sic *Vat.* & *S. Literæ*. Σιφενίαν in *Editis Aliiſque*. In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur.

l Ἐπὶ τ̃ ὁπλιτῶν εὐνύχον,] Nota Eunuchum inter primos Sedeciæ Miniſtros. *Rufinus*; & tres Eunuchos, qui erant ſuper armatos, ut legerit proinde: *καὶ τρεῖς ἐπὶ τ̃ ὁπλιτῶν ἰωνύχους*. SPANH.

m Ὁπλιτῶν εὐνύχων,] Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan. πλείστων* perperam in *Editis*, forſan pro *πολιμιστ̃ῶν*. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52.

n Ῥεβλαθὰν πόλιν] *Σελαμαθὰ Samb.* & *Gall.* 1. *Σαβελαθὰ Vat. Σαχαβαθὰ Gall.* 2.

o Ἐπήγαγε] Sic *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb. ἐπάγει* in *Editis Aliiſque*.

p Ἰωσάδωκον] Ita *Big.* & *Samb.* Ἰωσάδεχ *cæteri*. Ἰωσάδακον LXXII.

q Ῥεβλαθᾷ πόλει] Hîc loci *Αρεβαθὰ Samb. Αρεβαθὰ Big.* & *Vat. Αεσμάθα Gall.* 1. 2.

r Καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι.] Καταδέξαντες in omnibus *MSS.* HUDS. Forte *καταλάβοντες*. Vetus: *qui Pontificatum Regum temporibus habuerunt*. COCC.

s Σάδωκος ὁ] Ita cum *Big.* & *Samb.* prout ſupra, l. 8. p. 416. v. 9. Σάδοκος in *Editis Aliiſque*.

t Καὶ μ̃ῃ Ἀχιμᾶν] Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.*

v Ἀζαρίας.] Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Ἀζαρίας, litera *ν* attracta ex voce præcedente.

x Ἰώραμος,] Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram. Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.*

y Ἰσος,] Ἰσοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ἰ *Busb.* & *Hen.* Ουὶς reponi jubet *S. Petitus*.

z Δὲ] Illud ἧ ex *MSS.*

a Ἀξιώραμος.] Τοῦτον ἧ Ἀσιωράμην *Big.* Ϝ ἧ Ἀξιωράμην *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axioramı* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Seder Olam*. Pro eo Ἰώραμος malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219.

b Σωδίας,] Σωδαίας & mox Σωδαία *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hîc (inquit *Seldenus*) Σωδίας pro Ἰωδίας, Ἰωδίας, aut ſimili vocabulo *Jehojadem* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiada* & *Phadea* (quibus in *Joſepho*

μ@, Ιωϑάμης ὁ Οὐζίας, Οὐζίας δὲ Νηζίας, ⸗ ὁ Νηζία [d] Ωδέας, τούτου δὲ [e] Σαλλῦμ@, Σαλλύμης δὲ Ελκίας, [f] Ελκία δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ιωσάδακ@ ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ἅπαντες, παῖδες ὄντες πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζ. Παραγινόμεν@ δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, [g] ἄχρις οὗ ἐτελεύτησεν, ἐν εἰρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [h] τῶν Ιεροσολύμων συληθέντα ναῶν, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [i] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίτιδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τ δεσμῶν.

deæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Joſadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

7. Rex autem Babylonem reverſus Sedeciam, *Mors Sedecia.* uſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliaverat, diis dicavit ſuis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως Ναβυζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλίγον Ισμαῆλ@ ἀπέκτεινε. καὶ ὡς Ιωάννης, φυγαδωθέν@ Ισμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὃς Ναβυχοδονόσορ@, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo poſt Iſmaelus occidit. Utque Joannes, Iſmaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonoſorus, cum expeditionem ſuſcepiſſet in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

Ο δὲ στρατηγὸς Ναβυζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [k] Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [l] Γοδολίαν ὄνομα, [m] Αἰκάμου παῖδα τῶν εὐ γεγονότων, ἐπιεικῆ & δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [n] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [o] τελέσαι φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τ εἰρκτῆς ἔπεμψεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ προπέμψας. κεκελεύκει γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλοιτ', ὁπόθι βούλεται, μηδενὸς αὐτῷ τοῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [p] ἐπιτρέψῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε τοῦ μένειν· [q] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [r] ἐρειπίοις τ πατρίδος, καὶ τοῖς παλαιπώροις αὐτῆς λείψανοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν [s] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν [t] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται)· δωρησάμεν@ δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ιερεμίας μὲν [v] κατέμεινεν ἐν πόλει τ χώρας [x] Μασφαθᾶ καλουμένῃ, & παρακαλέσας τὸν Ναβυζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [y] Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ [z] πατρῴῳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

β'. [a] Ναβυζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμεν@, [b] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ιεροσολύμων [c] φυγόντες, διασκεδασθέντες καὶ τὴν χώραν, ἐπεὶ δὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀναχεχωρηκότας, καὶ λείNAbuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *ſortis melioris* captivum abduxiſſet, *Nabuzardanes iis quos in terra Judææ reliquerat Godoliam præfecit.* pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præpoſito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & juſto. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluiſſent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad ſe acito, ſuaſit ut ſecum Babylonem iret: (regem enim mandaviſſe ut omnia ei præberet) ſin vero nolit, diceret ubinam habitare ſtatuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum ſequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; ſed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miſerrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepiſſet ſummam ei curam adhibere, & quicquid deſideraret *ei* ſuppeditare, eumque muneribus ampliſſimis ornaſſet, quocunque vellet ire permiſit. Et quidem Hieremias commoratus eſt in iſtius regionis urbe, quæ Maſphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut ſecum è carcere dimitteretur diſcipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illuſtri domo, & in patria lingua egregie doctus. *4 Regum, c. 25. Jer. c. 39 c. 40, & c. 52.* *Hieremiam ſolvit.* *Jer. c. 40.*

2. Cum autem iſta feciſſet Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obſeſſis Hieroſolymis diffugerant, per regionem fuſi diſperſique, poſtquam Babylonios diſceſſiſſe audiverunt, non- *Judæi diſſipati veniunt ad Godoliam.* *Jer. c. 40.* nul-

ſepho ordine inverſo reſpondent *Phideas*, *Sudias*) ſequitur *Zedecias*, cujus ne veſtigium quidem in *Joſepho*, adeo ut hujus ſeries eam quæ eſt in *Seder Olam* deinceps uno ſemper anticipet.

c Ιεχελ@,] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ιεκελα, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius ſit Ιεκελ@ quam Ιελ@, quod in *Editis Aliiſque*, & dein Ιελα.

d Ωδίας,] Reſcribendum Οσέας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoſchajah* ſatis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Oſaias* in *vulgata* ſubſtituitur.

e Σαλλῦμ@,] Ita & mox Σαλλύμα in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλῦμ@ & Σαλλύμη *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σάλδυμ@ & Σαλδέμη in *Editis Aliiſque*. errore orto ex ſimilitudine literarum Δ & Λ.

f Ελκία] Jam poſt *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum ſequitur in *Seder Olam*. In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abeſt & locum ejus obtinet Αζαρ@. in *Epiphanii* verſione *Aroch.* in *Vat. Hen.* & *Busb.* Αζαραχως. quod forſan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hîc loci excidiſſe manifeſtum eſt ex *Joſephi* lib xx. ubi octodecim fuiſſe ſcribit. Vide *Schotanum* in *Hiſt S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol.* S. p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) cenſet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque eſſe.

g Αχρις οὗ ἐτελεύτησεν,] De Jechonia è vinculis exempto infr. c. xi. §. 2. SPANH.

h Τῶν Ιερουσολύμων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τ Ιερουσαλ. ⸗ ναῶν in *Editis Aliiſque*.

i Κατῴκισεν ἐν τῇ] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) κατῴκησεν in *Editis*.

k Ιουδαίων λαὸν,] Ἐξεράων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Γοδολίαν ὄνομα,] Γοδαλίαν *Samb.* & *Gall.* 1.

m Αἰκάμου] Ικάμα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αχικάμα *Vat.* forſan ex LXXII.

n Ἐργασαμένοις,] Ἐργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

o Τελέσαι φόρον ὡρισμένον.] Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Busb.*

p Ἐπιτρέψῃ τῷ βατιλεῖ.] Ἐπιτραλῇ *Vat.*

q Ἡδέως δ' εἶχεν] Ἡδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.*

r Ἐρειπίοις] Ita in *pleriſque MSS.* (& *Cocceio*) ἐρημίοις in *Editis Aliiſque*.

s Κατέλιπεν,] Κατέλιπεν, αὐτίκα πᾶσαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

t Καὶ χορηγίαν] Καὶ χορηγὸν *Vat.* & forſan *Epiphanius*.

v Κατέμεινεν ἐν πόλει] Εἰς Δαναν poſt κατέμεινεν inſerunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Αδαναν *Vat.* *Manſit apud Godoliam* in verſione *Epiphanii*. καὶ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6.

x Μασφαθᾶ καλουμένῃ,] Μασφαθὰ in *pleriſque MSS.* *Maſphat* in *Epiphanii* libris. Μασηφαθ aut Μασηφὰ LXXII. HUDS. Conf. lib. vi. c. 4. §. 4. SPANH.

y Νήρου δὲ παῖδα,] Νηρεία LXXII.

z Πατρῴῳ γλώττῃ] Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

a Ναβυζαρδάνης] Ναβυζαρδάνης δὲ ταῦτα *Vat.*

b Ὥρμησεν] Ὥρμησεν ὡς εἰς *Baſ.* & *Big.*

c Φυγόντες,] Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Busb.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τὰς Β. ἤ. ἀναπεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c.

nullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui molestia crearetur, mature ei subveniretur; idque eis consilii dedit ut urbes quascunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum suis mitterent, easque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus esset, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Hæc ad illos loquutus, dimisit *eos* ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

Godolias Judæis bene consulit. Jer. c. 40.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reversos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertissent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perspectam habuissent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem missurum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipse Israëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum esse. Cæterum ipsum insidiis liberatum iri ajebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, utpote nemine præterea conscio futuro. Vereri enim se adjiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiæ. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui hujusmodi insidias sibi ab homine beneficiis à se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à se* consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum & impium inveniri, ut, cui scelus foret insidiis ab aliis circumventum non servasse, is studeret quæ reretque manu sua illius cædem patrare. At vero si hæc pro veris habenda, satius esse dicebat ut ipse ab illo

Judæorum principes frustra Godoliam monent de insidiis ei paratis ab Ismaëlo. Jer. c. 40.

ψανά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τ Ιεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς ταύτῃ ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦλθον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [d] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [e] ἐπ' αὐτοῖς, [f] Ιωάννης υἱὸς [g] Καρέα, καὶ [h] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ὧν ὁ μὲν βασιλικῆς ἦν γένους ὑπὸ τῶν Ισμαήλου, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τ [i] Ιεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τ Αμμανιτῶν βασιλέα [k] Βααλεὶμ, καὶ [l] σωθῆναι αὐτὸν τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν ὁρμένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτόθι μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν οὐδὲν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [m] προστάτην αὐτῶν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴτις ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τ προθυμίας, [n] καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [o] ἀποστέλλειν τε μετ' τ ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [p] κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτούς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, [q] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι μεθ' ὧν χειμῶνος τρέφεσθε. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτούς, ἀπέλυσε [r] διάγειν τὴν χώραν εἰς ἣν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διασαμένης δὲ φήμης εἰς τὰ πρὸς τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τ Φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργοῦσι κατοικεῖν ἐφῆκεν, [s] ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέβαμον [t] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν κατῴκησαν. καταναοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν μὲν Γοδολίου χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ [v] Βααλεὶμ τ τ Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [x] πέμψειν Ισμαήλον [y] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [z] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ [a] αὐτὸν ἐκ τοῦ γένους τοῦ βασιλικοῦ. ῥᾳδίως γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τ ὑποβολῆς, ἂν αὐτοῖς [b] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαήλου, ὡς ἀδηλος γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελὴς ἀπώλεια γένηται τῶν [c] ὑπολειπομένων τ τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' [d] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, καὶ ἀνδρὸς εὖ πεπονθότος ὑποβολὴν τοιαύτην [e] ἐμφανίσαι. ἀδ γὰρ [f] εἰκὸς εἶναι, φησὶ, τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν [g] ἔχρησε μὴ διαμαρτόντα, ἄτως πονηρὸν εἰς τ διεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον ἀνευρεῖν, [h] ὥστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [i] ὑποβαλλόμενον σῶσαι, [k] παιδεύειν ἂν αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτὸς γένεσθαι. ἀ μὲν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [l] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [m] ὑπ' ἐκείνου

---

d Μασφαθάν.] Μασφάτλω *Big.* Μασαφάτλω *Samb.* Μασαράθλω *Gall.* 1. 2.

e Επ' αὐτοῖς,] Εν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Ιωάννης] Ita in *Editis* & *Aliis.* Ιωάδης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibusdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωαὰν aut Ιωάναν aut Ιωανὰν LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.*

g Καρέα,] Καρέα *Big.* & *Samb.* Καρὴθ aut Καρηὲ aut Καρεὲ LXXII.

h Ιεζανίας,] Ita & LXXII. Ιωαζανίας *Big. Samb.* & *Vat.* ut & Σαρέας καὶ Ιωαζανίας *Big.* & *Samb.* inverso ordine.

i Ιεροσολύμων,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis.*

k Βααλεὶμ,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλλω in *Editis Aliisque.* Βελεοσὰ aut Βελισὰ LXXII. *Bahalis* in *Verit. Hebr.*

l Σωθῆναι αὐτῷ] Σωθήναγε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

m Προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων,] Ita *Samb.* & *Gall.* 1. (*Coccejus*) atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & solatium cunctis præberet, & si quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium: suasitque* &c. καὶ πρὸς ταύτῃ λέγων αὐτὸν ἔχειν ὡς εἴτις in *Editis Aliisque.*

n Καὶ συνεβούλευε] Illud καὶ ex *Big. Samb. Vet. Interpr.*

o Αποστέλλειν] Αποστελῶν *Big.* & *Samb. à prima manu.*

p Κατοικεῖν·] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε. Παρασκευάζεσθαι δ' αὐτὸς in *Editis Aliisque.*

q Σῖτόν τε καὶ οἶνον] Σῖτον καὶ in *ceteris.*

r Διάγειν τ χώρας] Διάγειν μεθ' τ χώρας *Vat.* in *Editis* ita distinguitur, μεθάγειν τ χώρας, εἰς ὃν ἐκ.

s Εφ' ᾧ τελέσειν φόρον] Εφ' ᾧ τελέσει *Vat.*

t Καὶ αὐτοὶ πρὸς τ Γοδολίαν,] Illud καὶ è *Big.* & *Samb.*

* Pace regi,] Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

γ Βααλεὶμ] Βαάλιμον *Big. Samb.* & *Gall* 1. 2. in *Editis* Βαάλλω. Vide p. præced. §. 2.

x Πέμψειν Ισμαήλον] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. πίμπειν in *Editis.* πέμψαι *Hen.* & *Busb.*

y Αποκτενοῦντα αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δόλῳ ἀποκτενοῦντα αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliisque.*

z Καὶ κρυφίως,] Illud καὶ inserunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Αὐτὸν ἐκ τοῦ γένους,] Αὐτὸν ex *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2.

b Εφῇ κτεῖναι] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἔφη in *Editis Aliisque.*

c Υπολειπομένων] Υπολελειμμένων *Big.* & *Samb.*

d Απιστεῖν αὐτοῖς] Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὁ δ' ἠπίστει αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen.* & *Busb.*

e Εμφανίσαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐμφανίσειν in *ceteris.*

f Εἰκὸς εἶναι,] Εἰκὼς εἶναι λέγων *Hen.* & *Busb.*

g Εχρησε μὴ διαμαρτόντα,] Εχρηζε *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Ωστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα] Ος τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in *Edit. Bas.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὲν in *MSS.* unde ex conjectura feci ὥστ' ᾧ μὲν. HUDS. ὡς ὑπὲρ τὸ. COCC.

i Επιβουλευόμενον σῶσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb. Vat.* ἐπιβουλευσόμενον in *Editis.*

k Παιδεύειν ἂν αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. παιδεύσαι in *ceteris.*

l Δεῖ δοκεῖν,] Sic *MSS.* vel δεῖν δοκεῖν. in *Editis* δεῖν δοκεῖ.

m Υπ' ἐκείνου μᾶλλον,] Ita *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.*

n Διε-

νς μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσαντα τῇ ἰδίᾳ σωτηρίαν, καὶ παρακαθήμενον αὐτῷ, [n] ἀμφθείραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν [o] Ιωάννης [p] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τ Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δ' διελθόντων ἡμερῶν τεττάρων καὶ τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πάλιν Ισμαὴλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, καὶ λαμπρᾷ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τ Ισμαὴλον & τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δ' αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπτισμένον εἰς ἀνοιδησίαν & ὕπνον ὑπὸ τ μέθης, ὁ Ισμαὴλος, ἀναπηδήσας μετὰ τ δέκα φίλων, ἀποσφάττει τ Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν [q] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τοῦτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τοὺς ἐν τῇ πόλει Ιουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τ Βαβυλωνίων καταλειφθέντας [r] ἐν αὐτῇ τ στρατιωτῶν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ μηδὲ δώρων ἦκον [s] πρὸς Γοδολίαν τ ἀπὸ τ χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δ' αὐτοὺς Ισμαὴλος, εἴσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τῇ αὐλῇ, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [t] γένοιτο, κατέπιπτεν. διεσώθησαν δὲ τ ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ [v] παραδῶσι, ἐπιπλά τε & ἐσθῆτας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαὴλος. τ δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ἠχμαλώτισεν· ἐν οἷς & θυγατέρας τοῦ βασιλέως Σεδεκίου ζυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταῦτα ἀμφεραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τ Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακούσας δ' Ιωάννης & οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [x] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, & τ Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος παραλαβὼν ὡπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τ Ισμαὴλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν [y] Χεβρῶνι. οἱ δ' αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τ Ιωάννου ἰδόντες & τοὺς ἡγεμόνας, θύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τ αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τ Ιωάννου ἀνεχώρησαν. Ισμαὴλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φεύγει πρὸς τ Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης παραλαβὼν ὃς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς δυνάστας & γυναῖκας & [z] τὰ νήπια, εἰς τινα τόπον [a] Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τῇ μὲν ἡμέραν ἐκείνην [b] ἐπέμεινεν αὐτόθι. διενοοῦντο δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι [c] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [d] ὑπὲρ Γοδολίου & καταστάντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὁρισθέντες πεφονεύμενον.

ς'. Ὅτων δ' ὅτι ταύτης τ βουλῆς, προσίασιν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ & Καρέου, [e] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι & Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανῶσιν αὐτοῖς [f] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [g] τοῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὁμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ [h] Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποσχομένου δὲ τοῦ προφήτου ἀμηχανήσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, σωθέντι μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ

perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipsum confugerat, suamque salutem ejus fidei commiserat & apud eum quasi sequestrem deposuisset.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ persuadere non potuissent, *ab eo* discesserunt. at triginta post diebus in urbem Masphatham ad Godoliam venit Ismaëlus, & cum eo viri decem, quos cum splendidæ mensæ adhibuisset, eisque lautia dedisset, ebrius factus est, dum Ismaëlum ejusque comites magna hilaritate excipit. Ismaëlus autem, eum ita se habentem conspicatus, vinoque gravem in stuporem & somnum immersum, ipse cum amicis suis derepente *à mensa* surrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et statim ab hac illorum cæde nocte egressus, Judæos omnes qui in urbe erant occidit, simulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera secum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem ubi eos conspexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingressi essent, clauso *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi servati sunt, qui eum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris istis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

Godoliæ aliorumque cædes nefaria. Jer. c. 41.

Ismaëli fraus impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Joannem ducesque vidissent, lætitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris *Joanni* elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Cæterum Joannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem *omnes* ut inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi summæ rerum præfecerant.

Joannes Ismaëlum persequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremiam accedunt, Joannes Careæ filius, ejusque comites militiæ duces, ut Deum oraret obsecrantes, ut illis, præ consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, juratis facturos se quicquid illis Hieremias jusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum interfessurum esse, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris

Judæi Hieremiam, quid sibi faciendum sit consulunt. Jer. c. 42.

---

n Διαφθεῖραι.] *Al.* φθεῖραι.

o Ιωάννης] Ιωνᾶς *Big.* & *Gall.* 1. Ιωανὰς *Samb.* Vide supr. §. 2.

p Καὶ οἱ σὺν] Οἱ σὺν αὐτῷ τ ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.*

q Τῷ συμποσίῳ.] Illud τῷ ex *MSS.*

r Ἐν αὐτῇ τ στρατιωτῶν.] Ἐν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς Γοδολίαν] Πρὸς τ Γοδολίαν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

t Γένοιτο,] Γένοιτο in *iisdem MSS.*

v Παραδῶσι,] Παραδώσειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Τῇ Μασφαθᾷ] Φασμάθῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Χεβρῶνι.] Ἐν Γαβαὼν legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 417. v. 2. Ἐν Νεβαὼν *Hen.* & *Busb.*

z Τὰ νήπια,] Illud τὰ ex *MSS.*

a Μάνδραν λεγόμενον προσαγορεύουσι.] Μάνδρα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

b Ἐπέμεινεν αὐτόθι.] Ὑπέμειναν *Big.* & *Samb.*

* *Mandra dicitur,*] *Caula* in versione *Epiphanii.*

c Μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ.] Μείναντες *Big.* & *Samb.*

d Ὑπὲρ Γοδολίου] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliisque.*

e Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες,] Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

f Περὶ & τί χρὴ ποιεῖν,] Περὶ τούτου τί χρὴ *Big.* & *Samb.*

g Ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ,] Τοῦτ' αὐτοῖς *Big.* & *Samb.*

h Ιερεμίας εἴπῃ.] Articulum non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

teris ducibus, populoque, ſe quidem illis, ſi in iſta terra remanſerint, adfuturum, curamque illorum geſturum, & à Babyloniis quos metuunt illæſos ſervaturum; in Ægyptum vero proficiſcentes relicturum eſſe, foreque ut ira incenſus vos iiſdem malis afficiat, quæ patres veſtros jam ante perpeſſos eſſe ſciviſtis. Cum Joanni populoque dixiſſet, Deum eos iſta præmonere, ei parum creditum eſt: quaſi illos ſuo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam iniret à Barucho diſcipulo ſuo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne diſcedant perſuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei conſilio, quod eis vatis miniſterio dederat, haud obſequuti, in Ægyptum conceſſerunt, ſecum ducentes Hieremiam & Baruchum.

Eis conſilium dedit ut in Judæa manerent. Jer. c. 42.

In Ægyptum proficiſcuntur Judæorum reliquiæ. Jer. c. 43.

7. Cum autem eò perveniſſent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; juſſitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto poſt Hieroſolymorum vaſtationem anno, qui viceſimus tertius regni Nabuchodonoſori, exercitum ipſe eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iſtis autem gentibus in poteſtatem ſuam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipſam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero conſtituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Aſſyriis abducti, regnante Oſea: deinde à Nabuchodonoſoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus ſupererant, captis Hieroſolymis. At enim Salmanaſares, cum Iſraëlitas ſedibus ſuis exciviſſet, in eaſdem gentem Chuthæorum tranſtulit: qui prius interiora Perſidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati ſunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxiſſet, nullam gentem in *eam* regionem repoſuit. Quo factum eſt, ut tota Judæa cum Hieroſolymis & templo annos ſeptuaginta deſerta permanſerit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceſſit, annorum eſſet centum & triginta, menſium ſex, & dierum decem.

Hieremias in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

Chuthæorum in Samariam migratio poſt decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

λαῷ παντὶ, ὅτι [i] μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσῃ, καὶ ἐπίνοιαν [k] ἕξει, καὶ τηρήσει αὐτοὺς τῶν Βαβυλωνίων ἐς δεδίασιν ἀπαθεῖς, [l] πορευομένους δὲ εἰς Αἴγυπτον [m] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [n] διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸ Θεὸν αὐτοῖς συλλήψεσθαι ὁ προφήτης, οὐκ ἐπίστευεν, ὡς κατ' ἐπιταγὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύων· χαριζόμενον ἡγεῖτο Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψευδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πείθειν δὲ μένειν αὐτούς, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἀναιρεθῶσι. παρακούσας οὖν ὁ λαὸς [o] καὶ ὁ Ιωάννης τοῦ τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ προφήτου παρήνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων [p] τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν Βαρούχον.

ζ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ προφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τὴν Αἰγυπτίων [r] Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προεῖπεῖν [q] ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [s] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [t] τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ιεροσολύμων περιῳκήσεως ἔτει, ὃ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν [u] τῆς Ναβαχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [v] ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίταις καὶ Μωαβίταις. πεποιημένῳ δὲ ὑποχείρια ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [x] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων ἔθνος ἐν τοιούτῳ πολέμῳ γενόμενον παρελήφαμεν, ὃς ἐλθὼν [y] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Λασυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ὑπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [z] Ωσήε· ἔπειτα [a] τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβαχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [b] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ισραηλίτας, [c] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [d] τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ᾤκουν, τότε μέντοι [e] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῆς χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τοὺς δύο φυλὰς ἐξαναγών, ἐξ ὧν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [f] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [g] ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [h] ἑβδομήκοντα. τὸ δὲ σύμπαντα χρόνον, [i] ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἐπὶ τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐληλύθει, [k] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [l] μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

---

i Μενοῦσι μὲν αὐτοῖς] *Μένουσι Samb. Busb. & Hen.*

k Ἕξει,] Παρέξει *Big.* παρέξειν *Samb.* & mox τηρήσειν.

l Πορευομένους δὲ] Πορευθέντας *Samb.* & *Busb.*

m Ἀπολείψειν,] Ἀπολείψει *Big. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. *à manu secunda.*

n Διαθήσειν ὀργισθείς] Διαθήσει *Big.* & *Gall.* 1.

o Καὶ ὁ Ιωάννης] Καὶ Ιωάννης τοῦ θεοῦ τοῦ Θεοῦ συμμαχίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Βαρούχον.] *Al.* Βάρουχον.

q Ἐκέλευσε τῷ λαῷ,] Ἐκέλευε *Big. Samb. Hen.* & *Gall.* 2. κελεύει *Gall.* 1.

r Ἀποκτενεῖ,] Ita cum pleriſque *MSS.* ἀνακτείνῃ in *Editis Aliiſque.*

s Τῷ γὰρ πέμπτῳ] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adverſaria Chronol. c. 15.

t Τῆς Ναβαχοδονοσόρου βασιλείας,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦ Ναβουχοδονοσόρου in *ceteris.*

v Ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην] Illa ὁ αὐτὸς deſiderant *Big.* & *Samb.* in ſuo tamen codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

x Βασιλέα κτείνει,] *Jer.* c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Οὐαφρὴ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem ſit qui Ἀπρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Joſephus* falſi redarguatur, qui à Nabuchodonoſoro occiſum ſcribit.

y Πέραν Εὐφράτου.] Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* πέραν τοῦ Εὐφράτου in *ceteris.*

z Ωσήε·] Ita *MSS.* prout ſupra, p. 504. §. 1. & alibi. Ωσὴε in *Editis.*

a Τῶν δύο] Ο τὸ δ. φ. COCC.

b Ος ὑπελείφθη] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ὃς ὑπελείφθη in *Editis.*

c Κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν] Ita in pleriſque *MSS.* (& Cocc.) κατῴκησεν in *Editis Aliiſque.*

d Τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ᾤκουν,] Τὸ τῶν Χουθαίων *Big.* & *Samb.* Vide lib. IX. ſub finem. HUDS. Conf. ſupr. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

e Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν,] Rurſus locum eundem conſulas velim.

f Αὐτῶν κατῴκισε.] Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

g Ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα,] Sic *MSS.* ἔρημος Ιουδαία in *Editis.*

h Ἑβδομήκοντα.] Aperte loquitur de his annis deſolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simſonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486.

i Ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν] Ὃσος ἀπὸ *Big.* & *Samb.* ὅσος ἀπὸ *Hen.* & *Busb.*

k Ἑκατὸν ἔτη] Imo CXXXIII. Vide *Iſ. Voſſium* in *Chron. S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* p. 1107.) ſcribendum ait, ἔτη ρλγ'. μῆνας ἕξ, ἡμέρας ἴσχυσι.

l Μῆνας ἕξ,] Καὶ μῆνας ἕξ καὶ ἡμέρας δέκα *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Δανιήλε· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ τοὺς [m] εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ καὶ τῇ ἀκμῇ τῶν σωμάτων, καὶ τῇ εὐμορφίᾳ τῶν ὄψεων ἦσαν εὐδόκιμοι, παιδαγωγοῖς τε τοῖς δι' αὐτῶν θεραπείαν ἐπιδιδοὺς, πείσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ μὴ αὐτὸ καὶ τοὺς [n] ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεπράξατο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας λαθεῖν, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [o] ἦσαν δέ τινες σοφίαν ἱκανοὶ, πρὸς ἃ αὐτοὺς [p] ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δὲ ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανιὴλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαὴλος, ὁ δὲ πέμπτος Ἀζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρηστὰ προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [q] Δανιὴλον ἐκάλεσε Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχῳ, Μισαὴλον δὲ Μισάχῳ, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, διὰ ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ ἀγωγῆς τοῦ παιδεύσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γιγνομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ τέκνων διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μὴ τῶν συγγενῶν σκληραγωγεῖν [r] αὐτὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [s] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν [t] Ἀσχάνῃ τῷ τοῦ ἐπιμέλειαν αὐτῶν [u] ἐπιτεταμένῳ εὑνοῦχῳ, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς βασιλέως αὐτοῖς νομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τοιαύτην διαίταν αὐτὸς [x] κεκινῆσθαι, τὸν δὲ ἑτέρας φείδεσθαι. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμον ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ καταφθαρέντες τῷ βασιλεῖ γνωσθέντες, ἐκ τοῦ τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τοῦ τρόπου τοῦ χαρακτῆρος· [y] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων ὑπαθρωτῶν ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἐχόντα τοίνυν πρὸς τὸν εὐλαβῶς τὸν Ἀσχάνῃ πεῖθειν δέκα ἡμέρας πεῖραν ἔνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόντος μὲν αὐτοῖς τοῦ τῶν σωμάτων ἕξεως, ὑπομένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἐπὶ εἰς αὐτὸν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ὑπὸ τὸν πρότερον αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, ἃ μόνον οὐδὲν αὐτοὺς ἐλυπεῖ τὸν τροφὸν ἐκεῖνον προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστερα τὰ σώματα [z] καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν ἐνδεεστέρους [a] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὸν βασιλικὸν προσέταττεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ [b] μὴ δι' ὃ Δανιὴλ δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [c] ἃ μὲν ἀπὸ δείπνου καθημέραν προσήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προφρημένα. οἱ δὲ ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦτο καθαρῶν καὶ πρὸς τὸν

CAP. X.

De Danielo: & quænam ei acciderunt in Babylone.

CÆterum Nabuchodonoſorus Babyloniorum rex, cum *ſibi* ſumpſiſſet nobiliſſimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conſpicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibuſdam illorum * exſectis (id quod ſolitus eſt facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de ſua menſa præbebat, curabatque ut regionis iſtius inſtituta & literas Chaldæas docerentur. Iſti autem ſatis magnam conſequuti erant ſapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præſtantes bonoque ingenio præditi. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Miſaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliiſque nominibus uti juſſit. Et Danielum quidem Baltaſarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Miſaëlum Miſachen, Azariam vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, & quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore proſequebatur.

Nabuchodonoſorus Judæorum pueros nobiliores formaque elegantioris liberaliter inſtitui jubet.

De Danielo ejuſque cognatis. Dan. c. 1.

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, ut ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, & à menſæ regiæ eduliis abſtineret, atque adeo ab univerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanem adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur ſibi caperet & abſumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & ſi quid aliud præterea vellet inanime. ad hujuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciverit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis *hujuſce rei* manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſuppliciique. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliiſque pejus ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quæ pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſuevit, ſibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propterea mentes eis

Eorum victus & ſapientia. Dan. c. 1.

ef-

m Εὐγενεστάτους] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Εὐγενεστάτων in *reliquis.*

* *Exſectis*] Judæos εὐνουχίζειν prædixerat *Hieremias.*

n Ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] Illud ἐκ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

o Ἦσαν δέ τινες] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτοὶ in *Editis Aliiſque.*

p Ἐκέλευε διατρίβειν·] Ita cum *MSS.* συνέλεγε in *Editis.*

q Δανιὴλον ἐκάλεσε Βαλτάσαρον,] Δανίηλον (ut & ſupra Δανιήλου) *Samb.* & mox ἐκάλουν *Big.* & *Samb.*

r Αὐτὸν,] Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis.*

s Καθόλου πάντων] Sic *MSS.* καθόλου in *Editis.*

t Ἀσχάνῃ] Ἀσφάνῃ malit *Schotanus.* Apud *Chryſoſtomum* ſub initium *Interpretationis* in *Danielem* Ἀσφανὶζ pro Ἀσφανὶς ex LXXII. reponi ſuadet *Cotelerius*: qui *Joſephum* Ἀχάνης pro Ἀσφάνης dixiſſe exiſtimat, ob ſimilitudinem literarum Hebraïcarum.

u Ἐπιτεταμένῳ εὐνούχῳ,] Ἐμπιστευμένῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Κεκινῆσθαι,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐκκεκινῆσθαι in *Editis Aliiſque.*

y Συμμεταβαλεῖν] Συμμεταβάλλειν *Big.* & *Samb.* & infra mox ead. §. συμμεταβαλόντος.

z Καὶ μείζονες ἐγίνοντο,] Ita *MSS.* καὶ σύστυθεν μείζονες γίνοντο in *Editis.*

a Ὑπολαμβάνειν,] Ὑπολαμβάνειν malit Cl. *Lowthius.*

b Ἃ μὲν ἀπὸ δείπνου] Ὅσα μὲν *Big.* & *Samb.*

essent puræ, & defœcatæ adeo ut optime possent disciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris satis jam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifesto aderat.

Nabuchodonosorus somnium videt mirabile. Dan. c. 2.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è stratis surrexit oblivisci tur. Accersitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quòd ei acciderat visorum oblivione capi, jussit illis ut ipsi dicerent, quale esset somnium & quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse ut hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes *statim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant se quod jussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi jusserat, & inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quæsivisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut sapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexisset somnii negotium, & quod jussi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commovisset: obsecravit Ariochum, ut ad regem ingressus unam noctem *ad comminiscendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: spem enim sibi esse, si eâ Deum precatus fuerit, fore ut somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, ista postulare Danielum. atque ille cædem magorum differri jussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Cæterum puer, ubi se cum cognatis *suis* domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat ut *somnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, & periclitantes miseratus & Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque ejus interpretationem, ut quid significaret ex ipso rex intelligeret. Jamque Danielus cum ista à Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita jam desperarint & *cum solicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in spem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miserto, prima luce Ariochum adit, & ab eo petebat ut se ad regem introduceret.

Magi morti adjudicantur, postquam rem fieri non posse pronunciaverant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enunciationem somnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellasset, voti sit compos. Dan. c. 2.

παιδείαν ἀκραιφνῶν γεγυμνασμένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν εὐτονωτέρων· ὅτε γὰρ ἐκείνας [c] ἐλωβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον τὰς [d] τροφὰς ποικίλης, ἃ δὴ ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἐπίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις δὴ καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἦν καὶ τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιὴλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, πρὸς κρίσιν ὀνείρων ἐπιτηδείᾳ· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [e] ἐγίνετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος [f] δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστόν, ἃ τὴν ἔκστασιν αὐτὸς αὐτῷ καὶ τὰς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τότε μὲν ἐπιλαθόμενος διανεστὰς ἐκ τῆς κοίτης. μεταπεμψάμενος [g] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴη τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς πρὸς τὴν λήθην ὧν εἶδε μεμυσμένων, [h] ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τε εἶδε τὸ ὄναρ, [i] καὶ τί τὸ σημεῖον. τὸ δὲ ἀδυνάτου εἶναι λεγόντων ἀνθρώπους τοῦτ' εἰπεῖν, εἰ δέ [k] τινες ἐκθοῖντο τὴν ὄψιν καὶ ἐνυπνίου φαντασθέν τὸ σημεῖον ὑποχομένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιήσαντα τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δυνάσθαι. Δανιὴλος δ' ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [l] ἐν τούτοις δὴ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, προσέρχεται [m] Ἀριόχῳ τῷ τῆς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχῆς πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἴη προσεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ πρὸς τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντες μὴ δύνασθαι, [o] παρώξυναν αὐτὸν, παρεκάλεσε τὸν Ἀριόχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [p] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ [q] ταύτην τὴν ἀναίρεσιν ἐπισχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ [r] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀριόχος ταῦτ' ἀπήγγελε τῷ βασιλεῖ Δανιήλου ἀξιοῦντος. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπισχεῖν, ἕως γνῷ τὴν [s] ὑποχεσιν [t] τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν [u] ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τὸν νυκτὸς, [v] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτὸς συναπολέσθαι, [w] ῥύσασθαι τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλην ἧς ὁ βασιλεὺς [x] ἐπελέλησο. διὰ τὴν παρελθούσης νυκτὸς ἰδὼν καὶ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τούς τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανιὴλον τῆς σοφίας [y] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν εἰ τὸ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθοι. Δανιὴλος δὲ γνοὺς διὰ τοῦ θεοῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τὴν ζωὴν εἰς [z] πρὸς τὸ τεθνάναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς θυμοῦ εἰς τὸ πρὸς τὸ βίου ἀνῆγεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τὰ ἡλικίας αὐτῶν, ἡμέρας ἡμέρᾳ διαγινεται [a] πρὸς τὸν [b] Ἀριόχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα· δη-

c Ελωβοῦντο] Εφείλκυσθ Big. Samb. & Gall. 1. 2. quod forsan à Josephi manu. HUDS. Lege ἐλωβῶντο. COCC.

d Τροφὰς ποικίλης,] Ita cum Big. Samb. & Vet. Interpr. τρυφὰς in Editis Aliisque.

e Ἐγίνετο.] Ἐγίνετο Big. Samb. & Gall. 2.

f Δεύτερον τῆς Αἰγύπτου] Videsis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & L. Capellum in Chronol. S. p. 223.

g Δὴ τοὺς Χαλδαίους] Δὴ pro δὲ lego.

h Ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν,] Ἐκέλευεν big. & Samb.

i Καὶ τί τὸ σημεῖον.] Καὶ ὅ, τι σημαίνῃ Hen. & Busb. HUDS. Forte σημαινόμενον, ut & paullo inferius. COCC.

k Ὑποχομένων,] Ὑπισχνουμένων in Iisdem.

l Ἐν τούτοις] Ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπαινωθήσεται Hen. & Busb.

m Ἀριόχῳ τῷ τῆς ἐπὶ] Ἀριόχῃ Vat. Gall. 2. & infra Ἀριόχῳ. Ἀριοχ LXXII. HUDS. Ariochim Rufin. sic mox τὸν Ἀριόχον. SPANH.

n Περὶ τὸ ἐνύπνιον,] Περὶ τοῦ ἐνυπνίου Big. & Samb.

o Παρώξυναν αὐτὸν,] Ita Samb. παρωξύνθη Big. παροξύνουσι Gall. 1. 2. παροξύναι in Editis Aliisque.

p Μίαν αἰτήσασθ] Prudenter Chrysostomus & Theodoretus in ea re, quam Sacer contextus reticuit, negotium habere noluerunt. At Josephus tempus definit, unam noctem; Tertullianus quidem triduum. malim Josepho accedere. Cotelerius ad Chrysost. in Dan. p. 85.

q Ταύτην τὴν ἀναίρεσιν] Ταύτην Vat. & Samb.

r Δι' αὐτῆς δεηθεὶς] Διὰ ταύτης Big. Samb. & Gall. 1.

s Τοῦ Δανιήλου.] Τῷ Δανιήλῳ Big. & Samb.

t Γνωρίσαι] Σῶσαι Big. Samb. & Gall. 1. ἐλεῆσαι Hen. & Busb.

v Ῥύσασθ τοῦ βασιλέως ὀργῆς,] Ῥύσασθ Big. Samb. & Gall. 2.

x Ἐπελέλησο] Sic MSS. ἐπιλέλησο in Editis.

y Ἀγασάμενος,] Ita MSS. (& Cocc.) in Editis ἀγαπήσας.

z Πρὸς τὸ τεθνάναι] Eo modo Big. & Samb. πρὸς τῷ in reliquis.

a Πρὸς τὸν Ἀριόχον] Πρὸς Ἀριόχον Big. & Samb.

b Ἀριόχον,] Confer supr. SPANH.

c Πρὸ

δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βέλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [c] περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν ὁ περὶ τὸν βασιλέα Δανιήλης, παρητεῖτο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δοξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εἰδέναι δυνηθέντος, [d] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ἃ γὰρ κατ' ἐμπει-"ρίαν, ἢ τοῦ ὅτι τῇ διανοίᾳ αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπόνηται, "τοῦτο [e] γένεσθαι· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [f] φησὶν, ὁ Θεὸς κιν-"δυνεύοντας ἀποθανεῖν, δεηθέντι τε [g] ἐμοῦ ἔψυ-"χῆς καὶ τὴν ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ φα-"νερὰν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἦλθον γὰρ τὸ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς καταδι-"καθεῖσι τοῦ μὴ ζῆν λύπης, ἢ τὸ φόβου τῆς αὐτοῦ δόξης "ἐφρόντιζον, ἀδίκως ἅπαντας ἀνδρας καὶ τούτους [h] καλοὺς κἀ-"γαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντι, οἷς οὐδὲν μὲν ἀνθρωπί-"νης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὁ δ' ἰδὼν ἔργον θεοῦ "τοῦτ' ἀπιστεῖς παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι περὶ τοῦ, "τίς ἄρξει τοῦ κόσμου παντὸς μετὰ σὲ, καθακοιμηθέντι βαλό-"μενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [i] βασιλεύσοντας, "ὄναρ ἐδειξε τοιοῦτον. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάντα μέγαν ἑστῶ-"τα, ὃ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι [k] χρυσῆν, "τοὺς δὲ ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν δὲ γαστέρα "καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. "ἔπειτα λίθον εἶδες [l] ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπεσεῖν τῷ "ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ μηδὲν "αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸ δὲ χρυσὸν καὶ τὸ ἄργυ-"ρον καὶ τὸ σιδηρον καὶ τὸ χαλκοῦν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· "καὶ τὸν μὲν ἀνεμον πνεύσαντα σφοδροτέρου τῆς βίας "ἁρπαγέντα διασπαρῆναι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς "ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν "οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον "ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλή σε τε ἐδήλου καὶ τοὺς "πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ "οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων "τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἑτέρος τις [m] ἀπὸ "δύσεως καθαιρήσει χαλκῆν ἡμφιεσμένος, καὶ ταύτην ἀλ-"λη ποσῇ τὴν ἰσχὺν ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ [n] εἰς "ἅπαν δὲ τὴν τοῦ σιδήρου Φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν "κρείττονα τῆς μὲν χρυσοῦ καὶ τῆς ἀργύρου καὶ τῆς χαλκοῦ." ἐδή-λωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιήλης τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν σὺ οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν καὶ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντα. εἰ δέ τις τῆς [o] ἀληθείας γλιχόμενος καὶ [p] περίεργος βούλεται μαθεῖν, ἀσχολησάτω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [r] τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, [s] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς τρόπῳ τινὶ Θεὸν προσκυνῆσαι, τούτῳ τὸν Δανιήλον ἠσπάζετο, καὶ [t] θύσαι δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν. ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμενος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσασι ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [v] πλάτος δὲ ἓξ, στήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγά-

gem duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis *se* vidisse dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum illud *ab eo* deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldæis & magis sapientia præstare existimaret, quod, cum nemo illorum somnium invenire potuisset, ipse *id* ei indicaturus esset. "non enim *sua* peritia, vel "quod mentem quam alii magis exercuisset, id fe-"ri: sed Deus, inquit, nostrûm misertus qui in "mortis periculum adducti eramus, oranti mihi "pro mea popularium vita & somnium & ejus in-"terpretationem declaravit. non enim tam me so-"licitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi à te fue-"rimus morti adjudicati, quam metus de tuæ exi-"stimationis gloria, ut qui inique viros bonos & "honestos necari jusseris, quibus nihil, quod hu-"mana sapientia efficere potuit, imperasti, sed id "quod facere Dei solius est ab illis exegisti. Tibi "itaque, cogitanti, qui homo post te potiturus "esset totius orbis imperio, in lecto cubiculari vo-"lens Deus omnes regnaturos ostendere, ejusmo-"di immisit somnium. Spectare tibi videbaris in-"gentem statuam *ante oculos* tuos stantem cujus "caput forte aureum erat, humeri & brachia ar-"gentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes "ferrei. Deinde saxum ingens vidisti à monte a-"vulsum, quod in statuam incidit, eamque deje-"ctam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra "fuerit relicta; sed aurum & argentum & ferrum "& æs in pulverem abierint farina minutiorem: "atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, "longe lateque dispersum esse; saxum vero adeo "crevisse ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et somnium quidem quod vidisti hujusmodi est: "illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretan-"dum. Caput quidem aureum te significat, & "alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus "& humeri indicant imperium vestrum à duobus "regibus eversum iri: illorum autem imperium "alius quidam ab occidente *veniens* destruet, ære "*totus* obductus; atque hujus vires alia vis debel-"labit ferro simili, easque in universum imperio "premet propter ferri naturam, quod ea sit auro "& argento & ære validior." Quin & Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi ista narrare non libuit, cui id negotii datum est ut præterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, ut qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice inveniet.

Danielus Nabucho-donosoro somnium in memoriam revocat, & interpreta-tur. Dan. c. 2.

De statua quam vidit in somnis Nabucho-donosorus. Dan. c. 2.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique ut Deo sacrificari jussit. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, universæ ditionis suæ imperio eum præfecit, cognatosque suos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidisse contigit, ut qui regem hujusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque mo-

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

Nabuchodonosorus statuam sibi auream, immensæ magnitudinis, posuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

c Περὶ τὴν παρελθούσης νυκτός.] Περὶ τὴν *Big.* & *Samb.*

d Αὐτὸς αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* αὐτὸς αὐτὸ in *Editis Aliisque.*

e Γίνεσθαι] Γίνει *Big.* & *Samb.* γνώσεως legisse videtur *Epiphan.*

f Φησὶν,] Φησὶν deest *Big.* & *Samb.*

g Ἐμαυτοῦ ψυχῆς] Ἐμῆς *Big.* & *Samb.*

h Καλοὺς κἀγαθοὺς] Καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς *Big.* & *Samb.*

i Βασιλεύσοντας] Βασιλεύοντας *Gall.* & *Samb.* 1.

k Χρυσῆν,] *Al.* (ut & *Cocc.*) χρυσέαν.

l Ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα] Ἐξ ὄρους *Big. Samb.* & LXXII.

m Ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπὸ δύσεως in *Editis Aliisque.*

n Εἰς ἅπαν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* εἰς ἅπασαν in *Editis Aliisque.*

o Ἀληθείας] Ἀκριβείας *Samb.*

p Περίεργος] πολυπραγμονεῖν,] De voce περιεσθαι videsis *Gatakerum* ad *Antoninum*, pag. 92.

q Εἰ γνώσεται] βέλεσθαι μαθεῖν,] Τί γνώσεται] *Big.* & *Samb.*

r Τοῦ Δανιήλου] Τὸ Δανιήλου *Big.* & *Samb.*

s Ἀκούσας ταῦτα] Ἀκηκοὼς *Big.* & *Samb.*

t Θύσειν ὡς Θεῷ] Ita cum *MSS.* in *Editis* θύειν.

v Πλάτος δὲ ἓξ,] Τὸ πλάτος *Big.* & *Samb.*

more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione convocavit, eisque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ sonitum audiverint, tunc *interram* procumberent & colossum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus est se illos conjecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiverunt tubæ vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſſe dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi criminis manifesti & statim in ignem conjecti divina servantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensisset viros *sceleris* puros in flammas suas præcipitatos esse, illos non afflavit; vique ad urendum debili esse videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

Danieli cognati, quod statuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur, & illæsi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam videt visionem; quòd imperio excidens inter bestias versabitur, & post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum magos rursus convocasset, illos ea de re percontabatur, & quid significaret sibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam invenire, regique explicare: solus vero Danielus ista exploravit; atque ita evenerunt prout ipse ei prædixit. Cum enim in solitudine tempus jam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo se admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita ut in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio hujus historiæ contra eos qui in rebus *narratis* desiderabunt quidpiam, vel expostulabunt, à me præcautum est, asseverando quod Hebræorum solum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus istis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonosorus, potestate regia abjecta, cum bestiis agrestibus degit: & post septennium in regnum repositus est & dignitate auctus. Dan. c. 4.

λω τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν [x] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προστάξας, [y] ὅτι σημαινούσης ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὴν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὸ πυρὸς [z] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μὴ τὸ σημαινούσης ἐπακοῦσαι τὴν σάλπιγγος προσκυνούντων τὴν ἀνδριάντα, [a] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [b] δι' ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, ὡς εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θεία σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. οὐ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [c] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίπερ δι' ἀσθενείας ὧν ἔχον ἐν ἑαυτοῖς τοὺς παῖδας, ὑπὸ θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τὸν προσίσχησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· [d] διὸ μὴ πάσης ἀξιώμενοι περὶ αὐτὸ [e] τῆς τιμῆς διετέλουν.

ϛ'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μὴ μείων ἐξέτη τῷ διαίτῃ, καὶ διάξοντα οὕτως ὅλα τὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν ταῖς ἐρημίαις ἔπεσιν ἐπὶ αὖθις τὸν ἀρχικὸν ἀποληψεῖ). τοῦτο θεασάμενος [f] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [g] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὸν ὑπνίου διάνοιαν εἰπεῖν, οὐδ' ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιὴλος δὲ [h] μόνος τοῦτο ἔκρινε, καὶ καθὼς [i] οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διαβεβηκὼς γὰρ ὅτι τῆς ἐρημίας τὸν προφρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ὅπλοις τοῖς πράγμασιν προσβαλεῖν, δείσας τὸν θεὸν τὸν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεται). [k] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις βιβλίοις. [l] καὶ γὰρ ὡθοῦς ἐν ἀρχῇ τὸν ἱστορίας, ὡς τοὺς ἐπιζητήσοντας τὰ τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἀσαφέστερον, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραϊκὰς βίβλους εἰπὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσθήκης τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.

CAP. XI.

De Nabuchodonosoro ejusque successoribus, & quomodo eorum imperium eversum erat à Persis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβυχοδονόσορος τοῦ Ἀμβδόχου αὐτοῦ, καὶ ὡς κατελύσατο ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Nabuchodonosori mors.

REX autem Nabuchodonosorus, cum regnasset annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer, & regibus qui eum antecesserunt fortunatior. Rerum autem ab eo gestarum meminit etiam Berosus in tertio Historiæ Chaldaïcæ libro, hisce verbis. "Cumque audisset pa-

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, [r] ἔτη πεσαρακοντατρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ [s] Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [t] ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ "Να-

---

x Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν ex *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

y Ὅτε σημαινήσῃ] Ὅταν vel ὅτ' ἂν in *MSS.*

z Εἰς ληθήσεσθαι κάμινον.] Εἰς ληθῶσι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Τοὺς Δανιήλου] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* & Δανιήλου in *Editis Aliisque.*

b Οὐ ποιῆσαι τοῦτο] Μὴ ποιῆσαι *Big.* & *Samb.*

c Τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας] Τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.*

d Διὸ μὴ πάσης ἀξιώμενοι] Ita cum *Big.* & *Samb.* Διὸ μὴ πάσης ἀξ. π. ἀ. τῆς τιμῆς in *Editis Aliisque.*

e Τῆς τιμῆς διετέλουν.] Fortè καὶ τῆς τ. δ. COCC.

f Τὸ ὄναρ,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* τοῦναρ in *ceteris.*

g Σημαίνοι λέγειν ἠξίου.] Ita *Big.* & *Samb.* σημαίνῃ in *reliquis.*

h Μόνος καὶ ταῦτα ἔκρινε,] Μόνος καὶ τοῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in *plerisque MSS.*

i Οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ὅτος τε αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

k Ἐγκαλέσῃ δέ μοι] Ἐγκαλέσῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Καὶ γὰρ ὡθοῦς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, ὡς τοὺς ἐπιζητήσοντας τὰ τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἀσαφέστερον, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραϊκὰς βίβλους εἰπὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσθήκης τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.] Josephus ait à se Hebræorum Volumina in Græcam linguam transferri, nec addente iis quicquam aut detrahente. Vid. Præf. Αρχ. lib. 1. c. 1. §. 1. ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένων γεγραμμάτων. SPANH.

m Ἐπιζητήσοντας] Ἐπιζητήσαντάς τι περὶ τῶν in *iisdem MSS.*

n Μεμψομένους] Μεμφομένους *Big.* & *Samb.*

o Εἰπὼν εἰς τὴν] Ita cum *MSS.* εἶπον in *Editis.*

p Ἑλλάδα γλῶτταν,] Ἑλλάδα γλώττῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

q Μήτε προσθήκης τι] Μήτε προσθήκης τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδια in *iisdem MSS.*

r Ἔτη πεσαρακοντατρία] Ἔτη τρία καὶ πεσαρακοντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβυχοδονόσορος,] Berosi verba de Nabuchodonosore. Vid. de eodem Beroso & Nabuchodonosoro adv. Apion. lib. 1. §. 19. ubi eadem verba. SPANH. Quædam etiam ibi rectius scripta videntur. COCC.

t Ἱστοριῶν,] Illud ἱστοριῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Historiam *Berosum* tribus libris composuisse dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὰ appellat *Athenæus* in *Deipnosoph.* 639.

"ter eius Nabuchodonoſorus, eum, qui in Ægy- *Beroſi teſti-*
"pto & Cæle-Syria & Phœnice præpoſitus fue- *monium de*
"rat, Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis labo- *Nabucho-*
"ribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro *donoſoro.*
"adhuc juveni tradidit partem exercitus, miſitque
"ad illum bello perſequendum. Nabuchodonoſo-
"rus vero congreſſus cum illo, qui deſciverat,
"acieque conſerta, & eum vicit, & regionem ab
"hoc initio in regni ſui ditionem redegit. At ſub
"id tempus evenit ut Nabuchodoſorus pater, cum
"morbum contraxiſſet, in urbe Babyloniorum
"diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet an-
"nis xxi. * Nabuchodonoſorus vero, non multo
"poſt patris morte cognita, rebuſque in Ægypto
"& reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex
"Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti
"populis, datoque in mandatis quibuſdam exami-
"cis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus &
"impedimentis in Babyloniam deportaret, ipſe
"cum paucis itinere per deſertum facto Babylo-
"nem ſe conferebat. Potitus autem rerum quas
"Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab eo-
"rum potiſſimo adſervati, totum patris quod fue-
"rat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò*
"venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime
"opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero, poſtquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter
"ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *no-*
"*va* etiam altera addita, inſtauraverat, ne poſſent
"poſthac qui ad urbem *iſtam* venirent obſidendam
"abacto flumine eam *facilius* aggredi, ternos qui-
"dem interiori urbi, ternoſque pariter exteriori
"murorum ambitus circumdedit, idque è coctis
"lateribus. Cumque urbem bene muniviſſet, &
"portas magnifice adornaſſet, paternæ regiæ con-
"tiguam

"[v] Ναβυχοδονόσορ, ὅτι ὁ πεπαγμένος στρατάρχης, ἐν τε
"Αἰγύπτῳ τοῖς ὠβεὶ [x] τῷ Κοίλῳ Συρίαν καὶ Φοινίκῃ τὸ-
"που, ἀποστάτης [y] αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυναμένου αὐτὸς ἔτι
"κακοπαθεῖν, συνήσας τῷ [z] υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ [a] ὄντι ἐν ἡλι-
"κίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, [b] ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμ-
"μίξας ὁ Ναβυχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ κρατή-
"σαμενος, αὐτοῦ τε [c] ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν [d] ἐκ ταύτης τῆς
"ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν [e] ἐποίησατο. [f] τῷ δὲ παρὰ τῷ
"Ναβυχοδονοσόρῳ συμβῆ, [g] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωσή-
"σαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, [h] ἔτη βα-
"σιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἑπτά. αἰσθόμενος δὲ [i] μετ' ὀλίγον χρόνον τὸν
"πατρὸς τελευτῶντα Ναβυχοδονόσορα, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν
"Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὸν λοιπὸν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
"τους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν [k] κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐ-
"θνῶν, [l] καὶ συντάξας τοῖς φίλων μετὰ τῆς [m] βαρυτάτης δυ-
"νάμεως καὶ τὰ λοιπὰ ὠφελείας ἀναλαμβάνειν εἰς τὴν Βαβυλω-
"νίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλίγοις διὰ τῆς ἐρήμου [n] παρεγένετο εἰς
"Βαβυλῶνα. [o] Ἐπιγαλαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα
"ὑπὸ [p] τῶν Χαλδαίων, καὶ [q] διατηρηθέντα τὴν βασιλείαν ὑπὸ τῆς
"βελτίστης αὐτῶν, κυριεύσας [r] ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρ-
"χῆς, [s] τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ἐπιγνόμενος συνέταξεν ἀ-
"ποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις [t] ἀπο-
"δεῖξαι· αὐτὸς δὲ [u] ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς πολέμου λαφύρων [x] τό,
"τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν
"τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, [y] καὶ ἑτέραν χαρισάμε-
"νος, καὶ ἀναπαινίσας, ὡς τὸ μηκέτι δυνασθῆναι τοὺς πο-
"λιορκοῦντας τὴν πόλιν ἀναστρέφοντας ὅπῃ τὴν πόλιν κα-
"κουργεῖν, [a] περιεβάλετο τρεῖς μὲν τὸ ἔνδον πόλεως πε-
"ριβόλους, τρεῖς δὲ [b] τὸ ἔξω, [c] τοῦτο δὲ τὸ ὀπτῆς πλίνθου.
"καὶ πύλας ἀξιολόγους τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμή-
"σας ἱεροπρεπῶς, [d] προσκατεσκεύασεν τοῖς παλαιοῖς βα-

[v] Ναβυχοδονόσορ.] Hic loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολασσαρ reſcribendum cenſet *J. Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Prep. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib. 1. contra *Appionem* Ναβαλλοσαρ decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσσαρ. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.*

[x] Τῷ Κοίλῳ Συρίαν] Συρίαν τῷ Κοίλῳ *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. *c. App.*

[y] Αὐτοῦ γέγονεν,] Αὐτοῦ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* 1. *c. App.*

[z] Υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Illud υἱῷ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. *c. App.*

[a] Ὄντι ἐν ἡλικίᾳ] Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* 1. *c. App.* illa tamen omiſit *Syncellus.*

[b] Ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. *c. App.*

[c] Ἐκράτησε,] Ἐκυρίευσε in lib. 1. *c. App.* κρατεῖ *Syncell.*

[d] Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς] Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & *lib.* 1. *c. App.*

[e] Ἐποιήσατο.] Ἐποίησεν in *lib.* 1. *c. App.*

[f] Τῷ δὲ παρὰ τῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ συμβάν Ναβολασσάρῳ [Ναβοπαλασσάρῳ *Syncell.*] καὶ τοῦτον τὸν π. *Joſ.* l. 1. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν] Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.*

[h] Ἔτη βασιλεύσαντι] Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιενιαῖα in *lib.* 1. c. *App.* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. 1. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58.

† *Nabuchodonoſorus vero,*] Vid. *Scalig.* in Prolegomenis ad lib. de E. T. p. 13. & notis ad Fragmenta Gr. p. 9.

[i] Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετ' ὀλίγον [πολὺν χρόνον] τὴν δὲ π. τ. Ναβυχοδονοσόρου *Joſ.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[k] Κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν,] Κατ' Αἴγυπτον *Big.* & *Samb.*

[l] Καὶ συντάξας] Illud καὶ deſideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[m] Βαρυτάτης δυνάμεως] Ita ex *Syncello.* (& *Coccejo*) βαρύτητος in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.*

[n] Παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα.] Παρεγένετο *Big.* & *Samb.*

[o] Ἐπιγαλαβὼν δὲ] Καταλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[p] Τῶν Χαλδαίων,] Τῶν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδαίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.*

[q] Διατηρηθέντα τὴν βασιλείαν] Διατηρηθέν *Big.* & *Samb.*

[r] Ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς,] Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρου *Syncell.*

[s] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ἐπιγνόμενος, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβυχοδονόσορος ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βήλου *Syncell.*

[t] Ἀποδεῖξαι·] Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδεῖξαι poſt τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[u] Ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου] Ἀπὸ τοῦ λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2.

[x] Τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως,] Babylone opera à Nabuchodonozore extructa, nempe quæ Græci Semiramidi tribuunt. Vid. Scaliger Prolegom. de Emend. Temp. p. 37. & 38. SPANH.

[y] Καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀναπαινίσας,] Καὶ ἑτέραν χρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit; ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρισάμενος pro χρησάμενος, & ἀναπαινίσας pro ἀναγκάσας repoſuimus, levicula ſane mutatione. καὶ ἀχαρισάμενος καὶ ἀναπαινίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καὶ χρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκαχρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκαθαχίσαμενος appoſuit *Editor.* καὶ ἕτερα χαρισάμενος καὶ ἀναπλάσας legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus ἀνεκδότοις* legit καὶ ἑτέραν προσχαρισάμενος καὶ ἀναχώσας: ac ſi *Beroſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. HUDS. *Grotius* quoque legit ἀναπαινίσας in libro de Veritate Religionis Chriſtianæ. COCC.

[z] Ἀναστρέφοντας] Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Aliiſque.* ἀναστρέψας *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψας *Gall.* 1.

[a] Περιεβάλετο] Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall.* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c.

[b] Τῆς ἔξω.] Illud τῆς ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[c] Τοῦτο δὲ τὸ ὀπτῆς πλίνθου.] Τοῦτον *Samb.* & *Vat.* τοῦτον δὲ τὸν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τὸν δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hic loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de latere cœlo: decenterque muniens* &c.

[d] Προσκατεσκεύασεν,] Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hic loci

"tiguam aliam exſtruxit : cujus de altitudine re-
"liquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervaca-
"neum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſu-
"perba, diebus tamen quindecim confecta erat &
"abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit * pi-
"las, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem;
"eaſque ita fabricavit, ut omne genus arboribus
"conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum,
"ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ
"locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quo-*
Megaſthenes laudatur. "*dammodo* referrent." Quin & Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Li-
Et Diocles. byæ partem & † Iberiam. Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus
Et Philoſtratus. quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

XII. 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori,
Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit. Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excìdi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo
4 Regum, c. 25. regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita
Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus.

"σιλείοις ἔπεσα βασίλεια ἐχόμενα [c] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν
"ἀνάσημα Ϛ τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν θαυμαστὸν ἴσως ἂν
"εἴη λέγειν. πλὴν [f] ὄντα γε [g] μεγάλα καὶ ὑπερφανῆ
"[h] συνετελέσθη ἡμέραις [i] δεκαπέντε. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις
"τούτοις ἀναλήμματα [k] λίθινα ἀνωκοδόμησε, τῷ ὄντι
"ὄρεσι [l] ὁμοιότατα τοῖς ὄρεσι, [m] καὶ καταφυτεύσας δέν-
"δρεσι παντοδαποῖς [n] ἐξεργάσατο. καὶ κατασκευάσας τὸ κα-
"λούμενον [o] κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τὴν γυναῖκα
"αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς [p] οἰκείας διαθέσεως, [q] ὡς πεθεμ-
"μένην ἐν τοῖς [r] κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ [s] Μεγασθένης
ὁ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονευθεὶς αὐτῶν, [t] δι' ἧς
ἀποφαίνει πεφαγὼς [v] τὸν τῶν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ
τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ηρακλέα. κα-
τατρέχασθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ [x] Λιβύης τὴν [y] πολλὴν, καὶ
Ιβηρίαν. καὶ Διοκλῆς ὁ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [z] Περσικῶν μνη-
μονευθεὶς τούτου βασιλέως· καὶ [a] Φιλόστρατος ἐν τοῖς Ινδι-
κοῖς αὐτοῦ Ϛ Φοινικικοῖς ἱστορίαις, ὅτι ἔτος ὁ βασιλεὺς
[b] ἐπολιόρκησε Τύρον [c] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον
τὸν καιρὸν [d] Ιθοβάλου τοῦ Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων
ἱστορούμενα περὶ τούτου βασιλέως, ταῦτα ἦν.

β'. Μετὰ δὲ τὸν [e] Ναβουχοδονοσόρου τελευτὴν [f] Ἀβι-
λαμαρώδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμ-
βάνει· ὃς λύσας [g] τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα [h] Ιεχωνίαν τῶν
δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [i] φίλοις εἶχε,
πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ τιμήσας αὐτὸν [k] ἔντιμον ὑπὲρ
τοὺς [l] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν
οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ιεχωνίᾳ, παραδόντι μετὰ γυναικῶν Ϛ
τέκνων Ϛ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν πα-
τρίδος, ὡς ἂν μὴ καταστραφείη ληφθείσα [m] τῇ πολιορκίᾳ,
καθὼς προεφράκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Ἀβιλαμαρώδαχος
[n] μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα τῆς βασιλείας, [o] Νιγλίσαρος ὁ
παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καταχὼν αὐ-
τὴν

κατεσκεύασεν ἐν τοῖς in *Editis Aliiſque.*

e Αὐτῶν·] Ἐκείνων, ὑπερφάνεια ἀνάσημα καὶ πολλῷ πολυτέλειαν. μακρὸν δ' ἴσως ἔστι ἐάν τις ἐξηγῆται) in *lib.* 1. c. *App.* ἐκείνων [ὑπὲρ] ὧν τὸ μὲν ἀνάσημα καὶ τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν μικρὸν ἴσως ἔστι ἐάν τις ἐξηγῆται) *Syncell.*

f Οντα γε] Πλὴν ὅσον τε τὰ μεγαλεῖα in *Editis Aliiſque.* πλὴν ὅσον τὰ μεγάλα *Samb. Big.* & *Gall.* 1. πλὼ ὄντα γε ὑπερῳκοδομῶ ὡς μεγάλα in *lib.* 1. c. *App.* πλὼ ὄντα ὑπερῳκοδομῆ μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

g Μεγάλα καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε.] Dum eſſent hæc magna & nimis eximia *Rufin.* SPANH.

h Συνετελέσθη ἡμέραις] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* συνετελέσθησαν in *Editis.*

* *Pilas*,] *Ambulacra* vertit *Grotius.* Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius*, l. 5.

i Δεκαπέντε] Πεντεκαίδεκα *Big.* & *Samb.*

k Λίθινα ἀνωκοδόμησε,] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνῳκοδ. in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

l Ομοιότατα τοῖς ὄρεσι,] Ita *MSS. lib.* 1. *c. App.* & *Syncell.* (ὁμοιότατα Cocc.) ὁμοιότητα in *Editis.*

m Καὶ καταδυτεύσας διάφορα] In *pleriſque MSS. lib.* 1. *c. App.* & *Syncello* deeſt καί.

n Εξεργάσατο.] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξεργάσατο καὶ κατασκεύασε. in *lib.* 1. c. *App.* ἐξεργάσατο. κατασκεύασας.

o Κρεμαστὸν παράδεισον·] Penſilis hortus in Babylone à Nebuchadn. exſtructus ad Medici ſimilitudinem vid. contr. Apionem lib. 1. §. 19. SPANH.

p Οἰκείας διαθέσεως,] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* ὀρείας *lib.* 1. c. *App.* ὀείας *Syncell.* & ὠραίας ex conjectura *Editoris.* Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum.*

q Ὡς τεθραμμένην] Illud ὡς deeſt in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

r Κατὰ Μηδίαν τόπους.] Κατὰ τὴν Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

s Μεγασθένης ὁ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426. HUDS. Megaſthenis Indica Contr. Apion. lib. 1. §. 20. SPANH.

t Δι' ἧς] Forte δι' ὧν. COCC.

v Τοῦτον τὸν βασιλέα] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron* p. 41.

† *Iberiam.*] Fabuloſa iſta videntur *L' Empereur.*

x Λιβύης τὴν πολλὴν,] *Gelen.* leg. τὴν Λιβύης τὴν πολλὴν. *Ruſinus* male: Libyen civitatem. Vid. Caſaub. ad Baron. p. 155. SPANH.

y Πολλὴν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λιβύης τὰ πλεῖστα καὶ Ιθηρίαν *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* lib. 9. c. 41. Λιβύης τὴν πόλιν in *Editis Aliiſque.* quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius.* Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis*, p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis*, p. 420.

z Περσικῶν μνημονευθεὶς] Juxta *Epiphanium* ἐν β'. τῶν Δευτερίων, *in ſecundo Coloniarum.* Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

a Φιλόστρατος] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

b Επολιόρκησε Τύρον] De hac Tyri obſidione infr. adv. Apion. lib. 1. §. 21. & Petav. de Doct. Temp. part. II. cap. LXIII. p. 147. & 148. SPANH.

c Ετη ιγ'.] Ετεσι τρισὶ καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus.*

d Ιθοβάλου] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Ναβουχοδονοσόρου] De Nabuchodonoſore & ejus Succeſſoribus vid. ex Beroſo cont. Appion. lib. 1. §. 20. & Petav. de Doct. Temp. P. II. p. 163. SPANH.

f Αβιλαμαρώδαχος] Ευιλμαραδάχου in *lib.* 1. c. *App.* Ευιλμαραδὰχ 4 *Regum*, c. 25. v. 27. Ευιλαὰδ Μαρδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Αβελμάθαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & infra Αβιλδαμάχου *Big.* & *Gall.* 1. Αβιλμαδάχου *Samb.* & *Gall.* 2. Ενίλμαλέαχος *Euſeb.* in *Præp. Evang.* l. 6. c. 40. HUDS. Abilamarodachus Nabuchadn. filius & ſucceſſor *Ruſin.* Amilmadapacus qui & Abimatodochus. SPANH.

g Τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

h Ιεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς,] *Al.* Ιεχονίαν. HUDS. Conf. ſupr. c. 8. §. 7. SPANH.

i Φίλοις εἶχε,] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

k Εντιμον] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς ἐν τ. β. βασιλέων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *fecitque eum in Babylonia inter reges haberi.* unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum *S. Literæ* (4 *Regum* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore, quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babylonia habebat.* Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι βασιλέων.

l Εν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων.] Εν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

m Τῇ πολιορκίᾳ,] Υπὸ τὴν πολιορκίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

n Μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα] Μετὰ ἔτη β'. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App.* & *Euſebium* in *Præp. Evang.* lib. 9. c. 40. Vide *Voſſii* Chron. S. p. 133.

o Νιγλίσαρος] Ιγλίσαρος in. *pleriſque MSS.* Νεργλίσαρος *Syncello.* Νηριγλισσάρος *Euſebio.* Νηριγλισσορόος in *lib.* 1. *c. App.* HUDS. Negliſar Abilam, filius *Ruſin.* Egreſſarius. SPANH.

p Επὶ

τῷ [p] ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφῃ τ βίον. μετ' αὐτὸν ἦ εἰς τ ὑὸν αὐτῷ [q] Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τ βασιλείας ἡ διαδοχὴ, καὶ μόνας ποιήσαντα [r] παρ' αὐτῷ τὰς πάντας ἐννέα, πλουτήσαντά τε αὐτῷ μεταβαίνῃ πρὸς [s] Βαλτάσαρον τ καλούμενον [t] Ναβοάνδηλον [v] παρὰ Βαβυλωνίοις. ὃν ἐπὶ τούτων [x] στρατεύσαι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ [y] πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι φαντάσιόν τι ἐν περίστῳ θέαμα συμβῆναι. κατακλιθέντων δειπνῶν [z] ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, [a] καὶ σκευῶν ὡς πολὺς ἄργυρος εἰς ἐστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μὴ τ παλλακίδων καὶ τ φίλων. δόξαν ἦ αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύσαι ἐκ τ ἰδίου ναοῦ τὰ τ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσορος [b] ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς ἦ τ αὐτοῦ ναὸν [c] κατέθετο. αὐτὸς ἦ ὑπὸ θράσους πεσὼν, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεθύων πίνων τε βλασφημῶν εἰς τ Θεὸν, ἐκ τ τοίχου ὁρᾷ χεῖρα προελθοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δὲ ὑπὸ τ ὄψεως, συγκαλεσε τοὺς μάγους τε τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς [d] βαρβάροις, τά τε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τ ἦ μάγων οὐδὲν [e] δύασκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τ ὑπὸ τῷ παραδόξῳ λύπης, καὶ πᾶσαν ἐκήρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα τε τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλωμένην ἀφάνειαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑπερχυσάμενον στρεπτὸν [f] περιαυχένιον χρύσεον, καὶ [g] πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τ ἰδίας ἀρχῆς. τούτων γινομένων τῷ κηρύγματος, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι σπουδαιότερον, καὶ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τ γραμμάτων, οὐδὲν ἐλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δὲ ἔτι τοῦτο θεασαμένη τ βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνειν ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις [h] ἐκ τ Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ [i] τοῦ Ναβυχοδονόσορος πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιήλου ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς [k] ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονόσορῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν πρὶν ὧν ἔχρῃζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. [l] μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυθέσθαι πρὸς τ γραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τ ἐκ δρόνων αὐτὸ κατακρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τ Δανιήλου ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πυθοίτο πρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς διάνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνῃ μηνύειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντα [m] πορφύραν [n] δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τ αὐχένα στρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τ αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τ σοφίας,

decedit. At poſt illum ad filium ejus Laboſordachum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque ei mentes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſublato tranſit ad Baltaſarum, qui † Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Perſarum rex & Medorum Darius: eique, dum obſeſſus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigioſa viſio oblata eſt. Diſcumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vaſorum argenteorum in regalis convivii uſum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuiſſet, jubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quibus Nabuchodonoſorus, ſpoliatis Hieroſolymis, uſus quidem non fuerat, ſed in dei ſui templo repoſuerat. Ille vero, poſtquam eò uſque audaciæ proceſſerat, ut dum potaret Deoque malediceret iiſdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio ſyllabas quaſdam depingentem. Cæterum viſione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & ſomnia interpretari poterant, ut ſcriptum illud ei declararent. Cum autem magi ſe nihil poſſe invenire aut intelligere dicerent, rex ſolicitus mœſtuſque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; ſe illi daturum promittere, qui ſcriptum legerit & quid id ſibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo geſtet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni ſui parte dominetur. Poſt hoc præconium, major etiam fit magorum concurſus, certatimque contenderunt ut quid ſcriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum eſſe quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonoſoro Hieroſolymis exciſis abductum nomine Danielum, virum ſingularis ſapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ ſummè difficilia ſolique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonoſoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus eſt, quæſitorum obſcura luce perfudit. Illum itaque ut accerſeret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *iſtis*, atque inſcitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triſte eſſe contigerit quod Deus fore ſignificavit.

Dein Laboſordachus.

Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dictus.

Manus viſa eſt ſcribere in pariete. Dan. c. 5.

3. His auditis, Baltaſarus Danielum evocat, præfatuſque ſe *multa* de eo ejuſque ſapientia fama accepiſſe, quod *ſcilicet* Dei ſpiritu afflatus ſit, & ſolus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut ſcripturam *iſtam* legeret & interpretando enucleret. quod ſi fecerit, conceſſurum eſſe ut purpura veſtiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in ſapientiæ honorem præ-

Accitus Danielus ut ſcriptum illud explicet. Dan. c. 5.

p Ἔτη τεσσαράκοντα,] Ἔτη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

q Λαβοσόρδαχον] Λαβοροδόαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Λαβοσοάρχοδος in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσάρακος *Syncell.* Χαβασσαοσάρχος *Euſebio.* HUDS. Laboſordachus, ita & *Rufin.* SPANH.

r Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῶ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

† *Naboandelus*] Vid. eundem *L'Empereur* in Danielem. p. 90.

s Βαλτάσαρον] Βαλτατάρη aut Βαλτασάρῃ in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5. HUDS. Baltaſſarus *Rufin.* Balthazar idem à Cyro Perſarum & Dario Medorum Regibus oppugnatus, quod impugnatur à Petav. Doct. Temp. P. II. p. 168. & cæt. atque antè à Scaligero, niſi Balthaſar idem qui Laboſordachus, quo occiſo Nabonichus regnavit. SPANH.

t Ναβοάνδηλον] Ναβόννηδον in *lib.* 1. c. *App.* §. 20. Ναβόννιδον *Euſeb.* & *Syncell.* HUDS. Naboandel, *Rufino* Naboar. SPANH.

v Παρὰ Βαβυλωνίοις.] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big.* & *Samb.*

x Στρατεύσαι Κῦρος] Hoc falſi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & poſt eum alii. Sed *Joſephum* criminationibus plus debere notavit *Iſ. Voſſius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Diſcours ſur l' Hiſt. Univerſelle par J. B. Boſſuet*, p. 40.

y Πολιορκουμένῳ αὐτῷ] Πολιορκουμένων δὲ *Big.* & *Samb.* forſan pro πολιορκουμένῳ δὲ.

z Ἐν οἴκῳ μεγάλῳ,] Οἶκος hic non eſt domus ſed pars domus ita dicta. vide Vitruvium. REL.

a Καὶ σκευῶν ὡς πολὺς] Καὶ ὡς ἐστιάσεις πεποιημένῳ βασιλικὰς in *pleriſque MSS.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* καὶ σκ. ὡς π. ἄργυρος, εἰς ἐστιάσεις πεποιημένων *Vat.*

b Ἐξ Ἱεροσολύμων,] Ἐκ τ Ἱερ. *Big.* & *Samb.*

c Κατέθετο.] Κατέθηκεν *Big.* & *Samb.*

d Βαρβάροις.] Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

e Εὐρίσκειν,] Δυναμένων poſt εὑρίσκειν addunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Περιαυχένιον χρύσεον,] Sic infra lib. XI. c. 3. §. 2. *Gen.* περιαυχένιον χρυσοῦν, ubi etiam mallem χρύσεον · vid. infr. lib. XI. c. 6. §. 10. SPANH.

g Πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς] Perpurea veſte uſi ſoli Chaldæorum Reges, item Perſarum; infr. lib. XI. c. 3. §. 2. & c. 6. §. 10. & mox infr. §. 3. SPANH.

h Ἐκ τ Ἰουδαίας αἰχμάλωτος,] Ἀπὸ τ *Samb.*

i Τοῦ Ναβυχοδονοσόρου πορθήσαντος] Articulus deëſt *Samb. Hen.* & *Busb.*

k Ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα] Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.*

l Μεταπεμψάμενον] Μεταπεμψάμενος in *pleriſque MSS.*

m Πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Conf. ſup. §. 2. SPANH.

n Δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Δώσειν ἐνδύσασθαι.

præmiumque, ut ex iis illuſtriſſimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid cauſæ fuerit quod iſta aſſequutus ſit. At Danielus obſecrabat ut dona quidem & *munera* ſibi haberet (nam ſapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non ſolere, ſed egentibus gratuito prodeſſe) *quæ vero ſcripta erant *ſe velle ei* indicare ex illis oſtendendo vitæ finem ei adeſſe, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob ſuas in Deum contumelias paſſus eſt, pietatem colere non didicerit, nihilque ſupra humanam naturam moliri: ſed cum & Nabuchodonoſorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & ſupplicationibus tantum miſericordiæ conſequutus, ut humanæ vitæ conſuetudini & regno reſtitueretur, proptereaque Deum, ut qui poteſtatem omnem habet, cuique res hominum curæ ſunt, uſque dum moreretur, celebrarit, ipſe horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vaſis ſibi cum pellicibus miniſtrari voluerit. Deum itaque iſta videntem illi iratum eſſe, & his literis prænunciare qualem ſit habiturus vitæ exitum. Quæ autem ſcripta erant ita ſe habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua ſignificare ἀριθμὸς, *numerus:* quaſi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi ſupereſſe. THEKEL. quod idem eſt ac ϛαθμὸς, *pondus.* itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorſum ferri innuit. PHARES. & hoc, ſi Græce interpreteris, eſt κλάσμα, *fragmentum.* tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Perſiſque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

Danielo magni honores habiti.

4. Cum autem dixiſſet Danielus, iſta regi ex literis in tectorio ſignificari, Baltaſarum quidem, ut veriſimile erat, ob calamitoſa adeo denunciata dolor invaſit & miſeria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ ſe daturum promiſerat dare recuſavit, ſed quicquid pollicitus eſt præſtitit: ſecum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à ſeipſo fatiſque eſſe, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni juſtique officio functum eſſe, qui ea vere interpretatus eſt, quamvis triſtia eſſent quæ forent eventura. Et quidem ille ita cenſebat, at non multo poſt ipſe captus eſt, ſimul & urbs: exercitu in eum educto à Cyro Perſarum rege. Baltaſarus enim eſt, quo regnante Babylonem captam eſſe contigit, cum regnum ipſe tenuiſſet annos ſeptendecim. Et quidem regis Nabuchodonoſori poſteros hujuſmodi exitum habuiſſe accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *ſuo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur ſexageſimus ſecundus, quando Babylonem cepit: qui Aſtyagis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem aſſumptum

Babylon capitur à Dario.

Danielus in Mediam deportatur.

ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἀπισημότατον γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ἣ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανιὴλος μὲν οὖν τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ [o] τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρὸς τὰ δεόμενα ὠφελεῖν· μηνύειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν [p] δι' αὐτῶν τῷ βίῳ. ὅπερ μηδὲ οἷς ὁ πρόγονος αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορος διὰ τὰς εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβουχοδονόσορος μεταστὰς εἰς δαίμονα θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθεὶς ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνούμενος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ πάλιν. ἐδήλου δὲ τὰ [q] γεγραμμένα τάδε. [r] MANH. τοῦτο δέ [s] ἑλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνοιτ' ἂν ἀριθμός· ὥσπερ δὲ ζωῆς [t] σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τὴν ἀρχὴν ἠρίθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ [v] προσευήνθ' ὅτι σοὶ βραχὺ χρόνον. [x] ΘΕΚΕΛ. [y] σημαίνει τοῦτο ϛαθμόν. φησὶν οὖν σου λέγει τὸ χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. [z] ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ τῇ Ἑλλάδι γλώττῃ. κλάσει σου τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

δ'. Δανιὴλος μὲν ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντος τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸ μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτῳ χαλεποῖς τοῖς [a] δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὲν γὰρ [b] προφήτης κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν ἀπέδωσεν, ἀλλὰ πάσας [c] παρέσχε· τὰ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσειν λογιζόμενος ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προφητεύσαντος εἶναι λογισάμενος, τὰ δὲ ὁμολογημένα [d] κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, κἂν ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα [e] συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ὕστερος ἔκρινε· μετ' ὀλίγον δὲ πολιὰ ἦν χρόνον, αὐτὸς μὲν ἐλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου δὲ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' οὗ τὴν ἄρξιν τῆς Βαβυλῶνος σωιέδη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτοῦ ἔτη ἑπταικαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβουχοδονόσορος καὶ βασιλέως [f] ἐγγόνων τὸ τέλος [g] τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείου δὲ, τοῦ καταλύσαντος τὴν [Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου καὶ συγγενοῦς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἶλεν, ὃς ἦν [h] Ἀστυάγους υἱὸς, ἕτερον δὲ τοῦτον τοῖς Ἕλλησιν ὀνομάζειν ὄνομα· ὃς δὴ, Δανιὴλον

o Τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι,] Τὸ deëſt *Big.* & *Samb.*

* *Quæ vero ſcripto erant* ſe velle ei *indicare,*] Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum, *ea vero quæ ſcripta videbantur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit, dicens hæc ejus vitæ ſignificare ſubverſionem.*

p Δι' αὐτῶν δὲ βίῳ.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτῇ *Busb.* & *Hen.*

q Γεγραμμένα] Quidam MSS. γράμματα.

r MANH.] Μάνη *Chald.* Græce ἀριθμός *Chald.* מנה *numerare.* מנין *numerus.* SPANH.

s Ἐλεγεν] Delendum COCC.

t Σου τοσοῦτον] Illud σου non agnoſcit *Samb.*

v Προσευήνθ' ὅτι σοὶ] Προσευήνθη ἔτι σοι *Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1.

x ΘΕΚΕΛ.] Θεκὲλ, *Chald.* תקל *appendere.* SPANH.

y Σημαίνει τοῦτο ϛαθμόν.] Σημαίνει τοῦτον τὸν ϛαθμὸν *Samb.* τοῦτο τὸν ϛαθμὸν *Big.* & *Gall.* 1. 2.

z ΦΑΡΕΣ.] Φαρὲς *Chald.* פרס *dividere.* SPANH.

a Διδηλωμένοις,] Ita cum *MSS.* δηλωμένοις in *Editis.*

b Προφήτης κακῶν] Προφήτῃ *Samb.* & *Vat.* dein γενομένῳ *Samb.* γενηθέντος *Big.*

c Παρέσχε·] Ita *Baſ. G. Vat. Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *ſed cuncta conceſſit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis eſſent; illum vero, qui hæc vere diſcreverit, virum bonum dicebat ſimul & juſtum* &c. παρέχειν. τῷ μὴ ἐπιλημμένῳ [πλημμελημένῳ *Gall.* 1.] τὴν βασιλείας καθαίρεσιν τὴν πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ὑπὲρ τῷ προφητεύσαντος εἶναι λογισάμενον, τὰ δὲ ἐπηγγελμένων ἁπλόως κεῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big.* & *Gall.* 1. Παρέχειν, ἐφ' οἷς μὴ δοθήσει) λογιζόμενον, ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ὑπὲρ τῷ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὁμολογημένα κεῖναι ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.*

d Κεῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Si κεῖναι legamus cum *MSS.* vertendum cenſeo, *promiſſa vero præſtare viri boni juſtique eſſe exiſtimans* &c. ut poſt ὁμολογημένα ſuppleatur ποιεῖν.

e Συμβαίνειν.] Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' ὀ π. *Samb.* & *Gall.* 1. συμβ. ὕστερος ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. καὶ ὕστερος ἔκρινε *Vat* συμβ. αὐτὸς καὶ ὕστερος ἔκρινε *Big.* Incertum an iſta in ſuo *codice* habuerit *Epiphan.*

f Ἐγγόνων τὸ τέλος] Ἐκγόνων *Big.* & *Samb.*

g Τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον.] Τοιοῦτο *Big.* & *Samb.*

h Ἀστυάγους] Ita (& non Ἀσυάγυ, prout in *Editis Aliiſque*) *Big. Samb. Vat.* necnon *Theodoretus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνοι ὀλίγοι Δαρείου δὲ Μήδου βασιλεύσαντος, Κύρου δὲ διαδεξαμένου τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μεταβιβάσαντος. Ἰώσηππος δὲ ὁ ἱστορογράφος τὸν Δαρεῖον μὲν υἱὸν εἶναι Ἀστυάγους φησὶ, Κύρου δὲ θεῖον ὄντος μητρὸς, τὸν δὲ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέως ἑτέρως αὐτῷ τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κτησία μὲν οὖν οὐκ ἀποφαίνεται. λέγει δὲ ὅτι κατὰ ταῦτα καταστρεψάμενος τὴν Βαβυλῶνα Δαρεῖός τε καὶ Κῦρος ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς σκεψάσθην τὴν πόλιν,

καὶ

νιῆλον [i] τ̃ προφήτ̃ λαβὼν, ἤγαγε εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, κ̀ πάσης αὐτῷ τιμῆς [k] μεταδὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τ̃ τριῶν γὰρ σατραπῶν ἓν, ὃς ὄντι τ̃ [l] ἐξήκοντα κ̀ τριακοσίων σατραπ̃ κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιῆλος τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, κ̀ λαμπρᾷ παρὰ πᾶσι τῷ Δαρείῳ, κ̀ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [m] πεπισευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητουμένων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὰς διαβολῆς κ̀ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ δοκιμοῦσι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ κ̀ χρημάτων ἐπάνω κ̀ πάντος λήμματος περιορῶν, [n] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κ̀ ὑπὲρ ὧν δοθείη [o] καλῶς, τι προσλαβεῖν, οὐδὲ ὑπεναντιοῦτο τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὑρεῖν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [p] ὦ, καταπόντες αὐτοῦ πρὸς τ̃ βασιλέα, [q] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ κ̀ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσοντες. ὁρῶντες οὖν [r] τ̃ Δανιῆλον, τρὶς τ̃ ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. κ̀ πρὸς τ̃ Δαρεῖον ἐλθόντες [s] ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ κ̀ ἡγεμόσι δόξειεν ὅπως τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν κ̀ δεχόμενος εἴη· τὸν μέντοι γε αὐτῶν παραβάντα τοῦτο τὸ γνώμισμα, εἰς τ̃ τ̃ λεόντων ἔκβλητον ῥῖψαι λάκκον ἀπολούμενον.

ς'. Ὁ δ' βασιλεὺς, ὑ σωιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ὑδὲ ὅτι τ̃ Δανιῆλον τοῦτο [t] κατασκευασαμένους [v] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· κ̀ κυρώσαν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προτίθησι προγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθ τὸ δόξαν τοῖς σατράπαις. κ̀ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, Φυλαττόμενοι [x] μὴ παραβῶσι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δ' Φροντὶς ὐδεπισοῦν τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱκέτευεν ἡυχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δ' σατράπαι, τ̃ ἀφορμῆς αὐτοῖς ἦν ἐπιτιθάζον λαβεῖν ὅτι τ̃ Δανιῆλον παρὰ φύσιν, ὅθεν ἦκον πρὸς τ̃ βασιλέα, κ̀ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντα μόνα δ Δανιὴλ τὰ προστεταγμένα, [y] μηδενὸς τ̃ ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· κ̀ τοῦτ' ὐ [z] δι' ὐσέβειαν, ἀλλὰ παρὰ φυλακὴν κ̀ παρατήρησιν ὑπὸ δ φθόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἧς [a] προσεδόκων ὑνοίας τοῦ ποιεῖν τ̃ Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς κ̀ καταφρονήσοιτο τ̃ ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [b] ἑτοίμως νέμων, κ̀ αὐτὸ τοῦτο βα-

in Mediam duxit ad regiam ſuam, ſummoque honore auctum ſecum habebat. nam fuit unus ex tribus ſatrapis quos trecentis ſexaginta ſatrapiis præpoſuit. totidem enim fecit Darius.

ς. Cum itaque Danielus in tanto eſſet honore, & egregio erga ſe Darii ſtudio uteretur, eique ſoli, tanquam Dei ſpiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim ſolet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam ſemetipſos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accuſandi occaſionem quærentibus, cauſas omnes præcidebat. nam cum ſuper pecuniam eſſet omniumque munerum contemptor, ſummæ ſibi turpitudini eſſe ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeſte daretur, nullam omnino obtrectatoribus ſuis, quam arriperent, reprehenſionis anſam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipſius apud regem delati exiſtimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo ſupplicare, eis in mentem venit ſe illum perdendi occaſionem inveniſſe. Cumque Darium adiiſſent, ei nunciabant, ſatrapis ejus præfectiſque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipſum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipſorum decretum fecerit, ſtatuerunt ut in leonum ſpecum perituros conjiceretur.

Satrapæ ei invident. Dan. c. 6.

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo inſidias iſtiuſmodi commento paratas eſſe ſuſpicatus, ait ſibi placere hanc illorum ſententiam; pollicituſque ſe ſancitum ire id quod illis fieri viſum eſt, edictum propoſuit in publicum quo populo innoteſcerent quæ ſatrapæ decreverint. Atque alii quidem omnes quieſcebant, ſibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: ſed more ſuo ſitus omnium in conſpectu Deum orabat. Tum ſatrapæ, occaſione ſibi oblata quam adverſus Danielum captare *modis omnibus* ſtudebant, è veſtigio regem conveniebant, & accuſationem inſtituebant, quod Danielus contra quam imperaſſent ſolus fecerit, cum nemo alius auſus eſſet diis ſupplicare; idque non pietate eò adducti, ſed quod ex invidia obſervarint illum & animadverterint quid ageret. Suſpicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exſpectabant benevolentiam mandati ſui contemptori veniam daret, quod ipſum ſuam in Danie-

Conſpirant in Danielum. Dan. c. 6.

---

i Τὸν προφήτ̃] Agnoſcit Danielem fuiſſe Prophetam, quod alii Judæi negant. REL.

k Μεταδὺς,] Μεταδιδὺς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

l Ἐξήκοντα κ̀ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε.] *Joſephi ἁμάρτημα μνημονικὸν*, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6 v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videſis *J. Clericum* ad *Eſtheræ* c. 1. p. 698.

m Πεπισευμέν,] Ἐν αὐτῷ παραλαμβανόμ addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.*

n Αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν,] Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big.* & *Samb.* αἴσχιστ αὐτῷ δοκεῖν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* αἰσχιστ αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Vetus: *cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere.* f. αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν κ̀ κἂν ὑπὲρ ὧν ποιῇ καλῶν, θεὸς τινός τι λαβεῖν. COCC.

o Καλῶς,] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, καλῶς θεὸς τὸ λαβεῖν.

p Ω, κατεπόντες αὐτ̃] Ita *Big.* & *Samb.* ὁ κατεπόντες in *reliquis.*

q Ζημιώσουσιν αὐτὸν] Eo modo *Big.* & *Samb.* ζημιώσουσιν in *Editis Aliiſque.*

r Τὸν Δανιῆλον,] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τ̃ λεόντων.

s Ἀπήγγειλαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* ἀπήγγειλον in *Editis*, forſan pro ἀπήγγειλαν.

t Κατασκευασαμένους] Κατεσκευασμένους *Big.* & *Samb.*

v Ἀρέσκεσθαι] Ita ex *MSS.* (& Coccejo) ἀρέσκ in *Editis.*

x Μὴ παραβῶσι] Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβῶσι *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Μηδενὸς τ̃ ἄλλων] Μηδενὸς γὰρ τ̃ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

z Δι' ὐσέβειαν,] Δι' ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad ſuum oraret Deum.*

a Προσεδόκων ὑνοίας] Ita *MSS.* (& Cocc.) προσεδόκων in *Editis.*

b Ἑτοίμως νέμειν,] Iterum ex *MSS.* ἑτοίμ in *Editis.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, ſed poſtulabant ut juxta latam legem in leonum ſpecum conjiceretur. At Darius ſpei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus eſt eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in ſpeluncam conjectus eſſet, *rex*, ſignato lapide qui pro oſtio erat in ore ſpecûs, diſceſſit; totamque eam noctem ſine cibo & ſomno exegit, de Danielo majorem in modum ſolicitus. Mane autem diluculo ſurrexit, & ad ſpecum ſe contulit: cumque ſigillum illæſum inveniſſet, quo lapidem obſignatum reliquerat, illo *protinus* reſerato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc ſalvus eſſet. Qui cum regem audiviſſet, dixiſſetque, ſe nequaquam læſum eſſe, *rex* eum ex ferarum ſpecu juſſit extrahi. Inimici vero *ejus*, cum vidiſſent nihil mali Danielo accidiſſe, Deo quidem ejuſque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero ſagina impletos neque Danielum attigiſſe neque ad eum acceſſiſſe exiſtimantes, id ita factum eſſe regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *ſumme* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illiſque jam ſaturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob ſaturitatem ad eos non acceſſuri eſſent. Tum manifeſtum erat Dario, poſtquam feris objecti eſſent ſatrapæ, Danielum miraculo ſervatum eſſe. Nam leones nemini illorum pepercerunt, ſed eos omnes dilacerarunt, quaſi valde eſurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit & *exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad ſatietatem uſque fuerant impleti, ſed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipſa, Deo ita volente, etiam beſtiis palam fiat ad pœnam exſequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruiſſet, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo ſervatus. Dan. c. 6.

Danieli accuſatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo inſidias ſtruxerant, Darius rex *nuncios* dimiſit per univerſam regionem, qui juberent Deum iſtum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipſum ſolum verum eſſe *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum ſummo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus inſignis adeo eſſet claruſque, *præcipue* quòd Deo charus exiſtimaretur,* turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantiſſimum & arte mirabili conſtructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: ſpectantibus vero apparet recentis eſſe ſtructuræ, atque illa ipſa die condita qua quiſque illam aſpexerit. tanta quippe illi eſt novitatis ſpecies & formæ vigor integer, cui nihil deceſſit tam longo temporis decurſu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque ſeneſcunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marceſcat. Moris autem adhuc eſt ut in turri

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

σκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [c] ἐ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥᾳθυμίαν ἢ αὐτὸν ἠξίουν τ νόμον εἰς τ λάκκον τ λεόντων. ἐλπίσας ἢ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, κ ὀδὲν μὴ παθὴ δεινὸν ὑπὸ τ θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀθύμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τ λάκκον, [e] σφραγίσας τ ὀπὴ ἧ σημεῖα κείμενον ἐπὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄστος τ νυκτὸς καὶ ἄϋπνος διῆγε, ἀγωνιῶν περὶ τ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν ἢ ἀναστὰς ὀπὶ τ λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένῳ τῷ σφραγῖδα εὗρεν, ἢ σημηνάμενος τ λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τ Δανιήλον, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. ἧ δ' [g] ἐπακούσας τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τ θηρίων. οἱ ἢ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιήλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, Δι' μὲν τὸ θεῖον καὶ τῷ τότε πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους ἢ τοὺς λέοντας προφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τότ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ ἢ μισήσας αὐτοὺς ἐ πονηρίας, ἐβεβλήθηναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κρεοφαγήσαντες δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τ Δανιήλου προστάξει εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ Δι' χάρον [k] αὐτοῖς ὁ [l] προσάξειεν οἱ λέοντες μάρτυρες ἢ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν συναρπασθέντων ὑπὸ τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τ Δανιήλον. ὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραξαν, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ῥᾴθυσε δ' αὐτοὺς ὁ τὸ [m] πνεῦμα οἷμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφῶνων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δῆλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γίνοιτο, τῷ Θεῷ προαιρουμένῳ.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τ ὑπὸ βουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τ τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλην ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τ Θεὸν, ὃν Δανιήλος [q] προσκυνῶ, κ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, κ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔχαιρε ἢ ἐ τὸν Δανιήλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν ἢ ἔτως ὑπίσημος ἐ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης ἦ θεοφιλὴς εἶναι Δανιήλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικῆς [s] βάριν, [t] ὑπερπίσχιόν τι κατασκεύασμα κ θαυμασίως πεποιημένον, ἢ μέχρι δεῦρο μένει ἐ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προφάτως [u] καπικοδομῆσθαι, κ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτῶν ἡμέρας ἰσχυρᾶ γεγονέναι. ἔτως νεαρὸν αὐτῆς ἐ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, κ μηδαμῆ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ ἐ τὰ κατασκευάσματα ταῦτα ὑπὸ ἀνθρώπων, κ παλαιοῦται, καὶ τῷ ἰσχνὰ λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, κ τῷ ὑπερπίπτειν μαραινόμενα. ἐνῆσαι δ' [x] ἐν τῇ βάρει τὸν τι Μήδων βασιλέως,

[c] Οὐ μετεβάλλοντο] Οὔτε μετεβάλοντο *Big.* & *Samb.*

[d] Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*

[e] Σφραγίσας τ ὑπὶ ἧ σημεῖα] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. VI. v. 17. SPANH.

[f] Καὶ πυνθανόμενος] Illud κ ex *Big.* & *Samb.*

[g] Ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auſcultantibus, & reſponſa reddentibus iis qui adveniunt, Act. XII. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.

[h] Ἀνελκυσθῆναι ἧ λάκκου] Ἀνελκυσθῆναι ὐκ ἧ λάκκου ἧ τ θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[i] Ἅψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.*

[k] Αὐτοῖς] Lege αὐτοὺς. COCC.

[l] Προσάξειεν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſi ad eos minime accederent.* προσήξειεν *Samb.* προσίξειεν *Vat.* προσθίξειεν in *Editis.* quod ſane αὐτῶν pro αὐτοῖς poſtularet. HUDS. Verſio *Epiphanii* προσήξειεν exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda eſt lectio *Vat.* προσίξειεν, *illis animum adverterent:* neque quidem contemnenda prior lectio προσέξειεν, ſi pro αὐτοῖς legatur αὐτούς. certe προσάξειεν rejicienda. IBBETS.

[m] Πνεῦμα οἷμαι,] Πονεῖν *Baſ.*

[n] Ἐμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπλησμένους in *Editis Aliiſque.* πεπλησμένους *Samb.*

[o] Δῆλη γὰ] Ita in omnibus *MSS.* δὴ γὰ in *Editis.*

[p] Ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἐν αὐτῇ πρὸς τιμωρίαν ἢ γίνοιτο ἧ. ſed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*

[q] Προσκυνῶ,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein κράτος ἔχοντα in *Big.* & *Samb.*

* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte I. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.

[r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρει,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοις *Herodot.* Thal. p. 189. SPANH.

[s] Βάριν,] Βάρις *Rufino* Mauſolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æſchyl. Perſ.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Heſychius.* Βάρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ σοφὸς, ἢ πύργος, quod poſtremum arripuit in verſione Gelenius. vid. infr. lib. XI. c. 4. §. 6. Vid. Eſdr. VI. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρι h. e. Arce munitiſſima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. ſequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. XI. §. 4. Alia Βάρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.

[t] Ὑπερπίσχιόν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπερπίσθιον in *reliquis.*

[u] Καπικοδομῆσθαι,] Sic *Samb.* in *cæteris* καταπικοδομῆσθαι.

[x] Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Busb.*

y Περ-

σιλεῖς, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι δεῦρο· [z] καὶ ὁ παύτῳ πεπιστευμένος Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ παινέσεως τοῦτον ὃν μάλιστα [b] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ συμβαδόξως ὡς ἐνί τινι τῶν μειζόνων εὐτυχήσαι προφητῶν, καὶ μετὰ τὴν τῆς ζωῆς χρόνον [c] τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ πλουτήσας μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγεγραμμένος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα συμβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [d] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων τοῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανιὴλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ὑπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὐνοιαν ὑπάρχειν παρὰ πάντων, ὑπὸ δὲ τῆς τελευτῆς αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θεότητος παρὰ τοῖς [e] ὄχλοις ὑποφέρεσθαι. [f] κατέλιπε δὲ γράψας, [g] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαράλλακτον ἐπίστασθαι δῆλον. [h] φησὶ γάρ, "[i] αὐτοῦ γινομένου ἐν [k] Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσῶν, "[l] ὡς [m] ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ ἑταίρων [n] αὐτοῦ, "σεισμοῦ [o] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου [p] κατα"λειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πεσοῦ "μὲν [s] ἐπὶ στόμα περαχθεὶς ἐπὶ ταῖς δύο χερσὶν, [t] τινὸς "δὲ ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ "[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μὴ πολλὰς "ἡμέρας. ἀναστάντι δὲ αὐτῷ δειχθῆναι [x] κριὸν [y] ἐσήμηνε "μέγαν, πολλὰ μὲν σκεφυκότα κέρατα, [z] τελευταῖον δὲ "αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν [a] εἰς "τὴν δύσιν, θεασάμενον δὲ [b] τράγον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος "φερόμενον, [d] συρραξάντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι "[e] πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὴν γῆν, ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia.. Ait enim, "cum fo- "te Susis esset in Persidos metropoli, quòd exive- "rit quidem cum sodalibus suis in planitiem, su- "bito vero terræ motu & concussione oborta so- "lus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse "quidem in faciem devolutus in manus ambas "conciderit, à quodam vero apprehensus, simul- "que ab eo surgere jussus, ac videre quæ post "multas ætates civibus essent eventura. Cum au- "tem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arie- "tem immani magnitudine, multa quidem cor- "nua enata habentem, postremum vero illorum "cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad "occasum, vidisseque hircum inde per aërem de- "latum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat, "eumque bis cornibus percussérat, humi prostra-

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

,,vit

[y] Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas repputlit. REL.

[z] Καὶ ὁ ταύτῳ πεπιστευμένος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deest.

[a] Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri exstruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

[b] Θαυμάσαιτό τις] Θαυμάσαι τις *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Τιμή τε καὶ δόξα] Τιμή τε καὶ δόξα ἡ τοῦ *Big.* & *Samb.*

[d] Διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀφ' τούτων in *reliquis.*

[e] Ὄχλοις ὑποφέρεσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliisque.*

[f] Κατέλιπε δὲ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil. 2. contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δὲ γράψας in textu *Hæscheliano.* in margine κατέλιπε δὲ γράφας ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à J. *Chrysost.* ὡς Ἰώσηπος B. p. 330. l. 41. ex T. VI. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

[g] Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἀληθὲς τὸ τῆς προφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Busb.* τὸ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ προφητείας in *Editis.*

[h] Φησὶ γάρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* Φασὶ in *reliquis.*

[i] Αὐτοῦ γινομένου] Αὐτὸν γινόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γενόμενον in *Editis Aliisque.* sed cum *Epiphanius* habeat. *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐτῷ γινομένῳ. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ὡν Σούσοις τῇ μητ.

[k] Σούσοις ὡν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος,] Sic Ælian. de Animal. lib. v. c. xxvi. p. 901. Σούσων τῶν Περσικῶν· & Pausan. lib. x. p. p. 669. *Gen.* in Singulari, lib. xi. c. 6. §. 2. & §. 6. ὡν τῇ Σούσῃ· §. 7. verò Σούσοις in Plurali. Item infr. lib. xi. c. 5. §. 6. SPANH.

[l] Ὡς ἐξέλθοι] Ita cum *Hæschelio* & *Savilio.* in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθον, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτὸν γινόμενον (v. 21. & 22.) postularet.

[m] Ἐξέλθοι] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. VI. p. 330. & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δὲ γράψας &c. ad verba τοῦ αὐτὸν δὲ τράγου &c. *Gen.* ἐξῆλθεν. Chr. ἐξέλθοι.

[n] Αὐτοῦ, σεισμοῦ] Τινῶν post αὐτοῦ habet *Chrysost.*

[o] Δὲ καὶ κλόνου] Illud δὲ ex *Chrysost.*

[p] Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *aliis MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταληφθείη. at καταλειφθέντος μόνου sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæschel.* & *Savil.* omisso καί. HUDS. Chr. κατελείφθη μόνος. SPANH.

[q] Τῶν φίλων·] Γρ. τῶν ἄλλων pro τῶν φίλων. SPANH.

[r] Πίσσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii.* Πισσὸν edidit *Hæschel.* πισσῶν *Fronto-Duc.*

[s] Ἐπὶ στόμα περαχθεὶς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem super ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* στόματ' ἀρράχθεὶς *Samb.* στόμα καταῤῥαχθὲς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ σηεισχθώσαν ἐπὶ ταῖς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] ταραχθεὶς, ἐπὶ ταῖς δύο χεῖρας, τινὸς [δ'] ἅπτομ. *Hæschel.* ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς ἅπτομ. *Savil.*

[t] Τινὸς δ' ἁψαμένου] Τινὸς ἁπτομένου. *Chrys.* SPANH.

[v] Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; voluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

[x] Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐσήμανε. *Chrys.* SPANH.

[y] Ἐσήμανε μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris. eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

[z] Τελευταῖον δ' αὐτῶν] Τὸ δὲ τελευταῖον *Chrysost.*

[a] Εἰς τὴν δύσιν,] Πρὸς τὴν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

[b] Τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

[c] Ἀπ' αὐτῆς δ' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

[d] Συῤῥάξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συῤῥάξαντα in *Editis Aliisque.*

[e] Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* Ἀράξαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* κοσηξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro κυρίξαντα. HUDS. *Gen.* ἀράξαντα δὶς· Chr. πλήξαντα δὶς. SPANH.

[f] Ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι.] Ἐπὶ τοῦ γῆς *Chrysost.*

[g] Τὴν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

h Ἰδοὺ

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, eóque fracto qua- "tuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique cere- "monias perturbatum ire, sacrificiaque inhibitu- "rum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Per- "sarum & Medorum significare dicebat, cornua "vero reges ibi rerum potituros, & cornu novis- "simum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hir- "cum autem indicare, ex Græcis quendam regna- "turum esse, qui bis cum Persa congressus victo- "riam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significa- "ri primum regem: quatuorque cornubus, illo ca- "dente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes re- "spexerunt, primi regis post mortem ejus succes- "sores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ ever- "tet, & templum diripiet, perque triennium sa- "cra fieri prohibebit." Et fane factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de arrete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸ τράγου [h] ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου μέ- "γιστον [i] ἀναφῦναι κέρας, ὃ [k] κλασθέντος [l] ἀναδῆσαι "σαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δὲ ἀναφυῆναι Ϲ ἄλλο μικρότερον [m] ἀνεργάσαι· ὃ "αὐξῆσαι, ἔλεγε αὐτῷ ὁ [n] θεὸς τὰ ὑπὸ δεικνὺς θεὸς, πολε- "μήσειν αὐτὸ τὸ ἔθνος, καὶ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν καὶ κρά- "τος, καὶ [p] συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, [q] καὶ τὰς θυσίας κωλύ- "σειν [r] γενέσθαι [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα "ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσοις ὁ Δα- νιὴλος ἔγραψε· κέρατα δὲ [v] αὐτῷ τὴν ὄψιν ἔχειν φαντάσμα- τος [x] ἐδήλωσε τὸ θεῖον ἔτως. "τὸ μὲν κέρας βασιλείας τὰς "Περσῶν Ϲ Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τὰς "βασιλεύσας μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸ "[z] ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [a] δὲ διοίσειν ἁπάντων πολὺ τῷ "κράτει. τὸ δὲ τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὶς "βασιλεύων ἔσται, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει "τῇ μάχῃ, [c] καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δη- "λοῖ δὲ [d] τοῦ δὲ μεγάλα κέρατα Ϲ ἐν τῷ μετώπῳ "δὲ τράγου τὸ πρῶτον βασιλέα· καὶ τὰ τέσσαρα [e] πρὸς τὰ [f] ἀ- "ναβλάσησιν σκηπτοῦσθαι σκεῖνα, καὶ τὰ πρὸς τὰ [g] πέρ- "ατα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποτροφὴν ἑκάστῳ, τοὺς "ἀδιαδόχους μὲν τοῦ γενέσθαι βασιλέως [h] ἐμφανί- "ζειν, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας, [i] ὅτι δὲ "παῖδας αὐτοῦ τούτους ὄντας ὅτι συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν "ἄρξειν τῶν οἰκουμένης. [k] γενέσθαι δὲ ἐκ τούτων πρὸ βασι- "λέα, τὸν σκοπολεμήσοντα [l] τό, τε ἔθνος Ϲ τοὺς νόμους αὐ- "τῶν, καὶ τὰ [m] κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ "συλήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύ- "σοντα ὑπὸπλεσθῆναι." καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη [o] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανιὴλος, καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γι- νησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δὲ [r] τρόπον Δανιὴλος καὶ [s] περὶ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημω- θήσε. [v] ταῦτα πάντα σκεῖνος, [x] Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλιπεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τοῦ [a] τοῦ Θεοῦ τιμῇ [b] τὸν Δανιήλου· καὶ τοὺς [c] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων δὲ-

h Ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου] Ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τ. solus *Chrysost.*

i Ἀναφῦναι κέρας,] Ἀναφύσαι Ϲ *Chrysost.* HUDS. Ἀναφύσαι Ϲ κέρας. *Chrys.* SPANH.

k Κλασθέντος] *Chrys.* Κλασθέντος ἄλλα ἀναδῆναι. SPANH.

l Ἀναδλασῆσαι τέσσαρα,] Ἀλλὰ ἀναδῆναι. *Chr.*

m Ἀνέργασεν·] Ἀνέργασεν αὐξῆσαι. ἔλεγε τῷ αὐτῷ *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

n Ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς,] Ita *MSS.* & *Chrys.* τοσαῦτα Ϲ in *Editis.*

o Τὴν πόλιν αἱρήσειν] Sic *Epiphan.* καὶ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel καὶ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν *Chrysost.*

p Συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν,] Ita in *Editis Aliisque.* quomodo & in *Chrysost. Savilii.* συγχεῖν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Busb.* συχεῖν τὸν ναὸν *Hæschel.* συλήσειν τὸν ν. *Fronto-Duc.*

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσαι γενέσθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα γε. ἑβδομήκοντα Ϲ. *Chrys.* SPANH.

r Γενέσθαι] Vocem γενέσθαι restitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chrysost.* apud quem in *Edit. Hæschel* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. γενέσθαι ἐφ' ἡμ.

s Ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα ἕξ.] Ita *Big.* & *Samb.* αφνς'. in *Editis.* in *Epiphanii* libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex.* vel MLXVI. vel MCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα vel ἑβδομήκοντα Ϲ in *Chrysostomo.* HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. *Rufin.* MCCLXVI. SPANH.

t Σούσοις] Id est apud Susa. Ita ἐν usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit γενόμενον ἐν Σούσοις ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τὴν ὄψιν Ϲ φαντάσματος] Ita & *MSS.* & *Chrysost.* αὐτῶν in *Editis.*

x Ἐδήλωσε τὸ Θεῖον] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chrysost.* Ἐδείκνυτο καὶ Θεοῦ, ὃς τὸ μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæschelius.*

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφασκε abest in Chrys. SPANH.

z Ἔσχατον βασιλέα,] Ἔσχατ. βασιλ. τὸ μέλλοντα τούτων διοίσειν. *Chrys.* SPANH.

a Διὶ διοίσειν ἁπάντων] Ita cum *Chrysostomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον δὲ δ. & in *Editis Chrysostomi*, τὸ μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῖ,] Δηλοῖ ὡς ἐξ Ἑλλ. τε ὁ βασιλ. *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῖ ὡς ἐξ Ἑλλ. τις βασιλ. *Savil.*

c Καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρεθέσεται in *Chrysostomi* libris. & *omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud *Epiphan.*

d Ὑπὸ δὲ μεγάλα κέρατος] Διὰ δὲ πρώτου μεγάλου κέρατος *Chrys.*

e Τέσσαρα] Τεσσάρων βασιλέων ἀναδλ. *Big.* & *Samb.*

f Ἀναβλάσησιν] Ἀναβλάστησιν. ἐκπεσόντος Ϲ ἐκείνου *Hæschel.* & & *Fronto-Duc.*

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα ἀποτροφὴν ἑκάστῳ τῶν ἀδιαδόχων *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα ἀποτροφὴν ἑκάστῳ, τοὺς ἀδιαδόχους *Savil.*

h Ἐμφανίζειν] Ἐκφανίζεσθαι *Chrysost.*

i Ὅτι δὲ παῖδας αὐτοῦ] Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui ὃ omittit. ὅτι παῖδας ὄντας αὐτοῦ [αὐτῷ *MSS.*] ὅτι συγγενεῖς *Chrysost.*

k Γενέσθαι δὲ ἐκ τούτων] Ἐσεσθαι ὃ ἐκ τούτ. pro γενέσθαι· *Chrys.* SPANH.

l Τό, τε ἔθνος] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in reliquis.

m Κατ' αὐτοὺς] Ita *Chrysost.* in *Flavii* libris καὶ τούτους.

n Ἐπ' ἔτη τρία] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνει παθεῖν] Ita *MSS.* & *Chrysost.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliisque.*

p Εἶδεν ὁ Δανιὴλος,] Sic & *Epiphan.* εἶπε *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

q Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον Δανιὴλος] Τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Gen. *Gelen.* hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione *Rufini*, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν δὲ πτ. Eadem referuntur è Josepho Chrysost. M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον &c. SPANH.

r Τρόπον Δανιὴλος] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliisque.*

s Περὶ τῶν Ῥωμαίων] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* περὶ τῶν Ῥωμ. in *Editis Aliisque.*

t Ἐρημωθήσε.] Ἐρημωθήσεσθαι τὰ Ἱεροσόλυμα *Samb.* à manu secunda.

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ,] Θεοῦ διδάξαντος *Vat.*

y Κατέλειψεν·] Καταλιπεῖν *Chrysost.* SPANH.

z Συμβαίνοντα σκοποῦντας] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*

a Τοῦ Θεοῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex *MSS.*

b Τὸν Δανιήλου·] Τὸν Δανιὴλ *Chrysost.* SPANH.

c Ἐπικουρείους] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis.* Ἐπικυρείους.

d Τὸν

δεήσωμεν πεπλανημένους, οἱ τὸ τε θεῖον σκεδάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τὰ πραγμάτων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μακαρίας καὶ ἀφθάρτου θεὸς ἀμοιρὸν τῶν ὅλων ἀσπάς [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φρονήσεως τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὡς εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτῳ δεῖ τὸν τρόπον, καθάπερ ἐπὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [g] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα φερόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] συμβαίεις ἂν ἀπὸ τῆς ἀφρονοήτου φορᾶς ἀπολωλέναι καὶ διεφθάρθαι. [i] τοῖς γὰρ προφῃμένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκεῖ μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης ἁμαρτάνειν, οἱ τῷ θεῷ μηδεμίαν εἶναι φροντίδα τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι γένους. ἐγὼ [l] γὰρ ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ τινι τὸν κόσμον διοικεῖσθαι, πάντα [n] εἰωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, οὕτως ἐγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βούλησεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἐπιγνωμοσύνην.

Τέλος τῆς βιβλίου δεκάτης.

reos *magno* in errore verſari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non exiſtimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad univerſitatis rerum perennitatem) regi & adminiſtrari *volunt*, ſed ſine rectore & curatore mundum ſuopte impetu ferri aſſeverant. qui ſi ita ut illi autumant præſide careret, quemadmodum naves ſine gubernatoribus videmus procellis & *fluctibus* obrui, curruſque aurigis deſtitutos percelli, temerario *ſane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque iſta prædicta fuerint à Daniele, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus reſpondiſſe conſpiceremus, ſi omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de iſtis ſcripſi: ſin vero cuiquam libuerit aliter de iiſdem ſentire, illi per me licebit diverſam opinionem ſequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*

e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνᾶσθαι in *reliquis.*

f Οὗ εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτῳ δεῖ] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.*

g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.*

h Συμβαίεις ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb. συμπεσοῦσις ἀπ. Gall.* 1. *συμπεσοῦσα ἀπ.* in *Editis Aliisque.*

i Τοῖς γὰρ προφῃμένοις] Τοῖς δὲ *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud ς ex *MSS.*

l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deëſt *Big.* & *Samb.*

m Εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν *συνέβαινεν εἰ αὐτ.* in *Editis Aliisque.*

n Εἰωρῶμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*

o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.*

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipsos in templo ædificando interpellarunt.*

3. *Quomodo, post Cyri mortem, Cambyses ejus filius, suscepto imperio, Judæis prorsus interdixit templi instauratione.*

4. *Quod Darius Hystaspis filius, Persarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

5. *Quomodo post illum Xerxes ejus filius summa Judæos benevolentia prosequutus est.*

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum discrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, postquam Judæam subegerat.*

α'. Ως Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὺς Ιυδαίυς ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τ̀ ναὸν, δὺς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Οπι διεκώλυσαν [c]αὐτὺς οἱ τ̃ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκευάσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ως, Κύρυ τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτ̃, ἀφελόμενος τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ιυδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Οπι Δαρεῖος ὁ [e]Υσπάσυ, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τ̃ Ιυδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτ̃ Ξέρξης οἰκείως ἐσχε τὺς Ιυδαίυς διετέλη.

ς'. Οπι, βασιλεύοντος [h]Αρταξέρξυ, μικρὸ τ̃ Ιυδαίων παν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Αμάνυ δόλον.

ζ'. Ως [i]Βαγώας, ὁ Αρταξέρξυ τ̃ νεωτέρυ στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τὺς Ιυδαίυς ἐξύβρισεν.

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτὺς, κρατήσας τ̃ς Ιυδαίας.

a Ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ.
b Ἐπίτρεψεν αὐτοῖς] Ἔπεμψεν αὐτὺς in *Caji Codd.*
c Αὐτὺς οἱ] Ιυδαίυς *C.*
d Ὠικοδομῆσαι] Κτίσαι *Hen.*
e Υσπάσυ,] Υσπασίως *Hen. Vat. & Gall.* Υσπάσιος *C.*
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τ̀ ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat. & C.*
g Παῖς αὐτ̃ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς *Vat. & C.*
h Αρταξέρξυ,] Αρταξέρξου, Ιυδαίων παν τὸ ἔθνος *C.*
i Βαγώας,] Ita hîc loci in libris *omnibus*, alibi tamen in *aliquibus* Βαγώσης, quod minus rectum esse existimat *Scholastes*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] συγ'. μησὶν ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] Ω ἢ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δὴ λῶ [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μετανάστην τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] σωέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν παλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μὴ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ παύσειν ἐσομένην τὴν δουλείαν ὕστερον ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστήσει γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσαι, καὶ τὰς ἀρχαίας ἀπολαύσαι εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. προορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐπέτρεψεν αὐτὸν γράψαι καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέ-"γιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦ-"τον εἶναι ὃν τὸ τοῦ Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ "τοὔνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν "αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τοῦ αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ὅτος γὰρ ἐν ἀπορρήτῳ εἶπε ταῦτα λέγειν τοῦ Θεὸν, ὅτι "βούλομαι [m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ με-"γάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν "[n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἐμοῦ θεμένου τὴν κατασκαφὴν τοῦ ναοῦ, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hieroso-"lymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. 1 Esdr. c. 1. v. 1. & 3 Esdr. c. 2. v. 1. Jer. c. 25. v. 12. & c. 29. v. 10.

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constitui, populum "meum in propriam terram remittere, templum-"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esaiæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido incessit templi ædificandi.

a Συγ'. μησὶν ι'.] Ita *MSS. Voss* & *Epiphan.* συγ'. μῆνας ϛ'. *Gall.* 2. & *Codex Cuji.* συγ'. μῆνας ι'. *Bas.* Videsis *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 135.

b Τῷ ἢ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ ἢ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλεως Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII.

c Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Joachimi anno ostendit *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 133.

d Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus *Rupin.* omisit *Gelen.* οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. § 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀνεχώρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα· SPANH.

e Σωέπεσεν,] Σωέπεσεν, παροξύνοντος ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς προ. *Basil.* & *Big.*

f Ἐκείνων τῶν παλαιπώρων,] Ἐκείνων *Hen.* συμφορὰν ἐκείνων παλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.*

g Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

h Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] *Al.* ἐγγόνοις.

i Ἀπέδειξε βασιλέα,] Ἀπέδειξε in *MSS.*

k Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ, terra Judæa. REL.

l Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας *C.*

m Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀπέδειξα βασ. *Hen.* & *Busb.* Κυρον πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀπέδειξας βασιλεα *C.*

n Ἰδίαν γῆν,] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.*

o Προεφήτευσεν] Προφῆτεν in *plerisque MSS.*

p Καλέσας τε] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας δὴ ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας ᾧ τοὺς legisse videtur *Epiphan.*

illuſtriſſimis apud Babylonem Judæis, dixit, "ſe illis poteſtatem facere in patriam ſuam eundi, urbemque Hieroſolyma & templum Dei iterum ſuſcitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipſumque ſcripturum eſſe ducibus & ſatrapis in vicinia iſtius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, inſuper & pecora in ſacrificia.

Cyrus Judæos Hieroſolyma remittit. 1 Eſdr. c. 1. & 3 Eſdr. c. 2.

3. Iſta Cyrus cum Iſraëlitis dixiſſet, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, ſimulque Levitæ & ſacerdotes, propere ſe Hieroſolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manſerunt, nolentes poſſeſſiones ſuas relinquere. Cumque eò perveniſſent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi ſtructuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rurſuſque alii magnam vim pecorum ſimul & equos: tumque & vota Deo ſolverunt, & conſuetas olim victimas mactarunt, quaſi jam urbs illis inſtaurata eſſet, & antiqua reviviſceret ſacrorum ſolennitas. Cyrus autem illis remiſit & vaſa Dei, quæ rex Nabuchodonoſorus, templo ſpoliato, Babylonem deportaverat: atque iſta perferenda tradidit Mithradati ſuo quæſtori, cum mandatis ut illa Abaſſaro daret, ea lege ut illa aſſervaret uſque dum templum ædificaretur, eoque abſoluto traderet ſacerdotibus populique principibus templo reſtituenda. Quin & epiſtolam miſit Cyrus ad Syriæ ſatrapas, in hanc ſententiam.

Judæi Hieroſolyma redeunt. 1 Eſdr. c. 1. & 2. & 3 Eſdr. c. 2.

Vaſa Hieroſolyma deportata. 1 Eſdr. c. 1.

Cyri litera de Hieroſolymis inſtaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permiſi, in patriam ſuam profectis, & civitatem ſuam inſtaurare, & templum Dei Hieroſolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Miſi autem eò etiam quæſtorem meum Mithradatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exſtruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem ſexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum ſaxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipſius provinciæ arboribus, ſimiliter & altare *erigant* in quo Deo ſacrificent. Sumptus vero in iſta *omnes* de meo ſuppeditari volo. Vaſa quoque, quæ rex Nabuchodonoſorus, à templo *olim* ſuſtulerat, tradidi in manus Mithradatis quæſtoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hieroſolyma, & in templum Dei reſtituant reponantque. Numerus autem illorum ita ſe habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argentea quingenta; ſitulæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille inſuper vaſa magna. Concedo etiam illis eoſdem honores, quibus & majores eorum uſi ſunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τῶ ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρῶν αὐτοῖς, ἔφη, βα-
"δίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀναστῆσαι τὴν πόλιν
"Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τῦ-
"τον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε γράψειν τοῖς γεωνεύσιν ἐκεί-
"νης τῆς χώρας [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων καὶ σατραπῶν, ἵνα συμ-
"βάλωνται [v] χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἀργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ
"ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κῦρος καταγγείλας τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο Φυλῶν ἄρχοντες σὺν Ἰούδα καὶ [x] τῷ Βενιαμίν-
τῳ, οἵ τε λοιποὶ καὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ
κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέ-
λοντες. καὶ πρασγινομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάν-
τες ἐβοήθουν καὶ συνεφέρον εἰς [z] τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, οἱ
μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος σὺν ἱπ-
ποις· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας
καὶ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐ-
τοῖς τὴν πόλεως, καὶ ἀναδιδούσης τὴν ἀρχαίας τὴν θρησκείαν
σωτηρίας. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ,
ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος εἰς τὴν Βα-
βυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [d] Μιθραδάτῃ
τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, προστάξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ,
ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πλειόνεσσι δὲ
αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν
[f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συ-
ρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝΗΙ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα
"τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθεῖν πατρίδα, τήν τε
"πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις
"τῷ Θεῷ, ὅπερ τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐφ' οὗ ἦν πρότερον. κατέπεμ-
"ψα δέ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβη-
"λον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωνται τοῦ ναοῦ,
"καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [i] ὕψος μὲν ἑξήκοντα πήχεις, τὸ
"δ' αὐτῶν καὶ τὸ εὖρος, λίθοις μὲν ξεστοῖς τρισὶ παραθέμενοι
"δόμοις καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον
"ἐφ' οὗ [k] θύσει τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τῶν
"ἐμαυτοῦ χρημάτων βούλομαι. καὶ τὰ σκεύη δὲ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ
"τοῦ ναοῦ Ναβυχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα κομί-
"σας δὲς [l] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ
"ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἀφαιρεθέντα βάλωνται εἰς Ἱεροσόλυμα,
"καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐ-
"τῶν ἐστι τοσοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀρ-
"γύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] θηρίκλεια χρύσεα [q] τεσσαράκοντα,
"τὰ, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, ἀρ-
"γύρεοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀρ-
"γύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργυ-
"ραῖ δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χι-
"λια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν ἐκ προγόνων εἰθισμέ-
"νων τιμῶν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι
"μυ-

q Ἀναστῆσαι] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναστῆσαί τε in *Editis.*

r Ἔσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconſtruere, ſe ſcilicet eos adjuvante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτός τε *Hen.* & *Busb.*

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.*

v Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίον *Chryſ.*

x Τῷ Βενιαμίν] τῷ abeſt *MSS.*

y Δὲ κατέμειναν] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.*

z Τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν,] Illud τὸν ex *MSS.*

a Ὥσπερ ἀνακαλουμένης] Ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀνα-
διδούσης *Hen.* & *Chryſ.* ὥσπερ ἀνακαλουμένης καὶ ἀναδ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis conſuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε *Gall.*

c Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος] Vox Βασιλεὺς deeſt quibuſdam *MSS.*

d Μιθραδάτῃ] Μιθρηδάτῃ *Big.* Μιθριδάτῃ *Vulg.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Eſdræ*, & *nummis antiquis*, ut oſtendit Ill. *Spanhemius.*

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβιασάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σασαβασσάρῳ ex *Eſdra* l. 1. aut Σαναβασσάρῳ ex *Eſdra*, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀποθησομένοις *Vat.* ἀποδοθησομένοις *Chryſ.*

g Σισίνῃ] Σισίννῃ καὶ Σαραβαζάννῃ *Hen.* Σισίννῃ καὶ Σαθραζαζάνῃ *Eſdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videſis & *Eſdram* in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.*

i Ὕψος μὲν ἑξήκοντα] Ita *Hen. Busb. Chryſ. Vat.* & *Epiphan.* ὕψος μὲν πήχυς ξ'. τὸ δ' αὐτὸν καὶ τὸ εὖρος in *Editis Aliiſque.*

k Θύσει τῷ Θεῷ.] Ita *MSS.* aut θύσει. in *Editis* θύσει.

l Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι,] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi reſtaurationem voluerint impedire agit J. Chryſoſt. T. VI. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρύσεοι] Multò plura vaſorum genera exprimit, quam in recenſione ſua, *Eſdras*, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita *Hen. C.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Baſ.*

o Πεντακόσιοι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Baſ.*

p Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαρακοντα,] Illa Θηρίκλεια χρύσεα τεσ-
σαρακοντα, ἀργύρεα πεντακόσια deſiderantur in *Epiphanii* libris. HUDS. LXX. κεφαλῆς χρυσοῦς *MS. Alex.* χεφαρῆ. Eſd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. *Vulg.* Scyphi. SPANH.

q Τεσσαράκοντα,] Πεντήκοντα *Gen.*

r Πεντακόσιοι,] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Baſ.* *Aliique.*

s Ἀρ-

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σε-
"μίδαλιν πυρῶν [s] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κε-
"λεύω ἢ τοίνυν τούτων χορηγίαν [t] ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας φό-
"ρων δοθῆναι Φόρων. ἐπίσχωσι δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατ' τὸν Μωϋ-
"σέως οἱ νόμους ἱερεῖς ἐν Ιεροσολύμοις· καὶ προσφέροντες εὐ-
"χέσθωσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ [v] σωτηρίας τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν γένους
"αὐτοῦ, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τοὺς δὲ
"παραβάντας τούτων καὶ ἀκυρώσαντας [y] ἀνασταυρωθῆναι
"βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ
ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐδήλου· τῶν δ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
συνελθόντων εἰς Ιεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ
δισχίλιοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas vi-
"ginti millia & quingentas. Jubeo autem ut ho-
"rum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis.
"atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hie-
"rosolymis juxta ritus Moysaïcos: & intra sacra
"Deum precabuntur pro salute Regis ejusque so-
"bolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At
"quicunque istis non paruerint, eaque irrita fece-
"rint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eo-
"rum redigi in fiscum regium". Et in hanc qui-
dem sententiam scripta erat epistola: eorum vero,
qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, my-
riades erant quatuor, duo millia, & quadringenti
sexaginta duo.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ιουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων καὶ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις τοῦ τὸν ἱερὸν κατασκευὴν, τοῦ Κύρου τελευτήσαντος οὐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

II.

Βαλλομένων δὲ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦ τὸν οἰκοδομὴν αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς [c] ἀγαγὼν Σαλμανασάρης [d] ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [e] ἐπιμελουμένους ἐμποδίζειν τοὺς Ιουδαίους, μέχρι τοῦ τὴν πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπεμπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ μέχρι τοὺς Ιουδαίους ἀμελεῖς καὶ ῥᾴθυμον τὴν οἰκοδομίας. Κύρῳ μὲν [g] μέχρι τοῦ ἄλλοις ἀσχολη-
θέντι πολέμοις ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [h] στρατευσαμένῳ ἐπὶ
[i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συμβῆναι τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμ-
βύσου δὲ τοῦ Κύρου παῖδος τοῦ βασιλείαν παραλαβόντος,
οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Αμμανίτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ
Σαμαρείᾳ γράφουσιν ὑπατολῇ [l] Καμβύσῃ δηλοῦντα τάδε.
"Δέσποτα, οἱ [m] παῖδές σου, [n] Ραθυμος ὁ πάντα τὰ πραττό-
"μενα γράφων, καὶ [o] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ
"οἱ τὴν βουλὴν τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κειτῆ. γινώ-
"σκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ιουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶ-
"να ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ
"[q] τὴν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι,
"καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη,
"καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοι τούτων γινομένων, ὅτι
"φόρους αὐτοὺς τελεῖν ὑπομενοῦσιν, ὅτε δὲ ὑπακούειν
"ἐθελήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ
"ἀρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργημέ-
"νων οὖν τοῦ τὸν ναὸν καὶ στενοχωρουμένων, καλῶς ἔ-

Hi dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Persi-de ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum po-pulum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe in-stauranda temploque exstruendo impedirent. At-que illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæo-rum res negligerent, & in ædificatione promoven-da segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bel-lis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum ad-versus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœ-nicum & Ammanitarum & Moabitarum & Sama-ritanorum ad eum literas scripserunt in hunc mo-dum. "Domine, servi tui, Rathymus commenta-"rienſis, & Semelius scriba, atquè concilii in "Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te o-"portet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *isthinc profectos* in regionem nostram ve-"nisse urbemque rebellem & improbam ædifica-"re, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia in-"staurare, & templum exstruere. Nunc scito, si "ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pende-"re sustinebunt, nec imperata facere volent, sed "& regibus resistent, & imperare potius quam "servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus "& in eo laboretur, nobis optimum visum est scri-"bere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi in-stauratio. 1 *Esdr. c.* 4. *&* 5 *Esdr. c.* 2.

Cyri mors: ei in re-gnum succe-dit Cambyses, ad quem mit-tuntur lite-ræ de impe-dienda Hie-rosolymo-rum instau-ratione. 1 *Esdr. c.* 4. *&* 5 *Esdr. c.* 2.

[s] Ἀρτάβας] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quigentas*) *artubas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π, ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρτάβα μέτρου Μηδικοῦ σίτου, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Ἀρτάβα μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις· LXX. Es. V. v. 10. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἓξ· in *Hebr.* חמר. SPANH.

[t] Ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας] Ἐκ τῶν Σαμαρείας ἴσως φόρων *Chrys.*

[v] Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τι in *reliquis.*

[x] Διαμείνῃ.] Διαμείνῃ *Vat.* & *Chrys.*

[y] Ἀνασταυρωθῆναι] Ἀνασταυρῶν, non *rursus* cruci affigere. REL.

[z] Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.] In *Editis* ξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τεσσαράκοντα ἑξήκοντα.

[a] Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

[b] Ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Vide de hoc molimine J. Chrysost. ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

[c] Ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Ἀγων *Chrys.*

[d] Ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

[e] Ἐπιμελουμένους] Ἐπιμελομένους *Vat.* & *Chrys.*

[f] Ἀπεμπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. λαθαίνω· ἀπεμπολάμενοι· SPANH.

[g] Μέχρι τοῦ ἄλλοις] Μέχρι τοῦ τοὺς ἄλλους *Hen.*

[h] Στρατευσαμένῳ] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.*

[i] Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασσαγέτας. Videsis *Strab.* lib. XI.

[k] Ἐκεῖ συμβῆναι] Ita ex *MSS.* ὃθὺς in *Editis.*

[l] Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Ἀρθασαθὰ· *Hebr.* ארתחשׁשתא SPANH.

[m] Παῖδές σου,] Δοῦλοι *Chrys.*

[n] Ραθυμος ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων] *Rufinus*: mirabimur omnia accidentia scribens. LXX. Ρεὴμ βαλτὰμ· *MS. Alex.* Βαλτεὶμ· *Hebr.* בעל טעם Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

[o] Σεμέλιος] Σαμεῖλι or Σιμέλι *Esdræ*, l. 3.

[p] Ὅτι Ιουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ιουδαῖοι in *Editis.*

[q] Τὴν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cocc. Vetus* rebellem ac malevolam) τὴν τε πόλιν ἀποστάτην πονηρὰν in *Editis.*

[r] Ἀγορὰς] Ἀγυιὰς legi vult *Schotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

[s] Καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐπισκευάζουσί τι sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Ἀγορὰ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

[t] Ἐθελήσουσιν.] Ἐθέλουσι *Vat.*

"ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum "urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc "vaſtata eſt. Nobis autem vitium eſt & hoc tibi "indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit "inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi dein-"ceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declarabant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cam-"byſes rex Rathymo commentarienſi, & Belſe-"mo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu in-"ſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & "inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus in-"feſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bel-"lorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum compe-"rimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœ-"le-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum uſi ſunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [v] πε-"ριιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σε βι-"βλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασι-"λέων ἐχθροὺς Ιουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ ἀεὶ "τὸτε καὶ νῦν ἠρημώθη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τόδε σοι δη-"λῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι ἡ πόλεως ὕτω συνοικι-"σθείσης, καὶ τὸν κύκλον τοῦ τείχους ἀπολαβούσης, ἀποκλεισ-"θήσεταί σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην.

Β'. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ [z] Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ραθύμῳ τῷ γραφοντι τὰ "προσταττόμενα, καὶ [a] Βελσεμῳ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [b] πεμφθέντα παρ' ὑ-"μῶν γράμματα, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγό-"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "αἰεὶ γεγονυῖα, καὶ στάσις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες παρ-"εσκευάκασιν· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυνατοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. "ἐγὼ τοίνυν προστέταχα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ιουδαίοις ἀνοι-"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [d] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας "αὐτῶν, ἢ χρώμενοι προς τοὺς βασιλεῖς ἀμπελέκαζι." τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ραθυμῳ καὶ Σε-μέλιος [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συνεπαγμένοι, σπουδαίως ἐπιπηδήσαντες ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ιεροσόλυ-μα, σὺν θορύβῳ ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδο-μεῖν τοὺς Ιουδαίους τὴν πόλιν ἢ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπ-ρεχθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασι-λείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἑνέα. Καμβύσης γὰρ ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος τὰ τότε τὴν Αἴγυ-πτον, [g] καὶ [h] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

IV. CAP. III.

Quomodo Dario poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Δαρείου, μετὰ πλούτου τοῦ Καμβύσου καὶ τῶν Μάγων ἀναι-ρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλη-μάτων λύσει ἀριστεύσας, τότε ἔτυχε παρὰ τοῦ βα-σιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

Sublatis Magis regnat Darius.

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, &

Μετὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μὲν τοῦ Καμβύσου φίλοι τὸν Περσῶν ἀρχὴν [i] ἐνιαυτῷ κατέχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Υστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. ἦν δὲ, ἰδιώτης ὢν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἐν ἐπ Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ιεροσολύμοις. ἔτυ-χε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ιεροσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ιου-δαίων ἡγεμὼν [l] ἀπεδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν οὐκ ἐλάττονος τιμῆς.

Β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑπεδέ-χετο λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς πολυτελείας τούς τε περὶ αὐ-τὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

---

v Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2.

x Ἐσκέψῃ τὰ τῶν πατέρων] In vero *Eſdra*, c. 4. v. 15. ἐπισκέ-ψηται τῶν πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκεφθῇ σὺ τοῖς.

y Ἐπὶ Κοίλην Συρίαν] Ad inferiorem Syriam *Ruſin.* Pro ἀπο-κε. σ. οὐ. LXX. οὐκ ἔσται σοι εἰρλών Eſdr. iv. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* poſſeſſionem trans Fluvium non habebis. SPANH.

z Καμβύσης] Artaxerxes Eſdr. iv. 8. SPANH.

a Βελσεμῳ] Βελσεμὶῳ juxta *Epiphanium.* Βειλζεμῳ *Vat.* Βιελ-ζεμῳ C. Βειλτεμῳ *Hen.* Βειλτέθμῳ *Eſdræ.*

b Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμ-ματα *Hen.*

c Ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμην *ſolus Busb.*

d Αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* ἀυξὶωθῇ in *Editis.*

e Ὁ γραμματούς,] Illud ὁ ex *MSS.*

f Τῶν Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου [*Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.*

g Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* καὶ deëſt.

h Ὑποστρέψας] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.*

i Ἐνιαυτῷ] Ita *MSS.* ἑνιαυτὸν in *Editis.*

k Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελ in *Editis.*

l Ἀπεδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀπεδείκνυτο in *Editis.*

m Πάλαι] In aliquibus *MSS.* πολλὰ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.*

n ὯΙ δὴ καὶ] Δι' ἣν καὶ in *MSS.*

o Ἀπέλαυεν ἧς ἤλπιτε τιμῆς.] Ita *Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἐς ἔλπισι τιμῆς.

p Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογε-νεῖς αὐτῷ 3 *Eſdræ*, c. 3. v. 1.

q Τῶν

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ινδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [s] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ καλῶς κεχηδέσιν ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμηθησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὸ κοίτωνα, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι καθεύδειν μηδὲν δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μὲν τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐρωτᾶν, ᾧ εἰ ὧν αὐτὸς ἀναγνῶναι μέλλοι, τὴν ἀληθέστερον καὶ σωφρονέστερον, τούτῳ γέρας δώσειν ἐπισημότατον νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν σκύφοις χρυσοῖς πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνῳ, καὶ [z] περιαυχένιον [a] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἕξειν [b] πρωτεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενὴς μὲ ἐρεῖ κληθήσεσθαι. τούτοις ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεάς, ἐρωτᾷ μὲν τὸ πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ἰσχυρίζοιτο, τὸ δεύτερον δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸ τρίτον δὲ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [d] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἰώθει [e] πάππῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν περὶ δὲ οἴνου δυνάμεως, ὅτως αὐτὸν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γάρ, εἶπεν, ἐγὼ "τὸν ἰσχὺν δὲ οἴνου τεκμαιρόμενος, πάντα ὑπερβάλλει "σαν δύναμιν τοῦτο τῷ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰρ τῶν πι- "νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν [g] βα- "σιλέως τῇ [g] ὀρφανῷ καὶ δεομένῳ κηδεμόνος ὁμοίαν πί- "ησι, καὶ τὴν [g] δούλου διεγείρει πρὸς παῤῥησίαν [g] ἐλευθέρου, ἢ τὸν [g] πένητος ὁμοίαν γίνεται τῇ [g] πλου- "σίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταγνοᾷ τὰς ψυχὰς [g] ἐν "αὐτῷ γιγνόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ κα- "θεστηκότων σβέννυσι τὸ λυποῦν, τοὺς δὲ ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ- "τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν "φθέγγεσθαι, πλάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς δυ- "σαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατη- "γῶν καὶ βασιλέων ἀνυποστάτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων "καὶ συγγενῶν [i] ἐξαιρεῖ μνήμην. ὠμότητας γὰρ τοὺς ἀνθρώ- "πους καὶ καὶ τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ- "λοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καταλι- "πῃ διὰ τὸ νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίστα- "ται μηδὲν ὧν ἔπραξαν διὰ τὴν μέθην εἰδότας. τού- "τοις ἐγὼ τεκμαιρόμενος δύναμιν τὸν οἶνον ὑπερκρα- "τοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ'. Ὡς δὲ ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τὸν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τὰ προῤῥηθέντα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τὸ τοῦ βασιλέως δυνάμεως, πρῶτον ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σώμασιν δοκεῖ. τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἁπάντων μέν, εἶπεν, "ἀνθρώπους προκεκλῆσθαι, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκά- "ζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum [3] *Esdr. c. 3.* accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus.

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, [3] *Esdr. c. 3.* "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis com- "perio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupil- "lis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & paupe- "res *magna de se opinione* cum divitibus adæquen- "tur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subin- "de mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil par- "vum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præ- "terea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cum- "que sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalan- "do crapulam edormierint, surgunt ignari o- "mnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum o- "mnium potentissimum esse, nihilque eo esse ve- "hementius.

Vini vires.

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse im- "perium, qui & terras & maria sibi ad quoscun- "que usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au-

Regis vires. [3] *Esdr. c. 4.*

q Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τὸ Περσίδος in *reliquis.*

r Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

s Σατραπειῶν.] Ἐπὶ ἴσῃ ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. 1. p. 112.

t Παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι,] Παρ' αὐτὸς *Hen.* & *Vat.*

v Ἀληθέστερον] Ἀληθέστατον καὶ σωφρονέστατον *Hen.* & *Busb.*

x Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 2. SPANH.

y Ἐνδύσασθαι,] Ἐνδύεσθαι *Hen.* & *Busb.*

z Περιαυχένιον χρύσεον,] Conf. supr. lib. 10. c XI. §. 2. SPANH.

a Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσῶν in *Editis*; forsan pro χρυσοῦν.

b Πρωτεδρίαν] Πρωτεδρίαν C. HUDS. Ἡμετέραν regio *nostra.* REL.

c Καὶ συγγενὴς μὲ ἔφη κληθήσεσθαι.] Ita *Busb. Hen.* & C. καὶ συγγενὴς μὲ ἔφη κληθήσεσθαι, καὶ τετάρτου ἀφ' ὁδὸν ἔσεσθαι. ταῦτα *Vat.* καὶ συγγενὴς μὲ ἐπικληθήσεσθαι. ταῦτα &c. in *Editis.* HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcopatus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archevesque de Paris.* Comitem de Athlone, *cognatum* suum *& consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

d Μεγιστᾶνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

e Τοπάρχας,] Τοπάρχου deest *Hen.* & *Vat.*

f Σφάλλει γὰρ] Σφάλλει τε γὰρ τὸν π. *Hen.* σφάλλει γὰρ ἴφη τὸν π.

g Ἐν αὐτοῖς γιγνόμενος,] Ἐν αὐτοῖς γιγν. *Hen.* ἐν αὐτοῖς ἐγγυόμενος C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

h Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

i Ἐξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

k Διατί-

"autem in ipsos imperium esse summamque pote-
"statem: ac proinde qui dominatum habent in ani-
"malium fortissimum & validissimum, illi jure
"merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui o-
"mnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis
"imperarint bella suscipere & pericula adire, ob-
"temperatur; & si eos inimicis obviam ire velint,
"propter potestatem suam obsequentes habent: at-
"que est quidem cum jubeant ut montes demo-
"liantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin &
"occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam re-
"cusant; ne regum imperia haud ita, uti par est,
"exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bel-
"lo partam regi afferunt. Rursum qui à militia
"abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post
"exantlatos labores operisque difficultates superа-
"tas, fata messuerint & fructus collegerint, tribu-
"ta *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is di-
"xerit jusserive, id necessitate coacti sine mora
"& cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem
"omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dor-
"mit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad*
"*eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum,
"dum somnum capit, audet relinquere, neque tan-
"tillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi
"custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat
"existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri
"non potest quin rex omnium potentissimus sit,
"cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta mul-
"titudo.

Mulierum vires.
3 Esdr. c. 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum
"potest, & magnus est rex cui omnes obediunt:
"sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam &
"regem mulier in dias luminis oras protulit: &
"vinearum satores, ex quibus vinum gignitur,
"mulieres & pariunt & educant. In universum
"nihil est, quod non illis acceptum debemus.
"nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque be-
"neficio est quod res domesticæ curentur & ser-
"ventur. Nec possumus vitam agere absque fe-
"minarum consortio. Sed si *forte* multum auri
"comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam
"pretiosum & magni faciendum, primo aspectu
"mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, vi-
"sæque formam inhiamus & *deperimus*; imo bo-
"nisque nostris æquo animo cedimus, modo pul-
"chritudine *illius* frui daretur & potiri. Quin-
"etiam patrem & matrem terramque altricem re-
"linquimus, & in chariſſimorum sæpenumero ob-
"livionem venimus propter mulieres; ac ne com-
"mori quidem cum illis refugimus. Ex hoc au-
"tem maxime licet intelligere, quantam feminæ
"potestatem habeant. nonne laborantes & omnem
"terra marique miseriam perferentes, id totum,
"quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in
"nos imperium tenentibus, afferimus damusque?
"Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum,
"vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii fi-
"lia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea
"non indignaretur, quod illa ei de capite diadema

"Ἀγάλλεται, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τῶν ἐξ-
"σίων ἔχουσιν· οἱ δὲ δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τῷ δυνάμει ὅτι ἐστὶ τῷ
"ἰσχυῷ εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμους ὁπόταν ποιῶνται
"καὶ κινδύνους τοῖς ἐρχομένοις, ἀκούουσι, καὶ πέμπου-
"σι αὐτοὺς [l] ὅπλα τοὺς ἐχθροὺς, καταπέμπεις διὰ τῶν
"ἰσχυῶν τῶν αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὅρη μὲν καθαιροῦσι-
"σθαι καὶ τείχη [m] διασκάπτειν καὶ πύργους κελεύουσι· καὶ
"κτείνεσθαι δὲ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν ὑπομένου-
"σιν, ἵνα μὴ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν
"προστάγματα. νικήσαντες δὲ, τῷ ὠφέλειαν τῷ
"ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [n] μὴ
"στρατευόμενοι δὲ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀροῦν-
"τες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων
"παλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρ-
"πὸς συνέλωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὁ
"δ' ἂν αὐτοῖς εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἀ-
"δεῖν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲν τρυφῆς
"ἀπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυ-
"λάσσεται δὲ ὑπὸ χρηγορούντων, καὶ ὡσανεὶ δεδεμένων
"ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ οὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμε-
"νον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας ποιεῖσθαι πρόνοιαν·
"ἀλλ' ἓν ἔργον ἡγούμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὴν
"βασιλέα, [q] τούτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βα-
"σιλεὺς δόξειεν τῶν πάντων ἰσχυὸν ὑπερβάλλειν, ᾧ
"τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

5. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐ-
τοὺς ἤρξατο, λέγων ὅτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος,
"καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείτ-
"τους [r] τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τὸν τε γὰρ βα-
"σιλέα γυνὴ παρήγαγε εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύ-
"σαντας ἀμπέλους, αἱ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν
"αἱ τίκτουσά τε καὶ τρέφουσαι. καθ' ὅλα δ' ὁδέν ἐστιν,
"ὃ μὴ [s] παρὰ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται
"ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον διὰ ταύτας ὑπο-
"μελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦνται. καὶ οὐκ ἔστιν ἀπο-
"ζυγὴν γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺ κτησάμενοι
"καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀγα-
"θῆς ἀξίων, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα
"ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀπτείσης [t] προσεχό-
"μεθα, καὶ ὑπομένομεν προσχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν,
"ἵνα τῆς καλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγ-
"καταλείπομεν δὲ καὶ [v] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν
"θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλά-
"κις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέ-
"μεθα [x] μετ' αὐτῶν καρτερεῖν. ὅτως δ' ἂν μάλιστα
"τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταγνοήσαιτε. οὐχὶ πονοῦν-
"τες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς
"καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν προσενέγκητέ τινα ἐκ τῶν πόνων,
"[z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ διδόαμεν;
"καὶ τὸν βασιλέα δὲ τὸν τοσούτων κύριον εἶδόν ποτε ὑπὸ
"τῆς Ραβεζάκου [a] Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης, παλλα-
"κῆς δ' αὐτοῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαι-
"ρου-

k Δεσπόζοντες,] Δεσπόζειν appositè hic de Regio Persarum imperio. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ἐστε ἀρχὴ καὶ τὸ δεσποζειν. SPANH.

l Ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς,] Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & C.

m Διασκάπτειν καὶ πύργους κελεύουσι.] Καταπάσσειν *Vat.* C. & *Hen.*

n Μὴ στρατεύόμενοι δ',] Μὴ στρατεύμενοι τῷ δὲ γῆν ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

o Ὑπερβαλλόμενον γίνεται.] Ὑπερβαλλομένων *Vat.*

p Ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὴν βασιλέα,] Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.*

q Τούτῳ προσμένει.] Καὶ τούτῳ προσμένειν C.

r Τῇ δυνάμει] Τῶν δυνάμεων *Vat.*

s Παρὰ τούτων ἔχομεν.] Παρ' αὐτῶν *Vat.*

t Προσεχόμεθα,] Æschylus Agam. v. 929. προσχάνης ἐμοὶ de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

v Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

x Μετ' αὐτῶν καρτερεῖν.] Μετ' αὐτῶν ἀξιοῦμεν καὶ καρτερεῖν C.

y Καταγνοήσαιτε.] Καταγνοήσετε *Vat.* εἰκάζετε *Hen.*

z Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

a Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης,] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαμασίου C. Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαζάκου τοῦ Θαυμαχοῦ. Θαυμασίου præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

b Ῥαπιζόμενον,] Ῥαπίζειν τὴν κόρης *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίζεσι *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

[c Πε-

"ρμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [c] πειθηδείοις ἀνεχόμε-
"νον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δὲ
"συνθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κηλα-
"κευοντα τὴν γυναῖκα, καὶ ἀλλάττοντα [d] αὐτὴν ὁπό
"ταν σφόδρα ταπεινὸν [e] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυσχερέ τι
"βλέπειν.

ς'. Εἰς ἀλήλους δὲ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγε-
μόνων περὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[f] ἀπόδειξα
"μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι
"δὲ ὅμως εἰσὶν αὗται [g] ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρ-
"χουσιν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς,
"καὶ ταχὺς [h] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται
"κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν αὐτὸς εἰκαιος,
"διὰ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ εἶναι τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην
"ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [i] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον.
"ἐπὶ γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ εἶναι συμ-
"βέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ καὶ ἀθά-
"νατόν ἐστιν. [k] παρέχει δὲ ἡμῖν [l] ὁ κάλλος χρόνῳ
"μαραινόμενον, οὐδὲ πρόσεστιν ἀφαιρετὴν ὑπὸ τύχης·
"ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνοντι ἀπ' αὐ-
"τῶν [m] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσι.

ζ. Καὶ καταπαύει μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς
ἀληθείας λόγον, ὑπολαβόντων δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄρι-
στα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγή-
ρω μόνον ἔχοι, προσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσα-
σθαί τι [n] παρὲξ ὧν αὐτὸς λῇ ὑπερεχόμενος. δώσειν γὰρ
ὄντι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανερῷ σωτῆρι. συνκα-
θεδήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. τοῦτ'
εἰπόντος, ὑπεμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο,
εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [o] αὕτη δ' ἦν ἀνοικοδομῆσαι
μὲν Ἱεροσόλυμα, καταστήσαι δὲ ἐν αὐτοῖς τὸ Θεοῦ
ναὸν, ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Να-
βυχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτο ἔφη τὸν
ἐμὸν αἴτημά ἐστιν ὃ μοι νῦν ὑπερέπεις αἰτήσασθαι, κελ-
εύει σοφῷ καὶ σωτῆρι.

η'. Ἡσθεὶς ὑπὸ τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀναστὰς κατεφίλησέ
τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις χαίρειν, κελεύων
προπέμψαι τὸν Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας
ὑπὲρ τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι τοῦ ναοῦ. ἐπέστελε δὲ τοῖς ἐν Συρίᾳ
καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα καταπεμπέιν εἰς τὸν ἐκ τοῦ Λιβάνου τι-
μόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ συνκαταστρατεύειν αὐτῷ τὴν πό-
λιν. καὶ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερό-
πους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ὑπερτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς
βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν ἣν ἂν καταβάλλειν δυ-
νηθῶσι τῶν χώρας ἀπολῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε
δὲ καὶ τοῖς Ἰδουμαίοις καὶ Σαμαρείταις καὶ τοῖς ἐκ τῆς Κοίλης Συ-
ρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ
προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱερᾶ δο-
θῆναι. [v] θύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε·
καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερᾶν στολὴν, ᾗ θεραπεύ-
σι τὸν Θεὸν οἵ, τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γίνεσθαι, καὶ
τοῖς λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς
φύλαξι τὸν πύλεως καὶ τοῦ ναοῦ προσέταξε κλήρους γῆς δοθῆναι, καὶ κατὰ

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arride-
"ret & succensenti tristis appareret, varioque in-
"duendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque
"sibi reconciliaret sese multum summittendo,
"quandocunque eam ægre aliquid ferre animad-
"verteret.

6. Hîc cum duces & satrapæ inter sese contue- *Veritatis vires.* 3 Esdr. c. 4.
rentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit.
"Monstravi equidem, quantum mulieres pollent:
"debiles tamen istæ & rex, si cum veritate con-
"ferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum
"excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei
"voluntate moveantur, atque is verax sit & ju-
"stus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* po-
"tentissima, quodque nihil contra eam iniquitas
"valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere
"videntur, mortalia esse & caduca contigit; veri-
"tas vero res æterna est, vigetque in omnem per-
"petuitatem. Nobis autem non dat pulchritudi-
"nem quæ tempore marcescit, divitiasve quas for-
"tuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis
"secernendo quæ injusta sunt, eáque redarguen-
"do.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate lo- *Zorobabelus victoriam reportat.*
quutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod
optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi im-
mutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex
petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est.
illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique vi-
sus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum
etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cog-
natus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se a-
strinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim *Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum templum instauretur.*
Hierosolyma instauraturum esse, Deique etiam
templum illis ædificaturum, porroque vasa à Na-
buchodonosoro sublata & Babylonem deportata
restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id
quod mihi petere permisisti, quem sapientem &
prudentem reputare dignatus es. 3 Esd. c. 4.

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus *Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano.*
scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zoro-
babelum ejusque comites, ad Hierosolyma instau-
randa profecturos, deducerent. Deinde Syriæ
Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit, 3 Esdr. c. 4.
ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma
transferrent, cumque illo urbem exstruerent. præ-
tereaque captivis omnibus Judæam petentibus scri-
pto de libertate cavit, & procuratores suos & sa-
trapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exi-
gere: atque omnem, quam tenerent regionem,
permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis
etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis im-
peravit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimit-
terent, itemque ad templi structuram quinquagin-
ta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias le-
ges sacra facere permisit; omnemque apparatum,
& sacrum vestitum, quo in re divina utuntur &
pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut
& Levitis instrumenta quibus Deum laudant, i-
temque urbis & templi custodibus terras assigna-
ri

c Περιλυθείσης ἀνιχόμενον,] Προσιθείσης *Hen.* ἐπιλυθείσης *Big.* & *Busb.*

d Αὐτὸν] Illud αὐτὸν insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Αὐτὸν ποιεῖν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

f Ἀπέδειξα μέν,] Ἐπιδέδειμαι εἰπὼν *Hen.*

g Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita C. & *Vat.* in *reliquis* deëst articulus.

h Δρόμῳ ὁ ἥλιος,] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deëst δρόμῳ.

i Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν τι ἄδικον in *MSS.*

k Παρέχει δὲ ἡμῖν] Παρέχει *Hen.* & C.

l Οὐ κάλλος] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄλλο in *Editis*, οὐκ ἄλλως *Hen.* & C.

m Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

n Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promissa.* adde quod *Esdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλέον τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχειν.

o Αὕτη δ' ἦν] Αὕτη δ' ἂν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

p Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & C.

q Καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτοῦ σατράπας in *Editis.*

r Ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operave imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

s Αὐτοὺς νέμεσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

t Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

v Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Busb.* θύειν τε αὐτοὺς C. θύειν ἢ αὐτοὺς in *Editis.*

ri juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus ſuis nunciat. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus, quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe, niſi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & comeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: proſequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, *ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum repertiſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

ἕκαστον ἕτ῾ ὡρισμένον τὶ πρὸς τὴν τῶ βίω χρείαν δέγμα. [x] πέμψας ὁ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρ῾ πρὸ αὐτοῦ ἐβούλητο πρὸς τὴ τῶν Ιουδαίων ἀποκατάστασιν, ταῦτα καὶ Δαρεῖ῾ διετάξατο.

θ'. [y] Τυχὼν ὁ τούτων παρὰ τ῾ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλ῾, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν ὐρανὸν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείῳ παρόν῾ ἔλαβεν. οὐ γὰ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σὲ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν ὑμενῆς. τοῖσ' οὖν πρὸς τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἦκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ πρὸς τ῾ βασιλέως. οἱ δ' ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πάτριον γῆν· εἰς δ' [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ δίκαιον εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τ῾ πατρίδ῾ ἑορτάζοντες. ἔπειτα τὸς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ [b] κατζυγίοις ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντ῾ ἕως τῶν Ιεροσολύμων ὡδὸν μὲ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ καταυλούμενοι & ἀντιψοφούμενοι τοῖς κυμβάλοις· προέπεμψε δ' αὐτὸς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ιουδαίων πλῆθ῾ μὲ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν ὕτως ἀπῄεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὄντες [c] ὡρισμένο῾. ἐμοὶ δ' οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατριῶν καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς συναφῆς τῶν πραγμάτων ἀπασάσας, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δ' κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] πρὸς ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδο῾ ἦ [e] μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο & ὀκτακισχίλιοι. Λευῖται δ' [f] τέσσαρες & ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δ' ἀναμὶξ & [g] παιδίων σώματα ἦ τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. παρὲξ δ' [h] τούτων Λευῖται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι & ὀκτὼ, πυλωροὶ δ' [i] ἑκατὸν & δέκα, δοῦλοι δ' ἱεροὶ [k] τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τ῾ Ισραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δ' ἀποδεῖξαι τὸ γέν῾ αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες & τ῾ [n] ἱερέων ἐκ τ῾ τιμῆς [o] ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γέν῾ εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐκ τ῾ γραφολογίας τ῾ Λευιτῶν & ἱερέων ἀνευρεθῆναι. [p] ἦσαν δ' ὡς πεντακόσιοι & εἴκοσι & πέντε. τὸ δ' τ῾ τετρακοσίων πλῆθ῾ εἶπεν τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ιεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά. [r] ψάλ δ' & ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε, [t] ὑποζύγια δ' πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δ' τ῾ κατειλημμένης πλήθ῾ ἦν, ὁ Σαλαθιήλ παῖς Ζοροβάβηλ῾ [v] ὃς

---

x Πίμψας δ'] Πέμψαι in *MSS.*

y Τυχὼν δ' τούτων] Τυχὼν δὲ τούτων *Hen.* & C.

z Πότον] Ποτ῾ hic ὠφελία, ſicut LXX. Gen. XIX. 8. & XXIX. v. 25. SPANH.

a Παλιγγενεσίαν τ῾ πατρίδ῾ ἑορτάζοντες.] Feſtum παλιγγενεσίας τ῾ πατρίδ῾. SPANH.

b Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμεν῾ *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλομ. nempe citharis ſeu κινύραις. SPANH.

c Ὡρισμένο῾.] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) ὡρισμένοι in *Editis.* Forſan ἀριθμὸν ὄντες ὡρισμένοι.

d Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* decĕrat πρὸ. mallem ſane ὑπὲρ. niſi forſan πρὸ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Eſdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς & ἐπάνω.

e Μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο & ὀκτακισχίλιοι.] *Eſdræ* l. 1. c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hic tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.*

f Τεσσαρες & ἑβδομήκοντα·] Non aliter *Eſdras*, l. 1. c. 2. v. 38. τεσσακισχίλιοι *Epiphan.*

g Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*

h Τούτων Λευῖται?)] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοὶ, πυλωροὶ, δοῦλοι ἱεροὶ. REL.

i Ἑκατὸν & δέκα] Ἑκατὸν δεκαδύο *C.*

k Τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Eſdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τξ'. pro τϟ'.

l Ἄλλοι τε πρὸς τούτοις,] Ἄλλοι δ' πρὸς τούτοις *C.*

m Ἐξεβλήθησαν δέ τινες,] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δ' & τ῾ C. ἐξεβλήθησαν δ' & ἐκ τ῾ in *Editis Aliiſque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib.* de *Succeſſione in Pontif. Hebr.* c. 3.

* *Sexcenti ſexaginta duo.*] Ita cum *Hen. B.* & *Vet. Int.* in *Edit.* ξϐ'.

n Ἱερέων ἐκ τ῾ τιμῆς] Lege ἱερέων τ῾ τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.

o Ἠγμένοι γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. §. 13. γυναῖκας τ῾ γαμβρό῾· SPANH.

p Ἦσαν δ' ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δ' abſunt quibuſdam *MSS.*

q Τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ *C.*

r Ψάλ δ'] Ψάλ δ', non Levitæ aut ὑμνῳδοί. REL.

s Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε,] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 43.

t Ὑποζύγια δ' πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ Δαυίδ, γεγονὼς ἐκ τῆ Ἰούδα φυλῆς, καὶ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσεδέκη τοῦ ἀρχιερέως. [x] μετὰ τούτους ἦ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [y] Σερεβαῖος, ἐκ δὲ πολλῆς [z] κεκεκλιμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἱ δὲ συνεβάλοντο μνᾶς μὲν χρυσίου ἑκατὸν, ἀργύρου δὲ πεντακισχιλίας. ἔτω μὲν οὖν οἱ τε ἱερεῖς καὶ [a] οἱ Λεβῖται καὶ μέρος τι τοῦ παντὸς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, [b] ὅσον ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμητο, τῶν Χουθαίων μάτην ἀντιβαλόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ μὲν οὖν μηνὶ τῆ ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, πεπεμψάντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς καὶ [d] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τοὺς ἀπὸ τῆ χώρας συνήγαγον [e] εἰς Ἱεροσόλυμα πανδημεὶ, μηδενὶ πεφυμίας [f] ἀπολιπόντας. καὶ [g] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ καὶ πρότερον ἐν [h] ἀνῳκοδομημένῳ τόπῳ, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους. τούτου δὲ πραττομένου οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς πρόσχωροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἦγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] περὶ αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς μὴ πάσας, καὶ τοὺς καλουμένους [l] ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας δὲ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τῆς οἰκοδομίας δὲ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τῶν [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ δὲ κᾆφον ἦν, τὰ πεύκινα καταγόντι ἐκ τῆ Λιβάνου ξύλα, δήσαντα αὐτὰ δὲ [n] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς τὸν τῆ Ἰόππης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κύρου ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείου κελεύσαντος ἐγίνετο.

Β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα καθόδου, τῶν Ἰουδαίων μὴν δευτέρῳ πεφηνομένων, [o] συνείχετο ἡ δὲ ναοῦ κατασκευή· καὶ τοὺς θεμελίους [p] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [q] δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπανῳκοδόμουν, πεφροντικότες τῶν ἔργων, Λευιτῶν τε τοὺς εἰκοσέτους ἔτος ἤδη γεγονότας, καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ [r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν Ἰούδα τοῦ Ἀμιναδάβου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ναὸς, πάσης χρησαμένων σπουδῆς τῶν τὴν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ πεφροντό-

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

SEptimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde * oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Judæi Hieroſolyma convenêre, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. [t] *Eſdr. c. 3. & 3 Eſdr. c. 5.*

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 *Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 5.*

MSS. & *Eſdra Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* ἀπαζύγια φησὶ. in *Editis.*

[v] Ἐκ τῶν ἡμῶν] Ἐκ τῶν ἡμῶν δὲ *C.* ἐκ τῶν ἡμῶν οὖν δὲ *Gall.*

[x] Μετὰ τούτους] Μετὰ τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.*

[y] Σερεβαῖος,] Σερεβὲ *Hen.* & *Big.* Γερεβὲ *Zonar.*

[z] Κεκεκλιμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειλιμένοι in quibuſdam *MSS.*

[a] Οἱ Λευῖται] Illud οἱ ex *MSS.*

[b] Ὅσον ἐν] Ὃς ἐν τ. C. & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.*

[c] Ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ἰησοῦς in *Editis.*

[d] Ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

[e] Εἰς Ἱερουσόλυμα] Supra fin. §. 10. cap. 3. εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. & tam hic quam illic utroque modo in *MSS.*

[f] Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.*

[g] Κατεσκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασαν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* faveturque *Eſdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. καὶ κατασκευάσαντες in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. prox. ſequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* παυδημεὶ, οἷ, μηδὲν πεφυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ κ. π. ἀ. τόπῳ, καὶ νομίμους ἀναφέρωσι &c.

[h] Ἀνῳκοδομημένῳ τόπῳ,] In *MSS.* ᾠκοδομημένῳ. unde ἀνῳκοδομημένῳ feci pro ἀνοικοδομημένῳ *Editorum.*

[i] Ἦγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τῆ σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. καὶ μὴ ταῦτα πεφροντικέναι ἐνδιελεχισμοὺς, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum feſtum celebratum 3 Eſdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

[k] Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. πρὸς αὐτὸν in *reliquis.*

* *Oblationes,*] Προσφορὰς hîc accipio de *ſacrificiis ſponte factis.*

[l] Ἐνδιελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων] Conf. Αλωτ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[m] Εἰσαγομένων.] Lege ἐγαζομένων. *Vet.* alimenta quærentibus miniſtrabant. COCC.

[n] Σχεδίαν πηξαμένοις,] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes mari conveherentur.*] Utrumque rectum Ἰόπης & Ἰόππη.

[o] Συνείχετο] Forte σωήγετο. *Vetus*, vecta ſunt. COCC.

[p] Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀγείραντες in *Editis.*

[q] Δευτέρου μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκεμβρίου in *Editis.* Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* Ἢ δωδεκάτου μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 571.

[r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Σωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58) quam Σωλιμιὴλ *Editorum*, aut Σολιμιὴλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ.* nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, & *Abdoilum fratrem Judæ & Aminadab.*

rius opinione absolutum est. Consummato autem sacrario, sacerdotes cum tubis & pro more vestiti constiterunt, ut & Levitæ & Asaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus ostendit Davides. At sacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectissimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & sumptuosissimum, novum vero videntes ita constructum ut ob rerum penuriam superiori multum inferius esset, reputantes secum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidissent, tristes erant, & non valentes intra se comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præsentibus, satisque habebat quod templum sibi ædificatum esset, ad illud quod prius fuerat non respiciens, illudve in memoriam revocans, aut semet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quasi minori esset splendore quam animo præceperat. Tubarum tamen sonitum & multitudinis lætitiam vincebat seniorum & sacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero* excisо longe inferius esse existimarent.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia gestit. 1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 5.

3. Ubi autem Samaritæ tubarum sonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infesto) accurrebant, desiderio cognoscendi quænam tumultûs causa exstiterit. Postquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jesum & familiarum principes adeunt, postulantes ut sibi liceret una cum illis templum exstruere, & in ædificationis societatem admitti. "Deum enim, ajebant, non minus quam illi coli-"mus, eundemque precamur & *veneramur*, & re-"ligionis *ejus* studiosi fuimus, jam inde ab illo "tempore, quo Salmanasares Assyriorum rex nos "in hunc, *quem incolimus*, locum transtulit è Chu-"thia & Media." Cum hæc illi verba fecissent, Zorobabelus & Jesus pontifex & familiarum Israëlitarum principes eis responderunt, "fieri non pos-"se ut in structura socios sibi adsciscerent, cum "*solis* ipsis templum construere mandatum fuerit, "prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. ve-"runtamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc "solum illis commune esse, si velint, cum omni-"bus hominibus, qui ad templum venerint adora-"re Deum.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis societatem admittantur.

Judæorum ad Samaritas responsum.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores sunt petendi à satrapis, ut, quemadmodum sub Cyro primum ac deinde sub Cambyse, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni studio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hierosolyma ascendissent Sisines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibusdam, atque ex principibus Judæorum quæsivissent, "cujus permissu templum ita ædifica-"runt, ut arx potius quam fanum existimari pos-"sit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi "circumdederunt;" Zorobabelus & Jesus pontifex responderunt, "se quidem servos esse Dei ma-"ximi: templum vero hoc, ei *olim* exstructum à "rege illorum felicissimo & virtute omnium præ-"stantissimo, per multas ætates incolume stetisse.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

Judæorum responsum ad satrapas quærentes ab illis cur templum instaurarint.

κησεν ἄν τις ἔλαβε τέλ. ἀπαρτισθέν. ὑπὸ τοῦ ἱερέως, μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς τὴν σωτήριον στολὴν κεκοσμημένοι, [s] καὶ οἱ Λεύιται καὶ οἱ Ασάφου παῖδες, ἀναστάντες ὕμνουν τὸν Θεὸν, ὡς τῶν εἰς αὐτὸν ἐγκωμίων Δαυίδης κατέδειξε πρῶτος. οἱ δ' ἱερεῖς καὶ Λεύιται καὶ τῶν πατρῶν οἱ πρεσβύτεροι, τὸν μὲν πρότερον ναὸν τῇ μνήμῃ ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγονότα ὁρῶντες ὑπὸ πενίας [t] ἐνδεέστερον τῷ πάλαι κατασκευαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [v] ὑποδεεστέρας καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [x] κατήφουν, καὶ, τῆς ὄπτι τότε λύπης κρατεῖν ἀδυνάμενοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προῆγον. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [y] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ πρότερον ὄντος οὐδένα λόγον ποιούμενος οὐδ' ἀνάμνησιν, οὐδὲ πρὸς τὴν σύγκρισιν [z] ἐκείνῳ βασανίζων αὐτὸν, ὡς [a] ἐπ' ἐλάττοσιν οἷς [b] ὑπέλαβεν. ὑπερφωνεῖ δὲ τὰ σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὴν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἡ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς ἐδόκουν ἐλαττοῦσθαι τὸν ναὸν τοῦ κατασκαφέντος, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκούσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ιούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· σωέδραμον, τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τὰς αἰχμαλωτισθείσας εἰς Βαβυλῶνα τῶν Ιουδαίων ἀνακτιζούσας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ιησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ὑπηρετῆσαι συγκατασκευάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμε-"θα γὰρ καὶ οὗτοι ἔλαττον ἐκείνων τὸν Θεὸν, ἔφασκον, καὶ "[c] τὸν αὐτὸν ὑπερβυχόμεθα, καὶ τὰ θρησκείας ἐσμὲν ὑπο-"θυμηταὶ, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ Σαλμανασάρης, "ὁ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς, [d] ὠκισε τὰς ἡμᾶς μετή-"γαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε." τούτων αὐτῶν πιθομένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλος καὶ Ιησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τῶν πατριῶν ἡγεμόνες τοῦ Ισραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [e] ἔφασαν, "τὰ μὲν οἰκοδομίας [f] αὐτοὺς ἀδιώλυτον εἶναι κοινω-"νεῖν, αὐτῶν προσαχθέντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, "πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρου, νυνὶ δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσκυ-"νεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφιέναι· [g] καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ "βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνου-"μένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χουθαῖοι· τὴν μὲν προσποιείαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τοὺς ἐν Συρίᾳ ἔθνη τῶν σατραπῶν δεηθῆναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν περ ὀλίγον πρότερον, εἶτ' ὀλίγον Καμβύσου μετ' αὐτὸν, ἐμποδὼν εἶναι τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, καὶ ἀναβάλλεσθαι [h] περὶ αὐτοῦ τοῖς Ιουδαίοις ἀναβολὴν καὶ τρισὶν πραγματεύσασθαι. καὶ ἦν τὸ καιρὸν τοῦτον ἀναβαίνων εἰς Ιεροσόλυμα, [i] Σισίνης τε τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἔπαρχος, καὶ [k] Σαραβαζάνης μετά τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ιουδαίων ἐρομένων, "τίνα αὐτοῖς συγχωρήσαντα "[l] ὕστως οἰκοδομῆσι τὸν ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι "μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ τί δήποτε τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περι-"βεβλήκασι [m] τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρά," Ζοροβάβηλος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ιησοῦς, "δοῦλοι μὲν αὐτοὶ, ἔφασαν, "εἶναι δὲ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον αὖθις κατασκευα-"σθέντα ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν ὑδαίμονος, καὶ πάντας "ὑπερ-

[s] Καὶ οἱ Λεύῖ.] Καὶ οἱ Λεύῖ. οἱ Ασάφου παῖδες juxta *Esdram.*

[t] Ενδεέστερον] Επιδεέστερον *Vat.* & mox κατασκευαζόμενον legi potest.

[v] Υποδεεστέρας] Ita *MSS.* ὑποδεεστέρους in *Editis.*

[x] Κατήφουν,] Κατηφεῖς ἦσαν *Chrys.*

[y] Τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Coccejo*) τὸ in *reliquis.*

[z] Ἐκείνῳ βασανίζων] Τὸν ἐκείνου *Vat.* & *Hen.*

[a] Ἐπ' ἐλάττοσιν] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν reposui. ἐπ' ἐλάττωσιν aut ἐπελάττωσιν in *Editis Aliisque.*

[b] Υπέλαβεν.] Υπελάμβανεν *Hen.* & *Vat.*

[c] Τοῦτον] Forte τοῦτων. COCC.

[d] Ἐκ τῆς Χουθίας] Vide supr. lib. 9. c. 14. §. 3. & lib. 10. c. 8. §. 7.

[e] Ἔφασαν,] Ita cum *MSS.* ἐφασκον in *Editis.*

[f] Αὐτοὺς ἀδιώλυτον] Αὐτοῖς *Vat.*

[g] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινωνεῖν εἰ βούλοιντο *Hen.* & *Busb.*

[h] Περὶ αὐτοῦ] Περὶ αὐτὸν *Vat.*

[i] Σισίνης] Σισίννης *Hen.* & *Busb.* tam hîc quam infra.

[k] Σαραβαζάνης] Hîc loci Σαραβαζάνης aut Σαραβαζάνου. mallem sane Σαθαρβαζάνης. Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3.

[l] Οὕτως οἰκοδομῆσι τὸν ναὸν,] Vocem ὕστως non agnoscit *Hen.*

[m] Τῇ πόλῃ σφόδρα ὀχυρὰ,] Ita cum *MSS.* τῷ πόλῃ in *Editis.* HUDS. Vetus: *vel cur porticus & civitatem tam munito circum-*

"ὑπερβάλλονλ@ ἀρετῇ, πολιὰ ἀφαμεῖναι χρόνον. ἐπεὶ
"ὖ, τ̃ πατέρων ἀσεβησάντων εἰς τ̃ Θεον, Ναβυχοδονόσο-
"ρ@ ὁ Ραβυλωνίων Ĉ Χαλδαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν
"πόλιν κ᾽ κράτ@ αὐτῆ τε καθεῖλε, κ᾽ τ̃ ναὸν συλή-
"σας ἐνέπρησε, κ᾽ τ̃ λαὸν [n] μεταχίσειν αἰχμάλωτον, με-
"ταγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρ@ ὁ μετ᾽ αὐτὸν τ̃ Ba-
"βυλωνίας Ĉ Περσίδ@ [o] βασιλεὺς, ἔγραψεν οἰκοδομη-
"θῆναι [p] τ̃ ναόν· κ᾽ πάντα ὅσα [q] μετήνεγκεν ἐξ αὐτ̃ Να-
"βυχοδονόσορ@ ἀναθήματα Ĉ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ πα-
"ραδοὺς Ĉ Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, προστάξε κομίσαι
"εἰς Ιερουσάλυμα, κ᾽ πάλιν εἰς τ̃ ἴδιον [r] ἀποκαταστῆσαι ναὸν
"οἰκοδομηθέντα. τ̃τον δὲ ἐπέσπευδεν ἐκ τάχους γενέσθ, [s] Ασάσ-
"σαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ιερουσάλυμα, τ̃ οἰκοδομίας
"τ̃ ναῦ ποιήσασθ πρόνοιαν. ὁς μ᾽ τὸ λαβεῖν [t] παρὰ Κύρυ
"γράμματα παραγενόμεν@, λύειν τὰς θεμελίους [v] κατε-
"σκάλερ· κ᾽ ἐξ ἐκείνυ τ̃ χρόνυ καθισκοδομούμεν@ μέχρι
"νῦν τ̃ δεῦρο, ἀφὸ τὴν τ̃ ἐχθρῶν κακοήθειάν ἐστιν ἀπελής.
"εἰ τοίνυν βούλεσθε Ĉ δοκιμάζετε, γράψαι ταῦτα Δα-
"ρείῳ, ὅπως ὑπισκεψάμεν@ τὰ τ̃ βασιλέων ὑπομνή-
"ματα, εὑρῇ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [x] καταψευσαμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόντων [y] τοῦ Ζοροβαβήλυ καὶ τοῦ ἀρχιε-
ρέως, ὁ [z] Σισίνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν
ὑπισχεῖν [a] ἐ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βα-
σιλεῖ Δαρείῳ, ὡδαχρῆμα δ᾽ αὐτῷ σῖ [c] τούτων ἐγρα-
ψαν. τῶν δ᾽ Ιουδαίων [d] κατεπηχότων καὶ δεδιότων μὴ
μεταδόξῃ τῷ βασιλεῖ σῖ τ̃ τῶν Ιεροσολύμων [e] καὶ τοῦ
ναοῦ κατασκυῆς, ὄντες κ᾽ τ̃ καιρὸν ἐκεῖνον δύο σο-
φῆται παρ᾽ αὐτοῖς Αγγαῖ@ καὶ Ζαχαρίας, θαῤῥεῖν αὐ-
τοὺς παρῴομων, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι
δύσκολον, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα σολέγοντ@ αὐτοῖς. πι-
στεύοντες δ᾽ τοῖς σοφήταις, ἐντεταμένως εἶχον τ̃ οἰ-
κοδομίας, μηδεμίας ἡμέραν ἀνιέμενοι.

ς'. Δαρεῖ@ δ᾽ τ̃ Σαμαρητῶν αὐτῷ γραψάντων [f] κ᾽ κα-
τηγορούντων ἀφὸ τ̃ ἐπιστολῆς τ̃ Ιουδαίων, ὡς τήν τε πόλιν
ὀχυρῶσι, [g] κ᾽ τ̃ ναὸν φρουρίῳ σοστοιοῦσι μᾶλλον ἢ ἱερῷ κα-
τασκυάζωσι, [h] λεγόντων δ᾽ μὴ σωοίσειν αὐτῷ τὰ γινόμενα,
κ᾽ σοσέπι τοῖς ἐπιστολαῖς ἐπιδεικνυμένων [i] ἃς Καμβύσης δι᾽
ὧν ἐκώλυσεν ἐκεῖν@ οἰκοδομεῖν τ̃ ναὸν, μαθὼν παρ᾽ αὐ-
τῶν ὡς ἀσφαλῆ τοῖς πράγμασιν αὐτ̃ τήν τ̃ Ιερουσλύμων
ἀποκατάσασιν ἔσεσθ, ἐπεὶ Ĉ τὰ ὡδὲ ἃ Σισίνης Ĉ τ̃ σὺν
αὐτῷ κομισθέντα ἀνέγνω γράμματα, σοστάξεν ἐν τοῖς
βασιλικοῖς ὑπομνήμασι ζητηθῆναι τὰ σοῖ τούτων· κ᾽
εὑρέθη ἐν [k] Εκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον,
ἐν ᾧ τάδε [l] ἦν ἀναγεγραμμένα. [l] ἐν τῷ "πρώτῳ τ̃ βασι-
"λείας ἔτ Κῦρ@ ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τ̃ ναὸν οἰκοδο-
"μηθῆναι τ̃ ἐν Ιερουσλύμοις Ĉ τὸ θυσιαστήριον, ὕψ@ μὲν
"πηχῶν ἑξήκοντα, εὖρ@ δ᾽ τ̃ αὐτῶν, ἀφὸ δόμων λιθίνων
"δύο ἐξῶν τριῶν, κ᾽ ξυλίνυ δόμυ ἑνὸς ἐσχωρίυ· κ᾽ τὴν εἰς
"ταῦτα δαπάνην ἐκ τ̃ βασιλέως γίνεσθαι διετάξατο.
"[m] σοστάξε δ᾽ Ĉ τὰ [n] σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσο-
"ρ@ εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισεν, ἀποδοθῆναι τοῖς Ιερουσλυ-

"Postquam vero, flagitiis in Deum à majoribus
"commissis, Nabuchodonosorus Babyloniorum &
"Chaldæorum rex urbe expugnata ipsam delevis-
"set, & templo spoliato illud incendissет, popu-
"lumque Babylonem captivum abduxisset & in
"alias sedes transtulisset, Cyrus, qui ei in regnum
"Babyloniæ & Persidis successit, scripto manda-
"vit, ut templum *hoc* exstrueretur: & donaria o-
"mnia & vasa, ex eo à Nabuchodonosoro sublata,
"Zorobabelo & Mithradati quæstori tradidit, ut
"ea Hierosolyma reportarent, & in templum in-
"stauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem
"nihil sibi reliqui facerent, præcepit, jussitque A-
"basarum Hierosolyma ascendere, temploque cu-
"ram omnem adhibere. Qui, postquam à Cyro
"literas acceperat, confestim *eò* profectus funda-
"menta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus
"ædificatur, & nondum ob inimicorum maligni-
"tatem absolutum est. Quamobrem, si volueritis
"& ita vobis visum fuerit, hæc ipsa scribite ad
"Darium, ut inspectis regiis commentariis illi
"compertum sit, nos nihil eorum quæ diximus
"*improbe* confinxisse.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex loquuti essent, Sisines & qui cum eo erant decernere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de istis certiorem facerent. Statim vero ei hisce de rebus scripserunt. Cum autem Judæi perterriti essent & sibi metuerent, ne Hierosolymorum templique instaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipsos bono animo esse jubebant, nec mali aliquid à Persis sibi eventurum esse suspicarentur, utpote quod Deus illis ista prædixerit. Quibus cum fidem haberent, summo studio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent. *Sisines sociique scribunt ad Darium.* 1 *Esdr. c.* 5. & 3 *Esdr. c.* 6.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei scripsissent & literis Judæos accusarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano similius exstruant, dicerentque haud è re sua esse quæ fierent, itemque Cambysis epistolas ostenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res suas, Hierosolymis instauratis, nequaquam in tuto esse, cumque literas etiam Sisinis & collegarum ejus ad se allatas legisset, jussit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus est Ecbatanis, turri quæ in Media est, liber *commentariorum*, in quo hæc perscripta erant. "Anno regni *sui* primo Cyrus rex jussit templum "cum altari in Hierosolymis instaurari, cujus alti-"tudo cubitorum esset sexaginta, latitudo toti-"dem, trinis lapidum bene politorum ordinibus, "& uno domestici ligni ordine; edixitque ut sum-"ptus in hæc è regis fisco suppeditarentur. Præ-"cepit etiam ut vasa, quæ Nabuchodonosorus è "*templo* ablata Babylonem deportaverat, Hieroso-"lymitanis restituerentur. ista autem curanda "man- *Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet.* 1 *Esdr. c.* 6. & 3 *Esdr. c.* 6. *Cyri codex inventus de instaurando fano.* 1 *Esdr. c.* 6. & 3 *Esdr. c.* 6.

cumdedissent muro. quasi legisset τί δ᾽ ποτε ταῖς σοαῖς κ᾽ τῇ πόλ τείχη σεβεβλόκασιν ὕτως ὀχυρά. COCC.

n Μετῴκισεν αἰχμάλωτον,] Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Alliisque.*

o Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Hen.* & *Busb.*

p Τὸν ναόν·] Τὸ ἱερὸν *Hen.* & *B.*

q Μετήνεγκεν ἐξ αὐτ̃] Μετήγαγεν *Vat.*

r Αποκατασ̃σαι ναὸν οἰκοδομηθέντα.] Αποκαταστ̃αι *Vat.*

s Ασάσσαρον κελεύσας] Σαβανάσσαρον *Hen. B.* & *Pseudo-Esdr.* quomodo forsan legendum, p. 548. § 3. Σαβάσσηρον *Vat.*

t Παρὰ Κύρυ γράμματα ἀναγνόμεν@,] Τὰ ὑπὸ Κύρυ γρ. *Hen.*

v Κατεσάλερ·] Ita *Vat.* ἐβάλε *Hen.* ἐβάλετο *Busb.* κατεβάλε- in *Editis.*

x Καταψευσαμένους.] Κατεψευσμένους *Hen.* & *Busb.*

y Τ̃ Ζοροβαβήλυ] Τούτ Ζοροβ. *Hen.* & *B.*

z Σισίνης] Iterum Σισίννης *Hen.* & *B.*

a Οὐ διέγνωσαν,] Illud οὐ in suo *codice* non habuisse videtur *Epiphan.*

b Τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* desiderantur τῷ βασιλεῖ.

c Τούτων ἔγραψαν.] Sic *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τούτυ in *ceteris.*

d Κατειπτηχότων κ᾽ δειδιότων] Eo modo in *MSS.* καταπεπτηχότων perperam in *Editis.*

e Καὶ τ̃ ναῦ κατασκωῆς,] Τ̃ς τ̃ ναῦ *Hen. Vat.* & *B.*

f Καὶ κατηγορούντων] Illud κ᾽ ex *MSS.*

g Καὶ τ̃ ναὸν φρουρίῳ σοστοιοῦσι μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκυάζωσι,] Ita Tacitus *ædes ipsa, egregium propugnaculum.* REL.

h Λεγόντων δ᾽ μὴ σωοίσειν αὐτῷ] Λεγόντων τε μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.*

i Τ̃ Καμβύσου δι᾽] Τ̃ς Καμβύσυ *Busb.* & *Vat.*

k Εκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ] Conf. sup. lib. 10. c. 11. §. 6. SPANH.

l Εν τῷ πρώτῳ τ̃ βασιλείας] Illa ἐν τῷ absunt *Hen.* & *Busb.*

m Προστάξε δ᾽] Προστάξε δ᾽ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.* nec in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* atque commode satis abesse possunt.

n Σκεύη,] Καὶ τὰ δ᾽ ναῦ σκεύη *Busb.*

"mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi quidem eo
"loco abſtinerent, ſinerent vero Judæos, Dei ſer-
"vos, eorumque principes templum exſtruere.
"Porroque imperavit ut eos in opere adjuvarent,
"& ex tributo provinciæ, cujus procuratores
"erant, Judæis in ſacrificia ſuppeditarent tauros
"& arietes & agnos & hœdos, & ſimilam & oleum
"& vinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulave-
"rint, qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Re-
"gis & Perſarum. quicunque autem contra ali-
"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; juſ-
"ſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſque
"bona in Regis fiſcum redigantur. Inſuper &
"Deum precatus eſt, ut, ſi quis operam dederit
"ad templi exſtructionem impediendam, Deus i-
"pſum feriendo ab *ejuſmodi* iniquitate inhiberet.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. "Darius rex Siſinæ equitum magiſtro, & "Sarabazanæ, illorumque collegis ſalutem. Ex-
"empla literarum, quas in commentariis Cyri in-
"veni, miſi ad vos; voloque ut omnia fiant quem-
"admodum in eis perſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii no-
no, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam

"μίτρης· τῶν δ' ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι ° Ἀβασσάρῳ τῷ ἐ-
"παρχῳ, [p] καὶ τ Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμονίᾳ, καὶ τοὺς ἑταίρους
"αὐτοῦ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοὺς δὲ Ἰουδαίους
"τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις δὲ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν [q] οἰκο-
"δομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ ὡς τὸ ἔργον διεπράξατο,
"καὶ τὸν φόρον τῆς χώρας ἧς [r] ἐπετροπεύοντο πλεῖν τοῖς Ἰου-
"δαίοις [s] εἰς θυσίας λόγον, ταύρους δὲ κριοὺς δὲ ἄρνας καὶ ἐρί-
"φους, καὶ σεμιδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τ' ἄλλα ὅσα
"ἂν οἱ ἱερεῖς [t] ὑποταγορεύσωσιν, εὐχῶν δὲ ὑπὲρ [v] τ σω-
"τηρίας τοῦ Βασιλέως καὶ Περσῶν. τὸν δὲ ἀθροίσαντας τι
"τ ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἐκέλευσεν ἀνασταυρωθῆναι,
"καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὸ βασιλικὸν καταπαγῆναι
"κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως εἴ τις
"ἐπιχειρήσει ἀμφικωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
"λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀπόλοιτο τῆς ἀδικίας.

ζ. Ταῦτ' οὖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος,
ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
"Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [x] ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβα-
"ζάνῃ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν
"τ ἐπιστολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὗρον τοῖς Κύρου, ἀπέ-
"σταλκα· καὶ βούλομαι [y] γίνεσθαι πάντα, καθὼς ἐν [z] αὐτῇ
"γέγραπται. ἔρρωσθε." μαθόντες οὖν ἐκ τ ἐπιστολῆς ὁ Σισί-
νης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, πιστὴν
[a] τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπεσπεύδετο οὖν τὰ ἱερῶν
ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ
τῶν [b] γερόντων ἄρχουσι. καὶ ἠύξετο καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ κα-
τασκευὴ τοῦ ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, καὶ τὰ
προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως [c] Κύρου τε καὶ Δαρείου
τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δὲ [d] ἐνιαυτοῦ τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους, [e] εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς
[f] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ' ἡμῖν μὲν Ἀδάρ, Μακεδόσι δὲ Δύστρος, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς [g] καὶ
Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰσραηλιτῶν πλῆθος, [h] ἀνανεω-
τικὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν· [i] καὶ
τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπεφήναν, [k] ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς
διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα κατὰ φυ-
λήν, τοσαῦται γὰρ εἰσιν αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλαί, κατὰ
ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. [l] ἀνέστησάν τε κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους,
οἵ τε ἱερεῖς [m] καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ' ἑκάστῃ πυλῶν. ᾠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τοὺς ἐν κύκλῳ τοῦ ναοῦ
[n] τοίχους ἔνδοθεν ἱεροῦ.

η. Ἐνστάσης δὲ [o] τ τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ,
κατὰ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, κατὰ δὲ ἡμᾶς Νισάν,
συνερρύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τ πόλιν. καὶ τ ἑορ-
τὴν ἦγαγον [p] ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πα-
τρίῳ νόμῳ, καὶ τ Πάσχα προσαγορευομένῳ θυσίαν τῇ πε-
μπτῇ καὶ δεκάτῃ [q] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπετέλεσαν [r] καθωχρί-
σθησαν δὲ ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πλουτείας,
ἀλ-

o Ἀβασσάρῳ] Σαβαζανάρῳ *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3. & ſuper §. 4.

p Καὶ τ Συρίας] Illa καὶ τ abſunt *Hen.*

q Οἰκοδομῆται τ ναόν.] Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῶσιν in *reliquis.*

r Ἐπιτροπεύοντο πλεῖν] Ἐπιτρέπεσθαι *Hen.* & *B.*

s Εἰς θυσίας λόγον,] *Vetus*, immolationis cauſa. COCC.

t Ὑποταγορεύσωσιν,] Ὑποταγορεύωσιν *Hen.* & *B.*

v Τῆς σωτηρίας δὲ βασιλέως] Illud τ ὲ *Cod. Vat.*

x Ἱππάρχῳ,] Forſan ἱππάρχῃ. *Gen.* ἱππάρχῃ. *Vet.* equitum præfecto.

y Γίνεσθαι πάντα,] Γενέσθαι *Hen.* & *Busb.*

z Αὐτῇ γέγραπται.] Ita *Hen B. Vat.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

a Τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν.] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως *Hen.*

b Γερόντων ἄρχουσι.] Ita cum *Hen.* & *Vat.* γερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.*

c Κύρου τε καὶ Δαρείου] Eo modo *Vat.* τ Κύρου τε in *ceteris.*

d Ἐνιαυτοῦ τ Δαρείου βασιλείας ἔτους,] Ἕκτου juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* p. 146. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 3483. *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A M. 3533. & 3540.

e Εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς] Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram.* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader.* 1 *Eſdr.* c. 15.

f Δωδεκάτου,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphanii* libri *notæ melioris.* δωδεκάτῳ in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 74. HUDS. At eſt Adar menſis 12. Et Antiq. IV. 8. ipſe hunc menſem ultimum eſſe anni ſcribit: qua re nihil eſt liquidius. & ipſe infra XI. 6. hunc menſem Adar vocat duodecimum; ιβ'. ergo pro ια ſcribendum. 23. Adar. Ezr. 6. 16. eſt dies tertius. REL.

g Καὶ Λευῖται,] Ita cum *MSS.* καὶ οἱ Λευ. in *Editis.* Vide infra lit. *m.*

h Ἀνανεωτικὰς] Θυσίας ἀνανεωτικὰ· *Heſychius.* ἀνανέωσαι, κατασῆσαι Κρῆτες f. ἀνανεῶσαι· Conf. infr. lib. 12. c. 7. §. 7. SPANH.

i Καὶ τὸ ἱερὸν] Καὶ τοῦτο vel καὶ τοῦ τὸ in *MSS.*

k Ταύρους ἑκατὸν,] Ita *Hen.* & *Vat.* ταύρους ἑκατὸν, κριῶν σ'. ἀρνῶν υ'. χιμάρους ιδ'.

l Ἀνέστησάν τε] Ἐστησάν τε *Vat.*

m Καὶ Λευῖται,] Καὶ οἱ Λευῖται hic loci *Hen.* & *Vat.* Vide modo ſupr. lit. *g.*

n Τοίχους] Στοὰς ἔνδοθεν ἱεροῦ porticus in atrio magno. REL.

o Τῆς τ —— ἐπιτελέσαντες] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

p Ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἁγνεύσαντες in *ceteris.*

q Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Τῷ πρώτῳ μηνὸς Ξανθικῷ λεγομένῳ *Busb.*

r Κατεσωχρίσθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ,] Paſcha decima quarta Menſis celebrata Eſdr. VI. 22. SPANH.

s Ἐπι-

ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἀνεφέροντες τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίους θυσίας [s] ἐπιτελοῦντες, ἀνθ' ὧν αὐτοὺς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὸ πάτριον γλῶ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, καὶ τὸ τῶν Περσῶν βασιλέως Δαρείου διάνοιαν εὐμενῆ κατέσχεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μὲν, ὥσπερ τούτων [t] ἐπιδαψιλευόμενοι τὰ θυσίαις καὶ τῇ περὶ τὸ θεὸν φιλοτιμίᾳ, κατῴκησαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [v] ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, ἄρχεις οὗτοι Ἀσαμωναίου σπορᾶς βασιλεύσαντες γένους. τὸ μὲν [x] γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς [y] ἀναστάσεως ἐβασίλευσαν ἀπὸ Σαοὺλ πρῶτον [z] ἀρξαμένου καὶ Δαυΐδου, ἐπὶ ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα. τὸ δὲ τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτοὺς ἐδέσποσαν, οἱ προσαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι· καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσι [a] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις διήγαγον μετὰ Μωϋσέως ἀποφαντοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ στρατηγοῦ. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐν τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θ'. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγένειαν προστοιούμενοι [b] τὴν Περσῶν, ἐπιδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [c] ἱππάρχους [d] ἀποδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλά τε ὅσα βλάπτειν ἢ [e] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένους τοὺς Ἱεροσολυμίτας πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρητῶν. καὶ πρεσβεύσει Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρητῶν ἐπέφερον, ἔγνω ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν πρέσβεων, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τῷ βυβλίῳ ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾷ καὶ [f] Σαμβαβεῖ τοῖς "ἱππάρχοις [g] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [h] Βοβήλοις, καὶ τοῖς "λοιποῖς [i] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβάβηλος "καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβευταί, "ἠτιῶντο ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν "τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν εἰς τὰς "θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς "ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βασι-"λικοῦ χαζοφυλακίου [k] τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, πάνθ' ὅσα "[l] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς "ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ "εὐτρεπῆ ἐμοὶ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα προεῖχεν.

sacrificia Deo offerentes, & sacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibusque avitis iterum restituisset, fecissetque ut rex Persarum animo esset erga ipsos benevolo. Et quidem illi maxima in sacrificiis largitate usi summaque in Dei cultu magnificentia Hierosolyma incoluerunt, instituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum est paucorum potestate mixta. nam pontifices summæ rerum præfuerunt, donec Asamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & eversionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menses sex, dies decem. At ante reges istos suberant imperio illorum qui dicti sunt judices & monarchæ: & sub hac reipublicæ forma annos plusquam quingentos egerunt post obitum Moysis & Jesu imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui sub Cyro & Dario regibus è captivitate evaserunt, ita se habebant.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, *ea* dare recusabant, id assequuti, ut equitum magistri sibimet in hoc faverent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum ma-"gistris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, "reliquisque illorum conservis in Samaria. Zoro-"babelus & Ananias atque Mardochæus, Judæo-"rum legati, vos accusaverunt, quod ipsis in ædi-"ficatione templi molesti fueritis, neque impen-"sas in sacrificia eis præbueritis quas vobis im-"peravi. Volo igitur, ut, lecta hac *nostra* epi-"stola, è regio fisco tributorum Samariæ omnia "illis suppeditentur, quæ ex sacerdotum senten-"tia illis usui esse possunt in sacris faciendis, ut "singulis diebus victimas immolare non cessent, "Deumque precari pro memet & Persarum gen-"te." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Samaritæ Judæis infesti.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum instaurari imperat.

1 *Esdr. c. 6.*

ΚΕΦ. ε'.

Οτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἐσδρα καὶ Νεεμίου.

CAP. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neëmia.

V.

Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Βαλαβὼν τὴν βασιλείαν [n] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τοῦ

MOrtuo autem Dario, in regnum successit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & ho-

Xerxes Dario in regnum succedit.

s Ἐπιτελοῦντες,] Ἱερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.*

t Ἐπιδαψιλευόμενοι] Ἐπιδαψιλεύοντο. & mox κατῴκησαν ὃ οὖν τοῖς *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c.

v Ἀρχιερεῖς,] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 54.

x Γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας] Γὰρ deest *Hen.*

y Ἀναστάσεως] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.*

z Ἀρξαμένου] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξάμενοι in *Editis.*

a Πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλέον in *Editis.*

b Τῶν Περσῶν] Τῷ Περσῶν *Hen.* & *Busb.*

c Ἱππάρχους] Tam hîc quam alibi mallem ἐπάρχους. nisi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.*

d Ἀποδάζοντας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀποδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.*

e Δι' αὐτῶν] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.*

f Σαμβαβεῖ] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλᾶ aut Σαμβανᾶ.

g Σαμαρειτῶν,] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείτας legisse videtur *Epiphan.*

h Βοβήλοις,] Βαβύλοσι *Vat.* Βαβήλοις *Gall.* Βυτήλοις *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velseni.*

i Συνδούλοις αὐτῶν] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.*

k Τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας,] Τῶν φόρων τῆς Σαμ. *Vat.*

l Πρὸς τὰς θυσίας] Πρὸς θυσίαν *Vat.*

m Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Βαλαβὼν τὴν βασιλείαν Ξέρξης] Artaxerxes seu Ἀρθασάθα vocatur Esdr. VIII. sub quo Esdras è Babylone in Judæam rediit. SPANH.

n Ξέρξης] *Al.* αὐτοῦ παῖς ὁ Ξέρξης.

o Φι-

honore Deum profequutus eſt. ejus enim cultui omnem ſimiliter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jeſu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir juſtus, bonæque apud omnes exiſtimationis, primarius populi ſacerdos, Eſdras appellatus. qui, utpote legum Moyſaicarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* conſequitur. Cum autem ſtatuiſſet Hieroſolyma aſcendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot ſecum ducere, petiit à Rege literas ſibi dari ad Syriæ ſatrapas, ut ex illis cognoſcerent qui vir eſſet. Atque Rex ad ſatrapas hujuſmodi epiſtolam ſcripſit. "Rex regum Xer-
"xes Eſdræ ſacerdoti atque divinæ legis profeſſo-
"ri ſalutem. Meæ humanitatis eſſe ratus, ut Ju-
"dæis & ſacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc*
"in regno noſtro agunt & Hieroſolyma profici-
"ſci volunt, eò commigrare liceat, hanc poteſta-
"ſtatem ut habeant imperavi. Quicunque *igitur*
"id habet in animo, abeat, quemadmodum & mi-
"hi & ſeptem meis conſiliariis viſum eſt, * ut con-
"venienter legi Dei ea inſpiciant quæ in Judæa
"aguntur, ferantque munera Iſraëlitarum Deo,
"quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti
"quicquid inventum fuerit in Babyloniorum re-
"gione Deo dicatum, id omne Hieroſolyma de-
"portent ut ſacra Deo fiant. & quicquid ipſe ex
"auro & argento conflare volueris, id tibi tuiſque
"fratribus facere liceat. Sacra quoque vaſa tibi *in*
"*manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in
"mentem venerit illud etiam fieri curabis, impen-
"ſis è fiſco regio ſumptis. Quin & quæſtoribus
"Syriæ Phœniciæque ſcripſi ut diligentiam adhi-
"beant ad omnia quæ Eſdras ſacerdos & legum
"Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nul-
"lam in me poſteroſque meos iram effundat, volo
"ut omnia uſque ad tritici coros centum Deo ex
"lege præſtentur. Ac vobis præterea denuncio,
"ne cui ſacerdoti, aut Levitæ, aut ſacro cantori,
"aut janitori, aut ſacro miniſtro, aut templi ſcri-
"bæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quod-
"vis illis inſidiarum ergo aut oneris. Tu vero,
"Eſdra, pro ea qua præditus es divina ſapientia,
"ſtatuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Sy-
"ria & Phœnicia jus dicant, imperitoſque iſtam
"docebis, ut ſi quis è popularibus tuis Dei aut
"Regis legem fuerit tranſgreſſus, pœnas det *me-*
"*ritas debitaſque*, utpote qui non per ignorantiam
"contra eam fecerit, ſed cum eam noverit, auda-
"cter ſpreverit & contempſerit. ii autem plectan-
"tur vel morte vel pecunia. Vale.

Joacimus pontifex.

Eſdras Babylone Hieroſolyma proficiſcitur. 1 Eſdr. c. 7. & 2 Eſdr. c. 8.

Artaxerxis litere ad Eſdram. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

2. Cum autem Eſdras has literas accepiſſet, ſupra modum exhilaratus eſt, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipſum benignitatem ei acceptam deberi agnoſcens: quam ob rem gratias ſe ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epiſtolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud ſe retinebat, exemplar vero ejus in Me-

Eſdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

ωρὸς Θεὸν ὑσέβειάν τε ⸂ πιμὼ. ἅπαντα γὰ ἀνηλέξως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τ θρησκείαν ἐποίησε, ⸂ πρὸς τὸς Ιυδαίυς εὐμε ° φιλοτιμότατα. κατ' ἐκεῖνον ⸂ τ καιρὸν ἀρχιερεὺς ὢν Ιησοῦ παῖς, Ιωακίμ ⸂ ὄνομα. ἦν ἦρχε δὲ ⸂ ἐν Βαβυλῶνι δίκαιος ⸂ ἀνὴρ, ⸂ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς πρὸ τῷ πλήθ, πρῶτ ⸂ ἱερεὺς ⸂ λαοῦ, καλούμεν ⸂ P Εσδρας· ὃς, τ Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἔμπειρ ⸂ ὢν, γίνε ⸂ φίλ ⸂ τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, ⸂ ἐπαγαγέσθ τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυγχανόντων Ιυδαίων, παρεκάλεσε τ βασιλέα δῦναι αὐτῷ πρὸς τὰς σατράπας τ Συρίας ὑπιστολὴν, ἀφ' ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσε ⸂ τίς εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφ πρὸς τὰς σατράπας ὑπιστολὴν τοιάνδε. "9 Βασι-
"λεὺς βασιλέων Ξέρξης Εσδρᾳ ἱερεῖ "⸂ ἀναγνώστῃ ⸂ θείυ
"νόμυ χαίρειν. Τῆς ἐμαυτ ⸂ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νο-
"μίσας τὸ τὰς βυλομένυς ⸂ ἐκ ⸂ τῶν Ιυδαίων ἔθνυς, καὶ ἱε-
"ρέων ⸂ Λευιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ ⸂ σωαπά-
"ρειν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τὸ ⸂ πρόσπαξα. ⸂ ὁ βυλόμεν ⸂
"ἀπίτω, καθάπερ ⸂ ἔδοξε κἀμοὶ ⸂ καὶ τοῖς ἑπτά μυ συμβούλοις,
"ὅπως ⸂ τὰ κ ⸂ τὴν Ιυδαίαν ὑπισκέψων ⸂ τῷ νόμῳ τ θεῦ
"ἀκολούθως, ⸂ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ισραηλιτῶν Θεῷ,
"ἅπερ ἠυξάμην ἐγώ τε ⸂ καὶ οἱ φίλοι· ⸂ καὶ λάβωμεν ⸂ χρυ-
"σίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ἀνάθε-
"μένον τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν ⸂ εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ
"Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρυ ⸂ καὶ χρυ-
"σοῦ καταskευάσαι, ποιεῖν ἐξέστω σοι μ ⸂ τῶν ἀδελφῶν. ⸂ τὰ
"δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, ⸂ ὅσων ἂν ὑπάρχειαν λά-
"βῃς, ⸂ καὶ πάσας ποιήσῃ ἐργασίας, ⸂ τ εἰς αὐτὰ δαπάνην ἐκ τοῦ
"βασιλικοῦ πιούμεν ⸂ ταμιοφυλακίου. ἔγραψα δὲ ⸂ καὶ τοῖς
"ταμιοφύλαξι τ Συρίας ⸂ καὶ τ Φοινίκης, ἵνα τῶν ὑπὸ Εσδρα
"τοῦ ἱερέως ⸂ καὶ ἀναγνώστ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ὑπαλείπων
"ὑπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ λάβῃ τὸ
"θεῖον ⸂ ἢ ἃ τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνυς, πάντα αἰτῶ ⸂ καὶ ᵇ μέχρι τοῦ
"πυροῦ κόρων ἑκατὸν ὑπιτελεῖσθ τῷ Θεῷ ⸂ κατὰ τ νόμον. ⸂ ὑ-
"μῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, ⸂ καὶ Λευίταις, ⸂ καὶ ἱεροψάλ-
"ταις, ⸂ καὶ ὑρωροῖς, ⸂ καὶ ᶜ ἱεροδούλοις, ⸂ καὶ γραμματεῦσι τῶ
"ἱερῶ, μήτε φόρυς ὑπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ὑπίσ-
"λον ⸂ ἢ φορικὸν εἰς αὐτὰς γῆν. ⸂ καὶ σὺ δὲ, Εσδρα, ⸂ κατὰ τ
"τῶ Θεῶ σοφίαν ἀπόδειξον κριτὰς, ὅπως ᵈ δικάσωσιν
"ἐν Συρίᾳ ⸂ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τὰς ὑπισταμένυς σε τ νόμυ,
"ᵉ ⸂ καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ὦ τις τῶν
"ὁμοεθνῶν σε ⸂ παραβαίνῃ τ τοῦ Θεοῦ νόμον ⸂ ἢ τ βασιλι-
"κὸν, ὑπόκῃ τιμωρίαν, ὡς ἢ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν πε-
"ρικαίνων, ἀλλ' ὡς ὑπισταμέν ⸂ μὲν, τολμηρῶς δὲ
"⸂ παρανόων ⸂ καὶ καταφρονῶν. κολασθήσετ ⸂ δὲ ⸂ ἢ θανάτῳ
"ἢ ζημίᾳ χρηματικῇ. ἔρρωσο.

β'. Λαβὼν δὲ Εσδρας τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα, ὑπερήθη, ⸂ τῷ Θεῷ ⸂ προσκυνεῖν ἤρξατο, ⸂ τ τῆ βασιλέως ⸂ πρὸς αὐτὸν χρηστότητ ⸂ ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν γεγενῆσθ· ⸂ καὶ ἀφ' ἑτέρ τῷ πᾶσαν αὐτῷ χάριν ἔλεγεν ⸂ εἰδέναι. ἀναγνὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τῷ ἐπιστολῇ τοῖς αὐτόθι παρεῖσιν Ιυδαίοις, αὐτὰ μὲν κατέχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς ⸂ πρὸς πάν-

τας

ο Φιλοτιμότατα.] Φιλοτιμοτάτως *Gall.*

p Εσδρας·] *Al.* Εζδρας.

q Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης] Artaxerxes ſeu Arthaſachſta dicitur Eſd. VII. 11. SPANH.

r Τῷ θείῳ νόμῳ χαίρειν.] Τῶν ⸂ Θεῶ νόμων *Vat.*

s Ἐκ ⸂ τ Ιυδαίων ἐθνῶν,] Ἐκ ⸂ Ιυδαίων ἐθνῶν *Vat.*

t Σωαπαίρειν] Ἀπαίρειν LXX. Gen. XXXIII. 17. SPANH.

v Ἔδοξε κἀμοὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξέ μοι in *Editis.*

x Τὰ κ' τὴν Ιυδαίαν ὑπισκέψων] Iterum ex *MSS.* & 3 *Eſdr.* c. 8. v. 12. Videſis *J. Clericum* ad *Eſdræ* locum. τὰ deeſt *Editis.* HUDS. Vet. *quatenus Judæam viſitent*, non legit itaque κ'. COCC.

* *Ut convenienter legi Dei ea inſpiciant quæ in Judæa aguntur,*] Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex poſtulat, *Caſtal.*

y Καὶ ἀργύρεοι καὶ χρυσοῖοι] Καὶ ἀρχυρᾶ καὶ χρυσᾶ ὅσα *Hen. Busb. Zonar.* & mox ὀνομαστὶ, & dein τοῦτον πάντα.

z Εἰς Ιεροτάλυμα κομισθῆναι] Κἀλεῦω εἰς Ιεσσ. &c. *Zonar.*

a Τὰς ἐμὰς ἐκγόνυς,] Τὰς ἐμὰς ἀθλίμυς ἐκγόνυς ſoli *Hen.* & *Vat.*

b Μέχρι ⸂ πυροῦ] Plenius aliquanto in utroque *Eſdræ*, in *Vero Eſdræ* ad hunc modum, *uſque ad argenti talenta centum, triciti coros centum, vini & olei batos centenos, & ſalis ſine ulla præſcriptione.* in *Pſeudo-Eſdra*, paulo aliter, *uſque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c.

c Ἱεροδούλοις,] Ἱερόδουλοι ſunt quos Hebræi *Nethinim* vocant. & apud Græcos fuerunt ſervi & ancillæ conſecratæ. Videſis *Milnerum* de *Nethinim* ſive *Nethineis*, ſect. VI. *Epiphanius* legiſſe videtur ἱεροδούλοις, γραμματεῦσι ⸂ ἱερῶ.

d Δικάσωσιν ⸂ Συρίας] Δικάζωσιν in *MSS.*

e Καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι] Sic *MSS. Zonar.* & *Epiphan.* καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι ⸂ παρέξεις in *Editis.*

f Εἰδέναι.] Ita *Hen.* οἰδέναι in *reliquis.*

g Παρὰ πάντας ἔπεμψε τοὺς οἰκοθεῖς,] Πρὸς ἅπαντας *Vat.*

h Μα-

τας ἐπεμψε τὰς ὁμοεθνεῖς, τὰς κ᾽ τὴν Μηδίαν ὄντας. [h] μαθόντες δ᾽ ἔτοι τὸ βασιλέως κ᾽ τῶ πρὸς τ᾽ Θεὸν [i] εὐσέβειαν κ᾽ τ᾽ πρὸς τ᾽ Εσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [k] ὑπερηχάπησαν· πολλοὶ δ᾽ αὐτῶν, κ᾽ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, πεθ᾽ ἔντες τῶ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα καθοδον. ὁ δ᾽ πᾶς λαὸς τῶν Ισραηλιτῶν κ᾽ χώραν ἔμεινε. διὸ κ᾽ δύο Φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ἔτι τε τ᾽ Ασίας κ᾽ τ᾽ Εὐρώπης, Ρωμαίοις ὑποτασσόμας. αἱ δ᾽ δέκα Φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτα ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, κ᾽ ἀριθμῶ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. πρὸς δὲ Εσδραν ἀφικνοῦντο, ἱερέων, [l] κ᾽ Λευιτῶν, κ᾽ θυρωρῶν, κ᾽ ἱεροψαλτῶν, κ᾽ ἱεροδούλων πολλοὶ τ᾽ ἀριθμόν. συναγαγὼν δ᾽ τὰς ἐκ τ᾽ αἰχμαλωσίας [m] εἰς τὸ πέραν τ᾽ Εὐφράτα, κ᾽ τρεῖς ὅλας διαλείψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως ἱκὰς ποιήσωνται τῶ Θεῶ περὶ τ᾽ αὐτῶν σωτηρίας, κ᾽ μηδὲν κ᾽ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ πρὸς τ᾽ πολεμίων, ἢ τινὸς ἄλλα δυσκόλα προσπεσόν᾽ αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Εσδρας [n] εἰπεῖν τῶ βασιλεῖ, ὅτι ῥᾳστώσει αὐτὰς ὁ Θεὸς, [o] ἃ κατηξίωσεν ἤδη εἰς αὐτὸν αἰτῆσαι τὰς προπέμψοντας. ποιησάμενοι δ᾽ τὰς ἱκὰς, ἄραντες ἀπὸ τ᾽ Εὐφράτα δωδεκάτῃ τ᾽ πρώτα μηνὸς τῶ ἑβδόμα ἔτους τ᾽ Ξέρξα βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ιεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [p] τῶ αὐτ᾽ ἔτους. Ἐ προσῆκεν τοῖς γαζοφύλαξιν ὁ Εσδρας, ἔσιν ἐκ τῶ τ᾽ ἱερέων γένους, παρέσησε τὰ ἱερὰ κτήματα, ἀργυρίου τάλαντα [q] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ τάλαντων ἑκατὸν, [r] χρυσᾶ σκεύη τάλαντων εἴκοσι, [s] χαλκᾶ σκεύη χρυσᾶ κρείττονα [t] σταθμῶ τάλαντων δώδεκα. τοῦτα γὰρ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς κ᾽ οἱ σύμβουλοι αὐτ᾽, κ᾽ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ισραηλῖται. προσάγας δ᾽ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Εσδρας, [v] ἀπέδωκε τῶ Θεῶ τὰς ἐκ τ᾽ ὁλοκαυτώσεων γενομένας γίνεσθ᾽ θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τῶ λαῶ σωτηρίας, [x] κριοὺς ἐνενήκοντα, κ᾽ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς προσφώνησιν τ᾽ ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δ᾽ τῶ βασιλέως οἰκονόμοις κ᾽ τοῖς ἐπάρχοις τ᾽ Κοίλης Συρίας κ᾽ Φοινίκης τὰ γράμματα τῶ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δ᾽ τὸ προσταχθὲν ὑπ᾽ αὐτ᾽ ποιεῖν ἀνάγκλω ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθν᾽, κ᾽ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ χρείαν συνήργησαν.

γ΄. Ταῦτα μὲν οὖν κ᾽ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, [y] προσεχώρησε δ᾽ αὐτῷ, κρίναν᾽ αὐτὸν ἄξιον οἴμῃ τῶ Θεῶ τῶν βουληθέντων ἁπὸ χρηστότητα κ᾽ δικαιοσύνα. χρόνῳ δ᾽ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, κ᾽ κατηγορούντων ὡς τινες ἐκ τ᾽ πλήθους κ᾽ τῶν ἱερέων κ᾽ Λευιτῶν ἀναβεβήκασι τὴν πολιτείαν, κ᾽ λελύκασι τὰς [z] πατρῴους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἡγμένοι γυναῖκας, κ᾽ τὸ ἱερατικὸν γένο᾽ [a] συγκεχύκασι, δεομένων δ᾽ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κοινὰ ἔτι πᾶσι ὀργὰ λαῶν [b ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτὰς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέῤῥηξε μὲν ὥσ᾽ ὑπὸ λύπης τὴν ἐσθῆτα, [c] κ᾽ τὴν κεφαλὴν ἤ᾽ ἀπαερώσων κ᾽ τὰ γένεια ὑβρίζων [d] ἔτι τὴν γῆν ἑαυτὸν

diam ad omnes gentis suæ homines misit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Esdram benevolentia, omnes vehementer sunt lætati; multi vero ex iis cum re sua familiari Babylonem se contulerunt, ut qui Hierosolyma revertendi desiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Israëlitarum in ea regione mansit. Quapropter duæ tantum tribus per Asiam atque Europam sub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus usque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Esdram quamplurimi veniunt ex sacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & sacris cantoribus, & templi ministris. Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgisset, ibique per triduum moratus esset, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut saluti ipsorum prospiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hostibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Esdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos servaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem supplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die mensis primi, anno regni Xerxis septimo, Hierosolyma perveniebant ejusdem anni mense quinto. Atque illico Esdras gazæ custodibus sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea viginti talentorum, & vasa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus consiliarii & omnes in Babylone manentes Israëlitæ donaverant. Esdras autem, cum ista sacerdotibus tradidisset, Deo in holocausta legitimas immolavit hostias, tauros duodecim pro universi populi salute, arietes nonaginta & agnos duos & septuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam dispensatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque scriptas à Rege reddidit epistolas. Illi vero, quod facere necesse habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *nostram* honorarunt, & ei si quid opus esset adjumento fuerunt.

Qui cum Esdra Babylone profecti sunt. 1 *Esdr. c. 8.* & 2 *Esdr. c. 8.*

Esdras jejunium indixit. 1 *Esdr. c. 8.* & 2 *Esdr. c. 8.*

Sacerdotibus sacram supellectilem committit. 1 *Esdr. c. 8.* & 2 *Esdr. c. 8.*

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipso Esdra consulebantur, eique *omnia* ex sententia successerunt; Deo ipsum, ut puto, ob probitatem & justitiam dignum existimante, cui *sapienter* consulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem post, cum nonnulli eum convenissent, & detulissent quosdam è populo, & sacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ instituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genusque sacerdotale confuderant; orassentque ut legibus subveniret, ne in universos absque discrimine sæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *istis auditis*, præ mœrore statim vestimenta conscidit, & vulsa capitis cæsarie barbaque mutilata

Esdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abstinere. 1 *Esdr. c. 9.* & 2 *Esdr. c. 8.*

Cogitabundus & mœstus humi jacet.

h Μαθόντες δ᾽ ἔτοι] Μαθόντες δ᾽ ἔτοι τὸ προσταχθὲν τῶ βασιλέως κ᾽ τοῦ Θεοῦ *Vat.*

i Εὐσέβειαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Δμένειαν in *Editis.*

k Υπερηγάπησαν] Ita etiam in plerisque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερηθησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγάθησαν ex conjectura Cl. *Lowthii.*

l Καὶ Λευιτῶν, κ᾽ θυρωρῶν,] Tres species Levitarum, θυρωροὶ, ἱεροψάλ᾽, ἱερόδουλοι. REL.

m Εἰς τὸ πέραν] Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixisse dicit *Versus Esdras*, c. 5. (de quo videsis *J. Clericum*, ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum esse dicitur factum esse dicit *Pseudo-Esdras*, c. 8.

n Εἰπεῖν τῶ βασιλεῖ,] Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in *ceteris.*

o Οὐ κατηξίωσεν ἤπτεῖς] Ita *Vat.* οὐκέτι ἠξίωσεν *Hen.* quo modo forsan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* κ᾽ ἃ κατηξίωσεν.

p Τῶ αὐτῶ ἔτους.] Τῶ ἑβδόμα ἔτους *Vat.*

q Εξακόσια πεντήκοντα,] Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Esdras.* χμ΄. in *Editis.*

r Χρυσᾶ σκεύη] In *Vero Esdra*, c. 8. *auri centum talenta, crateres aureos viginti, mille drachmarum.* in *Pseudo-Esdra*, c. 8. *auri talenta centum, aurea vasa viginti, ærea* &c. Ex verbis *Esdræ prioris* legendum censet *Petitus* (in *Animadverss. ἀυτοδότοις* tom. 4. p. 160.) χρυσᾶ σκεύη ταλάντων ή.

s Χαλκᾶ σκεύη χρυσῦ κρείττονα] Æs istud erat aurichalcum, quod olim omnium metallorum pretiosissimum habitum.

t Σταθμῶ ταλάντων δώδεκα.] Σταθμὸν ἔλκοντα ταλάντων *Hen.* & *Busb.* σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim.*

v Απέδωκε τῶ Θεῶ] Επέδωκε κ᾽ τῶ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε ἤ τῶ Θ. *Busb.*

x Κριοὺς ἐνενήκοντα,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς κ᾽ ἄρνας ιϚ΄. in *Vero Esdra* κριοὺς ἐνενηκοντάξ, ἀμνοὺς ἑξηκοντάεπτά. in *Pseudo-Esdra* κριοὺς ἐνενηκοντάξ, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο.

y Προσεχώρησε δ᾽ αὐτῷ,] Προσεχώρησαν *Vat.* Verum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲν οὖν, ὡς κ᾽ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, προσεχώρησεν αὐτῷ.

z Πατρῴους νόμους,] Ita *MSS.* πατρίους in *Editis.*

a Συγκεχύκασι,] Συγκεχυκότες *Busb.* & *Vet. Interpr.*

b [Ο Θεὸς,] Ut sensus constaret, ὁ Θεὸς inserui. uncis tamen inclusum dedi, quod absit tam *MSS.* quam *Editis.*

c Καὶ τὴν κεφαλὴν] Καὶ τὴν κεφαλὰν ἐπαέρωσιν κ᾽ τὰ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.*

d Επὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν,] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τὴν γῆν

tilata ſemet humi proſtravit, quod primores populi hoc in ſe crimen admiſerint. atque ſecum reputans, ſibi non obtemperatum iri, ſi juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat ſe à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipſi lugentes ſimiliterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Eſdras humo ſurrexiſſet, paſſis in cœlum manibus dicebat, ſe quidem pudere ſublatis oculis illud contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus noſtris ob peccata ab illis commiſſa acciderant: Deum vero, qui ſemen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conſervaverat, & rurſus Hieroſolyma ſuamque in terram reduxerat, quique reges Perſarum eò perpulerat ut vicis illorum miſererentur, ſupplex orabat, ut & illorum in præſentiarum delictis ignoſceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipſos* benignitati in laudem *quammaxime* ceſſurum eſſe, ſi illis ſupplicium remiſerit.

Eſdras populi peccata confitens Dei miſericordiam implorat. 1 Eſdr. c. 9. & 2 Eſdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hieroſolymitanorum primus, eum adiit, dicebatque, illos quidem ſeſe peccato obſtrinxiſſe, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique ſuadebat, ut omnes ad uxores cum liberis ſuis repudiandas juramento adigeret, & ſi quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque perſuaſus Eſdras, principibus ſacerdotum & Levitarum & Iſraëlitarum jusjurandum detulit, ſe uxores liberoſque ſecundum Achonii conſilium dimiſſuros eſſe. Atque ubi jurarunt, è templo digreſſus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliaſibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum eſſet, ut omnes ex captivitate reduces Hieroſolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non ſtitiſſet è populi cœtu ſemoveretur, ejuſque bona ſacra forent ex ſenatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigeſimo die menſis noni, qui Hebræis Chaſleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At poſtquam conſederunt in ſuperiore parte templi, ſenioribus etiam una præſentibus, quibus moleſtiam creabat frigus, Eſdras, cum ſurrexiſſet, accuſabat eos, dicens, quod crimen commiſerint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & ſibimet ſalubrem & frugiferam, ſi uxorum conſortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, ſe quidem hoc facturos eſſe: multitudinem vero magnam eſſe, & anni tempeſtatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum eſſe. Quocirca qui iſtis præſunt, quique cum alie-

Achonius Eſdram conſolatur, eique conſilium dat. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

Populo ſuadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

ἔρριψεν, ὅτι τῷ τὴν αἰτίαν τούτῳ λαβεῖν τοὺς πρώτους τοῦ λαοῦ. λογιζόμενος δ', ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προσπέξῃ τέκνα, οὐκ ἀκυθήσεται, διέμενεν ὅπου τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν [c] οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοί, [f] καὶ τὰ ὅπου τῷ γεγενημένῳ λύπης συμπαραλαμβάνοντες. ἀναστὰς δ' ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀναπέτας εἰς τὸ ὄρανόν, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγε εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι, διὰ τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τὰ μύσιμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπόνησα· παρεκάλει δ' τὸ Θεὸν ἄφεσιν τι καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας θεῖσασθαι, καὶ πάλιν εἰς Ιερουσάλυμα καὶ [g] τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστήσαι σα, [h] καὶ τὰς Περσῶν βασιλείας ἀναγκάσαι σα λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνώμην τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεπηκέναι, εἶναι δ' ὅπου τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτους ἄφεσιν τῆς κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τῶν εὐχῶν. θρηνούντων δὲ πάντων ὅσοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [i] Αχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τῶν Ιεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτὸς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγε, ἀλλοεθνεῖς ἐποικησαμένους γυναῖκας· ἐπῆγε δ' αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτοὺς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγενημένα, κολασθήσεσθαι δὲ τοὺς οὐ [k] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς φυλάρχας τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἐκπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν [l] Αχωνίου [m] συμβουλίαν. λαβὼν δὲ τοὺς ὅρκους, ἀφεὶς ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [n] παστοφόριον Ιωάννου τοῦ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [o] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γνομένης δὲ κηρύγματος, ὥστε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ιερουσάλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀπαλλοτριωθησομένων δὲ τοῦ πλήθους, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [p] ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι δὲ ἐνάτῳ μηνὸς, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [q] Τεβέθ ἐστι, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθισάντων δὲ ἐν τῷ [r] ὑπαίθρῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [s] κρύους ἀηδῶς διακειμένων, ἀναστὰς Εσδρας, ἤπατο ἐκείνους, λέγων παρανομῆσαι γήμαντας ἐκ ἐξ ὁμοφύλων. νῦν μέντοιγε ποιήσαι αὐτοὺς, τῷ μὲν Θεῷ χαρίσασθαι, συμφέρον τα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ ποιήσειν μὲν τοῦτο πάντες ὑπεδέξαντο· τὸ δὲ πλῆθος εἶναι πολὺ, καὶ τὸν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον ἐ μιᾶς ἢ δευτέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵτε ἡγεμόνες [t] τούτοις, [v] καὶ οἱ συνοικοῦντες [x] πᾶς

γλώ τι in *Editis*. καὶ ἐπὶ τὴν γλῶ *Hen.* & *Busb.*

e Οἱ μέτριοι] Μέτριοι, *bonæ mentis*. REL.

f Καὶ τὰ ἐπὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

g Τὴν οἰκείαν γῆν] Conf. ſupr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

h Καὶ τὰς Περσῶν βασιλείας] Illa καὶ τὰς Περσῶν βασιλείας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

i Αχώνιός τις ὀνόματι,] Αχόνιός τε *Hen.* *Vero Eſdræ* eſt Ιεχονίας, *Pſeudo-Eſdræ* Σεχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Athanonius*.

k Υπακήσαντας τῷ νόμῳ.] Υπακήσοντ *Vat.*

l Αχωνίε] Σεχενίας LXX. Eſdr. x. 2. שכניה. SPANH.

m Συμβουλίαν.] Συμβουλίαν in *MSS.*

n Παστοφόριον] Eadem voce utitur *Pſeudo-Eſdras*. occurrit etiam apud *Jerem.* c. 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Eſaiæ* παστοφόριον *interpretatur thalamum in quo habitabat præfectus templi*. HUDS. לשכת *cella, conclave* LXX. καταλύματα, γαζοφυλάκιον· Item παστοφόριον 2 Chron. xxxi. 11. Ezech. xl. 18. *Rufinus hic* habitaculum. παστοφόριον, Sic Jerem. xxxv. 4. εἰς τὸ παστοφόριον υἱῶν Ιωνὰν &c. LXX. hic Eſdr. x. 6. εἰς γαζοφυλάκιον Ιωανὰν; *Hebr.* אל לשכת ad cubiculum *Vulgat.* De παστοφόροις Ægyptiorum vid. Clem. Strom. lib. vi. p. 634. A. & Porphyr. περ. ἀποχ. p. 371. Item παστοφόρος παφίη incaſtè apud Stobæum. Exc. H. Grot: p. 130. & in Anth. Obſc. SPANH.

o Ἐκείνην τὴν ἡμέραν] Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.*

p Ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τῆς Ιουδαίας καὶ B. in *Editis Aliiſque*.

q Τεβέθ] Τεβὶθ *Hen.* Ξάνθ *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris pleriſque *Caſleu* aut *Kiſleu*. in aliquibus tamen *Silcos*. Antiquitatum lib. xii. Χασλεὺς reſpondet menſi qui dicitur Απελλαῖος. ideoque & hîc loci Χασλὰς reponendum cenſeo. HUDS. Hebr. Menſis Απελλαῖος Macedonibus *Hebr.* מבת Eſth. ii. 16. menſis decimus dicitur. etſi LXX. τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ, ὅς ἐστιν Αδὰρ. *Rufinus* verò hic habet: noni Menſis qui ſecundum Hebræos Caſleu, ſecundum Macedones Apellæos vocatur. Ut ita legerit hic *Rufinus* non Τεβέθ, ſed Χασλεῦ ſeu *Hebr.* כסלו nonus Menſis, de quo Zachar. vii. 1. Menſe nono Chiſleu. SPANH.

r Υπαίθρῳ δὲ ἱεροῦ,] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliiſque*. ὑπαίθριον *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου δὲ Θεοῦ *Eſdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ δὲ ἱεροῦ *Pſeudo-Eſdr.*

s Κρύους ἀηδῶς διακειμένων,] Ita ex *MSS.* (& *Cocceio*) pro κρίσεως, quod in *Editis* obtinuerat.

t Τούτοις,] Forte ἀθῶοι. COCC.

v Καὶ οἱ συνοικοῦντες] In *Epiphanii* verſione, *duces & alii qui*

x πᾶς

[z] τῶν ἀλλοφύλων, ὠδηγμένωσαν, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβυτέρους ἐξ ὧν ἂν θελήσωσι τόπων, τοὺς σπουδαιοτάτους τῶν γεγαμηκότων ψηφισάμενος τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [y] καὶ τῷ δόξαι αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας τῶν ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [z] ἐχομένου νουμηνίας ποιησάμενοι τὴν ἔρευναν, πολλοὺς ἔκ τε τῶν ἐξ Ιησοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, οἳ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονημένα, τὴν τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τῶν πρὸς αὐτὰ φίλτρων ποιούμενοι [b] πλείονα λόγον, ἀφῆς [c] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας [d] ἐξιλεμενίζοντες τῷ Θεῷ ἐπήνεγκαν, κριοὺς καταθύσαντες αὐτῷ. τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τοὺς γάμους τῶν προειρημένων ὅτως ἐπανορθώσας Εσδρας, [e] καθήρισε τὴν πρὸς ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δὲ λοιπὸν [f] μόνιμον εἶναι.

ε'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ μηνὶ [g] τὴν [h] Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καὶ σχεδὸν παντὸς δὲ λαοῦ συνελθόντος [i] ἐπ' αὐτὸν, ἀνελθόντες εἰς τὸ [k] ἀνῳκοδομένον δὲ ναῷ πρὸς τὴν πύλην τὴν ὑπὲρ τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπουσαν, ἐδεήθησαν δὲ Εσδρα τὸν νόμον αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τὸν Μωϋσέως. ὁ δ' μέσος δὲ πλήθους σταθεὶς ἀνέγνω, καὶ τὸν ἐποίησεν ἀπ' ὀρθρομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δ', ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, [l] δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν & τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· πρὸς δὲ τὰ παρωχημένων ἐδυσφόρουν, καὶ μέχρι δακρύων προήχθησαν, ἐνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπραγμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δ' Εσδρας, ὅτως ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπέναι πρὸς [m] αὐτοὺς & μὴ δακρύειν· [n] εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἦ γὰρ [o] ἐξεῖναι. πρότερπεν δ', μᾶλλον πρὸς ἡδονὴν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ πρόσφορα τῇ ἑορτῇ [p] καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν & λύπην, τὴν ὑπὲρ τοῖς ἐμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔχειν & φυλακὴν δὲ μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δ', ταῦτα Εσδρα πειθόμενοι, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τὸν ποιοῦντες [q] ἐφ' ἡμέρας [r] ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς, ἀνεχώρησαν [s] εἰς τὰ οἰκεῖα μετ' ὕμνων δὲ Θεοῦ, τὴν ἐπανορθώσεως τοῦ βίου τὸ πολίτευμα θαυμασθέντων Εσδρα χάριν εἰδότες. ὧν συνέβη μετὰ τοῦ θεοῦ τῷ λαῷ δόξαν γενέσθαι πλουτῆσαι τὸν βίον, καὶ παρῆναι μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας [t] ἐν Ιεροσολύμοις. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ [v] Ιωακίμου δὲ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτοῦ [x] Ελιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.

ς'. Τῶν δ' αἰχμαλωτισθέντων τοὺς Ιουδαίων οἰνοχόος

nigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adsint seniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuisset, cœpta inquisitione prima die mensis decimi in eos qui alienigenas asciverant uxores, cum eam facere perrexissent usque ad primam diem mensis sequentis, multos invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extráneas uxores habuerint. 1 Esdr. c. 10. & 3 Esdr. c. 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant; secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent, & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdræ légem populo recitat. 3 Esdr. c. 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 Esdr. c. 9.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis re- *Neëmiæ in patriam pietas.*

mon cum alienigenis habitabant uxoribus, & apud *Gelenium* similiter, *principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa*, &c. ac si legisset καὶ οἱ ἀ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abesse debere constat ex *Pseudo-Esdra*, l. 3. *cap. ult.* hisce verbis: στάντων δὲ οἱ προηγούμενοι δὲ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ κατοικίᾳ ἡμῶν ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παρεγενήθησαν λαβόντες χρόνον, ἑκάστου δὲ τόπου τὰς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς κριτάς &c.

x Ταῖς ἀλλοφύλοις,] Τὰς pro τοῖς reposui è (*Coccejo* quoque) *Cod. Vat.*

y Καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς,] Καὶ ταῦτα *Vat.*

z Ἐχομένου νουμηνίας] Πρώτου pro ἐχομένου ex *utroque Esdra* reponendum videtur. *Usque ad primum diem secundi mensis* in *Epiphanii* libris.

a Τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν,] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν Ισραηλιτῶν *Vat.*

b Πλείονα λόγον,] Πλεῖ. λόγον, & ita etiam in edit. *Basil.* SPANH.

c Ἐξέβαλλον.] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.*

d Ἐξιλεμενίζοντες τὸν Θεὸν] Conf. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

e Καθήρισε τὴν πρὸς ταῦτα συνήθειαν,] In *Editione Genevensi* omissa erat vox πρὸς, forsan Typothetarum errore. καθήρισε τὴν πρὸς ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δὲ λοιπὸν μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nuptiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθήρισε.

f Μόνιμον εἶναι.] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.*

g Τὴν Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra c. 3. §. 9. πανηγυρίσαντες ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τὴν σκηνοπηγίαν.

h Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] De hoc Festo Tabernaculorum tum celebrato supr. c. 4. §. 1. SPANH.

i Ἐπ' αὐτὸν,] *Al.* εἰς αὐτὸν.

k Ἀνῳκοδομένον δὲ ναῷ] Ἐν τῷ πρὸ δὲ ἱερῷ πυλῶνι εὐχομένῳ *Esdræ.* HUDS. Callimachus Hymn. in Cerer. v. 47. τὰ θεσμὸν ἀνάρμα *Neëm. c. 7.* ἐείδεα κόπτεις. Unde ἀνεπὶ ζῶα, quæ Diis sacrata, & apud Athenæ. lib. VII. p. 284. C. ἱερὸν ἰχθύν, τὸν ἀνίεν. SPANH.

l Δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν] Δικαιοῦ τε πρὸς τὸ μ. *Vat.*

m Αὐτοὺς καὶ μὴ δικρύειν.] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

n Εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἦ γὰρ ἐξεῖναι.] Non licuisse flere in die Festo hinc patet. Vid. *Nehem.* VIII. 11. SPANH.

o Ἐξεῖναι.] Ἐξεστι, licet, plus est, quam δεῖ. REL.

p Καὶ κεχαρισμένα.] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* πρόσφορα καὶ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.*

q Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς,] Σκηνοπηγίαν etiam in nonnullis Gentilium Festis, ut in Festo Junonis Samiæ; de Samiis observat Polyænus Strat. l. VI. c. XLIV. p. 59. ἐπὶ τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν ἐσκηνοποιῆσθαι, quod non adsecutus est ibi Interpres, & in Dionysiis Dio Chrysost. Orat. XXXIV. p. 447. τῷ ὄντι βακχείαι τινες σκηναὶ ἀκαλύπτως πεξάμβοι ἐν τισι τεμενικαῖς τελεταῖς. Hebræorum verò Σκηνοπηγίαν Tentorii seu Tabernaculi rectè adumbrari in veteri Herodis nummo, alibi dudum docui. SPANH.

r Ὀκτὼ] At nonnisi 7 dies in tabernaculis degere solent. Sed adjecere diem octavum, etiamsi non esset necesse. REL.

s Εἰς τὰ οἰκεῖα] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

t Ἐν Ιεροσολύμοις.] Nonnisi prophetas & regis generis Davidici licuisse Hierosolymis sepeliri, tradunt Hebræi. REL.

v Ιωακίμου δὲ ἀρχιερέως] Sic *Hen.* Ιωακείμου *Busb.* & *Vat.* Ιωακχείμ in *Editis.*

x Ελιάσιβος τὸν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) Ελιάσιμος in *Editis.*

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraïce inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera;

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Quî possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex"struere, temploque manum ultimam imponere."

A Rege veniam impetrat eundi instaurandi Hierosolyma. Neëm. c. 2.

Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* eum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præsidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

τῦ βασιλέως [y] Ξέρξυ, Νεεμίας ὄνομα, ϖεῖπαλῶν ϖερὶ [z] τ μητροπόλεως [a] τ Περσῶν Σόσων, ξένων τινῶν ἀϖὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν ἐσιόντων ἐπακόσας Ἑβραϊσὶ ϖρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ϖροσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυθάνετο ϖόθεν εἶεν ϖεφοιτηκότες. [b] ἀποκεκναμένων δ' ἤκειν ἐκ τ Ἰουδαίας, ϖῶς αὐτῶν ἔχοι τὸ ϖλῆθος καὶ ἡ μητρόϖολις Ἱεροσόλυμα, ϖάλιν ἤρξατο ϖυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ ϖερίξ ἔθνη ϖολλὰ ἀδικεῖν κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν κατατρεχόντων τὴν χώραν καὶ διαρπαζόντων, τ δ' νυκτὸς κακῶς ἀϖεργαζομένων, ὡς ϖολλοὺς ἐκ τ χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀϖῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ϖλήρεις διεσκεδάσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τ συμφορᾶς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τ οὐρανὸν, ἄχει τινὶ εἶϖεν, ὦ δέσϖοτα, [e] ὑϖερόψῃ ταῦτα ϖάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. ὅτως ἅρϖαγμα ϖάντων καὶ λάφυρον [f] γεγόναμεν. διατρίβοντος δ' αὐτοῦ ϖρὸς τῇ ϖύλῃ καὶ ταῦτ' ἀϖοδυρομένου, ϖροσελθὼν τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τ βασιλέα. ὁ δ' ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀϖολουσάμενος, διακονήσων ἔσϖευσε τῷ βασιλεῖ τὸν ὀϖὶ τοῦ [h] ϖοτοῦ διακονίαν. ὡς δ' μὲν τὸ δεῖϖνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἡδίων [k] αὐτοῦ γιόμενος ἀϖέβλεψεν εἰς τ Νεεμίαν, [l] καὶ κατεσκυθρωϖακότα ϑεασάμενος, διά τι κατηφὴς εἴη ἀνέκραγεν. ὁ δ, τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ ϖάθῳ ϖροσηγορεῖν αὐτῷ λέγειν, "ϖῶς, ϕησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαί σοι μὴ βλέϖεσθαι "ϖιστός, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅϖου τ ϖατρῴου "μου Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάϕοι καὶ μνήματα ϖρογόνων "τ ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι καὶ τ γῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς ϖύλας ἐμϖεϖρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι ϖροθυμίαν τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ λοι"ϖὸν ϖεφοιτηκόμησαι." ὁ δ βασιλεὺς δόσειν τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ ϖρὸς τοὺς σατράπας ϕοιτᾶν γράμματα, ὅϖως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ ϖᾶσαν ἐϖάγωσι χορηγίαν, εἰς ὅϖερ βούλοιτο. ϖέϖαυσο δὲ, ϕησὶ, λυϖούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τὸ λοιϖὸν διακόνει. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας ϖροσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τ ὑϖοχέσεως ἐχαρίσηται, τὸ κατηφὲς τοῦ ϖροσώϖου ἐϖ συγκεχυμένον ἀϖεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐϖηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ, ἐδίδουν αὐτῷ ϖρὸς [o] Ἀδαῖον ὑϖαρχοῦντι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔϖαρχον· ἐν ᾗ ἦν τι τῆς ϖαρ' [p] Νεεμίου, καὶ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐϖεστέλλετο.

ζ'. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ϖολλοὺς τ ὁμοφύλων [r] ἐθελοντὰς ἀναλαβόντας αὐτῷ ϖροσηλύτους, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] ϖέμϖτον ϵ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξυ· καὶ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑϖοσχὰς ἀϖόδοσι

[y] Ξέρξυ,] Ita *Basil. MSS. Gr. & Lat. & Zonar.* Ἀρταξέρξυ in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

[z] Τῆς μητροπόλεως τ Περσῶν Σούσων] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

[a] Τῶν Περσῶν Σόσων,] Illud τ ex *MSS.*

[b] Ἀποκεκναμένων δ' ἤκειν ἐκ τ] Ἀποκεκναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τ *Hen.*

[c] Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Καθῃρῆσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat. & Busb.*

[d] Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τ *Hen. & Vat.*

[e] Ὑϖερόψῃ ταῦτα ϖάσχον] Περιόψῃ *Hen. & Busb.*

[f] Γεγόναμεν.] Γενόμεθα *Hen.*

[g] Μηδ' ἀϖολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀϖλ. in *Editis.*

[h] Ποτοῦ διακονίαν.] Sic *Busb.* πότου in *reliquis.*

[i] Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe post cœnam jam *solutus* aut *remissus*, cui opponitur σωιεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo sensu σύγχυσις Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. xi. SPANH.

[k] Αὐτοῦ γιόμενος] Ἑαυτῷ *Hen.* αὐτῷ in *ceteris.*

[l] Καὶ κατεσκυθρωϖακότα ϑεασάμενος,] Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωϖακότα ϑεασάμενος *Vat.*

[m] Ἐν ᾗ τάϕοι καὶ μνήματα ϖρογόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æschyli Pers. v. 405. ϑήκας τε ϖρογόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Persas, seu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἡρῶα ϖρογονικὰ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D. à quibus nempe diversi apud Græcos ξενικοὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

[n] Τῇ τ ἐϖηγγελμένων ἡδονῇ.] Παρὰ τ ἀϖηγ. *Hen.*

[o] Ἀδαῖον ὑϖαρχοῦντι] Ita *Hen. & Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* Σαδαῖον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox seq. §. Σαλαῖον & Σαλαίῳ *Vat.*

[p] Νεεμίου,] Vetus *juvenis*, quasi legisset νεανίου. COCC.

[q] Χορηγίας] Καὶ τ χορ. *Hen.*

[r] Ἐθελοντὰς] Ἐθελουσὶ *Busb.*

[s] Πέμϖτον ϖὸ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξυ·] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Esdr.* c. 2. Vide *Is. Vossii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. xxv. Anno Regni Xerxis Nehemias Hierosolyma venit Nehem. II. 1. anno vicesimo Artaxerxis id contigisse dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

[t] Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑϖοσχὰς non agnoscit *Epiphan.* Forsan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejusmodi mos olim

δωσι τῷ Ἀδαίῳ Ϛ τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸ λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτοις ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ανδρες Ἰουδαῖοι, τὸ "μὲν Θεὸν ἴστε μνήμην τῶν πατέρων Ἀβραάμου Ϛ Ἰσάκου καὶ Ἰακώβου "θαῤῥοῦντα, Ϛ διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνης οὐκ ἐγκα-"ταλείποντα τὴν ὑστέραν [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει σωτήρ-"γησέ μοι θαῤῥοῦντι τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν "τὸ τεῖχος ἀναστήσω, Ϛ τὸ λεῖψανον τοῦ ἱεροῦ πληρώ-"σω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τὴν τῶ [y] γειτονούντων ἡμῖν "ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τὴν οἰ-"κοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς θᾶττον ταύτην φιλοπονουμέ-"νους, ἐνήσουσι, καὶ πολλὰ πραγματεύσουσι [z] πρὸς αὐ-"τὴν ἡμῖν [a] ἐμπόδια, θαῤῥεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς "καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπέχθειαν σημαίνω· μήτε δὴ ἡ-"μέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτὰς ἀνιέναι τὴν οἰκοδομίας, ἀλλὰ "πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] σπεύδειν τὸ ἔργον, ὡς γε καὶ-"ρὸς τοῦτο ἴδιος ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν εὐθὺς τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τὴν ἐργασίαν αὐτὸ τῷ λαῷ, [d] κατὰ κώμας Ϛ πόλεις, καὶ τὸ ἑκάστοις δυ-νατόν. ἐπισχόμενος δὲ Ϛ αὐτὸς μὴ τῶν οἰκείων συλλήψε-σθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [g] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε Ϛ ἡ χώρα [h] τὴν προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

ἡ. Ἀκούσαντες δὲ τὸν τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομὴν σπουδο-μένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔ-φερον, καὶ διετέλουν ὑπιόντες αὐτοῖς [k] σωπηθέντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰου-δαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν ἀφα-νίσαι, μισθούμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐ-τὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς ἐνε-βαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέσπειρον, ὡς πολλῶν ἐ-πιστρατευόντων αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἀνατρα-σόμενοι, μικρὸν τὴν οἰκοδομίας ἀπέσχοντο. τὸν δὲ Νεε-μίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐξέστησε τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὸ ἔρ-γον· ἀλλὰ σίδηρόν τι φυλακῆς ἕνεκα Ϛ σώματος περιβαλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὲρ τὴν εἰς τὸ ἔργον ὀλιγωρίας ἀναισθητῶν καὶ τὴν παλαιπωρίας. ἔτος τε συντεταμένως καὶ φρονηματικῶς [o] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, οὐχὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τοῦ [q] αὐτοῦ τελευτοῦ σὺν ἔτ' αὐτοῦ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη· [r] ἐ-κέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυ-μένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τὴν ὕλην ἁθροίζων· θυρεὸς δ' ἐγ-γὺς αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ἀπὸ πενταπηχίων ἔστησε ποδῶν, παρεστῶτας, ὃν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημᾶναι τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμέ-νοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τὸ πόλεως τὸν κύκλον,

Adæo reddidit cæteriſque equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, Deum adhuc in "memoria retinere majores *veſtros*, Abramum & "Iſacum & Jacobum, atque illorum juſtitiæ me-"rito veſtri curam non abjeciſſe. Mihi ſcilicet "adjutor fuit, ut à Rege poteſtatem acciperem "mœnia noſtra inſtaurandi, perficiendique quod "templo adhuc deſit. Volo itaque vos (cum pro-"be noritis quam maligno in nos animo ſint gen-"tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædifi-"candi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſiſtent, & "modis omnibus agent ut opus *incœptum* impe-"diant) Deo in primis confidere, ut qui ſemet il-"lorum odio opponet; deinde nec die nec noctu "ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio "curaque operi incumbere, quod tempus jam no-"bis in manibus ſit." Iſta loquutus continuo juſ-ſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus confi-ciendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam con-ferre dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accin-gebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pa-riter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtauratio-nem urget Neemias. *Neëm. c. 2.*

Quinam Judæi vo-cati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Sama-ritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceper-ant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtite-runt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimo-verent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neëmiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum in-terimerent. Quin & metum illis & terrorem in-jiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent in-vaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut pa-rum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſere-rent. Neëmiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus con-ſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promo-vendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque ad-eo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſa-luti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quin-gentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus impera-tum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi ap-parerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui arma-ti pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in am-bi-

Hieroſoly-morum mœ-nia hoſtibus invitis reſi-ciuntur. *Neëm. c. 4.*

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonſtran das epiſtolas perrexit Addo & aliis* Puto legendum θαῤῥήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Hudſ.* Nam & ſupra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Aſſyrii poſtquam Deo tanquam præſenti oſtendiſ-ſet ὡς ὁ ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. ut legi ibidem poteſt §. 4. quod ſicuti ibi fit commonendi Dei gratia, ut me-mor eſſet datæ promiſſionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pa-riter fidem ſuam impleverit. HAV.

[v] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ δὲ ἱερῷ *Hen.*

[x] Ὑμῶν προνοιαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.*

[y] Γειτονούντων ἡμῖν ἐθνῶν] Γειτνιώντων ἡμῖν *Busb.*

[z] Πρὸς αὐτὴν ἡμῖν] Πρὸς αὐτὴς malit Cl. *Lowthius.*

[a] Ἐμπόδια,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

[b] Αὐτὰς ἀνιέναι] Αὐτὰς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

[c] Σπεύδειν τὸ ἔργον,] Thucydides σπεύδοντες ἐργάσια. COCC.

[d] Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Κατὰ κώμας τε καὶ πόλεις *Vat.*

[e] Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

[f] Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

[g] Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

[h] Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τῷ προσηγορίαν αὐτῷ *Hen. Vat.* & *Busb.*

[i] Οἰκοδομὴν σπουδομένην] Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Busb.*

[k] Σωπηθέντες,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* σωπεθέντες in *Editis.*

[l] Ἐξέστησε τὴν σπουδὴν] Ἐξέστησε *Hen.* & *Busb.*

[m] Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Zonar.* ἀπήτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Ὑπὲρ τὴν] Ὑπὸ τὸ πρὸς τὸ ἔργον in *MSS.*

[o] Αὐτοῦ τῆς σωτηρίας] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[p] Εἶχεν,] Εἶπεν pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

[q] Αὐτοῦ τελευτοῦ] Ἑαυτοῦ τελ. *Hen.*

[r] Ἐκέλευσε] Ergo τὸ accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

bitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tânto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neëmias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neëmias, cum animadverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non deſererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neëmias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neëmias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit. eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

Mœnibus abſolutis Neëmias populuſque lætantur & epulantur. Neëm. c. 6.

Urbs Hieroſolymitana incolis inſtruitur. Neëm. c. 11.

Neëmiæ obitus, & elogium.

ᾠδὲν κάμνων ᾠδὲ τοῖς ἔργοις, ᾠδὲ τῇ ἀλγεινῇ καὶ τοῖς ὕπνοις, ᾠδενὶ [s] γὰρ τούτων τῶν ἡδονὴν, ἀλλὰ τῇ ἀναγκαίᾳ ἐχρῆτο. καὶ τοσοῦτον [t] διέμεινε τὴν παλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δυὸ καὶ μῆνας πέντε. [c] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, [v] ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐνάτῳ. πλῆθος δὲ τῶν τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας τὸ πλῆθος ἔθυσεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [x] δίημον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ διῳκούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [y] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἔχειν ἀκηκοότα, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν ὁρῶν [z] ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς καὶ λεῖπας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετοικεῖν εἰς τὴν πόλιν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν [c] τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι δι' ἑκουσίων ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ λεῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἑτοίμως ὑπήκουσαν [d] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πλουσιωτέραν δὲ τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ὅτως συνέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνων ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς φιλοτιμότατος, [e] μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξου βασιλέως ἐγένετο.

VI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abfuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Περὶ Ἐσθῆρος καὶ Μαρδοχαίου καὶ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, κινδυνεύσαι τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἅπαν ἀπολέσθαι.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe[1], contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abfuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque præte-

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

Τελευτήσαντος δὲ [f] Ξέρξου, [g] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, παραδέχεται διαδοχῇ. τοῦτον τὴν Περσῶν ἔχοντα ἡγεμονίαν, κινδυνεύσαι τὸ τῶν Ιουδαίων [h] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. [i] πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, καὶ φύσει ἦσαν καὶ βασιλικῆς, καὶ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. [k] παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ινδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [l] καὶ εἰκοσιπέντε ἀνδρῶν ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τοὺς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [m] εἰσία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς ἦν βασιλεῖ καὶ πλούτου παρασκευαζομένῳ τὴν ἐπίδειξιν ποιήσασθαι, ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπηξε τὰ ἔθνη καὶ τοὺς περιόντας αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατεδώρησεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τὸ τρόπον τοῦτον γεγονημένον. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυ-

s Γὰρ τούτων] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.*

v Ογδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει,] XXVIII. Anno Regni Xerxis Muri Hieroſolymorum abſoluti *Nehem.* v. 14. Ab anno XX. Artaxerxis ad annum XXXII. annonas, quæ ducibus debebantur, non conceſſiſſe dicit. SPANH.

x Δίημον ἐφ' ἡμέρας] *Al.* διάγαγον.

y Κατοικοῦντα,] Κατοικέμβρα *Vat.*

z Ολιγανθρωπουμένην,] Ολιγανθρωπίας ἄλωσ. lib. VII. c. 4. §. 1. & ὀλιγανθρωπίας Plato de Leg. l. VI. p. 780. B. SPANH.

a Τὴν χώραν ἐκλιπόντας,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ πέριξ πόλιν in *Editis.*

b Γεωργοῦντα λαὸν] Υπερῳκοῦντα *Vat.*

c Τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα,] De Decimis, Sacerdotibus ac Levitis perſolvendis, ſupra lib. 4. c. 4. §. 4. καὶ τὰ δεκάτης, ἣν ὤφειλε δοῦναι λαῷ καὶ ἔτι λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπονείμαι· & c. VIII. §. 8. Εγὼ δὲ καὶ δεκάτην ἐξαίρεσιν ἡμῶν &c. & §. 22. Ταῖς δεκάταις ταῖς δυσὶν, ἃς ἕτερος ἐκέλευσα ἀποδίδοσθαι τελείαν· SPANH.

d Οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο·] Οἷς Νεεμίας *Vat.*

e Μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη.] Magni olim habitum Mœnia Urbium extruere. Hinc Dido eo nomine ſe jactans apud Maronem Æn. IV. *Mea Mœnia vidi.* SPANH.

f Ξέρξου,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.*

g Τὴν βασιλείαν] Η βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Ag. E. καλοῦσι, μετέθη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod μετέπεσε habeat pro μετέθη. De hoc *Artaxerxe* vide Grotium ad *Eſdr.* c. 6. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1.

h Εθνος ἅπαν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis.*

i Πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Επὶ [ſic. πρέπει] γὰρ τὰ περὶ βασ. *Hen. Iren.* ἐπείγει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.*

k Παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης,] Præcedit in verſione τῶν LXX. Artaxerxis ſomnium, quod in Hebræo non extat. SPANH.

l Καὶ εἰκοσιπέντε ἀνδρῶν ἄρχοντας,] Illud καὶ è *MSS.*

m Εἰσία πολυτελῶς,] Εἰσιᾶτο *Busb.* ἐσιᾷ *Vat.*

χρυσέων κιόνων, [n] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [o] ἐκπώμασι χρυσοῖς καὶ τοῖς ἀφ' λίθων πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσετάξε δὲ τοῖς ἀμφὶνοις [p] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [q] τὸ ποῖον αὐτοῖς συνεχῶς προσφέρουσας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐφ' ὅσον ὁ βούλοιτο τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. ἀφέπεμψας δὲ καὶ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [r] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλὰς ἡμέρας. ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [s] ἡ βασίλισσα [t] Οὐάσθη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἐπιδεῖξαι βουλόμενος [v] τοῖς ἐπιτωμένοις ὁ βασιλεὺς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτῇ εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, καλλωπίσας τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλεσθαι. [x] ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπειν τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπορεύετο πρὸς τὴν βασιλέα· καὶ πολλάκις τῶν εὐνούχων [y] ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν, οὐδὲν ἧττον [z] ἀνέμενε παρασκευαζομένη τὴν ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν προεξωθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἳ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τῆς γυναικὸς, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [a] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ὅπως. [b] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τινα κατ' αὐτῆς νόμον ὀφείλουσιν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [c] Μαχαίου ὀνόματι, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [d] ταύτην γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [e] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύει καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἰσχίστην ἀφηγεῖσθαι τὴν βίου· ἀδεμία γὰρ ἔτι οἰκοφθόρου ἀνδρὸς αἰδοῦς πεπείσει, πρόδειγμα τὴν τῆς βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πᾶσι τὰ κεκτημένοις ἀπάντων ἔχουσα· [f] προσκελευομένη τε τὴν ἔτως ἐνυβρίζουσαν αὐτῷ ζημιῶσαι [g] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τοῦτο ποιήσαντα ἀφαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τῆς βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τὸν Οὐάσθην σκυβαλεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

xi fecit, ut multæ myriades illic discumberent. Ministrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum factis. Ministris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, sicut apud Persas fit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. Dimissis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multosque dies pro regno suo festos agerent. Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam misissent, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis acciviisset, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid reginæ faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

β'. Διακείμενος δὲ [h] ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν ἀφίζυξιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδυνάτο· λυπούμενος δὲ, [i] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν ἔτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [k] συνεβούλευον τὴν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸ ἔρωτα μηδὲν ὀφελοῦσαν [l] ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, πέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους ὑπερφυεῖς, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [m] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σφέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [n] προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [o] πρὸς ἐκείνην εὔνουν ἀποτρώμενον κατὰ μικρὸν [p] γίνεσθαι τῆς συνούσης. πειθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσετάξε πᾶσι [q] ὅπι-

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines for-

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Esth. 2.

[n] Ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα] Ὑφὴ λινέαν καὶ πορφυρέαν *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri potest. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videsis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30.

[o] Ἐκπώμασι χρυσοῖς] Ἐν ἐκπώμασι *Hen.*

[p] Μὴ βιάζεσθαι] Videsis *Brissonium*, l. 2. de *Regno Persarum*, p. 215. *Edit. Commel.*

[q] Τὸ ποῖον αὐτοῖς συνεχῶς] Τὸν ποῖον *Vat.*

[r] Ἀφιεμένους,] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένους in *Editis Aliisque.*

[s] Ἡ βασίλισσα] Ἡ βασίλισσα αὐτὴ σὺν. *Vat.* ἡ βασίλισσα ἐν αὐλῇ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.*

[t] Οὐάσθη] Ἀσὶν LXX. ושתי *Hebr.* SPANH.

[v] Τοῖς ἐπιτωμένοις ὁ βασιλεὺς,] Illud τοῖς ex *MSS.*

[x] Ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπειν τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν,] Persarum lege vetitum Mulieres ab extraneis conspici. *Paraphr. Chald.* addit, jussum à Rege, ut nuda Vasthi compareret. SPANH.

[y] Ἀποστέλλοντος πρὸς αὐτὴν,] Ἀποστέλλοντος *Vat.* στέλλοντος *Busb.*

[z] Ἀνέμενε] Forte ἐνέμενε. apud Isocratem occurrit ἀναμένειν pro *perseverare*. COCC.

[a] Παρ' αὐτῆς.] Πρὸς αὐτὴν & mox πρὸς αὐτὴν *Hen.* & *Vat.*

[b] Προσέταξεν οὖν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταττεν ὧν *Hen.* προσέταττε δ' ὧν in *Editis.*

[c] Μαχαίου ὄνομα] Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμυχαίου in uno *Oxoniensi.* Αμαχαίου *Hen.* & *Busb.* Forsan legendum Μαμυχαίου.

[d] Ταύτην γεγονέναι] Illud ταύτην è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[e] Πᾶσι Πέρσαις,] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.*

[f] Προσκελευομένη τε] Ita *Hen.* & *Busb.* Προσκελευομένην τὴν in *Editis.* Προσκελευομένην ἢ *Vat.*

[g] Μεγάλῃ ζημίᾳ,] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.*

[h] Ὁ βασιλεὺς] Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις] Ὡς ὲν ἀδυνάτοις *Vat.*

[k] Συνεβούλευον τὴν] Συνεβούλευσε *Vat.*

[l] Ἐκβάλλειν·] Ita *MSS.* ἐκβαλεῖν in *Editis.*

[m] Ἔχειν εἰς γυναῖκα.] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.*

[n] Προτέραν φιλόστοργον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *ceteris.*

[o] Πρὸς ἐκείνην εὔνουν] Πρὸς ἐκείνης *Vat.*

[p] Γίνεσθαι τῆς συνούσης.] Eo modo *Vat.* (& *Coccejus*) atque ita vel συνοικούσης legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τῆς συνουσίας in *Editis Aliisque*

[q] Ἐπιλεξαμένους τὰς δοκίμους] Ἐπιλεξαμένους & mox δοκιμάσας in *MSS.*

forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii ſui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ eſſent, inventa eſt quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Eſther (hoc enim ipſi nomen erat) omnibus pulchritudine præſtaret, vultuſque gratia ſpectantium oculos in ſe præcipue converteret. Poſtquam vero, ſpadoni cuidam, qui ipſam curaret, tradita eſſet, ei abunde proviſum eſt; ut quæ magna odorum copia & pretioſis unguentis, quibus corporibus opus eſt, *quotidie* fuerit delibuta. Atque iſta illis, numero quadringentis, adhibita erant per ſex menſes. Quando autem illo tempore ſatis curatas exiſtimaret virgines, ipſaſque jam dignas eſſe quæ ad Regis lectum irent, unam ſingulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo conſueſceret. Ille vero, poſtquam cum ea rem habuerat, ſtatim *ipſam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Eſther ad eum acceſſiſſet, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in juſtam uxorem ſibi accepit: nuptiaſque cum ea celebravit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimiſit, feſtum nuptiale eis indicens: ille vero Perſas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum menſem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingreſſa eſſet *uxor*, diadema ei impoſuit. Atque ita cum eo habitavit Eſther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Suſa Perſidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia verſabatur, quærebatque quomodo ſe haberet puella. amabat enim eam quaſi filiam ſuam.

Mardochæus.

Eſther.

Eſther ab Eunucho curata.

Eſth. 2.

Rex Eſtherem ducit in matrimonium.

Eſth. c. 2.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis ſuorum ad ſe, cum in ſolio ſederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum ſecuribus, ut ſi quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipſe ſedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem ſervare voluiſſet ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

Lege cautum ne quis ad Regem Perſarum non vocatus accedat.

4. Aliquando autem poſt, cum Bagathous & Theodeſtes in eo eſſent ut inſidias Regi ſtruerent, Barnabazus alterius eunuchi ſervus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Eſtherem Regi inſidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæſita*

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Eſth. 2.

λεξαμένοις τὰς ἀδοκίμους ἐπ' ὄμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [r] σωαχθ-
σῶν ἢ πολλῶν, ἀνέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανὴ, ᾗ δὲ τῷ [s] θείῳ Μαρδοχαίῳ,
τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ, τρεφομένη. ἦν δ' ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν ἢ πρώτων ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις.
πασῶν ἢ τὴν Ἐσθῆρα σωέβαινε, τοῦτο γὰρ ἦν [t] αὐτῇ
τὄνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν, καὶ [v] τὴν χάριν ἔ προσώ-
που τοὺς ὄψεις τ θεωμένων μᾶλλον [x] ἐπάγεσθαι. ᾗ δο-
θεῖσα ἢ αὐτῇ πινὶ τ εὐνούχων [y] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης
ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονίᾳ ἑ πολυτελείᾳ τ
ἀλλομάτων, ὧν χρήζει τὰ σώματα, καταρδομένη. καὶ τού-
των [z] ἀπέλαθον ἐπὶ μιᾶς ἓξ, τετραχῶς τ ἀριθμὸν
ἔσαι. ὅτε ἢ ἐνόμιζεν ἀποχρώντως τῷ προφρημένῳ [a] χρόνῳ
[b] τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν τὰς παρθένους, καὶ δ βαδίζειν αὐτὰς
ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [c] γινέσθαι, καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν [d] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνεσομένην. ὁ ἢ πλησιά-
ζων ἕνας ἀπέπεμπε πρὸς τ εὐνοῦχον. ἀφικομένης ἢ τ [e] Ε-
σθῆρ πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πᾶσαν τ χάριν εἰς ἔρω-
τα, νομίμως αὐτὴν ἄγε) γυναῖκα· [f] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ)
τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [g] ἑβδόμῳ ἔτει τ αὐτ βασιλείας, [h] Ἀ-
δὴρ καλουμένῳ. διέπεμψε ἢ τοὺς [i] ἀγγέλους λεγομένους εἰς
πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [k] αὐτοῖς τοὺς γάμους ᾗ διαγγέλλων· αὐτὸς
ἢ Πέρσας [l] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τ ἐθνῶν εἰσία ἐπὶ μῆ-
νας ὅλον ὑπὲρ τ γάμων αὐτ. [m] εἰσελθούσης ἢ εἰς τὸ βασιλέως,
περιέθηκεν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ στεφανώσασα ἔτους Ἐσθὴρ, μὴ
[n] ποιησαμένη φανερὸν αὐτῷ τὸ ἔθνος, ἐξ ὅπερ εἴη τυγχάνουσα.
μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεὸς αὐτῆς ἐκ τ Βαβυλῶνος εἰς [o] Σῦ-
σα τ Περσίδος, αὐτόθι διῆγε, ἑκάστης ἡμέρας [p] πρὸς τοῖς
βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς κόρης τί-
να [q] διαγωγὴ τρόπον. ἔστεργε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτὸ θυγατέρα.

γ'. [r] Ἔθηκε δὲ ὁ νόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τ [s] ἰδίων
αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὀπλίτας ἐπὶ ἑ θρόνῳ κα-
θεζόμενος. [t] περιεστήκεσαν ἢ τ θρόνον αὐτ πελέκεις ἔχοντες
ἄνθρωποι. πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ
θρόνῳ. καθῆστο μέντοι [v] λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βα-
σιλεύς. ἦν, ὅταν τινὰ σώζειν ἐθέλῃ τ ἀκλήτως προσιόν-
των, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκίν-
δυνος ἦν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐξηκριβωμένως ἡμῖν δεδήλω).

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλευσάντων τῷ βασιλεῖ [x] Βα-
γαθώῳ ἑ [y] Θεοδέστῃ, [z] Βαρνάβαζος τ εὐνούχων οἰκέτης ἑ
ἑτέρῳ, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ
θείῳ καταμηνύσει τ γυναικὸς ἑ βασιλέως. Μαρδοχαῖος
δὲ διὰ τῆς Ἐσθῆρος φανερὸς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τοὺς [a] ἐπι-
βου-

r Σωαχθεισῶν ἢ πολλῶν,] Συναχθεισῶν ἢ πρὸς αὐτὸν, &c. *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.*

s Θείῳ Μαρδοχαίῳ,] *Patruelem* non *patruum* fuiſſe dicunt alii. Videſis *Druſium* in *Obſervatt.* l. 8. c. 14. *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650.

t Αὐτῇ τὄνομα,] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.*

v Τὴν χάριν ἔ προσώπου] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπάγεσθαι. *Coccejus* verò ἀφ' τὴν χάριν.

x Ἐπάγεσθαι.] Ita cum *MSS.* (& *Coccejo*) ἐπιλγεσθαι in *Editis.*

y Εἰς ἐπιμέλειαν,] Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum ſuſpicor vocem φυλάττεσθαι, ad oram codicis appoſitam ἐξηγήσεως ἕνεκα, poſtea (ut fieri ſolet) irrepſiſſe.

z Ἀπέλαθον] Lege ἀπέλαυον. COCC.

a Χρόνῳ] Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

b Τὴν ἐπιμέλειαν] Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb.*

c Γενέσθαι,] Γεγονέναι *Vat.* & *Hen.*

d Μίαν ἔπεμπε] Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* deëſt μίαν.

e Ἐσθῆρ πρὸς αὐτὸν,] *Al.* Ἐσθήραν.

f Καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ)] Ita *Vat.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ) δωδ. *Hen.* & *Busb.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.*

g Ἑβδόμῳ ἔτει] Ἑβδόμῳ ἔτι *Vat.* & *Busb.*

h Ἀδὴρ καλουμένῳ] Mallem Ἀδάρ aut Ἀδάρ. HUDS. Ἀδὴρ. Menſis XII. Ita LXX. hoc loco. In *Hebr.* autem Menſe decimo, qui eſt טבת Eſth. II. v. 17. SPANH.

i Ἀγγέλους λεγομένους] Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλέως ἀγγέλους. *Suid.* Videſis *Druſii* Obſervatt. l. 12. c. 19. & *Stanleyum* ad *Æſchyli* Perſas, v. 247.

k Αὐτοῖς τοὺς γάμους διαγγέλλων·] Αὐτοῖς abeſt *Vat.*

l Καὶ τοὺς Μήδους] Illa καὶ τοὺς Μήδους deſunt *Vat.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.*

m Εἰσελθούσης ἢ] Εἰσελθούσῃ *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoſcit αὐτῇ.

n Ποιησαμένη φανερὸν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάσης in *Editis.* Legi poteſt, καὶ συνῆκεν ἔτους Ἐσθήρ (vel Ἐσθήρ) μὴ ποιησάσῃ &c.

o Σῦσα] Ita *Busb.* & *Vat.* prout ſupra aliquoties. in *Editis* hìc loci Σῶσαν. HUDS. Conf. ſup. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

p Πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων,] Περὶ τὰ βασίλεια *Zonar.*

q Διαγωγὴ τρόπον.] Διάγοι *Hen.*

r Ἔθηκε ἢ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς,] Legem hanc à Dejoce primum latam oſtendit *Herodotus*, l. 1. c. 99.

s Ἰδίων αὐτῷ] Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan. Aliique.*

t Περιεστήκεσαν ἢ τ θρόνον αὐτ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι.] *Al.* περιεστήκεσαν. HUDS. Sic Securigeri circa ſolium Teni aut Tenedi, quo ſecuri continuo plecterentur rei. SPANH. Vide Nummos.

v Λύγον χρυσέαν] De corona è λύγῳ ſeu ſalice, & quare Athenæ. lib. XV. p. 671. F. & 672. SPANH.

x Βαγαθώῳ] Γαβαθώῳ *Hen.* Forſan Βαγαθώῳ legendum.

y Θεοδέστῃ,] Θεοδοσίτῃ *Vat.* An Θειείστῃ, aliorum eſto judicium.

z Βαρνάβαζος] Forſan Φαρνάβαζος.

a Ἐπιβουλεύσαντας.] Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύσαντας *Baſ.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντας *Busb.*

βελεύονται. παρεχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] πάλησὲς ἐξεῦρε. καὶ τὸς μὲν εὐνέχους [c] ἀνεσαύρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τόπε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίᾳ τῆς σωτηρίας γεγονότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [d] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημειώσασθαι, καὶ παρεμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [e] Ἀμάνην δὲ [f] Ἀμαδάθου μὲν υἱὸν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτην, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσεκύνουν οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, τούτῳ αὐτῷ τιμὴν παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξης κελεύσας γενέσθαι. Μαρδοχαῖος δὲ, διὰ σοφίαν τε τὴν οἰκεῖαν αὐτοῦ νόμον, τὸ προσκυνεῖν ἄνθρωπον, [h] παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [i] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνεῖν αὐτὸν, [k] ἕτερος δὲ δοῦλος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [l] τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ' αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τὸ "κατὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένης οἰκουμένης, [m] ἄμικτον, ἀσύμφυλον, ἴδιον θρησκείαν τοῖς αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις ἔχον, ἴδιοις νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ "καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ὑπηκόοις τῷ σῷ λαῷ καὶ "ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς "ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κέλευσον περρίζον "[n] ὀπολέσαι· μηδὲ τι αὐτοῦ λεῖψανον καταλιπεῖν, μήτε "εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τὰς φόρους τοὺς παρ' αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [o] μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τεσσαράκοντα, ὅπου ἂν κελεύσῃ. ταῦτα δὲ τὰ χρήματα παρέξειν ἡδέως ἔλεγεν, ἵν' ἀπὸ τούτων εἰρωνευθῇ τὰ κακὰ ἡ βασιλεία.

ς'. Ταῦτα δὲ Ἀμάνης ἀξιοπίστως, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ, τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παρεσκεύασε πέμψαι [p] διάταγμα ὡς δὲ βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, περιέχον τοῦτον τὸν τρόπον. "[q] Βασιλεὺς μέγας "Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑπτὰ καὶ "εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σατραπῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολ- "λῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης τῆς ὑπ' ἐμὲ γῆς [r] κρατήσας "οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερηφανον μη- "δὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, "ἀλλ' ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρέχων, καὶ προνοού- "μενος [s] εἰρήνης καὶ ὁμονοίας αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς "ἅπαντα τούτων [t] ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο, ἐπεὶ ἐγὼ παρὰ σω- "φροσύνην καὶ δικαιοσύνην παρ' ἐμοὶ τὴν πρώτην μοῖραν "δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ' ἐμὲ δευτέραν παρὰ "πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνης, [v] κηδεμονικῶς "ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώπους ἀναμεμίχθαι

veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci suffixit, Mardochæo vero, ut qui salutis ipsi auctor fuerat, tunc quidem nihil præstitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri jussit, ipsumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime necessarios.

5. Tum quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere * Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, summisse venerarentur tam Persæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperasset. Cum vero Mardochæus, propter sapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem non adoraret, Amanes, hoc observato, percontatus est undenam *ille* esset. Ubi autem didicit Judæum esse, indignatus est, sibique dixit, se quidem à Persis ingenuis adorari, illum vero utpote servum hoc facere dedignari. Cumque voluisset pœnas de Mardochæo sumere, parum quidem esse ratus est ipsum ad supplicium deposcere, illius vero ex gente universos delere secum statuit: etenim à natalibus erat Judæis infensus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accusationem instituit, dicens; "gentem "esse quandam malignam, eamque per universas "illius imperii regiones dispersam, segregem, in- "sociabilem, neque religionem cum aliis commu- "nem habentem, neque paribus utentem legibus, "sed & moribus & institutis pugnantem cum tuo "populo, cæterisque hominibus. Hanc gentem, "si quid beneficii & gratiæ subditis tuis vis con- "ferre, jube radicitus exstirpari, ita ut nullæ ejus "reliquiæ supererint, nemine quidem aut ad ser- "vitutem aut ad captivitatem servato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipse de suis bonis quadraginta argenti talentorum millia se daturum pollicitus est, ubicunque præceperit. Atque hanc summam libenter se largiturum esse dicebat, ut regnum *ejus* ab ista peste & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes *Amalecita* *Judæis infestus.* *Esth.* 3.

Amanes à Rege postulat ut Judæi perdantur. *Esth.* 3.

6. Postquam ista Amanes petiisset, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu suo statueret. Amanes autem, voti compos, statim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc sententiam. "Rex magnus "Artaxerxes centum & viginti septem satrapis, "ab India ad Æthiopiam, hæc scribit. Cum mul- "tarum gentium dominatum, & totius orbis quam "late volui imperium consequutus fuerim, nihil- "que superbum aut sævum in subditos necessitate "coactus admiserim, sed mitius & cum lenitate a- "gendo, curandoque ut pace justisque legibus fru- "antur, illis consuluerim, studuerimque quo mo- "do in omne ævum hæc firma illis maneant & "perpetua; Amanes autem, qui propter pruden- "tiam & justitiam à me præ cæteris decus & ho- "norem adeptus est, & ob fidem constantemque "benevolentiam proximum mihi locum obtinet, "me pro summa sua cura submonuerit, omnibus "per orbem hominibus permixtam esse gentem in- "fen-

Edictum ad Judæici nominis excidium scriptum. *Esth.* 3.

b Τάλησὲς ἐξεῦρε.] Καὶ τάλησὲς ἐξεύρεσιν, τὰς μὲν *Hen.* & *Epiphan.*

c Ἀνεσαύρωσε,] LXX. ἐκρέμασε, idque magis propriè juxta H. Grotium. SPANH.

* *Amalecitam*,] Vide Huetium D. E. p. 176.

d Τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα] Hac de re videsis *Brissonium* in lib. I. de *Regno Persarum*, p. 93.

e Ἀμάνην δὲ] Ita *MSS.* Ἀμᾶν in *Editis.*

f Ἀμαδάθου] Sic *Gen. Vat.* & *Vet. Interpr.* Ἀμαδάνη *Bas.* & *Hen.*

g Παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξῃ κελεύοντος γένεσθαι.] Illa παρ' αὐτῶν ex *MSS.*

h Παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης] Φυλάξας *Vat.*

i Πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν·] Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in *ceteris.*

k Οὗτος δὲ δοῦλος] Ὁ δὲ *Hen.*

l Τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον,] Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.*

m Ἀμικτον, ἀσύμφυλον,] De Judæis *Tacitus*: Separati epulis, discreti cubilibus. SPANH.

n Ἀπολέσαι·] Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολίσαι in *Editis.*

o Μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τεσσαράκοντα] Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Esth.* c. 3 v. 9.

p Διάταγμα ὡς δὲ βασιλέως] Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam περιέχοντα legisse videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.*

q Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης] Exstat hæc Epistola in Versione LXX. Esth. III. post v. 13. cujus summa tantum traditur in *Hebr.* III. v. 14. SPANH.

r Κρατήσας οἰκουμένης,] حها نكبو. REL.

s Εἰρήνης καὶ ὁμονοίας] Εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν *Hen.*

t Ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο,] Ita cum *Hen.* (*Coccejo*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαῦσι in *Editis Aliisque.* utraque lectio ferri potest.

v Κηδεμονικῶς] Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit.

"fensam omnibus, & aversam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* dis- "sentientem, summoque monarchiam odio habe- "re, & maligno in res nostras animo esse: *jubeo ac* "edico, ut qui vobis significati fuerint ab Amane, "altero meo patre, eos omnes cum uxoribus & "liberis perdatis, nemini omnino parcentes, ne- "que misericordiæ plus quam mandatis *nostris* tri- "buentes, contra edicta faciatis. atque hoc fieri "volo decimo tertio die duodecimi mensis instan- "tis anni, ut nostri undique inimici uno die deleti "vitam nobis in posterum quietam tranquillam- "que præstent." Hoc mandato in urbes & regio- nes perlato, omnes in Judæorum exitium & uni- versum interitum die constituta parati erant. At- que in hoc properatum etiam Susis. Interea qui- dem Rex & Amanes epulis accumbebant & com- potationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi, lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indu- tus, & pulvere consperfus, per urbem ibat, clami- tans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit, non enim illi ejusmodi ve- stitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ pro- mulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ qui- dam nunciaverant, Mardochæum in tam misera- bili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re audi- tâ consternata, mittebat qui ei vestimenta muta- rent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam tri- ste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque ha- bitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem ro- gante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in o- mnes provincias Regi subditas missum, summam- que pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetrave- rat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cum- que ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propos- iti, exemplar dedisset Estheri perferendum, jube- bat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter o- randum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo de- precatura sit à Judæis interitus periculum. Ama- nem enim, Regi dignitate proximum, Judæos ac- cusando feciisse, ut rex vehementer illis irascere- tur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex

Esther ex Mardochæo sciscitatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

Mardochæus urget Estherem ut Judæorum patrocinium suscipiret.

"δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκοτον, καὶ πᾶς "βασιλεῦσιν ἀνυποτακτικὸν, καὶ παρηλλαγμένον [x] τοῖς ἔθε- "σι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις "πράγμασι· κελεύω τὰς δηλωμένας ὑπὸ σοῦ [y] δυτέρᾳ "μοι πατρὸς Αμάνου, πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [z] ἀ- "πολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδὲ ἐλεῆ- "σαι πλέον ἢ τοῖς ἐπεξελθοῦσι πολεμίοις τῶν [a] τῶν "γραμμάτων. καὶ τοῦτο γὰρ βούλομαι τῇ τετάρτῃ καὶ [b] δε- "κάτῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅπως οἱ "πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, "τὸν λοιπὸν μετ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχωσι." τούτου [d] κομισθέντος τοῦ προστάγματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ὅπως τὸν Ιουδαίων ἀπώλειαν [e] καὶ παντελῶς ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προφῃμένην ἡμέραν ἐγένοντο. ἐ- στεύδετο δὴ τοῦτο καὶ ἐν [f] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Αμά- νης πρὸς δρωχίαις καὶ πότοις ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

ζ. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ [g] γενόμενον, περίῤῥη- ξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [h] ἐνδυσάμενος, καὶ καταχεάμενος σποδιὰν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [i] μηδὲν ἀδικήσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελθεῖν αὐτῷ τοιοῦτον περικειμένῳ χῆμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [k] οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν Ιουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασιλίσσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν ἄ- τοις οἰκτρῷ χήματι [l] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, ταραχθεῖ- σα πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [m] ἐξέπεμπε τὸν [n] μεταμφιέσον- τας αὐτόν. ὁ πεισθέντος δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, ὁ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπᾶσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [o] Αχράθεον, καὶ γὰρ [p] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν, [q] ἀπέστειλε πρὸς Μαρδο- χαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρω- πὸν πυθεῖ, καὶ τὸ χῆμα τοῦτο περικείμενος δι' αὐ- τῆς προκαλέσοιτο ἀπέβη. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπιδεί- ξατο τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε χράμμα τὸ περὶ τῶν Ιουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν διε- πεμφθὲν, καὶ τὴν [r] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ἣν τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐθνῶν [s] ὠνήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως Αμάνης. δοὺς δὴ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ ἐν [t] Σούσοις προτεθέν- τος κομίσαι τῇ Εσθῆρι, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἐντεῦξεσθαι, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ ἀθετῆσαι λα- βεῖν χῆμα ταπεινὸν, ὃ προῃρεῖτο τοὺς Ιουδαίους κινδυ- νεύοντας ἀπολέσθαι. τὸ γὰρ τὴν δευτέραν ἔχοντα τῷ βα- σιλεῖ τιμὴν Αμάνην, κατηγορήσαντα τῶν Ιουδαίων, παρω- ξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [u] πέμ- πει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κλη- θείη πρὸς τοῦ βασιλέως, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλη-

git. κηδεμονικῶς ἀπάντων ἀνδεδειγμένος καὶ πᾶσιν &c. in *cæteris* κη- δαμονικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoscit *Epiphan.* qui, le- ctionem à nostra diversam sequutus, in hunc modum se ha- bet, *unus qui sapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens consuetu- dinem, regum jussa contemneret, & universarum concordiam natio- num sua dissensione violarit. Quod cum didicissemus, videntes u- nam gentem rebellem adversus omne genus hominum perversis uti le- gibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus, ut quoscunque A- man, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus meus est pater, monstraverat, cum conjugibus* &c. Confer etiam *Esth.* c. 3. v. 13. &c. HUDS. Vel κηδεμονικῶς· A κηδεμὼν, qui curam gerit apud Æschyl. Suppl. v. 79. εἴ τις ἐστὶ κηδεμὼν, & apud Xe- noph. Anab. p. 297. A. Apud Euripid. verò pro genero in Me- dea v. 991. SPANH.

x Τοῖς ἔθεσι,] Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.*

y Δευτέρου μοι πατρὸς Αμάνου.] Eadem phrasis occurrit in *Esth.* c. 3. v. 17. & in *Pseudo-Esth.* c. 16. v. 11.

z Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Vat.*

a Τῶν γραμμάτων.] Τῶν γεγραμμένων *Hen.* & *Vat.*

b Δεκάτῃ δὲ δωδεκάτου μηνὸς] Nempe Adar de quo Esth. III. 7. & infr. §. 12. SPANH.

c Δωδεκάτου μηνὸς] Τοῦ δεκάτου *Hen.* ita *Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17.

d Κομισθέντος δὲ τοῦ προστάγματος] Διὰ βιβλιοφόρων LXX. Esth. III. 13. SPANH

e Καὶ παντελῶς ἐξολόθρευσιν,] Illa καὶ παντελῶς ἐξολόθρευσιν de- sunt *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.*

f Τῇ Σούσῃ.] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. HUDS. Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

g Γενόμενον,] Γενόμενον *Busb.*

h Ἐνδυσάμενος,] Ἐνδὺς *Hen.* & *Busb.*

i Μηδὲν ἀδικήσαν] Αἴτιος) ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII.

k Οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ιουδαῖοι,] Illud οἱ è Cod. *Hen.*

l Πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα,] Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.*

m Ἐξέπεμπε τὸν] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐξέπεμψε in *cæteris.*

n Μεταμφιέσοντας αὐτόν.] Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat.* & *Busb.*

o Αχραθέον,] Αχραθαῖον LXXII.

p Ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν,] Ἔτυχεν *Hen.* & *Vat.*

q Ἀπέστειλε πρὸς Μαρδοχαῖον,] Ἀπέστειλε Μαρδοχαίῳ *Vat.*

r Τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν.] Illud τὴν ex *MSS.*

s Ὠνήσατο παρὰ] Ὠνεῖτο *Hen. Gall.* & *Busb.* ἠτᾶτο *Vat.*

t Σούσοις] Conf. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

u Πέμπει πάλιν] Ἀποπέμπει *Vat.*

x Ὅτι μήτε κληθείη] Οτι μὴ μετακληθείη *Hen.*

y Καὶ ὁ εἰσερχόμενος] Καὶ ὁ παρ' αὐτῷ [ἐσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελ- θὼν ἄκλητος *Hen.* & *Busb.*

z Ακλη-

ἄκλητος ἀποθνήσκῃ, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βούλομενος προτείνοι τὴν χρυσῆν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσῃ ὁ βασιλεύς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντι, οὐ τοῦτον ἀποθνήσκειν μόνον, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζεσθαι. Μαρδοχαῖος δέ, τούτοις κομισαμένου παρ' αὐτοῦ τοῦ εὐνούχου καὶ τὴν Ἐσθήρος τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσει τούτων νῦν, ἔσεσθαι μὲν αὐτοῖς βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ πάντως· αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῴων οἴκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀλιγωρησάντων ἀφῃρῆσθαι. ἡ δὲ Ἐσθὴρ [b] ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τὸν αὐτὸν πέμψασα ἀγγελον, εἰς [c] Σοῦσα [d] πορευθέντα, τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι παντὸς ἀποχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ' αὐτὸ [e] ποιησομένην μετὰ τῶν θεραπαινίδων, τότε παρελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τὸν νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθήρος ἐντολὰς, τόν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f] καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπερίδεῖν αὐτοῦ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον αὐτὸ πολλάκις παρενέσησε καὶ [g] ἁμαρτήμασι πεύγων, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμαρτόν τι [i] κινδυνεύειν ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησα, μηδ' ᾧ σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, τούτῳ ἐκείνῳ προσφέρειν [l] ὑπέμεινα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ προσκυνούντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ' αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνὰς, προσκαλούμενος [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ προ ὀφθαλμῶν αὐτῷ εἶχον, ἤδη καὶ προσεδόκων. [o] καὶ Ἐσθὴρ ἡ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα προβεβλημένη, [p] καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τῶν ἡδέσιν [q] ἀποταξαμένη τρισὶν ἡμέραις, ἧπερ τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [r] δόξαν δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους προσκαλέσασθαι, τὸ δὲ εἶδος ὑπερεπερέχειν [s] τῆς προτέρας ὥρας, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν προσήκουσαν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [t] παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις σαλευόντων, μισός τε γενέσθαι τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ [v] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, καταστρέψασθαι.

θ'. Τούτοις ἱκετεύσασα τὸν Θεὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀποδύεται μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ σχῆμα μεταβάλλεται, κοσμησαμένη δ' ὡς ἐχρῆν τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένη αὐτῇ κόσμως ἔφερεν, ἡ δὲ ἑπομένη τὸ βαθὺ καὶ ἐνδύματος ἕλκος μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπηρώμη τοῖς δακτύλοις, ἦκε πρὸς τὸν βασιλέα, μεσὴ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος, πρόσοψιν

ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse polliceabatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare. *Esther Judæorum causam agere promittit. Esth. 4.*

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne gentem suam in extremum periculum adductam nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius salutis sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut sortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium popularium suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt. *Mardochæus Deum Judæis precatur propitium. Esth. 4.* *Esther Regem adituram Deum orat, ut, suorum miserius, Regis animum flectat. Esth. 4.*

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumque mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam & humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta. *Esther Regem adit, pro Judæis intercessura. Esth. 5.*

ad

z Ἀκλήτῳ προς] Ἀκλήτῳ προσελθόντι *Vat.*

a Ἀμελήσει] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀμελήσεις τοῦτο perperam in *Editis.*

b Ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ,] Sic *Basil.* & *Hen.* ἀπέστειλε in reliquis.

c Σοῦσα] Σοῦσαν *Hen.*

d Πορευθέντι,] Eo modo *MSS.* πορευθέντα in *Editis.*

e Ποιησομένην μετὰ τῶν θεραπαινίδων,] Ποιησομένη *Busb.* ποιησαμένη *Vat.*

f Καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε,] Καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε μηδὲν ὑπερίδεῖν αὐτὸ *Vat.*

g Ἁμαρτήμασι συνέγνω,] Ἁμαρτίαι *Hen.* à manu secunda.

h Ἁμαρτόν τι] Male in *Gen. Aliisque* ἁμαρτὼν τι.

i Κινδυνεύειν ἀκλεῶς ἀποθανεῖν,] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.*

k Ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν] Ἀλλ' αὐτὸν ἦ εἶναι *Hen.* ἀλλ' αὐτὸν γὰρ εἰδέναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman* &c. Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium.

l Ὑπέμεινα,] Ὑπεμφαν *Hen.* & *Vat.*

m Τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο.] Τοὺς νόμους σου *Hen.*

n Προνοῆσαι τοῦ Θεοῦ τῆς σωτηρίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τι τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

o Καὶ Ἐσθὴρ ἡ ἱκέτευε] Ἱκέτευε ἡ καὶ ἡ Ἐσθὴρ *Hen.* & *Vat.*

p Καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τοῖς ἰδίοις] Illa καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τοῖς ἡδέσι ἀποταξαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῆς καὶ ποτοῦ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16.

q Ἀποταξαμένη] Ἀπειθαξαθ infr. c. VIII. §. 6. SPANH.

r Δόξαν δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis Aliisque.*

s Τῆς προτέρας ὥρας,] Τῆς τάχιον *Hen.*

t Παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) παροξυνθείη in *Editis.*

v Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia & *solicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut videre sibi visa est, terribilioris; cumque & ipse eam torvius intueretur, vultuque ira accenso, statim viribus ex metu destituitur, illisque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex consternatione pateretur, è solio desiluit, eamque ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono esse animo, nullaque mali tristioris suspicione teneri, quod ad eum non vocata accesserit. nam legem istam subditis esse latam, ipsi vero, cui commune cum illo imperium

Esther benigne à Rege excipitur. Esth. 5

est, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus sceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu solveret. Illa vero, cum istis adhibitis se collegisset, "Domine, inquit, eloqui haud facile possum, quid "mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, "magnum & pulchrum & verendum, continuo "abscedebat spiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protulisset, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Estherem confirmare ut animum resumeret & meliora exspectaret, persuasumque haberet, se vel regni dimidium, si istud posceret, ei concessurum esse. Esther vero petiit, ut una cum Amane amico ad se comessatum veniret, nam ipsam convivium parasse dicebat. Quod cum annuisset, & *ambo* adessent, inter pocula *Rex* jussit Estherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem sibi dari postulaverit. At illa in crastinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, si modo cum Amane rediret ad convivium.

Regem & Amanem ad convivium invitat. Esth. 5.

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

10. Rege vero *se adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egressus est, quod solus dignus sit habitus qui cum Rege ab Esthere convivio excipiperetur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit assequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidisset Mardochæum, de eo vehementer indignatus est: nam ipsi, in conspectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *suos* accersit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto esset in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut scilicet & ea die solus cum Rege ab ea vocatus esset ad convivium, & in crastinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, sibi displicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei suggesserat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: consilio laudato, domesticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi supplicium. Et hoc quidem paratum est. Deus autem spem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum nosset eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte somnum adimit. Ille vero, nolens vigilias nihil a-

Amanes Mardochæo crucem uxoris suasu parat. Esth. 5.

ἢ δὲ σημεῖον ἐπικρυπτομένη τὸ κάλλος. εἰσῆλθε δὲ πρὸς αὐτὴν μὴ δέους. ὡς δὲ κατεῖδε πρόσωπον αὐτοῦ, καθεζομένου ἐπὶ βήρου, γίνεται, τὸ βασιλικὸν ἐνδεδυμένου κόσμον, ὃς ἦν ἐκ ποικίλης μὲν ἐσθῆτος, χρυσοῦ δὲ καὶ λίθων πολυτελῶν, φοβερώτερον δὲ διὰ αὐτὰ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι κἀκείνου πρόσωπον αὐτοῦ ἀπλούστερον, καὶ [x] διακεκαυμένῳ ἐπὶ τῇ ὀργῇ τῷ προσώπῳ. [y] παρεσις δ' ὑπὸ αὐτοῦ ἐπὶ δέους λαμβάνει· [z] καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πολεμικὸν ὄντα [a] ἀχανῆ ἐπέπεισεν, ὁ δὲ βασιλεὺς, καὶ βάλλειν οἰόμενος ἐξ ὀργῆς, τὸν ἀθάνατον μετέβαλε, καὶ δείσας περὶ τῇ γυναικὶ, μὴ ἐκ πάθους τι τῇ χρόνῳ ἐπὶ ἐξ φόβου, ἀνεπήδησεν [b] ἀπὸ ἐξ θρόνου, καὶ τῇ ἀγκάλαις αὐτὴν [c] ὑπολαβὼν ἀνεκλάτο, καταπαύζομένου τε ἐκ προσομιλῶν ἡδέως, καὶ θαρρεῖν παρακαλῶν, καὶ μηδὲν [d] ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἀκλητος ἔλθοι. τὸ γὰρ νόμον τεθὲν πρὸς τοὺς ὑπηκόους κεῖσθαι· τὴν δὲ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύουσαν, πᾶσαν ἔχειν ἄδειαν. παῦσαι λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνέπιπτε τῇ χειρὶ, καὶ τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ἐπὶ τὸ αὐχένα αὐτῆς διὰ τὸν νόμον, [e] ὀλιγωρίας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δὲ ὑπὸ τούτων [f] ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, οὐκ ἔχω σοι τὸ αἰφνίδιον "ἐξ συμβεβηκὸς μοι ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὡς γὰρ εἶδόν σε, μέγαν "καὶ καλὸν ἐκ φοβερὸν, ἄθυμος [g] ὑπεχώρει μου τὸ πνεῦμα, καὶ "κατελειπόμην ὑπὸ τῆς ψυχῆς." μόλις δ' αὐτῆς ἐκ ταῦτα φθεγξομένης, καὶ μὴ ἀσθενείας, αὐτόν τε ἀγωνία ἐκ παραχὴ καταλάμβανε, καὶ τὴν Ἐσθῆρα ἀψυχεῖν καὶ τὰ κρείττω προσδοκᾶν παρεθάρρυνεν, ὡς αὐτὸς ἐκ τὰ ἡμίση τῆς βασιλείας εἰ δέοιτο τούτων φθάσαι χορήσων αὐτῇ. ἡ δὲ Ἐσθὴρ ὕστερα ἐστιᾶν αὐτὸν μετὰ Ἀμάνου ἐξ φίλου [h] πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευάκει γὰρ αὐτὴν δεῖπνον ἔλεγε. ὡς δὲ ἐπένδυσε ἐκ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Ἐσθῆρα ἐκέλευσεν αὖτις δηλοῦν τί βούλεται· μηδενὸς γὰρ ἀτυχήσειν, μηδ' ἂν τὸ μέρος τῆς βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀνεβάλλετο φράζειν αὐτῷ τὴν αὐτῆς βούλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μετὰ Ἀμάνου πρὸς ἑστίασιν.

ι'. Τῇ δὲ βασιλέως ὑποδεχομένῃ, ὁ Ἀμάνης ἐξῆλθε μεγαλαρὴς, ὅτι τῷ [i] μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ μετὰ τῆς Ἐσθῆρος, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄλλος [k] τοσαύτης τυγχάνει μετὰ τοὺς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δὲ ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, [l] ὑπερηνανάκτησεν· ἤδεν γὰρ αὐτὸν παρ' αὐτὸν θεασάμενον πρὸς τιμὴν ἐγέρεσθαι. καὶ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν, τὴν γυναῖκα [l] Ζάρραν ἐκάλεσε καὶ τοὺς φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖτο τὴν τιμὴν, ἧς ὑπὸ μετὰ βασιλέως ἀπολαύοι [m] μόνος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν βασίλισσαν· καὶ γὰρ σήμερον ὡς δειπνήσαι παρ' αὐτῇ μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ, [n] καὶ κληθεὶς πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶν ἐν τῇ αὐλῇ τὸν Ἰουδαῖον. τότε ἡ γυναικὸς αὐτοῦ Ζαρέζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως αἰτησαίμενον [o] ἀναστανρῶσαι τὸν Μαρδοχαῖον· ἐπαγγείλας τῷ γάμῳ, προσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [p] ἑτοιμασαμένοις, ἵστασθαι ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. καὶ τὰ μὲν ἦν ἕτοιμον. ὁ δὲ Θεὸς [q] καταγέλα τῆς Ἀμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος· καὶ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἐτέρπετο τῷ γνωσομένῳ. τῆς γὰρ βασιλέως νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. ὁ δὲ βουλόμενος [r] ἀργῶς ἀπολέσαι τὴν

---

x Διακεκαυμένῳ] Διακεκαλυμμένῳ *Vat.*

y Παρεσις] Conf. supr. lib. 9. c. xi. §. 3. SPANH. Πάρεσις, *languor.* gloss. REL.

z Καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις ὄντα] Καὶ τῇ π. πλ. ἰσχὺν *Zonar.* τοῖς μὲν πολεμίοις ὄντας legisse videtur *Epiphan.*

a Ἀχανῆ,] Ἀχανῆς, ἀφθόγγου, ἄφωνον *Hesych.* Hæc autem de gravi illo Estheræ metu & deliquio non extant in Hebr. Estheræ, nec Græco LXX. SPANH.

b Ἀπὸ ἐξ θρόνου,] Ἐκ ἐξ θρόνου *Vat.*

c Ὑπολαβὼν ἀνεκλάτο,] Ἀναλαβὼν *Vat.*

d Ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν,] Ita *MSS.* (& Coccejus) ὑποπτεύσειν in *Editis.*

e Εὐλαβείας] Ἡ γὰρ εὐλάβεια σώζει πάντα; Sophocl. Oedip. Col. v. 116. SPANH.

f Ἀναζωπυρήσασα,] Forte ἀναζωπυρηθεῖσα. COCC.

g Ὑπεχώρει μου τὸ πνεῦμα,] Ὑποχώρει μοι τὸ πν. *Hen.* & *Busb.*

h Πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε.] Ἐπ' αὐτὸν *Vat.* & mox infr. hac §. ἐπ' ἑστίασιν.

i Μόνον ἠξιῶσθαι] Μόνον *Busb.*

k Τοσαύτης τυγχάνει] Ταύτης τυγχάνει π. τ. β. ἢ τιμῆς *Hen.*

l Ζάρραν] זרש *Hebr.* Esth. v. 10. SPANH.

m Μόνος,] Μόνον *Hen.*

n Καὶ κληθεὶς πάλιν] Illud ς ὲ *MSS.*

o Ἀναστανρῶσαι] Ἀνασαυρῶσαι (pro simpliciter cruci affigere, prout & alibi) de Hamane. REL.

p Ἑτοιμασαμένοις,] Ἑτοιμασαμένους *Hen.* & *Busb.*

q Καταγέλα τῆς Ἀμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος·] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* καταγελᾷ in *Editis.*

r Ἀργῶς] Ἀργὸς *Hen.*

s Τῶν

τῷ ἀγρυπνίαν, ἀλλ' εἴς τι [s] τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων αὐτῷ ἀναλῶσαι, τὰ γραμματεῖα κομισθῆναι καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [t] ἰδίων πράξεων, ἀναγνώσκειν αὐτῷ προσετάξεν. κομισαμένου δὲ καὶ ἀναγινώσκοντος, εὑρέθη τις δι' ἀρετὴν ἔν τινι γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκὼς [v] μείζονος, ἦλθε καὶ περὶ [x] Βαγαθῶου καὶ Θεοδέστου τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως, ὧν Μαρδοχαῖος μηνυτὴς [y] γενόμενος. φανέντος δὲ τοῦτο μόνον ἐπὶ γραμματίου, καὶ [z] μεταβαίνοντος [a] εἰς ἕτερον πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς, [b] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τὴν νυκτὸς ὥραν τῶν [c] ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δέ, ὡς ὄρθρος [d] ἐστὶν ἤδη, προσέταξε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ τῆς αὐλῆς εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἐτύγχανε δὲ ὤρᾳ Ἀμάνης ἥκειν. θᾶττον γὰρ τῆς συνήθους ὥρας [e] ἐληλύθει, ὡς τὸν Μαρδοχαῖον θανάτου δεησόμενον αὐτοῦ. τῶν οὖν περὶ τὸν [f] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, σκέλθειν αὐτὸν εἰσκαλέσας. εἰσελθόντος δέ, "Φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ "[g] μόνον εὔνουν, συμβουλεῦσαί μοι προσκαλῶ, πῶς "ἂν τιμήσαιμί τινα σεβόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς "ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δ' Ἀμάνης λογισάμενος, διὸ ἂν δῶ γνώμην ταύτην δώσειν ὑπὲρ [h] αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· διὸ ὥετο ἀρίστην εἶναι, ταύτην φανερὸν ἐποίησεν. εἶπε γάρ, "εἰ βούλοιο [i] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φῂς ἀγαπᾶν, δό-"ξῃ προσκαλεῖν, ποίησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐ-"τὴν ἐσθῆτα σὶ φοροῦντα, καὶ [k] περιαυχένιον χρυσοῦν "ἔχοντα, καὶ προάγοντα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα "κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι ταύτης τυγχά-"νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [l] ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ προαιρέσει, "προελθών, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν "στολὴν καὶ τὸν στρεπτὸν, ζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν "Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα σκεύασον δὺς, κήρυττε προάγων "αὐτοῦ τὸν ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοὶ φίλος ἀναγκαῖος, "καὶ ἴσθι μέγιστον ὧν χρῄζοις συμβουλὸς ἐμοῦ. ταῦ-"τα δὲ αὐτῷ περὶ ἡμῶν ἔσῃ σώσοντα μετὰ τὴν ψυχήν." τούτων ἀκούσας ὁ Ἀμάνης πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν μέγιστον σωτηρίαν ηὑρηκὼς, καὶ πληγεὶς ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ [m] τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον εὑρὼν πρὸ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, σκέλθειν κατορθέμενον ἐνδύσοντα τὴν πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς τὰληθὲς, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, "ὦ κακίστε πάντων ἀνθρώπων, εἶ-"πεν, ἕως ἡμῶν τὰς συμφορὰς [n] ἐπιγελᾷς;" πυθὼν δὲ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκὼς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τοὺς [o] τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους [p] ἐλέγξας, [q] ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιῄει τὸ

gendo conterere, sed in aliquid è summis imperii rebus impendere, præcepit scribæ ut rerum à se sibi legi & à regibus sui antecessoribus gestarum commentarios afferret, sibique recitaret. Cum autem eos attulisset & legeret, inventus est quidam, quòd in re aliqua egregium se præstiterit, in præmium accepisse provinciam, cujus nomen etiam adscriptum erat. alium vero ob fidem *suam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodestis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum scriba dixisset, & ad aliud rerum gestarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an scriptum haberet quid ex ea re præmii fuisset consequutus. Quo respondente, nihil *scriptum esse*, Rex jussit eum tacere, & quota hora noctis esset eos interrogabat, qui in id constituti erant. Cumque audisset quod jam diluculum esset, præcepit, ut si quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, sibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante consuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis supplicium posceret. Cumque famuli renunciassent, adesse Amanem in atrio, *tum Rex* jussit eum intro vocari. cui ingresso, "Cum norim, "inquit, te mihi amicum esse spectatæ præ cæte-"ris benevolentiæ, da mihi obsecro consilium, "quo honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hic Amanes ratus, quam sententiam dixisset eam in rem suam dicturum, (se enim solum à Rege *usque eo* amari) quam optimam esse existimabat eam protulit. Ajebat enim, "Si hominem, quem à te dicis *adeo* "amari in magna gloria esse volueris, facito ut "equo vehatur, eadem qua tu veste indutus, & "collo torquem auream habens, illumque antece-"dat aliquis ex amicis tuis necessariis, proclamet-"que per totam urbem, hunc ei honorem haberi, "quem Rex vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret istud sibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc consilium valde placuisset, "Ergo, inquit, agedum "(nam licet tibi capere equum & vestitum & tor-"quem) quære Mardochæum Judæum, &, cum "illum istis donaveris, præconium facito, equum "illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus "meus necessarius, ea exsequere, quæ me optime "monuisti ut fierent. Hæc autem illi à me tri-"buentur ob vitam meam conservatam." Hisce præter omnem spem auditis, animo perturbatus & consilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *secum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum inveniisset pro foribus regiæ sacco amictum, jussit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, sese illudi existimans, "ô bipedum nequissime, "inquit, itane irrides & ludificaris calamitates no-"stras?" At ubi ei persuasum erat, Regem hoc ei præmium persolvisse, pro salute, patefactis olim eunuchorum insidiis, ab ipso sibi data, purpuram induit qua vestiri perpetui moris erat Regi, & colle torquem accommodat, & conscenso equo in am-

Rex jubet sibi legi commentarios. Esth. 6.

Mardochæi nomen in iisdem perscriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Esth. 6.

s Τῶν τῇ βασιλείᾳ] Sic *Vat.* Ἢ ὧν τῇ βασ. in *cæteris.*
t Ἰδίων πράξεων,] Sic *MSS.* ἰδίᾳ in *Editis.*
v Μείζονι,] Pro μείζονι f. μειζόνων dona, quæ μειωσιτάρσιν data, seu indicibus majoris alicujus rei, apud Æschyl. Eum. v. 245. μειωσιτάρσι ἀρθέγκτοις. SPANH
x Βαγαθῶου καὶ Θεοδέστου] Ita ut supra (§. 4.) edere visum est. Hic vero Βαγαθῶ καὶ Θεοδέστῳ habent *Bas.* & *Gen.* Βαγαθῶ καὶ Θεοδοτίτῳ *Gall.* & *Vat.* Γαβαθῶου καὶ Θεοδέστου *Hen.*
y Γενόμενος.] Γενηνεμένος *Hen.* & *Busb.*
z Μεταβαίνοντος] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.*
a Εἰς ἕτερον πρᾶξιν,] Εφ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.*
b Πυθόμενος εἰ μὴ] Πυθανόμενος *Hen.* & *Zonar.*
c Ἐπὶ τούτῳ] Εἰς τοῦτο *Vat.*
d Ἐληλύθει,] Εἰσεληλύθει *Vat.*
e Δεησόμενον αὐτοῦ.] Διηθησόμενον *Busb.*
f Εἰπόντων,] Φρασάντων *Hen.*
g Μόνον εὔνουν,] Μόνον non agnoscit *Epiphan.*
h Αὐτοῦ·] Ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.* αὐτῷ in *Editis.*
i Τὸν ἄνθρωπον] Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.*
k Περιαυχένιον χρυσοῦν] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH. Περιαυχένιον, *lilioluam* gloss. REL.
l Ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔχειν in *Editis.*
m Τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον.] Conf supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.
n Ἐπιγελᾷς;] Εἰγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπιβγελᾷς *Vat.*
o Τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους] Ita *MSS.* τότε in *Editis.*
p Ἐλέγξας,] Ἐλεγξαντα *Hen.* ἐλέγξαντ' *Busb.*
q Ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει,] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege conſequuturum "eſſe, qui ab illo amabitur & honore dignus ha- "bebitur." Cumque urbem circuitu perluſtraſſent, Mardochæus quidem ad Regem ſe recipit, Amanes vero præ pudore domum ſe contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigiſſent, narravit. Cui illi dixerunt, non poſſe in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipſo ſtare.

Eſther Amanem apud Regem accuſat. Eſth. 7.

11. Adhuc autem eis iſta inter ſe loquentibus, adfuere Eſtheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, viſa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæſivit quam ob rem in promptu eam poſuerant, cumque didiciſſet Reginæ avunculo *eam paratam eſſe*, fore enim ut Amanes ipſum à Rege poſtularet ad ſupplicium, tunc quidem ſilebat. Cæterum poſtquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogaſſet Reginam ut ipſi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuſcunque deſiderio teneretur id impetratura eſſet: cœpit populi periculum deplorare, ſeque cum gente ſua dicebat exitio addictam eſſe, & ideo *nunc* de iſtis verba facere. neque enim ſe moleſtiam ei creaturam fuiſſe, ſi in amaram ſervitutem ipſos vendi juſſiſſet. malum enim hoc leviuſculum. Itaque ſupplex orabat ut ab iſtis liberarentur. Cum autem Rex quæſiviſſet, quiſnam iſta patraverat, tum demum Amanem palam accuſabat; atque hunc, quod animo eſſet in eos maligno, inſidias ſtruxiſſe arguebat. At ubi Rex, hiſce perturbatus, ſe è convivio in hortos proripuerat, Amanes Eſtherem orare cœpit, & obſecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat ſe in periculo eſſe. Cumque in Reginæ lectum prolapſus eſſet eique ſupplicaret, Rex ingreſſus, & hoc viſo magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum ſceleſtiſſime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus inveniſſet crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipſi famulus ejus interrogatum dixiſſe, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine eſſe quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipſi conſtituere ſupplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: juſſitque ut è veſtigio de cruce iſta ſuſpenſus mortem obiret. Unde mihi ſubit mirari *Dei* numen, & ſapientiam ejus & juſtitiam vel ex hoc uno colligere; quod non ſolum Amanis improbitatem *merito* affecerit ſupplicio, ſed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

Rex ira accenſus in Amanem.

ωδειαυχένιον, καὶ ὑπεβὰς ὑπὸ τὸ ἵππον ἐν κύκλῳ [z] περιῆλθε τὴν πόλιν, Αμάνης προάγων καὶ κηρύσσων, ὅτι "[a] ταῦτ' ἔσται ᾧ βασιλεὺς [b] αἰτεῖ, ὃν ἂν τιμᾷ "καὶ τιμῆς [y] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δ' ἐκωμείλλησαν τὴν πόλιν, ὁ μὲν Μαρδοχαῖος εἰσῆσι πρὸς τὰ βασίλεια· Αμάνης δ' ὑπ' αἰσχύνης [x] πρὸς αὐτὸν ᾤχετο, καὶ μετὰ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [y] διηγεῖτο. [z] οἱ δ' οὐκέτ' ἀμύνασθαι τὸν Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσθαι, τὸν γὰρ Θεὸν εἶναι σὺν αὐτῷ.

ια'. Ταῦτα δὴ τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ἦκον οἱ τὰ Εσθῆρος [a] εὐνοῦχοι τὰ Αμάνῃ ὑπὸ τὸ δεῖπνον ὑπαγησόμενοι. [a] Σαβουχάδας τις τῶν εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τὸν σταυρὸν ἐν τῇ Αμάνου οἰκίᾳ πεπηγότα, ὃν ὑπὸ Μαρδοχαίου παρεσκευάσθαι, καὶ πυθόμενος παρά τινος τῶν οἰκετῶν [b] ὑπὸ τί τοῦτον ἥκοιεν ἑτοιμασάμενοι, γνοὺς [c] δὲ ὡς ὑπὸ τὸ τῆς βασιλίσσης θεῖον, τὰ μὲν Αμάνῃ μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσθαι παρὰ βασιλέως πρὸς τιμωρίαν, πάντα μὲν ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὴ ὁ βασιλεὺς, μετὰ Αμάνου δωρηθείς, ἠξίου τὴν βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [d] δωρεᾶς [e] ὑπὸ τυχεῖν, ὡς ληψομένῃ ὅπερ ἂν ὑπὸ θυμίαν ἔχῃ· τὰ μὲν λαοῦ κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μετὰ δὲ ἔθνους ἐκδεδόσθαι, διὸ καὶ περὶ ταύτης τοὺς λόγους. ὃ γὰρ ἂν ἠνωχληκέναι αὐτῷ, εἰ πρὸς δουλείαν πικρὰν ἐκέλευσεν αὐτοὺς [f] ἀπεμπλησθῆναι. μείζονι γὰρ τῷ κακῷ. παρεκάλει τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τίνος εἴη ταῦτα γεγονότα, κατηγόρει τὸ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [g] τοῦ Αμάνου· καὶ τοῦτον, ὄντα πονηρὸν ἐπ' αὐτούς, κατασκευάσαι τῷ [h] ὑπερβάλλῳ [i] ἤλεγχε. παραχθεὶς δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀναπηδήσας εἰς τοὺς κήπους ἐκ τοῦ συμποσίου, τὰ Εσθῆρος ὁ Αμάνης ἤρξατο δεῖσθαι, καὶ προσκαλεῖν [k] συγγνώναι τὰ ἡμαρτημένων. συνῆκε γὰρ αὐτὸς ἐν κακοῖς ὤν. [l] ὑπό τε τὴν κλίνης [m] αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος, καὶ τῷ βασίλισσαν προσκαλουμένου, ἐπισπεύσας ὁ βασιλεὺς, [n] καὶ πρὸς τῷ ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθείς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [o] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μου τῷ γυναῖκα ὑπερφρονεῖς; Αμάνου δὲ πρὸς τοῦτο καταπλαγέντος, καὶ μηδὲν ἔτι φθέγξασθαι δυνηθέντος, καὶ [p] Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος παρελθὼν κατηγόρει [q] τοῦ Αμάνου, ὡς εὕροι σταυρὸν ὑπὸ τὴν οἰκίας αὐτοῦ παρεσκευασμένον ὑπὸ Μαρδοχαίου· τούτῳ γὰρ αὐτὸν πιστευθέντα τὸ οἰκέτου εἰπεῖν, ὅτι καλέσων αὐτὸν ὑπὸ τὸ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ τὸν σταυρὸν ἔλεγε πεντήκοντα πήχεων τὸ ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, σὺν ἄλλῃ τιμωρίᾳ [r] προσβαλεῖν ἔκρινε τὸν Αμάνῃ, ἣ τῇ κατὰ Μαρδοχαίου γενομένῃ· καὶ κελεύει [s] προσπαγῆναι αὐτὸν [t] ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ ἀνακρεμασθέντα ἀποθανεῖν. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι τὸ θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τὸν Αμάνου κολάσαντος πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν καθ' ἑτέρου μεμηχανημένου τιμωρίαν,

[z] Περιῆλθε τὴν πόλιν,] Sic *MSS.* περιῆλθεν in *Editis.*

[a] Ταῦτ' ἔσται] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' ἔσται in *Editis.*

[b] Αὐτῷ,] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat *Busb.* αὐτῷ malui reponere quam (ut in *Editis* factum eſt) ſubintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum.

[y] Αξιον δοκιμάσῃ.] Αξιον ὑπάρχοντα δοκ. *Vat.*

[x] Πρὸς αὐτὸν ᾤχετο,] Ita *Busb.* πρὸς αὐτὸν ὁ ᾤχετο) in *Editis Aliiſque.* Επίσεψε δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλὴν, Αμὰν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια LXXII. *Aman autem ad ſe recedens* vertit *Epiphan.* Αμὰν δὲ οἶκοι ὑπεστρεψε *Zonar.*

[y] Διηγεῖτο.] *Al.* διηγεῖτ'.

[z] Οἱ δ' οὐκέτ' ἀμύσασθαι] Η δ' οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν *Hen.*

[a] Σαβουχάδας] Αβαγαθὰς τις *Vat.* & *Gall.* Σαβουχώνης δὲ *Busb.* Βουγαθὰν LXXII. HUDS. Quod nomen non legitur in hac hiſtoria Eſth VII. 11. חרבונה LXX. v. 9. Βουγαθὼ *Ruſin.* Ut hoc loco *Sabuchadas.* SPANH.

[b] Επί τί τοῦτον] Επί τίνα *Vat.* atque ita forſan legerit *Epiphan.* qui vertit *cujus cauſa.*

[c] Διὰ ὡς ἐπὶ τὰ τῆς βασιλίσσης θεῖον,] Διὰ non agnoſcunt *Hen.* & *Vat.*

[d] Δωρεᾶς] Παρ' αὐτῆς δωρεᾶς *Hen.*

[e] Επιτυχεῖν,] Τυχεῖν *Vat.*

[f] Απεμποληθῆναι.] Lib. VI. Antt. c. X. §. 2. ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὅταν τὸν θυγατέρα, μᾶλλον δὲ σωοικίζειν· ἀπεμπολητὴς Lycophron. p. 61. SPANH.

[g] Τοῦ Αμάνου·] Illud ᾧ è *Cod. Vat.*

[h] Επερβάλλῳ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* βυλλῳ in *Editis.*

[i] Ηλιγχε.] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἔλεγε in *Editis.* ἠλιγχθη *Hen.*

[k] Συγγνῶναι τὰ ἡμαρτημένων.] Συγγνώμην *Vat.*

[l] Επί τε τὴν κλίνης] Επειτ' ἐπὶ κλ. *Hen.*

[m] Αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος] Αὐτῆς deeſt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[n] Καὶ πρὸς τῷ ὄψιν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς deeſt *Editis.*

[o] Πάντων ἀνθρώπων,] Ανθρώπων poſt πάντων non agnoſcunt *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[p] Σαβαχάδας ὁ εὐνοῦχος] Σαβαζώνης in uno *Cod. Vat.* Αζιπάδης in altero. Βεμονᾶς *Busb.* Forſan legendum Χιζωνᾶς. nam *Hebræis* eſt *Charbona.*

[q] Τοῦ Αμάνου,] Αὐτοῦ pro ᾧ Αμάνου habet *Busb.*

[r] Προσβαλεῖν] Προσβάλλειν *Vat.*

[s] Προσπαγῆναι] Conf. ſupr. lib. 10. c. 8. §. 2. SPANH.

[t] Εξ ἐκείνου ᾧ σταυροῦ] Ita *MSS.* ἐξ ἐκείνου σταυροῦ κρεμασθέντα in *Editis.*

ϱίαν, τυύτῳ σκείνυς ποιήσωνται ⟨ϛ⟩ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [v] μαθεῖν ὕτως γνῶναι παρεχηκότ⟨ϛ⟩, ὡς ἃ καθ' ἑτέρυς τις παρεσκεύασε, ταῦτα λανθάνῃ καθ' ἑαυτὸν πρῶτον ἐπιμασώμεν⟨ϛ⟩.

ιϐ'. Ἀμάνης μὲν οὖν [x] ἀμετρήτως τῇ τοῦ βασιλέως χρώμεν⟨ϛ⟩ τιμῇ, τὸν διεφθάρη τὸ τρόπον· τὰ δ' ὄντα αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ Βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δ' προσκαλεσάμεν⟨ϛ⟩· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὰ πρὸς αὐτὸν συγγένεια Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνῃ δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [y] δωρεῖται δὲ καὶ ἡ Βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὰ Ἀμάνυ κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ πρὸς τὴν ζωῆς φόβυ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθν⟨ϛ⟩, δηλοῦσα τὰ γεγραμμένα κατὰ πᾶσαν τὰ χώραν ὑπὸ Ἀμάνυ τοῦ [z] Ἀμαδάθυ. τὸν γὰρ πατρίδ⟨ϛ⟩ αὐτῶν διαφθορέισης, καὶ τῶν ὁμοφύλων [a] ἀπολομένων, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [b] ἐσπουδακέναι, μηδὲ οἷς βέλεται ἐναντίον ἔσεσθαι· γεγράφειν δὲ ἃ βέλεται προσέταξε περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνῳ ὡς τοῦ βασιλέως ὀνόματ⟨ϛ⟩, καὶ σημηναμένῳ αὐτοῦ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγινωσομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρ⟨ϛ⟩ ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [c] ἐναντιώσεσθαι. μεταπεμφθέντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε [d] οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπῶν ἡγουμένοις. τὰ δὲ γεγραμμένα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. "[c] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ "τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μέγεθ⟨ϛ⟩ "εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἰδίου δι' ὑπερβολὴν [f] τῆς χρησό-"τητ⟨ϛ⟩ τῶν παρεχόντων [g] ἐκαρπῶντο, οὐκ εἰς τοὺς "ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ' ἤδη αὐτοὺς ἀ-"δικεῖν ὤκνησαν τοὺς εὐεργετουμένους, τὸ δυσάρεστον ἐξ "ἀνθρώπων ἀναιροῦντες· καὶ δι' ἀπειροκαλίαν [h] τῶν "οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, χάριν εἰς τοὺς αἰτίους "ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ὅτι τούτοις νομίζουσι, καὶ "τοῦ ἐξ αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προστα-"σίαν πραγμάτων ὑπερεπάνω τῶν φίλων, καὶ "μῖσ⟨ϛ⟩ ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι "τοὺς κρατοῦντας, ψευδέσιν αἰτίαις καὶ διαβολαῖς "ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [i] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, "ὑφ' ἧς κινδυνώδυσαν ἀπολέσθαι. [k] τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ "τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τοὺς ἡμετέρους "ὄψεις πεπραγμένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη-"γορίαις μὴ προσέχειν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδὲ οἷς ἕτεροι "πείθειν ὑπάρχωσι, κρίνειν δ' ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πε-"πραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ᾖ τοιαῦτα, χαρίζε-"σθαι δὲ ἂν ἕτερος ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ "τοῖς λέγουσι προσιθέμενον. ὡς μὲν οὖν Ἀμάνης [l] Ἀμα-"δάθυ μὲν πᾶς, Ἀμαληκίτης δὲ τὸ γένο⟨ϛ⟩, [m] ἀλλό-"φυλ⟨ϛ⟩ ὢν τοῦ Περσῶν αἵματ⟨ϛ⟩, ὑπεξενωθεὶς ἡμῖν ἀ-"πήλαυσε τὸ πρὸς [n] ἅπαντας χρηστότητ⟨ϛ⟩, ὑπὸ τοσούτων

ipsum plectendum esse curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo insicius in se paraverit.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abusus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad se accivisset (nam & Regi indicaverat Esther, quæ sibi cum eo intercederet necessitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipsum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita est possessiones Amanis; Regique supplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii sui* regiones scripta miserat Amanes Amadathæ filius. nam patria sua ad vastitatem redacta, suisque popularibus peremptis, vitam sibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus est, se nihil quod ipsi displiceret data opera facturum esse, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: jussitque de Judæis scribere quod sibi visum fuerit Regis nomine, ejusque sigillo signatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epistolas regio sigillo munitas leget, iis quæ scripta fuerint vel minimum adversaturum esse. Scribis itaque regiis accersitis, præcepit eis pro Judæis scribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam usque, centum & viginti septem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum scriptæ sunt. "Rex "magnus Artaxerxes principibus, & iis qui stant "à nobis, salutem. Multi magnitudine beneficio-"rum, & honoris ex nimia largientium benignita-"te in eos collati, non solum inferiores injuria co-"nantur afficere, sed & in ipsos suos beneficos ma-"lum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex "hominibus tollentes; &, inepta ex insperata fe-"licitate insolentia elati, opum abundantiam in il-"los convertentes quorum beneficio iis aucti sunt, "ista Deo latitura esse arbitrantur, seque manus "ejus ultrices evasuros. Ex his verò quidam, ab "amicis rebus administrandis admoti, & privato "in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos "penes summum est imperium, falsis criminibus "& calumniis effecerunt ut in innoxios ira effer-"rentur, ex qua salutis discrimen adierunt. id quod "adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus an-"tiquis memoriæ prodita sunt aut quæ fama & au-"ditione accepimus, sed istis ex facinoribus quæ "ante oculos nostros audacter patrata sunt: quo "deinceps operam demus, ut calumniis & crimi-"nationibus fidem non habeamus, iisve quæ alii "nobis persuaderi volunt; sed ea dijudicare quæ "nobis in notitiam veniunt, atque in illa animad-"vertere, si pœnam commeruerint, diversaque ab "his præmio afficere, rebus ipsis intendentes non "aliorum sermonibus. Equidem simulac Amanes, "Amadathæ filius, genere Amalecita, à Persarum "sanguine alienus, & à nobis hospitio exceptus, no-

Esther mansuetudine accepta à Rege. Esth. 8.

Petiit à Rege ut Amanis decretum rescindatur. Esth. 8.

Artaxerxis literæ, quibus Amanis edictum rescindit. Esth. 8.

[v] Μαθ-εῖν ὕτως] Forsan μαθεῖν ὕτως καὶ γνῶναι.

[x] Ἀμετρήτως] Ita cum *Hen.* & *Vat. Interpr.* ἀμετρήτῳ τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτῳ τοῦ in *Editis.*

[y] Δωρεῖται δὲ] Δίδωσι *Busb.*

[z] Ἀμαδάθυ,] Ἀμαθαδὲ *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμιδάκου *Hen.*

[a] Ἀπολομένων,] Ἀποκυμένων *Hen.*

[b] Ἐσπουδακέναι,] Præteritum pro futuro aut præsenti: quod Græcis familiare esse ostendit *Vigerus.*

[c] Ἐναντιώσεσθαι.] Ἐναντιώσασθαι *Hen.* & *Gall.*

[d] Οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσι,] Nota, Οἰκονόμοι καὶ Ἄρχοντες *Rufinus* Primates & Magistratus. Sic LXX. Esth VIII. 9. SPANH.

[e] Βασιλεὺς μέγας] Literæ Artaxerxis quæ in Vers. LXX. Esth. VIII. post v. 12. Sed paullo aliter, quàm hic apud Josephum. SPANH.

[f] Τῆς χρησότητ⟨ϛ⟩ τῶν παρεχόντων] Ita *Hen.* in *reliquis* ὃ desideratur.

[g] Ἐκαρπῶντο,] Ita legisse visus est *Epiphan.* ἐκαρπῶντο, μᾶλλον ἐφρόησαν, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c.

[h] Τῶν οὐκ ἐξ ὧν] Id est, ὧν ὑ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum esse monuit Cl. *Lowthius.*

[i] Ἠδικηκότων ὀργὴν] Ἀδικηκότων in *Editis* *Aliisque.* ἀδικούντων *Hen.*

[k] Τοῦτο δὲ] Τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνώσεμον *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depravantur.* & sic deinceps prout in *vulgata* versione *Bibliorum.*

[l] Ἀμαδάθυ] Ἀμαδάθυ πᾶς, Ἀμαληκίτης τὸ γένο⟨ϛ⟩ *Hen.* Ἀμαθαδὲ pro Ἀμαδάθυ habet *Vat.*

[m] Ἀλλόφυλ⟨ϛ⟩ ὢν] *Apocrypho* libro *Estheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριο⟨ϛ⟩ δὲ τοῦ Περσῶν αἵματ⟨ϛ⟩, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητ⟨ϛ⟩, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν.

[n] Ἅπαντας χρηστότητ⟨ϛ⟩,] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in Codd. *Busb.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Esth.* c. 16. v. 11. Ἔτυχεν ἧς ἐχομεν πρὸς πᾶν ἔθνο⟨ϛ⟩ φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον &c.

"noſtra uſus eſt humanitate, qua erga omnes præ-
"diti ſumus, eouſque ut pater noſter poſtea ap-
"pellaretur, & conſtanter ab omnibus coleretur,
"& regios honores ſecundum nos ab omnibus con-
"ſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre non potuit,
"neque bene & ſapienter fortunæ magnitudinem
"temperare & moderari, ſed conatus eſt nos, qui-
"bus poteſtatem *ſuam* acceptam debet, regno pri-
"vare & ſpiritu, Mardochæum optime de nobis
"meritum & conſervatorem noſtrum, & Eſtherem
"vitæ noſtræ dimidium regnique ſociam nefarie &
"inſidioſe poſtulando ad necem. Hoc enim pa-
"cto, cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios
"transferre voluit. Nos vero, cum animadverte-
"rimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exitium pro-
"ditos, non eſſe maleficos, ſed optimis legibus &
"inſtitutis vivere, Deoque deditos eſſe, qui & no-
"bis & majoribus noſtris imperium conſervavit,
"non ſolum illos à pœna abſolvimus, cui eos ſub-
"jecerunt literæ non ita pridem ab Amane miſſæ,
"quibus ſi non attendatis recte facietis: verum-
"etiam volumus ut eos omni honore proſequami-
"ni, nam eum qui iſtas in illorum perniciem ex-
"cogitavit ad portas Suſorum crucifigendum cu-
"ravimus cum tota ſua familia, Deo, qui videt o-
"mnia, iſtas ei pœnas infligente. Vos autem ju-
"bemus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omni-
"bus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis
"utentes legibus, pace vivere, illoſque adjuvetis
"in eis (à quibus adverſis *ſuis* temporibus injurias
"acceperunt) ulciſcendis eadem die, videlicet de-
"cimatertia menſis duodecimi qui eſt Adar. Hanc
"enim diem Deus pro funeſta dedit eis ſalutarem.
"Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt,
"monumentum vero ultionis de inſidiarum ma-
"chinatoribus. Volumus autem civitati & genti
"omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſingu-
"lis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta, ferro
"& igni vaſtabitur. Atque hæ literæ *palam* pro-
"ponantur in omnibus imperii noſtri regionibus,
"ſintque *Judæi* omnes ad eam diem parati ſuos
"ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani, ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem ſibi cum illo communem eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium & lumen ſalutare, regis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. 9.

Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex per-

"ὡς πατέρα μὲν τὸν λοιπὸν προσαγορευέσθαι, καὶ προ-
"κωμένον ἀξιωθῆναι, καὶ μεθ' ἡμᾶς τὰ δεύτερα τ
"βασιλικῆς τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν δ-
"τυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγε-
"θ⟨ος⟩ τῶν ἀγαθῶν ἐτεμάσατο· ἀλλὰ τ βασιλείας
"ἐπιβάλλουσέ με καὶ τ ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τ εὐ-
"σίας, ἀφελέσθαι, ὁ τ διεργέτην μὲ καὶ σωτῆρα Μαρ-
"δοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τ ἀρ-
"χῆς Ἐσθῆρα κακούργως καὶ μὴ ἀπάτης ὡς ἀπώλειαν
"αἰτησάμεν⟨ος⟩. τούτῳ γὰρ μὲ τῷ τρόπῳ τ δυνάντων
"ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν.
"ἐγὼ δ τὸν ὑπὸ ⟨τ⟩ ἀλιτηρίου ὡς ἀπώλειαν ἐκδοθέν-
"τας Ἰουδαίους, ἀ πονηρὸς καταγνόησας, ἀλλὰ τ ἄ-
"ριστον πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ προσε-
"χοντας, ὃς ἐμοί τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα-
"σιλείαν διεφύλαξεν, ἀ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν
"προαπεσταλμένων ὑπὸ Ἀμάνου γραμμάτων πομπῆς,
"οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς
"αὐτοὺς ἀπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τ τοῦτο κατ'
"αὐτῶν μηχανησάμενον, προ τ πυλῶν τ ἐν Σούσοις ἀ-
"νεσταύρωσα μετὰ τῆς γυναικὸς, ⟨καὶ⟩ πάντα ἐφορῶντ⟨ος⟩ Θεοῦ
"ταύτην αὐτῷ τὴν δίκην ἐπιβαλόντ⟨ος⟩. κελεύω δ ὑ-
"μᾶς, τὸ ἀντίγραφον τ ἐπιστολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπα-
"σαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις
"νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐ-
"τοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας
"αὐτοὺς ἀμύνωνται, ρ τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ δωδεκάτου
"μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδάρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ
"αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν.
"ἔσω δ ἀγαθὴ μὲν τοῖς δυνοῦσιν ἡμῖν, ὑπόμνησις δ
"τ ἐπιβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέναι μέντοι βού-
"μαι, καὶ πάλιν καὶ πάλιν ἔθνος, καὶ τ γεγραμμένων
"τινὸς παραλυθῇ, ὅτι καὶ ᵠ πυρὶ ⟨καὶ⟩ σιδήρῳ δαπανηθή-
"σεται. τὰ μέντοι ʳ γεγραμμένα προτιθῆτω καθ' ὅλης
"τ ἡμῖν ὑποκειμένης χώρας, ἵν' παρασκευασθῶσιν πάν-
"τως εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς
"μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν ˢ ἱππεῖς, οἱ τὰς ἐπιστολὰς ἀφορμίζοντες, εὐθὺς ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ δὲ Μαρδοχαῖ⟨ος⟩, ᵗ ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ τ στέφανον τ χρυσοῦν, καὶ τ σκῆπτρον περιθέμεν⟨ος⟩ προῆλθεν, ἰδόντες αὐτὸν οὕτως πεπομπευόμενον ὑπὸ ⟨τ⟩ βασιλέως οἱ ἐν Σού-
σοις ὄντες Ἰουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν ὑπεραγάπησιν αὐτ. χαρὰ δ ⟨ἐ⟩ σωτήριον φέγγος, ἐκπεμφθέντων τ ⟨γ⟩ βασιλέως γραμμάτων, καὶ τὰς κατ' πάλιν τ Ἰουδαίων ⟨ἐ⟩ τὰς κατ' χώρας ᵛ περιέχειν· ὡς ˣ πολλὰ ⟨ἐ⟩ τ ἄλλων ἐθνῶν, ἀφ' ὧν ʸ ἐκ τ Ἰουδαίων φόβον προπεμόμενα ᶻ τὴν αἰδῶ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς ἐκ τούτου περισπασάμενοι. καὶ γὰρ τ ⟨γ⟩ δωδεκάτου μηνὸς τῇ τρισκαιδεκάτῃ, ὃς κατ' μὲν Ἑβραίους ᵃ Ἀδὰρ καλεῖ⟨ται⟩, κατ' δὲ Μακεδόνας Δύστ⟨ρος⟩, οἱ κομίσαντες τὰ τ βασιλέως γράμματα ἐδήλουν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δ ἄρχοντες τ σατραπῶν καὶ οἱ τύραννοι ᵇ καὶ οἱ βασιλεῖς ⟨ἐ⟩ γράμματα εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβ⟨ος⟩ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σωφρονεῖν. τοῦ δ γράμματ⟨ος⟩ τοῦ βασιλικοῦ ἁπάσης τ ᶜ ὑπ' αὐτῷ χώρας γνομένης, συνέπεσεν ὥστε ⟨ἐ⟩ τοὺς ἐν Σούσοις Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τ ἐχθρῶν περὶ πεντακοσίους. τοῦ δ βασι-
λέως

ο Τὸν εὐεργέτην μου] Oroſangæ εὐεργέτ δ τ Πέρσων βασιλέων. REL.

p Τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδάρ,] Conf. ſupr. §. 6. SPANH.

q Πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσ⟨εται⟩.] Conf. lib. 10. c. 7. §. 4. λιμῷ ἐξανηθείς· SPANH.

r Γεγραμμένα προτιθῆτω] Γράμματα *Hen.* & *Busb.*

s Ἱππεῖς,] Ἱππεῖς οἱ τὰς ἐπιστολὰς ἀφορμίζοντες *Vat.*

t Ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν,] Illud ὡς deeſt *Hen.* & *Busb.* & mox (hac §.) ἰδόντες δ αὐτὸν habent.

v Περιέχειν·] Ita cum *Epiphanio.* ἐπέχειν in *Editis Aliiſque.* εἶχεν *Hen.*

x Πολλὰ καὶ τ ἄλλων ἐθνῶν,] Πολλοὶ τ ἐθνῶν LXXII.

y Ἐκ τ Ἰουδαίων φόβον προπεμόμενα] In Hebr. VIII. 17. multi è populis terræ Judaizantes. SPANH.

z Τὴν αἰδῶ,] Τὰ αἰδοῖα *Busb.*

a Ἀδὰρ καλεῖ⟨ται⟩, κατ' Μακεδόν⟨ας⟩ Δύστ⟨ρος⟩,] Ἀδὰρ Macedonibus Δύστ⟨ρος⟩ infr. lib. XII. c. 10. §. 5. SPANH.

b Καὶ οἱ βασιλεῖς] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII.

c Ὑπ' αὐτῷ χώρας γνομένης,] Ὑπ' αὐτὸν *Vat.*

d Τὸν

λέως [d] τ τ ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλ δηλώσαν]Θ· ἀριθμὸν Εσθῆρ, ϗ ωεὶ τ ἐπὶ τ χώρας τί πο' εἴη γεγονὸς ἀμαθοιῶτ]Θ·, [e] ϗ εἴ π ωεὸς τούτοις [f] ἐπ' αὐτοὺς γνώσ βούλε]ῃ πωθαιομένν, [g] πεϗχθήσεσ γὰ, παρεκάλεσεν ἐπ]ερωτῶσα τοὶς Ιωδαίοις Ϲ τὼ ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασ τοῖς ὑπολ]ομένοις τ ἐχθρῶν, [h] ϗ τοὺς δέκα τοῦ Αμάνν παῖδας ἀνασωρῶσ]. ϗ τοῦτ μὲν ωεοσέταξε τοῖς Ιωδαίοις ὁ Βασιλεὺς, μηδὲν ἀνπλέχν Εσθῆρ βλόμεν]Θ·. οἱ ἢ πάλιν συ-γραφέντες [i] τῇ τετράδι Ϲ δεκάτῃ τοῦ Δυσρν μ̀νὸς, ἀπέκτειναν τ ἐναντίων ὡς [k] τριακοσίους, ϗ οὐδενὸς τ ἐκείνοις ὑπαρχόν]των ἥψαν]το κτημάτων. ἀπέθανον ἢ Ϲ, ὑπὲρ τ ἐν τῇ χώρᾳ Ϲ τ ἄλλαις πολεζιν Ιωδαίων, τ ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι Ϲ πεντακισχίλιοι. ϗ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μ̀νὸς, τ̀ῳ ἢ ἐχομένῳ ἑορτάσιμον ἐποίησαν. ὁμοίως ἢ Ϲ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ιωδαῖοι [l] τ̀ῳ τετράδι Ϲ δεκάτ̀ῳ, ϗ τ̀ῳ ἐχομένῳ ϗ αὐτὸ μ̀νὸς σωαθροισθέντες ἀνεχήθησαν. ὅθεν Ϲ νυῦ [m] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκνμένῃ Ιωδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, ἀμεπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε ἢ Μαρδοχαῖ]Θ· τοῖς ἐν τῇ Αρταξέρξν Βασιλέως ζῶσιν Ιωδαίοις, ταύτας ὡ]ϗφυλάσσειν τὰς ἡμέρας, ϗ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, ϗ τοῖς ἐκγόνοις ὡ]οδόναι, τ̀ῳ ωεὶς πάντα ἀμείναι τ χρόνον τ̀ῳ ἑορτ̀ῳ, ἕνεκα τ̀ῳ Ϲ μὴ λὴῃ παραπολέσ. μελλησάν]ας γὰ αὐτὰς ἐν ταύταις ἀφθείρεσ τ ἡμέραις ὑπὸ Αμάνν, δίκαια ωοιήσειν, εἰ ἀφυγόντες μὲν τ κίνδυνον ἐν αὐταῖς, τοὺς δ' ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [n] ἀ]γαπήσειν] αὐτὰς, ἀχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. ἀφ' ταῦτα μὲν [o] οἱ Ιωδαῖοι τὰς ωεσφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, ωεσαγορεύοντες αὐτὰς [p] Φρυραίους. ὁ ἢ Μαρδοχαῖ]Θ· μέγας τε ἐν Ϲ λαμωρὸς ὡ]ὰ τῷ βασιλεῖ, ϗ σωδιῆγεν αὐτῷ τ̀ῳ δεξιν, ἀποδυόμενος ἅμα Ϲ τ κοινωνίας τοῦ βίν τῇ βασιλίσσ. ἐν ἢ Ϲ τοῖς Ιωδαίοις τὰ πράγμα]α δι' αὐτὸν ἀμείνω πίστης ἐλπίδ]Θ·. ϗ τὰ μὲν τότοις, βασιλεύσ]Θ· Αρταξέρξν, συμβάν]α τοῦτον εἶχε τ τρόπον.

emptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totum terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt. *Phruræi dies. Eſth. 9.*

ΚΕΦ. ζ. CAP. VII. VII.

Ως Ιωάννης ἐν τῷ ναῷ τ ἀδελφὸν αὐτ Ιησοῦ ἀνεῖλε, ϗ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ιωδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔπραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

Ἀποθανόν]Θ· ἢ Ϲ ἀρχιερέως Ελιασίβ, τ̀ῳ ἀρχιερωσύν̀ῳ [q] Ιωδας ὁ παῖς αὐτ διεδέξατο· πλουτήσαντ]Θ· ἢ Ϲ τότε, τ̀ῳ τρίτῳ [r] Ιωάννης υἱὸς ὢν αὐτ παρέλαβε, δι' ὃν Ϲ [s] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς Ϝ [t] ἄλλ Αρταξέρξ, τ ναὸν ἐμίανε, ϗ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ιωδαίοις,

Mortuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent *Eliaſibus pontifex moritur. Judas ei ſuccedit, Judæ vero Joannes. Bagoſes Judæis infe-*

d Τοῦ τ ἀπολωλότων] Ita *Hen.* & *Busb.* βασιλέως τ αὐτ. ἐν τῇ π. δ. τ ἀριθμὸν in *cæteris.*

e Καὶ εἴ τι ωρὸς τούτοις] Καὶ τι *Hen.* & *Vat.*

f Επ' αὐτοὺς γνώσ βούλε]ῃ πωθανομένν,] Επ' αὐτῷ πυθέσ βούλε]ῃ *Vat.*

g Προχθήσεσ γὰ,] Παχθήτως, γνώσ γὰ παρ. *Hen.* πρεχθήσεσθαι γνήσεσθαι γὰ παρ. *Vat.*

h Καὶ τοὺς δέκα Ϝ Αμάνν παῖδας ἀνασωρῶσ]. Καὶ τοὺς δέκα τοὺς Αμάνν π. in *MSS.* Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 576. §. 12. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo.

i Τῇ τετρ̀ῃ ϗ δεκάτῃ Ϝ Δύσρν μ̀νὸς,] Ita cum *Hen.* & *Vat.* τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ in *Editis.*

k Τριακοσίους,] Τετρακοσίους ſolus *Hen.*

l Τῷ τετρ̀ῳ ϗ δεκάτῳ, ϗ τῷ ἐχομένῳ Ϝ αὐτῷ μ̀νὸς] Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Eſth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta eiuſdem menſis.* HUDS. *Gen.* τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἐχομένῳ τοῦ μ̀νὸς. Non XIVta, ſed XVta Suſis feſta Judæis Eſth. VIII. 18. & LXX. X. *Additam.* SPANH.

m Πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκνμέν Ιωδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ οἰκνμένῃ Ιωδαῖοι πάντες τὰς *Vat.*

n Παρατηρήσειν] αὐτὰς,] Παρατηρήτωσιν *Hen.* & *Vat.*

o Οἱ Ιωδαῖοι τὰς ωεθεσφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι,] Illud οἱ ex *MSS.*

p Φρυραίους.] Φρυραίας *Hen.* & *Vat.* Φρουραίας *Big.* & *Zonar.* Φυραίους *Phuræas*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 3. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φρυραῖ pro Φρουραῖ) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φρουρεῖν *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φρουραίους (i. e. *Tuſtelares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius.* Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2. HUDS. Vel Φρουραίους LXX. Φρουρᾶ Eſth. IX. 26. Sed Φρουρᾶ & Φρουραίους legend. ab *Hebr.* פרים Eſth. IX. 31. & quod monuit *H. Grot.* ad hunc locum. Nempe Hebr. Eſth. IX. v. 26. פורים. SPANH. Litera ρ abundat. Nil certius. *Purim* enim dicuntur hi dies. Interpres etiam Latinus quum *Phuræa* habet, legerat Φρουραίας. Sed Φρούρ]Θ· & Φρούρ]Θ· confundi in codicibus manuſcriptis aliquando quum videamus (conſer Bœcleri Lectiones Polybianas pag. 33.) quis miretur in voce exoticæ dialecti idem contigiſſe? REL.

q Ιούδας ὁ παῖς αὐτ διεδέξατο·] Ιωδαὲ *Zonar.* idem *Hebræis* eſt *Joiada.*

r Ιωάννης υἱὸς ὢν αὐτ παρέλαβε,] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11.

s Βαγώσης,] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγώας reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10.

t Αλλ Αρταξέρξ,] In *Editis* στρατηγὸς Ϝ λαῦ Αρτ. unde Ϝ Αχν Αρταξέρξν reponi jubet *Joſ. Scaliger* στρατηγὸς Ϝ Αρτ. *Hen. Vat* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii* (*Cotteri*) *Aliorumque* ἄλλ pro λαῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem deſignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum Judæi

rent hoſtias, in ſingulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujuſmodi cauſa accidit. Erat Joanni frater Jeſus: huic Bagoſes ipſius amicus promiſit, ſeſe pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jeſus, cum Joanne *fratre ſuo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem ſcelus, præſertim cum ipſe ſacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exſtiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob cauſam populus in ſervitutem redactus, & fanum à Perſis profanatum eſt. Nam ſimulac Bagoſes, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem ſuum in templo interemiſſet, ſtatim Judæos adit, & eos cum iracundia ſic alloqui inſiſtit: "Vos in veſtro templo auſi eſtis cædem face-"re?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos converſus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego ſim purior, "quam qui in templo occiſus eſt?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoſes, id quod in animo habebat, exſequi volens, Judæos propter hanc Jeſu necem ſeptem annos infeſtavit.

Joannes fratrem in templo interfecit.

Joanne mortuo ei in pontificatum ſuccedit Jaddus.

2. Poſt Joannis vero obitum Jaddus ejus filius ſacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manaſſes nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario miſſus in Samariam ſatrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti ſunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem eſſe Hieroſolyma, ejuſque reges Aſſyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia faceſſiſſe, libenter filiam ſuam, Nicaſo vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium ſibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Sanaballetes dat Manaſſi filiam ſuam in matrimonium.

ᵛ πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἀπιφέρειν θυσίας ὑπὲρ ˣ ἀρνὸς ἑκάστου πλεῖν αὐτοὺς δημοσίᾳ ʸ δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὴ τοῦ αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ἰωάννῃ Ἰησοῦς· τούτῳ φίλῳ πυθόμενος ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ ταύτης οὖν τῆς πεποιθήσεως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παροξύνει τὸν ἀδελφὸν, ᶻ ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν. τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα δράσας κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ Βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης γοῦν, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, ὥρμησε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μὴ γυμὸν ἤρξατο λέγειν· "ᵃ ἐπολ-"μήσατε ᵇ ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς ᶜ οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι τοῦ "ᵈ ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τούτοις πιθησαμένους τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. ᵉ ταύτην μὲν οὖν προφάσει χρησάμενος τῇ ὑπεροψίᾳ Βαγώσης, τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσιν ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ πολιτεύσασθαι μετῆλθεν.

β'. Καταστάντος δὲ Ἰωάννου τὸν βίον, διαδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ ᶠ Ἰαδδοῦς. ᵍ τούτου δὲ ᵇ τοῦτον ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᵒ ʰ Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τοῦ πολυτάλου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν δὴ οἱ ⁱ Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις δὲ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καλοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρέχοντα, ἀσμένως συνῴκισε τὴν αὑτοῦ θυγατέρα, ᵏ Νικασὼ καλουμένην. οἰόμενος τὴν ὑπιγαμίαν ὅμηρον αὐτὴν γνήσιον, πρὸς τὸ καὶ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους παντὸς εὔνοιαν.

VIII. CAP. VIII. ΚΕΦ. η'.

De Sanaballete & Manaſſe, temploque ab illis exſtructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hieroſolymorum urbem ingreſſus eſt, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Περὶ Σαναβαλλέτου καὶ Μανασσοῦ, καὶ ὅτι ναὸν ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους ἐφιλοτίμησεν.

Philippus moritur, regnumque capeſſit Alexander.

CÆterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægæis à Pauſania, Ceraſtæ filio, ex Oreſtarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Helleſponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congreſſus, ſuperat. Deinde Lydiam aggreſſus, Joniaque ſubacta, & percurſa Caria, invaſit in loca Pamphyliæ, ſicuti alibi dictum eſt.

2. Jam vero * ſenatores Hieroſolymitani, ægre

[1] Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν ᵐ Αἰγαῖαις ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεραστοῦ, ἐκ δὲ τῶν Ὀρεστῶν ἦν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. διαδέχεται δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ὅτε γενικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. ⁿ ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δουλωσάμενος, καὶ τὴν Καρίαν διαπραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς ° ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Οἱ δὲ τῶν ᵖ Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δύσκολα φέροντες ἐπὶ

dæis nihil interceſſit negotii: Judæorum quippe, non Perſarum tradit hiſtoriam. Poſt mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arſis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminiſſet, niſi ſatrapa illius Bagoſes templum polluiſſet. HUDS. Leg. Αχυ Αρταξέρξου Scalig. Emend. Temp. p. 389. alterius Artaxerxis *Ruſinus*. SPANH.

ᵛ Πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας] Ita *Busb.* πρὶν τὰς *Vat.* πρὶν τὰς in *Editis Aliiſque.*

ˣ Ἀρνὸν ἑκάστου] Vetus, *pro unoquoque anno.* lege *agno* & in Græco ἀρνὸς vel ἀμνοῦ. COCC.

ʸ Δραχμὰς πεντήκοντα.] Male in *Edit. Baſ.* δραχμὰς μ'.

ᶻ Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν.] Ὡστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν τηλικοῦτο ἀσεβημα δράσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ τὸ δεινότερον ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὦ. ὕστως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι *Hen. Busb.* & *Vat.*

ᵃ Ἐτολμήσατε] Cum interrogatione hæc, & ſequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. ἐ. τ. ἀ. οὐτ. ναῷ, efferenda eſſe volui.

ᵇ Ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ] Ἐν τῷ ἱερῷ φόνον ἐργ. *Vat.*

ᶜ Οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι ἢ ἀνῃρημένου] Οὐ κἀγὼ *Busb.*

ᵈ Ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;] Ἀνῃρημένου *Busb.*

ᵉ Ταύτην μὲν οὖν] Καὶ ταύτην μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.*

ᶠ Ἰαδδοῦς.] Ἰωαδδοῦς *Hen.* & *Busb.* Ἰωαδὲ *Zonar.* is *Hebraïs* eſt *Jaddua.*

ᵍ Τούτῳ ἀδελφὸς] Τούτου *Busb.*

ʰ Σαναβαλλέτης,] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum eſſe cujus meminit *Nehemias* paſſim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is quo Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obeſſe conatus eſt ne Hieroſolyma munirentur, cujus filiam duxit Jeſus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui ſub Alexandro templum Garizitanum exſtruxit, cujus filia Nicaſo nupſerat Manaſſi fratri Jaddi. *Iſ. Voſſ.* in *Chron. Sacr.* p. 149. Videſis etiam *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666.

ⁱ Σαμαρεῖς εἰσιν,] Σαμαρεῖται *Busb.*

ᵏ Νικασὼ] *Ruſin.* Yſocha. infra c. 8. §. 2. νικασὼ *Gen.* SPANH.

ˡ Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν] Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.*

ᵐ Αἰγαῖαις ὑπὸ Παυσανίου] Αἰγέαις *Vat.* Αἰγαῖς *Busb.* à *manu ſecunda*, & *Epiphan.* Αἰγέαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16.

ⁿ Ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ,] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.*

° Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Sc. lib. 2. c. 16. §. 5.

* *Senatores Hieroſolymitani*,] Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12.

ᵖ Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολύμων in *Editis.*

ᵠ Ἰαδ-

ἐπὶ τῷ τ [q] Ιαδδοῦ δ' ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦντα, μετέχειν τ ἀρχιερωσύνης, ἐφεστάζον πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τ τούτου γάμων ἐπιβάθραν τοῖς βουλομένοις παρὰ τὰς τ γυναικῶν συνοικίσεις βλασφημεῖν, καὶ τ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἀρχὴν τοῦτο ἐσεσθαι. ὑπαρξαι μέντοι τ τοιαύτας αἰσχρολογίας αὐτοῖς τ κακῶν αἴτιον, τὸ παρὰ τοὺς γάμους τολμηθῆναί τινας, καὶ ἀναγκάσαι γυναῖκας οὐκ [r] ἐπιχωρίους. σκέλλον οὖν τ Μανασσῆ διαζεύγνυσθαι τ γυναικὸς, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [s] δ δ' [t] ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ εἴργοντος τ ἀδελφὸν δ βωμοῦ, προσχωμένου ὁ Μανασσῆς πρὸς τ πενθερὸν Σαναβαλλέτην, στέργειν μὲν ἔλεγε αὐτὸ τὴν θυγατέρα [v] Νικασὼ, τ [x] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μείζους οὔσης ἐν τῷ ἔθνει καὶ τῷ γένει προσηκούσης, ἀ βούλεσθαι δι' αὐτὴν στέρεσθαι. τὸν δὲ Σαναβαλλέτην μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπερβεβηκυῖαν, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, [y] βουλόμενον συνοικεῖν αὐτὸν τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [z] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ [a] Γαριζεὶν ὄρους [b] ὃ κεῖται τῶν Σαμαρέων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [c] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλόμενον μετὰ τὴν Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς τ ὑποχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [d] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενον ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ γὰρ συνέβαινε τ Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ισραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ἐπιπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ ταραχὴ τοὺς Ιεροσολυμίτας. ἀφίστατο γὰρ ἅπαντες πρὸς τ Μανασσῆν, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήματα, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀπομερίζοντος, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τ καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τ Ελλήσποντον διαβὰς Αλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ κατὰ Γρανικὸν μάχῃ [e] κρατήσας πρόσω χωρεῖ, σπεύδων ἱππικῷ τε καὶ πεζικῷ συνήθροιζεν, ἀπαντήσων [f] Δίᾳ τοὺς Μακεδόσι περὶ ἧς πᾶσιν αὐτοὺς ἐπόνους κατεσκεύασε τὴν Ασίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθὼν, [g] εἴσω τ Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡδεῖς δὴ τῇ Δαρείου καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, θύων ἔλεγε τῷ Μανασσῇ πᾶς ὑποχείσης [h] πολέσιν, ὡς ἂν Δαρεῖος κρατήσας [i] τ πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέμψει γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ, μηδὲ εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τὸν Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δ' ἐκ ὡς προσεδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλὰ τ σατράπας ἀπολέσας, ληφθέντων αἰχμαλώτων αὐτοῦ τ μητρὸς καὶ [k] γυναικὸς καὶ τ τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Αλέξανδρος δ' [l] εἰς Συρίαν προσχωρήσας, Δαμασκὸν αἱρεῖ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἦλθε τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τ τ Ιουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι προσάγειν, καὶ ὅσα

ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, † consortem esse sacerdotii, ab eo dissidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum esse iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore ineundæ societatis cum extraneis. Jam vero superioris captivitatis & malorum causam eis fuisse, quòd quidam in connubiis peccavissent, & peregrinas uxores duxissent. Itaque jubebant Manassi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manasses soce- *Manasses uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.*
rum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem præstiturum, & omnium, quibus ipse præerat, locorum præsidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se ædificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est cæterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses hæsit Sanaballeti, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitæ erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero gratificante.

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexisset *De Dario per Alexandrum victo.*
Alexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam iret, priusquam totam pervasissent Asiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxisset, Taurumque Ciliciæ montem superasset, hostes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii descensu lætatus, Manassi dicebat, sese promissa præstiturum, simulac Darius victis hostibus rediisset. Erat enim persuasum non ei solum, sed etiam omnibus qui erant in Asia, ne congressuros quidem cum Persis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exspectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congressus, victus est, & magna exercitûs parte amissa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Persas. Alexander vero, in Syriam *Alexander à Judæis deditionem postulat.*
profectus, capit Damascum; & Sidone potitus Tyrum obsidet: missisque ad Judæorum pontificem literis, postulat ut sibi auxilium mittat, & exercitui commeatum suppeditaret, ac quæcunque antea

q Ιαδδοῦ δ' ἀρχιερέως] Ιωαδδοῦ *Hen.* & *Busb.* Hic putatur esse Jaddua, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11.

† *Consortem esse sacerdotii,*] Pontificatus patricipem esse, *Seld.*

r Επιχωρίους.] Επιχωρίας *Hen.* & *Vat.*

s Τοῦ δ' ἀρχιερέως] Ita *Hen.* & *Vat.* Τοῦ δ' ἀρχιερέως ἀγανακτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis.* ὁ τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος *Busb.* forsan pro συνῆν τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.*

t Αρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος,] Cum populo hoc indignè ferebat. *Rufin.* SPANH.

v Νικασὼ,] Ιχασὼ juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. sup. c. 7. §. 2. SPANH.

x Μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) μέντοι in *Editis.*

y Βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Conf. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

z Ομοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Κρείττονα ἐν Ιεροσολύμοις *Busb.* & *Zonar.*

a Γαριζεὶν ὄρους] Ita *MS.* Γαριζὶν in *Editis.* HUDS. Γαριζεῖ ὄρει supra lib. 5. c. 1. §. 19. & infra §. 6. Γαριζεὶν ὄρει· ubi *Gen.* Γαριζὶν ὄρει· De Templo simili Hierosolymitano ibi extructo. SPANH.

b Ο κεῖται τῶν Σαμάρειαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον,] Ita *MSS.* & *Zonar.* & *Vet. Interpr.* ὃ κεῖται Σαμάρειαν, ὃ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον in *Editis.*

c Τοῦτο ποιήσειν] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.*

d Παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ,] Κατέμβρυον τῷ *Hen.*

e Κρατήσας πρόσω χωρεῖ,] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.*

f Διαγωνὸς] Διαγωνικὸς *Hen.* & *Busb.*

g Εἴσω τ Κιλικίας] Εν Ισσῷ πόλει τ Κιλ. *Hen.* ἐν Ισσῷ τ Κιλ. *Busb.*

h Τελέσειν,] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.*

i Τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ.] Τῶν πολεμίων solus *Hen.*

k Γυναικὸς καὶ τ τέκνων,] Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.*

l Εἰς Συρίαν προσχωρήσας,] Εἰς Πέρσας πας. *Vat.* & *Busb.*

tea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans generum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe, qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Tyri conſumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hieroſolymitarum urbem aſcendere contendit.

Templi Garizin conſtructio.

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

Aſt hoc audito pontifex Jaddus in anguſtia erat atque metu, ſolicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter ſuperiorem contumaciam. Itaque indictis populo ſupplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* poſt ſacrificium obdormiret, monuit eum in ſomnis Deus, ut bono eſſet animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis veſtibus, ipſe vero cum ſacerdotibus ornatus ad præſcriptum legis obviam irent, nihil

Δαρείῳ πρότερον ἐπίλοιπα δῶρα [m] τούτῳ διδόναι, τῷ Μακεδόνων φιλίαν [n] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μετανοήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [o] ἀποκεκαμένου τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βαστάζειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, μὴ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ πρᾶξαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παροξύνθη, καὶ τῷ μὲν Τύρον οὐκ ἔφη καταλιπεῖν, [p] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [q] προσιόντα δ' ἤδη τούτῳ, ἠπείλησε [r] στρατεύσειν ἐπὶ τὸ [s] τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, καὶ διδάξειν πάντας [t] δι' αὐτοῦ, τοῖς τίνας [u] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον χρησάμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τὴν Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τὴν τε Γάζαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Φρούραρχον ὄνομα [y] Βαβημήσην ἑαλωκέναι.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τὴν ἐπιβολὴν, Δαρείου μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [z] ὀκτακισχιλίους τῶν ἀρχομένων [a] ὑπ' αὐτὸν, ἦλθε πρὸς Ἀλέξανδρον ἤδη· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἀρχόμενον τῆς Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγεν, αὐτὸν παραδώσειν τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἕξειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου καὶ βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαρρῶν ἤδη περὶ τῶν πραγμάτων ὁ Σαναβαλλέτης αὖθις λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι [b] Μανασσῆν, καὶ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπαρέσεσθαι τῶν ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνῃ τόποις ἤδη κατασκευάσαι. τὸ δ' εἶναι καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [c] διαιρεῖσθαι τὴν τῶν Ἰουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [d] ὁμογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρόνως, εἴ νεοτερίσειέ ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς ἐπὶ τῶν Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος σπουδὴν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τοῦ γυναικὸς γεγαμηκόσιν τοῦτ' ἔστιν. μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ τὴν Τύρου πολιορκίαν διεληλύθοτων, καὶ δύο τῇ [e] Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [f] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [g] ἀναβαίνει ἐπισπόδακ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [h] Ἰαδδοῦς, τὸ μὲν ἀκοῦσαι, ὡς ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσῃ τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου δὲ βασιλέως ἐπὶ τῷ πρότερον ἀπειθείᾳ. προαγγείλας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετὰ αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] προσφέρων, ἐδεήθη ὑπερασπίσαι τε ἔθνους, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. καθυπνώσαντι δὲ μετὰ τὴν θυσίαν ἐχρημάτισεν αὐτῷ καὶ τοὺς ὑπνους ὁ Θεὸς θαρρεῖν, καὶ στεφανοῦντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [l] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων τὴν νομίμοις στολαῖς πομπὴν τῷ ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας

m Τούτῳ] Forte αὐτῷ. COCC.

n Ελόμενον,] Ελομένους *Vat.* & *Gall.*

o Αποκεκαμμένου] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἀπηρνημένου in *cæteris.*

p Οσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι.] Οσον ὅπω *Hen.* & *Busb.* ὅσον οὐδέπω *propemodum*, ut vertit *Pelitianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764.

q Παρασπόνδου δ' ταύτῃ,] Παρασπόνδου δ' ταύτῃ ἐπιόντι *Hen.* & *Vat.*

r Στρατεύσειν] Στρατεύσειν ſolus *Busb.*

s Τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα,] Ita ex *MSS.* ut infra ſeq. poſt Μανασσῆ, δ', ubi τὸν deeſt *Editis.*

t Δι' αὐτοῦ,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *cæteris* δι' αὐτοῦ deſiderantur.

u Δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους.] Δεῖ αὐτοὺς *Hen.* quod ſane mox poſtularet φυλάσσειν pro φυλακτέον.

x Γαζαίων πόλιν ἦλθεν,] Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζης *Vat.* & *Busb.* & mox ἐλυθεν habet *Vat.* Επὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὴν καὶ τὸ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

y Βαβημήσην ἐπολιόρκει.] Βαβημάσλω *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Bubimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.*

z Ὀκτακισχιλίους] Δὶς ὀκτακισχιλίους *Vat.*

a Υπ' αὐτὸν,] Ita *Hen.* & *Busb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτῷ *Editorum Aliorumque.*

b Μανασσῆ, δ' τοῦ Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν·] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

c Διαιρεῖσθαι] Διαιρεῖς in *MSS.*

d Ομογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρόνως,] Sic in *MSS.* ὁμογνῶν in *Editis.*

e Γάζῃ,] Forte Γάζης. COCC.

f Επὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (conſentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, ſect. 13.) pro fabuloſis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſſertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Lloydii Epiſt.* ad *Sherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea ſilentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus.* Verum *Juſtinum* l. XI. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum inſulis multos Orientis reges habuiſſe*) ad hanc hiſtoriam reſpicere exiſtimat *Iſ. Voſſius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hiſque fidem habuiſſe *Originem*, conſtat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς ὑπό τινι Αλεξάνδρῳ δ' Μακεδόνι παθόν τι αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ, καί τοι γε οὐ βασιλεύοντα, ἀφ' τινας σωθέντας καὶ ὅρκους, ἀναλαμβάνειν ὅπλα καὶ δ' Δερβ. τότε φασὶ καὶ τὴν Ιουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδύτα τὴν ἱερατικὴν στολὴν, προσκυνήσαι ὑπὸ δ' Αλεξάνδρου, φάσκοντος ὀφθαι αὐτῷ τάττοντα τῷ ὄχλῳ τινα, ἐπαγγελόμενον αὐτῷ καὶ τοὺς ὑπνους νικήσειν τὸν Ασσύριον ὅλον.

g Αναβαίνει ἐπισπόδακ.] Quo anni tempore id contigerit docemur in Megillath Taanith, videlicet menſe Caſleu, qui fere cum Novembri coincidit: nam diem 21 hujus menſis feſtum egerunt, quod favore Alexandri de Samaritanis triumpharent. REL.

h Ιαδδοῦς,] Hic putatur eſſe *Iaddua*, F. Jonathanis, nominatus Nehemiæ XII. 11. HUDS. in *Add.*

i Πρότερον ἀπειθείᾳ·] Προτέρᾳ ſolus *Busb.*

k Προσφέρων,] Προσφέρειν *Gall.*

l Εσθῆσιν,] Εσθήσεσιν hic & infra in *MSS.*

m Προ-

τας πίστεως δεινὸν, ϖεφοβημένος ϑ Θεόν. Ἀλέξανδρος ὁ ὡς ϑ ὕπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μιμούμενος, καὶ πομπὰς ὅσα κατὰ τὸν ὕπνον αὐτῷ παρηγγέλη, τῷ ϑ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε'. Πυθόμενον ϑ αὐτὸν, ὡς πόρρω τῆς πόλεως ὄντα, [m] ϖροέεισι μετὰ τῶν ἱερέων καὶ ϑ [n] πολιτικῷ ϖλήθους, ἱεροπρεπῆ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενον τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [o] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ ϑ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [p] σκοπὸν σημαίνει· πάτε γὰρ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναὸν ἐκεῖθεν ϖεφάνθαι ἀφορᾶσθαι. τὸν ϑ φοινίκων καὶ τῶν ἀχαλδαίων [q] Χαλδαίων, ὅσοι βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ὑπονοεῖν αὐτοῖς, τὴν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐγίνετο. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος ϑ, ἐπὶ πόρρωϑεν ἰδὼν τὸ μὲν ϖλῆϑος ϑ ἐν τοῖς [r] λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς ϑ ἱερεῖς ϖροηγουμένους ἐν τοῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν ϑ ἀρχιερέα ἐν τῇ [s] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ ϑ Θεοῦ [t] ἐγέγραπτο ὄνομα, ϖροσελθὼν μόνος, [u] ϖροσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν ϑ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντες ϖαπεϖλάγησαν, καὶ διεφθάρϑαι τῷ βασιλεῖ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπελάμβανον· Παρμενίωνος ϑ μόνος ϖροσελθόντος αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε ϖροσκυνοῦντος αὐτὸν ἅπαντες αὐτὸς ϖροσκυνήσειε τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "οὐ τοῦτον, εἶπε, ϖροσεκύνησα, τὸν ϑ Θεὸν, οὗ [x] τῇ ἀρ-"χιερωσύνῃ αὐτὸς τετίμηϑ. τοῦτον γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον "ἐν τῷ τοῦ [y] σχήματι, [z] ἐν [a] Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων. "καὶ ϖρὸς ἐμαυτὸν διασκεπτομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι "τῆς Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαίνειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [b] στρατιᾶς καὶ [c] τὸν Περ-"σῶν ϖροδώσειν ἀρχόν. ὅϑεν ἄλλον μὲν οὐδένα ϑεασάμενος "ἐν [d] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον ϑ νῦν ἰδὼν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς "ὕπνους [e] ἀναμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ ϖροκελεύσεως, [f] νο-"μίζω ϑείᾳ ϖομπῇ τὴν στρατείαν ϖεποιημένον Δαρεῖον "νικήσειν, καὶ τὸν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάν-"ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι ϖροχωρήσειν." ταῦτ' εἰπὼν ϖρὸς τὸν Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενον τὸν ἀρχιερέα, [g] τῶν ἱερέων ϖροπεμπόντων, εἰς τὴν πόλιν ϖροήλαυνεν· καὶ ἀνελθὼν [h] ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θύει μὲν τῷ Θεῷ καὶ τὴν ϑ [i] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν ϑ τὸν ἀρχιερέα [k] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δειχθείσης ϑ αὐτῷ τοῦ Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ ἦν τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [l] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος,

mali sibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex somno, & ipse magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factisque omnibus quæ ei in somnis mandata fuerant, Regis adventum præstolabatur.

Alexandri adventus in urbem Hierosolymorum.

5. Atque ubi eum non procul abesse ab urbe intellexit, prodit una cum sacerdotibus & civili turba, venerabili & diverso ab aliis gentibus occursu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, si Græce interpretemur, speculam significat: inde enim & Hierosolyma, atque templum conspiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* sequebantur fore putarent (quæ verisimile erat Regem præ iracundia illis permissurum esse) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra se haberent. Alexander enim, procul adhuc conspicatus multitudinem in albis vestibus, & sacerdotes præcedentes in byssinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veste & auro distincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inscriptum erat: solus accessit, & nomen veneratus est, priorque pontificem salutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum salutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obstupuerunt, & Regem mentis impotem esse sunt suspicati: Parmenione vero solo eum aggresso & percontato, quî factum sit ut omnibus eum adorantibus, ipse Judæorum pontificem adorarit; "non hunc, inquit, adoravi, sed "Deum, cujus ille summo sacerdotio decoratus est. "Hunc enim secundum quietem vidi in hoc ha-"bitu, cum essem in Dio in Macedonia; ac cogi-"tantem me apud meipsum, quonam pacto potiri "possem Asia, hortatus est ne cunctarer, sed con-"fidenter trajicerem: sese enim exercitui meo præ-"iturum, mihique Persarum imperium traditu-"rum. Itaque cum alium nullum in tali veste vi-"derim, & nunc conspicatus hunc, & illius in "quiete visi & cohortationis recordatus sim, puto "me, divino missu facta expeditione, Dario supe-"riorem fore, & Persarum potestatem aboliturum, "atque omnia quæ mihi sunt in animo successura." Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, sacerdotibus eum cursu comitantibus, in urbem venit; & in templum ascendit, ac Deo ad sacerdotis præscriptum sacrificavit, ipsumque pontificem & sacerdotes magnifice honoravit. Ostensoque ei Danielis libro, in quo fore significabat, ut Græcorum quidam Persarum imperium aboleret, ille se eum esse qui significaretur existimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimisit: postri-

Alexandri somnium.

Alexander Hierosolymorum templum adit, & sacra facit.

m Προέσει μὴ τῶν ἱερέων] Προέσεισι minus recte in *MSS.*

n Πολιτικῷ πλήθους,] In Megillath Taanith dicuntur præcipui cives Hierosolymitani & בולימין *βελδουται* cum eo profecti via Gaza Hierosolymas per Σκοπὸν. REL.

o Σαφὰ λεγόμενον.] Σαφὰν *Hen.* Σαδὶν *Busb.* Σαδεὶ *Vat.* Hebraïce צפה. HUDS. In Megillath Taanith dicitur usque Antipatridam urbem obviam isse Alexandro Simeonem. Forsitan quia Antipatris olim dicta fuit Caphar vel vicus *Saba*, crediderunt Σαφὰ esse eundem locum ac *Caphar Saba*. REL. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 1. SPANH.

p Σκοπὸν σημαίνει.] Σκοπὸν *Busb.* & *Vat.* & rectè. HUDS. in *Add.* Locum itaque hunc *Speculatorem* appellarunt, urbi (ut videtur) superimminentem, qualis Epipolæ erant Syracusis. HAV.

q Χαλδαίων,] Χαθαίων (post *Schotanum* in Tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 1214.) reponendum censet *LLoydius*, *Episcopus Wigorniensis*, in *Epistola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16.

r Λευκαῖς ἐσθῆσι,] Id etiam in Megillath Taanith legitur, primores populi qui cum Pontifice erant בלבנים albis vestibus fuisse indutos. In Gemara Joma, ubi eadem historia narratur, de eo nihil. REL.

s Ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ,] Ὑακινθίνῳ in *MSS.* ὑποδεδυμένον τὸν ὑακίνθινον στολὸν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακινθίνην intelligit *pallium*, per διάχρυσον *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Vest. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853.

t Ἐγέγραπτο ὄνομα,] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar. Coccejus* vero ἐγγέγραπτο.

u Προσεκύνησε] Simeonem ipsum adoratum esse dicitur Alexander in Megillath Taanith, & ita mox etiam Parmenio rogat cur adoraret Pontificem, quod in Megillath ita extat מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי *Rex magnus, qualis tu es, adorat Judæum?* REL.

x Τῇ ἀρχιερωσύνῃ] Ita in *MSS.* τὸν ἀρχιερωσύνῃ in *Editis.*

y Σχήματι,] Φησὶ post σχήματι inserunt *Hen.* & *Busb.*

z Ἐν Δίῳ] Τῆς Μακεδονίας ἴσως aut ἰσχὺν τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἰσχὺς ἦν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.*

a Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων.] Alia urbs Syriæ *Gen.* Δίσα, de qua inf. lib. 13. c. 15. §. 3. Δῖον πόλιν. & ἀλλοι. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

b Στρατιᾶς καὶ] Ita cum *MSS.* στρατείας in *Editis.* ac præterea μου pro μοι in uno *MSS.*

c Τὸν Περσῶν] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, hac ead. §. τῶν in *Editis.*

d Τοιαύτῃ στολῇ,] Τῇ αὐτῇ *Busb.*

e Ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ προκελεύσεως,] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.*

f Νομίζω θείᾳ πομπῇ] Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατείαν πεποιημένον Δαρεῖον ἡττήσειν *Zonar.*

g Τῶν ἱερέων προπεμπόντων,] Τῶν Ἰουδαίων solus *Vat.*

h Εἰς τὸ ἱερὸν,] Judæi etiam in Megillath Taanith memorant, Alexandrum Macedonem in Templo Hierosolymitano fuisse, ad 23 diem mensis Sivan. Gebiha ben Pesisa astu usus effecit ut quum ad montem templi adscenderet, calceos exueret. REL.

i Ἀρχιερέως ὑφήγησιν] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *cæteris.*

k Καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* desiderantur.

l Νομίσας αὐτὸς εἶναι] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸ σημαινόμενον *Hen.*

In Judæos beneficia confert.

postridie vero ejus dici eos advocat, quæque ipsi velint dona postulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque septimo quovis anno tributis essent immunes, omnia *eis* concessit. Cumque illi ab eo petiissent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus suis uti sineret, libenter promisit facturum quæ *ab eo* postularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, si qui secum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & secundum eos viverent, paratum esse *eos secum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

6. Igitur Alexander, compositis in hunc modum Hierosolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem positam, & à desertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, statuerunt Judæos se profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, sicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adversis negent suos esse cognatos, tunc quidem id quod verum est profitentes. Sed si forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem insiliunt, suos esse consanguineos dicentes, genusque suum à Josephi natis, Ephraïmo & Manasse, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum studii significatione, Regi occurrunt haud procul Hierosolymis. Cumque illos Alexander laudasset, Sicimitæ ad eum accedunt, assumptis quos Sanaballetes ad eum miserat militibus: rogantque, ut ipsorum urbem adiret fanumque *sua præsentia* cohonestaret. Ipse vero ad eos se venturum promittit, simulatque redierit. Ac postulantibus sibi anni septimi tributa condonari, quippe cum nec ipsi eo anno sementem facerent, quæsivit, quinam essent qui hæc peterent. Cumque dixissent, Hebræos se esse, vocari autem Sicimorum Sidonios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaïde, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

Jaddi obitus. Onias pontifex.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter successores divisum est: templumque in monte Garizin mansit. Quod si quis ab Hierosolymitis reus agebatur comesi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, eique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Finis Libri undecimi.

τότε μὲν ἡθεὶς ἀπέλυσε τὸ πληθος· τῇ ὑ ὕστερον προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸς αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. τοῦ δ' ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρήσασθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνεισφορον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. προσκαλεσάμενος δ' αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ιουδαίους τοῖς ἰδίοις ἐπιτρέψῃ νόμοις [m] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [n] συστρατεύειν, τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ οὕτω ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπάγεσθαι, πολλοὶ τῷ σὺν αὐτῷ στρατείαν ὑπέσχοντο.

ς'. Ο μὲν οὖν Αλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τοὺς ἐχομένους πόλεις. πάντων δ' αὐτὸν πρὸς ὃς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τῷ [o] Σίκιμα ἔχοντες, κειμένῳ πρὸς τῷ [p] Γαριζεὶν ὄρει, καὶ καλουμένῳ νῦν τῶν ἀποστατῶν τῶν Ιουδαίων ἔθνους, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ιουδαίους Αλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τετίμηκεν, ἐγνωσαν [q] αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τῇ Φύσιν, ὡς ἤδη που καὶ [r] πρότερον δεδηλώκαμεν, [s] ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὅταν τοὺς Ιουδαίους λέγωσιν συγγενεῖς [t] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τῷ ἀληθῆ. ὅταν δέ τι πρὸς αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ἐπιπηδῶσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοὺς λέγοντες, καὶ ἐκ τῶν Ιωσήπου γεγαλογενεῖς αὐτοὺς εἰκότως Εφραίμου καὶ Μανασσῆ. μὴ λαμπρύνηται δὲ καὶ πολλοὺ [u] ἐπιδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν, ἀπλούστατον τῷ βασιλεῖ, μικρᾶς δεῖν ἐγγὺς τῶν Ιεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δ' αὐτοὺς Αλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσπαραλαβόντες καὶ τοὺς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστελε· καὶ παρεκάλουν, δεηθέντες [x] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, τιμῆσαι δὲ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἦξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ' [y] ἀφιέναι τὸν φόρον αὐτοῖς τοῦ [z] ἑβδομαδικοῦ ἔτους· ὃ γὰρ οὐδὲ αὐτοὺς σπείρειν ἐν αὐτῷ· τίνες ὄντες τοῦτο προσκαλοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δ' εἰπόντων, Εβραῖοι μὲν εἶναι, [a] χρηματίζειν δ' οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ιουδαῖοι; τῶν δ' οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ιουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε καὶ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις ἕως [b] ἀπεπάιζατο. τοὺς δὲ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὁ δὲ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ Αλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [c] εἰς τοὺς διαδόχους [d] ἐμερίσθη· τὸ δ' ὄρος τὸ Γαριζεὶν ὅρος ἱερὸν ἔμενεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔχοι πρὸς τοῖς Ιεροσολυμίταις κοινοφαγίας, ἢ τῶν [e] Σαββάτοις παρανομίας, ἢ τινος ἄλλου τοιούτου ἁμαρτήματος, πρὸς τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [f] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτηκότος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τοῦ ἀρχιερεὺς Ιαδδοῦ, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ονίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειληφότος. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος δὲ βιβλίου ἑνδεκάτου.

m Χρήσασθαι,] Χρῆσθαι hîc loci in omnibus *MSS.* At supra post αἰτησαμένου, χρῆσθαι habet solus *Busb.*

n Συστρατεύειν,] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.*

o Σίκιμα ἔχοντες,] Σίκιμαν *Hen.* & *Busb.* Σίκειμαν *Vat.* & infra p. 583. & mox Σικειμίτας.

p Γαριζεὶν ὄρει,] Conf. supr. §. 2. SPANH.

q Αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν.] Ἑαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra post χρυσαλογενεῖς.

r Πρότερον δεδηλώκαμεν,] *Sc.* lib. 9. c. 14. §. 3. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7.

s Ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ἀρνεῖσθαι συγγενεῖς ἔχειν,] Conf supr. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

t Ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε] Vocem ἔχειν non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

u Ἐνδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν,] *Al.* δεινύμενοι.

x Πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.*

y Ἀφιέναι τὸν φόρον] Ἀφεῖναι in *MSS.*

z Ἑβδομαδικοῦ] Lege ἑβδομαδικῆς. COCC.

a Χρηματίζειν δ' οἱ] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hist.* S. tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer. l. XII. c. 7.

b Ἀπεπάιζατο.] Conf. supr. c. 6. §. 8. SPANH.

c Εἰς τοὺς διαδόχους] Εἰς διαφόρους *Vat.*

d Ἐμερίσθη· τὸ] Διεμερίσθη *Hen.* & *Busb.*

e Σαββάτοις παρανομίας,] Ita *MSS.* τὸ τοῖς Σάββασι in *Editis.*

f Ἐγκεκλῆσθαι.] Ita *MSS.* ἐγκεκλεῖσθαι in *Editis.* HUDS. Corrigit D. Hoornbekius ἐγκεκλεῖσθαι. Vetus *culpari*; sed Basilecensis ἐγκλῆσθαι, rectè. COCC.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΩΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλὰς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

β'. Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τὰς [c] Ιουδαίων νόμους εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

γ'. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν κληθείσαις πόλεσιν.

δ'. Εκ τῆς γενομένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις τοῦ Ιωσήπου τοῦ Τωβίου ποιησαμένου φιλίαν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Επιφανῆ.

ε'. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων πρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων.

ς'. Στάσις τῶν δωδεκαφύλων Ιουδαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Επιφανῆ.

ζ'. Οτι στρατεύσαμενος Αντίοχος ἐπὶ Ιεροσόλυμα, τὴν πόλιν παρέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

η'. Ως Αντίοχου κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίου παῖς [f] Ματταθίας καταφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε.

θ'. Ματταθίου τελευτήσαντος, γηραιοῦ μὲν ὄντος ἤδη, καταδόντος δὲ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τοῖς παισίν.

ι'. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας, τοῖς Αντιόχου στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸ πάτριον ἐπανήγαγε πολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

ια'. Ως Αντίοχου στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

ιβ'. Η [h] Λυσίου καὶ Γοργίου στρατηγία ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ ἥττα καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

ιγ'. Οτι στρατεύσαμενοι Ιούδας καὶ Σίμων, ὁ μὲν ἐπὶ Αμμανίτας καὶ τὴν [i] Γαλαδίτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ Τυρίους καὶ Πτολεμαεῖς, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ιδ'. [k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Περσαις.

ιε'. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατεύσαμενος ἐπὶ Ιουδαίους μετὰ Λυσίου, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκει Ιουδαίους εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

ις'. Οτι πολλοῦ χρόνου τῇ πολιορκίᾳ τριβομένου, φιλίαν

1. *Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.*

2. *Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaïcas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumisit, plurimaque donaria Deo consecravit.*

3. *Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.*

4. *Josephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.*

5. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.*

6. *Judæi potentiores inter sese dissident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.*

7. *Quod Antiochus, expeditione facta in Hierosolyma, & urbem cepit & templum diripuit.*

8. *Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Assamonæi filius, Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit.*

9. *Mattathiæ obitus in summa senectute, rerum administratione filiis relicta.*

10. *Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congressus, id assequutus est ut Judæi patriis institutis viverent; atque ipse à populo pontifex constitutus est.*

11. *Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incursione in Judæam facta, victus interiit.*

12. *Lysiæ & Gorgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.*

13. *Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæos, illos devicerunt.*

14. *Quomodo Antiochus Epiphanes apud Persas diem obiit.*

15. *Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lysia susceptâ in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obsidet.*

16. *Quod, longo tempore in obsidione consumpto, Antiochus*

a Εν τῇ δωδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ.
b Κατῴκισεν.] Μετῴκησεν *Hen.*
c Ιουδαίων νόμους] *Al.* Ιουδαίους.
d Επικαλέσαντο] Απεκαλέσαντο *Hen.*
e Ο Ασαμωναίου παῖς] Ita *MSS.* in *Editis* deest articulus.
f Ματταθίας] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ματθίας passim in *Editis.*
g Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας,] Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.*
h Λυσίου καὶ Γοργίου] Ita juxta *Epiphanii* Codd. *MSS.* Σίλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαιῶνος *Hen.*
i Γαλαδίτιν,] Γαλαδίτην *Vat.*
k Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς] Λυσίου στρατεία, καὶ Αντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ιουδαίους [Ιούδαν *Gall.*] καὶ ἥττα inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

tiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non ſine gloria diſceſſit.

17. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reverſus eſt.*

18. *Quomodo Nicanor, dux poſt Bacchidem miſſus, una cum exercitu periit.*

19. *Quod Bacchides denuo miſſus contra Judæam, victoria potitus eſt.*

20. *Quomodo Judas in prælio occubuit.*

πιησάμενος πρὸς Ἰούδαν, ὅπερ ἐπῶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Ἀντίοχος.

ιζ'. Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐξστρατευσάμενος τοῖς Ἰουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.

ιη'. Ὡς Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [1] τῷ στρατῷ.

ιθ'. Ὅτι πάλιν ὕστερον τὴν Ἰουδαίαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς, ἐνίκησεν.

κ. Ὡς Ἰούδας διεφθάρη μαχόμενος.

[1] Τῷ στρατῷ.] Τῇ στρατιᾷ in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν ϗ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hieroſolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ τὴν ἀπάτην παραλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Ἰουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

Alexandri ſucceſſores.

IGITUR Alexander Macedonum rex, ſubacto Perſarum imperio, & conſtitutis (ut jam dictum eſt) Judææ rebus, vitam finiit: ac diſtracto in multos imperio, Antigonus Aſia potitur, Seleucus Babylone & illius tractus nationibus, Lyſimachus Helleſpontum obtinuit, Macedoniam occupavit Caſſander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter ſeſe diſſident, & de imperio quiſque ſuo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbeſque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc eſt Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum eſſet. Is etiam Hieroſolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingreſſus enim Sabbato in urbem per ſpeciem ſacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hoſtem eſſe putabant, & tum quia nihil mali ſuſpicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus eſt, eamque acerbe tractavit & in-

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

Judæi, Hieroſolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν συμφερόντων κατεσκευάσας τρόπον, πλοῦτόν τε βίου· μεταπίπτουσης εἰς πολλὰς τὰς ἀρχὰς, Ἀντίγονος μὲν τῆς Ἀσίας [c] ἐπικρατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [e] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ἑλλήσποντον διέπει, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοπολεμούντων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πόλεμός τε συνεχὴς καὶ μάχαι [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πάλαι κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς ἐπὶ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος, τἀναντία παθεῖν αὐτὸ τῇ ἐλπίδι. κατέσχε δὲ οὗτος τὰ Ἱεροσόλυμα, δόλῳ τε ἀπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων, μὴτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, οὐδὲ γὰρ ὑπενόουν πόλεμον, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον τῆς ἡμέρας ἐν ἀργίᾳ τε διαγομένας τυγχανόντων, ῥᾳδίως ἐγκρατὴς γένηται τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἦρξεν αὐ-

a Ἑκατὸν ϗ ἑβδομήκοντα.] Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol.* S. cap. XI. p. 150.

b Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν] Illa τὰ κατὰ deſunt *Cod. NC.*

c Ἐπικρατεῖ,] Ἐπεκράτει *NC.*

d Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος] Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτωρ ἐπικαλούμενος *NC.*

e Τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν,] Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.*

f Εἶχε Κάσσανδρος,] Εἶχε abeſt *Hen.* mox Κάσσανδρος ex *nummis* pro Κάσσανδρος edidimus.

g Εἰλήφει.] Εἴληφεν in nonnullis *MSS.*

h Συνέβαινε γίνεσθαι] Συμβῆναι γίνεσθαι *Hen.* συνέβαινε γίνεσθαι *NC.*

i Ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων] Ἀπόλλυσθαι *NC.*

k Χρησάμενος.] Χρησάμενος, ἀρχιερέως ὄντος δὲ ἐθνους ἡμῶν κατ' ἐκείνας ἡμέρας Ὀνίου, ὃς ἐπὶ Ἀδδὶν μὲν εἰσελθὼν δὲ τὴν ἡμέραν Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

l Τῷ

αὐτῆς. μαρτυρεῖ ἡ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [l] τὰς τῶν Ἀλεξανδρου διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλοῦσι τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "Ἔστιν ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ "πολιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμα, ταύτην ὑ- "περῆδον τῷ Πτολεμαίῳ γενομένῳ, ὥστε λαβεῖν αὐτὸ θε- "λήσαντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον δεισιδαιμονίαν χαλεπὸν "ὑπέμειναν ἔχειν δεσπότην." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν οὕτως περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβών, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρειτιδος, καὶ τῶν [m] ἐν Γαριζεὶν, κατοικισεν [n] ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [o] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [p] ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ περὶ αὐτοῦς, μὴ τὸ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· [q] πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ Φρούρια [r] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν [s] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι [t] δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγένοντο, διά τε [u] ἀρετὴν τῶν τόπων αὐτοὺς καὶ τῆς Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλουμένης. στάσις μέντοι τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [x] ἐθῶν διασώζειν προαιρουμένοις, ἐγένετο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πεμπτὰς ἀξιούντων· τῶν δὲ [y] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

clementer. Hiſce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à ſucceſſoribus *Alexandri* geſtas conſcripſit, teſtimonium perhibet, ſuperſtitionem nobis exprobrans, ut qui libertatem propter eam amiſerimus, iſtiuſmodi verbis. "Eſt "gens quæ Judæorum dicitur, qui urbem inco- "lentes magnam & bene munitam *nomine* Hiero- "ſolyma, paſſi ſunt eam in Ptolemæi poteſtatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "ſuperſtitione intempeſtiva crudeli dominatui ſe- "ſe ſubjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente noſtra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, lociſque circa Hieroſolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum transtulit. Cumque Hieroſolymitanos jurisjurandi fideique obſervantiſſimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis poſt victum ab eo Darium reſponderant, multos eorum in præſidiis diſpoſuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac ſacramento adſtrinxit, ſervaturos fidem poſteris ejus, qui ipſis mandaſſet eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum ſua ſponte profecti ſunt, allecti partim bonitate ſoli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum poſteros inſtituta patria retinere ſtudentes exiſtebant contentiones, iique inter ſeſe decertabant, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſanctum eſſe contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

CAP. II.

II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multoſque captivos manumiſit, & multa donaria Deo conſecravit.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαράκοντα, ἑπτὰ τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου διαδεξάμενος ὁ Φιλάδελφος, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν ἐπ' [a] ἔτη ἐνὸς [b] δέοντος τεσσαράκοντα, [c] τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [d] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ὅτι τῶν [e] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυναῖτο εἴη πάντα [f] τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, [g] εἴ τι που μόνον

CUM autem Alexander duodecim annos regnaſſet, & poſt eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & ſervientes in Ægypto Hieroſolymitanos ſervitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, ſi fieri poſſet, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepiſſet ſtudio dignum fore Regiſque volun-

Ptolemæus Philadelphus ſecundus Ægypti rex.

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

[l] Τὰς τῶν Ἀλεξάνδρου πράξεις συνεγράψατο,] Forſan in libris ἐν τῇ Ἀσίᾳ, quos laudant *Diodorus*, *Phlegon*, *Lucianus* & *Athenæus*.

[m] Ἐν Γαριζεὶν,] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεὶν *NC.*

[n] Ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών.] Quorum Samaritanorum in Ægyptum deductorum reliquias putat *Scaliger. de Emend. Temp.* l. VII. p. 663. eos, qui Synagogam magnam habent in Cairo; Item qui Inſulam in Mari Rubro occupant, teſte Geographo Arabe. SPANH.

[o] Ἐγνωκὼς δὲ] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Busb.* & *NC.*

[p] Ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευομένῳ περὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὡς μὴ τὸ κρ. *NC.*

[q] Πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια καταλοχίσας] Vid. infr. c. 2 §. 4. & adv. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH.

[r] Καταλοχίσας] Καταλοχισάμενος *NC.*

[s] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας,] Judæi in Alexandria cum Macedonibus Isopolitæ. Ita etiam Antiochiæ infr. c. 3. §. 1. SPANH.

[t] Δ' οὐδὲ] Forte δὲ καὶ. COCC.

[u] Ἀρετὴν] Ἀρετὴ hic pro εὐδαιμονία, ut quandoque apud Homerum. SPANH.

[x] Ἐθῶν διασώζειν προαιρουμένοις,] Ἐθνῶν *Vat.* & *NC.*

[y] Σαμαρειτῶν] Χειμιτῶν (*Lugd. Bat.*) *NC.* & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus.

[z] Βασιλεύσαντος] Ita *Busb. NC.* & *Vet. Interpr.* nec non *Iſ. Voſſii* MS. (nunc *Lugd. Bat.*) niſi quod τεσσαρακοντα καὶ ἓν pro τεσσαράκοντα præ ſe ferat. in *Editis* deſiderantur iſta, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τεσσαράκοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus eſt Πτολεμαϊκὸν) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διὰ τὸ φῶς τὸ Θεῖον διδασκεῖν καὶ τὸ φῶς τοὺς ὁμοφύλους εὐνοεῖν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videſis *Uſſerium* ad A. M. 3721.

[a] Ἔτη ἑνὸς δέοντος τεσσαράκοντα,] Porphyrius apud Euſebium XXXVIII. annis regnaſſe eum dicit. SPANH.

[b] Δέοντος τεσσαράκοντα,] Δέοντα *Hen.* & *Busb.*

[c] Τόν τε νόμον ἡρμήνευσε,] De ſola Legis verſione ſub hoc Ptolemæo. vid. Proœm. c. 1. §... ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρειαν· & ſuperius ibid. ἔκριναν μοι καὶ μέλλησις ἐγγένεσθαι τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀκοὰς ἡμῶν καὶ ξένην ἀναλέκτου σωτηθεῖσαν· Vide quæ de hoc ſuo conſilio, quæ in Hebræis voluminibus contenta in Græcam linguam transferendi, ait infr. §. 10. ubi διφθέραις, quibus Lex ſcripta, aureis litteris: ut ita de ſolis Legis Libris verſis à LXX. agat ſemper Joſephus, & ſic infr. §. 12. de Verſione illa facta ἀναγνῶναι τὸν Νόμον· & contr. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH. Nihil præter Pentateuchum tunc Græce verſum fuiſſe ex iſtis colligunt viri docti. & certe Græcus cæterorum librorum ſtylus arguit, eos, qui Ptol. Philadelphi rogatu Pentateuchum Moſis interpretati ſunt, reliquos libros ſacros non convertiſſe. *Pet.* Var. Lect. IV. 9. HUDS. in *Add.*

[d] Ὄντας δώδεκα μυριάδας,] Ὄντας καὶ δώδεκα in *iiſdem MSS.*

[e] Βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως,] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Menſuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3719.

[f] Τὰ] Abeſt a *L. B.*

[g] Εἴ τι που μόνον] Εἴ που τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

Ptolemæus, ex consilio Demetrii, de legibus Judaïcis Græce transferendis cogitat.

luntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum desiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Ptolemæo autem aliquando ab ipso quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? respondit esse jam circiter *ducenta millia, & brevi congesturum ad quingenta. sibi etiam, adjiciebat, indicatum multos esse apud Judæos de ipsorum institutis libros studio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & sermone scripti sint, rem fore magni laboris & molestiæ, si in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum scriptura plane similis esse Syrorum scripturæ, vocemque reddere consimilem, contigit tamen ut sui generis sit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in biliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro suo libros colligendi studio, sibi optime consulere existimans, Judæorum pontifici scribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Aristæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modestiam, sæpe antea Regem orare statuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno essent, manumitteret, hoc vero sibi idoneum ad ea postulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum satellitum præfectis, Sosibio Tarentino & Andrea, eos obsecrans, ut se in eis quæ sit à Rege postulaturus adjuvent. Cumque Aristæus eorum, quos memoravimus, sententiam accepisset, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. "Non decet committere "nos, ô Rex, ut decipiamur, sed verum pate- "facere. Cum enim id nobismet negotii dari vo- "luerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam "non solum transscribantur, verum etiam vertan- "tur, quanam ratione hoc facere possimus, cum "multi Judæi serviant in regno tuo? Quos certe "non alienum erit à tua magnificentia & bonita- "te liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is est qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo compe- "ri. Conditorem enim universitatis Deum & i- "psi & nos colimus, familiari sermone ζῆνα (i. "e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, "quòd is vitam conferat omnibus. Quapropter "ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua re- "ligione venerantur, redde patriam, ut eis in na- "tali solo vitam agere liceat. Illud quidem scito, "Rex, me nec genere eis, nec natione propin- "quum, hæc pro eis postulare. Sed cum omnes "homines Dei sint opificium, & sciam eum be- "nefacientibus delectari, ad benefaciendum te "cohortor.

Aristæo- ratio ad re- gem Ptole- mæum.

Ptolemæi ad Aristæum re- sponsum.

3. Hæc loquutum Aristæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas esse eorum, qui manumittendi sunt? Cumque Andreas, qui tum forte adstiterat, subjecisset, paulo plura esse quam centum décem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Aristæe, postulas? Cumque Sosibius, & qui ad-

ἀκούσαι παιδὸς ἄξιον [h] ἢ ἡδὺ τῇ Ἕ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰ [i] περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐρομένου δ' αὐτὸν ποτὲ Ἕ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας [k] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τῶν μὲν ὑπαρχόντων [l] εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν, ὀλίγῳ ὕ χρόνῳ εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμῦσθαι δ' ἐλέγω αὐτῷ πολλὰ εἶναι Ϲ ταῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, ἀναγκαῖα Ϲ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι Ϲ τῇ Ἑβραΐδι γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰ εἶναι τῇ ἰδιότητι τ [m] Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς [n] ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον ὕ αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. ὅθεν οὖν ἔλεγε κωλύειν Ϲ ταῦτα μεταβαλόντα· δύναται γὰ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας ἀπορεῖσθαι. ἔχειν δὲ τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. [o] δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ τὸ Δημήτριον Φιλοτιμούμενον περὶ [p] τὸ πλῆθος αὐτῷ τ βιβλίων ὑποτίθεσθαι, χαίρῃ τῷ τ Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίνεσθαι.

β'. [q] Ἀρισταῖός δέ τις, φίλος ὢν [r] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, [s] καὶ ἀσπαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μεγαλειότητα, πολλάκις μὲν Ϲ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [t] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ὑπειλήφει εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τὰ δεήσεως, πρώτοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τ σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνειν μέλλει τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὰ τ προφερομένων γνώμην ὁ Ἀρισταῖος, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους περὶ αὐτῶν τοιούτους ἐποιήσατο. "ἃ χρὴ ἀπαλωμένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, "περιορᾶν, ἀλλὰ ταληθὲς ἀπελέγχειν. τοὺς γὰ τ Ἰουδαίων "νόμους οὐ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [x] ἑρμηνεῦσαι διαγω- "κότες εἰς τὸ σὸν κεχαρισμένον, [y] τίνι λόγῳ χρώμενοι τοῦτο "πράξαιμεν ἂν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δε- "δουλώνων; ἀλλ', τῇ σαυτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι πιστῶν "ἀσχολήθως, ἀπόλυσον τὰ παλαιπωρίας, τῷ βασιλείαν "σὺ διέποντι Ἕ δεμένους τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεῷ, καθὼς "ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τὸ γὰ ἅπαν- "τα συνεπόμενον Θεὸν καὶ ἔστι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, ζῆνα κα- "λοῦντες αὐτὸν [z] ἐτύμως, ἀπὸ Ἕ σύμπασι ἐμφύτου τὸ ζῆν "τοῖ ὑπάρχειν αὐτοῦ [a] νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν Ἕ Θεοῦ, "[b] τοῖς ἐξαίρετον τοῖ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν παλαιόδα, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ βίον [c] ἀπολή- "φόζιν. ἴσθι μέντοιγε, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἔστι χρεία πρόσ- "κων αὐτοῖς, ἔστε ὁμόφυλος [d] αὐτῶν ὢν τοῦτο φεύγει αὐ- "τῶν ἀξιῶ. πάντων γὰ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων Ἕ "Θεοῦ, [e] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς ἀποιοῦσιν, [f] ὅτι "τοῦτο καὶ σὲ προκαλῶ.

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀριστέου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ Ϲ γενήσει τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τ ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑπολυχόντος γὰ Ἀνδρέου, παρῆκε γὰ καὶ φθάσαντος ὀλίγα πλείονας ἔσεσθαι τῶν [g] δέκα μυριάδων. ἢ μικρὰν ἄρα [h] ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀριστέα, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν πα-

[h] Η ἡδὺ] Οι ὁ εἶδοι *L. B.*
[i] Περὶ] Τὰ περὶ *L. B.*
[k] Ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων.] Sic *MSS.* ἔχοι in *Editis.*
[l] Εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν,] Illud εἶπεν ex *MSS.* agnoscunt etiam *Epiphanis* libri, *Aristeas*, & *Eusebius.*
* *Ducenta millia*,] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*
[m] Σύρων] *L. B.* Συριῶν.
[n] Ἀπηχεῖν,] *L. B.* ἀπέχειν.
[o] Δόξας] *L. B.* δίξας.
[p] Τὸ πλῆθος αὐτῷ τ βιβλίων] *L. B.* πλήθυς αὐτῷ βιβλίων.
[q] Ἀρισταῖός δέ τις,] Ita passim *Flavius.* Ἀριστέας *Aliis.*
[r] Ἐν τοῖς] *L. B.* Ἕ ἐν τοῖς.
[s] Καὶ ἀσπαζόμενος] *L. B.* ἐσπουδαζόμενος.
[t] Αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deëst *Editis.*
[x] Ἑρμηνεῦσαι] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.*
[y] Τίνι λόγῳ χρώμενοι] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* τίνι λόγῳ *L. B.*
[z] Ἐτύμως, ἀπὸ Ἕ σύμπασι] Lege ἐτύμως ἀπὸ πάσης &c. COCC, & ita corrigere jubet HUDS. in *Addendis*, sicuti fecimus pro ἑτοίμως. HAV.
[a] Νοήσαντες] *L. B.* θέντες.
[b] Τοῖς ἐξαίρετον τοῖ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, ἀπόδος αὐτοῖς] *L. B.* τὰς ——— ——— πεποιημένας ἀπὸς τοῖς &c.
[c] Ἀπολήφοσιν.] Ἀπολελοιπόσιν *Hen. Busb.* (*Corr.*) & *NC.* HUDS. ἀπολελειπόσιν *L. B.*
[d] Αὐτῶν ὢν ταῦτα] Αὐτῶν desideratur in *iisd. MSS.*
[e] Καὶ γινώσκων αὐτὸν] Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.*
[f] Ἐπὶ τούτῳ καὶ σὲ προκαλῶ.] Ἐπὶ τοῦτο *NC.* & *Lugd. Bat.*
[g] Δέκα μυριάδων.] Ita cum *Aristea*, *Eusebio*, *Vet. Interpr.* & *Josepho* ipso infr. §. 4. ἑνδεκα in *Edit. Basil.* & *Gen.* nec non in *MSS.*
[h] Ἡμᾶς, εἶπεν,] *L. B.* εἶπεν ἡμᾶς.

παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν [i] δᾶι τ αὐτ μεγαλοψυχίας τῷ παρεχηκότι τὴν βασιλείαν θεῷ χαρισήριον ποιήσασθαι· [k] Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδιδῶσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστ τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [l] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ ταῦτ ὧν [m] ἠξίωσε ποιήσειν γράμματα ὑπεσχέτο [n] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Αρίστου προαίρεσιν βεβαιῶσα, καὶ [o] ποὸ τούτης τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν ὁ μόνον τοὺς [p] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτ καὶ τ ἐκείνῳ [q] στρατιᾶς [r] ἀπολύσειν ἔλεγε, ἀλλὰ καὶ τοὺς προυπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεσήχθησαν. πολλῶν [s] δὲ ἢ πλειόνων ταλάντων [t] τ ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρησε, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τ περὶ βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [v] ἐγνωσαν ἀφυλάξαι. ὧν ἦν τοιῶνδε. "Οσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῶν "τῷ πατρὶ, τῷ τε [x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν "Ιουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμαλωτα, "διεκόμισαν εἰς τε τὰς πόλεις ἡμῶν ἐς [y] τὴν χώραν, καὶ ταῦτα "ἀπεμπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, "καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν, οἱ παρ' "αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστ σώματος λαμβάνοντες "δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μὴ ἐς τ ὀψωνίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τ βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι "τὰ λύτρα. νομίζω γὰρ αὐτὸς ἐς πρᾶξιν τοῦ δ πατρὸς προ"αίρεσιν ἐς πρᾶξιν τὸ δέον [z] ἡγμαλωτῆχθ, τῇ δὲ χώραν αὐ"τῶν ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ αὐθαδίαν κεκακῶσθαι, καὶ ἀπὸ "τοῦ εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μεταγωγοῦ πολλὴν ὠφέλειαν εἰς "τοῦτο τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν "καὶ τὰς [a] καταδωσασθομένας ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐλεῶν, "ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν τ [b] οἰκετείαις ὄντας Ιουδαίους, "τὸ προγεγραμμένον νομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφά"λαιον [c] τοὺς κεκτημένους· καὶ μηδένα περὶ τούτων κα"κουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστεταγμένοις. [d] Βούλομαι "δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ὑπὸ τριῶν ἡμέ"ρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, ἀποδει"κνύτας [e] αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ [f] καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ "πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προαναγελλέτω δὲ τοὺς "ἀπεσταλμένους ὁ βουλόμενος, ὧν τοὺς ὄντας εἰς τὴν βασι"λικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." ταῦτα δὲ [g] τοῦ προστάγματος [h] ἀναγνωσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχοντος, μόνα δὲ λειπόντος τοῦ περὶ τ πρότερον καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ιουδαίων μὴ διεσάφησεν, προσέταξεν αὐτοὺς μεγαλοφρόνως καὶ τὰ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [i] διαφόρων δόξιν ὅσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [k] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς

erant, dixissent, debere eum dignam sua munificentia gratiam Deo rependere, qui ei regnum conciliasset: *Rex* ex illis gaudio perfusus jussit, ut cum militibus stipendia solverent, etiam pro captivis, qui apud eos essent, penderent in singula capita drachmas centum viginti. Ac de ipsius postulatis promisit libellos se magnifice scriptos editurum, quibus Aristæi propositum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non solum ductos à patre suo & ejus exercitu liberaturum se dixit, sed etiam eos qui ante erant in regno, & siqui postea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, *nihilominus* concessit; atque edicti exemplar, quo illustrior esset Regis magnanimitas, *posteris* conservari voluerunt. Erat autem hujusmodi. "Quicunque sub patre nostro militantes Syriam & Phœnicem incursarunt, pervastataque Judæa mancipia inde in urbes regionemque nostram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui ante nos erant in meo regno, & si qui nunc adducti sunt, hos manumittunto, qui penes sese habent, accipientes pro singulis capitibus drachmas centum viginti, ita ut milites quidem una cum stipendiis, reliqui autem à mensa regia redemptionis pretium reportent. Arbitror enim eos contra patris voluntatem, contraque æquitatem, captivos esse factos, eorumque terram licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægyptum translatione magnam utilitatem partam esse militibus. Quapropter justitiæ rationem habens, & eorum misericordiam capiens qui iniquo opprimuntur, impero iis, qui Judæos habent in suo servitio, ut eos manumittant domini pro præscripta summa; neve quisquam in hac re dolo malo agat, sed imperatis obediat. Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio præsint, profiteantur, eisque simul etiam corpora ostendant: hoc enim etiam è re mea esse duco. Quod si qui dicto audientes non fuerint, eorum nomina qui volet deferto, eorumque bona in fiscum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum esset Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero desideraretur, quo cautum esset illis quoque, qui vel ante *aderant* vel postea sunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid est benigni eis pro sua magnanimitate indulsit, jussitque solutionem, ut quæ multiplex & cumulata esset *futura*, inter rerum agendarum ministros partiri & regios nummularios. Hoc autem

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

i Δᾶι] Idem δ' οἱ.

k Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν,] Διαχυθεὶς δ' μάλα τοῖς ὀψωνίοις *Aristeæ.*

l Δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι.] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Josephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Aristeæ* exemplaria. quod sane mihi verisimilius videtur. Vide *Usserium* in *Annalibus Vet. Test.* ad A. M. 3727.

m Ἠξίω] *L. B.* ἀξίων. Lege ἀξίων. COCC.

n Μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα,] Μεγαλοπρεπῶς δ' ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* & *L. B.*

o Πρὸ] *L. B.* πρὸς.

p Ὑπὸ δ'] Abest ultima a *L. B.*

q Στρατιᾶς] *Al.* στρατείας.

r Ἀπολύσειν ἔλεγεν,] Ita cum (*L. B.*) & *NC.* ἀπολύειν in *ceteris.*

s Δὲ ἢ] *L. B.* δ' ἐπὶ.

t Τῆς ἀπολυτρώσεως] Forte τὰ τ ἀπολ. COCC.

v Ἐγνωσαν ἀφυλάξαι.] Ita *Busb.* (*L. B.*) *N. C.* & *Epiphan.* ἔγνων in *ceteris.*

x Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπίδραμον in *Editis.*

y Τὴν χώραν,] Χώρα proprie Ægyptus interior. Græv. ad gloss. Isidori. REL.

z Ἠχμαλωτῆχθ,] Sic *MSS.* αἰχμαλωτῆχθ in *Editis.*

a Καταδωσασθομένας] Ita etiam apud *Aristeam.* καταδιδωσασθομένας in *MSS.*

b Οἰκετείαις] *L. B.* οἰκεσίαις. Lege οἰκτίαις. COCC.

c Τοὺς κεκτημένους·] Κεκτημένοις *heri* dicti respectu servorum. *Aristoph, Plut.* p. 1. τῷ κεκτημένῳ· vid. Athen. lib. XIV. p. 657. E. Sic κεκτημένη hera *Aristoph.* Ἐκκλησ. p. 717. & Lucian. in Asino p. 122. SPANH.

d Βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς,] Ita *Bas.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τὰς προγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας, ἀποδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter in *MSS.* nisi quod αὖθις pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* versione, *Dispositiones autem meas præcipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora statim ostendentes.* Apud *Aristeam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ὡς ἡμέρας τρεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκειται τὸ προσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεσταλμένους πρὸ τούτων, καταδεικνύτας αὖθις καὶ τὰ σώματα, unde rescribendum censui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπεμφθησαν [τὰ προστεταγμένα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας ποιεῖσθαι, προσδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis αὖθις pro αὐτοῖς malit, non repugnabo.

e Αὐτοῖς] *L. B.* εὐθὺς. Lege αὖθις. *Vetus* statim. COCC.

f Καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν] Καὶ deest *Hen.* & *NC.* Forsan τοῦτο γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῖς πρ.

g Τοῦ προσταγματος ἀναγνωσθέντος] Τῶ γράμματος ἀναγνωσθέντος *L. B.*

h Ἀναγνωσθέντος] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀνεσχεθέντος in *Editis.*

i Διαφόρων] Ita *Gall.* & *Arist.* τ ἀφ' φέρων *NC.* τ φόρων in *Editis Alisque.*

k Πραγμάτων ἀπομερίσαι] Sic *Hen. NC.* (*L. B.*) *Vet. Interpr.* & *Arist.* ταγμάτων in *Editis Alisque.*

tem facto, Regis jussa septem non amplius diebus peracta sunt, impensis in eam liberationem talentis plus quadringentis sexaginta. Nam etiam pro parvulis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quasi Rex etiam eorum nomine solvi jussisset, dum scripsisset accipiendum pro singulis capitibus quod dictum est.

Ptolemæus jubet Demetrium suam de legibus Hebraïcis interpretandis sententiam scriptis sibi proponere.

3. Hæc ubi ex sententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipse de Judæorum libris describendis sentiat sibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam administratum, sed omnia multa cum diligentia fieri consueverant. Unde mihi visum est libelli *hujus* & epistolarum exemplaria ordine collocare, necnon missorum etiam donariorum numerum, cum proprio singulorum apparatu, ut exquisita opificis magnificentia ab omnibus spectetur, & ex operum præstantia eximia quis uniuscujusque artifex sit primo intuitu cognoscatur. Et quidem libelli exemplar ita se habet.

Demetrii ad Regem supplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quod mihi dederas in
"mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ com-
"plementum deessent, ii per me libri congererentur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint,
"cura debita adhiberetur, summa hac in re dili-
"gentia defunctus significo tibi libros legislatio-
"nis Judæorum à nobis desiderari cum aliis. Nam
"cum Hebraïco charactere & patria ipsorum lin-
"gua scripti sint, intelligi à nobis non possunt.
"Contigit autem & ipsos negligentius, quam *ab*
"*auctoribus* se habent, * notatos esse; quod non-
"dum regia eis cura consuluerit. Oportet ideo ut
"istos etiam ad amussim exactos penes te habeas.
"nam ita comparata est ea legislatio, ut altioris cu-
"jusdam sapientiæ & sinceriſſimæ integritatis plena
"sit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec
"qui historias conscripsere ejus meminerunt, quem-
Hecatæus Abderita. "admodum Hecatæus Abderita testatur, adeo-
"que nec hominum illorum, qui ex ejus præce-
"ptis vitam instituerunt, quod casta esset & *augu-*
"*sta*, & profano ore & *sermone* exponi non opor-
"teret. Quam ob rem, si ita tibi visum fuerit, ô
"Rex, scribes ad Judæorum pontificem, ut ad te
"mittat seniores sex ex singulis tribubus, legum
"peritissimos, à quibus postquam librorum illo-
"rum apertum & consonum sensum intellexeri-
"mus, & accuratam acceperimus rerum interpre-
"tationem, digna hæc desiderio tuo colligamus.

Regi visum est ad Judæorum pontificem scribere & dona mittere.

4. Hujusmodi itaque libello *supplice* oblato, jussit Rex, ut de his scriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique simul manumissio declararetur servientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices misit auri

τραπεζίτας. γινομένης δὲ τούτου, πεχέως ἐν ἐπιὰ ἡ πάσας ἡμέρας τέλος εἰλήφει τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἦν πεντακόσια τῶν λύτρων ἐγίνετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι ἦν ἑκάστου δραχμὰς, ὡς ἂν βασιλέως ἦν ὑπὲρ τούτων δίδοναι κελεύσαντος, ἐν τῷ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

γ'. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγίνετο κατὰ τὸν τοῦ βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον [1] σκεδάναι καὶ τὸ πρὸς τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. οὐδὲν γὰρ εἰκῇ τοῖς βασιλεῦσι [m τούτοις] [n] ᾠκονόμητο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ [o] ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ἐπιστολῶν [p] κατατέτακται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθὲν, ὡς ἀκριβεστάτην εἶναι τὴν τοῦ τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχὴν, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εἶναι δῆλον γνώμονα. τῆς μέντοι ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ
"[q] παρὰ Δημητρίου. Προσέταξάς σε, ὦ βασιλεῦ, πε-
"ρί τε τῶν ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιο-
"θήκης συγγραμμάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν
"διαπεπλανημένων ὅπως [r] τῆς δεούσης [s] ἐπιμελείας τύχῃ,
"πάσῃ κεχρημένῳ περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰς τῶν
"Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σοὶ ἑτέροις.
"χαρακτῆρι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ
"ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσύμφωνα. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀ-
"μελέστερον ἢ [t] ἔχῃ σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικῆς ἐ-
"πω τετυχηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ
"ταῦτα σοὶ διηκριβωμένα. Φιλοσοφωτέραν γὰρ
"καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν
"ᾖσαν Θεοῦ. διὸ καὶ τὰς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγρα-
"φεῖς τῶν ἱστοριῶν, οὐκ [v] ἐπιμνηθῆναι, φησὶν [x] Ε-
"κατᾶῖος ὁ Ἀβδηρίτης, οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὸν πολιτευ-
"σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς ὕσης, καὶ μὴ θέον αὐτὴν
"βεβήλοις στόμασι διαφθεῖραι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ,
"βασιλεῦ, χρήσεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως
"ὁποσείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἐξ ἑκάστης [y] φυλῆς,
"τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν νόμων, [z] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βι-
"βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [a] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κα-
"τὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν [b] πραγμά-
"των, ἀξίως ταῦτα τῆς προαιρέσεως συναγάγω-
"μεν.

δ'. Τοιαύτης δὲ τῆς [c] ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων χαρίσηνα περὶ τούτων, ἅμα τῇ ἀφέσει τῶν δηλουμένων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλώσας αὐτῷ. καὶ πρὸς [d] Μενοικλῆν τὸν ἡγεμόνων

l Ἐκδῆναι] In *Aristeæ* libris ἐισδῆναι.

m [Τούτοις] Illud τούτοις, uncis inclusum, ex Aristea adjectum esse volui.

n Ὠκονόμητο,] Διωκεῖτο *Aristea*.

o Ἐκδόσεως ἀντίγραφον] Ita *NC.* & *Euseb.* de *Prep. Evang.* p. 353. in *Josephi Editis Aliisque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Aristeæ* libris.

p Κατατέτακται,] Κατακεχώρισται in *Aristeæ* libris, unde forsan aliquis hîc loci malit κατατέταχται, aut media voce κατατέτακται, præsertim cum *Epiphanius* vertat *designavimus*.

q Παρὰ Δημητρίου.] Ita cum *Aristeæ* & *Eusebii* libris, ut & *NC.* (atque *L. B.*) qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Aristeæ* Editores verba illa non pro inscriptione accipiunt, sed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video.

r Τῆς δεούσης] Καὶ τὴν δ. *NC.*

s Ἐπιμελείας] Ἐπισκευῆς *restitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Aristeas*, significantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *specimine Emendationum Psalmorum* &c. p. 47.

* *Notatos esse*;] Id est *consonis literis absque subjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *scriptos interpunctosque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca exstitisse, sed imperfecta & mendosa, atque alii demum *expositos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quasdam* ante Alexandrum Græce redditas fuisse. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. §. 1.

t Ἔχῃ σεσημάνθαι,] Καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχῃ apud *Aristeam*, pro quo κ' οὐχ ὡς ὑπ' ἀρχὼ εἶχε reponendum censet *Meibom.* p. 48. *Josephi* verbis mendum subesse existimant *Viri Eruditi*, unde ἐχέτω pro ἔχῃ post alios substituit *J. Clericus*. Idq *J. Davisius*. nihil mutari volui, sine auctoritate *MSS.* præsertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*.

v Ἐπιμνηθῆναι,] Ita *MSS.* ἐμνηθῆναι in *Editis*.

x Ἑκατᾶῖος ὁ Ἀβδηρίτης,] In *Historia de Judæis*, cujus meminit *Euseb.* de *Prep. Evangel.* l. 9. c. 4. HUDS. Hecatæus Abderita, quæ de Judæis scripsit vid. adv. Apion. lib. 1. §. 22. ubi Hecatæi verba apud Euseb. ex F. p. 408. & contr. Apion. lib. 1. § 22. ut & lib. 2. §. 4. SPANH.

y Ἑκάστης φυλῆς,] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuisse abductas in Mediam, sed jam à temporibus Salmanassaris reliquias nonnullas permansisse.

z Ἀφ' ὧν τὸ τῶν βιβλίων] Παρ' ὧν in *MSS.*

a Ἐκμαθόντες,] Sic *MSS.* ὧν μαθόντες in *Editis*.

b Πραγμάτων,] Γραμμάτων L. B.

c Ἐκδόσεως γενομένης,] In *Editis* εἰσδόσεως *suggestionis*, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph. Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἴσδοσις est *allegatio*. de qua voce videsis *Du-Cangium* in *Glossario*.

d Μενοικλῆν] Κατοικλῆν *NC.* (*L. B.*) & *Arist.*

καὶ φιαλῶν Ϛ ἀσωδείων, ἔπεμψε χρυσᾶ μὲν ὁλκῆς τάλαντα [c] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε δὲ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτίων, ἐν οἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ὅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ἐπιτρέπειν. διετάξατο δὲ Ϛ νομίσματα εἰς θυσίας Ϛ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ προεκθέσθαι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, παρ' οὗ λαβόντα τὴν πίμπλην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] πελευτήσαντος δὲ Ονίου ὁ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ [g] Σίμων γίνεται δοκιμώτατος, ὁ Ϛ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβὲς Ϛ τὸ περὶ τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον ὄντα καταλιπόντος τὴν κληθεῖσαν Ονίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ελεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ χράφει Πτολεμαῖος τάδε τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ελεαζάρῳ "τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [h] Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳ- "κισμένων Ιουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν "ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πάππος ἐτίμησε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρα- "τιωτικὰ κατέταξεν ὡς μείζοσι μισθοφορίαις, ποσὶ δὲ γνω- "μένοις ἐν Αἰγύπτῳ [i] σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια Ϛ τοὺτων φυλα- "κὴν παρέθετο, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ὦσι φοβεροί· [k] τοὺς ἀρχὴν "ἐγὼ λαβὼν πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μά- "λιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας "αἰχμαλώτων ὄντων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν "ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας τῆ ἡλι- "κίας εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ ἄλογον κατέταξα· τινὰς δὲ τε- "λεῖν ἐμᾶς [m] καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων, τούτης "ἠξίωσα, νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθη- "μα τοῦτο καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ Ϛ τούτοις χα- "ρίσασθαι, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίοις, τὸν νόμον ὑ- "μῶν ἑρμηνευθῆναι, καὶ γράμμασι Ελληνικοῖς ἐν τῇ "Εβραϊκῶν μεταγραφέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. "καλῶς ἂν ποιήσοις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐξ ἀφ' "ἑκάστης φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [n] πέμψας· οἱ Ϛ διὰ τὸ "χρόνον ἐμπείρως ἔχειν τῶν νόμων, καὶ δυνήσον[ται] τὴν ἑρμηνείαν "αὐτῶν ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέν- "των, μεγίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "περὶ τούτων διαλεξομένους, Ανδρέαν τὸν δορυφοροφύλα- "κα καὶ Αριστέαν, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀνα- "θημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [o] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέστελ- "κα, τάλαντα δὲ χρυσίου ἑκατόν. καὶ σὺ δι' ἡμῶν ἐπιστέλλων, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ε'. Τῆς οὖν ἐπιστολῆς Ϛ βασιλέως κομισθείσης πρὸς Ελεά- ζαρον, ἀντιγράφει [p] πρὸς αὐτὸν ὡς ἐπὶ μάλιστα φιλοτίμως. "Αρχιερεὺς Ελεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐρρωμέ- "νων σῶν τε καὶ [q] τῆς βασιλίσσης Αρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δὲ ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγά- "λως ἠσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί- "σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτοῖς, ἐμφανίζοντες "αὐτῷ σὲ ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπιδείξα- "μεν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς

quidem talenta quinquaginta, gemmarum vero inæſtimabilem multitudinem: juſſitque cuſtodes capſarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuſcunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad ſacrificia & reliquos uſus * in templum uſque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo ſingula fabricata erant, ſi prius exemplar adduxero ſcriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob cauſam quam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon ſucceſſit, is qui Juſtus cognominatus eſt, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & ſuperſtite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum ſuſcepit; cui ſcripſit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus Eleazaro *Regis Ptolemæi literæ ad pontificem Eleazarum.*
"pontifici ſalutem. Cum multi in regno meo ha-
"bitarent Judæi, quos à Perſis, dum imperium
"tenebant, captos meus pater honoravit, & par-
"tim ad militiam majoribus ſtipendiis deſtinavit,
"partim videlicet iis, qui cum eo venerant in Æ-
"gyptum, caſtella eorumque cuſtodiam aſſigna-
"vit, ut eſſent Ægyptiis terrori: ego principatum
"adeptus, cum omnes humane tractavi, tum ma-
"xime cives tuos, quorum ſupra centum millia
"captivorum in libertatem vindicavi, ſoluto de
"meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex his
"vero, quotquot per ætatem arma ferre poſſent
"in militiam allegi: nonnullos etiam eorum qui
"circa nos erant, quorum & fides id mereri vide-
"batur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gra-
"tum Deo pro ejus de me cura donarium hoc &
"maximum à me oblatum iri. Atque ut tum his
"tum omnibus toto orbe Judæis gratum faciam,
"ſtatui legem veſtram interpretatione donare, &
"de Hebræo in Græcum traductam in mea bi-
"bliotheca reponere. Quare recte facies ſi dele-
"ctos viros, ex unaquaque tribu ſex, jam ætate
"provectos, ad me miſeris, qui & per ætatem le-
"gum ſint periti, & eas accurate poſſint interpre-
"tari. Sic enim exiſtimo, his perfectis, maxima
"nos gloria affectum iri. Miſi autem colloquutu-
"ros hiſce de rebus tecum, Andream ſatellitum
"præfectum & Ariſtæum, homines magnæ apud
"nos exiſtimationis, per quos etiam donariorum
"primitias ad templum & ſacrificiorum reliquo-
"rumque miſi, argenti talenta centum. Et tu, ſi
"nobis quæ voles ſcripſeris, rem gratam feceris.

5. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis reſpondit quam fieri potuit amiciſſime. *Eleazari pontificis reſponſum.*
"Eleazarus pontifex Ptolemæo regi ſalutem. Si
"& tu vales, reginaque Arſinoë, & liberi, nobis
"omnia bene ſe habent. Acceptis literis tuis, ma-
"gnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepi-
"mus, convocataque multitudine illas recitavi-
"mus, palam eis facientes tuam erga Deum pieta-
"tem. Phialas etiam abs te miſſas protulimus,
"aureas viginti, ac triginta argenteas, crateras item
quin-

[c] Πεντήκοντα,] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρᾶ τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Ariſtea*.

* *In templum uſque ad centum talenta erogari.*] *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legiſſe videatur, ſicuti exſtat in *NC.*

[f] Τελευτήσαντος Ονίου] Illa τελευτήσαντος Ονίου δὲ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται δοκιμώτατος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ περὶ τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν, quæ in principio capitis habet *NC.* hîc loci in eodem codice omittuntur: & poſt τοιαύτης ſequuntur iſta, ἀποθανόντος γὰρ Σίμωνος καὶ νήπιον &c.

[g] Σίμων] Is ipſe eſt quem tanto encomio proſequitur *Sirachides, Eccleſiaſticî* cap. 2.

[h] Πολλῶν] Illud monendum eſt, Epiſtolas Ptolemæi & Eleazari non iiſdem referri verbis ab *Ariſtea, Joſepho, Euſebio,* & *S. Epiphanio* in lib. *de Menſuris & Ponderibus. J. Alb. Fabricius.*

[i] Συὼ αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακὴν] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

[k] Τὴν ἀρχὴν] Ita *Baſ.* & nonnulli *MSS.* τὴν δ' ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν δὲ ἐγὼ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* καὶ ἡμεῖς δὲ διαλαβόντες τὴν βασιλείαν apud *Ariſteam.*

[l] Στρατιωτικὸν καὶ ἄλογον κατέταξα·] Sic *MSS.* στρατιῶται in *Editis.*

[m] Καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων,] Ἐπὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανῶν εἶναι δυν. *NC.* τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἐμᾶς εἶναι, τὰ περὶ τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ἐπιχείρων κατεστάναμεν *Ariſt.* HUDS. *Lugd. Bat.* ἀσπισῶν. Forte ἀσπιστῶν. COCC.

[n] Πέμψας·] Illud πέμψας abeſt *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* nec agnoſcit *Ariſteas.*

[o] Καὶ θυσιῶν] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Ariſt.*

[p] Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταῦτα τὸν ἐπιστολὴν &c. *Ariſt.*

[q] Τῆς βασιλίσσης Αρσινόης] Juxta *Ariſteam* & *Euſebium,* τῆς βασιλίσσης Αρσινόης, τῆς ἀδελφῆς, καὶ τῶν τέκνων. Vide *pag. ſeq.* οὗτος οὖν ὑπὲρ οὗ & *Uſſerium* ad A. M. 3727.

"quinque, & *mensam consecratis muneribus ex-
"cipiendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac
"cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit,
"comparandis, centum talenta, quæ Andreas &
"Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri ho-
"nesti bonique ac doctrina præstantes, tuaque vir-
"tute digni, attulerunt. Scire autem te velimus,
"nos tibi in commodum tuum gratificaturos,
"etiamsi quid præter ingenium nostrum facere
"oporteat. nam tuis beneficiis in cives nostros
"multifariam collatis paria referre debemus. Qua-
"re hostias confestim & tua, & sororis, & libero-
"rum, amicorumque causa immolavimus; & vo-
"tis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti
"omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, re-
"gnumque tuum pacis tranquillitate conservetur,
"tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem
Septuaginta duo Interpretes. "quem optas sortiatur exitum. Delegimus etiam
"seniores, ex unaquaque tribu sex, quos ad te una
"cum lege misimus. Tuæ autem erit pietatis ac
"justitiæ curare, ut lex, absoluta ejus interpreta-
"tione, ad nos remittatur, salvis etiam istis qui
"eam ad te apportarunt. Vale.

Nominum recensio omissa. 6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innotescat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia. 7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica exstitisse amplitudine; constituit eam, quæ ante posita erat, dimensionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præstantiorem efficere. Cumque ingenio esset ad rerum omnium naturas perspiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipse tum ista quibus nulla erat sculptura, inventione sua solerter adhibita ostensaque opificibus, fabricari jussit, tum quæ cœlata erant ad expressas rerum formas respiciendo identidem perfici.

Mensa aurea. 8. Itaque cum illud in se recepissent *opifices*,

"εἴκοσι, καὶ δραχμὰς τριάκοντα, καὶ κεφαλὰς πέντε,
"καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἄπερ εἰς θυσίαν καὶ εἰς ὑπο-
"σκολὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἄπερ
"ἐκόμισαν Ανδρέας καὶ Αριστέας οἱ πρωτεῖοί σε τῶν
"φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ
"τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον,
"κἂν ᾖ τι παρὰ φύσιν, ὑπομενοῦντας. ἀμείβεσθαι γὰρ
"ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμε-
"τέρους πολίτας κατατεθείσας. διὸ θύομεν ὑπὲρ σοῦ τε καὶ
"τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων πρόσω-
"φόρομεν θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος ἐβόησε δεῖσθαι τοῦ
"θεοῦ πρᾴως σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναι σε τὴν
"βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τόν τε ὑπὲρ νόμου μεταγραφὴν
"ὅπῃ συμφέρον τῷ σῷ λαῷ εἶναι ὁ πρόσφορος τέλος. ἐπι-
"λέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἐξ ἑκάστου φυλῆς
"ἑκάστης, οὓς πεπόμφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἵνα δὲ
"τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγεγραφέναι
"τὸν νόμον εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μὴ ἀσφαλείας τῶν
"κομιζόντων. ἔρρωσο.

5'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἑβδομηκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ελεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦσθαι· οὓς γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τοὺς μέντοιγε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, οὓς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμενος διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ θεῖον φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τοῖς εἰς ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥᾳθύμως εἶα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἑκάστων, ὡς οἷόν τε, τοῖς πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὴν μὲν ἰσχὺν ἴσως οὐκ ἀπαλήθευσε τοῖς ἀπαγγελίαν, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον ἅπασι συγκρῖναι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὑπολαμβάνων.

ζ. Πρῶτον δὲ τὸ περὶ τὴν τραπέζης σκευήν. εἶχε μὲν οὖν διὰ ἐννοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγεθέστατον τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. προστάξαι δὲ μαθεῖν τὸ μεγέθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστιν, καὶ εἰ δυνατὸν μεῖζον τοῦτο κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ ὅτι τῷ ὄντι ἔσται, ἡλίκη τις ἐστὶν, καὶ ὅπως αὐτῆς ὄφελος κωλύει μείζονα γενέσθαι φήσας δὲ πεντεπλασίονα τὴν ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὸν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενον σύμμετρον κατασκευάσαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλ' ὑπὲρ ἀπάνην τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὴν προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν καταθεῖν πρόσωπα παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβεῖν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων, καὶ ὅσα ἐν ἄχρηστα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζειν, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ἐπιβλέπων ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Ὑποσημάνοντος τοίνυν ποιήσαι τὴν τράπεζαν, δύο μὲν

* *Mensam consecratis muneribus excipiendis addictam*,] Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

r Καὶ τὴν ἀδελφὴν σου καὶ τῶν τέκνων] Soror nempe simul & uxor Philadelphi. Hinc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscrip. utriusque in Nummis antiquis. SPANH. Vide Tab. in fine Tomi II.

s Προσαγορεῦσαι τέλος.] Ita *Hen.* προσαγορεῦσαι aut προσαγορεῦσαι in *aliis*.

t Εἰς ἡμᾶς] Εἰς ut hic pro πρὸς sæpe apud Atticos; sic εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι Demosth. adv. Spudiam p. 649. B. & adv. Leochar. p. 671. A. SPANH.

v Τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων,] Τῶν οϛ'. *NC.*

x Επὶ τὸ Θεὸν.] Περὶ τὸ Θεὸν *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

y Ταῦτα] L. B. αὐτὰ.

z Οἷόν τε,] *Lugd. Bat.* οἷον δὲ.

a Τοῦτο κατασκευασθῆναι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) τούτοις in *Editis Aliisque.*

b Καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα·] Illud καὶ ex *MSS.*

c Καθιδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν,] Συνιδεῖν *Hen. NC.* & *Arist.*

d Ἀγχαφα τὴν εὕρεσιν] Ἀγχαφᾶ juxta *Aristeam.*

e Δύο μὲν καὶ ἡμίσους] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Aristea.* Vide *Exod.* c. 25. v. 23. & c. 37. v. 10. & *Josephum* ipsum, p. 135. §. 5.

μὲν κ᾽ ἡμίσυς πηχῶν τὸ μῆκ⟨ος⟩, ἑνὸς ⟨δ᾽⟩ τὸ εὖρ⟨ος⟩, τὸ δ᾽ ὕψ⟨ος⟩ ἑνὸς κ᾽ ἡμίσυς, ἐκ [f] χρυσᾶ τλῶ ὅλλω καζασκδλῶ ξ ἔργω ποιήμενοι, τλῶ μὲν οὖ [g] σεφάνλω παλαισταίαν εἰργασκνλο, τὰ δ᾽ [h] κυμάτια σρεπτὰ, τλῶ ἀναγλυφὴν ἔχονζα χοινοειδῆ, τῇ τορεία θαυμασῶς ἐκ τ᾽ τελῶν μερῶν μεμιμημένλω. τριγώνων γὰρ ὄνλων αὐτῶν, ἑκάση γωνία τὴν αὐτὴν τ᾽ ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς σρεφομένων αὐτῶν μίαν κ᾽ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμπεφερεζ. τ᾽ δ᾽ σεφάνης τὸ μὲν ὑπὸ τὴν τεζαπεζαν [i] ἐγκεκλδσμένον ὡρεῖαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ᾽ ἔξωθεν πεφηνσμένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλ᾽ τ᾽ ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς ὑπ᾽ ὄψιν ⟨δ᾽⟩ θεωρίαν ἐρχόμενον. [k] διὸ κ᾽ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τ᾽ μερῶν ὀξεῖαν σωέβαινε γίνεζ᾽, κ᾽ μηδεμίαν γωνίαν, τελῶν ὄσῶν ὡς πεφηκαμεν, πρὸ τὴν μεζαγωγὴν τ᾽ τεζαπέζης ἐλάτλονα βλέπεζ᾽. ἐνδιέκεντο δ᾽ τ᾽ χοινίσι τ᾽ τορείας λίθοι πολυτελεῖς ποδαλληλοι, πρόναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων κατδλημμένοι. [l] τὰ δ᾽ ἐκ πλαγίω τ᾽ σεφάνης κ᾽ [m] ὑπ᾽ ὄψιν ἀνατεινονζα ὠῶν ἐκ λίθω καλλίστω πεποιημένων ⟨ὡσ᾽ [n] καζακεκόσμη⟩, ῥάβδοις τλῶ ἀναγλυφλῶ ἐοικότων πυκναῖς, αἳ πρὸ τ᾽ κύκλον τ᾽ τεζαπέζης εἴλλο⟩το. ὑπὸ δ᾽ τλῶ τ᾽ ὠῶν διατύπωσιν, σέφανον πρεπηγον οἱ τεχνῖτ⟨αι⟩, παντοίω καρπ᾽ φύσιν ἐκπλορδμένον, ὡς ἀποκρέμασθαί τε βότρυς, κ᾽ σάχυς ἀναφῆναι, κ᾽ [o] ῥοὰς ἀποκεκλεῖσζ᾽. τὰς δ᾽ λίθω εἰς πᾶν γλ⟨ω⟩ τ᾽ πρεπηγμένων καρπῶν, ὡς [p] ἑκάστῳ τλῶ οἰκείαν πετυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, σωέθεσαν τῷ χρυσῷ πρὸ ὅλλω τλῶ τεζαπέζαν. ὑπὸ δ᾽ τ᾽ σέφανον ὁμοίως ἡ τ᾽ ὠῶν διάθεσις πεποίηζ᾽, [q] κ᾽ ἡ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, τ᾽ τεζαπέζης ὡς ἑπαμφότερον μέρ⟨ος⟩ ἔχειν τλῶ αὐτλῶ τ᾽ ποικιλίας τ᾽ ἔργων ⟨δ᾽⟩ γλαφυρότη⟨τ⟩ ⟨θ⟩εαν κατεσκδασμένλω· ὡς ⟨δ᾽⟩ τλῶ τ᾽ [r] κυμάτων θεσιν ⟨δ᾽⟩ τλῶ τ᾽ σεφάνης, [s] μηδὲ τ᾽ τεζαπέζης ἐφ᾽ ἕτερον μέρ⟨ος⟩ ἐναλλαζομένης, γίνεσθαι διάφορον, τλῶ δ᾽ αὐτλῶ ἄχρι ⟨δ᾽⟩ τ᾽ ποδῶν ὄψιν τ᾽ ὑπιτεχνήσεως διατετάσθαι. [t] ἔλασμα γὰρ χρυσᾶ τὸ πλάτ⟨ος⟩ τεσάρων δακτύλων ποιήσαν⟨τες⟩ καθ᾽ ὅλ⟨ης⟩ ⟨δ᾽⟩ τ᾽ τεζαπέζης πλάτυς, εἰς τέτ⟨ρα⟩ τὰς πόδας αὐτῆς [v] ἀνέθεσαν, ἔπ⟨ει⟩τα πρόναις κ᾽ κατακλείσεζιν αὐτὰς ἐνέσφιγξον τῇ τεζαπέζῃ κατὰ τλῶ σεφάνλω· [x] ἵνα τλῶ θέαν τ᾽ καινοργίας κ᾽ πολυτελείας, ἐφ᾽ ᾧ τὶς ἂν [y] σήσ⟨ῃ⟩ τλῶ τεζαπέζαν μέρ⟨ει⟩, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ὑπὸ δ᾽ τῆς τεζαπέζης [z] μαιανδρον ἐξέγλυψαν, λίθω ἀπ᾽ κατὰ μέσον ἀξιολόγω, ὥσπερ ἀσέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα ⟨δ᾽⟩ τ᾽ σμάραγδον, ἡδίστω θεσπωπάζονζας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τ᾽ τε ἄλλων λίθων ὅσοι πρωτεύδασοι κ᾽ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τλῶ πολυτέλειαν τ᾽ φύσεως ὑπάρχασι. μὴ δ᾽ τ᾽ [a] μάιανδρον πλέγμα τι ποικοδδες [b] πρεπτὸ, ῥόμβω τλῶ κ᾽ μέσον ὄψιν ἐμφερὲς, ἐφ᾽ ᾧ κρύσταλλός τε λίθ⟨ος⟩, κ᾽ ἤλεκτρον ἐντετύπω⟨το⟩, [c] τῇ ποδαλλήλῳ τ᾽ ἰδέας γλτνιάσῃ ψυχαγωγίαν θαυμασλῶ παρέχον τοῖς βλέπασι. τ᾽ δ᾽ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκφύσ⟨ας⟩, τ᾽ πεπάλων ὑπὸ τλῶ τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν ⟨δ᾽⟩ τλῶ βλάσησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ δ᾽ βά-

ut menſam exſtruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & ſemis, atque in latitudinem unius, altitudine vero ſeſquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *menſæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura reſtis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum eſſent triangularia, unuſquiſque angulus eandem formarum diſpoſitionem habebat: adeo ut ſitu mutato una eademque ſpecies ante oculos verſaretur. Loricæ quidem pars inferior menſam verſus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia ſplendeſcebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conſpectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent nulluſque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum menſa transfertur, *juſſu* minor videretur. Reſticulis autem tornatis ordine alterno inſertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehenſæ. At circa latera loricæ, ad aſpectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretioſis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam menſam intercurrente denſa virgularum ſculptura. Subter hanc ovalem ſpeciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræſentans, adeo ut racemi pendere, ſpicæ ſurgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam ſecundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos menſæ circumdederunt. Sub hac corona rurſum alia ſeries ovorum priori ſimilis facta eſt, eademque virgularum ſculptura, ut in menſa ex utraque parte ſpectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne menſa quidem in utramvis partem verſa, cerneretur diverſitas, ſed idem artificium ad imos uſque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, menſæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta eſſet, in eam pedes ejus inſeruerunt, deinde fibulis & clauſuris eos menſæ adſtrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque menſa verteretur, ſpeciem exhiberent. Supra ipſam autem menſam ſculpſerunt mæandrum, qui lapides pretioſos, *tot* ſtellularum ad inſtar, varii coloris in medio haberet, carbunculum & ſmaragdum, ambos ſpectantium oculos grato fulgore irradiantes, alioſque diverſi generis, quotquot, ex naturæ ſuæ præſtantia, ſumma cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum reſticulata quædam textura circumquaque diſcurrebat, relicta in medio ſpecie quæ rhombo admodum ſimilis, cui impreſſum erat cryſtallum, & electrum, quod, alterna formæ *ſuæ* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis ſub menſam reſupinis, ita ut ſtamina

[f] Ἐκ χρυσᾶ τλῶ ὅλλω κατασκδλῶ ξ ἔργω ποιήμενοι.] Κατεσκδάζον ἐκ χρυσᾶ τλῶ ὅλλω καταβολλῶ ξ ἔργω π. *Hen.* (& *L. B.* qui tranſponit ξ ἔργω καταβολλῶ) & C.

[g] Στεφάνλω παλαισταίαν] Στεφάνλω παλαισᾶ LXX. *Exod.* xxv. 24. SPANH.

[h] Κυμάτια] Κυμάτια LXX. *Exod.* xxv. v. 11. SPANH.

[i] Ἐγκεκλεισμένον ὡραίαν εἶχε τλῶ διατύπωσιν·] Eo modo *Hen.* (ut & *L. B.* niſi quod διατύπωσιν præferat.) & *Epiphan.* ὧ κεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τλῶ διατύπωσιν in *Editis.* ἐγκεκλιμένον ὡραίαν ἔχε τλῶ διατύπωσιν *NC.*

[k] Διὸ κ᾽ τλῶ μὲ ὑπεροχλῶ] Διὸ τλῶ ὑπεροχὴν ἐξεῖναι εἶναι τ᾽ δύο πλιμάτων σωέβαινε. *Ariſt.*

[l] Τὰ δ᾽ ἐκ πλαγίω τ᾽ σεφάνης κ᾽ ὑπ᾽ ὄψιν ἀνατείνοντα ὠᾶν] Partes, quæ per latera coronæ cernebantur in ſpeciem ovorum. *Ruſin.* SPANH.

[m] Ὑπ᾽ ὄψιν] *L. B.* πρὸς ὄψιν.

[n] Καζακεκόσμη⟨ται⟩,] *L. B.* κατακεκόσμηται.

[o] Ῥοὰς ἀποκεκλεῖσζ᾽.] Sic *MSS.* ῥοᾶς in *Editis*, forſan pro ῥοιάς.

[p] Ἑκάστῳ τλῶ οἰκείαν τετυπῶσζ᾽] *L. B.* ἑκάστω τ. ο. ἐντετυπῶσζ᾽.

[q] Καὶ ἡ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ,] Ita diſtinxi: cum antea eſſet, κ᾽ ἡ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τ᾽ τεζαπέζης, ὡς ἑπαμφότερον μέρ⟨ος⟩ &c. Rectius forſan, ὡς ἐπ᾽ ἀμφότερον μέρ⟨ος⟩ τὴν τράπεζαν ἔχειν &c.

[r] Κυμάτων] *L. B.* ἄλλων κυμάτων.

[s] Μηδὲ] Idem *L. B.* μή.

[t] Ἔλασμα γὰρ χρυσᾶ] Inf. mox ἔλασμα τ᾽ ποδῶν· Confer & lib. VIII. Antt. c. 3. § 3. SPANH.

[v] Ἀνέθεσαν,] *L. B.* ἐνέθεσαν.

[x] Ἵνα τλῶ θέαν τ᾽ καινοργίας κ᾽ πολυτελείας, ἐφ᾽ ᾧ τὶς] Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν τ᾽ κ. κ. πολυτελείας, ἣν ἐφ᾽ ᾧ in *Editis.*

[y] Σήσ⟨ῃ⟩ τλῶ τραπέζαν μέρ⟨ει⟩,] Στήσῃ in aliquot *MSS.*

[z] Μαίανδρον ἐξέγλυψαν,] Μαιανδρ⟨ος⟩· *Heſych.* μαιανδρ⟨ος⟩ κόσμ⟨ος⟩ τὶς ὀρθρικός· *Ruſin.* Mæandrum fluvium ſculpſerunt. Ita *Gallic.* Interp. Iterum infr. hic §. 9. μαιανδρ⟨ος⟩, πηχυαῖ⟨ος⟩. SPANH.

[a] Μαίανδρον] In margine mſ. Lugd. Bat. Μαίανδρον τὸ σκολιὸν φησὶ κατασκεύασμα. εἶρη⟨ται⟩ δ᾽ ἀπὸ τ᾽ ξ μαιάνδρω πεζαμῶ σκολίτητ⟨ος⟩. τοσοῦτον ἰλτ᾽ ποριῶν ποιεῖ σκολιὸν ὡς ὃν τύτω πᾶν τὸ ὑγλυφαῖς κ᾽ λοιποῖς κατασκευάσματι σκολιὸν μαίανδρον ἐπονομαζθῆναι· καθὼς φησὶ γράφων ἐν λόγῳ δωδεκάτῳ. HAV.

[b] Πεπλεκ⟨τὸ⟩,] Πεπλεκτὸ *NC.*

[c] Τῇ ποδαλλήλῳ] Ita *MSS.* τῇ γὰρ ποδαλλήλῳ in *Editis.*

mina crocea intus inclusa erecta ostenderent. Basis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis speciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. singuli etiam pedes ornati erant toreumate tenuissimo & operosissimo, constante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris discrepare putarentur. nam cum vento, propter subtilitatem & summitatis suæ extensionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis speciem præ se ferebant. Verum etiam opus ita designarunt, ut totius mensæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti posset qua junctura coirent. Fiebat autem ut crassitudo mensæ *totius* non minor esset dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita se habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expressa: illo auctore & agente, ut si non magnitudine hæc mensam Deo prius appositam superatura esset, certe arte ipsa, & opificii novitate, & ornamentorum splendore longe præstantior & aspectu pulchrior redderetur.

Crateres. 9. Crateres autem duo quidem aurei erant, squamas habentes torno exsculptas ab imo usque ad præcinctura, variis lapidibus spiris insertis. Hanc sculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificiose admodum compositus. Secundum hunc erat virgata sculptura: ac deinde usque ad labrum rhomborum ad similitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad summum decus & splendorem deesset. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utrosque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis specula splendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expressius in iis corporis sui faciem contemplaretur. Insuper & Rex phialas triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretiosis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis sculptilibus solerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non solum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte sua excellebant, sed & multo magis Regis studio & munificentiæ, quæ in causa erant ut summam perfectionem acciperent. Etenim non solum sumptus ad artifices large & magnifice suppeditabat, verum etiam, omissa publicorum negotiorum administratione, ipse operi faciundo præsens aderat, totumque opus inspiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem ejusque hac in re studium spectantes, strenue magis & naviter operibus incubuerunt.

Phialæ.

ος [d] αὐτοῖς ἦν ἐξ ἄνθρακος λίθου πολυτελοῦς πεποιημένη, σχῆμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, τὸ δὲ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, [e] καθ' ὃ τὸ πᾶν [f] ἔλασμα τῶν ποδῶν ἐρήρειστο. ἀνέγλυφον δὲ λεπτομερεῖ καὶ [g] φιλοπόνῳ τῇ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκαστον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων συν [h] βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τὴν ἀληθείας. καὶ γὰρ πρὸς τὸ πνεῦμα, διὰ λεπότητα καὶ τὴν ἐπ' [i] ἄκρου αὐτῶν ἔκταξιν, κινούμενα, φαντασίαν τοῦ χεῖν φύσιν μᾶλλον ἢ [k] τέχνης μιμημάτων παρεῖχεν. ἐκπονήσαντο δὲ ὥστε τέλειον οἱονεὶ τὸ [l] σχῆμα τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης, τὴν ἁρμονίας πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν ὕτως συνδεδεμένης ὡς ἀόρατον εἶναι, καὶ μηδὲ ὑπονοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἡμισυ δὲ πήχεως οὐκ ἔλαττον τῆς τραπέζης τὸ πάχος συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἀνάθημα τῦτο κατὰ πολλὰ δὲ βασιλέως Φιλοτιμίαν τοιῦτο, τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῆς καλλονῆς, καὶ τῇ μιμήσει τῆς τοῦ τορείαν τῶν τεχνιτῶν συνεπλέκθη· σφόδρα δὲ εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει τῆς προανακειμένης τῷ Θεῷ τραπέζης ἔμελλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοιγε τέχνῃ, καὶ τῇ καινουργίᾳ, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκευῆς πολὺ κρείττονα καὶ περίβλεπτον ἀπειργάσατο.

9. [m] Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· [n] φολιδωτοὶ δὲ εἶχον ἀπὸ τῆς βάσεως [o] μέχρι μέσης διαζώσματος τοῦ τορείαν, [p] λίθων τῆς περίας ποικίλων ἐνδεδεμένων. εἶτα [q] ἐπ' αὐτῇ [r] μαίανδρος, πηχυαῖος τὸ ὕψος, ἐξείργαστο κατὰ συνθέσιν λίθων παντοίων τοῦ ἰδέαν. κατ' αὐτὸ δὲ ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο· καθ' ἧς πλέγμα ῥομβοειδὲς δικτύοις ἐμφερὲς ἕως μέσης χείλους ἀνείλκυσο. τὰ δὲ μέσα λίθων [s] ἀσπιδία τετραδακτύλων [t] ἀνεπλήρου τὸ κάλλος. [v] περιέφερε δὲ τὰ χείλη μέσου κρατῆρος κρίνων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων χοινίαις εἰς κύκλον περιηγμέναις. [x] τὰς μὲν οὖν χρυσᾶς κρατῆρας, δύο [y] χωρουῦτας ἑκάτερον [z] ἀμφορέας, τῦτον κατεσκεύασαν τὸν τρόπον. οἱ δὲ ἀργύρεοι τῶν ἐσόπτρων τοῦ λαμπρότητα πολὺ διαυγέστεροι γεγένηντο, ὡς τραχυτέρας διὰ τῦτων τὰς τῶν [a] προσφερομένων ὄψεις ὁρᾶσθαι. προσκατεσκεύασε δὲ τῦτοις ὁ βασιλεὺς καὶ φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσαι χρυσοῦς ἦν, ἀλλὰ μὴ λίθῳ πολυτελεῖ διείληπτο, σμίλαξι κισσοῦ καὶ πετάλοις ἀμπέλων ἐσκίαστο φιλοτέχνως ἐντετορδυμένων. ταῦτα δὲ ἐγίνετο μὲν καὶ διὰ τοῦ ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζομένων, θαυμασίων ὄντων περὶ τοῦ τέχνην, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς βασιλέως προθυμίας καὶ φιλοπονίας διαφερόντως ὑπηρετίζετο. ὁ γὰρ τῆς χορηγίας τὸ ἄφθονον καὶ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγμασιν ἀπερισκώς, αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρῶν, καὶ τοῦ ὅλου ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αἴτιον δὲ ἦν τῦτο τῆς τῶν τεχνιτῶν ἐπιμελείας, οἱ, πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τοῦ τῦτο προθυμοῦ ἀποβλέποντες, φιλοπονώτερον τοῖς ἔργοις προσελιπάρουν.

ι. Ταῦ-

[d] Αὐτοῖς ἦν] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτῆς in *reliquis.*

[e] Καθ' ὃ] Ἐφ' ὃν ἐπίκειται τὸ παρέλασμα τῶν ποδῶν. *Arist.* apud quem forsan πᾶν ἔλασμα scribendum.

[f] Ελασμα τῶν ποδῶν] Vid. mox sup. SPANH.

[g] Φιλοπόνῳ τῇ] *L. B.* Φιλοπονωτάτῃ.

[h] Βότρυσιν] *L. B.* καὶ βότρυσιν.

[i] Ακρου αὐτῶν] Sic *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Alisique.*

[k] Τέχνης] Ita *MSS.* τέχνη μιμητῶν in *Editis.*

[l] Σχῆμα τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης.] Apud *Aristeam*, ἐποίησαν δὲ τελμεῖς τὸ σῶμα [ἴσ. σχῆμα] τῆς τραπέζης οἱονεὶ τέλειτυχον.

[m] Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· Φολιδωτὴν] Crateres *φωλιδωτοὶ· Rufin.* sculpturam viperam &c. *Gall. Interpr.* Sailles en ecailles. SPANH.

[n] Φολιδωτὴν] Ita ex *MSS.* & *Aristea.* φωλιδωτὴν perperam in *Editis.*

[o] Μέχρι μέσης διαζώσματος τὴν τορείαν,] Μέχρι μέσου *Arist.* HUDS. Athenæ lib. v. p. 205. C. τὸ δὲ ἐπισύλιον ὃν χρυσῦν τὸ ὅλον, ἐφ' ᾧ διάζωσμα ἐφήρμοστο, *Dalechamp.* cui diazoma adaptatum, in Not. ad verbum *præcinctio.* Vitruvius lib. v. c. VII. p. 90. gradus, diazomata, pluteos ubi *Philander* Præcinctiones, & veluti transversa cingula, i. e. interjectas gradibus areolas. SPANH.

[p] Λίθων ταῖς περίεως ποικίλων ἐνδεδεμένων.] Cum λίθων τε περίεως ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) & λίθων ταῖς περίεως ποικίλως ἐνδεδεμένων *Basil. G. Alisique*; placuit edere λίθων ταῖς περίεως ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Aristeam*, τὴν δὲ λίθων ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων συνδετὴν πολυτελῶς ἔχοντες &c.

[q] Επ' αὐτῇ] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *ceteris.* εἶτα μαιανδρος ἐπίκειται *Arist.*

[r] Μαίανδρος, πηχυαῖος] Conf. præced. §. 8. SPANH.

[s] Ασπίδια τετραδακτύλων] Ασπιδίσκοι *Arist.* ἀσπίδι *Hen.* perperam.

[t] Ανεπλήρου] Ita *MSS.* ἀνεπλήρουν in *Editis.*

[v] Περιεφέρετο] Iterum ex *MSS.* ἐξειφέρετο male in *Editis.*

[x] Τὰς μὲν οὖν χρυσᾶς κρατῆρας,] Ita *MSS.* τῦτας in *Editis.*

[y] Χωρουῦτας] Sic *MSS. Aristeas* & *Vet. Interpr.* φορεῖτας in *Editis.*

[z] Αμφορέας,] Μετρητὰς *Aristeæ.*

[a] Προσφερομένων] Προσαχθέντων *Arist.* προφερομένων *Lugd. Bat.*

b Περι-

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ιεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, καὶ πομπὴν τῆς κομιδῆς, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐλευθερίαν, ἅμα μεταπέμπει τὸν Ανδρέαν καὶ τὸν Αρισταῖον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπύθετο, ταῦτα ἐδήλωσαν. παυσάμενον δὲ συντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων ἥκουσι [b] πρεσβυτέροις [c] διὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, ὡς χρείαν ἕνεκα παρεῖναι προέφαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολύσαι, παραδόξου τοῦ πλήθους καὶ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ πολλῶν αἰτιῶν ἀχθέντες, μετὰ πέμπτην ἡμέραν αὐτῷ παρέστησαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, μετὰ μικρόν. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ελεαζάρου περιέμενεν. ὡς δὲ παρῆλθον μετὰ τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ [d] τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους [e] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δὲ ἀποκαλύψαντες τῶν [f] ἐνειλημάτων [g] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἰσχνότητα τῶν ὑμένων, καὶ τὴν συμβολὴν τὸ ἀνεπίγνωστον, ὅτῳ μὲν ἥρμοστο, καὶ τούτου πολὺν χρόνον πλείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, μετὰ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, ὃ τοὺς νόμους εἶναι συνεδέδωκεν. ἐκβοησάντων δὲ [h] ὑφ' ἓν καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, διὰ ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα πεσεῖσθαι. φύσει τὸ μεγάλης χαρᾶς παρέχεσθαι καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [i] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς διὰ τὸ τάξεως, τότε τοὺς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον περὶ ὧν αὐτοὺς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσφωνεῖν. τῇ μέντοιγε ἡμέραν, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ἐπιφανῆ ποιήσειν, καὶ κατ' πᾶν ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸ τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπηγγείλατο. ἔτυχε δὲ ἡ αὐτὴ εἶναι τὸ παρουσίας [k] αὐτῶν, καὶ [l] τὸ νίκης, ἣν [m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. σωθῆναί τε αὐτῷ αὐτοὺς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς προστάξαι δοθῆναι τὰς καλλίστας [n] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ο δὲ ἐπὶ τὸ τῶν ξένων ἀποδοχῆς τεταγμένος [o] Νικάνωρ, Δωροθέου καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τὴν διαίταν. διετέτακτο δὲ [p] τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον. κατὰ γὰρ πόλιν ἑκάστην, [q] ὅσοι ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις περὶ τὴν διαίταν, ἣν τούτων ἐπιμελόμενος, καὶ κατὰ τὸ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκεύαζεν, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς δίαιτης διωκόμενοι μᾶλλον ἡδονῆς, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοτρίως ἔχον δυσχερείνωσιν. ὃ δὴ καὶ περὶ τούτους ἐγένετο, Δωροθέου διὰ τὴν περὶ τὸν βίον ἀκρίβειαν ὑπὸ τούτοις καθεσταμένου. [r] συνέπρασσε δὲ πάντα

1. Congressus regis Ptolemæi & Seniorum LXXII.

10. Ista quidem donaria à Ptolemæo Hierosolyma *ad templum* missa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocasset, eosque honorasset qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dedisset, ad Regem *eos* remisit. At postquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & septuaginta senatorum *simul* venisse, protinus legatos Andream & Aristæum curat accersendos. Qui, ubi ad eum accesserunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens senatores alloqui, Hierosolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti jussit: id quod inusitate & contra ejus consuetudinem factum est. Qui enim ob hujusmodi causam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero post unum mensem. Tunc igitur, dimissis aliis, missos ab Eleazaro exspectavit. Atque ubi seniores illi advenerunt, dona secum sibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus scriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei ostendissent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiscretas earum commissuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias se illis habere dicebat, qui venissent, & majores ei qui misisset, longe vero maximas Deo, cujus leges ut essent contigit. Cumque seniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fausta omnia comprecati essent, pro nimio gaudio lachrymas emisit. ita *enim* à natura comparatum est, ut idem summæ lætitiæ, quod doloris, signum esset. Dein cum jussisset libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus est, dixitque æquum esse ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accersiviisset, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promisit sese insignem facturum, eundemque singulis annis, quamdiu ipse viveret, solenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies esset eorum adventus, & victoriæ quam ipse de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos sibi convivas esse jussit, eisque sub ipsa arce dari pulcherrima hospitia.

Nicanoris jussu Dorotheus parat omnia LXXII. *senioribus necessaria.*

11. Nicanor autem, qui excipiendis hospitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, jussit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum constituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc administraret, & hospitibus omnia ad ipsorum morem curanda pararet, ut consueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *senioribus* factum est, Dorotheo, quod accurate nosset omnia ad victum perti-

b Πρεσβυτέρους] *L. B.* πρεσβύτας.

c Επὶ τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν νόμων,] Conf. supr. §. 1. SPANH.

d Τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους χρυσοῖς γράμμασιν,] Confer supr. §. 1. SPANH.

e Χρυσοῖς γράμμασιν,] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari dicunt, si aureis literis scribatur. Vide *Vogelsangii* Exercitationes Theologicas, p. 176 HUDS. At non licere aureis literis Legem scribere in Talmude Judæi ajunt. Id est, codices, qui in Synagogis aut templo servantur, non licet scribere aureis literis. Sed in usum privatum licet: tales in nostra patria inveniuntur. REL.

f Ενειλημάτων] Libri legis involuti ἐνειλήμασιν. hæc *pallia* dicuntur Tertulliano. REL.

g Επέδειξαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* Επέδειξαν *Gen.*

h Υφ' ἓν καὶ τῶν] Ita *MSS.* ὑφὲν in *Edit. Basil.* HUDS. καὶ ex *L. B.* est additum. HAV. ὑφ' ἓν, uno ore. SPANH.

i Κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι] Κελεύσας δὲ εἰς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τεύχη, τοιαῦτα ἀσπαζόμενος τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, δίκαιον εἶναι, ὧν χάριν ὑμᾶς μετεπεμψάμην, ἐκείνοις πρῶτον εὐθυμίαν ἀποδοῦναι, μὴ ταῦτα τοῖς δεξιοῖς ὑμῖν προτεῖναι *Aristæ.*

k Αὐτῶν,] Ita legisse visus est *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.*

l Τῆς νίκης, ἣν Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] De classe Antigoni ab Ægypto fugata & instituto inde epulo à Ptolemæo, non Philadelpho quidem, sed patre ejus Lagi, vidend. Diodor. lib. xx. p 806. SPANH.

m Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] Hac de re vide *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56.

n Πρὸς τῇ ἄκρᾳ.] Πλησίον τῆς ἄκρας *Aristæ.*

o Νικάνωρ,] Hic Nicanor ἀρχιατρὸς dicitur *Aristea.*

p Τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτων in *Editis.*

q Οσοι δὲ τοῖς αὐτοῖς] Οσοι τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἐν γὰρ ἕκαστα ταγμένοι ἀπὸ τοῦ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσὶν, αἷς συγχρῶνται πρὸς τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ σωμικὰ, τοσοῦτοι καὶ σιτοποιοὶ ἦσαν *Aristæ.*

r Συνέπρασσε] *L. B* συνεπράττετο. Vetus, *præparaverat.* Forte συνεπόρισε. COCC.

tinentia, his rebus præfecto. Iſque per ſeipſum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis juſſu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta ſe collocari, alteram vero partem in altera menſa poſt ſuam, nihil omittens quod illis honori eſſet. Poſtquam ita diſcubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa veniſſent, eodem iis miniſtraret. Itaque ſacros præcones, & ſacrificos, & alios quibus preces perage-re mos erat, ipſi viſum eſt repudiare: & hoſpitum unum, nomine Eliſſæum, ſacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, ſtans in medio, Regi ejuſque ſubditis fauſta precatus eſt. Deinde omnes cum lætitia applauſerunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas ſe converterunt. Et Rex, cum moram, quantam ſatis eſſe judicabat, interpoſuiſſet, philoſophari cœpit, & ſingulis eorum quæſtionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæſitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, diſſererent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujuſmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæſtiones in convivio agitatas ſingillatim ſcire deſiderat, licet cognoſcere ex Ariſtæi libello, quem hac de re conſcripſit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæſtiones in convivio agitatæ.

Menedemus Philoſophus.

12. Cum autem eos non ſolum *Rex* demiratus eſſet, ſed & Menedemus philoſophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem eſſe † indeptos, finis ſtatim id genus diſquiſitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat ſeſe jam maxima bona percepiſſe ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didiciſſet regis officium) juſſitque ſingulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hoſpitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis aſſumptis heptaſtadium tranſgreſſus, aggerem in mari ad inſulam pertinentem, & tranſito ponte, cum boream verſus progreſſus eſſet, congregavit eos in domum prope littus exſtructam, ad contemplationem rerum ob ſolitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut poſtquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus eſſet, ad arbitrium ſuum haberent, negotium expedirent. Illi vero, ſummo ſtudio & labore ad legem accurate interpretandam aggreſſi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando ſe dabant, iis quæ ad victum pertinerent large ſuppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipſius *Regis* juſſu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum ſalutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, ſeque luſtrantes, ita demum ad legum interpretationem

Demetrius ducit LXXII. ſeniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

διʼ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς, καὶ διημερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, ἕως προσάξαι τὸν βασιλέως. τοὺς μὲν οὖν ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλιθῆναι· τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ τὴν αὐτοῦ κλισίαν, ἑδὲν ἀπολιπὼν τὸ εἰς τοὺς ἄνδρας τιμῆς. ἐπὶ δὲ ἕτω κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τὸν Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ιουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, [s] καὶ ταῦτα ὑπηρεσίαν. [t] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, καὶ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ τοῖς κατὰ χὰς ἐπιδιδοῦσι, [v] παρητήσατο· τὸ δὲ θρησκευόμενον ἕνα, [x] Ελιασαῖον ὄνομα, ὄντα ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι καθυχάς. ὁ δὲ, στὰς εἰς μέσον, ἠύξατο τῷ βασιλεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τοῖς δεχομένοις ὑπ' αὐτοῦ. εἶτα κρότου ἐξ ἁπάντων μετὰ χαρᾶς ἐκ βοῆς ἤρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς ὠμοχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτράπησαν. διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἔδοξεν ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο· καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λόγους ἐπηρώτα [y] φυσικούς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων θεωρίαν. ἀκριβῶς δὲ ἐκείνων περὶ παντὸς ἀπεκρίνατο, ὁ λέγων αὐτοῖς προβληθείη, διασαφῶν, [z] ἡδόμενος τοιοῦτον ἐφ' ἡμέρας [a] δώδεκα [b] συμπόσιον ἐποιήσατο. ὡς τῷ βουλομένῳ τε καὶ μέρος γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν, ἀναγνόντι [c] τὸ Αριστέου βιβλίον, ὃ συνέγραψε διὰ ταῦτα.

ιβ'. Θαυμάζοντος δὲ αὐτὸν, οὐ μόνον τὸν βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [d] Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου [e] προνοίαν διοικεῖσθαι πάντα φήσαντος, [f] καὶ διὰ τοῦτ' εἰκὸς καὶ τὸν λόγου δύναμιν καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, παύσονται μὲν πρὸς τούτων ἐπιζητοῦντες. γεγωνῆσθαι δὲ αὐτῷ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ἤδη παρόντων αὐτῶν· ὠφελῆσθαι γὰρ παρ' αὐτῶν μεμαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύειν τε αὐτοὺς ἀεὶ τρία δοθῆναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαθιστῶντας ἐπὶ τὸν κατάλυσιν. διελθόντων δὲ τριῶν ἡμερῶν, συνελαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [g] ἐπτασταδιον, [h] χῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν [i] νῆσον, καὶ διαβὰς [k] πρὸς τὸν γέφυραν, [l] προελθὼν ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη, σταθέδριον ἐποίησεν ἐν τῷ συνεγγὺς τὸν νῆσον κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἐρημίας καλῶς ἔχοντι ἀγαγὼν οὖν αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν [m] τοῦ νόμου, παρόντων, ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον. οἱ δὲ, ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτίμως [n] καὶ φιλοπόνως τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῆ ποιούμενοι, μέχρι μὲν ὥρας ἑνάτης πρὸς τῷ διετέλουν ὄντες· ἐπὶ δὲ τὸ τοῦ σώματος ἀπηλλάττοντο θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν πρὸς τὴν δίαιταν χορηγουμένων, καὶ παρῆσαν τοῦ Δωρόθεου πολλὰ τῶν θεραπευομένων τῷ βασιλεῖ, παρίσταντο γὰρ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωὶ δὲ πρὸς τὴν αὐλὴν ἀφικνούμενοι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν [o] ἀπῆσαν τόπον, [p] καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι, καὶ καθαρούσης

[s] Καὶ ταῦτα ὑπηρετεῖν.] Καὶ ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Busb.*

[t] Διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας,] Διὸ καὶ τοὺς *Hen.*

[v] Παρητήσατο·] Ita cum *MSS.* ἀφαιτήσατο in *Editis.*

[x] Ελιασαῖον ὄνομα,] Eleazarum appellat *Ariſteas.*

[y] Φυσικούς,] Ex *Ariſtea* conſtat ζητήματα iſta πολιτικὰ potius quam φυσικὰ exſtitiſſe. *Philo* (lib. 11. de *Vita Moſis*) λόγους vocat ἀστείους καὶ ἀποδείξεις.

* *Etiam ad res quæſitas contemplandas.*] Et ad contemplationem quæſtionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propoſitum pertinentem, *Caſtal.*

[z] Ηὐδόμενος τοιοῦτον] Ηὐδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμ. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡδόμενος μέντοι ὅτου ἐφ' ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον.

[a] Δώδεκα συμπόσιον] Ημέρας ἑπτὰ juxta *Ariſteam.*

[b] Συμπόσιον ἐποιήσατο.] *L. B.* τὸ συμπόσιον.

[c] Τὸ Αριστέου βιβλίον,] De Ariſtæo, adv. Apion. lib. 2. §. 4. SPANH.

[d] Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου] De eo videſis *H. Hodium* contra *Ariſteam*, c. VIII.

[e] Προνοίαν διοικεῖσθαι] Quod vero *Menedemus* dixit προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα accepit à ſuo magiſtro *Platone*, qui primus philoſophorum hanc vocem uſurpavit, teſte *Diogene Laërtio.*

[f] Καὶ διὰ τοῦτ'] Cum *Ariſteas* habeat ἀκολουθεῖ πᾶσαν διοίκησιν καὶ λόγου καθοσιοῦν ἀπὸ θεοῦ κατέρχεσθαι, *Petitus* ſuſpicatur olim apud *Joſephum* ſcriptum fuiſſe, καὶ διὰ θεοῦ τὴν εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος αἱρεῖσθαι, *etiam per Deum, ut veriſimile eſt, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.*

† *Indeptos*,] Ἀ Deo & προνοίᾳ, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque conſentaneum eſſe ſermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

[g] Επτασταδιον.] Vide *Valeſium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22 c. 16. & *Hodium* contra *Ariſteam*, c. VIII.

[h] Χῶμα] *L. B.* χωμίον.

[i] Νῆσον,] Sc. Φάρου, de qua vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Moſis*, p. 659.

[k] Πρὸς τὴν γέφυραν,] Apud *Ariſteam*, καὶ διαβὰς τὴν γέφυραν.

[l] Προελθὼν] Ita *Baſ. Altique.* προσελθὼν habent *nonnulli.*

[m] Τοῦ νόμου,] Ita *MSS.* τῶν νόμων in *Editis.* mox alii diſtinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ.

[n] Καὶ φιλοπόνως] Illud καὶ ἐ *MSS.*

[o] Απῆσαν] Sic *MSS.* ἀπίσαν in *Editis.*

[p] Καὶ τῇ —— ἐκβάπτοντος.] Purificationes per aquam marinam apud Gentiles itidem uſitatæ, unde Eurip. Iphig. Tau. v. 1039. πόντου τε πηγαῖς ἁγνίσαι βαλόσομαι· Philo autem θεοῖς θυόντων p. 848. C. docet, luſtrationes quidem à Gentilibus factas aqua marina aut fluviatili &c. θαλαττίῳ μὲ ποτοῖ, οἱ δὲ ποταμοῖς &c. Hebræorum verò purificationes Lege Moſis factas cinere præparato cum ignis reliquiis & tincto in eodem hyſſopi ramento. SPANH.

[q] Αὐ-

ρούσης

ρονῖες [q] αὐτὰς, ὅτως ὅπῃ τὴν τ νόμων ἑρμηνείαν ἐτελέσαντο. μεταχαφέντος δὲ τὸν νόμον, καὶ τὴν τῆς ἑρμηνείας ἔργον πάλιν ἐν ἡμέραις [r] ἑβδομήκοντα δυσὶ δεήσαντος, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τὸν Ἰουδαίων ἅπαντας εἰς τὸν τόπον ἔνθα μεταβληθήσονται οἱ νόμοι, παρόντων δὲ τῶν ἑρμηνέων, ἀνέγνω τούτους. τὸ δὲ πλῆθος ἀποδέξασθαι μὲν τὸν τοῦ συντάξαντος πρεσβυτέρους τὸν νόμον· [s] ἐπῄνεσαν δὲ τὸν Δημήτριον τὴν ὑπονοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴν γεγενημένον, [t] παρεκάλεσάν τε δεῖναι τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν ἀναγνῶναι τὸν νόμον. [v] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ, τε ἱερεὺς τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τῶν πολιτευμάτων οἱ περιόντες, ἐπεὶ καλῶς τὴν τῆς ἑρμηνείας [x] ἀπήρτισεν, καὶ διαμεῖναι ταύτην ὡς ἔχει καὶ μὴ μετακινεῖν αὐτήν. ἀπάντων δὲ [y] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὸν γνώμην, σκέλασαι, εἴπερ ἢ περιττόν τι προσγεγραμμένον ἐρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοπῆσαι τοῦτο δὲ ποιῆσαι φανερὸν διορθῶν, σωφρόνως τοῦτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [z] εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.

ιγ'. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὅτι τούτῳ τὸν αὐτοῦ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [a] πεπλεωμένον. ἥδη δὲ μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σοφίαν ἐξεπλάγη τοῦ νομοθέτου· καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγους, πῶς ὅτως θαυμαστὸς ὢν τῆς νομοθεσίας, οὐδεὶς ὅτι τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ὅτι τ ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δὲ Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τῶν νόμων τούτων ἀναγραφῆς [b] ἅψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν εἶναι καὶ σεμνὴν, ἔφασκε, καὶ ὅτι βλασφεῖν ἤδη τινὲς, τούτοις [c] ὑπεχρήσαντες, ὑπὸ δὲ Θεοῦ. δηλῶν [d] ὡς Θεόπομπός τε, βουληθεὶς ἱστορῆσαι [e] τι περὶ τούτων, ἐπεσχέθη τὴν διάνοιαν, πλείονα ἢ τριάκοντα ἡμέρας, καὶ προσηύξατο τὸν Θεὸν, ἐπεὶ ταύτην αὐτῷ ἦν πρόφασιν τῆς παραφροσύνης ὑπονοῶν· ὃ μὲν ἄλλα δέ τινα εἶδεν, ὅτι τότ' αὐτῷ συμβαίνει περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [f] καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν [g] ὅτι κοινὰς ἀνθρώπους θελήσειεν, καὶ ἀποχώμενον κατίδοι τὴν διάνοιαν. ἐδήλωσε δὲ περὶ [h] Θεοδέκτου δὲ τῶν τραγῳδῶν ποιητοῦ ἀναφέρεσθαι, ὅτι βουληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μυθῆναι, τὰς ὄψεις [i] γλαυκωθεῖη, καὶ σωισθὲν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγεῖη δὲ πάθους, ἐξιλασάμενον τὸν Θεόν.

ιδ'. Παραλαβὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπὸ δὲ Δημητρίου, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοὺς, ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα διαμείνῃ ταῦτα καθαρῶς· [k] τοὺς τε ἑρμηνεύσοντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰουδαίας παραγίνεσθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς τε πρὸς τιμὴν τὴν παρ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν [l] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτοὺς ἐκπέμπειν ἔλεγε, ἑκουσίους δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἥτε αὐτῶν ἐστι σοφία δικαία τυγχάνειν, καὶ ἡ ἐκείνου μεγαλοφροσύνη παρέχειν ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτοὺς, δοὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀρίστας τρεῖς, καὶ χρυσοῦ τάλαντα δύο, καὶ κυλίκιον παλάν-

sese conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret; postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret. *Interpretatio legis absoluta & approbata.*

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, quî fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum * eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placasset, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractasset, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam *ei* de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset; propitiato Deo. *Theopompus Historicus.* *Theodectes Poëta Tragicus.*

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vestes, & auri talenta duo dedisset, & * calicem unius *Regis in interpretes benignitas.* *Dona interpretibus data & Eleazaro missa.*

q Αὐτὰς,] Ἑαυτὰς *NC.*

r Ἑβδομήκοντα] *Septuaginta dies* juxtà *Epiphanium*, numero rotundo.

s Ἐπήνεσαν δὲ] Ἐπήνεσεν *Hen.*

t Παρεκάλεσάν τε δεῖναι —— αὐτά.] Παρεκάλεσαν δ' ἂν *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. supr. §. 1. SPANH.

v Ἠξίωσάν] Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

x Ἀπήρτισεν,] Ἀπήρτιτο *Hen.*

y Αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὴν γνώμην,] Αὐτῶν deëst *NC.*

z Εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.] Ἐσαεὶ διαμείνῃ *NC.*

a Πεπλεωμένον.] Πεπλεωμένον, μάλιστα δὲ τὸν γ. *Busb.* πεπλησμένον, μάλιστα ὡς δὲ τὸν γ. *Hen.* & *NC.*

* *Eam attingere*,] *Vel*, legum illarum descriptionem suscipere.

b Ἅψασθαι,] Ἁψασθαι ἐπιχειρήσατο *Busb.* qui mox omittit Φασκε.

c Ἐπιχειρήσαντος,] Ἐγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.*

d Ὡς Θεόπομπός τε,] Ὡς ὁ Θεόπομπος *NC.*

e Τι περὶ τούτων,] Illud τι non agnoscit *Lugd. Bat.* & forsan non est ab Josepho, quum plerique etiam *MSS.* sicut & *L. B.* paullo post habeant καὶ ταῦτ' non καὶ τοῦτ'. HAV.

f Καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν] Ita *MSS.* καὶ τοῦτ' ἐκφέρειν in *Editis.*

g Ἐπὶ κοινὰς] L. B. εἰς κοινὰς.

h Θεοδέκτου] Θεαιτήτου *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτου: atque apud *Syncellum* pro Θεοδέκτης τραγῳδὸς legendum Θεοδέκτης τραγικός. HUDS. Legit quoque Θεαιτήτου *L. B.* verum altera atque vera lectio ad marg. adscribitur. HAV. Theodectes Tragœdiarum Scriptor; cujus meminit Aristotel. de Poët. c. XVII. SPANH.

i Γλαυκωθείη,] Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθεὶς in *cæteris.*

k Τούς τε ἑρμηνεύσοντας] Hinc colligit *Is. Vossius* (de LXXII. *Interpr.* cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis *Vogelsangium* in *Exercitt. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Aristeam.*

l Δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν.] Δώρεαν in *MSS.*

* *Calicem unius talenti*,] *Potius* poculorum thecam, *juxta Casaubonum*, *ad Athenæi* lib. XI. c. 3.

unius talenti, & tori veſtem ſtragulam. Et hæc quidem ipſis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos miſit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum inſtrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea veſtes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byſſinæ telæ ulnas centum: & inſuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus eſt etiam eum per literas, ut ſi qui illorum hominum ad ſe venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia ferere; ſibique gratiſſimum eſſet, opes ſuas iſtiuſmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus ſunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.

τα, καὶ τὴν [m] ἐν συμποσίῳ σφαγήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δὲ ἀρχιερεῖ Ελεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἐπέμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῶν ὑπηρεσίαν, καὶ κυλίκιον τάλαντα [n] τριάκοντα. πρὸς τούτοις ἦ καὶ [o] στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον διάπρεπῆ, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἴσας ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ σπονδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως [p] εἴ τῶν ἀνδρῶν τούτων [q] θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὑπαντήσῃ· ὡς πολλῶν ποιουμένῳ τὴν μετὰ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν, καὶ τὸ κάλλιστον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων καταπίπτοντα. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν [r] τῶν Ιουδαίων τοιαῦτα ἔσχε παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ φιλαδέλφῳ συνέβη γενέσθαι.

III. CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἐτιμήσαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν αὐτῶν κλισθείσαις πόλεσιν.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

CONſequuti ſunt & ab Aſiæ regibus honorem, quoniam ſub eis militaſſent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Aſia & inferiore Syria, & in ipſo regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento eſt, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ ſumma pro olei pretio ſolvitur à gymnaſiorum præfectis. Quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et poſtea orbis terrarum imperium tenente Veſpaſiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenſes, ut Judæi privarentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Ἔτυχον δὲ καὶ τῶν βασιλέων τῆς Ασίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [t] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ασίᾳ καὶ [v] τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν [x] ἰσοτίμους [y] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ελλησιν, ὡς καὶ [z] ἔτι καὶ νῦν διαμένειν. [a] τεκμήριον δὲ τοὺς Ιουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [b] ἐλαίῳ χρήσασθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι [c] παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον [d] τιμὴν ἀργύριον. ὁ δὲ δῆμος τῶν Αντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λύσας ὠφειλημένην, Μουκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐτήρησε. καὶ μὴν ταῦτα κρατήσαντι Οὐεσπασιανῷ καὶ Τίτῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Αλεξανδρεῖς καὶ Αντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πολιτείας μηκέτι μένῃ τοῖς Ιουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [e] ἐξ ὧν τις ἂν καταγνοίη τὴν Ρωμαίων ὑπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μάλιστα δὲ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. ὅτι καί τοι πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ιουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δὲ ἐσχάτης παρεμοῦντες ὑπέμειναν, ὅμως αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῆς τεθραμμένης πολιτείας [f] ἀφεῖλον· ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον ὀργῆς καὶ τῶν Αλεξανδρέων καὶ Αντιοχέων δήμων [g] μεγίστων ὄντων διαλλαγὰς ἐποιήσαντο, ὥστε μηδὲν μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τούτους χαλεπῶς, μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς πολεμήσαντας μισοπονηρίας ἐνδόξους, πρὸς τὸ λύσαι τι τῶν δικαίων τοῖς Ιουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ὑπαρχόντας αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας διὰ μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [h] τοὺς δὲ οὐδὲν ἐξαμαρτόντας οὐ [i] δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

m Τῷ συμποσίῳ σφαγήν.] Totumque convivatorium *Ruſin.* SPANH.

n Τριάκοντα.] Ita edidit *Hudſ.* atque etiam expreſſe legitur in *L. B.* ſed *Gen.* λ'. HAV.

o Στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν,] Ita *MSS. Epiph.* & *Ariſteas.* καὶ στολὰς δώδεκα πορφυρᾶς in *Editis.*

p Εἴ τῶν ἀνδρῶν τούτων] Εἴποτε *NC.*

q Θελήσειέν τινες] Θελήσειάν τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* θελήσειεν τινες in *reliquis.*

r Τῶν Ιουδαίων] *L. B.* Ιουδαίοις.

† *Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.*] De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Caſaub.* ad *Athenæi* lib. v. c. 9.

s Ετυχον δὲ] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκὸν) Μετὰ δὲ τὸν Φιλάδελφον τὴν βασιλείαν κατέσχε Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ὅλοις ἔτεσιν κε'. τὴν δὲ τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης μὴ Ελεάζαρος ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς παρέλαβεν, μὴ δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ Μανασσῆ γέγονεν ἀρχιερεὺς Ονίας Σίμωνος ὢν ὁ υἱὸς δὲ Δικαίου. Σίμων δὲ ἦν ἀδελφὸς Ελεαζάρου. ἀπέβαινε δὲ καὶ Ονίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε δὲ καὶ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος καὶ πόλις τῆς &c.

t Νικάτωρ,] Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάνωρ in *reliquis.*

v Τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ] Antiochia Metropolis τῆς κάτω Συρίας ſ. τῆς κοίλης Συρ. conf. infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

x Ισοτίμους ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ελλησιν, ὡς καὶ νῦν διαμένειν.] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

y Απέδειξε Μακεδόσι] Απέφηνε *Busb. Hen.* & C.

z Ετι καὶ νῦν διαμένειν.] Εως καὶ νῦν *C.*

a Ελαίῳ χρήσασθαι,] Τεκμήριον δὲ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* τεκμήριον δὲ τὸ τοὺς C.

b Ελαίῳ χρήσασθαι,] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnaſiorum dedicatione: eorumque exemplum ſequutus eſt Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, prebitumque oleum equiti, ſenatui, Græca facilitate.* Idemque de eo teſtatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12.

c Παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον τιμὴν ἀργύριον.] Nefas enim Judæis uti Oleo non præparato à tribulibus, qua de re *alibi.* lib. 2. c. 21. §. 2. & Vita Joſephi §. 13. SPANH.

d Τιμὴν ἀργύριον.] Τίμησιν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Ἐξ ὧν] Ἐξ ὅ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

f Αφείλοντο·] Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliiſque.*

g Μεγίστων ὄντων διαλλάξεως] Μεγίστων ὄντων *NC.*

h Τοὺς δὲ οὐδὲν ἐξαμαρτόντας] Τοὺς οὐθὲν vel τοὺς οὐδὲν in *MSS.*

i Οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν] Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* (& *Lugd. Bat*) οὐκ ἔστι δίκαιον *NC.*

β'. Ο-

k Σι-

β'. Ομοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Αγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ιουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ιώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Αγρίππα, ἵνα τὰ πολιτικὰς [a] αὐτοῖς ἔδωκεν Αντίοχος [k] ὁ Σελεύκου ἔγγονος, [l] ὁ καλούμενος παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [m] μετέχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ιουδαῖοι, σέβεσθαι τοὺς [n] ἰδίους αὐτῶν θεοὺς, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν οἱ Ιουδαῖοι τοῖς [o] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ γὰρ Αγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτοῖς καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δ' ἀκριβὲς εἴ τις βούλοιτο καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τοῦ Νικολάου ἱστοριῶν τῷ [p] ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τεσσαρτῷ. περὶ μὲν οὖν τοῦ τοῦ Αγρίππου κρίσεως, οὐκ ἔστιν ὅσως θαυμάζειν, ὁ γὰρ ἐπολέμει τότε Ρωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανοῦ δ' ἂν τις καὶ Τίτου τῷ μεγαλοφροσύνῃ εἰκότως ἐκπλαγείη, μὴ [q] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [r] ἐπανάξω ἤδη τὸν λόγον ὅθεν γοῦν ὀλίγον παρέβην ἐξέβλυσε.

γ'. Τοὺς γὰρ Ιουδαίους, ἐπ' [s] Αντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ασίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ παλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τοὺς τοῦ Κοίλου Συρίαν νεμομένους. πολεμουμένου γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [t] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [v] κληθέντα Επιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντος, καὶ παίοντος ταὐτὰ πάσχειν. ὡς' ὅδεν ἀπέλφιν χειμαζομένης νεὼς, καὶ πνεομένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κλύδωνος, μεταξὺ τῆς Συρίας τοῦ Αντιόχου καὶ τοῦ θατέρου αὐτοῦ τροπῆς τῶν πραγμάτων κειμένοις. [x] νικήσας μέντοι τὸν Πτολεμαῖον ὁ Αντίοχος, τῆς Ιουδαίαν [y] προσάγεται. τελευτήσαντος δὲ Φιλοπάτορος, [z] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλῃ ἐξέπεμψε δυνάμει, καὶ [a] στρατηγὸν [b] Σκόπαν, [c] ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [d] γὰρ αὐτῷ προσέβη. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Αντίοχος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [e] πρὸς [f] ταῖς πηγαῖς τοῦ Ιορδάνου, καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας διέφθειρεν. [g] ὕστερον δὲ Αντίοχος κρατήσας τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας καθεῖλε, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἐκουσίως αὐτῷ προσέβησαν Ιουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [h] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ τοῖς ἐλέφασιν [i] ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα καθαλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ Ιεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Αντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὸν τῶν Ιουδαίων πρὸς αὐτὸν προθυμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις, [k] μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις [l] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων λέγων προσέταξεν

2. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Ioues, commoti adversus Judæos, Agrippam orassent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, soli fruerentur, postularentque, ut si Judæi eorum essent cognati, eosdem cum ipsis deos colerent, atque ea de re judicium esset constitutum, obtinuerunt Judæi, ut sibi solitis moribus uti liceret, usi patrocinio Nicolai Damasceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil sibi innovare fas esse. Quæ exactius si quis nosse cuperet, ipsum Nicolaum Damascenum legat Historiarum libro centesimo vicesimo tertio & quarto. Verum Agrippæ sententiam nihil est quod miremur; ea enim tempestate gens nostra bellum non gerebat adversus Romanos. Vespasiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obstupescat, qui, post tot bella & certamina nobiscum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digressa est, revertatur oratio. *Marcus Agrippa benignus Judæis. Nicolaus Damascenus. Vespasiani & Titi in Judæos merita.*

3. Regnante in Asia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vastata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adversa paterentur. Eo enim belligerante adversus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut si is superior fuerit, affligerentur, si inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud dissimiles essent navi in tempestate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res prospere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, misit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem nostram cepit. oppugnata enim, in ejus partes concessit. Non multo post, Scopam prælio vicit Antiochus, ad fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Postea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque subegisset, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiserunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde suppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hierosolymitana præsidiarios oppugnantem strenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum esse judicans, ut Judæorum erga se studium & liberalitatem remuneraretur, literas scripsit ad suos duces & amicos, testimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipso meriti fuerint, simulque significans quæ munera illis vicissim dare decreverat. Atque earum exemplar subjiciam, *Scopas, in Cœles-Syriæ incolas missus: victus ab Antiocho. Antiocho M. se dedunt Judæi.*

---

k Σελεύκου ἔγγονος,] Σελεύκου Busb. Σελεύκου ὑὸς Hen.

l Ο καλούμενος παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος,] Antiochus Seleuci Nepos, Græcis Θεὸς dictus, nempe à Milesiis. Appian. Syriac. p. 210. SPANH.

m Μετέχωσιν,] Ita cum Cod. Busb. μετέλθωσιν in reliquis. in Epiphanii versione, soli possiderent.

n Ιδίους] Abest a L. B.

o Αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι,] Eo modo in NC. & Lugd. Bat. ex quo præterea illud οἷς additur. αὐτοῖς in cæteris. in Epiphanii versione, ut suis uterentur moribus.

p Ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τεσσαρτῷ.] Sic MSS. & Vet. Interpr. (L. B. καὶ εἰκοστῷ καὶ τεσσαρτῷ.) τῷ ρκγ'. καὶ δ'. Bas. τῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετ. Gen.

q Πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας,] Ita MSS. & Epiphan. πόλεμοι in Editis.

r Ἐπανάξω δὲ] Ἐπανάξω οὖν τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβη Hen. & Lugd. Bat.

s Ἀντιόχου ——— Ἐπιφανῆ,] De Antiocho Magno, ut & ejus bellis cum Ptolemæo Philopatore & Ptolem. Epiphane, vid. Polyb. lib. v. c. LXXXV. SPANH.

t Εὐπάτορα Πτολεμαῖον,] Alibi constanter *Philopatorem* eum vocat.

v Κληθέντα Ἐπιφανῆ,] Ἐπικληθέντα in MSS. Plenius in Cod. NC. ad hunc modum. πολεμοῦντος δὲ αὐτοῦ πρὸς Φιλοπάτορα Πτολεμαῖον (ὃς ἦν δὲ μὴ τοῦ Εὐεργέτου ἀλλὰ Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν) πολεμοῦντος δὲ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὲ Ἐπιφανῆ, καὶ νικῶντος, καὶ παίοντος ταὐτὰ πάσχειν. &c.

x Νικήσας μέντοι] Ὅτε μέντοιγε διεπεράσθη εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ Πτολεμαϊκῶν ἐκεῖνον ἔρει,) νικήσας &c. NC.

y Προσάγεται.] Προσηγάγετο NC.

z Ο παῖς αὐτοῦ μεγάλῃ ἐξέπεμψε δυνάμει,] Ο παῖς Πτολεμαῖος ὁ Επιφανὴς μεγάλῃ NC. Melius (inquit Fac. Cappellus in Hist. S. & Exot. ad A. M. 3797.) Eusebius hæc tribuit Ptolemæo Philopatori viventi, quam Epiphani infanti. Contra Usserius (in Ann. V. Test.) ad A. M. 3800.

a Στρατηγὸν Σκόπαν, ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ·] Vid. Polyb. Exc. Vales. p. 76. SPANH.

b Σκόπαν,] Vide *Excerpta Valesiana*, p. 77. & Hieronymum in Danielis cap. XI.

c Ἐπὶ τοὺς] Absunt à L. B. Scribæ incuria.

d Αὐτῷ προσέβη.] Παρ' αὐτῷ Hen. NC. & Vet. Interpr.

e Πρὸς ταῖς πηγαῖς] Περὶ τὸ Πάνιον in Excerptis Vales.

f Ταῖς ——— πόλις,] Vid sup. lib. 8. c. 8. §. 4. & infr. lib. 13. c. 9. §. 2. SPANH.

g Ὕστερον ——— πόλεις,] Polyb. Excerpt. p. 77. & 79. ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ περὶ τὸ Πάνιον· SPANH.

h Πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ] Πᾶσαι NC.

i Ἀφθονίαν] Φιλίαν NC.

k Μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις] Ita Hen. C. NC. & Epiphan. μαρτυρῶν τε τοῖς in cæteris.

l Ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι,] Iterum ex iisdem MSS. ὑπὲρ ὧν εὖ πάθοι πρὸς αὐτῶν in Editis Aliisque.

jiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptole-
Polybius Megalopolitanus. "mæi dux, ad regiones ſuperiores verſo impetu, "per hyemem Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa "ab Antiocho ſuperato, Antiochus Batanæam "& Samariam & Abila & Gadara recepit: atque "paulo poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot "circa fanum Heroſolyma nuncupatum incole-"bant. de quo cum multa dicenda habeamus, de-"que præſentia Dei in fano, quæ narranda ſu-"perſunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem vocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni litera in Judæorum gratiam. "Cum Judæi, ſimulac in eorum fines ingreſſi "ſumus, ſtudium erga nos ſuum declaraverint, "& in urbem ſuam venientes ſplendide accepe-"rint, cumque ſenatu obviam prodierint, & mi-"litibus elephantiſque omnia abunde præbuerint, "noſque in expugnando Ægyptiorum in arce "præſidio adjuverint: viſum eſt nobis eos pro his "remunerari, & eorum urbem, caſibus, qui ſo-"lent hominibus accidere, adverſis labefactatam, "recreare, atque frequentare, revocatis in eam iis "qui ſunt diſperſi. Ac primum eis decrevimus, "religionis cauſa * præbenda conficere ad ſacri-"ficia, de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & "vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteo-"rum vicies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſe-"cundum regionis iſtius morem ſex, & tritici "medimnos mille quadringentos ſeptuaginta, & "ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſolvi "volo, quemadmodum imperavi: templique o-"pus expediri, & porticus, & ſi quid aliud ædi-"ficandum eſt. Materia autem apportetur ex i-"pſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, nec "ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. "Idem dico de aliis, quibus ad ſpecioſiorem tem-"pli apparatum opus erit. Vivant autem omnes "ejus nationis homines ex legibus patriis: immu-"niſque ſit ſenatus, & ſacerdotes, & ſcribæ tem-"pli, & ſacri cantores, & ab eo quod pro capi-"te pendunt, & ab auro coronario, aliiſque tri-

αὐτοῖς, ἐμφανίζων. Ὧν ἀφήσομαι ἢ τὰς ἐπιστολὰς [m] τοῖς στρατηγοῖς περὶ αὐτῶν χαρίσεως, προσελθὼν ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις [n] Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [o] ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ δὲ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς "τοὺς ἄνω τόπους, καταστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος." λέγει δ' ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ "Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου, τῷ μὲν [p] Βαταναίαν "καὶ Σαμάρειαν καὶ [q] Ἄβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντι-"οχος· μετ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ "περὶ τὸ [r] ἱερὸν [s] τὸ προσαγορευόμενον Ἱεροσόλυμα κατοι-"κοῦντες. ὧν καθ' οὓς [t] καιροὺς [u] λέγειν ἔχομεν, καὶ μάλιστα "[x] διὰ τοῦτο περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς [y] ἕτερον καιρὸν "[z] ὑποστρέψομεν τοῦ διηγήσεως." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [a] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τὸν λόγον ἐπὶ τοῦτο διηγησόμενοι, ἀφέντες πρῶτον τὰς ἐπιστολὰς [b] τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ἰουδαίων δὲ προθύμως μὲν, ἡνίκα τὴν χώραν ἐπέβη-"μεν αὐτῶν, ἐπιδεξαμένων τὸ περὶ ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ "προσδεξαμένους δ' εἰς τὴν πόλιν [c] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδε-"ξαμένων, καὶ μετὰ τῆς γερουσίας ἀπαντησάντων, ἄφθονον τε "χορηγίαν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, "συνεξελόντων τε καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· "ἠξιώσαμεν [d] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πό-"λιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν καταφθαρμένην [e] ὑπὸ τῶν περὶ τὰς "ἀνθρώπους συμπεσόντων, καὶ συνοικίσαι τοὺς διεσπαρμένους εἰς "αὐτὴν πάλιν συνελθόντων. πρῶτον δ' αὐτοῖς ἐπέγραμεν "διὰ τοῦτο δόσθαι προσήκειν τὸν εἰς τὰς θυσίας συντελεῖν, "κριῶν τε θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [f] καὶ λιβάνου, μυριά-"δας δέγουσι [g] μυριάδων δύο, καὶ [h] σεμιδάλεως δεκάδας ἑκατὸν "[ἓξ] καὶ τὸ ἐπιχώριον νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τε-"τρακοσίους ἑβδομήκοντα, καὶ ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδο-"μήκοντα πέντε. πελεῖαι δ' αὐτοῖς τοῦτο βούλομαι, κα-"θὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, "πάσῃ τε σπουδῇ, καὶ εἴ τι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων "ὕλη κατακομιζέσθω [i] ἐξ αὐτῆς τε Ἰουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλ-"λων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς [k] πρασσομένου τέ-"λους. [l] ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ὑπηρετήσῃται "γένεσθαι τῷ ἱερᾷ ὑπηκόοις δέοι. πολιτεύεσθωσαν δὲ "πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους καὶ τοῖς [m] πατρίοις νόμοις· ἀπολυ-"θῇ δὲ ἡ γερουσία, καὶ [n] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς [o] τοῦ ἱεροῦ, "καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ

"p ση-

[m] Τοῖς στρατηγοῖς] Τὰς τοὺς στρ. *Hen.* & *C.*

[n] Πολύβιος —— ἱστόρηκεν.] Deſunt hæc hodie in Polybio, & in Excerptis, quæ de Judæis extant. SPANH.

[o] Ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ] Τῇ ἑνδεκάτῃ *NC.* & *Epiphan. in Gen.* verum *Lugd. Bat.* habet prout eſt editum.

[p] Βαταναίαν καὶ] In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bethinſam.*

[q] Ἄβιλα] Ἀβόλα *Gall.* & C. Ἀβέλα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. HUDS. Ἄβίλη ad Jordanem ſupr. lib. IV. c. 7. §. ult. ὅπου καὶ ἐστὶν Ἄβιλὰ· & lib. V. c. 1. §. 1. ἀπὸ τῆς Ἀβίλης ἐπὶ τὴν Ἰορδάνην· Alia forte eſt Ἄβιλα plur. neutr. hoc loco. SPANH.

[r] Ἱερὸν τὸ προσαγορευόμενον] Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τὴν ὑμῶν δόξης περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ἕτερον &c.

[s] Τὸ προσαγορευόμενον] Illud τὸ ex *L. B.* additum. HAV.

[t] Πλείου] *L. B.* πλείω.

[u] Λέγειν ἔχοντες,] Ita cum *Cod. C.* (& *L. B.*) ἔχειν λέγοντες in *cæteris.*

[x] Διὰ τοῦτο περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν,] *Lugd. Bat.* περὶ τὴν ὑμετέραν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείαν.

[y] Ἕτερον] *Lugd. Bat.* ὕστερον.

[z] Ὑποστρέψομεν τοῦ διηγήσεως.] Ὑποστησόμεθα *Gall. C.* (*L. B.*) & *NC.*

[a] Ἱστόρηκεν.] Ἱστόρησεν *Hen.* & C.

[b] Τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.] Τὰς δὲ βασιλέως Ἀντιόχου μεγάλας *NC.*

[c] Αὐτῶν] Αὐτῶν deëſt *N.* & *C.*

[d] Καὶ ἡμεῖς] Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.*

[e] Ὑπὸ τῶν περὶ τὰς ἀνθρώπους συμπεσόντων,] Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς πολίτας *Hen.* (*L. B.*) & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio.*

* *Prabenda conficere ad ſacrificia,*] *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare.

[f] Καὶ λιβάνου,] Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδας δύο *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout §. 1. præc. poſt εἰς ἐλαίου τιμὴν) forſan legendum λιβάνου τιμὴν ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat *Cl. Louthius.*

[g] Μυριάδων,] *L. B.* μυριάδας.

† *Et ſimilæ artabas ſacras ſecundum regionis iſtius morem ſex,*] Similæ artabas ſacras (ἀσταρῶνας vocabant Ἑβδομήκοντα) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 3806.

[h] Σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερᾶς] Ita cum *Grotio*, qui ἱερᾶς ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερᾶς τὸν τ. ἱπ. νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. πελεῖαι δ' αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *& ad ſimilam ſecundum provincialem legem tritici medios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac ſi legiſſet, εἰς σεμιδάλεως (omiſſis ἀρτάβας ἱερᾶς) καὶ τ. ἱ. ν. πυρῶν μεδίμνους φκοσ'. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοσ'. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, καὶ σεμιδάλεως ωμ'. ἀρτάβας ἱερᾶς κ. τ. ἱ. νόμον, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. HUDS. Plane prout edidit *Hudſ.* exhibet *Lugd. Bat.* niſi quod non agnoſcat ἓξ ante καὶ neque καὶ ante ἑβδομήκοντα. HAV.

[i] Ἐξ αὐτῆς τε Ἰουδαίας,] Ἐξ αὐτῆς τε τῆς *NC.* HUDS. ut & *Lugd. Bat.* non male. HAV.

[k] Πρασσομένου τέλους.] *L. B.* εἰσπραττομένου τέλους. ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις.

[l] Ὁμοίως καὶ οἱ τοῖς ἄλλοις,] Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς *Hen.* C. & *NC.*

[m] Πατρίοις] *L. B.* πατρίους.

[n] Οἱ ἱερεῖς,] Illud οἱ ter reſtituimus ex *iiſdem MSS.*

[o] Τοῦ ἱεροῦ,] Τοῦ λαοῦ *NC.*

ῥ Σπι-

"ρ στεφανίτης φόρου, καὶ τοῦ σεσὶ τ ἄλλων. ἵνα δὲ ἧττον ἡ πό-
"λις καλοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν καλοικοῦσι, καὶ κατε-
"λθοῦσιν ἕως [q] τοῦ ὑπερβερεταίου μηνὸς, [r] ἀτελείαν εἶναι
"μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς
"ἔτι τρίτης μέρους τ φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν
"βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τ πόλεως ἀρπαγέντες δουλεύουσιν, αὐ-
"τούς τε τούτους καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν γιγνηθέντας ἐλευθέρους
"ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδιδόναι κελεύομεν.

δ'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ ταῦτα σεσήμαντο. στεμμάτων δὲ
τὸ ἱερὸν, πρόγραμμα καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε,
[s] σεσήμαντο δέ. "Μηδενὶ [t] ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸ σεσή-
"κολον εἰσιέναι ἔνδον ἱερᾶς [v] τ ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ
"μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσιν ἔστιν ἔθιμον καὶ τ πάτριον νόμον.
"μηδὲ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιό-
"νεια, [x] μήτε ἀγρίων ὄνων δὲ ἡμέρων, παρδάλεών τε δὲ
"ἀλωπέκων δὲ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τ ἀπηγορευ-
"μένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖ-
"ναι, ἀλλὰ μηδὲ τρέφειν τι [y] τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις
"δὲ τοῖς παρὰ προγόνων θύμασιν, ἀφ' ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ
"καλλιερεῖν, [z] ἐπιτρέπεσθαι χρῆσθαι. [a] ὁ δὲ τούτων τι
"ποιήσας, [b] ἀποτινυέτω τοῖς ἱερεῦσιν [c] ἀργυρίου δρα-
"χμὰς τρισχιλίας." ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσέβειάν
τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ
Λυδίαν ἐπύθετο, [d] καθ' ὃν δὴ καιρὸν ἐν τ ἄνω σατρα-
πείαις, [e] κελεύων [f] Ζεῦξιν, τὸν αὑτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τ ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶ-
νος εἰς Φρυγίαν. [g] γράφει δὲ ὧδε.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [h] ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩι ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔῤῥωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός. πυν-
"θανόμενος τὰ ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας,
"μεγάλης ἐπιστροφῆς ἠξίωσάμην τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βου-
"λευσαμένῳ μοι μετὰ τ φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς
"τὰ φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τ ἀπὸ τ
"Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους δισχι-
"λίους σὺν ἐπισκευῇ μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὐνους αὐ-
"τοὺς ἔσεσθαι τῶν ἡμετέρων φυλάκων, [i] διὰ τὴν [k] πρὸς
"τ Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρημένους δι' αὐτοὺς
"ὑπὸ τῶν προγόνων [l] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς
"ἃ προσκαλοῦμαι. βούλομαι τοίνυν καὶ περ ἐργώδους
"ὄντος [m] τούτους μεταγαγεῖν [n] ὑποχόμενος νόμοις [o] αὐ-
"τοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δὲ αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς
"προειρημένους τόπους, εἴς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐ-
"τοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν δὲ φυτείαν
"ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τ ἐκ τ γῆς καρπῶν [p] ἀνήσεις
"ἐπ' ἔτη δέκα. μετρεῖσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις [q] ἂν τὰς πα-
"ρὰ τ γῆς ἄρτους λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τ ἱερα-
"πόντων ἀφαιρεσιάς· διδόσθω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας
"ὑπηρετοῦσι τὰ αὐτάρκη, ἵνα, τ παρ' ἡμῶν τυγχά-
"νοντες φιλανθρωπίας, προθυμότερους παρέχωσιν αὐτοὺς
"περὶ τὰ ἡμέτερα. πρόνοιαν δὲ ποιοῦ δὲ ὅπως καὶ τὸ δυ-

"butis. Ac quo citius frequentetur urbs, con-
"cedo iis qui nunc eam habitant, quique usque
"ad mensem Hyperberetæum eò migraverint,
"immunitatem in triennium. Quin & in poste-
"rum tertiam tributorum partem eis remittimus,
"ad eorum damnum resarciendum: & quotquot
"ex urbe abrepti serviunt, & ipsos & eorum na-
"tos manumittimus, & facultates eis reddi impe-
"ramus.

4. Et epistola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi sunt. "Nemini liceat alieni-
"genæ, intra templi conseptum ingredi, etiam
"Judæis interdictum, nisi quibus lustratis mos
"est *introire* ex lege patria. Neve in urbem im-
"portetur equina caro, neve mulina, neve asini,
"sive feri sive cicuris, neve pardalina, aut vul-
"pina, aut leporina, aut cujusvis omnino eorum
"animalium quæ Judæis vetita sunt. Neve pel-
"les inferre liceat, sed nec ullum tale animal in
"urbe alere: sed solis majorum sacrificiis uti li-
"ceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra
"aliquid horum fecerit, solvito sacerdotibus ar-
"genti drachmarum tria millia." Literis etiam suis amplum pietatis ac fidei nostræ testimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepisset, eo tempore quo *ipse* in superioribus erat *Persarum* satrapiis, quibus jussit Zeuxidem ducem, amicumque suum intimum, mittere nostratum quosdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

Antiochi libelli in honorem templi.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

"Si vales, bene est, ego quoque valeo. Cum
"intellexerem quosdam in Lydia & Phrygia rebus
"novis studere, magnopere hoc mihi prospicien-
"dum curavi. ac consultanti mihi cum amicis,
"quid facto sit opus, visum est in castella & loca
"maxime necessaria transferre ex Mesopotamia &
"Babylonia Judæorum bis mille familias, cum
"eorum suppellectili. Credo enim nostrarum re-
"rum custodes fore benevolos, tum propter eo-
"rum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à
"majoribus nostris testimonium datum fidei, &
"prompti obsequii in eis ad quæ rogantur. Ita-
"que hoc volo, quamvis eos traducere laborio-
"sum sit, fide illis data, ut suis legibus uti per-
"mitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi
"loca transtuleris, dabis singulis ad ædificandas
"domos locum, & agrum ad agriculturam, vi-
"nearumque sationem, & immunitatem frugum
"terræ concedes in annos decem; ac donec ter-
"ræ fruges perceperint, demensum frumentum
"accipiant in famulorum alimoniam: illisque de-
"tur qui eis inservient, quantum opus erit, ut
"benigne à nobis habiti, studiosiores se rerum
"nostrarum præbeant. Da etiam operam, quoad
"ejus fieri potest, ut ei genti à nemine incommo-
"de-

Antiochi litera ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

p Στεφανίτης φόρου,] Στεφανιτικοῦ *C.* & *L. B.*

q Ὑπερβερεταίου μηνὸς,] Illud ου ex *MSS.*

r Ἀτελείαν εἶναι] Ita cum *MSS.* ἀτελεῖς in *Editis.*

s Πεσήμαντο δέ.] Sic *Hen.* & *C.* σεσήμανται in *Editis.* σεσήμαχε δὲ, μηδενὶ *NC.*

t Ἐξὸν εἶναι] *Al.* ἐξεῖναι τ ἀλλοφύλων. *Lugd. Bat.* ἐξεῖναι ἀλλοφύλῳ. Sed in Marg. ἐξόν.

v Τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις,] Ita *Hen. C.* & *NC.* perperam in *Editis Aliisque* τ ἀπηγορευμένων.

x Μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων,] Μήτε ἀγρίων καὶ ἡμέρων in *Cod. C.* quo fere modo & *Epiphan.*

y Τούτων ἐν τῇ πόλει.] Τοιοῦτον *NC.*

z Ἐπιτρέπεσθαι χρῆσθαι.] Ἐπιτέτραπται) *Hen. C.* & *NC.* atque ita forsan *Epiphan.*

a Ὁ δὲ τούτων] Ὁ δέ τι τούτων π. *Hen.*

b Ἀποτινυέτω] Ἀποτινύτω *Hen.*

c Ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας.] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἀργύρεον in *Editis Aliisque.*

d Καθ' ὃν δὴ καιρὸν] Sic *Hen. C.* & *NC.* istiusmodi lectionis vestigia videre est apud *Epiphanium*, qui vertit, *eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat provincias.* καθ' ὃν καιρὸν in *Editis.*

e Κελεύων] Καὶ κελεύων *NC.*

f Ζεῦξιν,] Ζευξίδην *Hen.* & *Busb.*

g Γράφει δὲ ὧδε.] Ita *MSS.* γράφει ὧδε in *Editis.*

h Ζεύξιδι τῷ πατρὶ χαίρειν. Εἰ ἔῤῥωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός.] Simile initium litterarum Ciceronis: *Si vales bene est, ego quoque valeo.* SPANH.

i Διὰ τὴν] Sic *MSS.* ἀφ' ἧς τε τὴν in *Editis.*

k Πρὸς τ Θεὸν] Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν *NC.*

l Εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν] Illud εἰς deest *NC.*

m Τούτους.] Ita ex *Lugd. Bat.* alii ου. HAV.

n Ὑποχόμενος] Lege ὑποχόμενοι COCC. Melius forte ὑποχομένοις, ut velit suis non tantum, sed & promissis vivere legibus. HAV.

o Αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις.] Ita in *Editis.* αὐτοῖς in *MSS.*

p Ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέκα.] Ἐάσεις ἐπὶ ἔτη *C.*

q Ἂν τὰς ἀφὰ τ γῆς ἄρτους] *Lugd. Bat.* ἂν ὑ. τὰς ἀφὰ τ. γ. α. Sed in Marg. καρπούς.

r Τὲς

"detur." Atque hæc à nobis in teſtimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis interceſſit, dicta ſufficiant.

"ναῖον, ὅπως ᾖ τὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται." ταῦτα μὲν οὖν ὑπὲρ Ἀντιόχου φιλίας καὶ μεγάλης πρὸς [r] τὰς Ἰουδαίους ταῦτα ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω [s] μαρτύρια.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percuſſit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Euergeten: & Joſephus, rebus omnibus in integrum reſtitutis, cum ipſo amicitiam iniit. quæque alia is geſſit, & filius ejus Hyrcanus.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐπρείσατο πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ὀνίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, πρεσβεύεται φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Poſtea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac diviſis in duos reges tributis, optimates ſuæ quiſque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, ſummam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus uſi ſecundis, multa Judæos læſerunt, agros eorum vaſtando, & corpora prædando; quæ quidem ſub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, ſucceſſit in pontificatum Manaſſes ejus avunculus: poſt cujus deceſſum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Juſto cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, ſicuti jam dixi. Hic Onias ſordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non ſolvit, quod ejus majores regibus de ſuo pendere ſoliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque miſſo Hieroſolymam legato, incuſavit Oniam, qui tributa non ſolveret: minatuſque eſt, ſeſe eorum agrum diviſurum, niſi ſolverentur, & eò militum coloniam deductorum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti ſunt: ſed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Eleazaro defuncto Manaſſes fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius.

Onias ex avaritia tributa non ſolvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ συνθήκας [t] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ [v] τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, ἀφεῖκε χωρὶς αὐτῷ τὴν Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τοὺς φόρων, τὰς ἰδίας ἕκαστοι τῶν ὑποτιμων ἐνοικούσας πατρίδας φορολογεῖν, καὶ συναθροίζοντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐπέλυον. [x] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράσσοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. [y] ἐτελεύτησε δὲ τότε ὁ ἀρχιερεὺς Ονίας. παραλαμβάνει δὲ Ἐλεάζαρος, τὸν ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς [z] ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντα τὸν βίον, Ονίας τὸν τιμὸν [a] ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν ὃς Δικαίου κληθέντος, Σίμων δὲ ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. ἦν δὲ ὁ Ονίας, [b] βραχὺς τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, πολλὰ εἴκοσι ταλάντοις μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ Φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβευτὴν, ἠπείλησε τὸν Ονίαν, [c] οὐκ ἀποδιδόντα τοὺς φόρους· καὶ ἐπὶ λήψεσθαι αὐτῶν τὴν γῆν, οὐκ ἀπολαβών, καὶ πέμψαι τοὺς ἐποικήσοντας σταλιώτας· ἀκουσάντες δὲ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ Ἰουδαῖοι πτοηθῆναι· τὸν δὲ Ονίαν οὐδὲν τούτων [d] ἐδυσώπησε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

IV. *Joſephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

2. Joſephus autem quidam, ætate juvenis, ſed gravitate & prudentia & juſtitia apud Hieroſolymitas celebris, patre Tobia natus ex ſorore Oniæ pontificis, cum à matre didiciſſet adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipſe) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium ſalutis rationem non haberet, ſed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi adminiſtrationem & ſummi ſacerdotis honorem adeptum eſſe dicebat. Quod ſi pecuniæ uſque adeo cupidus erat, ut ejus cauſa ſuſtineret videre patriam periclitantem, civeſque ſuos indigna quæque paſſos, ei perſuaſum eſſe voluit, ut adiret Regem, & ſibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari poſtularet. Cum autem Onias reſpondiſſet, ſe minime principatum velle, dixiſſetque ſe vel ſummum ſacerdotium, ſi fieri poſſet, paratum eſſe deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim ſeſe omnino non curare; tum eum rogavit *Joſephus*, utrum ſibi per-

Βʹ. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ὑπὸ σεμνότητι δὲ καὶ σοφίᾳ [e] καὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν παῖδος, ὃν ἐκ τῆς Ονίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγενῶς, δηλωσάσης αὐτῷ τὴν μητέρα τὴν τοῦ πρεσβεύσοντος παρουσίαν· ἔτυχε γὰρ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς [f] Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεπλήττε τῷ Ονίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βαλομένῳ [g] παρεισήσειν διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀποστέρησιν, [h] δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τὴν προστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ὀφείτυχεῖν. εἰ δ' ἐρωτικῶς οὕτως ἔχοι τῶν χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τὴν παρεμβολὴν κινδυνεύσαιν ἰδεῖν ὑπομένειν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθόντας αὐτοὺς τοὺς πολίτας, συμβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ συγχωρῆσαι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δὲ Ονίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκεκραμένου, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δι' [i] εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μέλειν γὰρ οὐδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ προσθείη αὐτὸς [k] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον συγχω-

Joſephus ſtatuit legationem obire ad Ptolemæum.

r Τὰς Ἰουδαίους] Illud τὰς ex *MSS.*

s Μαρτύρια.] Vocem μαρτύρια adjectam eſſe volui ex *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro teſtimonio dicta ſint.*

t Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.*

v Τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον,] Appian. in Syriac. SPANH.

x Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖς οὐκ οὐ πρᾶσσοντες *NC.*

y Ἐτελεύτησε δὲ ταῦτα] Ἐτελεύτησε δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. μετὰ δὲ ἀποθανεῖν Μανασσοῦ [τὴν ἀρχιερωσύνην] Ονίας ἐδέξατο *NC.*

z Ἐλαβε·] Παρελαβε *Busb. Hen. Lugd. Bat.* & *C.*

a Ἐδέξατο,] *L. B.* i ἐδέξατο.

b Βραχὺς τὴν διάνοιαν,] Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias ſane legerem, πάχυς τὴν διάνοιαν, *erat ſtolidus & pinguis ingenii.*

c Οὐκ ἀποδιδόντα] Ὡς οὐκ ἀποδ. *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

d Ἐδυσώπησε] Ἐδυσώπει *Hen. Busb.* & *NC.*

e Καὶ δικαιοσύνῃ] Δικαιοσύνης *Hen. Lugd. Bat. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *juſtitia gloriam habens.*

f Φιχόλαν] Φικόλαν in aliquot *MSS.* HUDS. Ægyptiacus articulus πι. uti in Piromis, Piouro, ſed hic locus in Palæſtina fuit. REL.

g Παρεισήσειν] Παρασῆσαι *Busb.* παρεισῆσαι *Hen.*

h Δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ἃς *Baſ. Aliique.* Eſt qui malit δι' ὃς. *dum per ipſum populum* &c. in verſione *Epiphanii.*

i Εἰ δυνατὸν] Εἶτι addit *Lugd. Bat.*

k Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

l Διὰ

χωρεῖ τὰ τὲρ τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. Φήσαν]ος δ' ὃ Ἰόσηπος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν ταράττεσθαι μηδὲ φοβεῖσθαι παρήνεσε διὰ τὸν Ὀνίαν δεῖσθαι αὐτῶν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ τὸν ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδος ἀφίνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πεισθεὶς γὰρ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, τούτων ἀκούσαν, ἠυχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ' αὐτὸς [m] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίᾳ τε ὑπεδέχετο· καὶ τοῦ Πτολεμαίου πεπεισθέντος, καὶ δωρησαμένου αὐτὸν πλουτιλέσι [n] δωρεαῖς καὶ ὅτι πολλὰς ἑστιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [o] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα, τοῦ πρεσβύτου προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν ποιήσειν [p] ὑποχομένου. τὸ γὰρ ἐλεύθερον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.

γ'. Καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὸν τοῦ Ὀνίου ἀγνωμοσύνην, καὶ ὅτι τὸ τοῦ Ἰωσήπου χρηστὸν ἐδήλωσε, καὶ ὅτι [q] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν [r] περαιτησόμενον τὸ ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος· εἶναι γὰρ αὐτοῦ πρεσβύτερον. ἀμέλει τοσαύτῃ τοῦ ἐξωμίων τοῦ νεανίσκου διεθέσατο χρώμενον πρεπείᾳ, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [s] προσδιέθηκεν οἰκείως ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον ἔτι παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος διαπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενον ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμενον, ἐσθῆτάς τε καὶ σκεπώματα καὶ ὑποζυγία, καὶ ταῦθ' [t] ὡς περὶ δισμυρίας δραχμὰς πωλησάμενον, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ καὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντας ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τὰς ἐπὶ Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους καὶ ἄρχοντας, ὅπως τὰ [x] τῶν τελῶν ὠνήσωνται. καὶ ἔτος ἦν τοῦτο τοῖς δωματοῖς τὰ ἐν ἑκάστῃ πόλει ὑπέρασκεν ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες δὲ ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν τὸν Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ὅτι πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ' εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τὸν [y] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ἀναθαρσήσας [z] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ βασιλέως ὅτι ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίωνος τοῦ φίλου· ἔστι δ' οὗτος ὁ [a] πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν [b] Ἰώσηπον ξενισθείς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, διὰ τὸν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γνώμονα, [c] λέγων τοῦτον εἶναι τὸν ὑπ' αὐτοῦ θαυμαζόμενον ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ὅπι τὸ ὄχημα [d] παρεκάλεσε. καὶ καθεζομένου αὐτοῦ τὰ Ὀνία πραττομένων ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δέ, συγγίνωσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. οὐ γὰρ λανθάνει σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τὴν αὐτὴν ἀφίνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e] πρὸς δὲ ἡμῶν ἔσται σοι τὰ νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ὅτι τῇ χάριτι καὶ [f] τῇ δριμύτητι τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένον ἀγαπᾶν ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g] κελεύσαι [h] ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ὅτι τοῦ ἑστιάσεως τοῦ ἰδίας ἔχειν.

mitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum ſuſcipere. Cum autem ille dixiſſet, *ſeſe* permittere, *continuo* in templum adſcendit Joſephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus eſt, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à triſti exſpectatione liberarent obſecravit: ſe enim legatum ad Regem iturum eſſe promittebat, perſuaſurumque ei *ipſos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, iſtis auditis, Joſepho gratias egit. Ille verò, cum è templo deſcendiſſet, Ptolemæi legatum hoſpitio excipit, & ipſum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmiſit ad Regem, dicens ei ſe quoque ſubſequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, ſeque ei, quæcunque à Ptolemæo poſtulaſſet, impetraturum promiſerat: quippe * Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Ptolemæi legatum Hieroſolymis ſplendide excipit.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † ſordes regi commemorat, & Joſephi bonitatem *multis* oſtendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam ampliſſimis proſequutus tantis laudibus extulit, ut in anteceſſum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præſenti conciliaverit. Et Joſephus, miſſis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratiſque iis quæ ad iter pertinerent, & veſtibus poculiſque & jumentis comparatis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiſcitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiſcerentur. illa enim Rex quotannis cujuſque urbis potentiſſimis vendebat. Hi itaque videntes in via Joſephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, poſtquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi eſſe audivit, aſcendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru ſedente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in currum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſt-

Joſephi & Ptolemæi congreſſus.

Legatus Ptolemæo Oniæ ſordes commemorat, & Joſephum miris laudibus prædicat.

Joſephus Alexandriam proficiſcitur.

l Διὰ τὸν Ὀνίου] Illud Δία ex *Hen.* (*Lugd. Bat* in quo νὴ δία & *Coccejo*) *NC.* & *Epiphanio.*

m Ἀπὸ δὲ ἱεροῦ,] Ἐκ δὲ ἱεροῦ *Hen.*

n Δωρειαῖς] Δώροις *NC.*

o Αὐτὸν ἀκολουθήσειν.] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.*

* *Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.*] *Al.* Joſephi liberalibus & honeſtis moribus mirifice delectatus.

p Ὑποχομένου.] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑποχνιμένου in *cæteris.*

† *Sordes Regi commemorat,*] *Al.* dementiam.

q Μέλλοι] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλοι in *reliquis.*

r Περαιτησόμενον] In marg. *L. B.* ἀντὶ δὲ ἐξιλεωσόμενον.

s Προσδιέθηκεν] Οἰκείως ἔχειν προσδιδάσκει *Busb.*

t Ὡς περὶ δισμυρίας] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Lowthius.*

v Καὶ ἄρχοντας,] Τοὺς ἄρχοντας *Hen.*

x Τῶν τελῶν ὠνοῦ.] Illud τῶν ex *MSS.* deëſt in *Editis.* τῶν τελῶν συνωνοῦ *NC.*

y Βασιλέα Πτολεμαῖον] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

z Ἀνέβαινεν αὐτῷ.] Αὐτῷ ἀνέβαινεν *NC.* αὐτῷ ἀνῇ *Busb.* ἀναβαίνειν αὐτῷ διέγνω *NC.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* in cujus præterea margine ὑπαστανάμενος σωπᾶσθαι αὐτῷ. HAV.

a Πρεσβεύσας] Πρεσβευσάμενος *C.*

b Ἰωσήπου ξενισθείς·] Παρὰ Ἰωσήπου in *MSS.*

c Λέγων τοῦτον εἶναι] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.*

d Παρεκάλεσε.] Παρεκάλουν *Busb.* & *Zonar.*

e Παρὰ δὲ ἡμῶν] Παρ' ἡμῶν δ' ἔσται *Busb.*

f Τῇ δριμύτητι δὲ νεανίσκου] Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἤδη, accepimus è *MSS.*

g Κελεύσαι] Ita *MSS.* & mox ἔχειν. in *Editis* κελεύσας & ἔχων.

h Ἐνδιαιτᾶσθαι] Διαιτᾶσθαι in aliquot *MSS.*

poſtquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Joſephum cum eo ſedentem vidiſſent, graviter ferebant.

Vectigalium auctio.

4. Poſt ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in ſuis patriis dignitate præſtabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excreſcerent, acceſſit Joſephus, & licitatores quidem criminatus eſt, tanquam ex compoſito in ſe recepiſſent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipſe vero duplum pollicetur, eique bona miſſurum eorum qui in ejus domum peccaviſſent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex iſta libenter audiviſſet, dixiſſetque ſe ei, ut qui reditus ſuos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos ſponſores dare poſſet; feſtive admodum reſpondit. dabo enim, inquit, bonos & honeſtos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui ſint iſti diceret. Teipſum, ſubjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte ſponſores do. Hic ſubridens Ptolemæus ei vectigalia ſine fidejuſſoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui poſthabiti fuerint. & illi quidem ſuas quiſque in patrias non ſine pudore redierunt.

Vectigalia Joſepho addicit Ptolemæus.

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

5. Joſephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim ſibi copias *in auxilium*, ut ſi qui in urbibus ipſum contemnerent, cogere poſſet) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Aſcalonem venit, tributumque ab Aſcalonitis exegit, atque illi non modo nihil ſolvere voluerunt, ſed ipſum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eoſque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi miſit, & quidnam egerit ei demonſtrat. Ptolemæus itaque ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi poteſtatem permittit. Cum hoc fama accepiſſent Syri, perterriti ſunt, & Aſcalonis cives occiſos in grave contumaciæ exemplum habentes, Joſephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia ſolvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recuſarent, quæ antea nihil hæſitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem miſit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat ſtabiliendam * uſus eſt: bene ac ſapienter facturum ratus, ſi occaſionem ſibi & cauſam præſentis felicitatis conſervaret, ope illorum quæ acquiſiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Aſcalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non ſoluta.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Joſephus Regi & Reginæ multa donat mittit. Joſephi divitiæ & liberi. Hyrcani ortus.

6. Ea autem felicitate uſus eſt *Joſephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore ſeptem, & ex ſui fratris Solymii filia unum no-

γρομένῳ δ' ἐν Αλεξανδρείᾳ τῷ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τ Συρίας συγκαθεζόμενον αὐτῷ τ Ιώσηπον, ἀηδῶς ἔφερον.

δ'. Ενστάσης δ τ ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν τ πατρίσι λαμπρότητος. εἰς ὀκτακισχίλια δ πάλαντα συναθροιζομένων [i] τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τ Φοινίκης καὶ Ιουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ιώσηπος, τοὺς μὲν ὠνουμένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγου αὐτῷ τιμὴν [k] ὑφίσασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς δ διπλασίονα δώσειν [l] ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m] ἁμαρτόντων εἰς τ οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπιπράσκετο. τοῦ δ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντα τὴν πρόσοδον αὐτοῦ κατακυρῶν τὴν ὠνὴν τ τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o] ἐρομένου δ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχοι [p] δῶναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίνατο. δώσω γάρ, εἶπεν, ἀνθρώπους [q] ἀγαθούς τε καὶ καλοὺς, οἷς οὐκ ἀπιστήσετε. λέγων δ τούτους οἵ τινές [r] εἰσιν εἶπεν· αὐτὸν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε & τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ὑπὲρ ἑκατέρας [s] μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τ ὁμολογηθέντων, ἔχειν τὰ τέλη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παραδοκιμηθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆκον [t] εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ο δ Ιώσηπος, λαβὼν παρὰ τ βασιλέως πεζῶν στρατιωτῶν [v] δισχιλίους· ἠξίωσε γὰρ [x] τινα βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν τ πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανείσαμενος ἐν Αλεξανδρείᾳ, παρά τῶν τ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γνόμενος δ ἐν Ασκάλωνι, καὶ τοὺς φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ασκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ προσούβριζον [y] αὐτὸν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτεύοντας ὡς εἰκοσι, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ & τὰ γεγενημένα. θαυμάσας δ' αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας αὐτὸν, ἐφῆκεν αὐτῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ [z] Σύροι καταπολάγησαν, καὶ παράδειγμα τ ἀπιθείας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ασκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τ Ιώσηπον, καὶ τοὺς φόρους ἐτέλουν. Παιχθρωμένων δ καὶ [a] Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ παρέχειν τοὺς φόρους αὐτῷ, ἃς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν δ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τ ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ δόξαν εἶναι τὴν ὑπαρχοῦσαν αὐτῷ δυνάμιν τοῖς οὖσι [b] κατισχύσειν, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ & τὴν ὑπόθεσιν τ τότε δυτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν δωρεὰς, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Απήλαυσε δ ταύτης τῆς δυτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος δ καὶ ἐκ τῆς τ ἀδελφῆς [f] Σο-

[i] Τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν,] Καὶ τῶν τ & mox καὶ τ Φ. in aliquot *MSS.*

[k] Υφίσασθαι] Ita *MSS.* ὑφίστασθαι in *Editis.* HUDS. *Gen.* ὑφίσασθαι. leg. ὑφίστασθαι. SPANH.

[l] Υπισχνεῖτο,] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖτο in *Editis.*

[m] Αμαρτόντων] *Al.* ἁμαρτανόντων.

[n] Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο,] Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπίπρασκε in aliquot *MSS.*

[o] Ερομένου δ καὶ τοῦτο,] Ερομένου δ' οἱ καὶ τὸς *Hen.* (*L. B.*) *C.* & *NC.*

[p] Δῶναι,] Δῶναι deëſt nonnullis *MSS.* nec legiſſe videtur *Epiphan.* Erit forſan qui comma poſt ἔχειν ponendum cenſebit.

[q] Αγαθούς τε καὶ καλοὺς,] Atticiſmum non obſervat in ordine harum vocum. REL.

[r] Εἰσιν εἰπόντος·] Εἶεν *NC.* & *Hen.*

[s] Μέρους ἐγγυησομένους.] Μέρους deëſt *Gall.*

[t] Εἰς τὰς οἰκείας] Εἰς τὰς ἰδίων ἕκαστος πατρ. vel εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.*

[v] Δισχιλίους·] Χιλίους *Gall.* & *C.*

[x] Τινα βοήθειαν λαβεῖν,] Δυνάμιν τινα λαβεῖν *C.*

[y] Αὐτὸν,] Αὐτὸν deëſt *Hen. C.* & *NC.*

[z] Σύροι καταπλάγησαν,] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis*

[a] Σκυθοπολιτῶν] Conf. lib. VI. cap. 14. §. 8. SPANH.

* *Uſus eſt:*] *Alii vertunt*, abuſus eſt.

[b] Κατεχήσειν] Κατεσχήσειν *NC.*

[c] Αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *ceteris.*

[d] Υπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ] Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit *Cl. Louthius.*

[e] Επεμπε,] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.*

[f] Σο-

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς ἕνα Υρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ δ' αὐτόν τιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν ἀδελφῷ ποτε εἰς Αλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὴν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ιουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον ὑπερηδῶς ἐρασθεὶς, τῷ ἀδελφῷ τοῦτο μηνύει, παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύψαντα τὸ ἁμάρτημα, καὶ βέλτιστον ἀγαθὸν ἡγούμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν βέλτιαν, κοσμήσας τὴν αὐτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἦγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμησεν. ὁ δὲ, ὑπὸ μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρί· καὶ τοῦτο γινόμενον πολλάκις, ἠρέμα τροφοτέρων. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρῶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἧς ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ παραχωρήσειν τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακαλοῦντος, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὴν φήσαντος, καὶ τἀληθὲς αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] θυγατέρα, ἢ πρόδηλον ἐπ' αἰσχύνῃ γινόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ιώσηπος τῆς Φιλαδελφίας, συνῴκησεν αὐτῷ τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν Υρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. [n] ἐπεὶ δ' ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν ἦν ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φθονηθῆναι δυνάμενον, ὅ δὲ Ιώσηπος γνῶναι βουλόμενος τίς αὐτοῦ τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν [o] εὖ πέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμψας πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἐχούσας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥᾳθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δὲ ἐκείνους τὸν νεώτατον Υρκανὸν, δὺς αὐτῷ τεσσάρων ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [p] ἐρημίαν, στερρωθέντα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τὰς [q] ζυγατῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ βουλόμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τὰς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βοηλατῶν γνώμης κατηλόγησε, συμβαλλόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τὰς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλῦσθαι τοὺς ἀποσταλησομένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τιμὰς δὲ τὰς δοραὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [r] ἐνέδησε τούτοις τὰ [s] ζυγεῖα· καὶ [t] τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέρας λῶ ὁ πατὴρ αὐτῷ [v] προσέταξε γῆν, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δ' ὁ πατὴρ ὑπηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπαινέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ.

ζ'. Ως δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κῦ τοῦτον τὸν καιρὸν εἶναι τῷ βασιλεῖ [x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑπηκόου χώρας ἑορτάζοντες [y] τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδὸς, μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κα-

mine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujuſmodi cauſa. Cum forte Alexandriam ſe contuliſſet una cum fratre, (ducente ſecum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, ſaltatriculæ forma egregia, in convivium ingreſſæ, amore captus eſſet, hoc ipſum fratri indicavit, illum orans atque obſecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipſe, peccato ſuo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem ſuam expleret. Frater autem, libenter pollicitus ſe voluntatis ejus miniſtrum fore, filiam ſuam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc ſæpiuſcule feciſſet, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, ſe de vita periclitari ex amore ſaltatriculæ ne forte Rex nollet eam ſibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo eſſet anxio & ſolicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixiſſet, & quid factum fuerit ei aperuiſſet, quod maluerit filiæ ſuæ injuriam fieri, quam ipſum pati tale in ſeſe dedecus admittere: Joſephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipſius ſibi matrimonio junxit: filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ ſe ferret animi fortitudinem & ingenii præſtantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipſeque Joſephus ſcire voluerit quis præcipue omnium à natura eſſet ad virtutem factus formatuſque, & unumquemque ad eos miſerit qui ad alios inſtituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob ſegnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Poſt illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis miſit bidui itinere in ſolitudinem ad terram conſerendam, loris jugalibus clam ſubductis. Ille vero cum ad locum perveniſſet, & lora non haberet, contempſit quidem boves agitantium ſententiam, qui ſuadebant ut ad patrem quoſdam mitterent qui lora ſibi afferrent: ratus vero non oportere ſe tempus perdere, dum exſpectaret illos qui mitti deberent, rem callidi conſilii prudentiæque magis ſenilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios diſtribuit; ſectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conſeviſſet, quam ſibi in mandatis dederat pater, ad eum ſe recepit. Pater autem reverſum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extuliſſet, quod non minus rem exſequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quaſi ſolus ei germanus eſſet filius, ipſum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Eiuſque indoles.

Callidum Hyrcani commentum.

7. Cum autem ei nunciaretur ſub id tempus Ptolemæo natum eſſe filium, atque omnes primi Syriæ & regionis ſubjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem ſenio reti-

Joſephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

ne-

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς] Σολίᾳ juxta *Epiphanii* libros.
[g] Συνοικίσῃ τινὶ] Ita *Busb.* & *C.* συνοικήσῃ in *Editis Aliisque.*
[h] Τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ] Παρὰ τοῖς Ιουδαίοις in plerisque *MSS.*
[i] Κινδυνεύοι] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.*
[k] Απολαύειν] Απολαύσειν *Busb.*
[l] Θυγατέρα,] Θυγάτρα *NC.*
[m] Ονομα,] Illud ὄνομα abeſt pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[n] Επεὶ δ' ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν] Mallem ſane τεσσάρων.
[o] Εὖ πέφυκε,] Ita recte *Baſ.* non δύσφυκε. IBBETSON.
[p] Ερημίαν,] Ερημον *NC.*
[q] Ζυγατῆρας] Ζυκτῆρας in *pleriſque* (ut & *L. B.*) *MSS.* quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoſcunt.
[r] Ενέδησε τούτοις] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis.*
[s] Ζυγεῖα·] Τὰ ζυγὰ in *pleriſque* (ut & *L. B.*) *MSS.*
[t] Τοῦτον τὸν τρόπον] Τοῦτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*
[v] Προσέταξε γῆν,] Κατέλαξε *Busb.*
[x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι,] Πτολεμαίῳ τῷ Επιφανεῖ *NC.*
[y] Τὴν γενέσιον ἡμέραν] Γενέσιος ἡμέρα *natalis*, non γενέθλιος. REL.

nebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter eum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæſiviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus eum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, monebatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, quî factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadvertiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi

Seſe coram Rege defendit Hyrcanus.

πίχερ, τ̃ δ' ἰφ̃ν ἀπεπέμπετ εἴ πις αὐτ̃ν βέλετ ἀπελθεῖν πρὸς τ̃ βασιλέα. τ̃ν δ' πρεσβυτέρων ᾠδαιτησαμένων, κὰ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀχρειοτέρων ἔχειν φησάντων, τ̃ ἀδελφὸν δ' Ὑρκανὸν πέμπειν συμβαλλομένων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τ̃ Ὑρκανὸν, κ εἰ δύναιτ πρὸς τ̃ βασιλέα βαδίσαι, κ εἰ πρόθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δ' [z] πορεύσεσθαι, κ δεῖσθαι χρημάτων ὡ πολλ̃ν φήσαντ@ εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰ εὐτελικ̃ς, ὥστε ἱκανὸν αὐτ̃ δραχμὰς μυρίας, ἥδη τ̃ παιδὸς τ̃ [a] σωφροσύνῃ. Διαλιπ̃ν δ' ὀλίγον ὁ παῖς [b] συνεβούλευε τ̃ πατρὶ, δ̃ρα μὲν [c] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τ̃ βασιλεῖ, δ̃να δ' ἐπιστολὴν πρὸς τ̃ [d] Αλεξανδρέα οἰκονόμον, ὅπως αὐτ̃ [e] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων κ πολυτελ̃ν χρήματα. ὁ δ' νομίζων δέκα ταλάντοις ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τ̃ βασιλεῖ δαπάνην, κ τ̃ υἱὸν ἐπαινέσας ὡς φρονιμώτατα καλ̃ς, χάρᾳ τ̃ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Αλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτ̃ διώκει, σὺν ὅλῃ ἐλάττω τεσσαράκοντα ταλάντων. ὁ δ' Ἰώσηπ@ τὰ ἀπὸ τ̃ Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, κ [f] τ̃ [g] προθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τ̃ βασιλεῖ τὰς φόρους ἀπαρτισθ̃ναι, ἔγραφε τ̃ [h] Ἀρίωνι τότε ποιεῖν. πρὸς οὗν τοῦτον ἀπαντήσας τ̃ πατέρα [i] λαβὼν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντ@ δ' αὐτ̃, χάριν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τ̃ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

η'. Ως δὲ ᾠδαιμονισθέντ@ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τ̃ Ἀρίωνι τὴν ἐπιστολὴν, ἐπερωτήσαντ@ αὐτ̃, πόσα βέλετ τάλαντα λαβεῖν· [k] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βαρυτ̃ τούτων πλέον· εἰπόντ@ χιλίων χρῄζειν, ὀργισθεὶς ἐπεπλήττεν αὐτ̃, ὡς ἀσώτως ζ̃ν διεγνωκότι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτ̃ συναγάγοι τὴν οὐσίαν, ὡς πόνων καὶ τ̃ς ἐπιθυμίας ἀντέχων, ἐδήλου, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἠξίου γενέσθαι τ̃ γονέως@. δώσειν δ' [l] οὐδὲν πλέον ταλάντων δέκα, καὶ ταῦτ' εἰς δωρεὰν τ̃ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τ̃ς δὲ τ̃ Ἀρίων@ γυναικὸς τ̃το δηλωσάσης τ̃ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τ̃ παιδὶ· σφόδρα γὰ ἦ ὁ Ἀρίων ἐν τιμ̃ παρ' αὐτ̃ῃ· φανερὸν τ̃ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖ@ πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποστελεὶς πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὔτε ὀφθείη αὐτ̃, καὶ πρεσβευτὴς δήσειε τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα σὺν τ̃ αἰτίαν αὐτ̃ μέγιστον ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [m] ἀποκρινάμενον τ̃ θείᾳ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτ̃, ὅτι νόμ@ ἐστὶ [n] παρ' αὐτ̃ κωλύων [o] τὸν γενησόμενον γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν καὶ θύσαι τ̃ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [p] ἀδ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, πρεσβευόμενον δ̃ρα κομίσαι τοῦ πατρὸς εὐεργέτ̃ [q] γενομένῳ. τὸν δὲ δ̃λον κολάσαι θαρσυνόμενον ὧν πρεσβεύετο. Διαφέρειν γὰ ἐδόκει, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότ̃ν ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [r] κολάζωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ πρόσδοκα ὑπὸ τ̃ν

[z] Πορεύεσθαι,] Πορεύσασθαι in nonnullis *MSS.*

[a] Σωφροσύνῃ.] Ita cum pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) & *Vet. Interpr.* Φρονήσει in *Editis.*

[b] Συνεβούλευε τ̃ πατρὶ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσε in *Editis.*

[c] Αὐτόθεν μὴ πέμπειν] Sic *MSS.* αὐτόθε in *Editis.*

[d] Αλεξανδρία] Ἐν Αλεξανδρείᾳ in aliquot (ut & *L. B.*) *MSS.*

[e] Παρέχῃ] Παρόχῃ *C.*

[f] Τ̃ς προθεσμίας] Illud τ̃ ex *MSS.*

[g] Προθεσμίας] Hinc προθεσμίας νόμ@ ſeu præſcripti temporis in Jure Attico *Demoſth. adv. Phorm.* p. 603. & *adv. Nauſim.* p. 635. B. Hinc ἐπιπρόθεσμ@ δίκη, & ἐμπροθημίσειν, ultra præſcriptum judicio tempus differre ſolutionem judicati, Ulpian. in Midiam. p. 399. C. SPANH.

[h] Ἀρίωνι] Ἀρείονι paſſim in aliquot *MSS.*

[i] Λαβὼν ἐπιστολὴν,] Tranſponit hæc *L. B.* ἐπιστολὴν λαβὼν.

[k] Ηλπισε δ'] Ita ex *Hen. Busb. C.* & *NC.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν in *Editis.* ἐλπίζει δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.*

[l] Οὐδὲν πλέον] Οὐδὲν πλέοι ἔλεγε ταλάντων δ'. in aliquot *MSS.*

[m] Αποκρινάμενον] Αποκρίνασθαι τ̃ π. τ. β. κ λέγειν in aliquot *MSS.*

[n] Παρ' αὐτ̃ κωλύων] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τὸν γενησόμενον γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Schotanus.*

[o] Τὸν γενησόμενον] Horum verborum verſio in aliis *Edit.* præter *Hudſ.* deſideratur, atque ab illis intelligitur, tanquam de Judæorum ritu ſermo eſſet. HAV.

[p] Οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν] Οὐδ' αὐτὸς & mox πρεμβῶν in aliquot *MSS.*

[q] Γενομένῳ.] Γεγενημένῳ *Hen. C.* & *NC.*

[r] Κολάζωμεν τοὺς τοιούτους,] Κολάζωμεν *Busb. Hen. C.* & *NC.*

* Re-

τῶν ἀρχομένων καταφρονηθήσεσθαι. τοῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ'. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρείων ὅτι τάχιον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸν τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοήθειά ἐστιν αὐτῷ, δοὺς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τῶν δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἀπολιπὼν ἐθεράπευε τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ [a] φιλοφρόνως εἰσίασιν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὸν πατέρα τιμήν. λάθρᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα ἐπισταμένους καὶ ἀκμαιοτάτους, ἑνὸς ἕκαστον τάλαντος, ἑκατὸν δὲ παρθένους τὴν αὐτὴν τιμὴν ἑκάστου. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστιάσιν πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ τῶν πρώτων τῆς χώρας, ὑπανακλίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ τῇ ἡλικίαν ὑπὸ τῶν τόπους καὶ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [b] τῶν δὲ συγκατακειμένων πάντων τὰ μέρη τὰ ὀστᾶ· [c] ἀνήρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωροῦντων ἔμπροσθεν δὲ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν δὲ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἐν ταῖς πότοις γέλωτας [d] ἀνεδέδεκτο, παρακαλεσάντων αὐτὸν [e] τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ, παρεσῶς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ παρακείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου [f] σοχάσαι, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ [g] τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδωκεν ὡς ἔστι ταῦτα τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τὸν δὲ Τρύφωνος λόγον δὲ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα αὐτῷ παρακεῖται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστέα σὺν ταῖς κρέασι καταπίειν ὥσπερ ἔθος, πρὸς τοὺς κατακειμένους παρατηρεῖσθαι, ὅτι [h] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὸ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δὲ ὀστᾶ ῥιπτοῦσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ σοφὴν ἔτω νομισθεῖσαν, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τὴν ἀστραπηλίας [i] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρὸς ἕκαστον τῶν δὲ βασιλέως φίλων παρελθόμενος τὸν [k] μὲν τὴν αὐλὴν δυναστῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, παρὰ δὲ τῶν οἰκετῶν [l] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλουσι δώσειν τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ δὲ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τῶν δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ [m] δώδεκα τάλαντα μέλλειν δώσειν φησάντων, τοὺς δ' ἐν ἀξίᾳ καὶ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας ἕκαστον αὐτῶν, πρὸς ἕκαστον [n] ὑπερβάλλειν λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτην προσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γὰρ πέντε ταλάντων οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ θεραπεύοντες ταῦτ' ἀκούοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένης δὲ Ἰωσήπου, καὶ προσκρούσοντος τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν βραχύτητα τῆς δωρεᾶς, ὑστεραίας τὴν ἡμέραν, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [o] ταλάντων, οἱ λίαν μεγαλοδωρεᾶς νομίζοντες, τὰ πλεῖον εἰκάζειν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς εἰς ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τῶν δώρων πλυ-

tales puniemus, exspecta tu quoque futurum, ut à tuis subditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus est.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum esse, & opem sibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis solutus est: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges salutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores secreto aggressus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eosdemque valentissimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis* ex *cujusque* dignitate loca assignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium ossa (nam carnes iis ipsi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut mensam ipsi appositam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad scommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adstiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum ossium ante Hyrcanum jaceat? Ex his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam spoliaverit, quemadmodum hic ista nudavit carnibus. Rege vero ad hunc Tryphonis sermonem in risum effuso, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent ossa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim est ossa una cum carnibus devorare, sicut isti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil ossium ante eos reperiatur: homines autem comesis carnibus ossa solent abjicere, quod & ego, homo cum sim, etiam nunc feci. Ibi Rex, responsi ejus acumen miratus, jussit universos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipsos quidem salutavit, à famulis vero quæsivit, quæ munera Regi daturi essent die natali filii ejus. Cumque illi dixissent, quosdam largituros esse talenta duodecim, alios autem in dignitate constitutos pro suarum quemque facultatum magnitudine, coram singulis simulavit se dolere, quod ejusmodi munera afferre non potuerit: sibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta suppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Josephum *parsimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offensurum esse muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad summum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis singula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipsisque adeo Regibus, insperatam largitionis magnificentiam & sumptus; insuper & amicis famulisque Regis do-

Benignè excipitur à Rege & Regina.

Locus in Hyrcanum.

Facetum Hyrcani responsum.

Ejus munificentia.

* *Reges salutavit.*] *Id est*, Regem & Reginam.

a Φιλοφρόνως εἰσίασαν] Conf. *alter.* lib. 3. c. 2. §. 4. SPANH.

b Ἑλθὼν] Ἀπελθὼν in iisdem *MSS.*

c Τῶν δὲ συγκατακειμένων] Τῶν δ' ὃν κατακ. *NC.*

d Ἀνῄρουν γὰρ] Ἀφῄρουν *Busb.* & *Hen.*

e Ἀνεδέδεκτο,] Ita *Hen.* ἐπεδέδεκτο *Busb.* ἀνεδίδακτο in *Editis Aliisque.*

f Τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ,] Alii sic distinguunt, τῶν κατακειμένων, τῇ τραπέζῃ παρεισῶς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, &c.

g Στοχάσαι] Στοχάσαι *Busb. Hen.* & *Gall.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* haud pejus vulgari lectione, unde & recepi. Pariter Latini. Lucret. L. 2. versu 16. ——— ——— *Nonne videre*
Nil aliud sibi naturam latrare? HAV.

h Τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδωκεν] *Spoliavit* περιέδωκεν αὐτὸν infra lib. 13. c. 15. §. 3. ἐξεδίδυσκε *alter.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

i Μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο·] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν *Hen.* forsan pro μηδὲν τῶν ἐσθιομένων ἔμπροσθεν.

k Ἀποδεχομένους αὐτόν.] Ἀποδεχόμενον *Hen.* & *NC.*

l Παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν,] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.*

m Ἀπεπυνθάνετο,] Ἐπυνθάνετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

n Δώδεκα] *Lugd. Bat.* δέκα.

o Μέλλειν δώσειν φησάντων,] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Busb.* & *NC.*

p Πρὸς ἕκαστον] Ita auximus ex *Lugd. Bat.* est enim significantius, atque propter præcedentium similitudinem ex aliis codicibus excidisse videtur. HAV.

q Ὑπερβάλλειν λυπεῖσθαι] Ὑπερβάλλειν *NC.*

r Ἀκούοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις.] Ἀκούσαντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγελλον *NC.*

s Ταλάντων,] Τάλαντα & dein ὁ πλείω εἴκ. *Busb.* ταλάντων, & ὁ πλείονα εἴκ. *Hen.* & *NC.* τῶν γὲν ἄλλων ἀπάντων, τῶν μὲν ἀνὰ δέκα ταλάντων προσαγόντων τῷ βασιλεῖ, τῶν δὲ μείζω δωρουμένων ἐχ ὑπερβαίνοντα τὰ εἴκοσιν. *Zonar.*

dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim scripserunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adolescentis, jussit ut quod vellet donum postularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipso scriberet. Rex itaque eum maximo honore prosequutus, amplisque donis muneratus, scriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes suos præsides procuratoresque literis, eum dimisit. Fratres autem, cum auditione accepissent quæ Hyrcanus à Rege consequutus est, eumque redire cum ingenti honore, obviam egressi sunt ut eum necarent, etiam patre sciente. quippe ei iratus, ob insumptas in dona pecunias, de salute ejus minus erat solicitus. Verumtamen iram in filium dissimulabat Josephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congressis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos suorum fratrum interfecit: cæteri Hierosolyma ad patrem evaserunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, seque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens sibi tributa solvere, commoratus est.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggressi sunt, interficit, & trans Jordanem se recipit.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit &* in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœnicesque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo in-
"venimus ejusdem generis esse Judæos & Lace-
"dæmonios, & ex Abrami domo oriundos.
"Quamobrem æquum est, ut vos, qui sitis fra-
"tres nostri, nobis significetis, si quid est quod
"velitis. Etenim nos idem faciemus, & quæ ve-
"stra sunt nostra existimabimus, & nostra vobis-
"cum communia habebimus. Demoteles, qui lite-
"ras affert, mandata *ad vos* gerit. Scriptura est
"quadrata, sigillum est aquila draconem tenens.

11. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter e-

Mortuo Josepho oritur seditio.

πελφαν, καὶ τ βασιλέων αὐτῶν· καὶ τοῖς φίλοις ἐπὶ τοῖς πρὸ τ ἱερωσύνη βασιλέως ὄσι, πολλῶν ἄξια παλάντων δῶρα ἔδωκεν, ὡς [n] διαφυγεῖν τ ἐξ αὐτῶν κίνδυνον. τούτοις γὰρ [o] ἐπεχείρησαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ διαχρήσασθαι τ Υρκανόν. Πτολεμαῖος δ, τὴν μεγαλοψυχίαν [p] ἀγασάμενος καὶ μᾶλλον, προσέταξεν αὐτῷ δωρεὰν ἣν βούλοιτο λαμβάνειν. ὁ δ' ἐδὲν πλέον ᾐτήσατο αὐτῷ γράψαι περὶ αὐτοῦ, ἢ γράψαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς περὶ αὐτοῦ. τιμήσας οὖν αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ δωρεὰς δοὺς λαμπράς, [q] καὶ τῷ πατρὶ γράψας καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ ὑπηκόοις, ἐξέπεμψεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τούτων πυνθάνονται τ Υρκανὸν μὲν τὸν βασιλέως, καὶ μετὰ μεγάλης [r] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι, καὶ διαφθεῖραι αὐτὸν, καὶ τὸν πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος γὰρ αὐτῷ, ἕνεκεν τ εἰς τοὺς δωρεὰς χρημάτων, οὐκ ἐφρόντιζε τ σωτηρίας αὐτοῦ. τ ὀργὴν μέν τι τὴν πρὸς τ ἰδιώτην ἀπεκρύπτετο, φοβούμενος τ βασιλέα. συμβαλόντων δ' αὐτῷ τ ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τ σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέκτεινε, καὶ δύο τ ἀδελφῶν· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τ πατέρα. διωκόμενον δ' αὐτὸν εἰς τὴν πάλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [s] εἰς τὴν πέραν τ Ἰορδάνου πολλὰ, κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τὰς Βαρβάρους.

ι'. Ἐβασίλευσε δὲ καθ' ἐκεῖνον τ καιρὸν τ Ἀσίας Σέλευκος ὁ [t] Σωτὴρ ἐπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Ἀντιόχου τ Μεγάλου. τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ τ Υρκανοῦ πατὴρ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος καὶ μεγαλόφρων, καὶ τ τ Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πενίας καὶ πταισμάτων ἀθενῶν εἰς λαμπροτέρας ἀφορμὰς τοῦ βίου καταστήσας, [v] εἴκοσιν ἔτη δὲ καὶ δύο τὰ τ Συρίας τὴν τε Φοινίκης καὶ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ονίας, τ ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [x] καταλιπών. τελευτήσαντος δὲ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δοσίθεος τ τιμὴν αὐτὸ Ονίας γίνεται, [y] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [z] Αρειος πρεσβείαν τε ἔπεμπε καὶ ὑπισχνεῖτο, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [a] τοιοῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ [b] ΑΡΕΙΟΣ, [c] ΟΝΙΑ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εντυχόντες γεγραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς [d] ἐξ ἑνὸς εἶεν
"[e] γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, [f] καὶ ἐκ τ πρὸς Ἀβρα-
"μον οἰκότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας
"διαπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιή-
"σομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ, καὶ τάπερ ὑμέτερα ἴδια νομί-
"μεν, καὶ τὰ [h] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν. Δημοτέ-
"λης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, διαπέμπει [i] τὰς ὑπισχο-
"λάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [k] τετράγωνα, ἡ σφραγὶς ἐστιν
"ἀετὸς δράκοντα ἐπέχων ἐπιλημμένον.

ιά'. Ἡ μὲν οὖν ὑπισχνὴ, ἡ πεμφθεῖσα [l] πρὸς τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον τρόπον εἶχε τ [m] τρόπον. τεθνηκότος δὲ Ἰωσήπου, τ λαὸν στάσις ἐμπίπτει διὰ τοὺς παῖδας αὐτοῦ.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

n Διαφυγεῖν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπιφυγεῖν *Bas.* & *G.*

o Ἐγχειρήσαν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* ἐγχειρήσαν in *Editis.*

p Ἀγασάμενος] Sic *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀπαγασάμενος in *Editis.* ἄγαν θαυμάσας *NC.*

q Καὶ τῷ τε πατρὶ] Καὶ τότε πάτερ *Hen.*

r Ἐπανιέχόμενον τιμῆς,] Ἐπανιόντα *Busb.*

s Εἰς τὴν πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (§. 10.) τοῖς πέραν] Ἰορδάνου.

t Σωτὴρ ἐπικαλούμενος,] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Fot-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159.

v Εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο] Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam, ut constat ex præced. §. 6. cæterisque omnibus dissentientibus.

x Καταλιπών.] Καταλιπὼν, οἱ ἀφεῖπον solus *NC.*

y Πρὸς ὃν] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821.

z Αρειος πρεσβείαν] Passim Αρειος in aliquot *MSS.*

a Τοιοῦτον.] Τῦτο *Hen.*

b Αρειος,] Oniæ Βασιλεὺς &c. 1 Maccab. xii. 20. SPANH.

c Oniæ,] Conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 8. SPANH. Epistolæ hujus fit mentio in 1 Maccab c. 12. v. 7. Videramen *J. Scaliger.* in *Isag.* l. 3. p. 332. & in Euseb. p. 128. HUDS. *in Add.*

d Ἐξ ἑνὸς εἶεν γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

e Γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis.* De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7.

f Καὶ ἐκ τ πρὸς] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Ἀβραμον οἰκειότητι.] Ita cum *Cod. Hen.* Ἀβραὰμ *C.* Ἀβραὰμ in *cæteris.*

h Αὐτῶν κοινὰ] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani.*

i Τὰς ὑπισχολάς.] Hoc est, τὰς ἐπιστολάς. Non enim dubium est *Josephum* ἀκριβοφανῆ illa *prioris Maccabæici*, ἐν ᾧ τόπῳ ἀπαγγέλωσιν ὑμῖν καὶ ταῦτα. *Scalig.*

k Τετράγωνα,] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. PETITUS in *Observatt. ecclesiast.*, tom. 4. p. 81. Atqui sequentia tum minus cohærent. HAV.

l Πρὸς τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέως,] Ὑπὸ τὸν in aliquot *MSS.* & mox πρεσβείαν *NC.*

m Τρόπον.] Forte τύπον. HUDS. *in Add.*

n Ονι

αὐτ. τ γὰ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενεγκαμένων πρὸς Υρκανὸν, ὃς ὢν νεώτ℔ τ Ιωσήπ τεκνων, διέφη τὸ πλῆθ℔. καὶ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχοντ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ Υρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [n] οὐκ ἔτι διέγνω εἰς Ιεροσόλυμα. [o] περικαθίσας δὲ τοῖς πέραν Ἰορδάνου, συνεχῶς ἐπολέμει τοὺς Ἄραβας, ὡς πολλοὺς αὐτῶν καὶ ἀποκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ὠκοδόμησε δὲ [p] βάθρον ἰσχυρὸν, ἐκ λίθου λευκῆς κατασκευάσας ἅπασαν [q] μέχρι καὶ τ στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγέθεσι. περιῆγαγε δὲ αὐτῇ εὐρέπον μέγαν καὶ βαθύν. ἐκ δὲ τ [r] κατ' ἀντικρὺ δ ὄρους πέτρας διέτεμεν αὐτῆς τὸ περέχον, σπήλαια πολλῶν σταδίων τὸ μῆκ℔ κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δὲ εἰς ὕπνον καὶ διαιταν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ διαθεόντων πλῆθ℔, ἃ καὶ πρύψις ἦν καὶ κόσμ℔ τ αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέντοι σώματα τῶν σπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι μὴ πολείους, βραχύτερα ἤνοιξε. καὶ ταῦτ' ἐποίησε, ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν [v] κινδυνεῦσαι ληφθεὶς, κατεσκεύασε. [x] περιῳκοδόμησε δὲ αὐλὰς τῷ μεγέθ διαφερούσας, ἃς καὶ παραδείσοις κόσμησε παμμίκεσι. καὶ τοιοῦτον ἀπεργασάμεν℔ τ τόπον, [y] Τύρον ὠνόμασεν. ἔστ℔ ὁ τόπ℔ ἐστὶ μεταξὺ τ τε Ἀραβίας καὶ τ Ιουδαίας πέραν δ Ἰορδάνου, ἀ πρὸς τ [z] Εσεβωνίτιδ℔. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἔτη ἑπτὰ, [a] πέντε τ χρόνον ὃν Σέλευκ℔ τ Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόντ℔ δὲ τούτου, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Αντίοχ℔, ὁ κληθεὶς Επιφανὴς, τὴν βασιλείαν κατέσχε. πλουτᾷ δὲ Πτολεμαῖ℔ ὁ τ Αἰγύπτ βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς καλούμεν℔ Επιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι βραχεῖς τὴν ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερ℔ Φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [b] Φύσκων δ' ὁ νεώτερ℔. Υρκανὸς δ' ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τ Αντίοχον, καὶ δείσας μὴ καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τοὺς Ἄραβας οὕτω πεπραγμένα, πλούτῳ τ βίον αὐτὸν μετήγαγε. τὴν δ' οὐσίαν αὐτ πᾶσαν Αντίοχ℔ [c] λαμβάνει.

jus natos. Cum enim grandiores bellum intulisſent Hyrcano, qui natu minimus erat, ſciſſa eſt multitudo. majorque pars à grandioribus ſtabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hieroſolyma deinceps non redire ſtatuit. at trans Jordanem capta ſede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum caſtellum, quod è candido marmore totum exſtruxit uſque ad tectum, inſculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppoſiti autem montis petra, ſaxa ejus prominentia & *prærupta* perforando, ſpeluncas multorum ſtadiorum in longitudinem conſtruxit. Deinde in illa œcos quoſdam in convivia, alios vero ad ſomnum capiendum & ad vitæ conſuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In ſpeluncis vero oſtia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus ſolus poſſet ingredi. idque de induſtria incolumitatis ergo, ne à fratribus obſeſſus in illorum manus incidendi diſcrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis ſpatioſis ornavit. Et cum hujuſmodi locum abſolviſſet, Tyrum eum nominavit. Locus iſte eſt inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Eſſebonitide. Illos autem tractus rexit per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipſe vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Phyſcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehenſus ab eo propter illatas Arabibus injurias ſupplicio afficeretur, vitam finivit mortem ſibi conſciſcendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invaſit.

Hyrcanus infeſtat Arabas, & caſtellum validum ædificat.

Tyrus nominatur Hyrcani caſtellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Phyſcona.

Hyrcanus mortem ſibi conſcivit.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VI.

Ὡς στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους τ Ιουδαίων περὶ τ ἀρχιερωσύνης, ἐστράτευσεν Αντίοχ℔ ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ πόλιν ἁλοὺς ἐσύλησε καὶ Ιουδαίους ἐκάκωσε. καὶ ὡς Ιουδαίων πολλοὶ τὰς πατρίους νόμους κατέλιπον, καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ελληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ελληνίῳ Διὸς προσηγόρευσαν.

Quomodo Antiochus, Judæis de ſacerdotio inter ſe diſcordantibus, exercitum duxit in Hieroſolyma, captaque urbe templum ſpoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria inſtituta deſeruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

ΥΠΟ δὲ τ αὐτὸν καιρὸν [d] ἀποθανόν℔ δὲ [e] Ονίου τ ἀρχιερέως, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jeſu ſummum ſacerdotium

Onia defunctio, Jeſus (Jaſon dictus) fit pontifex.

n Οὐκ ἔτι διέγνω] Οὐκ ἔτι ἔγνω in pleriſque *MSS.*

o Περικαθίσας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *NC.* περικαθίσας in *Editis Aliiſque.*

p Βάθρον] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

q Μίχρι καὶ τ στέγης,] Μίχρι καὶ τ γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam uſque ad terram ſculpſit eam diverſis animalibus*; quaſi lectum & diſtinctum fuiſſet, ἐκ λίθου λευκῆς κατασκευάσας, ἅπασαν μίχρι καὶ τ γῆς ἐγγλύψας ζώοις παμμεγέθεσι τοῖς.

r Κατ' ἀντικρὺ δ ὄρους] Καθ' ὅλκυρις *Hen.* forſan pro κατ' αὐλακεὶς, quod habet *NC.*

s Ὑδάτων δ διαθεόντων πλῆθ℔,] Ita cum *MSS.* ὑδάτων δ θεόντων in *Editis.* HUDS. Voluit & id *Lugd. Bat.* in quo διαθεόντα πλήθη. Adſcripſerat Codici ſuo *Cocceius*, forte πλήθη. HAV.

t Εἰσιέναι] Εἰσδύεσθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.* εἰσδύεσθαι *Busb.*

v Κινδυνεῦσαι ληφθεὶς,] Καὶ κινδυνεῦσαι *Hen.* πολιορκείας ὑ. τ. ἀδ. καὶ κινδυνεῦσαι *NC.*

x Περιῳκοδόμησε δὲ καὶ αὐλὰς] Περιοικοδομήσας δὲ *NC.*

y Τύρον ὠνόμασεν.] Ea ratione qua plurima in terrâ Iſraëliticâ oppida nomine *Rame* inſignita ſunt, quia nempe loco edito ſita erant; eadem etiam plurima nuncupata ſunt nomine *Tyri*, quia ſcilicet ædificata fuerunt in loco petroſo. HUDS. Vide Relandi Palæſt. p. 134.

z Εσεβωνίτιδ℔.] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτιδ℔. Verum cum Εσεβὼν urbs alibi memoretur à *Joſepho*, non dubito quin Εσεβωνίτιδ℔ vera ſit lectio. Vide *Euſebium* de *Locis Hebr.* voce Εσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. HUDS. Sebonitide regione *Ruſin.* infr. l. 13. c. 15. §. 4. Εσεβὼν· SPANH.

a Πέντε τ χρόνον] Σελευκ℔ δ ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τ Συρίας καὶ Ασίας ἔτη δώδεκα. ἀποθανόντ℔ δ τούτου &c. *NC.*

b Φύσκων δ ὁ νεώτερ℔.] Φύσκων δ ὁ νεώτερ℔. κατέχε δ τὴν βασιλείαν τ Αἰγύπτ Πτολεμαῖ℔ ὁ Φιλομήτωρ. τούτου ἔτι ὄντ℔ τ βασιλείας, ὅτι Αντίοχ℔ ὁ Επιφανὴς ἐβασίλευε τ Ασίας, Ῥωμαῖοι &c. *NC.*

c Λαμβάνει.] Ελαβεν *NC.*

d Ἀποθανόντ℔] *Joſephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabaici Scriptoris*, 2 *Maccab.* iv. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. συνῆψε πόλεμον τῷ χρηματίσαντι Ονίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ὑπὸ Ιησοῦ δ καὶ Ἰάσονος, καὶ Ονίᾳ δ καὶ (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τούτων γὰρ ἐπέτιε μὲ ὁ Ἰάσων, ὅτι τ Αντίοχον ἐδάμασε, τ οἰκεῖον ἀδελφὸν τ ἀρχιερωσύνης ἐξέβαλεν· ὁ δὲ Μενέλα δῶρα καὶ χρυσίον ἀπασάλεις κομίσας τῷ Αντιόχῳ, εἰς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξήλασε τ Ἰάσονα. Videſis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Succeſſ. ad Pontif. Ebr.* & *Uſſerium* ad A. M. 3829. & *Simſonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.*

e Ονίου δ ἀρχιερέως, τῷ] Pontificiæ hujus domus hæc eſt Genealogia:

Onias

tium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum ſpectant, ſuo loco declarabimus. Jeſum vero (nam ille frater Oniæ) ſummo ſacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jeſus quidem Jaſoni ſibi nomen impoſuit: Onias vero Menelaus appellatus eſt. Igitur orta ſeditione inter priorem pontificem Jeſum & Menelaum, qui poſtea pontifex factus eſt, ſciſſaque in partes multitudine, à Menelao ſteterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jaſonem ſequuta eſt, cujus vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum ſe receperunt; ei dicentes, *velle ſe, relictis patriis legibus & inſtitutis, ſequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque cum orarunt, ut ſibi permitteret ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumque hoc eis conceſſiſſet, genitalium etiam circumciſionem obtexêre, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omiſſis, cæterarum gentium facta imitati ſunt.

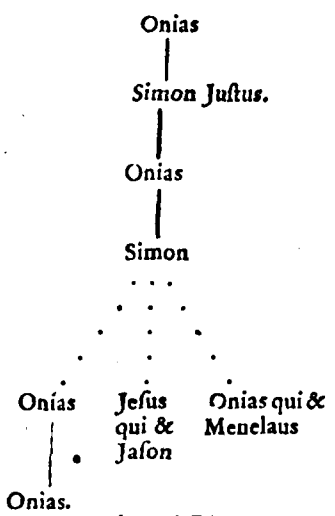
Jeſus ab Antiocho pulſus Pontificatu: eique ſuffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta ſeditione inter Jeſum & Menelaum, Menelaus ſe recepit ad Antiochum, moreſque Græcorum aſſumpſit. 1 Maccab. c. 1.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipſius arbitrium ſuccedentibus, ſtatuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; ſimulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc eſſent, necdum res tantas adminiſtrare poſſent. Igitur ad Peluſium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiiſſet, eamque cepiſſet, Alexandriam contendit, ut eam obſidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in ſuam poteſtatem redigeret. Verum repulſus eſt non ſolum ab Alexandria, ſed etiam ab univerſa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abſtineret, ſicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem ſpectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere ſummatim *tantum* ea attigerim, neceſſarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius perſequi & altius repetere.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

hic condidit in Ægypto templum. REL.

f Δίδωσι.] Antiochus dedit *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

g Παιδὸς τούτου] Παιδὸς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

h Τῷ Ονίᾳ,] Ο Ὃ Ονίᾳ *Hen.* & *NC.*

i Βασιλέως,] Βασιλέως Antiochi *NC.*

k Καὶ δόντος —— τοὔνομα.] Conf. Αλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

l Καθὼς δεδηλώκαμεν.] Illa καθὼς δεδηλώκαμεν abſunt *NC. Busb.* & *Hen.*

m Ιάσωνα] *Al.* Ιάσονα.

n Πλέον ἢ λαοῦ] Πλεῖον *Busb.* & *NC.*

o Ο, τι —— ἀνεχώρησαν,] Vid. ea de re Αλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

* *Velle ſe*,] Se velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus, imperata regia ſequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden.* de *Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

p Οικοδομῆσαι —— ἐπικάλυψαι,] 2 Maccab. 1. v. 15. 16. SPANH.

q Γυμνάσιον] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12.

r Τὸν τῶν αἰδοίων φειδόμενον] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam deſcribit *Celſus*, VII. 25. quod ſane prohibet *Apoſtolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Eſtium*, & *Th. Bezam.*

s Διέγειν τραπεζίας,] Εγειν τραπέζας *Busb.* διέγειν τραπέζαις *Hen.* & *NC.*

t Πτολεμαίου παῖδων] Πτολεμαίου Επιφανοῦς *NC.*

v Καθὼς τὸ Παλαίστιον,] Meminit ejus expeditionis, ſed & infra alias res geſtas hujus Antiochi *Polyb. in Exc. Valeſ.* p. 131. & inde *Diodor. in Supp. Exc.* pag. 312. SPANH.

x Περιελθὼν,] Εκπεριελθὼν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

y Ὡς πολιορκίᾳ] Ὡς πολιορκίᾳ προσηκάμενος Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omiſſis. atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.*

z Απεκρούθη —— χώρας,] Vid. Liv. XIV. c. XVII. SPANH.

a Παραδιατελάντων ἀπέχειν] Vide *Juſtini* Hiſt. l. 34.

b Καθὼς ἤδη] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν non agnoſcit *NC.* & cum nullibi, quod ſciam, hujuſce rei meminerit *Joſephus*, quis non ea inſititia eſſe ſuſpicaretur?

c Καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν.] Nempe Αλωσ. l. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

d Περὶ τούτου βασιλέα,] Περὶ τούτου τὸν βασ. *Busb.* & *Hen.*

e Ως τοῦ τε Ιουδαίου ἐκρατήσατο] Ως iſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Et ita quum clare quoque exhibeat *Lugd. Bat.* totam ejus ſcriptionem expreſſi prout ſeſe habet, non, prout in *Vulg.* legitur, atque *Huſd.* ὃς τοῦ. Verti itaque debet, *quomodo videlicet & Judæam* &c. HAV.

f Τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸς dicitur) in hæc verba deſinit, διηγήσομαι δὲ καὶ μέρος τῶν περὶ Ανίοχον τὸν Επιφανῆ, ὅσα τοῦτε Ιουδαίοις ἐκρατήσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμόλυνεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* iſta habet, αὐτολεξεὶ ὁ Ιώσηπος· ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λέγει δὲ τὰ πράγματα Ανίοχον γενόμενα, καὶ φησίν· ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἱρῶ. ἐπείπερ ἐν τῇ πρώτῃ πραγ-

γ'. [8] Πτο-

γ'. [g] Ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀφ' ὧν τὸ δεύτερον Ρωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐπὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ ἡμώμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλέας, [h] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τῶν πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δὲ [i] ὢν τῶν Ιεροσολύμων ἡμώμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινε [k] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.

δ'. Συμβαίνει δὲ μετὰ δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [l] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατὰ μὲν ἡμᾶς [m] Χασλεύ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνῃ ἀπάτῃ παρελθεῖν τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε καὶ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ἀφ' τοῦ ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσοῦν γὰρ εἶδε πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τοὺς πρὸς ἐκείνους οὕτω σπονδὰς προδόσθαι. [n] προεδύσας οὖν τὸν ναὸν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, [o] λυχνίας χρυσᾶς, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [p] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποχόμενον, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών, εἰς μέγα τοὺς Ιουδαίους ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐνέβαλε. καὶ γὰρ [q] τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [r] καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τῶν ζωγρηθέντων πρὸς μυρίους ἡμέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δὲ αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ κατέβαλεν τὸ τεῖχος, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει [s] ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ καὶ ὑπερκειμένη τοῦ ἱεροῦ· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, Φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δὲ ἐνδον ἦσαν ἐν τῇ ἄκρᾳ καὶ ἦσαν πολῆθος οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [t] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὲ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ιουδαίων θρησκείᾳ παντὸς ἀπεπλῶν. ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς ἀφεμένους [v] τοῦ περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι· [x] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς σῦς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ [y] καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κέλασιν ἀπειλήσας, εἴπις φανείη παῖς μὴ περιτετμημένος. κατέσησε δὲ

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit, portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma; multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit. VII. *Contra Hierosolymitanos exercitum movet.*

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc sane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod ipse cum iis fecerat, violare sustinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vasa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & mensam, & thuribula; ac ne velis quidem abstinens quæ ex byssо coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis thesauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & sacrificia quotidiana, quæ offerre solebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia esset. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectisque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipsique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præsidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum est ut cives multa & acerba subinde paterentur. Quin & rex cum aram altari superstruxisset, in ea sues mactavit, sacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui consentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipsorum cultu omisso, eos colere quos ipse Deos existimaret; &, cum fana ipsorum oppidatim vicatimque exstruxissent & aras collocassent, quotidie ibi immolare sues. Porro in mandatis dedit, ipsis non circumcidendos esse filios; pœnam comminatus, si quis contra hæc feciſse inveniretur. Constituit quoque curatores qui populum *Antiochus urbe vastata, savit in Judæos, multosque Græcari cogit.*

ματείαν περιφαλαινοῦσθαι αὐτῶν ἐμπέσοι. ἀκμαχεῖ δὲ ὑδαμῶν ἀναγεγράφθαι τὰ ὑπὸ τοῦ Αντιόχου, εἰ μὴ ἐν τοῖς Εξωτικοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraïce scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus*.

g Υποστρέψας] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto recessisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda, non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleu, quem Macedones Apelleon apellant, cepit eam sine conflictione cujusquam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multaque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret* &c. At nostram lectionem sequutus est *Zonaras*.

h Αμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν,] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον *armis* cepisse dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaïci* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μηδὲν ὧν ἐπὶ τὴν πολιορκίαν ἦλθεν, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria* efferatum fuisse adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis.

i Οὗτος τῶν Ιεροσολύμων ἡμώμενος,] Οὕτως *Busb.* & *Hen.*

k Τῶν ἐναντία φρονούντων] Τἀναντία φρονούντων in *iisdem*.

l Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι,] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 55.

m Χασλεῦ, μηνὸς Μακεδόνας Απελλαίου,] Ita legendum censui. Χασλεὺς in *Editis*. Χασλεῖ *Hen.* HUDS. Χασλεὺς Mensis, Macedonibus Απελλαῖος, qui à 24. Septembr. ad 24. Octobr. Ολυμπ. ργ'. Ita etiam in Chronico Eusebii. 1 Maccab. 1. v. 57. Χασιλεῦ inf. c. 7. §. 6. Χασλεῦ· *Gen.* χασλαίου· SPANH.

n Προεδύσας εἰς τὸν ναὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 26. §. 4 SPANH.

o Λυχνίας ——— θυσιαστήρια,] Vid. *Reland.* de Spoliis templi Hierosol. p. 19.

p Θυσιαστήρια,] Hîc cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum censeo, nolui tamen sine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem istam in textum recipere.

q Τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

r Καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν,] Omnia per Heliodorum gesta Antiocho tribuit, ut auctori: quod notatum *Usserio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2.

s Ὠκοδόμησεν ἄκραν.] Τῷ πόλει Δαυὶδ & ἐμφύλῳ αὐτοῖς εἰς ἄκραν 1 Maccab. 1. v. 35. SPANH.

t Καὶ δεινὰ] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

v Τῆς περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας,] Τῷ περὶ τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.*

x Οἰκοδομήσαντας] Οἰκοδομήσαντος & mox καθιδρύσαντος *Busb.*

y Καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 2. SPANH.

pulum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi cum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ *ejus*, quam *ille non obedientibus* minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, * *ut prius*, *fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho
Samaritarum litera ad Antiochum.
"Deo Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sici-
"ma habitantes. Majores noſtri propter crebras
"in regione coörtas peſtilentias, veterem quan-
"dam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem in-
"ſtituerunt diem iſtam obſervandi, quæ apud
"Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine no-
"mine in monte qui Garizin appellatur ædifica-
"to, ibi victimas pro more ſolennes offerebant.
"Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere
"pro eo ac mereatur eorum malitia, regii mi-
"niſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinita-
"tem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant
"crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod
"manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus
"ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut man-
"dare velis Apollonio regionis præſidi & Nica-
"nori regiorum negotiorum procuratori, ne
"quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac Ju-
"dæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſu-
"mus & moribus & origine: atque *obſecramus*
"ut templum, quod nullo nomine inſignitur,
"Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto eri-
"mus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu
"vacantes majora tibi poterimus tributa ſolve-
"re." Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit
Antiochi reſponſum ad Samaritas.
Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antio-
"chus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt
"miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem*
"hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur no-
"bis & amicis in conſilium adhibitis repræſenta-
"runt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio ver-
"tuntur nihil ad ſe pertinere, ſed *illis* placere ex

καὶ ἐπισκόπους, οἱ προσαναγκάσουσιν αὐτοὺς τὰ ἐπιταλμένα ποιεῖν. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ιουδαίων, οἱ μὲν ἑκουσίᾳ, οἱ δὲ καὶ διὰ ἀνάγκην τὴν ἐπηγγελμένης τιμωρίας, κατηκολούθουν οἷς ὁ βασιλεὺς διετέτακτο, οἱ δὲ δοκιμώτατοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἀνδρεῖοι, οὐκ ἐφρόντισαν αὐτῶν, τὸ δὲ παλαιῶν ἐθῶν πλείονα λόγον ἔχον ἢ τὴν τιμωρίας, διὸ καὶ πάσχοντες ὑπέμενον αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο καθ' πᾶσαν ἡμέραν [z] αἰκιζόμενοι καὶ πικρῶς βασανιζόμενοι ἀπέθνησκον. καὶ γὰρ μαστιγούμενοι, καὶ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἐπὶ καὶ ἐμπνέοντες [a] ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν ὡς ἐθέλοιεν, καθ' ὑπὸ βασιλέως ἐφαίρουν, ἀπῆγον, ἐκ τῶν τραχήλων αὐτοὺς τῶν [b] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. ἐφαίζετο δὲ εἴ τι βίβλος θείη ἱερὰ καὶ νόμος, καὶ παρ' οἷς [c] εὑρεθείη καὶ ὅτοι [d] κακοὶ κακῶς [e] ἀπώλοντο.

ε'. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ιουδαίους, [f] οὐκέθ' ὁμολόγουν [g] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, ὅθεν τὸ ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [h] τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα, διὸ δεδηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτοὺς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γάρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Αντίοχον πείσθεις, καὶ ὑπόμνημα, ἐδήλουν τὰ [i] συγγεγραμμένα, "Βασιλεῖ Αντιόχῳ Θεῷ Επιφανεῖ ὑ-
"πόμνημα παρὰ τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέτε-
"ροι πρόγονοι διά τινας [i] συχνὰς τῆς χώρας λοιμοὺς,
"παρακεκλημένοι δεισιδαιμονίᾳ τινὶ ἑορτὴν
"ἐποίησαν σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ιουδαίοις λεγομένην
"[k] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι δὲ ἀνώνυμον ἐν τῷ
"Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς
"καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ιουδαίοις τῆς πη-
"ρίας αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ θοι-
"κοῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [l] ταὐτὰ ποιεῖν
"ἐκείνοις, πρὸς ὁμοίας αἰτίας [m] προσάπτουσιν, ὄντων
"ἡμῶν τὸ ἀνέκαθεν Σιδωνίων. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν
"ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγεγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε,
"τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, προστάξαι Απολλωνίῳ τῷ
"[n] μεριδάρχῃ, καὶ Νικάνορι [o] τῷ τὰ βασιλικὰ πρά-
"γματα, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, προσαπτόμενοι τὰς τῶν Ιου-
"δαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλ-
"λοτρίων ὑπαρχόντων· προσαγορεύθηναι δὲ τὸ ἀνώ-
"νυμον ἱερὸν [p] Διὸς Ελληνίου. γενομένου γὰρ τούτου πα-
"ύσομεθα μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' ἔργοις μετ' ἀδείας
"προσανέχοντες, μείζονάς σοι ποιήσομεν τὰς προσ-
"όδους." ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντιπέμ-
ψεν αὐτοῖς γράμματα ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασι-
"λεὺς Αντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι
"ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ
"οὖν [q] συμβαλλομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων πα-
"ρέσχον οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς
"τῶν Ιουδαίων ἐγκλήμασι προσήκει, ἀλλὰ τοῖς Ελ-
"ληνικοῖς ἔθεσιν αἱροῦνται χρώμενοι ζῆν, βουλόμενόν τε
"αὐ-

[z] Αἰκιζόμενοι] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. XI. v. 35, 36.

[a] Ανεσταυροῦντο·] Crucifixio Syriaca pœna. REL.

[b] Ανεσταυρωμένων γονέων] *Al.* ἀνασταυρωμένων.

[c] Εὑρεθείοι] *Al.* εὑρεθῇ & εὑρεθείη.

[d] Κακοὶ] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. HUDS. Tollendum putat *Coccejus*; immerito, nam omnes *MSS.* etiam *Lugd Bat.* agnoſcit. HAV.

[e] Απώλοντο.] Απώλοντο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[f] Οὐκέθ' ὡμολόγουν αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν,] Vid. lib. XI. c. 8. §. 6. lib. 9. c. 14. §. 3. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460. & 470. HUDS. Conf. ſup. lib 9. c. 14. § 3. SPANH.

[g] Αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς] *Al.* ἑαυτούς.

* *Ut prius*,] Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

[h] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα,] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα ὧν δεδηλώκαμεν.

[i] Συχνὰς] Αὐχμοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[k] Σαββάτων ἡμέραν.] Τῶν σαββάτων in *iiſdem MSS.*

[l] Ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις,] Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.*

[m] Προσάπτουσιν,] Προσάπτωσιν (*Lugd. Bat.*) *Busb.* προσπίπτουσιν *Hen.*

[n] Μεριδάρχῃ,] Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* HUDS. Μεριδάρχῃ, noſtrarum partium Judici. *Ruffin.* SPANH.

[o] Τῷ τὰ βασιλικὰ πράγματα,] Ita *Hen.* τὰ deeſt *ceteris.*

[p] Διὸς Ελληνίου·] Ita & *Zonaras.* Διὸς Ελληνίου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Graci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis.* Διὸς Ελληνίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. HUDS. Διὸς Ελληνίου templum, quod in monte Garizim. Ejuſdem Jovis eo nomine à Græcis culti mentio in antiquis nummis Syracoſanorum ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ, item in Ægina culti apud Ariſtophan. Equit. p. 157. & Pindar. Nem. Od. v. p. 370 καὶ βωμὸν πατέρος Ελλανίου· SPANH. Vide Nummos in fine Tomi II. & Commentarium noſtrum ad Paruam. HAV.

[q] Συμβαλλομένοις ἡμῖν] *Al.* Συμβεβλημένοις.

r Επίστη-

"αὐτὰς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθὰ "περ ἠξιώκασι, θεοπαγορωθήτω Διὸς Ελλωνίου." ταῦτα δὲ καὶ Απολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [r] ἐπέστειλεν ἔτει [s] ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς [t] Εκατομβαιῶνος [v] ἑκτωκαιδεκάτῃ.

"Græcorum institutis vivere, & culpa quam "sustinent eos libero, voloque ut eorum tem- "plum, quemadmodum petierunt, Jovis Helle- "nii cognominetur." Eadem etiam & Apollonio regionis præsidi scripsit anno XLVI. mensis Hecatombæonis XVIII. *Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.*

ΚΕΦ. ς'.

Ως Αντίοχος κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος ὁ Ασαμωναίου παῖς Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντίοχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

CAP. VI.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Asamonæi filius Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit. De obitu Mattathiæ & successione Judæ.

VIII.

ΚΑτὰ δὴ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [x] Μωδείνῳ κώμῃ τῆς Ιουδαίας, [y] ὄνομα [z] Ματταθίας, υἱὸς Ιωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [a] Ασαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [b] Ιωαρείβου, Ιεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε, Ιωάννης ὁ καλούμενος [c] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [d] Ματθῆς, καὶ Ιούδας ὁ καλούμενος [e] Μακκαβαῖος, καὶ Ελεάζαρος ὁ κληθεὶς [f] Αὐρὰν, καὶ [g] Ιωνάθης ὁ κληθεὶς [h] Απφοῦς. ὅτου οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως ἁρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν συλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφορὰς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ὕστως [i] ἀδόξως.

PER idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Asamonæi, sacerdos ex vice Joaribi, Hierosolymita. Huic autem erant filii quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Iste ergo Mattathias deflebat apud filios *miserum* rerum statum, & urbis direptionem, & templi spoliationem, populique calamitates; ajebatque præstare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore. *Mattathias Maccabæorum pater. 1 Maccab. c. 2.*

β'. Ελθόντων δὲ εἰς τὴν [k] Μωδείνου κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως [l] καθεσταμένων [m] ἐπὶ τῷ πείθειν ἀναγκάζειν τοὺς Ιουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελεύοντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσαι· πολὺ δὴ τὴν δόξαν, τήν τε πολὺ πάλαι καὶ πολὺ [n] τὴν εὐπαιδίαν, ἀξιούντων τὸν Ματταθίαν πρωτοπάρχειν τῶν θυσιῶν, καταπλαγήσεσθαι γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς πολίτας, καὶ πολὺ τοῦτο τιμηθήσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε πείσεσθαι, οὐδ' εἰ πάλαι πάντα ἔθνη τοῖς Αντίοχου προστάγμασιν ἢ διὰ φόβου ἢ δι' [o] ἀρέσκειαν ὑπακούοι, πείθήσεσθαί [p] τοι αὐτὸς

2. Cum autem in Modim vicum venissent, qui à Rege *in hoc* constituti erant ut Judæos ad mandata ejus exsequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex jusserit; atque Mattathiam rogassent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina assequutus fuerat, ut præiret immolando, sequuturos enim eum cives, & id ipsi honori fore apud Regem: Mattathias, se non ita facturum esse, dicebat, nec, si aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, sive ob metum sive placendi studio, obsequerentur,

[r] Επέστειλεν ἔτει] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque ἐπέστειλαν.* mallem sane ἐπεστείλαμεν, si illa ταῦτα ϛ καὶ, &c. pars essent Epistolæ Antiochi.

[s] Ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ,] Anno XLVI. sed nescio à qua Epocha deducto. *Usserius.* Samaritani supplicationis ad Antiochum missæ responsum non anno XLVI. (ut est apud *Josephum*) sed CXLVI. mensis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Historia Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro ρμϛ'. legendum sit ρμϛ'. secundum æram *Seleucidarum.* Vide infr. c. 7. §. 2.

[t] Εκατομβαιῶνος] Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: nisi, quod credo, fuerit is Εκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & sane non dubito, quin verum sit SCALIG. lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Εκατομβαιὼν hic ferri non potest. Asiæ enim reges non utuntur mensium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Υπερβερεταίου ιη'. [μηνὸς Εκατομβαιῶνος Υπερβερεταίου ιη'. (ἑκτῷ καὶ δεκάτῃ *Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Hen.*] Quæ scriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Υπερβερεταῖος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* versio, *mense Echato* [*mense Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐχάτου *mensis ultimi*, id est, *Gorpiæi.* qua voce sciolus aliquis nomen proprium mensis Syro Macedonici mendosum latere existimans, Εκατομβαιῶνος rescripsit; quod ad ἐχάτου ex omnibus mensium nominibus proxime accedit. PETITUS in *Animadvers. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p 673.

[v] Ὀκτωκαιδεκάτῃ.] Id est, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A M. 3833.

[x] Μωδείνῳ] Μωδεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῖ *Busb.* Μωδαεῖ (*Lugd. Bat.*) *Hen.* Μωδαεὶμ *Suid.* ex *Josepho.* Varie Μωδείμ, Μωδεὶν, Μωδεὶ, Μωδεεὶν in *Maccabaïcis.* Μωδεεὶμ *Eusebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videsis *Drusium* ad *Sulpicium* l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Palæstina Sacra*, p. 901. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 3. item infr. c. XI. §. 2. SPANH.

[y] Ονομα] Ὀνόματι *Hen.*

[z] Ματζαβίας,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliisque.* HUDS. Ματζαβίας 1 Maccab. 1. conf. infr. lib. 14. c. 10 §. 4. SPANH.

[a] Ασαμωναίου,] Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ασαμωναίου in *reliquis.* Videsis *Simsonum* ad *A. M.* 3837. & *Usserium* ad *A. M.* 3837.

[b] Ιωαρείβου,] Perperam Ιωαρεὶβ *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima est 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

[c] Γαδδῆς,] Ita etiam *Zonaras.* Rectius forsan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Καδδὶς 1 Macc. II. 3. Conf. infr. lib. 13 c. 1. §. 2. SPANH.

[d] Ματθῆς,] Θαεὶς *Busb.* Θαθὶς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θαεσὶ cum *Maccabæo* legas an Ματθὶς cum *Josepho.* utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* significat. HUDS. Pro Ματθὶς 1 Macc. II. v. 3. Θαεσὶ *Rufin.* Thasi. SPANH.

[e] Μακκαβαῖος,] Ideo Judas dictus est *Maccabæus*, quod in vexillis scriptum habuerit per sigla (ut *Justinianus* loquitur) sententiam eam quæ exstat *Exod.* 15. v. XI. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis similis tui inter Deos, Domine* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii causa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis.

[f] Αὐρὰν,] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. HUDS. Αὐαρὰν 1 Macc. I. 5. Confer infr. c. 9. §. 4. ὁ Σαβαρὰν 1 Maccab. VI. 43. SPANH.

[g] Ιωνάθης] *Al.* Ιωνάθου & Ιωνάθας.

[h] Απφοῦς.] In Græcis *Josephi* Απφοῦς vel Αφοῦς, in *Latinis*, inverso ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaron.*

[i] Ἀδόξως.] *Lugd. Bat* ἀτελῶς.

[k] Μωδείνῳ] Μωδαεὶ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) vide *Annott.* ad super. §. 1.

[l] Καθεσταμένων] Ita ex *Lugd. Bat.* Reliqui καθισταμένων. HAV.

[m] Επὶ τῷ πείθειν ἀναγκάζειν,] Επὶ τὸ πείθειν *Hen.*

[n] Τὴν εὐπαιδίαν,] Male vertitur *doctrina.* De Mattathiæ enim doctrina nihil, de liberis multum habet Josephus: neque unquam εὐπαιδία ad doctrinam, ad liberos semper refertur. Ευτεκνία certe (id enim εὐπαιδία) in magna parte felicitatis ponit *Aristoteles*; & apud Judæos potissimum honorifica fœcunditas, infamis sterilitas. Non numerum autem solummodo, sed & indolem liberorum complectitur εὐπαιδία, sive εὐτεκνία, τέλος (*Sc.*) ἐν ᾗ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ, ut ait *Aristoteles* Rhetor. 1. 22. Ed. *Sturm.* IBBETSON.

[o] Εὐαρέσκειαν] Εὐαρεσίαν solus *Busb.* HUDS. Ευαρεστέσεως in Schol. Græc. ad Exod. XXIV. 18. & ἀρέσκειαι LXX. Gen. v. 23. VI. 9. &c. SPANH.

[p] Ποτ' αὐτὸς] Ποτ' αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

tur, *eousque* obsequuturum se cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, accessit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis sacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipse cum filiis suis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipsum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *sacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "si "quis patrii ritus studiosus est Deique cultus, "exeat post me." Atque hæc loquutus cum filiis in solitudinem contendit, relictis in oppido suis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipsi cum liberis & uxoribus in desertum profugerunt, & in speluncis habitarunt. Ista cum audissent duces regii, assumptis quotquot in arce Hierosolymitana erant militibus, Judæos in solitudinem insequuti sunt: eosque assequuti, primum quidem illis persuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem suam essent, neque eam sibi necessitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, sed in diversam irent sententiam, pugna cum illis commissa est die Sabbati: & ita ut erant in speluncis combusti sunt, nihil repugnantes, & ne obsepto quidem *specu* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abstinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis essent, profanare. Lege enim sancitum est, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *suis* uxoribus & liberis in speluncis suffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaserunt, &, cum Mattathiæ sese adjunxissent, eum sibi ducem constituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "si hoc non fecerint, "legem etiam servantes, sibi ipsis hostes fore, "quandoquidem fiet ut inimici illos eo die ag- "grederentur, cum vim non propulsarent, adeo- "que nihil prohibiturum esse, quin omnes hoc "pacto absque pugna pereant & tollantur." Ista loquutus *hoc ipsum* eis persuasit: atque hactenus nobis mansit *consuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente necessitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa se manum collegisset, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu dispersi fuere) pueroique nondum recutitos circumcidi jussit, pulsis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias Judæum deastris sacrificantem obtrucidat. 1 Maccab. c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 Maccab. c. 2.

Mattathias persuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperasset & in morbum incidisset, advocatis filiis, ubi illos circa se stitisset, "Equidem ego, inquit, filii, viam o- "mnibus calcandam ingredior. At vobis consi- "lium meum commendo, oroque & obsecro ne "male id custodiatis, sed, illius qui vos genuit "nutrivitque voluntatis non immemores, serva- "te ritus patrios, veteremque reipublicæ for- "mam, in discrimen adductam, ite restitutum, "non seducti ab iis, qui, aut sponte aut necessi- "tate coacti, *eam *hostibus* produnt: sed vosmet

Mattathias filios suos ad legis defensionem animat. 1 Maccab. c. 2.

μὴ τῶν τέκνων τὼ πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς ἡ σωτηρία ἐν αὐτῷ, προσελθών τις τῶν Ιουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν κατὰ ἃ προσέταξεν Αντίοχος, ζηλώσεις ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Απελλῆν, ὃς [q] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραγεν, εἴτις ζηλωτὴς ἐστὶ τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [r] πολλοὶ ποιήσαντες [s] μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις διῆγον. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶναι συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ιεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ιουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πείθειν μεταγνόντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσμένειν αὐτοῖς ἀναγκάζειν ὥστε αὐτοὺς [t] χρῆσθαι [v] πολέμῳ νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονοῦντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. ἔφη δὲ ἀμύνεσθαι διὰ τὴν ἡμέραν ἀπέχοντε, μηδὲ ἐν κακοῖς προλαβεῖναι τὴν τοῦ Σαββάτου τιμὴν θελήσαντες. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἐν αὐτῇ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [x] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο, κἀκεῖνον ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ [y] καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ ποιήσουσι τοῦτο, [z] φυ- "λαττόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται πολέμιοι, τῶν "μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσ- "βαλλόντων, αὐτῶν δὲ οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσει τε "μηδὲν, οὕτως ἁμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι." ταῦτ' εἰ- πὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ [b] ἄχρι δεῦρο μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσοι, μάχεσθαι. ποιήσας οὖν δυνάμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαβεῖν ὑποχείρους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι' φόβον διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [c] ὅσα τῷ κωλύειν καθισταμένους ἐκβαλών.

γ'. Ἄρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ παραπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ προειπόμενος αὐτοὺς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [d] τὴν τῆς "εἱμαρμένης πορείαν. [e] παρατίθεμαι δ' ὑμῖν τἀμὲν "φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ ψεύσασθαι κακὸς αὐτοῦ "φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑ- "μᾶς καὶ θρεψαμένης προαιρέσεως, ἕως τι σώζειν τὰ "πάτρια, καὶ κινδυνεύουσαν οἰκεῖαν τὴν [f] ἀρχαίαν "πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ διὰ "βί-

q Επιώαγκαζι,] Επινάγκατι *Hen.*

r Πολλοὶ ποιησαντες] Ità *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *cæteris.*

s Μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν] Μετὰ τέκνων *Busb.*

t Χρῆσθαι πολέμῳ νόμῳ.] Χρήσασθαι *Hen.*

v Πολέμῳ] *Lugd. Bat.* πολεμικῷ.

x Συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις] Εμπνιγέντες *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Καὶ Σαββάτοις αὐτὸς ἐδίδασκε μάχεσθαι,] Vid. infr. lib. 13. c. 1. § 3. Hic de pugna Judæorum die Sabbati ante omissa; ibi vero Sabbatis, ut contra hostes pugnarent Judæi, auctor Mattathias. Confer infr. lib 14. c. 4. §. 2. SPANH. An vitæ discrimen pellat Sabbatum olim ambigebatur REL.

z Φυλαττόμενοι τὸ νόμιμον,] Id est Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati observandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones plerisque insint legibus, nulla est aut *receptior* aut justior quam ea quæ fluit ex necessitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

a Κωλύσει τε μηδὲν,] Κωλύσει μηδὲν τὸ ἁμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι *Busb.*

b Ἄχρι ——— μάχεσθαι.] Vid. *alter.* lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Ita apud Synesium Epist. IV. p. 162. C. Navis gubernator Judæos, omisso navis gubernaculo Parasceves tempore *in* summa etiam tempestate, media nocte ad illud redit: τῶν γὰρ, φησὶν, ὁ νόμος ἐφίησιν, ἐπειδὰν καὶ σαφῶς ἡ ὑγιὴς τῆς ψυχῆς διάνοια. Ita Thalmudici de Sabbato, & Ramban in Jad. adde Petav. in Not. ad Synes. p. 47. SPANH.

c Επὶ τῷ κωλύειν] Επὶ τὸ κωλύειν *Hen.*

d Τὴν τῆς εἱμαρμένης πορείαν.] Τὴν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Παρατίθεμαι ὑμῖν] Παρατίθημι *Hen.*

f Ἀρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι·] Ita *Hen. Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* πατρίαν in *Editis Aliisque.*

* *Eam* hostibus *produnt:*] Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.*

"βέλησιν ἢ δι' ἀνάγκλω προσιδεῖν αὐτλω, [g] ἀλλ'
"ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγ-
"κης ἐπάνω φρέαθαι, τὰς ψυχὰς ἄτως [h] παρεσκδυασ-
"μένους, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λο-
"γιζομένους τῶτ' ὅτι τὸ θεῖον, πιστοὺς ὑμᾶς ὁρῶν, ἐχ
"ὑπερόψεται, † δι' ἀρετῆς [i] ἀφαιρούμενον, ἀποδώσ
"πάλιν ὑμῖν [k] αὐτὸ, καὶ τλὺ ἐλευθερίαν ἐν ᾗ [l] ζήσεσθε
"μετ' ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκαταστήσ.
"θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν ἐστὶ θλπτὰ, τῇ δ' τῶν
"ἔργων μνήμῃ τάξιν ἀθανασίας λαμβάνϛ· ἧς ἐραστὰς γε-
"νέσθαι ὑμᾶς βέλομαι διώκειν τλὺ εὐκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα
"ὑφιεμένους, μὴ ἀκνεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον.
"μάλιστα δ' ὑμῖν ὁμονοεῖν παραινῶ, καὶ [m] πρὸς ὃ τι
"ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων φρατερα, πρὸς τῦτ' εἴκοντας
"ἀλλήλοις οἰκείαις χρῆσθαι τῇ ἀρετῇς. καὶ Σίμωνα μὲν
"τὸν ἀδελφὸν, σωφρενῆ πρόχοντα, πατρὸς [n] ἡγεῖσθε, καὶ
"οἷς ἂν ὅτῳ συμβελεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ σ
"φαλῆς, δι' ἀνδρείαν τὴν ἰσχυὸν, στρατηγὸν ἕξητε. τὸ γὰρ
"ἔθνος ὅτος ἐκδικήσ, καὶ ἀμυνᾶται τὰς πολεμίους.
"[o] προσίεσθε δὲ τὺς δικαίους τὴν θεοσεβεῖς, καὶ τλὺ δυνα-
"μιν αὐτῶν αὔξετε.

δ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν ἐξάμε-
νος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθ, καὶ τῷ λαῷ τλὺ ἰδίαν ἀνα-
σῶσαι πάλιν καὶ βίον ἀποδῶναι, μετ' [p] ὀ πολὺ τελευτᾷ, καὶ
θάπτεται μὲν ἐν [q] Μωδείμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα
καὶ λαὸς πᾶς ἔσχεν ποιησάμενος, διεδέξατο τλὺ προστασίαν τῶν
πραγμάτων ὁ παῖς αὐτὸ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος,
ἐνιαυτῷ ἔτι δὲ πεντηκοστῷ [r] ἕκτῳ. σωταξαμένων δ'
αὐτῷ προθύμως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, τὸς μὲ πολε-
μίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὸς παρανομήσαντας εἰς
τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ καθάρσιον ἀπὸ
πάντος μιάσματος τλὺ γλν.

"liberos me dignos præstantes & vi omni & ne-
"cessitate superiores estote, paratis animis, ut
"pro lege, si ita res ferat, moriamini, cogitan-
"tes Deum vos ipsos, si tales videat, non ne-
"glecturum, † sed æstimatione virtutis redditu-
"rum vobis quod amisistis, eamque vivendi li-
"bertatem restituturum, ut cum securitate mori-
"bus vestris perfruamini. Corpora enim vobis
"mortalia & caduca, sed *præclare* gestorum me-
"moriâ immortalitatem consequuntur; cujus a-
"more inflammatos vos aspirare volo ad gloriam,
"& ut maxima aggredientes non gravemini illis
"exsequendis immori. Præcipue autem vos ad
"concordiam hortor; & qua præstantiorem na-
"tura quemque fecerit, catenus alii aliis cedatis,
"virtutem quisque suam exercentes. Et Simo-
"nem quidem fratrem, prudentia præcellentem,
"patris loco habete, ejusque consiliis *semper* ob-
"temperate: Maccabæum vero, fortitudine &
"robore egregium, in bello gerendo militiæ du-
"cem habebitis. ille enim popularium injurias
"persequetur, atque ulciscetur hostes. Denique
"conciliate vobis justitiæ & pietatis cultores, &
"*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Ista filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio esse dignaretur, & populo pristinum suum vivendi morem restitueret, non multo post diem supremum obit, & in Modim sepelitur. Postquam autem à populo universo planctu magno deploratus est, rerum administrationem in se suscepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centesimo quadragesimo sexto. Cumque ei opem alacriter tulissent ipsius fratres alii-que, & hostes è regione expulit, & populares suos patria instituta violantes ferro peremit, terramque *suam* ab omni inquinamento expiavit. IX. *Mattathia defuncto Judas Maccabæus principatum occupat.* 1 *Maccab.* c. 3.

ΚΕΦ. ζ'. CAP. VII. X.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίε Σήρωνος δυνάμεις κατέστρε-
ψεν, αὐτός τε στρατηγὸς ἀπέκτανεν· καὶ, μετ' οὐ πολὺ Λυσίε Γοργίε ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνα-
βὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus profligavit, ipsosque duces occidit: &, non multo post Lysia & Gorgia superatis, Hierosolyma ascendit, templumque repurgavit.

Ταῦτ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατη-
γὸς, ἀναλαβὼν τλὺ δύναμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτανεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, ᾧ καὶ τλὺ μάχαιραν, ἣ [s] χρή-σασθαι συνέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [t] εἶχε· πολείους δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλῷ λείαν ἐκ τῆς στρατιᾶς λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δέ, ὁ τῆς [v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσε-χωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δύναμιν ἤδη προβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύσασθαι· προσήκειν ὑπολαμβάνων τὸς εἰς τὰ τῆς βασιλέως προστάγματα φρονεῖν παρεσκευασμένους πειρᾶσθαι κολά-ζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅση περὶ αὐτὸ, προσ-καταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τὺς φυγάδας καὶ ἀσε-βεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν παρεγένετο. προελθὼν δὲ

HÆC cum audisset Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egressus est. Ille vero ei obviam ivit & conser-tis manibus prælio superat, atque hostium mul-tos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti ensem, quo tum forte usus est, *postea semper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hostium ca-stris direpta recessit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi sese Judæ ad-junxerant, atque *is* satis copiarum ad prælia bel-lumque gerendum jam comparaverat, statuit ex-ercitum contra eum educere, suâ interesse pu-tans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes se habuit militibus, adjunctisque Judæo-rum etiam perfugis & impiis contra Judam pro-fectus est. Cumque Bethoron usque Judææ vi-cum *Judas Apollonium vincit.* 1 *Maccab.* c. 3. *Seron Judam adoritur.* 1 *Maccab.* c. 3.

[g] Ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης] Ἀλλ' ἀξιῶται παῖ-δας ὄντας ἐμοῦ ἐμπείρους καὶ βίας ἁπάσης *Hen.* (ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄν-τας ἐμοῦ ἐμπείρους, καὶ β. π. *Lugd. Bat.*) ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀ-ξιοῦ βίας τε πάσης *Busb.*

[h] Παρεσκδυασμένους,] Παρασκδυαταμένους *Hen.* & *Busb.* Παρασκδυ-ασμένους in *Editis Aliisque.*

† *Sed æstimatione virtutis redditurum vobis quod amisistis,*] Sed vestram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem, & retri-buet quandoque ut cum securitate vestris moribus perfruamini. *Epiphan.*

[i] Ἀγασάμενον,] Ἀπογδυτάμενον solus *Hen.*

[k] Αὐτὸ,] *L. B.* αὐτοὺς.

[l] Ζήσεσθε μετ' ἀδείας] Ita in *Cod. Gall.* (& *L. B.*) ζήσεσθαι in *reliquis.*

[m] Πρὸς ὃ τι ὑμῶν πέφυκεν] Πρὸς ἃ τὺς, dein πρὸς ταῦτα *Busb.*

[n] Ἡγεῖσθε,] Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quo modo legisse vi-detur *Epiphan.* ἡγεῖσθαι & πείθεσθαι in *reliquis.*

[o] Προσίεσθε δὲ] Προσίεσθαι *Hen.* & *Gall.* προσάξατε πρὸς ὑμᾶς πάντας τὺς ποιητὰς τῦ νόμυ 1 *Maccab.* c. 2. v. 67.

[p] Οὐ πολὺ τελευτᾷ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 3. SPANH.

[q] Μωδείμ.] Ita legit & distinguit *Hen.* Μωδαεῖ, πένθος ἐπ' αὐτῷ μ. τ. λ. π. ποιησαμένυ. Διεδέξατο δὲ τλὺ τῦ

[r] Ἕκτῳ.] καὶ ἑκτῷ *L. B.*

[s] Χρήσασθαι] *L. B.* χρῆσθαι.

[t] Εἶχε·] Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.*

[v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13.

cum processisset, illic castra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit suos, tum quia pauci & inedia confecti essent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *incundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitu-
Judas suos animat. 1 Maccab. c. 3.
"dine *militum* sitam esse victoriam, triumphum-
"que ex hostibus reportatum, sed in pietate er-
"ga Deum: idque compertissimum haberi *plu-*
"*rimis* majorum exemplis, qui cum ex jure &
"pro legibus suis & liberis dimicassent, multas
"sæpe hostium myriadas fuderunt. nemini enim
"injuriam facere magnas dat vires." Hæc ubi dixit, suis persuasit, ut, contempta hostium multitudine, cum Serone manus consererent; con-
Seron à Juda caditur. 1 Maccab. c. 3.
gressusque fugavit Syros. prostrato enim duce universi sese in fugam conjiciunt, quasi omnis in eo posita esset salutis spes. Illos vero in campum usque persequutus, ex hostibus occidit ad octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam.

XI. 2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, istis vehementer iratus, copias suas omnes coëgit, multisque ex insulis mercenariis militibus assumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, stipendio illis *in annum* numerato, vidisset thesauros deficere pecuniæque inopiam esse (nam neque tributa omnia reddebantur propter seditiones in gentibus *conflatas*, & ipse, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) statuit primum in Persidem proficisci, & regionis istius tributa colligere. Cum itaque reliquisset Lysiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipsum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate usque ad fines Ægypti & inferioris Asiæ, atque copiarum & elephantorum partem, jussit ut Antiochum filium suum usque ad reditum suum diligenter educaret, utque Judæa eversa, ejusque incolis in servitutem abductis, deleret Hierosolyma, & genus Hebræorum exstingueret. Et ista quidem cum Lysiæ in mandatis dedisset rex Antiochus, profectus est in Persidem, anno centesimo quadragesimo septimo, & Euphrate trajecto ascendit ad superiores provincias.

Antiochus Epiphanes in Persidem proficiscitur. 1 Maccab. c. 3.

Antiochus relinquit Lysiam, qui Judæos ulciscatur. 1 Maccab. c. 3.

3. Lysias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentissimis, eos cum quadraginta peditum millibus & septem equitum millibus dimisit in Judæam. Illi vero, ad urbem usque Emmauntem progressi, in loco campestri castra metantur. Illisque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in servitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent secum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, castris conspectis & adversariorum multitudine animadversa, mili-
Lysias milites colligit, ut cum Judæis congrederetur. 1 Maccab. c. 3.
Judas suos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Maccab. c. 3.
tes suos hortabatur ut forti essent animo, suade-

[x] Ἄχει Βεθωρὸν κώμης τῆς Ἰουδαίας, αὐτὸν στρατοπεδεύεται. ὁ δ' Ἰούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἐώρα πρὸς τὴν μάχην δι' ὀλιγότητα καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστευκότας γὰρ ἡμέραν παρεθάρρυνε λέγων· "[z] οὐκ ἐν "τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν, "ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖν· καὶ τοῦτο σαφέ-"στατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ διὰ φι-"λοσοφίαν καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ πίστεων ἀ-"γωνίζεσθαι, πολλὰς πολλάκις ἥττησαν μυριάδας. τὸ "γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δύναμις." ταῦτ' εἰπὼν πί-στιν τοῖς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσεως ἅμα πλήθους τῶν ἐναντίων, ὁμόσαι χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πᾶσι φεύγειν ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τὴν σωτηρίας αὐτοῖς ὑπο-κειμένης. ὀκτακοσίων δ' [a] ἄχρι τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [b] εἰς τὴν Φιλιστίαν.

β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγυμνασμένοις, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ [c] τῶν νήσων μισθοφόρους [d] ἀναλα-βών, ἡτοιμάζετο περὶ τὸ ἔαρ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν διενείμας, εὗρε τοὺς ταμιευτὰς ἀπολείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στά-σεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος ὡς ἱκανὸς τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορεύσας, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν ὅπι τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινά, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ μέχρι τοῦ Αἰγύπτου [e] ὁρῶν καὶ τὰ κάτωθεν Ἀσίας ἀπὸ Εὐ-φράτου [f] διήκοντα ποταμοῦ, [g] καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν [h] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πάσης φροντίδος ἐπέταξε ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθῃ, καταστρε-ψάμενον τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδρα-ποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐ-τῶν ἐξολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπιστείλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βα-σιλεὺς Ἀντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα [i] τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐ-φράτην ἀνέβαινε [k] πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας.

γ'. Ὁ δὲ Λυσίας ἐπιλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυ-μένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς [l] τῶν βασιλέως φίλων, καὶ ἅμα δυνάμεως πεζῆς μὲν δυνάμεως μυριάδας τεσσαρας, ἱππεῖς δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν. οἱ δ', ἄχρι [m] Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόν-τες, ἐν τῷ πεδίῳ καθεστρατοπεδεύοντο. προσεγένοντο δὲ αὐ-τοῖς σύμμαχοι [n] ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς περιοίκου χώρας, καὶ πλη-θος τῶν φυγόντων Ἰουδαίων· ἔτυχε μὲν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, [o] πόδας μὲν χαμίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργυρὸν δὲ καὶ χρυσὸν πιμῶντες αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ἰούδας καταμαθὼν, ἐπῆρε τοὺς οἰκείους στρατιώτας θαρρεῖν· καὶ παρεκελεύετο τὰς ἐλπίδας

[x] Ἄχει Βεθωρὸν] Ita in *Editis Aliisque.* Βαιθωρὼν *Hen.* ἴσως ἐκ τῶν Βηθωρεῶν, vel Βεθωρὼν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 6.

[y] Βεθωρὸν] *Gen.* Βεθώρου· 1 Macc. III. 16. Βαιθωρὼν. SPANH.

[z] Οὐκ ἐν ——— ἀσεβεῖν·] Victoria scil. non est in multitudine, sed infiducia in Deum & alacritate bellatorum posita. vid. lib. I. Antt. cap. XI. §... τὸ νικᾶν γὰρ οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ &c. SPANH.

[a] Ἄχρι δὲ πεδίου,] Ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρὼν ἕως δὲ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24.

[b] Εἰς τὴν Φιλαίαν.] Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 1 *Maccab.* 3. v. 24.

[c] Τῶν νήσων] Αἱ νῆσοι, Græcia. ים. REL.

[d] Ἀναλαβὼν,] Παραλαβὼν *Hen.*

[e] Ὁρῶν] *Gen.* ὁρῶν.

[f] Διήκοντα ποταμοῦ,] Ex *Epiphanio* aliquis suspicaretur eum διέποντα legisse.

[g] Καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως] Καὶ τὰς ἡμίσεις τῆς δυνάμεων 1 *Maccab.* c. 3. v. 34.

[h] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ] Ita ex *MSS.* τὸν Ἀντίοχον in *Editis.*

[i] Τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει,] Æra Seleucidarum CXLVII. sic 1 Macc. III. 37. SPANH.

[k] Πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας.] Id est, ἕως τὰς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad superiores provincias*: nisi forsan ἕως τὰς ἄνω σατραπείας legerit. ἕως τὰς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27.

[l] Τῶν δὲ βασιλέως φίλων,] Τῶν φίλων τοῦ δὲ βασιλέως *Hen.* τοῦ φίλων δὲ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38.

[m] Ἐμμαοῦς πόλεως] Alibi apud *Josephum* Ἀμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Ἐμμαοῦς aut Ἐμμαοῦμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Gratius*, qui censet ultimas literas vocis Ἐμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 758.

[n] Ἀπὸ τῆς Συρίας] Ἀπὸ τῆς Συρίας *Hen.* & *Basil.*

[o] Πόδας μὲν κομίζοντες] Πόδας μὲν κομίσαντες *Hen.* Ex hoc loco constat, πόδας pro πεδὰς reponendum esse 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.*

τ νίκης ἔχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τὸν ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους ἐνδεδεμένους, καὶ τὸ σύνηθες αὐτῷ σχῆμα τ Ρ ἱκετείας ἐνδὺ τὰς μεγάλους κινδύνους ὑποδείξαντας, τότῳ δυσωπῆσαι θεὸν ἀγαγεῖν αὐτοῖς τὸ κῦ τ ἐχθρῶν κράτος. Διατάξας δὲ τ ἀρχαῖον αὐτοῖς τρόπον καὶ πάτριον κῦ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ [q] τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς περὶ κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὴν τούτων ἀπόλαυσιν φιλοζωΐᾳ ἀπολεμότερον μάχωνται, καταστὰς τοιούτοις [r] παρορμᾷ λόγοις πρὸς τ ἀγῶνα τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας. "καιρὸς μὲν [s] ὑ-
"μῖν σὺν ἄλλῳ ἀναγκαιότερῳ δ παρόντι, ὦ ἑτᾶ-
"ροι, εἰς δυψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν [t] κατα-
"λέλειπται. νῦν γάρ ἐστιν ἀνδρείως [v] ἀγωνισαμένοις τὴν
"ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν δ' αὐτὴν ἅπασιν ἀγαπη-
"τὴν εἶναι, ἡμῖν [x] ὑπ' ἐξουσίας δ θρησκεύειν τὸ θεῖον
"ἔτι πολυτελεστέραν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς ἂν οὖν ἐν τῷ πα-
"ρόντι κειμένων ὑμῶν, [y] πρότερον ἀπολαβεῖν, καὶ τ δι-
"δαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· ἔστω δὴ
"ἐν ὑμῖν ὁ κῦ τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον συνήθειαν· ἢ τὰ
"αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα δ γένους ὑμῶν [z] ἀπο-
"λειφθῆναι, κακῶν ἐν τῇ μάχῃ γινομένων, ἅτινας ἀγω-
"νίζεσθε. τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν ἐν μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν
"ὑπάρξειν ἡγούμενοι· τὸ δ' ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων,
"ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τὴν
"εὐκλείαν καταστρώσασθαι πεπιστεύκοτες, ἑτοιμάζεσθε πει-
"θαρχεῖν, ἅτινας τὰς ψυχὰς [b] ἠυτρεπισμένοι ὡς ἄριστον
"ἅμα ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

δ. Καὶ ὁ μὲν Ιούδας τοιαῦτα διαθαρσύνων τὸν στρατιὰν [c] ἔλεγε. τ δὲ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μὲν πεντακισχιλίων πεζῶν δ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τ νυκτὸς ἐπιπέσῃ τῷ Ιούδᾳ, καὶ τοὺς τὰ ὁδηγὰς ἔχοντας αὐτοῦ τινας τ περιόντων Ιουδαίων, αἰσθόμενος ὁ δ Ματθαίου παῖς, ἔγνω δ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τ πολεμίων ἐπιπεσεῖν, καὶ παῦσαι διηρημένης αὐτῶν τ δυνάμεως. καθ' ὥραν δὲ δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ἐπὶ δ στρατοπέδου, δι' ὅλης [d] ὤδυε τ νυκτὸς ἐπὶ τοὺς ἐν [e] Εμμαοῦς τ πολεμίους. ἐκ δύρων δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορεύσεις ἔγνω ζητεῖν ὅπου ποτ' εἶεν. ὡς δὲ τ ὄρθρον ἐπιφαίνεται τοῖς ἐν Εμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ιούδας μὲν τρισχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, παρεσκεύασεν [f] τοὺς Ιουδαίους, ὡς δ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι [g] δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη ποτ δ τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κῦ τ πλήθους δ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τ δυψυχίας, ἐκέλευσε σημῆναι τοὺς σαλπιγκτάς. [h] ἐπιπεσὼν δ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς δ λοιποὺς διώκων ἦλθεν [i] μέχρι [k] Γαδάρων, καὶ τ πεδίων τ [l] Ιδουμαίας καὶ [m] Αζώτου δ [n] Ιαμνείας. ἔπεσον δ αὐτῶν ὡς ὡεὶ τρισ-

batque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modò exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hujuſmodi oratione. "Non *Cum hoſtibus congreſſurus ſuos oratione confirmat.* 1 *Maccab.* c. 4.
"aliud quidem tempus, ô ſocii, magis neceſſa-
"rium vobis relictum eſt ad fortitudinem & pe-
"riculorum contemptum, quam quod in mani-
"bus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus
"licet libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura o-
"mnibus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior
"eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum
"*rite* colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo eſ-
"ſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam bea-
"tam felicemque renovetis (ex legibus ſcilicet
"patriaque conſuetudine inſtitutam) vel turpiſſi-
"ma patiamini, & cum omni ſtirpe veſtra perea-
"tis, minus ſtrenue voſmet in pugna gerentes,
"cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem
"vobis, etiamſi non pugnetis, moriendum eſſe
"exiſtimantes, perſuaſique præter tanta præmia,
"libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æter-
"nam manere gloriam, vos igitur accingite, ita
"animis parati ac ſi cras prima luce cum hoſtibus
"congreſſuri.

4. Et iſta quidem Judas, ut ſuis militibus animos adderet, verba faciebat. At hoſtes Gorgiam miſerunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum caſtra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipſe etiam ſtatuit in hoſtes caſtra tenentes impetum facere, idque *magis* quod diviſæ eſſent illorum copiæ. Cœna itaque tempeſtive ſumpta, multiſque in caſtris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hoſtes qui circa Emmauntem conſederant. Gorgias autem cum hoſtium neminem in caſtris offendiſſet, eoſque ſuſpicaretur metu ceſſiſſe & in montes ſeſe abdidiſſe, *inde* profectus ſtatuit ubinam eſſent quærere. At Juda ſub diluculum in hoſtium, qui ad Emmauntem erant, conſpectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidiſſet hoſtes valide loricatos periteque admodum caſtra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita ſe habentes fecerit ſuperarare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus; juſſit tubicines ſigna dare. Hoſtes diende ex improviſo adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *ſibi* reſiſtentes occidit, reliquos vero perſequutus eſt uſque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Ceciderunt autem il-

Judas ſtratagemate hoſtes ſuperat. 1 *Maccab.* c. 4.

p Ικετείας] *L. B.* ικεσίας.

* *Conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes,*] Sc. *Deus.* At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

q Τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς περὶ κτήσεις] Vid. 1 Macc. III. v. 56. SPANH.

r Παρορμᾷ λόγοις] Παρόρμα *Hen.*

s Ὑμῖν σὺν ἄλλῳ ἀναγκαιότερῳ δ παρόντι,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἡμῖν in *Editis Aliiſque.*

t Καταλέλειπται.] *L. B.* καταλείπει.

v Ἀγωνισαμένοις] Ἀγωνιζομένοις *Hen.*

x Ὑπ' ἐξουσίας] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Πρότερον ἀπολαβεῖν,] Πρότερόν τε ἀπολαβεῖν *Hen.* ἀπολαβεῖν perperam in *Editis.*

z Ἀπολειφθῆναι,] Ὑπολειφθῆναι *Hen.* ἀπολειφθῆναι perperam in *Editis.*

a Ὑπάρξειν ἡγούμενοι·] Ὑπάρξειν *Hen.*

b Ἠυτρεπισμένοι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* cæteris deëſt vox ἠυτρεπισμένοι.

c Ἔλεγε.] *L. B.* ἔλεξε.

d Ὤδυε τ νυκτὸς] Ita *Hen.* ἄδυσε in *reliquis.*

e Εμμαοῦς τ πολεμίους.] Εμμαοῖ *Busb.* Εμμαοῦ *Hen.*

f Τοὺς Ιουδαίους,] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris.

g Δέοι,] *L. B.* δεῖ.

h Ἐπιπεσὼν δ ἀπροσδοκήτως] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδόκ. *Busb.* ἔπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.*

i Μέχρι] Ἄχρι Γαζαίων *Busb.* ἄχρι Γαζάων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 679.

k Γαδάρων,] Γαζηρῶν in aliis MSS. SPANH.

l Ἰδουμαίας] Ἰουδαίας malit *Relandus*, tam hîc loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. HUDS. Confer Relandi Palæſtinam p. 68. 371. 598. 606. 759. 825. HAV.

m Αζώτου] Ασσαριμωθ. 1 Macc. IV. 15. SPANH.

n Ιαμνείας.] Ιαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833.

illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis superesse certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu. illis autem debellatis tum securos spolia lecturos esse dicebat, ut qui hoc solum faciendum haberent, & nihil aliud exspectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani è *monte* eminentes prospiciunt exercitum, quem in castris reliquerunt, fusum fugatumque, & castra incensa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conspiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi ista ita se habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipsi etiam territi in fugam versi sunt. Judas vero, quasi devictis absque pugna Gorgianis militibus, reversus, spolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum se recepit, lætus laudansque Deum ob res prospere gestas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 *Maccab.* c. 4.

5. Lysias autem, clade illorum qui missi erant confusus, sequenti anno contractis delectorum hominum millibus sexaginta, & equitum quinque millibus assumptis, impetum in Judæam fecit; &, cum montana ascendissent, apud Bethsura Judææ vicum castra posuit. *Illi* obviam profectus est Judas cum decem *hominum* millibus; animadversaque hostium multitudine, Deum precatus ut sibi auxilio esset, præcursores hostium aggreditur, illosque superat; cumque ex iis ad quinque millia cecidissent, reliquis terrorem incussit. Lysias scilicet secum reputans quo animo essent Judæi, ad moriendum quidem parati, nisi cum libertate vitam agere liceret; eorumque desperationem, ut vim *insuperabilem* veritus, collectis quæ supererant copiis Antiochiam reversus est: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impressionem facere.

Lysias bellum redintegrare parat. 1 *Maccab.* c. 4. *Judas cum Lysiæ exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat.* 1 *Maccab.* c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, post tot victorias eis à Deo concessas, Hierosolyma ascendere, & templum purificare, atque consuetas hostias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hierosolyma accessit, & fanum desertum inveniebat, & portas exustas, & sponte enata in templo ob solitudinem virgulta, lamentari cum suis cœpit, templi spectaculo confusus. Deinde quibusdam è suis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui custodiebant arcem oppugnarent, donec ipse fanum lustrasset. Cum autem illud summa cura repurgasset, *et* intulit nova vasa, candelabrum, mensam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad ostia vela appendit, foresque ipsas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro accisis, exstruxit. Vigesima autem & quinta die mensis

Judas, hostibus toties profligatis, ad fanum lustrandum se confert. 1 *Maccab.* c. 4.

λίας. Ιούδας ὁ τ μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τὰς αὐτὰ στρατιώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα & μάχην εἶναι πρὸς Γοργίαν & τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσασι γὰρ & τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, ὡς τὸν μόνον ἔχοντας, κὰ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἔτι δ' αὐτὰ λαλουμένα ταῦτα πρὸς τὰς στρατιώτας, [p] ὑπερκύψαντες οἱ ἀπὸ Γοργίου τὴν μὲν στρατιὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τεταραγμένην, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν ὢν & συμβεβηκὸς δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ταῦθ' ὅτως ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, κὰ τὰς μὴ Ιούδα πρὸς ἀπάτην ἐπίμους κατανόησαν, κὰ αὐτοὶ δεισάντες εἰς φυγὴν ἐτράποντο. ὁ δὲ Ιούδας, ὡς ἁμαχητὶ [q] τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων, [r] ἀποστρέψας [s] ἀνῃρεῖτο τὰ σκῦλα· πολὺν δὲ κὰ χρυσὸν κὰ ἄργυρον κὰ πορφύραν κὰ ὑάκινθον λαβὼν, εἰς τὴν οἰκείαν [t] ὑπέστρεψε, χαίρων, κὰ ὑμνῶν τ Θεὸν ὅτι πρὸς κατορθωμένοις. ἡ μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλλετο.

ε'. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ὅτι τῇ τῶν σκεπτομένων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἓξ, κὰ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐνέβαλεν εἰς τὴν [v] Ιουδαίαν· κὰ ἀναβὰς εἰς τὸ ὀρεινὸν & [x] Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ιουδαίας ἐξεστρατοπεδεύσατο. ἀπιόντος δὲ μετὰ μυρίων Ιούδου· κὰ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, [y] σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν δεξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, κὰ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν ἔτρεψε. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ιουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι πλουτεῖν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθεροι, κὰ δείσας αὐτῶν τὴν [z] ἀπόγνωσιν ὡς [a] ἰσχὺν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν· κὰ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, κὰ προσκαλούμενος μείζονα στρατὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ς'. Τοσουτάκις δὲ ἡττημένων ἤδη τ Αντιόχου & βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ιούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μὴ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβαίνειν δεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, κὰ τ ναὸν καθαρίσαι, κὰ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δ' συνῆλθομεν [b] μετὰ πάντος & πλήθους εἰς Ιεροσόλυμα, κὰ τ ναὸν ἔρημον εὗρε, κὰ κατακεκαυμένας τὰς πύλας, κὰ φυτὰ ἀφὲ τὴν ἐρημίαν αὐτόματα ἐν τῷ ἱερῷ [c] βεβλαστηκότα, θαμνῶν ἤρξατο μὴ τ ἰδίων, ἀπὸ τῆς ὄψεως & ναοῦ συγχυθείς. ἀπιλεξάμενος δέ τινας τ αὐτοῦ στρατιωτῶν, προστάξει τοῖς ἐκπολεμοῦσι [d] τοὺς τὴν ἄκραν φυλάσσοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς [e] τ ναὸν ἁγνίσῃ. καθάρας δ' ἀπιμελῶς αὐτὸν, [f] εἰσενήνοχε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, [g] ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, [h] ἀπήρτησε δὲ & [i] περιστόματα τ θυρῶν, κὰ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ & τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, [k] ἃ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ & εἰκάδι & [l] Χασ-

o Τοῦτο μόνον ἔχοντας,] Ita *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.* jubebat quoque ita vel μηδὲν scribere *Coccejus*) τοῦτον in *Editis Aliisque.* quo admisso μηδὲν ἕτερον reponendum censeo.

p Υπερκύψαντες] Εκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. HUDS. Μέμφομαι τὸ ἐκκύψαν ἐκ & ὄρους 1 Macc. IV. v. 19. SPANH.

q Τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων,] Τῶν μὲν Γοργίου *Hen.*

r Αποστρέψας] Υποστρέψας *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.*

s Ανῃρεῖτο τὰ σκῦλα·] Sic *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* ἀνῃρεῖ) perperam in *Editis.* Si quis ἀναιρεῖ) malit, per me licet.

t Υπέστρεψε, χαίρων,] Υπέστρεψε χαίρων, χαιρῶν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

v Ιουδαίαν·] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ιδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judæorum κὰ σύστημα & Ιδουμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs sita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adscribi potest tam Idumææ quam Judææ.

x Βεθσούροις κώμῃ] Βαιθσούροις *Hen.* Βαιθσούροις 1 *Macc.* 4. 29. & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 658. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

y Σύμμαχον ἔσεσθαι τ Θεὸν] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἔσεσθαι *Hen.* HUDS. Ἐπ' αὐτὰ *L. B.* quod forsan non est contemnendum. HAV.

z Απόγνωσιν] Conf. supr. lib. 11. c. 4. §..... τὴν ἀπόγνωσιν & τόλμαν &c. ἀπόγνωσις, ἀπελπισία *Hesychius*, malè ibi ἀπελπία, quod jam viderunt alii: hîc *desperationem* dicit. SPANH.

a Ἰσχὺν,] Ἰσχυρὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Μετὰ πάντος & πλήθους] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Busb.* μετασάντος & πλήθους perperam in *Editis.*

c Βεβλαστηκότα,] Ανεβεβλαστηκότα *Hen.* & *Busb.*

d Τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας] *Lugd. Bat.* τοὺς. Rectior tamen videtur *vulg.* lectio, opponitur enim mox ἄχρι. HAV.

e Τὸν ναὸν ἁγνίσειε.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ ναὸν αὐτὸν ἁγνίσειε in *Editis.*

f Εἰσενήνοχε καινὰ σκεύη,] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσενήνοχε κὰ καινὰ σκ. in *Editis.*

g Εκ χρυσοῦ πεποιημένα,] Ex ligno fuisse hunc lychnuchum in Gemara legitur; ex sententia nempe R. Jose. REL.

h Απήρτησε] *L. B.* ἀπαρτῶν.

i Περιστόματα τ θυρῶν,] Επισώματα *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* HUDS. Vela januarum ἐπισωτίσματα, non καταπετάσματα. REL.

k Οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου] *L. B.* λελαξευμένων ὑπὸ σιδήρου.

l Χασ-

[1] Χασλεὺ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Απελλαῖον καλοῦσι, ἧψάν τε φῶτα ἐπὶ τῶν λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τῷ βωμῷ, καὶ ἄρτους [m] ἐπὶ τὴν τράπεζαν [n] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαύτωσαν ἐπὶ τῷ καινῷ θυσιαστηρίῳ. ἔτυχε δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γένεσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μετὰ ἔτη τρία. τὸ γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Αντιόχου διαμεῖναι τοῦτον ἔτεσι συνέβη τρισίν· ἐτὴ γὰρ πέμπτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα περὶ τὸν ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Απελλαίου [o] μηνὸς, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνενεώθη δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Απελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δὲ ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὸν Δανιήλου προφητείαν, περὶ [p] τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένων ἐτῶν. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

ζ Εὐφραίνει δὲ Ιούδας μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνάκτησιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἴδους, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς τὰ θυσίας καλλωπίσμασιν αὐτοὺς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [q] τιμῶν, αὐτοὺς δὲ τέρπων. τοσαύτην δὲ ἐχρήσαντο τῇ περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, μηδὲ χρόνον πολὺν ἀπογεγονότος ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τῆς θρησκείας, [r] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτοὺς, ἑορτάζειν τὴν ἀνάκτησιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [s] μέχρι δεῦρο. τὴν ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [t] φῶτα· ἐκ δὲ παρ' ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τὴν ἐξουσίαν, τὴν περισημοτέραν ἡμένοι τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δὲ ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ περὶ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ἐν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ [v] τὴν Βεθσοῦραν ἐπὶ πόλιν ὠχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρᾶς αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

Chasleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram suffitum fecerunt, panes mensæ imposuerunt, solidaque sacrificia super novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta sunt, qua triennio elapso mutata est eorum religio in profanam impuramque consuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho desolatum eo in statu tribus annis permanserit. nam anno centesimo quadragesimo quinto ista templo contigerunt, vigesima & quinta die Apellæi mensis, Olympiade supra centesimam quinta & trigesima. Instauratum vero erat eadem die, quinta & vigesima Apellæi mensis, octavo & quadragesimo & centesimo anno, Olympiade vero centesima & quinquagesima quarta. Accidit autem ut templi desolatio fieret secundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. ostendit enim ipsum à Macedonibus eversum iri.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies instaurationem sacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, sed magnificis splendidisque sacrificiis eos excipiens, hymnis etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedisset, turresque altas ædificasset contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

Judæorum lætitia ob sacrorum instaurationem.

Luminum festum institutum.

1 Maccab. c. 4.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ιούδας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ιούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φεύγειν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τὴν Ιωσήπου καὶ Αζαρίου πτῶσιν.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων δὲ γενομένων, τὰ πέριξ ἔθνη πρὸς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Ιουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλοὺς ἐπισυστάμενα διέφθειρεν, ἐπέδρας καὶ ἐπιβουλὰς [x] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [y] ἐκφέρων Ιούδας, ἐπεῖχεν αὐτοὺς τῶν καταδρομῶν, καὶ ὧν ἐποίουν [z] κακῶς τοὺς Ιουδαίους, ἐπαύετο. καὶ τοὺς [a] Ησαὺ υἱοὺς Ιδουμαίους κατ' [b] Ακραβατήνην

HIS ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum ferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis dolisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assidue bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & depræ-

Judas Idumæos ulciscitur & Baasenses & Ammanitas.

1 Maccab. c. 5.

datus

l Χασλεὺ μηνὸς,] Ex præced. c. 5. § 4. Χασλεὺ μηνὸς rescripsi. Χεσλεὺν in *Editis Aliisque*. Χασελεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεβεθ μηνὸς *Hen.* HUDS. Conf. sup. c. 5. §. 4. SPANH.

m Ἐπὶ τὴν τράπεζαν] *Gen.* ἐπὶ negligit.

n Ἐπέθηκαν,] Ἐπέθεσαν *Busb.* ἔθεσαν *Hen.*

o Μηνὸς, —— ἔτει,] Ita *Hen. Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ τεσσαρακοστῇ καὶ τετάρτῳ. τὴν δὲ ἐρήμωσιν &c. *Bas.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δὲ ἐγένετο ἡ. κ. ρ. καὶ μ'. ἔτει, Ολυμπιάδι ρ'. καὶ ν'. καὶ δ'. τὴν δὲ ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Isag.* p. 294. & *Vossium* in *Chronol. S.* p. 152.

p Τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ] *Gen.* υ'. καὶ η'. Sed *Lugd. Bat.* τριακοσίων scripturæ vitio. Vetus quoque *quadringentos & octo*. HAV.

q Τιμῶν,] Ετίμων, αὐτοὺς δὲ ἕτερον *Hen.* ἵλεων, καὶ αὐτοὺς ἕτερον *Busb.* ἵλεων, καὶ ἑαυτοὺς ἕτερον legisse videtur *Epiphan.*

r Ὡς νόμον θέσθαι] Καὶ νόμον ἔθεντο *Busb.* & *Vet. Interpr.*

s Μέχρι δεῦρο,] Μέχρι δὲ νῦν δεῦρο *Hen.* (μέχρι δὲ δεῦρο *L. B.*)

t Φῶτα·] Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videsis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. HUDS. Festum annuum restaurati à Maccabæo Templi indictum, quod Φῶτα vocarunt, Judæi 1 *Macc.* IV. v. 59. ἡμέραν ἐγκαινισμοῦ *Hebr.* חנוכה & *Gr.* Ανχοκαία vid. Joseph. ἀρχ. lib. XI. c. 4. §. 7. & Scalig. de Emend. p. 435. Item Contra Apion. lib. 2. §. 9. & 39. λυχνοκαΐαν apud Judæos frequentes. De cultu ἑβδομάδος, de quo ibi vide Selden. de Jur. Græc. & Hebr. SPANH. Festum luminum. At חנוכה nomen est, quod & olim & nunc huic festo datur. Id φῶτα non notat, sed ἐγκαίνια. Forsan tunc quoque ab usu lucernarum plurimarum, quibus hoc festum celebrant, nomen gessit. Ceterum quod putet Josephus lumine illo designari lumen libertatis, quod iis insperato affulsit, non existimem. Solebant Judæi lumina in signum lætitiæ, uti & aliæ gentes, accendere: & in festo tabernaculorum, ad cujus imitationem hos dies octo celebrarunt, thyrsos quoque manibus gestantes (uti notatur 2 Hasmon. 10. 6. 7.) notum est quales delicias fecerint lychnis noctu accensis; sic ut inde potius hanc λυχνοκαΐαν repetendam crediderim. REL.

u Βεθσοῦραν ἢ πόλιν] Βεθσοῦρα *Hen.* Vide *Annott.* ad præced. §. 5. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1 c. 1. §. 5. SPANH.

x Αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα.] Αὐτῶν κρατήσειν οἰόμενα *Hen.* (*L. B.*) *Busb.* & C.

y Ἐκφέρων Ιούδας,] Ἐκφερὼν ὁ Ιούδας *Hen.* & *Busb.*

z Κακῶς τοὺς Ιουδαίους ἐποίουν.] Κακῶν *Hen. Busb.* & C.

a Ησαύ] Ita C. & *Vet. Interpr.* Ησαῦ υἱοὺς καὶ Ιδουμαίους *Hen.* Ησαῦν καὶ υἱοὺς Ιδουμαίους in *Editis*.

b Ακραβατήνην] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C. Ακραβατηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ακραβατίνην in *MS. Collegii Novi*. Ακραβετήνην in *Editis*. Forsan Ακραβατηνίην legendum. Vide *Relandum*

datus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, conclusos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judei à Juda per literas auxilium petunt. 1 *Maccab.* c. 5.

XII. 2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri suo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defensum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipse vero assumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus est. Josephum autem Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præessent, reliquit, cum præcepto ut diligenter custodirent Judæam, & cum nemine ante ipsius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, postquam in Galilæam venit, congressus est cum hostibus, eosque terga vertere coëgit; & fugientes persequutus usque ad portas Ptolemaïdis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum spolia sustulisset, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum sarcinulas abducens, domum se recepit.

Id negotii Simoni dat ut Judæorum hostes ulciscerentur. 1 *Maccab.* c. 5. *Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiscitur.* 1 *Maccab.* c. 5. *Simon in Galilæa vincit hostes.* 1 *Maccab.* c. 5.

Nabatæi Judæ opem implorant.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emensi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narrassent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multosque illorum malis conflictari, compulsos in castella & oppida Galaaditidis, atque eum monuissent ut properaret ire adversus alienigenas, summaque ope niteretur populares suos ab illis vindicare, *iis* obsequutus iter per solitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethsuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos conclusos esse contigit, Timotheo cum copiis suis locum obsidente, prima luce eò pervenit. Cum-

νλιω ἀπιπεσὼν, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτινε Ϛ ἐσκύλευσε. συγκλείσας ὃ Ϛ τὰς ὑὰς ϗ [c] Βαάνυ λοχῶντας τὰς Ιουδαίας, φθείκαθίσας ἐπολιόρκει, ϗ τὰς τε πύργας αὐτῶν ἐνεπίμπρα, ϗ [d] τὰς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἀπὶ τὰς Αμμανίτας [e] ὁρμήσας, δυνάμιν μεγάλην Ϛ πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [f] ϗ τύτους χφωσάμενος, τλὶ [g] Ιαζωρὰν [h] ἐξῆρε πάλιν· ϗ τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν ϗ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, ϗ τλὶ πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τλὶ Ιουδαίαν [i] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ χθονευόντα τ ἐθνῶν [k] ἀναφαφέντα, συναθροίζεσθαι εἰς τλὶ [l] Γαλααδίτιν ἀπὶ τὰς ἐν τοῖς [m] ὁρίοις αὐτῶν Ιουδαίοις. οἱ ὃ [n] καταφυγόντες εἰς [o] Δάθεμα τὸ Φρουρίον, πέμψαντες πρὸς Ιούδαν, ἐδήλων αὐτῷ, ὅτι λαβὼν ἐπιτάσσει ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συνεκπεφεύγασιν. ἀναγνωσκομένων ὃ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, καὶ [p] τῶν Γαλιλαίας ἄγγελοι παρῆσαν ὃ συμφώνως ἀπησημαίνοντες ἀπεσπῆχθαι παρ' αὐτῶν Πτολεμαΐδος Ϛ Τύρυ Ϛ Σιδῶνος, [P] ϗ τ ἀλλοφύλων τ Γαλιλαίας.

Β'. Πρὸς οὖν ἀμφοτέρους τὰς τ ἠγγελμένας χρείας σκεψάμενος ὁ Ιούδας ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τ ἀδελφὸν παρεσκεύασεν ὡς τελείλιους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ιουδαίοις. αὐτὸς ὃ καὶ Ιωνάθης ὁ ἕτερος ἀδελφὸς μετ' ὀκτακισχιλίων [q] ὥρμησαν εἰς τλὶ Γαλααδίτιν. [r] κατέλιπεν ὃ, ὅπως τῶν ὑπολοίπων τ δυνάμεως, Ιώσηπόν τε τ Ζαχαρίου καὶ Αζαρίαν, παραστήσας αὐτοῖς Φυλάττειν ἐπιμελῶς τλὶ Ιουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τλὶ Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγλὶ αὐτὸς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τ Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς τρισχιλίους. καὶ τὰ τε σκῦλα λαβὼν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ τὰς ἡχμαλωτισμένας ὑπ' αὐτῶν Ιουδαίας, καὶ τλὶ ἀποσκευλὶ αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τλὶ οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ιούδας ὃ ὁ Μακκαβαῖος Ϛ ὁ ἀδελφὸς αὐτ' Ιωνάθης, διαβάντες τ Ιορδάνλυ πλαμὸν, ϗ ὁδὸν ἀπ' αὐτ τριῶν ἀνύσαντες ἡμερῶν, [s] τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι προσετυγχάνυσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ περὶ τὰς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς Φρουρίοις [t] ἀπολημμένοι Ϛ τ πόλεσι τ Γαλααδίτιδος, ϗ παρακαλούντων αὐτῶ σπεύδειν ἐπὶ τὰς ἀλλοφύλως, ϗ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τὰς ὁμοεθνεῖς, πεισθεὶς ὑπέστρεψεν εἰς τλὶ ἔρημον· ϗ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τλὶ [v] Βοσορρὰν κατοικοῦσι, ϗ λαβὼν αὐτλὶ, [x] καταβαλὼν πᾶν τὸ ἄρρεν ϗ μάχεσθαι δυνάμενον διέφθρε, ϗ τλὶ πόλιν ὑφῆψεν. ὀπτωμένης ὃ νυκτὸς, οὐδ' ὅτως ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ Φρούριον, ἔνθα τὰς Ιουδαίας ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, προσκαθεζομένυ τὸ χωρίον Τιμοθέυ μετ' δυνάμεως, ἕως-

Iandum in *Palæstina S.* p. 176. & 191. HUDS. Ακραβατλίνλω 1 Macc. v, 3. Ακραβατινη & MS. Big. Ακραβατινὴ ἄλως. lib. 11. c. 12. §. 4. Biz. *Ox.* & cap. 20. §. 4. & lib. 4. c. 9. §. 3. ubi *Gen.* Ακραιβατινή· & c. 22. §. 2. Ακραβατινλί. SPANH.

c Βαάνυ λοχῶντας τὰς Ιουδαίας,] Σαβαάνυ *Hen.* & C. Βαιάνυ juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4.

d Τὰς ἄνδρας διέφθειρεν.] Τὰς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & C.

e Ορμήσας,] Εξώρμησε *Hen.* & C.

f Καὶ τύτυς χειροτόνησε Ϛ,] Χειροτόνησε Ϛ ϗ τύτυς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Ιαζωρὰν] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 5. v. 8.

h Εξῆρε πόλιν·] Εξαιρεῖ *Hen.* (*L. B.*) & C.

i Ανέστρεψε.] Υπέστρεψεν *Hen.* & C.

k Ανασφαφέντα,] Ανασρεφόντα *Hen.* & C.

l Γαλααδίτιν] Γαλαδιτλὶ *Hen.*

m Ορίοις] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5 v. 9. (ὄρεσις *L. B.*) ὀρείοις in *Editis.* HUDS. Ορείοις est montanis: at interpres ὁρίοις finitimis legisse videtur. REL.

n Καταφυγόντες] Καταφύγοντες *Hen.* & *Epiphan.*

o Δάθεμα τὸ Φρούριον,] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθεμα *Hen.* & C. HUDS. Διαθέμα τὸ ὀχύρωμα 1 Maccab v. 10. SPANH.

p Καὶ τ ἀλλοφύλων τ Γαλιλαίας.] Τῆς τ ἀλλοφύλων Γαλιλαίας malit *Schotanus.* Πάσης Γαλιλαίας ἀλλοφύλων 1 *Macc.* c. 5. v. 15. ϗ τ ἄλλων ἐθνῶν τ Γαλιλαίας *Hen.* (*L. B.*) C. & *Epiphan.*

q Ὡρμησαν εἰς τλὶ Γαλααδίτιν.] Ὡρμησεν C. & *Vet. Interp.*

r Κατέλιπεν ὃ] Κατέλιπεν C.

s Τοῖς Ναβαταίοις] Ναβαταίως Αραβας infr. lib. 13. c. 1. §. 2. SPANH.

t Απειλημμένοι] Σωειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* Συνειλημμένοι legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.*

v Βοσορρὰν] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 26. (*L. B.* Βοσόρρα) Βόσορρα juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Barasa*, ut & in *vulgata* versione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσορρὰ distinguitur à Βοσὸρ urbe Gileaditide ab ipso *Josepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* sic ut Βοσὸρ possit haberi eadem atque בצר in tribu *Rubeni*, & Βοσορρὰ pro *Bostris.* *Relandus* in *Palæst.* p. 665. בצרה significat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx invertis literis Βύρσα Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Isaias* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 2 *Maccab.* & *Josepho* Βοσορρὰ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόσορα, hæc vero Βοσὸρ tam 1 *Macc.* quam *Josepho*, *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. HUDS. Βοσὸρ 1 Macc. v. 28. supra lib. 4. c. 7. §. 4. βόσορα μὲν, ἐπὶ τοῖς ὄροις δ' Αραβίας· SPANH.

x Καταβαλὼν] Καταλαβὼν *Hen.* & *L. B.*

γεν [y] ἐπ' αὐτὸ ᾠδαγίνε). καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς πίχεσι [z] προσβεβληκότας τὰς μηχανὰς, καὶ τὰς μὲν κλίμακας ὡς ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτὰ, τὰς δὲ μηχανήματα προσφέροντας, κελεύσας τὰ σαλπιγκτὰ [a] σημαίνειν, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [b] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν μετὰ κινδύνου προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸ στρατὸν ὑπαπίπτει κατὰ νώτου τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ περὶ τὸ Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖος εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις εὐτυχίας εἰληφότες, [c] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [d] εἰς ὀκτακισχιλίους. διώκει δὲ εἰς [e] Μάλλω πόλιν [f] ἔτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαβὼν καὶ ταύτην· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνας, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [g] ἐμπίμπησιν. ἄρας δὲ ἐκεῖθεν, τήν τε [h] Χάσφωμα, καὶ [i] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καθαιρέθησαν.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ὁ πολλῷ Τιμόθεος δυνάμει μείζονι παρασκευασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε παραλαβὼν, καὶ Ἀράβων τινὰς μισθῷ πείσας αὐτῷ συστρατεύειν, ἦκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν [k] τοῦ χειμάρρου [l] Ραφῶν ἀνίσχυρός. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοῖς στρατιώταις, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, προθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸ χείμαρρον. διαβαίνουσι γὰρ ἔφασαν αὐτοῖς πεύξεσθαι. Ἰούδας δὲ ἀκούσας παρεσκευάσθαι τὸν Τιμόθεον πρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [m] πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδεν ὅπως τὸ πολέμιον, καὶ περαιωσάμενος τὸ χείμαρρον [n] ἐπεμπίπτῃ τοῖς ἐχθροῖς· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [o] ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει, τοὺς δὲ εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἠνάγκασε. καί τινες μὲν αὐτῶν διέφυγον· οἱ δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἐν [p] Καρναὶν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπισαν [q] τυχεῖν σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν [r] καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, ποικίλῃ χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

ε'. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀποσκευῆς, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [s] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν. ὡς δὲ ἦκεν ἔπί τινα πόλιν [t] Ἔφρων ὄνομα, ἔπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, καὶ ἔτι ἄλλως αὐτῷ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, ἔτι ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιτρέπειν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τὰς τε γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράκεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [u] ἀπετέμνοντο. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Ἐφραίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [x] προσκαθίσας, [y] ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄρρεν ᾧ

que jam offendissent hostes mœnibus admotos, atque alios scalas ad ea ascendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, jusso tubicine canere, suosque adhortatus milites, ut alacriter sese periculis objicerent pro fratribus & cognatis, divisis trifariam copiis hostes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum esse cognoscentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti essent, è vestigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu suo eos insequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipsam incendit. Illinc autem profectus, & Chasphoma & Bosor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Maccab. c. 5.

4. Non multo post Timotheus cum magnas coëgisset copias, alioque sibi in auxilium assumpsisset, & Arabibus quibusdam mercede suasisset secum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *castraque posuit* ex adverso urbis *Raphôn: & milites hortabatur, ut, si forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à transitu torrentis. Si enim transirent, prædicebat fore ut cladem sui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam esset paratus, copiis suis omnibus assumptis hostem versus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoritur, & quosdam eorum sibi occurrentes peremit; alios vero metu perculsos, abjectis armis, in fugam compulit. atque horum nonnulli *è periculo* evaserunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, se salvos fore *religione loci* sperarunt. At Judas, capto oppido, & ipsos interemit & fanum incendit, hostibus variis modis morte affectis.

Timotheus bellum renovat. 1 Maccab. c. 5.

Judas Timotheanos profligat. 1 Maccab. c. 5.

5. His gestis, cum Galaaditidis Judæos liberosque & uxores omnemque eorum supellectilem coëgisset, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum est ad urbem Ephronem nomine, in via positam, & neque sibi potestas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorsum revertendi, missis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem discedere paterentur. nam & portas lapidibus obstruxerant, & transitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluissent parere, milites suos adhortatus, coronaque facta, urbem obsidebat. Et postquam diem noctemque assederat, urbem expugnat; omnibusque in ea maribus occisis, eaque

Judas Ephronem urbem obsidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.

---

y Επ' αὐτὸ ᾠδαγίνε.] Επ' αὐτῷ C.

z Προσβεβληκότας τὰς πολεμίους,] Ita mallem cum *Bas.* (*L. B.*) & *Hen.* προσβεβληκότας perperam in *Gen. Aliisque.*

a Σημαίνειν,] Σημῆναι *Hen.*

b Ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν] Ita *Bas. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.*

c Εἰς φυγὴν τρέπονται.] Φυγῇ χρῶνται *Hen.* & *L. B.*

d Εἰς ὀκτακισχιλίους.] Illud εἰς omittunt *Genevenses.*

e Μάλλω] Μάλλα *Hen.* Μαλάθα *C.* in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλω *Josephi* eandem esse credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μαρὼθ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μααφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάθα. & *Stephano* Μαλσάνη. unde pro ἐν Αλίμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis transpositis ἐν Μαλέοις. HUDS. Μασφὰ 1 Macc. v. 35. SPANH.

f Οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων,] Illa ἔτω λεγομένη non agnoscit *Epiphan.*

g Ἐμπίμπησιν] Sic *Hen.* & *C. ἐμπίπρησιν* in *Editis.*

h Χάσφωμα. καὶ Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις] Χαμοφάλα *C.* (Καφουμάχλω *Lugd. Bat.* & in marg. Καστομάκλω,) Καθωμαχεῖ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Castomachi* vel *Castomachi.* Χαρφὼς 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque semel *Chesbbon* habet *Vulgatus Interpres.* HUDS. Χασφὼν, Μαχὶδ. Βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις 1 Macc. v. 36. SPANH.

i Βοσὸρ,] Σοβορίαν, *C.* transpositis (ut credo) literis pro Βοτορίαν (ita exstat in *L. B.*) sicuti Σκαφὼς pro Χασφὼς habet *NC.*

k Τοῦ χειμάρρου] Sic Ραφὼν ἐν πέραν τοῦ χειμάρρου 1 Macc. v. 37. SPANH.

l Ραφῶν] *L. B.* ἐμφῶν.

* *Raphôn*:] Κατὰ πρόσωπον Ραφὼν ἐν πέραν τοῦ χειμάρρου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. Ραφανέα *Ptolemæo* & *Stephano.* Ρομφὼ *Hen.*

m Πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Απασαν *Hen.* & C. & mox post τὸ χείμαρρον, ἐμπίπτῃ in *utrisque*, & post τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδε, & post τὰ ὅπλα φεύγειν, ἠνάγκαζε *Hen.*

n Ἐπεμπίπτῃ] *L. B.* ἐμπίπτῃ.

o Ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει,] Ita *MSS.* perperam ὑπαντιάζοντας in *Editis.*

p Καρναὶν τέμενος] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43. in *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* (ἐγκαρναΐμ *L. B.*) ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατεῖον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videsis Grotium ad loca ista; & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 598, 621, 696. HUDS. Τὸ τέμενος ἐν Καρναὶν 1 Maccab. v. 44. SPANH.

q Τοῦ σωτηρίας.] Τοῦ ἁγίας *Hen.* & C.

r Καταλαβόμενος,] Ita ex *C.* (ut & *L. B.*) *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 24. καταβαλόμενος in *Editis.* HUDS.

s Ἰουδαίαν] Ἰουδαίων ἐπαναγαγεῖν διηνεκὲς C. quod ferri potest, omissis οἷός τε ἦν. quorum ad ἐξήγησιν forsan oræ libri primitus appositum erat.

t Ἔφρων] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Ἐφραίων paulo infra *Hen.* (*L. B.* habet Ευφρὼν, sed mox inferius Εμφραίων) ut & Ἔφρων 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Ευφρὼν *Editorum* in Ἔφρων & mox Εμφραίων in Ἐφραίων. Videsis *Grotium.* HUDS. Ἔφρων 1 Macc. v. 46. Ἔμφρων hic etiam *edit. Basil. Rusin.* Ephron. SPANH.

u Ἀπετέμνοντο.] Ἐτετέμνοντο in *Edit. Gen.*

x Προσκαθίσας,] Προσκαθίστας *Hen.*

y Ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν,] Ita cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

que tota exusta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occisorum numerus, ut super mortuorum corpora transirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conspectu urbis Bethsanæ positum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti solent: hostias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter gestis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo istis in præliis cadebat.

Josephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Josephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæos, ipse vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipsi ducum bellica virtute insignium gloriam sibi acquirere, cum suis militibus profecti sunt ad Jamniam. sed eis obviam egresso Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commissa, homines de suis ad duo millia amittunt, & terga vertentes usque ad Judææ fines fugati sunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obsequuti sunt quæ mandavit Judas, ut scilicet cum nemine, antequam ipse adesset, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus consilia solertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Josephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram esse intellexit, si vel tantillum ab iis discederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejusque fratres Idumæos bello persequi non destiterunt: sed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepissent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incensis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Marissam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem spoliorum & prædæ secum asportantes, in Judæam reversi sunt.

Judæ expeditio in Idumæam. 1 Maccab. c. 5.

ἐν αὐτῇ κτείνας, καὶ καταπρήσας ἅπαντα αὐτῷ, ὁδὸν ἔχοντος διὰ μέσου τοῦ τῶν πεφονευμένων πλήθους, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τὰ νεκρά. Διαβάντες δὲ τὸν Ἰορδάνην, ἦλθον εἰς [z] τὸ Μέγα πεδίον, οὐ κεῖται καὶ σήμερον πόλις [a] Βεθσανη, καλουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ὁρμηθέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε καὶ [b] ὑμνῳδοῦντες· [c] καὶ τὰς σωτηρίας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [d] κατορθωμένων, καὶ ὑπὲρ τοῦ σῶ στρατεύματος σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας, οὓς [e] κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ γυμνάσιον, τοῦ ὑπ' αὐτοὺς δυνάμιν ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ἰάμνιαν. Γοργίου δὲ τοῦ Ἰαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης διαλείπει τροπὴν ἔλαβον οἱ στρατιῶται, [f] καὶ φεύγοντες ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὁρίων διώκονται. συνέβη δὲ αὐτοῖς τὸ πλῆθος τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους ἀνδρας. συνέβη δὲ τοῦτο διὰ τὴν παρακοὴν ἣν αὐτοῖς Ἰούδας [g] ἐπέστειλε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην μηδενὶ πρὸ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ μὴ τοὺς περὶ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὸν Ἀζαρίαν πλῆθος ἡγεμονεύειν ἄν τις, ὃ συνῆκεν εἰ προκινήσοιεν τι τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [h] πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο παντοχόθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν [i] καταλαβόμενοι, ὅσον ἰσχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδήουν τὴν [k] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [l] Μάρισσαν πόλιν, εἰς τὸ Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [m] κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψαν.

XIII. CAP. IX.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipsum in templo obsidebat: ac postea, pace facta, discessit. De Alcimo & Onia.

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulsus. 1 Maccab. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, superiores tractus peragrans, audivit urbem esse in Perside opibus præstantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertum; arma etiam & loricas *ibi* esse, quæ fama acceperat reliquisse Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obsidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. Cum enim illum ab urbe repulissent, facta eruptione eum

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατεύσαμενος ἐπὶ Ἰουδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνίου.

Ὑπὸ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, [n] τὴν ἄνω χώραν [p] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [q] Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελῆ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ παντοδαπῶν ἀναθημάτων πλήρες εἶναι· ἔτυχε μὲν ὅπλα τε θώρακας, ἃ καταλιπὼν ἐπανῆλθεν [r] τὸν υἱὸν Φιλίππου, βασιλέα δὲ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [s] ἀπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσβαλὼν [t] αὐτῇ ἐπολιόρκει. τῶν δὲ ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀνθισταμένων, ἀποκρούει τὴν ἐλπίδα. ἀπωσάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐπεξελθόντες ἐδίωξαν·

---

x Τὸ Μέγα πεδίον,] Conf. sup. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

a Βεθσάνη,] Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 *Macc.* c. 12. v. 29. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

b Ὑμνῳδοῦντες·] *L. B.* ὑμνοῦντες.

c Καὶ τὰς —— ἄγοντες·] Καὶ τὰς σωτήθεις ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς (*L. B.* παῖδας) ἄγοντες *Hen.* & *C.*

d Κατορθωμένων,] Κατωρθωμένων *Gall.* & *C.*

e Κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας,] Κατέλιπε στρατηγοὺς Ἰούδας *C.*

f Καὶ φεύγοντες] Καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὁρίων. συνέβη *Hen.*

g Ἐπέστειλε,] *Gen.* ἀπέστειλε.

h Πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις] Πολεμοῦντες τοὺς Ἰουδαίους in *Cod. C.* Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in *Editis Aliisque.* ipse mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet.

i Καταλαβόμενοι,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *C.* καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliisque.*

k Ἀλλοφύλων χώραν,] Ἀλλόφυλοι *Hen.* & *C.*

l Μάρισσαν] Μάρεσσαν *Hen.* & *C.* atque ita vel Μαρεσσὰν juxta *Epiphanii* libros. Videsis *Relandum in Palæstina S.* p. 889. HUDS. Conf. ἀλωσ. l. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

m Κομίζοντες,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Vet. Interpr.* κομίσαντες in *Editis Aliisque.*

n Ὑπὸ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον] Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

o Τὴν ἄνω —— Διαφέρουσαν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 4. & infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

p Ἐπερχόμενος,] Ὑπερχόμενος solus *Hen.*

q Ἐλυμαΐδα τοὔνομα,] Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaide, quod erat ditissimum, spoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 16. p. 491.

r Τὸν υἱὸν Φιλίππου,] Sic in *Cod. C.* τὸν υἱὸν τὸ Φιλίππου in *Editis Aliisque.*

s Ὑπὸ τούτων,] Ἐπὶ τούτῳ *Hen.*

t Αὐτῇ ἐπολιόρκει.] Αὐτῇ *Busb.* & *Hen.*

Κα-

ξαν· ὡς δ' αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς. λυπουμένῳ δ' ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τὼ τῶν στρατηγῶν ἥπτον, οὓς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [v] καταλελοίπει, καὶ τὼ ἰσχὺν ἴδοι τὼ τῶν Ἰουδαίων. προσχωσθείσης οὖν καὶ τοῦ περὶ τούτων φροντίδος τῇ πρότερα, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, σωεὶς ὅτι [x] μέλλοι τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τὼ τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὼν οὖσαν ἐμφύνει, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει [y] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδήλου, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τὸν Θεὸν καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, [z] ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βεβλησθέντα τὸν ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [a] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βεβουλόμενον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον ἅτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὼ ἱεροσυλίαν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν πεπλυτῆσαι τὸν [b] βασιλέα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν [c] διαφέρομεν, τὼ ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένῳ [d] αἰτίαν, τῷδε τὼ ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζεσθαι.

β'. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, [e] καλέσας Φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, [f] τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὼ στολὼ καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [g] προνοῆσαι τοῦ ἀναθρέψαι [h] αὐτὸν, καὶ τηρῆσαι τὼ βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνενήκοντα καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αὐτοῦ τὸ θάνατον δηλώσας τῷ στρατῷ, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὼ ἐπιμέλειαν, [i] ἀποδεικνύει βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτορα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐλυμήναντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [k] θύσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκτρέχοντες οἱ φρουροὶ διέφθειρον. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ [l] ἡ ἄκρα. τούτων δὲ συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὼ φρουράν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. [m] ἔτους δὲ οὗ τοῦτο τὸ δέκατον τῆς ὑπὸ Σελεύκου, ἐπάλξεσιν ἐπλαισιώθη. καταskευάσας δὲ μηχανήματα, καὶ χώματα [n] ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τὸν ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τὸν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὼ χώραν, καί τινας τὸν ὁμοίων ἑαυτοῖς ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἦλθον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "δεόμενοι αὐτὸν μὴ ἀξιῶν-"τις ἑαυτὸν ὑπερορᾶν δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τὸν ὁμοφύ-"λων, καὶ παθεῖν ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὼ "μὲν πάτριον αὐτῶν [o] καταλύσαντας θρησκείαν, ἣν δὲ "προσέταξε τούτοις ἀνδρισαμένους. κινδυνεύειν οὖν ὑπὸ "Ἰούδα καὶ τὸν σὺν αὐτῷ τὼ ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τὸς "Φρυγὸς τὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταστραφέντας, εἰ μή τις "παρ' αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [p] παῖς

perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res cecíderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſolicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi Hieroſolymitani direptionem exſtinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

Antiochus moriens ſuos allocquitur. 1 Maccab. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

2. Cæterum Antiochus, priuſquam moreretur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans & *obſecrans* ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque *ita* diem ſupremum obiit Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

XIV. *Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Maccab. c. 6.*

Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Maccab. c. 6.

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *obſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes "ut ipſos non ne-"gligeret, dum à popularibus ſuis dira paterentur, "atque illa ſuſtinerent patris ipſius gratia, quod "religionem patriam reliquiſſent, illamque ab eo "inſtitutam ſequerentur. nunc vero periculum eſ-"ſe, ne Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant "& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi *ma-*"*ture* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, An-

Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 6.

Iſraëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

---

[v] Κατελελοίπει.] *Al.* καταλελοίπει.

[x] Μέλλοι τελευτᾶν.] Μέλλοι *Hen.* (*L. B.*) & C.

[y] Κακώσας τὸ Ἰουδαίων] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.*

[z] Ὃς, ἀγαθὸς —— ἄξιον.] Deſunt hæc hodie in Polybio, ac proinde hinc inter ejus fragmenta à Caſaubono relata pag. 997. SPANH.

[a] Τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον] Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

[b] Βασιλέα.] Ita cum *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis*.

[c] Διαφέρομεν,] Διαφέρομαι *Hen.*

[d] Αἰτίαν,] Αἰτίαι, ταύτῃ ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόμεναι *Hen.* & C.

[e] Καλέσας Φίλιππον,] 1 Maccab. VI. 14. SPANH.

[f] Τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον] 1 Macc. VI. 15. SPANH.

[g] Προνοῆσαι τοῦ ἀναθρέψαι] Ita cum *MSS.* (in *L. B.* προσῆσαι ſcribentis vitio) & *Vet. Interpr.* προνοῆσαι in *Editis*.

[h] Αὐτῷ,] Illud αὐτὸν ex *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphanio*.

[i] Ἀποδεικνύει βασιλέα,] Ἀποδεικνυσι in *MSS.* ut & *L. B.*

[k] Θύσαι βουλομένους,] Καὶ θύσαι ſolus *Hen.*

[l] Ἡ ἄκρα.] Arx igitur olim Templo Hieroſolym. imminens. de Ἀκρᾳ ἁλωσ. lib. 5. c. 4. §. 1. SPANH.

[m] Ἔτους —— πενταποσίου] Æræ caput Seleuci imperium. REL. Quia ſcilicet eadem à principio regni ejus venit computanda. Confer doctiſſimum Noriſii librum de Epocha Syro-Macedonum. HAV.

[n] Ἐγείρας,] Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c.

[o] Καταλύσαντες —— ποιησάμενος.] Ita locum hunc reſtituimus ex *L. B.* in *Vulg.* enim hactenus legebatur καταλείψαντος & ταύτῃ ποιησάμενος. nimis languide. HAV.

[p] Παῖς Ἀντίοχος,] Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 177.

Antiochus puer iratus est: accersitisque ducibus & amicis, jussit eos milites colligere mercenarios, virosque è regno *suo* qui militaris essent ætatis. & *brevi* coactus est exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiscitur. *1 Maccab. c. 6.*

4. His copiis Rex Antiochia profectus est cum Lysia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam pervenisset, inde ad Bethsuram ascendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumsessam oppugnare cœpit. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & machinas ab ipso paratas, incursionibus *jubinde* factis, incendentibus, multum temporis in obsidione consumptum est. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis desistit: Regique obviam profectus, castra posuit ad angustias in loco qui Bethzacharia dicebatur, septuaginta stadiorum intervallo ab hostibus. At Rex, digressus Bethsura, exercitum duxit ad fauces, versusque Judæ castra. Primo autem mane copias in aciem instruxit. Cumque non posset elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum angustias, jussit ut unus post alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique stiparent: gestabantque elephanti turres excelsas & sagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium ascendere, amicis in duces eis præpositis. Cum autem jussisset exercitum clamorem *militarem* tollere, hostes aggreditur, aureis æreisque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes respondebant. Nec tamen Judas his visis animo consternatus est: sed, excepto fortiter hostium impetu, ad sexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conspicatus elephantum alios omnes supereminentem, regiis thoracibus loricatum, suspicatus in eo esse Regem, animose admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremisset, aliosque dimovisset, sub ventrem subiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapsus, suo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hostibus perdidisset, hoc modo vitam finivit.

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. *1 Maccab. c. 6.*

Eleazarus occiso elephanto ab ipso opprimitur. *1 Maccab. c. 6.*

Judæi cedunt. *1 Maccab. c. 6.*

5. At Judas, ubi hostium vires animadvertit, Hierosolyma se recepit, seque ad obsidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethsuram missa, cum reliquis copiis Hierosolyma profectus est. At enim Bethsuritæ *hostium* multitudine territi, videntesque commeatus eos deficere, semet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta se nihil mali à Rege passuros esse. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem suorum præsidio firmavit. Verum cum longo tempore assideret oppugnando fanum Hierosolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro salute sua* propugnantibus. nam contra

Bethsuritæ obsessi deditionem faciunt. *1 Maccab. c. 6.*

Fanum Hierosolymitanum oppugnatum. *1 Maccab. c. 6.*

Ἀντίοχος, ὠργίσθη· καὶ τοὺς ἡγεμόνας & φίλους μεταπεμψάμενος, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατὸς [q] πεζῶν μὲν, [r] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριακοντα.

δ'. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντος τὴν ἡγεμονίαν. καὶ προσβαλὼν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [s] Βεθσοῦραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν & δυσάλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντεχόντων τῶν [t] Βεθσουριτῶν, καὶ τὴν προσκαθίσιν αὐτοῦ μηχανημάτων ἐμπρησταίνοντων, ἐπεξῆλθον πρὸς αὐτοὺς, χρόνον ἐτρίβετο πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἐφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίστησι μὲν τοῦ ἄκραν πολιορκεῖν· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλει στρατόπεδον ἀπὸ τῶν σταδίων, ἔν τινι τόπῳ [v] Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντα τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσούρας, ἦγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ στενὸν, καὶ τὸ μὲν Ἰούδα στρατόπεδον. ἅμα ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέπεμπε τὴν στρατιάν. τοὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἐπέτρεπεν ἀλλήλοις ἑπεσθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν, ἃ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτους πεδίχθαι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντος ἑκάστῳ [x] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ [y] οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [z] ὑψηλοὺς καὶ τοξότας. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐπέστησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τοὺς φίλους [a] αὐτῆς προτάξας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τὴν φάλαγγα, προσβάλλει τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τὰς τε [b] χρυσοῦς καὶ [c] χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἰούδας ἀπαντιάζει, δεξάμενος δὲ γενναίως τοὺς πολεμίους, τῶν προσθρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ἐλεάζαρος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὃν [d] Αὐρὰν καλοῦσι, ἰδὼν τὸν ὑψηλότατον τῶν ἐλεφάντων ὡπλισμένον δοκοῦντι βασιλικοῖς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα εἶναι, [e] παρεβάλλετο σφόδρα δυκαρδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα κτείνας, τοὺς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑποδὺς δὲ ὑπὸ τὸν γαστέρα τοῦ πλήξας, ἀπέκτεινε τὸν ἐλέφαντα. ὁ δὲ ἀπαναπεσὼν τῷ Ἐλεαζάρῳ, [f] διαφθείρει τὸν ἄνδρα ὑπὸ τοῦ βάρους. καὶ [g] οὗτος μὲν, δυσψύχως πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ὁ δὲ Ἰούδας, ὁρῶν τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] καὶ περὶ πολιορκίαν παρεσκεύαζετο. Ἀντίοχος δὲ, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Βεθσοῦραν ἐπεμψε, πολεμήσων αὐτὴν, τῷ λοιπῷ δὲ τὴν δύναμιν αὐτὸς ἦγεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [i] Βεθσουῆται, τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες, καὶ σπανίζοντα βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παραδίδασιν [k] αὐτοὺς, ὅρκους λαβόντες ὑπὲρ οὐδενὸς πείσειν δεινὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἀντίοχος δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτοὺς οὐδὲν διέπραξεν, ἢ μόνους γυμνοὺς ἐξέβαλε. φρουρὰν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις [l] περιεκάθιζεν, καρτερῶς τῶν [m] ἔνδον ἀμυνομένων. [n] περὶ

[q] Πεζῶν —— δισμύριοι,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[r] Ὡσεὶ δέκα μυριάδες,] Jason Cyrenæus (2 Macc. c. 13.) totam hanc historiam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide *Jac. Cappellum* ad A. M. 3837.

[s] Βεθσούραν] Βησουρὰ *Busb.* Βησὺρ & Βεθσουρὰ alibi apud *Josephum.* HUDS. Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[t] Βεθσουριτῶν,] Iidem Βεθσυρεῖς mox §. 5. SPANH.

[v] Βεθζαχαρία,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι] Προῆσαν *Busb.* & *Hen.* συμπροῆσαν *L. B.*

[y] Οἱ ἐλέφαντες πύργους τε ὑψηλοὺς καὶ τοξότας] Julian. Imp. Orat. II. p. 63. B. καὶ ἔφερον ἐπὶ σιδηρᾶ πύργους τοξοτῶν πλήρεις. SPANH.

[z] Ὑψηλοὺς] Ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς, καὶ τοξ. *Hen.*

[a] Αὐτῆς προτάξας.] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.*

[b] Χρυσοῦς] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato.

[c] Χαλκᾶς —— λαμπράν.] 1 Maccab. VI. v. 39. SPANH.

[d] Αὐρὰν] Ita etiam *Zonaræ.* Αὐρὰν C. Αὐμὰν 1 *Macc.* c. 2. v. 6. Vide *Annot.* ad p. 611. §. 1. HUDS. Vid supr. c. 6. §. 1. SPANH. Αὐρὰν, filius Saura. 1 Macc. 6. 43. REL.

[e] Παρεβάλλετο σφόδρα δυκαρδίως;] Παρεβάλετο *Hen.* (*L. B.*) & C.

[f] Διαφθείρει τὸν ἄνδρα] Διέφθειρε *Hen.* C. & *Epiphan.*

[g] Οὗτος μὲν,] Οὕτως *Hen.*

[h] Καὶ περὶ πολιορκίαν] Ita *Busb.* (*L. B.*) C. & *Zonaras.* περὶ deest *Editis Aliisque.*

[i] Βεθσουῆται,] Βησυρᾶοι *Busb.* HUDS. Conf. sup. §. 4. SPANH.

[k] Αὐτοὺς,] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis.*

* *Nulla aliæ injuriæ eos affecit,*] Quod quidem à Rege non nisi salute tenus servatum est: alioqui nudis ejectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit, *Gelen.*

[l] Περιεκαθίζετο,] Περιεκαθέζετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C.

[m] Ἔνδον ἀμυνομένων.] Ita etiam *Epiphan.* ἔνδοθεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & C.

[n] περὶ

[n] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸς ἔχησε μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [o] αὐτοῖς ἐπελελοιπὼς, ἅτε μὲν ὄντος ἀπανηλωμένης καρπὸς, τῆς δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργημένης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος λύει ἡμῖν ἀργὴν ἐᾶν τὴν χώραν ἀσπόρῳ μεμενηκυίας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκουμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλελεῖφθαι.

ζ'. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκουμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς [p] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [q] Φίλιππον αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος ἥκειν ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν καταστρέφειν, εἶχον μὲν ὥστε τὴν πολιορκίαν ἀφεῖναι ἤδη τὴν Φιλίππου ὁρμήν· ἃ μὲν οὖν τοῦτο ποιῆσαι φανερὸν τοῖς στρατιώταις δὲ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνωσαν. ἀλλ' ἐκέλευσε τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τοῦ [r] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [s] χρονιωτάτη γίνοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι πολὺ τὰ τῆς τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπιλελοίπειε, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταστῆσαι τὰ ἐν τῇ βασιλείᾳ πράγματα, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἐπιτρέψαντας αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες [t] νῦν ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν ὅτι τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ Λυσίου φήσαντος, ἤρεσθη τό, τε στράτευμα καὶ [v] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

ζ. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους, εἰρήνην τε ἐπηγγείλατο, καὶ συγχωρεῖν τοῖς [x] πατρίοις νόμοις [y] χρωμένους ζῆν. οἱ δὲ, ἀσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίστεις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Ἀντίοχος εἰς αὐτὸ, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν ὄντως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύει τὴν δύναμιν [z] περιαιρεῖσθαι καθελεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεξελθόντα τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ἰουδαίους ἡρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἄρξαι τῶν κακῶν, πείσαντα αὐτὸν τὸν πατέρα τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκάσαι τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [a] Βέροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν ὄντα καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτοῖς ἄρχῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παραβαίνειν τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δὲ ἐγένετο μετὰ [b] τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον [c] Ἀλκιμος ὁ καὶ [d] Ἰάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ὁρῶν ἤδη τὸν Φίλιππον κρατοῦντα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ἰσχυρὸν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς υἱὸς Ονίας, [e] ὃν προείπομεν ἔτι παῖδα πλουτήσαντος ἀφεθέντα ὑπὸ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀλκίμῳ δεδωκεν, [f] οὐκ ὄντα ἐκ τῶν [g] ἀρχιερέων γενεᾶς, ἀλλ' ἰσότιμον Λυσίᾳ πεισθεὶς [h] μεταθῆναι τὴν τιμὴν ἀπὸ πατρὸς τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ τιμῆς ἀξιωθεὶς ἰσότιμός τε τοῖς

singulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, absumptis, terraque eo anno non culta, &, quod septimus erat annus quo secundum legem *tota* regio feriatur, nulla semente facta. Multi igitur obsessorum propter necessariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

6. Atque illis quidem, qui in fano obsidebantur, ita res ceciderunt. Lysias vero copiarum dux & Antiochus rex, postquam eis nunciatum erat, Philippum è Perside venire, & rerum summam sibimet vendicare, in ea erant sententia ut soluta obsidione adversus Philippum ire contenderent; id tamen *consilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lysiæ, ut in concione cum ipsos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero subindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque esse munitissimum, & commeatus eos jam defeciisse, multaque in regno constituenda esse, adeoque longe melius videri fœdus cum obsessis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & sinere eos uti patriis legibus *& institutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum ista Lysias loquutus esset, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit sententia.

Lysias persuadet Antiocho ut cum Judeis componat. 1 Maccab. c. 6.

Antiochus Lysiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 Maccab. c. 6.

7. Tum Rex, missis ad Judam & qui cum eo obsessi erant nunciis, pacem illis se datum ire promisit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis istis libenter obsequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingressus animadvertisset locum egregie adeo munitum, datum à se jusjurandum violavit, præcepitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent soloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reversus est, secum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lysias consilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, si vellet Judæos quiescere, nullumque que sibi negotium facessere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem exstitisse, patri ipsius persuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Beroeam Syriæ urbem ablegatum, interfici jussit, post decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum sibi adstrueret, gentem coëgit à propriis legibus desciscere. Post Menelai autem obitum pontifex factus est Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendisset Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in potestatem suam redactum extremo supplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo suo sublato, pontificatum Alcimo dedisset, qui non erat de genere pontificali, persuasus nempe à Lysia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra

XV. *Antiochus fœdus init cum Judæis. 1 Maccab. c. 6.*

Fidem datam violat. 1 Maccab. c. 6.

Menelaus supplicio afficitur. 2 Maccab. c. 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

[n] Πρὸς ἕκαστον] Καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ἐν Ἀνδίχῳ μηχανημάτων *Busb.*

[o] Αὐτοῖς ἐπελελοιπὼς,] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

[p] Ἀντίοχος] Vocem Ἀντίοχος insertam dedi ex *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[q] Φίλιππος] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ὁ βασιλεὺς Φίλιππος.

[r] Περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα,] Περὶ τοῦ Φίλιππου *C.*

[s] Χρονιωτάτη] Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & *C.*

[t] Νῦν ἐξεπολεμώθησαν,] Ex *Lugd. Bat.* additum νῦν. HAV.

[v] Οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.] Illud οἱ ex *Hen.* & *Busb.*

[x] Πατρίοις] *L. B.* πατρίοις.

[y] Χρωμένους ζῆν.] Χρωμένοις *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[z] Περιαιρεῖσθαι καθελεῖν] Περιελεῖσθαι *Hen.* & *Epiphan.*

[a] Βέροιαν τῆς Συρίας] Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βίββοιαν in *Editis Aliisque.*

[b] Τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον] Τὸν Μενελάου *Hen.* & C. ut alicubi supra.

[c] Ἀλκιμος] Hisce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c. 7. v. 5. Sed *Josepho* eum conciliat *Grotius.*

[d] Ἰάκειμος] Ἰωάκειμος ἐπικληθεὶς *Busb.* & *C.* Ἰάκιμος *Hen.*

[e] Ὃν προείπομεν] Scilicet; supr. c. 5. §. 1.

[f] Οὐκ ὄντα] Ita ex *Hen.* & *C.* οὐκ ὄντι τῆς ἀρχιερέων γενεᾶς in *Editis.*

[g] Ἀρχιερέων γενεᾶς,] Erat tamen stirpis Aaronicæ, 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontific. Hebr.* c. 9.

[h] Μεταθῆναι τὴν τιμὴν] Μεταθέναι *Hen.* (*L. B.*) & C.

Onias in Ægypto templum ædificat.

tra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione † Heliopolitana, ubi templum Hierosolymitano simile ædificavit. Sed de istis dicendi locus erit magis opportunus.

γωνικὸς [i] αὐτὸ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας [k] ἐν τῷ νόμῳ τῷ Ἡλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ Ϛ ὅμοιον τῷ ἐν Ἱερεσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἱερόν. [l] περὶ τούτων μὲν οὖν δίκαιρότερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

CAP. X.

ΚΕΦ. ι'.

XVI. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos susceptâ, infecto negotio reversus est: utque Nicanor non multo post contra Judam missus cum universo exercitu periit. De obitu Alcimi, & successione Judæ.*

Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἀποστραφεὶς τοὺς Ἰουδαίους, ἄπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετὰ πολὺ κατ' Ἰούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Ἀλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Maccab. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema sibi imposuit: atque militibus aliquot mercenariis sibi comparatis, * regiam ingressus est, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & semet ei submittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lysiam comprehendissent, *ipsos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è vestigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnasset Antiochus, sicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum sese aggregassent, & cum eis Alcimus pontifex, accusabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipsius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus studebant ipsumque exspectabant, etiam illos perdiderint, & ipsos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; postulabantque ut *uno* aliquo ex amicis suis misso ex ipso disceret quæ à Juda patrata fuerint.

ΥΠΟ τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ῥώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [m] καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν, περιέθηκε μὲν [n] αὐτῷ διάδημα· συναγαγὼν δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [o] εἰς τὴν βασιλείαν [p] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [q] καὶ προσδιδόντων αὐτόν. συλλαβόντες δὲ Ϛ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα Ϛ Λυσίαν, ζῶντας ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ ἔτει μὲν, κελευσθὲν τὸ πρόσταγμα Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Ἀντιόχου [r] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που Ϛ [s] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συσταφέντες δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων παρανομοὶ καὶ Φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Ἀλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν ἔθνους παντὸς, καὶ μάλιστα Ἰούδα Ϛ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [t] ἀπέκτεινεν, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [v] φρονοῦντες καὶ προσμένοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλεκέναι, αὐτὸς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [x] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν, [y] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ περὶ τοῦ Ἰούδαν πεπραγμένα.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Maccab. c. 7.

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Maccab. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Mesopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipsi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, postquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipsi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adesset, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique sibi ab Alcimo, *utpote* populari suo, nihil mali eventurum esse, ad eos se contulerunt: & jurejurando ab urisque accepto, nec ipsos nec qui ejusdem secum erant voluntatis mali quidquam passuros esse, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem, jurejurando insuper habito, sexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipsum se recipere, *à proposito a-*

Bacchides Judæ incassum struit insidias. 1 Maccab. c. 7.

Multos sibi fidem habentes interficit. 1 Maccab. c. 7.

i Αὐτοῦ Κλεοπάτρας,] Αὐτοῦ abest *Hen.* & C. agnoscitur tamen ab *Epiphanio.*

* *Heliopolitana,*] *Josephum* de Onia erroris arguit D. *Hieronymus* in Comment. in Esaiam, p. 132. Edit. *Bened.*

k Ἐν τῷ —— *itegn.*] Templum in Heliopolitana præfectura in Ægypto extructum, simile Hierosolymitano. vid. infr. lib. 13. c. 3. §. 2. & cap. 10. §. 4. ut & lib. 20. c. 9. §. 1. item *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

l Περὶ τούτων μὲ] Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὖν &c. *Hen.* & C.

m Καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν,] Λαβὼν *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1.

n Αὐτῷ Διάδημα.] Ἑαυτῷ *Busb.* & C.

* *Regiam ingressus est,*] *Vel*, regni sedem.

o Εἰς τὴν βασιλείαν] Εἰσεπορεύθη εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Usserius* ad A. M. 3842.

p Εἰσῆλθε,] Ita *Busb. Hen. C.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ἐ. π. κ. π. αὐτὸς, συνέ. in *Editis.*

q Καὶ προσδιδόντων αὐτοῦς.] Illa καὶ προσδιδόντων αὐτοῦς nec agnoscit *Busb.* nec *Vet. Interpr.*

r Ἔτη δύο,] Sic & *Eusebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in *Græc. Euseb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & sex menses illi adscribantur. *Usser.*

s Ἐν ἄλλοις δεδήλω.] Ἐν ἄλλῳ C. Sed ubi? suspicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλω.), hic loci & alibi margini à sciolo aliquo adscripta, postea in textum irrepsisse.

t Ἀπέκτειναν,] Ἀπεκτόνασι *Busb.* & *Hen.*

v Φρονοῦντες] Ἐφρόνουν *Busb.*

x Ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν,] Ἀλλοτρίους *Gall.*

y Ἠξίουν τε πέμψαντα] Ita *Busb. Hen. C.* & *Epiphan.* ἠξίουντες πέμψαντα in *Editis.*

z Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς βασιλέως,] Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς βασ. ἀδ. *Hen.* Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἄνδρα χρ. C.

a Ἐντειλάμενον] Ita *Busb. Hen.* & C. ἐντειλάμενον αὐτῷ πεῖναι in *Editis.*

b Τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βακχίδης] Τῆς Ἀντιόχου Βασ.

c Παρέσῃ τοσαύτῃ,] Πάρεστι *Busb.* (*Coccejus*) C. & *Epiphan.*

d Πεισθὲν δεινὸν] Πείσασα C.

e Παρ' ἀμφοτέρων,] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Ἀλκίμου *Busb.* ἐξηγήσεως ἕνεκα.

f Ἀπέστειλε,] Ἐπέστειλε *Hen.* & C. ὑπέστειλε *Busb.*

πρώτοις τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπὶ δ' ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἀπελθών, κατὰ κώμην [g] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐλθὼν, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολούντων καὶ τινας [h] τοῦ λαοῦ, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, προσέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [h] πᾶσιν ὑπακούειν Αλκίμῳ· καὶ μέρος τινὰς, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν [i] αὐτοῦ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Αντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

γ'. Αλκιμος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ βουλόμενος βεβαιώσασθαι, καὶ σωτὴρ ὅτι κατασκευάσας εὔνουν τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρηστοῖς ἅπασι τὸν ἦγε λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέτας καὶ στρατιώτας χρώμενος ἐπῆρχε τὴν χώραν, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ιουδα φρονοῦντας εὗρισκεν, ἐφόνευσεν, ὁρῶν δὲ τὸν Αλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ιούδας γιγνόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ [k] ὁσίων τοῦ ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ὑπορρυέντα τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [l] τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Αλκιμος ἀντέχειν τῷ Ιούδᾳ μὴ δυνάμενον [m] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος ἦλθε τὴν πρὸς Δημήτριον τοῦ βασιλέως συμμαχίαν ἐγνω τεταπέναι. πορευόμενος οὖν εἰς Αντιόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ Ιούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθοι κακὰ, πλείω δ' ἂν γένοιτ' ἄν, εἰ μὴ προκαταληφθείη, καὶ δῶ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποστελείσης.

δ'. Ο δὲ Δημήτριος, τοῦτ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ὑποφαλες ἡγησάμενος εἶναι, τὸ προιδεῖν Ιούδαν ἐν ἰσχύι τοσαύτῃ γιγνόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τὸν συνήθεστον αὐτῷ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· ὑπῆρχε γὰρ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δυναμιν ὅσην ἐρεῖσθαι ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ιούδαν, ἐκέλευσεν [n] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, παραγιγνόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν οὐδὲν ἐδίγνω τῷ Ιούδᾳ, δόλῳ δὲ ὑποχείριον λαβεῖν κρίνας, [o] προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ "κινδυνεύειν, ὅσους δὲ αὐτῷ δίδοναι πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ὑπὲρ τοῦ ποιῆσαι φανερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, "[p] ὡς περὶ τοὺς γένους αὐτῶν φρονεῖ." ταῦτα διαπεσταλμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ιούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πεσθέντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, δίδοασι πίστις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τῶν δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τὸν Ιούδαν, [q] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [r] οἰκείοις τὶ σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ιούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ὑπόθεσιν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους συνέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἐνέδρας γιγνομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ιούδᾳ· [s] καὶ συγκροτήσας [t] καὶ προσκαθασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην [u] Καφαρσαλαμὰ, [x] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ιούδαν [y] ὑπὸ τὴν τῶν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.

vertebat, prioribus fide non ſervata. Poſtquam vero Hieroſolymis digreſſus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibuſdam è ſuis emiſſis, comprehendit perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, juſſit ut quotquot in ea regione eſſent Alcimo parerent: relictiſque cum eo militibus, qui ipſum in provincia ſua cuſtodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reverſus eſt. *Bacchides in Bethjuritas cadem graſſatur. 1 Maccab. c. 6.*

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum ſibi firmaret, ſentienſque ſecurius ſe regnaturum eſſe, ſi populum ſibi benevolum fecerit, omnes blandis ſermonibus deliniebat, & ad gratiam ſingulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum ſibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus miniſtris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus ſtudere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam creviſſe potentiam, multoſque de gente *ſua* viros bonos ſanctoſque interfeciſſe, ipſe quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns ſe non poſſe Judæ *exercitui* reſiſtere, viribuſque eo inferiorem eſſe, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere eum in Judam irritabat, ipſum accuſando, quod plurimas ab eo paſſus eſſet injurias, pluresque ab eo ſierent, niſi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum miſſo exercitu. *Alcimus Judæ rebus ſtudere comperit, morte afficit. 1 Maccab. c. 7. Judas Alcimum ſevientem reprimit. 1 Maccab. c. 7. Alcimus Judam apud Demetrium acerbe criminatur. 1 Maccab. c. 7.*

4. Tum Demetrius id ſuis rebus periculoſum eſſe exiſtimans, ſi Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis ſummæ erga ipſum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipſo urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum ſatis eſſe putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *iſta* parceret. Nicanor autem, cum Hieroſolyma veniſſet, è veſtigio adverſus Judam prœliari non decrevit, dolo vero ipſum in poteſtatem ſuam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, "nihil cauſæ eſſe cur armis de- "certarent & diſcrimen adirent, ſeque paratum "eſſe fidem jurejurando dare, illum nihil mali paſ- "ſurum eſſe. ideo enim ſe venire cum amicorum "comitatu, ut mentem Demetrii regis illis pate- "faceret, qualiter de genere illorum ſentiat." Cum iſta per legatos promiſiſſet Nicanor, Judas ejuſque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi ſuſpicantes, fidem ei *viciſſim* dant, & Nicanorem cum exercitu ſuſcipiunt. Ille vero, cum Judam *amice* ſalutaſſet, ſignum quoddam, dum inter ſe colloquerentur, ſuis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, inſidiis intellectis, proſiluit, & ad ſuos ſe recipiebat. Nicanor autem, conſilio ſuo patefacto, doliſque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere ſtatuit: cumque copias *undique* contraxiſſet & ad pugnam *eas* paraſſet, prœlio commiſſo ad vicum quendam Caphariſalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hieroſolymis erat, fugere compulit. *Cum Juda doloſe agit. 1 Maccab. c. 7. Dolis detectis ad prælium ſe parat. 1 Maccab c. 7. Fundit fugatque Judæ milites.*

XVII. *Nicanor à Demetrio contra Judam miſſus. 1 Maccab. c. 7.*

5. Cum

[g] Βηθζηθὼ] Βηζηθῶ *Hen.* & *C.* Βηζαὶθ forſan pro Βηθζαὶθ 1 *Macc.* c 7. v. 19. HUDS. Βηζὶτ 1 Maccab. VII. 19. infr. c. XI. §. 1. *Gen.* Βηζηθὼ· Ελιανὰ 1 Maccab. VIII. 5. *Ruſin.* Barziton. SPANH.

[h] Πᾶσιν ὑπακούειν Αλκίμῳ·] Sic *Busb. Hen.* & C. πάσῃ in *Editis.*

[i] Αὐτῦ,] Αὐτῷ ſolus *Busb.*

[k] Οσίων δὲ ἔθνους,] Οσιοι δὲ ἔθνους. inde nomen Eſſæorum. REL.

[l] Τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας.] Ita *Baſ.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ιωακείμῳ φρ. *Busb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. C. τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.*

[m] Ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος,] Ἀλλὰ κατὰ πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.*

[n] Αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους.] Αὐτῷ deeſt *Hen. Busb.* & C.

[o] Προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ,] Προσέπεμψε C.

[p] Ως περὶ τοὺς τοῦ γένους] Οτα περὶ τοῦ γ. *Hen.* & *C.*

[q] Μεταξὺ προσομιλῶν] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.*

[r] Οικείοις τι σημεῖον,] Οικείοις σημεῖον C. & *Vet. Interpr.*

[s] Καὶ συγκροτήσας] Eſt qui legit, ὡς συγκροτήσας, & poſt καὶ νικήσας, infr. ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuiſſe oſtendit auctor libri 1 *Macc.* in c. 7. v. 32.

[t] Καὶ προσκαθασάμενος πρὸς τὴν μάχην,] Καὶ προσκαθασάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* (*L. B.*) & C.

[u] Καφαρσαλαμὰ,] Καφαρσαλαμὰ 1 Maccab. VII. 32. SPANH.

[x] Καὶ νικήσας,] Καὶ νικᾷ, νικήσας δὲ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ιούδας δὲ εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum cenſet, καὶ νικᾷ, καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ιούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Ὑπὸ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν Φεύγειν.] Ita etiam *MSS.*

Nicanor, templo minatur excidium. 1 Maccab. c. 7.

γ. Cum autem in eo esset ut ex arce in templum descenderet, sacerdotum nonnulli & senatorum obviam facti cum salutabant, ostensis sacrificiis, quæ se Deo pro Rege oblaturos esse dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus est, nisi populus Judam sibi traderet, templum excisurum esse cum rediret. Et post has quidem minas jactatas exiit Hierosolymis: sacerdotes vero, propter mœrorem ex istis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque supplicabant ut ipsos ex hostium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hierosolymis egressus ad vicum quendam pervenisset Bethoron vocatum, illic castra locavit, ubi & alius ei ex Syria accessit exercitus: Judas autem castra posuit apud Adasa, alium vicum, qui à Bethoro triginta stadiis aberat, non amplius quam mille homines *secum* habens. Istos valde hortatus, ut animis minime consternati essent ad hostium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi essent, sed ut, quales ipsi & pro qualibus præmiis periculum subeunt secum reputantes, animose obviam irent hostibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congressus, editoque acri certamine, adversarios superat, & multos illorum peremit, tandemque ipse Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæso, nequaquam subsitit exercitus: sed ubi ducem amiserat, abjectis armis sese fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos persequens magnam stragem edidit, signumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hostes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, istis auditis, armati prosiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti oppositа. adeo ut ex hac pugna nemo *salvus* evaserit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die mensis, qui à Judæis Adar, à Macedonibus Dystrus appellatur. atque in eo votiva sacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro festo habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: postea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congressus, superatur & occiditur. 2 Maccab. c. 7. 2 Maccab. c. 15.

Alcimi mors. 1 Maccab. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à sanctis prophetis exstructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multisque diebus cruciatus vita decessit, quadriennium functus pontificatu. Illo vero mor-

Judas pontificatum obit.

ε. [z] Ἐπὶ δ' αὐτῷ καθιόντι [a] ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [b] ἀπαντήσαντες τ ἱερέων τινες καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [c] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τ βασιλέως ἔλεγον [d] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δ' βλασφημήσας [e] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [f] παραδῷ τ Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τ ναόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τ Ἱεροσολύμων· οἱ δ' ἱερεῖς εἰς δάκρυα διὰ τὸν ὀπτὶ τοῖς εἰρημένοις λύπην [g] προέπεσον, καὶ τ Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι ἐκ τ πολεμίων αὐτούς. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τ Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγένετο κατά τινα κώμην [h] Βεθωρὸν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγινομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως· Ἰούδας δὲ ἐν [i] Ἀδασὶς ἔστρατοπεδεύετο κώμῃ, σταδίους ἀπέχούσῃ τριάκοντα τ [k] Βεθωρᾶ, στρατοπεδευόμενος, εἰς [l] χιλίους [m] ἄνδρας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τὸ τ ἑαυτῶν πλῆθος, μηδὲ λογίσασθαι πόσοις ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύσουσιν ἐνθυμουμένους, δίψυχος ὁ μόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τὸν μάχιμον ἐξάγει· καὶ [n] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, κρατεῖ τ ἑαυτῶν, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [o] τελευταῖον αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. οὗ πεσόντος, οὐδὲ τὸ στράτευμα ἔμεινεν· ἀλλὰ τ στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [p] εἰς φυγὴν ἐτράποντο, ῥίψαντες [q] τὴν πανοπλίαν. Ἀδιδίοιον δὲ ὁ Ἰούδας ἐφόνευσε, καὶ [r] τ σάλπιγξι τ περὶ κώμας ἐσήμηνεν, ὅτι νικᾷ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐταῖς ἀκούσαντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτούς, ὥστε καὶ τ μάχης ταύτης ἐθέλοντα διαφυγεῖν, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην ταύτην ἔδοξε ταύτην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ μηνὸς, τ λεγομένου παρὰ μὲν Ἰουδαίοις [s] Ἀδὰρ, καὶ δὲ Μακεδόνας Δύστρον. [t] ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὴν νικητήρια καὶ πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [u] χρόνου πρὸς ὀλίγον τὸ τ Ἰουδαίων ἔθνος τ [x] πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [y] ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατῆλθεν.

ς'. Τῷ δὲ [z] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τ ἁγίων, ὃν παλαιὸν ὂν κατεσκευασμένον ὑπὸ τ [a] ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τ θεοῦ πατάσσει· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὴν γῆν κατενέχθη, καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερεύσας [b] ἔτη

{sed *L. B.* Ἔτι) & *Vet. Interpr.* εἰς τὸν τ Ἱεροσολύμων ἀκροπόλιν *Zonar.* εἰς τὸν τῶν τοὺς Ἱεροσολύμοις ἄκραν legendum censet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

z Ἐτι δ' αὐτῷ καθιόντι] Ita *Hen. Busb.* & C. ἐπεὶ δ' in *Editis.*

a Ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν,] Ἀπὸ τ ἄκρας *Hen.*

b Ἀπαντήσαντες] Ὑπαντήσαντες *Hen.* & C.

c Ἐπιδείκνυον] Ὑπεδείκνυον C.

d Προσφέρειν τῷ Θεῷ.] Ἐπιφέρειν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

e Αὐτοῖς ἠπείλησεν,] Ita legisse videtur *Epiphan.* τῷ λαῷ ἠπείλησε habet *Zonaras.* in *Editis Aliisque* βλασφημήσας αὐτὸ ἠπείλησε. quæ quomodocunque distinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ sane ferri possunt, modo comma ponatur post αὐτὸν.

f Παραδῷ τ Ἰούδαν] Παραδώῃ *Busb. Hen.* C. & *Zonar.*

g Προέπεσον,] Προσέπεσον C.

h Βεθωρὸν] Βηθωρὸν *Hen.* Βαιθαρὼν C. Vide *Annot.* ad præced c 7. §. 1. HUDS. Βίθθαρα πόλις prope Hierosolyma Eus. H. Eccl. l. IV. c. VI. p. 118. Βαιθωρὸν 1 Maccab. VII. 39. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. ubi *Gen.* Βιθορών· SPANH.

i Ἀδασὶς] Sic *Hen.* C. & *Vet. Interpr.* ἐν Ἀδασοῖ in *Editis.* ἐν Ἀδασὰ 1 *Macc.* c. 7. HUDS. Conf. ἄλσος. lib. 1. c. 1. §. 6. SPANH.

k Βεθωρᾷ,] Ita mox supra post τριακόσιοι *Busb.* & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθσωρᾷ in *Editis.* Βηθώρων *Hen.* Βαιθωρὼν C. HUDS. *Gen.* Βεθσωρᾶ· leg. Βεθωρᾶ· SPANH.

l Χιλίους] Haud aliter & hic loci & infra c. XI. §. 1. initiò. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod. C.* qui διχιλίους habet. τεσσαρχιλίους 1 *Macc.* c. 7. v. 40.

m Ἄνδρας ἔχων] In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἔχων τοὺς ἄνδρας· δὲς πασσαμ.

n Συμβαλὼν τῷ Νικάνορι,] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox κρατεῖ τούτων *Busb.*

o Τελευταῖον αὐτὸς] Καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν πολέμῳ 1 *Macc.* c. 7. v. 43.

p Εἰς φυγὴν ἐτράποντο,] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτὸν ἐτράποντο *Busb.*

q Τὴν πανοπλίαν.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς πανοπλίας in *Editis Aliisque.*

r Τ σάλπιγξι] *L. B.* τῇ σάλπιγγι.

s Ἀδὰρ, καὶ ὃ Μακεδόνας Δύστρον.] Conf. sup. lib. XI. c. 6. §. 13. SPANH.

t Ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια καθ' ἕκαστον ἔτος,] Nicanoris singulis annis à Judæis celebrata in memoriam devicti à Juda Nicanoris. 1 Maccab. VII. 49. SPANH. Festum anniversarium die 13 Adar ob devictum Nicanorem. Ita & in Megillath Taanith legitur. nunc eo die jejunant ob Jejunium Esthеræ ante Purim. REL.

u Χρόνου πρὸς ὀλίγον] Τὸν χρόνον *C. Busb.* & *Hen.*

x Πολεμίων ἀναπαυσάμενον,] Πολεμίων solus *Hen.*

y Ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας] Πάλιν εἰς ἀγ. καὶ κιν. C. Hac in re manifesti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 55, 56. convincitur *Josephus*: ubi post Judæ excessum vita functum fuisse Alcimum clarissime ostenditur. Ipseque *Josephus*, errore postea agnito (*sc.* l. 20. c. 8,) Jacimo sive Alcimo nullum omnino successisse retulit, sed per totum septennium Hierosolymam pontifice caruisse. *Usserius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ usque ad τελευτήσαντος, in hunc locum intrusum esse suspicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀπεδόθησαν in *Josephum*, Tom. 4. p. 89.) atque inseri debere lib. 13. c. 1. §. 3. post verba illa, καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τ τρόπον.

z Ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ] Ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ἰακείμῳ *Busb.*

a Ἁγίων προφητῶν,] Vocem προφητῶν additam fuisse existimat *Jos. Scaliger.* (in *Elencho Trihæres. N. Serarii*, p. 316.) ob verba ista in *Chronico Eusebii*, Ἀλκίμου ὁ ἀπὸ τοῦ καθελεῖν τε τὸν τ αὐλὴν τῶν ἁγίων εἴκοσι ἔτεσιν πτερῶς θανών. Verum locus *Esdræ*, c. 5. v. 6. quem suæ sententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet.

b Ἔτη

[b] ἔτη τέσσαρα. πλοῦτόν τε δὲ τοῦτο, τῷ δεχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς αἰτίους ποιεῖ τὴν Ρωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τοῦ τε Γαλατίαν καὶ τοῦ Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τοῦ Ἑλλάδα χειρώσασθαι, καὶ τοὺς βασιλεῖς [c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τὸν [d] μέγαν Ἀντίοχον, [e] ἔτι Φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ρώμην τὸν αὑτοῦ Φίλων Εὐπολέμου τοῦ Ἰωάννου υἱὸν, καὶ Ἰάσονα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμαχίαν εἶναι καὶ Φιλίαν, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ρώμην τοὺς πρεσβεύοντας ὑπὸ τοῦ Ἰούδα πρεσβεύτας ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ, διαλεχθέντων πρὸς ὧν ἐπέμφθησαν, [f] τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο. ποιησαμένη δὲ πρὸς τοῦτο δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγεγραμμένας δέλτους, ἀνέθηκεν. [g] ἔστι δὲ [h] τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων Ρωμαίοις πολεμεῖν "τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον "ἢ πλοῖα ἢ χρήματα· ἐὰν δέ τινες Ἰουδαίοις βοηθεῖν Ρωμαίους αὐτοῖς καὶ τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τῇ "Ρωμαίων ὁπωσοῦν τινες, Ἰουδαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν "δέ τι πρὸς τούτοις τὴν συμμαχίαν θελήσῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων "ἔθνος ἢ [k] προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ γνώσθαι "γνώμῃ τοῦ δήμου τῶν Ρωμαίων. ὃ δὲ ἂν προσθῇ, τοῦτ' "εἶναι κύριον. [m] ἐγράφη τὸ δόγμα ὑπὸ Εὐπολέμου τοῦ "Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Ἐλεαζάρου, ὅτε "ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρατηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ "ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ρωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, οὕτω συνέβη γενέσθαι.

tuo populus Judæ pontificatum dedit: qui cum multa audiisset de Romanorum potentia, eosque subegisse, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa; ac præterea Græciam in suam potestatem redegisse, regesque Persæum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Missis igitur Romam, ex amicis suis, Eupolemo Joannis filio & Jasone Eleazari filio, voce illorum obsecrabat, ut societatem secum inirent & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne *posthac* Judæos bello lacesseret. Cumque Romam venissent Judæ legati, *benigne* eos excipit senatus: habitoque de iis quorum gratia missi erant sermone, societatem coire placuit. *Mox* facto hac de re senatus-consulto, exemplar ejus in Judæam missum est; illud vero ipsum, in tabulas æneas incisum, in Capitolium relatum est. Erat autem hujusmodi. "Decretum senatûs de societate & bene-"volentia erga gentem Judæorum habenda. Ne "quis Romanæ ditionis cum gente Judæorum "bellum gerito, neque bellum gerentibus frumen-"tum aut naves aut pecuniam submini strato. Si "quis Judæos invadat, Romani illis opem ferun-"to pro viribus. vicissim, si quis Romanos inva-"dat, Judæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *so-*"*ciale* fœdus voluerit gens Judæorum addere aut "ab eo demere, id fiat cum consensu populi Ro-"mani. & quod sic additum fuerit, ratum esto. "Scriptum est hoc Senatus-consultum per Eupo-"lemum Joannis filium & Jasonem Eleazari, Ju-"da gentis pontifice & duce Simone fratre ipsius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & societatem factam esse.

Romanorum potentia. 1 *Maccab.* c. 8.

Judas mittit qui societatem cum Romanis coëant. 1 *Maccab.* c. 8.

Romanorum senatus-consultum de iniunda cum Judæis societate. 1 *Maccabi* c. 8.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὅτι, πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν Βακχίδης στρατευθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

CAP. XI.

Quod Bacchides denuo in Judam missus ipsum superavit: utque Judas strenue se gerens occubuit.

XVIII.

Ἀκούσας δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τὴν Νικάνορος πλοῦτος, καὶ τὴν ἀπωλείας τοῦ σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [n] Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύει. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [o] συμπεφεύγασιν· ἑκπολιορκήσας δὲ λαβὼν, ὁρμᾷ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα σπουδῇ ἐπιέζων. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [p] Βηθζηθὼ τέννομα καταστρατοπεδεύμενον, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ [q] διχιλίων. τῷ Ἰούδᾳ δὲ ἦσαν [r] οἱ πάντες [s] χίλιοι. ὅτι τὸ Βακχίδου πλῆθος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τὴν παρεμβο-

Cæterum Demetrius, nuncia ta sibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, misit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem castra metatur. Cumque illos qui in istius loci speluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digressus Hierosolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto castra posuisse, adversus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures secum habebat quam mille homines. Illi, visa *exercitûs* Bacchidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præ-

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 *Maccab.* c. 9.

Judas multis è suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 *Maccab.* c. 9.

---

[b] Ἔτη τέσσαρα.] Triennium vero ei assignat in lib. 20. c. 8. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. 10.

* *Et Galatiam*] Gallias *Epiphan* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta est, intelligendam esse censet *Grotius*: quod tota Galatia serius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio subacta post pacem cum Antiocho Magno.

† *Et Iberiam*,] Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Posthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illustris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

[c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον,] Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perses victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio.

[d] Μέγαν Ἀντίοχον,] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8.

[e] Ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι.] Conf. *simil.* lib. 1. c. 1. §. 4. SPANH.

[f] Τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο] Συμμαχεῖν ἐποιήσατο *Busb.*

[g] Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Δόγμα συγκλήτου,] Vid. infr. lib. 14. c. 8. §. 5. & lib. 16. c. 2 §. 4. SPANH.

[h] Τοιοῦτον.] Ita ipse distinxi. prius erat, ἐστὶ δὲ τοιοῦτο δόγμα &c.

[i] Ἐπιόντι τινες Ἰουδαίοις,] Ἐπιβῶσι hîc & seq. lineâ secundâ in *Cod. Hen.*

[k] Προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν] Προσθῶσι *Hen.*

[l] Γνώσθαι] Γίγνεσθαι *Hen.*

[m] Ἐγράφη τὸ δόγμα] Hanc ὑποτυπώσεως commentitiam esse & à Josepho adjectam existimat *Usserius* ad A. M. 3843. nam quis credet Juda superstite alium imperatorem fuisse quam ipsum Judam; aut si alius exstitisset, illum non Jonathanem potius fuisse, quam Simonem, qui post illius demum mortem principatum est adeptus.

[n] Ἀρβήλοις πόλει] Ἀρβαήλοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 575. HUDS. Conf. de Vita §. 37. SPANH.

[o] Συμπεφεύγασιν·] Ita in *Editis*. συμπεφεύγεσαν *Hen.* & *Busb.*

[p] Βηθζηθὼ] Hoc modo etiam supr. c. 10. §. 2. Βεζηθὼ hîc loci in *Editis*. Βεζηθὼ *Hen.* Βεζηθεῖ *Busb.* HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 2. SPANH.

[q] Διχιλίων.] Χιλίων solus *Hen.*

[r] Οἱ πάντες χίλιοι.] Verum 1 Maccab. VIII. v. 6. dicuntur τεσσαρακόσιοι ἄνδρες ἐκλιπτοὶ μετ' αὐτοῦ· *Rufin.* verò hic, Judæi verò fuerunt omnes duo millia, ut pro χίλιοι legerit hic διχίλιοι· SPANH.

[s] Χίλιοι.] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀπαιδεύτοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Josephi codicibus* exciderit, & à manu ipsius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τριχίλιοι. *Zonaras* tamen receptam *Josephi* lectionem agnoscit.

præter octingentos. Judas autem à ſuis militibus deſertus, cum hoſtis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula ſuſtinerent, juſſit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus ſe nequaquam poſſe cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque ſuadentibus ut in præſentia quidem recederet & ſaluti ſuæ conſuleret, poſtea vero copiis ſuis collectis cum hoſtibus manus conſereret, "ne hoc, "inquit, ſol factum aſpiciat, ut terga mea hoſti- "bus obverſa oſtendam. Sed ſi nunc fatalis hora "venit ut moriar, & omnino neceſſe eſt ut per- "eam ſi pugnem, * fortiter *tamen* ſtabo, & quic- "quid futurum ſit malo excipere, quam ut res "præclare geſtas gloriamque ex illis partam turpi "fuga jam dedecorem." Atque iſtis quidem verbis reliquos de ſuis hortabatur, ut ſpreto contemptoque periculo cum hoſtibus prælium committerent.

Suos hortatur. *1 Maccab. c. 9.*

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam.* *1 Maccab. c. 9.*

2. Interea Bacchides, cum copiis ex caſtris egreſſus, aciem ad pugnam inſtruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & ſagittarii totam phalangem præcederent; ipſe vero eſſet in dextro cornu. Sic inſtructa acie, quamprimum hoſtium exercitui admoveretur, juſſit tubicinem ſignum dare, militeſque clamore ſublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hoſtibus congreditur, & utriſque acriter dimicantibus, pugnaque ad ſolis occaſum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro eſſe cornu, aſſumptis animoſiſſimis quibuſque in iſtam aciei partem impetum fecit: eoſque qui illic erant aggreſſus diſſolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hoſtes* penetraſſet, eos in fugam compulit, perſequiturque uſque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in ſiniſtro cornu, pulſos qui erant in dextro conſpicati, Judam ſequentes circumiverunt, atque in tergum converſi ipſum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, ſed undique hoſtibus ſeptus eſſet, conſtitit cum ſuis & *ſtrenue* pugnabat. Cumque multos adverſariorum fudiſſet, atque labore & *vulneribus* conficeretur, ipſe etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare geſtis, quam ex ſimilibus dum moreretur *conſpicuus*. Juda autem proſtrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem ſequerentur, tantoque duce orbati, fugæ ſeſe mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hoſtibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi ſepelierunt, cum illum populus *univerſus* aliquammultis diebus luxiſſet, atque ſolennibus exſequiis honoraſſet. Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicoſiſſimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium ſuorum libertate omnia & agere & pati ſuſtinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *poſt ſe* reliquit gloriam ſuique memoriam, gente *ſua* in libertatem vindicata & è Macedonum ſervitute erepta: cumque tres eſſet

Magno cum ploratu ſepelitur. *1 Maccab. c. 9.*

λεὼ καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας ᾗ καταλειφθεὶς ὑπὸ τ οἰκείων στρατιωτῶν, ᾗ πολεμίων ἐπικειμένων, ᾗ μηδένα καιρὸν ἀπὸ συλλογῆς δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μὴ τῶν ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μετὰ Βακχίδε· καὶ παρεπόμενός γε τούτοις ἀψύχως ὑφίσεσθαι τ κινδύνων, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν ᾗ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθ στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβαλούσης δὲ νυκτὸς μὲν ἀναχωρεῖν Ϲ σώζειν αὐτούς, αὐθις δὲ σαναγαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τοῦτ', εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι φυόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ "νῶτά μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ' εἰ Ϲ πλούτου ὁ "παρών μοι καιρὸς φέρει, ᾗ δεῖ πάντως ἀποθέσθαι μαχό- "μενον, σήσομαι γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ "τοῖς ἤδη καλῶς θωμένοις Ϲ τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ πρσ- "θαλὼν τὴν ἐκ τ νῦν φυγῆς ὕβριν." ταῦτα ᾗ ὁ μὲν τοῖς πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, παρακαλῶν τοὺς κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἔλεγεν.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ἐκ τ στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τ κεράτων ἔταξε, τοὺς ᾗ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεξῆσαι ἀπάσης τ φάλαγγος, αὐτὸς δ' ἦν ἐπὶ τ δεξιᾶ κέρως. ὡς ᾗ συνέταξε τὴν στρατιὰν, ἐπὶ πρόσεμιξε τῷ τ πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τ σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀλαλάξαντα προσιέναι. τὸ δ' αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ χαρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, ᾗ τ μάχης μέχρι δυσμῶν διατεινομένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τ Βακχίδην καὶ τὸ κράτιστον ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τ στρατιᾶς, διαλαβὼν τοὺς εὐψυχοτάτους, ὥρμησεν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τ τάξεως, ᾗ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διέφθειρε αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δ' εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐτίθετο, ᾗ διώκων μέχρις [x] Ἀζᾶ ὄρους ἔτω λεγομένου. ἰδόντες ᾗ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ ὀπίσω μον ἔχοντες, [y] ἐκυκλώσαντο τ Ἰούδαν διώκοντα, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γενόμενοι. ὁ ᾗ [z] φεύγων ἐ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεχόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἔτως ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς ᾗ κτείνας τ ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπος [a] γενόμενος, ᾗ αὐτὸς ἔπεσεν, ὀλίγοις μὲν πρότερον γεγονὼς, ἐφ' ὁμοίοις ᾗ ὅτε ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [b] ἀφιείς. πεσόντος ᾗ Ἰούδα, πρὸς μηδένα τὸ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγῷ ᾗ τοιούτῳ στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες ᾗ τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν πολεμίων ὑπεστρωσαν Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ Ϝ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὴν [c] Μωδεὶμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύσι, [d] πενθήσαντ ὀλίγας αὐτὸν Ϝ ἡμέρας ἡμέρας, καὶ τιμήσαντ κοινῇ τοῖς νομισμένοις. καὶ πολὺ μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδαν, ἄνδρα γενναῖον ᾗ μεγαλοπόλεμον γενόμενον, ᾗ τ Ϝ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίου μνήμονα, ᾗ πάνυ ὑπὲρ τ τ πολιτῶν ἐλευθερίας Ϲ θρέψαι Ϲ παθεῖν ὑπομένοντα. τοιοῦτον οὖν τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὑτοῦ κλέος ᾗ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, ᾗ τ ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [e] αὐτὸ δουλείας· ᾗ τὴν ἀχρεωσύνην

* Fortiter *tamen* ſtabo,] *Al.* ſtabo *tamen* omnia potius ſuſtinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

s Καὶ ὁ μὲν ταῦτα] Ita diſtinxi, prius erat, ᾗ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας παρακαλῶν, Ϝ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσι τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione ſervata, eſt qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit.

t Ἔλεγεν.] Forte ἔπειθεν. COCC.

u Ἀζᾶ ὄρους] In *Epiphanii* libris *Gazara* aut *Gazarat*. 1 *Macc.* c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους. perperam, ut puto. HUDS. Conf. ſup. lib. VII. c. 12. §. 2. SPANH.

y Ἐκυκλώσαντο τ Ἰούδαν διώκοντες,] Ἐκύκλωσαι τ Ἰούδαν διώκοντα *Busb.*

z Φεύγων ἐ δυνάμενος,] Ita *Hen.* φεύγειν in *Editis Aliisque.*

a Γενόμενος,] Iterum cum *Hen.* γινόμενος in *cæteris.*

b Ἀφιείς.] Sic *Hen.* ἀφεὶς in *reliquis.*

c Μωδεὶμ κώμην,] Μωδαεὶ *Hen.* Vide præced. c. 6. §. 1. HUDS. Conf. ἀλλοῦ. lib. 1. c. 1. §. 3. & vid. 1 Maccab. IX. 18. SPANH.

d Πενθήσαντ] *L. B.* πενθήσαντι.

e Αὐτὸ δουλείας·] Illud αὐτὸ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

f Ἐπ

σώην [f] ἔτ☉ τρίτον καθεχὼν, ἀπέθανεν.

annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Τέλ☉ ☧ βιβλίου δωδεκάτου.

Finis Libri duodecimi.

[f] Ετ☉ τρίτον καθεχὼν, ἀπέθανεν.] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3819.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Alcimus. Vide super. cap. 9. §. 7.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ιούδα, [b] τελευτήσαν☉ αὐτ☉, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum suscepit.*

β'. Ως πολεμήσας Βακχίδῃ, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τ☉ χώρας.

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

γ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ὁ τ☉ Επιφανοῦς Αντιόχου υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

δ'. Ως Δημήτρι☉, πρεσβευσάμεν☉ πρὸς Ιωνάθην, ποιεῖται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉ ☪ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν.

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

ε'. Ως Αλέξανδρ☉, ταῦτ' ἀκούσας, ☧ ὑπερβαλὼν τὰ δῶρα [d] ☧ Δημητρίου, ☧ ἀποδείξας Ιωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

ς'. Η Ονίου φιλία πρὸς τ☉ Φιλομήτορα Πτολεμαῖον ☧ τ☉ αὐτὸν καιρὸν γιγομένη. ☧ ὡς ᾠκοδόμησε τ☉ Ονίου καλούμενον ναὸν πρὸς τ☉ ἐν Ιεροσολύμοις ὄντα.

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

ζ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ἀποθανόντ☉ Δημητρίου, σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην.

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

η'. Ως Δημήτρι☉ ὁ Δημητρίου παῖς, φεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, ☧ πολεμήσας τ☉ Αλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ποιησάμεν☉.

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

θ'. Ως Τρύφων ὁ Απαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμεν☉ ☪ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην.

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

ι'. Ως Δημητρίου ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέν☉, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τ☉ Ιωνάθην, ☧ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τ☉ ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα.

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

ια'. Ως Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τὴν στρατηγίαν ἐπεχείρησε [f] τὸ ἔθν☉, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

ιβ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχ☉ γενόμεν☉ Αντιόχῳ τῷ Δημητρίου ἀδελφῷ, τῷ ☪ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

ιγ'. Ως Τρύφων☉ ἀναιρεθέν☉, [g] Αντιόχ☉ ἐπολέμησε Σίμωνα, καὶ Κενδεβαῖον τ☉ στρατηγὸν αὐτοῦ νικήσας, τ☉ Ιουδαίας ἐξέβαλεν.

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

14. *Quod*

[a] Ἐν τῇ τεισκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεισκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τεισκαιδεκάτῳ λόγῳ.

[b] Τελευτήσαν☉] Τῦ τελευτήσαντ☉, αὐτὸς τὴν *Hen.*

[c] Αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox καὶ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.*

[d] Τῶν Δημητρίου,] Illud ☧ ex *MS.*

[e] Ο Τρύφων] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.*

[f] Τὸ ἔθν☉] Illa τὸ ἔθν☉ non agnoscit *Hen.*

[g] Αντιόχ☉] Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris Αντιόχου ἐπολέμησε Σίμωνι, καὶ Κενδεβαῖον &c.

14. *Quod Simon, à genero ſuo Ptolemæo inter convivandum dolo occiſus, diem ſupremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus eſt imperium ſibimet aſſerere.*

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obſedit, in arcem incluſum, cui nomen erat Dagon.*

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hieroſolymitanæ, obſidionem ſolvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & ſocietate cum eo amicitiaque facta.*

17. *Hyrcani, poſt mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obſeſſis ferendum veniſſet, fuſus fugatuſque eſt, & ab Hyrcani filiis Judæa pulſus.*

20. *Quod Ariſtobulus, ſuſcepto imperio, primus ſibi diadema impoſuit.*

21. *Quomodo, Ariſtobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium ſucceſſit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hoſtibus ſubegit.*

22. *Ptolemæi Lathuri cum eo pugna & victoria.*

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipſum ſuperavit.*

24. *Antiochi, Dionyſi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

25. *Quomodo poſt obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuiſſet, & in pace & gloria vixiſſet, vita deceſſit.*

ιδ'. Οτι ὑπὸ [b] τῦ γαμβρῦ Πτολεμαίυ ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε καταλαβεῖν.

ιε'. Ως ὁ νεώτερος τῶν Σίμωνος υἱῶν Υρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν Θεοδαλαβὼν, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸ Πτολεμαῖον, εἰς ὃ φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

ιϛ'. Ως στρατευσάμενος ἐφ' Υρκανὸν Αντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ προσκαθίσας τῇ τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλει, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Υρκανῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [i] συνθέμενος.

ιζ'. Υρκανῦ στρατεία, μετὰ τὴν Αντιόχυ τελευτὴν ἐν Μήδοις δοπηθέντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις καὶ κώμας εἷλεν.

ιη'. [k] Φιλία πρὸς Υρκανὸν Αλεξάνδρυ τῦ [l] Ζεβινᾶ κληθέντος.

ιθ'. [m] Ως Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκυμένοις πρὸς Υρκανῦ, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τῆς Ιουδαίας τῶν υἱῶν Υρκανῦ.

κ'. Οτι Θεοδαλαβὼν Αριστόβυλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [n] πρῶτος ἐπιτίθεται.

κα'. Ως τελευτήσαντος Αριστοβύλυ ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Αλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν Θεοδαλαβὼν, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Αραβίαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

κβ'. Πτολεμαῖος ὁ Λαθῦρος πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.

κγ'. Ως στρατευσάμενος Δημήτριος ὁ Εὐκαιρος ἐπὶ Αλέξανδρον κρατήσειν αὐτῦ.

κδ'. Αντίοχυ [o] τῦ Διονύσυ λεγομένυ στρατεία ἐπὶ Ιουδαίους, καὶ ὡς κρατήσας τῇ μάχῃ.

κε'. Ως μετὰ τὴν Αλεξάνδρυ τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτῦ Αλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετὰ εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

---

b Τῦ γαμβρῦ Πτολεμαίυ] Hoc lemma, pariter ac iſtud quod ſequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Hennеb.* In *cæteris* ita ſe habebant: Οτι ὑπὸ γαμβρῦ Πτολεμαίυ ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπιχείρησε καταλαβεῖν, καὶ πῶς Υρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν περίλαβεν.

i Συνθέμενος.] Sic *Cod. Hen.* Θέμενος in *reliquis*.

k Φιλία πρὸς Υρκανὸν Αλεξάνδρυ] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.*

l Ζεβινᾶ] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Euſebii*, p. 227.

m Ως Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς.] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ως ἡττηθεὶς ὑφ' Υρκανῦ Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τ῀ Ιουδαίας. πρῶτος ἐπέθετο πρῶτος *Hen.*

o Τῦ Διονύσυ] Καὶ Διονυσίυ *Hen.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. ά.

Ὡς Ιωνάθης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ιούδου τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

ΤΟΙΝΥΝ μὲν ἐν τρόπῳ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, καταδουλωσαμένων αὐτὸ τῶν [c] Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πηλίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ιούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὸν τελευτὴν Ιούδα, πάλιν ὅσον οὔπω τῶν ἀσεβῶν, καὶ παραβεβηκότων τὸν πάτριον πολιτείαν, [d] ἐπεφύη τοῖς Ιουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐκάκου [e] κακά. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὴν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ δυνάσθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ἀπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ιουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῶν πατρίων σωτηρίους, καὶ τὸν κοινὸν βίον προηρημένους σωφρονίσας, τούτοις ἐνεχείρισε τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ιούδα φίλους, καὶ τὸ ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [f] παρέδοσαν. ὁ δὲ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [g] ἔπειθ' ἅπαντα διέφθειρε. τούτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ιουδαίοις τηλικαύτης γενομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπονθότες μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [h] φιλιαφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ιούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [i] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum susceperit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gesserit adversus Bacchidem.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur, * animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus defciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fra-

Juda defuncto, Bacchidis permissu male tractantur Judæi. 1 Maccab. c. 9.

---

a Ογδοήκοντα καὶ δύο.] Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155.

b Τότε μὲν οὖν τρόπῳ.] Τότε μὲν οὖν τρόπον *Hen.* (*L. B.*) & *Gall.*

c Μακεδόνων,] Hebræi solent reges Syriæ מלכי יון & hos quidem solos reges Græcos nominare. Μακεδόνων nomen alii usurpant non pro Syris modo, sed aliis ex successoribus Alexandri. Eusebius histor. eccles. lib. v. c. 8. ex Irenæo. Πρὸ τοῦ Ρωμαίους κρατῆσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ασίαν κατεχόντων Πτολεμαίου τοῦ Λάγου. *Antequam Romani imperium suum confirmassent, quum Macedones adhuc Asiam obtinerent, Ptolemæus Lagi.* &c. mox narrat Judæos Ptolemæo petenti codicem Sacrum annuisse, ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι τότε, *parebant enim tunc Macedonibus*, id est, Ægyptiis. Ceteroquin enim ratio non esset cur regi Ægyptio debuerint id concedere, quia parebant Macedonibus, nisi ipse inter Macedones habeatur. Syncellus in Chronographia p. 277. notat illam Monarchiam, quæ Persicam secuta est Ελλήνων & Μακεδόνων dici, Ελληνας γὰρ καὶ Μακεδόνας κατὰ τὴν τῶν Μακκαβαίων τὰς αὐτὰς μεμαθήκαμεν, *ex libris enim Maccabaicis didicimus eosdem esse qui Græci & Macedones dicuntur*, addens imperium τὸ κατὰ Μακεδόνιαν post Alexandri mortem divisum fuisse in Ægyptium, Syriacum & Macedoniæ ipsius. Africanus in Chronico (vide Syncellum p. 276.) Ἀπὸ Αλεξάνδρου δὲ κτισθ χρόνων ὑπεδώκατε Ιουδαῖοι τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Αντιόχοις ἐτελῶν ὑπόδοσοι. *A tempore Alexandri conditoris imperii Judæi fuerunt subjecti regno Macedonum, & modo Ptolemæis, modo Antiochis paruerunt.* Hic & Ægyptii & Syri appellantur Macedones. Tacitus lib. v. histor. 8. *Judæi Macedonibus invalidis sibi ipsi reges imposuere.* REL.

d Επεφύη τοῖς Ιουδαίοις,] Adhæsere Judæis, i. e. eos ursere & infectati sunt. Sic דבק Hebræis. In vernacula etiam lingua similis locutio. IBBETSON.

* *Animisque resumptis eos undique vexabant.*] *Vel* numeroque aucti, *aut* viribusque pollentes.

e Εκάκα.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκάκων in *Editis Aliisque.*

f Παρέδοσαν.] Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.*

g Επειθ' ἅπαντα διέφθειρε.] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum ἅπαντα nec agnoscitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε.

h Περιλιφθέντες] Ita *Gen.* & *Gall.* φιλιαφθέντες *Bas.* & *Hen.*

i Οἰκτρῶς τὸ ἔθνος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (*Lugd. Bat.* idem volebat scribens οἰκτρᾶ) πενιχρῶς in *reliquis.*

k Απο-

fratrem ſuum ſibi in exemplum proponeret, ejuſque de popularibus ſuis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixiſſet ſe pro illis mortem obiturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Maccab. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vafrum* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris *exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Bacchides Jonathæ & Simoni inſidias ſtruit. 1 Maccab. c. 9.

Deinadverſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Maccab. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Maccab. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga recipere nt (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Hierichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha,

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recepit. 1 Maccab. c. 9.

Per Judeam præſidia ſtatuit. 1 Maccab. c. 9.

ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνῳ τῶν ὁμοφύλων πρόνοιαν ἐξίων, ἀποθνήσκοντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλευθερίας, καὶ μὴ περιορᾶν [k] ἀπροστάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ' [l] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ' Ἰωνάθης φίλους ἑτοίμους ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς [m] κατ' μηδὲν εἶναι χείρων ἢ ἀδελφὸς, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ προλάβῃ πράγματα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, ἀποκτεῖναι δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. τοιοῦτο δ' ἔχων τὴν προαίρεσιν οὐκ ἐλάθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα· ἀλλὰ γὰρ μαθόντες ὅτι καὶ προσκαλοῦνται τοὺς ἑταίρους ἅπαντας, εἰς [n] τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὴν τάχος ἔφυγον, καὶ διαβάντες ὅπου τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [o] λάκκος Ἀσφὰρ, αὐτοῦ διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς [p] ἀπορηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου στρατοπεδευσάμενος, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὰ Βακχίδην ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ [q] Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς [r] Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀποθηται τὴν ἀποσκευὴν [s] ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰρ φίλοι. τὸν δὲ Ἰωάννην ἀπιόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες οἱ [t] Μηδάβας πόλεως [u] οἱ [x] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [y] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοι τούτων ὑπέσχον τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ἣν μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην [z] ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου καταστρατοπεδευμένον, φυλάξας [a] τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἦκεν, ὡς ἀμαχόμενον [b] ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ φήσας τὸν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κινδύνων, εἶπεν, μέσοις ἐμπλημμένοις τε τῷ ποταμῷ καὶ τοῖς πολεμίοις, ὡς φυγὴν οὐκ ἔχουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν [c] ὀπίσω, ὁ ποταμὸς δ' ἐκ κατόπιν αὐτῶν· δυσάμενος δὲ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς φέρειν, συνάπτει τοῖς πολεμίοις. ὧν πολλοὺς καταβαλὼν, ἐπεὶ πλησίον εἶδε φερόμενον αὐτῷ τὸν Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. ὃ δὲ προφθασθεὶς τὴν πληγὴν ἐκκλίνας, ἀποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς τὸν ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τὸν ἀφανίζοντα τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τῶν πολεμίων οὐκ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐπιδιωκόντων, ἀλλ' ὑποστρέψαντος αὐτοῦς τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλύμοις ἄφοδον. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [d] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλὰς δὲ τῆς Ἰουδαίας [e] καταβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν [f] Ἱεριχοῦντα καὶ [g] Ἐμμαοῦν, καὶ [h] Βεθωρὸν, καὶ [i] Βεθήλ-

k Ἀπροστάτευτον] Ἀπροστάτητον *Busb.* & *Hen.* HUDS. Chryſoſt. Serm. XI. T. V. p. 56. ἀπροστάτευτος ὢν καὶ ἔρημος. SPANH.

l Ἐν οἷς φθείρεται.] Ἐν οἷς κακοῖς φθείρῃ *Busb.* ἐν οἷς κακῶ (ἴσ. κακῶς) φθείρει *Hen.*

m Κατὰ —— Ἰουδαίων.] Conf. *alibi* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

n Τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως] Ἔρημον Θεσβὴ 1 Maccab. IX. 33. vid. de Vit. §. 75. & *alibi* lib. 6. c. 6. §. 3. SPANH.

o Λάκκος Ἀσφὰρ,] Ita & 1 *Macc.* c. 9. v. 33. Ἀκάσφαρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius*. Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. pag. 267. HUDS. Lacus Aſſur *Ruſin.* 1 Maccab. IX. 34. itidem ut hic λάκκος Ἀσφὰρ. SPANH.

p Ἀπειρηκότας,] *L. B.* ἀπηρνότας.

* *Exercitum reficiebat.*] Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.*

q Γαδδὶν] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. SPANH.

r Ναβαταίους Ἄραβας,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 8. §. 3. SPANH.

s Ἕως ἂν πολεμήσωσι] Ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.*

t Μηδάβας πόλεως] Ita & *Suida*. Μήδαβα *Ptolemæo*. In *Græcis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαδὰ, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath*. Γαβαθὰ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius*. Vide *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 893. HUDS. Et Μηδαβὰ 1 Maccab. IX. 36. Nabath *Ruſin.* SPANH.

u Οἱ Ἀμαραίου παῖδες,] Υἱοὶ Ἰαμβρὶ 1 Maccab. IX. 36. filii Amri *Ruſin.* SPANH.

x Ἀμαραίου παῖδες,] Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22.

y Κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς *Hen.* αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.*

z Ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου] Jordanis paludes vid. inf. §. 5. SPANH.

a Τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. & *alibi* lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

b Ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον.] Ἐν σαββάτῳ *Hen.*

c Ὀπίσω,] Ὀπίσω *Hen.* & *L. B.*

d Ὡς περὶ δισχιλίους] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43.

e Καταβαλλομένας πόλεις] Καταλαμβανομένας *Busb.* (καταλαμβάνεσθαι *L. B.*) *Hen.* & *Vet. Interpr.*

f Ἱεριχοῦντα —— Γάζαρα.] Urbes Judææ præſidiis à Bacchide munitas legimus etiam 1 Maccab. IX. 50. eruntque Ἱερειχὼ. Ἐμμαοὺς, Βαιθηλ, Θαμναθὰ & Φαραθωνὶ & τὴν Τιφών. SPANH.

g Ἐμμαοῦν,] Ἀμαθοῦν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.*

h Βεθωρὸν,] Βαιθαρὼν (forſan pro Βαιθωρὼν, *Hen.* Βεθηρὼν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 50. Adi *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 637. HUDS. Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. §. 5. SPANH.

i Βεθήλ-

Βεθήλαν, καὶ [k] Θαμναθὰ, καὶ [l] Φαραθὼ, καὶ [m] Τοχόαν, καὶ Γάζαρα. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ πίσχη μεγάλων αὐτῶν καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δυνάμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακῶσι ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ιουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν [n] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῶν Ιουδαίας παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [o] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Τὸ τ αὐτὸν [p] δὴ καιρὸν διαγγελθέντος τοῖς περὶ Ιωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Αμαραίου παῖδας ἀπαγγεῖλαι αὐτοῖς γάμον ἐπιτελοῦντας, καὶ τὴν νύμφην ἄγοντας, ἀπὸ [q] Γαβαθὰ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ὧν τῶν ἐπιφανῶν διὰ τοῖς Αραψι, μέλλειν δὴ γίνεσθαι [r] διαπομπὴν τῆς κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὴ διὰ τὸν Ιωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδικίαν τοῦ ἀδελφοῦ νομίσαντες αὐτοῖς [s] παραφάναι, καὶ λήψεσθαι τὴν ὑπὲρ Ιωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς εὐρυσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [v] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὴ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὴν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τῶν ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλην ὅση τότε εἶπερ λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ πομπείαν μὲν ὑπὲρ Ιωάννου τοῦ ἀδελφοῦ ἀντὶ τῶν Αμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ ὅσοι ἦσαν οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [x] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν ὁ Ιωνάθης, εἰς [y] τὰ ἕλη τὰ παραμὲν ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Βασιλέα. [z] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ιουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ φυγάδες ὁ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ιωνάθην ὁ τοὺς σὺν αὐτῷ μὴ πολλῆς ἀδείας ἐνδιατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν Βασιλέα, παρακαλοῦντες [a] ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὴν Ιωνάθου σύλληψιν. [b] ἐδήλουν δὲ αὐτὸν ἀπόνως ἐσόμενον, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδοκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [c] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [d] ὃ δὴ βασιλέως ἐκπέμψαντος τὸν Βακχίδην, ἡδόμενος ἐπὶ τῇ Ιουδαίᾳ πᾶσιν ἔχαιρε τοῖς φίλοις καὶ Ιουδαίοις καὶ συμμάχοις, [e] συλλαβεῖν αὐτὸν τὸν Ιωνάθην. ἀγρυπνούντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι διὰ Ιωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [f] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [g] ἠθημένος· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [h] αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ιωνάθης σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [i] Βηθαλαγὰν

& Pharathonem, & Techoam, & Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificasset, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdedisset, in illis præsidia collocavit, ut factis inde excursionibus Judæos infestarent. Maxime vero *omnium* Hierosolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obsides accepisset, eos in arcem inclusit, atque ita custodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illisque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, sponsam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujusdam de viris illustribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum splendido & sumptuoso apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus sibi opportunissimum oblatum esse ad fratrem ulciscendum, opinatique se facillime posse Joannis *occisi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti sunt, & ad montem in insidiis locati inimicos exspectabant. Cumque eos animadvertissent virginem ducentes, sponsumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri solet, amicorum turbam, exsilierunt in eos ex insidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc sequebatur præda, reversi sunt. Atque hujusmodi supplicium ab Amaræi filiis sumpserunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipsi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occisi sunt. *Jonathas & Simon opprimunt Nabatæos nuptias celebrantes. 1 Maccab. c. 9.*

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reversi, illic confederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præsidiis muniviſſet, ad Regem se recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & scelerati, cum viderent Jonatham cum suis pacis beneficio quietos securosque in regione agere, ad Demetrium regem *quosdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore significabant, unaque nocte omnes, si eos de improviso adoriretur, opprimi posse. Cum autem Rex *eò* Bacchidem misisset, ille ubi in Judæam venit, scripsit ad amicos suos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehensum ad se adducerent. Postquam vero omnes summo studio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *sibi* valde cavebat, intellectis *eorum* insidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falso ad ipsum pariter ac Regem detulissent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre suorum- *Proditores Bacchidem accersunt ad occidendum Jonatham. 1 Maccab. c. 9.* *Bacchides, frustra id conatus, perfugis irascitur. 1 Maccab. c. 9.*

i Βεθήλαιν,] Βεθήλα *Hen.* HUDS. Βεθήλα supr. lib. 1. c. 19. §. *ult.* & lib 5. c. 1. §. 22. ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελάτιον πεδίον· & lib. 6. cap. 4. §. 2. & Βεθηλῶν supr. lib. 6. cap. 3. §... & cap 7. §. 1. ἐν πόλει Βεθήλων. SPANH.

k Θαμναθὰ,] *Eusebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. HUDS. Θαμνὰ supr. lib. 5. c. 10. § 1. vel 2. εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων· nempe hic additur terminatio Syriaca θὰ. SPANH.

l Φαραθὼ,] Βαραθὼ *Hen.* Φαραθῶνα aut Φαραθῶν legisse videtur *Vet. Interpres.* HUDS. Φαραθωνιτῶν supr. lib. v. c. 9. §. ult. πόλεως ὃ Φαραθωνιτῶν γιγονώς· & mox ibid. ταφῆς ἐν Φαραθὼ λαμπρᾶς τυγχάνει· SPANH.

m Τοχόαν,] Θοκόαν *Hen.* Τοφὼν malit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50.

n Ἰσχύρωσε.] Ωχύρωσε *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.] Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legisse videtur *Epiphan.* ἐκύκλωσε, καὶ ἐφύλαττεν. ὑπὸ &c. *Busb.*

p Δὴ καιρὸν διαγγελθέντος] Δὲ *Hen.*

q Γαβαθὰ] Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβὰθ malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. HUDS. Supr. lib. 5. c. 1. §. *ult.* τύφον τὸ Γαβαθὰ πόλει &c. lib. 6. c. 4. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ & §. 6. ἀπεχομένῳ εἰς Γαβαθὼ, & lib. 8. c. 7. §. *ult.* περὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν. SPANH.

r Διαπομπὴν τῆς κόρης] Μετὰ διαπομπῆς λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς προπομπῆς *Zonar.* μετὰ διαπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37.

s Νομίσαντες αὐτοῖς] Τοῦτον νομίσαντες *Busb.*

t Παραφάναι,] Παραφανῆναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

v Μηδάβαν,] Τὰ Μηδάβα *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

x Ὡς τετρακόσιοι.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄντες υ'. in *Editis.*

y Τὰ ἕλη τὰ ποταμοῦ] Conf. supr. §. 3. SPANH.

z Καὶ τότε μέν] Post Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57.

a Ἀποστεῖλαι Βακχίδην] Ὑποστεῖλαι *Hen.*

b Ἐδήλουν δὲ αὐτὸν] Ita legisse videntur *Epiphan.* & *Zonaras.* male in libris omnibus ἐδήλου.

c Ἀποκτενεῖν ἅπαντας.] Ἀποκτεῖναι *Hen.*

d Τοῦ δὲ βασιλέως] Ὁ δὲ Βακχίδης ταλεὶς καὶ χαίρων *Busb.* ὁ δὲ Βακχίδης ὑπὸ τοῦ βασιλέως ταλεὶς καὶ χαίρ. juxta *Epiphanium.*

e Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαβὼν.

f Σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν] Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Ἡθημένος,] Αἰθόμενος *Hen.*

h Αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας] Ἐξ αὐτῶν *Busb.*

i Βηθαλαγὰν ——— ἐρήμῳ,] Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaica*, בית יעלה. nam ע per Γ sæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi solent in ejusmodi nominibus. Βαιθβασὶ dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuisse in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* HUDS. Βαιθβασὶ τῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ Maccab. 1. IX. 62. Vithalagam *Rufin.* SPANH.

rumque manu Bacchidis metu Bethalagam secessit, vicum in solitudine situm: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, sese à periculo securum conservabat. At Bacchides, istis auditis, cum copiis quæ tum sibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus est, ejusque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipsum obsidebat. Ille vero acri oppugnantium studio nihil cedit, sed, cum fortiter restitisset, Simonem fratrem in urbe relinquit, adversus Bacchidem præliaturum: ipse vero clam in regionem egressus, magnaque inter suæ factionis homines manu collecta, nocte in castra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidisset, Simoni etiam fratri palam fit, quod hostes esset adortus. nam & is sentiens stragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obsidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos grassatur. Bacchides autem, cum vidisset sese ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipsum urgentes, in desperationem animique consternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obsidionis præter spem cecidissent. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipsum à Rege accersiverant, convertit, quasi ab eis deceptus: volebatque, obsidione finita, cum dignitate, si fieri posset, domum redire.

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 *Maccab.* c. 9.

Obsidionem solvit. 1 *Maccab.* c. 9.

II. 6. Quod ejus consilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & societate *ineunda*, *ea conditione* ut sibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujusmodi discessionem sibi *aliâ* honestiorem fore ratus, pacisciturcum Jonatha amicitiam, sibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptisque captivis, Antiochiam ad Regem reversus est: & post hunc discessum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc securitatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res administrabat: atque sceleratos & impios supplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

Jonathas cum Bacchide componit. 1 *Maccab.* c. 9.

ἀναχωρεῖ, κώμην ἔσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ τεῖχη [k] περιβαλόμενος, [l] αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς παρεσκευάσατο. Βακχίδης δὲ [m] ταῦτα ἀκούσας, τὴν τε [n] μετ' ἑαυτοῦ φαλαγγίαν ἄγων, καὶ τοὺς Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους παραλαβών, ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην ἦκε, καὶ προσβαλὼν αὐτοῖς τοῖς ὀχυρώμασιν, ἐπὶ πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν τοῦ πολιορκίας ὁρμὴν οὐκ ἐνεδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντίσας, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [o] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λάθρᾳ δ' αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθών, καὶ συναγαγὼν χεῖρα πολλὴν παρά τε [p] τῶν αὐτοῦ φρονούντων, [q] νυκτὸς ἐπιπίπτει [r] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνοὺς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς ἐγένετο τῷ ἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ γὰρ ἔτι αἰθόμενον [s] τὸν πολεμίων ὑπ' αὐτοῦ κεκινημένους, ἐπέξεισιν [t] αὐτοῖς, καὶ τὰ μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενον δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δ' ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ παραχρῆμα τῆς διανοίας ἐνέπεσε, τῷ παρ' ἐλπίδας δοκεῖν τὴν πολιορκίαν συγχυθεῖς. τὸν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἱ μετεπέμψαντο αὐτὸν, [x] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δὲ [y] τελέσας τὴν πολιορκίαν διέξεπῶς, [z] εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν [a] οἰκείαν [b] ὑποστρέφειν.

ς'. Μαθὼν δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις ἃς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ ταῦτα [c] διέξεπεσέναι ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, ἀπένευσε πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ [d] στρατεύειν ἐπ' ἀλλήλων. καὶ τοὺς τε αἰχμαλώτους ἀπέδους, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, οὐκ ἔτι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, ταύτης τῆς ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιούμενος ἐν [e] Μαχμᾷ πόλει τὴν διαίταν, αὐτόθι τοὺς ὄχλους διέπει τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [f] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος.

III. CAP. II.

Quomodo Alexander bellum gerens adversus Demetrium Jonathæ multa elargitus est, & pontificatu ei delato ipsum in societatem suam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus esset Demetrius. De obitu Demetrii.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 *Maccab.* c. 10.

ANno autem centesimo sexagesimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam ascendisset, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præsidio tenebant. infensi enim erant Demetrio, tum quod is superbus esset, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus muni-

Demetrii malum ingenium.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχῆσαι ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ἐκείνου ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

ΕΤΕΙ δ' ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ [g] Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [h] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, συνέβη καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, ἐκ προδοσίας τῶν ἐνδοθὲν φρουρούντων. ἀπειθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσεντυχὲς. ἀποκλείσας γὰρ [i] αὐτὸν εἰς [k] περιπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατεσκευ-

k Περιβαλόμενος,] Περιβαλλόμενος *Hen.* & *Busb.*

l Αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς] Ἑαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτῷ ἔχειν ἀσφαλῶς περιερημένην juxta *Vet. Interpr.*

m Ταῦτα ἀκούσας,] Ταῦτα μαθὼν *Busb.*

n Μετ' ἑαυτοῦ φαλαγγίαν ἄγων,] Μετ' αὐτοῦ *Hen.*

o Ἐν τῇ πόλει] Ἐν τῇ πόλει εἶασε τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα *Busb.* & *Hen.*

p Τῶν αὐτὰ φρονούντων,] Τὰ αὐτῷ *Hen.*

q Νυκτὸς ἐπιπίπτει] Νύκτα *Busb.*

r Τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ,] Τῷ δὲ Βακχίδου *Hen.*

s Τὸν πολιμίως] Τοὺς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Int.*

t Αὐτοῖς,] Αὐτὸς *Busb.* sed nec αὐτοῖς nec αὐτὸς agnoscit *Epiphan.*

v Τὴν πολιορκίας συγχυθείς.] Περὶ τοῦ πολιορκίου *Hen.*

x Ἀπέσκηψεν,] Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præsertim quod eodem sensu occurrat apud *Dionys. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπέσκηψεν in *Editis.* HUDS. Vers. *convertit.* potius *effudit* IBBETSON.

y Τελέσας] *L. B.* τελευτήσας.

z Εἰ δυνατὸν,] Εἰ δυνατὸν adjectum esse volui ex *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.*

a Οἰκείαν] Οἰκίαν *Hen.*

b Ὑποστρέφειν.] Ὑποστρέψαι *Busb.* & *Hen.*

c Εὐπεπεσέναι] Εὐπεπεσάτω *Busb.* & *Hen.*

d Στρατεύειν ἓν κατ'] *Lugd. Bat.* στρατεύσειν ἐπὶ τοῦ.

e Μαχμᾷ πόλει] Conf. lib. VI. c. 6. §. 1. SPANH.

f Ἐκάθηρεν] Ἐκάθαιρεν *Busb.* ἐκάθαιρεν *Hen.*

g Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς] Verum non Antiochi filius, sed sortis extremæ juvenis à *Justino* dicitur lib. XXXV. c. 1. & *Appian.* in *Syriac.* Alexander Bala dictus *Euseb. Gr. p.* 505. Item in ejus Nummis ΘΕΟΠΑΤΩΡ. 1 Maccab. c. X. v. 1. Ἀλέξανδρος ὁ Σὼτὴρ Ἀντιόχου ὁ ἐπιφανής· SPANH.

h Υἱὸν,] Id est, qui se filium Antiochi illustris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Justinus*, l. 35.) *Alexandri inditum, genitusque ab Antiocho dicitur, sortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2. 11. *Alexander homo ignotus & incertæ stirpis.* ἐπιποιησάμενος αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδώνυμος εἶναι Σελεύκου λόγους, *Appian.* Dictus est ab adversariis Balles. *Strabonis* l. XVI. ὁ Βάλας Ἀλέξανδρος. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Historiam Regum Syriæ* per *Foy Vaillant*, p. 245.

i Αὐτὸν] Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

k Περιπύργιόν τι] Τετραπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.* HUDS. For-

πισκεύασεν αὐτὸς οὐκ ἄποθεν τ Αντιοχείας, ὐδένα ποησίεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πράγματα ῥάθυμος καὶ ὀλίγωρος. ὅθεν αὐτῷ καὶ μᾶλλον τὸ πρὸς τῶν ὑποτεταγμένων μῖσος ἐξήφθη, [l] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. γνόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Αλέξανδρον ἀκέσας ὁ Δημήτριος, ἦλθ ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δ καὶ πρὸς Ιωνάθην πρέσβεις περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας. φθάσαι γὰρ τὸν Αλέξανδρον λέγω, μὴ προδιαλεχθεὶς ἐκεῖνος αὐτῷ σχῇ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. [m] τοῦτο δ' ἐποίει, φοβηθεὶς μὴ μνησικακήσας ὁ Ιωνάθης αὐτῷ τ ἔχθρας συναπτήσῃ, προσέταξεν οὖν αὐτῷ συναθροίζειν δύναμιν, καὶ [n] κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοὺς ὁμήρους, οὓς τῶν Ιουδαίων ἐνέκλεισε Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων, [o] ἀπολαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν παρὰ Δημητρίου προσταττόντων, ὁ Ιωνάθης παραγενόμενος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω ἔ βασιλέως, ἀκουόντων ἔ τε λαοῦ καὶ τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθέντων δ τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [p] τ ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν, [q] ἐπιτρεφόντος Ιωνάθη ἔ βασιλέως στρατιὰν συλλέγειν καὶ τοὺς ὁμήρους ἀπολαβεῖν. ὁ δ τοῖς γονεῦσιν ἑκάστῳ τ ἴδιον ἀπέδωκε. καὶ ἔτως μὲν Ιωνάθης ἐν Ιεροσολύμοις τὴν μονὴν ἐποιεῖτο, καινίζων τὰ κῇ τὴν πόλιν, κ πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατασκευάζων ἕκαστον. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τ πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ἡ πρὸς τοὺς [r] πολεμίους ἀσφαλέστερα. ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν φρουρίων τῶν ἐν τῇ Ιουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες ἔφυγον εἰς Αντιόχειαν, πάρεξ τῶν ἐν [s] Βεθσούρᾳ πόλει, κ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων. ἔτοι γὰρ ἡ πλείων μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ιουδαίων καὶ [t] πεφυγότων ἦσαν, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς φρουροὺς οὐκ ἐγκατέλιπον.

β'. Γνοὺς δ Αλέξανδρος τὰς ἐπιστροφὰς ἃς ἐποιήσατο Δημήτριος πρὸς Ιωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, καὶ ὅποσα διέθηκε πολεμῶν τοὺς Μακεδόνας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίου καὶ Βακχίδου ἔ [v] Δημητρίου στρατηγοῦ, σύμμαχον οὐκ ἂν εὑρεῖν Ιωνάθου ἀμείνω πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ· ὃς καὶ πρὸς τοὺς [x] πολεμίους ἐστὶν ἀνδρεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει πρὸς Δημήτριον, πολλὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοιγαροῦν δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [y] αὐτὸν κατὰ Δημητρίου, νῦν ἐστιν οὐκ ἄλλο τι χρησιμώτερον προσκαλεῖν αὐτὸν ἢ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις πέμπειν πρὸς τ Ιωνάθην, γράφει τοιαῦτα ἐπιστολήν. [z] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τὴν μὲν "ἀνδρείαν σε καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὸ "τοῦτο πεπόμφαμεν πρός σε τὴν [a] φιλίας καὶ συμμα- "χίας. [b] χειροτονοῦμεν δέ σε σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ιου- "δαίων, καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "καὶ δωρεὰς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον, "καὶ προσκαλῶ τιμηθέντα ὑφ' ἡμῶν ὁμοίων γίνεσθαι πρὸς "ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμενος [c] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ιωνάθης, ἐνδὺς

tam ſe concluſiſſet, quam ipſe non procul ab Antiochia exſtruxerat, neminem *in eam* admittebat: ſed in rebus adminiſtrandis ſocors erat & negligens. unde & ſubditorum in eum odium magis accenſum erat, ſicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum eſſe in *urbe* Ptolemaïde, copiis ſuis omnibus aſſumptis contra eum profectus eſt. Quin & legatos ad Jonatham miſit, ut eum ſibi ſocium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipſum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obſideſque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hieroſolymorum arcem concluſerat. Igitur cum mandata ejuſmodi ad eum à Demetrio delata eſſent, Jonathas, ubi ad Hieroſolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præſidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi ſunt, quod Jonathæ facta eſſet à Rege exercitum colligendi poteſtas, obſideſque ſibi habendi. Ille vero eos parentibus ſuis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hieroſolymis habitabat, urbem inſtaurans & pro arbitrio ſuo unumquodque conſtruens. juſſit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut eſſent illi ab hoſtibus tutiores. Iſta autem cum animadverterent qui in præſidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethſuram tenebant & Hieroſolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præſidia non deſerebant.

IV. *Demetrius Jonatham ſibi conciliare conatur. 1 Maccab. c. 10.*

2. Alexander autem, cum didiciſſet, quid Demetrius Jonathæ promiſerit, ſimul & reſciviſſet, & quam egregie ſe geſſerit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque viciſſim ille paſſus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium habere quam Jonatham: qui & fortis eſt adverſus hoſtes, & ſingulari Demetrium odio proſequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multiſque viciſſim eum affecerit. Itaque ſi *idem ipſis* videatur, ut illum ſibi amicum *ſociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re ſua erit illum invitare ad ſocietatem ineundam. Cum igitur ita viſum eſſet ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujuſmodi literas ſcribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. "Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: "ideoque ad te miſimus *qui* de amicitia & ſocieta- "te *agant*. Porro te facimus hodie Judæorum pon- "tificem, & ut noſter amicus dicare *ſtatuimus*. "Quin & munera tibi mittenda curavi, ſtolam "purpuream & auream coronam: teque obſecro, "ut à nobis honoratus ſimiliter erga nos affectus "ſis.

V. *Alexander id etiam agit ut Jonatham ſibi conciliet. 1 Maccab. c. 10.*

Alexandri literæ ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

Jonathas ſtolam pontificalem induit. 1 Maccab. c. 10.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem ſtolam

Forte τετράπυργόν τι &c. COCC.

l Καθὼς ἤδη] Ubi hoc demonſtratum dedit, planè neſcimus.

m Τοῦτο δ' ἐποίει] Ita cum *Hen.* τοῦτο ἦ ποιῶ in *Editis Aliiſque.*

n Κατασκευάζειν ὅπλα,] Ita *Hen.* & in 1 *Maccab.* c. 10. v. 6. προσκατασκευάζειν in *Editis.*

o Ἀπολαβεῖν.] Ἀπολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.*

p Τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν,] Οἱ ὧν τ ἀκρ. *Hen.* κ οἱ ὧν τ *Busb.*

q Ἐπιτρεφόντος] *L. B.* ἐπιτρεφόντος.

r Πολεμίους ἀσφαλέστερα.] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμους in *Editis.*

s Βεθσούρᾳ πόλει,] Βαιθσουρᾷ *Hen.* Vide lib. 12. c. 8. §. 4. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 658. HUDS. Βεθσούρα, locus Judææ munitiſſimus. vid. infr. c. 5. §. 6. SPANH.

t Πεφυγότων ἦσαν] Τὸν νόμον καταλιπόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14.

v Δημητρίου στρατηγοῦ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἔ στρατηγοῦ in *Editis Aliiſque.*

x Πολεμίους] Πολέμους ſolus *Hen.*

y Αὐτὸν κ' Δημητρίου,] Τὸν Ιωνάθην *Busb.*

z Βασιλεὺς —— χαίρειν.] Βασιλεὺς Αλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teſte *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inſcriptione Antiq. Grot.* HUDS. Conf. infr. c. 4. §. 9. SPANH.

a Φιλίας κ συμμαχίας.] Illa φιλίας κ abſunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

b Χειροτονοῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* De voce χειροτονεῖν videſis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Heb.* p. 730.

c Δὲ τὴν ἐπιστολὴν] Δὲ abeſt *Hen.* & mox ὁ deeſt *Hen.* & *Busb.*

ſtolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam. "REX "DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiſ- "cum initam ſervaſtis, & ad noſtros inimicos qui "vos tentarunt non defeciſtis, hanc veſtram fidem "laudo, hortorque ut in iiſdem permaneatis, be- "neficii gratiam à nobis viciſſim conſequuturi. "Pleroſque enim veſtrum tributis & penſionibus "levabo, quæ & regibus anteceſſoribus meis & mi- "hi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectiga- "lia remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. Ac "præterea pretium ſalis vobis condono, & coro- "narum, quas nobis afferre ſoliti eratis; & quod "mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs ar- "borum, jure cedebat, ex hodierno die *in* poſte- "rum vobis remitto. Et quod in ſingula capita "mihi dari oportebat, ab his qui Judæam inco- "lunt & qui ſunt in tribus toparchiis, quæ Judææ "adjacent, Samariæ & Galilææ & Perææ, id vo- "bis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et "urbem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabi- "lem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque im- "munem qua patet ejus territorium. Arcem etiam "ejus permitto pontifici veſtro Jonathæ, & quos "ipſe pro amicis & fidis habuerit præſidio ejus "adhibere, ut eam nobis cuſtodiant: ac præterea "Judæorum eos, qui bello capti in terris noſtris "ſerviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Ju- "dæorum jumenta ad angarias non adigantur: at- "que Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Judæos "in meo regno degentes dimitto liberos nulliſque "injuriis affectos: & qui mecum militare voluerint, "eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcri-* "*bi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipen- "dium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubi- "cunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſ- "dam in præſidiis collocabo, alios vero in cor-

Demetrii litera ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦτο, τὸ σκιροπηγίας ἑορτάσαι [d] μὴ ἔτη τέσσαρα, ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συναγαγὼν δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριος δὲ ταῦτα [e] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τὸ βραδυτῆτος ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι, ὅτι μὴ προέλαβεν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [f] φιλανθρωπεύσασθαι τὸν Ἰωνάθην, ἀλλ' ἐκεῖνος καταλίποι καιρὸν εἰς τοῦτο. γράφει [h] μέντοι καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ Ἰωνάθου καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. "ΒΑΣΙ- "ΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΚΑΙ ΤΩι ΕΘΝΕΙ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [i] διετηρήσατε τὴν "πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ παρεμείνατε ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς "ἐχθροῖς οὐ προσέθεσθε, καὶ πιστεύω μὲν ὑμῶν ἐπαινῶν "τοῦτο πίστιν, [k] καὶ προσκαλῶ εἰς τοῖς αὐτοῖς [l] ὑπομέ- "νειν, [m] ἀπολήψομένους ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν. χαρι- "σάμενος γὰρ πολείσους ὑμῶν ἀνίησι τῶν φόρων καὶ τῶν "συντάξεων ἃς [n] προσετέλεσε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦ- "σι καὶ ἐμοί. νυνὶ τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ "παρείχετε. πρὸς τούτοις καὶ πιμοῦ ὑμῖν χαρίζομαι τῶν "[o] ἁλῶν. καὶ τῶν [p] στεφάνων οὓς προσεφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ "τῶν [q] τρίτων καρποῦ, καὶ τῶν ἡμίσεων τοῦ ξυλίνου καρποῦ τὸ "γινόμενον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέ- "ρας. [r] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ ἐδίδου μοι δίδραχ- "μον τὸ ἐπὶ τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικοῦσιν, καὶ [t] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῇ Ἰου- "δαίᾳ προσκειμένων, Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, "[v] τοῦτο προχωρῶ ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. "καὶ πόλιν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [x] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βού- "μαι, καὶ ἐλευθέραν ἕως τῶν [y] ὁρίων αὐτῆς [z] ἀπὸ τῆς δεκάτης "καὶ τῶν τελῶν. τιμὴν δὲ ἄκραν ἀποτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν "Ἰωνάθῃ, ἵνα δι' ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστὸς καὶ φίλος, "τούτους ἐν αὐτῇ φρουροὺς καταστήσῃ, ἵνα φυλάσσωσιν "[a] ἡμῖν αὐτήν· καὶ Ἰουδαίων δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ "δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω "δὲ μηδὲ [b] ἀγγαρεύεσθαι [c] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰς δὲ "Σαββάτας, καὶ ἑορτὰς ἅπασι, [d] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς "ἡμέρας, ἔστωσιν ἀπαθεῖς. [e] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ "ἐμῇ καταοικοῦντας Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους "ἀφίημι· καὶ τοῖς στρατεύεσθαι μετ' ἐμοῦ βουλομένοις ἐπιτρέ- "πω, καὶ μέχρι τελισμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δὲ αὐ- "τῶν, ὅποι ἂν ἀπιῶσι, πεύξονται ὧν καὶ τὸ ἐμὸν στρά- "τευμα μεταλαμβάνῃ. καταστήσω δὲ αὐτῶν, οὓς μὲν "εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ πρὸς τὴν φυλακὴν [f] τοῦ- "μοῦ

[d] Μετὰ ἔτη τέσσαρα,] Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 1852. *Octennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μετ' ἔτη δ' ὀγδ. η. ἢ τὸν αὐτ. ac ſi excidiſſet numeralis η'. propter ἢ ſequens, & librarius mutaſſet ϛ' ὀγδ in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. XI. p. 151.

[e] Σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα,] Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[f] Ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι,] Ἑαυτὸν ἠτιᾶτο *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιάσασθαι *Hen.*

[g] Φιλανθρωπεύσασθαι τὸν Ἰωνάθην,] Φιλανθρωπεύσασθαι *Busb.*

[h] Μέντοι καὶ αὐτὸς] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γεγράφει τοίνυν in *Editis*, *Aliiſque.*

[i] Διετηρήσατε] Ἐτηρήσατε *Hen.*

[k] Καὶ προσκαλῶ] Καὶ abeſt *Hen.*

[l] Ὑπομένειν,] Ἐμμένειν *Busb.*

[m] Ἀπολήψομένους] Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολήψομένοις in *Editis.*

[n] Προσετέλεσε] Ἐτέλεσε *Hen.* & mox κἀμοί.

[o] Ἁλῶν.] Ita *Gen. aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἅλων *Baſ.* & *Hen* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10 v. 29. & c. 11. v. 35.

[p] Στεφάνων] Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης ſupr. lib. 12. c. 3. §. 3. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29.

[q] Τελίων δ' καρπῶν,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τελίων τ' δ' καρπῶν in *Editis Aliiſque.*

[r] Καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης] Καὶ ὃς ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκ. ὃν μοι ἐδίδου. *Busb.* & *Hen.*

[s] Τῶν συντῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων,] Τῶν omittit *Hen.*

[t] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν] Τῶν πατρίων τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τῶν τελῶν τομῶν τῶν προσκειμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν τρ. τοπ. τῶν συντῇ Ἰουδ. in *Editis Aliiſque.* Voculam συ (cum *Cod. Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac ſi legiſſet τελῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui prærerea ſcribendum cenſet συ Σαμαρείας &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii.*

[v] Τοῦτο προχωρῶ] Ita *Busb.* τοῦτος in *Editis Aliiſque.* πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo.*

[x] Ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι] Videſis *Ez. Spanhemium* de *præſantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* IX.

[y] Ὁρίων αὐτῆς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὁρῶν in *reliquis.*

[z] Ἀπὸ τῆς δεκάτης] Ὑπὸ τελῶν ἢ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τιμὴν τῆς δεκάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.*

[a] Ἡμῖν αὐτήν·] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis.*

[b] Ἀγγαρεύεσθαι] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſſ. Chriſti*, p. 182. HUDS. Menander in Συκωνίᾳ in Exc. H. Grot. p. 745. ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν, ἀγγαρεύει. SPANH.

[c] Τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια·] Τὰ τῶν Ἰουδαίων ſolus *Busb.*

[d] Καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέραι,] Καὶ τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέραι μετ' ἑορτὴν 1 *Macc.* c. 10. v. 34.

[e] Τὸν αὐτὸν τρόπον] Τὸν δ' αὐτὸν *Hen.*

[f] Τοῦμοῦ σώματος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* δ' σώματος in *reliquis.*

"μῦ σώματ☉, καὶ ἡγεμόνας ☽ ποιήσω [g] τῶν ἀπὸ
"τῆς ἐμῆς αὐλῆς. ἐπιτρέπω ☽ καὶ τοῖς πατρίοις
"χρῆσθαι νόμοις ☾ τέτους φυλάσσειν, [h] καὶ τοῖς τρισὶ
"τοῖς προσκειμένοις τῇ Ιουδαίᾳ νομοῖς ἀπαλλάττεσθαι βά-
"λομαι, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπιμελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς
"Ιουδαί☉ ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν
"Ιεροσολύμοις. [i] δίδωμι δὲ ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὴν δαπά-
"νην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτ☉ [k] μυριάδας πεντεκαίδεκα, καὶ
"ἂν περισσεύσῃ τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι·
"τὰς ☽ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τῶν ἱερῶν οἱ
"βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, διὰ τὸ [l] προσήκειν αὐτοὺς [m] τοῖς
"ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅσοι δὲ ἂν φύγωσιν εἰς
"τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ εἰς τὰ [n] ὑπ' αὐτῷ χρήμα-
"τίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην
"αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [o] ὅσοι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς
"σῶα ἔστω. ἐπιτρέπω ☽ ☾ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν ☾ οἰκοδο-
"μεῖν, τ' εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὰ
"τείχη ☽ συγχωρῶ τὰ τ' πόλεως [p] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύρ-
"γους ὑψηλοὺς ἐγείρειν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [q] ἀνιστᾶν-
"τας. εἰ δέ τι ☾ χρήσιμόν ἐστιν, ὃ συμφέρῃ [r] τῇ Ιουδαίων
"χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευα-
"σθήτω".

δ'. Ταῦτα [s] μὲν ὑπισχνέμεν☉ καὶ χαριζόμεν☉ τοῖς
Ιουδαίοις [t] ἔγραψε Δημητρι☉. Ἀλέξανδρ☉ ☽ ὁ βασι-
λεὺς, δυνάμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων ☾ τῶν
παρ' αὐτῷ ὄντων ἐκ τ' Συρίας αὐτῷ προσηλθόν, ἐπὶ τ' Δημή-
τριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον
κέρας ☧ Δημητρίε τρέπεται τοὺς ἐναντίους εἰς φυγὴν, καὶ
ἐδίωξεν ἄχρι πολλῶ, κτείνων τε συχνοὺς αὐτῶν ☾ διαρπάζων
τὸ στρατόπεδον· [v] τὸ ☽ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ' Δημήτριον,
ἡττᾶτο. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτρι☉ ☽
γενναίως μαχόμεν☉ σὺν ὀλίγοις μὲν ἀναιρεῖ τ' πολεμίων,
διώκων ☽ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τ' ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ
καὶ δυσεκπόρευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόν☉ [x] αὐτοῦ καὶ ἵππου,
μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς
περὶ αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμε-
νοι τ' Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ ☽, πεζὸς
ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, καὶ πολυτρόπων τραυμάτων λαβὼν
πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμεν☉, κατέπεσε. [y] καὶ
τέλ☉ μὲν τοιοῦτο τ' Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασι-
λεύσαντα [z] ἕνδεκα, ὡς ☾ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

"poris mei custodes habebo, præfectosque faciam
"illorum qui sunt in regia mea. Permitto etiam
"eis patriis legibus vivere, easdemque servare;
"voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ
"attributis, pontificique id curæ esse, ut nemo
"Judæus aliud templum habeat, ad Deum vene-
"randum, præter illud quod Hierosolymis est.
"Insuper singulis annis de meo *fisco* largior cen-
"tum & quinquaginta millia *drachmarum* in sum-
"ptum sacrificiorum, & quicquid pecuniæ super-
"est *id* vestrum esse volo: illa autem decem mil-
"lia drachmarum, *quæ de templo reges accipie-
"bant, vobis remitto, quod pertineant ad sacerdo-
"tes rem divinam in templo procurantes. Qui-
"cunque etiam confugerint in templum Hierosо-
"lymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores
"essent pecuniæ fiscalis, aut ex alia re, absolvantur
"& ipsi, & res eorum ipsis salvæ sunto. Tum au-
"tem permitto ut instauretur templum & ædifice-
"tur, sumptibus ad ista ex fisco meo suppeditatis:
"quinetiam concedo ut mœnia urbis exstruantur,
"turresque altæ excitentur, ita ut ista *omnia* meis
"impensis erigantur. Denique si quod castellum
"sit, quod Judæorum regioni expediat munitum
"esse, sumptibus meis opera fiant & munitiones.

4. Ista quidem Demetrius, promissa faciens vo- *Pugna in-*
lensque gratificari Judæis, *ad eos* scripsit. Alexan- *ter Deme-*
der autem rex, ingenti exercito coacto, tam ex *trium &*
mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum *Alexan-*
accesserant, contra Demetrium profectus est. *drum.*
Cumque pugna committeretur, sinistrum Deme- *1 Maccab.*
trii cornu eos qui sibi oppositi erant in fugam *c. 10.*
vertit, & diu persequutum est, multosque illorum
occidit & castra diripit; dextrum vero, in quo for-
te erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem
omnes in fugam se conjecerunt: at Demetrius, for-
titer dimicans, hostium non paucos interfecit,
dumque alios subsequitur, equo invectus est in cœ-
num profundum & transitu difficile, ubi contigit
ut ille, cum prolapso equo effugere non potuerit,
occideretur. nam hostes, viso quod ei acciderat,
reversi sunt; cumque Demetrium circumdedissent,
eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam
pedibus esset, fortiter propugnabat, tandemque
multis vulneribus confectus, cum diutius resisten- *Demetrius*
do non esset, occubuit. Atque hoc modo vitam *occisus.*
finivit Demetrius, anno regni sui undecimo, sicut *1 Maccab.*
& alibi declaravimus. *c. 10.*

ΚΕΦ. γ'.

Η Ονίᾳ φιλία πρὸς τ' φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς
ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύ-
μοις.

CAP. III.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exstruxit Hierosolymitano simile.

VI.

Ο Δὲ [a] Ονίᾳ ☧ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμ☉ ☽ ὢν τῷ
πατρὶ, ὃς ἐν Αλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς τ' [b] βα-

ONiæ autem pontificis filius, eodemque no- *Onias sta-*
mine quo pater appellatus, (qui profugus ad Pto- *tuit tem-*
plum in
Ægypto
ædificare.

[g] Τῶν ἀπὸ τῆς ἐμῆς αὐλῆς.] Iterum cum *Hen.* τ' deëst *cæteris.*

[h] Καὶ τοῖς τρισὶ] Ita cum *Grotio* ex præced. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat καὶ τ. τρ. τ. προσκ. ὧν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βέλομαι, *tribus propositis in Judæa legibus obedire*, ut vertit *Epiphan.* καὶ τοὺς περὶ νόμους τοῖς προσκειμένοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βέλομαι, rescribit *Schotanus* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 1292.

[i] Δίδωμι δὲ ἐκ τ' ἐμῶν,] Δίδωμι ☽ καὶ ἐκ solus *Hen.*

[k] Μυριάδας πεντεκαίδεκα,] Locus hic plerisque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel subintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Fac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας σ'. & mox τοὺς ☽ διοικοῦντας. Videsis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401.

* *Quæ de templo reges accipiebant*,] *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant sacerdotes ἐν ἐφημερίαις, decerpebant.

[l] Προσήκειν αὐτοὺς] Ἀνήκειν 1 *Macc.* c. 10. v. 42.

[m] Τοῖς ἱερεῦσι] Καὶ τοῖς λειτουργοῖς τ' ἱερῶν *Hen.* & *Busb.*

† *Et in ejus pomœria*,] Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus asyli dat templo, & spatio definito circa templum. *Grotius.*

[n] Ὑπ' αὐτῷ χρηματίζοντα,] Απ' αὐτῦ *Hen.*

[o] Οὗτοι,] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτὰ pro ταῦτα.

[p] Οἰκοδομεῖσθαι,] Οἰκοδομεῖν *Hen.*

[q] Ανιστάντας.] Ανιστᾶν πάντα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[r] Τῇ Ιουδαίων χώρᾳ] Τῇ χώρᾳ τ' Ιουδαίων *Hen.*

[s] Μὲν ὑπισχνέμεν☉] Μὲν ὧν ἐπισχνέμεν☉ *Hen.*

[t] Ἐγραψε Δημητρι☉.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Ἔγραψε Δημήτρι☉ τοῖς Ιουδαίοις in *Editis Aliisque.*

[v] Τὸ ☽ δεξιὸν,] Τὸ ☽ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ' Δημήτριον, ἡττᾶτο *Busb.*

[x] Αὐτῷ ☧ ἵππῳ,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[y] Καὶ τέλ☉ μὲν] Similiter & lib. 12. c. 11. §. 2. circiter fin. καὶ τέλ☉ μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ιούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτρι☉ *Busb.*

[z] Ενδεκα,] *Polybius*, *Porphyrius*, *Eusebius*, & *Severus Sulpicius* ei assignant annos XIII. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3854. & Simsonum ad A. M. 3853.

[a] Ονίᾳ ☧ ἀρχιερέως υἱός,] Σίμων☉ υἱὸς dicitur in *Bello Judaïco*, l. 8. ἀμαρτίαμ μνημονικῷ, ut puto. de Onia vide Hieronymum in Isaiam, p. 182. Ed. *Ben.*

[b] Βασιλέα Πτολεμαῖον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deëst in reliquis.

Ptolemæum regem cognomine Philometorem *se contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque sibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, missis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut sibi liceret in Ægypto templum ædificare Hierosolymitano simile, & in eo Levitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem volebat, præsertim quod Esajæ vate confideret, qui, cum ante sexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujusmodi literas scribit.

Hac de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

"CUM MULTA magnaque belli munera Dei "auxilio in vestram utilitatem confecissem, atque "in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contulissem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfectu"ræ Heliopolitanæ urbem aliaque *istius* gentis lo"ca pervenissem, & quamplurimos animadvertis"sem templa contra atque oporteret habentes, & "idcirco sibi invicem infensos, id quod Ægyptiis "etiam accidit propter multitudinem templorum "& diversas de religione sententias, invento loco "maxime opportuno in arce, Dianæ agrestis no"mine vocata, varia materia abundante, sacrisque "animalibus pleno, rogo ut fanum isthic nulli sa"cratum numini jamque collapsum mihi liceat re"purgare, & in templum Deo maximo exstruere "ad similitudinem Hierosolymitani, iisdem *plane* "mensuris, pro te tuaque conjuge & liberis, ut "Judæi qui Ægyptum incolunt, illic convenien"tes ex mutua inter se concordia, tuis utilitatibus "pareant. Nam & Esajas vates hoc prædixit: fu"turum esse in Ægypto altare domino Deo *sacra*"*tum*. & multa id genus alia propter locum *illum* "vaticinatus est.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exstruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi scribit: de ipsius autem & Cleopatræ ejus sororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis istis responderunt epistola. fecerunt enim ut peccatum hoc legisque prævaricatio in caput Oniæ recideret. nam in hunc modum *ei* rescripserunt.

Ptolemæi & Cleopatræ litera ad Oniam.

"PTOLEMÆUS REX ET CLEO"PATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam "petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur il"lud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolita"næ templum, quod Bubastis agrestis vocatur, col"lapsum repurgare. Unde fit ut mirari subeat, an "poterit Deo gratum esse templum, quod exstru"cturus es in loco impuro & sacrorum animalium "pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipsum "ab Esaja vate jamdudum prædictum esse, pote-

σιλέα Πτολεμαῖον τ̃ ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα δίηγε, ὡς Ⓒ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τ̃ Μακεδόνων Ⓒ τ̃ βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος ἢ αὐτῷ μνήμην Ⓒ [d] δόξαν αἰώνιον κατασκευάσαι, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τ̃ βασιλέα Ⓒ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσῃ ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὁμοιωτήριον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ Λευίτας Ⓒ ἱερεῖς ἐκ τ̃ ἰδίας γῆς καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο μάλιστα [e] τῷ προφήτῃ [f] Ἡσαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [g] ἑξακοσίοις πλέον γενομένοις, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου. Ἀφ' οὗπερ οὖν ἐπηρμένος ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [h] τοιαῦτα ὑπολαμβάνων. "ΠΟΛΛΑΣ καὶ μεγά"λας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατ' πόλεμον ἔργοις "μετὰ τ̃ [i] παρὰ τ̃ Θεοῦ βοηθείας, καὶ ἡγούμενος [k] ἐν τῇ Κοίλῃ "Συρίᾳ Ⓒ Φοινίκῃ, [l] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τὴν Ἡλιο"πολίτην σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ [m] εἰς ἄλλους τόπους ἀφι"κόμενος τ̃ ἐθνῶν, καὶ πλείστους εὑρὼν ναοὺς ἐν τῷ καθήκοντι "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὁ καὶ Αἰ"γυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ "[n] περὶ τ̃ θρησκείας οὐκ [o] ὁμοδόξειν, ἐπιτηδότατον [p] τό"πον εὑρὼν ἐν τῷ προσαγορευομένῳ [q] τ̃ ἀγρίας [r] Βυβά"στεως ἐχυρώμαλα, βρύοντα ποικίλης ὕλης καὶ τ̃ ἱερῶν ζώων "μεστὸν, δέομαι συγχωρῆσαί μοι, τὸ ἀδέσποτον ἀνακαθά"ραντι ἱερὸν καὶ συμπεπλωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ "Θεῷ, καθ' ὁμοίωσιν Ⓒ ἐν Ἱεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέ"τροις, ὑπάρ τι σὺ Ⓒ τ̃ [s] γυναικὸς Ⓒ [t] τ̃ τέκνων, ἵν' "ἔχωσιν οἱ τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτὸ "συνιόντες καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, [u] σῶς ἐξυπη"ρετῆν χρείαις. καὶ γὰ Ἡσαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "ἄλλα προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα περὶ τ̃ τόπου.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. καταγνόντες δ' ἄν τις αὐτὸ τὴν εὐσέβειαν Ⓒ Κλεοπάτρας τ̃ ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [v] ἀντιγράψαν ἐπιστολῆς. τὴν γὰ ἁμαρτίαν καὶ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν εἰς τὴν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντιγράψαν γὰ ἔτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ "ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑι ΧΑΙΡΕΙΝ. Ανέ"γνωμέν σου τὴν [x] παράκλησιν, ἀξιοῦντ Ⓒ ἐπιτρέ"πῃναί σοι τὸ ἐν [y] Λεοντοπόλει [z] τ̃ Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμ"πεπλωκὸς ἀνακαθᾶραι, προσαγορευόμενον ἢ τ̃ ἀγρίας "[a] Βυβάστεως. διὸ Ⓒ θαυμάζομεν, εἰ ἔσῃ τῷ Θεῷ κε"χαρισμένον τὸ [b] καθιδρυόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τό"πῳ Ⓒ πλήρει [c] ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ ἢ σὺ φῂς Ἡσαΐου τ̃ "προφήτου ἐκ πολλ̃ χρόνου τοῦτο προφηκέναι, συγχω"ρῶμέν

[e] Βουλόμενος] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel βουλόμενός τι legisse videtur *Epiphan.*

[d] Δόξαν αἰώνιον] Quod Oniæ consilium Templum illud exstruendi arguitur ἄλωσ. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[e] Τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ,] Conf. ἄλωσ. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[f] Ησαΐᾳ,] Locus, quo ad sacrilegam suam ambitionem statuminandam abusus est Onias, reperitur apud *Esajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר החרס *civitate destructionis*, ob maximam literarum similitudinem עיר ההרס olim legebatur, id est, πόλις Ηλίου, ut interpretatus est *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una*. & *Chaldæus paraphrastes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ destruetur*. Qua occasione fortasse & Ηλιοπολίτην νομὸν Oniam elegisse, in quo templum suum construeret, conjicit *Scaliger. Usserius* ad A. M. 3854. Videsis *Hieronymum* in *Esaja* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth.* S. p. 1300.

[g] Εξακοσίοις πλέον γεγονὸς,] Εξακοσίων πλείοσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Τοιαῦτα ὑπολαμ.] Περὶ τούτων ante τοιαῦτα inserit *Busb.*

[i] Τῇ Θεῷ βοηθείας,] Ita *Hen.* Ⓒ deest *reliquis.*

[k] Εν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ Ⓒ Φοινίκῃ,] Sic *Hen.* ἔντι τῇ in *ceteris.*

[l] Καὶ εἰς Λεόντων Ⓒ πόλιν] Est qui malit Καὶ Λίοσλαν Ⓒ πόλ τῇ Ηλ. [m] Καὶ εἰς ἄλλους τόπους] Illud Ⓒ non agnoscit *Hen.*

[n] Περὶ τ̃ θρησκείας] Ita malui cum *Hen.* ἐπὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξον in *ceteris.*

[o] Ομοδόξειν,] Ita quoque in *Lugd. Bat.*

[p] Τόπον εὑρὼν] Sic *Hen.* εὑρὼν τ̃ τόπον in *Editis Aliisque.*

[q] Τῆς ἀγρίας Βυβάστεως ἐχυρώμαλα,] Βυβασίτου ποταμῦ Advers. Apion. lib. 1. §. 14. SPANH.

[r] Βυβάστεως] Sc. *Dianæ*. nam Ægyptiace Βούβαστος erat *felis*, & Βούβαστις *Diana*, teste *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* lib. 1. c. 10. p. 63.

[s] Γυναικὸς] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in reliquis.

[t] Τῶν τέκνων,] Καὶ τέκνων *Hen.*

[v] Αντέγραψαν ἐπιστολῆς.] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντέγραψεν hic loci in *Græcis* omnibus, at infra post ἀνέθεσαν cum *Epiphanio* ἀντέγραψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ ἢ πρὸς αὐτὸν ἀντέγραψαν ὕστερον.

[x] Παρακλησιν,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in reliquis.

[y] Λεοντοπόλει] Λεόντων πόλιν *Busb.*

[z] Τῆ Ηλιοπολίτῃ ἱερῷ συμπεπτωκὸς ἀνακαθάραι,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[a] Βυβάστεως.] Βυσάστεως hic & super. §. 1. *Hen.*

[b] Καθιδρυόμενον] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* καθιδρυθησόμενον.

[c] Ζώων ἱερῶν.] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* ἀνιέρων· ἱερεὺς at mox ἱερῶν ζώων.

[d] Ιερῶν.] Ita etiam *Epiphan.* ἀνιέρων *Hen.* & *Busb.*

ρῶμέν

"ῥᾳμέν σοι, εἰ μέλλοι τῷ ἔσεσθαι κατὰ τὸν νόμον, ὥστε μηδὲν
"ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γ'. [c] Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον δὲ καὶ πενιχρότερον. τὸ δὲ μέτρα αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη νῦν οὐκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰρ τῇ [g] ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε δὲ Ονίας καὶ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτου [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Τοὺς δὲ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [i] οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσκύνημα ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κατὰ τοὺς Αλεξάνδρου χρόνους, στασιάσαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐπ' αὐτοῦ Πτολεμαίου διενεχθῆναι· τῶν μὲν Ιουδαίων λεγόντων κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους [k] οἰκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, τῶν δὲ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζεὶν. [l] παρεκάλεσαν οὖν σὺν τοῖς φίλοις καθίσαντα τὸν βασιλέα, τοὺς περὶ τούτων ἀκοῦσαι λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [m] ζημιῶσαι. τῶν μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, καὶ Θεόδοσος· [n] τῶν δὲ ὑπὲρ τῶν Ιεροσολυμιτῶν καὶ Ιουδαίων, Ανδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν δὲ τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἢ μετὰ ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κατὰ τὸν νόμον· [o] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ φανερὸν παραβαίνοντα τοὺς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλοὺς τῶν φίλων εἰς συμβουλίαν παρελαβὼν, ἐκάθισεν ἀκουσόμενος τῶν λεγόντων. οἱ δὲ ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ιουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἷς [p] ἀγανακτεῖν [q] ὑπὲρ ἅπαντα ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὰ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰρ ἔφερον εἴ τινες καταλύσειαν, ὅτιπερ ἀρχαῖον καὶ Δαρειαῖον τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπῆρχον. ἐπεὶ δὲ Σαββαῖος καὶ Θεοδόσιος συγχωρησάντων τῷ Ανδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τοὺς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων [r] ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν [s] Διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε δὲ ναοῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπραῖς δωρεαῖς· τοῦ δὲ ἐν Γαριζεὶν, ὡς οὐδὲ ὄντος, οὐδεὶς λόγον οὐδὲ ἐπιφροντίδα ἐποιήσατο. [t] ταῦτα λέγων Ανδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους οἰκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν, [v] ἀποκτεῖναι δὲ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γενόμενα τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίοις κατὰ Πτολεμαῖον τὸν φιλομήτορα, ταῦτα ἦν.

"statem tibi facimus, modo res futura sit ex lege,
"ne nos in Deum deliquisse videamur.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad instar Hierosolymitani, sed minusculum & pauperculum. Mensuram vero ejus & vasa mihi non visum est in præsentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro septimo quem scripsi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quosdam sui similes, & sacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic instaurarent. Sed de hoc quidem templo satis nobis dictum est. *Templum in Ægypto conditum.*

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, sub Alexandro *Magno* exstructi, religionem introduxerunt, forte exorta est seditio: atque istuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis disceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moysis præscripta conditum esse templum Hierosolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum consessu causa hæc cognosceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodosius; pro Hierosolymitanis vero & Judæis Andronicus Messalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, sese probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non stetisse deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in consilium amicis, consedit causam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hierosolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, si quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorsus est rem demonstratam dare, & à successione pontificum, uti quisque post patrem dignitatem adeptus templo præfuisset, quodque omnes Asiæ reges majestatem ejus donariis muneribusque splendidissimis auxissent, Garizitani vero, ac si ne quidem exstitisset, neminem habuisse rationem illudve respexisse. Dum hæc diceret Andronicus & his multa similia, Regi persuasit, uti decerneret, templum Hierosolymitanum de sententia Moysis exstructum esse, Sabbæum vero & Theodosium morti addicendos. Atque ista quidem sunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt sub Ptolemæo Philometore. *Contentio inter Judæos & Samaritas.* *Provocant ad Regem.* *Is, causa audita, judicium fert pro Judæis.*

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Αλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ἐποιήσατο.

CAP. IV.

Quomodo Alexander Jonatham summo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

VII.

ΔΗμητρίου δὲ ὑποφευγόντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Αλέξανδρος, τὴν [x] τῆς Συρίας βασιλείαν, γράφει τῷ φιλομήτορι Πτο-

CUM autem Demetrius vitam in pugna amisisset, sicut superius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, scribit Ptolemæo Philo- *Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium.*

[c] Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ονίας,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[f] Ἐν γὰρ ——— ἀναγέγραπται.] Conf. *Antiq.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH. Libros de bello antea scripsit. REL.

[g] Ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων] Non procul à fine.

[h] Ἀρκούντως] Περισσότερον ἴσως γεγράφθαι *Busb.*

[i] Οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει] Ita *Busb.* & *Hen.* & forsan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizin montem construxerunt.* οἳ τὸ ἐν Γαριζὶν προσκυνῆσαι ἱερὸν, καὶ τοὺς Αλ. in *Editis.*

[k] Ὠκοδομῆσθαι] Sic *Busb.* οἰκοδομεῖσθαι in *Editis.* οἰκοδομηθῆναι *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) non male

[l] Παρεκάλεσαν οὖν] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) παρεκάλεσαν γὰρ *Hen.* προσεκάλεσάν τε in *Editis.*

[m] Ζημιῶσαι.] Sic *MSS.* ζημιοῦσθαι in *Editis.*

[n] Τὸν δὲ ὑπὲρ τῶν Ιεροσολυμιτῶν] Ita *Hen.* τοὺς in *reliquis.*

[o] Παρεκάλεσάν τε] Παρεκαλέσαντες δὲ Πτολεμαῖον οὐ ἂν λάβοι π. τ. ὄρκους ἀποκτεῖναι *Hen.*

[p] Ἀγανακτεῖν] Ita in *Græcis* omnibus: mallem tamen ἀγωνιᾶν, quo modo legisse visus est *Epiphan.*

[q] Ὑπὲρ δὲ τὰ Ιεροσολύμοις] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἐν in *cæteris.*

[r] Ἐκ δὲ] *L. B.* ἀπὸ τε δὲ.

[s] Διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων.] Διαδόχων *Hen.*

[t] Ταῦτα λέγων Ανδρόνικος] Διαλεχθέντων μέντοι τῶν ἀπὸ τοιούτων, ὁ βασιλεὺς κρίνει τὰ *Busb.*

[v] Ἀποκτεῖναι δὲ] Ἀποκτεῖναι δὲ τὸν τῶν αὐτῶν ζητοῦντας καθαίρειν τὰ μὲν *Busb.* ἀποκτεῖναι δὲ τὸν περὶ τὸν Σαββ. *Hen.*

[x] Τῆς Συρίας βασιλείαν.] Illud τὸν è *MSS.*

1 *Maccab.* c. 10.

metori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur; cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 Maccab. c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt. Alexander eum, veſte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi ederent, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium faceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur. 1 Maccab. c. 10.*

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem miſit, dicens, "rem indignam eſſe, ut is ſolus ſecurus "ageret * ſuique ad arbitrium, Regi non ſubje- "ctus: idque ipſi ab omnibus opprobrio verti, "quod illum Regi non ſubjecerit. Ne igitur, *in-* "*quit*, in montibus deſidens teipſum decipias, va- "na opinione tui roboris: ſed ſi quid viribus tuis "confidis, deſcende in planum, ut cum noſtris mi- "litibus fiat contentio; & palam erit, fortiſſimum "eſſe qui victoriam conſequetur. Veruntamen ſci- "to, quod è ſingulis urbibus fortiſſimi quique me- "cum militant. nam & illi ſane ipſi ſunt qui tuos

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 Maccab. c. 10.

λεμῶν μνησθόμενος αὐτὸς πρὸς γάμον τὴν θυγατέρα· δίκαιον εἶναι λέγων τῷ τὴν πατρῴαν δεχθῆναι ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ ἅμα τὴν ὑπὸ Θεοῦ πρόνοιαν εἰς αὐτὸν προαχθέντι, καὶ κρατήσαντι [y] Δημητρίου, καὶ μηδὲν τἄλλα ἐσομένῳ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, συνάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ προσδεξάμενος ἡδέως τὴν μνησθείσαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ὅτι τῷ τὴν δεχθῆναι αὐτὸν πατρῴαν ἀρχὴν ἀπολαβεῖν, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπισχνεῖτο, [z] ἀπαντᾶν δ' [a] αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν ἐκέλευσεν· [b] αὐτὸν γὰρ αὐτὸν μέχρι τούτου προπεμψόμενον ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας προῆγεν [c] ὡς ἀπαντήσων εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. ὑρὼν δ' ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, καθὼς ἐπέστειλε, προαπαντήσαντα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ Φερνὴν, ἀργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [c] ὅσον εἰκὸς ἦν δοῦναι βασιλέα.

β'. Τῶν δὲ γάμων ἐπιτελεσθέντων, Ἀλέξανδρος Ἰωνάθην τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. προσελθόμενος δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ δωρησάμενος [d] αὐτοὺς λαμπρῶς, τὸν παρ' ἀμφοτέρων ἀπόλαυσε τιμῆς. Ἀλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [e] ἐνδυσάμενον τὴν [f] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεδῆναι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν εἰς μέσον μετ' αὐτοῦ [g] προελθοῦσιν τὸν πλησίον κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν καθ' αὐτοῦ [h] ἐφέδρας, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως κεκηρυγμένην [i] Ἰωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [k] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μὴ τοῦ προσλάβωσί τι κακὸν, διδιόπες. τοσαύτη δὲ ἀγαθὴ [l] πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος [m] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν τῶν [n] πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γ'. [o] Ἐτῷ δὲ πέμπτῳ τοῦ ἑξηκοστοῦ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, ὃς παρέσχεν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [p] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [q] τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ παραχὴν [r] ἐνέβαλε· καὶ πρόφασιν ἐκ τοῦ Φοινίκης εἰς Ἀντιόχειαν ἐπανελθεῖν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [s] πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς θῆται. καταλιπὼν δὲ τὴν Κοίλης Συρίας Ἀπολλώνιον τὸν [t] Δάου ἡγεμόνα. ὃς, [*] πολλῆς δυνάμεως εἰς Ἰάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν "ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, ἀκ ὑποτασσόμενον τῷ "βασιλεῖ· τοῦτο δ' αὐτῷ πρόφασιν πάντων ὀνειδῶν φέρειν, "ὅτι μὴ ὑποτάξειν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ πίνων [u] συν- "τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενον ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαρρεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ φαλαγξὶ συγκρίθηθι, καὶ τὸ πλῆ- "τος νίκης ἐπιδείξει τὸν [x] ἀνδρικώτατον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς "ἀρίστους [y] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἡμοὶ συστρατεύεσθαι. [z] καὶ "γὰρ

y Δημητρίου,] Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον in *reliquis.*

z Ἀπαντᾶν δὲ] Συναντᾶν δὴ *Hen. & Busb.*

a Αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα] Sic cum *Hen. & Busb.* αὐτὸν & dein μέλλοντα in *Editis.*

b Αὐτὸν γὰρ αὐτῷ] Ita *Hen.* αὐτὸς in *ceteris.* quod ſi quis malit, per me licet.

c Ὅσον εἰκὸς] Ὡς εἰκὸς ἦν δοῦναι *Hen.*

d Αὐτοὺς λαμπρῶς] *Hen.* ſolus αὐτοῖς. αὐτοὺς in *reliquis.* Verum vocem hanc in T. receptam minime oportuit; cum ſine dubio αὐτοὺς vera ſit lectio, quæ in omnibus excepto *Hen.* habetur. firmant multa Joſephi loca. v. l. 13. c. 15. §. 1. l. 15. c. 4. §. 2. appoſitiſſime etiam ad hunc locum l. 15. c. 6. §. 7. δωρησάμενος αὐτὸν δωρεαῖς αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους ---- neque unquam, quod ſcio, aliter, niſi forſan l. 15. c. 9. §. 5. ἂν ἐκέτους ἐδωρεῖτο; ubi tamen ſi ejuſdem *Hen.* auctoritate legatur αὐτοὺς, ſibi conſtabit *Joſephus.* IBBETSON. & HUDS. *in Add.*

e Ἀποδυτάμενον] Sic *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* καὶ ἐνδὺ. in *Editis.*

f Οἰκείαν ἐσθῆτα,] Ἰδίαν *Hen. & Busb.* & mox βαλεῖν.

g Προελθόντας] Ita *Hen.* προσελθόντων in *ceteris.*

h Ἐφέδρας,] Sic *Busb. & Hen.* ἐφίσας in *reliquis.*

i Ἰωνάθῃ τιμὴν] Τῷ Ἰωνάθῃ *Hen.*

k Παρεσκευασμένοι,] Παρασκευασάμενοι *Hen. & Busb.*

l Πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς] Περὶ τὸν Ἰωνάθην *Hen. & Busb.*

m Ἐχρήσατο,] Ἐχρῆτο *Busb.*

n Πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων] Conf. infr. §. 4. Fibula aurea ſolis Regis cognatis permiſſa 1 Maccab. x. v. 89. vid. inf. c. 5. §. 4. SPANH.

o Ἐτῷ δὲ πέμπτῳ] Forſan Ἐν ἔτῳ, vel Ἐπ' ἔτῳ.

p Ἀπὸ Κρήτης,] Ita cum *MSS.* ἀπὸ τῆς Κρήτης in *Editis.*

q Τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον] Τοῦτο Ἀλέξανδρον *Hen.* τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο *Busb.*

r Ἐνέβαλε·] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐνίβαλε in *ceteris.*

s Πρὶν ἢ] Πρὶν ἢ Δημήτριος ἐλθὼν ἀσφαλίσηται *Busb.*

t Δάου ἡγεμόνα.] Ita etiam apud *Zonaram.* Τῶν *Gall.*

* *Suique ad arbitrium*,] *Al.* cum poteſtate.

u Σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι] Σαυτὸν deeſt *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾷ habent.

x Ἀνδρικώτατον.] Ἀνδρειότατον *Busb.* & *Hen.*

y Ἐξ ἑκάστης πόλεως] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deeſt *ceteris.*

z Καὶ γὰρ δὴ] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. δὶς ἐκτεθεικότων οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

a Οἱ

"γὰρ δὴ τὰς σὰς παρορμὰς [a] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ἕτοι. "[b] ποιήσῃ δ' τ' πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [c] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ "λίθοις σοι ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [d] ἀμύνεσθαι, ὅθεν τόπος "εἰς ὃν ἠπόρημεν φεύξῃ.

δ'. Παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις ὁ Ιωνάθης, μυρίους ὑπιλεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ιεροσολύμων, μετὰ Σίμωνος [c] τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ [e] ἤλθομεν ἐν [f] Ιόππῃ, στρατοπεδεύεται τ πόλεως ἔξω, τ Ιοππιτῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. Φρουρὰ γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Απολλωνίου καθειστήκεισαν. ὃ δ' Ιωνάθης [h] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζομένων, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐξέλῃ κατὰ κράτος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δ' Απολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ιόππην ὑπὸ Ιωνάθου κατειλημμένην, τρισχιλίους ἱππεῖς σὺν δισμυριάσι πεζῶν καὶ πεζοὺς ὀκτακισχιλίους, εἰς Αζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, πρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [i] ἀνελθὼν δ' εἰς τὴν Ιόππην, [k] ὡς ἀναχωροῦν, ἕλκει τ Ιωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ [l] μέγα φρονῶν, καὶ τὰς τ νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῷ. παρελθὼν δ' ὁ Ιωνάθης, ἐδίωκεν [m] εἰς Αζωτον τ Απολλώνιον. ὁ δ', ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [n] γενέσθαι [o] τ πολέμιον, [p] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. δισμύριοι δ' Απολλωνίου χίλιοι ἱππεῖς καθιστάντο εἰς ἐνέδραν [q] ἔν τινι χειμάρρῳ, ὡς ἂν κατόπιν [r] ὑπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος δ' ὁ Ιωνάθης ὃ κατεσκάφη· τάξας δ' τὴν φαλαγγα ἐν τετραπλῇ, κατ' ἀμφότερα τὸν πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ [s] κατ' ὄπισθεν ἐπιθησομένοις [t] ἐναντίον ἀντιτάξας. τ δ' μάχης ἕως ἑσπέρας παρεκτεινούσης, δὸς Σίμωνι [v] τῷ ἀδελφῷ μέρος τ δυνάμεως, τάττον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φάλαγγι τ ἐχθρῶν· αὐτὸς δ' τὰς σὺν αὐτῷ παρεσκεύαζε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [x] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τ ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δ' τ πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι καὶ ἐξεκενώθησαν, ἀδὲν αὐτοὺς ἔβλαπτον. ἃ γὰρ διϊκνεῖτο τ σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμένους δ' τ ἀσπίσι καὶ συνειλουμένους ὑπὸ πυκνότητος ἐπαφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκρατεῖτο, καὶ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δ' παρείδησαν ὑπὸ πεζοὶ μέχρι δείλης ὀψίας ἀκροτιζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτοὺς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ εὐθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν ὑπ', τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [y] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, ἀπ' αὐτοῦ μένουσιν, ἀλλὰ πάρεσσι μὲν ὄντες αὐτοῖ διὰ τὸ μέχρι δείλης μαχεσθαι, τ δὲ σωμάτων πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [z] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφευγον, ὡς διαφθαρέντας αὐτοὺς διὰ παντὸς διαπορπαθῆναι τ πεδίου. διώκων δ' αὐτοὺς Ιωνάθης μέχρι τ Αζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογόντας τ σωτηρίας ἠνάγκασεν ὑπὸ τ [a] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, [b] ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ὁπόδρομῆς Ιωνάθης τὴν πόλιν, αὐτίκα τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. [c] ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος

"majores semper vicerunt. Quin & prælio nobis"cum dimicabis in ejusmodi terra, ubi armis non "saxis pugnandum est, neque locus victo ad per"fugium *erit*.

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo: cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est: sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt: hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant. Cum vero hostes à mane ad vesperam in eos jaculando *tandem* languescerent, ubi illos defatigatos esse animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum esset, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipsi, simul ac conspexerunt pedites terga vertentes, non amplius restiterunt, sed, quod defessi essent usque ad vesperam pugnando, spesque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periisset, turpiter confuseque fugiebant, ut dissipati lateque per planitiem dispersi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum usque persequens, multisque cæsis, reliquos desperata salute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepisset, & ipsam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abstinuit; sed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 Maccab. c. 10.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit. 1 Maccab. c. 10.

[a] Οἱ ἀεὶ νικῶντες] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.*

[b] Ποιήσῃ δ'] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ποιήσῃ *Bas.* ποιήσεις *Gen.*

[c] Τοιαύτῃ γῇ,] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.*

[d] Ἀμύνεσθαι,] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[e] Τοῦ ἀδελφοῦ] Ita *Hen.* prout paulo infra τοῦ ἀδελφῷ.

[f] Γενόμενος ——— τύλας.] 1 Maccab. x. v. 75. &c. SPANH.

[g] Ἰόππῃ,] Haud aliter *Hen.* Ἰόπῃ & mox Ἰοπιτῶν *Busb.*

[h] Πρὸς πολιορκίαν] Πρὸς πολιορκίᾳ αὐτὸς *Hen.* πρὸς τὸ πολ. αὐτὸς *Lugd. Bat.*

[i] Ἀνελθὼν] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[k] Ὡς ἀναχωροῦν,] Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωρῶν absque ὡς.

[l] Μέγα φρονῶν,] Ita ex *Lugd. Bat.* in reliquis καταφρονῶν. HAV.

[m] Εἰς Αζωτον τ' Απολλώνιον.] Ita cum *Hen.* prout supra, mox hac §. εἰς τὴν Αζ. in *reliquis.*

[n] Γενέσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* γίνεσθαι συμβῆναι in *ceteris.*

[o] Τὸν πολέμιον,] Πολεμον solus *Hen.*

[p] Ὑποστρέψας εἰς μάχην] Ὑποστραφεὶς *Busb.* & *Hen.*

[q] Ἐν τινι χειμάρρῳ,] Ἐν χειμάρρῳ i. e. in valle בנחל. REL.

[r] Ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις,] Ita *Bas. Big.* & *Samb.* (ἐπιφανεῖ *Lugd. Bat.*) ἐπιφανεῖν *Gen.*

[s] Κατ' ὄπισθεν ἐπελευσομένοις] Τοῖς ὄπισθεν *Hen.* & *Busb.*

[t] Ἐναντίον ἀντιτάξας.] Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[v] Τῷ ἀδελφῷ] Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.*

[x] Ἀποδέχεσθαι] Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.*

[y] Φεύγοντας οἱ ἱππεῖς,] Φυγόντες *Busb.*

[z] Ἀπολωλυίας,] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀπολωλείας in *Editis Aliisque.*

[a] Δαγῶνος ναὸν] *Dagon* apud *Philistinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2.

[b] Ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ.] Dagonis Templum Azoti, de quo capto & incenso à Jonatha 1 Maccab x. v. 84. SPANH.

[c] Ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τ Δαγῶνος ἱεροῦ,] De Dagonis forma ex piscino corpore & humana facie constante, eodemque cum *Atargati*, *Astargati* aut *Derceto* Syrorum numine vid. Seld. de D. Syr. Syntagm. 11. c. 111. SPANH.

[d] Συμφυγόντας διέφθειρε.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat. Cosceius*

omnis hoſtium nnmerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interiêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Aſcalonem venit: & cum extra urbem caſtra poſüiſſet, ei Aſcalonitæ obviam prodierunt, munera ei hoſpitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digreſſus Hieroſolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit ſuperatis hoſtibus. Alexander autem, audito quod victus eſſet dux ejus Apollonius, lætitiam ſimulabat, quòd *ille* præter animi ſui ſententiam adortus eſſet Jonatham, ſibi amicitia & ſocietate junctum: & Jonathæ in hujus rei teſtimonium pariter ac in præmium honoremque *monile mittit aureum, quale ſolet regum dari conſanguineis; tum & Accaronem ejuſque toparchiam hæreditatis jure poſſidendam ei concedit.

Ptolemæus Philometor in Syriam ſe confert. 1 Maccab. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedeſtribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omneſque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accuſabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vaſtaverat, multoſque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iſtis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & ſplendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hieroſolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Maccab. c. 11.

Ptolemæo per Ammonium inſidiæ ſtructæ ab Alexandro.

6. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exſpectationem perveniſſet, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro inſidiis petitus per Ammonium, qui ipſi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad Alexandrum, ut Ammonium ad ſupplicium depoſceret, dicens inſidias ipſi ab eo intentatas eſſe; ideoque ſe poſtulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recuſaret, conjectura inde facta illum *ipſum* eſſe inſidiarum auctorem, vehementer ei iratus eſt. Antiochenos autem jam ante ſibi infenſos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæſus, cum id egiſſet ut muliebri amictu ſeſe occultaret, ſicut alibi diximus.

Ammonius cæſus.

Ptolemæus filiam ſuam Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 Maccab. c. 11.

7. At Ptolemæus, de ſe queſtus, quod & filiam ſuam Alexandro locaverat, & adverſus Demetrium ſocietatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim ſua *ei* ablata, confeſtim ad Demetrium mittit *legatos* de ſocietate & amicitia, pollicitus ſe filiam ei in uxorem daturum eſſe, ipſumque in regnum paternum reſtituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & ſocietatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo ſupererat certamen, ut Antiochenſibus per-

τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ καταφλεχθέντων ἐν τῷ ἱερῷ τ πολεμίων, ἦσαν ὀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τ Αζώτου εἰς Ασκάλωνα ᾠχετο· καὶ καταστρατοπεδεύσαντος ἔξω τ πόλεως αὐτ, [e] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ [f] οἱ Ασκαλωνῖται, ξενία προσφέροντες αὐτῷ & τιμῶντες. ὁ δ, ἀποδεξάμενος αὐτὸς τ προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ιεροσόλυμα, πολλὰ ἐπαγόμενος λείαν, ἣν [g] ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Αλέξανδρος δ, ἀκούσας ἐτίμησεν τ αὐτ στρατηγὸν Απολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι πρὸς τὴν αὐτ γνώμην συνέβαλεν Ιωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμπει πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ χάριτας ἣν [h] τιμὰς δίδως, [i] πόρπην χρυσέαν, [k] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τ βασιλέων συγγενέσι, & Ακκάρωνα & τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρονομίαν ὑπάρχειν.

ε. Τὸ δ τότον τ καιρὸν [l] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ φιλομήτωρ ὀπτανόμενος, ναυτικὴν ἄγων δύναμιν καὶ πεζὴν, εἰς Συρίαν ἦκε, συμμαχήσων Αλεξάνδρῳ. [m] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Αλεξάνδρου κελευούσης δεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Αζώτου πόλεως, [n] ἔνθα πάντες κατβόων αὐτοῦ ὡς & ἐμπεπρησμένης ἱερᾶς αὐτῶν Δαγῶνος, κατηγόρουν τε Ιωνάθου τότε ἀφανίσαντος, & τὴν χώραν πυρπολήσαντος, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντος. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα ἀκούσας [o] ἡσύχασεν· Ιωνάθης δ, εἰς Ιόπλην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνει & τιμῆς ἀπάσης· ἔπεμψε προπέμψας αὐτὸν ἕως [p] Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ς. Γενόμενος δ' ἐν [q] Πτολεμαΐδι μετὰ πάσαν εὐδοκίαν, μικρὸν [r] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ὑπουλωθεὶς ὑπ' Αλεξάνδρου δι' Αμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτῷ φίλος ὤν. φανερᾶς δ τ ὑπουλῆς γνωμένης, Πτολεμαῖος χράφει τῷ Αλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἐξαιτῶν τ Αμμώνιον, ὑπουλωθῆναι λέγων [s] πρὸς αὐτόν, & δίκην δοὺς τούτου αὐτὸν ἀξιῶν [t] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδόντος δ & Αλεξάνδρου, σαφεῖς [v] ἐκεῖνον εἶναι τ ὑπουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Αντιοχεῦσι & πρότερον διὰ προσκεκρουκὼς Αλέξανδρος διὰ τ Αμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [x] πεπόνθεσαν κακά. πρωτεῖα μέντοι τ τετολμημένων Αμμώνιος ὑπέσχε, καταστραφεὶς αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρύπτειν ἑαυτὸν ἀναδήσας σφῷ γυναικεία, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ. Πτολεμαῖος δ, μεμψάμενος αὐτὸν & τε συνοικίσαι τὴν θυγατέρα Αλεξάνδρῳ, & τε συμμαχίας & & Δημητρίου, ἀμαλύει [y] τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν. ἀπαγαγὼν γὰρ τὴν θυγατέρα, πέμπει πρὸς Δημήτριον δῶρα συμμαχίας & φιλίας, σωσηθέντος τὴν θυγατέρα δώσειν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, & καταξήσειν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δ Δημήτριος ἡσθεὶς [z] τοῖς πεπραγμένοις, ἀποδέχεται τε τὴν συμμαχίαν & τ γάμον. [a] ἓν δέ τι Πτολεμαίῳ [b] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Αν-

καταφυγόντας) συμφυγόντας in *Editis*.

e Προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10. v. 86. προσῆλθον muravi in προῆλθον.

f Οἱ Ασκαλωνῖ[ται], De Aſcalonitis, qui obviam Jonathæ facti 1 Maccab. x. 86. SPANH.

g Ελασεν ἐκεῖθεν νικήσας] *Lugd. Bat.* ἔλαβε νικήσας.

* *Monile mittit aureum*,] *Al.* fibulam auream.

h Τιμὰς —— ἐστὶ δίδοσθαι.] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

i Πόρπην χρυσέαν,] Καὶ πόρπην legiſſe videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis*.

k Ως ἔθος ἐστὶ] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forſan legendum conjiceret, ὡς οὐκ ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c.

l Καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικὴν in *cæteris*.

m Γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτῷ.] Γαμέτης ἦν αὐτῷ *Busb.*

n Ἔνθα —— Δαγῶνος,] 1 Maccab. xi. v. 4. &c. SPANH.

o Ησύχασεν·] Mallem ἠσύχαζεν.

p Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ,] Hujus etiam fluvii meminit *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ελευθερὶν *Hen.* & *Lugd Bat.* HUDS. De hoc Syriæ fluvio vid. infr. De Bell. Jud. lib. 1. c. 18. §. 5. τὰς ἐντὸς Ελευθέρου ποταμοῦ πάσας· & Antt. lib. 15. c. 4. §. 1. & lib. 13. c. 5 §. 10. SPANH.

q Πτολεμαΐδι] Alii ſic diſtinguunt, Πτολεμαΐδι, πάσαν εὐδοκίαν μικρὸν &c.

r Διεφθάρη Πτολεμαῖος,] Διεφθάρη δὲ Πτ. *Busb.*

s Πρὸς αὐτὸν,] Ὑπ' αὐτὸν *Hen.*

t Ὑποσχεῖν.] Ὑπέχειν *Hen.*

v Ἐκεῖνον εἶναι τ ὑπουλεύσαντα,] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.*

x Πεπόνθεσαν κακά.] Πεποίηθεσαν *Busb.* & *Hen.*

y Τὴν πρὸς αὐτὸν συνήθειαν.] Illud τὴν ex *MSS.*

z Τοῖς πεπρεσβευμένοις,] Τοῖς πεπρεσβευμένοις non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

a Εν δέ τι] *L. B.* ἓν δ' ἔτι.

b Λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο,] Vel λοιπὸν vel πατελήπτῳ redundare videtur.

Ανιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρῳκήσατο. κατεπράξατο δὲ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Αλέξανδρον οἱ Ανιοχεῖς διὰ τὸν Αμμώνιον, ὃν δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ανιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ανιοχείας, ἦκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ανιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν ἐστέφθη τῶν στρατευμάτων ἀναδείκνυσι), [c] καὶ ἀναγκασθεὶς δύο προστίθησι διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ασίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσει καὶ δίκαιος, [d] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις εἰς τὰ μέλλοντα λογισμὸν σωφρονῶν, φείσασθαι δὲ [e] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ρωμαίοις ἀπιθῆ δόξαν ἔκλεψε· καὶ συναγαγὼν τοὺς Ανιοχεῖς [f] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [g] λέγων, "ὡς ἀδίκως μνησικακήσειεν "αὐτοῖς πρὸ [h] πολλοῦ αὐτὸς διεργετηθείς· διδάσκαλόν τε "ἀγαθὸν αὐτὸν εἰς ἡγεμόνα ἔσεσθαι διωμολογήσατο, καὶ φαύ- "λοις [h] ἐγχειροῦντα πράγμασιν οὐκ ἐπιτρέψειν ὑπέσχετο. αὐτῷ δὲ ἔφασκεν ἀρκεῖν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ανιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

ή. Τῷ δὲ Αλεξάνδρῳ συὼ στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντι ἐκ τῆς Κιλικίας [i] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ανιοχέων γῆν ἐμπρήσαντι καὶ διαρπάσαντι, [k] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [l] μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμον ἐδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Αλέξανδρον. ὅστις μὲν οὖν εἰς Αραβίαν φεύγει. συνέβη δὲ ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τὸν Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, παραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀποσφάλαντα [m] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας αὐτῷ κατὰ τὴν κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τοῦ θανάτου καταστῆσαι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς ἔτως εἶχεν ὡς ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας μήτε πιεῖναί τι, μήτε [n] φθέγξασθαι δυνηθῆναι. [o] ὁ δὲ Αλεξάνδρου τοῦ κεφαλὴν ὁ [p] τῶν Αράβων δυνάστης ἀποτεμὼν [q] Ζαβδιήλῳ, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [r] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων τὴν φρόνησιν, ἥδιστον ἄκουσμα τοῖς θεάμασι, τοῦ Αλεξάνδρου πλούτου ἅμα τοῖς τοῦ κεφαλοῦ, ἀκοὴ τοῖς θεάσασθαι· καὶ μετὰ πολὺ πολὺν θορυβηθεὶς τῆς ἐπ' Αλεξάνδρῳ τεθνηκότι χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ασίας [s] Αλέξανδρος, ὁ [t] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [v] πέντε, [x] καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θ'. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [z] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικόν, [a] τό τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ἦν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν τῆς Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [b] τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν· τὸν δὲ ἐλεφάντων Δημήτριος ἐγκρατὴς γίνεται. Ιωνάθης δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ιουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν,

suaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & alieni non appetens, sciensque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse "affectus illis ignosceret ob injurias patri illatas: "se quoque *illi* magistrum fore ducemque declara- "vit, & si mali quidpiam aggrederetur, *illum se* "non permissurum esse promisit. Ægyptique re- "gnum sibi satisfacere, ajebat." His dictis, eò "perducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenses. 1 Maccab. c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 Maccab. c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum eripuissent satellites, tam male se habebat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynasta, Alexandri caput abscissum Ptolemæo misit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad se reversus, rem auditu visuque jucundissimam, Alexandrum mortuum esse caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo post satiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipse vitam finivit. Asiæ vero imperio per quinquennium potitus est Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum est.

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 Maccab. c. 11.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Maccab. c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & societatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipsius esset, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam concesserunt: sed elephanti Demetrio in potestatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hierosolymorum arcem oppugnandam ag-

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

[c] Καὶ —— Αἰγύπτου.] 1 Maccab xi. v. 13. SPANH.

[d] Καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis*.

[e] Μὴ δόξαι εἶναι] Μὴ δόξαι Ρωμαίοις *Hen.*

[f] Εἰς ἐκκλησίαν,] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.*

[g] Λέγων,] Λέγων ὡδίκως μνησικακήσειν αὐτοῖς ὑπὲρ οὗ πατὴρ αὐτοῦ διεργετηθείη, διδάσκαλός τε ἀγαθῶν αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι διωμολόγει *Hen.* & *Busb.*

[h] Εγχειροῦντα πράγμασιν] Εγχειροῦντι *Hen.*

[i] Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Αντιοχέων.

[k] Πτολεμαῖος] Ο Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.*

[l] Μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου·] Μετὰ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ.

[m] Καταβαλεῖν·] Ita *Hen.* & *Busb.* καταβαλεῖν in *Editis Aliisque.*

[n] Φθέγξασθαι] Φθέγξαι *Hen.* & *Busb.*

[o] Τοῦ δὲ —— Ζαβδιήλῳ,] Alexandri Balæ caput ab Arabum Dynasta abscissum & missum Ptolemæo. vid. 1 Maccab. xi. v. 17. SPANH.

[p] Δυνάστης ἀποτεμὼν] Id est, unus duodecim Φυλάρχων.

[q] Ζαβδιήλῳ,] Σαβδιὴλ 1 *Macc.* c xi. v. 14. unde Ζαβδιήλῳ apud *Josephum* reponendum censet *Grotius*. HUDS. Pro Ζαβδιήλῳ Maccab. Ζαβδιὴλ. *Syr.* Zarid. SPANH.

[r] Ανενεγκὼν] Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara.* ἀναβλύσας in *Editis.*

[s] Αλέξανδρος, ὁ Βάλας λεγόμενος,] Ο Βάλας *Gen.*

[t] Βάλας λεγόμενος,] Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλλας *Gall.* ὁ Βάλλης in *Editis Græcis.* Est qui malit Βαλᾶς aut Βαάλης.

[v] Πέντε,] Alexandro quinquennium tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menses quinque circiter quinquennio detrahendos esse censet *Usserius*, ad A. M. 1859.

[x] Καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν in *Editis Aliisque.*

[y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος,] Ita ex *Nummis.* Νικάτωρ in *libris.* HUDS. Lege Νικάτωρ è Nummis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. SPANH.

[z] Υπὸ πονηρίας] Πονηρίᾳ *Busb.* & *Hen.* atque ita legisse visus est *Epiphan.*

[a] Τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας] Ita *Hen.* & *Busb.* τῆς τε συμμαχίας in *Editis Aliisque.*

[b] Τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν·] Τῇ πόλει solus *Busb.*

Jonathas arcem Hierosolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 11.

aggressus est, occupatam à Macedonum præsidio, & à sceleſtis quibusdam, aliisque qui mores patrios deseruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confisi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapsi ad Demetrium veniebant, arcisque obsidionem ei nunciabant. Ille vero, istis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus est adversus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei scripsit, imperavitque ut è vestigio Ptolemaïdem ad se properaret. Cæterum ille obsidionem non omisit, verum cum populi senioribus & sacerdotibus, & aurum secum deferens & argentum & vestem, & alia multa munera, ad Demetrium profectus est; istisque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, similiter ac ab ejus anteceſſoribus eum nactus est, sibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accusarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa universa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de istis omnibus literas, in hunc modum scriptas. "REX DEMETRIUS "JONATHÆ FRATRI ET GENTI JU-"DÆORUM SALUTEM. Exemplum epistolæ, quam ad Lasthenem consanguineum nostrum "scripsimus, vobis misimus ut *eam* sciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & necessitudinis, "quam nobiscum habent, jura servanti, decrevi "benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præ-"fecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, "quæ Judææ ex Samaria additæ sunt, omniaque "ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me "regibus moris erat accipere à sacra facientibus "Hierosolymis, & tributa omnia ex terræ frugi-"bus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis de-"bebantur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque "ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil horum "hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Qua-"re operam da, ut harum literarum exemplum "exscribatur, & Jonathæ detur, & in illustri loco "adyti templi collocetur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat.

A Demetrio accersitus ad eum proficiscitur. 1 Maccab. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 11.

Militum in Demetrium odium. 1 Maccab. c. 11.

Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari vo-

[c] περσβαλὼν ἐπολιόρκ τὴν ἐν Ιερουσλύμοις ἄκρεαν, ἔχυσεν Μακεδονικὴν φρεᾶτ, καὶ τ ἀσεβῶν τινας ἔτ πφυγότων τὴν πέτριον συνήθαν. ὅτοι ἦ τὸ μὲν πρῶτον καταφρόνουν ὧν Ιωνάθης ἐμηχανᾶτο θεὶ τὴν αἵρεσιν, πεπεσυκότες τῇ ὀχυρότητι ἔ χωρίᾳ· νυκτὸς δέ τινες τ ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἦκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ ἦ τοὺς ἠγελμένους παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐπὶ τ Ιωνάθην. ἡμόμενος ἦ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφ κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα· ὁ ἦ, τὴν μὲν πολιορκίαν [d] οὐκ ἔπαυσε, τοὺς ἦ πρεσβυτέρους ἔ λαῦ παραλαβὼν ἔ τὸν ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα ἔ πολὺ δ ξενίων κομίζων, ἦκε πρὸς τ Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπεύ τὴν ὀργὴν ἔ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτ λαμβάν [e] βεβαίαν ἔχθν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς ἔ [f] παρὰ τῶν πρὸ αὐτ βασιλέων ἐκέκτητο. κατηγορούντων ἦ αὐτ τῶν Φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ὤπιστευσεν, ἀλλὰ καὶ [g] παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τ Ιουδαίας ἀπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, [i] τριακόσια [k] τλ τάλαντα, δίδωσι [l] καὶ περὶ πάντων ὤπισταλὰς αὐ περιέχον τ τρόπον τοῦτον. "[m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑ-"ΘΗι ΤΩι ΑΔΕΛΦΩι [n] ΚΑΙ ΤΩι ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τ ὑπισταλῆς ἣς ἐγράψαμεν "Λαοθένῃ τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [o] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν ἵν εἰ-"δῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΣΘΕΝΕΙ ΤΩι "[p] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ιουδαίων ἔθνϊ ὄντι φίλῳ, "καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς φυλάττοντι, τ εὐνοίας "ἔκεινα χάριν ἀποδοῦναι. καὶ τοὺς περὶ [q] νομὺς, "[r] Αφερεμὰ καὶ [s] Λύδδα καὶ Ραμαθὲ, οἱ τῇ Ιουδαίᾳ προσ-"τέθησαν [t] ἀπὸ τ Σαμαρειτιδ, [v] καὶ τὰ προσπυρῶ-"τα τούτοις, ἔτι τε ὅσα [w] ἀπὸ τῶν θυόντων ἐν Ιεροσολύ-"μοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἀπὸ "τῶν καρπῶν τ γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τἄλλα τὰ "προσήκοντα [x] ἡμῖν, καὶ [y] τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ "τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ "ὧδεν [z] παραβιασθήσ) τούτων ἀπὸ ἔ νυῦ, καὶ εἰς τ "[a] ἅπαντα χρόνον. Φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον "δῷ), καὶ δοθῇ Ιωνάθῃ, [b] καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ ἔ ἁγίου "ἱερᾶ τεθῇ." τὰ μὲν δὴ γεγραμμένα ταῦτ' ἦν. ὁρῶν ἦ ὁ Δημήτριος εἰρήνην οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πόλεμον φόβον ὑπάρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τ μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [c] τοῦτον ἐχορήγει τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ συναναβήσαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων. ἔχθρα [d] τοιγαροῦν αὐτῷ ἔ μῖσος ἐκ τούτου γίνεται παρὰ τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν ὠδὲν ὤκ

ἔπ

[c] Προσβαλὼν,] Προσβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ἐν τοῖς Ιεροσ.

[d] Οὐκ ἔπαυσε,] Negationem retinet & Textus Maccab. L. 1. c. 23. quidam tollunt.

[e] Βεβαίαν ἔχειν] Βεβαίως *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[f] Παρὰ τ πρὸ αὐτὸν] Επὶ τ solus *Hen.*

[g] Παρακαλῶν αὐτὸν] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* παρακαλέσαντος in *Editis.*

[h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας,] Ita ex præced. c. 3. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10, 30. si quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) Ιόππης inseritur loco Περαίας. Videsis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 1. v. 30. & c. 11. v. 28. ut & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 178, 179.

[i] Τριακόσια τλῆ τάλαντα, δίδωσι] Tributum 300 Talentorum de universa Judæa, & tribus Toparchiis, Samaria, Joppe & Galilæa 1 Maccab. xi. 28. SPANH.

[k] Τλῆ τάλαντα,] Sic *Busb.* (& *L. B.*) τίλη in *Editis Aliisque.*

[l] Καὶ] Abest καὶ à *L. B.*

[m] Βασιλεὺς ——— Ἀδελφῷ] Ita supra c. 2. §. 2. Alexandri Balæ Epistola ad eundem Jonatham cum Fratris titulo; 1 Maccab xi. v. 30. SPANH.

[n] Καὶ τῷ Ιουδαίων ἔθνϊ] Καὶ τῷ ἔθνϊ τ Ιουδαίων solus *Hen* Eadem epistola exstat 1 *Macc.* c. xi. v. 30 &c. sed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam studiosus fuerit *Josephus* purioris Græcitatis.

[o] Απεστάλκαμεν ὑμῖν] Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. xi. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliisque.* non refragabor, si quis malit ἔγραψα & mox ἀπέσταλκα μὴν.

[p] Πατρὶ χαίρειν.] Solebant reges viros summæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani postea *imperatores.*

[q] Νομὺς,] Perperam antea νόμους.

[r] Αφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ραμαθὲ,] Αφερεσμᾶ in quibusdam *MSS.* ἀφίρεμα ῥεμὰ in *L. B* HUDS. Αφαίρεμα καὶ Λύδδαν (*MS. Alex.* Λύδδα) καὶ Ραμαθὲμ. in *MS. Alex.* Ραθαμὶν· *Rufin.* Afferema, Belscalidai vel Ramathe Lydda prima Samaritica Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. Vid. infr. lib. 14. c. 10. §. 6. SPANH.

[s] Λύδδα] Λύδδαν καὶ Ραμαθὲμ *Macc.*

[t] Ἀπὸ τ Σαμαρειτιδ,] Synedoche, pro ἀπὸ τ Σαμαρειτιδ καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 1. v. 30. & *Macc.* c. xi. v. 34.

[v] Καὶ τὰ προσπυρῶτα τούτοις,] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. xi. v. 34. προσπιπτόντα *L. B. Vetus. his attinentia.*

[x] Ἡμῖν,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Macc.* ut & mox infra ὑμῖν male in *Editis Aliisque.*

[y] Τοὺς λίμνας τ ἁλῶν,] Λίμνας τ ἁλῶν· sic 1 Maccab. xi. 35. τὰς δ ἁλὸς λίμνας, salis stagna. *Vulgat.* areas Salinarum. SPANH.

[z] Παραβιασθήσ) τούτων] Παραβιάσεσθήσ) *Hen.*

[a] Επὶ πάντα] *L. B.* ἔπειτα.

[b] Καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ] Καὶ τιθέτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ 1 *Macc.* c. xi. v. 37.

[c] Τοῦτον ἐχορήγει] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.*

[d] Τοιγαροῦν αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Hen.* γὰρ ἂν in *cæteris.*

ἐκ Μάλ-

ἔπι παρᾶχεν, οἱ ᾗ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοϊκῶς ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δεήσοι ποτε προθύμως.

luit, reges vero ejus anteceſſores id ipſum etiam pacis tempore illis perſolvebant, ut eos *ſibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus eſſet, obeunda promptos paratoſque.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, πιστωσάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπράσσθωσεν Ἰωνάθης.

CAP. V.

Quomodo Tryphon, poſt devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipſo in ſocietatem recepto: & quas res geſſit Jonathas bellis & legationibus.

IX.

Ἀμέλει ταύτην νοήσας τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τοὺς στρατηγούς, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθείς, προσφέρεται πρὸς [e] Μαλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἐτρέφε τὸν [f] Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [g] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτὸν δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν ἐκ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ μὲν οὖν τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν ὑπ' ἀπιστίας· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος Τρύφωνος ἐκνικᾶται τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [h] πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 Maccab. c. 11.

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexiſſet quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuiſſet quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei ſuadebat ut Antiochum ſibi traderet; ut qui regem eum facturus eſſet, & in regnum paternum reſtituturus. Ille primum quidem ſe difficilem præbebat, quod non ſatis ei fideret; poſtea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perſeveraſſet, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita ſe habebant.

β'. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [i] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [k] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ Φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβεύτας παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοὺς Ἰουδαίους ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ ἃ παῦτα μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑποχνεῖται, μετὰ τοῦ ἐν χερσὶ πόλεμον· [l] τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμμαχίαν πέμψαι, δηλῶν δυσχεῖναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰωνάθης μὲν τρισχιλίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hieroſolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus iſtius regionis præſidiis, miſſa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, ſe non hæc ſolum ei præſtiturum, ſed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim ſe jam totum occupari. ipſum autem, ut auxiliares mitteret copias orabat, indicans ſuos omnes defeciſſe milites. Et quidem Jonathas tria millia lectiſſimorum militum *ei* miſit.

γ'. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [m] πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς, ἀπειχθανόμενοι δὲ αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [n] ἐξημαρτόνει, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ' ὃν [o] ἐπίθοιντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παρῆσαν τῷ Ἰωνάθῃ τῷ Δημητρίῳ, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλοὺ ἀθροίσαι δυνάμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ φθάσαντες τοὺς βασιλείοις αὐτοῦ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους διαλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [p] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τὸν Ἀντιοχέων ἐκπεπολεμωμένον πρὸς αὐτὸν [q] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, τοὺς μὲν ξένους τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ [r] τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἠττᾶται. βλέποντες δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [s] οἱ Ἰουδαῖοι, ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [t] αὐτοὺς, καὶ τοῦ μὲν αὐτοὶ τὸ πρόχειρον ὑπ' αὐτῶν ὄντες πρόρρωτάτω διὰ τὸ ὕψος, πιέζοντες δ' αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [v] τοὺς σωίσγυς αὐτοὺς οἰκείων ἀπώσαντο, καὶ ταύτης μὲν οὐδὲν πῦρ

Jonathas cum ſuis Demetrium Antiochiæ in ſeditione tutantur. 1 Maccab. c. 11.

3. Cæterum Antiochenſes, infenſi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus obſervabant quo poſſent eum adoriri. Cumque animadvertiſſent auxilia ei à Jonatha ſuppetias veniſſe, ſecumque reputaſſent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, niſi ipſum mature prævenirent, correptis armis regiam circumſteterunt, ac ſi eam oppugnaturi eſſent, exitibuſque viarum occupatis, regem in poteſtatem ſuam redigere ſtudebant. Ille vero videns populum Antiochenſem ſibi hoſtem factum, & in armis eſſe, aſſumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochenſibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* ceſſit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna eſſe ſuperiores, in tectum regiæ aſcenderunt, & inde *miſſilibus* ipſos feriebant, atque longius quidem ab illis diſtantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è ſublimi pugnarent, facile

eos

---

e Μάλχον τὸν Ἄραβα,] Μαλχιήλον malit Grotius ad 1 *Macc.* c. xi. v. 39.

f Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον·] Conf. *alibi* lib. 1. c. 2. §. 1. πρός τε τὸν Ἀντίοχον &c. item ἐπιτροπεύων τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀντιόχου παιδὸς &c. ibid. SPANH.

g Τὸν Δημήτριον,] Illud τὸν ex *MSS.*

h Πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.] Τῶν ἀνδρὸς *Hen.*

i Ὑπεξελεῖν] Ita reſcripſi, ſenſu id poſtulante. ἐκπεξελθεῖν in *Editis* ἐξελεῖν *Busb.* eraſo ἐκ. ἐλεῖν juxta *Vet. Interpr.* HUDS. Ὑπεξελθεῖν eſt *perſequi, ulciſci, punire*, qui ſenſus huic loco optime convenit. IBBETSON.

k Τοὺς ἐν ἅπασι] Ita fere in 1 *Macc.* c. xi. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἁπάσῃ τῇ χώρᾳ Φρουρεὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

l Τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν.] Ita cum *Busb.* τούτων γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Lugd. Bat.*

m Πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς,] Ita *Hen.* πεπόνθεσαν *Busb.* πεπόνθασιν in *Editis.* Vide ſuper c. 4. §. 3.

n Ἐξημαρτόνει,] Ita *Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* ἐξημαρτάνετο in *Editis Aliiſque.*

o Ἐπίθοιντο αὐτῷ.] Ἐπίθωνται *Busb.*

p Ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον] Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐκπεπολ. *Busb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐκπ. juxta *Epiphanium.*

q Καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα,] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

r Τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους,] Articulum inſertum dedimus è *Cod. Hen.*

s Οἱ Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Busb.*

t Αὐτοὺς,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliiſque.*

v Τοὺς σωίσγυς αὐτοὺς οἰκείων] Τῶν σωίσγυς οἰκείων αὐτοὺς ἀπώσαντο *Hen.* & *Busb.*

eos repulerunt à propinquis ædibus, illisque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte constructis, universam *fere* depascebatur. Antiochenses vero, cum non potuissent opem ferre, aut incendium exstinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud transilirent, atque ita eos persequerentur, contigit ut incredibilis esset infectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in servandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum stragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, seque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dedisset, seditionem compescuit. Judæos autem spoliis locupletatos, gratiisque iis quasi auctores ei victoriæ exstiterant relatis, Hierosolyma ad Jonatham remisit, auxilii *opportune* lati testimonium ei tribuens. At postea maligne in eum se gessit, & promissa fefellit, bellumque ei minatus est, nisi tributa omnia ei redderet, * quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque ista peregisset, nisi Tryphon eum inhibuisset, fecissetque ut copias in Jonatham paratas ad sui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reversus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adolescentulus admodum) diadema ei imposuit; & deficientibus ad se omnibus militibus, qui Demetrium deseruerant ob stipendia non soluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commisso eum superat, & tum elephantos in suam potestatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Maccab. c. 11.

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham sibi conciliat. 1 Maccab. c. 11.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam se recepit: puer vero Antiochus, missis ad Jonatham legatis literisque, *illum* amicum sibi sociumque adscivit, & pontificatum ei confirmavit, cessitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vasa aurea & pocula vestemque purpuream, data illis utendi potestate, ad eum misit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratem imperatorem constituit à Scala Tyriorum usque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, missis ad eum simul & Tryphonem legatis, promittebat se illi amicum fore sociumque, & cum ipso arma juncturum adversus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retulisset, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo consequutus, sed maleficia pro beneficiis reposuisset.

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in potestatem redigeret. 1 Maccab. c. 11.

5. Cum igitur Antiochus ei concessisset, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, statim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum splendide exceperunt, sed milites ei dare distulerunt. Cum autem illinc ad urbem Ascalonem se contulisset, & Ascalonitæ certatim cum muneribus ei occurrissent, & hos ipsos hortabatur & singulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent &

---

x Ἐῆκαν.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἀνῆκαν in *Editis.*

y Βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι δ πυρὸς,] Illa βοηθῆσαι μηδὲ desunt *Busb.* & *Vet. Interpr.*

z Ως αἰτίοις] Ως αἰτιωτάτοις *L. B.*

* *Quæ Judæorum gens debuit à primis* Syriæ *regibus.*] Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus solvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

a Τὰς περὶ αὐτὸν φρουτίδας.] Τὰς ἑαυτοῦ φρουρίδας *Hen.*

b Ετι τῷ ἡλικίαν·] Illud ἔτι è *MSS.*

c Καταλελοίπει] Κατελελοίπει *Busb.*

d Εποιήσαθ',] Ita è *Cod. Hen.* ἐποιοῦτο *Busb.* ποιεῖ in *Editis.*

e Εδιδάσκει,] Ἐδιδάσκει *Busb.*

f Τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque supra emendata dedimus c. 2. §. 3. τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων σφόδρα. in *Editis Alisque.*

g Πλὴν ——— φίλων.] Conf. supr. c. 4. §. 2. SPANH.

h Χρυσίᾳ,] Χρυσῇ solus *Hen.*

---

x ἐῆκαν. ἡ δὲ φλὸξ ἐφ' ὅλων ἀμπίνασα τῶν πόλιν, πυκνῶν τε οἰκιῶν ὑσῶν, καὶ τὰ πολεῖσα ἐκ ξύλων ὠκοδομημένων, πᾶσαν αὐτῶν ἐνέμετο. οἱ δ' Αντιοχεῖς, μὴ δυναμενοι

y βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι δ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. τῶν δ' Ιουδαίων ἀπὸ δώματος ἐπὶ δῶμα διαπηδώντων, καὶ τὸν αὐτὸν διωκόντων τε τρόπον, ἀθρόον συνέβη γίνεσθαι τὴν διωξιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Αντιοχεῖς, σῶσαι τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐσπουδακότας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι' ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτίθεται στενωπῶν, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκασθῆναι ῥίψαι τὰς πανοπλίας, καὶ παραδοθῆναι αὐτοὺς τῷ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δ' αὐτοῖς τῶν πεπλημμελημένων, καταπαύει τὴν στάσιν. δωρησάμενος δὲ τοὺς Ιουδαίους τε ἐκ τῶν σκύλων ἀφελείας, καὶ

z ὡς αἰτίους αὐτῷ τῆς νίκης γεγενημένοις ἀχαρίστους, ἀπέπεμψεν εἰς Ιερουσόλυμα πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τὴν συμμαχίας. ὕστερον δὲ πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδοῖ, οὓς ὤφειλε τὲ τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐπράξεν ἄν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τὸν ἐπὶ τὴν Ιωνάθην αὐτοῦ παρασκευὴν ἀντιμετεπέμψασεν εἰς a τὰς περὶ αὐτὸν φροντίδας. ὑποστρέψας γὰρ ἐκ τῆς Αραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τοῦ παιδὸς Αντιόχου· μειράκιον δ' ἦν ἔτι b ἐπὶ τῇ ἡλικίᾳ· περιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καὶ προσχωρήσαντος αὐτῷ στρατιωτικὸν παντὸς, c ὃ καταλελοίπει τὸν Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τὸν Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τοὺς τ' ἐλέφαντας, καὶ τὴν τῶν Αντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δ'. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν· ὁ δὲ παῖς Αντίοχος, πέμψας πρὸς Ιωνάθην πρεσβευτὰς ἐ γράμματα, Φίλον τε ἐ σύμμαχον αὐτὸν d ἐποίησατο, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην e ἐβεβαίωσε, καὶ τ' τεσσάρων παρεχώρησε νομῶν, οἷς f τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων προσετέθησαν. ἔτι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεπάσματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπων, ἀπέστειλε. καὶ g πάντα δ' αὐτὸν δωρεῖται h χρυσᾶ, καὶ i τῶν πρώτων αὐτοῦ κυλίσαι φίλων. τὸν ἀδελφὸν δ' αὐτοῦ Σίμωνα, στρατηγὸν τῆς παραλίας k ἀπὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ιωνάθης δ', l ἐπὶ τούτοις παρ' Αντιόχου μεγαλυνόμενος εἰς αὐτὸν ἠθεὶς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλον ὡμολόγει ἐ σύμμαχον, καὶ πολεμήσων σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς δι' αὐτοῦ χάριτας ἀποδοίη, πολλῶν παρ' αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς εἰδεῖη τυχὼν, ἀλλὰ προπαδικήσειεν ἀνθ' ὧν εὖ παθοι.

ε'. Συγχωρήσαντος οὖν Αντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγόντι πολλὴν ἔκτε Συρίας καὶ Φοινίκης τῆς Δημητρίου πολεμήσων στρατηγοῖς, ὅθεν ὥρμησεν m εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν n αὐτὸν ἐξεδέξαντο, σπάνιαι δ' σὺν ἔδοσαν. παροξυνόμενος δ' ἐκεῖθεν εἰς Ασκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ασκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων o ὑπαντησάντων, αὐτούς τε τούτους παρεκάλει, p καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἑκάστην, ὅπο-

---

i Τῶν πρώτων αὐτοῦ κυλίσαι φίλων.] Καὶ εἶναι τὸν φίλον ἐ βασιλέως 1 *Macc.* c. xi. v. 57. τὸν πρῶτον αὐτοῦ κυλίσαι φίλον *Hen.* & *Lugd. Bat.*

k Απὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου] Ita è *Cod. Hen.* nisi quod (ex *Josepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. xi. v. 59.) Κλίμακος pro Κλίματος reposuerim. Απὸ δὲ κλίματος τῆς Τυρίων ἕως τῆς Αἰγύπτου in *Editis Alisque.* HUDS. A Regione Tyri utque ad Ægyptum *Rufin.* Lege κλίμακος, sic *alter.* lib. 2. c. 10. §. 2. τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ, κατ' ἀρχὴν, ὃ καλεῖται Κλίμαξ Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι· SPANH. Κλίμακος lego. Κλίμαξ Τυρίων est scala Tyriorum. REL.

l Επὶ τούτοις] Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.*

m Εἰς τὰς πόλεις.] Επὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.*

n Αὐτὸν ἐξεδέξαντο,] Ita *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deest *Editis.*

o Υπαντησάντων,] Απαντησάντων *Busb.* & *Hen.*

p Καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων] Καὶ ὧν τῶν ἐν τῇ K. *Busb.* & *Hen.*

q Εἰς

Ἀντιόχῳ, συμμαχεῖν ἐθέλουσιν· ἐκείνοις δὲ πολεμοῦσι πρὸς Δημήτριον ἐπιτίθεσθαι τοῖς ὑπ' ἐκείνου ποτὲ ἀδικηθεῖσιν. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἀποστᾶσιν αἰτίας πολλὰς εἶναι τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν. πεισθεισῶν δὲ τῶν πόλεων συμμαχεῖν Ἀντιόχῳ, παραγίνεται εἰς Γάζαν, καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπειρᾶτο κτήσασθαι τῶν ἐν αὐτῇ πολιτῶν. οἱ δὲ Γαζαῖοι πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην ἐκκεκαυμένοι ἦσαν καὶ πρὸς τὸν Ἀντίοχον ἀπηλλοτριωμένοι. διὸ καὶ τὰς πύλας ἀποκλείσαντες, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προσχωρῆσαι. τοῦτο παρώξυνεν [q] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τὴν χώραν τὴν κάκωσιν· [r] μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς προσκαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτῶν ἅπασαν διέφθειρε καὶ ἐνέπιμπρα. ταῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυπεῖν ἤδη παρὸν, τὸ δὲ ὠφελῆσον μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ προσηλύσοιτο, [s] σῶφρον ἔκριναν [t] εἶναι αὐτοῖς ἀφέντες παραμένειν [v] ἐκείνοις θεραπεύειν. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὸ πείρας τῶν δεινῶν, οὐ σωτήριον τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γενόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν παθεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ συνθέμενος πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [x] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

ς'. [y] Τῶν δὲ Δημητρίου [z] στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτὸν παραγενέσθαι εἰς [a] Κέδασαν πόλιν οὖσαν πολλῇ στρατιᾷ, [b] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπελάμβανον [c] ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτοῦ ὑπὸ προθυμίας πολεμικωτάτους, [d] ὑπολύσεσθαι αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [e] τὸν στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐπὶ πολὺ ἱκανώτατον, τὴν [f] Βεθσοῦραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [g] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [h] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐπάραντι ἐπὶ τοῦτο Σίμωνι, [i] μηχανήματα [k] δὲ ἐπιστήσαντι, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένῳ πρὸς τὴν τῆς Βεθσούρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἐξαιρεθέντες ὑπ' αὐτοῦ διαφθαρῶσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [l] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, δοὺς ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστεις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ φρουρὰν καθίστησιν ἰδίαν.

ζ. Ἰωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων

Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cùm autem civitatibus persuasisset, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam exspectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, cum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitissent, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque acceptis, istos quidem Hierosolyma misit, ille vero totam regionem ad Damascum usque peragravit.

Gazæi à Jonatha male multati.

6. Cum autem audivissent Demetrii duces cum magnis copiis profectos esse ad urbem Cedasam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quasi *suis* opem laturum, Galilæos enim suæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum esse) illis obviam ivit, fratre *suo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethsuram castris eam oppugnavit; locum *totius* Judææ munitissimum. is enim *valido* tenebatur præsidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum est. Cum autem, postquam Simon aggeres excitasset, machinasque *ei* adhibuisset, & ingenti studio obsidionem urgeret, veriti essent custodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, missis ad Simonem nunciis, obsecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea juraſset, illos urbe ejicit, suoque eam præsidio firmavit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethsuram oppugnat, eaque potitur. 1 Maccab. c. 11.

7. Interim Jonathas, castris motis è Galilæa ab

*Jonatha * aquis prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 Maccab. c. 11.*

[q] Εἰς πολιορκίαν] Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.*

[r] Μέρος —— Γάζῃ,] Ergo non adeo ἔρημος Gaza à tempore Alexandri. REL.

[s] Σῶφρον —— θεραπεύειν] Optimum esse decreverunt, hunc dimittentes, illi obedire *Rufin.* SPANH.

[t] Εἶν' αὐτῷ ἀφέντες] *L. B.* εἶναι ταῦτα ἀφέντες ὑμᾶς ἐκεῖνον &c. Forte εἶναι τὸ αὐτῷ ἀφέντας ὑμᾶς θεραπεύειν ἐκεῖνον &c. COCC.

[v] Ἐκεῖνον θεραπεύειν.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἐκεῖνο in *reliquis.*

[x] Μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.] Ἐπῆλθεν *Hen.*

[y] Τῶν δὲ Δημητρίου] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* HUDS. Totum locum ita concipit *L. B.* Τῶν δὲ Δημητρίου στρατιωτῶν αὐτῷ παραγενέσθαι εἰς Κέδασαν σὺν πολλῇ στρατιᾷ· μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας. HAV.

[z] Στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτῷ παραγενέσθαι] Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audisset* (al. *audissent*) *ad Cedessam cum multa manu venisse.* quo fere modo 1 *Macc.* xi. v. 63. καὶ ἦλθεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ παραγενόμενον εἰς K. in *Editis.*

[a] Κέδασαν] 1 *Macc.* c. xi. v. 63. Κάδης & Κάδις in *Cod. Alex.* Κιδὶς *Josh.* c. xix. v. 37. HUDS. Κέδασαν τὴν Τυρίων· *Alex.* lib. 2. c. 18. §. 1. ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων Κάδης τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ 1 Maccab. xi. 63. *MS. Alex.* Κάδις. SPANH.

[b] Μεταξὺ] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὄντων τε τε T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶ αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.*

[c] Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον,] Ἐπὶ τῆς Γαλιλαίων συμμαχίας *Hen.* (ut & *L. B.* qui addit τὴν post ἐπὶ) εἰς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omissis, legisse videtur *Epiphan.*

[d] Ὑπολύσεσθαι αὐτοῖς,] Ὑπολύσειν ἐν αὐτοῖς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[e] Τὸν στρατὸν] Καὶ στρατὸν *Hen.*

[f] Βεθσοῦραν] Βεσσοῦραν ἀπολιόρκει, χωρίον *Busb.* HUDS. Conf. supr. c. 2. §. 1. SPANH.

[g] Φρουρὰ Δημητρίου.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Φρουρᾷ Δημητρίου in *Editis.*

[h] Ὡς δὲ, —— ἐπέστη] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς δὲ χ. λ. ἐγείρει ἐπὶ Σίμωνι, μηχανήματα δ' ἐπέστη in *Editis.* Mallem sane, quo modo legisse visus est *Epiphanius*, rescribere, ἐρύμνες δὲ χώματα μὲν ἐγείρει τῷ Σίμωνι, μηχανήματα (vel μηχανήκασι) δ' ἐπέστα, κ. π. σ. χρώμενον. atque ita recte sequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *intervenit. Et mittentes* &c.) πέμψαντες δὲ τῷ Σίμωνι.

[i] Μηχανήματα δ' ἐπέστη] *Gen.* μηχανήματος.

[k] Δ' ἐπέστη] *L. B.* δ' ἐστὶ.

[l] Καταλιπεῖν τὸ χωρίον] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ. π. Δ. ἀπελθεῖν desunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.*

* aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *deliteſcentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſolyma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc. "JONATHAS GENTIS Judæorum "Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, "Lacedæmoniorum Ephoris & Senatui Populo- "que fratribus *ſuis* ſalutem. Si valetis, & res ve- "ſtræ publicæ privatæque proſpere cedunt, erunt "omnia ex voluntate noſtra: nam nos quoque va- "lemus. Superioribus temporibus cum perlata eſ- "ſet ad Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege "veſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cogna- "tione quam nobiſcum habetis, cujus exemplum "infra poſitum eſt, & literas eas cupide accepi-

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

Jonathæ literæ ad Lacedæmonios.

[m] τ̃ Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐστρατοπεδευκὼς, εἰς τὸ καλούμενον [n] Ασὼρ πεδίον παρῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ τ̃ Δημητρίου μέλλοντ [o] Ιωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν αὐτῷ τ̃ τοὺς [p] λοχήσαντας ἐν τῷ ὄρει καθίσαντες, αὐτοὶ μὲν τῆς φαλάγγος ἀπήντων εἰς τὸ πεδίον. ὡς ἰδὼν ὁ Ιωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκεύαζετο καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους στρατιώτας πρὸς τ̃ ἀγῶνα, ὡς ἠδύνατο. τ̃ δὲ εἰς τοὺ ἐνέδραν ὑπὸ τ̃ Δημητρίου στρατηγῶν καταπεφευγότων καὶ νῦν τοῖς Ιουδαίοις γινομένων, δείσαντες μὴ μέσοι [q] ληφθέντες ὀλέσθωσιν, φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τ̃ Ιωνάθην κατέλιπον, ὀλίγοι δέ τινες, [r] ὡς περὶ πεντήκοντα τ̃ ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, καὶ [s] Ματταθίας ὁ Αψαλώμου, καὶ Ιούδας ὁ [t] Χαψαίου, τῆς ἵππου δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [v] οἱ τολμηρῶς δὲ καὶ μὴ ἀπογνώστως εἰς τοὺς πολεμίους ὡσάμενοι, τῷ π [x] θορυβῶ καταπλήξαν αὐτοὺς, καὶ τὰς χεῖρας ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες τ̃ Ιωνάθου στρατιωτῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ἐπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοῖς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, ὅ τὸ στρατόπεδον ἦν [y] τ̃ πολεμίων.

ή. Κρατήσας οὖν Ιωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [z] διχιλίους τ̃ ἐχθρῶν ἀποκτείνας ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ὁρῶν δὲ ὅτι πάντ' αὐτῷ καὶ νοῦν ποιοῦσα θεὸς χωρεῖ, πρὸς Ρωμαίους πρεσβύτας ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a] βουλόμενος τοὺ γινομένου τῷ ἔθνει πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δὲ αὐτὸ πρεσβύταις ἐπέστειλεν ὑπὸ τῆς Ρώμης ἀναιρέθωσι πρὸς [b] τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τοὺ πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν [c] καὶ συγγένειαν. οἱ δὲ ὡς [d] ἦλθον εἰς τοὺ Ρώμην, παρελθόντες εἰς τοὺ βουλὴν αὐτῶν, καὶ τὰ παρὰ Ιωνάθου γ̃ δεξιρέως εἰπόντες, ὡς πέμψειν αὐτοὺς [e] ὑπὲρ τοὺ τ̃ συμμαχίας βεβαίωσιν, τ̃ βουλῆς ὑπατεύσαντος τὸ πρότερον αὐτῇ περὶ τ̃ Ιουδαίων [f] φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δόντος ὑπογολὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ασίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως [g] ἀσφαλῶς τ̃ εἰς τοὺ [h] οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τοὺ Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ὑπογολὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ιωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δὲ ἀντίγραφον ἦν τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩ- "ΝΑΘΗΣ γ̃ ἔθνους τ̃ Ιουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοι- "νὸν [i] τῶν Ιουδαίων, Λακεδαιμονίων ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ "καὶ [k] δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Ἐῤῥωμένοις ὑμῖν "καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κ̃ νοῦ, ἔτους ἂν ἔχοι "ὡς βουλόμεθα· ἐῤῥώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. [l] ὑπὸ τοῖς ἔμ- "προσθεν χρόνοις [m] κομιδείσης Ονίᾳ, τῷ γινομένῳ ἀρ- "χιερεῖ παρ' ἡμῖν, παρὰ Αρείου γ̃ [n] βασιλεύσαντος ὑμῶν "ὑπατόλης Δὰ Δημοτέλους, περὶ τ̃ ὑπαρχόντης ἡμῖν "περὶ

[m] Τῶν Γεννησάρων] Eo modo *Hen.* Γεννησαίων in *ceteris*. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Paleſtina* S. HUDS. Aqua τ̃ Γεννησάρων· Ὕδωρ Γεννησὰρ 1 Maccab. xi. v. 67. SPANH.

* *Aquis Genneſaris*,] *Id eſt*, lacu Geneſaret.

[n] Ασὼρ πεδίον] Conf. ſupr. lib. 9. c. xi. §. 1. SPANH.

[o] Ιωνάθου] Τὸν Ιωνάθου *Hen.* & mox Ιωνάθης ſine articulo.

[p] Λοχήσαντας] Λοχήσοντας *Busb.*

[q] Ληφθέντες ὀλέσθωσιν,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* λειφθέντας in *Editis*.

[r] Ως περὶ πεντήκοντα τ̃ ἀριθμὸν,] Sic *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ι'. τ̃ ἀριθμὸν in *Editis*.

[s] Ματταθίας,] Ita *MSS.* Ματθίας in *Editis*.

[t] Χαψαίου,] Ο Χαλφὶ, 1 *Macc.* c. xi. v. 70. unde forſan hîc loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius*.

[v] Οἱ τολμηρῶς δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* οἱ deëſt *ceteris*.

[x] Θόρυβῳ καταπλήξαν αὐτοὺς,] Θορύβῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[y] Τῶν πολεμίων.] Τοῖς πολεμίοις *Hen.*

[z] Διχιλίους τ̃ ἐχθρῶν] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. xi v. 74. τετραχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius*.

[a] Βουλόμενος τοὺ γινομένου] Βουλόμενος deëſt *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque*.

[b] Τοὺς ——— συγγένειαν.] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

[c] Καὶ συγγένειαν.] Ita *Hen.* & *Busb.* καὶ τοὺ συγχύσεως in *Editis Aliiſque*.

[d] Ηλθον εἰς τοὺ Ρώμην,] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis*.

[e] Ἐπὶ τοὺ τ̃ συμμαχίας βεβαίωσιν,] Ἐπὶ τῇ τ̃ συμμαχίας βεβαιώσει *Hen.*

[f] Φιλίας ἐγνωσμένα,] Vide ſupr. lib. 12. c. 4. §. 10. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7.

[g] Ἀσφαλῶς] Gen ἀσφαλοῦς.

[h] Οἰκείαν κομιδῆς] *L. B.* interſerit χώραν. quod ſatis cuto abeſſe poteſt. HAV.

[i] Τῶν Ιουδαίων] *Lugd. Bat.* ἱερέων.

[k] Δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.] Καὶ δημόταις (καὶ ἀδελφοῖς addit *L. B*) χαίρειν. Εἰ ἐῤῥωμένοις ν. κ. τ. κ. κ. τ. ἴ. χαρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.*

[l] Ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις,] Ἐπειδὴ *Hen.*

[m] Κομιδείσης Ονίᾳ, τῷ γινομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῖν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

[n] Βασιλεύσαντος ὑμῶν] Ita *Baſ.* (*L. B.*) & *Hen.* Βασιλεύοντος *Gen. Aliique*.

* Non

"πρὸς ὑμᾶς συγγνείας, ἧς ὑποπτ[ε]υ τὸ ἀντίγραφον,
"τῶν τε Ἰησολλῶ ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ τῶ Δημοτέ-
"λει καὶ τῷ Ἀρείῳ ἀγοικῶς διεπήμεν, ° οἱ δὲ δεόμενοι τ
"τοιαύτης ἀποδείξεως, ἀφ' τὸ ὀκ P τ ἱερῶν ἡμῶν q πε-
"πεῖσθ γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν προκατάρχειν τ ἀνά-
"γνωσιν οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ r καὶ προαρπάζειν δο-
"κῶμεν τῶν παρ' ὑμῶν s δεδομένων δόξαν. πολλῶν δ' χρόνων
"διαγεγενημένων ἀπὸ τ ἐξ ἀρχῆς t ἀναπολήτοις ἡμῖν
"οἰκειότη[τ]ος, ἐν τ ἱεραῖς καὶ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυσίας τῷ
"θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τ ὑμετέρας σωτηρίας τε καὶ
"νίκης αὐτῶν προσκαλ[ε]ύμεθα. πολλῶν δ' ἡμᾶς πολέμων
"περιεστάν[τ]ων διὰ τῶν τ γειτνιώντων πλεονεξίαν, ἔδ'
"ὑμῖν ἴσ' v ἄλλοις τ προσηκόν[τ]ων ἡμῖν ἐνοχλεῖν ἐκρί-
"ναμεν. καταγωνισάμενοι γ τοὺς x πολεμίους, πέμπ[τ]ες
"πρὸς Ρωμαίους Νεμήνιον τ y Ἀντίοχ καὶ Ἀντίπατρον τ
"Ἰάσων[ο]ς, τ ἀπὸ τ γερουσίας ὄντων z παρ' ἡμῖν ἐν π-
"μῇ, ἐδώκαμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολὰς, ὅπως
"ἀνανεώσωνται τὴν πρὸς ὑμᾶς a ὑπάρχουσαν ἡμῖν φι-
"λίαν. καλῶς οὖν ποιήσετ καὶ αὐτοὶ χράφον[τ]ες ἡμῖν, καὶ
"εἴ ὧν ἂν δεηθτε ἐπιστέλλον[τ]ες, ὡς εἰς ἅπαν[τ]α προθυ-
"μηθησομένους ὑπὲρ τ ὑμετέρας προαιρέσεως." b οἱ
"μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοὺς τε πρεσβ[ε]υτὰς φιλοφρόνως
ὑπεδέξαντ, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ
συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστ[ε]ιλαν.

θ'. c Κατὰ δ τ χρόνον τοῦτον d τρεῖς αἱρέσεις e τ Ἰου-
δαίων ἦσαν, αἱ περὶ τ ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφό-
ρως ὑπελάμβανον. f ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετ, ἡ δ
Σαδδουκαίων, ἡ τρίτη δ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν g Φαρι-
σαῖοί τινα καὶ ἅπαν[τ]α τ εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον,
τινὰ δ' h ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε i καὶ γί-
νεσθ. τὸ δ τ Ἐσσηνῶν γένο[ς], πάντων τὴν εἱμαρμέ-
νην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης
ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντ[τ]ᾶ. Σαδδουκαῖοι δ, τὴν μὲν εἱ-
μαρμένην ἀναιροῦσιν, οὐδέν εἶναι ταύτην ἀξιοῦντες, ὅτε
κατ' αὐτὴν τὰ k ἀνθρώπινα πάλ[ι]ν λαμβάνειν, ἅπαντα δ
ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς πίπτειν, ὡς ἐ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς
l αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω προ ἡμελείαν ἀβουλίαν
λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον m πεποίη-
μαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ n τ Ἰουδαϊκῆς πραγμα[τ]είας.

"mus & Demoteli atque Ario ſummam benevo-
"lentiam exhibuimus; * non egentes hujuſmodi
"teſtimonio, quod nobis ea de re perſuaſum eſſet
"ex ſacris libris noſtris. Et quidem nos non con-
"ſultum eſſe judicabamus ut recognitionis initium
"primi faceremus, † ne præripere etiam videre-
"mur gloriam à vobis conceſſam. Cum autem
"multum temporis interceſſerit, ex quo primum
"‡ nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo, in
"ſacris *tamen* feſtiſque diebus rem ſacram Deo fa-
"cientes, ipſi ſupplicamus ut & ſalutem vobis im-
"pertiat & victoriam. Et cum multa nos circum-
"ſtetiſſent bella ex nimia in vicinis habendi cupi-
"dine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propin-
"quis *noſtris & amicis* graves eſſe. Nunc vero,
"hoſtibus debellatis, cum ad Romanos miſerimus
"Numenium Antiochi & Antipatrum Jaſonis
"filium, viros ex ordine Senatorio apud nos ho-
"noratos, illis etiam dedimus literas ad vos, ut mu-
"tuam inter nos amicitiam renovarent. Quare
"recte facietis, ſi vos quoque nobis reſcripſeritis,
"atque ſignificaveritis ecqua re *noſtra* opus habea-
"tis, perſuaſi nos in omnibus veſtræ voluntati
"prompte obſequuturos eſſe." Et quidem Lace-
"dæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum
decretum de amicitia & ſocietate factum ad illos
miſerunt.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum ſectæ, quæ de rebus humanis diverſe ſentiebant. quarum una Phariſæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Eſſenorum. Et quidem Phariſæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati eſſe opera, eſſe enim & quædam in noſtra poteſtate, ut fiant aut non fiant. Eſſeni vero omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil eſſe exiſtimantes, neque iſta quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, ſed omnia etiam noſtro arbitrio ſubjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipſis auctores ſimus, tum mala nobiſmet per ſtultitiam noſtram accerſamus. Verum iſta plenius & accuratius indicavi in ſecundo rerum Judaïcarum libro. *Phariſæorum, Eſſenorum & Sadducæorum ſectæ.*

10. Cæ-

* *Non egentes hujuſmodi teſtimonio*,] Non egentes hujus rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis, *Gelen.* Non egentes hujuſmodi declaratione, quod ſacræ literæ noſtræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

o Οὐ χρήζοντες] Vid *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* prop. IV. c. 8. §. 10, 11, 12.

p Τῶν ἱερῶν ἡμῶν] In quibus ſcilicet de *Cethuræ* ſcripsum eſt poſteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelaſgis*: illi vero *Pelaſgi*, ſive *exſules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* poſteri ſedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuiſſe filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelaſgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. lib. 3. c. 4.

q Πεπεῖσθ γεγραμμάτων.] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πεπεισῦσθ in *reliquis.*

r Καὶ προαρπάζειν] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.*

† *Ne præripere etiam videremur gloriam à vobis conceſſam.*] Ne præripere videamur gloriam veſtram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere, *Gelen.*

s Δεδομένων δόξαν.] Διδομένων *Hen.*

t Ἀναπολήτοις ἡμῖν οἰκειότητ[ο]ς,] Ἀναπληρωθείσης *Hen.* Eſt qui ἀναπληρωθείσης ſcribendum conjicit. HUDS. Sophocl. Philoctet. v. 1270. καὶ τοῖς ἀναπολεῖν μ' ἔπη. SPANH.

‡ *Noviſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo*,] Ita cum *Gelenio*, cujus verſionem firmant iſta ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βάλε καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη. *Bis me eundem ac ter vis iterare ſermonem.* ubi notat, *Scholiaſtes*, ἀναπολεῖν, τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀπὸ τ δὶς ἐπὶ τοῦ ἀναπολῆσαι τὴν ἡγεμονικὴν γλῶ.

v Ἄλλοις τ προσηκόντων ἡμῖν] Ita *Hen.* ut & mox (cum *Lugd. Bat.*) ἡμῖν. quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἄλλῳ & ὑμῖν in *ceteris.*

x Πολεμίους,] Iterum cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* πολέμους in *reliquis.*

y Ἀντίοχ] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Αντιμάχου.

z Παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ,] Illa παρ' ἡμῖν ἐ *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Vet. Interpr.* deſunt in *Editis Aliiſque.*

a Ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν.] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abeſt *ceteris.*

b Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι] Οἱ δ Λακ. *Hen.* & *Busb.* & forſan *Epiphan.*

c Κατὰ δ τ χρόνον τοῦτον] Annos circiter viginti poſt Haſidæos exſtinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891.

d Τρεῖς αἱρέσεις,] De tribus iſtis Sectis vide lib 2. ἀλώσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apoſtol. Diſſert. poſter.* c. XV.

e Τῶν Ἰουδαίων ἦσαν,] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

f Ὧν ἡ μὲν —— Ἐσσηνῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 1. item inf. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

g Φαρισαῖοί τινα] Φαρισαῖοι λέγουσί τινα καὶ ὁ π. τ. εἰ. ἔργον εἶναι *Hen.* τὴν εἱμαρμένην λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.*

h Ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν,] Cum l. 18. c. 2. dicat, πρόσεσθ εἱμαρμένῃ τὰ παῖδα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud* c. 12. εἱμαρμένῃ τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa τινὰ καὶ ὁ è margine in textum irrepſiſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 546.) & quidem corrupta, ex hiſce, τί; ναὶ ὁ; *quid? etiam & non?* quæ ſtudioſus aliquis oræ libri adſcripſerat, exiſtimans *Joſephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Caſaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconſtantia liberat *Joſephum*, docens Phariſæos, mediam inter Eſſenos & Sadducæos viam ingreſſos, ita fato tribuiſſe omnia, ut hominum liberum arbitrium non tollerent. Ἐφ' ἡμῶν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

i Καὶ γίνεσθ.] Cl. *Lowthius* malit ἢ ὁ γ. *Lugd. Bat.* καὶ μὴ γ.

k Ἀνθρώπινα πάλ[ι]ν λαμβάνειν] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.*

l Αὐτοὺς] Αὐτοὺς pro αὐτοῖς reſcripſi è *Cod. Hen.*

m Πεποίημαι —— πραγματείας.] Vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

n Τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.] Juſtuſne בראשית librorum de bello titulus? Ἰουδαϊκῆς πραγματείας. REL.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non ausi, fugiunt. 1 *Maccab.* c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam relarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam processit in regionem Amathitim.. cessando enim noluit spatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta stadia ab hostibus consedisset, mittit qui castra illorum explorarent & *perspicerent* quo modo ea se haberent. Cum autem speculatores ei omnia nunciassent, & aliquos noctu comprehendissent, qui *ei* indicabant hostibus in animo esse eum aggredi; hoc præcognito securitati suæ prospexit, & procubias extra castra habendo, & faciendo ut milites sui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo essent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte si opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi sit *callidum* eorum consilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexisse, non amplius animis valebant, sed *territi* erant & perturbati, quod in re ipsa deprehensi essent ab hostibus; nullaque illis superesset spes alio modo vincendi, postquam insidiæ male adeo cecidерant: nam si aperto Marte certaminis aleam subirent, se Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati sunt, & multis *per castra* ignibus incensis, ut hostes his visis ipsos arbitrarentur *illic* manere, *clam* discesserunt. Jonathas autem, cum prima luce sese illorum castris admovisset, eaque deserta esse deprehendisset, cognito hostes aufugisse, illos insequebatur: non tamen eos assequutus est. jam enim fluvium Eleutherum trangressi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converso illinc in Arabiam itinere, fusisque Nabatæis, & multa præda abacta captivisque abductis, Damascum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæstina usque ad Ascalonem, castella munivit: cumque ea & ædificiis & custodiis firmasset, Joppen se contulit, eaque occupata validum ei præsidium imposuit. audiverat enim Joppenses *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fusi. 1 *Maccab.* c. 12.

Jonathas Hierosolyma & Judæam communit 1 *Maccab.* c. 12.

11. Itaque cum has res *gessissent* & ordinassent Jonathas & Simon, Hierosolyma reversi sunt. atque Jonathas, populo universo in templum convocato, cum eis statuit Hierosolymorum mœnia instaurare, & templi septum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præsidiarios in arce foro excludere, eosque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea castella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc sententia etiam populo visa fuisset se recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimisit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Mesopotamiam pervenit, eo animo ut hanc simul &

ι'. Οἱ δ' ἕ Δημητρίου στρατηγοὶ τὸν γεγονότα κίνδυνον ° ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πλείω τ πρότερα δυνάμεις συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τ Ιωνάθην. ὁ δ', ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ὑπεδέξατο αὐτοὺς εἰς τὴν Αμαθῖτιν. P οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δ' τῶν πολεμίων ἀπὸν σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολήν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δ' κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἳ αὐτῷ μέλλειν ἐπιπεσεῖν τοὺς πολεμίους ἐμήνυον· προεγνωκὼς ἠσφαλίσατο, προφυλακάς τε ποιησάμενος ἔξω δ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν δι' ὅλης τ νυκτὸς q ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων r ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς s τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι, καὶ τ διάνοιαν ἔχειν, ὡς ἐ διὰ τῆς νυκτὸς εἰ δεήσοι μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν. οἱ δ' Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τ Ιωνάθην t ἐγνωκότα, οὐκ ἔτι τὴν γνώμην ἦσαν ὑγιᾶ, ἀλλ' ἐταράττετο v αὐτοὺς τὸ καταφώρους τοῖς ἐχθροῖς γεγονέναι, x καὶ μηδενὶ προσδοκῶντας αὐτῶν ἐπικεχείρηκεν ἑτέρῳ, τῆς ἐπιβουλῆς διημαρτημένης· οὐ γὰρ δ φανερᾷ διακινδυνεύοντες οὐκ ὁμοίους εἶναι τοὺς Ιωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δ' Ιωνάθης ἕωθεν προσμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλαβὼν ἔρημον αὐτὸ, συνεὶς ὅτι πεφευγασιν, ἐδίωκεν· ὐ μέντοι φθάνειν καταλαβεῖν. ἤδη γὰρ τ y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν z πρὸς Αραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς a Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα b ἀπέδοτο. ὑπὸ δ τ αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, c τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ασκάλωνος, d ἠσφαλίσατο τὰ Φρέατα, καὶ ποιήσας ταῦτα ἐ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ τ φυλακαῖς e ὀχυρώτερα f ἦλθεν εἰς Ἰόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ιοππίους g βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ, τε Σίμων ἐ Ιωνάθης, h ὑπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα. συναγαγὼν δ' τ λαὸν ἅπαντ' εἰς τὸ ἱερὸν Ιωνάθης, i συνεβούλευέ τε τοῖς τ Ιεροσολύμων k ἀνακαινίσασθαι τείχη, καὶ τὸ καθηρημένον δ' περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλῳ πάλιν ἀναρῆσαι, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐχυρώσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δ' ἐ μέσον τῆς πόλεως ἄλλο τεῖχος l ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῖς τὴν m ἀγορὰν, καὶ τῆς εὐπορίας αὐτοὺς τ σιτίων τοῦτον ἀποκλείσαι τ τρόπον· ἔτι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δ' γνώμης δοκιμασθείσης ἐ τῷ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κατ' τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δ' τὰ κατ' τὴν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δ' Δημήτριος διαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἦκε, πειρώμενος καὶ τὴν

o Αναμαχίσασθαι βουλόμενοι,] Ita etiam *Zonaras*. ἀναμάχεσθαι *Hen.*

p Οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.*

q Εν τοῖς ὅπλοις] Εν ὅπλοις ἦσαν *Hen.*

r Απασαν,] Vox ἅπασαν deest *Busb.*

s Τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι,] Ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμένους εἶναι *Hen.* & *Lugd Bat*

* *Ne illis fraudi sit* callidum *eorum consilium.*] Nequid eos fallat hostium consilium, *Gelen.* non ignorato eorum conflio, *Al.*

t Εγνωκότα,] Μεμαθηκότα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

v Αὐτοὺς —— μηδενὶ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

x Καὶ μηδενὶ] Ita *Basil. Gen.* & plerique *MSS.* καὶ μηδὲν προσδεχομένοις αὐτῶν ἔτι κρατήσειν ἑτέρως *Hen.*

y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν,] Ελεύθερον solus (ut & *Lugd. Bat.*) *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

z Πρὸς Αραβίαν,] Εἰς τὴν Αραβίαν *Busb.* & *Hen.*

a Ναβαταίους,] Ναβαταίους *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβαδέους 1 *Macc.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic scribendum esse monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quamquam olim amici Judæ, manserint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum sequuti fuerint.

b Απέδοτο.] Επέδετο *Hen.*

c Τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν] Ιουδαίαν πᾶσαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Busb.*

d Ησφαλίσατο τὰ φρέατα,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ησφαλίσαθ φρεατίοις in *Editis.*

e Οχυρώτατα] Ita *Lugd. Bat.* Reliqui ἐχυρά. HAV.

f Ηλθεν εἰς Ἰόππην,] Ηκεν *Busb.* & *Hen.* (εἰς Ἰόππην ἦκε *Lugd. Bat.*)

g Βουλομένους] Βούλεσθαι *Busb.* βουλομένοις *Hen.*

h Υπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα.] Sic *Busb.* & *Hen.* atque ita, vel ἐπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legisse visus est *Epiphan.*

i Συνεβούλευέ] Eo modo *MSS.* συνεβούλευετο τ Ιεροσ. in *Editis.*

k Επικαταστασθαι τείχη,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπισκάψαι in *Editis.*

l Ανοικοδομησαμένους] Ανοικοδομησάμενον *Busb.* & *Hen.*

m Αγορὰν,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* πόλιν in *ceteris.*

n Πο-

τὴν Βαβυλῶνα καταλαχεῖν, καὶ τῶν ἄνω σατραπῶν ἐγκρατὴς γενόμενος ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ τότε καλούμενοι Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο, [a] παραδώσοντες μὲν αὐτὸν ὑποσχόμενοι, συγκαταπολεμήσειν δὲ Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθων βασιλεῖ. τούτοις ἐπαρθεὶς τῇ ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτούς, εἰ [c] καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δυνάμεις, τὸν Τρύφωνα πολεμήσας [p] διεγνώς, καὶ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [q] πρὸς τὸν Ἀρσάκην, καὶ τὴν σχεδὸν ἅπασαν [r] ἀπεβάλετο, αὐτὸς ζῶν ἑλήφθη, καθὼς ἐν ἄλλοις [s] δεδηλώκαμεν.

Babylonem occuparet, utque potitus superioribus satrapiis, * inde occasionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, sese deditionem facturos, simulque cum eo bellum susceperturos contra Arsacen Parthorum regem. Hac spe elatus ad eos contendit, eo consilio, ut, si Parthos debellaret viresque ei suppeterent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepissent istius regionis homines, copiasque coëgisset, bellum intulit Arsaci, totoque exercitu amisso, ipse vivus captus est, sicut alibi jam retulimus. *Demetrius ab Arsace capitur. 1 Maccab. c. 13.*

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς, Ἰωνάθης ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράξατο, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

CAP. VI.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiso, Judæi Simonem constituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter gesta erant, præcipue adversus Tryphonem.

[t] Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τὸν Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα πέρας, οὐκ ἔτι τῷ Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς καταλαχεῖν. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν τοιαύτην ὁ περὶ Ἰωνάθην φόβος, φίλος τυγχάνοντος [v] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρύψας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην τὴν Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑπ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων καὶ τετταράκοντα μυριάδων Ἰωνάθης ἀπήντησεν ὁπλίτης στρατῷ. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἤκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γενὸς τὸν Ἰωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν καὶ φιλοφρονήσει, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παρχεῖν Ἰωνάθῃ [z] προσέταξε· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑποψίαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἀδέν προορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] σπεύδουσιν ἀπολύσαι· καὶ γὰρ νῦν ἀδεῶς αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν οὐκ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· κατασχόντα μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάπερ ἄλλα πάντ' ὅσα καὶ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

[t] Τρύφων δὲ ἐπειδὴ τὰ περὶ τὸν Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα πέρας, οὐκ ἔτι τῷ Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς καταλαχεῖν. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν τοιαύτην ὁ περὶ Ἰωνάθην φόβος, φίλος τυγχάνοντος [v] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἁπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρύψας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην τὴν Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑπ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων καὶ τετταράκοντα μυριάδων Ἰωνάθης ἀπήντησεν ὁπλίτης στρατῷ. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἤκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γενὸς τὸν Ἰωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν καὶ φιλοφρονήσει, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παρχεῖν Ἰωνάθῃ [z] προσέταξε· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑποψίαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἀδέν προορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] σπεύδουσιν ἀπολύσαι· καὶ γὰρ νῦν ἀδεῶς αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν οὐκ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταχόντα μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάπερ ἄλλα πάντ' ὅσα καὶ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

Ergo Antiochum perfidus Tryphon. Tryphon Jonathæ insidiatur. 1 Maccab. c. 12.

Ryphon autem, postquam res Demetrii hujusmodi exitum habuisse cognoverat, non amplius Antiocho fidus erat, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum ipse posset occupare. nam & huic illius consilio obstabat metus ei incussus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem statuisset eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethsanam proficiscitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipsum enim ad bellum gerendum venisse suspicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum esse, ipsum muneribus & blanditiis subdole aggreditur, suisque ducibus, ut ei *perinde ac sibimetipsi* obedirent, imperavit; hisce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adstruere, omnemque *illi* suspicionem eximere, ut curis & custodibus solutum, sibi non consulentem, caperet. *postremo* suasit ut exercitum dimitteret; (cum enim jam sine necessitate adduci, cessante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa se retentis, rogabat ut ipsum usque Ptolemaïdem comitaretur. se enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei subjecturum: quippe qui harum rerum causa affuerit.

Capitur Jonathas. 1 Maccab. c. 12.

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum duces Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jonathæ

[a] Παραδώσειν μὲν αὐτὸν] Καὶ παραδώσειν & mox τὸν τῶν Πάρθων βασ. *Hen.*

* *Inde occasionem arriperet totum imperium occupandi.*] *Al.* inde in universum regnum sese inferret.

[c] Καταστρέψαιτο] Κατασχέσοιτο *Hen.*

[p] Διεγνώς,] Διεγνωκὼς *Hen.*

[q] Πρὸς τὸν Ἀρσάκην,] Πρὸς Ἀρσάκην, καὶ τ. ε. πᾶσαν ἀπέβαλεν, ἀ. ζ. ἀπειλήφθη *Busb.* & *Hen.* Arsacen & *Josephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.*

[r] Ἀποβαλὼν, —— δεδηλώκαμεν.] Demetrius II. Nicator à Parthis captus, postea dimissus ab Arsace inf. c. 7. §. 1. & c. 8. §. 4. De eo capto ab Arsace 1 *Maccab.* c. XIV. v. 3. Idem Zonaræ dictus Demetrius II. vid. c. 10. §. 1. SPANH.

[s] Δεδηλώκαμεν.] Alii δεδήλωται.

[t] Τρύφων] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

[v] Ἀντιόχου.] Ἀντιόχῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[x] Βεθσάνην] Ita prout edidimus supr. lib. 12. c. 8. §. 5. Βίθσαν in *Editis Aliisque.* Βαθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. HUDS. Βηθσάν supr. lib. VI. c. 14. §. 8. infr. c. 10. §. 2. SPANH.

[y] Ὁ δ' ἕτοιμον] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ἰωνάθαν ἰδὼν *Busb.* & *Hen.*

[z] Προσέταξε·] Προσέτασσε *Hen.* προσέταττε *Busb.*

[a] Σπεύδουσιν ἀπολύσαι·] Σπεύδειν *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὑπ' αὐτῷ.] Ἐπ' αὐτῷ *Hen.*

[c] Γνώμην ἀληθῆ] Γνώμης ἀληθὴς *Hen.*

[d] Ἦκειν εἰς Πτολεμαΐδα] Ita *Busb.* & *Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliisque.*

[e] Σὺν Τρύφωνι.] Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb.* & *Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος.

[f] Τὸν μὲν Ἰωνάθαν ἐζώγρησε,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

[g] Ἀπίστησεν.] Ἀπίστησαν *Hen.*

nathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione excesserunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI. *Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.*

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat; ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos oratione audaciores reddere ad Tryphonis impressionem alacriter sustinendam, populi concione in templum vocata, hujusmodi verbis eos consolari cœpit. "Equidem jam non "est ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro libertate "vestra ausi fuerimus mortis periculum libenter "adire. Cumque hujusmodi exemplorum abun-"de habeam, etiam ex eo quod decretum sit no-"stræ familiæ mortem obire pro lege & religione, "nullus tantus erit metus, qui hanc nostrorum "sententiam ex anima mea ejiciet, ejusque in lo-"cum inducet vitæ amorem & gloriæ contem-"ptum. Quapropter, tanquam ductore non egen-"tes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere "paratus sit, sequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis sum fratribus præ-"stantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior "quam illi, ut quod iis pulcherrimum visum est, "mori pro legibus cultuque Dei vestro, hoc ipse "fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me o-"portet meipsum germanum illorum fratrem præ-"stare, istis memet ejusmodi esse ostendam. per-"suasum enim habeo me pœnas ab hostibus re-"petiturum esse, vosque omnes cum uxoribus & "liberis ab illorum injuriis erepturum, atque tem-"plum Dei auspiciis ab omni vastatione sartum "tectum conservaturum. nam gentes video, con-"temptu vestrûm, utpote ducem non habentium, "bellandi impetum cepisse.

Simon populum consolatur. 1 Maccab. c. 13.

Summa rerum à populo ei defertur. 1 Maccab. c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixisset, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus esset & dejectus *statim* melius se haberet, & ad bene sperandum excitaretur: ita ut universi * confertim exclamarent, Simonem sibi ducem esse, ipsumque pro Juda & Jonatha fratribus suis principatum habere, seque ei, in omnibus quæ imperaverit, di-

ναθην συμβεβηκότων, [h] ἔφθασαν πρὶν ἢ τὸς ὑπὸ τ Τρύφωνος ἀπεσταλμένους ἀφικέσθαι, φεραξάμενοι τοῖς ὅπλοις, ἐκ τ χώρας ἀπελθεῖν. οἱ δ' ἐπ' αὐτὸς πεμφθέντες, [i] ἰδόντες ἑτοίμως ὑπὲρ τ ψυχῶν ἀγωνίζεσθαι, μηδὲν αὐτοῖς ἐνοχλήσαντες, πρὸς τ Τρύφωνα ὑπέστρεψαν.

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀκούσαντες τὴν Ιωνάθου σύλληψιν, καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ὅτι τοῖς συμβεβηκόσιν ὠλοφύροντο, καὶ δεινὴ πάνδρος ὀπτζήτησις ἦν παρὰ πᾶσιν ἦν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [k] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τ Ιωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ φρονήσεως [l] ἀφῃρημένοι, τὰ πέριξ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτὸς, καὶ διὰ Ιωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ὀπισυσῇ, καὶ πολεμοῦντες εἰς τὰς πρὸ τῶν ἐσχάτων κινδύνους ἀναγκάζωντας [m] καθίστασθαι. καὶ δὴ [n] τᾶτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τ γὰρ Ιωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τὸς Ιουδαίους • ὡς ὀπορουῦντας ἡγεμόνος. αὐτὸς δ' ὁ Τρύφων, δυνάμιν [p] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ιουδαίαν πολεμεῖν τὸς ἐν αὐτῇ. Σίμων δ' ὁρῶν πρὸς ταῦτα τὸς Ιεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βυλόμενος αὐτὸς εἰς τὸ ὑποθῆναι προθύμως ὀπιόντα τὸν Τρύφωνα παρρᾳλεωτέρως ποιῆσαι τῷ λόγῳ, [q] συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐντεῦθεν αὐτὸς προσκαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [r] ὑμετέρας ἐ-"λευθερίας, [s] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τ πατρὸς ἐγὼ "τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ὑπο-"μεῖναι, [t] οὐκέτ' ἀγνοεῖτε. παραδειγμάτων δ' πλείστων "ὑπορουῦτός μου, καὶ τ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ "τῆς θρησκείας [v] τὸς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμέ-"νου, φόβος ὐδεὶς ἔσται τηλικοῦτος, ὃς τοσοῦτον ἡμῶν "τὴν διάνοιαν [x] ἐκβαλεῖ τῆς ψυχῆς, [y] ἀντεισάξει δ' εἰς "αὐτὴν φιλοζωίαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [z] ὡς "ὐκ ὑπορουῦτος ἡγεμόνος, οἷός τε καὶ πάσχειν ὑπὲρ [a] ὑ-"μῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' "ὃς ἂν ἡγῶμαι· ὅτι γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελ-"φῶν ἵνα φείσωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, ὅπ χείρων, "ἵνα ὁ κάλλιον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ πολιτεῦσθαι ὑπὲρ τῶν "νόμων & τῆς τ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τᾶτ' ἐγὼ φύγω "καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων "φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν [b] δείξω. θαῤῥῶ γὰρ ὡς καὶ "ὄπλων ληψόμενος πρὸς τῶν πολεμίων, καὶ πάντας "ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως "ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρθητον μετὰ τ Θεοῦ διαφυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσασά ὑ-"μῶν, ὡς ὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀρ-"μηκέναι.

γ'. Τᾶτα ποιησαμένου τ Σίμωνος τὸς λόγους ἀνεθάρρησε τὸ πλῆθος, καὶ τ ψυχαῖς ἐνδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [c] ἀνηγέρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [d] ἀντὶ τ Ιούδα καὶ Ιωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [e] αὐτὸν τὴν προστασίαν ἔχειν, ἑτοίμως γὰρ πρὸς ὃ, τι [f] κελεύοι

[h] Ἔφθασαν] Ita cum *Cod. Busb.* ἔφθησαν in *cæteris.*

[i] Ἰδόντες ἑτοίμως] Ὡς εἶδον *Hen.*

[k] Αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει,] Illud αὐτοῖς insertum dedi ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[l] Ἀφῃρημένοι,] Ἀφῃρημένων *Hen.* (& *Coccejus*, quod & volebat *L. B* in quo ἀφῃρημένον) sed ἀφῃρημένοι loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus.

[m] Καθίσασθαι.] Ita *MSS.* καθίσασθαι *Gen. Aliisque.*

[n] Τᾶτ' αὐτοῖς] Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

[o] Ὡς ὑπερῶντας ἡγεμόνος.] Illud ὡς ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[p] Συναγαγὼν,] Συλλέγων *Hen.*

[q] Συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν] 1 Maccab. XIII. 2. &c. SPANH.

[r] Ὑμετέρας ἐλευθερίας,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliisque.*

[s] Ἄνδρες ὁμόφυλοι,] Vocem ἄνδρες ex *iisdem* (& *Lugd. Bat.*) reposui.

[t] Οὐκέτ' ἀγνοεῖτε.] Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb*

[v] Τὸς ἐκ τ ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένου,] Ita cum *Cod. Busb.* favente nonnihil *Hen.* qui habet τ ἐκ. in *Editis Aliisque* deest τὸς. Quid sibi velint *Codd. Gall.* in quibus καὶ τ ἐχθρικῆς ἐκ τ. ἡ. οἰκίας γνωμένης, φόβος &c. plane nescio.

[x] Ἐκβαλεῖ τῆς ψυχῆς,] Ἐκβαλεῖ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[y] Ἀντεισάξει] *L. B.* ἀντεισάξῃ.

[z] Ὡς ὐκ ὑπερῶντος ἡγεμόνος,] Illud ὡς reposui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[a] Ὑμῶν τὰ μέγιστα] Ἡμῶν *Hen.*

[b] Δείξω.] *L. B* ἐπιδείξω.

[c] Ἀνηγέρθη] Ἀπῆρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰ ἐλπίδα *Hen. Vat.* & *Busb.*

* *Confertim exclamarent,*] *Al.* continue.

[d] Ἀντὶ τ Ἰούδα] Ἀντὶ Ἰούδα *Hen.*

[e] Αὐτὸν τὴν προστασίαν] Ita cum *Cod. Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

[f] Κελεύοι] κελεύσει *Busb.* κελεύσοι *Hen.*

λεύσῃ πληνίας. σωαθροίσας ὁ πᾶν [g] ὅτι ὅσον ἰδίῳ τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἔσπευδε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὴν [h] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστειλε μὲν Ιωνάθην τινὰ φίλον Αψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ιόππην, προστάξας αὐτῷ τοὺς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ παραδῶσιν ἑαυτοὺς τῷ πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δὲ [i] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ιεροσόλυμα.

δ'. Ο δὲ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ιουδαίαν [k] παραγίνεται, [l] καὶ τὸν Ιωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [m] Αδδίδα πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [n] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα ὑπὸ τῶν Ιουδαίων [o] καθιστῶτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν μὲν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ προελεῖν βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλει λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ιωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [p] Ιωνάθου ὁμήρους ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστῇ τὴν Ιουδαίαν [q] τοῦ βασιλέως. ἄρτι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [r] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ συνεὶς ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον [s] ἀπολεῖσθαι δὺς καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀλύσῃ, μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος μὴ ἀφαιρεθῇ πρὸς τοῦ πλήθους ὡς αἴτιος αὐτὸς ταῖς ἐλπίσι τοῦ ἀδελφοῦ θανάτου γιγνόμενος, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [t] δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [v] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα καὶ ἑτέρων καὶ μείζονα ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [x] εἶναι πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος πραγθαλλομένοις μὴ ὑπακούσασι λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τοὺς τε Ιωνάθου παῖδας [y] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [z] ἀλλὰ τὸν μὲν Ιωνάθην ἀνελὼν, ἐκστρατεύσας τὴν χώραν, καὶ παρὰ τὴν Ιδουμαίας ἀναβαίνων διεγνώκει τὸ λοιπὸν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ παραγενόμενος ἦκεν εἰς [a] Αδωρα πόλιν τῆς Ιδουμαίας. [b] ἀντιπαρῆγε δὲ ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδευόμενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

ε'. [c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων στεῦσαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύασε τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ιεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [d] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τὰς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μᾶλλον [e] ὁδεύειν ὑπὸ βάθους τὴν παρείαν [f] παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [g] εἰς Ιεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· στρωθεὶς τε εἰς τὴν [h] Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ιωνάθην ἀποκτείνας αὐτόθι ἐταφή-

ct̄o audientes fore. Itaque coactis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, feſtinavit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celſis validiſque firmaſſet, Jonatham quidem, unum ex amicis, Abſalomi filium, cum exercitu Joppen miſit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metuebat enim ne iſti urbem Tryphoni traderent) ipſe vero Hieroſolymis manſit ad urbis cuſtodiam.

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam ſe confert, Jonatham etiam vinctum ſecum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum ſuis copiis ad urbem Addida, in monte poſitam, cui ſubjecta erant Judææ campeſtria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem conſtitutum eſſe, miſit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipſum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, ſi fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obſides, ne dimiſſus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipſum in vinclis retineri propter pecuniam, † quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis aſtutias non ignoravit; ſed cognito quod & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus inſuper hoſti deditturus eſſet, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri cauſa fuiſſet interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito inſidias fraudemque ſub illis latere, optabilius tamen eſſe & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propoſitis à Tryphone non auſcultando dare ſuſpicioni locum, ſe fratrem ſervare noluiſſe. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* miſit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non ſervavit Tryphon, neque Jonatham dimiſit: ſed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hieroſolyma aſcendere ſtatuit, factoque itinere veniebat Adora uſque Idumææ urbem. cui Simon cum ſuis copiis contra venire, caſtris ex adverſo caſtrorum illius ſemper poſitis.

5. Interea qui erant in arce, miſſis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad ſe veniret, ſibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quaſi ea nocte futurus Hieroſolymis. ſed multa nix, noctu delapſa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis tranſitum reddens, illi obſtitit quo minus Hieroſolyma proficiſceretur. Itaque Tryphon, inde digreſſus, in Cœlen-Syriam abiit: feſtinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & ſepeliri juſſo, ipſe Antiochiam reverſus eſt.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 *Maccab.* c. 13.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 *Maccab.* c. 13.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 *Maccab.*

[g] Εὐθὺς ὅσον] Εὐθέως *Hen.*
[h] Υψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς] Υψηλοτάτοις καὶ καρτεροῖς *Hen.* & *Vat.*
[i] Υπομείνας] Παραμείνας *Hen.*
[k] Παραγίνεται,] Παρεγένετο *Hen.* & *Busb.*
[l] Καὶ τὸν Ιωνάθην] Καὶ deëſt *Busb.* & commode abeſſe poteſt.
[m] Αδδίδα] *Al.* Αδιδά. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338. HUDS. 1 Maccab. XIII. 13. Αδιδὰ *MS. Alex.* Αδίδοις· ἀλλοι. lib. 4. c. 9. §. 1. Αδίδοις vid. infr. c. 15. §. 2. SPANH.
[n] Ο Τρύφων ἡγεμόνα] Articulum accepi ex *MSS.*
[o] Καθιστῶτα,] Καθιστάμενον *Hen.*
[p] Ιωνάθου] Τῶν Ιωνάθου *Busb.* & *Hen.*
[q] Τοῦ βασιλέως.] Illud ℈ è *Cod. Busb.*
[r] Ωφειλε,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὤφειλε in *Editis Aliiſque.*
* *Quam regi acceptam deberet.*] Potius, *quam mutuam à Rege acceptam deberet.* IBBETS.
[s] Απολεῖσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* ἀπωλείσῃ in *Editis*, forſan pro ἀπολείσῃ.
[t] Δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ,] Ita *Hen.* ἔδωκεν in *ceteris.*
[v] Εδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ] Sic *MSS.* ἐδήλωσεν παρὰ αὐτῇ τὰ ℈ Τρύφωνος in *Editis.*
[x] Εἶναι πέμψαι] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ἔχει in *ceteris. L. B.* εἶναι ἴσως.
[y] Εξέπεμψε] Επεμψε *Busb.* & *Hen.*
[z] Οὐδὲ ἀπέλυσεν Ιωνάθου·] Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ιωνάθου in *Editis.*
[a] Αδωρα] In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. *c.* 13. *contra Ap.* ſcribat Δῶρα eſſe *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere diſtare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipſoque *Joſepho*, infr. c. 9. §. 1. Αδωρα pro Δῶρα reſcripſi: præſertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videſis *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ιδουμαίας ſolus *Hen.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & contra Apion. lib. 2. §. 9. nullam darì in Idumæa Doram, ſed quatuor dierum ſpatio eandem Doram ab Idumæa diſſitam, ac prope Carmelum montem ſitam, ſed pro Δῶρα ibi legendum puto Αδωρα, de qua Idumææ aut in vicino tractu ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & cap. 8. §. 4. & 1 Maccab. XIII. 70. in narratione hujus facti Αδωρα. SPANH.
[b] Αντιπαρῆγε δὲ ὁ Σίμων] Περιῆγε *Busb.*
[c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων] Ita *Busb.* & *Hen.* τῶν δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.*
[d] Διὰ νυκτὸς] Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *ceteris.*
[e] Οδοῦσι ὑπὸ βάθους] Πεζοῦσι *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἵπποις μᾶλλον καὶ πεζοῖς legiſſe videtur *Epiphan.*
[f] Παρεχοῦσα,] Παρεμποδοῦσα *Busb.* καταχοῦσα *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[g] Εἰς Ιεροσόλυμα.] Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ιεροσ. in reliquis.
[h] Γαλααδῖτιν] Γαλααδίτιδα *Busb.* & *Hen.*

est. Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egisset & genti præfuisset. Atque ita quidem se habent quæ ad hujus interitum spectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 13.

6. Simon autem, pontifex constitutus à multitudine, primo sui pontificatus anno populum è servitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti sunt post annum septuagesimum & centesimum regni Assyriorum, ex quo Syria potitus est Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter se quam in publicis tabulis scriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna usi sunt felicitate, hostesque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in suam potestatem redegit Simon: expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquavit, ne *posthac* esset hostibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti sunt*. Quo facto optimum visum est & è re sua, ut & montem deprimerent, cui arcem impositam esse contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præsidiariis & à Judæis perfugis passi sunt, porroque passuri essent, si regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præsidio teneret. His dictis populo persuasit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, mon-

Gazara aliasque urbes capit, & arcem Hierosolymitanam diruit. 1 Maccab. c. 13.

ναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [i] Βασκὰ πόλιν, μεταπεμψάμενος τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὀστᾶ. καὶ κηδεύσας μὲν ταῦτα ἐν [k] Μωδεείμ τῇ πατρίδι· πένθους δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [l] ἐποιήσατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ὠκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ καὶ ὑψηλὸν ἀναγαγών, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ στύλους μονολίθους, [m] θαυμασὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτὰ, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [n] ἑκάστῳ μίαν ὠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [o] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τὸν Ἰωνάθου ταφὴν, καὶ τὰ τοῦ μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτην σπουδὴν οἴδαμεν γενομένην. ἀπέθανε δὲ Ἰωνάθης, [p] ἀρχιερατεύσας [q] ἔτη τέσσαρα, [r] πρὸς δὲ γένους. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦτον τελευτὴν ἐν τούτοις ἦν.

ς'. Σίμων δὲ, καταστὰς ἀρχιερεὺς ἀπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει [s] τῆς ἀπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [t] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ [v] ἀνεισφόρους [x] Ἰουδαίους μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [y] Ἀσυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος [z] ὁ Νικάτωρ ἐπικληθὴς κατέσχε Συρίαν, ἐπῆρξε· τοσαύτη δ' ἦν ἡ τοῦ πλήθους [a] περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὥς τ' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, [b] ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν [c] Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ [d] ἐθνάρχου. εὐτύχησαν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν [e] ἐχθρῶν τῶν οἰκείων ἐκράτησαν. καθεῖρξαν γὰρ Σίμων [f] Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ἰόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [g] ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ἡ καταλαμβανομένοις αὐτὴν, καὶ κακῶς ποιεῖν ὡς καὶ πρότερον. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἐδόκει καὶ συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [h] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπραξεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ἀπ' αὐτοῦ γένεσθαι, [i] ὧν τι ἔπαθον ἀπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἃ τις πάθοιεν ἄν, εἰ πάλιν καταλάβοι τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς ἐν αὐτῇ καταστάσης. [k] ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος θᾶσσον αὐτῷ τὰ [l] συμφέροντα. καὶ πάν-

[i] Βασκὰ] Βασκοπόλιν, ut supra Δωρόπολιν *Hen.* Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βασκὰθ vocatur *Josuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judææ. HUDS. 1 Maccab. XIII. 23. Βασκαμά. SPANH.

[k] Μωδεείμ] Ita ut supra lib. 12. c. 6. §. 1. Μωδεεὶν in *Editis*. Μωδαεὶ *Hen.* HUDS. Conf. *alsew.* lib. 1. c. 1. §. 3.

[l] Ἐποιήσατο.] Ἐποίησεν *Hen.*

[m] Θαυμασὸν ἰδεῖν] Ita *Hen.* θαυμαστόν τε ἰδεῖν χρῆμα ἀνίστησι in *Editis Aliisque*.

[n] Ἑκάστῳ μίαν] Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c.

[o] Αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται.] Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

[p] Ἀρχιερατεύσας] Ita *Busb.* & *Hen.* Ἀρχιερατεύων in *Editis Aliisque*.

[q] Ἔτη τέσσαρα,] Apud *Zonaram*, μὴ τελείαν τὴν ἀρχιερωσύνην. HUDS. Scaliger animadvers. in Eusebium pag. 146. legit τέσσαρα καὶ δέκα ἔτη πρὸς δὲ γένους τὰ πάντα ιη'. *annum agens Pontificatus 14, quum jam 18 annos nationi præfuisset.* REL.

[r] Πρὸς δὲ γένους.] At *Josephus* lib. 20. c. *penult.* septem annos pontificatui ejus adsignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadvers. Euseb.* p. 134.) mendum loco subesse putans scribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, πρὸς δὲ γένους τὰ πάντα ιη'. probante *Casaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη Θ'. vel ι'. καὶ μῆνας τέσσαρας. Ab utrisque dissentit *Is. Vossius* qui (in *Chronol.* S. c. XII.) legit, ἀρχιερατεύσαντα ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἔτι τέσσαρα πρὸς δὲ γένους. Videsis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, post illa πρὸς δὲ γένους sequuntur ista, *Et de labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publicisque monumentis* &c. aliquammultis omissis quæ in *Græcis* omnibus exstant.

[s] Τῆς ἀπὸ ——— τελεῖν.] Conf. *alsew.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

[t] Αὐτοῖς τελεῖν.] Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτοὺς in *ceteris*.

[v] Ἀνείσφορον] Τὸ ἀνείσφορον idem quod αὐτοτελὲς· SPANH.

[x] Ἰουδαίοις μὲν ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη] Eo modo *Hen.* τοῖς Ἰουδαίοις in *reliquis*.

[y] Ἀσυρίων βασιλείας,] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Assyrios* & *Syros* confundi solere notarunt *Geographi Aliique*. Sic apud *Justinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Assyrii*, qui *postea Syri dicti sunt*.

[z] Ὁ Νικάτωρ] Ὁ Νικάτωρ ut in Nummis. SPANH.

[a] Περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία,] Ita in *Editis Aliisque*, περὶ τὸν Σιμ. *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπὶ δὲ ——— Ἰουδαίων] Ἐπὶ Σίμωνος Ἀρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγεμόνος Ἰουδαίων 1 Maccab. XIII. 43. SPANH.

[c] Σίμωνος δὲ εὐεργέτου Ἰουδαίων] Σίμωνος εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐπάρχου *Busb.* & *Hen.*

[d] Ἐθνάρχου.] *L. B.* ἐπάρχου.

[e] Ἐχθρῶν] In marg. MS. *Lugd. Bat.* manus antiqua jubet legere ἐθνῶν. HAV.

[f] Γάζαρά τε πόλιν] Ita lego cum *Epiphanio*. in *Editis* Γάζαρόν τε π. Verum Γάζαν τ. π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. rescribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Josepho* corrigere. præsertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάδαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera sibilante Syrorum more in δ conversa: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 778. & *Casaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. HUDS. Conf. *alsew.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

[g] Ἄκραν,] Conf. *alsew.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

[h] Ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι] Ἐφ' ᾗ in *Cod. Busb.*

[i] Ὧν τε ——— Ἰουδαίων] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὧν τι ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουραρχῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομ. in *Editis*.

[k] Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.*

[l] Συμφέροντα.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀμφότερα perperam in

πάντες περιβαλόντες καθῆρων τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [m] ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου, τελοῦσιν αὐτῷ τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος τὸ πεδινὸν λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξεῖχεν [n] ἁπάντων τὸ ἱερὸν, τὸ ἄκρος καὶ τὸ ὄρος ἐφ' ᾧ ἦν [o] ἀνηρημένων. καὶ τὰ [p] μὲν δὴ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

tem sustulerunt; tribusque in universum annis neque die neque nocte ab opere cessando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in posterum omnia supereminueret templum, arce & monte in quo posita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem gesta sunt in hunc modum se habuerunt.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σίμων, συμμαχήσας τῷ Εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' ὀλίγον Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὡς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

CAP. VII.

XII.

Quomodo Simon, inita societate cum Antiocho Pio, bellum gessit adversus Tryphonem, & non multo post contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occisus à genero suo Ptolemæo.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ [q] τῆς αἰχμαλωσίας καὶ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, [r] ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρα [s] βασιλεύσαντος ἔτη. [t] καὶ τὰ μὲν, [v] ὡς [x] χθιζόμενον ἀποθάνῃ, διήγγειλε· τοὺς δὲ φίλους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· [y] Δημήτριον μὲν γὰρ ὑπὸ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μιλυόν, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τὴν [z] ἀποστασίας ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες ὄψεσθαι ἐκ τοῦ Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. χρόνον δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸν ὄχλον, καὶ μελετότητα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπεδύσατο τὴν ὑποκρισιν, [a] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [b] διὰ ταῦτα [c] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸν μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦντα ἀφίστατο πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μὴ τὰ τέκνων ἐγκεκλεισμένην. [d] ἀλωμένης δὲ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. σκάλλει δὲ τὸν Ἀντίοχον ἐπὶ τούτοις, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτὸν ἀναπειθόντων, ἅμα δὲ καὶ, τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῷ καθ' ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτὸν τῇ μάχῃ, [h] τὴν ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι ταύτης, εἰς τε [i] Δῶραν φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιορκῶν συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τοῦ Ἰουδαίων ἀρχιερέα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδεχεται προθύμως αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώ-

NON multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita excesserat, sermonibus divulgabat; amicos vero suos & necessarios passim ad milites mittebat, promissa faciens se multum pecuniæ illis largiturum si ipsum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, si potiretur imperio, multa illis mala illaturum esse ad defectionem ulciscendam. Illi, in spem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum esset rerum summa, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obsequebatur, & moderationem simulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus est, larvam exuebat, & verum præ se ferebat Tryphonem. Itaque ex istis fiebat, ut hostes ipso potentiores evaserint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipsum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium simul & regnum accersens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici ista ei persuaserant, tum quod sibi metuit, cum nonnulli è Seleucienſibus urbem Tryphoni tradere studerent.

Demetrio capto Antiochum Deum perimit Tryphon.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

Postea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, se conferunt.

2. Postquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie crescerent, *inde* profectus est Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum & superiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo usque *illum* persequutus obsidione cinxit in Dora, quo se fuga receperat, præsidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & societate *cum eo ineunda*. Ille vero postulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mitten-

Antiochus, ad conjugium simul & regnum à Cleopatra accersitus, Tryphoni bellum infert.

Cum Simone amicitiam jungit.

---

in *Editis Aliisque.* errore orto ex similitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis.

m Ἀπολυόμενοι δὲ ἔργου,] Ἀφισάμενοι *Busb.*

n Ἁπάντων τὸ ἱερὸν,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἅπαν in *Editis.*

o Ἀνηρημένων.] Docet margo *L. B.* in altero codice quodam fuisse κατηρειπωμένων. HAV.

p Μὲν δὴ Σίμωνος] Illud μὲν ex *MSS.*

q Τῆς αἰχμαλωσίας] Hic *Josephus* dissentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videsis *Jac. Cappellum* ad A. M. 3860.

r Ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη,] Item in nummis ejus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. SPANH.

s Βασιλεύσαντος] *L. B.* βασιλεύσαντα.

t Καὶ τὰ —— διήγγειλε·] K. τ. μ. ω. χειρ. &c. omittit hæc *Rufin.* in Versione. SPANH.

v Ὡς χθιζόμενον ἀποθάνῃ, διήγγειλε·] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipsum calculi dolore consumi ad populum mentiti, dum secant, occidunt.

x Χθιζόμενον ἀποθάνοι,] *L. B.* χαριζόμενον ἀποθάνοι.

y Δημήτριον —— γεγονέναι] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Ἀποστασίας ἀμυνόμενον.] Ἀποστάσεως *Hen.* & *Busb.*

a Καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν.] Καὶ ἀληθὴς *Hen.*

b Διὰ ταῦτα] Διὰ τοῦτον *Hen.*

c Ἐποιεῖτο κρείττονας.] Ἐποίει *Hen.* & *Busb.*

d Ἀλωμένης —— βασιλείας.] Antiochus Soter frater Demetrii Cleopatram eandem ducit. vid. inf. c. 10. §. 1. ubi Cleopatra uxor duorum fratrum, primo Demetrii, dein Antiochi Soteris SPANH.

e Σωτὴρ,] *Sc.* paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39. & *Eusebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, sive à venatione (quæ Syris צידה est, & cui summe illum deditum fuisse tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, sive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obsidendum profectum illum fuisse scribit *Syncellus*. *Usserius* ad *A. M.* 3864.

f Ἐκδιδόντων τινῶν] Ita cum *Hen* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* διδόντων in *cæteris*.

g Αὐτὸν τῇ μάχῃ,] Αὐτὸν *Hen.*

h Τὴν ἄνω Συρίας] Conf. ἀνωτ. lib. 1. c. 1. §. 4. sic Συρίαν κάτω supr. lib. 12. c. 3. §. 1. & ἄνω χώρα de Syria ibid. c. 9. §. 1. SPANH.

i Δῶραν] Δῶρα *Hen.* pluraliter, Δωρᾶ 1 *Macc.* c. 15. v. 13.

1 *Maccab.* c. 15.

&

tendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

τας, πέμψας πρὸς Αντίοχον, ἀφῆνας ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν κεκτῆσθαι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας φυγὼν εἰς [k] Απάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

XIII. *Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur.* 1 *Maccab.* c. 16.

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis collocatis, nuſquam auſis excidit; ſed, ubique hoſtibus ſuperior reliquum vitæ tempus in pace agebat, inita etiam ab ipſo cum Romanis ſocietate.

γ'. Ο δ' Αντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας & φαυλότητος, λήθην [l] τ ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν [m] Κενδεβαίῳ φίλῳ τῷ φίλῳ, ὅτι τὴν τ Ιουδαίας πορθήσων & τὴν Σίμωνος ἅλωσιν ἐξαπέστελλε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Αντίοχον ἀφροσύνην, [n] καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ & μὴ δικαίων τ παρὰ Αντιόχου γινομένων τυγχάνειν παρορμηθεὶς, καὶ τ ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [o] λαῶν, νεανικῶς ἐστρατήγει & πολέμει. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τ μαχιμωτέρων ἀποστέλλει στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ' ἄλλο μέρος ἀποβὰς μετὰ τ δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς φάραγξι τούτοις τ ὁρῶν [p] τούτων εἰς ἐνέδραν καταστήσας, διαμαρτάνει μὲν ὀλίγους τ ὑπεναντίων· κρατήσας δὲ [q] διὰ πάσης τ πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τ λοιπὸν διήγαγε χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους συμμαχίαν.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit.* 1 *Maccab.* c. 16.

4. Et quidem octo in univerſum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex inſidiis, ei à genero ſuo Ptolemæo inſtructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehenſis & in vincula conjectis, miſit qui tertium quoque interficerent, Joannem *ſcilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adoleſcens cum miſſos venire intellexiſſet, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

δ'. [r] Ηρξε μὲν οὖν [s] ὀκτὼ τὰ πάντα τ Ιουδαίων ἔτη· τελευτᾷ δ' [t] ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου & γαμβρὸς τούτου [v] αὐτοῦ συσταμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ἐπὶ Ιωάννην τ τρίτον, τοῦτο γὰρ καὶ Υρκανὸς ἦν ὄνομα, [x] τοὺς ἀφιξομένους. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, ἀναφυγὼν τ [y] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαρρῶν τῇ εὐνοίᾳ διὰ τὴς & πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ διὰ τὸ Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μῖσος. ἀπεδέδεικτο γὰρ καὶ Πτολεμαΐδα εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος [z] ἀπώσατο, τ Υρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

XV. *Hyrcanus pontificatum ſuſcipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac poſtea ſocietatis fœdus cum eo jungit.*

Υρκανὸς ἀρχιερωσύνῃ ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον & χώρας ἐκβάλλει. Αντίοχος στρατεύεται ἐφ' Υρκανόν, καὶ ἕπεται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται.

Hyrcanus fit pontifex, & adverſus Ptolemæum expeditionem facit.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam receſſit, ſupra Hierichuntem poſitam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum ſacrificiis exoraſſet, fecit adverſus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò ſe receperat* oppugnato, aliis quidem rebus ſuperior erat, tantum miſericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conſpicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, niſi ille ab obſidione deſiſteret. Atque is, putans quantum de ſtudio locum capiendi remitteret, tantum ſe gratiæ chariſſimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, ſegnior aliquanto erat ad obſidionem urgendam. Veruntamen mater paſſis manibus eum orabat, ne

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἰς ἕν τι τῶν ὑπὲρ Ιερειχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [a] Δαγὼν λεγόμενον. [b] ἀπολαβὼν δὲ τὴν πατρῴαν ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς, καὶ [c] τὸν θεὸν πρῶτα θυσίαις & προσηυξάμενος, ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [d] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις περιῆν αὐτός, ἡττᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἰκτῳ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος [e] ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠπείλει, καὶ καθαρημνίσειν & ἀφιεμένου τ πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ' ὅσον ἂν ἐνδώσῃ τ πρὸς τὴν αἵρεσιν & χωρίου ἀπαθὴς, [f] τοσοῦτον χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ πρόθυμον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μα-

---

& 25. HUDS. Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

k Απάμειαν] Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 27. HUDS. 1 Maccab. xv. 37. Τρύφων ὁ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἤγαγεν εἰς Ορθωσιάδα· in Homil. Cleopatra XII. ſect. 1. p. 701. ἡ Ορθωσία & Tropoli vicina. Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

l Τῶν ἐκ Σίμωνος] Τῶν ἐκ & Σιμ. *Busb.*

m Κενδεβαίῳ] Κενδεβαίῳ τινὶ & φίλῳ τ φίλων *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ πρεσβύτερος] *L. B.* καίτοι πρεσβ.

o Λαῶν,] Αναλαβὼν *Hen.*

p Τούτων εἰς ἐνέδραν] Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὁρῶν refertur à *Gelenio*.

q Διὰ πάσης] *L. B.* ἀπὸ πασῶν.

r Ηρξε μὲν οὖν] Ita *Hen.* ἦρξε μὲν ὀκτὼ *Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis*. ἦρξε γ' ὡς τὰ π. *Petitus* in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις, Tom. IV. p. 118.

s Οκτὼ τὰ πάντα] Octo annos & circiter tres menſes, poſt mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuiſſe ex *Maccabaïca Hiſtoria* colligit *Uſſerius* ad *A. M.* 3869.

t Εξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

v Αὐτῷ συσταμένου.] Επ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

x Τοὺς ἀφιξομένους.] Τοὺς αὐτοῦ ἀφιξ. *Hen.* & *Busb.*

y Εξ αὐτῶν κίνδυνον] Ita *Baſ. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐξ αὐτῆ *Gen.*

z Απώσατο,] *L. B.* ἀπεώσατο.

a Δαγὼν —— Υρκανὸς, καὶ] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκον. HUDS. Vid. Arab. Maccabæis additis in Polyglot. Anglicanis c. XX. SPANH.

b Απολαβὼν δὲ τὴν πατρῴαν ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

c Τὸν θεὸν πρῶτα θυσίαις & προσηυξάμενος,] Sic cum *Busb.* (*Coiſlin. Lugd. Bat.*) & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hoſtiis placavit.* τ θεὸν πρώτας θυσίας & προσηυξάμενος in *Editis*. ſi quis malit τῷ θεῷ πρώτας θυσίας & προσηυξάμην, aut τ θεὸν πρώτας θυσίας & προσηυξάμην, per me licet.

d Χωρίῳ,] Φρουρίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2.

e Ανάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠπείλει,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τοσοῦτο χαρίζεσθαι] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis*.

λακίζεσθαι δ' αὐτὴν, ἀλλὰ πολὺ πλέον ὀργῆς χρώμενον ἐλεῖν ἀπεδύσατο τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [h] ὑπ' αὐτῷ ποιήσασθαι τιμωρῆσαι τοῖς Φιλοπάτορις. [i] ἡδὺ γὰρ αὐτῇ τὸ μετ' αἰκίας εἶναι θανεῖν, εἰ δίκην ὑπόσχοι τὸ εἰς αὐτὴν ἀθεμιτόμισες ὁ τῶν ποιῶν πολέμιος. τὸ δὴ Τρκανὸν, τοῦτο μὲν λεγόντων τὸ μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν καὶ χειρίαν. ἡνίκα δὴ αὐτὴν τυπτομένην ἴδοι καὶ ἀπαρατιθεμένην, ἐξελύετο, καὶ τὸ δὴ τοῖς εἰς τὴν μητέρα πεπτωκόσι συμπαθείας ἥττων [k] ἐγίνετο. ἐλθομένης δ' ἔτους εἰς χρόνον τὸ πολιορκίας ἐπίσης τὸ ἔτος ἐκεῖνο, [l] καθ' ὃ συμαίνει [m] τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. [n] καὶ ἡ ἐπὶ ἔτη τοσαῦτα παραμείνασα, ὡς ἐν τοῖς ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. καὶ Πτολεμαῖος, ὑπὸ τούτου ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας καὶ πολέμου, ἀποκτείνας μὲν ἀδελφοὺς καὶ Τρκανὸν καὶ τὴν μητέρα· καὶ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα Φεύγει, τὸν ἐπικληθέντα Κοτυλᾶν, τυραννοῦντα τῆς [o] Φιλαδελφέων πόλεως.

β' [p] Ἀντίοχος δὲ, χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλε, [q] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρώτῳ δὲ τῆς Τρκανοῦ ἀρχῆς, Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἐξηκοστῷ καὶ δευτέρῳ· δηώσας δὲ τὴν χώραν, τὸν Τρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ ἐπὶ στρατοπέδοις χιλιάσιν, ἤνυε μὲν οὐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ δι' ἀφετὴν τῶν [s] ἔνδον πολιορκουμένων, [t] ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτοὺς ἀπέλυσεν ὄμβρος κατενεχθεὶς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ δὲ τὸ [v] βόρειον μέρος καὶ πίχυς, καθ' ὃ σωίβαινεν αὐτὸ καὶ ὑπέδου εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκατὸν [x] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ περιβολὰς ὁσημέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [y] διπλῆν [z] τειχίσας, [a] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκδρομὰς ἀντιπνοοῦντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις πῃ περιπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτούς, [b] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [c] ἀχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὰν κατενόησεν Τρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τῶν ὑπηρεσίων τάχιον ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷον εἰκὸς [d] ἐκ πολυχειρίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἰσχυρὸν ἀκμαῖον καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Ἀντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀποκλεισθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ πίχεσι πλανώμενοι καὶ περιαλγούμενοι [e] τῷ λιμῷ, ἀπέ-

sua causa remolleſceret, quin eo majori indignatione commotus operibus inſtaret, ad locum expugnandum & hoſtem in poteſtatem ſuam redigendum, ut ſibi chariſſimos ulciſceretur. Ipſi enim ſuave eſſe cum cruciatibus necari, dummodo pœnas ſcelerum in ipſos editorum luat hoſtis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elangueſcebat, vincente miſericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obſidione, annus ille inſtat, in quo Judæis ociari mos eſt. nam per *ſingulos* annos ſeptenos hoc ipſum obſervant, ſicuti ſeptimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de cauſa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem ſe recipit, cognomento Cotylam, Philadelphenſium urbis tyrannum.

Annus ſabbaticus.

Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.

2. Antiochus vero, Simonis adverſum ſe facta ægre ferens, Judæam invaſit anno regni ſui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda: vaſtatiſque agris Hyrcanum in urbem ipſam compulit. quam cum ſeptenis caſtris cinxiſſet, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obſeſſorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus ſub occaſum vergiliarum multus imber. A parte autem muri ſeptentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impreſſionem *in mœnia* feciſſet, atque altam & valde latam foſſam duxiſſet, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excurſiones facerent, ſicubi hoſtes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, ſin ſentirent, facile ſe in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, poſtquam animadvertit ſuorum multitudinem ſibi detrimento eſſe, propterea quod & neceſſaria *ad victum* ab eis celerius abſumerentur, & veriſimile eſſet nihil à multis manibus quod ſit operæpretium fieri, inutilem turbam ſecrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id ſolum retinuit. Et quidem Antiochus excluſos prohibet exitu: illi vero, * inter muros oberrantes & fame confecti,

XVI. *Antiochus Demetrii frater oppugnat Hieroſolyma.*

g Πολὺ πλέον ὀργῆς] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῇ πλέον ὀργῇ in *Editis.*

h Ὑπ' αὐτῷ ποιήσαντα τιμωρῆσαι] Ὑφ' ἑαυτὸν *Busb.*

i Ἡδὺ γὰρ αὐτῇ τὸ μετ' αἰκίας εἶναι θανεῖν,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

k Ἐγίνετο.] Ἐγίνετο *Hen.*

l Καθ' ὃ συμαίνει τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Hîc *Joſephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) rectèque monet, anno Sabbatico belli adminiſtrationem, aut obſidionem urbium, aut propugnationem, nuſquam in lege Judæis fuiſſe prohibitam. Cui & nos hoc addimus: præſentem quidem annum revera fuiſſe Sabbaticum, non tamen poſt, ſed quatuor menſibus ante Simonis cædem illum cœpiſſe. *Uſſerius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluiſſe videatur, obſidionem eſſe ſolutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deëſſet, ob incultos agros. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

m Τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Τοῖς Ἰουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ ἡ ——— ἡμέραις.] Hoc de ſoluta obſidione annô Sabbaticô refellit è 1 Maccab. c. xv. 10. Petav. de D. Temp. lib. 11. p. 154. SPANH.

o Φιλαδελφέων] Φιλαδελφηνῶν infra lib. 20. c. 1. §. 1. SPANH.

p Ἀντίοχος ——— ἔπαθεν] In Arabicis additis Maccabæorum libris in Polyglot. Anglic. c. xxi. & *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 4. ἐπολιόρκει τὸν Τρκανὸν περικαθεζόμενος τοῖς Ἱεροσολύμοις· SPANH.

q Τετάρτῳ μὲν ἔτει] Anno Antiochi quarto deſinente (inquit *Uſſerius*) Hyrcani primo inuente.

r Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ δευτέρῳ·] Ita in *Editis Aliiſque.* Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* Certe hîc (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euſeb.* p. 134, 135.) dormitabat *Joſephus*: nam mendum in codice non eſſe ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum eſt in Olympiade, ſi non in annis Sidetæ & Hyrcani. Ὀλυμπιάδος ε'. καὶ ξα'. τῷ β'. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ὀλυμπιάδος ε'. καὶ ξ. καὶ α' β. olim ſcriptum fuiſſe exiſtimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id eſt, Olymp. centeſimæ ſexageſimæ primæ β'. ἔτει, *ſcilicet* anno ſecundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ α'. expunxerunt. Ὀλυμπιάδος ε' καὶ ξα' ἔτει β. etiam ſcribendum contendit *Iſ. Voſſius* in *Chron. S.* c. 12. p. 154.

s Ἔνδον πολιορκουμένων,] Ita etiam legiſſe & diſtinxiſſe videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκημένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτοὺς ἀπ. in *Editis.* ἐμπολιορκημένων. ἔτι γε μὴν ἀπορία, αὐτοὺς *Hen.* Quod ſi mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ἀπορίαν, ἣ τὸ σάθειας αὐτοὺς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* καὶ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἀφ' ἑσπέρας συμβᾶσαν *Zonar.* HUDS. Ita reſtitui ex *Lugd. Bat.* pro ἐμπολιορκημένων, quod alii omnes habent. HAV.

t Ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν,] Ita etiam *Lugd. Bat.* & verti poteſt: *quantum enim ad aquæ penuriam, eam exemit iis* &c. Dubium vero eſt, utrum iſta aquæ penuria obſeſſi, an obſidentes (ut ego puto) preſſi fuerint. HAV.

v Βόρειον μέρος καὶ πίχυς,] Sic *MSS.* & *Zonaras.* βόρειον perperam in *Editis.*

x Τριωρόφους,] Ita *MSS. Al.* τριορόφους. *Gen.* τριωφόρους. HUDS. F. τριοζόους· ſic τριωρόφοις LXX. Gen. VI. *Heſych.* τριώροφα τείχεα· *Ruſinus* verò hic turres &c. numero centum tres, reſtè quoque &c. Editio *Baſil.* quam poſtea inſpexi itidem, ut emendarem, τριωφόρους. SPANH.

y Διπλῆν] Διὰ πλείονος ſolus *Hen.*

z Τειχίσας,] Θριγκώσας *Hen.* & *Busb.*

a Ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἀπετύχησε in *Editis.*

b Αἰσθομένοις δὲ,] Ita ſcribendum eſſe exiſtimo. αἰσθομένους in *libris omnibus* quod ferri nequit, niſi ſuppleatur καταλαβόντες, aut ſimile verbum. HUDS. Forte αἰσθομένων COCC.

c Ἀχερῶς.] Εὐμαρῶς *Hen.* & *Vet. Int.*

d Ἐκ πολυχειρίας,] Forte ἐκ πολιορκίας. COCC.

* *Inter muros oberrantes & fame confecti,*] *Al.* circa pomœria.

e Τῷ λιμῷ,] Τοῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.*

cti, miserabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum festum instaret, qui erant in urbe, eos, miseratione commoti, rursum intro receperunt. Cumque Hyrcanus misisset ad Antiochum & petiisset inducias in septem dies propter festum, ille, pietati in Deum cedens, eas pacisciturr, ac præterea magnificum sacrificium intromisit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem sacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum dissimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe sues super altari mactabat, & jure carnium earum ædem aspergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarserit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter singularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus est.

Antiochi Epiphanis flagitia.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum studio, legatos misit ad eum, petitum ut ipsis concederet ex patriis legibus & institutis vivere. Atque ille, cum repudiasset eorum consilium qui gentem utpote nullam cum aliis vitæ consuetudinem habentem, delendam suadebant, hac de re non deliberabat: sed illud sibi persuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis respondit, ut obsessi arma traderent, & sibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præsidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera consentiebant, præsidium vero non admittebant, propter insociabilitatem suam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præsidio obsides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præsentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuisset obsides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero *murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus soluta obsidione discessit.

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

Antiochus, acceptis obsidibus & talentis ccc. init cum Hyrcano societatem.

4. Hyrcanus vero aperto sepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & societatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice subministravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus est Hyrcanus. De his vero testimonium nobis perhibet Nicolaus Damascenus, ista narrans. "At Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, "cum Indatem Parthorum ducem superasset, illic "per biduum substitit, ad preces Hyrcani Judæi, "quod forte inciderat patrium quoddam festum, "in quo Judæis non licebat iter facere." Et hæc quidem dicendo non falsus habetur. nam instabat Pentecoste post Sabbatum: atque nobis non licet

Hyrcanus aperit sepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damascenus.

Θνησκον οἰκτρῶς. [f] Ἐπιόσης γε μὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς, ἐλεήσαντες αὐτὸν οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψας δ' Ὑρκανὸς πρὸς Ἀντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν αἰτησάμενος ἐφίσατο, [g] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπέβαινε, καὶ προσέτι θυσίαν εἰσεπέμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [h] χρυσοκέρωτας, [i] καὶ μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, σκεύη χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἶχε, πλείων Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς ἦν πλὴν ἐλεῶν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὸ νῦν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων προσερράνας, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως εἶχε. τοῦτο μέντοι τὸν Ἀντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Ἀποδεξάμενος ὧν αὐτοῦ τὴν ἐπιείκειαν Ὑρκανὸς, καὶ μαθὼν τὸν περὶ τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὸν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν ἀποδοῦναι. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [k] τὸν συμβουλὴν τῶν [l] ἀσυνηθείτων ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [m] ἄλλους αὐτῶν τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [n] πάντων δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα ποιεῖν, τοῖς πρεσβευταῖς ἀπεκρίνατο, τοὺς μὲν δορυάλωτους ἀποκρίνειν τοὺς [o] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτῷ τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [p] πόλεων, τῶν περὶ τὴν Ἰουδαίαν, Φρουρὰν τε δεχομένους ὑπὲρ τούτοις ἀπηλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τἄλλα μὲν [q] ὑπέμενον, τὴν δὲ Φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [r] οὐκ ἐφικνουμένοις πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι τῆς Φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν οὗτοι τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου [s] Ἀντίοχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὴν στέφανον τῆς πόλεως. ὑπὲρ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ [t] τὸν Δαυΐδου τάφον ἀνοίξας, ὃς πολὺ τῶν πώποτε βασιλέων ὑπερέβαλλε, τρισχίλια μὲν [v] ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν. ὁρμώμενος δὲ οὗτος [x] ἀπὸ τούτων [y] πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο· γίνεται δ' αὐτῷ καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλία καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιουμένῳ τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτοῦ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, ἅτερος ἱστορῶν. "τρόπαιον δὲ στήσας Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύ- "κῳ ποταμῷ, νικήσας [z] Ἰνδάτην τὸν Πάρθων στρατη- "γὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας δύο· δεηθέντος Ὑρκανοῦ "Ἰουδαίῳ διά τινα ἑορτὴν πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦν νόμιμον ἐξοδεύειν." καὶ ταῦτα μὲν ὁ ψευδὴς λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [a] οὐκ ἔστιν ἡμῖν

[f] Ἐπισάτης ——— ἐισεδέξαντο.] Eadem *in Arab.* SPANH.

[g] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπέβαινε,] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἴδοι ἀπέβαινε, καὶ π. *Busb.* Ut & Margo *Lugd. Bat.*

[h] Χρυσοκέρωτας,] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poëtis & Historicis notus.

[i] Καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων,] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[k] Τὸν συμβουλὸν] Τὸν ἐπιβουλὸν *Hen. pessimum consilium* in versione *Epiphanii.*

[l] Παραινούντων] Προαιρούντων *Hen.* Hac de re videsis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV.

[m] Ἄλλους αὐτῶν] Ita, ut mox infra hac §. & Cod. *Busb.* legere placuit.

[n] Πανθόμβρων] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πυθόμβρων in *Editis Aliisque.*

[o] Πολιορκυμβρους,] Vocem λίγων post πολιορκυμβρους adjicit *Busb.*

[p] Πόλεων, τῶν περὶξ] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πόλεων, πέριξ τῆς Ἰουδ. in *Editis Aliisque.* ἅτις τῆς Ἰουδαίας *Zonar.*

[q] Ὑπέμενον,] Iterum cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὑπέμειναν in *Editis.*

[r] Οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους.] Ἐπιμιγνύμενοι *Busb.* & *Hen.*

[s] Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως,] Ἀντιόχου insertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.*

[*] *Murorum urbis pinnas dejecit.*] *Al.* loricam urbis.

[t] Τὸν Δαυΐδου τάφον ἀνοίξας,] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

[v] Ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν·] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deest *Editis.*

[x] Ὑπὸ τούτων] Ἐπὶ τούτων solus *Hen.* HUDS. Forte διὰ τούτων. COCC.

[y] Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο.] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

† *Magnifice subministravit.*] *Al.* cupide.

[z] Ἰνδάτῃ] In Chronico Eusebii est Σίνδαν τινα στρατηγὸν p. 71. REL.

[a] Οὐκ ἔστιν ἡμῖν] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

ἢ ἡμῖν ἔτε ἐν τοῖς [b] Σάββασιν ἔτε ἐν τῇ ἑορτῇ ὁδεύειν. [c] συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλοῦ τε [d] τοῦ στρατιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [e] ἀπόλλυται. τοῦτο δὲ τὸ Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος, Ἀρσάκου αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσαντος, καθ' ὃν χρόνον Αντίοχος εἰς τοὺς [f] Παρθυαίους ἐνέβαλεν, ὡς καὶ πρότερον [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

aut Sabbato aut festo *patrio* iter susciperet. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho, & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est. *Antiochus in prælio cadit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς μετὰ τὸν Αντίοχον Ἰάναλον Υρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ Φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ρωμαίους. περὶ τῆς τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως καὶ Αλεξάνδρου.

CAP. IX.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

XVII.

Υρκανὸς δὲ, ἀκούσας τὸν Αντίοχον Ἰάναλον, αὐθὶς ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [h] ἀφρόντιδας, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τῶν μαχίμων καὶ ῥώμης δυναμένων. [i] Μήδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τοῦ στρατιᾶς αὐτῷ παλαιπωρήσαντος, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [k] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [l] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις καὶ Γαριζεῖν, τό τε Χουθαίων ἔθνος, ὅπερ ὡκεῖτο τὸν εἰκαθέντα τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ ναὸν, ὃν Αλέξανδρος ἐπέτρεψεν οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, ἅμα τὸν γαμβρὸν [m] Μανασσοῦ τὸν Ιάδδου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, [n] ὡς καὶ [o] πρότερον δεδηλώκαμεν. συνέβη δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μετὰ ἔτη διακόσια. Υρκανὸς δὲ καὶ τὴν Ιδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [p] Αδωρα, καὶ [q] Μάρισαν· καὶ, ἀπαντᾶσας τοῖς Ιδουμαίοις ὑποχειρίοις ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [r] περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θελοιεν. οἱ δὲ πάθει τῆς πατρίδος γῆς καὶ [t] τοῦ προσελθόντος καὶ τὴν ἄλλην βίου διαιταν ὑποίμενον τοῖς αὐτοῖς Ιουδαίοις ποιήσασθαι. [v] κἀκεῖνον αὐτοῖς χρόνον ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ιουδαίους.

Cæterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem suscipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani simile, quod Alexander permisit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipsius Manassis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vastari, postquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Marissam: subactisque omnibus Idumæis, permisit in regione *sua* manere, si pudenda circumcidere, Judæisque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *suæ* amore tum circumcisionem admiserunt, tum vitam in cæteris similiter ac Judæi agere sustinuerunt. Atque eo tempore ipsis contigit, ut deinceps Judæi essent. *Hyrcani expeditio in Syriam.* *Templum Garizitanum deletum.* *Idumæi fiunt Judæi.*

Β'. Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τὸν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν φιλίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΤΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ [x] εἰ- "δῶν Φεβρουαρίων ἐν [y] Κομιτίῳ, παρόντος Λουκίου [z] Μαν- "νίου Λουκίου υἱοῦ [a] Μεντινᾷ, καὶ Γαΐου Σεμπρωνίου [b] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾷ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Απολλώ- "νιος Αλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ιάσωνος, ἄνδρες καλοὶ "καὶ ἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τοῦ Ιουδαίων, οἱ περὶ διελέ- "χθησαν περὶ φιλίας τε ὑπαρχούσης τούτοις συμμαχίας "πρὸς Ρωμαίους, καὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ιόππη "καὶ λιμένες, καὶ [c] Γάζαρα [d] πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτῶν "ἄλλας [e] χώρας πολεμῶν [f] ἔλαβεν Αντίοχος πρό τοῦ

Romanorum senatusconsultum pro Judæis.

"lo

[b] Σάββατιν] *L. B.* Σαββάτοις.

[c] Συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

[d] Τῆς στρατιᾶς] *L. B.* στρατιᾶν.

[e] Απόλλυται.] Ἀπάλλεται *Busb.* & forsan *Epiph.* Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874.

[f] Παρθυαίους] Περθιλαὶοὺς *Busb.* Παρθυήνους (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

[g] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Supr. c. 5. §. 11.

[h] Εὑρίσκειν,] Ita *Hen.* ὠρεῖν in *cæteris*.

[i] Μήδαβαν] Μηδαβὰ *Hen.* Vide supr. c. 1. §. 2. & 4. HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[k] Σαμεγὰν,] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaico* c. 2. Σαμεγὰ *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.* HUDS. Pro Σαμεγὰν *alias.* lib. 1. c. 2. §. 6. Σαμαίαν. SPANH.

[l] Αὐτῆς αἱρεῖ] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

[m] Μανασσοῦ τὸν Ιάδδου] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis*.

[n] Ὡς καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν.] Vid. lib. XI. c. 8. §. 2. & 4. SPANH.

[o] Πρότερον δεδηλώκαμεν.] *Sc.* lib. XI. c. 8 § 4.

[p] Αδωρα, καὶ Μάρισαν] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum*. Vide *Annot* ad super. c. 6. §. 4. HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[q] Μάρισαν.] Μάρηστον *Hen.* HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

[r] Περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα] Περιτέμνοιντο *Busb.* & *Hen.* Hac de re videsis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ἰδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Preadamitis*, p. 105. & *Usserium* ad A. M. 3875.

[s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι] Ἰουδαίων νομίμοις *Hen* & *Busb.*

[t] Τοῦ προσελθόντος] Idumæi tum circumcisi, ac inter Judæos relati. Hinc una cum iisdem Judæis accedunt ad Pentecosten. seq. lib. 15. c. 7. §. 9. & lib. 17. c. 12. §. 2. vid. & *alias.* lib. 2. c. 3. §. 1. SPANH.

[v] Κἀκεῖνον αὐτοῖς χρόνον ὑπῆρχεν,] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνοις ἦρχεν *Hen* & *Lugd. Bat.*

[x] Εἰδῶν Φεβρουαρίων] Ἰδῶν Φεβρουαρίοις *Hen.*

[y] Κομιτίῳ,] Ita rescripsi cum *Brissonio*. ἐν κομπίῳ in libris omnibus, literis ιτ in π coalescentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius*. Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit Francof.*

[z] Μανίου Λουκίου] Μανίου υἱοῦ M. *Hen.*

[a] Μεντινᾷ,] Μεντινιᾷ & mox Φαλερνιᾷ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* lib. 13. p. 39.

[b] Γαΐου υἱοῦ Φαλερνᾷ,] Πεταΐου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall. L. B.* Πετραίου & in Marg. πετεα.

[c] Γάζαρα] Γάζαρρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *Abora*. Vide *Annot.* ad cap. sup. 6. §. 6

[d] Πηγαὶ,] Conf. supr. lib. 8. c. 8. §. 4. SPANH.

[e] Χώρας πολεμῶν] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* versione *villas*.

[f] Ελαβεν Αντίοχος] Vox ἔλαβεν deest *Hen.* qui mox legit, ἔσχημα ἀφείλετο ταῦτα ἀπαιτησαμένου.

"lo cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat per i- "pſorum aut ſubditorum fines iter facere. Item, "ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata "ſunt præter Senatus ſententiam, irrita fiant: ut- "que miſſis legatis curent eis reddenda quæ per "Antiochum ablata ſunt, & regionem æſtiment, "quæ ab eo bello vaſtata eſt: utque eis ad reges "& liberos populos dentur literæ ad redeundum "tuto domum. Igitur de his rebus decreta ſunt "hæc, renovari amicitiam & ſocietatem cum viris "bonis, & à bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Demetrius rex militibus inviſus.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

"συγκλήτου δόγμα, ταῦτα ἀποκαθισταθῆ, ἵνα τε τῆς γε- "πάτρης τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῇ διὰ τῆς χώρας [b] τῆς αὐτῶν "ἢ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὸν πόλεμον "σκεῦνον [b] ψηλαφηθέντα ὑπ' Ἀντιόχου ἀποδοθῆναι τε τὰ τῆς συγκλή- "του δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πρέσβεις πέμψαντες "ἀποδοθῆναί τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ' Ἀντιόχου ἀφαιρε- "θέντα, καὶ τὴν χώραν διαλιμήσωσιν), τῷ ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένῳ, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς καὶ δήμους "ἐλεύθερος γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἐδόξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι- "λίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ τοῦ δήμου "πεμφθέντας ἀγαθοῦ καὶ φίλου." [i] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκρίναντο [k] βουλεύσεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶ ἰδίων ἡ συγκλητικὸς σχολήσῃ, ἀποδόσίν τε δὲ λοιπὸν μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτον γνήσεσθαι, δοῦναί τε αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φάνιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοιεν. Φάνιος μὲν οὖν ἔτως ἀποπέμπει τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [l] ἀφεστῶτας, καὶ ἀσφαλῆ παρεξόμενος τὴν οἴκαδε παρουσίαν.

γ'. Τὰ μὲν οὖν [m] περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ὑπῆρχε. Δημήτριος δὲ τῷ βασιλεῖ προθυμούμενος στρατεύειν ἐπὶ Ὑρκανὸν, οὐκ ἐγίνετο καιρὸς ἁρμόδιος, τόν τε Σύρων ἐξ ὧν στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τῶν ἐκ τοῦ Σελεύκου γένους παραδῷ αὐτοῖς βασιλεύσοντα, ἔδοξε καὶ Πτολεμαίῳ πέμψαντι Ἀλέξανδρον [n] μετὰ στρατιᾶς τὸν [o] Ζεβινᾶν ἐπιλεγόμενον, καὶ μάχης πρὸς τὸ Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τὸν γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρου ἀπελθὼν ἁλίσκεται), [p] καὶ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τῶν μισούντων ἀπέθανεν· Ἀλέξανδρος δὲ, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα. [q] ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ Δημητρίου παῖδος Ἀντιόχου τοῦ Γρυπὸς ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [r] διαφθείρεται.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς, δύο ἀδελφῶν, Ἀντιόχου Γρυπὸς καὶ Ἀντιόχου Κυζικηνοῦ, περὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Ὑρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἑλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· καὶ ὡς Ὑρκανὸς τῇ τῶν Σαδδυκαίων προσετέθη μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀποστὰς αἱρέσεως.

Περὶ μὲν τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν [s] Ἀντίοχος, ὅτι μὲν τὴν Ἰουδαίαν στρατεύειν ὤκνησε, τὸν ἀδελφὸν [t] ἀκούων [v] τὸν ὁμομήτριον, Ἀντίοχον ὄντα κακεῖνον σκαλεῖσθαι, δυνάμιν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκου συλλέγειν. μένων δὲ ἐν τῇ χώρᾳ, ἔγνω προσκαθάζειν αὐτὸν ὅτι τὴν ἔφοδον τὴν τοῦ ἀδελφοῦ, [x] ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη, διὰ τὸ τραφῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πατρὸς δὲ ἦν [y] Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [z] ἦτος ἦν ἀδελφὸς ἐκ

[g] Τῆς αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηκόων] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.*

[h] Ψηλαφηθέντα] Ψηλαφιθέντα *Hen.* HUDS. LXX. *Gen.* XXVII. 12. ψηλαφῆσαι & *Exod.* X. v. 21. ψηλαφητὸν· SPANH.

[i] Περὶ μέντοι γραμμάτων,] Περὶ μέντοι τῶν γραμμάτων *Hen.*

[k] Βουλεύσεσθαι,] Ita *Hen.* βουλεύσασθαι in *cæteris.*

[l] Διαπέμψαντας,] Sic *Hen.* Ἀφαπέμψαντας in *reliquis.*

[m] Περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα] Immo ab eo tempore Hyrcanum Regem etiam appellatum tradit Arabic. Append. Maccab. c. XXII. SPANH.

[n] Μετὰ στρατιᾶς] Μετὰ στρατιᾶς *Busb.* & *Hen.*

[o] Ζεβινᾶν] Infra c. 10. §. 1. dicitur Ἀλέξανδρος ὁ Ζεβινᾶος. Ζεβινᾶ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro XXXIV. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877 HUDS. Alexander Ζεβινᾶς Diod. Exc. Peiresk. p. 378. inf. c. 10. §. 1. Ζεβιναῖον. SPANH.

[p] Καὶ πολλὰ παθὼν] Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron.* p. 9.

[q] Ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ] Ἔπεσθαι ὃ πολ. αὐτῷ Δημ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[r] Διαφθείρεται] *Al.* ἐπιδιαφθείρεται.

[s] Ἀντίοχος,] Ὁ Ἀντίοχος *Hen.* & *Busb.*

[t] Ἀκούων —— συμμίγνυ.] Antiochus Cyzicenus ejus frater Antiochi Soteris filius ſeu Euſebii item ſupr. c. 5. §. 11. ἀπογόνῳ dictus *alias.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

[v] Τὸν ὁμομήτριον,] Τὸν deeſt *Hen.*

[x] Ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη,] Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

[y] Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος,] Conf. ſupr. c. 5. §. 11. SPANH.

[z] Οὗτος ἦν ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς πατρός.] Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintellecto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut πατὴρ ante Δημητρίου addatur, aut ut iſta omnia ἀπὸ ἦν ἀδελφὸς τοῦ τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς πατρὸς tollantur. HUDS. Hæc corrupta ſunt, & ut puto gloſſa, quæ è Margine in textum irrepſit,

λῷ Δημητρίᾳ τῷ Γρυπῷ πατρός. συνέβη μέντοι [a] μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς Ϛ ἐν ἄλλοις [b] ἱστορήκαμεν. ὁ δ' Κυζικηνὸς Ἀντίοχος ὠφρυγμένος [c] εἰς Συρίαν, [d] πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς δὲ πάνυ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε. καὶ γὰρ αὐτὸς μὴ τλῶν Ἀντίοχον τελευτλὴ τὸν Μακεδόνων ἀπέστη, καὶ ὅτε ὡς ὑπήκοος, ὅτε ὡς φίλος, αὐτοῖς ἐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἐῶν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν ἐπιδόσει πολλῇ Ϛ ἀκμῇ καὶ τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ [e] Ζηβιναίου καιρὸν, καὶ μάλιστ' ὑπὸ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος χολὴν Ὑρκανῷ καρπὸς [f] Ἰουδαίοις ἐπ' ἀδείας παρέσχεν, ὡς ἄπειρόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. ἐπεὶ μέντοιγε Κυζικηνῷ τὴν γῆν κακοῦντος, φανερῶς καὶ αὐτὸς τὴν [g] ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· [h] καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτόν τι πράττοντα κακῶς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [i] καταφρόνησεν.

β'. Καὶ στρατιᾷ μὲν ὑπὸ Σαμάρειαν πάλιν ὀχυρωτάτην, ἣν ἡ ὅτε καλεῖται νυν [k] Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, καὶ [l] χώραν δηλώσομεν. προσβαλὼν δ' αὐτῇ φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [m] Μαρισσηνοὶ, ἄποικοι ὄντες Ἰουδαίων Ϛ συμμάχοις, ἠδίκησαν, ὑπακούοντες τοῖς τῶν Σύρων βασιλεῦσι. προβαλὼν οὖν πάντοθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. ὧν [n] ἐπικειμένων, εἰς τοσοῦτον ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ προαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [o] ἄψασθαι μὲν τῶν ἀήθων, ὑπικαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ὑπὸ τοῦ συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τῶν προῒ Ἀριστόβουλον ἡττᾶτο· διωχθεὶς δ' ἄχρι [p] Σκυθοπόλεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διέφυγε. οἱ δ' ὑπὸ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συνελείσει πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτοὺς, ὡς καὶ δεύτερον ὑπικαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [q] πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, προσλαβὼν Πτολεμαίου τοῦ [r] Λαθύρου μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, ὡς ἀκούσης τῆς μητρὸς ἐκείνου, καὶ ὅσον ὕπω τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκυίας, [s] ἐξαπίσης ἦλθε, τὸ μὲν πρῶτον ὑπαίθριον ἐπόρθει τὴν Ὑρκανοῦ χώραν μὴ τῶν Αἰγυπτίων ληστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ καὶ πρόσωπον [t] ἀνθιστάμενον, ἀναγκαίως δὲ τὸν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [u] ὑπὸ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλὰς τῶν προαστείων ἀπώλλυεν ἐπίδοξος ὢν ἐπιπίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ὑπερείσας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [x] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [y] ὠφλεκτήμα διεφθάρη. Ἐπικράτης δὲ, [z] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ τἄλλα [a] πρὸς ταύτῃ χωρία, προέδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρείας πολιορκίαν ἀμελήσας οὐκ ἠδυνάτησε. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἑαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέσθη μόνῳ

Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, eum denuo accerſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

Samarita fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ‡ ſed & eam funditus delevit, inductis eò torrentibus.

Samaria excidium.

eam

---

pſit, paullo ante *Antiochus Grypus Demetrii filius* dictus, unde aut tollenda hæc, aut legendum ἀδ. τῷ Ἀντιόχου τοῦ Γρυπὸς, παῖς Δημητρίου πατρός· Idem error in *Ruſino: frater erat Demetrii Criſpi* (l. Grypi) *Patris.* SPANH.

a Μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν,] Conf. ſupr. c. 7. §. 1. SPANH.

b Ἱστορήκαμεν.] Διεδηλώκαμεν *Hen.*

c Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.*

d Πολλοῖς] Vid. infr. c. 12. §. 2. SPANH.

e Ζεβιναίου] Σιβιναίου *Busb.* Σαβιναίου *Vat.* HUDS. Vid. ſup. c. 9. §. 3. SPANH.

f Ἰουδαίοις ἐπ' ἀδείας παρέσχεν,] Τῶν Ἰουδαίων *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.*

g Ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο·] Αὐτῶ *Busb.* & *Hen.*

h Καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων] Καὶ τὸν τι *Busb.* & *Hen.*

i Καταφρόνησεν.] Καταφρόνησεν ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.*

k Σεβαστὴ] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

l Χώραν δηλώσομεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* χωλὸν in *Editis Aliiſque.*

m Μαρισσηνοὶ] Μαρισσωνὶς *Hen.* Μαρισσωνίους *Vat.*

n Ἐπικειμένων,] Ἐγκειμένων *Hen.* & *Busb.*

o Ἄψασθαι τῶν τῶν ἀήθων,] Ἄψασθαι καὶ τῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

p Σκυθοπόλεως] Σκυθόπολις antea Βηθσὰν vel Βηθσὰν ſupr. lib. VI. c. 14. §. 8. & lib. XIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Louthius*, ὡς deëſt *Editis.*

r Λαθύρου] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888.

* *Et ab ea principatu propemodum deturbatus*,] Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.*

s Ἐξαπίσης ἦλθε,] Ἐξαπίσηλθε· ὡς τὸ μ' ἐς. *Hen.* & *Busb.*

t Οὐ τολμῶν,] Μὴ τολμῶν *Busb.*

u Ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν.] Ἐπὶ τὸ Σαμαρείας *Hen.* & *Busb.*

x Προσενεχθεὶς,] Συμβαλὼν *Busb.*

y Παρεχρῆμα διεφθάρη.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὠφλεχρῆμα deëſt *Editis.*

† *Quippe quod pecuniæ avidus*,] *Al.* pecunia corruptus.

z Ὑπὸ φιλοχρηματίας,] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.*

a Πρὸς ταύτῃ χωρία,] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

‡ *Sed & eam funditus delevit*,] *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

eam enim effodiendo ita subruit, ut in cavernas delaberetur, & ne vestigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congressum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille solus in templo pontifex thura adoleret, vocem audivisse, quæ significaret superatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipse egressus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in statu erant res Hyrcani.

Hyrcanus vates.

Cleopatra duces constituit Chelciam & Ananiam Oniæ filios.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non solum qui Hierosolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: sed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio suo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diffidens, duces constituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hierosolymitani simile construxerat, prout alibi narravimus. Cum autem istis exercitum tradidisset Cleopatra, nihil absque eorum sententia faciebat, sicut & nobis testimonio est Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, & qui "nobiscum se contulerunt Cyprum, & qui postea "à Cleopatra eò missi sunt, confestim deficiebant "ad Ptolemæum: soli vero ex Oniæ factione Ju"dæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chel"cias & Ananias maxima essent in gratia apud Re"ginam." Et hæc quidem Strabo dicit.

Strabo Cappadox.

Pharisæorum in Hyrcanum odii causa.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res secundæ: & maxime Pharisæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum secta, ut superius memoravimus. Tantæ autem sunt auctoritatis apud plebem, ut si quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum discipulus & Hyrcanus erat, eisque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocasset, & opipare accepisset, postquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, sese velle esse justum, & omnia facere quibus Deo placere posset; id quod ipsi quoque Pharisæi profiterentur: petere tamen si quid peccare se & de via deflectere viderent, ut se in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus testimonium dedissent, is quidem laudibus eorum delectatus est. sed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & seditionis amans, quoniam, inquis, verum scire expetis, si vis esse justus, pontificatu tete abdica, & solo populi principatu contentus esto. Cum autem causam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuisse tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falsum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Pharisæi omnes graviter offensi sunt.

τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπικλυσθὲν τοῖς χώμασι ποιήσας. Διασκάψας γὰρ αὐτὴν ὥστε εἰς [b] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα ἔδει ἡφεῖσθαι ποτὲ πόλιν αὐτὴν [c] ἀφεῖλεν. Θαῦμα δέ τι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως Ὑρκανοῦ λέγεται, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. Φασὶ γὰρ ὅτι καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [d] ὁ ἀρχιερεὺς, ἀκούσαι φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [e] νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον. καὶ τοῦτο, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη ἔτους ἑβδόμου. καὶ τὰ μὲν [f] περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον ἔτυχε τὸν καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὖ πράττειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [g] βασίλισσα πρὸς τὸν υἱὸν διαστάζουσα Πτολεμαῖον, τὸν Λάθυρον ἐπικαλούμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [h] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ὀνίου τοῦ οἰκοδομήσαντος [i] τὸν ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ [k] νόμῳ πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις· ὡς καὶ [l] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. Θαῦμα δὲ τούτοις ἡ Κλεοπάτρα τιμὴν ἔγραψεν, ἐφ' ὅλον δίχα τὸν τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππαδόξ, λέγων ἔτως. "οἱ γὰρ [m] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστερον ἀπαρθέντες "πόμενοι θᾶττον τῆς Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μεταβάλλοντο "θᾶττον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· μόνοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ Ὀνίου "λεγόμενοι σωζόμενον Ἰουδαῖοι, διὰ [n] τὸ τοὺς πολίτας αὐ"τῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα θᾶττον τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε "καὶ Ἀνανίαν." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Ὑρκανῷ δὲ [o] φθόνον [p] ἐκίνησεν ἡ ἀπέραντος θᾶττον τῶν Ἰουδαίων· μάλιστα δὲ [q] οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ἰουδαίων, ὡς [r] καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν. τοσούτῳ δὲ ἔχουσι τὸν ἰσχὺν θᾶττον τῷ πλήθει, ὡς καὶ κατὰ βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατὰ ἀρχιερέως, ἀπιστεῖσθαι. μαθητὴς δὲ [s] αὐτῶν ἦν καὶ Ὑρκανὸς, καὶ σφόδρα ἐπ' αὐτῶν ἠγάπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτοὺς [t] ἐφ' ἑστίασιν, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [v] ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσαι ἂν τῷ Θεῷ, [x] καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίοις φιλοσοφοῦσιν· [y] ἠξίου γε μὲν, [z] εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὸν [a] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τοὺς δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁ μὲν ἥδη [b] τοῖς ἐπαινοῦσιν. εἷς δέ τις τῶν καθημένων Ἐλεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ στάσει χαίρων, ἐπὶ, φησὶν, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [c] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείτω σοι τὸ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι' ἣν ἀποθοιτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησὶν, [d] ἀκούομεν ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, [e] αἰχμάλωτόν σε γεγονέναι τὴν μητέρα βασιλεύοντος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. ψευδὴς δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ πρὸς αὐτὸν Ὑρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι [f] σφοδρῶς ἠγανάκτησαν. ς'. Τῶν

b Χαράδρας μεταπεσεῖν,] Χαράδραν *Hen.* & *Busb.*
c Ἀφείλεν.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀφείλατο in *cæteris.*
d Ὁ ἀρχιερεύς,] Articulus abest *Busb.* & *Vat.*
e Νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον·] Νενικήσασιν *Busb.*
f Περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.] Περὶ Ὑρκανὸν *Hen.*
g Βασίλισσα] Βασιλὶς *Busb.*
h Χελκίαν,] Et hic & infra mox hac ead. §. Χαλκίαν *Gall.* nobiscum faciunt *Epiphanii* libri.
i Τὸν —— Ἱεροσολύμοις,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.
k Νόμῳ] *L. B.* τομῷ.
l Ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Πρόθυσιν *Hen. Sc.* supr. lib. 12. c. 8. §. 7.
m Πλείους,] Πλείους συγκατελθόντες καὶ οἱ ὕσ. *Hen.*
n Τὸ τοὺς πολίτας] Illud τὸ abest *Hen.*
o Φθόνον —— Ἰουδαίων·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.
p Ἐκίνησεν ἡ ἀπέραντος] Ἐκίνησεν θᾶττον τῶν Ἰουδαίων ἤτε αὐτὸν καὶ τὴν ἐκείνων ἀπέραντος *Hen.*
q Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.
r Καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν.] Καὶ ὀλίγῳ ἥδη *Busb.*
s Αὐτῶν ἦν] Αὐτῶν καὶ Ὑρκανὸς ἐγεγένητο *Hen. Busb. Zonar.* & forsan *Epiphan.*
t Ἐφ' ἑστίασιν,] Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* εἰς ἑστίασιν in *Editis.*
v Ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα,] Ἐπὶ σφόδρα *Hen.*
x Καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίοις φιλοσοφοῦσιν·] Καὶ αὐτοὶ δὲ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν *Busb.* (*Lugd. Bat*) & *Hen.* verba ista non agnoscit *Epiphan.*
y Ἠξίου γε μὲν,] Ἠξιῶν *Hen.* forsan pro ἠξίου.
z Εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέπουσιν in *Editis Aliisque.*
a Ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν.] Illa ἐπανάγειν καὶ è *MSS.*
b Τοῖς ἐπαινοῦσιν.] Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.*
c Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος,] Ἐὰν θέλῃς *Busb.* & *Hen.*
d Ἀκούομεν θᾶττον τῶν πρεσβυτέρων,] Ἀκούουσι *Hen.*
e Αἰχμάλωτόν σε] Captam fuisse in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *versione Vorstii*, quem videsis in *Annott.* & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 901.
f Σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.] Σφόδρα ἠγανακτήσαν *Busb.*

ς'. Τῶν δ' ἐκ τ Σαδδυκαίων αἱρέσεως, [g] οἱ τὴν ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις προαίρεζιν ἔχουσιν, [h] Ιωνάθης τὶς ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Υρκανῷ, τῇ κοινῇ πάντων Φαρισαίων γνώμῃ, ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τ Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτο ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἄξιός ἐστιν ὑπὲ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. Ὑπ' δ' Υρκανοῦ τὰς Φαρισαίους [i] ἐρομένου, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πάθήσεσθαι γὰρ ὃ μὴ τ ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τ δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. [k] ὃ γὰρ ἐδοκεῖ λοιδορίας ἕνεκα θανάτου ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ὑπείκωσ· ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τοῦτο λίαν [l] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνοις ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τ ἀνθρώπων ἐνόμισε. μάλιστα δ' αὐτὸν ὑπαρώξυνεν Ιωνάθης, καὶ διέθηκεν ὅτως, ὥστε [m] τῇ Σαδδυκαίων [n] ποιεῖσθαι προσθέσθαι μοίρᾳ, τ Φαρισαίων ἀποστάντα, καὶ τότε ὑπ' αὐτῶν καταστραφέντα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τὰς φυλάττοντας αὐτὰ κολάσαι. μισῶν οὖν ὑπῆρχεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς υἱοῖς πρόδηλος ὁ δῆμος. [o] περὶ μέντοι τούτων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλὰ τοῖς πατράσι παρέδοσαν τῷ δήμῳ [p] οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἅπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωυσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο τὸ Σαδδυκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τ πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφοραὶ πρώην συνέβαινε μεγάλαι, [q] τῶν μὲν Σαδδυκαίων τοὺς εὐπόρους μόνον πειθόντων, τὸ δὲ δημοτικὸν οὐκ ἐπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δὲ Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν δύο [r] τῶν Ἐσσηνῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μοι τῶν Ιουδαϊκῶν ἀκριβῶς [s] δεδηλώκαμεν.

ζ'. Υρκανὸς δ', πάσας τὰς φάσεις, καὶ μετ' αὐτὰ βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὰ δεκτὰ διοικήσας τ ἄρχειν τρόπον [t] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριακονταῖς, πολλοῖς, καταλιπὼν ἡμᾶς πέντε· [v] τελῶν τῶν μεγίστων ἀξιωθεὶς παρὰ θεοῦ τριῶν, [x] ἀρχῆς δ' ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. συνῆν γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὰ τῶν μελλόντων προγνῶναι παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν ἔτως, ὥστε καὶ περὶ [y] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὰ καταστροφὰ εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τ δ' πατρὸς ἐπέβησαν δυτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

6. Tum Jonathas quidam de ſecta Sadducæorum, qui contrarium tenent Phariſæis inſtitutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Phariſæorum ſententia conviciatum eſſe Eleazarum: idque ipſi fore manifeſtum, ſi ab illis quærat quanam pœna dignus ſit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus à Phariſæis ſciſcitaretur, quam pœnam illum commeritum eſſe cenſeant, (ſe enim perſuaſum habiturum non ex illorum ſententia ſibi factum eſſe convicium, ſi illum pœna, quam poſtulat flagitium, affecerint) reſponderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum eſſe. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Phariſæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes ſint. Ea re graviter adeo offenſus eſt *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum ſententia contumeliam dixiſſe exiſtimaverit. Et maxime Jonathas inſuper incendit, & ita affecit, ut ſuaderet ei à Phariſæis deficere, & ad Sadducæorum partes tranſire, & præſcripta à Phariſæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea ſervarint animadvertere. Itaque hinc natum eſt multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his poſtea dicemus. In præſentia autem demonſtrare volo, Phariſæos multa inſtituta populo * tradidiſſe à patribus accepta, quæ in Moyſis leges non relata ſunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro inſtitutis habenda quæ ſcripta ſunt, quæ autem à patribus tradita ſunt non eſſe ſervanda. Atque accidit ut de his quæſtiones eis graveſque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes ſolum in ſuas partes pertrahentibus, Phariſæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *ſectis* & Eſſenorum *tertia* accurate tractavimus in ſecundo quem ſcripſimus de rebus Judaïcis libro.

Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Phariſæos irritat.

De Phariſæorum inſtitutis.

7. Cæterum Hyrcanus, ſedata contentione, cum poſt eam feliciter vixiſſet, & imperio optime annos unum & triginta præfuiſſet, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima conſequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præſenſionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus ſuis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio manſuros. De quorum interitu operæpretium eſt narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate ſupergreſſus eſt.

Hyrcani mors, & elogium.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Αριστόβουλος, τὴν ἀρχὴν διάδημα πρῶτος ἀνατίθησι· καὶ τ ἐκ μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μὴ τὴν Αντιγόνου ἀναίρεσιν αὐτὸς πλάττει.

CAP. XI.

Quomodo Ariſtobulus imperio ſuſcepto diadema ſibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratreſque reliqui facit. atque ut ipſe poſt Antigoni cædem vitam finit.

XIX.

ΤΕλευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ πατρὸς, ὁ [z] πρεσβύτατος [a] Αριστόβουλος [b] τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν

DEfuncto enim eorum patre Ariſtobulus ejus filiorum natu maximus,* cum ſibi viſum fuiſſet

Ariſtobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

[g] Οἱ τὴν ἐναντίαν] Ita *Hen.* οἱ τὴν in *Editis.* οἱ τοὺς *Busb.*

[h] Ιωνάθης] Ιωάννης in nonnullis *MSS.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* at *Jonathas*, quoque eſt apud *Epiphan.* Inferius etiam idem nomen olim ſcriptum fuerat, ſed mutatum eſt in Ιωνάθης. HAV.

[i] Ερομένου,] Τοῦτο ἐρομένου· πρεσβ. *Busb.*

[k] Ὃ γὰρ ——— Φαρισαῖοι.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 1. SPANH.

[l] Εχαλέπηνε,] Εχαλέπαινε *Hen.* & *Busb.*

[m] Τῇ Σαδδυκαίων] Τῇ τ Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra.

[n] Ποιεῖσθαι] Ποιεῖσθαι deëſt *Busb.* ἐποίησε *Hen.*

[o] Διεξιμεν.] Αὖ ἐξιόντι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[p] Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

* *Tradidiſſe*] Vel, *ex patrum continuata traditione.* IBBETS.

[q] Τῶν μὲν ——— ἐχόντων.] Ditiores à parte Sadducæorum, plebs pro Phariſæis. vid. infr. c. 15. § 5. SPANH.

[r] Τῶν Ἐσσηνῶν, ——— δεδηλώκαμεν.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 8. per tot. & Antt. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

[s] Δεδηλώκαμεν.] Δεδήλωται *Hen.* & *Busb.*

[t] Ετεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα] Ἐν καὶ πέντε ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p. 135. vel 147. Joannem Hyrcanum mortuum eſſe, cum per annos XXIX ſummo functus fuiſſet ſacerdotio, ex *Joſepho* refert *Euſebius*, l. 8. *Demonſtrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. IX. licet in *noſtris libris* & in *Epiphanii* verſione, nunc anni XXXIII. (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hîc loci, & lib 18. *Uſſerius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorſtius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* cenſendus eſt loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni ſumpſerit pro integris annis. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155.

[v] Τελῶν τ μεγίστων ἀξιωθεὶς] Καὶ τελῶν *Hen.*

[x] Αρχῆς ——— προφητείας.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.

[y] Τῶν δύο τ πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων,] Τῶν deëſt *Hen.*

[z] Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Busb.* & *Epiphan.*

[a] Αριστόβουλος] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 3. §. 1. SPANH.

[b] Τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν] Alio nomine *Judas* dictus & *Phillellen.*

* *Cum ſibi viſum ſuiſſet*] *Aut*, cum in regium imperium trans-

isset (nam ita ipsi constitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema sibi primus imponit, post annos numero quadringentos octoginta & unum, mensesque tres, quam populus Babylonica servitute liberatus in proprias sedes revenerat. cumque Antigonum fratrum suorum sibi *aetate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipso de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in primis regni socium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficisci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo essent ut festum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Aristobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero ascenderet splendidissime ornatus in templum, ad festum celebrandum, una cum suis militibus armatis, potissimumque ad vota pro fratris salute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occasionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebusque ab eo feliciter gestis, regem adirent, eique festi apparatum, rem malitiose in majus augentes, exponerent, quasi singula quæ ab illo fierent non essent hominis privati, sed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu stipatus, quod stultum existimet, cum regnare liceat, communicato honore sibi videri *sat* magna assequutus.

Crudelis in fratres Matremque.

Antigonus calumniis petitus.

2. Aristobulus autem his ægre inductus, quo & fratris suspicionem vitaret, & simul saluti suæ prospiceret, satellites suos in obscuro quodam loco subterraneo collocavit (decumbebat enim in turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eisque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; sed & Antigonum, si armatus intraret ad se, interficerent: ipse tamen ad Antigonum misit qui rogaret ut sine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono insidiabantur, nuncio persuadent ut contraria diceret, fratrem *scilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum parasse audierit, rogare ut ad se veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus verò, nihil mali fraudisve suspicans, sed fratris benevolentiæ con-

Regina Aristobuli Antigono necem machinantur.

[c] μεταθῆναι δόξας, ἔκεινεν γὰρ ἔτους, διάδημα [d] πρῶτος ἐπιτίθησι μὴ [e] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' ὧν ὁ ἀπὸ Βαβυλῶνος δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [f] ἐπανῆλθε. ἐφρόντιζε δὲ [g] τῶν ἀδελφῶν τοῦ μετ' αὐτὸν [h] Ἀντίγονον, τὸν μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δὲ ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα πρὸς τοῖς δεινοῖς ταύτοις διενεχθεῖσαν· ἐκείνην γὰρ τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσούτου ὠμότητος προῆλθεν, ὡς αὐτὴν καὶ λιμῷ [k] διαφθεῖραι δεδεμένην. προσέθηκε δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, [l] ὃν φέρειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν [m] εἶχε τῆς βασιλείας, ἐκ διαβολῶν ἀπολόμενος πρὸς αὐτοῦ. οἷς τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσε, τὸ μὲν ἐπὶ τῷ φιλεῖν αὐτὸν ὑπερέχων τοῖς λεγομένοις, τὸ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος διαβάλλεσθαι. [n] τῷ δὲ Ἀντιγόνῳ ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [o] στρατιᾶς ἐπανελθόντι, καὶ τὴν ἑορτὴν καθ' ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνίστασης, [p] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιπλοῦσαι [q] τῷ ἑορτῷ ἀναβάσει λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὰ πάτρια περὶ τὴν ἀδελφοῦ σωτηρίας εὐχεσθαι· τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ διαφθεῖραι τῷ ὁμοίοις αὐτῶν ἐπιβουλεύσαντας, ἀφορμὴν χρησαμένους τῇ τε πρὸς τὸν πομπὸν τοῦ Ἀντίγονου φιλοτιμίᾳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατορθωμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τὴν βασιλέα, καὶ κακοήθως ὅπερ τὸ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὸν πομπὸν τὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς ἕκαστον ἰδιώτην ἔκαιον ἢ τὰ γινομένων, ἀλλὰ φρονήματος ἐνδειξιν ἔχειν βασιλικὸν τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτείνειν αὐτὸν μέλλοι μὴ σίφυς ἐληλυθὼς καρπὸν, [r] λογιζόμενον δίκαιον αὐτὸν, βασιλεύειν ἐκὸν, τιμῆς μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

Β'. Ἀριστόβουλος δὲ [s] τούτοις ἄκων πειθόμενος, καὶ τὸν ἀνύποπτον εἶναι ἀδελφῷ περὶ αὐτῶν, καὶ τὴν ἀσφαλείας ἅμα φροντίζων, [t] διέρπυσε τοὺς σωματοφύλακας ἐν τινι τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατέκειτο δὲ [v] ἐν τῇ Βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ· καὶ προσέταξεν ἀνόπλοις μὲν ἅπασιν [x] μηδένας, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένον πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [y] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ' Ἀντίγονου, πείθουσι [z] τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν, [a] ὡς ἀδελφὸς ἀκήρυκτος ὂν κατασκοπάσαιτο ὅπλα καὶ ὅσμον [b] πολεμικὸν, ἀπαγγείλαι πρὸς αὐτὸν ὡπλισμένον καλεῖ, ὅπως [c] ἴδοι τὴν κατασκοπήν. ὁ δὲ Ἀντίγονος μηδὲν [d] ὑποδόμενος κακὸν,

---

transferendum (ita enim ipsi placuit) suum statuisset principatum.

[c] Μεταθῶν δόξας,] Μεταθέντα *Busb. Hen.* & *Zonar.*

[d] Πρῶτος ἐπιτίθησι)] Alexandrum illius fratrem & successorem primum hoc fecisse dicit *Strabo* non habita ratione Aristobuli, quod is fortasse post assumptum diadema parum vixerit. *Usserius* ad A. M. 3892.

[e] Τετρακοσίων —— ἑνὸς] Ita etiam apud *Zonaram.* Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum ccccLxxi huic intervallo tribuit: & sic scripsisse *Josephum* contendit *Vossius*, demonstratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Aristobuli principatum sunt anni ccccLxxxi. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus est *Josephus.* υπϑ'. *Nicephorus* in *Eclogis.* Videsis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 137.

[f] Ἐπανῆλθε.] Κατῆλθε *Hen.* & *Busb.* Ita etiam *Zonar.*

[g] Τῶν ἀδελφῶν] Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ' αὐτὸν Αντίγονον legisse videtur *Epiphan.* τὸν ὃν μετ' αὐτὸν Αντιγ, *Zonar.*

[h] Ἀντίγονον,] Id quod πρῶτος αὐτὸς ἱερέως ἀνέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα de Alexandro Aristobuli fratre & successore dicit Strabo lib. xvi. p. 762. G. H. Unde Josephum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 24. SPANH.

[i] Τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει·] Τῷ νόμῳ κυρίαν *Hen.*

[k] Διαφθεῖραι δεδεμένην.] Διέφθειρεν *Hen.*

[l] Ὃν φέρειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν] Levicula mutatio nescio quomodo commodiorem reddit sensum, ὃν φέρειν ἐδόκει μᾶλλον δὴ, καὶ κοινωνὸν. IBBETS.

[m] Εἶχε τῆς βασιλείας,] Ἔχειν *Hen.* & *Epiphan.*

[n] Τῷ δὲ] *Gen.* τι δὲ, Vel δὲ δὴ Ita etiam *editio Basil.* SPANH.

[o] Στρατιᾶς ἐπανελθόντι·] Στρατείας *Busb.* (*Cocceius*) *Epiphan.* & *Zonar.*

[p] Ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον] Ἔτυχεν ὥστε τὸν *Busb.*

[q] Τῷ —— κεκοσμημένον,] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 3. §. 2. SPANH.

[r] Λογιζόμενον δίκαιον αὐτὸν, βασιλεύειν ἑκὸν,] *Lugd. Bat.* λογιζόμενον εὐθὺς &c. Malebat *Cocceius* λογιζόμενος. Si quid mutandum esset, ita scribi posset: λογιζομένῳ, δίκαιον αὐτὸν βασιλεύειν ἵνα, ἢ τιμῆς &c. i. e. reputante illo secum, melius esse ut solus regnaret, quam participato imperio credere, sese satis magna esse assecutum. Verum satis proba est vulgata lectio. δίκαιος enim conjungi debet cum δοκεῖν, atque hic illam animi significat facilitatem & segnitiem, quæ stultitiæ vitium incurrit. HAV.

[s] Τούτοις ἄκων πειθόμενος,] Τούτων ἀκόντων καὶ πειθ. solus *Hen.* HUDS. *Lugd. Bat.* similiter. sed καὶ πειθ. non agnoscit. HAV.

[t] Διέρπυσε τοὺς σωματοφύλακας] Διῆρπασε *Hen. Vat.* & *Bibl.*

[v] Ἐν τῇ Βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ·] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

[x] Μηδενὸς,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* μηδένα in *Editis.*

[y] Οἱ συνεπιβουλεύοντες] Illud οἱ ex *MSS.*

[z] Τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν,] Τὸν ἀγγελθέντα *Hen.* & *Busb.*

[a] Ὡς ἀδελφὸς ἀκήρυκτος] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[b] Πολεμικὸν,] Ita *Busb. Hen.* & l. 1. *de Bello Jud.* πολέμιον in *Editis.*

[c] Ἴδοι τὴν κατασκοπήν.] Sic *Busb.* & *Hen.* ἴδῃ *Bas.* ᾖδη *Gen.*

[d] Ὑποδόμενος] Forte ὑποδύμενος. COCC.

[e] Πα-

γον, ἀλλὰ θαῤῥῶν τῇ ψυχῇ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένον τὴν πανοπλίαν [c] παραγίνεται πρὸς τὸν Αριστόβουλον, ὑπιδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γυμνοῦται δ' αὐτὸν κατὰ τὸν Στράτωνος καλούμενον πύργον, ὃ συνέβαινεν ἀφώπτον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκλείουσιν οἱ σωματοφύλακες. διεδείξε γε μὴν ὁ τύχη θανάτου, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνου μήτε ἀβουλίας ἰσχυρότερον, μηδ' ὅ, τι μᾶλλον εὔνοιαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διίσησιν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε καὶ [c] Ἰούδαν τινά, [b] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος, ἀδέκαστον δ' ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τὰληθές. ὅτε [h] γάρ, ἰδὼν τὸν Αντίγονον παρελθόντα τὸ ἱερὸν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἷς διδασκαλίας ἕνεκα καὶ προλέγων τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [i] διεψευσμένῳ ζῶντος Αντιγόνου, ὃν σήμερον τεθνήξεσθαι προφητῶν ἐν τῷ καλουμένῳ Στράτωνος πύργῳ [k] παρελθόντα ὁρᾷ. [l] καὶ δὴ μὲν χωρὶς σταδίων ἀπέχοντος ἐξακοσίων, ὅτε φονευθήσεσθαι προεῖπεν αὐτὸν, τῆς ἡμέρας ἤδη δὲ πλείονος ἠνυσμένης, ὡς αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψεῦδος εἶναι. [m] τοῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ καταφθάνει, ἀγγελλέται τεθνεὼς Αντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [n] ὃ καὶ αὐτὸ Στράτωνος πύργος καλεῖτο, [o] ὁμώνυμον τῇ παραλίᾳ Καισαρείᾳ. τὰ μὲν οὖν μάντιν τὸν διετάραξεν.

γ'. Αριστόβουλον δὲ τὴν ἀδελφοκτονίας δίκης εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [p] ἐπ' αὐτῇ, τὴν διάνοιαν ὑπὸ δὲ [q] μύσους κεκακωμένης, ὡς, διαφθαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκρασίας τὴν ὀδυνῶσαν τὰ ἐντὸς, αἷμα ἀναφέρειν. ὁ δὲ διακοσμούντων τὰς παῖδων, καθ' [r] δαιμόνιον οἶμαι προνοίαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὃ σφαγὴν Αντιγόνου ἔπι δὲ αἵματος ἐκείνου συνέβαινεν εἶναι, κομιζόντων, [s] ὀλιγωρῶν ἐξέχεε. γυμνούντων δὲ βοῆς παρὰ τὸ ἰδόντων, ὡς δὲ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Αριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [t] ἐπεπίνετο μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοούντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δὲ ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἀληθὲς εἶπον, προχεῖται μὲν αὐτῷ πληθὺν τὴν Αφίνοιαν ὑπὸ δὲ συνειδότος πολλὰ δάκρυα, βύθιον δὲ ἀνοιμωξας, "οὐκ ἄρα, εἶπε, λή-"σθν ἐπ' ἀσεβέσιν ἦτο καὶ μιαροῖς τολμήμασι τὸν Θεὸν "ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγενῶν φόνου με-"τελήλυθε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, "ψυχὴν ὀφειλομένην [u] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις "δαίμοσι; τί δ' οὐκ [x] ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδί-"δως, κατὰ μέρος δ' [y] ὑπαπένδω τὸμὸν αἷμα τοῖς μιαι-"φονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαποθνήσκει τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν, χρηματίσας μὲν φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [z] Ιτυραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τὴν χώραν τῇ Ιουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ιουδαίων νόμους ζῆν. [a] φύ-

fidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Ariſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes. Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Antigonus occiſus.

Ejus mors à Juda Eſſeno prædicta.

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hîc orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, "ut mea tam impia & conſcelerata facinora Deum "laterent, quin me celeris pœna cognati cædis in-"vaſit. Et quouſque, ô corpus impudentiſſimum, "retinebis deditam fratrum matriſque manibus "animam? Cur vero non univerſam ſimul reddis, "ſed paulatim meum ſanguinem iis libo, quos ne-"farie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Iturîâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat

Fratris interitum dolet Ariſtobulus.

Ariſtobulus diem obit.

&

[c] Παραγίνεται πρὸς τὸν Αριστόβουλον,] Παρεγίνετο *Busb.* παρεγένετο *Hen.* & *Vat.*

[f] Ιούδαν τινὰ, Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 3. §. 5. & infr. lib. 17. c. 15. § 3. SPANH.

[g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Ἐσσαῖον *Busb.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.*

[h] Γάρ, ἰδὼν] Illud γὰρ ὁ *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[i] Διεψευσμένῳ] Διαψευσαμένῳ *Hen.* HUDS. Et melius mihi inquit mori, quàm ſi mortem fuero mentitus Antigoni *Ruſin.* SPANH.

[k] Παρελθόντα ὁρᾷ.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* παρελθόντα in *Editis.* HUDS. Editorum παρελθόντα multum antepono huic lectioni, quæ forſan ex ſuperioribus παρελθόντα τὸ ἱερὸν, irrepſit. Hominem propheram male habuit, quod Antigonum *ſuperſtitem* i. e. παρελθόντα, nec, ut prædixerat, fato functum videret. IPBETSON.

[l] Καὶ δὴ μὲν χωρὶς] Ita *Busb.* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.* καὶ δὴ χωρὶς μὲν σταδίων ἀπεχόντων πως χ. in *Editis Aliiſque*: juxta *Pſeudogorionidem* σταδίων ἀπεχόντων φ'. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum *ſexcentorum* numerum, ſed mille, χ poſito pro χιλίων. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 719. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 443.

[m] Ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ] Ταῦτα λέγοντος αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[n] Ὃ καὶ —— Καισαρεία.] Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

[o] Ὁμώνυμον] Ὁμωνύμως *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[p] Ἐπ' αὐτῇ,] Ἐκ ταύτης δὲ *Busb.*

[q] Μύσους κεκακωμένης,] Ita *Busb.* (*Coccejus*) & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliiſque.*

[r] Δαιμόνιον] *Lugd. Bat.* δαιμονίαν.

[s] Ὀλιγωρῶν] In Marg. *L. B.* ὀλιγώρησας.

[t] Ἐπετείνετο μαθεῖν,] Ἐπέτεινε δὲ μαθεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[u] Ἀδελφῶν καὶ μητρὸς,] Ἀδελφὸς *Busb. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[x] Ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδίδως,] Ἀθρόον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 3. §. 6 SPANH.

[y] Ἐπιπαπένδω τὸμὸν αἷμα] Ἐπιπαπένδεις *Busb.*

[z] Ιτυραίαν,] Ιτυραίας *Busb.* Ιτυραίοις *Hen.* & *Vat.*

[a] Φύσει δὲ ἐπιεικείᾳ κέχρηται,] Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐπέχρησε *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐχρᾶτο *Busb.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis*, pro

Strabo & Timagenes.

& admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. "æquum "etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Judæis "utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliaſ- "ſet, & partem gentis Ituræorum, circumciſionis "fœdere devinctam, illis adjunxiſſet.

σφ δ' ἐπιεικείᾳ κέχρητο, καὶ σφόδρα ἐν αἰδοῖ [b] ἦν, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ [c] Στράβων ἐκ τῶν Τιμαγένους [d] ὀνόματος λέγων ἅτως. "Ἐπιφανὴς τε ἐγένετο ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ "τοῖς Ἰουδαίοις χρήσιμος· χώραν τε γὰρ αὐτοῖς περιεκτή- "σατο, καὶ τὸ μέρος τῶν Ἰτουραίων ἔθνους [e] εἰκάσαντο, "δεσμῷ σωφρόνων [f] τῶν αἰδοίων προσαμένη.

XX. CAP. XII. ΚΕΦ. ιβ'.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Ὡς Ἀλέξανδρος, τὸν ἐκ Γαλιλαίων, σφαγὴν ἐπὶ τῷ Πτολεμαΐδα, καὶ ὑπὸ δεινὸς Πτολεμαίου καθύρα πολιορκίαν λύει· καὶ ὡς ἐκεῖνον, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸ Πτολεμαῖον ἀφεπέμπετο καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑπεκρίνετο, πολεμεῖ Πτολεμαῖος, καὶ Ἰουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome qua & Alexandra. Alexander Jannæus Judæorum rex.

ARiſtobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, ſolutis ejus fratribus (eos enim in vinculis ut jam diximus, habebat Ariſtobulus) Jannæum, qui *idem eſt* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præſtabat: cui accidit, ut, ſimulatque natus eſt, patri eſſet inviſus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conſpectum veniret. Odium autem ex hujuſmodi cauſa fuiſſe perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum ſuorum grandiores, Antigonum & Ariſtobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in ſomnis apparuit) quiſnam filiorum ſibi futurus eſſet ſucceſſor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam oſtendiſſet, ægre ferens, eum ſibi omnium bonorum hæredem fore, * in Galilæa ubi natus eſt educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, poſt Ariſtobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere inſtituentem, in honore habuit.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀριστοβούλου, [g] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λεγομένη δὲ ὑφ' Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρα, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, δεδεμένους γὰρ [h] αὐτοὺς εἶχεν Ἀριστόβουλος, ὡς προειρήκαμεν, [i] Ἰανναῖον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [k] τὸν καθ' ἡλικίαν πρέποντα καὶ μετριότητα· ᾧ καὶ συνέβη γνωσθέντι ἐξ ὀλίγου μισηθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ μέχρι τοῦ τελευτῆσαι αὐτὸν μηδέποτε εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι. τὸ δ' αἴτιον τοῦ μίσους τοιόνδε λέγεται γεγονέναι. [l] ἔρωτα μᾶλιστα τῶν παίδων Ὑρκανὸς τοὺς πρεσβυτάτους, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον, φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τοῦ Θεοῦ ἐπηρώτα, τίς αὐτοῦ τῶν παίδων μέλλοι ἔσεσθαι διάδοχος. ὃς δὴ Θεὸς τοὺς τότε χαρακτῆρας δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ πάντων ἅτος ἔσοιτο κληρονόμος, γινόμενον εἶδεν ἐν τῇ [m] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐ διέψευσατο τοῦ Ὑρκανόν. τὸν δὲ βασιλείαν, μετὰ τὸν Ἀριστόβουλον πολύτιμον, ἅτος περιαλαβὼν, τοῦ μὲν τῶν ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [n] τὸν δ' ἕτερον, ἀπεραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμῇ.

Alexander in Ptolemaïdenſes expeditionem facit.

2. Compoſito deinde principatu *ejus*, quo modo ſibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civeſque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obſidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza ſolæ ſubigendæ reſtabant, necnon Zoïlus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejuſque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter ſe bellum gerunt, ſuaſque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdenſibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obſidione, aderat Zoïlus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, † legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdenſibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis ſperari aliquid ſubſidii poſſet. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus de-

Βʹ. Καταστήσαμενος δὲ τὸν ἀρχὴν, ὃν ὥστε συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, σφαγὴν ἐπὶ Πτολεμαΐδα· τῇ δὲ μάχῃ κρατήσας, ἐνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν πόλιν, καὶ προσαθήσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. τὰ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ Πτολεμαὶς αὐτῷ καὶ Γάζα μόναι χειρωθῆναι ὑπελείποντο, καὶ Ζωΐλος δὲ ὁ κατασχὼν τὰ Στράτωνος πύργον τύραννος καὶ Δῶρα· ὃς δὴ [p] Φιλομήτορι Ἀντιόχῳ, καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀντιόχῳ, τῷ ἐπικαλεῖτο Κυζικηνῷ, πολεμοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλυόντων, τῶν ἐθνικῶν τῶν Πτολεμαέων βοηθεῖ παρ' αὐτῶν. ἀλλὰ πονουμένοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζωΐλος, ὁ τὰ Στράτωνος πύργον κατασχὼν τὰ Δῶρα, παρεῖχε συμμαχικὸν τρέφων στρατιωτικὸν, καὶ τυραννίδι ἐπιχειρῶν, διὰ τὸ τῶν βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθει. οὐδὲ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἅτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτοὺς ὥστ' ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἐκάτεροι γὰρ ταὐτὸ τοῖς ἀθληταῖς ἔπα-

---

Joſepho tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229.

b Ἦν,] Ita cum *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* ἐστὶν in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo.

c Στράβων] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.*

d Ὀνόματος] ἐκ τοῦ ἐνόματος, בשם. REL.

e Εἰκειώσαντο,] Lege ᾠκειώσαντο. COCC.

f Τῶν αἰδοίων προσθήκῃ.] Τῇ τῶν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Σαλώμη ἡ] Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλίνα cum *Euſebio Aliiſque.* ut videre eſt apud *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diverſam facit *Uſſerius* ad *A. M.* 3892. Videſis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. HUDS. Judæi in Megillath Taanith hoc nomen ſcribunt שלמיון, & id nomen dant uxori Regis Jannæi. Sic μήτηρ αὐτῶν Σολομώνης appellatur mater 7 fratrum, in MSto codice libri quarti de Machabæis. REL.

h Αὐτοὺς εἶχεν] Αὐτοὺς non agnoſcit *Hen.*

i Ἰαννᾶον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι,] Ianiæum *Hen. Bud. Nicephor. in Eclogis* & *Zonar.*

k Τὸν καθ' ἡλικίαν] Τὸν κ. καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

l Στέργειν] *Lugd. Bat.* στέργειν σφ. Adſcripſit Codici meo *Cocceius*, Forte εἰς τὰ. HAV.

* *In Galilæa ubi natus eſt educandum curavit.*] Genitum in Galilæa nutriri dimiſit, *Epiphan.*

m Γαλιλαίᾳ] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut conſtat ex *Actis* c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

n Τὸν δ' ἕτερον,] Qui Abſalomus dictus eſt.

o Τῶν δὲ ——— ἀλλήλοις,] Antiochus Philometor & Antiochus Cyzicenus *Philometor* idem qui *Grypus* in Exc. Scalig. p. 227. vid. de mutuis eorum bellis ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Φιλομήτορος] Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Euſebii*, p. 227.

† *Legionem militum alens*,] *Al.* una cum legione militum quam alebat.

ἔπεμψαν, οἱ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δὲ ὡμολογηκόσι διεπέλαγον, δεηθέντες δ' ἀναπαύσεως διαφέρουσι τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ παρὰ τῶν Αἰγύπτου βασιλέων, καὶ τοῦ Κύπρον ἔχοντος Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου, ὃς ὑπὸ τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας τῆς ἀρχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πεμψάντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου χειρὸς αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐπαλπισάντων δ' αὐτὸν τῆς πρέσβεων, ὡς ἀφέξοιτο εἰς Συρίαν ἐξιὼν Γαζαίους [q] ἐσώτας μὲν τῶν Πτολεμαέων καὶ Ζώιλον, ἔτι γε μὴν Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς [r] πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς [s] Δημαίνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβαλέσθαι τὰς γνώμας [t] ἐποίησεν, "ἄμεινον εἶναι φήσας ἐπ' ἀδήλῳ τῷ [v] γενησομένῳ ἀφανισθῆναι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μᾶλλον ἢ φανερὰν [x] εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότῃ παραδόντας αὐτούς, "καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τὸν παρόντα μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τῷ γὰρ Κλεοπάτραν ἀφιδρύσασθαι δυνάμιν αὐτῷ [y] κατασκευαζόμενον Πτολεμαῖον οὐ γενιτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' αὐτοὺς μὴ μεγάλης στρατιᾶς· παραδόσει γὰρ αὐτῷ ὥστε καὶ τὸν "Κύπρου τὸν ἰὸν ἐκβαλεῖν. εἶναι δὲ Πτολεμαίῳ μὲν [z] ἀφαμαρτοῦσι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τὴν Κύπρον· αὐτοῖς δὲ [a] κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος [b] κατὰ τὸν πόρον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαέων [c] μεταβολὴν, ὅθεν ἧττον ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δὲ ὁ πᾶς στρατὸς [d] αὐτοῦ [e] πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι μυρίοις· ὡς δὲ πρόσαγε τὸ πλησίον τῆς Πτολεμαΐδος, καὶ στρατοπεδευόμενος, ἐπεὶ μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τῶν λόγων ἠκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ἐλθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζώιλός τε ἐκ τῆς Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς παρθημένης [f] αὐτῶν τὰς χώρας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀλεξάνδρου, λύσει μὲν τὴν πολιορκίαν δέησας τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὸν στρατὸν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει τὸ λοιπὸν, λαθρᾳ μὲν τὴν Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ πεντακόσια τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζώιλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ἰουδαίοις προσνεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν χάριν τοῦ Ζώιλον· ὕστερον δὲ ἀκούσας λάθρα [h] ἀφαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύσει τοὺς γεγραμμένους πρὸς αὐτὸν ὅρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δεξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δ' ἐπὶ τὴν πολιορκίας στρατηγὸς καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς [i] τῷ λοιπῷ [k] τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολεμαίου ἀφάνειαν μαθὼν, πεντήκοντα μὲν αὐτὸς πεντε μυριάδας τῶν ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγεγραφῆς εἰρήκασιν, ὀκτώ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν [l] ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖος δ' ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν [m] Ἀσωχεῖ τῇ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ καὶ κρατεῖ αὐτὴν, καὶ πολὺ μυρίαν σώματα μὲν πλῆθος ἐτέραν ἔλαβε λείαν.

fecti & laſſati, cedere tamen erubeſcentes, perſeverarent, atque quieſcentes & reſpirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una ſpes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum ſe contulerat. Igitur hunc oratum miſerunt Ptolemaïdenſes, ut ſibi ſuppetias ferret, ipſoſque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei ſpem feciſſent legati, quod in Syriam trajectus habiturus eſt Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdenſibus ſtantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium acceſſuros, his rebus ille elatus navigationem adornare feſtinabat.

Ptolemæum Lathurum in auxilium accerſunt Ptolemaïdenſes.

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenſes valebat, fecit ut ſententiam illi mutarent, dicens "præſtare incerto eventu periclitari cum "Judæis, quam manifeſtam accipere ſervitutem, "domino ſe tradendo: & inſuper non modo præ"ſens habere bellum, ſed etiam multo majus ab "Ægypto *exſpectare*. Non enim rerum ſuarum "adeo negligentem fore Cleopatram ut permiſſu"ra eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vi"cinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere co"netur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe dejectus "ſit, receptum rurſus in Cyprum; ipſis vero ex"tremum periculum *adeundum*." Et quidem Pto"lemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Pto"lemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus na"vigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat.

Demenetus ſuadet Ptolemaïdenſibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur. Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit.

Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.

Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.

Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.

Aſochim expugnat.

5. Dein-

q Ἐσώτας μὲν τῶν Πτολεμαέων] *Lugd. Bat.* σωιεσῶτας μὲν τῶν Πτολεμαίων.
r Πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.] Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Busb.* & *Hen.*
s Δημαίνετος,] Δημητρίου juxta quoſdam *Epiphanii* libros.
t Ἐποίησεν,] Ἔπεισεν *Busb.* & *Hen.*
v Γενησομένῳ ἀφανισθῆναι] Γεγονυῖᾳ ἀφανισθῆναι *Vat.*
x Εἰσδέξασθαι δουλείαν,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit *ſuſcipere.* εἰσδέξασθαι in *Editis Aliiſque.* Forſan ὑποδέξασθαι legendum.
y Κατασκευαζόμενον] *L. B.* κατασκοπαζομένῳ.
z Διαμαρτοῦσι τῆς ἐλπίδος] Διαμαρτόντι *Hen.*
a Κίνδυνον τὸν ἔσχατον.] Κινδυνῶν *Hen.*
b Κατὰ τὸν πόρον μαθὼν] Καθὼ τὴν πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
c Μεταβολὴν,] *L. B.* μεταβολλῶ.
d Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Hen* & *Vat.*
e Πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι] *L. B.* πεζοί τε ἅμα σὺν ἱππεῦσι.
f Αὐτῶν τὰς χώρας] Ita *Gen.* αὐτοῦ *Baſ.* αὐτοῖς *Vat.*
g Πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν] Πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου *Busb.*
h Διαπεμπόμενον αὐτὸν] Διαπεμψάμενον *Vat.*
i Τῷ λοιπῷ] Μετὰ τῶν λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.*
k Τὴν Ἰουδαίαν] Ita *MSS.* τὴν Ἰουδαίων in *Editis.*
l Ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ.] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.*
m Ἀσωχεῖ] Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ἀσωχεῖς & Ἀσῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron.* at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides.* Ἀσωχίτου τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* HUDS. Conf. de Vita §. 41. SPANH.

XXI. *Ptolemæus & Alexander pugnæ se parant.*

ς. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multisque ibi amissis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Asophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hostes castra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui scutis ære tectis utebantur. itemque Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Acies quo modo ordinata.

Alexandri copiæ fusæ fugataque.

Timagenes historicus.

Ptolemæi Lathuri crudelitas.

6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustatim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Strabo & Nicolaus Damascenus.

ε'. Πειράσας ἢ καὶ [n] Σεπφώρην μικρὸν ἄπωθεν τῆς παρῃρημένης, πολλὰς ἀποβαλὼν ἐν πολέμοις Ἀλεξάνδρου. [o] ἠπείγετο δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ Ἀλέξανδρος, πρός τινα τόπον λεγόμενον [p] Ἀσωφὼν, ὃς ἀπῴκισται τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ· καὶ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τῶν πολεμίων. εἶχε μέντοι τοὺς [q] πεμαχομένους ἑκατοντομάχους καλουμένους, οὓς Ἑκατοντομάχους προσηγόρευσαν, ὁπλισμένους χαλκοῖς ὅπλοις καὶ χαλκοῖς τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν ἢ καὶ τοῖς τοῦ Πτολεμαίου [r] πεμαχοῦσιν ὁπλισμοὶ αἱ ἀσπίδες. τοῖς μέντοιγε ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ τοῦ Πτολεμαίου, διὰ βέστερον σωθῆναι εἰς τὸ κίνδυνον· θήρσος ἢ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον [s] ἐποίησεν ὁ ταξίαρχος Φιλοστέφανος, διαβῆναι κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃς μεταξὺ ἦν στρατοπέδων ἀμφοτέρων. Ἀλεξάνδρῳ ἢ κωλύειν αὐτῶν τὴν διάβασιν οὐκ ἔδοξεν. [t] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾴον αἱρήσειν τοὺς πολεμίους, φεύγειν οὐκ ἐκ μάχης δυναμένους. [v] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας ἐπιδεικνύμενα, καὶ παλὺς ἐγίνετο φόνος ἐξ ἑκατέρων [x] τῶν στρατευμάτων. ὑπερτέρων ἢ τῶν Ἀλεξάνδρου γινομένων, Φιλοστέφανος, δηλῶν τὴν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδεέσιν ἐπεκούρει· μηδενὸς ἢ τῷ κλιθέντι μέρει τῶν Ἰουδαίων προσβοηθοῦντος, [y] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθούντων [z] τοῖς πλησίον, ἀλλὰ κοινωνούντων τῆς φυγῆς, οἱ ἢ τοῦ Πτολεμαίου πάντα τοὐναντίον τούτων ἔπραττον. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὸ πλεῖστον προαπελθόντας αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως ἔδει τὸ σίδηρος [a] αὐτοῖς ἀμβλυνθὲν κτείνοντι, καὶ αἱ χεῖρες παρείθησαν. τρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [b] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης ἢ, πενταπισμυρίους εἰρηκε· τοὺς ἢ ἄλλους, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα διαφεύγειν χωρία.

ς'. Πτολεμαῖος ἢ μὴ τῇ νίκῃ [c] προσκαθαράμενον τὴν χώραν, ὑφ' ἧς [d] ἐπιγνωμένης ἔν [e] τισι κώμαις τῶν Ἰουδαίων κατέμεινεν· ἃς γυναικῶν ἄρρενων μεστὰς καὶ νηπίων, σκέλυσε τοὺς στραλιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς καὶ κρεουργοῦντας, ἔπειτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐκτείνοντας τὰ μέλη ἀπαρχεσθαι. τοῦτο ἢ προσέταξεν, ἵν' οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [g] καταπλάγωσι τοῦτ' ἰδόντας. [h] λέγει ἢ ὁ Στράβων καὶ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐχρήσατο τὸν τρόπον, καθὼς καὶγὼ προείρηκα. [i] ἔλαβε ἢ τὴν Πτολεμαΐδα καὶ κατὰ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν ποιήσαμεν.

n Σεπφώρην] Ita *Hen.* & *Vat.* & rectè, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σιμφώρην in *Editis Aliisque.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 999. HUDS. *Gen.* Σεμφώρην, vel Σίπφωρην. malè etiam *Gen.* Σαμφόρεος seq. lib. 14. c. 5. §. 3. Vel Σιπφωρεῖς· lib. 17. c. 12. §. 5 Σιπφώρην, ubi *Gen.* Σίπφωρεῖς· & *alibi.* lib. 2. c. 4. §. 1. Nummi ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. SPANH.

o Ἠπείγετο δ' αὐτῷ] Ὑπέκειτο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

p Ἀσωφὼν,] Σαφὼν veram scripturam esse existimat *Petitus* in *Animadv. ἐκδότοις*, tom. 3. p. 724. eundemque locum esse credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.*

q Πεμαχομένους ἑκατοντομάχους,] Μαχομένους legisse videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato asserit *Petitus*; scilicet, eos non fuisse qui in prima acie pugnant, *velites*, sed *triarios*, in quibus totius exercitus spes, quorum singuli *centum hominum* impetum sustinere poterant.

r Πεμαχοῦσιν] Ita cum *Hen.* πεμαχῶσιν in *ceteris.*

s Ἐποίησεν] Ἐνεποίησεν *Hen.* & *Vat.*

t Ἐνόμισε γὰρ] Ἐνόμιζε *Vat.*

v Κατ' ἀρχὰς] Ὡς ἢ σωπῆσαν, κατ' ἀρχὰς μὲν παρ' ἀμφοτέροις ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμία ἀξιαπλησία, καὶ πολὺς ἐκεῖθεν φόνος ἐξ ἑκατ. *Busb.*

x Τῶν στρατευμάτων.] Illud τῶν ex *MSS.*

y Τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν,] Τούτους *Hen.* & *Busb.*

z Τοῖς πλησίον,] Μηδὲ τῶν πλ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Αὐτοῖς ἠμβλυνθὲν κτείνουσι,] Αὐτῶν *Vat.*

b Ἀνδρῶν ἀποθανεῖν.] Ita *Hen. Busb.* ἀνδρὰς *Busb.* αὐτῶν in *Editis.*

c Προσκαθάραμενον] Προσκαθᾶραν *Vat.*

d Ἐπιγνωμένης] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* γνωμένης in *Editis.*

e Τισι κώμαις τῶν Ἰουδαίων] Hoc modo *Hen.* & *Vat.* ταῖς in *reliquis.* & χώραις pro κώμαις *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

f Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες,] Καὶ abest *Hen.* & *Busb.*

g Καταπλάγωσι ταῦτ' ἰδόντας.] Καταπλαγῶσι *Vat. Hen.* & *Busb.* καταπλαγῶσι in *Editis.* mox ταῦτα ἰδόντες *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur.

h Λέγει ἢ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος,] Illi λέγει ἢ καὶ & cætera usque ad ἔλαβε desunt in *Epiphanii* libris.

i Ἔλαβε ἢ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἔλαττον in *Editis.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Αλέξανδρ☉, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύ☽ ἐπὶ τὴν Κοιλὴν Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτ☾· καὶ ὡς πολλὰς Ιουδαίων κατ' αὐτὴν στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Αντίοχ☉ Γρυπ☉, Σελεύκ☉, Αντίοχ☉ Κυζικην☉ Ε Ευσεβ☉ς, Ε ἄλλων.

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, poſtquam Cleopatra cum ipſo ſocietatem iniiſſet, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipſum ſeditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliiſque.

Κλεοπάτρα δ' ὁρῶσα τ ὑὸν αὐξανόμενον, καὶ τὴν τι Ιουδαίαν ἀδεῶς περιϊδοῦσα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχουσα, ὠρεῖδεῖν οὐκ ἔγνω τοῦτον ὀπὶ τ πύλας ὄντα, καὶ πολυωπ☉ τὴν τ Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω ἡγούμενον· ἀλλὰ [k] προφάσει καὶ μὴ ναυτικῆς καὶ [l] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τ ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν τοὺς Ιουδαίους. τὰ γ πολλὰ δ' [n] ὑπουτ☉, καὶ τοὺς ἰδιώτους καὶ ἀρχιφύλακας πέμψασα [o] Κώοις [p] παρέθηκεν. κελεύσασα [q] δ' ἐν τ ὑὸν Αλέξανδρον σὺν μεγάλῳ [r] στόλῳ πλεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τ [s] Πτολεμαέων [t] ἐπολιόρκ τὴν πόλιν. Πτολεμαῖ☉ δ' ἀπελθὼν ἐκ τ Συρίας [v] εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν, αἰφνιδίως αὐτὴν οἰόμεν☉ κενὴν οὖσαν στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διημαρτάνε τ ἐλπίδ☉. κ τ [x] τοῦτον δὴ τ χρόνον, συνέβη κ Χελκίαν, τ ἕτερον τ τ Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν περὶ Κοίλην Συρίαν, [y] διώκοντα Πτολεμαῖον.

Cleopatra autem videns filium creſcere, & Judæam arbitratu ſuo vaſtare, urbemque Gazæorum in ſua poteſtate habere, ſtatuit non adeo ſui negligens eſſe ut eum pateretur, cum jam ad portas eſſet, majorque factus Ægypti imperium cuperet: ſed confeſtim cum navalibus pedeſtribuſque copiis adverſus eum proficiſcitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnam autem facultatum ſuarum partem, nepoteſque & teſtamentum ad Coos depoſitum miſit: juſſoque filio ſuo Alexandro in Phœnicen ingenti cum claſſe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem feciſſet, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdenſibus non admiſſa, urbem obſidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, exiſtimans ab exercitu vacuam poſſe de improviſo opprimi. Sed eum ſpes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum perſequitur.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiſcitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obſidet.

β'. Ακούσασα δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν ὁπιχείρησιν τ γ ὑὸς, καὶ ὅτι πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἐκ ὧν προσεδόκα τρόπον [z] προσεκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρ☉ τ στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [a] ἀπὸ τ χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτ☉ πάλιν ὑποστρέψας, τ χειμῶνα [b] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δ' ἐν τούτῳ τὴν ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [c] λαμβάν☾ Ε τὴν πόλιν. Αλεξάνδρ☉ δ' αὐτῇ μ δώρων προσελθόν☉, καὶ θεραπείας οἵας ἄξιον ἦν, [d] πεπυσμένος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δ' ἐκ ἄλλης ἢ ταύτης ἀπορούμενος, τινὲς μὲν τ φίλων Ε ταῦτα συνεβούλευον [e] αὐτῷ λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθεῖσαν κατασχεῖν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ὀπὶ ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δ' ἐναντίος ἦλθε τούτοις [f] ἐναντία, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [g] ἀφαιρήσ☽ τῆς ἰδίας, ἐξουσίας, καὶ "ταῦτα συγγενῆ ἡμέτερον. οἶδ' ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι "τὸ πρὸς τοῦτον ἄδικον ἐχθρὰς ἅπασας ἡμᾶς σοι τοὺς Ιουδαίους "[h] καταστήσ☾." ταῦτα δ' [i] Ανανίου παρακαλέσαντ☉ς, ἡ Κλεοπάτρα πείθ☽ μηδὲν ἀδικῆσαι τ Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλ☾ τῆς Κοίλης Συρίας.

Cum autem eam Alexander adiiſſet cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus eſſet, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei ſuadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta ſtrenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter conſulebat, dicens, "injuſte facturam ſi ſocium hominem ſua "poteſtate privaret, idque cognatum noſtrum. "Non enim ignorare te volo, inquit, ſi huic facta "fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis "hoſtes." Cum autem iſta *eam* admonuiſſet Ananias, adducta eſt Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin ſocietatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Ptolemaïdem capit.

Cum Alexandro ſocietatem facit.

γ'. Ο δ', τ ἐκ Πτολεμαΐδ φόβων ἐλευθερωθείς, στρατεύ☽ μὲν ὡς ὀπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [k] αἱρεῖ δ' Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ Ε Αμαθοῦντα μέγιστον ἕρυμα τ [l] ὑπὲρ Ιορδάνου καλουμένων, ἔνθα καὶ τὸ

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem menſium obſidione expugnat. Inſuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jordanem ſitæ ſunt, ſed

Alexander, expeditione facta, multas urbes in poteſtatem ſuam redigit.

---

k Προφάσει καὶ μὴ ναυτικῆς] Προφάσει μὴ καὶ ναυτ. *Vat.* προφ. μὴ ν. *Busb.* & *Hen.*

l Πεζικῆς δυνάμεως] Πεζῆς *Hen.* & *Busb.*

m Χελκίαν καὶ Ανανίαν] Vide ſupr. c. 10. §. 4.

n Πλοῦτ☉,] Πλοῦτ☉ αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* Ε αὐτῆς *L. B.*

o Κώοις] *Apud Côn inſulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS.* verb *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αἰγύπτ☉ *Steph. Byzant.* Κῶς τῆ☉ Ægypti, apud *Ptolemæum.*

p Παρέθηκεν.] Παρέθετο *Hen. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

q Δὲ τ ὑὸν] *L. B.* τ ὑὸν.

r Πεζαπλεῖν —— Πτολεμαΐδα·] Παραπλεῖν, εἰ ἦ φυγὴ ἡδοίη. ἡ Κλεοπάτρα ἦ μ πάσης αὐτῆς τ δυνάμεως *Hen* (*Lugd. Bat.*) παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μ πάσης αὐτῆς τ δυνάμεως ἦκεν *Vat.* & *Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque juſſiſſet filium ſuum Alexandrum cum maxima claſſe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaïde depoſuit.*

s Πτολεμαέων] Πτολεμαέων *Busb.* & *Hen.*

t Επολιόρκ τὴν πόλιν.] Πολιορκεῖ *Vat.*

v Εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν,] Επὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat.* & *Hen.* εἰς τὴν Αἴγυπτον *Busb.*

x Τοῦτον δὴ] *L. B.* τοῦτον γδ.

y Διώκοντα Πτολεμαῖον.] Ita etiam *Epiphan.* διδιόντα τ Πτολ. ſolus *Hen.*

z Προσεκεχώρηκεν αὐτῷ,] Προσεκεχωρηκέναι *Hen.* ſatis recte; modo deleatur ὅτι in ſuperioribus. προσεκεχώρηκεν *Lugd. Bat.*

a Απὸ τ χώρας.] Ex τ χ. *Hen.* & *Busb.*

b Διέτριβεν ἐν Γάζῃ.] Ita *Hen.* & *Busb.* διέτριψεν in *Editis.*

c Λαμβάν☾ τὴν πόλιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολιορκίᾳ λαμβάν☾ *Busb.* κατὰ ἐκ πολιορκίας τὴν π. in *Editis.*

d Πεπυσμένος μὲ κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου,] Καὶ ἀξιοῦντ☉ ἐπαρέγειν πεποιθότι & mox διαπορῶντι *Busb.*

e Αὐτῷ λαβεῖν,] Αὐτῇ & mox ἐπελθόσῃ *Hen.*

f Εναντία,] Ταναντία *Busb.*

g Αφαιρήσ☽ τ ἰδίας ἐξουσίας,] Αφαιρεθήσ☽ *Hen.*

h Καταστήσ☾.] Καταστασιάσ☾ *Busb.*

i Ανανίου παρακαλέσαντ☉ς,] Ανανία παραινέσαντ☉ς *Busb.* Ανανίᾳ παραινέσαντ☉ς *Hen.*

k Αἱρεῖ δ' Γάδαρα] Αἴρ☽ *Hen.*

l Υπὲρ Ιορδάνου καλουμένων,] Υπὲρ τ Ιορδάνου *Hen. Vat.* atque l. 1. de *Bello Jud.* in *MS. Lipſienſi* ὑπὲρ Ιορδάνην, forſan pro ἐπὶ Ιορδάνῃ. Vide *Relandum* in *Palaſtina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401.

Jordanem ſitæ erant maximam, ubi rerum ſuarum pulcherrimas & chariſſimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggreſſus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non eſt attonitus, ſed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui poſtea rex Herodes Agrippiadi nomen impoſuit) expeditionem facit; quam & ipſam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejuſque matrem Cleopatram in Ægyptum receſſiſſe, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem imploraſſent, urbem obſidebat agrumque eorum vaſtabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem millibus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gazam obſidet.

Gazæi fortiter ſe gerunt.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

Mors Antiochi Grypi.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; i-

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

κάλλιστα. ἡ δὲ ἀποδῆς ἄξια [m] Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς ἀπροσδοκήτοις ἐπιπίπτων τοῖς Ἰουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [n] ἀπέκτεινε, καὶ τὴν ἀποσκευὴν Ἀλεξάνδρου διαρπάζει. τότε μὲν οὖν [o] ὁ καταπλήξας τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπὶ στρατιὰν [p] τοῖς [q] ἐπὶ θαλαττίοις μέρεσι, Ῥαφίαν καὶ Ἀνθηδόνα, ἣν ὕστερον [r] μὲν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππιάδα μετωνόμασε, τὴν κώμην λέγουσι εἶναι τοῦτο. ὁρῶν δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [s] ἀναχωροῦντα, τήν τε μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαίου ἐπεκαλέσαντο βοηθόν, ἐπολιόρκει τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [t] ἐπόρθει. Ἀπολλόδοτος δὲ ὁ στρατηγὸς τῶν Γαζαίων, μετὰ δισχιλίων ξένων καὶ [v] μυρίων οἰκετῶν, νύκτωρ ἐπιπεσὼν τῷ τῶν Ἰουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ἐπέσχεν ἡ νύξ, ἐνίκων οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότος αὐτοῖς Πτολεμαίου· ψευσθείσης δ' ἡμέρας καὶ τῆς δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι τἀληθὲς, ἐπισυστρέφονται, καὶ τοῖς Γαζαίοις προσβαλόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν περὶ [x] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [y] ὑπὸ τῆς ἀνδρείας, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιρουμένων ἐκδιδόντων· πᾶν γὰρ ὑπὲρ ὑπομένουσι παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ ψευσθῆναι· [z] προσπήγρεν αὐτῶν τῷ [a] προθυμίαν καὶ Ἀρέτας ὁ Ἀράβων βασιλεὺς, ἐπίδοξος ὢν [b] ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχος ἐπαγγελλάμενος. ἀλλὰ σωθεὶς πρῶτον τὸν Ἀπολλόδοτον διαφθαρῆναι. [c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [d] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς πολίτας δόκιμον εἶναι, κλείνας αὐτὸν καὶ στρατιωτικὴν συγκροτήσας, ἐκδίδωσιν [e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δ' δὴς μὲν [f] εἰσελθὼν ἡρέμει· μετὰ δὲ ταῦτα τῇ δυνάμει ἐπεφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας πιμπρᾶναι αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῇ [g] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκλειεναν· ἦσαν δ' οὐδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀμύνεις, ἀλλὰ πρὸς τοῖς προσπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ἰουδαίους σὺν ἐλάττοσιν αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [h] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἶναι [i] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν αὐτοχειρίαν ἐγίνοντο, τῆς ὑπὸ τοὺς ἐχθροὺς [k] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλῶν ἦσαν οἱ πάντες [l] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· συνεδρεύοντων γὰρ τῷ ἐπιόντι συνέβη γενέσθαι· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος [m] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [n] αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. [o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν καὶ Ἀντίοχος, ὁ Γρυπὸς ἐπικληθεὶς, ὑποθυόντος ὑπὸ Ἡρακλείωνος ἐπιβουλευθεὶς, βιώσας μὲν ἔτη πεντηκοντα ἓξ πάντα, [p] βασιλεύσας δ' ἐνέα καὶ εἴκοσι. Διαδεξάμενος δὴ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ ἐξ [q] πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ, ὃς ἐπικαλεῖτο Κυζικηνὸς, νικήσας

[m] Θεόδωρος] De hoc Theodoro infr. §. 5. SPANH.
[n] Ἀποκτείνει,] Ἀπέκτεινε & mox διέφθασι Busb.
[o] Οὐ καταπλήττει] L. B. οὐ non agnoſcit.
[p] Τοῖς —— μετανόμασε,] Rhaphia & Anthedon, maritima loca, poſterior *Agrippias* ab Herode dicta. Idem *alibi*. lib. 1. c. 4. §. 4. & lib. 4. c. 11. §. 5. Ῥάφια, Συρίας ἀρχή· SPANH.
[q] Ἐπιθαλαττίοις] Τοῖς θαλαττίοις Hen. & Busb. Legi poteſt, τοῖς ἐπὶ θαλαττίοις ut.
[r] Μὲν Ἡρῴδης] Illud μὲν ex *MSS.*
[s] Ἀναχωρηκότα,] Μεταχωρηκότα Busb. & Hen.
[t] Περιῴκοδόμει.] Περιῴκοδόμει legendum cenſeo.
[v] Μυρίων οἰκετῶν,] Ita Hen. Busb. & Epiphan. χιλίων in Editis.
[x] Χιλίους.] Διχιλίους ſolus Hen.
[y] Ὑπὸ τῆς ἀνδρείας,] Mallem ſane ὑπὸ δέους aut δειλίας.
[z] Προσπήγνυσιν αὐτῶν] Προσπήγνυσιν αὐτῶν Busb. Προσπήγνυσε δ' αὐτῶν forſan pro προσπήγνυσι δ' αὐτῶν Vat. προσπήγνυσι δ' αὐτῶν in Editis.
[a] Προθυμίαν καὶ Ἀρέτας] Εὐψυχίαν Busb. Lugd. Bat. & Hen.
[b] Ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχος ἐπαγγελλάμενος.] Ἥκειν Busb.
[c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Illud γὰρ è *MSS.* & Vet. Interpr.
[d] Ζηλοτυπῶν αὐτὸν] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ Busb.
[e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν.] Gazæ deditio & vaſtatio. Hinc *Act.* VIII. 26. de Gaza αὕτη ἐστὶν ἔρημος· Eadem ab Alexandro M. ante vaſtata, καὶ μέχρι νῦν ἔρημος *Strabo* lib. XVI. SPANH.
[f] Εἰσελθὼν ἡρέμει·] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμει Busb. ἐρεμεῖ Hen. ἠρέμα *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμα in Editis. in *Epiphanii* verſione *ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.*
[g] Τραπόμενοι] Ita Busb. & *Vat.* τρεπόμενοι in Editis.
[h] Οἰκίας ἐνεπίμπρασαν,] Ita Busb. & *Vet. Interpr.* οἰκίας in *reliquis.*
[i] Τοῖς πολεμίοις λαβεῖν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβοιεν Busb. ὡς μ. αὐτῶν λ. ἐ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.*
[k] Αὐτοὺς δουλείας] Αὐτῶν *Hen.*
[l] Πενταικόσιοι,] Συμφυγόντων Busb.
[m] Τούτους] Τούτους μὲ Busb.
[n] Αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας] Αὐτῶν ἐπιστ. Busb.
[o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τούτων καιρὸν Busb.
[p] Βασιλεύσας δ' ἐνέα καὶ εἴκοσι.] Βασιλεύσας ἓξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3907.
[q] Πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ,] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. Busb.

ἀεὶ

σας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτανε. μετ' ὀ πολὺ ἦ τοῦ Κυζικηνοῦ παῖς [r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, ἀφικόμενος εἰς Ἀραδον, καὶ θεὶς ἑαυτῷ διάδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [s] τῆς Συρίας. ὁ ἦ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ ἡμόμενος [t] ἐν τῇ Μόψῳ ἐσία πάλιν αὐτὸς εἰσπράττε χρήματα. ὁ ἦ τῶν [v] Μαψυεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [x] αὐτῷ τὰ βασίλεια, καὶ [y] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων. Ἀντίοχος ἦ τοῦ Κυζικηνοῦ παιδὸς [z] βασιλεύοντος τῆς Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [a] αὐτὸν, καὶ νικηθεὶς ἀπόλλυται μετὰ τῆς φαλάγγος. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, διαθέμενος διάδημα, μέρους τινὸς τῆς Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος ἦ ὁ Λάθυρος τὸ τέταρτον αὐτοῦ ἀδελφὸν [b] Δημήτριον, τὸν [c] Εὔκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατίσησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις ἦ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [d] ἀνθισάμενος Ἀντίοχος, ταχέως ἀπέθανεν. [e] Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τῶν [f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ, Πάρθους πολεμούσῃ, μαχόμενος [g] ἀνδρείως ἔπεσε. τῷ ἦ Συρίαν [h] κατέσχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος ὁ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Ἀλέξανδρος ἦ τὸ οἰκεῖον πρὸς αὐτὸν σασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, καὶ ἑστὼς αὐτὸς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλων, [k] κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος ὄντος καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [l] θύρσους ἐκ Φοινίκων καὶ [m] κιτρίων, δεδηλώκαμεν ἦ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [n] προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [o] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ θεοῦ [p] ἀνάξιον. ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς, κλείνῃ μὲν αὐτῶν πρὸ ἑξακισχιλίους· δρύφακτον ἦ ξύλινον πρὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναὸν βαλόμενος μέχρι τοῦ [q] θριγκοῦ, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τῷ τοῦ πλήθους

psumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit, ipſumque cum amicis *illic* perire fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victuſque vitam ſimul & exercitum amittit. Poſt eum vero pater ejus Philippus, impoſito *ſibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damaſcum conſtituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus ſtrenue reſiſteret, brevi diem obiit ſupremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adverſus Parthos *tum* bellum gerenti; fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, ſicut alibi narratum eſt.

Antiochus Cyzicenus occiditur.
Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.
Seleuci interitus.
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.
Demetrius Eucerus rex Syriæ.
Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.
Demetrius & Philippus Syriæ reges.

ſ. Quod autem ad Alexadrum attinet, cum in ipſum ſeditionem ſui moviſſent, (in eum enim gens inſurrexit) dum feſtum ageretur, & ipſe aræ aſtaret rem divinam facturus, citriis eum petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum feſto, ut ſinguli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque cònvicia ei dixerunt, quaſi ex captiva genitus eſſet, ideoque honore *pontificali* & ſacra faciendi poteſtate indignus. iſtis *ille* iratus occidit eorum ad ſex millia: & exſtructo circa aram & templum ſepto ligneo uſque ad *ſeptum* iſtud intra quod ſolis ſacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis

Motæ ia Alexandrum ſeditio.

ad

[r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς] Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani* in *Syr.* p. 132. & *Gr. Euſebii* p. 232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Ἀντίοχος καὶ Αντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος ἀφηγησθείτης εἰς Α. καὶ ἀφελόμενοι διαδήματα πολεμοῦντι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Αντώνιος ὁ Εὐσ. & mox ἀφηγήσ. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διάδημα. poſtremoque ἀπὸ τῆς Σιλ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt. & Uſu Numiſm.* p. 410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὃς Αντωνῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariotum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum. HUDS. Antiochus Cyzicenus à Seleuco v. cæſus Trog. Epit. XL. At hic *Antonini* nomen gloſſema eſt, quod ideo, quia Εὐσεβὴς etiam dictus, è margine, ubi adſcriptum fuerat, in Textum irrepſit. Quod mirum, idem occurrit apud *Rufinum*: Antiochus & Antonius Pius. Idem etiam gloſſema in Edit. Baſil. SPANH.

[s] Τῆς Συρίας.] Illud τῆς ex *MSS.*

[t] Ἐν τῇ —— χρήματα.] Vide de hoc Antiochi Grypi interitu Mopſueſtiæ Appian. qui idem tradit Syriac. p. 132. SPANH.

[v] Μοψυεστέων δῆμος,] Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψοεστίων in *Editis Aliiſque.*

[x] Αὐτῷ τὰ βασίλεια,] Sic *Busb.* & *Vat.* (*Lugd. Bat.*) αὐτῷ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

[y] Διέφθειρεν αὐτὸν] Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3911.

[z] Βασιλεύοντος τῆς Συρίας,] Sic *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλεύσαντος in *ceteris.*

[a] Αὐτοῦ,] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *reliquis.*

[b] Δημήτριον,] Demetrius Eucærus IV. frater, Rex Damaſci. Hi Antiochus & Philippus fratres *Gemelli* dicti à *Porphyrio in Exc. Scaligeri.* SPANH.

[c] Εὔκαιρον λεγόμενον,] Ἀκαιρον *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti obſervavit Cl. *Aldrichius*) ſicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes.*

[d] Ἀνθισάμενος Αντιοχος,] Ἀνθιλαθισαμένου *Busb.*

[e] Λαοδίκη] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen.* ἐν Λαοδικείᾳ *Busb.* ἐν Λαοδικίᾳ in *Editis Aliiſque.* Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodicie Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum ſocius advenisſet*, reſcripſi *Laodicæ* è *Cod. Hen.* & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuiſſet ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videſis *Foy-Vaillant*, in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 376. HUDS. Ἐν Λαοδίκῃ· *Rufinus.* Nam Laodiciæ Gæmiorum reginæ &c. *Edit. Baſil.* ut hoc ἐν Λαοδικίᾳ τῶν Γαλαδηνῶν. Laodicea quippe urbs in Galadena regione trans Jordanem. Verum hunc Antiochum Euſeben non mortuum in eo prælio, ſed fugientem in Oronte ſubmerſum tradit Porphyrius Exc. Græc. Scalig. Eundem verò Antiochum regno Syriæ à Tigrane ſpoliatum tradit Appianus Syriac. p. 119. Laodice verò hæc Calamanorum Regina Porphyr. SPANH.

[f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ,] Γαλιμῶν *Hen.* & *Busb.* (Γαλιλαίων *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* verſione *Gaminorum.*

[g] Ἀνδρείως ἔπεσε.] Quod negat *Vaill.* quem conſule in Hiſt. Regum Syriæ pag. 376.

[h] Κατέσχον οἱ δύο ἀδελφοὶ] Κατίσχον *Busb.*

[i] Δεδήλωται.] Διεδηλώκαμεν *Hen.*

[k] Κιτρίοις —— ἄλλοις.] Conf. ſupr. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

[l] Θύρσους ἐκ Φοινίκων] Sc. lib. 3. c. 10. §. 4. Videſis *Pſeudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv. ineruditis* tom. 3. p. 729. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910.

[m] Κιτρίων,] Κιτρέα leg. nam citrea geſtabant mala lævâ, non thyrſos ex citreis. REL.

[n] Προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν] Προσεξελοιδόρησαν *Busb.* & *Hen.* ἀποσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum cenſet *Petitus* (in *Animadv. ineruditis* tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legiſſe videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumelioſe eam aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiva genitum.*

[o] Ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα,] Ita ex *Epiphanii* verſione jam allata, & *MSS.* (ut & *L. B.*) lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτου. in *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non poteſt. nam ſacerdoti captivo, qui olim fuiſſet, non interdicebatur ſummo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide ſupr. c. 10. §. 5.

[p] Ἀνάξιον.] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.*

[q] Θριγκῷ,] Τειχῷ *Busb.* & *Hen. Joſephus* in templi deſcriptione γείσιον vocat *ſepimentum* ὄντος πηχυαίου ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum ſepimentum, quo ἀκρόφυλοι arcebantur, vocat ἀδρόφακτον λίθινον loricam è lapide. Idem alibi quod Græci vocant θριγκὸν id alt γῆσον vocari ἀπ' ἐπιχωρίου γλώττης, cum tamen ea vox Hebræa non ſit origine, ſed, ut multæ aliæ, ex Græco ſermone in Hebræum tranducta. *Grot.* ad *Matt.* p. 182. Exiſtimo (inquit *Petitus*, p. 741.)

ad ſe aditum obſtruxit. Alebat & peregrinos milites, Piſidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infenſus, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes ſunt, ſubegiſſet, ut inde tributum exigeret, demolitus eſt etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conſerere. Congreſſus autem cum Obeda Arabum rege, inque inſidias delatus in locis aſperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detruſus eſt apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipſe ægre evaſit. Cumque inde fugeret, Hieroſolyma pervenit: atque præter acceptam clade à gente laceſſitus, bello cum ea ſex annos geſto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut ſimultatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus eſſet, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miſerunt, qui *ipſum* in auxilium aſciſcerent.

Moabitas aliaſque gentes ſubigit Alexander.

Multa cum cade in Judæos graſſatur.

Demetrius Eucerus à Judæis in auxilium accerſitus.

ἐπ' αὐτὸν [r] ἀπέφραξεν εἴσοδον. ἔτρεφε γὰρ καὶ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. [s] Σύρους γὰρ πολέμιον ὄντα οὐκ ἐχρῆτο. καταστρεψάμενος δὲ [t] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [v] καταῤῥιπτε καὶ Ἀμαθοῦντα, [x] Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. σπάσας δὲ μάχην πρὸς [y] Ὀβεδᾶν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [z] καὶ [a] πεσὼν εἰς ἔνεδραν ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, ὑπὸ πλήθους [b] καμήλων εἰς βαθεῖαν καταῤῥάχην [c] Φάραγγα καὶ Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. Φεύγων δὲ ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνεται. καὶ πρὸς τὴν καταπεφευγυῖαν αὐτῷ ὀλιγεμένην δὲ ἔθνους, πολεμήσας πρὸς αὐτὸ [d] ἔτη ἓξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἔλαττον πέντε [e] μυριάδας. παρακαλῶν δὲ πάσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυθανομένου δ' αὐτοῦ [f] τὸ ὀφεῖλον γνώσεσθαι, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν [g] Εὔκαιρον ἔπεμψαν [h] παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus ſuperavit Alexandrum & non multo poſt Judæorum metu diſceſſit: utque Alexander, magna Judæorum ſtrage edita, turbis ab illis concitari ſolitis liberatur. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημήτριος [i] ὁ Εὔκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μικρὰ πολὺ δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρει· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλὰς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, τὰ ὑπ' αὐτῶν παρεχόμενα ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου πλοῦτος.

Is Alexandrum bello petit & ſuperat.

AT ille, cum exercitu profectus, iiſque aſſumptis qui ſe acciverant, apud urbem Sicima caſtra fecit. Alexander vero cum mercenariorum ſex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adverſus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata ſunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem ſolicitat; ille vero ſtantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris perſuaderi potuit, in prælium deſcenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique ſunt fideliter & fortiter ſe gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Ὁ δὲ, μετὰ [k] στρατοῦ ἐλθών, καὶ Θρακῶν [l] τοὺς ὀνομαζομένους, πρὸς Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος μὲν μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ διακοσίων, Ἰουδαίων τε [m] περὶ δισμυρίους οἱ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου πρασσόντων, ἀντιπρὸ τοῦ Δημητρίου· τούτῳ δὲ ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες τέσσαρες. [n] πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη, ὅ μὲν διαφθείρας τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πρωμένους, ὁ δὲ τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

2. Cæterum cum Alexander ad montes profugiſſet, Judæorum ſexies mille, ejus fortunam mutatam miſerati, ad eum congregantur. Ac tum quidem metuens Demetrius diſceſſit: poſt hæc vero Judæi bellum intulerunt Alexandro, victique frequentes occubuerunt in præliis. *Is* vero, cum eorum potentiſſimos in urbem Bethomam compuliſſet, *eam* oppugnat: captaque urbe, & iis potitus, Hieroſolyma eos adducit, atque facinus perpetravit omnium immaniſſimum. Nam dum epu-

Β'. Φυγὼν δὲ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [o] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [p] ὑπεχώρει Δημητρίου· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. κατακλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [q] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγε εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπλῳ μετὰ τῶν

Alexandri crudelitas.

τὸ θεγγὸν conjungendum eſſe atque referendum ad τὸ ξυλινὸν, nam τῷ θεγγῷ nomine intelligitur *teſtacea lorica*, qua ſepes iſta lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, eſt itaque vertendum quaſi ita ſcriptum eſſet, φρύφακτον ξύλινον μέχρι τοῦ θεγγοῦς περὶ τὸ βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενον, *ſepem de ligno ad loricam teſtaceam uſque circa altare & templum exſtruxit.* Hujus *ſepis lignea* vice ſuffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. ἀπέστεγε καὶ τὸν τε ναὸν καὶ τὸ βωμὸν εὐλαβόν τε καὶ χαλκοῦν γεῖσον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργεν ἐξωτέρω τὸν δῆμον ἀπὸ τοῦ ἱερέως.

r Ἀπεφραξεν εἴσοδον.] Ἐπέφραττεν *Busb.* & *Hen.*

s Σύρους γὰρ πολέμιον ὄντα οὐκ ἐχρῆτο.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

t Τῶν Ἀράβων Μωαβίτας] Ita *Busb.* & *Hen.* τὼν Ἀράβων in *Editis Aliiſque.*

v Καταῤῥιπτε καὶ Ἀμαθοῦντα,] Καταῤῥιπτει *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

x Θεοδώρου] Vid. de Theodoro ſupr. §. 3. SPANH.

y Ὀβεδᾶν τὸν] Ὀβέδαν τὸν Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβόδαν in *lib.* 1. de *Bello Jud.*

z Καὶ πεσὼν] In *Epiphanii* verſione, & *incidiſſet in inſidias altiſſimæ vallis juxta Galaaditidem*, adeo ut aut verba nonnulla in ſuo codice non habuerit, aut inter vertendum omiſerit.

a Πεσὼν —— διαγνοὺς ·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

b Καμήλων] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* καμίλων hîc loci in *cæteris*, tam *MSS.* (præterquam *Lugd. Bat.* in quo καμήλων) quam *Editis.* Scio *Schol. Ariſtoph.* & *Suidam* diſtinguere inter κάμηλον & κάμιλον, ſed an hoc diſcrimen ullibi obtineat, me neſcire fateor.

c Φάραγγα] Χαραδρὰν ſolus *Hen.*

d Ετη ἓξ,] Ετεσιν ἓξ *Busb. Hen.* & *Vat.*

e Μυριάδας.] Μυριάδων *Busb.* Legi poteſt οὐκ ἔλαττον ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

f Τὸ ὀφεῖλον γνώσεσθαι,] Τί δεῖ γ. *Busb.*

g Εὔκαιρον] Ακαιρον *Vat.* (*Coiſlin.* & *L. B.*) vid. ſupr. c. 13. §. 4. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

h Παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.] Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ σ. *Busb.* & *Vet. Interpr.*

i Ο Εὔκαιρος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

k Στρατοῦ ἐλθών.] Στρατιᾶς *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Τοὺς ἐπικαλουμένους,] Αὐτοὺς ἐπικαλουμένους *Busb.*

m Περὶ δισμυρίους] Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.*

n Πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη,] Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 5. SPANH.

o Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliiſque.*

p Ὑπεχώρει Δημητρίου·] Ὑποχωρεῖ *Hen.* & *Busb.*

q Βεθόμῃ πόλει,] Βεθόμας *Busb.* & forſan *Epiphan.* (Βεθόμαν *Lugd. Bat.*) Βεθορὰς *Hen.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 6. SPANH.

τῶν παλλακίδων, ἀναστρωθῶσαι πρόσταξεν αὐτῶν ὡς ὀκταηκοσίους· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων πρὸ τῶν ἐκείνων ὄψεις [r] ἐπέσφαξεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον πάντως εἰσπραττόμενος τὴν δίκην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐπελαμπρύνθη τοῖς [s] πρὸς αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς τέλος ἦλθε [t] κινδύνῳ ψυχῆς τε περὶ καὶ βασιλείας, οὐκ ἀγωνισαμένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τέρμα ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε μὲν καταστρέψασθαι γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ παραδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυνάρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτὸν πόλεμον, ἄλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πραξάντων. ἀλλ' οὖν οὐκ ἀπαιδεύτως [v] δοκεῖν πᾶσι δέδοται· ὥστε διὰ τὴν τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ἀπεκληθῆναι αὐτὸν [x] παρὰ τῶν Ἰουδαίων [y] Θρᾳκίδαν. οἱ δὲ [z] ἀνῃρημένοι αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτός, καὶ παρ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ ὅτος μὲν, ἀπηλλαγμένος τε ἐκ τούτων παραχῆς, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἠρεμίας [a] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [b] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ πεζῶν μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στρατῶν δὲ ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, [c] Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλεῖτο, καὶ Μιθραδάτην τὸν Σινάκην, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. ὧν ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκοῦντων Δημήτριον ἐντὸς τοῦ χαρακώματος, [e] εἰς ὃ τῆς τε τροφῆς [f] καὶ τῆς δίψης συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τὸν σὺν αὐτῷ σφᾶς δεδόναι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον δεδαλαβόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθραδάτῃ, τῷ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν. [g] τῶν δὲ Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους δωρεὰν τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθραδάτης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ πρώτῃ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ κατέστρεψε Δημήτριον τὸν βίον. Φίλιππος δὲ, ἀπὸ τῆς μάχης φυγὼν, ὅτι Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

laretur in conspicuo loco cum *suis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: cisque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipsorum conspectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciscens, sed tamen severius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala gravissima, quod verisimile erat, ab ipsis conjectus, dum adversum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique discrimen fuerit adductus, cum non illis sufficerit contra se invicem dimicare, sed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo angustiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione subegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipsum societatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen ista non ex necessitate fecisse videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter summam crudelitatem, Thracidas. Cæterum ejus adversarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietissime. *Alexander dictus Thracidas.*

3. At Demetrius, à Judæa Berœam profectus, Philippum fratrem suum oppugnavit, secum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Berœæ tyrannus, Philippi socius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithradatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, postquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in castris obsident: in quibus eum telis & siti constrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithradatem, qui tum in Parthis regnabat, miserunt, Antiochensium vero quotquot captivos factos esse contigit, eos gratis Antiochensibus reddiderunt. At Mithradates Parthorum rex Demetrium apud se omni in honore habuit, donec *ipse* Demetrius morbo interiit. Philippus vero statim post pugnam *istam* profectus est Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus est. *Demetrius & Philippus fratres inter se bellum gerunt.* *Demetrius captus.* *Ad Mithradatem delatus moritur.*

ΚΕΦ. ιέ'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύει ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἵά τε συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

CAP. XV.

Quomodo Antiochus Dionysus, & post eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reversus est Hierosolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ consuluit.

XXIII.

Ἐπειτα [i] Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [k] Διόνυσος, [l] ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τῆς ἀρχῆς ἀντιποιούμενος, εἰς Δαμασκὸν

POstea Antiochus cognomine Dionysus, Philippi frater, ad principatum aspirans Damascum ve- *Antiochus Dionysus Syriæ rex.*

r Ἐπίσφαττεν,] Ἀπίσφαττεν *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς αὐτὸν πολέμοις,] Πρὸ αὐτῷ *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* versione *bello contra eos.* Est qui malit πρὸς αὐτούς.

t Κινδύνῳ] Κινδύνου *Hen.*

v Δοκεῖν ταῦτα φέρεται·] Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* HUDS. Mavult & *Coccejus*, quod *Epiphan.* quoque *videtur* habeat. Sed & superius quoque isto infinitivo usus est *Josephus.* HAV.

x Παρὰ τῶν Ἰουδαίων] Ὑπὸ τῶν *Hen.* & *Busb.*

y Θρᾳκίδαν.] Vocem Θρᾳκίδας *Jos. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quasi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius est eum nomen hoc invenisse à crudelitate qua non inferior erat ipsis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris: multas enim habebat pellices, uti Thraces uxores, teste *Heraclide Ponticо*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluserit. HUDS. תרשע Ἀραῶν. ita Titum vocat. Sed magis placet ita dictum à cognomine ipsi dato à Judæis ob hoc facinus דוקר *transfodiens.* Φόνηρον. Syncellus in chronico pag. 294. scribit eum Θραχιδᾶν ab inimicis dictum esse ὡς ἀδικώτατον, *ut injustissimum.* REL.

z Ἀνῃρημένοι αὐτοῦ,] Ἀνῃρεμένοι αὐτῷ] solus *Vat.*

a Ἐβασίλευσε.] Ἐβασίλευε *Busb.*

b Βέροιαν,] Ita *Hen.* Βέρροιαν in *Aliis.*

c Ζίζον] *Lugd. Bat.* Τίτον.

d Παρθυαίων] Παρθυαίων ἔπαρχον *Busb.* Παρθιαίων ὑπ. in *Editis Aliisque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων rescripsi, & supra (cap. 8. §. 4.) Παρθυαίῳ pro vulgato Παρθυαίῳ ex *iisdem* scribendum censeo.

e Εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι]. Εἴτε τοῖς τοξ. *Busb.*

f Καὶ τῆς δίψης συνέχοντες αὐτὸν,] Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & post ἠνάγκασαν inserit. adeo ut forsan legendum sit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τὸν σ.

g Τῶν δὲ Ἀντιοχέων] Τῶν ὃ αἰχμαλώτων ὅσους [ὅσας *Hen.*] Ἀντιοχέων εἶναι πολίτας συνέβ. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* versione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.*

h Μιθραδάτης δὲ] Μιθραδάτης ὃ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ν. *Busb.*

i Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διόνυσος,] Antiochus Dionysus quintus frater, seu Antiochi Grypi filius. Dictus in Nummis ANTIOXOΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ. SPANH.

k Διόνυσος,] Διονύσιος perperam *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater.

l Ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου,] Conf. *Ἰώσ.* lib. 1. c. 4. § 7. SPANH.

venit, & ibi rerum potitus rex factus est. Cum autem ille expeditionem fecisset in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damascum se contulit. Urbe autem ipsi à Milesio qui arcis relictus erat præfectus & à Damascenis tradita, cum in *Milesium ingratum sese ostendisset, nihilque eorum quæ sperabat ab eo *in urbem* recepto præstitisset, maluissetque videri sui terrore urbem cepisse quam gratiâ Milesii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in suspicionem venit, & rursus Damascum perdidit. Nam ipsum in circum *equestrem* egressum exclusit Milesius, & Damascum Antiocho servavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reversus est: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, fossam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua sola parte aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Ut Philippus Damasci potiundæ spe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

Antiochus in prælio occumbit.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi * Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Aretæ Syriæ regis in Judæam expeditio.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam,

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliarumque gentium subactæ.

---

m Καταλίλειπϛ] Κατελίλειπϛ *Busb.* & *Hen.*

n Τῆς —— ϖδχδόντος] Vel corrigenda distinctio ---- φύλαξ καὶ τ Δαμασκιλῶν, ϖδαδόντϙ ---- vel, quod verius puto, legendum ---- τ ἄκρας φυλαξ τ Δαμασκιλῶν, ϖδχδ ----. IB. BETSON.

* *Milesium ingratum sese ostendisset*,] Suspicor *Eudemum* aut simile nomen excidisse.

o Καὶ τ Δαμασκιλῶν] Forsan μ τ Δαμ.

p Μὴ δωρήμδϙ αὐτον] Sensus postulat voculam μὴ, quam uncis inclusam dedi. nam abest *Editis* & *MSS.* & quæ sequuntur δωρήμδϙ αὐτὸν οἷς ἐχολῶ nec agnoscit *Busb.* nec ea legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Recte inseruit *Hudsonus* voculam μὴ, & quoniam in præstantissimo nostro *Lugd. Bat.* exstat, uncinulas quoque illas, quibus incluserat, delevi. HUDS.

q Χαβαρζαβᾶ] Καβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. *L. B.* Χαβαρσαβᾶ.

r Μισοπύργια,] Μεταπύργια *Hen.*

s Φεύγϵ εἰς Κανὰ κώμλω,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

t Κανὰ κώμλω,] Καναν πόλιν *Busb.* & mox Διαδθείρϵ).

u Τῶ Μεννάϊ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

* *Mennæi.*] Lego Ϝ Μενναίϊ ex infr. c. 16. §. 3. & in Lib. de Bello, non τ Μεναίϊ ut in *Editis* & *MSS.*

x Αδδίδα] Λδιδαν χωρεον *Busb.* Αδιδὰ χωρίον *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 4. SPANH.

y Δίον πόλιν,] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hic in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

z Εσσαν,] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione.

a Μάχη] *Lugd. Bat.* ἀμαχεὶ, id est sine pugna, tradentibus se oppidanis, melius forsan. HAV.

b Γαύλανεν] Γαυλανὰ *Hen.* Γαυλάνη in lib. 1. de *Bello Jud.* Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 815. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

c Τῶ Ανιόχϵ λεγομένῳ Φάραγγα] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

d Γάμαλα τὸ φρούριον.] Γάμαλα πόλις infr. lib. 18. c. 1. §. 1. & ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. lib. 2. c. 20. §. 4. SPANH.

e Περιέδυσεν αὐτον·] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

f Δὲ τ καιρῶ] Ita cum *MSS.* ϗ abest *Editis.*

g Πόλεις εἶχον] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb.* HUDS. Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

h Ιϖδαῖοι.] Οἱ Ιϖδαῖοι *Busb.* & *Hen.*

i Ρινοκόλκραν.] Ita cum *Epiphanii* libris. Ρινοκίρων in *Editis Aliisque.* Ρινοκόρουλαν *Hen.* forsan pro Ρινοκόλκραν. Ρινοκόρκαν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 969. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

k Αδωρα,] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris.

l Καὶ Σαμάρειαν,] *L. B.* ὅλη Ιδυμαίαν καὶ Σαμ.

m Γά-

μάρφαν, Καρμήλιον ὄρ☉, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρ☉, Σκυθόπολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελεύκφαν, [n] Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o] Εσεβὼν, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, [q] Ορώνας, [r] Τελίθωνα, Ζᾶρα, [s] Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ [t] κατέσκαψαν, διὰ τοὺς οἰκήτορας τῶν οἰκιῶν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἐθη μεταβαλέσθαι. ἄλλας τε πόλεις περιῴκουσας τὴν Συρίας, [v] αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρ☉ ὁ βασιλεὺς, ὡς μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι [x] τεταρταίῳ πυρετῷ συνεχεθεὶς, οὐκ ἀπέστη τῶν [y] στρατιῶν, ἕως ἔ [z] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὄροις, πολιορκῶν Ραγαβᾶ Φρούριον πέραν τοῦ Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [a] πρὸς τὸ παρὸν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [b] ὑποφαίνουσαν μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα & [c] κοπτομένη, τὰ μελλόντα ἐρημίας αὐτὴν τε & τοὺς παῖδας [d] ἀπωδύρετο, & "τίνι καταλείπῃ ἔτως "ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [e] τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα, "πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκειμαι πρὸς "σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθν☉". ὁ δὲ σωενέβαλλεν [f] αὐτῇ, "πείθεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσει, πρὸς τὸ τὴν βασιλείαν ἀσφαλῶς κατέχειν μετὰ τῶν τέκνων, κρύψαι δὲ τὰ θανάτου αὐτὸ "πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλθῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα "ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [h] παρελθοῦσαν "μένειν, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παραχεῖν. τούτους γὰρ, "ἐπαινέσας αὐτὴν ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνουν καταστήσειν αὐτῇ "τὸ ἔθν☉. [i] δύνασθαι δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ιουδαίοις τούτους "ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους διακειμένους "ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ πλήθει θεὶς ὧν "[k] ἂν καὶ φθονοῦντες τὶ χαλεπὸν λέγωσιν, αὐτόν τε θεραπεύσαι τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγε, ὑποθέντας [l] παρ' αὐτοῦ. "σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις γινομένη, μετάπεμψαι μὲν τοὺς [m] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶμα τέθνηκὸς ἐκείνοις, ὅπως μοι βάλωσι καὶ μὴ πολλῆς "ἀξιοπιστίας ὑπάρχοντος, εἴτε καταβελεῖν ἀπιστίᾳ μου ζῶντος "λήσουσι τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλῳ "τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλήσονται. "καὶ μηδὲν διὰ τὰ ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ διαπράξασθαι ὑπάρχῃ. [n] ταῦτά σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος, "[o] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι πρὸς αὐτῶν κηδείας, "ἧς ἂν ἔτυχον ἐκ σοῦ, μηδὲν διὰ τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν μου κα"κῶς τὸ νεκρὸν διαθῆναι θελησάντων· [p] σὺ δ' βεβαίως ἄρ"ξεις." ταῦτα προσηνέσας τῇ γυναικὶ πλάττᾳ, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ & εἴκοσι, βιώσας δ' ἐνὸς [r] δέοντος πεντήκοντα.

montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaïcos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant eversæ.

5. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, "cui me, ipsi dicebat, ita re"linquis & liberos ope aliena indigentes, propter"ea quod non ignores quam infensa sit tibi *Judæo*"*rum* gens." Ille vero ei consuluit, "ut suis mo"nitis pareret, ut regnum & liberos tuto conser"varet, mortem vero suam milites celaret, donec "locum expugnasset: deinde quasi victrix splendi"de Hierosolyma se conferret, & Pharisæis pote"statem aliquam præberet. hos enim, eam ob ho"norem laudantes, conciliaturos ei nationis bene"volentiam. Hos scilicet plurimum posse apud "Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juva"re quibus bene velint: maxime enim eis vulgò "credi, si de quopiam, quamvis per invidiam, "maledicant; seque adeo in odium gentis propter "eos incurrisse, quod eos affecisset contumelia. "Quare tu, subjiciebat, ubi Hierosolyma perve"neris, accersito eorum primarios: illisque meo "corpore ostenso, potestatem eis facito, probe "composita ad fidem oratione, utendi me arbitra"tu suo, sive cadaveri meo, sepulturæ honore pri"vato, voluerint illudere, ut qui multa à me per"pessi fuerint, sive aliam quamcunque injuriam "corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque "nihil in regno sine eorum sententia facturam "promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego "splendidiore funere ab eis efferar, quam à te ef"ferrer, propterea quod, quia eis me mortuum in"juriose tractare licebit, id facere non libebit: & "tu tuto regnabis." Hæc ille postquam uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem regnasset annos viginti septem, vixissetque undequinquaginta.

Alexander gravi morbo laborat.

Alexandri prudens consilium.

Pharisæorum auctoritas.

Alexandri obitus.

m Γάδαρα,] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia.

n Γάβαλα,] Mallem hîc Γάμαλα rescribere cum *H. Norisio* in *Dissert.* III. de *Epochis Syro-Maced.* p. 294. *Edit. Lipsi.*

o Εσεβὼν] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem est ac *Chesbon.* HUDS. Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. 8. §. 5. SPANH.

p Λεμβᾶ,] Λίμβα, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαβῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἰμᾶ, Τελίθωνα, Ζαρᾶ *Vat.* in *Epiphanii* Editis, *Lembaoronem*, *Mega*, & *Onzorom*, & similia aut majora nominum portenta in *MSS.*

q Ορώνας, Τελίθωνα, Ζάρα,] Conf. Infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

r Τελίθωνα,] *Lugd. Bat.* Ματαὶ, Λαιθωνὰ.

s Κιλίκιον αὐλῶνα,] In *Rufino* distinguuntur ut diversa loca, *Cilicum*; *Aulonem*: Certe αὐλὼν de Syriæ convalli seu potius Hierichuntina dicta, ubi balsamum. Ita forte pro Κιλίκιον legendum Κίμμαι, seu Κιμμίας, de quibus in Palæstinorum ditione supra lib. 6. c. 13. §. 1. ἐμβεβληκότας εἰς τὸν Κιμμαῶν χώραν & §. ead. χώρᾳ ᾗ Σύλλ☉ ἀκίσας τὸ Κίμμα τῷ Δαυίδῃ· mox οἱ Κιμμῖ) ἐκδόσεσι· item παρὰ τῶν Κιμμιτῶν· SPANH.

t Κατέσκαψαν,] *L. B.* Κατέσκαψεν.

v Αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.] Quæ erant subversæ. SPANH.

x Τεταρταίῳ πυρετῷ] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

y Στρατιῶν,] Στρατιωτῶν *Hen.*

z Τοῖς πόνοις] Ἐν τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 959.) in hoc nomine Ραγαβᾶ esse vestigium nominis *Argob in Basan*, uti *Sacer Codex* loqui solet. Vide *Euseb.* in *Locis Hebr.* v. Αργοβ.

a Πρὸς τὸ] Πρὸς τῷ solus *Busb.*

b Ὑποφαίνουσα] Ὑποπίπτουσα *Busb.*

c Κοπτομένη,] Vox propria in luctu, sic Jeroboami uxor κοπτομένη, plangens filium mortuum supra lib. 8. c. 11. §. 1. Ἐπὶ τέκνῳ κοπτομένῃ τελευτῶντι· & lib. 7. c. 1. §. 6. κοπτομένους τε καὶ τοὺς ἀκηδεύοις &c. Hinc κόπτ☉ & κοπετὸς de tali luctu in funere proximorum. vid. Æschyl. Choëph. v. 21. ἐξύχεσθαι σὺν κόπτῳ, & de luctu ob cædem Agamemnonis. sic LXX. *Gen.* L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν (f. κόπτῳ) de inferiis Jacobi. SPANH.

d Απωδύρετο,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπεδύρετο sine augmento in *reliquis*.

e Τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δέομενα,] Sic in Cod. *Hen.* [& *Lugd. Bat.*) favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem.* παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliisque.* τὰ παρ' ἀλλήλων βοηθ. *Vat.*

f Αὐτῇ,] Iterum ex *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐτὸν in *ceteris.*

g Ως ἂν νικήσῃ λαμπρῶς] Ως ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.*

h Παρελθοῦσαν,] Παραγενομένην *Busb* & *Zonar.*

i Δυνάσθαι —— φιλίαν] Confr. supr. c 10. §. 6. SPANH.

k Αν καὶ φθονοῦντες] Κἂν φθονῶσιν *Hen.* κἂν φθονοῦντες *Lugd. Bat.*

l Παρ' αὐτοῦ.] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

m Πρωτεύοντας αὐτῶν] Στρατιώτας *Hen.* & *Vat.*

n Διαπραξάσθαι ὑπάρχῃ] Διαπράξεις *Busb.* & *Coccejus.*

o Ταῦτα σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος,] Καὶ ταῦτα *Hen.*

p Εγά τε λαμπροτέρας] Εγωγε *Busb.*

q Σὺ δ βεβαίως ἄρξεις] Σύ τε *Hen.* & *Busb.*

r Δέοντ☉] Δέοντα *Lugd Bat.*

XXIV. CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Phariſæorum benevolentia ſibi conciliata, regnum per novennium tenuit; &, cum multa præclare geſſiſſet, cum gloria è vita excceſſit.

Alexandra, Phariſæis ſibi conciliatis, regnum adminiſtrat.

ALexandra vero, expugnato præſidio, * ut mariti monita poſtulabant, & Phariſæos alloquuta eſt, & omnibus in eorum poteſtate poſitis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram ſedavit, eoſque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progreſſi concionem habebant, res geſtas Alexandri recenſentes & juſtum ſibi regem periiſſe dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius ſit elatus, quam quiſquam regum qui eum anteceſſerant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, ſed regnum Alexandræ teſtamento commiſit. E pueris autem Hyrcanus ad res adminiſtrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Ariſtobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Ariſtobulus filii Alexandri.

Hyrcanus fit pontifex. Phariſæi, nimium iis permittente Alexandra, ſeviunt in Judæos.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus ſegnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer aboleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos collegit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, "quanta feliciter geſ-
"ſerunt pericula adeundo, quibus ſe fidos firmoſ-
"que domino probaverant, adeo ut ab eo maxima
"conſequuti fuerint, orantque ne ſuas ſpes velit
"prorſus in contrarium vertere. nunc enim qui
"ex hoſtium periculo elapſi eſſent, domi ab ini-
"micis more pecudum mactari, nemine ipſis opem
"ferente. ajebantque ſi adverſariis jam interfectis
"contenti ſint, propter innatum erga Dominos
"affectum patienter ſe laturos quæ acciderant;
"ſin in eiſdem perſeveraturi ſint, petebant inpri-

Ariſtobulus Aliique hac de re queruntur.

ΚΕΦ. ις'.

Ως Αλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν καταγαγοῦσα τοὺς Φαρισαίους, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέσχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

ΗΔὲ Αλεξάνδρα, τὸ φρόνημα ἐξελοῦσα, καὶ τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις ἦν, [c] τάφῳ τε ἔτι τὸν νεκρὸν, καὶ τὰ περὶ τὴν βασιλείαν, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτὸν τῆς πρὸς Αλέξανδρον ἔπαυσεν, εὔνουν δ' ἐποίησε καὶ φίλον. οἱ δ' εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [v] τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιον [x] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸ δῆμον εἰς πόθον, καὶ τὴν [y] πρὸ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερόν τινα τοῦ [y] πρὸ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν σκηνῶσαι. δύο μέντοι υἱοὺς Αλέξανδρος κατέλιπεν, Υρκανὸν καὶ Αριστόβουλον, τὴν μὲν βασιλείαν εἰς τὸν Αλέξανδρον διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Υρκανὸς [z] μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠσκηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Αριστόβουλος, δραστήριός τε ἦν καὶ θαρσαλέος. ἐστέργετο μὲν οὖν [a] τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

Β'. Η δὲ χειροτέρα μὲν ἀπεδείκνυσιν Υρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἀπραγμον αὐτοῦ. καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπειν ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πιθαρχεῖν, καὶ εἴ τι [b] ὧν εἰσηγάγοντο οἱ Φαρισαῖοι καὶ τὴν πατρῴαν ἀπέδοσαν, τοῦτο πάλιν ἀπεκατέστησε. τὸ μὲν δὴ ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτὴ, [c] τὴν δὲ δυνάμιν οἱ Φαρισαῖοι. [d] καὶ γὰρ φυγάδας ἔστι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ οὐδὲν διαφόλων διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας φρόνησιν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [e] συνίστησι, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [f] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς καταπλῆξαι τοὺς περὶ τυραννίδος, καὶ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῶν. ἠρέμει δὴ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. ἔστι γὰρ ἐπιτάραττον τὴν βασίλισσαν, πειθόντες ὡς [g] κτείνοιεν τοὺς Αλεξάνδρῳ παραινέσαντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶπε αὐτοῖ τούτων ἕνα σφάξαι [h] Διογένη, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [i] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Αριστόβουλος· εἰκὸς γὰρ τοῖς [k] γενομένοις δυσαναχωρήτων, καὶ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμὴν [l] λάβοιτο, μὴ ἐπιτρέψων τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [m] κατορθώ-
"σαντο τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [n] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως
"τοῖς τε θεατὰς εἶναι ἐπεδείξαντο, ἀνθ' ὧν οὐ κατ' αὐτὸ μεῖζον
"ἠξιώθησαν, καὶ ἐδέοντο [o] μὴ ἄχει δ' παντὸς ἐμπαλιν τρέ-
"ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [p] ἀποφυγόντας γὰρ [q] τὸ ἐκ πο-
"λεμίων κίνδυνον, [r] ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐχθρῶν δίκην θύσκη-
"μάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [s] πιμελείας ἕσης. ἔλεγόν τε,
"ὡς εἰ μὲν ἀρκεσθείεν τοῖς ἀνηρημένοις οἱ ἀντίδικοι, καὶ
"τὸ πρὸς τοὺς θεατὰς γνήσιον μελέτης οἴσειν τι ξυμβάσ-
"τε, εἰ δ' αὖ μέλλοιεν τούτοις [t] μελέτην, ἡτοιμάσθαι
"μὲν

s Η ἡ —— θερμὴ,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 5. §. 2. ἤδη καὶ ἀφικνεῖται τὸ ὅλων ἐγίνετο.

* *Ut mariti monita poſtulabant,*] *Vel,* ex mariti conſilio.

t Τάτε οὖν τοῦ νεκροῦ,] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ τοῦ in *Editis Aliiſque.*

v Τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι,] Τὰς Αλεξ. *Hen.* & *Busb.*

x Απόλοιτο] Απώλοιτο *Hen.* ἀπώλυτο *Busb.*

y Πρὸ αὐτοῦ] Deeſt in *Gen.*

z Μὲν ὢν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν] Illud μὲ è *MSS.*

a Καὶ τοῦ πολίτων] Καὶ τῶν. *Busb.*

b Ων εἰσήγαγον] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς εἰσ. in *aliis.*

c Τὸν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

d Καὶ γὰρ φυγάδας] Καὶ γὰρ καὶ *Busb.*

e Συνίστησι,] Συνίστασι *Busb.*

f Απέδειξε πλείονα,] Επέδειξε διπλασίονα *Busb.* & forſan *Epiphan.* ἐπέδειξε πλείονα *Hen.*

g Κτείνοιεν] Κτείνειεν *Busb.* & *Hen.* κτείνει *Lugd. Bat.*

h Διογένη,] *L. B.* Διογένη.

i Εἰς τὸ βασίλειον,] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.*

k Γενομένοις δυσαναχωρήτων,] Γενομένοις *Busb.*

l Λάβοιτο,] *Gen.* Γένοιτο.

m Κατορθώσαντο τοῖς κινδύνοις,] Καθορθώσασθαι *Busb.*

n Τὸ σφίσι βέβαιον] Τὸ βεβαίως ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Μὴ ἄχει δ' παντὸς ἐμπαλιν] *L. B.* μὴ ἔκπαλιν, reliquis deletis.

p Αποφυγόντας] Αποφευγότας *Hen.*

q Τὸν ἐκ πολεμίων κίνδυνον,] Τὸς ἐκ π. κινδύνως *Busb.*

r Εν τῇ οἰκίᾳ] Εν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* & *Cocceius.*

s Τιμωρίας ὄσης.] Τιμωρία, βοήθεια *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* HUDS. Sic τιμωρία pro βοήθεια ſæpe apud Thucydidem, ut l. 1. p. 18. B. & l. 111. p. 183. SPANH.

t Μετέτην,] Μετέτην *L. B.*

τ Αὖ-

"μὲν δοξῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν. ὃ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι
"χωρὶς [v] αὐτῆς πορίσασθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενίζειν
"[x] θνήσκοντες τοὺς βασιλείους, ὡς μὴ [y] συγγνῶεν [z] αὐ-
"τοῖς. αἴτιός τε εἶναι σφίσι τῇ βασιλίσσῃ, εἰ πρὸς αὐ-
"τῆς ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἅπαντες ἀνδρὸς ἐνδεχήσονται·
"ἀντὶ παντὸς γὰρ ἂν [a] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὴν Ἀράβων
"[b] μοναρχας, εἰ δοξενολογήσειεν τοσάσδε ἄνδρας, οἷς
"ἴσως τάχα φοβεροὺς καὶ τοῦνομα πολλοὶ ἀκηκοέναι. εἰ δὲ μὴ
"τόγε δεύτερον, εἰ τοὺς Φαρισαίους αὐτῇ προτιμᾶν ἔγνωσαν,
"καταπαῦσαι ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ ὥδε
"δαίμων τις ἐνεμέσησεν τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτός γε
"μιᾶς ἂν [c] ἀποδέξαιτο ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

γ'. Πολλὰ δὲ [d] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον
τῶν τεθνεώτων καὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας
προκαλουμένων, ἅπαντες οἱ παρεστῶτες ὥρμησαν εἰς
δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλον, ὅπως [e] ἔχοι γνώμης,
ἐδήλου, πολλὰ τῇ μητρὶ κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν
αὐτοὶ σφίσιν [f] αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, καὶ φιλαρ-
χίαν ἀκαίρου γυναικὶ θηλείᾳ τὸ εἰκὸς βασιλεύσῃ,
ἡβώσῃ [g] ἐν ἀκμῇ ὄσης, ἐπιτρέψαντες. ἡ δέ, οὐκ ἔχουσα ὅ,
τι πράξῃ μὴ τὰ ὑπαρκτὰ, τῇ φυλακῇ τῶν χωρίων
σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅπη μὴ [h] Τρκανίας [i] Ἀλεξανδρείου
Μαχαιρουντος, ἔνθα τὰ πλεῖστα ἄξια ἦν αὐτῆς. καὶ μετ' ὀλίγον
τὸν ἰδίον Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δα-
μασκὸν, καὶ Πτολεμαῖον τὸν Μεννάου λεγόμενον, ὃς βα-
ρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν ὁδὸν ἐρχόμενος
ἀπράκτου ἄξιον [k] ὑπέστρεψεν.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν
Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [l] πεντή-
κοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
ἀφιξόμενος· τοῦτο ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν
καὶ τὸ ἔθνος· [m] καὶ δῶρα δὴ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπε-
σιν αὐτῷ καὶ πρέσβεις, [n] πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.
Βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη,
τὴν ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ καὶ ἐνήγαγε τοὺς ἐποικοῦν-
τας ἀποκλεῖσαι Τιγράνῃ. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῷ, καὶ
ἐδέοντο χρῆσθαι τῇ βασιλίσσῃ καὶ τῷ ἔθνει συγγινώσκειν.
ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐν Δαφνάῃ θερα-
πείας, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρήσας. ἅρτι δὲ τὴν Πτολεμαΐ-
δος ἁλωκυίας, ἀγγέλλει Τιγράνῃ, [s] Λεύκολλον διώ-
κοντα Μιθραδάτην, ἐκεῖνον μὲν διαμαρτεῖν, εἰς τοὺς
[t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν πορθήσαντα πολιορ-
κεῖν. Τιγράνης δὲ, ταῦτα πυθόμενος, ἀνεχώρει τὴν ἐπ' οἴκου.

ε'. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἡ βασίλισσα εἰς νόσον χαλεπὴν
ἐμπεσοῦσα, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασι [u] ἐπιτι-
θέσθαι, τὴν νύκτος ὑπεξελθὼν μετ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων,
[x] ἦλθε πρὸς τὰ φρούρια, [y] ἵνα οἱ παῖδες κατεπέχθησαν
αὐτῷ φίλοι. παλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἐπράτ[ε]ν ἡ μήτηρ,
πολὺ μᾶλλον [z] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ἐπὶ τοῖς φαρι-

"mis sibi dari missionem: neque enim eos esse qui
"sine regina salutem ullam sibi quærere sustine-
"ant, qui libenter in regia morituri sint, si ipsis
"venia non detur. turpe *quidem* & ipsis esse & re-
"ginæ, si ab ea neglecti à mariti inimicis excipian-
"tur: in maximis enim posituros Aretam Arabem
"cæterosque principes, si liceat conducere tot vi-
"ros, quorum vel nomen fortasse terribile erat eis
"priusquam *plane* auditum. Quod si nec posterius
"hoc placeat, si Pharisæis tantum tribuere statuit,
"se diversos in præsidiis disponat. Si enim dæmon
"aliquis Alexandri domum usque adeo persequa-
"tur, se quidem non recusare quo minus in humi-
"li conditione vivant.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque misericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumstantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Aristobulus quomodo esset animatus ostendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem sibiipsis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiserunt regni habenas, *Regia* prole ætate jam florente. Itaque ipsa non habens, quod honeste faceret, custodiam locorum *munitorum* ipsis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretiosissima quæque habebat. Et haud multo post filium suum Aristobulum cum exercitu misit Damascum, adversus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili gesta reversus est.

Aristobulus etiam Alexandræ convicia facit.

Illa locis plerisque munitis præ-dis.

Aristobulus adversus Ptolemæum Mennæum missus, re infecta redit.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invasisse Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *universam*: quo factum est ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obsidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil nisi bonum statueret, orarunt. Ille verò collaudatis eis, quod ex longinquo se coluissent, bonam spem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithradatem persequitur, illum quidem non esse assequutum, quia in Iberas effugisset, sed Armeniam depopulatum esse, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum se recipere contendit.

Tigranis adversus Syros & Judæos expeditio.

Cleopatra Selene.

Tigranes metu Lucilli domum revertitur.

5. At post hæc, Regina difficili morbo correpta, Aristobulus aggrediendas sibi res arbitratus, noctu clam egressus, cum uno famulo, adiit præsidia, ubi paternos amicos dispositos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus universum genus esset in Pharisæorum potestate. videbat

Morbus Alexandræ, & Aristobuli conatus.

[v] Αὐτῆς πορίσασθαί] *L. B.* πορίσασθαι tantum.
[x] Θνήσκοντες] *L. B.* θνήσκοντας.
[y] Συγγνῶεν] Συγγνῶναι *Gall.*
[z] Αὐτοῖς] *L. B.* ἑαυτοῖς.
[a] Τιμήσασθαι Ἀρέταν] Τιμήσεσθαι *Hen.*
[b] Μοναρχας,] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. μονάρχας *L. B.*
[c] Ἀποδέξαι] Ἀποδέξαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[d] Τοιαῦτα λέγοντων αὐτῶν,] Illud τοιαῦτα è *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.*
[e] Ἔχοι γνώμης] *L. B.* ἔχοιη γνώμης.
[f] Αὐτοῖς] Abest à *L. B.*
[g] Ἐν ἀκμῇ ὄσης,] Fortius multo videtur, quod in *Lugd. Bat.* est ἐν ἀκμῇ ὄσης, *prole (Regia) ætate florente*, quod scilicet maxime populo periculosum erat, quam, quod hactenus in editis circumferebatur ἥτις καὶ μὴ ἦν ὄσης, quodque ideo verterat *Hudsonus* ita: quasi Alexandro *dees*sent posteri. HAV.
[h] Τρκανίας] Conf. *Ælian.* l. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
[i] Ἀλεξανδρείου] Conf. inf. lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.
[k] Ὑπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Hen.* ἀλλ' οἱ μὲν ὁδὸν ἐργασάμενοι ἀπρ. ἄ. ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.*
[l] Πεντήκοντα,] Ita in *Editis* & omnibus *MSS.* Gr. præter *Busb.* qui habet πεντάκοντα, consentiens cum *Epiphanii* libris. Suspicor à *Josepho* fuisse μυριάσι στρατιωτῶν Δ.
[m] Καὶ δῶρα δὴ] Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
[n] Πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.] Πολιορκοῦντα ἦ Πτολ. *Hen.* & *Vat.*
[o] Σελήνη,] Videsis *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Usserium* ad A. M. 3934.
[p] Ἣ καὶ ἐνήγαγε τοὺς ἐποικοῦντας,] Ἣ κατ' εἰρωνίαν ἐνήγαγε *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[q] Συνετύγχανον οὖν αὐτῷ] Συνετύγχανον *Hen.*
[r] Ὑπέθετο χρήσας.] Ὑπεθέσθαι *Busb.*
[s] Λεύκολλον διώκοντα Μιθραδάτην,] Ἀκόλουθον *Busb.* & *Zonar.*
[t] Ἰβῆρας ἀναφυγόντος,] Vide *Usserii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.*
[u] Ἐπιτίθεσθαι,] Ἐπιβάλλεσθαι *Hen.*
[x] Ἦλθε ἐπὶ τὰ φρούρια,] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ in *Editis Aliisque.*
[y] Ἵνα οἱ παῖδες κατεπέχθησαν αὐτῷ φίλοι.] Apud *Zonaram* ὅπου οἱ π.
[z] Ἔδεισε,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἔδησεν in *Editis Aliisque.*

debat enim infirmitatem fratris, qui in principatum ſucceſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, facile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi cauſa exſtitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

Alexandræ conſilium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit, cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier * quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *prodiditve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut quæ maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam mul-

Moritur Alexandra. Eius elogium.

σώμοις τὸ πᾶν γύ⟨ος⟩ αὐτῆς ὑπάρξειεν. ἐώρα γὰρ τὸ ἀδύνατον ⟨καὶ⟩ μέλλον⟨τα⟩ ἀφαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν ἀδελφῷ. [a] ξυνῄδει δ' ἡ [b] αὐτὴ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ὧν κατέλιπεν αὐτόθι μετὰ τέκνων. ἦλθε πρῶτον ἀφικόμενος εἰς [c] Ἀγαβα, ἔνθα [d] Γαλαιστὴς ὢν τῶν δυναστῶν, ὑπεδέχθη παρ' αὐτοῦ. μεθ' ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Ἀριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ὥστε γενέσθαι τὴν ἀναχώρησιν σὺν ὀπτῇ νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἦκον [e] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι κατέλαβε τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· δήλους γὰρ ἑνὸς δεξαμένου πάντας [f] ὑπῆγεν πρὸς τὸ σφέτερον βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίστῃ ταραχῇ ὑπῆρχεν ἡ τε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ ὡς πρῶτα τὴν δύναμιν τὴν Ἀριστοβούλου ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ πᾶσιν εἰσπράξαιτο ὧν παρώκησαν [g] αὐτοῦ τὰ οἰκεῖα. [h] δόξαν ἂν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τέκνα [i] εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατάθεσθαι. Ἀριστοβούλῳ δὲ [k] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [l] συχνὰ [m] συναλισθήσῃ, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμῳ ἤδη βασιλείῳ τοῖς αὐτὸν ἴσα. ἤδεσαν γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἄφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [n] Τραχωνος, καὶ τῶν [o] μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ἀγόμενοι, ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως τε νομίζοντες εἰ [p] ξυλλάβοιεν αὐτῷ [q] τῶν μὴ προσδοκωμένων ἧκον ἥξειν καρπώσεσθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ τε κρατήσαι προφάσει χρησάμενοι. τῶν δὲ Ἰουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Υρκανὸς εἰσήεσαν [r] ὡς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο παραθέσθαι γνώμην περὶ τῶν ἐπιόντων. τὸ γὰρ Ἀριστοβούλου, τῶν πάντων ἤδη κυριεύοντος, ὁπόσα χωρίων τοσάδε κρατήσειεν. ἄτοπον δὲ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνοι περὶ σώσης αὐτῆς τὰ σφᾶς βουλεύσαι. πολεμεῖσθαι δὲ τὸ κίνδυνον ἐκ πλείονος μακρῷ σφίσιν. ἢ δὲ αὐτὸς ἐκέλευσε πράττειν ὅ, τι δοκοῖεν χρήσιμον εἶναι· πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τό τε ἔθνος ἐρρωμένον, καὶ [s] τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς χαζοφυλακίοις χρήματα· αὐτὴ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς [t] ὑπολείποιτο ἤδη τῷ σώματος.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. [v] γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ καὶ φύλῳ κατ' ἰδέαν χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον [x] ἐν οἷς μάλιστα γιγνομένη διήλεγξεν ἔργοις τό, τε πρακτικὸν καὶ ἐν αὐτῇ γνώμης, [y] καὶ τὸ ἀσυμβίωτον τῶν ἀεὶ παλαιόντων τὰς δυναστείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα καὶ μέλλοντα, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη καὶ [z] ἐγκρατῶς ἄρχειν, ὅτε καλῶς ὅτε δικαίως, ἕνεκά γε τούτων, [a] ἐπιτρέφεται. εἰς γοῦν τοῦτο [b] τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα προυβίβασεν, ὥστε μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πολλαπλοῦς

[a] Ξυνῄδει δ'] Ita ex *MSS.* συνῆδε in *Editis.* forſan pro συνεῖδε, ut in *Codd. Gall.*

[b] Αὐτὴ γυνὴ] Illud αὐτῇ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[c] Ἀγαβα] Ἀγαβὼ *Busb.* Ἀγαβὰ *Hen.* Γαβαθὰ juxta *Epiphanii* libros.

[d] Γαλαιστὴς ὢν τῶν δυναστῶν] Παλαιστὴς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.*

[e] Ἀπαγγέλλοντες,] Ἀγγελλοντες *Hen.* & *Busb.*

[f] Ὑπήγεν] *Lugd. Bat.* ὑπεῖγεν.

[g] Αὐτοῦ τὰ οἰκεῖα.] Αὐτῷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[h] Δόξαν ἂν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ] Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12.

[i] Εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατάθεσθαι.] *Gen.* εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱερ. Caſtrum infra Templum Ἀντωνία, antea Βάρις dictum ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

[k] Ὡς ἂν ἐκ πολλῶν] *Al.* αὐτὸν.

[l] Συχνὰ] Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circumdatum ornatu.*

[m] Συναλισθήσῃ,] Συνηχθη *Busb.* συναισχθη *Hen.* ἀνηνέχθη *Lugd. Bat.*

[n] Τραχωνος,] Τραχωνίτιδι juxta exemplaria *Epiphanii.*

[o] Μοναρχῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. Μοναρχῶν *Lugd. Bat.*

[p] Ξυλλάβοιεν αὐτῷ] Συλλάβοιεν ſolus *Hen.*

[q] Τῶν μὴ προσδοκωμένων] *Lugd. Bat.* τῶν ἀπροσδοκήτων.

[r] Ὡς τὴν βασίλισσαν,] Εἰς τὴν ſolus *Busb.*

[s] Τὴν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

[t] Ὑπολείποιτο ἤδη τῷ σώματος.] Ὑπολιποίτο *Hen.*

[v] Γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ καὶ φύλῳ] Γυνὴ ὡς ἀσθενὴς τῷ φύλῳ κατ' ἰδέαν χρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit* prodiditve.] Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

[x] Ἐν τοῖς μάλιστα γιγνομένη] Ἐν ταῖς μάλιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[y] Καὶ τὸ ἀσύμβιωτον τῶν ἀεὶ παλαιόντων] Suſpicor hunc locum in mendo cubare. HUDS. Neque temere; nam neque optimus ille *Lugd. Bat.* probam omnino lectionem exhibuit, mendum tamen latere, dum variat a vulgata, monſtrat. Scriptio ejus hæc eſt: καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἐν αὐτῇ παρόντων &c. Puto ſcripſiſſe Joſephum καὶ τὸ σύνετον τῶν ἐν ἀκμῇ παρόντων &c. Ut ita dicat mulierem iſtam, anum licet, oſtendiſſe tamen operibus, melius ſeſe regnum adminiſtrare potuiſſe, quam multos viros, qui ætate integra & florente ad rempublicam gerendam acceſſerunt. Eadem hæc vox immerito ſedibus ſuis expulſa fuerat ſuperius hoc cap. §. 3. ubi ex eodem hoc Codice *Lugd. Bat.* a nobis in priſtina ſede locata fuit. HAV.

[z] Ἐγκρατῶς ἄρχειν,] Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.*

[a] Ἐπιτρέφεται.] Juxta *Heſychium* Φρονῶδα ἐπαίρεται.

[b] Τῷ οἴκῳ ἀτυχίας] Ita cum *Cod. Hen.* τῶν οἴκων in *cæteris.* HUDS. Τῶν οἰκῶν *Lugd. Bat.* Lege τοῦ οἴκου. COCC. Sed recte *Vulg.* Lectio. HAV.

λαμπρῶν προεκτήσατο δυναστείαν, ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ προσηκόντων γυναικὶ, χρόνοις ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἦθος αὐτῶν τῇ αὐτῇ γνώμῃ [c] προθεῖσα, τῷ δὲ κράτει ἔρημον τῶν [d] προηγμένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δὲ ἐνέπλησε καὶ παραχῆς ἐξ ὧν ζῶσι ἐπολιτεύσατο καὶ μὴ τῷ τελευτῷ τὸ βασίλειον. ὃ μὲν ἀλλὰ καὶ πατὴρ ἔτως ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [e] τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τῦτο εἶχε [f] τέλος.

Τέλος τῆς βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

tis periculis & laboribus paraverat, desiderio eorum quæ mulieri non convenicbant, haud multo post amiserit; ut quæ eadem cum illis senserit qui animo essent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præsidio destitutum reliquerit. prætereaque ex sua dum viveret reipublicæ administratione regiam post obitum calamitatibus turbisque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio se gesserit, gentem in pace conservavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως μὲν ὁ Αλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τῶν παίδων Αριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Υρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτοῦ συνεδίωξεν εἰς τὸν ἐν Ιεροσολύμοις βάρον· ἔπειθ' ὡς συνῳδάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, Υρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

β'. Περὶ τε Ανιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ τίνα τρόπον [b] ἐκ μικρῶν καὶ τῆς τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προήχθη, καὶ μέχρις δυνάμεως· καὶ ὅτι πεισθεὶς Υρκανὸς Ανιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ιεροσολύμων πρὸς Αρέταν τὸν τῶν Αράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν, γῆν τε πολλὴν δώσειν καὶ χρήματα ὑποσχόμενος.

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*

γ'. Ως Αρέτας, προσδεξάμενος τὸν Υρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ συνεδίωξεν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ προσκαθίσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*

δ'. Ως Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Αρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνος Πομπήϊος, ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Υρκανοῦ καὶ Αριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας προσκαλέσαντες αὐτόν.

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus Magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*

ε'. [d] Οτι Σκαῦρος τεταγμένος διαφθαρεὶς ταλάντοις Αριστοβούλῳ προσέθετο.

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*

ς'. Ως Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Αρμενίας ἐλθόντος, Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἦλθον περὶ τῆς βασιλείας διακαλούμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπηΐου, περὶ ὧν ἐγκαλοῦσι διαγνώσεσθαι φήσαντος, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν παραγένηται.

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cogniturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*

7. *Quod*

---

c Προθεῖσα, *Lugd. Bat.* προσθεῖσα.

d Προηγμένων] *L. B.* προσκηδομένων. *Coccejus* corrigit προκηδομένων. Josephi sensus est mulierem hanc ambitione sua populum privasse viris, qui juste cum imperio (quales filii ejus) ipsi præesse possent. HAV.

e Τὰ μὲν οὖν] In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τῦτο εἶχε τέλος. Ἔχομαι δὲ λέξων τὰ τοῖς ἡμῖν αὐτῆς συμβεβηκότα, Αριστοβούλῳ καὶ Υρκανῷ, μὴ τὴν ἐκείνης τελευτὴν ἐν τῇ μὴ ταύτην μου βίβλῳ.

f Τέλος.] *Lugd. Bat.* τὸ τέλος.

a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ καὶ δεκάτῳ λόγῳ.

b Εκ μικρῶν] Non dicit Josephus Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hîc sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium à latronibus captum præ inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3932.

c Δόξαν ἅμα] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμει in *Edit. Basil.*

d Οτι Σκαῦρος] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.*

e Υπέρθεσις Πομπηΐου,] Illa ὑπέρθεσις &c. usque ad ἐγκατέστησαντο desunt in *Edit. Basil.*

f Ο-

7. *Quod Ariſtobulus, cum intellexiſſet quo eſſet in eum animo Pompejus, in Judæam diſceſſit: utque Ariſtobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adverſus eum profecto, in Alexandrium ſe recepit, præſidium bene firmum & expugnatu difficile.*

ζ'. Οτι σωεὶς ὁ Αριςόβυλ⊙ τινα ἔχ⸗ διάνοιαν ὁ Πομπηί⊙, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ιυδαίαν· κ᾽ ὡς ἀναικτήσω⸗ αὐτὸ, κ᾽ ςρατεύσω⸗ ἐπ᾽ αὐτὸν, εἰς Αλεξάνδρειον Αριςόβυλ⊙ ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν [f] ὂν ⊂ δυσκαταμάχητον.

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc reſciverat, ſtratagemate uſus ſuaſit Ariſtobulum relicto præſidio ad ipſum deſcendere, ut qui principatum ei firmaturus eſſet. quibus obſequutum, poſtquam cum fratre ſæpius diſceptaverat, coëgit Pompejus præſidiorum præfectis ſua manu ſcribere, ipſique caſtella tradere.*

η'. Ως Πομπηί⊙, τῦτο σωιδὼν, ςρατηγήμα⸗ χρησάμεν⊙ ἔπεισε τ᾽ Αριςόβυλον, καταλιπόν⸗α τὸ φρούριον, καταβαίν⸗α πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πεθέντα, κ᾽ πολλάκις διαλογησαμένον πρὸς τ᾽ ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτὸ χεῖρ γράψαι, κ᾽ παραδῶναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

9. *Quomodo Ariſtobulus, cum hoc præ metu feciſſet, & poſtea rem ægre tuliſſet, quod nihil eorum quæ ſperabat à Pompejo nactus eſſet, diſceſſit, in Hieroſolyma ſemet incluſurus.*

θ'. Ως Αριςόβυλ⊙ τῦτο ποιήσας διὰ φόβον, ἔπειτα δυσχεράνας, [g] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν πρόσθεν παρὰ Πομπηίᾳ τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ιεροσόλυμα [h] ἐγκλείσων αὐτόν.

10. *Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.*

ι'. Ως, Πομπηίᾳ κ᾽ πᾶσα μ᾽ τ᾽ ςρατιᾶς κατακολουθήσα⸗ ⊙, μετενόησεν Αριςόβυλ⊙, κ᾽ πορευθὼν ἄχρι Ιερι⸗χῶν⸗ ⊙ ἀπλώτησεν αὐτῷ, κ᾽ συγγνώμης τυχὼν δεηθεὶς πρὸς τ᾽ ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν ⊂ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπεσχέτο· κ᾽ Πομπηίᾳ πέμψα⸗ ⊙ Γαβίνιον μ᾽ ἐπιλέκτων ςρατιωτῶν ἐπί τε τὴν τ᾽ πόλεως παραλήψιν ⊂ τ᾽ χρημάτων, οἱ Ιεροσολυμίται, τ᾽ Αριςόβυλον ὁρῶν⸗ες ἐν φυλακῇ κάθες⸗ῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ρωμαίοις.

11. *Quomodo hanc ob rem ira incenſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum fugiunt.*

ια'. Ως ἐπὶ τῷτο παροξυνθεὶς Πομπηί⊙ Αριςόβυλον μὲν [i] ἔδησεν, ςρατοπεδεύων δ᾽ τὴν δυνάμιν ἐπολιόρκ⸗ τὴν πόλιν· κ᾽ δέχονται μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Υρκανῦ φρονῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δ᾽ Αριςόβυλ⸗ ςρατιῶται φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.*

ιβ'. Ως αἱρεῖ κ᾽ κράτ⸗ τὸ ἱερὸν κ᾽ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπηί⊙ τῷ τρίτῳ μηνί. κ᾽ πρὸ τ᾽ ὀλιγωρίας αὐτὸ ⊂ θεοσεβείας.

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.*

ιγ'. Οτι Πομπηί⊙ μηδενὸς ἥψα⸗ τ᾽ ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

14. *Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

ιδ'. Ολ τῦτα διαπραξάμεν⊙, κ᾽ τὴν Ιυδαίαν πόρους φόρους ὑποτελῆ, κ᾽ Υρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Αριςόβυλον μὲν δέσμιον μ᾽ τῆς γυναικὸς εἰς Ρώμην [k] ἀνήγαγε, Σκαῦρον δ᾽ τῆς Συρίας [l] ἐπίτροπον κατέςησεν.

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

ιε'. Οτι Σκαύρ⸗ ςρατεύσα⸗ ⊙ ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον ἔθνους τ᾽ Αράβων, κ᾽ πολιορκῦ⊙, ἐν ἐνδεία τ᾽ ςρατιωτῶν αὐτὸ γινομένων, Αντίπατρ⊙ πείθ⸗ τ᾽ Αραβα, δόν⸗α Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθ⸗.

16. *Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

ιϛ'. Ως Αλέξανδρ⊙ Αριςοβύλ⸗ παῖς, φυγὼν Πομπήϊον, κ᾽ ἁθροίζομεν⊙ εἰς τὴν Ιυδαίαν, ςρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γινομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Υρκανὸν κ᾽ Αντίπατρον.

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.*

ιζ'. Ως ὑπὸ Γαβινίᾳ κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Αλέξανδρ⊙, κ᾽ καταφυγὼν εἰς Αλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτ⸗.

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſſet ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicata quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.*

ιη'. Ως Γαβίνι⊙, πεισάσης τ᾽ μητρὸς τ᾽ Αλεξάνδρ⸗ παραδῶναι αὐτόν τε κ᾽ τὸ φρούριον, λαβὼν τ᾽ μὲν Αλέξανδρον ἀφῆκεν· [m] ἔγραψε δ᾽ κ᾽ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῦ, οἳ ἦσαν μ᾽ Αριςοβύλ⸗ τ᾽ πατρὸς δεδεμένοι, λῦσαι, κ᾽ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [n] αὐτῆς τὸ πρὸς Ρωμαίους πιςὸν, κ᾽ ὡς ἔςιν ἀξία τοιῦτης τ᾽ χάριτ⊙ τυγχάνειν.

19. *Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam pro-*

ιθ'. Ως μ᾽ τῦτο φυγόντα ἐκ Ρώμης Αριςόβυλον εἰς τὴν Ιυ-

f Οι κ᾽ δυσκαταμάχητον.] Τύγχανον poſt δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

g Επὶ τῷ μηδενὸς ὧν πρόσθεν] Επὶ τὸ *Vat.*

h Εγκλείσων αὐτόν.] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.*

i Εδησεν,] Εδησε perperam *Ed. Baſ.*

k Ανήγαγεν,] Ηγαγεν in *Ed. Baſ.*

l Επίτροπον κατέςησεν.] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in Ed. Baſ.

m Εγραψε δ᾽] Ita *Codd. Vat.* & *Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δ᾽ κ᾽ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.*

n Αυτῆς] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.*

Ιουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμαλώτων, πάλιν • ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.

κ'. Κρίσις πρὸς τὴν ὑπὸ Πάρθων στρατείαν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀνάβασις, καὶ σύλησις τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κα'. Φυγὴ Πομπηΐου εἰς Ηπειρον, καὶ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, ᵖ ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Αλέξανδρον.

κβ'. ᵠ Οτι Καῖσαρ, λύσας Αριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μετὰ δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔφθη δ' ὑπὸ τῶν τοῦ Πομπηΐου φρονούντων ἀφανισθεὶς Αριστόβουλος ʳ φαρμάκῳ.

κγ'. Καίσαρος εἰς Αἴγυπτον στρατεία, καὶ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Υρκανός τε καὶ Αντίπατρος, καὶ τοὺς Ιουδαίους αὐτῷ συμμάχους ἐποίησαν.

κδ'. Αντίπατρος εὐθύμως ἀγωνισαμένου καὶ τὴν μάχην ἀριστεία, καὶ διὰ τοῦτο φιλία πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Υρκανὸν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίρων ἐτίμησε μεγάλως, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὰ τοῦ πατρίου ἀναστῆσαι κατεσκαμμένα τείχη, ἔπι τε Αντιπάτρῳ τὸν τῶν Ιουδαίων ἐπιτροπὴν ἐνεχείρησεν.

κε'. Καίσαρος ἐπιστολαὶ, καὶ δόγματα συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ιουδαίους φιλίας.

κς'. Οἱ Αντίπατρος τοῖς παισὶν, Ηρῴδῃ μὲν τῷ τῆς Γαλιλαίας πρώτοις, Φασαήλῳ δ' ἐπιτρέψας τῷ Ιεροσολύμων· καὶ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ηρῴδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν τε ἔνδοξον ἐποίησεν Ηρῴδην, κατασείσας ἄρχοντα τῆς Κοίλης Συρίας.

κζ'. Ως Κάσσιος, Καίσαρος δολοφονήσαντος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβὰς, τήν τε χώραν ἐπάκωσε, καὶ τάλαντα ὀκτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσπράξατο φορολογήσας· καὶ πῶς Ηρῴδης ἐκ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων αὐτῷ δαΐος ˢ ἔδοξε Κασσίῳ.

κη'. Ως Μάλιχος δολεύων Αντίπατρον ἀνεῖλε φαρμάκῳ, διαφθαρεὶς χρήμασι τοῦ οἰνοχόου Υρκανοῦ.

κθ'. Ως Ηρῴδης δολοφονήσαντος αὐτῷ Κασσίου τὸν Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

λ. Ως Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου βοηθήσαντα αὐτῷ ἐκ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ηρῴδης ἀπαντήσας τρέπει τε καὶ τῆς Ιουδαίας ἐκβάλλει.

λα'. Οτι μὴ τὸ ἡττηθῆναι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ αὐτὸν ἔβλαψε νέῳ Καίσαρος ὄντι Αντωνίῳ, Ηρῴδης ἐν Βιθυνίᾳ αὐτῷ γενόμενος πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Αντώνιον· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν αὐτοῦ βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο Αντώνιος. καὶ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.

λβ'. Οτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Αντωνίου, καὶ κατηγορούντων τινῶν Ηρῴδου τε Φασαήλου, ὁ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ τετράρχας αὐτοὺς κατέστησεν, τῶν δὲ κατηγόρων δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τὸν Αριστοβούλου υἱὸν Αντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

λδ'. Ως Υρκανὸν τε Φασάηλον τὸν ἀδελφὸν Ηρῴδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.

λε'. Ως Ηρῴδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν, καὶ διαγενόμενος εἰς τὴν Ρώμην, καὶ δεηθεὶς Αντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπάτου τε συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ιουδαίας.

λς'. Εκπλεύσας Ηρῴδης μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ρώμης, καὶ μάχη πρὸς Αντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ρωμαϊκῆς ἑπομένης, καὶ ἡγεμόνος Σίλωνος.

λζ'. Ως, Σίλωνος Ιεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου καὶ Ηρῴδου Αντίγονος διεφθάρη.

fugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

20. *Crassus in expeditione contra Parthos in Judæam ascendit, sacraque pecunias depeculatur.*

21. *Pompeji fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæsar, cum Aristobulum vinclis exemisset, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Aristobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæsaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, feceruntque ut Judæi semet ei adjungerent.*

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæsare amicitia: & quemadmodum Cæsar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permisso ei ut eversos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem constituit.*

25. *Cæsaris literæ, & Senatusconsulta de amicitia cum Judæis inita.*

26. *Antipater filiis administrationem mandat, Herodi Galilææ, Phasaëlo Hierosolymorum: utque Sextus Cæsar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux esset, acceptis, magnum & gloriosum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præsidem eum constituendo.*

27. *Quomodo Cassius, cum in Judæam Cæsare mortuo ascendisset, & regionem afflixit, & septingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Cassio sui studiosus visus est.*

28. *Quomodo Malichus per insidias Antipatrum veneno sustulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

29. *Quomodo Herodes jussu Cassii dolo interfecit Malichum.*

30. *Quomodo Antigonum Aristobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

31. *Quomodo, Cassio in Macedonia superato à Cæsare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum sibi conciliavit: ideoque Herodem accusare volentes non admisit. quodque Tyriis pro Judæis scripsit.*

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam venisset & nonnulli Herodem & Phasaëlum accusarent, non solum hos repudiavit, sed & illos tetrarchas constituit, & decem ex accusatoribus interfecit.*

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Aristobuli filium in regnum restituerunt.*

34. *Quomodo Hyrcanum & Phasaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & postea Romam profectus, cum Antonium obsecrasset multum pecuniæ pollicitus, creatus est à Senatu & Cæsare rex Judææ.*

36. *Herodes post hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

37. *Quomodo, Hierosolymis à Silone obsessis, Antigonus à Sosio & Herode oppressus est.*

• Ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.] Legi potest ἀνέπεμψε.

ᵖ Ἐντολὴν ἔχοντος] Sic *Cod. Vat.* & *Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Αλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.*

ᵠ Οτι Καῖσαρ,] Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* & *Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.*

ʳ Φαρμάκῳ.] Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηΐου, τὸν Αλέξανδρον πολέμῳ διεχρήσατο adjicit *Gall.*

ˢ Ἔδοξε Κασσίῳ.] Ita cum *Edit. Baſ.* ἔδοξεν ὑπάρχειν Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν * τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Ariſtobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: utque non multo poſt Hyrcanus, ſuaſu Antipatri, ad Aretam fugit.

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκανοῦ περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντος ἐκείνου βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' ὀλίγον Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejuſque obitum ſpectant. Quæ vero deinceps conſequuta ſunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut hiſtoriam ſcribamus, reſque propter vetuſtatem pleriſque ignoratas *pro virili* proſequamur, idque dictionis elegantia illuſtratas, quantum fieri poteſt, ex verbis eorumque ſtructura, aliiſque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum ſuavitate & voluptate rerum peritiam aſſequantur. Omnium vero maxime, ſcriptoribus curæ eſſe debet accurata diligentia, verumque iſtis dicendi ſtudium, qui in iis quæ ipſi plane neſciunt fidem illis habituri ſunt.

Joſephi in ſcribendo propoſitum.

Hiſtorici munus.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniiſſet, anno tertio Olympiadis * centeſimæ ſeptimæ, Romæ conſulibus Quinto Hortenſio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confeſtim infert Ariſtobulus: & commiſſo apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Ariſtobuli uxor & liberi ipſius à matre in cuſtodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adverſarios, qui intra templi ſeptum con-

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum.

Τὰ μὲν δὴ περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ μετέπειτα νῦν ἐρεῖμεν· οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ δι' [c] μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάμαξον τὴν μνήμης, πεφυκότες. τῷ γὰρ ἱστορίαν καὶ τὸν μύθυσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν ἀρχαιότητα [d] δίδομεν, καὶ τὸ τῆς [e] ἐπαγγελίας κάλλος, ὅταν δὴ τοῦτ' ἐξῇ ἔκπεσε τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγινωσκομένοις, ὡς ἂν μὴ χάριτος τινὸς καὶ ἡδονῆς τῷ ἐμπειρίαν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, [f] τῆς ἀκριβείας τὰς συγγραφεῖς σχάζεσθαι δεῖ, καὶ τὴν παλῃὴν λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

β'. [g] Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης [h] Ὑρκανῷ τῷ [i] τρίτῳ ἔτει ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Ῥωμαίων [k] Κοίντου Ὁρτησίου, καὶ Κοίντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον ἄδικος ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτῷ γενομένης πρὸς Ἰεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. ὃ γενόμενον, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε [l] κατεῖρχθαι τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς προγέγρα-

---

a Τεσσάκοντα καὶ δύο.] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque eſſe demonſtrat *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156.

b Τὰ μὲν οὖν] Τῶν μὲν οὖν π. & mox τὰ τούτοις οὖν ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Αλ. & dein διδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

c Μηδὲν παραλιπεῖν] Ergo Jeſu quoque mentionem feciſſe Joſephus credendus eſt. REL.

d Δίδομεν,] Si cui duriuſculum videatur δίδομεν μιλώυτιν, in locum vocis δίδομεν, per me licet, ſubſtituat εἴζομεν. HUDS. *Lugd. Bat.* δίδωμι· καὶ. Lege (inquit *Coccejus*) δεῖ μὲ καὶ. Ego nihil mutandum cenſeo. HAV.

e Ἐπαγγελίας] Forte ἀπαγγελίας.

f Τῆς ἀκριβείας ——— μέλλουσιν.] Accurationis & Veritatis ſtudium in Hiſtorico vid. ſupr. lib. 8. c. 2. §. 8. ἀλλὰ μαθημάτων ὑπεροχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἐν οἷς μὴ δύναιτο δείξεως, καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν διαφέρειν τὴν ἀλήθειαν· SPANH.

g Ἀρξαμένου τοίνυν] Παραλαβόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ὑρκανοῦ *Basil.* verum nec iſta, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ά. Ὑρκανοῦ agnoſcit *Vet. Interpr.* & mox hac §. egit περὶ Ὑρκανοῦ.

h Ὑρκανοῦ] Περὶ τὸν Ὑρκανὸν *Vat.*

i Τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς] Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Verſione* aut *centeſima octogeſima tertia Olympiade*, aut *centeſima octogeſima Olympiade*, aut *centeſima ſeptuageſima tertia Olympiade.* Videſis *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 336. HUDS. Malè *Ruſinus* centeſima octuageſima Olympiade, mutatione τῆς π ολ. pro τῆς ζ καὶ ο ολ. vid. Caſaub. Exer. Baron. p. 155. SPANH.

* *Centeſimæ*] Vide *Caſaub.* contra Baron. p. 155.

k Κοίντου Ὁρτησίου,] Κυίντου Ὁρτησίου *Hen.* & *Vat.* Κυίντου τοῦ Ὁρτησίου *Basil.*

l Κατεῖρχθαι] *Lugd. Bat.* κρατεῖσθαι.

m Κα-

ρήκαμεν· καὶ τὰς ἀνλιςασιώτας ἢ [l] καταφυγόνλας εἰς τὸ ἱερὸν ἀφέϐολον, [m] αἱρεῖ ἀσφαλῶν. καὶ λόγυς ποιησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ [n] συμϐάσεως, καταλύει τὴν ἔχθραν, ἐπὶ τῷ βασιλεύειν μὲν Αριςόϐυλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπόμενον ἀδεῶς τὰ ὑπάρχονλα αὐτῷ κλήσιν. ταῦτα [o] ἐπὶ τούτοις ἐν τῷ ἱερῷ συνθέμενοι, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς πιςωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καθαπασάμενοι δὲ πλήθυς πάντες ὁρῶντο ἀλλήλυς, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Υρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [p] εἰς τὴν οἰκίαν δὲ Αριςόϐυλυ.

γ'. Φίλος δέ τις Υρκανῷ [q] Ἰδυμαῖος, Αντίπατρος λεγόμενος, πολλῶν μὲν ἀπόρων χρημάτων, δραςήριος δὲ τὴν φύσιν ὢν καὶ στασιαςὴς, ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τὸν Αριςόϐυλον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [r] πρὸς Υρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [s] τοῦτον εἶναι [t] γνώριμον ἐκ τῶν πρώτων Ἰουδαίων, τῶν ἐκ Βαϐυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὴ λέγει χαριζόμενος Ηρώδῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ϐασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τύχης τινὸς [v] γνωμένῳ. περὶ οὗ καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Αντίπατρος, [x] Αντίπας τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ [y] τοῦτο μὲν τοὔνομα· ὃν Αλεξάνδρα δὲ ϐασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ στρατηγὸν ἀποδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδυμαίας, ποιησαμένος φιλίαν πρὸς τοὺς [z] ὁμογνωμονοῦντας αὐτῷ Αραϐας δὲ Γαζαίους δὲ Ασκαλωνίτας λέγω, πολλοῖς αὐτοὺς δὲ μεγάλοις ἐξιδιωσάμενον δωρεαῖς. τέλος οὖν δὲ Αριςοϐούλῳ δυναστείαν ὁ νεώτερος Αντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι πάθῃ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, [a] ὑπισχνεῖτο κρύφα κατ' αὐτοῦ διαλεγόμενος τοῖς Ἰουδαίων τοὺς δυναστεύονλας· ἄδικον εἶναι λέγων φθορᾶν Αριςόϐυλον ἀδίκως ἔχονλα τέλος ἀρχῆς, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν τούτου σκεϐεληκότα, πρεσϐύτερον ὄντα, κατέχονλα δι' αὐτέλειαν οὐσίαν ἐκείνου διὰ τὸ πρεσϐεῖον. [b] τούτοις δὴ συνεχῶς καὶ πρὸς τὸν Υρκανὸν [c] ποιούμενος διατελῶν τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύοι [d] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἐκποδών. τοὺς γὰρ φίλους δὲ Αριςοϐούλου μηδένα [e] παραλιπεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμϐουλεύονλας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε ϐεϐαίως ἕξονλα τέλος ἀρχῆς. τούτοις Υρκανὸς ἠπίστει τοῖς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὢν, καὶ διαϐολὴν δι' ὑπειλῆφαν οὐ ῥᾳδίως. ἐποίει δὲ αὐτὸν τὸ ἀπραγμον δὲ τὸ παρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγχινῆ δὲ ἄνανδρον δοκεῖν· τῆς δὲ ἐναντίας φύσεως ἦν Αριςοϐούλος, δραςήριος δὲ διεγηγερμένος [f] τὸ φρόνημα.

δ'. Ἐπιδὴ τοίνυν ὁ Αντίπατρος, ὃ περιέχονλα ἐώρα τοῖς λόγοις τὸν Υρκανὸν, ὃ διέλιπεν ἐκάστης ἡμέρας πλατόμενος καὶ διαϐάλλων πρὸς αὐτὸν Αριςόϐυλον, ὡς [g] ἀποκτεῖναι θέλονλα· καὶ μόλις ἐγκείμενος πείθει πρὸς Αρέταν αὐτῷ συμϐουλεύσας φυγεῖν, τὸν Αράϐων ϐασιλέα. πιθανὴν γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι συμμαχοῦντα [h] ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούων ἔλεγε, [i] συμφέρον εἶναι τὸ πρὸς τὸν Αρέταν ἀποδρᾶναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ἰουδαίᾳ ἡ Αραϐία. καὶ δὴ πέμ-

fugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compositione verba fecisset, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Aristobulus, ipse vitam ociosam ageret, suisque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum quidem pacta jurejurando & dextris confirmassent, & invicem spectante universa multitudine complexi fuissent, discesserunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Aristobuli. *Fœdus ineunt Aristobulus & Hyrcanus.*

II. 3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & seditiosus, qui alieno ab Aristobulo erat animo & ab eo diffidebat ex sua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damascenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *suo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipsius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum constituissent, ajunt fecisse amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Ascalonitis, qui secum sentirent; eosque sibi multis & magnis muneribus conciliavisse. Itaque *hic* juvenis Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter suum in illum odium, excitat adversus eum clandestinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum esse dicens pati ut Aristobulus injuste principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter * ætatem deberetur imperium. Hos autem sermones assidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum esse dicebat, nisi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Aristobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei consulerent, ut Hyrcanum interimeret, quasi ita demum firmum habiturus principatum. His sermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro sua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remissio fecerunt ut degener & imbellis spectantibus videretur: at natura diversus erat Aristobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto. *Antipatri Idumæi Herodis patris. Nicolaus Damascenus. Antipater Judæos excitat in Aristobulum. Hyrcani elogium.*

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum suis dictis aurem non præbere videt, non desinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Aristobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; *fuga se revixque acrius urgendo persuadet, cum ei consuluisset ut ad Aretam Arabum regem perfugeret.* nam pollicebatur, si sibi obtemperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem *Antipater auctor est Hyrcano ut ad Aretam fugiat.*

Ju-

l Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ἀφέϐολον, αἱρεῖ ἀσφαλῶν·] Καταφύγοντας εἰς τὸ ἱερὸν ἀφεϐόλαιον αἱρεῖ. ἀσφαλῶν ἢ καὶ λ. *Busb.* αἱρεῖ, ἀσφαλῶν ἢ καὶ *Hen.*

m Αἱρεῖ ἀσφαλῶν.] *Gen.* αἴρει. *L. B.* ἱερῶ. Legendum αἱρεῖ. COCC.

n Συμϐάσεως,] Συμϐιϐάσεως *Hen.*

o Ἐπὶ τούτοις] Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Est qui vertit, *in eorum præsentia qui in templo erant.*

p Εἰς τὴν οἰκίαν] Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Αρ. *Vat.* εἰς τὴν οἰκείαν τὴν Αρ. *Hen.*

q Ἰδυμαῖος,] Ἰουδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδυμαῖος in *ceteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 6. §. 2. SPANH.

r Πρὸς Υρκανὸν εὔνοιαν.] Πρὸς τὸν Υρκ. *Hen.* & *Busb.*

s Τοῦτον εἶναι γνώριμον] Idem in *Historia Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων Parisiensium* [& *Londinensium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Usserius* ad *A. M.* 3932. quem videsis.

t Γνώριμον] *L. B.* γνώμιμον. Forte γνώμιμον inquit *Cocceius.* Nihil tamen muto. HAV.

v Γενομένῳ.] Γενησομένῳ *Busb.*

x Αντίπας] *Antipatri* & *Antipa* idem est nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot.* ad *Luc.* c. 1.

y Τοῦτο μὲν τοὔνομα·] Dissentit *Eusebius* (*Hist. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuisse scribit. Verum fidem potius *Josepho* quam *Eusebio* habendam esse ostendit *Chr. Noldius*, sub initium *Historiæ Idumææ.*

z Ομογνωμονοῦντας] Ομόρους αὐτῶν *Busb.* ὁμορεῦντας αὐτῷ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* versione, *cum finitimis Arabibus.*

a Επισωισᾶ κρύφα κατ' αὐτοῦ] Επισωισᾶ κατ' αὐτῦ κρύφα τῶν Ιουδ. *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

* *Ætatem deberetur imperium.*] *Al.* ætatis prærogativam.

b Τούτοις ἢ] Ita *Hen.* & *Busb.* τούτως τε συνεχῶς πρὸς in *Editis Aliisque.*

c Ποιούμενος] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.*

d Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* (certe *Lugd. Bat.*) τῶν ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Aliisque.*

e Παραλιπεῖν] *L. B.* ἀφαλείπειν.

f Τὸ φρόνημα.] Φρονήματι *Busb.*

g Αποκτεῖναι θέλονλα·] Ita *Hen.* & *Busb.* κτεῖναι in *reliquis.*

h Υπισχνεῖτο.] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ) in *Editis Aliisque.*

i Συμφέρον] *Lugd. Bat.* σύμφορον.

Judææ finitima Arabia. Itaque misit Hyrcanus primum Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non esse inimicis traditurum si ad eum supplex venisset. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hierosolyma. Et haud multo post assumpto eo, noctu egressus est urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc singulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* persuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promisit, si reductus & in regnum restitutus esset, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipsius pater ab Arabibus abstuliisset. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lyssa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

πρῶτ[k] Υρκανὸς πρὸς τ Αρέθαν βασιλέα τ Αντίπατρον, λημόμενον πίστ, ὡς οὐκ ἐκδώσ τοῖς ἐχθροῖς ἱκέτην αὐτὸ γνόμενον. λαβὼν δ τὴν πίστ ὁ Αντίπατρ, ὑπέστρεψε πρὸς Υρκανὸν εἰς Ιεροσόλυμα. κἀκ μετ' ὀ πολὺ ἀπαλλαθὼν αὐτὸν, κ τ πόλεως ὑπεξελθὼν νύκτωρ, κ[l] πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν, ἦκεν ἄγων αὐτὸν εἰς τὴν καλουμένην[m] Πέτραν, [n] ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τ Αρέτα· μάλισ δ ὢν Φίλ τῷ βασιλεῖ, κατέχειν τ Υρκανὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν παρεκάλ. κ τοῦτ' ἐκάσης ἡμέρας ποιῶν κ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ κ δωρεὰς προσιέμεν, πείθ τ Αρέταν. ὁ μὲν ἄλλα κ Υρκανὸς ὑπέσχετο αὐτῷ, καταχθεὶς κ τὴν βασιλείαν κομισάμενος, ἀποδώσειν τήν τε χώραν & τὰς δώδεκα πόλεις, ἃς Αλέξανδρος [o] ὁ πατὴρ αὐτὸ τ Αράβων ἀφείλετο. ἦσαν δ' αὗται, Μήδαβα,[p] Ναβαλλὼ,[q] Λιβιάς,[r] Θαραβασὰ,[s] Αγαλλα, Αθώνη,[t] Ζώαρα,[v] Ορώναι, Μάθλουσα, Ρύδδα,[x] Λύσσα, Ορυβα.

III. CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adversus Aristobulum, & Hierosolyma obsident: utque Scaurus Romanus obsidionem solvit. De obitu Oniæ.

ΚΕΦ. β'.

Ως Αρέτας κ Υρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, κ πολιορκοῦσιν Ιεροσόλυμα. κ ὡς Σκαῦρ ὁ Ρωμαῖ λύ τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ονίου πλάτης.

Aretas in Aristobulum expeditionem facit, eumque superat, dein templum oppugnat.

HIS promissis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Aristobulum, cum quinquaginta equitum simul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi post hanc victoriam ad Hyrcanum defeciissent, desertus Aristobulus fugit Hierosolyma. At rex Arabum, copiis suis omnibus secum adductis, fanum aggressus oppugnat Aristobulum, populo ab Hyrcano stante & oppugnationem adjuvante, cum soli sacerdotes essent apud Aristobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque castris, obsidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum festum, quod Pascha vocamus, Judæorum præcipui, relictis suis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir justus & * Deo charus, (qui aliquando, cum siccitas esset, Deum oravit ut ardores depelleret, Deusque precibus exauditis pluviam misit) sese

Onias, vir justus, & Deo charus.

Τούτων αὐτὸ τ ὑποχείσεων γνομένων, Αρέτας στρατεύσειν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, μ πάντ μυριάδων ἱππέων ἄμα & πεζῆς στρατιᾶς, κ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δ μ τὴν νίκην πρὸς Υρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Αριστόβουλ ἔφυγε εἰς Ιεροσόλυμα. ὁ δ τ Αράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν, κ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τ Αριστόβουλον ἐπολιόρκ, προστιθεμένου & τοῦ δήμου τῷ Υρκανῷ, κ συμπολιορκοῦντ αὐτῷ, μόνων δ τ ἱερέων [y] Αριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖν Αρέτας ἐξῆς [z] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Αράβων & τῶν Ιουδαίων, ἰσχυρῶς ἐνέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τούτων δ [a] γινομένων κ τ καιρὸν τῶν Αζύμων ἑορτῆς, ἣν [b] Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τῶν Ιουδαίων, ἐκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [c] Ονίας δ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ κ θεοφιλής, [d] ὃς ἀνομβρίας ποτὲ ὔσης ἠύξατο τῷ Θεῷ λύσαι τ αὐχμὸν, κ γνόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὕσαι, ἐκρυψεν αὐτὸν ἀφ' οὗ τὸ τῶν στα-

k Πρῶτ Υρκανὸς] Πρῶτον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῷ in *Editis Aliisque.*

m Πέτραν, ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τ Αρέτα·] Πέτρα Arabum Regia. Eadem Ακρόπολις dicta, supr. lib. 4. c. 7. §. 1. quæ Arabum primaria urbs, Græcis Πέτρα. supra Πέτρα hæc eadem, quæ prius Ακρη dicta lib. 4. c. 4. §. 7. Alia nempe hæc Ακρη ab altera in Phœnice, quæ Ακρη ὑπ τῷ Λιβάνῳ dicitur supr. lib. 1. c. 7. §. 1. ubi natus Alexander Severus Imperator. *Lamprid.* in Alexand. Sever. Ab hac Ακρη Phœniciæ alia Arabiæ, postea Πέτρα dicta, de qua loc. cit. lib. 4. c. 7. §. 1. superioris Ακρης mentio iterum lib. 5. c. 1. §. 22. Ακρη δ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν &c. item lib. 8. c. 2. §. 3. Ακρα Φιλάδελφος. SPANH.

n Ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τ Αρέτα·] Ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τῷ Αρέτᾳ. παρεκάλ ὖν αὐτὸν Υρκανὸς ἐπαρῆξαι οἱ ἀδικουμένῳ, κ καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν, κ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκαταστῆσαι, ὑπισχνούμ δώσειν αὐτῷ κ. *Busb.* atque ita fere *Zonaras.*

o Ο πατὴρ —— Αγαλλα,] XII. Urbes Arabibus ereptæ ab Alexandro Judæorum Rege, vid. supr. lib. 13. c. 15. §. 4. SPANH.

p Ναβαλλὼ,] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalotha.*

q Λιβιὰς] Λαβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros.

r Θαραβασὰ,] Θαραλαθὰ *Hen.* Αραβατὰ aut Αραβαθὰ *Epiphan.*

s Αγαλλα,] *Galata* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Αγαλλα, Αθώνη.

t Ζώαρα,] Ζωάρων τ Αραβίας· ἀλλοτ. lib. 4. c. 8. §. 4. & Αρχ. lib. 1. c. XI. §. 4. ζόωρ ἔτι κ νῦν λέγ)· *Hebr.* עלי, nempe צוער. SPANH.

v Ορώναι,] Ορῶν Λιγμᾶ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monslingo Adissa* aut *Edissa*: dein *Ribdalusa*, *Oriblo.* HUDS. Conf. supra Antt. lib. 13. c. 15. §. 4. Ορώνας· SPANH. Post Ορώναι in *Lugd. Bat.* subjungitur Λυγμὼ, inque ejusdem MS. margine adnotatur alia lectio Λιγμῶν. Quum vero tot Codices novam adjungant urbem, plurimi vero legant Λιγμᾶ, substitui debere judico Λεμβᾶ, quam urbem conjungit Josephus cum Oronis, Marissa aliisque ex his urbibus, quas enumerat etiam superius Lib. 13. c. 15. §. 4. HAV.

x Λύσσα,] Λέσσα *Hen.* Λύσσα *Ptolemæo.* Vide *Bocharti* Phaleg. p. 350.

y Αριστοβούλῳ προσμενόντων.] Τῶν Αριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.*

z Βαλόμβ τὰ στρατόπεδα] Ita *Busb.* βαλόμβ in *reliquis.* Forsan ἔξω βαλόμβ, inquit *Cl. Lowthius.*

a Γινομένων,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γνομένων in *ceteris.*

b Φάσκα λέγομεν,] Πάσχα *Busb.*

c Ονίας δ] Ονίαν δέ τινα, δίκαιον ὄντα κ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui subjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτὲ γενομένου, εὐχῇ τ Θεοῦ δυσωπήσας, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ἐξίσου οἱ Ιουδαῖοι εὐξαμένῳ κ Αριστοβούλῳ κ τ μετ' αὐτοῦ· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, ὡς δ θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπε &c.

d Ος ἀνομβρίας ποτὲ ὔσης] Illud ὃς deëst *Hen.* HUDS. Historia hæc narratur in Gemara Taanith fol. 23. 1. & his verbis in Megillath Taanith fol. 49. fac. 2. יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים הלך אצל להם חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים כשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו גשמים עג עגה ועמר בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי אמר רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמים יורדין: *Maxima pars mensis Adar jam effluxerat. & pluvia nondum descenderant. Adierunt Oniam, circularem dictum* (ob rationem mox indicandam) *rogantes ut pluviam à Deo peteret. Respondit, ite & furnos paschales intro ferte, ne à pluvia liquefiant. Precatus est, at non descenderunt aquæ pluviæ. Tunc circulum designavit humi & se in medio ejus constituit, exemplo Chabacuci, qui dixit* cap. 2. 1. in custodia mea stabo & figam gradum super locum munitum (undique qualis est figura circuli) & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi & quid respondeam arguenti me. *Dixit Onias, Domine hujus universi, omnes filiorum tuorum in me conversi sunt, quoniam veluti filius domus tuæ sum coram te: juro per nomen tuum magnum me ex hoc loco non digressurum antequam misertus fueris filiorum tuorum. Mox cæperunt pluviæ descendere.* REL.

* *Deo Charus,*] *Al.* Dei amicus.

e Οὗ

σιν [e] ὁρᾶν ἐπιμένουσιν. ἀναχθέντες δ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομβρίαν εὐξάμενος, [f] ἵν' ἴσως ἀρὰς κατὰ Αριστοβούλου καὶ τῶν συστασιωτῶν αὐτοῦ ἐπιθῇτο. ἐπεὶ δ' ἀντιλέγων καὶ ἀποτρεπόμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, [g] στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, "[h] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπὶ οἱ μετ' ἐμοῦ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ πολιορκούμενοι δὲ ἱερεῖς "σοί, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [i] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, "μήτε κατ' ἐκείνων ἃ ἂν οὗτοι ἀπαιτῶσιν εἰς πάλαι ἁμαρ- "τίαν." καὶ τὸν μὲν τοῦτ' εὐξάμενον ἀποκτείναντες οἱ πονηροὶ τῶν Ιουδαίων κατέλευσαν.

Onias lapidatur.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς τούτοις αὐτοὺς ἀπήλλαξε μῆνιν ἐπιμορήσας τὴν ὠμότητος, καὶ δίκην εἰσεπράξατο τοῦ Ονίου φόνου τούτῳ τῷ τρόπῳ. [k] πολιορκουμένων τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Αριστοβούλου, συνέβη τοῖς ἑορτὴν ἐπιτελεῖν τὴν καλουμένην Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀπορούντων δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Αριστόβουλον, ἠξίωσαν [l] αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους ἀποδοῦναι, χρήματα [m] λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλουσι. τῶν δέ, εἰ [n] βούλοιντο λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, εὐθύμως ὁ, τε Αριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέστησαν, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιμήσαντες [o] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοσοῦτον πονηρίας ἦλθον, ὥστε ἀποβλῆσαι τὰς πίστεις καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεὸν, τὰ ἀνὰ τὴν θυσίαν μὴ [p] ἀποδόντες τοῖς δεομένοις. [q] ἀναπονδηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ηὔξαντο τῷ Θεῷ, δίκην [r] αὐτῶν εἰσπράξαι ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἁπάσης τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸ μόδιον τοῦ σίτου τότ' [s] αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἑνδεκα.

Fides violata ab obsidentibus.

Illos ob scelus ulciscitur Deus.

γ'. [t] Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήιος, αὐτὸς ὢν ἐν [v] Αρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ἠρηκότας εὑρὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἤπείγετο. [x] πυθόμενοι δὲ πρέσβεις ἦκον παρ' αὐτὸν τε Αριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Υρκανοῦ, [y] συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ. [z] ὑποσχομένων δὲ, Αριστοβούλου μὲν [a] τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Υρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδεχεται τὴν Αριστοβούλου ὑπόσχεσιν, ὡς ὢν εὔπορος χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ὢν, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνειν· ὁ δὲ καὶ πένης ὢν, καὶ γλίσχρος, [b] καὶ πρὸς μειζόνων τὴν ἄπιστον πρέσβευσιν ἐπαγγελίαν. ῥᾳδίως γὰρ ἴσον ὢν βίᾳ πάλιν ἑλεῖν, [c] ἐν τοῖς μάλιστα ὀχυρὰν καὶ δυνατὴν, [d] ἢ φυγάδας ἐκβαλεῖν μετὰ τοῦ [e] Ναβαταίων πλήθους, οὐκ εὐπρόσοδον πόλεμον [f] διακριθέντα. τούτῳ πίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προφερομένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Αρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ρωμαίων ἀποδειχθή-

IV. *Scaurus, in Syriam à Pompeio missus, mox in Judæam contendit.*

3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipse esset in Armenia & adhuc adversus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damascum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è vestigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Aristobulo & Hyrcano legati, auxilium postulantes utrique. Cumque Aristobulus quidem promitteret se quadringenta talenta daturum esse, Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Aristobuli promissionem accipit, quippe hominis pecuniosi & magnifici & æquiora postulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus esset, & incredibilia pollicereturcum majora postularet. non enim ejusdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitissimam & potentissimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur causas cum Aristobulo pacisci-tur, acceptaque pecunia solvit obsidionem, jubens Aretam discedere, aut *ni pareat* hostem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damascum

Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Aristobulus.

Scaurus, accepta ab Aristobulo pecunia, Hierosolyma ab obsidione liberat.

e Ορᾶν ἐπιμένουσιν] Ορᾶν ἰσχυρὸν ἐπ. *Hen.* HUDS. Et *Lugd. Bat.* neque male forsan. HAV.

f Ἵν' ἴσως ἀρὰς] Ἵν' ἴσως ἀρὰς θῇ κ. Ἀρ. κ. τ. συστασιωτῶν αὐτοῦ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.*

g Στὰς μέσος αὐτῶν] Semper stabat in circulo, uti dicitur ibid. abusus ad id verbis Haggæi. REL.

h Ω Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων,] Ω Θεὲ Βασ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Vat.* & *Zonar.* HUDS. Eadem fere phrasi utitur in precibus suis, quas Talmudici habent. REL.

i Ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, μήτε κατ' ἐκείνων] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) nisi quod ὑπακούσῃς habeant. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπακούσῃς, μήτε μὰ κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.*

k Πολιορκουμένων τῶν ἱερέων] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων γὰρ τῶν in *Editis.*

l Αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους] Αὐτοῖς non agnoscit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.*

m Λαβόντας] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.*

n Βούλοιντο λαβεῖν,] Βούλοιντο *Busb.* & *Vat.* εἰ βούλοιντο μυρίας χιλίας δραχμὰς *Hen.*

o Ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα.] Ἔδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.*

p Παρασχόντας τοῖς δεομένοις.] Παρασχόντες *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Παρασπονδηθέντες] Conf. de Vita §. 59.

r Αὐτῶν εἰσπράξασθαι] Αὐτῶν deest *Hen.* & εἰσπράξαι habet *Busb.* paulo post ὥστε pro ὡς.

s Αὐτοῖς] *Lugd. Bat.* αὐτὲς.

t Ἐν τούτῳ —— Πομπήιος,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 8. §. 1. item infra c. 5. §. 1. SPANH.

v Αρμενίᾳ] Vide *Usserii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.*

x Πυθόμενοι] *L. B.* πυθόμενοι.

y Συμμαχεῖν ἀξιοῦντων ἑκατέρῳ.] *Lugd. Bat.* εἰ βούλοιτο συμμαχεῖν ἑκατέροις.

z Ὑποσχομένων δ',] Ὑποσχομένου *Hen.* & *Busb.*

a Τετρακόσια δώσειν τάλαντα,] Τετρακόσια *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex seq. cap. 2. §. 5. ab init. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

b Καὶ πρὸς μειζόνων] Ita *Basil. Hen. Busb.* & *Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.*

c Ἐν τοῖς μάλιστα] Ἐν ταῖς μ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Ἢ φυγάδας] Cl. *Lowthius* ἢ pro ἢ reponendum censet.

e Ναβαταίων] Ναβαταίοις de Arabibus. SPANH.

f Διακριθέντα.] Διακριθεῖσαν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

ſcum iterum petiit: Ariſtobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congreſſus, prælio ſuperat, & hoſtium circiter ſeptem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

σεθαι. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μὴ πολλῆς δυνάμεως, ὅτι τὸν Ἀρέταν καὶ Ὑρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [b] ὅπι τὸ καλούμενον [h] Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ καὶ κτείνει ὡσὶ [i] ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [k] καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

V. CAP. III.

ΚΕΦ. γ'.

Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant de regno diſceptantes: utque Ariſtobulo in caſtellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones ſibi traderet.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς ὡσὶς Πομπήϊον ἔρχονται ὡσὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστόβουλος εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγει, Πομπήϊος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα ὡσαιτεῖται κελεύει.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Ariſtobulus.

NON multo autem poſt, cum Pompejus Damaſcum veniſſet, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Miſit enim ei ingens donum Ariſtobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum "corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa ſive "vitis ſive hortus: quod opus τερπωλὼ *delectationem* "nominabant. Hoc donum vidimus etiam "nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedica"tum, cum inſcriptione ALEXANDRI JU"DÆORUM REGIS. Æſtimabatur autem "quingentis talentis. Et quidem fertur, Ariſto"bulum Judæorum dynaſten hoc miſiſſe.

Strabonis de ea teſtimonium.

Μετ' ὀλὺ δὲ Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἀφικνεῖται, καὶ Κοίλῃ Συρίᾳ ὅπιόν, ἦκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας & Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε δὲ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου & Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων ὧδε. "ἦλθε δὲ & ἐξ Αἰγύπτου πρέσ"βεια, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς "Ἰουδαίας εἴτε [l] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [m] τερπωλὼν δ' ὠνό"μαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἑωρήκαμεν "καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπι"τωλίου, ἐπιγεγραφὼς ἔχον [o] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐτιμήθη δ' εἶναι πεντακοσίων "ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέγει πέμψαι [p] τῶν "Ἰουδαίων δυνάστην.

Hyrcani & Ariſtobuli legati ad Pompejum veniunt.

2. Non multo autem poſt venerunt rurſus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Ariſtobulo: * qui etiam accuſabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat;* hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* juſſis iis, qui controverſias habebant, ineunte vere *ad ſe* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damaſcenum contendit: & in tranſitu arcem Apamiæ; quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, &

Multa in Syria præclare geſta à Pompejo.

† Ptolemæi Mennæi regionem conſideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionyſius Tripolitanus, ſecuri percuſſus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus ſtipendium ſolvit. Expugnavit etiam Lyſiada præſidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertranſiſſet, & montem ſuperaſſet Cœlen-Syriam ut appellatur diſterminantem, à Pella Damaſcum ſe contulit;

Β'. Μετ' ὀλὺ δὲ [q] ἦκον πάλιν πρέσβεις ὡσὶς αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Ὑρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγορεῖ τῶν λαβόντων χρήματα, [r] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου δὲ ὕστερον, ὧν μὲν τριακόσια, ὧν δὲ πεντακόσια τάλαντα, [s] ὡσὶς τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τότε αὐτῷ καταστάσας. κελεύσας δὲ ἦλθε τοὺς Συρίας ἡγεμονεύσας, ἐνισταμένου δὲ ἔαρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [t] χειμαδίων, ὥρμησεν [v] ὅπι τὴν Δαμασκηνήν· καὶ τὴν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τοῦ ἐν Ἀπαμείᾳ κατέσκαψεν, ὃν ὁ Κυζικηνὸς [x] ἐπέσχεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαΐδα δὲ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [y] οὐδενὶ ἐλάττονος Διονυσίου δὲ Τριπολίτου, δὲ πελεκισθέντος, [z] ὅστις καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑπὲρ τῶν [a] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήϊος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν δὲ [b] τὰς πόλεις τήν τε [c] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ ὑπέρογον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλην ὡσαιρεβάνων τὴν Συ-

[g] Ἐπὶ τὸ καλούμενον] Περὶ *Busb.*

[h] Παπυρῶνα,] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

[i] Ἑξακισχιλίους] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Baſ. Gen.* & *aliquot MSS.* HUDS. Ὀκτακισχιλίους; *alibi*. lib. 1. c. 6. §. 3. MSS. ibi ἑξακισχιλίους, unde *Ox.* ἑπτακισχιλίους· SPANH.

[k] Καὶ Φαλίων] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλλίωνα, hic loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) καὶ Φαλίων reſcripſi pro Καιφαλίων. (*Lugd. Bat.* Κεφαλίων) Verum juxta *Vet. Interpr.* hic Κεφαλὼν legendum, illic Κεφαλῶνα. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

[l] Ἀμπελος εἴτε κῆπος] Vide *Plinii* Nat. Hiſt. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuiſſe videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt: ſed, ut veriſimile eſt, *xenii* erat domus Haſſamonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Triberef. Nic. Serrarii*, c. 5.

[m] Τερπωλὼ] Ita *Hen.* τερπολὼ in *Editis Aliiſque.* τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Τερπολὴ de vite aurea Hieroſolymis Romam miſſa. SPANH. Τερπολή. שרבלין. REL.

[n] Ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα.] Iterum cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *cæteris* ὠνόμαζε.

[o] Αλεξάνδρου] Ita in *Græcis* pleriſque, tam *Editis* quam *MSS.* Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* verſione *Ariſtobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forſan reſcribendum cenſeret, Ἀριστοβούλου & Ἀλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Uſſerio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hieroſolymitano repoſitum, & à filio ejus Ariſtobulo ad Pompejum inde tranſmiſſum.

[p] Τῶν Ἰουδαίων δυνάστην.] Τὸν Ἰουδ. *Hen.* τῶν τῶν Ἰουδ. *Vat.*

[q] Ἦκον πάλιν] Ἦκον ὡσὶς αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.*

* *Qui etiam accuſabat eos qui pecunias acceperant,*] Qui etiam accuſabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepiſſent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.*

[r] Γαβινίου] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* Γαβίνιος in *cæteris.*

[s] Πρὸς τοῖς ἄλλοις] Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τότε ἐχθροὺς αὐτῷ καστ. *Hen.*

[t] Χειμαδίων,] Χειμαδείων *Hen.*

[v] Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνὸν·] Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνῶν *Busb.* (ut & margo *Lugd. Bat.*) ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν *Gall.*

[x] Ἐπέσχεν] Ita ex *MSS.* (etiam *L. B.*) & *Vet. Interpr.* ἐπέσχε perperam in *Editis.*

† *Ptolemæi Mennæi regionem conſideravit,*] Id eſt *qui Mennæus dicebatur:* aliis vero, *Mennæi* filii. Vide ſupr. lib. 13. c. 16. §. 3. & ſupr. lib. 13. c. 15. §. 2.

[y] Οὐδὲν ἐλάττονος] Οὐδὲν ἔλαττον *Busb.*

[z] Ὅστις καὶ κηδεύων] Sic in pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) ὅστις in *Editis.*

[a] Ἡμαρτημένων τιμωρίαν,] Sequutus ſum *Cod. Hen.* in *Editis Aliiſque* ἁμαρτημάτων.

[b] Τὰς πόλεις] Καὶ πόλεις ἑτέρας ſolus *Busb.*

[c] Ἡλιόπολιν] Ita cum *Cod. Hen.* Ἡλίου πόλιν in *reliquis.* In *Epiphanii* verſione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem tranſiſſet, in medio poſitum montem aſcendit, & in inferiorem Syriam Damaſcumque pervenit.*

d Hinc

Συρίαν, ἀπὸ τ Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [d] ἦκεν· ἔνθα δὴ κ τ Ιουδαίων διήκουσε κ τ [c] ἡγουμένων αὐτῶν, οἳ περός τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Ὑρκανὸς κ Ἀριστόβουλος, κ τὸ ἔθνος περὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν σὺν ἀξιοῦν [f] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τ [g] τιμωμένοις παρ' αὐτοῖς Θεοῦ προστατεῖν, ὄντας δὴ τούτους ἀπογόνους τ ἱερέων εἰς ἄλλον μετάγειν ἀρχὴν τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως [h] δοῦλοι γένοιντο. Ὑρκανὸς δὴ κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [i] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπ' Ἀριστοβούλου, κ μικρὸν ἔχοι μέρος τ χώρας ὑφ' αὐτῷ, τιμὴ δὲ ἄλλῳ βίᾳ [k] λαβὼν Ἀριστόβουλος· τάς τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, καὶ τὸ πρᾶγμα τὸ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τ συγκοπὴν [l] διέβαλλεν, οὐκ ἂν ἐθνῶν ἀποστῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [m] εἰ μὴ βιαιός τις καὶ παρακόπης ὑπῆρχε. συνηγόρουν δ' αὐτῷ [n] πάνυ λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τ δοκιμωτάτων Ιουδαίων, Ἀντιπάτρου προδιασκευάσαντος. ὁ δὲ μὲν σκῆψιν αὐτὸν τ ἀρχῆς τιθὶ σκείνου φύσιν ἠπάτα, ἄπρακτον ὄντα, καὶ διὰ τοῦτ' ὀλιγαφρόνητον. αὐτὸν δ' ἔλεγε φόβῳ δὲ μὴ περὸς ἄλλους μεταστῆναι τιθὶ ἀρχῇ, ἐξ ἀνάγκης αὐτιθὶ ὑπεληθεῖν, περσαγορεύεσθαι δ' αὐτὸν τοῦτο ὅπερ καὶ Ἀλέξανδρον τ πατέρα. καὶ δὴ μάρτυρας τούτων σκάλλ τοὺς νέους καὶ σοβαρωτέρους, ὧν ἐβδελύττοντο τὰς πορφυρίδας καὶ τὰς κόμας καὶ τὰ φάλαρα, καὶ τ ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ ὑ δίκην ὑφέζοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν περιόντες ὑπεκείνοντο.

γ'. Πομπήιος δὲ τούτων ἀκούσας, καὶ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτοὺς ἀπέπεμψε διαλεχθεὶς πρᾴως· ἐλθὼν δὲ εἰς τιθὶ χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἕκαστα, [p] ἐπιδὰν τὰ τ Ναβαταίων πρῶτον [q] ἴδοι. πῶς δ' [r] σκέλασεν ἡσυχίαν ἄγειν, διεπεύων ἅμα τ Ἀριστόβουλον, μὴ τιθὶ χώραν ἀποστῆναι καὶ διακλεισθείη τῶν παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γιγνόμενον. ὁ δὲ ἀναμείνας ὅσον ὧν διελέχθη περὸς αὐτὸν ὁ Πομπήιος, [s] εἰς [t] Δήλιον πάλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζει δὲ ὅτι τούτοις Πομπήιος, κ τὴν ὅτι τοὺς Ναβαταίους ἀναλαβὼν φαλαγγὰ ἔκτε Δαμασκοῦ ἐπ τ ἄλλης Συρίας [v] ἐπικουρίαν, σιὼ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ Ρωμαίων πάγμασιν, ἐστράτευσεν ὅτι τ Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ [x] παραμείψαντος Πέλλαν κ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἦκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τ Ιουδαίας διεξιόντι τιθὶ μεσόγαιον, [x] ἐντεῦθεν εἴς τι περικαλλὲς ἔρυμα, ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, [y] Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφυγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν περὸς αὐτόν. ὁ δ', παραινούντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ρωμαίοις, κάτεισι· κ, διαλογισάμενος περὸς τ ἀδελφὸν περὶ τ ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνει Πομπηίου συγχωρήσαντος. καὶ τοῦτ' ἐποίησε δὶς καὶ τρὶς, [z] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τ βασιλείας ἐλπίδα, καὶ περὸς ἕκαστον ὧν [a] ἐκέλευσε Πομπήιος ὑπακούειν ὑποκρινόμενος, ἅμα δ' ἀναχωρῶν εἰς [b] τὰ ἐρύματα [c] ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτὸν, καὶ περὸς τὸ πλε-

ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se dissidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipse ab Aristobulo privatus esset jure ætatis; parvamque terræ partem sub se haberet, reliquam vi abstulisset Aristobulus; eumque esse criminabatur, qui & incursionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exstitisset: gentem nunquam fuisse rebellaturam dicens, nisi ille violentus & turbidus fuisset. Atque hæc ei atteſtabantur supra mille de Judæorum illustrissimis, quos Antipater subornaverat. At Aristobulus eum principatu excidisse suæ ipsius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava esset, ideoque facile contemneretur. se vero, ajebat, imperium necessario subiisse ne ad alios transferretur; ipsum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante se* usus est. Atque harum rerum testes citabat juvenes quosdam insolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioso *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quasi causam dicturi, sed quasi pompam obituri sumpserant.

Querela Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

Hyrcani querela de Aristobulo.

Aristobuli defensio.

3. Pompejus, his auditis, Aristobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimisit: seque in terram eorum profectum omnia compositurum dicebat, postquam prius Nabatæorum res inspexisset. at interea quietos se tenere jussit; Aristobulum simul colens, ne nationem averteret & transitum ei intercluderet. neque tamen non est id ab Aristobulo factum. Nam nulla re exspectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam se contulit.

Pompejus, Hyrcano favens, Aristobulum dimittit.

VI. 4. Istis autem Pompejus irascitur, & assumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damasco reliquaque Syria auxilio, aliisque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus est adversus Aristobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium est Judææ, illic in quoddam præsidium pulchrum admodum, in montis vertice situm, Alexandrium *dictum*, cum Aristobulus confugisset, *Pompejus ei* significatum misit ut ad se veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, descendit: &, postquam cum fratre de potentatu disceptaverat, iterum in arcem ascendit permissu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, simul semet adulari sinens spe regni ab ipso obtinendi, & ad omnia ejus imperata se obedientem esse simulans, simulque in castellum se, ne vires amitteret, recipiens, &

Pompejus in Aristobulum exercitum ducit.

Aristobulus castella Pompejo tradit.

d Ηκεν·] Ηλθεν *Busb.*
e Ηγουμένων αὐτῶν,] Ηγεμόνων *Busb.*
f Βασιλεύεσθαι,] Βασιλεύσασθαι *Busb.*
g Τιμωμένοις] Τιμωμένους *Hen.*
h Δοῦλοι γένοιντο] Δοῦλον γένοιτο *Busb.* & *Hen.*
i Ἀφαιρεθείη] Ἀφαιρεθῆ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη δ πρεσβεῖα *Busb.*
k Λαβὼν Ἀριστόβουλος·] Λαβεῖν Ἀριστόβουλον *Busb.*
l Διέβαλλεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* διεβάλλειν in *ceteris.*
m Εἰ μὴ βιαιός τε] Αὐτὸς post ἔθνος addit *Busb.*
n Ταῦτα λέγοντες] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *ceteris.* id quod admitti potest, si λέγοντι legamus cum duobus *MSS.*
o Ὑπέκειντο] *Lugd. Bat.* non male ἐπείκειντο. HAV.
p Ἐπιδὰν] Καλῶν post ἕκαστα addit *Hen.*
q Ἴδοι.] Ἰδὴ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
r Ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν,] Ἐδέξει *Busb.*
s Εἰς Δήλιον πάλιν ἦλθε,] In *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζει, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.*
t Δήλιον πάλιν] Conf. ἀλλαχοῦ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.
v Ἐπικουρίαν,] Ἐπικουρικὰς, σιὼ τοῖς ὑπάρχουσιν *Hen.*
x Ἐντεῦθεν] Ἐντεῦθεν ἐστὶ περίκλ. ἔ. ἰ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς ὃ Ἀριστόβουλος συμπεφυγότος, πέμψας in Editis. ἃ ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφυγότος Ἀριστοβούλου, ἔρυμα ἓν τοῦτο περικαλλὲς ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non displiceret, nisi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐνταῦθα εἴς τι περικ. ἔρ. ἰ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omisso εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐπὶ in εἴς τι mutato) restituendum censui.
y Ἀλεξάνδρειον,] Ἀλεξάνδρειον Castrum Judææ infr. c. 5. §. 2. item supr. lib. 13. c. 16. §. 3. SPANH.
z Ἅμα μὲν κολακεύων] Ἅμα μὲν κολακεύων τιθὶ ἀπ' αὐτοῦ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
a Ἐκέλευσε Πομπήιος] Κελεύσειν *Hen.*
b Τὰ ἐρύματα] Ita *Lugd. Bat.* quomodo scribendum esse etiam sequentia docent. *Alii* τὸ ἔρυμα. HAV.
c Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτὸν] Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν ἔξω αὐτοῦ, *ne extra illud diverteret*, legendum conjicit *Schotanus.* Ὡς μὴ περικαταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.*

d Πα-

& ad bellandum opes ſibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut caſtella traderet & præſidiorum præfectis ſua manu ſcriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit ille quidem; ſed ægre id ferens, Hieroſolyma conceſſit, ſeque ad bellum præparavit. Atque haud multo poſt Pompejo, adverſus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithradatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio ſuo peremptus erat.

Mithradates à Pharnace occiſus.

μεῖν ἀφορμὴν αὐτῷ προσκαλζόμενος, δεδιὼς μὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Ὑρκανὸν μεταστήσῃ. κελεύοντι δὲ Πομπηίῳ [d] παραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [e] φρουράρχαις ἐπιστεῖλαι τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ, παραδέχεσθαι δὲ ἄλλους [f] ἀπείρητο, πείθεται μὲν, δυσανασχετῶν δ' ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν παρασκευῇ τοῦ πολεμεῖν ἐγένετο. ἅμα μετ' ὀλίγου Πομπηίῳ, σπεύδων ἐπ' αὐτὸν ἄγουσι, κατ' ὁδὸν [g] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τὸν [h] Μιθραδάτην πεπυσμένον ἐμήνυον, ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [i] αὐτὸν ἠφανισμένου.

CAP. IV.

ΚΕΦ. δ'.

VII. *Quomodo Pompejus Hieroſolyma, poſtquam cives ei portas clauſerant, obſidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.*

Ὡς Πομπήιος Ἱεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισαμένων, πολιορκεῖ καὶ κρατεῖ· οἷά τε περὶ τούτοις ἔπραξεν ἐν Ἰουδαίᾳ.

Pompejus Hieroſolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem caſtra poſuiſſet *Pompejus*, (ubi palmæ naſcuntur vigentque, & opobalſamum unguentum præſtantiſſimum, quod fruticibus acuto lapide inciſis inſtar ſucci exſudat) mane Hieroſolyma contendit. Et Ariſtobulus mutata ſententia eum adit; atque pecuniam ſe ei daturum, & Hieroſolymis receptorum eſſe pollicens, orabat ut bello ſuperſedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dediſſet Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum eſt: quin reverſus eſt Gabinius, urbe excluſus, nec accepta pecunia, quod Ariſtobuli milites conventa ſervari non permiſerunt. Has ob cauſas ira incenſus eſt Pompejus, &, cum Ariſtobulum in cuſtodiam dediſſet, ipſe ad urbem proficiſcitur, cætera quidem firmam, tantum ſeptentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra ſe fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hieroſolymitani.

Σταθμησάμενος [k] δὴ Ἱεριχοῦντα, [l] ἔνθα τὸν Φοίνικα τρέφεσθαι συμβέβηκε, [m] καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον, ὃ τῶν [n] θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [o] ἀναπιδύει ὥσπερ ὀπὸς, ἕωθεν ἦλθε πρὸς [p] Ἱεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μεταγνόντος Ἀριστόβουλος ἀφικνεῖται πρὸς Πομπήιον· καὶ χρήματα [q] δώσειν, καὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πράττειν μετ' εἰρήνης ὅ, τι βούλεται. συγγνώσ[τ]ης Πομπήιος αὐτῷ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ στρατιώτας, ἵνα τε τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. ὁ μὲν ἐπράχθη τι τούτων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε πόλεως ἀποκλεισθεὶς, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβὼν, τῶν Ἀριστοβούλου στρατιωτῶν οὐκ ἐπιτρεψάντων τὰ συγκείμενα ἡμέσθαι. ὀργὴ δὴ ἔπεσε τούτοις Πομπήιον λαμβάνει, καὶ, τὸν Ἀριστόβουλον ἐν φυλακῇ κατασήσας, αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔρχεται, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἄσπαστον ὀχυρὰν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φαύλως ἔχουσαν. προσέρχεται γὰρ αὐτῇ φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ πεφραγμένον.

VIII. *Hieroſolymorum una pars Pompejo tradita, altera obſeſſa.*

2. Erat autem hominum intus diſſidium, quid facto opus eſſet non conſentientium. nam quidam cenſebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Ariſtobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum eſſe ſuadebant, quoniam Ariſtobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, ſeſe ad ſuſtinendam obſidionem parantes: alii vero, admiſſo exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, miſſo Piſone legato cum exercitu, urbem & regiam præſidiis firmabat: domoſque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non deſcenderent, circumjecta loca muro ſepſit, Hyrcano ad omnia ſtudioſe ei ſubſerviente. Porro Pompejus caſtra collocavit extra, à fani parte ſeptentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & foſſa depreſſa erat, profundaque valle circun-

Pompejus templum oppugnare parat.

Β'. Ἦν δὴ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, ἐχ ὁμονοούντων περὶ τῶν ἐνεστώτων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει παραδιδόναι Πομπηίῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Ἀριστοβούλῳ φρονοῦντες ἀποκλείσθαί τε καὶ πολεμεῖν παρῄνουν, τῷ κρείττονι ἔχεσθαι δεδεμένου. φθάσαντες δὲ ἔτι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν πέτρουσαν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, εἰς πολιορκίαν ἑτοιμαζόμενοι. οἱ δὲ ἕτεροι δεξάμενοι τὴν στρατιὰν [s] ἐπεχείρουν Πομπηίῳ τήν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήιος δὲ Πείσωνα [t] τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν [v] στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [x] περὶ τὸ ἱερὸν, καὶ ὅσα ἐντὸς ἔξω περὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἐντὸς προσέφερεν· ἐχ ὑπακουόντων δὲ εἰς ἃ προσεκαλεῖτο, τὰ περὶξ ἐπίκαιρα χωρία, πρὸς ἅπαντα Ὑρκανοῦ προθύμως ὑπηρετοῦντος. Πομπήιος δὲ ἔσωθεν στρατοπεδεύεται, κατὰ [y] τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἦν πρόσμαχον. ἀνεστήκεσαν δὲ καὶ ἐνταῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [z] ὀρώρυκτο, καὶ βα-

d Παραδιδόναι τὰ ἐρύματα,] Παραδοῦναι *Hen.*

e Φρουράρχαις] Φρουάρχοις *Hen.* & *Busb.*

f Ἀπείρητο.] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* ἀφείρητο in *Editis.* ἀπείρηντο *Gall.*

g Ἀφικόμενοί] In *Epiphanii* verſione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hauſto veneno defunctum, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat.*

h Μιθραδάτην τελευτῶντα] Mithridates à filio Pharnace occiſus. Item ἄλλων. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

i Αὐτὸν ἠφανισμένον.] Αὐτῷ ſolus *Hen.*

k Ἐπὶ Ἱεριχοῦντα,] Περὶ Ἱερ. *Busb.* & *Hen.*

l Οὗ τὸ —— ὀπὸς,] Conf. ἄλλων. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

m Καὶ τὸ ὀποβάλσαμον] Καὶ τὸ δὴ βαλσάμου μύρον *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb.* τὸ μύρον τὸ ἀκρότατον *Zonar.*

n Θάμνων τεμνομένων] Πρίσμασιν in l. 1. de *Bello Jud.*

o Ἀναπιδύει] Similiter fere ac *Joſephus* ſcribit *Strabo* l. 10. p. 763. τὰ φλοιὸν ἐπιχίσαντες ὑπολαμβάνουσιν ἀΐγειρος τὸ ὀπὸν, γλιχρῷ γάλακτι προσπλήσιον. HUDS. In marg. *Lugd. Bat.* adnotatur, ἀντὶ τοῦ ἀναδίδωσι τὸ ὀπὸν δίκην ἱδρῶτος· γίνεται γὰρ ὃν τρόπον τὸ ἱδρῶς. οἱ δὲ ἐκ τοῦ πίνω φασὶ. αὐτὸ. ἔνθεν καὶ πίδακες καὶ πιδύαι καὶ ἀναπιδύει. HAV.

p Ἱεροσόλυμα ἐχώρει.] Ἱεροσολύμων. *Hen.* & *L. B.*

q Δώσειν,] Hic loci eſt temporum ἐναλλαξις, præſenti pro future poſito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131.

r Δὲ Πομπηίου.] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet ὧν.

s Ἐπεχείρουν Πομπηίῳ] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) ἐπεχείρουν in *ceteris.*

t Τὸν ὑποστράτηγον] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* τὸν ὑπὸ τὸ στρατηγὸν) τὸ στρατηγὸν in *Editis.*

v Στρατῷ,] *L. B.* στρατιᾷ.

x Περὶ τὸ ἱερὸν,] Πρὸς τῷ ἱερῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος,] Πρὸς τὸ βορειοτάτιον κλίμα· ἄλλων. lib. 1. c 7. §. 3. SPANH.

z Ὀρώρυκτο,] Ὠρυκτο ſolus *Busb.*

a Τα-

βαθεῖα περιέχετο φάραγξι. ἀπερρώγει γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, ἡ γεφύρας ἀναπεταμένης ἐφ' ἃ διῆγε Πομπήιος· καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [a] παλαιπωρούμενον ἐγήγερτο, [b] περιτεμνόντων τὰ πέριξ ὕλαι Ρωμαίων. καὶ ἐπειδὴ τέλος εἶχεν ἱκανῶς, μόλις πληθείσης τῆς πάχους ἀβάθος ἄπορον, προσβαλὼν μηχαναῖς καὶ ὄργανα ἐκ Τύρου [c] κομισθέντα, ὀπτήσας κατήραστο τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ γὰρ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἄγειν [d] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. [e] ἄρχοντας γὰρ μάχης καὶ τυπτοντας ἀμύνασθαι δίδωσιν [g] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τὰς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Ὁ δὴ καὶ Ρωμαίοις [h] συμβὰν, κατ' ἐκείνας τὰς [i] ἡμέρας, ἃς δὴ Σαββατα καλοῦμεν, ὅτ' ἔβαλλον τοὺς Ιουδαίους, ὅτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [k] ἀπίωτον, χὧν ἤ γε πύργους ἀνίσασαν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἕτοιμα πάντα εἶναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸ Θεῖον εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας διὰ φόβον [l] ἐμποδιζομένων πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ περὶ ἐνάτην ὥραν, ἱερουργούντων ὅπῃ ἕκαστα βωμοῦ, καὶ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παρεμένων. καὶ γὰρ ἁλόντος τῆς πόλεως [m] περὶ [n] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [o] νηστείας ἡμέρᾳ, [p] κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Αντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ πρὸς ταῖς θυσίαις οὐδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διεπέλουν, ὥστε ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν, ὥστε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκασθέντες ἀποδρᾶναι, πᾶν δ', ὅ, τι δέοι παθεῖν τὸν παρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅπερ ἡ λόγος ταῦτα μόνον [q] ἐστὶν ἐγκώμιον ψυχῆς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀλήθεια, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς κατὰ Πομπήιον πράξεις ἀναγράψαντες· ἐν οἷς καὶ [r] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [s] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ'. Ἐπεὶ δὲ μηχανήματος μεγάλου προσαχθέντος, σεισθεὶς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατηνέχθη, καὶ παρέῤῥηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [t] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετὰ δὲ αὐτὸν, [v] Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις τοῦ ἑτέρου μέρους· [x] διὰ μέσων δὲ Φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν σφοδρᾷ χειρὶ τῷ. Φόνος δ' ἦν πάντα [y] ἀνάπλεω. [z] καὶ τῶν Ιου-

data. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem ſpectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore ſurgebat, ſecantibus proximas arbores Romanis. Ac poſtquam abſolutum erat opus, foſſa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum ſaxis miſſilibus quatere inſtitit. At niſi nobis patrium fuiſſet ſeptimis diebus feriari, non fuiſſet perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim laceſſentes & ferientes hoſtes repellere permittit lex, ſed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

3 Itaque cum id intellexiſſent Romani, iſtis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conſerebant, ſed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis poſtridie uterentur. Licet autem vel hinc diſcere, quam immenſo pietatis ſtudio Deum colamus, & quam obſervantes legum ſimus, quod *ſacerdotes* ex obſidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus ſacra peragerent; ſed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, ſiquid in oppugnatione difficile inciderit, ſacrificia omiſerint. Etenim capta urbe, tertio *demum* menſe, die jejunii, Olympiade centeſima ſeptuageſima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone conſulibus, cum vi ingreſſi hoſtes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui ſacra procurabant nihilo ſecius rem divinam facere perſeverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæſorum multitudine in fugam compulſi, quicquid pati neceſſe erat illud ad aras ipſas laturos eſſe melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præſcriptum omitterent. Quod autem iſta non ſint fabula, unice ad falſæ pietatis laudem oſtendendam adhibita, ſed *ipſamet* veritas, teſtimonio ſunt qui res à Pompejo geſtas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, hiſtoriæ Romanæ Scriptor.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

4. Atque poſtquam admota machina maxima turrium concuſſa cecidit, ſecumque ruinam traxit & locum aperuit, hoſtes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſua militum cohorte murum aſcendit; poſt eum vero Furius centurio, cum eis qui ipſum ſequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipſe centurio, cum valida ſuorum manu. Omnia autem plena cædibus erant.

Magna Judæorum cædes.

[a] Παλαιπωρούμενον ἐγήγειρο,] Παλαιπωρημένοις *Busb.* παλαιπωρούμενος *Hen.* παλαιπώρως *Lugd. Bat.*

[b] Περιτεμνόντων] Ita ex *Lugd. Bat.* Alii τεμνόντων. HAV.

[c] Κομισθέντα,] Alii ſic diſtinguunt, κομισθέντα ὑπισχνοῦντας, κατήρατο τ. ἱ. τ. πετροβόλοις.

[d] Τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας,] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.*

[e] Ἀρχοντας —— οὐκ ἐᾷ.] Die Sabbati licet Judæis vim inferentes repellere, non autem impedire hoſtem opus prementem. Vid. infr. lib. 18. c. 10. §. 2. & 6. & ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. Item ἀλλαχ. lib. 1. c. 7. 3. SPANH.

[f] Γὰρ μάχης] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.*

[g] Ὁ νόμος,] Lege utique non ſcripta, ſed à Doctoribus tradita, poſt tempora Mattathiæ Maccabæi.

[h] Συμβὰν,] Συμβάντες *Hen.*

[i] Ἡμέρας,] Ἡμέρας ἃ καταβαλλόμεθα *Hen.* reliquis omiſſis.

[k] Ἀπίωτον,] Ὑπείωτον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[l] Ἐμποδιζομένων] Aut ἱερέων ſubintelligendum monuit Cl. *Louthius*, aut ἡμῶν.

[m] Περὶ —— Ὀλυμπιάδα,] Pro περὶ τρίτον μῆνα, *Scaliger* & *Caſaubon.* legunt περὶ τέταρτον &c. & explicant de Jejunio *Tammus*, qui quartus menſis Judæorum. Quod improbat & *Petavius* ac *Steph. le Moyne* Obſervat. in V. L. p. 663. qui de tertio obſidionis Menſe, quo expugnata à Pompejo Hieroſolyma & Jejunium νηστείαν de ſolenni Judæorum jejunio nempe *Coppernia* explicant. Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 7. §. 4 SPANH.

[n] Τρίτον μῆνα,] Τέταρτον poſt *Scaligerum* malit *Caſaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic menſis (ut inquit *Petitus* in *Animadv.* ἐπισκόποις) non eſt anni ſed obſidionis, ut conſtat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μὲν τοῦ πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 1. c. 18. p. 337 & *Steph. le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epiſt. p 602. Monet tamen *Uſſerius* ad *A. M.* 3940. intelligi menſem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) menſis Ciſleu viceſimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani viceſimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum ſignificare.

[o] Νηστείας ἡμέρᾳ,] Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ἣν πρὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Joſ.* ſub finem hujus libri. De Jejunio iſto videſis *Langium*, *Monachum*, & *Uſſerium* locis jam citatis.

[p] Κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα,] Eadem etiam Olympias de Tempore capti Templi, in Epitom. Temp. Scalig. pag. 259. SPANH.

[q] Ἐστιν ἐγκώμιον ψυχῆς εὐσεβείας] Illud ἐστὶ non agnoſcit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legiſſe videtur ἐγκώμιον ψυχῆς.

[r] Στράβων] Lib. XVI. p. 762. *Edit. Pariſ.* HUDS. & SPANH.

[s] Τίτος Λίβιος,] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hiſt. c. 9. HUDS. & SPANH.

[t] Τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphanius* qui vertit, *cum ſuis militibus.* Τοῖς ἐπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* eſt qui legendum cenſet, τοῖς ὑπ' αὐτόν.

[v] Φούριος] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 7 §. 4. SPANH.

[x] Διὰ μέσων δὲ Φάβιος] Διὰ μέσου *Hen.* διὰ μέσου *Lugd. Bat.*

[y] Ἀνάπλεω.] Ἀνάπλεα *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

[z] Καὶ τῶν Ιουδαίων,] Τῶν γὰρ Ιουδ. *Busb.*

erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per prærupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſeipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Abſalomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia libera eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

Urbes Judæis adempta.

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: † ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad

δαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ρωμαίων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀνῃροῦντο· εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατὰ κρημνῶν ἑαυτοὺς [a] ἔρριπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, τὰ γινόμενα καρτερεῖν ἐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δ', τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [b] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ρωμαίων δὲ παῦροι· ἁλίσκεται δ' αἰχμάλωτος καὶ [c] Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. [d] παρῳωμήθη δ' οὐ μικρὰ τοῦ τ' ναὸν, ἄβατόν τε ὂν ἅπασι καὶ τῷ πρὸ αὐτοῦ χρόνῳ ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήιος, καὶ τ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [e] μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [f] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν ταῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δισχιλίας ταλάντων, [g] οὐδενὸς ἥψατο δι' ὁσιότητα, ἀλλὰ καὶ τούτῳ τῆς περὶ αὐτὰ ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθαίρειν κελεύσας τὸ ἱερὸν τοῖς [h] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ἀποφέρειν τῷ Θεῷ, τὸν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· διό τε τἄλλα ὅσα χρήσιμον ὑπῆρξεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸν ἐν τῷ χώραν Ἰουδαίοις Ἀριστοβούλῳ συμπολεμεῖν ἐκώλυσε· καὶ τοὺς αἰτίους ἐν πολέμῳ τῷ πολεικῷ διεχρήσατο. τὸ δὲ φαῦλον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [i] τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν, τὸ πεπόνθασιν ἀριστεῖον ἠξίωσε. καὶ [k] τὰ μὲν Ἱεροσόλυμα ὑποτελῆ φόρῳ Ρωμαίοις ἐποίησεν· ὡς δὲ οἱ ἐνοικοῦντες πρότερον πόλεις ἐχαρώσαντο τῆς Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔταξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὃπερ μέχα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων κατέσχεν. καὶ [l] Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [m] καταστραφέντα, ἀνέκτισε, [n] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ [o] Δίον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισσαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ ταύτας μὲν ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τῶν κατεσκαμμένων, [p] Γάζαν τε τὴν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ἰόππην, καὶ [q] Δῶρα, καὶ Στράτωνος τὸν πύργον· ἦν, κτίσαντος αὐτὸν Ἡρώδης μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κεκοσμήσαντος, μεγαλομάθη Καισάρεια· πᾶσαν ὁ Πομπήιος ἀφῆκεν ἐλευθέραν, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε'. Τούτῳ δὲ πάθους [r] τοῖς Ἱεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τὸν τε γὰρ ἐλευθερίαν [s] ἀπεβάλομεν, καὶ [t] ὑπήκοοι Ρωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τοὺς Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ πρὸς τούτοις τάλαντα Ρωμαῖοι ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσπράξαντο· [v] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς ἐκ γένους ἱερεῦσι διδομένη [x] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ τοῦτ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐρέμεν. Πομπήιος δὲ τὴν Κοί-

a Ἔρριπτον,] *Ἐρίπτων Busb. ἔρριψαν Hen.*

b Μυρίους καὶ διχιλίους,] *Δισμυρίους καὶ διχιλίους Hen. & Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius.*

c Ἀψάλωμος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

d Παρῳωμήθη —— ἀόρατον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

e Μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν.] *Η μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ* in lib. 1. de *Bello Jud.*

f Ὄντων δὲ —— ἀρωμάτων,] *Εὑρὼν δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας πέλεκ, καὶ σπονδεῖα καὶ πλῆθος ἀργυρωμάτων Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videſis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586.

g Οὐδενὸς ἥψατο δι' ὁσιότητα,] Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo ſano nihil attigit.*

h Ναοπόλοις] Νεώκοροι videntur eſſe iidem ac Νεοποιοί, qua voce utitur ipſe *Joſephus*, lib. 1. *de Bello.*

i Τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν,] *Τῷ τοίχῳ Hen. & Vat.*

k Τὰ μὲν —— ἐποίησεν·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 6. & lib. 2. c. 16. §. 4. & 5. SPANH.

l Γάδαρα —— ἀνέκτισε,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

m Κατεσκαφέντα] Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Differt. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.*

n Δημητρίῳ χαριζόμενος] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, c. 8. & *Plutarchus* in *Pompejo* & *Catone Uticenſi.*

o Δίον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

p Γάζαν τε —— ἐπαρχίᾳ.] Gaza, Joppe, Dora, Straboniſ Turris ſeu Cæſarea, Liberæ à Pompejo declaratæ. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 7. *ὁμοίως δὲ καὶ τὰς παραλίους, Γάζαν, Ἰόππην, Δῶρα* &c. Inde etiam initium æræ Græcorum in Euſ. Coll. Gr. Scalig. p. 195. nempe Olymp. CLXXIX. Coſſ. Silano & Murena. SPANH.

q Δῶρας,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

r Τοῖς Ἱεροσολύμοις] *Τῶν Ἱεροσολύμων Busb. τοῖς τὰ Ἱεροσόλυμα Hen.*

s Ἀπεβάλομεν,] Ita *Busb.* & *Hen. ἀπεβάλομεθα* in *cæteris.*

t Ὑπήκοοι] *Al. ὑπήκοον Ρωμαίοις.*

† *Sublataque regia adminiſtratione*] *Al.* & regnum, quod prius Sacerdotalis generis hominibus conferebatur, Honor plebejorum virorum factum eſt. Herodis ſcilicet & ejus poſterorum. Vide Cl. Cleric. in Proleg. ad Hiſt. Eccleſ. p. 21. HUDS. in *Add.*

v Καὶ βασιλεία,] *Καὶ ἡ βασιλεία Busb. Hen.* & *Vat.*

x Τιμὴ,] *Τιμὴ* abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.*

y Ἐπι-

Κοίλω Συρίαν, ἕως Εὐφράτου ποταμοῦ & Αἰγύπτου, Σκαύρῳ στρατὸς καὶ δύο τάγματα Ρωμαίων, ὅτι Κιλικίαν ᾤχετο, ἐπειγόμενος εἰς Ρώμην. [y] ἐπήγετο δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ [z] νεώτερος Ἀντίγονος [a] συνεκομίζετο εἰς Ρώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidisset, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire festinans. Duxit autem secum etiam Aristobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum suis sororibus deportabatur.

Scaurus Cœles-Syriæ præfectus.

Aristobulus liberique ejus Romam abducti.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιεῖται· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱὸν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

CAP. V. IX.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Aristobuli filio, in Judæa gessit.

[b] Σκαύρου δ' ὅτι Πέτραν τὴν Ἀραβίας στρατεύσαντος, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολωτάτην εἶναι τὴν ἐν κύκλῳ δηοῦσθαι αὐτῆς, καὶ τοῦ στρατεύματος λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἆλλα ὅσων ἐνέδει [c] παρείχετο. πεμφθείς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβεύτης ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δηωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ὅτι τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐκ ἧττον αὐτὸς ἢ συνέβαινεν Ἀρέταν ὀπτῆσαι τοῦτο γοῦν βουλόμενος.

β'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν καταστρέχοντος τοῦ Ἀριστοβούλου παιδός, [d] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ρώμης εἰς Συρίαν ἦκεν· ὃς ἄλλά τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανοῦ πρὸς τὴν ἐκείνου ῥώμην ἀντέχειν δυναμένου, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ὑπεχειροῦτο, ὅπερ εἶλε Πομπήιος. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι. πλείων δὲ ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὡπλίζε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, [e] Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, τὸ πρὸς τοῖς [f] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [g] ἔρχεται οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Αντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ρωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πιθόλαος ἦγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἐπαγωγὸν ὑπλίτων Ἀλεξάνδρῳ· ἠντλήθη δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ρωμαῖοι τῶν πολεμίων ὡσὶ τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ὅτι τὸ Ἀλεξάνδρειον ἐλθών, προσκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς ἀμνηστίαν, συγγνώσεσθαι ὡσὶ τοῖς ἐφθαρμένοις ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ τοῦ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνῆσαν οἱ Ρωμαῖοι, Μάρκος Αντώνιος ὑπερφυῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἠριστευκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς φάλαγγος [h] ἐνταῦθα καταλιπών, ὡς ἂν ἐκπολιορκηθῇ τὸ χωρίον, [i] αὐτὸς ὅτι τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ἦλθε, καὶ ὅσας γε ἐνετύγχανε καθῃρημένας τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδών, καὶ Ραφία, καὶ [k] Δῶρα, Μάρισά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πλειόνων

CUM autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit *ei* ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipse hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

Scauri expeditio in Petram.

X. 2. Aliquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Judæam incursante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna gessit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires sustinere amplius nequiret, sed jam Hierosolymorum murum à Pompejo dirutum erigere instituerat. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (castellum prope Coreas situm) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmisso Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, assumpto insuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipse cum * gravi armatura sequebatur. Et quidem Alexander prope Hierosolyma se recepit: cum vero ad manus illic ventum esset, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hostium circiter tria millia, vivosque ceperunt non pauciores.

Gabinius in Syriam venit.

Alexandrum, Judæam incursantem, persequitur.

Prælio superat.

3. Interea Gabinius, ad Alexandrium profectus, eos qui intus erant ad compositionem invitabat, veniam eis ante peccatorum se daturum promittens. Cum autem multi ex hostibus ante munimentum castra haberent, quos adorti sunt Romani, Marcus Antonius egregie pugnando, magnamque cædem faciendo *reliquis* palmam præripuisse visus est. Cæterum Gabinius, relicta ibi parte exercitûs, ad locum expugnandum, ipse reliquam Judæam obibat, & in quascunque incidebat urbes eversas, instaurari jubebat: & refectæ sunt Samaria, & Azotus, & Scythopolis, & Anthedon, & Raphia, & Dora, & Marissa, & Gaza, & aliæ non paucæ. Dumque homines Gabinii

Alexandrium ipse oppugnatum.

Urbes aliquot everfas instaurari jubet.

[y] Ἐπήγετο δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπήγετο in *Editis Aliisque.*

[z] Νεώτερος] *Lugd. Bat.* νεώτατος.

[a] Συνεκομίζετο] Συναπεκομίζετο *Busb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

[b] Σκαύρου —— στρατεύσαντος,] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

[c] Παρείχετο.] Παρεῖχε *Hen.*

[d] Στρατηγὸς Γαβίνιος] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275.

[e] Ἀλεξάνδρειόν] Conf. supra lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.

[f] Κορέαις ἔρυμα,] Al. Κορεαῖς.

[g] Ἔρχεται] ὧν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος,] Ἔρχεται] δ' ὧν *Busb.*

* *Gravi armatura sequebatur.*] Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

[h] Ἐνταῦθα καταλιπών,] Ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum esse puto vocis ἐνταῦθα. *Lugd. Bat.* ἐνταυθοῖ.

[i] Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην] Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσα *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[k] Δῶρα,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

binii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, poſtquam diu deſerta fuerant.

Alexandrium aliaque caſtella diruta à Gabinio.

4. Ille vero, iſtis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obſidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de caſtellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et iſta quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat; quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum veniſſet, conceſſit ei quæcunque poſtulabat: & compoſitis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hieroſolyma, ſani curam habiturum. Deinde conſtitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem diviſit: ita ut alii jus peterent ad Hieroſolyma, alii ad Gadara, alii ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Judæorum reſtionis mutatio.

οἷς ὁ Γαβίνιος [l] πρωτέταξε, βεβαίως [m] οἰκήσειν σωίζεσθαι τότε τὰς πόλεις, πολὺν χρόνον ἐρήμους γενομένας.

δ'. Ταῦτα δὴ διαπεραξάμενος κατὰ τὴν χώραν ἐπάνοδον εἰς τὸ Αλεξάνδρειον· καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ κρατύναντος ἀπαντᾷ πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν Αλέξανδρος, συγγνώσκην τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, καὶ παραδιδοὺς τὰ ἐρυμάτων [n] Υρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὴ καὶ Αλεξάνδρειον. καὶ [o] ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. ἡ Αλεξάνδρα δὲ μήτηρος πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης, [p] ἣ ἐφρόνει τὰ Ρωμαίων, καὶ τὰ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ρώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ ταῦθ' ἅπερ ἠξίου· καὶ διαπραξαμένου τὰ πρὸς αὐτὴν, Υρκανὸν κατῆγε εἰς Ιεροσόλυμα, ἐπίτροπον τῆς ἱερᾶς ἐπιμελείας. [q] πάντα δὲ συνέδρια κατασήσας, εἰς ἴσους μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν [r] Γαδάροις, οἱ δὲ ἐν Αμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ιερειχοῦντι, καὶ τὸ πέμπτον ἐν [s] Σαπφώροις τῆς [t] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [v] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ δὴ ἦσαν.

XI. CAP. VI.

Quomodo Gabinius Ariſtobulum, poſt fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reverſus prælio ſuperat Alexandrum & Nabataeos.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς φυγόντα ἐκ Ρώμης Αριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ρώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Αλεξάνδρου τῶν Ναβαταίων.

Res geſtæ ab Ariſtobulo à Roma in Judæam profugo.

CUM autem Ariſtobulus Roma in Judæam profugiſſet, & Alexandrium, quod nuper erat everſum, reficere inſtitueret, mittit Gabinius adverſus eum milites, & duces Siſennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipſumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Ariſtobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus ſtudebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hieroſolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: ſed eorum qui ei ſe adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Ariſtobulus ad Machæruntem ſe conferre ſtatuiſſet, eos dimiſit, quod non eſſent inſtructi (ſibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) aſſumptiſque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus eſt. Sed Romanis eos acriter aggreſſis, victi ſunt egregie Judæi: & animoſe præliati hoſtium vi in fugam verſi ſunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero diſſipati, ſibimet, ut poterant, conſulere conabantur. Ariſtobulus tamen, plus mille ſecum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire inſtituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas ſpes habebat. Sed poſtquam duos dies obſidionem ſuſtinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio ſuo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Ariſtobulus, cum ea ſibi fortuna obtigiſſet, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, poſtquam rex & Pontifex fuiſſet annos tres & ſex menſes, vir præclarus & magni animi. Verum

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

Ἀριστόβουλος δὴ Αλεξάνδρου ἐκ Ρώμης εἰς τὴν Ιουδαίαν, καὶ [x] τὸ Αλεξάνδρειον, ὅπερ ἐῶ νεωστὶ καταπεπολεμημένον, ἀνατείχιζειν παρασκευαζόμενος, πέμπει Γαβίνιος [y] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας, Σίσενναν τε καὶ Αντώνιον καὶ [z] Σερβίλιον, [a] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καταλαβεῖν, καὶ συλλήψομένους αὐτόν. πολλοὶ δὲ Αριστοβούλῳ τῶν Ιουδαίων διὰ τὴν παλαιὰν εὐκλειαν παρεσύροντο, καὶ διὰ τὰ νεωτέρους χαίροντες πράσσειν. Πιθόλαος γάρ τις, [b] ἐπιτήδειος ἐν Ιεροσολύμοις ὤν, μετὰ χιλίων ἡγεμόνευσε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προσγενομένων ἦσαν ἄοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Αριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [c] ὡπλισμένους· ἐδόκουν γὰρ αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ἐπιτηδείους πρὸς ὁπλομαχίαν ὄντας ἀναλαβὼν ἦγε. καὶ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ρωμαίων καρτερῶς, ἥττηται τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ιουδαῖοι· [d] καὶ προθύμως ἀγωνιάμενοι βιασθέντων [e] τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπεται. καὶ φονεύονται μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [f] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [g] αὐτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Αριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγε, ὠχυρώτατον τὸ χωρίον, καὶ πᾶσιν κακῶς ἤδη ἦσαν ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχεν. δύο δὲ ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Αντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγε ἐκ Ρώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτην μὲν Αριστόβουλος τύχην, πάλιν εἰς Ρώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [h] αὐτόθι κατέκειτο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς καὶ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι πίστα αὐτοῦ

---

l Προτέταξε,] Παρεκελεύσατο *Busb.*

m Συνοίσειν οἰκήσειν] Οἰκεῖσθαι *Busb.*

n Υρκανίαν] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

o Ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε.] De diruta à Gabinio Macheruntе *ἀλωτ.* lib. 7. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἡ ἐφρόνει] Ἐσφρόνει δὲ *Hen. Lugd. Bat.* ſimpliciter ἐφρόνει.

q Πάντα δὲ συνέδρια κατασήσας,] Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. §. 5. & *Voſſium* de *Synedriis*, §. 14. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

r Γαδάροις,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

s Σαπφώροις] Ita *Busb* (*Lugd. Bat.* in quo Σισφώροις) *Vat.* & *Epiphan.* Σαμφόροις in *Editis*. Σαμφόροις *Hen.* HUDS. Conf. ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. & *ἀλωτ.* lib. 1. c. 16. §. 2. SPANH.

t Γαλιλαίας.] Sic *Busb. Gall.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & ipſe *Joſephus* l. 2. *de Bello Jud.* Ιουδαίας in *cæteris*.

v Τῆς δυναστείας.] Τῆς abeſt *Busb.* & *Hen.*

x Τὸ Αλεξάνδρειον, —— ἀνατειχίζειν] Herodes fratrem Pheroram jubet ἀνατειχίζειν καὶ Αλεξάνδρειον infra c. 15. §. 4. hic Ariſtobulum. SPANH.

y Πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας,] Ἐπ' αὐτὸν *Busb.*

z Σερβίλιον,] *L. B.* Σερουίδιον.

a Κωλύσοντάς τε] Κωλύσαντας τε *Busb.* & *Hen.*

b Ἀπόρους ὄντας·] In *Cod. Busb.* ἀόπλους, armis inopes, ut vertit *Epiphan.*

c Καὶ] *L. B.* καίπερ.

d Τε] Abeſt à *L. B.*

e Σκεδασθέντες,] Διασκεδασθέντες *Busb.*

f Αὐτοὺς ἐπειρῶντο.] Ἑαυτοὺς *Busb.*

g Αὐτόθι κατέκειτο,] Sic *Baſ. Busb.* & *Epiphan.* αὐτὸς in *reliquis*.

h Ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ,] Ita in omnibus *Joſephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr.* βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία *Zonar.* præciſe. ἔτη ς'. καὶ μῆνας γ'. legendum cenſet *Jac. Capellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuiſſe dicitur annos tres & menſes ſex,

αὐτὸ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίῳ γράψαι τοῦτ' ἐπισχεθῆναι τῇ μητρὶ φρουρούσῃ τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [i] Ἰουδαίαν [k] ἐπανῆρχεν.

Aristobuli liberi dimissi.

β'. [l] Γαβινίῳ δ' ὅτι Πάρθους στρατεύσαι, καὶ τὸν Εὐφράτην [m] ἤδη πεπεραιωμένῳ, μεταδόξαν εἰς Αἴγυπτον [n] ἐπανάγεσθαι καταστῆσαι Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, ἐξ τὴν [o] στρατιὰν ἣν [p] ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ὄντας αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρου πάλιν ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐκ βίας, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησεν· στρατιμάτην δὲ μεγάλην τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ὁπιτύχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσέκειτο πολιορκῶν.

Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.

Alexander Aristobuli filius principatum occupat.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαύτην κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβών, Ἀντίπατρον, σωστὸς γὰρ ἦν, προπέμπει πρὸς τοὺς νεοχμώτας, εἰ πάσῃ δυνηθείη τῇ προφορικῇ αὐτοὺς, καὶ πᾶσιν πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [q] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· [r] τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπηντήσατο Γαβινίῳ, καὶ συμβολὴν ἥττατο, πεσόντων αὐτοῦ μυρίων περὶ τὸ [s] Ἰταβύριον ὄρος.

Gabinius contra Alexandrum proficiscitur.

Eum prælio superat.

δ'. Καταστησάμενος δὴ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν, ὡς ἦν Ἀντιπάτρῳ θέλοντα, ὅτι Ναβαταίους ἔρχεται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [t] Πάρθων δὲ Φυγάδας Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, [v] πρέπεμψε, τῷ δὴ λόγῳ ἀπίδρασιν αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [x] στρατείαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κρίσσῳ παραδοὺς τὴν ἀρχήν. ἐπὶ δὲ Πομπηίου καὶ Γαβινίου στρατείας ὅτι Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, ἄδεν [y] ἕτερος ἑτέρου κατώτερον λέγων.

Aliis rebus gestis Romam redit.

Nicolaus Damascenus & Strabo.

ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam.

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. *Et hæc quidem etiam in aliis *scriptis* memorata sunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant aditum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eosque obsidione urgebat.

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, eosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium.

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithradatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crassо provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert.

sex, hoc ipsum *Arabice Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice*, quum de priore illo & posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq.* c. 8. diferte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

i Ἰουδαίαν] Ἰδουμαίαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

k Ἐπανῆρχεν.] Ita *Hen.* (*L. B.* στρατιὰν *Busb.*) & *Vat.* ἐπανίεχον) in *reliquis*. HUDS. Si vertas *rediere*, ἐπανίεχον) cum cæteris legendum. IBBETSON.

l Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύσαι,] Αλλοι. lib. 1. c. 8. §. 7. Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους ἀφορμῶντι &c. SPANH.

m Ἤδη περαιωμένῳ,] Ita *Hen.* ἤδη deest *cæteris*.

n Ὑποστρέψασθαι —— αὐτόν.] Ὑποστρέψαι *Vat.* & *Hen.*

* *Et hæc quidem etiam in aliis* scriptis *memorata sunt.*] Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

o Στρατιὰν ἣν] Στρατιὰν δὲ ἐφ' Ἑλ. *Busb.* HUDS. Forte ἐπ' Αἴγυπτον. COCC.

p Ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο,] Prius erat ἐφ' Ἑλαιῶν ἐστείλατο in *Edit. Basil.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ὑφ' Ἑλαιῶν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβινίῳ μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπερέτησεν legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275.) legendum esse conjicit, Γαβινίῳ μέντοι ἐξ τὴν στρατιὰν ἣν ἐστείλατο, Ἑλκανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπερέτησεν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστείλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο.

q Ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐσωφρόνησε in *Editis Aliisque*.

r Τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη καθέξειν.] Conf. infr. c. 8. §. 4. SPANH.

s Ἰταβύριον ὄρος.] Vid. *alsos.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

t Πάρθων δὲ Φυγάδας,] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην Φυγάδας in *cæteris*. Καὶ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην Φυγάδας οὐκ Πάρθων μόνον ἀπέπεμψε, ὡς δὲ τοῖς στρατιώταις ἔλεγεν ἀποδράναι, lib. 1. *de Bello Jud.*

v Πρέπεμψε, τῷ δὴ λόγῳ ἀπίδρασιν αὐτόν.] Conf. *alsos.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

x Στρατείαν δόξασα] Στρατηγίαν *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Ἕτερος ἑτέρου κατώτερον λέγων.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἄδει ἑτέρου in *Editis Aliisque*.

XII. CAP. VII.

Quomodo Craſſus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Caſſius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam aſcendit.

Craſſus in Judæam venit & ſacras pecunias depeculatur.

CRaſſus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & ſublata quæ in templo erat pecunia, quam Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à ſe impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum ſpoliaret. Cepit & trabem ſolido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit ſacerdos *ſacri* theſauri cuſtos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & juſtus, ſed cum concreditam haberet velorum templi cuſtodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere ſumptuoſa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Craſſum colligendo auro incumbentem, metuens de univerſo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando aſtrinxiſſet, nihil aliud ex templo moturum, ſed eo contentum fore quod ab ipſo daretur, quod quidem eſſet multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, ſolus vero ſciebat Eleazarus. At Craſſus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ eſſent in templo, ſumpſit, & contra jusjurandum omne templi aurum ſuſtulit.

Fidem, Eleazaro ſacrorum theſaurorum cuſtodi datam, violat Craſſus.

Unde ſacræ Judæorum pecuniæ.

2. Ne cui autem mirum ſit, quod tantæ divitiæ in noſtrum templum congeſtæ eſſent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Aſia, per multa retro ſecula eò munera contulerint. Nec teſtibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex oſtentatione noſtra, aut rem verbis exaggerandi ſtudio, in immenſum adeo extollitur: ſed cum alii multi ex ſcriptoribus nobis teſtimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hiſce verbis. "Mithradates autem in Co miſit qui ſibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi depoſuerat, ut & Judæorum octingenta talenta". Nobis autem nulla eſt publica pecunia niſi quæ Deo ſacra. Atque perſpicuum eſt, Judæos in Aſia hanc pecuniam in Co tranſtuliſſe metu Mithradatis. Haud enim veriſimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co miſiſſe. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipſum feciſſe credibile eſt, ut qui nihil Mithradatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco teſtatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum geſturus contra Mithradatem, Lucullum etiam miſiſſe ad compeſcendam in Cyrene ſeditionem gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum claſſes*,

Strabonis teſtimonium.

Aliud ejuſdem teſtimonium.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Κράσσος, εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ τὸν ναὸν συλήσας, ὅπλα Πάρθοις ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν κατασχόμενος, τοῖς Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, καὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀνέβη.

ΚΡάσσος δ' ὅπλα Πάρθοις μέλλων στρατεύειν ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομπήιος καταλελοίπει, δισχίλια [z] δ' ἦν τάλαντα, βασάνους, [a] οἵους τε ἦν καὶ τὸ χρυσὸν ἅπαντα, τάλαντα ἦν καὶ ἔστιν ἦν ὀκτακισχίλια, συνεῖδεν [b] τὸν ναόν. λαμβάνει ἦν καὶ δοκὸν ὁλοσφυρήλατον χρυσοῦ, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ ἦν μνᾶ παρ' ἡμῖν [c] ἴσχει λίτρας δύο ἥμισυ. παρέδωκε ἦν αὐτῷ ταύτην τὴν δοκὸν ὁ τῶν [d] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς, Ἐλεάζαρος ὄνομα, ἀνὴρ οὐ πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην, ἀλλὰ πεπισευμένος τὴν τῶν καταπετασμάτων καὶ ναοῦ φυλακήν, ὄντων θαυμασίων τὸ κάλλος καὶ πολυτελῶν τὴν κατασκευήν, ἐκ ἦν τὸ δοκοῦν ταύτης ἐκκρεμαμένων, ἐπεὶ τὸ κέρδος εἶδε τὴν ἐκ χρυσοῦ γινόμενον συλλογήν, δείσας μὴ τῷ παντὶ κόσμῳ καὶ ναῷ, τὴν δοκὸν αὐτῷ τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβών μηδὲν ἄλλο κινήσειν [e] τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ, μόνῳ ἦν ἀρκεσθήσεσθαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντα μυριάδων ἀξίῳ. ἡ ἦν δοκὸς αὕτη καὶ ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ ἦν Ἐλεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ ταύτην, ὡς ἀδενὸς ἀψόμενος ἄλλου τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ σὺν ταῖς ὅρκοις ἅπαντα τὰ ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

β'. [f] Θαυμάσαι ἦν μηδεὶς εἰ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [g] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίων, καὶ σεβομένων τὸν Θεὸν, [h] ἔτι ἦν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι ἦν ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προκειμένων χρημάτων, οὐδὲ [i] ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιλογίας ὅτι τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγεγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππαδὼξ ὧδε λέγων. "[k] πέμψας ἦν Μιθραδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἔθετο ἐκεῖ "Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων ὀκτακόσια τάλαντα." ἡμῖν ἦν δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετήνεγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθραδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ἰουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐστὶ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθραδάτῃ [l] δεδιότας. μαρτυρεῖ ἦν καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι καθ' ὃν καιρὸν διέβη [m] Σύλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολεμήσων [n] Μιθραδάτῃ, [o] καὶ Λεύκυλλον πέμψαι ὅπλα τὴν ἐν Κυρήνῃ ταῦτα ἦν ἔθνος ἡμῶν, ὧν [p] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωτο, λέγων οὕτως. "[q] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥπερ τῶν πο-

[z] Δ' ἦν τάλαντα,] *Vaticanus* habet μ pro δί.

[a] Οἵους τε —— τὸν ναόν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 8. SPANH.

[b] Τὸν ναὸν.] *L. B.* τοῦ ναοῦ.

[c] Ἴσχει λίτρας δύο καὶ ἥμισυ.] Ἰσχύει *Busb.*

[d] Θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς,] Χρημάτων *Busb.*

[e] Τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ,] Τῶν ἐν ναῷ *Busb.*

[f] Θαυμάσαι ἦν μηδεὶς] Θαυμάσει *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.*

[g] Πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίων,] Tanta vis auri Hieroſolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis ſparſi ſedes incolebant disjunctiſſimas, ut ad ſummum culmen evecta fuerit Hieroſolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Meſopotamia, & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitiſſimas, Neerdam & Niſibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam ſiti omnes theſauri erant, quos in Palæſtinam identidem, cum tempus eſſet, infinita hominum multitudo devehebat. *Cuneus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23.

[h] Ἔτι ἦν —— χρόνων.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 5. c. 5. §. 1. SPANH.

[i] Ὑπὸ] *Lugd. Bat.* διὰ.

[k] Πέμψας ἦν —— τάλαντα.] Πλάσσας pro πέμψας aliquis legendum ſuſpicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* HUDS. Strabonis verba, quæ in eo hodie non exſtant. SPANH.

[l] Δεδιότας.] Ita *Hen.* δεδοικότας in *Editis Aliiſque.*

[m] Σύλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα,] Sic *Hen.* Σύλας in *ceteris.*

[n] Μιθραδάτῃ,] *Lugd. Bat.* in *Marg.* Μιθριδάτῃ.

[o] Καὶ Λεύκυλλον πέμψαι] Hic Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λεύκολλον.

[p] Ἡ οἰκουμένη πεπλήρωτο,] Illud ἡ è *MSS.*

[q] Τέτταρες δ'] Iſta quæ ſequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* deſumpta, in ejus *Geographicis* non exſtant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* ſint, ex ejus *Hiſtoricis*, ſive ὑπο-

"πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοί-
"κων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν
"πάλιν ἤδη [r] παρελήλυθε, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥαδίως εὑ-
"ρεῖν τῆς οἰκουμένης, ὃς [s] οὐ παραδέδεκ[ται] τοῦτο τὸ φῦλον,
"μηδ' ἐπιπεφοίτηται ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτό τε Αἴγυπτον καὶ τοὺς
"Κυρηναίους, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυχόντας, τῶν
"τε ἄλλων συχνὰ ζηλῶσαι σπεύδει, καὶ δὴ καὶ φυτάγμα-
"τα τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [t] διαφερόντως, καὶ συναυξή-
"σαι χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γὰρ
"Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἀποδεδειγμένη, χω-
"ρὶς καὶ τῆς [v] τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀφώρισται μέγα
"μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται γοῦν καὶ ἐθνάρχης αὐ-
"τῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαλύει κρίσεις, καὶ
"συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πο-
"λιτείας ἄρχων αὐτοτελοῦς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἰσχυσε τὸ
"ἔθνος, διὰ τὸ Αἰγυπτίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ
"διὰ τὸ πλησίον ἑστᾶσι [x] τοῦ καταοικίαν τὰς ἀπολλυμένας
"ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τοὺς Κυρηναίους μετῆλθε, διὰ τὸ ὁμό-
"τιμον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τοῦ
"Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον."
Στράβων [y] δὴ οὖν ταῦτα λέγει.

γ'. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρό-
πον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς [z] μὲν δὴ σὺν
παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς [a] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσ-
σιος δὲ εἰς Συρίαν φυγών, καὶ προεκποιησάμενος αὐτοῦ, Πάρ-
θοις ἐμποδὼν ἦν, [b] ἐκείνους ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὴν κατὰ
Κράσσου νίκην· αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν
Ἰουδαίαν. [c] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [d] ῥᾳδίως αἱρεῖ,
καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἀνθρώπους ἀνδραποδίζεται, Πειθόλαόν τε
τὸν Ἀριστοβούλου στάσιν διαπεπαυμένον κτείνει, πρὸς τοῦτον
αὐτὸν Ἀντίπατρος [e] προσηκαμένου, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ
συνέβαινε δύνασθαι, καὶ πολίτου τότε ἄξιον· ἦν δὲ καὶ
Ἰδουμαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τὴν ἐπισήμων ἐξ Ἀρα-
βίας [f] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ πέντε ἐγένοντο παῖδες,
Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [g] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε], Ἰώσηπός
τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. ἔστι δὲ Ἀντίπατρος
[h] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν,
μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἀραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς
Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστρατοπεδευ-
σάμενος ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ἐπέσπευδε, ὡς ἀνιέντας τοὺς
ἐκεῖθεν ἐπιόντας, ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καίσαρος, καταισχόντος Ῥώμῃ μὲν τὸ
Πομπηΐου καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, θανάτου
τε δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγνωκὼς πέμπειν,
δύο μὲν λεγεῶνας αὐτῷ τάγματα, ὡς ἂν δυνησόμενον τὰ τοῦ
τούτου δυνάστου ὤν. [i] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπώνατο τῆς ἐλπί-
δων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τοῦ παρὰ Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν
φθάσαντες [k] οἱ τὰ Πομπηΐου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθεί-
ρουσιν, θάπτουσι δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες πρά-
γματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο [l] ἐν μέλιτι κεκηδυμένος

μνήμασιν. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7.

r Παρεληλύθει,] Ita *Gall.* (*Coccejus*) & *Hen.* παρελήλυθε in *Editis Aliisque.*

s Τοῦτο τὸ φῦλον,] Τούτου δ' φύλου τὸ πλῆθος *Hen.* & *Lugd. Bat.*

t Διαφερόντως,] Διαφερόντων in *Codd. Gall.*

v Τῶν Ἀλεξανδρέων —— τούτῳ.] Infr. lib. 19. c. 5. §. 2. ἴσης πολιτείας τῆς τῶν βασιλέων τετυχότας. & alibi. lib. 2. c. 18. §. 7. ut & mox infr. c. 10. §. 1. Alexandrinæ urbis magna pars Judæorum, quibus etiam Ἐθνάρχης, quare Judæi Alexandriæ cives in Columnis æreis declarati à J. Cæsare. Hinc apud *Philon. ad Caium* p. 1020. A. de jure Alexandrinæ civitatis, quo gaudebant Judæi, eoque in periculum adducto. vid. Philon. in Flaccum p. 971. B. C. & p. 975. D. de Γερουσία Judæorum Alexandriæ Augusti decreto constituta. De Jul. Cæs. vid. mox infr. c. 10. §. 1. SPANH.

x Τῷ —— ἐκεῖθεν.] Præpositionem κατ' subintelligendam puto.

y Δὴ οὖν ταῦτα λέγει.] Μὲν δὴ *Hen.* & mox seq. §. μὲν οὖν σὺν π.

z Μὲν δὴ σὺν παντὶ] *L. B.* μὲν οὖν παντὶ.

"una civium, altera agricolarum, tertia inquilino-
"rum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in
"urbes universas *fere* invaserat, haudque facile est
"locum in toto orbe invenire, quin hoc genus ho-
"minum *sedibus* exceperit, & ab eo teneatur. nam
"factum est ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote
"iisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ re-
"giones horum mores imitentur, magnumque Ju-
"dæorum numerum peculiariter foveant, & cum
"iis *opibus viribusque* crescant, patriis Judæorum
"usi institutis. Etenim in Ægypto concessum est
"Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandri-
"næ seorsim huic genti assignata est. Quin &
"suus illis ethnarcha est, qui gentis res admini-
"strat, & judicia exercet, curatque contractus &
"mandata, quasi esset perfectæ reipublicæ prin-
"ceps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet
"hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem ha-
"buerint, & quod ab iis digressi sedibus *illis* vici-
"ni essent. Trangressum autem est in Cyrenæam,
"quod hæc finitima sit Ægyptiorum ditioni,
"quemadmodum etiam Judæa est, vel potius pars
"olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimirum hæc dicit.

3. Crassus autem, omnibus arbitratu suo com- *Crassus in Parthia perit.*
positis, in Parthorum regionem profectus est: & ipse quidem *illic* cum universo exercitu periit, ut alibi narratum est. Cassius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Crasso victoriam, incursionibus vexabant. Deinde rursus ad Tyrum profectus, ascendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Aristobuli seditionis successorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat existimationis etiam apud Idumæos, a quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor sustulit, Phasaëlum, & Herodem, eum qui postea rex erat, & Josephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios sibi principes conjunxerat amicitia & hospitio, & potissimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Aristobulo. Et quidem Cassius, motis castris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hostibus occursurus, ut ab aliis memoriæ proditum est. *Cassius Parthis repressis, in Judæam tendit.* *Antipatri uxor & liberi.* *Herodes rex.*

4. Aliquanto autem post Cæsar, potitus Roma XIII.
postquam Pompejus & senatus trans Ionium mare fugerant, Aristobulum, vinculis solutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui posset illic negotia componere. At Aristobulo nihil profuit spes, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat: sed, antequam id agere posset, Pompejani Aristobulum veneno sustulerunt, ipsum vero Cæsareani sepeliverunt. Atque corpus ejus, * melle conditum, aliquandiu jacuit, dotus. *Pompeji fuga in Epirum.* *Aristobulus à Pompejanis veneno sublatus.*

a Καὶ ὡς —— αὐτοῦ,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

b Ἐκτρίχουσιν ἐπ' αὐτοῦ] Εἰσπεσόντες *Busb.*

c Ταριχαίας] Ταριχίας *Hen.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

d Ῥᾳδίως αἱρεῖ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ῥᾳδίως προσπεσὼν αἱρεῖ in *cæteris.*

e Προσηκαμένου, ὃν πολὺ] *L. B.* προσειμένου, ὃν πολύ τι.

f Κύπρον ὄνομα,] *Al.* (ut & *Lugd. Bat.*) Κύπριν. Sed male, quum Κύπρις Græcum sit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris suæ construxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadvers.* in *Eusebium*, p. 149. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. c. 9. SPANH.

g Ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε],] Ὃς καὶ ὕστερον *Bas.*

h Ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας] Ἐπεποίητο *Hen.*

i Ἀριστόβουλος δὲ] Ἀριστόβουλος δ' οὖν οὐκ *Hen.*

k Οἱ τὰ —— ἀφθείρουσιν,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

* *Melle conditum*,] Mellis natura est, ut corpora non sinat computrescere *Plinius Nat. Hist.* XIV: 13. HUDS. in *Add.*

l Ἐν μέλιτι] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

m Ἐκυ-

donec id Antonius poſtea miſit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei ſignificatum fuiſſet literis Pompeji, ut Alexandrum Ariſtobuli filium interficeret, inſtituta in juvenem accuſatione propter ſuperiora ejus in Romanos commiſſa, ipſum ſecuri percuſſit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad ſe recepit Ptolemæus Mennæi filius dynaſta Chalcidis ſub monte Libano *poſitæ*: miſſoque filio ſuo Philippione Aſcalonem ad Ariſtobuli conjugem, juſſit eam una mittere filium ſuum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Poſtea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejuſque fratrum deinceps curam gerebat.

Alexander ejus filius juſſu Pompeji à Scipione occiſus.

Ptolemæus ad ſe recepit Ariſtobuli liberos.

ὅπῃ χρόνον πολὺ, ἕως Αντωνίῳ, αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμψας εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἐν τοῖς βασιλικοῖς θήκαις ἐπέτρεψε τηρῆσαι. [m] Σκιπίων δὲ, ὑπὸ στενοχωρίας αὐτῷ Πομπηίου ἀποκτεῖναι Αλέξανδρον τὸν Αριστοβούλου, αἰτιασάμενος τὸ νεανίσκον ὑπὲρ τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ρωμαίους ἐξημαρτημένοις, τῷ πελέκει διεχρήσατο. καὶ ὁ μὲν ἔτως ἐν Ανθιοχείᾳ τελευτᾷ. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ [mm] Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου παρέλαβε, διωκισεύων Χαλκίδος [n] τὸ ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τὸν υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ασκάλωνα πρὸς τὴν Αριστοβούλου γυναῖκα, ἐκέλευσεν [o] αὐτὴν συναποστέλλειν τὸν υἱὸν Αντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν τὴν ἑτέραν [p] Αλεξάνδραν [q] ἐραστὴς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἁπάντων αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [r] γαμεῖται τὴν Αλεξάνδραν, καὶ τὴν ἀδελφῶν αὐτῆς ἐπιμέλειαν ποιέμενος διετέλει.

CAP. VIII.

XIV. *Judæi auxilium ferunt Cæſari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæſare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.*

ΚΕΦ. η'.

Ιουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Αντιπάτρου ἀρίστεια, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ παρὰ Ρωμαίων καὶ Αθηναίων πρὸς Ιουδαίους.

Cæſari in Ægypto ſuccurrit Antipater.

POſt Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæſari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem ſe præbuit Antipater Judæorum adminiſtrator, idque juſſu Hyrcani. Ad Mithradatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Peluſium iter facere valentem, ſed apud Aſcalonen hærentem, veniebat Antipater, ſecum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipſum Syri omnes opem Cæſari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæſarem, & Jamblichus dynaſta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithradates vero, motis è Syria caſtris Peluſium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortiſſime ſe geſſit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Peluſium obtinuit. Antipatrum autem & Mithradatem ad Cæſarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis perſuaſit, ut idem cum popularibus ſuis ſentirent, maxime oſtenſis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæſaris eſſent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibuſque neceſſariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem conſentire, *Mithradati* parebant. Iſtos vero ubi acceſſiſſe audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipſi ad ſe Mithradatem: & ille, eò profectus, eos quoque aſſumpſit.

Mithradati in Peluſio capiendo operam navat.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τοῦ Πομπηίου θάνατον ἐν τῷ νίκῃ τῷ ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [s] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Αντίπατρος, ὁ τῶν Ιουδαίων ὑπομελητὴς, ἐξ ἐντολῆς Υρκανοῦ. Μιθραδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ [t] κομίζοντι [u] ὑπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ἐκεῖ δὲ Ασκάλωνα διαβεβοντι, ἦκεν Αντίπατρος ἄγων Ιουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Αραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπεσπάσατο τοὺς ἐντεῦθεν· καὶ δι' αὐτὸν οἱ πᾶν τὸν Συρίαν ἅπαντες ἐπικῆρον, ἀποδειπόντες τὸν ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίας ἀφέλειαν, ὁ τε Ιάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [x] καὶ [y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρους οἰκῶν, οἵ τε πόλεις σχεδὸν ἅπασαι. Μιθραδάτης δ' ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [z] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὸν πόλιν. ἠρέθη δὲ ὁ Αντίπατρος, καὶ πρῶτος [a] καθαιρεῖ τὶ τοῦ τείχους, ὁδὸν εἰσπεσεῖν παρέχειν τοῖς ἄλλοις εἰς τὸν πόλιν. καὶ τὸ μὲν Πηλούσιον ἔτως εἶχε. τοὺς δὲ περὶ Αντίπατρον ἐν Μιθραδάτου, ἀπιόντας πρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ιουδαίοι Αἰγύπτιοι, [b] οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πιθομένων δὲ τούτοις τὰ αὐτῶν φρονῆσαι [c] καὶ τὸ ὁμόφυλον Αντίπατρος, καὶ μάλιστα ὑπιδείξας αὐτοῖς τοὺς Υρκανοῦ δεχειρίας ὑπισολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια ἐν πᾶσι τὰ ὑπιτηδεῖα χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς εἶδον τὸν Αντίπατρον ἐν τοῖς δεχιρεῖα [d] συμβαλόντας, ὑπήκουον. τούτους δὲ προθυμένους ἀκούσαντες [e] οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν ἐν αὐτοὶ τὸν Μιθραδάτην [f] πρὸς αὐτούς· καὶ κωλύειν ἐλθὼν ἐν τούτοις συμβαλὼν.

XV. *Mithradates cum Ægyptiis congreditur.*

2. Poſtquam autem locum qui Delta vocatur jam circuiviſſet, cum hoſtibus congreditur ad Caſtra Judæorum, ut appellantur. Dextrum quidem cornu habebat Mithradates, ſiniſtrum vero Antipater. Commiſſo autem prælio, inclinat Mithra-

β'. [g] Επεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἤδη περιεληλύθη, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον [h] Ιουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθραδάτης, τὸ δὲ εὐώνυμον Αντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνει τὸ

m Σκιπίων δ', —— Αελιοβύλα,] Conf. infr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.

mm Πτολεμαῖος —— ὄρεϊ·] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

n Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρεϊ·] Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβ. *Busb.*

o Αὐτὴν συναποστέλλειν] Αὐτὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.*

p Αλεξάνδρας] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

q Ερασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα.] Ερασθεὶς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb.* & *Vat.*

r Γαμεῖ) τὴν Αλεξάνδρου,] Γαμῆ τε *Hen.* & *Vat.*

s Εἰς. πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν] Εἰς deëſt *Busb.* & *Vat.*

t Κομίζοντι ὑπικουρικὸν,] *Ruſinus ineptè:* dum per Choracum tranſiret. *leg.* ὑπὶ Κωμικὸν· Vid. *Caſaub. ad Apparat.* Baron. p. 155. & Dion. lib. XXXIX. p. 204. SPANH.

u Υπὶ κωμικὸν] Επὶ κωμικὸν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane ſenſu, vertit, *dum per Chorticum tranſiret.*

x Καὶ Θολομαῖος] Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoſcit *Hen.* (ut nec *Lugd. Bat.*) nec legiſſe videtur *Epiphan.* ὁ σωάσης καὶ Πτολεμαῖος ὁ Ουαίμου Λιβ. *Vat.* cæteris omiſſis. Confer l. 1. *de Bello Jud.*

y Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρους οἰκῶν,] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. § 3. SPANH.

z Αφικνεῖται·] Ita *Busb.* & *Hen.* ἱφικνεῖ) in reliquis.

a Κατασύρας τι τοῦ τείχους,] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

b Οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες.] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

c Κατὰ τὸ ὁμόφυλον] Nota Antipatrum contribulem dici hic Judæis, qui erat Idumæus. De Herode tamen ejus filio infra c. 15 §. 2. ἰδιώτῃ τε ὄντι, καὶ Ιδουμαίῳ τυτίστι ἡμιιουδαίῳ· SPANH.

d Συνθέλοντας,] Ita cum *Cod. Vat.* συνηλθότας in reliquis.

e Οἱ περὶ Μέμφιν,] Οἱ περὶ Μέμφιν i. e. Memphitæ ipſi. REL.

f Πρὸς αὐτούς·] Πρὸς αὐτοὺς *Busb.* πρὸς ἑαυτοὺς *Vat.*

g Επεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα] Ita & *Cod. Vat.* favente Joſepho in lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit, κάκεῖθεν ἤδη τὸ Δέλτα περιελθὼν συμβάλλει &c ἐπεὶ δ' [ἐπεὶ δ' *Gen.*] τὸ π. Δέλτα ὡς ἤδη παρελθόν *Baſ. Aliique.*

h Ιουδαίων στρατόπεδον.] Conf. αὐτ. lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

ὑπὸ Μιθραδάτου κέρως, καὶ πᾶσιν ἂν ἐκινδύνευσε τὰ δηνόπαλα, εἰ μὴ αὐτὸς τὸν ἱππέα ὑπὲρ πόταμὸν, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος ἀναδήσεων, νενικηκὼς ἰδίᾳ τὰς πολεμίους, τοὺς μὲν ῥύσας, τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυπτίους. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ στρατόπεδον, ὑπερεινας τοὺς διώξας· τόν τε Μιθραδάτην ἐκάλυψε, πολεῖσον ἐν τῇ τροπῇ ἀμφοτέρους. ἔπεσον δὲ [i] τοὺς μὲν περὶ τετρακοσίους, τοὺς δὲ Ἀντιπάτρου [k] πεντήκοντα. Μιθραδάτης δὲ περὶ τούτων ὑπιστέλλει Καίσαρι, τό τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τὸ σωτηρίας αἴτιον τοὺς Ἀντιπάτρου ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτὸν, κεχρῆσθαι δὲ περὶ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τὰ κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι συνέβη περὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῷ.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μὴ χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [l] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [m] ἀτέλειαν παντοίαν. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν τούτου κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων ἐξ [n] Ἀσινίου ὀνόματος ὧδε. "μετὰ δὲ τὸν Μιθραδάτην [o] εἰσβαλεῖν εἰς "τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει ὧδε. "τὸν μὲν Μιθρα- "δάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα "Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητὴν, "τρισχιλίοις αὐτῷ στρατιώταις συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς "ἄλλους δυνάστας παρορμῆσαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρα- "τιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα.". ταῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τὴν τε τοῦ πατρὸς [p] ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν δηλητηρίοις φαρμάκοις ἀναιρεθείη Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτεινάντος πελέκει [q] Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος. Ὑρκανοῦ δὲ ὅτι τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγουμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν ἀδικομηνίων. παρὼν δὲ Ἀντιπάτρου ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἐώρα κατ' αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν [r] γιγνομένην. νεωτερισὰς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [s] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ὑπὲρ τοῖς [t] στρατηγήμασι, πιστούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγε Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [v] ἀνάρπαστον γενέσθαι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· [x] τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [y] κρατηθέντα ὑπὸ ληστείας ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' ὃ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [z] ὑπὸ τοῦ δράσαντος.

ε'. Τούτοις Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δ' ἔδωσι δυναστείαν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [a] τοῦτο ἐπ' αὐτῷ [b] ποιησάμενος τὴν κρίσιν, [c] ἐπίτροπον αὐτὸν [d] ἀποδείκνυς τῆς

datis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. Cumque in iis persequendis perseveraſſet, castris eorum potitur; & Mithradatem revocat, qui pulsus longissime aberat. Ceciderunt autem ex Mithradatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithradates vero de his scripsit ad Cæsarem, victoriam simul salutemque suam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæsar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis usus sit; usque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit. *Antipatri egregium factum.* *Cum Cesare amicitia.*

3. Cæterum aliquanto tempore post Cæsar, cum finito bello in Syriam navigasset, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis socium fuisse & in Ægyptum venisse: atque verbis meis testimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Asinii ita dicens. "Postquam Mithradates Ægy- "ptum invasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum "pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypsicratis, in hæc verba. "Mi- "thradatem quidem solum profectum esse, Anti- "patrum vero Judææ procuratorem, ab ipso "Ascalonem accitum, cum tribus militum milli- "bus auxilium ei tulisse, & *ad idem faciendum* "alios dynastas hortatum esse, atque expeditioni "etiam Hyrcanum pontificem interfuisse." Et "hæc quidem Strabo. *Cæsar magnum Antipatro honorem habet.* *Strabonis testimonium ex Asinio.* *Alterum ejusdem ex auctoritate Hypsicratis.*

4. Quin & eodem tempore Antigonus Aristobuli filius, cum ad Cæsarem venisset, & patris *sui* fortunas deplorabat, quodque propter ipsum mortuus esset Aristobulus veneno sublatus, atque frater ejus à Scipione securi percussus, orabatque ut sui misereretur è paterno imperio expulsi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, qui gentem per vim regerent, & ipsi *Antigono* injuriam fecissent. Verum Antipater, qui præsens aderat, pro se respondebat iis de quibus accusationem contra se institutam videbat, & Antigonum novarum rerum studiosum seditiosumque esse ostendebat: commemorabat etiam quantum ipse laborasset, eumque in consiliis militaribus adjuvisset, verba de iis faciens, quorum ille testis erat *oculatus*. Aristobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum esse, ut qui perpetuo hostis esset & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipsius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas subiisse, non autem per vim & injuriam id ipsum passum esse ab eo qui intulerat. *Antigonus Aristobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accusat.* *Antipatri defensio.*

ς'. Cum hæc Antipater verba fecisset, Cæsar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro potestatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipsum *totius* Judææ procuratorem faciens. * Hyrcano vero etiam patriæ muros *Cæsar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat potestatem.*

[i] Τῶν μὲν περὶ τετρακοσίους,] Ita *Busb.* & *Vat.* τούτων μὲν περὶ ἑπτακοσίους in *Editis Aliisque.*

[k] Πεντήκοντα.] Τεσσαράκοντα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & nonnulli *Epiphanii* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* HUDS. Ογδοήκοντα *alias.* lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

[l] Ἀποπλεύσας] Vide *Usserii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.*

[m] Ἀτέλειαν παντοίαν.] Ἀτέλειαν παντοίαν ἢ λέγει ὑπὸ π. *Busb.*

[n] Ἀσινίου ὀνόματος ὧδε.] Utrum Asinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Usserius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypsicrates* mox laudatus, aliis discipiendum relinquo.

[o] Εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσπλεῖν in *cæteris.*

[p] Ἀπωδύρετο τύχην] Ita cum *MSS.* (ut & *L. B.*) ἀπωδύρετο in *Editis.*

[q] Σκιπίωνος,] *L. B.* Σκηπίωνος.

[r] Γιγνομένην] Γιγνομένην *Vat.* γινομένην *Hen.*

[s] Ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς] Ὅσα τε ποιήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Bush.* & *Vat.*

[t] Στρατηγήμασι,] Στρατεύμασι *Busb.* & *Vat.*

[v] Ἀναρπαστον γιγενέσθαι,] Ἀναστασιν *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γιγενέσθαι in *Busb.* & *Vat.*

[x] Τὸν δὲ —— ἦν,] Nempe Antigoni. Uterque enim, ille & Alexander securi percussus jussu Scipionis, Aristobuli filii. vid. infr. c. 6 §. 3. SPANH.

[y] Κρατηθέντα ὑπὸ λῃστείας] Κολασθέντα *Busb. Vat.* & *Epiphan.*

[z] Ὑπὸ δράσαντος.] Illud ὑπὸ è *Cod. Busb.*

[a] Τοῦτο ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος] Τοῦτο δὲ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ταυτης δὲ *Busb.*

[b] Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησαμένη.

[c] Ἐπίτροπον —— τύχῃ,] Conf. *alias.* lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

[d] Ἀποδεικνὺς] Ἀποδείκνυσι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Vat.*

* *Hyrcano*,] In Libro *de Bello Jud.* primo Antipatro hoc concessit. HUDS. in *Add.*

XVI.

Hyrcano permittit Cæsar urbis muros reficere.

ros reficere permiſit, ut qui hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) ſcripſitque Romam ad conſules ut hoc *ipſum* in Capitolio perſcriberetur. atque Senatuſconſultum factum eſt in hunc modum; "LUCIUS VALE-

Senatuſconſultum de fœdere cum Judæis renovando.

"RIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit "ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concor-"diæ. Decreto ſcribendo adfuerunt Lucius Co-"ponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius "Quirina, quibus de rebus Alexander Jaſonis, "Numenius Antiochi, & Alexander Dorothei, "legati Judæorum, viri boni & ſocii, egerunt, ve-"terem erga Romanos benevolentiam & amicitiam "renovantes, & clypeum aureum, in ſignum ſo-"cietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureo-"rum, & literas ſibi dari petierunt & ad liberas "civitates & ad reges, ut regionem eorum & por-"tus ſecure poſſint adire, & nemini fiat injuria. "Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gra-"tiam inire, & quæ à nobis poſtularunt illa ipſis "concedere, clypeumque allatum accipere." Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono menſe Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus eſt à populo Athenienſi, quoniam in eos multa beneficia contuliſſet: miſeruntque ad eum decretum in hæc verba. "PRYTA-

Antipatro honos ab Athenienſibus habitus.

Decretum Athenienſium.

"NE ET SACERDOTE DIONYSIO FI-"LIO Aſclepiadis menſis Panemi deſinentis die "quinto, traditum eſt Ducibus decretum Athe-"nienſium, archonte Agathocle. Eucles Me-"nandri Alimuſius ſcribam agebat, Munychionis "*menſis* undecimo die Prytaniæ, habito præſidum "concilio in theatro. Dorotheus pontifex popu-"lum in ſuffragia miſit, cæterique præſides ejus "collegæ. Dionyſius Dionyſii filius *hanc ſententiam* "dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pon-"tifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam "publice populum quam privatim civium unum-"quemque benevolentia proſequitur, ſummumque "ſtudium in eos confert; & quotquot Athenien-"ſium, vel legationis cauſa, vel propter privata "negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud Ιυδαίας. [c] ὅπλ|ρέπῃ ὢ Ϲ Ὑρκανῷ τὰ τ πατρῖδ᾽ ἀναςῆσαι τείχη, παότιω αἰτησαμένῳ τὴν χάριν· [f] ἔρριπο [g] γὰρ ἔτι Πομπηΐυ καπεβαλόντ᾽· καὶ [h] τῶτ᾽ ὀπιςέλλ| τῆς ὑπατείας εἰς Ῥώμιω ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ [i] τὸ ᾠόμενον ὑπὸ τ συγκλήτυ δόγμα τῶτον ἔχ| τ τρόπον. "[k] ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ "ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβυλεύσαν τῇ συγκλήτῳ εἰδοις "Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τ Ομονοίας ναῷ. [l] γεγραμμένῳ "τῷ δόγματι παρῆσαν Λεύκι᾽ Κωπώνι᾽ Λᾳκίᾳ ὑὸς "Κολλίνᾳ καὶ Παπίρι᾽ Κυρίνᾳ, ὡς ὧν Αλέξαν-"δρ᾽ Ιάσον᾽, καὶ Νυμήνι᾽ Αντιόχυ, καὶ Αλέξαν-"δρ᾽ Δωροθέυ, Ιυδαίων πρεσβυτὰ, ἄνδρες ἀγαθοὶ "καὶ σύμμαχοι, διελέχθησαν, ἀναιρέμενοι τὰς περὶ-"πεγμένας πρὸς Ρωμαίυς [m] χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, "καὶ ἀσπίδα χρυσῆν [n] σύμβολον τ συμμαχίας ᾠομένην "ἀνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ χρή-"ματ᾽ αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [o] πρός τε τὰς αὐτονομι-"μένας πόλις Ϲ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ ὧ τὴν τε χώραν "αὐτῶν καὶ τὰς λιμένας ἀδείας τυγχάνῃ, [p] καὶ μηδένα "ἀδικεῖσθαι. [q] ἔδοξεν οὖν σωθῆναι φιλίαν Ϲ χάριτας "πρὸς αὐτὰς, καὶ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν παῦτ᾽ αὐτοῖς πα-"ραχεῖν, καὶ τὴν κομισθεῖσαν ἀσπίδα [r] προσδέξασθ." [s] ταῦτα ἐψήφιο τὴν Ιυδαίων ἀρχιερέως Ϲ ἐθνάρχ᾽, ἔτους ἑνὸς [t] μηνὸς Πανέμυ. [v] ἠνεγκε ὢ Ϲ ὧδε Ϝ τ Αθηναίων δήμυ τιμὰς Ιυδαίυς, [x] πολλὰ χρήσιμ᾽ ᾠόμενον εἰς αὐτύς· ἐπεμψάν τε ψήφισμα γράψαντες αὐτῶ, τῶτον ἔχον τ τρόπον. [y] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [z] ΙΕ-"ΡΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ϝ Ασκληπιάδυ μηνὸς Πανέμυ "πέμπτη ἀπόν|᾽, ἐπεδόθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Α-"θηναίων, ὅτι Αγαθοκλέυς ἄρχον|᾽. Εὐκλῆς Μενάν-"δρυ Αλιμύσι᾽ ἐγραμμάτευε, [a] Μυνυχιῶν᾽ ἐνδεκά-"τη τ Πρυτανείας, ἐκκλησίας ᾠομένης ἐν τῷ θεάτρῳ "[b] τ περιέδρων. ἐπεψήφιστ Δωρόθε᾽ [c] ἀρχιερεὺς Ϲ οἱ "συμπερέδροι τῷ δήμῳ. Διονύσι᾽ Διονυσίυ εἶπεν· ἐπ-"δὴ Ιρκανὸς Αλεξάνδρυ, ἀρχιερεὺς Ϲ ἐθνάρχης Ϝ Ιυ-"δαίων, διατελεῖ κοινῇ τι τῷ δήμῳ Ϲ ἰδίᾳ Ϝ πολιτῶν "ἑκάστῳ ὄντων, καὶ πάσῃ χρώμεν᾽ πρὸθυμίᾳ αὐτὸς πρόθ|μος, "καὶ

---

e Επιτρέπ| —— τείχη,] Confer *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

f Εῤῥιπ|] Εῤῥεπτο *Vat.*

g Γὰρ ἔτι Πομπηΐυ] Hic γὰρ pro ὢ ſubſtitui ex auctoritate *MSS.*

h Τῶτ᾽ ἐπιτρέπ|] Ταῦτα *Busb.* & *Hen.*

i Τὸ ᾠόμενον ὑπὸ τ συγκλήτυ δόγμα] Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

k Λεύκι᾽ —— συνεβυλεύσαν] Hîc *Joſepho* (inquit *Kepplerus* de *Anno Natali Chriſti*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de reſtauratione Hieroſolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *ſuper amicitia & ſocietate*. Credibile eſt aliud *Joſephum* præcepiſſe, aliud exſequutum eſſe Amanuenſem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum*. ad primum enim hujus nominis ſacerdotem pertinet, quod *Joſephus* hîc refert ad poſteriorem. Decretum vero, quod hîc profitetur, paulo infra ſequitur in faſciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæſare V. Coſ. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Euſebium*, p. 145. *Uſſerium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p 250. HUDS. De his duobus decretis Romanorum & Athenienſium, ut alieno loco poſitis, & quæ Joannis Hyrcani Avi tempore data fuerant, non ſub Nepote. vide *Petav. Doct. Temp.* P. 11. p. 250. SPANH.

l Γεγραμμένῳ —— Κυρίνᾳ,] Ita lego & diſtinguo ex *MSS.* (ut & *L. B.*) prius erat γεγραμμένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν ὢ Λεύκι᾽ Κωπώνι᾽ Λᾳκίᾳ ὑὸς καὶ Παπίρι᾽ Κυρινᾶς.

m Χάριτας καὶ τὴν φιλίαν,] Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· καὶ τὴν φιάλην, καὶ αἰων. in *Editis Aliiſque*.

n Σύμβολον τ συμμαχίας ᾠομένην] Iſta delenda cenſet Scaliger.

o Πρός τε τὰς αὐτονομυμένας] Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλεῖς, & dein legunt τὴν χώραν.

p Καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι.] Μηδὲν *Hen.* & *Busb.*

q Εδοξεν οὖν σωθῆναι] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε ὢ in *Editis Aliiſque*, forſan pro ἔδοξε οὖ.

r Προσδέξασθ.] Προσδέξαται *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

s Ταῦτα Πανέμυ.] Annus ille IX. Hyrcani ſumendus ab eo jam Ethnarchia à Gabinio illi conceſſa. vid. Dodwell. p. 82. 83. SPANH.

t Μηνὸς Πανέμυ.] Quomodo hoc fieri poteſt, quum ſcriptum fuerit Idibus Decembribus (ut conſtat ex ſuperior.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano reſpondeat? *Uſſer.* in *Annalibus*, p. 120. 271. Locum ſanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἑνὸς. μηνὸς Πανέμυ ἤρξατο ὢ κ᾽ &c. ut quod hic habetur de menſe Panemo referendum ſit ad Athenienſium pſephiſma. unde ſequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum ſenatuſconſultum & hoc Athenienſium pſephiſma, ſcripta fuiſſe anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero menſe Panemo. HUDS. Menſis Πάνεμ᾽, de quo hac §. initium à XXV. Junii Juliani ſtatuitur à Dodwell. de Cycl. Calyp. p. 83. de quo vide Uſſerium & Dodwell. de hoc Joſephi loco Diſſert. de Cycl. Calyp. p. 81. SPANH.

v Ηὔρεϛ ὢ] Εὕρεϛ ὢ *Vat.* εὕρεϛ δὴ *Hen.*

x Πολλὰ χρήσιμ᾽] Πολλὰ χρήσιμ᾽ εἰς αὐτὺς ᾠόμεν᾽ *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτὺς χρήσιμ᾽ ᾠόμεν᾽, ἔπεμψέ τε αὐτῷ ψήφισμα, τῶτον &c. *Vat.*

y Επὶ Πρυτανέως —— ἀπτώνε᾽,] Athenienſium decretum pro Judæis, quod refertur in Chronico Euſebii ad Ann. MDCCCCLXX. ſed quod incertum putat Scaliger Anim. p. 157. SPANH.

z Ιερέως διονυσίυ] De decretis Pontificum nominibus ſignatis videſis *Ez. Spanhemium* in Diſſ. VIII. de *Præſt. Numiſm.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diſſ* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192.

a Μυνυχιῶν᾽ ἐνδεκάτη τ Πρυτανείας,] Hic menſis Attici nomen habemus, ſed numerum diei duntaxat ſecundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l. 1. p. 77.) ſuſpicatur librarii culpa diei numerum exciduſſe, ſive *Munychionis*, ſive τ Πρυτανείας. nam & ἐνδεκάτη ad Μυνυχιῶν᾽ referri poteſt, quod & *Epiphanius* ſequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omiſſum. Quid ſi reſcribamus Μυνυχιῶν᾽ ἕκτῃ καὶ εἰκάδι, δεκάτῃ τ Πρυτανείας, aut aliquid hujuſmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18.

b Τῶν περιέδρων.] Περίεδροι יושבי ראשים. REL.

c Αρχιερεὺς] Is non alius ab eo fuiſſe videtur, qui olim Πρυτανέων ἐπιστάτης appellari ſolebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in ſuffragia mittebant, πρόεδροι dicti ſunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι.

d Πα-

"καὶ τὰς [d] παραγινομένας Ἀθηναίων, ἢ καὶ πρεσβείαν ἢ
"κατ' ἰδίαν προφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδεχε) φιλοφρό-
"νως, καὶ προπέμπῃ τὰ ἀσφαλῆς αὐτῶν ἐπανοδα προνοού-
"μεν@, ἐμαρτυρήθη μὲν ὃ πρότερον περὶ τούτων, [e] δέ-
"δοκται γὰρ τῷ δήμῳ, "[f] Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου Σουνιέως εἰση-
"γησαμένου, καὶ περὶ [g] τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς ὑπομνήσαν]@
"τα δῆμον, καὶ ὅπως προαίρεσιν ἔχῃ ποιεῖν ἡμᾶς ὅ, τι ποτ'
"ἂν [h] δυνώμε) ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ,
"ἀριστείῳ καὶ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτοῦ εἰκόνα χαλκῆν
"ἐν τῷ πρυτανείῳ τοῦ [i] Δήμου καὶ τῶν χαρίτων, ἀνειπεῖν
"δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳ-
"δῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [k] Παναθηναίων καὶ
"Ἐλευσινίων, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ὑπεμελη-
"θῆναι δὲ τοὺς στρατηγοὺς ὑφεμένουτί τι αὐτῷ, καὶ ὑφε-
"φυλάτονλι τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἶναι πᾶν ὅ, τι
"ἂν ὑπονοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς τοῦ ἀνδρὸς σπου-
"δῆς καὶ φιλοτιμίας. ἵνα τούτων γινομένων φαίνηται ὁ
"δῆμ@ ἡμῶν ἀποδεχόμεν@ τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τῆς
"προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξίων, καὶ ζηλώσῃ τὴν πρὸς
"ἡμᾶς σπουδὴν ὑπὸ τῶν ἤδη πεπιμημένων· ἐλέσθαι
"δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵ τινές τε
"αὐτῷ κομιοῦσι τὸ ψήφισμα, καὶ προσκαλέσωνται προσ-
"δεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [l] ἀεὶ ἀγαθὸν
"ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν πρὸς Ῥωμαίων καὶ τοῦ
[m] δήμου τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Ὑρκανὸν ἡμῖν δεδή-
λωνται ἱκανῶς.

"se excipit, curatque deducendos, ut salvi & in-
"columes redeant prospiciens, quibus & antea
"quidem perhibitum fuit testimonium, visum est
"etiam nunc, Theodosio Theodori filio Sunienſi
"referente, populumque de virtute hujus viri ad-
"monente, deque voluntate ejus nobis quoad po-
"tuit beneficiendi, honorare ipsum corona aurea,
"præmio legitimo, statuamque *ei* ex ære item
"collocare in Templo * Populi & Gratiarum:
"& præconis voce pronunciari coronæ donatio-
"nem in theatro, Dionysiis, dum Tragœdiæ no-
"væ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in
"Gymnicis certaminibus; curæque esse Ducibus,
"ut, dum ille *in amicitia colenda* perseverat, & in
"benevolentia erga nos conservanda, omnia, quæ
"in honorem ejus & gratiam excogitari possunt pro
"ipsius in nos studio & liberalitate, ei *vicissim* tri-
"buantur, quibus rebus fiet ut se ostendat popu-
"lus noster grato esse erga bene merentes animo,
"velleque alios; ut par est, remunerare; quò ille
"jam honoribus affectus studium nostrum imite-
"tur: prætereaque legatos ex omni Athenienſium
"numero legi, quibus id negotii datum erit ut &
"ad illum decretum hoc perferant, ipsumque hor-
"tentur ut honores *à nobis* assequutus deinceps
"studeat de civitate nostra bene mereri." Et quidem de honoribus, qui à Romanis & populo Athenienſi habiti sunt Hyrcano, satis à nobis dictum est.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀντίπατρ@ Ἡρῴδῃ τῷ τῆς Γαλιλαίας στρατηγίαν, Φασαήλῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπῃ· καὶ ὡς Ἡρῴδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται παρὰ Ὑρκανοῦ.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ administrationem mandat, Phasaelo Hierosolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accusatur.

Ὁ Καῖσαρ δὲ, διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα προπέμψας ἀπὸ τῆς Συρίας Ἀντίπατρ@ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπέστρεψεν, [n] ἀνεγείρῃ μὲν ἤδη τὸ τεῖχ@, ὑπὸ Πομπηίου καθῃρημένον, καὶ τὴν κατὰ τὴν χώραν [o] θόρυβον ἁπάντων κατέστελλεν, ἀπολλῶν τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἡρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Ὑρκανῷ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, καὶ βιώσεσθαι τῶν ἰδίων ἀπολαύοντας κτημάτων ἀπραγμόνως· προτιθεμένους δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Ὑρκανὸν δὲ [p] ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ῥωμαίους δὲ καὶ Καίσαρα πικρὰς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίους. ὁ γὰρ ἀνέξεσθαι μεταχινήμενον ὃν αὐτοὶ κατέστησαν. ταῦτα λέγων [q] καθίστα δι' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ τὴν χώραν.

Β'. Βραδὺν δ' ὁρῶν καὶ [r] νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν, Φασάηλον μὲν τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν περὶ τὴν στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρῴδῃ τὴν Γαλιλαίαν [s] ἐπίτρεψε, [t] νέῳ παντάπασιν ὄντι. [v] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.

CÆsar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare discessit. Antipater vero, postquam, deducto à Syria Cæsare, in Judæam reversus est, confestim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum qui in ea erat, compescebat, partim minando, partim ut quiescerent consulendo. Si enim ab Hyrcano starent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, suisque bonis absque turba fruentes vitam agerent: sin rerum novarum spe ducerentur, & ab eis quæstum sectarentur, ipsum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæsarem pro ducibus hostes acerbos. non enim passuros eum summoveri, quem constituissent ipsi. Cum hæc dixisset, ad res regionis ordinandas se solum accingebat.

Antipater Hierosolymorum muros reficit.

Tumultuantes compescit.

2. Videns autem Hyrcanum tardum esse atque segnem, Phasaëlum filiorum suorum natu maximum Hierosolymorum finitimique agri præfectum constituit; Herodi vero, qui illum ætate sequebatur, Galilæam commisit, cum esset omnino juvenis. nam * quindecim tantum annos natus erat. ve-

XVII. *Phasaëlo mandat Hierosolyma, Herodi Galilæam.*

[d] Παραγινομένας Ἀθηναίων,] Παραγινομένους *Hen.* & *Vat.*
[e] Δέδοκ) ται γὰρ τῷ δήμῳ,] Δεδόχθαι *Vat.*
[f] Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου] Διονυσίου τοῦ Θεοδώρου *Vat.*
[g] Τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς] Ita *Hen.* τὴν ἀνδρὸς in *reliquis.*
[h] Δυνώμε) θα] Δύνῃ) *Hen.* & *Vat.*
[i] Δήμου] Videsis *Meursium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. HUDS. Δήμου, *Demi* rectè, non *populi*. REL. & SPANH.
[k] Παναθηναίων καὶ Ἐλευσινίων,] Forsan legendum Παναθηναίοις καὶ Ἐλευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*.
[l] Ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν.] Illud ἀεὶ ex *MSS.*
[m] Δήμου τοῦ Ἀθηναίων] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τοῦ δήμου καὶ τοῦ ΑΘ. in *Editis Aliisque.* Ἀλλὰ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjicibat *Lowthius*.
[n] Ἀνεγείρῃ —— καθῃρημένον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.
[o] Θόρυβον] *L. B.* Θρύλον.
[p] Ἀντὶ βασιλέως τύραννον,] Βασιλίως nomen solum gerere Hyrcanum ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 6. τοὔνομα μόνον βασιλέως ἔχων ἔρημον ἐξουσίας. SPANH.
[q] Καθίστα δι' ἑαυτοῦ] Καθίστᾳ *Busb.* καθίσᾳ in lib. 1. de *Bello Jud.*
[r] Νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.
[s] Ἐπίτρεψε,] Ἐπιτρέπῃ *Busb.*
[t] Νέῳ παντάπασιν ὄντι.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. & infr. lib. 19. c. 9. §. 2. SPANH.
[v] Πεντεκαίδεκα] Isaacus Casaubonus epistola ad Thuanum, quæ est 936. contendit ιέ legendum: *nos*, scribit, *contendimus & clarissime demonstramus scribendum esse* ιέ, *nec movemur librorum consensu aut Photii assensu.* Mox dixerat: magni momenti est hic locus ad investigationem annorum τοῦ Σωτῆρ@. REL.

verum illi juvenilis ætas nihil eſt quidquam incommodi: ſed quoniam animi generoſi erat adoleſcens, ſtatim invenit exercendæ ſuæ virtutis occaſionem. *Herodes Ezechiam latronem interficit.* Cum enim offendiſſet Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incurſantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipſum autem ob hoc facinus magno amore proſequuti ſunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari deſiderabant, purgavit. itaque eum hanc ob cauſam paſſim per urbes vicoſque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut *Sextus Cæſar procurator Syriæ.* bonis ſuis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam Sexto Cæſari innoteſceret, cognato magni Cæſaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata eſt Phaſaëlo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus eſt, ut ſtuduerit non deteriorem ſibi parare famam, & Hieroſolymitas ſibi reddiderit amiciſſimos, urbem quidem per ſe regendo, ſed ita ut nec inhoneſte rebus uteretur, neque poteſtate ad cujuſquam injuriam abuteretur. *Antipater magno in honore.* His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui ſolent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto eſſet ex rebus iſtis ſplendore, deceſſit quidquam, ut plerumque evenit, ſuæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium. 3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum creſcere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam inſtituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulſo ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipſe muneris gratiam ad ſe transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* miſit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu *Antipatrum ejuſque filios accuſant.* erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accuſabant; &, "Quouſque, inqui-"unt, iſta quæ fiunt quietus feres? Annon vides "Antipatrum & ejus filios principatu ſuccinctos, "teipſum vero regni ſolum nomen audientem? "Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra "periculum putare, dum temet atque regnum "juxta negligis. non enim jam rerum tuarum pro-"curatores ſunt Antipater & ejus filii, ne te fal-"lat hæc opinio, ſed domini manifeſte habentur. "Etenim Herodes ipſius filius Ezechiam & ejus "ſocios interfecit contra legem noſtram, quæ ho-"minem quamvis malum interfici vetat, niſi prius "ad hoc ſupplicium ex ſententia Synedrii damna-"tus fuerit: & tamen ille, non accepta à te po-"teſtate, hoc auſus eſt.

Hyrcano ira in Herodem accenditur. 4. His auditis Hyrcano perſuaſum eſt: atque

βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι γηραιὸς ὁ νεανίας, ἀφορμὴν δικαίαν ζητήματα εἰς ἐπίδειξιν τῆς ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τὸν λῃστὴν, [x] τὰ πρόσχωρα τῆς Συρίας καταστρεφόμενα ταῖς μεγάλαις ταφαῖς, τοῦτον [y] καταφθείρων κλείνει, καὶ πολλοὺς τῶν περὶ αὐτὸν λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· πεφύκασι γὰρ αὐτοῖς ἀπηλλάχθαι τῆς λῃστείας τὴν χώραν, ἐκαθήρισεν. ὑμνοῦσι γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ [z] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, [a] ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα, καὶ ἀσφαλῆ τὰ κτήματα ἀπολαῦσιν. ἐχθρὸς ἦν Ἡρῴδῃ τοῦτο καὶ [b] Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὅτε συγγενὴς ἦν μεγάλου Καίσαρος, καὶ [c] διέποντι [d] τὴν Συρίαν. ζῆλος δ' ἐμπίπτει τοῦ Ἡρῴδου πεπραγμένων Φασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν δοκιμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [e] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀποδεῖσθαι τὴν ὁμοίας δόξης, [f] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δυναστεύοντας ἐποιεῖτο, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, ὅτι δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, ὅτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. τοῦτ' Ἀντίπατρον ἐποίει θεραπείας ἕνεκα καὶ ἔθνους τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἷον ἄν τις [g] μεταλαμβάνοι τῶν ὅλων ὢν δεσπότης. ἐκεῖνο μέντοι τοῦ ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, ἔδει [h] τοῦ πρὸς Ὑρκανὸν δυνοίας καὶ πίστεως παρέβη.

γ'. Οἱ δ' ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, δυνοίᾳ τε τῇ πρὸς τὸ ἔθνος καὶ προσόδῳ τῇ τε ἀφ' ἑαυτῶν τοῦ Ἰουδαίας καὶ τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων, κακοήθως εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Ἀντίπατρος ἐπεποιημένος πρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας καὶ χρήματα πέμψαι τὸν Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν [i] νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανῷ δίδοντος, ἔπεμψε. τοῦθ' Ὑρκανὸς οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. οἱ δὲ ἦσαν οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἡρῴδην βίαιον καὶ πολεμικὸν, καὶ τυραννίδος ἐρῶντα· καὶ προσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντιπάτρου, καὶ "μέχρι "τοῦ ἔφασαν, ὦ τῶν πραττομένων ἡσυχάζεις; ἢ οὐχ ὁ-"ρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τῷ δεχθῆναι δε-"δωκότας, [k] σωτῆρα καὶ τοῦ Βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκού-"ειν. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, μηδὲ ἀκίνδυνον "εἶναι νόμιζε, ῥᾳδίων τοῦτί τε σωτῆρα καὶ τὴν Βασιλείαν. "ὃ γὰρ ὀλίγου σε τῶν πραγμάτων Ἀντίπατρος καὶ οἱ "παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ ἂν ἀπάτα σωτῆρα τοῦτον οἰόμε-"νος, ἀλλὰ δεσπότην φανερῶς ἀνωμολόγηται. καὶ γὰρ "Ἡρῴδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, "παραβὰς τὸν ἡμέτερον νόμον, [l] ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον "ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον καταγνοίη "τοῦτον πεῖσαι ὑπὸ [m] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δ' ἐξουσίαν "παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δ', ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· προσεξῆψαν δ'

Cum hucuſque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, abſque auctoritate *MSS.* etiam hic nolui κα'. pro ια'. reſcribere id quod faciendum eſſe monuerunt viri quamplurimi eruditiſſimi, quos laudat *Caſaubonus* in *Exercit. c. Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Caſaubonus* etiam in *Epiſt.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat Chriſti*, p. 52. immo demonſtratum dederunt *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis*, *Diſſert.* 2. c. 6. p 160. illis aſſentiente viro doctiſſimo *Antonino Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum eſt ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 314. *Edit. Amſt.*) ex ſcribarum lapſu arripit occaſionem ſugillandi *Joſephum*. Quam male autem ſeſe tueatur ex verbis νέῳ παντάπασιν ὄντι, perſpicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Iſ. Caſaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

x Τὰ προσεχῆ τῆς Συρίας] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

y Καταφθείρων κτείνει,] Συλλαβὼν *Busb.* & *Hen.*

z Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατ' τε χώρας καὶ κατ' πόλιν *Busb.* κατ' τὰς κώμας καὶ κατ' πόλιν *Hen.*

a ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα,] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

b Σέξτῳ Καίσαρι] Sextus Cæſar Συρίας ἡγεμών. REL.

c Διεποντι τὴν Συρίαν.] Διοικοῦντι τὴν Συρίαν· *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

d Τὴν Συρίαν.] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.*

e Ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀποδεῖσθαι] Ἐφιλοτιμεῖτο *Busb.*

f Καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] Καὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις δυναστεύοντας *Busb.*

g Μεταλαμβάνοι] Παραλαμβάνοι *Hen.*

h Τοῦ πρὸς Ὑρκανὸν δυνοίας] Τῆς πρὸς Ὑρκανὸν δυνοίας ἐκείνης καὶ πίστεως *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) Vel propoſitio ἐκ aut λὰ ſubintelligenda eſt, aut dicendum ἐδεῖν ἐκ τοῦ ſcriptum fuiſſe à *Joſepho*.

i Νοσφίζεται] —— ἔκτισε.] Νοσφίζεται, ἐξαίρετα *Heſychius*. quandoque pro *interfici* Æſchyl. Choëph. v. 489. ἐκνοσφίσθη· SPANH.

k Σαυτὸν —— ἀκούοντα.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 6. & ſupra §. 1. SPANH.

l Ὃς κεκώλυκεν —— συνεδρίου·] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 10. § 6. SPANH.

m Συνεδρίου.] Videſis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14. §. 3. & l. 3. 9. §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22.

ἢ αὐτῷ τῷ ὀργὴν ℭ αἱ μητέρες τ ὑπὸ Ηρῴδ n πεφονευμένων. αὗται γὰ καθ' ἑκάστ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ⸗δεκαλῦσαι τ βασιλέα ℭ τ δῆμον, ἵνα δίκ Ηρῴδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τ πεπραγμένων ὑπόσχῃ, διετέλουν. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Υρκανὸς Ηρῴδ σκάλ δικασόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετ. ὁ δ ἦκε, ℭ πατρὸς ° αὐτῷ παρεκινεσαν⸗, μὴ ὡς ἰδιώτης, μ δ ἀσφαλείας P προσελθεῖν, καὶ φυλακῆς τ περὶ τὸ σῶμα, πά τι κ τὴν Γαλιλαίαν ὃν ἐνόμισεν q αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμεν⸗, καὶ r μ σίφας ὑποχρῶντ⸗ αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ὑπόφο⸗ Υρκανῷ s δόξειε μ μείζον⸗ t ⸗δεδιημένον⸗ παγμάτ⸗, μήτε γυμνὸς καὶ u ἀφυλάκτως ᾖ πρὸς τὴν δίκ. Σέξτ⸗ μέντοι, ὁ τ Συρίας ἡγεμών, γράφ ⸗δεκαλῶν Υρκανὸν ἀπολῦσαι τ Ηρῴδ ἐκ τ δίκης, καὶ προσαπειλῶν ⸗δεκηύσαν. x τῷ δ' ἐμ ἀφορμὴ y καὶ τὰ ⸗δὲ ℭ Σέξτ γράμματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ ℭ συνεδρίου παθεῖν ἀπολῦσαι τ Ηρῴδ· ἠγάπα γὰ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς δ ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ ℭ συ αὐτῷ τάγματ⸗ Ηρῴδης, z κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν περὶ ἀφικέσθαι ⸗δεδαλλόντων· ἀλλ' ἐμ ἡσυχία, καὶ ℭ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. ⸗δεδιημένων δ' οὕτως, εἷς τις a Σαμέας τ᾽νομα, δικαι⸗ ἀνὴρ, καὶ ⸗δὰ τοῦτ ℭ b δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς c εἶπεν· "Ανδρες συνέδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκ μὲν ὅτ' αὐτὸς "οἶδά τινα τῶν πώποτε d ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε"κλημένων ἧττω ⸗δεδικάσθαι, ὅτε ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν "ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δ᾽πο' οὖν ἀφῖκται εἰς "τοῦτ τὸ συνέδριον κριθησόμεν⸗, ταπεινὸς παρέσται, "καὶ σχήμασι δεδοικότ⸗, καὶ ἔλεον ἠρωμένος παρ' ἡμῶν, "e κόμῃ τε ὑπηρεψας καὶ ἐσθῆτι μέλαιναν ἐνδεδυμένος. "ὁ δ βέλτιστος Ηρῴδης, f φόνῳ δίκ φεύγων ℭ ἐπ' αἰ"τίᾳ τοιαύτῃ κεκλημέν⸗, ἔσηκε τῷ πορφύραν φο"ρεῖμεν⸗, καὶ τῷ κεφαλῇ κεκοσμημέν⸗ τῇ σωφρο"σ κόμης, καὶ σφὶ αὐτὸν ἔχων ὁσιότητας, ἵν' ἂν κατα"κρίνωμεν αὐτὸν κ τὸν νόμον, κλεινὴ μὲν ἡμᾶς, αὐ"τὸς δ σωθῇ βιασάμεν⸗ τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ηρῴδῃ μὲν "ὅτι τούτοις ὀκ ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὑτ συμφέρον "ποιεῖται περὶ πλείον⸗ ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δ καὶ τ "βασιλέα τοσαύτην ἄδειαν αὐτῷ ⸗δεδόκας. ἴστε μέν"τοι μέγαν τ Θεὸν, καὶ ὅτ⸗ ὂν νῦν δι' Υρκανὸν ἀπολῦ"σαι βούλεσθε, h κολάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τ βασιλέα." διήμαρτε δ' οὐδὲν τ εἰρημένων. ὁ γὰ Ηρῴδης, τὴν βασιλείαν ⸗δεδαλαβὼν, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, insuper ejus iram accenderunt matres occisorum ab Herode. nam & illæ singulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium subiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat * ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuisset pater, ut non privati hominis more, sed cum præsidio corporisque custodia *Hyrcanum* adiret, compositis Galilææ rebus quo modo è re sua esse judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter satis esset, ut nec Hyrcano metuendus videretur, si cum majoribus copiis venisset, neque nudus & incustoditus committeret se judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præses Hyrcanum literis monuit, ut Herodem ‡ judicio liberaret, minis si non pareret adjectis. Huic autem in causa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio supplicio affectum dimiserit; quippe quem amaret ut filium. Postquam vero Herodes in Synedrio cum agmine constitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* ausus est accusationem instituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: sed *altum* erat silentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem sic se habentibus, unus quispiam nomine Sameas, justus homo, ideoque timere nescius, surrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, viri mecum judi- *Sameæ oratio contra Herodem.*
"ces, tuque ô Rex, neque ipse quenquam unquam
"novi, neque vos nominare posse arbitror, qui in
"judicium apud vos ut causam diceret vocatus ita
"stiterit: quin quisquis omnium unquam in hoc
"synedrium venit judicium subiturus, humilis
"comparet, & habitu metuentis, & à nobis mise-
"ricordiam aucupantis, capillis promissis *horridus*,
"& veste pulla indutus. At iste bonus Herodes,
"cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus,
"astat hîc purpura amictus, & caput ornatus cæ-
"sarie *pulchre* composita, & armatis hominibus sti-
"patus, ut si eum ex lege condemnaverimus, tru-
"cidet nos; ipse vero violato jure evadat. At He-
"rodem haud equidem ob ista reprehenderem, si
"utilitatis suæ majorem quam legum rationem
"habuerit: sed vosmet & Regem, qui tantam ei
"licentiam præbuistis. Veruntamen scitote po-
"tentem esse Deum, & quod iste, quem nunc pro-
"pter Hyrcanum vultis absolvere, & vos aliquan-
"do & ipsum Regem *merita* pœna afficiet." Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam He- *Sameas postea magno in honore apud Herodem.*
rodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Syne-

n Πεφονεύμενων.] *Sc.* eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pseudo-Gorionides*, l. 6. c. 44.

* *Judicium subiret Herodes.*] Ita placuit interpretari δίκῃ ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus sonant, *pœnas subire.* Ut coram confessu judicum facti sui rationem cogeretur reddere, *Gelen.* Ut facti causam diceret coram concilio, *Castal.* Ante concilium de actis suis redderet rationem, *Epiphan.*

* *Ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur.*] Rationem redditurum de iis quorum accusabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus sibi illatis, *Epiphan.*

o Αὐτῷ ⸗δαιμόνιον⸗,] Αὐτὸν solus *Busb.*

p Περισελθεῖν,] Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Busb.*

q Αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμεν⸗,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* αὐτὸς in *cæteris.*

r Μὴ σίφας ὑποχρῶντ⸗] Μὴ καρτερῷ σίφει· ἀλλ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

s Δόξειε μ μείζον⸗] Sic *Basil. Busb.* & *Hen.* δόξειν *Gen.* & *aliquot MSS.*

t Παραγινόμεν⸗ τάγματ⸗,] Ita *Hen.* ⸗δεδρομέν⸗ in *reliquis.*

u Ἀφυλάκτως ᾖ] Ἀφύλακτος ᾖ *Vat.* ἀφύλακτ⸗ ᾖ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

† *Veruntamen Sextus Syriæ*] Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præses, *Aliis.*

‡ *Judicio liberaret*,] *Al.* crimine absolveret.

x Τῷ δ' ἐμ ἀφορμὴ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* τὸ δ' ἦν in *Editis Aliisque.* τούτῳ δ' ἐμ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

y Καὶ τὰ ⸗δὲ ℭ Σέξτ γράμματα,] Καὶ τὸ ⸗δὲ ℭ Σέξτ γράμμα *Busb.*

z Κατέπληξεν ἅπαντας,] Κατέπληξε πάντας.

a Σαμέας τ᾽νομα,] Σαμαίας ὄνομα *Hen.* Σαμαῖ⸗ ὀνόματι *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annott.* sub initium libri xv. HUDS. Conf. ἀλλ. lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

b Δεδιέναι κρείττων,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδοικέναι in *Editis Aliisque.*

c Εἶπεν·] Hæc conveniunt cum historia, quam Talmudici narrant de Simeone ben Shetach. Gem. Sanhedrin. 19. 2. REL.

d Ὑπ' αὐτῆς] Ὑφ' ὑμῶν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forsan ὑπ' ἐθνῶν.

e Κόμῃ τε ὑπηρέψας] Id opponitur homini τῷ κεφαλῇ κεκοσμημένῳ τῇ συνθέσει τ κόμης, uti liquet ex iis quæ mox sequuntur. Id Hebræi dicunt פרע ראש & גלח פרע, quod caput incomtum indicat & comas non in statione positas sed demissas. Vetus Scholiastes Juvenalis Sat. xv. 137. *puellares capilli tristitia & squalore longiores. Cum enim rei tenemur & capillos demittimus.* Solebant veteres non fœminæ modo sed viri capillos componere. Servius id docet ad x Æneid. *Antiquo more quo viri sicut mulieres componebant capillos. Quod verum esse statuæ nonnullæ antiquorum docent & personæ, quas in tragœdiis videmus, similes in utroque sexu quantum ad ornatum pertinet.* REL.

f Φόνῳ δίκῃ φεύγων] Conf. ἀλλ. lib. 1. c. 10. § 7. SPANH.

g Κολάσει —— βασιλέα.] Hæc non Sameæ, sed Pollioni tribuit infra lib. 15. c. 1. §. 1. De Pollione & Samea eorumque sectatoribus eod. libr. c. 10. §. 4. & lib. 15. c. 10. §. 1. SPANH. Simillimam plane de Julio Cæsare divinationem monitionemque Sullæ eventus quoque, teste Suetonio, comprobavit. *Vincerent*, ajebat apud illum in Vita Cæsaris cap. 1. *ac sibi haberent; dummodo scirent, eum, quem incolumem tanto opere cuperent, quandoque Optimatium partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum.* HAV.

Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipsum, interfecit, excepto Samea. ipsum enim propter ejus justitiam magno habebat in honore; quodque, postea obsessa urbe ab Herode & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipsos* cum propter peccata effugere non posse. Et de istis quidem suo loco dicemus.

Hyrcanus finit Herodem effugere.

§. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem distulit, & clam Herodi consultum misit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evasurum. Et ille quidem Damascum se, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæsarem venisset, reliquas suas in tuto collocasset, ita erat animatus, ut si denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipsum facere. idque eum non latebat, sed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præsidem fecisset (hoc enim ipsi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes sibi etiam bellum inferret: * id quod non multo post hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipsum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad causam dicendam in Synedrio vocatus fuisset. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impressione in Hierosolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hostile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adversus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus est. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio se sisteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimissus, atque adeo gratiam haberet, & non ad severiora se reciperet, & pro salute accepta ingratum semet ostenderet: utque secum reputaret, quod, si belli casus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipsi sperandam esse, bellum illaturo regi & socio, qui multis *ipsum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiserit; & quod ad ea quorum insimulatur, ut ut per malos consiliarios, per se nullam ipsi suspicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris speciem præ se ferebat. Istis flectitur Herodes, arbitratus sibi satis esse ad *futuras* spes ratas habendas, quod hoc saltem assequutus esset ut genti potentiam suam ostenderet. Et hoc quidem in statu erat Judæa.

Herodes ad Sextum Cæsarem profiscitur.

Ab eo Cæle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hierosolymitanis.

κὴ Υρκανὸν αὐτὸν, [h] χωρὶς δ' [i] Σαμέα. σφόδρα γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐτίμησε, καὶ ὅπ τ πόλεως μὴ ταῦτα πολιορκουμένης ὑπὸ τε Ηρώδε καὶ [k] Σοσίε, παρῆνεσε τῷ δήμῳ δέξασθ' τ Ηρώδην, εἰπὼν, διὰ τὰς ἁμαρτίας δ' [l] δυνήσασθ διαφυγεῖν αὐτόν. κὴ περὶ μὲν τούτων κὴ χώραν ἐρέμεν.

ε'. Υρκανὸς δ' ὁρῶν ὠρυμένους πρὸς τὴν ἀναίρεσιν [m] Ηρώδε τὸς ἐν τῷ συνεδρίῳ, τὴν δίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν [n] ἀνεβάλετο, κὴ πέμψας κρύφα πρὸς Ηρώδην, [o] συνεβούλευσεν αὐτῷ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ τ κίνδυνον διαφεύξεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν εἰς Δαμασκὸν, ὡς φεύγων τὸν βασιλέα. καὶ προσβαλὼν πρὸς Σέξτον Καίσαρα, καὶ τὰ καθ' αὑτὸν ἀσφαλισάμενος, ὅτως εἶχεν, ὡς εἰ καλοῖτο πάλιν εἰς τὸ συνέδριον ὑπὲ δίκην οὐχ ὑπακουσόμενος. ἠγανάκτουν δ' οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ τὸν Υρκανὸν ἐπῴδων διδάσκειν, ὅπ πάντα ταῦτ' εἴη κατ' αὐτό. τὸ δ' οὐκ ἐλάνθανε μὲν, πράττειν δ' οὐδὲν εἶχεν ὑπὸ ἀναυδείας καὶ ἀνοίας. Σέξτε δ' πιστεύοντος Ηρώδῃ στρατηγὸν τῆς Κοίλης Συρίας, [p] χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, Υρκανὸς μὲν ἐν φόβῳ μὴ στρατεύσηται Ηρώδης [q] καὶ ἐπ' αὐτόν. ὁ πολὺ δ' [r] τούτε τοῦ δέους ἐλευθέρωσεν. ἀλλ' ἦκεν ἄγων ὁ Ηρώδης [s] στρατὸν ἐπ' αὐτὸν, ὀργιζόμενος τῆς δίκης αὐτῷ καὶ τοῦ κληθῆναι [t] πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν ἐν τῷ συνεδρίῳ. διεκώλυσαν δ' αὐτὸν [v] προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις, ὑπαντήσαντες ὅ, τε πατὴρ Αντίπατος καὶ ὁ ἀδελφὸς, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ καταπαύσαντες, καὶ προσκαλέσαντες [x] ἔργῳ μὲν ἐγχειρεῖν μηδενὶ, καταπλήττοντα δ' ἀπειλῇ [y] μόνον, μὴ χωρῆσαι περαιτέρω κὴ τοῦ προσχόντος αὐτὸν εἰς τοῦτο προελθεῖν τὸ ἀξίωμα. ἠξίουν τε πρὸς δ [z] κληθέντα ὑπὲ [a] δίκην ἐλθεῖν ἀγανακτοῦντα, μεμνῆσθαι καὶ τῆς ἀφέσεως, καὶ χάριν αὐτῆς εἰδέναι, καὶ μὴ πρὸς μὲν τὸ σκυθρωπότερον ἀπαντᾶν, πρὸς δ' τῆς σωτηρίας ἀχαριστεῖν· λογίζεσθαι δ', ὡς, [b] εἰ κὴ πολέμου ῥοπὰς βραβεύει τὸ θεῖον, πολὺ ἐστὶ τῆς στρατείας τὸ ἄδηλον, διὸ κὴ τὴν νίκην μὴ πάντη προσδοκᾶν μέλλοντα πολεμεῖν βασιλεῖ κὴ σωτῆρι, κὴ πολλὰ μὲν εὐεργετήσαντι, μηδὲν δ' ἁλόντι [c] αὐτὸν εἰργασμένῳ, πρὸς δ' ὧν ἐγκαλοίη, διὰ πονηρὸς συμβούλους, ἀλλὰ μὴ δι' αὐτὸν, ὑπόνοιαν αὐτῷ κὴ σκιὰν δυσκόλου τινὸς [d] παρεχημένῳ. πείθεται τούτοις Ηρώδης, ὑπολαβὼν εἰς τὰς ἐλπίδας ἀποχρῆναι [e] αὐτῷ κὴ τὴν ἰσχὺν ὑποδείξασθαι τῷ ἔθνει μόνον. κὴ τὰ μὲν κὴ τὴν Ιουδαίαν οὕτως εἶχεν.

CAP. X.

Honos à Romanis aliisque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæsarem.

CÆsar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum gesturus. Cæterum Hyrcanus ad eum misit rogatum, ut amicitiam secum initam

ΚΕΦ. ί.

Ρωμαίων κὴ ἄλλων ἐθνῶν τιμαὶ κὴ συμμαχίαι πρὸς τὸς Ιουδαίους.

[f] Ο δὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ρώμην, ἐπιμελῶς ἐπολέμησεν ἐπ' Αφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι κὴ Κάτωνι. πέμψας δ' Υρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιώ-

h Χωρὶς —— πολιορκουμένης] Vid. infra lib. 15. c. 1. §. 1. SPANH.

i Σαμέα.] Σαμαΐα Busb. & Hen.

k Σοσίε,] Σοσίᾳ in aliquot *MSS.*

l Δυνάσασθ διαφυγεῖν αὐτόν.] Ita Hen. δυνήσεσθε διαφυγεῖν Busb. δύνασθε φυγεῖν in Editis.

m Ηρώδε] Τὸ Ηρώδε Hen. τὴν Ηρώδε Lugd. Bat.

n Ανεβάλετο,] Ita Busb. ἀνεβάλλετο in ceteris.

o Συνεβούλευσεν αὐτῷ] Συνεβούλευεν Hen. & Lugd. Bat.

p Χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο,] Ita cum Busb. (Lugd. Bat.) & Hen. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Bas. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Gen. Aliisque. HUDS. F. διὰ χρημ. nam hoc ei pecuniis vendidit Rufin. SPANH.

* *Id quod non multo post hunc metum accidit.*] Nec morabatur diu post hunc metum sed ven. Schotan.

q Καὶ ἐπ' αὐτόν.] Illud κὴ ex *MSS.* est.

r Τούτε δ' δέους ἐλευθέρωσεν.] Τὸ δέος Vat. τὸ δέον Busb.

s Στρατὸν] Lugd. Bat. στρατιὰν.

t Πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν] Ita Bas. (Lugd. Bat.) & Busb. πρὸς τ λ. Gen. Aliisque.

v Προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Προσβάλλειν Busb.

x Ἔργῳ] L. B. ἔργων.

y Μόνον] Μόνον deëst Busb μόνη legit Hen. & Lugd. Bat.

z Κληθέντα] Κληθῶσαν Busb. qui mox omittit ἰλθεῖν, & (post χάριν infr.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit.

a Δίκην] L. B. δίκης.

b Εἰ κὴ —— ἄδηλον,] Eadem habet lib. 1. c. 10. §. 9. nisi quod ibi τὸ στρατείας τὸ ἀδικον· SPANH.

c Αὐτὸν εἰργασμένῳ] Εἰς αὐτὸν εἰργασμένον Hen. & Lugd. Bat.

d Παρεχημένῳ.] Παρεχημένων Hen. qui mox legit πείθει) τούτοις ὁ Ηρώδης.

e Αὐτῷ κὴ τὴν ἰσχὺν ὑποδείξασθ] Αὐτῷ τὸ κὴ Hen. & Vat.

f Ο δ' Καῖσαρ,] Καῖσαρ δ' ἐλθὼν εἰς Ρώμην Busb.

g Συν-

ξαιώσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [g] συμμαχίαν. [h] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐκθέσθαι τὰς γεγραμμένας Ρωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν πρὸς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὰς ἄλλας ἅπαντας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ασίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ παντὸς ἔχουν ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ οἵ γε πολλοὶ, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καθ' ἅπαντα πανταχοῦ μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ πισὶν ἄλλοις τῶν βαρβάρων· πρὸς οἵ γε τὰ ὑπὸ Ρωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντιφέρειν, ἔν τε γὰρ δημοσίοις ἀνακεῖσθαι τόποις τῶν πόλεων, καὶ ἔτι νῦν ἐν τῷ [i] Καπετωλίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ξήλαις ἀναγεγράφθαι χαλκαῖς. [k] ἐμοὶ δὲ ἀλλὰ Καῖσαρ Ιούλιος, τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ [l] Ιουδαίοις ποιήσας χαλκῆν ξήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι [m] Αλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι καὶ τὴν ἀπόδειξιν. παρεξήσομαι δὲ καὶ τὰ ῥηθέντα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ιουλίου Καίσαρος, πρός τε Υρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β. "[n] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑ-"ΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι, "κἀγὼ δ' ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γεγραμμένης ἀνα-"γραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Υρκανὸν υἱὸν Αλεξάνδρου, ἀρ-"χιερέα καὶ ἐθνάρχην Ιουδαίων, πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, "ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακεί[θ]ηται γράμμασι. βούλομαι "δ' καὶ Ελλησι καὶ Ρωμαίοις ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτο ἀναπε-"θῆναι. ἔστι δὲ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκρά-"τωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, [p] συμβουλίου γνώμης "ἐπεκρινα. Επεὶ Υρκανὸς Αλεξάνδρου Ιουδαῖος, καὶ νῦν καὶ "ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε "καὶ ἀρετὴν τὴν εἰς ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς "αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [o] καὶ ἐν τῷ "ἔγγιστα ἐν Αλεξανδρείᾳ πολέμῳ [q] χιλίων πανταπασῶν "στρατιωτῶν ἦκε σύμμαχος, καὶ πρὸς Μιθραδάτην ἀπο-"σταλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς [r] ἐν τάξει ὑπερέ-"βαλε, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας Υρκανὸν Αλεξάνδρου καὶ τὰ "τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ιουδαίων εἶναι βούλομαι, δεκιερω-"σύνην τε Ιουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [q] κατὰ πάτρια ἔθη, εἶναί "τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῶν, ἔτι τε ἐν "τοῖς [r] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε καὶ τοὺς "ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐᾶν [s] δεκιεροῦλικα ἢ φιλανθρωπα, "ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν ἐν τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν δέ "μεταξὺ γένηταί τις ζήτησις περὶ τῶν Ιουδαίων ἀγωγῆς, "αἱρέσθαι μοι κρίσιν [t] γενέσθαι παρ' αὐτοῦ. βδελυγμίαν "δὲ καὶ χρήματα [v] πράσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ'. "[x] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα,

& ſocietatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* neceſſarium eſſe viſum eſt percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & ſocietatis fœdera *memorare*, ut alios univerſos non lateat, quod & Aſiæ & Europæ reges noſtrûm ſtudioſi fuerint, ex amore fortitudinis noſtræ fideique. Siquidem multi, propter ſuum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Perſæ & Macedones de nobis ſcripſerunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis exſtent, ſed apud nos & alios quoſdam Barbarorum adſerventur: non eſt tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis repoſita ſunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inſcripta. Quin & Julius Cæſar, Judæis qui Alexandriæ ſunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos eſſe. atque ex iſtis rem demonſtrabo. præterea etiam decreta à ſenatu facta & Julio Cæſare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque noſtram ſpectant.

Recenſio honorum Judæis habitorum à Romanis Aliiſque.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPE-"RATOR, & pontifex maximus, dictator ite-"rum, Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui, popu-"lo ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & "exercitus valemus. Miſi ad vos exemplar decre-"ti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexan-"dri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, "attinet, ut in veſtris actis publicis reponatur. "Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis "mandetur. Eſt autem hoc. JULIUS CÆSAR "imperator iterum, & pontifex maximus, ex con-"cilii ſententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Ale-"xandri *filius* Judæus, & nunc & ſuperioribus "temporibus, tam pace quam bello, fidem & di-"ligentiam noſtris in negotiis præſtitit, id quod "ei multi Imperatores atteſtati ſunt; & nuperri-"me in bello Alexandrino in auxilium venit cum "mille & quingentis militibus, & ad Mithrada-"tem à me miſſus omnes in agmine fortitudine "ſuperavit; has ob cauſas Hyrcanum Alexandri "*filium*, filioſque ejus Judæorum ethnarchas eſſe "volo, & pontificatum Judæorum perpetuo reti-"nere more patrio; eſſeque ipſum & filios ejus "ſocios nobis, prætereaque in ſingularibus amicis "recenſeri; quæcunque etiam, propriis illorum le-"gibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* beni-"gnitate illis conceſſa ſunt, ipſum filioſque ejus "habere jubeo: ſiqua vero inter eos de Judaicis "inſtitutis quæſtio oriatur, placet mihi judicium "penes ipſum eſſe. ut vero illic hyemetur, aut "pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

C. Julii Cæſaris litera ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

3. "CAII CÆSARIS conſulis placita, con-"ceſſa,

Alia à C. Cæſare decreta.

[g] Συμμαχίαν.] Poſt συμμαχίαν adjicit *Busb.* ὁ ἦν, μεθ' ἃ συγκλήτου, δόγμα περὶ τούτου πεποίηκε. dein ſtatim ſubjicit ea quæ ſequuntur, πρός τε Υρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio ſunt omiſſis.

[h] Ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί] Εδοξα *Gall.*

[i] Καπιτωλίῳ,] Καπιτωλίῳ *Gall.*

[k] Οὐ μὴν ἀλλὰ Καῖσαρ Ιούλιος,] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κ. *Vat.*

[l] Ιουδαίοις ποιήσας χαλκῆν ξήλην,] Ita diſtinxi. antea erat, Ιουδαίοις, ποιήσας χαλκῆν ξήλην ἐδήλωσεν, ὅτι.

[m] Αλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν.] Conf. ſupr. c. 7. §. 2. SPANH.

[n] Γάιος Ιούλιος Καῖσαρ,] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεύς malit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις. tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β. ἀρχιερεύς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25.

[o] Καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα] Hæc verba non ſinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipſe in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæſarem, prout teſtatur *Strabo* apud *noſtrum* paulo ſupra, cap. 8. §. 3.

[p] Ἐν τάξει] *L. B.* ἐν τι τάξει. Legendum ἐν τῇ τάξει. HAV.

[q] Κατὰ πάτρια ἔθη,] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[r] Κατ' ἄνδρα φίλοις] Inter varia amicorum epitheta, frequens eſt illud apud Latinos, quo *ſingulares* dicuntur. Id uſurpaverat dubio procul Julius Cæſar in hoc decreto. unde *Joſephus*, vel ſi quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos.* bene ad ſenſum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccleſ. Gr.* ad p. 64 *Tom.* 2.

[s] Δεκιεροῦλικα ἢ φιλάνθρωπα,] Ita primus reſcribendum eſſe monuit *Iſ. Caſaubonus*, teſte *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex ſequentibus, §. 6. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Δεκιεροῦλικῶς καὶ φιλανθρώπως reponendum cenſet *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 2. p. 26. HUDS. Vel ἀρχιεροῦλικὰ καὶ φιλάνθρωπα, immo è MSS. ἀρχιεροῦλικα καὶ φιλάνθρωπα· *Selden. de Succeſſ. Pontif.* ex Caſaubono p. 137. SPANH. Quum itaque optimus *L. B.* lectioni Caſaub. adſtipuletur, non eſt cur de alia ſolliciti ſimus. HAV.

[t] Γενέσθαι παρ' αὐτοῦ.] *L. B.* γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς.

[v] Πράσεσθαι] *L. B.* πράττεσθαι.

[x] Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* ὑπὸ αὐτοῦ *Lugd. Bat.* Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legiſſe videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59.) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ς. Sed & alia deſunt. nam Hyrcani mentio certe præceſſerat, unde hic habes cum pronomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani ſcilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere, ut ſint nota temporis quo factum eſt decretum, *C. Cæſare Coſ.* nam vix eſt ut ſignificent iſta à Cæſare decreta & conceſſa: cum ad hunc ſenſum exprimendum addi oporteat præpoſitio.

[y] Πρε-

"ceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejuſ princi-
"patu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis
"fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum eth-
"narcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mit-
"tendoſque eſſe ad Hyrcanum Alexandri filium
"Judæorum pontificem legatos de ſocietate & a-
"micitia acturos; æreamque tabulam iſta conti-
"nentem dedicandam, & in Capitolio, & apud
"Sidonem & Tyrum, & Aſcalonem, & in tem-
"plis inſcriptam Romanis Græciſque literis; *cu-*
"*randumque* ut & hoc decretum ad omnes ſingu-
"larum urbium quæſtores earumque prætores &
"ad amicos *ſuos* perferantur, quò legatis lautia
"præbeantur, & mandata hæc paſſim divulgen-
"tur.

C. Cæſaris alterum decretum.

4. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator,
"conſul, honoris & virtutis & benignitatis ergo,
"conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſenatui
"populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri
"filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pontifices &
"ſacerdotes fiant Hieroſolymorum totiuſque gen-
"tis, eodem jure rituque quo & majores eorum
"ſacerdotium tenuerunt.

Ejuſdem aliud decretum.

5. "CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, de-
"crevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſolymo-
"rum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Ju-
"dæorum pontifex & ethnarcha eam occupet
"quemadmodum ipſe voluerit: & ut Judæis ſe-
"cundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus
"eorum ſubducant; * & neque fiat *tributorum* re-
"demptio, nec eadem tributa *ſemper* ſolvantur.

Iterum aliud ejuſdem.

6. "CAIUS CÆSAR, imperator iterum, ſta-
"tuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum tribu-
"ta pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe,
"idque ſingulis annis, niſi ſit annus ſeptimus,
"quem Sabbaticum appellant, quod mos eſt in eo
"neque fructus arborum legere neque ſeminare.
"utque in Sidone ſecundo quoque anno tributum
"reddant quartam ſatorum partem; ac præterea
"Hyrcano ejuſque filiis decimas ſolvant, quas eo-
"rum etiam majoribus ſolvebant. utque nemo vel
"Præſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum
"auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab
"his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque
"nomine, ſed ubique ſint injuriâ immunes. quæ-
"cunque etiam poſtea habuerint & poſſederint,
"aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civi-
"tatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi,
"cum ſocietatem cum Romanis facerent, illorum
"eſſe, quemadmodum & antea, nobis placere:
"tributa quoque hujus civitatis nomine habere
"Hyrcanum Alexandri filium ejuſque filios ab
"agri cultoribus, propter frumentum è regione &
"portu quòtannis in Sidonem exportatum, mo-
"dios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta quinque,

"συγκεχωρημένα, προσκεκριμένα, ἐστιν ἕτως ἔχοντα.
"ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἄρχῃ, καὶ τὰς δι-
"δομένας τόπους καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ
"ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων [y] προίσῃ τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι
"τε πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου μὲν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων,
"πρεσβυτὰς τοὺς περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας διαλεξομέ-
"νους· ἀνατεθῆναί τε καὶ χαλκῷ δέλτον ταῦτα προσχρῆσαι,
"ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ἀσκάλω-
"νι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένῳ [z] γράμμασι Ῥω-
"μαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι
"τοῖς κατὰ πόλιν τιμίαις καὶ τοῖς τούτων ἡγεμόνες, εἰς τὸ
"τοὺς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβυτὰις πα-
"ρασχεῖν, καὶ διατάγματα πέμψαι πανταχοῦ.

δ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, [a] δικτάτωρ,
"ὕπατος, τιμῆς καὶ ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἕνεκεν,
"συνεχώρησεν ἐπὶ συμφερόντι τῇ συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῷ
"Ῥωμαίων, Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας
"αὐτοῦ, ἀρχιερῆς τε καὶ ἱερεῖς Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ ἔθνους εἶ-
"ναι ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγο-
"νοι αὐτῶν τῷ ἱερωσυνίῳ [b] κατέχον.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [c] ὕπατος τὸ πέμπτον, ἔκρι-
"νε, τούτους ἔχειν καὶ κρίνειν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, καὶ
"κατέχειν αὐτῷ Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ἰου-
"δαίων καὶ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς [d] προαιρῆται· ὅπως
"τε Ἰουδαίοις [e] ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ μισθώσεως ἔτους τοῦ προ-
"δῶ [f] κόρον ὑπεξέλωνται, καὶ μήτε [g] ἐργολαβῶσί τινες,
"μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσιν.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔκρι-
"νε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [h] ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν
"πόλεως, Ἰόππης ὑπεξαιρουμένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους,
"ὃν [i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπεὶ ἐν αὐ-
"τῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπεί-
"ρουσι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τὸν [k] φόρον ἀποδιδῶσι,
"τὸ τέταρτον τῶν καρπευομένων· πρὸς τούτοις ἔτι δὲ Ὑρκανῷ καὶ
"τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐπίλοιπον καὶ
"τοῖς προγόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε
"στρατηγὸς ἢ πρεσβυτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ἰουδαίων [l] ἐπισῶ
"συμμαχίαν, καὶ [m] στρατιώτας [n] ἐξείη, ἢ τὰ χειμάδια τῶ-
"ν εἰσπράσσεσθαι, ἢ εἰς ἀσχημοσύνην, ἢ ἄλλο τινὶ
"ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους. ὅσα τε μὴ
"πώποτε ἔσχον καὶ [p] ἐνεμέσησαν, ἢ ἐπρίαντο, πάντα πάντα
"αὐτοὺς ἔχειν. Ἰόππην τε πάλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔσχον Ἰου-
"δαῖοι πιστεύοντες τῇ πρὸς Ῥωμαίους φιλίᾳ, αὐτῶν εἶναι
"καθὼς καὶ τὸ [q] πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρους τε ὑπὲρ
"πάσης τῆς πόλεως Ὑρκανὸν [r] ἔχειν Ἀλεξάνδρου υἱὸν καὶ παῖ-
"δας αὐτοῦ, ἀφ' ὧν τῶν γῆν νεμομένων, χώρας καὶ λιμέ-
"νος ἐξαγωγὴν κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους διςμυρίους
"[s] ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρουμένου τοῦ ἑ-

y Προίσῃ) τῶν ἀδικουμένων.] Vim paſſis adeſſet *Ruſin.* SPANH. *L. B.* π. τ. Ἰουδαίων.

z Γράμματι Ῥωμαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. infr. c. 12. §. 5. SPANH.

a Δικτάτωρ, ὕπατος,] Abeſt à *Lugd. Bat.*

b Κατέχον.] *Lugd. Bat.* Διακατέχον.

c Ὑπατος τὸ πέμπτον,] Ὑπατος τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit.

d Προαιρῆται.] *L. B.* προαιρῇ.

e Ἐν τῷ —— προόδῳ] *Ruſin.* in ſecundo anno locationis ex reditibus cori p. e. triginta modii ſubducantur, neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. SPANH.

f Κόρον ὑπεξέλωνται,] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe.

g Ἐργολαβῶσί τινες,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 25. §. 2. SPANH.

* *Et neque fiat* tributorum *redemptio*,] Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.*

h Ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν] *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πόλεως Ἰοππαίων, ὑπεξαιρουμένου τοῦ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere hac ead. §

† *Propter urbem Hieroſolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio*,] *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

i Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν,] Confer mox infr. §. eadem & ἀλλοι. lib. 2. c. 17. §. 1. SPANH.

k Φόρον] *Gen.* φόδου. SPANH.

l Ἐπισῶ συμμαχίαν] Ἀνισῶ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

m Στρατιώτας ἐξείη,] Ita ex conjectura. prius erat σπαλιάτας. dein μὴ ἐξείη legendum conjicit Cl. *Lowthius.* quod ſane poſtulare videtur loci ſententia.

n Ἐξείη,] *L. B.* ἐξίη.

o Καὶ ἐνεμέσησαν, ἢ ἐπρίαντο,] *L. B.* καὶ ἐπρίαντο καὶ Διακατέχοι, καὶ διενεμήθησαν.

p Ἐνεμέσησαν,] Cum alii exiſtimarint ἐνεθυμέθησαν nulla ſignificatione verbi ἐνθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμέσησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Ἐνεθυμάθησαν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμάζω invado, ex *Heſychio* voce ἐνθύμημα.

q Πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν·] *L. B.* πρῶτον ἡμῖν ἀρέσκ.

r Ἔχειν] Abeſt à *L. B.*

s Ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε,] *L. B.* ἑξακόσια ἑβδομήκοντα πέντε.

t B-

"[z] ἑβδόμυ ἔτυς ὁ [y] Σαββαϊκὸν καλῶσι, καθ' ὃ [x] ὅτε ἀρῶ-
"σιν ὅτε τ ἀπὸ τ δένδρων καρπὸν λαμβάνυσι. τάς τε κώ-
"μας τὰς ἐν τῷ Μεγαλῳ πεδίῳ, ἃς Υρκανὸς ⸫ οἱ πρόγο-
"νοι αὐτ πρότερον ἐφκατίσχον, [y] ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ
"ταῦτα Υρκανὸν ἔχειν κ Ιυδαίυς ὅπως τοῖς δικαίοις οἷς
"κ πρότερον εἶχον· μένειν δ ⸫ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια,
"ὅσα πρὸς ἀλλήλυς Ιυδαίοις ⸫ [z] τοῖς ἀρχιερεῦσιν ὧν,
"τότε φιλάνθρωπα, ὅσα τ δήμυ ψηφισαμένυ ⸫ τ
"συγκλήτυ ἔχον. ὅπως τ τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐ-
"τοὺς ἐξεῖναι ἐν [a] Λύδδοις. τάς τε τόπυς ⸫ χώρας κὴ
"ἐποίκια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας ⸫ Φοινίκης συμμάχοις
"ὄντι Ρωμαίων κ δωρεὰν ὑπῆρχε καρπᾶσθαι, ταῦτα δο-
"κιμάζει ἡ σύγκλητ Υρκανὸν τ ἐθνάρχην ⸫ Ιυδαίυς
"ἔχειν. δίδοσθαί τε Υρκανῷ, κ παισὶ τοῖς αὐτ ⸫ πρεσ-
"βευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτ πεμφθεῖσιν, ἐν τ πυρμῇ μονο-
"μάχων ⸫ θηρίων καθεζομένυς μ τ συγκλητικῶν θεω-
"ρεῖν· [b] κ αἰτησαμένυς ὅσῳ δικαίτερ ἢ ὅσῳ ἐπ-
"πάρχυ παρελθεῖν, ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ
"[c] ἀποκείμαθ' αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τ
"ἀπαύστυς, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [d] αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ
"τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμέ-
"νος διὰ βίυ, λόγυς ἐποιήσατο περὶ τ δικαίων τ Υρκανῦ
"τ Αλεξάνδρυ, ἀρχιερέως Ιυδαίων κ ἐθνάρχυ, τοιούτυς.
"[c] Τῶν πρὸ ἐμῦ αὐτοκρατόρων [f] ἐν τ ἐπαρχίαις μαρτυ-
"ρησάντων Υρκανῷ ἀρχιερεῖ Ιυδαίων κ Ιυδαίοις, ὅτι τε
"συγκλήτυ κ δήμυ Ρωμαίων, διαχειρισάντος τε τ δήμυ
"κ τ συγκλήτυ αὐτοῖς, [g] καλῶς ἔχειν κ ἡμᾶς ἀπομνημο-
"νεύειν κ προνοεῖν ὅπως Υρκανῷ κ τῷ ἔθνει τ Ιυδαίων κ
"τοῖς Υρκανῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτυ κὴ δήμυ Ρωμαίων
"ἀξία τ πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν κὴ ὧν διεγένοντο
"ἡμᾶς χάριτος ἀνταποδοθῇ.

η. "[h] ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατ⸫ Ρω-
"μαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βυλῇ, [i] κ δήμῳ χαίρειν.
"συνέτυχόν μοι Ιυδαῖοι ἐν Δήλῳ, καί τινες τ παροίκων
"Ιυδαίων, παρόντων κ τ ὑμετέρων πρεσβέων· κὴ συνεφά-
"νισαν ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσμαθ' κωλύετε αὐτὺς, τοῖς πα-
"τρίοις ἔθεσι κὴ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει κ
"τ ἡμετέρων φίλων κὴ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψη-
"φίσματα, κὴ κωλύειν αὐτὺς ζῆν κ τὰ αὐτῶν ἔθη, [k] κὴ
"χρήματα εἰς συνδεῖπνα κὴ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τῦτο ποιεῖν
"αὐτῶν μηδ' ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων. κὴ γὰρ Γάϊ⸫ Καί-
"σαρ, ὁ ἡμέτερ⸫ στρατηγὸς κὴ ὕπατ⸫, ἐν τῷ διατάσματι
"κωλύων θιάσυς συνάγεσθαι κ πόλιν, μόνυς τύτυς οὐκ
"ἐκώλυσεν, ὅτε χρήματα συνεισφέρειν, ὅτε συνδεῖπνα
"ποιεῖν. ὁμοίως δ κἀγὼ τὺς ἄλλυς θιάσυς κωλύων,

"except the seventh year which they call Sabbatical, "in which they neither plough nor gather the fruit of "trees. Moreover the villages which Hyrcanus and his "ancestors formerly possessed in the Great Plain, as "also the privileges which the Senate and people of "Rome granted them, and ratified, when they chose "Hyrcanus ethnarch and high priest of the Jews, that "he and his children should enjoy them, and that the "Senate ratified. That Hyrcanus and his children "should enjoy the profits of the same, as also the "tribute which they paid for the villages and places "which were subject to the kings of Syria, and which "the Romans granted them. That Hyrcanus the "ethnarch and the Jews should enjoy them. That "Hyrcanus and his children should have the ethnarchy "and high priesthood of the Jews. That they should "be given to Hyrcanus, and to those who were sent "ambassadors with him, to be seated in the senate-"house during the combats of gladiators and wild "beasts. That their request, that they might enter "the senate-house, and be admitted to audience of "the dictator or master of the horse in the senate-"house, should be granted, if it were lawful for them "to enter the senate-house, when they introduced "others. That their decrees should be given them "within ten days after they had made their request. "That they should be sent away with an answer, as "soon as convenient.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator C. Cæsaris "quartùm, consul quintùm, perpetuus dictator de- postremum "claratus, hujusmodi verba fecit de jure Hyrcani decretum. "Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnar-"chæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me "fuerunt, testimonium dederunt Hyrcano ponti-"fici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam "coram senatu populoque Romano, atque gratias "eis populus & senatus egerit, bonum factum, ut "nos quoque meminerimus & operam demus, ut "Hyrcano & Judæorum genti filiisque Hyrcani "à senatu populoque Romano debitæ eorum erga "nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis "gratiæ referantur.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, consul Roma- Caji Julii "norum, Pariorum magistratibus, senatui, ac po- decretum. "pulo salutem. Convenerunt me Judæi in Delo, "& quidam ex Judæis *insulæ* inquilinis, præsenti-"bus etiam vestris legatis; & significarunt, quod "vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus "& sacris uti. Quocirca mihi non placet ejusmo-"di decreta contra amicos & socios nostros fieri, "vetarique eos ex suis institutis vivere, & confer-"re pecunias in epulas & rem divinam, præsertim "cum nec Romæ ista facere prohibeantur. Nam "Cajus Cæsar, prætor noster & consul, cum edicto "vetaret ullas in urbe coitiones haberi, solum istæ "ne fierent, simulque ne pecuniam conferrent aut "convivia agitarent, non interdixit: similiter & "ego, alias coitiones prohibens, illis solis permit-

"to

[z] Ἑβδόμυ ἔτυς] Ita expresse è *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat*) & *Vet. Interpr.* Ϛ ὁ. ἔτυς in *Editis Aliisque.* ὑπεξαιρουμένυ Ϛ κύκλυ ἔτυς *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλυ positio, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis, recurrebat quippe in orbem. Sed pati jure rescribere liceret Ϛ ὅλυ ἔτυς, quod ο sit litera initialis vocis ὅλυ.

[y] Σαββαϊκὸν] Paullo antè §. ead. SPANH.

[x] Οὔτε ἀρῶσιν] Abest à *Gen.*

[y] Ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ] Ita ex præced. h. ejusd §. ἐμοὶ ἀρέσκειν· si quis utroque loco malit ἀρέσκει, per me licet.

[z] Τοῖς ἀρχιερεῦσιν] Hisce etiam κ τοῖς ἱερεῦσιν addit *L. B.* HAV.

[a] Λύδδοις.] Λύδδα, Samaritica antea Præfectura, iis ademta & Judæis data à Demetrio. supra lib. 13. c. 4. § 9. SPANH.

[b] Καὶ αἰτησαμένυς] Locus antea sic se habebat, θεωρεῖν· αἰτησαμένυς ὅσῳ δικαίτερ ἢ ὅσῳ ἐπάρχυ παρελθεῖν ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι, κ τὰ ἀποκείμαθ' αὐτοῖς ἀποδίδωσιν ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἀπάσαις, ἐν τ δόγμα γένηται). aliter distinxi, κ transtuli ab hac voce ad αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι, ἀποδίδοσθ rescripsi, & ἀφ' ἧς restituì ex *MSS.*

[c] Ἀποκείμαθ'] *L. B.* ὑποκείμενα.

[d] Αὐτοκράτωρ.] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omissa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet recte expungatur δικτάτωρ, male se habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator sextùm dictus est in quinto consulatu, si nummis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QUINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare rescribendum αὐτοκράτωρ τὸ ϛ'. ὕπατός τε τὸ ε'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui suspicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum rescriptorum Cæsaris inscriptiones diversas in unam coaluisse, librariorum vitio. Præterea videsis *Petitum*, p. 57.

[e] Τῶν πρὸ ἐμῦ αὐτοκρατόρων] Imperatores hi videntur fuisse, *Pompejus*, *Scaurus*, *Gabinius*.

[f] Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut sensus sit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à se in magistratu gestis, in Senatu & apud populum Romanum testim. &c.*

[g] Καλῶς ἔχειν] Quod autem dixit in hac oratione Cæsar, καλῶς ἔχειν κ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν &c. eo monente præstitum fuisse à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatusconsulti fuisse, quod legitur in hæc verba, Γαΐυ Καίσαρ⸫ δίδογμεν &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59.

[h] Ἰούλιος Γάϊος,] Ἰούλιος Γάϊος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte se habere, sed ὕπατος delendum esse censet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuisse Ἰούνι⸫ Γάϊος.

[i] Καὶ δήμῳ χαίρειν.] Illud κ additum ex *Lugd. Bat.* HAV.

[k] Καὶ —— εἰσφέρειν,] Conf. infr. §. 12. SPANH.

[l] Αὐτῶν μηδ' ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων.] *L. B.* αὐτοῖς μ. ε. P. κεκωλυμένοις.

"to ex patriis moribus & inſtitutis congregari & "in eo perſiſtere. Quare bonum factum *erit*, ut "vos etiam, ſi quid contra amicos noſtros & ſo- "cios edixeritis, id *ipſum* abrogatum iretis, pro- "pter illorum erga nos merita & benevolen- "tiam.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in ſenatum introducunt.

9. Poſt mortem autem C. Cæſaris, M. Antonius & P. Dolabella conſules ſenatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum poſtulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi ſenatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonſtrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus hiſtoriæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolabellæ decretum.

10. "Senatuſconſultum ex ærario deſcriptum "ex tabulis publicis quæſtoriis, Quinto Rutilio "C. Cornelio quæſtoribus urbanis, tabula ſecunda "& ex primis. ANTE DIEM TERTIUM i- "dus Apriles in æde Concordiæ ſcribendo adfue- "runt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piſo, "Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Cani-

"τάτους μόνους ὑπαρξέπω καὶ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα "συνάγεσθαι [m] τε καὶ ἴσεσθαι. καὶ ὑμᾶς οὐ καλῶς ἔχει, "εἴ τι καὶ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψήφισμα "ἐποιήσατε, τοῦτο [n] ἀκυρώσαντας διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν "ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

9. Μετὰ δὲ τὸν [o] Γαΐου θάνατον, Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Πόπλιου Δολοβέλλας, ὑπάτους ὄντες, τῇ τε συγκλήτῳ συνήγαγον, καὶ [p] τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσαγαγόντες, διελέχθησαν περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [q] ἐποίησαν· καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [r] τυγχάνειν ἐβούλοντο. [s] εἰσηγήσομαι δὲ καὶ τὸ δόγμα, ὅπως τὴν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἐχόντων ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν [t] πραγματείαν. ἦν δὲ τοιόνδε.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου [v] ἐκ δὲ ταμιείου ἀνθυπογραμμέ- "νου [x] ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν, [y] Κοίντῳ "Ρουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις καὶ πάλιν, [z] δέλτῳ δευτέρᾳ δὲ "[a] ἐκ τῶν πρώτων. [b] ΤΗι ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Ἀπριλίων ἐν "τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας χαλκομένῳ παρῆσαν, Λάκιος [c] Καλ- "πούρνιος Μενενία Πείσων, Σερούιος Παπώνιος Λεμωνία Πο-

m Τε καὶ ἴσασθαι.] Voces τε καὶ ἴσασθαι non interpretatur *Epiphan.* καὶ ἐσιᾶσθαι legendum eſſe conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi diſplicet conjectura.

n Ἀκυρώσαντας] *L. B.* ἀκυρῶσαι.

o Γαΐου θάνατον,] Καίσαρος *Busb.* Forſan Γαΐου Καίσαρος.

p Τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσαγαγόντες,] Τοὺς malui cum *Busb.* quam οἱ *Editorum Aliorumque.*

q Ἐποίησαν·] Ἐποιήσαντο *Busb.*

r Τυγχάνειν ἐβούλοντο.] Ita ex *Codd. Voſſ.* in *Vulgatis* & *ceteris* omnibus (quod ſciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· καὶ Δολοβέλλας ἐκ λαῶν εἰσὶ Ὑρκανοῦ γράμματα ἐπιστελλόντων τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν, καὶ τὴν Ἐφεσίων πόλιν, πρωτεύουσαν τῆς Ἀσίας οὖσαν. Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ &c. reliquis omiſſis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in ſequentibus notare non gravabor.

s Παρατίθεμαι δὲ καὶ τὸ δόγμα,] Hic incipit ingentis lacunæ ſupplementum à *Jacobo Gronovio* ſartum, cujus deinceps integras notas ſubjecimus. Dedicationem vero, atque Præfationem, inter ſimilia Collectanea ſuis locis collocavimus. HAV.

t Πραγματείαν.] MS. πραγματίαν.

v Ἐκ δὲ ταμιείου] Satis caute peculiarem hanc deſignationem loci vel ipſe auctor addidit, vel iſtæ urbes, quibus id SCtum exhibitum fuit, & unde Joſephus exſcripſit ac repetiit, eas voces habuerunt adſcriptas. Sic enim probabatur legitima ejus auctoritas, non tantum quod hinc patebat exſtare, ſed quoniam decretum tale vix ante poſſet vindicare aliquam vim, niſi poſtquam illuc delatum eſſet, quo ſpectat locus Taciti lib III. Annal. cap. 51. & alia tam multa antiquorum verba, ut fere erubeſcendum ſit recentiores feciſſe, ut id ipſum adeo ſæpe ab ipſis itererur, ac denuo per typos moneretur, tanquam non unicuique patens. Inde ergo petitum eſt hoc fidei & probationis pignus, quo illa tum vigere incepit. GRONOV.

x Ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν.] An non ſatis multa verba? & poſſet videri abundantia ſupervacua Quum enim ærarium foret cura propria quæſtorum, non tantum ratione pecuniarum ſed etiam tabularum publicarum, ut per quos etiam conſulta publica in id deferebantur, certe alterutrum ſuffecturum erat. Nimirum ita res ſe habuit, ut & tabulæ de pecuniis ſeu redactis ex provincia ſeu variorum redituum imperii, omnes illæ forent etiam publicæ & per quæſtores conficerentur; ut hinc quum diſtincte loqui oporteret, videatur ſuffeciſſe ad has pecuniarias intelligendas, ſi dicerentur tabulæ publicæ, quod ab initio quæſturæ inceptum videtur continuaviſſe in perpetuum. Sed poſtea quum ad eoſdem quæſtores fuit delata etiam cura ſervandi Senatuſconſulta & decreta; tabulas, quas de iis conficiebant, & ex quarum diſpoſitione patebat ſingulorum locus, & ex delatione firmitas, videntur dixiſſe tabulas, ut erant, etiam quidem publicas, ſed ſimul quæſtorias, quod in ea potiſſimum parte ærarii ſervarentur, quæ in cura quæſtorum eſſet. Quippe haud dubie ærarium ſic fuit diſtinctum, ut conclave aliud (unum ſive plura) inſervierit cuſtodiæ pecuniarum, aliud SCtis. Itaque quum Joſephus ſupponi debeat hæc olim hauſiſſe vel ex exemplo, quod patuit in templo Hieroſolymitano, vel loco ærarii Saturni quo æra legum & SCtorum deferri & ſervari ſolebant, apparet unicum ſpecimen præſcriptionis, quæ ſolebat præponi apographis illis, quæ auctoritate publica ex authentico ſumptæ & deſcriptæ erant, cui ſimile nullum memini legiſſe. GRON.

y Κοίντῳ Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ] Memorandi iſtius anni DCCIX quæſtorum urbanorum nomina penitus intercíderunt, ut patet ex Faſtis per viros doctos collectis. Eſt quidem apud Pigium Cornelius Spinther, ſed non alia ejus mentio, quam quod titulo Exquæſtoris extra urbem & Italiam fuerit, ut hinc ea pars inſtaurari queat. Notabis tamen vocem Ῥουλίῳ tantum eſſe poſitam in margine, ut quædam quoque alia, ſed tamen omnia egregia ad reſtitutionem hujus loci, ut videatur ea vir doctus in margine notaviſſe collecta ex pleniore codice Manuſcripto, ut idcirco etiam de hoc nomine dubitare non ſuſtineam & ideo poſui ſuo ordine. Alioquin ſi res ita habuiſſet, facile & credibile erat auctorem ſcripſiſſe Κοίντῳ Κορνηλίῳ ταμίαις, ut ſolent in his collegiis Romani per negligentiam copulativæ. GRON. In *Epiphanii* libris, *ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calpurnio & reliquo Senatu. Publius Dolobella & M.*

z Δέλτῳ δευτέρᾳ] Magis etiam notabilis eſt hæc deſignatio, nempe quod hoc SCtum fuerit tabula ſecunda & ex primis. Sic enim videmus in hoc ſpecimine finiri velut ex more communi verba ſolita præmitti exemplis decretorum publicorum; quæ deſcriberentur publico juſſu, & deſcripta in alias mitterentur regiones aut provincias aut urbes, addito non tantum loco, quem in ærario obtinebant, ſed etiam præpoſitis nominibus quæſtorum, qui tunc erant, quum iſta deſcriberentur; prout nunc cenſeo conſiderari debere nomina quæſtorum, quæ hic poſita cernimus. Illud itaque ταμιεῖον τῶν δέλτων τῶν ταμιδλικῶν ſupponi oportet bene magni ſpatii, ſive id haberi oporteat unum conclave, ſive in plura diductum, ut illic tot æra, quæ fuerunt innumera in tanto & tanti temporis imperio, in manifeſto penderent oculis ſtatim expoſita, & ibidem διλῶν δευτέρων καὶ ἐκ τῶν πρώτων hanc fuiſſe, ut decretorum tabulæ illic fuerint fixæ numero facto & collecto ab ipſo ingreſſu, ut diceretur tabula prima, ſecunda, tertia &c. prout propinqua eſſet ingreſſui: nec tantum, ſed etiam primæ aut ſecundæ aut tertiæ pro ordine, in quem erant digeſtæ ab ſummo tabulato ad infimum ſolum, vel vice verſa, ubi profecto potuerunt plures eſſe ordines, non ſecus ac hodie forulos librorum formamus. Eſt aliquid ſimile in tabernis veterum, quas ita depingit Martialis I, 18.

Hoc nomen dominus gerit taberne,
De primo dabit alteroque nido
Raſum pumice, purpuraque litum.

Quinimo talis ordo tabularum in porticibus ornandis apud Cl. Sponium in Miſcellan. pag. 337. τάττουσι τὴν εἰκόνα πρὸς τὰς παραπέζας πρώτης σοφῆς τοῦ Δωρικοῦ, ubi vir doctus reddidit *ſtatuam ejus collocent juxta tabulas primæ* (h. e. incipientis, & prope ingreſſum, ut ego explico) *porticus Dorice*, confundens tabulas & menſas. GRON.

a Ἐκ τῶν πρώτων.] Diverſi, ut puto, foruli erant, Decretis adſervandis deſtinati, ſignatique numeris, I. II. III. &c.

b Τῇ πρὸ τριῶν εἰδῶν Ἀπριλίων] Itaque nec menſis integer præterlapſus fuit ab Idibus Martiis occiſo Cæſare inclitis, ut hinc pateat, quantopere urſerint Judæi, homines ardenti fervidoque ingenio & præſertim in ſuis commodis, confirmationem favoris & privilegii ab Julio ſperati; quum tantæ curarum moles confluerent de univerſi imperii lapſantis cuſtodia, hi tamen de ſuis per Aſiam ſparſis civibus cupiverunt eſſe certi. Nempe ad id impetrandum ab utroque conſule plurimum valuit imber aureus, ut palam de M. Antonio ſcribunt cum infamia ejus perpetua veteres ſcriptores. GRON.

c Καλπούρνι Μενενία.] Ita niſi fallor jure edidi, quum in MSto reperirem vitioſum καὶ καρπόνι μενλία, quum in eo ſequerer exempla doctorum hominum, quibus in aliis ſcriptoribus occurrit idem error. Mox in MS. erat Σεργίνι Παπτίνι Νεμωνία Τάϊντ, ubi prima vox videbatur abundare duabus literis ι, quas expuli. Certe id mihi probabilius viſum fuit, ad ſimilitudinem præcedentis decentius, (ubi etiam tamen poterat videri ſcripſiſſe Λευκι Γαΐω ὑϊῷ Καλπ.) quam ſi vellem tentare Σερ. Σ ρ. υἱός, hoc eſt, *Servius Servii filius.* Falſa iſta Nemonia tribus mox adhuc occurrit. Et recte ſpero mutaviſſe. GRON. Καὶ Καρπόνι Μεντίνα. Πείσων Σεργίνι Παπτίνι Νεμωνία Τάϊντ in *MSS. Voſſ.* Verum in textu exprimendo ſequutus ſum *Gronovium*, cui in notis non diſplicet ut legatur Λεύκι Γαΐω ὑϊῷ Καλπ.

d Τε-

"Ποπίος, Γάϊος Κανίνιος [d] Τηρλωτίνα [e] Ρεβίλιος, Πόπλιος
"[f] Τιδήτιος, Λεύκιος [g] Απυλῖνος Λουκίου υἱὸς Σεργία, [h] Φλά-
"βιος Λουκίου Λεμωνία, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίου Παπι-
"ρία, Μάρκος [i] Ακύλιος Μάρκου Μεκία, Λεύκιος [k] Ερύκιος
"Λευκίου [l] Σπλλατίνα, [m] Μάρκος Κυίντιος [n] Μάρκου υἱὸς
"Πολλία [o] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος. Πόπλιος Δολο-
"βέλλας, Μάρκος Αντώνιος ὕπατοι [p] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ
"ὧν [q] δόγματι συγκλήτου Γάϊος Καῖσαρ ὑπὲρ Ιουδαίων
"ἔκρινε, καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον σὺν ἔφασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ
"τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γνώμῃ, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ καὶ
"Μάρκῳ Αντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα
"εἰς δέλτους καὶ πρὸς τὴν πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσω-
"σι καὶ αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπτύχοις. [s] ἐγένετο πρὸ
"πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ομονοίας. οἱ δὲ
"πρεσβεύσαντες παρ' Υρκανοῦ ἦσαν ἀρχιερέως ἦσαν δὲ οἱ· Λυσι-
"μαχος Παυσανίου, Αλέξανδρος Θεοδώρου, Πατρόκλος
"Χαιρέου, Ιωνάθης Ονείου.

ιά. Επεμψε δὴ τούτων Υρκανὸς [t] τῶν πρεσβευτῶν ἕνα καὶ [u] πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα, ᾐτησάμενον ἀπολῦσαι τοὺς Ιουδαίους τῆς στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἐᾷν, [x] ἐπιτρέπειν τε καὶ ταῦτα ζῆν. [y] λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας τὰ παρὰ Υρκανοῦ γράμματα, μηδεμιᾶς βουλῆς γενομένης ἐπιστέλλει [z] τοῖς κατὰ τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει [a] πρωτευούσῃ τῆς Ασίας, [b] περὶ τῶν Ιουδαίων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦτον ἐκείχε τὸν τρόπον.

"nius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lu-
"cius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Favius Lucii
"*filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Pa-
"piria, Marcus Acilius Marci *filius* Mæcia, Lu-
"cius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quin-
"tius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius.
"Publius Dolabella, Marcus Antonius conſules
"verba fecerunt. In quibus rebus ſenatuſconſulto
"Cajus Cæſar pro Judæis decrevit, neque ante cu-
"ravit in ærarium deferri, de his placet nobis fie-
"ri, ſicut etiam Publio Dolabellæ & Marco An-
"tonio conſulibus viſum fuit, & deferre iſta in
"tabulas, & ad quæſtores urbanos, ut & ipſis curæ
"ſit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum eſt
"ante diem quintum idus Februarias apud ædem
"Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifi-
"ce erant iſti: Lyſimachus Pauſaniæ *filius*, Ale-
"xander Theodori, Patroclus Chæreæ, Jonathas
"Oniæ.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Aſiæ præ- *Legatum ad Dolobellam mittit Hyrcanus.*
erat, Hyrcanus unum ex his legatis miſit, obſe-
crans ut dimitteret Judæos à militia, & ſervaret
eis patria inſtituta, ſineretque ex illis vitam agere.
Dolabella vero poſt acceptas ab Hyrcano literas,
nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Aſiati-
cis epiſtolam miſit, tum etiam Epheſiorum urbi,
quæ prima erat Aſiæ, de Judæis. Atque epiſtola
illa erat hoc exemplo.

12. "PRY-

d Τηρλωτίνα Ρεβίλιος,] Id quoque probatum iri ſpero, quum ſic repono pro τηρεντίνα ῥεβίλιος, etſi potuit Joſephus, & in prima voce literam ν omiſiſſe quocunque caſu. Nam ultimam partem cognominis etiam extulerit per λιος, ut ſæpe Græci, & infra adeſt Κυιντιλλ. ſed quum non ſit credibile etiam ſic exſtitiſſe in primigenio, opinor recte etiam me vertiſſe. GRON.

e Ρεβίλιος, Πόπλιος] Sic *Gronov.* Ρεκίλιος in *MSS.* Forſan Τερεντίνα Ρεγίλιος.

f Τιδήτιος, Λεύκιος] Mallem Τιδέτιος.

g Απυλῖνος Λουκίου υἱὸς Σεργία,] Forſan Ακυλλῖνος.

h Φλάβιος Λουκίου Λεμωνία,] Huic nomini præreptum eſt ſuum prænomen, quod videtur fuiſſe ei antepoſitum, forſan interceptum ab voce præcedente σεργία, quaſi fuerit *Aulus Flavius.* GRON A. Φλάβιος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forſan abſorpto à litera finali in voce præcedente.

i Ακύλιος Μάρκου Μεκία,] Nomen valde dubium ad Latine exprimendum, utrum fuerit *Acilius*, an *Aquilius.* GRON. Ita edidit *Gronov.* Ασκυλιος in *MSS.* an pro Ακυλλιος vel Ακυλιος, aliorum eſto judicium.

k Ερύκιος Λευκίου Τριτιδίου.] Sic erat in MS. plana aberratione, ut mihi videbatur, pro Στελλατίνα. GRON.

l Στελλατίνα,] Non dubitavi Στελλατίνα in textum recipere, prout legendum eſſe conjecerat *Gronov.* Τριτιδίου corrupte in *MSS.*

m Μάρκος Κυίντος Μάρκου υἱὸς Ποπλία] Verba iſta ſic exſtant in MS. varie corrupta, quum ſecunda vox ut alterum prænomen tolerari nequeat, unde ad Quintios retuli, quorum quum ſint talia cognomina jam olim. quæ deducuntur ex nominibus familiarum aut aliis cognominibus, ut Criſpinus ab Criſpus, Flamininus ab Flaminius, poteſt etiam tolerari Plancilus pro Plancillus ab Plancus vel Plancius, ut in Arriis eſt Balbillus, quamvis exſtare haſtenus hoc tantum loco novi Plancillum, cui valde affine eſt cognomen Pacilus jam in republica uſurpatum. Tribum illi dedi, quæ proxima erat ſcripturæ corruptæ. GRON.

n Μάρκου υἱὸς Ποπλία] Ita *Gronov.* Μάρκῳ Κυίντῳ Μάρκου υἱὸς Ποπλία in *MSS.* Ποπλία forſan pro Ποπλιλία vel Ποπιλία.

o Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος.] Πλαγκιλίῳ in *MSS.* Πλαγκίλλῳ *Gronov.*

p Λόγους ἐποιήσαντο.] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγμασι in *MSS.* Sed in poſteriori verbo ſextæ literæ ſuperſcribitur T.

q Δόγματι —— ἔκρινε,] Sic loquuntur, quaſi plane iſta res jam fuiſſet acta in ſenatu & conſulto ejus firmata ante necem Julii. Quod ſi ita eſt, jam intelligimus interiorem cauſam, cur in exterarum gentium multitudine necem Julii ejulante ſic eminuerit inſania Judæorum, ut diſerte notat Suetonius, quod viri docti non ſatis perſpiciunt, quum in hoc arcano ea res ſita ſit. Quid ſi tamen non videatur factum fuiſſe vivo Cæſare, ſed univerſum hoc includi & pendere ab uno SCto de ratis habendis actis Cæſaris, ut ſint verba plena doli & ex violentia ac juſſu M. Antonii ſic compoſita? Haſtenus tamen ſequimur quod ſcriptum eſt. GRON.

r Ως καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ] Ως καὶ συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *ſicut & Senatui viſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt. Quinto idus Februarias &c.*

s Εγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν] Nempe iſta delatio SCti in ærarium. Tantum ſcilicet temporis traxit iſta ad pleniſſimam SCti confirmationem requiſita nota, antequam poſſet peragi, ſive ob moleſtias reipublicæ exortas, ſive artibus utriuſque Conſulis rapaciſſimi per annum ſuum, ut inde adhuc fieret hæc res Judæis pretioſa magis & carior, & per decem menſes concurſare debuerint ad impetrandam hujus rei conſummationem, ac SCtum ærario incidendum, & quidem ita, ut tabulæ eſſent duplices. Erant enim alioquin ἁπλᾶ. & hinc quoque talia inde ſumpta exempla, ut notum ſatis. Sed nunc etiam id ipſum ſingulare eſt, tanquam SCta omnia in ærario non ſint inciſa uni & patenti tabulæ, ſed multa duplicibus, ut haberentur plane δίθυρα, atque unum per duas tabulas extenſum complicari poſſet & ſic dimidium loci tantum occupare, quam alioquin teneret. An vero pertinuit hoc ad SCta de provinciis & regionibus exteris, ut illis ſeparatim deſtinatum fuerit conclave, idque juxta parietes habuerit ſuſpenſas δέλτους διπτύχους vel διθύρους, tam bene illuſtratas olim ab Salmaſio, quam facinoroſe tractatas nuperrime ab clericato omnium librorum, quos non legit, editore. Ex hoc loco utique præclara antiquitatis illuſtratio non tantum ærarii Saturni, ſed ubi illa δίπτυχα vel δίθυρα fuerint, notabiliter uſurpata GRON.

t Τῶν πρεσβευτῶν ἕνα] Quis ille ſpeciatim fuerit exprimitur ab Joſepho in ſequentib. ex teſtimonio ipſius Dolabellæ ad civitatem Epheſinam, nempe Alexander Theodori filius. Sed pariter inde probatur illic ſcribi admodum minute Δολοβέλλας ὁ λαβὼν παρὰ Υρκανοῦ γράμματα, ſed quæ patet per fraudem quandam & aſtum ex pleniore hiſtoria fuiſſe repetita; item, quam abſurde vertatur ibidem *Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus eſt.* locus ille Græcus καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας Υρκανῷ πρεσβευσαμένῳ ὡς αὐτὸν ἐχαρίσατο. GRON.

u Πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα,] Eximie id convenit cum hiſtoria, quæ dictat jam menſe Junio Dolabellam has regiones petiiſſe & occupaviſſe. GRON.

x Επιτρέπειν τε καὶ ταῦτα ζῆν.] Epitrépein te habui è *Cod. Busb.* qui niſi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus καὶ τ. ζ.

y Λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας] Voculas aliquot ante λαβὼν excidiſſe ſuſpicor: eoque magis, quod in *Epiphanio* ſit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella* &c

z Τοῖς κατὰ τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει] Si inſpexeris vulgatas editiones, agnoſces alteram fraudem. Cæterum hæc urbs ſpeciatim notanda erat velut caput omnium; in cujus titulo iſto, quo dicitur πρωτεύουσα, quale reſederit privilegium & quæ auctoritas, apparet ex fine epiſtolæ, ut nempe illa partim exemplo ſuo, partim dignitate aliis imperaret. Et certe in ea urbe multos fuiſſe Judæos etſi Acta Apoſtolorum non habuerint occaſionem ſignificandi, tamen ibi conſediſſe multitudinem diſcimus ex Suida in voce Ιασίων, ubi legimus Τρύφων ἀρχηγὸς τῶν ἐν Εφέσῳ Ιουδαίων. Quin etiam Norbani Flacci epiſtola ad Epheſios memorat apud Philonem pag. 1036. GRON.

a Πρωτευούσῃ τῆς Ασίας,] Ita in *Apographis* noſtris & *Editis Joſephi.* Εφεσίων πειλιπρωτευούσῃ in *MSS.* ut dicit *Gronov.*

b Περὶ τῶν Ιουδαίων.] Forſan ὑπὲρ τῶν. niſi περὶ hic idem valeat ac ὑπέρ.

Dolobellæ litera ad Ephesios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator senatui Ephesiorum & magistratibus & populo salutem. "Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, "filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi significavit non posse populares suos "militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neque cibos patrios & quibus consueverant "seorsum comparare. Propterea ego do illis, sicut "etiam magistratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis "institutis, cum propter sacra & res divinas ex "more suo congregantur, & ad oblationes in sacrificia faciendas, & vos volo literas de istis per "urbes singulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli consulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos misisset, gratificatus est nostris. "LUCIUS vero Lentulus consul dixit; Cives "Romanos Judæos, * sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso, pro tribunali re"ligionis ergo ab militia dimisi, ante diem duo"decimum calendas Octobres, Lucio Lentulo "Cajo Marcello consulibus. Adfuerunt Titus Ap"pius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus "Tongius Titi filius Crustumina, Quintus Ræ"sius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* "Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina "Bracchus tribunus militum, Publius Clusius "Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Ca-

ιϛ'. "[c] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [d] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Λη"ναιῶνος πρώτῃ, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων "βουλῇ καὶ ἀρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεο"δώρου, πρεσβεύσας πρὸς ἐμὲ Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸς ἀρχιερεὺς "καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων, ἐσεφάνισέ μοι ὡς οὐ δύνα"ται στρατεύεσθαι τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ [e] μήτε ὅπλα "βαστάζειν διὰσαββ, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ συνή"θων [f] κατ' αὐτοὺς ὀπορεῖν. ἐγώ τε οὖν αὐτοὺς, καθὼς "καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [g] τὴν ἀσυλίαν, καὶ "συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα "καὶ ἁγίων συναγομένους, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ "τῶν εἰς τὰς θυσίας [h] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλο"μαι ταῦτα γράψαι κ τ πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [i] Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου εἰς αὐτὸν [k] ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ "Ὁ Λέντλος ὕπατος [l] εἶπε· Πολῖται Ῥωμαίων Ἰουδαῖοι, "ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, [m] πρὸ ἧς βή"ματος [n] δεισιδαιμονίας ἕνεκα στρατείας ἀπέλυσα, [o] πρὸ "δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίου Λέντλου, Γαΐου "Μαρκέλλου ὑπατεύοντος. [p] παρήσαν [q] Τίτος Ἄππιος Τίτου "υἱὸς Βάλγως Ὁρατία πρεσβευτὴς, Τίτος Τόγγιος Τί"του υἱὸς Κερκομίνα, Κόϊντος [r] Ραΐσιος Κοΐντου, Τίτος "Πομπήϊος Τίτου Λογγῖνος, Γάϊος Σερβίλιος Γαΐου "[s] Τηρεντίνα Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος [t] Κλύ"σιος [v] Ποπλίου [x] Ἐρωεία Γάλλος, Γάϊος [y] Σέντιος "[z] Γα-

c Ἐπὶ Πρυτάνεως] Atqui ex nummis docent viri docti summos magistratus in urbe Epheso fuisse aut Ἀρχιερέως aut Γραμματέως, sicut Rhodo præfuisse Prytaneis tam ex nummis quam ex scriptoribus probant. Discamus igitur in urbe Epheso si non fuit magistratus, quia mox agnoscit ἄρχοντας, certe Prytanes usos hoc honore fuisse, ut præscriberentur in decretis; id quod jam pertractatum est. Cæterum ex instauratione hujus præscriptionis apparet violentia illorum, qui in Josepho dominari voluerunt sublata ista parte, quæ erat curiosissima. GRON.

d Ἀρτέμωνος] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* nostris: Ἀρτεμίσιος in altero, & Ἀρτέμωνος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

e Μήτε ὅπλα βαστάζειν διὰσαββ,] Vide simile Rescriptum nomine Augusti ad Ephesios pro Judæis apud Philon. Leg. ad Cajum p. 1036. A. B. & infra lib. 16. c. 6. §. 4. SPANH.

f Κατ' αὐτοὺς] Forte καθ' αὐτοὺς. COCC.

g Τὴν ἀσυλίαν,] Ita *Gronov.* τὴν ἀσυλίαν in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* τὴν στρατείαν in *MSS. Voss.* ut ait (in Var. Lect. in ima pagina subjectis) *Gronov.*

h Ἀφαιρεμάτων,] Retinui hanc vocem ex Josepho, quum in MS. legatur id quod subnotatum vides contextui ἀφαιρεμάτων, solita hæsitatione inter diphthongum αι & vocalem ε, unde & infra notabam in MSto ἰαιρουσίαν, item ἀγόεσιν, & antea Μεκίνι. Sed miror cur hunc locum non annotaverit in Thesauro Stephanus, quum male in Josepho vertatur *& conferentes in offerenda templo sacrificia.* Video autem quid ex Christianis apportet idem Stephanus. Ego aliter censui. GRON. Sic etiam in *Apographis* nostris. ἀφαιρεμάτων in *MSS. Voss.* teste *Gronov.*

i Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ sine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Josephi.*

k Ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις.] Quanto rectius & mollius hoc ipsum occurrit tibi, mi lector, quam ista compilatio & mutatio nominis cum participio Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ? GRON.

l Εἶπε·] Forte tollendum. COCC.

* *Sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso*,] Judaicis sacris addictos, iisque operatos, *Gronov.*

m Πρὸ ἧς ——— ἀπέλυσα,] Plura hic sequuntur in *Rufino* cap. XXI. p. CXVI. Decreta Romanorum, Deliorum, Sardianorum &c. in gratiam Judæorum, quæ hic in Græco Josephi contextu aut Gelenii Versione non leguntur. Eadem omissa in postrema Versione Gallica. Vide etiam infra lib. 16. c. 6. §. 1. & 4. ubi similia Decreta Sardianorum, Cyrenæorum, Ephesiorum referuntur. SPANH.

n Δεισιδαιμονίας ἕνεκα] Non de se ita jactavit Lentulus, sed sic loquutus fuit respectu Judæorum, a quibus scrupulum omnem removere voluit, ut possent indulgere δεισιδαιμονίᾳ, qua esse obsessos Judæos & noverant & videbant quotidie Romani: unde in bonam partem accepi de religione, prout aptissime descriptio ejus huc convenit ex lapide, qui scribitur esse in urbe Pola, *Matri pientissimæ religioni Judaicæ metuenti*, apud Gruterum p. 721. 11, quamvis meminerim Romanos ubique Judaicam superstitionem agitare. GRON.

o Πρὸ δυοκαιδεκα καλανδῶν] Πρὸ δωδεκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλαὶ δὲ ἐν ταῖς καὶ ἄλλαι &c. in *Editis Josephi*, reliquis omnibus omissis usque ad c. 10. §. 25. v. 13. In *Epiphanii* libris: *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coss. præsente Senatu, Balbus Legatus & vicarius Ephesiorum* &c.

p Παρῆσαν Τίτος Ἄππιος] Satis clara diversitas est, qua nunc illud γραφομένῳ, vel ut Latini dicunt *scribendo*, omittit, quod supra addebat. Istic enim agebatur de legitimo SCto in urbe facto: nunc autem etsi præscribantur etiam Consulum duorum nomina, tamen illi cum Pompejo non tantum ex urbe fugerant, sed & ex Italia, ut tanquam in provincia hoc decernatur, ubi non licuit implere solennitatem Romæ usurpatam. Et sic habuerunt alia Collegia hinc quandam imitationem, sed ut abstinerent ab illo senatorio *scribendo*. Certe apud Sponium in Miscellaneis pag. 5. in decretis Fratrum Arvalium occurrit identidem *in collegio adfuerunt*, & *adstantibus fratribus Arvalibus*. Item pag. 69. *Nomina quæ adscripserunt decuriæ ea quæ i. s. s.* Ex quibus primum exstat etiam apud Brissonium libro 1. de Form. pag. 104. in voto Fratrum Arvalium pro Nerone & Octavia. *In collegio adfuerunt Sulpicius* &c. Ea vero quæ recensentur deinceps octo nomina vere Romana sunt, eorum scil. qui adhærebant Pompejo & consulibus fugientibus, ut adversarii Cæsaris, quos idcirco satis magno numero oportuit illic fuisse, quocunque in oppido id decretum fuerit conceptum, ut plane hic sit eadem species, quam describit Tacitus 2. annal. 74. *Consultatum inde inter legatos, quique alii senatorum erant.* GRON.

q Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς Βάλγως] Retineo (quippe venerabile est antiquum) in hoc incerto lectionem in MS. positam, exponens more Romano de Appio Valgo, alioquin ignoto, quum etiam Valgus inter cognomina Romana ignoretur; attamen nihil vetat fuisse, perinde ut Varus, aut Vatia. Alioqui sunt Romana alia nomina his admodum vicina, sive Ampius Balbus, sive Atius Balbus: sed infra plane repetitur Ἄππιος Βάλβος, qui videtur non fuisse multum ab hoc remotus, etsi augeatur titulo αὐτοκρατόρια, ut multi tunc fuerunt. GRON.

r Ῥαΐσιος Κοΐντου,] Ita *Gronov.* Ῥάϊος in *MSS.* & mox Τερεντίνα.

s Τηρεντίνα Βράκχος] Prius more sueto corruptum adjuvi, ut antea. Posterius quod rarissimum in Romanis, quum haberet sibi proximum Γράκχος, tamen non sustinens mutare, sibi reliqui, quamvis facile quarta litera transiret ad molliorem ac vicinam illi γ, ut fieret Βράγχος sumpto cognomine ex Mileti oraculo, Latine Branchus; tamen quia nec id invenio inter cognomina Romana, intactum transii. Sunt quidem Brochus, Broccus, Brocchus Furiorum cognomen, Broccius, Brocchius, Brocco, Barchius. Sed quis aliquid pro vero præstet? Etiam apud Reinesium est Julius Barneus. GRON.

t Κλύσιος] Κλούσιος in *Apographis* nostris.

v Ποπλίου Ἐρωεία Γάλλος,] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐιτωρίᾳ legendum esse. Videsis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409.

x Ἐρωεία] Tali appellatione non memini censeri ullam tribum, nec in libris, nec in monumentis aliis. In hoc tamen fragmento bis occurrit. Idcirco nisi placuerit referre inter ignota inscriptionum nomina, quæ in tribubus passim caussantur viri docti, fere correxeram Ὀρωΐᾳ, quod tamen remotius est. Sed quum adverterem antecedere vocem Ποπλίου, credidi ultimam diphthongi formam non iteratam a scriba sic obumbraviss lectionem Josephi, qui scripserat Ποπλίου Οὐιτωρίᾳ,

La-

"[z] Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα. [a] Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλ-
"βος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λεύκιος Λέν-
"τλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς
"στρατείας. [b] αἰτησάμενον δὲ μοι ταῦτα καὶ παρὰ Φαννίου τοῦ
"ἀντιστράτηγου καὶ παρὰ Λευκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπέ-
"τυχον, ὑμᾶς τε βούλομαι Φροντίσαι μή τις διενοχλῇ.

ιδ'. ΨΗΦΙΣΜΑ [c] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιω-
"τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ ἱσταμένου δόγματα στρατηγῶν.
"[d] Μάρκος Πείσων πρεσβευτὴς, συνόντων ἐν τῇ πόλει ἡμῶν,
"ὁ καὶ τεταγμένος ὑπὸ τοῦ στρατολογίας, παρεκαλεσάμενος
"ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, παρεστάξεν, ἵνα, εἴπερ
"[e] Ἰουδαῖοι πολίται Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ πρὸς
"στρατείας, διὰ τὸ τοῦ ὑπάτου Κορνήλιου Λέντλου δίκαιον
"μονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας.
"διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." Ὅμοια δὲ τούτοις καὶ
Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιε'. "[f] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου ὑὸς, στρατηγὸς, ὕπα-
"τος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι
"πρέσβεις Ἰουδαίων μοι παρεγένοντο, αἰτούμενοι λαβεῖν τὰ
"ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γενόμενα. ὑπολε-
"ταχὼς δὲ τὰ δεδογμένα. ὑμᾶς θέλω Φροντίσαι καὶ παρανοῆ-
"σαι τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως μετὰ τῆς
"ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ις'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [g] λέγει, πο-
"λίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, οὓς ἐμοὶ ἱερὰ ἔχειν καὶ
"ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας
"ἕνεκα ἀπέλυσα. τῇ ἑβδόμῃ πρὸ [h] δεκαέξ καλαν-
"δῶν Ὀκτωβρίων.

ιζ'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου ὑὸς, [i] ἀν-
"τιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι παρα-
"γενόμενοι μοι ἐπέδειξαν ἑαυτῶν συνόδους ἔχειν ἰδίας καὶ
"τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν
"ᾧ τὰ τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας
"κρίνουσι· τοῦτο τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν,
"τηρῆσαι καὶ ἐπιτρέψαι ἐκέλευα.

"ji** filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bul-
"bus, legatus & prætor, Epheſiorum magi-
"ſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæos qui
"in Aſia ſunt Lucius Lentulus conſul, me pro il-
"lis intercedente, dimiſit à militia. Poſtea vero
"cum idem petiiſſem à Fannio imperatore & à
"Lucio Antonio proquæſtore *id ipſum* impetravi,
"voſque volo curare, ne quis *eis* moleſtiam creet.

14. DECRETUM DELIORUM. "Ar- *Decretum Deliorum.*
"chonte Bœoto menſis Thargelionis die vigeſimo
"reſponſum prætorum. Marcus Piſo legatus, cum
"in urbe noſtra ageret, præeſſetque delectui ha-
"bendo, nobis multiſque civium advocatis impe-
"ravit, ſi qui Judæi cives Romani *eſſent*, eos ne
"quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd
"conſul Cornelius Lentulus religionis ergo Ju-
"dæos à militia dimiſerit. Quam ob cauſam vos
oportet prætori obtemperare". Similia autem
his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, impera- *Decretum C. Fannii conſulis.*
"tor, conſul, Coorum magiſtratibus ſalutem. Vo-
"lo vos ſcire, legatos Judæorum ad me acceſſiſſe,
"orantes ut acciperent decreta ſenatus de ipſis fa-
"cta. Ea vero conſulta ſubjuncta ſunt. Vos volo
"ex ſenatuſconſulti ſententia his hominibus curam
"adhibere & proſpicere, ut per regionem veſtram
"ſecure in ſuam revehantur.

16. "LUCIUS LENTULUS conſul dicit, *L. Lentuli decretum.*
"cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur ſa-
"cra habere & colere Judaïca in urbe Epheſo,
"religionis ergo dimiſi. Id factum eſt ante diem
"tertium decimum calendas Octobres.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci filius, *L. Antonii litera ad Sardianos.*
"proquæſtor & prætor, Sardianorum magi-
"ſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæi cives
"noſtri, cum ad me acceſſiſſent, oſtenderunt, ſe
"ſuos habere cœtus ex legibus patriis jam in-
"de ab initio, & locum proprium, in quo
"de negotiis & controverſiis inter ipſos ortis ju-
"dicium ferunt: cumque à me petiiſſent ut id i-
"pſis facere liceret, eadem illis ſervari permittique
"decrevi.

18. MAR-

Latine *Veturia*, quæ apud Sponium in Itiner. tom. 1. pag. 409. Οὐελτεμία. GRON.

y Σιττιος Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] Ecce genus fraudis, quod perfrequens libris antiquis illatum eſt, ut vox aliqua, quoniam in proximo aut ſequente illum verſu iterabatur, traxerit oculos deſcribentis ab ſuo loco ad illum, quem debebat differre pauliſper, & ſic aliqua iſte omiſerit, immo etiam falſa ad poſteros propagaverit. Id fecit in hac parte vocabulum Γαΐου, quod prænomen quum fuiſſet hujus patri, eodemque uſus fuiſſet ille Cajus Polupejus, ut infra ſcribitur, qui vere erat tribu Sabatina, eam falſe transfert ſcriba ad Sentium, qui cenſebatur tribu Æmilia, ut egregie & liquide in repetitione hujus conſularis auctoritatis, quæ infra poſita eſt, diſcimus; unde hunc locum in verſione ſupplevi, Græca notavi lacuna paris ſpatii, ut oportebat. Hoc quidem opinor neceſſarium factu fuiſſe, quoniam falſa tribus adſignabatur Sentio. In eodem infra loco etiamnum in proxime ſequentibus vides citari plures, quos hic locus prætermittit; quo caſu aut jure, neſcio, ſed in illis nihil auſus fui. GRON.

z Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] In noſtris *Apographis*, Γαΐου ὑὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hic in *Græcis* inter Γαΐου & ὑὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: ſupplevit tamen in *Latinis* ex ſeq. §. 19. Locum in verſione eo modo repræſentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clariſſimus.

a Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλβος,] Erit Ἀτίλιος, ſi vetera monumenta ſequimur, ubi Atilius Bulbus occurrit, & videtur ipſa corruptela huc ducere, idque exhibui in verſione; ſunt alioqui affines & Aufidius Balbus & Aurelius Balbus & ſuper omnes notus Atius Balbus. Sed abſtinere præſtat. GRON. Erit Ἀτίλιος, ſi vetera monumenta ſequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum veſtigia huc ducere, ait *Gronov.*

b Αἰτησάμενον δέ μοι] Ita in noſtris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii*. Ἀντισάμενος in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronovio.*

c Δηλίων] In quibus tum frequentes etiam fuiſſe Judæos patet ex ipſo Joſepho, ubi inter Cæſaris Julii decreta, hoc eſt, in ipſa fere hujus narrationis parte ac tempore refert verba hæc ex ejus edicto ad Parianos: Ἐντυχὼν μοι Ἰουδαῖος ὁ Δήλῳ καί τινες τῶν παροίκων Ἰουδαίων. Magnum profecto fuit in tam urgente neceſſitate Judæis remitti potuiſſe ab Pompejanis militandi vexationem, quum alios omnes ad eam compellerent nulla adhibita conniventia. Oppreſſit haud dubie Piſonem admiratio auri & argenti, quod in vicem ipſorum Judæorum ceſſit. GRON. Judæos multos fuiſſe in Delo conſtat ſupr. ex §. 8.

d Μάρκος Πείσων.] Admodum notabile indicium in Pompejanorum conſiliis, qui quum verſus omnia miſerint ad colligendas copias, ad Cycladas hunc illuſtris nominis virum delegarunt tali muneri exſequendo: ut ita hiſtoria hujus Piſonis alioqui in toto bello civili non nominati, referri debeat ad libri III. de bello iſto caput IV. apud Cæſarem, ubi ex Bœotia & Achaja magnus numerus ſupplementi nomine diſtributus legitur. Et hinc Cæſar III. Civil. cap. 4. ait Pompejum effeciſſe legiones duas ex Aſia, quas Lentulus conſcribendas curaverat. GRON. Hiſtoria hujus *Piſonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæſaris* de *Bello Civili*, c. 4.

e Ἰουδαῖοι] MS. Ἰουδαῖοι.

f Γάϊος Φάνιος Γαΐου ὑὸς στρατηγὸς, ὕπατος.] Eſt hic ergo Fannius alius illo, quem ponit Joſephus XIII, 17, ubi tractatur materia ſimilis, ſed quem ponit abſque prænomine, & dicitur Μάρκου υἱὸς, & tantum στρατηγὸς. Itaque hæc eſt momentoſa acceſſio ad conſummandos faſtos hujus temporis, ſi conſtaret quo anno titulum hunc uſurpaverit. Certe enim inter Conſules, ne quidem ſuffectos, occurrit quiſquam Fannius conſul. Itaque ut hoc neſcimus, ita egregie evenit, ut hunc Fannium noſcamus ex Cicerone, unde allegavit Pigius pag. 442 inter duces Cn. Pompeii eumque in Græciam ſequutos C. Fannium" f. "n. Strabonem cognomine, quod ut inde accipimus, ita ex hoc loco haurimus patrem ei fuiſſe Cajum. Neque enim cauſa ulla nos monet de Cæpione cogitare. Interea conſulatum hujus Fannii videbimus, quum exorietur notitia conſulatus C. Rabillii, qui infra ciatur. GRON. De hoc Fannio videſis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.*

g Λέγει,] Εἶπε legiſſe videtur *Epiphan.*

h Δεκαξιῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.*

i Ἀντιταμίας] *MSS.* ἀντὶ ταμίας.

M. Publii aliorumque testimonium.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius & "Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. "Cum Lentulum proconsulem adiissemus, illum "edocuimus, de quibus rebus Dositheus Cleopa- "tridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos "cives Romanos sacra Judaïca celebrare solitos, "* siquidem ei videretur, religionis ergo dimitte- "ret; & dimisit ante diem tertium decimum ca- "lendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Mense* QUINTILI Lucio Lentulo, Ca- "jo Marcello consulibus. Aderant Titus Appius "Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Ton- "gius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, "Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longi- "nus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac- "chus tribunus militum, Publius Clusius Publii "filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* "Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti "filius Æsquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji "filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menan- "der, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lu- "cius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus "Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His "præsentibus Lentulus decretum pronunciavit; "Judæos cives Romanos, qui sacra Judaïca facere "consueverunt in urbe Epheso, pro tribunali re- "ligionis ergo dimisi.

Laodicensium litera ad C. Rabilium.

20. "LAODICENSIUM magistratus Cajo "Rabilio Caji filio consuli salutem. Sopater Hyr- "cani pontificis legatus reddidit nobis à te epistо- "lam, qua significabat nobis, ab Hyrcano Judæo- "rum pontifice quosdam profectos attulisse literas "de gente ipsorum scriptas, ut Sabbata Judæis li-

ιη'. "[k] ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [l] Σπυρίυ ὑὸς ϗ Μάρ- "κ@ Μάρκυ καὶ Ποπλίυ ὑὸς Λύκι@ λέγυσι. Λέν- "τλῳ τῷ ἀνθυπάτῳ παρεσελθόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ "ὧν [m] Δωσίθε@ Κλεοπατρίδυ Αλεξανδρεὺς λόγυς ἐ- "ποιήσατο, ὅπως [n] πολίτας Ρωμαίων [o] Ιυδαίυς ἱερὰ Ιυ- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ φανῇ, δεισιδαιμονίας "ἕνεκα ἀπολύσῃ· καὶ [p] ἀπέλυσε πρὸ [q] δεκαλενῶν κα- "λανδῶν Οκτωβρίων.

ιθ'. "[r] ΚΥΙΝΤΙΛΙΩι Λυκίῳ [s] Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ- "κέλλῳ ὑπατείαις. παρῆσαν Τίτ@ Αππι@ Τίτυ ὑὸς "Βάλβ@ Οραπία πρεσβύτης, Τίτ@ Τόγγι@ Κρυσ- "μίνα, Κόιντ@ [t] Ραίσι@ Κοίντυ, Τίτ@ [v] Πηι@ "Τίτυ ὑὸς, [x] Κορνήλι@ Λογγῖν@, Γάι@ Σερβί- "λι@ Γαΐυ Τηρεντίνα Βράκχ@ χιλίαρχ@, Πόπλι@ "Κλύσι@ Ποπλίυ ὑὸς Ερωφίλα Γάλλ@, Γάι@ [y] Τεύ- "τι@ Γαΐυ Αἰμιλλία χιλίαρχ@, Σέξτος Ατίλιος Σέξτυ "ὑὸς [z] Αἰσυμία Σέρρανος, Γάϊος [a] Πομπήιος Γαΐυ ὑὸς Σα- "βατίνα, Τίτος Αππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [b] Σε- "ρουίλιος Ποπλίου ὑὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λουκίυ "Κολλίνα Καπίτων, [c] Αὖλος Φούριος Αὔλου ὑὸς Τέρτιος, "Αππιος Μηνᾶς. ὅθεν τούτων ὁ Λέντλος δόγμα [d] ἐξή- "νεγκε· πολίτας Ρωμαίων [e] Ιουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ιυ- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Εφέσῳ, πρὸ βήμα@ δει- "σιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ραβιλλίῳ Γαΐυ ὑῷ "ὑπάτῳ χαίρειν. [f] Σώπατρος Υρκανῦ [g] ἀρχιερέως πρεσ- "βύτης ἐπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρά σου ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐδή- "λου ἡμῖν παρ' Υρκανοῦ τῶν Ιουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας "τινὰς γράμματα νομίσαι περὶ τῶν ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα, "ἵνα

k Μάρκος Πόπλιος] Quinam fuerint isti duo Marci cum tertio Lucio, quum in scripto nulla quidem sit nota dignitatis, sed varia habeant addita forsan ad distinctionem, tamen nihil ad eam nobis conferunt, & in Romanum morem admitti queunt, si statuamus eos ex plebe fuisse, & hinc Judaicis sacris addictos, ut præter prænomina de illis nihil dicatur; unde licet alia cogitari possint, judicavi tamen intacta relinqui. GRON.

l Σπυρίυ ὑιὸς] Ita in nostris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* (in V. L. Gronovii ἐκρεινε ος πυρίυ. Sic MS. media sunt in margine) Ποπλίυ juxta *Epiphanium*.

m Δωσίθεος Κλεοπατρίδυ Αλεξανδρεύς] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voss.* δώσι κλεοπατρίδυ ἀλεξανδρεὺς λόγυς.

n Πολίτας Ρωμαίων Ιυδαίυς ποιήσῃ] Hoc postremum verbum sic plane exstat in MSto, quum prorsus sit supervacuum nec ullum tueatur locum: non enim agitur de Judæis ut fiant cives Romani, sed ut illi, qui jam erant cives Romani, beneficio aliquo per eum adficerentur. Hinc satis mihi fuit id verbum uncis inclusisse, & in vertendo omisisse. GRON.

o Ιυδαίοις ἱερά] Verbum ποιήσῃ (quod post Ιυδαίυς habent *MSS.* & uncis inclusum dedit *Gronov.*) omisi, præsertim cum illud non agnoscat *Epiphan.*

* *Siquidem ei videretur*,] *Vel*, si hoc ad eum deferatur.

p Απέλυσε] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.*

q Δεκατῶν καλανδῶν Οκτωβρίων.] *MSS.* ἑκκαιδεκατῶν ἀκτωβρίων.

r Κυιντιλίῳ Λουκίῳ Λέντλῳ,] Prima vox continet Romanum nomen satis bene notum ubique, sed ut opinor, male huc conveniens, ut illud aberraverit forsan ad illudendum lectoribus, quippe destitutum voce antecedenti; ut hinc fere videatur jus sibi arrogare veniendi in censum propriarum appellationum sequentibus annectendum. Cæterum existimo vocem *μὴνὶ* præcessisse, ut temporis titulus inter prima legeretur, etsi fatear eum aliter conceptum esse in antecedentibus. Ita certe egi in versione, & ideo signum defectus non apposui. GRON. Vox Κυιντιλίυ abest *Vet. Interpr.* Μὴνὶ excidisse suspicatur *Gronov.* ideoque *Mense* ante *Quintili* posuit in versione. Hoc decretum, omissis senatorum nominibus, in *veteri versione* sic se habet. *L. Lentulo & C. Marcello Coss. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud.* &c.

s Λεντλῳ, Γαΐῳ] MS. Λεντλαγαΐῳ.

t Ραίσι@ Κοίντυ, Τίτ@ Πηι@] En locum plenum nodi, & tantum ulceris, ut difficulter expurges. Immo hinc apparet scribam hujus codicis non esse laudandum ab doctrina, sed ab fide, qua persequutus est vestigia literarum in volumine, quod describebat. An noluerunt hic Ræsius cum Cornelio ostentare suam tribum, quum in inscriptionibus occurrant duo Ræsii, alter Palatina, alter Fabia, etiam cognominibus diversi? Quumque omnes gaudeant prænomine, an Cornelius Longinus id fuit aversatus solus? In MS. tamen non aliter habetur. Si placet nos exercere in appellatione Πλι@ quidem potuit latere aliquis Pedius, cujus familia bene clara. Sed ex loco superiore nequimus ambigere, quin istæ quinque literæ sint posterior pars vocis Πομπηι@, ut omnino significetur hìc tres illos adfuisse Κόιντ@ Ραίσι@ Κοίντυ, Τίτος Πομπήι@ Τίτυ ὑιὸς, Κορνήλιος Λογγῖνος. Et quid opus est alia tentare? Mox pro Τούλλιος probabilius ante exstat nomen Σίλλιος. GRON.

v Πήιος Τίτυ ὑιὸς,] Ita *MSS.* Verum e super. §. 13. Πομπήι@ legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.*

x Κορνήλιος Λογγῖν@,] Supra §. 13. decrat Κορνήλιος.

y Τούτιος Γαΐυ Αἰμιλίας] Pro Τούτιος ante exstat Σίλλιος, supr. §. 13. ei affines sunt Τίτλιος & Τίσιος.

z Αἰσυμία Σίσσαιος.] Sic edidi omissa litera ς, quæ insuper in fine adhærebat. Vult enim exprimere nomen tribus, quæ quomodo vocata fuisse supponetur? Utique istud nomen est ignotum Romæ. Vicina sunt *Ausonia* itemque *Auximis* ab claro oppido *Auximum*, sane colonia quondam & municipio; etiam quandoque scriptum *Ausimum*, ut vides in Cluverio. Verum & has tanquam tribuum appellationes perinde istic insolitas animadvertimus, ut sic idem lusus sit. An vero dicemus aliquid in his contigisse, quod nos docent scholia in Luciani Vitam Demonactis? Οὐ γὰρ ἴδοι εἰκὸς ὅτι τῇ Ρωμαίων ἐτιμᾶτό με πολιτείᾳ. ἀλλ᾽ οὐκοῦν γὰρ τοῦτο ϗ ἄδηλον, ποίᾳ τινι ἐσεγράψατο αὐτὸν φυτρίᾳ ἐκ πολλῶν φατριῶν ἡ Ρωμαίων πολιτεία συγκεκροτημένης, οἷον Οὐεστλίων, Φλαβίων, ϗ ἄλλων πλείστων. Cæterum meditanti varia visum fuit latere illic nomen tribus Esquilinæ, quomodocunque illud fuerit editum; & forsan Αἰσκυλιᾶ. Notant diversitatem ab Græcis admissam in hoc Latino ad suam linguam concinnando tutores Dionysii Halicarnassei, ut modo Ισκ, modo Εσκ. incipere, sed & occurrere Αἰσκυλίου deprehenderint. Nam quod statim sequebatur nomen Πολιτίας in MS. codice, non existimo me peccasse, dum celebratissimum suppositi. GRON. Αἰσομίας Σισσαιος, pro quibus verisimiliter Αἰσκυλίᾳ vel Αἰσκυλίνᾳ Σίρραιος reponendum censuit *Gronov.*

a Πομπήι@ Γαΐυ ὑιὸς] Πομπήιος pro Πολυπήιος substitui cum *Gronovio.*

b Σερβίλιος Ποπλίυ ὑιὸς] Φίλλιος in *Apographis* nostris.

c Αὖλος Φούριος Αὔλυ.] Ita firmus reparavi simpliciter morem & nomen Romanum, quum in MS. vitiaretur Αὔλιος Φούριος Παύλυ. GRON. Ita *Gronov.* Αὔλιος φούριος Παύλυ υἱὸς in *MSS.*

d Εξένεγκε· πολίτας Ρωμαίων Ιυδαίυς, εἶναι] Hæc optime cohærere possunt, si modo sola possent in se considerari, & non sequentia deberent his annecti; unde apparet non egisse Lentulum de eo, si Judæi tales forent cives Romani, sed si illi Judæi, qui sacra sua Ephesi colerent, ac cives Romani essent, immunitatem haberent aut habituri essent ab militia. Hinc clare colligis verbum εἶναι ex supervacuo his insertum esse, idque omisi in versione. GRON

e Ιυδαίυς,] Ιυδαίυς εἶναι in *MSS.* sed εἶναι (quod non agnoscit *Epiphan.* & in versione sua omisit *Gronov.*) facessere jussi.

f Σώπατρος Υρκανῦ] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium.*

g Αρχιερέως] *MSS.* ἀρχαιρέως sed correctum.

h Επι-

"ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ιουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἄγειν
"πλεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[h] ἐμποδίσῃ, [i] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμ-
"μάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ,
"ὡς Τραλλιανῶν τε [k] ἀντιφώνων καὶ πρόσωπον μὴ ἀρέσκειν
"τοῖς παρ' αὐτῶν δεδογμένοις [l] ἐπέταξας ταῦτα ἅπαντα γίνεσθαι·
"παρακεκλῆσθαι δέ γε, ὥστε ἡμῖν ταῦτα γράψαι παρ' αὐτῶν.
"ἡμεῖς οὖν, κατακολουθήσαντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ σου,
"τήν τε ὑπομνηματισθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ κατέχω-
"μεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέστειλας, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κα'. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [m] Γάλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν.
"Πρυτανὶς Ἑρμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, παραγενόμενός μοι
"ἐν Τράλλεσιν ἀγομένῃ τῇ [n] ἀγοραίῳ, ἐδήλου παρὰ τὴν ἡμε-
"τέραν γνώμην Ιουδαίους ὑμᾶς [o] παραφέρεσθαι, καὶ κω-
"λύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πά-
"τρια πλεῖν, καὶ τὰς καρπὰς μεταχειρίζεσθαι, [p] καθὼς
"ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτήν τε καὶ τοὺς νόμους τεθεικέναι τὸ
"ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ
"[q] λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων, ἐπέκεινα μὴ κω-
"λύεσθαι Ιουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι ζῆν.

κβ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ [r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [s] Ἐπὶ Πρυτανέως
"Κρατίππου [t] Δαισίου πρώτῃ γνώμῃ στρατηγῶν. Ἐπεὶ οἱ Ρω-
"μαῖοι, καταξιωθέντες τῆς [u] προγόνων ἀγωγῆς, τοὺς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ Φιλοτιμοῦνται [x] τοὺς συμμάχους καὶ φίλους
"ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ [y] καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαν-
"τος πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρ-
"χιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Ἀπολ-
"λώνιον Ἀλεξάνδρου, Αἰνείαν Ἀντιπάτρου, Ἀριστόβουλον
"Ἀμυντοῦ, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς κἀγα-
"θοὺς, καὶ περὶ τῶν [z] μέρη ἐμφανισάντων, ἔδοξεν τῇ
"συγκλήτῳ, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδὲν
"ἀδικῇ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχου υἱὸς Ιουδαίους συμ-
"μάχους Ρωμαίων, ὅπως τε φρούρια καὶ λιμένας καὶ χώ-
"ραν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [a] καὶ
"ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς
"ἀπολύσῃ [b] ἢ τῆς Ιουδαίων χώρας ἢ τῶν λιμένων αὐ-
"τῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολε-
"μαῖος ὁ Ἀλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμ-
"μαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τῷ ἐν Ἰόππῃ ἢ
"φρούρια ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βα-
"λῆς ἡμῶν [b] Λούκιος Πέτλιος ἀνὴρ καλὸς κἀγα-
"θὸς παρεσκεύασεν, ἵνα [c] φροντίσωμεν ταῦτα ἅπαντα γέ-
"νεσθαι, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοῆ-
"σαί τε ὅπως ἀσφαλῶς εἰς οἶκον τῶν πρεσβέων [d] ἀνακο-
"μισθῶσι. ἀποδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βιβλον καὶ τὴν

"ceretac reliqua ſacra peragere ex patriis legibus,
"& ut nullus eis imperet, quia amici noſtri ſunt
"& ſocii, ac nemo eos injuria afficiat in noſtra
"provincia, utpote qui & Trallianis coram con-
"tradicentibus non placere hæc de illis decreta,
"imperaris illa ſic fieri: ſed inſuper hoc ſe roga-
"tum eſſe, ut nobis quoque iſta de illis ſcriberes.
"Nos igitur, præceptis tuis obſequentes, epiſto-
"lam traditam accepimus & in publicas noſtras
"tabulas repoſuimus; & cætera *omnia*, quæ in
"mandatis dediſti, nobis curæ erunt, ne quid re-
"prehendatur.

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Galba *P. Servilii*
"proconſul Mileſiorum magiſtratibus, ſenatui, *litera ad*
"& populo ſalutem. Prytanes Hermæ filius ci- *Mileſios.*
"vis veſter, cum ad me veniſſet in *urbe* Tralli-
"bus, ubi conventum agebam, ſignificabat vos
"præter ſententiam noſtram tractare Judæos, &
"prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum ſa-
"cra patria facere, & fructus pro ſua conſuetu-
"dine adminiſtrare, ipſumque ſe ex legibus au-
"ctorem fuiſſe hujus decreti. Volo igitur vos
"ſcire, me, verbis auditis quæ ultro citroque ha-
"bita ſunt, tandem decreviſſe, non prohibendos
"Judæos uti ſuis moribus.

22. "DECRETUM PERGAMENO- *Pergameno-*
"RUM. Prytane Cratippo, primo Dæſii men- *rum decre-*
"ſis die decretum prætorum. Quoniam Roma- *tum.*
"ni, majorum inſtitutis obſequentes, pericula
"pro communi omnium hominum ſecuritate ſu-
"ſcipiunt, & certatim id agunt ut ſocios ami-
"coſque in felicitate & firma pace conſtituant,
"cum ad illos miſiſſet natio Judæorum & Hyrca-
"nus eorundem pontifex legatos, Stratonem
"Theodoti, Apollonium Alexandri, Æneam
"Antipatri, Ariſtobulum Amyntæ, Soſipatrum
"Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque
"hi præcipua quæque negotiorum ſignificaſſent,
"decrevit ſenatus, de quibus rebus verba fece-
"runt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi fi-
"lius Judæos ſocios Romanorum afficiat, utque
"præſidia & portus & regionem & ſi quid aliud
"ab eis abſtulit, id reddatur, atque liceat *illis ſuis*
"ex portubus exportare *quodcunque vo umt*, & ne
"quis fine vectigalibus ex Judæorum regione aut
"ex portubus eorum quidquam exportet, *ſive*
"rex ſive populus, præter ſolum Ptolemæum
"Alexandrinorum regem, quia eſt ſocius noſter
"& amicus; immo & præſidium quod eſt Joppe
"expellendum eſſe, ſicuti petiverunt, & ſena-
"tus noſtri *unus* Lucius Pettius, vir bonus &
"probus, mandavit, ut nobis curæ eſſet illa ita
"fieri quemadmodum ſenatus decrevit, atque
"provideremus ut legati in patriam ſalvi & inco-
"lumes redeant. Quin etiam admiſimus in ſena-
"tum

b Ἐπιῶσῃ,] Ἐμποδίζῃ forſan in *ſuo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quisquam impediat.*

i Διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι] Sic *Gronov.* διὰ τὸ in *MSS.*

k Ἀντιστόντων] *MSS.* ἀντιπόντων.

l Ἐπέταξας ταῦτα ἅπαντα γίνεσθαι·] Ita in *Apographis* noſtris. ἐπιῶξας in *Editione Gronovii.* forſan *Typothetarum* errore.

m Γάλβας ἀνθυπάτος] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλκας in *MSS.*

n Ἀγοραίῳ.] *MSS.* ἀγόρεον ſed correctum.

o Παραφέρεσθαι,] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. παραφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hoſtes mitiſſime tractare.*

p Καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς,] Ita ſcribitur in MSto, quod quum ſit manifeſte vitioſum, ita interpretatus ſum, ut minima mutatione unius tantum literæ ο in ω defungerer, ut ſimplex ſit uſurpatum pro compoſito ἔξεστι. Utrum id ſufficit? an apparet etiam ſatis clare coaluiſſe in unum voces καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς? prout hic ſenſus aliquoties ante occurrit. GRON. Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus ſua conſuetudine colligere.* καθὼς ἐστὶν in *MSS.* quod in καθὼς ἔξεστιν mutavit *Gronov.* ut ἔστι acciperetur pro ἔξεστι, quo modo & ſupra, p. 383. v. 30.

q Λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων,] Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.*

r ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ] Forte ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. HUDS. In *Add.* Inde, opinor, id putat *Hudſonus*, quod in fine hujus §. dicant majores ſuos amicos Judæis Abrahami fuiſſe temporibus, verum (ut ex Joſepho *Antt.* l. 12. c. 4. §. 10. & *de Bello* l. 1. c. 25. § 1. patere poteſt) Lacedæmoni non modo de amicitia, ſed & propinquitate generis cum Abrahamo & Judæis gloriabantur. HAV.

s Ἐπὶ Πρυτάνεως Κρατίππου Δαισίου] Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exſtent *MSS. Voſſ.*

t Δαισίου] *MSS.* Περγαμιῶνος δεσίου.

u Προγόνων] *MSS.* παρογονων.

x Τοὺς συμμάχους] *MSS.* τὰς ὑπαχὰς.

y Καταστῆσαι] *MSS.* Κατασῆσαι.

z Καὶ ἐξῇ αὐτῶν] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis noſtris*, καὶ μὴ ἔξ. unde καὶ ἐξῇ reſcripſi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c.

a Ἢ τῆς Ἰουδαίων χώρας] In *MSS.* ἢ. atque ita edidit *Gronov.* verum ε expunxi, quod ἐξῇ in ſuperiori verſiculo detractum voculæ ἢ adhæſiſſe ſuſpicor.

b Λούκιος Πέτλιος] *Lucius Petius* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petitus* in *MSS*

c Φροντίσωμεν] *MSS.* φρουρὰ τίσωμεν, unde tres literæ ραι poſtea fuerunt inductæ.

d Ἀνακομισθῶσι] *MSS.* ἀνακομιδῶς.

"tum & in concionem Theodorum, cumque ab "ipso epistolam accepissemus & senatusconsul- "tum, atque ipse magno studio verba fecisset, "& virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimi- "tatem, quod tam communiter universos quam "privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, be- "neficiis afficiat, ideo & literas in publicis archi- "vis nostris deposuimus, & nos quoque ipsi, ut- "pote Romanorum socii, omnia etiam Judæis "præstare ex senatusconsulto decrevimus. Insu- "per Theodorus, qui epistolam nobis reddidit, "prætores nostros obsecravit, ut mitterent Hyr- "cano exemplum decreti, & legatos qui populi "nostri *erga illos* studium significarent, & horta- "rentur ad conservandam augendamque ipsorum "erga nos amicitiam, & ad novum aliquod bene- "ficium conferendum, ut qui debitam gratiam "meritamque consequuturi sint, meminerintque "quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui "pater erat omnium Hebræornm, majores nostri "fuerint illis amici, prout in * acta publica rela- "tum invenimus.

Decretum Halicarnassensium.

23. "DECRETUM HALICARNASSEN- "SIUM. Sacerdote Memnone Orestidæ *filio*, & "per adoptionem Euonymi, Anthesterionis die

"ἐκκλησίαν τ Θεόδωρον, ἐπιλαβόντες τ τῶν ὑπερ- "λῶ παρ' αὐτ καὶ τὸ τ συγκλήτ δόγμα, καὶ πιστα- "μένν μ πολλ τ αὐτ λόγ, τ τῶν τρκα- "νῦ ἐμφανίσαντος αἱρετῶν τ μεγαλοψυχίαν, καὶ ὅτι κα- "τῆ πόλας εὐεργετεῖ, [f] καὶ κατ' ἰδίαν τὰς πρὸς αὐτὸν "ἀφικνυμένας, τά τε γράμματα εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν "ἀποθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιεῖν ὑπερ Ιουδαίων, "σύμμαχοι ὄντες Ρωμαίων, κατὰ τ συγκλήτ δόγμα "ἐψηφισόμεθα. ἐδεήθη δ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τῶν ὑπ- "ατῶν ἡμῖν ἀποδὰς, τ ἡμετέρων στρατηγῶν, ἵνα πέμ- "ψωσι πρὸς τρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ [g] ψηφίσμα- "τος, καὶ πείσθεις δηλώσαντας τῷ ἡμετέρ δήμ "αγαθῷ, καὶ παρακαλέσαντας σωτηρεῖν καὶ αὔξειν αὐ- "τῶν τῶν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθ τινος αἴτιον "γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκούσας ἀποληψόμε- "νον, μεμνημένον τε [h] ὡς καὶ ἐν τοῖς κ Αβραμου χρο- "νοις, ὃς ἦν πάντων Εβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν "τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν "γράμμασι.

κγ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Ἐπὶ ἱερέως "Μέμνονος τοῦ [i] Ορηστίδου, κατὰ δ πάτριον Εὐωνύμου, "[k] Ανθεσηριῶνος ... ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένου "Μέ-

e Αὐτῷ λόγῳ,] Ita rescribendum censui. *αὐτοὺς* edidit *Gronovius* ex *MSS.*

f Καὶ κατ' ἰδίαν] *MSS.* καὶ κατ᾽ἰδίαν.

g Ψηφίσματος,] *MSS.* ψίσματος.

h Ως καὶ ἐν τοῖς κ Αβραμου χρονοις,] En Chronologiæ caput novum & incognitum, & fere deridendum ab unoquoque, qui Abrahamum, illum verum & priscum, cogitet, quem hi Phryges aut Pergameni statuunt quasi principem constitutæ reipublicæ fuisse, qui fœdera cum externis non tantum, sed & longissime remotis sanciverit, ut vel ipse Abrahamus vel propinquo gradu ab eo orti habuerint jam Phrygas amicos, idque signatum hi publice servaverint. Habes medii temporis testationem inconditam & fraudulente captatam ex veteris Ilii & veterrimorum Phrygum recordatione ad insinuandum, cui forsan occasionem dedit historia Herodoti, unde tradebatur Ægyptios etiam sub Psammiticho, aliis testantibus de Sesonchosi, inquirentes agnovisse tandem Phrygas fuisse ipsis vetustiores, quum sese antea jactavissent tales esse. GRON.

* *Acta publica*] Vide *Grotium* in 1 Maccab. cap. 12. & *Huet.* in D E. p 96. HUDS. in *Add.*

i Ορηστίδου,] Αρηστίδου in *Apographis* nostris. Αρειστίδου edidit *Vossius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*

k Ανθεσηριῶνος] Nihil amplius exhibetur in MS. Sed spatii aliquid vacui sequitur, quod Vossius hanc partem edens in Observationibus ad Catullum corripuit ac plane abolevit, nescio an satis perite & licite, quum ipse opiner non frustra evenisse; sed esse locum, ubi posita fuerit nota diei in isto mense, forsan Ανθεσηριῶνος ϛ' id est, ἕκτη, nisi velis primam sequentis verbi excidisse ι, ut de quinta die intelligatur, ut solebat fieri in decretis Græcorum & sequitur infra in Ephesino. Sed ipse nihil prætento, quia lectori cuivis facile patet ex contextu hujus decreti aliqua excidisse, non tantum quia post ἔδοξε τῷ δήμῳ sequitur δεδόχθαι, sed etiam quia in fine dicitur τῷδε τῷ ψηφισμάτι, quod nullum deprehenditur in ipso decreto, nec aliquod nominatum est, forsan omittente ipso Josepho, qui tantum sectatus fuit verba ad Judæos pertinentia. Etiam nosci oportet Vossium edidisse Ανθεσηριῶνος, quasi non statuisset appellationem mensis, sed viri, sed vane & contra MS. Insuper scias eundem Vossium dedisse in citando & describendo ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ & Αρειστίδου, item Ιουδαίους τοὺς βυλομένους aliter quam in MS. exhibentur.

Neque tamen vel laudis vel necessitatis, cur publicari hæc decreta & istam operam Josephi in vitam velut revocari interat, summa etiamnum mihi expressa fuit. Aliud commoditatis publicæ quasi cornu & inde enascentem magnæ hæsitationis dispulsionem prodere statuebam. Etenim inter ea, quæ tum me nondum nato, tum per meam ætatem agitavisse eruditas plurium horas deprehendi, fuit illud caput de Apostolo Paulo, unde illi nascenti adfuerit jus civitatis Romanæ. Quod quum distraheretur inter duas sententias, utrum contingeret ex natalis urbis Tarsi a Cæsaribus locupletatæ communi privilegio, an ex peculiari patriæ domus, quæ id sibi impetraverit, lætitia & successionis in Paulum transgressu, non vidi ab ullo tale quid proferri, quo anxietas illa tollatur. Novissimus se ad eam causam exuit Conditor Romani Orbis, in quo magna pars capitis XVII. impenditur huic deliberationi velut summam manum impositura. In qua etsi denique vergat ad rectum, & ad Grotii opinionem, tamen sic quoque quam turbide & parum constanter pag. 145.? [ut nempe civitate Romana iidem (majores S. Pauli) quacunque tandem causa, sint donati: aut vero ut eam, quod de Pauli patre dicitur, pecunia, haut insolito maxime illa ætate more, iidem redemerint] Nihil ergo habuit in hoc bivio, quorsum flecteret; unde quâmvis haberet Græcorum scholia clare hic testari ausa, tamen suspensus & vacillans suspicari maluit de *quacunque tandem causa*, quam esset nunquam reperturus. Verissime scripserunt Græci. Neque pater S. Pauli aliam existimavit se inventurum viam ad tranquille & credule vivendum in urbe Tarso, quam tot alii Judæi per alias Asiæ minoris urbes constituerant & muniverant, nempe ex empto ab Romanis ducibus circa tempus belli civilis pecuniam solam spectantibus. Hinc alienam patet esse pronunciationem de ἰσοπολιτείᾳ Judæorum per Antiochiam, Alexandriam, Cyrenen & Cæsaream & quæ inde trahuntur privilegia huc non pertinentia. Judæi enim jam non curabant jus æquum cum aliis per illas urbes habere, sed obtrudebant se illis, quod clare apparet ex his decretis. Si quid tale proprium fuit in istis quatuor oppidis, certe id non desideraverunt obtinere per Asiam minorem, quum videamus invitis incolis urbium istarum ab Romanis imperari, ut tolerent Judæos, quorum sacra ante turbabantur ab iis: Romani ab eis fuerunt implorati, ut in hac & illa urbe nanciscerentur securitatem non solum vitæ, sed & religionis, non per aliam causam, quam quod uterentur titulo civitatis Romanæ, & dicere se possent Romanos, quod eis non adfuisset, nisi ab Romanis magistratibus per provinciam interventu pecuniæ unico impetravissent. Nihil ergo ad Judæos vel civitatis Laodiceæ aut Pergami & aliarum jus. Sed sicut Laodicea & Pergamum & omnes patebant civibus Romanis; hunc modum conati sunt in se transferre Judæi, ut quum essent facti cives Romani, irent habitatum ubique, nec tamen electi ad habitationem oppidi jura quidquam curarent, aut laborarent quoque dici cives Laodicenses aut Pergameni, quum essent cives Romani, & hoc titulo tuti contra insultationes. Aliquid sublimius adfectaverunt Judæi, ut in urbibus nequaquam jure civitatis Romanæ fruentibus ipsi viverent honore isto ipso decorati, & ex hoc capite cogerentur reliqui incolæ istarum urbium non tantum indulgere illis vitam disciplinæ, quam profitebantur, nempe Mosaicæ, convenientem, adeo ut & loca ad hanc rem eis adsignare & separare cogerentur; atque adeo sine molestia essent in iis, per quæ cultus inquinari videtur, ut loquuntur Digesta juris; sed etiam habere illos pro civibus Romanis, unde plura in eos derivabantur privilegia, quorum unum manifeste nunc innuit ipse Paulus Apostolus, qui non mittitur ad virgas, ut in eo cultus inquinaretur. Quo quid arrogantius poterat ab Romanis statui? quid magis recusandum ab Judæis postulari? quid intolerabilius illis, qui gentilissimo ab majoribus addicti erant, imperari? Sed & insuper in ista ratiocinatione incongruum est, quod quum in principio paginæ 144. agat de Agrippa & Antipatro & Josepho, & mox adjiciat verba Philonis de Augusti ætate, atque inde sic ut dixi sermocinetur, mox id probet per Ulpianum & Modestinum in longe ulteriora sæcula post varias temporum mutationes & hinc edictorum diversitates delapsos, ut illorum verba nihil de isto anteriori tempore adfirmare possint, sed tantum ut appareat eos de eadem materia loqui.

Ex hoc igitur supplemento patet hanc vitam tunc Judæorum fuisse. Quum per expeditionem Alexandri Magni, certe ab ejus tempore contigerit, ut Judææ civitates magis magisque cœperint ab gentilibus simul incoli, (exemplum in lamnia refert Philo pag. 1021.) etiam ipsi inde, avaritiæ dediti homines, excesserunt ad urbes gentilium, (patet ex loco Strabonis, quem

"Μάρκῳ Αλεξάνδρῳ. Επὶ τὸ θεὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖς καὶ "ὅσιον ἐν ἅπαντι καιρῷ λόγῳ ἀσυλήτως ἔχομεν, κατακε- "λαβόντες τῷ δήμῳ τῶν Ρωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὅτι

". . . placuit populo, relatione facta à Marco "Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum & "religionem omni tempore ſtudioſe colimus, ve- "ſti-

quem citat Joſephus XIV, 12. pag. 479. atque item ex Philone pag. 1031.) præſertim ubi apparebant illecebræ & oportunitates diteſcendi. Ad hanc rem uſi diu regibus tum Syriæ, tum aliarum gentium, poſtquam viderunt ad Romanos fortunam declinare, præſertim in Aſia minore, contemplati morem reipublicæ iſtius, viderunt ſtatim illic adminiculum firmius, quam ab Regibus nanciſci potuerant. Hi enim ornare eos tantum ſolebant & poterant, quum nihil aliud haberent, jure civitatium earum, in quibus morari conſtituerant, ut inſigni loco docet Hieronymus ex Euſebio: *Seleucus Babylonem obtinet, & in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.* At reſpublica Romana afferebat aliquid ſanctius, & magis invictum, & antea inauditum, nempe jus civitatis Romanæ, per quod & libertate agendi & inviolata ſecuritate eminebant ultra gradum incolarum illius urbis, in quam erant adſciti. Ad divitias autem maturandas perinde ut Romani fœneratores videbant ſatis nullam regionem Aſia minore efficaciorem. Hinc eam nubes & examina Judæorum per ſingula fere oppida inſederunt, ut non tantum ubique occurrant in Actis Apoſtolorum, ſed diſerte ſcribat Philo pag. 1027. Petronius ἐπιτροπεύσας τῆς χώρας, ὡς οὐκ ἐκδύσει καθ' ἑκάστην πόλιν εἰσὶ παμπληθεῖς Ἰουδαῖοι τε καὶ Συρίας. Quem ipſum locum citat etiam Grotius ad Lucam VII, 5. ut habuerit eum ante oculos, & eo magis mirari oporteat notam ejus ad eundem Evangeliſtam XIX, 9. qua ſcribit aliquammultos Judæos fuiſſe donatos Romana civitate credibile eſſe. Qui enim in illis oppidis poſſent vivere, aut quod providendum erat, ſatisfacere palam ſacris, niſi jure illo fruerentur? ut de omnibus fere id ſupponi debeat per Aſiam minorem verſantibus. In numero iſtarum urbium ab Judæis electarum ad habitandum fuit etiam hæc ipſa Tarſus, in eamque conceſſerunt majores Pauli, ſive jam ſub dominatione Regum Syriæ, ſive demum prolato iſtuc imperio Romano, quando non ſolum id curarunt ut eſſent jure civium Tarſenſium, (quippe quod nequaquam erat ſatis validum) ſed ut, ne à gentilibus poſſent ludibrio haberi ac vexari, ipſum quoque jus civitatis Romanæ adipiſcerentur, fruerenturque iis omnibus, quæ occaſione hujus juris ab magiſtratibus provincialibus in eos conferri potuiſſe & ſueviſſe patet ex hoc Supplemento. Non erant ab hac donatione alieni iſti magiſtratus; quippe quam ſtatuo ab eis non contigiſſe, niſi expugnatis magnitudine mercedis. Non alia ratione id impetrabatur, quam qua Herodes ab Sexto Cæſare impetravit στρατηγίαν τῆς κοίλης Συρίας, de quo ſcribit Joſephus in hoc ipſo noſtro loco, χρημάτων ἢ αὐτῷ τοῦτο ἀτέλειαν, & XIV, 4 Ariſtobulo & Hyrcano certantibus de pace apud Scaurum: ὑπισχνεῖτο ἢ Ἀριστόβουλος μὲν ὑ δώσειν τάλαντα, ὁ ἢ Ὑρκανὸς τετταράκοντα ὀλίγῳ. Immo vel unum exemplum Julii Cæſaris hîc licet divulgare ad omnes, quem teſtatur Suetonius in adminiſtratione Galliarum pretio dediſſe ſocietates ac regna; multo enim facilius hi per Aſiam ſive Judæis ſive aliis voluerunt civitatem Romanam dare, ſi quis pretio redimere cuperet. Tempeſtive in rem ſuam hoc commune jam inter Romanos proceres vitium traxerunt Judæi, quum & plus videantur offerre potuiſſe, quam alii, & cauſas graves habuiſſe, ut promptius ad id adſpirarent. Hoc ſimplex & clarum eſt: hoc ſequitur ex univerſa ratione hujus Supplementi, ut jejune iterans eadem ſcribat Orbis Romanus pag. 148. *quocunque demum titulo aut jure id majores eius eſſent adepti.* Titulus fuit honeſtus & amicitia Hyrcani cum Romanis per legatos aliquoties commemorata: ſed hic titulus in publico propoſitus non fuit niſi particulatim magno argenti vel auri pondere eum ante corroborante.

Hæc igitur quum ſic conarer inſtaurare, debui tandem confirmari in eo, quod diu in ambiguo me ſuſpenderat. Nam quum ipſe Cl. Voſſius in verbis, quæ citavi in præfatione, memoret de antiqua interpretatione, quæ locum hunc exhibeat, ut idcirco & iſta exſtet, & ejus auctor in Græcis codicibus ipſum legerit; opinor miraturos plurimos, cur eam nunc non uſurpaverim & Græcis appoſuerim. Sed arceſſitam inſpectamque ut cœpi noſcere, ut fidem Muſarum imploravi! adeo credere nequivi talia unquam ſcribi poſſe, nedum ut implerent interpretationem Latinam. Secunda dubitatio fuit, an iſta verſio etiam hîc publico eſſet exponenda conſpectui, necne. Ut poſterius cenſerem, faciebat fœditas ejus, quæ tanta eſt, ut merito inſtar obſcœni monſtri debeat removeri ab oculis noſtris; atque ita huc uſque pro certo conſtituebam. Nunc quum res venit ad ipſam ἀκμὴν, immutor, & fateor additam me volente, vel ob illam cauſam, ut quum gratulari Joſepho conveniat de loco hoc certe aliquatenus reſtituto, etiam ex ipſa verſionis fœditate ab tempore noſtro abacta, rei literariæ gratulemur. Eheu! quæ fuit illius temporis ignorantia, quam ſordida cœcitas? Cui amovendæ non parum contulit hæc ipſa Lugduno Batava Academia, tot nævis in doctrina humana abſterſis inclita, cui famæ utinam perpetim inſerviat! & Chriſtiani non pro vili negotio ducant intelligere Græca! Quin etiam quum editio iſta non ſit in omnium manibus, putabam oportune his admiſceri, ut poſſet in tempore inſpici. Denique id tertia cauſa exigebat, quo pluribus teſtibus præſentibus conſtaret fides ac veritas hujus Supplementi, non uni tantum innixa codici, ſed ſimul huic noſtro, ſimul alteri vel pluribus, quot adeſſe concinnatoribus verſionis illius potuerunt.

Sumta eſt ex editione Colonienſi anni 1524. *Subjuncto etiam Senatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt, quod tale fuit ſenatuſconſultum ab erario tranſcriptum de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio erarii cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolabella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatus decretum Cajus Cæſar pro Judæis decernens in erario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui viſum eſt, ut hæc in tabulis æneis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus current & illi in tabulis reponere quod decretum eſt; Quinto idus Februarias, in Templo Concordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Cereæ, Jonathas Oniæ. Miſit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Aſiæ proconſulem, petens eum ſolvere Judæos a militia, ut patriam cuſtodirent conſuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam Judæis, & ad Epheſinam civitatem, primam totius Aſiæ, quæ hujuſmodi legebant, ſub judice Artemione, menſis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Epheſiorum curiæ & magiſtratibus vel populo ſalutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis Sacerdotum & rectoris Judæorum, intimavit mihi, quod non poſſent cives ſui militare, dum nec arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorum, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere: iccirco ego ſicut prædeceſſores mei imperatores, præbeo eis militiæ remiſſionem, & concedo patriis uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificiis pecunias, & volo vos hæc per ſingulas conſcribere civitates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, noſtris donavit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos, templa habentes, Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo Kalendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Cajo Marcello conſulibus, præſente ſenatu. Balbus legatus & vicarius, Epheſiorum magiſtratibus, curiæ, & populo ſalutem. Judæos per Aſiam conſtitutos, Lucius Lentulus me pro ipſis petente, à militia dimiſit. Poſtulans vero poſt hæc & Fannium tribunum plebis & Lucium Antonium erarium, impetravi. Vos aut cupio curate, ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub præſide Bioto: menſe Thragelione, vicesima die ad titulationem judicum. Marcus Piſon legatus, adveniens in civitatem noſtram, pro delectu militum convocans nos, & multos civium, præcepit, ut ſi qui ſunt Judæi cives Romani, nequaquam militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Judæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli vos oportet. His ſimilia Sardiani quoque de nobis decreverunt. Cajus Fannius Caji filius, Dux, conſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo vos ſcire, quod legati Judæorum adierunt me, petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis conſtituta, quæ etiam ſubjuncta ſunt. Igitur volo vos curare vel providere his hominibus ſecundum ſenatuſconſultum, quatenus per veſtram provinciam incolumes ad propria revertantur. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos qui templa Judaica habere Epheſi videntur, dicentur religionis cauſa dimiſſi. Hoc factum eſt duodecimo Kalendarum Juliarum. Lucius Antonius, Marci filius vicarius erarii vel proconſul, Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo, ſalutem. Judæi cives noſtri adeuntes probaverunt nobis conſilium habuiſſe proprium ſecundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel judicia invicem movent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod cuſtodiri vel permitti decrevi. Marcus Publius, filius Publii, & Marcus Lucius Marci Publii filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimavimus ei, de quibus Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus verba fecit, ut cives Romanos Judæos templa Judaica facere ſolitos, ſi illi viſum fuerit religionis cauſa eos feciſſe, dimittat: & dimiſit duodecimo Kalendas Julias. Lucio Lentulo & Cajo Marcello conſulibus, Lentulus decretum protulit. Cives Romanos Judæos, ſacraria Judaica facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi. Laodicenſium principes C. Rabilio Caji filio conſuli ſalutem: Soſipater Hyrcani principis ſacerdotum legatus, porrexit nobis epiſtolam tuam, per quam deſignavit nobis, ab Hyrcano principe & ſacerdote Judæorum deſtinatos quoſdam cum literis, pro ſua gente conſcriptis, quatenus ſabbata Judæis liceat ſecundum patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores noſtri probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in noſtra provincia: & licet Tralliani palam dicant, non ſibi placuiſſe quæ pro his decreta ſunt, tamen præcepiſti hæc ita fieri. Poſtulamus autem ita, ut & nobis ſcribas de his & eadem obſequentibus tuis præceptis. Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus, quam repoſuimus inter publica noſtra monumenta: & de reliquis quæ præcepiſti providemus, quatenus in nullo culpemur Publius Servilius, Publii Galbæ filius, proconſul, Mileſiorum magiſtratibus, curiæ & populo ſalutem. Pritanis Mercurii filius civis veſter, dum in Trallibus negotia tractarem, inſinuavit mihi præter noſtram ſententiam Judæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos ſabbata celebrare, vel templa patria perficere, fructuſque ſua conſuetudine colligere. Volo igitur vos ſcire, quomodo audiens verba ejus vel eorum qui contra eum differebant, decrevi ne prohiberentur.*

Decretum Pergamenorum ſub judice Cratippo menſe Deſio, ſententia principum. Quod Romani ſequentes ſuos majores, pro communi

"ſtigiis ſequentes populum Romanum de homi-
"nibus omnibus bene meritum & reſpicientes ad
"ea quæ de Judæorum amicitia & ſocietate ad
"*hanc* urbem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei
"ſacris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare;
"nobis placuit ut jus poteſtatemque habeant Ju-
"dæorum quicunque volunt, ſive viri ſive mulie-
"res, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra peragen-
"di ex legibus Judaicis, & proſeuchas faciendi ad
"mare pro more patrio, quod ſi quis quidquam
"eos impedierit, vel magiſtratus vel privatus, huic
"mulcta eſto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. "DECRETUM SARDIANORUM.
"Viſum eſt ſenatui & populo, relatione facta à
"prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc
"noſtram incolentes, multis magniſque à populo
"per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, &
"nunc ingreſſi ad ſenatum & populum obſecra-
"runt, reſtitutis ipſis legibus & libertate à ſenatu
"& populo Romano, ut more rituque à legibus
"præſcripto cœtus agitent, & nullam illis con-
"troverſiam moveamus, locuſque illis ſit aſſigna-
"tus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis

"διερχέτη, καὶ οἷς ἔδει τὸ Ἰουδαίων φιλίας καὶ [l] συμ-
"μαχίας πρὸς τὴν πόλιν ἔχραψεν, ὅπως [m] σωτελῶσιν
"αὐτοῖς αἱ εἰς τὸ Θεοῦ [n] ἱεροπρεπίαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέ-
"ναι καὶ συνόδοι· [o] δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλο-
"μένους [p] ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τάπι Σάββατα ἄγειν
"καὶ τὰ ἱερὰ σωπολεῖν κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους, καὶ
"τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸ πά-
"τριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης,
"[q] ὁδὲ τῷ ζημιώματι ὑπεύθυνος ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ
"πόλει.

κδ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἐδόξε τῇ βουλῇ καὶ
"τῷ δήμῳ, στρατηγῶν [r] εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοι-
"κοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι πολίται, πολλὰ καὶ
"μεγάλα φιλάνθρωπα ἐκτήκοτες ἀπὸ παντὸς τοῦ
"δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες εἰς τὸν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον
"παρεκάλεσαν, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τῶν νόμων καὶ τῆς
"ἐλευθερίας ὑπὸ τοῦ συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων,
"ἵνα καὶ τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγωνται, καὶ μὴ ἀφανίζω-
"ζώμεθα πρὸς αὐτούς, [s] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ τόπος, εἰς
"ὃν συλλεγόμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ποιῶνται τὰς
"πα-

omnium hominum tuteka pericula ſuſcipiunt, & ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in felicitate vel firma pace conſiſtere, cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis Judææ legatos, Stratonem, Theodori, Apollonium Alexandri, Æneam Antipatri, Ariſtobulum Amintæ, Soſipatrum Philippi, viros optimos, & hi ſingula demonſtraſſent, decrevit ſenatus de his quæ poſtulaverunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Judæos auxiliatores Romanorum, imò ut & caſtella & portus, vel provinciam, & ſi quid aliud ab eis abſtulit redderet: & liceat eis à portubus Judæorum ſeu vectigalibus deportare quæ volunt, & ut nullus rex vel populus à portubus Judæorum ſeu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit, imò etiam cuſtodiam à Joppe depelli, ſicut petiverunt. Noſtræ vero curiæ Lucius Peticus vir optimus, juſſit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum ſenatus decrevit, & provideamus, quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire, nec non etiam Theodorum in curia, vel in conventu ſuſcepimus: Qui cum nobis Epiſtolam ex ſenatuſconſulto porrexiſſet, verba faciens, demonſtravit Hyrcani virtutem & liberalitatem, quia publice vel privatim cunctis prodeſt, qui ad eum convenerint: Literas vero inter publica conſcripta repoſuimus, & nos quoque omnia pro Judæis agere, tanquam auxiliatores Romanorum ſecundum ſenatuſconſultum decrevimus. Quippe etiam poſtulavit Theodorus dum epiſtolam nobis porrigeret, quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantes noſtri populi ſententiam, & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & ut meminerit, temporibus Abraham, qui omnium Judæorum pater extitit, noſtros majores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis invenimus. Decretum Halicarnaſſeorum, ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro inſinuante, quod Judæi pietatis ſtudium omni tempore habent, populi Romani omnium hominum benefactores, pro Judæorum amicitiis vel auxiliis ad noſtram civitatem præcepta miſerunt, quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Judæis viris vel mulieribus ſabbata celebrare, vel ſacrificia producere ſecundum leges Judaicas. Siquis vero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor civitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ, vel populo, ducibus intimantibus, quomodo noſtram civitatem habitantes Judæi, multa vel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt: nunc quoque cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus juris legibus, & libertate data à ſenatu populoque Romano ſecundum conſuetudinem congregentur, & judicia ſua diſponant, datus eſt illis locus, in quo cum uxoribus vel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur viſum eſt curiæ vel populo, concedere eis convenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptum ædificationibus vel habitaculis putaverint. Habeant etiam curatores annonæ civitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub judice Minophilo, menſe Arthemiſio, prima die. Nicanor Euphimi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus, quomodo interpellaverunt in civitate Judæi, Marco Julio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente., proconſul conceſſit. Placuitque populo propter Romanos, nullum prohiberi obſervare ſabbatorum diem: imo concedere eis omnia facere, ſecundum Judaicas ſuas leges.

Ita habes, mi lector, non Joſephum, præclara & juſta Romanorum in variis locis decreta ſic colligentem, ut inde cognoſci queat mos eorum agendi in provinciis, ſi quid ſine exceptione vellent illic admitti & peragi; atque unde ſimul veritas ipſarum rerum ita pellucet, ut mereatur fidem & oſtendat Judæos illum titulum Romani civis affectantes; ſed profecto aliquem multiplicem ſonum velut bovis mugientis a capite ad ipſam calcem. Quid enim iſtam interpretationem perlegens ſolatii experiris, dum vel in Romano tempore vel in hac parte hiſtoriæ proficere cupiens illuc te confers? Et eſt tamen hoc ſplendidiſſimum tempus, quo ipſius DEI nomen ab Judæa ſic paulatim tenebroſis idolorum ineptiis immixtum intra eadem mœnia audiri cœpit, quæ modo nihil niſi *μάταιοι* complectebantur; & Romani licet tunc perditiſſimi, illi tamen fuerunt, qui ſuis mandatis illum DEUM & cultum ejus, quo nihil mirabilius, propugnaverunt. Inprimis autem manifeſte declaratur aut ignorantia aut malignitas interpretis, qui quum tot ſpeciatim ex Romano more nomina proferrentur, ea conſulto obſcurare voluit ponendo *reliqua ſenatu*, quod ibi nequit intelligi. Et tamen poſtea ne tantillum quidem admonere voluit; plane ut in decreto peregre facto, ubi nomina conſulum Lentuli & Marcelli adſcribuntur, vides addi *præſente ſenatu* vice tot nominum. Non mens ſenatuſconſulti bene percepta aut expreſſa, ut ad ſingulas civitates referantur, quæ proprie includebantur urbi Romæ. Sic Balbum vicarium, ſic Fannium tribunum plebis, ſic Antonium ærarium, ſic adtitulationem judicum, ſic Kalendas Julias circumfert Lentulus conſul, plane obnubilante ipſo ſermone, cur toties nominetur Lentulus & decretum ejus iteretur. Quam mendax finis decreti Laodicenſium, qui velint poſtulentque ut ipſis ſcribat Rabillius? Hic cernis Mercurii filium, negotia in Trallibus, Marcum Julium Brutum proconſulem, & talia infinita; quæ tamen *omnia* augentur in editione antecedente Veneta anni MCCCCXCIX. die XXIII. Octobris per Albertinum Vercellenſem, ubi rubricæ dicuntur ſi non antiquitatum, certe belli Judaici factæ per magiſtrum Franciſcum Macærata ordinis minorum, & in qua Hieronymus Squarzaficus ſcribit libros Joſephi a Rufino in linguam Latinam tranſlatos. Ibi longe graviora monſtra deprehendes.

Quæ quum ita comparata ſunt, tamen licet ex his tantis ſordibus aliquid proficere. Nam per hæc confirmatur in principio nomen Rutilii, ut in Græco illud adſcriptum ex alio MS. credi debeat: hinc Doſitheus Cleopatridæ filius, ubi in Græco erat tumultus: hinc dum ſcribit *& dimiſit duodecimo &c.* quaſi pag. 710. v 7. in ſuo MS. inveniſſet *κ' ἀπίλιοι*: hinc ibid. v. 24. Σωπατῷ Latine dicitur *Soſipater*, quaſi idem nomen foret, quod in pag. 711. v. 42. Immo perquam notabile in decreto Pergamenorum quum id dicitur factum *ſub judice Craſippo*, ut prorſus quoque obvia iſti interpreti fuerint in MS. *ἐπὶ Πρωτογένους Κρατίππου*, quæ ſane exſtant etiam in MS. Lugdunenſi, ſed non in recto verborum & verſiculi ordine, ſed tantum adpoſita in margine, unde non ſuſtinui pro mere legitimis inferre, quum tamen nunc hæc interpretatio plane iſtud exigat. Mox notabilis ille *Lucius Peticus*, quaſi aliquem Sulpicium innuiſſet Joſephus, cujus familia habuit iſtud cognomen. Prima autem editio exhibet plane *Halicarnaſſeorum*. GRON. Proculdubio legendum, Ἀθεσηελεῶνος ϛ'. vel Ἀθεσηελεῶνος ε'. prout monuit *Gronov.* qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidiſſe ſuſpicatur, non tantum quia poſt *ἐδόξε τῷ δήμῳ* ſequitur (hac ead. §.) in *MSS.* ἐδοχθαι, ſed etiam quia (in iiſdem *MSS.*) in fine dicitur (hac §.) *τῷδε τῷ ζημιώματι*, cum nulla ζημιώματος facta ſit mentio in decreto.

l Συμμαχίας] *MSS.* σημαχίας.

m Σωτελῶν.] Σωτελῶν αὐτοῖς in *MSS.*

n Ιεροπρεπίαι] *MSS.* ἱερουργίαι.

o Δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλομένους] Ita (infr. §. 24.) reſcripſi pro δεδοχθαι, quod habent *MSS.*

p Ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας] *MSS.* ἄνδρας τε γυναῖκας, & ſuper ſcr. αι.

q Ὁδὲ τῷ ζημιώματι] Ὁδὲ lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad ſuperiora hac ead. §.

r Εἰσηγησαμένων.] *MSS.* ἐσηγησαμένων.

s Δοθῇ τε] Ita lego. ἐδόθη τε in *MSS.*

"πατρίους ὐχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκ) οὖν τῇ "βυλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, [t] σωεργο- "μένοις ἐν ᾗ [v] ωεθαποδεδειγμένας ἡμέραις, πράσσειν τὰ "κῇ τὰς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δ' αὐτοῖς ὑπὸ τόπον "ὑπὸ τ [x] στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν "ἂν ὑπολάβωσι ωεὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τ "πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τρο- "φὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγεσθαι.

κε'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτανέως Μηνο- "φίλα, [y] μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ ωεντέρᾳ, ἔδοξε τῷ δή- "μῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τ στρατη- "γῶν. Ἐπὶ ἐντυχόντων τ ἐν τῇ πόλ Ἰουδαίων Μάρκῳ "Ἰουλίῳ Πομπηίῳ υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ "Σάββατα, καὶ πάντα ποιῶσι κῇ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη, "μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς σωεχώ- "ρησε· [z] δέδοκ) τῇ βυλῇ & τῷ δήμῳ, ᾧ πράγματ & "Ρωμαίοις ἀνήκοντ, μηδένα κωλύεσθαι φυλάττειν "τὴν τ Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ πράσσεσθαι ζημίωσιν, "ὑπογεγράφθω δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κῇ τοὺς ἰδίους αὐ- "τῶν νόμους.

κς'. Πολλὰ [a] μὲν οὖν ἐστι καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ρωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθν ἡμῶν γεγραμμένα, καὶ πόλεσι ψη- φίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τὰς [c] ωερὶ τῶν ἡμετέρων δικαίων ὑπατικὰς ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡγεμόσι. ωερὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [d] ωαρεθήκαμεν πιστεύσῃ τοῖς [c] ἀνα- γνωσομένοις ὑ βασκάνως ἡμῶν τὴν συγγραφὴν πάρεσιν. ἐπεὶ γὰρ ἐναργῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τ πρὸς Ρωμαίους ἡμῶν φιλίας γεγομένης, ὑποδεικνύοντες αὐ- τὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέ- χρι νῦν διαμένοντα καὶ διαμενοῦντα, τὴν μὲν πάντων ωαῤῥησίαν, ὡς περιττόν τι ἅμα καὶ ἀπρεπῆ, παρητη- σάμεθα. ὀδύνα δ' ἄτως ἡγησάμενοι εἶναι, ὃς οὐχὶ περὶ τ Ρωμαίων ἡμῖν πίστιν φιλίας, ὅτι πιστὴν καὶ διὰ πολεμίων ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐκωλύθημεν περὶ ὧν εἶναι φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ὑποδείξαμεν. τὴν μὲν οὖν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γενομένην, δεδη- λώκαμεν.

"liceat patrias preces & ſacra Deo facere; placuit "igitur ſenatui & populo, ut illis conceſſum ſit "diebus præſtitutis convenire, & perfungi omni- "bus prout leges poſtulant, inſuper ut locus etiam "illis ſeparetur à prætoribus ad ædificandum eiſ- "que habitandum, quem ad id accommodatum "exiſtimaverint, utque ædilibus urbanis curæ ſit, "etiam illa importare quæ ad victum ipſis idonea "habeantur.

25. "DECRETUM EPHESIORUM. Pry- *Decretum Epheſio- rum.* "tane Menophilo, die primo menſis Artemiſii, "placitum eſt populo. Nicanor Euphemi filius "dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam "Judæis qui in urbe ſunt, Marco Julio Pompejo "Bruti filio proconſule compellato, ut liceret illis "Sabbata obſervare, & omnia facere ex patriis "eorum inſtitutis, nemine eos quidquam impe- "diente, hoc ipſum prætor conceſſit; placuit ſe- "natui & populo, præſertim cum res ad Roma- "nos pertineat, neminem prohiberi à die Sabba- "torum celebrando, neque mulctam exigendam "eſſe, ſed illis poteſtatem datum iri omnia ex pro- "priis ipſorum legibus faciendi.

26. Et multa quidem exſtant & alia hujuſmodi decreta à ſenatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentiſque noſtræ; necnon civitatum pſephiſmata, & prætorum reſcripta ad literas de juribus noſtris *miſſas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis perſuaſiſſimum habere, qui noſtra hæc ſcripta candide lecturi ſunt. Quoniam enim clara & manifeſta noſtræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, univerſis hîc loci apponendis, ut qui id ſupervacaneum duximus ſimul & *legentibus* injucundum, ſuperſedimus. Quippe neminem adeo perverſum *fore* credidimus, ut de amicitia noſtra cum Romanis inita, nobis non habiturus ſit fidem, præſertim cum decretis pluribus noſtrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonſtravimus, nos id quod verum eſt dicere, animo præſumet. Atque ita quidem amicitiam & ſocietatem, quæ Romanis nobiſcum interceſſit, declaravimus. *Alia decreta non affert, ut ea- pote ſuper- vacaneum putans.*

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα Μᾶρκος, ὑπὸ τ ᾧ Καίσαρ ἀναιρεθεὶς Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀ- φικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν ἐκάκωσε· καὶ ὡς Μάλιχος Αν- τίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Baſſo inſidiis perempto ſuccedit Marcus, & poſt Cæſaris mortem in Syriam venit Caſſius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipſe ab Herode interficitur.

Συνέβη δ' ὑπὸ τ αὐτὸν καιρὸν, παραχθῆναι τὰ κῇ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] Βάσσος [g] Κεκί- λιος, εἷς τ τὰ Πομπηίου φρονούντων, ἐπιβουλὴν συν- θεὶς ἐπὶ Σέξτον Καίσαρα, κλείνῃ μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δ', τὸ στράτευμα αὐτοῦ ωαγαλαβὼν, ἐκράτει τ πραγμά- των. [h] πόλεμός τε μέγας [i] ωερὶ Ἀπάμειαν συνέστη, ᾧ Καί- σαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μὴ ἱππικῶν δὲ πε- ζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμ- ψε [k] μετὰ τ τέκνων, κῇ μνήμην ὧν [l] ἐνεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ δίκαιον ωαρὰ ᾧ

Sexto Cæſare ex inſidiis occiſo Baſſus Cecilius rerum potitur.

ab

---

t Συνεργομένοις] *MSS.* συνιεχωρήσθαι.
v Προαποδεδειγμένας] *MSS.* ωαραποδεδειγμένας.
x Στρατηγῶν.] *MSS.* ερυτηγῶν.
y Μηνὸς] *MSS.* μυνὸς.
z Δέδοκ) τῇ βυλῇ] Iterum δέδοκ) repoſui pro δεδόχθαι, quod exſtat in *MSS.* & ὑπιζεαφθῶ (mox infer.) mutavi in ὑπεζεγράφθω.
a Μὲν οὖν] Illud μὲ è *MSS. Voſſ.*
b Τῇ συγκλήτῳ] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum cenſet Cl. *Lorithius.* & mox ωερὶ τ ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut ſubintelligantur præpoſitiones.
c Περὶ] Hæc vox inſerta eſt ex *Lugd. Bat.* HAV.
d Παρεθήμεθα πιστεύσῃ] Ita ex *Epiphanio* legendum eſſe cenſui. ωαρεθείμεθα in *Editis.* (ωαρετθείμεθα *Lugd. Bat.*) ωαρε- τθεμθα *Vat.* & *Gall.*
e Ἀναγνωσομένοις ὑ βασκάνως] Tranſponuntur in *Lugd. Bat.*
f Βάσσος Κεκίλιος,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 10. SPANH.
g Κεκίλιος,] *Al.* Καικίλιος.
h Πόλεμός τε μέγας ωερὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 10. ſeq. SPANH.
i Περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat.* & *Busb.* & mox (infr. poſt ἐνεργετήθησαν) ὑπὸ ᾧ Καίσαρος *Busb.*
k Μετὰ τ τέκνων,] Διὰ τ ὑῶν *Zonar.*
l Ἐνεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος·] Ἐνεργετεθείσαν *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* διεργετῆσθαι *Zonar.* juxta canonas διεργετήθησαν.

Marcus Sexto in imperium succedit.

ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *suscipiendum* Roma venit, & Cæsar à Cassio & Bruto in curia occisus est, postquam principatum tenuerat annos tres & sex menses. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum est.

XVIII. *Post mortem Cæsaris Cassius Syriæ prætor.*

2. Bello deinde ex morte Cæsaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias dispersis, venit in Syriam Cassius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: solutaque obsidione, ambos sibi conciliat Bassum & Marcum; urbesque peragrans, arma colligebat & milites, & ipsis *urbibus* gravia tributa imperabat. Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* septingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione esse videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho sibi parum amico, partimque aliis *quibusdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Cassium gratiam iniit. Sapientis enim esse sibi visum est, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum suis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in servitutem redigit Cassius; quarum erant potentissimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Insuper eò præ iracundia processit Cassius, ut etiam Malichum occidisset, (nam in ipsum incitatus erat) nisi ejus impetum cohibuisset Hyrcanus, missis ei per Antipatrum centum talentis de suo.

Judæam affligit.

Herodes apud Cassium gratiam iniit.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

Malichus Antipatro struit insidias.

3. Postquam vero Cassius à Judæa profectus est, Malichus Antipatro insidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus consilium latuit Antipatrum. Id enim cum sensisset, recepit sese trans Jordanem, & ex Arabibus simul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, insidias inficiabatur, se cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicensque*, fieri non posse, Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, & Herode armorum custodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns * sibi negotium non succedere, reconciliatus est Antipatro, conventumque est inter eos, cum Marcus Syriæ prætor esset: qui, postquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, sed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

XIX. *Summa rerum Herodi commissa.*

4. Nesciebat Antipater, se sui interfectorem conservasse. Certe quidem Cassius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præsidem fecerunt, attribu-

πεφονδικότα εἰσπεράξασθαι δίκαιον ἡγέμενος. [m] χρειζομένῳ γὰρ τῷ πολέμῳ, [n] Μάρκος μὲν ἦλθεν [o] ἐκ Ρώμης εἰς τὴν δεχλὼ [p] τοῦ Σέξτου, Καῖσαρ δ' ἐπὶ τοῦτ τοῦτ Καίσιον καὶ Βρῦτον ἐν τῷ βελβυτηρίῳ κλείνει), [q] καταρχὰν τὴν δεχλὼ ἐπὶ τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτο μὲν οὖν ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Τοῦ δ' ὅπλα τῷ Καίσαρος θανάτῳ πολέμια συνερρυγότος, καὶ τὰ ἐν τέλει πάντων ὅπλα στρατιᾶς συλλογὴν ἄλλων ἀλλαχῆ διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κάσσιος ἐκ [r] Ρώμης εἰς Συρίαν, προσαληψόμενος [s] τὸ τοῦ τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσαγαγὼν τόν τε Βάσσον καὶ τὸν [t] Μάρκον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμενος ὅπλα τε καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ φόρους αὐτῶν μεγάλους ἐπέτιθει. μάλιστα δὲ τὴν Ἰουδαίαν ἐπέκλωσεν, [v] ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου εἰσπράττων. Ἀντίπατρος δέ, ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ τὸν προσχὼν τὰ πράγματα, μερίζει τὴν τῶν χρημάτων εἴσπραξιν, καὶ ἑκάτερῳ τῶν ἰδίων συναίρειν δίδωσι, τῷ μὲν Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακείμενος, τῷ δ' ἄλλοις προστάξειν εἰσπράξειν. καὶ πρῶτος Ἡρῴδης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰσπράττων [x] ὅσα παρ' αὐτῷ προστεταγμένα, φίλος ὢν εἰς τὰ μάλιστα Καίσαρι. σῶφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ρωμαίοις ἤδη θεραπεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν καταστοχάζεσθαι εὐνοίαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ἐπιπράσκοντο δ' αὐτανδροι ὅσαι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπεμεληταί, καὶ τέσσαρες πόλεις [y] ἐξανδραποδίζει Κάσσιος· ὧν ἦσαν αἱ δυναταὶ τοῦτο), [z] Γόφνα τε καὶ [a] Ἐμμαοῦς, πρὸς ταύταις δὲ [b] Λύδδα καὶ Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' αὐτῷ [c] ἐπ' ὀργῆς Κάσσιος ὥστε καὶ Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, [d] εἰ μὴ Ὑρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἔπεισε τὴν ὁρμήν.

γ'. Ἐπεὶ δὲ Κάσσιος ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπῆρε, [e] Μάλιχος ἐπιβάλλουσιν Ἀντιπάτρῳ, τῷ τότε πλουτοῦντι, ἀσφάλειαν Ὑρκανῷ τῆς ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. ὁ μὲν [f] ἔλαθε τὸν Ἀντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμενος γὰρ ἐκεῖνος ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀράβιον ἅμα καὶ ἐγχώριον συνήθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχος, ἠρνεῖτο τοῦτο, ἀπολογούμενος μετ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, καὶ ὡς φασκήλα μὲν τὸ Ἱεροσόλυμα φρουροῦτος, Ἡρῴδης δὲ ἔχοντος τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, ὃς οὐκ εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτόν τι δρᾶν. ὁρῶν δὲ τὴν ὀργὴν καταλλάσσεται πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, καὶ συνέθοντο, [g] Μάρκου κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντος· ὃς, αἰσθόμενος νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὡς καὶ αὐτὸν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντος πεισθεν.

δ'. Ἔλαθε δὲ οὐκ ὀλίγα φονεύσας Ἀντίπατρος αὐτὸν τὸν Μάλιχον. Κάσσιος μὲν γὰρ ἐς [h] Μάρκος, στρατὸν ἀθροίσαντες, [i] τὴν ἐπιμέλειαν ἔσεσθαι [k] ἐπιχείρησαν Ἡρῴδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐποίησαν, τάλαντα δόν-

[m] Χρειζομένῳ γὰρ τῷ πολέμῳ,] Τελουμένῳ γὰρ καιρὸς ἦν τῷ πολέμῳ *Busb.* & *Zonar.* Qui factum est ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D.

[n] Μάρκος μὲν ἦλθεν] An *Josephus* hic in errore sit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκος habemus) incertum est. Marcum quidem Crispum *Dio* docet cum Cæcilio Basso depugnasse. Verum *Appianus* expresse dicit Murcum adversus Bassum à Cæsare missum fuisse. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliisque*, Μᾶρκος rescribi placet Viris doctissimis, *Casaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond. Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Usserio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ex. Spanhemio* in Diss. VI. *de Præst. Numism.* Vide *Annots.* in lib. I. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 10 §. 10. SPANH.

[o] Ἐκ Ρώμης] Hausimus id ex *Lugd. Bat.* HAV.

[p] Τὸν Σέξτου] *Lugd. Bat.* τὸν δ' Σέξτ.

[q] Καταρχὰν τὴν ἀρχὴν] Statim à Pompeji morte honores in Cæsarem effusi erant, & quamvis extra Italiam esset, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Josephus* arcessiverit, tres annos cum dimidio illi assignans. *Usserius*, p. 337.

[r] Ἐκ Ρώμης,] Ἐκ Ρώμης insertum dedi ex *Vat.*, *Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. I. de *Bello Jud.*

[s] Τὸ περὶ τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον·] Τὸ περὶ τ. Α. στρατόπεδα *Vat.* & *Busb.*

[t] Μάρκον,] Vel Μᾶρκον. SPANH.

[v] Ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου] In Lemmate XXVII. ἑπτακόσια.

[x] Ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα,] Nempe 100 Talenta *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[y] Ἐξανδραποδίζει Κάσσιος·] Ἐξωνδραποδίσατο τότε Κάσσιος *Busb.*

[z] Γόφνα.] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 1. §. 5. & lib. 5. c. 2. §. 1. SPANH.

[a] Ἐμμαοῦς,] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[b] Λύδδα καὶ Θαμνά.] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[c] Ἐπ' ὀργῆς Κάσσιος] Τῆς ὀργῆς *Vat.*

[d] Εἰ μὴ —— τάλαντα] Ab Antipatro data illi C. Talenta *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[e] Μάλιχος] Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μάλιστα ἐπ'. in *Editis Aliisque.*

[f] Ἔλαθε τὸν Ἀντίπατρον] Ἐλάνθανε, & mox ἀπ' αἰσθόμενος αὐτῶν ἐχώρει *Busb.* ἀπ' αἰσθόμενος habet *Vat.*

* *Sibi negotium non succedere,*] *Vel*, rei *tentatæ* difficultatem.

[g] Μάρκου] Vel Μᾶρκου vid. *ἀλωσ.* lib. I. c. 10. §. 10. SPANH.

[h] Μάρκος,] Μᾶρκος. SPANH.

[i] Τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν] Τὴν τε ἐπιμ. *Busb.*

[k] Ἐπιχείρησαν Ἡρῴδῃ,] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπιχείρουσι in cæteris.

τες ἐ δύαμιν ἱππικλ́ω τε ἑ πεζικλ́ω· ὑποδεχόμενοι ἤ καὶ βασιλέα τ̃ Ιυδαίας ἀναδείξειν μετὰ [l] τ̃ πόλεμον. συνειςήκει γὰ τότε τοῖς τε Αντωνίου καὶ τ̃ νέου Καίσαρος. Μάλιχο ἦ τότε δείσας μάλιςα τ̃ Αντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· καὶ πείσας λεγομέν τ̃ Τρκανῦ οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἑκάτεροι εἰςιῶντο, [m] Φαρμάκῳ κτείνει τ̃ ἄνδρα. καὶ, ὠμότητας ἔχων, ἠυτρέπιζε τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γόντων ἦ τὴν ὀπιβουλὴν τὴν κατὰ [n] πατρὸς Ηρώδης καὶ Φασαήλ, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, [o] ἠρνεῖτο πάντα ὁ Μάλιχο, κ ἔξαρνος ἦν [p] φόνου. καὶ Αντίπατρος μὲν δ' εὐσεβείας κ δικαιοσύνη διενεγκών, κ τῇ πρὸς τὸν πατρίδα στοργῇ, τ̃τον ἐτελεύτησε τ̃ τρόπον. τῶν ἦ παίδων αὐτ̃ Ηρώδης μὲν δ' ὀργὴν ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρὶ, μετὰ στρατιᾶς δὴ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ ἦ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον ἐδόκει πρασσέσθαι τὰνδρος, μὴ πολέμῳ κατάρχειν νομιζῶσιν ἐμφυλίου. τὸν τε οὖν ἀπολογίαν [o] Μαλίχου προσδέχεται, κ πιςὸν ὑποκρίνεται, μηδὲν αὐτὸν περὶ τ̃ Αντιπάτρου κακουργῆσαι δύνατον, [p] τάφον ἦ κόσμῳ τῷ πατρί. καὶ προελθόμενο Ηρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [q] ἀνεκτᾶτο κ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' ὀ πολὺ ἦ, ἑορτὴς τ̃ ἐν Ιεροσολύμοις ἐορτῆς, προήγετο σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν· [r] κ δείσας Μάλιχο, ἔπεισε Τρκανὸν μὴ ὀπιτρέπειν αὐτῷ εἰσιέναι. κ πείθει μὲν Τρκανός· παρέβλη δ' αἰτίαν τῆς ἀποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν [s] ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἀγνεύοντο εἰσδέχεσθαι κ πλῆθος. ὀλίγον ἦ φροντίσας Ηρώδης τῶν ἀγγέλων, νύκτωρ εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ· ὁ δ' οὐκ ἀνίησι τὴν προσποίησιν, ἀλλ' ἐδάκρυε τ̃ Αντίπατρον ἑ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [t] ὡς φίλο, κρύφα ἦ φυλακὴν κ σωματο ἐποιεῖτο. ἐδόξε ἦ ἑ τοῖς περὶ Ηρώδην μὴ ἀπελείπειν αὐτ̃ τὴν παρασκευήν· ἀλλὰ ἑ αὐτὸς, εἰς τὸ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖτο τ̃ Μάλιχον.

ς'. Καισίῳ μέντοι περὶ τ̃ τελευτῆς [v] τ̃ πατρὸς Ηρώδης [x] ἐπέςειλε. κἀκεῖνο, εἰδὼς οἷο εἴη τ̃ τρόπον Μαλιχο, ἀντιπέμπει τιμωρεῖν τῷ πατρί· καὶ λάθρα διαπέμπει πρὸς τὸν ἐν Τύρῳ χιλιάρχης, κελεύων αὐτὸς συμπράττειν Ηρώδῃ, [y] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς ἦ Λαοδίκειαν ἠρήκτο Καισίᾳ, [z] πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν χρυσῆν, στέφανός τι αὐτῷ κ χρήματα κομίζοντες, Ηρώδης μὲν προσεδόκα δώσειν τ̃ Μαλίχον τιμωρίαν σκεῖ γνόμενον. ὁ ἦ περὶ Τύρον τ̃ Φοινίκης ὑποδεδόμενο τὸ πρᾶγμα, μειζόνων [a] ἐφίεται· κ, [b] παῖδος αὐτ̃ ὁμηρεύοντο ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγνω [c] τοῦτόν τε ὑποκλέψαι, κ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπελθεῖν, ἀπευδοκήσας τε ἐπ' Αντωνίου Καισίᾳ, τὸ ἔθνο ὑποχείριον, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς ἦ βεβουλευμένοις ὅ, τε δαίμων ἀντέπραξε, κ δῆλος ὢν Ηρώδης, τὴν προαίρεσιν αὐτ̃ καταγνούς, προφασίσας θεράποντα, τῷ μὲν δοκεῖν δὴ δεῖπνα παρασκευὴν, κ γὰ ἑστιάσειν αὐτὸς ἅπαντας προθρήκ, ἦ ἀληθείας πρὸς τοὺς χιλιάρχης, [d] ἐξελθεῖν δὴ Μάλιχον πεῖσαι μ' ξιφιδίων. οἱ δ' ἐξελθόντες, κ πλησίον τ̃ πόλεως αὐτὸ προτυχόντες δὴ ἦ αἰγιαλῷ, κατατείνασι τ̃ ἄνδρα. Τρκανὸς μὲν οὖν, [e] ὑπ' ἐκπλήξεως

ta ei classe, & equestribus pedestribusque copiis. polliciti etiam Judææ regem eum creaturos post bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæsare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia persuasisset pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum insidias patri *suo* factas resciviſſent Herodes & Phasaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus, & cædem *strenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & justitia & studio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus *patrem vindicare statuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phasaëlo natu grandiori potius videbatur hominem astu circumvenire, ne civile bellum incepisse putarentur. Itaque *ille* Malichi defensionem accipit, seque credere simulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admisisse, patrique sepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam veniſſet, eamque afflictam offendisset, *urbem* recreabat & hominum dissidia composuit.

Antipater ex insidiis à Malicho occisus.

Herodes statuit patris mortem ulcisci.

5. Non multo autem post, instante Hierosolymis † festo, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus suasit Hyrcano, ut eum intrare non sineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per speciem prohibendi alienigenarum turbam in lustratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de simulatione remittit, sed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, sed clam corporis sui custodiam agebat. Herodi autem visum est ejus simulationem non coarguere; sed, ad tollendam suspicionem, eum vicissim comiter accipere.

Hierosolyma ingreditur.

Malichum ex simulatione comiter accipit.

XX.

6. Attamen ad Cassium de obitu patris scripsit Herodes. Atque ille, sciens quo ingenio esset Malichus, Herodi rescripsit, ut patrem ulciscereturt: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipsi adjuvarent, ‡ quatenus æqua facturus esset. Capta autem à Cassio Laodicea, cum communiter ad ipsum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, sperabat quidem Herodes fore, ut postquam eò veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem suspectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obses servaretur, in animum induxit ut ingressus in urbem eum surriperet, & in Judæam proficiscereturt, &, dum properaret adversus Antonium Cassius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipsemet occuparet. Sed consiliis ejus & Deus restitit, & Herodes homo astutus, animadverso illius proposito, per famulum præmissum, specie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, persuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egressi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus est Hyrcanus, ut vox ejus

Cassio placet ut Herodes patrem ulciscereturt.

Malichus astuta agit.

Herodis tamen astutia occiditur.

---

l Τὸν πόλεμον.] Illud † è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox ῏ post κατὰ ante πατρὸς.

m Φαρμάκῳ κτείνει τ̃ ἄνδρα.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. XI. §. 4. SPANH.

n Ηρνεῖτο πάντα.] Ηρνεῖτο πάλαι ὁ M. *Vat.*

* *Patrem vindicare statuit,*] *al.* parentare patri.

o Μαλίχου προσδέχεται;] Τῷ Μαλίχῳ *Vat.*

p Τάφον ἦ κόσμῳ τῷ πατρί.] Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.*

q Ανεκτᾶτο κ τὰ νείκη] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶ῏ *Gall.* ἀνακτᾶ τε in *Editis.*

† *Festo.*] *Sc.* Pentecostes.

r Καὶ δείσας Μάλιχο,] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχο ἀνίησιν *Busb.*

s Ὄχλον —— πλήθυς.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. XI. §. 6. SPANH.

t Ὡς φίλο,] Ὡς φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

v Τ̃ πατρὸς Ηρώδης] Illud ῏ è *MSS.*

x Επέςειλε.] Επέστειλε *Busb.* & mox ἀντιπέμπει.

y Δίκαια μέλλοντι πράξειν.] Επὶ δικαίῳ πράξει *Busb.*

‡ *Quatenus æqua facturus esset.*] Non *quatenus*, vel sub aliqua conditione, sed omnino justum aliquid, quodque ipse probabat, acturum. HAV.

z Πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ.] Αμφω (ἤτοι Μάλιχο κ Ηρώδης) πρὸς αὐτὸν ἀπῆσαν, *Zonar.*

a Ἐφίεται·] *Lugd. Bat.* ἔπλετο.

b Αὐτ̃] *L. B.* αὐτῷ.

c Τοῦτόν τε ὑποκλέψαι,] Τοῦτον ἀποκλέψαι *Busb.*

d Εξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον] Λάθρα ἐξελθεῖν *Busb.*

e Υπ' —— ἐκπλήξεως.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. XI. §. 8. SPANH.

ejus defecerit. Ubi autem ægre ad ſe rediit, quærit ab Herode quidnam acciditſſet, & quis Malichum occiditſſet. Cumque illi Caſſium id juſſiſſe dixiſſent, laudavit factum: hominem enim nequam exſtitiſſe, & patriæ inſidiatorem. Et has quidem pro ſcelere in Antipatrum admiſſo pœnas perſolvit Malichus.

Factum laudat Hyrcanus.

Tumultus in Judæa motus ab Felice.

7. Caſſio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Felix enim relictus Hieroſolymis cum exercitu, in Phaſaëlum impetum fecit, & populus arma ſumpſit. Herodes vero Fabium adibat Damaſci præfectum: volenſque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phaſaëlus per ſe ſuperatum Felicem compellit in turrim, ac deinde per compoſitionem dimittit, & Hyrcanum accuſabat, quod multis per eos beneficiis affectus hoſtes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præſidio tenebat, in quibus & Maſadam omnium munitiſſimum. Haud ita multo poſt Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum, * per compoſitionem dimiſit.

Superatur Felix.

ἐξ γεγενότ᾽ εἰς [f] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ᾽ ἀνενεχθεὶς, ἐπυνθάνετο τὰ περὶ τὸ Ηρώδιον, [g] τί ποτ᾽ εἴη τὸ γεγονὸς, καὶ τίς ὁ Μάλιχον ἀνηρηκώς; εἰπόντων δὲ Κάσσιον τῶν παρόντων, ἐπῄνησε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, καὶ τοῦ πατρὸς ἐπίβουλον. καὶ Μάλιχος μὲν τοιούτῳ τρόπῳ τὰς εἰς Ἀντίπατρον ἀδικίας δίκας ἐξέτισε.

ζ. Κασσίου δ᾽ ἐκ Συρίας ἀπαίροντος, ταραχὴ γίνεται καὶ τοῖς Ἰουδαίοις. [h] Ἔλιξ γὰρ, ὑπολιφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασάηλον, ὅ, τε δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ηρώδης δὲ ὁ Φάβιον ἐπορεύετο εἰς [i] Δαμασκὸν στρατηγῶν τε, καὶ βάλλομενος ῥᾳδιουργεῖν τὰς τοῦ ἀδελφοῦ, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως ὁ Φασάηλος, [k] δι᾽ αὐτοῦ [l] Ἔλικος κρείττων ἡμῶν, καθαιρεῖ μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑποσπόνδου ἀφίησι, τόν τε Ὑρκανὸν ἐμέμφετο, [m] ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ᾽ αὐτῶν, συμπράττοντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε ὑποσήσας τὴν ὀλίγα χωρία ἐφρούρει, καὶ [n] Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ὑπὲρ μὲν οὖν [o] τούτων [p] ῥαΐσας ὁ Ηρώδης τὴν νόσον ἐπαύσατο, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑποσπόνδου ἀπέλυσεν.

XXI. CAP. XII.

Antigonum Ariſtobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium ſibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accuſare volentes non admiſit. Quænam Tyriis pro Judæis ſcripſit Antonius.

ΚΕΦ. ιϛ΄.

Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου τοῦ Ἰουδαίας ἐκβάλλει Ἡρώδης· καὶ Ἀντωνίου ἐν Βιθυνίᾳ γενομένου πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τοῦτο τὰς κατηγορίας Ἡρώδου βουλομένας οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν Ἀντώνιος.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

ANtigonum autem, Ariſtobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coëgerat & Fabium ſibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Caſſius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupaſſet, tyrannorum dominatu *eam* cuſtodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus caſtellis potitus ea præſidiis munivit. Sed & eum aggreſſus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præſidia benigne dimiſit, nonnullis etiam dona dedit ex ſua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congreſſus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingreſſum *inde* depulit. Poſtquam vero Hieroſolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per ſponſalia gener factus Hyrcani: eoque magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Ariſtobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *poſtea* pater factus eſt trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hieroſolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi deſponſata.

Ἀντίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου, στρατιὰν ἀθροίσαντα, καὶ Φάβιον τεθεραπδκότα χρήμασι [q] καθάγει Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου διὰ τὸ κηδεμόνα. συνεπιμάχει δ᾽ αὐτῷ [r] Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κάσσιος τύραννον. [s] τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν τὴν Συρίαν ἦτος ὁ ἀνὴρ ἐφέρησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον ὄσαν, ἐνέβαλε, καὶ τέλη καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦτον Ηρώδης, [t] ἅπαντα μὲν [v] αὐτὸν ἀφείλατο· τοὺς δὲ Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [x] δωρεὰς ὧν διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. τούτοις διαπραξάμενος ἐκώλυσεν Ἀντίγονον, καὶ μάχῃ αὐτοῦ σφάλας νικᾷ, καὶ [y] ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα τῆς Ἰουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ σωζόμενον στεφάνοις [z] ἀνέδει Τρκανός τε καὶ ὁ δῆμος. [a] ἐγγυᾶται δὲ ἤδη κατ᾽ ὁμολογίαν τῷ Τρκανῷ γήμει, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτοῦ [b] προείχετο, [c] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα, Τρκανοῦ δὲ θυγατριδῆν, ἐξ ἧς παῖδες γένεσθαι [d] τελῶν μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἦγε

---

f Ἀφωνίαν ἐτράπη.] Ita cum *Busb.* ἀφωνίαν in *reliquis.*

g Τί ποτ᾽ εἴη] *L. B.* ὅ, τι &c.

h Ἔλιξ γὰρ,] Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atque in *Epiphanii* libris *Felix*, aſpiratione in digamma mutatâ. In *Editis Joſephi* hîc loci & *reliquis MSS.* Ἔλιξ cum ſpiritu leni, & *Elichus* in *Pſeud-Hegeſippo.*

i Δαμασκὸν στρατηγῶντα] De Bello l. 1. c. 12. §. 1. eodem modo loquitur. SPANH.

k Δι᾽ αὐτοῦ] Βίᾳ δὲ Ἔλικος κρείττων *Busb.*

l Ἔλικος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ὡς πολλὰ μέν] *L. B.* πόλλα μέν.

n Μασάδαν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

o Τούτων] *L. B.* τοῦτο.

p Ῥαΐσας] Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. § 1. SPANH.

* *Per compoſitionem dimiſit.*] Sub pactionis fœdere *Epiphan.*

q Καθάγει] Ita *Busb.* & forſan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat* atque hoc modo legendum eſſe conjiciebat Cl. *Louthius*, quod cap. 13. §. 3. καθάγοντες Ἀντίγονον, *regnum Antigono aſſerentes*, habeamus. in *Editis Aliſique* κτᾶται, *ſibi aſciſcit*, ſicuti vertit *Caſtalio.* HUDS. In *Lugd. Bat.* κατῆγε, etiam ſatis bene. HAV.

r Μαρίων, —— τύραννον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. SPANH.

s Τυραννίσι γὰρ λαβὼν] Ita reſcribendum cenſui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πᾶσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, *qui tot Syriæ tyrannos præfecerat*, prout vertit *Ruſinus.* τυραννίδι in *Editis* & *MSS.* qua lectione admiſſa, vertendum *occupatam per vim Syriam præſidiis munivit.* HUDS. Itaque quum in *L. B.* etiam clare διαλαβὼν exſtet, alterum λαβὼν, ut ſpurium, pariter ejeci. HAV.

t Ἅπαντα μὲν αὐτὸν ἀφείλατο·] Ἀφείλατο ἦ πολίμιον infr. c. 13. §. 10. SPANH.

v Αὐτὸν ἀφείλατο·] Ita *Busb.* & *Vat.* prout ſupra poſt κατῆγε Πτολεμαῖος, καὶ αὐτῷ in *cæteris.*

x Δωρεὰς ὧν] Δῶρα ſolus *Busb.*

y Ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα] Ἀντίγονον ἄρτι τῶν ἄκρων τῆς Ἰουδαίων γῆς ἐπιβαίνειν ἐκώλυσε, μάχῃ εἴκοσι καὶ τρισὶν ἡμέραις ὕστερον, *Zonar.*

† Eum *jamjam extremos Judææ fines ingreſſum* inde *depulit.*] *Al.* ex ipſo, quo ferme proceſſerat, Judææ faſtigio eum depulit.

z Ἀνέδει Τρκανός τε] Ἀνέδουν *Busb. L. B.* στεφάνους ἀνέδουν.

a Ἐγγυᾶται δὲ ἤδη] Ἐπιγαμβρεύει δὲ *Busb.* ut & *L. B.*

b Προείχετο,] Προσεκτᾶτο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

c Μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* μέλλων *Editorum* forſan ferri poteſt, nominativo pro genitivo abſoluto adhibito, more Attico.

d Τελῶν —— θηλειῶν.] Herodis è priori uxore Antipater,

ἐ

ἢ καὶ ἕτερον γυναῖκα [e] δημότιν, [f] Δορὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γίνεται παῖς, Ἀντίπατρος.

etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium ſuſtulit natu maximum Antipatrum.

β. Καίσαρι μὲν οὖν χειροῦται Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ πρὸς [g] Φιλίππους, ὡς ἐν ἄλλοις δεδήλωται. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [h] ὀπὶ μὲν [i] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. ἡδομένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπάντων πρεσβεῖαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγορήσοντες τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, [k] πρόσχημα μὲν εἶναι λέγοντες τὴ βασιλείας τὸν Ὑρκανὸν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος μεγάλῃ μὲν εἶχε τιμῇ, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορηθέντων, καὶ μεγάλῃ τῇ σπουδῇ μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῖς χρήμασιν Ἡρώδης παρὰ Ἀντωνίου. ἐπεὶ δ' εἰς Ἔφεσον ἦκεν Ἀντώνιος ἔπεμψεν Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [l] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρεκάλουν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Κασσίου Ἰουδαίους, ἀ νόμῳ πολέμου, χάριτα τοῖς κτ τοὺς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Κασσίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους ἀξιοῖν, ἐπιστολὴν ἔγραψεν Ὑρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα καὶ [m] Τυρίοις διάταγμα περιέχον [n] ταῦτα.

XXII. Cæterum Caſſium Antonius & Cæſar in *campis* Philippicis vicerunt, ſicut & ab aliis demonſtratum eſt. Poſt victoriam autem Cæſar in Galliam profectus eſt, Antonius in Aſiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant etiam & Judæorum primarii, qui Phaäelum & Herodem accuſarent, dicentes Hyrcanum quidem regni ſpeciem habere, illos vero omnem poteſtatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna exiſtimatione, qui ad eum venerat, ut ſemet contra accuſatores defenderet; eamque ob cauſam accidit, ut ne dicendi quidem locum adverſarii obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Epheſum venit Antonius, miſit Hyrcanus pontifex & natio noſtra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut ſcriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Caſſius captivos reddidiſſet, utque eis reſtitueretur ager, quo Caſſii temporibus mulctati fuiſſent. Hæc Judæorum poſtulata æqua eſſe judicans Antonius, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Judæis, ſimulque Tyriis mandatum miſit in hæc verba.

Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati.

Legati accuſant Phaſaëlum & Herodem.

Herodes pecunia Antonium ſibi conciliat.

Altera legatio ad Antonium.

γ. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσαι, "εὖ ἂν ἔχοι, ἔρρωμαι δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύμα- "τος. Λυσίμαχος Παυσανίου, καὶ Ἰώσηπος Μεννάου, "καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβεύται, ἐν Ἐφέσῳ "μοι συντυχόντες, τήν τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖ- "σαν αὐτοῖς πρεσβείαν [o] ἀνανεώσαντο, καὶ τὴν νῦν ὑπὲρ "σοῦ δὲ καὶ ἔθνους ἀσμένως διέθεντο, ἐν ἔχοις εὐνοιαν πρὸς "ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν ἐκ τῶν πραγμά- "των, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότητα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, "καὶ τὸ [p] ἀξιαρὸς ὑμῶν ἦθος δὲ τὸ θεοσεβὲς καταγνόντας, "ἴδιον [q] ἥγημαι. καταδραμόντων γὰρ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν "ἀναπλησάντων ὑμῖν τε δὲ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μή- "τε πόλεων μήτε [r] ἱερῶν ἀπεχομένων, μή τε ὅρκους "οὓς [s] ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς οὐκ ὑπὲρ "ἰδίᾳ μόνον ἀγῶνος, [t] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κοινῆ, "τὰς αἰτίας καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους ἀδικημάτων καὶ "τῶν εἰς Θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· [v] διὰ γὰρ τοῦ "ἡλίου [x] ἀπισράφθαι δοκοῦμεν, ὃς δὲ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπεῖ- "δε τὸ ὀπὶ Καίσαρι [y] μῦσος. ἀλλὰ [z] καὶ τὰς ὑπερβολὰς "αὐτῶν τὰς θρομάχους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, "[a] καθάπερ ἰδίου [b] αὐτὸς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων [c] ἀπὸ, "καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἠμιμανοῦς [d] κακοήθους γνώμης, "ἣν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum ſa- "lutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & exer- "citus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ *filius*, Jo- "ſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati "veſtri, cum apud Epheſum me conveniſſent, & "eandem quam prius Romæ geſſerant legationem "renovarunt, & quam illis nunc mandaſti dili- "genter obierunt, cum teſtificatione tuæ erga "nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus "quam verbis perſuaſum habuerim, vos animo eſſe "in nos amiciſſimo, veſtroſque mores conſtantes "& pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi "exiſtimo. Quoniam vero noſtri atque populi "Romani adverſarii incurſibus vaſtarunt totam A- "ſiam, & neque civitatibus neque Divorum fanis "manus abſtinuerunt, neque fidem jurejurando "datam ſervarunt, nos, ut qui non pro noſtra "tantum ſalute, ſed communi omnium dimicave- "rimus, eos vindicta perſequuti ſumus, qui & in- "juriarum erga homines & flagitiorum in Deos "auctores exſtiterunt; propter quæ ſolem etiam "averſum fuiſſe credimus, qui & ipſe ſcelus in "Cæſarem admiſſum invitus aſpexit. Quin & in- "ſidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia "excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, "& colluviem hominum animi malignitate furen- "tium, quam ad Philippos Macedoniæ congrega- "bant,

M. Antonii reſponſum ad legationem.

è ſecunda ſeu Mariamne tres filii & duæ filiæ. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. *Zonaras* autem *Annal.* Tom. 1. p. 228. C. ἔχει δ' ὡσαύτως ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δωρίδα καλουμένην. SPANH.

e Δημότιν,] Coccejus mavult δημότιν.

f Δωρὶν ὄνομα,] Ita *Busb.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δωρὶδα in *cæteris*.

g Φιλίπποις] Poſt Φιλίπποις in ſuo *Codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* ὡς ἐν ἄλλοις δεδήλωται. nam vertit, *ſicut & ab aliis demonſtratum eſt.* HUDS. Adſtipulante itaque *Epiphanio* Codice noſtro *Lugd. Bat.* repoſuimus ejus lectionem, atque verſionem interpolavimus. HAV.

h Ἐπὶ] Illud μὲ ex *MSS.*

i Γαλλίας] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hic loci reſcribendum eſſe monuit Cl. *Aldrichius.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 4. SPANH.

k Πρόσχημα —— Ὑρκανὸν,] Vide quæ noto ad Julium Cæſarem p. 354. & Philon. in Flaccum p. 968. A. SPANH.

l Τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν] Illa τὸ ἡμέτερον abſunt *Hen.* & *Busb.*

m Τυρίοις] M. Antonii literæ ad Tyrios pro Judæis infra §. 4. SPANH.

n Ταῦτα.] Mallem ταυτά.

o Ἀνανεώσαντο,] Ἀνενεώσαντο ſolus *Hen.*

p Ἀξιαρὸς] Mirum ἀμαρὸς Æſchyl. Suppl. v. 952. SPANH.

q Ἡγημαι] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡγήσομαι in *reliquis*.

r Ἱερῶν] *Lugd. Bat.* ἱερεῖων.

s Ἐποιήσαντο] *L. B.* ἐποίησαν.

t Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων] Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.*

v Διὰ γὰρ —— μῦσος.] Vid. Plutarchum in M. Antonio. SPANH.

x Ἀπισραφθαι δοκοῦμεν,] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliisque.*

y Μῦσος.] Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non poteſt. proculdubio levicula cum mutatione μῦσος legendum. HUDS. & COCC.

z Καὶ τὰς ὑπερβολὰς] Illud καὶ repoſui, quod ex hoc loco excidiſſe ſuſpicor, & in verſum ſequentem irrepſiſſe. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ὑπ. ἃ. τ. θ. ἃς ὑ. ἡ. M. καὶ καθάπερ. noſtræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoſcit.

a Καθάπερ] *Gen.* καὶ καθάπερ. verum *Hudſ.* & *MSS.* illud καὶ non agnoſcunt. HAV.

b Αὐτὸς] *L. B.* αὐτοῖς.

c Ἀπὸ,] *Gen.* ἀπῆ.

d Κακοήθους γνώμης,] Forſan κακοήθεις legendum. ſ. ἠμιμανοῦς κακοηθείας καὶ Φιλ. *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ſ. ἠμιμανοῦς κακοήθους γνώμης καὶ Φ. *Vat.*

e Τὴν

"bant, locis etiam opportunis occupatis & usque "ad mare montium vallo munitis, ut per unicam "veluti portam pateret aditus, Diis ipsos ob injuria molimina exitio addicentibus, vicimus. Atque Brutus, cum Philippos confugisset, & à nobis obsessus teneretur, communem cum Cassio "habuit interitum. His *merito* supplicio affectis, "pace in posterum frui licere arbitramur, *nos*que "fecisse ut Asia à bello requiescat. Pacem itaque "à Deo nobis donatam cum sociis nostris communicamus: adeoque *universum* Asiæ corpus nostrâ "victoriâ quasi è gravi valitudine nunc se recolligit. Tui igitur memor gentisque *beneficiis* augendæ, curæ mihi erit quicquid è re vestra futurum fit. Immo & literas edidi singulas per urbes, ut si qui liberi vel servi hastæ subjecti fuerint à C. Cassio, ejusve ducibus, illi dimittantur. "Voloque vobis rata esse quæcunque mea & Dolabellæ benignitate concessa habetis. Veto etiam "Tyrios vim vobis intentare; & quicquid de Judæis abreptum occupant, id totum restituendum "esse jubeo. Coronam autem, quam mittendam "curasti, accepi.

M. Antonii litera ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Cum mihi Ephesi declarationem fecerint "Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros "ipsorum ditionis vos occupare dicentes, quos invasistis cum adversarii *nostri* rerum potirentur: "quoniam *itaque* bellum pro imperio suscepimus, "atque justitiæ & pietati prospicientes eos vindicavimus, qui neque beneficiorum memoriam neque jurisjurandi fidem servarunt, volo etiam "vos pacem colere cum sociis nostris, & quæcunque ab adversariis nostris accepistis *vobis* "non cedere, sed ipsa illis reddi à quibus ablata fuerint. Nemo enim illorum aut provinciam à senatu accepit aut exercitum, sed per "vim *omnia* sibimet arripuerunt, *aliisque erepta* "per vim largiti sunt injustitiæ suæ ministris. "Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dederint, æquum censemus ut socii nostri ea quæ "ante habuerunt, nemine vetante, retineant: "vosque, si quos agros, qui Hyrcani Judæorum ethnarchæ erant vel una diecula antequam C. Cassius bello illicito moto provinciam "nostram invaserit, nunc possidetis, *eos* illi restituatis; nec ullam vim Judæis adhibeatis, quò minus valeant suis dominari. Si quid vero in vestri "defensionem ipsi dicendum habeatis, cum eò locorum venerimus, vobis licebit illud apud nos "proferre, ut qui constituimus singula sociis *nostris* æquo jure servare.

Altera ejusdem ad Tyrios litera.

5. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Edictum meum ad vos misi, de quo id vobis curandum esse volo, ut illud in tabulas publicas literis Græcis Latinisque referatis, idemque "scriptum reponatis in loco maxime illustri, ut ab "omnibus legi possit. MARCUS ANTO-"NIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus

M. Antonii decretum pro Judæis.

"καὶ τόπους ὑφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάττης "τῆς ἀποτετειχισμένους ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [e] τὴν "πάροδον τεμιεῦσιθαι, τῶν Θεῶν [f] αὐτοὺς ὀλλὶ τοῖς "ἀδίκοις ἐγχειρήμασι καταψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. "ἡ Βροῦτος συμφυγὼν εἰς Φιλίππους, καὶ συγκλειόμενος "ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. "τούτων κεχολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν "[g] νομίζομεν, καὶ [h] ἀναπεπαῦθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ "πολέμου. κοινῇ οὖν ποιούμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις "τὴν [i] ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην· ὥσπερ οὖν ἐκ "νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νῦν ἀφ' ἑνὸς ἡμετέ-"ρου νίκῃ [k] ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ ἀφ' μνή-"μης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν [l] διαφε-"ρόντων. ἐξέθηκα δὲ καὶ [m] γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως "εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [n] ἐπράθησαν ὑπὸ "Γαΐου Κασσίου ἢ τῶν [o] ὑπ' αὐτῷ πεπραγμένων, ἀπολυθῶ-"σιν ἔτοι. τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσι καὶ Δολοβέλλα φι-"λανθρώπως χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. τυραννίδι τε κωλύω "βιαίους εἶναι τοὺς ὑμᾶς, καὶ ὅσα κατέχουσιν Ἰουδαίων, "πάντα ἀποκαθιστᾶσαι κελεύω. τὸ δὲ στέφανον, ὃν ἐπεμ-"ψας, ἐδεξάμην.

δ'. "[p] ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [q] Ἐμφανισάντων μοι "ἐν Ἐφέσῳ τοὺς ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβυ-"τῶν, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς οὓς "ἐνέβητε, [r] κατὰ τὸν τῶν [s] ἐναντιωμένων ὑμῖν ὁλοκλή-"ρου· ἐπεὶ τὸ μὲν τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξά-"μεθα, καὶ τῶν ὁσίων καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν "ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύοντας, "μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τὸν ἀφ' ὑμῶν "εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα πα-"ρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, "ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. ὅτε γὰρ ἐπερ-"χόμην ἐκείνων ἤδεις ὅτι στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δι-"ῆς ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο "βιαίως τοῖς παρὰ ἀδίκων χρήσιμοις αὐτοῖς γινο-"μένοις. δίκαιον αὐτῶν οὐ δεδωκότων, τὰς τε συμμά-"χους τὰς ἡμετέρους ὅσα πρὸ εἶχον ἀξιοῦμεν ἀκωλύτους "διακατέχειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χωρία Ἰουδαῖοι ὄντα "ἔθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσ-"σιον πόλεμον ἀσυγκεχωρημένον ἐπάγοντα ὁπλῖται τὴν "ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὐτοῖς· βίαν τε "αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ὑπὲρ τῶν ἀθενείας αὐτοὺς πιεῖν "τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτοὺς δι-"καιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ὑπὲρ τούτου, ἐξέσται "ὑμῖν ταύτην χρῆσθαι, ἡμῶν ἕκαστα τοῖς συμμάχοις ὁ-"μοίως τοῖς κέρμασι φυλασσόντων.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρ-"χουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Διάταγμα ἐμὸν [t] ἀντίγραφα "πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἐβούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς "τὰς δημοσίους [v] ἐντάξητε δέλτους, [x] γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς "καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ὑπιφανεστάτῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμ-"μένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγινώσκεσθαι [y] δυνήσῃ. ΜΑΡ-"ΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [z] τριῶν ἀνδρῶν καθ' ὑ-

[e] Τὴν πάροδον ταμιεύσασθαι,] Τὸ πᾶσαν πάροδον *Hen.*

[f] Αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. in *reliquis.*

[g] Νομίζομεν] *Lugd. Bat.* ἐλπίζομεν.

[h] Ἀναπεπαῦσθαι τὴν Ἀσίαν] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀναπαῦσαι in *ceteris.*

[i] Ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Hen.*

[k] Ἀναφέρεται.] *Lugd. Bat.* ἀναφέρει.

[l] Διαφερόντων.] *L. B.* συμφερόντων.

[m] Γράμματα κατὰ πόλεις,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμμα in *reliquis.*

[n] Ἐπράθησαν ὑπὸ Γαΐου] Sic *MSS.* ἐπράχθησαν perperam in *Editis.*

[o] Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτὸν solus *Hen.*

[p] Μαρκῶ —— χαίρειν.] Conf. supra §. 2. SPANH.

[q] Ἐμφανισάντων] Ὑπαντησάντων & mox καὶ χάριν legisse videtur *Epiphan.*

[r] Κατὰ —— περὶ τ.] Κατὰ τὸν τῶν ἐναντιωθέντων, & (versu seq.) ὑπὲρ τ. in *Cod. Hen.* κατὰ τὸν τῶν ἐναντιωμένων & dein ὑπὲρ τ. *Vat.*

[s] Ἐναντιωμένων] *L. B.* ἐναντιωθέντων.

[t] Ἀντίγραφα] *L. B.* ἐπίγραφα.

[v] Ἐντάξητε δέλτους,] Ἐντάξῃ) solus *Hen.*

[x] Γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

[y] Δυνήσῃ.] Δύνῃ) *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[z] Τριῶν ἀνδρῶν καταστάντων] Τυρίων in *Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* HUDS. Forte τριῶν. v. *triumphator. Gelen.* recte *Triumvir.* COCC.

"σάντων τῶν τ δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Ἐπὶ Γάϊος Κάσ-
"σιος τούτῃ τῇ [a] ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν κατεχομένην
"[b] ὑπὸ στρατοπέδων & συμμάχων ὄντας διήρπασε, καὶ ἐξεπο-
"λιόρκησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, Φίλον ὑπάρχον τ Ρωμαίων
"δήμου, τ ἀπόνοιαν τ ἐκείνου τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες, διά-
"ταγμασι & κρίμασιν ἐπανορθώμεθα [c] τὰ ὑπ' αὐτοῦ [d] διηρ-
"πασμένα, ὥστε ἀποκατασταθῆναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡ-
"μῶν· καὶ ὅσα ἐπράθη Ἰουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ [e] κτήσεις, ταῦτα
"ἀφεθῆτω, τὰ μὲν σώματα [f] ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἡ
"δὲ κτῆσις τοῖς [g] πρότερον κυρίοις. τ δ' οὐκ ὑπακούσαντα
"τῷ ἐμῷ διατάγματι δίκην [h] ὑφίστασθαι βούλομαι· κἂν
"ἄλλῳ, τότε καὶ τ τ προσήκουσαν ἀξίαν μελήσει μοι [i] ὑπεξελ-
"θεῖν τ ἐχ [k] ὑπακούσαντα.

ς'. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο & Σιδωνίοις & Ἀντιοχεῦσι & [l] Ἀρα-
δίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [m] μὲν οὖν & ταῦτα δικαίως, τεκμήρια [n] γενησόμενα τῆς φιλίας Ρωμαίους ποιήσα-
σθαι προθυμίας [o] ὑπερ ἡμετέρου ἔθνους.

"publicis constitutis, dixit: Quoniam C. Cassius
"in hac defectione provinciam, quæ præsidiis te-
"nebatur, alienam diripuit, & socios expilavit,
"& Judæorum gentem oppugnavit, populo Ro-
"mano amicam, insolentia ejus armis *nostris* per-
"domita, edictis & judiciis quæ ab ipso depræda-
"ta erant redintegramus, ita ut ista sociis reddan-
"tur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint,
"sive corpora sive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut prio-
"ribus dominis cedant. quisquis autem edicto meo
"non paruerit, pœnas luere volo: atque si depre-
"hendatur tunc pro rei dignitate curæ mihi erit
"persequendum esse contumacem.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochensibus & Aradiis scripsit. Et quidem ista opportune, *ut putamus*, apposuimus, ut quæ *manifesta* futura sint curæ illius indicia, quam Romanos genti nostræ adhibuisse dicimus. *Antonius Sidoniis aliisque scripsit, ut Judæis favorent.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Πῶς Ἀντώνιος Ἡρώδῃ & Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέστησεν· καὶ ὡς Πάρθοι, Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἰουδαίαν κατάγοντες, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ἡρώδου φυγή, καὶ οἷα ἔπαθον Ὑρκανὸς & Φασάηλος.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Ἀντωνίου καταγομένου, Κλεοπάτρα περὶ Κιλικίαν ἐντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [p] ἐκεχείρωτο. καὶ δὴ πάλιν Ἰουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [q] παραγίνονται πρὸς αὐτὸν, κατηγοροῦντες Ἡρώδου & τῶν περὶ αὐτὸν, προσποιούμενοι σφῶν αὐτῶν τὰς δεινοτάτας λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [r] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων [s] παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ, [t] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονώς. ἀκροασαμένου δ' ἀμφοτέρων Ἀντωνίου [u] ἐπὶ Δάφνης, πυθάνεται Ὑρκανοῦ, πότεροι & ἔθνος ἄμεινον προΐστανται; φήσαντος δ' τὰς περὶ Ἡρώδην, Ἀντώνιος, καὶ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἡνίκα συὺ Γαβινίῳ [x] παρῆν ἐπεπίστευτο πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, [y] τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [z] καὶ τὰ τ Ἰουδαίων αὐτοῖς ὅπλα πεζὰ μὲν & ἱππικὰ, χάριν δὲ & χρήματα, [a] καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν ἔδησε. μέλλοντος δὲ καὶ κτείνειν αὐτοὺς, παρῃτήσαντο οἱ περὶ Ἡρώδην.

β. Ἡρέμουν δὲ ἐπ' ἔτος ἐπανελθόντες ἐκ τ πρεσβείας· ἀλλ' ἀπιόντων πάλιν Ἀντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαντι ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Ἀντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένος χρήμασιν ὑπό τε Ἡρώδου καὶ & ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προσέταξε κολάσαι τοὺς προσβύτας τ Ἰουδαίων, νεωτέρων ὁπλιτικὰς πράγ-

CAP XIII.

XXIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phasaëlum frustra accusatos tetrarchas constituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phasaëlum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phasaëli.

CUM autem postea in Syriam venisset Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentissimi eum iterum conveniunt, ut Herodem cum suis accusarent, delectis ad eam rem suorum eloquentissimis. Illis vero contradicebat Messalas pro adolescentibus, præsente etiam Hyrcano, * qui jam Herodis socer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utrisque, quæsivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* respondisset, Herodem & suos, Antonius, cui jam ante cum illis interceserit familiaritas ob paternum hospitium, quod, cùm una cum Gabinio adesset, cum patre eorum fecerat, ambos quidem tetrarchas constituit, eisque rerum Judaïcarum administrationem mandat, & ea de re literas scripsit, & quindecim adversariorum in vincula dedit. At cum ipsos etiam occisurus esset, *eum* pro illis deprecatus est Herodes. *Antonius Cleopatræ amore captus. Herodem accusant Judæi. Antonius tamen Herodem & Phasaëlum tetrarchas constituit.*

2. Neque tamen illi à legatione reversi quiescebant: quin Antonium rursus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci administratori præcepit, ut de Judæorum legatis supplicium sumeret, qui no- *Iterum accusationem instituunt Judæi.*

---

a Ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν] In *libris* omnibus ὑποστάσῃ. quod ferri non potest. στάσει vel ἀφεστώσῃ legendum esse conjicit Cl. *Lowthius*. ipse levicula mutatione κατάστασιν reposui.

b Ὑπὸ στρατοπέδων] Ὑπὸ στρατοπέδῳ καὶ συμμάχῳ *Hen.*

c Τὰ ὑπ' αὐτοῦ] Καὶ τὰ *Busb.*

d Διηρπασμένα,] Ita *Hen* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διεργασμένα in *Editis Aliisque.*

e Κτῆσις] *L. B.* κτήσεις.

f Ἐλεύθερα,] Addit *L. B.* εἶναι.

g Προτέροις κυρίοις.] Προτέρου *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

h Ὑφίστασθαι βούλομαι·] Ita ex conjectura rescripsi pro δίκλω στήσασθαι. quod mihi vix ferendum videtur, nisi paulo ante scribatur, τῷ δ' οὐχ ὑπακούσαντι.

i Ὑπεξελθεῖν] *L. B.* ἐπιξελθεῖν.

k Ὑπακούσαντα.] *L. B.* ὑπακούοντα.

l Ἀραδίοις ἔγραψε] Ἀργείοις *Vat.* (*Lugd. Bat.*) Ἀξίοις *Hen.*

m Μὲν οὖν & ταῦτα δικαίως,] Illud μὲ & *Cod. Vat.*

n Γενησόμενα] *L. B.* γενήσεσθαι.

o Ὑπὲρ ἡμετέρου ἔθνους.] Quæ hic sequi debent vel potius supra, Cl. Gronovius edidit in libro cui titulus, Decreta Romana & Asiatica pro Judæis, in 8vo. quæ vide. Exstant & in veteri Latina interpretatione. REL.

p Ἐκεχείρωτο.] Rectius forsan ἐχειρώθη. vel ἐχειρώσατο. nisi hîc Attica usus fuerit temporum σιαπάξῃ.

q Παραγίνονται] πρὸς αὐτὸν,] Παραγίνονται, & mox πρὸ αὐτοῦ *Hen.*

r Μεσσάλας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (Μεσάλας *Lugd. Bat.*) Ματαλὰς in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

* *Qui jam Herodis socer erat.*] Qui jam Herodi affinis erat, malit *Basnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non nisi post quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clarissimi, æque potuit dici *socer* ac *affinis*, postquam neptem jam suam Herodi desponderat. HUDS. Virgil. de Choræbo, futuro Priami genero,

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Æneid. lib. 2. ψυ. 344. HAV.

s Παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

t Ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονώς.] Κηδεστὴς γὰρ ἦν. *Hen.*

u Ἐπὶ Δάφνης,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

x Παρῆν ἐπεπίστευτο] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) πρεσβεύων in *cæteris.* ἦν συὺ Γαβινίῳ παρὼν ἐπ. legisse videtur *Epiphan.*

y Τούτους —— πράγματα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

z Καὶ τὰ τ Ἰουδαίων] Ita *MSS.* (ut & *Lugd. Bat.*) καὶ τ Ἰουδαίων in *Editis.*

a Καὶ πεντεκαίδεκα τ ἀντιστασιαστῶν] *L. B.* καὶ πέντε καὶ δέκα ἕξ τ στασιαστῶν.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

novis rebus ſtuderent, Herodique principatum ſtabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena conſtiterant) protinus antegreſſus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut diſcederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, ſi ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, ſtatim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga dilapſi, quietos ſe trepidi tenuerunt. Populo vero adverſus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant. Lyſanias Antigoni amicitiam ambit.

3. Anno autem ſecundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum ſatrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejuſque filius Lyſanias, occupato principatu, amicitiam inſtituit cum Antigono Ariſtobuli filio, uſus ad id opera ſatrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, ſi ſibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum ſuis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob cauſam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero ſatrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluſerunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenſes admiſerunt. Cæterum Pacorus equitum turmam miſit in Judæam, quæ regionem ſpecularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum ſe contuliſſent, & parati eſſent cum eo una irrumpere, ſperabat Antigonus ſe horum opera partem aliquam regionis adepturum eſſe: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurriſſent, Hieroſolyma dein homines *iſti* clam pergunt: & quorundam acceſſione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phaſaëlo & Herode, commiſſaque in foro pugna, adverſarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulſis, miſerunt armatos quoſdam in vicinas domos, qui eas cuſtodirent, quos aggreſſus populus auxilio deſtitutos cum ipſis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo poſt adverſarios ulciſcitur Herodes, cum iis prælio congreſſus, ita ut multos illorum interfecerit.

XXIV.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

Hieroſolyma oppugnant Parthi.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exſpectabant hoſtes multitudinem ad Pentecoſten, ut vocatur (ipſa autem feſtum eſt) è

μάτων, καὶ τοῖς περὶ Ἡρώδην συναθισέσαι τὴν ἐχλύν. παχὺ ἦ Ἡρώδης, [b] ἴδρωτο γὰρ ὅπλοις τὸ ψάμμος περὶ τὰ πύλεως, [c] περίων ἀπείρατ παρεκελεύετο, σωλῶν ἦ [d] αὐτοῖς καὶ Ὑρκανὸς, ὡς μεγάλα κακὰ, εἰ περέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένα. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. θᾶσσον δὲ σκιρταμόνλες [e] Ῥωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [f] πλείους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες [g] ἐπ' οἴκα περιδεεῖς ἡσύχαζον. ἐπὶ δὲ δήμα καταβοῶντος Ἡρώδα, παροξυνθεὶς Αντώνιος τὰς δεδεμένας ἀπέκτεινεν.

γ'. [h] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατεῖχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [i] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [k] Πάρθων. τελευτᾷ δὲ Πτολεμαῖος ὁ [l] Μεννάιε· καὶ τὴν ἀρχὴν [m] αὐτὸς ὁ παῖς [n] Λυσανίας παραλαβὼν διαπρεσβεύεται φιλίαν πρὸς Αντίγονον τὸν Ἀριστοβούλε, πρὸς τοῦτο χρήσιμον τὸ σατράπου παραλαβών, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Αντίγονος δὲ [o] ὑπισχνεῖτο [p] χίλια τάλαντα καὶ πενταπόσιας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Ὑρκανὸν ἀφελόμενοι παραδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τοὺς περὶ [q] τὸν Ἡρώδην [r] ἀνέλοιεν· ὁ μὲν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο ὅτι τὴν Ιουδαίαν ἐστράτευσαν, [s] καταγοντες Αντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς παραλατίας, ὁ δὲ σατράπης [t] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογαίας. Τύριοι μὲν οὖν ἀπεκλείσαν Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ καὶ [v] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [x] εἶλον μέντοι Πάκορος ἱππεῖς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένους τι τὸ [y] κατὰ τὴν χώραν, καὶ Αντιγόνῳ συμπράξοντας, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τοῦ βασιλέως οἰνοχόον. ὡς δὲ περὶ Καρμηλον τὸ ὄρος Ιουδαίων πρὸς Αντίγονον ἐληλύθοτων, καὶ συνεσκευασμένων ἑτοίμως ἐχόντων, πρόσπεσόντα [z] δι' αὐτῶν τὸ χωρίον μέρος τι λαβεῖν ὁ Αντίγονος· [a] Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. καί τινων ὑπαναβαινόντων αὐτοῖς, [b] διεκπίπτουσιν εἰς Ιεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσγενομένων δέ τινων, πολλοὶ συναφθέντες ὅτι τὰ βασίλεια ἦσαν, καὶ ταῦτα ἐπολιόρκουν. προσβοηθούντων δὲ τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, καὶ μάχης γενομένης καὶ τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ συνδιώξαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φρουρήσοντας αὐτούς, οὓς ἐπανασὰς ὁ δῆμος συμμάχων οὔσας ἐρήμους σὺν αὐτοῖς [c] οἰκοις κατέπρησεν. ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ταύτης Ἡρώδης μετ' ὀλίγον πομπὴν τῶν ἀντιστασιωτῶν λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνελεῖνας.

δ'. [d] Γινομένων δὲ ὁσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [e] Πεντηκοστὴν, [f] ἑορτὴ δ' ἔστιν αὕτη, μέλλουσα ἥξειν.

b Ἰδρωτο γὰρ ἐπὶ τῶν ψάμμων] Ita cum *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἴδρυτο in *ceteris*.

c Περίων] *L. B.* περσιῶν.

d Αὐτῷ καὶ Ὑρκανὸς,] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud* quod me monuit Cl. *Louthius*.. in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita ſi legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus, quippe* &c.

e Ῥωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις,] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι σὺν ἐγχωρίοις in *Editis Aliiſque*.

f Πλείους δὲ κατέτρωσαν.] Πλείους *Busb.* ἑνίους (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐπ' οἴκα] Ἐποίκα *Gen.* ἐπ' οἴκου. SPANH.

h Δευτέρῳ δὲ ἔτει] Scilicet ab adventu Antonii in Aſiam.

i Βαζαφάρνης] Βαρζαδαμάνης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφράνης *Hen.* atque ita nonnullis *Epiphanii* libris.

k Παρθῶν.] Πάρθοι *Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Μεννάιε·] *Al.* Μιννάιε.

m Αὐτῷ] Αὐτοῦ παῖς *Vat.* Lyſaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum eſſe narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.*

n Λυσανίας] Imo Lyſanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut noravit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum ſuſciperent.

o Ὑπισχνεῖτο] Ita cum *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὑπισχνεῖτο in *reliquis*.

p Χίλια τάλαντα καὶ πενταπόσιας γυναῖκας] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 13. §. 1. SPANH.

q Τὸν Ἡρώδην] Ita *Vat.* τὸν perperam in *ceteris*, τὸν omittit *Zonar.*

r Ἀνέλοιεν·] Ἀνέλωσιν *Busb.* ἀνελῶσιν *Vat.*

s Καταγοντες Αντίγονον·] Καταγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono ſecum adducto.*

t Βαρζαφάρνης] Vox ea ex *Epiphan.* (*Lugd. Bat.*) & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφράνης.

v Πτολεμαεῖς] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliiſque*.

x Εἶλον μέντοι] Id malui cum *Hen.* etymologiæ cauſa. εἶλον in *reliquis*.

y Κατὰ τὴν χώραν,] Περὶ *Busb.*

z Δι' αὐτῶν τὸν χώρας] Cum in *Editis Aliiſque* fuerit, πρόσπεσόντα κατὰ τὸν χ. conſtat voculam aliquam excidiſſe. κατὰ τὸν τὸν χ. legendum monuit *Louthius.* ipſe δι' αὐτῶν prætuli. δι' ὧν πρόσπεσόντα legiſſe videtur *Epiphan.* πρόσπεσόντα δὲ τὸν χ. *Hen.* HUDS. A *Lugd. Bat.* illud κατὰ abeſt, ubi ita legitur πρόσπεσόντα τὸν χώρας μέρος τι λαβεῖν. & forte ſuo loco motum fuit, debuitque conjunctim legi κατὰ λαβεῖν. in compoſitis enim illud κατὰ amavit auctor. HAV.

a Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in verſione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campeſtria *Saronæ* intelligenda eſſe docet Cl. *Relandus* in *Palaſt. S.* p. 188. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

b Διεκπίπτουσιν] Forſan διεκπίπτουσιν.

c Οἴκοις κατέπρησεν.] Τὰς οἴκας *Busb.*

d Γινομένων δὲ] Γινομένων *Busb.*

e Πεντηκοστὴν,] Vide *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 340. &c.

f Ἑορτὴ δ' ἔστιν αὕτη] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

ἦξειν. τ δ' ἡμέρας ἑστάσης πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· ταῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις σπείραις οἱ περὶ Ηρῴδην ἐφρούρουν. Φασαήλῳ μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλασσεν, Ηρῴδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις [B] καὶ τὸ πρῶτον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλὰς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φυγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι καὶ τοιοῦτον. παρεβοήθει δὲ καὶ Φασαήλῳ· Πάκωρος δὲ ὁ [h] Πάρθων στρατηγὸς σὺν ἱππεῦσιν ὀλίγοις Αντιγόνῃ δεηθέντι εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [i] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασαήλῳ δ' ὑπαντήσαντι καὶ δεξαμένῳ ξενίᾳ, Πάκωρος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [k] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τῶν [l] πιστῶν. καὶ Φασαήλῳ ἥδεν ἐπαφιέμενον πείθεται, μὴ ἐπιστάμενος Ηρῴδῃ τοῖς πραττομένοις, διὰ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ὑπακούειν κελεύσαντι.

ε'. Ὡχοντο γὰρ πρεσβεύοντες, Υρκανός τε καὶ Φασαήλος· Πάκωρος δὲ καταλιπὼν Ηρῴδῃ Διφθόνιος ἱππεῖς καὶ δέκα [m] τῶν Ελευθέρων λεγομένων, πρόσπεμψεν αὐτούς. ἐλθόντες δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μεθ' ὅπλων ἐπαντῶσιν οἱ τότε τῶν [o] πόλεων ἐφεστῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται πρόθυμως, καὶ δῶρα δίδωσιν· [o] εἶτα ἐπεβούλευε. πλησίον γὰρ μὴ ἱππέων [p] ἐπὶ θαλάττης [q] οἱ περὶ Φασαήλον κατέλιπον. καὶ ἐπαΐσθη ἀκούσαντες, ὡς Αντίγονος ὑπόσχοιτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐπιβουλευόμενος αὐτοὺς [r] ἀπήγγελέ τις, φυλακῆς [s] αὐτοὺς [t] ἐκ τάφανοῦς πρεσκειμένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ περιμένοντες ἕως ἂν οἱ περὶ Ιεροσόλυμα Πάρθοι Ηρῴδῃ συλλάβοιεν, μὴ προαισθομένων τούτων ἐκεῖνος αἰσθόμενος [v] διέφυγοι. καὶ τὸ τότε ἔτος ἔσχεν, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἐωρῶντο. Φασαήλῳ μὲν οὖν παρῆνουν τινες δῦναι [x] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ προσιμένειν· [y] μάλιστα μέντοι πρὸς τοῦτο αὐτὸν [z] Οφέλλιος ἐτάραττε, ὃς [a] ἠκηκόει δι' [b] Σαραμάλλα τοῦ τελωνιώτου τὸν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [c] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δὲ Υρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, μὴ προκινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προστιθεὶς δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, ὡς δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, ποιοῦντα βουλόμενον πρὸς αὐτούς. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἕξοιτο παρ' αὐτοῦ ἢ Αντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ὅτι πίστει σωθέντας πρεσβυτὰς ἀπολεῖναι μηδὲν ἀδικήσαντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [d] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδεῖς αὐτὸν ὑποψίας παρέξαι· ἀπῆλθε τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δὲ, τῶν Πάρθων ἐδεσμοῦσόν τινες Υρκανὸν,

tota regione venturam. Atque inſtante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phaſaëlus mœnia cuſtodiebat, Herodes vero cum ſuorum manu in hoſtes per ſuburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phaſaëlus auxilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per ſpeciem quidem compeſcendæ ſeditionis, re autem vera ut illum in adipiſcendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiiſſet Phaſaëlus, & eum hoſpitio excepiſſet, perſuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipſe legatus iret: id quod fraudulenter egit. Et Phaſaëlus nihil *mali* ſuſpicatus obtemperat, non aſſentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, ſed Pacorum cæteroſque venientes invadi jubente.

Pacorus Hieroſolyma adit.

ſ. Igitur in eam legationem profecti ſunt Hyrcanus & Phaſaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum eſt, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos ſtudioſe excepit, & muneribus donavit: deinde inſidiabatur. Diverſabatur autem Phaſaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audiviſſent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promiſiſſe Parthis contra ipſos, cœperunt ſuſpectos habere Barbaros. Acceſſit eò, quod inſidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita cuſtodia. Et ſane comprehenſi fuiſſent, niſi exſpectatum eſſet, donec Parthi, qui ad Hieroſolyma erant, Herodem cepiſſent: ne, ſi hi prius eſſent interfecti, ille id ſentiens effugeret. Atque iſta ſic ſe habebant, & eorum cuſtodes cernebantur. Itaque Phaſaëlum monebant nonnulli, ut ſtatim equo aufugeret, nec exſpectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Saramalla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletiſſimo, hoc ei ſuaſit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deſerendum cenſebat, neque fratri periculum creandum: ſed Barzapharnem aggreſſus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipſos moliatur. nam ſi pecunia egeat, majorem à ſe habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus eſſe, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere inſontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum eſſe eorum quæ ſuſpicaretur, ſed eum falſis ſuſpicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus eſt.

Inſidiatur Hyrcano & Phaſaëlo.

6. Eo digreſſo Parthorum quidam Hyrcanum con- XXV.

Eoſque in vincula conjici jubet.

[g] Κατὰ τὸ σθένος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

[h] Πάρθων στρατηγὸς] Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan. cæterique.*

[i] Καταπαύσων τὴν στάσιν,] Καταπαύειν *Busb.* καταλύσων *Zonar.*

[k] Βαρζαφάρνην] Hìc loci Βαρζαβαρμάνην *Vat.* & infra ſeq. §. 5. ut & Βαρζαφαρμάνης ibid. ſuperius. Vide Annott. ad ſuper. §. 3. HUDS. Βαζαφαρμάνην Zonaras Annal. Tom. 1. p. 229. D. SPANH.

[l] Συνήθεις.] Συνθὴς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[m] Τῶν Ελευθέρων λεγομένων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[n] Πλείων ἑξακοσίων] Πολιτῶν *Vat.* & *Busb.*

[o] Εἶτα ἐπεβούλευε.] Επειτα *Busb* & *Zonar.*

[p] Υπὲρ θαλάττης] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[q] Οἱ περὶ] *L. B.* ὑπὲρ.

[r] Ἀπήγγελέ τις —— φυλακῆς αὐτοὺς] Nempe Saramalla Syrus ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[s] Αὐτοὺς] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* αὐτοῖς in *reliquis.*

[t] Ἐκ τάφανοῦς] Vel ἔκ τ' ἀφανοῦς· SPANH.

[v] Διαφύγοι.] Eo modo *Hen.* & *Busb.* Διαφύγῃ in *cæteris* & *Zonara.*

[x] Αφιππάσασθαι,] Παρεππάσασθαι ſolus *Busb.* παρεππάσαι *Zonar.*

[y] Μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα] Μάλιστα ἦ *Busb.*

[z] Οφέλλιος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[a] Ηκηκόει δι'] Ita *Vat.* ἀκηκοέι in *cæteris.* utrum horum fuerit à manu *Joſephi*, incertum eſt.

[b] Σαραμάλλα] Παρὰ Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* HUDS. *Lugd. Bat.* Σαραμάλλα quoque hic, & Σαραμάλλα ibi alter Codex *Lugd. Bat.* ita ut non dubitem, quin hic quoque ita ſcripſerit Joſephus, non Σαμαρέων, quod *Alii* habent, & in textu ipſe *Hudſonus* retinuerat. HAV.

[c] Υπισχνεῖτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ) in *reliquis.*

[d] Ωμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι] Ita *Busb.* & *Gall.* ὤμνυ in *Editis Aliiſque.*

constringunt, & Phasaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem missus, in mandatis habebat, eum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentissimos quosque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiosè dissimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi deponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Herodes sibi à Parthis cavet.

Cum suis noctu aufugit.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat, * quam allatis in contrarium fide habita, ubi vespera venit, statuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

Quænam Herodi in fuga acciderunt.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, eversо vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebant, partim Phasaëlum, multa de perjurio convicia facientem. Pocillator autem ad Herodem missus, mandatum habebat eum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentissimos quosque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiosè dissimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi deponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat, * quam allatis in contrarium fide habita, ubi vespera venit, statuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, eversо vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebant,

---

e Οἰνοχόον,] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur supr. §. 3. & lib. 1. *de Bello Jud.* οἰνοχόον in *reliquis.*

f Παραγαγὼν αὐτὸν] Παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Busb.*

g Τῶν Πάρθων] Τῶν deest *Vat.* & *Busb.*

h Δυνατωτάτοις,] *L. B.* δυνατοῖς.

i Δολίως·] Δολεροῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Τῆς Τεκνῦ θυγατρὸς,] Mariamne dicitur hæc Hyrcani filia ἀλλ. lib. 1. c. 13. §. 5. Υρκανῦ θυγάτης Μαριάμμη συνιτωζίτη γυναικῶν. SPANH.

l Θυγατέρα,] *Lugd. Bat.* παῖδα.

m Ὑποπτόσι] Ita *Busb.* ὑποπτόδε *Vat.* ὑποπτόδζι in *Editis Aliisque.*

n Αὐτῇ δὲ προσεῖχον·] Ταύτῃ *Vat.*

o Ὑπερθεμένων] Ita *MSS. Gen.* ὑποθεμένων.

p Προσθέμενοι,] Προσιθέμενοι *Vat.*

q Παρὰ τὰ πολέμια κινδύνους.] Est qui malit παρὰ τὰ πολ. HUDS. Neque video, cur ὡδὲ fuerit ab Editore prælatum, nisi quod MS. abfuerit auctoritas, qua nunc videlicet *Lugd. Bat.* accedente, illud παρὰ prætuli. HAV.

r Πᾶσαν,] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.*

s Παρεκέλδε,] *L. B.* παρεκέλδιζε.

t Αὐτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ.] Εαυτὸν *Busb.* ut & mox hac ead. §. αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτῇ] *L. B.* αὐτῆς.

x Περὶ τὸ πρᾶγμα γιομένης.] Περὶ τὸ πταῖσμα *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.*

y Κατ' αὐτὸν] Forte καθ' αὐτὸν. COCC.

* *Quam allatis in contrarium fide habita,*] *Epiphanius* vertit, *quam adversariis fides hab.* &c.

ὑπηρετούντων αὐτῷ τῇ χρείᾳ διακονεῖν οἷς [z] ἐντεθύμητο, ἀνακτησάμενος τὴν μητέρα, [a] καὶ, θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἤπτετο ἀξιώσας, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδόν, σπουδοποιέρᾳ τῇ παρείᾳ εἰς [b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε [c] πάσας.

θ'. Ἔμεινε δ' αὐτῷ θᾶττον τὴν φυγὴν ἢ τὰ θᾶττον τῶν Ἰουδαίων ἀσφαλῆ. [d] συνεπίπτοντο γὰρ καὶ ἔτοι ἠκολουθηκότες ἀπὸ [e] σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι τῇ ὁδῷ. ὡς δὴ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τῆς τοιαύτης καθέδρας, ἀλλ' ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ θείοντος πρὸς πόλεμον [f] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετὰ χρόνον [g] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτό, [h] Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. ἠκολούθησε δὲ αὐτῷ καὶ [i] Ἰδουμαίας ἐν [k] Θρήσσῃ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ὑπολύτησε· καὶ βουλὴ περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίχα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, ἧς ἡ χωρίς τὴν Μασάδαν, [l] εἰς ὃ προύκειτο συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἑννέα χιλιάδας ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας σώζειν αὐτούς, δὸς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν χρῆοι, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους θεραπόντων εἰς τὸ ἔρυμα θᾶττον ἦγε· καὶ καταλέμενος αὐτόθι τίς τε γυναῖκας [m] καὶ τοὺς ἑπομένους, ἦσαν δ' ὡς ἑξακόσιοι, ὅτου τι ὄντες ἐν τῷ χωρίῳ ἐκ ὕδατος ἐκ τῶν ἄλλων ὑπηρετικῶν ἀπάντων [n] διαφυλάξας, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἀπὸ [o] Πέτρας τῆς Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι ἐκ τὸ βασίλειον, μόνων δ' ἀπέσχοντο τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων· τὰ δ' ἐπὶ [p] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δὲ τῶν Ἡρώδου [q] διέφυγον, καὶ μάλιστα ὅσα καὶ [r] προεκεκομίσθη καὶ προμηθίαν πάντος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐφοδίαν. τὰ μὲν οὖν καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἀπέζησε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ ἐκ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐκάκωσαν, Μάρισάν τε πόλιν δωσαμένην ἀνέσησαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος, μὲν οὕτω καταχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν Πάρθων βασιλέως, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας θαλαμεύει. σφόδρα δ' ἐν ἄθυμος τῶν γυναικῶν αὐτὸν ἀφυγεσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνθυμεῖτο δώσειν, [s] τοῦτον αὐτοῖς μετὰ τῶν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δὲ τὸν Ὑρκανὸν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσῃ [t] θᾶττον, ἐτηρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Πάρθων, [v] ἀποτέμνει αὐτοῦ [x] τὰ ὦτα, πεισθέντος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν δεξιρωσουσαν ἀπὸ τὸ ἀλλωθῆναι, δ νόμος τῶν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῖ. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τῆς δυψυχίας, ὃς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάττεσθαι

tur, partim multitudine eorum qui non sinebant ut manu sua exsequeretur quæ in animo versaverat, matre recreata & pro temporis angustia curata, iter institutum persequitur, majori cum festinatione rectâ pergens ad Masadam castellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *subinde* incursantes & persequentes dimicasset, universis victoriam reportavit.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipsi sexagesimo ab urbe stadio illos aggressi sunt, in itinere eos adorti manusque conserentes. Quos nimirum cum fudisset fugassetque, ae si non in angustia fuisset & necessitate, sed quasi optime & magna rerum copia ad bellum instructus, eo ipso in loco, ubi Judæos vicit, postea rex factus, ædificavit, & exstruxit palatium excellentissimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Thressam venit, occurrit ei frater ejus Josephus, & de toto negotio quid agendum esset deliberationem proposuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos sequeretur, locus vero Masadæ, in quem confugere decrevissent, angustior esset, quam ut posset tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimisit, quæ fuit supra novem millia: jussitque ut diversi per Idumæam abeuntes saluti suæ consulerent, eisque viaticum dedit. Deinde assumptis expeditissimis quibusque & maxime necessariis, in castellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna esset frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium necessariarum copia, ipse ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, simul ac orta dies est, Parthi reliqua omnia Hierosolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abstinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaserunt, præsertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non suppetebant, sed egressi suburbanam regionem affligebant, & Marissam urbem potentem everterunt.

Judei Herodem in fuga adoriuntur.

Masadam venit Herodes.

Inde Petram se confert.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hostibus dare in animo habebat, hanc *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis custodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum restitueret, aures ei abscidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus esset, cum lex id munus integrorum esse velit. Verum Phasaëlum alicui mirari subeat ob animi fortitudinem, qui, cum se

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phasaëlum.

Hyrcano aures amputat Antigonus.

z Ἐντεθύμητο,] *L. B.* ἐντεθύμηθο.

a Καὶ, θεραπείας] Θεραπείας ἐν ὁ κ. *Vat.* θεραπείας, ὡς ὁ καιρὸς ἐπέτειγεν *Zonar.*

b Μάσαδαν τὸ ἔρυμα.] Μασάδα passim *Busb.*

c Πάσας.] Abest à *L. B.*

d Συνεπίπτοντο γὰρ] Συνεπίπτοντο ἢ αὐτῷ καὶ Ἰουδαῖοι ἡμύνοντο *Busb.*

e Σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως,] Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ς'. *Bas.* (*L. B.*) & *Vat.*

f Παρεσκευασμένος,] Sic *Vat.* προσκευασμένος in *ceteris.* παρασκευασάμενος in *L. B.*

g Βασιλεύσας, —— αὐτὸ,] Βασιλεύσας, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. καὶ πόλιν ἐκλεισε περὶ αὐτῷ malit Cl. *Louthius.* HUDS. Forte, καὶ βασ. κατ. ἀξ. καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ ἔκλεισεν. COCC.

h Ἡρωδίαν] Alibi Ἡρώδιον & Ἡρώδειον. Forsan Ἡρωδία cum de *urbe*, Ἡρώδιον cum de *castello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

i Ἰδουμαίας] Ita ex *Epiphan.* & l. 1. de *Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliisque.* Frequenter in codicibus *Josephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία.

k Θρήσσῃ] Alibi Ῥῆσα. quod forsan rectum, voce θ orta ex aspiratione. (*Lugd. Bat.* Θρῆσσα) in *Epiphanis* libris, *Rissa*, & *Rissa.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

l Εἰς ὃ προύκειτο συμφυγεῖν,] Εἰς ὃ προσῆκεν *Busb.* προσῆκεν *Lugd. Bat.*

m Καὶ τοὺς ἑπομένους,] Ex lib. 1. de *Bello Jud.* suspicaretur aliquis hîc legendum, καὶ τοὺς ἑπομένους σὺν τοῖς Φύλαξιν, ἦσαν δ' ὡς ἑξακόσιοι, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐκεῖσε τοὺς γυναικῶν ὀκτακοσίους Φύλακας καὶ διαφορὰ τακτικὴ &c.

n Διαφυλάξας,] Διαφυλάξαν αὐτοῖς *Busb.*

o Πέτρας τῆς Ἀραβίας.] Idem Zonaras Annal. T. 1. p. 230. B. SPANH. *Lugd. Bat.* πέτρας τῆς Ἀραβ.

p Εἰς τριακόσια τάλαντα.] Εἰς ἐγδοήκοντα *Busb.* & *Zonar.*

q Διέφυγον,] Διέφυγε *Busb.*

r Προεκεκομίσθη] Ὅσα κομισθῆναι *Busb.* qui mox habet Ἰουδαίαν pro Ἰδουμαίαν, quo modo & *Vat.*

s Τοῦτον] Rectius forsan τοῦτον. HUDS. Addo & verius, teste *Lugd. Bat.* ejeci itaque τοῦτον, & pro *harum* reposui *hanc* in Versione. HAV.

t Θᾶττον,] Illud θᾶττον omittunt *Epiphan.* & *Zonar.*

v Ἀποτέμνει ἀξιοῖ.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. Eadem *Zonaras* p. 234. B. vid. & infr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

x Τὰ ὦτα,] Τὸ οὖτιον *Vat.*

se occisum iri resciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem perimendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere ſaucius eſſet, Antigonum, ſummiſſis medicis per ſpeciem curandi eum occidiſſe, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorſus animam egiſſet Phaſaëlus, audito à quadam muliercula fratrem ſuum Herodem ex hoſtibus evaſiſſe, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis ſuæ ultorem poſt ſe reliquerit, cui in manu eſſet ab inimicis pœnas exigere.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

Phaſaëlus, audito Herodem effugiſſe, placide obit.

μέλλοντα, καὶ τὸ θάνατον ἡγήσατο δεινὸν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρῶν τῶν παθεῖν [y] οἰκτρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβὼν, τὰς χεῖρας οὐκ ἔχων ἐλεύθερας ὑπὸ δεσμῶν τοῦς ἀναίρεσιν, [z] πέτρᾳ [a] προσρήξας τὴν κεφαλὴν, ἐξήγαγε μὲν ἑαυτὸν ἐκ ζωῆς, ὡς εὐδοκεῖ κάλλιστα τοιαύτης δυσχερείας, τὸ δ' ἐξουσίας ἐκ κλεῖσαι τοῦς ἡδονὴν αὐτὸν [b] ἀφείλετο τὸ πολέμιον. λέγουσι δ' ὡς τραύματος μεγάλα γενομένης, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατροὺς Ἀντίγονος ὡς δῆτι θεραπείᾳ, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένους εἰς τὸ τραῦμα. τοῦ μέντοι ἐκ [c] πόλεως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασάηλος, ἀκούσας τινος γυναίου τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδην τοὺς πολεμίους ἀφεφυγότα, σφόδρα τῇ παλύτῃ ἀθύμως ὑπέμεινε, καταλιπὼν [d] τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege recedens, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæſare creatus eſt rex Judææ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἡρώδης, ἀπὸ τῶν Ἀράβων βασιλέως ἀπαλλαχθεὶς, ταχέως ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἐπείγῃ· καὶ, χρήματα πολλὰ Ἀντωνίῳ ὑποσχόμενος, ἀποδείκνυται ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

Herodes ad Arabiæ regem ſe recipit & repudiatur.

AT Herodem malorum, quæ ipſum circumſteterint, magnitudo non perterruit, ſed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occaſiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à ſe beneficiis antea affectum, proficiſcebatur; ab eo viciſſim aliquid reportaturus, cum maxime opus eſſet, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præſertim cum ab ipſo multa conſequutus fuerit. Ignarus enim quo in ſtatu res fratris eſſent, properabat eum ab hoſtibus liberare, etiamſi in pretium ejus redemptionis nummum ſolverit ad trecenta uſque talenta. Hanc ob cauſam ducebat ſecum & Phaſaëli filium ſeptennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurriſſent ei *miſſi* à Malcho nuncii, per quos juſſit eum diſcedere; interdictum enim ſibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depoſitum, quod acceperant, interverterent) illis reſpondit, non ſe veniſſe ut eis ulla in re moleſtus eſſet, ſed ut duntaxat cum rege de rebus ipſi maxime neceſſariis colloqueretur.

Ἡρῴδης ἢ τὸ μέγεθος τῶν περιεσκότων αὐτὸν κακῶν οὐ κατεπλάγη, ἀλλ' ἐπὶ δεινὸν διέγοντο [e] ἐπιβολὰς ἔργων [f] παραβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τὸν Ἀράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [g] εὐεργετημένον αὐτὸν, τῷ ἀμοιβὴν κομιούμενος, ὅτι μάλιστα ἐδεῖτο, χρήματα ληψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, [h] ὡς ἀπὸ πολλῶν εἰς αὐτὸν τετυχηκότος. οὐ γὰρ εἰδὼς τὸ καθ' ἑαυτὸν τὸν ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι [i] παρὰ τῶν πολεμίων αὐτὸν, λύτρων ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο δὲ καὶ τὸν Φασάηλον παῖδα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἐπιδεύτερα τυγχάνοντα, [k] παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι. ἀγγέλων δ' αὐτῷ ὑπαντησάντων ἀπὸ τοῦ Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [l] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ἡρῴδου μὴ δέχεσθαι· ταύτην δ' ἐχέτω πρόφασιν [m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, καὶ τὸν εἰς πόλεμον παρὰ τοῖς Ἄραψιν εἰς τὸν ἐναγώνιον, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς ἀθροισκατηθήκας, ἃς ἀπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίναντο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσειν [n] ἀφικόμενος πρὸς αὐτοὺς, μόνον ἢ διαλεξόμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πρασμάτων.

In Ægyptum proficiſcitur.

2. Deinde ubi diſcedere viſum eſt, * caute admodum abiit Ægyptum verſus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum ſuorum multos reliquit. Poſtero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, poſt Herodem cucurrit, ſed nihil eo profecit: quippe cum ille abeſſet longiſſime properans ad Peluſium. Quò poſtquam pervenit, cum naves, quæ illic in ſtatione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuiſſent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen perſuadere non potuit, ut apud ſe maneret, quippe qui Romam

Β'. [o] Ἐπεὶ δὲ δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῆλθε μάλα σωφρόνως τὴν ἐπ' [p] Αἰγύπτου. κἀν τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ κατέμεινεν· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀφικνούμενος εἰς [q] Ῥινοκόλουρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δὲ [r] μεταγνόντι, καὶ μεταθέοντι τὸν Ἡρῴδην, ἤδεν τάχιον ἐγένετο. παῤῥωτάτω γὰρ ἦν ἤδη ἀπεύδων τὴν ἐπὶ Πηλουσίου. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμοῦσαι αὐτόθι εἶργον δὲ ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλεῖν, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' οἶδῶ καὶ πολλὰ ἐπιεικῶς θεραπευθεὶς εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ῥώ-

[y] Οἰκτρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβὼν,] Δεινότατον *Busb.*

[z] Πέτρᾳ —— δὲ ζῆν,] Phaſaëlus in vinculis alliſo ad ſaxum capite periit. Vid. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 9 SPANH.

[a] Προσρήξας] Προσαράξας (præter *Lugd. Bat.*) *Busb.* & mox αὐτὸν pro ἑαυτὸν.

[b] Ἀφείλετο τὸν πολέμιον.] Conf. ſupr. c. 12. §. 1. SPANH.

[c] Τελείως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν] Τελείως ἀφεῖναι *Busb.* & *Cocceius.*

[d] Τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ,] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικῆσαι καὶ τοὺς *Busb*

[e] Ἐπιβολὰς ἔργων] Ἐπιβουλὰς *Vat.*

[f] Παραβόλων.] Conf. *alibi.* lib. 5. c 11. §. 3. SPANH.

[g] Εὐεργετημένον ἀπῆλθ] Ita *Vat.* Διεργεθθέντα *Busb.* Διεργετημένον in *reliquis*, omiſſo augmento.

[h] Ὡς ἀπὸ πολλῶν] *L. B.* ὡς ἂν πολλῶν.

[i] Παρὰ τῶν πολεμίων.] Ex *Lugd. Bat.* additum ἀπὸ. HAV.

[k] Παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι.] Ῥύσιον θεὶς δὲ λυτρωμένου παῖδα. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

[l] Παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ] Παρηγγέλκειν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[m] Ὑπὲρ δὲ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα,] Nihil tamen de pecunia Herodi à Malcho debita dicitur, vel ante vel *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

[n] Ἀφικόμενος] *L. B.* ἀφικνοῦμαι.

[o] Ἐπεὶ δὲ δόξαν ἀναχωρεῖν,] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεί τε in *ceteris.*

[p] Αἰγύπτου.] Ita *Busb.* & *Vat.* Ἄιγυπτον in *ceteris.*

* *Caute admodum abiit Ægyptum verſus:*] *Al.* modeſte.

[q] Ῥινοκόλουρα,] Ita ex *Epiphan.* quo modo apud *Strabonem.* Ῥινόκουρα in *Editis Aliiſque.* Ῥινοκόρουρα *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) juxta *Ptolemæum* & *Steph. Byzant.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

[r] Μεταγνόντι,] Sic *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μεταγνῶτι in *reliquis.*

† Cum

Ρώμῃ ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν ταραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [s] δηλουμένων.

γ. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ὑπὸ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ περιπεσὼν, μόλις εἰς Ῥόδον διασώζεται, φορτίων ἀποβολῆς γενομένης. καὶ δύο μὲν ἐντυγχάνουσι τῶν φίλων αὐτῷ σωθῆναι, Σαπφεῖνάς τε καὶ Πτολεμαῖον. εὗρον δὲ τὴν πόλιν ὑπὸ Γαΐου Κάσσιον πολέμῳ [t] κεκακωμένην, [v] ὃς ὢν ἐν ἀπόροις οὐκ εὐποίει αὐτὴν ὠκνησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐτῇ [x] ἀνεκτᾶτο. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ὑπὸ [y] Ἰταλίαν, εἰς Βρεντήσιον κατάγεται· κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, [z] πρῶτῳ μὲν Ἀντωνίῳ φράζει τὰ συμβάντα αὐτῷ καὶ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [a] ἀπώλυτο συλληφθείς, καὶ Ὑρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Ἀντίγονον κατεσήσαν βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τῶν πρώτων [b] καὶ ἐκ γένους [c] τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. καὶ ὅπως τούτους νυκτὸς [d] ἐκκομίσαι, καὶ διαφύγοι τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας παλαιπωρίας. εἶπε δὲ καὶ διακινδυνεύσαι αὐτῷ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ πολιορκουμένους, καὶ ὡς τελευτάσαι τε διὰ χειμῶνος, καὶ παντὸς καταφρονήσαι δεινοῦ, πιστεύσαντα ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας τὰς παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ μόνῳ βοήθειαν.

δ. Ἀντώνιος δ' οἰκτισθεὶς εἰσήνεγκε τὴν Ἡρῴδου μεταβολῆς, καὶ τῷ καινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι τοσούτῳ καθεσώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κατὰ μνήμην τοῦ Ἀντιπάτρου ξενίας, τὰ δὲ ἐν μέρει χρημάτων ὧν αὐτῷ Ἡρῴδης ὑπέσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεύς, καθὼς ἐν πρότερον [e] ὅτε τετράρχης ἀπεδέδεικτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ πρὸς Ἀντίγονον μῖσος, ἐσπασμένῳ γὰρ ἐν Ῥωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμος ἦν οἷς Ἡρῴδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καῖσαρ μὲν οὖν διὰ τὰς Ἀντιπάτρου στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτὸς τῷ πατρὶ συνεστήσατο, καὶ τὴν ξενίαν, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμενος ἦν καὶ Ἀντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ἡρῴδην ἐσπουδακότι, πρός τε τὴν ἀξίωσιν καὶ τὴν ὧν ἐβούλετο Ἡρῴδης συνεργίαν ἑτοιμότερος ἦν. συναγαγόντες τε τὴν βουλὴν Μεσσάλας [g] καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος, διῆλθησαμένοι τὸν Ἡρῴδην, τάς τε ἐκ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῆλθον, καὶ ἣν αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πολέμιον [h] ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐξήμαρτεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' [i] ὅτι καὶ ὑπὸ Πάρθων τὴν ἀρχὴν λάβοι, Ῥωμαίους ὑπερίδων. τῆς δὲ βουλῆς [k] ὑπὲρ τούτοις παροξυνθείσης, παρελθὼν Ἀντώνιος ἐδίδασκεν αὐτούς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κατὰ Πάρθων πόλεμον, Ἡρῴδην βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται.

ε. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τὸ Ἀντωνίου περὶ τὸν Ἡρῴδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐλπίζοντα περιεποίησατο· [l] ὁ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτῃ αἰτησάμενος

festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

3. Igitur cum inde solvisset Pamphyliam versus, & in gravem tempestatem incidisset, ægre in Rhodum evasit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem invenisset Cassiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus est ei benefacere, immo & supra vires eam recreabat. Deinde exstructa triremi, cum illinc cum amicis solvisset in Italiam, Brundusium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio exposuit quæ sibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phasaëlus captus à Parthis occisus sit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem constituissent, pecuniam eis pollicitum usque ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atque è genere ipsorum: & quod eas noctu asportasset, & è manibus hostium evasisset, multas passus ærumnas. Deinde *narravit* suos sibi maximo esse in periculo, ex obsidione; utque *ipse* per medias tempestates navigasset, & mala omnia *impendentia* contempsisset; festinans ad ipsum, in quo omnem spem repositam habuit & unicum auxilium. *Herodes Rhodum appulsus inde Romam se confert; quæque acciderant Antonio exponit.*

4. Antonium autem subit miseratio mutatæ Herodis fortunæ, cumque secum, quod fieri solet, animo reputasset fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate constituti sunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipse usus fuerat hospitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum se promittebat Herodes, si rex factus esset, quemadmodum antea, cùm tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipsum enim seditiosum & Romanis infensum existimabat) paratus erat Herodem in suis postulatis adjuvare. Et quidem Cæsar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipsius patre functus fuerat, propterque ejus hospitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis studiosissimo gratificaretur, ‡ promptiori erat animo ad dignitatem *ipsius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato senatu, Messala & post eum Atratinus, producto Herode, patris ipsius beneficia narrando recensuerunt, ejusque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accusantes simul hostemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, sed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. His commoto senatu, Antonius in medium progressus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuisset, decretum faciunt. XXVI. *Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judææ.*

5. Atque hoc summum erat Antonii erga Herodem studium, quod non solum id egit ut is præter spem suam regno potiretur (non enim eò ascen- *Summum Antonii erga Herodem studium.*

† *Cum & tempus esset procellosum,*] Ita interpretatus sum, sicuti *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 136. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi* p. 341.

s Δηλουμένων.] Κεκινημένων *Busb.*

t Κεκακωμένην,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 3. & lib. 7. c. 4. §. 1. SPANH.

v Οὐδ' εὐ ἀπόρως ὤν] Ita elegantius *Lugd. Bat.* quam reliqui, qui habent οὐδ' ἄπορος ὤν. HAV.

x Ἀνεκτᾶτο. —— καθάγει.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 3. SPANH.

y Ἰταλίαν,] *Lugd. Bat.* Ἰταλίας.

z Πρώτῳ μὲν Ἀντωνίῳ] Πρώτον *Busb.* & *Vat.* πρῶτα *Lugd. Bat.*

a Ἀπώλυτο συλληφθείς,] Ἀπόλοιτο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Καὶ ἐκ γένους] Καὶ ἐκ γ. *Busb.* & αὐτὰς ead. §. & ἐπικινδυνεύσει ead. §.

c Τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι.] Τοῖς αὐτοῖς legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere suo. Lugd. Bat.* ἐκ αὐτῶν.

d Ἐκκομίσαι,] Abduxisset. SPANH.

e Ὅτε τετράρχης ἀπεδέδεικτο,] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *ceteris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Χαριζόμενος ἦν καὶ Ἀντωνίῳ] Καὶ χαριζόμενος Ἀντωνίῳ *Busb.*

‡ *Promptiori erat animo ad dignitatem* ipsius tuendam,] *Al.* promptiori animo ejus petitioni concessit, & ad ea quæ volebat Herodes operam suam contulit.

g Καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος,] Καὶ μετ' αὐτὸν Σαπφαεῖνος *Vat.* & *Lugd. Bat.* καὶ μετ' αὐτὸν Σαπφαεῖνος *Gall.*

h Ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον,] Ἀποφαίνοντες τὸν Ἀντίγονον *Vat.*

i Ὅτι καὶ ὑπὸ —— πᾶσι ψηφίζονται.] Herodes Judæorum Rex in Senatu declaratus Olympiade, uti mox, CLXXXIV. SPANH.

k Ἐπὶ τούτοις παροξυνθείσης,] Ἐπὶ τούτῳ *Busb.*

l Οὐ γὰρ —— αἰτησάμενος,] Verba illa, ὁ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτῃ αἰτησάμενος, otiosa esse & Græculi alicujus glossatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaleirannus* in *Diss. de Scep-*

tri

ſcendit illud ſibimet petiturus, nam minime putabat id ipſi conceſſuros Romanos, qui id regii generis hominibus dare conſueſſent, ſed uxoris ſuæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra ſeptem in univerſum dies efficiebat, ut ipſi, quæ non ſperaverat aſſequuto, liceret ex Italia diſcedere. Et hunc quidem adoleſcentem *poſtea* Herodes interfecit quod ſuo tempore indicabimus. Dimiſſo autem Senatu, medium ſtipantes Herodem Antonius & Cæſar exierunt; deducentibus conſulibus, una cum aliis magiſtratibus, ad ſacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio eum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum ſuſcipit, illud adeptus Olympiade centeſima octogeſima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Aſinio Pollione conſulibus.

Herodem, regem à ſenatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæſar.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Maſadæ oppugnat, cæteris quidem neceſſariis abundantes, ſed aquæ penuria laborantes; ut eam ob cauſam Herodis frater Joſephus cum ducentis ſuorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commiſſorum in Herodem pœnitere. Ipſum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam ciſternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: ſed cum omnes jam animos ſumpſiſſent, idque magis ex rei deſideratæ affluentia, quaſi Dei providentia hæc ipſa illis contigiſſet, eruptiones *crebro* facientes, manuſque cum Antigonianis conſerentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ad Parthos Syria arcendos, poſt illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Joſepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque caſtris proxime Hieroſolyma poſitis, ſatis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipſe diſceſſit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipſum coluit Antigonus, ne quid ſibi noceret, ſperans iterum Parthos ſibi ſubſidio futuros.

Herodis familia ab Antigono obſeſſa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

νος, ὁ γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τὰς Ρωμαίους παρέξειν, [m] τοῖς δὲ ἤθους ἕνεκα ἔχοντας αὐτὸν διδόναι, [n] ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσαντα, ἰωνᾷ τυγχάνοντι τοῦ μὲν πατρὸς Ἀριστοβούλου, τοῦ δὲ μητρὸς Ὑρκανοῦ· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπὶ πᾶσι ταῖς πάσαις ἡμέραις παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τοῦ δὸς ἑπτὰ καὶ δέκα ἡμερῶν, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας. τοῦτον μὲν οὖν τὸν νεανίσκον Ἡρῴδης ἀπέκτεινεν, ὡς καιρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς, [o] μέσον ἔχοντες Ἡρῴδην Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξήεσαν, [p] συναγόντων ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀρχαῖς τὸν πατέρων· θύσαντές τε καὶ τὰ δόγματα [q] κατασημηνάμενοι εἰς τὸ Καπιτώλιον. εἰσία δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν Ἡρῴδης τὴν βασιλείας Ἀντωνίου. καὶ ὁ μὲν ἔτους τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει, τυχὼν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ [r] τετάρτης Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος [s] Γαΐου Δομιτίου [t] Καλβίνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ἀσινίου [v] Πωλίωνος.

ς'. Τοῦτον δὲ ἅπαντα τὸν χρόνον Ἀντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [x] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ἁπάντων ἐπιτηδείων ὑπαρχόντων, μόνου δὲ [y] ἀπανίζοντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [z] καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Ἰώσηπον σὺν διακοσίοις τῶν οἰκείων ὑποδραμεῖν βουλεύσασθαι πρὸς Ἄραβας. ἠκηκόει γὰρ [a] καὶ Μάλχον τὸν εἰς Ἡρῴδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέσχε δ' αὐτὸν ὕσας διὰ τῆς νυκτὸς ὁ Θεός. τῶν γὰρ ἐκδοχείων πληθέντων τοῦ ὕδατος, [b] οὐκ ἔτι τῆς Φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ παῤῥησίᾳ ἤδη, [c] καὶ πλέων κατὰ τὴν ὑποφέρειαν τοῦ ἀπανίζοντος, ὡς ἐκ Θεοῦ [d] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξίοντες, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, τοῖς μὲν φανερῶς τοῖς δὲ καὶ [e] λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειραν. κατὰ τούτου [f] Ὀβεντίδιος ὁ Ρωμαίων στρατηγὸς, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὥστε Πάρθους ἀνείργειν, μετ' ἐκείνους εἰς Ἰουδαίαν παρέβαλε, τῷ λόγῳ μὲν Ἰωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ' ὅλον ἓν αὐτῷ στρατήγημα, χρήματα παρ' Ἀντιγόνου λαβεῖν. ἔγγιστα γοῦν Ἱεροσολύμων στρατοπεδευσάμενος, [h] ἀπροφάσιστος [i] ἠργύρισε τὸν Ἀντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὲ μὴ [k] καταφορον ᾖ τὸ τόλμημα, Σίλωνα μετὰ μέρους τινὸς τῶν στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Ἀντίγονος, ὅπως μηδὲν ἐνοχλείη, προσδοκῶν δὲ πάλιν αὖθις Πάρθους ἐπαμύνειν.

---

ptri Jud. ablatione, p. 435. *Edit. Ultraject.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: ſed ea agnoſcit *Epiphan.* ideoque retinuimus. HUDS. Quem minime petituros adſcenderat ſupplex. *Ruſin.* SPANH.

m Τοῖς οὖν τοῦ —— γερανοῦ·] De Regis dignitate eadem, ab Auguſto reſtituta, infr. lib. 15. c. 6. §. 7. SPANH.

n Ἀλλὰ διὰ τὸ μὲν γυναικὸς ἀδελφῷ] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφοῦ λαβεῖν ἀξιώσαντα Ἀλεξάνδρου, ἰωνᾷ &c. Quid enim? (inquit *Phaletranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teſte *Joſepho* ipſo ſupr. c. 13. §. 7.) pater fuit, ut & Ariſtobuli junioris, quem in piſcina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum eſſe, infra narratur. Ipſe vero Alexander, filius fuit ſenioris Ariſtobuli, fratris Hyrcani, ipſius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. xv. ipſe indicat *Joſephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum eſt, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσαντα Ἀριστοβούλου Ἀλεξάνδρου ἰωνᾷ τυγχάνοντι, ἰωνᾷ μὲν ὄντος μητρὸς Ἀρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati conſentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Ἀλεξάνδρου delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri ſuæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Ariſtobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. ſi quis Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου reponi vult, abſque ulla alia mutatione, per me licet.

o Μέσον —— Καπιτώλιον.] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 14. §. 4. SPANH.

p Συναγόντων] *L. B.* συναποθανόντων.

q Κατασημηνάμενοι εἰς Καπιτώλιον.] Θησόμβροι *Vat.*

r Τετάρτης Ὀλυμπιάδος,] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) poſt *Uſſerium* (in *Ann. V. T.* p. 424.) ε'. pro δ'. ſubſtituendum cenſet; niſi *Joſephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra ſcriptorum ſuumque morem, quo Olympias abſolute poſita pro ineunte non expleta capi ſolet. Vide *Noriſium* in *Diſſ. ſecunda* de *Cenotaph. Piſanis*, p. 139. & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron* p. 17. ut & *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16.

s Γαΐου] Κνείου legendum eſſe oſtendit *Toinardus* in Proleg. ad Harm. Evang. p. 9.

t Καλβίνου] Al. Καλβίνου. *L. B.* καὶ Ἀλβίνου.

v Πωλίωνος·] In *Lugd. Bat.* Πομπώνος. Sed quomodocunque ſcribatur, id certum eſt per duplex λ ſcribi oportere, ita enim in Nummis quoque utroque modo ſcribitur, ſicuti patere poteſt ex Spanhemii Opere Majore Tom. 1. p. 510. atque ex ipſis Nummis, à nobis in fine Tomi II. in ſuis Tabulis exhibendis. HAV.

x Μασάδᾳ,] Ita cum *Busb.* quod alibi Μασάδας in *cæteris* Μασάδη.

y Σπανίζοντος] *L. B.* σπανίζοντας.

z Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Ἰώσηπον] Illud καὶ omittit *Vat* & mox τὸν ante Ἡρῴδου ponit *Busb.*

a Καὶ Μάλχον] *L. B.* Ὡς Μάλχου.

b Οὐκ ἔτι τῆς Φυγῆς ἐδεῖτο·] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ πλέων] Καὶ πλέον ἢ κατ' *Busb.*

d Προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης,] Τῆς προνοίας τ. *Busb.* προνοίας αὐτῆς *Lugd. Bat.*

e Λαθραίως,] *L. B.* λάθρα.

f Ὀβεντίδιος ὁ] *Al.* Βεντίδιος.

g Παρίσταλε,] Ita *Baſ. Busb.* & *Vat.* παρίλαβε *Gen.* (*Lugd. Bat.*) cum *Aliis.*

h Ἀπροφάσιστος] Καὶ ἀπροφάσιστος ἀργυρολόγησε τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.*

i Ἠργύρισε τὸν Ἀντίγονον,] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

k Καταφορον ᾖ τὸ τόλμημα,] Ita *Busb.* (& *Colbert.*) κατάφορον in *reliquis.* HUDS. Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

ΚΕΦ. ιέ.

Ως Ηρώδης ἀνέπλει εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ιταλίας καὶ μάχεται πρὸς Αντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ιουδαίᾳ συνέβη.

CAP. XV. XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia sub idem tempus in Judæa acciderunt.

Ηρώδης δ' ἐκ τῆς Ιταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [l] συναγηοχὼς δυνάμιν οὐκ ὀλιγίαν ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ' Αντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκαταγῆναι Ηρώδῃ, ὃν πεμφθέντος ὑπ' Αντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς ταραχὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν τοῖς πόλεσιν ὕσας καθιστάμενος, Σίλων δ' ἐν Ιουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Αντιγόνου διεφθαρμένος. Ηρώδῃ μέντοι προϊόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ηὔξανε, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσεῖχε. [o] ὡρμηκότι δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν λῦσαι τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ Φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ιόππη γίνεται. πολεμίαν γὰρ ὄσαν αὐτῷ ἐκείνῃ ἐξελεῖν προύτιθετο, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἐρυμα, χωροῦντος ἐπὶ Ιεροσολύμων. ποιησαμένου δὴ καὶ Σίλωνος παύσιν τῶν ἀπανταχόσεως, καὶ τῶν Ιουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ηρώδης μετ' ὀλίγης σφῶν ἐπέξεισι, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ιουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τῇ Ιόππῃ, ἔπαυσε ῥυσάμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν διὰ τὴν πατρῴαν προσεῖχον φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ κατ' ἀμοιβὴν τὰ παρ' ἀμφοτέρων ἐνεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, [q] ἃς ὡς ὑπὸ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

Β'. Ηθροισο δ' ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προιόντος Αντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ὀπίσω εἴσας τόπους ἐνέφραττε καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ οὐδὲν ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ηρώδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [s] Ρῆσαν τὸ Φρούριον, ἦλθε πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα, συνείπετο δ' αὐτῷ τὸ μὲν Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τῷ ἰσχυρῷ καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ κατὰ τὸ [t] πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐξέδυόν τε καὶ ἐπῆντιζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ σφῶν ἐκβεβηκότων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ηρώδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύξαι πρὸ τοῦ τείχους, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρεῖη "δῆμῳ καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς "τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς λαθροτάτοις ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." ὡς δ' Αν- "πήνης πρὸς τὰ ὦτα τοῦ Ηρώδου κηρυχθέντα λέγοντος, πρός τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ρωμαίων στράτευμα, "ὡς καὶ διὰ τὴν αὐ- "τῶν δικαιοσύνην Ηρώδῃ δώσουσι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε "ὄντι καὶ [a] Ιδουμαίῳ τετράρχῃ [b] ἡμιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ γέ- "νους ὄσι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νεωτέρῳ πρὸς αὐ- "τὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντα πα- "ρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] διεγνώκασιν, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ "τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους καὶ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, "μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ρωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν "εἰκότα πάσχοιεν τῆς τιμῆς [d] στερόμενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλή-

Herodes Roma reversus copias ducit adversus Antigonum.

Silo suspecta fide dux.

HErodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigasset, & copias non mediocres partim conductitiorum partim popularium contraxisset, properabat per Galilæam adversus Antigonum. Ipsum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio misso persuasi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Ventidius *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omnisque Galilæa, paucis exceptis, stabat ab ejus partibus. Illi vero, adversus eos qui in Masada erant contendenti, (nam necesse habuerat eos qui in castello obsidebantur, utpote cognatos, servare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hostis esset, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hostibus munitio, dum Hierosolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occasionem discedendi arripuisset, & Judæi ipsum persequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes; versisque Judæis, Silonem male repugnantem servavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos suos, qui in Masada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi se adjungebant, alii vero propter ipsius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter spes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Herodes Joppen capit.

2. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obsessione & insidiis occupabat. sed nihil omnino hac ratione hostibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, suis ex Masada receptis, necnon Ressa munitione, Hierosolyma adibat: ipsumque subsequebantur Silonis copiæ, cum multis Hierosolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem castra fecerat, qui illac dispositi erant custodes, sagittis eum & missilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus conferrent, Herodes primum proclamari jussit circa mœnia, "Sese pro- "pter populi utilitatem urbisque salutem adesse; "ne apertos quidem adversarios ulturum, sed etiam "inimicissimorum in se peccata oblivioni traditu- "rum." Cum è contra Antigonus ad ista Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipsorum justitiam facturos, si He- "rodi regnum dederint, homini privato & Idu- "mæo, hoc est semi-Judæo, cum id *regii* generis "hominibus præberi deberet, ut est eorum con- "suetudo. Quod si nunc sibi succensent, & à se "regnum auferre, quoniam id à Parthis accepe- "rit, statuerunt, esse quidem multos sui generis, "in regnum *jure* successuros, qui, cum neque quic- "quam contra Romanos peccassent, & sacerdotes "essent, indigne paterentur honore *isto* privari."

Herodes suis è Masada receptis, captaque Ressa, Hierosolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

Hæc

[l] Συναγηοχώς.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.
[m] Δελλίου] Sic lego (prout monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελλίν hic loci in *Impressis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βελλίου. ut & *Lugd. Bat.* qui Βελλίου. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.
[n] Δύναμις ἠὔξατο,] Η δυναμις ηὐξετο *Busb.*
[o] Ωρμηκότι δ' αὐτῷ] Ωρμηνότα ὑ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.*
[p] Οπως μηδὲν ὑπολίπηται] Οπως ἂν μηδὲν ὑπολίπῃ *Busb.*
[q] Ας ὡς ὑπὲ βασιλεῖ] Illud ὡς ex *Lugd. Bat.* adjecimus. HAV.
[r] Μικρὸν] *L. B.* μικρά.
[s] Ρῆσαν τὸ φρούριον,] Supra Θρῆσσα dicitur. Hic *Lugd. Bat.* Ρῆσαν Vet. *Risan.* Vide *Annott.* ad p. 646. v 11.
[t] Πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα,] Κατὰ τὸ σεσταύρωται κλῖμα· *alios.* lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.
[v] Πρὸς αὐτόν.] Εἰς αὐτὸς *Busb.* HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.
[x] Τὸ πρῶτον ἐκέλευσε] Τὸ μὲ πρῶτον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[y] Παρεῖη δῆμῳ] Παρεῖν *Gall.* παρῇ in lib. 1. de *Bello Jud.*
[z] Τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν] Conf. *al.* lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.
[a] Ιδουμαίῳ τετράρχῃ ἡμιουδαίῳ.] Conf supr. c. 8. §. 1. SPANH.
[b] Ημιουδαίῳ] Ita cum *Cod. Bas.* ἡμιουδαίῳ in *cæteris.*
[c] Διεγνώκασιν,] Διεγνώκεσαν εἰσί τε π. *Vat.*
[d] Στερόμενοι.] *L. B.* στεγόμενοι.

Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, * Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cùm jacularentur, magnamque contra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia ſe prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, ſe pecunia corruptum eſſe. nam militum ſuorum non paucos ſummiſit, qui & clamitarent commeatus eſſe penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, ſeque in idonea loca ad hybernandum deduci *poſtularent*, vaſtatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis ſublata fuiſſent omnia. Ita exercitum movebat & diſcedere conabatur. Verum Herodes inſtabat, ſubjectos Siloni duces & milites cohortando ne ſe derelinquerent, miſſum à Cæſare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui proviſurum, eiſque abundantiam eorum quæ poſtularent facile præbiturum. Ac ſtatim poſt eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni diſcedendi occaſionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo ſperaſſet; ſuiſque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimiſit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, conſederunt montibus ut illos obſervarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: ſed aſſumptis decem cohortibus, quarum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiſcuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem ſe confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum ſuis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimiſit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præſidio, reverſus eſt: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimiſit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum eſt ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quieſcerent.

Herodes Silonianis commeatum abunde ſuppeditat.

Romani Hierichunta diripiunt.

Herodes, Joſepho fratre in Idumæam miſſo, Sephorim capit.

4. Herodi autem otium agere non viſum eſt, ſed fratrem ſuum Joſephum cum peditibus bis mille & equitibus quadringentis miſit in Idumæam: ipſe vero in Samariam profectus, & depoſita ibi matre aliiſque ſuis conſanguineis, qui jam è Maſada fuerant egreſſi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præſidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum eſſet, & Antigoni præſidium clam inde proficiſceretur, nactus eſt ſummam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in ſpeluncarum receſſibus habitarent, equitum turmam

λας αὐτῶν λεγόντων ἢ πρoελθόντων εἰς βλασφημίας, [e] Αντίγονος ἀμυνάσας [f] τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεψε τοῖς ἰδίοις. οἱ δὲ, τοξεύοντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ κατ' αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ἐτρέψαντο.

γ'. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκαλύψατο τὴν δωροδοκίαν. [g] καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους, [h] ἀπάγειν τε τῶν ἀπιτηδείων καταβοᾶν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αὐτῶν, καὶ χειμάσοντας [i] ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ἀπιτηδείους τόπους, τῶν [k] περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Αντιγόνου στρατιωτῶν ἀνεσκευάσθαι. σκῆνός τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπείγετο. Ηρώδης δ' ἐνέκειτο, παραγαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ στρατιώτας μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, Καίσαρός τε καὶ Αντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου πεπεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ [l] αὐτῶν τῆς ἀπορίας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἀπαιτήσωσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δεῖσιν ὅδους ἐξορμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' ἦν μέλλων Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν ὑπολείπειν. πλήθει γὰρ ὅσον ἠλπισέ τις τῶν ἀπιτηδείων κομισθέν, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ὠνουμένοις παρὰ αὐτοῦ ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα [m] καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα, μηδὲ τὰς ἐξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν [n] τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ταῦτ' Αντίγονον, ἀλλ' ὁδοὺς ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς εἰρξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιτηγοῦντας. οἱ δὲ πεμφθέντες τοῖς Αντιγόνου παρήγγελτο, καὶ πολὺ πλῆθος ὠνητῶν περὶ Ιεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλαττον [o] ἐπὶ τῶν ὁρῶν καθεζόμενοι τοὺς τὰ ἀπιτήδεια κομίζοντας. ὁ μὲν Ηρώδης τούτων πραττομένων ἠρέμει· [p] δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ρωμαίων, πέντε δὲ Ιουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μιγάδας, πρὸς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ἐπὶ τὴν Ιεριχοῦντα [q] παρεγένετο· καὶ τὴν μὲν πάλιν σκηλευμένην καταλαβὼν, πεντακοσίους δὲ τοὺς ἄκρα κατειληφότας σὺν γυναιξὶ καὶ γνναιξὶ, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβών, Ρωμαίους δὲ εἰσπεσόντες [r] διήρπασαν τὴν πάλιν μεγάλης ἀπατυχόντες παντοίων κειμηλίων τῆς οἰκίας. Ιεριχοῦντα μὲν οὖν Φρυγεὼ ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσασαν τὴν Ρωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς περιχωρικὰς διέφθειρεν, Ιδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δὲ καὶ Αντίγονος ἀφεὶς Σίλωνα ἀντὶ τῆς δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι δι' στρατιᾶς μοῖραν ἐν Λύδδοις, ἱεραπείων Αντωνίου. καὶ Ρωμαῖοι μὲν ἐν ἀφθονίοις διῆγον, ἀνειμένοι τὸ ὅπλων.

δ'. Ηρώδῃ δ' οὐκ ἐδόκει μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὅπως τὴν Ιδουμαίαν τὸν ἀδελφὸν Ιώσηπον [s] σὺν διχιλίοις ἱππεῦσι καὶ πεζαικοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς Σαμάρειαν ὡδηγούμενος, καὶ καταλαβὼν αὐτόθι τήν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξελαυνόντας ἤδη ἐκ τῆς Μασάδας, ὅπερ Γαλιλαίας ὤχετο, ἐξαιρήσων πινὰ τῶν χωρίων ὑπ' Αντιγόνου Φρυγῶν κατειλημμένα. διελθὼν δ' εἰς [t] Σέφφοριν νίφοντος καὶ θέρους, καὶ τῶν Αντιγόνου Φρυγῶν ὑπεξελθόντων, ἐν ἀφθονίοις ἦν τοῖς ἀπιτηδείοις. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινῶν ἐν σπηλαίοις κα-

τοι-

e Αντίγονος ἀμύνασας τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Antigonus*] Vide de Bello lib. 1. c. 15. §. 5.

f Τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Ἀμύνασας τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνας τοῖς *Busb.* ἀμυνοῦσας τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεψε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

g Καθῆκε] In *Marg. Lugd. Bat.* καθεικέ.

h Σπάνιν] Σπανὶ τῶν ἐπιτ. *Busb.* καταβοᾶν τοῦ Ηρώδου λέγ. σπάνιν τῶν ἀναγκαίων *Zonar.*

i Απαγαγεῖν] *Lugd. Bat.* ἀγάγειν.

k Περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων,] Περὶ τὴν πόλιν *Vat.*

l Αὐτῶν τῆς ἀπορίας,] Αὐτὸν *Busb.*

m Καταγαγεῖν εἰς Ιερεχοῦντα.] Καπάγειν *Busb.*

n Τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν.] Τοῖς στρατιώταις *Busb.*

o Επὶ τῶν ὀρῶν καθεζόντες] Επὶ τῶν ὀρείων διεπαθιζοῦς φυλάσσοντες &c. in lib. 1. de *Bello Jud.*

p Δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν,] Λαβὼ πλῆθος ἀναλαβὼν solus *Busb.*

q Παρεγένετο·] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

r Διήρπασαν —— οἰκίας.] Hierichus plena *ἐπιμελείας* à Romanis direpta. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

s Σὺν διχιλίοις ἱππεῦσι] Ita non modo ſcribitur in Lib. 1. de Bello c. 16. §. 1. verum & hic agnovit *Epiphan.*, ſcribens *cum duobus millibus* &c. ut mirer effugiſſe *Hudſoni* induſtriam, qui nihil hoc loco adnotavit. Securos denique de numero jubet nos eſſe *Lugd Bat.* cum quo repoſuimus *διχιλίοις*, & in Verſione *bis mille*, duplicato numero. HAV.

t Σεφφορεῖν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σέμφορεῖν in *Editis Aliiſque.* HUDS Conf. *alibi*. lib. 1. c. 16. §. 2. & ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

τοιχωτῶν, ἱππέων ἐπ' αὐτὸς [v] εἴλλω σκπέμπ, καὶ ὁ-
πλιτικὸ τρία τελη, παῦσαι κακοργοῦντας ἐγνωκώς. ἔγ-
γιστα δ' ἰὼ ταῦτα [x] κώμης Αρβήλων λεγομένης. εἰς ἣ
πρωϊαίτατα ἡμέραν αὐτὸς ἦκε παντρατιᾷ, καὶ [y] θρα-
σέως ἐξελθόντων τ πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ δύωνυ-
μον αὐτῶν κέρας τ Φάλαγξ· ὑπιφανεὶς δ' αὐτὸς
μετὰ τ ῥώμης, τρεπτὰ μὲν εἰς φυγὰς τὸς πάλαι νικῶντας,
ἀναστρέφει ἢ τὸς φεύγοντας. ἐνέκειτο ἢ διώκων τὸς πο-
λεμίους ἄχρις Ιορδάνου ῥ ποταμοῦ, φεύγοντας κατ' ἄλ-
λας ὁδός. καὶ τελευταῖα μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν,
[z] πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. [a] Διεμέ-
μει δ' [b] καὶ χειμῶνος κατ' ἄνδρα δὸς ἑκατὸν καὶ πεντή-
κοντα δραχμὰς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [c] καὶ
εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἦκε παρ'
αὐτὸν [d] καὶ ἡγεμόνες τ ἐν τοῖς χειμαδίοις, Αντιγόνου τρο-
φὰς παρέχειν ὀκνοῦντος. μιᾶς γὰρ ὁ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐ-
τὸς ἐθρεψε. διέπεμψε ἢ καὶ πρὸς τὸς κύκλῳ κελεύων
τὰ χῦ τὴν χώραν ἀνασκάπτασθαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυ-
γεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντας Ρωμαίοις τῶν ἀναγκαίων λιμῷ
διαφθαρεῖεν. Ηρώδης ἢ τὴν μὲν τούτων πρόνοιαν φερώρα
τῷ νεωτάτῳ τ ἀδελφῶν ὑπιτρέπει, [e] κελεύσας αὐτὸν ἀ-
ναπλήσειν Ἑ Αλεξάνδρειαν. ὁ ἢ ταχέως τε τὸς στρατιώτας
ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τ ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Αλεξάν-
δρειον ἠρημωμένον ἀνέκλισεν.

ε'. Υπὸ ἢ τ αὐτὸν χρόνον Αντωνίῳ μὲν [f] ἔτριβεν ἐν
Αθήναις· χῦ ἢ Συρίαν Οὐεντιδίῳ Σίλωνα μεταπεμ-
πομένῳ ὑπὲρ τὸς Πάρθους [g] ἐπέστελε πρῶτα μὲν Ηρώδῃ
συλλαμβάνειν τόδε χ πολέμῳ, ἔπειτα ἢ Ἑ ὑπὲρ τ σφέ-
τερον καλεῖν τὸς συμμάχους. ὁ δ' ὑπὲρ τὸς ἐν τοῖς σπη-
λαίοις λῃστὰς ἐπειγόμενος, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν
Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἰὼ δ' ἐν
ὄρεσι τὰ σπήλαια τελέως [h] ἐξερρωγόσι, καὶ χῦ τὸ μεσαί-
τατον ὑποκρήμνους ἔχοντα τὰς πυρόδους, καὶ πέτρας
ὀξείαις ἐμπεφυκόμενα. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν
οἰκείων [i] ἐφώλευον. ὁ ἢ βασιλεὺς, λάρναξιν ἐπ' αὐ-
τὸς πεξάμενος, καθ' ἃς ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκ-
δεδεμένας διὰ μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς ἓ ὄρους, μήτε κά-
τωθεν ἀνιέναι διὰ τὴν ὀξύτητα ἓ ὄρους δυναμένων,
μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτούς. αἱ ἢ λάρνακες πλή-
ρεις ὁπλιτῶν [k] ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς
ἔμελλον τὸς ἀνθεστῶτας ὑπισπώμενοι κτείνειν καταφερο-
μένους. τὴν μέντοι [l] κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν
εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου [m] γινομένην·
ἔνδον [n] μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὰ ὑπηδεια. ὡς ἢ
[o] καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες, ἐτόλμα δ' οὐδεὶς
προσελθεῖν τῶν ὑπὲ τῶν σομίων, ἀλλ' ὑπὸ δέους ἠρέ-
μουν, μάχαιράν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων,
καὶ ταῖν χεροῖν ἀμφοτέραιν δραξάμενος ἁλύσεως ἀφ'
ἧς ἤρτητο ἡ λάρναξ, κατὰ ὑπὲ τὰ σόμια, δυσχεράνας
τὴν τριβὴν τῶν ἐπιξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γυμνό-
μενος κατά τι σόμιον, πρῶτα μὲν [p] παλτοῖς ἀνακόπτει
τὸς πολλὸς τῶν ὑπὲ ἓ σομίου, ἔπειτα ἅρπῃ τὸς ἀνθεστῶ-
τας [q] ὑπισπώμενος ὤθει κατὰ ἓ κρημνοῦ, καὶ τοῖς ἔν-
δον ἐπιστελθὼν ὑποσφάττει πολλὸς, καὶ εἰσελθὼν εἰς
& peditum cohortes tres adversum eos mittit, eo consilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem ista *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipse quadragesimo die eò venit cum omni exercitu, atque hostibus audacter *ad pugnam* egressis, sinistra ejus aciei pars inclinavit: sed ubi ipse cum sua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *suos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hostes usque ad Jordanem fluvium diversis viis dilapsos persequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in speluncis habitabant. Deinde suis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimisit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recusarit. nam mense uno & non amplius eos sustentavit. Quin & ad omnes in circuitu misit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *destruerentve*, & ad montes se reciperent, ut Romani necessariis *ad victum* destituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum suorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è vestigio curavit, ut & milites magna necessariorum copia affluerent, & Alexandrium desolatum refecit.

Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat eosque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adversus Parthos accersens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod sibi in manibus erat socios vocaret. At Herodes, ad latrones speluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimisit; ipse vero adversus illos ire contendit. Erant hæ speluncæ sitæ in montibus abruptissimis, ac in media circiter altitudine *angustos &* præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas sese abitrudentes cum domesticis suis delitescebant. Rex autem, cum arcas compegisset, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ subsidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis fastigium ascendere, nec è summitate ad eos reptando quidem devenire quisquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eosque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demissionem periculosam esse contigit, propter immensam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia necessaria. Cum autem demissæ essent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora speluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, sed præ timore quieti consisterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehensa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tulisset cunctationem illorum, qui in eos egredi non sustinuerunt. Cumque ori cuidam *speluncæ* appropinquasset, primo quidem jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde resistere conatos falcata hasta attractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos ador-

Silo à Ventidio jussus Herodi supetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

v Εἴλλω] Ita prout supra. ἴλλω in *Editis Aliisque.*
x Κώμης Αρβήλων] Conf. de Vita §. 37. SPANH.
y Θρασέως] *Lugd. Bat.* ταχέως.
z Πλὴν —— κατοικούντων.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
a Διενέμει ἢ] Διένειμε *Busb.* & ita forsan *Epiphan.*
b Καὶ] *L. B.* τὸ.
c Καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε.] Illud καὶ deest *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε.
d Καὶ ἡγεμόνες τ] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac si verba hoc modo distincta fuissent, καὶ ἡγεμόνες, τ ἐν τοῖς χειμαδίοις Αντιγόνου τροφὰς &c.
e Κελεύσας —— Αλεξάνδρειον.] Conf. sup. c. 5. §. 3. SPANH.
f Ἔτριβεν ἐν Αθήναις·] Διέτριβεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
g Ἐπέστελε πρῶτα] Επεστειλε in *Iisdem.* Vide *Montacutii* Apparat. p. 153.
h Ἐξερρωγόσι,] Ἐξερρωγόλα, καὶ μ τὸ μ. *Vat.* De speluncis istis videsis *Fulleri Miscell.* lib. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epist. p. 822.
i Ἐφώλευον] *L. B.* ἐφώλδευον.
k Ησαν,] Υπῆρχον *Busb.*
l Κάθεσιν τ λαρνάκων] Ita è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθέσεσιν in *reliquis.*
m Γινομένην·] Γινομένῳ *Busb.*
n Μέντοι παρῆν αὐτοῖς] Illud ᾠρέτει non agnoscit *Epiphan.*
o Καθιμήθησαν μὲ αἱ λάρνακες,] Καθιμῶν οὖν λάρναξιν· *Antiq.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
p Παλτοῖς ἀνακόπτει] Πέλτας *Busb.* & *Vat.*
q Ὑπισπώμενος ὤθει] Επισπασάμενος ὠθεῖ *Busb.*

ortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reversus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. ne tamen opus perficeretur nox superveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, sui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex caniſtris impetum in eos faciendo, & ante ostia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint speluncæ. in ipsis enim multa congesta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum septem liberis & uxore, qui, orantibus ipsis ut sibi permitteret exire & hostibus semet tradere, stetit in ostio, & ut natorum quisque egressus est eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, postremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, seipsum insuper dejecit, mortem servituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant prospiciebat) dextram porrigente & omnimodam securitatem. Et quidem hac ratione specus omnes tandem subactæ sunt.

Latronis veterani atrox facinus.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiscitur.

6. Deinde rex, præposito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiscitur cum equitibus sexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum prospere cessit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipsum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inaccessa loca confugiunt, regionem universam vastantes ac diripientes. Herodes autem reversus supplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipsos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi studio urbes etiam centum talentis mulctat.

Ventidius, caso Pacoro, Parthos debellat.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuisset, & Parthi male pugnassent, mittit subsidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum sollicitante, præter Herodis sententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipsius exploraturus. Verum Antigonus suspectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admisit, sed fundis impetitum repulit, & qua esset voluntate non dissimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem sibi optima suasisse, seque peccasse consilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem se recepit: & in quoscunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, sive hostes sive amicos, iratus ob ea quæ sibi acciderant. At rex istis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus sociis egere, qui ipsum magis quam hostes læderent: se etiam ad debellandum Antigonum satis esse. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque si adeo ire cupiit, at fratrem suum Josephum sibi adjunctum esse velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes:* & Josepho cum exercitu illic relicto, monuit

Machæras Herodi subsidio venit, sed mala fide agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

τῷ λάρνακα ἡσύχασε· φόβος δ' εἶχε τὰς ἄλλας τῆς οἰμωγῆς ἀκούσας, [r] καὶ τὸ σωτηρίας ἀπόγνωσις. τὸ μέντοιγε πᾶν ἔργον [s] ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοὶ, συγχωρήσεως δ' ἐκ βασιλέως [t] ἐπικηρυκευσαμένης, παρέδοσαν σφᾶς [v] ὑποκύψαντες. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ ἐ καὶ τῷ ἀπόντων ἐχρήσαντο τῇ περιβολῇ, μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς παλεγμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ κατ' ὄψιν μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἀντρων. πολὺ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικὶ, δεομένων τῶν ἑαυτοῦ σφᾶς [x] ὑπεξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, [y] ὡς ἀπὸ δορυφορίας, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀπέσφαττεν, εἰς ὃν [z] καὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, [a] καὶ ῥίψας κατ' ὄψιν τοὺς νεκροὺς, ἀπεκαρδόκησεν ἑαυτὸν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. [b] πολλὰ δὲ πρῶτον ὠνείδισεν ὁ Ηρώδης εἰς ταπεινότητα, καὶ τοῦ δ' βασιλέως, ὧν γὰρ αὐτῷ ἄπορα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν ἀπόλαυσα τούτων γινομένων ἤδη πάντα ἐκκεχείρωτο.

ς'. Καταιδήσας δ' ὁ βασιλεὺς τοὺς αὐτόθι στρατιώτας Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ᾤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κεκλησόμενος τοὺς Αντίγονον. ὁ μὲν τῷ Πτολεμαίῳ προσεχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ κατὰ πρότερον τὴν Γαλιλαίαν παροξύναντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τοῦτο δράσαντες συμφεύγουσιν εἴς τε τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, [c] ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτόθι πᾶσαν. πεμφθεῖσαι δ' ὑπ' αὐτῶν Ηρώδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν διαφθείρει τῶν ὑποστάντων, τοὺς δ' ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ προσβαλόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δ', πεύσεως ἕτως τὴν νεωτεροποιίαν, καὶ τοὺς πόλεις ἑκάστους ταλάντοις.

ζ'. [d] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρου πεσόντος ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων [e] πλαισίων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ηρώδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάγμασι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ὑπατεύοντος Αὐγωνίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Αντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν πρὸς τὴν Ηρώδου γνώμην, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῄει ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τὴν δὲ Αμμαοῦντα ὑποδεδόμενος αὐτοῦ τὴν τῆς ἀφίξεως Αντίγονος, [f] ὁ δὲ προσεδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀνεῖργε, καὶ διεδήλωσε τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ηρώδης αὐτοῦ φαινόμενα καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, πρόφασιν τοῦ σκέψασθαι συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς [g] Εμμαοῦν πόλιν· οἷς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Ιουδαίοις προσέτυχε, [h] τούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑστερον ὧν [i] πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ ὑπὸ τούτοις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ Σαμαρείας ἦλθε· πρὸς γὰρ Αντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφίξεσθαι. δεδοίκει γὰρ ἐκ τούτων συμμάχων, οἱ βλάψουσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους· [k] ἐξαρκεῖν δὲ ἐ αὐτὸν πρὸς τὴν Αντιγόνου καθαίρεσιν. προσηκολουθῶν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἑδέᾳ μένειν· εἰ δὲ ἕτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιώσηπον προσανθίστασθαι σφίσιν πρὸς πολεμοῦσιν Αντιγόνῳ. καὶ διαλάθρᾳ μὲν Μαχαιρᾶς πολλὰ δεηθέντος· καπάλιπὼν

r Καὶ τὸ σωτηρίας ἀπόγνωσις,] Περὶ τὸ σωτ. *Vat.* & *Busb.*

s Ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα·] Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* (ut & *Colcejo* in ora codicis mei) legendum censui. Antea erat ὑπέσχεν ὑπεξελθοῦσι. nullo plane sensu. Επέσχεν ἐπεξιλθοῦσι *Busb.*

t Επικηρυκευσαμένης,] Επικηρυκευσαμένοις deëst *Vat.* & interpretum omisit *Epiphan.* HUDS. Lege ἐπικηρυκευσαμένοις. COCC.

v Υποκύψαντες.] Εἶναι post ὑποκύψ addit *Busb.* ut & *Lugd. Bat.*

x Υπεξελθεῖν] *Lugd. Bat.* ἐπεξελθεῖν.

y Στὰς ἐπὶ —— ἀπέσφαττεν,] Singulare factum Senis Judæi, de quo etiam ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

z Καὶ πάντων διεχρήσατο,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

a Καὶ ῥίψας κατ' ὄψιν τοὺς νεκροὺς,] Καὶ ῥίψας κατ' ὄψιν τοῖς νεκροῖς ἐπικατέκαλεν *Busb.*

b Πολλὰ δὲ —— ταπεινότητα,] Ex ἀπίπτω ἀποκλίνω· ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. Vid. infr. lib. 15. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες] Ἀγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. δ' καὶ, & hac §. ἀπάτων.

d Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ] *Sc.* Octavo mensis Julii die, ut demonstrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

e Πταισάντων,] Τραπέντων *Busb.* & forsan *Epiphan.*

f Οὐ δ'] *L. B.* ἐ.

g Εμμαοῦν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

h Τούτους —— φίλους,] Πάντας *Busb.*

i Πεπόνθει.] *L. B.* πεπόνθη.

k Εξαρκεῖν δ' αὐτὸν] Εξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δ' καὶ αὐτῷ *Vat.*

I E.

λιπὼν δὲ τ Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν φρατῷ, παρήνεσε μὴ ἀποκινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ πρὸς Αντώνιον ἐπῆλθε · l ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν m Σαμόσατα, τὸ n πρὸς τῷ Ευφράτῃ χωρίον · σὺν ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παρῆσι. διαγνόμενοι δ' εἰς Αντόχειαν, καὶ πολλοῖς ἀπίτυχον ἠθροισμένοις, καὶ πρὸς Αντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχοντι ὀκνηρῶς, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιτηρεῖσθαι τοὺς Βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, ὑ πολεμίων ὁρμᾶν, ὠκνηρίας αὐτοὺς ἠγεμὼν γίνεται τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν Βαρβάρων ἐνέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Αντώνιον, o δρυμῶν δὲ p τὰς εἰσβολὰς q εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, προσκαθῆσθαι αὐτόθι τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους, ἡρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, r ὑπεκφυλακὴ μὲν Ηρῴδης, προσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τοὺς πρώτους, ὑποδραμὼν ὁ βασιλεὺς τῇ s ῥώμῃ τῇ πρὸς αὐτὸν προσκρῆμα μὲν ἀνακόπτει τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαῤῥαλέους ἀπεργάζεται · καὶ τῶν πάλαι φυγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχοῦ οἱ Βάρβαροι. ἐπέκειτο δ' ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δὲ ὑποζύγια καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος πρόῤῥιζ. τ πλειόνων αὐτοῖς ὑπιτηδείων τῶν ἐν τοῖς δρυμῶσιν, οἱ πλησίον τ εἰς τὸ πεδίον t ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ σφῶν καρτερῶς τρέπεται, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκλείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δ' σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν u ἀπεκάλουν.

ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samosata, locum munitum apud Euphratem *situm*) cum equitibus & peditibus qui ipsi in auxilium adessent. Cum autem Antiochiam perveniisset, & quamplurimos *illic* congregatos offendisset, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne se in via Barbari adorirentur multosque interficerent, proficisci non audebant, ipse *eos* cohortatus viæ ducem se præbuit. Cum autem duabus mansionibus abessent Samosatis, illic quidem Barbari erant in insidiis locati, qui commeantes ad Antonium infestarent, quà vero sylvæ clauderent aditus in campestria præstructæ erant insidiæ ab equitibus aliquammultis, tantisper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui transituri erant. Ubi vero primi pertransierant, in Herodem, qui novissimis præsidio erat, ex improviso irruunt equites fere quingenti in insidiis dispositi; cumque eos qui præcesserant in fugam vertissent, rex, cum eo quod circa se erat robore in eos invectus, hostem statim repulit. Qua re suorum animos erigit, & paulum à metu respirare facit: iisque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum strages. Rex autem cæde *eos* persequebatur: cumque erepta recuperasset, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam instituerat* perrexit. Et cum plures è saltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipsos adorirentur, hos quoque ille valida suorum manu aggressus in fugam vertit, multisque illorum occisis, securum iis qui sequerentur iter præstitit. Illi vero servatorem eum & protectorem *suum* appellabant.

Herodes Antonium adit ad Samosata.

Barbaros multos fundit fugatque.

θ'. Επὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων x ἐγεγόνει, πέμπει τὸ φρατεύμα ὑπαντησόμενον Αντωνίῳ σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμῶν Ηρῴδην τοσούτῳ δοκοῦντα, καὶ ὑπερασπίζων ἕνεκα. τῶν γὰρ Βαρβάρων ἠκηκόει κατ' αὐτῶν ὁρμήσειν. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ, τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιῶτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε προσελαβὼν αὐτὸν Αντωνίῳ ὡς εἶδεν y ἀσμένως ἠσπάζετο, πρέπόν τε z ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Αντιόχῳ δὲ μετ' ὀλίγον τὸ ἔρυμα προδόντι, καὶ διὰ τοῦτο παυσομένου τοῦ πολέμου, a Σοσίῳ μὲν Αντώνιος b παραδίδωσι · προσκελευσάμενος δὲ Ηρῴδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς c ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, d ἐπικουρήσοντα Ηρῴδῃ, πρέπεμψεν εἰς τὴν Ιουδαίαν · αὐτὸς δὲ μὴ τοῦ πολέμου φρατὸν ἠνώλει.

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

Antiocho deditionem faciente, Sosio proximam mandat Antonius.

ι'. Ετυχε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ιουδαίαν πεπρωμένως Ιώσηπος τρόπῳ e τοιούτῳ. λήθην μὲν ὧν αὐτῷ παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Αντώνιον f ἀπερχόμενος λαμβάνει. φρατοπεδευσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη · πέντε γὰρ αὐτῷ σπείρας Μαχαιρᾶ δόντος g ὑπὸ Ιεριχοῦντος ἠπείγετο βουλόμενος σκηψόμενος τ σῖτον αὐτῶν · καὶ h νεοσυλλέκτους i Ρωμαίων φρατεύματος

9. Postquam vero prope Samosata ventum est, exercitum ei occursurum suo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium suppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos fecisse. Itaque & præsentia ejus & aspectu lætatus est, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius suspiciebat: ipseque eum ut in conspectum venit complexus Antonius alacriter admodum salutabat, * majoremque ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem fecisset, & propterea finiretur bellum, Sosio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandavisset ut Herodem adjuvaret, ipse proficiscebatur in Ægyptum. Tum Sosius duas legiones Herodi auxiliares præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bel-

Josephi Herodis fratris mors.

l Ετύγχανε γὰρ πολιορκῶν] Ετύγχανε γὰρ πολ. *Busb.*

m Σαμόσατα, —— χωρίον·] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 7. SPANH.

n Πρὸς τῷ Εὐφράτῃ] Πρὸς Εὐφράτῃ *Busb.*

o Δρυμῶν] *L. B.* δρυμώνα.

p Τὰς] Forte κατὰ τὰς. COCC.

q Εἰς] *L. B.* τὰς εἰς.

r Ωπισθοφυλακὴ μὲν Ηρῴδης,] Ita *Busb.* ὀπισθοφυλακὴ in *ceteris.*

s Ῥώμῃ τῇ πρὸς αὐτὸν] Sic visum est rescribere è *Cod. Busb.* qui habet τῇ ῥώμῃ τοῦ π. in *Editis Alisque.* τῇ ῥώμῃ τῇ π.

t Ἐκβολῆς ἦσαν,] Ἐκβοιωτὰς *Busb.* & mox συμμίξας.

u Απεκάλουν.] *L. B.* ἐπεκάλουν.

x Εγεγόνει,] Γεγόνει *Busb.* & *Vat.*

y Ασμένως ἠσπάζετο,] Ασμένως non agnoscunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.*

* *Majoremque ei honorem habebat,*] Sibique præponebat quem paulo ante regem monstraverat, *Epiphan.*

z Ως νεωστὶ] Abest à *L. B.* ὡς.

a Σοσίῳ] Al. Σωσίῳ & Σωσίᾳ. HUDS. Conf. *Αλωσ.* lib. 1. Procem. §. 7. SPANH.

b Παραδίδωσι·] Συνέλαυνε προσδίδωσι forsan legendum lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν προσδ. malit, per me licet.

c Επ' Αἰγύπτῳ ἐχώρει.] Ita *Busb.* ἐπ' Αἴγυπτον in *ceteris.*

d Επικουρήσοντα Ηρῴδῃ,] Επικουρικὰ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

e Τρόπῳ.] *L. B.* τοιούτῳ.

f Απερχόμενος λαμβάνει.] Απερχόμενον *Vat.* nec aliter infra alicubi.

g Επὶ Ιεριχοῦντος ἠπείγετο] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ Ιεριχοῦντα perperam in *ceteris.*

h Νεοσυλλέκτους] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 17. §. 1. SPANH.

i Ρωμαίων φρατεύματος] Ρωμαίων *Busb.*

bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus desciviſſent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilei ab Herode deficiunt.

Macharas Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi concluſi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coörta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit: Hîc liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: leviſque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, sese tanquam viribus superiorem bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se oppoſuit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque incensis adversus Pappum rediit. is autem castra habebat ad vicum Isanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hostes ventum est, cum illi audacter eum invasissent, collatis signis prælio eos superat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde persequebatur. Cumque domus armatis essent re-

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hosteſque in domos compulsos conficit.

μάχε στρατεύμαΣ ὄντΣ, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντΣ, καὶ γὰ πολὺ ὲκ Συρίας ἰὼ [k] κατειλεγμένον, [l] ἐπιτεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ὲν [m] δυσχωρίαις, αὐτός τε ἀποθνήσκῃ γενναίως μαχόμενΣ, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπόβαλεν· ἑξ γὰ ἀπάντων διεφθάρησαν. κρατήσας δὲ τῶν νεκρῶν ΑντίγονΣ, ἀποτέμνῃ τὼ Ιωσήπε κεφαλὴν πεντήκοντα ταλάντων [n] αὐτὼ ῥυομένε Φερώρα τὰδελφῶ. καὶ μετὰ τῶτο ἀποσάντες Γαλιλαῖοι τῶν ΦΑΣῶ σφίσι δυναΣῶν, τὰς τὰ Ηρώδε Φρονοῦντας [o] ὲν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς [p] Ιδδαίας πολλὰ ὲνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς γὰ [q] Γιτθῶν χωρίον ἐξωχύρε.

ια΄. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων πρὸς τ βασιλέα· καὶ [r] ὲν Δάφνῃ τῆς Αντιοχείας ἐδήλωσαν αὐτῷ τὼ κατὰ τ ἀδελφὸν τύχω, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ ΔΙΑ τινας ὀνείρων ὄψεις, τραχὺς προφαινούσας τ ἐξ ἀδελφῶ θάνατον. ἐπιχθεὶς οὖ κατὰ τὼ πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρΣ γένετο, ὡς ὀκτακοσίους μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ρωμαϊκὸν ὲν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα ΦΑγίνετο· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναστὰς μετὰ ἑ στρατῦ, πορεύΔΑ τ Γαλιλαίας. ὑπολύτων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [s] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμηκότες τῇ πορτερσίᾳ. προσβολὰς δὴ τὴντεῦθεν ἐποιεῖτο. καὶ πολλῶ χειμῶνΣ καταῤῥαγὴΣ ὠδὲν ποιεῖν δυνάμενΣ, ἀπάγει τὼ στρατὸν εἰς τὰς πλησίον κώμας· ἐλθόντΣ δ' αὖτῷ παρ' Αντωνίε καὶ δόντος πάγματΣ, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες Φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλιπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπῆλθεν ὅπῃ ΙεριχοῦντΣ, πιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτὸς ὑπὲρ τὰδελφῶ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἰσὶα μὲν τὰς ὲν πόλει· μετὰ δὲ τὼ σωτηρίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τὰς παρούσας. ἐνταῦθα ἴδοι τὶς ἂν ἑ βασιλέως τ ὲκ ἑ Θεῶ εὔνοιαν. πίπτε μὲν γὰ ἡ στέγη τῶ οἰκήμαΣ, ὥθενα ἢ ἀπολαβεῖν διέΦθειρεν. ὥΣε πάντας πιστεῦσαι τ Ηρώδη εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν ὄντα καὶ ΦΑδίως ἀΦυγόντα κίνδυνον.

ιβ΄. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων κατιόντες τ ὀρῶν εἰς μάχην, ἐΦόβουν τὰς Ρωμαίους. οἱ ἢ [t] γυμνῆ) προσιόντες τοῖς [v] παλτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τὰς περὶ τ βασιλέα ἐξεληλυθότας, αὐτόν τε πάλτῳ τὶς ΦΑδὲ τὴν [x] λαπάρην ἔβαλεν. ΑντίγονΣ δ' ὅπῃ τ Σαμάρειαν πέμπει στρατηγὸν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμει τινὶ, βυλόμενΣ ΦΑσκεῖν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμιωτὸς ὲκ προνοίας. [y] ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾷ τῷ στρατηγῷ [z] παρεκάθητο· Ηρώδης ἢ πέντε πόλεις ΦΑλαβὼν τοὺς ἐγκαταλειΦθέντας περὶ δισχιλίους ὄντας ἐΦόνευσεν, αὐτάς τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ὅπῃ τ Πάππον. ἐστρατοπεδεύετΣ δ' οὗτΣ ὅπῃ κώμῃ [a] Ισάναις καλουμένῃ. ἢ πολλῶν αὐτῷ προσρεόντων ὲκ τ [b] Ιεριχοῦντος ἢ τ Ιουδαίας, ἐπεὶ σχεδὸν γίνε), τ πολεμίων ἐπιξελθόντων αὐτοῖς [c] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, ἢ τιμωρῶν τὰδελφῷ, φεύγουσιν εἰς τὴν κώμην [d] ἐπέκειτο κτείνων. πεπληρωμένων ἢ

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hosteſque in domos compulsos conficit.

k Κατειλεγμένον,] *L. B.* τὸ κατ.

l Επιτεμένων αὐτόθι] Επιτιθεμένων *Busb.*

m Δυσχωρίαις,] Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχειρίαις in *Editis Aliisque.* forsan pro δυσχερείαις.

n Αὐτὼ ῥυομένε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

o Εν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν·] Idem Zonaras T. I. p. 232. C. SPANH.

p Ιδδαίας] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 2. SPANH.

q Γιτθῶν) Forsan legendum Γιτλῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. Relandum in *Palæstina S.* p. 813. HUDS. Conf. Antiq. Jud. lib. VI. c. I. §. 2. SPANH.

r Εν Δάφνῃ τ Ανλιοχείας] Idem Zonaras p. 232. C. SPANH.

s Εἰς χωρίον,] Εἴς τι χωρίον *Busb.*

t Γυμνῆ)] *L. B.* γυμῆτες.

v Παλτοῖς —— πάλτῳ] Ita ut supra, §. 5. πιλτοῖς in libris & mox πιλτῷ. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 4. SPANH.

x Λαπάρην] De voce λαπάρα *Galen. de Officin. Medic.* p. 51. T. XIV. & prognoſt. lib. II. p. 680. T. VIII. & Hippocr. *de Artic. T.* XII. p. 224. vid. etiam *Athena.* p. 286. C. SPANH.

y Αλλ' ὁ μὲ Μαχαιρᾷ τῷ στρατηγῷ] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 5. SPANH.

z Παρεκάθητο·] Προσκάθητο *Busb.* & mox καταλαβών.

a Ισάναις] Conf. supra lib. 8. c. XI. §. 3. & ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 5. SPANH.

b ΙερεχοῦντΣ καὶ τ Ιουδαίας,] Ita ut alibi edere placuit, Ιερεχῶς hic loci in libris.

c Συμβαλὼν κρατεῖ] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.*

d Επικειτο] *L. B.* ἐπῆν.

τ̃ [e] οἰκίων ὁπλιτῶν. καὶ πολλῶν ἀναφυγόντων ἐπὶ τὰς στέγας, κρατεῖ τούτων· [f] καὶ τὰς ὀρόφους τ̃ οἴκων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τ̃ στρατιωτῶν ἐώρα [g] ἀθρῴων ἀπεψημμένων. τούτους μὲν οὖν πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες [h] σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῆρουν. καὶ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἦν καὶ τόνδε τ̃ πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἀπείρων [i] ἐκτὸς τ̃ τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τ̃ πολεμίων ἔκλασεν, καταδοκήσαντα τὸ μέλλον. ἐωρῶντο γὰρ πανπληθεῖς πόρρωθεν συγκινούμενοι πρὸς τὸν κώμον, οἱ τότε ἔφυγον· καὶ εἰ μὴ [k] χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς, ἦκεν ἂν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιὰ, θαῤῥοῦσα τῷ νενικηκέναι, καὶ τὸ πᾶν ἂν εἰργασμένη. ἤδη γὰρ Ἀντίγονος ἤδη τὸν παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει ἐκ τ̃ πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ὀψὲ γὰρ ἦν, δεῖπνον μὲν αὐτῷ κελεύει τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκκεκμηκὼς γὰρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, πρὸς λουτρὸν ἦν. [l] ἔνθα δὲ κίνδυνος αὐτῷ μέγιστος συνέπεσεν, ὃν καὶ θεοῦ προνοίᾳ διέφυγε. γυμνὸς γὰρ ὢν αὐτὸς, καὶ μετὰ παιδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λουόμενος, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τ̃ πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφυγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουόμενος, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ διὰ θυρῶν χωρεῖ, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, ἰδόντες βλάψαντες τ̃ βασιλέα ὑπὸ ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες ἢ τῷ μηδὲν αὐτοὺς παθόντας εἰς τὸ πρόσθεν διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τὸν μὲν Πάππου κεφαλὴν, [m] ἀνῃρημένος γὰρ, ἀποκόψας Φερώρᾳ ἔπεμψε, τοῦτον ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ παθὼν· ἦν δὲ [mm] καὶ οὗτος [n] αὐτόχειρ ἐκείνου γεγονημένος.

ιδ'. Λοιπὸς γὰρ [o] ἦν χειμὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύει τ̃ πόλεως. τρίτον γὰρ [p] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν ἐξ οὗ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ ἀποδεδειγμένος. ἀναστρατοπεδευόμενος γὰρ, καὶ πλησίον ἐλθὼν τ̃ τείχους καὶ τὸ ὀπτιμαχώτατον, ᾧ τὸ ἱερὸν καταστρατοπεδεύεται, [q] προσβαλεῖν διεγνωκὼς ὡς ἐν [r] πρότερον ποτὲ Πομπήιος. τρισὶ γὰρ χάλαζαν χώμασι τ̃ τόπον πύργους [s] ἀνίστησι, πολλῇ τε σπουδῇ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τιμῶν τὸν περὶ ὕλην. ὡς δὲ κατέστησαν τοῖς ἔργοις τὰς ὀπτηδείους, ἱδρυμένης ἐπὶ τ̃ στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τ̃ γάμον ᾤχετο, ἀξόμενος τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ ὁ [t] ἠγγυημένος, ὡς μοι ἐν [v] πρότερον εἴρηται.

fertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evullis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conſpicit. Et hos quidem jactis ſuperne ſaxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat ſpectaculum, quam immenſa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congeſta. Atque hæc res maxime fregit animos hoſtium, ſollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conſpicati* refugiebant: & niſi hyemis aſperitas prohibuiſſet, invaſiſſet Hieroſolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregiſſet. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe diſceſſionem.

Ut Herodes è magno diſcrimine evaſit.

13. Et tunc quidem rex (jam enim ſerum erat) juſſit milites cœnatum ire; atque ipſe, utpote defatigatus, in cubiculum ingreſſus ad lavandum ſe parabat. ubi & maximum diſcrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evaſit. Cum enim ipſe inermis eſſet & cum uno puero, qui ei pediſſequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hoſtium aliquot armati in fugam conjecti ſeſe præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus ſtricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, ſimiliter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læſerint, contenti ſine noxa ſeſe ex ædibus proripere. Poſtero autem die Herodes Pappi caput, nam occiſus erat, amputatum Pheroræ miſit, † pœnam repetens ob ea quæ fratri ipſius acciderant. nam & is eum ſua manu interfecerat.

Ad Hieroſolyma caſtra facit.

14. Hyeme autem * finita, cum inde exercitum moviſſet, Hieroſolyma venit, & prope urbem caſtra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde caſtra moviſſet & prope muros acceſſiſſet, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obſepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores ſecans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, ſedente adhuc exercitu, ipſe Samariam ad nuptias proficiſcitur, filiam ducturus Alexandri Ariſtobuli filii. nam illa ei deſponſata erat, ut jam ante à me dictum eſt.

Mariamnem uxorem ducit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς Ἡρῴδης, Μαριάμμην γαμικῶς, μετὰ Σοσίου Ἱεροσόλυμα κρατῶν αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

CAP. XVI.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Soſio Hieroſolyma vi expugnat: utque Aſamonæorum principatus deficit.

XXVIII.

Μετὰ δὲ τοὺς γάμους, ἦλθε μὲν διὰ Φοινίκης Σόσιος, προεκπέμψας τὴν δύναμιν διὰ τ̃ μεσογείου· ἦλθε δὲ ἐκ τ̃ Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [x] πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· ἦσαν γὰρ τρισμύριοι γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ ἅμα τὸ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο τεῖχος, καὶ διεκάθηντο πρὸς τῷ [y] βορείῳ τείχει τ̃ πό-

POST nuptias autem venit per Phœnicem Soſius, præmiſſis per mediterranea copiis: poſt quas venit etiam dux ipſe *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipſe quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui eſſet plus minus triginta millium. Iſti autem omnes ad mœnia Hieroſolymorum convenerunt, & à muri parte ſeptentrionali

Soſius & Herodes ingentes copias contrà Hieroſolyma ducunt.

e Οἰκίων] *L. B.* οἰκήσεων.

f Καὶ τὰς ὀρόφους τ̃ οἴκων] Ita *Buſb.* & *Zonar.* (ut & *L. B.* niſi quod οἰκιῶν habeat) καὶ τ̃ ὀρόφων τὰς οἰκίας ἀνασκάπτων, ἔμπλεα ταῦτα τ̃ στρ. in *Editis Aliiſque.*

g Ἀθρῴων] *L. B.* ἀθρόων.

h Σωρηδὸν] *Gen.* σορηδόν.

i Ἐκτὸς τ̃ τειχῶν] Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ ſequuntur πρόῤῥωθεν &c. & ex ipſo *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.*

k Χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς.] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Noriſium* in *Cenotaphiis Piſanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

l Ἔνθα καὶ ——— λουόμενος,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 17. §. 7. SPANH.

m Ἀνῃρημένος γὰρ.] Ἀνῃρηθ *Buſb.*

mm Καὶ οὗτος] *Gen. altera* γὰρ ἦν.

n Αὐτόχειρ ἐκείνου] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 17. §. 8. SPANH.

† *Pœnam repetens ob ea*] Proprie, *in pœnam pro iis, quæ* &c HAV.

o Τὸν χειμῶνος] Χειμῶνος de hyeme explicandum benè monet Pagius in Critic. ad Baron. p. 20. & 21. SPANH.

* *Finita*,] *Al.* ubi hyems deſæviit, *aut* rigor hyemis ceſſit, *aut* ineunte vere.

p Αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν] Αὐτῷ *Buſb.*

q Προσβαλεῖν διεγνωκὼς] Προσβάλλειν ἐγνωκὼς *Buſb.*

r Πρότερον ποτὲ Πομπήιος.] Πρώην *Buſb.*

s Ἀνίστησι,] *L. B.* ἀνίστη.

t Ἠγγυημένος] Ἐγγεγυημένος *Buſb.* & *Vat.*

v Πρότερον εἴρηται.] *Sc.* c. 12. §. 1.

x Πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων·] Πρὸς τῷ *Buſb.* & *Lugd. Bat.*

y Βορείῳ] Vid. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 18. §. 1. κατεστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ βορείῳ τείχει πλησίον· SPANH.

z O-

nali conſederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus ſex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hoſtis declaratus eſſet) ipſe pro illo regnaret ex ſenatuſconſulto.

Judæi obſeſſi ſtrenue ſe defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote univerſa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fauſta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia ſuſtulerunt, ut nec alimenta relicta eſſent hominibus aut jumentis, & clandeſtinis latrociniis *hoſti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes iſta animadvertiſſet, adverſum latrocinia locis opportunis inſidias diſponebat: atque, ad neceſſaria miſſis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus eſſet copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere verſaretur, facile perfecti ſunt tres aggeres: nam & æſtas erat, nihilque ad ſtructuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipſi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excurſionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, ſed ingenio ſuperabantur. Quin & adverſus machinas dirutis primis ædificiis alia exſtruebant, & ſub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac deſperatione magis quam providente conſilio utentes, bellum ad extremum perſequebantur, idque magno licet exercitu circumſeſſi, & fame rerumque neceſſariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem

Romani muros aſcendunt.

muros conſcendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Soſii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, ſecundus vero quindecim, & quædam circa

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poſtatem redacta.

templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

fortiter pro Antigoni regno propugnare, * urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum

λεως, φαλαὶ ἕνδεκα μὲν ἦσαν πᾶλαι [z] ὁπλιτικῶν, ἐξ ὧν χιλιάδες ἱππέων, ἄλλα τε ὅπλα καὶ ἀπὸ τῆς Συρίας. δύο δὲ [a] ἡγεμόνες, Σόσιος μὲν ὑπ' Αντωνίου φαλαῖς συμμαχῶν, Ηρώδης δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς Αντίγονον ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθεὶς ἐν Ρώμῃ πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου βασιλεύσῃ κατὰ τὸ συγκλητικὸν δόγμα.

β'. Μετὰ πολλῆς δὴ τῆς ὁρμῆς καὶ ἔριδος, ἅπαν συμπαντος ἠθροισμένου τοῦ [b] ἔθνους, οἱ Ιουδαῖοι τῆς μὲν τοῦ Ηρώδου ἀντεπολέμουν, καταλειφθέντες ἐντὸς τοῦ τείχους, [c] πολλά τε [d] ἐπεφήμιζον τοῖς τοῦ ἱεροῦ, καὶ πολλὰ ἐπ' εὐφημίᾳ τοῦ δήμου, ὡς ῥυσομένου τοὺς κινδύνων αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ· τά τε [e] ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκεύασαν, ὡς μηδ' ὅσα τροφὴν δύνασθαι εἶναι ὑποκλοπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λῃστείας τε λαθραίας χορηγοῦντες ἀφορμὰς παρεῖχον. ταῦτα δὲ Ηρώδης σαφῶς, τοὺς μὲν τὰς λῃστείας [f] τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προελόχιζε· πρὸς δὲ τὰ ἐπιτηδεῖα πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόρρωθεν ἀγορὰν συνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγου χρόνου πολλοῦ ἀφθονίαν αὐτοῖς ἡμέραν τοῦ ἀναλισκομένου. ἦρτο δὴ, συχνῶς ἤδη πολλῆς χώρας ἐργαζομένης, καὶ τὰ τείχη χώματα ὑπετῶν· ἦρτο τε γὰρ ἅμα, καὶ ὑθὲν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάτασιν, ἔτ' ἀπὸ τοῦ ἀέρος, ἔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα προσάγοντες, κατέσκαπτον τὸ τεῖχος, καὶ πάσαις ἐχρῶντο πείραις. ὁ μὲν ἐξέπληττον τοὺς ἔνδον, ἀλλ' ἀντεμηχανῶντο κἀκεῖνοι πρὸς τὰ ὑπὸ τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεκθέοντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα ἐνεπίμπρασαν, τὰ δὲ ἐχειρωμένα, εἰς τε χεῖρας ἰόντες, ὑθὲν κακίους Ρωμαίων ἦσαν τοὺς τόλμας, ἀπορίᾳ δὲ ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀνετείχιζον, ἐρειπομένων τῶν πρώτων οἰκοδομημάτων, ὑπὸ γῆν τε ἀπαντῶντες [g] μεταλλεύουσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ δὴ τὸ πλέον ἢ [h] προμηθείᾳ χρώμενοι [i] προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τέλος, καὶ τοῦτο μεγάλῃ σφᾶς περιϊδηλωμένῃ σφᾶς, καὶ λιμῷ παλαιπωρούμενοι καὶ αὐτάνῃ τῆς ἀπιτηδείων. τὸ γὰρ [k] ἑβδομαδικὸν ἐνιαυτὸν συνέβη [l] κατὰ τοῦτον εἶναι. ἀναβαίνουσι δὴ ἐπὶ τὸ τεῖχος πρῶτον μὲν λοχάδες εἴκοσι, ἔπειτα [m] ἑκατονταρχίαι Σοσίου. ἡρέθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος, ἡμέραις τεσσαρακοντα, τὸ δὲ δεύτερον πεντεκαιδεκα, καί τινες τῶν περὶ τὸ ἱερὸν ἐνεπρήσθησαν στοῶν· ἃς Ηρώδης Αντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μίσος αὖθις περιβαλλόμενος παρὰ τῶν Ιουδαίων φθόνῳ. ἡρημένης δὲ ἔξωθεν ἱερᾶς καὶ τῆς κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν καὶ τὴν ἄνω πόλιν Ιουδαῖοι συνέφυγον. δείσαντές τε μὴ ἀφαιρεθῶσιν αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἀπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύονται ἀπιόντες [n] ἀξιοῦντες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσεσθαι. ὁ δὲ, ὡς ἐνδώσοντων αὐτῶν συνεχώρει ταῦτα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν εἴωσα γινόμενον παρ' αὐτῶν ὧν ὑπενόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντεχόντων ὑπὲρ τοῦ Αντιγόνου βασιλείας, προσβαλὼν κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν, καὶ πάντα θυμὸς ἦν φόνων ἀνάπλεα· τῶν μὲν Ρωμαίων ἐπὶ τριετῆ τὴν πολιορκίας διωργισμένων, τοῦ δὲ Ηρώδου Ιουδαϊκοῦ μηδὲν ὑπολιπεῖν αὐθάδους ἀντίπαλον. ἐσφάττοντο δὲ [o] συνεχεῖς ἔν τε τοῖς στενωποῖς καὶ κατὰ τὰς οἰκίας συνωθούμενοι, καὶ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ἦν τε οὐ-

[z] Οπλιτικῶν,] *L. B.* ὁπλιτικὸν.

[a] Ηγεμόνες,] Ησαν post ἡγεμόνες habet *Busb.* & mox καὶ Ηρώδης ὑπ.

[b] Εθνους,] Πλήθους *Busb.*

[c] Πολλά τε ——— ἐπεφήμιζον] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

[d] Επιεφήμιζον] *L. B.* ἐφήμιζον.

[e] Εκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκεύασαν,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐντὸς in *reliquis*.

* *Difficultatem afferebant.*] *Al.* inopiam faciebant.

[f] Τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προελόχιζε·] Ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[g] Μεταλλεύσι διεμάχοντο·] Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύσει *Baſ.* μεταλλεύσιοι *Gen.* ἐν τοῖς μεταλλεύσιοι *Busb.* & *Vat.*

[h] Προμηθείᾳ χρώμενοι] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* προθυμίᾳ in *reliquis*.

[i] Προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ] Καὶ ante προσελιπάρουν delevi, auctoritate *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[k] Εβδομαδικὸν ἐνιαυτὸν συνέβη] Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. HUDS. Annus ſeptimus Sabbaticus. de hoc loco vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p. 276. & contra Scaligerum. SPANH. Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

[l] Κατὰ ταυτὸν ἦναι.] Κατ' αὐτὸν *Busb.*

[m] Εκατονταρχίαι Σοσίου.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἑκατονταρχης in *reliquis*.

[n] Παρακαλοῦντες σύμπαν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.* καλοῦντες in *Editis*.

* *Urbem aggreſſus vi cepit,*] *Al.* totis viribus urbem aggreſſus *eam* cepit.

[o] Συνεχεῖς] *L. B.* παμπληθεῖς.

οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἔλεω, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καὶ τοι [p] περιπεμπόντω & βασιλέως, καὶ φειδομένω παρακαλοῦντω, οὐδεὶς ἐκράτησε τῆς δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπεξῆλθον. ἔνθα δ' Ἀντίγονος, μήτε τὴν πάλαι μήτε τὴν τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, κατέστη μὲν ἀπὸ τοῦ βάρεως, ὡφρόνησεν ἢ τοῖς Σοσίᾳ ποσὶ. κἀκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τὴν μεταβολὴν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Ἀντιγόνῃ ἐκάλεσεν· ὃ μὲν ὡς γυναῖκα γε φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεσμοῖς ἐφυλάττετο.

γ'. Πρόνοια δ' ἦν Ἡρῴδῃ κρατοῦντι τῶν πολεμίων, & κρατήσαντι καὶ τῶν [q] ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πληθος ὅπη τύχοι ἱερᾶ καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν ἁγίων. ὁ δ' βασιλεὺς τὰς μὲν παρακλήσεις, τοῖς δ' ἀπειλῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέσειλεν, ἡττῆσθαι χαλεπωτέραν ἡγούμενος τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεμίτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγὰς, πολλὰ [r] διαπυνθανόμενος πρὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαίοις τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ὅπου τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βεβαχὺ καὶ τὴν [s] οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα [t] κεινῇ. & ἅμα ἀντὶ τῆς πλιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ὀπιτρέπειν φαμένῳ, αὐτὸς ἔφη διανέμειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τὰς μισθὰς ἑκάστοις. ὕστερον τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενος πόλιν, πᾶσι κατοχέως ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰρ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων ἐπορουῦτας.

δ'. [t] Τῷ τῷ πάσχα συμβῆ τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, οὕτω συμβαίνει ἐν Ῥώμῃ Μάρκῳ Ἀγρίππᾳ & [v] Κανινίῳ Γάλλῳ, [x] ἐπὶ τῇ πεμπτῇ & ὀγδοηκοστῇ & ἑκατοστῇ [y] Ὀλυμπιάδι, [z] τῷ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ παλαιοτέρου τῆς γινομένης ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, [a] μετὰ ἔτη [b] εἰκοσιπέντε. Σόσιος δὲ, χρυσοῦν [c] ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Ἀντίγονον ἄγων δεσμώτην Ἀντωνίῳ. δεισας δὲ Ἡρῴδης, μὴ φυλαχθεὶς Ἀντίγονος ὑπ' Ἀντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπ' αἰτῶ δικαιολογήσηται πρὸς τὴν σύγκλητον, [d] ἀπόδεικνυς [e] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ἡρῴδην δ' ἰδιώτην, καὶ ὅτι πρόσηκεν αὐτῷ βασιλεύειν τὰς παῖδας ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ῥωμαίους ἐπεξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τὸν Ἀντώνιον ἀνελεῖν τὸν Ἀντίγονον. & γενόμενος, & δεσμὸς μὲν Ἡρῴδης ἀπηλλάσσετο· παύεται δ'

misertum est; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, sed tanquam rabiosi in omnem ætatem sævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præsentis fortunæ memor, ex arce descendit, Sosioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miseratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* insultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è custodia liberum emisit; sed in vinculis quidem ipse asservabatur. *Antigonus Sosio se dedit.*

3. Herodi autem curæ erat, postquam hostes superaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum sacraque templi res aspiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repressit, victoriam clade graviorem existimans, si quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aspici fas est. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Sosium etiam atque etiam interrogasset, utrum Romani, urbe pecuniis virisque exinanita, regem se solitudinis essent relicturi: quippe se vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum esse putare. Cumque ille pro obsidionis labore prædam se militibus merito concedere dixisset, respondit Herodes, se sua pecunia mercedem singulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promissum præstitit. Nam & singulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Sosium plane regie muneratus est, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati discederent. *Herodes laborabat ne in templum grassarentur peregrini milites.* *Urbisque direptioni obstitit.*

4. Hæc urbi Hierosolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo consulibus, Olympiade centesima & octogesima quinta, mense tertio, jejunii solennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam & eodem die ab illo post septem & viginti annos *Hierosolyma* capta fuerant. Sosius vero, corona aurea Deo consecrata, Hierosolymis profectus est, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio servatus Antigonus & ab eo Romam perductus causam suam apud senatum ageret, ostendens se quidem regia stirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios suos, licet ipse in Romanos deliquerit, nascendi sorte regnare pertineat: ista metuens multa pecunia persuasit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero desiit domus Asamonæi prin- *Quando ex pugnata erant Hierosolyma.* *Antigonus captivus.* *Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.*

[p] Περιπέμποντω & βασιλέως,] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* ὡσαύτως δὲ in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege desinante.*

[q] Ἀλλοτριοφύλων] *L. B.* ἀλλοτρίων.

[r] Διαπυνθάνομενος πρὸς Σόσιον,] Διαπυνθάνομαι *Busb.*

[s] Κεινῇ.] *L. B.* κενοῖ.

[t] Τῷ τῷ πάσχα ——— Ῥώμῃ,] Herosolyma à Sosio capta A. ab U. C. 718. contendit *Harduin.* in *Num. Herodiad. p.* 4. & 19. & eo refert Numinum, in quo hinc cap. Antonii Triumviri, illinc SOSIVS IMP. Tropæum & infr. duo Captivi manibus vinctis post terga, ob captam Judæam. nummus à reperto Gazæ Regiæ. SPANH.

[v] Κανινίῳ Γάλλῳ,] Κανδίῳ ex Josepho profert Georgius Syncellus chronici pag. 306. REL. Antea erat Κανδείῳ veteri mendo ex Historicorum fide non dubitavi rescribere Κανινίῳ. HUDS. *Agrippa* Caninii Galli vid. Pagium ad Annal. Baron. p. 21. SPANH.

[x] Ἐπὶ τῇ ——— Ὀλυμπιάδι,] Apud *Euseb.* in *Coll. Scal. Græc.* p. 197. A. IV. Olymp. PIIE. SPANH.

[y] Ὀλυμπιάδι,] Anno illius tertio: ut inquit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videsis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 22.

[z] Τῷ τρίτῳ μηνὶ,] *Sc.* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Usserius* in *Annalibus Veteris Testamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum in Animadversionibus ἀνεκδότοις*, tom 1. p. 47. qui de Anno tertio obsidionis intelligendum esse contendit.

[a] Μετὰ ἔτη εἰκοσιπέντε.] Nempe capta Hierosolyma à Pompejo Anno U. C. . . . . 11. Olymp. CLXXVIII. ab Herode & Romanis IV. Olymp. CLXXXV. Vid. Græc. Eusebiana. SPANH.

[b] Εἰκοσιπέντε.] Ita quidem in *Græcis Eusebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p 306. Verum *Jos. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μθ' ἔτη κς'. legendum esse contendit. Atque ita *Usserius*, nisi μθ' ἔτη κζ'. *anno post vicesimo septimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μθ' ἡμέρας *post dies tres* resurrecturum fuisse Christum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propositum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipsum *Josephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μθ' ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δυοῖν δέοντ' ἔτοις exponitur. Plura in hanc sententiam ab *eodem* allata videre est, p. 435. ὡς εἰκοσιπέντε ἐτῶν habet *Cod. Busb.*

[c] Ἀναθεμένος τῷ Θεῷ] Ἀνατθεὶς *Busb.*

[d] Ἀποδεικνὺς] Ἀποδεικνὺς ex Josephi hoc loco Eusebius profert in Chronico pag. 73. pro καὶ ὅτι, ἃ ὅτι Eusebius loc. cit. πρὸς τὸ ἦθος Eusebius non agnoscit, pro Ἀσαμωναίου, Eusebius legit Ἀσαμωναίων, quod præfero. Ita mox Eusebius quoque Ἀσαμωναίων ἡμῶν. Sed tamen Syncellus in Josepho hoc loco legit & Ἀσαμωναίων. vide Chronicon ejus pag. 307. pro ρκς MS. *L. B.* p. ρκζ. Sed Syncellus ρκς. pro γενὸς Euseb. ἦθος τε. REL.

[e] Αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων,] Fusius *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aldi.* que.

Asamonæorum finis.

principatus, postquam centum viginti sex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illustris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione gestis. Verum hi, propter mutuas dissensiones, principatum amiserunt; isque ad Herodem translatus est, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus subjecti. Atque hunc quidem Asamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Finis Libri decimi quarti.

ἔτως [f] ἡ ΓΞ Ασαμωναίων ἀρχὴ μέχ [g] ἔτη ἑκατὸν Ϛ ἔσχεν ἕξ. οἴκῳ λαμπρῷ ἔτι νῦν , καὶ ἀξιώματι [h] γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς , ὧν τε πατὴρ Ξ ἔθνους οἱ γονεῖς αὐτῷ διεπράξαντο. ἀλλ' ὅτοι μὲν , ἀφ' ὧν αἱ ἀλλήλους στάσιν , τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλον· μετῆλθε δ' εἰς Ηρώδην τὸν Αντιπάτρου , οἰκίας ὄντα [i] δημοτικῆς , καὶ γένους ἰδιωτικοῦ , καὶ [k] ὑπηκόου τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τέλος μὲν τὸ πλῆθος [l] τῶν Ασαμωναίων γένους παρειλήφαμεν.

Τέλος Ξ βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτου.

f Η Ξ —— ἔσχεν ἕξ.] Asamonæorum in Judæa Imperium per annos CXXVI. Apud Zonaram verò T. 1. p. 233. D. ἐπ' ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ ἕξκοντα· à Mattathia primo Judæorum Principe ex Asamonæorum genere, de quo supr. lib. 12. c. 6. §. 1. seq. Nempe juxta Eusebianos calculos Mattathiæ hujus incepit principatus A. 4. Olymp. CLIII. Desiit autem in Antigono Regnum Asamonæorum A. 2. Ol. CLXXXV. qui efficiunt annos CXXVI. Ασαμωναῖοι dicuntur in Collect. Græcis Eusebii p. 69. SPANH.

g Ετη ἑκατὸν] Velim omnino videas *Usserium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Vossium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156.

h Γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς,] Γένους τε ἕνεκα καὶ τῆς ἱερᾶς τιμῆς. *Busb.* & *Vat.* γένους τε quoque legit *L. B.* verum in reliquis consentit.

i Δημοτικῆς,] *Sc.* non *Sacerdotali.* Nam qui è familia *sacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obscuri, ignobiles, & privati censebantur ab Hebræis: sicut in Romanis Historiis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Casaubonum* hac de re fuse agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.*

k Υπηκόου τοῖς βασιλεῦσι] Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ in Nummis hoc anno dictus apud *Harduin. de Num. Herod. p.* 4. Judæa tantum cum Samaria Herodi mandata, & qui in solutionem Æris alieni, quod J. Cæsari fœnori dederat Herodes *Herod. p.* 21. Nugæ & fabulæ Galilææ non sane fuerunt Herodi Ibid. p. 23. SPANH.

l Τῆς Ασαμωναίων γενεᾶς] Ita cum *Bmb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat. Græcis Eusebii, Zonara & Syncello.* Ξ Ασαμωναίων γένους in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως ληφθείσης τ Ιεροσολυμιτῶν πόλεως ὑπὸ Σοσίου Ĉ Ηρώδου, Αντώνιος μὲν Αντίγονον ἐπελέκισεν ἐν Ανλιοχείᾳ, Ηρώδης δ' πέντε καὶ τεσσαράκοντα τ ἐκείνου φίλων πρώτους Ιεροσολυμιτῶν [a] ἀπανείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

1. *Quomodo, Hierosolymis à Sosio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum securi feriit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hierosolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

β'. Ον τρόπον Υρκανὸς, [b] ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ιουδαίων Ĉ ἀρχιερεύς, ἀφεθεὶς ὑπὸ Φραάτου τ Πάρθων βασιλέως Αρσάκου, πρὸς Ηρώδην ὑπέστρεψεν.

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arsace dimissus ad Herodem rediit.*

γ'. Ως Ηρώδης Αριστόβουλον, τ τ γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον ἀφανίζειν παρεσκεύασεν.

3. *Quomodo Herodes Aristobulum, Mariamnes uxoris suæ fratrem, pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit.*

δ'. Ως Κλεοπάτρα τῆς τ Ιουδαίων Ĉ Αράβων ἐπιβουλεύσασα βασιλείας, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Αντωνίου.

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis insidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ιουδαίαν παρουσία.

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

ς'. Ως Ηρώδης ἐπολέμησεν Αρέτᾳ, καθ' ὃν καιρὸν Αντώνιος ὑπὸ Καίσαρος Ĉ ἐν τῇ κατ' Ακτιον νικᾶται μάχῃ.

6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*

ζ'. Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ κ τὴν Ιουδαίαν, καὶ τ Φθορᾶς τ ἀνθρώπων Ĉ βοσκημάτων.

7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*

η'. Λόγος Ηρώδου πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ πάθη Ĉ τὴν ἦτταν τὴν γενομένην.

8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*

θ'. Ως ἀνάγκην ἔχων Ηρώδης ἀπεῖναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, διέφθειρεν Υρκανόν· [c] καὶ ὡς ἔσχε πρὸς Καίσαρος τ βασιλείαν, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.

9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: utque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*

ι'. [d] Ως Ηρώδης ἀφικόμενος εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.

10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*

ια'. Ως ἐπανελθὼν [e] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψευδέσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὸν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.

11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*

ιβ'. Περὶ τοῦ λιμοῦ κ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γενομένου, καὶ ὡς διέσωσε τὰ πλήθη καὶ τὰς πόλεις Ηρώδης.

12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*

ιγ'. [f] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων, ἃς Ηρώδης ὁ βασιλεὺς ἐπιφανεστάτας ἐποίησεν.

13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*

ιδ'. Ως Ηρώδης, [g] καθελὼν εἰς ἅπαν τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἀνέστησε μῆκος παρολκὴν ἐτῶν ἑξήκοντα, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

a Επανείλετο,] Ita *Vat.* ἐπανειλὼν ἀνείλετο in *Editis Aliisque.*
b Ο πρῶτος] *Gen.* πρῶτος. Forte ὁ πρὸ Ĝ. COCC.
c Καὶ ὡς ἔσχε] Sic in *MSS. Vat.* Ως Ηρώδης ἔσχεν καὶ π. in *ceteris.*
d Ως Ηρώδης] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.*
e Ο αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.*
f Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων] Iterum è *Cod. Vat* Κτίσις π. Ε. ἃς Ηρώδης ἐποίησατο in *reliquis.*
g Καθελὼν] Ita demum è *Cod. Vat.* Ως καθελὼν ὁ Ιεροσολύμοις τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον αὐτοῖς μῆκος ἔτη χ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος & Σαμέα. Ἡρώδης τ̃ Ἀντιγόνου φίλων τὰς πρώτας ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πάλιν ἀργυρολογίαν· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus aucti.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero illis cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum adeptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

ΣΟΣΙΟΣ μὲν οὖν & Ἡρώδης οὓς κρατοῦντες ἔλαβον Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶς τότε αἰχμάλωτον [b] Ἀντίγονον, ἢ πρὸ τούτης ἡμῶν ἐδήλωσε βίβλος. [c] τὰ δ' ἐκείνοις συνεχῆ νῦν ἐρῶμεν. [d] ἐπειδὴ δ' [e] τ̃ ὅλης Ἰουδαίας ἐπεχειρήθη τῶν πρόχειρον Ἡρώδης, & κρατῶν τὴν πάλιν πλῆθος [f] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἐπὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, [g] ἐν πᾶσαγωγῇ τότε ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τὰ τ̃ ἐναντίων ἑλομένους οὐκ ἐπέλιπε τιμωρούμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐτιμῶντο δὲ μάλιστα παρ' αὐτῷ [h] Πολλίων [i] ὁ Φαρισαῖος & [k] Σαμέας ὁ τούτου [l] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τ̃ Ἱεροσολύμων, ὅτε συνεβούλευον [m] τοῖς πολίταις δέξασθαι τ̃ Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τοὺς ἀμείβας ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [n] Σαμέας ἦν, & [o] κεκριμένος ποτὲ Ἡρώδῃ τῷ ὑπὲρ θανάτου, [p] προεῖπεν ὀνειδίζων Ὑρκανῷ & τοῖς δικάζουσιν ὡς προσωφελὴς Ἡρώδης ἅπαντας αὐτοὺς [q] μεταλήψεται. καὶ τοῦτο χρόνῳ πεῖραν, & θεῶν τοὺς λόγους αὐτοῦ πληρώσαντος.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus aucti.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quin-

Judæi divitiis spoliati.

β'. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατήσας τ̃ Ἱεροσολύμων, πάσῃ συνεφόρει τ̃ ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς ἐπόρους ἀφαιρούμενος, καὶ συναγαγὼν πολὺ ἀργύρου καὶ χρυσίου, πᾶσι τούτῳ τ̃ Ἀντωνίου ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [r] τεσσαράκοντα πλὴν τῶν πρώ-

---

[a] ιη'.] Ita *Bas. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157.

[b] Ἀντίγονον,] Conf. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[c] Τὰ δ' ἐκείνοις] Ita refinximus ex *Lugd. Bat.* Antea erat τὰ δ' ἐκείνης. at non agetur in posterum, quid libro priori sit cohærens, sed quid acciderit post captas Hierosolymas & vinctum Antigonum. Debet itaque verti *illis*, sicuti fecimus pro *ei*. HAV.

[d] Ἐπειδὴ] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ γὰρ in *Editis Aliisque*.

[e] Τ̃ς —— Ἡρώδης,] A captis Hierosolymis nova etiam Epocha regni Herodis quandoque apud Josephum; vid. Petav. D. Temp. P. 11. p. 290. 291. vid. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[f] Ὅσοι μὲ] Sic *Vat.* & *Busb.* ὅσον in *reliquis*.

[g] Ἐν πᾶσαγωγῇ τότε ἐποιεῖτο,] In dignitatibus eos constituit. *Rufinus*. Sic ea de re ἀλλοτ. lib. 1. c. 18. §. 5. ταῖς τιμαῖς καθίσας. SPANH.

[h] Πολλίων ὁ Φαρισαῖος & Σαμέας] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. infr. c. 10. §. 1. SPANH.

[i] Ο Φαρισαῖος &] Ita è *Cod. Busb.* in *ceteris* deëst articulus.

[k] Σαμέας] Σαμαίας *Busb.* Σαμεῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. IX. c. 22. Vide *Annott.* ad lib. 14. c. 9. §. 4.

[l] Μαθητής.] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20.

[m] Τοῖς πολίταις] Eo ordine *Busb.* δέξασθαι τοῖς πολίταις in *ceteris*.

[n] Σαμέας ἦν,] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi quo modo (nisi κατ' ἐναντίωσιν fuerit μετωνυμικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vossius* de *Synthesi Hebræorum*, §. 12. HUDS. Id de Samea ante retulit, non de Pollione. REL.

[o] Κεκριμένος] Καὶ κεκρ. Ἡσὶδε πρώην *Busb.*

[p] Προεῖπεν —— ὠφελησθείς] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. SPANH.

[q] Μεταλήψεται.] Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, sup. c. 9. §. 4. ἐπιλήψεται in *reliquis*.

[r] Τεσσαράκοντα πλὴν] Τεσσαράκοντα τοὺς πρ. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

s Mi

πρώτυς ἐκ τ αἱρέσεως Αντιγόνε, φύλακας ωθισήσας τᾶις πύλαις τῶν τειχῶν, ἵνα [s] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τὰς νεκρὰς ἐρεύνων, καὶ πᾶν τὸ ἀρεσκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν ὐδεν ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τ κρατυνῶντ ὀιεφόρᾳ ἐν χρείᾳ γιομένη, τὴν ἢ χώραν μένειν ἀγεώργητον τὸ [t] ἑβδομαδικὸν ἠνάγκαζεν ἔτ. [v] ἐνεισήκει γὰρ τότε, καὶ ἀπείρειν ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει ἀπηγορδυμένον ἐστὶν ἡμῖν. Αντώνι ἢ, λαβὼν αἰχμάλωτον τ Αντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι τ θεράμνε φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθν, καὶ τὸ πρὸς Ηρώδην μίσος εὔνοιαν Αντιγόνῳ ἀγαμένον, ἔγνω τὸν ἐν Αντιοχείᾳ [x] πελεκίσαι· κρεῖττον γὰρ ἐδαμῶς ἠρεμεῖν ἠδύναντο Ιουδαῖοι· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδόξ λέγων ὅτως. "[y] Αντώνι "μὲν Αντίγονον τ Ιουδαῖον ἀχθέντα εἰς Αντιόχειαν πελε- "κίζει· καὶ ἔδοξε μὲν [z] ὅτ πρῶτ Ρωμαίων βασι- "λέα πελεκίσαι, σὺν οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι "ἂν τὰς γνώμας τῶν Ιουδαίων, ὡς τε δέξασθαι τ ἀντ' "ἐκείνε καθεσταμένον Ηρώδην. ὐδὲ γὰρ βασανιζόμε- "νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμειναν, ὅτως μέ- "γα τὶ ἐφρόνουν περὶ τὸν [a] πρώτε βασιλέως. τὴν οὖν "ἀτιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τῆς πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ- "σειν ἢ [b] καὶ τὸ πρὸς Ηρώδην μῖσ." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

que primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram seramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit eum Antiochiæ securi feriendum: alioquin quiescere Judæi minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius Antigonum Judæum "Antiochiam perductum securi ferit: & hic qui- "dem Romanorum primus, visus est regem secu- "ri percussisse; ratus non posse alia via flecti Ju- "dæorum animos, ut Herodem in illius locum "suffectum *pro rege* agnoscerent. nam ne tormen- "tis quidem adigi poterant, ut eum regem appel- "larent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria ejus "ignominiâ *sensim* minueretur, & odium illorum "in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

ΚΕΦ. β'.

Ως Υρκανὸς ὑπὸ τ Παρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ηρώδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἐπραξεν Αλεξάνδρα, ὅτε Ανάνηλον ἀρχιερέα ὑπεδεδιχθῆναι ἠκηκόει.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

ΚΑτεχόντ ἢ τὴν βασιλείαν Ηρώδ, πυθόμεν Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν ἢ ἅδα Πάρθοις αἰχμάλωτ, ἀφικνεῖται πρὸς Ηρώδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [c] τρόπῳ τοιῷτῳ. [d] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορ οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτυς, Υρκανὸν τ πρῶτον ἀρχιερέα γιόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ηρώδ Φασάηλον, εἰς Πάρθυς ἀνῆγον. καὶ Φασάηλ μὲν ὁ Φέρων τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης ἢ ζωῆς κρείττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμεν θάνατον, αὐτὸς ἑαυτῷ γίνεται [e] φονεὺς καθὼς πρόειπον.

ΥΚΑΝΟΣ the high priest, when he heard that Herod had obtained the kingdom, and that Hyrcanus the high priest was in captivity with the Parthians, came to Herod in the manner following, after he had been released from captivity. Barzaphanes and Pacorus, the generals of the Parthians, carried away captive Hyrcanus, who was first made high priest, and then king, and Phasaelus the brother of Herod, into Parthia. Phasaelus indeed, bearing his chains with impatience, as thinking a glorious death more eligible than a life of misery, killed himself, as we have already related.

Cum autem Herodem regnum occupasse fama accepisset Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzaphanes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus est & deinde rex, & fratrem Herodis Phasaëlum captivos fecissent, eos ad Parthos abducebant. Et Phasaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori satius esse ducens quam quomodocunque vivere, ipse sua se manu jugulavit, sicuti jam ante diximus.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

Β'. [f] Υρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τ Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ὑπιόντερον ωθοσηνέχθη, τὸ τ ἀνηκέστερον ωθοπεπυσμένῳ. ἀλλὰ τῷ δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι ἢ κατοίκεσ παρεῖχεν, ἔνθα καὶ [h] πλῆθ ἦν Ιουδαίων. ὅτοι τ Υρκανὸν ἐπίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτ

II. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiisset, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimisit, & Babylone degere concessit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & universa Judæorum gens, quæ usque ad Euphratem

Id agit, contra nitentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.

[s] Μή τι συνεκκομισθῇ] Ita cum *Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *ne quid deportari posset cum defunctis.* atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, καὶ τὰς νεκρὰς ἐρεύνων, *scilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur.

[t] Ἑβδομαδικὸν] Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

[v] Ἐνεισήκει ——— ἡμῖν.] Anno Sabbatico nefas Judæis ferere: ἐνεισήκει γὰρ τότε, qui in cursu jam erat, juxta Petav. D. Temp. P. 11. p. 277. non, *qui instabat*, quod ἐνεισήκει sit tempus plusquam perfectum. SPANH.

[x] Πελεκίσαι·] Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. At *Dio* l. 49. Ἀνῦγον ἐμασίγωσε σαυρῷ ωθοδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCLXXVIII. Ἀντίγον Ἀθμαχεσάμενον ἀναιρῆται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit. Nam non necesse est πολλὰ Ἀθμαχεσάμενον interpretari, *post multa tandem prælia*. sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset*, ut apud *Euripidem* Ἀθμάχομαι τὶ μὴ θανῶν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σαυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane significat vox Danica *staure*, Græcæ certe originis, & apud Anglos septentrionales *stoure*. HUDS. Dio à Josepho non dissentit, quamvis eum σαυρῷ alligatum dicat & dein occisum. σαυρὸς crux non est, sed palus, ὀρθὸν ξύλον. REL.

[y] Αντώνι ——— μῖσ.] Antigonus securi Antiochiæ percussus, Strabo; quæ hodie apud eum non leguntur. conf. infr. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[z] Οὗτ πρῶτ] Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §. 9.

[a] Πρώτε] Forte ωθῶ Ϝ.

[b] Καὶ τὸ] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[c] Τρόπῳ τοιῷτῳ] Τρόπῳ τῷ πρότερον *Busb.*

[d] Βαρζαφάρνης] Βαρζαφραμάνης *Vat.* Βαρζαφαρμάνης *Gall.*

[e] Φονεὺς καθὼς πρόειπον.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. SPANH.

[f] Υρκανῷ δ' ἀναχθέντι,] Hic dativus absolutus loco genitivi, sicuti alibi apud *Josephum*, *Ælianum*, *Aliosque*. Ἀναχθεῖτι δὲ αὐτῷ πρὸς Φραάτην τ βασιλέα ὑπιόντερον ἐπιεικίστερον προσηνέχθη, ἀλλὰ τὸ τ ἀνηκέστερον αὐτὸν ἀθῆκεν, καὶ δεσμῶν μὲν αὐτὸν ἀφῆκεν. *Busb.*

[g] Αὐτὸν] *Gen.* αὐτῷ.

[h] Πλῆθ ἦν Ιουδαίων.] Babylone multitudo Judæorum; hinc apparet quosdam de Petro Babylonem ac Romam profecto ad Judæos ibi convertendos argumentum hausisse, quod convellere tentat *Pears.* de Success. Episc. p. 52. vide tamen seq. c. 3. §. 1. ὁ γὰρ ὀλίγας μυριάδας &c. Judæorum in Babylone. Item lib. 18. c. 10. §. 1. & *Philon. Leg. ad Cajum*, de insecuta clade Judæorum in Babylonia. Adde infr. Contra Apion. lib 2. §. 5. & 6. SPANH.

tem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexisset, spem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & supplicio liberaverit. Itaque hac de re Judæis sermonem injecit, qui ipsum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret suadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deesse quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præstari potest: quodque majus esset, hæc eum Hierosolymis propterea consequi non posse, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui varro consilio favet Herodes.

3. Cum ista ei è re sua esse suggererent, discedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic essent Judæos, ne ei communem regni potestatem habituro invideret. Nunc enim tempus esse & sibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conservatus fuisset, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano scribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramallam, & complura dona: eum etiam comiter orans ne se homini bene de se merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo desiderabat: sed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus est, quærebatque Hyrcanum in potestate sua habere, aut etiam omnino tollere. id quod postea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus & in magno honore habetur.

4. Cæterum tunc, postquam spei plenus aderat, à Partho dimissus & à Judæis pecunia instructus, cum eum honorificentissime excepisset *Herodes*, primam in conventibus sedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco superiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem insidiarum suspicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domesticam seditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illustribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine sacerdotem, eique pontificatum dat.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Aristobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Aristobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venustate insignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, si eo superstite adscitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* scribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam suam ei præstante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

6. Antonio autem segnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter

---

i Αντιμεταχωρεῖ] Αντιμετεχώρει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Προσιφέρετο τοῖς Ιουδαίοις,] Προσίφερε *Busb.* & *L. B.*

l Εσπερδακόσι.] Εσπερδακώ; *Busb.* & *L. B.*

m Κατὰ —— τύχης.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. & alibi. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

n Δυνάμεις] Ita reposui ex *L. B. Reliqui* δυνάμεως. HAV.

o Σαραμάλλαν,] Σαραμάλλαν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Nos & hic & superius *Epiphanium* & *L. B.* sumus secuti, nam cum uno λ. extulerat Ed Anglus. HAV.

p Διὰ δὲ —— μεταβολὰς,] Conf. alibi. lib. 1. c. 16. §. 4. & supra lib. 14. c. 15. §. 5. πολλὰ δὲ πρῶτον ὑπεδύσατο τὸ Ηρῴδῃ εἰς ταπεινότητα. SPANH.

q Εκποδὼν ποιήσασθαι.] Ex ποδῶν θέσθαι τὸ Γρηναῖον *Zonaras* p. 234. C. SPANH.

r Πιπτοσμῷ,] Συμπιπτοσμῷ *Busb.* & *L. B.*

s Διαδεξάμενος] *L. B.* δεξάμενος.

t Παντελῶς] Παντοδαπῶς *Busb.*

v Αποκαθίσαι δὲ] Ita cum *Cod. Busb.* ὑποκαθίσατο in *cæteris.*

νεμόμενον Ιουδαίων ἔθνος· τῷ δὲ λῷ ἀγαπητὸν τοῦτο. πυθόμενος δὲ τὸ Ηρῴδῃ παρειληφέναι τὴν βασιλείαν ἀντιμεταχωρεῖ τῇσ ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοστόργως διακείμενος, καὶ τὸ χάριτος ἀπομνήσεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, ἐκ κινδύνου καὶ τῆς κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν ᵏ προσεφέρετο τοῖς Ιουδαίοις, ἵνα παρ' αὐτὸν ˡ ἐπιμένωσι. οἱ δὲ προσείχοντο καὶ μένειν ἠξίουν, τὰς ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδεὶς ἂν δεέστερος αὐτῷ τοῦ εἰς τὰς ἀρχιερεῖς ἢ βασιλέας τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ἐκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δυνατὸν, ᵐ κατὰ λώβην τοῦ σώματος τοῦ ὑπ' Αντιγόνου πάθοι, τὰς τε χάριτας οὐκ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἃς ἔλαβον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτὰς οὐκ ὀλίγως τῆς τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτιθέντων, Γρηνὸς πόθον εἶχεν ἀπιέναι· καὶ γράφων Ηρῴδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν ἐκεῖ Ιουδαίων, μὴ φθονῆσαι ᵒ δυνάμει κοινῇ ἔξοντι τὴν βασιλείαν. ἄρτι γὰρ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν ἐκτίσαι τὰς χάριτας ἃς εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ σωθεὶς, ἐκείνῳ γε κομίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων Γρηνῷ, πέμπει καὶ Σαραμάλλαν τὸν πρὸς τὸν Φραάτην πρεσβευτὴν, καὶ δῶρα πολλὰ, μὴ διακωλύσαι τὰς εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. τῷ δὲ οὐκ ἐπεύδεν ἡ πρᾶξις. ᵖ Διὰ γὰρ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ ὅλου μεταβολὰς, καὶ τὸν Γρηνὸν ὑποχείριον ἔχειν ἐπεβούλευεν, ἢ καὶ παντάπασιν ᵍ ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰρ ἔπραξεν ὑστέρῳ.

δ'. Τότε μέντοι γε ἐπιδὴ παρῆν ˢ πεμφθείς, ἀφεστὸς τε ἐκ Πάρθων καὶ τῶν Ιουδαίων χρήματα φερόμενος, ἀπάσῃ τιμῇ ˢ διεδέχετο αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸν πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ ὥσθ' ἅς ἑστιάσεις προκαλούμενον ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ ᵗ παντελῶς τὸ τοῦ Φιβελλῆς ἀνυπόπτον πραγματευόμενος. ᵛ ἀποκαθίσας δὲ ἐς πάλαι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐς τὰ μάλιστα ἐσεσείσθη. Φυλαττόμενος γάρ τινα τῶν ἐπισήμων ᵘ ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα ἐκ θεοῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἱερέα τὸν ἀσημοτέρων ᵛ Ανάνηλον ὀνόματι, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν.

ε'. Εὐθὺς δὲν οὐκ ἤνεγκεν Αλεξάνδρα τὴν ἐπήρειαν, θυγάτηρ μὲν Γρηνοῦ, γυνὴ δὲ Αλεξάνδρου τοῦ Αριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Αλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· ʷ τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον, Αριστόβουλον καλούμενον, τὴν δὲ Ηρῴδου γυναικὸς ˣ Μαριάμμην, θυμορφίᾳ διάσημον. ἐπεπόθει δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν ὑπὲρ παιδὸς, εἰ τοιούτου ὄντος ἐκείνου τῶν ἀπλήκτων τὰς ἀξιώσει τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μισθοῦταί τινος αὐτῇ συμπραγματευόμενος τὰ τοιαῦτα τὴν κομιδὴν τῶν γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ' Αντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ς'. Αντωνίου δὲ ῥᾳθυμότερον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτοῦ ʰ Δέλλιος ᶜ εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν ὑπέ τινας χρείας, ὡς

---

x Αποδεικνύειν] Αποδεικνύναι ἀρχιερέα ἐκ λαοῦ *Busb.*

y Ανάηλον ὀνόματι] Ανάηλον passim in *Codd. Busb.* & *Vat.* HUDS. Ανανὴλ ὄνομα *Zonaras* p. 234. SPANH.

z Τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον in *Editis Aliisque.*

a Μαριάμμην,] Clarum est ita scribi oportere, si nominis originem spectemus. מרים *Miriam* enim est, quod more Syrorum in *Marjam* vertitur, uti solent illi M initiali pro Chirek dare Petocho, sed Syncellus & alii Μαριάμνη scribunt: quod mihi videtur suavius esse pronuntiatu. REL.

b Δέλλιος] Hic Dellius (inquit *Usserius*) fuit Historicus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta est mentio, & cujus epistolæ lascivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suasoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi consuetudine ipsi Antonio devinctum fuisse innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Vossium* de *Hist. Gr.* l. 6. c. 15. *L. B.* Γελλίου· hic & infra. HUDS. Δέλλιος, Gellius *Rufino*. *Zonaras* p. 234. D. SPANH.

c Εἰς Ιουδαίαν] Εἰς τὴν Ιουδαίαν *Busb.*

ὡς εἶδε τ Αριστόβουλον, [d] ἡγάθη τε τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τῦ παιδὸς, οὐχ ἧσσον ὧν τῷ Μαριάμμῃ συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Αλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δὲ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πείθει γραψαμένην ἀμφοτέρων εἰκόνας Αντωνίῳ ἀφιπέμψασθαι. θεασαμένου γὰρ ἀδένος [e] ἀθετήσειν ὧν ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Αλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Αντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐπεραίνετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά τινος Θεῦ γένεσθαι τοὺς παῖδας. ἐπραγματεύετο δὲ δι' αὐτῆς πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τ Αντώνιον. ὁ δὲ, τὴν μὲν κόρην ἠδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ηρῴδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν ἀφιξολὰς οὐκ ἔστι τοιούτῳ Φυλαττόμενος. ἐπέστελλε δὲ [f] πέμψαν τ παῖδα σὺν δυσπεπείᾳ, πρασσεῖν, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ηρῴδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρᾳ τε κάλλιστον ὄντα τ Αριστόβουλον, ἐκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ γένει πρεσβύτοντα πέμπειν πρὸς τ Αντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλος [g] τότε Ρωμαίων, ἕτοιμον δὲ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποδέξειν, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαρακαλύπτως οὐκ ἔστι δύναται περιζόμενον. ἀντέγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειρακιον, ἅπαντα πολέμου καὶ ταραχῆς ὑποπλησθήσεται, Ιουδαίων ἐλπιόντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλου βασιλέως.

ζ. Τούτοις δὲ πρασσομένοις τ Αντώνιον, ἐγὼ μὴ μέχρι παντὸς ἀπιμάζειν τ παῖδα καὶ τὴν Αλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τ γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι ταδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδ' ἀποδημῶν δωσίλογον ᾖ πεπιμένον, [h] σύλλογον ποιήσας τ φίλων, ἠτιᾶτο πολλὰ τὴν Αλεξάνδραν· "κρύφα τε ἐπιβουλεύειν, λέγων, τῇ "βασιλείᾳ, καὶ πρὸς τ Κλεοπάτρας πρᾶξιν ὅπως "αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ δὲ μειρακιον ἀντ' "αὐτοῦ πρόδηλόν τε πράγματα δι' Αντωνίᾳ, καὶ παῦ- "τα βούλεσθαι μὲν ἐκείνην ἃ δικαίως, ὅπερ καὶ τὴν "γυναῖκα [i] συναποστερῆσθαι τ ἴσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ τα- "ραχὰς ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ παραμαλεύειν, πολλὰ πονή- "σαντα αὐτὸ, καὶ κτησαμένην κινδύνοις τοῖς ἀ τυχῦ- "σιν, ἃ μὲν, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ὢν ἃ καλῶς ἐκεί- "νη πράξειεν, ἀποκρήσεσθαι δ' δίκαιον εἶναι πρὸς αὐτὰς, "ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, δίδόναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερω- "σύνην, καὶ πάλαι προκατεσκευάσθαι τ Ανάνηλον, παῦ- "λιν παντάπασιν ὄντα Αριστοβούλου." τοιαῦτα λέγον- τα οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ἦν μάλιστα πεφροντι- σμένος, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τ συμπαραληφθέν- των φίλων, προπαθὴς ἅμα, καὶ χαρᾶ τ ἃ προσδο- κηθέντων καὶ δέει τ ὑποψίας, Αλεξάνδρα μὴ δακρύων ἀπελογεῖτο, "πρὸς μὲν τ ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁ- "τιοῦν ὑπ' ἀδοξίας ποιεῖσθαι, βασιλείᾳ δὲ [k] μήτε "ἀποτίθεσθαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ προσοίοι βούλεσθαι λαβεῖν, "καὶ νῦν ἀποχρώντως τιμῆς ἔχουσα, ἀφὰ τὴν ἀρχὴν "τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐκ δύναται "μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ γένει προσῆκον, "νῦν τε νενικημένην τὰς ἀπεργασίας, δέχεσθαι μὲν εἰς τ "ἴσον τὴν τιμὴν, ἔσεσθαι δὲ πρὸς πᾶν ὑπήκοον, φοβεῖ- "σθαι δὲ κἂν εἴ τι ἀφὰ τὸ γένος καὶ τὴν ἴσον αὐτῇ "παρρησίαν προπετέστερον ὑπ' [l] ἀναξιοπαθείας δράσειεν."

quædam negotia venerat, ut vidit Ariſtobulum, & pueri venuſtate *plane* obſtupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus eſt, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac ſe pulchrorum matrem natorum Alexandram exiſtimare præ ſe ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium veniſſet, perſuadet ut depictas amborum imagines Antonio miſſum iret. iis enim viſis, nihil non ab illo impetraturam eſſe. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immenſum exaggeraſſe, dicens non ab hominibus ſed à quopiam Deo natos videri ſibi pueros. eo enim animo ipſe id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accerſere verecundatus eſt, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejuſmodi re criminationes vitaret: ſed * ut puerum mitteret ſcripſit, idque honeſte fecit, addens, niſi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *ſibi* tutum eſſe judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentiſſimum, eundemque paratum ut illo ad amores *ſuos* uteretur, & voluptates invere- cunde (quoniam quicquid ſibi lubebat facere poſſet) conquirentem. Reſcripſit igitur Herodes, ſi vel pedem è regione efferret adoleſcentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes reſque novas *ſub* alio rege ſperantibus.

Ariſtobulum ad ſe mittendum poſtulat Antonius: ſed per Herodem ſtetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio ſe excuſaſſet, ſtatuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore ejus Mariamne aſſiduis precibus illum obtundente, ut fratri ſuo pontificatum reſtitueret, cum & è re ſua eſſe judicaret, ut ei in honore conſtituto non fas ſit peregre abeſſe, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& "ipſam clam regno inſidiari, & per Cleopatram "id agere, ut ipſe regno exueretur, & adoleſcens "ope Antonii rerum adminiſtrationem ſuſciperet, "idque eam haud juſte conſtituiſſe, quando & fi- "liam ſuam de honoris poſſeſſione deturbaret, & "tumultus faceret in regno, quod ille multis la- "boribus ac periculis non levibus quæſiſſet, neque "tamen ipſum, memorem eorum quæ nefarie ege- "rit, deſiturum eſſe ſemet illis æquum præbere, "ſed & nunc, dicebat, ſe filio ejus pontificatum "dare, atque antea Ananelum pontificem creaſſe, "quod puerulus omnino eſſet Ariſtobulus." Cum iſta non temere, ſed, quod maxime volebat, conſulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exſpectaverat tum metu ne ſuſpecta foret, cum lachrymis pro ſe verba faciebat, dicens, "ſe de ſacerdo- "tio quidem præ ignominia magnopere laboraſſe, "de regno vero nequaquam cogitaſſe, neque, ſi ad "ſe delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ ſa- "tis honoris habuerit, quod ille principatum te- "neret, & abunde ſecuritatis *ſuæ* familiæ, quod "is magis quam alii ad imperandum à natura fa- "ctus ſit; atque nunc quidem ſibi gratum eſſe ho- "norem in filium collatum, ſe vero ad omnia *poſt- "hac* obedientem fore, veniamque petere ſi quid "propter generis neceſſitudinem ſuique nimiam "fiduciam rei indignitate commotus inconſultius "feciſſet." Poſt hoc colloquium, majori etiam cum

Herodes ſtatuit ab Ariſtobulo & Alexandra gratiam inire.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi ſe excuſat Alexandra.

d Ηγάθη τε τ ὥρας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἠράσθη in *cæteris*.

e Αθετήσειν ὧν ἀξιοῖ.] Ατευκτήσειν *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) quod forſan olim margini appoſitum, ἐξηγήσεως ἕνεκα. Nam ἀθετέσθαι cum genitivo conſtrui notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi*. HUDS. Ατούκτιζεν ὧν ἀξιοῖ· *Zonaras p.* 235. A. SPANH.

f Πέμπειν —— εἰ μὴ] Quid ſi mutata paulum diſtinctione legatur, πέμπειν τ παῖδα, σὺν ὀλιγοπαθείᾳ πρασσόμενος, εἰ μὴ &c. *ut mitteret puerum, honeſtatis gratia addens, niſi* &c. HUDS. *in Add.*

* *Ut puerum mitteret ſcripſit*,] Scripſit ut aliquo honeſto prætextu puerum ad ſe mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

g Τότε Ρωμαίων,] Ex τῷ τότε Ρωμ. *Busb.* τ τότε Ρωμ. *Vat.*

h Σύλλογον ποιήσας] *L. B.* σύλλογον ἂν ποι.

i Συναποστερῆσθαι] In marg. *L. B.* eſt συναποστερεῖν.

k Μήτε ἐπιθυμεῖν,] Μηδέποτε ἐπιθυμεῖν *Vat.*

l Αναξιοπαθείας] Mox infra c. 3. §. 2. ἀναξιοπάθ. & lib. 16. c. 7. §. 2. ut & lib. 18. c. 3. §. 4. ἀναξιοπάθειαν. SPANH.

m Καὶ

Gratia fidè reconciliata.

cum ſtudio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur ſuſpicione ſublata.

ἔτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [m] καὶ ασφαλέστερον ἢ πρότερον ἐν δεξιᾶς [n] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς εἰκὸς ἐξῃρημένης.

III. CAP III.

ΚΕΦ. ιγ'.

Quomodo Herodes Ariſtobulum pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit: utque coram Antonio cauſam ſuper Ariſtobulo dicebat. Deque Joſepho & Mariamne.

Ὡς Ἡρῴδης Ἀριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον ἀφανίζειν παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Ἀντώνιον περὶ τοῦ εἰς Ἀριστόβουλον ἀπελογεῖτο. Περί τε Ἰωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, ſed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujuſce populi millia circa Babylonem habitatum deportata ſunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu ſibi conſuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus eſt, ipſe vero *poſtea* honorem ei abrogavit, ut domeſticas turbas ſedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit, ubi ſemel eum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jeſu & fratre ejus Onia ſubſtituto: ſecundus vero Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſummovit; tertius autem Herodes principatum *ſacerdotii* Ariſtobulo puero reddidit.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρῴδης, Ὃν μὲν ἀφῃρεῖτο τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀνάνηλον, [o] ὄντα μέν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἰσόχωρον, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτου ἀποικισμένων Ἰουδαίων. [p] ὀλίγαι γὰρ μυριάδες τῶνδε ἐξ λαοῦ πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν ἀποικίσθησαν, ἔνθεν ἦν Ἀνάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ἡρῴδῃ ασπαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [q] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν, ὅπως τῷ πᾶσαι τὰς [r] οἰκίας περιάχας, περάνομα ποιῶν. ὁ γὰρ [s] ἄλλως γέ τις ἀφῃρεῖτο τὴν τιμὴν ἅπαξ ἀφαλόων. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὀνίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος Ὑρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφὸν, Ἡρῴδης δὲ τρίτος [t] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaque juſſit eam in regia degere, neque quicquam * per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio lo-

Fugam adornat in Ægyptum.

Β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει τετραφαρμακεύκεναι τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν. ὁ μὲν ὅπερ εἰκὸς ἐν Ἀμαλαγαῖς ἀνυπόπτως διετέλει, τὴν Ἀλεξάνδραν ὅτι τε τοῖς [u] ἐγκλεισθεῖσιν ἦν, καὶ καιρὸν εἰ [x] λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἡγεμονικὸς δεδοικέναι. προσέταττεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις διαιτᾶσθαι, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν. ὑπεμελεῖτό τε ἡσυχῇ αἱ φυλακαὶ, λανθάνουσαι ὁσημέραι εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν διαιταν ὑπιτηδεύοιτο. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἐξηγρίαινε, καὶ μῖσος ἐπεφύετο. φρονήματος γὰρ ἐμπλεως ὂσα γυναικεία, οὐκ ἐπὶ ταύτῃ ὑπεμελείας [y] ἀνηξιοπάθει, [z] παντὸς ἔπινος ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τὴν [a] παῤῥησίας στερομένη, τιμῆς ὑπαιτεπία, μὴ δουλείας καὶ [b] φόβου καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν [c] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα βοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσα σκέλυσιν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. εὑρέτο τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς σκηνοβιδῶν νεκρῶν, παρασκευασαμένη, τούτοις αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ὑπαίξασα τῶν οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι πρὸς νυκτὸς ἐκφέρειν. ἵν' ᾖ τοιοῦτον ὅπι θάλατταν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [d] ᾧ παρεσκεύαστο εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [e] παρεσκευασμένον. τούτοις Σαββίωνι τῷ ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει πρόσπεσών, ὡς εἰδότι φεύγουσας. πυθόμενος δὲ [f] Σαββίων, καὶ

m Καὶ ασφαλέστερον ἢ θάτερον] Illa καὶ ασ. ἢ θάτερον cum διξιαῖς non agnoſcunt *Busb.* & *Zonar.*

n Διελύοντο,] Διελύθη *Busb.* & *Vat.*

o Ὄντα μὲν] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲν ὡς καὶ πρ. uſque ad ἐπὶ τῷ πᾶσαι) tollendum eſſe exiſtimo, ut quæ olim in *Joſephi* codicibus non exſtiterit, quod in *Epiphanii* verſione de illa nec vola, quod dicitur, nec veſtigium apparet: aut legendum, hac ead. §. οὐκ ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco καὶ pro καίπερ reddendum eſt) *ob veterem conſuetudinem Herodi eſſet in pretio. Phaletranus* in *Diſſert.* de *Ablatione ſceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικοῦ γένους retineamus, cum verba intelligi poſſint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Aſamonæorum, qui quidem illuſtres erant, cæterique omnes, ſi cum iis contendantur, pro obſcuris & ἀσημοτέροις habendi.

p Οὐ γὰρ —— ἀποικίσθησαν,] Conf. ſupr. c. 2. §. 2. SPANH.

q Ἐτίμησεν] Ἐτίμησε τῷ βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν *Vat.*

r Οἰκίας περιάχας,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in *cæteris.*

* *Haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit,*] *Id eſt,* non enim ſine injuria quiſpiam &c.

s Ἄλλως γέ] Sic lego. ἄλλος γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore ſemel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim ſolebat honor hic ſemel aſſumptus abrogari.*

t Ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν] Sic in *pleriſque.* παρέδωκε τῷ ἀρ. Ἀριστ. παιδὶ, τότε μὲν ἐδόκει *Busb.*

u Ἐγκεκλεισθεῖσιν] *L. B.* ἐγκεκεντρισθεῖσιν.

x Λάβοι] *L. B.* λάβοιτο.

* *Per poteſtatem facere.*] *Vel,* ſuapte auctoritate.

y Ἀνηξιοπάθει,] Conf. ſupr. c. 2. §. 7. SPANH.

z Παντὸς ἔπινος] Παντὸς ἔτιμος *Busb.*

a Παῤῥησίας] *L. B.* παῤῥύσεως.

b Φόβου καταζῆν.] Φόβων *Busb.* & *Zonar.*

c Ἐν οἷς εἴη συνεχῶς] Forſan aliquis malit, ἐν οἷς εἴη συνεχῶς.

d ὯΙ παρεσκεύαστο] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Zonar.* & *Epiphan.*

e Παρεσκευασμένον.] Sic *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένον in *cæteris.*

f Σαββίων,] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris.

g Ὑπολ-

καὶ γὰρ ἐκεῖνῳ ἐχθρὸς Ηρώδης πρότερον, ὅτι τῶν ὑπεβαλλομένων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὴν φαρμακείαν εἶς ἐνομίζετο, τὸ μὲν πρῶτον [g] ὑπαλλάξεσθαι [h] τῇ πρὸς τὴν μείωσιν εὐνοίᾳ προσεδόκησε. καὶ καταλέγῃ τῷ βασιλεῖ τὴν Ἀλεξάνδρας ὑπεβάλλετο. ὁ δ', τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δράσαντος συνέλαβε. παρῆκε δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδέν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βαλόμενον [k] αὐτῷ [l] διαθεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀναχέσθαι Κλεοπάτραν αἰτίαν ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν μίσους λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ὑπεικείας αὐτοῖς συνεγνωκέναι· προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδὲ ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τὴν σκηνοπηγίας ἑνστάσης, [m] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη, παύσας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, καὶ πρὸς [n] εὐφροσύνας αὐτός τε καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἦγε. ἐκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως κἀκ' τούτων ὑπαπτεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς παροξυνόντων ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, [o] ἑβδομον ὑπὲρ τοὺς δέκα [p] γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ καὶ νόμον ἀνῆλθεν ὑπὲρ τὸ βωμὸν συντελέσων τὰ θύματα, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τοῦ ἱερέως, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐκπελῶν, κάλλει τε κάλλιστος, καὶ μεγέθει πλέον ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπεράγων, τῶν τε μὴν [q] περὶ ἕξ ἥβας ἀξιώματι πλεῖστον ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἐγίνετο, καὶ τοῦ Ἀριστοβούλῳ τῷ πάππῳ πεπραγμένων [r] ἐναργὴς μνήμη παρέστη. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχὰς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὐνοιαν τοῦ ὄχλου, καὶ προθυμότερον [s] ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὧν εὖ πεπονθέναι ὁμολογίαν. ὑπὲρ τούτοις πᾶσιν Ηρώδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν λῦσαι εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξερράπτειν. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰσιὼν μὲν ἐν Ιερίχουντι, δεχομένης αὐτοὺς τὴν Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος τὸ μειράκιον καὶ προελθὼν εἰς [t] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμος λῦσαι συμπαίζειν τε [v] νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. ἅμα δὲ τὸν τόπον ἰδιωτικὸν θερμοτέρᾳ τυγχάνοντα, συνειλεγμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ τὴν [vv] κολυμβήθρας ὑπισχνοῦντο, αἳ μεγάλαι πρὸ τῶν αὐλῶν ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμώπαλον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐώρων [x] τὰς νεότητας τῶν οἰκετῶν τε φίλων· ἔπειτα προσαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῷ καὶ τὴν Ηρώδου παροξύναι, τῶν φίλων οἷς τοῦτο ὑπετέτακτο, σκότους [y] ὑπιόντος, βαρυοῦντες ἀεὶ τε βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, οὐκ ἀνῆκαν ἕως τε παντάπασιν ἀποπνίξαι. [z] καὶ διεφθάρη μὲν ἔτως Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [a] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, τὸν δὲ ἀρχιερωσύνην κατασχὼν ἐνιαυτὸν, ὑπὸ Ἀνάνηλος ἐκομίσατο πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος ὑπὸ [b] ὑπὸ προκειμένῳ

queretur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi invisus esset, quod unus eorum esse putaretur qui Antipatri venenum porrexissent) speravit hujus indicii benevolentia sese odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ consilium narrat. Ille vero passus eam usque ad *rei* aggressionem procedere, cum jam in eo esset ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadversurus esset, *statuere* ausus: († non enim Cleopatram, propter suum in eum odium, laturam putabat, ut illa accusaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignovisse putaretur: sed omnino adolescentem è medio tollere ei propositum erat. Verum ut probabilius latere posset, non statim id, neque mox post illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur.

A servo prodítur; eique Cleopatræ ignoscit Herodes.

3. Cumque jam instaret umbraculorum festum, quod apud nos maxima cum solennitate servatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo sese dedidit: quæ tamen res in causa fuit, ut eum invidia manifeste ad id quod statuerat celerius exsequendum incitarit. Nam adolescens Aristobulus, annos septemdecim natus, cum ad aram ex lege sacra facturus ascendisset, & vestitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis sui nobilitatem ostendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eisque non obscure avi ejus Aristobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipsum animo palam faciebant, gaudentes simul & mœrentes faustisque acclamationibus preces miscentes, adeo ut populi in ipsum benevolentia facile perspiceretur, & plus justo *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum testificationi studere. His omnibus de causis decrevit Herodes, quod instituerat adversus adolescentem perficere. Itaque festis transactis, cum Hierichunte epulatus esset ipsos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum securum adolescentem proliceret. quo facto ita se comparabat, ut simul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æstuosior esset, congregati cito exierunt præ languore, & piscinis adstantes, quæ satis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum spectabant quosdam è servulis & amicis *suis* natantes: deinde postquam provocante Herode adolescens quoque eis se miscuisset, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ essent, per lusionis speciem deprimere & mergere natantem non prius destiterunt, quam eum plane suffocassent. Atque ita quidem exstinctus est Aristobulus, cum annos in universum octodecim vixisset, & pontificatum anno tenuisset, quem Ananelus iterum suscepit.

Aristobulo Herodes insidias struit.

Aristobuli mors.

4. Cum autem id quod accidisset mulieribus nunciatum esset, statim quidem ex mutatione *in-*

Luctus Alexandræ ex morte Aristobuli.

[g] Υπαλλάξεσθαι] Υπαλλάξασθαι *Vat.* & *Gall.*

[h] Τῇ πρὸς τὴν μείωσιν εὐνοίᾳ] Ita ex *L. B.* Nam alii habent τῇ πρὸς τ. μ. εὐνοίαν. HAV.

[i] Βαλόμενον] Forsan βαλομένῳ, ut apud *Ælianum*, εἴ τοι βαλομένῳ ἐστίν.

[k] Αὐτῷ] *Gen.* αὐτοῦ.

[l] Διαθεῖναι, τολμήσας·] Διαθέναι *Busb.*

† *Non enim Cleopatram.*] *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accusaretur quod ipsum odio habuerit.

[m] Εορτὴ —— τηρουμένη,] Conf. sup. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

[n] Εὐθρωσύνας] Forte εὐφροσύνας. COCC.

[o] Ἑβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος,] At ne Sacerdos quidem ante vigesimum ætatis annum fas fuisse munere sacerdotali fungi tradunt Talmudici. REL.

[p] Γεγονὼς] Scribe γεγονὸς. COCC.

[q] Περὶ ἕξ ἥβας] Περὶ τὸ ἡβᾶν *Busb.* & *Vat.*

[r] Εναργὴς μνήμη παρέστη.] Εναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* & *L. B.*

[s] Εν βασιλείᾳ] Forte ἢ ἐν βασιλείᾳ. COCC.

[t] Αδεᾶ τόπον,] Ita *Busb.* prout supra alicubi. ἀδεᾶ in *Editis Aliisque.*

[v] Νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως] Ενεανιεύσθαι Zonaras de Herode in narratione hujus facti p. 236. B. SPANH.

[vv] Κολυμβήθρας] In Jordane suffocatum Aristobulum scribit auctor רברי כלכי בית שני Chronici regum templi secundi pag. 104. 1. Sed non tanti est, quisquis ille est, ut Josepho opponi mereatur, quem ipse citat. Josephus hic contrarium testatur, & ultimo capite libri XX Antiqq. ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐν Ιεριχοῖ πηγῶν μηχανησάμενοι κολυμβῶντα, *sustulit illum dolo Jerichunte natantem.* REL.

[x] Τὰς νέοντας τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων·] Τὰς νεοσσὰς τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένας *Busb.* τὰς νέας τ. οἰ. κ. φίλων *Vat.* sine νηχομένας.

[y] Επίοντος,] *L. B.* ἐπέχοντος.

[z] Καὶ —— πάλιν.] Conf. ἀλλοσ. lib. I. c. 22. §. 2. SPANH.

[a] Μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη.] Οὐ πάντα *Busb.* ὅπου τὸ ὀκτωκαίδεκα ἀνύσας ἐνιαυτὸν *Zonar.*

[b] Επὶ προκειμένῳ] Ita *Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἔτι in *Editis Aliisque.*

exſpectata fletus fiebat & luctus continuus ſuper mortuo ante oculos jacente; totaque urbs ſparſo rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum reſcivit, vehementer affecta eſt; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum neceſſe habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et ſæpe quidem eo ventum eſt, ut ſibi manus afferendo vitam finiret, tamen ſe cohibuit ſi forte vivendo poſſet opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per inſidias injuſte peremptus erat; proptereaque magis vitam retinebat: ac, diſſimulando ſe ſcire filium de induſtria necatum fuiſſe, exiſtimabat hoc ſibi ſatis eſſe ut aliquando factum ulciſci poſſet. Et illa quidem ſe reprimebat, † ne eum ſuſpicaretur, Herodes vero omnibus qui foris eſſent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuiſſe, non ſolum id agendo ut nihil ad luctus *ſolennes* deeſſet, verum etiam lachrymas emittendo, & ſe ex animo vereque lugere oſtendendo. ac fortaſſe à dolore victus fuerit ad conſpectum exſtincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametſi arbitraretur pueri mortem ſibi in ſecuritatem cedere: ſed perſpicuum erat iſta ab eo facta eſſe, ut ſemet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum exceſſit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimiſque cum eo ſepultis ornamentis; adeo ut * mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem, atque hac *ſaltem* parte ſolamen eis præbuerit.

Herodis diſſimulatio.

IV. *Inſidias Herodis filiique necem Cleopatra per literas ſignificat Alexandra.*

5. At hujuſmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; ſed indies magis magiſque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atque adeo per literas Cleopatræ ſignificat Herodis inſidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus ſatisfacere cuperet ejuſque vicem doleret, eam rem pro ſua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciſcendam impellere non deſinit: haud enim æquum eſſe, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad ſe nihil pertinens adeptus eſt, ejuſmodi ſcelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad cauſam ſuper Ariſtobulo dicendam veniat: inſidias enim, ſi ab ipſo factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ ſimultatem veritus, quæ Antonium in ſe incitare non intermitteret, ſtatuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Joſepho avunculo ſuo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, ſi quid ipſe ab Antonio paſſus eſſet, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum eſſe, ut conſumeliam timeret, ſi ſe mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. ſummatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiiſſet. Et quidem Herodes, his præceptis, cum ſpe de ſumma rerum dubia ad Antonium proficiſcitur.

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de conjuge occidenda.

Joſephus arcanum detegit.

6. Joſephus autem, cum regni negotia adminiſtraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id poſtularent & homœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

τῷ νεκρῷ καὶ πένθος ἄχετον· ἥπε πόλις ξ λόγῳ ἀμφιδοξέντος ἐταράχθη, πάσης ἑτέρας οἰκειωμένης τὴν συμφορὴν ὡς οὐκ ἐπ' ἀλλοτρίῳ γιγνομένῳ. Ἀλεξάνδρα ϑ καὶ μᾶλλον ἐκπαγὴς ἦν σωτὸς ἡ ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀληϑὲς οὐκ ξ γινώσκειν ὅπως ἐπράχθη τέλειον ἔχουσα, τὸ ϑ καρτερεῖν ἀναγκαῖον ὂν μείζονος κακοῦ προσδοκίᾳ ποιουμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρία ἀφαγεῖν βίον, ἐπέσχεν ὅμως εἰ δυνατὸν ζῶσα προσαρκέσειν τῷ κατ' ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τι τέλειον ἐκτίσειν αὐτῇ παρακάτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν [c] ἐπιδεῖναι ξ κατὰ προῤῥησιν ἀπολέσθαι τὸν υἱὸν ἱκανὸν εἰς δίκαιαν [d] ἀμύνης [e] ἐνομίζετο. κἀκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑποψίαν. Ἡρῴδης ϑ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [f] ἐπεσκυάζετο, μὴ μετὰ προῤῥησεως φονεῦσαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιδεύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χεόμενος, καὶ σύγχυζιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινὴν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς τῶρας καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο· [g] δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν αὐτὸν πραγματευόμενος. τάχα μὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον [h] ὑπερεδείξατο, πλὴν μὲν τῷ σοφιστῇ περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ πλῆθος τῶν θυμιαμάτων ποιησάμενος, πολλὴ ϑ συγκατθάπτων κόσμου, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐπὶ γυναιξὶν ἀλγηδόνος, καὶ σφαλῆναι τότε τῷ μέρει.

ε'. Τῷ δ' Ἀλεξάνδρᾳ ἤπλησε μὲν ὀδὺν τ πιστῶν, ἀεὶ ϑ ξ μᾶλλον ἡ μνήμη ξ κακῶν παρέχουσα τῷ ἰδύνῃ ὀδυρμικῷ ἐπιτ ξ Φιλόνεικον· καὶ γράφει τῷ ἐπιβουλῷ Ἡρῴδου τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τῶν ἀπωλείαν ξ παιδός. ἡ ϑ, καὶ πάλαι ταῦτα προῤῥησεως δεομένη, καὶ τὰς ἀτυχίας εἰκπίρασα τ Ἀλεξάνδρας, [i] αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πράγμα, καὶ Ἀντώνιον οὐκ ἀνιᾷ τοσαῦτ τ φόνον ξ παιδὸς [k] παροξύνασα· ἠξ ἄξιον Ἡρῴδου, δι' αὐτὸ καταστήσασα βασιλέα τ ὅδεν προσηκούσης ἀρχῆς, εἰς τὸς ὄντως βασιλεῖς πίστιν ἐπιδείκνυσϑ ϖανομίας. τούτοις ἀναπεϑέμενος Ἀντώνιος, ὡς ἐπὶ Λαοδικείας ἐτάλη, πέμπει κελεύων Ἡρῴδην ἐλθόντα τ εἰς Ἀριστόβουλον [l] ἀπολογήσασθαι· πεπράχθαι ϑ οὐκ ὀρθῶς τὸν ἐπιβουλὴν, εἰ δ' αὐτὸ γέγονεν. ὁ ϑ τὴν τε αἰτίαν δεδοικὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς οὐκ ἀνήκεν ἐξεργαζομένη κακοήϑως αὐτῷ τ Ἀντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακοήν· οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἐνῆν· καταλιπὼν ϑ τ ἱερεῖον αὐτὸ Ἰώσηπον ἐπίτροπον τ ἀρχῆς ξ τ ἐκεῖ πραγμάτων, ἐνετείλατο λεληϑότως, [m] εἴ πάθοι τι παρ' Ἀντωνίῳ, ϖᾶν ἀνελεῖν [n] καὶ τὴν Μαριάμμην. [o] ἔτως τε γὰρ ἔχειν φιλοσεργῶς ϖερὶ τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἴ ξ τεθνηκότος ἐκείνη κατ' ὄμορφίαν ἄλλῳ τινὶ ϖροσβάλοιτο. τὸ ϑ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Ἀντωνίου ϖρὸς τὴν ἄνθρωπον, [p] ὅτι ξ πάλαι ϖᾶσι γνώριμος ὑπὲρ τ ὄμορφίας ἐτύγχανεν. Ἡρῴδης μὲν ἐν ὑποψίαις ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας οὐκ ἀσφαλεῖς [q] ἔχων [r] ὑπὲρ τ ὅλων, ἀπῆλ ϖρὸς Ἀντώνιον.

ς'. Ὁ ϑ Ἰώσηπος ὑπὸ τ διοικήσεως [s] ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ἅτε τῷ συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, ϖερί τι πραγματείας ξ τιμῆς ἔνεκεν τοῦ ἔδη

c Επιδῆναι] *L. B.* ἐιδῆναι.

d Αμυνης νομίζετο.] Ιλεων καὶ ἀμυνῶν (*Gen.* ἀμυνῶν) εἶναι infr. lib. 19. c. 4. §. 6 SPANH.

e Ενομιζεθ.] *L. B.* νόμιζε.

† *Ne eum ſuſpicaretur.*] Dicere vult, aſtute & magnanime odium atque ſuſpicionem de Herodis perfidia texiſſe Alexandram. HAV.

f Επεσκυαζετο] Απεσκυαζετο *Baſ.* Ηρῴδης ϑ πάντα ἐπετήδευεν, ἀποσκυαζόμενος [*amoliens*] τὸν ὑποψιαν, καὶ δακρύων, καὶ συγχεόμενος &c. *Zonaras.*

g Δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν] Aliquis forſan malit, δῆλος δ' ὢν εἰς ἀπολογίαν ταῦτα πραγματεύομενος.

h Υπερεδείξατο,] *Lugd. Bat.* ἐπεδείξατο.

* *Mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem,*] *Vel*, mulieres mœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

i Αὐτῆς] Αὐτῆς *Gen.* forte αὐτῆς. SPANH.

k Παροξύνασα.] Ερεθίζεσα *Busb.* atque ita legiſſe videtur *Zonaras.*

l Απολογήσασϑ·] *L. B.* ἀπολύσασϑ.

m Εἰ πάθη] Εἰ πάθοι τι παρ' Αντωνίῳ *Busb.*

n Καὶ τὴν] *L. B.* interſerit αὐτὸν.

o Οὕτως τε] *L. B.* αὐτός τε.

p Ὅτι καὶ πάλαι] Ita lego pro ὅτι καὶ ex *Epiphanio*, qui vertit, *cum olim* &c.

q Ἔχων] Ita diſtinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τ ὅλων ἀπῆλ.

r Υπὲρ τ ὅλων,] Υπὲρ τ ἄλλων *Busb.*

s Ων ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων,] Τῶν poſt ὢν addunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

t Κα-

ἔδῃ βασιλεύσῃ παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, [c] καθ' ἣν εἰς συνεχῆς ὁμιλίας ἐλθὼν τῷ Ἡρῴδῃ περὶ αὐτοῦ διανοίας καὶ φιλοτιμίας. ἐξειρωνευομένων δ' [v] γυναικείως τοὺς λόγους, καὶ μάλιστα τῆς Ἀλεξάνδρας, ὑπερεπτοημένως ὁ Ἰώσηπος ἐπιδεῖξαι τοῦ Δημάνοιαν ἔτι βασιλέως, προῆλθε καὶ τὰ περὶ τοῦ ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὰ ποιούμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δύναται, κἂν εἴ ποτε δεινὸν σφᾶς ἀξιοῖ τοῦτος οὐδὲ θανάτῳ διαζεύχθηναι. ταῦτα μὲν ὁ Ἰώσηπος. αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τὸ φιλόστοργον τῆς περὶ τὸν Ἡρῴδην Δημήτριος, τὸ δὲ χαλεπὸν, εἰ μηδὲ ἀποθνήσκοντος ὑστερήσαι ἀπωλείας καὶ θανάτου τυραννικοῦ, [x] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὸν τοῦ ὑπόνοιαν ἐμποιοῦντος εἶχον.

ζ. Ἐν δὲ τούτῳ λόγος ἐχώρει καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν περὶ τοῦ ἐν ἔχθρᾳ τὸν Ἡρῴδην ἐχόντων, ὡς Ἀντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [y] ἀποκτείνειεν. ἡ δὲ φήμη πάντας μὲν [z] ἐπέσχεν, ὡς εἰκὸς, τοὺς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλιστα δὲ τὰς γυναῖκας. Ἀλεξάνδρα δὲ τὸν Ἰόππην ἀναπλέοντα, τοὺς βασιλείων ἐξελθόντας, σὺν αὐταῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις τῶν Ῥωμαϊκῶν πάσματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ὑπὸ Φρυγίᾳ τῆς βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγεμόνος Ἰουλίου. Δοκεῖ γὰρ τοῦτο πρῶτον μὲν, εἴ καί τις ἀπαντήσειεν [d] παρεχὴ περὶ τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ Δημήτριος αὐτοὺς Ῥωμαίων δυνάμεως ἔχοντας· ἔπειτα καὶ [e] πύστεσθαι πάντος ἠλπικέναι, τὸν Μαρκάμυλλον Ἀντώνιον θεασάμενος, δι' ὃν ἐκ τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν βασιλείᾳ βασιλικῇ γεγονόσιν.

η. Ἐπὶ τούτων δὲ τῶν λογισμῶν [f] πεπυσμένοις αὐτοῖς, γράμματα παρὰ Ἡρῴδου περὶ τῶν ὅλων [g] ἀφίκετο, τὴν φήμης ἐναντία καὶ τὰ προσηκόντων. ἐπεὶ γὰρ ἐγένετο παρ' Ἀντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἦκεν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων· ταχὺ δὲ τῶν ὁμιλίας παρεσκεύασε μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τῆς Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τοῦ [i] ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἦπιον ἐδυσώπησαν. ἃ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Ἀντωνίου βασιλέα μὲν τῶν τῆς ἀρχὴν μεγίστων ἀδύνας ἀπαλλεῖν, ἵνα γὰρ ἂν αὐτὸς βασιλεὺς εἴη· δοῦλος δὲ τὴν πιμὴν, καὶ τῆς ἐξουσίας καταξιώσασθαι, ἐὰν αὐτῇ χρήσῃ. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [k] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι μὲν τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ἡρῴδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῆλθε πιμὰς, ἃς ἔχοι παρὰ Ἀντωνίῳ, [l] συνθρόνων ἐν τῇ Δημητριάδι, καὶ συνεστιώμενον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, [m] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῆς εἰς τὰς Δημόλας αὐτῷ τῆς Κλεοπάτρας ὄσης· [n] ἢ, πάθῳ τῆς χώρας [o] ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσηκόντως, πάντα τρόπον [p] ἐπιχειρεῖν σκοπὸν ποιεῖσθαι. δικαίως μέν τοι τυγχάνων Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ καὶ πλεῖον ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτοῦ προσληφθῆναι τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Ἀντωνίου ἀνθ' ὧν ᾔτει τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ διὰ ταῦτα παρηγορήσαντος ὁμοῦ καὶ ἀποσκευασαμένου τὰς ἐπιτυχίας, ἃς ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἐποιεῖτο.

nos quem reginæ ab ipso haberi oportuit, eò devenit ut sæpe memoraret Herodis erga ipsam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præsertim Alexandra, id quod diceret femineo more deriderent, Josephus monstrandi regis animi plus justo cupidus, eò provectus est etiam ut ea detegeret quæ sibi data in mandatis essent, illa in argumentum patefaciens, quod nec sine ea vivere posset, neque si quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Josephus. Mulieres vero, ut verisimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, sed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quasi illo mortuo ipsis pereundum esset & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad gravissima quæque suspicanda adductæ sunt.

7. Interea rumor per urbem Hierosolymitarum sparsus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum esse. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata est, præsertim feminæ. Itaque persuasit Alexandra Josepho, ut ex regia egressus sese una cum ipsis sub legionis Romanæ signa reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce castra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, si quis in aula tumultus oriretur: ipsos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde sibi spem factam esse omnia se consequuturam si Mariamnem vidisset Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Rumor vanus de morte Herodis.

Alexandræ consilium irritum.

8. Cum autem hac de re sermonem instituissent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum statim donis (quæ Hierosolymis apportaverat) sibi conciliavit: ac statim ut cum eo colloquutus est, effecit ut ei ne succenseret quidem aut irasceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adversus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere a rege rationem eorum reposci, quæ gessisset in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par esse ut qui honorem ei dederint & potestatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti sinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum esse curiosam. Hisce de rebus scripsit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi assideret, & quotidie conviviis ejus interesset, atque ista ab eo assequeretur, infensa licet atque ipsum incusante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut sibi regnum obveniret, modis omnibus studuerat ut eum è medio tolleret. Verum sibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exspectandum esse, sed brevi venturum, firmiore illius erga regnum resque suas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi spem reliquam esse; cum Antonius, vice eorum quæ postulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo simul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ desisteret.

Herodis literæ ad amicos suos de honoribus ipsi ab Antonio habitis.

9. His

---

z Καθ' ἣν εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθ' εἷς συνεχᾶς in *Editis Aliisque.*

v Γυναικείως] Τῶν γυναικῶν *Busb.* & *Epiphan.* Vulgata lectio bene ferri potest.

x Προσλαμβάνουσαι,] Προλαμβάνουσαι *Vat.*

y Ἀποκτείνειεν.] Ἀποκτείνῃ *Busb.*

z Ἐπέσχεν,] Ita *MSS.* ἐξέπληξεν in *Editis.*

a Μάλιστα] Μάλιστα δὲ καὶ τὰς γ. *Vat.*

b Συμφυγεῖν τοῖς σημείοις] Προσφυγεῖν *Vat.*

c Ἡγεμόνος Ἰουλίου.] Ἡγεμόνος ᾧ Ἰούδα *Vat.*

d Παρεχὴ] Ita *Busb.* παρεχῇ in *Editis Aliisque.*

e Τάξεσι πάντος ἠλπικέναι,] Τάξεσι *Busb.*

f Πεπυσμένοις αὐτοῖς] Οὗσιν pro πεπυσμένοις habet *Busb.*

g Ἀφίκετο,] Ἀφίκτο δὲ φ. ὡς κ. τῶν προσληφθέντων *Vat.*

h Πρὸς ——— ἐδυσώπησαν.] Πρὸς τοῦ ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἦτον ἐδυσώπησαν *Vat.* πρὸς τοῦ ἐκείνου θεραπείαν ἦτον ἐδυσώπησαν *Busb.*

i Ἐξ ἐκείνων] *L. B.* ἐξ ἐκείνου.

k Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.*

l Συνθρόνων ἐν ταῖς Δημητριάσι,] Usitatius συνθακῶν. in *Busb.* & *Vat.* συνθρόνων. HUDS. M. Antonio adsidens in conventu, seu disceptationibus Judiciorum h. e. pro tribunali. Sic Zonaras p. 237. A. συνέδριον αὐτῷ ἐν ταῖς Δημητριάσι· SPANH.

m Καὶ τούτων] Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνοι, χαλεπῆς *Vat.* καὶ ὅτι τούτων τυγχάνοι, καὶ ταῦτα τῆς Κλεοπάτρας χαλεπῆς ὄσης αὐτῷ πρὸς Δημόλας *Zonar.*

n Ἢ, πάθῳ τῆς χώρας] Πάθῳ γὰρ τῆς χώρας (absque ἢ) in *Cod. Vat.*

o Ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν] Ἐξαιτουμένη γὰρ αὐτῇ τὴν β. *Busb.*

p Ἐπιχειρεῖν σκοπὸν ποιεῖσθαι.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* in reliquis deest ἐπιχειρεῖν. præterea ποιεῖσθαι pro ποιεῖσθ habet (præter *L. B.* quoque) *Busb.*

Accusatio contra Josephum & Mariamnem instituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos se recipiendi, tanquam mortuus esset *Herodes*, statim restinctus est. neque tamen non rescitum est illorum consilium. Nam postquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiscente, in Judæam rediit, ejus soror Salome & mater ei protinus Alexandræ institutum declararunt: & insuper Salome contra maritum suum Josephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne consuetudinem habuerit. Ista autem hac de causa dicebat, quòd ei jampridem infensa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus justo fastidiosa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in

Mariamne apud Herodem se excusat, & cum eo in gratiam redit.

Mariamnem semper ardore flagrabat amatorio, statim turbatus est, & obtrectationis impatiens erat: verum semet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem seorsum interrogavit de congressibus cum Josepho. Sed ea jurante, & omnia quæ insontibus inesse solent ad sui purgationem allegante, regi paulatim persuadebatur, & ira sedabatur, vincente eum conjugis amore eousque ut se excusaret, quòd iis quæ audierat credidisse videretur, ejusque modestiæ magnas gratias ageret, & singularem suum erga ipsam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaserunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magisque ei fidem faceret, eamque ad ipsum redamandum pertraheret: *sane* non est amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, si quid ipsi gravius accideret ab Antonio,

Postea ob verbum sibi elapsum in vitæ periculum venit.

ego una peream nihil commerita. Hoc elapso verbo, rex percussus eam statim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipse sibi capillos vellebat: manifestum se dicens indicium habere Josephi cum ea consuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuisse quæ seorsum audiisset, nisi magna illis apud se invicem fides fuisset. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, postquam se dolenter & ægre continuisset, hunc impetum reprimebat: veruntamen Jo-

Herodes Josephum necari jubet, & Alexandram in custodiam dat.

sephum, ne in conspectum quidem suum admissum, necari jussit; & Alexandram, tanquam omnium causam, in custodiam dedit.

Θ'. Τούτων τ γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπαύσατο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἦν ὡς ἀπολωλότ ἔσχον καταφυγεῖν ἐπὶ τοὺς Ρωμαίους. ἐ μὴν ἔλαθεν αὐτῶν ἡ βουλή. ἀλλ' ἐπεὶ ἀναπέμψας ὁ βασιλεὺς Αντώνιον ἐπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ιουδαίαν ὑπέστρεψεν, q οὗτ μὲν ἥπ ἀδελφὴ Σαλώμη ἔ ἡ μήτηρ r αὐτῷ τὴν Αλέξανδραν, ἣν ἔχον οἱ περὶ τὴν Αλεξάνδραν, ἀπεσήμηναν· ἡ ἢ Σαλώμη ἔ s καθ' ἀνδρὸς Ιωσήπ λόγον εἶπεν, ὡς Αλβόλῃ παίοι, καὶ τῷ Μαριάμμη συγγιγνόμενον Αλπιλεῖν. ἔλεγε ἢ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὸν ἐκ περιόν, ὅπ χῆ τὰς Αλλοφερεῖς φρονήματα χρωμένη μείζονι, τὸν ἐκείνων ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ηρῴδης ἢ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔχων, οὗτ μὲν t ἐξεπιέσκλο, κῆ τὴν ζηλοτυπίαν ἐπ ἔφερεν· ὑπικρατήσαν ἢ, ἵ μὴ πρεπῶς τι ποιῆσαι Αλὰ τὴν ἔρωτα, σωπῶν τῷ πάθ ἔ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένν, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τ πρὸς τ Ιώσηπον. ὁμολογουμένης δ' ἐκείνης, κῆ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτάνη πρὸς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθη χῆ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, κῆ μετέβαινεν ἐκ τ ὀργῆς u ἡδόμεν ἔ τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθ πρὸς ὧν ἔδοξεν αἰκίσας πεπισδικέναι, κῆ πρὸς τῆς κοσμιότητ αὐτῆ πολλὰ ὡμολόγει χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι στοργῆς, κῆ δυοῖν πρὸς αὐτὸν x ἀνωμολόγει· κῆ τέλ, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, πρόσπτωμα εἰς ὀάκρυα μ πολλῆς αὐθὶς ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ ἢ ἔ μᾶλλον ἔ βασιλέως y πιστευόμενν, κῆ ὑπὲρ τὴν αὐτ' Αλήθειαν ἔλεγχος· ὁ Φιλᾶς, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ χῆ τὴν συνωλίν, εἰ πάσχοι τι χαλεπὸν ὑπ' Αὐτωνίου z καμὲ συναπολέσθ τὴν ἀθῆνος αἰτίαν. τότε a περιπεσόντ ἔ λόγῳ, ὠθεισθήσας ὁ βασιλεὺς, οὗτ μὲν ἐκ τ χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα ἢ, b κῆ τ αὐτ' τριχῶν αὐτὸς ἐσπάραξε, πρόφασιν c φόβον ἔχειν τῆς ἔ Ιωσήπ πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. ὁ δ' ἂν ἐξεπεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως d ἐγγεγενημένης. ὅτως δ' ἔχων, ὀλίγῳ μὲν ἀπέκλεινε τὴν γυναῖκα. νικώμεν ἢ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, e ταύτῃ μὲν τὴν ὁρμὴν ἐκρύπτεν, ἑαυτῷ Αλακαρτέρησας ὀδυνηρῶς κῆ δυσχερῶς· f τ μέν τι Ιώσηπον ἐφ' εἰς ὄψιν ἐλθόντα Αλαζητήσας προσέταξεν· κῆ τὴν Αλεξάνδραν, ὡς ἀπατῶσαν φρονήσει, φύλακι ἐφύλαττεν.

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetrasset, in Judæam venit: utque Herodes, ipsam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

Cleopatræ insana avaritia.

INterea autem turbatum est in Syria, Cleopatra non desinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim persuadebat, ut auferens cuique suam dynastiam ipsi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura esset alieni appetens, nihil utcunque injustum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem sibi in regnum successurum norit, ve-

ΚΕΦ. δ'.

Ως Κλεοπάτρα, τ Ιουδαίας ἔ τῆς Αραβίας μέρη τινὰ περὶ Αντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ιουδαίαν ἀφικνεῖτ· καὶ ὡς Ηρῴδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρήσαμεν, ἐπ' Αἰγύπτ προπέμπ.

ΕΝ g ἢ τούτῳ καὶ νὺ περὶ τὴν Συρίαν ταραχὴς εἶχε, σὺν αἰτίσει τῆς Κλεοπάτρας τ Αντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστους τὰς δυναστείας αὐτῇ δίδοναι. καὶ πλεῖστον ἴσχυεν ἐκ τῆς ἐκείνν πρὸς αὐτὸν ἐπιθυμίας. φύσει ἢ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, ὑφορωμένη οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἤδει γνησομένην, στρατηλάτην Φαρμάκους, πεντεκαιδέκατον ἔτ ἔχοντα· τὴν δ' ἀ-

q Εὐθὺ] Ita MS. quoque *Lugd. Bat.* & mox ipse Josephus, ne quis cogitet ἀθὺς esse reponendum. HAV.

r Αὐτῷ τὴν Αλήθειαν,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαναν.

s Κατ' ἀνδρὸς] Κατὰ ἔ ἀνδρὸς *Busb.* κῆ τἀνδρὸς *Vat.*

t Εξετιτάρακτο,] Εξετετρίτετο *Busb.*

u Ηδόμεν] Ηδημέν τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra cap. IV. §. 1. post τὸ μὲν ὅλον, ἠδόμεν τ γυναικὸς exstet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam censui.

x Ανωμολόγει·] Ανθωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.*

y Πιστευόμενν,] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.* ἀπιστουμένν nullo plane sensu in *Editis.*

z Καμὲ συναπολέσθ] Καμὲ ἐν ἀπολέσθ *Vat.*

a Περιπεσόντ] *L. B.* ὠθισθέντ.

b Καὶ τ αὐτῷ τριχῶν] Καὶ τ αὐτὸς ἑαυτῷ τριχῶν ἐφιστίλλ *Vat.*

c Φόβον] Julian. Orat. 11. p. 52. C. καὶ φόβον τὸ ἐπιτίθη· φοβέομαι, κλέπτομαι *Hesychius.* SPANH.

d Εγγεγενημένης] Εγγενομένης *Vat.* & *Busb.* HUDS. F. ἐγγεγυνημένης. SPANH.

e Ταυτὴν μὲ τὴν ὁρμὴν] *L. B.* ταύτης μὲ τ ὁρμῆς. Utrumque dicitur; sed malo Lect. Vulg. ob secundum casum mox sequentem. HAV.

f Τὸν μὲ —— ἐφύλαττεν·] Confer infr. c. 7. §. 9. SPANH.

g Δὲ] *Gen.* δὲ.

h Α-

δὲ ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόην ἱκετεύσασαν ἐν Ἐφέσῳ [i] πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτεῖναι δι' Ἀντωνίαν. χρημάτων [k] μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπερ μόνον ἐλπὶς εἶη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [l] παρῳωμήθησαν, οὐδ' ἱερόν τινος οὕτως ἀσυλον δόξαν ὡς μὴ [m] ἀσυλητὸν τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀπηγορευμένων παθόντος, εἰ μέλλοι μόνον [n] πρὸς ὕβριν τῇ τῆς ἀδικούσης πλεονεξίᾳ. τὸ δὲ ὅλον οὐδὲν αὔταρκες ἦν γυναικὶ [o] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν διάνοιαν ἐνδεῖν ὧν ἐπιτηδάκει. διὸ καὶ τότε καὶ τὸν Ἀντώνιον [p] ἤπτετο ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρουμένου αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν ἐκείνῳ τὴν Συρίαν ἐπενόει κτῆμα ποιήσασθαι. [q] Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ἣτει δὲ παρ' Ἀντωνίου τήν τε Ἰουδαίαν καὶ τὴν τῶν Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας [r] αὐτὴν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡδῆσθαι συνέβαινε τῆς γυναικὸς, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπαχθῆναι εἰς ὅ, τι ἂν ἐκείνη [s] θελῃ. τὸ μέντοι φανερὸν τῆς ἀδικίας [t] ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [v] τοσούτου κατήκοον γιγνόμενον ὅλῃ μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μηδ' [x] ἀρνηθῇ παντάπασι, μήθ' ὅσα προσέταττεν ἐκείνη διαπραξάμενος [y] ἐκ φανερᾶς δόξης κακὸς, μέρη τῆς χώρας ἑκατέρας παρελόμενος, τούτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ [z] τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῇ δοθῆναι.

β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ διαπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' Ἀρμενίαν στρατεύοντα, [a] ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ Δαμάσκῳ, παρῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· Ἡρώδης συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Ἀραβίας τὰ δοκοῦντα καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἱεριχοῦντα φοίνικας Ἡρώδης μισθωσαμένης. [b] Φέρει δὲ ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ οὐδαμοῦ μόνοις φύεται, τόν τε φοίνικα πολὺν καὶ καλόν. ἐν τούτοις ὢν, καὶ πολέμου [c] αὐτῆς συμπλοκῆς περὶ τὸν Ἡρώδην γινομένης, διεπείρασεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπαρακαλύπτως τοῖς ἐντεῦθεν ἡδοναῖς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐνέδρας δεῖσθαι τῷ [d] ἐπ' αὐτῷ γεγησομένῳ ὕβριν ὑποκαταστήσασθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ὑπερθυμίας ἡπάτητο διέφαινεν. Ἡρώδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὔνους ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπῶς εἰς ἅπαντας ὑπισχνούμενος, τότε δὲ καὶ μισεῖν ἀξιῶν εἰ δι' ἀσέλγειαν εἰς τὸ θεῖον, καὶ [e] φθόνῳ τιμωρούμενος, εἰ συνεδρεύσασα τοιούτοις [f] ἐγχειρῶν, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δὲ ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν δὲ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἐχθρά τε ἦδη χαλεπὴ καὶ προσεδοκᾶτο· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ

neno pridem sustulerat; & sororem Arsinoën, Ephesi in templo Dianæ supplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, sicubi vel minima ejus spes affulgeret, & templa & sepulchra violata erant: nec quis locus sacer adeo à violentia tutus existimatus, quem non suis ornamentis spoliavit, nec profanus qui non passus est quodcunque fieri nefas esset, si vel tantillum faceret conferretque ad injustam alieni cupidinem. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ atque cupiditatibus servienti, quo minus omnia ei deesse viderentur, quorum studio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* solicitabat, ut aliis ablata ipsi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in possessionem suam redigere cogitabat. Et Lysaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipsum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipsum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non solum quod cum ea consuesceret, sed fascinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quousque ipsa volucrit. veruntamen manifestæ injuriæ verecundia ipsum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obsequendo in maximis offenderet. Ne itaque *postulanti* prorsus recusaret, neve quæcunque ipsa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abstulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ sunt intra Eleutherum flumen usque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas esse sciret, licet illa ut sibi darentur multum flagitante.

Arsinoën sororem interficit.

Cleopatra Lysaniæ necem machinatur.

Arabia & Judææ partem ab Antonio impetrat.

V. *Cleopatra in Judæam advenit.*

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, usque ad Euphratem deducto, reversa est, & Apamiam Damascumque venit, & in Judæam processit; Herode ipsam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balsamum fert, rem ejus loci pretiosissimam, & nusquam alibi provenientem; itemque palmas multas, easque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic essent, & forsan etiam illius amore capta, aut, quod verisimilius, clam id agens, ut ex stupro quod ab illo passura esset, insidiarum occasionem nanciscereturSummâ autem, amore irretitam esse præ se ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes molestam esse, insuper & tunc, si ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipsa pœnas sumendo, si ex insidiis ad hujusmodi aliquid aggrederetur, ejus sermonem à se repulit, & cum amicis consultavit, utrum eam cum posset occidere deberet. malis enim multis omnes *se* liberaturum esse, quibus & jam molesta fuit ac porro futura sit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipsum fac-

Balsamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

tu-

[h] Ἀρσινόην —— Ἀντωνίαν.] Arsinoën apud Miletum, Dianæ Leucophrynes supplicem, immissis percussoribus ab Antonio sublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676.

[i] Πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος] *L. B.* πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ.

[k] Μὲν] Abest à *L. B.*

[l] Παρῳωμήθησαν,] Eo modo *MSS.* παρεωμήθησαν in *Editis.*

[m] Παρῃρεθῆναι] *L. B.* ἀφῃρεθῆναι.

[n] Πρὸς ὕβριν) *L. B.* εἰς ὕβριν.

[o] Πολυτελεῖ,] Πολυτελεῖ, ἐπιθυμίαις τε δουλευούσῃ *Busb.*

[p] Ἥπτετο ἀεὶ] Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque* ἐπῆγεν ἀεί τε, dein mox Λυσανίαν μὲ τ & post κτίσιν.

[q] Λυσανίαν] *Sc.* Lysaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Iturææ regem.

[r] Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῶν. forte melius. HAV.

[s] Θέλῃ.] *L. B.* θελῃ.

[t] Ἐξεδυσώπει,] Δυσωπήρη *Zonaras p.* 237. D. SPANH.

[v] Τοσούτου κατήκοον] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τοσοῦτον in *Editis.*

[x] Ἀρνηθῇ] *L. B.* ἀνθείη.

[y] Ἐκ φανερᾶς] Εἰς τιμωρὰς *Busb.*

[z] Τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις] Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 4. & alibi. lib. 1. c. 18. §. 5. SPANH.

[a] Ἀνέστρεψε.] *L. B.* ἀνέστρεφε.

[b] Φέρει δὲ —— φύεται,] Conf. alibi. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[c] Περὶ τὸν Ἡρώδην γινομένης,] Πρὸς τὸν Ἡρώδην γενομένης *Busb.*

[d] Ἐπ' αὐτῷ] Ἐπ' αὐτῇ *Busb.* & *Vat.*

[e] Φθόνῳ] *L. B.* ὀφθόνῳ.

[f] Ἐγχειρῶν,] Lege ἐγχειρεῖν. COCC.

[g] Βουλὴν δὲ ἐποιήσατο] Βουλὴν δὲ ἐποιεῖτο *Busb.*

Ab ea re amici eum averterunt.

cturum, quandoquidem nec ei se fidelem præstitura esset, * si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem suggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifestum adire discrimen; deinde urgendo & obsecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipsi perspicuum foret magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accendet, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil vetet, quin amoliendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

Herodes Cleopatram ad Ægyptum deducit.

Armenia ab Antonio debellata.

Artabazes.

Artaxias.

Tigranes.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne id quidem sine fraudatione faciebat.

Αντωνίῳ λυσιτελήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πρῆξις ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἡ χρεία κατάσχῃ, τοιούτων δεησόμενον. ταῦτα βουλόμενον ἐκκωλύειν οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα [h] κίνδυνον φανερώτερον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοί τε καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀναχέσθαι τὸν Αντώνιον, οὐ δ' εἰ σφόδρα τις αὐτῷ τὸ συμφέρον εἴησθε ποιῶν τῶν ὁμμάτων· τὴν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ὑποκαυσεῖ, τὸ δοκεῖν βίᾳ [i] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε ἕδεν εἰς τὴν ἀπολογίαν [k] φανεῖσθαι, ἥ μὲν ἐπιχειρήματα εἰς γυναῖκα γεγυμνένα, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐχούσαν τὸν χρόνον, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ καὶ παντὶ τῷ εἰκότι, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ καταγνώσει τὸ ἐκείνου διαθέσεως φανησομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπόρων κακῶν ἀναπλησθήσεται τὸ σὺν τῷ ἀρχῇ αὐτῷ καὶ τὸ γῆρας, ἔχον, ἀποκρυπτόμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἣν ἐκείνη προκαλεῖ, θεᾶσθαι τὸν καιρὸν διαφθορᾶς. τοιαῦτα δεδιττόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [l] ἐξ εἰκότων προδιαλογιζόμενοι, ἐπέσχον αὐτὸν τὸ [m] ἐπιχειρήσεως. ὁ δὲ τὴν Κλεοπάτραν δωρεᾶς θεραπεύσας ἐπ' Αἰγύπτου πέμπει.

γ'. Αντώνιος δὲ, τὴν Αρμενίαν [n] καταλαβών, [o] Αρταβάζην τὸν Τιγράνου, [p] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρούμενος τούτοις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τῆς βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Αρμενίας δὲ ἐβασίλευσεν [q] Αρταξίας ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκείνου παίδων, ἀφορᾶς ἐκ τῶν τόπων καὶ τὸν Αρχέλαον ἐκ Νέρωνος Καίσαρος ἐκβαλόντες, [r] Τιγράνην τὸν νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καθήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

δ'. Περὶ δὲ τὰς φόρους ἃς ἔδει τελεῖν, τῶν ὑπ' Αντωνίῳ δοθεισῶν χωρῶν, ὁ μὲν Ηρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Αραψ, Ηρώδου τὴν φορὰν [s] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ ἀφαιρεθέντα πάλαντα· μὴ ταῦτα δὲ κακοήθης ὢν ἐς βραδὺς εἰς τὰς [t] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἴ τι μέρη τινὰ ἀφαλύσειεν, ἐδίδου ταῦτα δοκῶν ἀζημίως.

VI. CAP. V.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus est. Deque magno terræ motu.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Ηρώδης ἐχώρει κατὰ Αραβίαν, καὶ συμβολὰς πολλάκις τελευταίον νικᾷ, καὶ προσαγαγὼν τὰ ἔθνη ὑπὸ τὴν Αραβίων ἀρχὴν. Περί τε σεισμὸν μεγάλον.

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

HErodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, &

Ηρώδης δὲ, τὸν τρόπον ἀγνωμονοῦντος τελευταίον ἐδὲν ἐπὶ τὸ δίκαιον ποιεῖν ἐθέλοντος, εἶχε μὲν ὡς ἐπολεμούμενος, [u] προθεσμίᾳ δὲ ἐχρήσατο [x] Ρωμαϊκῷ πολέμῳ. τοῦ γὰρ ἐπ' Ακτίῳ μάχης προσδοκωμένης, ἣν ἦν [y] τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ολυμπιάδος γενέσθαι συνέβη, Καίσαρ μὲν Αντωνίῳ περὶ τοῦ ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ηρώδης δὲ καὶ [z] τὴν χώραν ἀβέβαιον μενούσης αὐτῷ πολλῷ

* *Si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret.*] *Vel*, si quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco essent) ut illius officio opus haberet.

h Κινδυνον] *L. B.* κινδύνου τὸ.

i Καὶ κατ' ἐπιβουλὴν] Illud καὶ δὲ *MSS.*

k Φανεῖσθαι,] *L. B.* φανῆσθαι.

l Ἐξ εἰκότων] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in *reliquis.*

m Επιχειρήσεως.] Επιχειρήσιος *Vat.* & *L. B.*

n Καταλαβών,] Παραλαβών *Busb.*

o Αρταβάζην τὸν Τιγράνου,] Aliis *Artavasdes* dicitur, *Orosio* vero *Arabanes.* Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.*

p Σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις,] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παρὰ σατράπαις in *aliis.* Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. HUDS. Id etiam innuitur in *Margine L. B.* cui adscribitur plane eadem lectio. HAV.

q Αρταξίας] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526.

r Τιγράνην τὸν νεώτερον] A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510.

s Επιδιξαμένου,] Επιδειξαμένου *Busb.*

t Αποδόσεις,] Sic *MSS.* δόσεις in *Editis.*

u Προθεσμίᾳ] Προθεσμία pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hîc loci: nonnihil favente *Vet. Glossario.* atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

x Ρωμαϊκῷ πολέμῳ.] Τῷ Ρωμαϊκῷ π. *Busb.*

y Τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς] *L. B.* ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς.

z Τὴν χώραν ἀβέβαιον] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 3. SPANH.

a Κα-

λιὼ ἤδη χρόνον, καὶ πρόσοδον ἐκ δυνάμεων ὁρμένων, Αντωνίῳ συμμαχίαν [a] κατέλεξεν, [b] ὁπιμελέστατος τῆς ἀσφαλείας χρησόμενος. Αντώνιος δὲ, τὸ μὲν σκέψασθαι τῆς συμμαχίας ὅδεν ἔφη δεῖσθαι, τὸν δὲ Αράβα, καὶ γὰρ ἠκηκόει πάλαι τε αὐτοῦ καὶ τὴν Κλεοπάτρας τῶν ἀπίστων, ἐπεξελθεῖν προστάττει. [c] ἤξιον γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα, λυσιτελεῖν αὐτῇ τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη. τούτων αὐτῷ παρ' Αντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ηρώδης σωτῆχε τὸ στρατιωτικὸν, [d] ὡς δύσοις εἰς τὴν Αραβίαν [e] ἐμβαλῶν. καὶ πάσασκευασθεὶς ἱππικῆς καὶ πεζῆς δυνάμεως, εἰς [f] Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τὸν Αράβων σκηνοποιῶν· ἃ γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτούς· καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, κρατοῦσιν οἱ Ιουδαῖοι. μὴ δὲ τοῦτο πολλὴ στρατιὰ τῶν Αράβων [g] εἰς Κανὰ συνῇ, χωρίον δέ ἐστι τοῦτο τῆς Κοίλης Συρίας. Ηρώδης δὲ προπυσμένου, ἦκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχεν δυνάμεως· καὶ πλησιάσας ἐν [h] Κανὰ στρατοπεδεύσαι διανοούμενος, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ δικαίου τῆς μάχαις ὑπεχώρουν. τοῦτο δὲ αὐτοὺς ὑπετόπησεν, ἐδόα τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων, παρελόμενον τὰς τριβὰς, ἄγαν ὀπὴ τοὺς Αράβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ σωτηλάχθαι πιστεύειν καλῶς, καὶ τῆς προθυμίας ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τῷ πρώτῳ μάχῃ νενικήκεσαν, ἀλλ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπερέβαλλον τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων δὲ καὶ πᾶσαν ὑπιδεικνυμένων ἀσυδίαν, ἔγνω τῇ προθυμίᾳ τοῦ πλήθους ὁ βασιλεὺς ἀποχρήσασθαι· καὶ προπὼν ὡς ἀπολείψει τὸ σκέλος ἀρετῆς, [i] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο, πάντων κατ' οἰκεῖα [k] τέλη σωαχθλισθησάντων. ἔκπληξις δὲ ὑβρὶς ἐμπίπτει τοῖς Αραψιν. ἀνιστάντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς εἶδον ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστὰς φρονήματος, ἔφυγον οἱ πολέμιοι σκηνίναντες· κἂν διεφθάρησαν, [l] εἰ μὴ [m] Αθηνίων κακώσαντος Ηρώδῃ τοὺς Ιουδαίους. ὅτος γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ὑπὲρ τὸ σκέλος, [n] διάφορος δὲ Ηρώδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, ὁρασιν μέν τι λαμπρὸν τῶν Αράβων ἐγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [o] ἡττωμένων δὲ, ὁ καὶ συνέβη, τοῖς ὑπὸ τὸ χωρίον συνελαυνομένοις [p] τῶν οἰκείων [q] παρεσκευασμένον ὑπιδέχεσθαι τοῖς Ιουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκόσι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολλὴν ἐποίει φόνον. τὰς τε γὰρ προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες Ιουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τῶν ὑπιχθρησάντων ἡττῶντο καὶ πολλὰς ἐλαμβάνον πληγὰς ἐν χωρίοις [r] ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλεῖω τοῦ ἐμπέδου εἶχον οἱ τοῦ ὑπιέναι ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πασχόντων, οἵ τε Αράβες [s] αὐτοὺς ἀνεκλήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [t] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγίνοντο δὲ παντοδαπαὶ κτυπουμένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν Δαπιπόντων [v] οἱ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ηρώδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν μάχην, ἀφιππάζεται βοήθειαν ἄξων. [x] οἱ μὲν διέφθη καὶ πρὸ ἐσπέρας ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἥλω τῶν Ιουδαίων. οἱ δὲ Αράβες οἱ μετρίως ἐτυχήκεσαν εἰκότως λόγου, νίκῃ τε ἧς ἔλειπον ἀπεδέησαν ἀνδληφότες, καὶ πολλῶν τῶν σφετέρων ἀφῃρημένοι δυνάμιν. τὸν-

magnos reditus atque opes quæsiviſſet) delectum habuit, apparatu accuratiſſimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus ſe ſubſidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipſo Herode, tum à Cleopatra, audiviſſet) *bello* adoriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ exiſtimaret è re ſua eſſe, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuiſſent ab Antonio, reverſus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invaſurus eſſet Arabiam. Cumque equeſtres pedeſtreſque copias paraſſet, ad Dioſpolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commiſſo prælio, Judæi victores evaſerunt. Poſtea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam ſuarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, ſtatuerat caſtra facere, eaque foſſa valloque munire, ut cum opportunum eſſet prælia faceret. Sed hæc eo inſtituente, conclamat Judæorum multitudo, ut ſe in Arabes nulla interpoſita mora ducat. Quippe inceſſerat eos cupiditas, quòd ſe pulchre ordinatos credebant: & omnes qui ſuperiorem pugnam, ne ad manus quidem hoſtes venire paſſi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ ſe ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatuſque ſe eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine ſequentibus. Statim autem terror Arabes invaſit. quippe cum pauliſper reſtitiſſent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam verſi ſunt; concisi fuiſſent, niſi Athenion Herodi & Judæis injuriam feciſſet. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux eſſet illius tractus, & ab Herode diſſideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui ſtatuerat, ſi quid egregium Arabes geſſiſſent, quietum ſe tenere, ſin inferiores eſſent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum ſuis qui ex ea regione convenerant. Et tunc laſſos & ſe vincere putantes aggreſſus de improviſo, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hoſtes manifeſtarios effudiſſent Judæi, & paulo remiſſius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti ſunt, & magnam cladem accipiebant in locis petroſis & ad equitandum parum idoneis, in quibus aſſuetiores erant qui laceſſebant. Poſteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos reſumpſerunt, & converſi eos in fugam jam verſos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum elapſi in caſtra ſe recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna deſperaſſet, citato equo ſubſidium accerſit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, ſubvenire potuit, quin capta ſunt caſtra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hoſtiumque viribus

Herodes, juſſu Antonii, bellum Arabibus infert.

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male eciderunt Judæis, ex Athenionis perfidia.

[a] Κατέλιξεν,] Κατέλιγεν *Vat.*
[b] Επιμελέστατος] *L. B.* ἐπιμελέστατα.
[c] Ηξίου γὰρ] Ita diſtinxi. antea erat, ἤξιον γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τὸν ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη.
[d] Ως δύσοις] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *cæteris*
[e] Εμβαλών.] Εμβαλῶν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingreſſurus.*
[f] Διόσπολιν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.
[g] Εἰς Κανὰ] Εἰς Καινᾶτας συνῇ *Vat.* Εἰς Καινᾶθα adjecta terminatione in lib. 1. de *Bello Jud.* Sibi equidem perſuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. Ανα) hanc eſſe urbem quæ *Stephano* Ανα, *Joſepho* l. v. Αἶνα, & *Joſ.* c. 8. v. 8. *Ai.* & inde forſan terminatione addita Αἶνα. In textu Hebraico *Joſ.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diverſa ſcribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad aſperiorem ſonum molliendum, ſæpiſſime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph.* &c. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 7. SPANH.
[h] Καινᾷ] Κάλῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon.*
[i] Πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο,] Πρῶτος αὐτὸς ἐν τοῖς *Busb.*
[k] Τέλη] Abeſt à *L. B.*
[l] Εἰ μὴ] Deeſt in *L. B.*
[m] Αθηνίων κακώσαντος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 19. §. 2. τὰς ἐκ τῶν Καινάθων ἐπιχωρίους ἀνέντος Αθηνίωνος &c. SPANH.
[n] Διάφορος ὢν Ηρώδῃ,] Διάφορος ὢν τῷ Ηρώδῃ *Busb.*
[o] Ηττωμένων δὲ,] Ηττημένων *Busb.*
[p] Τῶν οἰκείων] Forte ἀπὸ τῶν οἰκείων. COCC.
[q] Παρεσκευασμένον ὑπιτίθεσθαι τοῖς Ιουδαίοις.] Ita *Vat.* & *Busb.* Παρεσκευασμένον in *Editis.*
[r] Ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν,] Πετρώδη καὶ δύσβατα χωρία· *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.
[s] Αὐτοὺς] *L. B.* ἑαυτούς.
[t] Εκτεινον ἤδη τετραμμένους.] Sic *Vat.* ἔκτειναν in *reliquis*, & mox συνέφυγον.
[v] Οὐ πολλοὶ] *L. B.* οἱ πολλοὶ.
[x] Οὐ μὴ διέφθη] Οὐ μὴ ἔφθη *Vat.* & *L. B.*

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

ribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat in montibus castra faciens; atque in universum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hostibus assiduitate & labore incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

VII. *Terræ motus in Judea.*

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæsari cum Antonio fuit anno regni Herodis septimo, concussa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum stragem fecit per *totam* regionem, oppressaque sunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: sed exercitui, quòd erat sub dio, in ea, quam alii passi sunt, calamitate, illæsus mansit. Quæ cum Arabes fama accepissent, plura etiam quam vera essent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adversus Judæos* gratificabantur, majores spiritus sumpserunt, quasi, eversa hostium terra deletisque hominibus, nihil jam superesse videretur quod ipsis obstaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant post ista quæ acciderant pacem facturi) comprehensos interfecerunt, & in eorum exercitum omni studio ire contenderunt. At Judæi incursum illorum excipere detrectarunt, animosque ex calamitate despondentes omnem de rebus suis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde desperatæ essent. non enim sperabant post tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos esse, neque auxilium ullum exspectabant rebus suis domi afflictis. Igitur cum ita se haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione persuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibusdam de præstantioribus, ad universam multitudinem jam verba facere ausus est, cum antea gravaretur id facere, ne sibi difficile esset eos tractare, utpote adversis casibus vexatos. Cohortationem autem suscipiebat, hujusmodi ad vulgum habita oratione.

Arabes Judæis bellum inferunt.

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

3. "Non nescii sumus, Viri fortissimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus nostris "adversa: & fortasse vix iis in hujusmodi rebus "bono esse animo detur qui fortitudine plurimum "præstant. Sed quoniam bello urgemur, & ni"hil eorum quæ acciderint ejusmodi est, quod "non una re præclara gesta in melius restituere "potestis, maxime sane volui vos cohortari, si"mulque monere quo pacto vobis constabit ani"mi vestri *robur* & magnitudo. Primum qui"dem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, "quam justis de causis illud suscipiamus, adversa"riorum injuriis eò compulsi; nam & hoc, si "rescisceatur, maximam vobis alacritatem affe"ret; deinde ostendam, quare pro nihilo ha"bendum sit quicquam malorum quæ nos pre"munt, & magnam nobis superesse victoriæ "spem. A primo autem exordiar, vosque ipsos "testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis "utique & ipsi quam injuste egerint Arabes, & "quanta fuerint erga alios quoque omnes perfi"dia, ut usu venit barbaris & de Deo nihil co-

πεῦθεν ὁ μὲν Ηρώδης ληστείαις [y] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ καταῤῥέχων τὴν τῶν Ἀράβων σκάκιν ἐπιόρκοις, γραπτοδόλοις ἐπὶ τῶν ὀρῶν, καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστατο καὶ τὰμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· σὺν [z] ἀζημίῳ δ' ἦν γινόμενον τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ [a] Φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπιμελῶς παντὶ τρόπῳ τὸ πταῖσμα διορθούμενος.

β'. [b] Ἐν τούτῳ καὶ τὸ ἐπ' Ακτίῳ μάχης συνεστώσης Καίσαρι πρὸς Αντώνιον [c] ἑβδόμῳ ὄντι Ηρώδῃ τῷ βασιλείας ἔτει, σφάττεται ἡ γῆ τῶν Ιουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὴν φθορὰν ἐπίπεσεν, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πεντακισχιλίαις οἰκίαις [d] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι στρατιωτικὸν, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, ἔβλεν ἐπὶ δὲ πάθος κατεκλάθη. τοῦτο πιστευομένοις τοῖς Ἀραψὶν καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τὰς ὑπὲρ τῶν γεγονότων λόγους τῷ μισεῖν τὸν ἀκουσμένων ἐχαρίζοντο, μεῖζον ἐπὶ φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀναπεπταμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθορότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτοὺς ἀντιπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τὸ τε Ιουδαίων τοὺς πρέσβεις, ἥκοντας δὲ ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν εἰρηνεύειν ποιησομένους, [e] συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ πάσης ὁρμῆς ἐχώρουν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. οἱ δ' ὅτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, τοὺς τὰς συμφορὰς ἀθύμους ἀφικνεῖσθαι, προῆντο τὰ πράγματα, παλαίειν ὑπογνώστως ἐπ' αὐτοῖς πεπονθότες. ὁ δὲ ἰδὼν ὅτε ἰσοπληθίας ἐλπὶς προσπεσόντος ἐν τῇ μάχῃ, ὅτε βοηθείας κεκακωμένοις αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆρε ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε τὸν θῶν τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [f] πεπτωκότα τὰ φρονήματα. προδιακινήσας δὲ καὶ ὠθισθαρρύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐπλήσσειν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πότερον ἐκείνων αὐτὸ, μὴ καὶ [g] χαλεπῶς χρήσηται διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὲ τοιάδε ποιούμενος [h] εἰς τὸν ὄχλον τοὺς λόγους.

γ'. "[i] Οὐκ [k] ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ πε"ρὶ τόνδε τὸν καιρὸν γεγόνασι πρὸς τὰς πράξεις ἡμῶν "ἐναντιώματα, καὶ θαρρεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις οὐδὲ "τὰς πλείσους ἀνδραγαθίας διενδοιαστάτας. ἀλλ' ἐπει"δὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων οὐδέν "ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [l] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθὲν "τοῦ ἐπανορθώσειε, παρακαλέσαι προειλόμην ὑμᾶς "ἅμα καὶ διδάξαι [m] δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις "φρονήμασιν. βούλομαι δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ ἧς πο"λεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιούμεθα δηλῶσαι, μᾶλλον τὸν "ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον δὲ, εἰ "μάθοιτε τοῦτο, παρρησίας αἴτιον ὑμῖν ἔσεσθαι· μετὰ δὲ "[n] τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν οὐδέν ἐστιν, "καὶ πλείστας εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι "δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. "τὸν δὲ τῶν Ἀράβων παρανομίαν ἴστε μὲν δήπου, καὶ πρὸς "τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὅτως ἀπίστως [o] διακειμένην, ὡς "εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον καὶ ἀνεννόητον θεοῦ. πλεῖστα μέν"τοι προσέκρουσαν ἡμῖν πλεονεξίᾳ καὶ φθόνῳ, καὶ τοῦ παρα"χαίς

[y] Ἐχρῆτο] Ἐχράτο *Busb.*

[z] Ἀζημίῳ] Ita ex *L. B. Reliqui* ἀζημίως. HAV.

[a] Φιλοπόνῳ,] *Gen.* φιλίππῳ.

[b] Ἐν τούτῳ —— συνεστώσης] Accidit itaque pugna Actiaca anno septimo imperii Herodis. REL.

[c] Ἑβδόμῳ ὄντι] Scilicet à morte Antigoni, circa mensem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hic & deinceps numerati. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 466.

[d] Περὶ μυρίους] Περὶ πεντακισμυρίους *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* πρὸς μυριάσιν in lib. 1. *de Bello Judaico.* HUDS. Conf. *alibi* lib. 1. c. 18. §. 3. SPANH.

[e] Συλλαβόντες ἀπέκτειναν,] Legati Judæorum ab Arabibus necati. Conf. *alibi* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.

[f] Πεπτωκότα τὰ φρονήματα.] Πεπτωκότων *Busb.*

[g] Χαλεπῶς] Forte χαλεποῖς. COCC.

[h] Εἰς τὸν ὄχλον τοὺς λόγους.] Πρὸς τὸν ὄχλον *Busb.*

[i] Οὐκ —— πολλὰ] Conf. *alibi* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.

[k] Ἀγνοοῦμεν,] *L. B.* ἀγνοοῦμεν.

[l] Μὴ δι' ἑνὸς ἔργου] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliisque.* utra lectio melior sit, aliorum esto judicium.

[m] Δι' ὧν ἂν ἐμμένητε] Δι' ὧν ἂν ἐμμείνητε *Vat.*

[n] Τοῦτο δεῖξαι] Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* (adstipulante in ora codicis sui *Cocceio*) sensu plane ejusmodi quid postulante. antea editum erat μοι δεῖξαι τὸ ὑπολείπειν.

[o] Διακειμένην,] Διακειμένων *Vat.*

"χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑποσύρα. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ
"λέγειν; ἀλλὰ κινδυνεύσαντας αὐτοὺς τὴν οἰκείας ἐπιχῆς ἐκ-
"πεσεῖν, καὶ δουλεύειν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι ἢ θεὸς
"ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Αντώνιον φιλία, κἀκείνου
"πρὸς [p] ἡμᾶς ἀλάθεσις αἰτία γεγένηται, μηδὲ τούτους ἀνή-
"κεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένου τοῦ μηδὲν ὑπὲρ τη-
"δεινοῦ, ὃ δύναιτ' ἂν ὑποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθεὶς δ'
"ὅμως Κλεοπάτρᾳ μέρη τινὰ πραγματεῖν ἀφ' ἑκατέρας τῆς
"ἀρχῆς, καὶ τοῦτο διοικησάμενος ἐγώ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς
"[q] ἴδια, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, πολὺ δὲ
"δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, ἀλκήσια μὲν διδοὺς πέλαυσι,
"ἀλκησίων δὲ [r] ἐγγυητὴς γενόμενος, ἃ τῇ μὲν γῇ προσοδοῦ-
"μένη [s] γεγονέναι, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε
"ἄξιον μὲν οὐ μηδενὶ τῶν ὄντων Ιουδαίους φόρον, ἢ τὴν χώραν
"ἐπόμοιραν πλεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' οὐχ ὑπέρ γε τούτων
"ὧν αὐτοὶ σεσώκαμεν· οὐδὲ τοὺς Αραβας ὁμολογήσαν-
"τας [t] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τοῦ
"ἀρχικοῦ ἐδόκησαν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἐπιστρωτῶ-
"τας, καὶ ταῦτα ὑπὸ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους.
"ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [u] πολεμιωτάτους
"πέφυκεν, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετηρῆσθαι. ἀλλ'
"ὑ θεὸς τούτοις οἷ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου
"κάλλιστον ὑπειλήφασιν, [x] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ἀπο-
"ζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζή-
"τησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [y] τιμωρήσασθαι, τοῦτο καὶ
"θεοῦ βουλόμενον, καὶ θεσπεσίως ἀγγέλλοντος ἀεὶ μισεῖν
"τὸ ὕβριν καὶ τὸ ἀδικίαν, καὶ ταῦτα ὑ μόνον δί-
"καιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ὧ γὰρ
"[z] ὁμολογηταὶ θεσπεσιότατα τοῖς τε Ελλησι, καὶ τοῖς
"Βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις
"ἐποσφάξαντες αὐτούς. τὸν μὲν Ελλήνων ἱεροὺς καὶ ἀσύ-
"λους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὸ κάλ-
"λιστον τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νό-
"μοις δι' ἀγγέλων θεσπεσίων θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ
"ὄνομα καὶ ἀνθρώποις θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [a] ἄγειν, καὶ
"πολεμίους ἀλλάττειν δυνατόν. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν
"γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ
"δικαίου ἀλαλεγομένους; πῶς δ' ἂν ἔτι δύναιντο,
"ἢ πρὸς τὸν βίον εὐσεβεῖν, ἢ πρὸς τὸν πόλεμον εὐτυχεῖν
"τοιούτων αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν δοκοῦ-
"σιν. ἴσως τοίνυν [b] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον
"μεθ' ἡμῶν, ἀνδρικώτεροι δ' ἢ πλείους ἐκεῖνοι τετυχήκα-
"σιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μεθ'
"ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ θεός. θεοῦ δὲ
"παρόντος καὶ πληθοντος ἡ ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ
"καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, ἐνικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ,
"συμβαλόντες τὸν δευτέραν οὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ' ἐ-
"φυγον εὐθὺς οὐχ ὑπομείναντες τὸν ἔφοδον καὶ τὰ φρο-
"νήματα. νικῶσιν δ' ἡμῖν Αθηναίων ἐπέθετο, πόλεμον ἀκή-
"ρυκτον ἐπάγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων,
"ἢ δευτέρα θεσπεσιότης, καὶ ἐνέδρα; τί δὲν ἔλαττον φρονῶ-
"μεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν
"καταπλαγείημεν τοὺς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνι-
"ζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ καλεῖν νομιζῶσιν,
"ἐξ ἀδικίας αὐτὸ ποιοῦντας; πῶς δ' ἂν, εἰ καὶ γυναίους ἡ-
"γηταί τις αὐτοὺς, ὑ περὶ αὐτὸ τοῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμητέον;
"τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστάτοις ἐπιχεῖ-
"ρειν, ἀλλ' ἐν τῷ δύναται καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις καλεῖν. εἰ
"δέ τινα [c] καταπλήττει τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ θεῖα τοῦ

"gitantibus. Sed in nos maxime offenderunt a-
"varitia & invidia, & cum in turbis eramus ſubi-
"to nos & inſidioſe aggrediendo. Multa quidem
"quid memorem? Verum, cum illis immineret
"è principatu excidere & Cleopatræ ſervire,
"quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus
"erga Antonium amor, & illius in nos benevo-
"lentia in cauſa fuit, ne quid gravius iſti pate-
"rentur, illo cavente aliquid agere quod nobis
"ſuſpectum foret. Attamen cum vellet partes
"ex utraque ditione quaſdam Cleopatræ dare, i-
"pſe hujus rei curam in me ſuſcepi: &, datis de
"meo magnis muneribus, ſecuritate utriuſque
"viam munivi, impenſaſque ipſe feci, talenta præ-
"ſtando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ ter-
"ræ imperata erant, cujus reditus perceperunt;
"nos vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi
"nemini de bonis ſuis tributum penderent, aut
"terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero,
"ſaltem non pro iis quos ipſi ſervavimus: neque
"Arabes, qui cum nos compellarunt gratiaſque e-
"gerunt, faſſi ſunt, quod *noſtra opera* imperium
"tenere videantur, *decet* injuria nos afficere &
"fraudare, idque non hoſtes ſed amicos. quippe
"cum fides etiam inter inimiciſſimos locum ha-
"beat, inter amicos neceſſario ſervanda ſit: at non
"apud eos qui omni modo lucrum quærere ho-
"neſtum putant, injuſtitiam autem cum lucro
"conjunctam haud damno futuram. Vobiſne igi-
"tur dubium eſt, an injuſtos ulciſci oporteat, Deo
"hoc jubente & volente ut ſemper odio habeamus
"injuriam & improbitatem; præſertim, cum non
"modo juſtum, ſed & neceſſarium bellum perſe-
"quamini? Quæ enim & apud Græcos & Barba-
"ros habita ſunt iniquiſſima, iſta admiſerunt in le-
"gatos noſtros, quos jugularunt: cum Græci le-
"gatos ſacros eſſe & inviolabiles dicant, & nos do-
"gmatum potiſſima & ſanctiſſimam legum partem
"per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim
"vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus co-
"ram ſiſtat, & hoſtes cum hoſtibus in gratiam
"redire faciat. Quæ major igitur eſſe poteſt im-
"pietas, quam legatos trucidare de jure agentes?
"Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bel-
"lo felices eſſe poſſunt, hoc in ſe ſuſcepto facino-
"re? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen
"fortaſſe aliquis, fas quidem & jus nobiſcum eſt,
"illos tamen fortiores eſſe vel plures contigit. Sed
"primum quidem vobis haud convenit hæc ora-
"tio. Cum quibus enim eſt jus, cum illis & Deus:
"Deus autem ſi adſit, adſunt ſimul & copiæ &
"robur. Ut autem & res à nobis geſtas conſidere-
"mus, prima pugna vicimus, commiſſa ſecunda,
"vix nobis reſtiterunt, ſed ſtatim fugiebant, non
"ſuſtinentes impreſſionem adeo animoſam. Victo-
"res autem nos aggreſſus eſt Athenio, bellum in-
"ferens non denunciatum. Utrum hæc eſt eorum
"virtus, an ſecunda iniquitas, & inſidiæ? Cur igi-
"tur abjectiore ſumus animo ob eam rem, quæ
"efficere debet ut majorem ſpem concipiamus?
"Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui,
"quoties ſine dolo congrediuntur, ſemper ſupera-
"ti ſunt; ſi quando autem victores eſſe exiſtimen-
"tur, id ex improbitate conſequuntur? Quod ſi
"quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipſa de
"cauſa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animo-
"ſum enim arguit non imbecillos adoriri, ſed poſ-
"ſe etiam viribus ſuperiores vincere. Si quem au-
"tem

p Ημᾶς ἀλάθεις] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus.
q Ιδια,] Forte ἰδία. COCC.
r Εγγυητὴς γενόμενος,] Ποιητὴς *Vat.*
s Γεγονέναι,] Juxta canones ἐγγεγονέναι. verum γέγονεν habet *Vat.* & *L. B.*
t Μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως] Illa μετὰ πολλῆς deſunt *Vat.*
u Πολιμιωτάτους τόπου,] Πολεμίους *Vat.*
x Τὸ δ' ἀδικεῖν] Τὸ δ' ἄδικον *Vat.*
y Τιμωρήσασθαι,] Τιμωρεῖσθαι *Vat.*
z Ωμολόγηται] Ωμολογεῖται *Vat.*
* *Angelos à Deo acceperimus.*] *Sc.* nuncios, *aut* legatos.
a Αγειν,] Αγει *Vat.*
b Ερεῖ τις,] Illa ἐρεῖ τις deſunt *Vat.* & *Epiphanio.*
c Καταπλήττει] τὰ οἰκεῖα πάθη,] Καταπλήξει] *Vat.* In *Marg. L. B.* καταπλήττῃ.

"tem terrent domeſtici caſus, & quæ in terræ "motu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipſum etiam Arabibus imponit, majora quæ "facta ſunt quam pro rei veritate exiſtimantibus; "deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis "ſit ignaviæ cauſa. Neque enim illi quidem, quod "boni aliquid ipſis obtigerit, animos ſumunt, ſed "quia ſperant nos jam malis ſuccumbere. Si nos "autem contra eos proficiſcamur, magnos eorum "animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, "ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant qui- "dam, id quod accidit Dei iræ indicium eſt: ſed "caſus ſunt hæc, & infortunia. Atque ſi Dei con- "ſilio facta ſunt, patet ejuſdem conſilio deſiiſſe, "ut qui præteritis contentus ſit. Si enim voluiſ- "ſet adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mu- "taſſet *ſententiam*. Bellum autem illius voluntate "ſuſcipi, & juſtum ab eo exiſtimari, ipſe oſtendit. "Nonnullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid acci- "dit, ſed vos omnes ſalvi eſtis; *hoc ipſo* declarante "Deo, quod ſi univerſi cum liberis & conjugibus "militaſſetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis "contigiſſet. Cum hæc vobiſcum reputaveritis, "& quod plus eſt, quod propugnantem ſemper "habeatis Deum, juſte & fortiter perſequimini in "amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos "impios, & à vobis ſemper virtute ſuperatos.

Judæi Arabes vincunt.

4. Judæi, iſtis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, ſacrificiis rite peractis, eos ſecum aſſumptos propere adverſus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hoſtibus caſtra metatur. Sibi utique viſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare: nam & ſibi id uſui fore putavit, tum ad hoſtem celeriter prælio laceſſendum, tum ad caſtrorum munitionem, ſi pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo eſſet, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquam- multi, cum res ad manus veniſſet, utrinque cadebant, donec victi Arabes ceſſerunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad ſpem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad caſtra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulſi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ ſpe freti. Veruntamen manus conſeruerunt, tum quia numero ſuperabant, tum quia eos animum ſumere cogebat pugnandi neceſſitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam verſi ſunt. Tantaque eorum cædes facta eſt, poſtquam cedere cœperunt, ut non ſolum ab hoſtibus interierint, verum etiam ſibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem, tum quia confuſi ruebant, conculcatis & ſuis ipſorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæſa ſunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evaſit. Sed certa ſalutis ſpe deſtituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perſe-

"σμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐννοησάτω, ὅτι τὰ "αὐτὰ καὶ τοὺς Ἀραβας ἐξαπάλα, μείζω τὰ ψευσμένα τ "ἀληθείας ὑποπτεύοντας· ἔπειτα ὡς ἀ καλὸν ἐκείνοις τε "τόλμης ἐ ἡμῖν δειλείας τιθὶ αὐτὸ αἰτίαν ψηφᾶται. οἱ "μὲν γὰ, οὐκ ἐξ οἰκείας τινὸς ἀγαθῆ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν· "ἀλλ' ὐκ τ ὠφὶ ἡμᾶς, ὡς κάμνοντας ἤδη τοῖς κακοῖς, "ἐλπίδ. ἡμεῖς ἢ χωρήσαντες ἐπ' αὐτὰς, ῥᾳδιουργήσομε- "θα μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναλήψόμεθα δ' "αὐτοὶ, τὸ μηκέτι θαρσῆσαι μάχεσθ. καὶ γὰ ὅτι κεκακώ- "μεθα τοσοῦτον, ὥθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργιλὼ Θεῦ [d] παρέ- "χειν τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπλώματα γίνεται καὶ "πάθη πινά. καὶ εἰ κ Θεῦ γνώμιλα πέπρακται, δῆλον ὡς καὶ "πέπαυται κ τιθὶ ἐκείνα γνώμιλα δεδογμένα τοῖς γεγονό- "σι. βουλόμεν. γὰ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν [e] μετε- "βάλλετο. τ ἢ πόλεμον, ὅτι ἐ θελ τοῦτον [f] ἐνεργεῖται, "κ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐνίων γὰ ἐν τῷ σώ- "σμῷ ὠφὶ τιθὶ χώραν ἀπολομένων, ἀδεὲς ἦν ἔπαθε τ "ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιοῦν- "τος Θεῦ, διότι κἂν εἰ παυδημεὶ μ τέκνων ἐ γυναι- "κῶν ἐστρατεύεσθε, ὠφελῶ ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. "ταῦτα ἐνθυμηθέντες, κ τὸ μεῖζον ὅτι [g] ὠφ πάντα καιρὸν ποιούμενον ἔχετε τ Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίως "ἀνδραγαθίσασθε τὰς ἀδίκους μὲν ὠφὸς Φιλίαν, ἀπιστοῦντας "ἢ ἐν τ μάχαις, ἀνοσίους ἢ εἰς πίστεις, ἀεὶ ἢ τ ὑμε- "τέρας ἀρετῆς ἡττημένους.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐγένοντο ὠφὸς τιθὶ μάχιν. Ἡρώδης ἢ, θυσίας κ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, κ μ ἀπροθύμως ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐγὼ ὅπλα τὰς Ἀραβας, διαβὰς τ Ἰορδάνιν ποταμόν· [h] κ τῶν μὲν πολεμίων στρατοπεδευόντων πλησίον. ἐδόκει δ' αὐτῷ φρούριον ἐν μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. ἕτως γὰ αὐτὸς μὲν ὠφελήσεσθ, κ ὠφὸς τὸ ῥᾴδιον συνάψαι τιθὶ μάχιν, κἂν εἰ [i] παρέλκοι δέον, ἐρυμνὸν αὐτῷ πεπορισμένον τὸ στρατόπεδον. [k] τὸ δ' αὐτὸ κ τῶν Ἀράβων ὠφονοήσαντων, ἅμιλλα γίνεται ὠφὶ τ χωρίου. [l] κ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [m] εἶτα ἢ κ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τῆρ εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις ὀλιγὸν ἐγεγένη. κ τιθὶ δύναμιν αὐτῶν [n] ἐννοούμεν. πάντα μᾶλλον ἢ ὠφὸς μάχιν ἰέναι βουλόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τ χάραξα διαπᾶν, κ τ στρατόπεδα [o] ὠφοσάγων [p] ἄπρεσθ. τάπις γὰ ἐκβιαθέντες, [q] ὠφήεσαν ἄτακτοι, κ ὠφθυμίας ἢ τ εἰς τὸ νικᾶν ἐλπίδ. ὀλιγωρίᾳ ἐχρήσαντο. ὅμως δ' οὐ εἰς χεῖρας ἦεσαν, πλείους τε ὄντες ἐ διὰ τὸ κατεπείγειν ὑπὸ τὸ πλημμυρὸν ὑπὸ τ ἀνάγκης στρατηγούμενοι· κ μάχη γίνεται καρτερὰ, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. τέλ. [r] ἢ τραπέντες οἱ Ἀραβες ἔφυγον. [s] ἐῶ ἢ τοσοῦτ. φόν. ἐκκλινάντων, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων θνήσκειν, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀθυμίᾳ γίνεσθαι τῶν κακῶν, ὑπό τε πληθυος κ φορᾶς ἀτάκτως συμπατουμένων, κ ὠθιπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν αὐτῶν ἐγένοντο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθ. ἔφθη μὲν εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' οὐκ ἐν βεβαίῳ τιθὶ ἐλπίδα τ σωτηρίας, ἀπορία τῶν ἐπιτηδείων, κ μᾶλλον ὕδατ. [t] οἱ ἢ Ἰουδαῖοι διώκοντες σωσιπατεῖν μὲν

[d] Παρέχειν τὸ γεγονὸς,] Παρέχῃ *Vat.* & *Coccejus.*

[e] Μετεβάλλετο.] *L. B.* μετεβάλετο.

[f] Ἐνεργεῖται,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἀνεργεῖται perperam in *Editis Aliisque.*

[g] Παρὰ πάντα καιρὸν] Ita *Vat.* ὠφὶ πάντα καιρὸν in *ceteris.*

[h] Καὶ —— πλησίον.] Circa Philadelphiam ἄλως. lib. 1. c. 19. §. 5. στρατοπεδευσάμενος ἢ ὠφὶ Φιλαδέλφειαν, ἐγγὺς τ πολεμίων· SPANH.

[i] Παρέλκειν δέον,] Sic *Vat.* παρελθεῖν in *reliquis.*

[k] Τὸ ἢ αὐτὸ] Τῷ ἢ αὐτῇ *Busb.*

[l] Καὶ πρῶτον] Ita *Busb.* κ πρῶτον μὲ ἀκροβολισμοῖς *Vat.* κ πρῶτ. μ ἀκροβολισμοὶ in *Editis.*

[m] Εἶτα ἢ κ πλείους,] Εἶτ ε δὴ κ *Vat.* εἶτ' ἤδη κ in *Editis.* εἶτα κ *Busb.* unde mihi viſum eſt εἶτα ἢ reſcribere.

[n] Ἐννοούμεν.] Καὶ τιθὶ δύναμιν αὐτῶν ἕτοιμον πάντα μ. in *Editis.* κ τιθὶ δύναμιν αὐτῷ ἐννοούμενον πάντα μ. *Vat.* unde ipſi edidi, κ τιθὶ δ. αὐτῶν ἐννοούμ. π. id quidem ſenſu poſtulante. *L. B.* ἐννοούμενον π. μ. ἢ π. μ. ι. βουλομένης. *Coccejus* legit αὐτὸς οἱ ἐννούμενος &c.

[o] Προσάγων] *L. B.* ὠφὸς ἀγῶνα.

[p] Ἄπρεσθ. τάπις] Videndum an nihil hîc deſit. SPANH.

[q] Προήεσαν ἄτακτοι,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* ὠφῆσαν in *Editis Aliisque.*

[r] Δὲ τραπέντες] Illud ἢ è *Codd. Vat.* & *Busb.* ut & mox κ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.*

[s] Ἐῶ ἢ τοσοῦτ.] Ἐῶ ἢ φόν. ἐκκλινάντων πολὺς *Vat.* & *Busb.*

[t] Οἱ ἢ Ἰουδαῖοι] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet perſequerentur* &c. οἵ τε in *Græcis* omnibus.

ν Εἰς

μὲν ἁ κατίχυσαν, ϖϵικαθεζόμενοι ἦ τ χάρακα, καὶ ϖϵφυλακότες [v] εἰσόδους τε τὰς ἐπαρκτιὰς καὶ ἐξόδους φυγεῖν βουλομένους εἶργον.

ε'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἄραβες ἐπρεσβεύοντο [x] παρὰ τ Ἡρώδην, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ ἀμφιλύσεως, ἔπειτα, τὸ δὲ δίψει ἠνάγκαζε, πᾶν ὁτιοῦν [y] ὑφίστασθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ δ' ὅτε πρέσβεις, ὅτε λύτρα τ ἡλωκότων, οὐδ' ἄλλό τι μέτριον προσίετο, φιλόνεικος ὢν ἐκδικῆσαι τὰς ϖϵπλημμένας τὰς εἰς αὐτὸν ἐξ ἐκείνων ἀδικίας. [z] καταναγκάζοντες οὖν τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, ϖϵιόντες αὐτὸς ἐνεχείριζον ἄγειν ἐπὶ δεῖν· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [a] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἐάλωσαν. τῇ δ' ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [b] ἐξιέναι πολέμῳ νόμῳ χωρήσαντες ὅπλα τοὺς ἐναντίους ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τι πάσχειν αἱρούμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγους ἀδόξως. ταῦτα δὲ γνόντες, ἐξῆλθον μὲν ἔξω χαρακώματος, διήρκεσαν δ' ἰσάμως τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνισάμενοι ἐκ τοὺς ψυχὰς ἐκ τὰ σώματα τόλμαν οὐκ ἔχοντες, κέρδει δ' εἰ θνήσκοιεν, τὸ συμφορὰν [c] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ϖϵτεραίᾳ μάχῃ [d] ϖϵὶ [e] ἑπτακισχίλιοι. τοιαύτῃ δὲ πληγῇ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον ἰσοπαλὲς αὐτοῖς ϖϵότερον ἀφῄρηντο· τεθαρρηκότες δὲ ἐν τ οἰκείαις συμφοραῖς τὸ Ἡρώδου στρατηγίαν, εἰς τε τὸ λοιπὸν εἶχαν, καὶ [f] ϖϵοσάτου [g] ἀπέφηναν τ ἔθνους. ὁ δὲ πλέονος ὅπως τοῖς [h] εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεφεν εἰς τὸ οἰκεῖον, μέγα ϖϵπληφὼς ἀξίωμα, καὶ διὰ ταύτης τὸ ἀνδραγαθίαν.

quuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

5. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: ceciderunt*que* primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

Magna Arabum clades.

IX.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀποκλείνας, ἦπείγετο ϖϵὸς Καίσαρα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ὡς τε Καίσαρα μετ' ὀλὺ ἐν Πτολεμαΐδι πάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

ΤΑ μὲν οὖν ἄλλα [i] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσεπιχειρήτῳ καὶ ϖϵᾶσι γεγυμνασμένῳ· κίνδυνος δὲ ἐμπίπτει τὴν ὑπὲρ τ ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀντωνίου Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἄκτιον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὰρ [k] ἀπέγνωσαν αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ πράγματα, καὶ τοῖς ϖϵὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [l] ὃ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀπιμώρητον μένειν τοσαύτης αὐτῷ ϖϵὸς Ἀντώνιον φιλίας ϖϵγυμνασμένης. ἦν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ὑπόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' [m] ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκουν μὲν ἐξ ἐμφανοῦς σωάχθεσθαι, πάθει δὲ λεληθότι ἐφηδομένων εἶχον, ὡς ἀμείνονι τυχόμενοι τῆς μεταβολῆς. [n] αὐτός τε Ἡρώδης. τ Ὑρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐπ' ἀξιώματι βασιλικῷ, συμφέρειν ᾤετο μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν ϖϵισθείη καὶ διαφύγῃ τ κίνδυνον, ἀσφαλὲς ἡγούμενος, ϖϵὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις ὁ αὐτὸς καιροῖς [p] ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ δὲ καὶ πάσχοι τι διὰ Καίσαρος, φθόνῳ τ μόνον ὅπως τῆς βασιλείας ἡγησόμενον ὅπερ ἐθύμων ἐξελεῖν.

AT enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe habe-rent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe, ejuſque amici pariter ac inimici. nam haud veriſimile erat ut ipſe pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta interceſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua decciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

Pugna Actiaca.

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei non-

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

---

[v] Εἰσόδους] Εἰσόδῳ & mox ἐξόδῳ *Vat.* (& *L. B.*) utraque lectio ferri poteſt.

[x] Παρὰ τ Ἡρώδην,] Πρὸς τ Ἡρώδην *Vat.*

[y] Ὑφίσασθαι,] Ita in *Editis Aldiſque.* ὑφισάμενοι *Busb.* & *Vat.*

[z] Καταναγκαζόμενοι] Καταναγκαζόμενοί τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.*

[a] Τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος] Τετρακισχίλιοι ὅτως ἐάλωσαν *Busb.* (*L. B.*) & *Vat.*

[b] Ἐξιέναι] Ita cum *Busb.* ἐξιέναι in *reliquis.*

[c] Τὸ ζῆν ποιούμενοι·] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet ἢ ζῆν. ἐν συμφοραῖς τὸ ζῆν *Vat.*

[d] Περὶ ἑπτακισχιλίους.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[e] Ἑπτακισχιλίους.] Ἑξακισχιλίους *Busb.*

[f] Προσάτου ἀπέφηναν ἔθνους.] Conf. *ἀλωτ.* l. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[g] Ἀπέφηναν] Ἀπέφηναντο *Busb.* & *Vat.*

[h] Εὐημερήμασιν] Τὰς εὐημερίας infrà c 7. §. 2. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 136. Ἐν τ' εὐημερίᾳ. SPANH.

[i] Καλῶς εἶχεν αὐτῷ,] Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.*

[k] Ἀπέγνωσαν αὐτῷ,] Ita *Vat. Hen.* (*L. B.*) & *Busb.* ἀπέγνωσαν in *Editis.*

[l] Ὃ γὰρ ἦν] Sic in *iiſdem MSS.* ἃ γὰρ εἶναι in *Editis.*

[m] Ἐχθρῶς] *L. B.* ἐχθρωδῶς.

[n] Αὐτός τε Ἡρώδης,] Ἡρώδης ὁ τ. *Busb.*

[o] Αὐτὸς καιροῖς] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *ceteris.* Fuit cum mallem ut αὐτὸς proponatur τῷ ἀξιώτερον quam voci καιροῖς.

[p] Ἐφορμᾶν] *L. B.* ἐφορμεῖν.

nonnullam ejus rei occasionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti esset ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis se miscere volebat, nec novis rebus studebat, fortunæ concedens, ut quodcunque sors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis spe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem suum solicitabat, ne Herodis in domum suam scelera in perpetuum perferret, sed futuras spes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem scriberet, utque illos acciperet & eò salvos perduceret: si enim post ipsorum discessum|Herodi accideret, ut Cæsaris inimico accidere consentaneum esset, ipsos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum ista ipsi suadere niteretur, Hyrcanus ejus sermonibus non auscultabat: cum vero pertinacia muliebri ipsa uteretur; & nec die nec nocte cessaret, sed de istis continuo & de insidiis ipsis ab Herode structis verba faceret, tandem ei persuadetur ut cuidam Dositheo literas daret, in quibus statuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & usque ad lacum Asphaltiten deduceretur, qui à finibus Hierosolymitanis abest trecentis stadiis. Dositheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipsum tum Alexandram colebat, neque non minimas causas Herodem odio prosequendi habebat. nam & consanguineus erat Josephi ab Herode occisi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen istis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano se ministrum præstaret: sed cum pluris fecerit quæ à rege speraret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit. Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc insuper officium injunxit, ut clausas signatasque literas Malcho redderet, literasque vicissim ab illo acciperet. nam sua maxime interesse, ut ejus quoque animum cognosceret. Cum autem ista libenter fecisset Dositheus, rescripsit Arabs, se Hyrcanum ejusque comites omnes, atque adeo quicunque ab eo starent Judæos *non gravatim* recipere, & homines missurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius postulatis defuturum. Postquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è vestigio accersit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negasset, literas in concilio ostendit, & Hyrcanum *protinus* interfici jussit.

Per Dositheum ea de re literas mittit.

Dosithei perfidia.

Hyrcanus occiditur.

3. Atque hæc ita scribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita se rem habuisse. Non enim ob hujusmodi quid Herodem, sed magis ex insidiis accusationem adversus Hyrcanum instituisse existimant, atque ita illum occidisse. nam sic scribunt. Quæsivisse in convivio quodam (nullam dando suspicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepisset: illumque literas in quibus ab illo salutaretur, accepisse confessum. atque Herodem rursus interrogasse, ecquod donum accepisset: cumque respondisset, nullum nisi quatuor jumenta ab eo missa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad supplicium duci imperasse. Atqui nullius culpæ affinem

Alia de Hyrcano narratio.

παρ' [q] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἀπλοικίᾳ τρόπου, καὶ τότε καὶ τ' ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' [r] ἐκείνῳ γινόμενον ἀγαπηκέναι. φιλόνεικος δ' ἦν ἡ Ἀλεξάνδρα, καὶ τῇ ἐλπίδα τ' μεταβολῆς ἀκρατῶς φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τ' πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμένειν τὴν Ἡρῴδου πολυπραγμοσύνην εἰς τ' [s] αὐτοῦ οἶκον, [t] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας, ἠξίου τε πρὸς τούτων Μάλχῳ γράφειν τῷ τὴν [v] Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτὸς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπερεθορύβουν γὰρ εἰ τὸ [x] πρὸς Ἡρῴδου ἔτως χωρίσθεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρος, αὐτὸς ἐπάξειν τὸς τὴν ἀρχὴν ὑπολαμβάνοντας μόνους, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τ' ὄχλου. ταῦτα παθόντος, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διωθεῖτο τὸς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεπονθυίας, καὶ μήτε νύκτα μηδ' ἡμέραν ὑπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ τ' Ἡρῴδου πρὸς αὐτὸν ὑποψίας διαλεγομένης, ἀνεπείσθη πλέον ὑπισταλῆναι δοῦναί [y] Δοσιθέῳ τινὶ τ' πρὸς αὐτὸν φίλων, ἐν ᾗ συντιτακται πέμψειν αὐτῷ τ' Ἀραβα τὸς ἀναληψομένους ἐπ' πρὸς ἐπιμψοντας ἱππέας ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δ' ἀπέχει τ' Ἱεροσολυμιτῶν [z] ὅρων, σταδίους τριακοσίους. ὑπῆρχε δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν ἐπ' αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τ' πρὸς Ἡρῴδην [a] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντι. ἐπεὶ καὶ τὸν ἀνεψιὸν ἐκεῖνον ἀνῃρηκὼς συγγενῆ ἦν, καὶ τ' ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρὸς ἄδελφος. οὐμὴν [b] ἐπήγαγε ταῦτα τ' Δοσίθεον Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἥξειν· προλαμήσας δ' τ' ἐκείνου τὰς ἐπ' βασιλείου ἐλπίδας, ἀπιδίδωσιν Ἡρῴδῃ τὴν ἀπιστολήν. ὁ δὲ τ' εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔπ' τούτῳ [c] προσυπηρετήσας παρεκελεύετο, πίστασθαι τὴν ἀπιστολὴν ἐπ καταπεμπόμενον ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τὴν ἐκείνου γνώμην αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ Δοσίθεος προθύμως ὑπηρέτησεν, ὁ μὲν Ἀραψ [d] ἀντεπέστειλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι ἐπ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [e] ἢ ἐπ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονῶσι, δυνάμιν τε [f] πέμψειν τὴν μὴ ἀσφαλείας αὐτὸς κομίσασθαι, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταῦτα τὴν Ἡρῴδης ἐδέξατο τὴν ἀπιστολὴν [g] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ τῶν γνωμένων αὐτῷ συνήκων πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινεν. [h] ἀρνησαμένου δὲ, τὰς ἀπιστολὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [i] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τ' βασιλέως Ἡρῴδου φερομένοις. τοῖς δ' ἄλλοις ἃ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τ' γὰρ Ἡρῴδην οὐκ ἀπὸ πίστεως δοκεῖν, ἀλλ' [k] ἐξ ὑποβολῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τὴν αἰτίαν [l] ἐπαγαγόντα, κατὰ τ' [m] αὐτοῦ τρόπον ὑποπτεῦσαι. γράφουσι γὰρ ἔτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας [n] ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἀπιστολὰς παρὰ τ' Μάλχου λάβοι· καὶ τ' μὲν ὁμολογῆσαι προσαγορευτικὰ γράμματα κομίσασθαι. τ' δ' εἴ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τ' δ', μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ τοιοῦτον ἐπαναφέροντα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [o] ἀπαγαγεῖν προσάξαι τ' ἄνδρα τιμω-

[q] Ἐκείνων.] Ἐκείνου *Busb.*

[r] Ἐκείνῳ γινόμενον ἠγαπηκέναι.] Ἐκείνης ἡγούμενον *Hen.* (*L. B.*) & *Vat.*

[s] Αὐτοῦ οἶκον] Αὐτῶν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*

[t] Ἀλλὰ προλαβεῖν] Ἀλλα προστλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὖθις ἐλπίδας δίξασθαί τε αὐτὸν κ. δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου πρὸς τ. *Vat.*

[v] Ἀραβίαν] *L. B.* Ἀραβιαρχίαν.

[x] Περὶ Ἡρῴδου] Περὶ Ἡρῴδην *Hen.* & *Vat.*

[y] Δοσιθέῳ τινὶ] Δωσιθέῳ *Hen.*

[z] Ὅρων,] Ὁρῶν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

[a] Δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος.] Δυσνοίας οὐ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπήγαγε ταῦτα] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπήγαγε in *Editis Aliisque.*

[c] Προσυπηρετήσας παρεκελεύετο,] Προστυπηρετήσειν *Busb.* & *Vat.*

[d] Ἀντεπέστειλεν αὐτόν] Ἀντεπίστειλεν *Hen.* & *Zonar.*

[e] Ἢ ἐπ Ἰουδαίων] Vocula ἢ abest *Hen.*

[f] Πέμψειν τὴν] Πέμπειν *Hen.* quod sane mallem, nisi è mox præc. cum *Zonara* διξάσθαι legatur.

[g] Εὐθὺς μεταπέμπεται] Illud αὖθις è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.*

[h] Ἀρνησαμένου —— ἄνδρα.] Conf. infr. c. 7. §. 4. SPANH.

[i] Διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.] Διεχείσαθε *Hen.*

[k] Ἐξ ὑποβολῆς] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deest *cæteris.*

[l] Ἐπαγαγόντα,] Ἐπάγοντα *Busb.* & *Vat.*

[m] Αὐτοῦ τρόπον ὑποπτεῦσαι.] Αὐτῷ *Vat.*

[n] Ἐνδιδόντα,] *L. B.* ἐνδόντα.

[o] Ἀπαγαγεῖν] Ἀπάγχειν solus *Hen.* & *Lugd. Bat.*

πεμήκοντα ἢ ἔτη μηδὲν [p] ἁμαρτόντα τοιούτου πλήθους ἀποθνήσκειν, καταλογίζοντας τὴν ἀπιστίαν ἢ τρόπου, καὶ τὸ μηδὲν ἐν νεότητι θράσους ἢ προπετείας ἐπιδείξασθαι, [q] πεπαιδεῦσθαι, μηδὲ ὅτε τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ κἂν ταύτην τὰ πλεῖστα τῆς τῶν διοικήσεων Ἀντιπάτρῳ προσκεχωρηκέναι. [r] τότε δὴ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοῦντα δὲ μηδὲν πάσης ἀσφαλείας τὴν Ἡρῴδην [s] ἐποίησατο, διαβεβηκὼς δὲ καὶ τὸν Εὐφράτην, τοὺς ἐν τῷ πέραν τιμῶντας αὐτὸν καταλιπών, [t] ὅλως ἐπ' [v] ἐκείνῳ τε γεγηθόμενον· ἐγχωρεῖν [x] τι καὶ καινοτέρων ἅπασιν ἀπιστότατον, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκείνου φύσεως, [y] ἀλλὰ ταῦτα σκηψιν Ἡρῴδου γεγενῆσθαι.

γ'. [z] Τοῦτο μὲν τὸ πλῆθος Ὑρκανῷ συνέπεσε βίου, ποικίλαις δὲ πολυτρόποις χρησαμένῳ τῇ ἐν τῷ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν [a] γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος [b] αὐτοῦ ἡ μήτηρ Ἀλεξάνδρα, ἀρχιερεὺς καθεστὰς τῶν Ἰουδαίων ἐθνῶν, ἐπέσπεν ἐννέα τὸν πάντα κατέσχε· παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν ἀποθανούσης τῆς μητρὸς οὕτως, καὶ ταύτην καταλαχὼν [c] τρεῖς μῆνας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ· καθίσταται δὲ αὖθις ὑπὸ Πομπηίου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβών, [d] ἔτη τεσσαράκοντα διετέλεσεν ἐν αὐταῖς. ἀφαιρεθεὶς δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ Ἀντιγόνου, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [e] οἰκίαν ἐπανιὼν χρόνῳ, διὰ τὰς ἐξ Ἡρῴδου [f] προσγενομένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ τῆς προσδοκίας ἀπέβαινε, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [g] τὸ δυσχερέστατον δέ, ὡς προεφήκαμεν, ἐν γήρᾳ [h] τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ἐπιεικὴς καὶ μέτριος ἐν πᾶσι γεγενῆσθαι καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀρχῆς ὑπὸ διοικηταῖς ἄλλοις, οὐ πολυπραγμονῶν, οὐδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ἐπίστασθαι· Ἀντιπάτρῳ τε καὶ Ἡρῴδῃ μέχρι τοῦδε προελθεῖν ἐγγίνεται διὰ τὴν ἐπιείκειαν τὴν ἐκείνου, καὶ τὸ πέρας ὅτι δίκαιον ὅτι εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὑρεῖν [i] τοιοῦτον τέλος.

ε'. Ὁ δὲ Ἡρῴδης, ὡς καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, σπεύδων πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσας περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων διαμενοῦν χρηστὸν ἐκ τῶν γιγνομένων αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὕποπτον μὲν εἶχε τὸν Ἀλέξανδρον, μὴ τῷ καιρῷ συνεπτερωμένη [k] τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ καὶ στάσιν τὰ περὶ τὴν βασιλείαν πράγματα. παρεπέμπετο δὲ πάντα φερώνυμα τῷ ἀδελφῷ, καὶ τὴν μητέρα Κύπρον καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἡλικίαν ἅπασαν ἐν Μασάδοις κατεσκευάσατο· παρακελευσάμενον, εἴ τι [l] περὶ αὐτοῦ ἀκούσαι δυσχερές, ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων. Μαριάμμην δὲ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα· δυνατὸν γὰρ οὐκ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [m] καὶ μητέρα τὸν ἐκείνου διαιταν τὸν αὐτὸν ἔχειν· [n] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατεσκεύασε, Ἰώσηπον τὸν ταμίαν καὶ τὸν Ἰτουραῖον Σόεμον [o] ἐπ' αὐτῷ καταλιπών, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε δὲ προφάσει τιμῆς φρουρεῖν ἀπολειφθέντας τὰς γυναῖκας. ἦν δὲ κἀκείνοις ἐντολή, μαθοῦσι τι περὶ αὐτοῦ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [p] διαχειρίσασθαι, τῷ τε βασιλείαν εἰς δύνα-

hujuſmodi exitum habuiſſe, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitiſſimus, ut cum juvenis eſſet nihil audaciæ aut temeritatis præ ſe tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, ſed in eo pleraque omnia adminiſtranda Antipatro permiſerit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogeſimum exceſſerit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto eſſe, quin & Euphratem tranſierat, relictis qui trans amnem eum in ſummo honore habuerant, atque ſemet ejus poteſtati ſubjecturus: adeoque maxime omnium incredibile eſſe, & ejus ab ingenio alienum ut aliquid moliretur, noviſque rebus ſtuderet; potiuſque iſta ab Herode conficta videri.

Varia Hyrcani fortuna.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diverſas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, ſtatim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium ſuſcepiſſet, illudque tribus menſibus tenuiſſet, eo excidit à fratre Ariſtobulo ejectus. reſtituitur autem à Pompejo, receptiſque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permanſit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem paſſus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto poſt tempore domum reverſus eſt, ſpe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ ſperaverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque graviſſimum eſt, ut modo diximus, in *ſumma* ſenectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuiſſe videtur & moderatus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios adminiſtrabat, à negotiis averſus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo uſque proceſſerint; atque ad extremum coactus eſt ab illis contra jus ac fas hujuſmodi mortem oppetere.

Herodis ad Auguſtum properantis mandata de Mariamne uxore.

ſ. Cæterum Herodes, Hyrcano ſublato, ad Cæſarem properans, nihilque boni habens quod de rebus ſuis ſperaret propter ſuam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem ſuſpicabatur, ne per occaſionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus ſeditionem ſuſcitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri ſuo mandat, & Cyprum matrem & ſororem & liberos omnes apud Maſada collocat: dato *fratri* in mandatis, ut ſi quid durius ſibi accidiſſe fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à ſorore & matre ipſius *regis* diſſideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Joſepho quæſtore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidiſſimis, tunc vero honoris ſpecie ad mulieres cuſtodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut ſi quid *mali* gravioris de ipſo intellexiſſent, ſtatim ambas necarent, regnumque ſuis filiis una cum fratre

[p] Ἁμαρτόντα τοιούτου] Ita *Busb.* & *Hen.* ἁμαρτώντα in *reliquis.*

[q] Πεπαιδεῦσθαι,] Πεποιῆσθαι *Hen.*

[r] Τότε —— γεγονὼς] Τότε ἦν ἐτῶν πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Busb.* tamen non ita *Epiphan.* HUDS. Ογδοήκοντα ἐτῶν ἦν ſeu LXXXI. annos Hyrcano tribuit Zonaras p. 231. D. SPANH.

[s] Ἐποίσατο,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπίσατο in *Editis.*

[t] Ὅλως] *L. B.* ὡς ὅλου.

[v] Ἐκείνῳ τε γεγηθόμενον·] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐκείνου *Baſ.* ἐκείνων *Gen. Aliique.*

[x] Τι] *L. B.* δή τι.

[y] Ἀλλὰ ταῦτα] Διὰ ταῦτα καὶ πλείω ἕτερα σκῆψιν Ἡρῴδου τὰ περὶ Ὑρκανὸν ἐκείνου γεγενῆσθαι *Busb.*

[z] Τοῦτο —— βίου,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 22. §. 1. SPANH.

[a] Γὰρ ὁ ἀρχῆ βασιλεύοντος] Illud γὰρ è *Cod.* (*Lugd. Bat.* quoque) *Hen.*

[b] Αὐτοῦ ἡ μητὴρ Ἀλεξάνδρας,] Ita *Baſ.* in *pleriſque aliis* αὐτῷ.

[c] Τρεῖς μῆνας,] Τρεῖς ἑπταετεῖς vel τρία ἔτη forſan ſcribendum, ut monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.*

[d] Ἔτη τεσσαράκοντα] Ἔτη κγ'. pro ἔτη μ'. reſcribi debere cenſet *Scaliger* in *Animadverſionibus Euſebianis*, p. 118.

[e] Οἰκίαν ἐπανιὼν χρόνῳ,] *Al.* οἰκίαν. atque ita *Coccejus. L. B.* οἰκείας.

[f] Προσγενομένας ἐλπίδας·] Προστεθειμένας *Hen.*

[g] Τὸ δυσχερέστατον δέ,] Ita *Gall.* antea erat τῷ δυσχερέστατον.

[h] Τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν.] Τέλους οὐκ ἀξίου τούτου τυχεῖν *Hen.* & *Lugd Bat.*

[i] Τοιοῦτον τέλος.] Mallem τοιοῦτο τέλους.

[k] Τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ] Τό, τι πλῆθος *Hen.*

[l] Περὶ αὐτοῦ ἀκούσαι δυσχερές,] Περὶ αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* dein ἀκούσαι *Hen. Busb.* & *Vat.*

[m] Καὶ μητέρα τὸν ἐκείνου] Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνου *Hen.* & *Vat.*

[n] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ —— διαιτᾶσθαι.] Eadem *Zonaras*, & iiſdem verbis, p. 279. A. SPANH.

[o] Ἐπ' αὐτῷ καταλιπών,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

[p] Διαχειρίσασθαι,] Μεταχειρίσασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

tre pro viribus conſervarent.

X. *Herodes, cum in Cæſaris conſpectum veniſſet, diadema deponit.*

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæſarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema depoſuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Poſtquam vero in ejus congreſſum colloquiumque veniſſet, multo magis animi ſui magnitudinem oſtendit, neque ad ſupplicationes (ut par erat in hujuſmodi rebus) verſus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; ſed impune factorum rationem reddens. Nam Cæſari dicebat, "& amicitiam ſibi maximam "cum Antonio fuiſſe, ſeque omnia pro virili præ- "ſtitiſſe, ut ſumma rerum penes illum eſſet, armis "tamen eum non adjuviſſe, quod tum bello Ara- "bico diſtineretur, ſed tantum ei pecuniam fru- "mentumque ſuppeditaſſe. nec tamen ſe hac in "parte officio ſuo ſatisfeciſſe. Qui enim ſe *alicui* "amicum eſſe profitetur, ſibique conſcius eſt il- "lum de ſe bene meruiſſe, debet ad vitam non mi- "nus ac opes profundendam omne cum eo diſcri- "men adire. ex quibus licet ipſe minus quam "oportebat ei reddiderit; hoc tamen ſe præclare "feciſſe ſibi perſuaſiſſimum eſſe, quod eum pugna "Actiaca victum non deſeruerit; neque fortuna "jam plane mutata, ad ſpes novas ſe tranſtulerit, "ſed quamvis pro auxiliatore ſatis idoneo ſeſe non "geſſerit, conſiliarium tamen Antonio optimum "ſemet probaverit, ut qui unicam ſalutis viam ra- "tionemque ſibi omnia ſalva conſervandi ei oſten- "derit, nempe ut Cleopatram interficeret: ipſa "enim perempta ſibi rerum potiundi ſpem ſubeſ- "ſe, atque illi facilius eſſe gratiam à te inire quam "inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nulla- "tenus ſecum reputaſſet, temerarium conſilium "meo prætulit, quod ſibi in damnum tibi in com- "modum ceſſit. Nunc igitur ſi Antonio ſubiratus "me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo "ſtuduerim, confitentem habes reum, neque me "pigebit coram dicere, quanto illum amore pro- "ſequutus ſim. Sin vero, commutata perſona, re- "quiras qui vir ſim erga beneficos, qualiſque ami- "cus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* "cognoſcere. Mutato enim nomine, erit nihilo- "minus ut amicitiæ noſtræ firmitudinem alteri "approbemus.

Magna cum fiducia Cæſarem alloquitur.

Herodes ab Auguſto Cæſare regnum obtinet.

7. Cum iſta diceret, & quo eſſet animo ingenuo ei oſtenderet, non mediocriter Cæſarem allexit, virum generoſum & magnificum; ita ut illa ex quibus accuſatio inſtitueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rurſus impoſuit, eumque monuit ut ſibi non minus amicus eſſet quam ante fuiſſet Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad ſe ſcripſiſſe, Herodem omni ſtudio ſibi opem tuliſſe in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus eſſet, atque ex inſperato videret regnum rurſus ab integro ſibi magis confirmatum, tam dona-

μεν τοῖς παρὰ αὐτοῦ σοὶ [q] ταδελφῷ φερώρα διατηρεῖν.

ε'. [r] Ταῦτα εἰπόντος, εἰς Ῥόδον ἦλθεν Καίσαρι σωτυχεῖν. καὶ δὴ κατῆλθεν εἰς τὴν [s] πόλιν, ἀφῄρητο μὲν τὸ διάδημα, ᾧ δ' ἄλλῳ πᾶσι αὐτὸν ἀξιώματος [t] οὐδὲν ὑφεικώς. ὅτε ἢ κὴ κοινωνῆσαι λόγῳ κὴ τὴν συντυχίαν ἠξιώθη, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον ᾧ κατ' αὐτὸν φρονήματος, ὅτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς οὐκ εἰωθότοις τραπόμενος, ὅτε δέησίν τινα ποιεῖσθαι, ὡς ἐφ' [v] ἁμαρτήμασιν, ἀποδοὺς ἢ τ' λογισμὸν τ πεπραγμένων [x] ἀνυπολήπτως. [y] ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, "καὶ φιλίαν "αὐτῷ μεγίστην γνῆναι πρὸς Αντώνιον, κὴ πάντα πρᾶξαι "[z] κὴ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ γνῶσιν τὰ πράγματα· "τὰ μὲν γὰρ εἰς ἀφορμὴν κοινωνήσας κὴ πολιτικὰς τ Αρά- "βων, πέμψας ἢ κὴ χρήματα κὴ σῖτον ἐκείνῳ. κὴ ταῦτ' "εἶναι μετριώτερα τ ὑπὲρ ἁλλόφυλον αὐτῷ γνῶναι. τ γὰρ ὁ- "μολογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δ' ἐκεῖνον ἡ- "πιστάμενον, παντὶ μέρει ἐ ψυχῆς ἐ σώματος ἐ πο- "λυτίας συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ κα- "λῶς εἶχεν ἀναγραφεὶς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε σπουδάσαι κα- "λῶς ἑαυτῷ πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τὴν ἐν Ακτίῳ "μάχην καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβαλεῖν τ ἐλπίδα φα- "νερῶς ἤδη [a] μεταβαινούσης τ τύχης, φυλάξαι δ' αὖ- "τὸν εἰ κὴ μὴ σωαγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [b] σύμ- "βουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ, τὴν μίαν αἰτίαν ᾧ κὴ "σώζεσθαι, κὴ μὴ τ πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [c] ὑπο- "δεικνύντα Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι· [d] προαπῃρημένης "γὰρ ἐκείνης, αὐτῷ τε τ πραγμάτων ἀρχὴν ὑπάρξαι, "κὴ τὰς πρὸς σὲ συμβάσεις ῥᾴον εὐρίσκεσθαι τ ἐχθρας. "ὧν οὐδὲν ἐκεῖνος ἐννοηθεὶς, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, "συμφερόντως ἢ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. πῶς οὖν "εἰ μὲν τῇ πρὸς Αντώνιον ὀργῇ κρίνεις κὴ τὴν ἐμὴν "προθυμίαν, οὐκ ἂν εἴη μοι τ πεπραγμένων ἄρπαξ, "δι' ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτῆς πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐκ "ᾧ φανεροῦ λέγειν. εἰ ἢ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς "εἰμὶ πρὸς τὺς εὐεργέτας, κὴ ποῖος φίλος ἐξετά- "ζοις, [e] ἔσῃ σοι πεῖρα τῶν ἤδη μεγίστων ἡμᾶς εἰδέ- "ναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ὑπαλλαγέντος, οὐδὲν ἔλατ- "τον αὐτὸ τὸ τ φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμεῖν δυ- "νήσεται.

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, κὴ [f] παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ ἦ ψυχῆς ἑλεύθερον, οὐ μετρίως ἐπεσπάσατο τ Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα κὴ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύσασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύεσθαι. κὴ τότε [g] διάδημα πάλιν ὑπεκαθίσησιν αὐτῷ, κὴ, περιρεψάμενος μηδὲν ἐλάττω περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ἰὼ περὶ τὸν Αντώνιον φαίνεσθαι, διὰ πάσης ἦγε τιμῆς. πεισθεὶς ὅτι [h] Κύϊντος Δίδιος γράψειεν, [i] ἀπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τὺς [k] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τ Ηρώδου. τοσαύτης ὑποδοχῆς [l] ἀξιώμενος, κὴ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ

q Τάδιλφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.] Conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 2. SPANH.

r Ταῦτα εἰπόντος,] Ταύτας δὴς τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ρόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forſan *Epiphan.*

s Πόλιν,] Πόλις de Roma *Zonaras* p. 239. εἰς Ρόδον ἐπείγετο παρὰ τ Καίσαρα· Καταπλεύσας ἢ &c. nempe εἰς τὴν πόλιν, & quod malè ibi expreſſit Zonaræ Interpres. SPANH.

t Οὐδὲν ὑφεικώς.] Οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλ' ὅτε κὴ καινολογῆσαι λόγῳ *Busb.*

v Αμαρτήμασιν,] Ημαρτημένοις *Busb.* & *Hen.*

x Ανυπολήπτως.] Forte ἀνεπιλήπτως. COCC.

y Ελεγε —— γνῶναι] Herodis Oratio ad Cæſarem ἐλλογ. lib. 1. c. 20. § 1. & ſeq. SPANH.

z Κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ] Κατὰ τὴν αὐτῆ δύναμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui (cum *Lugd. Bat.*) mox habet ἐπ' ἐκείνῳ.

a Μεταβαινούσης τ τύχης,] Μεταβαινήτης κὴ τ τύχης *Vat.*

b Σύμβουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ,] Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.*

c Υποδεικνύντα Κλεοπάτραν] Ita cum *Cod. Vat.* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Baſ.* & *Hen.* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Gen.* HUDS. Eadem ἐλλογ. lib. 1. c. 20. §. 1. SPANH.

d Προαπῃρημένης γὰρ ἐκείνης,] Πρὸς ἀπῃρημένης in *Editis.* προπῃρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum cenſui προπῃρημένης. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

e Ἔσῃ σοι πεῖρα] Ἐνεσῃ σοι *Vat.*

f Παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων] Ἐν ἅπασι *Busb.* παρόντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Διάδημα πάλιν ὑπεκαθίσησιν αὐτῷ,] Conf. ſup. lib. 14. c. 14. §. 5. SPANH.

h Κύϊντος Δίδιος] Ita & hic loci & libro 1. *de Bello Jud.* reſcripſi ex *Dione* p. 447. cum aſſenſu virorum Clariſſimorum, *Caſauboni*, *Uſſerii*, *Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βετίδιος malit. Antea editum erat Καπίδιος, pro quo Ταΐδιος vel Ταΐδος in *MSS.* HUDS. Conf. ἐλλογ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

i Απάσῃ προθυμίᾳ] Ἐν ἀπάσῃ προθυμίᾳ *Vat.*

k Μονομάχους] Μονομάχους pro μονάρχας (*L. B.* μοναίχους) ſubſtitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum eſſe monuerunt Viri jam laudati, *Caſaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. HUDS. Conf. ἐλλογ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

l Αξιώμενος] Ηξιωμένος *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Vat.*

m Ἐπ'

ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τῷ βασιλείαν, δόσῃ Καίσαρ, καὶ δόγμασι Ρωμαίων, ὅπερ ἐκεῖνος αὖπω πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [m] ἐπ' Αἴγυπτον Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσαν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ἠτεῖτο δὲ καὶ τῶν Αντωνίῳ συνόντων [n] Αλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένος Καίσαρος. [o] ἐπανιὼν δὲ πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν πλείονί τε τιμῇ καὶ παῤῥησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προσδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέσχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ' εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [p] εὐθὺς μὲν οὖν πρὸ τῆς ὑποδοχῆς ἐγεγόνει Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [q] εἰσβαλεῖν μέλλοντος. καὶ παρὼν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [r] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ἁπανταχόθεν ἀφθονίαν. καὶ τοῖς εὐγενεστάτοις ἐξεταζόμενος, τάς τε δυνάμεις [s] ἐκτάττοντος [t] συνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [v] ἀνδρῶσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [x] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τὴν [y] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπιόντων χορηγίαν, ὡς μήτε οἴνῳ, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ σπανιώτατον, ὑστερῆσαι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα πλάντοις ὀκτακοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέσχεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [z] ἔτυχε πολὺ μείζω καὶ [a] λαμπροτέρα τὰ καθ' τὰς ὑπουργίας ἐπεδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐπέσπασε, καὶ πολὺν ἠνέκαλο τῇ χρείᾳ τοῦ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν πρώτων [b] οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας ἧττον ἐφάνη.

tione Cæſaris, quam Romanorum ſenatuſconſulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæſarem in Ægyptum *proficiſcentem* deduxit, eumque & ejus amicos ſupra vires muneratus eſt, ſeſe quam potuit magnificentiſſime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: ſed illud quidem non impetravit, impediente Cæſarem jurejurando. Rurſus autem in Judæam ſe recepit, majore cum honore & fiducia; eoſque qui contraria exſpectaverant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate majorem ſemper ex periculis ſplendorem ſibi acquireret. Et quidem continuò Cæſarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invaſurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaidem eum omni regio apparatu excepit: inſuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum neceſſariarum copiam. quo factum eſt ut inter fidiſſimos *poſtea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & luſtraret, ipſumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad miniſteria ſplendidiſſima & ſumptuoſiſſima omnes exercitati erant. Qnin & ipſos per eam regionem tranſeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis neceſſaria erat militibus, caruerint. immo Cæſari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes exiſtimarent, quod majorem in modum & luculentius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

Cæſarem magnis muneribus donatum in Ægyptum dedmit.

Poſtea Cæſarem ejuſque exercitum honorifice excipit.

Cæſarem DCCC. *talentis donat.*

m Επ' Αἰγύπτῳ Καίσαρα,] *Al.* (ut & *L. B.*) ἐπ' Αἴγυπτον.
n Αλέξανδρον,] Αλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Αλέξας & Αλέξανδρος idem nomen, ut pluribus oſtendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ*. HUDS. Conf. *alios*. lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
o Επανιὼν δὲ πάλιν] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam ἐπανεῖν in *Editis Aliiſque*.
p Εὐθὺς μὲν οὖν] Εὐθὺς δὲ *Hen.*
q Εἰσβαλεῖν μέλλοντος.] Εμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.*
r Πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ·] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ (præter *Lugd. Bat.*) *Hen.*
s Εκτάττοντος] An ἐξετάζοντος prout in *de Bello*?
t Συνιππαζόμενος] Conf. *alios*. lib. 1. c. 20. §. 3. συνιππάσατο ποιούμενος τὸν Πτολεμαΐδα τῆς δυνάμεως ἐξέτασιν· SPANH.
v Ανδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,] *Epiphanius* vertit, *in* CL. *domibus ornatis cum amicis ſuſcepit*, ac ſi legiſſet ἀνδρῶσιν.
x Πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις.] Ita *Hen.* πλούτων in *reliquis*.
y Ανυδρον διερχομένοις,] Iterum cum *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ἀνυδρίαν in *ceteris*.
z Ετυχε πολυ] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*
a Λαμπροτέρα] Λαμπρότερα καὶ τὰς ὑπουργίας ἐπεδείκνυτο *Hen.*
b Οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας] Οὐδεὶς εἰς τὰς ὑπουργίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*
c Τῷ τε γυναῖκα] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis*.
d Γ' ἐν ὑποπτίᾳ,] Ita *Lugd. Bat.* nam *Alii* ἐν ὑποπτίοις. HAV.
e Φρουρᾷ] *L. B.* Φρουρᾷ. Forte ἐν Φρουρᾷ. COCC.
f Μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων] *Al.* μηδ' ἑνός.
g Γενομένῳ,] *L. B.* γινομένῳ.
h Βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐχηκέναι·] Βιώσασθαι *Busb.*
i Κατὰ μὲν] *L. B.* καὶ τὰ μὲν.
k Ενετείλατο παρεῖς.] Ita *Hen.* συνετέταλτο παρεὶς in *ceteris*.

CAP. VII.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

Τότε μέντοι γινόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, πεπραγμένην αὖπω τὴν οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἐχούσας [c] τὴν τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τὴν μητέρα τὴν ἐκείνης Αλεξανδραν. οἰηθεῖσαι γὰρ, ὅπερ γ' [d] ἐν ὑποπτίᾳ, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταπεφῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς [e] φρουρὰν, [f] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηδ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἥ τε Μαριάμμη τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑποκείμενον ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ [g] γινόμενον, ἀπάτην ὑπελάμβανεν· ἦχθετο δὲ τῷ μηδὲ εἴ τι πάθοι τὸ δεινὸν ἐκεῖνον ἐλπίδα τοῦ [h] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐχηκέναι· καὶ τὰς Ιωσήπου δοξείσας ἐντολὰς ἀνεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη ἀφ' ἑρμηνείας εἶχε τὴν Φρουρὰν καὶ μᾶλλον τὸν Σόεμον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ὑπισχνούμενον. Σόεμος μὲν οὖν [i] κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς πιστὸς ἦν, ἅδεν ὧν Ηρῴδης [k] ἐνετείλατο παρεῖς. λόγοις δὲ καὶ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἐκθεραπεύσασιν αὐ-

Mariamne & Alexandra infenſa Herodi.

Soëmus ad Herodis mandata enuncianda adductus.

Unc vero in regnum reverſus, domum ſuam turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime *id* ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demereri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtudioſius eum blandis ſermonibus & muneribus de-mu-

Ετι-

mulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata exposuit: præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reversurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas verisimile erat suam retenturas esse dignitatem, immo & majorem gratiam sibi referendi potestatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura esset. nec tamen minorem spem concipiebat, si Herodes, rebus ex sententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam sciebat regem Mariamnes amore justo vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optansque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem esse sibi persuaderet. id quod postea non dissimulavit, aperte fassa quid ipsam male haberet.

Herodes reversus parum benigne à Mariamne excipitur.

2. At ille quidem cum *domum* revertisset; magna præter spem feliciter assequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de istis nunciabat, solamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more suo salutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris sui successum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem suum occultare potuit; sed, dignitatis quippe & nobilitatis suæ conscia, dum salutaretur ingemiscebat, & ex narratione ejus tristitiam magis quam lætitiam præ se ferebat: ut jam Herodes non tam suspicionibus quam factis manifestis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in se habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquissime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, semperque ab uno ad alterum transiens in utroque varius erat & inconstans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum sæpe eam ob superbiam pœna persequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à se* summoveret. Ad summam, cum valde eam punire cuperet, veritus est ne in seipsum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

Acriores ei stimulos subdunt mater ejus & soror.

3. Cum autem soror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexissent, pulcherrimam se occasionem nactas existimarunt suum in eam odium exercendi: & Herodem, dum sermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci posset. Atqui neque ille hujusmodi verba libenter audiebat, neque in uxorem, quasi illis fidem haberet, aliquid statuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliscebatque utrinque malum, dum & illa affectum suum non dissimulat, & hic amorem assidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid statuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæsar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuisse, Cæsari celeriter obviam proficiscens domum suam in eo statu reliquit. At discedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui sui sedulo curam gessisset, eique præfe-

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Augustus.

τὸν, ἡδέως κ) μικρὸν ἥδη, κ) πάλιν ἐξῆπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς τ βασιλέως, μάλισα μὲν ἀπ' ἐλπίσας αὐτὸν ἐπὶ τ αὐτῆς [1] ἐπιστρέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ κ) μᾶλλον [m] ἐκφεύγων τ ἀπ' αὐτ' κίνδυνον, ἀ μικρᾷ [n] χαρίσαδαι τ γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, αἷς ἴσως εἰκὸς ἀποδυσάδαι τ ὠφελούσῃ ἀξιώματος, ἀλλὰ πλέον εἰς τὸ ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [o] βασιλεύσης ἢ τ βασιλευούσης ἀγχοῦ γενησομένης. ἐπήλπιζε δ' αὐτὸν οὐκ ἦτον, εἰ τ πάντα κ) νεωτερίσας ὑποστρέψειεν Ηρώδης, μηδὲν ὅτι τῇ γυναικὶ δυνήσεσθαι βουλομένῃ γε ἀντιπεῖν. ἠπίστατο γὰρ τ περὶ τὸν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγου τῷ βασιλεῖ. [p] ταῦτα τὰ [q] προστελκύσαντα τὰς ἐντολὰς ἐξαγγεῖλαι. Μαριάμμη δ' χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τ ἐξ Ηρώδου κινδύνων ἔσαι· χαλεπῶς δ' διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τ ἴσων εὐχομένη, δυσχερέσιον δ' εἰ [r] τύχη τ μετ' αὐτ' βίον κρίνουσα. κ) τῷτο [s] διέδειξεν ἐν ὑστέρῳ, μηδὲν ἀποκρυψαμένη τ κατ' αὐτὸν πάθος.

β'. Ο μὲν γὰρ ἐπὶ μεγάλοις οἷς παρ' ἐλπίδας [t] ἠυτυχήκ καταπεπλάκως, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τούτων εὐηγγελίζετο. μόνην δ' [v] ἐκ πάντων διὰ τ ἔρωτα κ) τὸν ὅσον αὐτῷ σωφροσύνην προτιμῶν ἠπάτα. τῇ δ' ὅτε τὰς [x] εὐημερίας διηγουμένου χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, ὅτ' ἀποκρύπτεσθαι τὸ πάθος δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ὑπ' [y] ἀξίας κ) τ θείσης εὐλογείας, τοὺς μὲν τὰς ἀπασμὰς ἀνέσεισε, τῆς δ' διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, [z] ὡς ἐκ ὑποπτα μόνον, ἀλλὰ κ) καταφανῆ γινόμενα τ Ηρώδῃ [a] ἐπιταράττων. ἠδημόνει μὲν γὰρ ὁρῶν τὸ ἀθέμιτον τ γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσος οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο δ' τῷ πάσματι κ) τ ἔρωτα φέρειν [b] ἀδυνάτων, τ τε ὀργῆς κ) τ διαλλαγῆς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ δ' ἀπ' ἄκρου μεταβαίνων εἰς ἕτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. [c] ἕως μὲν οὖν ἐν μέσῳ τ συγῆν κ) στέργειν ἀπληφθεὶς, κ) πολλάκις ἕτοιμος ὢν ἀμύνασθαι τ ὑποτροφὰς αὐτῷ, διὰ τὸ περικαλυφθῆναι τῷ ψυχρῷ ἀσθενέστερος εἰς τὸ [d] μεταῤῥῆσαι τῷ ἄνθρωπον ἐφέρετο. τὸ δ' σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνῳ κολάσας, ἐδεδοίκει μὴ λάθῃ παρ' [e] αὐτὸ μείζονα τῷ τιμωρίαν δοὺς θανάτου εἰσπραττόμενος.

γ'. Συνιδοῦσαι δ' αὐτὸν ἔχοντα πρὸς τὸν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ κ) ἡ μήτηρ, κάλλιστον ὠήθησαν τ καιρὸν τοῦ πρὸς ἐκείνην μίσους εἰληφέναι· κ) διαλάλουν ἐ μικραῖς παροξύνουσαι τ Ηρώδην διαβολαῖς, μῖσος ὁμοῦ κ) ζηλοτυπίαν ἐμποιεῖν δυνησομέναις. ὁ δ' οὔτε τ τοιούτων ἀηδῶς ἤκουε λόγων, ὅτι ὁρᾶν τι κ) τ γυναικὸς ὡς πεπισδυκὼς ἐπεθαύμαζε. χεῖρον μέντοι πρὸς αὐτὴν εἶχεν ἀεὶ, κ) τὸ πάθος ἀνέζεε μᾶλλον, τ μὲν οὐκ ἀποκρυπτομένης τὴν διάθεσιν, κ) τ ἔρωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος· κἂν εὐθὺς ἐπράχθη τι τ ἀνηκέστων. νυνὶ δ' Καίσαρος ἀγγελθέντος κρατεῖν τῷ πολέμῳ, κ) πεθνηκότων Αντωνίου κ) Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπὶ χρόνον εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾶν, κατέλιπεν ὡς εἶχε τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐξιόντι δ' Μαριάμμη παρήγγειλεν Σόημον, πολλὰ π χάριν τ ἐπιμελείας ὁμολογῶ, κ) μεγαλαρχίαν αὐτῷ δοὺς

---

l Επισρέψειν] *L. B.* ὑποσρέφειν.
m Εκφύγων] *L. B.* ἐκφυγών.
n Χαρίσαδαι ταῖς γυναιξὶν] Χαρισθῆναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*
o Βασιλεύσης ἢ τ βασιλεύοντος] Βασιλεύσας & mox γηροσομένας *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) unde aliquis (sicuti & *Cocceius* in ora codicis sui) forsan βασιλεύσασαι & γηροσομένας legendum esse conjiceret. βασιλεύσης τ βασ. *Vat.*
p Ταῦτα —— ἐξαγγεῖλαι·] *Rufinus:* Itaque cum hujusmodi illum fefellisset spes, secreta omnia indicavit. SPANH. *L. B.* ταῦτ' ἦν.
q Προστελκύσαντα] Ita ex conjectura. προστελκύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane sensu.
r Τύχῃ] *L. B.* τύχοι.
s Διέδειξεν] *L. B.* ἔδειξεν.
t Ηυτυχήκ] Ita *Busb.* εὐτυχήκ in *cæteris.*
v Εκ πάντων] Εκ πασῶν legisse videtur *Gelenius*, non item *Rufinus* Solamque præponens omnibus. SPANH.
x Εὐημερίας] Conf. supr. c. 5. §. 5. SPANH.
y Αξίας κ) τ θείσης δόξης.] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀδοξίας in *Editis Aliisque.* Est qui legendum conjicit, ὑπ' ἀδοξίας αὐτῷ κ) τ θείσης αὐτῆς δόξης.
z Ως οὐχ] *L. B.* ὡς δ' οὐχ.
a Επιταράττων.] Επιθαρρύνων *Hen.*
b Αδυνατῶν,] Αδύνατον ἦν *Hen.* & *Lugd. Bat.* sed in *marg.* ἀδυνατῶν.
c Οὕτως ἦν] *L. B.* ὕτως ἂν.
d Μεταῤῥῆσαι τῷ ἄνθρωπον ἐφέρετο.] Μεθιστῆσαι *Busb.* μεθέστασθαι *Hen.* & *Vat.*
e Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῆς.

ſTa-

τ βασιλέως ἠτήσατο. κἀκεῖνο μὲν τυγχάνει τ τιμῆς. Ηρώδης ὁ ἡγούμενος ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τι μὴ ἀπολείπων συνηυγχάνει τ παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτρας δορυφορούντων [f] Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν, ἣν δι' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ [g] Γάδαρα καὶ Ιππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τ παραλίαν Γάζαν καὶ Ανθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Επιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος ἦν· καὶ τ μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Αντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν, ὅσον ὑπὲρ τὰ πράγματα αὐτῷ διὰ τ ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἔκαμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τ γάμου, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [h] ἐρώμενος γὰρ ἐδένος ἐλάττων τ ἰσοτιμένων ἐπεπόνθει μὴ δικαίᾳ τ Μαριάμμης. ἡ δὲ, [i] τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἦν. εἶχε δέ τι θ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [k] ἐντρυφῶσα δεδιωλωμένῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [l] ἄλλου αὐτῆς ὑ συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ τότ' ἐκεῖνο ἐξειρωνευόμενον ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μειζόνως. ἀναφανδὸν γὴ [m] τὴν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγνωμίᾳ διεχλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγεν· ὡς ἤδη εἶεν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἄσπονδον, ἐν ᾗ τῷ τότε καὶ διαβολὰς μείζονας. ἡ τε ὑποψία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτὸν μῆνας, ἐξ οὗ δὴ Καίσαρος Ηρώδης ὑποστρέφει. τέλεον μέντοι προοικονομούμενον ἐκ πολέμου ἐξέῤῥαγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [n] ἐκπεσούσης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [o] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρᾳ, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὸ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δ' εἰσῆλθε μὲν, ὡς μὴν καὶ κατεκλίθη, [p] ἀπροσδόκητος ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα, [q] τόν τε πατέρα καὶ τ ἀδελφὸν [r] αὐτῆς ὡς ἀπεκτονέναι. χαλεπῶς δ' ἐκείνῃ τὴν ὕβριν ἐνηνεχότος, καὶ γενομένης εἰς προπέτειαν ἑτοίμης, τ παραχθεῖσα αἰσθομένη μείζονος ἡ δὲ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πολλοῦ τ οἰνοχόον [s] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πεισθεὶς Μαριάμμῃ φίλτρον αὐτῇ συγκαταπασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν παρεχθῇ καὶ πιστώσηται τί ποτε τοῦτ' ἐστὶν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτὰ δὲ λελαθηκέναι παρακαλυμένης. μὴ κινηθεντος δὲ [t] ἐπὶ τὸ φίλτρον, τ λόγον δρᾶν ἐᾶν· ἀδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν εἰσπέμπει διαλεξόμενον. ὁ δὲ [v] πιθανὸς ἅμα καὶ μὴ ἀπροσδόκητος εἰσῆλθε, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [x] παρεχήσασθαι λέγων, ἀναπεῖθεν δὲ φίλτρον αὐτῷ δοῦναι. [y] πρὸς τοῦτο διαλεχθεντος, τὸ φίλτρον ἔλεγεν εἶναι φάρμακον ὑπ' ἐκείνης διδόμενον, ἃ τὴν δυνάμιν αὐτὸς οὐκ [z] εἰδὼς· διὸ

cturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæsare confidenter, jam ut amicus, colloquutus est, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæsar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ stipatores, dono dedit, terramque ei restituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim. *Herodis dignitatem auget.*

4. Quas ille insuper res consequutus, magnificentior evasit: & Cæsarem quidem ad Antiochiam usque comitatus est. Ille vero reversus, quantum res suas prospero foris successu crescere putabat, tanto plus malorum in domesticis habebat, præsertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus esse videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur historiæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: sed ingenium habebat mulierbre paulo odiosius; quippe quæ eum amore devinctum satis imperiose tractaret, atque tum quidem, non secum reputans quod in regno viveret & alterius imperio subesset, sæpe in eum petulantius se gereret, id quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis à Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor exstitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se paravisset, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, sileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ra- *Herodes ab uxore indies magis offunsus est.* *Mariamnes ingenium paulo morosius.* *Mariamne ex superbia odium sibi conciliat.* *Herodi mœstitia exprobrat.* *Salome falsum testem contra Mariamnem subornat.*

[f] Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτὸν ἐδωρήσατο,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

[g] Γάδαρα —— πύργον.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. §. 3. Verum mox Gazam etiam Costobaro datam ab Herode §. 9. seq. scribit, ubi regnum adeptus. Unde repugnantia hic à Josepho dici contendit Harduin. de Numm. Herod. p. 21; vid. & de Costobaro uno è Primatibus Idumæorum & Salomes marito *Antiq.* lib. 2. c. 17. §. 4. SPANH.

[h] Ερωτα γὰρ] Ερωτα μὲν γὰρ *Busb.*

[i] Τὰ μὲν ἄλλα σώφρων] Ita *MSS.* & *Zonar.* τὸ μὲν ἄλλο in *Editis.*

[k] Εντρυφῶσα δεδιωλωμένῳ] Καταντρυφῶσα *Zonar.*

[l] Ἄλλου αὐτῆς] Sic *Busb.* & *Hen.* ἄλλων in *ceteris.*

[m] Τήν τε μητέρα] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.*

[n] Εκγενομένης.] Εγγενομένης *Hen.*

[o] Αναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας,] Ως ἀναπαύσασθαι *Hen.* & *Busb.*

[p] Σπανδάζοντος ἐκφαυλίσασα] Σπανδάζοντος (hîc absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Busb.* & *Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, ὃ μὲν κατεκλίθη καὶ σπανδάζοντος, ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, ὃ μὲν κατεκλίθη, καὶ σπανδάζοντος ἐκφ. aut demum, ὃ μὲν κατεκλίθη, καὶ σπανδάζοντα ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eam depulit.*

[q] Τόν τε πατέρα καὶ τ ἀδελφὸν] Τὸν πάππον αὐτῆς habet hic *Zonaras* p. 240. A. Alexander enim Mariamnes Pater non ab Herode cæsus, sed Antiochiæ à Scipione Pompeji jussu securi percussus supr. lib. 14. c. 7. §. 4. *Patris* tamen & *fratris* habet hic etiam *Rufinus.* Hyrcanus verò ab Herode cæsus Avus Maternus Mariamnes. vid. supr. c. 6. §. 2. SPANH.

[r] Αὐτῆς ὡς ἀπεκτονέναι.] Sic *MSS.* αὐτῷ perperam in *Editis.*

[s] Εἰσπέμπει] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκπέμπει in *ceteris.*

[t] Επὶ τὸ φίλτρον,] Επὶ τῷ φίλτρῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* utraque lectio satis commoda.

[v] Πιθανὸς ἅμα] Πιθανῶς *Busb.* & *Hen.*

[x] Παρεχῆσθαι λέγων,] Παρεχήκεναι *Busb.*

[y] Πρὸς τοῦτο διαλεχθεντος,] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, πρὸς τοῦτο διαλεχθέντος, καὶ τί τὸ φίλτρον εἴη ἐπυνθάνετο, φάρμακον εἶπεν ὑπ' ἐκείνης δεδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui.

[z] Εἰδὼς] *L. B.* εἰδέναι.

ratum id & sibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus esset, etiam magis exacerbatus est: & de spadone, qui erat Mariamne fidissimus, quæstionem habuit super pharmaco, sciens absque illo nihil tantum tantulumve potuisse fieri. At homo in angustias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in se odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixisset. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore sublato, dicebat, Soëmum, antea & sibi & regno *suo* fidelissimum, nunquam fuisse mandata enunciaturum, nisi majus ei, quam par esset, cum Mariamne commercium intercessisset. Atque ita Soëmum quidem è vestigio comprehendi & necari jussit: de uxore vero judicium habuit, convocatis suis familiarissimis, & accusatione in ipsam magno studio instituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam esse in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt. Tamen lata sententia, & ipsi & nonnullis qui præsentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, sed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome sedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi persuasit, consulendo ut populi motus caveret, qui possent existere, si ea viva conservaretur. Atque ita quidem ad necem ducta est Mariamne.

Soëmum necari jubet Herodes.

Mariamne capite damnata.

Alexandra indecore se gerit erga Mariamnen.

5. Alexandra vero, quo loco res esset animadvertens, & sibi exiguam spem superesse videns ne ipsa ita plecteretur ab Herode, contra quàm in superiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta est. Ut enim se eorum, de quibus illa accusaretur, insciam esse ostenderet, exiliit foras, & omnium in præsentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adversus maritum ingratam fuisse, & merito ei accidere quæ ejusmodi res ausa fuisset. haud enim quæ oportebat retribuisse, de omnibus ipsis bene merito. Hæc dum inhoneste simulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut verisimile erat, fœdam ejus simulationem culpabant; maxime vero eam culpare visa est illa ipsa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorsus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offensionem respiciebat; sed excelso quasi animo ut erraverit, præsertimque manifestam ejus turpitudinem se ægre ferre monstravit. Ipsa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta est, generis sui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conspiceretur, præ se ferens.

Mariamnes mors.

Ejus elogium.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipsi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congressibus, plus quam dici potest, cæteris suæ ætatis antecellebat: quæ potissima causa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minusque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil asperius duriusve ab eo exspecta-

κὴ προσαγγεῖλαι τᾶτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ κὴ τῷ βασιλεῖ διῆλθόντα. τοιᾶτων ἀκούσας ὁ Ηρῴδης λόγων, κὴ πρότερον κακῶς διακείμενος, ἔτι μᾶλλον [a] ἠρεθίσθη, τὸν τ' εὐνοῦχον, ὃς ἰδίᾳ τῇ Μαριάμμῃ πιστότατος, ἐβασάνιζεν ὡσαύτως δὲ Φαρμάκῳ, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνου ἡ δυναστεία ἰδία ἔτι μεῖζον ἢ ἐλαττόν τι πεπράχθαι. γιγνόμενος δ' ἐν τῇ ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, ὅθεν μὲν ὧν ἕνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη ῥηθέν, διὰ τοὺς λόγους οὓς ὁ Σόαιμος αὐτῇ [b] φράσοι. πιστότατος δ' ἔτι λέγοιτο, μέγα βοήσας ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἂν, ἔφη, Σόαιμον πιστότατον ὄντα τ' ἄλλον χρόνον αὐτῷ τε ἐν τῇ βασιλείᾳ καταπεφοδοῦναι τὰς ἐντολάς, εἰ μὴ ἐξ ἁδημπίρω [c] προελήλυθή τις πρὸς τὴν Μαριάμμην κοινωνίας. κὴ τὸν μὲν Σόαιμον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δὲ γυναικὶ κρίσιν ἀπέδιδε, συναγαγὼν τὰς οἰκειοτάτας αὐτῷ, κὴ τὴν κατηγορίαν [d] ἐπαγθασμένην ποιούμενος, ὑπὲρ τε τῆς τὰς διαβολὰς φίλτρων κὴ φαρμάκων. ἐν ᾗ ἀκρατὴς ἐν τῷ λόγῳ, κὴ κρίσεως [e] ὀργιλώτερος· κὴ τέλος ἅτως ἔχοντα γινώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, θάνατον αὐτῆς κατεψηφίσαντο. [f] διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης, [g] ὑπεκφύγετο μέν τι κὴ τοιοῦτον αὐτῷ τι καὶ ποιῆσαι τῶν παρόντων, μὴ παντελῶς ἅτως ἀναιρεῖν, κατασχεῖν δὲ εἰς ἕν τι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρίων. ἐπαγθάσθη δὲ [h] τοῖς περὶ τὸν Σαλώμην, ἐκπολιορκῆσαι τὸν ἄνθρωπον· κὴ μᾶλλον ἔπεισαν τὸν βασιλέα, τὰς παραχὰς δὲ ταλήθως, εἰ ζῶσα [i] τύχοι, φυλάξασθαι συμβουλεύσαντες. Μαριάμμην μὲν [k] οὖν ἅτως ἦγεν τὸν ὀπὶ θανάτῳ.

ε'. Σωφρονήσασα δὲ τὸν καιρὸν ἡ Αλεξάνδρα, κὴ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχοι μὴ κὴ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐξ Ηρῴδου τύχοι, ἐναντίως πρὸς τὸ πρῶτον θρασὺ κὴ λίαν ἀπρεπῶς μετεβάλλετο. [l] βουλομένη γὰρ ἐμφῆναι τῷ ἄγροικον ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, ἐκπηδήσασα κὴ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πάντων ἀκουόντων, ἐβόα, κακῶς κὴ ἀχάριστον πρὸς τὸν ἄνδρα ῥηθεῖσα, κὴ δικαίαν πάσχειν [m] ὀπὶ τοιούτοις τολμήμασιν. ὁ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως τὸν πάντων αὐτῶν εὐεργέτην. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκρινομένης ἀσχημόνως, κὴ τολμώσης ἐφάπτεσθαι κὴ τῶν τειχῶν, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς κὴ ταῖς ἄλλων ἡ καταγνωσις ἰδίᾳ τὸν ἀπρεπῆ πρόσποιησεως· μᾶλλον δ' ἐνεφάνη παρ' αὐτῆς τὸν ὀπλλυμένης. ἅτε γὰρ λόγον δοῦσα τῷ ὀργῇ, ἅτε παραχθεῖσα πρὸς τὴν ἐκείνης δυσχέρειαν ἐπέλειπεν· ἀλλ' ὡς ὑπὸ φρονήματος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἄχθεσθαι πεφανῶς ἀσχημονούσης ἐνέφηνεν. [n] αὕτη γε μὴν ἀτρεμήσω τῷ καταιγίδι, κὴ τῇ χρόᾳ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτῳ πρὸς τὸν θάνατον ἀπῆλθε, τὴν εὐγένειαν ἐν ἑαυτῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄδηλον τοῖς ὑπολαμβάνουσιν αὐτὴν ἐμφαίνουσα.

ς'. Καὶ ἡ μὲν οὕτως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν κὴ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄκρως γεγυμνασμένη. τὸ δ' ἐπιεικὲς ἔλειπεν αὐτῇ, κὴ πλέον [o] ἢ ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, κάλλει τε σώματος καὶ τῷ πρὸς τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως [p] ἢ ὡς φέρουσα τὰς κατ' αὐτὴν [q] ὑπερῆγε· ἤ τε πλείων ἀφορμὴ δι' μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐπιῦσαν [r] ἐγεγόνει. ἠσκημένη γὰρ διὰ τὸν ἔρωτα, κὴ δυσχερὲς ὂν ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τὴν παῤῥησίαν ἀνυμνεῖσθαι

a Ηρεθίσθη,] *L. B.* ἀηρεθίσθη.
b Φράσοιεν.] Ita *Busb.* & *Zonar.* φράσοι *Gall.* φράσαι in *Editis Aliisque.*
c Προελελύθη] Sic *Hen.* & *Busb.* προελελύθη in *reliquis.*
d Επαγθασμένην ποιούμενος,] Επαγθασμένους *Busb.*
e Οργιλώτερος·] Οργίλως κατ' αὐτῆς διέκειτο *Zonaras* p. 240. C. SPANH.
f Διενεχθείσης δὲ τὸν γνώμης,] Διελεγχθείσης *Vat.* in *Epiphanii* versione, *dum hæc sententia pronunciaretur.*
g Υπεκφύγετο μὲν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *subvenit.* ἐπεκφύγε in *cæteris.*
h Τοῖς περὶ τὸν Σαλώμην] Τοῖς περὶ τὸν Σ. *Hen.*
i Τύχη,] Τύχοι *Busb.* & *Hen.*
k Οὖν ἅτως ἦγεν] Illud ἂν è *Cod. Hen.* & *Epiphan.*
l Βουλομένη γὰρ] Βουλομένη δὲ ἐμφῆναι *Vat.* βουλομένη δὲ ἐμφῆναι in *Editis.*
m Επὶ τοιούτοις τολμήμασιν.] Ita in *MSS.* ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in *Editis.*
n Αὕτη] *L. B.* αὐτὴ.
o Ἢ ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον,] Illud ἢ è *MSS.*
p Ἢ ὡς φέρουσα] *L. B.* ἢ φέρουσα.
q Υπερῆγεν·] Forte ὑπερῆρεν.
r Εγεγόνει.] Εγίνετο *Hen.*

s Καὶ

εἶχεν· ἡνία δ' αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὰς οἰκείας, [s] καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόνθει λέγειν ἠξίει· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὰς αὐτῇ γεγενῆσθαι τήν τε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν & βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ. [t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε & μᾶλλον ἐξήφθη τὸ πρὸς τὸν ἐπιθυμίαν & βασιλέως, ἔχοντος μὲν ὅτως ὡς & πρότερον ἐδηλώσαμεν. ὁ γὰρ ἀπαθὴς ὀδὲ οἷος ἂν [v] ἐκ συνηθείας τοῦ ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως· ἀλλὰ & πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τ συμβιώσεως οὐκ [x] ἀπενικήθη μὴ πολείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐοικὼς κ νέμεσίν τινα [y] τ κ τὸν Μαριάμμου ἀπωλείας ὀπτήσθαι, κ πολλάκις μὲν ἀνακλίσεις ἦσαν αὐτῆς, πολλάκις δὲ κ θρῆνος ἀχήμων, ἐπενοεῖτο δὲ πᾶν εἴ τι δυναῖτο εἰς ψυχαγωγίαν, πότους & συνουσίας αὐτῷ πραγματευόμενος. κ τούτων ὠδὲν ἦρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τ κ τὸν βασιλείαν παρητεῖτο, κ τοσοῦτον ἦλθε & πάθους, ὡς αὐτὸν ἤδη & καλεῖν τὸν Μαριάμμου προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις, [z] ὡς ζῶσαν ἔτι & δυναμένου ὑπακούειν. ὅτως δὲ ἔχοντος, ὀπτογίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ & τ ὄχλων & τῶν φίλων τὰς πολείους & ἐνδημοτάτους διέφθειρε, καὶ παρέσχεν ἅπασιν [b] ὑπονοῆσαι κατὰ μῆνιν [c] & θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, δι' τὸν γεγενημένον ἀδικίαν ὀπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διεπέθει κ τοῦτ' αὐτὸν τ βασιλέα, κ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν ἐλθόντα, κ πρόφασιν κυνηγεσίων ταύτας ἐναδημονῶν, οὐκ ἔφθη πολείας διενεγκεῖν ἡμέρας, κ πεπτώκει νόσῳ δυσχερεστάτῃ. [d] Φλόγωσις γὰρ ἦν κ πῖσις & ἰνίων, κ τ διάνοιας ἀλλαγή· τ τε ἑρπυσμάτων ὀδὲν ὅ, τι κ πρὸς ὠφέλειαν ἐξήνυεν, ἀλλ' ἐναπτόμενα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦγε. ὅσοι τε πρὸς αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπεχώρει τ νόσος, τὰ δὲ κ & βασιλέως οὐκ ἔχοντα ἄλλως ἢ κ τὸ βιαζόμενον τ ἀῤῥωστίας διαιτᾶσθαι, πάντ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθεὶς παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τ σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τ διαίτης ἀναπτέντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν [e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [f] Σεβαστῇ, τοῦτον τ τρόπον ἐνοσηλεύετο.

η. Διατρίβοντι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρᾳ, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, ἐπιτιθάκει τῶν πρὸς τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. [g] δύο δ' ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τ πόλεως, ἕτερον δὲ & ἱερᾶ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑποχείριον τὸ πᾶν ἔθνος ἐχήκασι. τὰς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ παῦσαι σωτελεῖν ὀδενὶ Ἰουδαίων δυνατὸν, & ζῆν ἑτοιμότερον ἂν προαχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἣν εἰς τ Θεὸν εἰώθασι σωτελεῖν. τοῖς οὖν ὑπὸ τούτων τῶν φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσῆγε τοὺς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ἡρώδου προγόνου παιδίοις, μὴ κ [h] φθῇ τις, ἐκείνοις μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀναλαμβάνειν τῶν πραγμάτων· ῥᾳθέντι μὲν γὰρ, ὀδεὶς ἀσφαλέστερον τῶν [i] οἰκείων διατηρήσει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ὀπιεικῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον μεγάλης ἐλευθερίας ἐχρήσαντο ἀμέτρως. πρὸς δὲ τοῖς ἐξ ἀρχῆς κακῶς ἔχουσι καὶ τὰ πρὸς τὰς οἰκείας ἐπεπόνθεσαν ἀτόπως. πάντα οὖν ἐκείνῳ προσφερόμενοι ἐμέμφοντο, καὶ τέλος ἐχθροὺς ἐποιήσαντο καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τοῦτον, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ret libertate usa est immoderata. Quin & ea ipsam male habebant quæ suis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum passa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infestas sibi reddidit & matrem regis & sororem, illumque ipsum, cui unice fidebat quod non laturus esset ut gravius aliquid pateretur.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi desiderium exarsit, ut qui ita se haberet sicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis esse solet, ejus erga illam erat amor: sed cum primum ad insaniam usque eam deperiret, *postea*, licet liberius fidentiusque se in vitæ consuetudine gesserit, nihil de amore remisit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: adeo ut eam subinde inclamaret, subinde turpiter ploraret, omnesque quas poterat voluptates consectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus desiderium leniret. sed istis nihil proficiebat. Quare & res regni administrare recusabat, & adeo affectu victus est, ut etiam famulis suis imperaret ut Mariamnen appellarent, quasi ea adhuc viveret & audire posset. Cum autem ita se haberet, oritur pestis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem sustulit, eosque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus suspicionem fecit, divina ira id accidisse, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipsum affecit: tandemque in solitudinem egressus, & ibi per speciem venationis semet afflictans, non potuit se se per aliquot dies sustinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodesset, sed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita desperaretur. Atque omnes circa ipsum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere censebant quæ postularet, spem salutis, in victus potestate sitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaste appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

Deo vindice oritur pestis.

Herodis morbus.

8. Alexandra autem, quæ Hierosolymis degebat, his de eo intellectis conata est urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipsius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, universam gentem in sua potestate habent. nam sine iis sacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à seipso impetrare potest ut sacra non faciat; quippe quod eo sint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem solebant Deo præstare. Alexandra igitur cum harum munitionum præsidiis colloquuta est, demonstrans eas sibi & Herodis filiis debere tradi, ne, si ille mortuus esset, alius quispiam rerum administrationem occupare anteverteret: sin convaluisset, neminem tutius eas servaturum quam ejus domesticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide sua tunc perstiterunt, quam & antea regi præ-

Alexandra absente Herode id agit, ut arces in potestatem suam redigeret.

s Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον] Additur ex *L. B.* πάντα. nihil non videlicet, & magna & parva male habuerunt irritaveruntque Mariamnes asperitatem. HAV.

t Ἀναιρεθείσης δὲ τότε] Ἀναιρεθείσης δὲ αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

v Ἐκ συνηθείας ὦ] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως ὦ *Gall.*

x Ἀπενικήθη] *L. B.* ἀπενικᾶτο.

y Τῆς κ τὸν Μαριάμμου ἀπωλείας] Forte τῇ κ. M. ἀπωλείᾳ.

z Ὡς ζῶσαν ἔτι κ δυναμένου ὑπακούειν.] Alex. lib. 1. c. 22. §. 4. ὡσὸ κακώσεως δ' ὡς ζώσῃ προσλαλεῖν· SPANH.

a Ἡ κ ——— συνιμωτάτης] Ἡ κ τ ὄχλων τὰς πλείας κ τῶν φίλων αὐτὸ τὰς συντιμωτάτας *Hen.* & *Busb.* HUDS. *Lugd. Bat.* vulgata (ut puto) concinnius, ita scribit. Ἡ κ τ ὄχλων τὰς πλείας κ τ φίλων τὰς συντιμιωτάτας διέφθειρε. HAV.

b Ὑποιοῆσαι κ μῆνιν] Ἐξυποιοῆσαι *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

c Τὸ Θεῖ τοῦτο συνενεχθῆναι,] Ita & *Cod. Vat.* τοῦτο Θεοῦ συν. in *cæteris.*

d Φλόγωσις γὰρ ἦν κ πῖσις & ἰνίων,] Eadem *Zonaras* p. 241. SPANH.

e Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ Σεβαστῇ,] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 2. §. 7. & c. 21. §. 2. SPANH.

f Σεβαστῇ,] Id est *Augusta*, in honorem Augusti.

g Δύο δ' ——— ἐχήκασι.] Duæ Arces Hierosolymis, una in Urbe circa Regiam, altera ad Templum Antonia dicta, quas qui obtinent, totius gentis Domini. Vid. infr. c. 8. §. 5. SPANH.

h Φθῇ τις,] *Gen.* φθίτις· *Distingue* φθῇ τις, præveniat aliquis. SPANH.

i Οἰκείων διατηρήσει.] Οἰκειοτάτων *Hen.* & *Busb.*

præſtiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege deſperare quamdiu ſuperſtes eſſet. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat conſobrinus. Itaque eum continuo, nunciis miſſis, de Alexandræ inſtituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici juſſit: ipſe vero, poſtquam ex morbo difficulter, nec ſine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ ſimul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de cauſa ſupplicium ſumeret. Quinetiam amicos ejus maxime neceſſarios interficit, Coſtobarum, & Lyſimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, inſuper & Doſitheum, ex hujuſmodi cauſa.

Quam ob rem Herodis juſſu interficitur.

Herodes ſevit in amicos.

Coſtobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Coſtobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere ſacerdotum Coze; quem Deum exiſtimant Idumæi. Hunc Coſtobarum, poſtquam Hyrcanus eos ex patriis inſtitutis in Judæorum mores legeſque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum conſtituit; eique ſororem ſuam Salomen nuptum dedit, interfecto Joſepho qui eum ante duxerat, ut *ſupra* indicavimus. Coſtobarus autem, iſta læte admodum & præter ſpem aſſequutus, felicitate *ſua* valde elatus eſt, paulatimque modum exceſſit, neque ſibi honeſtum exiſtimans imperantis Herodis juſſa facere, nec Idumæis in Judæorum poteſtate eſſe, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, ſignificans Idumæam ſemper majoribus ipſius Cleopatræ paruiſſe; ideoque æquum eſſe ut ea ab Antonio regionem illam poſtularet: ſe enim paratum eſſe, ſuam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; ſed quod arbitrabatur, acciſis Herodis viribus, facile ſe poſſe gentis Idumææ dominatum adipiſci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem ſpem, occaſionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas aſſidua quæſiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem iſtam ab Antonio *impenſe* flagitaſſet, eam non impetravit. Herodes autem iſta de re certior factus eſt, atque in eo erat ut Coſtobarum interficeret; ſed, ſororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; ſic tamen ut eum deinceps ſuſpectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

Diſſidium inter Coſtobarum & Salomen.

10. Aliquanto deinde poſt, cum forte inter Salomen & Coſtobarum ortum eſſet diſſidium, ea illi continuo miſit libellum ad diſſuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ ſponte diſceſſerit, alteri

νον πιστὶ ὄντις, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμενεν, μίσει τε τῆς Αλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδ' ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ηρώδην ἀπεγνωκέναι. Φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως [k] Αχιάβου λῶ. εὐθὺς οὖν ἐξήγειλαν πέμψασιν ἐκείνῳ τὴν γνώμην τῆς Αλεξάνδρας. ὁ δὴ τὴν μὲν ἀρχὴν ἀναβαλλόμενον ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὴ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὴν νόσον, [l] χαλεπῶς λῶ [m] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένῳ ὁμοῦ πρὸς τὸ δυσάρεστον, καὶ πάσας τὰς αἰτίας [n] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχόντα. Φονεύει δὴ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ Φίλας, Κοσίβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Αντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

Θ'. [o] Κοσόβαρος λῶ γένει μὲν Ιδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ [p] Κοζέ· Θεὸν δὴ τοῦτον Ιδουμαῖοι νομίζουσιν. [q] Υρκανὸς δὴ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταχήσαντος, [r] Ηρώδης τὴν βασιλείαν διαλαβὼν, ἄρχοντα τῆς Ιδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τὸν Κοσόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, [s] Ιώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτὴν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοσόβαρος δὴ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἤρθη [t] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, ὥθ' αὐτῷ καλὸν ἡγεμένῳ, ἄρχοντι Ηρώδου τὸ προσταγμένον ποιεῖν, ὅτε τοῖς Ιουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ιουδαίους χρωμένους ὑπ' ἐκείνοις εἶναι. [v] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ιδουμαίαν Φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγενῆσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [x] παρ' Αντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὴ ταῦτα, τῇ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδὲν τι μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν χρησόμενος· εἰ δὴ [y] περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ηρώδης [z] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὐτὸν ἄρξαι τοῦ τε Ιδουμαίων ἔθνους, καὶ [a] μεῖζον πράξειν. ὑπεδιέβαινε γὰρ τῇς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ δικαιοσύνης αἰσχροκερδίας ἐπεπόριστο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Αντωνίου δεηθέντος τῆς χώρας ταύτης ἀπετυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ηρώδην οἱ λόγοι, καίπερ ἕτοιμος [b] ὢν ἀποκτεῖναι τὸν Κοσόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφῆσι καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τότε.

ι'. Χρόνῳ δὲ διελθόντος, [c] ἐπεὶ σωφρόνει τὴν Σαλώμην στασιάσας πρὸς Κοσόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῇ [d] γράμματον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ γὰρ τοὺς [e] Ιουδαίους νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ ἀποχωρισθείσῃ καθ' αὐτὴν γαμηθῆναι,

k Αχίαβος λῶ.] Εχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* verſione *Amabec.*
l Χαλεπῶς λῶ] Χαλεπὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*
m Ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένῳ] Τῷ ψυχῷ καὶ σῶμα *Busb.*
n Ετοιμοτέρως] Ετοιμότερον *Busb.*
o Κοσόβαρος] Vid. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 24. §. 6. & ſupr. §. 3. SPANH.
p Κοζέ·] Κοζὲ Idumæorum Deus, *Goze Ruſino.* SPANH.
q Υρκανὸς —— μεταχήσαντος,] Vid. ſup. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.
r Ηρώδης —— Κοσόβαρον,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
s Ιώσηπον —— ἐδηλώσαμεν.] Vid. ſup. c. 3. §. 9. SPANH.
t Μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,] Μᾶλλα *Busb.*
v Διαπέμπεται] ὃι] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Διαπέμπεται] ὡς Κλ. in *reliquis.*
x Παρ' Αντωνίου τὴν χώραν·] Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Αντωνίῳ in *ceteris.*
y Περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ηρώδης] Rurſus prout *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) παρειθείη in *Editis Aliiſque.* HUDS. Confer lib. VI. c. 13. §. 8. & lib. 5. *ἀλωτ.* c. 1. §. 5. SPANH.
z Εὐεπιχείρητον εἶναι] Εὐεπιχείρητον ἤδη νομίζων καθ' αὐτὸν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ἀεπιχείρητον εἶναι νομίζων καὶ καθ' αὐτὸν *Hen.*
a Μεῖζον πράξειν.] Καὶ μᾶζον αὐτῶν πράξειν *Vat.*
b Ην ἀποκτείναι τὸν Κοσόβαρον,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὢν in *reliquis.*
c Επεὶ σωφρόνει] Επισυνίσῃ τ. Σ. ϛ. ϖρὸς τ. Κ. καὶ πέμπει μ. δ. αὐ. γραμματῶν *Hen.* & *Busb.*
d Γράμματον,] *L. B.* γραμματῶν.
e Ιουδαίους νόμους.] Ιουδαίων *Hen.* & *Busb.*
* *Neutiquam vero feminæ,*] Uxori vero nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparavit. *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimiſſis quidem fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra inſtituta Judaïca, & ipſi *Joſepho* inauditum. & miror à viris doctiſſimis (*Joſepho Scaligero* in *Animadverſionibus* in *Euſebium*, p. 159, & *Nic Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii.* Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ ſponte abierit nubere, niſi prius à viro dimittatur. Verumtamen Salome, non lege generali* (*ſeu communi*, ſc. *Hebraïca*) *ſed tamen ea quæ auctoritatem ac vim obtinuit uſu conjugio renunciavit.*

ναι, μὴ ϛ [f] πρότερον ἀνδρὸς [g] ἀφιέντ⟨ος⟩. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη [h] τ̃ ἐν γῇ νόμον, ἀλλὰ τ̃ [i] ἐπ' ἐξουσίᾳ ἑλομένη, τῷ τε συμβίωσιν προσαπηγόρευσε, καὶ πρὸς τ̃ ἀδελφὸν Ηρῴδην ἔλεγεν ὡς τ̃ εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποῤῥῆναι τὸν ἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Ἀντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε ϛ λόγου, τοὺς [k] Βάβα παῖδας, ὅπως διασώζοιντο [l] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο γὰρ εἶχεν ἔτος· [m] καὶ πολλῷ ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας ἀκοῦσαι, ἐκεκίνητό τι μᾶλλον ὑπὲρ τῷ προδόξῳ ϛ λόγου. τὰ γὰρ περὶ τοὺς Βάβα παῖδας [n] ἐπεπόθησε πρότερον ἐπεξελθεῖν αὐτοὺς, δυσμενεῖς γενομένους τῇ διαθέσει. τότε γὰρ διὰ τὸ μῆκος ϛ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεσαν. ἡ γὰρ ἔχθρα πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ τοιούτων ἦν. Ἀντιγόνου τῷ βασιλείαν ἔχοντος, Ηρῴδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν [o] Ιεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ γὰρ χρείας καὶ κακῶν [p] ὅσοι πολιορκούμενοι [q] παρέσκευτο, πολλοὶ ἦσαν οἱ τ̃ Ηρῴδῃ ἀνακαλούμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀποτρέποντες ἤδη τῆς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος οἱ τοῦ Βάβα παῖδες, καὶ διὰ τὴν πόλιν δυνάμει, περὶ διετέλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ηρῴδην διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ γένους ἀρχὴν παρῄνουν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτὰ νομίζοντες, ὑπὲρ τοιούτων ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατουμένου τῶν πραγμάτων Ηρῴδου, Κοσσόβαρος ἀποδειχθεὶς [r] τὰς διεξόδους ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ διαπίπτειν ἐξ αὐτῆς τὸς ἐπιχειρέως τῶν πολιτῶν ἡ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, [s] εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τὸς ϛ Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ηρῴδῃ, διελελύθη γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑπόψια, πιστωσάμενος ὅρκοις, ἢ μὴν κακὸν εἰδέναι τῶν καθ' ἐκείνους, ἀφεῖτο τῆς ὑποψίας. αὖθις δὲ [t] κηρύγματα ἐκ μήνυτρα ϛ βασιλέως ἐκλεγέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρευνῆς ὑπενοοῦντος, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι, τὸ φωραθῆναι τοὺς ἄνδρας [v] οὐκ ἀνυποτίμητος αὐτῷ πεπρασμένος, οὐ μόνον ἐκ τ̃ εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τ̃ ἀνάγκης ἤδη ϛ λανθάνειν αὐτοὺς προσεῖχεν. [x] περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ διὰ τ̃ ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς διαφεύγειν ἐμηχανῶντο, ἐκείνους τε καὶ τοὺς συγκαταπεφευγότας ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τ̃ γενικῆς συγγενείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον [y] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς πραγματευομένοις.

nubere fas est, nisi prius à marito dimittatur. Veruntamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, sed eâ quæ tum valebat, usa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, se propter suam in eum benevolentiam à marito discessisse: quoniam comperisset eum & Antipatrum & Dositheum novis rebus studere. Atque ad fidem sermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Costobarus decimum jam annum servaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obstupuit rex, ejusmodi quid audiens quod nunquam suspicatus est, eoque magis commotus est, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam sibi infensi repugnassent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum causa fuit hujusmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obsidebat Hierosolymorum urbem, & propter necessitatem & calamitates quibus obsessi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & spe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *esse* perseverarunt, Herodemque semper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam suam præstarent in tenendo principatu quem à patribus accepissent. atque illi quidem, dum & ista *magno* commodo fieri existimarent, hujusmodi rebus studuerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Costobarus, præcludendis exitibus & urbi custodiendæ præfectus, ne cives qui sontes essent & regis adversarii evaderent; cum sciret Babæ filios esse in existimatione & honore apud universum populum, cogitaretque, si eis salutem daret, id sibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos subtraxit & † certis in locis abscondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat suspicatus est, jurejurando fidem fecit, se nihil quicquam de illis scire, eique suspicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium proposuisset, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: sed quòd primum inficiatus esset, si postea viri deprehenderentur non se impune laturum persuasum habens, non solum benevolentia sed necessitate tenebatur eos occultare. De istis quæ sibi nunciata erant à sorore cum rex misisset ad loca ubi esse dicebantur, & ipsos, & alios cum ipsis accusatos interfecit: ut nihil jam reliquum esset de Hyrcani *genere* & cognatione, sed regnum plane in sua potestate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis superstite, qui quæ contra legem fierent impedire posset.

Salome ei repudium mittit, & accusationem injicit.

De Babæ filiis à Costobaro servatis.

Babæ filios necari jubet Herodes.

f Πρότερον ἀνδρὸς] Πρωτέρου forsan *Epiphan.* Vide Grotium ad Matth. c. 5. v. 31.

g Ἀφιέντ⟨ος⟩.] Ἐφιέντ⟨ος⟩ solus *Busb.*

h Τὸν ἐν γῇ νόμον,] Ἐνγῆν *Hen.* forsan pro ἐγγενῆ (in *Lugd. Bat.* ἐγγενῆ νόμον) prout in *Cod. Busb.*

i Ἐπ' ἐξουσίᾳ] Ἐπ' ἐξουσίας *Hen. & Busb.*

k Βάβα παῖδας,] Baba vir erat pietate insignis, ex stirpe Asamonæorum (ut constat ex hac ead. §.) qui singulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus mensis *Tisri*, sacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat sibi conscius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cherithoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchasin.*

l Παρ' —— δώδεκα.] Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτῷ.

m Καὶ πολλῷ ἔκπληξιν] In *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ὁ ϛ, & mox *Cod. Hen.* ἐνεποίησεν.

n Ἐπεπόθησε πρότερον] Ἐπεπόθη μὲ αὐτῷ πς. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Ιεροσολύμων πόλιν·] Ιεροσολυμιτῶν *Gen. Hen.* & *Epiphan.*

p Ὅσοι πολιορκούμενοι] Ὅσοι τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.*

q Παρέσκευτο,] Παρέσκευ) in *iisdem* (ut *Lugd. Bat.* nam in aliis est παρέσκευ)) & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.*

r Τὰς διεξόδους ἀναφράττειν] Τὰς ἐπιβουλὰς ἀναστέλλειν ϛ Φρ. *Vat.* ut & Margo *Lugd. Bat.*

s Εἰδὼς] *L. B.* εἰδὼς δ'.

* *Ad novas res moliendas*,] *Al.* Siqua interveniisset rerum mutatio.

† *Certis in locis abscondit.*] In propriis prædiis, *Epiphan.* suis in agris, *Gelen.*

t Κηρύγματα ἐκ μήνυτρα] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) μήνυτρα ϛ κηρύγματα in *cæteris.*

v Οὐκ ἀνυποτίμητος αὐτῷ πεπρασμένος,] Illud οὐκ, quod in sua versione agnovit *Epiphanius*, inserendum esse volui, sensu id postulante. HUDS. Recte, confirmante nunc etiam clara lectione MS. *Lugd. Bat.* ex quo insuper reposuimus ἀνυποτίμητος, pro quo hactenus lectum fuit ἀνυποτίμητον, non quidem male, sed fides *Cod.* nostri ostendit maluisse Josephum hoc in versu dicere ἀνυποτίμητος, sicuti in præcedenti ἔξαρνος. HAV.

x Περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων] Vocula περὶ (quam delet & *Coccejus*) commode satis abesse potest. Si quis τ̃ περὶ τούτων malit, per me licebit.

y Αὐτῷ,] Τυγχάνειν post αὐτῷ adjicit *Busb.*

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria instituta, decem cives conjurarunt. De exstructione Sebastes & Cæsareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de causa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis institutis antiquum rerum statum subinde labefactavit, quem inviolatum esse, & integrum mansisse oportebat. unde temporis processu magna mali labes nobis illata est, illis insuper habitis, quibus populus antea adductus

Ludi & theatra ab Herode facta.

erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos quinquennales instituit Cæsari, & theatrum Hierosolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conspiciendum, sed à moribus Judaïcis alienum. horum enim usum & spectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum splendore celebravit, missis qui eum finitimis indicerent, & *spectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accersiti erant spe præmii propositi gloriæque ex victoria. confluxeruntque exercitatissimi quique in ludicris hisce studiis. nam non solum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, sed & in musica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine constituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobilissimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo singulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uspiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant

Herodes spectacula exhibet magnifica.

studiose æmulabatur, modis omnibus agens ut spectaculum eximium daret & illustre. Theatrum vero ipsum splendidissime ornatum erat, depictis per circuitum Cæsaris gestis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat vestis adeo pretiosum, nihil gemmarum ornatûs *adeo splendidum*, quod non cum ludionibus qui spectarentur simul in conspectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipsius jussu conquisitis, aliisque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel istæ inter se committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *summa* erat admiratio sumptuum, simul & animorum oblectatio ex periculorum conspectu: indigenis vero manifesta videbatur morum, qui ipsis summo in honore erant, dissolutio. Res ipsa enim indicabat plane impium esse, homines ad bestias projicere in hominum ex spectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent

Judæos offendunt trophæa.

imagines esse armis inclusas, ideo quod patriis legibus istiusmodi quid colere nefas esset, indignissime eas ferebant.

Herodis ista de re consilium.

2. Neque vero nescibat Herodes eos turbari,

ΚΕΦ. η'.

Ως κατ' Ηρώδην, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι θεμελιούμενον τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες σωώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων.

ΔΙΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν [z] πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐκτοπίζετο τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον ὄντων. ἐξ ὧν ὁ μικρὰ καὶ πρὸς τὸν αὐθις χρόνον ἠδικήμεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τῇ εὐσεβείαν ἦγε τοὺς ὄχλους. [a] πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθις τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, πρόσοπα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, ἃ δ' ἦν κατὰ τοὺς Ιουδαίους ἔθους ἀλλότρια. [b] χρῆσίς τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [c] παραδέδοντο. τῷ μέντοι πανήγυριν ἐκεῖνον ἐπιφανεστάτην τῇ τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγγείλας τε τοῖς πέριξ, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [d] εὐδοξίαν, συνελέγοντό τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ [e] διαγωμένοις, [f] θυμελικοῖς καλουμένοις, προὐτίθη μέγιστα νικητήρια· καὶ διεπράττετο πάντας τοὺς ἐπισημοτάτους ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ ἆθλον. προὔθηκε δὲ καὶ [g] πωλικοῖς καὶ συωρίσι καὶ κέλησιν ἀμίππους δωρεάς· καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐπετήδευτο, φιλοτιμίας τοῦ διοίσειν αὐτῷ γενέσθαι τῷ ἐπιδείξει, ἐξεμιμήσατο. τό γε μὴν θέατρον ἐπιφανῆ κύκλῳ περιεῖχον Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [h] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσοῦ τε ἀπείρου καὶ ἀργύρου πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἱμάτιον, οὔτ' ἐσθὴς τίμιος, οὔτε σκεύης λίθων, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις ἀγωνίσμασι συμπεδείκνυτο. θηρίων δὲ καὶ θηλειῶν ἐκύρει, λεόντων τε πολλῶν αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [i] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ θαυμαστότερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν τιμωμένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήλου κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑποβρίπτειν, [k] ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [l] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δοκοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τοῖς ὅπλοις περιειλημμένας, ὅπ μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ελάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ηρώδην ἐκπερατούμενοι, καὶ

z Πατρῴων] *L. B.* πατρίων.

a Πρῶτον μὲν γὰρ —— ἀλλότρια.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. τάγε τῷ λοιπὰ τῶν ἔργων ἀμφιθέατρον, καὶ θέατρον, καὶ ἀγορὰν ἄξια τῆ περιηγορίας ὑπεδύσατο, καὶ πενταετηρικὸς &c. Athletica certamina quinquennalia in honorem Cæsaris, & Theatrum Hierosolymis ab Herode erectum, & Amphitheatrum in Campo. SPANH.

b Χρῆσίς τε] *L. B.* χρήσει τε. & mox ἐπιδείξεις.

c Παραδέδοντο.] Παραδίδοται *Vat.*

d Εὐδοξίαν,] Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* (ὑδοξίαν *Lugd. Bat.*) δόξαν in *reliquis.*

e Διαγωμένοις,] *L. B.* διαγινομένοις.

f Θυμελικοῖς καλουμένοις,] In *Græcis* omnibus καὶ θυμελικούς. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) καὶ expunxi: quasi per θυμελικοὺς intelligendi essent Citharœdi, Citharistæ, Lyristæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, necesse est ut per *Thymelicos* Histriones intelligamus. *Thymele* quidem suggestum erat: & qui semet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videsis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p 130.

g Τελείποις καὶ συωρίσι] *Gen.* nec non quadrigarii ac trigarii; immo *bigarii.* SPANH.

h Ἐκεῖνος ἐκτήσατο,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκείνου in *Editis* & *reliisque.*

i Ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας] Ἀλκὰς ὑπερβολὰς *Hen.*

k Ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας·] Ἐπὶ τέρψιν *Busb.*

l Θεσμούς.] Εθισμοὺς *Vat.*

m Bien

καὶ [m] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὥετο· καθωμίλει δ' ἑνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν σκῆνον ὑπομεμελῆν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [n] εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν οἱοὶ, [o] μὴ φέρειν εἰκόνας [p] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ηρώδης δ' ὑπερεκπεπληγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν μεταπεισθέντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἰς τὸ θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [q] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς παῦσαι ἐπύθετο. τῶν δὲ σκιοποιούντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ὑπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν πολυτελέστατον κόσμον, ὑπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [r] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ὑποσυληθέντα, γέλως καὶ πλῆθος εἰς ἀθυμίαν ἐδυνήθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἐν εἰρωνείᾳ πίστεως τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τοῦτον δ' τὸν τρόπον αὐτὸ φθάσαν πεφρικὸς τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ἣν [s] ἐπεπόηντο ἐξ ὀργῆς ἀθυμίαν, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβληκότες καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔτι. τινὲς δὲ αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τῶν οὐκ ἐξ ἔθους ὑπομνημάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγούμενοι ἀρχὴν κακῶν, [t] ὅσον ὠήθησαν ὑποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τῆς πολιτείας, θεωρᾶν Ηρώδην, πρὸς βίαν ἐπαγόμενον τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φανούμενον τῶν πάντων ἐθνῶν. [v] ἐν δὴ τούτῳ σωφρονισθέντες πάντα κίνδυνον ὑποδύεσθαι δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, ἦ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [x] ὑποβαλόντες· ἦν δέ αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [y] ἤκουσιν, καὶ τῶν διεφθορότων τὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς σεσωφρονισμένον, οὐχ ὡς [z] συνεργῆσαί τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταστῆναι αὐτὸν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [a] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γίνεσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συνθήματος εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδὲ αὐτὸν Ηρώδην [b] διαφεύξεσθαι, περιστήσοντες [c] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δέ, εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκεῖνον, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ πᾶσι αὐτοῖς ἀρκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [d] οὖν προκαταστάντες, ὑπὸ τοιαύτης ἦσαν [e] προθυμίας. εἷς δὲ τῶν [f] ὑφ' Ηρώδου πολυπραγμονεῖν καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξαίφνης ὅλῳ τὴν ὑπόθεσιν, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλουσι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δέ, ἃ μὲν ἀνοίκειον ὠήθη τὸν λόγον, εἰς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ συνήδει πᾶσι τῶν πλείονων αὐτῷ, καὶ τὰς παραχὰς τὰς ὑπὸ τοῖς καθ' ἕκαστα [g] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις ἐκάλει. προσαπόντων δὲ αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ἤδεσαν· ἐπεκόσμησαν δ' τὴν ἀναγκαίαν [h] καταστροφὴν τοῦ τέλους, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τοῦ φρονήματος. ὁ γὰρ ἐντραπεὶς, ἀπὸ δεινοπαθούντων τὴν πεῖραν, ἀνέδειξαν ἤδη κραδαίνοντες τὸ ξίφος· [i] διωμολογήσαντο δ' καλῶς καὶ

& vim *illis* inferre intempeſtivum exiſtimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione ſolveret. Verum nihil proficiebat: ſed quod moleſte ferrent ea, quibus illum flagitium admittere exiſtimabant, uno conſenſu vociferabantur, ſi omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non paſſuros. haud enim moribus patriis fas eſſe. Herodes vero, cum videret illos turbatos eſſe, & non facile ei ceſſuros, niſi ſolatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monſtrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamaſſent, hominum eſſe imagines, *tunc ille*, ubi juſſerat ornamenta detrahi, merum lignum eis oſtendit. Atque iſta repente ſuo denudata erant ornatu, & riſus in omnium ora vultuſque diffuſus eſt; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offenſi.

3. Cum autem populum hoc pacto repuliſſet, atque impetum quo irati ferebantur diſſipaſſet, plerique ſic erant ut mutati pacatique eſſe viderentur. tamen eorum nonnulli in offenſione ex mutatis moribus perſeverabant; &, cum crederent ex patriis inſtitutis violatis magna oritura eſſe mala, ſatius eſſe putarunt vel quodvis periculum ſubire, quam videri Herodem ſinere, mutato rerum ſtatu, quidquam contra receptos per vim introducere, &, dum pro rege ſe gereret, revera ſe toti genti inimicum infeſtumque oſtendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones ſub veſtibus ſumpſerunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quaſi eos in facinore patrando multum adjuturus, ſed cum eis adverſa pati paratus, ſi eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, ſpei pleni ne Herodem quidem ipſum evaſurum, cum ex improviſo eum adorituri eſſent: aut certe ſi ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atque ita regi ipſi occaſionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamſi ipſis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emiſſariis, cui datum erat iſtiuſmodi de rebus ſatagere eique referre, totum negotium, ab ipſo deprehenſum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere viſum eſt, ſi vel ad odium reſpiceret, quod ſibi à pleriſque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere ſingulis coortas) recepit ſe in regiam, & conjuratos ſuis nominibus evocabat. Cum autem à ſatellitibus, illos adortis, in ipſo facinore comprehenſi eſſent, ubi intellexerunt ſe crimen effugere non poſſe, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honeſtarent, de animo ſuo nihil remittendo. non enim eos facti ſuppuduit, aut quidquam ſunt inficiati; ſed cum jam tenerentur, pugiones oſtenderunt: confeſſique ſunt

Libera conjuratorum confeſſio.

---

m Βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὥετο·] Ita *Busb.* βία vel βίᾳ in *cæteris.*

n Εἰ καὶ πάντα δοκεῖν] Εἰ καὶ τὰ πάντα *Hen.*

o Μὴ φέρειν ——— λέγοντες.] Conf. *Salvo.* lib. 1. c. 33. §. 2. & infr. lib. 17. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει,] Ἀνθρώπων ἐᾶν ἐν τῇ π. *Busb.*

q Τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς] Τί ποτ' ἔστιν ὃ δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.*

r Τὰ ξύλα.] Τὰ ξύλα δὲ δ' εὐθὺς *Vat.*

s Ἐπεπόηντο ἐξ ὀργῆς διαχέοντος,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπεπόηθεν in *Editis.*

t Ὅσον ὠήθησαν ὑποκινδυνεῦσαι μᾶλλον,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὅσιον ἡγήσαντο in *Editis Aliisque.*

v Ἐκ δὴ τούτου σωφρονισθέντες] Ἐκ δὴ τούτων *Busb.*

x Ὑπολαβόντες·] Ὑποβαλόντες *Hen.*

y Ἤκουσιν,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουσαν in *Editis Aliisque.* ἤκουσον *Hen.* ἤκουσι *L. B.* ἤκουεν *Cocceius.*

z Συνεργῆσαί τι] Ἐνεργῆσαί τι καὶ ὁρᾶν εἰς *Hen.*

a Συμβαίνῃ δυσχερές·] Συμβαίνοι *Vat.* συμβαίνοι *L. B.*

b Διαφεύξεσθαι,] Διαφυγεῖν *Hen.*

c Ἐξ ἀφανοῦς,] Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.*

d Οὖν προκαταστάντες,] Illud δὴ è *Codd. Hen. Busb.* & *Vat.*

e Προθυμίας.] Ita *Hen.* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῇ αὐτῇς. Non eſt cur dubitem, quin *Epiphanius* legerit προθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* προθεσμίας in *Editis Aliisque.* mallem tamen ἐπὶ ταυτῇς ἦσαν προθεσμίας.

f Ὑφ' Ηρώδου] Sic *Busb.* & *Vat.* ἐφ' Ηρώδῃ in *reliquis.*

g Γινομένας φ] Γινομένοις παρυφισαμένας, ἀναχωρήσας *Hen.*

h Καταστροφὴν τοῦ τέλους,] Ex hoc loco aliquis forſan ſuſpicaretur *Joſephum* ſcripſiſſe τὸ πέρας τοῦ τέλους ſupr. cap. 6. §. 4.

i Διωμολογήσαντο] Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογήσαντες in *Editis Aliisque.*

sunt se pulchre ac pie conjurationem fecisse, ne quidem quæstus ullius gratia, neque suis ut obsequerentur affectibus; sed, quod majus, pro institutis publicis, quæ par est ut omnes aut custodirent aut pro illis vitam amitterent. Istis quidem ab illis de suo insidiandi proposito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti sunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt, Verum cum & indicem istum, qui illis odio erat, quidam non multo post corripuissent, non solum interfecerunt, sed & membratim discerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quisquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæstionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confessæ sunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadversum est, à totis familiis pro temerario ausu pœnas repetendo. At populi perseverantia, & in legum tuitione intrepida constantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, nisi se tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumsepire, ne hujusmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim discerptus.

Herodes seipsum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipse, & templum validitate munitionis, quæ Antonia vocabatur, quam ipse construxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum esse posse Samariam, quam nominavit Sebasten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris esse momenti, locum valide munivit, distantem quidem Hierosolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter usui esse posset. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem, quæ quondam Stratonis turris appellabatur, ab ipso vero Cæsarea nominata est. item in Magno campo, cum ex lectis circa ipsum militibus forte quosdam duxisset, castellum construxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Esebonitim. Et ista quidem in singulis, ad *locorum* securitatem semper aliquid adjiciens, totamque gentem custodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu levissimo fieri solebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli semper in promptu haberentur qui motus rescisceret & impedire possent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello usus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in sui securitatem etiam munificentiæ valde studebat; atque nomine ejus mutato Sebasten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, divisit incolis, ut in

Stratonis turris dicta Cæsarea.

Samaria munitur & Sebaste vocatur.

σὺν εὐσεβείᾳ τὴν σωφροσύνην αὐτοῖς γνώσθαι, κέρδους μὲν οὐδενὸς, οὐδ' οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [k] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [l] ἃ καὶ πᾶσιν ἡ φυλάττειν ἢ θνήσκειν ποιεῖ αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῇ προαιρέσει δ' ὑπερβολῇ ἐμπαῤῥησιασάμενοι, πείσαντων [m] αὐτοὺς τ' βασιλικῶν ἄγεσθαι, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν ταῦτα μηνύσαντα κατὰ μῖσος ἁρπάσαντές τινες, οὐκ ἀπέκλεισαν μόνον, ἀλλὰ καὶ [n] μέλιτι διελόντες πρόβατα κυσὶν. ἐωρᾶτο δὲ πολλοῖς τῶν πολιτῶν [o] τὰ γινόμενα, καὶ κατεμηνύσαν ἅπαντες, ἕως Ἡρῴδῃ [p] πικρότερον καὶ φιλονείκως προσιόντι τὴν ἔρευναν, ἐκβασανισθεῖσαι γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πεπραχθέντα εἶδον. καὶ τ' μὲν ἐνεργησάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὴν προπέτειαν αὐτῶν ἐπεξιόντος. ἡ δὲ [q] ἐπιμονὴ δ' πλήθους, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκατάπληκτον, ἐ ῥᾴδιον ἐποίησε τ Ἡρῴδην, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας [r] κρατήσῃ. καὶ λέγω πάντως προνοηθῆναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ νεωτερίζοντων φανερὰν ποιῆσαι τὴν ὑπόνοιαν.

ε'. Ἐξοχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν [s] ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ [t] διῃτᾶτο, δ' ἣ ἱερὰ τῇ προὔχει τὸ φρούριον ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Ἀντωνίαν, τὸ κατασκευασθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τρίτον παντὶ τῷ λαῷ τὴν Σαμάρειαν [u] ἐπενόησεν ὑπερέρεισμα, [x] καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν, οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας [y] γνώσεσθαι τὸν ὀδὸν ἔλαττον, ἰχυροποιεῖ τ τόπον, ἀπέχοντα μὲν Ἱεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὔχρηστον δ' ὄντα καὶ κοινὸν ὑπό τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει γινόμενον. τῷ δ' ἔθνει παντὶ φρούριον ἐκαινοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον [z] Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δ' ὑπ' αὐτοῦ προσαγορευθέν. [a] ἔν τε [b] τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ὑπιλέκτων ἱππέων τοῦ αὐτὸν [c] ἀποκληρώσας, χωμα συνέκλεισεν ὑπό τε τῇ Γαλιλαίᾳ [d] Γάβα καλούμενον, τῇ Περαίᾳ τὴν [e] Ἐσεβωνῖτιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς καθ' μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [f] ἐπεξεργάζων, καὶ περιλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἦκεν μὲν [g] ἀπ' ἐξουσίας εἰς τὰς παραχὰς προπίπτειν, αἷς ἐκ μικρᾶς κινήματος ἐγκρατομένης συνεχῶς ἐξῆν, λανθάνειν δὲ μηδ' εἰ προκινοῖεν, ἐφεστηκότων ἀεὶ τινῶν τοῖς ὑπόπτοις οἳ γινώσκειν ἐκώλυόν ἐδύναντο. τότε δὲ τὴν Σαμάρειαν ὠφελημένος τείχεσιν, πολλὰς μὲν τ [h] συμμαχησάντων κατὰ τοὺς πολέμους, πολλὰς δὲ τ ὁμόρων συμπολίσειν [i] ἐπιτηδείαν, ὑπό τε φιλοτιμίας δ' [k] νεῶν ἐγείρειν, διὰ [l] τὸ πρότερον οὐκ ἐν τ ὑπισήμοις εἶναι, καὶ μᾶλλον [m] ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπιτηδεύειν, τήν τε προγονείαν ὑπηλλάξατο, [n] Σεβαστὴν καλῶν, καὶ τ χώρας ἀρίστην οὖσαν τὴν πλησίον καταμέρισε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς ὑπὸ-

---

k Τὸ δὲ πλέον] Τὸ δ' ἅπαν *Busb.*

l Ἃ καὶ πᾶσιν ἡ φυλάττειν ἢ θνήσκειν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἃ καὶ πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliisque.*

m Αὐτοὺς τ βασιλικῶν ἄγεσθαι,] Αὐτὰς *Hen.*

n Μέλιτι διελόντα γινόμενα,] Μέλιτι διελόντες itidem *Zonaras* p. 241. B. SPANH.

o Τὰ γινόμενα,] *L. B.* ταῦτα γινόμενα.

p Πικρότερον καὶ φιλόνεικον] Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.*

q Ἐπιμονὴ] *L. B.* ἐπιῤῥοὴ.

r Κρατήσῃ.] *L. B.* κρατοίη.

s Ὑπὸ τ —— Ἀντωνίαν,] Conf. supra cap. 7. §. 9. SPANH. Hic duo Φρούρια Hierosolymitana indicat. REL.

t Διητᾶτο] Lege Διαιτᾶτο. COCC.

v Ἐπενόησεν] Ita *L. B.* ἐπενόησεν *Alii*, minus recte. HAV.

x Καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν] Conf. *alibi* supra lib. 1. c. 2. & c. 21. §. 2. SPANH.

y Γνώσεσθαι τοῦτο ὁδὸν ἔλαττον,] Ita *Hen.* in *reliquis* οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας ὁδὸν ἐλάττω ἰχυροποιεῖν τὸν τόπον.

z Στράτωνος πύργον,] Conf. *alibi* supra lib. 1. c. 21. §. 4. Στράτωνος καλεῖτο πύργος. SPANH.

a Ἐν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Ἐν δὲ τῷ μείζ. *Hen.*

b Τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Conf. sup. lib. VIII. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἀποκληρώσας] Ἀποκληρώτας iterum in *Cod. Hen.*

d Γάβα] Eo modo *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* adsentiente *Stephano Byzantino*, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας. in *Editis Aliisque* Γάβαλα. HUDS. Eusebius in Chron. pag. 76. vocat τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ Γαμαήλ. Locus est mutilus. At *Gamala* legendum videtur גבלא נגלילי nota est Hebræis, de qua alibi. REL. Conf. supr. lib. 9. c. 9. §. 1. SPANH.

e Ἐσεβωνῖτιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem*, aut *Sobonitidem*. Ἐσβωνῖτιν in *Editis Aliisque*, ε mutato in σ, & β in μ. Vide lib. 13. c. 15. §. 4.

f Ἐπεξεργάζων,] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξεργάζων in *ceteris.*

g Ἀπ' ἐξουσίας] Ita ex infer. c. 9. §. 3. ἐπ' ἐξουσίας in (*Lugd. Bat.*) *Editis Aliisque.*

h Συμμαχησάντων κ' τοὺς πολέμους,] Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.*

i Ἐπιτηδείαν,] Sic *MSS.* ἐπιτήδειον, & mox ἐπιτηδείῳ in *Editis.*

k Νεῶν ἐγείρειν,] Aut ναὸν aut νεὼν scribendum. male in *libris nisi.* HUDS. Atque etiam in *L. B.* expresse νεὼν (quod reponi pro ναὸν jussi) exstat. HAV.

l Διὰ τὸ πρότερον] Δι' αὐτὸ πρότερον οὐκ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

m Ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ] Ὅτι κ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.*

n Σεβαστὴν καλῶν,] De Samariæ sub Σεβαστὴς nomine ab

He-

ο ἐπόλυς ἐν εὐδαιμονίᾳ ᵖ σωιόντες εἰκῆν· καὶ τείχει καρτερῷ τὴν πόλιν ᵍ περιέλαβε, τότε δὲ χωρίᾳ περπλεῖες εἰς ἐρυμνότητα καθασκαλζόμενος, καὶ μεγέθει οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ἀποδεῖν τῶν ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνων. σταδίοι γὰρ ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ κατὰ μέσον τριῶν ʳ ἡμιστεδίων πέμνος ἀνῆκε, πανταχοῦ κεκοσμημένον, ˢ καὶ ναὸν ἐν αὐτῷ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος ᵗ διὰ πάντων σκευῇ κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν περιβόλων ἐρυμνότητι φρούριον αὐτὴν ποιούμενος ὑπὸ τῷ μείζονι, τὸ δὲ εὐπρεπὲς, ὡς ἂν ὀκ ἐν φιλοκαλείᾳ καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπὼν ἐν ὑστέρῳ.

ipso ſtatim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, uſus declivitate loci ad firmitatem, comprehenſoque ſpatio, non quantum fuerat prius, ſed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque ſtadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio ſacrum ſeſquiſtadii locum reliquit, omnibus rebus ornatiſſimum, & ibi templum exſtruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in ſingulis ejus partibus indies decorabat, ſibi quidem neceſſarium eſſe videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam caſtelli ad inſtar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut poſſet ex elegantiæ ſtudio beneficentiæ etiam monumenta poſteris relinquere. *Templum Samariæ ab Herode exſtructum.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ δὲ λιμοῦ καὶ τοῦ Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γενομένου· καὶ ὡς Ηρώδης, γάμον ἑαυτῷ περισκευασάμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ελληνίδας ἀνακτίζει.

CAP. IX.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias ſibimet adornaſſet, Cæſaream & alias urbes Græcas inſtaurat.

XII.

Κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, ᵛ τεσσαρακαιδέκατον ὄντα τῆς Ηρώδου βασιλείας, πολὺ μέρος τῆς χώρας ˣ ἐπέλαβεν, εἴτε δὴ τοῦ Θεοῦ μισήσαντος, ἢ καὶ κατὰ περίοδόν ʸ ἀπαντήσαντος καιρῶν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διηνεκεῖς ᵃ ἐγένοντο, καὶ ᵇ διὰ τοῦτον ἄκαρπος ἡ γῆ, ᶜ μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα δὲ διὰ τῆς αὐχμότητος τὴν ἐνδειαν τῶν σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων ἐπὰθος ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διηνεκῶς ἀντεφοδιαζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ ᵈ ἠπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπέτεινεν εἰς πλέον ἐξαμένην ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τῶν ἔτως ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τὰς περιούσας εὐθυμίας, ἐπεὶ περπαρκεῖν τῆς ἀπορίας ἐξ ἐπιμελείας ᵉ οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν ᶠ ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο δεδαπανημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα ᵍ χρηστὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον δὲ καὶ περσδοκίαν ἐπιπέσοντος κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν οὐδὲν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δὲ ʰ καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα, ⁱ μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνεῖσης τῆς γῆς. ἡ τε ἀνάγκη πολλὰ διὰ τὰς χρείας ἐκαινούργει. καὶ τὰς ἀπορίας οὐκ ἐλάττους εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τῶν τε φόρων ὡς ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφῃρημένου, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι ᵏ πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. ˡ ὧν τε οὐδὲν ὅ, τι καὶ βοηθείας ἄξιον ᵐ ἐδόκει, προκατηλθότος τε κακοῦ καὶ μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἐρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν φιλαίτιον ᶰ ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

Cæterum eodem anno, qui regni Herodis xxxᵘˢ fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaſerunt, ſive ex Dei ira, ſive malo ſtatis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat ſiccitas, & inde inſequuta eſt ſterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ ſolita erat ſponte ſua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & peſtilentiæ morbus graſſabatur, *aliis poſt alias* calamitatibus perpetuo in ipſos * irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, peſtis vehementer ingraveſcens magis exacerbatur, & ſtrages eorum qui ita moriebantur etiam ſuperſtitibus omnem de ſe ſpem eripuit, ut qui neceſſitatibus ſuis nulla cura ſubvenire poſſent. Porro corruptis anni fructibus, & abſumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod ſperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, & non in iſtum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis reſtaret, ſed etiam ſemina reſervata perierint, terra ſecunda vice nihil reddente. Quin & neceſſitas fecit ut ad inopiam ſublevandam novis quamplurimis excogitandis ſtuderent. fiebatque ut ipſe rex non minus egeſtate laboraret: ut qui nihil tributi, prout conſueverat, è terra acceperit, & pecuniam conſumpſerit in liberalitate erga eos, quorum urbes inſtauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum eſſet ſubditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus proſpere cedant, in eos qui præſunt querelas adhibeant. *Fames in Judæa, & ex fame peſtis.*

2. Cum ita ſe res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum ſuppeditaret, ut qui *Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.*

Herode reſtauratæ anno. *Harduin.* de Nu. Herod p. 60. SPANH.

o Επόλυς ἐν εὐδαιμονίᾳ] Εὐδὺς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Συνιόντες εἰκῆν·] Συνιοντας ſolus *Hen.*

q Περιέλαβε,] Ita *Hen.* ἐπέλαβε *Vat.* περιέβαλε in *reliquis.*

r Ημισταδίων] *L. B.* ἥμισυ σταδίων. *Epiphan.* unius & ſemis.

s Καὶ ——— ἤγειρεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 2. ναὸν τε ἐνιδρυσάμενος τῷ Καίσαρι μέγιστον· SPANH.

t Διὰ πάντων σκευῇ κοσμῶν] Διὰ πάντων ἐκόσμει *Hen.*

v Τεσσαρακαιδέκατον] *Sc.* ab Antigoni morte, ut dicit *Uſſerius* ad A. M. 3679.

x Επέλαβεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν *Gen.*

y Απαντήσαντος δὲ κακοῦ.] Οὕτως ἀπαντήσαντος *Hen. Busb.* & *Vat.*

z Πρῶτον ——— ἡ γῆ,] Gelu percuſſa terra. *Ruſin.* SPANH.

a Εγένοντο,] Εβλυσον *Busb.* & *Hen.*

b Διὰ τοῦτον] Διὰ τοῦτο *Busb.*

c Μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μηθ' ὅσας κατ' αὐτὴν in *Editis Aliiſque.*

* *Irruentibus.*] Ita verto auctoritate *Gloſſarii Veteris*, in quo, ἐφορμάζω *impetum facio, irruo.*

d Ηπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς] Ita ſane cum *Hen.* (& Coccejo) vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἠπορεῖσθαι.

e Οὐκ ἦν.] Οὐκ ἠδυνατο *Hen.* ἐδυνατο. *Lugd. Bat.*

f Επ' ἔτους καρπῶν,] Επ' ἔτους *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

g Χρηστὸν] Lege χρησίμων. COCC.

h Καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα,] Ita *Hen.* καὶ τῶν in *ceteris.*

i Μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνέσης τῆς γῆς.] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.*

k Πρὸς φιλοτιμίαν] Πρὸς φιλοτιμίας *Busb.*

l Ων τε ——— προεστηκότων.] Deeſt horum explicatio in *Ruſino.* SPANH.

m Εδόκει, ——— μᾶλ.] Εδόκει, προκατειλῆφθος δὲ κακοῦ, καὶ μ. *Baſ.* & *Lugd. Bat.* ἐδόκει, προκατειλῆφθος δὲ κακοῦ, καὶ μ. *Gen.*

n Αεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.] Ita cum *Cod. Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀεὶ καὶ τῶν ἐφεστηκότων *Busb.* ἀεὶ τῶν ὑ προεστηκότων in *Editis Aliiſque.*

o Εν τοιούτοις διενοεῖτο] Ita *Baſ.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ὧν διεν. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

qui iisdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* suppeteret, si quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuisset. Par tamen esse existimans, ut nihil omnino omitteret ad illos sublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vasis cura elaboratis nec arte pretiosiori factis pepercerit. Mittebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæsare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem necessitatem ad eum confugientibus, cum privatim esset Herodis amicus, ejusque subditos conservatos esse vellet, primis ipsis concessit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in universum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ causam suæ *populi* curæ adscribendo, non modo eos qui prius illi succensebant, in aliam de se opinionem traduxit, sed & palam omnibus fecit, se animo plane benigno illorum saluti prospicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant sibi ipsis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactissimo, distribuit: deinde quia multi erant quibus propter senium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia sibimet præparanda, his *etiam* providebat pistores illis assignando, & quæ ad victum suppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui vestium etiam inopia laborarint, perditis planeque consumptis pecoribus, ut nec lana illis ad usum suppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta esset, finitimis quoque urbibus subvenire cogitabat, Syriæ incolis semina subministrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde provisum fuerit. In summa, messe appetente, divisit per regionem quinquaginta millia hominum, quos ipse aluerat, atque hac ratione cum regnum afflictum summa cura sublevasset, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iisdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipsius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus prospiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipsum confugientes quæ desiderarunt assequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum distracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipso vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ sibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum sermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipso violata, ex animis populi universi jam fuerit deletum, sibique persuaserint ex ejus liberalitate abunde satisfactum esse, ope in malis gravissimis suppeditata. Quin & magna erat apud ex-

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum suppeditat.

Herodis cura & diligentia in populo subdevando.

Inde populi benevolentiam sibi conciliavit.

τε ὄντων, εἰ καὶ δυσαλῶν ὀλίγον ὅτι πολλοῖς εὐπορηθήναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [P] πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τ' ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτὸς σωέκοψεν ἐσθῆτι καὶ χρυσίῳ, μήτε τ' ἐν ταῖς κατασκευαῖς ὑπιμελείας, μήτ' εἴ τι τιχνη τίμιον ἦν, τούτοις φεισάμενος. ἔπεμπε δ' εἰς Αἴγυπτον τὰ χρήματα, [q] Πετρωνίου [r] τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ἦν δ' οὐκ ὀλίγων ἐπ' αὐτὸν [s] καταφυγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλος ὢν Ηρώδῃ, καὶ διασώσασθαι θέλων τοὺς [t] ὑπ' αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τ' σῖτον, εἰς ἅπαντα δ' κατὰ τὸν ὠνὸν καὶ τ' ἔκπλουν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν γνέσθαι τούτοις [v] τ' βοηθείας. ὁ γὰρ Ηρώδης, τούτων ἀφικομένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ὑπιμέλειαν τὴν αὐτοῦ [x] ποιησείς, ὃ μόνον ἀντιμετήσησε τὰς γνώμας τ' πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μείζω ἐποίησατο τὴν [y] ὑπόδειξιν τ' εὐνοίας καὶ τ' ποιήσεως. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι' αὐτῶν [z] τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν, ἔνειμε ξ' σίτου τὴν [a] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιήμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἱ κ' γῆρας ἢ τινὰ ποσσῶσαν ἄλλην ἀσθένειαν οὐκ ἰκανῶς εἶχον αὐτοῖς ὠδηκδάζειν τὰ σιτία, πρόνοιά κατασήσας δεξιοτοιὰς, καὶ παρέχων [b] ἑτοίμας τροφάς. ὑπιμέλειαν δ' κ' ξ' μὴ διαχύμασιν μ' κινδυίων αὐτὸς ἐπιήσατο, συγκατιληφύας καὶ τ' ποὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπορίας, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξαναλωθέντων τ' βοσκημάτων, ὡς ὥτε ἐρίων εἶναι χρῆσιν, ὥτε τ' ἄλλων σκεπασμάτων. ἐκπεμφθέντων δ' αὐτῷ καὶ τούτων, τοῖς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπεβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδούς. καὶ τοῦτ' ὤνησεν οὐχ ἧττον [c] αὐτὸν, [d] εὐτυχηθέντος εἰς εὐφορίαν τ' χάρτου, ὡς ἅπασιν ἰκανὰ τὰ ποὶ τὰς τροφὰς γνέσθαι. τὸ δ' σύμπαν ἀμήτου ποὶ τὸν γλῶ ὑπιφανέντος, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ὃς αὐτὸς [e] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [f] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὑπὸ πάσης [g] φιλοτιμίας καὶ ἀπωδῆς ἀναλαβών, οὐκ ἠκίσε καὶ τοὺς περιξ, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούφισεν. ὃ γὰρ ἔθ' ὅσις ὑπὸ χρείας ἐντυχὼν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [h] εὑρᾶσθαι κ' τὴν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τ' ἰδιωτῶν ὅσοις λιμὸς διὰ τὸ πλειόνων ποεῖσθαι συνετύγχανεν, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γνέσθαι λογιζομένῳ, τὰς μὲν ἔξω τ' ἀρχῆς δοθείσας, ὅπερ κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος δύναται [i] μεδίμνους Ἀτθικοὺς δέκα· τὰς δ' εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν ποὶ ἑκατὸν μυρίους. τοσοῦτον δ' αὐτὸ τὴν ὑπιμέλειαν, καὶ τὴν τ' χάριτος εὐκαιρίαν, ὥτως ἐν αὐτοῖς τε τοῖς Ιουδαίοις ἰσχῦσαι σωέβη, καὶ διαβοηθῆναι [k] ὡς ἀπὸ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μίσει κινηθέντα, διὰ τὸ [l] ὠφελεκέναι ἕνια τ' ἐθῶν καὶ τ' βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι [m] τ' παντὸς ἔθνους, ἀντικαλλαγμὰ δ' φαίνεσθαι τὴν ἐν τῇ βοη-

p Πάντως εἰς τὴν βοήθειαν] Sic *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἐν πανοῖς *Busb.* πάνυ in *Editis.* πάντως εἰς τὴν βοήθειαν ἀνελεῖν τ' ὄντα κόσμον *Vat.*

q Πετρωνίου —— εἰληφότος.] Petronius Ægypti Præfectus sub Augusto. Strabo lib. XVII. Dio Cass. lib. LIV. p. 524. SPANH.

r Τὴν ἐπαρχίαν] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Alisque.*

s Καταφυγόντων] Καταπεφυγότων *Busb.* & *Hen.*

t Ὑπ' αὐτῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ' αὐτὸν in *ceteris*, forsan pro ὑπ' αὐτῶ.

v Τῆς βοηθείας.] *L. B.* τ' βοηθείας τ' Ηρώδου. quæ ex sequentibus nata videntur; de Petronio enim jam est sermo, non de Herode. HAV.

x Ποησείς,] *L. B.* ποησείς.

y Επιδειξιν] In Marg. *L. B.* ἀπόδειξιν.

z Τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν,] Τὰ ποὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

a Ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιήμενος·] Forsan ἐξέτασιν. HUDS. In *Marg. L. B.* legitur ἔκτασιν ἢ ἐξέτασιν. HAV.

b Ἑτοίμας τροφάς.] Ἑτοίμους τοὺς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

c Αὐτὸν,] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *ceteris.*

d Εὐτυχηθέντος εἰς εὐφορίαν τ' χάρτου,] Sic *Hen* (& *Lugd. Bat.*) εὐτυχηθέντος *Busb.* εὐθύς τε χυθέντος in *Editis Alisque.*

e Ἔθρεψεν,] Ἔθρεψε καὶ ποεπεποίητο εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.*

f Τούτῳ τῷ τρόπῳ] Τοῦτον τ' τρόπον *Hen.* & *Busb.*

g Φιλοτιμίας] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel industria recuperasset.*

h Εὑρᾶσθαι κ' τὴν ἀξίαν.] Eo modo *Hen.* εὑρεῖν in *Editis Alisque.* si quis malit εὑρέσθαι, per me licet.

i Μεδίμνους Ἀτθικοὺς δέκα·] Hic vel legendum (inquit Capellus de *Mensuris* & *Pond.* p. 108.) μεδίμνους vel μεδίμνους Σικελικούς, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Ιταλικοὺς pro Ἀτθικοὺς rescribendum esse contendit G. *Agricola de Mens.* & *Pond.* Receptam *Josephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hisce verbis, ὁ δ' κόρος δύναται κ' τ' Ἰώσηπον μεδίμνους Ἀτθικοὺς δέκα. Videsis *Salmasii* Epist. 67. p. 142.

k Παρὰ τοῖς ἄλλοις,] Illud ὡς δὲ *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

l Παρεγκεκρατῆσθαι ἕνια τ' ἐθῶν] Demosth. Philip. I. SPANH.

m Τὸ παντὸς] *L. B.* κ' τ' παντὸς. non male. HAV.

n Πα-

βοηθείας τ δεινοπάτων φιλοτιμίαν. εὐκλεια ἢ κ ὠφελὰ τ ἐξωθεν λῶ, καὶ δοκεῖ τὰ δυοχερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγυ, κακώσαντα ἢ τὴν βασιλείαν ἀφ ἧκισε πρὸς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰ ἐν τῆς ἀπορίαις μεγαλόψυχον ὠφελὰ δόξαν ἐπιδεικνύμενο ἀντιμετέησε τὰς ὄχλυς, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τ πάλαι γεγυμνένων, ἀλλ' οἷον ἡ μ τ χρείας ἐπιμέλεια [n] παρέησε.

γ'. Περὶ ἢ τ χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πενταηκοσίυς ἐπιλέκτυς τῶν σωματοφυλάκων, ὃς [o] Γάλλο Αἴλιο ὠθὶ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν ἦγε, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ γιομένυς. πάλιν οὖ αὐτῷ τῶν πραγματων ὡς ἐπιθυμίαν [p] εὐθυμυμένων, βασίλιον ἐξωκοδόμ ὠθὶ τὴν ἄνω πόλιν, ὑπερμεγέθεις οἴκυς ἐγείρων, καὶ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσῷ καὶ λίθων καὶ [q] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [r] ἔχειν πομπίλυς ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [s] κατὰ μέτρα ἢ καὶ τὰς ὠσοπτερίας. ὁ μὲν γὰ Καίσαρ, ὁ ἢ Αγρίππα [t] ἐκέκλητο. ὠσελάμβανε ἢ καὶ γάμον αὐτῷ, κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν [v] ὑπολογισμὸν ποιύμενο. ἐχρὴ δ' αὖ τῶν γάμων ἐγίνετο τοιάδε. [x] Σίμων ἦν Ιεροσολυμίτης, ὑὸς Βοηθῦ τινο Αλεξανδρέως, ἱερεὺς ὢν τῶν γνωρίμων, εἶχε ἢ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντο οὖ λόγυ ὠφελὰ τοὺς Ιεροσολυμίτας ὠθὶ αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ηρώδην συνέβαινεν. ὡς ἢ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέπληξεν ὥρα, τὸ μὲν [y] ἀπ' ἐξυσίας χρώμενο ἁλῶναι ἄπαν ἀπεδοκίμαζεν, ὑποπτεύων, ὅπερ λῶ, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα ἀφορμηθήσεσθαι· βέλτιον δ' ὥετο γάμῳ τὸν κόρον λαβεῖν. καὶ ἓ Σίμωνο ὄντο ἀδοξοτέρυ μὲν ἡ ὡς οἰκειότητα, μείζονο δ' ἢ καταφρονεῖσθαι, τ ἐπιεικέστερον τρόπον μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν, αὔξων αὐτὸς καὶ τιμιωτέρυς ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ιησοῦ τ ἓ Φάβετο ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα ἢ καθίστησιν ἀντὶ τ τιμῆς, καὶ τὸ κῆδο ὡς αὐτὸν συνάπτεται.

δ'. Τελεθέντο ἢ αὐτῷ ἓ γάμυ, ὠσκατεσκεύασε Φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ιουδαίους, ὅτε [z] τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντο Αντίγονο ἐπὶ τῶν πραγμάτων λῶ. τοῦτο ἢ τὸ Φρούριον ἀπέχει μὲν Ιεροσολύμων ὡς ἑξήκοντα σταδίυς, φύσει ἢ ὀχυρὸν, καὶ ὡς κατασκευὴ ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰ ἐγγὺς [a] ἐπίκλης κολωνὸς, εἰς ὕψο ἀνιὼν χλοοποίητον, ὡς εἶναι μαστοειδῆ τὴν ὠφορὰν· διείληπται ἢ κυκλωτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεστοῖς βαθμίσιν ἐξωκοδομημένην εἰς δράκοντας. ἐντὸς δ' αὐτοῦ καταγωγαὶ βασίλειοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμῦ καὶ κόσμον πεποιημέναι· ὠσὶ ἢ τὴν βάσιν ἓ λόφυ, διαστειβαὶ κατασκευῆς ἀξιοθεάτυ, πάσι ἄλλα καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, ἃ γὰ ἔτο ὁ τόπο ἔχηκεν, ἐκ μακρᾶ [b] καὶ πολλόνων ἀναλωμάτων πεποιημένης. τὰ δ' ἐπίπεδα ὠσικοδόμηται, πόλεως ἐδεμιᾶς ἐλάττω, τ λόφον ἀκρόπολιν

teros gloria: videturque in difficultates incidisse pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *summis* angustiis *omnium* opinione majorem ostenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio cum exstitisse putarint, non qualem jam ante experti sunt, sed qualem ex cura illorum in necessitatibus sese exhibuit.

3. Sub illud autem tempus misit & Cæsari subsidio quingentos lectos homines de suis satellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno usui fuerunt. Cumque iterum res secundas & auctiores haberet, regiam in superiore urbe condidit, tricliniis exstructis amplissimis exornatisque auro sumptuosissime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis instrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujusque illorum* & appellationis. nam unum Cæsaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem sibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulsu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo suo obsequeretur. Nuptiæ autem factæ sunt ex hujusmodi occasione. Erat Simon *quidam* Hierosolymitanus, Alexandrini cujusdam nomine Boëthi filius, sacerdos, vir illustris, habebatque filiam omnium ejus (ut existimabatur) temporis formosissimam. Itaque cum in ore atque sermone Hierosolymitanorum esse cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, simul vero ac visa formæ venustate animum illi perculit puella, noluit uti sua potestate ad desiderium explendum, suspicans id, quod erat, sibi vitio versum iri ac si per vim & tyrannice ageret, satius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis esset, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati suæ satisfaciendi viam persequutus est, illos honoribus augendo & illustriores reddendo. Mox igitur Jesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *istum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Cæsari quingentos ex suis satellitibus mittit Herodes.

Regiam Hierosolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jesu pontificatum abrogat, Simonem in eius locum substituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebrasset, castellum etiam in eo loco construxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod castellum abest ab Hierosolymis plus minus sexaginta stadiis, natura munitum & ædificationi aptissimum. est enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu suo mammæ formam & similitudinem præ se ferat: distinguitur autem turribus rotundis, arduum habens ascensum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis structum. intus vero diversoria sunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes structuræ spectatu dignissimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua destitutus erat) ex longo intervallo & magnis impensis factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro ar-

Castellum ædificat stadia circiter LX ab Hierosolymis.

[n] Παρέησε.] *L. B.* παρεισήσεθ.

[o] Γάλλο —— θάλασσαν] Pro Αἴλιο Γάλλο *Petav. Doct. Temp.* P. II. p. 291. leg. Αἴλιο Λάργο è Dion. l. LIII. ubi Ælius Largus in Arabiam Felicem expeditionem duxisse dicitur. Malè autem ex hoc Josephi loco *Casaub. ad Sueton. Aug. cap.* LXVI. pro Cornelio Gallo Ægypti Præfecto Aulum Gellium legendum putat. Decesserat hic enim antequam Petronius, de quo paullo antè, Ægypto præesset. SPANH.

[p] Εὐθωυμένων.] Ita *Busb. Hen.* (*Coccejus*) & *Vat. Lugd. Bat.* εὐθωυμένων. εὐθωυμένων in *Editis*.

[q] Κατακλιμάτων·] Περικλιμμάτων *Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* ὠφελκλιμμάτων *Vat.* ὠφεικλημμάτων *L. B.*

[r] Εχειν πομπίλυς ἄνδρας] Εἶχε *Vat.*

[s] Κατὰ μέτρα] Κατὰ τὰ μέτρα *Hen.* κ' μέτρα ὠσοπτερέσει τὰς οἴκυς, τ μ Καίσαρο καλῶ, τ ὃ Αγρίππα. πρ. *Busb.* κ τὰ μέτρα *L. B.*

[t] Εκέκλητο.] Κέκλητο *Hen* & *Vat.*

[v] Υπολογισμὸν ποιύμενο.] Υπόλογον ποιύμενο juxta *Demosthenem.*

[x] Σίμων —— νομιζομένων.] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 30. §. 7. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

[y] Απ' ἐξυσίας χρώμενο] Επ' ἐξυσίας *Hen.*

[z] Τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντο] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* τὴν ἀρχὴν in *cæteris*.

[a] Επικλης κολωνὸς,] Επιεικῶς *Hen.* & *Vat*

[b] Καὶ πλείονων ἀναλωμάτων] Ita *Busb.* & *Vat.* ἐκ μακρᾶ ἢ καὶ διὰ πλ. in *Editis Aliisque.*

arce ſubjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos haberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII. *Cæſareæ conſtructio.*

6. Cumque animadvertiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamque regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræeo pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regionis incom-

Cæſareæ ſitus.

[c] Ἔχουσα τ ἄλλης οἰκήσεως.

ε'. Πάντων ἢ αὐτῷ πεφυκεχωρηκότων εἰς δέον ὧν ἐλπίζ, τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ παραχὰς ἀδ' ὁπωσοῦν δι' ὑπονοίας εἶχεν, ἑκατέρωθεν ὑπηκόους [d] παρασκευασάμενος, φόβῳ μὲν ὧν ἀπαραιτήτῳ εἰς τὰς τιμωρίας, τῷ ἀπιμέλειαν ἢ μεγαλόψυχος ἐν τῇ πεφι πτώσεις εὐρίσκετο. πεφιεβάλλετο ἢ τῷ [e] ἔξωθεν ἀσφάλ λῃ, ὥσπερ ἐπιτείχισμα [f] αὐτὸ καὶ τοῖς ἐρχομένοις τῆς τοιαύτης. πάλεσι μὲν γὰρ ὠμίλῃ δεξιῶς ἐς φιλανθρώπως, καὶ τὰς δυνάστας ἐθεράπευεν [g] ἐν εὐκαιρίαις, ὧν [h] ἑκάστοις ἐδωρεῖτο, μείζοις τοῖς χαρίσμασι ἐμπιῶν, καὶ τὸ μεγαλόψυχον φύσει πρὸς τὴν βασιλείαν εὐπρεπῶς ἔχων· ὡς αὐτῷ πάντα ἀφ' ἁπάντων αὔξεσθαι πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ προχωροίη. ὑπὸ ἢ τὸ εἰς τὴν φιλοτιμίας ἐς τὸ θεραπείας, ἵν' ἐθεράπευε Καίσαρα ἐς Ρωμαίων τοὺς πλείστον δυναμένους, ἐκβαίνῃ τῶν [i] ἐθῶν ἠναγκάζετο, καὶ πολλὰ τῶν νομίμων παραχαράττειν, πάλεις τε κτίζων ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ναοὺς ἐγείρων, οὐκ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων, οὐδὲ γὰρ ἂν ἠνέχοντο, τοιούτων ἀπηγορευμένων ἡμῖν, [k] ὡς ἀγάλματα ἐς τύπους μεμορφωμένους τιμῆς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν τρόπον, τῷ δ' ἔξω χώραν καὶ τὰς πόλεις ὅτως καταπολαύειν, [l] Ἰουδαίοις μὲν ἀπολογούμενος, μὴ καθ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐξ ἐντολῆς ἐς προσταγμάτων τοῦτο ποιεῖν, Καίσαρι ἢ καὶ Ρωμαίοις, [m] τὸ μηδὲν τῶν οἰκείων ἐθῶν ὅσον τ ἐκείνων τιμῆς ἐσχάτως χαριζόμενος, αὐτὸς μέντοι τὸ σύμπαν αὐτὸ σοφαζόμενος, ἢ ἐς φιλοτιμούμενος μείζω τὰ μνημεῖα τ ἀρχῆς τοῖς αὖθις [n] ὑπολείποιτο. [o] ὅθεν ἐς καὶ τοὺς ἐπισκοπὰς τῶν πόλεων ἐκκίνητο, καὶ πόλεις εἰς τοῦτο δαπάνας ἐποιεῖτο.

ς'. [p] Κατιδὼν ἢ καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ χωρίον ἐπηβόλοτατον δέξασθαι πόλιν, ὃ πάλαι Στράτων ἐκαλεῖτο πύργος, τῇ τε ἀφορᾷ μεγαλοψυχίᾳ [q] ἐπεβάλετο, καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν ἀνισοῖς ἅπασιν ἀ παρέργως, ἀλλ' ἐκ λευκῆς πέτρας, καὶ βασιλείοις τε πολυτελεστάτοις καὶ διαίταις πολιτικαῖς, τὸ ἢ μέγιστον καὶ πλείστου ἐργασίαν θέμενος, ἀκλύστῳ λιμένι, [r] μέγεθος μὲν κατὰ τ Πειραιᾶ, καταγωγὰς δ' ἔνδον ἔχοντι καὶ δευτέρας [s] ὑφορμίας, τῇ ἢ δομῇ πεφυλάττον, ὅπ μηδ' ἐκ ἔστι τόπου τὴν ἀπιτηδειότητα τῆς μεγαλουργίας εἶχεν, [t] ἀλλ' ἐπισάκτοις καὶ πολλαῖς ἐξεπιλεύθη ταῖς δαπάναις. κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐν τῇ Φοινίκῃ, [v] κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον πλοῦν, Ἰόππης μεταξὺ ἐς Δώρων. πλισμάτια [x] ταῦτ' ἐστὶ θαλία, δύσορμα διὰ τὰς κατὰ λίβα προσβολὰς, [y] αἳ, τὰς ἐκ τοῦ πόντου θῖνας ὅτε τῷ λίονα σύρουσι, καταγωγὴν οὐ μετρίαν διδόασιν, ἀλλ' ἔστιν ἀναγκαῖον ἀποπλεύειν τὰ πολλὰ τοὺς ἐμπόρους ἐπ' ἀγκύρας. [z] τόν τὸ δυσθετὸν τῆς χώρας διορθούμενος, [a] καὶ πρὸς

[d] Παρασκευασάμενος,] Παρεσκευάσατο *Hen. Lugd. Bat. Busb.* & *Vat.*

[e] Ἐξωθεν ἀσφάλειαν,] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Lugd. Bat. Hen. Epiphan.* & *Zonar.*

[f] Αὐτῷ καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιούμενος.] *L. B.* tranſpoſita oratione, τοῦτο τοῖς ἀρχ. αὐτῷ ποιούμενος.

[g] Ἐν εὐκαιρίαις,] Vocula ἐν deeſt *Busb.* & *Hen.*

[h] Ἑκάστοις ἐδωρεῖτο,] Ἑκάστους *Hen.*

[i] Ἐθῶν ἠναγκάζετο] Sic *Busb.* (& *Coccejus*) ἐθνῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliiſque* ἠθῶν.

[k] Ὡς —— τρόπον,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

[l] Ἰουδαίοις —— ἐποιεῖτο.] Ἰουδαίοις μὲν &c. uſque ad finem ſectionis ἐποιεῖτο, non explicantur à *Rufino*. SPANH.

[m] Τὸ μηδὲν τῶν οἰκείων] Τῷ μηδὲν *Hen.*

[n] Ὑπολείποιτο.] In *Marg. L. B.* ὑπολίποιτο.

[o] Ὅθεν —— ἐκκίνητο,] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[p] Καλεῖον ἢ καὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* καλεῖόν ἢ πρὸς τ. in *Editis*. HUDS. De Cæſarea exſtructa infra lib. XVI. c. 5. §. 1. & *Harduin. de Num. Herod.* p. 28. Hinc *Joſ. Scaliger Prolegom. in Euſeb.* meritò redarguit id, quod dicitur in *Juſtiniani Novell.* CIII. Veſpaſianum Stratonis Turrim CAESAREAM à ſe vocâſſe, quia is in partibus Palæſtinæ Cæſar fuit ſalutatus &c. Sed impoſuit Triboniano Colonia deducta in eam Urbem à Veſpaſiano non Patre, ſed Tito, cujus Nummus habet ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *In Nummis*: AUG. CAESAREA SPANH.

[q] Ἐπεβάλετο,] Ἐπεβάλετο *Busb.* & *Hen.*

[r] Μέγεθος μὲν κατὰ τ Πειραιᾶ] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[s] Ὑφόρμους,] Λιμένα δ' λιμένι vocat Strabo, ubi de Tyro. REL. Innuit forte locum Strabonis, qui exſtat p. 757. ubi urbs illa ſimiliter dicitur habere δυὸ λιμένας. HAV.

[t] Ἀλλ' —— δαπάνας.] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[v] Καθὼ —— Δώρων.] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 21. §. 5. Cæſarea inter Dora & Joppen, in Phœnice hic dicitur ſita, ab aliis in Palæſtina. *Flavia* eadem in Nummis dicta à Flaviorum temporibus. Hoc de Cæſareæ ſitu à Joſepho adſcriptum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 28. SPANH.

[x] Ταῦτ' ἐστὶ παραλία,] Ταῦτ' ἐστὶ καὶ θαλία *Busb.*

[y] Αἳ, τὰς ἐκ τοῦ πόντου] Αἱ ἀεὶ τὰς *Busb.*

[z] Τοῦτο τὸ δυσθετοῦν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* τοῦτό τε δύσθετον in *ceteris*.

[a] Καὶ περιέγραψε τ κύκλον] Περιεγράψας *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. de *Bel-*

γραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἱκὸ αὔταρκες ὡσὸς τὴ χέρσῳ μεγάλοις σόλοις ἐνορμεῖσθαι, λίθος ὑπερμεγέθεις καθεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυὰς εἴκοσιν, [b] οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ [c] πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ, [d] τὸ βάθος ἡ ἐννέα, τέτων οἱ μὲν μείζους οἱ ἡμίσεις. ἡ δὲ ἐνδόμησις ὅσον ἐνεδέλεχε κῦμα τὸ θαλάττης εἰς ἀφορμὰς [e] πόδας. τέτων τὸ μὲν ἥμισυ ὡσεβέβλητο τῇ [f] κυμαγωγίαις ὡς ἀπομάχεσθαι ὡσειλούμενον σκέπῃ τὴ κλύδωνα, [g] ὡσκυμάτια γοῦν σκαλεῖν· τὸ δὲ λοιπὸν ὡσεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος [h] Δρῦσος ὀνομάζεται, πάνυ καλόν τι χῆμα, τὼ ὡσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρύσε τὸ Καίσαρος ὡσοίκε, πλωτήσαντος νέος. ψαλίδες δὲ ἐνεπεπήγεσαν ὡσεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ δὲ [i] ὡσὸ αὐτῶν ἀπόβασις [k] πλατεῖ κύκλῳ ὡσιεσφάνωτο τὴ πάντα λιμένα, ὡσίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ δὲ εἴσπλους καὶ τὸ στόμα πεπόηται ὡσὸς βορρᾶν, [l] ὃς ἀνέμων αἰθριώτατός. βάσις δὲ τὸ ὡσιβόλε παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλεόντων, πύργος [m] ὡσιλελειμμένος ὅτι πολὺ στόμα τὸ ῥᾳδίως ἀντέχειν· καὶ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, καὶ τὸ [n] καὶ ἑτέρα πύργος μείζους, ὀρθοὶ δὲ καὶ συνεζευγμένοι. [o] ὡσίκειντο δ' ἐν κύκλῳ τὸ λιμένα, λευκοτάτε λίθε καταστάσει, συνεχεῖς οἰκίσεις, καὶ τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' ᾧ νεὼς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ῥώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥπερ πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [p] καλῆς τε ὕλης ἐς κατασκευὴς πετυχηκυῖα. τὰ δ' [r] ὑπ' αὐτὼ, ὑπόνομοί τε καὶ λαῦραι πραγματείαν οὐκ ἐλάττω τὸ ὑπερωκοδομημένων ἔχουσι. τέτων αἱ μὲν καὶ σύμμετρα ἀφεσήματα φέρουσιν εἰς τὸ λιμένα καὶ τὼ θαλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπεζωκεν, ὡς τάς τε ὄμβρες εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων ὡσεκδίδοσθαι, τὼ τε θάλατταν, ὅταν ἔξωθεν ὀπτύσηται ἀφορρεῖν, καὶ τὼ σύμπασαν ὑποκλύζειν πόλιν. [s] κατεσκεύασε δὲ αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας, καὶ ὡσὸς τῷ νοτίῳ τῆ λιμένος ὄπαθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον ὀπτηδείως ἀποπλεύσαι εἰς τὼ θαλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις ἔτως ἐξετελέσθη [t] δωδεκαετεῖ χρόνῳ, καὶ τὰ ἐργασίας οὐκ ἐγκαμόντος, καὶ τὰς δαπανὰς [v] ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

moditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum latitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nomi- *Turris Druſus nominata.*
nabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum placidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτὸ παῖδας εἰς Ῥώμην πέμπει· καὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρε καὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, καὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων καὶ Ἐσσηνῶν, καὶ Μαναήμε.

CAP X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

Ἐπὶ τοιούτοις δὴ ὢν, καὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτὸ πέμπειν εἰς Ῥώμην, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβολον, [x] σωτηζομένους Καίσαρι.

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, *Herodes filios Romam mittit.*
Alexandrum & Ariſtobulum, * ut ſe Cæſari offerrent.

lo Jud.) καθίς. Quin & καὶ ante ὡσείγαψε tollendum videtur.

b Οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν] *L. B.* πεντήκ. π. ἦσαν οἱ πλείους.

c Πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

d Τὸ βάθος ἡ ἐννέα,] Εὖρος δέκα, τινὶς ἡ καὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.*

e Πόδας.] *L. B.* πόδις.

f Κυμαγωγίαις] Forte κυματογωῖς. COCC.

g Ὡσκυμάτια] Ὡσκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* ὡσθυμία *Busb.* forſan pro πρόκυμία, aut πρόκυμαία. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

h Δρῦσος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

i Ὡσὸ αὐτῶν ἀπόβασις] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ὡσὸ αὐτὸ in *Editis.*

k Πλατεῖ κύκλῳ ὡσιεσφάνωτο] Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.*

l Οἱ ἀνέμων αἰθριώτατος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

m Πεφειλιγμένος ἐπὶ πολὺ] Πεφειγμένος *Hen.* πεναγμένος *Busb.* & *Vat.*

n Καὶ ἑτέρα πύργος] Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερα in *Editis Aliisque.*

o Περίκειντο δ' ἐν κύκλῳ τὸ λιμένα,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡσίκειντο δὲ κύκλῳ in *ceteris.*

p Καλῆς τε ὕλης] Καλλίστης καὶ τῆ ὕλης *Busb.* Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

r Ὑπ' αὐτὼ,] *Gen.* ἐπ' αὐτὰ.

s Κατεσκεύασε ——— ἀμφιθέατρον,] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας ὡσὸς τῷ νοτίῳ τῆ λιμένος, καὶ ὄπισθεν ἀμφ.

t Δωδεκαέτει χρόνῳ,] Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb. Coccejus* & *Hen.* HUDS. Scribe (inquit *Huds.* in *Add.*) δεκαετεῖ χρόνῳ. Vide ad l. 15. c. 5. HAV.

v Ἐπαρκέσαντος] *L. B.* κατεπαρκέσαντος.

* *Ut ſe Cæſari offerrent.*] *Al.* ut ſalutarent Cæſarem.

x Σωτηζομένους Καίσαρι.] Ἐυτυζομένους *Busb.* & *Zonar.*

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

rent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atque

De Zenodoro & Trachonitide.

Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam. *Erat* Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos reditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injuriis scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donato à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisque pacem & securitatem præstitit.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, eos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus dissidium creare conabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam despe-

τύτοις ἀνελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἦν ὁ [y] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τῶ μάλιστα πιστευθέντων ὑπὸ τὴν Ἡρῴδου φιλίαν. ἐφεῖτο δ' καὶ παρὰ τοῖς Καίσαρος καταλύειν, καὶ γὰρ ἐδέξατο μετὰ πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρῴδῃ τὴν βασιλείαν ὅτῳ βέλτιον βεβουλευμένῳ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώραν ἐπὶ τὸν τε [z] Τραχῶνα καὶ [a] Βαταναίαν καὶ [b] Αὐρανίτιν· ἔδωκε δ' ἀφ' ταύτην [c] αἰτίαν. [d] Ζηνόδωρός τις [e] ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον τοῦ Λυσανίου. τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τοὺς φόρους οὐκ ἦρχε· λῃστήρια δ' ἔχων ἐν τῷ Τραχῶνι, πλείω τὸν πρόσοδον ἔφερεν. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τοὺς τρόπους, οἱ τὰ Δαμασκηνῶν ἐληίζοντο. καὶ Ζηνόδωρος ὅτ' εἶργε, κατ' αὐτὸς τῶν ὠφελειῶν κοινωνός. κακῶς δ' πάσχοντες οἱ [f] πλησιόχωροι, [g] Οὐάρρωνος κατιδόντων [h] τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι τοῦ Ζηνοδώρου τὴν ἀδικίαν. Καίσαρ δ', ἀνενεχθέντων τούτων, [i] ἀνέγραφεν ἐξελεῖν τὰ λῃστήρια, τῷ δ' χώραν Ἡρῴδῃ [k] παραινεῖν, ὡς ἀφ' τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκείνου μηκέτ' ἂν ὀχλεῖσθαι τῶν περὶ τὸν Τραχῶνα ᾠκημένων τοῖς ληστήροις. ἦδε γὰρ ῥᾴδιον αὐτὸν ἐπιέχειν αὐτούς, ἐν ἕξει τὸ λῃστεύειν πεπιμένους, καὶ βίον οὐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. ἦσαν γὰρ πόλις αὐτοῖς, οὐδὲ κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, [l] ὑποφυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, καὶ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχάνηνται δὲ καὶ ποταγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρασκευὰς σιτίων, καὶ δύνανται πλεῖστον ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἱ γε μὴν εἴσοδοι στεναὶ [m] καθ' ἕνα παρερχομένων, τὸ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος οὐχ ὑψηλόν, ἀλλ' οἷον ἐξ ὑπτίου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρά, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τρόπῳ χρῶτό τις ἐξ ὁδηγίας. οὐδὲ γὰρ αὖται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [n] ἐξελίττουσαι. τούτοις ἐπιὸν τῶν εἰς τὰς πλησίον κακουργημάτων κωλύουσι, καὶ [o] κατ' ἀλλήλων μὲν ὁ τῆς ληστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [p] λελεῖφθαι. λαβὼν δ' τὴν χάριν Ἡρῴδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐπεμέλετο, τούς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν τὴν εἰρήνην παρέσχεν.

β'. Ὁ δ' Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ὅτι τῆς ἐπαρχίας ἀφῃρέθη, μᾶλλον δ' καὶ φθονῶν τὴν δόξαν Ἡρῴδου μεταλήψεται, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἀπρακτος ἀνεστράφη. πέμπεται δ' Ἀγρίππας [q] τὴν πέραν Ἰονίου διάδοχος Καίσαρι· καὶ τοῦτο ὠδὶ [r] Μιτυλήνῃ χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρῴδης, εἰς δ' εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ συνήθης, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀνεστρέφη. [s] Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγοροῦντες Ἡρῴδου, καὶ τούτους ἐκεῖνος, οὐδὲ λόγου αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρῴδου, διεκινήνητο, καὶ σπουδὴν ἐποιοῦντο αὖθις τὰ πράγματα τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογοτέρας. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ὑπηνώστων ἤδη

[y] Πολλίωνος οἶκος,] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. HUDS. Asinii Pollionis, alius proinde à Pollione Pharisæo, de quo supr. lib. 14. c. 9. §. 4. item lib. 15. c. 1. §. 1. & paulo post §. 4. SPANH.

[z] Τραχῶνα] Vid. infr. §. 3. SPANH.

[a] Βαταναίαν] Βαταναιάδι supr. lib. 4. c. 7. §. 4. vid. & ἀλλοτ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[b] Αὐρανίτιν·] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Ἀυρανίτιν in *Editis.* Αὐρανίτιδι *Hen.* καὶ Ἀυρανίτιν ἔδωκε Δι. τ. *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 2. & ἀλλοτ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[c] Αἰτίαν.] *L. B.* αἰτίαν δ' Ἡρῴδου, quasi delendum foret Δι. HAV.

[d] Ζηνόδωρός —— Λυσανίου.] Hic forsan ille est, cujus meminit Strabo lib. 16. p. 756. Ed. *Paris.* HUDS. in *Add.* Id. de Zenodoro ἀλλοτ lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[e] Ἐμεμισθώτο τὸν οἶκον] Ἐμεμισθώτατο *Busb.*

[f] Πλησιόχωροι,] Lege πλησιόχωροι.

[g] Οὐάρρωνος κατιδόντων δ' τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Οὐάρωνος. HUDS. Conf. ἀλλοτ. lib. 1. c. 20. § 4. SPANH.

[h] Τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita *Hen.* & *Vat.* Τοῦ τότε ἡγεμ. *Busb.* δ' ἡγεμ. in *Editis.*

[i] Ἀνέγραφεν ἐξελεῖν] Ἀντέγραφεν *Busb.* & *Hen.*

[k] Παραινεῖν,] Παρασύνεμβ *Busb.*

[l] Ὑποφυγαὶ] Ita ex *L. B.* posuimus. *Vulgati* & *Alii* φυγαὶ. HAV.

[m] Καθ' ἕνα] Illud καὶ è *Cod. Hen.*

[n] Ἐξελίττουσαι.] Ἐξαλλάττουσαι solus *Vat.*

[o] Καὶ κατ' ἀλλήλων] Ita *Hen.* κατ' ἀλλήλων absque καὶ in *cæteris.*

[p] Λελεῖφθαι.] Ita *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* λελεῖφθαι in *cæteris.*

[q] Τὴν πέραν Ἰονίου διάδοχος] Trans Ionium *Rufin.* SPANH.

[r] Μιτυλήνῃ] Μυτιλ. ex Nummis. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. SPANH.

[s] Γαδαρέων] Mox §. 3. Γαδαρηνοί· Nummi ΓΑΔΑΡΕΩΝ seu ΓΑΔΑΡΩΝ. SPANH.

τὰ Λυσ-

ἤδη τῶν κατ' αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τῷ [z] Αὐρανίτιν αὐτοῖς ἀποδοῦναι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμπεδιεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρούμενοι, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν τῇ καταδρομῇ, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπτων δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [v] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τῷ βίῳ. ταῦτα δὲ μακρᾷ γινώσκων Ἡρώδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ' ἐξ ὑπολογισμοῦ παρηγόρει, τῆς παραχαῖς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

γ'. Ἤδη δὲ [x] αὐτοῦ [y] τῆς βασιλείας [z] ἐπτακαιδεκάτου [a] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γαδαρέων κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατηγόρουν Ἡρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ὑπηκόοις καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα δὴ ἀπειλήμμενοι μᾶλλον μὲν ἐγκειμένου καὶ [b] διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ ὀμνύντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τῆς Ἡρώδου βασιλείας, προσθῆσειν δὲ τῇ διοικήσει Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ [c] Γαδαρηνοὶ [d] ὀλίγα μὲν [c] κατεβόων ἐποίησαντο, θεράπων δὲ μηδὲν τοὺς ὑπ' Ἀγρίππα πεπραγμένους ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι, διαφέροντος Ἡρώδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γάρ, εἴ τις ἄλλος, ἐδόκει δυσπαραίτητος μὲν ὑπὸ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ὑπὸ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτάνουσιν ἀφιέναι. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ καταστροφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ἡρώδης ἀπαρασκεύαστος ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιοῦτο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, οὐδὲν ὑπὸ τῆς παραχῆς τῶν πλήθους μεταβαλὼν τῆς εὐνοίας. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ, οἱ περὶ τούτων [f] ἐρέθισαν λόγοι· τῇ δὲ ἐξῆς οὐκέτι [g] προῆλθε διαφωνία. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τῶν συνεδρίων, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ φόβον αἰκίας οἱ μὲν ἀπεσφάλησαν αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [h] ἀφέσεων, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεπλεγμένοι ἐκφυγεῖν διεφθείροντο. ταῦτα δὴ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τῆς προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν δὲ μελήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ἡρώδην. ὑπισυμπέπτωκε δὲ ἅμα μέγιστον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. [i] ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ σπλάγχνου, καὶ πολλοῦ καὶ τοῦ ἀθένειαν ὑποχωροῦντος αἵματος, [k] ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐκλείπει τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τοῦτο μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ἡρώδῃ δίδωσιν, ἢ μεταξὺ τοῦ [l] Τραχωνίτου καὶ τῆς Γαλιλαίας λίμνη, [m] Οὐλάθαν καὶ [n] Παναιάδα καὶ τὸν περὶ ξώραν. ἐγκαταμίγνυσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῖς ὑπερπεύσι τῆς Συρίας, ἐντελάμενος μὴ τὰ ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τό, τε σωφρονοῦν εἰς τὸν προῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τέτων τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσοῦδε τὸ μέγεθος ἦσαν, [o] Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν Ἀγρίππα, τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν, Καῖσαρ μὲν ἤδεια μετ' Ἀγρίππαν Ἡρώδου προετίμησεν, Ἀγρίππας

rans, eis suæ præfecturæ partem, Auranitidem *scilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæsar, continebatur, tanquam injuste ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incursiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & sibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infesti erant, semper sperantes, & novis rebus studentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hostiliter agebat, sed eos prudenter leniebat, neque turbis occasionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ suæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodis injuriis sensi.

3. Cum autem jam annum decimum septimum in regno egisset *Herodes*, venit Cæsar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expostulare cœperunt, imperiosum esse acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, instigando, & de Herode conquerendo, jurandoque se nunquam deserturum eos, quin Herodis regno adempturum esse & Cæsaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* sustulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dedissent, sed ab Herode dimissi, nihilque mali ab eo passi fuissent: etenim, si quis alius, in suos inexorabilis esse existimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem se præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum eversionibus accusaretur, Herodes imperturbatus parabat causam suam defendere: sed Cæsar ei dextram dedit, neque quidquam de sua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hisce rebus actum est; die vero sequenti non perrectum est in cognitione. Nam Gadareni, propensionem tum ipsius Cæsaris tum assessorum videntes, & se regi traditum iri (ut erat verisimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim se noctu interfecerunt, partim *ex alto* se præcipitarunt, aliique se in fluvium dejicientes mortem sibimet consciverunt. Ista autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæsar sine ulla dubitatione Herodem absolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum cessit. Nam Zenodorus, rupto intestino, multoque, cum viribus deficeretur, amisso sanguine, vita decessit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæsar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam posita) *scilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eisque, ne quid sine Herodis sententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo isti regerent, Cæsar eique proxime Agrippa, ex *singulari* in eum benevolentia, Cæsar quidem neminem secundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero secundum Cæsarem Herodi primum in amicitia sua locum tribuerit. Itaque

Augustus Cæsar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accusant.

Causæ suæ diffisi semetipsos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæsaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

Herodes tetrarchiam à Cæsare Pherore impetrat.

---

[z] Αὐρανίτιν] Supra §. 1. Gen. Αὐρανίτιν SPANH.

[v] Ἐλπίζοντες ἀεὶ] Ἐπιλπίζοντες *Busb.* & *Vat.*

[x] Αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἐπτακαιδεκάτου] Anno XVII. Regni Herodis profectio Augusti in Syriam. *Petav. D. Temp.* l. IV. c. 1. vertenda hæc statuit: *Cum jam regni* XVII. *annus Herodi præterisset.* quod probat Pagius adv. Baron. p. 28. SPANH.

[y] Τῆς βασιλείας] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.*

[z] Ἐπτακαιδεκάτου] *Sc.* à morte Antigoni. *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 347.

[a] Παρελθόντος ἔτους,] Παρελθόντος *Busb.* παρελθόντος *Hen.*

[b] Διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου,] Καὶ διαβάλλοντος αὐτοῦ *Busb.*

[c] Γαδαρηνοὶ] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Busb.* & in *Epiphanii* versione *Gadarenses*. HUDS. Supra §. 2. Γαδαρέων. SPANH.

[d] Οὐ μικρὰν] Illud ὀ è *MSS.*

[e] Κατεβόων] Sic κατεβόων sup. lib. 4. c. 3. §. 1. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χώραν τῷ κατεβοᾶν τοῦ αὐτελοῦς· κατεβοᾶ *Thucyd. lib.* 1. *p.* 48. SPANH.

[f] Ἐρέθισαν λόγοι·] Ἐρρίθησαν *Busb.* rectius ἐρρίθησαν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[g] Προῆλθε] *L. B.* προσῆλθε.

[h] Ἀφίεσαν,] Ἡφίεσαν *Hen* & *Busb.*

[i] Ὁ γὰρ —— αἵματος,] Vixisse Zenodorum Tetrarcham ad initia Herodis & Philippi Tetrarcharum censet Harduin. de Numm. Herod. p. 25. 26. SPANH.

[k] Ἐν —— τὸν βίον.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[l] Τραχώνος] Verum Trachonitida Zenodoro tribuit infr. lib. 16. c. 9. §. 1. & supr. §. 1. & Dio Cassius lib. LIV. 602. SPANH.

[m] Οὐλάθαν] Infra lib. 17. c 2. §. 3. Οὐλαθὰ SPANH. Οὐλάνθαν *Lugd Bat.*

[n] Παναιάδα] Παναιάδα *Eusebio Aliisque.* HUDS. Vel Παναιάδα· SPANH.

[o] Καίσαρος —— Καίσαρα] Idem ἀλωτ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[p] Πρὸ-

que pro ea quæ ſibi ex *gratia* nata eſt fiducia, à Cæſare * tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ, atque ipſe ei centum talentorum reditum de ſuo regno dedit, ut ſi forte moreretur *Herodes*, eſſet in tuto Pherotæ res, nec ea potirentur Herodis filii. Poſtquam autem Cæſarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exſtruxit, ex candido ſaxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus eſt pulchra admodum in monte, eique ſubjectus eſt terræ hiatus & vorago prærupta immenſæ altitudinis, ſtagnantis aquæ plena: ſupra autem mons ingens imminet, & infra ſpecum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo inſuper exornavit *Herodes*, quod Cæſari ſacrum eſſe voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam ſui regni hominibus tertiam vectigalium partem remiſit, prætextu quidem ut ſemet poſt *terræ* ſterilitatem recrearent reficerentque: ſed id magis faciebat, ut ab illis ſibimet infenſis gratiam iniret. Nam ejuſmodi opera quibus adeo ſtuduerit, quaſi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe ſemper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occaſiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, ſimulve ambulare aut vivere non liceret, obſervantibus omnia cuſtodibus: atque ſi quis deprehenſus eſſet, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum ſecreto, in Hyrcaniam caſtellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui obſervarent ſi qui convenirent. Quin ipſum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexiſſe: ac ſæpe veſtitu privati hominis ſeſe noctu turbis immiſcuiſſe, ut experiretur & reſciſceret quid de principatu *illius* ſentirent. Quod ſi qui obſtinate in mores conſentire recuſarent, eos modis omnibus perſequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos cenſebat, atque ipſos compulit ut ſacramento ſe aſtringerent fidelitatem ei in imperio conſervaturos eſſe. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ poſtulabat conſenſerunt: qui vero faſtidioſe ſtomachabantur, & ſeſe cogi non ſuſtinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Phariſæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: ſed illi in eam rem non conſenſerunt; neque tamen, ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem neceſſitate ex-

Herodes Judæos indies majore ſervitute premit.

Pollio & Sameas Phariſæi.

Eſſæi Pythagoricis ſimiles.

---

p Πρῶτον ——— Ηρώδη.] Illa πρῶτον ἀπεδίδω φιλίας τόπον Ηρώδη accepta debemus *Codd. Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* ὑπὸ μὲν Καίσαρος ἐτιμᾶτο μετ' Αγρίππαν, ὑπ' Αγρίππα δὲ μετὰ Καίσαρος, lib. 1. *de Bello Jud.*

* *Tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ,*] *Id eſt*, unam de quatuor regionis partibus.

q Φερώρᾳ ——— τετραρχίαν,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.

r Εἰ καί τι πάθοι,] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* εἰκῆ τι in *Editis Aliiſque.*

s Πανίῳ καλουμένῳ.] Conf. ſup. lib. VIII. c. 8. §. 4. Πάνειον montem extitiſſe negat, ſed factum Harduin. de Num. Herod. p. 30. Verum mons etiam dicitur infr. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

t Πανίᾳ] Ita in libris omnibus *Joſephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον πηλαῖον Παλαιστίνης *Stephano Byzant.* Juxta *Euſebium* tamen (in *Hiſt. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνιον ſcribendum. Videſis *Scalig.* in *Euſeb.* p. 157. *Salmaſium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Noriſium* de *Epocha Syro-Maced.* Diſſ. IV. *Spanhemium* de *Præſt. Num.* Diſſ. IX. *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 918.

v Στιλαῖον] Πανίᾳ ὄρους meminerunt *Euſeb.* & *Philoſtorgius*, nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Joſephus*, nec alii Veterum quod ſciam ulli præter iſtos. Nec eſt quod quis nummum objiciat, qui habet, ΚΑΙC. CEB. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑCΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ poſſint æque referri ad ſpecum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut oſtendit *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 324.

x Ἄβατον] Ἄδατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto.

y Αἱ πηγαὶ δ' Ιορδάνου ποταμοῦ.] Vide *Noldium* p. 274. & *Reland.* in P. S. 922. HUDS. in *Add.* Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

z Καὶ λόγος ὁ πάντων ἐγένετο] Καὶ λόγοι ὁ πάντων ἐγένοντο *Hen.* & *Vat.*

a Ἡν ὁ ——— ἀνατολικώτερος,] Idem Zonaras p. 242. SPANH.

b Καὶ λελανθότως] Ita *MSS. Gen. κὶ. Cocceius* v.

c Υρκανίαν] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* (ἐφ' *Lugd. Bat.* at *Cocceius* conjicit pro οἱ reponendum forte eſſe ἐνίοις) οἱ ἐφ' in *Editis Aliiſque.*

e Ἐξανθαλιζομένους,] In *Editis* ἐξανθαδιαζομένους, proculdubio pro (ut & corrigit *Cocceius*) ἐξανθαδιαζομένους. verum ἐξανθαδιζομένους habent *Busb.* & *Hen.*

f Συμπεριφέρεσθαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* συμπαραφύεσθαι in *Editis Aliiſque.*

g Συωλωάγκασεν αὐτῷ] Συωλωάγκαζεν *Vat.*

h Επὶ τὴν ἀρχὴν ὁμολογεῖν.] Επὶ τῆς ἀρχῆς *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

i Συάπτειδή] Ita *MSS.* & *Zonar.* συωπτείδη perperam in *Editis.*

k Τὰς ——— Σαμέαν,] Conf. ſup. lib. 14. c. 9. §. 4. & ſupr. hoc eod. cap. 1. SPANH.

l Σαμέαν,] Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* ſicuti lib. 1. c. 1. §. 1. Videſis *Caſaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Hiſtoria Doctorum Miſnicorum.*

m Ἀφεῖθησαν ὁ ταύτης] Ita in *MSS.* ἀφέθησαν in *Editis.*

n Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

o Ες-

σῶροι καλούμενοι. γένος δ' τοῦτ' ἐστὶ Δραίτη χρώμενον τῇ παρ' Ελλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Εσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐπίμα, μεῖζόν τι φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπρεπὴς ὁ λόγος φανεῖται τῇ τῆς ἱστορίας γνώσῃ, ὠφελήλως καὶ τὴν ὑπὲρ τούτων ὑπόληψιν.

ε'. Ην τις [p] τῶν Εσσηνῶν [q] Μανάημος ὄνομα, καὶ τἆλλα κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐξ βίου καλοκἀγαθίᾳ [r] μαρτυρόμενος, καὶ [s] προγνωσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔσχων. ὅτε ἔτι παῖδα τὸν Ηρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα κατιδὼν, βασιλέα Ιουδαίων προσηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ καταφρονεύεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δὲ, μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [t] κατὰ τὸν γλουτὸν, "ἀλλά τοι καὶ "βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [v] ἀπάρ- "ξεις, [x] ἠξίωσαι γὰρ ὑπὸ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα- "ναήμου πληγῶν, ὡς καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶναι τῶν "κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦ- "τος λογισμὸς, [y] εἰ καὶ δικαιοσύνην ἀγαπήσας, καὶ "πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ὑπείκειάν τε πρὸς τοὺς "πολίτας· ἀλλ' ἐγὼ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, τὸ πᾶν "ὑπισχνέμενος. [z] εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ ὅσον οὐκ ἄλλος δι- "οίσεις, καὶ πεύξῃ δόξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας "ἔξεις καὶ τοῦ δικαίου. ταῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [a] τὸ "θεῖον ὑπὲ καταστροφῇ τοῦ βίου, [b] τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀρ- "γῆς [c] ὑπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἠκίσα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ηρώδης. κατὰ μικρὸν δ' ὑπελθεὶς, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [d] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ πρὸς τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [e] ἐπιτιθέναι. Μανάημος δὲ, τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δ' σιωπῶντος αὐτοῦ, μόνον εἰ δέκα γένοιντο τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπὼν, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας. Ηρώδης δὲ καὶ τούτοις ὑπελθεὶς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ [f] πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Εσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ ὑπὲρ δόξαν, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ [g] διὰ τοιούτων ὑπὸ καλοκἀγαθίας καὶ τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

cepti fuerunt etiam qui Eſſæi appellantur. iſti autem ſunt genus hominum qui ſimili vitæ inſtituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Eſſenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab hiſtorica narratione alienus videbitur hujuſmodi ſermo; præſertim cum oſtendat, quam de iſtis opinionem homines habuerint.

5. Erat Eſſenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ inſtituto ob morum honeſtatem bene audiens, & qui futura divino inſtinctu prævideret. Hic conſpicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut ſui notitiam non habere aut jocari arbitratus, ſubmonuit *eum*, ſe privatum eſſe. At Manahemus, leniter ſubridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & regnabis, inquit, & imperium "(à Deo quippe dignus habitus) feliciter auſpi- "caberis: & memento ictuum Manahemi, ut hoc "tibi ſit indicium mutationum fortunæ. Optima "enim erit hujuſmodi cogitatio, ſi juſtitiam & "pietatem erga Deum amaveris, & erga cives cle- "mentiam: verum ego, totius rei gnarus, ſcio te "non talem futurum. Vitam enim fortunatam tu "quidem, ſi quiſquam alius, ages, & laudem tibi "paries æternam, ſed pietatis & juſtitiæ oblivio- "nem capies. Hæc autem Deum ſane non late- "bunt, dum ſub vitæ tuæ finem de te pœnas ob "iſta ſumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei ſpem nullam haberet. ſed poſtquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus eſt, in ipſo imperii vigore Manahemum accerſit, & ex eo quamdiu regnaturus eſſet quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: ſed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum eſſet regnum: ad quod ille reſpondit, etiam viginta aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præſtituit. Herodes vero etiam hiſce contentus, & Manahemum dextra ei data dimiſit, ac deinceps Eſſenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene ſuperant, nobis tamen viſum eſt lectoribus indicare, & de noſtris id palam facere, quod multi illorum in hujuſmodi rebus propter vitæ honeſtatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Eſſenus, vates.

Quare Eſſenos in honore habuit Herodes.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ηρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τὸ βάρεως, ὃν Αντωνίαν ἐκάλεσεν.

Τοτε [h] γοῦν [i] ὀκτωκαιδεκάτῳ τοῦ Ηρώδου βασιλείας [k] γεγονότος ἐνιαυτῷ, μετὰ τὰς προδρημένας πράξεις,

CAP. XI.

XIV.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atque altius & magnificentius exſtruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

Tunc igitur decimo octavo regni Herodis anno, poſt ea facta quæ ſuperius dicta ſunt, arduum

o Εσσαῖοι καλούμενοι.] Εσσηνοὶ, qui Εσσαῖοι, Εσσαῖος apud Zonaram p. 243. A. B. conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 2. item ſupr. lib. 13. c. 10. §. 8. Porphyr. de Abſtin. lib. IV. c. XI. XII. Euſeb. Præp. lib. IX. c. 11. Item *Philo* libro Quod omnis ſtudioſus liber. SPANH.

p Τῶν Εσσηνῶν] Conf. ſup §. 4. SPANH.

q Μανάημος ὄνομα,] Hunc illum Manahemum eſſe ajunt, cujus meminit Autor *Juchaſin*, tanquam collegæ ipſius *Hillelis*, antequam ei acceſſerat *Schamajas*. Vide *Juchaſin*, fol. 19.

r Μαρτυρόμενος,] Μαρτυρούμενος *Busb.* & *Vat.* Vide *Priceum* ad *Act.* c 6. v. 3.

s Προγνωσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 12. SPANH.

t Κατὰ τὸν γλουτὸν,] Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

v Απαρξεις,] Απαρξεις *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

x Ηξίωσαι γὰρ ὑπὸ Θεοῦ.] Sic è *MSS.* ἀξίωσαι in *Editis*.

y Εἰ καὶ δικαιοσύνην] Voculam καὶ ex *L. B.* additam eſſe volui. HAV.

z Εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ] Εὐτυχίας *Busb.* & *Hen.*

a Τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου] Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb.* & *Hen.*

b Τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀργῆς] Vers. *de te pœnas ob iſta ſumet*, potius *pœnæ ob iſta te manebunt*. vel totam periodum ſic verterem. *Hæc autem Deum non latere, pœnæ ab iſta ſub vitæ finem in te immiſſæ monebunt*. Dele itaque comma poſt βίου. IBBETS.

c Υπομνημονευομένης.] Απομνημονευομένης *Busb.* & *Hen.*

d Μεταπέμπει τὸν Μανάημον,] Μεταπέμπει *Busb. Hen.* & *Vat.* μετακαλεῖ *Zonar.*

e Επιτιθέναι.] Διατιθέναι *Hen* & *Vat.*

f Πάντας —— διετέλει.] De Eſſenis & eorum inſtitutis vid. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

g Διὰ] Abundat. COCC.

h Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

i Οκτωκαιδεκάτῳ] *Sc.* poſtquam Herodes regnum adierat, captis Hieroſolymis, ut dicit *Caſaub.* quem videſis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. HUDS. Malè ιϛ in Ed. Gr. vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p 221. *alibi*. lib. 1. c. 21. §. 1. anno πεντεκαιδεκάτῳ Herodis inſtauratum Templum dicitur. *Zonaras* autem p. 243. C. ὀκτωκαιδεκάτῳ ſeu A. Regni XVIII. id factum dicit. SPANH.

k Γεγονότος ἐνιαυτοῦ,] Non de ineunte ſed adulto jam Herodis

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

duum opus aggressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. "De "aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, "quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus "securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. "Nam cum in rebus difficillimis neque ea negle-"xerim quæ ad vestras necessitates levandas face-"rent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut i-"pse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti "essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate "Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, "*ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam "perfecimus, quotque urbes in ea & regione ei "contributa excitando genus vestrum maximis or-"namentis auximus, vobis commemorare, qui ea "probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod "autem in præsentia mihi in animo est aggredi, "id omnium pientissimum, vobisque pulcherri-"mum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem "templum hoc summo Deo à parentibus nostris "ædificatum, cum à Babylone revertissent. Ve-"rum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta: "tanto enim altius erat primum illud à Solomo-"ne constructum. nemo tamen negligenttiam pie-"tatis nostrorum parentum accuset. nam per illos non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæ-"quaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc "ædificii modum præscripserunt; quibus illi sub-"jecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, "facultatem non habuerunt * primum *hoc* pieta-"tis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem "perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem "Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pa-"ce fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus "abundo: quodque maximum est, cum Romanis, "omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum "& gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate "& superiorum temporum servitute omissum est "resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me be-"neficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Herodis concio ad populum.

Solomonis templi altitudo.

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredibile minime-

Populus mœstus & solicitus, ne Herodes opus nimis arduum & impeditum aggrederetur.

ἔργον οὐ τὸ τυχὸν ἐπεβάλετο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [l] δι' αὐτοῦ [m] κατασκευάσασθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπρεπέστερον ἐγείρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τ' [n] πεπραγμένων [o] ὑπισημότερον, ὥσπερ ἦν, ἐκτελεσθήσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰωνίαν μνήμην δρκέσειν. ὃν ἕτοιμον ἦ τὸ πλῆθος ὑπολαμβάνων, οὐδὲ ῥάδιον ἔσεσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὑπιχειρήσεως, ἠξίου λόγῳ προκαταρτησάμενος ἐγχειρῆσαι τῷ πάντι, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασι-"λείαν [p] πραγμάτων, ἄνδρες [q] ὁμόφυλοι, θείων "ὑπολαμβάνω λέγειν, καί τι τοῦτον ἐγχωρεῖν τὸν "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [r] ἀπ' αὐτῶν κό-"σμον, πλείω ἢ ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. ὅπ "γὰρ ἐν τοῖς δυχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας διαφορήσων, [s] ὅπ ἐν τοῖς κα-"τασκευάσμασιν ὑπιτηδεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ "πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σαὶ τ' τῇ δ' Θεῷ "βελτίσῃ, πρὸς εὐδαιμονίαν ὅσον ἀ πρότερον ἀγηοχέ-"ναι τὸ Ιουδαίων ἔθνος, τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος "ἐξειργασθένθ' ὑπὲ τὴν χώραν καὶ πόλεις, ὅσας ἐν "αὐτῇ καὶ τοῖς ὑπικτήτοις ἐγείραντες κόσμῳ τῷ κάλ-"λίστῳ, τὸ γένος [t] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, ὑπέρχα μοι "δοκεῖ λέγειν εἰδόσι. τὸ δ' τ' ὑπιχειρήσεως, [u] ἣν "νῦν ὑπιχειρεῖν βούλομαι, παντὸς εὐσεβέστατον καὶ "κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν ἡγέσθαι νῦν ἐκφανῶ. τ' γὰρ ναὸν "τοῦτον ᾠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέ-"τεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [v] ἀνάστασιν. ἐπ-"δεῖ δ' αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [x] ἑξή-"κοντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος "ἐκεῖνος ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [a] ἀ-"μέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγνώτω. γέγονε "γὰρ ὑπ' ἐκείνους ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ τοῦτο "καὶ Κῦρος καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τὰ μέτρα "τῆς δομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ὑπὸ-"νοις δουλεύσαντες, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ "ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας δηχέτυ-"πον εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [b] ἐπειδὴ δ' νῦν "ἐγὼ μὲν δέχῳ Θεοῦ βουλήσει, πρέσει δ' καὶ μήκει "εἰρήνης, καὶ κτήσις χρημάτων, καὶ μέγεθος "προσόδων, τὸ δ' μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας "οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κεκλημένοι Ρωμαίοις, πα-"ρέσκευμαι, τὸ περιμεληθὲν ἀνάγκῃ καὶ δουλείᾳ τ' "πρότερον χρόνου διορθούμενος, πλείαν ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῆσδε τ' βασιλείας εὐσέ-βειαν.

β'. Ὁ μὲν Ηρώδης ταῦτ' εἶπεν, [c] ἐξεπλάγη δ' τὰς πολλὰς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆς ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπήχθετο αὐτός. ἠθημόνουν δ', μὴ φθά-

dis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Basnagius*, tom. 1. p. 66.

l Δι' αὐτοῦ] Δι' αὐτῶ, id est δι' αὐτῦ, vel δι' ἑαυτοῦ. Verum δι' αὐτοῦ non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τ' νεὼν τ' Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.*

m Κατασκευάσασθαι,] Ita *MSS.* κατεσκευάσαι in *Editis.* κατασκευάζειν legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode Templo in augustiorem formam mendacii insimulat: sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simsonus* ad A. M. 3987. & *Torniellus* ad A. M. 4032. Vide infra ad §. 2.

n Πεπραγμένων] Πραγμάτων *Gen.* perperam.

o Επισημότερον,] *L. B.* ὑπεστημότερον.

p Πραγμάτων,] *L. B.* πεπραγμένων. forte melius. HAV.

q Ομόφυλοι,] Judæos vocat ὁμοφύλους, quamquam fuit Idumæus ad captandam benevolentiam. SPANH.

r Απ' αὐτῶν κόσμον,] Τὸν ἁπάντων κόσμον solus *Hen.*

s Οὔτε —— ἴδιον.] Instauratio tamen Templi potius, quam Novum Templum ob συνεχισμὸν seu continuata sacrificia. vid. Scalig. de Emend. Tempor. lib. VI. p. 635. Eadem Templi hujus structura finita demum LXXXIII. annis tribus ab Herode cœpto anno XVIII. regni & circa belli Judaici initium infra lib. 20. c. 8. §. 7. De Templo Herodis marmoreo loquuntur Talmudistæ Ord. 2. Moed. Cod. 9. Succ. & p. 9. tractat. Quo tempore antea hanc illi fabulam consignarint, aliàs Deo dante aperimus. Fictam autem ac fabulis refertam Josephi narrationem, de renovatione Ædis ab Herode &c. jamdudum Salianus docuit ad A. M. 4035. Harduin. de Numm. Herod. p. 27. SPANH.

t Τῇ δ' Θεῷ βελήσῃ,] Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.*

v Υμῶν πυξήσαμεν,] Ημῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.*

x Ης νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι,] Ης νῦν ἐπιχειρῶ ἐπιτελέσαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ανάστασιν.] Επάνοδον *Hen.* & *Lugd. Bat.* quod pro interpretamento habeo.

z Εξήκοντα πήχεις·] Εκτὼ *Busb.* & *Vat.* errore orto ex similitudine inter ξ & ζ. in *MSS.*

a Αμέλειαν εὐσεβείας] Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμέλ in *cæteris.*

* *Primum* hoc *pietatis illorum*] *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut ξ' ante πρῶτον subintelligatur.

b Επειδὴ δ' νῦν] Sic *Hen.* ἐπεὶ. δὲ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ δ in *Editis.*

c Εξέπλαγτο δ'] Εξέπληξε *Busb.* & *Hen.*

d Αὐ-

φθάσας καταλῦσαι τὸ πᾶν ἔργον ὃν ἐξαρκέσαι πρὸς πλῆθος ἀγαγεῖν τῇ προαιρέσει· ὅ, τε κίνδυνον αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον ἐδόκει τὸ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς. ὕτω δ' αὐτῶν ἀφικεμένων, παρεθάρρυνεν ὁ βασιλεὺς, μὴ πρότερον καθαιρήσειν φάμενος τὸ νεὼν ἢ πάντων [d] αὐτῷ τὰ εἰς τὴν συντέλειαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προαπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [c] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βασάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας τε μυρίους τοὺς ἐμπειροτάτους ἐπιλεξάμενος, καὶ ἱερεῦσιν [h] ἀριθμὸν χιλίοις [f] ἱερατικὰς ὠνησάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [g] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἦπερ τῆς κατασκευῆς, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προδιαρτισμένων.

γ'. [h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἤγειρε, μήκει μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δὲ ὕψος εἴκοσι πρὸς τοῖς, [i] ὡς τῷ χρόνῳ [k] συνιζησάντων τὰ θεμελίων ὑπέβη. καὶ τοῦτο μὲν [l] καὶ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεχείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, οὐκ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [m] κρατερῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων πρὸς πέντε καὶ εἴκοσι [n] πήχεις ὑπὲρ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ πρὸς δώδεκα. καὶ παντὸς αὐτοῦ καθάπερ καὶ τῆς [o] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ τὸ μεσαίτατον, ὡς περίοπτον οὐκ πολλῶν σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [p] κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες ἢ προσιόντες τύχοιεν. [q] θύρας δὲ ὑπὲρ τὴν εἴσοδον σὺν τοῖς ὑπερθυρίοις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμητο, τὰ μὲν ἄνθη [r] ἀλουργέσι, κίονας δὲ [s] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [t] ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν, ἄμπελος [v] διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [x] ἀπηωρημένους ἔχουσα· θαῦμα δὲ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκεύασθὲν ἧκεν. προσελάμβανε δὲ καὶ στοᾶς μεγίστους [y] τὸν ναὸν ἅπαντα, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ἐπιτηδεύων, καὶ τὰς δαπάνας τὰς πρὶν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλός τις ἐδόκει ἐπικεκοσμηκέναι τὸν ναόν. [z] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλα τείχη, αὐτὸ μὲν τὸ τεῖχος ἔργον μέγιστον ἀνθρώποις ἀκουσθῆναι. λόφος ἦν

que sperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. sed anxii erant & soliciti, ne si totum opus jam dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum quod proposuerit: atque in majus illis crescebat periculum, & augeri visa est rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti essent, rex eos confirmabat, dicens, non se prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id absolvendum pertinerent, præparasset. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparasset, & decem peritissimorum opificum millia delegisset, & mercatus mille sacerdotibus vestes sacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuisset, opus aggressus est, omnibus diligenter præparatis.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum super eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius, * qui viginti aliquanto post consistentibus fundamentis retro cesserunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem est templum ex lapidibus candidis & firmis; & singulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depressius, medio vero editius, adeo ut à multis stadiis regionis incolis conspicuum esset, maxime si qui ex adverso habitarent aut eo accederent. Fores in ingressu cum superliminaribus, ipsi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea, cum racemis ex illa sublime pendentibus; eâ quasi materiæ profusione facta, ut aspicientibus tam magnitudine quam arte stuporem incuteret. Quin & templo universo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & sumptibus majores superans, ut nec quisquam alius videretur ita templum exornasse. Ambæ autem magno innitebantur muro, ipse vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petrosus, arduus, ad orientale

Templi ab Herode instaurati & exstructi desiderio.

Vitis aurea.

d Αὐτῷ τὰ εἰς τὴν συντέλειαν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* αὐτῷ in *reliquis*.

e Εὐτρεπίσας ἁμάξας,] Ita *MSS.* ἐπιτηδείας perperam in *Editis*, ut & mox προδιαρτισμένων.

f Ἱερατικὰς] Videsis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. xi p. 172, 173.

g Διδάξας οἰκοδόμους,] Vocem διδάξας in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & quosdam cementarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Ἐπιτάξας οἰκονόμους legendum esse conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & καθηγήσας οἰκ. in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri possit, (aut Ἀφορίσας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκονόμους repugnat *Josepho*, qui postea Ἐφ' ᾧ ναῷ Ἀφ' ὃν ἰσχύσει οἰκοδομηθέντι.

h Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Christ. Rel.*) non ex ruinis resuscitatum fuit, sed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p 500.) quia ἐπιλεχισμὸς & continuatio sacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. HUDS. Ex his verbis nonnulli collegerunt hoc, quod struxisse dicitur Herodes ædificium, habendum esse pro templo novo & quidem tertio, quod distinctum erat à templo secundo, quod ædificarunt Hebræi reduces facti ex Babylonia. Verum Judæi ipsi (quorum tamen maxime intererat hoc templum, si fieri posset, tertium appellare ut ita Messias noster dici non posset venisse stante illo templo, quod à Zorobabele & sociis ejus conditum fuit) templum hoc, uti ab Herode erat exædificatum & dein a Tito versum fuit, nunquam alio nomine in Talmude & aliis scriptis nuncupant, quod sciam, quam בית שני Templum secundum. Christiani autem nequeunt ullo modo dubitare, quin templum uti Herodes illud renovavit idem fuerit, adeoque templum secundum appellandum, ac illud quod Zorobabel excitavit, quoniam stante eodem illo templo secundo, quod Zorobabelis opera constitutum est, Messias venire debuit, uti Haggai cap. 2. prædictum est. Si autem templum Herodis fuerit templum tertium & plane novum haberi debeat, ac diversum a secundo, quomodo Christus venit stante Templo secundo? Denique, num cultus sacer unquam legitur interruptus fuisse tempore Herodis, quod factum oportuit, si Sanctum & Sanctum Sanctorum plane nova facta sunt, sublatis veteribus. REL.

i Οὐς τῷ —— ὑπέβη.] Per tempus fundamentis deficcatis resederunt. *Rufinus.* SPANH.

k Συνιζησάντων] Ita in *MSS.* σωιζησάντων perperam in *Editis*. Hanc rem pro impossibili habet *Villanpandus* ad *Ezech.* tom. 2. p. 577.

* *Qui viginti aliquanto post*] Versio nostra & sensus postulat ut sit ellipsis vocis κζ ante ὀκτὼ, integre enim καθ' ὃς ὑπέβη.

l Καὶ τοὺς Νέρωνος] Vide lib. 20. c. 8. & *Tornriellum* ad A. M. 4082. n. 7, 8. & *Usserium* ad A. M. 3987.

m Κρατερῶν] Κραταιῶν *Hen. Lugd Bat.* & *Busb.*

n Πήχεις ἐπὶ μῆκος,] Ita *Busb.* & *Hen.* πηχῶν in *ceteris*.

o Βασιλικῆς στοᾶς] Βασιλείου *Hen. Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.*

p Κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες] Κατ' ἀνατολὴν dicit, ut orientalem plagam designet. *L'Empereur* de *Mensuris Templi*.

q Θύρας δὲ] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, sed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult.

r Ἀλουργέσι,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀλουργίσι *Gall.* ἀλουργοῖς in *Editis Aliisque*.

s Ἐνυφασμένους.] Ἐνυφασμένης *Hen Lugd. Bat.* & *Vat.*

t Ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν,] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animad.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς πτιχωμασι in *Græcis* omnibus. in versione *Epiphanii* omittuntur.

† *Supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea*,] *Id est*, in fronte supra fores, *ut explicat Seldenus.*

v Διετετάθη χρυσῆ,] Διεπετάθη *Hen.*

x Ἀπηωρημένους ἔχουσα·] Ita *Vat.* βότρυας ἀπαωρημένους *Hen.* βότρυς ἀπεωρημένους (ἀπαωρημένους *Coccejus*) in *Editis Aliisque*. Εἶχε δὲ καὶ πύλας πρὸ τοῦ ναοῦ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτὰς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνθρωπίνης κατεφαίνοντο, lib 1. *de Bello*, c. 6.

y Τὸν ναὸν ἅπαντα,] Est qui sic distinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα πρὸς τὴν ἄκραν.

z Ἄμφω δ' ἦσαν] Videtur esse Ellipsis præpositionis ἐπὶ, ut sit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλοις τείχεσι.

tale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, Dei *ipſius* inſtinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta eſt vallis admodum depreſſa, *eundem* vallavit ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis, ſemper aliquid ſpatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis eſſet magnitudo pariter ac profunditas ſtructuræ, forma quadrangulari factæ, ut vaſtitas quidem lapidum à fronte quoad ſuperficiem in conſpectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulſas haberent. Opere ita continuato ut ſummitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigaſſet & cavitates intra murum comprehenſas repleviſſet, ſuperficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atque uuiverſum hoc ſeptum erat, quatuor ſtadiorum in circuitu, unoquoque * angulo in longitudinem ſtadium complectente. interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem ſuſtinens porticum pari cum muro longitudine, ſpectantem ad januas templi, quod ad medium ejus conſtitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant ſpolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipſe reportarat.

Ingens opus Solomonis.

Spolia Barbarica.

Turris Antonia.

4. Ad ſeptentrionale autem *ſepti* latus arx conſtructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem anteceſſerunt, Aſamonæo prognati, reges & ſacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi ſtola ſacerdotalis illis reponeretur, quam ipſe pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere ſolebat. Hanc ſtolam rex Herodes eo in loco cuſtodivit, & poſt ejus obitum fuit in poteſtate Romanorum, uſque ad tempora Tiberii Cæſaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hieroſolyma veniſſet, & à populo honorificentiſſimè exceptus fuiſſet, volens eis gratiam referre, ipſe, quoniam obſecrarunt ut *ſacra* ſtola illis in poteſtatem permitteretur, hac de re ſcripſit ad Tiberium Cæſarem, atque ille eam conceſſit *eis*: manſitque penes Judæos ſtolæ ſacerdotalis poteſtas uſque ad deceſſum regis Agrippæ. Poſt eum Caſſius Longinus, qui tum Syriam adminiſtrabat, & Cuſpius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut ſtolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes ſe habere, ſicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæſarem miſerunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit ſuo rogatu

Stola pontificalis ubi cuſtodita.

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Cuſpius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæſarem.

πετρώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πως τοῖς ἐσω μέρεσι τῆς πόλεως [a] ὑπαλώμενον. ὅπερ τὸν χορυφὸν ἄκρον. τοῦτον [b] ὁ πρῶτος ἡμῶν [c] βασιλεύσας Σολομῶν, κατ' ἐπιφοροσύνην τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐρυσίαις ἀπετείχιζεν [d] ἄνωθεν τὰ πρὸς τὸν ἄκρον, ἀπετείχιζε δ' κάτωθεν [e] ὑπὸ τ ῥίζης ἀρχόμενον, ὧν βαθεῖα περιεῖχε φάραγξ, [f] καὶ λίθοις τοῖς πέτραις μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [g] ἀπὸ τ ἔσω χώρας, καὶ πρόβαινον εἰς βάθος, ὥστ' [h] ἄπορον εἶναι τὸ, τὸ μέγεθος τ [i] οἰκοδομῆς τὸ ὕψος περιεχόντων [k] γνομένης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μείωπα καὶ τὸν ἀπόφασιν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα σωέχειν τὰς ἁρμονίας ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τὸ δ' ἱερασίας ἕτως συναπτόμενος εἰς ἄκρον τὸ λόφον, [l] ἀπειργασμένον αὐτὸ τῷ χορυφῷ, καὶ τὸ κοῖλα τοῦ πρὸς τὸ πεῖχος ἐμπλήσας, ἰσοπέδον τοῖς καθ' ὑπερφάνειαν τῷ ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δ' ἦν τὸ πᾶν περίβολον, πεντάρων σταδίων τὸ κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας σταδίου μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δ' τούτου δ' περὶ αὐτὸν τῷ ἄκρον ἄλλο πεῖχος ἄνω λίθινον περιῆει, καὶ μὲν εὐθὺ ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ πείχει ὃ ἐὰν ἔχων διαλῶν, ἐν μέσῳ δ νεὼ πεπυκνωμένος, ἀφορῶσιν εἰς τὰς θύρας αὐτό. πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. δ' ἱερῷ πάντος ἦν ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικά, καὶ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ηρώδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα τ Ἀραβέων ἔλαβεν.

δ'. Κατὰ δ' τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγεώνιος εὐερκὴς ἐπετείχισο, διάφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ηρώδου δ' [m] Ασαμωναίων γένος βασιλεῖς δ' ἀρχιερεῖς ᾠκοδόμησαν, καὶ [n] βᾶριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱεραπικὴν αὐτοῖς ἀποκειμένην στολήν, [o] ἣν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [p] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ηρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μὴ τὴν ἐκείνου τελευτὴν [q] ὑπὸ Ρωμαίοις ἦν, μέχρι τ Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δ' [r] Οὐιτέλλιος ὁ τ Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ιεροσολύμοις, δεξαμένης δ' πλήθους αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, χάριν αὐτοῖς τ εὐποιίας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν [s] αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμενεν ἡ ἐξουσία [t] τ ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ιουδαίοις, μέχρι ἐπελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [u] Αγρίππας. μετὰ τοῦτον δ' Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τὴν Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κούσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ιουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ιουδαίους εἰς τὴν [x] Ανωνίαν καταθεῖναι τὴν στολήν· Ρωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς δ πρότερον ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ιουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [y] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας, ἐν Ρώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ δ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐπὶ λα-

[a] Υπαλώμενον] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑπολώμενον perperam *Gen.*

[b] Ο πρῶτος ἡμῶν βασιλεύσας Σολομῶν,] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, δ πρώτου δειμαμένου τὸ συμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) δ Σολομῶνος βασιλέως, ὃς καὶ τ ναὸν ἔκτισε.

[c] Βασιλεύσας] *L. B.* βασιλεὺς.

[d] Ανωθεν τὰ πρὸς] Τὰ πρὸς τὸν ἄκρον ἄνωθεν *Hen.*

[e] Υπὸ τ ῥίζης ἀρχόμενον,] Απὸ τ ῥίζης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[f] Καὶ λίθοις] *L. B.* ἠλίθοιτοις.

[g] Απὸ τ ἔσω χώρας,] Αἰ τι τ ἔσω χώρας *Hen.* & *Lugd. Bat.* qui habet in *Marg.* τὰ πρὸς. unde forſan legendum, ἀπὸ τι τ ἔσω χώρας.

[h] Απορον] *L. B.* ἄπειρον.

[i] Οικοδομῆς] Οἰκοδομήσεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[k] Γενομένης,] *L. B.* & *Hen.* γεγλυμμένης.

[l] Απειργασμένον αὐτῷ] Τῆς ἄνεως κατειργασμένοι τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6.

* *Angulo longitudinem ſtadium complectente.*] *Id eſt*, latere inter angulos.

[m] Ασαμωναίων γένος] Ασαμωναίων *Busb.* & *Hen.*

[n] Βᾶριν] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

[o] Ἣν ὅταν δέῃ θύειν,] Videſis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152.

[p] Ταύτην ὁ βασιλεὺς] Ταύτην Ηρώδης ὁ βασ. *Hen.*

[q] Υπὸ Ρωμαίοις ἦν,] Archelai tempore penes Judæos fuiſſe dicit, l. xviii.

[r] Ουϊτέλλιος —— ἐπέτρεψε·] De hoc facto Vitellii infra lib. 18. c. 5. § 3. & lib. 20. c. 1. §. 2. ſtolam Pontificalem in Antonia Arce ſervatam Sacerdotibus in Templo cuſtodiendam permittit. Juſſi poſtea Judæi eandem ſtolam denuo in Antonia reponere. Stola Pontificalis ante prope Templum aſſervari ſolita, Judæis ſub Tiberio Imp. conceſſa. Eadem ſub Claudio primo in Arce Antonia, poſtea junioris Agrippæ cuſtodiæ. SPANH.

[s] Αὐτῶν] Ita *L. B.* αὐτῶν HUDS. Αὐτῆ *Gen.* HAV.

[t] Τῆς ἱερατικῆς στολῆς] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* ultima vox *L. B.* deeſt.

[u] Αγρίππας.] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. Grotius ad *Act.* 12. v. 1.

[x] Αντωνίαν] Confer de Antonia Arce prope Templum infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[y] Ο νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo ſupra hac ead. §. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13.

λαμένῳ Οὐιτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [z] ὄντι στρατηγῷ. [a] πρότερον δ' ὑπὸ τῷ σφραγίδι τῷ ἀρχιερέως καὶ τῶν χαλκοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [b] τῆς ἑορτῆς, ὅτε τὸ Ρωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ χαλκοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες τὸ [c] ἑαυτῶν σφραγίδα, τὸ σφραγίδα ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομίσαντες τόπον, καὶ τῷ φρουάρχῳ δείξαντες [d] σύμφωνον τὸ σφραγίδα, καταπίπτουσι. ταῦτα μὲν οὖν [e] ὑπὸ τῷ πάθους τὸ ὑπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ιουδαίων βασιλεὺς Ηρώδης καὶ ταύτῃ τὸ βάρει ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τε φυλακῇ τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Αντωνίῳ, φίλος μὲν αὐτὸς Ρωμαίων ὢν ἄρχοντι, [f] προσηγόρευσεν Αντωνίαν.

ε'. Εν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [g] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, αἱ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσαι, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ πρόαστον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμῖσι πολλαῖς κάτω τι εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ὑπὲρ τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [h] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [i] τὸ δὲ πέραν αὐτῆς μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτῆς δὲ τὴν [k] βασιλικὴν στοάν, τριπλῆν κατὰ μῆκος διήκουσαν ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ἐπὶ τὴν ἑσπέριον. ἃ γὰρ ἐν [l] ἐκπλήξει πρόσωπόν ἐστιν ἀξιοθεατότατον τῶν ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλης γὰρ οὔσης τῆς φάραγγος ἀναλήμματος, καὶ [m] ἅμα δ' ἀνεκτὸν καταδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν [n] εἰσκύπτοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέσχεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρας τῆς ταύτης [o] τέγους ἀμφοτέρους τοὺς βάθη διοπτεύοι, σκοτοδινιᾷν, οὐκ [p] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [q] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ὑπὸ μῆκος τέτρακα· συνεδέδετο γὰρ ὁ τέτραπλος τοῖχος λιθοδομήτῳ τείχει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [r] ὡς τρεῖς ὑπισταμένων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς ἀπείρας [s] ὑπειλημμένης. πλῆθος δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸ Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσαις διὰ τὴν τοῦ πλούτου μεγαλουργίαν. πεσσάρων δὲ στίχων ὄντων, τρεῖς ὑπολαμβάνουσι τὰς διὰ μέσου χώρας τῆς στοᾶς. τῶν δὲ αἱ δύο παραλλήλοις τὸ αὐτὸν γεγόνασι τρόπον, εὖρος ἑκατέρας πόδας τριάκοντα, μῆκος δὲ στάδιον, ὕψος δὲ πόδας ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. [t] ἀνεῖχε γὰρ πλεῖσον παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξήσκηνται γλυφαῖς, πολυτρόποις χημάτων [v] εἰδέαις. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ὑπὲρ μεῖζον [x] ἦγεν, παρειστημένῳ τοῖς ὑπισυλίοις περιστύλῳ

apud imperatorem ut eam illis poteſtatem traderet, hoc ipſo Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* prætori. Antea erat ſub ſigillo pontificis & *ſacri* ærarii quæſtorum: & pridie feſtorum ibant quæſtores ad præfectum Romani præſidii, & agnito ſuo ſigillo eam auferebant. deinde rurſum feſtis tranſactis in eundem locum referebant, &, ſigillo quod concordabat oſtenſo præſidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui poſtea acciderunt caſibus declarata ſunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi ſecuritatem & cuſtodiam; & in gratiam Antonii, amici ſui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

Vitellius Syriæ præſes.

Turris Antonia unde dicta.

5. A ſepti autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad tranſitum intercepta *& completa* duæ in ſuburbium; poſtrema in * aliam urbem, multis gradibus diſtincta, ut in vallem deſcendatur, & deinde ab ea rurſus eſſet aſcenſus. nam urbs poſita erat è regione templi, ſpeciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipſa portas in † medio, ſimulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem uſque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam ſol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depreſſa admodum eſſet, ut inde caligarent oculi cujuſquam ex alto in fundum deſpicientis, porticum immanis altitudinis ſuper ea exſtruxit, ut ſi quis ex tecti ejus ſummitate altitudinem ſimul utramque viſu penetrare vellet, periculum eſſet ne vertigine corriperetur, priuſquam viſus ad immenſum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum ſeries, ita ab uno porticus fine in alterum diſpoſitæ, ut ex adverſo ſibi reſponderent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque craſſitudo cujuſque columnæ tanta erat, quantam poſſent tres *hominum* inter ſe contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum ſeptem & viginti, duplici ſpira *cuilibet columnæ* ſubjecta. Numero autem univerſæ erant centum & ſexaginta duæ, capitellis ipſarum more Corinthio ſculpturâ obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor eſſent *columnarum* verſus, ex illis tres ſpatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ ſibi mutuo reſpondentes ſimiliter factæ erant, ut utraque haberet xxx pedes in latitudinem, in longitudinem vero ſtadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine ſeſquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum ſuperemînebat. Tecta vero ſculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum ſpecies elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum eſt, muro

Digreſſione finita, templi deſcriptionem proſequitur.

[z] Ὄντι στρατηγῷ.] Αντιστρατηγῷ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[a] Πρότερον ——— χαλκοφυλάκων,] Conf. infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[b] Τῆς ἑορτῆς] Notat *P. Molinaus* in *Vate* ſuo, c. 25. ſtolam hanc tribus tantum feſtis ſolennibus, ſc. *Paſchatis*, *Pentecoſtes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuiſſe.

[c] Ἑαυτῶν σφραγίδα,] Τῷ σφραγίδα δείξαντες σύμφωνον *Hen. ſc.* ſigillum de quo convenerant. σύμφυτον, συμπαρόμενον *Heſych.* atque eo ſenſu vocem accipio.

[d] Σύμφωνον] Ita reponi juſſi ex *L. B.* quum magis convenire huc videatur, quam *Vulg.* hactenus σύμφυτον, quod dicit rem rei adeo arcte adhærentem, ut una cum illa nata atque orta videatur. Hic vero agitur de obſignationis cera & ſigillo obſignante, quæ quidem duo ſemper debent eſſe σύμφωνα, ſeu ſecum convenientia; at σύμφυτα eſſe nunquam poſſunt. *Epiphanius* vertit, *ſimul cum ſigillis*. At *Hudſ.* ita, *& ſigillo quod eam comitabatur oſtenſo*; pro quo repoſuimus, *quod concordabat* &c. HAV.

[e] Ὑπὸ τῷ πάθους] Forſan ὑπὲρ & mox προδηλώθη.

[f] Προσηγόρευσεν Αντωνίαν.] Conf. mox ſupr. & infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[g] Πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν,] Ita *Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* πύλαι in *Editis Aliiſque*.

* *Aliam urbem*,] *Sc.* Hieroſolyma.

[h] Κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα.] Καθὼ τὸ νότιον κλίμα *Vat.*

† *Medio*,] *Sc.* latere inter angulos.

[i] Τὸ δὲ τέταρτον αὐτῆς μέτωπον,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὸ δὲ τέταρτον δὲ μετώπου *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μετώπου in *Editis Aliiſque*.

[k] Βασιλικὴν] *L. B.* βασίλειον.

[l] Ἐκπλῆξει] *L. B.* in *Marg.* ἐκβλῶσι.

[m] Οὐδ' ἀνεκτὸν] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν εἰκὸς δ'. in *Editis Aliiſque* οὐ δυνατὸν.

[n] Εἰσκύπτοι] *L. B.* εἰσκύπτοι.

[o] Τέγους ἄμφω] Στέγους *Hen.*

[p] Ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως] Ἐξικνουμένης *Hen.*

[q] Αντίστιχον ἀλλήλοις] *Al.* Αντίστοιχον.

[r] Ὡς τρεῖς] Ita lego, ſenſu hujuſmodi quid poſtulante. antea erat, εἰς τρεῖς ὑπὸ στωμαπζόντων.

[s] Ὑπειλημμένης] Ἐπειλημμένης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἀνεῖχε] *L. B.* ἀνεί.

[v] Εἰδέαις.] *L. B.* εἰδέσις.

[x] Ἦγεν, παρειστημένῳ] Ἠγείρῳ παρεδεδομημένων *Hen.* ἠγείρετο

ro frontali epistyliis circumsecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circundante lapidea macerja, cum inscriptione quæ vetaret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conseptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & ista octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exstruitur.

Naòς, sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoque gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Crypta subterranea.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animùm advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

Finis Libri decimi quinti.

δίου [y] τείχου, κίονας ἔχοντες ἐνδεδομημένους, καὶ ξεστὸν παντὸς ὄντος, ὡς [z] ἀπιστοῦσθαι τοῖς οὐκ [a] εἰδόσι καὶ σὺν σκληρᾷ θεατὰ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [b] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δ' ἀπίσχων ὀλίγον δεύτερος, πρόσβασιν βαθμοῖσιν ὀλίγοις, ὃν [c] περιεῖχε λιθίνη φυράκτη, γεραφὴ [d] κωλύων εἰσιέναι τὸ ἀλλοεθνῆ, ποινικῆς ἀπειλουμένης τῆς ζημίας. εἶχε δ' ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρειον κλῖμα, [e] τρισὶ πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸ μέγαν, δι' οὗ [f] παρίεμεν ἀγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ κἀκείνη γυναικῶν ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκείνη δ' [g] ἐνδότερον τέτατο, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἵδρυτο, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. [h] τούτων [i] εἰς οὐδένα τῶν τριῶν ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶ τοῖς [k] ἔργοις τὰ πρὸς τὰς στοὰς καὶ τὸν ἔξω περίβολον ἐπεσκήπτετο, καὶ [l] ταῦτα ὠκοδομήσατο ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τοῦ δὲ [m] ναοῦ ἅμα τῶν ἱερέων οἰκοδομηθέντων [n] ἐνιαυτῷ καὶ μησὶν ἓξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ θᾶττον πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐπιοιοῦτο, μετὰ καὶ [o] τὴν προθυμίας τοῦ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ καταφημοῦντες τὴν [p] ἀνάκλησιν. ὁ μὲν βασιλεὺς τελακοσίους ἔθυσε τῷ Θεῷ [q] βόας, καὶ τὰ ἄλλα οἱ κατὰ δύναμιν· ὧν οὐκ οἶόν τε τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν, σκοτεινὸν γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπόμπει γὰρ τῇ [r] προθεσμίᾳ τοῦ νεὼ τὸν ναὸν ἔργον, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [s] ἑορτάζειν, εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ πεισμοτάτην δι' ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν γνώσεσθαι.

ζ'. Κατεσκάσθη δὲ [t] κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας μέχρι τοῦ ἔσωθεν ἱεροῦ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ' ἧς αὐτῷ τύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ δι' αὐτοῦ ἀσφαλῶν εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, μὴ τοῦ δήμου νεωτερισμὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλεύσι φυλαττόμενον. λέγεται δέ, καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἰκοδομουμένου τοῦ ναοῦ, τὰς μὲν ἡμέρας ἐκ ὕειν, ἐν δὲ ταῖς νυξὶ γίνεσθαι τὰς ὄμβρους, ὡς μὴ κωλύσαι τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδωκαν. ὑπὲρ ἔστιν ἅπασιν, εἰ μὴ πρὸς τὰς ἄλλας ἀπίθοι τὰς ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ναὸν ἐξωκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

τὸ περιδεδομημένον *Lugd. Bat.*

[y] Τοίχου,] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τείχου, præter *Gall.* qui habet τείχους. HUDS. Recte, & ita expresse *Lugd. Bat.* HAV.

[z] Απισόταται] Απισα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[a] Εἰδόσι] Lege ἰδοῦσι. COCC.

[b] Μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν,] Ita *Vat.* & *Busb.* καὶ in *ceteris.*

[c] Περιεῖχε] *L. B.* εἶχεν.

[d] Κωλύων εἰσιέναι] Legi etiam potest κωλύον, ut referatur ad ἐκίον.

[e] Τρισίχους] *L. B.* τρισοίχους, & in *Marg.* τρισπύλους.

[f] Παρίεμεν ἁγνοὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρῆσαν in *Editis.*

[g] Ενδοτέρω] *L. B.* ἐνδοτέρω

[h] Τούτων —— παρῆλθεν.] Horum atrium nullo modo Rex intravit &c. *Rufin.* SPANH.

[i] Εἰς οὐδένα.] Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτων εἰς οὐδέτερον ὁ βασ. vel τούτων εἰς οὐδέτερον τῶν δύο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τῶν τριῶν numerum veniat, aut aliquid excideri textui de *Sancto Sanctorum.*

[k] Εργοις] Ita *Busb. Hen. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱερεῦσι & ἴσω perperam in *Editis Aliisque.*

[l] Ταῦτα ὠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.] Ex ὃ ἐκλὼ διδομηδ ἔτεσι *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

[m] Ναοῦ] Notandum hîc τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ædes ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur.

[n] Ενιαυτῷ] Etsi ista totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, sexaginta circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videsis *Casaub* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Cappellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p 60. & *Usserium* ad *A. M* 3987.

[o] Τὴν προθυμίας] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῆ προθυμία in *Editis Aliisque.*

[p] Ανακλησιν.] Ανακλίζειν Græcis urbem restaurare, ut apud Dion. Chrysost. Orat. 11. p. 36. SPANH.

[q] Βόας,] *L. B.* βοῦς.

[r] Προθεσμίᾳ] Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta; ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum.

[s] Εώρταζειν,] Εορταζον *Vat.* ἑόρταζεν *Gen.* ἑορτάζειν emendavit *Coccejus.*

[t] Κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ,] Simillimum fuit institutum Tyrannorum Siciliæ, qui in urbe Syracusis tales etiam subterraneas exstruxerunt cryptas; in ea parte quæ *Acradina* appellabatur; cujus mirandæ adhuc supersunt reliquiæ, laudatæ à *Jo. Bonanno*, in *Syracusis Antiquis* pag. ed. Italæ 79. nostræ vero Latinæ pag. 57. atque singulari cum cura descriptæ atque depictæ à *Vincentio Mirabella*, in *Syracusis suis Antiquis* pag. ed. Italæ 78. nostræ vero Latinæ 98. Sunt autem hi libri inserti in Thesauro Antiq. Siciliæ. HAV.

[v] Κωλῦσαι τὸ ἔργον.] *L. B.* uno verbo κωλυσιεργῆσ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOSEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. ΟΝ τρόπον Αλέξανδρος καὶ Αριστόβουλος ὑπὸ Ρώμης ἀπέστρεψαν πρὸς τὸν πατέρα· καὶ ὡς Σαλώμη καὶ Φερώρας, οἱ τοῦ βασιλέως ἀδελφοὶ, τοῦτον κατ' αὐτῶν διαβολὰς ἐποιοῦντο.

1. *Quomodo Alexander & Ariſtobulus Roma redierunt ad patrem: utque Salome & Pheroras, Regis fratres, eos calumniantur.*

β'. Ως γυναῖκας δοὺς τοῖς περὶ Αλέξανδρον ὁ Αριστόβουλον Ηρώδης πρὸς Αγρίππαν ἐξέπλευσεν εἰς Μιτυλήνην, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἔπεμψεν εἰς Ιουδαίαν πεισθείς.

2. *Quomodo Herodes, cum Alexandro & Ariſtobulo uxores locaſſet, ad Agrippam in Mitylenen navigavit, eique perſuaſit ut inde in Judæam veniret.*

γ'. [a] Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ὡς Ηρώδης τὸ δεύτερον ἐξέπλευσεν πρὸς Αγρίππαν εἰς τὸν Βόσπορον.

3. *Agrippæ in Ioniam profectio. & quomodo Herodes denuo ad Agrippam navigavit in Boſporum.*

δ'. Εντυξις τῶν κατ' Ιωνίαν Ιουδαίων Αγρίππᾳ, παρόντος Ηρώδου, περὶ ὧν ἐπὶ τοὺς Ελληνας.

4. *Judæorum in Ionia ſupplicatio ad Agrippam, præſente Herode, de iis quorum Græcos accuſabant.*

ε'. Ως Αγρίππας ἐβεβαίωσε μὲν αὐτοῖς τοὺς νόμους, Ηρώδης δὲ εἰς Ιουδαίαν ἀπέστρεψεν.

5. *Quomodo Agrippa ſuas illis leges confirmavit, & Herodes Judæam repetiit.*

ς'. [b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῖς ἀφῆκεν τῶν φόρων ὧν παρελήλυθει ἔτους.

6. *Quomodo Herodes excepit Hieroſolymitanos, & quartam ſuperioris anni vectigalium partem eis condonavit.*

ζ. Ως ἐστασιάθη τὰ περὶ τὸν οἶκον Ηρώδου, [c] πρεσβυτέρῳ μὲν Αντιπάτρῳ τῷ πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τοῖς περὶ Αλέξανδρον φερόντων τὸν ὕβριν.

7. *Quomodo domi Herodis oritur diſſidium, quod ille Antipatrum filium ſuum natu maximum pluris faceret, & res iſta ut contumelia doleret Alexandro.*

η'. Ως Αντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ρώμῃ, τοὺς περὶ Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον Ηρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρα, αὐτῶν κατηγόρησεν.

8. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat.*

θ'. Αλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρα, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

9. *Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

ι' Ως ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς Ηρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει.

10. *Quemadmodum Herodes quinquennale certamen ob Cæſaream ædificatam celebravit.*

ια'. Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ασίας Ιουδαίων ὡς Καίσαρα περὶ ὧν ἐπὶ τοὺς Ελληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Αγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

11. *Judæorum Cyrenenſium & Aſianorum legatio ad Cæſarem de iis quorum Græcos accuſabant: & exemplaria literarum quas Cæſar & Agrippa pro ipſis ad civitates ſcripſerunt.*

ιβ'. Ως ἀπορῶν χρημάτων Ηρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, καὶ δεινάτων αὐτὸν παραξάντων, μνημεῖον ἔρησεν ἐπὶ τῷ τάφῳ.

12. *Quomodo Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis, & terroribus perturbatus in oſtio ſepulchri monumentum exſtruxit.*

ιγ'. Ως Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Αλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, [d] δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ηρώδης δὲ εἰς Ρώμην ἀνῆλθεν.

13. *Quomodo Archelaus Cappadocum rex Alexandrum à patre in vincula conjectum ei reconciliat: utque Archelaus in Cappadociam, & Herodes Romam profectus eſt.*

ιδ'. Απόστασις τῆς Ηρώδου βασιλείας τῶν τῆς Τραχωνίτιδος οἰκούντων, καὶ ἀφαίρεσις ἀπὸ τῶν στρατηγῶν [e] τῆς χώρας.

14. *Trachonitæ deficiunt ab Herodis regno, atque à regionis præfectis iterum ei adjiciuntur.*

ιε'. Ως Ηρώδης τοὺς εἰς τὴν Αραβίαν ἀπαφυγόντας τῶν ἀποστάντων ἐζήτει, καὶ μὴ τυγχάνων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς, ἐπιτρέποντος Σατορνίνου τοῦ ἡγεμόνος.

15. *Quomodo defectores, qui ſe in Arabiam receperant, depoſcebat Herodes; cumque iis potiri nequiſſet, exercitum in eos duxit permiſſu Saturnini ducis Cæſareani.*

ις'. Ως κατηγόρησε Σύλλαιος ὁ Αραψ ἐπὶ Καίσαρα,

16. *Quomodo Syllæus Arabs Herodem apud Cæſarem ac-*

a Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν,] Illa Ἔφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ſupplevimus ex *MSS.*

b Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης,] Ita in *MSS.* antea in *Editis* hoc modo, ὑπέστρεψεν, καὶ τὸ τέταρτον &c.

c Πρεσβυτέρῳ μὲν Αντιπάτρῳ] Sic *Vat.* πρωτοτόκῳ in *Editis Aliiſque.*

d Δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ] Eo modo *Vat.* δηθέντα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς in *reliquis.*

e Τῆς χώρας.] Illa τῆς χώρας adjecimus è *Cod. Vat.*

f Καὶ

accusavit de impressione in Arabiam facta; utque Cæsare irato Herodes ope Nicolai crimina diluit.

17. *Euryclis ad Herodem calumniæ adversus ipsius filios, & quomodo eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit.*

18. *Quomodo Herodes Cæsaris permissu, Beryti in judicum assessu filios accusavit. Mors juvenum & corporum eorum sepultura in Alexandrio.*

τὸν ἐμβολὴν τὴν εἰς τὴν Ἀραβίαν, τῷ Ἡρώδῃ· καὶ ὡς Δι' Νικολάου ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένου Καίσαρος.

ιζ. Διαβολαὶ Εὐρυκλέους κατὰ τῶν παίδων πρὸς Ἡρώδην· [f] καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

ιή. Ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ ἐπὶ τοῦ συνεδρίου κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρώδης. [g] Θάνατος τῶν νεανίσκων, καὶ ταφὴ τῶν σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

[f] Καὶ ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ,] Quæ sequuntur usque ad Ὡς Καίσαρος accepta debemus *MSS.*
[g] Θάνατος τῶν νεανίσκων.] Καὶ οἱ θανόντες ἐτάφησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. *Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιϛ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUSSEXTUS.

Continet hic liber tempus annorum XII.

CAP. I.

Herodis lex de furibus. Alexandrum & Aristobulum Roma reversos Salome & Pheroras calumniantur: iis tamen uxores dat Herodes.

Herodis lex de furibus.

CUM in reipublicæ administratione operam dedisset rex ut privatas omnes injurias, quæ tam in urbe quam in agris grassarentur, coerceret, *inter cætera* legem tulit, prioribus plane dissimilem, quam & ipse sanciit, *scilicet* ut extra regni terminos fures venditi educerentur. quæ res non solum facinorosis gravis erat, sed & ad mores patrios dissolvendos plurimum conferebat. nam servitutem servire apud exteros & diversam vivendi rationem habentes, & necessitate cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, magis religioni in injuriam cedebat, quam scelere deprehensis in supplicium, dum in priscis legibus de hujusmodi pœna cautum fuisset. Illæ enim jubebant furem quadruplo mulctari, aut si solvendo non esset vendi, sed non alienigenis, neque ut perpetuo serviat. oportebat enim ut post annos sex

Furti pœna juxta Moysis legem, Exod. 22.

ΚΕΦ. α'.

Ἡρώδου νόμος περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον ἀπὸ Ῥώμης ὑποστρέψαντας διαβάλλουσι Σαλώμη καὶ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν.

ΕΝ δὲ τῇ διοικήσει [b] ὅλων πραγμάτων ἐπιμελῶς ὁ βασιλεὺς τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ἀναιρεῖλαι, τῶν περὶ τὴν πάλιν [c] τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, τίθησι νόμον οὐδὲν ἐοικότα τοῖς πρώτοις, ὃν αὐτὸς ἐκύρωσε, τοὺς [c] τειχωρύχους [d] ἀποδιδόμενος ἐπ' ἐξαγωγῇ τῆς βασιλείας. ὅπερ οὐ σὺν εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν παρόντων φορτικὸν, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν [e] ὠφέλιμον τῶν [f] πατρίων ἐθῶν. τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν δίαιταν τοῦ ζῆν, δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάνθ' ὅσα προστάττουσιν [g] ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν οὖσα, ἐν κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πεφυλαγμένης ἐν τοῖς πρώτοις τῆς τοιαύτης τιμωρίας. [h] ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι [i] τετραπλάσιον καταβαλεῖν τὸν κλέπτην, ἐὰν ἔχοντα μὲν, [k] ἀλλ' ὕστερα τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐφ' ὅσον διήνεκῆ τὴν δουλείαν ὑπομένειν. οὗ γὰρ

[a] Ιϛ'.] In hoc numero consentiunt *Codices* fere omnes, tam *Græci* quam *Latini*. adeo ut ista de re ne minima quidem occurrat difficultas.

[b] Ὅλων πραγμάτων] Vox ὅλων deëst *Busb.*

[c] Τειχωρύχους —— ζῆν,] Ita in *libris omnibus*. Alibi (prout & emendavit *Coccejus*) semper (quod sciam) in aliis auctoribus, τοιχωρύχους. Apud *Zonaram*, τοὺς τοιχωρύχους ἐπ' ἐξαγωγῇ τῆς χώρας πιπράσκειν. HUDS. Idem *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

[d] Ἀποδιδόμενος] Ἀποδιδόμενον *Busb.* Hunc locum, ut innumera alia non percepit *Vet. Interpr.* ἐπ' ἐξαγωγῇ τῆς βασιλείας *vendi*, est *peregre venum ire*, & *sub ea lege*, *ne in patria moretur*, *exportandum venire*. Phrasi hac utitur *Dio*, l. 54. ut ostendit *Cujac.* ad *Paratitl. Cod.* l. 4. t. 55.

[e] Πιεσείχον] Πιεσεῖχεν *Busb.* & *Vat.*

[f] Πατρίων] Lege πατρίων. COCC.

[g] Ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν] Mallem hoc ordine, ἐκεῖνοι ἐξ ἀνάγκης ποιεῖν.

[h] Ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι] Vide *Antiquitatum* lib. IV. c. 27.

[i] Τετραπλάσιον καταβαλεῖν] Τετραπλᾶ καταβαλεῖν *Busb. Gall.* & *Vat.* τετραπλᾶν *Zonar.*

[k] Ἀλλ' ὕστερα τοῖς ἀλλοφύλοις.] Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀλλοφύλοις, ὡσὶ δὲ γε ὁμοεθνεῖς, ἵνα μήτε τῆς θρησκείας ἐκπίπτοιεν, μήτε παρ' ὅλον τὸν βίον δουλεύοιεν, ἀλλὰ τυγχάνοιεν μιᾶς ἐξαιρέσεως. *Zonar.*

γὰρ ἀφειδῶς μὴ ἐξαιτίαν. [l] τόδε, ὥσπερ ὠρέχθη πότε χαλεπῶν ἐ παρόνομον ἡμέρᾳ τὴν κέλασιν, ὑπερηφανίας εἰδικῆ μέρ☉, ὡ βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ τ ἐχομένων ὀλιγώρως, θεῖναι τὴν τιμωρίαν γενομένοις. ταῦτα μὲν οὖν, καθ' ὁμοιότητα δ [m] λοιπὰ τρόπα γινόμενα, μέρ☉ ἦν τ Διαβολῶν, καὶ τ ἐπ' αὐτῷ δυσνοίας.

β'. Ἐν ᾧ τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ τ εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιοῦντο, Καισαρεί τε συντυχεῖν ὁρμηθείς, καὶ θεάσασθαι τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβοντας. Καῖσαρ δ' ἅτε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν [n] ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη πεπαιδευμένους ἐν τοῖς μαθήμασιν, [o] ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. ὡς δ' ἦκον ἀπὸ τ Ἰταλίας, ἀφορμὴ πρὸ μεγίστη τ ὄχλων ἦν, καὶ πρῶτοι πᾶσιν ἐγεγόνεσαν, τῷ τε μεγέθει τ σφῶν αὐτῶν [p] τύχης κεκοσμημένοι, καὶ βασιλικῷ καὶ τὰς μορφὰς ἀξιώματι ☉ οὐκ ἀποδέοντες. ὑπῆρχόν τε εὐθὺς ἐπίφθονοι, Σαλώμῃ τε τῇ τ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμῃ τε Διαβολαῖς κατηγωνισμένοις. [q] ἔτω γὰρ ὤοντο [r] δικαίων αὐτῶν δίκην δώσειν τ εἰς τὴν μητέρα τ ἐκείνων πεφονευμένων. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην ὑπῆρχεν τ δέους εἰς τὴν καθ' ἑκείνων Διαβολὴν μεταφέρον, λογισάμενοι δὲ καθ' ἡδονὰς σφᾶναι τῷ πατρὶ, Διὰ τ τ μητρὸς φονικὸν, ὡς μηδὲ ὅσιον εἶναι δοκεῖν ὑπὸ ταὐτὸν σφᾶναι τῷ τ πικρὸς φονεῖ. ταῦτα γὰρ ἀπὸ τ ἀληθείας ὑπὸ τὸ πιθανὸν τ αἰτίας φέροντες, κακοήθως ἐδύναντο, καὶ τ εὐνοίας ἧς εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. ἐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄντικρυς ἔλεγον, ἀλλ' εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος [ss] ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους· [t] ἐξ ὧν πρὸς Ἡρῴδην ἀναφερομένων ὑποκαλεσκάλιζε μῖσ☉, ἀεὶ αὐτῇ τῇ φύσει χρόνῳ νικώμενον. ἐν μέντοι τῷ τότε πάσης ὑποψίας ἐ Διαβολῆς μείζονι χρώμεν☉ ὁ βασιλεὺς τῇ [x] γεγυνηκέναι φιλοστοργίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς ἐδ μεταδιδοὺς, καὶ γυναῖκας [y] ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τῇ Σαλώμης [x] θυγατρὶ Βερενίκῃ, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἀρχελάου [y] Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

manumitteretur. Hoc ipſum, ſicuti tunc æſtimatum erat in animadverſione pœnaque durum & iniquum, *ita* cum arrogantia conjunctum videbatur, quaſi non regio ſed tyrannico more, nulla ratione habita Judæorum reipublicæ, pœnam conſtituere in animum induxiſſet. Atque iſta quidem, eo modo quo conſueverat facta, in parte erant criminationum odiique in ipſum *popularis*.

2. Per id autem tempus profectus eſt in Italiam, quod deſiderarit & cum Cæſare colloqui, & filios ſuos, qui *tum* Romæ agebant, videre. Eumque Cæſar tum alias comiter excepit, tum filios ei, ut jam in diſciplinis perfectos, reddidit domum reducendos. Ubi ab Italia revertebantur, magnum erat populi erga juvenes ſtudium, & conſpicui fiebant omnibus, tum quod fortunarum amplitudine ornati erant, tum quod illis non deerat regiæ formæ dignitas: ſtatimque inviſi eſſe cœperunt & Salomæ regis ſorori, & iis qui calumniis ſuis Mariamnen confecerant. ita enim fore putabant, ut, ſi illi rerum potirentur, ipſi pœnas luerent ob illatam matri eorum injuriam. Itaque hanc ipſam metus cauſam adhibebant, ut calumnias illis ſtruerent, dictitantes, eos patris conſuetudine non delectari, propter necem matris, ut qui religioni ſibi ducerent cum illius interfectore degere. Ita enim à rei veritate ad rationem veriſimilem progredientes lædendi poteſtatem habuerunt, patrique eripiendi ſuam erga filios benevolentiam. neque enim illi quidquam palam dicebant, ſed in vulgus hujuſmodi rumores ſpargebant: quibus Herodi relatis, ſubinde oriebatur odium, quod poſtea natura ipſa vincere non potuit. Eo tamen tempore rex, cum adhuc ei maneret amor genitoris in liberos, omni ſuſpicione & criminatione potentior, & eis honorem habuit, quem debuit, & adultis uxores dedit, Ariſtobulo Berenicen Salomæ filiam, Alexandro vero Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam.

Herodis in Italiam profectio.

Herodis filios Roma reverſos calumniantur Salome & Pheroras.

II.

Herodes filiis ſuis uxores locat.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρῴδης οἷς ἐξέπλευσεν πρὸς τ Ἀγρίππαν· καὶ ὡς τ καθ' Ἰωνίαν Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπαγτιασαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν.

CAP II.

Quomodo Herodes ſemel & iterum ad Agrippam navigavit: utque Agrippa, accuſatione à Judæis in Ionia contra Græcos inſtituta, Judæis leges ſuas confirmavit.

Ταῦτα διοικήσας, ἐπεὶδὴ ☉ Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τ Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπιχθεὶς πρὸς αὐτὸν, ἠξίωσεν εἴς τι τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἐδὲ πρὸς ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. κἀκεῖν☉ μὲν εἶχας λιπαρῶς ἐγκειμένου, [z] ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἡρῴδης δ' οὐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε τ νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμεν☉ αὐτὸν, καὶ [a] μὴ δ τὰς κατασκευὰς ὑπιδεικνύων, πᾶσαν ἀπόλαυσιν Διαίτης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ, καὶ Καισαρείᾳ περὶ τ λιμένα τ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασμένον, κἂν τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξωκοδόμησεν, [b] τό, τε Α-

HIS factis, cum Marcum Agrippam iterum ab Italia in Aſiam navigaſſe intellexiſſet, eum propere adiit, obſecravitque ut in regnum ſuum veniret, & iis quibus affici oportebat apud hoſpitem & amicum uteretur. Et ille quidem, cum inſtaret urgeretque *Herodes*, annuit, & in Judæam profectus eſt. atque Herodes nihil, quod ei placeret, omiſit, & in oppidis recens conditis eum excipiens, dumque ædificia oſtenderet, ipſi ejuſque amicis omne genus deliciarum & magnificentiæ apparatum exhibens, & apud Sebaſten, & Cæſaream in portu à ſe exſtructo, & in propugnaculis itidem à ſe multis ſumptibus excitatis, Alexandrio

Herodes ad Agrippam navigat.

Agrippa in Judæam venit.

Agrippa magnificè excipitur ab Herode.

l Τόδε, ὥσπερ ὠρέχθη] Ita reſcripſi. in *libris* τὸ δ' ὥσπερ. Si quis malit, τόδ', ὅπερ ὠρέχθη, per me licet.

m Λοιπὰ τρόπα γινόμενα,] Sic *Busb.* & *Vat.* λοιπὸν τρόπον in *ceteris*

n Ἐδέξατο,] Ἐξεδέξατο *Vat.*

o Ἀπέδωκεν ἄγειν] Ἀποδιδόναι *Vat.*

p Τύχης κεκοσμημένοι,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* Ψυχῆς in *ceteris*. ut vertendum ſit, *& quod animi magnitudinem præ ſe ferebant.*

q Οὕτω —— ὤοντο] Forte ὅπως. HUDS. in *Add.* Dum putarent, ſi prævalerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur. *Rufinus.* Unde pro ὅτω γ. legiſſe videtur, ὅ. γὰρ οὐκ ὠοῖτο δώσειν, εἰ &c. SPANH.

r Δικαίων αὐτῶν εἴχεν ὤοντο] Iterum cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *dum putarent, quod ſi prævalerent, ultionem exigerent de his quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur.* δικαιοῦσθαι, εἰ μὴ εἴχεν in *Editis Aliſque.*

s Ἀπὸ —— ἐσκόρπιζον,] Ita plane cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* in *Editis Aliſque*, λαὶ τ ἀληθείας ἀπὸ τὸ πιθανὸν αἰτίας φέροντες &c.

ss Ἐσκόρπιζον] Conf. lib VI. c. 6 § 3. SPANH.

t Ἐξ ὧν πρὸς Ἡρῴδην ἀναφερομένων] Ἐξ ἃ *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν,] Ἐν ἡλικίᾳ *Vat.*

x Θυγατρὶ Βερενίκῃ] De Berenice Matre Agrippæ. infr. lib. 18. c 7. §. 1. SPANH.

y Καππαδόκων] Ita *Vat. Busb.* & *Zonar.* Καππάδοκ☉ in *Editis Aliſque.*

z Ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Vide *Philonem Judæum* in Legatione ad Cajum, p 1033.

a Μὴ —— ὑπιδεικνύων,] Sic lego cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αὐτῷ ὑπιδεικνὺς in *ceteris.*

b Τό, τε Ἀλεξάνδρειον] Perplexa eſt conſtructio, qualis Atticis familiaris eſt, ut oſtendit *H. Steph.* in *Append. ad Dial. Gr.* p. 125. &c.

drio *scilicet* & Herodio & Hyrcania. Quin & in urbem Hierosolymitarum eum duxit, ubi ei populus obviam festo vestitu prodiit, faustisque acclamationibus eum excepit. Agrippa autem Deo centum boves immolavit, & populo convivium præbuit, nemini rerum lautissimarum copia cedens. Is vero, cum ad semet oblectandum etiam plures adhuc dies mansissent, propter anni tempus festinabat: sibi enim, necesse habenti Ioniam repetere, hyeme appetente navigare haud adeo tutum esse arbitrabatur.

Convivium lautissimum populo dat.

III. *Herodes Agrippam denuo adit.*

2. Atque ille quidem oram solvit, Herode ei, ejusque comitum clarissimis, multa largito. Rex vero, cum in sua ditione hyemem exegisset, ineunte vere eum iterum convenire properavit, sciens eum in Bosporum expeditionem parasse: Rhodumque & Coon navigando prætervectus prope ad Lesbum appulit, ratus se eo loco offensurum esse Agrippam. Sed à vento aquilonari correptus prohibetur navibus portum tenere. Ille vero *hac de causa* aliquot diebus apud Chium morabatur; *ubi* & multos, ipsum *salutatum* adeuntes benigne excipiens, regiis prosequitur muneribus: cumque urbis portam prolapsam animadvertisset, (quam, bello Mithridatico dejectam, haud facile erat illis, quemadmodum in cæteris fecerant, propter ejus magnitudinem & pulchritudinem instaurare) tantum pecuniarum eis contulit quantum satis superque esse posset ad structuram absolvendam, hortatus ut non cessarent, idque ocius facerent, ut suum urbi ornamentum restituerent. Ille vero, cum ventus leniter flaret, primum Mitylenen, deinde Byzantium delatus, ut audivit Agrippam jam ultra Cyaneos scopulos provectum, quanta potuit contentione eum sequutus est. Cumque apud Sinopen in Ponto eum inveniisset, ex insperato quidem visus est cum classe appellere, se tamen gratum præstitit, multumque inter se amicissime consalutabant, quippe quod Agrippa existimâsset se maximum ejus erga ipsum benevolentiæ & amoris testimonium accepisse, cum rex tantum mari cursum confeciisset, & illius rebus opportune interfuisset, quibus, regno utpote relicto rerumque suarum administratione, nihil prius & antiquius habuit. In universis itaque ei in illa expeditione aderat Herodes, in rebus gerendis socius & adjutor, & in singulis consiliarius & autor. ei etiam cum animum remitteret gratus & acceptus, solusque omnium particeps, difficilium quidem propter benevolentiam, jucundorum vero honoris ergo. Quamprimum autem ab illis confecta erant negotia Pontica, quorum causa Agrippa illuc missus fuerat, minime placuit navibus uti ad revertendum, sed Paphlagoniam & Cappadociam pertranseuntes, ac deinde itinere pedestri in Phrygiam majorem profecti Ephesum pervenerunt, unde in Samum navibus trajecerunt. Et quidem multa per singulas civitates, Herodis in gratiam, data erant ab *Agrippa* beneficia, prout supplicantibus opus erat. Quin & *Herodes* ipse nihil prætermisit, quod, pecuniam largiendo & amice *omnes* recipiendo, præstare potuit, sumptibus etiam de suo erogatis; quotiesque desideraretur aliquid intercessit apud Agrippam, effecitque ut voti compotes fierent quicunque opem rogabant. Cum autem & ille esset *natura* benignus, animique magnifici ad largien-

Apud Sinopen comiter exceptus ab Agrippa.

Magna apud Agrippam est in gratia.

Agrippa, Herode intercessore, multa multis condonat.

λεξάνδρειον καὶ [c] Ηρώδιον καὶ τὴν Τρωανίαν. ἦλθε δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὑπαντώντος πανδήμου παντὸς ἐν ἑορτώδει στολῇ, καὶ δεχομένης τὸν ἄνδρα σὺν [d] εὐφημίαις. Ἀγρίππας δὲ τῷ Θεῷ μὲν ἑκατόμβην καθιέρωσεν, [e] εἰστία δὲ τὸν δῆμον, ἀδένος τῶν μεγίστων [f] πλήθη λιπόμενον. αὐτὸς δὲ, ὅσον οὔπω τῶν καθ' ἡδονὴν κἂν ἔτι πλείους ὑπομείνας ἡμέρας, διὰ τὸν καιρὸν ἠπείγετο· τὸν γὰρ πλοῦν, ὑπαινοῦντος καὶ χειμῶνος, οὐκ ἀσφαλῆ νομιζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ιωνίαν.

Β'. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἀπέστελλε, πολλῶν αὐτῶν δωρεῶν τετιμηκότα Ηρώδην, [g] καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ὑπομοτάτους. ὁ δὲ βασιλεὺς, χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπείγετο σωτυχεῖν αὐτῷ [h] τοῦ εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν στρατηγήσοντος· καὶ πλεύσας διὰ Ρόδου, καὶ Κῶ παρασχὼν περὶ Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν Αγρίππαν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὑπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, εἴργον τοῦ ἀναγωγοῦ τὰ νεῶν. ὁ δὲ ὑπιδιέτριβεν ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλὰς μὲν τῶν παρόντων αὐτῷ δεξιώσεων ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς [i] δωρεαῖς. αὐτῆς δὲ τῆς πόλεως ἰδὼν πεπωκυῖαν σφόδρα· ἰοῦ, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καταρρεῖσαν, οὐχ ὥσπερ τἆλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀναστῆναι ῥᾴδιον ἰοῦ· χρήματα δοὺς ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ παρεπεύειν ἐδυνάτο πρὸς τὴν σωτήριαν καὶ κατασκεύασμα, ἐνεπέλευε μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ ταχὺ ἐγείρειν, ἀποκαθιστάντας τῇ πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. αὐτὸς δὲ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς [k] Μιτυλήνην κἀκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παραγενόμενος, ὡς ἤκουσεν ὑπὸ Κυανέων ἤδη πεπαυκέναι τὸν Αγρίππαν, μετέπεμπεν ὡς ἐκεῖ. καὶ περὶ Σινώπην [l] τοῦ ὄντος ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβών, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη τοῖς ναυσὶν προσπλέουσι, ἀσμένως δὲ ἐφάνη, πολλά τε φιλοφρονήσεις [m] ἦσαν, ὡς ἐπὶ μείζοσι πίστεσιν εἰληφέναι δοκούντων εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν [n] Αγρίππαν, τοσοῦτον μὲν πολλῷ ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, οὐκ [o] ἀπολειφθέντος δὲ τῆς ἐκείνου χρείας, διὸ μετὰ τοῦ καταλιπεῖν δοκεῖν καὶ διοικῆσαι οἰκείων πραγμάτων προυργιαίτερα ἔσπευδε. πᾶν γοῦν διὰ τοῦτο κατὰ τὴν στρατιὰν Ηρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. ἡδὺς δὲ καὶ τοῖς ἀνίσοις, καὶ μόνος ἁπάντων κοινωνὸς, ὀχληρῶν μὲν διὰ τὴν εὐνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὴν τιμήν. ὡς δ' αὐτοῖς καπήρατο καὶ τὰ περὶ τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Αγρίππας ἐστάλη, τὴν ἀνακομιδὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει πρέπειν πλέουσιν. ἀλλὰ [p] διαμειψάμενοι τὴν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, κἀκεῖθεν διὰ τῆς μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Εφεσον ἀφίκοντο, [q] πάλιν δὲ ἐξ Εφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυγχανόντων ἐγίνοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἰοῦ ἢ δεξιώσεως ἀπαρέλειπεν, ἐξ αὐτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Αγρίππα [r] τινῶν ὑπιζητουμένων μεσίτης ἰοῦ, καὶ διεπράττετο μηδενὸς ἀτυχῆσαι τοὺς δεομένους. ὄντος δὲ καὶ ἐκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν ὅσα, τοῖς ἠξιωκόσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖον ἢ τοῦ βα-

c Ηρώδιον] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.
d Εὐφημίαις.] *L. B.* ἐυφημίαι.
e Εἰστία δὲ τὸν δῆμον,] Εστιᾷ *Busb.* & *Hen.*
f Πλήθη λιπόμενος.] Πλήθη λιποῦσιν *Vat.* πλήθους λιπόμενος *Busb.* πλήθη λιπόμενος *Lugd. Bat.*
g Καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιστημοτάτους.] Καὶ τὸν σὺν αὐτῷ *Busb.*
h Τοῦ εἰς Βόσπορον] Videsis *Dionem*, l. 54. p. 538.
i Δωρεαῖς] Hæc & sequentia, usque verbum ἅπασι quod initio §. 4. occurrit, desunt in *L. B.*
k Μιτυλήνῃ] Conf. supr. lib. 15. c. 10. §. 2. SPANH.
l Τοῦ ὄντος ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβών,] Τοῦ ὄντος ἐν Πόντῳ *Vat.*
m Ησαν,] Ησαν τοῦ αὐτοῦ *Busb.*
n Αγρίππας,] Αγρίππαν *Hen.* à prima manu. Αγρίππᾳ *Vat.*
o Απολειφθέντος] Ita ex *Gall.* (adstipulante Colbertino) οὐκ ἀπολειφθέντος in *cæteris.*
p Διαμειψάμενοι] Mallem διαμειψάμενοι.
q Πάλιν δὲ ἐξ Εφέσου] Ita *Vat.* πάλιν δὲ ἐξ Εφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον in *Editis Aliisque.*
r Τινῶν ὑπιζητουμένων] Τινὶ *Gall.*

s Ιππό-

βασιλέως ἐπίεικῶς ῥοπὴ, προτρέψασθαι πρὸς τὰς εὐεργεσίας οὐ βεβαιοτέρα τ Ἀγρίππαν. [s] Ἰλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δὲ Χίοις τὰ πρὸς τοὺς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξεν· τοῖς δ' ἄλλοις καθ' ὃ δεηθεῖεν ἑκάστοις παρέσχε.

γ'. Τότε δὲ περὶ τῶν Ἰωνίαν αὐτῶν γενομένων, πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων, ὁ τὰς πόλεις ᾤκει, προσῆλθε, χειρὶ καὶ παῤῥησίᾳ ἐπληρωμένοι· καὶ τὰς ἐπηρείας ἔλεγον ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐῶντες χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι διδόναι κατ' ἐπήρειαν τῶν [t] εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα χρημάτων ἀναπεμπομένων ἀφαιροῦντο, στρατιῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, καὶ πρὸς ταῦτα δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ῥωμαίων αὐτοῖς ὑπηρετούντων κατὰ τοὺς οἰκείους ζῆν νόμους. τοιαῦτα κατεβοῶντων, [v] παρῆτησε μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Ἀγρίππαν αὐτῶν [x] δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὐτοῦ Φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. Ἔνθα δὴ Ἀγρίππα Ῥωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους ποιησάμενος, καθίστησι ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων [y] ἔλεξεν.

δ'. "Ἅπασι μὲν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ "γενομένοις, ἀνάγκη καταφεύγειν ὅπῃ τοὺς ἀφελήσ- "τοὺς ἐπηρείας αὐτῶν δυνησομένους· τοῖς δὲ νῦν ἐντυγχά- "νουσι καὶ παῤῥησίᾳ. τυχόντες γὰρ πρότερον [z] ὑμῶν "οἷοι ἤυξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τὰς χάριτας ἀφαι- "ρεῖσθαι δι' ὑμῶν [a] αἰτοῦσι τῶν δεδωκότων, καὶ παῦ- "τα εἰληφότες μὲν αὐτὰς παρὰ τούτων, οἷς μόνοις δι- "δόναι δύνανται, ἀφαιρούμενοι δ' ὑπ' ἐδενὸς κρείτ- "τονος, ἀλλ' ἰσον ἔχειν αὐτοῖς [b] δεχομένοις ὁμοίως "[c] ὑμῶν ἴσασιν. καί τοι γε ἐκ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔ- "παινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέχον αὐ- "τοὺς ἀξίους· εἶτα μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ ταῦτα βε- "βαιοῦν τοὺς δεδωκότας. οἵ γε μὴν ἐμποδὼν ὄντες "καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ἰουδαίοις, εὔδηλον ὡς "[d] ἄμφω ἀδικοῦσι, τοὺς εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν "ἀγαθοὺς οἷς [e] οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν, ἐν τῷ καὶ "τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τὰς δεδωκότας, εἰ τὰς χά- "ριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. [f] εἰ δέ τις "αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων ἥτινα ἕλοιεν ἂν ἀφαιρε- "θῆναι, τὸ ζῆν, ἢ τὰ πάτρια ἔθη, τὰς πομπὰς, τὰς "θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νομιζομένοις προσάγου- "σι θεοῖς, εὖ οἶδ' ὅτι πάντα μᾶλλον αἱρήσονται πα- "θεῖν, ἢ καταλύσαι τι τῶν πατρίων. καὶ γὰρ τοὺς "πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα αἱροῦνται, φυλατ- "τόμενοι [g] μὴ βλαβαίνειν αὐτά· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, "ἣν νῦν τὸ σύμπαν τ ἀνθρώπων γένος δι' ὑμᾶς ἔχει, "τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι κατὰ χώραν ἑκάστοις "τὰ οἰκεῖα τιμᾶσιν ἄγειν, καὶ διαζῆν. τοῦτο μὲν οὖν "οὐκ ἂν αὐτοὶ [h] παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται δρᾶν κατ' "ἄλλων, ὥσπερ οὐχ ὁμοίως ἀσεβοῦντες, εἴ τι τῶν οἰ- "κείων εἰς θεὸς [i] ὁσίων ἀμελοῖεν, εἴ τι τὰ οἰκεῖά τι-

dum quicquid petentibus prodesset, modo alios non læderet, non leve momentum erat & in rege, ad incitandum Agrippam vel sponte currentem ad beneficentiam. Nam Ilienſibus, cum eis irasceretur, illum reconciliavit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persolvit, & à tributis *eos* liberavit; itemque aliis, quacunque in re singulis opus esset, *libenter* adfuit.

3. Tunc vero, cum in Ioniam venissent, magna Judæorum multitudo (qui urbes illas incolebant) ad Agrippam, occasione fiduciaque sumpta, se contulerunt: & apud eum de injuriis, quæ sibi fierent, expostulabant, ut qui suis uti legibus prohibeantur, & sacris *diebus* in jus vocentur magistratuum iniquitate, & pecuniis spolientur quas Hierosolyma *ad templum* mittere vellent, coganturque ad obeundam militiam & publica munera, & in ea sacras pecunias insumere, quibus semper soluti erant, cum eis Romani secundum patrias leges vivere permisissent. Hæc dum vociferantur, rogavit Herodes Agrippam, ut illorum rationes audire vellet: allegavitque quendam suum amicum, nomine Nicolaum, qui Judæorum causam ageret. Cumque assessores sibi advocasset Agrippa, Romanorum primos & qui aderant reges & principes, Nicolaus pro Judæis dicere aggressus est. IV. *Ioues Iudæi de Græcis apud Agrippam expostulant.*

4. "Equidem omnes, Agrippa potentissime, "qui in angustiis sunt, necesse habent ad eos con- "fugere, qui malis ipsos levare possunt: hi vero, "qui nunc supplices adsunt, etiam fiducia freti *ac-* "*cedunt*. Cum enim vos jam ante habuerint quales "*ut essetis* multis votis expetiverunt, ne beneficia "illis *vestra* eripiantur per vos postulant qui ea de- "distis: præsertim cum ea quidem ab istis accepe- "rint, quibus unica erat dandi potestas; eisdem "vero privati sint, non à superioribus, sed ab illis, "quos sciunt æque ac ipsos vestro imperio subje- "ctos esse. quanquam si magna assequuti fuerint, "id ipsis in laude ponendum, quod tantis sese di- "gnos præstiterint; sin parva, turpe erit, quod ea "confirmare nolint ii ipsi qui dederint. Minime "enim dubium est quin isti, qui Judæos impediunt "& modis indignis tractant, utrisque injurii sint; "eis qui *beneficia* acceperint, si bonos esse non exi- "stiment, quibus viri optimi, tam præclare de il- "lis merendo, testimonium tribuerunt; & illis "etiam *injurii sint* qui ea dederint, si gratiam illo- "rum irritam fieri postulant. Si quis autem eos "interroget, utrum horum malint sibi eripi, vi- "tam, an patrios ritus, pompas, sacrificia & festa, "quæ Diis suis *in honorem* adhibentur; probe novi "quod omnia potius perpetienda esse ducent, quam "ut aliquid ex institutis patriis imminui sinant. "Quin & multi propter ista bella movent, sum- "mopere cavent ne quis ea transgrediatur: atque "felicitatem, qua nunc universum hominum ge- "nus per vos fruitur, eo ipso metimur, quod per "provincias singulis liceat sua solennia observare, "moreque suo vivere. Et hoc quidem, quod illi "ipsi ægre ferrent, contra alios facere vi conantur; "quasi non æque nefarie agant, sive suam in deos "pietatem negligant, sive aliis contra jus fasque *Nicolai Damasceni oratio.*

sa-

[s] Ἰλιεῦσι μὲν] Vide Excerpta ex *Nicolao Damasceno* edita per *Valesium*, p. 418.

[t] Εὐθυνόντων] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* *Δεθυνόντων* in *cæteris*.

[v] Παρητήσατο] Ita *Hen.* *Δεμιτήσατο* *Busb.* *παρεσήσατο* in *Editis Aliisque*.

[x] Δικαιολογουμένων] Sic *MSS.* *Διαλεγομένων* in *Editis*.

[y] Ἔλεξεν.] Ἔλεγεν *Busb.*

[z] Ὑμῶν οἷοι] Ita cum *Cod. Vat.* *ὑμῶν* deest in *cæteris*.

[a] Αἰτοῦσι] τῶν δεδωκότων,] Iterum è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* *αἰτοῦντες* in *Editis Aliisque*.

[b] Δεχομένοις] Eo modo *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à prima manu. *ἀρχομένους* in *Editis Aliisque*. HUDS. Lege *ἀρχομένους ὁμοίως ὑμῖν*. COCC.

[c] Ὑμῶν] *L. B.* *ὑμῖν*.

[d] Ἄμφω ἀδικοῦσι,] Præclara hæc emendatio debetur MS. *Lugd. Bat.* vulgatum enim fuerat hactenus *ἐφ' ᾧ* sensu valdè contorto; atque verterat *Hudsf. eo ipso, quod injurii sint eis* &c. pro quo *utrisque* reposuimus. HAV.

[e] Οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν] Οἱ κρείττους *Vat.*

[f] Εἰ δέ τις] Ita *Vat.* *εἴτις* in *cæteris*.

[g] Μὴ βλαβαίνειν] *Lugd. Bat.* *μὴ τὸ. Coccejus.*

[h] Παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται] *Gall.* *παθεῖν βέλοιεν βιάζονται*. *Lugd. Bat.* vero in *Marg.* *π. ἐθέλοιεν ἢ βιάζονται*.

[i] Ὁσίων ἀμελοῖεν,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* *ὁσίως* in *Editis Aliisque*.

"sacra sua adimi velint. Alterum vero *illud* jam con-
"sideremus. nunquid populus est, aut civitas, aut
"hominum natio, cui non maximum bonorum vi-
"sum est imperii vestri patrocinium, & populi Ro-
"mani potestas. Estne ullus qui vestra beneficia ir-
"rita esse desiderat? nemo certe, nisi mentis inops.
"neque enim reperiuntur qui illorum publice pri-
"vatimque participes non fuerunt. Atqui vestro
"quicunque munere concessa aliis auferre volunt,
"nihil sibimet, ex iis quæ vobis accepta debent,
"firmum & incolume relinquunt: quanquam ea
"ejusmodi sint beneficia quæ ex dignitate æsti-
"mari nequeunt. Nam si regnorum quæ olim fue-
"rint præsentisque imperii rationem haberent, in-
"ter multa ab eo ad felicitatem illis suppeditata,
"etiam & hoc instar omnium agnoscendum, quod
"non amplius servi sed liberi videantur. Nostræ
"autem res, licet præclare nobiscum agatur, non
"ita comparatæ sunt ut invidiam nobis pariant.
"per vos enim factum est ut una cum omnibus
"vitam feliciter degamus; & hoc solum cum aliis
"commune habere postulavimus, ut sine impedi-
"mento nobis liceat patriam pietatem colere. id
"quod & in se videatur haud invidendum, & è re
"illorum esse qui concesserint. nam si Deus ho-
"nore delectetur, illis etiam delectatur qui per-
"mittunt ut honore afficiatur. Porro nostris in
"institutis nihil ab humanitate alienum, sed pieta-
"ti omnia consentanea, & cum justitia salutari
"conjuncta. Neque enim præcepta *nostra* occul-
"tamus, quibus ad vitam instituendam utimur, ut
"*veteris* pietatis monumentis nostræque inter ho-
"mines professionis. Septimum etiam diem addi-
"cimus institutis nostris & legibus perdiscendis,
"volentes ut hisce, æque ac aliis quibuscunque,
"meditandis incumbamus, quibus obtemperando
"peccata vitabimus. Et pulchra quidem *appare-*
"*bunt*, si cui lubet sigillatim ea discutere; nobis
"vero etiam antiqua esse *persuasum est*, licet non-
"nullis haud ita videantur: adeo ut à vetustatis il-
"lorum honore ægre discessuri sint, qui pia mente
"ea acceperunt & observant. Ista *tamen* nobis vi
"& injuria auferunt: immo & pecuniam, quam
"Deo dicandam colligimus, sacrilege diripiunt, &
"tributa à nobis exigunt, & festis diebus in judi-
"cia nos vocant, atque ad alia negotia obeunda,
"quibus non opus esset ex rerum contractarum
"fide; sed ut religionem nostram injuria affice-
"rent: cui & *illi* nobiscum conscii sunt, ut qui
"odio in nos præter jus & fas omne flagrarint.
"Nam cum vestrum in universos imperium ex
"æquo sit, ita comparatum est ut benevolentiam
"*mutuam* alat odioque obsistat, si qui huic potius
"quam illi studeant. Ista itaque te rogamus, A-
"grippa potentissime, ne quid mali patiamur, ne-
"que injuriose tractemur, neque institutis nostris
"uti prohibeamur, neque fortunis nostris spolie-
"mur, neque illorum vi opprimamur cum vim iis
"nullam adhibeamus. nam & ista non solum æqua &
"justa sunt, sed & antea vestro beneficio concessa.

"σιν ἀνοσίως [k] καταλύσιντο. τὸ δ' ἕτερον ἤδη [l] σκο-
"πήσωμεν. ἔστι τὶς δῆμος, ἢ πόλις, ἢ κοινὸν ἔθνος
"[m] ἀνθρώπων, οἷς ὐ μέγιστον ἀγαθὸν πέφηνεν ἡ παρ' ὑ-
"σία τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς, καὶ τὸ Ρωμαίων κρά-
"τος; ἐθέλοι δ' ἄν τις ἀκύρους τὰς εὐπραξίας εἶναι
"χαρίτας; οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος. οὐδὲ γὰρ εἰ-
"σὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ κοινῇ. καὶ
"μὰ τοὺς [n] τινες ὧν ὑμεῖς ἔδοτε ἀφαιρούμενοι, [o] βέ-
"βαιον δ' αὐτοῖς ἄδειν ὧν δι' ὑμᾶς ἔχουσιν [p] ὑπο-
"λειπόντας. καί τοι τὰς μὲν τούτων χαρίτας, οὐ-
"δὲ μετρῆσαι δυνατόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἐκλογισαίμτο τὸν
"[q] πάλαι βασιλείαν, καὶ τὸν νῦν ἀρχὸν, πλη-
"θῶν ὄντων ὅσα πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπιδώκεν,
"ἔτι κατὰ πάντων ἀρκεῖ τὸ μηκέτι δούλους, ἀλλὰ
"ἐλευθέρους φαίνεσθαι. τὰ δ' ἡμέτερα, καὶ λαμ-
"πρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν ἀπίφθονα. δι' ὑμᾶς
"γὰρ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦμεν, καὶ τούτου μό-
"νου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύτως τὸν πάτριον
"εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ δόξειεν
"οὐκ ἀπίφθονον, καὶ πρὸς τῶν συγχωρούντων εἰ-
"ναι. τὸ γὰρ θεῖον, [r] εἰ χαίρει τιμώμενον, χαίροι
"τοῖς ἀπιτρέπουσι τιμᾶν. ἐθῶν τε τῶν ἡμετέρων,
"ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν· εὐσεβῆ γὰρ πάντα καὶ
"τῇ [s] σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. καὶ οὔτ'
"ἀποκρυπτόμεθα τὰ παραγγέλματα οἷς χρώμεθα πρὸς
"τὸν βίον, [t] ὑπομνήμασιν [v] τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν
"ἀνθρωπίνων ἀπιτηδευμάτων. τῶν τε ἑβδόμων τῶν
"ἡμερῶν [x] ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν
"[y] καὶ νόμων, [z] μελέτην ὡσπερ ἄλλου τινὸς καὶ τού-
"των ἀξιοῦντες εἶναι, [a] δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.
"καλὰ μὲν οὖν ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ' αὑτὰ τὰ
"ἔθη, παλαιὰ γὰρ ἡμῖν κἂν μή τισι [b] δοκῇ· ὡς αὐ-
"τῶν καὶ τὸ τοῦ χρόνου τιμιῶν [c] δυσαποδίδακτον εἰ-
"ναι τοῖς ὁσίως παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν.
"τούτων ἡμᾶς ἀφαιροῦνται κατ' ἐπήρειαν, χρήματα
"μὲν ἃ τῷ Θεῷ συμφέρομεν [d] ἐπώνυμα [e] διαρπά-
"ζοντες, καὶ φανερῶς ἱεροσυλοῦντες, τέλη δ' [f] ἐπι-
"πθέντες, [g] καὶ τὰς ἑορτὰς ἄγοντες ἀπὶ δικαστήρια,
"καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ κατὰ χρείαν τῶν συμ-
"βολαίων, ἀλλὰ κατ' ἐπήρειαν τῆς θρησκείας·
"ἵν' [h] καὶ σωίσωσιν ἡμῖν, μίσθ᾽ οὐ δίκαιον οὐδ'
"αὐτιζούσιον αὐτοῖς πεπονθότες. ἡ γὰρ ὑμετέρα κατὰ
"πάντων ἀρχὴ, γνωμένη μία, τὸν μὲν εὐνοιαν ἐπερ-
"γὸν, τὸν δύσνοιαν [i] ἀεργὸν παρεῖ τοῖς τοιούτοις ἀντ'
"ἐκείνου πραιρουμένοις. ταῦτ' οὖν ἀξιοῦμεν, ὦ μέγιστ'
"Αγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ ἐπηρεάσθαι,
"μηδὲ κωλύεσθαι τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, μηδ'
"ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ' ἃ μὴ βιαζόμεθα τέτας,
"ὑπὸ τούτων βιάζεσθαι. καὶ γὰρ οὐ δίκαια μόνον
"ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν δεδομένα πρότερον ἐστι.
"καὶ [k] δυνάμεθα καὶ [l] πολλὰ δόγματα τῆς συγκλή-
"του, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κειμένας δέλ-
"τους,

k Καταλύοιντο.] Καταλυθεῖεν *Vat.* καταλύσειν *L. B.*
l Σκοπήσωμεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σκοπήσομεν in *reliquis.*
m Ανθρώτων,] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ἀνθρώποις in *cæteris.*
n Τινες] *L. B.* τινὰ.
o Βέβαιον] *G.* βεβαιῶν.
p Υπολείπον[τ].] *G.* λιπλείπον[τ].
q Πάλαι βασιλείαν,] Iterum cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πᾶσαν in *Editis Aliisque.*
r Εἰ χαίρει τιμώμενον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut puto. ἀεὶ χαίρει in *Editis Aliisque* qua lectione retenta, mox legendum, κὴ χαίρει, vel χαίρει τε τιμώμενον.
s Σωζούσῃ δικαιοσύνῃ] Συνεθῆ *Vat.* forsan pro συνήθη.
t Υπομνήμασιν] *Gen.* ὑπομνήμασιν.
v Τῆς] *G.* κῆς.
x Ανίεμεν] *L. B.* in *Marg.* ἀνεῖμεν.
y Καὶ νόμων,] Καὶ νόμων μελέτη *Hen.* κὴ νόμων μελέτη *Vat.* forsan pro νόμων μελέτην.
z Μελέτων] *L. B.* μελέτην.
a Δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.] Illud δι' habuimus è *Cod. Vat.*
b Δοκεῖ.] Δοκεῖν *Hen.* δοκῇ *L. B.*
c Δυσαποδίδακτον εἶναι] Ita rescribere placuit è *Cod. Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς' αὐτῶν κὲ τῇ δ χρόνῳ τιμῇ τὸ δυσαπόδακτον εἶναι in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt.*
d Επώνυμα] An? ἐπώνυμα δ ἱερᾶ. HUDS. in *Add.*
e Διαρπάζοντες,] Διαφθείροντες *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit, *rapientes.*
f Επιθέντες,] Ita *Vat.* ἐπιθέντες in *reliquis.*
g Καὶ] *G.* κὰν.
h Καὶ σωίσωσιν] Καὶ non habet *L. B.*
i Αεργον] Ita reponi in *Addend.* jussit *Hudf. L. B.* vero expresse habet ἀναεργὸν. *Coccejus* emendat αὖ ἀεργὸν. *Editi* ἀργὸν. HAV.
k Δυνάμεθα] Δυνάμεθ' ἂν *Vat.*
l Πολλὰ δόγματα τ̃ συγκλήτ̃,] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

m Υπὲρ

"τους, ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν. ἀ δῆλον μὲν "ὡς μετὰ πείραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως "ἐδόθη, κύρια δὲ κἂν εἰ μηδενὸς [m] ὑπάρξαν- "τος ἐχαρίσασθε. χρέος γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν, ἀλ- "λὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ μὲν ὄντα [n] ἐφυλάξα- "σθε, μείζω δὲ τῶν ἐλπισθέντων προσθέντες, εὐ- "εργετεῖτε τῷ κρατεῖν. καὶ δύναιτ' ἄν τις ἐπεξιὼν "τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι' ὑμῶν [o] ἔχουσιν, "ἀπερίληπτον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἵνα μέντοι καὶ δι- "καίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυτοὺς ὑπο- "δείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παῤῥησίαν ἡμῖν, τὰ πρό- "τερον σιωπήσασιν, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ "σὲ προσκαλεζόμενον, εἰπεῖν. ὁποία μὲν εὔνοια "πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον προσκέκλειπται; ποία δὲ πίστις "ἐνδεής ἐστιν; τίς δὲ ἀνενόητος τιμή; [p] ποίᾳ δὲ "χρείᾳ μὴ εἰς [q] πρῶτον [r] ὥρα; τί δὴ κωλύῃ, καὶ "τὰς [s] ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργε- "σιῶν ἀριθμὸν εἶναι; [t] δίκαιον δ' ἴσως μηδὲ τὴν "τοῦ πατρὸς Ἀντιπάτρου προσκαλιπεῖν ἀνδραγαθίαν ἀμνη- "μόνευτον, ὃς, [v] εἰς Αἴγυπτον εἰσβεβληκότος Καί- "σαρος, διχιλίοις ὡπλίταις βοηθήσας, ἅτ' ἐν τοῖς "κατὰ γῆν ἀγῶσιν, ἔθ' ὅτε νεῶν ἔδει, δευτέρου "ἐχηπάζετο. καὶ τί δεῖ λέγειν ὅσῳ σκεῖνοι παρέσχον "ῥοπὴν τῷ τότε καιρῷ, καὶ ποσῶν καὶ τίνων δω- "ρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν; [x] ἄνωθεν δέον [y] ὑ- "πομνῆσαι τῶν ὑπηρολῶν, ἃς ἔγραψε τότε Καῖσαρ "τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμὰς καὶ πολιτείαν "ἔλαβεν Ἀντιπατρος. χρέσσ γὰρ [z] ταῦτα τεκμήρια "τοῦ καὶ τὰς χαρίτας ἡμᾶς κατ' ἀξίαν ἔχειν, καὶ "μὴ δι' ὀλίγου τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτεῖν, παρ' οὗ καὶ "πρότερον μὴ [a] δοθείσας ἂν ἐλπίσαι, τὴν τοῦ βα- "σιλέως πρὸς ὑμᾶς διάθεσιν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς "αὐτὸν ὁρῶσιν. [b] ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν καὶ τῶν "ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμε- "νὴς, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ Θεῷ τέλεια θύματα, τι- "μῶν αὐτὸν [c] ὁλοτελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆ- "μον [d] ἑστιάσας, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου ξένια "προσηκω. τοῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν [e] ἔθνει καὶ πό- "λει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ὑπερτοπῶτα πραγμάτων "δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἃν "ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρώδου προξε- "νήσης αὐτῷ ἑστίας. τούτων σε μιμνήσκοντές σε, καὶ "αὐτοῦ τε παρόντος καὶ συγκαλεζομένου βασιλέως ἀξιω- "καμεν πρεπῶδες ἦδεν, ἃ δι' αὐτοὺς δεδώκατε, τούτ' ἀπ' "ἄλλων μὴ πρεπόδων ἀφαιρεμένους.

ε'. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐγκλήσεως μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀνθυπολόγησις· οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν δικαστηρίῳ, περὶ τῶν προκειμένων διελάμβανον, [f] ἀλλ' ἵνα ἐντυξις ὧν ἐβιάζοντο. κἀκείνων ἀπολογία μὲν ἀδεμία, τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν· πρόφασις δὲ, ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι, πάντα νῦν ἀδικοῖεν. οἱ δὲ [g] εὐγενεῖς τε [h] αὐτοὺς ἐδείκνυσαν, κἂν τῷ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν, μηδὲν λυποῦντες οἰκεῖν. σωιδὼν οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο ταῦτα. "Ἐμοὶ "μὲν τὴν Ἡρώδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν, "ἕτοιμον εἶναι πᾶν ὁπῶν χαρίζεσθαι [i] Ἰουδαίοις ἀξιῶ-

"Possumus & multa de iisdem senatus consulta, "& tabulas in Capitolio positas recitare. quibus "sane, fide nostra perspecta, nosmet ornastis, sa- "crosanctis alioqui futuris, etiamsi gratiam vestram "nostra non præcessissent merita. Nam non solum "nobis sed & omnibus mortalibus sua conservastis, "multisque præter opinionem in majus auctis vin- "cendo benefacitis. adeo ut in immensum dicen- "di campum excurreret, qui singulorum res pro- "speras, quas vobis acceptas referunt, numerando "percenseret. Verum ut nosmet istis omnibus *be- "neficiis*, quæ in nos contulistis, non indignos "ostendamus, sufficiat nobis ad confidentiam, "priora omnia si tacuerimus, de eo, qui jam re- "gno potitur tibique assidet, *pauca* dicere. Quod "enim ille benevolentiæ *aut officii* genus vestræ fa- "miliæ non præstitit? qua in re fides ejus deside- "rata? quemnam erga vos honorem non excogita- "vit? ad quam necessitatem non primus adfuit? "Quid igitur vetat, quo minus vestra beneficia "tantis ejus in vos meritis respondeant? Forsan & "par est ut patris ejus Antipatri fortitudinem si- "lentio non prætercamus, qui, expeditione in "Ægyptum facta à Cæsare, cum duobus armato- "rum millibus suppetias tulit, & tam terrestribus "quam navalibus præliis nemini cedere comper- "tus est. Et quidni dicerem, quantum illi eo tem- "pore rebus ejus momentum attulerint, & quan- "tis & qualibus muneribus à Cæsare donati fue- "rint? cum antea debuerim literarum mentionem "fecisse, quas tunc Cæsar senatui scripsit; & quo- "modo à populo honores & jus civitatis obtinuit "Antipater. Hæc enim satis indicant, nos non "immerito vestra consequutos esse beneficia, nec "*sine ratione* petere, ut ea nobis confirmares, quæ, "si prius data non fuissent, à te sperare nobis li- "cuisset, spectantibus regis erga vos animum, ve- "strumve in illum. Quin & nunciatum est à Ju- "dææ incolis, quam amice & benevole provinciam "ingressus es, utque Deo justa sacrificia obtulisti, "& votis rite factis illum honorasti, utque popu- "lum epulis adhibuisti, ejusque non dedignatus es "hospitalia munera. Atque hæc omnia, quibus "vir in tanta dignitate constitutus à gente & ur- "be exceptus fuerit, pro argumentis haberi debent "amicitiæ inter te & Judæorum gentem sancitæ, "propter necessitudinem quæ tibi cum Herodis "domo intercessit. Horum te admonentes, regis- "que, qui jam præsto est tibique assidet, nihil præ- "terea postulamus, quam ut ea, quibus nos imper- "tiri voluistis, aliorum vi & injuria nobis eripi "non patiamini.

ſ. Cum ejusmodi orationem Nicolaus habuis- set, Græci quidem nullatenus intercesserunt: non enim ut in judicio de rebus istis litigabatur, sed supplicatio erat contra vim. nec illi quidem omni- no inficiabantur, se ista fecisse: sed eo se tegebant, quod dicerent Judæos ipsorum finibus uti, & in eo nunc injurios esse. Illi vero se bono genere esse demonstrarunt, quodque *ubi versarentur ibi* leges suas haberent in pretio, in eo illis injuriam non facere. Quamobrem Agrippa, intellecto quod vim paterentur, sic respondit. "Se quidem propter "Herodis in ipsum benevolentiam & amicitiam "paratum esse Judæis postulata concedere, eaque "etiam

V. *Agrippa Judæorum immunitates confirmat.*

m Ὑπάρξαντος ἐχαρίσασθε.] Ὑπαρξιν *Vat.*
n Ἐφυλάξασθε,] Φυλάξαντες *Vat.*
o Ἔχουσιν,] Ἔχωσιν *Vat.*
p Ποίᾳ ὃ χρείᾳ] Ita lego. ποῖα ὃ χρεία in libris.
q Πρῶτον] *L. B.* in *Marg.* πρῶτον.
r Ὥρα;] Sic *Hen.* ὡρᾶ in *cæteris.* quod *Ibbetson* præfert.
s Ὑμετέρας χάριτας] Ita lego. ὑμετέρας in *libris.*
t Δίκαιον δ' ἴσως] Καλὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.* interpretamentum, ut puto, vocis δίκαιον.
v Εἰς —— Καίσαρος,] Illud εἰς è *Cod. Vat.*
x Ἄνωθεν] *Lugd Bat.* καθ' ἓν & forsan melius. HAV.
y Ὑπομνῆσαι τῶν ὑπηρολῶν,] Ἀναμνῆσαι *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὑπομιμνῆσαι G.
z Ταῦτα τεκμήρια] Ταῦτα τὰ τεκμήρια *Vat.* & *Lugd. Bat.*
a Δοθείσας ἂν ἐλπίσαι] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.* δοθείσης in *Editis Aliisque.*
b Ἀπαγγέλλεται] *Lugd. Bat.* in *Marg.* ἀπήγγελται.
c Ἐπιτελείαις] Forte ἐπὶ τελείαις. COCC.
d Ἑστιάσας,] *L. B.* εἰστιάτας.
e Ἔθνει καὶ πόλει] Illud οἰ adjectum esse volumus è *Cod. Vat.*
f Ἀλλ' ἵνα ἐντυξις] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀλλ' ἡ ἔντυξις in *Editis Aliisque.*
g Εὐγενεῖς] *L. B.* εὐγνῶς.
h Αὐτοὺς] Ita lege, non αὐτοῖς. COCC.
i Ἰουδαίοις ἀξιῶσιν,] Ἰουδαίοις, ἃ ὃ ἀξιοῦσιν καθ' αὐτὰ δίκαια δοκεῖν *Vat.*

"etiam in se justa existimare: adeo ut si plura qui-
"dem petiissent, non gravaretur ea illis largiri,
"dummodo sine incommodo fieret imperii Ro-
"mani. quoniam vero *tantum* postulant ut quæ
"prius acceperint rata maneant, se confirmatum
"dare, ut nemo illis injuriam faciat instituta sua
"observare perseverantibus". Cum ista dixisset, concionem dimisit. Atque Herodes coram stans ipsum salutabat, & quod ita in illos affectus esset gratias agebat. Ille vero hisce delectatus paria referebat, illum in suos complexus accipiens salutansque. Et tunc quidem à Lesbo discessit. Rex autem Samo mari domum reverti statuit, atque ubi Agrippæ valedixerat oram solvit: & non multis post diebus Cæsaream appulit, vento usus secundo. Indeque Hierosolyma profectus convocavit omnem populum (ingens autem erat etiam ex agris multitudo) atque in mediam concionem progressus, eis totius itineris sui rationem expoluit, seque Judæis in Asia perfeciisse, ut deinceps sua jura quiete retenturi essent. Prolixam etiam de rebus suis prosperis regnique administratione narrationem fecit, ut in omnibus utilitatis eorum studiosus fuerit; atque lætitia elatus, quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit. Illi vero, & gratia & oratione *regis* mirifice capti, vehementer lætati discesserunt, bona multa *prosperaque omnia* regi optantes.

A Lesbo digreditur.

Herodes, Hierosolyma reversus, quæ in itinere gesserit, populo exponit.

"σιν, καὶ καθ' αὐτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὥς' εἰ μὲν
"ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι παῤ [k] μὴ
"λυπῶῦτα τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ὠφελεῖν. [l] ἐπεὶ
"δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα [m] μὴ βεβαιοῖ,
"[n] βεβαιοῖ αὐτοῖς ἀνεπηρεάστως ἐν τοῖς οἰκείοις ἀμ-
"πλεῖν ἔθεσι". τοιαῦτα εἰπὼν, [o] διέλυσεν τὸ σύλ-
λογον. Ηρώδης δὲ [p] προθύμως κατηπάζετο, καὶ τῆς
[q] πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὡμολόγει χάριν. ὁ δὲ καὶ
εἰς ταῦτα φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀν-
τιμεταλαμβανόμενος καὶ καταπαζόμενος. καὶ τότε μὲν
ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. [r] ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασι-
λεὺς ἐπ' οἴκου διέγνω, καὶ τὰ Αγρίππου ὠφεληθείς-
νος ἀνήχθη· κατέπλευσε δὲ εἰς Καισάρειαν ὀλίγαις ὕστε-
ρον ἡμέραις, πυθόμενος ὀλιτηδείων τυχών. κἀκεῖθεν
ἐλθὼν εἰς Ιεροσόλυμα, συνήγαγεν ἐκκλησίαν πανδημον.
ἐνῆν δὲ πολὺς καὶ τῆς χώρας ὄχλος. ὁ δὲ παρελθὼν, δια-
λογισμόν τε τῆς ὅλης [s] ἀποδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ πρὸς
τοὺς Ιουδαίους ὅσα κατὰ τὴν Ασίαν ἤνεγκεν, ὡς δι' αὐτῶν [t] ἀνεπη-
ρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔξουσιν. [v] διηγήσατό τε σύμπαν ὁπό-
σα εὐτυχίας, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς [x] ἀδενὸς πα-
ραλείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, [y] ἀγαλλόμενός τε τὸ
τέταρτον τῶν φόρων ἀφίησιν αὐτοῖς ὃ παρεληλυθότος
ἔτους. οἱ δὲ, καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι,
μὴ πλείσης ἀπήσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ [z] σωδυσ-
μενοι τῷ βασιλεῖ.

VI. CAP. III.

Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.

ΚΕΦ. γ'.

Ως ἐταράχθη τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν Ηρώδῃ, πρεσβύτερον μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτερον ὄντα, χαλεπῶς δὲ τὰ πρὸς Αλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

Oritur domi Herodis dissidium.

GLiscebat autem indies domesticum dissidium, crescendoque in deterius vergebat, dum Salome quasi jure hereditario in adolescentes odium exercebat, atque ex iis quæ bene cesserant contra matrem eò temeritatis & audaciæ efferebatur, ut neminem relinquere è natis conaretur, qui occisæ mortem ulcisci posset: atque adolescentes è contra feroces & in patrem malevoli fiebant, tum recordatione injuriæ matri illatæ, tum regnandi cupidine. Iterumque malum erat quale prius, quod & adolescentes Salomæ & Pheroræ libere & aperte maledicebant, atque illi malicioli erant in adolescentes, eisque enixe insidias struebant. Nam odium quidem utrinque par erat, modus vero illud exercendi dissimilis. dum hi quidem palam conviciarentur & temere probra jacerent, præ rerum imperitia animi ingenui esse existimantes iram non dissimulare: illi vero, alia via aggredientes, calumniis callide & improbe confictis utebantur, juvenes ex omni occasione provocantes, reputanteque audaciam illorum versum iri in vim contra genitorem. nam, cum matris criminum eos non puderet, neque eam jure occisam esse putarent, fieri non posse colligebant, ut non eum ultum irent suis etiam manibus, quem cædis auctorem

Salome hereditario odio Mariamnes filios prosequitur.

Προύβαινε δὲ [a] ἀεὶ τὰ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς οἰκίας, καὶ χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ὄψιν, ἀντιμεταλαβούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ πρὸς τῶν παίδων μῖσος τῆς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήκει πρὸς τὴν μητρὸς αὐτῶν εἰς ὑπόνοιαν καὶ θρασὺ λαμβανούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς [b] δυνήσεται τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ [c] τὴν ἀνηρημένης· ἐχόντων δέ τι τῶν νεανίσκων θρασὺ καὶ δύσνουν εἰς τὴν γεγυνηκυῖαν, μνήμη τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι πρὸς τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ πρὸς κερδαίνειν ὑπεθυμία. πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἴς τε τὸν Σαλώμην καὶ τὴν Φερώραν, κακοήθειαι δὲ τούτων εἰς τὰ μειρακία, καὶ μὴ πραγματείας ὑπόνοια. τὸ μὲν γὰρ μῖσος ἴσον ἦν ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος τοῦ μισεῖν οὐχ ὅμοιος. ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ προσυνειδίσαι προπετῶς, εὐθὺς ἐκ τῆς ἀπειρίας οἰόμενοι τὸ τῆς [d] ὀργῆς ἀνυπόστολον. [e] οἱ δ' ἐκ τοιούτων τρόπων, ἀλλὰ πραγματικῶς καὶ κακοήθως ἐχρῶντο τῇ διαβολαῖς, [f] προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θρασὺ καταλογιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὴν γεγυνηκυῖαν. τὸ γὰρ μὴ αἰδεῖσθαι τὴν τῆς μητρὸς ἁμαρτίαις, ἀλλ' οἴεσθαι δίκαια πάσχειν ἐκείνην, ἄσχετον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸν αὐτὸν δοκεῖν-

---

k Μὴ λυπῶντα] Μᾶλλον perperam *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Επεὶ δὲ ἃ] Επειδὴ ἃ καὶ πρότερον *Vat.* ἤδη δὲ ἃ καὶ πρότερον *Busb.*

m Μὴ βεβαιοῖ,] Ita in plerisque *MSS.* μὴ γεγραφὼς *Hen.* & *Basil.* Post μὴ βεβαιοῖ subintelligendum ἀξιῶτε, quod forsan alieno loco positum, mox supr.

n Βεβαιῶν αὐτοῖς] Διὸ βεβαιῶν *Busb.*

o Διέλυσεν] *L. B.* διέλυε.

p Προθύμως] *L. B.* πρόσεσθαι.

q Πρὸς αὐτὸν διαθέσεως] Εἰς αὐτὸν *Vat.*

r Απὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς] Ita quum expresse exstet in *L. B.* veram credidi lectionem, atque eam recepi. *Vulgati* omnes πλεῖν δ' ὁ βασιλεύς. HAV.

s Ο βασιλεὺς ——— ἀνήχθη·] Rex autem domi (domum) reverti volens *Rufin. adde:* exorato Agrippa, *aut* impetrata ejus rei venia ab Agrippa; navigavit. *Omittit hæc Gelenius.* SPANH.

ss Αποδημίας ἐποιήσατο,] Ἐκδημίας *Vat.*

t Ανεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἕξουσιν.] *Erit*, quod imperturbatè & tranquille deinceps degerent. SPANH.

v Διηγήσατό τε σύμπαν] Διηγήσατο τότε σύμπαν *Vat.* (Coccejus) & *Busb.*

x Οὐδενὸς παραλείποιτο] Παραλίποι *L. B.* Οὐδὲν παραλείποι τῶν *Busb.*

y Αγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον] Αγαλλόμενον τὸ τ. *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

z Σωδυσχόμενοι τῷ βασιλεῖ.] Εκδυσχόμενοι *Busb.*

a Ἀεὶ τὰ πρὸς τὴν σύστασιν] Αὐτῷ pro ἀεὶ *Busb.*

b Δυνήσεται] *L. B.* Δωήσεσθαι.

c Τῆς ἀνηρημένης·] Τῆς δὲ αὐτῷ ἀνηρημένης *Vat.*

d Ορῆς ἀνυπόστολον.] Ανδρείας τε καὶ ἀνυποστόλους Dio Chrys. Or. XIII. p. 223. B. SPANH.

e Οἱ δ' ἐκ τοιούτων τρόπων,] Οἱ δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν τρόπων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

f Προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια,] Προέλκοντες *Vat.*

κοιῶτα [g] πιμωρήσεσθαι, καὶ δι' αὐτοχειρίας. τέλος οὖν [h] ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τ τοιούτων λόγων, καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, [i] ἠλέητο μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δ' ἡ τ Σαλώμης ἐπιμέλεια, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς ἔχ μὴ ψευδῆ λέγειν ἐλάμβανεν. οἱ γὰρ ἅτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τ μητρὸς, ἐπειδὴ κἀκείνῳ ἐσφᾶς αὐτὰς κακῶς [k] ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινῷ μὲν ὥσπερ ἐπιφαίνειν τὸν καταστροφὴν τ μητρὸς, ἐλεύθερος δὲ αὐτὰς καὶ τ ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζοντας συζῆν, καὶ τ αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

β'. Ταῦτα περὶ μειζόνως, καιρὸν ἐχούσης τ στάσεως ἐν ἀποδημίᾳ ἔχ Βασιλέως. ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ηρώδης, καὶ τῷ πλήθει διελέξατο καθὼς προέφημεν, προσέπιπτον εὐθὺς οἱ λόγοι περί τε ἔχ Φερώρα καὶ τ Σαλώμης, μέγαν αὐτῷ τ κίνδυνον εἶναι, τ παρὰ τ νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπεπλεγμένων, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι μὴ πεσόντος τ μητρὸς τ φόνου. προσεπῆγεσαν [l] δ' ἔτι, καὶ ὡς τ παρ' Αρχελάου ἔχ Καππαδοκίας ἐλπίσιν ἐπανέχοιεν, ὡς δι' ἐκείνων πρός τε Καίσαρα ἀφιξόμενοι, καὶ κατηγορήσοντες ἔχ πατρός. Ηρώδης δ' ἐπιμελὲς μὲν εὐθὺς ἀκούσας τοιούτων, ἐξεπεπλήκτο δ' μᾶλλον ὅτι καὶ τ ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. [m] καὶ ἀνεκαμπτε τῇ συμφορᾷ τά τε πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς ἅτε τ φιλτάτων ἅτε δ' ἐργομένης αὐτῷ γυναικὸς ὤγαθο, διὰ τὰς [n] ἐγγινομένας ταραχὰς καθ' τὴν οἰκίαν. [o] τό, τε μέλλον ἔχ προσεπιφωκότος ἤδη βαρύτερον καὶ μεῖζον ἔσεσθαι ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει δ ψυχῆς ἦν. τῷ γὰρ ὄντι πολλὰς μὲν τ ἔξωθεν ἐκ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον προσεπῆκε· μέγιστα δ τ οἴκοι, καὶ μηδὲ προσδοκώμενα, δυσυχεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἑκατέρᾳ [p] προσόντος ὡς οὐκ ἄν τις ᾠήθη, καὶ παρέχοντος ἀμφήριστον τὸν ὑστεροῦντα, εἰ δέον τῷ τοσούτων εὐτυχιῶν τ ἔξωθεν πεπραγμάτων [q] ἀλλάξαι τ οἴκοι κακῶν, ἢ τοῖς μέγεθος τ πρὸς τὰς οἰκείας συμφορῶν διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ [r] τὰ [s] τ βασιλείας θαυμαζόμενα κεκλῆσθαι.

γ'. Ταραττόμενος [t] δὴ καὶ διακείμενος τ τρόπον τοῦτον, [u] ὅτι καθαιρεῖσθαι τ μειρακίων ἕτερον αὐτῷ γνώμενον ἰδιωτεύοντα παῖδα προσήγετο, καὶ τοῦτον ἐδόκει τιμᾶν [x] ἐκάλεῖτο δ' Αντίπατρος· ἐκ ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ καὶ πλέως ἠτιημένος αὐτὸ, καὶ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος δ' [z] προαιρεῖσθαι ἔχ θέσεως τὰς ἐκ Μαριάμμης, καὶ μᾶλλον εἰς νεότητα τῶν ἐκείνων [y] οἰκονομῶν αὐτό. τὸν γὰρ αὐθάδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς εἰ τοῦτο πεῖθοιτο, ὅτι μὴ μόνοις μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ διαδοχὴ τ βασιλείας ὀφείλεται. διὸ καὶ [z] καθάπερ ἔφεδρόν τινα τ Αντίπατρον [a] εἰσήγαγε, οἰόμενος ὀρθῶς προνοεῖν, καὶ καταστελέντων τ μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. τὸ δ' ἐκ ὥσπερ ἐνόησεν ἀπέβη. τοῖς τε γὰρ παισὶν ὁ μετρίως ἐδόκει εἶναι βασιλεύσειν ἐδόκει, καὶ τ Αντίπατρον ἐπὶ τοσοῦτον ἐπῆρε τὸ δοκεῖν ἐκ τοῦ μὴ ἀπεικότως ἐλπίζειν, ὡς ἐπὶ τοσοῦτον ἐλθεῖν ἐπιβουλῆς, ὡς ἐπὶ τ πατρὸς ἐκβιάσασθαι τὴν βασιλείαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ἐκ ἐγένετο, τὸ δὲ ἐπιβουλεύειν ἐφάνη, καὶ τ μὲν πρεσβυτέρων ἐκ ἐπείθετο, τ δὲ νεωτέρων ἐκ ἐλάνθανε, τὸ μὲν

& pueri gravi ſe injuria affici interpretabantur: & Antipater, homo verſutus, poſtquam ſemel eò venit ut ſperare auderet quod antea non ſperabat, id unum dabat operam, ut fratres male tractaret, & primum eis locum non cederet, patrique adhæreret, qui jam ab illis alienatus erat per calumnias, & in id cui ſtuduerat facile adduci potuit, ut in eos indies magis magiſque irritaretur, calumniis oneratos. Omnes itaque rumores ab illo erant diſſeminati, qui *tamen* cavebat ne ipſe videretur hujuſmodi quid *ad patrem* deferre: ſed in eam rem uti maluit opera hominum, in quos nulla caderet ſuſpicio, quique id ex ſua in regem benevolentia facere crederentur. Jam vero multi Antipatrum propter ejus ſpem colebant, & hujuſmodi ſermonibus Herodi plane perſuadebant, quod ex ſuo in illum amore profecti viderentur. Cumque hæc per multos inter ſeſe fideles certatim agebantur, tum etiam ipſi adoleſcentes magnam ejus rei præbebant occaſionem. Nam frequenter lachrymas ob contumeliam, qua afficerentur, emittebant, & matrem appellabant: quinetiam aperte apud amicos patrem ut iniquum redarguere conabantur. quæ omnia, pro ea qua erat malitia, opportune aucupatus Antipater, Herodi non ſine additamento renunciabat, quibus factum eſt, ut domeſtica lis ſenſim deterior evaderet. Rex enim calumniis *iſtis* offenſus, & Mariamnes filios deprimere volens, Antipatrum indies novis augebat honoribus; adeo ut tandem victus ejus matrem domum aſciverit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens, privatim hunc ei officioſiſſime commendabat. Cumque Agrippa quidem in eo eſſet ut Romam, poſtquam annos decem res Aſiæ adminiſtraſſet, peteret, à Judæa profectus *Herodes* ad illum navigavit, eique Antipatrum, quem unum ſecum duxerat, tradidit, Romam ducendum cum multis donis, ut fieret Cæſaris amicus: adeo ut jam omnia penes illum eſſe, adoleſcentes vero ſpe regni prorſus excidiſſe viderentur.

Mariamnes filios male tractat, eiſque inſidias ſtruit.

Atque Herodes ad eos deprimendos Antipatrum ad honores evehit.

Antipater Romam mittitur ad Cæſarem.

κεχρῆσθαι τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπηρείᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸ τρόπον Ἀντίπατρος, ἐπῆρε [b] παῤῥησίας τινὸς τὸ λοιπὸν ἄσης ἐλπίδος ἀντεπιλήψεσθαι, μίαν ἔχων σπουδὴν [c] κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ προσχωρεῖν τῷ πατρὶ, ἀλλ' [d] ἐνέχεσθαι δὲ πατρὸς, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένῳ τῷ Φαβόλαις, εὐμεταχειρίστῳ δ' ὄντι εἰς ὅπερ ἐπιτήδεις πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ γίνεσθαι τοῖς Φαβεβλημένοις. ἦσαν οὖν [e] ὅσοι παρ' αὐτῷ μόνοι οἱ λόγοι, Φυλαττομένῳ δ' αὐτῷ δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο συνεργοῖς τοῖς ἀνυποπτοις, καὶ Φὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πιστευθησομένοις αὐτὸ ποιεῖν. ἤδη δ' πολείους [f] ἐγεγόνεισαν οἱ κἀκεῖνον ἐφ' οἷς ἠλπικὸ θρασυπεύοντες, καὶ τὸν Ηρώδην ἐκ τοῦ δοκεῖν κατ' εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. καὶ τούτων πολυπροσώπως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ [g] πρῶται τῶν μειρακίων ἀφορμαὶ [h] προσγίνονται. καὶ γὰρ καὶ δάκρυα πολλάκις ἐπὶ κατ' ἐπήρειαν ὧν ἠπιάζοντο, καὶ τὸ μητρὸς [i] ἀνακλήσεις, καὶ τὸν πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τοὺς Φίλους ἀδίκως ἐλέγχειν ἐπιτηδεύον. ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Αντίπατρον [k] καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸν Ηρώδην ἐξαγγελλόμενα, προύβαινεν ἐκ μικρῶν ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας στάσιν. ἀχθομένου γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν Φαβόλαις, καὶ ποσεινῶσαι βουλόμενος τὸν ἐκ τῆς Μαριάμμης, μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Αντιπάτρου παρεῖχεν· καὶ τέλος ἠπείθεις, ἐπεισήγαγε [l] τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι γὰρ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ σπουδὴ ποσαδαιότερον. [m] Αγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ρωμὴν, μετὰ τὴν διοίκησιν τῆς Ασίας [n] δεκαετῆ γεγονυῖαν, πλεύσας ἀπὸ τῆς Ιουδαίας, καὶ συντυγχάνων μόνον τε τὸν Αντίπατρον [o] ἐπῆγε, καὶ παρέδωκεν εἰς Ρώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι Φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ [p] παρεῶσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τὰ μειράκια.

VII.

CAP. IV.

ΚΕΦ. δ'.

Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ducłos accuſat. Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.

Ως Αντιπάτρου Φατρίδος ὄντος ἐν Ρώμῃ, τοὺς περὶ Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον Ηρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος, αὐτῶν κατηγόρησεν. Αλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ Φαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

Antipater Romæ id agit ut literis patrem incenderet adverſus fratres.

AT enim iſta peregrinatio plurimum Antipatro profuit, tum ad honorem, tum ut *fratribus* prælatus videretur: quippe Romæ, cum de eo ſcripſiſſet Herodes ad omnes amicos ſuos, illuſtris fiebat. Cæterum ægre ferebat quod *patri* non adeſſet, neque commodam haberet occaſionem fratribus perpetuo maledicendi: eoque magis veritus eſt ne pater mutaretur, ſi quid mitius de Mariamnes filiis ſentire in animum induceret. Dum iſta ſecum reputaret, à propoſito ſuo non deſiſtebat: ſed & Roma, quoties ſperabat ſe poſſe patrem contriſtare & irritare in fratres, aſſidue literas mittebat, magnam de eo ſolicitudinem ſimulando, * revera autem, qua erat ingenii malignitate, ex ſpe in ſe magna quæſtum faciens, donec eo indi-

Πρὸς μὲν οὖν τιμὴν, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Αντιπάτρῳ συνέχαιρε τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ρώμῃ, πᾶσιν ἐπισταλτικῶς Ηρώδης τοῖς Φίλοις, Φάσημος ἦν. ἤχθετο δ' τῷ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου Φαβάλλειν ἀεὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ' αὐτὸν ἀξιώσειεν ὑπεκτικώτερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. ταῦτα δ' διανοίας ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ κἀκεῖθεν, [q] ὅτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, συνεχῶς ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς [r] ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοηθείας, τῷ

---

b Παῤῥησίας] Forte Φᾷ vel μᾶ addi debet. COCC.

c Κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς,] Ita è *Codd. Gall.* & *Lugd. Bat.* κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς μὴ προσχ. *Busb.* κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς μὴ προσχ. *Hen.* & *Vat.* κακῶν, τοῖς ἀδελφοῖς μὴ προσχωρεῖν in *Editis.*

d Ενέχεσθαι δὲ πατρὸς,] Εχεσθαι *Busb.* & *Zonar.* ἀνέχεσθαι *Lugd. Bat.*

e Οὗτοι παρ' αὐτῷ] *L. B.* ὁ παρ' αὐτῷ.

f Εγεγόνεισαν οἱ κἀκεῖνον] Ita *Vat.* γεγόνεισαν in *reliquis.*

g Παρὰ τὰ μειρακίων ἀφορμαὶ] Vox προσ deeſt *Hen.* & *Vat.*

h Προσγίνονται.] Προσιγχόνται *Busb.*

i Ανακλήσεις,] Ανακλήσεις *Busb.*

k Καιροφυλακτούμενα,] Καιροφυλακούμενα *Busb.*

l Τὴν] Μὲν τὴν *G.*

m Αγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι] Αγρίππα *G.* Αγρίππα τί μεταίτιον *Lugd. Bat. Coccejus* legit Αγρίππα γε μὲν ἀνίοντος. HAV.

n Δεκαετῆ γεγονυῖαν,] *Sc.* ex quo à Cæſare in Syriam & Aſiam miſſus Lesbi permanſit. *Uſſerius* ad *A. M.* 3992. vide *Caſaub.* contra *Baron.* p. 136.

o Επηγάγε,] Επήγετο *Busb.* & *Hen.*

p Παρεῶσθαι —— μειράκια.] Eadem hic *Zonaras* p. 245. C. SPANH.

q Οτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν] *L. B.* ὅ, τι ἀνιάσειν καὶ ὅ, τι καὶ π.

r Υπεραγωνιῶν αὐτοῦ] Ita *Vat.* & *Gall.* ὑπὲρ ἀγωνιῶν & ὑπὲρ ἀγωνίων perperam *Editis.*

* *Revera autem,*] *Sed revera ad ſperatam regni ſucceſſionem malis artibus viam ſibi præmuniens, donec* &c. vertit *Gelen.* plane omiſit *Epiphan.*

τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ' ἑαυτὴν ἔσεσθαι ἐμπροσθόμενον, ἕως εἰς τοῦτο προήκαγε τὸν Ἡρώδην ὀργῆς [s] ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοῖς μειρακίοις. [t] ἐν ᾧ τῷ κατανεῖν εἰς πίστιν [v] ἐμβλῶψαι πάθος, [x] ὡς μητ' ἀμελῶν [y] μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, κρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν πρὸς Καίσαρα, [z] καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέπειν, ὃ καὶ μέγα τῆς ἀσεβείας ὑπόπτιον ἦν. ὡς δ' ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐγίνετο μὲν μέχρι [a] Ἀκυληίας πόλεως Καίσαρα συντυχεῖν ἐπιζητῶν. ἐλθὼν δ' εἰς [b] λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ὅτε μεγάλοις [c] οἷς ἐδόκει δυσχεῖν, [d] παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ἠπάτα δ' τὴν ἐπινοίαν καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, "ὡς ἐχθρῶς ἔχουσιν "ἅπαντα τρόπον ἐπιδεδωκότες μισεῖν τὰ ἑαυτῶν [c] πα- "τέρα, ὥστε διακεῖσθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασι- "λείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ προδαλλεῖν. ὁ δὲ δυσ- "σκων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει προδοῦναι τῷ "διαμένοντι πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ προσὼ Καίσαρι "ἐξουσίαν ἔχοι. τοῖς δ' ἐκ ὑπὲρ τὴν ἀρχῆς τὸ πλέον, "ἀλλ' εἰ καὶ ταύτης στεροῖντο καὶ ζῆν [f] ἔλαττον λόγου, εἰ "μόνον ἀποκλεῖναι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν. ὅτως ἄγριόν τι "καὶ μιαρὸν ἐντετηκέναι τὴν ψυχαῖς αὐτῶν [g] μῖσος. καὶ "ταυτὶ τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακρᾶ φέρων ἀναγκα- "σθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτὸ τὰς "ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. καὶ τοι τί μὲν εἴποιεν πάσχοντες "ἐξ αὐτοῦ δυσχερές; ὑπὸ τίνι δ' μέμφοιντ') [h] βαρυόνται; πῶς "δ' οἰόν τ') καὶ δίκαιον ἦν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις "καὶ κινδύνοις δεχθὲν, ταύτης ἐκ ἐᾶν κύριον εἶναι, πρα- "τεῖν τε, καὶ διδόναι τῷ κατ' ἀξίαν. ὡς τοῦτό γε μὴ τὰ ἄλ- "λων ἄθλων εὐσεβείας [i] ἐκπίπτειν τῷ [k] μᾶλλον πρὸς "τὸ ποτὲ χρήσεσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμέλειαν, ἅπερ καὶ "τὰ ἀμοιβῆς τοσῆσδε ἄξιος ὑπάρχειν. ὅτι δ' μηδὲ "εὐσεβὲς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. "ὁ γὰρ ἀεὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείας εὐθυμούμενον, συλλο- "γιζέσθω τὸ θανάσιμον καὶ μεγιστηρίαστον, μεθ' ὃν ἄλλως "ἐκ ἔστιν τῷ ἄρχειν προδαλλεῖν. αὐτὸς δ' ὅσοι βασι- "λεύομένοις καὶ βασιλέως παισὶν ἐκ ὑστέρησεν, μέχρι νῦν "ἀποδιδοὺς, ἃ κόσμον, ἐκ ὑπηρεσίαν, ἃ τρυφὴν, ἀλλὰ "καὶ γάμους τοὺς ἐπισημοτάτους παρεσχηκὼς, τῷ μὲν ἐκ τῆς "ἀδελφῆς, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἀρχελάου τοῦ Βασιλέως θυ- "γατέρα συνοικίσας. τὸ δὲ μέγιστον ἅπερ ἐπὶ τοιούτοις ἐᾶν "εἶχεν ἐξουσίαν ταύτην κατ' αὐτῶν χρησάμενος ἀγαγεῖν "ἐπὶ τὸ κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ παρελόμενον αὐτοῦ "πᾶν ὅσον ἦ πατὴρ ἀσεβήσειεν ἢ Βασιλεὺς ἐπιβουλεύ- "σειεν δύναιτ'), κρίσεως ἰσότιμα παρεσκευάσατο. [l] δεῆσει "μέντοι μὴ παίγνιον αὐτὸν ἀπειρόκαλον ἡγεῖσθαι, μηδ' "ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν, [m] ἀδὲ ἐκείνοις λυ- "σιτελοῦντα, ἐφ' οἷς ἐνθυμήσεται, ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ

gnationis ex falsis rumoribus Herodem perduxit, ut jam adolescentibus infensus esse cœperit. Dum vero pigratur talem induere affectum, ne quid negligenter aut temere committeret, visum est ei satius Romam navigare, ibique eos coram Cæsare accusare, nihilque sibi tale permittere, quod ex magnitudine *sua* impietatis suspicionem daret. Ac postquam Romam pervenit, progressus est ad *urbem* Aquilejam, Cæsarem convenire festinans. Quamprimum vero datum esset sermonem cum eo habere, cumque orasset ut se de maximis, quibus implicari videbatur, incommodis, audire vellet, filios coram adduxit, deque eorum indole deplorata querebatur, atque de *nefario* eorum conatu, "quam sibi inimici infestique erant, ut qui "modis omnibus id egerunt ut suum in patrem o- "dium ostenderent, eo usque ut illum perimerent, "regnumque crudelissimo facinore sibimet arripe- "rent. dum & ipse potestatem habeat à Cæsare "regnum relinquendi, cum moreretur, non ex "necessitate sed judicio, filio isti qui in maxima "erga se pietate perseverarit. Illis vero non tam "magni imperium, quam, si illo priventur, parvi "penditur vita, dummodo patrem possent inter- "ficere. adeo immane & fœdum illorum animis "penitus insedit & inveteravit odium. eamque "calamitatem diu toleratam nunc demum se coa- "ctum esse Cæsari aperire, & aures ejus hujusmodi "sermonibus offendere. Atqui, quid ab eo durius "perpessi sint? aut qua de re graviori querantur? "Quomodo justum & æquum esse putant, ut quem "ipse principatum longo tempore per multa pe- "ricula quæsisset, ejus non sinant esse dominum, "eoque potiri, & optime merenti dare. nam hoc "cum aliis pietatis præmiis proponitur ei cui in "animo est præcedentem diligentia æquare, ut- "pote qui speret talem sibi gratiam relatum iri. "Quod vero nefas sit illis hac de re satagere, ma- "nifestum. nam qui semper regnum in animo ha- "bet, simul cogitat de patris interitu, cum non "nisi post illum assequuturus sit regnum. Ille vero "quænam ipsis, ut in regio imperio viventibus "regiisque liberis, hactenus non largiendo deesse "passus est, non ornamenta, non ministerium, non "delicias; immo & conjugia illis honoratissima "procurasse, alteri suæ sororis, Alexandro vero "Archelai regis filia collocata. Et quod maxi- "mum est, ne post talia quidem *ausa* sua se pote- "state in eos usum, sed ad communem benefacto- "rem Cæsarem adduxisse, & cedendo de omni eo "quod aut pater læsus aut rex insidiis petitus age- "re potuit, æquo cum illis jure disceptatum ve- "nisse: rogare tamen ne ipse omnino inultus sit, "neque in summo metu ætatem agat; cum, post "ea quæ moliti sunt, ne ipsis quidem, si nunc *pœ*- "*nam* effugiant, expediat diutius vivere, malorum "ex-

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam dimittit.

Apud Cæsarem eos accusat.

s Ἐκ δυσφημίας] Ita lego ex conjectura, καὶ in ἐκ mutato, cum antea esset καὶ δυσφημίας. Verum καὶ μανίας legisse videtur *Epiphan* qui vertit, *ad tantum iræ vel furoris perduxisset.* HUDS. Forte δυσθυμίας. COCC.

t Ἐν ᾧ τῷ κατανεῖ.] Ἐν καλεννεῖν *Hen Lugd Bat.* & *Vat.*

v Ἐμβλῶψαι πάθος,] Ita *Vat. Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐμβῆναι in *reliquis.*

x Ὡς] *L. B* ὡς ἂν.

y Μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι,] Μήτε καὶ προπ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

z Καὶ —— ἐπιτρέπειν,] Sic *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* nec aliter ut puto *Epiphanius*, qui vertit, *nihilque sibi tale permittere* &c ὡς μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτιμᾶν πάθοι in *Editis Alisque.*

a Ἀκυληίας πόλεως] Ἀκυλαίας *Hen.* unde pro Ἀκυλαίας *Editorum* fecimus Ἀκυληίας è *Cod* (cui & adstipulatur *Lugd. Bat.*) *Gall.* HUDS Id Romæ factum tradit *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

b Λόγους,] Καίσαρα post λόγους addit *Busb.*

c Οἷς ἐδόκει δυσχεῖν,] Οἷς ἐδόκει συνδυσχεῖν *Vat.* & *Hen.* à prima manu. in *L. B.* in *Marg.* exstat δύσχειν.

d Παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας] Solum tamen Alexandrum ad Cæsarem adduxisse dicitur, & accusasse apud eum ἀλλοῦ. lib. 1. c. 23. §. 3. τὸν γὰρ Ἀλέξανδρον σύεσθαι μάχεσθαι Ῥώμης ὑπὸ πατρὸς &c. Cum Josephi hoc loco: σὺν τοῖς παισὶ &c. *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

e Πατέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτὸν,] Ita è *Cod. Busb.* nonnihil favente *Zonara*, hisce verbis, ἠτιᾶτο δὲ τὴν ἀπόνοιαν, ὡς τὰ ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας, καὶ διαχειρίσασθαι μελετῶντ') αὐτὸν, καὶ ὅτως τὴν βασιλείαν λαβεῖν, in *Editis* πατέρα καὶ μεταχειρίσασθαι τὴν βασ. paulo aliter *Vat.* & *Lugd. Bat.* πατέρα μεταχειρίσασθαι καὶ τὴν βασ.

f Ἔλαττον] *Gall* & *Lugd. Bat.* ἐλάττων.

g Μῖσος.] Deëst *Gall.* & *L. B.*

h Βαρυόνται;] *L. B.* Βαρῶ ὄντα.

i Ἐκπίπτειν] *L. B.* ἐκπίπτειν.

k Μᾶλλον —— ἀμοιβῆς] Ita *Hen.* & *Vat.* μέλλοντι ποτὲ χρήσεσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμελείας τε (ὅτε *L. B.* ὥστε *Coccejus*) καὶ τὰ ἀμ. in *Editis Alisque.*

l Δεήσει μέντοι] Mallem δεήσειν.

m Οὐδ' ἐκείνοις λυσιτελοῦντα;] Quæ sequuntur usque ad finem orationis corrupta esse suspicor. neque facile existimari potest quomodo legerit *Epiphanius*, qui vertit, *Et auferens à se totum quantum aut pater læsus aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in judicio secum fecisse astare: & reliquum esse aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse viveret; aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum aut opprobrium forent. Cum hæc Herodes* &c.

"extrema, quemadmodum patrarunt, certiſſime "paſſuris.

Pueri patris accuſatione confuſi lachrymabantur.

2. Iſta quidem Herodes magna cum vehementia filiis ſuis objecit coram Cæſare. Juvenes autem etiam eo dicente confuſi lachrymabant, magis vero poſtquam Herodes dicendi finem fecit. nam ſe quidem extra hujuſmodi impietatem eſſe ex conſcientia bonæ mentis perſuaſum habuerunt, contra ea vero quæ illis pater crimini dediſſet, difficile eſſe, id quod erat, ſeſe defendere probe noverant, cum libere etſi opportune verba facere haud eos deceret, ut patrem, dum violenter ſemper & nimium feſtinanter ageret, in errorem inductum oſtenderent. Quid ideo dicerent non habebant, lachrymæque illis obortæ ſunt & tandem vehementius ſuſpirabant, veriti quidem, ne, ſi filerent, ex conſcientia *ſceleris* viderentur hæſitaſſe, haud vero invenientes quo pacto defenſionem ſui expedirent, propter ætatis infirmitatem animique conſternationem. Non tamen Cæſar, aſpiciens ipſos quemadmodum perturbati erant, non ſentiebat eos ex imperitia & modeſtia potius hærere & impediri, quam ex facinorum conſcientia. nec quiſquam aderat quem non eorum *miſereſceret*: immo & patrem ita affecerunt, ut vere animo moveretur.

VIII. *Ex populi miſericordia paulum recreantur.*

3. Poſtquam vero *juvenes* animadvertunt & patrem illis aliquanto magis benevolum, ipſumque etiam Cæſarem, inſuper & aliorum ſingulos, partim vicem ipſorum dolentes, partim à lachrymis non temperantes, alter illorum Alexander, patre appellato, crimina diluere aggreſſus eſt, dicebatque,

Alexandri oratio.

"Pater, qua es in nos benevolentia ſatis de"clarat hoc ipſum judicium. nam ſi quid in nos "durius in animo agitaſſes, nunquam ad omnium "ſervatorem nos adduxiſſes. etenim poteras, vel "pro regia vel patria poteſtate, de fontibus ſup"plicium ſumere. Cæterum Romam nos ducere, "& hunc ipſum teſtem adhibere, ſervare volentis "*indicium* eſt. nemo enim, cui in animo eſt quen"quam interficere, ad templa eum ſacrariaque per"ducit. Verum pejori adhuc ſtatu res noſtræ "ſunt. non enim amplius vivere ſuſtineremus, ſi "talem patrem nos læſiſſe cuiquam perſuaſum eſ"ſet. Fortaſſe & hoc iſto deterius: ut cum mori "debuiſſemus boni & innocentes, ſceleris ſuſpecti "viveremus. Jam vero ſi quid valeret fiducia ex "veritate, nobis lætiſſimum eſſet tibi fidem face"re, & periculum effugere. Quod ſi ita vincit "calumnia, ſatis ſuperque nobis præſens hic dies, "quem quorſum ſuſpecti intueremur? Et quidem "dum dicis nos regnum affectare, accuſationem "in juvenes bene accommodas, dumque adjicis "iſtam à matris miſeræ interitu petitam, ex hac "infelicitate præſenti cumulus accedit. Sed vide "obſecro, annon hæc nobis cum omnibus com"munia ſimiliter *de iis* dici poſſint. Nihil enim "vetabit, quin rex, cui filii ſint juvenes & matri "defunctæ ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocet, "quaſi *patri* ſtruant inſidias. ſed ſuſpicio non ſa"tis eſt ad fidem hujuſmodi impietati faciendam.

"νῦν ἀλαφεύγοιεν, [n] ἔργῳ μέγιστα τ̃ ἀνθρωπείων ϗ "δράσαντας ϗ πεισομένους.

β'. Ταῦτα [o] μὲν Ηρώδης ἐμπαθῶς ἠπάτησε πρὸς Καίσαρα τὰς αὑτοῦ παῖδας. τῶν δ' νεανίσκων ἤδη μὲν ϗ λέγοντος δάκρυα ϗ συγχύσις ἦν, μᾶλλον δ' ἐπεὶ κατέπαυσεν Ηρώδης τὸν λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἔξω τῆς τοιαύτης ἀσεβείας [p] ᾠήθησαν, [q] τὸν λόγον πιστὸν [r] εἶδον ἐν τῷ συνειδότι, τὸ δ' ἐκ τοῦ πατρὸς ὑπενόουν τὰς ἀμφολογίας, δυσαπολόγητον, ὥσπερ ἦν, ἡδέσειν, σὺκ εὐχημονοῦντος οὐδὲ τοῦ κατὰ παῤῥησίαν λόγου τοῦ πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ ϗ κατὰ σφαλὴν ἐλέγχειν πεπλανημένον. ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, ϗ δάκρυα, ϗ πάλιν οἰμωγὴ συμπαθεστέρα, δεδοικότων μὲν [s] ὡς εἰ σιγῶεν δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος ἡπαῤῥῆσθαι, ῥᾳδίαν [t] δ' οὐχ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν [v] ὑπὸ νεότητος ϗ παραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν. [x] ὁ μὲν γὰ ὁ Καῖσαρ, ὑπιβλέπων αὐτοὺς [y] ὡς εἶχον, ἀσαίνετον [z] ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν [a] ἀπαντᾶσθαι, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας ϗ μετριότητος ἀκνεῖν. ἐλεεινοί τε ἐγεγόνεισαν [b] τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ, ϗ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῷ [c] τῷ πάθει συνεχόμενον.

γ'. Ἐπεὶ δ' συνεῖδον εὐμένειάν τινα, ϗ παῤ ἐκείνου, ϗ παρὰ τοῦ Καίσαρος, [d] ϗ τῶν ἄλλων ἕκαστον, τοὺς μὲν συνδακρύοντας, ἅπαντας δ' συναλγοῦντας, πατέρα δ' αὐτῶν Αλέξανδρον, ὑπικαλεσάμενον αὐτὸν, ἐπεχείρει ἀμαλύνειν τὰς αἰτίας, ϗ, "πάτερ, εἶπεν, ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δῆλη, "ϗ παρ' αὐτῷ τῷ κρίσιν. σὺκ ἂν γὰ εἴ τι δυσ"χερὲς [e] ἐνενόεις ἐφ' ἡμῖν, ὑπὲ τοῦ [f] σώζον"τα σωήγαγες. ϗ γὰ ἐξῆν, [g] παρόντος μὲν ἐξου"σίας ὡς βασιλεῖ, παρόντος δ' ὡς πατρὶ, τοὺς ἀδι"κοῦντας ἐπεξιέναι. τὸ δ' εἰς Ρώμην ἄγειν, ϗ τὸ"τον παρεῖναι μάρτυρα, σώζοντος ἡμᾶς. οὐδεὶς γὰ ἀ"ποκτείναι τινα σπουδάζοντος, εἰς ἱερὰ ϗ ναοὺς ἄ"γει. τὸ δ' ἡμέτερον ἤδη χεῖρον. ἐ γὰ ἂν ὑπομεί"ναιμεν ἔτι ζῆν, εἰ τοιοῦτον ἠδικηκέναι πατέρα πι"στεύσομεθα. ϗ μήποτε τοῦτο ἐκείνου χεῖρον, ἀντὶ "τοῦ πεφάναι μηδὲν ἀδικοῦντας, [h] τὸ ζῆν ἀδικεῖν ὑ"ποπτευόμενους. εἰ μὲν οὖν εὕροι λόγον τῆς ἀληθείας ἡ "παῤῥησία, μακάριον [i] ϗ σὲ πεῖσαι, ϗ τ' κίν"δυνον ἀφυγεῖν. εἰ δ' ἅπως ἡ ἀμφολὴ κρατεῖ, "φοιτῶσιν ἡμῖν ὁ νῦν ἥλιος, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ "τῆς ὑποψίας; τὸ μὲν οὖν φάναι βασιλείας ὑπε"ρήμειν, εὐκαίρως εἰς νέους αἰτίας, ϗ τὸ προσ"φέναι τῷ τῆς ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τῆς πρό"της τῷ νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. βλέπων δ' εἰ "μὴ καινὰ πᾶσι ϗ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησό"μενα. κωλύσει γὰ οὐδὲν τῷ βασιλεύοντι, παῖδες εἰ "εἰσὶ νέοι ϗ μήτηρ αὐτῶν ἀποθανοῦσα, πάντας ὑ"ποπτους εἶναι τοῦ πατρὸς ὑπιβούλους δοκεῖν. ἀλλ' ἐ "τὸ ὕποπτον προὸς τοιαύτῃ ἀσεβείαν ἀρκεῖον. εἰπάτω "[k] δή τις, ἡμῖν εἰ τετόλμηται τοιοῦτον, ᾧ ϗ τὰ μὴ "πρὰ

n Εργω μέγιστα τ̃ ἀνθρωπείων] *L. B.* ἔργων μ. τ. ἀνθρωπίνων.
o Μὲν Ηρώδης] Illud μ̃ è *Codd. Busb.* & *Vat.*
p Γενέσθαι,] *Gall.* γεγονέναι.
q Τὸν λόγον πιστὸν] Τὸν λόγον redundare puto.
r Εἶδον ἐν τῷ συνειδότι,] Εἶπον *Hen.* & *Vat.* Forſan εἶχον.
s Ως εἰ σιγῶεν] Illud ὡς ante εἰ, ut & σιγῶεν, quod ſtatim ſequitur, habuimus ex *Zonara*, qui præterea legit, δόξουσιν ἐκ τ̃ συνειδότος μὴ ἀπορεῖν ἀπολογίας.
t Δ' οὐχ εὑρισκομένων] In *Cod. Vat.* δ' ὡς οὐχ.
v Υπὸ νεότητος] Iſta ὑπὸ νεότητος ϗ παραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν deſunt in *Cod. Hen.* nec agnoſcuntur ab *Epiphanio*. ὑπό τε τ̃ *Vat.*
x Ου μὲν γε ὁ Καῖσαρ,] Ita lego ὁ μὲν ὅγε Καῖσαρ in libris omnibus.
y Ως εἶχον] Ως εἶχεν *Vat.* & *Hen.* à prima prima.
z Εποιεῖτο] *L. B.* ἠγεῖτο.
a Απαντᾶσθαι,] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἀποπάτεσθαι in *Editis Aliisque.* ἄτοπος *facinoroſus* in *Vet. Gloſſ.* nec aliter intellexit *Epiphanius*, qui vertit *ex conſcientia facinoroſa.*
b Τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ,] Forſan ſic diſtinguendum, τοῖς παροῦσιν, ἰδίᾳ ϗ τ̃ π.
c Τῷ πάθει] Ita lego è *Cod. Gall.* & *Lugd. Bat.* τῷ πάθει in *Editis Aliisque.*
d Καὶ τ̃ ἄλλων] ἕ ϗ τ̃ ἄλλων ἑκάστου ϗ &c.
e Ενενόεις] *L. B.* ἐνόεις.
f Πάντας] *L. B.* πάντων.
g Παρόντος] *L. B.* in *Marg.* παρόντος ϗ ω. π. τὸ τοὺς.
h Τὸ ζῆν ἀδικεῖν] *L. B.* primam voculam delet.
i Καὶ σὲ πεῖσαι,] *Gall.* καθικέσθαι.
k Δή τις,] *L. B.* δ' τις.

l Τις

"πιστὰ πίστιν εἴωθεν [l] ὑπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν. Φαρ-
"μάκῳ δ' ἀσκοῦντι ἐλέγχειν δυνατή τις, ἢ συνωμο-
"σίαν ἡλικιωτῶν, ἢ διαφθορὰν οἰκετῶν, ἢ γράμμα-
"τα κατὰ σοῦ γεγραμμένα; καίτοι τούτων ἕκαστον ἔσθ'
"ὅπη καὶ μὴ γιγνόμενον ὑπὸ διαβολῆς ἐπλάσθη. χα-
"λεπὸν γὰρ ἐν ὀλιγαρχίαις οὕτω καὶ τοῖς βασιλείοις· καὶ τοῦ
"δέχεσθαι, ὦ σὺ φὴς ἔπαθλον εὐσεβείας, συμβαί-
"νει πολλάκις αἰτίαν [m] γίνεσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλ-
"πίδων, δι' ἃς οὐδὲ μίαν ὑποστολοῦ πιθανὴν κακοη-
"θείας. ἀδίκημα μὲν οὖν οὐδεὶς ἐρεῖ καθ' ἡμῶν. τὰς
"δὲ διαβολὰς πῶς ἂν λύσαιμεν, ὁ [n] ἀκούσας μὴ θέλων;
"ἐλαλήσαμεν τι μετὰ παῤῥησίας; οὐκ εἰς σέ, τοῦ-
"το γὰρ ἦν ἄθεμιν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀεί, ὅ, τι λελά-
"ληται μὴ σιωπῶντας. τίς μητέρα τῶν ἡμῶν ἔκλαυ-
"σεν; οὐχ ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ' ὅτι κακῶς ἀκού-
"σασα τῶν οὐκ ἀξίων. δέχῃ δ' ἀπιστούμενον,
"εἰ ἴσμεν ἔχοντα τὸν πατέρα; τί καὶ θέλον-
"τες; εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥσπερ
"εἰσὶν, οὐ κενοσπουδοῦμεν; εἰ δ' οὐκ εἰσὶν, οὐκ
"ἐλπίζομεν; ἢ σὲ διαχειρισάμενοι κρατήσειν τοῦ
"βασιλείου προσεδοκήσαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσι-
"μος, οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον;
"ἢ ἣ τῶν δεχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ
"παντὸς ἔθνους, ἐνέσχετο ἂν παρασκευὰς δοῦναι τῶν
"πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον οὕτω
"σοὶ κατασκευασθέντα ναὸν εἰσιέναι; τί δ' εἰ καὶ
"τῶν ἄλλων κατεφρονήσαμεν, ἐδυνάτο τις φονεύσας
"ἀτιμωρητὶ μένειν, ζῶντι Καίσαρι; οὔτ' ἀσε-
"βεῖς οὕτως ἐγνώκασι, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεστέ-
"ρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. εἰ δ' μήτ' αἰ-
"τίας ἔχεις, μήτ' ἀπιθάνους εὑρίσκεις, τί σοι πρὸς
"πίστιν αὐτάρκες τοιαύτης δυσσεβείας; ἡ μήτηρ τε-
"θνηκεν. ἀλλά τοι τὸ [p] κατ' ἐκείνου, ὑπερο-
"ψόμεθα ἡμᾶς, ἀλλὰ νουθετῆσαι ἐδύναμο. πλείω μὲν
"ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ἀπιθέ-
"χεται τὰ μὴ γιγνόμενα. διόπερ, ἀπὸ τῶν πάντων
"δεσπότου Καίσαρος μεσιτεύοντι τὸν παρόντα κιν-
"δυνον, σωσόμεθα τούτῳ τῷ σωθῆναι. εἰ μὲν
"ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τοῦ πρὸς ἡμᾶς
"διαθέσιν ἀπολαμβάνεις, ὦ πάτερ, ζήσωμεν, οὐδ'
"οὕτως μὲν εὐτυχῶς. δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κα-
"κῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. παρούσης δὲ τινὸς ὀρρωδίας,
"σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σαυτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσο-
"μεν δὲ λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡ-
"μῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδω-
"κότος.

δ'. Τοιαῦτα δὲ λέγοντος, ὅ, τι Καῖσαρ, ἀδὲ πρότερον πιστεύων τῇ μεγέθει τῆς διαβολῆς, ἔτι μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ [q] συνεχὲς εἰς τὸν Ηρώδην ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κἀκεῖνον [r] συγκεχυμένον· ἀγωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπλώκει, καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν ὁ λόγος διαδοθεὶς ἐτάραττε τὸν βασιλέα. τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς διαβολῆς, καὶ τὸ πρὸς τοὺς νεανίσκους ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν [s] ἐπεσπᾶτο βοήθειαν. [t] ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λόγῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀπελίτησεν Αλέξανδρος. [v] ἦν δ' ἐπὶ ἐκείνοις ἔτι πάντων σχῆμα, κλαυθμοῖς μὲν ὅμως καὶ σὺν κατηφείᾳ πρὸς τὴν γῆν νε-

"Dicat itaque quispiam, an tale aliquid ausi fue-
"rimus, unde & incredibilia propter *hominum* cre-
"dulitatem fidem acquirere consueverunt. Potest
"ne quisquam indicare venenum paratum, aut
"conjurationem cum æqualibus, aut corruptos *pe-*
"*cunia* famulos, aut scriptas contra te literas? atqui
"horum singula interdum de nihilo fingit calu-
"mnia. Grave enim regno est dissidium & dissen-
"sio in regia: atque sæpe fit ut principatus, quem
"tu dicis esse pietatis præmium, homines flagi-
"tiosissimos ad spem excitet, quæ facit ut nihil
"mali intentatum relinquant. Cæterum injuriam
"alicui factam nemo nobis objicit. nos vero ca-
"lumniis quomodo liberabit, qui nobis auscultare
"recusat? An paulo liberius loquuti sumus? at non
"in te; nam hoc nefas esset: sed in eos, qui nihil
"quod dictum fuerit silentio premunt. An no-
"strûm quis matrem deflevit? *at* non quod inter-
"ierit: sed quod mortua ab hominibus inhonestis
"male audierit. Num regnum appetimus quod
"scimus à patre teneri? at quid in animo habentes?
"si enim nobis sint regii honores, id quod faten-
"dum, nonne frustra laboramus? sin minus, non-
"ne eos sperare licet? An te interfecto in regnum
"successuros esse exspectavimus; quibus, tali faci-
"nore commisso, nec terra ambulanda nec mare
"navigandum? num subditorum pietas, & totius
"gentis religio ferre potuerit, ut parricidæ summa
"rerum potirentur, & in sanctissimum à te instau-
"ratum templum ingrederentur? Sed quid? si cæ-
"teros contemnere datum fuisset, num qui te in-
"terfecerit, dum Cæsar in vivis esset, pœnam ef-
"fugere potuerit? Non tam impios genuisti,
"neque tam stultos, sed infeliciores forsan quam
"rebus tuis expediat. Quod si nec aliquid nobis
"vitio vertendum habes, nec insidias *tibi locatas*
"inveniisti, quid tanti erat ut posset ejusmodi im-
"pietatis tibi fidem facere? Mater *quidem* occidit.
"illius vero casus *miserabilis* nullam nos irritandi,
"sed admonendi vim habuit. Equidem pluribus
"causam agere nobis in animo est: sed excusatio-
"nem non admittunt quæ nunquam commissa
"erant. Quapropter coram Cæsare, omnium do-
"mino nostroque in præsentia sequestro, hanc
"tecum pactionem facimus. Si possis, ô pater,
"revera affectum in nos induere ab omni suspicio-
"ne vacuum, liceat nobis vivere, quamvis haud
"ita feliciter. grave enim est magnorum malorum
"etiam falso insimulari. verum si quid est quod
"timeas, perge tibimet cautionem adhibere, nos
"nobismet rationem reddemus. non enim usque
"adeo chara nobis est vita, ut eam in autoris da-
"mnum conservare velimus.

4. Cum ita causam ageret, tum Cæsar, qui jam ante gravi adeo calumniæ non credebat, magis ad-huc mutatus est, & Herodem, quem nonnihil etiam confusum animadvertit, continenter aspexit; tum omnes, qui aderant, anxii erant & soliciti de juvenibus, sermoque *de illis* per aulam diffusus regem in odium adducebat. Nam quod calumnia parum credibilis illis visa est, juvenesque in flore ætatis erant summaque corporum pulchritudine, illorum misertum est, & miseratio omnes ad opem illis ferendam trahebat. Sed multo magis postquam Alexander tam solerter prudenterque patris accusationi respondisset. Verum non illis idem manebat oris vultûsque habitus, lachrymantibus qui-

Subit omnes juvenum miseratio.

l Υπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν.] Εὐεργεία, δόσις *Hesych.* Verum ὑπ' ἐνεργείας habet *Vat.* ὑπενεργείας *Lugd. Bat.* ὑπὲρ ἐνεργείας *Hen.*

m Γινέσθαι] *L. B.* γίνεσθαι.

n Ακούσας] *L. B.* ἀκούειν.

o Ισμεν ἔχοντα] Ita *Gall.* εἴσμεν in *cæteris.*

p Κατ' ἐκείνου,] Κατ' ἐκείνης *Vat.* & mox ἀδὲ παρ. & statim ἠδυνάτο.

q Συνεχὲς εἰς τὸν Ηρώδην] Συνεχῶς *Busb.*

r Συγκεχυμένον] Ὑποσυσχεχυμένον *Busb.* & *Zonar.* ut & alibi apud *Josephum.*

s Επεσπᾶτο βοήθειαν,] Επεσπάσατο *Busb.*

t Ἔτι δὲ μᾶλλον] Ἐπὶ δὲ μ. *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Ἦν δ' ἐπὶ ἐκείνοις] Ἦν δ' ἐκείνοις *Hen.* ἦν δ' ἐκείνοις *Busb.* atque ita accepisse videtur *Gelenius*, qui vertit *manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram dejicientibus.*

quidem & præ mœstitia in terram intuentibus: spei tamen melioris nonnihil effulgebat, atque rex, ex iis quibus ipse ad persuadendum usus est haud juste accusasse visus, excusatione aliqua egebat, ut qui nihil ipse haberet quo dicta redargueret. At Cæsar, paulatim cunctatus, adolescentes, licet à crimine abesse viderentur, tamen in eo peccasse dicebat, quod non se tales erga patrem præstitissent, ut hominum sermones reprimerent. Herodemque hortatus est, ut, deposita omni suspicione, cum pueris in gratiam rediret. Iniquum enim esse talia de iis, quos genuisset, credere; fierique posse ut animorum mutatio non solum medeatur iis quæ utrisque acciderant, sed & alliciat ad benevolentiam, dum invicem excusantes suspicionis temeritatem, æquum censebunt ut majori studio ad mutuum amorem ferantur. Has inter admonitiones pueris innuit: cumque illi patri ad pedes accidere & veniam orare pararent, antevertit pater eos orantes complecti, & in collum utriusque invadere; adeo ut nemo præsens esset, sive ingenuus sive servus, qui non ad misericordiam adduceretur.

Quid de illis senserit Cæsar.

Patri reconciliantur.

Antipater lætitiam simulat ex reconciliatione patris & fratrum.

5. Et tunc quidem Cæsari gratias egerunt, & una discesserunt, comitante Antipatro cum simulatione lætitiæ ob amoris redintegrationem. Sequentibus autem diebus largitus est Herodes Cæsari trecenta talenta, ludos agenti & Romano populo congiaria dividenti: & Cæsar ei dimidium reditum æris Cyprii donavit, & alterius dimidii curam commisit, & præterea hospitiis & mansionibus cum honoravit, atque de regno ei potestatem dedit, quem vellet filiorum successorem suum constituendi, aut honorem in singulos pro rata parte dividendi. Cumque Herodes id è vestigio facere vellet, negavit Cæsar permissurum se, ut non per omnem vitam dominus esset & regni & filiorum.

Trachonitæ rebelles domantur.

6. Postea ille rursus in Judæam rediit. Dum autem peregre abesset, Trachonitæ, ejus ditionis pars non exigua, rebellarunt: sed relicti illic duces eos subegerunt, iterumque sub imperium redegerunt. Cæterum Herodes, cum filiis navigans, ubi juxta Ciliciam appulit ad *insulam* Eleusam, quæ nunc mutato nomine Sebaste dicitur, illic offendit Archelaum Cappadociæ regem, qui eum perhumaniter excipit, lætus admodum quod cum filiis in gratiam rediisset, quodque Alexander, qui filiam ejus *in matrimonio* habuit, crimina ei objecta diluisset: atque munera, quæ regibus convenirent, sibi invicem largiti sunt. Inde Herodes in Judæam reversus, ingressusque in templum, de iis quæ in profectione sua egisset orationem habuit, Cæsaris in ipsum liberalitatem narrando persequens, ut & præcipua quæque ab ipso gesta, quæ non nescire aliorum interesse existimabat: & in extremo suæ orationis filios suos monitis instruxit, aulicosque & reliquum populum admonuit, ut concordiam tuerentur; declaravitque filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde Mariamnes liberos, Alexandrum & Aristobulum. In

Herodis post seditum concio ad populum.

νδυκόσιν· ἡ δ' ἐλπὶς ἀμείνων ὑπεφαίνετο, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν [x] αὐτὸς ἔπαθεν [y] οὐκ εὐλογα κατηγορηκέναι, [z] διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καίσαρ δ' μικρὸν ὑπισχνῶν, τοὺς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόρρω τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀληθοῦς δοκεῖσιν, αὐτόγε τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ τοιούτους αὑτοὺς παρέχειν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ γνώναι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ηρώδην δ' παρεκάλει, πᾶσαν ὑποψίαν ἀφελόντα, διαλλάττεσθαι τοῖς παισίν. ἐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἀδεᾶ πιστεύειν τὰ τοιαῦτα τῷ τ' ἐξ αὐτοῦ· δύνασθαι δ' τοὺς μετανοίαν ἀμφοτέρους ἐ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, παροξύναι δ' τοὺς εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ σωφρονεῖν ἑκάτεροι τῆς ὑποψίας ἀπολογούμενοι, πρὸς δ' πλείονι σπουδῇ ἀλλήλους ἀξιώσουσι κερδῆσαι. τοιαῦτα μὲν ὑποθετῶν, [a] ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις. ἐκείνων δ' βουλομένων ὑποπεσεῖν ὀλοφυρτοῖς, περιαναλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει σωπίζοντων, ὡς μηδένα τ' παρόντων ἀθυμότερον, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπεῖναι γνώσης.

ε'. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῆεσαν, [b] δι' σὺν αὐτοῖς Αντίπατρος ὑποκρινόμενος ἐφήδεσθαι τ' διαλλαγαῖς. [c] ἐν δ' τ' ὑστέραις ἡμέραις Ηρώδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τριακοσίοις ταλάντοις, θέας τε ἄγοντας [d] ποιούμενον τῷ Ρωμαίων δήμῳ· Καίσαρ δ' αὐτῷ τε μετάλλου τοῦ Κυπρίων χαλκοῦ τὸ ἡμίσιαν παρέδον δι' τ' ἡμισείας τὴν ἐπιμέλειαν ἔδωκεν, δι' ἄλλα ξενίαις δι' καταγωγαῖς ἐτίμησε, δι' τὴν τ' βασιλείας αὐτῷ τὸ ἐξουσίαν ἐφῆκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τ' παίδων διάδοχον [e] καθιστάναι, ἢ δι' διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τ' τιμῆς εἰς πάντας [ee] διελθουσομένης. ἐκείνου δ' ἤδη θέλοντος αὐτὸ ποιεῖν, [f] οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη ζῶντι μὴ δι' τ' βασιλείας δι' τ' παίδων κρατεῖν.

ς'. Επὶ τούτοις ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν. ἀποδημοῦντος δ', ὀ μικρὸν μέρος ἀπέστη τ' ἀρχῆς, τὴν τε [g] Τραχῶνα· καὶ τούτους οἱ καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπακοῦσαι ἠνάγκασαν. Ηρώδης δ' πλέων σὺν τοῖς παισὶν, ὡς ἐγένετο [h] κατὰ Κιλικίαν ἐν [i] Ελεύσῃ, τῇ μετωνομασμένῃ νυνὶ [k] Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τ' βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Αρχέλαον, ὃς αὐτὸν ἐκδέχεται Φιλοφρόνως, ἡδόμενος ἐπὶ τῇς τῶν παίδων διαλλαγῇς, καὶ τῷ τὸν Αλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, [l] τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι· δωρεάς τε [m] ἀντιδώκαν ἀλλήλοις ἃς εἰκὸς βασιλεῖς. ἐντεῦθεν Ηρώδης, ἐπὶ [n] Ιουδαίας ἐλθὼν, καὶ γνόμενος [o] ἐν τῷ ἱερῷ, [p] περὶ τῶν πεπραγμένων [q] κατὰ τὴν ἀποδημίαν διελέγετο, τὴν Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνην, καὶ πάντα διεξιὼν, ὅσα κατ' μέρος αὐτὸς προαιρούμενα συμφέρειν ἡγεῖτο καὶ [r] τοὺς ἄλλους εἰδέναι· πολὺν δ' ἐπὶ νουθεσίᾳ τῶν παίδων κατέτριψε τὸν λόγον, τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς μετ' αὐτὸν ἀποδείκνυσι βασιλέας μέλλοντας, [s] πρῶτον μὲν Αντίπατρον, εἶτα κατὰ τοὺς ἐκ Μα-

x Αὐτὸς ἔπαθεν] Ita lego. αὐτὸν (quod tamen abest a *Lugd. Bat.*) in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

y Οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι,] Illud οὐκ inserui è *Cod. Busb.*

z Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν] Διὰ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἐλέγχειν *Busb.* Δι' τὸ μηδὲν ἔχειν, ἀπολ. *Hen.* & *Vat.*

a Ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις.] Apud *Zonaram*, ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις προπεσεῖν τῷ πατρί. atque in forsan *Epiphanius* legebat, qui vertit, *juvenibus innuit ad vestigia patris sese projicere. qua supplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter complexus* &c.

b Καὶ σὺν αὐτοῖς] Καὶ μετ' αὐτῶν *Busb.*

c Ἐν δ' τῶν ὑστέρων ἡμέραις] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ *Busb.* & *Zonar.* ὡς δ' τῶν ὑστεραίων *Lugd. Bat.*

d Ποιούμενον] *L. B.* ποιέμενον.

e Καθιστάναι,] Καθιστᾶν *Zonar.*

ee Διελθουσομένης.] Ἐλθουσομένης *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

f Οὐκ ἐπιτρέψειν] Οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη, ζῶντι δ' τ' βασιλείας ἔφη κρ. *Hen.* & *Vat.*

g Τραχῶνα·] *L. B.* τραχῶνα.

h Κατὰ Κιλικίαν ἐν] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 22. §. 4. SPANH.

i Ελεύσῃ,] Ελέυσα νῆσος, περικειμένη τῇ Ηπείρῳ, ὡς συνάπτουσα Αρχέλαον, καὶ καταισχύνασθαι βουλόμενον. *Strabo*, l. 14.

k Σεβαστῇ,] Νῆσος Κιλικίας, ἡ νυνὶ Σεβαστή. *Steph. Byzant.* voce Ελαιοῦσα.

l Τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι.] Τῆς αἰτίας *Busb.* & *Coccejus.*

m Αντέδωκαν ἀλλήλοις] Ita *Vat.* ἀντέδοσαν in *reliquis.*

n Ιουδαίας ἐλθὼν,] Ιουδαίων *Busb.*

o Ἐν τῷ ἱερῷ,] Quomodo itaque ante dixit Herodi, quia Sacerdos non erat, non licuisse in ullum e tribus περιβόλοις intrare; ubi templum describit. REL.

p Περὶ —— διελέγετο,] Exstat ea Herodis Oratio infr. ἀλλοι. lib. 1. c. 22. §. 4. & seq. SPANH.

q Κατὰ τὴν ἀποδημίαν] Περὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τοὺς ἄλλους εἰδέναι·] Τοὺς ἄλλους *Vat.* & *Hen.* à prima manu. ut & mox κατέτριψε.

s Πρῶτον μὲν Αντίπατρον,] Πρῶτον μὲν τ' Αντίπατρον, ὑπηὸ δ' τοὺς Μαριάμμης *Busb.*

ss Ἀπο-

Μαριάμμης Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον. ἐν ᾧ τῷ τότε πάντας ὑποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἀπάντων δοκεῖν, μήτε γήρᾳ παρεμποδιζόμενον, ἐν ᾧ καὶ χρόνῳ τὸ πρὸς ἀρχὴν ἐμπρόσθεν ἔχειν, ἅτε τοῖς ἄλλοις ὑπιτηδεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας κοσμεῖν καὶ παίδων ἄρχειν· τούς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ στρατιωτικὸν, εἰ πρὸς ἕνα βλέποιεν αὐτὸν, ἀπράγμονα ἕξειν τὸν βίον ἔξειν, καὶ πᾶσαν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας ἐξ ἀλλήλων ἕξεσθαι. τοιαῦτ' εἰπὼν, ἀφίησιν τὴν ἐκκλησίαν· τοῖς πολείοις μὲν ἀρεστὸς διειλεγμένος, ἐνίοις δ' οὐχ ὁμοίως. κρύφα γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀμίλλης καὶ τοῦ ἐλπίδων ἃς ἐδεδώκει τοῖς παισὶν, ἐνεωτέριζε πολλὰ, καὶ νεωτέρων ἐφιέμενα.

præsentia autem edixit ut omnes in ipsum intuerentur, eumque pro domino & rege ducerent, nihil senectute impeditum, quæ ex omni vitæ tempore rerum usu aptissima ad imperium exercendum, atque aliis non cedit institutis, quibus possumus regna moderari & liberos regere: duces quoque cum exercitibus, si se unum respiciant, summa tranquillitate vitam acturos esse dicebat, sibique invicem omnino fore felicitatis auctores. His dictis, conventum dimisit: fuitque ejus oratio grata multis, sed aliis non item. jam enim ex contentione & spe quam filiis dederat, multi res novas moliebantur earumve desiderio tenebantur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἡρώδης ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικὰς ὑπὲρ τῆς Καισαρείας κτίσεως· ὡς τε τόπους πολείους μεγαλοπρεπῶς ᾠκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, πολλά τε ἄλλα λαμπρῶς ἐπράυνεν.

CAP. V.

Quomodo Herodes quinquennale certamen ob Cæsaream ædificatam celebravit: utque loca quamplurima magnifice ædificavit ornavitque, atque alia multa splendide gessit.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [x] συντέλειαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια [y] Σεβαστὴ (τῷ ᾠκοδόμῃ, [z] δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς πολει τελειώσεως αὐτῷ τῆς ὅλης κατασκευῆς, ὀκτωκαιδεκάτῃ δὲ τῆς προθέσεως εἰς [a] ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἀρχῆς, [b] ἐπ' [c] Ολυμπιάδος δευτέρας καὶ ἐνενηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατόν. [d] τῷ οὖν εὐθὺς πρὸς τὴν καθιερώσει μείζων ἑορτὴ, καὶ παράσκευαι πολυτελέσταται. καταγγέλει μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. παρεσκεύακει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμον, καὶ τὰ πολυτελέστερα τῶν ἐν τῇ Ρώμῃ [e] καὶ παρ' ἄλλοις ποιῶν ὑπιτηδευμάτων. ἀνετίθει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, [f] τῶν πενταετηρίδα παρεσκευασμένον ἄγειν αὐτόν· ὁ δ' αὐτῷ πᾶσαν τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα παρασκευὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, τὴν φιλοτιμίαν ὑπιτιθέμενος [ff] ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος [g] Ιουλία, τὰ πολλά τῶν ἐκεῖ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς [h] μηδὲν ὑστερεῖν. τὰ πάντα συντιμώμενα τάλαντα πεντακόσια. συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πολείου τῆς θεωρίας, [i] καὶ πρέσβεων ἧς ἔπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς ἐπεπόνθεσαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγαῖς, καὶ τραπέζαις, καὶ διαιτήσεσιν ἑορταῖς, τὰ πανηγύρεως ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσης τὰς ἀπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς τοῦτο πολυτέλειαν, ὡς ὑπισημον γενέσθαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ὑπιτηδεύσειν, ἐφιλονείκει τὴν ἤδη γεγενημένων ὑπιδείξιν ὑπερβάλλεσθαι. καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Αγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ἀποδέοι τὰ τῆς Ηρώδη τῆς ὕσης ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

Circa id tempus Cæsarea Augusta, quæ ab eo condebatur, perfecta & absoluta est, decimo quidem anno ad finem perducto toto opere, stata autem solennitate in annum ejus regni duodetrigesimum & Olympiadem centesimam nonagesimam secundam incidente. Statim itaque ad eam dicandam magnam adhibuit celebritatem & sumptuosissimum apparatum. Indixit enim certamen musicum, & ludos gymnicos. nam gladiatorum magnum numerum & ferarum præparaverat, cursuique equorum & quicquid ejusmodi studii pretiosius erat & Romæ & alibi uspiam. Quin & hoc certamen Cæsari consecravit: quod ita instituit, ut per singula quinquennia instauraretur. * Ille autem omnem ad istiusmodi spectacula apparatum propriis sumptibus suppeditari voluit, ut inde major esset liberalitatis suæ laus. Verum & de suo † Julia, Cæsaris uxor, multa ex iis, quæ in Italia maximo in pretio habita, mittenda curavit, ut nihil ad *splendorem* deesset. summa omnium efficiebat quingenta talenta. Cum autem in urbem spectatum convenisset ingens multitudo, & legationes, quæ à *diversis* populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diversoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu vero lætitiis & sumptibus in eas profusis: adeo ut ab universis extolleretur ob animi magnitudinem. Nam in omnibus, quibus studeret, id agere contendebat, ut quæ prius ostensa erant longe superaret. Atque perhibetur & Cæsarem ipsum & Agrippam aliquoties dixisse, Herodis imperium minime respondere animi ejus magnitudini: dignum enim esse qui totius etiam Syriæ & Ægypti regno potiretur.

Herodes, exædificata Cæsarea, ludos agit.

Ludorum magnificentia.

2. Post

---

ss Ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν] Confer dictum Severi apud *Spartianum* cap. 18. *Tandem sentitis caput imperare, non pedes.* HAV.

t Αρεσκὰ] Αρεσκα *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Διειλεγμένος,] Ita *Busb.* διειλεγμένος *Vat.* διελεγμένος in *Editis Aliisque.*

x Συντέλειαν ——— ᾠκοδόμῃ,] Conf. supr. lib. xv. c. 9. §. 6. SPANH.

y Σεβαστὴ τῷ ᾠκοδόμῃ,] Σεβαστὴ abest ab *Epiphanii* libris. καὶ μετωκομίσθη ἐν τῇ μητροπόλει εἰς τὸν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τῶν σεβασμίων Σεβαστῶν. *Philo* in Legat. ad Cajum, 1034.

z Δεκάτῳ μὲν ἔτει] Lib. XV. c. IX. p. 695, v. 39. ἡ μὲν δὴ πόλις (Καισάρεια) ἐξετελέσθη δωδεκαέτει χρόνῳ. adeo ut forsan hîc rescribendum δωδεκάτῳ. id quod probare conatur *Petitus* in *Animadvers. ανεκδότοις*, tom. 3. p. 319.

a Ογδοον καὶ εἰκοστὸν] Anno regni Herodis (post Antigoni mortem inchoati) XXVIII. *Usser.* ad A. M. 3994.

b Επ' ——— ἑκατόν] Αλλοι. lib. 1. c. 21. §. 8. ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς ἐνενηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος· Olymp. XCV. 11. Harduin. Num. Herod. p. 28. SPANH.

c Ολυμπιάδος ——— ἑκατόν.] Anno videlicet illius tertio. *Id.* Vide *Noristi* Cenotaphia Pisana, p. 153.

d Τῷ οὖν εὐθὺς] Τῷ οὖν εὐθὺς καθιερώσει μείζονες ἑορταὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

e Καὶ παρ' ἄλλοις] Καὶ τοῖς τοῖν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

f Καίσαρι πενταετηρίδα] Καὶ πεντ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

* *Ille*] Immo Augustus. SPANH.

ff Ἰδίᾳ δὲ] In libris ἰδία, absque puncto subscripto.

g Ιουλία,] Ita Liviam, Augusti uxorem, passim appellat; ut & alii, postquam in familiam Juliam adsumeretur ex testamento Augusti, ut narrat *Tacitus* in *Annalium* libro primo. Vide quæ habet *Casaub.* ad *Sueton.* p. 291. HUDS. Livia, Καίσαρος Ιουλία h. e. Livia. Unde de utroque Augusto & Livia explicandum puto duos hujus Cæsareæ nummos sub Nerone percussos cum Inscrip. ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΩ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ. non verò de Augusto & Claudio cum Eumenio Pacato, seu P. Harduino. SPANH.

h Μηδὲν ὑστερεῖν] In libris, ὡς μηδὲν ὑστερεῖν τὰ πάντα &c. nulla distinctione adhibita.

i Καὶ πρεσβειῶν] Ita *Busb.* & ut puto, *Epiphan.* καὶ πρεσβείας ἃς in *Editis Aliisque.*

Herodes oppida quædam condit.

2. Poſt hanc autem celebritatem & lætitiam aliam urbem condidit in campo qui dicitur Capharſaba, electo ad hoc loco irriguo, & terra arboribus accommodata, & amne urbem ipſam circumfluente, & luco *eam* circumdante pulcherrimo, pro arborum magnitudine. Hanc ab Antipatro patre nominavit Antipatridem. Ædificavit & alium locum ſupra Hierichuntem, magnæ ſecuritatis nec minoris ad habitandum amœnitatis, quem matris ſuæ nomine Cypron appellavit. Porro fratri Phaſaëlo, ex ſuo erga illum amore, monimentum dedicavit pulcherrimum, turrim in ipſa urbe exſtructam, quæ magnitudine Phariam adæquaret, eamque Phaſaëlum nuncupavit, quæ & urbi partim eſſet in ſecuritatem & *fratri* defuncto in memoriam propter appellationem. Itemque urbem ipſi cognominem conſtruxit in valle Hierichuntia, qua itur boream verſus: quæ in cauſa erat, ut terra omnis finitima, *antea fere* deſerta, incolarum induſtria cultior evaderet. hanc autem Phaſaëlidem nominabat.

Antipatris exſtructa.

Cypron conditum.

Phaſaëlus turris & oppidum.

Herodis in exteros liberalitas.

3. Quin & alia ejus beneficia longum eſſet dicere, quæ contulit in civitates, tum in Syria, tum in Græcia, & ubicunque eum verſari contigit. nam & ingentem pecuniæ vim impendiſſe videtur pluribus muneribus publicis, & publicorum operum exſtructionibus, operibuſque non ſatis curatis, exhauſta, quæ jam ante ſuppeditata erat, pecunia. Maxima vero & nobiliſſima ab eo facta erant in Rhodiorum gratiam, quibus Pythium templum ſuis ſumptibus exædificavit, & ad naves compingendas multa argenti millia præbuit. Nicopolitarum autem urbi, apud Actium à Cæſare conditæ, ad pleraque loca publica exſtruenda, plurimum contulit. Antiochenſibus etiam, maximam in Syria urbem habitantibus, plateam, mediam ejus longitudinem ſecantem, porticibus ex utraque parte incluſam dedit, & viam ejus ſubdialem lapide polito ſtravit, ad maximum ejus ornamentum & incolarum commoditatem. Porroque fecit ut ludi Olympiaci, propter pecuniæ inopiam nominis gloriæ haud ſatis reſpondentes, majori in honore haberentur, annuos eis reditus aſſignando: & quoad ſacrificia aliumque apparatum magnum celebritati honorem conciliavit. Ob hanc itaque liberalitatem fere omnium voce perpetuus in tabulas relatus erat Agonotheta.

Pythium templum ab Herode exſtructum.

Ludi Olympii ab eo magnifice inſtaurati.

4. Jam vero alios forſan ſubeat mirari tantam in eo animi ingeniique diverſitatem. Nam ſi ejus liberalitatem ſpectemus & beneficentiam, qua erga omnes uſus eſt, non eſt ſane ut quiſquam, qui vel minimum ei tribuerit, inficias eat, quod natura propenſiſſimus fuerit ad benefaciendum. Sin autem quis reſpexerit ſupplicia & injurias, quibus ſubditos affecit & ſibi conjunctiſſimos, ſecumque perpendat quam durus fuerit & inexorabilem ſe præbuerit, victus fatebitur ipſum videri ferum & immanem & ab omni manſuetudine alienum. unde *plerique* exiſtimant voluntatem ei variam fuiſſe &

Herodis ingenium varium, & hujus diverſitatis cauſa.

β'. Μετὰ δὴ τὸν πανήγυριν τοῦτον καὶ τὰς ἑορτὰς, πάλιν ἄλλων ἀνήγαγεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγομένῳ [k] Καφαρσαβᾶ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς σκιλέξας, πολλοῖς τε ἐπιῤῥέοντος τοῦ πάλιν αὐτοῦ, καὶ καλλίστοις κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν ἐπιφλοίου ἄλσος. τοῦτον ἀπὸ Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς Ἀντιπατρίδα ἐπωνόμασεν. ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱερειχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διάφορον, καὶ καταγωγαῖς ἡδίσταις, ἐκάλεσε [l] Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τοῦτο γεγονότι πρὸς αὐτὸν φιλοτιμίαν [m] ἀνέθηκε τὸ κάλλιστα, πύργον ἐπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναστήσας, [n] οὐδὲν ἐλάττω δὲ [o] καὶ τοῦτον Φάρου, ὃν προσηγόρευσεν [p] Φασαήλιον, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ πεπλουτηκότι διὰ τοῦτο προσηγορίαν. ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ, καὶ πόλιν πρὸς τῷ [q] αὐλῶνα τῆς Ἱερειχοῦντος ἔκτισεν, [r] ἀπόκλιμον καὶ βορρᾶν ἄνεμον, δι' ἧς καὶ τοῦτο πρὸς χώραν ἔρημον ἔσαν ἐνεργοτέραν ἐποίησεν τῆς ἐπιμελείας τῶν οἰκητόρων. [s] Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλει.

γ'. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν, ὅσους ἀπέδωκεν τοῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ' οἷς ποτ' ἂν ἀποδημίας τύχοι. καὶ γὰρ πολλὰς λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων κατασκευὰς, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις [t] εἰς ἐπιμέλειαν, τῶν πρότερον ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χορηγοῦντα δοκεῖ. τὰ δὲ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, [v] Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέθηκεν οἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν ἀργυρίᾳ πολλὰ τάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. [x] Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ' Ἀκτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. [y] Ἀντιοχεῦσι δὲ, τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστῃ πόλιν οἰκοῦσιν, ἣν κατὰ μῆκος τιμᾶν πλατεῖα, [z] τοῦτον αὐτοῖς στοὰς παρ' ἑκατέρᾳ, καὶ λίθῳ τῷ ὑπαύθρῳ ὁδὸν ξεστῷ καταστρώσας, πλεῖστον εἰς κόσμον καὶ τῶν οἰκητόρων εὐχρηστίαν ὠφέλησεν. τόν γε μὴν Ὀλυμπίασιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προσηγορίας ἀδοξότερον ὑπ' ἀχρηματίας διατεθειμένον, τιμιώτερον ἐποίει, χρημάτων προσόδους καταστήσας· καὶ [b] πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον [c] ἐσεμνοποίησεν τῷ πανηγύρει. διὰ δὴ τοῦτον τὸν φιλοτιμίαν [d] διὰ βίου ἀγωνοθέτης προεβλήθη τοῖς πολίταις ἀνεγράφη.

δ'. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διεζευγμένον τῆς ἐν τῇ φύσει προαιρέσεως. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀποβλέπωμεν, αἷς ἐπέχρησε πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄν τις αὐτὸν καὶ [e] τῶν ἐλαττόνων [f] τετιμηκότων ἡγήσηται μὴ σωφρονεῖν εὐεργετικώτατα κεχρῆσθαι τῇ φύσει. ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀδικίας, ἃς εἰς τοὺς δεχομένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπιδείξατο βλέψῃ [g] τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ [h] δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου, νικηθήσεται θηριώδη δοκεῖν καὶ πάσης με-

[k] Καφαρσαβᾶ,] Lib. XIII. c. XV. p. 598. v. 4. ἀπὸ τῆς Χαφαρσαβᾶ, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται. adeo ut idem eſſe videatur nomen urbis & campi. Hic loci etiam Καφαρσαβᾶ habet *Cod. Gall.* HUDS. Καφαρτόβα Urbs Idumææ *alibi.* lib. 4. c. 8. §. 1. SPANH.

[l] Κύπρον.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 4. & lib. 2. c. 18. §. 6. hic de Caſtro condito ab Herode. SPANH.

[m] Ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα,] Εὐθὺς *Vat.* & *Busb.*

[n] Οὐδὲν ἐλάττω] Οὐδὲν ἔλαττον *Hen. Busb.* & *Vat.*

[o] Κατὰ τὸν Φάρον,] Tacitus. *procul intuentibus Phari.* de turribus Hieroſolymitanis. vulgo *pares* legitur. REL.

[p] Φασαήλιον,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[q] Αὐλῶνα τῆς Ἱερειχοῦντος] De hoc Theophr. H. Pl. IX. c. VI. de Balſamo: γίνεται ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· vid. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[r] Ἀπόκλιμον] *L. B.* ἐπιόντων

[s] Φασαηλίδα] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[t] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Millem εἰς ἐπιτέλειαν.

[v] Ῥοδίοις —— ἀναλώμασι,] Munifica opera Herodis apud Rhodios lib. 1. c. 21. §. 10. ἐκπεπόνται δὲ τὰ Πύθια, ἰδίοις ἀναλώμασι &c. SPANH.

[x] Νικοπολίταις δὲ] Ita *Suetonius* de Nicopoli: *Quoque Actiaca victoriæ memoria celebrior in poſterum eſſet, urbem Nicopolin apud Actium condidit, ludoſque illic quinquennales conſtituit.*

[y] Ἀντιοχεῦσι —— πλατεῖαν.] Idem *alibi.* lib. 1. cap. 21. §. 10. SPANH.

[z] Τοῦτον αὐτοῖς] Hic verbum aliquod excidiſſe ſuſpicor, quod agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ex utraque parte porticibus ornavit.*

[a] Διατεθειμένον,] Διαλυθέντα *Busb.*

[b] Πρὸς] *L. B.* ποιᾶς τε.

[c] Ἐσεμνοποίησεν] Ita *MSS.* ἐκσεμνοποίησεν in *Edit.*

[d] Διὰ βίου ἀγωνοθέτης] Vid. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 10. SPANH.

[e] Τῶν ἐλαττόνων] Ita *Gen.* τῶν ἐλαττόνων τετιμηκότων *Baſ.*

[f] Τετιμηκότων] Τετιμηκόσιν *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[g] Τις, καὶ καταμάθῃ] Illud τις è *Cod. Busb.*

[h] Δυσπαραίτητον δὲ τρόπου,] Δυσπαρακλήτου *Vat.* & *Hen.* à prima.

μετελότης ἀλλότριον. ἔνθεν καὶ διάφορόν τινα ἢ μαχομένῳ ἐπ' αὐτῷ νομίζειν ψυχὴν τῷ προαιρεῖσθαι. ἐγὼ δ' οὐκ ἄτοπα ἔχειν, μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. φιλότιμος γὰρ ὢν, καὶ τούτου ἐπιθυμῶν ἰσχυρῶς, προσήγετο μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἶπε μνήμης εἰς αὖθις ἡ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι. τῆς δὲ δαπάνης ὑπὲρ δύναμιν χεώμενος, ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις. τὰ γὰρ εἰς ἅς ἐδαπάνα πολλὰ γινόμενα, κακὸν πορίζειν ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐποίει. καὶ συνειδὼς ἐφ' οἷς ἠδίκει τοὺς ὑποτεταγμένους μισούμενον ἑαυτὸν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας οὐ ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὰς προσόδους λυπηρὸς ἦν. ἀντεφιλονείκει δὲ τῇ δύσνοιαν αὐτῷ εὐπορίας ἀφορμὴν παρέχειν. ὥστε μὲν τοὺς οἰκείους εἴ τις λόγῳ μὴ θεραπεύοι δῆλον ἐξομολογούμενος, ἢ δόξειεν εἰς τὸν ἀρχὸν τι προσκινεῖν, οὐκ ἱκανὸς ἑαυτῷ κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῄει ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἴσα πολεμίοις πεμπόμενος, οὐκ ἐπὶ μόνῳ θέλειν τεπιμῆσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβάνων. μαρτύριον δέ μοι τούτου ἐστὶ πάθος, ὅτι μέγιστον ὥστε αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀγρίππα καὶ τῶν ἄλλων φίλων τιμᾶς. οἷς γὰρ ἐθεράπευεν τοὺς κρείττονας, τούτοις καὐτὸς ἠξίου θεραπεύεσθαι. καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ὤετο παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. τόγε μὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἀλλοτριώτατα νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ συνείθισται τὸ δίκαιον ἀντὶ τοῦ πρὸς δόξαν ἡγαπηκέναι· διόπερ οὐκ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν εἰκόσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν τοῦ βασιλέως τὸ φιλότιμον. αἰτία μὲν αὕτη μοι δοκεῖ τῆς Ἡρῴδου πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, πρὸς δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσηκοντας εὐεργεσίας.

sibi dissentientem. Ego vero, seorsum ab iis sentiens, unam eandemque utriusque causam fuisse arbitror. Eo enim quod honoris esset cupidissimus & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis aut in posterum memoriæ: quare quod profusior esset sumptibus quam res pateretur, subditis asper & iniquus esse cogebatur. nam cum aliis plurimum largiretur, necesse erat id aliquando ab aliis male quærere. sibique conscius, quod subditorum in odium incurrerit ob injurias illis factas, difficile quidem arbitrabatur vitia ista corrigere & *offensas lenire* (neque enim fieri potuit nisi reditus suos minueret) contra vero nitebatur, ex illorum malevolentia captans occasionem suas augendi facultates. Et quidem ad familiares quod attinet, si quis ad ejus voluntatem non loqueretur, servum se ei *obsequentissimum* profitendo, aut aliquid in regnum ejus moliri creditus fuerit, ex impotentis animi effrenatione cognatos simul & amicos persequebatur, tanquam in hostes vindicatum esset, istiusmodi in se peccata admittens, quod ipse solus honorari vellet. Quam vehementi autem hujus rei desiderio teneretur, mihi testimonio sunt isti honores, quos Cæsari & Agrippæ aliisque amicis deferendos curavit. quemadmodum enim majores colebat ipse, ita sibi *à minoribus* fieri volebat; & quod ille optimum se dare putabat, id *ab aliis* ipsum desiderare indicio erat. Atqui Judæorum gens lege sua ab istis omnibus abhorrebat, & assuefacta erat majorem justi & æqui quam gloriæ rationem habere. quapropter ipsi non adeo grata erat & accepta, quod non potuisset statuis & templis & hujusmodi rebus *insanam* regis ambitionem adulari. Mihi quidem hæc causa videtur, cur familiares & consiliorum participes male tractando peccaverit, dum exteros & alienos beneficiis demereri studuerit.

Herodes cur in exteros liberalis, in suos sævus fuerit.

ΚΕΦ. ϛ'.

Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων πρὸς Καίσαρα ἐπὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

CAP. VI.

Judæorum Cyrenensium & Asianorum legatio ad Cæsarem de iis quorum Græcos accusabant: & exemplaria literarum quas Cæsar & Agrippa pro ipsis ad civitates scripserunt.

Τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καθ' ὅσους ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατέχει σκάφους αἱ πόλεις, τὸ μὲν πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεχομένων, ἐν ᾗ τῷ τότε δι' ἐπηρείας ἐχόντων τῶν Ἑλλήνων αὐτούς, ὡς καὶ χρημάτων ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι καὶ καταγλάπειν ἐν τοῖς ἴδιοι μέρεσι. πάσχοντες δὲ κακῶς, καὶ πέρας οὐδὲν εὑρίσκοντες τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύσαντο πρὸς Καίσαρα καὶ πρὸς τούτων. ὁ δὲ αὐτοῖς τῷ αὐτῷ ἰσοπέλειαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑποτάξαμεν τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς διαθέσεως ἣν ἔχον ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.

Cæterum Judæi, qui in Asia & Lybia Cyrenensi degebant, à civitatibus vexabantur, cum à superioribus quidem regibus in suo jure defensi fuissent, tunc vero per Græcos injuriis afficerentur, adeo ut sacra pecunia spoliarentur, & privatim læderentur. Quapropter cum in ea calamitate essent, neque Græcæ crudelitatis finem ullum invenirent, miserunt etiam istis de rebus legatos ad Cæsarem. Ille vero iis eadem jura concessit, & ad provinciales ea de re scripsit: cujus rescripti exemplar subjecimus, ut nobis testimonio sit, qua in nos voluntate erant imperatores superiores.

Judæorum Asianorum legatio ad Cæsarem.

β'. "ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, ΔΗ-
"ΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. ἐπειδὴ τὸ ἔθνος

2. "CÆSAR AUG. PONT. MAX. TRIB.
"POTEST. EDICIT. Quandoquidem Judæo-
"rum

Augusti Cæsaris edictum.

σ Ἡτιμένος ἰσχυρῶς,] Ἡτιμωμένος *Busb.*

κ Κακὸν ποιεῖσθαι] Κακὸν ποιεῖσθαι ἔξωθεν ὑπελάμβανέ με ποιεῖν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

λ Οὐδὲ τοὺς οἰκείους] Οὐδὲ deest *Vat.*

μ Ἢ δόξειεν εἰς τὸν ἀρχὸν τι προσκινεῖν,] Ἢ καὶ τιμὴν ὑποστείλαι ἔχειν ἐφίεσθαι τῆς ἀρχῆς, ἢ τι τοιοῦτον αὐτῷ προσκινεῖν. *Zonaras.*

ν Καὶ τὸ κάλλιστον] Plenius in *Cod. Vat.* καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν ἐν τῷ ἰδίοις τῷ δὲ τυχεῖν τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου.

ο Εἰκόσιν,] *L. B.* εἰκοῖς λέγει. *Cocceius* εἰκοῖσιν λέγει.

π Ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη] Judæos illic plurimos fuisse etiam docemur Act. 2. 10. Αἰγύπτου καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. quare sæpe junguntur Judæi Libyes, Cyrenenses & Alexandrini. Syncellus chronographiæ pag. 347. de iis quæ Trajano imperante contigerunt, Ἰουδαῖοι κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλιξάνδρειαν, *Judæi qui in Libya & Cyrene, & Ægypto & Alexandria erant.* Quare quum Act. 6. 9. junguntur Synagogæ Judæorum Λιβερτίνων, Ἀλεξανδρέων, Κυρηναίων, non dubito quin iidem intelligantur, & corrupta sit ibi in Actis Apost. lectio Λιβερτίνων. Notum est Libystinus formari a Libya æque ac Libys. Catullus epig. 60.

——— *læna montibus Libystinis.* REL.

ρ Πρότερον βασιλέων] Πρότερον *Busb.*

σ Ἱερῶν ἀφαιρέσεις] Illud ἱερῶν è *Codd. Gall. Busb.* & *Vet. Interpr.*

τ Ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους.] Αὐτοὺς ἐπὶ μέρους *Busb.*

υ Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας,] Καὶ τῆς τῶν Ελλ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

φ Πρὸς Καίσαρα,] Πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ τούτων *Busb.* Καὶ Καίσαρα καὶ π. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

χ Καίσαρ ——— λεγ.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 8. & 13. SPANH.

ψ Σεμ-

"rum gens non ſolum hoc tempore fida & grata "populo Romano inventa fuerit, ſed & multo an- "te, maximeque ſub patre meo Cæſare imperato- "re, & in primis pontifex maximus Hyrcanus: "placuit mihi & conſiliariis meis auctoratis, de "ſententia populi Romani, ut Judæi ſuis moribus "uti ex patria ipſorum lege ſinerentur, quemad- "modum uſi fuiſſent tempore Hyrcani pontificis "ſummi Dei; neque eorum donaria attingerentur, "ſed Hieroſolyma mitti *permitterentur*, & iis tradi "quibus eſſet recipiendi munus Hieroſolymis de- "legatum: neve cogerentur ad vadimonia præſtan- "da Sabbatis, aut quæ ante hæc fuerit præparatio "ab hora nona. Quod ſi quis furatus ſacros eorum "libros aut ſacram pecuniam, ex cella Sabbataria "aut ex cella conclavium virorum, compertus eſ- "ſet, pro ſacrilego haberetur, ejuſque bona in pu- "blicum populo Romano addicerentur. Decretum "etiam quod mei in honorem ſcripſerunt, ob me- "um in univerſum hominum genus pietatem, & "ob Caji Marcii Cenſorini *in illos* merita, una "cum hoc edicto reponendum eſſe jubeo in loco "celeberrimo à communi Aſiæ mihi Ancyræ con- "ſecrato. Si quis contra ea, quæ ediximus, fece- "rit, non levi mulctabitur pœna". Inſcriptum eſt columnæ in templo Cæſaris.

Auguſti Cæſaris litera.

3. "CÆSAR NORBANO FLACCO S. "Judæis ubicunque gentium degentibus, qui ex "veteri inſtituto ſoliti erant etiam pecuniam ſa- "cram Hieroſolyma mittere, liceat hoc facere ne- "mine prohibente". Atque hæc quidem Cæſar.

Agrippæ litera ad Epheſios.

4. Porro & ipſe Agrippa pro Judæis ſcripſit in hunc modum. "AGRIPPA EPHESIORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, ET PO- "PULO S. Pecuniæ ſacræ, quæ Hieroſolyma "in templum mitti ſolebat, procurationem & cu- "ſtodiam penes Judæos in Aſia eſſe volo more "patrio: & ſi qui ſacram Judæorum pecuniam fu- "rati ad aſyla confugerint, eos inde abſtrahi volo "& Judæis *in ſupplicia* dari, quo jure abſtrahi ſo- "lent ſacrilegi. Inſuper & Silano prætori ſcripſi, "ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimo- "nia præſtanda.

Ejuſdem litera ad Cyrenenſes.

5. "M. AGRIPPA CYRENÆORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPU-

τὸ τ Ιουδαίων εὐχάριστον εὑρεθῇ, ἀ μόνον ἐν τῷ ἱερῷ. "τι κωμῃ, ἀλλὰ κὴ ἐν τῷ οἰκουμενῃ, κὴ μά- "λιστα ὅπῃ ᾖ ἐμὸ πατρὸς αὐτοκράτορ Καίσαρ, "θεὸς τ δῆμον τῶν Ρωμαίων, ὅ, τε ἀρχιερεὺς αὐτῶν "Υρκανὸς, ἐδοξέ μοι κὴ τῷ ἐμῷ [y] συμβουλίῳ μ "ὁρκωμοσίας γνώμῃ δήμυ Ρωμαίων, τὰς Ιουδαίας "χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις [z] θεσμοῖς κατὰ τὸν [a] πατρῷον "αὐτῶν νόμον, καθὼς ἐχρῶντο ὅπῃ Υρκανὸ ἀρχι- "ρέως Θεῦ ὑψίστυ, [b] τά τε ἱερὰ εἶναι ἐν ἀσυλίᾳ, κ "ἀναπέμπεσθαι εἰς Ιεροσόλυμα, [c] κ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ "τοῖς ἀποδοχεύσιν Ιεροσολύμων, ἐγγύας τε μὴ ὁμολο- "γεῖν αὐτὰς ἐν σάββασιν, ἢ τῇ [d] πρὸ τούτης παρασκευῆ, "[e] ἀπὸ ὥρας ἐνάτης. ἐὰν ᾖ τις φωραθῇ κλέπτων τὰς "ἱερὰς βίβλυς [f] αὐτῶν, ἢ τὰ ἱερὰ χρήματα, [g] ἔκ τε "σαββατείυ, ἔκ τε [h] ἀνδρῶν, εἶναι αὐτὸν ἱερόσυλον, "κ τ βίον αὐτυ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ δημόσιον τ Ρωμαίων. "[i] τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν, ὑπὲρ τ "ἐμῆς εὐσεβείας, ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπυς, κ "ὑπὲρ Γαΐυ Μαρκίυ Κινσωρίνυ, κ τῦτο τὸ διάταγμα "κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἀριστημοτάτῳ τόπῳ [k] ἀμφοῖν "μοι ὑπὸ τ κοινὸ τ Ασίας ἐν [l] Αγκύρᾳ. ἐὰν ᾖ τις πα- "ραβῇ τι τ πρειρημένων, δώσει δίκην [m] ἀ μετέμοι". ἐσημειοχραφήθη ἐν τῷ Καίσαρ νεῳ.

γ'. "ΚΑΙΣΑΡ ΝΟΡΒΑΝΩι ΦΛΑΚΚΩι ΧΑΙΡΕΙΝ "Ιουδαῖοι, ὅσοι ποτ' οὖν εἰσὶν [n] οἱ δ' ἀρχαίαν σπου- "δὴν εἰώθασιν χρήματά τε ἱερὰ φέροντες ἀναπέμπειν "εἰς Ιεροσόλυμα, ἀκωλύτως τῦτο ποιείτωσαν". κὴ ταῦτα μὲν Καίσαρ.

δ'. Αγρίππας ᾖ κ αὐτὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τ Ιουδαίων τ τρόπον [o] τῦτον. "[p] ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥ- "ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. τ εἰς τὸ ἱερὸν τὸ "ἐν Ιεροσολύμοις ἀναφερομένων ἱερῶν χρημάτων πῶν ἐ- "πιμέλειαν κ φυλακὴν βούλομαι τὰς ἐν Ασίᾳ Ιουδαίυς "ποιεῖσθαι κ τὰ πάτρια· τὰς τε κλοπὰς ἱερῶ χρή- "ματα τ Ιουδαίων, καταφευγούσας τε εἰς τὰς ἀσυλίας, "βούλομαι ἀποστᾶσθ κ παραδίδοσθ τοῖς Ιουδαίοις, ὡ "δικαίῳ ἀποστῶν οἱ ἱερόσυλοι. [q] ἔγραψα ᾖ κ Σιλανῷ "τῷ στρατηγῷ, ἵνα σάββασι μηδεὶς ἀναγκάζῃ Ιουδαίων "ἐγγύας ὁμολογεῖν.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΑΡΧΟΥ- "ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, [r] ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν Κυρήνῃ "Ιου-

[y] Συνεδρίῳ] Συνεδρίοις *Hen.* à pr. m.

[z] Θεσμοῖς] *L. B.* ἐθίμοις. in Marg. ἐθιτικοῖς. *Cocc.* ἐθισμοῖς. minus rectè, ut Legum Græcarum periti norunt HAV.

[a] Πατρῷον αὐτῶν νομον,] Πάτριον *Vat.*

[b] Τά τε ἱερὰ εἶναι] Id eſt, ut nemo ἱερόσυλοι rapaces in ſacram pecuniam manus injiciat

[c] Καὶ ἀποδίδοσθ αὐτὰ] Καὶ ἀποδοσθ τοῖς ἀποδοχεῦσιν *Vat.* & rectius, ut puto, quam in *Editis Aliiſque.*

[d] Πρὸ ταυτης παρασκευῆς,] Nota παρασκευὴ Judæos incipere pridie Sabbati, ſeu Veneris hora nona, ad Solem occidentem. Παρασκευὴ tamen etiam de tota die Veneris dicta & *Evang. Johan.* vid. Scalig. de Emend. Temp. lib. VI. p. 569. SPANH.

[e] Απ' ὥρας ενάτης.] Vid. infr. ἀλωσ. lib. 6. c. 9. §. 3. & ſupra lib. 2. c. 10. §. 5. κ δὴ τελευτῶν αὐτὴν κ Φρατελας· *Rufin.* per contubernia. Aliter Philo de Septen. p. 1190. A B. qui à Meridie ad Veſperam *Phaſe* ſacrificatum dicit. SPANH.

[f] Αὐτῶν,] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[g] Ἐκ τε σαββατείυ,] *Ex Synagogis* vertit *Epiphanius*; quæ Σαββατεῖα (vel σαββάτια juxta *Cod. Gall.*) forſan dicebantur, quia ſingulis Sabbatis in eas conveniebant Judæi. Porro in Synagogis erant arcæ, in quas conjiciebant ſtipem, quam ſinguli conferebant, ſive ad levandam tenuiorum inopiam, ſive in uſus ſacros. Harum arcarum formam deſcripram habes apud Judæorum magiſtros. σαββατεῖον videtur Synagoga eſſe, in quam viri & feminæ communtur in Sabbatis (unde nomen ſuum habet) ſolebant convenire, ἀνδρῶνες vero ſcholæ publicæ, in quibus ſapientiæ ſtudioſi erudiebantur & exercebantur. *Vitringa* de Synagog.

[h] Ανδρῶν.] Ἀνδρὼν, inquit *Suidas*, οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες εἰώθασιν ἀθροίζεσθ Forſan ἀνδρῶνας hic vocat Auguſtus, quæ *Andronitides* appellantur *Vitruvio*, in quibus ſolis erant Bibliothecæ, non in *Gynæconitidibus*. HUDS. Forſitan ſcripſit Λαοῦ. Nam אוצר, *armarium*, ἐν τῷ Λαῷ Epiphanius ſcribit ſacros libros ſervari, at hoc erat ἐν σαββατείῳ. & in Gloſſis *Androna*, αὐλὴν exponitur & ἀνδρῶν *Androna*. *Andron* pars eſt ædium. Themiſtius oratione XVIII. ὃς μὲν πρόδομον ἐγείρει, ὃς δ θάλαμον ὃς δ ἀνδρῶνα, ὃς δ ἐπτάκλινον ἢ ὀκτάκλινον οἶκον. *Hic prodomum, hic thalamum, hic androna, alius æcon, ſive conclave ſeptem vel novem lectorum capax exſtruit.* Locus a viris ibi congregatis ἀνδρῶν dicitur Idem orat. XXVI. Τὸν μὲν ἀνδρῶνα ἀνετείξιον καθελεῖν οὐκ ἀνέχη, πειθόμενος Ησιόδῳ τῷ ποιητῇ. *Androna impoſitum non vis relinquere, ab Heſiodo perſuaſus.* Heſiodus οἶκον habet, quod Themiſtius reddit ἀνδρῶνα. REL.

[i] Τό τε] *L. B.* τὸ δ.

[k] Γενηθέντι] Ἀνατεθέντι malit *Caſaubonus*. Sed vulgata lectio bene ferri poteſt. nam apud *Dionem*, τειμὴν χρυσῆ τῷ Καίσαρι &c.

[l] Αγκύρᾳ.] Ita cum *Scaligero*, *Caſaubono*, *Aliiſque.* Ἀγκύρῃ in *Græcis* omnibus. At *Sam. Petitus* (in lib. IV. *Var. Lect.* c. XI. & in *Animadverſ. ἀνεκδότοις*, tom. II. p. 126.) ἐν ἀργύρῃ pro ἐν ἀργύρᾳ legendum putat, hoc eſt, *argentea* ſeu *ſtela* ſeu *tabella.* Verum iſtam emendationem (tum ob alia tum quod inſolitus ſit vocis illius ἀργυρῆς uſus) rejicit Ill. *Ez. Spanhemius* in *Epiſtola prima* ad *Mollerum*, quam videſis, p. 91. HUDS. Rufinus ſine ullo loci nomine vertit, *locoque quem omnis Aſia meo nomini dedicavit.* SPANH. Et tamen *Petiti* conjecturam firmat *L. B.* in quo expreſſe ἀργυρῇ legitur. HAV.

[m] Οὐ μετρίαν".] *L. B.* ἀχὶ μετρίαν.

[n] Οἱ δ' ἀρχαίαν] Voculam οἱ uncis incluſam dedi ad ſenſum ſupplendum, qua non admiſſa, vertendum, *Judæi, quotquot ubilibi gentium ſunt, ſoliti erant ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere, id ipſis facere nunc liceat*; pleniore diſtinctione poſita poſt Ιεροσόλυμα. HUDS. At ego uncinulas delevi, quum jam *L. B.* auctoritate illud οἱ ſeſe ſatis tueri poſſit. HAV.

[o] Τῦτον.] Ταυτας ſolus *Hen.*

[p] Αγρίππας ——— χαίρειν.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 10. §. 12. SPANH.

[q] Εγραψα ᾖ] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & melioribus *Epiphanii* libris. ἔγραψε ᾖ κ Σιλανῷ in *Editis Aliiſque.*

[r] Δημῷ χαίρειν.] Illud δήμῳ è *Cod. Vat.* & *Hen.* conſentientibus *Epiphanii* libris.

"Ιουδαῖοι, ὑπὲρ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἐν
"Λιβύῃ στρατηγὸν [s] τότε ὄντα [t] Φλάβιον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλ-
"λους τοὺς τὰς ἐπαρχίας διοικοῦντας, ἵνα ἀνεπικωλύτως
"ἀναπέμπηται τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ἱεροσόλυμα, ὡς
"ἔστιν αὐτοῖς πάτριον, ἐνέτυχόν μοι νῦν, ὡς ὑπό τινων
"συκοφαντῶν [v] ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐν προφάσει πλῶν
"μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθιστάναι κατὰ
"μηδένα τρόπον [x] ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρή-
"ματα ἀφῄρηται τῶν πόλεων τοὺς εἰς ταῦτα ἀποκεκρι-
"μένους, καὶ πᾶσι διορθώσασθαι τοῖς ἐκεῖ Ἰουδαίοις κε-
"λεύω.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΝΟΡΒΑΝΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ ΑΝΘΥΠΑ-
"ΤΟΣ [y] ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ [z] ΑΡΧΟΥΣΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Καῖ-
"σάρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τοὺς Ἰουδαίους,
"[a] ὅσοι ἂν ὦσιν καὶ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος [b] συναγα-
"γόντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἔγραψα
"οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε ὅτι Καῖσαρ κἀγὼ οὕτως θέλομεν γί-
"νεσθαι.

ζ'. Οὐδὲν ἧττον [c] Ἰούλιος Ἀντώνιος ἀνθύπατος ἔγρα-
"ψεν. "ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗΙ, ΔΗΜΩΙ
"ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἰδοῖς φε-
"σταῖς δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν Ἐφέσῳ ἐπέδειξαν, Καί-
"σαρα τὸν Σεβαστὸν καὶ Ἀγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς
"χρῆσθαι [d] τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε ἃς
"ἕκαστος αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνε-
"κα τῆς πρὸς τὸ θεῖον [e] ἀναχομιδῆς συμπορευομένας, ποιεῖν
"ἀνεμποδίστως. ἦτταν τε ὅπως κἀγὼ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τῷ
"Σεβαστῷ ἐν Ἀγρίππα δοκεῖσιν τῷ ἐμῷ γνώμῳ βε-
"βαιώσω. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, [f] ἐν τοῖς τῷ Σε-
"βαστῷ ἐν Ἀγρίππα βουλήμασιν, σωεπιτρέπειν [g] αὐτὰς
"χρῆσθαι ἐν ποιεῖν καὶ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ.

η'. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπει-
δὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ
παλαιὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰέναι, δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι πά-
σης τιμῆς [h] ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες, ὐδὲν τῶν παλαίων
ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων πράττειν, [i] ἀλλὰ καὶ
σωεργούμεθα τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τὸ
θεῖον τιμῶν. ποιούμεθα δὲ πολλάκις αὐτῶν τοῦ μνήμου
ἐπιφανεστάτων τὰ γένη, καὶ τὰς ἐμπεφυκυίας [k] ἀλο-
γίστοις ἡμῶν τε [l] κἀκείνοις μίσους αἰτίας ἐκτεξαιρούμε-
νος. ἔθεσιν μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ
χρῆται, [m] κατὰ πόλεις ἔθ' ὅπη πολλῆς ἐγγινομένης τὴν
διαφορᾶς. τὸ δίκαιον δ' πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως [n] ἐ-
πιτηδεύσθαι λυσιτελέστατον ὂν Ἕλλησίν τε καὶ Βαρβάροις,
οὗ πλεῖστον οἱ παρ' ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡ-
μᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὐνοῦς καὶ φί-
λους ἀπεργάζονται. διὸ καὶ ταῦτα παρ' ἐκείνων ἡμῖν
ἀπαιτητέον, καὶ δέον οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἐπι-
τηδευμάτων οἰεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς
καλοκἀγαθίαν ἐπιτηδείως ἔχειν. τοῦτο γὰρ κοινὸν [o] ἅ-
πασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώ-
πων βίον. [p] ἐπάνειμι δὲ ὅθι περ τὸ συνεχὲς τῆς ἱσ-
τορίας.

"LO S. Judæi Cyrenenſes, pro quibus jam Au-
"guſtus ſcripſit Flavio Libyæ prætori, aliiſque
"iſtius provinciæ procuratoribus, non eſſe vetan-
"dos mittere ex more patrio ſacram pecuniam
"Hieroſolyma, nunc me interpellarunt; dicentes
"ſe vexari à delatoribus quibuſdam improbis, ve-
"tarique hoc facere ſimulatione quorundam tribu-
"torum quæ minime debentur: quibus ſine ulla
"moleſtia in integrum reſtitui jubeo, etiam ſacram
"urbis uniuſcujuſque pecuniam, ſi quæ homini-
"bus erepta fuerit ad eam colligendam cuſtodien-
"damve delectis, curarique *in poſterum* ut res iſtæ
"Judæis, qui illic ſint, in melius cedant.

6. "CAJUS NORBANUS FLACCUS
"PROCOS. SARDIANORUM MAGI-
"STRATIBUS S. Cæſar mihi ſcripſit, jubere
"ſe, ut Judæi, qui more patrio *ſacram* pecuniam
" collegerint, nequaquam vetentur eam Hiero-
"ſolyma mittere. Vobis itaque ſcripſi, ne vos la-
"teat quod & Cæſar & ego hoc ita fieri volu-
mus.

7. Nec aliter Julius Antonius procoſ. reſcripſit *Julii Antonii litera ad Epheſios.*
"EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SE-
"NATUI, POPULO S. Judæi, Aſiam habi-
"tantes, mihi, idibus Februariis Epheſi jus red-
"denti, indicaverunt, Cæſarem Auguſtum & A-
"grippam ipſis conceſſiſſe, ut ex ſuis legibus &
"inſtitutis viverent, & primitias, quas unuſquiſ-
"que ſponte ſua ex pietate in Deum ſolvet, liceat,
"nemine prohibente, cum comitatu *Hieroſolyma*
"deportare. rogabantque ut ipſe, convenienter iis
"quæ à Cæſare & Agrippa conceſſa erant, meam
"ſententiam decreto ſancirem. Volo itaque vos
"ſcire, Cæſaris & Agrippæ voluntatem eſſe, ut
"permittantur pro libitu vivere atque agere juxta
"patriam conſuetudinem.

8. Et hæc quidem apponere neceſſe habui, ut oſtenderem Græcis, quorum in manus maxime perventura ſunt quæ de rebus noſtris geſtis perſcripſi, quod ſuperiore tempore omni in honore habiti, nequaquam à magiſtratibus prohibiti fuerimus ex patriis legibus vitam inſtituere; ſed eorum etiam auctoritate freti & muniti religionem Deique cultum conſervavimus. Sæpius autem illorum mentionem facio, ut gentes *nobis* reconciliem, odiique in nos & illum cauſas in hominibus nihil penſi habentibus inſitas ejiciam. Nam gens quidem nulla eſt, quæ tota eiſdem utitur inſtitutis, ſed oppidatim *fere* diſcrepatur plurimum. At jus ipſum omnibus ex æquo hominibus accommodatur, tam Barbaris utile quam Græcis: cujus quidem rationem habentes maximam quæ apud nos ſunt leges, faciunt nos, eas recte modo obſervemus, cunctis hominibus benevolos & amicos. Quamobrem par eſt, ut & iſta ab illis expetamus; neque nos arbitrari à ſe alienos debent *alii*, in eo quod inſtitutis differamus, ſed id potius ſpectare an ad virtutem & probitatem comparata ſint. Hoc enim ad omnes communiter pertinet, ſolumque per ſe ſufficit ad tuendam hominum vitam. Sed ad narrationem inſtitutam redeo.

s Τότε ὄντα] Τόν τε ὄντα *Vat.* & *Hen.*
t Φλάβιον,] *L. B.* Φάβιον.
v Ἐπηρεάζοιντο,] Ἐπηρεαζόμενοι *Vat.*
x Ἐνοχλουμένοις,] Ἐνοχλούμενος *Hen.* & *Vat.*
y Σαρδιανῶν] ΕΦΕΣΙΩΝ apud *Philonem* in lib. *de Legatione ad Cajum*, p. 1036.
z Ἀρχουσι] *L. B.* ἄρχουσι καὶ βουλῇ.
a Ὅσοι ἂν ὦσιν] Forſan ἃ ἂν ὦσιν, ut apud *Philonem.*
b Συναγαγόντες,] *L. B.* συναγομένοις.
c Ἰούλιος Ἀντώνιος ἀνθύπατος] *Rufinus* Proconſul. SPANH.
d Τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε] Deſunt in *L. B.*
e Ἀναχομιδῆς συμπορευομένας,] Rectius forſan ἐν κομιδῇ. Verum hoc non ſufficit ad locum integritati ſuæ reſtituendum. Videſis *Annott.* HUDS. Videntur quædam deeſſe. Fortaſſis hoc modo defectus ſupplebitur: καθιέρωσεν, ἀναχομιδῆς χάριν συμπορευομένας ποιεῖν. COCC.
f Ἐν] Fortè ἐμοὶ. COCC.
g Αὐτὰς χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*
h Ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες,] Αὐτοῖς *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
i Ἀλλὰ καὶ] Ita è *Cod. Vat.* vel συνεργούμεθα, quomodo *Epiphanius* legiſſe videtur, qui vertit, *ſed & defendebamur, religiones & honores in Deum ſervantes.* ἀλλὰ καὶ συνεργοὺς μαθημάτων τοῦ θρ. in *Editis Aliiſque.*
k Ἀλογίστοις ἡμῶν] Τοῖς ἀλογίστοις ἡμῶν *Vat.* & *L. B.* τοῖς ἀλογίστοις ὑμῶν *Hen.*
l Κἀκείνοις] *L. B.* κακείνων.
m Κατὰ] *L. B.* καὶ κατ'.
n Ἐπιτηδεύσθαι λυσιτελέστατον ὂν] Ἐπιτηδεύοντες *Vat.* & *Hen.* à pr. m. HUDS. *L B.* ὡς ἐπιτηδεύοντες, ſed *Coccejus* ita corrigit ὁμοίως ἐπιτηδεύειν); vel ἐπιτηδεύειν ὡς λυσιτελέστατον. HAV.
o Ἅπασιν,] *L. B.* ἅπασι ὄν.
p Ἐπάνειμι δὲ] Ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὸ *Vat.*

CAP. VII.

XI. *Quomodo, poſt Herodis deſcenſum in ſepulchrum Davidis, ingraveſcebat diſſidium in domo Herodis.*

Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis.

HErodes vero, qui tum in regno ſuo tum extra ingentes ſumptus faciebat, cum jam ante audiviſſet, Hyrcanum ſuum in regno anteceſſorem, aperto ſepulchro Davidis, inde tria millia talentorum argenti abſtuliſſe, atque ibi multa adhuc plura reſtare, quæ ejus largitioni abunde ſufficerent, multo quidem ante in animo habebat ut idem faceret: tunc vero noctu recluſo ſepulchro, eo cum amicorum ſuorum fideliſſimis intravit, cavens ne id in urbe reſciſceretur. Et pecunias quidem depoſitas ſimiliter ac Hyrcanus non invenit, ſed aurea ornamenta multumque ſupellectilis pretioſæ, quæ omnia abſtulit. Ac, dum accurate rimatur, voluit & ulterius progredi etiam uſque ad conditoria, in quibus ſita erant corpora Davidis & Solomonis. Et duos quidem è ſuis ſatellitibus amiſit, flamma ex adytis (ut ferebatur) prodeunte quæ in intrantes incidit: ille vero perterritus exiit, & placandi numinis gratia, exſtruxit in oſtio ſepulchri magnis ſumptibus monumentum albo lapide. Hujus etiam operis meminit Nicolaus hiſtoriarum ſcriptor, qui eo tempore floruit; non tamen *memoravit* quod *in ſepulchrum* deſcenderit *rex*, ut qui præter decorum id factum eſſe noverit. Quin & in aliis ad hunc modum ſcribit. * Nam cum & in regno ejus vixerit & ſimul cum eo, quæ illi grata eſſent, eique inſervirent, ſcriptis mandavit, ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinerent: inſuper & multa ejus facinora manifeſto injuſta aliis coloribus depingens, & quantum potuit occultare ſtudens. Ille etiam Mariamnes ejuſque liberorum cædi, crudeliter à rege perpetratæ, ſpecioſam cauſam aſtruere volens, illam calumniatur quod impudice ſe geſſerit, juveneſque quod inſidias ſtruxerint. totoque opere idem fecit, quæ à rege præclare geſta erant nimium extollens, quæ vero improbe egerit excuſare laborans. Cæterum illi, ut dixi, facile quis poteſt ignoſcere. nam id ſibi negotii dedit, non ut res geſtas aliis narraret, ſed ut regi gratificaretur. Nos vero, qui etiam generis propinquitate Aſamonæorum reges attingimus, proptereaque ſacerdotii honore fungimur, minime id nos decere rati ut illorum gratia falſi quid audeamus, incorrupte ſincereque res *ante* actas exponimus, multos quidem è poſteris illius regno potitos adhuc reverentes, ita tamen ut veritatem quam eos pluris fecerimus, † etſi, dum id honeſte fiebat, acciderit etiam, ut eos ipſos nobis iratos habuerimus.

Nicolaus Damaſcenus notatur.

Joſephus ex ſtirpe Aſamonæorum.

Herodis domeſticæ turbæ.

2. Cæterum Herodis domeſticæ res, poſteaquam ſepulchrum aggreſſus eſt, indies deterius ha-

ΚΕΦ. ζ'.

Ως μὴ τὴν Ηρώδε κατάβασιν εἰς τ Δαυίδε τάφον, μᾶλλον ἐξεσπάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ηρώδε.

q Ο γὰρ Ηρώδης, πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἰς τε τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χορηγίας, ἀκηκοὼς ἐπ' ταχὺ ὡς Υρκανὸς ὁ πρὸ αὐτ' βασιλεὺς, ἀνοίξας τ Δαυίδε τάφον ἀργυρίᾳ λάβοι τρισχίλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων r ἔτι, καὶ δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι τῆς χορηγίας, οὐκ ὀλίγον μὲν δ' ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν· ἐν ᾗ τῷ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τ τάφον, εἰσέρχε) s πραγματ[δ]υσάμενος ἤκισε μὲν ἐν τῇ πόλ t φανερῶς εἶναι, πεπληροφόρητο δ τὰς πιστάτας τ φίλων. ἀποθέσιμα μὲν ἐν χρήμασι, καθάπερ Υρκανὸς, οὐχ εὗρεν· x κόσμον δ χρυσᾶ καὶ κειμηλίων πολλὰ, ὧν y ἀνείλετο πάντα. περιδὼν δ' εἶχεν, ἐπιμελέστερον ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κ τὰς θήκας, ἐν αἷς τε δ Δαυίδε κ δ Σολομῶνος τὰ σώματα. κ z δύο μὲν αὐτ τ δορυφόρων διεφθάρησαν, Φλογὸς a ἔνδοθεν εἰσιούσης b ἀπαντήσασα ὡς ἐλέγετο. πεφόβητο δ' αὐτὸς ἐξιὼν, κ δ δίκης ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας c ἐπὶ τῷ στομίῳ καπασκευάσατο, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τοῦτο δ Νικόλαος, ὁ κατ' αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνη) δ κατασκευάσματος, ὁ μὴν d ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐσεβῆ τὴν πρᾶξιν ἐπισάμενος. Διαπελεῖ δ τὰ ἄλλα τὴν τ πρέπουσαν χρώμενος τῇ γραφῇ. e ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ σὺν αὐτῷ, κεχαρισμένως σκεῖνῳ δ καθ' ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, f μόνον ἀποβλέπομενος τ πρὸς εὔκλειαν αὐτ φερόντων· πολλὰ δ τ h ἐμφανῶς ἀδίκων ἀντικατασκευάζων, κ μὴ i πάσης αἰσχύνης ὑπερτιθέμενος. ὡς μὲ δ τ Μαριάμμης θάνατον, κ τ παίδων αὐτῆς k ὡμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀναγαγὼν βαλόμενος, σκείνης μὲ ἀσέλγειαν, κ τ νεανίσκων ὑπόθεσιν κατεψεύδε). καὶ Διατετέλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ, φειδότερον ἐγκωμιάζων, τινὲς δ τ προσημηθέντων ἐπαγθύνομένους ὁμολογούμενος. ἐκείνῳ μὲν οὖν, πολλοῦ ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχοι τὴν συγγνώμην. ἀ γὰ ἰσοτιμίαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπεροχὴν τῷ βασιλεῖ ταύτην ἐπιεῖτο. ἡμεῖς δ δ γένος ὄντες l ἀγχὸ δ ἐξ Ασαμωναίων βασιλέων, καὶ Διὰ τὸν αὐ τιμὴν m τὴν ἱεροσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί τι n ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ εὐσεβὲς ὑπολαμβάνοτες, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλὸς μὲν τ ἐγχωρίων τ ἐκείνῳ βασιλευόντως ἔτι δ' ἐντροπὴν ἔχοντες, τὴν δ' ἀλήθειαν πρὸ ἐκείνων τετιμηκότες, o ἣν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο, p συνέβη τε παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργὴν τυγχάνειν.

β'. Ηρώδης δ Διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἣν ἐπενόησε τῷ πάππῳ, χεῖρον ἐδόκει πράξειν ἐν τοῖς κ τὴν οἰκίαν, εἰπὼ

q Ο γὰρ Ηρώδης,] Ηρώδης δ *Busb.*

r Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Busb.* & *Zonar.*

s Εἴ, κ δυναμένων] Ita lego cum *Cod. Hen.* πλειόνων ἔτι κ δ. in *aliis.*

t Περασματ[δ]υσάμενος] Περασματεύσας *Busb.*

v Φανερῶς εἶναι,] Φανερὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*

x Κόσμον δ χρυσᾶ] Κοσμον δ πολλὰ κειμηλίων χρυσῶν *Busb.* & *Zonar.* κόσμον δ χρυσῶν κειμηλίων πολλὰ *Vat.* & *Gall.*

y Ανείλετο] Ανείλατο in *Editis Aliisque.*

z Δύο —— ἀπαντήσας] Inde *Zonaras* p. 247. A. B. SPANH.

a Ενδοθεν] Ενδον *Vat.* verum ἔνσοθεν juxta *Epiphan.*

b Απανλώσης ὡς ἐλέγετο.] Απανλήσασης *Zonar.*

c Επὶ τῷ στομίῳ] Επὶ τ στομίων κατεσκεύατο πολυτελεστάτη δ. *Busb.* ἐπὶ δ τ. κατεσκεύασται πολυτελεστάτη δ. *Gall.*

d Οὐ κατῆλθεν,] Καὶ κατῆλθεν *Busb.* & *Vat.* ἔτι κατῆλθεν *Hen.* à prima manu.

* *Nam cum & in regno eius vixerit & ſimul cum eo,*] *Nam cum vivente illo & regnante ſcriberet, regique, cujus gratiam magni faciebat, obſecutus eſt, eaque tantum attigit, quæ ad ipſius gloriam pertinerent.* &c. *Grot.* in Epiſt. p. 49.

e Ζῶντι] *L. B.* συνὼν ſed *Coccejus* jubet ſcribere ζῶν τι.

f Μόνον] Μόνων legit *Coccejus.*

g Τῶν πρὸς εὔκλειαν] Sic forſan *Epiphanius*, qui vertit, *quæ ad gloriam ejus pertinebant.* τ εὐκλειαν αὐτῷ φερόντων *Vat.*

h Εμφανῶς] Εμφανῶν ἀδίκων *Hen.* & *Vat.* atque in forſan *Epiphan.*

i Πάσης] Abeſt a *L. B.*

k Ωμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον,] Οὕτως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένων *Vat.* ὄντως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένων *Hen.*

l Ασχὸ δ ἐξ Ασαμωναίων] Ασχὸ τ ἐξ Ασαμωναίων *Vat.* ἀσχὸ τ ἐξ Ασαμοναίων *Hen.* & *L. B.*

m Τὴν ἱεροσύνην] *L. B.* κ τὴν ἱεροσύνην.

n Υπὲρ αὐτῶν] *L. B.* περὶ αὐτῶν.

o Ην, ὅτε δικαίως ἐγίνετο,] Ita lego, *Lū Hen.* à prima manu. *Lū* in *Editis Aliisque.* mox pro συνέβη τε mallem συνέβαινε. HUDS. Forte ὃ εἰ μὴ &c. COCC.

p Συνέβη τε] Fortè ὃ συνέβη. SPANH. *L. B.* συνέβη δ'. *Coccejus* συνέβη δή.

† *Etſi,*] Vel, *ſi quid forte, dum honeſte fiebat, ipſos offenderit.* ac ſi lectum fuiſſet συνέβη τι.

εἰπὲ

εἶτε δὴ ⸗ μιαίμα⸗ ὀπαδόν⸗ εἰς ἀ μαλιστα ⸗ πρότερον ἐνόσει, [q] πλείω ⸗ ηὐξάνε [r] πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφορὰς, εἴτε καὶ τ τύχης ἐν [s] ἐκείνοις τὸν ὀπιθησιν πιεσμένης, [t] ἐν οἷς τὸ κ τὴν αἰτίαν εὔκαιρον ἀμηχανὶ πίστιν [v] παρεῖχε ⸗ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀπηντηκέναι. στάσις γὰρ ἦν ὥσπερ ἐμφύλιος πολεμος [x] κ τὴν αὐλὴν, καὶ μίσει πρὸς ἀλλήλους ἀνθυπερβαλλομένων τὰς διαβολάς. ἐστρατήγει δ' ἀεὶ κ τ ἀδελφῶν Ἀντίπατρος⸗, δεινὸς ὢν, [y] ἐξωθεν μὲν [z] περιβαλλειν αὐτὸς τὰς αἰτίας, αὐτὸς ⸗ πολλακις ἀπολογούμενος πόθεν [a] λαμβάνει, ἵν' ἢ τὸ δοκοῦν εὔνουν πιστὸν αὐτῷ πρὸς τὰς ὀπιχειρήσεις ὧν ἐβούλε. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπερελήλυθε τ πατέρα, μόνος ⸗ ὡσπερ τ ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτὸς [b] πεπεισμένος. ὁ ⸗ κ Πτολεμαῖον, ὃς ἦν [c] αὐτῷ διοικητὴς τ τ βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ σωίει, καὶ μὴ τ ἐκείνου μήτρος ὡσπερ τ ἐπιόντων ἐβουλεύετο. καὶ καθόλου τὰ πανταχοῦ ἦσαν ὅτοι, καὶ πράττειν ὅσα θέλοιεν, καὶ πρὸς δυσνοιαν ἀγειν τὸν βασιλέα τ ἐξωθεν [d] οἷς ἐδόκει συμφέρειν. οἱ δ' ἐκ τ Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διετίθεντο, [e] κ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας οὐκ ἔφερον [f] παρεωσμένοι, καὶ τάξιν ἀπιστοτέραν ἔχοντες. αἵγε μὲν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγατὴρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μίσ⸗ εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, καθά πε τὴν πρὸς τ ἄνδρα διάθεσιν, κἀκ τ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερφανώτερον διακεῖσθαι. συνοικοῦσα μὲν γὰρ Ἀριστοβούλῳ, τὴν ἢ ἰσοτιμίαν αὐτῆς [g] ἀνηξιοπαθεῖ Γλαφύρα.

γ'. Δευτέρας δὲ ταύτης ἔριδος ⸗ ἐμπεπωκυίας, ἦν δ' ὁ ⸗ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἔξω παραχῆς ὤν. ἰδίαν ⸗ ὑπόθεσιν ὑπονοίας κ μίσους εἶχεν. [h] ἐμπεπωκὼς μὲν γὰρ εἰς ἐρωτα δούλου ὄντος αὐτῷ γυναικὸς, κτήτορος ⸗ τ ἀνθρώπου μεμισότως ὅτι πόσον κρατούμενος⸗, ὡς αὐτῷ ⸗ τ ⸗ βασιλέως ἐγγυηθείσης θυγατρὸς, τὸν μὲν ὑπερφανῆσαι, πρὸς ⸗ [i] τῇ δούλῃ τ νοῦν εἶχεν. ἠγρίωτο ⸗ ἀτιμασθεὶς Ἡρῴδης τῷ πολλὰ μὲν εὐεργετῆσαι τ ἀδελφὸν, [k] δυνάμει ⸗ ⸗ κοινωνὸν ἔχειν τ βασιλείας, οὐχ ὅμοιον εἰς τὰς ἀμοιβὰς ἐρῶν, καὶν τῷ προσώπῳ δυσχεραίνων ὥρᾳ. κ τὸν μὲν κόρον, μὴ τυχὼν φερώρα δικαίᾳ, παιδὶ φασαήλου δίδωσιν· αὐτὸς ⸗, χρόνου διελθόντ⸗ οἰόμενος ⸗ ἤδη παρηκμακέναι τὸν ὀπθυμίαν [l] ταδέλφῷ, πρεῖ τε τ πρώτων ἠπάτο, κ τὸν δευτέραν ἐξίου λαμβάνειν· Κύπρ⸗ δ' ἐκαλεῖτο. φερώρα ⸗ [m] συμβουλεύει Πτολεμαίῳ⸗ ἤδη παυσαμένῳ τ εἰς τ ἀδελφὸν ἀτιμίας, καταβαλεῖν τ ἔρωτα. κ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι δούλης ἡττώμενον, ὑποστερεῖν μὲν αὐτὸν τ εὐνοίας τ παρὰ βασιλέως, αἴτιον ⸗ κἀκείνῳ παραχῆς ⸗ μίσους πρὸς αὐτὸν καθιστάς. ταῦτ' ἐκεῖν⸗ [n] εἰδὼς λυσιτελίσοντα, τῷ κ πρότερον ἐν Ῥαβδολαῖς γυμνόμεν⸗ [o] σωεγυμνώσθαι, τὸν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη ⸗ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀποπέμπε⸗· βασιλεῖ ⸗ ὡμολόγει λήψεσθαι τ δευτέραν αὖτις γυναῖκα, κ τριακοστὸν ἡμέραν συνέθετο ⸗ γάμου, συνεπομνύμεν⸗ ὡς οὐδὲν ἔτι κοινώνημα πρὸς τὸν ἀποπεμφθεῖσαν ἔσαι. διελθόντων ⸗ τ τριάκοντα ἡμερῶν, τοσοῦτον ἦν ἡττῶν ⸗ ἔρωτ⸗, ὥστε μηδὲν μὲν ἔτι ποιῆ-

bebant, sive diris ultricibus in eam partem invadentibus qua jam ante maxime laborabat, ut malum ingravesceret ad insanabilem usque calamitatem, sive fortuna eo tempore in illum impetum faciente, quo res opportune adeo ceciderunt, ut fidem haud parvam facerent ipsum propter impietatem in miserias istas incidisse. Dissidium enim erat in regia quod belli civilis speciem præ se ferebat, & mutua crescebant odia, unde alii alios certatim calumniis onerabant. Antipater autem semper aliquid adversus fratres moliebatur, adeoque malitiose versutus erat, ut eos ab aliis insimulandos curaret, & ipse sæpe eos simulate excusaret, ut quoniam benevolus videretur facilius conata sua perficere posset. Atque hoc pacto ita callide patrem circumveniebat, ut crederet unum esse Antipatrum, cui patris salus summæ curæ foret. Quinetiam Ptolemæum, negotiorum regni sui procuratorem Antipatro commendavit *rex*, ac magnis de rebus cum Antipatri matre consultabat. In summa ii omnia erant, ut & quæ vellent facerent, & in alios prout iis videretur regis odium commoverent. Erat autem ea res Mariamnes filiis indies gravior; & quod ad omnia summa nati essent, minimum eos pupugit dedecus, neque se repelli suamque dignitatem minui ferre poterant. Immo & de feminis, Glaphyra Archelai filia Alexandri conjux, simultatem cum Salome exercebat, partim propter suum in maritum amorem, partim quia habita esset paulo insolentior in ejus filiam. nam nupta quidem erat Aristobulo, quam illa pari secum dignitate esse indigne ferebat.

Antipatri calliditas.

Dissidia inter mulieres.

3. Cæterum altera hac lite exorta, etiam turbas ciebat Pheroras regis frater. Illi vero erat privata suspicionis & odii causa. Nam amore quidem captus est servæ mulierculæ, quam habebat, atque ita perdite eam adamavit, ut spreta regis, quam sibi desponderat, filia, servæ totus adhæresceret. Quam rem ægre ferebat Herodes, quasi contumelia affectus, cum frater quem tot beneficiis ornaverat & eo potentiæ evexerat ut pene regni socius esset, sibi in amore parum responderet: atque in eo homine se infelicem esse existimabat. Et puellam quidem, cum parum æquum haberet Pheroram, Phasaëli filio nuptam locavit: tempore vero aliquanto post, arbitratus fratris amores jam refrixisse, de prima apud eum expostulavit, & ut secundam, nomine Cypron, duceret, postulavit. Tum Ptolemæus Pheroræ consilium dat ut omissis amoribus suis * fratri opprobrio esse desineret. Turpe enim esse, servam deperiundo, semet privare regis amicitia, eique molestiam facessere & sibi odium conflare. Ille itaque, id è re sua esse videns, quod sibi ante accusato venia data fuisset, cum muliere, quamvis ex ea jam filium haberet, divortium facit: regique pollicebatur, se filiam ejus secundam ducturam, & nuptias in diem trigesimum constituebat, fide jurejurando data sibi cum repudiata nihil amplius rei fore. Verum præteritis triginta diebus, adeo amore victus erat, ut nihil eorum præstiterit quæ pepigerat, sed iterum servæ adhæserit.

Pheroras in regis odium incurrit, quod servam mulierculam regis filiabus prætulerit.

q Πλείω ηὐξάνε] Supple ὡς. COCC.
r Πρὸς] *L. B.* κ πρὸς.
s Ἐκείνοις τὸν ἐπιθέσιν πιεσμένης] Ἐν ἐκείνῳ *Vat.* & *Hen.*
t Ἐν οἷς] *L. B.* γρ. εἰς.
v Παρεῖχε ⸗] *L. B.* παρέχετο.
x Κατὰ τὴν αὐλὴν, τὴν βασιλικὴν *Zonar.*
y Ἐξωθεν] Δι' ἄλλων μὲν αὐτὸς προεκάλυπτε αἰτίας, αὐτὸς ⸗ πολλάκις ὑπερφιλοτιμούμεν⸗, ἵνα δοκῶν εὔνους ἐκείνοις, ἀνύποπτ⸗ εἴη τῷ πατρὶ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις, κ μονος ⸗ τ ἐκείνου σωτηρίας φροντίζων δοκῇ. *Zonar.*
z Περιβάλλειν αὐτὸς] Περιβάλλων *Busb.*
a Λαμβάνει,] Λαμβάνων *Busb.* & *Vat.*
b Πεπισμένως.] *L. B.* in *Marg.* πεπεισμένως.
c Αὐτῷ διοικητὴς] Ἐπὶ τ πραγμάτων *Busb.*
d Οἷς] *L. B.* ὅτοις.
e Καὶ [τὴν ἀτιμίαν] Καὶ τὴν αἰτίαν ὑπ' εὐγ. *Vat.*
f Παρεωσμένοι,] *L. B.* in *Marg.* habet παρεωραμένοι.
g Ἀνηξιοπάθει] Ita *Busb.* (& *Cocc.* L. B. ἀνειξιοπάθει) ἀναξιοπαθεῖ *Hen.* à prima manu. ἀναξιοπάθει in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. sup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.
h Ἐμπεπωκὼς —— κρατούμεν⸗,] Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH. *L. B.* ἐμπεπλωκει.
i Τῇ δούλῃ τ νοῦν εἶχεν.] Τὴν ἑαυτὸν *Busb.*
k Δυνάμει ⸗ κ κοινωνὸν ἔχειν τ βασιλείας,] Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.
l Ταδελφῷ,] *L. B.* τὰδελφῷ.
m Συμβουλεύει] Ita *Gall.* συμβουλεύῃ in *ceteris.*
* *Fratri opprobrio esse desineret.*] *Al.* fratri obtemperaret. *Vel,* fratrem non amplius contemneret.
n Εἰδὼς λυσιτελήσοντα,] Ἰσως *Hen.* à pr. m. εἰδὼν *Vat.*
o Συνεγυμνώσθαι,] *L. B.* in *Marg.* habet συγγυμνοῦσθαι.

ſerit. Quam rem Herodem ægre tuliſſe iratoque animo palam erat: dum ſibi ſemper aliquod ea de re verbum elabi ſinebat; unde multi ab ira regis occaſionem ſumebant de Pherora detrahendi. Jamque eò proceſſum eſt, ut non dies, non hora ulla quieta foret, quin ſemper novæ aliquæ ſimultates intervenirent, quas ejus conſanguinei & ſummi amici inter ſe exercebant. Nam hinc quidem Salome, quæ animo infenſo infeſtoque erat in Mariamnes filios, ne filiam quidem ſuam, Ariſtobuli juvenum alterius conjugem, paſſa eſt ita ſe in maritum gerere ut poſtulabat conjugium, ei perſuadens ut ſecreta illius colloquia renunciaret, ipſique proderet; & cum aliquid (ut fieri ſolet) offenſionis accidiſſet, multas ſuſpiciones injiciens. Quibus factum eſt ut omnia illorum arcana reſciſceret, & filiæ animum alienaret à marito. Atque illa matri gratificans narrabat, illos ſæpiuſcule, dum ſeorſum eſſent, mentionem facere Mariamnes, patrem vero odiſſe, atque identidem denunciare, ſi unquam rerum potirentur, facturos de filiis, quos Herodes ex cæteris uxoribus ſuſtuliſſet, ſcribas paganos; (ad quod munus idoneum fore ſtudium quod tum in literas impenderent) feminis vero, ſi unquam matris ſuæ mundo comptas viderent, minari, facturos, ut pro præſenti veſtitu & deliciis centonibus induti includerentur, ut ne ſolem quidem aſpicerent. Hæc continuo à Salome regi referebantur: atque ille ea dolenter quidem audiebat, operam vero dabat ut omnia componeret. Suſpicionibus autem adeo erat exagitatus, ut deterior indies fieret & omnibus contra omnes crederet. Quanquam tunc filios quidem objurgavit, & audita eorum purgatione, paulo melius in præſentia ſe habuit. at poſtea tamen longe pejora evenerunt.

Salome filiam ſuam eò perduxit, ut ſecreta domus mariti proderet.

Nonnulla à Salomes filia patefacta contra maritum.

Pheroras calumniatur Herodem de amore Glaphyræ.

4. Nam Pheroras cum ad Alexandrum veniſſet, qui Glaphyram, ut memoravimus, Archelai filiam *in uxorem* habuit, ſeſe ex Salome audiviſſe dicebat, Herodem efflictim amare Glaphyram, nec facile deſiderium ejus leniri poſſe. Qua re audita, ille, ex juventutis fervore & zelotypia vehementer inflammatus erat; & quam comitatem Herodes erga puellam ſæpe honoris cauſa exhibuit in pejorem partem vertebat, ſuſpicione injecta ex iis quæ audierat. Atque doloris ex ea re impatiens, patrem adiit, eique Pheroræ verba non ſine lachrymis refert. Herodes autem multo magis ira percitus, & ſe turpis adeo criminis falſe inſimulari non ferens, turbatus eſt, ſuorumque malitiam ſæpe deplorabat, exprobrans ipſis, quàm magnis eos affecerit beneficiis & quam indigne ab iis acceptus fuerit. Moxque Pheroram evocat, &, cum multis eum opprobriis onerasſet, "Omnium, in-
"quit, *hominum* nequiſſime, adeone ſupra modum
"& inſigniter ingratus evaſeris, ut talia de nobis
"cogites, talia loquaris? Nonne perſpectam habeo
"quid velis, quod non ſolum ut nobis convicia
"faceres hujuſmodi ſermones cum filio inſtitueris,
"ſed ut ſuaderes mei in interitum inſidias & ve-
"neficia parari? Quis enim, niſi qui Deum præ-
"ſentem haberet ut iſte puer, non ultum iret pa-
"trem ob hujuſmodi criminis ſuſpicionem? Utrum
"tibi videris ſermonem in animum, an in dex-

Quod ægre fert Herodes.

σαι τ ὠμολογημένων, πάλιν ἢ διατελεῖν ὅπι τῇ πρώτῃ. ταῦτα φανερῶς ἤδη τ Ηρώδῃ ἐλύπᾳ, καὶ πρὸς ὀργὴν ἦμυ. ἦσαν οὖν λόγοι τινες ἀεὶ [p] παραπίπτοντες παρ' ὑπόνοιαν, καὶ πολλοὶ τὴν ὀργὴν τ βασιλέως ἀφορμὴν τ κ Φερώρᾳ διαβολῶν ἐποιοῦντο. διέλειπε δ' [q] οὐκέτι τὶς ἡμέρας καθ' ὥρα, καθ' ἣν ἀτρεμεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἀλλ' ἀεί τι προσεπίπτειν [r] καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν & φιλτάτων εἰς ἀλλήλους [s] πεποιημένων. [t] τὸ μὲν γὰρ ἡ Σαλώμη χαλεπὴ & δύσνους ἅπασι τοῖς ἐκ Μαριάμμης, ἅδε τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα συνοικοῦσαν Αριστοβούλῳ πατρὸς τῶν νεωτέρων εἶα τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγειν εἴτι [v] λαλήσειεν κατ' ἰδίαν ἀναπείθουσα καὶ μηνύειν ἑαυτῇ, κἂν τοῖς προσκρούσμασιν, οἷα συμβαίνει, πολλὰς ὑποψίας εἰσάγουσα. δι' ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ' ἐκείνους ἐμάνθανε, δύσνουν δὲ τὸν παῖδα τῷ νεανίσκῳ ἐποιήκει. χαριζομένη δ' ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγεν ὡς μέμνηνται μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τ Μαριάμμης, ἐγκαλοῦσι δὲ τ πατέρα, σωνεχὲς δὲ διαβάλλειν, εἰ τύχοιεν αὐτοὶ ποτε τ ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ηρώδῃ γεγενημένους, [x] κωμογραμματέας καταστήσειν· [y] ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὸ νεῦν ὀπιμελὲς αὐτῶν καὶ πρὸς [z] παιδείαν ἐσταδασμένον· τὰς δὲ γυναῖκας, εἴ ποτε καὶ τούτας [a] εἴδοιεν δὲ μητρικὸν κόσμον μεταλλαφύας, ἀντὶ τ παρούσης ἀβρότητος ἀπειλεῖν ὡς [b] τείχεσιν ἠμφιεσμέναι [c] καθειργοῦνται, μηδὲ τ ἥλιον βλέπουσαι. ταῦτ' εὐθὺς ἀπηγγέλλετο διὰ τ Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· κἀκεῖνος ἤκουεν μὲν ἀληθῶς, ἐπειρᾶτο δὲ διορθοῦν. ἐκακέτο δὲ ταῖς ὑποψίαις, καὶ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν ἦν πάντων ὀπίσθιον. ἐμοὶ μὲν ἀλλὰ τότε μὲν ὀπισταλήξας τοῖς παισὶν, ἀπολογησαμένοις ῥᾴων εἰς τ καιρὸν ἐγένετο. τῆς δ' ἐξῆς πολὺ [d] χείρων προσέπεσεν.

δ'. Ο γὰρ Φερώρας ἐλθὼν διὰ τὸν Αλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Αρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, Σαλώμης ἔφη λέγούσης ἀκηκοέναι, τ Ηρώδου ἠτιῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, καὶ δυσαπαρήγορον αὐτοῦ τὴν ὀδύνην εἶναι. τοῦτο οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος καὶ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· καὶ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα παρ' Ηρώδου, πολλάκις ἢ ἦσαν αἱ τοιαῦται φιλοφρονήσεις, ὅπη τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑπονοιῶν διὰ τὸν σκοπούμενον λόγον. οὐκ ἐκαρτέρησέ τε τὴν ὀδυνίαν δ πράγματος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, [e] καταμυσάμενος τὰ ὑπὸ δ Φερώρᾳ ῥηθέντα μετὰ δακρύων. Ηρώδης δὲ πολὺ μᾶλλον ἐκπαθὴς γιγνόμενος, καὶ τὸ σὺν αἰσχύνῃ τ διαβολῆς ἐψοφισμένον ὑ Φέρωρα, ἐτεθαρσήκει. καὶ πολλάκις μὲν ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἵους εἰς αὐτοὺς γιγνόμενος, οἵων τυγχάνοι. μεταπέμπεται δὲ τ Φερώραν, καὶ προσονειδίσας, "[f] κάκιστε ἁπάν-
"των, εἶπεν, εἰς τοῦτο τ ἀμότητος καὶ πανουργίας ἦλθες
"ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν [g] νοῆσαι, τοι-
αῦτα δὲ λαλεῖν; ἆρ' οὐχ ὁρᾷ τὴν σὴν προαίρεσιν, ὡς δὲ
"βλασφημίας ἐσοχασμένος, τοὺς τοιούτους λόγους τῷ
"παιδὶ προσήνεγκας, ὀπιβουλὴν δὲ καὶ φάρμακον αὐ-
"τοὺς ποιούμενος τ ἐμῆς ἀπωλείας; τίς γὰρ ἂν, εἰ μὴ
"δαιμόνων ἀγαθῶν ἔτυχεν ὥσπερ [h] ἔστιν ὁ παῖς, ἠ-
"χρι-

p Παραπιπτόντες] *L. B.* προσπιπτόντες.

q Οὐκέτι τὶς ἡμέρας] Οὐκ ἔσθ' ἥτις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Καινὸν ἀγώνισμα τ συγγενῶν] Ita *Lugd. Bat.* nam Alii exhibent καινῶν ἀγωνισμάτων συγγενῶν, quæ mihi minus recta lectio viſa fuit. HAV.

s Πεποιημένων.] Forte πεπονημένων. COCC.

t Τοῦτο μὲ] Vide *Scheidii* Indicem ad *Herodianum*, voce ἔστιν.

v Λαλήσειεν] Ita *Busb. Hen. Vat.* & *Epiphan.* λαλήσειαν in *Editis Aliisque.*

x Κωμογραμματεῖς] Conf. ſupr. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

y Αρμόσειν γὰ] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* ab altera manu. ἁρμόσῃ in *cæteris.*

z Παιδείαν ἐσταδασμένον·] Ita *Hen.* & *Busb.* παιδίαν in *Editis Aliisque.*

a Εἴδοιεν δὲ μητρὸς κόσμον] Ἰδοιεν *Busb.*

b Τείχεσιν] Τειχίνοις *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

c Καθειργοῦ,] Καθειδοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

d Χείρω προσέπιζεν.] Ita *Busb.* (*Coccejus* χεῖρον) χείρων in *reliquis.*

e Καταμυσάμ] Καταμωδέ τὰ *Vat.*

f Κάκιστε ἁπάντων,] Κάκιστε πάντων *Vat.*

g Νοῆσαι,] Νοῆσαί τε καὶ λαλεῖν. *Vat.*

h Οὗτος ὁ παῖς,] Αὐτὸς ὁ παῖς *Vat.*

ſi-

"χερ τ̃ πατέρα μὴ πίσαι Δι᾽ τοιαύτῳ ὑποψίαν; "πότερον ἢ λόγον [i] εἰς τὸν ψυχὸν, ἢ ξίφ⊙ εἰς τὸν "δεξιὰν ἐμβαλεῖν [k] αὐτ῵ δοκεῖς κ᾽ ℨ γεγυνηκότ⊙; τί "δέ σοι βέλετα, τὸ μισοῦντά π αὐτὸν Ⓒ τ̃ ἀδελφὸν "αὐτ῀, πρὸς μόνον τὸν κατ᾽ ἐμ῀ βλασφημίαν, εὖ- "νοιαν ὑπονοήναι, κ᾽ ὠφεῖ τούτων λέγειν ἃ τ̃ σ῀ς "ἀσεβείας οἶδ Ⓒ νοῆσαι Ⓒ Δι᾽βαλεῖν; ἔρρε κάκιστε εἰς "εὐεργέτην Ⓒ ἀδελφὸν γνόμεν⊙, κ᾽ σοὶ μὲν ἡ συνείδη- "σις [l] αὐτὴ συζήσεν· ἐγὼ ἢ [m] νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμούς, "μήτε ἀμυνόμεν⊙ κατ᾽ ἀξίαν Ⓒ μειζόνως εὐεργετῶν ἢ "τυχεῖν [n] εἰσι δίκαιοι.

ε΄. Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεύς. Φερώρας ἢ ἐπ᾽ αὐτο- φώρῳ τ῀ μοχθηρί᾽ [o] ἁλούς, Σαλώμ῀ ἔφη ταῦτα [p] συν- θῆσαι, κὴ παρ᾽ ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους. ἡ ἢ ὡς μό- νον ἤκουσεν, ἐτύχανεν ἢ παροῦσα, πιθανῶς ἀνεβόησεν, ὡς οὐδὲν εἴη [q] παρ᾽ αὐτῆς τοιοῦτον, κ᾽ ὅτι Δι᾽ ἀπεχθείας ἐστὶν ἅπασιν εἰς μῖσ⊙ [r] ἀγαγεῖν αὐτὸν ℨ βασιλέως, κὴ πάντα τρόπον [s] ἀνελεῖν Δι᾽ τὴν εὔνοιαν τὴν [t] ἔχη ὠφεῖ τ̃ Ηρῴδ῀, ἀεὶ προγινώσκουσα τὰς κινδύνους· ἐν ἢ τῷ πα- ρόντι κ᾽ μᾶλλον ὑπεβάλευεν. μόνη γὰρ ἀναπείθουσα [v] τ̃ ἀδελφὸν [x] ἐκβάλλειν τὴν [y] εἶχε γυναῖκα, λαμβάνειν ἢ θυγατέρα τὸν βασιλέως, εἰκότως ὑπ᾽ ἐκείνης μεμισημένη. τοιαῦτα λεγούσης, κ᾽ πολλάκις μὲν ὑπορραπτομένης τ̃ τρι- χῶν, πολλάκις ἢ τυπτούσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχε τὸ πρὸς τὸν ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ ἢ κακοήθεια ℨ τρόπ῀ τὸν ἐν τοῖς [z] γνομένοις ὑποκρισιν ἀπεσήμαινεν. ὁ ἢ Φερώρας εἰς μέσον ἀπείληπτο, μηδὲν εὔχρημον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰ- πεῖν μὲν ὁμολογικῶς, ἀκοῦσαι δ᾽ ἃ πεισόμεν⊙. ἐγένε- [a] ἢ ὑπὸ πολλῶν ἥτε σύγχυσις, κ᾽ ἡ τ̃ λόγων εἰς ἀλλήλους ἀμιλλα. τέλ⊙ ἢ ὁ βασιλεὺς, τόν τε ἀδελφὸν κ᾽ τὴν ἀδελ- φὴν μεμισηκὼς, ἀπεπέμπετο, κ᾽ τ̃ μὲν ἐπαινέσας τ̃ ἐγκρα- τείας, κ᾽ ℨ πρὸς αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τοὺς λόγους, ὀψὲ τ̃ ὥρας ὠφεῖ θεραπείαν τ῀ σώματ⊙ ἐγένετο. τοιαύτης δὲ τ̃ μάχης ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ᾽ αὐτῆς γὰρ ἐδόκ῀ κεκινῆσθαι τὰ [b] ὠφεῖ τὴν Δι᾽βολήν· αἵτε τ῀ βασιλέως γυ- ναῖκες ἠχθοντο, φύσ῀ δυχερεστάτῳ εἰδυῖαι, κ᾽ γινομένῳ ἄλλοτ᾽ ἄλλῳ κ᾽ καιροὺς [c] ἔχθραν Ⓒ φίλῳ. ἔλεγον οὖν ἀεὶ τὶ πρὸς τ̃ Ηρῴδ῀ κατ᾽ αὐτῆς, κ᾽ τὶ συμπεσὸν ὑπὶ μεῖζον [d] ἤγαγ῀ τὴν εἰς τοῦτο παῤῥησίαν.

ς΄. Ην μὲν γὰρ ὁ τ̃ [e] Αραβίας βασιλεὺς [f] Οβό- δας, ἀπράγμων κὴ νωθὴς τὴν φύσιν· Σύλλαι⊙ δ᾽ αὐτῷ [g] διώκ῀ τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀνὴρ κὴ τὴν ἡλικίαν νέ⊙ ἔτι κὴ καλός. [h] οὗτ⊙ ὑπὸ χρείας οὖν τιν⊙ ἐλθὼν πρὸς τ̃ Ηρῴδ῀, συνδειπνῶν [i] ἶδεν τὴν Σαλώμ῀, κὴ τ̃ νοῦν ἔχειν πρὸς αὐτήν· γινώσκων δ᾽ ὅτι κὴ χή- ρα [k] τυγχάνοι, διελέγετο. Σαλώμη δὲ κὴ χεῖρον ἢ πάλαι φερομένη ὠδὲ τὸν ἀδελφῷ, κὴ τ̃ νεανίσκον οὐχ ἁπαθῶς ἐρῶσα, πρὸς τ̃ γάμον ὥρμηο· [l] τῶς τε με- ταξὺ φοιτώντων ὅλ῀ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πολύ τε κὴ μὴ μέτρια τ̃ ἐκείνων ὁμολογίας. ταῦτα δὲ αἱ γυναῖ- κες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, διαγελῶσαι τὴν ἀχημοσύ- νην. "tram gladium inferuiſſe, quo parentem confice- "ret? aut quid tibi voluiſti, qui, cum & ipſum "oderis ejuſque fratrem, benevolentiam ſimulaſti, "duntaxat ut in me calumnias projiceres, atque "ea *liberius* diceres, quæ tu ſolus, qua es impieta- "te, in animo & in ore habere potuiſti? Apage, "peſſime de benefactore & fratre meritus, & quam- "diu vivas te angat crucietque ſcelerum conſcien- "tia: ego vero non deſinam meos *benignitate* vin- "cere, & debitas pœnas ab illis non exigendo, & "majoribus quam mereantur beneficiis eos proſe- "quendo.

5. Atque iſta quidem rex. Pheroras vero, in manifeſto facinore deprehenſus, Salomen iſta com- mentam eſſe dicebat, & ab ea *prima* hæc verba prodiiſſe. At illa, cum præſens adeſſet, ſimulac hæc audivit, exclamavit ratione probabili, nihil tale ab ipſa profectum eſſe, ſed omnes ſtudere eam regi inviſam facere, idque modis omnibus agere ut occideretur, propter ſuam erga Herodem benevolentiam, dum ſemper pericula prævidet: ac tunc ſibi multo infenſiores eſſe. ipſam enim ſolam fratri ſuadere, ut quam habebat uxorem repudiaret, regiſque filiam duceret; itaque non mirum eſſe, ſi fratri inviſa foret. Hæc dicens, & ſibi capillos ſubinde vellens pectuſque pulſans, ore vultuque fidem faciebat ſe vere omnia negare, ſed ingenii ejus perverſitas ſimulationem in factis eſſe coar- guebat. Interea Pheroras medius tenebatur, nihil quidem ad ſemet excuſandum habens, ut qui ſe iſta dixiſſe non inficias iverit, ſed aliunde audiviſſe non crederetur. Itaque duravit diutius ea perturbatio, & verborum mutua contentio. tandemque rex, & fratrem & ſororem exoſus, *eos* dimiſit, filioque collaudato, qui ita continens fuiſſet, & eos ſermo- nes ad patrem tuliſſet, ſero admodum ad curam corporis ſe contulit. Poſt id diſſidium male audie- bat Salome, quippe quæ prima videretur iſtam confinxiſſe calumniam: & eam regis uxores oderant, ſcientes eam natura difficilem eſſe, & quæ ſubinde mutaretur, & modo inimica modo amica, pro temporis opportunitate, fieret. Itaque Herodi ſemper aliquid adverſus eam dicebant, & ad id majorem audaciam eis addidit caſus quidam.

Culpam in Salomen rejecit Pheroras.

Salome ſe purgat.

Male tamen audit.

6. Erat Arabiæ quidem rex Obodas, homo natura ſegnis & tardus: hujus autem negotiorum pleraque adminiſtrabat Syllæus, vir acer & juve- nis adhuc, idemque formoſus. Hic *Syllæus* cum aliquando ad Herodem ob aliquod negotium ve- niſſet, & inter cœnandum Salomen vidiſſet, ani- mum ad eam adjecit: & viduam eſſe cum ſciret, cum ea verba fecit. Et Salome, quæ fratri minus quam antea chara eſſet, neque non juvenem valde amaret, in conjugium conſentiebat: ac ſequenti- bus diebus, cum ad cœnam ibatur, multa magna- que ſigna cernebantur eorum conventionis. Hæc regi referebant uxores, ejuſmodi turpitudinem de- ridentes: & Herodes eadem de re quæſivit etiam ex

Syllei & Salome amores.

i Εἰς τὸν ψυχὸν] Εἰς τὸν ψυχὸν ℨ παιδὸς *Busb.* & *Zonar.*
k Αὐτῷ δοκεῖς] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.*
l Αὐτὴ συζήσειν·] Ita vel αὕτη (prout expreſſe in *Lugd. Bat.* exſtat) legendum cenſeo pro αὐτῇ, quod præ ſe ferunt libri omnes.
m Νικῶν] *L. B.* νικῶ.
n Εἰσι δίκαιοι.] Εἰσιν ἄξιοι *Vat.*
o Ἁλοὺς,] Abeſt a *Lugd. Bat.*
p Συνθῆσαι,] Συμπεσοῦσαν *Vat.* (ut & *Lugd. Bat.* & in *Marg.* συνθήσειν. *Coccejus* legit συνθῆκαι) *Busb.* & *Hen.* à pr. m. συνθεῖναι *Zonar.*
q Παρ᾽ αὐτοῖς τοιοῦτον,] Sic *MSS.* ὦδε deeſt *Editis.*
r Ἀγαγεῖν αὐτὸν] Καθιστῆσαν *Busb.*
s Ἀνελεῖν] Ἐνίσχειν *Vat.* ἀνίσχειν *Hen.* à prima manu. & in *Marg. L. B.*
t Ἔχη] *L. B.* ἔχοι.
v Τὸν ἀδελφὸν ἐκβάλλειν] Pheroram. SPANH.
x Ἐκβάλλειν] Ἐκβαλεῖν οἷ᾽ ἔχῃ γυναῖκα, λαβεῖν ℨ θυγατέρα ℨ βασιλέως· Δι᾽ τοῦτο μεμισῆσθ᾽ *Busb.*
y Εἶχε] *L. B.* ἔχῃ νῦν.
z Γενομένοις] *L. B.* συγγινομένοις.
a Δὲ] *L. B.* μὴν οὖν.
b Περὶ τὸν Δι᾽βολὴν·] Περὶ τ̃ Δι᾽βολῆς *Busb.*
c Ἐχθραν] *L. B.* ἐχθραν.
d Ἠγαγὲν] Ἦρε τὸν κατ᾽ ἐκείνης ἔχθραν *Busb.*
e Αραβίας] *Sc.* Ναβαταίων, ut apud *Stranonem*, l. 16. p. 780.
f Οβόδας,] Οβάδας *Busb.* perperam, ut conſtat ex *Strabone*, l. 16. p. 781. ubi Οβόδας dicitur. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 24. §. 6. SPANH.
g Διώκει τὰ πολλὰ,] Hic Syllæus Ναβαταίων ἐπίτροπ⊙ dicitur *Straboni*, p. 780.
h Οὗτ⊙ ὑπὸ χρείας] Ὑπὸ χρείας δέ τιν⊙ *Busb.* ſine οὗτ⊙.
i Ἶδεν τὸν Σαλώμη,] Εἶδε *Busb.*
k Τυγχάνοι,] *L. B.* τυγχάνει.
l Τῶς τε μεταξὺ] Ita verto ac ſi lectum eſſet τῶς τε ἐξῆς, ſc. ἡμέρας, aut μεταξὺ acciperetur pro *poſtea*. Eſt qui legendum eſſe conjicit, τοῖς τε μεταξὺ φοιτῶσιν, aut τῶς τε μεταξὺ φοιτη- σάσης.

ex Pherora, jussitque ut in cœna observaret, quomodo se erga se invicem gererent. Ille vero retulit, facile ex eorum aspectibus & nutibus intelligi posse, utrumque ad eam rem proclivem esse. Postea discessit suspectus Arabs: deinde post duos aut tres menses rediit ob eam rem nominatim, & de ea cum Herode loquutus est, ab eo Salomen petens in matrimonium. fore enim ei hanc affinitatem non inutilem, ut commercium habeat cum Arabum * regno, quod & jam, si potestas spectetur, sibi contigit, multoque magis penes ipsum futurum esset. Cum autem hoc ad sororem referret Herodes, & eam interrogaret an ad nuptias

Non fiunt nuptiæ, quod Syllæus in Judæorum mores concedere noluerit.

consentiret, protinus quidem illa annuit. Syllæus vero, cum rogaretur ut ipse in Judæorum mores concederet, atque tum demum matrimonium iniret, (aliter enim fieri non posse) non consensit, dixitque, si faceret, se ab Arabibus lapidatum iri: atque ita discessit. Inde Salome à Pherora, ut mulier intemperans, vituperabatur, magisque etiam à feminis, quæ eam cum Arabe rem habuisse dicerent. Cum autem Salome filio suo è Costobaro nato puellam peteret, à rege fratri suo Pheroræ desponsam, ei tamen non nuptam, quòd, ut antea dixi, *alterius* uxoris amore captus esset, *rex* quidem voluit illam ei locare; sententiam vero mutavit suasu Pheroræ, dicentis, haud fore ut amaret *eam* propter patris sui cædem; atque satius esse ut sibi *in generum* caperet ipsius filium, qui in Tetrarchiam successurus erat. Atque ita *prioris offensæ* veniam impetravit, simulque in suam sententiam

Herodis filia Pheroræ filio nupta datur.

regem adduxit. Tum illa quidem, mutatis sponsalibus, nuptum datur Pheroræ puero, rege centum talentorum dote eam locupletante & ornante.

νλω· Ηρώδης δὲ καὶ ϖρὸς τοῦ Φερώρα ϖροσπωζόμενος, καὶ τηρεῖν ἐξίης ϖρὸς τὸ δεῖπνον, ϖῶς ϖρὸς ἀλλήλους ἐχήκασιν. σκεῖνος ὃ ἀπήγγελλεν, ὅτι καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τ ὁρμὴν εἶσιν ἀμφότεροι. μετὰ τοῦτο, ὁ μὲν Ἄραψ ὑπερθέσ ὢν ἀπῆλθ· διαλιπὼν ὃ δύο μῆνας ἢ τρεῖς, ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ λόγους Ηρῴδῃ ϖροσέφερεν, ἀξιῶν αὐτῷ τὴν Σαλώμην δοθῆναι ϖρὸς γάμον. ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος ϖρὸς τὴν τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, ἐν αὐτῷ καὶ νῦν ἤδη παρεῖναι δυνάμει, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι. ὃ ὃ Ηρῴδης τ λόγον ἀναφέροντος, καὶ ϖυθανομένης τ ἀδελφῆς, εἰ ϖρὸς γάμον ἑτοίμως [m] ἔχοι, ϖαχέως μὲν ἐκείνη ϖροσήκατο. Σύλλαιος ὃ, ἀξιούντων αὐτὸν ἐγγύας φιλίας τοῖς τῶν Ιουδαίων ἔθεσιν, καὶ ϖίτι γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν, ἀλλ' ὑπομένειν, καὶ καταλιθοβοληθήσεσθαι ϖρὸς τῶν Ἀράβων εἰπών, εἰ τοῦτο ϖράξειεν, ἀπαλλάττεται. Σαλώμη οὖν ὁ, ϖ Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ γοητείας ϖρὸς τ Ἄραβα. τῷ ὃ κόρῳ ᾧ τἀδελφῷ κατηνέγκησεν ὁ βασιλεύς, ᾧ ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς ϖροεῖπον, [n] ἠτιμένος τ γυναικὸς, αἰτήσας Σαλώμης εἰς τ ὑὸν [o] τ ὁκ Κοστοβάρου γνόμενον, ὥρμητο μὲν ἐκείνῳ [p] συνοικίσαι. μεταπείθει ὃ ὑπὸ Φερώρα, τ νεανίσκον [q] οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τ αὐτοῦ παῖδα τ πρεσβείας ὄντα διάδοχον. ὕστερον δὲ συγχώρησιν ᾔτειτο, [r] καὶ μετέπεσεν ὕστερος. [s] ἐκείνη μὲν οὖν, ἀντιμεταθείσης τ ἐγγύης, ἐγαμεῖτο [t] τῷ Φερώρα μειρακίῳ, Φέρνην ὄπιθεν ἑκατὸν τάλαντα δ βασιλέως.

CAP III.

ΚΕ. Φ. ή.

Quomodo Herodes Alexandrum in vincula conjecit: quem non multo post Archelaus Cappadocum rex patri ejus Herodi reconciliat.

Ως Ηρώδης συλλαβὼν ἔδησε τ Αλέξανδρον, ὃν μετ' ὀλίγον Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ηρῴδῃ αὐτῷ πατρὶ διήλλαξεν.

Novæ turbæ domi Herodis.

ATtamen in tranquillo non erant res domesticæ, sed magis magisque indies crescebant turbæ. Atque ejusmodi quid accidit, quod ab initiis non adeo honestis profectum magnas peperit difficultates. Erant spadones *quidam* regi propter formæ elegantiam charissimi. quorum unus ei erat à poculis; alter à mensa; tertius sopiendi regis procurationem habebat, & regni maxima negotia administrabat. atque hos ab Alexandro *ejus* filio multa pecunia corruptos quidam regi indicavit. Illi vero, cum interrogati essent, an cum eo consueverint & congressi fuerint, rem fassi sunt; aliud quiddam in patrem flagitium nullum scire. Sed cum acrius cruciarentur & in necessitatibus essent, & à ministris in gratiam Antipatri semper crudelius torquerentur, *in hanc sententiam* dixerunt,

Eunuchorum de Alexandro confessio.

Alexandrum scilicet patri esse infensum, innatumque odium alere; seque ab eo monitos, † Hero-

Οὐκ ἀνεῖτο δὲ τὰ [v] κῆ τῷ οἰκίαν ἀεὶ καὶ [z] μείζους τὰς ταραχὰς λαμβάνοντα. [y] καὶ συμπίπτει τοιῶτον, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐτρεπῶς, χωρῆσαι δὲ ϖρόσω κῆ δυχέρειαν. ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ διὰ κάλλος ὑ μετρίως ἐσπουδασμένοι. τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον ϖροσφέρειν, ὁ δὲ [z] καθηγεμονεύειν [a] τ βασιλέως ϖεπίστευτο, καὶ τὰ μέγιστα τ ἐν τῇς δεχαῖς. [b] καὶ τις ἀγγέλλῃ τῷ βασιλεῖ [c] διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου τοῦ παιδὸς ὄπι ϖολλοῖς χρήμασιν. [d] ἀνακρίνεται δὲ ϖρὸς [e] μὲν τῆς γεγυμνένης ϖρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως, ὡμολόγουν· ἄλλο δὲ ὐδὲν δυχερὲς εἰς τ ϖατέρα ϖυνθάνεσθαι. βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν τῇς ἀνάγκαις ὄντες, ὑπετίθεντο ἀεὶ τ ὑπηρετῶν, καὶ χαριζομένων τῷ Αντιπάτρῳ τὸ ϖιθανὸν, ἔλεγον, ὡς εἴη δυσμένεια ϖρὸς τ ϖατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον Αλεξάνδρῳ· ϖροσαινοίη δ' αὐτοῖς Ηρῴδην

* *Regno*,] Principatu, quem jam sibi nunc adesse, magis vero futurum ex plano credebat. *Epiphan.* cum Arabibus, quorum principatum & sibi deberi & jam magna ex parte contigisse, *Gelen.*

m Ἔχοι,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἔχῃ in *cæteris.*

n Ητιμένος τ γυναικὸς,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἠτιμένον, forsan pro ἠτιμωμένος (ut vult *Coccejus*) in *Editis Aliisque.*

o Τὸν ὁκ Κοστοβάρου] Articulus τ ex *L. B.* accessit. HAV.

p Συνοικίσαι.] Ita *Busb.* (& *Coccejus*) συνοικῆσαι in *reliquis.*

q Οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι] *Fidam non mansuram* vertit *Noldius* in *Hist. Idum.* p. 121. 122. qui negat puellam hanc Herode prognatam HUDS. in *Add.*

r Καὶ μετέπεσεν ὕστερος.] Καὶ μὲν πέντας ὕστερος *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μετέπεσεν ὕστερον *L. B.* sed superscribitur ὕστερος. Legit autem ὕστερον *Coccejus.*

s Ἐκείνη μὲν οὖν,] Ἐκείνης *Hen.* & *Busb.*

t Τῷ Φερώρα μειρακίῳ,] Ita *Bas.* τῷ δ Φερώρα μειρ. *Busb.* τῷ Φερώρα μειρ. *Gen.*

v Καὶ τῷ οἰκίαν ἀεὶ] Sic lego (adstipulante nunc *Lugd. Bat.*) & distinguo, quo fere modo *Busb.* qui οἰκίαν habet & κῆ post ἀεὶ omittit. κῆ τῷ οἰκίαν, ἀεὶ κῆ in *Editis Aliisque.*

x Μείζους τὰς ταραχὰς] Μείζον *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Καὶ συμπίπτει τοιοῦτον.] Καὶ συμπίπτῃ τι τοιοῦτον *Busb.* ἐπιγρ. τι συνίπτετο *Zonar.*

z Καθηγεμονεύειν] Κατανάγκαζειν *Zonar.*

a Τὸν βασιλέα πεπίστευτο,] Illud τ è *Cod. Busb.*

b Καὶ τις ἀγγέλλει] Καὶ τις ἀναγγέλλει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου] Conf. *alter.* lib. 1. c. 24. §. 7. SPANH.

d Ανακρίνεται] Ita *Vat.* & *Busb.* ἀνακρίνουσι in *Editis Aliisque.*

e Μὲν τ γεγυμνένης] Illud μ è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

† *Herodem imperium abdicasse*,] Herodem quidem spernere velut superfluum, & cooperientem senectutis suæ tempora; dum annos ætatis celaret &c. *Epiphan.*

JA-

δην μὲν [f] ἀπεγνωκέναι φείσιον ἤδη πεπυχηκότα, καὶ [g] τῷ γήρᾳ ψιλοκαλύμμα ἔτ χρόνῳ ποιούμενον, μελαίνοντα τὰς τρίχας, καὶ κλέπτοντα τ ἔλεγχον τ ἡλικίας. [h] εἰ δ' αὖτῷ φθάνοιεν τ νοῦν [i] φθινύμενῳ τ βασιλείας, ἰδ καὶ μὴ βουλόμενα ἔτ πατρὸς ὄντα ἄλλα τινὸς εἶναι, ταχὺ τ πρῶτον ἕξειν ἐν αὐτῇ τόπον. ἃ δὴ μόνον διὰ τὸ γένος, [k] ἀλλ' ἤδη καὶ τῆς ψιλοκοσμίας ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι. πολλοὶ μὲν γὰρ τ ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τ φίλων συνεσᾶσιν, [l] οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὅτι οὐ δρᾶν καὶ πάσχειν.

β'. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ηρώδης, ὅλον ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δ' εἰς ὑποψίαν οὐκ ἀκινδύνως ἐκλαβών· ὥστε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἠρεθίζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει [m] μηκέτι τῆς ἀληθείας σωφρονέναι ἐπ' αὐτὸν ἰσχυρότερον, ἢ φυλάξασθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. [n] ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ τινὶ ἔρευναν ἐποιεῖτο, καθασκόπους δὲ τῶν ὑπονοουμένων διέπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίσος πρὸς ἅπαντας ἦν, καὶ τινὶ ὑπόνοιαν ἐπ' ἀσφαλείᾳ λαμβάνων πολλῷ, [o] καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῇ χρώμενος διετέλει. πέρας τε ἦδεν ἦν, ἀλλὰ μένειν [p] οἱ νομιζόμενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν αὖπω φοβεροί· τοῖς δ' οἷς οὐκ ἦν σωθῆναι πλείῳ ὀνόματος μόνου ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. τέλος τε οἱ περὶ αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο, [q] νομίζοντες μὲν εἰ φθάσαις ἕτερος τ ἕτερον διαβάλοι, τοῦτ' αὖπω πρὸς σωτηρίαν φέρειν. ὑπόπτους δ' εἴ ποτε τύχοιεν ὄντες ἡγούμενοι, καὶ [r] τῷ δικαίως αὐτοὺς παθεῖν ἐφ' οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν [s] προλαμβάνοντες μόνον. ἤδη δ' οἰκείας [t] τινὰς ἐχθρας ἐπέξησαν τῷ πιστῷ τρόπῳ, καὶ καταφωραθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐγίνοντο, τὸν καιρὸν ὥσπερ ὄργανον καὶ παγὶδα ὑπὲ τοὺς ἐχθροὺς νοοῦντες, καὶ σωαλισκόμενοι τῇ πείρᾳ, καθ' ἑαυτοὺς ἐπέβαλλον. ἥτε γὰρ μετάνοια τῷ βασιλεῖ ταχὺ διὰ τὸ μὴ σφόδρα φανῆναι [v] ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο, καὶ ταύτης τὸ χαλεπὸν, οὐκ εἰς τὸ παύσασθαι τὰ ὅμοια δρᾶν, ἀλλ' εἰς τὸ τιμωρήσασθαι τοῖς ἴσοις τοὺς ἐνδειξαμένους ἁπηρτίζετο.

γ'. Τοιαύτη μὲν [x] ἡ ταραχὴ. [y] πολλοῖς δὴ τ φίλων ἤδη καὶ τοῦτ' αὐτὸ σωφρόνησεν, ὡς δεῖ ἐμφανίζεσθαι δέον αὖπω λοιπὸν, δεῖ [z] εἰς [a] τὸ βασίλειον εἰσιέναι· ταύτῃ δὲ τῇ ψιλαγγελίαν ἐποιεῖτο, [b] καθὸ ἡ παῤῥησίας ἐλάττονος ἢ πλείονος ἐντροπῆς μεταλήψει. καὶ γὰρ Ανδρόμαχον καὶ [c] Γέμελλον, ἄνδρας ἄνωθεν φίλους αὖπω, καὶ πολλὰ μὲν τὰς βασιλικὰς χρείας, ἔντε πρεσβείαις, καὶ συμβουλίαις ὀνήσαντας αὐτὸ τ οἶκον, συμπαιδεύσαντάς τε καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τί γὰρ ἢ πρῶτον παῤῥησίας τόπον ἐσχηκότας, παρητήσατο τότε· τ μὲν, ὅτι Δημητρίου ὁ παῖς αὐτοῦ σωήθης ὢν Αλεξάνδρῳ, [d] Γέμελλον δὲ εὔνοιαν ὑπισάμενον ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ἐν τ

dem imperium abdicasse, ut qui jam inutilis esset, & senectuti annorum operimentum faceret, capillos denigrando, occultandoque quicquid ætatem proderet. Quod si ejus partes sequi vellent; fore ut eo regnum adepto (quod vel invito patre ad alium neminem venturum esset) brevi primas in regno tenerent. sibi enim facile esse imperio potiri, non solum propter genus, sed etiam propter apparatum quem haberet. quippe quod multi & ducum & amicorum, nec ii mali homines, ab ipso starent, ad quidvis & faciendum & patiendum parati.

2. His auditis, Herodes iræ timorisque plenus erat, contumeliose dicta ægre ferens, quæque suspicionem movebant pro periculosis habens: adeo ut ex utrisque magis irritaretur, & exacerbatus metuerit nè quid revera gravius contra se conflatum esset, quam ut illo tempore de eo satis cavere posset. Quo factum est ut eam rem aperte non excusserit, sed homines miserit ad observandos eos quos suspectos habebat: atque adeo in omnes suspicione & odio laborabat, ratusque tutius esse ut multos suspicaretur, etiam de innocentium fide magnopere dubitabat. In summa, nullus modus erat: quo quisque magis eum frequentabat, eo magis timebatur, tanquam qui lædere magis posset; qui vero ad eum non itabant, eos plerumque vel tantum nominasse sat erat, statimque ad sui securitatem facere credebatur ut interficerentur. Ad extremum eò versi sunt aulici, quoniam certa spe salutis carerent, ut alii in alios inveherentur, dum pro se quisque cogitat, si alterum accusare anticipet, se posse esse salvum. Deinde, ubi quis alterum oppressérat, invisus erat, adeoque merito ob ea ulciscendus videbatur, quibus alios læserat, solummodo quod eos anteverteret. Quin hac ratione sese nonnunquam de privatis inimicitiis vindicabant: & ipsi vicissim deprehensi similiter pœnas dabant, & occasione tanquam machina & decipula in adversarios utebantur, ac deinde eodem, quem aliis obtenderant, laqueo capiebantur. Nam regem mox pœnitebat, quoniam quos necasset convicti non essent: quodque pejus erat, non utebatur ea pœnitentia ad talia deinceps cavenda, sed ad eos similiter puniendos, qui alios accusassent. *Ex qua irritatur Herodes.* *Herodes, calumniis fidem habens, sævit in suos.*

3. Hujusmodi quidem turbis agitabatur aula. Quinetiam multis amicorum denunciavit, non fore deinceps cur ad se officii causa ventitarent, aut in regiam intrarent: idque edicti eò fecit, quod propter eorum reverentiam minus peccare licenter audebat. Nam & tunc expulit *aula* Andromachum & Gemellum, qui erant de ejus veteribus amicis, & multum ejus domui, tum curandis regiis negotiis, tum legationibus & consiliis, profuerant, ejusque filios docuerant, * & sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum: & alterum quidem, quod Demetrius ejus filius Alexandrum frequentaret; Gemellum vero, quod illum nosceret animo esse in Alexandrum benevolo. nam & ei puer- *Turbis mirum in modum agitatur regia.* *Andromachus & Gemellus regia pulsi.*

[f] Απεγνωκέναι] Non de abdicante dici puto ἀπεγνωκέναι, nisi addito χρόνῳ vel tale quid. Verto itaque, *monitos, Herodem omnem vitæ longioris spem abjecisse, utpote ætate provectum*, &c. multo autem facilius flueret sensus, si legeretur, φείσιν ἤδη πεπυκηκότα τῷ γήρᾳ καὶ ψιλοκάλυμμα. IBBETSON.

[g] Τῷ γήρᾳ —— ἡλικίας.] De tincto Herodis capillitio sic ἄλωσ. lib. 1. c. 24 §. 7. ἀναιδῶς γέροντι καὶ βαπτομένῳ τὰς κόμας. SPANH.

[h] Εἰ δ' αὐτῷ σωφρονοῖεν] Ἢν δ' αὐτῷ *Vat.*

[i] Περιχθονιῶντι] *L. B.* φθινύμενον.

[k] Ἀλλ' ἤδη] Ἀλλὰ δὴ *Busb.*

[l] Οὐχ οἱ] *L. B.* in *Marg.* habet οὐχὶ. quasi vellet haud ineptos esse hos duces ad quidvis patiendum vel faciendum. HAV.

[m] Μηκέτι τῆς ἀληθείας] Hic τὶ post μηκέτι subintelligendum videtur.

[n] Ἔνθεν δὴ] Ἐνθένδε δὴ οὐκ Φ. *Busb.*

[o] Καὶ κατὰ] Καὶ deest *Busb.*

[p] Οἱ νομιζόμενοι] *L. B.* ὡ νομιζόμενοι.

[q] Νομίζοντες] Νομίζοντες δ' εἰ φθ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[r] Τῷ δικαίως] Τῷ pro τοῦτῳ. *L. B.* τὸ.

[s] Προλαμβάνοντες μόνον.] Προσλαμβάνοντες *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσελάμβανον *Busb.*

[t] Τινὰς] *L. B.* τινὲς.

[v] Ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο] Ἁμαρτάνοντα ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο *Vat.* ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν γίνεσθαι *Hen.*

[x] Ἡ ταραχὴ.] Illud ἡ præponitur ex *L. B.* HAV.

[y] Πολλοῖς δὴ τ φίλων] Πολλοὶ δὴ τ φίλων ἤδη καὶ τοῦτ' αὐτὸ σωφρόνησεν *Vat.*

[z] Εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι·] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* & *Zonar.*

[a] Τὸ βασίλειον] Conf. ἄλωσ. lib. 1. c. 24. §. 8. SPANH.

[b] Καθὸ ἡ παῤῥησίας] Καθ' ὃν ἡ παῤῥησία *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[c] Γέμελλον,] *L. B.* Γέμαλλον.

* *Et sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum:*] *Magis ad verbum*, & quid enim aliud quam primum &c.

[d] Γέμελλον] *L. B.* Γέμαλλον.

puero adhuc in ludo literario adfuerat, & Romæ commoranti comes adhæſerat. Cæterum & hos expulit, porroque graviori pœna libenter affeciſſet: ſed ne licenter graſſari videretur in viros tantæ dignitatis, ſatis habuit honore eos & poteſtate ſibimet peccanti obſtandi privare.

Malorum auctor Antipater.

4. Horum autem omnium cauſa erat Antipater, qui, poſtquam inſanam patris licentiam animadverterat, cum jam diu ei à conſiliis fuiſſet, vehementer eum urgebat, eoque facilius quæ vellet perficere putabat, ſi omnes qui ſibi reſiſtere poſſent è medio tollerentur. Tunc igitur ejectis Andromacho & Gemello, ut regem alloqui & admonere non poſſent, cœpit rex in omnes tormentis quæſtionem habere, quos Alexandro fideles eſſe credebat, ut extorqueret ſi quid ille contra ſe molitus eſſet. Illi vero cum nihil dicere haberent, moriebantur. id quod regem reddebat furioſiorem, quia nihil eorum quæ male ſuſpicaretur deprehendi poſſet: & Antipater ita malitioſus erat, ut cum quis reipſa innocens reperiebatur, negaret innocentiam eſſe, ſed *erga Alexandrum* conſtantiam atque fidem, regemque inſtigaret ad quærendum ex aliis de arcanis inſidiis. Atque accidit, inter complures qui cruciabantur, ut unus fateretur, ſe noſſe Alexandrum dicere ſolitum, cum à corporis proceritate & jaculandi peritia cæterarumque virtutum ſingulari excellentia collaudaretur, eas ſibi naturæ dotes magis pulchras eſſe quam bonas, quippe patri inviſas & invidioſas. itaque ſe cum patre ambulantem ſeipſum ſupprimere ſolere atque demittere, ne illo major videretur: & in venatione cum patre jaculantem data opera aberrare, ut qui patrem gloriæ ſtudioſiorem norit, quam ut alios ferret ſibi laudem ex iſtis comparare. Deinde ſuper ea re tormentis interrogatus, remiſſo cruciatu illud addidit, Alexandrum cum fratre ſuo Ariſtobulo ſtatuiſſe in venatione patrem inſidiis perimere, & tum patrato facinore Romam ad petendum regnum perfugere. Repertæ ſunt præterea Alexandri ad fratrem literæ, in quibus de patre conquerebatur, qui inique Antipatro regionem daret, ex qua ducenta talenta ad eum redirent. Hîc continuo ſibi viſus Herodes certum aliquod habere argumentum ſuſpicionis, quam de pueris conceperat, Alexandrum comprehendi & in vincula tradi jubet. Deinde ne ſic quidem moleſtus eſſe deſinebat, partim quia auditis non multum fidei adjungebat, partim quia rem perpendendo nihil apparebat cur deberet ab illis per inſidias appeti, ſed videbat querimonias eſſe & contentiones juveniles, neque credi poſſe ut qui patrem interfecerat palam Romam proficiſceretur. Quapropter majus argumentum culpæ filii habere volebat, & ſollicitus erat ne eum inconſideratius in vincula dediſſe videretur. Itaque ſummos amicorum Alexandri eouſque excruciavit ut multos ne-

Multi ex Alexandri amicis in tormentis necati.

Quidam, tormentorum vim non perferens, Alexandrum accuſat.

Alexander in vincula conjicitur.

τροφαῖς ἐ τῇ [c] παιδίᾳ ϖϑαγαγόνϛ, ϗ τῷ ἐν τῇ Ρώμῃ σωδιέτριζεν ἀποδημίαν. παρητήσαϛο ϑ ἐ τότε [d] ἡδέως μὲν ἂν ϗ χεῖρον· ὑπὸ ϑ ϖ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὕτω ἀσήμων ἔχϛ τῷ ἀχϑ τοσούτων παῤῥησίαν, τῷ τε τιμᾶν ϗ τὸ [g] δύνασϑ κωλύϛ [h] ἁμαρτάνονϛα παραιρήμεν.

ϑ'. Ην ϑ τούτων ἁπάντων αἴτι. Αντίπαϛρ, ὃς, ἐπεὶδὴ τὸ νενοσηκὸς τ ϖ πατρὸς παῤῥησίας κατέμαθεν, ἔκπαλαι μὲν σωεσθρεύων αὐτῷ ϖροσέκϵτο, ϗ μᾶλλον εὐδοκ τι πραίνϛ, εἰ τ ἀντέχϛ δυναμένων ἕκασ. ὑπεξαιρεθείη. τότε γὰρ τ ϖεῖ τ Ανδρόμαχον ἀπελαθέντων λόγ καὶ παῤῥησίας, ϖρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσους ὤϕϵ πιϛοὺς Αλεξάνδρῳ, βασάνοις ἀνέκρινεν, εἴ τ κατ' αὐτ τολμηθὲν εἰδείησαν. οἱ ϑ ἀπέθνησκον, ϗδὲν ἔχοντες λέγϵν. [i] τὸ δ' ἰῶ Φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιοῦτον οἷον [k] ἐνοῦ κακῶς εὐρίσκοιϵ· καὶ δεινὸς [l] Αντίπατρ. τ μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκράτειαν καὶ πίϛιν Δεσποτείας ϑ ζητεῖν ἐκ πλειόνων τὸ λανθάνον τ ἐπιχειρήσεως. καὶ τις ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς [m] εἰδείη τ νεανίσκον λέγονϛα πολλάκις, ὅταν ἐπαιρόμεν αὐτὸς τύχοι τ τε σῶμα ὡς εἴη μέγας, καὶ τῷ τοξικῷ εὔσχ, καὶ ταῦλα τὰ ϖρὸς ἀρετὴν ὑπὲρ ἅπαντας, [n] ὅτι ταῦτα οὕτω καλὰ μᾶλλον ἦπερ ἀγαθὰ ϖϑὸ τῆς Φύσεώς ἐϛιν· ἄχθεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα καὶ Φθονεῖν. αὐτός τε [o] ὅταν μὲν ἅμα ϖεζεπαίῳ συσέλλειν αὐτὸν, καὶ [p] καθαιρεῖν ὡς μὴ [q] μεῖζον ὀϕᾶσθαι· τοξεύων ϑ ἐν τοῖς κυνηγέσιος ἐκείνῳ παρόντ [r] ἄπο σκοπ ῥίπτειν. τῷ γὰρ [s] Φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γεννηκότ, [t] τούτων εὐδοκιμούντων. [v] Βασανιζόμεν οὖν ϑ λόγ, ϗ ϖεσγινομένης ἀνέσε τῷ σώματι, ϖροσετίθη, ὅτι, ϗ σωεργὸν [x] ἔχων τὸν ἀδελφὸν Αριϛόβουλον, [y] βουλεύσαιϵ ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τ πατέρα, καὶ [z] Φεύγϵν εἰς Ρώμην, ἐπειδὰν τοῦτ' οὕτω πραχθῇ, τὴν Βασιλείαν αἰτησόμεν. εὑρέθη ϑ καὶ γράμματα τοῦ νεανίσκ ϖρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμϕετο τὸν πατέρα μὴ δίκαια [a] ποιῆσαι, Αντιπάτρῳ χώραν ἀπονέμοντα ϖρόσοδον διακοσίων ταλάντων φέρουσαν. ὅπ τούτοις εὐθὺς μὲν [b] ἔδοξέ τι πιϛὸν ἔχειν Ηρῴδης, ὡς ὤϵτο, [c] κατὰ τῆς τῶν παίδων ὑποψίας· καὶ συλλαβὼν ἔδησε τὸν Αλέξανδρον. αὖθις ϑ οὐκ [d] ἀνὴρ χαλεπὸς ὢν, τὰ μὲν ἀϑῆ οἷς ἤκουσεν ἄγαν ϖεπισ6υκῶς· ἀναλογιζομένῳ [e] ϑ ἄξιον μὲν ὀργῆς ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐϕαίνετο, μέμψεις δὲ καὶ νεανικαὶ Φιλοτιμίαι, [f] ϗ τὸν κτείναντα Φανερῶς εἰς τὴν Ρώμην ὁρμᾶν ἀπίϑανον. ἠξίου δὲ καὶ μεῖζόν τι λαβεῖν τῆς ϖεῖ τὸν υἱὸν ϖλανομένης τιμωρίαν, καὶ Φιλόνεικ ἰῶ μὴ δόξαι ϖροπετῶς τὰ δεσμὰ κατιγνωκέναι. τῶν δὲ Φίλων τ Αλεξάνδρ βασανίζων τὰς ἐν τέλϵ, διέϕθειρεν αὐτῶν οὐκ ὀλί-

[c] Παιδίᾳ] Lege παιδείᾳ. COCC.
[d] Ηδέως μ] Ηδέως μ ἂν ϗ τούτ, ὑπὸ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Δυνάσθ κωλύειν] Δυνάσθ λύειν *Vat.*
[h] Αμαρτάνονϛα ϖαραιρήμεν.] Αμαρτάνοντας in *libris.*
[i] Τὸ δ' ἰῶ] *L. B.* τῷ δ' ὄν.
[k] Ενόει κακῶς εὑρίσκοιϵ·] Ενοήσει *Busb.*
[l] Αντίπατρ. τ μ] *Lugd. Bat.* melius videtur legiſſe Αντίπ. ὢν, τὸ μ &c. ut ita *innocentia* & *fides* opponantur, non vero *fides* & *innocens*; mavult tamen *Coccejus* Αντίπ. ἰῶ τὸ μ &c. HAV.
[m] Εἰδείη τ νεανίσκον] Οἶδε *Busb.*
[n] Οὐ ταῦτα αὐτῷ καλά] Οὐ ταῦτα αὐτῷ τὰ καλὰ, λυπηρῷ μᾶλλον *Busb.* ὅτι ταῦτα αὐτῷ κακὰ μᾶλλον ἦπερ *Vat.*
[o] Οταν μ ἅμα ϖεζεπαίῳ] Οταν μ ϖεζεπαίῶν *Vat.* & *Hen.* à prima manu. *Lugd. Bat.* ο. μ. α. ϖεζεπαίειν.
[p] Καθαιρεῖν] *Gen.* καθαίρειν· forte καθαιρεῖν à καθαιρέω· καθαίρειν enim à καθαίρω hic non quadrat. SPANH. & COCC. Atque ita edidit *Hudſonus. L. B.* καθιρεῖν.
[q] Μεῖζον] *L. B.* μείζων.
[r] Απὸ σκοπ ῥίπτειν.] Ita edendum cenſui. ἀποσκοπεῖ in *libris.* ſi quis ἀποσκοπὲς malit, per me licet.
[s] Φιλοτιμίαν] *L. B.* in *Marg.* habet κενοδοξίαν.
[t] Τούτων] Forte κῦ τ. COCC.

[v] Βασανιζόμεν οὖν ϑ λόγ,] Βεζανιζομένῳ τῷ τι λόγῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m. βαζανιζομένου . . . τῷ λόγῳ *L. B.* βασανιζομένου οὖν ϑ λόγου mavult *Coccejus.*
[x] Εχων τ ἀδελφὸν Αριϛόβουλον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ἴσχειν in *Editis Aliiſque.*
[y] Βουλεύσαιτο] Eo modo *Baſ.* atque ita fere *Zonaras*, εἰρηϗέναι ϑ, ὡς [ὁ δ' ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.] ϗ βουλεύσαιτο τὸν Αριϛόβουλον ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τ πατέρα ϗ εἰς Ρώμην ϕυγεῖν, τὴν βασιλείαν μεταλαμβάνομεν. *Epiphanius* vertit, *addebat, quod patrem Ariſtobulum conſcium haberet, ut in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent.* antea editum erat, ſenſu plane mutilo. Αριϛόβουλον ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ϕάγειν εἰς Ρώμην.
[z] Φεύγειν] *L. B.* ϕάγειν.
[a] Ποιῆσειν,] *L. B.* ποιεῖν.
[b] Εδοξε τι πιϛὸν] *L. B.* τι delet.
[c] Κατὰ τ] *L. B.* ϗ κῦ.
[d] Ανὴρ χαλεπὸς ὢν,] Αὐτὸς *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[e] Δὲ ἄξιον μ ἐπιθυμῆς] Γὰρ *Hen. L. B. Busb.* & *Vat.*
[f] Καὶ τ κλείναντα] Καὶ τ πατέρα κλείναντα *Busb.* ϗ κλείναντα legiſſe videtur *Epiphan.*

ὀλίγως, ἤδειν εἰπόντας [b] ὧν ἐκεῖνος ὤφειλε. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοιμότητος ὄσης, καὶ φόβου καὶ παραχῆς ὠφεὶ τὸ βασίλειον, εἷς τις τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν τῇ ἀναγκαίᾳ ἐφύετο, Ἀλεξάνδρου ἔφη τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις πεῖν Ἀλέξανδρον, ἀξιοῦντα κληθῆναι ἥκιστα ὑπὸ Καίσαρος, ἔχειν [h] ἤ αὐτῷ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνεσκευασμένῳ μιαιφονίᾳ, Μιθραδάτῃ τὸν βασιλέα Πάρθων ἔτι πατρὸς ἡρημένου κατὰ Ῥωμαίων φίλον· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι [i] παρεσκευασμένον.

ε'. Τούτοις ὑπῆδυσεν Ἡρώδης, καί τινα παραμυθίαν τῆς προπετείας εἴληφεν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν χειρόνων κολακευόμενος. καὶ τὸ μὲν φάρμακον εὐθὺς ἐπιμελέστατα ζητεῖν οὐχ εὑρέθη, [k] τῷ δὲ ὑποψεύσασθαι τῶν κακῶν Ἀλέξανδρος ἐκ φιλονεικίας ὑπερῆρεν ἥλων, εἰς μὲν ἄρνησιν οὐκ ἐτράπετο· μετὰ δὲ τὴν προπέτειαν ἔτι πατρὸς ἁμαρτία μείζονι, τάχα δὲ καὶ διὰ τοῦτο δυσωπῆσαι [l] βουλόμενος τὸ πρὸς τὰς διαβολὰς εὔπιστον, οὐχ ἥκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν πιστευθεὶς κακοῦ αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν προῃρημένον. γράμματα γὰρ γράψας ἐν βίβλοις [m] τέτταρσιν ἀπέστειλεν, ὡς οὐδὲν δεῖ βασανίζειν, οὐδὲ περαιτέρω χωρεῖν, γνέσθαι γὰρ τῷ ὑποβολῇ, καὶ [n] ταύτης συλλαμβάνειν τόνδε Φερώραν καὶ τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ τῶν φίλων, Σαλώμῃ δὲ καὶ νυκτωρ ἐπεισελθόντων [o] ἀκονὶ μιγῆναι· καὶ πάντας ὑπὲρ ταὐτὸν ἥκειν, ἅτε ἥδιον ἐκείνου ἐκποδὼν ποιησαμένους, ἄδειαν τῆς ἀεὶ προσδοκίας ἔχειν. ἐν τούτοις καὶ Πτολεμαῖος διεβέβλητο καὶ [p] Σαπίννιος, οἱ πιστότατοι τῷ βασιλεῖ. [q] καὶ τί γὰρ ἢ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι προῃρέοντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχου τόπον [r] ἕως ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γινομένης ἀκρίτου τινὸς εἰς ἅπαντας ἀπωλείας. καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ [s] θάνατον, τῶν δὲ τὸ πάντα μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τε καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. καὶ χαλεπὸς ἦν Ἡρῴδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκπεπραγμένῳ, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς προσδοκίας κολαστήριον ἔχοντι. πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανισταμένου αὐτῷ τοῦ υἱοῦ, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα διὰ φαντασίας ἐλάμβανεν. ἅτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς τοῦτο γινομένη, πάθους ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας οὐκ ἤπιον. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν ἅτως.

ς'. Ἀρχέλαος δὲ ὁ τῆς Καππαδόκων βασιλεὺς, [t] ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν Ἡρῴδου, ἀγωνιῶν τε ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἅμα καὶ νεανίσκου, καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς ὑπὸ τοσόνδε παραχῆς, ἦκεν [v] οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. καὶ καταλαβὼν ἅτως ἔχοντα, τὸ μὲν ὑπιπτᾶν ἢ φᾶναι γνέσθαι τι προπετὲς αὐτῷ τελέως ἀνοίκειον εἰς τὸν κωμῳδούμενον ἡγήσατο. φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι σπεύδοντα πλείονος ὀργῆς ἀναπλησθήσεσθαι. [x] μετὰ δὲ τάξιν ἑτέραν [y] εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἠτυχημένων, [z] ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, κἀκεῖνον ὑπεικῆ λέγων, κρίνεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις ἐκέλευεν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ τὰ πρῶτα ἀνέφερε, καὶ τὸν Ἡρῴδην ἐπὶ τὸν Ἀρχέλαον ἐκάλει, τὸν μὲν ἀπεδοκίμασεν ὁ Ἀρχέλαος, τὸν δὲ Ἡρῴδην ἐπῄνεσεν, ὡς ἐπὶ τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ καλοῦντα. καὶ τὸν μὲν ἀπέπεμψεν ἀπράγμονα, τὸν δὲ Ἡρῴδην ἐκέλευσεν ἐπὶ τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ πορεύεσθαι. καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν ὁ Ἡρῴδης, ἐπὶ τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἀρχέλαον, ἐπὶ τὸν πενθερὸν, ἐπὶ τὸν εὐεργέτην, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀπορίας ἀναλαβόντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀφανείας ἀναγαγόντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀδοξίας ἐπὶ τὸ ἔνδοξον ἀναβιβάσαντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀσημίας ἐπὶ τὸ περιφανὲς ἀναδείξαντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀνωνυμίας ἐπὶ τὸ ὀνομαστὸν ἀναγαγόντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀτιμίας ἐπὶ τὸ τίμιον ἀναβιβάσαντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀπραγμοσύνης ἐπὶ τὸ πολυπράγμον ἀναδείξαντα, ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ἀφιλοτιμίας ἐπὶ τὸ φιλότιμον ἀναγαγό

Herodem hominem æquum esse pronunciando, qui nihil temere fecisset. atque illud insuper adjecit, se filiæ suæ & Alexandri matrimonium dissoluturum, ac ne filiæ quidem jure parsurum esse, si quid ea sciret quod Herodi non indicasset. Rex autem ubi Archelaum (quem sibi adversaturum putabat) à se stare vidit, suique in gratiam tantam præ se ferre iracundiam, aliquantulum de acerbitate sua remisit, & dum putaret jure facta videri quæ fecisset, paulatim animum paternum induit. Jamque in utramque partem miserandus erat. cum quidem nonnulli conjectas in Alexandrum calumnias refellebant, turbabatur; cum vero Herodem defendebat Archelaus, ad fletum convertebatur, graviterque dolore affectus erat: eò usque ut eum oraverit, ne connubium dissolveret, neque adeo juveni ob maleficia irasceretur. Itaque ubi paulo æquiorem factum vidit Archelaus, vertit in amicos calumnias, ab iis dicens corruptum Alexandrum, qui juvenis esset, neque malitiam sentiret: & suspicionem etiam magis in *regis* fratrem detorsit. nam cum Pheroras etiam in Herodis indignationem incurrisset, ille, cum neminem haberet per quem cum rege in gratiam redire posset, videns magnam esse Archelai auctoritatem, eum adiit atratus, omniaque signa de salute desperantis præ se ferens. Tum Archelaus supplicis preces admisit, fieri tamen posse negavit, ut tantam regis iram cito restingueret; proinde præstare, ut ipse ab illo veniam petitum iret, seque totius mali auctorem esse confiteretur. ita enim immodicam *regis* iram interquieturam, se vero tum in auxilium commode adfuturum. Cum autem hæc ei persuasissent, perfecit ut pax utrique componeretur. atque ita juvenis præter opinionem crimine sublevatus est, & Pheroram Herodi reconciliavit: deinde se in Cappadociam recepit, Herodi ut temporibus illis gratior quam quisquam alius. adeo ut eum muneribus pretiosissimis honoraverit Herodes, & in aliis magnificus fuerit, eumque pro summo amico habuerit. Pepigit etiam iturum se Romam, quoniam de suis negotiis ad Cæsarem scripsisset: iveruntque una Antiochiam usque: & litem ibi composuit Herodes inter Archelaum & Titium Syriæ * præsidem; atque ita in Judæam reversus est.

Archelaus in Herodis amicos Alexandri crimina transfert.

Herodes cum Alexandro & Pherora redit in gratiam.

Herodes comitatur Archelaum Antiochiam usque, & lites componit inter Archelaum & Titium.

τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἐργάσασθαι. τὸν τε γάμον Ἀλεξάνδρου λύσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλεξανδρον, καὶ μηδ' ἂν τῆς θυγατρὸς Φείσασθαι [a] δικαίως εἴ τι σωφρὸν τοῦτο ἠκατάμαθεν. τοιοῦτος δ' ὢν [b] Ἀρχελαὸς ὁ κατὰ προσδοκίαν [c] ὢν ὁ Ἡρῴδης ὥρα, [d] τὸ ἧττον ἐπὶ αὐτῷ τῷ ὀργὴν ἐπιδεικνυμένου, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς τῆς χαλεπότητος, καὶ λαβὼν ἐκ τῶν δικαίων δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεποιηκέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. [e] οἰκτρὸς ἦν ἰδεῖν ἐν ἀμφοτέροις, ὅτε μὲν ἀπελύοντο πῖνες τὰς τῶν νεανίσκων Ἀλεξάνδρου εἰς ὀργὴν ἐκπεπτωκότων, ἐπειδὴ ἦν Ἀρχέλαος συγκατηφὴς, πρὸς δάκρυα καὶ λύπας οὐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκεῖνος μήτε Ἀλαλύξαι τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ' οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκηκεν. Ἀρχέλαος δὲ, [f] πολλαπλασίων ἐπιεικέστερον, εἴς τε τὰς φίλας μεταφέρειν τὰς Ἀλεξάνδρου, ἐκείνων εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀναίσθητον Ἀλεξάνδρου· τόν τε ἀδελφὸν οἰκτῖραι μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθιέναι. [g] ἦν γὰρ Ἡρῴδης χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχων, ὁ μὲν ἀπειρίᾳ [h] Ἀλεξάνδρου, Ἀρχέλαον ὁρῶν μᾶλλον δυνάμενον, αὐτὸς [f] τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο [g] μελανείμων, καὶ πάντα τὰ σημεῖα τοῦ μὴ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαός [h] τε ἅτε ὑπερεῖδεν τὴν ἔντευξιν, ἅτ' ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπείθειν ἅτως ἔχοντα τὸν βασιλέα· βέλτιον δ' εἶναι αὐτῷ πρόσκαιρα καὶ δεῖσθαι, τῶν πάντων αἴτιον αὐτὸν ὁμολογοῦντα. [i] λωφήσειν γὰρ ἅτως τοῦ θυμοῦ τὸ πρῶτον, αὐτὸς δ' [k] συλλήψεσθαι παρών. ταῦτα δ' [l] πείσθεντος αὐτοῦ, [m] σὺν ἀμφοτέροις οἷς Ἀλεπεπραγμένον. αἵ τε Ἀλεξάνδρου πρὸς δόξαν ἀφῆκαν τὸ νεανίσκω, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος Ἀλλάξας, ἅτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῆλθε, κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῷ τότε πρόσθεν τῶν καιρῶν, Ἡρῴδῃ γιόμενος. ὅθεν καὶ [n] δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις [o] μεγαλοψυχότατος ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. ἐπεὶ πέμψαντος δὲ σὺν Ἡρῴδου εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ πρὸς τούτων ἐγεγράφει Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἦλθε τὸ αὐτὸ παρῆλθον. ἐκεῖ καὶ [p] τὸ ἡγεμόνα Συρίας Τίτιον, ἐκ διαφορᾶς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρῴδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ὑπεχώρησε.

XIII.

CAP. IX.

De Trachonitarum defectione. Quomodo Syllæus Herodem apud Cæsarem accusavit: utque Herodes, iratum habens Cæsarem, Nicolaum Romam mittere decrevit.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ ἀποστάσεως τῶν Τραχωνιτῶν. ὡς Ἡρῴδῃ κατηγόρησεν ὁ Σύλλαιος πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Ἡρῴδης, ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἔγνω εἰς Ῥώμην Νικόλαον ἀποστέλλειν.

Trachonitarum rebellio, ejusque causæ.

POstquam autem Romam ivit, & inde revenit, bellum ortum est adversus Arabas ob hujus-

ΓΕνομένῳ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ κἀκεῖθεν ἐπανήκοντι, συνέστη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [q] οἱ κα-

[a] Δικαίως εἴ τι συνειδῆται] Δικαίως abest *Vat.* & *Busb.*

[b] Ἀρχελαὸς] Ἀρχελάου reposui è *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[c] Ὢν ὁ Ἡρῴδης ὥρᾳ,] Ἦν Ἡρῴδης *Vat.* ὃν ὁ Ἡρῴδης *Hen.* à pr. m.

[d] Τὸ δὲ πλέον ὑπὸ αὐτῷ] Τὸ δὲ πλέον ἐπ' αὐτῷ *Vat.* Ita interpretatur *Epiphanius*, ac si legisset τὸ πλέον αὐτοῦ.

[e] Οἰκτρὸς δὲ ἰδεῖν] Ita lego cum *Cod. Busb.* (adstipulante jam *Lugd. Bat.*) οἷα in *reliquis*.

[f] Τυχὼν] Forte τυχὸν. COCC.

[g] Μελανείμων,] *Æschyl Eum.* v. 372. ἐμετέραις ἐφόδοις μελανείμοσιν. SPANH.

[h] Τε] *L. B.* δὲ

[i] Λωφήσειν γὰρ ἅτως] In *Editis Aliisque* ὠφελήσειν. veteri mendo, quod & codices obsedit *Epiphanii*, qui vertit, *quia prodessent hæc ad ejus indignationem mitigandam.* Verum cum ὠφελεῖν habeat *Busb.* ἀφελέσειν reposui, prout legendum esse docuit *Cotelerius* in *Notis* ad *Monumenta Eccl. Gr.* Vol. 2. p. 578. Μαλάξειν γὰρ ἅτως τὸ σκληρὸν τῆς ὀργῆς *Zonar.* HUDS. Veram lectionem sine dubio repræsentat *Lugd. Bat.* ex quo illam recepimus, atque juxta eandem versionem *Hudsoni* interpolavimus; verterat enim ille: *ita ipsum immodicam* regis *iram diminuturum.* Λωφᾶν autem significat *respiro, laxo, interquiesco*, ut ita dicat pausam fore iræ regis, illumque a rabie se interim collecturum, atque quieturum. HAV.

[k] Συλλήψεσθαι παρών.] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Hen.* & *Zonar.* συνήψεσθαι in *Editis*, nullo plane sensu.

[l] Πεισθέντος αὐτοῦ,] Πεισθέντος δὲ Φερώρα *Busb.*

[m] Σὺν ἀμφοτέροις οἷς] *L. B.* συναμφοτέροις.

[n] Δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις,] Vide *Valesium* lib. 1. c. 25. §. 6. ἀπιόντα δὲ αὐτὸν Ἡρῴδης δωρεῖται, παλαιὸν ἐθισμὸν ἀνανεούμενος &c. SPANH.

[o] Μεγαλοψυχότατος] Ita cum *Cotelerio* in *Notis* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 634. μεγαλοψύχως in *libris* omnibus. & *omnibus magnifice ditavit* in versione *Epiphanii.*

[p] Τίτιον,] Ita rescripsi, prout exstat in *Cod. Medicæo* & plerisque *Epiphanii* libris *MSS.* atque apud *Strabonem*, l. 16. p. 515. Τίτιον in *Editis Aliisque.* quod male se habere post *Casaubonum* (in *Exercitt.* p. 136.) contra *Montacutium* (in *Apparatu*, p. 154.) ostendit *Ill. Card. Norisius* (adstipulante jam etiam *Lugd. Bat.*) in *Cenotaphiis Pisanis*, pag. 206. &c.

* *Præsidem;*] Procuratorem, *Epiphan.*

[q] Οἱ —— Ἡρῴδῃ] Conf. sup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

r Τι-

καὶ οἰκοῦντες τ̃ Τραχωνα, Καίσαρ☉ ἀφελομένῳ Ζηνόδωρον κ̀ πεσθέν☉ Ηρώδῃ τὴν χώραν, ληστεύειν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἔτι, γεωργεῖν δ̃ κ̀ ζ̃ν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. [r] τοῦτο δ' οὖν ἐκείνοις οὐχ αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν ἡ γῆ πονουμένων. ὅμως δ̃ [s] κατ' ἀρχὰς μὲν, ὄντ☉ τ̃ βασιλέως, ἀπείχοντο τ̃ εἰς τοὺς πλησιόχωρους ἀδικημάτων. καὶ πολλὴ μὲν τοῦτο ἦν εὐδοξία τ̃ ἐπιμελείας Ηρώδου. πλεύσαντ☉ δ̃ εἰς τὴν Ρωμὴν, ὅτε τ̃ παῖδος Αλεξάνδρου κατηγόρει, κ̀ συνδιαβησόμεν☉ Αντίπατρον τ̃ ὑὸν παρελήλυθε Καίσαρι, λόγον ὡς [t] ἀπολωλὼς εἴη [v] διαπειρώντες οἱ τ̃ Τραχωνα νεμόμενοι, τ̃ τε ἀρχῆς ἀπέστησαν, κ̀ πάλιν ἐπὶ τὰ σφέτερα τοὺς πλησιοχώρους [x] ἀδικεῖν ἐτρέποντο. τότε μὲν οὖν αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ, τ̃ βασιλέως ἀπόντ☉, ἐχειρώσαντο. [y] φεὶ πλεονάκοντα δέ τινες ἀρχηγέται, [z] κ̃ δέκ☉ τ̃ ἁλωκότων, ἐξέλιπον μὲν τὴν χώραν, εἰς δ̃ τὴν Αραβίαν ἀφορμήσαντες, Συλλαίου δεξαμένου μ̃ τὴν ἀποτυχίαν τ̃ Σαλώμης γάμου, τόπον τε ἐρυμνὸν ἐκείνου δόντ☉, ὤκησαν· κ̀ καταφέχοντες οὐ μόνον τὴν Ιουδαίαν, ἀλλὰ κ̀ τὴν Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐληίζοντο, παρέχοντ☉ ὁρμητήρια τ̃ Συλλαίου, κ̀ κακῶν [a] ποιῶσιν ἄδειαν. Ηρώδης δ̃, ἐπανελθὼν ἀπὸ τ̃ Ρώμης, ἔγνω πολλὰ τ̃ οἰκείων αὐτῷ κεκακωμένα· κ̀ τ̃ μὲν λῃστῶν ἐγκρατὴς οὐ δυναμέν☉ γενέσθαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ἐκ τ̃ Αραβων εὐεστασίας ἐπορίσαντο, χαλεπῶς δ̃ ἔχων αὐτὸς τ̃ ἀδικημάτων, [b] προελθὼν τ̃ Τραχωνα, τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀπέσφαξεν. ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι κ̃ μᾶλλον εἰς ὀργὰς ὧν [c] ἐπεποίηντο, ὄντ☉ αὐτοῖς κ̀ νόμῳ πάντα τρόπον [d] ἐπιξιέναι τοὺς τ̃ οἰκείων φονεῖς, ἀνυπολήπτως τὴν Ηρώδου πᾶσαν ἄγοντες κ̃ φέροντες διετέλουν. ἐκεῖν☉ δ̃ διελέγετο περὶ τούτων τοῖς [e] Καίσαρ☉ ἡγεμόσιν Σατορνίνῳ τε κ̀ Οὐολομνίῳ, [f] ὅτε κολάσει τοὺς ληστὰς ἐξαιτούμεν☉. ὅθεν ἔτι κ̃ μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόντων, φλοιὸς μὲν ἐλύοντο, πάντα δ̃ ἐπῆρχεν ἐπαναστάσει τ̃ Ηρώδου βασιλείας χωρία κ̀ κώμας πορθοῦντες, κ̀ τοὺς λαμβανομένους τ̃ ἀνθρώπων [g] ὑπισφάττοντες, ὡς εἶναι πολέμῳ τὴν ἀδικίαν [h] ἐοικυῖαν. ἐγεγόνεισαν γὰρ ἤδη φεὶ χιλίους· ἐφ' οἷς ἀχθόμεν☉ Ηρώδης, τοὺς μὲν ληστὰς ἐξήτει, κ̀ χρέ☉ ὁ ἀπὸ Συλλαίου δανεισθεὶς ἔτυχεν Οβοδᾶς, τάλαντα [i] ἑξήκοντα, παρηκόσης αὐτῷ τ̃ φοθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίου. Σύλλαι☉ δ̃ τ̃ μὲν Οβοδᾶν παρεωσάμεν☉, αὐτὸς δ̃ ἅπαντα διοικῶν, τούς τε ληστὰς ἔξαρν☉ ἵν̃ μὴ κ̃ τὴν Αραβίαν εἶναι, κ̀ φεὶ τ̃ χρημάτων ἀνεβάλλετο, φεὶ ὧν ὑπό τε Σατορνίνου κ̀ Οὐολομνίου τ̃ Συρίας ὑπατευόντων, ἐγίνοντο λόγοι. τέλ☉ δ̃ [k] σωέβη δι' ἐκείνων ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα, τότε χρήματα τ̃ Ηρώδῃ ἀπολαβεῖν, [l] κ̀ τοὺς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τῇ βασιλείᾳ. κ̀ φῶς μὲν Ηρώδῃ, τ̃ Αραβων οὐδεὶς εὑρέθη τὸ σύνολον, ὅτι ἐπ' ἀδικίᾳ, ὅτε κατ' ἄλλον τρόπον· οἱ δ' Αραβες ἠλέγχοντο τοὺς ληστὰς παρ' αὐτοῖς ἔχειν.

β'. Διελθούσης δ̃ τ̃ φοθεσμίας ὁ Σύλλαι☉, οὐδὲν τῶν δικαίων [m] πεποιηκὼς, εἰς Ρώμην ἀνέρχεται.

modi cauſam. Incolæ Trachonis, poſtquam Cæſar eam regionem, Zenodoro ademptam, Herodi attribuerat, amplius quidem latrocinari nequibant, terram vero colere & quiete vivere cogebantur; id quod eis parum placebat, † nec admodum idoneum agriculturæ ſolum *habebant*. veruntamen à principio, rege eos coërcente, finitimos nullis laceſſebant injuriis. qua ex re Herodes magnam diligentiæ laudem adeptus eſt. Illo autem Romam profecto, cum & puerum Alexandrum accuſabat, & Antipatrum ſuum filium commendaturus Cæſarem adibat, Trachonis incolæ mortuum eſſe Herodem ſermonibus divulgarunt, rebellaruutque, & iterum finitimum agrum, ut ante conſueverant, diripere & vaſtare cœperunt. At tum regii duces, abſente ipſo, eos domuerunt. Cæterum fuerunt circiter quadraginta latronum principes, qui, captorum exemplo territi, ex iis finibus ceſſerunt, ſeque in Arabiam receperunt, & à Syllæo, poſtquam is à Salomes conjugio aberraverat, accepti ſunt, qui eis locum munitum dedit: qua habitatione uſi, cœperunt non ſolum Judæam incurſare, verum etiam univerſam Cœlen-Syriam, receptum & præſidium maleficis ſceleratiſque præſtante Syllæo. Herodes autem, Roma reverſus, comperit eos gravia damna ſuis intuliſſe: & quoniam latronibus ipſis potiri nequibat, quippe ſecuritate ex Arabum tutela fretis, eas contumelias ægre ferens, Trachonem obiit, & latronum conſanguineos necavit. Ea res, quam pro gravi injuria habuerunt, tanto reddidit irritatiores, præſertim quod legem habebant, quæ ſuorum interfectores omnibus modis ulciſci juberet: adeo ut, quicunque tandem ſequuturus eſſet eventus, ex univerſa Herodis ditione prædas agere eamque diripere non ceſſarint. Ille vero, hac de re loquutus cum Saturnino & Volumnio, Cæſarianis ducibus, latrones ad ſupplicium depoposcit. Quamobrem latrones ſeipſos magis etiam confirmare, & numero aucti omnia perdere, loca pagoſque Herodiani regni vaſtando, hominesque quos ceperant interficiendo: adeo ut hujuſmodi incurſiones bellicis ſimiles eſſent. homines enim jam circiter mille erant. Quam rem moleſte ferens Herodes latrones depoſcebat, & ſexaginta talenta exigebat, quæ Obodæ per manus Syllæi mutua dederat, quorumque dies tranſacta jam erat. At Syllæus, qui Oboda rejecto omnia regebat, negare in Arabia eſſe latrones, & pecuniæ ſolutionem differre: qua de re coram Saturnino & Volumnio, qui tum Syriæ * præeſſent, diſceptatum eſt. Tandem vero, illis ita decernentibus, convenit, Herodi intra dies triginta pecuniam ſolutum iri, & utrumque alterius homines redditurum, quos in ſuo regno haberet. Atque Herodes quidem neminem omnino Arabem habere compertus eſt, neque ob maleficium, neque ob aliam cauſam: at Arabes convicti ſunt habere in ſuis finibus latrones.

Latrones à Syllæo recepti.

Eos ad ſupplicium depoſcit Herodes.

2. Cæterum cum jam elapſa eſſet dies præſtituta, Syllæus, antequam aliquid eorum quæ debebat XIV. *Syllæus, cum promiſſis non ſteriſſet, Romam proficiſcitur.*

r Τοῦτο δ' οὖν] Τὸ δ' ἐμοὶ *Busb.* & *Vat.*

† *Nec admodum idoneum agriculturæ ſolum* habebant.] Neque terra reſpondebat laboribus. *Gelen.*

s Κατ' ἀρχὰς μέ,] Διὰ σέ☉ τ̃ βασιλέως *Busb.*

t Απολωλὼς εἴη] Ita reſcripſi è *Cod. Gall.* (corrigente quoque ſic *Coccejo*) cum ἀπολωλὸς & mox νεμόμενοι antea editum eſſet. διεδίδη λόγ☉ ὡς ἀπολωλὼς εἴη. Διαπειρώντες δὲ οἱ τ̃ Τρ. *Busb.*

v Διαπειρῶντες] Διαπειρᾶντες COCC.

x Αδικεῖν ἐτρέποντο.] Ηδικουν pro ἀδικεῖν ἐτρέποντο in *Cod. Busb.* ἐτράποντο *Gall.*

y Περὶ τεσσαράκοντα] Aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit. *ex quibus* XL. *principes latronum cum cognatione ſua à Trachone provinc.*

z Καὶ δι☉] *Gen.* κ̃ ζ.

a Ποιῶσιν ἄδειαν.] Ποιοῦσ☉ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

b Προελθὼν τ̃ Τραχωνα,] Ἐκπροελθὼν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Επεποίηντο,] Επεποίηνται ἠρεθίσθησαν *Busb.*

d Επιξιέναι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Coccejo*) ἐπεξεῖναι in *Editis Aliiſque.*

e Καίσαρ☉ —— Οὐολουσίῳ.] Conf. *ἀλλοι.* lib. 1. c. 27. §. 2. & infr. c. 10. §. 8. SPANH.

f Επὶ κολάσει] Eo plane modo *Vat.* τὸν ἐπὶ κολ. in *reliquis.*

g Επισφάττοντες] Αποσφάττοντες *Busb.* ἀπισφαίζι *Vat.*

h Εοικυῖαν.] *Gen.* ἐοικυῖαν.

i Εξήκοντα,] Πενταϰόσια *Busb.* non ita in *ceteris*, aut in *Epiphanii* libris.

* *Præeſſent*,] *Sc.* non æquata poteſtate & imperio. cum Saturninus id temporis eſſet Legatus Proprætor Syriæ, Volumnius vero tantum Procurator ejuſdem provinciæ, ut oſtendit *Noriſius* in *Cenotaph. Piſ.* p. 206. & *Pagi* ad *Ann. Baronii*, p. 30.

k Σωέβη δι' ἐκείνων] Σωέθη δι' ἐκείνου *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Καὶ τοὺς ἀλλήλων] Καὶ τοὺς ἀλλήλων ἑκατέρᾳ διακατασχοῦσι τῇ βασιλείᾳ *Busb.* quo ſane modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& eos qui de utroque regno auſugiſſent invicem reddere.*

m Πεποιηκὼς,] Πεποίηϰ', ἀλλ' εἰς P. *Busb.*

bat feciſſet, Romam profectus eſt. Herodes vero exſequebatur redditionem pecuniarum & latronum qui apud Arabas erant, Saturnino & Volumnio permittentibus ut contumaces etiam armis perſequeretur. Atque exercitum habens in Arabiam cum duxit, ſeptem manſiones triduo emenſus. Et poſtquam ad præſidium, quod latrones habebat, pervenit, omnes primo impetu cepit, & locum *munitum*, qui Raëpta vocabatur, complanavit: aliorum vero nihil violavit. Cumque latronibus Arabes, Nacebo duce, ſubſidio veniſſent, prælium committitur: in quo pauci quidem ex Herodianis *deſiderati ſunt*, Arabum vero dux Nacebus una cum ſuorum circiter viginti quinque ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Iſto autem de illis ſumpto ſupplicio, cum tria Idumæorum millia in Trachonitidem deportaſſet, regionis illius latrones coërcuit: totaque de re literas dedit ad duces qui erant in Phœnicia, quibus eos certiores fecit, quod nihil amplius, quam in contumaces Arabes *fieri* oportebat, ab eo actum fuiſſet. Et iſta quidem illi, cum in ea diligenter inquirerent, vera eſſe comperiebant.

Herodis expeditio in Arabiam.

XV. 3. Nuncii autem Romam celeriter ad Syllæum res geſtas pertulerunt, &, ut fere fit, ſingulas in majus auxerunt. Ille vero, qui jam id conſequutus erat ut Cæſari innoteſceret, & forte tum circa palatium erat, his auditis, confeſtim mutata veſte pullatus Cæſari indicatum ibat: Arabiam bello eſſe vexatam, & univerſum regis exercitum everſum ab Herode, qui regionem vaſtaverat. Ad hæc lachrymans querebatur, duo millia quingentos Arabiæ primarios cecidiſſe: eorumque ducem Nacebum occubuiſſe, amicum cognatumque ſuum: direptaique divitias, quæ Raëptis eſſent, contempto Oboda ut ad bellum ſuſtinendum inferiore, quoniam nec ipſe Syllæus, nec Arabum exercitus adeſſet. Cum iſtiuſmodi verba faceret Syllæus, &, ut invidioſiorem redderet Herodem, illud etiam adjiceret, ſe eam profectionem ſuſcepturum non fuiſſe, niſi Cæſarem putaſſet daturum operam, ut cum omnibus omnes pacem haberent, neque, ſi ipſum ibi adeſſe contigiſſet, fauſtum Herodi bellum futurum fuiſſe; his verbis irritatus Cæſar, quæſivit ab Herodis amicis qui aderant, & à ſuis, qui ex Syria venerant, hoc ſolum, an Herodes exercitum duxiſſet. id quidem cum illi fateri neceſſe haberent, Cæſar vero quam ob cauſam & quo pacto non auſcultaret, cum ille magis ira exardeſcebat, tum ſcripſit acerbius Herodi, & inter alia, literarum ſumma hæc fuit, "Se eum aliquando in "amicis habuiſſe, nunc pro ſervo habiturum". Syllæus quoque ea de re ſcripſit ad Arabes. atque illi *literis ejus* elati neque prædones elapſos dediderunt, neque pecuniam ſolverunt, inſuper & paſcuis, quæ Herodis erant & ipſi conduxerant, gratis utebantur, quoniam Judæorum rex eſſet Cæſaris ira dejectus. Item Trachonitæ, hanc occaſionem nacti, in Idumæorum præſidium conſurgunt, atque una cum Arabibus latrocinantes, qui Idumæorum agrum populabantur, non ſolum lu-

Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſat.

Cæſar in Herodem irritatur.

Trachonitæ in eum inſurgunt.

ⁿ ῥύσια ᾖ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ' ἐκείνοις λῃστῶν Ἡρῴδης ἐπιεῖτο, καὶ τῶν σὺν τὸν Σατορνῖνον καὶ Οὐολύμνιον ἀπιτρεπόντων ἀγνωμονοῦντας ° ἐπιξιέναι. στρατιάν τε ἔχων, προσήλαυν εἰς τὴν Ἀραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἑπτὰ σταθμοὺς διανύσας. καὶ γενόμενος ὅπου ἔσ φρουρίῳ ἔσ τοὺς λῃστὰς ἔχοντος, ᵖ αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτούς, κατασκάπτει ᾖ τὸ χωρίον, ᵠ Ραεπτὰ καλούμενον· τῶν ᾖ ἄλλων ʳ οὐδὲν ἐλύπησεν. ἐκβοηθησάντων ᾖ τῶν Ἀράβων ἡγουμένου Νακέβου, μάχη γίνεται· καθ' ἣν ὀλίγοι μὲν ˢ τῶν Ἡρῴδου, Νακέβος ᾖ ὁ τῶν Ἀράβων στρατηγὸς, καὶ σὺν εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ ᾖ ἄλλοι πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. πεσόντας ᾖ τούτους, τετρακοσίους ᵗ Ἰδουμαίων ἀπὸ τῆ Τραχωνίτιδι κατοικίας, ᵘ ἤγαγε λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων πρὸς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδεικνὺς ὅτι μηδὲν πλέον ὧν ἀγνωμονοῦντας ἐπιξελθεῖν ἔδει τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πέπρακται. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

γ'. Ἀγγέλοι ᾖ Συλλαίῳ καταπεχήσαντες, εἰς Ῥώμην τὰ πεπραγμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον ὡς εἰκὸς ἕκαστον τῶν γενομένων αἴροντες. ὁ ᾖ ἤδη μὲν ἐπιπραγματεύσει γνώμῳ εἶναι Καίσαρι, τότε ᾖ σὺν τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενος, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαναν ἐσθῆτα, καὶ παρελθὼν ἔλεγε ˣ ὡς αὐτὸν, ὅτι πολέμιον τὸν ʸ σὺν τὴν Ἀραβίαν εἴη κεκακωμένα, ᶻ καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῇ Ἡρῴδου. ᵃ δακρύων ᾖ, πεντακοσίους μὲν ὅτι χιλίους Ἀράβων κατηλλέναι τοὺς πρώτους ἔλεγε, ἀνῃρῆσθαι ᾖ ᵇ καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Νάκεβον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ συγγενῆ, πολίτην ᾖ διαπάσης τὴν ἐν Ραέπτοις. καταφρονηθεὶς ᾖ τὸ Ὀβόδου, ὑπὸ ἀσθενείας σὺν δυνάσθαι τῷ πολέμῳ, μᾶλλον τὸ μηδ' αὐτὸν, μήτε τὴν Ἀραβικὴν δύναμιν παρεῖναι. τοιαῦτα ᾖ Συλλαίου λέγοντος, καὶ πρασιθέντος ὀπιφόνως, ὡς ἂν αὐτὸς ᶜ ἀπέλθοι τὴν χώρας μὴ πεπεισμένος ὅτι Καίσαρι μέλοι τὴν εἰρήνην ἅπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ' εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιήσαι τὸν πόλεμον Ἡρῴδῃ, παροξυνθεὶς ὅτι τοῖς λεγομένοις ὁ Καῖσαρ, ἀνέκρινε τὸν Ἡρῴδου τοὺς παρόντας, καὶ τὸν ἰδίων τοὺς ᵈ ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τὴν στρατιὰν Ἡρῴδης ᵉ κατάγοι τὸν δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκην ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ καὶ πῶς οὐκ ἀκούοντος, ὀργή τε μείζων ἐγίνετο τῷ Καίσαρι, καὶ γράφει πρὸς τὸν Ἡρῴδην, τότε ἄλλα καλεπῶς, καὶ τοῦτο τὸν ὀπισολῆς τὸ κεφάλαιον, "ὅτι πάλαι χρώμενος αὐτῷ "φίλῳ, νυνὶ ὑπηκόῳ χρήσομαι." γράφει δὲ καὶ Σύλλαιος ὑστερον τούτων τοῖς Ἄραψιν. οἱ δὲ ἐπαρθέντες ὅτε τὸν λῃστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, ὅτε τὰ χρήματα ᶠ διελύοντο, νομάς τε ἃς ἐκείνοι μισθωσάμενοι διεκάλουν, ἀμοιβὴ πάντας ἐχρῶντο, τεταπεινωμένου ᾖ τὸν Ἰουδαίων βασιλέως διὰ τὴν ὀργὴν ᾖ Καίσαρος. ὑπιόντων ᾖ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνίτιν ἔχοντες, τῆς τῶν ᵍ Ἰδουμαίων φρουρᾶς κατεξαναστάντες, καὶ λῃστηρίοις χρώμενοι μᾶ τῶν Ἀράβων, οἳ ἐλεη-

ⁿ Ρύσια ᾖ τῶν χρημάτων] Redditionem pecuniarum. *Ruſinus.* SPANH.

ᵒ Ἐπεξίναι.] Τοὺς Ἀραβας poſt ἐπεξίναι addit *Busb.*

ᵖ Αἱρεῖ μᾶ ἐξ ἐφόδου πάντας] Ita *Busb.* αὖθις in *Editis Aliiſque.*

ᵠ Ραεπτὰ καλούμενον·] Αιπτὰ *Vat.* Ράπτα *Gall.* & *Lugd. Bat.* in *Epiphanii* libris *Repta.*

ʳ Οὐδὲν] *L. B.* ἐδίνα.

ˢ Τῶν Ἡρῴδου,] Illud τῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

ᵗ Ἰδουμαίων] Ἰδυμαίους *Busb.*

ᵘ Ἤγαγε] Lege Εἶργε. atque ita (cum *Coccejo*) *Busb.* IBBETS.

ˣ Ὡς αὐτὸν,] Illa ὡς αὐτὸν deſunt *Busb.*

ʸ Περὶ τὴν Ἀραβίαν] Καὶ τὴν Ἀραβίαν *Busb.*

ᶻ Καὶ πᾶσα ἀνάστατος] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῇ Ἡρῴδου in *Editis Aliiſque.*. καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῷ Ἡρῴδου *Vat.* unde reſcribere non dubitavi, καὶ π. ἀ. ἡ. βασιλεια στρατιᾷ π. nec aliter, ut puto, legebat *Epiphanius*, qui vertit, *totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet.*

ᵃ Δακρύων ᾖ] Δακρύων μᾶ *Hen.* à prima manu, & *Vat.* qui mox μᾶ poſt πενθακοσίους negligit.

ᵇ Καὶ τὸν στρατηγὸν] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

ᶜ Ἀπέλθοι τὴν χώρας] Ita lego pro ἐπέλθοι, quod in *Editis* exſtat & *MSS.* (præter *Lugd. Bat.* tamen, in quo edita hæc nova lectio invenitur) in *Epiphanii* verſione, *quod nec ipſe rediret in provinciam, neque ſi præſens fuiſſet, commodum fuiſſet cum Herode bellum committere.*

ᵈ Ἀπὸ Συρίας ἥκοντας,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐκ Συρίας in *Editis Aliiſque.*

ᵉ Κατάγοι.] Καταγάγοι *Busb.* & *Baſ.* ἐξαγάγοι *Lugd. Bat.*

ᶠ Διελύοντο,] Διελύετο *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

ᵍ Ἰδυμαίων] Ἰουδαίων *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

ἐλεηλάτων τὴν ἐκείνων χώραν, οὐχ [h] ὑπὲρ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι [i] τὰς ἀδικίας ὄντες.

δ'. Ἡρώδης δὲ ταῦτα πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκὼς αὐτῷ τὴν παῤῥησίας, ὧν εἶχε παρὰ Καίσαρι, [k] καὶ τὸ μεῖζον [l] ἀφῆκεν ἤδη φρονήματος. οὐδὲ γὰρ πέμψαντος αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένῳ ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δὲ τοὺς συνελθόντας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. ὥστ' οὖν ὑπὲρ τούτοις ἀθυμίᾳ καὶ δέει, ὅ, τε Σύλλαιος ἀπὸ μετρίως ἐλύπει, πεσὼν τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὲ καὶ μειζόνων ἀπώμνυεν. ὁ μὲν γὰρ Ὀβόδας ἐτεθνήκει, Αἰνείας δὲ τὸν τῶν Ἀράβων ἄρχων Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς [m] αὖθις Ἀρέτας. τὸν γὰρ ἐπιχειρεῖ Δημ. Ἐκλαῖς παρωσάμενος αὐτὸς [n] ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, χρήματα μὲν πολλὰ διδοὺς τοῖς περὶ τὸν αὐλὸν, πολλὰ δὲ Καίσαρι δώσειν ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ τῷ μὴ τὸν Ἀρέταν ἀπιστειλάντα πρότερον αὐτῷ βασιλεύειν ὠργίζετο. πέμπει δὲ κἀκεῖνος ἀπιστολὴν καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. ἡ δὲ ἀπιστολὴ κατηγορεῖ Σύλλαιον ὄντα πονηρὸν δοῦλον, Ὀβόδαν [nn] τε Φαρμάκοις ἀφεῖναι, καὶ ζῶντος ἔτι κρατεῖν αὐτὸν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχεύοντα, καὶ χρήματα δανειζόμενον, ὡς ἐξιδιώσοιτο τὴν ἀρχήν. προσέχειν δὲ οὐδὲ τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἀποπέμπει μηδὲν τῶν δώρων λαβών. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἀραβίαν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπιδιδὰ, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ' ὡς καταφρονουμένων μηδένα προϊσταναι. τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μὲν, [o] ὅπως τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐκ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τοὺς ἀδικοῦντας· Ἡρώδης δ', ἐφ' οἷς [p] ἠμύνετο τάχιον ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἀπάσας τὰς εἰς αὐτὸν ὕβρεις φέρειν ἠναγκάζετο. πέρας δ' οὐδὲν ὁρῶν τῶν περιεστώτων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δυνατὸν μετριώτερον εὑρεῖν. Δημ. τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν ἐντυχίαν [q] ποιησόμενος. κἀκεῖ μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ἀπῆλθε Νικόλαος.

cri ſed etiam ultionis cauſa miris modis in eos ſæviebant.

4. Herodes autem iſta omnia ferre cogebatur, perdita, quam in Cæſare habuerat, fiducia, & animum multo quam ante demiſſiorem gerebat. nam *Cæſar* legationem miſſam ab Herode ob cauſæ ſuæ defenſionem audire nolebat, eamque iterum venientem re infecta remiſit. Itaque erat ex iſtis in magna ſolicitudine atque metu, & ei permoleſtus erat Syllæus, tum quod ei crederetur, tum quod Romæ eſſet, & eo tempore ad majora ſpiraret. Nam Obodas quidem diem ſupremum obierat, Æneas vero, mutato deinde nomine dictus Aretas, Arabum imperium occupat. Cæterum Syllæus eum per calumnias deturbare, regnumque invadere nitebatur, magnas largitiones aulicis faciens, multaſque Cæſari promittens. Aretæ quoque Cæſar ſuccenſebat, quod regnum uſurpaſſet, neque prius ad ſe ſcripſiſſet. Verum & ille literas cum muneribus ad Cæſarem mittit, & in his auream coronam multa talenta pendentem: quibus in literis Syllæum accuſabat, ut qui malus ſervus eſſet & Obodam veneno ſuſtuliſſet, quo etiam vivo rerum dominus fuiſſet, dum & Arabum uxores adulteraret, & pecuniam mutuaretur, ut imperium ſibimet vendicaret. Cæſar autem ne hos quidem *legatos* audire dignatus eſt, ſed nullo accepto dono remiſit. Judææ vero & Arabiæ regna indies deterius ſe habebant, tam propter turbas, quibus agitabantur, quam quia nemo erat qui ei malo mederetur. Nam *duorum* regum alter nondum certo rex erat; alter vero Herodes, quod ſemet vindicatum iverit, Cæſarem iratum habens, omnes contumelias perpeti cogebatur. Cum autem nullum finem videret malorum, qui eum circumſteterant, Romam iterum mittere decrevit, ſi quid æquius amicorum gratia & precibus apud Cæſarem poſſet obtinere. Atque iſtam quidem legationem ſuſcepit Nicolaus Damaſcenus.

Legatos ad Cæſarem fruſtra mittit Herodes.

Aretas Obodæ in Arabum regnum ſuccedit.

Cæſar ei ofſenſus.

Nicolaus Damaſcenus ad Cæſarem miſſus.

ΚΕΦ. ι'. CAP. X. XVI.

Quomodo Eurycles Herodis filios ad ipſum calumniatus eſt: utque eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæſarem ſcripſit. De Syllæo à Nicolao accuſato.

Ὡς Εὐρυκλῆς τοὺς Ἡρώδου παῖδας διέβαλεν· καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψε. περὶ Συλλαίου ὑπὸ Νικολάου κατηγορηθέντος.

Ἐπεπαύκει δὲ τὰ περὶ τὴν [r] οἰκείαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ [s] πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. ὅλως μὲν γὰρ, [t] οὐδὲ τὸ ἔμπροσθεν χρόνου [v] ἀσύνοπτον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν [x] ἐπείλειτο τῇ βασιλείᾳ καὶ τὸ τύχης· ἐπέβαινε δὲ καὶ μᾶλλον ἠυξήθη τότε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ὑπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τὸ σκεῖ, κακὸς δὲ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς [y] ἑκατέραν αὐτῶν ἔχων τε καὶ μὴ δοκεῖν, ὑπεδημήσατο ὡς τὸν Ἡρώδην, δῶρά τε δίδωσιν αὐτῷ, καὶ πολλὰ παρ' ἐκείνου λαβὼν, ταῖς εὐκαιρίαις τῶν ἐντεύξεων ἐπαγγελτικὸς φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. ὧν δ' αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς

VErum res ſuæ domi, filiorumque, qui multo magis in ipſum eo tempore exacerbati erant, valde turbari cœperunt. Omnino enim nec jam ante obſcurum erat, fortunam malorum, quæ in homines cadunt, maximum & graviſſimum regno *ipſius* minatam eſſe: tunc autem ingruebat & in majus crevit ex hujuſmodi cauſa. Eurycles *quidam* Lacedæmonius, honeſto loco natus, ſed homo nequam, voluptatibus & aſſentationi deditus, ita tamen tecte ut non animadverteretur, cum peregre ageret apud Herodem, multis muneribus ei datis & majoribus acceptis, urbanitate ſua ſeſe in intimam regis amicitiam inſinuavit. Antipatri quidem hoſpitio utebatur, ad Alexandrum vero itabat, multumque cum eo erat; ut qui ſe Archelao Cappado-

Eurycles Lacedæmonius.

Eurycles in Herodis & Antipatri & Alexandri amicitiam ſe inſinuat.

---

b Ἐπὶ ὠφελείᾳ μόνον,] Ἀπὸ ὠφελείας *Hen.* & *Vat.* ἀπιφελείας *Lugd. Bat.* ἀπ' ὠφελείας *Coccejus* mavult.

i Τὰς] Lege σὺν τὰς. COCC.

k Καὶ τὸ μεῖζον] Καὶ μεῖζον *Hen.* & *Vat.*

l Ἀφῆκεν] *L. B.* ἀφῆειτο.

m Αὖθις Ἀρέτας.] Ex *L. B.* αὖθις hoc loco inſeruimus, & in verſione pariter expreſſimus. Regium enim illud nomen poſtea videtur aſſumpſiſſe, in regno confirmatus ab Auguſto. Minus recte verterat *Hudſon* cognomento Areras. HAV.

n Ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν,] Ἀναλαμβάνῃ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

nn Τε] *L. B.* ζ.

o Ὅπως τὴν ἀρχὴν βεβαίαν,] Ὃ μὲ ὡδέπω τὴν ἀρχ. *Vat.*

p Ἠμύνετο] Ἠμύνατο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Ποιησόμενος] *L. B.* ποιησάμενος.

r Οἰκείαν] Οἰκίαν *Busb.* & *Zonar.*

s Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότα *Busb.* & *Lugd. Bat.* περὶ τὸ in *cæteris.* χεῖρον ἔχε τὰ κ' τοὺς παῖδας *Zonar.*

t Οὐδὲ ——— Λακεδαίμονος,] Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

v Ἀσύνοπτον] Ἀνύποπτον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet ſine ſuſpicione nunquam fuiſſent, malum tamen plus tunc ex hujuſmodi cauſa prævaluit.*

x Ἠπείλει] Ἀπείλει in *Editis* & *MSS.* unde ἠπείλει fecimus.

y Ἑκατέραν] Cum in *Editis Aliiſque* fuerit ἑκατέρων, reſcripſimus ἑκατέρων. in *Cod. Vat.* ἑκάτερον. quod & *Coccejus* malebat.

dociæ regi familiariſſimum eſſe dictitaret. ideoque Glaphyræ honorem ſe præbere ſimulabat: atque in eo totus erat ut omnes clam coleret, & quæ dicerentur & fierent ſemper obſervabat, ut ita calumniis retineret hominum benevolentiam. Poſtremo id conſequutus eſt, ut, cum ſe in familiaritatem alicujus dedidiſſet, ejus amicus eſſe videretur; quod ſi alium frequentaret, id ejus gratia facere putaretur. Alexandrum itaque, ut juvenem, adeo ſibi conciliavit, ut ei perſuaſerit, ſe tuto poſſe ei querelas de iis quæ paſſus fuerat concredere, id quod alii audebat nemini. Suam igitur vicem dolens ei aperuit, ut pater *ab ipſo* alienatus eſſet, narravitque ei cuncta de matre, itemque de Antipatro, quod is, ipſis ab honoribus repulſis, omnem ſibimet poteſtatem arripuiſſet. Atque iſta haud ferenda eſſe dicebat, præſertim quod pater tantum in eos odium jam conceperat, ut cum ipſis, prout adjiciebat, nec convivia nec colloquia communicare ſuſtineat. Talia quidem ipſi, ut veriſimile erat, dolor ſuggerebat. Hæc autem verba Eurycles Antipatro referebat, dicens quidem, non illius gratia hoc ipſum ſe facere, ſed tanti eſſe momenti rem ut tacere nequeat, quòd illi ab Alexandro cavendum eſſe putet. neque enim ſingula illorum ſine affectu eum dicere, quin non obſcuram præ ſe ferre nocendi voluntatem. Jam vero Antipater, cum ex iſtis eum ſibi amicum opinaretur, ei ſæpe liberaliter largiebatur: & ad extremum perſuaſit, ut ea referret Herodi. Ille vero, dum ex iis quæ ſe audiviſſe dicebat de Alexandri malevolentia verba faceret, non difficulter fidem inveniebat, atque ita regem affecit, orationis calliditate eum circumagens atque irritans, ut odium inexpiabile *in filium* ſuſciperet. id quod ea ipſa hora oſtendit. nam Eurycli extemplo quinquaginta talenta dedit. Is vero cum iſta accepiſſet, & Archelaum Cappadociæ regem adiiſſet, *ei* laudabat Alexandrum, ſeque ei in componenda cum patre pace magno uſui fuiſſe prædicabat. Hac arte Archelao etiam pecunia emuncto, antequam detegeretur malitia, diſceſſit. Et quidem Eurycles iſte, cum *poſtea* in Lacedæmone improbus eſſe non deſiiſſet, ob multa facinora à patria relegatus eſt.

Ab Antipatro & Herode muneribus donatur.

Archelao etiam pecuniam extorquet.

Herodes filiis fit infenſior.

2. Judæorum autem rex non ut ante ſatis habebat criminationes adverſus Alexandrum & Ariſtobulum audire: verum etiam tam inteſtino in eos odio flagrabat, ut, ſi nemo criminaretur, ipſe ad criminandum induceret, omnia ſpeculando & explorando; & omnibus, ſi quid contra eos haberent, dicendi poteſtatem faciendo: ac perfecit ut ei referretur, Evaratum Coum cum Alexandro conſpiraſſe. Et hoc quidem omnium libentiſſime audivit Herodes.

Jucundus & Tyrannus ſe ſolicitatos ab Alexandro; ut inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

3. Huc & majus quiddam contra juvenes accedit, dum novæ ſemper in eos excogitantur calumniæ, & omnes ut ita dicam certatim id agunt, ut grave aliquid de iis ad regem deferrent, quod pro ſalute ipſius facere videretur. Erant Herodi ſatellites duo, qui propter corporis fortitudinem

Ἀντιπάτρῳ, πρόσοδον ἤ καὶ σωτηρίαν πρὸς τ Ἀλέξανδρον· Ἀρχελάῳ γὰρ ἔλεγε εἶναι τῷ Καππαδοκι διὰ παιδός. ὅθεν καὶ τὴν Γλαφύραν ὑπεκρίνατο τιμᾶν· καὶ πολὺς ἦν ἀφανῶς μὲν ἐκθεραπεύων ἅπαντας, ἀεὶ δ τοῖς λαλυμένοις ἢ γινομένοις προσέχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαρίζεσθαι τὰς διαβολάς. τέλ ἤ [z] πιστ [a] ἑκάστῳ κατὰ τὰς συντυχίας [b] ἀπέβαινεν, ὡς ἐκείνῳ μὲν εἶναι φίλ, τοῖς δ ἄλλοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον ἐκείνῳ [c] προσεῖναι. [d] τ οὖν Ἀλέξανδρον προσεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ πρὶ ὧν ἐπεπόνθη μηδενὶ μέν, πρὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπρᾶσμένον ἐξεῖναι λέγειν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμεν ὡς ὁ πατὴρ ἠλλοτρίωτο, καὶ τὰ περὶ τὴν μητέρα διηγεῖτο καὶ τ Ἀντίπατρον, ὅτι παρωθούμεν αὐτὸς τ τιμῆς τὰ πάντα ἤδη δύναται. τούτων δὲ ἀνεκτὸν ἐδὲν ἔφη, κατασκευασμένου πρὸς μῖσ ἤδη ἔ πατρὸς, [e] μηδὲ συμποσίοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι, λέγων. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖν, ὡς εἰκὸς, ἐφ' οἷς ἤλγει. τὰς δὲ λόγους Εὐρυκλῆς Ἀντιπάτρῳ τότε ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σοῦ τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, [f] νικᾶσθαι ἤ ὑπὸ σοῦ τιμώμεν τῷ μεγέθ ἔ πραγμάτ, καὶ φυλάττεσθαι παρακελεύομεν τ Ἀλέξανδρον. ὁ γὰρ ἀπαθῶς [g] τούτων ἕκαστον λέγει, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐθαιρεσίαν. Ἀντίπατρ μὲν οὖν εὔνοιαν ὑπολαμβάνων [h] ἐκ τούτων, μεγάλας αὐτῷ παρ' ἕκαστα δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τέλ ἤδη πίστ πρὸς τ Ἡρῴδην ἀναφέρειν τ λόγον. ὁ δ' οὐκ ἐᾷ τὴν Ἀλεξάνδρου δύσνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγε ἀκριβῆ διηγούμεν [i] ἀπόφαν, ἀλλ' ὅτω διέθηκε τ βασιλέα, φειδόμενος ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξυόντων, ὡς ἀμετάγνωστον ποιῆσαι τὸ μῖσ. ἐδήλωσε δ καὶ πρὸς αὐτὸν τ καιρόν. εὐθὺς γὰρ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεάν. ὁ δ ταῦτα λαβὼν, καὶ πρὸς τ Ἀρχέλαον [k] ἀναβὰς τ βασιλέα τ Καππαδόκων, τ Ἀλέξανδρον ἐπῆλ, καὶ χρήσιμ ἔλεγε αὐτῷ εἰς πολλὰ πρὸς τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τ πατέρ γενῆσθαι. χρηματισάμεν δ καὶ παρ' ἐκείνου, πρὶν καταφωραθῆναι τ κακοηθείας, ἀπῆλ. Εὐρυκλῆς μὲν οὖ, ἐδὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι παυσάμεν εἶναι μοχθηρὸς, ὅτι πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεστρήθη [l] τ πατρίδος.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς οὐχ ὥσπερ πρότερον εἶχεν πρός τι τ Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἀκούειν μόνον τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς, ἀλλ' ἤδη διὰ μίσους οἰκείου γενομένους αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ λέγοι τις, [m] ἐξεργάζετ, κατασκοπῶν ἕκαστα, καὶ πυνθανόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνδιδοὺς τοῖς βουλομένοις, εἴ τις ἔχοι τι κατ' ἐκείνων εἰπεῖν, [n] Εὐάρεστόν τι Κῶον Ἀλεξάνδρῳ συνειδέναι. καὶ τοῦτ μὲν ὃν [o] καθ' ἡδονὴν τὸ πάντων ἥδιστον Ἡρῴδης ἐλάμβανεν.

γ'. Ἐπιγίνεται δ κ τ νεανίσκων μεῖζόν τι, [p] συνωργισμένης ἀεὶ τ κατ' αὐτῶν διαβολῆς, κ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν ἄθλα τοῦτο προκειμένου, λέγειν τι περὶ ἐκείνων [q] δυσχερές, ὃ πρὸς τ Ϝ βασιλεύοντος ἐδόκει σωτηρίας. σωματοφύλακες ἦσαν Ἡρῴδῃ δύο, κατ' ἰσχὺν καὶ μέγεθος

z Τοιοῦτ] Τοιοῦτο in *Cod. Gall.*

a Ἑκάστῳ] Ἐν ἑκάστῳ *Vat.*

b Ἀπέβαινεν,] Ita *Vat.* & *Busb.* ὑπέβαινεν in *Editis Aliiſque.*

c Προσεῖναι.] Πρεσβεύειν *Busb.*

d Τὸν οὖν Ἀλέξανδρον] Οὕτως Ἀλέξανδρον προσήγγ νέον ὄντα πρὸ ὧν ἐπεπόνθη μὴ ὡς πεπεισμένον μηδενὶ μέ, πρὸς ἐκεῖνον *Vat.*

e Μηδὲ συμποσίοις] Ὡς μηδὲ συμποσίοις ἢ συλλόγοις ἀνέχεσθ *Vat.*

f Νικᾶσθ —— πράγματ,] *Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, ſed tuis jam victus honoribus, & rei magnitudine*, vertit *Rufinus.* ut legiſſe videatur, τιμώμ ἤ ὑπὸ σοῦ νικ. &c. SPANH. Quomodo legerit *Vet. Interpres* ſeu *Rufinus*, apparet ex lectione Cod. *Lugd. Bat.* qui diſtincte τιμωμ exhibet, quod inſerui pro vulgato νικωμ, unde patet totum locum ita eſſe legendum, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σοῦ (pro vulgato σοῦ) τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθ ἤ, ὑπὸ τοῦ τιμώμ, τῷ &c. i. e. *Dicens quidem, non ſui ipſius gratia ſeſe illud facere, verum illius, quod victus eſſet honore ejuſdem erga ſe, atque ipſius ſceleris magnitudine.* HAV.

g Τούτων ἕκαστον] Ita rurſus ex *Lugd. Bat.* quod fortius quam vulgatum τοῦτο ἕκαστον, & in verſione *ſingula illorum* repoſui pro *hæc* &c. HAV.

h Ἐκ τούτων,] Illa ἐκ τούτων δὲ *Codd. Hem.* & *Vat.*

i Ἀπίθανον,] Πιθανὸς *Vat.*

k Ἀναβὰς τ βασιλέα] Διαβὰς *Busb.*

l Τῆς πατρίδ.] Τῆς ἑαυτοῦ πατρίδ.

m Ἐξεργάζετο,] Περιεργάζετο juxta *Zonaram.* qui hoc ipſum ex *Joſepho* ad hunc modum narrat; Ἡρῴδης δ τοῦτον πρὸς τοὺς παῖδας ἐξώργισε, ὡς μηκέτι διῆγε διαβολῶν, ἀλλ' αὐτὸς περιεργάζεσθ τὰ ἐκείνων, κ κατασκοπεῖν ἕκαστα.

n Εὐάρεστόν τε Κῶον] De hoc Eurato Coo. ἀλλαχ. lib. 1. c. 26. §. 5 SPANH.

o Καθ' ἡδονὴν τὸ πάντων] Forſan κατ' αὐθαίρ.

p Συνωργισμένης —— διαβολῆς,] Ἀλλαχ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

q Δυσχερές,] Δυσχερὲς πρὸς τ Ϝ βασιλεύοντος σωτηρίας *Vat.*

r Τύ-

θος πιμώμενοι, Ιάκωβον καὶ [r] Τύραννον. ἔπει, προσκρούσαντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ἀπεωσμένοι, [s] τοῖς περὶ Αλέξανδρον ἦσαν συνιππαζόμενοι, καὶ κατ' [t] γυμνασίαν τιμώμενοι, καὶ τὸ χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. εὐθὺς οὖν καὶ τότε ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ, ἐβασάνιζεν. [v] οἱ δὲ, διακαρτερήσαντες πολὺν χρόνον, ὕστερον ἔλεγον, ὅτι πείθοι Φονεύειν αὐτὸς Ηρώδιον Αλέξανδρον, [x] ἐπὶ περὶ κυνηγίσιον θηρίων διώκων [y] προσβάλοι. [z] δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς ἀπὸ τοῦ ἵππου καπνεχθεὶς [a] ἀναπαρείη τὰς ἑαυτοῦ λόγχαις. καὶ γὰρ πρότερον αὐτῷ τοιοῦτόν [b] τι πάθος. [c] ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἱππείῳ κατορωρυγμένον, καὶ τὸν ἀρχικυνηγὸν ἐξήλεγχον, ὅτι [d] λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Αλέξανδρον θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύοντος ἐκείνου.

δ'. Μετὰ τούτους ὁ Φρούραρχος [e] Αλεξανδρείς ληφθεὶς ἐβασανίζετο· [f] καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε [g] δέξασθαι τῇ Φρουρᾷ, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑποσχέσθαι, τὰ κείμενα τοῦ βασιλικοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ Φρούριον. αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· ὁ δὲ αὐτοῦ παρελθὼν παῖδα ἔφη γνέσθαι, καὶ γράμματα ἐπιδοῦναι, [h] ὡς εἶναι εἰκάσαι τὰ Αλεξάνδρου [i] χειρός. "Τε-"λέσαντες, σοὶ Θεῷ εἰπεῖν, ἃ προεθέμεθα πάντα, ἤλθο-"μεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ πράξατε, καθὼς [k] ὑπέσχε-"σθε, δέξασθαι ἡμᾶς τῷ Φρουρίῳ." μὴν τοῦτο τὸ γράμμα εἶον, ὁ μὲν Ηρώδης [l] οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε περὶ τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ὑπιδεχθῆς. Αλέξανδρος δὲ [m] Διόφαντον ἔφη τὰ γράμματα μιμήσασθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Αντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον. [n] ὁ γὰρ Διόφαντος εὐδοκεῖ τὰ τοιαῦτα δεινός· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, ὕστως ἀπέθανε.

ε'. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προήγαγεν ἐν Ιεριχοῦντι [o] κατηγορήσοντας τῶν παίδων· [p] καὶ τούτους μὲν [q] ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. ὡρμημένων δὲ καὶ [r] τοὺς περὶ Αλέξανδρον ὁμοίως κλεῖναι, τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς παρητήσατο, Αγὲ Πτολεμαίῳ καὶ Φερώρᾳ τὸ πλῆθος ἀναστεῖλας. ἵνα δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προσίει μὲν [s] οὐδεὶς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. [t] καὶ τί γὰρ ἢ κατεδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. ἕτερος δὲ αὐτῶν Αριστόβουλος, ἐκ βαρυθυμίας [v] ἐπαγόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ [x] πτερίδα καὶ πενθερὰν σωαλγεῖν αὐτῷ τὰς συμφορὰς καὶ μισεῖν τοὺς τοιαῦτα πειθομένους, "οὐ γὰρ, ἔφη, καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, "[y] Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα [z] γάμων "ἅπαντα ταῦτα προμηνύειν"; τοῦτος ἐκείνῃ ταχὺ μάλα ταδελφῷ προσφέρει τοὺς λόγους. ὁ δὲ, οὐκ ἔτι κατασχὼν αὐτὸν, δήσαί τε κελεύει, καὶ Διαφησάμενος ἀπ' ἀλλήλων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ὑπὸ τῷ

& proceritatem habebantur in pretio, videlicet Jucundus & Tyrannus. Ii, offenso rege depulsi, cum Alexandro equitabant, &, quoniam homines exercitati essent, erant in honore, & auri aliquantum, aliaque dona accipiebant. Quapropter rex eos statim suspectos habuit, & in quæstionem vocavit. Illi vero, postquam diu perstiterant, tandem dixerunt, Alexandrum sibi persuadere voluisse, ut Herodem in venatione feras persequentem occiderent. facile enim confingi posse, equo delapsum suismet venabulis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. simulque indicaverunt aurum in equili defossum esse, & venatorum præfectum convicerunt, sibi regia venabula, & Alexandri aulicis arma, ipsius jussu, dedisse.

In Alexandrii præfectum quæstio.

4. Post hos comprehenditur & torquetur præfectus præsidii Alexandrii: quippe accusatus, promisisse adolescentibus sese eos castello recepturum, eisque regiam pecuniam, quæ in ea munitione esset, traditurum. Atque ipse quidem *præfectus* nihil confessus est: sed prodiit ejus filius, & ita esse dixit; literasque tradidit scriptas, ut videbatur, manu Alexandri, *in hanc sententiam*. "Perfectis, si *Literæ ficta à Diophanto, manum Alexandri assimulante.*
"Deus volucrit, omnibus quæ instituimus, venie-"mus ad vos: sed date operam, sicut promisistis, "ut nos castello recipiatis". Post hanc schedam non dubitabat Herodes, quin insidiæ sibi à filiis paratæ fuerint. Alexander autem dicebat, manum suam à Diophanto notario assimulatam, eamque schedam ab Antipatro malitiose effictam. Erat enim Diophantus assimulandarum literarum peritissimus; tandemque alias simulasse convictus morte pœnas dedit.

5. Eos autem, in quos fuerat habita quæstio, produxit rex Hierichunte ad populum, ut accusarent pueros: atque illos quidem † multi lapidibus obrutos necarunt. cum vero idem Alexandro & Aristobulo facturi essent, hoc ipsum quidem nè fieret prohibuit rex, per Ptolemæum & Pheroram populi impetum reprimendo. at pueros ita concludendos custodiendosque curavit, ut eos adiret nemo, cunctaque eorum facta & dicta observarentur. Et nihil omnino à condemnatis differebant infamia & *futuri* metu. Eorum autem alter Aristobulus tantum animi dolorem concepit, ut Salomæ amitæ socruique suæ persuadere tentaverit, ut ipsius calamitatem acerbe ferret, eumque odio haberet, qui se eò perduci sineret. "Etenim non-"ne tu quoque, inquit, in mortis periculo versa-"ris, cum omnia quæ hîc fiunt Syllæo spe con-"jugii detegere dicaris"? Hæc verba illa protinus *Herodi* fratri narratum it. Ille vero, ut qui non amplius semet cohibere potuerit, eum sine ulla cun-

Alexander & Aristobulus in carcerem conjecti.

Operam dat Aristobulus ut Salomen Herodi infensam reddat.

Aristobulus, Salome ejus consilia Herodi narrante, constringitur.

[r] Τύραννον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

[s] Τοῖς περὶ Αλέξανδρον] Τοῖς deëst *Vat.*

[t] Γυμνασίαν τιμώμενοι,] Γυμνάσια *Vat. Lugd. Bat. Busb.* & *Hen.* à manu secunda.

[v] Οἱ δὲ, —— ἔλεγον,] Conf. ἀλωσ. lib 1. c. 26. §. 3. SPANH.

[x] Επὶ περὶ κυνηγίσιον] Επειτ' εἰς κυν. *Busb.* atque ita *Hen.* voce περὶ in ora libri posita. ἐπεί περί τι *Lugd. Bat.* ἐπεί τε περὶ καὶ *Vat.*

[y] Προσβάλοι.] *L. B.* προστλάσοι, in *Marg.* προσκαλῇ.

[z] Δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν,] Δυνατὸν γὰρ εἶν λέγειν *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

[a] Αναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις.] Εμπαρείη *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἀναπαρήῃ *Hen.* à pr. m. ἀναπαρείη τὰς ἑαυτοῦ λόγχας *Gen.*

[b] Γεγονὸς] *L. B.* γενέσθ.

[c] Επέδειξαν δὲ] Επεδειξαν δὲ καὶ τὸ χρυσίον *Vat.*

[d] Λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς,] Eadem *Zonaras* p. 250. D. SPANH.

[e] Αλεξανδρείς] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

[f] Καὶ γὰρ ἐκεῖνος] Καὶκεῖνος αἰτίαν εἶχεν ὡς ἐπαγγελλόμενος δέξασθαι τῷ Φρουρίῳ *Busb.* καὶ ὁ Φρούραρχος ὃν ἔφη Αλεξανδρεὶς ἠτιάζατο, ὡς ἐπαγγελλόμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ Φρουρίῳ *Zonar.*

[g] Δέξασθαι] Forte δέξεσθαι.

[h] Ως εἶναι εἰκάσαι] Ως εἰκάσαι *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

[i] Χειρός.] Φερίζοντα post χειρὸς addit *Busb.*

[k] Υπέσχεσθε,] Υπέσχησθε *Vat.*

[l] Οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε] Οὐκέτι εὐδοιάσιμος ἦν *Zonar.* HUDS. Ita etiam *Zonaras* p. 251. A. SPANH.

[m] Διόφαντον ἔφη] Hujus Diophanti meminit *Tzetzes*, Chil. VI.

[n] Ο γὰρ Διόφαντος] Ο γάρ τοι. Δ. *Vat.*

[o] Κατηγορήσοντας] Καὶ τοὺς κατηγορήσοντας τῶν παίδων legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, & *accusatores eorum.*

[p] Καὶ τούτους] Καὶ βάλοντες ἐπέκτειναν *Busb.*

[q] Εκ —— ἔκτειναν.] Manu jaculantes multi interemerunt. *Rufinus.* malè *Gelenius*: saxis sunt obruti. Βάλλειν tamen pro *saxis obruere* dictum infra cap. XI. §. 2. ubi *Zonaras* pro βάλλειν habet λιθολογεῖν· & §. 6. in genere τοῖς δυστυχοῦσι βάλλοντες. item ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. ξύλοις βαλλόμενοι καὶ λίθοις. SPANH.

† *Multi*] Melius vertas per *vulgus*. HAV.

[r] Τοὺς περὶ Αλέξανδρον] Id est, *Alexandrum*; ut aliquanto post τοῖς περὶ Ολυμπον, ubi de Olympo agitur §. 9. REL.

[s] Οὐδεὶς,] Οὐδεὶς ἔτι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[t] Καὶ τί γὰρ] Καὶ κατεδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος *Zonar.*

[v] Επαγόμενος] Υπαγόμενος *Vat.*

[x] Τιτθίδα καὶ πενθερὰν] Salomen vid. infr. lib. 17. c. 1. §. 1. ubi *Rufinus* male vertit *nutricem.*

[y] Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ] Ita *Busb. Gall.* & *Zonar.* Διαβεβλημένης in *Editis Aliisque.*

[z] Γάμων] Γάμου *Vat.*

a Τοῦ-

cunctatione constringi jubet, & utrumque ab altero separatum scripto prodere quicquid mali in patrem commisissent. Illi vero, quoniam ita ipsis mandatum esset, scribunt, se in patrem insidias neque cogitasse neque struxisse: fugam autem adornasse, idque vi coactos, quia suspectam molestamque vitam degerent.

Nonnulla ab Alexandro quærit Herodes coram Mela Archelai legato.

6. Eo tempore, cum venisset ex Cappadocia legatus ab Archelao, Mela quidam, unus ex illius dynastis, volens Herodes ei ostendere Archelai in se malevolentiam, Alexandrum vinctum accivit ad se, & ex eo iterum quæsivit de fuga, quonam & quo pacto discedere decrevissent? Ad quod respondit Alexander, "ad Archelaum, qui se inde "Romam eos missurum promisisset: verum in pa- "trem nihil quidem sceleris aut maleficii conatos "fuisse, neque eorum quæ ipsis ab adversariis ma- "litiose imponerentur, quicquid verum esse. vo- "luisse etiam *se*, ut de Tyranno & illo altero cir- "cumspectius haberetur quæstio, sed illos celerius "periisse, auctore Antipatro, qui amicos suos in- "ter multitudinem summisisset.

Interrogatur etiam de iisdem Glaphyra.

7. Hæc eo dicente, jussit *Herodes*, ut Melas & Alexander ad Glaphyram Archelai filiam ducerentur; & ex ea quæreretur, ecquid insidias Herodi structas sciret. Quò ut ventum est, Glaphyra, simulac vinctum conspexit Alexandrum, caput sibi percussit, animoque consternata magnum tristemque ploratum edit. Quin & juveni manarunt lachrymæ, atque iis qui aderant miserabile adeo erat spectaculum, ut diu id cujus causa venerant dicere aut facere nequirent. Tandem vero cum Ptolemæus (huic enim mandatum erat ut illum duceret) jussisset dicere, ecquid ei factorum conscia foret mulier; "quî potuit, inquit, non con- "scia esse, quæ mihi sit vel ipsa anima charior, & "communes mecum natos habeat?" Ad hæc quidem illa exclamavit, "nullius se malæ rei con- "sciam: sed *tamen* si ejus utilitas postulet, ut ali- "quid vel contra seipsam mentiatur, omnia con- "fessuram". Tum Alexander, "scelus quidem, "inquit, nullum eorum quæ suspicantur quos mi- "nime omnium decebat, neque ego cogitavi, ne- "que tu nosti, nisi quod ad Archelaum nos reci- "pere decreveramus, & inde Romam". Ista etiam illâ fatente, Herodes, ratus Archelaum malevolentiæ in se convictum esse, dedit Olympo & Volumnio literas, jussitque ut inter navigandum ad Eleüsam Ciliciæ * *insulam* appulsi Archelao scriptum de his redderent, &, post expostulationem quod insidiarum particeps cum filiis suis fuisset, recta inde Romam navigarent. & si quid illic à Nicolao expeditum invenirent, adeo ut Cæsar † ipsi non succenseret, literas *ei* & testimonia traderent, quæ contra adolescentes parata mittebat. Cæterum Archelaus sese purgabat, de susceptione quidem juvenum confitendo, quod è re illorum ipsorum esset patrisque, * ne quid præterea du-

De fuga ad Archelaum se cogitasse fatetur Alexander.

Olympus & Volumnius Romam missi.

Archelaus Herodi se excusat.

πατρὶ [a] ταῦτα γραψαμένους ἀποφέρειν. οἱ δὲ, ἐπεὶ τοῦτο προσεπετάχθη αὐτοῖς, ἐγκαλοῦσιν, ὑπὲρ μὲν [b] ὅτι νοῆσαι κατὰ τοῦ γεγυνηκότος, αὐτὸ συσκευάσασθαι, δρασμῷ δὲ ὑπεξαλέσθαι, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ἐπαχθῆ καὶ δυσχερῆ ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

ς'. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος [c] ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντος τοῦ Ἀρχελάου, Μήλα τινὸς, ὃς ἦν δυνάστης τῆς ἐκείνης, βουλόμενος Ἡρῴδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἐκάλεσε τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἦν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, ὅπου καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, [d] κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολο- "γήσαντας διαπεμψθῆν· ἀλλ' ὅδεν ὅτι ἄπορον ἦν ὅτι δυσχερεῖς "ἐντεθυμῆσθαι καὶ τοῦ πατρὸς, ὅδε ὅσον συνεσκευάσμεθα κα- "κοηθείας τοῦ ἐναντίων ἀληθῆ εἶναί τι τούτων. βούλεσθαι "δὲ [e] ἀνετάζειν ἐπὶ τοῖς περὶ Τύραννον εἰς ἐξέτασιν ἀ- "σφαλεστέραν, ἀλλὰ ἐπὶ τούτοις [f] ἀπολέσαι ταχίον, ἀνύ- "πάρχειν τῷ πλήθει τοὺς ἰδίους [g] ἐγκαθισταμένους φίλους.

ζ'. Τοιαῦτα λέγοντος, ἐκέλευσεν ἅμα τὸν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῆς εἴ μηδὲν ἠγνοεῖτο τῶν εἰς ὑπεξαλλὴν Ἡρῴδην γιγνομένων. [h] ὡς δ' ἦκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα, δεσμώτην ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ καταπλαγεῖσα, μέχρι καὶ [i] συμπαθὴς ἀνώμωξεν. ἦν δὲ καὶ νεανίσκου θάκρυα, καὶ τῶν παρόντων ὀδυνηρά τις θέα, μέχρι πλείονος δὲ ἐφ' οἷς ἦκον εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι δυναμένων. ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, [k] τοῦτο γὰρ ἄγειν αὐτὸν ἐπετέτακτο, φράζειν [kk] κελεύοντος, [l] εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ συνοίδεν αὐτῷ· "τί δ' οὐκ ἂν, ἔφη, "συνέγνω [m] τῇ ψυχῇς ἐμοὶ συγγομένη πλέον, καὶ γι- "νωσκούσῃ τέκνων;" ἡ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν ἀνέκρινεν, "ὡς συμφοράν μὲν ὅδεν ἄπορον· εἰ δὲ φέροι [n] πρὸς συ- "μπεραίνειν τῷ ἐκείνου τὸ καθ' [o] αὑτῆς τι ψεύσασθαι, "πάντα ὁμολογεῖν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "ἀσεβὲς μὲν "ὅδεν, εἶπεν, ὅδε ὧν ὑπονοῆσαι ἂν ἥκιστα ἐχρῆν, ὅτι "αὐτὸς ἐνενόησα, ὅτε [p] σὺ ὅδεν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι παρ' "Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην." ταῦτα κἀκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρῴδης, Ἀρχέλαον [q] ἐξελεγλέγχθαι τὰ πρὸς αὐτὸν δυσνοίας [r] ὑπολαβών, δίδωσιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολομνίῳ γράμματα, κελεύσας [s] ἐν Φόρτλῳ μὲν [t] Ἐλεύσῃ τῆς Κιλικίας πρόσχωσας, [v] Ἀρχελάῳ τὸ [x] περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους ὅτι τὸν [y] ὑπεξαλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. κἀν εὕρωσιν ἀνυσαντά τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι αὐτῷ δυσχεραίνειν Καίσαρα, δοῦναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τοὺς ἐλέγχους, οὓς κατὰ τῶν νεανίσκων [z] καλεσκευασμένους ἀπέφηνεν. Ἀρχέλαος μὲν οὖν ἀπελογεῖτο, δέχεσθαι μὲν τοὺς νεανίσκους ὁμολογήσας διὰ τὸ

[a] Ταῦτα γραψαμένους] Ταῦτα γραψαμένους Καίσαρι ἀποφέρειν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[b] Οὔτε νοῆσαι] Οὔτ' ἐνοῆσαι *Busb.*

[c] Ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντος] Ἐκ Καππαδοκίας δ' πρεσβεύοντος δὲ ὧδε *Vat.*

[d] Κἀκεῖθεν] Forte ἐκεῖθεν. COCC.

[e] Ἀνετάζειν] *L. B.* ἀνετάζειν. *Lugd. Bat.* & *Vat.*

[f] Ἀπολέσαι] Ἀπολέσθαι *Lugd. Bat.* & *Vat.*

[g] Ἐγκαθισταμένους] *L. B.* Ἐγκαθίσασθαι.

[h] Ὡς δ' ἦκον,] Ita *Vat* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius*, qui vertit, *qui cum venissent.* ὡς δ' ἦκεν in *Editis.*

[i] Συμπαθὴς ἀνώμωξεν.] Περιπαθὴς *Busb.*

[k] Τοῦτο γὰρ ἄγειν] Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἐπετέτακτο *Busb.*

[kk] Κελεύσαντος,] Κελεύοντος *Vat.*

[l] Εἴ τι τῶν πραττομένων] Εἴ τι τῶν πεπραγμένων συνοίδε τἀνδρὶ *Busb.* quo ferè modo *Epiphan.* qui vertit, *interrogante Glaphyram* [*Ptolemæo*] *si quid de his quæ fiebant cognosceret.*

[m] Τῆς ψυχῆς ἐμοὶ συγγομένη] Ἢ τῆς ψυχῆς *Busb.*

[n] Πρὸς συμπεραίνειν τῷ ἐκείνου] Πρὸς τὸ συμπ. *Hen.* & *Vat.*

[o] Κατ' αὐτῆς] Lege καθ' αὑτῆς. COCC.

[p] Σὺ δὲ οἶσθα,] Illud σὺ δὲ *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[q] Ἐξελεγλέγχθαι] Ἐξελεγλέχθαι *Vat.*

[r] Ὑπολαβών,] Καλαλαβὼν *Busb.* Φολαλαβὼν *Hen* à pr. m.

[s] Ἐν Φόρτλῳ μὲν] Ἐν Φόρτλῳ τῇ Κιλικίᾳ πρόσχωσας *Zonar.* unde pro Ἐλεύσῃ, quod (in *Lugd. Bat.* tamen est Ἐλαίσῃ) in libris omnibus exstat, rescripsi Ἐλαίσῃ. Vide supr. c. 4. §. 6.

[t] Ἐλεύσῃ τῆς Κιλικίας πρόσχωσας,] Ἡσιόδου τῆς ἐν Κιλικίᾳ *Gen.* infr. lib. 18. c. 6. §. 4. Ubi *Rufinus*: Lesidi Ciliciæ civitatis, vel Hesidis. SPANH.

* Insulam ——*redderent*,] Civitatem *Epiphanio.* Vide *Annott.* supr. ad cap. 4. §. 6.

[v] Ἀρχελάῳ] Ἀρχελάου τε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[x] Περὶ τούτων ἀποδοῦναι,] Περὶ τούτων ἐντυχεῖν *Busb.* & *Zonar.*

[y] Ἐπιβαλῆς ἐφάψαιτο] Ita è *Codd. Busb.* & *Gall.* ἐπιβολὴς in *reliquis.*

† *Ipsi non succenseret*,] *Sc.* Herodi.

[z] Κατεσκευασμένους ἀπέφηνεν,] *L. B.* Καθασκευασμένους ἐπέφηνεν.

* *Ne quid præterea durius in eos statueret*,] Ne quod illi suspicionibus adacti minus se obsequentes patri præbuerant, id ipsa ira-

τὸ

τὸ συμφέρον αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τῷ πατρὶ, [a] μὴ χαλεπωτέρον π [b] προσενεγκεῖν κατ' ὀργὴν ὧν ἑκατέρωθεν ἔχοντες ἐτύγχανον, ἢ μὴν ἐπὶ πρὸς Καίσαρα πέμψειν, ἢ δὲ ἄλλό τι κατὰ δύσνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογῆσαι τοῖς νεανίσκοις.

η'. Εἰς δὴ τὴν Ῥώμην ἀποκομισθέντες, ἔχόν τε καιρὸν [c] ἀποδοῦναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ἡρῴδῃ. τὰ γὰρ πρὸς τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπέβη τοιοῦτόν τι τρόπον. ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐλθὼν, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐληλύθει μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. καὶ [d] οἱ Ἄραβες δῆλοι πρὸ τῆς ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλοις πολεμοῦντες, [e] ὑποσοφισάμενοι ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ Νικολάῳ προσελθόντες, τὰς ἀδικίας ἀπάσας ἐμήνυον, καὶ τὸ Ὀβόδα ὡς διαφθαρέντων πολίτων σκῆπτρα πεκμήρια παρέχοντες. ἦν γὰρ καὶ τὸ γράμματον [f] αὐτοῦ τῆς τῶν ἀποστασιν [g] ὑφηρημένα, διὰ τούτων ἤλεγχον. ὁ δὲ Νικόλαος [h] ἀτυχίαν πρώτην ὁρῶν αὐτῷ προσγεγενημένην, ἐπὶ αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπιὼν ἐλθεῖν εἰς διάλυσιν Ἡρῴδῃ [i] ποιήσας Καίσαρα. σαφῶς γὰρ ἠπίστατο βουλομένῳ μὲν ἀπολογήσασθαι πρὸς ὧν ἔπραξεν οὐκ ἐσεσθαι παῤῥησίαν· ἐξέλοντι δὲ κατηγορεῖν Συλλαίου, γνώσεσθαι καιρὸν ἑτέρῳ Ἡρῴδου λέγειν. σωζομένων οὖν ἐπ' ἀλλήλους καὶ δοθείσης ἡμέρας, [k] Νικολάου, παρόντων αὐτοῦ τῶν Ἀρέτα πρέσβεων, τότε ἄλλα κατηγόρει τοῦ Συλλαίου, "τήν τε τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν λέγων καὶ πολλῶν Ἀράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδανεισμένον ἐπ' ὄδην ὑγιᾶ, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, "οὐ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ "γυναικῶν· προσετίθη δὲ τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαναστάντα "Καίσαρα, μηδὲν ἀληθὲς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ἡρῴδῃ "πεπραγμένων". ὡς δὲ ἦκεν ἐπὶ τοῦτον τὸν τόπον, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξεῖπεν αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ἡρῴδου λέγειν, "ὡς οὐ στρατιὰν ἤγαγε εἰς Ἀραβίαν, "μηδὲ δισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἀπολείπειν τῶν ἐκεῖ, "μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν διαρπάσας". [m] πρὸς ταῦτα ὁ Νικόλαος, "ὑπὲρ τούτων, ἔφη, καὶ "μᾶλλον διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ ὠφέλιμα γε αὐτῶν "οὐ γέγονεν [n] ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἂν [o] χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς φέρειν". πρὸς δὲ τὸ εὐδόξον Καίσαρος [p] εἰπόντος αὐτὸν ἀκροᾶσθαι, τὸ δάνεον [q] εἰπὼν τῶν πεντακοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τόκῳ [r] προσγεγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς προθεσμίας παρελθούσης ῥᾴστα λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, "τὴν μὲν [s] στρατιὰν οὐ στρατιὰν ἔλεγε, "ἀλλ' ὅτι [t] δικαίαν τῶν ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ "μηδὲ ταχὺ [u] τούτων, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγγρα-"φαί, πολλάκις μὲν ὅτε [v] Σατορνῖνον ἐλθόντα καὶ "Οὐολούμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον δὲ, "ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τοῦ σοῦ τύχου "ἐπομόσαντος, ἢ μὲν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα πα-"ρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς δεχῆς τῆς "Ἡρῴδου πεφυγότας. ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου

rius in eos ſtatueret, dum illis ſuccenſeret ob ea quorum ex ſuſpicione orta eſſet diſſenſio; non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, neque aliud quidquam ex ſua in illum malevolentia juvenibus promiſiſſe.

8. Cum autem Romam perveniſſent, opportunitatem habuerunt literas tradendi Cæſari, quòd eum Herodi reconciliatum offenderunt. Nam Nicolai legatio hunc in modum ſe habuit. Quamprimum Romam venit & in palatium profectus eſt, viſum eſt ei non ſolum id agere cujus cauſa venerat, verum etiam Syllæum accuſare. Nam Arabes, priuſquam cum iis colloqueretur, aperte inter ſe diſſentiebant, quorum nonnulli cum ſe à Syllæo ſubduxiſſent, ad Nicolaum ſe applicuere, facta omnia injuſta ei indicantes, manifeſtiſque indiciis oſtendentes, eum multos ex Obodæ hominibus interfeciſſe. cum enim diſceſſionem feciſſent ſubreptæ erant literæ, quibus ipſum redarguebant. Quam rem ſibi valde opportunam videns Nicolaus, ea utebatur ad id quod ſibi agendum erat, modis omnibus ſtudens ut Cæſarem cum Herode in gratiam redire faceret. Certo enim ſciebat, ſi vellet Herodis facta defendere, non habiturum audientiam; ſin Syllæum accuſare conſtitueret, fore ut occaſio ſibi daretur Herodis cauſam *melius* agendi. Conteſtata igitur lite, dictaque die, Nicolaus, adſiſtentibus ſibi Aretæ legatis, & alia Syllæo objiciebat, "& quod regi ſuo Arabumque "multis perniciem attuliſſet, quodque † ad per-"turbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet; "eum etiam arguebat mulieres corrupiſſe, tam "Romæ quam in Arabia: &, quod maximum eſ-"ſet, adjiciebat, Cæſarem alienaſſe, quod *ipſum* "nihil veri de geſtis ab Herode docuerit." ‡ Ubi autem ad hunc locum ventum eſt, eum interpellabat Cæſar, jubens hoc unum diceret de Herode, "annon exercitum in Arabiam duxiſſet, & bis "mille & quingentos homines illic occidiſſet, & "directo agro abduxiſſet captivos?" Ad hæc Nicolaus, "de his ſe vel maxime, ajebat, docere poſ-"ſe, hæc partim nihil habere veri, partim non ita "facta, ut tute intellexiſti, nec ut ob ea merito "ſuccenſere *Herodi* debeas". His præter opinionem auditis, & Cæſare attentiorem ſe præbente, cum narraſſet de quingentis talentis mutuo datis, & de Syngrapha, in qua cautum fuerat, ut liceret Herodi, ubi dies præſtituta ceſſiſſet, pignora capere ex univerſa *Arabum* terra, "hanc expeditio-"nem non expeditionem eſſe dicebat, ſed juſtis "de cauſis pecuniæ ſibi debitæ exactionem. ne-"que tamen huc feſtinanter decurriſſe *Herodem*, ne "tum quidem cum formula cautionis id permitte-"ret, ſed poſt aditos aliquoties Syriæ duces Sa-"turninum & Volumnium: denique, poſtquam "apud Berytum his coram Syllæus * per tuam "fortunam juraſſet, omnino intra trigeſimum "diem ſe & nomen exſoluturum, & dediturum "qui ex ditione Herodis *in Arabiam* profugerant. "& cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, iterum "ab

Litera ab Olympo & Volumnio tradita Cæſari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

Syllæum apud Cæſarem accuſat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falſo objectis purgat.

racunde magis quam paterne vindicaret, *Gelenius.*

a Μὴ χαλεπώτερον] Μὴ κὲ χαλεπώτερον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Προσενεγκεῖν] Forte ἀφεστηξῆ. COCC.

c Ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα] Ἀποδοῦναι *Busb.*

d Οἱ Ἄραβες] Illa οἱ Ἄραβες deſunt *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu. mox autem poſt πολεμοῦντες in *iiſdem* habentur οἱ δὴ Ἄραβες.

e Ὑποσοφισάμενοι] Forte κὲ ὑποσησάμενοι. COCC.

f Αὐτοῦ —— ἤλεγχον.] Αὐτοῦ ὃ (ſic. ἃ) κὲ τῶν ἀποστασιν ὑφηρημένοι Διὰ τούτων ἤλεγχοι *Vat.* Forſan, ἦν γὰρ τὰ γρ. ἀ. κ. τ. ὑ. ὑφηρημένα, κὲ Διὰ τ.

g Ὑφηρημένα.] *L. B.* ὑφηρημένοι. & in *Marg.* ἐτύγχανον.

h Ἐπιτυχίαν ταύτην] Εὐτυχίαν τινὰ ταύτην ὡς ἐδόκει *Busb.* & *Vat.*

i Ποιῆσαι Καίσαρα.] Ποιῆσαι deeſt *Vat.*

k Νικόλαου,] Ὁ Νικόλαος πρεσβύτων αὐτῷ κὲ τῶν *Busb.*

† *Ad perturbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet;*] Pro nullo reip. commodo, *Epiphan.*

‡ *Ubi autem ad hunc locum ventum eſt,*] *Vel*, in hac orationis parte interfatus eſt Cæſar.

l Ὡς δὲ στρατιὰν] Εἰ μὴ στρατιὰν, & mox ἀπέκτεινεν, *Busb.* & *Vat.*

m Πρὸς ταῦτα] Ὁ δὲ Νικόλαος *Busb.*

n Ὡς σύ τε ἀκήκοας,] Ὡς σὺ ἀκήκοας *Vat.* ὡς σύ τε ἀκήκοας *Hen.* à pr. m. ὡς σύγε ἀκ. ab altera manu.

o Χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς] *L. B* ἐπ' αὐτοῖς χαλεπῶς.

p Εἰπόντος τὸν πεντακοσίων] Εἰπὸν *Vat.*

q Προσγεγραμμένον,] Προγεγραμμένον *Vat.*

r Στρατιὰν ἢ στρατιὰν ἔλεγεν,] Hic στρατιὰ ſumitur pro στράτευσις.

s Δικαίαν τῶν ἰδίων ἀπαίτησιν] Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ut αἰτίαν aut πρόφασιν ſubintelligatur. forſan delendum ἐπὶ ante δικαίαν. in *Editis* δικαίαν.

t Τούτων,] Ita *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m. ταύτη in *reliquis.*

v Σατορνῖνον —— ἡγεμόνας.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 2. SPANH.

* *Per tuam fortunam juraſſet,*] *Al.* per tuum Genium.

"ab Herode appellatos duces; cumque hi ei per-
"miſiſſent pignora capere, vix tandem cum ſuis
"profectum in Arabiam. Equidem hoc, inquit,
"eſt quod, tragice exaggerantes bellum appel-
"lant, atque ejuſmodi erat iſta expeditio. At quo
"modo bellum dicatur *hæc juris perſequutio*, poſt
"impetratam à ducibus à te datis veniam, idque
"ex præſcripto cautionis, poſt violatum & Deo-
"rum aliorum numen & tui, Cæſar, nominis ma-
"jeſtatem. Jam reſtat dicere, quæ ad captos ho-
"mines pertinent. Cum Trachonitæ latrocinari
"cœpiſſent, quadraginta primum, mox etiam com-
"plures, ne ab Herode ad ſupplicium raperentur,
"in Arabiam perfugerunt. Hos recepit Syllæus,
"& omnium hominum in damnum aluit, locum-
"que ad habitandum dedit, immo & horum ex
"latrociniis quæſtûs partem in ſe vertit. Eodem
"tamen juramento ſpopondit, hos ſe dediturum
"illa ipſa die, quæ & pecuniæ exſolvendæ erat
"præſtituta. nec poteſt oſtendere in præſenti
"quenquam alium præter hos ex Arabia abduc-
"ctum, ac ne hos quidem omnes, ſed qui latebras
"reperire nequibant. Jam cum videris illud invi-
"diæ plenum de hominibus captis nihil eſſe niſi
"calumniam, rogo aliud, Cæſar, cognoſcas ne-
"quiſſimum figmentum & mendacium, quo uſus
"hic eſt, ut te ad iram concitaret. Pro cognito
"enim affirmo, cum in noſtras partes irrupiſſet
"Arabum exercitus, & eorum qui Herodi pare-
"bant unus atque alter periiſſent, tum demum,
"& non ante, ſua tutante Herode, occubuiſſe Na-
"cebum illorum ducem, & una homines non ſu-
"pra xxv. è quorum iſte ſingulis centenos faciens,
"bis mille & quingentos narrabat occiſos.

Syllæus capitis damnatus.

9. Cæſarem *jam ante nutantem* hæc *maxime* commoverunt; & ad Syllæum verſus, jam manifeſtus iræ, quærit quot Arabes interierint. Illo autem hærente, & male ſe edoctum fatente, lecta eſt rei creditæ cautio, lectæ & ducum literæ, & civitatum querelæ de latrociniis. Tandem eò perductus eſt Cæſar, ut capitis quidem Syllæum damnaret, Herodi vero conciliaretur, ut quem jam pœniteret eorum, quæ calumniis inductus duriora ipſi ſcripſerat; & Syllæo hoc quoque exprobraret, ſeſe ejus falſis verbis adductum † ut in amicum *veterem* amicitiæ officia exueret. In ſumma, remittitur Syllæus jure functurus, & æs alienum ſoluturus, deinde afficiendus ſupplicio. Aretæ autem parum amicus erat Cæſar, quod per ſe non exſpectata ipſius voluntate regnum arripuiſſet. ‡ Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare: ſed huic rei obſtiterunt literæ; quas *de pueris* miſerat Herodes. Nam cum Olympus & Volumnius placatum eſſe Cæſarem audiviſſent, illico eis, prout juſſerat Herodes, viſum eſt, literas de filiis ei reddere & argumenta *ad inſidias illorum patefaciendas*. Quibus lectis Cæſar haud conſultum putavit, alterum imperium & ſeni & circa pueros laboranti addere. Itaque Aretæ homines admiſit: & eo ob id duntaxat reprehenſo, quod temere feciſſet, non exſpectando dum regnum à ſe haberet, munera accepit & ei principatum confirmavit.

Aretæ reconciliatur Cæſar.

"πάλιν ὅπι τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν Ηρῴδιι, κἀκείνων
"ἐφέντων ὑπὸ λαμβανειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξ-
"ελθεῖν σὺν τοῖς ὠεὶ αὐτόν. [x] ὁ μὲν δὴ πολεμ☉ ὡς
"ὅτοι τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὰ τῆς ὑπερβο-
"λείας τοιαῦτα. καί τι πῶς ἂν εἴη πολεμ☉, ὑπ-
"τρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, διεφθαρκὼς ὑ τῆς
"σωτηρίας, ἱσεβηκὼς ὑ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ
"τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματ☉. τὰ ὑ περὶ τοὺς
"αἰχμαλώτους ἐξῆς ἤδη λεκτέον. [y] λῃσαὶ τῶν τὴν
"Τραχωνα κατοικούντων, πεσαρέκοντα τὸ πρῶτον,
"εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ηρῴδου κολάσεις ἀφεύ-
"γοντες, ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Αραβίαν. πρ-
"τους ὑποδεξατ Σύλλαι☉ ὅπι πάντας ἀνθρώ-
"πους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ
"κέρδη τῶν ληστῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. ὡμολόγησε ὑ
"καὶ τούτους ὅπι τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ
"τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. καὶ [z] δικαι-
"τον ὃν οὐκ ἀπιδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλον τινα
"τῆς Αραβων χώρας, ἢ τούτους ἐξῃρημένους, οὐδὲ
"πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαβεῖν ἴσχυσαν. οὕτως οὐ
"καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπιφόνου συκοφαντημα-
"τ☉ πεφηνότ☉, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε
"ψεῦσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν [a] αὐτὸ
"ποιηθέν. Φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν [b] τῆς Αραβων
"δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ηρῴδιν [c] πεσοντ☉ ἑνὸς
"καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου, Ναικεβον τ
"στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [d] τοὺς
"πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφέρων, δισ-
"χιλίους [e] καὶ πεντακοσίους τοὺς ὁπολωλότας ἐλεγε.

θ'. Ταῦτα μᾶλλον ἐκίνει τ Καίσαρα, καὶ πρὸς τ
Σύλλαιον ὑπερφερεῖς, ὀργῆς μεστὸς, ἀνέκρινεν ὁπόσοι
πεθνήκασι τ Αράβων. ἀπορουμένου ὑ αὐτ, καὶ πυ-
θομένου λέγον☉, εἴ τι σεσῴκασι τ δανείων ἀνεγ-
νωσκόντ, [f] καὶ τὰ τ ἡγεμόνων γράμματα, πόσους π [g] ὁ-
σους ληστήρια κατηλῶντ. καὶ πέρας εἰς τῦτο κατῆρε Καῖ-
σαρ, ὡς ἐ μὲν Συλλαίῳ καταγνῶναι θανάτου, Ηρῴδη ὑ
ἀλλάττεσθαι, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐκ ἀβουλῆς πικρότε-
ρον ἔγραψεν αὐτῷ πεπυσθὼς, καὶ π τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς
τ Συλλαιον, ὡς ἀναισχύνθη αὐτὸν ψευδῆ λέγω πρὸς
ἄνδρα φίλον ἀγνωμονῆσαι. τὸ ὑ σύμπαν, ὁ μὲν Συλ-
λαι☉ [h] ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδα-
νεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα ὕστερον κολασθησόμεν☉. Ασέτα ὑ
οὐκ εὐμενὴς ἦν Καίσαρι, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνη
καθ' αὐτὸν ἔλαβεν. ἐγνώκει γὰρ καὶ τὴν Αραβίαν Ηρῴδῃ
δίδοναι· διεκώλυσε ὑ τὰ [i] παρ' ἐκείνη πεμφθέντα γράμ-
ματα. [k] τοῖς γὰρ ὠεὶ τ Ολυμπον καὶ Ουολούμνιον, εὐμενῆ
Καίσαρα [l] πυθομένοις, εὐθὺς ἔδοξεν ἐξ ἐντολῆς Ηρῴδου
τὰ ὠεὶ τ παίδων γράμματα καὶ τὰς ἐλέγχους ἀναδίδοναι.
Καῖσαρ ὑ ἀναγνὺς, τὸ μὲν ἀρχὴν ἄλλῳ [m] ὠσπερεὶ
γέροντι, καὶ κακῶς πράττοντι τὰ ὠεὶ τοὺς παῖδας, οὐκ
ὠήθη καλῶς ἔχειν. δεξάμεν☉ ὑ τὰς ὠεὶ Αρέταν, καὶ
τῦτο μόνον ὑπερημέσας, ὡς ὠσπερεὶα χρήσαιτο, τῷ μὴ
παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τὰ π δῶρα
ὠσπερεὶ καὶ, καὶ τὴν ἀρχὴν [n] ἐβεβαίωσε.

[x] Ο μὲν δὴ πόλεμ☉] Ὁ μὲν οὖν δὴ πολ. *Vat.*

[y] Τῶν τ Τραχωνα κατοικούντων,] Illud τ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

[z] Δικαίως ἂν] Notatu dignum, adverbium negativum verbo poſtponi, licet conſtructio & Latinitas exigant ut præponatur. κ δικαίως ἂν ἐκ ἐπιδεῖξαι κ. τ. παρὸν οὐδ' ἄλλον τινα *Vat.* καὶ δικαίως ἂν ἐπιδ. κ. τ. παρὸν οὐκ ἄλλον τινα *Busb.*

[a] Αὐτὸ ποιηθέν.] Αὐτῷ πεποιῆσθαι *Vat.* αὐτὸ ποιηθὲν *Busb.*

[b] Τῆς Αραβων δυνάμεως,] Τὴς τ Αραβων *Vat.*

[c] Πεσοντ☉ ἑνὸς] Πεσοντων *Busb.*

[d] Τοὺς πάντας,] Σὺν ἓξ πρὸς πέντε *Busb.*

[e] Καὶ πενταχοσίους] Illud καὶ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

[f] Καὶ τὰ τ ἡγεμόνων γράμματα,] Ita *Hen. Busb.* & *Vat.* καὶ τὰ ἡγ. in *Editis.*

[g] Οσους ληστήρια κατηλῶντ.] Οσους τὰ ληστήρια *Vat.*

† *Ut in amicum* veterem *amicitiæ officia exueret.*] *Vel*, ut in amicum delinqueret. *vel*, diſcederet ab officiis amicitiæ. *vel*, virum ſibi amicum offenderet.

[h] Ανεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα] Diſt. ἀνεπέμπετο, τὰς δίκ. κ. τ. χρ. &c. SPANH.

‡ *Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare:*] *Alii vertunt*, Itaque ſtatuerat &c.

[i] Παρ' ἐκείνη] Παρ' ἐκείνου pro ὠεὶ ἐκείνη reposui è *Cod. Busb.*

[k] Τοῖς γὰρ ὠεὶ τ Ολυμπον καὶ Ουολούμνιον,] Ita ſupra cap. 10. §. 5. τὰς ὠεὶ Αλέξανδρον, de ipſo Alexandro. REL.

[l] Πυθομένοις,] Πυνθανομένοις *Vat.*

[m] Πρεσβυτέρῳ γέροντι,] Πρεσβεύειν *Hen.* à prima manu. ὠσπερεὶα *Vat.*

[n] Εβεβαίωσε.] Εβεβαίωσεν *Vat.* & *Busb.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὡς, Καίσαρ ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ τῷ τε πατρὶ κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρῴδης· οἷά τε Τήρων, ἀμέτρῳ καὶ τραχυτικῇ παρρησίᾳ χρώμενος, πέπονθε. περὶ πλούτης νεανίσκων, καὶ ταφῆς αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

CAP. XI.

Quomodo Herodes, Cæsaris permissu, Beryti in Judicum assessu filios accusavit: quæque Teron, immoderata & militari libertate usus, passus est. De morte juvenum & eorum sepultura in Alexandrio.

Ἡρῴδῃ δὲ γράφει διηλλαγμένος ὅπη τε τοῖς παισὶν ἄχθοιτο, λέγων, "καὶ δέον εἰ μὲν ἀνοσιώτερόν τι τετολμήκασιν ὑπὲρ ἐπεξείναι παλαιοῖς "ὄντας· οὕτω γὰρ ἐφῆναι τούτῳ τῷ ἐξουσίαν. εἰ "δὲ θρασμὸν ἐνενόησεν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν "ἀνήκεστον διαπράξεσθαι. συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐ"τῷ τὸ συνέδριον ἀποδείξαντα ἐπὶ Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κα"τοικοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ προσκαλεσάμενον τούς τε ἡγεμό"νας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, "ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ ἀξιώμα"τι εἶναι ἐπιφανεῖς, μετὰ τὴν ἐκείνων γνώμης ὅπη χρὴ "διαλαμβάνειν". Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα ἐπέστειλεν. ὁ δὲ Ἡρῴδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, προθεικαρὴς μὲν εὐθὺς ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ ἐγεγόνει, περιχαρὴς δὲ καὶ τῷ πόθῳ ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὖθις. καὶ πῶς τὸ μὲν εὐπρέπειαν, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασὺν, οὔτε προπετῆ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῇ ἀμείνονος καὶ παρρησίας ἐπλαδόμενος, τὸ μισος καινοδοξεῖ τὴν ἐξουσίαν. διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρίς. ἐκεῖνον γὰρ δι' ἔχθος οὐκ ἠξίου προσμαγχάνειν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

Herodi autem reconciliatus *Cæsar* ad eum scribit hujusmodi verbis, "Dolere se vicem "ejus, qui tales haberet filios, oportereque in eos, "si quid gravioris sceleris susceperant, ut parrici"das animadvertere: se enim ei ejus rei potesta"tem facere. Sin nihil nisi fugam instituerant, "corrigendos aliter, neque ad extrema veniendum. "Se etiam suadere, ut ea de re judicium haberet "concilio indicto apud Berytum, * in qua Ro"mani degerent, & advocatis ducibus, & Cappa"dociæ rege Archelao, omnibusque reliquis quos "sibi amicos & dignitate illustres putaret, eorum "sententiam in judicio ferendo sequeretur." Ita quidem Cæsar ad eum scripsit. Herodes vero, literis ad ipsum perlatis, lætitia statim gestiens exsultabat, tum quod Cæsar secum in gratiam rediisset, tum propter potestatem sibi factam de filiis pro arbitrio statuendi. Et *nescio* quo modo factum est, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius, aut præceps ferebatur ad filiorum interitum; nunc rebus suis in melius mutatis & fiducia fretus, novo more laxaverit habenas odiis. Advocavit itaque quos visum est ad concilium; sed Archelaum non advocavit: noluit enim ut is interesset ex suo in eum odio, aut quod vereretur ne voluntati suæ repugnaturus esset.

Cæsaris ad Herodem litera.

Herodis in filios immanitas.

β'. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε, τοὺς μὲν παῖδας, ἀ γὰρ ἠξίωσε προσῆγεν εἰς τὸ συνέδριον, ἐν κώμῃ τινὶ Σιδωνίων εἶχε, Πλατάνῃ καλουμένῃ, πλησίον τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν εἰ κληθεῖεν παρεῖναι. μόνος δὲ ἢ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατηγορᾷ κατηγορίαν οὐκ ὀδυνηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκῃ ὧν ἠτυχηκὼς, πλεῖον ἢ ἀπεικῆ ἢ πατὴρ ὅτι παισὶν εἴποι. βίαιος γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς αἰτίας ἐπτοημένος, καὶ μέγιστα θυμοῦ καὶ ἀγριότητος ἐνδιδοὺς σημεῖα, τούς τε ἐλέγχους οὐκ ἐκείνοις ἐπιτρέπων καταμαθεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαν αὐτοῖς προστιθεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀσχήμονα, καὶ τὰ γραφέντα δι' αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων. ἐν οἷς ὅπου βουλὴ μὲν ἢ τις ὑπόνοια δυσσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο, μόνον δὲ ὡς φυγεῖν βουλεύσαιντο, καὶ λοιδορίαι πικραὶ εἰς αὐτὸν ὀνείδη προσέχουσαι διὰ τὴν δύσνοιαν. ἐφ' αἷς ἐκεῖνος ὡς ἐλύπει, μᾶλλόν τε ἐξεβόα, καὶ τὸ πρόσθεν εἰς ὁμολογίαν τῆς ὑποβουλῆς δι' ἐκείνων ἤυξανε, ἐπομνύμενος, ὡς ἥδιον ἂν στέροιτο τῆς ζωῆς ἢ τοιούτων ἀκοὰς λόγων. τὸ δὲ πλουτᾶον εἰπὼν, "ὅτι καὶ τῇ Φύσει, καὶ "τῇ Καίσαρος δόσει τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχοι", προσε-

2. Postquam autem duces, atque alii, quos ab urbibus accersivit, Berytum advenerunt, filios quidem (nam in concilium eos adducere noluit) in vico Sidoniorum, nomine Platana, collocavit, prope urbem, ut sisti possent si *forte* vocarentur; soluisque per se *in curiam* ingressus, centum & quinquaginta virorum in consessu usus est accusatione, non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri filios criminanti valde indecora. Nam vehemens erat, & in crimine demonstrando turbidus, & maxima furoris & agrestis immanitatis præ se ferebat indicia; non permittens assessoribus ut argumenta ponderarent atque perpenderent: sed, haud convenienter patri contra filios, ipse ea tuens atque defendens, & quæ ab illis scripta erant legens, in quibus nihil insidiarum inerat, aut sceleris quod machinati fuerant, sed tantum cogitatam fugam continebant, & maledicta quædam in patrem contumeliosa, propter ejus in eos malevolentiam. Ad quæ ubi ventum est, exclamabat etiam vehementius, crimenque exaggerabat, perinde ac si de insidiis confessi fuissent, jurans se vitam amittere maluisse quam talia audire. Postremo autem, cum dixisset, "se tum jure "naturæ, *utpote patrem*, tum permissu Cæsaris po-

Eos accusat in concilio Beryti habito.

"te-

o Ἐπεξεῖναι] Ἐπεξιέναι Busb. (ut & Coccejus. Lugd. Bat. ἐφεῖναι.) ἐπεξιέναι ὡς παλαιοῖς Zonar.

p Παλαιοῖς ὄντας] Πατρῴοις, forsan pro πατρῴως, Gall. & Vat.

q Αὐτῷ γὰρ ἐφῆναι] Αὐτῷ γραφὴν εἶναι τ. Vat.

r Συνεβούλευσεν ἢ ἔχειν] Συνεβούλευεν Vat. & forsan Epiphan.

s Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι,] Romani Berytii habitantes. Colonia enim erat ab Augusto deducta, unde *Ulpianus de Cens. Bel. L. T. xv. Berytensis Colonia Augusto benefactis gratiosa*, ac inde in Nummis Augusti COL. IUL. AUG. FEL. BER. . . . SPANH.

* *In qua Romani degerent,*] *Id est*, quæ esset Romanorum colonia.

ss Ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς,] Ἀξιώματιν Busb. ἀξιώματι ἐπιφανεῖς Vat.

t Ἐπέστειλεν.] Ἐπέστελλεν Busb.

v Τὸ μὲν οὐκ εὐπρέπειαν] Τὸ μὲν οὐκ εὐπρέπειαν Vat. & Lugd. Bat.

x Καινοδοξεῖ] In *Marg. L. B.* legitur ἐν ἀπὸ γρ. ἐκκαινοζῇ.

y Διέπεμπεν οὖν] Εὐθὺς οὖν διέπεμπεν Busb. (& Lugd. Bat. neque male, nisi ex superioribus influxerit) & Epiphan.

z Δι' ἔχθος] Δι' ἔχθρας Busb. δι' ἔχθραν Zonar.

a Οσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε,] Οσους τῶν πόλεων Vat.

b Σιδωνίων εἶχε,] Ita Busb. Lugd. Bat. Vat. & Epiphan. & lib. 1. de Bello Jud. Σιδωνίῳ in Editis.

c Πλατάνῃ καλουμένῃ,] Πλατανῷ Vat.

d Δὲ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν,] Δὲ καθ' αὐτὸν Busb. Lugd. Bat. & Hen.

e Ἐπίδειξιν τῆς αἰτίας ἐπτοημένος,] Ἀπόδειξιν Vat.

f Ἐφ' αἷς ἐκεῖνος ὡς ἐλύπει,] Ἐφ' εἷς Busb. & Gall.

g Τῆς ζωῆς] Τὴν ζωὴν Vat. & Busb.

h Δόσει] In *Marg. L. B.* legitur δόξῃ.

i Προσέθηκε] Προσίθηκε ἢ κ. Hen. à prima manu.

Lex Judæorum de filiis contumacibus.

"teſtatem habere," addidit & legem patriam quæ juſſit, "ut, ſi parentes filio accuſato manus "in caput imponant, neceſſe habeant circumſtantes in eum lapides mittere atque ita eum occide- "re. quod cum ipſe in ſua patria & regno facere "potuiſſet, illorum tamen ſententiam exſpectaſſe: "qui tamen eò non ut judices (utpote in tam ma- "niſeſtis *inſidiis*, quibus parum abfuit quin ipſe "*extrema* paſſus fuiſſet à filiis) ſed ut iræ ſuæ ad- "jutores opportune veniſſent, ac ſi par eſſet, ne- "mini, quamvis remoto, negligendas eſſe ejuſmo- "di inſidias.

3. Hæc loquuto rege, & juvenibus ne ad cauſæ quidem ſuæ dictionem introductis, aſſeſſores, cum eum iratiorem eſſe percepiſſent, quam ut ad æquitatem aut concordiam perducere poſſent, po-

Mitem ſententiam ferunt Saturninus ejuſque filii.

teſtatem ei confirmarunt. Et primus quidem Saturninus, vir conſularis, & magnæ auctoritatis, ſententiam protulit moderatiſſimam cum pietatis adjuncto. dicebat enim, "ſe damnare quidem He- "rodis filios, non vero juſtum cenſere ut morte "multentur, ut qui ipſe filios haberet, cum ma- "jus eſſet hoc ſupplicium, quam omnia quæ ab "ipſis accidere mala potuiſſent." Deinde Saturnini filii (nam tres una ſecum legatos habebat)

Duriorem Volumnius Alique.

eandem ſententiam ſequuti ſunt. Sed Volumnius è contra morte plectendos pronunciabat, qui ſe in patrem tam impie geſſiſſent. In eadem deinceps ivit maxima pars reliquorum, adeo ut nil aliud crederetur, quam capite damnatos iri juvenes. Moxque illinc Tyrum proficiſcitur Herodes, pueros ſecum ducens: & Nicolaum ad ſe Roma reverſum interrogat, poſtquam ei acta Beryti narraverat, quænam fuerit amicorum ſuorum, qui Ro-

Nicolai reſponſum ad Herodem.

mæ eſſent, de pueris ſententia. Cui ille reſpondit, "videri eis impios quidem eſſe filiorum in te co- "natus, debere tamen eos à te vinculis cuſtodia- "que teneri. poſtea, ſi ſeverior ſententia placue- "rit, *morte* poſſe puniri, ne iracundia magis quam "ratione uſus eſſe videare: ſin mitiora malis, poſſe "abſolvi, ne in immedicabile infortunium incidas. "Hæc ſunt quæ plerique omnes amici tui Romæ "degentes cenſent." Tum ille, cum aliquandiu in tacita cogitatione fuiſſet, Nicolaum ſecum navigare juſſit.

Herodes filios ſecum ducit Cæſaream.

4. Ubi autem Cæſaream ventum eſſet, cœperunt ſtatim vulgo de pueris loqui: atque per regnum ejus ſuſpenſi tenebantur, *cunctis* quo tandem res illorum evaſuræ eſſent exſpectantibus. metuebant enim omnes ne propter inveteratum diſſidium immineret eis exitium, atque vicem illorum graviter dolebant: tamen nec vocem ullam temere vel emittere vel etiam audire ab alio licebat ſine periculo; ſed miſericordiam, *quam de pueris habebant*, clauſam tenebant, & tam atrox facinus do-

Tero verba facit ad populum paulo liberiora.

lenter quidem, ſed taciti ferebant. Unus autem, nomine Tero, regis olim miles, qui filium habebat Alexandro æqualem atque amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipſe libere eloquebatur, & ſæpe palam in vulgus exclamare cogebatur, di-

ἐθηκε τῷ πάτριον αὐτῷ νόμον, [k] ὃς ἐκέλευσεν, "[l] εἰ "δέ κατηγορηθείη οἱ γονεῖς ὑπὸ τοῦ [m] τῇ κεφαλῇ "τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶναι πᾶσι τοῖς παροῦσιν [n] βάλ- "λειν, καὶ τοῦτον ἀποκτείνειν τὸν πρόπαν. ὅπερ ἐπι- "μὲν ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῇ βασιλείᾳ πι- "εῖν, ὅμως ἀναμεῖναι τὴν ἐκείνων κρίσιν· ἔχειν μέν- "τοι, δικαστὰς μὲν οὐκ ἄντως ὑπὸ φανεροῖς οἷς ἐκ "τῶν παίδων ὀλίγα πάθοι, [o] συνοργισθῆναι δὲ καιρὸν ἔχον- "τας, ὡς ἐδεινὰ καὶ τοῦ πατρὸς γεγονότων ἀμελήσαι τοιαύτης "ὑπερβολῆς ἄξιον.

γ'. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος, καὶ τῶν νεανίσκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρημένων, συμφρο- νήσαντες οἱ κατὰ τὸ πιεζότερον ὡς ὑπαιτίους καὶ Δία- λλαγῶν χεῖρον ἔχοιεν, τῷ ἐξουσίαν [p] ἐβεβαίουν αὐτῷ. καὶ [q] πρῶτος μὲν Σατορνῖνος ἀνὴρ ὑπατικὸς, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος, ἀπεφήνατο γνώμῃ [r] αἰδημο- νεστάτῃ τοῦ εἰκότος ἐχούσῃ. ἔφη γὰρ "καταδικά- "ζειν μὲν τῶν Ἡρῴδου παίδων, κτείνειν δ' οὐκ οἰόμε- "[s] δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, καὶ δ' πάθος μεῖζο- "νος ὄντος, εἰ καὶ πάντα δι' αὐτὸς δεδυσχήκει." [t] μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατορνίνου παῖδες, εἶπον γὰρ αὐτῷ [v] τρεῖς ὄντες πρεσβύται, τῇ αὐτῇ γνώμῃ ἀπο- φήναντο. Οὐολόμνιος δ' ἄντικρυς ἔφη κελάζειν θα- νάτῳ τοὺς ἄντως ἀσεβήσαντας εἰς τὸν πατέρα. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῶν ἐξῆς οἱ πλείους, [x] ὥστε μηκέτ' ἄλλο τι δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τῷ ὄντι θανάτῳ τοὺς νεανίσκους. κἀκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ἡρῴδης ἦκεν, ἄγων αὐ- τοὺς εἰς Τύρον, καὶ δ' γε Νικολάῳ πλεύσαντος ὡς αὐ- τὸν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπιστάντος, προδιηγησάμενος τὰ ἐν Βηρυτῷ, ᾗ τινα ἔχοιεν γνώμην περὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ [y] αὐτοῦ φίλοι. κἀκεῖνος εἶπεν, "ὅτι δοκεῖ μὲν [z] ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, "χρῆναι μέν τοι αὐτοὺς [a] καθειρχθῆναι, δεσμώτας φυ- "λάττειν. καὶ εἰ μὲν [b] ἕτερόν σοι δοκοίη, κολάζειν αὐ- "τούς, μὴ φαίνοιο ὀργῇ τὸ πλέον ἢ γνώμῃ κεχρημένος· "εἰ δὲ ταναντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανόρθωτόν εἴη σοι "τὸ ἀτύχημα. τὰ αὐτὰ δὲ δοκεῖ καὶ ἐν Ῥώμῃ τοῖς πλεί- "στοις τῶν σῶν φίλων". καὶ ὃς σιωπήσας [c] ἐν πολλῇ ἐμβρι- σωνοίᾳ, κελεύειν ἐκέλευσε συμπλεῖν αὐτῷ.

δ'. Ὡς δὲ [d] ἦκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγος [e] εὐ- θὺς ἅπασι τῶν παίδων, καὶ μετέωρος ἡ βασιλεία, [f] πῇ ποτε χωρίσθε τὰ κατ' αὐτοὺς σκοπουμένων. δεινὸν γὰρ πάντας δὴ παλαιᾷ καταστασιαζομένους εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, καὶ τοῖς μὲν πάθεσιν ἐδυσχέραινον· οὐκ ἐῶ δὲ εἰπεῖν τι προπετὲς, ὅτι ἄλλως λέγοντος ἀκούειν ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐγκεκλεισμένοι τὸν ἔλεον, ὀδυ- νηρῶς μὲν, ἀναύδως δὲ τῷ ὑπερβολῇ δὲ πάθους ἔφερον. εἷς δὲ [g] αὐτῷ πάλαι σρατιώτης, [h] ὀνόματι [i] Τήρων, ᾧ [k] αὐτοῦ καθ' ἡλικίας ὄντος Ἀλεξάνδρου φίλος, πάντα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι' ἡσυχίας ἐῶ, [l] αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητος ἐξελάλει, καὶ βοᾶν ἠναγ- κάζετο πολλάκις ἐν τοῖς πλήθεσιν, ἀπερικαλύπτως λέ- γων,

k Ος ἐκέλευσεν,] Ἐκέλευεν *Busb.*

l Εἰ δὲ κατηγορηθείη] Εἴτε καταγορήσαιεν *Busb. Vat.* & *Zonar.* Hac de lege confer *Deut.* c. 21. v. 19, & 20. & *Joſephum* in *Antiq.* l. 4. c. 8. p. 168. 169. Videſis etiam *Seldenum* l. 3. de *Synedriis*, c. 13. p. 555. & *Grotium* ad *Deut.* c. 21. v. 20.

m Τῇ κεφαλῇ] Ἐν τῇ κεφαλῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

n Βάλλειν,] Conf. ſupr. c. 10. §. 5. SPANH.

o Συνοργισθῆναι δὲ καιρὸν ἔχοντας,] Συνοργισθῆναι δὲ καὶ καιρὸν *Hen.* à pr. m.

p Ἐβεβαίων αὐτῷ.] Ἀνεβαίνων *Gall.*

q Πρῶτος μὲν] Πρῶτοι *Vat.*

r Αἰδημονεστάτῃ] Ἀνδρειοτάτη *Vat.* αἰδημονεστάτη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Δίκαιον,] Ita *Gen. Gall.* & *Vat.* δικαίως *Baſ. Busb.* & *Hen.*

t Μετ' —— αὐτῷ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 2. & 3. SPANH.

v Τρεῖς —— θανάτῳ] Δύο πρεσβύται hic dicuntur *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 3. &c. SPANH.

x Ὥστε μηκέτι] Ὥστε δὲ μηκέτι *Vat.*

y Αὐτοῦ] *Gen.* αὐτῷ.

z Ἀσεβῆ εἶναι] Ἀνοσίως μοι εἶναι *Hen.*

a Καθειρξαῖεν,] Καθειρξας *Hen.*

b Ἕτερόν σοι δοκοίη,] Ἑτέρως *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Ἐν πολλῇ ἐμβριθεῖ συνοίᾳ,] Ἐν πολλῇ εὐνοίᾳ *Hen.* à pr. m. ἐν πολλῇ ἐμβρίθει σύνοιᾳ *Vat.*

d Ἦκεν εἰς Καισάρειαν,] Ἦλθον *Busb.* & *Vat.*

e Εὐθὺς] *L. B.* ὃς δὲ εὐθὺς.

f Ποῖ ποτε χωρίσθε] Ita *Busb. Hen.* & *Baſ.* ποῖ ποτε in *aliis.*

g Αὐτῷ πάλαι στρατιώτης,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.*

h Ὀνόματι Τήρων,] Ὀνομα *Busb. Vat.* & *Zonar.*

i Τήρων,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 4. SPANH. Τήρων *L. B.*

k Αὐτῷ καθ' ἡλικίας ὄντος Ἀλεξάνδρου] *L. B.* αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξάνδρου.

l Αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητος ἐξελάλει,] Αὐτὸς ὑπ' ἰλ. *Vat.*

γων, "ὡς ἀπώλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δὲ δίκαιον ἐκ „τῶν ἀνθρώπων ἀνηρημένον εἴη, [m] κρατεῖ δὲ τὰ ψεύσματα καὶ ἡ κακοήθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγει τοῖς "πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πα"θῶν ὁρᾶσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν". τοιοῦτος οὖν, ἐδόκει μὲν οὐκ ἀκινδύνως παρρησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον ἐκείνῃ πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτὸ ὑπὲρ τοῦ καιροῦ ἐτεμένους. διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν ὑπὲρ ἐκείνου λεγόμενα, καὶ τὸ καθ' αὑτοὺς ἀσφαλὲς ἐν τῷ σιγᾶν θεωρώμενοι, τὴν ἐκείνου παρρησίαν ὅμως ἀπεδέχοντο. τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος, ἐβιάζετο πάντα ὅν τινα καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ λαλεῖν.

δ'. Ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης παρρησίας ὠτάμενος, μόνου μόνῳ λέγειν ἠξίου· καὶ συγχωρήσαντος, [n] ἀδυνάμενος, εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, [o] διακαρτερεῖν ὑπὲρ τοιού"τῳ πάθει, τὴν τολμηρὰν ταύτην παρρησίαν, ἀναγκαίαν "σοὶ, καὶ συμφέρουσαν εἰ [p] λάβοις τι χρήσιμον ἐξ αὐτῆς, "προκρίνα τῆς ἐμῆς ἀσφαλείας. [q] ποῖ ποτε ὠχόνηκέ σε, καὶ "πεπώκασιν ἐκ τῆς ψυχῆς αἱ φρένες; ποῖ δὲ καὶ ὁ θεῖος "ἐκεῖνος νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα [r] κατώρθωσας; τίς δὲ "ἡ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; κρίνω δὲ, οὐδὲ παρόντας "αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἳ τοιοῦτον [s] μι"σοῦσι τὴν μακαριζομένην ποτὲ βασιλείαν. σὺ δὲ σκέψῃ "τί πραττόμενόν [t] ἐστι; [v] δύο νεανίσκους ἐκ βασιλικοῦ [x] σοι "γυναικὸς [y] γεγονημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρους, [z] ἀ"ναιρήσῃς, σεαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ' ἑνὶ παιδὶ κα"κῶς οἰκονομήσαντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν "αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις [a] κατέγνως θανάτου; οὐκ ἐννοήσῃς ὅτι "καὶ τὸν ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ "πάθος· ἥτε φρονὶς πᾶσα, καὶ τοσοῦτοι οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον "μὲν τῶν ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τῶν ταῦτα διαπραττομένων ἐχή"κασιν"; ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐν δοχῇ μὲν ὑπὲρ πάντα ἀγωμόνως· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, [b] διεκίνησεν ἑαυτὸν ἀψάμενος [c] Τήρωνος ἀναργῶς καὶ τὰ πάθη καὶ τὸ θεῖον τὰς οἰκείας ἀπιστίας. αὐθὶς δὲ ὁ μὲν ἐπεδίδου καὶ μικρὸν ἀμέτρῳ καὶ φρονικῇ χρώμενος παρρησίᾳ. [d] τὸ γὰρ ἀπαίδευτον [e] ἐξέπιπτε καὶ καιροῦ. ταραχῆς δὲ Ἡρῴδης ἐνεπιμπλατο, καὶ μᾶλλον ὀνοδίζεσθαι δοκῶν, ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀκούειν τὸν λόγων, [f] ἐπεὶ καὶ τοὺς [g] διακειμένους φρονίμως καὶ τοὺς ἀγανακτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, προσκαλεσάμενος [h] τῶν τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντας, καὶ τὸν Τήρωνα δήσαντας ἔχειν ἐν Φυλακῇ.

ε'. Τότε γνησθέντος, ὑπεπτεν τῷ καιρῷ ὁ Τρύφων τοῦ κουρεὺς καὶ βασιλέως, ὃς ἔφη προσελθὼν ὡς πειθοι πολλάκις ὁ Τήρων, [i] ὁπόταν [k] θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ τὸν λαιμὸν [l] ὑποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἐν πρώτοις [m] τοῖς παρὰ Ἀλέξανδρον, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς. ταῦτα εἰπόντα συλλαμβάνειν κελεύει, καὶ μὴ ταῦτα βάσανον λαβεῖν τε Τήρωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦ κουρέως. διακαρτερήσαντός τε τοῦ Τήρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τὸν πατέρα, χαλεπῶς μὲν ἤδη διακείμενον, ἔχοντα δὲ εὐδαίμονα ἐλπίδα σωτηρίας, [n] αὐτό τε τὸ μέλλον ἐκ τοῦ παρόντος δυσχερείας πρᾶγμα, ἔφη

cens, "interiiſſe veritatem, ſublatum jus ex homi"nibus, vigere mendacium & malitiam, & tantam "nubem rebus inducere, ut à peccantibus ne ma"xima quidem mala in homines cadentia cerni "poſſent." Hæc tam libere dicens, videbatur quidem non ſine periculo facere: ſed movebat omnes æquitas rei, quod animoſe & fortiter ſe illis temporibus gereret. quapropter omnia quæ ille diceret libenter omnes audiebant ut ab eo dicta, & cum ſibi cavendum eſſe ſilentio providerent, tamen ejus confidentiam collaudabant. nam tanti mali exſpectatio unumquemque cogebat quodcunque liberet pro eo loqui.

4. Ille vero regem ipſum adiit audaciſſime, & ſolum cum ſolo colloqui velle dicebat: ac facta poteſtate. "Non poſſum, inquit, ô Rex, diutius "ferre hanc animi anxietatem. Equidem audacem "hanc confidentiam, ſed tibi neceſſariam & con"ducibilem, ſi quid ab ea utilitatis perceperis, "meæ vitæ antepoſui. Sanuſne es, aut ubi eſt ex"cellens illud ingenium, quo tot tantaſque res aſ"ſequutus es? quæ eſt iſta amicorum cognatorum"que ſolitudo? quos equidem, quamvis præſentes, "nec cognatos nec amicos judico, qui tantum "ſcelus in quondam felici regno perpetrari ſuſti"neant. Et tu non aſpicies quid agatur? duos ju"venes regina conjuge tibi natos, omni virtute "ornatiſſimos interficies, tuamque ſenectutem uni "puero committes, qui ſuſceptam de ſe ſpem ma"le ſuſtinuit, & conſanguineis, quos ipſe toties "jam capitis damnaſti? Nonne cogitabis vulgus "ſilere, tamen peccatum videre, & facinus odiſſe: "exercitumque univerſum, & maxime præcipuos, "miſericordia commoveri erga infelices, odio er"ga infelicitatis auctores?" Audiebat rex iſta, principio quidem non omnino *intemperanter: ſed ubi ſcilicet Tero facinus & domeſticorum perfidiam aperte taxavit, commovit ſe rex. Et Tero è contra paulatim modum exceſſit immoderata & militari libertate uſus. nec tempus ſatis ſcite & commode cepit. Unde ita turbatus eſt Herodes, ut, ea verba pro conviciis magis quam pro utili admonitione ducens, ubi milites rem ægre ferre & duces indignari audivit, tam eos qui nominati fuerant quam ipſum Teronem in cuſtodia vinctos adſervari juſſerit.

Pari fiducia alloquitur regem.

Regem nimia libertate uſus offendit.

5. Hoc facto Tryphon quidam, regis tonſor, arrepta occaſione, regem adiit, eique nunciabat, Teronem ſæpe ſibi perſuadere voluiſſe, ut regi barbam tondens eum novacula jugularet: ita principem locum apud Alexandrum habiturus, & magna præmia conſequuturus. Hæc loquutum juſſit rex comprehendi: ac deinde de Terone & ejus filio & tonſore quæſtio habita eſt. Cumque Tero perſiſteret, juvenis patrem male jam mulctatum, nec ullam ſpem ſalutis habere videns, & quid futurum eſſet ex ſummis ejus angoribus conjiciens

Tryphon Herodis tonſor Teronem accuſat.

m Κρατεῖ] Lege κρατοίη. COCC.

n Οὐ δυνάμενος,] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οὐδυνώμενος εἶπεν, ὦ βασιλεῦ διακαρτέρει in *Editis Aliiſque*, niſi quod διακαρτερεῖ habeat *Hen.* à pr. m.

o Διακαρτερεῖν] Ita quoque *L. B.*

p Λάβοις τι χρήσιμον] Ita *Vat.* & *L. B.* λάβοι in *cæteris.*

q Ποῖ ποτε ὠχονῶ σε,] Ποῖ ποτε οἰχονῶ σοι *Busb.* ποῖ ποτε οἴχονται σε *Vat.*

r Κατώρθωσας;] *L. B.* κατώρθως.

s Μῖσοῦσι] *L. B.* μῦσοῦσι.

t Ἐστι;] *L. B.* ἔτι. unde *Cocceius* legit τὸ πραττόμενον ἔτι.

v Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλικοῦ] Εἰ δύο ν. *Busb.*

x Σοὶ γυναικὸς γεγονημένους,] Illud σοὶ deeſt *Vat.*

y Γεγονημένους,] *L. B.* γενομένους.

z Ἀναιρήσεις,] *L. B.* εἰ ἀναιρήσεις.

a Κατέγνως θανάτου;] Κατέγνωκας *Busb.* & *Vat.*

* *Intemperanter:*] *Al.* libenter, *aut* non iracunde, *aut* æquis auribus.

b Διεκίνησεν ἑαυτὸν] Διεκίνησεν αὐτὸν *Vat.*

c Τήρωνος] *L. B.* Τήρωνος.

d Τὸ γὰρ ἀπαίδευτον ἐξέπιπτε καὶ καιροῦ] Verto, *rerum enim imperitia mala decori magiſtra*, ut ſumatur γνωμικῶς —— Si ad Teronem —— referatur, ſic potius, —— *præ rerum enim imperitia à decoro deflexit.* IBIBETSON.

e Ἐξέπιπτε καιροῦ.] Ὑπεξέπιπτε *Vat.* ὑπερεξέπιπτε *Busb.*

f Ἐπεὶ καὶ τοὺς] Ἐπειδὴ *Busb.*

g Διακειμένους φρονίμως,] Ἀπιχθῶς, aut aliud adverbium excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo. *Epiphanius* vertit, *quia milites tum abhorrerent, & primates eorum ſibi indignarentur.*

h Τῶν τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντας,] Τῷ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων *Vat. L. B.* τῶν τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. *Cocceius* μὴ τῶν ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. τοὺς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἅπαντας *Busb.*

i Ὁπόταν —— λάτριμεῖν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. SPANH.

k Θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ] Θεραπεύοι *Busb.* ὡς πείθοι πολλάκις αὐτοῦ ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ *Vat.*

l Ἀποτεμεῖν·] Ἀποτμῆσαι *Vat.* τεμεῖν *Zonar.*

m Τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον,] Τοῖς abeſt *Vat.*

n Αὐτό τε τὸ μέλλον] Ἑαυτῷ τε τὸ μ. *Vat.* αὐτῷ τε τὸ μ. *Busb.*

ens, dicebat "se regi veritatem patefacturum, si "fore polliceretur ut & ipsi & patri tormenta & "cruciatus remitteret." Ubi autem rex ei fidem dedit, ajebat, "constitutum fuisse, ut Tero regi "manum afferret; ac factu facile esse ut solus solum "aggrederetur: quo perpetrato, si quid ei sinistrum "accidisset, id honori fore, dum Alexandro gra- "tificaretur." Istis quidem ab illo dictis, patrem à necessitate redemit: neque scitur, verumne dixerit vi coactus, an id fecerit ut à semetipso & patre dolorem depelleret.

Confessio filii Teronis.

6. Herodes vero si vel minimam antèa de filiis *suis* occidendis dubitationem habuerit, jam ei nullo in anima loco relicto, sed ejectis omnibus quæ sibi vel tantillum melioris consilii suggerere possent, institutum exsequi properavit. Cumque in cœtu produxisset trecentos duces, in reos relatos, & Teronem cum suo filio, & tonsorem indicem, eos omnes accusavit: atque populus, conjectis quæcunque venerunt in manum, eos necavit. Alexander vero & Aristobulus, ducti Sebasten, jussu patris ibi strangulantur: & corpora noctu portantur Alexandrium, ubi siti erant maternus avunculus & multi ex majoribus eorum.

Teron, filius ejus, & tonsor lapidati.

Aristobulus & Alexander jussu Herodis strangulati.

7. Et forsan quidem aliquibus minime mirum videbitur, odium inveteratum adeo crevisse, & eousque processisse, ut ipsam naturam vinceret. Merito autem dubitari possit, an adolescentibus ejusmodi quid vitio vertendum, quod patri justam illis succensendi causam dederint; ac deinde ita eum perversitate sua irritarint, ut implacabilis evaderet: an quod ipse adeo durus fuerit & ferreus, & tam in aliis rebus gloriæ quam dominationis vehementer cupidus, ut neminem sibi *socium* assumendum putaret, quod quicquid ei placeret firmum ratumque haberi voluerit: an *quod dicendum* fortunam vim obtinuisse, omni consilio prudentiæ licet pleno potentiorem; unde & credere solemus, humanos actus à necessitate quadam præsancitos esse ut omnino fiant, eamque vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. Cæterum satis erit, ut arbitror, sententiam hanc, *quòre sellatur*, cum illa conferre, quæ nobismet aliquid *in agendo* tribuit, nec prohibet quo minus sua cuique imputetur morum pravitas: quæ jam olim ante nos sapienter in *Lege tractata sunt. Ex duabus autem reliquis causis, ea quæ ad filios spectat *merito* culpari potest, tam ex juvenili arrogantia quam fastu regio, quod calumniis in patrem auscultarint, & in acta ejus & vitam parum æqui inquisitores fuerint; malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescii, & ob utrumque iis obnoxii qui id egerunt ut eos observarent, & ad gratiam captandam *Herodi*

"ο μωύδη τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ ϖδαιτήσοι λύσα τ
"φεῖσαι τ βασάνων ϗ τ αἰκίας αὐτόν τι ϗ τ πατέρα".
δόντος ὁ πίστιν ὑπὲ τούτοις, ἐλεγε "ὡς εἰη συνῆκεν τις
"ὑπὸ ἐξ διʼ αὐτοχειρίας βασιλεῖ τ Τύρωνα. ϖροσελθεῖν
"γὰ εὔπορον εἶναι μόνον μόνῳ, ϗ δρᾶσαντα παθεῖν τι τ
"εἰκότων σὺν ἀγῶνες Ἀλεξάνδρῳ χαριζόμενον". ταῦτα
μὲν ᵖ ἂν ἐκεῖνος εἰπὼν, ἐξωρεῖται τ πατέρα τ ἀναίκης, ἀδηλον εἴτε τῷ ἀληθῆ σκεδασθεὶς φεύδη, εἴτε καὶ ϖδαγραφῶ νοήσας τινὰ ταύτῃ τ κακῶν αὐτὸ ϗ τῷ γεγωνηκότι.

ς'. Ο ὁ Ηρώδης, ᵠ ὅδε εἰ τι ϖρότερον ἐνδοιάσιμον ἰῶ αὐτὸ ϖρὸς τ τεκνοκτονίαν, τούτῳ τόπον ἢ χώραν καταλελοιπὼς ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πᾶν ἐξηρημένῳ τὸ δυνάμενον αὐτὸ ὑπόνοιαν ἀμείνονος λογισμῶ ϖδαφεῖν, ἔσπευδεν ἤδη τέλος ὑπαρθεῖναι τῇ ϖροαιρέσει. ϗ ʳ ϖροσαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, τριακοσίους τε τ ἡγεμόνων τοὺς ἐν αἰτίᾳ γενομένους, ϗ τ Τύρωνα πὼ τῷ παιδὶ, ˢ ϗ τῷ ϖρὸ ἐκείνου διελέγχοντα κηρεῖ, καθηγεμόνα ᵛ ἁπάντων αὐτῶν ἐποιήσατο. ˣ κἀκείνους μὲν τὸ πλῆθος ἀεὶ τοῖς ϖδατυχοῦσι βάλλοντες, ἀπέκτειναν. Αλέξανδρος ϗ ϗ Αριστόβουλος, ἀχθέντες εἰς Σεβαστὴν, ὑπὸ τάξαντος ϗ πατρὸς, στραγγάλῃ κλείνουσι. τὰ ὁ σώματα νύκτωρ εἰς Αλεξάνδρειον ἀπήνεγκε, ϗ τε μητροπάτωρ ἐκεῖ, ϗ τ πλείστων αὐτοῖς ʸ ϖρογόνων ᶻ κειμένων.

ζ'. Ισως μὲν ἂν οὐκ ἄλογον ἐνίοις καταφαίνεται, τρεφόμενον ἐκ πολλοῦ τὸ μῖσος ὅτως αὐξηθῆναι, ϗ πραιτέρω ϖροελθὸν ὑπονικῆσαι τὴν φύσιν. ὑπίσασις ὁ γένοιτο ἂν εἰκότως, εἴτε εἰς τὸς νεανίσκους ἀνοίσειν ᵃ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, ᵇ ϖρὸς αἴτιον ὀργῆς ᶜ ἀναγαγόντας τ πατέρα, καὶ χρόνῳ ϖδασκιάσαντας ὑπὸ καλεπότητος ἀνήκεστον αὐτοῖς, εἴ τε καὶ ϖρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀπαθῆ καὶ ϖειθὸν ὄντα ϖρὸς τὴν ὑπεροψίαν τ λεχῶς, καὶ τ ἄλλης εὐδοξίας, ὡς μηδένα οἴεσθαι ϖδαληπτέον, ἐφ᾽ ὧ πᾶν τὸ βουλόμενον ἀκίνητον ἔχειν, ἢ καὶ ᵈ τὴν τύχην παντὸς εὐγνώμονος λογισμῶ μείζω τὴν δυνάμιν ἐσχηκυῖαν, ὅθεν καὶ πάσχομεν τὰς ἀνθρωπίνας ϖράξεις ὑπ᾽ ἐκείνης ᵉ ϖροκαθωσιῶσθαι τ ϗ γνώσθαι πάντως ἀνάγκης, καὶ καλῶμεν αὐτὴν ᶠ εἱμαρμένην, ὡς κοινὸς ὅτος, ὁ μὴ δι᾽ αὐτὴν γίγνεται. τοῦτον μὲν οὖν τ λόγον ὡς ᵍ νομίζω ϖρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν, ἡμῖν τι αὐτοῖς ʰ ϗποδιδόντα τι, καὶ τὰς διαφορὰς τ ὑπερβολῶν ἐκ ϖολλοῦ ϖεφιλοσόφηται καὶ τῷ νόμῳ. τ ϗ ἄλλων δύο, τὴν μὲν ὑπὸ τ ϖαίδων μεμψαίμην ἄν τις αἰτίαν, ὑπό τι αὐθαδείας ⁱ νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως, ὅπ καὶ διαβολῶν ἠνείχοντο κατὰ ϗ πατρὸς, καὶ τ ϖεπομένων αὐτῷ ᵏ κατὰ τ βίον σὺν εὐμενεῖς ἦσαν ἐξεταστὰς, καὶ κακοήθεις μὲν ὑπονοεῖν, ἀκριτεῖς ϗ λέγειν, εὐάλωτοι ϗ δι᾽ ἀμφότερα τοῖς ὑπηρέταις αὐτῶν, καὶ ϖρὸς χά-

o Μωύειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν,] Μωύσειν *Vat.*

p Οὗ ἐκεῖνος εἰπὼν,] Illud οὗ è *Cod. Vat.*

q Οὐδὲ εἰ τι ϖρότερον] Οὐδ᾽ εἰ τὸ ϖρ. *Vat. & Hen.* à pr. m.

r Υπόνοιαν —— ϖδαχεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* μείζονα in *Editis Aliisque.*

s Προαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν] Προάγων *Vat.* ϖροσαγαγὼν *Zonar.*

t Καὶ τῷ ϖρὸ ἐκείνου] Καὶ τῷ ἐκείνου *Busb.*

v Απάντων αὐτῶν] Απάντων ἐποιεῖτο *Busb.*

x Τοῖς ϖδατυχοῦσι βάλλοντες,] Conf. supr. c. 10. §. 5. SPANH.

y Προγόνων κειμένων.] Rufini Versio hujus libri hic desinit in morte & sepultura Herodis filiorum. Reliqua à verbis: Ἴσως μὲν ἂν &c. ad finem libri & capitis non ibi comparent. SPANH.

z Κειμένων.] Post κειμένων habemus τοῦτο τὸ τέλος τ ϖεπτοσκων in *Cod. Busb.*

a Τὴν —— ἀναγαγόντας] Forte τὴν τοιαύτην αἰτίαν, ϖρὸς ὀργὴν ἀναγόντας. COCC.

b Πρὸς αἴτιον] *L. B.* ϖρόσχημα.

c Αναγαγόντας] Εναγόντας *Vat.* forsan pro ἐναγαγόντας. *L. B.* ἀγαγόντας.

d Τὴν τύχην —— γίγνεσθαι.] De Fortuna & vi Fati, sine qua nihil fiat, quæ Pharisæorum sententia, è quorum numero Josephus, vid. lib. 8. c. 15. §. 6. & alsi. lib. 5. c. 13. §. 7. SPANH.

e Προκαθωσιῶσθαι] Προσκαθωσιῶσθαι τῇ ϗ ἡμέραν πάντως ἀνάγκη. & *Lugd. Bat.* Est qui malit ὑπ᾽ ἐκείνης ϖροκαθωσιῶσθαι τῇ τ. γ. π. ἀνάγκη, per illam (*sc.* fortunam) quod eos evenire omnino necesse sit, à culpa esse præexemptos &c.

f Εἱμαρμένην,] Alludere videtur ad notationem Latini nominis potius quam Græci. nam *fatum* à *faciendo* dictum videri potest: at in Græco idiomate, quo usus est *Josephus*, εἱμαρμένη non ab *efficiendo* sed *sortiendo* deducitur. *Salianus* in *Ann. Eccl.* l. 6. p. 386.

g Νομίζω ϖρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν,] Ita conjicit vir doctissimus, *T. Terry Gr. L. Prof.* Antea in *Editis* erat, ὡς μείζω π. τ. ἀ. κινεῖν, & mox Διαφορὰς, nullo plane sensu.

* *Lege tractata sunt.*] *Id est*, in Legis commentariis.

h Αποδιδόντα τι,] Αποδιδότας τι & mox ϖοιοῦντας *Vat.* & *Hen.* à pr. m. ϗποδεχόμενα ἢ ἡμῖν τε αὐτοῖς ϗποδιδόντα τε &c. legendum censet *Salianus*, vertendumque, *verum hunc sermonem, qui causas humanis superiores attingat, moviisse sufficiat; eum autem amplectamur, qui & nobis ipsis aliquid tribuit, nec varietatem studiorum obnoxiam faciat rationi reddendæ.* Vel, certe nihil addendo, ita si placet interpretemur, *hunc ergo sermonem, quem scilicet subjicio, ut illo utiliorem movere sufficiat, qui nobis ipsis tribuat aliquid, & non omnia fato, & multiplices actiones nostras examini subjiciat.*

i Νεωτερικῆς ϗ βασιλικῆς οἰήσεως,] Vide *J. A. Bosii* dissertationem de νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ad 2 *Tim.* c. 2. v. 22. in *Thesauro Theologico Philologico*, vol. 2. p. 687.

k Κατὰ —— ἐξεταστὰς,] Περὶ τ βίον *Vat.*

l Τὰ

χάειν καταμωμώσιν. ὁ μέν τοι πατὴρ, κἂν ἑτεροπῆς ἔσχεν ἄξιον φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβήματος, ὃς, ἔτι πίστιν ἀπιθάνης εὐαρχῆ λαβών, ἔτι ἀφανισμοῦ ἀπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐπόλμησεν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φύντας, ἀρίστους μὲν τὰ σώματα, καὶ ἀξιοπρεπεῖς πᾶσι τοῖς ἀλλογενέσιν, οὐκ ἀποδέοντας δ' ἐν τοῖς ἀπαιτηδεύμασιν, εἴπερ ἡμέρᾳ, ἢ γυμνάζεσθαι [l] τὰ πολέμια, ἢ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων ἐδέησε. τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀλέξανδρος δὴ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. ἡρκεῖ γὰρ, εἰ καὶ κατίγνω, κἂν ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξενιτεύοντας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλῃ ἀσφαλείᾳ αὐτοῦ πεπιστευμένου τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, δι' ἣν οὐδὲν οὕτε [m] ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ παθεῖν ἐδύνατο. τὸ δ' ἀποκτεῖναι ταχὺ, καὶ πρὸς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος [n] αὐτὸν πάθος, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου. καὶ τῆς [o] ἡλικίας ἔτι οὔσης σὺν γήρᾳ πρέσβυν ἐξήμαρτεν. ἦν μὲν [p] παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγγνώμην οὐκ [q] ἂν αὐτῷ τινα φέροι. ταχὺ μὲν γὰρ ἐκπλαγῆτε καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν ἀτόπων, εἰ καὶ δυσχερές, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· [r] ἐν ἀπιστίᾳ δ', καὶ πολλάκις μὲν ὁρμηθέντα πολλάκις δὲ μελλήσαντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ διαπράξασθαι, φονώσης καὶ δυσμεταβλήτου ψυχῆς ἀπὸ τῶν χρόνων. ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὖθις, οὐκ ἀποχόμενος οὐδὲ τῶν περιλοίπων ὅσους [s] ἐδόκει [t] φιλτάτους, ἐφ' οἷς τὸ μὲν δίκαιον ἔλαττον ἐποίει συμπαθεῖσθαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον εἶχε, τῷ μηδὲ ἐκείνων [v] φεισαμένῳ. διέξιμεν δὲ ὑστερον αὐτῶν ἐξῆς ἀφηγούμενοι.

omnia indicarent. Veruntamen, non eſt ut pater juſtam excuſationem inveniat ſuæ in filios impietatis, qui omni re ad fidem certam inſidiis faciendam deſtitutus, nec aliud habens ad eos convincendos hujuſmodi conatûs in *ipſius perniciem* parati, ſuſtinuit ex ſe genitos interficere; forma egregia *juvenes*, & ab alienigenis omnibus valde expetitos, quibus nihil ad ſtudia & exercitationes deerat, ſi aut venationi ſeſe dare, aut militiæ muneribus vacare, aut pro re nata dicere oporteret. Horum vero omnium gnari erant peritique, præſertim Alexander natu major. Satis enim fuiſſet, etiamſi *eos* damnare libuiſſet, aut vivos in vinclis aſſervare, aut procul à regno relegare, cum abunde tutus ageret Romanorum potentia munitus, qua fretus non erat ut vel repentinum impetum aut vim *apertam* metueret. Tam cito autem eos occidiſſe, & ut impotenti affectui gratificaretur, quid aliud eſt quam argumentum impiæ licentiæ. præſertim quod adeo peccaverit, cum eſſet ætate provectior. Quin & neque mora aut dilatio facit ut ei quodammodo ignoſcatur. Nam ut quis repentino caſu perculſus & commotus ad atrocia facinora impelleretur, utut grave ſit, ſæpe tamen ſolet accidere. Verum ut re perpenſa, cum ſæpe incitaretur & ſubinde cunctaretur, poſtremo tale quidpiam aggrederetur & perpetraret, ſanguinarii animi eſt & obſtinati in deterius. id quod & poſtea declaravit, dum nec reliquis parceret quos chariſſimos habuerit: qui tametſi minus miſerabiles erant, quod jure merito perirent; ſimilem tamen exercuit crudelitatem, eò quod ab illorum cædibus non temperarit. Sed de his dicturi ſumus in ſequentibus.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑκκαιδεκάτης.

Finis Libri decimi ſexti.

[l] Τὰ πολίμια,] Τὰ πόλεων *Vat.*

[m] Ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ] Vid. *alibi* lib. 3. c. 6. §. 1. ἐξ ἐφόδου αἱρῆσαι. & cap. 7. §. 1. κατὰ πρώτην ἔφοδον. *Julian. Imp. Orat.* 1. p. 48. de Perſis, ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν Συρίαν ληψόμενοι, ubi *Petavius*: tanquam primo impetu Syria potituri. SPANH.

[n] Αὐτὸν πάθος,] Ita lego (adſtipulante jam quoque *Lugd. Bat.*) αὐτῷ in libris.

[o] Ἡλικίας ἔτι ὄντος σὺν γήρᾳ] *L. B.* ἡλικίας ὄντος σὺν γήρᾳ.

[p] Παρολκὴ,] Παρολκὴ do re aliqua ſuperflua Baſil. Epiſt. CCXXXIV. p. 1011. B. SPANH.

[q] Ἂν αὐτῷ τινα φέροι.] Illud ἂν è *Cod. Vat.* Cui jam quoque favet *L. B.* in quo totus locus ita legitur, καὶ τ. χ. σὺν δὲ αὐτῷ συγγνώμην τ. φ.

[r] Ἐν ἀπιστίᾳ δ',] Ἐν ἀπιστίᾳ δὲ καὶ μήκει πολλ. *Vat. & Heſ.*

[s] Ἐδόκει] *Gen.* ἐδόξει.

[t] Φιλτάτους,] Forte ſupplendum ἦσαν.

[v] Φεισαμένῳ.] Φεισαμένων *Vat.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem: utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliare studebat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant.*

α'. Ως Αντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασι, καὶ τὸν πεπιστευμένον τὴν Συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας.

2. *Quomodo Herodes rex, cum vidisset regionem Trachonitidem in tranquillo esse non posse ob crebras Arabum incursiones, Zamarin Judæum, qui Babylone relicta in Antiochia degebat, accersivit, locumque ad habitandum dedit in Trachonitide, eoque usus est propugnaculo contra Arabes.*

β'. Ως Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἰδὼν τὴν Τραχωνίτιν χώραν μὴ δυναμένην εὐσταθεῖν διὰ τὰς ὁπλοφορὰς τῶν Αράβων, Ζάμαριν Ιουδαῖον, ἐκ Βαβυλῶνος κατοικήσοντα, καὶ ἐν Αντιοχείᾳ διαιτώμενον, μεταπεμψάμενος, [a] ἐγκαθῴκισεν αὐτὴν, καὶ ἐχρῆτο αὐτῷ προβλήματι πρὸς τοὺς Αραβας.

3. *Quomodo Antipater, cum Herodes Alexandri & Aristobuli filiorum suorum filios sibi adsumpsisset, eisque Pheroræ filias despondisset, patri suasit, ut illas è contra filiis suis desponsatas daret. utque Antipater Pheroram studiose colebat, eo animo ut ipso ad insidias patri struendas uteretur. utque Salome, regis soror, insidias sibi cognitas clam fratri narravit. utque Herodes Antipatro interdixit, ne ad Pheroram iret, neve arcani aliquid ei nunciaret. atque ille nihil horum palam faciebat, sed remotis arbitris; id quod Herodem non latebat.*

γ'. Ως Ηρώδης Αλεξάνδρου καὶ Αριστοβούλου τῶν υἱῶν αὐτοῦ παῖδας προσποιησαμένου, καὶ τὰς Φερώρα θυγατέρας μνηστευσαμένου αὐτοῖς, Αντίπατρος ἔπεισε τὸν πατέρα τὴν μνηστείαν εἰς τοὺς παῖδας μεταθεῖναι τοὺς αὐτοῦ. καὶ ὡς ἐθεράπευσεν Αντίπατρος τὴν περὶ Φερώραν, βουλόμενος ἤδη δι' αὐτῶν ἐπιβουλεῦσαι τῷ πατρί. καὶ ὡς γνοῦσα ἡ ἀδελφὴ Βασιλέως Σαλώμη, κρυφαίως ἀπήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ. καὶ ὡς Ηρώδης παρήγγειλεν Αντιπάτρῳ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν, μηδὲ ἀπόρρητον μηδὲν ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. ὁ δὲ φανερῶς μὲν οὐδὲν ἐποίει, ἀλλὰ κρυπτῶς, καὶ ταῦτα δὲ οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ηρώδην.

4. *Quomodo Antipater ad amicos suos Romæ degentes scripsit, eos obsecrans patri scriberent, ut ei suaderent ipsum Romam ad Cæsarem mittere cum ingenti pecunia: quibus obsequutus Herodes eò misit filium.*

δ'. Ως Αντίπατρος ἔγραψε τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις, παρακαλῶν αὐτοὺς γράψαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, πείθοντας ἵνα πέμψῃ αὐτὸν πρὸς Καίσαρα μετὰ πολλῶν χρημάτων· καὶ πεισθεὶς Ηρώδης ἐξέπεμψε τὸν υἱόν.

5. *Quomodo Antipater Pheroræ suasit ut Herodem patrem suum pharmaco tolleret, quod ille Pheroræ dederat. utque Herodes rex jussit fratri ejus Pheroræ, ut uxorem suam repudiaret, aut è regno discederet. cui ille libenter morem gessit, & in suam Tetrarchiam se recepit, ubi non multo post diem supremum obiit.*

ε'. [b] Ως Αντίπατρος ἔπεισε Φερώραν ἵνα ἀνέλῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ηρώδῃ φαρμάκῳ, δὸς αὐτὸς τὸ φάρμακον Φερώρᾳ. καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Φερώρᾳ ἐκβαλεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς βασιλείας. ὁ δὲ ἀσμένως ἤκουσε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν τετραρχίαν, κἀκεῖ μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

6. *Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.*

ς'. Κατηγορεῖται τῆς γυναικὸς Φερώρα τοῦ ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ φάρμακον, κατασκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Αντιπάτρου, καὶ βασάνοις ἔγνω τὰς Αντιπάτρου ἐπιβουλάς.

7. *Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur; & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.*

ζ. Καταπλεύσας Αντιπάτρου ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπό τε πατρὸς, καὶ ὑπὸ [c] Κοιντιλίου Οὐάρου τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τοῦ ἐσομένης διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

8. *Legatio ab Herode ad Cæsarem missa de Antipatro: utque Cæsar, accusatione audita, capitis eum damnavit.*

η'. [d] Πρεσβεία πεμφθεῖσα ὑπὸ Ηρώδου πρὸς Καίσαρα περὶ Αντιπάτρου· καὶ ὡς Καῖσαρ, ἀκούσας τὰς κατηγορίας, κατέγνω αὐτοῦ θανάτου. Θ'. Πε-

a Εγκατώκισεν αὐτῇ,] Εγκατώκησεν in *Editis* & *MSS.*

b Ως Αντίπατρος ἔπεισε] Illa ὡς Αντίπατρος ἔπεισε &c. usque ad vocem Ηρώδης accepta debemus *Codd. Vat.* & *Gall.*

c Κοιντιλίου Οὐάρου] Ita cum *Strabone Aliisque.* Κοιντιλίου in *Editis* & *MSS.*

d Πρεσβεία πεμφθεῖσα] Hoc summarium nobis conservatum dederunt *MSS. Vat.* & *Gall.*

θ'. Περὶ τ Ηρώδ νόσ Ϲ στάσεως τ Ιυδαίων [e] δι' αὐτ· κ κολασις τ στασιαστ.

9. *De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.*

ι'. Ως δόξαντος Αντιπάτρ Ηρώδ τετελευτηκέναι, Αντιπατρ Ϲ ἀφελεχθείη τῷ σωματοφύλακι περὶ ἀφέσεως· [f] κ ἀφ' τοῦτ Αντιπάτρ ἀναίρεσις.

10. *Quemadmodum Antipater, cum ei crederetur mortuum esse Herodem, verba fecit ad custodem de liberatione è vinculis: quam ob rem patris jussu interimitur.*

ια'. Ηρώδ [g] τελευτή, κ διαθηκη Ϲ αὐτ πρὸς Καισαρα, κ μερισμὸς πρὸς τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτ, κ ὡς Αρχέλαον βασιλέα ποιεῖ τ Ιυδαίας.

11. *Herodis mors, & quænam testamento legavit Cæsari, qualisque facta erat divisio in tres filios, & quomodo Archelaum Judææ regem constituit.*

ιβ'. [h] Επιστολὴ Ηρώδ πρὸς τ στρατὸν, κ ἑκάστῳ αὐτῶν δωρεὰ, κ παράκλησις πίστεως πρὸς τ υἱὸν αὐτ Αρχέλαον.

12. *Herodis epistola ad exercitum, & munificentia erga milites, & cohortatio ad eos ut fidem Archelao filio suo præstarent.*

ιγ'. [i] Τάφη Ηρώδ ἐν Ηρωδίῳ τῷ φρουρίῳ, κ ὡς ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τ υἱὸν αὐτ Αρχέλαον ἐν τῇ ἑορτῇ· κ ὡς Αρχέλαος τετραχιλίους αὐτῶν ἀνεῖλεν, αὐτὸς ὃ ἔπλευσε πρὸς Καισαρα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτ Ηρώδῃ εἰς Ρώμην, πιστεύσας τὴν βασιλείαν αὐτ τῷ ἀδελφῷ Φιλίππῳ.

13. *Sepultura Herodis in Herodio castello, utque in festo seditionem movit populus contra filium ejus Archelaum: & ut Archelaus tria seditiosorum millia occidit, atque ipse cum fratre suo Herode Romam navigavit ad Cæsarem, regni cura fratri suo Philippo commissa.*

ιδ'. Ως Σαβῖνος ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ Καισαρος ἐπίτροπος ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, βίᾳ αἰτῶν τὰ Ηρώδ χρήματα Ϲ φρούρια παρὰ τ Αρχελάου ἐπιμελητῶν. κ ὡς ἔπεισαν οἱ [k] Αρχελάου ἐπιμεληταὶ τ λαὸν χωρεῖν ἐπὶ ὅπλα, κ πολιορκῆσαι τ Σαβῖνον Ϲ στρατὸν αὐτ ἐν τῇ Αντωνίᾳ. κ ὡς ταῦτα ἀκούσας ὁ Ουαρος μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, κ ῥυσάμενος τ Σαβῖνον ἐκ τ πολιορκίας, τὰς αἰτίας τ στάσεως ἐκόλασε· κ καλῶς διαθεὶς τὰ ἐν τῇ Ιυδαίᾳ ἔγραψε Καίσαρι, δηλῶν [l] αὐτῷ τὰ πραχθέντα.

14. *Quomodo Sabinus Cæsaris in Syria procurator Hierosolyma ascendit, vi contendens ut sibi Herodis pecuniæ & munitiones traderentur ab Archelai curatoribus. utque curatores ab Archelao relicti populo suaserunt, ut arma caperent, & Sabinum exercitumque ejus in Antonia obsiderent. & ut Varus, istis auditis, magna cum militum manu Hierosolyma ascendit, Sabinoque ab obsidione liberato in seditionis auctores animadvertit; ac deinde, rebus in Judæa compositis literis Cæsari significavit res a se gestas.*

ιε'. Ως Καῖσαρ τὰς Ηρώδ διαθήκας βεβαίας ἐποίησε, φυλάξας τοὺς υἱοὺς αὐτῆς τὴν διαδοχήν· κ περὶ Ψευδαλεξάνδρ.

15. *Quomodo Cæsar Herodis testamentum sancivit, custodita ejus filiis successione: & de falso Alexandro.*

ιϛ'. [m] Καὶ ὡς κατηγορεῖται Αρχέλαος ὑπὸ τ συγγενῶν αὐτῆς ἐπὶ Καισαρος, κ νικήσας ἔλαβε τὴν βασιλείαν· κ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βιενναν, τὴν ὃ βασιλείαν αὐτῆς μετῆγαγε Καῖσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

16. *Et ut Archelaus à consanguineis suis coram Cæsare accusatur, & illis superatis regnum accepit; cumque decem annos imperasset, accusatione iterum in eum instituta, Viennam relegatus est, quo facto regnum ipsius in provinciam mutavit Cæsar.*

[e] Δι' αὐτόν·] Ita *Gall.* δι' αὐτὸν *Vat.* desunt *Editis Aliisque.*

[f] Καὶ —— ἀναίρεσις.] Sic *Gall.* Ἀφ' ταῦτα in *reliquis*

[g] Τελούτη,] Eo modo *Vat.* τελούτα, Διαθήκη πρὸς κ. in *Editis Aliisque.*

[h] Επιστολὴ Ηρώδ] Hoc summarium etiam debemus *MSS. Vat. & Gall.*

[i] Τάφη Ηρώδ ἐν Ηρωδίῳ] Illa κ ταφὴ Ηρώδ ἐν Ηρωδίῳ φρουρίῳ, quæ in *Editis* subjiciuntur verbis istis βασιλεὺς ποιεῖ τ Ιυδαίας, in principio hujusce summarii habent *MSS. Vat. & Gall.*

[k] Αρχελάου ἐπιμεληταὶ] Illud Αρχελάου è *Cod. Vat.*

[l] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα.] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα desunt in libris omnibus præter *Vat.*

[m] Καὶ ὡς κατηγορεῖ) Αρχέλαος] Illa κ ὡς κατηγορεῖ) usque ad vocem πάλιν accepta referimus *Codd. Vat. & Gall.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιδ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XIV.

CAP. I.

Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem, utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliabat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant. De Herodis conjugiis & liberis.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus.

ANTIPATRO autem, postquam fratres sustulisset, & patrem extrema nequitia & furiis illorum injurias ulciscentibus circumdedisset, nihil ad spem, quam de reliqua vita conceperat, firmandam affulgebat. Nam omni de imperio metu liberatus, quod nihil cum fratribus commune habiturus esset, tamen ut regnum adipisceretur opus arduum fore & impeditum sentiebat: odium in ipsum tam inveteratum genti penitus insederat. Cum autem & hoc ei grave esset & molestum, majorem adhuc solicitudinem ei injiciunt milites, animos ab ipso alienos habentes, quorum ex fide pendet omnis regnantium securitas, si quando gens *ipsa* novarum rerum studio teneatur. tantum periculi sibi conflavit ex fratrum interitu. Neque tamen non cum patre regnabat, nihil plane à rege discrepans: & majorem apud eum auctoritatem habebat, benevolentia sibi ex iis ob quæ periisse debuerat firmiori conciliata, quasi in Herodis securitatem fratrum delator exstitisset, non autem ex odio quo illos prosequebatur & in primis patrem. tales ipsum agitabant diræ. Quæ scilicet omnia Antipatro viam sternebant ad Herodem *submovendum*, id agenti ut nemo esset qui ipsum accusaret de iis quæ perpetrare cogitabat, utque Herodes perfugium non haberet aut auxilium, si Antipater semet hostem ei aperte profiteretur. Proinde ex odio in patrem factum est, ut fratribus insidiaretur. Sed tunc longe magis stiti-

Cum patre res Judæorum administrat.

Antipater patris necem machinatur.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἀντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ πάντες ἔθνος διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασιν, καὶ τὸν πιπρωμένον τῆς Συρίας Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας. Περὶ Ἡρῴδου γάμων καὶ παίδων.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι δὲ, ἀραμένω τοὺς ἀδελφούς, [b] ἀσεβείᾳ τι τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ τὸν πατέρα συνεξελόντι, εἴ τι [c] χρὴ γνώμην ἡ ἐλπὶς ἦν αὐτοῦ βίου λοιπόν. ἀπαλλαγεὶς γὰρ φόβου καὶ δείματος τοῦ μὴ Φερετιανῶν, [d] ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὕρισκεν [e] τὸ τῆς βασιλείας ἁρμόσασθαι· [f] τοσοῦδε ἐφύη τῷ ἔθνει μῖσος πρὸς αὐτόν. ὄντος δὲ [g] αὐτῷ καὶ τῶνδε χαλεπῶν, πλείονας παρελύπει τὸ στρατιωτικὸν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς οὓς τὰ πάντα ἦν τοῖς βασιλεύσιν ἀνακείμενα καὶ οἰκείᾳ ἀσφαλὲς, ὁπόταν τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων [h] ὀρεγνώμενον πραγμάτων. τοσοῦδε κίνδυνον ἐμήσατο αὐτῷ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀδελφῶν. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ [i] συνῆρχέ τε τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο [k] ἢ βασιλεὺς ὤν· καὶ πιστεύετο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ἐπλημμέλησε καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένος, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ἡρῴδου τοὺς ἀδελφοὺς [l] ἐνδεδειχώς, ἀλλ' ὁσὸν ἐχθρᾳ τῇ πρὸς ἐκείνους καὶ [m] πρὸ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. τοιαῦτα αὐτὸν ἐφείπετο δόξαν ἀφαί. ἅπερ δὴ πάντα μηχανᾶι τῆς ὁδοῦ ἵστατο Ἀντιπάτρῳ, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν [n] κατηγόρων ἐφ' οἷς προσῆκεν διενοεῖτο, Ἡρῴδῃ δὲ καταφυγῆς, [o] οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ, καὶ Ἀντιπάτρου φανερῶς πολεμίου καταστάντος. ὥστε μισῶν μὲν τὸν πρὸς τὸν πατέρα ἔπεσθε τοῦ φθόνου τῶν ἀδελφῶν. τότε δὲ [p] ἥπερ μείζονος

a ιδ'.] Ita in *Græcis* omnibus & plerisque *Latinis*.

b Ἀσεβείᾳ τε τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ] Ἀσεβείᾳ τε ὑς. & mox ἀλαστορίᾳ τὸν π. *Busb.*

c Κατὰ γνώμην] *L. B.* κατὰ γνώμας.

d Ἐργωδέστερον] Ἐργωδεστέρᾳ ἦν ἡ τῆς βασιλείας ἐπιτυχία *Zonar.*

e Τὸ τῆς βασιλείας ἁρμόσασθαι.] *L. B.* τὸ τῆς βασιλείας ἁρμόσασθαι.

f Τοσοῦδε ἐφύη τῷ ἔθνει] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Epiphan.* τοσοῦδε φύει in *Editis Aliisque.*

g Αὐτῷ καὶ τῶνδε χαλεπῶν,] Ita ex conjectura. αὐτῶν in *libris.* HUDS. Quam conjecturam verissimam esse, præclari codicis *L. B.* fides docet. HAV.

h Ὀρεγνώμενον] Euripid. Bacch. v. 1253. θηρῶν ὀρεγνῶτ'. infra c. 6. τοῖς ἀρετῆς ὀρεγνωμόνοις. & c. 9. §. 2. ὀρεγνᾶς· & sic *Gen.* h. l. ὀρεγνώμενον, ut & c. 13. §. 3. SPANH.

i Συνῆρχέ] *L. B.* συνῆργε.

k Ἢ βασιλεὺς] *L. B.* ὡς βασιλεύς.

l Ἐνδεδειχώς,] Προδεδειωκὼς legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *proditor exstitisset.*

m Πρὸ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

n Κατηγόρων] *Gen.* κατηγορῶν.

o Οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ,] Ἢ βοήθειας, αὐτῷ δὲ &c. Ita lego ex conjectura. εἰ βοηθοῖεν αὐτῷ in *Editis* & *MSS.* in *Epiphanii* versione *non habens qui sibi auxiliaretur.* HUDS. At conjectura doctiss. viri jam opus non est, quum certiorem lectionem nobis suppeditaverit inviolata *L. B.* manus; ex quo Codice diligentiorem posuimus post illud αὐτῷ, δὲ &c. HAV.

p Ἥπερ] μείζονος] Sic *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* ἥπερ in *Editis Aliisque.* ἧπερ in *L. B.*

q Εἶχε-

νως [q] ἐγχειρῆσαι μὴ ἀφέξεσθαι τῆς πράξεως. ἀποθνήσκοντος μὲν γὰρ Ηρῴδου, βεβαίως οὕτω πραγθησομένης τῆς ἀρχῆς· ἐξικνουμένου δὲ εἰς τὸ πλέον ζῆν, κινδύνων [r] ἂν προσκαλῶν ἐξαγγελτὰ γενομένης τῆς πράξεως, ἧς αὐτὸς γεγονὼς, πολεμιον ἀναπαγε τὸν πατέρα κατασκευάζειν. [s] Διὸ τοῦτο χαλεπὸν ἦν πολυπλοκίας [t] τοὺς τοῦ πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις ἐκπλάσσων τὸ τῶν ἀνθρώπων μῖσος πρὸς αὐτὸν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπὶ Ρώμης φίλους πομπαῖς μεγάλων δωρεῶν εὔνους [v] καθιστάμενον, πρὸ πάντων δὲ Σατορνῖνον, τὸν τῆς Συρίας ἐπιμελητήν. [x] ὑποδέχεσθαί τε ἐλπὶς ἦν αὐτὸν καὶ τὸν Σατορνίνου ἀδελφὸν μεγάλῃ δώρων ἀφθονίᾳ, καὶ τῷ ἀδελφῷ τοῦ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τῶν περὶ τὸν Ηρῴδην συνοικοῦσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χαριούμενον. ψευσάμενός τε φιλίαν πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας ἐδύνατο καὶ λαθεῖν πεπιστευκὼς, καὶ μᾶλλον ἀφαμένον ἐφ' οἷς τινας ἐπικρύψασθαι συνέβαινεν. ὁ μὲν ἦν πάντως τῷ [y] πανούργῳ, προκαταγνωσθῆναι οὐκ ἐλάττονα αὐτὸν, καὶ μηκέτ' οἷόν τε εἶναι λανθάνειν, καὶ διὰ τὸ ἤδη πᾶσι σκοπὸν τῇ πάσῃ [z] ἀντιτεχνάσασθαι αὐτῷ πρὸς τὸ κακότροπον· καί τοι συγγενὴς αὐτῷ πρὸς μητρὸς Αντιπάτρου πρεσβύτης τῆς ἐκείνου. διὰ πραξιν, [b] λαβὼν τὸν κόρον πρότερον Αριστοβούλῳ γεγαμημένον, [c] τὸν δὲ ἑτέραν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς [d] Καλλαια πρὸς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῷ μὴ καταγνοῆσαι πονηρὸν ὄντα [e] τὸν ἡ πρώτη γαμία τεῖχον, ὥσπερ οὐδὲ ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ μεμισῆσθαι. τὸν δὲ Σαλώμου Ηρῴδης, ἐσπουδακότα Συλλαίῳ τῷ Αραβι γαμηθῆναι κατ' ἐρωτικὸν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Αλεξᾷ συνοικεῖν, συμπρασσούσης αὐτῷ [f] Ιουλίας δὲ πρὸς τὸν Σαλώμου μὴ ἀνήναδαι τὸν γάμον, μὴ καὶ [g] ἔχθρα καθίστηται αὐτοῖς πρὸς αὐτόν, [h] ὀμωμοκότος Ηρῴδου μὴ ἂν εὐνοήσειν Σαλώμῃ, μὴ ὑποδεξαμένου τὸν Αλεξᾶ γάμον. καὶ ἐπιδεῖ Καίσαρός τε ὄντος γνωμικοῦ τῇ Ιουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβαλλούσῃ πάνυ συμφερόντως. ἐν τούτῳ δὲ δὴ τῷ Αρχελάου θυγατέρα [p] Βασιλέως Ηρῴδης ὡς τὸν αὐτῆς πατέρα ἐξέπεμψεν Αλεξάνδρῳ συνοικήσουσαν, ἐκ τῶν αὐτοῦ τοῦ προικα δοθέντα, ὥστε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

Β'. Ανέτρεφε δὲ αὐτὸς τῶν παίδων τὰ τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς· [i] ἦσαν γὰρ τῷ μὲν Αλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Αριστοβούλῳ δὲ ἐκ [k] Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων προσφωνήσας τὰ παιδάρια, καὶ τῶν ἱερῶν ἀνακλαύσας τὸν τοῦχον, ἠύχετο μηδὲν τοιοῦτο παθεῖν τοῖς ἐκείνων συνελθεῖν· αὐξηθεῖσιν δὲ ἀρετῇ, [l] καὶ συμφορᾶς δικαίας, τὰς τροφὰς ἀμείψασθαι ἃς [m] ποιοῖτο. [n] ἐνεγύητό τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥραν τὸν ἐπ' αὐτῷ, [o] τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τῶν Αλεξάνδρου παίδων Φερώρα θυγατέρα, τῷ δὲ Αριστοβούλου τὸν Αντιπάτρου, καὶ [p] θυγατέρα τὸν Αριστοβούλου ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Αντιπάτρου, τὸν δὲ ἑτέραν τῶν Αριστοβούλου θυγατέρων, Ηρῴδῃ παιδὶ τῷ αὐτοῦ, γένεσθαι δὲ τῷ [q] βασιλεῖ καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρχιερέως

mulabatur cœptos conatus persequi. *scilicet* quod Herode defuncto pro certo regnum adepturus esset: sin vero diutius viveret, magno in periculo foret, ne patefacto facinore, cujus ipse auctor erat & machinator, patrem eo adigeret ut hostis sibi fieret. Hac de causa nullis sumptibus parcebat ut patris amicos demereretur, hominum in se odium abolere volens magnis beneficiis, præsertimque amicos qui Romæ erant, missione ingentium munerum sibi benevolos reddens, & in primis Syriæ prætorem Saturninum. Fore etiam sperabat, ut eorum quæ dono dedit magnitudine sibi conciliaret Saturnini fratrem, iisdemque artibus & regis sororem, quæ uni de præcipuis Herodis amicis nupserat. eratque mirus artifex fidem iis faciendi, quibuscum versaretur, veram esse quam simulavit amicitiam, & ad odium in quoscunque illud susceperat dissimulandum callidissimus. Non tamen fallebat amitam, quæ cum jampridem explorave-rat, nec jam decipi poterat, præsertim quod omnes adhibuerit machinas ad occurrendum ejus malitiæ: quamvis avus maternus Antipatri Salomæ filiam haberet in matrimonio, eam quæ antea nupserat Aristobulo, auctore & conciliatore nuptiarum Antipatro, nam alteram ex ejus marito habebat Callæae filius in uxorem. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus perspecta esset ejus malitia, sicut nec prior illa consanguinitas odium extinguere potuit. Salomen autem, quæ Syllæo Arabi ex amatoria cupiditate matrimonio jungi studebat, compulit Herodes ut nuberet Alexæ, operam suam ei præstante Julia, & Salomæ suadente, ut nuptias non detrectaret, ne apertæ cum ipsa illi intercederent inimicitiæ, utpote quod juraverit Herodes, nunquam se eam amaturum, nisi vellet sese nuptum dare Alexæ. Atque paruit Juliæ, & quod Cæsaris uxor esset, & quod præterea utilia admodum suaderet. Hoc ipso tempore Herodes regis Archelai filiam, Alexandri uxorem, ad patrem remisit, eique dotem de suo restituit, ne quid esset inter eos controversiæ.

In demerendis patris amicis nullis sumptibus parcit.

Amitam fallere non potuit.

Salomen ad Alexæ conjugium compulit Herodes.

Glaphyra patri suo remissa.

2. Herodes autem filiorum liberos alebat accuratissime (sustulerat enim Alexander ex Glaphyra duos mares, & Aristobulus ex Bernice Salomes filia tres filios & duas filias) & cum liberos aliquando, præsentibus amicis, in conspectum eorum dedisset, & filiorum fortunam deploravisset, orabat ne tale quidquam illorum liberis accidat, sed ut virtute aucti, insuper & æqui bonique scientia, gratiam pro educationis cura dignam rependant. Spoponditque in matrimonium, ubi ad id ætatis adoleviscent, Alexandri filio grandiori Pheroræ filiam, Aristobuli autem filio Antipatri filiam; Aristobuli autem filiam *unam* addicebat Antipatri filio, Aristobuli vero alteram Herodi filio suo, quem ex pontificis filia rex sustulerat. nam mos nobis est patrius eodem tempore plures habere uxores.

Herodis progenies.

Nepotibus suis sponsalia fieri curat Herodes.

Hæc

[q] Εἰ χειρῆσαι μὴ ἀφέξεσθαι] *L. B.* ἐγχειρῶν μὴ ἀφίεσθαι. *Coccejus* legit ἐκ χειρῶν non male. HAV.

[r] Ἂν προσκαλῶν] *L. B.* ἀντιπεριελκόντων.

[s] Καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὸν] Καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὸν *Hen.* à pr. m.

[t] Τοὺς] Forte τοῖς. COCC.

[v] Καθιστάμενον,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* (imo jam etiam cum *L. B.*) καθισταμένους in *libris.*

[x] Ὑποδέχεσθαί τε] *L. B.* in *Marg.* ὑποδέξεσθαι.

[y] Τιτθίδα,] Conf. supr. lib. 16. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Αντιτεχνάσασθαι] *L. B.* ἀντιτέχνασθαι. *Coccejus* ἀντιτετάχθαι.

[a] Θείῳ πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρῳ] Salomes filia Berenice & ante Aristobuli uxor nupta Antipatri filio Avunculo. Vid. *Αλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 2 & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 1. & lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH. Vertunt *Avus maternus*; sed θεῖος est *avunculus*, non *avus*, vel potius nomen generale, & *patruum* & *avunculum* complectens. Vide *Justin.* Instit. L. III. Tit. VI. §. 3. IBBETSON.

[b] Λαβὼν τὸν κόρον] Παραλαβὼν *Vat* & *L. B.*

[c] Τὸν δὲ ἑτέραν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς] Τὸν δὲ ἑτέραν ὁ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς *Vat.* & *L. B.*

[d] Καλλαια] Καλλαίαν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *nam alteram Calleas viri ejus filius habebat uxorem. L. B.* Καλλία.

[e] Ὃν ἡ ἐπιγαμία τεῖχον,] Illud ὦ è *Codd. Vat. L. B.* & *Gall.*

[f] Ιουλίας] Ιουλίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς *Busb.*

[g] Ἔχθρα καθίσταιτο] Ita *Busb.* ἐχθρᾷ in *reliquis.*

[h] Ὀμωμοκότος ——— γάμον.] Jurabat quippe Herodes nunquam se circa Salomen benevolum fore, nisi conjugium Alexæ susciperet, & obediret Juliæ &c. *Rufinus.* SPANH.

[i] Ἦσαν ——— δύο.] Tigranes & Alexander Alexandri filii; Herodes, Agrippa & Aristobulus 3 filii Aristobuli, Herodias & Mariamnes 2 filiæ Αλωσ. lib. 1. c. 28. §. 1. & lib. Antt. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

[k] Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς] Βερενίκης *Vat.* & *L. B.*

[l] Καὶ συμφορᾶς δικαίας,] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

[m] Ποιοῖτο.] Gen. ποιεῖτο & clarè *L. B.* ποιεῖτο exhibet; nescio itaque, unde ἐποιεῖτο (quod exsulare jussi) in *Hudſ. Edit.* irrepserit. HAV.

[n] Ἐνεγύητό τε εἰς γάμον.] Ἐγεγύητό *Vat.*

[o] Τῷ ——— αὐτῷ,] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[p] Θυγατέρα ——— αὐτῷ,] Herodias dicta est vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. & *Αλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[q] Βασιλεῖ καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρχιερέως θυγατέρα.] Vocem ἄτοπον post βασιλεῖ addit *Vat.*

Hæc liberorum ſponſalia faciebat rex pupillorum miſericordia, ut eis Antipatri amorem ex affinitate conciliaret. Antipater autem non ceſſabat eundem animum erga liberos gerere, quem erga fratres habuerat. Patris etiam ſtudium, quod in eos exſtitit, vehementer illum irritabat, cui jam perſuaſum erat, illos fore potentiores ipſius fratribus, præſertim quod, cum forent adulti, Archelaus, vir regiæ dignitatis, nepotibus auxilium latuſus eſſet, & Pheroras, qui & ipſe tetrarcha, pupillarum alteram filio ſuo conjugem accepturus. Quin & ipſum provocabat, quod populus miſeratione orbatorum parentis, odioque in ipſum malitiæ in fratres reum, cuncta *demum* patefacturus eſſet. Itaque tentabat ut patrem ad ſua decreta reſcindenda pertraheret, periculoſum ducens, ut eos in ſocietatem adſciſceret qui tanta eſſent poteſtate. Atque Herodes precibus Antipatri flexus à ſententia ſua diſceſſit, ita ut Antipater ducturus eſſet Ariſtobuli filiam, Antipatri vero filius Pheroræ filiam: Et ſponſalia quidem, invito rege, in hunc modum mutantur.

Antipatri odium in Ariſtobuli & Alexandri liberos.

Herodis uxores liberique.

3. Eo autem tempore Herodes rex uxores novem habebat, videlicet * Antipatri matrem; ac pontificis filiam, ex qua filium ſuſtulit ſibi cognominem, ut & fratris ſui filiam & *alteram* ſororis ſuæ filiam, quæ *duæ* liberos non habuerunt. Erat etiam illi inter uxores Samaritana una, ex qua filios *duos* procreavit Antipam & Archelaum, & filiam *nomine* Olympiadem, quæ poſtea Joſepho nupſit regis fratris filio. Archelaus autem & Antipas Romæ apud privatum quendam educabantur. Cleopatra etiam Hieroſolymitana ei nupta erat, ex qua filios genuit Herodem & Philippum; qui Philippus Romæ educabatur. Porro in uxoribus erat etiam Pallas, quæ ei Phaſaëlum filium peperit. Præterque illas habuit Phædram & Elpim, ex quibus duas filias ſuſtulit Roxanen & Salomen. Filias autem ſuas grandiores, Alexandri *filii ſui* ſorores ex eadem matre, quas ducere Pheroras recuſarat, elocavit, alteram quidem Antipatro ſororis ſuæ filio, alteram vero Phaſaëlo, qui & fratris ſui filius erat. Atque hæc fuit Herodis progenies.

γ'. Ἡρώδῃ δὲ τῷ βασιλεῖ κ) τέτταρα τ χρόνον συνώκησαν ἐννέα γυναῖκες, ἥτε Ἀντιπάτρου μήτηρ, κ) ἡ θυγάτηρ [g] τ Ἀρχιερέως, [h] ἐξ ἧς C ὁμώνυμος αὐτῷ [i] παῖς ἐγεγόνει. ἰδ) C ἀδελφῆ [k] παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, κ) [l] ἀνεψιαὶ [m] σὺν αὐτῇς. κ) ταῖσδε μὲν τέκνον οὐδὲν [n] ἐφύη. ἰδ) δ' ἐν τ γυναιξὶν κἀκ τ Σαμαρέων ἔθνους μία, κ) παῖδες [o] αὐτῇ [p] Ἀντίπας κ) [q] Ἀρχέλαος, κ) θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. κ) τούτων μὲν ὕστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος C Ἀντίπας [r] ἐπὶ Ῥώμης ἐθράπευνι [s] ἰδιώτῃ τροφῆς εἶχον. Κλεοπάτρα [t] τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, κ) παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρώδης τε ἐγεγόνεσαν C Φίλιππος, ὃς C αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφῆς εἶχεν. κ) Παλλὰς ἦ ἰδ ἐν τ γαμετῆς, [v] Φασάηλον πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· ἔσος γε μὴν τούτοις Φαίδρα C Ἐλπὶς ἦσαν, [x] ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη C Σαλώμη. [y] τὰς δὲ πρεσβυτέρας αὐτῷ θυγατέρας ὁμομητρίους τ ἰδίου Ἀλέξανδρον, ὧν ἀδελφὰ φερούσας τ γάμον, [z] συνῴκισε τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ [a] τῷ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, Φασαήλῳ δὲ τῷ ἑτέρᾳ· κ) ἦν Ἡρώδῃ ἀδελφῆ παῖς ἐγεγόνει. κ) τοῦτο μὲν Ἡρώδῃ τὸ γένος ἰδίου.

f Πάτριον —— συνοικεῖν.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

s Ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῶν συνοικεῖν.] Καὶ ταὐτὸν Zonar.

t Προκαλούμενος.] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλούμενος in *cæteris.*

v Γνώμη —— ἔλιπεν] *L. B.* γνώμῃ τῇ πρὸς τ. ἀδ. τολυπόσειν οὐκ ἔνλιπε, pro οὐ λιπε.

x Πρὸς τὰς ἀδελφὰς πολιτούειν οὐκ ἔλιπεν] Conf. infr. c. 3. §. 3. SPANH.

y Μείζονας ἑτέρας τ ἀδελφῶν] Sic *Hen.* à pr. m. μείζονα in *Editis Aliisque.*

z Συλληψομένους] Προσδιξομένους in *Editis Aliisque.* προσληψομένους *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *nepotibus auxilium præbiturus* &c. unde συλληψομένους reposui.

a Τετραρχης ἦ κ) ἐτος ἰδ'.] Pheroras Herodis frater τετραρχης, de quo ſupra lib. 15. c. 6. §. 5. SPANH. Vocula κ) ex *L. B.* inſeritur. HAV.

b Κακοηθοπίας τ ἐπὶ] Κακοηθοπίᾳ τῇ.

c Προσλήψοιτο τοιῆσδε] Εἰ προσλήψειτο τῆσδε αὐτὰς in *Editis Aliisque.* εἰ προσλήψοι τοιῆσδε αὐτὰς *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσλήψειτο σῆσδε *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *adverſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia.*

d Τῷ θυγατέρᾳ Ἀριστοβούλου γαμεῖν,] Mariamne vid. infr. c. 15. §. 4. ubi Archelai cum Mariamne uxore divortium. Ariſtobuli filia deſponſa Antipatro ex Pheroræ filia Antipatri filio. SPANH.

e Ἡρώδῃ —— γυναῖκες,] Conf. *alios.* lib. 1. c. 24. §. 2. & c. 29. §. 2. SPANH.

f Ἡ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ;] Doris. SPANH.

* *Antipatri matrem;*] Scil. *Doridem.* Vide etiam *Petitum* Tomo IV.

g Τῦ Ἀρχιερέως,] Simon vocatur lib. 18. c. 6. §. 1. ubi & de Herode ejus filio: Neque enim Herodes Tetrarcha ſacerdotis filia genitus *juxta Ruſinum.* SPANH. & ſupr. lib. 15. c. 9. §. ult. & *alios.* lib. 1. c. 3. §. 7.

h Ἐξ ἧς κ) ὁμώνυμος αὐτῷ] Ἐξ ἧς δὴ κ) *Vat.* & *Busb.*

i Παῖς ἐγεγόνει.] De Herodis poſteris vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, κ) ἀνεψιὰ σὺν αὐταῖς.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 28. §. 4. SPANH.

l Ἀνεψιὰ] Ἐξαδέλφη δηλαδή· τὰς γὰρ ἐξαδέλφας ἀνεψιὰς ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὡς ἔστιν εὑρεῖν πολλαχῦ κ) ἔν τε τῷ Πλουτάρχου, κ) ἔν τε ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς. *Zonar.* HUDS. ἀνεψιὰ —— Soror filia è *Zonara*, qui per ἐξαδέλφη exponit. Verum per ἐξαδέλφη videtur intelligi non *ſororis filia* ſed *conſobrina*, vel *patruelis* quo ſenſu interpretatur *Phrynich.* IBBETSON.

m Σὺν αὐταῖς] Σὺν αὐτῇ *Vat. Busb.* & Zonar.

n Ἐφύη.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐφύ in *Editis.* ἔφυε *Gall.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *Busb.*

p Ἀντίπας κ) Ἀρχέλαος,] Conf. infr. c. 9. §. 4. SPANH.

q Ἀρχέλαος,] Conf. *alios.* lib. 1. c. 31. §. 1. vid. etiam infr. c. 4. §. 3. & c. 8. §. 1. vid. & *alios.* lib. 2. c. 6. §. 1. ut & Antt. lib. 17 c. 9. §. 4. SPANH.

r Ἐπὶ Ῥώμης] Illa ἐπὶ Ῥώμης è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἰδιώτῃ] *L. B.* ἰδίῳ.

t Τε] Δὲ *L. B.*

v Φασάηλον] Conf. *alios.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

x Ἐξ —— Σαλώμη.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 29. §. 1. & infr. c. 13. §. 5. & *alios.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

y Τὰς —— γάμου,] Conf. *alios.* lib. 1. c. 22. §. 2. SPANH.

z Συνῴκισε —— ἑτέρᾳ·] Conf. *alios.* lib. 1. c. 28. §. 6. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

a Τῦ βασιλέως] Ἀδελφῆς αὐτῦ & mox ἐτος ἀδελφῦ αὐτὸ π. *Busb.*

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ζαμάρεω Ἰουδαίου ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ ἐπιβουλῶν Ἀντιπάτρου τοῦ Ἡρώδου· καί τινα καὶ Φαρισαίων.

Τοῦτον δὴ βουλόμενος καὶ [b] Τραχωνίτας ἀσφαλῆ εἶναι, κώμην, πόλεως μεγέθους οὐκ ἀποδέουσαν, ἔγνω [c] Ἰουδαίοις κτῆσαι ἐν μέσῳ, δυσέμβολόν τε ποιεῖν τοῖς αὐτοῦ, [d] καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξεγίον ὁρμώμενον, ἐμβαλὼν ἐκ τοῦ ἐξαίφνης κακουργεῖν. καὶ ἐπισάμενον ἄνδρα Ἰουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας [e] σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱπποτοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα καὶ τύχας, ἐν [f] Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτᾶσθαι, Σατορνῖνον τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐποίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, [g] Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μεταπέμπεται τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παρέξειν ὑπισχνούμενος γῆν, [h] ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ᾗ ἔζετο ἡ αὐτὴ τῇ Τραχωνιτιδι, βουλόμενος πρόβλημα τοῦ κατοίκησιν αὐτοῖς κτᾶσθαι· ἀτελῆ τε τοῦ χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰσφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν [i] αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν, τοῦ γῆν [k] ἀπρακτον θεραπεύοντος.

β'. Τούτοις πεισθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ, λαβὼν τοῦ γῆν, φρούριον ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, [l] Βαθυρὰν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. πρόβλημά τε ἦν ἔτι ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις τὰ πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ἰουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις [m] διὰ θυσίας εἰς Ἱεροσολύμων, ἔτι μὴ ληστείαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργεῖσθαι. πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἀπανταχόθεν οἷς τὰ Ἰουδαίων θεραπεύειν πάτρια. καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδεία τε ἔτι πᾶσιν ἀπελθοῦσα, ἃ [n] παρέμενεν αὐτοῖς Ἡρώδου ζῶντος. [o] Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος ἐκείνου, διαλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τι ἐπ' ὀλίγον [p] αὐτοὺς ἐπεάξατο. Ἀγρίππας μέντοι γε ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ [q] καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτούς, ἀ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν. παρ' ὧν Ῥωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, τὴν μὲν ἐλευθερίαν ἐς αὐτοὺς τηροῦσι τὴν αἴτησιν, ὑπηκόοις δὲ τοῖς φόρων εἰς τὸ πάμπαν ὑπήκοον αὐτούς. καὶ τάδε μὲν ἐς καιρὸς ἀκριβώσασθαι περιόντος τοῦ λόγου.

γ'. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, [r] ὃν ἐπὶ κτήσει τῆσδε τῆς χώρας [s] Ἡρῴδης [t] περιποιεῖται, ζήσας μετ' ἀρετῆς, καὶ παῖδας [v] λειπόμενος ἀγαθούς· Ἰάκιμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ χρώμενος ἐπιφανὴς ἱππεύειν [x] συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλην τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἐδορυφόρει τότε τοὺς βασιλέας. καὶ Ἰάκιμος, ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χείρας ἀγαθὸν κατέλιπεν τὸν υἱόν, καὶ τἄλλα ἀρετῇ [y] χρησάμενον [z] παρ' ὃν τινα οὐ ἀξιόλογον. διόπερ Φιλία τε πιστὴ καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς αὐτῷ πρὸς Ἀγρίππαν γίνεται τὸν βασιλέα· στρατιὰν γὰρ, ὁπόσῳ ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, ὅτου ἀσκῶν διετέλει, καὶ ὅπη ἐξοδεύειν δέοιτο ἡγεμών.

CAP II. II.

De Zamari Judæo Babylonio, de insidiis Antipatri contra Herodem; deque Phariſæis nonnulla.

EO autem tempore, cum vellet adverſus Trachonitas in tuto eſſe, ſtatuit vicum, qui urbi magnitudine non cederet, Judæis in medio condere, ut & ſuam terram contra irruptiones muniret, factoque è propinquo in hoſtes impetu, repentina incurſione eos infeſtaret. Cumque intelligeret Judæum quendam è Babylonia cum quingentis equitibus, qui omnes eſſent ex equo ſagittarii, & cognatorum multitudine ad centum homines, Euphrate forte trajecto, degere in Antiochia quæ eſt ad Daphnen Syriæ, eique Saturninum, qui tum prætor erat, locum dediſſe ad habitandum, nomine Valatha, hunc *ipſum* ejuſque comites accerſivit, pollicitus ſeſe ei terram daturum in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, eo animo ut ejus habitationem propugnaculum *in hoſtes* haberet: promiſitque regionem vectigalibus immunem, utque ipſi incolerent nullis tributis obnoxii, quæ pendi ſolebant, cum terram ab exactionibus liberam *eis* dediſſet.

Herodes urbem condit, quæ Judæis propugnaculo eſſet contra Trachonitas.

Zamaris, Babyloniæ relicta, in Syria habitat.

Eum in Batanæam pertrahit Herodes.

2. His inductus Babylonius venit, terraque occupata in ea caſtella ædificavit, atque vicum, quem Bathyram appellari voluit. Erat & ille vir præſidio tum incolis adverſus Trachonitas, tum Judæis qui ex Babylonia Hieroſolyma veniebant ob ſacrificia, ne latrociniis eos vexarent Trachonitæ; multique ad eum ſe receperunt, & undique ii quibus curæ erant patria Judæorum inſtituta. Et facta eſt ea regio valde populoſa, quod ſecure ageretur cum immunitate in omnibus, quæ eis Herode vivente *ita* manſerunt. Philippus vero filius ejus, principatum adeptus, pauca & non diu ab eis exegit. Cæterum Agrippa Magnus & filius ejus ei cognominis eos etiam valde attriverunt, tamen libertatem eis adimere noluerunt. A quibus Romani cum accepiſſent principatum, libertatis dignitatem etiam illis conſervarunt, ſed tributis quæ imperarunt in univerſum eos oppreſſerunt. Et iſta quidem ſuo tempore accuratius deinceps perſequar.

Bathyram, aliaque loca condit Zamaris.

Philippus Herodis filius & Agrippa M. Zamaritas duriuſcule tractant.

3. Zamaris autem Babylonius, quem ad hanc regionem poſſidendam accerſit Herodes, moritur, poſtquam cum virtute vitam egiſſet, liberis egregiis poſt ſe relictis, & in his Jacimo, qui, fortitudine illuſtris, Babylonios ſuos ad equitandum inſtituit: atque turma horum virorum reges iſti in ſatellites uſi ſunt. Jacimus, cum ſenex eſſet, moritur, & Philippum filium reliquit, virum manu ſtrenuum, & in cæteris ob virtutem ſupra alium quemcunque memorabilem. quare fidam ei amicitiam firmamque benevolentiam præſtitit rex Agrippa: & milites, quotquot rex alebat, ille ad *militiæ munera* exercebat, & quocunque expeditionem facerent *eos* ducebat.

Zamaris moritur, Jacimo filio relicto.

Philippus Jacimi filius.

4. Cum

b Τραχωνίτας] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

c Ἰουδαίοις] Ita cum *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Græcis* omnibus.

d Τοῖς —— κακουργεῖν.] Hæc verba in MSS. *L. B.* notulis ∴∴∴ deſuper poſitis expungi videntur, neque etiam in utroque *Vet. Interp.* inveniuntur. Satis apte tamen locum ſuum tutantur. HAV.

e Σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις] Illud σὺν è *MSS.* ἱππότας deeſt *Vat.*

f Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

g Οὐαλαθὰ] Οὐλαθα *Vat.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

h Ἐν τοπαρχίᾳ] Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Busb.*

i Αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν,] *Sc.* εἰσφέρειν. antea diſtinctum erat, εἰώθασιν, ἐγκατοικεῖν τοῦ γ. π. HUDS. Forte dicit ἅσαι εἰσφέρειν. COCC.

k Ἀπρακτον θεραπεύοντος.] Fuit cum aut legendum cenſerem γῆν ἄπρακτον, aut vertendum *terram feriatam.*

l Βαθυρὰν] Confer ſcripta ad Joſephi Vitam §. 11. in medio. SPANH.

m Διὰ θυσίας] Καὶ θυσίαν *Vat.*

n Παρέμενεν αὐτοῖς] Παρέμειναν *Vat.*

o Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος] Φίλιππος ὁ υἱὸς ἐκείνου *Vat.* & *Epiphan.*

p Αὐτοὺς ἐπεάξατο.] Ita *Busb.* & *Coccejus.* αὐτοῖς in *Editis.*

q Καὶ ὁμώνυμος,] Dele καὶ. COCC.

r Ὃν] *L. B.* ὃς.

s Ἡρῴδης] *L. B.* Ἡρῴδη.

t Περιποιεῖται,] Sic *Vat.* & *L. B.* ποιεῖται in *Editis.* περιποιεῖται *Hen.* à pr. m.

v Λειπόμενος ἀγαθούς·] Λιπὼν *Busb.*

x Συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους,] Συνεκρότει τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους *Vat.*

y Χρησάμενον] Χρηναι *Vat.*

z Παρ' ὃν τινα οὐκ ἀξιόλογον.] Ita lego. παρόντινα in *Editis.*

III. *Apud Herodem plurimum valebat Antipater.*

4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *aliis* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter versutam malitiam; maximeque eum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in perniciem illius struerentur, quo minus palam fierent "nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissident & nihil non conviciorum jactant ad se invicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abstulere, benevolentiam profiteri, & cum secum "versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, "non refugientes à conjuratione de illis oppugnandis, quibus suam benevolentiam occultam "esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant * feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum sodalitium.

Salome Herodi multierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare recusant.

Mulctantur, & Pheroræ conjux mulctam pro eis solvit.

δ'. Ηρώδῃ δ' ἐν οἷς εἶπον οὕτω, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσει κυρωῦ οὐκ ἀπήλλακτο ἐξουσίας, ὑπεχωρηκότος τι τοῦ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ πρώτερον κτᾶσθαι τιμὴ ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, [c] διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακοῤῥγῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἴποι πιστὸς. ὧν τι πᾶσι φόβερος ἐχ ὑτως ἰσχύι τ ἐξουσίας, ὡς τοῦ κακοήθους τῷ τρόπῳ μάλιστα ἢ αὐτὸν Φερώρας ἐτεράπευε, καὶ ἀντιθεραπεύετο δεινῶς, πάνυ τοῦ Ἀντιπάτρου τιμιζομένου αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν σωίσαμένην τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδάλωτο γὰρ Φερώρας μητρί τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, ἃ ταῦτα [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει γυναίκων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πράσσειν τι οὐδὲν ἄνευ τῶν γυναικῶν [e] ἐκπεφευγυίας τὸ ἀνθρώπου, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος ἐκράτει αὐτῆς, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν μητέρος. ταύτην γὰρ αἵδε αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρᾳ μὲν πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' ἀδαμινοῖς πίσιν αἱ γνῶσαι διήλλαττον. [f] ἀντίπασμα δ' ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφὴ, πίστιν πᾶσι τεκμήριον τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ὑπὲρ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις εἰδυῖά τε, καὶ μηνύουσα οὐκ ἀποτραμμένη. καὶ γιόντες ἐν ἀπειρίᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ὑπὲρ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις ὄντων, ὑπενόησιν ὥστε Φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σπουδὴν, μίσους δὲ λοιδορίαν [k] εἰ καιρὸς προσποίησιν, καὶ μάλιστα Ηρώδου προσπταίοντος [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθίστασθαι. καὶ ἔπρασσον ὕτως. ἐλάνθανε δὲ τὸν Σαλώμην, ὅτι πρῶτον ἡ διάνοια αὐτῶν ὑπὲρ τοιοῖσδε ὡρμημένων, ὅτε ἐπὶ τοῖσδε χρῆσθαι οὐκ ἀπήλλακτο [m] αὐτή. πάντα δὲ ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλῶσαι ἀπεσήμαινεν, σωιόντα τε κρυπτὰς [n] πότους, βαλανηρεῖά τε ἀφανῶς κατασκευασμένα· "ὧν μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου σωπτομένων, κἂν φανερῶ" "θῇ μὴ κεκωλύσθαι. νυνὶ δὲ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ πρόσθεν διαφόρους "καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ βλάβης τῆς ἀλλήλων λέγοντας, εἰς δὲ τὰ ἀ" "φανεῖς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀναπεφηνότας, καὶ ὑπὲρ ἀλλή" "λοις συμμονωθεῖεν ὁ Φιλίππῳ πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους "ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς ὃς λανθάνειν χρῶμενοι εὐνοίᾳ "τῇ ἀλλήλων ἐσπουδάκασιν." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνίχνευέ τε καὶ ἀκριβῶς σωπτυχάνοντα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, σωιέντα μὲν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ δι' ἑαυτῆς, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν ὑπ[p] ἀσκημένης ὑπονοιῶν. καθισαμένων ἀμβολαῖς τὰ ἀδελφῆς. καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι Ιουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβώσει μέγα [r] φρονούντων τὰ πατρίου νόμου, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προσποιουμένων [s] ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. φαρισαῖοι καλοῦνται, [t] βασιλεῦσι δυναμένοις μάλιστα ἀνθιστάσθαι, προμηθεῖς, καὶ τὰ πρόσθεν εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἑτοίμους. πάντες γοῦν τὸν Ιουδαϊκὸν βεβαιοῦνται δι' ὅρκων ἡ μὲν εὐνοῦσαν Καίσαρι, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασι, εἶδε οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτὸς βασιλέως ζημιώσαντος χρήμασιν, ἡ Φερώρα γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

[a] Ωφελήσει] In *Marg. L. B.* ὠφελήσειε.
[b] Ως καὶ πρώτερον κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat. & L. B.*
[c] Διὰ τὸ ἄδηλος] Διὰ τῷ in *Editis & MSS.* ut & mox εἴποιεν.
[d] Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει γυναίκων αὐτοῦ παρθένων·] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τὰς *Busb.* μισῶν Ηρώδου τὰς ἀνθρ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* ad l. 1. de *Bello Jud.*
[e] Εκπεφευγυίας] Πεφευδυτί με &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.
[f] Αντίπασμα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντίπασματι
[g] Η βασιλέως ἀδελφὴ,] Salome. SPANH.
[h] Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Οὐσίαν in primo *de Bello.*
[i] Επὶ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις] Absunt hæc à *L. B.*
[k] Εἰ] *L. B.* ἢ.
[l] Η εἴ τις] Η οἱ ὡς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλον *Vat.*
[m] Αὐτή.] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὕτη *Vat. & L. B.*
[n] Πότους.] Κώμους vocat postea. REL.
[o] Φιλίππῳ] In *L. B.* φιλιᾳ. An φίλιπ scribendum? HAV.
[p] Διακειμένης] Διὰ κενῆς ὑπονοιῶν *Gall. & Vat.* ὑδικιῶς *L. B.* unde ὑ διακενῆς conjicit *Coccejus.*
[q] Επ' ἀκριβώσει] Επ' ἐξακριβώσει *Vat. L. B. & Busb.*
[r] Φρονούντων] Φρονήντων *Busb. Φρονεῖν Coccejus.*
[s] Υπῆκτο] *L. B.* οἷς ὑπῆκτο.
* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.
[t] Βασιλεῦσι] Βασιλεῖ *Busb. Vat. Epiphan.*
† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspecti utpote, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προεγνωκότες ὑπ' [x] ἐπιπνεύσαντος ὀπτασίαν τοῦ Θεοῦ, πρόλεγον ὡς Ἡρῴδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ Θεοῦ ἐψηφισμένης [x] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἰς τὸν ἐκείνου προελθούσης καὶ φερομένης, παῖδάς τε οἱ εἶεν αὐτοῖς. καὶ παῖδα, ὃν δὴ ἐλάνθανεν τὸν Σαλώμην, ἐξαγγελτὰ βασιλεῖ ἰδίῳ, καὶ ὅτι τῶν περὶ τὸν αὐλικὸν διαφθείροιεν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους· ἀναιρεῖ, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] Καρόν τε τινὰ τῶν τότε προύχοντα ἀρετῇ τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. πλείστῃ δὲ καὶ πᾶν ὃ, τι τῷ οἰκείῳ συνωμοτικῷ οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ' αὐτῶν, ὡς πατρὸς τε καὶ εὐεργέτης ὀνομαθησόμενον τοῦ ὑπὸ κατασχεθησομένου προῤῥήσει βασιλέως· χεῖρα γὰρ ἐκείνῳ [z] πάντα εἶναι, παρέξοντα αὐτῷ γάμου τε ἰσχύν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

conjux mulctam pro eis solvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura scire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejusque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos esse: quamobrem rex Pharisæorum nocentissimos interficit, & Bagoam spadonem, & Carum quendam regis pusionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex sua familia omnes, qui cum Pharisæorum dictis consenserant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem beneficumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex esset: * habiturum enim eum regem omnium rerum potestatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, proprioque liberos gignendi.

Pharisæorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plurimique ex Pharisæis eorumque fautoribus occisi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ἡρῴδῃ πρὸς Φερώραν ὑπαρχόσης. ὡς Ἡρῴδης ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον πρὸς Καίσαρα. καὶ τὰ Φερώρας τελευτῆς.

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora intercessit. Quomodo Herodes Antipatrum misit ad Cæsarem. Deque Pheroræ obitu.

ΗΡῴδης δὲ, κολάσας τοὺς Φαρισαίων τοὺς ὑπὲρ τοῖσδε ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε ποιεῖται τῶν φίλων, καὶ κατηγορίαν τῆς Φερώρᾳ γυναικὸς, τῶν τε ὕβρεων τῶν παρθένων [a] τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς ἀναπτοῖς, καὶ ἔγκλημα ποιοῦν ἀτιμίαν αὐτῷ πεποιημένον, "ὥστε ἀγωνοθετεῖν σφᾶ-"σιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐ-"τοῖς ἐκ λόγων ἐκ δι' ἔργων ὅσα δυνατὸν, τῶν τε διάλυ-"σιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ' αὐτῆς ὑπελθούσης πέλεσι διά-"φθυχθῆναι τοῖς ἐκείνης, τὸν τε νῦν πεπραγμένων ὑδὲν "ὄν, τὸν δὲ μετ' αὐτῆς. ἀνθ' ὧν [c] Φερώρᾳ καλῶς [d] ἔχειν, "δεῖσθαι [e] οὐδὲ γνωμῶν εἰσηγήσεως τῶν ἐμῶν, [f] αὐτοκέλευ-"στον ἀποπέμπεσθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρός "με σοὶ αἰτίαν ἐσομένου· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγε-"νείας τῆς ἐμῆς, ἀπείπασθαι τοῦδε τοῦ γαμετοῦ. [g] μενεῖς "γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε ἐν σχήμασιν οὐκ ἀπηλλαγμέ-"νος." Φερώρας δὲ, καίπερ λόγων ἀρετῇ σθενούμενος, "οὔτε συγγνώμης τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν κινήσειν δίκαιον "οὐδὲν [h] οὔτε τὸν πρὸς τοῦτο γαμετοῦ εὐνοιῶν· αἱρεῖσθαί τε πρό-"τερον [i] θανεῖσαν, ἢ ζῶν τολμᾶν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτοῦ "κεχαρισμένης." [k] Ἡρῴδης δὲ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο "τοῦτο ὀργήν, καί περ ἀνήδονον τιμωρίαν εἰσπραττόμενος· Ἀντιπάτρῳ τε ἀπείπε μηδὲν τῇ ἐκείνου Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τὸν γυναικῶν Φυλάσσεσθαι τὸ εἰς ταὐτὸν συνεσόμενον. οἱ δ' ὡμολόγουν μὲν, σιωπῇ δὲ καιρὸν, καὶ συνεκώμαζον Φερώρᾳ τε Ἀντίπατρος. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν τε Ἀντιπάτρῳ τοῦ Φερώρου γυναῖκα, συμπραγούσης αὐτοῖς τὰ εἰς τοῦτο σώδου τῆς Ἀντιπάτρου μητρός.

HItur Herodes, sumpto de Pharisæis convictis supplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accusat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac sibi facta contumelia actionem constituens, "utpote quod fa-"ceret dissidium inter ipsum & fratrem, & ex in-"genio *suo* hostilitatem inter ipsos, quoad pote-"rat, tam factis quam verbis excitaret, fuisque im-"pendiis evitata esset solutio mulctæ ab ipso im-"positæ, nihilque jam sine illa ageretur. Recte "igitur facturum Pheroram, si nec precibus nec "admonitionibus meis impulsus, sponte sua hanc "mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas ini-"micitias conjectura sit: & nunc, si fraternam ne-"cessitudinem tibi vendices, oportet missam fa-"cias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germa-"nus eris, & amore conjunctus." Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen "se neque ejus fratrem esse desiturum, neque fore "ut uxorem suam non amaret; morique malle, "quam amissa uxore dilecta vivere." Tum quidem Herodes suam ob ista in Pheroram iram distulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiserunt: sed nihilominus conveniebant interdum, simulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore consuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pherora uxorem accusat, suadetque Pheroræ ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recusat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pherora.

2. Patrem autem suspectum habens *Antipater*, IV. & *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*

---

[x] Ἐπιπνεύσαντος] Ἐπιπίσαντος *Busb.*

‡ *Credebantur enim futura scire ex afflatu divino*] Fortasse *eis antea concessa est futuri cognitio ex afflatu divino*, qui sensus verbi πιστεύειν frequens D. Paulo. Sic Rom. III. 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

[a] Λύτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ,] Καὶ τῷ γένει τῷ *Busb.*

[y] Καρόν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινα non agnoscitur ab *aliis.*

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Hudſ.* manus *Josepho* admoverunt, quid sibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan.* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, præbente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis. Gelenius* sic: *Prospere enim cessura novo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.* Verum optime Josephi mentem intelliget, qui considerabit nebulones istos impia adulatione in Regem futurum detorsisse vaticinia de Messia agentia; atque in ipsum Bagoam expressa Esaiæ verba, quæ extant cap. LVI. 1 -- 5. ubi Eunuchis nomen liberis præstantius promittitur. HAV.

[z] Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[a] Τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς] Καὶ τόλμῃ τῆς γ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

[b] Καὶ πόλεμον] Illud καὶ insertum dedi ex *Epiphanio.* Forsan *sarem.* legendum, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον αὐτ.

[c] Φερώρᾳ] Eo modo ipse: antea erat Φερώρα. in *Cod. Busb.* ὦ Φερώρα.

[d] Ἔχειν,] Εἶχεν *Vat.*

[e] Οὐδὲ γνωμῶν] Forte δεῖ γνωμῶν. COCC.

[f] Αὐτοκέλευστον —— ταύτην,] Ἀποπεμπτὴν de dimissa seu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. §. 2. dimittit seu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκελεύστως σε δεῖ ταύτην τὸ γοῦν ἀποπέμψασθαι, muliercula ultro tibi repudianda. SPANH.

[g] Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε] Μένεις μὲν γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

[h] Οὔτε τὸν πρὸς τοῦτο γαμετοῦ εὐνοιῶν·] Οὔτε τοῦτο πρὸς τ. γ. εὐνοίαν *Busb.*

[i] Θανεῖσαν,] Θανεῖν *Busb.*

[k] Ἡρῴδης δὲ —— τιμωρίαν.] Conf. *Ant.* lib. I. c. 29. §. 2. SPANH.

[l] Τὰς

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, sese venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuisset Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V. 3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in istis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.

Pheroræ obitus.

τολεῖον προχωρεῖν τὰ ᾧ μίσους ἐπ' αὐτῷ, γράφει πρὸς [l] τοὺς ἐν τῇ Ρώμῃ φίλους, κελεύων ἀπιστελλειν Ηρώδῃ, πέμπειν ἢ τάχος Αντίπατρον ὡς Καίσαρα. ὁ ἡγουμένος, ἔπεμπεν Ηρώδης Αντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα, καὶ διαθήκην ἐν ᾗ μετ' αὐτὸν Αντίπατρον [m] ἀπεδείκνυε βασιλέα· [n] Φθάσαντος δὲ πλοῦτᾶν, Ηρώδου, τὸ σὺν τῷ ᾧ δεχιερέως ἰατροῦ ἰὸν αὐτῷ γεγυμνημένον. συνεξορμᾷ δὲ Αντιπάτρῳ καὶ Σύλλαιος ὁ Αραψ, μηδὲν ὢν προσήκων Καίσαρι διαπεπραγμένος· καὶ Αντίπατρος αὐτὸν κατηγορεῖ ἀπὶ Καίσαρος, ὡς ὢν πρότερον Νικόλαος. κατηγορεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ Αρέτα Σύλλαιος· [o] ὡς πολλὰς ἀπέκτεινεν ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγων, ἐφ' ᾧ γνώμῃ τῇ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα [p] Σόεμον ἄνδρα [q] τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι δὲ καὶ Φάβατον Καίσαρος δοῦλον. καὶ [r] Σύλλαιος αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. [s] Κόρινθος μὲν Ηρώδου σωματοφύλαξ δὲ βασιλέως μάλιστα πιστεύομενος ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον πείθει Σύλλαιος ἀπὶ χρήμασι μεγάλοις Ηρώδην ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. μαθὼν δὲ Φάβατος, Συλλαίου πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, διηγεῖται πρὸς τὸν βασιλέα. [t] ὁ δὲ Κόρινθον βασανίζει συλλαβών, καὶ πάντα [v] ἀνάπυσε μὲν αὐτοῦ. συλλαμβάνει δὲ καὶ [x] δύο ἑτέρους Αραβας καταμηνύσαντος τῆ Κορίνθου [y] πιθόμενος, τὸν μὲν φύλαρχον ὄντα, τὸν δὲ Συλλαίου φίλον. [z] οἱ καὶ αὐτοὶ, βασανίζει γὰρ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξορμῶντες μὴ μελακίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἶπε δεῖσθαι καὶ συγχωρεῖν ἀπὶ τὸν φόνον. καὶ Σατορνῖνος, δηλώσας αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ηρώδου γεγενημένων, εἰς Ρώμην [a] ἐξέπεμψεν αὐτούς.

γ'. Φερώραν δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ Ηρώδης κελεύει. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῆρεν, πολλὰ ὀμόσας ἢ πρότερον ἥξειν ἢ πύθοιτο Ηρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσοῦντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπὶ τινων πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐχ ὑπήκουσεν [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ηρώδης γε μεμεῖται τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε σκαιότητα τοῦ γνώμην [d] προφρονημένος ἐκεῖνος ἔσχε· ἀλλ' ἦκεν ὡς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρχεται νοσεῖν, [f] καὶ μεταπεμπόμενος αὐτὸν μὴ ἡμυόμενος. ἰδόντα δὲ προσεῖλας ἀπὶ Ιεροσολύμων ἀγόμενος τεφρᾶς ἥξιε, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προσέθετο. τῷ δὲ Αντιπάτρῳ καί τινι ἐπὶ Ρώμης πεπλευκότι κακῶν ἐγένετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] τιννυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, ὡς δείγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

l Τοὺς ἐν τῇ Ρώμῃ φίλους.] Τοὺς ἐν Ρώμῃ *Vat.*

m Απεδείκνυε βασιλέα,] Επεδείκνυε *Busb.*

n Φθάσαντος —— γεγονημένον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ως πολλὰς ἀπέκτεινεν] Ως πολλοὺς ἀπεκτονὼς τὸ ἐν π. *Vat.* & *L. B.*

p Σόεμον ἄνδρα] Σύνδον *Gall.* & *Epiphan.* Σόημον *Vat.*

q Τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Busb.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Σύλλαιος —— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propagatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθος] Κορινθος δὲ τις Ηρώδου juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθος δὲ τοῦ Ηρ. *Vat.*

t Ο δὲ Κόρινθον] Ὁ δέ τον τε Κ. *Vat.*

v Ανάπυσε μὲν αὐτοῦ] Ita lego cum *Cod. Busb.* (atque *Coccejo*) ἀνάπυσε perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Αραβας] Δύο Αραβας in *Editis.* δευτέρους Αραβας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 2. *de Bello Jud.* δύο ἑτέρους Αραβας rescripsi.

y Πιθόμενος,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πυθόμενος in *Editis Aliisque.*

z Οἱ καὶ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Busb.* οἱ καὶ αὐτοὶ βασανισθέντες ὡμολόγουν.

a Ἐξ πεμψεν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέπεμπεν in *Editis.*

b Εντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Εντολῶν ὡς ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ἢ μέλλοι *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula ὡς ἢ subintellecta, aut fine ea ἤμελλοι τ. Verum cum *Josephus* (in l. 1. *de Bello Jud.*) habeat ὡς τεθνηξόμενος, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Επὶ τῇ τιμῇ δὲ ὅρκου.] Επὶ τιμῇ *Vat.*

d Προφρονημένος οὐκ ἔσχε·] Προπεφρονημένον *Vat.* forsan pro προπεφρονημένως. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem sua mentis ostendens.*

e Επειδὴ —— προσέθετο.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μεταπεμπόμενος αὐτοῦ] Μεταπεμπόμενος αὐτὸν μηδὲ ἡμυόμενος *Busb.*

g Τιννυμένου δὲ Θεοῦ.] Τινυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τινομένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γενομένῳ *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.] Conf. sup. c. 1. §. 2. ὡς τὸν ἀδελφὸν πολιτεύσειν. SPANH.

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τ γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντ Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἀνζητήσας εὗρεν τὸ φάρμακον, καὶ σκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τ ἰδίε αὐτ Αντιπάτρε, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρε ἐπιβελάς.

CAP. IV. VI.

Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

ΕΠειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, [k] πενθή τε ἐγεγόνεσαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο [l] τῶν Φερώρα τιμίων, προσελθόντες Ηρώδῃ, ἀξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τ ἀδελφὸν τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ζήτησιν ποιεῖσθαι τ ἀλόγου τε & δυσυχοῦς μεταστάσεως. τ δ' ὑποφαινόντων τοῖς λόγοις, πιστὰ μὲν ἐδόκει, δειπνῆσαι μὲν αὐτὸν ἔλεγον παρὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτέρᾳ τ νόσου, φάρμακόν τε προσκομισθὲν ἐν βρώματι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφαγόντα ὑπὸ τούτου τελευτῆσαι. κομισὸν μέν τοι φασὶ τὸ φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τ Αραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προσποιήσει ἐρώτων, φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρᾳ τελευτῇ. Φαρμακίδες δ' εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τ Αραβίας· ἦ γὰρ ταῦτα ἐπεκάλουν, καὶ τ Συλλαίου ἐρωμένης ἐν τ μάλιστα ὡμολόγητο εἶναι Φίλη. πεῖσαί τε αὐτὴν ἐπὶ πᾶσι τ Φαράκα, εἰς τοὺς τόπους ἐληλυθέναι, ἔνθα μητὴρ [m] τ Φερώρα γυναικὸς & ἡ ἀδελφὴ, καὶ ἐπανῆκον αὐτὴν ἀγόμεναι τὸ δεῖπνον πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δᾳλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, καὶ ὄντ ἀφανοῦς & πράγματ, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευταίᾳ τῆς, πεισθεῖσα [o] αὐτῇ τ ἀληθόνων, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδέν, θεὸν δ' [p] ὑπεκαλεῖτο τοιαῦτα αἰτίαις δῶσειν περιβαλεῖν τῷ Αντιπάτρῳ μητέρα, κακῶν τ ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι γνωμένῳ. ταῦτα [q] εἰς ὑπόπτωσιν Ηρῴδου ἄγαν, καὶ τὰ πάντα βασάνοις τ γυναικῶν [r] ἀνάπυστα ἦν, οἵ τε κῶμοι, καὶ αἱ κρυπταὶ σύνοδοι, καὶ δὴ καὶ λόγων πρὸς μόνον τ ἦν εἰρημένων ἐξοίσεις πρὸς τὰς Φερώρα γυναῖκας· [s] ἦν δὲ παλαίστων ἕκαστον [t] δωρεὰν ὑπεκρύπτεσθαι [v] ὑπὸ τῷ μὴ Φέρεσθαι πρὸς Φερώραν τῷ Αντιπάτρῳ κέλευσις ὑπὸ & πατρός· μίσος τε πρὸς τ πατέρα, καὶ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τοὺς μητέρα, ὡς ὑπὸ μήκιστον & πατρὸς [x] βίᾳ ἐξημένης, καὶ [y] αὐτῷ μηδὲν ἐλάττονος & γήρως ὑπικνουμένης, [z] ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τοὺς βασιλείαν ὁμοίως εὐφρανθῆναί ποτ' αὐτόν. ὥστε τρέφεσθαί τε πολλοὺς ὑπὸ τῇ βασιλείᾳ & ἀδελφοὺς & ἀδελφῶν παῖδας, ὀδαμῶς ἀδεῆ τοῦ ἐλπίδα [a] παρεχομένης τὰσφαλοῦς· καὶ γὰρ δὴ & νοῦν, εἴ τι [b] πάσχοι αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτοῦ κελεύειν τοὺς ἀρχοὺς διδοῦσ. ὠμότητά τε πολλοὺ κατηγορεῖ & βασιλέως, καὶ τὰς σφαγὰς τ υἱέων, φόβῳ τε μὴ & αὐτῶν ἄπιοιεν ἤδη, τ μὲν ἐπὶ Ρώμης ἄραι τέχνοις ὑπανοῦσαν, Φερώραν δ' ἐπὶ τ αὐτοῦ πλεονεξίας.

β'. [d] Ταῦτα ὑ σωΐδε τοῖς λόγοις τ ἀδελφῆς, καὶ πολὺ, & μὴ ἀπιστίαν ἔτι ὑποπτεύειν, [e] σωῆρεν αὐτούς. ὁ δ' βασι-

Post obitum Pheroræ solutasque ei exsequias, duo Pheroræ liberti, quos habuerat in pretio, Herodem *regem* adierunt, rogantes ne fratris necem inultam relinqueret, sed de eo ita misere & infeliciter mortuo quæstionem haberet. His verbis auscultante rege (videbantur enim vera esse) dicebant illum, pridie quam ægrotasset, cœnavisse domi uxoris suæ, comesoque pharmaco, quod ei in ferculo insolito appositum fuisset, inde interiisse. idque pharmacum allatum fuisse à quadam muliere Arabica, nomine quidem amatorii (philtrum enim appellari) sed re ipsa ad Pheroram *veneno* tollendum. Sunt autem Arabicæ mulieres veneficæ maximæ: & quæ tum insimulabatur, eam constabat amicæ Syllæi esse amicissimam. eique persuasuras ut pharmacum venderet, eò loci *ubi habitaret* profectas fuisse *ajebant* matrem & sororem uxoris Pheroræ, & in reditu secum illam adduxisse, uno die ante istam cœnam. His verbis incensus rex, feminarum servas torsit & nonnullas liberas: cumque nihil appareret, quòd nulla earum quidquam confiteretur, tandem una vehementer cruciata nihil aliud dixit, nisi se Deum precari ut talibus implicaret cruciatibus matrem Antipatri, quæ illorum omnium malorum causa esset. Ista Herodem eò perduxerunt, ut cruciatus intenderet, quo factum est ut omnia, mulieres torquendo, cognita haberet, convivia, clandestinos conventus, atque etiam verba quædam Pheroræ mulieribus enunciata, quæ ipse soli dixerat Antipatro (erant autem quæ pater Antipatro in mandatis dederat, ut celaret centum talenta *ab ipso data*, * ne cum Pherora colloquia misceret) odiumque Antipatri in patrem, & apud matrem querimonias de tam longa vita, dum interim etiam ipse consenescret, ut etiamsi regnum adipisceretur, nunquam eo tantum delectaretur. esse etiam multos tum fratres tum fratrum filios, qui una secum in spem regni nutrirentur, quæ res spes sibi dubias redderet: quandoquidem jam nunc, si quid fatale sibi accidisset, fratrem suum, non filium, ab Herode regem constitui. Conquerebatur etiam de atroci regis crudelitate, & filiorum cæde; quorum malorum metu ipse sibi Romam proficiscendum prudenter excogitasset, Pheroras autem in suam tetrarchiam.

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

Narratio de Pheroræ veneno occiso.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspi-

Doridem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

---

k Τεφαὶ —— πρόσθελθόντες] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit, *Pherora itaque mortuo, hematoque celebritate magnifica, duo ex liberis* [*lib. libertis*] *ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem veniunt, postulantes* &c. in *libris* ταφεῖ) [ταφῇ] *Busb.* & *Lugd. Bat.*] ἐγεγόνεσαν αὐτῷ [αὐτῷ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δύο τ. Φ. τιμίων, ὅτοι προσελθόντες, Ηρώδῃ [προσ. Ηρώδη *Busb.*] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ὅτοι retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρα *Vat.*

m Τῆς Φερώρα γυναικὸς] Τῆς δ' Φερώρα γ. *Vat.* & Φερώρα γυν. *Busb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας,] Καί τινας καὶ ἐλ. *Busb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *L. B.*

p Επικαλεῖσθαι τοιαῦτα] Επικαλεῖτο *Busb.* & *Zonar.*

q Εἰς ὑπόπτωσιν] Εἰς ὑπόστασιν *Busb. Hen. L. B.* & *Vat.* εἰς ὑπόστασιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad instandum*: εἰς ἐξέτασιν legi potest.

r Ανάπυστα ἦν] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάκτιστα in *Editis.*

s Η δ —— Φερώρας] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

t Δωρεὰν ὑπεκρύπτεσθαι] Sic lego. Δωρεὰς *Busb.* & *Vat.* δωρεᾶς *Hen.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ Φέρεσθαι πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ deërant in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius *Josephi* auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, δῶρα γὰρ αὐτῷ πρῶτα ἐκέλευε τάλαντα, ἐπὶ τῷ μὴ ἀφελέγεσθαι Φερώρᾳ.

* *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater impetravit *Rufin.* SPANH.

x Βίᾳ ἐξηγμένης,] Βίᾳ *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Αὐτῷ μηδὲν ἐλάττονος & γήρως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτᾷ & mox γήρως in *Editis Aliisque.*

z Ως μηδ' ἐλθοῦσαν τοὺς βασιλείαν] Ως μηδ' ἂν ἐλθοῦσαν *Vat.* & *L. B.* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τ τ βασιλείας ἰδίων, ὅτοις αὐτῷ ἦρξε), ἀφ' γῆρας ἤδη αὐτῷ ἐπικείμενον *Zonar.*

a Παρεχομένης τάσφαλοῦς] Ita *Busb.* παρεχομένην in *ceteris.*

b Πάσχοι αὐτὸν] Forte πάσχοι αὐτὸς. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Busb.*

d Ταῦτα] Pro ἀφ' ταῦτα. COCC.

e Συνῆρεν αὐτούς.] Ita quidem lego cum *Cod. Busb.* nisi quod συνῆγεν αὐτοῖς in συνῆρεν αὐτοῦς mutaverim. ταῦτα, συνῆδε γὰρ τοῖς

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendiſſet Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam ſpoliaverat, poſtea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus iniit. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipſius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dediſſet, eique mandaſſet ut cum peregre profectus eſſet, * ne in minimam rei hujuſmodi ſuſpicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuiſſe id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, miſſum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita perveniſſe ad uxorem Pheroræ, cui ſervandum Pheroras tradidiſſet. Illa vero cum rex eam *iſta de re* interrogaſſet, id quod erat confeſſa eſt; & quaſi venenum petitum ſe foras proripuiſſet, ſeipſam de tecto præcipitat; ſed in pedes delapſa non interiit. Atque ita, poſteaquam ipſam recreaſſet, eique & omnibus domeſticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, ſi obſtinate aliquid reticere decreviſſet; pollicetur, juravitque ſeſe rem omnem uti geſta eſſet dicturam, id quod fecit, nihil niſi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum eſt venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id ſui cujuſdam fratris me- "dici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertuliſſet, ipſa ſervavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adverſum te. Igi- "tur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum cu- "randum veniſſes, ille, animadverſa tua in ſe be- "nevolentia, fractus animo me evocat, &, ô u- "xor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "ſuum ipſius patrem eundemque meum fratrem "conſilia capit mortifera, & quod iis ſubſerviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoqui- "dem frater meus facile oſtendit nihil ſe de priſti- "na ſua erga me virtute diminuere, & ego non "diu ſuperſtitem fore me ſpero, age, ne parrici- "dali animo majores meos impiem, affer venenum, "& ſpectante me combure. ſeque, cum illud at- "tuliſſet, ſine cunctatione viri mandatis obſequu- "tam eſſe, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum ſibi reſervaſſe, ut ſi poſt obitum "Pheroræ inclementius ipſam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* neceſſitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accuſat.

Pheroræ uxoris confeſſio.

λεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ [f] τῷ Ἀντιπάτρου τῷ Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τ' ἐπὶ αὐτῷ κόσμον πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἐπέπεμπτο αὐτὴν [h] ἀποπεμπτον, καὶ τ' Φερώρᾳ γυναιξὶν φιλίαν [i] ἐπεισάξ. μάλιστα δ' ἐξώργισεν εἰς ὀργὴν καὶ τὸν παῖδος τ' βασιλέα, Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ὀνόματι τ' ἦν τῷ βασιλέως Ἀντιπάτρου, ἄλλα τε αὐτὸν ἐν τ' βασάνοις κατηπῶν, καὶ ὅτι [k] φαρμακευσόμενον Φάρμακον θανάσιμον, δεῖπνα φέρων, κελεύσας ἐπὶ τῇ ἀποδημίᾳ αὐτὸν, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσιν εἰ τῶν ἐν τούτοις ὑποπτασμῶν, τῷ πατρὶ δῶσι· καὶ κομίσαι μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἐνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, σκηλῶσαι δ' ὡς Φερώραν διὰ [n] Θευδίωνος ἀδελφὸν τ' μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, ἔτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τῷ Φερώρᾳ, δόντ' φυλάσσειν τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δ' ὡμολόγει μὲν ἀναιρεῖναι τ' βασιλέως, [o] καὶ δραμεῖσα ὡς κομίσοιτο, [p] ῥίπτει καὶ πέσει αὐτὴν, ὁ μὲν πλοῦς, [q] ἐπὶ πόδας τ' πλώσεως γιγνομένης. καὶ ἔτως ἐπεὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτὴν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑποσχόμενον καὶ πᾶς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ ταληθὲς τρεπομένη, τρέψειν μὲν αὐτὸν κακοῖς τοῖς ὑστάτοις ἀγνωμονεῖν προθεμένην, ὑποσχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἡ μὲν [t] ἐρήσειν τὰ πάντα ὃν ἐπάξιον τρόπον, λέγουσι μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τ' ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[u] κομίζεται γὰρ ἐκ τ' Αἰγύπτου τὸ φάρμακον ὑπ' Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπόμπευσε· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσαντος, ἐφύλαττον αὐτὴ, Φερώρᾳ λαβοῦσα ὅτι σὺν Ἀντιπάτρᾳ ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικομένην, ὁρῶν σε τὴν εὔνοιαν "[y] ἣν σὺν αὐτὸν ἐχρῶ, ἐπεκαλέσατό τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μετακαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] βεβούλευσί με "Ἀντίπατρος ὅτι πατρὶ μὲν τῷ [a] ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δ' τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τε γνώμην συμβεὶς ὁ Φάρμακον ὁ "διακονήσοιτο [b] αὐτῇ πεπορισμένον. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἐ, "τε ἀδελφὸς ἐδέν ἀρετῇ ἢ πρότερον ἐχρῆτο [c] σοὶ ἐμοῦ "ὑφειμένῳ ὤπλαι, ἐμέ τε ἐλπὶς ἔχει εἰς μακρὸν ἀπαλλάξ "ειν βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποπαύωμαι "τοὺς πατέρας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ φάρμακον, [e] καί τε ἐμοῦ "βλέποντος, [f] κομίσασάν τε ἐδέν εἰς ἀναβολὰς πρᾶσσειν τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον καὶ "σεσωκέναι τοῦ Φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δ' ὀλίγον, "ἵνα εἰ Φερώρᾳ μεταστείλοιτο, [g] πρεσβεύσαι καλῶς αὐτὸν ὁ "βασιλεὺς, [h] μεθύσαντα Φάσηλον πιόμενον τῶν ἀναγ- "καίων." ταῦτα εἰποῦσα, τό, τε Φάρμακον ἐκ τῆς πυξίδος ἐς

λόγοις τ' ἀδελφῆς καὶ πολὺ, ὃ μὴ ἀπιστεῖσθαι ἔτι ὑποπτεύεσθαι, συνῆγεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ ὃ Ant. τ. Δ. &c. in *Editis Aliisque. Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpius detulerat. Incitabatur autem rex ſuper Antipatri nequitia, juſſitque matrem ejus ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtabant pretio talentorum. quæ poſtquam abſtulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicavit.* Si quis malit, ταῦτα, συνῆδε γὰρ τ. λ. τ. ἀδελφῆς, πολὺ &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte συνῆδεν αὐτοῖς. COCC.

f Τῷ —— ἀφελόμενον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφιλόμενον] Ἀφαιρεῖ) *Zonar.* qui ad hunc modum rem exponit, τούτοις ἠδη κατιγνὺς Αντιπάτρου ὁ βασιλεὺς, ἀφαιρεῖ) μὲν τὴν οἰκίαν μητέρα τὴν Δωρίδα τ' περὶ αὐτὸν πάντα κόσμον, ταλάντων ὄντα πολλῶν· αὐτὴν δ' ἐκπέμπει) &c.

h Ἀποπεμπτ.] Ἐκπέμπει) (*foras ejicit*) legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 4. item ſupr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐπεισάξ.] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπείσαξ in *Editis Aliisque.*

k Πεφαρμακευσόμενον Φάρμακον θανάσιμον,] Παρεσκευασμένον *Busb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] Ἵν' ὅσον τὸ ἀφεσιν τὸ ἐν τοιούτοις *Vat.* ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσιν τὸ τοιούτων ὑποπτ. *Busb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam.* IBBETSON.

m Ἀντίφιλον —— φίλων,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφὸν τ' μητρὸς Αντιπάτρου] Ita cum *Cod. Busb.* Θευδίωνος μητρὸς Αντιπάτρου ἀδελφὸν in *reliquis.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 1. SPANH.

o Καὶ δραμεῖσα] Καὶ ἀπιοῦσα κομίσαι *Zonar.*

p Ῥίπτει καὶ πέσει αὐτὴν,] Ῥίπτει καὶ τ' πέσει ἑαυτὴν *Busb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτὴν,] Ita etiam *Epiphan.* ἀνεκτήσατο αὐτὴν ſolus *Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Busb.*

t Ἐρήσειν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

u Κομίζεται γὰρ ἐκ τ' Αἰγύπτου τὸ φάρμακον.] Κομιεῖ τι γὰρ ἐκ τ', & mox ἀδελφὸς ὢν *Busb.* & *Vat.*

x Ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενον,] Ἐθεράπευσεν *Hen.* à pr. m.

y Ἣν σὺν αὐτὸν ἐχρῶ,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* ἣν in *Editis Aliisque.* HUDS. Infra διεχρῶ lib. 18. c. 4. §. 4. SPANH.

z Βεβούλευσί με] Conf. ſupr. c. 2. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτοῦ,] Αὐτοῦ *Busb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forſan αὐτῳ. HUDS. *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ὃ διακονήσει τῇ αὐτῇ. unde emendat Cl. *Cocceius* ὃ διακονήσοιμι αὐτῇ. *Epiphan.* favet vulgatæ lectioni, rectius: *venenum in ejus perniciem mundinatus eſt.* HAV.

c Πρὸς ἐμὲ] Περὶ ἐμὲ & mox ἐμοί τε *Busb.*

d Ἀποπαύωμαι] Ἀποτισαίμην *Busb.* & *Vat.*

e Καί τε ἐμοῦ βλέποντος,] Καίτι τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομίσασάν τε ἐδέν] Κομίσασά τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

g Πρεσβεύσαι] Ita *Busb.* πρέσβοι *Hen.* à pr. m. πρέσβοι in *Editis.* HUDS. Πρεσβοῦ *Gen.* vel πρέσβεσι SPANH.

h Μεθύσαντα] Sic *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* μεθύσας in *Editis.* μεθύσαι αὐτῷ *Vat.* καθίσας) *Hen.* à pr. m.

i Τὸν

εἰς τὸ μέσον παρῆγε. καὶ ἀδελφὸς ἦν Ἀντιφίλου ἑτέρου καὶ μήτηρ αὐτοῦ, ἀνάγκαις τισὶ τῶν Βασιάνου φοδρότητι, [i] ταῦτα ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. κατηγορεῖτο δὴ καὶ [k] τῆς ἀρχιερέως ἡ θυγατὴρ, γυνὴ οὖσα τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴσως γινομένη, [m] κρύπτειν τι προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ Δι᾽ υἱὸν Ἡρῴδης ἐκείνου τι ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸν ὑὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν Διαθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκείνου· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθίστη δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένει.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia sciviſſet & celare voluiſſet. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit, quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boëthi filium pontificatu abdicavit, & eum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit Herodes filiumque ejus de testamento expungit.

γ'. Ἐν τούτῳ δὴ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὑρέσκετο φάρμακον κομίζων, δώσων [r] τῇ τι αὐτοῦ μητρὶ Φερώρᾳ, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἄπαιδος ὄντος βασιλέως, τούτῳ γοῦν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφίκετο δὴ γράμματα καὶ παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων τῷ Ἡρῴδῃ, [t] γνώμην ἐκ συναγορεύοντα Ἀντιπάτρου, ὅτι κατηγορίας [v] Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συνκείμενα· ὡς δῆθεν Διαβάλλοιέν τι τὸ πατρῷον ὅτι σφαγῇ [x] τοὺς περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, δι᾽ οἴκου δὴ καὶ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ καὶ ἐκάλουν ἐπὶ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ᾽ ἑτέροις, [z] ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ κἀκείνους προαπολωλέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γινομένης. τοῦτο δὴ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τῷ Ἀντιπάτρῳ συνέπεισαν. γράφει δὴ καὶ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μείζοσι τοῖς αἰτίοις, καὶ παντελῶς ἀπαλλάσσει [a] Φάσκων αὐτὸ μιαιφόνια, τοῖς δὴ λόγων τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάθεσιν ποιούμενος. αὐτὸς δή, δι᾽ ὧν τε περὶ Σύλλαιον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐμηχάνατο, [b] κόσμους τε [c] ἀριστοτεκτονικοὺς παλαιῶν ἐώνητο Διακοσίων. θαυμάσαι δ᾽ ἄν τις ὅπως [d] τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ κατ᾽ αὐτοῦ κεκινημένων μηδὲ πρότερον ἐπιὼν, ἤδειν αὐτῷ δῆλον ἦσαν. αἴτιον δ᾽ ἦν ἥ τε ἀκριβεία τῆς φυλακῆς τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· ἤδεις γὰρ ἕκαστος, κινδυνεύων τῷ αὐτοῦ, πρόνοιαν τοῦ ἐκείνου ἀσφαλείας ἐποιεῖτο.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuiſſet, eum illo tollerent. Venerunt & Roma literæ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque miserescerent: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur. obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus; & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

Καταίσαλος Ἀντιπάτρου ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κοϊντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πιστευομένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης Διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

Ἡρῴδης δὴ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα ὃν χρὴ Διαπεπραγμένου τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, ὑπεκρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπιστέλλει, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μή καί τι πάθοι πρὸς τὴν ἐκδημίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τὴν [i] μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγον,

Herodes vero, cum ei scripsisset Antipater, se brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille veniſſet,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturaret.

i Ταῦτα ἴλιγον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταῦτα in *reliquis*.

k Τῆ —— βασιλίσσης,] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

l Ἰσως] Σωίσως *Ælian.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

m Κρύπτειν τι προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic *Busb.* κρύπτειν *cæt.* in *cæteris*.

n Τὸν —— Διαθηκῶν,] Conf. *Ælian.* lib. 1 c. 29. §. 2. SPANH

o Εἰς τὸ βασιλεῦσαι] Ita plane *Zonaras*. si quis malit εἰς τὸ βασιλεύσαι μετ᾽ Ἀντίπατρον ἐμοῦ. per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσοι μετ᾽ αὐτὸν, καὶ τ. π. in *Editis Aldisque*. εἰς ὡς βασιλεύσοι μ. ἀ. *Hen.* à prima manu. εἰ ὃ βασιλεύσοι μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ τ. π. *Vat.* quo fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in cæteris permanente*. Est qui μεμνημένων αὐτὸν legendum esse conjicit, è vestigiis *Cod. Vat.*

p Καθίστη δὲ Ματθίαν] Καθίστα δὲ solus *Vat.* καθίστη *L. B.*

q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τοῦ Θεοφ. *Hen.* à pr. m.

r Τῇ τε αὐτῆ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum *Busb.* δώσων τε τῇ αὐτῆ in *Editis Aldisque*. δώσειν τε τῇ ἑαυτῆ *Vat.*

s Ἀφίκετο δὴ γράμματα] Ἀφίκοιτο *Busb. Vat.* & *Hen.*

t Γνώμην καὶ συναγορεύοντα Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμην restitui consentientibus tribus *MSS.* (insuper *Lugd. Bat.*) & *Epiphanio*, qui vertit, *consilio Antipatri & dictatione*.

v Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatrâ Hierosolymitana filii, de quibus supra c. 1. §. 3. SPANH.

x Τῶν περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem REL.

y Ἤδη γὰρ] Ἤδη καὶ καλοῦσι *Busb.*

z Ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς κακίοις προαπολλυμένοις τῆς κατακλήσεως αὐτῶν γινομένης *Vat.* κατακλήσεως hic loci habet *Cod. Gall.*

a Φάσκων αὐτὸ μιαιφόνια.] Φάσκων τὰ μιαιφόνια τοῦ ἢ τῇ ἡλ. τ. ἀπ. αὐτὸς ἢ τὰ περὶ Σ. ἡ. καὶ θεραπεία τ. πρ. ἐγ. κόσμος τε ἀξιοσχετικὸς παλαίστων ἐώνητο Διακοσίων *Vat.*

b Κόσμους —— Διακοσίων.] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 30. §. 1. Διακόσια γὰρ ἀναλώματος ἀνδύσιγμα τάλαντα. SPANH.

c Ἀριστοτεκτονικοὺς] Ἀξιοσχετικοὺς *Busb. Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Gall.*

d Τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσούτων *Vat.*

e Μῖσος τῶν ἀνθρώπων] Μῖσος τῶν ἀν. τὰ περὶ Α. ἦ. γὰ ἦν ὃς πρ. κινδύνου τοῦ αὐτῆ προνοίας τοῦ ἐκείνου ἀσφαλοῦς ε. *Vat.*

f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ἢ χρὴ Διαπεπραγμένου ἥξειν *Vat.*

g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν,] Μὴ σχολάσειν τοῦ εἰς τὴν ὁδὸν *Vat.*

h Μὴ καί τι] Ita *Busb.* μή τι *Lugd. Bat.* μηκέτι in *cæteris*. HUDS. *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καίτι· Edit. Basil. itidem μηκέτι· SPANH.

i Μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγον,] Μητρὸς αὐτοῦ *Vat.*

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *diutius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus; missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quò redactus esset plane intelligens; præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante; ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem reciviisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Quintilius Varus Syria præses.

3. Postero die consederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse per- "fugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orasset-

Antipater judicio sistitur coram Varo.

---

k Καθήσεαν μέμψεις] Ita cum *Cod. Busb.* (ut θήσεσθαι μέμψεις in l. 1. *de B. J.*) καθίσεσθαι in *Editis*, καθῆσθαι in *Vat.* καθήσεσθαι *Gall.* & *L. B.* ἀναθήσεσθαι μέμψεις αὐτῷ ἔπαγε. juxta *Zonaram*. HUDS. Ἀγαθήσεας αὐτὰς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 256. B. SPANH.

l Μή καί τι] *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καί τι· SPANH.

m Ενδιατρίβων] Vocem κτήσεις, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, ejiciendam censui auctoritate *Cod. Busb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates pararet, & in regno Rom. muneris alicujus fieret minister* &c.

n Καί] Illud γὰρ è *Cod. Vat.*

o Διαπρέποιεν τι αὐτῷ] Διαπρέποι τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

p Αὐτῷ.] *L. B.* αὐτῇ.

q Κελένδεριν] Conf ἀλλοι. lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς ἦν εἰς Κελένδεριν κατιπλεῖ &c. SPANH.

r Επίχειν,] *L. B.* ἐπίσχειν.

s Επὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος,] Επὶ τιμῇ δὲ Κ. *Busb.*

t Σεβαστόν.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

v Οὐάρος Κοιντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9 §. 3. SPANH.

x Κοϊντίλιος,] Ita *Busb.* Κοιντίλλιος in *Editis* omnibus. Κοϊντίλιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

y Ηκων ἦν αὐτός.] Ηκων δὲ καὶ αὐτὸς *Busb.* ἦκεν ὁ αὐτὸς τι *Hen.* & *Vat.*

z Επιτηκόων] *L. B.* ἐπιτηκείων. *Cocceius* ἐπιτηκότων.

a Αὐτῷ ἥτε μητρὶ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *reliquis*, tam *Editis* quam *MSS.*

b Συνήδρευε μὲν Οὐαρός] Συνήδρευον *Zonar.*

c Εἴ τε τινὲς μιλοῖντεν] Εἴτ' ἄτινες *Vat.* εἴτε εἴτινες *Lugd. Bat.*

d Τινες βάσανοι γιγνοίατο,] Vocem τινὲς non agnoscit *Vat.*

e Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

f Επανιένας,] Επανεῖναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανιέναι *Busb.* & *Zonar.*

g πίστιν,] Ita ex conjectura. πίσιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

h Αὐ-

προδιεγνωσμένῳ κατακρῖναι δίκην, ἀλλ' ἀκροάσεως [h] αὐτὸν ἡγουμένης ἄξιον τῷ πατρὶ, [i] ἀκεραίους μένειν δυναμένῳ, τοῦτον κελεύσας Ἡρῴδης ἀπάγειν εἰς μέσον, "[k] αὐτὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων τὴν ποίησιν, ὡς ἀπὸ τοιαύτης αὐτῷ τύχης [l] γενομένῳ, εἰς Ἀντίπατρον ἐμβαλεῖν αὐτῷ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ἃς ποιήσαιτο αὐτῶν ἐξηγούμενος, καὶ πολλὰ εὐκαιρίαν ἐν καιροῖς ὡς ἐθελήσαι παρεῖσαν εἰς πάντα· ὧν ἕνδεν ἐπ' ἐμποδίσματι γενέσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἀπροσδοκήτῳ τῇ "ἐκείνων κινδυνεῦσαι τελευτῇ, ὡς τὸν θάνατον δυσσεβῶς τῷ βασιλείαν παραλαβεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ μεταστάντος, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν "τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς "θαρσήσειεν ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ [m] ἀποτραπῶσαν. "Δοκοῦν μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι διὰ γραμμάτων τὴν "ἀρχῆς, ζῶντος ἔτι ἐπ' ἐνδεῖ [n] μειονεκτεῖν, ἀξιώ "ματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντή "κοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κομισάμενον, "δωρεὰν δὲ εἰληφότα ὁδῷ τῆς εἰς Ῥώμην τριακο "σίων ταλάντων ἀριθμόν. ἐπεκάλει ἔτι καὶ τῶν ἀ "δελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν ποι "ησάμενος, μιμητὴν γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] διὰ κα "κῆς τοιῶνδε ἐπαγωγὰς ἐπάγοιτο αὐτῷ τῶν συγγενῶν. "τὰ γὰρ πάντα ἐδαμόθεν ἀλλαχόθεν μιμούσῃ τῇ ἐκείνου "μεμαθηκότα, πράξαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμέ "να γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν κακοῦ παν "τὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθιστά "μενον.

δ'. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέ γειν τε ἀπορῶν. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαι τώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὃν πραχθεῖεν τρόπον παρατυχὼς, δεηθέντι τοῦ βασιλέως τὰ λοιπὰ εἰπεῖν, [q] ἐλεγεν ὁπόσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχόμενα ἦν. καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου κατὰ δικαιολογίαν πρὸς τὸν πατέρα τετραμμένου, καὶ ὁπόσα παραδείγματα τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς ἃς ὑπῆρχον αὐτῷ προφερόμενος, [s] ἃς μὴ ἄν ποτε ἡγεῖσθαι μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἀξίῳ πρὸς αὐτὸν γεγονότι· "καὶ γὰρ ὁπόσα προιδεῖν δεήσειε πάντων προβεβου "λευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἐδεῖτο χειρῶν πόνῳ τῷ "[v] αὐτοῦ σκεπτεάχθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν "ἀλλαχόθεν ἐπιβουλῶν τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν "ἐπιβουλεύτῳ καταστῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν "ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτυρεῖτο, κακίᾳ τῇ ἐπὶ τοῖσδε [x] μελ "λήσῃ σωιέναι. [y] καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος δόξο "χον προαποδεδεῖχθαι, καὶ τὰ σωσπολαυσμένα τιμῶν, "αἳ εἰς τὸ παρὸν προεῖσθαι, οὐκ ἐπικεκωλύσθαι. εἰκός "τε οὐκ εἶναι τῶν ἁπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς "ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μὴ ψόγων καὶ κινδύνων ἐφίεσθαι "τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ [z] δυναμένου προιδέσθαι· καὶ τὸν "πεπεσόμενον τιμῆς τοῦ ἀδελφῶν, καὶ μειονότητι

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, * "de filiis suis con- *Ab Herode accusatur.*
"queri aggreditur, per quos tot infortunia per-
"pessus, in senectute incidisset in improbitatem
"Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ
"illis educandis instituendisque impenderit, quan-
"tumque divitiarum opportune illis, quandocun-
"que voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se
"nihil profeciisse quo minus insidiis illorum in vi-
"tæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata
"sinerent, aut quam jure liceret paterve vellet,
"scelerate regnum arriperet. Sibique mirum vi-
"deri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave au-
"dacia fretus eo usque procedere non dubitârit.
"Successorem enim imperii jam scripto testamen-
"to designatum fuisse, sibi quoque viventi nec
"dignitatis splendore nec potestatis amplitudine
"cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum
"in singulos annos, tulisse, cumque Romam pro-
"ficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in
"viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fra-
"trum, si quidem eorum, ut qui improbi essent,
"accusationem instituisset, imitator exstiterat: sin
"vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus
"tales consanguineos criminationes ad se attule-
"rat. Se enim nec comperisse de iis quicquam ni-
"si ejus indicio, nec quicquam eorum quæ per-
"pessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-
"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quip-
"pe parricidii illorum hæredem constitutum.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ fi- *Nicolaus Damascenus Antipatri crimina exaggerat.*
nem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, qui & regi amicus erat & convictor prope quotidianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum agebantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reliqua adderet, quæ pertinerent ad criminum probationem & redargutionem persequebatur. Tum Antipater, ut causam suam defenderet, ad patrem conversus, & quæcunque essent paternæ in eum benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim "quæcunque providenda erant solerter prospexis- *Antipatri defensio.*
"se, & sicubi res manuum operam postularet suo
"labore omnia confeciisse; atque haud verisimile
"esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit,
"ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis op-
"primendis ostenderat, malitia, hujusmodi facino-
"ra comitante, obscuraret. præsertim cum jam
"ante, nemine vetante, regni successor declaratus
"fuerit, & in partes venerit honorum quibus in
"præsens tempus fruitur. atque haud consentane-
"um esse, ut qui rerum omnium dimidium sine
"periculo & cum dignitate teneret, totum cum
"infamia & discrimine cupide appeteret, dum in
"incerto sit an obtineri possit: maximeque, post-
"quam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres;
"quo-

[h] Αὐτὸν ἡγουμένης] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut δυναμένου.

[i] Ἀκεραίους] Forte ἀκεραίῳ. COCC.

* *De* —— *perpessus,*] Potius, *suam ipsius in liberis procreandis fortunam defluxit, per quos tot calamitates perpessus &c.* IBBETSON.

[k] Αὐτὸς ὠλοφύρατο τὴν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra ἀλλοτ. lib. 1. c. 32. §. 1. SPANH.

[l] Γενομένῳ, εἰς Ἀντίπατρον] Γενομένου, ἀποτίσειν οὖν τὴν δυσμενείας ἀπαντάσας, καὶ εἰς Ant. Busb. ἡγουμένου, ἀποτίσειν ἃ (οὖν L. B. in reliquis cum *Vat.* consentiens) τὴν δυσμένειας ἀπαντάσας τοῦ ἀποτίσειν, καὶ εἰς Ant. *Vat.* in *Epiphanis* versione, *quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortunæ tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.*

[m] Ἀποτραπῶσαν.] Ita cum *Cod. Vat.* (& *L. B.* nisi quod ibi legatur ἀπατραπῶσαν) ἐπιτραπῶσαν in *reliquis.*

[n] Μειονεκτεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* πλειονεκτεῖν in *cæteris.*

[o] Εἰ δὲ μὴ] Deest in *L. B.*

[p] Διὰ κακῆς] Διακεῖσθαι, teste *Suida*, ἀντὶ τοῦ ἀποφαίνεσθαι exponitur apud *Græcos Bibliorum Interpretes*, in *Ps.* 24. v. 3. atque ita hic loci διὰ κακῆς accipio.

[q] Ἐλεγεν ὁπόσα ἀποδείξεων] Illud ἐλεγεν è *Cod. Busb.*

[r] Ἐχόμενα ἦν.] Supplendum forte παρεσκευάζετο. COCC.

[s] Ἃς μὴ ἄν] Voculas ἃς μὴ restitui è *Cod. Vat.*

[t] Ἀρετῆς] Forte ἀρετῇ. COCC.

[v] Αὐτοῦ] Ita MSS. *Gen.* αὐτῶν.

[x] Μελλήσῃ σωιέναι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita *Cocceius*) μέλλουσι in *Editis* & *MSS.* Forsan & καὶ ante ἀφανίζοντα & ἐπὶ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

[y] Καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος] In *Græcis* omnibus, καίτοιγε τῶν μελλόντων. Verum cum μέλλοντος vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *præsertim, cum successor regni fuisset ostensus* &c.

[z] Δυναμένου] Forte δυνάμενον. COCC.

"quorum ipſe, cum forſan delituiſſent, index erat "& accuſator, itemque ſupplicii autor, quampri- "mum nefarii in patrem ſceleris convicti fuerunt. "Atque iſtæ quidem, in quas domi venerat, con- "tentiones argumento eſſe, quam ſincera fide & "benevolentia in patrem ſe geſſerit. Quæ vero "Romæ egerit, teſtatiſſima eſſe Cæſari, * quem "æque difficile ſibi eſt ac Deum ipſum fallere & de- "cipere: quibus fidem faciunt literæ ab eo miſſæ, "quas periniquum eſſe hominum, id ſibi propo- "nentium ut ſeditionem turbaſque moverent, ca- "lumniis poſthaberi, ad quas magna ex parte con- "fingendas otii abunde nactos eſſe inimicos, dum "ipſe abeſſet, quod ſe præſente nunquam habere "potuerint." Quinetiam in quæſtiones invehebat, quibus factum eſt ut falſa dicerentur, quaſi ea eſ- ſet vis neceſſitatis ut homines ei ſubjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tan- demque ſeſe in quæſtionem offerebat.

5. Cum ex his dictis mutatio facta eſſet totius conſeſſus, (miſerebat enim eos valde Antipatri, qui obſoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adverſarii miſe- ricordia commoverentur; immo & ipſum Hero- dem jam flecti apparebat, licet id animadverti nol- let) Nicolaus orationem à rege cœptam atrocius perſequens, argumenta omnia ad accuſationem fir- mandam, quæ ex quæſtionibus aut teſtium fide haberi poterant, denſabat. "Imprimis vero regis "virtutem prædicabat, & merita in bene educan- "dis inſtituendiſque liberis, quorum ille non mo- "do fructum perciperet nullum, ſed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen ad- "eo ſe mirari priorum filiorum temeritatem: fuiſ- "ſe enim juvenes, & à malis conſultoribus corru- "ptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "feſtinatione à naturæ legibus deſciſcerent. At "Antipatri ſtupendum plane ſcelus, quem tot pa- "tris merita non flexerint, venenati in morem ani- "mantis, niſi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emollire; nec *fratrum* "quidem miſeranda exempla abſterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipſe, *inquit*, ô Antipater, index "fuiſti facinoris fratrum, tu argumenta ſuppedita- "ſti, tu in convictos ut animadverteretur feciſti. "Nec id culpamus quod in illis iram ſatiaſti: ſed "hoc miramur te tam ſubito æmulatum ipſorum "improbitatem: & hinc diſcimus quæ feciſti an- "tea, in iis propoſitam tibi fuiſſe non ſalutem pa- "tris, ſed fratrum perniciem, dum inſectando ſci- "licet ipſorum malitiam id conſequutus ut patris "amans filius credereris, majores inde vires & au- "daciam ad ſcelus aggrediendum ſumeres. id quod "docet res ipſa. Item & fratres ſuſtuliſti ob ea "quæ illos nequam factos redargueras: at conſcios "& adjutores eorum non dedidiſti, ut facile o- "mnibus appareat, te tacito cum his fœdere inito "accuſationem ingreſſum, eo nimirum animo ut "ſolus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

Nicolaus Damaſcenus accuſationem ab Herode cœptam proſequitur.

"μὲν καὶ κατηγορητὴν γιγόμενον λαμβάνειν δυναμένων, "κολαζήν τε ἐπὶ φανεροῖς κατέχοντα πονηροὶ τὸς πρὸς "τ πατέρα ὄντας. καὶ πάλε μὲν αὐτῷ τ ἐναντία ἠγωνι- "σμένων ὡς ἀληθὲς εἶναι, τ ἀκεράτῳ εὐνοίᾳ πρὸς "τ πατέρα πεπολιτευμένων. τ δ' ἐπὶ Ρώμης μαρτυ- "ρεῖν εἶναι Καίσαρα, ὃν ἴσον τῷ Θεῷ ἀπατῆσαι "οὐ ῥᾴδιον. ὧν πίστιν εἶναι τὰ ὑπ' ἐκείνου γεγρα- "μμένα ἐπιστάλματα, ὧν ἃ καλῶς ἔχειν ἰσχυρίζε- "σθαι εἶναι τὰς ἀφορμὰς τῶν ταραττόντων αὐτὸς πρόφα- "σιν, τὰς πλείους ἀποδημίας τῷ αὐτὸ σπουδῆσαι "σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγχωρούσης, ἵν' οὐκ ἂν αὐτὸς "ἀπόδημος ὢν ἁλίσκοιτο." Ἀναβάλλοντος δὲ καὶ τὰς βασάνους εἰς ψυχολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύ- σιν ἐχούσης διδάσκειν τὸς ὑποπιπτόντας, ἤδη τὰ πολλὰ τῶν ἐφεσηκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντος αὐτὸν εἰς βάσανον.

ε'. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς δ' σπουδῆς γιγομένης· σφόδρα γὰρ ὤκλασεν τ Ἀντιπατρον, δάκρυσιν τε καὶ [c] αἰκίαις δ' ἀφορήτοις χρώμενον, ὥστε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δ' οἴκτε καταῤῥῆναι, [a] φανερὸν ἦ καὶ Ἡρῴδῃ ἤδη καμπτόμενον τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βυλόμενον ἔκδηλον εἶναι· Νι- κόλαος δὲ ξάμενος οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατῄρξατο [c] λό- γοις, μειζόνως σκαιωσάμενος, καὶ ὅπως ἐκ βασάνων ἡ μαρ- τυρίων σωθῇ [f] τῷ ἀποδείξιν δ' ἐγκλήματος· "μα- "λιστα ἦ τῷ ἀρετῷ ἐπαλλυ ἐχρῆτο δ' βασιλεύς, "[g] ἅπερ εἰς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρήσιμον τ "νέων, [h] ἀδαμάντην εὕροις ὀνησιφόρον αὐτῷ, ἐκ- "πλαίων ἑτέροις ἀφ' ἑτέρων. καίτοιγε οὐχ ἕτως θαυ- "μάζειν τῶν προτέρων τῷ ἀβυλίαν· νεωτέρως γὰρ καὶ "κακίᾳ συμβύλων διεφθαρμένους ἀπολείψαι τὰ τῆς "φύσεως δικαιώματα, ἀρχῆς [i] θᾶσσον ἢ χρῷ μετα- "πεισθῆναι ἀποδόσεως. Ἀντιπάτρου δ' ἂν δικαίως τῷ "[k] μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ δ πατρὸς "[l] εὐεργετηθέντα τ λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰοβολήματα τῶν "ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοιγε κἀκείνοις πνοὴ "ἐγχινομένης μαλακίας δ' ἀδικεῖν τὰς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸ ἀ μιμητῷ "αὐτῶν καταῤῥῆναι τ ὠμότητος ἐμπεδὸν στέγοντος. καί- "τοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μίσους τε ὧν "τολμήσαν αὐτὸς ἦς, καὶ ἐρινύητος τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολάσεως [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ ἀ τὸ ἐπ' ἐκείνοις "ἐγκαλεῖμεν θυμῷ χρῆσθαι μὴ ἐλλείποντος, ἀλλὰ τῷ μι- "μεῖσθαι τῷ ἀσελγῆσαν [o] αὐτῶν σπουδάσαντος ἐκπε- "πλήγμεθα, εὐσεβοῦντες [p] κἀκεῖνα σὺν ἐπ' ἀσφαλείᾳ "τὸ πατρὸς, ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμέ- "να, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ' αὐτῷ κακουργεῖν ἔχῃ- "λαβοις δυνάμιν. ὁ δὴ ἐν τοῖς ἔργοις παρεῖχεν. [q] ἅ- "μα γὰρ καὶ τὸς ἀδελφὸς ἀνῄρεις ἐφ' οἷς ἤλεγχες πονηρὸς "γεγονότας, καὶ τὸς ὁμοπαγῆ παῖδας αὐτοῖς ἐκ συνῳ- "δὸς, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθιστὰς ὡς ἐν σωφρονοῦσι πρὸς "αὐτὸς καὶ τὸ πατρὸς ποιησάμενος, [r] ἐπὰν εἶλε κατη- γορεῖν,

* *Quem —— decipere*:] Inſeruimus vocem *ſibi*, nam *Græca* id docent atque poſtulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatæ αἰεί τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo poſſet. Lugd. Bat.* οἳ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Poſſet alius inde facere ὁμοῖον ὄντα, verum nullum mihi ſubeſt dubium, quin οἱ vera ſit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi caſu, ut plus ſemel, ab Auctore noſtro uſurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντος] Paulo aliter legit & diſtinguit *Busb.* ad hunc ſcilicet modum; καὶ τέλος παρέχοντος ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τούτοις τροπὴ δ' συνεδρίου γέγονε. σφόδρα γὰρ &c. dein ἔκδηλον εἶναι. ὁ δ Νικόλαος &c. atque ita fere legiſſe & diſtinxiſſe viſus eſt *Epiphanius*.

c Αἰκίαις δ' ἀφορήτοις χρώμενον.] Ικετείαις δ' ας. *Vat.*

d Φανερὸν δ καὶ Ἡρῴδῃ ἤδη] Φανερὸν δ ἤδη καὶ Ἡρῴδου εἶναι *Vat. & Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Παλιλογεῖν poſt λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat. & Epiphan.*

f Τῷ ἀποδείξιν δ' ἐγκλήματος.] Mallem εἰς ἀπόδειξιν.

g Ἅπερ εἰς τε] *L. B* ἢ περ εἰς τε.

h Οὐδαμόθεν —— ἑτέρων.] Quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Rufinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρῷ] Ita *Vat. & Lugd. Bat.* ἰχρῷ *Coccejus.* Θᾶσσον ἢ χρήμασιν *mss.* in *Editis Aliiſque.*

k Μιαρίαν καταπλαγῆναι,] Μανίαν *Vat. & Epiphan.*

l Εὐεργετηθέντα τ λογισμὸν] Εὐεργετηθεὶν *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τ non agnoſcit *Vat.*

n Καὶ ἀ δ' ἐπ' ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ ὁ τ ἐπ' ἐκ. in *Editis Aliiſque.*

o Αὐτῶν σπουδάσαντος] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat. & Lugd. Bat.*

p Κἀκεῖνα σὺν ἐπ' ἀσφαλείᾳ δ' πατρὸς,] Κἀκεῖνά σοι σὺν ἐπ' ἀσφ. *Vat.*

q Ἅμα γὰρ καὶ τὸς ἀδελφὸς] In *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ τ.

r Ἐπὰν εἶλε κατηγορεῖν,] Ἐπὰν εἶπε *Vat.* ἐπαινεῖλε *L. B.* ἐπαινεῖλε *Coccejus.*

"γορεῖν, βυλόμενος σοὶ τῷ ὑπερβολῇ τ παλροκλονίας
"κερδαίνειν καὶ μόνας, καὶ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύνῃ καρ-
"πωμένοις, τρόπῳ γε σῷ αἰσχίστῳ. φανερῶς μὲν γὰρ τ ἀδελ-
"φῶν, ὦ καὶ ἡδέως ὡς ὑπὲρ τοῖς μεγίστοις, καὶ νῦν ἄξιον ἔτω
"φρονεῖν, εἰ δὲ μήγε, σὺ χείρων [s] οἷς κρυπτὸν δολον κα-
"τὰ τ πατρὸς [t] σωεπιθεὶς, ἐκείνως μὲν, οὐκ ὡς τῷ
"πατρὶ ὑπερβυλουμένοις μισῶν, ἃ γὰρ ἂν ἐξώκειλας
"αὐτὸς [v] αὐτοῖς ὑπὲρ πρᾶξιν εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ὡς
"διαδόχως τῆς ἡγεμονίας σφ δικαιότερον ἂν ἡγουμένως·
"τὸν δὲ πατέρα ὑπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα
"[x] θᾶσσον ὡς ἐκείνων [y] ὑπικαταψευδῆ μὴ ἐλεγχθῇς,
"καὶ ὧν αὐτὸς δίκας εὐδαιχεῖν ἄξι [z] ἦσθα, ταύ-
"τῃ εὐδὲ τὰ δυσυχῆς [a] εἰσπράξαις πατρὸς, ὑπι-
"νοῶν πατροκτονίαν ἀ κοινὴν, ἀλλ' οἵαν μέχρι νῦν
"ἀχ ἱστρησεν ὁ βίος. ἀχ ὑὸς γὰρ μόνον πατρὶ ἐπε-
"βυλευες, ἀλλὰ καὶ φιλοῦντι καὶ εὐεργετηκότι, κοι-
"νωνὸς τῆς βασιλείας ὢν τοῖς ἔργοις καὶ διάδοχος
"εὐφανὴς, καὶ τῷ μὲν ἡδονῇ τῆς ἐξουσίας ἤδη
"εὐλαμβάνειν μὴ ὑπικεκωλυμένος, ἐλπίδα δὲ τῷ
"εἰσαῦθις γνώμῃ τῶν πατρὸς καὶ γράμμασι εὐσφα-
"λισμένος. ἀλλ' ὐχ ἅρα τῇ Ηρῴδου ἀρετῇ τὰ
"πράγματα, γνώμῃ δὲ καὶ πονηρίᾳ ἐκείνης τῇ ἑαυ-
"τῶν, βυλόμενος τῶν πάντων σοι [b] ὑπακούσαντος πα-
"τρὸς καὶ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· καὶ οὐ εὐσεβεῖς
"τοῖς λόγοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τῶν ἀφανίσαι ζητῶν,
"καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ καὶ
"τῷ μητρὶ [c] ὦ ἐπενόεις πικρὰς, καὶ κακοποιῶν τῷ
"εὔνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τολμῶν ἡμέρον ἀποκαλεῖν τ
"πατέρα, παντὸς ἑρπετοῦ χαλεπωτέραν τῷ διάνοιαν
"κατεσκευασμένος, ἢ τ ἐκεῖνον ἰὸν ἐπὶ τοὺς συγγενεστάτους
"καὶ τοὺς ἐπὶ τοσούτοις εὐεργέτας παρεκάλεις ἐπὶ συμμα-
"χίαις φυλάκων, καὶ τέχναις ἀνδρῶν ⸢ γυναικῶν φεύσο-
"μενος καὶ τὸ γέρον⸣τος, ὥστε σὺκ ἀρκέσῃς σοὶ τ διά-
"νοίας μίσ⸢ος τὸ⸣ ὑποικυροῦν [d] εὐδοκήσαν. καὶ νῦν ἐλήλυθας
"μὴ βασάνους ἐλευθέρων οἰκείων ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν διὰ
"σὲ γεγονύίας, μιαύσεις τῶν σωωμοτῶν, ἀντιλέγων τῇ
"ἀληθείᾳ ψευδῶν, καὶ ὐχὶ μόνον τ πατέρα ἀναιρεῖν
"μεμελετηκὼς ἐκ τῆς ἀνθρωπείας, ἀλλ' ἤδη ⸢ [e] νόμον τ
"καὶ σὲ γεγραμμένον, καὶ τῷ ἀρετῷ τῷ Οὐάρου, καὶ τῷ
"δικαίᾳ τῷ φύσιν. ὅτως ἄρα [f] τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς
"ὥστε καὶ βασανίζειν ἀξιοῖς, καὶ ψευδεῖς λέγων τὰς
"βασάνους τ εὐσεβεβασανισμένων; ἵν' οἱ μὲν ῥυόμενοί σε
"τ πατέρα ἐκκρυφθῶσιν τῆς ἠληθευκέναι· αἱ δὲ σαὶ βά-
"σανοι [g] δοκῶσι πίστις; ὁ ῥύσῃ Οὐαρε τ βασιλέα τ ἐπη-
"ρείας τ συγγενῶν; ὁδὲ [h] ἀπολεῖς πονηρὸν ἡμέρον, ἐπ'
"ὀλέθρῳ μὲν τ ἀδελφῶν εὔνοιαν εὐσεβοποιούμενον τῆς πα-
"τρὸς, ἔνθα δὲ μέλλοι καὶ μόνας ταχέως ἀποίσεσθαι τῷ
"βασιλείαν, πάντων αὐτῷ θανασιμώτατον ἀναφαινόμε-
"νον; [i] γνῶς ὅτι παλροκλονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς
"φύσεως καὶ τῆς βίου, [k] πεφυκὸς ὁδὲν ἧσσον ὡς τοῦ βε-
"βυλευμένου· καὶ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τῷ φύσιν.

ε'. Προστίθη [l] δὲ τὰ τ μητρὸς Αντιπάτρου, ὁπόσα εὐὸς

"certationibus duplicem, sed utramque tuo di-
"gnam ingenio, perciperes voluptatem. palam
"quidem confectis fratribus, quo nomine, tan-
"quam rem præclare gessisses, ultro gloriaris, &
"merito quidem; sin minus, tu illis pejor, qui
"clam patris vitæ insidiatus es, illos, non quod
"patri moliti essent necem, odio habens, (nam si
"id esset non te obligasses eodem crimine) sed
"quod regni hæredes essent justiores: patrem au-
"tem interficere voluisti, scilicet fratribus super-
"additum, ut periculum effugeres, ne quæ in eos
"calumniatus es celeriter detegerentur, & quæ tu
"meritus es supplicia ea de infelici patre exigeres,
"repertor non vulgaris parricidii, sed quale hacte-
"nus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum
"patri filius insidiatus es, sed & amanti te, bene-
"ficiis ab eo affectus, re ipsa jam particeps regni,
"& successor etiam designatus, immo & voluptа-
"tem imperii jam ante capere nequaquam prohi-
"bitus, spe futuræ possessionis certissima præmu-
"nitus, conscripta patris voluntate. At tu non He-
"rodis bonitate, sed pravitate ingenii tui res me-
"tiebaris, id agens, ut patri indulgentissimo par-
"tem quæ ei restabat de imperio auferres, & cu-
"jus conservator volueras dici, eum reipsa cona-
"reris interficere: ac quasi non satis esset temet
"malum esse, matrem etiam tuis pessimis consiliis
"implesti, atque fratrum concordiam dissociasti,
"ac deinde patrem feram appellare ausus es, ipse
"pessimos serpentes exsuperans feritate animi, un-
"de illud virus in proximos sanguine & tantorum
"tibi bonorum auctores in promptu esset, stipato
"satellitiis, armato * astubus, nec virorum tantum
"sed & mulierum adversus senem, quasi tuus ille
"odio tam injusto infestus animus ad maleficia non
"sufficeret. Et nunc apparere hic audes, ut post
"tortos homines, liberos, servos, viros, feminas,
"tuam unius ob causam, post tot indicia eorum
"qui tecum conspiraverant, veritatem oppugnes!
"quasi quod patrem rebus humanis voluisti exi-
"mere parum sit, nisi insuper evertas legem in te
"scriptam, & Vari æquitatem, & ipsam vim ju-
"stitiæ. Itane tuæ confidis audaciæ & impuden-
"tiæ, ut etiam tormentis temetipsum subjici ve-
"lis, dum prius habitis quæstionibus fidem detra-
"his, ut illi scilicet, qui patrem tuum salvum vo-
"luerunt, mendaces habeantur; illis vero credatur
"quæstionibus quas tu rexisti? Quando regem li-
"berabis, Vare, à consanguineorum injuriis? quan-
"do exstingues portentum illud hominis, eum di-
"co qui in fratrum perniciem patris amorem si-
"mulavit; ac deinde cum solus brevi regno esset
"potiturus, fata ejus maxime omnium præcipi-
"tare voluit? Scis quippe parricidium in omnem
"ferri injuriam, † & naturæ pariter ac vitæ ho-
"minum esse infestum, nec ideo minus esse *parri-*
"*cidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non
"punit, naturæ ipsi facere injuriam.

6. Addidit super hæc *Nicolaus* de matre Anti- *Multa præterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.*
pa-

s Οἷς κρύπτειν] *L. B.* ἢ κρυπτῶν.
t Συνεπιθεὶς,] Συνεπιθεὶς *Vat.* & *L. B.*
v Αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτοὺς deest *Vat.* & *L. B. Coccejus* vero αὐτοῖς delet. mox αὐτοὺς pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius.* Forsan σὺ αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτοὺς αὐτοῖς.
x Θᾶσσον] In *Editis* Ἧσσον. sed Ἧσσον malui cum Cl. *Lowthio. L. B.* Θᾶσσον.
y Επικαταψευδῆ] *L. B.* ἐπικαταψεύσασθαι.
z Γένοι,] Γένοιο & mox εἰσπράξοιο *Busb.*
a Εἰσπράξαις] *L. B.* εἰσπράξασθαι.
b Υπακούσαντος] *L. B* in *Marg.* ὑπηκόου. unde *Coccejus* legit ὑποχείριον, sed ego nihil mutandum esse censeo. HAV.
c Ω ἐπενόεις] *L. B.* ἣν ἐπενόεις.
* *Astubus,*] Vocem illam vix probo. IBBETSON.
d Παρασῆσαν.] *L. B.* Παρεῖδεν.
e Νόμον τ καὶ σὲ] Inseritur τ ex *L. B.* HAV.
f Τῇ —— ψεύδεις] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεπεισθὼς ὥστε καὶ βασανίζειν ἀξιοῖς, καὶ è *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoscit eandem laciniam *Lugd. Bat.* sed ibi πεποιθὼς legitur pro πεποιθὼς.
g Δοκῶσι πίστις;] Ita *Vat. L. B.* δέξωσι πίστις. δοξοπίστις in *Editis Aldinaque.*
h Απολεῖς] Deest in *L. B.*
† *Et* —— *infestum,*] Est qui vertit, *neque minus naturæ ac vitæ hominum esse infestum, quam ei cui exitium molitur.*
i Γνῶς —— βεβυλευμένου] Vetus: scias quod parricidium communis injuria est & naturæ ipsius & totius vitæ hominum, neque minus facinorosus reputandus est qui cogitaverit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Græca forte sic legenda. παλροκλονία κοινὸν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, πεφυκὸς παλροκλονίας οὐδὲν ἧσσον τοῦ βεβυλευμένου ὡς τοῦ διαπεπραγμένου. COCC.
k Πεφυκὸς οὐδὲν ἧσσον] *L. B.* τῷ πεφυκέναι παλροκλονίαν οὐδὲν ἧσσον &c. sed puto esse scholion. HAV.
l Ηδη] *L. B.* ἤδη.

m Ku-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effutierat, conſultos vates, & ſacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æſtu proterve fecerat; tum vero repetiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ teſtes partim præmeditati partim ex tempore eoque certiora reſponderant. Homines enim, etiam ſi quid metu Antipatri, cujus facinora ſcire non refugerant, ſilentio premebant, cum viderent ipſum criminationibus eorum, * qui accuſare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulſerat, manifeſto illum inimicis, qui inſatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus eſt *ſuum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accuſandum aggreſſi ſunt, ac magnitudine auſorum & ſcelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratreſque; & quod domum *paternam* ſeditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia juſta exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, ſed prout in rem ſuam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi obſervarint, (qui ſcilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accenſi facta ſuffragiis ſuis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro ſe quiſque ea proferre quæ ſcirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falſitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici poſſet quod periculi metu ſilentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris ſecuritatem quam ſuam nequitiam omni ſupplicio dignum cenſuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidiſſimus eſſet mendaciorum artifex frontiſque perfrictiſſimæ, tamen nec reſpondere ad hæc aut omnino hiſcere auderet. Poſtquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre deſierat, juſſit Antipatro Varus, ut ſemet ad criminationes depellendas accingeret, ſi quid paratum haberet, quo ſe non teneri criminibus quorum accuſabatur, oſtenderet; valde enim & ſe optare, ſcireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omneſque appellabat ut teſtatum fieret, ſe nulli culpæ affinem eſſe, aut ut manifeſtis ſignis oſtenderetur ſe nihil adverſus fratrem molitum fuiſſe. Solent nimirum omnes quibus deeſt virtus, cum ſcelus aliquod aggrediuntur, quaſi Deum rebus humanis præſentem adeſſe negaſſent, ſuopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehenſi in judicii periculum venerint, Deum teſtem invocando *conari* omnia *contra ſe allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Poſtquam enim nefa-

Antipater ab univerſis accuſatur.

Varus Antipatro dicendi pro ſe poteſtatem facit.

Antipater manifeſtiſſimis indiciis convictus Deum invocat.

πινας ἰῶ [m] κυφολογίας γυναικείως εἰρημένα, μανίας τε καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονίας, καὶ ὅσα μὴ τὴν φερούσης γυναικῶν Ἀντιπάτρῳ ἀσελγῆ μηδ' οἶνος καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τά τε βασάνων τοὺς ἀναπειθεῖς ἃ ἐπὶ μαρτυρίων ἐχόμενα· πολλὰ γὰρ ἃ παντοῖα ἰῶ, τὰ μὲν ἀσυμπαθούμενα, τὰ δὲ ὡς ἐξ ὀργῆς ἀπαγγέλλεσθαί τε καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφυρημένα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι κἂν [n] εἴ τι καὶ φόβου τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ διαφθαρέντες [o] τὰ αὐτὰ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ὑπὲρ ἅπαντα τὰ κατηγορίας τὰ ἐξαίφνης γεγονότα, καὶ τὴν ποτὲ πολλὴν αὐτῷ συγχύσαν τύχην ἀσφαλῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς ὑφειδόκιμον, οἳ δὲ ἀπλήστως μίσους τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐκφορεῖτο, [p] [τότε πάντα ἐξέφερον.] κατέπαυδε γὰρ [q] ἃ τοσοῦτον ἔχθρας τὰ ὑπερεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν [r] ἐπινόησεν κακιῶν, καὶ δυσμενείας τὰ πρὸς τὸν πατέρα ἃ τοὺς ἀδελφούς, σαφῶς ἃ ἀλληλοφθορέων ἀναπεπλησμένον τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει καὶ δίκῃ μήτε φιλίᾳ δι' εὐνοίαν χρώμενον, ἀλλ' ὡς μελλήσοι αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἀπάντων οὐκ ὀλίγον αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προαισθανόμενοι, οἷπερ δὴ μάλιστα δρᾶσαι κρύπτειν πεφύκασιν ὑπὸ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς [s] ἀπηλλαγμένους ὑπολαμβάνειν τοῖς γεγενημένοις, [t] καὶ καταβοᾶς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντας παιδιᾷ, θαρρηνομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὅσα εἰδεῖεν. πλήσας τοί τε κακῶν ἐπεδείξεις ἦσαν, ἐδαμόθεν ψευδεῖς αἰτίας ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρῴδην λέγειν τοὺς πολλοὺς, μήτε [u] παρρησίᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλυμένης. ἀλλὰ τῷ πονηρῷ τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸ Ἀντιπάτρου [x] ἐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρῴδου, πονηρίᾳ ἢ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. [v] πολλά τε ἰῶ ἃ θαρρᾷ πολλῶν οἷς μὴ παρρησίᾳλλεν εἰπεῖν ἀγορδούμενα, ὥστε τὸ Ἀντιπάτρου καὶ πᾶν ὑπὲρ πάντα δεινότατον ὄντα ψευσθῆναι, [x] ἀπερυθριάσαι, μηδὲ ὅσον ἐκ τοῦ φωνῆς [y] ὑπὸ τὸ ἀντιλέγειν τῷ ἰσχυρῷ εἰσφέρεσθαι. Νικολάου δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὔαρος [z] ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον [a] ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴπερ αὐτῷ θαρσεῖν ἢ μὴ ἐπόχῳ τοῖς ὑπαφερομένοις εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς εὐχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικηθῆναι φωράσειν. ὁ δ' ὑπὸ χάρμα ἐκπεσὼν ἀναπεταμένος, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι [b] προσηύξατο τὸ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ πικρημένος ὑμφαίσι θανεῖσθαι, μὴ ὄν ὑπόβουλον αὐτὸν ἢ πατρὸς γεγενῆναι. εἰωθότες μὲν ἃ πάντες οἷς ὑπολείπει ἀρετῆς, ὅταν μὲν ἐγκλήματά τινα κακῶν, [c] οἷον ἢ θεὶς τὸ πᾶσιν θνητοῖς τυγχάνειν ἀφορίσαντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ὑπὸ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὅταν δὲ φωραθέντες κινδυνεύειν δίκῃ ἀναχωρεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα [d] ἐκτρέπειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ ἢ θεῖα διαπεπραγμένον, [c] κα-

[m] Κυφολογίας] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.

[n] Εἴ τι] Εἴτι εἰδεῖεν *L. B.*

[o] Τὰ αὐτὰ,] Ita legi & diſtinxi, cum antea eſſet ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ διαφθαρέντες τὸ αὐτὸ σιγῇ &c. abſque ulla interpunctione. *L. B.* διαφθορᾶς ἀμύνοιθ' αὐτούς. *Vetus*: ſilentio præterunda mandabant.

* *Qui accuſare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.

[p] Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis incluſa inſerui non ſine auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quod odio ineffabili adverſus eum nitebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ ſane neceſſario poſtulat ſenſus, niſi εἰ καὶ ante ἁπλήσεως deleamus.

[q] Οὐ τοσοῦτον] *L. B.* τοῦτο ἔτε τῆ. *Coccejus* τοῦτο ὐχ ἔτο.

[r] Επενόησεν κακιῶν] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) in *cæteris* ἐπενόησαν.

[s] Απηλλαγμένους] *L. B.* ἀπηλλαγμένοις.

[t] Καὶ καταβοᾶς.] *L. B.* καταβοᾶς.

[u] Πολλά ——— ἀγορδούμενα,] Πολλὰ ἦν καὶ ἕτερα θαρρᾷ πολλῶν οἷς μὲν παρρησιάζεσθαι εἰπεῖν καὶ Ἀντίπατρον ἀγορδούμενα *Busb.*

[x] Απερυθριάσαι,] Επερυθριάσαι *Vat.*

[y] Επὶ τὸ ἀντιλέγειν] Επ' ἀντιλέξῃ *Vat.* & *L. B.*

[z] Επέλευσεν Αντίπατρον] Εκέλευσε τὸν Αντίπατρον *Busb.*

[a] Επ' ἀπολογίαν] Ita *Busb.* ἐπ' ἀπολογίᾳ, aut ἐπ' ἀπολογίᾳν in *Editis Aliiſque.*

[b] Προσεύξατο τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι] Πρόσθεσις *Vat.* ἢ θεὸν ἐπιπαλιμβρόμενον ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. *Zonar.*

[c] Οἷον ——— ἀφορίσαντες,] Εἰ ἐν τοῦ εἶη τὸ πᾶσι τὸ θεῖον τὸ τυχὸν ἀφορίσαντες in *Editis Aliiſque.* εἰ ἐν ἢ θεία τὸ πᾶσι θνητοῖς ἀφορίσαντες *Vat.* quam lectionem ſequutus ſum, niſi quod εἰ ἐν in οἷον mutarim, & ἀφορίσαντες in ἀφορίσαντας. *Epiphanius* vertit, *ſolent quippe univerſi, quibus juſtitia deſicit, quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt dicere, ſibi liberum arbitrium ex divinitate conceſſum: quando vero* &c. Fuit cum legerem, οἷον ἢ θείᾳ πᾶσι θνητοῖς τυχόν ἢ θελήσαντες. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι θνητοῖς τυχόν ἢ φοβηθέντες. HUDS. In *L. B.* ita totus locus concipitur: ἀχθεσθεὶς τοῖς κακῶν εἶεν ἢ θείᾳ τὸ πᾶσι θνητοῖς τὸ τυχὸν (forſan pro θνητοῖς τυχὸν) ἀφορίσαντες. In *Margine* ejus ita legitur, ἀμυνοῦσθαι ἢ θείᾳ ἢ πᾶσι θνητοῖς τυχόν, quod ex gloſſa natum videtur. HAV.

[d] Εκτρέπειν.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐκτρέπειν in *Editis Aliiſque*, in *Epiphanii* verſione, *per invocationem ejus omnia teſtimonia contra ſe emanata evertere.*

[e] κατειργάσης αὐτὸν παντα χόθεν τ δίκης ἀποφεύγειν τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύσαιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὐθις [g] ἐνεπαροίνῃ τῇ ἀρετῇ & θείᾳ, μαρτυρόμενον ὑπισχνεῖσθαι αὖτω, ὅτιπερ ἰσχύι τῇ ἐκείνᾳ [h] ᾠκισμένῳ, εἰς μέσους [i] ᾠδαγαγὼν ὁπόσα ᾠδὶ τῷ πατρὶ πράσσειν τολμᾷν οὐκ ἐνέλιπεν.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam esse videns, venenum coram omnibus proferri jussit, ut quænam ei vis superesset *è vestigio* experiretur. Quod ubi allatum erat, Varique jussu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confestim exstinctus est. Tunc ille surgit & è concilio discedit, & postridie Antiochiam proficiscitur: ubi plurimum commorari solebat, quoniam id Syrorum palatium est. Herodes vero filium protinus vinculis astringendum curavit: neque vulgo sciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuisset, antequam discederet: multi tamen opinabantur ex sententia illius acta esse quæcunque in Antipatrum admiserat *Herodes*. Eo vincto, misit de eo literas Romam ad Cæsarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ sunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum scriptæ: in quibus, à rege solutis, ista continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ discrimine. nosti "enim mihi rursus à duabus familiis imminere pe-"riculum, si deprehendor. Opto tibi in isto ne-"gotio successum." in hanc sententiam scripta erat hæc epistola. Rex autem & alteram epistolam requirebat. Nusquam tamen apparuit: & servus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat se ullam præterea accepisse. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadversa quadam futura in interiori servi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epistolam igitur arripiunt, quæ *quidem* ista scripta continebat. "ACME ANTI-"PATRO. Scripsi ad tuum patrem quales vo-"lebas literas, eique exemplum mitto. fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis scio sumpturum de Salome tanquam insi-"diatrice supplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam esse videbantur, compositæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad sensum, ipsius vero Acmes verbis. Literæ autem sic se habebant. "ACME REGI HE-"RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo-"rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes epistolam ad Dominam meam contra te scriptam, eam "mihi periculose sed tibi utiliter exscripsi, & tibi "misi. Hanc illa scripsit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conscinde, ne ego de vita pericli-"ter." Ad ipsum autem Antipatrum scripta erat epistola, indicante *Acme* se mandatis ejus obsequutam esse, & ad Herodem scripsisse, quasi Salome ei ut insidiaretur omnia agere festinaret: insuper & exemplar epistolæ ad Dominam suam à Salome missæ ad eam mittendum curasse. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæsaris uxoris serva:

Antipatri in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæsarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

at-

ζ. Ο δ' Οὔαρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρίνων τ Ἀντίπατρον, ὐδὲν εὑρίσκετο πλέον τ ἀνακλήσεως τοῦ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπειρατον ὂν τὸ γινόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, [l] ἵν' εἰδῇ τὸν ᾠκισμένον αὖτῳ δυνάμιν. καὶ κομιζομένῳ, τ ὑπὸ θανάτῳ τις ἐαλωκότων πίνειν κελευσαντος Οὐάρου, καὶ ᾠδαχρῆμα ἔθανε. τότε δ' ἐξαναστὰς ἀπὸ τοῦ συνεδρίου, καὶ τῆ ἐξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας· [m] ὅπερ δὴ & τὸ πλεῖστον ἦσαν αὖτῳ αἱ διατριβαὶ, διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βασίλειον εἶναι. Ηρώδης δ' ᾠδαχρῆμα μὲν ἔδησε τ υἱόν. ἄδηλοι δ' τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὐάρου ᾠδὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπεληλύθει. εἰκάζετο δ' τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πρόσθεν ὁπόσα ᾠδὶ τ Ἀντίπατρον ἔπραξεν. δῆσας δ' αὐτὸν εἰς Ρώμην ὡς Καίσαρα ἐκπέμπει γράμματα ᾠδὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τ Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ [n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκεται δ' ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἡμέρας καὶ ὑπισχνῆ ὑπὸ Ἀντιφίλου ᾠδὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δ' αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Ἐπέμψά "σοι τὴν παρ' Ακμῆς ὑπιστολήν, μὴ φθασάμενον τ "ἐμῆς ψυχῆς. οἶδα γὰρ ὅτι αὐθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο "οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δ' εὐτυχοίης ᾠδὶ τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ὑπιστολὴ τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ὑπιστολήν. ὁ μὴν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Αντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν ᾠδαλαβεῖν. ἀπορίας οὖν ἐχούσης τ βασιλέα, τ Φίλων τις τ τοῦ Ηρώδου ἑταίρων ὑποῤῥαμμένον τοῦ δούλου τ ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδύκει γὰρ δύο, εἰκασεν ἐντὸς [p] τ ὑπὶπτυχῆς κρύπτεσθαι τὰ γράμματα. καὶ δὴ ἦν ἕτως. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ὑπιστολὴν, ἐγγεγραμμένα τε δὴ ἐν αὐτῇ τάδε. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Εγραψα τῷ πατρί σου "οἵαν ἤθελες ὑπιστολὴν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῇ [q] ᾠδὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς ᾠδὲ Σαλώμης ἔγραψα· δὴ ἀναγνούς, "οἶδ' ὅτι [r] τιμωρήσῃ Σαλώμῃ ὡς ὑπίθυλον." δὴ δ' ἡ ᾠδὲ τ Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι ᾠδὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Αντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῷ Σαλώμης, ὅσα γοῦν ἡ διάνοια θέλοι [s] ὑπαγορδυομένη, λέξει δ' σωέκδοτο αὐτῆς. τὰ δ' γεγραμμένα δὴ τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑ-"ΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Εγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λαν-"θάνειν τ καθ' σοῦ γινομένων, εὑροῦσα ὑπιστολὴν Σαλώμης ᾠδὸς "τὸν ἐμὸν κυρίαν καθ' σοῦ γεγραμμένην, ὑπικινδύνως "ἐμαυτῇ, σοὶ δ' ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, & ἀπέσταλκά σοι. "ταύτην δ' ἐκείνη ἔγραψε γήμασθαι Συλλαίῳ θέλουσα. κα-"θάρισον οὖν τὸν ὑπιστολὴν ἵνα μὴ κἀγὼ τὸ ζῆν κινδυνεύ-"σω." ᾠδὸς δ' αὐτὸν ἐγέγραπτο Αντίπατρον, [y] διαφθείρουσης ὅτι διανοουμένη κελεύσαντι τῷ ἐκείνου αὐτῇ τε γράψαι ᾠδὸς Ηρώδην, ὡς Σαλώμης ὑπίθυλος αὖτῳ πράσσοι ἐπιχειρούσης τὰ πάντα· & ἀντίγραφον τ ὡς ᾠδὸς δέσποιναν τὸν αὐτῆς πεμφθείσης ὑπιστολῆς ὑπὸ Σαλώμης ὑποπέμψαι αὐτῇ. [z] δὴ δ' ἡ Ακμὴ, Ιουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δ' Ιουλίᾳ τῇ

[e] Κατειργάσης] Ita lego (Legit quoque ita *Coccejus*) κατηργάσης in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[f] Οἷς ἀπολύσαιτο] Οἷς τὰ ἐγκεκλημένα λυθεῖεν ἐπαφεῖναι τῇ ἀρετῇ *Vat.*

[g] Ενεπαροίνῃ] *L. B.* ἐνεπαρῴνει.

[h] Πεισθέντα.] *L. B.* ᾠδεισθέντα.

[i] Παραγαγὼν] Παραγαγοῦ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[k] Ἐκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 32. §. 5. SPANH.

[l] Ἵν' εἰδῇ τὸν ᾠκισμένον αὐτῷ δύναμιν.] Ἰν' εἰδῇ τὸν π. *Vat.*

[m] Οὗπερ δὴ] Ηπερ δὴ & τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ διατριβαὶ *Vat.*

[n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκε] Inter Ἀντιπάτρου & ἁλίσκε verba illa καὶ Καισαρι γράμμα τὸν (τῇ *L. B.*) Καίσαρ posita habet *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane sensu.

[o] Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκείων.

[p] Τὴς ὑπιπτυχῆς] Vel ὑπὶ πτυχῆς & ita *Edit. Basil.* SPANH.

[q] Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus serva aut Liberta Acme, uti mox infra. SPANH.

[r] Τιμωρήσῃ δ'] *L. B.* τιμωρήσαιτο.

[s] Υπαγορδυομένη,] Υπηγορδυμένη *Vat.*

[t] Ακμὴ βασιλεῖ Ηρώδῃ.] Nota in salutando *Acmes* nomen ipsi præponi nomini Regio. REL.

[v] Τὸν ἐμὸν κυρίαν] Conf. mox supra. SPANH.

[x] Καὶ ἀπέσταλκά σοι.] Καὶ ὑπέσταλκά σοι *Vat.*

[y] Διαφθείρουσης] Est qui malit διαφθείσης.

[z] Ην —— γυναικὶ·] Conf. mox suprà. SPANH.

atque ista faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, neque occidi juberet; siquod argumentum istis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios &* adjutores sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, eum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra posita sunt*, exemplaribus.

Καίσαρ@ γυναικί· κ᾽ ἔπεισαν τοῦτο Φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὠνηθεῖσα ὑπ᾽ αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν [a] κατά γε τοῦ πατρὸς Ϲ κ᾽ τοῦ πεῖσ@·

η΄. Ἡρῴδης ὁ᾽, ὡς πληγεὶς μεγέθει τοῦ Ἀντιπάτρου κακίας, ὡρμήσατο μὲν καὶ αὐθαίρετα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κύκνηθρον μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μίσειν αὐτῷ, ἀλλὰ κ᾽ τῇ ἀδελφῇ ὑπεβεβλακότα, κ᾽ δ᾽ Καίσαρ@ διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δ᾽ αὐτὸν κ᾽ ἡ Σαλώμη, [c] ϲτρνοτυπουμένη, κ᾽ κ[ε]ίνειν αὐτὸν κελεύσαι, εἴ πι@ ὑπὸ τοιούσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἷά τε παρασχεῖν γένοιτο. Ἡρῴδης δ᾽ μεταπέμψας, ἀνέκρινε τὸν υἱόν, κελεύων εἴ τι ἀντιφέρειν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποκρυπτόμενον. ἐπεὶ δ᾽ ἀχαρὴς ἦν, ἤρετο αὐτόν, [d] ἐπειδὴ πανταχῇ πεφώραται πονηρὸς ὤν, τίνας γοῦν [e] συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλήσαι [f] κατιδεῖν. ὁ δ᾽ Ἀντιφίλῳ τοῦ πάντων αἰτίαν ἀνετίθη, ἕτερον δ᾽ οὐδένα προσίθη. Ἡρῴδης δ᾽ ὑποκαλῶν ὥρμησεν μὲν πέμπειν ὅπι Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ὅπι πίσει [g] βουλευμάτων. ἔπειτα δείσας [h] μὴ Ϲ βοηθείᾳ τῶν φίλων [i] εὐρίσκοιτο τῶν κινδύνων ἀφυγών, αὖθις μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλαττεν· αὖθις δ᾽ [k] πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα [l] ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱ@, ὅπερ καὶ Ἀκμὴ συγκακουργήσειεν αὐτῷ, κ᾽ ἀντίγραφα τῶν ὅπλων.

VIII. CAP VI.

ΚΕΦ. ϛ΄.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.

Περὶ τοῦ Ἡρῴδου νόσου Ϲ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι᾽ αὐτὸν καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus eum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non speraret, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accedit quod exstiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Herodis in senio amarulentia.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ [d] Μαργα-

[a] Καζ᾽ γε Ϝ πατρὸς] Καζ᾽ τε Ϝ π. *Vat.*

[b] Τιτθιδ@.] *L. B.* τηθιδ@.

[c] Στιρωτυπ[ε]ωμένη,] Στιρωτυπωμένη *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

[d] Επειδὴ πανλαχῆ] Επειδὲ τὰ πάντα πανλαχῆ *Vat.*

[e] Συνκακουργήσανλας] Κακουργήσανλας *Vat.*

[f] Κατειπεῖν.] Ανειπεῖν *Vat.*

[g] Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Busb.*

[h] Μὴ κ᾽ βοηθείᾳ] Illud κ᾽ ex *L. B.* adjicitur. HAV.

[i] Εὑρίσκοιτο Ϝ κινδύνων] Εὑρίσκοι τῶν κινδύνων ἀφυγὰς *Busb.*

[k] Πρέσβεις ἐξέπεμψε] Πρεσβείαν *Vat.*

[l] Επὶ κατηγορίαν Ϝ υἱ@,] Επὶ κατηγορίᾳ *Vat.*

[m] Επὶ τοῦ Ρωμης] Επὶ τὴν Ρώμην *Busb.*

[n] Επήγοντ[ο],] Ita *Gall.* ἠπείγοντο *Busb.* (& ita legi vult *Ibbetsonus* & *Cocceius*) ἠπήγοντο in *Editis Aliisque.*

[o] Προεκδιδαχθέντες,] Sic lego, προσεκδιδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[p] Διαθήκας γραφῇ,] Conf. inf. c. 9. §. 4. & ἀλλοι. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

[q] Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

[r] Τῷ πρὸς τὸ Αρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μετὰ τὸν πρὸς τε τὸ Αρχ. *Busb.* μετὰ τοῦτο πρὸς in *Editis.*

[s] Τάλαντα χίλια,] Ταλάντων χιλίων (χρήματα ταλάντων χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B.* & *Busb.*

[t] Καὶ ἐπελεύθερους Καίσαρ@ πεντακόσια.] Καὶ ἀπελεύθερους τριακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*

[v] Επλήτιζεν τῷ ἀδελφῷ,] Sic *Vat.* & *Busb.* ἐπλήττισιν *L. B.* ἐπλήττισιν in *cæteris.*

[x] Εὔνουν τε ἐν πᾶσι] Εὔνουν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*

[y] Καὶ γὰρ ὧδε ἔτ@·] Καὶ γὰρ ὧδε ἔτ@ ἑβδομήκοντα ἴσαβε *lege* legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus Atticis*, Tom. 1. p. 524. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) νέον πάσχοντα ὄντι, ις΄. γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.

[z] Εξηγείλ[ε]το] Ita in *plerisque libris.* ἐξηγείλω (*Cocceius*, nam inferius quoque ἐξαγγείλασα) *Busb.* & *Zonar.* ἐξηγείλω *L. B.*

[a] Εἰς πάντα χρώμεν@·] Mallem εἰς πάντας χρ.

[b] Δημοτικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Busb.* δημοτικοτέρων *Vat.* δημοτικοτέρων in *Editis Aliisque.*

[c] Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In *lib.* 1. *de B. J.* Ἰούδας τε ὁ Σιγγαραίου, κ᾽ Ματθίας Μαργάλω in *Marg. L. B.* Σαπφωραίου. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

[d] Μαρ-

γαλώθη Ιουδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ' ὃς τινας [c] τὰ πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ πεφιλεῖς διὰ παιδείαν [i] ἐκ νεωτέρας· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] οἷς περιποίησις ἀρετῆς [h] ἐπετηδεύετο. οἵ τε πονηθέντες ἐκ βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύθη ἄπορον ὄσον, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὥστε ὁπόσα [i] παρὰ τὰ νόμιμα τὰ πάτριον κατεσκεύασε ἔργα ὑπὸ ἐκ βασιλέως, τούτοις [k] καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα παρὰ τὰ νόμων φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, ἃ ποιήσεως, τάττε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν οἷς παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐκ ἀνθρώπῳ [m] διετρίβη, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. λέγω γὰρ τῷ Ηρώδῃ τινὰ πεπραγματεύσθαι παρὰ τὰ νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τὰ Ιούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκεύακέ γὰρ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ ἐκ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πλουτίλες, [o] ἀετὸν χρυσοῦν μέγαν. κωλύει γὰρ ὁ νόμος εἰκόνων τι ἀνατιθέναι ὑπενοεῖν καὶ πινων ζώων ἀναθέσεις ὑπετηδεύεσθαι τοῖς βιοῦσι κατ' αὐτὸν [p] περιημένοις. " [q] ὥστε σκέλλουσι οἱ σοφισταὶ τὰ "ἀετὸν καταπατᾶν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡδέως κίνδυνος "[s] τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ, πολὺ τὸ ἐν τῷ ζῆν ἡδο- "νῆς λυσιτελεστέραν φαίνεσθαι τῷ [t] περιθημένῳ ἀρε- "τὴν ὑπὸ αἰτίᾳ, τοῖς ὑπὲ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ "πατρίου [v] μελλήσασι τελευτᾶν, διὰ τὸ αἰώνιον [x] τοῦ "ἐπαινεῖσθαι φήμην καταγεγραμμένης, ἐν τε τοῖς νοῦ "ἐπαινεθησεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον [y] κα- "ταλιπεῖν τὸν βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ- "νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥστε καλῶς ἔχειν "τοῖς ἀρετῆς [a] ὀρεγομένοις τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν "μετ' ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένοις ἀπέναι τοῦ βίου. "[c] φέρειν δὲ κόφισιν πολλὴν τὸ ὑπὲ καλοῖς ἔργοις, ὧν "μνησθῆναι τὸν κίνδυνον εἶναι, πλουτᾶν, καὶ ἅμα ἡέπι τοῖς "αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλειποιντο ἄνδρες ἢ "γυναῖκες, καὶ τοῖσδε περιποιῆσαι ὄφελος εὐκλείας τῆς "ἀπ' αὐτῶν.

lothi F. Judæorum eloquentiſſimi & legis patriæ interpretes præſtantiſſimi, virique populo chariſſimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ ſtudebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum eſſe inſanabilem, concitarunt juventutem, ut, ſublatis operibus quæcunque à rege præter patriam conſuetudinem facta fuiſſent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipſius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigiſſe, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & ſuper majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum eſt iis, qui volunt ex ejus inſtitutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium ſimulachris conſecrandis. Atque adeo dictitabant illi magiſtri aquilam iſtam deturbandam eſſe: "quod ſi cui ejuſmodi immine- "at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propoſitum illis, qui pro legibus patriis con- "ſervandis tuendiſque morituri ſunt, longe magis "è re ſua eſſe videri quam voluptatem ex vitæ u- "ſura percipiendam, eo quod ſempiterna ſibi lau- "de comparata vitam relicturi ſint, præſenti ſe- "culo celebrandam, futuriſque in omne ævum "memorandam. Et quidem iis, qui ſine periculo "vitam agunt, non effugiendam eſſe mortis cala- "mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de- "ſiderio tenentur, ſi, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint ſupremum. "quippe magnum *ſortis* levamen, præclaris operi- "bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejuſque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moſis legem fecerat.

γ'. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆγον τοὺς νέους. ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτοὺς πθνάναι [d] φράζων τὸν βασιλέα, καὶ [e] συνέπεσε τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσκων τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως, ἀγγελθὲν γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν, δεδοὺς μείζονος φρονήσεως ἢ ἐπέστερε σπουδαίων, ἄνεσι χεῖρα πολλὴν [g] ἀγόμενος, ὁποσοι ἀντέξοιεν τῇ ὠλῇ τῶν προῳμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ὑπιόντων τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ' ὁποίοις ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἁμαρτεῖν ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὀνήσοντος προανεσκοπημένοις, τῶν τε νέων οὐκ ἐλάττοις παραφρονοῦσι ἀνδρῶν, οἳ μᾶλλον

3. Dum illi his & aliis ſermonibus juventutem incitant, nunciatur obiiſſe regem. id quod plurimum adjuvabat *iſtos* magiſtros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam ſecuribus diſcindunt, ſpectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum eſt, is, ſuſpicatus majorem aliquam rem, quam revera eſſet, tentari, eò cum magna manu proficiſcitur, ſatis valida ad multitudinis impetum repellendum, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggreſſus eſſet, (quales plerumque ſolet eſſe vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præſumpta quam tuta rerum proviſione adductum) & incompoſitos *adortus*, quique nihil quod in rem ſuam eſſet animo pro-

Aquila aurea dejicitur.

Prætor regis militem ducit in conjuratores.

d Μαγαλάθη] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μαγαλη.

e Τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τῶν νεωτέρων·] Τῶν νεωτέρων *Busb.* utraque lectio ferri poteſt

g Οἷς περιποίησις ἀρετῆς] Infra §. 6. περιποίησις ἀρετῆς. SPANH.

h Ἐπιτηδεύετο.] *L. B.* ἐπιτεθείδαλο.

i Παρὰ τὰ νόμιμα] Παρὰ νόμον δ πατρίαν *Busb.*

k Καθελόντες] Καθελεῖν *Busb.*

l Αὐτῶν,] Niſi ſic diſtinguatur poſt αὐτῶν & νόμος, legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῶν παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος δ Μωϋσῆς. αὐτῷ καὶ τ &c. ſcribit *Caſaub.*

m Διετρίβη,] *L. B.* in *Marg.* σ τέθε.

n Κατεσκεύακε] Κατεσκεύακε γὰρ ὁ βασ. *Busb.*

o Ἀετὸν —— περιημένοις.] Imagines erigere aut animantium effigies conſecrare, vetitum Judæis *Ruſinus.* Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propoſitiones conſtituere. *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita ſupr. lib. 3. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιήσασθαι πρὸς προσκύνησιν· & Lev. xxvi. 1. Philo: περὶ Γιγ. p. 196. Conf. & *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Περιημένοις.] Ita *Busb.* περιημένοις in *Editis Aliiſque.*

q Ὥστε ἐκέλευον] Ὡς τε ἐξεκέλευον *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡδέως κίνδυνος] Ηγάς τινι κίνδυνος διὰ τοῦτο ἡδὺς? *Zonar.*

s Τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ,] Τῷ αὐτὸν καθαπαξαπᾶν *Busb.* HUDS. *L. B.* τ ἐ. θ. ἀνακειμένων. neque forſan pejus, ut ſignificet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte ſolent eſſe conjuncta. HAV.

t Περιθεμένῳ ἀρετὴν] Περιθεμένῳ *Vat.*

v Μελλήσασι τελευτᾶν,] Μελλήσασι *Busb.*

x Τοῦ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud δ è *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τὸν βίον.] Ita *Vat* καταλιπεῖν τὸ καλὸν in *cæteris.*

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamſi quiſquam ſine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, poſt paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum eſt his* &c.

a Ὀρεγομένοις] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῷ *Vat.*

c Φέρειν δὲ κόφισιν πολλὴν] Φέρει *Vat.* Φέρειν γὰρ κ. *Baſ.*

d Φράζων τὸν βασιλέα,] Vocem Φράζων omittit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

e Συνέπεσε τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophiſtis illis admodum ſuffragatus ſit. *Ruſinus.* SPANH.

f Ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν,] Ἐξέκοπτον *Busb.* ἐξῆγον *Vat.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.*

g Ἀγόμενος,] Ἐπαγόμενος *Busb.*

h Ὑπιόντων τε] Ita *Vat.* & *Busb.* ἐπιπεσὼν μὴ πρ. in *cæteris.*

Judas & Matthias cum aliis ad Herodem perducti.

prospexerant, juvenes ad quadraginta, qui reliquis fuga dilapsis eum animose exspectarant, comprehendit, factique suasores ducesque Judam & Matthiam, qui sibi dedecori esse putarunt ad adventum ejus recedere; eosque ad regem perduxit. Quos, cum rex, postquam ad eum venerant, interrogasset, an quod ipse donasset, id dejicere ausi fuissent? "At nos, *inquiunt*, de iis quæ deliberata

Se arrogantius excusant.

"erant deliberavimus, & quod factum erat id fe-"cimus, atque ut viros bonos forteisque decuit. "Nam & iis succurrimus quæ Dei honori sacrata "sunt, & de lege ex ejus auditione soliciti esse di-"dicimus. nihilque mirum si servatu digniora cre-"dimus jussis tuis ea quæ Moyses Deo docente & "suggerente scripta reliquit. nobisque volupe erit "mortem, etiam quovis supplicio exacerbatam, "obire, ut qui conscii erimus nos cum ea con-"gressuros, non ob maleficia, sed ob pietatis amo-"rem." Atque in istis quidem illi omnes consentiebant, audacia verbis respondente adhibita, qua animati facinus aggredi non dubitarunt. Rex au-

Vinculi Hierichuntem mittuntur.

tem, ubi eos colligaverat, Hierichuntem nuncios misit, Judæorum primores eò accersens. Cumque illi convenissent, concione advocata in ipsum theatrum, *is* in lectica jacens, quoniam stare non pos-

De illis queritur Herodes ad Judæorum primores.

set, "enumerabat quot & quamdiu eorum causa "labores pertulisset, utque templum magnis suis "sumptibus exstruxisset, cum Asamonæi nati cen-"tum viginti quinque annis (quibus regnassent) "nullum unquam tale opus ad Dei honorem fa-"cere potuissent. idque se ornasse *adjiciebat* præ-"cellentibus donariis, pro quibus se etiam post "mortem celebratum & collaudatum iri speraret. "Hîc vero clamare cœpit, eos ne vivente quidem "illo à contumeliis abstinere, quin luce palam au-"dere suis donariis manus admoliri, eaque detur-"bare, per simulationem eum contumelia afficien-"di, sed reipsa (si res diligenter perpenderetur) "id esse sacrilegium.

Jozarus pontifex suffectus in locum Matthiæ.

4. Illi vero ejus crudelitatis metu, ne forte, efferatus in ipsos, vindictam exigeret, negarunt id factum de sua sententia, ac *sibi* videri facinus vindicandum. Atque ille in alios satis leniter se gessit, sed Matthiam pontificatus honore, ut earum rerum nonnulla ex parte auctorem, abdicavit, & Jozarum uxoris ejusdem *Matthiæ* fratrem pontificem creavit. Hujus Matthiæ pontificatu accidit, ut alius crearetur pontifex, in unam *duntaxat* diem,

Josephus creatur pontifex in unam diem.

qua Judæi *solenne* jejunium agebant, ob hujusmodi causam. Is Matthias, munere sacerdotali fungens, ea nocte, quæ jejunii diem antecessit, visus est sibi secundum quietem rem habere cum mu-

ἔμενον ἐπιόντα εἰς φυγὴν ἅπαν λοιπὸν πλῆθος κατασχεῖν, συλλαμβάνει· καὶ τοὺς εἰσηγητὰς τῆς πολυπραγμοσύνης Ἰούδαν καὶ Ματθίαν, ἄδοξον ἡγεμένους ὑπαναχωρεῖν τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, [i] καὶ ἀνηγάγετο ἐπὶ τὴν βασιλέα. ἑρμένου δὲ ἐπὶ αὐτὸν τοῦ βασιλέως, [k] εἰ τολμήσειαν αὐτοῦ τὸ ἀνάθημα καθελεῖν; "ἀλλὰ καὶ πεφρόντικέ γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα, "[l] καὶ πέπρακται τὰ πεπρασμένα, μετ' ἀρετῆς ἀνδρός, "[m] περιπωδεστάτης. τοῦ τε γὰρ θείου τῆς ἀξιώσεως πεπεδυμέ-"να βεβοηθήκαμεν ὑφ' ἡμῶν, [n] καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀκριβοῦς "[o] περφρονήσομεν. θαυμαστόν τε οὐδὲν εἰ τῶν δογμάτων "ἀξιωτέρους [p] τετηρῆκας [q] ἡγησάμεθα [r] τοὺς νόμους, οὓς Μωϋ-"σῆς ὑπαγορεύσας καὶ διδαχῇ τοῦ Θεοῦ γραψάμενος κα-"τέλιπεν. ἡδονήν τε τὸν θάνατον οἰσόμεν, καὶ πρεμενῶ τῷ τε-"θνάναι δι' οἷς, μὴ ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις ἀλλὰ φι-"λίᾳ τοῦ εὐσεβοῦς [s] μέλλειν συνείσεσθαι τὸ ἐφ' ἡμῖν αὐ-"τῷ." καὶ οἱ μὲν ταῦτα πάντες ἔλεγον, οὐδὲν ἐλλιπέστε-ρα τῇ τόλμῃ τοῦ λόγου χρώμενοι, ὃ μαρτύσαντες τὸ ἔργον πράξειν ὧν [t] ἀπετράποντο. [v] βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς κατα-δήσας, ἐξέπεμπεν εἰς Ιεριχοῦντα, καλέσας Ἰουδαίων τοὺς ἐν τέλ. καὶ συναγομένων, ἐξεκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ἐπὶ κλινιδίου κείμενος· αὐτοῦ γὰρ ἐστῆναι οὐ δυναμένου δι' [x] ἀγωνιῶν τε ἐφ' ὅσον [y] αἴτιοι ἦσαν ἐπ' αὐτὸν γε-"νῶν ἀναριθμήτων, καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ κατασκευῆσαι ὡς μεγά-"λοις τέλεσι τοῖς αὐτοῦ χρήμασι, μὴ [z] δυναμένων ἔτη ἑκα-"τὸν εἰκοσιπέντε τῶν Ασαμωναίου οἳ οἷς ἐβασίλευον πόν-"δέ τι ὑπὲρ τιμῆς πρᾶξαι τοῦ Θεοῦ. κοσμοῦσι δὲ καὶ ἀνα-"μασιν ἀξιολόγοις, [a] ἀνθ' ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῷ χρείας "[b] κἂν μὴ θάνατον καταλελεῖψεσθαι μνήμην τι αὐτοῦ καὶ "εὐκλειαν. κατεβόα τε ἤδη, διότι μηδὲ ζῶντα ὑφίεσαν "ὑποχωρεῖν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἡμέρας τε καὶ ἐν ὄψει φ "πολλῷ ὕβρει χρωμένους ἅψασθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ [c] ἀνα-"κειμένων, καὶ καθαιμαξιν ὑβρίζοντάς τε πεῖσαι, λόγῳ "μὲν εἰς αὐτόν, ἀληθείᾳ δὲ εἴ τις [d] ἐξετάζοι τὸ γινό-"ιεροσυλοῦντας.

δ'. Οἱ δὲ διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ μὴ δή τι κατ' αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰσπράξοιτο τιμωρίαν, οὔτε γνώμην ἔφασαν αὐτοὶ πεπρᾶχθαι τῆς αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτὴν οὐκ ἀ-πηλλαγμένα κολάσεως αὐτοὶ εἶναι. ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις πραότερος ἦν, Ματθίαν δὲ τὸν ἀρχιερέα πάσης ἱερᾶς ὡς αἴτιον τοῦ μέρους τούτων γεγονότα, [e] καθίστα Ἰώζαρον ἀρχιερέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τοῦ αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ [f] Ματθίου τούτου ἱερωμένου, συμβαίνει καὶ ἕτερον ἀρχιερέα κατασχεῖν τοῖς μίαν ἡμέραν διὰ Ιουδαίοις νηστίαν ἄγουσιν. αἰτία δέ ἐστιν ἥδε. ὁ Ματθίας ἱερωμένῳ, συνέπεσε τῇ Φερούσῃ εἰς ἡμέραν ἡ νηστεία συνίστασθαι, ἔδοξεν [g] ὑπνῶ-

i Καὶ ἀνηγάγετο] Καὶ ἀπήγαγον *Vat.* & *Busb.* κατήγαγε in *lib.* 1. *de B. J.*

k Εἰ τολμήσειαν] Εἰ ἐτόλμησαν *Zonar.*

l Καὶ πέπρακται τὰ πεπρασμένα,] Καὶ οἱ ἄνδρες, πέπρακται, φη-σὶν, καὶ θαυμάζειν οὐ χρὴ &c. *Zonar.*

m Περιπωδεστάτης.] Παρεπωδεστάτης *Gen.* Vel περιπωδ. SPANH.

n Καὶ τοῦ νόμου] Καὶ τοῦ νόμου τε ὑπερᾶραι τὸ σῶφρον. θαυμ. *Vat.*

o Περφρονήσομεθα.] *L. B.* in *Marg.* περιφρονήσομεν.

p Τετηρῆκας] *Al.* τετηρῶκας.

q Ηγησάμεθα] Ita lego cum *Cod. Vat.* ἡγήμεθα *Bas.* ἡγεμεθα' *Gen.* & *Lugd. Bat.*

r Τοὺς νόμους,] Illud τοὺς è *Cod. Busb.*

s Μέλλειν συνείσεσθαι] Ita cum *Cod. Vat.* qui mox habet ὑπο-μεῖναι. Locum hunc corruptum esse suspicor. nec ad eum sanandum quidquam confert *Epiphanius*, qui vertit, *non enim pro injusto facinore sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt.*

t Απετράποντο.] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀπεπράθησθε in *cæteris.*

v Βασιλεὺς] Βασιλεὺς τε αὐτοὺς καταδήσας μετέπεμπεν εἰς Ιερι-χοῦντα Ιουδαίων τοὺς ἐν τέλ. καὶ συναγομένων ἐξεκλησιάζει εἰς τὸ *Vat.* βασιλεὺς δὲ δήσας αὐτοὺς, ἐξέπεμψεν εἰς Ιεριχοῦντα, καὶ καλέσας *Busb.*

x Αγωνιῶν τε] Εὐπορίων *Busb.* & *Zonar.*

y Αἴτινες] *L. B.* οἳ τινες.

z Δυναθέντων] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* δυναθέντες in *Editis Aliisque.*

a Ανθ' ὧν ἐλπίδα] Ανθ' ὧν ἐλπίδα χρείας αὐτῷ καὶ μὴ θάνατον *Busb.*

b Κἂν μὴ θάνατον] Κἂν μεθ' ὃ θάνοι *Vat.* quod & voluit *L. B.* in quo exstat μεθοθάνοι.

c Ανακειμένων,] Ανακειμένων καὶ καθαιρέσεις ὑβρίζοντάς τε ποιῆσαι, λέγω δὲ εἰς αὐτὸν, *Vat.* ἀνατιθεμένων καὶ καθαιρέσεις ὑβρίζοντάς τε ποιησαι *Busb.*

d Εξετάζοι τὸ γινόμενος] Sic *Busb.* ἐξετάζοι δ' γεγονὸς in *reliquis.* Forsan tamen legendum, ἀληθείαν ᾖ εἴ τις ἐξετάζοι δ' γεγονότ.

e Καθίστα Ιώζαρον] Καθίσᾳ *Busb.*

f Ματθίου] De Josepho Matthiæ suffecto, nocturnam pollutionem pallo, vide *Misn. tom.* I. 1. Hujus etiam rei extat memoria in *Talm.* Hieros. *Horaijoth tom.* fol. 47. col 4.

g Εν ὑπνῶ] Hæc adversa videntur iis quæ in Talmude traduntur. Non solebant Pontifices ea nocte quæ antecedebat solemnem expiationis diem dormire, ob metum pollutionis, & in codice Joma cap. 1. misn. 7. diserte legitur נקי להתעגנם ושלא נהנה כהן לפניו באצבע צרדה ואומרים לו אישי כהן גדול יעמור והפג אחרת על הרצפה. *Si quærebat se somno dare, sacerdotes juniores digito indice percutiebant coram ipso, & dicebant ipsi: Domine Pontifex Maxime, ita & pelle somnolentiam super pavimentum.* Quodque hæc dicta confirmat, ne quis Judæos finxisse illa autumet & collegisse ita se rem habere debuisse, est quod historica fide tradat Zacharias ben Kebutal, se ipsum legisse sæpius coram Pontifice illa nocte, ne videlicet somnus ei obreperet. Qua ratione ergo Josephus testatur Pontificem ea nocte dormivisse? Nimirum ex testimonio Talmudicorum licuet consuetudinis fuisse, ut Pontifex ea nocte vigilaret: nec longe quærenda est hujus moris ratio, ne videlicet dormiens polluere-tur. Verum an inde colligitur nunquam ullum Pontificem in somnum incidere potuisse? Aliud est quum testor quid mo-

ris

ἐκλ h ὠμιλῆσαι γυναικί· καὶ διὰ τόδε οὐ δυναμένῳ ἱερατεύειν, Ἰώσηπος ὁ τοῦ i Ἐλλήμου συγγενὴς ὢν. Ἡρώδης δὲ, τόν τε Ματθίαν ἐπιτροπικῆς k ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐγηγέρκει τὴν στάσιν, καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἔκαυσε k ζῶντας. καὶ ἡ l σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

ε'. m Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐπεκράτει, δίκην ὧν θεομανούσης ἐκπεπαιδευμένῳ θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ n μαλακὸν ἦν, o ὡς πολλοῦ δεῖν ἀποσημαίνον τοῖς ἁπτομένοις τὴν φλόγωσιν, p ὁπόσην τοῖς ἐντὸς ἐνέπιπτε τὴν κάκωσιν. ἐπιθυμία δὲ δεινὴ q καὶ δεξασθαί r τι ἀπ' αὐτοῦ· ὃ γὰρ μὴ ἐξῆν ἐπιτελεῖν. καὶ s ἑλκώσεις τε τῶν ἐντέρων ἐμάλιστα καὶ κωλυθῆναι ἀληδόνες. καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας ἐδιαγές· περιπλησία δὲ t καὶ περὶ τὸ u ἦτρον κάκωσις ἦν. x καὶ μὴν ἐν αἰδοίοις y σῆψις σκώληκας ἐμπεποίει· πνεύματός τε ὀρθίου z ἔντασις, καὶ a αὐτὴ λίαν ἀηδὴς ἀφορήσει τε τὴν b ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ καὶ ἄθυμα τον, c σπασμός τε περὶ πᾶν μὲρος, ἰσχνὸν ἐκ d μερίσεως τεθηπότα. e ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τοῦ f θεοκόλων, καὶ οἷς ταῦτα περιπεφλέγηκε h σοφία i πεπλήρωκε, πολλὰ τὰ k πολλῶν δυσεβῶς τούτων ὁ Θεὸς εἰσπράττεσθαι παρὰ τοῦ Βασιλέως. l ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίχοι ἄν τις παλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι m τοῦ ἀνασφήλαι λιᾷ, ἰατρούς τε μεταπέμπων, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσαιν χρῆναι μὴ ἀποτετραμμένος· n πέραμόν τε περάσας Ἰορδάνην, θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ ἐπιτήδεια ἐστιν. ἐξεισὶ δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς o λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην. κἀντεῦθεν τοῖς ἰατροῖς δοκήσαν ὡς ἀναθαλπὴν αὐτὸν, καθεσθεὶς εἰς πύελον ἐλαίου p πλέον, δόξαν q μεταστάσεως ἐνέπεσεν αὐτοῖς. τὸν δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ κατεχομένων παρενεχθέν, καὶ μηδ' ἥντινα ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς γραμματεῦσι r ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ κελεύσας νεμηθῆναι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ παρὼν αὖθις

liere: quam ob cauſam cum rem divinam facere non poſſet, ei vicariam operam præſtitit Joſephus Ellemi filius, ejus conſanguineus. Hunc autem Matthiam Herodes munus deponere coëgit: alterum vero Matthiam, qui ſeditionis auctor exſtiterat, & ejus ſociorum nonnullos, vivos igni cremavit. eadem etiam nocte fuit lunæ defectio. *Vivicombustum Judæ & Matthiæ.*

ſ. Herodi autem morbus magis magiſque ingraveſcebat, Deo pœnas ſcelerum illius exigente. Nam ignis quidem erat eum lente exurens, qui non tantum tactui ardorem prodebat, quantum partibus internis dolorem afferebat. Ab eodem malo erat vehemens aliquid aſſumendi deſiderium, cui quidem non obtemperare non licebat. aderat etiam inteſtinorum exulceratio, maximeque eum vexabant acerbi in colo cruciatus. quin & pedes occuperat humor aqueus & pellucens, ſimiliſque erat circa abdomen mali labes. porro genitalium putredo gignebat vermes; & laborabat, cum erectus eſſet, gravi ſpirandi difficultate, quæ tum ob anhelitus fœtorem tum ſpiritus crebritatem erat moleſtiſſima. denique convulſiones per univerſa propemodum membra inſuperabile ipſi robur addebant. Ajebant porro divini, & qui in hujuſmodi vaticinandi ſcientia ſtudium ſuum collocaverant, hanc multiplicem impietatis pœnam Deum à rege expoſcere. Ille vero, licet gravius afflligeretur quam ut quis cruciatum ferre poſſe videretur, ſalutem tamen ſperabat, & medicos accerſebat, & eorum conſiliis per omnia obſequebatur: trajectoque Jordane fluvio thermis utebatur Callirhoënſibus, quæ præter cæteras tot dotes etiam potui commodæ ſunt. Hæ aquæ in lacum influunt, qui bituminis ferax eſſe dicitur. Ibi cum medicis viſum eſſet, ut eum refoverent, demiſſus in ſolium olei plenum, *non multo poſt* in eo eſſe credebatur ut animam efflaret. ſed famulis ploratum edentibus ad ſe rediit: ac de ſalute ſua deſperans, quinquaginta drachmas militibus viritim juſſit diſtri- *Herodis morbus & cruciatus.*

ris & conſuetudinis fuerit, aliud quid aliquando acciderit. An non recte dico, Levitas ſemper in templo noctu vigilaſſe? Et tamen inventos aliquando fuiſſe qui dormirent, liquet ex Talmude. Unum ejuſmodi factum, labefactare non poteſt auctoritatem dicti de conſuetudine prolati. Et multa eo tempore fiebant, & fieri poterant; quando Pontifices pro arbitrio Herodis mutabantur & homines impii eo munere fungebantur, ſecus ac bene ordinatis omnibus quæ ad ſacra ſpectabant. Illuſtrem dicta exemplo. Clarum eſt ex lege Dei & ſcriptis Judæorum non licuiſſe ante oblatum die 16 menſis Niſan manipulum falcem immittere in ſegetem. Conceſſerunt tamen aliquando ſapientes Jerichuntinis ante illum diem metere. Id ipſi fatentur in Talmude. Quod ſi hoc literis tradere neglexiſſent, ut facile fieri poterat, & Joſephus aut quis alius ſcriptor narraſſet ſe veniſſe octo diebus ante Paſcha Hieroſolymis Jerichuntem, ſed amicos ſuos domi non inveniſſe quoniam in agris metebant fruges, num protinus falſi poſtulandus eſſet Joſephus? Ita quibuſdam in more eſt poſitum. Ego malo judicium ſuſpendere, & quando nulla ratione conciliari poſſunt ſcriptores duo, fidem alterutrius ſuſpectam non reddere. REL.

h Ὠμιλῆσαι γυναικί·] Ὠμιληκέναι *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

i Ἐλλήμου συγγενὴς αὐτῷ] Ἐλλήμι *Busb.* & *Epiphan.*

k Ζῶντας.] Ζῶσας *Vat.*

l Σελήνη δ'] Videſis *Scaligerum* in *Animadverſ. ad Chron. Euſeb.* p. 162. *Keplerum* de *Anno Natali Chriſti* p. 80. *Petavium* in lib. X. *de Doctr. Temp.* c. 66. *Uſſerium* ad *A. M.* 4000. *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346. & *Pagi Apparat.* ad *Ann. Baronii*, p. 35.

m Ἡρώδῃ δὲ μείζονος ἡ νόσου ἐπεκράτει,] Hunc locum de morbo Herodis: Ἡρώδῃ δὲ μείζονος ἡ νόσου &c. adducitur ab Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. VIII. p. 25. A. B. ἐπεκράτει *Euſeb.* δίκην θεομανούσης τινὸς· οὐδὲ ὧν μὴ ὑπῆρχεν· καὶ ἑλκώσεις *Euſeb.* SPANH.

n Μαλακὸν ὦν,] Μαλθακὸν *Zonar.*

o Οὐδὲ πολλοῦ] Οὐχ ὧδε πολλοῦ *Vat. Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 8. & *Nicephorus Caliſtus* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 15. HUDS. Οὐχ ὧδε πολλοῦ &c. *Euſeb.* SPANH.

p Ὁπόσην] Apud *Euſeb.* & *Nimph.* ὅσην. HUDS. Ὅσην *Euſeb.* SPANH.

q Τοῦ —— ὑπῆρχεν·] Confer mox initio. §. SPANH.

r Τι ἀπ' αὐτοῦ·] Ita *Vat. L. B.* in *Marg.* nam καὶ ibi eſt in *Textu* & *Niceph.* τινὰ ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* δεξασθαί τι, ὃ δὲ μὴ ἐξῆν ὑπῆρχεν *Euſeb.* omiſſis ἀπ' αὐτοῦ, quæ ſuperflua eſſe exiſtimat *Valeſius.*

s Ἑλκώσεις] Ita *Busb. Epiphan. Zonar.* & meliores *Euſebii* libri. ἑλκωτὶς in *Editis Aliiſque*, ut & apud *Nicephorum.*

t Καὶ περὶ τὸ ἦτρον] Καὶ ἡ περὶ *Euſeb.*

u Ἦτρον κάκωσις ἦν.] Ἦτρον, ſpatium inter umbilicum & pubem, quod aliter ὑπογάστριον dicitur Polluci onomaſt. l. 2. §. 170. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

x Καὶ μὴν] Καὶ μὲν καὶ *Niceph.*

y Σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα·] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

z Ἔντασις,] Ἔκτασις *Vat.* & *Busb.* à pr. m. perperam.

a Αὐτὴ] Αὐτὴ *Euſeb.* & *Niceph.*

b Ἀποφορᾶς,] Ἐπιφορᾶς contra librorum omnium fidem legit *Gregorius* noſter, in tractatu *de Epiſcopo puerorum.*

c Σπασμός τε] Ita cum *Busb.* & *Zonar.* & quibuſdam *Euſebii* libris (*Marg. Lugd. Bat.* ἀσπασμὸς) ἀσπαρμὸς τε in *Editis Joſephi.*

d Μέρος,] Μέλος *Busb. Zonar.* & *Niceph.*

e Ὑποψιθύρισε τοιοῦτόν τι.] Ita *Vat. Busb. Euſeb.* & *Niceph.* ὑποψιθυρίσαντο in *Editis Aliiſque.*

f Ἐλέγετο οὖν] Ἐλέγετο γοῦν *Euſeb.*

g Θεοκόλων,] Iterum cum iiſdem & *Lugd. Bat.* Θεαζόντων perperam in *Editis Aliiſque.* HUDS. Θεοκόλων *Euſ.* SPANH.

h Σοφία] Ita cum *Euſebii* libris. σοφία πεπλήρωκε *Niceph.* σοφία σοφίσασθαι in *Joſephi Editis* & *MSS.*

i Πεπλήρωκε,] Πεφύκασιν *Euſ.* SPANH.

k Πολλῶν δυσεβῶς] Τῶν πολλῶν καὶ δυσεβῶς in *Editis Euſebii* non ita in quibuſdam ejus *MSS.* quibuſcum conſentit *Joſephus.*

l Ὁ δὲ,] Ita *Busb.* καίπερ δὲ μείζονος ſine ὁ δὲ in *Editis Aliiſque.*

m Τοῦ ἀνασφῆλαι] Τοῦ ἀνασφαλῶς *Vat.* HUDS. Ἀνασφήλας, ὑγιάσας *Heſychius.* SPANH.

n Μὴ —— ἔχων,] Καὶ λοιπὸν μὴ ἀπαυτόμενος *Busb.* ſimiliſque lectio apud *Zonaram.*

o Ποταμόν τε περάσας] Hic locus de morbo Herodis paullo aliter refertur apud *Euſeb.* H. Eccl. l. 1. c. VIII. p. 25. A. B. C. SPANH.

p Καλλιρόην] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

q Λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

r Πλέον,] *L. B.* πλέων.

s Μετάστασιν] Sic μετάσασιν de Morte infr. lib. 19. c. 1. §. 10. SPANH.

t Ἀνὰ πεντήκοντα] Καθ' π. *Vat.*

tribui. Insuper ducibus & amicis ingentem pecuniæ vim largitus est, ac deinde iterum Hierichuntem revertebatur: ubi atra bile correptus adeo exacerbatus est, ut ad extremum hujusmodi facinus excogitaverit. Cum totius gentis primores, ubicunque degerent, jussu ipsius ad eum convenissent (quæ fuit ingens sane multitudo, tota quippe gente evocata, & universis edicto obsequutis, quòd pœna capitis iis intentata esset qui mandata negligerent) rex, ut qui similiter in omnes insontes sontesque sæviret, eos in Hippodromum cunctos concluſit, deinde, accersita sorore sua Salome ejusque viro Alexa, dicebat, "se, nimirum quod tan-
"tis undique premeretur doloribus, non procul à
"morte abesse: quæ res tolerabilis & omnibus o-
"ptanda est. ut vero sine ulla lamentatione aut
"luctu, qui rege dignus sit, moreretur, hoc sibi
"animum urere. Se enim quæ sit Judæorum mens
"perspectum habere, nihilque illis sua morte o-
"ptatius lætiusque accidere posse, ut qui se viven-
"te rebellare ausi fuerint, suoque donario contu-
"meliam facere. Itaque illorum officii esse, ut ad
"se aliquantulum hoc dolore sublevandum aliquid
"decernerent. Nam si secum sentire voluerint,
"fore ut justa sibi splendida, & longe alia quam
"regibus solent, persolvantur, utque serio per uni-
"versam nationem luctu condecoretur, quem alio-
"quin non nisi per ludum jocumque deplorarent.
"Quare ubi illum animam egisse videbunt, debere
"eos collocare circa Hippodromum milites, mor-
"tis ejus adhuc ignaros (neque enim eam nisi hoc
"perfecto indicandam) jubereque se ut omnes
"ibi conclusos missilibus configant: atque ita, cum
"isti hoc modo perempti fuerint, ipsum eos bifa-
"riam delectaturos esse, dum & illi sui morientis
"voluntatem exsequantur, & is luctu memorabili
"cohonestabitur." Atque ille quidem eis ista mandavit, plorans miserabiliter, & per amorem consanguinitatis, perque fidem, quam Deo deberent, eos obtestans, ne sibi honorem hunc denegarent: id quod illi se facturos esse promiserunt.

Herodis crudelitas ultima.

Quid auctor de Herode senserit.

6. Jam vero qui fuerit homini isti animus, cui & priora forsan placebant, quod ex vitæ amore acta essent quæ in consanguineos suos perpetraverat, ex iis licet conjicere, quæ modo in mandatis, ab omni humanitate alienis, dederat; *scilicet* ut totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conjiceret, jubendo unum aliquem è singulis familiis neci dari, nulla licet ipsum injuria affecerant, nec criminis cujuspiam ab aliis accusati fuerant: cum iis qui vel minimum sibi virtutis vendicant moris sit, in eos, quibuscum illis justæ inimicitiæ, in ejusmodi præsertim tempore odium deponere.

ὑπὸ Ιεριχουῦτος· μέλαινά τε χολὴ αὐτὸν ἥρπ ὑπὸ πάσιν ἐξαγριαίνουσα, ὥστε [v] δὴ τελουτῶν πρᾶξιν τοιάνδε ὑπνοῦν. ἀφικομένων συσσύγκλητον τῶν αὐτοῦ Ιουδαίων ἀνδρῶν πανὸς τοῦ ἔθνους [x] ὁπόσοι ἀξιολόγων· πολλοὶ γὰρ ἐγίνοντο ὡς τοῦ παντὸς ἔθνους κατακεκλημένου, καὶ πανὸς ἀκροασαμένου τοῦ διατάγματος, εἰς γὰρ θανατον ἓν ἀνακείμενα τοῖς ἀλογήτοις τῶν [y] ὑπηκόων· ἐμμεμνημένου πᾶσι τοῦ βασιλέως ὁμοίως τοῖς τε ἀναιτίοις & περιεχομένοις αἰτίαις, συγκλείσας αὐτοὺς πάντας ἐν [z] τῷ ἱπποδρόμῳ, τήν τε ἀδελφὴν αὐτοῦ Σαλώμην & τὸν ἄνδρα αὐτῆς [a] Ἀλεξᾶν μεταπέμψας, "τεθνήξεσθαι μὲν, οὐ πόρρω, ἔλεγεν, ἐπὶ τοσού-
"δε τῶν ἀλγηδόνων αὐτὸν [b] περιεχόντων· καὶ τόδε μὲν αἰσχρὸν
"τε καὶ πᾶσι φίλον ἀθρήνητον ἀνθρώποις. [c] ὁλοφυρμῶν δ' ἄπει-
"ρον καὶ πένθους ἐνδεᾶ ὁπῖον ἐπὶ βασιλεῖ πέφυκεν ἄν,
"μᾶλλον αὐτῷ λυπηρὸν εἶναι. ἐ γὰρ [d] ἀποσκοπεῖν τὴν
"Ιουδαίων διάνοιαν, ὡς [e] εὐκταῖον αὐτοῖς καὶ πάνυ
"κεχαρισμένον ὁ θάνατος αὐτοῦ, διὰ τὸ καὶ ζῶν-
"τος ὑπὸ ἀποστάσεσι ἐπείγεσθαι καὶ ὕβρει τῶν ὑπ' αὐτοῦ
"κατηναγκασμένων. ἔργον δ' ἂν ἐκείνων εἶναι, κέρ-
"δος τινα αὐτῷ ψηφίσασθαι [f] δὴ τοιόσδε ἀλγεινοῖς.
"τὰ αὐτὰ [g] γὰρ δὴ φρονῆσαι δόξῃ τῇ αὐτοῦ μὴ ἀπεπε-
"μένων μέγαν αὐτοῦ τὸν ὑπὲρ τάφου [h] χρησθαι, καὶ ἐ-
"πεῖ [i] δὴ ἄλλοις βασιλέων, καὶ πένθος διὰ τὸ
"ἔθνους ἅπαν ἐκ ψυχῆς ὁλοφυρομένων [k] ἐπὶ πα-
"σιᾶ καὶ γέλωτι αὐτοῦ. ἐπὰν οὖν θεάσωνται τὴν ψυ-
"χὴν ἀφέντα αὐτὸν, περιστήσαντας τῷ ἱπποδρόμῳ τὸ
"σφαγιαστὸν, ἀγνοῦν ἔτι τὸ θνήσιμον αὐτοῦ· μὴ γὰρ πρό-
"τερον εἰς τὰς πάσας ἐξενεγκεῖν ἢ τάδε [l] πρᾶξαι· κε-
"λεύειν ἀκοντίσαι τὰς ἐγκαθειργμένους, καὶ πάντας τὸ-
"τον ἀνελόντας τὸ τρόπον δίχοθεν αὐτὸν ἐκ ἁμαρτήσε-
"σθαι δ' εὐφρανοῦντος, κυρώσαί τι ἂν [m] ὑπισχνεῖσθαι αὐ-
"τοῖς μέλλων τελουτῶν, καὶ τῷ πένθει ἀξιόλογα τιμᾶ-
"σθαι." καὶ ὁ μὲν μὴ δακρύων πατινώμενος, καὶ τὴ συγγνώμῃ τὴν εὔνοιαν καὶ πίστιν τὴ θείᾳ [n] προσκαλῶν, ἐπίσκηπτε μὴ ἠπιμῶσθαι ἀξιῶν. κἀκεῖνοι ὡμολόγουν ἐ θραυσήσεσθαι.

6'. Κατανοήσαι δ' ἄν τις τὴν Ἀλέξου [o] αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου, [p] καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν, ὡς ὑπὸ τοῦ φιλοζωεῖν πράξειε τὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς πεπραγμένα, ἐκ γοῦν τῶν ἄρτι ἐπιταλῶν ἔδει ἀνθρώπων [q] εἰσφερομένων εἶχε καὶ ἀπίων τοῦ βίου πρόνοιαν εἶχεν ὡς ἐν πόλει καὶ ἐρημίᾳ τῶν φιλτάτων τὸ πᾶν καταστήσαι ἔθνος, ἵνα δὴ ἑκάστου οἶκος κελεύων [r] μεταχειρήσῃ, μηδὲν ἄδικον μήτε εἰς αὐτὸν δεδρακότας, μήτε ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασι κατηγορίας αὐτῶν γιγνομένης, εἰωθότων οἷς [s] πρωτοίσης ἀρετῆς καὶ πρὸς τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας ἐν τοιούτοις καιροῖς τὸ μίσος καταπίπτειν.

IX. CAP. VII.

Herodes conatur sibimet manus inferre; & paulo post Antipatrum interfici jubet.

Herodis legati, Roma venientes, lata nunciant.

INterim, dum ista cognatis suis mandat, advenium Roma literæ à legatis, quos ad Cæsarem

ΚΕΦ. ζ.

Ηρώδης Ἀλεξᾶ τῷ φόνῳ αὐτόχειρ γίνεται, καὶ μετ' ὀλίγον Ἀντίπατρον ἀναιρεῖται κελεύει.

ΤΑῦτα δὲ ὑπεστέλλοντο αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς, γράμματα παρῆν ὑπὸ τῶν εἰς Ῥώμην πρέσβεων ἀπεσταλμέ-

[v] Δὴ τελουτῶν πρᾶξιν] Ἤδη *Busb.*
[x] Ὁπόσοι ἀξιολόγων·] Ὁποῖοσι *Vat.* & *Busb.*
[y] Ἐπισταλῶν·] Ἐντολῶν *Busb.*
[z] Τῷ ἱπποδρόμῳ,] Circus Hierichunti. SPANH.
[a] Ἀλεξᾶν] Conf. *Ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 6. SPANH.
[b] Περιεχόντων·] Περιεπόντων *Vat.*
[c] Ὁλοφυρμῶν δ' ἄπειρον] Τὸ δ' ὁλοφυρμῶν τε ἄπειρον *Vat.*
[d] Ἀποσκοπεῖν] *L. B.* ἀπὸ σκοπεῖ.
[e] Εὐκταῖον αὐτοῖς] Ἐκτὸς *Vat.* forsan pro ἐυκτὸς.
[f] Γὰρ δὴ] *L. B.* δεῖ.
[g] Γὰρ δὴ] *L. B.* γοῦν.
[h] Οὐδ' ἄλλοις βασιλέων,] Ita cum *Cod. Vat.* οὐδ' ἄλλων in *Editis Aliisque.*
[i] Ἐπὶ παιδιᾷ] Ita lego. ἐπὶ παιδίᾳ in *Editis.* ἐπὶ παιδὶ καὶ γ.

Vat. ἐπὶ παιδιᾷ *Busb.* qui & ὁλοφυρομένων habet.
[k] Περάξαι·] Περάξειν *Vat.* & *Busb.*
[l] Ἐπισείλασιν αὐτοῖς] Ita *Vat.* ἐπισείλασιν in *Editis Aliisque.*
[m] Προσκαλῶν,] Eo modo *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλῶν in *reliquis.*
[n] Αὐτῆ] Abest a *L. B.*
[o] Καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν,] Est qui malit καὶ ὅτῳ. Forsan καὶ ὅτῳ, vel κἂν αὐτῷ, vel καίτοι αὐτῷ τὰ πρ.
[p] Εἰσφερομένων.] Ita ex conjectura. εἰσφερομένῳ in *Editis* & *MSS.*
[q] Μεταχειρήσῃ,] Lego μεταχειρίσαι. COCC.
[r] Πρωτοίσης —— καταπίπτειν.] Conf. *supr.* §. 2. SPANH.
[s] Τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς] Ita lego cum *Cod. Vat.* τοὺς οὐ δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας τοιούτοις κ. in *Editis Aliisque.*

ρ Εἰσ

σαλμένων [c] εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωσθέντων τὸ κεφάλαιον ἰδὼν, ὡς ὑπ' τε Ακμῆς ὀργῇ τῇ Καίσαρος ἀνηρημένης, ἐφ' οἷς Αντιπάτρῳ συσκακουργήσειεν, αὐτόν τε Αντίπατρον, ὡς ὑπὸ γνώμῃ τῇ ἐκείνου [v] ποιεῖτο ὡς πατρὸς & βασιλέως, εἴτε φυγάδα ἐλαύνειν ἐβούλησεν, εἴτε [x] καὶ κτεννύειν. τούτων [y] ἀκροασάμενος Ηρώδης, βραχὺ μέν τις ἀνέψυξεν ἡδονῇ τῶν γεγραμμένων, θανάτῳ τε τῆς Ακμῆς ἐπαιρόμενος, καὶ ἐξουσίαν τοῦ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς τιμωρίας. [z] ἐπιτεινομένων δὲ εἰς μέγα τῶν ἀλγηδόνων, [a] παρεῖτο πεπαλαιπωρημένος σιτίων· καὶ ἤτησε μῆλον & μαχαίριον. ἦν γὰρ ἐν ἔθει & πρότερον αὐτῷ, [b] περιλήψαντι αὐτὸ δι' αὐτοῦ & κατ' ὀλίγον τέμνειν ἐσθίειν. λαβὼν δὲ & [c] ἐπισκεψάμενος, γνώμην εἶχεν ὡς πάσων ἑαυτόν. [d] κἂν ἐπεπράχει, μὴ φθάσαντος αὐτοῦ καταλαβεῖν τὴν δεξιὰν [e] Αχιάβου, ὃς ἀνέψιος ἦν αὐτοῦ. καὶ μέγα ἀνακραγόντος, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου & βασιλέως. [f] καὶ Αντίπατρος, πιστεύσας γὰρ πάλιν ἀληθῶς τὸν πατέρα ἔχειν, θαρσός τε [g] ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τῶν δεσμῶν [h] ἀφησόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀκινήτῳ [i] δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ εἰρκτοφύλακι πολὺ ἀφέσεως ἦν αὐτοῦ διάλογος, μεγάλα ὑποσχνούμενος εἰς τὸ πρόσω & τὸ αὖθις, ὡς ἂν πολὺν τὸν ἀγῶνος [k] ἀνεσηκότος. ὁ δὲ, & μόνον ἀπιθὴς ἦν πρόσθεν ἐφ' οἷς ἠξίου Αντίπατρος, ἀλλὰ & τῷ βασιλεῖ ἀποσημαίνει διάνοιαν τοῦ ἐκείνου, πολλαῖς [l] καὶ προσφόραις παρ' αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Ηρώδης & πρότερον κακῶς ἀκούοντος [m] ἀεὶ ἐμνοίας & ὑπὲρ, ἐπεὶ ἤκουσε τοῦ εἰρκτοφύλακος ταῦτα εἰρηκότος, ἀνεβόησέ τε ἀνατυψάμενος τὴν κεφαλὴν, καὶ περ ἐν τῷ ὑστάτῳ ὢν, καὶ ἐπὶ [n] τὰ ἀγκῶνα πρείσας ἑαυτὸν κελεύει πέμψας [o] τινὰς τῶν δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως [q] κτείναντας αὐτὸν ἐν [p] Τρκανίᾳ [r] ταφῆς ἀσήμους ποιεῖσθαι.

missérat, quibus significabatur, Acmen indignatione Cæsaris interfectam esse, quod Antipatro facinorum adjutrix fuerit, ipsumque Antipatrum relictum esse arbitrio illius, ut patris & regis, sive in exsilium eum pellere vellet, sive morte multare. Cum ista accepisset Herodes, meliuscule se habuit ex tam læto nuncio, animis & ex Acmes interitu sublatis & ex potestate de filio supplicium sumendi sibi permissa. Cruciatibus autem in immensum crescentibus, languescebat inedia confectus: atque pomum poposcit & cultellum. solitus enim erat & antea manu sua poma decorticare & frustatim comesse. Ubi id habuit, circumspexit, & seipsum ferire voluit. Quod sane fecisset, nisi ejus sobrinus Achiabus manum ei prehendisset, magnumque clamorem edidisset. unde tantus repente in regia ululatus & tumultus coortus est, quantus si mortuus rex fuisset. & Antipater, patrem vere mortuum credens cœpit confidenter, quasi jam solvendus & rex nullo negotio futurus, loqui, cumque custode carceris de missione agere, multa ei tum in præsens tum in futurum promittens, quasi jam de re ejusmodi instaret certamen. Ille vero non solum id, quod voluit Antipater, facere recusabat, sed & voluntatem ejus regi it nunciatum, postquam multas ab eo solicitationes expertus fuisset. Tum Herodes, qui jam ante male affectus erat erga filium, ubi audivit custodem carceris ista narrantem, cum exclamatione caput sibi, quamvis in extremis esset, percussit, erectusque in cubitum imperat, missis quibusdam satellitibus, ut è vestigio, sine ulla cunctatione, Antipatrum interficerent, eumque in Hyrcania ignobili funere sepelirent.

Herodes manus sibi inferre conatur.

Mors Antipatri.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Ηρώδου τελευτῆς, διαθήκης καὶ ταφῆς.

CAP. VIII.

De Herodis decessu, testamento & funere.

X.

ΤΑΣ δὲ διαθήκας αὖθις [s] μετέγραφε μεταβολῆς αὖτῷ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένης· [t] Αντίπαν μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, [v] τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, [x] Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε [y] Γαυλωνῖτιν & Τραχωνῖτιν & Βαταναίαν & [z] Παναιάδα [a] Φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Αρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, [b] Ἰάμνιαν δὲ & Αζωτον & [c] Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ καταγράφει, καὶ ἀργυρίου ἀπαρίθμους μυριάδας πεντήκοντα. προσένειμε δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς, [d] ὅσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,

Deinde mutata voluntate testamentum suum denuo mutavit *Herodes*: & Antipam quidem (cui regnum reliquerat) Galilææ Perææque tetrarcham constituit, regnum vero Archelao dedit; atque Gaulonitidem & Trachonitidem & Batanæam & Peniadem Philippo filio suo, Archelai fratri, tetrarchiæ nomine concessit; & Salomæ sorori suæ Jamniam & Azotum & Phasaëlidem attribuit, & argenti signati quingenta millia. Quin & aliis, quotquot sibi consanguinei essent, prospexit atque consuluit, singulos, pecuniam

Herodis testamentum mutatum.

ε Εἰς] *L. B.* πρὸς.
ν Ποιεῖτο] Ποιοῖτο *Busb.*
ξ Καὶ κτεννύειν.] Illud καὶ è *Codd. MSS.*
ο Ακροασάμενος Ηρώδης,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀκροώμενος in *reliquis.*
π Πεντηκοντῶν δὲ] Ita *Busb.* & *Vat.* πρὸς & mox πρὸς τὸ in *Editis.* πρὸς ὃς δὲ *Gall.* τὸ δὲ ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἐρχομένων, ἀπεχεῖτο μὲν σίτων *Zonar.*
ρ Παρεῖτο] *L. B.* παρεῖτο. & in *Marg.* παρῆτο.
σ Περιλήψαντι αὐτὸ] Περιγλύψαντι *Busb.*
τ Περισκεψάμενος,] *L. B.* προσκαλεσάμενος. *Cocceius* προσβλέψαμενος.
υ Καὶ ἐπεπράχει.] Καὶ πέπρακτο ἂν *Busb.*
φ Αχιάβου,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. § 7. SPANH.
χ Καὶ Αντίπατρος,] Καὶ ὁ Αντίπατρος *Vat.* & *Busb.*
ψ Εχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις,] Ita *Busb. Cocceius* & *Gall.* ἐχρῆτο in *Editis Aliisque.*
ω Αφησόμενος,] *L. B.* ἀφειμένος.
α Δεξόμενος εἰς χεῖρας·] Εξόμενος *Vat.*
β Ανεσηκότος.] Ita cum *Busb.* ἀνεσηκότος in *ceteris.*
γ Καὶ προσεισφοραῖς] *L. B.* καὶσεισφοραῖς, unde conjiciebat *Cocceius* καὶ μεγάλαις εἰσφοραῖς. dubium reliquit *Epiphan.* vertens: *& quæ ab eo munera spondebantur.* HAV.
δ Οὐδ'] Abest à *L. B.*
ε Τὸν ἀγκῶνα πρείσας] Illud τὸν è *Codd. MSS.*
ζ Τινὰς τῶν δορυφόρων,] Sic *Busb. Zonar.* & *Josephus* l. 1. *de Bello Jud.* τινὰ τῶν in *Editis.*
η Κτείναντας αὐτὸν] Ita *Busb.* κτεινοῦντας *Zonar.* κτένασιν in *Editis Aliisque.*
θ Τρκανίᾳ] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 8 §. 2. SPANH.
ι Ταφὰς ἀσήμους ποιεῖσθαι.] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ταφὰς in *reliquis.*
κ Μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ] Μετεγράφθη *Busb.*
λ Αὖπαν] Αὖπαν μὲν ᾧ *Busb.* HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 33. §. 7. SPANH.
μ Τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας] Conf. inf. lib. 18. c. 8. §. 1. SPANH.
ν Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
ξ Γαυλωνῖτιν] Γαυλανῖτιν *Busb.*
ο Παναιάδα] Παναιάδα *Busb.* videsis *Var. Lect.* ad p. 775.
π Φιλίππῳ, —— γνησίῳ,] Philippus hic Archelai germanus frater, qui tamen non ex eadem Matre natus dicitur. supr. c. 1. §. 3. & ἀλλοι. lib. 1. c. 31. §. 1. SPANH. Absunt hæc à *Lugd. Bat.*
ρ Ἰάμνιαν δὲ & Αζωτον] *Al.* Ιάμνιαν.
σ Φασαηλίδα] Conf. ἀλλοι. lib. 1 c. 21. §. 9. SPANH.
τ Ὅσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,] *Epiphan.* verba *Josephi* sic vertit. *disposuit autem de cæteris suis consanguineis atque cognatis*, unde suspicatur *Casaubonus* (in Exerc. contra Baron. p. 282. Edit. *Lond.*) legendum esse ὅσοι πρὸς αἷματος ἢ συγγενείας ἦσαν αὐτῷ. *quicunque sanguine junctí erant aut cognatione.* Phrasis πρὸς αἷματος occurrit apud *Orig. c. Celsum* p. 35. Ed. *Cant.* HUDS. in *Add.*

am iis largiendo redituſve *annuos*, egregie locupletans. Cæſari quoque *legavit* argenti ſignati centies centena millia, ac præterea vaſa *ſua* tam aurea quam argentea, pretiique ſtupendi veſtes. Juliæ autem Cæſaris uxori, & aliis nonnullis quinquagies centena millia. His factis, quinto poſt occiſum Antipatrum die vitam finivit, cum regnaſſet poſt interfectum Antigonum annos triginta quatuor; poſtquam autem à Romanis rex creatus fuerat, triginta ſeptem: vir pari in omnes immanitate, iræ effrenatæ, animoque jus faſque deſpiciente, fortuna autem, ſiquis alius, propitia uſus, ut qui ex privato ad regnum evectus fuerit, & innumeris circundatus periculis ex omnibus effugerit, & non niſi provecta ætate vita deceſſerit. Quod vero ad res domeſticas attinet, præſertimque filios ſuos, hîc quoque felix fuit ſua ſententia, quod ſe de inimicis victoriam reportaſſe exiſtimaverit, meo vero judicio pro miſero admodum & infelici habendus eſt.

Ejus deceſſus.

Auctoris de Herode judicium.

2. Cæterum Salome & Alexas, antequam divulgata eſſet regis mors, concluſos in Hippodromum domum dimiſerunt, dicentes regem jubere ut in provincias *ſuas* diſcederent, reſque domi curarent. ita quidem maximo beneficio ab illis affecta eſt gens *univerſa*. Atque jam mors regis in ore & ſermone omnium cœpit eſſe: ac Salome & Alexas, militia omni in Hierichuntis theatrum coacta, primum ſcriptas ad milites literas legerunt, in quibus rex eis ob fidem & gratum erga ſe animum, gratias agebat, & ut idem Archelao filio ſuo, quem regem inſtituiſſet, præſtarent orabat. deinde Ptolemæus, cui creditum erat regis ſigillum, teſtamentum recitavit, quod ratum eſſe non poterat, niſi prius inſpectum eſſet à Cæſare. Ac ſubito clamor exſtitit in honorem Archelai, eique milites gregatim, nec non duces, eandem, quam patri præſtitiſſent, amicitiam benevolentiamque præſtiterunt, Deumque ei ſecundum exoptarunt.

Salome & Alexas dimittunt Judæos in Hippodromum concluſos.

Archelao, ut regi, acclamatur.

3. At poſt hæc funus parabant regi, id agente Archelao ut pater ſplendidiſſime efferretur, atque omnem ornatum proferente ut *magna* cum pompa comitaretur mortuum. Ferebatur igitur in lectica aurea, multis & variis ingentis pretii lapidibus diſtincta; ſtragula murice fulgebat, & corpus purpura erat amictum, cujus vertici adhærebat diadema, ſupraque corona aurea; & dextra ſceptrum geſtabat. Lectum ſtipabant filii & cognatorum multitudo. His proximi erant milites per gentes ſuas diſtributi earumque nominibus diſtincti, in hunc modum diſpoſiti. Primi incedebant ſatellites; deinde *agmen* Thracicum; poſtea Germani; & deinceps Galli; ornatu omnes militari: reliqua deinde exercitus multitudo, ac ſi in bellum iretur, ſub ſuis ducibus eorumque centurionibus. Hos ſeque-

Exſequiæ Herodis ſolutæ.

---

[c] χρημάτων τε δόσεσι καὶ πεσσῶν ἀναφορᾶις, ἑκάστους ἐν εὐπορίᾳ καθιστάμενος. Καίσαρι μὲν ὑπὲρ ὀγδοήκοντα μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσᾶ, τὰ δ' ἀργύρα, καὶ ἐσθῆτας [f] παμπολυτελεῖς. [g] Ἰουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ, καί τισιν ἑτέροις πεντακοσίας μυριάδας. ταῦτα πέμψας ἡμέρᾳ πέμπτῃ, μεθ' ὃ Ἀντίπατρον κτείνει [h] τὸν υἱὸν, τελευτᾷ, βασιλεύσας μὲν ὃ μὲν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον, [i] ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μεθ' ὃ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων [k] ἀποδεδειγμένος, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἀνὴρ ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥττων, [l] κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἄλλος κεχρημένος εὐμενεῖ. ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς καθεστὼς, καὶ κινδύνους ὑπεξιοχλόμενος μυρίους, πάντων τοὺς ἐπὶ δόξαν ἀφῃρέθη, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μήκιστον [m] ἐξίκετο. ὅσους δὲ τῶν κατ' οἶκον ὑπὲρ ἰδίας τοὺς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ σκείνου, [n] καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος ἀφ' οὗ τὸ κράτος ἐχθρὸς κρατεῖν οὐκ [o] ὑστέρησεν, δοκεῖ δέ μοι καὶ πάνυ δυσυχής.

Β'. Σαλώμη δὲ καὶ Ἀλεξᾶς, πρὶν ἐκφῦναι γνώδιμα τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τοὺς ὑπὸ τὸ ἱπποδρόμου καθειργμένους ἐκπέμπουσι ὑπὸ τὰ αὐτῶν, Φάμενοι βασιλέα κελεύειν [p] αὐτοῖς ὑπὸ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. πράσσεταί τε [q] αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγίστη εἰς τὸ ἔθνος. ἐφανερὸς δ' ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Ἀλεξᾶς, συναγαγόντες τὸ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ὑπατολλὼ ἀνέγνωσαν τοῖς τοὺς στρατιώτας γεγραμμένοις, ὑπό τε πίστεως εὐχαριστίαν καὶ εὐνοίας τὴν εἰς αὐτὸν, καὶ παρακλήσει τῇ ὁμοίων [q] παροχῆς Ἀρχελάῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα [r] καθίστα. εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, [s] τὸ σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πιστευθέν, τὰς διαθήκας ἀνέλεγεν, αἳ λήψεσθαι κύριαι οὐκ ἄλλως [t] ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐντυχόντος αὐταῖς. βοὴ δὲ εὐθὺς ἦν σκιρτώντων Ἀρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται καὶ σίφη τε αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες εὐνοιάν τε [u] καταχεῦται καὶ προθυμίαν [v] τὴν αὐτὴν, καὶ συλλήψεσθαι [x] Θεὸν παρεκάλουν.

γ'. Ἐντεῦθεν δὲ [z] πάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ, μέλλοντι Ἀρχελάῳ πολυτελεστάτην ἐκφορὰν τὴν σκηνὴν καὶ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον [y] προκομίσοντες· εἰς ὃ [z] συμπομπεύσῃ τῷ νεκρῷ. ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσᾶς λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· [a] στρωμή τε ἦν αἰθρυγὴς καὶ [b] ἐμπέπλεκτο πορφυρίζων ὁ νεκρὸς, διαδήματα ἠσκημένος, ὑπερκείμενα στέφανα χρυσᾶ, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ προσκείμενον. πρὸ δὲ τῆς κλίνης οἵ τε υἱεῖς καὶ τὸ πλῆθος ἦν τῶν συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν [c] καὶ οἰκεῖα ἔθνη [d] καὶ προσηγορίας διέκειντο, [e] ὅπως ἐνεμεθίσθησαν. πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μετὰ δὲ τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁπόσοι Γερμανοὶ, [f] καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ' αὐτοὺς, ἐν κόσμῳ πάντες τῷ πολεμικῷ. τούτων δὲ κατόπιν ἦδη πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥσπερ ὑπὸ λοχαγῶν ἡγεμόνων

---

c Χρημάτων τε δόσεσι] Χρημάτων δόσῃ *Busb.*

f Παμπολυτελῆ.] Πάνυ πολυτελῆ *Busb.* & *Lugd. Bat.* πάνυ πολλῶ τέλους *Vat.*

g Ἰουλίᾳ —— μυριάδας.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

h Τὸν —— Ἀντίγονον,] Duplex Regni ejus Epocha, una ab expulſo Rege Antigono, de quo ſupr. lib. 15. c. 1. §. 1. & 2. Altera, à quo Rex à Senatu declaratus, de quo ſupr. lib. 14. c. 14. §. 4. SPANH.

i Ἔτη τέσσαρα] *Joſephi* numeros hîc loci (poſt *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4001.) defendit explicatque *Ant. Pagi* in *Apparatu* ad *Annales Baronii*, p. 35. Videſis *Joſ. Scaligerum* de *Emend. Tem.* p. 433. in *Can. Iſagog.* p. 332. & in *Animadverſ. Euſeb.* p. 163. *Kepplerum* de *Anno Nat. Chriſti*, c. 9. & *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346.

k Ἀποδεδειγμένος,] Ita *Vat.* ἀποδείξας *Busb.* ἀποδεδειχτο in *Editis* & *Zonara.*

l Κρείσσων] *Gen.* κρείσσον.

m Ἐξίκετο.] *L. B.* ἐξίκετο.

n Καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ] Ita lego ex *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* deerat vox τύχῃ in *Editis* & *MSS.*

o Ὑστέρησεν,] Ὑστέρησε *Busb.* & mox δοκεῖν *Vat. L. B.* in *Marg.* ὑστερῆσαι.

p Αὐτοῖς] *Gen.* αὐτῶν.

q Παροχῆς —— καθίσατο.] Παροχῇ *Busb.* ἀφορμῇ *Vat.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

r Καθίσατο.] *L. B.* καθίσαντο.

s Τὸν σημαντῆρα] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

t Ἐμέλλον,] Ἐλεγον *Vat.* qui mox habet κατ. τ' Ἀρχ.

v Τὴν αὐτὴν] Τὴν αὐτῶν *Vat.*

x Τὸν θεὸν παρεκάλουν τῷ βασιλεῖ,] Ταῦτα *Busb.*

y Προκομίσαντες εἰς ὃ συμπομπεύσειε] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

z Συμπομπεύσειε] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* συμπομπεύσαιτο in *Editis Aliiſque.* ἀπὸ πάντα τὸ βασίλειον κόσμον ἀθέντες, συμπομπεύσοντα τῷ νεκρῷ in lib. 1. de *Bello Jud.*

a Στρωμή τε ἦν αἰθρυγὴς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

b Ἐμπέπλεκτο πορφυρίζων ὁ νεκρὸς,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀμπέπλεκτο πορφυρίζον in *Editis Aliiſque.*

c Καὶ οἰκεῖα ἔθνη] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *per proprias diſtincta nationes & diſcreta nominibus.* καὶ οἰκείας προσηγορίας διέκειντο in *Editis Aliiſque.*

d Καὶ προσηγορίας διέκειντο,] *L. B.* προσηγορία τε διέκειτο.

e Οὕτως ἐνεμεθίσθησαν.] Ita lego ex conjectura, faveante *Epiphanio*, qui vertit, *erant autem tali ordine diſtributi.*

f Καὶ τὸ] *L. B.* καὶ ἄν τὸ.

μενοι ϗ τοῖς παξιαρχᾶζιν [g] αὐτῶν. [h] τάτοις εἴπονῳ πενζακόσιοι τ οἰκετῶν [i] ἀρωματοφόροι. ἦεσαν ἢ ὅπῃ [k] Ηρωδίω [l] στάδια ὀκτώ. τῇδε γὰ αὐτῷ ἐγίνοντο αἱ παφαὶ κελεύσμασι τῷ αὐτ. Ηρώδης μὲν δὴ τάτον ἐτελεύτα τ τρόπον.

δ'. [m] Αρχέλαος ἢ, ὅπῃ μὲν ἑβδόμῳ ἡμέραν πένθος [n] τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλ. τόσους γὰ ἀφορεύ τὸ νόμιμον τοῦ πατρίω. ἐστάσας ἢ τὰς ὁμίλως, ϗ καταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. ἦσαν δὲ εὐφημίαι ϗ ἔπαινοι καθ' ἕς τινας ἴοι, ἑκάστων τῇ πρὸς ἀλλήλως φιλοτιμυμένων εἰς τὸ δοκεῖν μείζοσι [o] χρῆσαι τῆς εὐφημίαις. ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν ϐῆμα πεποιημένον ἀνελθὼν, ϗ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον [p] χρυσοῦ πεποιημένον, [q] ἀντιδεξιοῦτο τὰς ὁμίλως, χάρματι τ εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε [r] ὡμολόγ, "ὅτι μηδὲν αὐτῷ μνησικακῆσιν ἀνθ' ὧν ὁ "πατὴρ εἰς αὐτὰς ὑβρίσθε, ϗ [s] πειράσεσθαι μὴ "ἐλλείψειν ἀμειβόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν. ἄρτι μέν- "τοι [t] Φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείω ὀνόματος· τιμήσθαι "γὰ αὐτὸν τῇ ἀξιώσ, εἴπερ [v] βεβαίως Καῖσαρ ὅπω- "κυρώσθε τὰς διαθήκας, αἳ ὑπὸ ϗ πατρὸς ἐγράφη- "σαν αὐτῷ. δι' ἣν αἰτίαν ἤδε ϗ στρατεύματος ἐν Ιε- "ρίχουντι [x] διάδημα αὐτῷ πρόθεσθαι προθυμένῳ, "δέξασθαι τὸ πρόσθεν τῆς ἐνθένδε τιμῆς, διὰ τὸ "μηδέπω τ κυρίως ἀποδόσιμον φανερὸν εἶναι πρόσχο- "μενον. πρόσθεν μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἡ "λείψειν ἀρετῆς ϗ ἀμείψομένῳ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. ἀπο- "δώσειν γὰ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτὰς φανεῖσθαι ϗ πατρὸς "ἀμείνων τὰ πάντα." οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἴωθεν φιλεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς διανοίας ἐμφανίζειν τῶν παρόντων ἐπὶ τοιάσδε δεχάς, ὅσῳ πρόθυμως ϗ θεραπευτικῶς ὁ Αρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μειζόνως τε ἐχρῶντο τοῖς ἐπαίνοις, [y] ϗ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν [z] ἐπεγράφοντο. οἱ μὲν εἰσφορὰς ἃς ἐνιαυσίως φέροιεν ἐλαττοῦσθαι βοᾷ χρώμενοι· οἱ δὲ αὖ δεσμωτῶν, οὓς ὑφ' Ηρώδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν ϗ πολλῶν χρόνων, ἀπόλυσιν. εἰσὶν δὲ οἱ ἄρσεις τῶν πυλῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἡ ὠνὰς [a] δημοσίαις ἐπεβάλλετο [b] πρασόμενα πικρῶς, ἠπεῖτο. ἀντέλεγέ τε ἡδέως Αρχέλαος, [c] ἐπεὶ ἤρατο ὁμίλοις εὐδαίμων ὢν ποιεῖν πάντα, διὰ τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τ ἀρχῆς γνώσεσθαι, τὴν εὔνοιαν αὐτῷ τῆς πληθύος. ἐντεῦθεν δὲ θύσας τῷ Θεῷ κατ' εὐωχίαν τρέπε μ τῶν φίλων.

batur quingenti famuli, aromata portantes. Ibant autem versus Herodium octo stadia: ibi enim, ut ipse mandaverat, sepultus est. Et Herodes quidem hoc modo è vita excessit.

4. Archelaus autem luctum dierum septem in honorem patris integravit. tot enim dies postulat patria consuetudo. Deinde cum multitudinem convivio excepisset, luctu finito, in templum ascendit. atque omnes, quaqua transibat, faustis eum ominibus & præconiis prosequebantur, certatim id agentibus singulis ut quam lætissimas edere viderentur acclamationes. Tum vero ille, conscenso suggestu, sublimis in aurea sella residens, populum vicissim excipiebat, ostendens sibi gratam acceptamque esse illorum benevolentiam, lætis gratulationibus expressam, eisque gratias egit, "quod "paternarum in ipsos injuriarum memoriam de- "posuissent, seque sedulo conaturum *pollicebatur* ne "quid sibi desit, quo minus egregiæ illorum vo- "luntati vices rependeret. In præsenti quidem "regio nomine se abstinere: appellationis tamen "honorem consequuturum, si Cæsar testamentum "à patre scriptum auctoritate sua confirmaverit: "quam ob causam ipsum, cum studiose id ageret "exercitus, ut diadema ei imponeretur, honorem "inde adeo expetitum accipere noluisse, quod es- "set adhuc incerta voluntas ejus, qui istum vale- "re ratumque esse jussurus est. Verum, si fuerit "adeptus imperium, sibi non defuturam illius bo- "nitatem qui benevolentiam eorum remunerabit. "operam enim daturum ut in omnibus erga eos "patre melior esse videatur." Illi vero, quo more vulgus solet facere, rati primis diebus aperiri mentem eorum, qui ad tantæ potestatis fastigium provehuntur, quo suavius & humanius eos alloquebatur Archelaus, eo magis eum collaudabant, & scribebant quæ sibi dari postulabant. Alii ut tributa annua diminuerentur clamabant; alii ut vincti solverentur, quos & multos & longo tempore Herodes habebat: erant etiam qui vectigalia, rebus in foro emptis venditisque imposita, & satis acerbe exacta, tolli efflagitabant. ad quæ Archelaus minime contradicebat, quoniam id susceperat ut multitudini in omnibus gratificaretur, quippe quod populi erga se benevolentiam permagni momenti esse existimaret ad confirmationem regni sui. Et hinc, facta re divina, ad convivium cum amicis se contulit.

Luctu finito Archelaus populum convivio excipit.

Ejus concio.

Archelai promissa.

Populi postulata.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τ Αρχέλαον· ϗ ὡς αὐτὸς ἔπλωσεν ἐπὶ Ρώμης.

CAP. IX.

Quomodo populus seditionem movit contra Archelaum: & ut ipse Romam profectus est.

XI.

ΕΝ τούτῳ ἢ τινες τ Ιουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο Ματθίαν ϗ τοὺς

INterea Judæi quidam, novarum rerum desiderio congregati, Matthiæ & ejus sociorum, ab He-

Tumultuose agunt Judæi ut occidat Herode ultum iret Archelaus.

[g] Αὐτῶν.] *Casaubonus* supplet ἐπόμενοι.
[h] Τούτοις εἴπονῳ] Τούτοις ἐπετέλεσε π. *Vat.*
[i] Αρωματοφόροι. —— ὀκτώ.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 9. SPANH.
[k] Ηρωδίω] Herodium secundum Josephum. l. 14. Antiq. c. 25. & de bell. l. 1. c. 11. & cap. 16. ab Hierosolymis aberat 60. stadiis. quo delatum Herodis mortui cadaver, pompa funebris comitante Archelao processit usque per octo stadia. lib. 17. ant. c. 11. p. 600. Quomodo igitur hic lib. 1. de bell. c. ult. dicitur quod τὸ σῶμα ἐκομίθη σταδίους διακοσίους εἰς ἡρώδιον? nisi fortè postquam desiisset συμπομπεύειν ipse Archelaus, reliqua pompa per devium vel flexuosum iter ducta, quo pateret neutiquam exequiis spoliatum fuisse cadaver Herodis, 200. stadiorum viam confecerit. COCCEJUS FIL.
[l] Στάδια ὀκτώ] Vide *Annott.* ad extremum lib. 1. de *Bello Jud.*
[m] Αρχέλαος —— πατρίω.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.
[n] Τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.* licet ibi τῷ legatur) & *Vat.* πένθος τ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει *Bas. Aliique* ἢ ἐν τῷ π.
[o] Χρῆσαι τῆς εὐφημίας.] Χρῆσθαι *Busb.*
[p] Χρυσοῦ πεποιημένον,] Χρυσῶν *Busb.* & *Vat.*
[q] Αντιδεξιοῦτο τὰς ὁμίλως,] Ita cum *Busb.* & *Vat.* ἀντιδεξιοῦτο in *Editis Aliisque.*
[r] Ωμολόγει,] Ομολογεῖν διότι μηδὲν *Vat.*
[s] Πειράσεσθαι] Πειράσασθαι *Busb.*
[t] Φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείω ὀνόματος.] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* Φειδοποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.* HUDS. Φειδοποιεῖσθαι *Gen.* Vel φειδὼ ποιεῖσθαι· sic φειδοῖ χρῆσθαι infr. lib. 19. c. 1. §. 5. & ἀλωσ. lib. 6. c. 2. §. 5. ἐδὲ φειδὼ τινα ϗ ταῦ ποιούμενον. SPANH.
[v] Βεβαίως —— διαθήκας,] Archelaus abstinet Regis nomine, donec à Cæsare confirmatum. SPANH.
[x] Διάδημα αὐτῷ πρόθεσθαι] Τὸ διάδημα *Vat.* & *Busb.*
[y] Καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν] Καὶ τῆ αἰτήσεις *Vat.*
[z] Επεγράφοντο.] Επέφερον *Busb* ἐπιφέρουσι *L. B.* ἐπεγράφατο *Vat.* ἐπὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῖν ἐτρέποντο *Casaub.*
[a] Δημοσίαις] Ita lego, *Epiphanio* vertente, *alii vero gravedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri vociferabantur.* ἡμισείας in *libris* omnibus, nullo plane sensu.
[b] Πρασόμενα πικρῶς,] Eo modo *Busb.* πρασομένας in *Editis Aliisque.*
[c] Επεὶ ἤρατο ὁμίλοις] Ita lectum esse volui prout conjecerat

Herode occiſorum, mortem deplorabant, (qui tunc temporis exſequiarum honore privati erant metu Herodis, erant quippe iſti ob dejectam aquilam auream morte multati) magnum edentes clamorem & lamentationem; inſuper & convicia quædam, quaſi in mortuorum ſolatium, in regem *defunctum* jactabant. Cumque in unum locum conveniſſent, ab Archelao contendebant, ut id facinus in eos vindicaret, quos habuerat Herodes in pretio: utque in primis pontificem abdicaret ab Herode conſtitutum, aliumque deligeret magis legitimum & ad munus obeundum puriorem. Iſtis Archelaus, licet graviter illorum impetum ferens, annuebat, quòd illi iter inſtaret quod ad Romam quam ocyſſime facere propoſuerat, ut voluntatem Cæſaris de ſe perſpectam haberet. Miſſo itaque duce qui perſuaſione uteretur, ut omiſſo propter iſta vindictæ ſtudio conſiderarent, & morte pœnas dediſſe illorum amicos ex lege, & poſtulatis eorum magnas ineſſe contumelias, & tempus hoc alia *conſilia* poſcere, opuſque eſſe concordia, donec ad ipſos reverteretur in imperio confirmatus approbatione Cæſaris; tunc enim de iis quæ poſtularent una cum illis conſultaturum eſſe: interim vero quieſcerent ne ſeditionis crimen incurrerent.

Archelaus ad populum ſedandum ducem mittit.

Ducem aliumve quempiam verba facere non ſinit multitudo.

2. Et ille quidem, cum iſta ſuggeſſiſſet edocuiſſetque, ducem miſit ad eos *hæc ipſa loquuturum*. Sed illi clamantes eum ne verbum quidem facere permiſerunt, mortiſque periculum ei intenderunt alterique cuipiam qui palam aliquid dicere auderet, quod eos ad ſanam mentem perduceret, averteretque ab hujuſmodi rerum ſtudio, quod plus ſuæ voluntati tribuerent quam præſidentium auctoritati; grave eſſe exiſtimantes, ſi chariſſimorum, quos vivo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio, animis incitati, atque id demum jus & fas reputantes quod ipſis voluptatem allaturum videbatur, & periculum ab eo *intentatum* providere neſcientes, etiamſi alicui de eo ſuſpicio foret, præſenti quippe lætitia nimium elato, quod eos ulturi eſſent, quos ſibi inimiciſſimos eſſe crediderunt. Et multis ab Archelao miſſis qui cum eis colloquerentur, quibuſdam etiam non ipſius juſſu ſed ſponte quaſi ſua *ad eos* advenientibus, ut ad mitiorem animum reducerentur, neminem eos vel tantillum alloqui paſſi ſunt. Et ſeditio mota eſt ab iis qui valde iraſcebantur, palamque erat tumultum valde auctum iri, magno hominum numero ad eos confluente.

Seditio mota in feſto Paſchatis.

3. Cum autem ſub id tempus inſtaret feſtum, quo Judæis patrium eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha enim illa feſtivitas appellatur, in memoriam exitus illorum ex Ægypto inſtituta, quam

σὺν αὐτῷ ὑφ' Ηρῴδου ἀποθανόντας· οἱ δὴ τοιοῦτον τὸ δρᾶγμα ἐκ δὲ πενθεῖν τιμῆς φόβῳ τῷ ἐκείνου ἀπιστερῶντο, ἦσαν γὰρ τὸν ἀετὸν τὸν χρυσοῦν ἀετῷ καταδεδικασμένων· ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρώμενοι, καί τινα, ὡς κλαύσιν φέρουσα τοῖς τεθνεῶσιν, ἀπερρίπτουν εἰς τὰ βασιλέα. σωφόνου τε αὐτοῖς γνομένης ἡξίουν τιμωρίαν αὐτοῖς ὑπὲρ Αρχελάου γνήσιοι κολάσεσι τὸν ὑπὸ Ηρῴδου τιμωμένων· καὶ πάντων μὲν καὶ πρῶτον καὶ ἐκδηλότατον τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεστῶτα παύσασθαι, νομιμώτερόν τε ἅμα καὶ καθαρὸν ἀρχιερᾶσθαι ἄνδρα αἱρεῖσθαι. τούτοις Αρχέλαος, καίπερ δεινῶς φέρων τὸν ἀμιλλὸν αὐτῶν, ἐπένευεν, ἔχων τὴν ἐπὶ Ρώμης ὁδὸν ἀνύεσθαι προκειμένου αὐτῷ τάχους, ἵνα προσκοπήσῃ τὸ δοξάσαν Καίσαρι πέμψας ἢ τὸ στρατηγὸν πεισθῆναι χρῆναι, καὶ ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίαις δόσοντάς σκοπεῖν, μήπως τι ὑπὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν συνέλθοι μὴ νόμων γεγονότα, καὶ τὰς αἰτήσεις ὡς ἐπὶ μέγα τοῦ ὑπερβάλλειν προίοιεν, τὰς τε χειρὰς σὺν ἐν τοιούσδε εἶναι, μᾶλλον δὲ τοῦ ὁμονοεῖν εἰς καταστησόμενον τὸν ἀρχὴν ὑπηνεύσῃ τῇ Καίσαρος ἀφίξει ὡς αὐτάς, τότε γὰρ κοινῇ βουλεύσειν περὶ ὧν ἀξιοῖεν σὺν αὐτοῖς· ἄρτι δὲ ἀνέχειν, μὴ δι' ἀσπαζεσθαι δοκοῖεν.

Β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὑποτιθεὶς καὶ διδάξας τὸν στρατηγὸν, ἀπέπεμπεν πρὸς αὐτούς. οἱ δὲ βοῶντες λέγειν τε σὺκ εἴων, καὶ εἰς κίνδυνον τοῦ ἀπολυμένου ἐκείνου τε καθίστασαν, καὶ τῶν ἄλλων ὅστις γε ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν τοιῶνδε ἐπιχειρᾶσθαι πλημμέσειν φθέγξασθαι φανερὸς ἦν, ὥστε τὸ πάντα βουλὴ τῇ αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἐξουσία τῶν ἐφεστηκότων συγχωρεῖν, δεινὸν ἡγούμενοι, εἰ ζῶντός τε Ηρῴδου στερήσειν τῶν φιλτάτων, καὶ πλουτῆς αὐτῷ γνομένης τιμωρίαν τῶν ἐπ' αὐτοῖς, ὠρμηκότες τὰς γνώσεις, καὶ νόμιμόν τε καὶ δίκαιον ἡγούμενοι ὅ, τι μελλήσει ἡδονὴν αὐτοῖς φέρειν, κινδυνόν τε τὸ ἀπ' αὐτοῦ προσδέχεσθαι τι ἀμαθεῖς, καὶ εἴτω ὑποπτεύειν, ὑπερβολῆς αὐτῷ γνομένης τὸ δρᾶγμα ἡδονῆς σὺκ ἐκ πιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας αὐτοῖς. πολλῶν δὲ ὑπὸ Αρχελάου πεμπομένων οἱ διαλέξοιντο αὐτοῖς, τῶν δὲ ἐκ ὡς ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῶν δοκεῖν παρεῖναι, ὅπως εἰς τὸ πραότερον καταστήσονται αὐτούς, ἑνὸς ἠνείχοντο εἰπεῖν. ἀνάστασίς τε ἦν λίαν ὀργῇ χρωμένων, φανερά τε ἦσαν ἐπὶ μέγα αὐξήσοντες τὸν στάσιν πλῆθος ὁπουρύεντος αὐτοῖς.

Γ'. Ενστάσης δὲ τῇ τότε τὸν καιρὸν ἑορτῆς, ἣν τοῖς Ιουδαίοις ἄζυμα ποτίθεσθαι πάτριον· Πάσχα δὲ ἡ ἑορτὴ καλεῖται, ὑπόμνημα ὂσα τὸ ἐξ Αἰγύπτου ἀπαρσεως αὐ-

---

Cotelerius in notis ad Volumen ſecundum *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*, pag. 614. ἐπεὶ ἤρξατο ὁμίλως ποιεῖσθαι ὧν ποιεῖ πάντα in in *Editis*. ἐπείρατο ὁμ. ποι. ὧν ποιεῖ *Vat.* ἐπιχειρεῖ ὁμίλως ποι. ὧν ποιεῖν πάντα *Busb.*

d Εκ δὲ πενθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰς τὸ πενθεῖν in *ceteris.*

e Απεστέρουν,] Sic *Busb* & *Vat.* ἀπεστέρουν In *Editis Aliisque.*

f Ησαν δὲ] Iterum cum *Cod. Busb.* ἦσαν δὲ οἱ τὸ in *reliquis.* ἦσαν δὲ ἤτοι malit *Caſaub.*

g Καταδεδικασμένων·] Καταδεδικασμένων *Busb.* διδικασμένων *Vat.*

h Επὶ μέγα τε τῇ βοῇ] Ita *Vat.* ἐπὶ μέγα μὲ τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρ. *Busb.* ἐπὶ μέγα τε τὸ βοᾶν καὶ οἰμωγῇ χρ. in *Editis.*

i Γενήσεσθαι] *L. B.* γενέσθαι.

k Εκδηλότατον] *L. B.* εὐδηλότατον.

l Τὸν ὑπ' αὐτῷ ἀρχιερέα καθεστῶτα] Illud τὸν ὲ *Codd. MSS.*

m Παύσασθαι,] *Al.* παύσεσθαι.

n Αἱρεῖσθαι.] Vocem αἱρεῖσθαι non agnoſcit *Busb.*

o Τῷ ὁμιλῷ αὐτῶν,] Illa τῷ ὁμιλῷ αὐτῶν deſunt *Vat.* & deerant forſan codici *Epiphanii*, nam vertit, *Archelaus autem, licet iſta graviter ferret, annuebat tamen* &c.

p Εἶχεν] *L. B.* ἐπέχων.

q Καὶ —— λάσασθαι] Καὶ σκέλδειν ὡς τῶν ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίαις δόσης. *Busb.*

r Συνέλθοι] *Gen.* συνέθλοι.

s Μᾶλλον] Μᾶλλον δ' ὧν τῷ ὁμ. *Busb.*

t Βουλεύσειν] Ita *Vat.* βουλεύειν in *ceteris.*

u Μὴ δι' ἀσπάζεσθαι δοκοῖεν] Ως μὴ ἀσπάζοι *Busb.* atque ita forſan *Epiphanius.*

x Εκπέμπει δὲ πρὸς αὐτούς.] Εκπέμπε *Vat.*

y Απολυμένου ἐκείνου] Ita *Vat.* ἀπολογουμένου ἐκείνου καὶ. in *Editis Aliisque.* ἀπολέσθαι οἰκτρῶς καθ. malit *Caſaub.*

z Οργᾶσθαι] Conf. ſup. c. 1. §. 1. SPANH.

a Συγχωρεῖν,] Ita lego cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* συγχωρεῖσθαι in *ceteris.*

b Στερηθεῖσιν] *L. B.* στερηθεῖν.

c Ωρμηκότες τὰς γνώμας,] Ωρμηκότες *Vat.* Addit *Lugd. Bat.* κωλύσοντο.

d Απ' αὐτῷ] Sic *Vat.* ὑπ' αὐτῷ προσδέχεσθαι in *reliquis.*

e Εἴτω ὑποπτεύειν,] Εἶτε malit Cl. *Lowthius*, ita ut ὑπὸ vel ἕνεκα ante τὸ δρᾶγμα ἡδονῆς ſubintelligendum ſit.

f Δοκοῦντας αὐτοῖς.] Eſt qui malit δοκεῖν αὐτοῖς.

g Τῶν δὲ ἐκ ὡς ὑπ' ἐκείνου,] Τῶν τε ἐκείνου μὲ ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ *Vat.* Lectionem ab hac *Editaque* diverſam habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *aliis ex regis perſona loquentibus, aliis autem ex illius quidem ſententia, ſed veluti ex ſua mente monentibus* &c.

h Δοκεῖν παρεῖναι,] Παρεῖναι δοκοῦσιν *Busb.*

i Ανάστασίς τε λίαν] Prima vox & ultima in *L. B.* deſunt.

k Εορτῆς, —— ἡγουμένης,] Conf. *Αλωσ.* lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.

l Πάσχα] *Al.* Φάσκα.

αὐτῶν γιομένης, καὶ θύσιν [m] αὐτῶν προθύμως, πλῆθός τε ἱερείων [n] ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ καταπέμπειν ἐστὶν αὐτοῖς νόμιμον, κάτεισί τὴ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐκ τῆ χώρας, ἤδη τὴ καὶ ἐκ τῆ ὑπερορίας διὰ θρησκείαν τὴ θεῦ· καὶ οἱ νεωτερισταὶ τὸν περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συστάντες ἐν τῷ ἱερῷ τροφῆς ὑπορρύτῳ, τοὺς σωσιόντας οὐκ ὄν [o] ἐν αἰσχύνῃ μεταλλεῖν [p] αὐτῶν. καὶ δείσας Ἀρχέλαος [q] μήπω δεινόν βλάσηθεν αὐτῶν τὴ διανοίᾳ, πέμπει στρατιάν τε ὁπλιτῶν χιλιάρχόν τε τὸν ὁρμὸν [r] στασιαζόντων καταστεῖλαι πρὶν τὴ πᾶν ὅμιλον τὴ μανιώδους αὐτῶν [s] πλέον καταδῆναι· καὶ εἴ τινες ἀφόβητοι [t] πολὺ τῶν ἄλλων καθίσταντο πρὸς τὸ στασιάζειν, ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. [v] ὑπὸ τούτοις οἱ στασιῶται τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πλῆθος [x] ἐξηρίωσαν, βοῇ καὶ διακελεύσμῳ χρώμενοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ προβιασάμενοι καταλεύουσι τοὺς πλείστους αὐτῶν. ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. καὶ τοῖς μὲν τοῦτα πράξασιν ἀφ' ἱερῶν αὖθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ τὴ ἄπορον ἐδόκει σωζεσθαι τὰ πάντα, [y] μὴ οὐκ ἀνακόψοντι τὸν ἐπὶ τοῖσδε ὁρμὸν τὸ πλῆθος· ἐκπέμπει τὴ πᾶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἱππεῖς οἱ τοὺς τε [z] αὐτόθι ἐσκλωσκότας κωλύοιεν τοῖς κῆ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπὸ τὸ πεζῶν δέχοιντο ἀντήλῃψιν καὶ ἀσφαλὲς ἤδη πεπισθότας. καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἄνδρας ἔκλεισαν οἱ ἱππεῖς· τὸ δὲ λοιπὸν ὥχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πλησίον ἰόντες. ἐκέλευσε δὲ Ἀρχέλαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὑτῶν πᾶσιν. οἱ δὲ ἀπέκοπτον τὴν ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακῶ μείζονος, καίπερ θρασεῖς ὄντες διὰ τὸ ἀπεῖθές. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ θαλάσσης κατῆλθε μετὰ τῆς μητρὸς, [a] Νικόλαον τε Πτολεμαῖόν τε πολλούς τε φίλων ἐπαγόμενος, φιλίππῳ τὰδελφῷ τὰ πάντα [b] ἐφεὶς καθέξειν τοῦκος τε τῆς ἀρχῆς. συνεξῆλθε δὲ κἀκείνῃ τε [c] Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ τὴν ἡγεμόνα ἀγομένη τὴν αὐτῆς. πολλοὶ δὲ τε συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συναγωνισόμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ κτήσει τε Βασιλείας, ἔργῳ δὲ ἀνιπαξόντες, καὶ μάλιστα τοῦτο τε πεπραγμένων ἐν τῷ ἱερῷ ποιησόμενοι κατηγορίας. [d] ὑπαντιάζει δὲ ἐν Καισαρείᾳ τε Ἀρχέλαον [e] Σαβῖνος, Καίσαρος ἐπίτροπος τε ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς Ἰουδαίαν ὁρμημένος ἐπὶ φυλακῇ τε Ἡρῴδου χρημάτων· καὶ αὐτὸν τε ἐπὶ τοῖσδε ὁρμῆς [f] ἐπέσχεν [g] ὁ Οὐάρος παρελθών. ἀφὶ γὰρ Πτολεμαίου μεταπεμπτὸς ὑπ' Ἀρχελάου παρῆν· καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος χαριζόμενος, ὅτε τὰς ἄκρας [h] ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἦσαν παρέλαβεν, ὅτε τὰς θησαυρὰς καταση μήνατο, εἶα δὲ ἔχειν Ἀρχέλαον μέχρι Καίσαρι δόξειέν τι περὶ αὐτῶν, καὶ ἔμενεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ τὰδ' ὑποχόμενος. ἐπεὶ δὲ ἐκπλεῖ μὲν ἐπὶ τὴ Ῥώμης Ἀρχέλαος, Οὐάρῳ δὲ ἐπ' Ἀντιοχείας ἐγένοντο κομιδαί, Σαβῖνος ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας ἀσφαλαμβάνει τὰ βασίλεια. μεταπεμψάμενος δὲ τοὺς φρουράρχους, καὶ ὁπόσοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαιτεῖν προθύμως ἐκέλευε, καὶ τὰς ἄκρας καθίστατο ᾗ αὐτῷ [i] δοκοῖ. οἱ μὲν οἱ φύλακες [k] ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου ἐντολὰς ἐποιοῦντο quidem agant ingenti lætitia, tumque illis mos est majorem quam in ulla alia solennitate victimarum numerum mactare, atque magna vis hominum ex *universa* regione locisque extra illius fines *ad istam celebritatem* religionis erga convenit) etiam seditiosi illi, Judam & Matthiam *legis* expositores lamentantes, in fano cœtus habuerunt, non deficiente victu, quem perturbatores istos non pudebat mendicato quærere. Itaque Archelaus, veritus ne quid gravius oriretur ex illorum insolentia, misit eò centurionem cum cohorte militum qui seditiosos coërcerent, priusquam cætera multitudo hujus furoris inficeretur contagio: & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos etiam populum irritarunt qui è factione erant *legis* expositorum, clamoribus suis & cohortationibus: adeo ut impetum in milites fecerint, propiusque adstantes maximam eorum partem lapidarint. verum ipse centurio & alii pauci vulnerati effugerunt. Eoque facto manum iterum sacrificio admovent. Archelaus autem de rerum summa periclitari sibi visus est, nisi multitudinis impetum ex hujusmodi occasione retunderet: itaque milites omnes eò misit & equites, qui eos qui foris essent, iis qui in templo forent, succurrere prohiberent, & eos qui à peditibus evasissent, jam in tuto se existimantes, ferro exciperent. Ita occisa sunt ab equitibus circiter tria hominum millia: reliqui in montes qui in propinquo erant se receperunt. Et Archelaus proclamari jussit, ut omnes domum discederent: id quod illi fecerunt, & festum, quamvis audaces propter rerum imperitiam, deteriora veriti reliquerunt. Deinde Archelaus ad mare descendit una cum matre, secum ducens Nicolaum & Ptolemæum, multosque amicorum, relicta totius domus & principatus cura Philippo fratri suo. Eum comitata est Herodis soror Salome, una cum suis natis, multisque consanguineis, per speciem adjuvandi Archelaum ad regnum obtinendum, sed reipsa ad ei adversandum, & maxime ad conquerendum de eo quod in templo factum fuerat. Cæsareæ autem Archelao occurrit Sabinus, Cæsaris in Syria rerum procurator, in Judæam properans ad custodiendam Herodis pecuniam: sed Varus superveniens eum ab itinere avertit. aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum: inque Vari gratiam Sabinus neque Judææ castella occupavit, neque pecuniam consignavit, sed Archelao, donec de ea Cæsar statuisset, reliquit; eoque promisso Cæsareæ remansit. Sed postquam Archelaus Romam solvit, & Varus Antiochiam discessit, Sabinus Hierosolyma profectus palatium occupat. Deinde, accersitis præsidiorum præfectis omnibusque rerum administratoribus, demonstrat se rationes exigere, & de castellis statuit arbitratu suo. non tamen custodes Archelai mandata neglectui habuerunt: sed in tuendo omnia, quæ illis in mandatis dederat, perseve-

Magnam vim militum ad seditiosos coercendos mittit Archelaus.

Tria Judæorum millia occisa.

Archelaus Romam proficiscitur.

Sabinus & Varus in Judæa.

m Αὐτῶν προθύμως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτῇ in *Editis Aliisque.*

n Ὡς] *Casaub.* ὅτα.

o Ἐν αἰσχύνῃ] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αἰσχύνης in *reliquis.*

p Αὐτῶν.] Ita legere visum est, quod τὸν αὐτὸν habeat *Busb.* αὐτὸς in *Editis Aliisque.*

q Μηκέτι] Μή τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Στασιαζόντων] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente *Zonara*, qui habet χιλίαρχον μὴ πολλοὺς ἐξέπεμψε, τὸν ὁρμὸν καταστειλόντα τῶν δήμου στασιαζόντων. in *Editis* τὸν ὁρμὸν τῶν συστηκότων πρότερον τὸ π. quæ lectio certe manca & vitiosa.

s Πλέον καταδῆναι·] In *Editis* μὴ πλέον, sed μὴ expunxi auctoritate *MSS.*

t Πολὺ τῶν ἄλλων] Ita *Vat.* & *Busb.* πολλοὶ τῶν ἄλλων καθίσαντο in *Editis Aliisque.*

v Ἐπὶ τούτοις] Ἐπὶ τούτοις *Busb.* ἐπὶ τούτων *Vat.*

x Ἐξηγείσαντο.] Ἐξηγίοντο *Vat.* ἐξαγείσαντο in *Editis.* ὥστε καὶ πλῆθος ἐξαγειῶσαν *Busb.*

y Μὴ οὐκ ἀνακόψοντι] Εἰ μὴ ἀνακόψῃ *Busb.* μὴ οὐκ ἀνακόψειεν *Vat.*

z Αὐτόθι ἐσκλωσκότας] Ita in *Cod. Vat.* αὖθις in *Editis Aliisque.*

a Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

b Ἐφεὶς καθίσασθαι] Ἀφεὶς *Busb.*

c Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ] Σαλώμη ἡ Ἡρ. *Vat.* & mox πολλοί τε τῶν συγγ. λόγοις μὲν ὡς σ.

d Ὑπαντιάζει] Ita hîc loci in *libris omnibus.* Supra tamen (p. 829. §. 3.) ὑπαντιάζω (è *Cod. Busb.*) jungitur cum dativo.

e Σαβῖνος ——— πραγμάτων,] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 2. §. 2. SPANH.

f Ἐπέσχεν] Ita cum Cl. *Lowthio* pro ἔσχεν *Editorum* & *MSS.* in lib. 2. *de Bello Jud.* τοῦτον ἐπέσχε προσωτέρω χωρεῖν Οὐάρος ἐπελθών.

g Ὁ Οὐάρος παρελθών.] Conf. supr. c. 5. §. 2. SPANH.

h Ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις] Ὅσαι ἐν τοῖς *Vat.*

i Δοκοῖ.] Δοκοίη *Busb.*

k Ἐν ὀλίγῳ] Mallem ἐν ὀλιγωρίᾳ. conjecturæ huic favente *Josepho* In lib. 2. de *Bello Jud.* c. 2. ὑμῶν οἱ φρούραρχοι τὰς Ἀρχελάου κατημέλουν ἐντολῶν.

verabant, & præ se ferebant, quod cuncta Cæsari reservarent.

Antipas Romam se confert.

4. Eo autem tempore Antipas quoque Herodis filius Romam ad obtinendum principatum profectus est, spe regnandi ductus ex Salomes promissis, ceu longe quam Archelaus dignior imperio, utpote in priore testamento rex institutus, quod magistratum esse deberet quam posterius. Ille vero una

Ptolemæus frater Nicolai.

secum ducebat matrem, & Nicolai fratrem Ptolemæum, quondam Herodi charissimum, & tum sui studiosum. At potissimum eum ad appetendum

Irenæus orator.

regnum impellebat Irenæus, qui orator erat & ob eloquentiæ existimationem regni procurationem habuerat. unde etiam iis qui consulebant ut cederet Archelao, qui & natu grandior & ultimo patris testamento rex constitutus esset, auscultare nolebat. Postquam autem Romam pervenit, cognati omnes ejus partibus accedebant, non illi quidem ejus amore, sed Archelai odio, cupientes ante omnia liberi esse, & sub Romani præsidis administratione: quod si parum succederet, Antipam magis è re sua fore sperantes quam Archelaum, operam suam Antipæ commodarunt ad regnum adipiscendum. quin & Sabinus apud Cæsarem literis accusabat Archelaum.

5. Cum autem Archelaus literas, in quibus jus suum tueretur, Cæsari misisset, necnon patris testamentum, & Ptolemæum Herodianæ pecuniæ rationes sigillumque ferentem, eventum exspectabat. Ille vero postquam scripta ista legerat, Varique & Sabini literas, & quantum pecuniarum annuique redditus esset *cognoverat*, utque Antipas regnum appetens literas misisset, amicos convocat ut eorum sententias audiat, & in his Cajum, Agrippæ quidem natum & Juliæ Augusti filiæ, sed ab ipso *Augusto* adoptatum, cui primum locum tribuit, imperatque ut qui velit de præsentibus negotiis verba faciat. Et primus quidem Antipater Salomes filius, homo in primis disertus & Archelai adversarius, dicebat, "Archelaum nunc per

Antipater Salomes filius Archelaum apud Cæsarem accusat.

"ludibrium de regno agere, ut qui potestatem "ejus prius sibimet vendicasset quam bona Cæsa"ris cum venia licuerit, ei objiciens audaciam qua "impulsus in festo die tam multos interemerat. "Qui etiam si inique egissent, oportebat vindi"ctam externæ legitimæque potestati reservari, "& non ab homine exigi, qui, si spectetur ut rex, "injuriam facit Cæsari, dum adhuc ignoret, quid "ille de se statuet, sin vero ut privatus, multo pe"jus erit, utpote cui, regiam dignitatem quæren-

---

l Εκασε] *Gen.* ικάση.

m Δικαιότερος] Δικαιότερον in *MSS.*

n Ηξιωκως —— επιγραφεισων.] Ita cum *Cod. Vat.* ηξιωκως τω κῳ in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

o Επιγεγραφεισων.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

p Μητερα] Samaritidem vid. supr. c. 1. §. 3. SPANH.

q Τον Νικολαον] Τω Νικολαου *Busb.*

r Ειρωναιος,] Irenæus Orator. *alter.* lib. 2. c. 2. § 3. SPANH.

s Αρχελαῳ πρεσβυτερῳ ὀντι,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 32. §. 7. Antipas tamen ante Archelaum nominatur, supr. c. 1. §. 3. SPANH.

t Τι αντισαιη,] Ita *Vat.* τις in *Editis Aliisque.*

v Αντιπαν λογιζομενοι] Αντιπατερ hic loci *Vat.* & mox v. 2. Αντιπατρῳ, & §. seq. 5. (post κῳ ως) Αντιπατρος.

x Καισαρι ὁ Αρχελαος] Ita *Busb.* Καισαρ ὁ Αρχελαος τε εισπεμψαντος εις αυτον γραμματα ων οις τα δικαιωματα επεστειβε τα αυτα in *Editis Aliisque.* nisi quod ως pro εις & dein τε αυτα pro τα αυτα habeat *Vat.*

y Χρηματων συν τῳ σημαντηρι] Ita *Busb Lugd. Bat.* & *Vat.* γραμματων αυτω in *Editis.*

z Και τας δε Ουαρε] Και τας Ουαρος *Vat.*

a Και τι επ' ετος εφοιτα,] Ita *Busb.* κῳ το *in ceteris.*

b Γαιον τ' Αγριππα] Videsis *Salianum* in tom 6. p. 419. *Casaub. c. Baron.* p. 138. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* part. 1. p. 273. *Keplerum* de *Anno Nat. Christi*, p. 90, 91. & *Norisium* in *Cenotaph. Pisan.* p. 132.

c Αυτῳ γιγονοτα,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* αυτου in *reliquis.*

d Γιγονοτα] *Gen.* male αυτου γιγονοτα. SPANH.

ρ· ἀλλ' ἐμενον σώζοντες τὰ πάντα ἢ πεσεπίπαλο αὐτῆς. Καίσαρι δὲ Φυλάσσῃ [l] ἔκασε ἰῶ ποιπτοιηπις αυπις.

δ'. Πλεῖ δὲ κῷ τοῦτον τ' καιρὸν ἐπι Ρώμης Ϲ Αντίπας, Ηρώδᾳ μὲν παῖς, ἐπὶ ἀνλπαίσῃ τ' ἀρχῆς, ὑπερχόμενος Σαλώμης ἡγεμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, κῷ πολὺ [m] δικαιότερος Αρχελάᾳ ὢν ἀλλήψεσθαι τὰ πρασσόμενα, [n] ἠξιωκὼς τὸ κῷ τὰς πρεσβείας Αθήνας βασιλεὺς ἀποπεφάνθαι, ἂς ἀσφαλέστερας εἶναι τ' [o] ἐπιγεγραφεισῶν. ἐπήγετο δὲ ἔτ' [p] μητέρα κῷ τ' ἀδελφὸν [q] τ' Νικολάᾳ Πτολεμαῖον, φίλων τι Ηρώδῃ πιμιώταλον γεγονημένον κῷ αὐτῷ προσκείμενον. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐκίνῃ ἐπ' ἀνλπαίσῃ τ' βασιλείας Φρονεῖν [r] Ειρωναῖος, ῥήτωρ ἀνὴρ, κῷ δόξῃ δεινότητ' τ' περὶ αὐτὸν τῷ βασιλείαν πεπισθμένος. διὸ δὴ κῷ τ' κελεύοντων εἰκὸν [s] Αρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι, κἂν τ' ἐπιδιαθήκας ἔχειν ξ' πάτρος ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, οὐκ ἠνείχετο. ἐπὶ δ' εἰς τῷ Ρώμῃ ἀφίκετο, κῷ πάντων τ' συγγενῶν ἀποστάσις ἦν πρὸς αὐτὸν, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσῃ δὲ τῷ πρὸς Αρχέλαον, μάλιστα μὲν ἐπιθυμοῦντες ἐλευθερίας, κῷ ὑπὸ Ρωμαίων στρατηγῷ τετάχθαι· εἰ δ' ἄρα [t] τι ἀνλπαίη, λυσιτελέστερον Αρχελάᾳ τ' [v] Αντίπαν λογιζόμενοι, σωίπρασσον Αντίπᾳ τῷ βασιλείαν. κῷ Σαβῖνος κατηγόρῃ ἦν ἐπὶ Καίσαρι ξ' Αρχελάου ἀφ' γραμμάτων.

ε'. [x] Καίσαρι ἦ Αρχέλαος εἰσπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα πρεσπεπτῇ τι αὐτῷ, κῷ τὸν Αθήνας ξ' πατρὸς, κῷ τὰς λογισμὰς τῶν Ηρώδου [y] χρημάτων σὺν τῷ σημαντῆρι κομίζοντα Πτολεμαῖον, ἐκαραδόκῃ τὸ μέλλον. ὁ ἦ, ταῦτά τι ἀναγνὰς τὰ γράμματα, [z] κῷ τὰς ξ' Οὐάρου κῷ Σαβίνου ἐπιστολὰς, ὅσα τε χρήματα ἰῶ [a] κῷ τί ἐπ' ἔτος ἐφοίτα, κῷ ὡς Αντίπας ἐπ' οἰκειώσῃ τ' βασιλείας ἐπεπόμφῃ γράμματα, συνῆγε ἐπὶ πολλαχῆ γνωμῶν τὰς φίλας, σὺν οἷς κῷ [b] Γάϊον τ' Αγρίππου μὲν κῷ Ιουλίας τ' αὐτοῦ ὑγατρὸς ὄντα, πρῶτον τι καθεδόμενον παρέλαβε, κῷ κελεύῃ λέγειν τοῖς βουλομένοις περὶ τ' ἐνεγκόντων. κῷ πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Αντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν κῷ τῷ Αρχελάᾳ ἐναντιώτατος, ἔλεγε, "Αρχελάῳ παιδιὰν τ' ποιεῖ τ' δρχῆς εἶναι λό"γον, ἔργῳ τῇ δυνάμιν αὐτῆς πρότερον ἢ Καίσαρα "συγχωρῆσαι παρειληφότι, [c] ἀπικαλῶν τὰ ἀπιπλημ"μένα ὑπὸ τοῖς ἀπολωλόσι κῷ τῇ ἑορτῇ. ὧν κῷ ἀδι"κώτερον ἄλλως, [f] ἔχειν τῇ τιμωρίαν εἰς τοὺς [g] ἐξ "χρῆσθαι δυναμένους ἀνακεκμένῃ εἶναι, κῷ μὴ ὑπ' ἀν"δρὸς πεφάχθαι, εἰ μὲν βασιλέως, ἀδικοῦντ' [h] τὸ "Καίσαρος [i] διαγνοίᾳ ποῖ αὐτὸ ἔτι χωμένῃ, εἰ ἦ "ἰδιώ-

---

e Επικαλων —— απικαλουσι] Illa επικαλων τα επιπλημμενα accepta debemus *Codd. Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* necnon *Epiphanio*, qui vertit, *hujus testimonium esse dicebat ejus audaciam, qua præsumpserat in die festo Judæos interimere.*

f Εχειν] Εχει *Vat.* & *L. B.*

g Εξω χρησθαι] Fuit cum legerem εξουσια χρησθαι δ.

h Το] *L. B.* τοου.

i Διαγνοιᾳ ποῖ αὐτῷ ἔτι χωμένῃ,] Δι' ἀγνοιαν ποῖ αὐτο ἐτι χώμενον in *Editis.* δι' ἀγνοια ποῖ αὐτῷ ἔτι χωμένου *Vat.* (ἐτι χωμένου *Lugd. Bat.*) unde Αγνοια (ex Αγνοεω *ignoro*, si *Lexicis* fides) pro δι' ἀγνοιαν substituit, & χωμένῳ levicula mutatione pro χωμένου. Si quis cum *Viro docto* malit, ἰδιώτου τ Καισαρος Αγνοιαν ποῖ αὐτῷ ἐπεχόμενον, per me licet. *Epiphanius* locum ita vertit, *Qui & si injustum aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. qui si ut rex illud fecisset, contumeliam grandem Cæsari intulisse firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia jam uti potestate præsumeret. Si autem uti privatus illa gessisset, amplius enim delinquisse narrabat: quod regnum non possidens, supplicia quibuscibet intulerit, de quibus decretum Cæsaris debuit expectari.* HUDS. Emendationem licet non reprehendam, versionem tamen minus probo. an Αγνοεω *ignoro* significet, mihi non compertum; certe ex analogia idem quod Αγνοσκω, i. e. *dijudico, cognosco, inquiro, statuo* significat, quem sensum postulat hic locus: sic igitur verte: *Injuriam facit Cæsari, in causæ ipsius cognitione*, vel *examine, jam versato.* Injuria erat, judicio nondum finito, auctoritatem ad se non pertinentem arripere. IBBETSON.

"ἰδιώτᾳ, [k] πολὺ χειρόνως, ἢ διὰ τὸ μὴ βασιλείας ἀνπ-
"πισμένῳ καλῶς ἂν τι συγκεχωρῆσθαι, διὰ τὸ Καίσαρα
"τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίας ἀφῃρεῖσθαι. καθάπερ γὰρ αὐτὸς ἡ-
"γεμόνων τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ [l] μεταστάσεις ἐποιήσατο,
"καὶ καθεζόμενος ἐπὶ θρόνου βασιλείου, [m] καὶ δικῶν διέλυ-
"σεν ὡς ὑπὸ βασιλέως γεγονὼς, καὶ τοὺς τε αἰτή-
"σεων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων διέψηφισεν,
"ὧν [n] οὐδὲν ἂν μείζονος ἐπινοῆσαι καθεστῶτος ὑπὸ
"Καίσαρος εἰς τὸν ἔπειτα. ἀνετίθη γοῦν καὶ τοῦτο καὶ
"ἱπποδρόμους δεσμωτῶν τινὰ ἄφεσιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γε-
"γονότα, τὰ δὲ [o] καὶ πιστευθησόμενα, διὰ τὸ φύσιν
"ἔχειν νέους ὑπό τε νεωτέρων καὶ [p] φιλοτιμίᾳ ἄρχειν
"προλαμβανόντων τὴν ἐξουσίαν. πένθους τε [q] τοῦ ἐπὶ
"παλαιᾷ [r] ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνου τε-
"λευτῇ γεγονότας· ἐφ' οἷς δὴ καὶ τὸν ὄχλον ἔφασκε
"στασιάζειν λαβεῖν. εἰ τοιαῦτα εὐεργετήσαντα αὐτὸν
"πατρὸς, καὶ ὅτῳ μεγάλων ἐξιωκότα, τοιοῦσδε ἀμείβεται
"τὴν νέκυιαν, ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς δακρύσαι μὲν προσποιούμε-
"νον τὰς ἡμέρας, [s] ἀπολαύοντα δὲ ἡδονῇ τῇ ἐπὶ τοῖς δέ-
"κτης ὅσας νύκτας, φανεῖσθαί τε καὶ ταῖς Καίσαρα τιμῶν-
"δε ὄντα Ἀρχέλαον συγχωροῦντα τὸν βασιλείαν, ὁ-
"ποῖον ἦμοιρε δὴ ταῖς πατέρα. χορεύειν γὰρ δὴ ἄδειν,
"ὥσπερ ἐχθρᾷ πεσόντι, ἀλλ' οὐκ ἀνδρὸς, ὅτως μὲν
"συγγνώστ, τηλικαῦτα δ' εὐεργέτην ἐξηγμένα. [t] δεινό-
"τατόν τε πάντων ἀπέφηνε τὸ νεῦν ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα,
"καταγνοὺς τῇ ἐκείνου χρησομένου τῇ βασιλείᾳ, πάν-
"των αὐτῷ προπεπομπευμένων ὅσα ἦμοιρε ἂν [u] ὑπ' αὐ-
"τῷ δὲ βεβαίως ἤδη δὴ αὐτοκράτορι προσηκόντων
"πραττόμενα. μάλιστα δὲ τὸν σφαγὸν τοῦ προ τὸ ἱερὸν
"[x] ἐκείνῳ τῷ λόγῳ καὶ τὸν δυσέβειαν, ὡς ἑορτῆς τε
"συνεκπύκτος, καὶ ἱερείων ἐν τρόπῳ σφαγέντων, ἔνιοι
"μὲν ξένοι, οἱ δὲ ἐγχώριοι· πεπλῆσθαι δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν.
"[y] οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων, ἀλλὰ δι' ἀνομίων ὀνομάτων
"τὴν βασιλείας ἐφιεμένων τὴν πράξεως, ὅπως δυνηθεῖεν
"πληρῶσαι τὴν φύσει τυραννίδος τὸν πᾶσιν ἀνθρώποις
"μεμισημένῳ ἀδικίαν. διὸ μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὁρᾶσθαι τὴν
"βασιλείας αὐτῷ τὸν Ἀρχέλαον ἀρετῇ καὶ πατρός· ἐπι-
"στασθαι γὰρ [z] αὐτὸν τὸν τρόπον, [a] καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ ὑπὸ τῶν
"Ἀρχαιοτάτων [b] ἰσχυροτέρων [c] Ἀντίπαν καθίσασθαι· κλη-
"θῆναι γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν βασιλείαν [d] οὐχὶ νε-
"κρᾷ ὄντι πρὸς τῷ σώματι καὶ τὸν ψυχῷ, ἀλλὰ
"ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένῳ, ἀλκῇ δὲ σώ-
"ματος τοῖς πράγμασιν ἐφεκτικῷ. εἰ δὲ καὶ πρότε-
"ρον εἰς αὐτὸν ἐπίσης τοῖς υἱοῖς [e] Διατεθεῖσθαι [f] τὸν πα-
"τέρα, [g] ἀποπεφάνθαι πολλοῦ ἂν ἦμοιρε βασιλεύς,
"τὸν μὲν κύριον ἀναχθῆναι τὴν βασιλείαν Καίσαρα ἀφη-
"ρημένον τοῦ δύνασθαι τὴν ἐξουσίαν, τοὺς δὲ πολίτας ἰδιώ-
"την ὄντα ἀκινδύνως σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποτεταμ-
"μένον.

ς'. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
τύρων ἀναδεικνύς τὰ εἰρημένα [h] κεκτωμένος πολ-

"ti, haud fas esset quidquam *à Cæsare* concedi,
"quod Cæsarem in ipsos potestate privatum ive-
"rit. Quin & ipsum perstringebat, vitio ei verten-
"do quod duces nonnullos in exercitu mutaverit,
"& in solio regio sese collocaverit, & lites tan-
"quam rex exstitisset dijudicarit, populique po-
"stulatis palam factis annuerit, in summa omnia
"ita fecerit, ut nihil amplius ei in mentem venire
"potuerit, si à Cæsare in imperio constitutus fuis-
"set. Illi quoque imputabat, quod in Hippodro-
"mo vinctos dimiserit, aliaque afferebat multa,
"partim vera, partim verisimilia, quod hujusce-
"modi res fieri consueverint ab adolescentibus, &
"qui regnandi cupiditate imperium festinanter
"præripiunt. Præterea ei crimini dabat neglectum
"patris luctum, & comessationes eadem qua ille
"obiit nocte celebratas: unde coortam esse popu-
"li seditionem. Si, cum pater tanta in eum con-
"tulisset beneficia & tam magna ei præstitisset,
"mortuo talem rependerit gratiam, ut interdiu
"tanquam personam induens lachrymas simularet,
"noctes vero singulas in voluptatibus regiis age-
"ret, non alium sese ostensurum esse erga Cæsarem,
"si ab eo regnum acceperit, quam erga patrem
"*sui amantissimum* se gessit. cantu quippe se oble-
"ctare & choreis tanquam in morte inimici, non
"sibi conjunctissimi & beneficentissimi. Omnium
"etiam indignissimum esse ostendebat, nunc veni-
"re ad Cæsarem, ut regnum ipsius munere & con-
"cessu accipiat, cum jam ante omnia *arbitrio suo*
"egisset, quæ ab ipso fieri poterant, postquam
"validam ea agendi potestatem dedisset rerum do-
"minus. Maxime autem cædem in templo nefarie
"factam verbis exaggerabat: utque festiva solen-
"nitate etiam victimarum more mactati fuerint,
"tam peregrini quam indigenæ; & cæsorum cor-
"poribus fanum fuerit repletum, idque non ab a-
"lienigena, sed qui legitimam regis appellationem
"prætexens ferebatur ad facinus, ut tyrannico suo
"ingenio obsequutus posset explere injustitiam o-
"mnibus odiosam. Quamobrem ne in somnis qui-
"dem spem successionis in regnum à patre habuisse,
"ut qui mores ejus probe norit, & in potioribus
"tabulis ejus adversarium Antipam *successorem* con-
"stituerit; à patre quippe ad regnum vocatum,
"non cum animam pariter ac corpus vires defi-
"cerent, sed dum integra esset mente & ratione,
"eoque corporis robore quod negotiis obeundis
"adhiberi potuit. Immo si jam antea tale de Ar-
"chelao fuisset patris judicium quale in posterio-
"ribus tabulis, ipsum tamen satis declarasse qua-
"lisnam rex futurus sit, qui Cæsarem, cujus erat
"regnum ei largiri, largiendi potestate ademptum
"iverit, & privatus adhuc cives in templo jugu-
"lare non dubitarit.

6. Et Antipater quidem hujusmodi verba lo-
quutus, multisque è consanguineis ad ea quæ di-
xerat

[k] Πολὺ χειρόνως,] Ita cum *Cod. Vat.* πολὺ χεῖρον, ἢ διὰ τὸ μηδεμίας βασιλείας in *Editis Aliisque.*

[l] Μεταστάσεις ἐποιήσατο,] Ita *Busb.* μεθίστασιν *Vat.* μεταναστάσεις in *Editis & Aliisque.*

[m] Καὶ δικῶν διέλυσεν] Καὶ δικῶν διέλυσιν ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένῳ *Vat.*

[n] Οὐδὲν ἂν μείζονος ἐπινοῆσαι] Ita *Vat.* οὐδὲν μείζονας in *reliquis.*

[o] Καὶ πιστευθησόμενα] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[p] Φιλοτιμίᾳ ἄρχειν] Ita *Vat.* Φιλοτιμίας in *Editis.*

[q] Τοῦ ἐπὶ παλαιᾷ] Legendum fine dubio τοῦ ἐπὶ τῷ πατρί. IBBETSON.

[r] Ἀμελείας,] Ἀμελείας τε καὶ κώμους αὐτῇ νυκτὶ ἐπὶ τῇ ἐκ. *Busb.*

[s] Ἀπολαύοντα ——— νύκτας,] Ita hunc locum ex *L. B.* constituendum esse judico. HUDS. ἀπολ. ἧ ἡδονῆς τ' &c. *Coccejus* ἀπολαύοντα ἧ ἡδονῆς τ' &c. *Gen.* ἀπολαύοντα ἧ ἡδονῆς τῇ &c. Verum illud videtur innuere Josephus, totas quidem dies in lamentis & plangoribus consumpsisse Archelaum; verum per noctes singulas recuperasse lætitiam quam per dies amiserat. HAV.

[t] Δεινότατόν τε πάντων] Ita cum *Cod. Vat.* δεινότατόν τε πάντων ἐπέφανε τὸ νεῦν *Busb.* ἐξηγμένα, δεινότατόν τε πάντων ἀπεφαίνετο τοῦ νεῦν ἥκειν in *Editis.*

[u] Ὑπ' αὐτῷ καὶ βεβαίως ἤδη] Ὑπὸ σοῦ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[x] Ἐκείνῳ τῷ λόγῳ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἐκείνου in *Editis Aliisque.*

[y] Οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων,] Deest οὐχ in *Cod. Vat.* qui mox habet ἀλλὰ καὶ δι' ἀνομίων.

[z] Αὐτὸν τὸν τρόπον,] Ἐπίσασθαι γὰρ αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῶν διαθ. τῶν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίσασθαι. nam videtur aliquid deesse. COCC.

[a] Καὶ τὸν] *L. B.* καί τοι.

[b] Ἰσχυροτέρων] *L. B.* ἰσχυρότερον Ἀντίπατρον.

[c] Ἀντίπαν καθίσασθαι.] Conf. ἀλλως. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[d] Οὐχὶ νεκρᾷ ὄντι] Οὐχὶ νοσοῦντι πρὸς τῷ σ. *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[e] Διατεθεῖσθαι] Lege Διατετῆσθαι. COCC.

[f] Τὸν πατέρα,] Ita *Vat.* in *ceteris* deest τόν.

[g] Ἀποπεφάνθαι] *L. B.* ἀπαφθαι.

[h] Κεκτωμένος] Ita *MSS.* κεκτωμένῳ in *Editis.*

xerat teſtimoniis ſuis firmanda adhibitis, finem dicendi fecit. Surrexit vero Nicolaus, qui Archelai cauſam egit, dicebatque, "Illa quidem quæ in "templo facta erant obſtinatis potius eorum ani- "mis qui paſſi ſunt imputanda eſſe, quam Archelai poteſtati. qui enim tales res cœptant, non eo "tantum injuſtos eſſe quod innocentes vexant, "ſed & quod pacis & æqui amantes in ultionem "impellunt. Hos autem homines verbo quidem "in Archelaum patraſſe hoſtilia, re ipſa autem in "Cæſarem res aperta eſt. Conſtat enim tumultu- "um auctores, eos, qui ad vim & injuriam pro- "pulſandam ab Archelao miſſi aderant, facto im- "petu occidiſſe, neque Deum neque fas dierum "nobis ſanctiſſimorum reverentes: & hi ſunt quo- "rum non puduit Antipatrum ſuſcipere tutelam, "ſive ut odio in Archelaum ſuo morem gereret, "ſive quod jus & æquum omne averſatur. Certe "qui adoriuntur alios, nihilque mali ſuſpicantes "injuriis laceſſunt, hi ſunt qui nolentes cogunt "ſui cauſa ad arma recurrere. Tum reliquorum "omnium, quæ objecta fuerant, cauſam aſſigna- "vit iis ipſis qui à conſilio erant accuſatoribus. "Nihil referri unde color quæratur injuriæ, quod "non ipſis factum ſit ſuaſoribus. Neque ea per ſe "eſſe improba, ſed in odium Archelai ita referri "ut improba videantur. Tanto illos agi ſtudio "lædendi cognatum hominem, de ipſorum pa- "rente bene meritum & ipſos omnibus amicitiæ "officiis proſequutum. Teſtamentum à patre fa- "ctum bene mentis compote, & haud dubie po- "ſteriores tabulas potiores eſſe prioribus, eoque "magis quod Cæſari omnium, quæ in iis ſcripta "ſunt, pleniſſimum arbitrium relinquitur. Non "timendum ne horum iniquitatem Cæſar imite- "tur, qui Herodis, ex cujus viventis potentia fru- "ctus plurimos cepere, nunc mortui voluntatem "oppugnant; idque ſatis ſibi conſcii, neutiquam "ſe de Herode ita meritos ut Archelaus fuit. "Non is eſt Cæſar qui viri amici, bellorum ſo- "cii, qui in omnibus etiam in hoc ipſo à Cæſare "pendere ſemper voluit, reſcindat teſtamentum "ſuæ commiſſum fidei. Multum ab horum mali- "gnitate abeſt Cæſaris virtus ac fides, toti huma- "no generi teſtatiſſima; neque id in eum cadit, ut "non ſanæ mentis pronuntiet regem, qui primum "filio bono hereditatem reliquerit, deinde in hoc "ipſius Cæſaris fidem imploraverit. Quando te- "ſtamentum condidit Herodes, ita ſapuit ut Cæ- "ſaris arbitratui cuncta ſubmitteret: ne in herede "quidem eligendo deſipere potuit.

Nicolaus pro Archelao reſpondet Antipatro.

Cæſar benigne alloquitur Archelaum.

7. Et Nicolaus quidem, cum iſta oratione percurriſſet, finem etiam dicendi facit. Cæſar autem Archelaum, qui ſeſe ad pedes ejus abjecerat, comiter allevavit, regno digniſſimum eſſe dicens: ſeque ſatis oſtendit ſic eſſe affectum, ut non aliter

λοῖς τῶν συγγνῶν, παύεται τῦ λέγειν. [i] ἀνίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου, καὶ ἔλεγε, "τὰ μὲν ἐν "τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπειθέσθαι μᾶλ- "λον ἢ ἐξουσίᾳ τῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε "ἄρχοντας, ὃ μόνον [k] τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζουν εἶ- "ναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουν εἰς τὴν ἄμυ- "ναν αὐτῶν εὐγνωμονεῖν τοσαυτουμένων. ὡς δὲ πο- "λέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ' Αρχελάου, τὸ δὲ ἀλη- "θὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ [l] ὑβρισθέν- "τας, κωλύτας [m] παραγινομένους [n] καὶ ὑπ' Αρχελάου "πεπομφότας, κλεῖναι ὀπτηθεμένους, ὅτε τῷ θεῷ ὅτε "τῷ νόμῳ τῆς ἑορτῆς ἐν Φρουρτίδι γινομένους, ὧν Αντί- "πατρον οὐκ αἰσχύνεσθαι ἀναδικητὴν καθισάμενον ἐπὶ γε- "γραπέναι ἔχθρας τὸ αὐτοῦ τοῖς Αρχέλαον, ἢ [o] μίσει τῆ "ἀρετῆ δικαίᾳ. οἱ παρελθόντες καὶ μὴ τοῖς Δεινομέ- "νους ἄρχοντας ἀδίκων ἔργων, οἵδε εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι "καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. ἀ- "νεπιθέτῳ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ἐν βουλῇ τῦ [p] κατη- "γόρων. [q] οὐδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ἐκ μὴ γνώμης τοῦ αὐτῶν "γεγυμνασμένον αἰτίᾳ δοκεῖν ὑπάρχειν. ἐκ τῆ [r] φύσει "τοιάτως αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλά- "πτειν ἂν δοκεῖν Αρχέλαον. τοιόνδε αὐτοῖς εἶναι βου- "λῶ δοκῶ ὑβρισμένοις εἰς [s] ἄνδρα συγγνῶ, καὶ παῖδες "μὲν εὐεργέτου, [t] σωήθη δὲ αὐτοῖς καὶ ἅπαντες εἰ- "κείως πεπολιτευμένον. τὰς γε μὴν ἁμαρτίας ὑπὸ τῆ "σωφρονουμένου γεγενῆσθαι τῦ βασιλέως, καὶ [u] κυ- "ριωτέρας τῦ γεγραμμένων πρότερον, ἀλλὰ τὸ Καίσα- "ρα διατάττω τῦ ὅλων [x] καταλελεῖφθαι τοῖς τῶν κρί- "σιν τῦ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. μιμήσεσθαι τὸν ἅπαντας "Καίσαρα τῶν ὕβριν αὐτῶν, [y] οἳ τὸν Ηρώδου παντοίως "ἀποτλαύσαντες παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ τού- "του ὑπὲρ ὕβρεως γνώμης ἐπείγουσιν αὐτοῦ, ἃ δ' αὐτῶν "ἐκεῖ τῦ συγγνῶ τοιούτων γεγονότων. ἔκρινε Καίσαρ ὁ "[z] ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῷ πεποιημένου τὰ πάντα καὶ φίλου "καὶ συμμάχου καταλύσαι τὰς Δεσμήσας, ὑπὲρ πίστε "τῆ αὐτοῦ γεγενημένας. ἐδὲ μιμήσεσθαι καλῶν τῶν "ἐκείνων τῶν Καίσαρος ἀρετῶν καὶ πίστιν, ἐκ ἀπε- "σων τῶν οἰκουμένων ἀνενδοίαστον ἡγουμένων, καὶ μισῶν "καὶ [a] λογισμῷ ἔκστασιν [b] καταγελᾶν ἀνδρὸς βασι- "λέως, ὑπὲ μὲν ἀγαθῷ τῶν Δαυδοχῶν καταλειπόμε- "νον, πίστ δὲ τῆ αὐτοῦ σωφρονούντος. ὑπ' ἀμαρ- "τάνειν Ηρώδου ποτὲ ἐκεῖ κρίσιν τὸν Δαυδόχου, σωφρο- "σύνῃ κεχρημένον ἐπὶ τῆ Καίσαρος γνώμῃ τὰ πάντα "ποιεῖσθαι.

ζ. Καὶ Νικόλαος μὲν, τοιάδε διελθὼν, καταπαύει τὸν λόγον. Καῖσαρ δὲ Αρχέλαον, προστεσόντα αὐτῷ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνίσχει, φάμενος ἀξιώματον εἶναι τῦ βασιλείας· πολλῶ τε ἀπέφαινε χρῆναι γνώ-

[i] Ανίσταται) —— ποιητὰς,] Ανίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας ὃ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζουσιν εἶναι ποιητὰς in *Editis*. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπειθέσθαι μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ &c. *Busb.* & *Lugd. Bat.* Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν· τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπειθέσθαι μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τῦ Αρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας, ὃ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζουν εἶναι ποιητὰς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουν εἰς ἄμυναν τῶν εὐγν. *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus: dicebat itaque, Illa quidem quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum quæ paſſi ſunt, quam Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum injurias contumeliaſque jactarent, ſed etiam eos qui devote humiliterque vivere diſponebant, ulciſci prætenderent.* Ipſe lectionem *Vaticanam*, paucis mutatis, in textu exprimendo ſequutus ſum. Si cui inſolens videatur τῷ ὑβρίζουν poni pro ὑβρίζειν & τῷ ἀναγκάζοντι pro ἀναγκάζειν, adeat *H. Stephani Append. ad al. Scripta de Dial. Attica* p. 164. Fuit cum pro καθ' αὑτοὺς legerem ἀθῴους vel καθ' ἀθῴους.

[k] Τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι] Ita quoque exſtat in *L. B.*

[l] Τοὺς ὑβρισθέντας,] Τοὺς ὑβρισθέντας.

[m] Παραγινομένους] Παραγενομένους *Vat.*

[n] Καὶ] *L. B.* οἱ.

[o] Μίσει τῆ ἀρετῆ] Ita ex conjectura pro φύσει, aut ſane μίσει τῆ δικαίᾳ, ejecta voce ἀρετῆ. In *Epiphanii* verſione, *odio magis quam natura juſtitiæ judicaret*, ac ſi legiſſet, καὶ μίσει μᾶλλον ἢ φύσει τῆ δικαίᾳ κρίνοντα.

[p] Κατηγόρων·] *L. B.* Ἐν κατηγόρων. Forte τῶν. COCC.

[q] Οὐδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ἐκ μὴ γνώμης τοῦ αὐτῶν] Senſus videtur eſſe, *nihil enim eorum eſſe quæ injuſtitia inſimularetur, quin ipſis auctoribus ſit factum.* IBBETSON.

[r] Φύσει τοιάτως αὐτὰ γεγονέναι] Φύσει ἢ ὅτως αὐτὰ *Busb.* φύσει τῆ ὅτως αὐτὰ *Vat.*

[s] Ανδρα —— ἀσεγίστου,] *L. B.* ἄνδρας συγγνοὺς, καὶ τ. μ. εὐεργέτου.

[t] Συνήθη δὲ αὐτοῖς καὶ] Ita è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* σωήθη in *cæteris*.

[u] Κυριωτέρας τῦ γεγραμμένων] Vocem ἄντα poſt κυριωτέρας addit *Busb.*

[x] Καταλελεῖφθαι τοῖς τῶν κρίσιν] Sic *MSS.* καταλείφθη in *Editis*. Quin & Δεσμήσας ὡς διατάττω τῦ ὅλως καταλείφθαι habet *Busb.*

[y] Οἳ τὸν Ηρώδου] In *Cod. Vat.* ὅτι τὸν Ηρώδου.

[z] Ανδρὸς ὑπ' αὐτῷ] Ανδρὸς ἐπ' αὐτῷ *Vat.*

[a] Λογισμῶ ἔκστασιν] Λογισμὸν *Vat.*

[b] Καταγελᾶν] Lege καταγελᾶν. COCC.

γνώμης τ αὐτ' οὐκ ἄλλα [c] πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τι ἀφεῖναι ἐπηγόρευον, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν. ὁ μέντοιγε σκεκύρωτο ἤδεν, [d] ὡς ἂν ἐκείνῳ τῶν ἀδελφικῶν χρώμενον ἐπ' ἀδείας Ἀρχέλαον εἶναι. καὶ διαλύσεως τ ἀνδρῶν γνομένης ἐσκοπεῖτο καθ' αὑτὸν εἴ τι Ἀρχελάῳ τὴν βασιλείαν [e] εἴη κυρώσων, [f] εἴ τι νομιεῖ αὐτῆς ποιεῖσθαι παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ [g] πᾶσι πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένων.

facturus esset, quam testamentum postularet, & è re Archelai esset. Verum, ubi Archelaum, ut qui *benevolentiæ ejus* indicio satis magno fretus esset, securum esse animadvertit, nihil lanxit. Postea dimisso concilio, dispexit ipse secum, utrum regnum Archelao confirmare deberet, an vero id omnibus Herodis filiis communiter dividere, idque quoniam omnes plurimum egerent auxilio.

ΚΕΦ. ι'.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον· καὶ ὡς Οὔαρος τὰς αἰτίας αὐτῆς ἐκόλασεν.

Πρότερον δ', ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι, [h] Μαλθάκη τε ἡ Ἀρχελάου μήτηρ νόσῳ τελευτᾷ· καὶ πρὸς Οὐάρου τοῦ Συρίας στρατηγοῦ παρὰ τῶν γραμματέων τῶν Ἰουδαίων ἀποστέλλονται ἀφαστῆρες. οἳ δὴ Ἀρχελάου μὲν τ ἔκπλουν ἐθορυβήθη τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτὸς, ἐπὶ παρὰ τῶν αἰτίας τ κινήσεως τιμωρίαν πρέπειν, καὶ τὸ πλεῖστα τ στάσεως ἐπιφέρειν ποιησάμενος πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τῶν ἀναζυγὴν ἐποιεῖτο, τάγμα ἓν τ στρατιᾶς ἐν Ἱεροσολύμοις λιπόμενος, τῶν Ἰουδαίων [i] νεοτεροποιίαν [k] ἐπισκοπήσας. ὁ μὲν ἐπερρώνυτό γε ἤδειν ἐπὶ πολλῇ τῇ [l] μὴ ὁ στασιάσουσιν αὐτῶν. ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπῆν, καὶ Σαβῖνος [m] ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος ἐπομένας αὐτῷ μεγάλως [n] τοὺς Ἰουδαίους καλέπαινε, στρατείαν τε τὴν καταλελειμμένην πιστεύων ὡς καὶ φειδοῖτο αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. [o] πολλοὺς γὰρ ἐπλίτας δορυφόρους ἔχων αὐτοῖς, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ σκαφείοσιν ἐπὶ ἀποστοφῇ. πάς τε γὰρ ἄκρας ἐπειάζετο φθάλαμβάνειν, καὶ τὰ βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ προθύμως ὥρμητο βίᾳ διὰ [p] κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

β'. [q] Ἐπιστάσης δὲ τὴν Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ δ' ἡμῶν ἐστι πάτριον τοῦτο κεκλημένη, ὅτι καὶ τῶν θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φέροντες τὴν παροινίαν τ Σαβίνου ὕβρεως, μυριάσες [r] συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαί, [s] Γαλιλαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πλῆθος, καὶ ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν, [t] αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος ἦν· [u] ὁ πρὸς πάντας [x] συνελέχετο, καὶ πολὺ προθυμότεροι τ ἄλλων ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. καὶ τρία μέρη νεμηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύουσι χωρίων. οἱ μὲν [y] τ Ἱπποδρόμου ἀπολαβόντες, καὶ τ ἡ λοιπῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς μεσημβρίαν [z] τεταγμένοι τὴν ἑῴαν μοῖραν εἶχον· μοῖρα δ' αὐτῶν ἡ τρίτη τὰ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα καὶ τὸ βασίλειον ἦν. ἐπεφάνετο δὴ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τ Ρωμαίων ἀπηναγκασμένοις. καὶ Σαβῖνος, ἔδεισε γὰρ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν ὀλίγῳ τὸ θανεῖν ποιουμένων ὑπὲρ τοῦ ἡσσᾶσθαι μὴ ἐθέλειν ἐφ' οἷς [b] ἀρετὴν κεῖνται [c] αὐτὸ

CAP. X.

Seditio Judæorum contra Sabinum: & quomodo Varus in auctores ejus animadvertit.

ANtequam vero horum quicquam sancitum esset, obiit morbo Malthace mater Archelai: veneruntque à Varo Syriæ præside literæ, quæ Judæorum rebellionem declararent. Nam post Archelai discessum, seditionem fecit universa natio: & Varus, qui illic aderat, in ejus auctores animadvertit, ac seditione (quæ gravis sane fuit) maxima ex parte composita, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymis una legione ad Judæos reprimendos, si quid moverent. nec tamen quicquam proficiebat ad finem seditioni imponendum. Nam digresso Varo, Sabinus ibi, ceu Cæsaris procurator, manens, multum Judæis negotii faceſſebat, sperans eos iis copiis, quæ magnæ restabant, cohiberi posse. Circumducebat enim frequentes armatos satellites, per quos Judæos premens atque turbans rebellare cogebat. Etenim castella vi conabantur occupare, & ad pecunias regias vestigandas impetu animi magno acrique ferebantur, lucrorum & rapinarum cupidine incitati.

Malthace mater Archelai moritur.

Varus seditionem Hierosolymis compescit.

Sabinus Judæis molestus.

2. Instante autem Pentecoste, festum enim est nobis patrium ita appellatum, conventum est Hierosolyma non solum religionis gratia, sed etiam indignatione contumeliarum Sabini: coïveruntque plurima Galilæorum & Idumæorum & Hierichuntiorum millia, & omnes Transjordanini, & Judæorum magna vis, qui ad universos sese aggregaverunt, & plus aliis cupiditate incensi in Sabini ultionem festinarunt: atque in tres turmas divisi hoc modo castra metantur. Pars quidem una Hippodromum occupat, reliquarum vero duarum altera à septentrionali templi regione meridiem versus orientalia tenebat; tertia autem illorum pars ad occidentem posita erat, ubi regia locabatur. Atque ista illi agebant, ut Romanos ab illis undique inclusos obsiderent. Tum Sabinus (nam & multitudinem eorum formidabat, spiritusque hominum elatos, qui mori facile maluerunt quam victoriam non reportare, ubi vincere virtutis loco habetur) confestim per literas Varo rem significabat; atque, ut fieri solet, non intermittebat hortari

Turbæ in festo Pentecostes.

---

c Πράξειν,] *L. B.* πράξων.

d Ὡς ἂν ἐκείνῳ τοῦ ἀδελφικῶν] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.* cujus *Margo* præterea exhibet ἂν ἐκείνου.) ὡς ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

e Εἴη κυρώσων,] Ἐπικυρωτίου *Vat.* εἴη κυρωτίου *Busb.* & *Lugd. Bat.*

f Εἴ τε νομιεῖ αὐτῆς ποιεῖσθαι] Sic *Cod. Vat.* εἴτε κοινὴν αὐτὴν ποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

g Ταῦτα πάντων] *L. B.* τούτῳ, *Coccejus* τούτων. sequens vox πάντων abest à *Lugd. Bat.*

h Μαλθάκη] Ita *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* Μαρθάκη perperam in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. *alibi* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

i Νεοτεροποιίαν] Lege νεωτεροποιίαν. COCC.

k Ἐπισκοπήσας.] Ἐπίσκιμμα infr. lib. 18. c. 10. §. 8. & eodem c. §. 3. ἐπίσκοπος. SPANH.

l Μὴ ὁ στασιάσουσιν] Τῶν μὴ στασιάσοντων αὐτῶν *Vat.* Τῶν μὴ ὁ στασιάσαι αὐτοὺς *Busb.*

m Ὁ ἐπίτροπος] Illud ὁ insertum dedi è *Cod. Vat.*

n Τοὺς Ἰουδαίους κατεπόει,] Τοὺς στασιώτας *Busb.* τοὺς στρατιώτας *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Πολλοὺς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους] Πολλοὺς δ' ὄντας ὁπλ. *Vat.* πολλοὺς ὄντας ὁπλ. *Busb.* πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. *Busb.*

p Κέρδη] *Gen.* κερδῶν.

q Ἐπισάσης] *L. B.* ἐπιστάσης.

r Συνηθροίσθησαν] *L. B.* συνοίσθη.

s Γαλιλαίων —— πλῆθος,] Conf. supr. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

t Αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος] Videsis *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 27. *Edit. Lond.*

u Ὁ] *L. B.* οἱ.

x Συνελέχετο,] Συνελέχθη *Vat.* & *Lugd. Bat.*

y Τὸ Ἱπποδρόμου] Hippodromus ad meridiem Templi; ergo Templum cum Hippodromo ad meridiem versum. COCC.

z Τεταγμένοι] In *Editis Aliisque* τεταμμένοι, οἱ δὲ τὴν ἑῴαν &c. verum οἱ δὲ expunximus, sensu ita postulante. Quin & *Epiphanius* & ipse *Josephus* (l. 2. *de Bello Jud.*) nostram lectionem firmant. HUDS. Forte τετραμμένοι. COCC.

a Ἀποκεκλεισμένων.] Ita *Busb.* ἀποκεκλεισμένοις in *Editis Aliisque.*

b Ἀρετὴν κεῖνται αὐτὸ νικᾶν,] *L. B.* ἀρετὴ κεῖναστο ἂν τὸ νικᾶν.

c Αὐτὸ νικᾶν,] Sic *Vat.* qui & κεῖνῃ habet. αὐτὸν νικᾶν in *Editis Aliisque.*

d A-

tari ut sibi celeriter auxilium ferret, legionem quippe ibi relictam in maximo versari periculo, quod non longe abesse exspectarent quin ipsi capti trucidarentur. Ille vero, arcis excelsissima turri occupata, (ea Phasaëlus appellabatur, in honorem Phasaëli Herodis fratris exstructa atque ita nominata, postquam à Parthis occisus fuerat) inde Romanis signum dedit, ut Judæos exeuntes adoriantur. & cum ipse ne ad suos quidem amicos descendere auderet, postulabat ut alii propter ejus avaritiam se prius mortis periculo objicerent. Cumque Romani eruptionem fecissent, commissum est acre prælium: in quo licet hostibus revera superiores essent Romani, non tamen animis fracti erant aut desponderunt Judæi ad conspectum periculi, postquam multi de suis ceciderant: quin per circuitum conscensis porticibus, quæ circum exterius templi septum erant, magnaque pugna edita, & saxa dejiciebant, partim è manibus partim è fundis, utpote in hujusmodi pugnis bene exercitati. & sagittarii universi illis immisti Romanis multum nocebant, & quod superiore loco essent, atque expugnatu difficiles, ut qui attingi nequirent ab iis qui tela ad eos adigere conarentur, & hostes nullo negotio profligare possent. Et diu quidem hunc in modum pugnatum est. Deinde Romani, * rei indignitate commoti, ignem porticibus (insciis ipsis qui eò ascenderant Judæis) subjiciunt. atque ignis, eo quod multa apponerentur quæque etiam flammam excitare possent, quam celeriter tectum corripuit. Ejus vero materies, quod & pice & cera abundaret, prætereaque auro cera perunctо, confestim *flammis* cedebat, atque opera magna & admiratione dignissima sensim evanuerunt, & quotquot super porticus erant improviso perierunt exitio. nam alios secum ruina tecti trahebat, alii ab hostibus undique cædebantur: multi, nihil reliqui ad salutem videntes; maloque eos circumstante attoniti, aut in ignem se conjiciebant, aut ut flammas effugerent seipsos gladiis suis occidebant. quicunque vero retro abscedendo qua ascenderant evadere conabantur, à Romanis omnes cæsi sunt, quippe inermes animosque debilitati, desperatione nihil eos adjuvante quod armis erant destituti. ex iis itaque qui tectum ascenderant ne unus quidem elapsus est. Tum Romani per flammam, quà dabatur, irruentes, thesauro potiebantur in quo recondita erat pecunia sacra. ejusque magna parte à militibus direpta, ipse Sabinus talenta quadringenta palam recepit.

Acre prælium inter Judæos & Romanos.

Ignis, porticibus templi subjectus, exitio est Judæis.

Sacri thesauri direptio.

3. Interea Judæos magno quidem dolore affecit amicorum calamitas, qui in ista pugna ceciderunt: illosque etiam male habuit † *ærarii* & donariorum direptio. veruntamen, conglobatis suorum fortis-

νικῶν, ἀθρόον τε ὡς τὸ οὖαρον ἔπεμπε γράμμα· καὶ, τὸ σωθῆς, οὐκ [d] ἀνιεὶς κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν, ὡς κινδυνεύοι μεγίστου τὸ ἐγκαταλειφθὲν στρατόπεδον ἀφεστηκότος. Διὰ τὸ μὴ εἰς μάχην ἐλπίζειν καταστήσεσθαι ληφθέντας αὐτούς. αὐτὸς γὰρ τὸ Φασαήλου [e] τὸ ὑψηλότατον τῶν πύργων καταλαβόμενος [f] Φασαήλου, ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ηρώδου ἀδελφοῦ Φασαήλου ὠκοδομημένου τε ἔτους εἰρημένου, τελευτῆς ὑπὸ Παρθυαίων αὐτῷ γενομένης, κατέστη τοῖς Ρωμαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ιουδαίοις. αὐτὸς μὲν δὴ εἰς τὰς Φιλῆς τολμῶν καλέναι, τὰς δ' ἄλλας σπεῖρας ἀποθνήσκειν αὐτὸς τὴν ὠλεσυξίας δικαίων. τολμησάντων δ' εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Ρωμαίων, μάχη [b] σωθῆ καρτερά· καὶ οἱ Ρωμαῖοι [h] τὸν πολεμίων ἔργῳ ἐκράτησαν, ὀλίγα τε φρονήματι γε τοῖς Ιουδαίοις ἔκαμνε τῇ ὄψει τὸ δεινὸν πολλῶν αὐτοῖς πεπωκότων, σπουδεύσαντες δ' ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς στοὰς, αἵπερ ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τὸ ἔξωθεν σπεῖρολον σπείσχουσαι, καὶ πολλῆς μάχης γενομένης, λίθους τε [i] ἠφίεσαν, τοὺς μὲν [k] ἐκ χερὸς ὑπάρχοντες, [l] οὓς δὲ σφενδονῶν, ἀθληταὶ [m] τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες. καὶ οἱ τοξόται πάντες σποδεπαρμένοι [n] μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ρωμαίους, Διὰ τὸ ὑπερδέξιοί τε εἶναι, καὶ ὀλιγοφρεῖς μὲν ἄπαν Διὰ τὸ [o] ἀνέφικτοι τοῖς εἰσανιστάζειν πεφωμένοις εἶναι, ῥᾴους δὲ κεφαλὰς τοὺς πολεμίους ἔχοντες. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἡ μάχη σωθῆναι τοιάδε ἔσχε. ἔκπτωτα Ρωμαῖοι, δεινῶς φέροντες [p] τοῖς σφωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν τοῖς στοαῖς, λαβόντες Ιουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ' αὐτάς. καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν [q] σπουδαζομένων καὶ μὴ τοῦ ἐγείρειν φλόγα δυναμένων, ἥπτετο δὲ ὀρόφου ἡ τάχος. ἡ δὲ ξύλωσις, [r] παρέχουσα πίστης τε καὶ [s] κηρῷ πλέον, [t] ἔπ δὲ κηρῷ χρυσὸν [v] ἐπαλληλιμμένον, εὐθέως [x] εἶχεν· ἔργά τε μεγάλα σκέπουσα καὶ ἀξιολογώτατα [y] ἠφανίζετο, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ στοᾶς ἅλες θρου· ἔστου· ἀπροσδόκητου· κατέλαβεν. οἱ μὲν γὰρ τῷ ἐρόφου καταῤῥαγέντου συγκαταφέροντο αὐτῷ, τὰς δὲ σπερμαδὸν ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ δὲ [z] ἀπορίας τε συμπεσούσης, καὶ σκοπὴν ἔχει κακῶς δὲ σπεσκηκότου, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ [a] εἰσήεσαν ἑαυτούς· οἱ δὲ καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι Διέθρασαν [b] αὐτὰ ἐποιοῦντο. ὁπόσοι δὲ [c] εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες ὁδῷ ἢ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ρωμαῖοι πάντας ἔκτεινον γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα ἐκλελυμένους, ὥστε τὸ ἀπονοίας Διὰ τὸ ἄνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. ἐσώθη δὲ τῶν ἀνελθόντων ὀλίγοι τὸ πᾶν· ὅσοι δὲ σπουδῇ. καὶ οἱ Ρωμαῖοι, Διὰ δὲ πυρὸς ἢ παρείποι [d] ὠθέντες, ἐκράτουν δὲ ἡσσωρᾶ, [e] καθ' ὃν ἱερὰ ἦν χρήματα. καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, Σαβῖνος δὲ περιεπίσπευσεν εἰς τὸ φανερὸν τετρακόσια τάλαντα.

γ'. Ιουδαίους δὲ ἐλύπει μὲν τὸ πάθος τῶν φίλων, οἳ ἐν τῇδε ἔπεσον τῇ μάχῃ· ἐλύπει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις. ἀ μὲν ἀλλ' ὅπερ αὐτῶν ἐπέγκαιν σωτη-

d Ανιείς] *L. B.* ἀνεῖς.

e Τὸν ὑψηλότατον τῶν πύργων] Τὸ ὑψηλότατον *Vat.*

f Φασαήλου.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

g Σωθῆ καρτερά.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* σωνιᾷ in *reliquis.*

h Τῶν πολεμίων ἔργῳ ἐκράτησαν,] Iterum cum *Cod. Busb.* πολλῶν μὲ ἔργων in *Editis Aliisque. L. B.* πολημίων ἔργων. Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent.*

i Ηφίεσαν,] Ita *Busb.* & *Josephus*, l. 2. *de Bello Jud.* ἀφείσαν in *Editis.* ἠφείσαν *Vat.*

k Ἐκ χειρὸς ὑπάρχοντες,] Ἐκ χειρῶν *Busb.*

l Οὓς δὲ σφενδονῶν,] Usitatius τοὺς δὲ σφ. HUDS. Forte τοὺς δὲ ἐκ σφενδονῶν.

m Τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες.] Ita *Cod. Vat.* si quis malit τρόπου τοιούτου μάχης, non refragabor. fuit cum legerem, ἀθληταὶ τρόπου τοιούτου μαχαιρῶς ὄντες.

n Μεγάλα ἔβλαπτον] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.* μέγα in *Editis.*

o Ανέφικτοι] Ita *Busb.* ἀνέφικτον in *Editis Aliisque.*

p Τοῖς σφωμένοις,] *Sc.* Ἐπὶ τοῖς σφωμένοις.

* *Rei indignitate commoti*,] Impune se talia perpeti non ferentes, *Epiphan.*

q Προθυμούμενοι καὶ] Ita *Vat.* σπουδαζομένων *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in quo sequentia usque ὀνωμένων desunt) σπουδαζόμενοι in *Editis*: quo modo etiam *Epiphanius.*

r Παρέχουσα πίστης] Ita *Busb.* & *Vat.* παρεῖχεν in *Editis.*

s Κηρῷ πλέον,] Iterum cum *Cod. Busb.* κηροῦ in *ceteris.*

t Ἔτι δὲ κηρῷ χρυσὸν] Ergo tectum Porticus fuit inauratum. REL.

v Ἐπαλληλιμμένον,] Ita in *Editis.* ἐπαλληλειμένον *Busb.* & *Gall.*

x Εἶχεν·] Ita *Busb.* ἔχειν in *ceteris*, nullo plane sensu. ἄχειν in *L. B.*

y Ηφανίζετο,] Statim in medio §. 6. πολλάς τε καὶ ἄλλας τῆς βασιλικῶν οἰκήσεων πολλαχοῦ τὰς χάρας πῦρ ἐνιὸς ἠφάνιζεν. HAV.

z Απορίας τε συνεχούσης,] Απορίᾳ συνεχούσης τε καὶ ὑπτ. *Busb.* & *Vat.*

a Εἰσήεσαν] *L. B.* ἐπαφῆσαν. *Coccejus* legit ἐπαφῆσαν.

b Αὐτὰ ἐποιοῦντο.] Illud αὐτὰ è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εἰς κατόπιν χωρήσαντες] Εἰς τὰ κατόπιν *Busb.*

d Ωθέντες,] Σωθέντες *Busb.* περιεθωθέντες corrupte in *Cod. Vat.* in *Epiphanii* versione, *Romani autem per illud incendium in fiduciam sublevati.*

e Καθ' ὃν] *L. B.* καθὸ.

† Ærarii *& donariorum direptio.*] Vocem *ærarii* ex *Epiphanio* adjectam esse volui.

f Ma-

σωεσταμένον καὶ [f] μαχιμώταλον, [g] τάτῳ [h] ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλαον, ἠπείλουν πῦρ τε [i] ἐνίεσθαι αὐτῷ, καὶ πάντας κτενεῖν, κελεύοντες ἢ τάχος ἀπιέναι, καὶ πεισομένοις ὑπάρχουσιν ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ σὺν αὐτοῖς. καὶ τῶν βασιλικῶν τὸ πλεῖον [k] ἠυτομόλησαν πρὸς αὐτούς· Ῥοῦφος δὲ καὶ Γρᾶτος τετρακόσιοι [l] τῶν μαχιμωτάτων τοῦ Ηρώδου στρατεύματος ἔχοντες, ἄνδρας τοῖς σώμασι δραστηρίους Ρωμαίοις [m] προσετίθεσαν. καί τι καὶ ἱππικὸν μᾶλλον [n] ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσῆκεν τοῖς Ρωμαίων ἐγένετο. Ιουδαίοις δὲ οὐκ ἠμέλητο ἡ πολιορκία. ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλαττον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις σκέλλουν μὴ ἐμποδισταῖς εἶναι [o] ἐξ ἀπολειπομένου χρόνου παρῆσαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τοῦ πάσχειν. Σαβίνῳ μὲν οὖν [p] εὔκολον [q] μᾶλλον ἀπιέναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δ' οὐκ οἷός τε μᾶλλον ἦν τοῖς πεπραγμένοις, καὶ τὸ [r] λίαν εὔγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς [s] καταστησομένοις εἶχεν. ἅμα δὲ καὶ τὸν Οὔαρον ἔξειν [t] προσδοκῶν ὑπέμενε [v] τὴν πολιορκίαν.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μύρια θορύβων ἐχόμενα τὴν Ιουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ιουδαίων ἔχθρας ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν ὡρμημένων. δισχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ηρώδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη κατολελυκότες, [x] ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντιστατοῦντος αὐτοῖς [y] Αχιάβου τοῦ Ηρώδου ἀνεψιοῦ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεωσμένοι διὰ ἐμπειρίαν τὴν εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, ἢ δὲ δυχωρίαις σῴζοντο ὁπόσοι δύναται.

ε'. [z] Ιούδας δὲ ὁ Εζεκίου τοῦ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς ὑπὲρ μέγα δυνηθεὶς, [a] ὑφ' Ηρώδου δὲ μεγάλοις ληφθεὶς πόνοις. ἦν οὖν ὁ Ιούδας πρὸς [b] Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας, συναθροίσας πλῆθος ἀνδρῶν ἀπειθούντων, ὁρμηθεὶς τῷ [c] βασιλείῳ ἐπῆλθε· καὶ ὅπλων κρατήσας ὁπόσα αὐτόθι ἀπέκειτο, ὡπλισε τοὺς πρὸς αὐτὸν καθ' ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὁπόσα [d] κατελείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἦν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προσυλακόντας, ὑπερθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείου τιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, ἀλλ' ἢ ὑβρίζειν ἐξουσία, [e] κτήσασθαι προσδοκῶν γέρας τὸ ἐντεῦθεν.

ς'. Ην δὲ Σίμων δοῦλος μὲν Ηρώδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ὑπὲρ μέγα πρέχων τε καὶ πεποιθώς. ἦτος λέγεις [f] τῇ ἀπραξίᾳ τῶν πραγμάτων, διάδημά τε ἐτόλμησε περιθέσθαι, καί τινος συστάντος καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγγελθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ' ὀλίγον, [g] τὸ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον πέμψας δι' ἁρπαγῆς ἄγων τὰ [h] ἐγκαταλελειμένα· πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ δὲ χώρας πῦρ [i] ἐνιεὶς

simis quibusque, hisce regiam obsident, flammasque ei & extrema omnibus minitabantur, jubentes ut celeriter exirent, quo facto promittebant nihil ipsis & Sabino nocitum iri. Proinde regiorum maxima pars ad Judæos sese contulit. Sed Rufus & Gratus, qui tria millia è præstantissimis Herodis militibus habebant, viros corpore validos strenuosque, ad Romanos transierunt, quin & idem fecerunt equites quidam quibus præerat Rufus, & ipsi facti sunt accessio ad Romanos. Verum Judæi nihilominus obsidionem urgere, & cuniculos agere, atque obsessis clamare *ut exirent*, ne per ipsos stet quo minus tempus jam arripiant patriæ libertatem recuperandi. Et Sabino quidem nihil optatius, quam cum militibus exire; sed Judæis fidere non poterat propter ea quæ perpetraverat: & non vulgaris hostium lenitas, *ipsi utpote suspecta*, in causa erat quod conditiones rejecerit. adde quod à Varo exspectabat auxilium, eamque ob rem obsidionem sustinebat. *Rufus & Gratus ad Romanos transeunt.*

4. Ea autem tempestate existebant in Judæa mille aliæ turbæ, multique plurimis in locis, aut lucri cupiditate aut odio in Judæos, bellum concitabant. Nam duo quidem hominum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, jamque dimissi erant, in ipsa Judæa inter se conspirarunt, & regios oppugnare cœperunt; quibus Achiabus Herodis sobrinus resistebat, & ex agris in editiora loca compulsus (quippe ab hominibus rei militaris scientissimis) difficiles aditus insidendo servabat quæ poterat. *Tumultus in Judæa varii.*

5. Exstitit & Judas, Ezechiæ filius latronum præfecti, qui magnarum erat virium, quemque Herodes ægre oppresserat. Hic Judas apud Sephorim Galilææ *oppidum*, coacta profligatorum hominum caterva, palatium adortus, arma omnia ibi reposita occupavit, iisque suorum singulos armavit, & omnem illic repertam pecuniam abstulit, suique terrorem omnibus injecit, obvios quosque diripiens secumque abducens, rerum majorum desiderio regnandique cupiditate, eam adipisci sperans dignitatem non virtutis peritia sed effrenata nocendi licentia. *Judas latro.*

6. Fuit & Simon quidam regis Herodis servus, homo alioqui formosus, & corporis amplitudine & pulchritudine excellens, † creditusque excellere. Hic, sumpta ex rebus turbidis fiducia & diadema sibi imponere ausus est, & congregata hominum multitudine, cum & ipse rex illis insanientibus salutatus fuisset, seque aliis digniorem imperio existimasset, Hierichuntiam regiam à se direptam cremavit; aliasque multas regis domos in multis regionis locis incendit, omnibus quæ in illis *Simon diadema sibi imponit.*

f Μαχιμώταλον,] Μαχιμώτατον *Busb.* ut & mox infra.
g Τάτῳ] *L. B.* τῶτο.
h Ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον,] Ἐμπεριεῖχόν τε τὸ βασίλειον καὶ ἠπείλουν *Vat.*
i Ἐνίεσθαι αὐτῷ,] Ita *Busb.* ἐνίεσθαι in *ceteris.*
k Ἠυτομόλησαν πρὸς αὐτούς.] Ita *Busb Zonar.* & *Epiphan.* ἠυτομολήκεσαν σὺν αὐτοῖς in *Editis.*
l Τῶν μαχιμωτάτων] Τὸ μαχιμώτατον *Vat.* & *Lugd. Bat.*
m Προσετίθεσαν.] Προσετίθουν *Busb.* & *Vat.*
n Ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ] Τῶν ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*
o Τῶν ἀπολειπομένου χρόνου] Τῶν ἀπολειπόντος χρόνου τοῦ ἐλευθερίαν τοῦ πατρίδι *Busb.* utram harum lectionum mavis per me licet accipias.
p Εὔκολον] *L. B.* in *Marg.* ἀκίνδυνον.
q Ἢ ἀπιέναι] Εὐκτὸν ἀπιέναι *Vat.*
r Λίαν εὔγνωμον] Ita in *Cod. Vat.* λίαν μὲν εὔγνωμον in *Editis Aliisque.*
s Καταστησομένοις εἶχεν.] Καταστᾶσι σομένοις *Vat.*
t Προσδοκῶν ὑπέμενε] Sic *MSS.* προσδοκῶν in *Editis.*
v Τὴν πολιορκίαν.] Ita cum *Cod. Busb.* τῇ πολιορκίᾳ in *Editis Aliisque.*
x Ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες] Ita cum *Cod. Vat.* ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ in *Editis Aliisque.* ἐν τοῦ Ιουδαίου in l. 2. de *Bello Jud.*
y Αχιάβου τοῦ Ηρώδου ἀνεψιοῦ.] Αλκιβιάδου *Vat.* HUDS. Conf. ἀλλοῦ. lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
z Ιούδας ὁ τοῦ Εζεκίου τοῦ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς] Non alius fuisse videtur Judas hic, quàm Theudas ille de quo in *Act.* 5. 36. ut inquit *Usserius* ad *An. M.* 4001. p. 538. *Edit. Lond* quem videsis. Alterius *Theudæ* meminit *Jos.* in *Antiqq.* l. 20. nec mirum est diversis temporibus plures exstitisse factiosos homines ejusdem nominis.
a Ὑφ' Ηρώδου δὲ μεγάλοις ληφθέντος] Desunt in *L. B.*
b Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας,] Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.
c Βασιλείῳ ποιεῖ.)] Ita ex *MSS.* (*Coccejo* approbante) βασιλεῖ in *Editis.*
d Κατελείφθη αὐτόθι,] Sic *Busb. Coccejus*, & *Epiphan.* κατελέφθη in *reliquis.*
e Κτήσασθαι προσδοκῶν] Κτήσεσθαι *Vat.*
f Τῇ ἀπραξίᾳ τῶν πραγμάτων] Τῇ ταραχῇ τῶν πρ. *Zonar.*
† *Creditusque excellere.*] Cui magna fuerant credita, *Epiphan.*
g Τὸ ἐν Ιεριχοῦντι] Τό, τε ἐν Ιερ. *Vat.*
h Ἐγκαταλελειμμένα.] Ἐγκατηλειμμένα *Vat.*
i Ἐνιεὶς ὑφάπτειν·] Sic *MSS.* ut & *L. B.* ὑπεὶς in *Editis.*

lis erant ſuis gregalibus in prædam conceſſis. Quin & majus quiddam perpetraſſet,* niſi mature in eum animadverſum fuiſſet. Nam Gratus, poſtquam regios milites Romanis junxiſſet, cum copiis ſuis omnibus Simonti obviam occurrit: & poſt longum & acre prælium, profligatis Simonianis, quippe Transjordaninis, & nullo ordine, audacia magis quam arte pugnantibus, Gratus nactus Simonem, per anguſtias, ut ſalutem ſibi quæreret, fugientem, caput ei amputavit. Apud Amatha quoque, ad Jordanem fluvium poſita, crematum eſt palatium ab hominum caterva Simonis ſimilium. Tantus tum furor per totam gentem graſſabatur, eo quòd proprium regem non haberet cujus juſto fortique imperio multitudo regeretur: qui vero alienigenæ ad caſtigandos ſeditioſos venerant, malum potius exacerbarent, graves ſuperbia ſimul & avaritia.

Idem facit & Athronges opilio.

7. Deinde & Athronges, vir neque generis dignitate illuſtris, neque magna virtute aut opum abundantia fretus, ſed opilio, cunctis cætera omnia obſcurus *viſus*, vaſto tantum corpore & manuum robore inſignis, regnum affectare auſus eſt, cui adeo placebat major nocendi licentia, ut mori certus parvi penderit vitæ jacturam, quam male agendo facturus eſſet. Illi autem quatuor erant fratres, qui & ipſi grandi ſtatura, & ad facinus quodvis arduum manu prompti habebantur, magni momenti eſſe viſi ad conſervationem imperii. atque hi ſinguli ſingulis cohortibus præerant. convenit enim ad eos magna hominum multitudo. Atque illi quidem turmarum præfecti erant, & cum per ſe itarent pro Athronge prælia faciebant. Ipſe autem diadema ſibi impoſuit, & de rebus agendis concilium habuit, omniaque gerebat arbitratu ſuo: & diu in poteſtate manſit, regio nomine, faciens quæ vellet; magnaſque tum ipſe tum fratres cædes edebant tam Romanorum quam regiorum, utpote utrique ex æquo infenſi, his propter licentiam qua ſub Herode uſi fuerant, Romanis propter injurias quas tum ab illis acceperant. Tempore autem conſequenti magis magiſque pariter in omnes efferabantur: & vix quiſquam interitum poterat effugere, partim quod quæſtui inhiarent, partim ob interficiendi conſuetudinem. Hi aliquando Romanorum cohortem (qui frumenta & arma militibus ferebant) prope Emmauntem aggreſſi, ita circundederunt, ut Arium centurionem, legionis ducem, & quadraginta ejus peditum fortiſſimos, miſſilibus confixerint. Reliqui, illorum clade attoniti *erant*, auxilio tamen Grati, qui eis cum regiis ſuccurrit, evaſerunt, relictis cæſorum

[k] ἠφάνιζεν, τοῖς ἐνεσηκόσι [l] λείαν ἄγειν τὰ ἐγκαταλειφθέντα ὑπηρέτων. ἐπέφαλτο δ' ἂν τι μεῖζον αὐτοῖς [m] μὴ ταχείας ὑπηρεσίας γενομένης. ὁ γὰρ Γρᾶτος, τῶν βασιλικῶν τραπεζῶν Ρωμαίοις παρεσκευασμένων, μετ' ἐκείνων εἶχε δυνάμεως ἐπαναλαβεῖν [n] τὸν Σίμωνα. καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ὑπὲρ πολὺ γενομένης, [o] τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσκήτοις ὄντες, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ὑπομονῇ μαχόμενοι διεφθάρησαν. καὶ αὐτὸς Σίμων, φυγῇ μὲν ἐπὶ τὸν [p] Φάραγγα σώζων αὐτὸν, Γρᾶτος ἐπιτυχὼν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνει. καὶ ἐπῃρθη δὲ [p] τὰ ὑπὲρ τῷ Ἰορδάνῃ παλάμῳ [q] ἐν [r] Ἀμαθοῖς βασίλεια ἐπὶ πολλῶν συνεσταλῶν ἀνδρῶν Σίμωνι προσπεπλησίων. ἔτως πολλὴ ἀφροσύνη ἐνεπλήσθη τῷ ἔθνει, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον σὺν εἶναι [s] τὴν καθέξουσαν τὸ πλῆθος ἀρετῇ· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους [t] ἐπιλῆπτας σωφρονισοὺς [v] τῆς ἐπαισθήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ μείζονα αὐτῶν διά τε τὸ ὑβρίζειν καὶ πλεονεκτεῖν ὠφελεῖν.

ζ. Ἐπὶ δὲ [x] Ἀθρόγγης ἀνὴρ, οὔτε προγόνων ὑπεροχὴν ἀξιώματι, οὔτε ἀρετῆς εὐπορίᾳ, ἢ τινῶν πλήθει χρημάτων, πιμελῶς ἢ καὶ ἀνεπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ πάντα ὤν, ἄλλως μὲν ἐγεγθὴς σώματος, καὶ τῇ κατὰ χεῖρας ἀλκῇ διαπρέπων, ἐτόλμησεν ὑπὲρ βασιλείας [y] φρονῆσαι, καὶ διὰ τὸν ἡδονὴν τοῦ πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων σὺν ἐν μεγάλοις τίθεσθαι τὴν ψυχῆς τὸ ὑπὲρ τοιοῖσδε [z] ἀνάλωμα ἡγησόμενον. ἦσαν ἢ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοὶ, καὶ [a] ὑπὲρ μεγάλα πεφυκέναι τῇ [b] κατὰ χεῖρας ἀρετῇ πεπιστευμένοι, [c] σφόδρα τὸ εἶναι τῆς καθέξεως τῆς βασιλείας δοκοῦντες. λόχον τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος. συλλεγεῖσα γὰρ μεγάλη πλῆθος πρὸς αὐτούς. [d] καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ [e] ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσοι εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες ὑπ' αὐτῶν. ὁ ἢ διάδημα περιθέμενος, βουλευτήριόν τε ἦγεν ὑπὲρ τοῖς [f] ποιητέοις, καὶ τὰ πάντα γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. διέμεινέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχὺς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, [g] καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀποστερουμένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προσκείμενοι Ρωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μισῶν [h] πολιτευόμενοι ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους. [i] τοὺς μὲν ὑπὲρ ἢ κτήσασθαι ἐπὶ τὸ Ἡρῴδου ἀρχῆς, Ρωμαίους ἢ [k] ὧν εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν ἀδικεῖν. πρώτου ἢ χρόνου, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως [m] ἐξηγριώθησαν. [n] διαφθοράς τε ἐν μιᾷ [o] τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίδι, τὰ ἢ καὶ σωτηρίας ἕνεκα φονεύειν ὑπέμενον ἢ [p] ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ καὶ [q] Ἐμμαοῦσιτε, [r] οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τοῖς στρατιώταις ἐφερον. καὶ περισταθέντες Αρειον μὲν τὸν ἑκατόνταρχον, ὃς ἡγεῖτο τάγματος, καὶ τεσσαρακοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πλείους τοὺς κρατήσαντας [s] κατηκόντιζον. οἱ ἢ λοιποὶ, δείσαντες μὴ τὸ πάθος αὐτῶν, Γρᾶτος σὺν τοῖς βασιλικοῖς οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν σκέπης αὐτοῖς [t] γενομένης, σώζουσι τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες.

k Ηφάνιζεν,] Superius in medio §. 2. idem verbum in eadem habuimus ſignificatione. HAV.

l Λείαν ἄγειν] Ita cum *Cod. Vat* λείαν διαγαγεῖν in *ceteris*. ut & in *L. B.* in cujus *Marg.* eſt φέρειν.

* *Niſi mature in eum animadverſum fuiſſet.*] Niſi celeriter mutatio contigiſſet, *Epiphan.* niſi mature occurſum fuiſſet, *Gelen.*

m Μὴ ταχείας ἐπιστροφῆς γενομένης·] Verto, *niſi mature cura fuiſſet adhibita*. ἐπιστροφὴ enim non ſolum eſt, *animadverſio*, ſed ſæpius *cura*. *Ni mature ſubventum foret*, diceret *Tacitus*.

n Τὸν Σίμωνα.] Τῷ Σίμωνι *Busb.*

o Τό τε πολὺ τῶν Περαίων] Τότε πολλοὶ *Busb.*

p Τὰ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ] Τὰ ἐν Ἰορδάνῃ *Vat.* & *Busb.*

q Ἐν Αμαθοῖς] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

r Αμαθοῖς] Videri poſſet Amathus *Joſephi* eſſe eadem ac Ramoth in Gilead. Certe eandem urbem quam Αμαθα vocat *Antiqq.* 17. 12. alibi (viz. lib 2. de *Bello Jud.*) Βηραμαθὸν vocat, quæ vox clara veſtigia vocis *Ramoth* indicat. *Relandus* in *Pal. S.* p. 560.

s Τὸν] Abeſt à *L. B.*

t Επιλθόντας] *L. B.* ἀπελθόντας.

v Τῆ σωσιάσοντι] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* & μὴ συστασιάσοντι in *Editis Aliiſque*.

x Αθρόγγης] Αθρογγαῖος in l. 2. *de Bello Jud.* Ἀθρόγγης *Busb.* HUDS. Conf. *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρονῆσαι, —— ὑβρίσαι,] Φρονῆσαι, τῷ κτώμενόν τε αὐτῷ ἡδονῆς πλέον *Vat.* Φρονῆσαι τῷ κτωμένῳ ἢ αὐτῷ (αὐτῆς *L. B.*) ἡδονῆς πλ. *Busb.* τῷ κτωμένῳ δὲ αὐτῆς ἡδονῆ. *Cocceius* mavult.

z Ανάλωμα ἡγησόμενον] Ανάλωμα *Vat. Busb.* & *Gall.*

a Επὶ μεγάλα πεφυκέναι] Επὶ μέγα *Vat.*

b Κατὰ χεῖρας] Καθὼ χεῖρας *Busb.* Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron.* p. 218.

c Περίλημα εἶναι] Περίλημα mendoſe in *Cod. Lugd. Bat.* & *Vat.* & περίλημμα *Gall.*

d Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν,] Καὶ οἱ μὲν στρ. *Vat.* & *Busb.*

e Υπεστράτευον αὐτῷ] Υπεστρατήγουν *Busb.*

f Ποιητέοις,] *L. B.* πραττοιητέοις.

g. Καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι] Καὶ πράσσοιμι ἄττα ἤθελον *Busb.* omiſſis μὴ ἀποστερουμένῳ.

h Πολιτευόμενοι] Τὸν γάμον πολιτεύῃ τοῦτον ſupr. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.

i Τοὺς] *L. B.* τοῦτο.

k Ων εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν.] Illud ὧν inſertum dedi è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* Eſt qui malit ὅτι.

l Ἔδοξαν] *Margo L. B.* φοιτῶ.

m Εξηγριώθησαν.] *L. B.* ἐξηγείωσαν.

n Διαφθοράς τε] Διαζώσεις *Busb.*

o Τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι,] Τοῖς πᾶσιν ἰωτισιν *Vat.*

p Ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ] Ita *Vat.* & *Epiphan.* ἐπὶ in *Editis Aliiſque*.

q Εμμαοῦσιτε,] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 4. §. 3. SPANH.

r Οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τοῖς στρατιώταις ἐφερον.] Οἳ σῖτόν τε *Vat.* & *L. B.* οἳ σῖτα καὶ *Busb.*

s Κατηκόντιζον.] Κατηκόντισαν *Busb. Vat.* & in l. 2. *de Bello Jud.*

t Γενομένης,] Γενομένων *Busb.*

v Τοὺς

πόλες. καὶ πολλὰ μὲν χρόνον [v] τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μάχαις, [*] Ρωμαίους τε παρελύπησαν [x] οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἔθνος σκάκωσαν ὅτι μέγα. χειρούται δ' οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γρατῳ συμβαλών, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τὸ πρεσβύτατον Αρχελάου λαβόντος, ὁ πλούτῳ πάθη τε τῷ ἐκείνου [y] λελυπημένος, καὶ ἄπορον ὅτι πλέον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν [z] ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ ψιλωθεὶς τὸ δυνάμεως, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει θείᾳ Αρχελάῳ ἐδεδίδωσιν αὐτόν. καὶ τάδε μὲν ὕστερον γίνεται.

η'. Λῃστηρίων δὲ ἡ Ιουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ [a] ὡς ἂν συμβαίνοι τισὶ τοῖς [b] συστασιάσασιν αὐτῷ, βασιλεὺς ἀποδεικνύμενος ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ κοινοῦ ἐπείγετο· [c] ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μείζονι ἐμποιοῦντες.

θ'. Οὔαρος δέ, ἐπεὶ τὸ πρῶτον πυθάνεται τὰ πεπραγμένα, Σαβῖνον γράψαι [d] πρὸς αὐτὸν, δείσας περὶ τοῦ τάγματος, δύο τὰ λοιπὰ ἀναλαβὼν, τρία γὰρ ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὅσπερ τε αὐτὸς καὶ ἡ βασιλεὺς ἢ τινες τετράρχαι τοπαρεῖχον, ἐπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὅθεν καὶ προεξεπεμπετο. ᾠδεσάν τε αὐτῷ καὶ [e] Βηρύτιοι, διὸ καὶ αὐτῶν τὴν πόλιν, ἱππικὸς πεζικῆσις καὶ χιλίας. πέμπει δὲ καὶ Αρέτας ὁ Πετραῖος, ἔχθρα τε τῷ Ηρῴδου Φιλίαν [f] τῶν Ρωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. [g] συναχθείσης δὲ ἐν Πτολεμαΐδι [h] πάσης ἤδη τοῦ δυνάμεως, μέρος τι ταύτης τῷ υἱῷ ἐδίδου, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίοις ἐξέπεμπε πολεμεῖν, [k] οἳ καὶ τὸν Πτολεμαΐδα ἐχόμενοι καὶ ἐνέκειντο. [kk] ὃς ἐμβαλὼν τοῖς τε ἀνδραποδισταῖς εἰς μάχην τρέπει, καὶ Σεπφώριν ἑλὼν, τοὺς μὲν οἰκέτας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. αὐτὸς δὲ Ουαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ πορεύεται, τοῦ μὲν πόλεως ἀπέχει ὅσον τὸ ἀνεγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι· στρατοπεδεύει δὲ ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαΐδος κλήσει, [l] Αρους ὄνομα αὐτῇ. καὶ οἱ Αραβες μισθῷ τῷ Ηρῴδου ἐμπίμπρασιν αὐτῶν, ἐχθρῶς ἔτι πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. ἐκεῖθεν δὲ πορεύονται [m] Σαμφὼ κώμην ἐπέραν διαρπάσαντες οἱ Αραβες καὶ ἐκαυσαν, πάνυ ἐρημωθὲν ὅπερ ἔτι ἰσχυρόν. ἐν δὲ τῇ πορείᾳ, ὅθεν αὐτοὺς διέφυγε, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. πέμπεται δὲ καὶ Εμμαοῦς, Ουαρος κελεύσας ἐπ' ἐκλήκτοις τοῖς [n] τελευτηκόσι, πρεσκλαύσεται ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. ἐκεῖθεν δὲ καὶ Ιεροσολύμοις ἤδη σωτῆρι, καὶ Ιουδαίων οἱ μὴ πολιορκίαν [o] τοῦ τάγματος τοῦδε στρατοπεδεύοντες, τὴν ὄψιν τοῦ πρεσβυτέρου τῶν στρατευμάτων καὶ ὑπομείναντες ἔχοντα, ἡμίεργον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. οἱ δὲ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις Ιουδαῖοι, δόξαν τοῦ Ουάρου σφίσιν ἐκκαλέσαντος, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς τὸ μὲν σωφρονοῦν τὸ πλῆθος διὰ τὴν ἑορτὴν ἀγομένης, καὶ οὐ πολέμου μεδαμῇ γνώμῃ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τῶν ἐπηλύδων, συνελθόντες αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ρωμαίοις μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες. προσαπηλήκασι δὲ τῷ Ουάρῳ, Ιώσηπός τε [p] ἀνεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως, Γράτος τε καὶ Ῥοῦφος τοὺς ὑπ' αὐτοῖς

cadaveribus. In hunc modum longo tempore pugnas conferentes, & Romanis magna detrimenta intulerunt & gentem suam valde afflixerunt. Postea tamen subacti sunt, unus cum Grato prælio congressus, alter cum Ptolemæo: natuque maximo in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, ex fratris casu mœrore confectus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod ejus copiæ vel morbo vel continuis laboribus exhaustæ essent, accepta fide & jurejurando ipse quoque Archelao se dedidit. Sed hæc postea facta sunt. *Athronges cum fratribus subactus.*

8. Tunc autem Judæa plena erat latrociniis: & ut quisque seditiosorum cœtus coiverat, reges creabantur, qui omnia agebant in perniciem reipublicæ; ut qui parum admodum & in rebus tenuissimis Romanis nocerent, ipsi vero in populares suos longe lateque cædibus grassarentur. *Latrociniis plena Judæa.*

9. Interea Varus, ubi primum ex Sabini literis quæ gesta erant intelligit, solicitus de legione * *Hierosolymis relicta*, duas reliquas assumpsit, (quippe tres in universum erant in Syria) & quatuor turmas equitum, omniaque regum & tetrarcharum auxilia, atque celeriter obsessis in Judæa subsidio proficiscitur. omnibus autem jussum erat, qui præmittebantur, ut Ptolemaïdem properarent. Dant illi etiam Berytii, cum per urbem eorum iret, mille quingentos auxiliares. Aretas quoque Petræus, ex suo in Herodem odio amicus Romanis factus, alias ei suppetias affert præter pedites equitesque. Coactis itaque ad Ptolemaïdem suis copiis, earum partem filio & cuidam amico tradit, eosque ad bellum Galilæis supra Ptolemaïdem incolentibus inferendum mittit. Atque ille hostes prælio aggressus in fugam vertit, captoque & incenso oppido Sepphori incolas vendidit. Ipse Varus cum universo exercitu ad Samariam profectus, urbi (quod seditionis culpa careret) manus abstinuit: sed castra in vico, cui nomen est Arus, posuit, qui Ptolemæi ditionis erat: eumque vicum Arabes, *Varo ab Areta subsidio missi*, Herodis odio amicis quoque ejus infensi incenderunt. Illinc digressi Arabes, vicum alium, nomine Sampho, munitissimum & instructissimum, diripuerunt atque concremarunt. Quin toto itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Emmaus quoque, sed ab incolis deserta, jussu Vari cremata est, ut iis qui ibi fuerant occisi parentaret. Inde ad ipsa Hierosolyma ducit, ubi Judæi, qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum fugæ se mandarunt, obsidione semiperfecta relicta. Hierosolymitani autem Judæi, graviter à Varo increpati, se purgarunt; demonstrantes ob festa coivisse populum, neque suo consilio bellum, sed externorum audacia susceptum; se quidem cum Romanis magis obsessos fuisse, quam eos obsidere in animo habuisse. Et jam ante Varo se obtulerant Josephus Herodis regis sobrinus, & Gratus & Rufus cum suis militibus, *Sepphoris cremata, ut & Arus, Sampho & Emmaus.* *Varus Hierosolyma venit & legionem obsessam liberat.*

[v] Τοιούτοις τρόποις] Forte τοιαυτοτρόποις. COCC.

[x] Οὐκ εἰς ὀλίγα,] Οὐκ ὀλίγα *Busb.*

[y] Λελυπημένος,] *L. B.* λελυμαινόμενος.

[z] Ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ] Ὑπὸ μονώσεως καὶ καμ. *Vat.* & *Lugd. Bat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nam se solum mansisse cernens, & omni manu militum spoliatum.*

[a] Καθ' ὡς ἂν συμβαίνοι τισὶ τοῖς] *L. B.* καθ' ὃς ἂν συμβαίνοι τισὶν οἱ &c.

[b] Συστασιάσασι] Forte συστασιάσαι. COCC.

[c] Ολίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις] Ολίγα μὲν Ρωμαίοις λυμαινόμενοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνου ἔτι μείζονι ἐμποιοῦντες *Busb.* in *Vulgatis* autem *Aliisque* non aliter ac edidimus, *nominativis* pro *genitivis absolutis* more Attico adhibitis.

[d] Πρὸς δὲ τάγματος,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* πρὸς δὲ τοῦτο τάγματος in *Editis Aliisque.*

[*] Hierosolymis relicta,] Ita ex *Epiphanio.*

[e] Βηρύτιοι, —— χιλίας.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[f] Τῶν Ρωμαίων κτώμενος,] Ita *Vat.* τὴν Ρωμαίων in *ceteris.*

[g] Συναχθείσης] *L. B.* συσταθείσης.

[h] Πάσης ἤδη τοῦ δυνάμεως,] Sic *Vat. Busb.* & *Epiphan.* illa πάσης ἤδη in *ceteris* desiderantur.

[i] Τῷ μὲν υἱῷ ἐδίδου, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[k] Οἳ καὶ —— καθικέσιοι] Οἳ τὸν Πτολεμαΐδα ἐχόμενοι κατεικάσιν. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[kk] Ὃς ἐμβαλὼν] Οἷς ἐμβαλὼν *Busb.*

[l] Αρους] An *Atharus* sit, cujus meminit *Hieronymus*, judicent alii. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[m] Σαμφὼ κώμην] Σατφὼ *Busb.* & *Lugd. Bat.* prout in l. 2. de *de Bello Jud.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[n] Τελευτηκόσι,] Συντετελευτηκόσι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[o] Τοῦ τάγματος] Τὸ τάγματος τὸ δὲ *Vat.*

[p] Ανεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 5. §. 2. SPANH.

bus, & Romani qui obsessi erant. At Sabinus in Vari conspectum non veniebat, sed clam ex urbe se subduxit & ad mare profectus est.

Varus in seditionis auctores animadvertit.

10. Tum Varus per regionem copiarum suarum partem ad conquirendos seditionis auctores mittit. factoque indicio, in quosdam ut cæteris nocentiores animadvertit, cæteros vero dimisit; duobus millibus ob eam causam in crucem sublatis. Deinde milites, quod ad nullam rem utiles esse videret, exauctoravit: multa enim peccaverant, Varique præceptis & voluntati non obtemperaverant, cupiditate lucri quod eis ex maleficiis provenerat. Ille vero, cum decem Judæorum millia coïvisse intellexisset, eò celeriter ad eos opprimendos profectus est. atqui illi manus conferere non ausi sunt, sed ex Achiabi sententia omnes sese dediderunt. Atque Varus, data plebejis defectionis venia, eorum duces omnes misit ad Cæsarem. Cæsar autem plerosque ex eis dimittit: at de illis qui ex Herodis consanguineis sese eis adjunxerant, supplicium sumpsit, quod præter jus fasque contra necessarios suos arma tulerant.

τ στρατιωτῶν ἀγονίες, καὶ τ Ρωμαίων οἱ πολιορκούμενοι. Σαβῖνος δ' οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τ πόλεως [q] ἐπὶ θαλάσσης.

ι'. Οὔαρος δὲ, καὶ τὴν χώραν πέμψας τῆ στρατιᾶ μέρος, ἐπεζήτει τοὺς αἰτίους τ ἀποστάσεως. καὶ σημαινομένων, [s] τοὺς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτους, εἰσὶ δ' οὓς ἐ ἀφῆκεν· [t] ἐβλάπτοντο δὲ οἱ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν στρωφῶντες διχάλκους. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν μὲν αὐτοῦ στρατιὰν ἀπέπεμπε, χρήσιμον [v] μὲν ὁρῶν ἐπ' [x] ἀδαμινοῖς ἔσαν τοῖς πάλαι. [y] πολλὰ γὰρ ἡτάκτησαν αὐτοῖς ἐ [z] παρήκουσε τ δογμάτων, καὶ ὧν ἠξίει Οὔαρος, ἐφείσατο κερδῶν ἃ ἐκ τ κακούργων προσεγίνοντο αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ, μυρίους Ἰουδαίους συνιστάναι πωλουμένους, ἠπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. οἱ δὲ οὐκ ἦκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὐτὸς γνώμῃ τῇ Ἀχιάβου συνελθόντες. καὶ Οὔαρος, τῶν πλήθη συγχωρῶν τοὺς αἰτίους τ ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ὅτι Καίσαρα ὁποῖοι ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν πολλοὺς διῆκεν, ὁπόσοι [a] τε συγγενεῖς ὄντες Ἡρῴδου συνεστράτευον αὐτοῖς, [b] τοὺς δὲ κόλασιν μόνους, οἳ μηδὲν φρονήσαντες ἐ δικαίᾳ καὶ τ οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI.

Judæorum legatio ad Cæsarem: & ut Cæsar Herodis testamentum confirmavit.

Archelaus cum Judæis litigat: inde Judæorum legatio ad Cæsarem.

VArus itaque, his perfectis, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymorum ad præsidium priore legione. Romæ vero Archelao novum ortum est negotium ex hujusmodi causis. Judæorum legatio, Varo genti mittendi potestatem faciente, Romam veniebat, ad postulandam suis legibus vivendi libertatem. Et legati quidem, ex decreto totius gentis missi, quinquaginta erant: illis vero Romæ sese adjunxerunt supra octo Judæorum millia. Cumque Cæsar convocasset in ædem Apollinis, quæ ab ipso magnis sumptibus fuerat exstructa, concilium tam amicorum quam primorum Romanorum, venerunt eò legati, eos prosequente Judæorum Romæ degentium turba; Archelaus autem è contra cum amicis *aderat*. Verum regis quotquot fuere consanguinei ab Archelao stare recusabant, quod eum oderant, & tamen in eadem cum legatis contra eum ira illis grave videbatur, id sibi dedecori fore existimantes, velle coram Cæsare adversari homini tam propinqua necessitudine sibimet conjuncto. Philippus quoque eò venit ex Syria, impulsu Vari, maxime quidem ut fratris partes adjuvaret, (nam eum amabat Varus) facta vero regni mutatione (idque suspicabatur Varus fore ut regnum divideretur, quod multi essent qui suis legibus vivendi libertatem desiderarent) ut ipse sibi non deesset quo minus partem ejus aliquam obtineret.

ΚΕΦ. ια'.

Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα. καὶ ὡς Καῖσαρ Ἡρῴδου διαθήκας βεβαίας ἐποίησεν.

Οὔαρος μὲν δὴ ταῦτα κατασημάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμων τὴ [c] καὶ πρότερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ' Ἀντιοχείας ἠπείγετο. [d] Ἀρχελάῳ δὲ ὀλίγα Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφυόντο ἔχειν καὶ ταύτας αἰτίας. ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρου τ [e] ἀποστολὴν αὐτῶν τῷ ἔθνει [f] ἐπικεχωρηκότος ὑπὲρ αἰτήσεως [g] αὐτονομίας. καὶ ἦσαν [h] οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ τ ἔθνους πεντήκοντα, [i] συνῆσαν δὲ αὐτοῖς τ ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων [k] ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τε συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων τῶν πρώτων [l] συναγαγόντος [m] ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μετὰ τ πλήθους τῶν [n] αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦντο· Ἀρχέλαος δὲ μετὰ τῶν φίλων. ὁπόσοι δὲ συγγενεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συνεπάχθησαν διὰ μῖσος τὸ πρὸς αὐτὸν ὕστερον, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφεῖν κατ' αὐτοῦ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι ἡμύνεσθαι. ἐπὶ δὲ Καίσαρι κατ' ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πάσχειν [o] ἐπιθυμεῖσθαι. παρῆν δὲ ἤδη [p] Φίλιππος ἀπὸ Συρίας, ἐξορμήσαντος αὐτὸν Οὐάρου, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ συνηγορίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ, πάνυ γὰρ εὐνόει Οὐάρος αὐτῷ, [q] γενομένης δὲ [r] τῆς βασιλείας μεταπλάσεως, καὶ πάνυ ὑπώπτευεν Οὐάρος, νέμησιν αὐτῆς ἡμῖσεσθαι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς [s] αὐτονομίας ἁλισκομένους, οὐχ ὑστερεῖν τοῦ κἂν αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

β'. Λόγος οὖν τοῖς Ἰουδαίων πρέσβεσι δοθέντος, οἳ ἐπὶ καταλύσει τῆς βασιλείας ἤλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ

Judæorum legati Herodem & Archelaum accusant apud Cæsarem.

2. Igitur ubi dicendi locus datus est Judæorum legatis, cum de regno dissolvendo verba facere

q Ἐπὶ θαλάσσης.] Ἐπὶ θάλασσαν *Busb.* & *Vat.*

s Τοὺς μὲν ἐκόλασεν] Ita *Vat.* οὓς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτους, εἰσὶ δ' οὓς δ. ἀφῆκεν in *Editis Aliisque.*

t Ἐβλάπτοντο] *L. B.* ἐγίνοντο.

v Μὲν ὁρῶν ἐπ' ἀδαμινοῖς] *L. B.* in *Marg.* ὁρῶν ἀδαμῶς ἔτι.

x Οὐδαμινοῖ.] Οὐδαμοῖ· ἦσαν πράγμασι *Vat.*

y Πολλὰ γὰρ ἠτακτήσω] Πολλά τε *Vat.*

z Παρήκουσε τ δογμάτων,] Ita cum *Cod. Vat.* παρήκουσαν in *reliquis.*

a Τε] *L. B.* δ'.

b Τοὺς δ'] *L. B.* τοῖσδε.

c Καὶ] Abest à *L. B.*

d Ἀρχελάῳ —— ἀρχαὶ] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

e Ἀποστολὴν αὐτῶν] Cum *Casaubono* (in *Exercit.* c. *Baron.* p. 312.) vocem ἀποστολὴν capimus pro ἀπολυτηρίῳ *missio*, *ipse mittendi actus.* qua fere significatione *literas dimissorias*, quæ aliter *libelli Appellationis* dicuntur, *Paulus* Juris-consultus aliique Romani vulgo *Apostolos* dixerunt. Est tamen qui malit de viro quodam primario accipere, quem Varus Judæis ceu caput Legationis adjunxit.

f Ἐπικεχωρηκότος] *L. B.* ἐπιχειρήκοτος.

g Αὐτονομίας.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

h Οἱ] Abest à *L. B.*

i Συνῆσαν δ' αὐτοῖς] Sic *Vat.* συνίσαν) *Busb.* συνίσαν in *Editis Aliisque.*

k Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους.] Ὑπὲρ ὀκτακισχίλιοι *Vat.*

l Συναγαγόντος] Συνάγοντες *Vat.*

m Ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

n Αὐτόθι] *L. B.* αὐτόθεν.

o Ἐπιθυμεῖσθαι.] Ἐπιθυμεῖσθαι *Vat.*

p Φίλιππος ἀπὸ Συρίας,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

q Γενομένης] *L. B.* γινομένης.

r Τῆς βασιλείας μεταπλάσεως,] Τῇ βασιλείᾳ *Vat.* & *Busb.*

s Αὐτονομίας] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

γορίας τῶν Ηρώδε [t] παρανομιῶν τρέπονται· "βασι-
"λέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες [v] αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν
"τῇς τυραννίσιν [x] ἑκάστης τὸ ἀνήκεστον [y] ἀναδεξά-
"μενον [z] εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ιουδαίων συν-
"θέντα [a] χρῆσθαι, τὰ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ τραχυ-
"καινουργεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον. πολλῶν γοῦν ὄντων
"οἱ ὀλεθροις ἀπολώλοιεν, [b] ὅσους οὐκ ἰσορήσαι [c] τῷ
"πρότερον, πολλῷ δυσυχεστέρους τοῦ παθεῖν ἐκείνων
"τοὺς ζῶντας εἶναι, ἢ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ
"ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὧν τῆς οὐσίας.
"[d] πόλεις μέν γε τὰς μὲν προσοικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλ-
"λοφύλων οἰκουμένας, κοσμοῦντα μὴ παύσασθαι, [e] κα-
"ταλύσαί τε καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ
"κατῳκημένων. πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀνα-
"πεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὐδαίμον παρειληφότα, τ'
"τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις
"αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχω-
"ρήσαι τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, φίλωσιν χρημάτων κα-
"ταδικάζοντα. καὶ χωρὶς μὲν πράσσεσθαι φόρους
"ἐπιβαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτει, χωρὶς δὲ
"[f] εὐπορίας εἶναι πρὸς καταβολὰς [g] αὐτῷ τε καὶ οἰ-
"κείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ἐπ' ἐκ-
"πράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, μὰ τὸ μὴ εἶναι χρῆ-
"σιν τοῦ ἀνυβρίστου, [h] μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων
"διδομένων. παρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναι-
"κῶν αἰσχύνας, ὁπόσους ἐπὶ παροινίαι καὶ ἀπανθρω-
"πίαι δρωμένας, σιγῶν, μὰ τὸ [i] ἡδονὴν ἴσην εἶναι
"τοῖς πεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, [k] τὴν ἐκ τοῦ
"ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι. τοσοῦδε Ηρῴδην ἐπεισάγε-
"σθαι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, [l] ὁπόσων οὐκ ἂν θηρίον,
"ἀνθρώπων ὑπερασπὶν δυνάμεως αὐτῷ προσγενομέ-
"νης. [m] πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων καὶ μεταστάσεων πα-
"ρελαβεστῶν τὸ ἔθνος, ἀδεμίαν [n] ἰσορῆσαι πώπο-
"τε τοιάνδε δυσχίαν [o] ἐπελθοῦσαν αὐτῷ [p] παράδειγμα
"κακώσεως, ἢν [q] αὐτῷ Ηρῴδης ἐπιθῇ [r] τῷ ἔθνει.
"καὶ μὰ τοῦτ' εἰκότως ἂν γνῶσθαι τὸ ἀσμένως Ar-
"χέλαον βασιλέα προσδοκεῖν, οἰομένους πάντα ἀνθ-
"ναοῦ τὸν [s] ὑπὲρ βασιλείας ἐσόμενον Ηρῴδου μετριώ-
"τερον [t] φανεῖσθαι, καὶ [v] τόν τε πατέρα σωφρονοῦ-
"σθαι κατ' ὀλιγωρησάντας, εἰ δὲ μετρίου τυ-
"χεῖν [x] δυνηθεῖεν, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειωμένους. τ' δὲ,
"δείσαντα μὴ οὐχ Ηρῴδου γνήσιον πιστεύοιτο υἱὸς,
"ὧδεν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως ἐπάξειν
"ἀνοτῷ ἔθνει τὴν [y] διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ τοῦτο μη-
"δέπω τέλεον [z] κρατυνάμενον [a] ἡγεμονίαν, διὰ τὸ
"[b] ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι, καὶ μὴ, τὴν ἐξουσίαν εἶναι.
"[c] παράδειγμά τε τῆς εἰς αὐθις ἀρετῆς [d] πᾶσαι τοῖς

metuerent, ad iniquitatum Herodis accuſationem ſe convertunt. "nomine quidem eum regem ex-
"ſtitiſſe indicantes, at *re vera* graviſſima quæque
"in omni tyrannide in ſe recepiſſe, & in Judæo-
"rum perniciem conflata exercuiſſe, & à novis ali-
"quammultis ſuo etiam ingenio excogitatis non
"refugiſſe. Cum itaque plurimi diverſis mortis
"generibus occubuerint, quotquot ſuperiore tem-
"pore nuſquam reperire eſt, multo *tamen* infeli-
"ciores iis qui interierunt ſuperſtites eſſe, non ſo-
"lum quod ex vultu *illius* & animo in eos ma-
"ligno anxietate laborent, verum etiam quod de
"facultatibus ſuis in ſolicitudine verſentur. urbes
"quippe vicinas, ab exteris habitatas, ornare non
"deſiiſſe, ut quæ in ſuo regno ſitæ ſunt ſumpti-
"bus exhauſtæ funditus perirent: & ad ſummam
"inopiam gentem ſuam adegiſſe, quam cum pau-
"cis florentem acceperat, nobilium, quoties ei vi-
"ſum fuerit eos levibus de cauſis interficere, bo-
"na diripiendo, quibuſque vitam conceſſerit for-
"tunis ſuis eos ſpoliando. ac præterquam quod
"annua tributa ſingulis impoſita exigerentur, in-
"ſuper etiam in uberiorem quæſtum munera col-
"lata eſſe & in ipſum & familiares ejus & amicos,
"ſervoſque illos qui vectigalibus colligendis præ-
"fuerint; quippe quod immunitas ab injuriis im-
"petrari non potuerit, niſi auri aliquid argentive
"daretur. Cæterum virginum corruptelas matro-
"narumque pudicitiam ſumma cum petulantia &
"immanitate attentatam ſilere neceſſe habemus,
"quod miſeris par fere ſolamen afferat ut iſta la-
"teant facinora ac ſi nunquam perpetrata fuiſſent.
"*In ſumma*, tantas ſe ab Herode paſſos injurias
"ut majoribus ipſos afficere non potuiſſet beſtia,
"ſi in homines imperium accepiſſet. Itaque cum
"multæ acciderint genti everſiones migrationeſ-
"que, nullum tamen exſtare in rerum monumen-
"tis mali exemplum, cum quo conferri poſſit
"præſens per Herodem genti illata calamitas.
"Quapropter merito ab eis Archelaum non ſine
"lætitia regem conſalutatum, quod ita putarent
"fieri non poſſe, quin quicunque tandem in re-
"gnum ſuccederet, ſeſe Herode moderatiorem
"præſtiturus eſſet, atque adeo in ejus gratiam pa-
"trem publico luctu cohoneſtaſſe, alia etiam fa-
"cturos ad demerendam ejus benevolentiam, ſi
"modo eum aliquanto mitiorem habere poſſent.
"At ille, quaſi veritus ne non germanus Herodis
"filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim
"quo eſſet in gentem animo oſtendit, idque priuſ-
"quam principatum firmiter tenuerat, utpote quod
"penes Cæſarem eſſet *imperium illi* dare negareve.
"Immo & ſubditis futuræ virtutis, modeſtiæ ſci-
"licet & æquitatis qua in eos uteretur, in ipſo ſta-
„tim

[t] Παρανομιῶν] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 6. §. 2. SPANH.
[v] Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν è *Codd. Busb. & Vat.*
[x] Ἑκάσης τὸ ἀνήκεστον] Ita *Gall.* ἑκάσοις *L. B.* ἑκάσῃ in *Editis Aliiſque.*
[y] Ἀναδεξάμενον] Sic *MSS.* ἀναδεξάμενον in *Editis.*
[z] Εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ] Εἰς ταὐτὸν *Vat. & Lugd. Bat.*
[a] Χρῆσθαι, τὰ] *L. B.* χρῆσθαί τε
[b] Οὓς οὐχ ἰσορήσει] Vocem ὅσους inſerui, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit, *& tantos quidem Judæorum ejus crudelitatibus interiiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periiſſe cognoſcerent.* οὐχ ἰσορήσαι τῷ πρότερον *Vat.* qui mox ἐπ' αὐτοῖς habet.
[c] Τῷ πρότερον,] *L. B.* πρὸ τοῦ.
[d] Πόλεις μέν] Πόλεις τε τὰς *Vat.*
[e] Καταλύσαί τε καὶ ἀφανισμῷ] *L. B.* καθαλύσαι ὡς τε καὶ ἀφανισμῶ.
[f] Εὐπορίας εἶναι,] Cum *Epiphanius* vertat *lucrandorum gratia*, aut ἕνεκα poſt εὐπορίας excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo.
[g] Αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις,] Ita cum *Cod. Vat.* αὐτῶν τε in *Editis Aliiſque.*
[h] Μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων διδομένων.] In *libris* omnibus (tam *Editis.* quam *MSS.*) μηδὲ ὅπως (in *L. B* tamen eſt ὅπως) μηδὲ ἀργυρίων διδομένων. nullo plane, ut mihi videtur, ſenſu. unde cum in *Epiphanii* verſione habeamus *auri vel argenti*, reſcripſi, μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένου. eſt qui malit μηδ' ὅπως ἀργ.
[i] Ἡδονὴν] *L. B.* μὴ ἡδονὴν.
[k] Τὴν ἐκ τοῦ ἀνέκπυστα] *L. B.* ἢ ἀνέκπυστα.
[l] Ὁπόσων οὐκ ἂν θηρίον,] Ὁπόσων ἂν ἂν θηρίον *Vat.*
[m] Πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων] Ita è *Cod. Vat.* καὶ μεταστάσεων deſunt in *cæteris.*
[n] Ἰσορῆσαι πώποτε] Ἰσορᾶσθαι *Busb.*
[o] Ἐπελθοῦσαν αὐτῷ] Ita *Vat.* ἐπιλθοῦσαν αὐτῷ *Baſ. & Hen.*
[p] Παράδειγμα κακώσεως,] Illa παράδειγμα κακώσεως omittit *Busb.* & ſtatim habet οἷον αὐτὸς Ηρῴδης ἐπείλῃ τῷ ἔθνει. Sequuti ſumus *Cod. Hen.* perperam in *Editis* ᾧ αὐτὸ Ηρῴδης ἐπιθῇ τὸ ἔθνος.
[q] Αὐτῷ] Forte αὐτὸς. COCC.
[r] Τῷ ἔθνει.] Ita in *Marg. L. B.* ipſe ut & *Gen.* τὸ ἔθνος.
[s] Ἐπὶ βασιλείᾳ] *L. B.* ἐπὶ τῷ βασιλείαν.
[t] Φανεῖσθαι,] Ita *Busb* φαίνεσθαι in *cæteris.*
[v] Τόν τε πατέρα] Τόν γε πατέρα *Hen.*
[x] Δυνηθεῖεν,] *L. B.* in *Marg.* δυνηθεῖεν.
[y] Διάνοιαν αὐτοῦ,] Ἀπόνοιαν αὐτοῦ *Busb.*
[z] Κρατυνάμενον ἡγεμονίαν,] Sic *MSS.* κρατυνόμενον in *Editis.*
[a] Ἡγεμονίαν,] *L. B.* τὴν ἡγεμονίαν.
[b] Ἐπὶ Καίσαρι] *L. B.* ἐπὶ Καίσαρος.
[c] Παράδειγμά τε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in quo τε quoque abeſt) & *Hen.* καὶ παράδειγμα τὴν τ' ἐ. ἀ. ἀ. τ. τ. ἀ. μετριότητα καὶ ἀνοσίας in *Editis Aliiſque.* μετριότητα καὶ εὐνομίαν habet *Busb.*
[d] Πᾶσαι] *L. B.* πᾶσθαι.

"tim primordio ſpecimen edidit, eo in cives & "Deum perpetrato facinore, quo tria ſuorum po- "pularium millia in templo necavit. Annon igi- "tur juſtis de cauſis odio habebitur, qui, ut reli- "quæ crudelitati hoc demum accederet, accuſa- "tionem in eos inſtituit, quod circa imperium ei "reſtiterint & contradixerint? In ſumma autem "hoc erat quod poſtulabant, ut regno & hujuſ- "modi principatu liberati Syriæ contribuantur, "prætorumque Romanorum adminiſtrationi ſub- "jiciantur: ita perſpicuum fore, utrum ſeditioſi "ſint rebuſque novis moliendis addicti, an quieti "modeſtique, cum illis contigerit ut moderato "imperio regantur.

Nicolaus. Herodem & Archelaum excuſat.

3. Cum autem Judæi hujuſmodi orationem habuiſſent, Nicolaus etiam reges de criminibus purgavit, "Herodem quidem, quod nulla de re ab "illis accuſatus fuerit quamdiu viveret, neque fas "eſſe, ut, qui apud æquos *rerum judices* accuſare "& de vivente ſupplicium ſumere potuerint, mor- "tuo accuſationem conflarent; quæ vero ab Ar- "chelao acta eſſent, ad illorum improbitatem in- "juriaſque referebat, qui cum res contra leges af- "fectaſſent, & illorum cædes facere cœpiſſent "quibus curæ erat illos ab injuriis prohibere, nunc "de injuriis vindicatis queruntur: & illis objicie- "bat rerum novarum ſtudium, quodque ſeditio- "nibus delectarentur, ut qui juſtitiam colere legi- "buſque parere neſcirent, quod in omnibus vince- "re & *ſuperiores eſſe* vellent." Atque hæc quidem Nicolaus.

XIII. *Cæſar Archelaum Ethnarcham facit, regnique dimidium Philippo & Antipæ dividit.*

4. Cæſar autem hiſce auditis dimiſit concilium: at aliquot poſt diebus Archelaum quidem regem non declarat, ſed ejus ditionis, quæ Herodi erat ſubjecta, in partem dimidiam *ipſum* conſtituit Ethnarcham; pollicitus regii nominis honorem, * ſi dignam rege virtutem præſtitiſſet. Alteram vero partem dimidiam in duas partitus, reliquis duobus Herodis filiis diviſit, Philippo & Antipæ, qui cum fratre Archelao de toto regno contenderat. Et huic quidem paruit Transjordanenſis ager & Galilæa, quæ ei quotannis ducenta talenta penſitabant. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, ut appellabatur, domûs Philippo † datæ, ei talenta centum *reddebant:* Archelao autem tributæ erant Idumæa & Judæa & Samaria, quarta vectigalium parte condonata Samaritanis, Cæſaris decreto onere levatis, quod cum cæteris non rebellaſſent. Fuerunt que Archelao ſubjectæ urbes, Stratonis turris & Sebaſte, Joppe & Hieroſolyma. nam Gaza & Gadara & Hippos fuere Græcæ

"δεχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ἢ χρήσα- "το ἂν πρὸς αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀποθε- "χθείσης πράξεως, ὅτι τε τοὺς πολίτας καὶ τῷ θεῷ, "τρισχιλίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὴν ἐν τῷ ναῷ "πεισάμενον. πῶς οὐκ ἂν ἤδη [c] δικαίως μισοῖ χρήσαιτ' "κατ' αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τὴν "ἀνυπαίτους ἐν ἀνυπολογίας ὅτι τῇ δεχῇ προσφερόμενον; "ἓν ἦν κεφάλαιον αὐτοῖς τῆς ἀξιώσεως, βασιλείας [f] μὲν "καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπολλάχθαι, προθήκην ἢ συμφο- "ρᾶς γεγονότας ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις στρατη- "γοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ ἔτως εἴτε ἀληθῶς σωφρόνες "εἶεν ἐν νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ προῃρημένοι, εἴτε καὶ "εὐτυχέστεροι μετριωτέρων τυγχάνοντες οἱ ὑπήκοοι αὐτοῖς.

γ'. Τοιαῦτα μὲν τῶν Ιουδαίων εἰρηκότων, Νικόλα- ος τὸς τε βασιλέας ἀπήλλαττε τῶν ἐγκλημάτων, "Η- "ρῴδην μὲν, διὰ τὸ παρ' ὃν ἔζη χρόνον, τυχεῖν "ἀκατηγόρητον, ἃ γὰρ δεῖν τὸς ἐγκαλεῖν ἔχοντας "ὅτι μετρίοις, καὶ τοῖς ζῶντι παρρησίαν λα- "βεῖν δυναμένους, ἐπὶ νεκρῷ κατηγορίαν συντίθε- "ναι, τὰ δὲ ὑπ' Αρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ "ἐκείνων ἀνατίθει, οἳ [h] θορυβούμενοι πράγματων "τοῖς τε νόμους, καὶ σφαγὰς ἄρξαντες τῶν κω- "λύειν ὑβριζόντας προμηθουμένων, ἀμείνονος ἡγου- "μένης ἐγκαλοῦεν. ἐνεκάλει δὲ νεωτεροποιίας αὐ- "τοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονὴν [i] ἀπαιδευσίᾳ τοῦ "[k] πείσεσθαι δίκην καὶ [l] νόμοις, ὑπὸ τοῦ θέλειν τὰ "πάντα νικᾶν." ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

δ'. Καίπερ ἢ ἀκούσας Καῖσαρ μὲν τὸ συνέδριον, ὀλίγων ἢ ἡμερῶν ὕστερον Αρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ ἀποφαίνει, [m] ἓν ἢ ἡμίσεως τὴν χώρας ἣπερ Ηρῴδης ὑποτετελή [n] ἐθνάρχην καθίστατ· πρὸς ἣν ἀξιώματι βασιλείας ὑπισχνούμενος [o] εἴπερ τὴν εἰς αὐτὸν ἀρετὴν προσφέροιτο. τὴν ἑτέραν ἡμίσειαν νείμας διχῇ, δυσὶν Ηρῴδαις παισὶν ἑτέροις παρεδίδου, φιλίπ- πῳ δὲ [p] Αντίπα, τῷ πρὸς Αρχέλαον τὸν ἀδελφὸν ἀμφισβη- τήσαντι περὶ τῆς ὅλης ἀρχῆς. καὶ [q] τούτῳ μὲν ἥπερ Περαία, καὶ [r] τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλειαν· φορὰ τις ἦν, τάλαντα διακόσια τὸ ἐπ' ἔτους. [s] Βαταναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σύν τινι μέρει [t] οἴκου τοῦ [v] Ζηνοδώρου λεγομένου, φιλίππῳ τάλαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Αρχελάῳ συνετέλουν Ιδουμαία τε καὶ Ιουδαία, τό τε Σαμαρϊτικόν. [x] τετάρτῃ μέ- ρους ἔτοι τῶν φόρων προσαπέλυτο, Καίσαρος αὐτοῖς κέ- φισιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ συναποστῆναι τῇ λοιπῇ πληθύι. καὶ ἦσαν πόλεις αἱ Αρχελάῳ ὑποτέλουν, Στράτω- νός τε πύργος, καὶ Σεβαστὴ σύν [y] Ιόππῃ καὶ [z] Ιερουσάλυμοις. [a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα καὶ [b] Ιππος, Ελληνίδες εἰσὶ [c] πόλεις, ἃς

e Δικαίως μισῇ χρήσαιτ' ἂν] Ita *Hen.* à pr. m. *δικαίῳ* in *Editis.* ἤδη καὶ δικαίῳ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

f Μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν] Illud μὲν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Τὰς τε βασιλέας ἀπήλλαττε] Τὰς τε βασιλέας, δι' ἃς ἔλεγεν, ἀπήλλαττε *Busb.*

h Θορυβούμενοι] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Απαιδευσίᾳ τοῦ πείσεσθαι] *L. B.* ἀπαιδευσίαν τε τοῦ μὴ ἔπεσθαι.

k Πείσεσθαι δίκην] Πείθεσθαι *Busb.* & *Vat.*

l Νόμοις,] Νομίμοις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

m Τὸν] *L. B.* τόν.

n Εθνάρχην καθίστατ'] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

o Εἴπερ —— προσφέροιτο.] *Epiphanius* aliter legiſſe videtur: ſic enim ille, *ſi laboribus & favoribus circa ſemetipſum meritus appareret.* Liquet codicibus uſum in quibus erat ſcriptum εἰς αὐτόν. quam lectionem inepta verborum ambage ipſe conatus eſt exprimere.

* *Si dignam rege virtutem præſtitiſſet.*] *Vel,* ſi virtutem exhiberet regno convenientem.

p Αντίπα,] Ἀντιπάτρῳ *Vat.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

q Τούτῳ —— Φιλίππῳ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

r Τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλουν·] Sic infra τὸ Σαμαρειτικόν. Verum τὸ Γαλιλαίᾳ. habet *Busb.*

s Βαταναία ἢ σὺν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

t Οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου] Cum dicat partem aliquam οἴκου Ζηνοδώρου (id eſt, *Abilenæ*) Philippo attributam, eo ipſo indicat partem ejus potiorem penes alium fuiſſe. Is autem fuit Lyſanias, cujus *Lucas* meminit, ex poſteritate illius Lyſaniæ qui eandem regionem (*Abylenam* dictam ab urbe Abyla; *Chalcidenen* aliis ab urbe Chalcide) Antonio per orientem imperante obtinuit, poſt patrem Ptolemæum Mennæi filium: à quo Lyſania regio iſta paſſim Λυσανία dici cœperat. Et ſicut poſt prioris Lyſaniæ mortem dicta eſt *Zenodori Tetrarchia*, ita poſt Zenodori mortem, aut conductione ejus finita, cum alter Lyſanias priori cognominis eandem regionem tenuit, dici iterum cœpit *Tetrarchia Lyſaniæ. Grotius* ad *Luc.* c. 3. v. 1. Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron.* p. 239. 240.

v Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ] Conf. *ἀλωσ.* l. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

† *Datæ, ei*] *Reddebant.* IBBETSON.

x Τετάρτῃ μέρους] Τεταρτημοίρια *Vat.* τεταρτημοιρίς *Busb.* τεταρτου μερους in *Editis.* unde levi mutatione reſcripſi τεταρτημορίς.

y Ιόππῃ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

z Ιεροσολύμοις.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

a Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα] Quum *Gaza* tam longe remota fuerit à *Gadaris* & *Hippo*, ſuſpicio naſci poſſet legendum Γίγαρα, quæ urbs utrique vicina fuit. *Relandus* in *Paleſt. S.* p. 773.

b Ιππος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

c Πόλεις,] Πόλεις, ἀπορρήξας αὐτὰς τῆς ἀρχῆς ἣν Συρίας σχ. π. in *Editis Aliiſque.* αὐτὰς τῆς ἀρχούσης Συρίας *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *quas abſcindens a diſpenſatione Syriæ additamento Judææ regioni conjunxerat.* Verum (cum iſta male conveniunt cum ipſo *Joſepho*, in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi habet ἀπτισμοῖρος τῆς βα-

ἀς [d] ἀπορρήξας αὐτὴ διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. προσῆψε δὲ Ἀρχελάῳ Φορὰ χρημάτων τὸ καθ' ἑαυτὸν, εἰς [e] ταλαντία [f] ἑξακόσια, ἐξ ὧν παρέλαβεν ἀρχῆς.

ε'. Καὶ τάδε μὲν τοῖς Ἡρῴδου υἱοῖν τῶν πατρῴων παρῆν. Σαλώμῃ δ', πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν τῇ διαθήκαις ἀπονέμει· [g] Ἰαμνία δ' αὐτῇ ταῦτα καὶ Ἄζωτος καὶ Φασαηλὶς, καὶ δεκαεπτὰ ἀπὸ νομισμάτων μυριάδες πεντήκοντα· [h] Καῖσαρ δὲ χαρίζεται καὶ [i] τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν. αὐτῇ δὲ καὶ πρόσοδος ἐκ πάντων, τάλαντα ἑξήκοντα [k] ἐπ' ἔτος· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος αὐτῇ ἐν τῇ Ἀρχελάου δυνάστῃ. κομίζονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ βασιλέως συγγενεῖς ὅσοις αἱ διαθῆκαι διηγόρευον. [l] δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ καταλιπὼν, Καῖσαρ ἑκατέρᾳ δωρεὰν ἐπέθηκε [m] μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἀπέσημα, καὶ [n] συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς φέρουσιν ἥδιστα. χαρίζεται δὲ καὶ ὅσα αὐτῷ καταλέλειπτο τοῖς παισὶν ἐκ βασιλέως, ὀντα [o] πεντακοσίων ταλάντων ἐπὶ χιλίοις, ὀλίγα τῶν συνόλων ὑπεξελόμενος, οὐχ ὅτῳ μεγέθει τέλους ὡς μνήμῃ τοῦ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

civitates, quas ab ejus diœceſi avulſas Syriæ adjunxit *Cæſar*. Archelao autem ex ſuo principatu quotannis redibant trecenta talenta.

Cæſaris erga Salomen liberalitas.

5. Atque hæc quidem Herodis filiis ex patris poſſeſſionibus obtigere. Salomæ vero præter ea quæ frater ei legaverat, videlicet Jamniam & Azotum & Phaſaëlidem & argenti ſignati quingenta millia, Cæſar regiam ei dedit Aſcaloniam. Ejuſque annui reditus ſumma erat talenta ſexaginta, ac domus ei in Archelai ditione poſita erat. Quin & cæteris regis conſanguineis reddita erant legata, ita ut teſtamento caverat. Duabus autem filiabus ejus virginibus, præter illa quæ pater reliquerat *Herodes*, Cæſar utrique dono dedit argenti ſignati ducenta quinquaginta millia, eaſque Pheroræ filiis nuptum elocavit. Imo quicquid ei rex legaverat regis ipſius filiis diſtribuit, mille ſcilicet & quingenta talenta, paucis aliquot vaſis ſibimet reſervatis, utpote donatis, non tam ob pretii magnitudinem quam ut regis memoriam conſervarent.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

CAP. XII.

De falſo Alexandro.

XIV.

Τούτων δὲ ταύτῃ [p] διαπεταγμένων ὑπὸ Καίσαρος, [q] νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ὁρμώμενος δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως [r] ἀναπεθραμμένος παρά τινι τῶν Ρωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, [s] εἰσῳκίσατο αὐτὸν εἰς τὸν Ἡρῴδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς ἢ τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτῷ τὸ [t] ἀνῃρημένον ἦθος Ἡρῴδου ἐμαρτυρεῖτο πολλοῖς τοῖς θεωροῦσι. [v] καὶ τοῦτο παρόρμημα ἦν αὐτῷ εἰς τὸ μεταπιέσασθαι τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁμοτράπεζον ἐποιήσατο Σαλαμίνιον ὁμόδουλον αὐτοῦ, ἔμπειρον μὲν τῶν ἀμφὶ τὸ βασίλειον, [x] πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ παρασχεῖν μεγάλα πράγματα [y] φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γενόμενον, ἀπέφαινεν αὑτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρῴδου πάντα ὅσα διακεκλεμμένον [z] ὑπὸ τινῶν τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσταλμένων· κτείναντα γὰρ ἑτέρους, οἰκτίσειν ἔμελλον τοὺς [a] θεωροῦντας, αὐτόν τε παρασκευάσαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπίφορος, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλλαττε ἀπατῶν· ἀλλὰ [b] Κρήτῃ προσενεχθεὶς, Ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπηγάγετο εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δόσει τῇ ἐκείνων, ὥστε Μήλου διῆρεν. [c] πολὺ πλείονα δὲ ὧν ἐνεπίμπλη ὁπόσοι αὐτῷ προσῆκαν χρήματα, [d] πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὸν πάτριον οἶκον, καὶ ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργέτας.

HIS ita à Cæſare ordinatis, juvenis quidam, genere Judæus, in Sidoniorum urbe educatus apud quendam Romani civis libertum, ſemetipſum in Herodis familiam adoptavit, ex formæ ſimilitudine quæ illi erat cum Alexandro Herodis filio, qui fuerat occiſus: id quod atteſtati ſunt omnes qui utrumque viderant. atque hoc ei incitamentum erat, ut ad imperium occupandum animum adjiceret. Itaque adjutore in rebus agendis ſibi aſſumpto, homine ejuſdem tribûs, rerum aulicarum perito, ac præterea nequam & improbo, & natura comparato ad magnas turbas excitandas, ipſique facto ejuſmodi malarum artium magiſtro, ſe Alexandrum eſſe præ ſe ferebat, Herodiſque filium, qui abditus fuiſſet ab eorum quodam, quibus fuerat ejus interficiendi commiſſum negotium: qui quidem, ut hominibus imponeretur, alios interfeciſſet, ſe vero & fratrem Ariſtobulum conſervaſſet. Hiſce ille rebus elatus inflatuſque eos fallere pergebat in quos inciderat: adeo ut, cum Cretam delatus eſſet, Judæi, quotcunque ibi nactus eſt, ei fidem habuerint, largiterque illi nummos ſuppeditarint, quibus fretus ſe in Melum trajecit. Atque illic ingenti pecunia auctus eſt, quod regio ſanguine ortum crediderint, ſperarintque fore ut regnum paternum recuperaret, & de ſe bene meritis vicem rependeret. Romam itaque propera-

Pſeudalexander unde.

Judæis immenſos ſuppeditat.

βασιλείας προσθέντι Συρίᾳ) non dubito quin ſcripſerit, *quas abſcindens ab ejus diſpenſatione Syriæ additamento conjunxerat* unde ipſe in textum repoſui, ἃς ἀποῤῥήξας αὐτὴ τῇ διοικήσεως Συρίας πρ. π. *Caſaubonus* (in *Exerc. c Baron.* p. 155.) legit, πόλεως. ἀποῤῥήξας αὐτὰς τῆς βασιλείας, Συρίας πρ. π. Forſan voluit τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας. Eſt qui αὐτὰς (ut ſupra poſt τετάρτῳ μέρει ὄντοι) ferendum cenſet. Si iſta diſpliceant, videſis *Noriſium* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 482. & *Petitum* in *Eclogis Chronol.* p. 334. & in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 4. p. 123. 127.

d Ἀποῤῥήξας —— ποιεῖται.] Caſaub. Emendat. Baron. p. 155. ἀποῤῥ. αὐτὰς τῆς βασιλείας, Συρίας προσθήκην ποιεῖται. *Pejus autem Rufinus*: quas abſcindens à diſpenſatione Syriæ, additamento Judææ Regioni conjunxerat. vid. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

e Ταλάντια ἑξακόσια,] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

f Ἑξακόσια,] Τετρακόσια in lib. 2. de *Bello Jud.* & *quadringenta* in quibuſdam *Epiphanii* libris.

g Ἰαμνία δὲ] *Al.* Ἰαμνεια.

h Καῖσαρ δὲ] Illud δὴ ex *L. B.*

i Τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν.] Quod ut fictum redarguit Harduin. de Num. Herod p. 59. SPANH.

k Ἐπ' ἔτος·] Τὸ ἐπ' ἔτος *Vat.*

l Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις,] Roxanæ & Salomæ vid. ſupr. c. 1. §. 3. & *ἀλλοι.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

m Μυριάδας] Ita lego cum *Busb.* *Alii μυριάδων.* HUDS. in *Add.*

n Συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φέρουσιν ἥδιστα.] Ita *Busb.* συνῴκησεν in *cæteris.* HUDS. Ita etiam *ἀλλοι.* lib. 2 c 6. § 3. SPANH.

o Πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων,] In lib. 2. de *Bello Jud.* πεντήκοντα μυριάδας ἀργυρίου. HUDS. Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

p Διατεταγμένων] Διατετραγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

q Νεανίας, —— ἀπελευθέρου,] Conf. *ἀλλοι.* lib 2. c. 7. §. 1. SPANH.

r Ἀναπεθραμμένος] Τεθραμμένος *Vat.*

s Εἰσῳκίσατο αὐτὸν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰσῴκησεν in *cæteris.*

t Ἀνῃρημένον ἦθος] Ἀνῃρημένου ἤθους *Baſ.*

v Καὶ τοῦτο παρόρμημα] Καὶ ἀφ' τοῦτο τῆς ἡγεμονίας μεταπιέσαι τὸ *Busb.* breviuſcule, ut amat.

x Πονηρὸν] Πονηρὸν *Vat.*

y Φύσιν ἔχοντα] Δυνατὸν *Busb.*

z Ὑπὸ τινῶν τῶν ἀνελεῖν] Ὑπὸ τῶν ἀνελεῖν ἀ. ἐσ. *Vat.* ὑπὸ τινῶν τῶν ἀν. *Zonar.*

a Θεωροῦντας,] Θεωρουμένους & mox παρασκευάσαι *Busb.*

b Κρήτῃ —— ἀφίκετο] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 7. §. 1. SPANH.

c Πολὺ πλείονα] Ita *Vat.* (volebat idem *Lugd. Bat.* ſcribens πλέον, pro πλέω forſitan) πλείονα deeſt *Editis.* ποθὲν ὧν ἐνεπίμπλη *Busb.*

d Πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας] Sic cum *Cod. Vat.* & *Epiphanio.* συγγενεῖ in *Editis Aliiſque.*

e Οὖν

perabat, hoſpitibus ſuis eum deducentibus; * ac Dicæarchiam appulſo tam bene res ceciderunt, ut in ſimilem fraudem iſtius loci homines impulerit. Immo & ei tanquam regi ſeſe adjunxerunt, tam alii quam quot cum Herode hoſpitium *vetus* fuerat & amicitia. In cauſa erat hominum natura, libenter ea quæ de ſe prædicabat accipiens, fidem iis conciliante forma: quippe qui facile iis perſuaderet, quibus cum Alexándro familiaritas interceſſerat, non alterum eſſe, ſed ipſiſſimum illum; id quod aliis etiam jurejurando firmarunt. Adeo ut, fama de illo *percrebreſcente* & ad Romam perlata, univerſa Judæorum illic agentium multitudo obviam ei prodierit, Deo adſcribentes quod præter omnium opinionem ſalvus & incolumis ſit, magnoque cum gaudio eum excipientes *maxime* propter maternum genus, quacunque per vias in curru ſublimis incederet regio plane apparatu: quæ res fiebat ſumptibus ejus hoſpitum. quin & magnus ad eum factus eſt populi concurſus, fauſtiſque ominibus ei acclamabatur, & nihil non actum fuerat quod iis ſolet accidere qui adeo præter ſpem ſervati ſunt.

Fraudem ſuſpicatur Cæſar.

2. Cum autem hæc de eo Cæſari nunciata eſſent, fidem dicentibus non habebat, quod ſciret Herodem haud facile potuiſſe decipi in re magna, quæ ipſum propius attingebat: nonnihil tamen ſuſpicans, Celadum unum è ſuis libertis, cum adoleſcentibus familiariter *olim* verſatum, mitti jubet ut Alexandrum ſibi in conſpectum adduceret. id quod ille fecit, non majori tamen quam vulgus ad eum diſcernendum erat perſpicacia. Verum non ita deceptus eſt Cæſar. nam erat quidem ſimilitudo, non tamen tanta ut eis imponeret, quibus paulo acrius erat judicium. Iſte enim falſus Alexander & labore aſperitatem manibus obductam habuit, & pro mollitudine corporis, qua eſſe debuerat, utpote delicatus & ingenuus, contra erat corpore ſcabriore & rigidiore. Poſtquam igitur animadvertit magiſtrum atque diſcipulum in eadem conſpirare mendacia, inque eadem conſentire loquendi libertate, quærebat *ex eo* quid factum ſit Ariſtobulo, ſimul cum eo *è cuſtodia* ſubrepto, & quam ob cauſam ille non veniſſet, ut jus tam præclaris natalibus debitum repoſceret. Cui ille reſpondit, in Cypro inſula, periculorum in mari formidine, relictum eſſe, ut ſi quid Alexandro humanitus accidiſſet, Mariamnes genus non funditus interiret, ſed Ariſtobulus ſuperſtes exciperet inſidiatores. Juvenem hoc affirmantem, cum eo conſentiente qui commenti auctor erat, Cæſar ſeducit, & ita dicit, "ſi mihi verum dicere voles, hoc "tibi præmium erit quod veniam & ſalutem aſſe-"quuturus ſis. age itaque, dic mihi quis tu ſis, "& quis tibi ejuſmodi res audere perſuaſerit. iſta

Celadus ad rem explorandam miſſus.

ἐπὶ Ρώμης [c] οὐκ ἠπείγετο, ὥζαπερ τῶν ἰδιοξένων· καὶ [f] Δικαιαρχία περσβαλὼν οὐκ ἠτυχῆ καὶ [g] τοὺς τῆδε Ιουδαίους [h] ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης παραγέσθαι. περσήεσάν τε ὥσπερ βασιλεῖ οἵτε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξενία πρὸς Ηρώδην καὶ εὔνοια ἦν. αἴτιον δὲ ἦν, τῶν ἀνθρώπων [i] τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους σὺν τῷ [k] φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὠμιληκόσιν Αλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιστὸν ἐνεπῆγ ἓ μὴ [l] ἄχ ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς πλησίον [m] καὶ ὤμνυσαν. ὥστε καὶ [n] προσελθόντα εἰς τὸν Ρώμυλον [o] λόγου τοῦ πρὸς αὐτὸ, πᾶν τὸ τῶν Ιουδαίων [p] πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξήεσαν, τῷ θεῷ δόξαν τῆς σωτηρίας [q] θειάζοντες τὸ ἔργον, καὶ χάριτα ποιούμενοι διὰ τὸ μητρῷον αὐτῶν γένος, ὁπόθ' [r] ὁρμὴ κατὰ τοῦ στενωποῦ διαφορούμενον· καὶ [s] πᾶν τὸ βασίλειον πρὸς αὐτὸν χῆμα ἦν ἀναλώματι τῶν ἰδιοξένων, [t] μεγάλαι τε προεισάσεις ἐγένοντο τῆς πληθύος, ὑποδοχαὶ τε εὔφημοι, καὶ ὁπόσα εἰκὸς τοῖς ὕστερον παρ' ἐλπίδα σωτηρίοις συντυγχάνειν ἔθος ὄν, πάντα ἐπεράσθη.

β'. Καίσαρι δ' [v] ὡς ἀφίκητο ἀγγελία περὶ αὐτοῦ, ἠπίστει μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ηρώδην ἐν πράγμασιν [x] οὕτω μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· διδοὺς δέ τι ἐλπίδι, Κέλαδον τ' αὐτοῦ τινα ἐξελεύθερον, ὁμιληκότα τοῖς μειρακίοις, πέμπει κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Αλέξανδρον. ὁ δ' ἀνῆγε, οὐδέν τι βελτίων ὢν τῇ κρίσει τῶν πολλῶν νομιζόμενος. [y] ὁ μὲν Καῖσαρ διαπίπτει· ἀλλ' ἦν μὲν ἐμφερὴς, ὁ μὲν ὥστε ἀπατῆσαι τοὺς σωφρόνως ἐκλογίζεσθαι δυναμένους. [z] αὐτουργία τι γὰρ ἐπετράχυνε ὁ Ψευδαλέξανδρος, καὶ θᾶττον τὸ σκληρὸν [b] ῥοδαρὸν δ' σώματος ὑπὸ [c] τρυφῆς ἐκ νηπιότητος συνερχόμενον, διὰ τὸ εὐαπόβλητον τῶνδε ὑπὸ [d] σκληρίστου ἐξεσκεδάκει τὸ σῶμα. θεασάμενος οὖν συμπεσμὸν ἐν ψευδολογίᾳ διδασκάλου ἐκ μαθητοῦ, καὶ λόγων πλημμελῆ συγκρότησιν, ἐξήταζε τοῦ Αριστόβουλον [e] τί ἐκ γένους [f] ἐπεκκλαπέντος αὐτῷ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ὁ [g] θεῖος μεταπεμψάμενος τὰ ἀξίας, ἧς προσῆκε τυγχάνειν τὸν ἐκ γενετῆς. φαμένου δ' ἐπὶ νήσου τῶν Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδύνων ὑφορᾶσθαι τὸ κατὰ θάλασσαν, εἰ [h] τοῦ αὐτὸν συρρᾳ τι δεινὸν μὴ [i] παντελὲς ἐξαλείφοιεν τὸ Μαριάμμης γένος, ἀλλὰ πρείων Αριστόβουλος μένοι τοὺς ἐπιβουλεύοντας. ταῦτα διϊσχυριζομένου, καὶ συνιεῖσθαι αὐτὸ ἐκ μηχανοποιΐας τῆς πράξεως, Καῖσαρ καταμόνας ἀπολαβὼν τὸ μειράκιον, "ἀλλά σοι μισθὸς εἶπε προκείσεται "ἐκ μὴ καὶ πρὸς ἐμὲ ἀπάτη [k] χρησαμένου τὸ μὴ [l] ὑπο-"λάμενον τῆς σωτηρίας, φάθι δή μοι αὐτὸν τίς ὢν "τυγχάνεις, καὶ ὅς σε τοιάδε [m] ἐξετόλμησε διαπρᾶξαι. "μεῖζον γὰρ τὸ ἐπιβούλευμα κακίας ἢ ἐγκειρήσεως

χεῖ-

e Οὐκ ἠπείγετο,] Illud ὧν è Cod. Busb. (Coccejo conſentiente) & *Epiphanio*.

* *Ac* —— *ceciderunt*,] Puteolos.

f Δικαιαρχία] Male Διναρχία infr. lib. 18. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τοὺς τῆδε Ιουδαίους] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) τοὺς τῆδε Ιουδαίων in *Editis*.

h Ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης] Ita *Vat.* ἀφ' ὁμοίας in *ceteris*.

i Τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους] Eandem locutionem de Chriſto uſurpat. REL.

k Φερεγγύῳ] *Æſchyl. Theb.* v. 612. προσατεῖν φερέγγυος· *Schol.* φερέγγυος, ἀσφαλής, ἀξιόχρεως. SPANH.

l Οὐχ ἕτερον,] Οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι *Busb.*

m Καὶ ὤμνυσαν.] Καὶ deeſt *Vat.* & *Busb.*

n Προσελθόντα εἰς τὸν Ρώμυλον] Ita *MSS.* προσελθόντος in *Editis*.

o Λόγου δὲ πρὸς αὐτὸν,] Λόγου πρὸς αὐτὸν *Vat.*

p Πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξήεσαν,] Εθνος *Vat.*

q Θειάζοντες] *L. B.* ἐνθεαζοντες.

r Χωρᾷ] *L. B.* χωρεῖν.

s Πᾶν τὸ βασίλειον] Sic *Vat.* πᾶν βασίλειον in *ceteris*.

t Μεγάλαι τε προεισάσεις] Μεγάλαι πρεισάσεις *Vat.* & *Busb.*

v Ως ἀφίκητο ἀγγελία περὶ αὐτοῦ,] Ως ἀφίκητο ἀγγελία ἡ περὶ αὐτοῦ *Vat.* ὡς ἠγγέλθη περὶ αὐτοῦ *Busb.*

x Επὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ.] Ita cum Cod. *Vat.* ἐπὶ μεγάλα in *Editis Aliiſque*.

y Οὐ μὲν Καῖσαρ διαπίπτει.] Οὐ μὲν ὃ Κ. *Busb*, ὁ μὲν Καῖσαρ γε ἠπατᾶτο *Vat.* ὁ μὲν Καῖσαρ ὃ διαπίπτει *Hen.* à pr. m.

z Αὐτουργία τι γὰρ ἐπετράχυνε] Itidem Zonaras p. 163. ἐπ' αὐτουργίας δ' ἐπετράχυνε, de hoc ipſo Pſeudalexandro. SPANH.

a Επετράχυνε ὁ Ψευδαλέξανδρος,] Επέτυνε *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *ex labore & opere valde attritus*. *Coccejus* ἐπετρύχωτο.

b Ροδαρὸν δ' σώματος ὑπὸ] Ita *Gen.* ῥωδαρὸν *Baſ.* ῥάδιον *Vat.* ῥαδινὸν *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

c Τρυφῆς ἐκ νηπιότητος συνερχόμενον.] Sic *Busb.* & *Zonar.* & ut puto *Epiphan.* τροφῆς in *ceteris*.

d Σκληρίστου] Πρὸς τὸ σκληρότερον *Busb.* & *Zonar.*

e Τί ἐκ γενέσθαι] Ita *Baſ. Hen.* & *Vat.* τί ἐκ γένοιτο *Busb.* τί δὲ γενέσθαι *Gen.*

f Συνεκκλαπέντος αὐτῷ,] Συνεκκλαπεὶς *Vat. Gall.* & *Hen.* à pr. m.

g Παραγεγονὼς] *L. B.* ἀπογεγονὼς.

h Περὶ αὐτὸν] Ita lego. (Ita quoque exhibet *L. B.*) πρὸς αὐτῶν in *Editis*. πρὸς αὐτὸν σῶσαι *Busb.* πρὸς αὐτὸν σῶσαι *Vat.* αὐτὸν ἐκ σῶσαι *Hen.* εἰ τι πρὸς ἐμὲ συμβαίη *Zonar.*

i Παντελὲς ἐξαλείφοιεν] Παντελῶς ἐξαλείφοιεν *Coccejus.* Παντελὲς ἐξαλείφοιτο *Vat.* παντελὲς ἐξαλείφοιη *Busb.*

k Χρησαμένου] Χρήσασθαι *Busb.*

l Απολαβόμενον τῆς σωτηρίας,] Forſan λαμβάνομενον.

m Εξετόλμησε] *L. B.* ἐξε τολμῆσαι.

n Επι-

"χρόνων ὢν γεγονὼς τυγχάνεις." καὶ δὴ, ὡ γὰρ ἄλλως πάσειεν, φεύξῃ τοὺς τοῦ Καίσαρος τὸ [n] ἐπιβούλευμα, ὄντα φρόνιμον, καὶ ἐφ' ὃ τυγχάνει [o] συγκείμενον. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, ὡ γὰρ ἐψεύσατο τὸ ὁμολογίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, δεξιήμενον ὁρῶν αὐτοργήτῳ τῷ σώματι, ἐρέσσειν ἐν τοῖς ναύταις καταλέγει· τὸν δὲ ἀναπείσαντα κτείνει. καταδίκη δὲ ἦρκει Μηλίοις ὁπόσα [p] ἐπετελέκεσαν εἰς τὸν Ψευδαλέξανδρον Δαμασηνὸς [q] ἀναλωκέναι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ψευδαλέξανδρον τολμηρῶς [r] συντεθέντα οὕτως ἀκλεῶς εἶχεν.

"enim quæ animo agitasti & aggressus es majoris "sunt malitiæ quam pro ætate tua." Tum ille, ut qui non posset aliud, totum commentum Cæsari exponit, & quo pacto, & à quo fuerit compositum. Et Cæsar Pseudalexandrum, nam fidem ei datam fallere noluit, ad remiges relegavit, quod corpore ad tolerandos labores validum videret; & ejus fraudis auctorem interfecit. Cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit pecuniarum amissio, quas in fictitium Alexandrum impenderant. Atque ita quidem cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consequutus est exitus.

Pseudalexander à Cæsare ad remiges relegatus.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀρχέλαος πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίεννας.

CAP XIII.

Quomodo Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

XV.

Ἀρχέλαος δὲ, τὴν [s] ἐθναρχίαν τῶν Γαλατῶν, ἐπεὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖτο, [t] Ἰωάζαρον [v] τὸν Βοηθοῦ ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, [x] ἐπικαλῶν συστᾶσι τοῖς στασιώταις, Ἐλεάζαρον τὸν ἐκείνου [y] ἀπεκαθίστα ἀδελφόν. ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον σκηψεπῶς, τό τε ὑδάτων ὁπόσον [z] Νεαρὰν τὴν κώμην [a] ὠφελεῖ ἐπιῤῥέοντα, ἐξ ἡμισείας ἀπέστρεψεν, ἐπαγωγὴν αὐτῷ ποιήμενος τῷ πεδίῳ φοινίκων ὑπ' αὐτοῦ πεφυτευμένων. κώμην δὲ κτίσας Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ ἔθετο· [b] καὶ δὴ πατρίοις νόμοις γαμήμενος, [c] Γλαφύραν μὲν τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα, Ἀλεξάνδρου δὲ ἀδελφοῦ γαμετὴν γενομένην, ἐξ οὗ παῖδας ἔτι αὐτῇ, [d] ἀπώμοτον ὂν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. Διαθεὶς δὲ καὶ ὁ Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ὑπὸ καταστάντι αὐτῷ ζῶντι Ἰησοῦ, [e] τοῦ Σιὲ παιδός.

β. [f] Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἀρχῆς Ἀρχελάου, οἱ πρῶτοι [g] τῶν ἀδελφῶν ἀνδρῶν ἔντες Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ὑπὸ Καίσαρος, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ὑπεικῶς ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων, τὸ ὑπίτροπον Ἀρχελάου τὸν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων, Ἀρχέλαον δὲ καὶ τοῦτο ὄνομα ἦν, μετακαλέσας, φησὶ, χαλεπὸν μὲν Ἀρχελάῳ πατρὸν ἡγεῖσθαι, σὺ δὲ παραχρῆμα, φησὶ, πλέων μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγαν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὃς ἐκπλουν [h] ἐκ τοῦ ὀξέως

Postquam autem Archelaus Ethnarcha factus in Judæam pervenit, Joazarum Boëthi * filium pontificatu privavit, eum cum seditiosis conjurasse criminatus, idque munus Eleazaro ejusdem fratri tradidit. Refecit etiam Hierichuntium palatium magnifice; & dimidiam aquam, qua Neara vicus irrigabatur, ductu ei facto, in campum divertit, quem palmetis totum conseverat. Vicum etiam construxit, quem Archelaïdem nuncupavit: & contra leges patrias Glaphyram, Archelai *regis* filiam, Alexandri sui fratris quondam uxorem, ex quo ipsa liberos habebat, in matrimonium duxit, cum apud Judæos res detestanda sit fratris habere uxorem. Nec Eleazarus quidem in pontificatu permansit, suffecto in ipsius viventis locum Josua Siæ filio.

Joazarus pontificatu privatur, Eleazaro in ejus locum suffecto.

Eleazarus deponitur, eique successit Josua.

2. Anno autem decimo principatus Archelai, fratres ipsius cum primoribus Judæorum & Samaritanorum, ejus crudelitatem & tyrannidem non ferentes, eum apud Cæsarem accusant, maxime cum intellexissent contra Cæsaris fecisse mandatum, quo jubebatur eos tractare leniter. Quamobrem Cæsar, audita accusatione, cum iratus Archelai negotiorum quæ Romæ essent procuratorem, qui & ipse Archelaus vocabatur, accersivisset, non quidem Archelao quidquam scribere dignatus est, sed tu, inquit, è vestigio conscensa navi, age eum adeas, & nulla interposita mora ipsum

Archelaus iterum accusatur.

---

n Ἐπιβούλευμα,] Σκαιώρημα *Zonaras* in narratione hujus facti pag. 265. A. SPANH.

o Συγκείμενον.] Συγκεκιμένον *Vat.* forsan pro συγκεκιμήνιον.

p Ἐπετελέκεσαν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* τετελέκεσιν in *cæteris.* Fuit cum legerem τετελέκεσιν.

q Ἀναλωκέναι.] Ita quoque est in *Marg. L. B.* verum in ipso MS ἀνηλωκέναι.

r Συντεθέντα] Συντεθὲν τὸ ἔτος ἀκλεῶς ἔχειν *Vat.*

s Ἐθναρχίαν Γαλατῶν,] Archelaus non Ethnarcha, sed Rex ab Augusto constitutus; Harduin. Num. Herod. p 24. Malè *Tetrarchiam suscipiens* Rufinus. SPANH

t Ἰωάζαρον τὸν Βοηθοῦ] Ἰαζαρον *Busb.* Hujus in pontificatu Christum natum esse adnotat *Nicephorus* sub Matthia potius existimat *Petavius* in lib. X. de *Doctr. Temp.* c. 55.

v Τὸν Βοηθοῦ] Vel ex Simone filio nepotem. *Usser.* ad *A. M.* 4002.

x Ἐπικαλῶν] Ἐπικαλῶν αὐτῷ τῷ συστάντι *Vat.* ἐπικ. αὐτῷ ὡς *L. B.* ἐπικαλῶν ὡς συστάντα *Busb.*

y Ἀποκαθίστα] Ἐπικαθίστα *Vat.*

z Νεαρὰν τὴν κώμην] Verba ista Νεαρὰν τὴν κώμην non agnoscit *Epiphan.* ὑδάτων ὁ πρὸς Ἀναρὰν τὴν κώμην *Vat.*

a Ὠφελεῖ ἐπιῤῥέοντα,] Ὀφείλει in *Editis.* ὀφελεῖ *Vat.* unde ὠφελεῖ (pro ut quoque jam *Lugd. Bat.* expresse habet) rescripsi.

b Καὶ δὴ πατρίοις] Τὰ πατρία νόμιμα *Busb.*

c Γλαφύραν] Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου θυγ. *Vat.*

d Ἀπώμοτον —— ἄγεσθαι,] Judæis lege vetitum fratrum uxores ducere; nempe quæ filios è priori marito seu fratre susceperat. Ita etiam, quem postea consului, *Zonaras* hunc locum exponit p 264. A. ἀπειρημένον τῷ νόμῳ ἀδελφῶν ἄγεσθαι γυναῖκας, παῖδας ἐκ τοῦ τεθνεότος ἐχούσας· Vide simile de Herodiade, quæ duobus fratribus nupsit, judicium infr. lib. 18. c. 6. §. 6. SPANH.

e Τοῦ Σιὲ παιδός.] Σιὲ *Busb.* & *Vat.* Σὶ *Hen. à pr. m.* Σιὶ *Zonar.* In *Epiphanii* libris, *Sea fil.* Abest Σιὲ in *L. B.*

f Δεκάτῳ δὲ ἔτει] At vero in *lib. 2. de Bello Jud.* non decem sed novem Archelao tribuuntur anni. Non tamen hoc mirum, (inquit *Is. Vossius* in *Chron. S.* p. 158.) decimus enim Archelai annus non fuit absolutus (sed tantum inchoatus ut dicit *Usserius*, quem omnino vide in *Annalibus* ad A. M. 4010.) Forsan aristæ illæ plenæ, quas in somnis videt, novem tantum fuere numero, decima fracta aut non plena. Vide etiam *Pagi Critica* in *Baronium*, Vol. 1. p. 13. HUDS. Confer. ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τῶν ἀδελφῶν] Ἀδελφῶν deest *Vat.* immo ἀδελφῶν ἀνδρῶν desunt *Busb.* nec ea agnoscit *Epiphan.* Forsan ἀνδρῶν fuerit à manu *Josephi*, sed ἀδελφῶν à margine in textum irrepserit. Verum *Dio* (l. 55. p. 567.) à fratribus accusatum fuisse prodidit, hisce verbis, ὅ, τε Ἡρῳδης ὁ Παλαιστίνης (ita enim *Archelaum* appellat, nec hallucinatur ut recentes Historici scribunt, sed *Archelaum* duplex nomen tulisse nos edocet, sicut & *Archelaus* junior, qui *Herodes* dictus est. *Pagi* ad *Baron.* p. 13.) αἰτίαν τινὰ λαβὼν τῶν ἀδελφῶν λαῶν, ὑπὸ τῶν Ἀλπεις ὑπερωρίσθη. unde rescribendum censet *Petitus* (in *Animad. ἀνεκδότοις* tom. 1. p. 539.) οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν ὄντες Ἰουδαίοις. Forsan distinguendum legendumque, οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν τε ὄντες Ἰουδ. Ita verto ac si scriptum fuisset, οἱ ἀδελφοὶ σὺν πρώτοις τῶν ἀνδρῶν ὄντες Ἰουδ. HUDS. Dele ἀδελφῶν. SPANH. Deleri idem jubet *L. B.* sed *Hudsonii* lectio sicuti fieri potest, ita facile etiam inde duplex oriri scriptura potuit, quod utraque vox per compendium literarum, in duobus MSS. fuit scripta, ne quid periret, in describendo deinde utraque fuerit posita; vel quod ambigens scriba an ἀνδρῶν an ἀδελφῶν esset in suo exemplari, utrumque expresserit. Nihil certe perit, si ἀδελφῶν cum MSS. & *Epiphanio* deleatur. HAV.

h Ἐκ τοῦ ὀξέως] Ὀξέως, ταχέως, *Hesych.* infr. lib. 18. c. 4. §. 1. & c. 5. §. 6. SPANH.

pſum ad nos adducas. Atque ille prima navigatione tranſmiſſus in Judæam venit, & Archelaum cum amicis epulantem deprehendit: cui cum voluntatem Cæſaris expoſuerat, ad maturandam profectionem perpulit. Ubi autem *Romam* venit, Cæſar, poſtquam illum cauſam ſuam contra certos accuſatores agentem audivit, eum in exſilium abegit, Vienna Galliarum urbe in commorandi locum ei aſſignata; pecuniaque ſpoliavit.

In exſilium miſſus.

Archelai ſomnium.

3. Antequam autem evocatus Romam iret Archelaus, ſomnium hujuſmodi ſuis amicis narravit. "Viſus eſt ſibi videre decem ſpicas, tritici plenas, "jam perfectas, quas, ut ipſi videbatur, boves de- "paſcerent." Experrectuſque (putabat enim viſionem magna ſibi portendere) conjectores accerſit, qui in ſomniis verſabantur. Cum autem alii ab aliis diſſentirent (nam una eademque omnibus non erat interpretatio) Simon quidam Eſſæus, poſtulata dicendi venia, dixit Archelao, "Viſione il- "la ſignificari rerum mutationem, idque in de- "terius. Boves enim ærumnam declarare, quippe "laborioſum animal; itemque rerum mutationem, "quoniam humus, quæ ab eis coleretur, eodem "in ſtatu permanere non poſſet: ſpicas autem, "cum decem eſſent, totidem annorum indices eſſe, "quoniam una æſtate proveniat ſpica. itaque Ar- "chelao finem adeſſe imperii." Atque ſic ille ſomnium enucleavit. Quinto autem die, poſtquam hoc ſomnium viderat Archelaus, *alter ille* Archelaus qui eum evocabat, à Cæſare in Judæam miſſus veniebat.

Glaphyræ ſomnium.

4. Simile quiddam & Glaphyræ ejus uxori accidit, Archelai regis filiæ, quam, ut jam ante diximus, virginem in uxorem duxerat Alexander Herodis filius, Archelai frater: poſtea vero, quam Alexander à patre fuerat interemptus, nupſerat Jubæ Libyæ regi, cujus poſt deceſſum, viduam domi patris in Cappadocia degentem, in matrimonium accepit Archelaus, repudiata uxore ſua Mariamne. tantus erat ejus amor in Glaphyram. Igitur cum Archelai conjux eſſet, vidit hujuſmodi ſomnium. "Viſa eſt cernere aſtantem ſibi Ale- "xandrum, qua re gaviſa cupidiſſime eum comple- "xa eſt. At ille de ea queſtus eſt, dixitque, Gla- "phyra, ergo tu vulgare verbum comprobas, quo "feminis fidendum non eſſe dicitur, quæ mihi de- "ſponſa & nupta virgo, genitis ex me liberis, a- "mores oblita meos, alii nupſeris, neque hac contu- "meliâ contenta, cum tertio marito *ſponſa* cubare "auſa ſis, cum dedecore & probro in domum meam "*iterum* ingreſſa; Archelaoque viro tuo, fratri no- "ſtro, nupſeris. Ego vero meæ in te benevolen- "tiæ idcirco non obliviſcar, quin te omni infa- "mia liberabo, meam facturus ut prius fuiſti."

ποιησάμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ιουδαίαν [i] καταλαμβάνει τ Αρχέλαον ἐν [k] εὐωχίαις ὄντα μ τ φίλων, τὸν τε ὄναρ ἀποσημαίνει τῷ Καίσαρι, καὶ ὥρμησεν αὐτὸν εἰς τ ἔξοδον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένου ἐπί τινων κατηγόρων ἀκροᾶται καὶ αὐτὸ λέγοντος, [l] καὶ ἐκεῖνον μὲν Φυγάδα ἐλαύνει, δὸς οἰκητήριον αὐτῷ Βίεννα πόλιν τῆς Γαλατίας· τὰ δ χρήματα ἀπηνέγκατο.

γ'. Πρόπρων δ ὁ κληθεὶς [m] ἐπὶ Ρώμης ἀνελθεῖν Αρχέλαος, ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς Φίλοις. "[n] Θε- "σάμενος [o] ἀσάχυας [p] δέκα τ ἀριθμὸν, τελείας πυρῶν τὴν "ἰδίαν ἀκμὴν ἀπηλλοτρίας, δόξα μοι [q] αὐτὰς βιβρωσκομέ- "νους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν." καὶ [r] ἀνεγερόμενος, φέρειν δὲ εἰς μέσα δόξα μοι τὴν ὄψιν αὐτῶν, μεταστέλλεται τοὺς μάντεις, οἷς ἀνεμίγνυτο ἕτερος ἕτερον αἱ ἀναστροφαί. συνδυαμένων δ ἑτέρων ἀφ' ἑτέρους, ὁ μὲν εἰς ἕνα ἕκαστον πᾶσιν ἀφήγησις, [s] Σίμων, ἀνὴρ γένους Εσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, "μεταβολὴν "πραγμάτων ἔλεγεν Αρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν ὅτι ἐπ' ἀγα- "θοῖς πράγμασιν. [t] Βόας μὲν γὰρ κακοπαθείας τ ὑποφαίνειν, "διὰ τὸ ἔργοις ὑποπεπλανῆσθαι τὸ ζῶον, μεταβολὰς δ αὖ "πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρωμέ- "νην, ἐν ταὐτῷ μένειν ὁ δύνασθαι· τὰς δ ἀσταχυας [v] δέκα ἔτη- "τας, [x] τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ὁρίζειν, [y] πεδιάδων γὰρ ἐνὸς "ὄντος ἑκάστου σπορίμου. τ δὲ χρόνον ἐξηκέναι Αρχελάῳ τ κυ- "βερνήσεως." καὶ ὁ μὲν [z] τοιαύτην ἐξηγήσατο τ ὄνειρον. πέμπτη δὲ ἡμέρᾳ μεθ' ὃ τὸ πρῶτον αὐτὸ ἡ ὄψις Αρχελάῳ συνέβη, ὁ ἀνακαλέσμενος Αρχέλαος πέμπεται εἰς Ιουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφίξεσθαι.

δ'. Παρεσκεύασται δ καὶ Γλαφύρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ [a] τυγχάνει, Βασιλέως Αρχελάου θυγατρὶ οὔσῃ, ἥ, ὡς πρότερον εἴπομεν, σωφρόνει, παρθένον λαβών, Αλέξανδρος Ηρῴδου μὲν υἱός, Αρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τ Αλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς πεφονεῦσθαι, [b] Ιόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται, μετασταλέντος δὲ ἐξ Λιβύης χρηνύσασα ἐν Καππαδοκίᾳ πρὸς τὸν πατρὸς Αρχέλαος ἄγει, [c] τῷ [d] συνοικοῦσα αὐτῷ Μαρσάμμῳ ἐνδαλών. τοσόνδε αὐτὴν τ Γλαφύρας [e] ἀνέστρεψεν ἔρως. καὶ [f] συνοῦσα τῷ Αρχελάῳ, τοιόνδε ὄναρ ἰδεῖν. "ἐδόκει, τ Αλέξανδρον ὑπιστᾶσα θεασαμένη, χαίρειν καὶ πε- "φιλῆσθαι προθύμως. τ δὲ καταμεμψίν τε αὐτῆς ποιεῖσθαι, καὶ "φάναι, Γλαφύρα, συνηγορεῖς ἄρα λόγῳ, [g] ὃς ἄπιστα εἶναι "γυναιξὶν εἶναι γυναιξίν, ἢ [h] συνωμολογήσασά μοι καὶ συγκατα- "θεῖσα παρθένος, παίδων ἡμῖν γεγονότων, λήθην παρεδί- "δους ἐρωτας τοὺς ἐμούς, δευτέρων ὑπεθυμίᾳ γάμων. [i] πλη- "σθῶσα δέ σου ἐδὲ ἕτους ὥρεως, ἀλλὰ καὶ τρίτον ἐπλήρους "[k] συνοῦσα Ιουδαϊκλίνει νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναιδῶ- "τως [l] ὑπισχνοῦσα οἴκῳ τῷ ἐμῷ, καὶ [m] γάμῳ συνοῦσα ἐμῷ "πρὸς Αρχέλαον, ἄνδρα μὲν σαυτῆς, ἀδελφὸν δ' ἡμέτε- "ρον. ἀλλ' οὐκ ἔσωγε λήθην ποιήσομαι εὐνοίας τ σῆς, ἀπολ- "λάξω δέ σε παντὸς ὀνείδους, ἐμοὶ ὥσπερ [n] ἦς κατα-

i Καταλαμβάνει τ Αρχέλαον] Ita *Busb.* λαμβάνει in *cæteris.*

k Εὐωχίαις] Sic *Busb.* & *Vat.* ὤωχίᾳ in *Editis Aliiſque.*

l Καὶ ἐκεῖνον] Καὶ deeſt *Busb.* & *Vat.*

m Επὶ Ρώμης] Εἰς Ρώμην *Busb.*

n Θεσάμενος] Τεθέα *Busb.*

o Ασάχυας] Ita *MSS.* ut infra mox. ἀσάχυς in *Editis.*

p Δέκα τ ἀριθμὸν,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

q Αὐτῷ βιβρωσκομένους] Αὐτῷ *Busb.*

r Περιεγερόμενος,] *L. B.* ἐξεγερόμενος.

s Σίμων, ἀνὴρ γένους Εσσαῖος,] Supra de Iuda quodam Εσσηνὸν τὸ γένος lib. 13. c. xi. §. 2. Conf. de Eſſæis ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

t Βόας —— ζῶον,] Conf. ſupr. lib. 2. c. 5. §. 6. ἀλωσ. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

v Δέκα ὄντας,] Alibi novem viſas refert. Sed in lib. *de Vita* decimum annum Archelai memorat, quare hoc vero propius videtur. REL.

x Τοσόνδε ἀριθμὸν] Τοσῶνδε *Busb.*

y Πεδιάδων γὰρ ἐνὸς] Πεδιάδων γὰρ ἑνὸς Θερισμοῦ *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *unam quippe futuram æſtatem & tempus ſuppleri aſſeverebat Archelao, quod de principatu ſuæ poteſtatis exiret.*

z Ταύτην ἐξηγήσατο τ ὄνειρον.] Ita *Vat.* & *L. B.* prout ſupr. c. 14. §. 1, initio. ταῦτα in *reliquis.*

a Τυγχάνει,] Συντυγχάνει *Vat.*

b Ιόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται,] Eadem de tribus his Glaphyræ maritis ἀλωσ. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

c Τῷ συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαρσάμμῳ ἐνδαλών.] Conf. ſup. c. 1. §. 2. SPANH.

d Συνοικοῦσαν] Συνοῦσαν *Vat.* & mox (h. ead. §.) συνοικοῦσα, ut & *Busb.*

e Ανέστρεψεν ἔρως.] Επέχει *Vat.*

f Συνοῦσα] *L. B.* συνοικοῦσα.

g Ος ἄπιστα ἔλεγεν εἶναι γυναιξὶν,] Poſt γυναιξὶν, diſting. ὃς ἄπιστος εἶναι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας, φησί· *Zonaras* p. 265. D. *Ruſinus* fidem mulieribus non habendam. SPANH.

h Συνωμολογήσασά μοι καὶ] Συνωμόσασά τε *Vat.*

i Πληθώρας] Infr. lib. 18. c. 7. §. 7. πληθωρεῖσαι τ ὕδατος. SPANH.

k Σαυτῇ Ιουδαϊκατακλίνει νυμφίον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταυτῇ *L. B.* αὐτῇ in *Editis Aliiſque.*

l Επισυοῦσα οἴκῳ τῷ ἐμῷ,] Ita *Vat.* & *Coccejus.* ἐπισυοῦσα in *Editis.* ἐπιοῦσα *Vat.*

m Γάμῳ συντιθεμένη πρὸς] Γάμου *Vat.* & *Busb.* &, ut videtur, *Hen. à pri. m.*

n Ης κατασκευασάμην.] Ita cum *Cod. Busb.* ὧ in *reliquis.*

"παρακλασάμενος." ταῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς συνήθεις τ γυναικῶν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας πλευτ]ᾷ τ βίον.

ε. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ περὶ τ βασιλέων αὐτὸν σπουδηκέναι, καὶ ἄλλως ° ὅτι προθύμιά τι φέρειν, τοῦτο ἀμφὶ τὰς ψυχὰς ἀθανασίας ἐμφερὲς, καὶ τ θείας προμηθείας τὰ ἀνθρώπινα προκληθότος τῇ αὐτ', καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. ὅτῳ δὲ ἀπιστεῖται τὰ τοιάδε, γνώμης ἀνάμενον τ ἑαυτῷ κώλυμα οὐκ ἂν γένοιτο τῷ ἐπ' ἀρετὴν αὐτῷ προτιθεμένῳ. P τ δὲ Ἀρχελάου χώρας ὑποπλῶς προσενεμηθείσης τῇ Σύρων, πέμπεται ᑫ Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, ʳ ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, καὶ τ Ἀρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

Hæc cum apud mulieres ſocias ſuas narraſſet, aliquot poſt diebus moritur.

ſ. Ego vero, iſta ab hac narratione non aliena eſſe ratus, quod mihi ſermo ſit de *ipſis* regibus, præſertimque quod aliquid in exemplum afferant, & ad probandam animarum immortalitatem, Deique circa res humanas providentiam, commodum eſſe exiſtimavi ut illa memorarem. Cui vero hæc videntur incredibilia, ſua dum fruitur opinione, illi rei non ſit impedimento, quæ ipſi datur pro incitamento ad virtutem. * Cæterum ditione Archelai Syriæ contributa, miſſus eſt à Cæſare Quirinus, vir conſularis, ut cenſum ageret bonorum in Syria, & Archelai domum addiceret. *Archelai Ethnarchia in provinciam redacta.*

Τέλος τ βιβλίου ἑπταικαιδεκάτου.

Finis Libri decimi ſeptimi.

° Ἐπὶ προθυμιά τι φέρειν,] Ἐπὶ προθύμια *Busb.*

P Τῆς —— Σύρων] Mox lib. 18. c. 1. §. 1. προσθήκη τ Συρίας. SPANH.

* *Cæterum —— addiceret.*] Potius, *at regione quæ ſub Archelai ditione —— fuerat vectigali* Syriæ *contributa, mittitur Quirinus à Cæſare, vir Conſularis, tributi penſitationem cenſu habito taxaturus, & ipſam Archelai venditurus domum.* Hac de vide *Poſſini* Spicilegium Evangel. §. XXIV. HUDS. vel IBBETSON. in *Add.*

ᑫ Κυρήνιος] Κυρίνιος *Straboni.* in aliquibus *Epiphanii* libris *Cyrinus*, in aliis *Cyrenius.* Verum τ Κυρίνιος nomen fuit *P. Sulpicius Quirinus*, ut monſtrat *Jac. Perizonius* in *Diſſ. de Auguſtea orbis Terr. deſcriptione*, p. 971. Rectius ſane ſcribendum Κυίρινος quam Κυρήνιος, niſi externis uſitatum fuiſſet cognomina Romanorum in ιος efferre. HUDS. Quirinius miſſus, ut cenſum ageret per Syriam. *Rufino* Cyrinus. De Quirinio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Κυρίνιος τ Ἰουδαίας τιμητὴν ὑπέστη. Conf. *Alvar.* lib. 7. c. 8. §. 1. SPANH.

ʳ Ἀποτιμησόμενος] Bis igitur à Cæſare in Syriam miſſus eſt; ſed non ex eadem cauſa. Prioris ἀπογραφῆς (cujus meminit *Lucas*, c. 2. v. 2.) cauſa, ut non tam in Judæa quam in toto orbe Romano omnes deſcriberentur, ut quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poſſet, tam ex provinciis quam ex ſociis regibus & civitatibus, ſciri poſſet. Poſterioris ἀπογραφῆς (cujus mentio *Act.* v. 37.) cauſa intra Syriam Palæſtinam, & unius Archelai patrimonium & Tetrarchiam ſtetit; nec mera & nuda erat ἀπογραφὴ, ſed redactio bonorum Archelai in fiſcum, & exactio tributi ſuper provinciales, Judæâ poſt exſilium Archelai redactâ in provinciam & Romanis præſidibus patere juſſa. Qui plura hac de re ſcire deſiderat, & de conciliatione *Lucæ* & *Joſephi*, adeat *Montacutium* in *Originibus Eccl.* parte pr. ſub initium, *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4009. *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 127. *Grotium* ad *Luc.* c. 2. v. 2. *Pagium* in *App. Chronol. ad Baronium*, p. 31. & 32. *Jac. Perizonium* in *Diſſ. de Auguſtea Orbis Terr. deſcriptione. Reineſium* in *Epiſt.* LVII. *Ryckium* ad *Tacitum*, p. 38. & *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccleſ.* p. 108. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Κυρίνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας τε Ἰουδαίας, καὶ ἀποδωσόμενος τῷ Ἀρχελάου οἰσίαν, μεταπεσούσης τ Ἰουδαίας ἐκ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν· καὶ ὡς Κωπώνιος, ἐκ τε ἱππικοῦ τάγματος, ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. καθ' ὃν Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος καί τινες ἕτεροι ἔπεισαν τὸ πλῆθος μὴ ἀπογράψασθαι τὰς οὐσίας, καὶ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῶν τ γνώμαις, μέχρι Ἰωάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς ἔπεισεν αὐτοὺς μᾶλλον ὑπακοῦσαι Ρωμαίοις, καὶ ἀποδόσθαι τὰς βίους.

1. *Quomodo Quirinius ad cenſendam Syriam & Judæam miſſus eſt à Cæſare, & ad Archelai facultates addicendas, Judæa è regno in provinciæ formam redacta: utque Coponius ad procurandam Judæam miſſus eſt. Et quomodo Judas Galilæus & alii nonnulli populo perſuaſerunt, ut bonorum cenſum impedirent, multique in eorum ſententiam iverunt, donec Joazarus pontifex eos adduxit ad obedientiam Romanis præſtandam, & ad cenſum facultatum admittendum.*

β'. Τίνες αἱρέσεις, καὶ ὁπόσαι παρὰ Ἰουδαίοις ª φιλοσοφίαι, καὶ τίνες οἱ νόμοι.

2. *Quænam ſectæ, & quot apud Judæos philoſophandi genera, & quæ inſtituta.*

γ'. Ὡς Ἡρῴδης καὶ Φίλιππος οἱ τετράρχαι πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος.

3. *Quomodo Herodes & Philippus tetrarchæ urbes in honorem Cæſaris ædificarunt.*

δ'. ᵇ Ὡς Σαμαρεῖς, ὀστᾶ νεκρῶν διαῤῥίψαντες εἰς τὸ ἱερὸν, τὸν λαὸν ἐπὶ ἡμέρας ἐμίαναν.

4. *Quomodo Samaritæ, mortuorum oſſa paſſim per templum diſpergendo, populum ſeptem dies polluerunt.*

ε'. Πο-

ª Φιλοσοφίαι,] Ita lego pro φιλοσόφων.

ᵇ Ὡς Σαμαρεῖς,] Hoc ſummarium, & quod ſequitur, eruimus è *Codd. MSS.*

5. *Quomodo Salome Herodis ſoror bona ſua cum moreretur Juliæ Cæſaris uxori reliquit.*

6. *Quomodo Pontius Pilatus ſecum ſtatuit Cæſaris effigies in Hieroſolyma clam inferre; populuſque, ea re cognita, à ſeditione in eum movenda non deſtitit, donec imagines Hieroſolymis Cæſaream relatæ eſſent.*

7. *Quænam Judæis Romæ degentibus ſub id tempus acciderint, & de populo corruptela depravato apud Samariam, utque Pilatus complures interemit.*

8. *Pilatus à Samaritis accuſatur apud Vitellium. utque Vitellius eum Romam ad Cæſarem proficiſci compulit, ut factorum rationem redderet.*

9. *Vitellii profectio Hieroſolyma, & quomodo ei ſcripſit Tiberius Cæſar ut Artabano Partho perſuaderet obſides ei mittere, bellumque contra Aretam ſuſcipere.*

10. *Philippi obitus, & quomodo tetrarchia ejus facta erat provincia.*

11. *Herodes Tetrarcha bellum movet contra Aretam, & prælio ſuperatur.*

12. *Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt Philippi tetrarchiæ.*

13. *Quomodo Herodes tetrarcha Romam profectus & ab Agrippa accuſatus in exſilium miſſus erat ſutque Cajus tetrarchiam ejus dedit Agrippæ.*

14. *Judæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio, & legatio utrorumque ad Cajum.*

15. *Judæi ab Apione cæteriſque cum illo legatis accuſantur, quod Cæſaris ſtatuam non haberent.*

16. *Ut Cajus iratus in Syriæ præfecturam mittit Petronium, cum mandatis ut exercitu coacto bellum inferret Judæis, niſi vellent ipſius ſtatuam recipere.*

17. *Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Aſinæi & Anilæi fratrum.*

ε'. Ως Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ηρώδε τελευτήσαζα τὰ αὐτῆς κατέλιπεν Ιυλίᾳ τῇ Καίσαρος γαμετῇ.

ς'. Ως Πόντιος Πιλάτος ἠθέλησε κρύφα εἰσενέγκαι εἰς Ιεροσόλυμα τὰς τομὰς Καίσαρος, γνοὺς ὃ ὁ λαὸς ἐξεπίασε πρὸς αὐτὸν, ἄχρι ἐξενέγκωσιν αὐτὰς δὴ Ιεροσολύμων εἰς Καισάρειαν.

ζ'. Τὰ συμβάντα Ιουδαίοις ἐν Ρώμῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καὶ πρὸ τούτου ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς τοῦ πλήθους, καὶ ὡς πολλοὺς ἀπώλεσε Πιλάτος.

η'. [c] Κατηγορία κατὰ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Οὐιτελλίου, καὶ ὡς Οὐιτέλλιος ἠνάγκασεν αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς Ρώμην πρὸς Καίσαρα, καὶ ἀποδόσθαι λόγον περὶ τῶν πεπραγμένων.

θ'. Οὐιτελλίου ἀνάβασις εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ὡς Τιβέριος Καῖσαρ ἔγραψεν αὐτῷ, Αρτάβανον μὲν [d] τὸν Πάρθον πεῖσαι ὁμήρους αὐτῷ πέμψαι, πρὸς Αρέταν δὲ πολεμεῖν.

ι'. [e] Τελευτὴ Φιλίππου, καὶ ὡς ἡ τετραρχία αὐτοῦ ἐπαρχία ἐγένετο.

ια'. Πόλεμος Ηρώδου τοῦ τετράρχου πρὸς Αρέταν τὸν τῶν Αραβων βασιλέα ἐπ' ἐκείνῳ.

ιβ'. Ἀπόστολος Αγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ρώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς [f] κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελεύθερος ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὸν Τιβέριον τελευτὴν, καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Φιλίππου τετραρχίας.

ιγ'. Ως Ηρώδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ρώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Αγρίππα, ἐξορίσθη· καὶ ὡς τὴν τετραρχίαν αὐτοῦ ἐδωρήσατο Γαΐος Αγρίππᾳ.

ιδ'. Στάσις τῶν ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίων καὶ Ελλήνων, καὶ πρεσβεῖα ἀφ' ἑκατέρων πρὸς Γαΐον.

ιε'. [g] Κατηγορία Ιουδαίων ὑπὸ Απίωνος καὶ τῶν συμπρεσβέων ὅτι τῷ μὴ ἔχειν Καίσαρος ἀνδριάντα.

ις'. Ως [h] ἀγανακτήσας Γαΐος πέμπει Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν, δοὺς ἐντολὰς στρατολογίαν ὁπλίμων πολεμῆσαι Ιουδαίους, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὸν ἀνδριάντα.

ιζ'. Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιουδαίοις, δι' Ασιναίου καὶ Ανιλαίου τῶν ἀδελφῶν.

c Κατηγορία —— Οὐιτελλίου,] Verba iſta, Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Οὐιτελλίου, accepta debemus *MSS.*

d Τὸν Πάρθον] Ita *MSS.* τῶν Πάρθων in *Editis.*

e Τελεύτη Φιλίππου,] Hoc ſummarium habuimus è *MSS.*

f Κατηγορηθεὶς] Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ιουλίου ἰδίου in *Cod. Vat.*

g Κατηγορία Ιουδαίων] Et hoc ſummarium nobis conſervarunt *Codd. MSS.*

h Αγανακτήσας] Vocem ἀγανακτήσας addidimus è *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] λϚ'.

FL. AVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας καὶ Ἰουδαίας, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ περὶ αἱρέσεως παρὰ Ἰουδαίοις.

CAP. I.

Quomodo Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus est à Cæsare, & Coponius ad procurandam Judæam. item de Juda Galilæo, & de Sectis apud Judæos.

ΚΥΡΗΝΙΟΣ δὲ, τῶν εἰς τὸ βουλεύειν παραγομένων ἀνὴρ, τάς τε ἄλλας ἀρχὰς διεπεπλεκὼς, καὶ δι' ἃς πασῶν ὀδεύσας [c] ὑπάτου γένους, [d] πάντα ἄλλα ἀξιώματα μέγας, σὺν ὀλίγοις δὴ τοῖς Συρίας παρὼν, ὑπὸ Καίσαρος [e] διακοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν ὑσιῶν γενησόμενος. [f] Κωπώνιός τε αὐτῷ συγκαταπέμπεται, [g] τάγματος τοῦ ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας. [h] παρὼν δὴ καὶ Κυρήνιος εἰς τὴν Ἰουδαίων [i] προσθήκην τῆς Συρίας γενομένην, ἀποτιμησόμενός τε αὐτῶν τὰς ὑσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. οἱ δὲ, καίπερ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τὴν ἐπὶ τῇ ἀπογραφῇ ἀκρόασιν, ὑπανεπείσθησαν δὲ εἰς τὸλμᾶν ἐναντιοῦσθαι, πείσαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου· Βοηθὸς δὲ ἦν αὐτῷ υἱὸς Λύ. καὶ οἱ μὲν, πεισθέντες τοῦ Ἰωαζάρου τοῖς λόγοις, ἀπετίμων χρήματα, μηδὲν [k] ἐνδοιάσαντες· Ἰούδας δὲ [m] Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄνομα [n] Γάμαλα, [o] Σαδδουκον Φαρισαῖον προσλαμβανόμενος, ἠπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τήν τε ἀποτίμησιν ὀδύνην ἄλλο ἢ ἀνίκητον δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἐπ' ἀντιλήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθνος. ὡς [p] παρέξον μὲν κατορθοῦν εἰς τὸ εὐδαιμον ἀνακυμένης τοῖς κτή-

INTEREA Quirinius, unus è Senatoribus *Romanis*, vir omnibus magistratibus jam perfunctus, & qui * per omnes honorum gradus ad consulatum usque provectus fuerat, aliis etiam dignitatum insignibus conspicuus, cum paucis militibus in Syriam pervenit, missus à Cæsare, tum ut jus redderet populo, tum ut census facultatum ageret. Mittitur etiam cum eo Coponius, vir ordinis equestris, qui summa cum potestate Judæis præesset. Quin & in Judæam Syriæ additam venit Quirinius, ut eorum bona censeret & Archelai pecuniam addiceret. Judæi vero, quamvis in principio vel nomen descriptionis ægre audire voluerant, paulatim tamen eò venerunt ut huic rei non adversarentur, idque suasu pontificis Joazari, qui Boëthi filius erat. Atque illi quidem, Joazari rationibus assentientes, sine controversia bonorum censum agi permiserunt: Judas vero Gaulanites, ortus ex oppido Gamalis, Sadduco Pharisæo sibi adjuncto, populum ad defectionem concitabat, *ambo* dicentes censum *eum* nihil minus secum afferre quam manifestam servitutem, & universam gentem ad libertatem vindicandam cohortantes: quasi *ipsis* darent rem quidem bene agere & facultates

Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus.

Coponius Syriæ præses.

Judas Gaulanita populum ad defectionem sollicitat.

---

a ΛϚ'.] Ita in *Græcis* omnibus. in *Latinis* quibusdam XXXII. in aliis XXXIII.

b Κυρήνιος —— ἐπιτειλικὼς, &c.] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 1. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Per* —— *fuerat*,] *Al.* Percurrit omnes magistratus, ut fuerit etiam Consul.

c Ὑπατ-] Hunc Josephi de Quirinio locum adducit Eusebius H. Eccl. l. 1. c. v. p. 18. *ὡς καὶ ἱστ. Euseb.* SPANH.

d Πάντα ἄλλα ἀξιώματι] Est qui legendum censet, *πάντα τε ἄλλα ἀξιώματα μέγας, σὺν ὀλ.* in *Editis* hoc modo distinctum erat, *πάντα τε ἄλλα ἀξιώματα μέγας σὺν ὀλίγοις, ἐπὶ Σ.*

e Διακοδότης] Vide *Huet.* in D. E. p. 392.

f Κωπώνιος —— ἐξουσίας.] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

g Τάγματος τοῦ ἱππέων,] In *Editis* talis erat interpunctio, *τάγματος τοῦ ἱππέων ἡγησόμενος, Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας.* nec aliter *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *ductor totius equestris agminis, potestatemque Judæorum omnium gerens.*

h Παρὼν δὴ καὶ Κυρήνιος] Sc. secundo missus ad censum agendum, cum antea id munus obiisset Sentio Saturnino Syriæ præside, cui censum priorem adscribit *Tertullianus* (lib. 4 contra *Marcionem* c. 48.) ab aliis Quirinio adscriptum, ut qui Saturnino, quod exacte didicisset res orientis, cum extraordinario imperio adjunctus fuerat. Videsis auctores in Not. mox citatos, ut & *Norisium* in *Cenotaph. Pis.* p. 321. & *Basnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* p. 203.

i Προσθήκην τῆς Συρίας] Infr. c. 5. §. 6. & c. 8. §. 2. *προσθήκην τῇ Ἀγρίππα βασιλείᾳ*· vid. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. ubi illam de Antipa mentionem ut falsam redarguit *Harduin.* eundemque fuisse illum Antipam, qui major Agrippa de Num. Herod. pag. 42. SPANH.

k Ἐνδοιάσαντες·] Ἐνδοιάσαντες. Γαυλανίτης δέ τις ἀνὴρ *Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Lib. 20. à *Josepho* (qui satis accurate Galilæam & Gaulaniten distinguit) *Galilæus* appellatur. Verum *Judæ* quidni nomen duplex, unum ab urbe natali, alterum à loco educationis aut habitationis; sicuti *Apollonius*, Argonauticon scriptor, qui patria *Ægyptius* erat, *Rhodius* appellatur.

n Γάμαλα,] Conf. supr. lib. 13. c. 15. §. 3. SPANH.

o Σαδδουκον] Σαδδὼκ *Zonaras* p. 265. SPANH.

p Παρέξον] *L. B.* παρέξων.

tates ſuas in tuto reponere, boni vero hiſce majoris ſecuritatem habere, gloriæ *ſcilicet* & laudis ex animi magnitudine comparandæ; Deumque non alia ratione prompte eos adjuturum eſſe, quàm ſi conſultis ſuis ſtrenue operam navarint, præſertim ſi magnis rebus in animo agitatis, iis exſequendis nulli parcant labori. Atque ita (nam ſumma cum aviditate ea quæ dicerent accipiebant homines) in majus provehebatur temerarium quod auſi ſunt incœptum. nihilque fuit malorum, quo non, ex viris iſtis profecto, repleta erat gens, etiam ſupra quam dici poteſt: alioque poſt aliud bello exorto fieri non potuit, quin vi perpetua affligerentur, & amiſſione amicorum, qui ærumnas leviores facerent; accedente, quod frequens erat latronum graſſatio, magnaque primariorum virorum occiſio, prætextu quidem communis libertatis propugnandæ, revera autem lucri privati ſpe. unde coortæ ſunt ſeditiones, & ex his cædes publicæ, partim quidem popularium edita ſtrage, (dum in ſe invicem furerent homines eo animo ut nemo ex parte adverſa relictus eſſet) partim vero hoſtium: deinde ſequuta eſt fames, quæ omnem ad facinus quodcunque verecundiam ſuſtulit, urbium expugnationes, & excidia, uſquedum etiam templum ex iſta ſeditione igne hoſtili deflagraret. Tantum rerum novarum molitio & inſtitutorum patriorum mutatio valuit ad eos, qui in idem convenerant, perdendos. Siquidem Judas & Sadducus, qui quartum philoſophandi genus nobis invexerant & plurimos habuerant ſectatores ejus ſtudioſos, non in præſens tantum univerſam ſeditione rempublicam perturbarunt, ſed & mala futura, quæ tum radices egerant, ſeverunt irrigaruntque ejuſmodi philoſophia, cui non antea homines aſſueverant. De qua paucis volo differere, eoque magis quod juniores iſtis inſtitutis dediti rebus noſtris exitium attulerint.

II. *Judæorum Secta.*

2. Habebant Judæi à priſcis etiam temporibus tres patriæ philoſophiæ ſectas, unam quidem Eſſenorum, alteram vero Sadducæorum, tertiam autem, quam profitebantur Phariſæi nomine. Et quanquam de his egimus in ſecundo libro Judaïci belli, nunc tamen eas ſigillatim attingere non gravabimur.

Phariſæi.

3. Phariſæi enim tenuiter vivunt, nihil deliciis tribuentes: & quæ * ratio judicavit bona ac tradidit, eorum regulam ſequuntur, tuenda omni modo cenſentes quæ ab illa præſcripta ſunt. exhibent & honorem ætate provectioribus, non id ſibi ſumentes arrogantiæ ut contradicant eis rebus quas

στως, [q] ἀσφάλισιν [r] ἢ τὰ ταύτης ἄμεινόν[τ]ες ἀγαθὰ, πιμλὼ καὶ κλέος ποιήσεσθαι τὰ μεγαλόφρονος, καὶ [s] τὸ θεῖον σὺν ἄλλως ἢ ἐπὶ συμπράξει τῶν βελτιόνων εἰς τὸ κατορθοῦν [t] συμπροθυμεῖσθαι, μᾶλλον ἂν μεγάλων [v] ἐργάται τῇ διανοίᾳ καθιστάμενοι [x] μὴ ἐξαφιόντα πόνα ἐπ' αὐτοῖς. [y] καὶ, ἡδονῇ γὰρ τῶν ἀκριβασόντων λέγοιεν ἐδέχοντο οἱ ἄνθρωποι, πρόσκοπόν [z] τι μέγα ἡ [a] ὑπιβολὴ τὸ τολμήματος. κακὸν γὰρ οὐκ ἔστιν ὃ μὴ φύεται ἐκ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, καὶ περαιτέρω γε εἰπεῖν, ἀνεσκολόφθη τὸ ἔθνος· πολέμων τε ἐπαγωγαῖς οὐχ [b] οἷόν τε [οὐκ] ἄπαυστον τὴν βίαν ἔχειν, καὶ ἀποστέρησιν φίλων, οἳ δὲ ἐπελαφρύοιεν τὰ πόνων, λῃστηρίων τε μεγάλων ὑπηρέσεσι καὶ διαφθορᾶς ἀνδρῶν τῶν πρώτων, [c] δόξα μὲν γὰρ [d] ὀρθουμένου τῶν κοινῶν, ἔργῳ δὲ οἰκείων κερδῶν ἐλπίσιν. ἐξ ὧν στάσις τε [e] ἐφύετο, δι' αὐτὰς δὲ φόνος πολιτικὸς· ὁ μὲν ἐμφυλίοις σφαγαῖς, μανίᾳ τῶν ἀνθρώπων εἴς τε ἀλλήλους [f] καὶ αὐτοὺς χρωμένων ὑπὸ θυμοῦ τοῦ μὴ λείπεσθαι τῶν ἀντικαθιστάντων, ὁ δὲ τῶν πολεμίων· λιμός τε εἰς ὑστάτην ἀναπείμενος ἀναισχυντίαν, καὶ πόλεων ἁλώσεις, καὶ [g] κατασκαφαὶ, μέχρι δὴ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ ἐπέπυστο [h] πυρὶ τῶν πολεμίων ἤδη ἡ στάσις. ἔτως ἄρα [i] ἡ τῶν πατρίων κίνησις καὶ μεταβολὴ μεγάλας ἴσχυε ῥοπὰς τοῦ ὀπολυμένου [k] τοῖς συνελθοῦσιν. εἶχε καὶ Ἰούδας καὶ Σάδδουκος, [l] τετάρτην φιλοσοφίαν ἡπίστου ἡμῖν ἐγείραντες, καὶ πόσης ἔρασῶν εὐπορήσαντες, ὥστε τε τὸ παρὸν θορύβων τὴν πολιτείαν ἐπέσπασαν, καὶ τὰ αὖθις κακῶν κατειληφότων ῥίζας ἐφυτεύσατο τῷ ἀσυνήθη πρότερον [m] φιλοσοφίας τοιάσδε. ἐπεὶ γὰρ ὀλίγα βούλομαι διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τῷ κατ' αὐτῶν ἀπαδαθέντι τοῖς νεωτέροις ὁ φθόρος τοῖς πράγμασι [n] συνετεύχθη.

β'. [o] Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν ἐκ τῶν πάνυ ἀρχαίων τὰ πατρίων, ἥτε τὰ Ἐσσαίων, καὶ ἡ τὰ Σαδδουκαίων· τρίτην δὲ ἐφιλοσόφουν οἱ Φαρισαῖοι λεγόμενοι. καὶ τυχόν μὲν οἱ ταῦτα αὐτῶν ἡμῖν εἰρημένα [p] ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου· μνηθήσομαι δὲ ὅμως καὶ νῦν αὐτῶν [q] ἐπ' ὀλίγων.

γ'. Οἵτε γὰρ [r] Φαρισαῖοι τὴν διαιταν ἐξαπίλιζουσιν, οὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες· ὧν τε ὁ λόγος κέλευας παρέδωκεν ἀγαθῶν, ἔσονται τῇ ἡγεμονίᾳ, πρεμάχητον ἡγούμενοι τὴν φυλακὴν [s] ὧν προαιρεῖν ἠθέλησε. τιμῆς γε [t] τοῖς ἡλικίας προήκουσι προσχωροῦσιν, [u] οὐδὲν ἐπ'

q Ἀσφάλισιν] *L. B.* σφαλεῖσι.

r Δὲ δὲ ταύτης ἀμείνονος ἀγαθὰ,] Ita in *MSS.* ἢ δὲ ἐκ ταύτης in *Editis.*

s Τὸ —— συμπροθυμεῖσθαι,] Idem locus de Juda Gaulonite adductus ab Euſebio H. Eccl. l. 1. c. v. vid. *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

t Συμπροθυμεῖσθαι,] Antea diſtinctum erat, *συμπροθυμεῖσθαι μᾶλλον, ἂν μεγάλων.*

v Ἐργάται] *L. B. ἐργασιῶ.*

x Μὴ ἐξαφίωντα πόνα δὲ ἐπ' αὐτοῖς.] Iſta verba, *μὴ ἐξαφίωντα δὲ ἐπ' αὐτῆς φόνα*, omittunt interpretes, tam *Epiphanius* quam *Gelenius*: forſan quod mendoſa eſſent. cumque ipſe idem ſuſpicarer, mihi placuit *φόνα δὲ ἐπ' αὐτῆς* mutare in *πόνα δὲ ἐπ' αὐτοῖς*, duobus Viris doctis in id ipſum mecum conſentientibus. In *Cod. Busb.* καθισάμενοι, ἐπὶ φόνοι τε τὰ ταῦτ' ἐνεργάσται ἱερεβίζοντες, ἡδονῇ δὲ τὴν ἀκρασίαν ὧν λέγοιεν τὰ ἀνθρώπων διεχόμενοι, πρόσκοπτον &c. HUDS. Acquieſcendum credo emendationi *Hudſoniane*, cui aliquantum favet *L. B.* in quo exſtat *μὴ ἐξαφιόντα φόνα δὲ ἐπ' αὐτοῖς.* HAV.

y Καὶ, ἡδονῇ] Non aliter mihi ſenſus conſtare videtur, niſi ita diſtinguatur. prius erat, καὶ ἡδονῇ γὰρ &c.

z Επι μέγα] Ita è *Cod. Busb.* ἐπὶ μεγάλῃ ἐπιβολῇ δὲ τολμήματος in *reliquis.*

a Επιβολὴ] *L. B.* ἐπιβολῇ.

b Οἷόν τε] *L. B.* οὗτο.

c Δόξα] Lege δοξῃ. COCC.

d Ορθουμένου τὰ κοινῶν,] Sic *Busb.* ὀρθουμένῳ in *cæteris.*

e Εφύετο,] Ita diſtinguendum cenſui. prius erat, *ἐφύετο δι' αὐτὰς, καὶ φόνος* &c.

f Καὶ αὐτὺς] Ita *L. B.* nam reliqui καὶ αὐτῶν. HAV.

g Κατασκαφαὶ,] Καταφυγὰς in *Editis Aliiſque.* rectius κατασφαγαὶ *Busb.* ipſe tamen, (conſentiente in Ora Codicis mei *Coccejo*) *Zonaram* ſequutus, *κατασκαφαὶ* prætuli.

h Πυρὶ] *L. B.* πῦρ.

i Η τὰ —— συνελθοῦσιν.] Ita reſcripſi è *Cod. Busb.* (conſentiente *L. B.* licet ibi perperam *κίνησις* & in *Margine* ſit *κίνησις*) ἔτως ἄρα τὰς τὰ πατρίων κινήσεις καὶ μεταβολὰς μεγάλας ἴσχε ῥοπὰς δὲ ἀπ' τ. συνελθοῦσιν in *Editis Aliiſque*, nullo plane ſenſu.

k Τοῖς συνελθοῦσιν.] An? *hominibus cum ſeditione concitatis.* vel, *in eandem ſectam coëuntibus.*

l Τετάρτην φιλοσοφίαν] Quarta φιλοσοφία, quartâ Judæorum ſecta, præter tres Phariſæorum, Sadducæorum & Eſſenorum, de quibus vid. lib. 1. *alsi.* c. 5. §. 2. de hoc Juda, σοφιστὴ ἰδίας αἱρέσεως *alsi.* 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Φιλοσοφίας τοιᾶσδε.] Vid. mox ſupr.

n Συνετεύχθη.] Συνωδύνχθη *Hen.* συνωτύχθη *Vat.* συνέτυχθη *L. B.*

o Ιουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν] Τρία δὲ Ἰουδαίοις αἱρέσεις φιλοσοφεῖ). *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 2. vid. & ſupr. lib. 13. c. 5. §. 9. SPANH.

p Εν —— πολέμῳ·] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

q Επ' ὀλίγων.] Επ' ὀλίγον *Busb.* & *L. B.*

r Φαρισαῖοι τὴν διαιταν ἐξαπιλίζουσιν,] Conf. *alsi.* lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

† *Ratio*] Doctrina eorum vel Secta.

s Ὧν προαιρεῖν ἠθέλησε.] In *Editis* ὧν προαγορεύειν. Verum ὧν pro ὧν repoſui è *Cod. Busb.* qui ὧν αἱρεῖσθαι habet. ὧν προαγορεύειν *L. B.* ὧν ὑπαγορεύειν *Hen.* & *Vat.*

t Τοῖς ἡλικίαις] Ita cum *Cod. Busb. L. B.* τοῖς ἡλικίᾳ. & ἡλικίαις πρ. in *cæteris.*

v Οὐδὲν ἐπ' ἀντιλίξῃ] Οὐδ' ἐπ' ἀντ. *Busb.* & *L. B.*

ἐπ' ἀντιλέξει τ [x] εἰσηγηθέντων ταῦτα [y] θεᾷ ἐπαιρόμενοι. πεισθεὶς τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες, μὴδὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τ [z] ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦντας· δοκῆσαι τῷ Θεῷ [a] κεῖσιν γενέσθαι, καὶ τῷ [b] ἐκείνης βουλητῷ καὶ τ ἀνθρώπων [c] τῷ θελήσαντι συγχωρεῖν μετ' ἀρετῆς ἢ κακίας. ἀθάνατόν τε ἰσχυὸν τ ψυχῆς πίστις αὐτοῖς εἶναι, καὶ [d] ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ὑπηνδύσις ἐν τῷ βίῳ γέγονε· καὶ τ μὲν εἱργμὸν ἀίδιον προσίθεσθαι, τ δ' ῥᾳδίως ἀναβιῶναι. [e] καὶ δι' αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανοτάτοι τυγχάνουσι, καὶ ὁπόσα θεῖα [f] εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν ποιήσεως ἐξηγήσει τῇ ἐκείνων συγχάνουσι πραττόμενα. εἰς τοσόνδε ἀρετῆς [g] αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ὑπηνδευσθαι τὸ ὑπὲ πάσιν κρεῖσσον, ἔν τε τῇ διαίτῃ τῶν βίων καὶ λόγοις.

δ'. Σαδδουκαίοις δὲ τὰς ψυχὰς ὁ λόγος συναφανίζει τοῖς σώμασι. [h] Φυλακῆς δὲ [i] οὐδαμῶν τινῶν μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τ νόμων. πρὸς γὰρ τὰς διδασκάλους σοφίας, ἃς μετίασιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσιν· εἰς ὀλίγους τε ἄνδρας τοῦτο ὁ λόγος ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. [k] πράσσεταί τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπόταν γὰρ ἐπ' ἀρχὰς παρέλθωσιν, ἀκουσίως μὲν καὶ κατ' ἀνάγκας, προσχωροῦσι δ' οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγει, διότι μὴ ἄλλως ἀνεκτοὶ γενέσθαι τοῖς πολλοῖσιν.

ε'. [l] Ἐσσηνοῖς δὲ τὰ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ πάντα ὁ λόγος· ἀθανατίζουσι δὲ τὰς ψυχάς, προμάχητον ἡγούμενοι τὸ δικαίου τὸν προσόδου. εἰς δὲ τὸ ἱερὸν [m] ἀναθήματα τε στέλλοντες, θυσίας οὐκ ὑπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζουσιν, καὶ [n] δι' αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, [o] ἐφ' αὐτῶν τὰς θυσίας ὑπιτελοῦσι. βέλτιστοι δὲ ἄλλως ἄνδρες τ τρόπον, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ὑπὲ γεωργίαν τετραμμένοι. ἄξιον δὲ αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους τὸ δίκαιον, μηδαμῶς συναρπαγὲν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πρὸς, [q] ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις δὲ ἐκ παλαιοῦ συνελθὸν, ἐν τῷ ὑπιτηδεύεσθαι [r] μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, ἀπολαύοι δὲ ἥδεν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μειζόνως, ἢ ὁ μηδὲ ὅτι ἂν κεκτημένος· καὶ πάνυ πρόσουσιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακισχίλιοι τ ἀριθμὸν ὄντες. καὶ ἄτε γαμετὰς εἰσαγόν), ἅτε δούλων ὑπιτηδεύσει κρίσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρον ὑπολαμβάνοντες, τὸ δὲ φύσεως ἐνδιδόναι ποίησιν· αὐτοὶ δὲ ἐφ' ἑαυτῶν [s] ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις ὑπηρετοῦσιν. ἀποδέκτας δὲ τ προσόδων [t] χρηστοποιοῦσι καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέροι, ἄνδρας ἀγαθοὺς [v] ἱερεῖς τε ἐφὸ ποίησιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. [x] ζῶσι δὲ ἥδεν παρηλλαγμένως, ἀλλ' ὅτι μά-

illi induxere. Cumque dicant fato omnia fieri, voluntatem hominis non privant impetu à seipsa pendente: quippe sic Deo placitum esse, ut certo temperamento miscerentur in unum fati decretum & ratio humana, si quis vellet accedere aut cum vitio aut cum virtute. Credunt etiam animis vim esse immortalem, ac sub terra vel præmiis vel pœnis eos affici, qui in hac vita virtuti se aut vitiis addixerint; & hos quidem sempiterno carcere clausos teneri, illis vero facultatem esse in vitam redeundi. & propter hæc *placita* tantæ apud populum sunt auctoritatis, ut quæcunque ad religionem pertineant, supplicationes & sacrificia, ista ex eorum interpretatione fiant. amplum adeo virtutis testimonium eis dederunt civitates, quod iis quæ optima essent studuerint, tam in vita quam oratione.

4. Sadducæorum vero doctrina facit ut animæ cum corporibus intereant. Nec illi quicquam aliud præter legem sibi servandum vendicant. nam contra magistros quidem ejus quam sequuntur sapientiæ disputare, præclarum ducunt: eorumque opinioni suffragantur pauci, sed dignitate primi. atque ab illis nihil fere agitur: nam si quando magistratus gerunt, inviti & necessitate coacti, Pharisæorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus. *Sadducæi.*

5. Esseni autem omnia Dei in manu relinquenda esse censent. Animas immortales faciunt; fructusque justitiæ magnopere expetendos ducunt. In templum autem donaria dum mittunt, ibi sacra non faciunt, propterea quod lustrationes habeant sanctiores: hac de causa communi delubro arcentur, & † sacra sua seorsum faciunt. Cæterum homines sunt optime morati, & agriculturæ prorsus addicti. Convenit autem illos mirari, supra omnes qui virtutis laudem sibi tribui volunt, propter justitiam, (minime quidem inter Græcos Barbarosque cultam, ab illis tamen non ad breve tempus sed à multis retro annis usurpatam) qua modis omnibus agebant, ne quid eos impediret quo minus habeant bona inter se communia, ita ut dives suis bonis non magis fruatur, quam qui nihil possidet: suntque super quatuor hominum millia qui hæc faciunt. & neque uxores ducunt, neque servos habere student, quod hoc iniquum, illud jurgiosum arbitrantur; sed separati vivunt, & alii aliis ministrant. Quæstores etiam suorum proventuum & terræ frugum creant viros bonos sacerdotes, qui frumentum parant & edulia. Vivunt omnes uno eodemque modo, & quammaxime referunt Dacas qui *Esseni, sive Essæi.*

x Εἰσηγηθέντων ταῦτα] Post εἰσηγηθέντων lacuna est in *Cod. Busb.* pro ταῦτα habet ταύτα *L. B. Coccejus* vero αὐθαδίᾳ.

y Θεᾷ ἐπαιρόμενοι.] Οἱ θεᾷ ἐπ. in *Cod. Vat.* nec aliter *Hen. à pr. m.*

z Ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦντας] Sic *Busb.* & *L. B.* atque ita legendum esse conjecerat *Casaub.* in *Exercitt.* c. *Baronium*, p. 58. ἐπ' αὐτοῖς nempe τοῖς ἀνθρώποις, *impetu qui est in hominis potestate*: ut sit periphrasis liberi arbitrii. ἐπ' αὐτῆς in *Editis.* ἀπ' αὐτῆς *Vat.* ἐπ' αὐτῷ legit *P. Molinæus* in *Vate suo*, l. 3. c. 6.

a Κρᾶσιν] *L. B.* κρίσιν.

b Ἐκείνης] Ἐκείνῳ malit *Joan. Clericus* in Prolegom. ad Hist. Eccles. p. 7. καὶ τ ἐκείνης βουλήσεσιν *L. B.*

c Τῷ θελήσαντι συγχωρεῖν] Τὸ ἐθελῆσαν *Busb.*

d Ὑπὸ χθονὸς] Ὑποχθονίους *Busb.*

e Καὶ δι' αὐτὰ] Vide ejusdem *Clerici* Prolegom. p. 11.

f Εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν] Εὐχῶν τε ἐπεὶ καὶ ἱερῶν π. *Vat.* εὐχῶν τε ἐπιστε καὶ *Busb.* εὐχῶν τε ἴχνι καὶ *L. B.*

g Αὐτοῖς αἱ πόλεις] Ita *Hen.* & *Gall.* & *Coccejus.* ἀρετῆς αὐτῆς in *Editis Aliisque.* ἀρετῶ αὐτοῖς *Busb.*

h Φυλακῆς] *L. B.* Φυλακῇ.

i Οὐδαμῶν τινῶν] Οὐδαμῶς *Busb.* & *Gall.* & *L. B.*

k Πρᾶσσεταί τε] Πρᾶσσεταί γε *L. B.*

l Ἐσσηνοῖς] Confer sup. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

m Ἀναθήματα τε] Ἀναθήματα πέμποντες θυσίας ἐπιτελοῦσιν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

n Δι' αὐτὸ εἰργόμενοι] Διὰ τοῦτο *Busb.*

o Ἐφ' αὐτῶν] Ἀφ' αὐτῶν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m. Coccejus* ἀπ' αὐτῶν.

* *Sacra sua seorsum faciunt.*] Vertendum, *in seipsis sacrificia peragunt*, i. e. sese ipsos Deo vovebant & consecrabant, & hoc est quod *Philo* dicit p. 676. *summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suas mentes componendo ad sanctimoniam.* Vide *Cuperum* in Epist. ad *D'outr.* sub finem Dissert. *D'outr.* de *Clangore Evangelii* p 394. Vide etiam *Petit.* in Var. Lect. p. 203. 795. IBBETSONUS.

p Τὸ δίκαιον, μηδαμῶς] Τόδε, ἀλλὰ τὸ μηδαμῶς &c. *L. B.*

q Ἀλλὰ μηδ' εἰς ὀλίγον,] Ita *Busb.* ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις ἐκ π. in *Editis Aliisque.*

r Μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα] Iterum è *Cod. Busb* μὴ κεκωλύσθ. τὰ χρήματά τε κοινὰ αὐτοῖς ἐσιν in *Editis Aliisque.*

s Ζῶντες διακονίᾳ] Sic *Cod. Busb.* ζῶντες ἐπὶ διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις in *ceteris.*

t Χρηστοποιοῦσι καὶ] Ita *Busb.* χρηστοποιοῦντες, in *Editis Aliisque.*

v Ἱερεῖς τε —— βρωμάτων.] Ἱερεῖς δὲ ἐπὶ ποιήσει σίτου τε καὶ βρωμάτων προσχωροῦσι) *Busb.* HUDS. Illud τε additur ex *L. B.* HAV.

x Ζῶσι —— λεγομένοις.] *Rufinus*: habitus insumptior est & mundus. Quum ergo Philosophiæ princeps Juda extitit &c. nulla de hujus loco de comparatione cum Dacis mentio. Natum autem de Dacis à Zamolxide Pythagorico, ut perhibetur, prout edoctis de immortalitate animæ, contemptu mortis, &c. De Πλίσσοι, inter Dacos vid. Bocharti Epist. Oper. p. 1051. &c. M. Πλίσσας è Strabone lib. VII. p. 296. seu potius apud Strabonem Πλείσσας legendum è Josepho. Πλεῖσσος aliàs fluvius Delphidos, de quo Æschyl. Eum. v. 27. Callim. H. in Del, v. 91.

qui Poliſtæ appellantur.

Judas Galilæus quartæ Sectæ auctor.

6. Præter has tres ſectas, Judas ille Galilæus quartam introduxit, hominum qui cæteroquin cum Phariſæis ſentiunt, ſed libertatem ſic amant, ut eam mordicus tueantur, Deum unum pro rectore & domino habentes. Varias etiam mortes ſubeundas, cognatorumque ſupplicia & amicorum nihili faciunt, dummodo hominum neminem dominum appellent. Cum autem iſta multis perſpecta fuerint, de firma illorum in ejuſmodi rebus animi præſentia quidquam amplius dicere omiſi. Non enim veritus ſum ne mea de illis verba fidem non inveniant; ſed è contra ne minus quam debuit tam inſignem patientiam & doloris contemptum aſſequatur oratio. Hinc & iſta ex amentia ægrotare cœpit gens, Geſſio Floro præſide, dum poteſtate ſua abutitur, eos ex deſperatione adigente ad defectionem à Romanis. Atque ita philoſophatum eſt à Judæis.

λιστε [y] ἐμφέροντες Δαικῶν τοῖς [z] Πολισσᾶς λεγομένοις.

ς'. Τῇ δ' τετάρτῃ τῶν [a] Φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατῆς, [b] τὰ μὲν λοιπὰ παρόμοια γνώμης τῶν Φαρισαίων ὁμολογοῦσι, δυσκίνητος δ' τοῦ ἐλεύθερος ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν Θεὸν [c] ὑπολαμβάνοντες. θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παραλαμβάνοντας ἐν ὀλίγῳ τίθεν, ἃ συγγενῶν τιμωρίας ἢ φίλων, ὑπὲρ δὲ μηδένα ἄνθρωπον προπαγορεύειν δεσπότην. ἐμφανὲς δ' τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν [d] τῆς ὑπὲρ πίστεως ὑποστάσεως, περαιτέρω διελθεῖν παρέλιπον. ἃ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἀπιστίαν ὑπολημφθῇ τι τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τοσοῦτον δ' μὴ [e] ἐλασσόνως δ' ἐκείνων καταφρονήσαι, δεχομένου τὸν παλαιπωρίαν τῆς ἀληθόνος, ὁ λόγος ἀφηγῆται. [f] ἀνοίας τε τῆ ἑτεροῦ ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, [g] Γεσσίου Φλώρου, ὃς ἡγεμὼν ἦν, [h] τῇ ἐξουσίᾳ δ' ὑβρίζειν ὑπονοήσαντος αὐτὸς ὑπερῆραι Ῥωμαίων. καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοιάδε.

III.

CAP. II.

Quomodo Herodes & Philippus urbes ædificarunt in honorem Cæſaris. De pontificum & præſidum ſucceſſione: & quænam Phraati & Parthis acciderunt.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρῴδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. περὶ ἱερέων δ' ἡγεμόνων διαδοχῆς· ἃ, τε συνέβη Φραάτῃ δ' τοῖς Παρθυαίοις.

Quirinii cenſus finitus.

QUirinius poſtquam Archelai pecuniam addixit & cenſui finem impoſuit, qui factus eſt anno trigeſimo ſeptimo poſt Cæſaris Actiacam victoriam Antonii, Joazarum cui cum plebe contentio fuerat, dignitate atque honore abdicavit, ejuſque muneri Ananum Sethi filium præfecit.

Ananus pontifex.

Herodes & Philippus urbes condunt.

Herodes vero & Philippus in ſuæ uterque Tetrarchiæ poſſeſſionem invaſerunt. & Herodes Sepphorim munivit, & eam totius Galilææ * ornamentum fecit & urbem principem: item cum Betharamphtha (ipſa enim urbs erat) mœnibus cinxiſſet, Juliadem ab uxore imperatoris *eam* appellavit. Philippus quoque Paneadem apud Jordanis fontes poſitam conſtruxit, eique Cæſareæ nomen fecit: vicum etiam Bethſaidam, lacui Genneſaritico adſitum, cum ad dignitatem urbis perduxiſſet, multiſque habitatoribus & cætera opulentia auxiſſet, nomen ei dedit ab Julia Cæſaris filia.

Κυρήνιος δ' τὰ Ἀρχελάου χρήματα διαδόμενος ἔβη, καὶ τῶν διατιμήσεων πέρας ἔσχεν, αἳ ἐγένοντο [i] τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου ἐν Ἀκτίῳ νῖκαν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καθελκύσαντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ πέμψας, [k] Ἀνανον τὸν [l] Σὴθ ἱερᾶ ἀρχιερέα. [m] Ἡρῴδης δ' καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν [n] ἑαυτοῦ περιεληφότες καθίσαντο. καὶ [o] Ἡρῴδης, Σεπφώριν τε ἰσχυροποιήσας, [p] τέγκημα [q] δὲ Γαλιλαίας πάσης, [r] ἦγεν· [s] αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσαν· Βηθαραμφθᾶ δ', πόλις ἦν δ' [v] αὕτη, τείχει περιλαβών, [x] Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύσας τὸ γυναικός. Φίλιππος δ' [y] Πανεάδα, [z] τὴν πρὸς τοῖς πηγαῖς δ' Ἰορδάνου καταασκευάσας, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δ' Βηθσαϊδὰν, πρὸς [a] λίμνῃ δ' τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως ἀξίωμα, πλήθη τε οἰκητόρων δ' τῇ ἄλλῃ δυνάμει, [b] Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσεν.

Samaritæ polluunt templum.

2. Cæterum Coponio, quem cum Quirino miſſum diximus, Judæam adminiſtrante, hujuſmodi quiddam accidit. In Azymorum feſto, quod Paſcha vocamus, ſacerdotibus moris erat poſt me-

β'. Κωπωνίου δ' τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἕπεσθαι Κυρηνίῳ συνεκπεμφθῆναι, τάδε πάσχειν. [c] τὸν [d] ἀζύμων δ' ἑορτῆς ἀγομένης, ἣν Πάσχα καλοῦμεν, ἐν μέσῃ νυκτὶ ἐν

---

92. Apollon. Rhod. lib. II. v. 713. Πλειστῆρα ἰπιχθονίοις θηρῶν Thracum Herodot. lib. IX. cap. CCCLI. p. 556. SPANH.

y Εμφέροντες Δαικῶν] Εμφανὼς *Busb.*

z Δαικῶν] In *Marg. L. B.* ἴσως δὲ ἂν ἀλλοις.

zz Πολισσᾶς] Πλείσους in *Editis* & *MSS.* Primus (inquit *Scaliger* in *Elencho Trihæreſ.*) odoratus eſt *Ortelius* Κλίσας eſſe *Strabonis.* Verum Πολισσᾶς malo. Idem enim Πολισσοὶ qui Κλίσαι. Omnes Scythæ & Thraces antiquitus *Nomades* erant, in plauſtris degentes. Primi inter illos Φιλοσοφοῦντες quidam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, qui ab eo Πολισσοὶ & Κλίσαι dicti: quum tamen Ἄσιοι, in quorum finibus habitabant, palabundi viverent, quod eorum nomen indicat. Adde quod nimis recederetur à veſtigiis corruptæ lectionis: ſi pro Πλείστοις legamus Κτίσσας. Igitur Πολισσᾶς veriſſimum. Videſis *Tho. Brunonem* in *Diſſert de Therapeutis*, & *S. Bochartum* ad calcem *Geogr. S.* p. 1062. *Edit. Lugd. Bat.*

a Φιλοσοφιῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Φιλοσόφων in *Editis Aliiſque.*

b Τὰ μὲν λοιπὰ πάνυ] Sic & *Zonaras.* Verum haud ita à *Joſephi* manu fuiſſe ſuſpicor: quod οἷς οἱ πρόσιμοι τὰ μὲν habeat *Busb.* & *Epiphanius* vertat, *hujus ſequaces in veſtitu, in habitu, ceteriſque aliis, Phariſæi conſentiunt.*

c Ὑπειληφότι.] *L. B* ὑπειλήφασι.

d Τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως,] Sic *Busb.* & deeſt *ceteris.* in *L. B.* τοῖς.

e Ἐλασσόνως δ' ἐκείνων] Ita reſcripſi ex conjectura. prius erat ἐλάσσονος. HUDS. Atque huic conjecturæ adſtipulatur jam *Lugd Bat.* HAV.

f Ἀνοίας τε] Ἐντεῦθεν ἤρξαθο τὸ δ' Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας λοιμώδους, Γεσσίου Φλώρου δ' ἡγεμόνος εἰς ταύτην αὐτὴν ἐμβάσαντος ὀργὴν &c. *Zonar.*

g Γεσσίου Φλώρου,] Γεσσίου Φλόρου *Zonaras* p. 266. SPANH.

h Τῇ ἐξουσίᾳ] Additur τῇ ex *L. B. HAV.*

i Τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει] Joſephum hic redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 36. SPANH.

k Ανανον] Is *Annas* dicitur ab *Evangeliſtis* & *Zonara.*

l Σὴθ ἱερᾶ] Σὶς *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Σεθὶ *Zonar.* Σεθὶ ἀθὶ ἱερᾶ) *L. B.*

m Ἡρῴδης] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Ἑαυτοῦ περιεληφότες] Παρ' αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Ἡρῴδης,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

p Τέγκημα] *Sc.* καλώπισμα.

q Τῆ Γαλιλαίᾳ] Eſt qui malit τῆ Γαλιλαίας ἅπάσης.

* *Ornamentum fecit & urbem principem:*] *Al.* propugnaculum fecit & regiam urbem.

r Ἦγεν] *L. B.* in *Marg.* ἠγόρευσεν.

s Αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσαν] Αὐτοκεφάλου *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

t Βηθαραμφθᾶ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

v Αὕτη,] Τυχαίνει poſt αὕτη addunt *Busb.* & *Vat.*

x Ἰουλιάδα] Male Λιβιάδα apud *Euſeb.* ut oſtendit *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 169. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 3. c. 9. §. 7. SPANH.

y Πανεάδα,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 9. §. 1. SPANH.

z Τὴν —— Καισάρειαν·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

a Λίμνῃ δ' τῇ Γεννησαρίτιδι,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

b Ἰουλίᾳ] Ἰουλίου *Busb.* & *L. B.*

c Τῶν —— ἐν ἕθει] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

d Ἀζύμων δ' ἑορτῆς ἀγομένης,] Videſis *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 17.

ἐν ἕβδ τοῖς ἱερεῦσιν ἰῶ ἀνοιγνύναι ⸗ ἱερᾶ τὰς πυλῶνας. ⸗ τότε [c] ἦν ἐπὶ τὸ πρῶτον γένε) ἡ ἄνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες Σαμαρεῖται κρῦφα εἰς Ιεροσόλυμα ἐλθόντες διαῤῥιψιν ἀνθρωπείων ὀστῶν ἐν τ στοαῖς [f] ποιῶν). [g] διὸ ὁ τ πάντας ⸗ ἱερᾶ εἴργαντο, [h] μὴ πρότερον ὄπι τοιούτοις νομίζοντες, τότε ἄλλα διὰ φυλακῆς [i] μείζονα ἦγον τὸ ἱερόν. ⸗ Κουπωνίου μετ' οὐ πολὺ εἰς Ρώμην ἐπαναχωρεῖ, διάδοχος ⸗ αὐτῷ τ ἀρχῆς παραγίνεται, Μάρκος [k] Αμβιούιος, ἐφ' οὗ καὶ Σαλώμη ⸗ βασιλέως Ηρώδου ἀδελφὴ μεταστᾶσα Ιουλίαν Ιάμνιάν τε καταλείπει, καὶ τὴν τοπαρχίαν πᾶσαν, πλήτε ἐν τῷ πεδίῳ Φασαηλίδα ⸗ Αρχελαΐδα, ἔνθα φοινίκων πλείστη φύτευσις ⸗ καρπὸς αὐτῶν ἄριστος. διαδέχε) ⸗ τοῦτον Αννιος Ροῦφος, ἐφ' οὗ δὴ [l] τελευτᾷ Καῖσαρ, δεύτερος μὲν Ρωμαίων αὐτοκράτωρ νομισθείς, ἐπὶ ⸗ πεντήκοντα τ ἀρχῆς ἔτη, πρὸς οἷς [m] μησὶν ἓξ, [n] ἡμέραις δυοῖν πλείοσι· τοῦτο ⸗ οὕτω τοῦ χρόνου [o] τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη συνῆρξεν Αντώνιος· βιώσας ἔτη [p] ἑπτὰ ⸗ ἑβδομήκοντα. διαδέχε) ⸗ τῷ Καίσαρι τὴν ἡγεμονίαν, Τιβέριος Νέρων, τ γυναικὸς αὐτῷ Ιουλίας υἱὸς ὤν. τέτος [q] οὗτος ἤδη αὐτοκράτωρ, ⸗ [r] πέμπτος ἀπ' αὐτ παρὼν Ιουδαίοις ἔπαρχος, διάδοχος Αννίῳ Ρούφῳ, Οὐαλέριος Γρᾶτος· ὃς πάσας ἱερᾶς ⸗ [s] Ανανου, [t] Ισμάηλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει τ τοῦ [x] Φαβί. ⸗ τοῦτον ⸗ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, Ελεάζαρον τ Ανάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου, ⸗ τῆνδε πάσας, Σίμωνι τῷ [y] Καμίθου τὴν ἀρχιερωσύνην ⸗ παραδίδωσιν. οὐ πολὺν [z] ⸗ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντα διεγένετο χρόνος, ⸗ Ιώσηπος, [a] ⸗ Καϊάφας, διάδοχος ⸗ αὐτῷ. ⸗ Γρᾶτος μὲν ταῦτα πράξας εἰς Ρώμην [b] ἐπαναχωρεῖ, ἕνδεκα ἔτη διαγενόμενος ἐν Ιουδαίᾳ· [c] Πόντιος ⸗ Πιλάτος διάδοχος αὐτῷ ἦκεν.

γ'. Ηρώδης ⸗ ὁ τετράρχης, ὅπι μέγα ⸗ ἰῶ τῷ Τιβερίῳ φιλίας [d] προσελθών, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτῷ [e] Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις [f] ὄπικτίσας [g] αὐτὴν τ Γαλιλαίας ὅπι [h] λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. θερμὰ ⸗ σὺν ἄπωθεν [i] ἔνεσιν ἐν κώμῃ, [k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. σύγκλυδες ⸗ ᾤκησαν, σὺν ὀλίγον ⸗ τὸ Γαλιλαῖον [l] ἰῶ, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τ [m] ὑπ' αὐτῷ γῆς ἀναγκασθέντες, καὶ πρὸς βίαν εἰς τὴν κατοικίαν ἀγόμενοι, τινὲς ⸗ τ ἐν πόλει. ἐδέξατο ⸗ αὐτοῖς συνοίκους τ τὰς πανταχόθεν ὄπισπαγομένους ἄνδρας ἀπόρους, ἔστι ⸗ ὃς μήτε σαφῶς ἐλεύθερος, πολλά τε αὐτὰς τ [n] ὄπι πολλὰς ἠλευθέρωσε ⸗ εὐεργέτησεν, ἀνάγκασμα ⸗ μὴ ἀπολείπειν τὴν πόλιν [o] ὄπιθεις, καταισκευαῖς τε οἰκήσεων τελείαις τ αὐτ καὶ γῆς ἀποδόσει, εἰδὼς ⸗ φαίνομεν τ οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ ⸗ Ιουδαίοις πάτρια.

diam noctem aperire templi januas. tunc igitur, quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clam Hierosolyma ingressi, ossa humana disjiciunt per porticus & per totum templum: ideoque *eos* omnes, præter suam in ejusmodi festivitate consuetudinem, à templo arcebant, cæteroquin & solito majorem fano custodiam adhibuerunt. Non multo autem post Coponius Romam revertitur, eique successit in prætura M. Ambivius; sub quo etiam Salome Herodis regis soror, vita decedens, Juliæ reliquit Jamniam omnemque toparchiam, & Phasaëlidem in planitie & Archelaïdem, ubi magna palmarum copia quarum fructus erat præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo prætore mortuus est Cæsar *Augustus*, secundus Romanorum imperator, cum septem & quinquaginta annis imperasset, prætereaque sex mensibus & duobus diebus (quo tempore per quatuordecim annos ei in imperio socius erat Antonius) vixissetque annos septem & septuaginta. Cæsari autem in imperium successit Tiberius Nero, uxoris ejus Juliæ filius. Hic tertius Romanorum imperator, & ab eo post Annium Rufum prætor in Judæam missus est Valerius Gratus: qui Ananum pontificatu privavit, & eum Ismaëli Phabi filio tribuit. atque hunc non multo post abdicavit, & id munus Eleazaro Anani pontificis filio commisit. uno autem post anno, sacerdotium huic ademptum Simoni Camithi filio tradidit: cumque is dignitatem non ultra anni *spatium* tenuisset, Josephus, cui etiam Caïaphæ nomen fuit, ei successit. Et Grato quidem, cum in Judæa annos undecim exegisset, his actis Romam reverso, Pontius Pilatus successit.

Ambivius Judææ procurator.
Salome moritur.
Annius Rufus procurator.
Augusti obitus.
Tiberius Nero imperator.
Valerius Gratus procurator.
Ismaël pontifex.
Simon pontifex.
Josephus Caiaphas, dictus, fit pontifex.
Pontius Pilatus Judææ procurator.

3. Herodes autem tetrarcha, nam magna ei cum Tiberio amicitia intercesserat, urbem ædificavit, ab ipso Tiberiadem appellatam, in parte optima Galilææ positam, ad lacum Gennesareth. Thermæ autem non procul in vico sunt, cui nomen Ammaus. Eamque convenæ habitarunt & quamplurimi ex Galilæa, coactique nonnulli è regione sub illius imperio & per vim eò ad habitandum deducti, quidam etiam ex optimatibus. Quin & pauperes undique collectos ad incolendum admisit, & nonnullos qui an liberi essent non constabat, illisque numero multis magnas facultates & immunitates dedit, utque tenerentur adstricti ad degendum in illo oppido, eorum domos *suis impensis* exstruxit eisque agros è suis assignavit, quod sciret habitationem esse Judaïcis legibus moribusque repu-

Tiberiadem ædificat Herodes.

[c] Οὐκ ἐπεί] Illud ἂν è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*
[f] Ποιῶν).] Vox ποιῶν) deest *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Διὸ ὁ καὶ πάντας] Ita ex conjectura. antea in libris erat, καὶ διαπασῶν ἱερᾶ ἥξοντο. in *Epiphanii* versione, *per templi cunctas porticus & per totum fanum ossa jaciunt mortuorum, & ex illo cæpit in templo custodia major adhiberi.*
[h] Μὴ πρότερον] Verba ista, μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, desiderantur in *Cod. Busb.* relicta lacuna dimidii versiculi. nec ea quidem agnoscit *Epiphan.*
[i] Μείζονα ἦγον τὸ ἱερόν.] Ita cum *Epiphanio.* μειζόνως in *libris.*
[k] Αμβιούιος,] Eo modo sane legendum cum *Casaubono*, vel Αμβίβιος. HUDS. Vel Αμβιούιος vel Αμβίβιος M. Ambivius. Casaub. ad Baron. p. 229. SPANH.
[l] Τελευτᾷ Καῖσαρ,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 8. §. 1. μὴ τὸν Αὐγούστου τελευτῶντα &c. SPANH.
[m] Μησὶν ἓξ,] Μησὶς ς'. una litera minus malit *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 166.
[n] Ημέραις δυοῖν πλείοσι·] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἡμέραις *Cod. Vat.* ut & in *Editis Aliisque.*
[o] Τεσσαρεσκαίδεκα] *L. B.* δεκαπέντε καὶ.
[p] Ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα.] *L. B.* ἑβδομήκοντα ἑπτά.
[q] Οὗτος ἤδη] *L. B.* ἤδη οὗτος.
[r] Πέμπτος ——— Γρᾶτος·] Ita cum *Casaubono.* male antea πίμπτος. HUDS. Πίμπτος *Gen.* Vel πέμπτος *missus* ut *Casaub. ad Baron.* p. 229. sic infr. c. 4. §. 4. Valerius Gratus à Zonara etiam p. 166. non dicitur, quod quintus fuerit Judææ Præses. de Grato sub Tiberio Judææ Præfect. infr. c. 7. §. 5. SPANH.
[s] Ανανου,] Ανανου *Euseb.* & *Chron. Alex.*
[t] Ισμάηλον ἀρχιερέα] Conf. infr. lib. 20. c. 7. §. 8. SPANH.
[x] Τὸν τ Φαβί.] Τὸν τ Βαφὶ Euseb. H. E. p. 283. SPANH.
[x] Φαβί.] Βαφὶ *Euseb.* Βαφεῖ *Chron. Alex.*
[y] Καμίθου] Καναθεῖ *Chron. Alex.*
[z] Καὶ τῷδε] *L. B.* ὃ καὶ τῷδε.
[a] Ο καὶ Καϊάφας,] Ita cum *Euseb.* & *Niceph.* καὶ abest *Josephi* libris.
[b] Επαναχωρεῖ,] *L. B.* ἐπανεχώρει.
[c] Πόντιος ὁ Πιλάτος] Conf. infr. c. 7. §. 5. Josephi testimonium hoc de Pilato, qui XII. Tiberii anno missus sit Judææ Procurator, citat Euseb. H. E. lib. 1. c. IX. p. 27. SPANH.
[d] Προσελθών,] *L. B.* προσιλθών.
[e] Τιβεριάδα,] Confer Vitam Josephi §. 9. & infr. c. 7. §. 2. SPANH
[f] Επικτίσας] Επιτειχίσας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *mœnibus eam firmis fortibusque circumdans.*
[g] Αὐτὴν τ Γαλιλαίας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αὐτὴν abest *Editis.*
[h] Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.
[i] Ενεσιν ἐν κώμῃ,] Εσιν in *Cod. Busb.*
[k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ.] *Al.* Εμμαούς. in nonnullis (ut in *L. B.*) *MSS.* Αμμαθούς. De Emmao videsis *Lud. Capelli* Spicileg. ad *Luc.* c. 24. v. 13.
[l] Ἰῶ,] Ita *MSS. Lō* abest *Editis.*
[m] Υπ' αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀπ' αὐτῷ *Hen.* ἀπ' αὐτῶν in *Editis Aliisque.*
[n] Ἐπὶ πολλὰς] Επὶ πολλοῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[o] Ἐπιθεὶς,] *L. B.* ἐπιλθεὶς.

pugnantem, propterea quod, ad Tiberiadem collocandam, ſublata fuerant multa, quæ illic erant ſepulchra, cum lex noſtra hujuſmodi incolas pollutos pronunciet in ſeptem dies.

Phrahates moritur.

4. Sub idem tempus etiam moritur Phrahates Parthorum rex, ex inſidiis illi à Phrahatace filio factis, hujuſmodi de cauſa. Phrahates, cum ei filii eſſent legitimi, ancillam Italici generis, cui nomen Thermuſa, quæ, cum aliis muneribus ei à Julio Cæſare miſſa erat, primum quidem pro concubina habuit; captus vero formæ illius pulchritudine, aliquanto poſt tempore etiam filio ex ipſa Phrahatace ſuſcepto, eam in matrimonium duxit & honoravit. Illa quidem cum univerſa quæ diceret regi perſuaderet, & modis omnibus ageret ut Parthorum regnum filio adſtrueret, nihil ſe effecturam intellexit, niſi viam aliquam excogitaret ad ſubmovendos legitimos Phrahatis filios. Perſuaſit igitur marito ut filios legitimos Romam obſides mitteret. Et illi quidem, nam haud facile erat regi Thermuſæ voluntati morem non gerere, Romam mittuntur. Phrahataces autem, qui ſolus ad res adminiſtrandas educatus erat *& inſtitutus*, moleſtum ſibi reputabat & longum fore, donec regnum à patre traditum acciperet. quo fit ut inſidias patri paraverit, matre eum adjuvante, cum qua rumor erat eum ſtupri conſuetudinem habere. Itaque cum pro utroque in odium veniſſet, ſubditis inceſti cum matre flagitium nihilo minus parricidio habentibus, priuſquam magnis viribus auctus eſſet facta ſeditione regno pulſus eſt, atque ita interiit. Cum autem Parthorum nobiliſſimi in eo inter ſe conſenſiſſent, ſine rege rempublicam adminiſtrari non poſſe, & è *regio* Arſacidarum ſanguine eſſe debere qui regnarent (alios enim imperare haud fas eſſe, ſatiſque habere contumeliarum quas ſæpius & hucuſque pertulit regnum, ex nuptiis cum Italica concubina factis liberiſque inde ortis) Orodem per legatos acciverunt, ut qui è genere regio, quamvis alias populo inviſus culpæque affinis ob immanem ejus crudelitatem, quippe ingenio intractabili & ad iram proclivi. Igitur & hunc quidem, inita conjuratione, interemerunt, ut nonnulli tradunt, inter libationes & epulas, nam moris eſt omnibus gladios geſtare, ut vero plerique dicunt, cum ad venationem eum prolicuiſſent. Itaque legatione Romam miſſa, in regem petierunt unum ex obſidibus: mittiturque Vonones, cæteris fratribus prælatus. videbatur enim iſti fortunæ ſufficere, quam ei duo maxima interris offerebant imperia, ſuum & externum. Sed brevi barbarorum animos ſubiit conſilii mutatio, ut qui natura infidi *verſatileſque*, præſertim cum factis ſuis indigna accipiant. dedignabantur enim facere quæ alienum mancipium imperaret, ita vocantes obſidem, & iſta appellatione exaggerantes ignominiam. non enim jure belli datum eſſe qui Parthis imperitaret, ſed, quod multo pejus, per pacis contumeliam. Confeſtim autem mittunt qui Artabanum accirent in Media regnantem, genere, non multo poſt occiditur.

Thermuſæ dolo & inſidiis Phrahataces regnum occupat.

Phrahataces regno pulſus.

Orodes, evocatus ad regnandum,

Vonones Roma miſſus ad imperandum.

Qui cum Parthis diſpliceret, Artabanus accitur.

τείᾳ, Διὰ τὸ ὅλη μνήμασιν ἀ πολλὰ τῆδε ἱερημένοις τῷ ἱδρυσιν Τιβεριάδι ᾠκέσθαι, μιαρὰς ἡ ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τὰς οἰκήτορας [p] εἰσαγορεύῃ ἡμῖν τὸ νόμιμον.

δ'. Τελευτᾷ ἡ καὶ Φραάτης ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τὸν τοιόνδε τρόπον, ὑπὸ βουλῆς αὐτῷ γιγνομένης ὑπὸ [q] Φραατάκου τοῦ υἱέως, καὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ. Φραάτης, παῖδων αὐτῷ γνησίων γιγνομένων, Ἰταλικῆ παλλακῇ, ὄνομα αὐτῇ [r] Θερμοῦσα, τοιούτῃ ὑπὸ [s] Ἰουλίου Καίσαρος μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένῃ, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἐχρῆτο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τῆς εὐμορφίας, περιόντος καὶ χρόνου καὶ παιδὸς αὐτῇ τοῦ Φραατάκου γιγνομένου, γαμετὴν τε τὴν ἀνθρωπον ἀποφαίνει καὶ [t] τιμίαν. ἤ γε ὅλη πᾶσιν οἷς εἶπε πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονῖα, καὶ καταυδῶσα τῷ αὐτῆς παιδὶ γνήσῳ τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, ἐώρα ἄλλως γιγνομένῳ μὴ ἀποσκευῆς αὐτῇ μηχανητέας τοῦ γνησίου τοῦ Φραάτου παῖδων. πείθει οὖν αὐτὸν ἐκπέμψαι εἰς Ῥώμην ἐφ' ὁμηρείαν τοὺς γνησίους παῖδας. καὶ ἔστι μὲν, ὡ γὰρ ἀντιπεῖν εὐπορον Φραάτῃ τοῖς Θερμούσης ὑπηταγμασιν, ὅτι τὸ Ῥώμης ἐξεπέμποντο. Φραατάκης δὲ μόνος ὅτι τοῖς πράγμασι προφόμενος, δεινὸν ἡγεῖτο [u] ἅμα χρόνιον τοῦ πατρὸς ἀποδοῦναι τῷ ἀρχῇ λαμβάνειν. ὥστε ἐπιβουλὴν τῷ πατρὶ συμπράξαι τὴ μητρὸς, ἣ δὴ ἦν [v] πωιέναι λόγος. καὶ δὶ ἀμφότερα μισηθεὶς, [x] ὅθεν ἧστον τὴ πατροκτονίας [y] τὸ μισεῖν τὴ μητρὸς ἔρωτος τιθεμένων τὴν αἰτιῶν, ἐπὶ πολλαθεὶς ὑστέρου ἡ φυγὴ μέγας, ἐξέπεσε τῆς πράγματων, καὶ ὕστω ἠνίκα. συμφρονήσαντες δὲ οἱ γνησιώτατοι Παρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύειν, [z] οἱ δὲ βασιλεύοντες ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, ὡ γὰ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέχειν δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν ἀνεψιοῖς τὴν βασιλείαν ἔκ τε γάμων τὴ Ἰταλικῆς παλλακίδος καὶ ἡμέστων, Ὀρώδην σκάλωπα πεισθέντες, [a] ἐὰν δ' ἂν ἄλλως μὲν ὄντα φόνον ἀπὸ τὴ πολίτου καὶ ὑπαίτιον καθ' ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ ἦν σκαιὸς καὶ [b] συνδιαίτητος εἰς ὀργὴν, ἵνα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους [c] Ἀρσακιδῶν. τέτον μὲν δὴ συστάντες [d] ἀποκτείνυσιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐν συνδαῖς καὶ τραπέζαις, μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, ὡς δὲ ὁ πολείων κατέχει λόγος, εἰς [e] ἄγραν προαγαγόντες. πρεσβεύσαντες δὲ εἰς Ῥώμην, ἤτουν τὸν βασιλέα τῶν ὁμηρευόντων· καὶ πέμπεται Βονώνης παραιτῆσις τῶν ἀδελφῶν. ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τῇ τύχῃ, ἵν' αὖ δυοῖν μέγιστον τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἡγεμονίαν φορεῖν, ἰδίαν καὶ ἀλλοτρίαν. ταχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τοῖς βαρβάροις ἔπεσιν, ἅτε καὶ σφαλεροὺς φύσει ὄντας, πρὸς τὴν [f] ἀναξιοπάθειαν. ἀνδραπόδων γὰρ ἀλλοτρίων ποιοῦσι τὸν προστατούμενον [g] οὐκ ἠξίουν, τῇ ὁμηρείαν ἀντὶ δωλείας ὀνομάζοντες, καὶ τὴ ὑπατείας τῇ ἀδοξίαν. ἢ γὰρ ἐν πολέμῳ δικαίῳ δεδόσθαι τὸν βασιλεύοντα Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. θαῤῥεῖμα δὴ σκάλωπα Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένος Ἀρσακιδῶν. πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ σχεπὰς ἔτε-

p Εἰσαγορεύῃ] *L. B.* ἐισαγορεύῃ. *Cocceius* παραγορεύῃ vel ὑπαγορεύῃ.

q Φραατάκου] Φραατάκτου *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Φραάτου *Busb.* & *Epiphan.*

r Θερμοῦσα,] Ita ex *Epiphanii* libris. Θερμοῦσαν in *Græcis.* HUDS. Excepto tamen *L. B.* qui cum *Epiphanio* conſentit. HAV.

s Ἰουλίου Καίσαρος] Σεβαστοῦ pro Ἰουλίου reponendum cenſet *Bucherius* in *Belgio Rom.* p. 12.

t Τιμίαν. —— γιγνομένῃ,] *L. B.* τιμίαν ἦγεν ε. π. ο. ε. πιθανὴ τ. β. γεγονυῖα.

u Συνιέναι] *L. B.* συνεῖναι.

x Οὐδὲν ἧσσον] Ita cum *Cod. Busb.* ἧττον τιθεμένων etiam habet *Vat.* μηδὲν ἧσσον ὡς τὴ πατροκτονίας τὸ μισεῖν, τὴ μητρὸς ἧττον τιθεμένων in *Editis.*

y Τὸ μισεῖν τὴ μητρὸς ἔρωτος] *L. B.* μισεῖν τῆ μητρὸς ἔρωτος. *Gen.* μισεῖν &c.

z Οἱ δὲ βασιλεύοντες] Οἱ δὲ βασιλεύοντος *Vat.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *cæperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator.*

a Ἐὰν δ' ἂν ἄλλως] In *Hen.* ἢν δ' ἂν ἄλλως. (in *L.B.* ἐὰν δ' ἂν ἀλλως.) in *Vat.* ἐὰν δ' ἂν ἄλλως. unde reſcripſi ἐὰν δ' ἂν ἄλλως. in *Editis* ἐὰν ἢ καὶ ἄλλως, & mox ἐπίφθονον & ὑπαίτιον, pro quibus ἐπιφθονον & ὑπάτιον ſubſtitui è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

b Συνδιαίτητος] *L. B.* ξυνδιαίτητος.

c Ἀρσακιδῶν.] Vocem Ἀρσακιδῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

d Ἀποκτείνυσιν,] Ἀποκτίννυζιν *Hen.* & *Vat.*

e Θήραν προσάγοντες.] *L. B.* θήρᾳ (lege θήραν) προαγαγόντες.

f Ἀναξιοπάθειαν.] Ἀξιοπάθειαν *Busb.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſiquidem ſunt etiam natura mutabiles, malueſtudinem itaque ejus cæperunt contemnere, indignum putantes ut ſervo ſubjicerentur alieno.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.

g Οὐκ ἠξίουν,] Illud οὐκ, ut ſenſus conſtaret, inſerui, favente *Epiphanio*, ut videre eſt ex ejus verſione jam aliata. Si quis

ἐπειζιν. ὑπαντιάζει δὲ [h] αὐτὸν Βονώνης. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμφρονήσαντ@ αὐτῷ ἔ πλήθος τῶν Πάρθων, παραταξάμεν@, [i] ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τὰς ὄρης τ Μηδείας Ἀρτάβαν@· [k] κ μετ' ὀ πολὺ συναγαγὼν πολλῷ πλείονι, συμβάλλει τι Βονώνῃ, καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς [l] Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν [m] ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Ἀρτάβαν@ ἢ πολλῷ τῇ προτῇ φόνον ἐργασάμεν@, ὑπὲρ ἐκπλήξεως τ Βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ ἔ πλήθος ἀναχωρεῖ. κἀκεῖν@ μὲν [n] ἐβασίλευεν ἤδη [o] Πάρθοις. Βονώνης ἢ εἰς Ἀρμενίαν διαπίπτει. καὶ καθαρχὰς μὲν ἐφίετο τ χώρας· καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐπρέσβευεν. ὡς δὲ αὐτῷ Τιβέριος μὲν ἀπῆπε. πρός τε τὴν ἀνανδρίαν καὶ ἔ Πάρθους τοὺς ἀπειλάς· ἀναπρεσβεύῃ γὰρ δὴ πόλεμον [p] ἀνατηνόμεν@, μηχανὴ δὲ ἰὼ [q] ἑτέρα βασιλείας [r] ἀδεμία, καὶ γὰρ οἱ πρὶ Νιφάτην διωκοῦντ τ Ἀρμενίων Ἀρτάβανῳ πρόσθενται· παραδιδωζιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τ Συρίας στρατηγῷ. κἀκεῖν@ μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κομιδῆς ἐν Συρίᾳ παρεφυλάττετο· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὀρώδῃ δίδωζιν Ἀρτάβαν@, ἐνὶ τ ἑαυτῶ παίδων.

ε'. Ἐτελεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς [s] Κομμαγηνῆς [t] βασιλεὺς Ἀντίοχ@, [v] διέῃκε δὲ τὸ πλῆθ@ πρὸς τὰς γνωρίμους, κ πρεσβεύουσιν ἀφ' ἑκατέρω μέρους, οἱ μὲν δημοτικοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τ πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθ@ δὲ βασιλεύεσθαι κ τὰ πάτρια. κ ψηφίζε[τ] ἡ σύγκλη[τ@] Γερμανικὸν πέμπειν διορθώσαντα τὰ κ τὴν ἀνατολήν, πραγματευομένης [x] αὐτῷ τ τύχης εὐκαιρίαν ἔ θανάτω. κ γὰρ ἡγούμεν@ [y] κ ἀνατολῆς, κ πάντα διορθώσας, ἀνῃρέθη φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλω[τ].

re Arſacidem. Illi perſuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipſo ſtetiſſent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capeſſit: & non multo poſt magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque ſuperat, ita ut Vonones cum paucis è ſuis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde graſſatus in fuſos fugatoſque, quod animis conſternati erant barbari, cum copiis ſuis Cteſiphontem ſe recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapſus, & ſtatim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos miſit: ut vero repulſam paſſus eſt à Tiberio, & propter ipſius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos ſe bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conſervandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano ſe adjunxerunt) ſemet Silano Syriæ præſidi dedidit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud ſe in Syria aſſervabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis ſuis tradit Artabanus.

Vonones ab Artabano fuſus fugatuſque.

Silano Syriæ præſidi ſe tradit.

5. Ea tempeſtate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta eſt inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret, proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi poſtulantibus, plebe vero patrio more regum imperio ſubjici. quapropter Germanicus ex Senatuſconſulto ad componendum Orientis ſtatum mittitur, fortuna occaſionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente eſſet, & res illic compoſuiſſet, Piſonis *miniſterio* & opera veneno ſublatus eſt; ſicuti alibi memoratum eſt.

quis malit ἀπηξίων, (prout emendat *Coccejus*) per me licet.

h Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῷ.

i Ἡττηθεὶς φεύγει] Νικᾷ κ φεύγει *Vat.* & *Lugd. Bat.* forſan pro νικᾷ κ φεύγει.

k Καὶ μετ' ὀ πολὺ] *L. B.* μετ' ὀ πολύ ἔ.

l Σελεύκειαν] Seleuciæ nempe ad Tigrim. Polyb. lib. v. p. 399. SPANH.

m Ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.] Λόγοις *Busb.* forſan pro λόχοις.

n Ἐβασίλευεν ἤδη] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐβασίλευσεν in *aliis.*

o Πάρθοις.] Πάρθων *Busb.*

p Ἀνατεινόμεν@,] Ἀνατείναζ, ἀπειλοῦσα *Heſychius.* SPANH.

q Ἑτέρα] *L. B.* ἑτέρα.

r Οὐδεμία, κ] Ita ex MSS. Editi κ ὐδεμία, γ' &c.

s Κομμαγηνῆς βασιλεὺς Ἀντίοχ@] Conf. ἀλλοι. lib. 7. c. 7. §. 11. ubi *Gen.* Κομαγηνῆς Ἀντίοχου. unicô μ. SPANH.

t Βασιλεὺς Ἀντιοχ@,] Vocem βασιλεὺς repoſui è *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam) & *Epiphanio.*

v Διέῃκε ἢ τὸ πλῆθ@] Διέῃ *Gall. Lugd. Bat.* & *Busb.* διέῃσε *Vat.* & *Hen.*

x Αὐτῷ τ τύχης] Ita è *MSS.* αὐτῇ in *Editis.*

y Κατὰ ἀνατολὴν,] Καζὰ τὴν ἀνατολὴν *Vat.*

z Χειμαδιάσαι] Χειμαδιάτ@ infr. c. 6. §. 3. SPANH.

* *Caſaris effigiem*] Vide *Nicephor. Calliſt.* p. 149.

a Τῶν νόμων] *L. B.* τ νομίμων.

b Εἰσίφερσε] Εφέρησε *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* forſan pro ἰφόρεσε. ipſe, ſenſu ita poſtulante, mutavi εἰσφέζαι *Editorum Aliorumque* in εἰσίφερσε. *Lambecius* (in *Commentariorum* l. VIII. p. 19.) μεθοδεύσαι pro καθιδρύσαι reponit, & quæ ſequuntur hoc modo diſtinguit & interpretatur, χειμαδιῶσαν ὰ Ἰερ. ἰ. κ. τ. ν. τ. Ἰωδ. εἰσφερῆσαι, ωρόθυμός ἐ τ. σ. ωρόσωσαν εἰσαγόμεν@ εἰς τὴν πόλιν· εἰκόνων π. ἀπ. ἡ. τ. νόμω, κ δ. τ. ὀ. π. τῦ. τ. μ. μ. τ. κ. σ. ἰ. ἰ. τ. πόλ[ε]· πρῶτ@ ἢ Π. *Ceterum Pilatus, Judææ procurator, exercitum Cæſarea adducens, eumque inſidioſe ſtudens cum everſione legum Judaicarum Hieroſolymis hybernatum immittere; utpote imagines Cæſaris, quæ militaribus ſignis adjunctæ erant, in urbem introducens (cum tamen noſtra lege cautum ſit, ne hujuſmodi faciamus imagines, ideoque omnes qui ante eum fuerunt procuratores cum ſignis militaribus abſque tali imaginum ornatu ingreſſi fuerint) primus ille, ignaris omnibus, quia noctu introitus fieret, illatas imagines Hieroſolymis ſtatuit.*

c Πρεσβευὰς —— νόμω.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Τὰς σημαίας] Ita reſcripſi cum Cod. *Busb.* τοῖς σημείοις in *Editis Aliiſque.*

e Εἰσαγόμεν@] *L. B.* εἰσάγων.

f Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.] Ὡς τὰ Ἱεροσόλυμα *Busb.*

ΚΕΦ. γ'.

CAP. III.

Judæorum contra Pilatum ſeditio. de Chriſto. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

IV.

Πιλάτ@ ἢ, ὁ τ Ἰουδαίας ἡγεμών, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας [z] χειμαδιῶσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπῃ καταλύσῃ [a] τ νόμων τ Ἰουδαϊκῶν, [b] εἰσέφρησε [c] πρεσβευὰς Καίσαρ@, αἳ [d] τ σημαίας προθῆσαν, [e] εἰσαγόμεν@ εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων ποίησιν ἀπαγορεύον[τ@] ἡμῖν ἔ νόμω. καὶ διὰ τῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τ μὴ μετ' τοιῶνδε κόσμων σημαίας ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτ@ δὲ Πιλάτ@, ἀγνοίᾳ τ ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέζ τὴν εἴσοδον, ἱδρύεται τὰς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν κ πληθὺν παρῆσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείαν ποιύμενοι ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, ὅπῃ μεταθέσῃ τ εἰκόνων. καὶ μὴ συγχωρήσαντ@ αὐτοῖς, ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τὸν περὶ τὸ θέατρον ἐκάλεσεν. ἦν δὲ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τῆς ἀδείας ἀπορον. καὶ τὸν μὲν ἀγῶνα ἐκ τῆς ἐπιβολῆς ἐκώλυσεν· ἐπὶ δὲ τὸν Πιλάτον ἐκ τῆς ἀδείας ἐπέθεντο. καὶ τὸν μὲν ἐκύκλωσαν, ἐπὶ τὸν βῆμον ἐκάθητο· ἐπιβοῶντες δὲ ἐκέλευον τὰς εἰκόνας ἀφαιρεθῆναι. ὁ δὲ ἐπεὶ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς ἐκώλυσεν

concedente, utpote quod ea re Cæsari fieret contumelia, postquam illi eum urgere non desinebant, die septimo, cum milites occulte armassent, *ipse* suggestum in circo factum conscendit: quæ res collocatum in insidiis exercitum tegebat. Cumque Judæi eadem rursus ab eo flagitarent, signum militibus dedit, ut eos circumsisterent, eisque præsentem mortem minatus est, nisi quieti domum discederent. At illi humi procumbere, detectisque cervicibus dicere, se longe mori malle, quam ut auderent quidquam contra legum sapientiam committere. Atque Pilatus, animorum constantiam & firmitatem in legibus conservandis miratus, imagines è vestigio Hierosolymis Cæsaream referri jussit.

Pilatus imagines Cæsaris submovet.

Aquam Hierosolymam inducturus seditionem concitat.

2. Tentavit etiam *Pilatus* aquam derivare Hierosolyma, idque sacrarum pecuniarum impensis, petito fontis capite ducentesimo ab urbe stadio. Sed Judæis displicebat quod circa aquam fecerat: coiveruntque hominum multa millia, qui vociferarentur ut ab instituto desisteret; nonnullis etiam id quod in turba promiscua fieri solet, convicia & contumelias homini dicentibus. Itaque ille magnum militum numerum habitu Judaïco, qui occultas sub veste sicas ferrent, misit in locum unde possent circundare Judæos; deinde Judæis ut se inde reciperent imperavit. Cumque Judæi conviciis eum petere inciperent, signum quod convenerat militibus dat: illi vero longe atrocius, quam jusserat Pilatus, quietos æque ac seditiosos castigarunt. Isti autem de pertinacia nihil recedebant: adeo ut, inermibus inclementer acceptis ab armatis eos adorientibus, multi ex illis hoc modo perierint, alii saucii discesserint. Atque ita compressa est *hæc* seditio.

Magna Judæorum strages.

Illustre de Jesu Christo testimonium.

3. Eo etiam tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim * mirabilium operum effector, magister hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multosque Judæos, multos item † Gentiles ad se ‡ pellexit. Hic erat Christus. quem cum Pilatus, ab homi-

ρουῦτ@ ἀφ' τὸ [g] εἰς ὕδεμ Καίσαρ φέρειν, ἐπεὶπερ σὺκ ἐξανεχώρουν λιπαρεῖν, κ᾽ ἔκτῳ ἡμέρᾳ ἐν ὁπλοις ἀφανῶς ὑπεκαθίσας τὸ ϛρατιωτικὸν, αὐτὸς ὑπὲρ τὸ βῆμα ἦκε· τὸ δὲ ἐν τῷ ϛαδίῳ καπνιζόμ. ὅπερ ἀπεκρυπτε τ᾽ ἐφεδρεύονϛα ϛρατὸν. πάλιν δὲ τ᾽ Ιουδαίων ἱκετία χρωμένων, ὑπὸ σωθήμαλ@ πολιήτας τὰς ϛρατιώτας, ἠπείλ. ϑάνατον ὑπὲρ ὑπὲρ ζημίαν [h] ἐκ ᾧ ὀξέως, εἰ μὴ παυσάμενοι ϑορυβεῖν ὑπὲρ τὰ οἰκεῖα ἀπιοιεν. οἱ δὲ πτυνεῖς ῥίψαν. ἑαυτὲς, κ᾽ [i] γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, πολὺ μᾶλλ᾽ [k] δέξασθ᾽ τ᾽ ϑάνατον ἔλεγον, ἢ παρανομῆσαι τῶν σφίσι ϖεφυλαχότ. τ᾽ νόμων. κ᾽ Πιλάτ@, ϑαυμάσας τὸ [m] ἀχνὸν αὐτῶν ὑπὲ φυλακῆ τ᾽ νόμων, ϖεφρόντισε τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἐπανενεχθῆναι εἰς Καισάρειαν.

β'. [n] Τδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἔπραξε, δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ϛαδίων τὸν ἀρχὸν ἑκατὸν ῥεύμασ@, ὅσον ἀπὸ διακοσίων ϛαδίων. οἱ δὲ, σὺκ ἀρέσκοντες τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ [o] ϑορυβούμενοι, πολλαί τ᾽ μυριάδες ἀνθρώπων συνελθόντες καπβόων αὐτὸ, παρακαλ. ἐπὶ τοιούτοις ϖεθυμουμένῳ· τινὲς δὲ ἐ λοιδορίᾳ χρώμενοι [p] ὕβριζον εἰς τ᾽ ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πρᾶσσειν ὄμιλ@. ὁ δὲ, ϛρατῇ τῇ σκευῶν πολὺ πλῆθος ϛρατιωτῶν [q] ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντ᾽ [r] σκυτάλας ὑπὸ τ᾽ ϛρατᾶς, ἀποπέμψας εἰς ὃ ϖροείλοιτο αὐτὸς, αὐτὸς [s] σκέλλειν ἀναχωρεῖν. τῶν δὲ ὠρμηκότων [t] εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἐπιδίδωσι τοῖς ϛρατιώταις ὁ ϖεφυμένῳ σημεῖον. οἱ δὲ ἐ πολὺ μειζόνως, ἢπερ ἐπέπαζε Πιλάτ@, ἐχρῶντο πληγαῖς, τύς τ᾽ ϑορυβοῦντας ἐν ἴσῳ κ᾽ μὴ κολάζοντες. οἱ δ᾽ [u] διέφερον τὸ μαλακὸν ὁδὸν, ὥϛε ἄοπλοι ληφθέντες ὑπ᾽ ἀνδρῶν ἐκ ϖεφυλακῆς ὑπιφερομένων, πολλοὶ μὲν αὐτῶν τοῦτῳ ἐ ἀπέθνησκον, οἱ δ᾽ ἐ ϖραυματίαι ἀνεχώρησαν. κ᾽ ὕτω παύε᾽ ἡ ϛάσις.

γ'. [x] Γίνε᾽ δ᾽ [y] κ᾽ τοῦτον τ᾽ χρόνον [z] Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, [a] εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ ϖαραδόξων ἔργων ϖοιητὴς, διδάσκαλ@ ἀνθρώπων [b] τ᾽ ἡδονῇ ϖαλαβόν [c] δεχομένων· κ᾽ πολλοὺς μὲν [d] Ιουδαίους, πολλοὺς δ᾽ [e] κ᾽ ἐ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγ. [f] ὁ Χριϛὸς ὗτ@ ἦν. κ᾽ αὐτὸν ἐν-

δειχθ

g Εἰς ὕδεμ Καίσαρα φέρειν,] Ita *Basil. Busb.* & *Hen. à secunda manu*, quo fere modo τοῦτο ϖρὸς πολλῶν ἀδοξίαν σοι οἴζῃ apud *Platonem*. Δι' τὸ ὕδεμ in *Ed. Gen.* Δι' τὸ μὴ εἰς ὕδεμ *Vat.* & *Hen.* à pr. m Legi potest, Δι' τὸ ὕδεμ Καίσαρα εἰσφέρειν,

h Ἐκ ᾧ ὀξέως] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

i Γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς,] Καὶ γυμνώσαντες ϖρὸς σφαγὰς *Busb.*

k Δεξασθ᾽ τ᾽ ϑάνατον ἔλεγον,] Ita *MSS.* δέξασθ᾽ in *Editis*.

l Τῶν σοφίαν ϖεφρόντισε τ᾽ νόμων.] Inde σοφισαὶ dicti, ipsi νομοδιδάσκαλοι qui aquilam detraxere templo. Ita mox cap. 5. σοφίαν νόμων. REL.

m Ὀχυρὸν] *L. B.* ἰσχυρὸν.

n Ὑδάτων —— χρημάτων,] Aquæductus Hierosolymis è sacra pecunia κορβανᾶς dicti *alibi*. lib. 2. c. 9. §. 4. καλεῖ᾽ δ᾽ κορβανᾶς &c. SPANH.

o Δροῦμβοις,] Χρωμβύοις in aliquot *MSS.*

p Ὑβρίζον εἰς τ᾽ ἄνδρα,] Ὑβρίζειν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

q Ἀμπεχόμενον,] *Gen.* ἀπεχόμενον. Ἀμπισχόμενον *Busb.*

r Σκυτάλας] Vert. *Sicas.* sed *fustes* vel *claras* potius significat vox Græca. IBBETSON.

s Κέλλειν ἀναχωρεῖν.] Ἐκέλλειν *Busb.*

t Εἰς τὸ λοιδορεῖν, διαδίδωσι] Apud. Euseb. H. Eccl. lib. 1. c. XI. p. 30. SPANH.

u Εἰσέφερον] *L. B.* εἰσφέρουσι.

x Γίνε᾽ —— Ιησοῦς,] Γίνε᾽ δὲ *Busb.* & *MS. Isidori Pelusiotæ Cæsareus*, quod probat *Lambecius*, ita ut verborum sensus sit, *Fuit porro circa hoc tempus* &c. Sic enim testimonium hoc de Christo cum præcedente narratione optime ac convenientissime connectitur. Tolerari tamen hic potest etiam particula δ᾽ quia & hæc usurpatur pro δή. HUDS. Nonnemo hoc testimonium de Christo ex variante scriptura, quæ in Eusebio, Cedreno, Euthymiò Zigabeno, Isidoro & Suida est, ita dedit, ut ab hac vulgata recederet quam maxime Γίνε᾽ δ᾽ (κατ' ἐκεῖνον τ᾽ καιρὸν) Ιησους (τις) σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν (ἐχρῆν.) ἦν γὰρ ϖαράδοξων ἔργων ϖοιητὴς διδασκαλὸς τ᾽ τ' ἀληθῆ (σπεύδ.) κ᾽ πολλοὺς μὲ (ἐ Ἰουδαίους, πολλοὺς δ᾽ κ᾽ ἀπὸ ἐ Ἑλληνικοῦ ἠγάγετο) ὁ Χριϛὸς ὗτ@ ἦν. κ᾽ (αὐτῶν) ὑπόπτ᾽ τ᾽ (παρ' ἡμῖν ἀρχόντων) καθήλωσαν σταυρῷ ἐπιτίμησάντ@ Πιλάτῳ. Οὐκ (ἐξαπατᾶσθαι οἱ τὸ ϖρῶτον (αὐτὸν) ἠγαπήσαντες τὰ αὐτῷ καταλιπεῖν, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς πάλιν ἡμέρας, πάλιν ζῶν, τ᾽ ϑείων ϖροφητῶν ταῦτα κ᾽ ἄλλα (μυρία περὶ αὐτοῦ ϑαυμάσια κ᾽) εἰρηκότων. (Ἴδε τοίνυν) τ᾽ χριϛιανῶν ὄνομ (ἀπὸ λειπόμ.) τὸ φῦλον. In lib. 11. de bell. c. 9. §. 3. idem hoc testimonium de Christo legitur in codice Petavii sed auctum pia fraude. vide quæ infra notamus. REL. Eadem *Rufinus* Interpres c. IX. SPANH. Brevitatis gratia hic nihil dicimus, Dissertatiunculam de fide Josephici hujus testimonii subjecturi ad finem Tomi II. HAV.

y Κατὰ τοῦτον τ᾽ χρόνον] *Aliis* κατ' ἐκεῖνον τ᾽ χρόνον, & ὃ τ᾽ καιρὸν τοῦτον.

z Ιησοῦς,] Ιησοῦς τις *Eusebio* in *Hist. Eccl.* l. 1. c. XI. HUDS. At Mosen ipsum sæpe ἄνδρα nuncupat. An Christum Mosi ipsi prætulit? Sunt ab aliena manu. REL.

a Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Verba illa, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, agnoscunt nostri *Codd.* omnes, tam *Latini* quam *Graci*. Itaque *Vossius* in *Chronol. S.* c. 17. (quod in uno ejus *exemplari Latino* desiderentur) sine ratione suspicatur ab aliena manu accessisse.

* *Mirabilium operum effector*,] Est qui vertit *incredibilium*. Sed (ut notavit *Lambecius*) differentiam esse inter ϖαράδοξον & ἄπιϛον liquet ex *Isocrate* ad *Nicoclem*, ἐν οἷς ὅτι ϖαράδοξον, οὐκ ἄπιϛον &c.

b Τῶν ἡδονῇ] Ita in *plerisque libris*, & sic loqui amat *Josephus*, ut paulo supra, & alibi τ᾽ σὺν ἡδονῇ *Busb.* & *Euseb.* in H. E. τ᾽ ἐν ἡδονῇ *Cedren.* omittuntur ab *Euseb.* in *Dem. Evangel.* HUDS. Inde *Zonaras* p. 267. τ᾽ ἀχ ἡδον. In MSS. Reg. Gall. apud Huetium Dem. Eu. p. 33. σὺν ἡδονῇ *Euseb.* SPANH.

c Δεχομένων·] Σεβομένων *Euseb.* in *D. E.*

d Ιουδαίους,] Τῶν Ιουδαίων in *Euseb. H. E. Niceph.* & *Suid.* probante *Is. Vossio*. Ἐ Ιουδαϊκῦ *Euseb.* in *D. E.*

† *Gentiles ad se pellexit*] Omnes *Ethnicos*, qui in Deum verum non credebant, cujuscunque fuerint gentis, Judæi Ἕλληνας sive Ἑλληνικὸς vocabant.

e Καὶ ἐ Ἑλληνικῦ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Hen. Vat. Isidor. Suid.* & *Zonar.* κ᾽ Ἑλληνικῦ *Basil.* & *Euseb.* in *D. E.* κ᾽ ἀπὸ ἐ Ἑλλ. *Euseb.* in *H. E.* κ᾽ ἀπὸ ἐ Ἑλληνισμῦ *Niceph.* quod cæteris præfert *Is. Vossius.* ποσὸς γὰρ κ᾽ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριϛὸς *Niceph.* HUDS. Καὶ ἑλληνικὸς *Gen.* κ᾽ ἐ Ἑλληνικῦ ibid. κ᾽ ἀπὸ ἐ Ἑλληνικῦ· *Euseb.* SPANH.

‡ *Pellexit. Hic erat Christus.*] Sibi adjunxit *Epiphan.* HUDS. Et melius quidem vertit ita *Epiph.* IBBETS.

f Ὁ Χριϛὸς ὗτ@ ἦν.] Sc. ὁ λεγόμ@ Χριϛός. Sic enim *Pilatus* dixit, τί ἂν ϖοιήσω Ιησοῦν τ᾽ λεγόμενον Χριϛὸν. *Hieronymus* vertit, *& credebatur esse Christus*, unde, κ᾽ ἐπικλῆν ὄνομ Χριϛός

δείξῃ τ πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σαυρῷ ὑπὸ Πιλάτου, οὐκ [b] ἐπαύσαντο [h] οἵγε πρῶτον [i] αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῃ [k] ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τ θείων προφητῶν [l] ταῦτά τε καὶ ἄλλα [m] μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ [n] εἰρηκότων. [o] εἰς ἔτι νυῦ τ Χριστιανῶν [p] ἀπὸ τοῦδε [q] ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

4. Circa eadem tempora etiam mali quiddam aliud Judæos perturbavit, Romæque accidit ut in fano Isidis res ageretur, *summa* cum turpitudine conjuncta. Primum igitur facinus in Isiacis commissum memorabo, ac tum demum orationem convertam ad ea persequenda quæ apud Judæos evenerunt. Erat Romæ Paulina & natalium dignitate illustris, & ob studium quod ipsa virtutis decori impenderat magni nominis, porroque divitiis affluens, & forma egregia, ea etiam ætate qua maxime lætitia gestiunt mulieres, ac præter cætera vita ad pudicitiam composita. Nupta autem erat Saturnino, viro cum ipsa in omnibus quibus eminebat conferendo. Hujus amore correptus est Decius Mundus, vir magnæ inter equites *Romanos* dignitatis: qui, cum eam comperisset frustra muneribus solicitari, ut quæ ingentia ab eo missa rejecerat, tanto magis amore accendebatur; ita ut ei pro uno concubitu ducenta drachmarum Atticarum millia polliceretur. At cum *ea* nec hisce animo flecti potuerit, illi, se amore destitui graviter ferenti, optimum visum est, inedia mortem sibi consciscere propter malum quod ei ex Paulina acciderat. Atque ita quidem ille vitam finire decreverat, nec ei mora quin id continuo faceret. Fuit autem Mundo paterna liberta, Ide nomine, omnium malarum artium perita: quæ, cum ei valde displiceret ut juvenis in obstinato moriendi proposito persisteret, nam palam erat ipsum se perditum ire, ad eum veniebat verbisque afflictum excitabat, fidem ei faciens spem ingerendo fore ut Paulinæ complexibus potiretur. Illoque precibus libenter auscultante, subjiciebat, sibi tantum opus esse quinquaginta drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Et illa quidem, cum istis juvenis animum erexisset, quantumque pe-

Sacra Isidis fodantur.

Paulina Romana fraude sacerdotis Isidis à Mundo stuprata.

Ide patris Mundi liberta.

num nostrorum primis delatum, crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non desierunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertio die redivivus, divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis. atque ab eo denominata Christianorum natio durat usque ad hunc diem.

[a] Ἐπαύσαντο] Ἐξεπαυσαντο *Euseb.* in *H. E.* quem sequitur *Voss.*

[b] Οἵγε πρῶτον αὐτὸν] Οἱ τὸ πρῶτον *Busb.* & *Suid.* probante *Vossio.* HUDS. Οἱ τὸ πρῶτον αὐτοὶ ἀγαπ. *Euseb.* οἱ τὸ MS. R. SPANH.

[i] Αὐτὸν] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Euseb.* in *H. E.* & in *D. E.* assentiente *Vossio.* cæteris deest αὐτόν.

[k] Ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,] Vox ἔχων abest *Eusebio* in *D. E.*

[l] Ταῦτά τε καὶ] Ita *Busb. Isidor. Euseb.* in *H. E.* & *D. E.* ταῦτα καὶ ἄλλα &c. in *Editis Josephi Aliisque.* ταῦτα κ ἄλλα μαρτυρούντων ἅδε αὐτῷ θαυμάσια εἰρηκότων *Cedren.* HUDS. Ταῦτά τε MSS. & *Euseb.* SPANH.

[m] Μυρία θαυμάσια] Vocem μυρία omittendum cum nonnullis censet *Vossius.* qui mox etiam cum illis mutato ordine legit ἅδε αὐτῷ θαυμάσια εἰρηκότων.

[n] Εἰρηκότων.] Προειρηκότων solus *Hen.* HUDS. Uti videlicet Christiani credebant: nam Judæus ex sua sententia id scribere nequit. Sed omne hoc de Christo testimonium merito suspectum est corruptelæ, & a Christianis interpolatum: uti & idem in quibusdam (vide infra) MSS. tis librorum de bello invenitur, adhuc magis interpolatum. Nam plane nullam feciſſe Josephum mentionem Jesu non putem, quum Jacobi fratris Jesu & Johannis Baptistæ cum honore meminerit. REL.

[o] Εἰς ἔτι νυῦ] Ita *Busb. Euseb.* in *H. E. Niceph.* & *Zonar.* εἰς τε νυῦν in *Editis Josephi Aliisque.* ὅθεν εἰς ἔτι νυῦν *Euseb.* in *D. E.* HUDS. Εἰσέτι τε MSS. & εἰσέτι νυῦν γε *Eus.* SPANH.

[p] Ἀπὸ τοῦδε] Ἀπὸ τοῦδε δ χρόνου οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον *Euseb.* in *D. E.* cæteris omissis. Verum plura verba in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & in hodiernum Christianorum, qui ab ipse nuncupati sunt, & nomen perseverat & genus.*

[q] Ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Ita *Hen.* & *Vat.* ὀνομασθέντων *Aliis.*

[r] Τὰς αὐτὰς χρόνους,] Τὰς δ αὐτὰς *Busb.*

[s] Ἕτερόν ——— Ἰουδαίους,] Id respicit ad seditionem ortam, quum Pilatus signa Cæsaris inferret Hierosolymis: nec cohæret cum historia de Christo, uti nunc legitur. Et an dixisset de Christo, quem ita laudat, ἀθρούσῃ; REL. Ita MSS. *Editi* ἕτερόν τι.

[t] Οὕτω μεταδιδῷ] Οὕτως μεταγάγω τ λ. *Busb.* ὥστε μεταδίδωμι τ λ. *Gall. Lugd. Bat.* ὥστε μεταδίδωσι τ. λ.

[v] Παυλίνα] Παυλίνα τις legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Eadem hinc *Zonaras* p. 268. 269. SPANH.

[x] Τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι] Τὸν καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύοντα κόσμον ἀρετῆς ἐπὶ μέγα σεσῖσα τῷ ὀνόματι. δυνάμις τε in *Editis Aliisque.* τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι ἀρετῆς εἰς μέγα σεσῖσα· δυνάμις τε *Busb.* unde, quam minimum à vestigiis vulgatæ lectionis recedendo, rescripsi, κ τῷ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμ ἀρετῆς &c. in *Epiphanii* versione, *majorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua.*

[y] Τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς] Τῇ ὄψει *Busb.* & *Gall.*

[z] Καὶ τ ὥρας] Καὶ τ ἡλικίας *Zonar.*

[zz] Τῷ εἰς τὰ πάντα] Ita cum *Cod. Gall.* nec aliter *Busb.* nisi quod τῷ non agnoscat. τ εἰς τὰ πάντα ἀντισωμένῳ τ π. in *Editis Aliisque.*

[a] Καὶ μείζονα γὰρ ὅσης] Καὶ μείονα γὰρ ἢ ὅταν ἀλῶναι δώροις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. κ μείζων γὰρ ἦν ἢ ὅστε ἁλ. in *Editis Aliisque.* κ μείζονα ὅσης ἁλῶναι, *Busb.* omnibus perpensis rescripsi, κ μᾶζον γὰρ ὅσης ἢ ὥστε ἁλ.

[b] Καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος] Καὶ παρεμφθέντων *Busb.*

[c] Περιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν *Busb.*

[d] Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν] Ἀττικῶν pro αὐτῇ δώσειν habet *Busb.* Vocem Ἀττικῶν etiam agnoscit *Zonar.* atque *Epiphanius* vertit, *ut etiam viginti myriadas drachmarum Atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset.* quibus factum est ut non dubitarim Ἀττικῶν in textum recipere.

[e] Ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ] Ἐνόμισεν *Busb.* & *Vat.*

[f] Τοιαύτῃ τελευτῇ,] Ita rescripsi pro τοιούτῳ τελευτῇ. Si quis malit τοιούτῳ τέλῳ, non repugnabo.

[g] Ἀπελθόντα.] Ἀπηλθότα in *libris* omnibus.

[h] Ἡ δεινῶς φέρουσα ἔ νεανίσκου] Αὐτῇ *Busb.*

[i] Τὸ ψήφισμα ἔ θανεῖν] Ita in *Editis.* τῷ ψηφίσματι in plerisque *MSS.*

[k] Ὑποχίζῃ ὡς ἁλοὺς ἀπηχθημένην] Ὑποχίσει *Busb.*

[l] Παυλίναν αὐτῷ] *Al.* Παυλίνῳ.

[m] Μόνον ἔλεγεν,] Μόνον *Busb. Hen.* & *Vat.*

[n] Ἐπὶ ἀλόᾳ τ γυναικός.] Ἐπὶ δίᾳ *Busb.*

petierat pecuniæ accepiſſet, alia ipſam aggreditur via, quam ii quorum opera uſus fuerat & miniſterio, quod mulierem videret majorem quam ut pecunia caperetur. Gnara enim eam vehementer addictam eſſe Iſidis cultui, tale quiddam commini-ſcitur. Conventis aliquot ex ejus ſacerdotibus, verbiſque ultro citroque habitis, ubi fidem quam maxime ſolennem acceperat, &, quod efficaciſſimum, pecuniam oſtentaverat, in præſens viginti quinque millia, & altera totidem re perfecta, indicat eis amorem juvenis, rogans modis omnibus adniterentur ut ei mulieris copiam facerent. Illi autem, auri vi magna inducti, id facturos recipiunt. & illorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, atque intromiſſus petiit ut remotis arbitris cum ea colloqueretur. quo conceſſo, venire ſe ajebat miſſum ab Anubide, Deo quippe illius amore capto, jubenteque ut ad ſe veniret. Illi verba iſta grata erant & optata, ſeque apud familiares ſuas jactabat ob honorem quo eam dignabatur Anubis: marito quoque indicat, condicta ſibi cœnam & cubile Anubidis. Ille vero conceſſit, ut qui probe norat pudicitiam uxoris. Itaque it *mulier* in fanum, & cum cœnaviſſet, quo tempore ſomni hora erat, clauſis januis à ſacerdote, intus in Sacrario etiam ablatæ erant lucernæ, nec Mundus, nam illic antea abditus fuerat, ab ejus conſortio aberravit, totamque noctem illi obſequuta eſt, Deum eſſe rata. Cumque ille abiiſſet, priuſquam moverentur ſacerdotes qui inſidias neſciebant, Paulina mane cum veniſſet ad virum, apparitionem Anubidis ei narrat, & propterea etiam apud familiares verbis *quam ampliſſimis* ſeſe extollit. Illi vero partim fidem negabant, rei naturam ſpectantes, partim mirabantur, ut qui non potuerint, id quod æquum, fide indigna judicare, quando ad ejus pudicitiam & nobilitatem reſpiciebant. Tertia autem die poſt facinus patratum Mundus, ipſi obviam factus, "Paulina, inquit, equidem mihi & ducen-"ta millia ſervaſti, quæ potuiſti facultatibus tuis "adjicere, & morem nihilominus meæ voluntati geſſiſti. nihil vero mea refert, quod Mundum "verborum contumeliis oneraſti; ſed *magnæ* mihi "res ipſa voluptati fuit ſub Anubidis nomine la-"titanti." Et is quidem iſta loquutus diſceſſit: illa vero, ut quæ tum primum aliquid de flagitio reſcivit, & veſtem ſibi lacerat, & marito *protinus* indicat omnem inſidiarum turpitudinem, eumque obſecrabat, ut ipſam vindicatum ire non negligeret. Is autem totum negotium imperatori aperit. Atque Tiberius, cum rem omnem, quæſtione de ſacerdotibus habita, probe intellexiſſet, & illos cruci ſuffixit, & Iden exitii illorum cauſam, utpote quæ omnia machinata eſt in mulieris injuriam: inſuper & templum evertit, & Iſidis ſimulachrum in Tiberim fluvium demergi juſſit. Mundum autem exſilio multavit, cauſam ſatis idoneam ratus

Anubis Deus.

Tiberius Iſidis ſacerdotes & Iden in crucem agit, Iſidis templum evertit, & Mundum in exſilium ablegat.

μηδαμῶς χρημάτων ἀλισκόμενον. εἰδῦα δ' αὐτῷ θεραπείᾳ τ Ισιδ· σφόδρα ὑπαγομένῳ, ° τεχνᾶταί τι τοιόνδε. τ ἱερέων τισὶν ἀφικομένη P Διὰ λόγων ἐπὶ πίστει μεγάλαις, τὸ ϑ μέγιστον δόσει χρημάτων, τὸ μὲν παρὸν μυριάδων δυοῖν Ϲ q ἡμισείας, λαβόντ· δ' ἐκέασιν ξ πράγματ· ἑτέρῳ τοιῷδε, Διαπαφεῖ τοῦ νεανίσκου τ ἐρωτα αὐτοῖς, κελεύουσα παντοίως r ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὴν ἄνθρωπον ἀπο-δόσαι. οἱ δ' ἐπὶ s πολλῇ τοῦ χρυσίου t θέρμῃ κεχθέντες ὑπῃσχνοῦντ·. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατ· ὡς τὴν Παυλίναν ὡσόμενο·, ϑυομένων εἰσόδων, v καταμόνας τι Διὰ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. καὶ x συγχωρηθὲν, y πεμπὸς ἔλεγε ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ανούβιδ·, ἔρωτι αὐτῆς ἁλωμένου τοῦ Θεοῦ, κελεύοντ· τ ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. τῇ ϑ z εὐκτὸς ὁ λόγ· ἦν, καὶ τῆς τε Φίλαις ἐνεκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ a τύπῃ ἀξιώσει τοῦ Ανούβιδ·, καὶ φεράζει ὡς τ ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ Ϲ εὐνὴν ξ Ανούβιδ· εἰσηγάλθαι. συνεχώρει δ' ἐκεῖν·, τὴν σωφροσύνην τ γυναικὸς ἐξεπισάμεν·. χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμεν·, καὶ δειπνήσασα, b ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν, κλειϑεισῶν τ ϑυρῶν ὑπὸ ξ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ καὶ τὰ λύχνα σκοτοῦσιν ἦν, καὶ ὁ Μῦνδ·, ὡσεκεκρυμ-μένος τῆδε, ἐκ ἠμάρτανεν ὁμιλιῶν τ ὡς αὐτὴν· πανύ-χιόν τε αὐτῷ c διεκνήσατο, ὑπειληφῦα Θεὸν εἶναι. καὶ ἀ-πελθόντος ὡσόπρον ἢ d κίνησιν ἄρξασϑ τ ἱερέων, οἱ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ἤδεσαν, e ἡ Παυλίνα, πρὸ ὡς τ ἄνδρα ἐλ-ϑοῦσα, τὴν ἐπιφάνειαν σκοτοῦσαν ξ Ανούβιδ·, καὶ ὡς τὰς φίλας f ἐνελαμπύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. οἱ ϑ, τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὴν φύσιν ξ πεῖσμα δ· ὁρῶντες· τὰ δ' ἐϑαύ-μαζον καϑίσαντο, οὐκ ἔχοντες ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρῖναι, ὁπότε g εἰς τὴν σωφροσύνην Ϲ τὸ ἀξίωμα ἀπόδοιεν αὐτῆς. τρίτῃ ϑ ἡμέρᾳ μϑ τὴν πρᾶξιν ὑπαναδόσας αὐτῷ ὁ Μῦν-δ·, "Παυλίνα, φησὶν, ἀλλά μοι Ϲ εἴκοσι μυριάδας "διεσώσω, δυναμένῃ οἴκῳ πρεπόντως τῷ h ἑαυτῆς, i Διὰ "κοινεῖσϑαί τε ἐφ' οἷς k προσκαλύμμαι οὐκ ἐνίλιπες. ἀ "μέντοι εἰς Μῦνδον l ὑπερ m διεκρῶ μηδέν μοι μείζων τ "ὀνομάτων, ἀλλὰ τ ἐκ τῆς πεῖσμαλος ἡδονῆς, Λυσίου "ὄνομα ἐϑέμην ἐμαυτῷ." καὶ ὁ μὲν ἀπῆλ τοῦτο εἰπών· ἡ ϑ εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλϑοῦσα τῆς τολμήματ·, περιῤῥήγνυταί τε τὴν στολὴν, καὶ τὸν ἀνδρὶ δηλώσασα τῆς παντὸς ὑπεκλεύμαλ· τὸ μέγεϑος, ἐδεῖτο μὴ περιϊδεῖν βοηϑείας τυγχάνειν. ὁ ϑ τῷ αὐτοκράτορι ἐπισή-μηνε τὴν πρᾶξιν. καὶ ὁ Τιβέρι·, μαϑὼν ἀκριβῶς αὐτῷ χρομένης ἐξετάσαι τ ἱερέων, σκεύης τε ἀπεφήνα-το, καὶ τὴν Ιδῖαν ὀλέϑρῳ χρωμένην αἰτίαν, καὶ τὰ πάν-τα ἐφ' ὕβρει σωϑεῖσαν τ γυναικός· τόν τε ναὸν καϑεῖ-λε, καὶ τὸ ἄγαλμα τ Ισιδ· εἰς τ n Θύβριν ποτα-μὸν σκέλδυσεν ἐμβαλεῖν. ° Μύνδῳ ϑ φυγῆς ἐπήμησεν, P κώλυμα τῆς μὴ μειζόνως κολάζειν, τὸ μ ἔροτ· αὐ-

o Τεχνᾶταί τι τοιόνδε.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *tale aliquid machinatur*. τεχνᾶ) τοιόνδε in *cæteris*.

p Διὰ λόγων] Διελιχθη *Busb.*

q Ημισείας,] Ημισεία *Busb.* (ἡμίσει *L. B.*) unde pro ἥμισυ *Editorum* repoſui ἡμισείας.

r Επὶ τῷ ληψομένῳ] Επιλήψεσϑ τ ἀνθρώπ· *cæt. Busb.*

s Πλήϑει ϑ χρυσίῳ] Ita cum *Cod. Busb.* πλαγῇ in *cæteris*.

t Παρεκχύντες ὑπεχυνϑ.] Θιλχθέντες *Zonar.*

v Καϑαμόναι] Καϑαμόνας infr. c. 10. §. 3. & §. 6. SPANH.

x Συγχωρηθὲν,] Συγχωρηθέντα *Busb.*

y Πεμπὸς] Conf. ſupr. c. 3. §. 2. SPANH.

z Εὐκτὸς] *L. B.* in *Marg.* εὐκτᾶ·.

a Τύπῃ ἀξιώσει] Τοιούτοις *Busb.*

b Ως ὕπνου καιρὸς ἦν,] Sic in N. T. clauſis foribus ὕπνου καιρὸς ἦν. REL.

c Διεκνήσατο,] Mox hac ead. §. Διακοινᾶσϑαι eadem de re. SPANH.

d Κίνησιν ἄρξασϑ τ ἱερέων,] Κινήσων *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Immo vero (inquit *Petitus* in *Animadv. miſcellan.* tom. IV. p. 196.) ſurrexiſſe jam oportuerat, ut aperirent ei diſceſſuro fores. Adeo ut, cum moris illis fuerit ſummo mane Deam ſalutare, quas *ſalutationes* etiam *excitationes* appellabant, (ut conſtat ex *Arnobio*, l. VII.) non dubitem quin hanc *excitationem* appellet *Joſephus* κίνησιν, & locus hoc modo reddendus ſit, *cumque ille abiiſſet, antequam ſacerdotes doli conſcii excitationem canere capiſſent.* Verum ipſe ſimplici verborum ſenſu retento, malui cum V. Cl. J. *Clerico* (in *Heſiodum*, p. 136.) voculam οὐκ ante ἤδεσαν inſerere.

e Η Παυλίνα,] Ita *Busb.* Παυλίνα πρὸ ὡς τ in *Editis Aliiſque.*

f Ενελαμπύνετο λόγοις] Ανελαμπύνετο *Hen.* & *Vat.*

g Εἰς τὴν σωφροσύνην ξ] Illud εἰς ſupplevi è *Cod. Busb.*

h Εαυτῆς,] Σαυτῆς *Busb.* nolui tamen in textum reponere, quod *Budæus* exempla quamplurima afferat ἑαυτοῦ poſiti pro σαυτοῦ.

i Διακοινᾶσϑαι] Conf. mox ſupr. SPANH.

k Προσκαλύμμαι οὐκ ἐνίλιπες.] Προκαλύμμαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Υπερ] *L. B.* ὑπείζειν ἐπιερῶ.

m Διεκρῶ] Conf. ſupr. lib. 17. c. 4. §. 2. ἐν οἷς αὐτὸς ἐκρῶ. SPANH.

n Θύβριν ποταμὸν] *Al.* (ut & *L. B.*) Θύμβριν.

o Μύνδῳ ϑ] Μῦνδον *Busb.*

p Κώλυμα] Κώλυμα ϑ μειζόνως κολάσαι *Busb.*

q Προ-

αὖτω ἡμαρτῆσθαι τὰ ἡμαρτημένα, ἡγησάμενοι. καὶ τὰ μὲν ὠθεὶ τὸ ἱερὸν τ Ισιδος τοῖς ἱερεῦσιν ὑβρισμένα, τοιαῦτα ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τ ἐν Ρώμῃ Ιουδαίοις κ τότον τ χρόνον συντυχόντων, ὡς μοι κ [q] προεσήμηνεν ὁ λόγος.

ε'. Ην ἀνὴρ Ιουδαῖος, Φυγὰς μὲν τ αὐτ, κατηγορία τε προβάσεως [r] νόμων ἐ δέᾳ τιμωρίας τ ἐπ' αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. [s] κ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ διαιτώμενος, προσεποιεῖτο μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τ Μωϋσέως, προσποιησάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα [t] ὁμοιοτρόπους, τότοις ὑπεφοιτήσασαν [v] Φυλβίαν, τ ἐν ἀξιώματι γυναικῶν ἐ νομίμοις προσεληλυθῶαν τοῖς Ιουδαϊκοῖς, πείθουσι πορφύραν [x] κ χρυσίον εἰς τὸ [y] ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθαι· [z] κ λαβόντες, ἐπὶ [a] χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιῆν), ἐφ' ὅπερ ἐ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπράσσετο. καὶ ὁ Τιβέριος, ὑποσημήνῃ γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατορνῖνος τ Φυλβίας ἀνὴρ [b] ὑποσκήψῃ τ γυναικὸς, [c] κελεύῃ πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης [d] ἀπελαθῆναι. οἱ γὰ ὕπαλοι, πεντακισχίλιοι [e] ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείους δὲ ἐκόλασαν [f] μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι, διὰ φυλακὴν τ πατρίων νόμων. καὶ [g] οἱ μὲν, διὰ κακίαν πολλῶν ἀνδρῶν, ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

cur majori pœna non afficeretur, quod amoris vehementia deliquisset. Et ista quidem sunt, quibus templum Isidis dehonestarunt sacerdotes. Nunc autem ad ea narranda revertor, quæ per id tempus Judæis Romæ degentibus contigerunt: id quod jam ante facturum recepi.

V. *Judæi urbe Roma pulsi ob Fulviam pecunia emunctam.*

ſ. Erat vir genere Judæus, patria quidem sua profugus, ut qui accusaretur quod contra leges fecerat & pœnam *ob maleficia* metueret, in omnibus vero nequam & improbus. Is tum Romæ degens, se quidem legis Mosaïcæ interpretem profitebatur, & tribus aliis per omnia sui similibus in societatem ascitis, Fulviæ, feminæ nobili, quæ, legem Mosaicam amplexa, sese illis in disciplinam tradiderat, persuadent ut purpuram & aurum in templum Hierosolymitanum mitteret: qui cum ea accepissent, in proprios usus verterunt & profuderunt; quem in finem ea etiam ab initio postulaverant. Quo fit ut Tiberius, ei quippe rem indicaverat quo amico utebatur Saturninus Fulviæ maritus ex uxoris instigatione, juberet cunctos Judæos Roma pelli. Ex quibus consules delectu habito quatuor millia militum in Sardiniam insulam miserunt: plurimos etiam, qui ut servarent patria instituta militiam detrectarunt, pœnis affecerunt. Atque ita, propter quatuor hominum nequitiam, Judæi ejecti sunt è civitate.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἐθορύβησαν οἱ Σαμαρεῖς, κ πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλεσε Πιλάτος. ὡς κατηγορεῖται ὁ Πιλάτος, οἷά τε Οὐιτελλίῳ πεπραγμένα πρὸς τοῖς Ιουδαίοις ἐ Παρθυαίοις.

CAP. IV.

Quomodo tumultuabantur Samaritani, multosque ex illis occidit Pilatus. utque Pilatus accusatur, & quæ gesta erant à Vitellio apud Judæos & Parthos.

ΟΤΚ ἀπήλλαχτο δὴ θορύβου κ τὸ Σαμαρέων ἔθνος. συρρέφῃ γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδος [h] πιθέμενος, [i] κ ἐφ' ἡδονῇ τ πλήθους πειθαζων τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρος αὖτῳ συνελθεῖν, ὃ [k] ἁγνότατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπειλῆφθαι, ἰσχυρίζετό τε [l] δηλώσειν δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῇδε κατορωρυγμένα, [m] Μωϋσέως [n] τῇδε αὐτῶν τεθησαμένου κατάθεσιν. οἱ δὴ ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τ λόγον, κ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, [o] Τιραθαβᾶ λέγῃ), παρελάμβανον τοὺς συλλεγομένους, ὡς μεγάλῳ πλήθει τῷ ἀναβάσει εἰς τὸ ὄρος πεποιθότες. φθάνει δὴ Πιλάτος τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαβόμενος [p] ἱππέων τε πομπῇ ἐ ὁπλιτῶν, οἳ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προπηθροισμένοις, διὰ τάξεως ὄντος, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπουσι), ζωγρίᾳ τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους ἐ τοὺς ἐν τοῖς φυγάσι δυνατωτάτους ἔκτεινε Πιλάτος.

INterea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitat enim eos vir *quidam*, qui mentiri pro nihilo ducebat & omnia ad ineundam à plebe gratiam faciebat; jubens ut secum montem Garizim conscenderent, montium apud eos sanctitatis opinione celeberrimum, illisque asseverabat, se ostensurum ipsis, ubi eò pervenirent, sacra vasa à Moyse istic defossa atque recondita. Illi vero, quæ diceret verisimilia esse credentes, *statim* arma sumpserunt; & in vico quodam Tirathaba nomine consedentes sibi adjungebant quotquot sese ad illos aggregarent, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior viam, qua iretur, occupat equitibus quos miserat & peditibus: qui congressi cum illis qui in urbem convenerant, primo conflictu alios occiderunt, alios in fugam verterunt, & multos etiam captivos abduxerunt, quorum præcipuos, & potentissimos eorum quos in fuga ceperant, interfecit Pilatus.

Seditio Samaritana.

Seditiosi à Pilato fusi fugatique.

β'. Καταστάντος δὲ τόδε τ θορύβου, Σαμαρέων ἡ βουλὴ πρὸς Οὐιτέλλιον ἔπεμψαν ἄνδρα συνήγορον τῷ

2. Sedato autem hoc Samaritanorum tumultu, senatus *eorum* mittunt ad Vitellium, virum consu-

Pilatus cædis accusatus apud Vitellium & Romam missus.

[q] Προεσήμηνεν ὁ λόγος.] Προαπεσήμανεν habet *Busb.*

[r] Νόμων κ δέᾳ τιμωρίας] Τινῶν post νόμων addit *Busb.*

[s] Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ] Καὶ ἤ ποτε *Busb.*

[t] Ομοιοτρόπους,] Ομοιοτρόπους *Vat.*

[v] Φυλβίαν,] Φλαβίαν passim *Hen.* & *Vat.*

[x] Καὶ χρυσίον] Καὶ τὸ χρυσοῦν *Busb.*

[y] Εν Ιεροσολύμοις ἱερὸν] Vocula ἐν abest plerisque *MSS.*

[z] Καὶ —— ἀναλώμασιν] Καὶ λαβόντες, ἀνάλωμα ταῦτα ἐπὶ χρείας οἰκείαις ποιῆν)· κ ὁ Τιβέριος ταῦτα μαθὼν ἐκ Σατορνίνου τ Φυλβίας ἀνδρὸς ἐπισκήψῃ ταύτης πελάσῃ πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης ἀπελθεῖν *Busb.*

[a] Χρείας] *L. B.* χεῖρας.

[b] Επισκήψῃ τ γυναικὸς,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπισχέψῃ perperam in *cæteris.*

[c] Κελεύῃ —— ἀπελαθῆναι.] Judæi Roma pulsi, & 4000. ex iis in Sardiniam missi. Vid. *Sueton. Tiber.* c. XXXVI. SPANH.

[d] Απελαθῆναι.] Απελθεῖν *Busb.*

[e] Ανθρώπων ἐξ] Ανδρας ἐξ αὐτῶν *Busb.* ἀνθρώπους in *MS.* quo usus est *Petitus.*

[f] Μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι,] Id privilegium sæpe Judæis concessum Josephus memorat à Romanis, ut liberi essent à militia, nam Sabbathi observatio, ciborum delectus & alia in bello nequeunt locum habere. REL.

[g] Οἱ μὲν,] Καὶ οἱ μὲν δὴ *Busb.*

[h] Τιθέμενος] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *vir quidam mentiri pro nihilo ducens, Cephedon nomine.*

[i] Καὶ ἐφ' ἡδονῇ τ πλήθους] Καθ' ἡδονὴν *Busb.*

[k] Αγνότατόν τε αὐτοῖς] Αγνότατον αὐτοῖς *Busb.*

[l] Προσημανοῦσι δείξειν] Ita cum *Cod. Busb.* προσημαίνουσι in *cæteris.*

[m] Μωϋσέως] Ita etiam apud *Epiphanium* & *Zonaram.* Verum Ωζίου malit Cl. *Relandus* in *Dissert.* de *monte Garizim*, p. 155. & *Dissert. secunda de Nummis Samaritanis*, p. 45. & ex *Chronico Samaritano* recitat traditionem de arca & vasis sacris jussu Dei in monte Garizim reconditis sub pontificatu Oziæ, cujus mentio fit 1 *Chron.* c. 6. v. 6. quam historiam aliter narratam videre est, 2 *Maccab.* c. 2. v. 4. id quod me monuit Cl. *Lowthius.* HUDS. Lege Ωζίου, Ozis. hic Pontifex fuit. Moses autem Jordanem non transierat. REL.

[n] Τῇδε αὐτῶν] Ενεῖ *Busb.*

[o] Τιραθαβᾶ] *L. B.* Τιρεθαβᾶ, uti & statim inferius.

[p] Ιππέων τε πομπῇ] Πέμψας ἱππεῖς κ ὁπλίτας *Busb.*

q Εἰς

ſularem & Syriæ præſidem, atque Pilatum cædis eorum qui interiêre accuſabant. non enim ut à Romanis deſciſcerent, ſed ut tutum à Pilati injuriis perfugium haberent, in Tirabatha ſeſe recepiſſe *dicebant*. Tum Vitellius, Marcello amico ſuo ad res Judæorum procurandas miſſo, Pilatum juſſit Romam proficiſci, ad objecta à Judæis *crimina* coram imperatore reſponſurum. Ita Pilatus, decem annis in Judææ provincia exactis, Romam properabat, Vitellii mandatis, quibus nihil contradicere audebat, obſequutus. At priuſquam Romam appelleret, deceſſit Tiberius.

Tiberius moritur.

VI. 3. Vitellius autem in Judæam profectus, Hieroſolyma aſcendit, ea tempeſtate, qua feſtum ageretur quod Paſcha appellatur. Cumque à Judæis magnifice exceptus fuiſſet Vitellius, vectigal fructuum venalium Hieroſolymitanis in univerſum remiſit, & ſtolam pontificis cum omni ejus ornatu paſſus eſt in templo, ut olim, à ſacerdotibus adſervari. ſed eo tempore in Antonia, quæ turris eſt ita nuncupata, depoſita erat hujuſmodi de cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus, ejus nominis primus, (nam plures erant eo nomine appellati) cum turrim in vicinia templi exſtruxiſſet, illic maxima ex parte vitam agebat, & ſtolam, quæ in ejus cuſtodia erat, eo quod ſibi ſoli licebat eam induere, ibi depoſitam habebat, quandocunque privata veſte reſumpta in urbem iret. idemque filii ipſius eorumque filii facere conſueverunt. Herodes autem, regnum adeptus, & turrim hanc, loco opportuno ſitam, magno ſumptu inſtruxit, Antoniæ nomine ei indito ex Antonio qui ipſi erat amicus, & ſtolam, ita ut ibi reperta eſt, apud ſe retinuit; ratus populum ea de re nihil novi contra ſe moliturum. Deinceps vero ſimiliter ac Herodes faciebat Archelaus, filius ejus, qui ei in imperio ſucceſſit: cujus regnum cum Romani ſibimet aſſumpſiſſent, nacti ſunt ſtolam pontificiam, in domo ex lapide conſtructa repoſitam, ſacerdotum cuſtodumque ærarii ſigillo obſignatam, caſtelli præfecto quotidie eo in loco lucernam accendente. Septem vero ante feſtum diebus illis ab arcis præfecto tradebatur: cumque ea * purificata uſus fuiſſet pontifex, die proxima poſt ſolennitatem rurſus eam in domum reponebat, ubi antea condita erat. idque quotannis fiebat, tribus feſtis & jequi vertit, & *Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.*

Vitellius ab Hieroſolymitanis magnifice excipitur. Ejus erga Judæos liberalitas.

Stola pontificia in turri Antonia olim depoſita.

ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτῳ κατηγόρων ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀπολωλότων. ἃ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ρωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ ἀσφαλεῖ καταφυγῇ τοῦ Πιλάτου ὕβρεως, [q] εἰς τὸν Τιραθαβᾶ κατεφεύγεσαν. καὶ Οὐιτέλλιος, Μάρκελλον [r] τὸν αὐτοῦ φίλον ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις ἡγησόμενον, Πιλάτον [s] ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης ἀπιέναι, πρὸς ἃ κατηγορεῖν Ἰουδαῖοι [t] διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα. καὶ Πιλάτος, δέκα ἔτεσιν ἀφηγησάμενος ἐπὶ Ἰουδαίας, εἰς Ρώμην ἐπείγετο, τὰς Οὐιτελλίου πυθόμενος ἐντολὰς, [v] οὐκ ὀκνήσειν· πρὶν δὲ [x] ἢ τὴν Ρώμην προσσχεῖν αὐτὸν, Φιλῖνος Τιβέριος μεταστάς.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, τὰ Ἱεροσολύμων ἀνέβη, καὶ ἐν αὐτοῖς ἑορτὴ· Πάσχα δὲ καλεῖται. δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐιτέλλιος, [y] τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ πᾶν τοῖς [z] ταύτην κατοικοῦσι, [a] καὶ τὴν στολὴν τὴν ἀρχιερέως, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κείμενον [παρὰ] τοῖς ἱερεῦσιν ἔχειν τὸν ἀπὸ μέλλοντα, καθότι ἐπ' ἀρχαίου ἐν αὐτοῖς ἐξουσία. τόπος δὲ ἐν τῇ Αντωνίᾳ, Φρούριον δ' ἔστιν ὕστερος λεγόμενον, ἡ κατοικία αὐτῆς ἦν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [b] τῶν [c] ἱερέων τις Τρκανὸς, πολλῶν δ' ὄντων οἱ τὸδε ἐκαλοῦντο τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπεὶ στοιχεῖον τῷ ἱερῷ [d] βάεμ κατασκευασάμενος, ἐν ταύτῃ τὰ πολλὰ τὸν διαιτᾶν εἶχεν [e] καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ [f] καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τὸν ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, [g] ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, ὁπότε εἰς τὸν ἄστυ παρίοι, ὁπότε δ' εἰς τὴν πόλιν κατ. [h] τὴν ἰδιωτικήν. καὶ οἵ τ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ τούτου πράσσειν ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ηρώδης δὲ βασιλεύσας, τὴν τε βάεμ ταύτην, ἐν [i] ἐπιτηδείῳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς, [k] Αντωνίαν καλεῖ [l] ὄνομα, τῷ Αντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν [m] ὡσαύτως καταλαμβάνει τῇδε κειμένην [n] κατέσχεν, πιστεύων οὐδὲν νεωτερεῖν ἐπ' αὐτῷ [nn] τὸν λαόν. δόξαν δὲ [o] ἔπραξεν ὁμοία τῷ Ηρώδῃ, καὶ ὁ ἐπικατασταθεὶς αὐτοῖς βασιλεὺς Αρχέλαος υἱὸς ὢν· ὃ Ρωμαῖοι προδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, σκέψασθαι τῆς στολῆς τὸν ἀρχιερέως, ἐπικαιμένης ἐν οἴκῳ [p] λίθῳ [q] οἰκοδομητέᾳ ἐπὶ σφραγῖσι [r] τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων, τὸν φρουράρχην τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον [s] ἄπτοντος. [t] ἑορτὰς δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀποδίδοσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τὸν φρουράρχην· καὶ ἁγνισθείσῃ χρησαμένους ὁ ἀρχιερεὺς μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέ-

---

q Εἰς τὸν Τιραθαβᾶ] Εἰς τὸν κώμην Τιραθαβᾶ *Busb.*

r Τὸν αὐτοῦ φίλον] *L. B.* τὸν αὐτῷ φίλον, ut & *Epiphanius*, qui vertit, *Marcellum, unum ex ſuis amicis.* HAV.

s Ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης] Ἐκέλευσιν *Busb.* & *Zonar.*

t Διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα.] Δικάζοντα *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

v Οὐκ ὀκνήσειν.] Οὐκ ἀντειπὼν *Gall.*

x Ἢ τὴν Ρώμην προσσχεῖν] *L. B.* ἐν τῇ Ρώμῃ ἴσχυεν.

y Τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν] Nota quod τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν Romanis ſolvebant Judæi. REL.

z Ταύτῃ] Ταύτῃ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

a Καὶ —— ἐξουσία.] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

b Τῶν —— πρῶτος] De Hyrcano ejus nominis primo Pontifice, De Vita ſua §. 1. ὃς πρῶτος ἀρχιερέων Υρκανὸς ὠνομάσθη. SPANH.

c Ἱερέων τις] Forſan ἀρχιερέων legendum.

d Βάεμ] בירה Talmudicis, apud quos legitur, in monte templi è regione ד Βάεως לפני רבירה quædam cremata fuiſſe ex ſacris memoratis. REL.

e Καὶ τὸν στολὴν] Codicem *Epiphanii* uno commate auctiorem fuiſſe ſuſpicor. vertit enim barbare, *in loco templi vicino tabernaculum conſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit, ac cuſtos ejus exſtabat, propterea quod eam ſoli licebat induere quando intrabat templum: cæterum quando in civitatem privatis indumentis utebatur* &c. Unde locus hoc modo refingi poteſt, καὶ τὸν στολὴν ταύτην εἶχεν ἀποκειμένην, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τὸν ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ὁπότε εἰσίοι εἰς τὸν ναὸν, ὁπότε δ' εἰς τὴν πόλιν κατ.

f Καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι] Καὶ μόνῳ ἐφιᾶσι ἐνδύεσθαι αὐτὸν, ταύτην εἶχεν ἀποκ. *Busb.*

g Ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην,] Ita *Busb.* ταύτην in *cæteris.*

h Τὴν ἰδιωτικήν.] Nam in urbe & extra templum στολὴν ἱερατικὴν gerere nec Pontifici licebat nec ſacerdotibus, uti Talmudici contendunt. REL.

i Ἐπιτηδείῳ] *Caſaub.* addit τόπῳ.

k Αντωνίαν καλεῖ ὄνομα,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

l Ὄνομα,] Ὀνόματι Αντωνίᾳ φ. *Busb.* quo modo forſan *Epiphan.*

m Ὡσαύτως —— κατέσχεν,] Τὸν ἀρχιερατικὸν κοσμοῦντα τὸν . . . . πιστεύων ἐδὲν νεωτερεῖν δ' αὐτόν. ἔσχεν *Lugd. Bat.* ex *Euſ.* in D. E. l. 8.

n Κατέσχεν,] Ita *Busb.* & *Euſeb.* κατέσχον, πιστεύων, alii in *Editis Aliiſque.*

nn Τὸν λαὸν.] Τὸν λαὸν ἐφ' τάδε· ἔσχασι δ' ὁμοίως *Busb.* τὸν λαὸν· ἐσχάσασιν δ' ὁμοίως *Gall.* τὸν λαὸν δι' αὐτόν. ἔσχασι δ' ὁμοίως *Euſeb.* in *Dem. Evangel.* l. 8. p. 399.

o Ἔσχασεν] *L. B.* ἐφ' τάδε ἔσχασε.

p Λίθῳ] Λίθῳ addidi è *Codd. MSS. Epiphanio*, & *Euſebio.*

q Οἰκοδομητέᾳ —— γαζοφυλάκων,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

r Τῶν τε ἱερέων] Τῶνδε ἀρχιερέων malit *Petitus.* Paulo aliter *Epiphan.* qui vertit, *ſub ſigillo ſane pontificum & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſervabatur, quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta vero feſtivitate iterum in loco proprio reponenda reddebatur, & per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis & per jejunia dabatur atque reddebatur.* Obſervandum itaque *Epiphanium* non legiſſe ἐπεὶ δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ſed tantum ἡμέρας τῆς ἑορτῆς, neque item agnoſcere τὸ ἁγνισθείσῃ.

s Ἅπτοντος.] Ἀνάπτοντος *Busb.*

t Ἑορτὰς δὲ ἡμέρας] Credibile eſt inquit *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. IV. pag. 116.) non ſeptimo ante feſtum die, ſed pridie tantum feſti petitam fuiſſe ſtolam: unde reſcribendum cenſeo, ἑορτὰς δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς. HUDS. Id confirmat Talmudicorum traditionem in *Joma* I. 1. & alibi ſeptem diebus ante feſtum Pontificem præparatum fuiſſe & cultum ſacrum peregiſſe. REL.

* *Purificata uſus fuiſſet pontifex,*] Nam non niſi ea luſtrata, ut quæ penes impuros alienigenas fuiſſet, utebatur ſummus Pontifex.

v Μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν] Is unus dies erit יום טוב dies maxime feſtus præ aliis diebus feſtis, uti dies 15. Niſan, dies octavus feſti tabernaculorum. REL.

ἡμέραν, ἀπετίθετο αὖθις εἰς τ οἶκον, [x] ὑπερ ἐκεῖνο πρότερον. καὶ [y] τὴν ἑπόμενον τελοῦν ἑορτὴν ἑκάστῳ [z] ἔτους [a] καὶ τῇ νηστείᾳ. Οὐιτέλλιος ᾗ ἀπὸ τῷ ἡμετέρῳ πατρίῳ πιεῖ) τὴν στολὴν, ἥτε κεῖσθαι μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπισκήψας τῷ Φρυσάρχῳ, καὶ ὁπότε δέοι χρῆσθαι. καὶ ταῦτα πράξας [b] ἀπὸ εὐεργεσίας ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερέα Ἰώσηπον [c] τ Καϊάφαν ἀποκαλούμενον ἀπαλλάξας τ ἱερωσύνης, Ἰωνάθῃ καθίστησιν Ἄνανε ἀρχιερέως υἱόν. ἐπ' Ἀντιοχείας δ' αὖθις ἐπιὼν τὴν ὁδόν.

δ'. Πέμπει ᾗ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐιτέλλιον γράμματα, κελεύων αὐτῷ πρᾶσσειν φιλίαν πρὸς Ἀρτάβανον τ Πάρθων βασιλέα. ἐφόβει γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν πυρπασμένος, μὴ ἐπὶ πλέον κακουργῇ· [d] πιστευθῆν ᾗ τῇ φιλίᾳ [e] μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα ᾗ ἐξ Ἀρταβάνου υἱέως. ταῦτα ᾗ γράφων Τιβέριος πρὸς τ Οὐιτέλλιον, [f] μεγάλων δόσεσι χρημάτων πείθει καὶ τ Ἰβήρων καὶ τ [g] Ἀλβανῶν βασιλέα πολεμεῖν Ἀρταβάνῳ [h] μηδὲν ἐνδοιάσαι. οἱ ᾗ αὐτοὶ μὲν ἀντεῖχον, [i] Σκύθας ᾗ, δόσιν αὐτοῖς διδόντες ἀφ' τ αὐτῶν, καὶ τὰς ὁδοὺς [k] τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπάγουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. καὶ ἥτε Ἀρμενία ἀφίρητο αὖθις, καὶ πολυθρυλήτοις πολέμων τ Παρθυαίων γῆς, οἵτε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀνάστατά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ ἐν βασιλέως ὁ υἱὸς [l] ἐκ τούτων τῶν μαχῶν [m] ἔπεσε μετὰ πολλῶν σφαγῶν μυριάδων. καὶ αὖτε τ πατέρα Ἀρτάβανον [n] Οὐιτέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἰς τε συγγενεῖς [o] καὶ φίλους τὰς ἐκείνου ἡρημένῃ, [p] ἐμέλλησε μὲν κτανεῖν ἀφ' τ τὰ δῶρα εἰληφότων. [q] αἰσθανόμενος ᾗ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον ὄντα, ἀφ' τοῦ πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν σωτηρίαν [r] μὴ ἀνείσθαι ἐν ᾧ ἐπὶ πέρας ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ἐπόσον αὐτῷ καθαρῶς σωτηρικὴ, καὶ πόσε [s] ἤδη ἐφθαρμένον ἐπὶ δόλῳ τὴν εὔνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πείρας αὐτῷ ἡρημένης [t] μεταπράξασθαι πρὸς τὰς προαφεστηκότας, ἐπὶ τῶν ἄνω [v] σατραπῶν ἔσωζεν αὑτόν. καὶ πολλῷ μᾶλλον ταῦτα στρατιὰν ἀθροίσας [x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τὰς ἀνθεστηκότας, κατέσχε τὴν ἀρχήν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίου φιλίαν αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τ Ἀρτάβανον. ἐπεὶ ᾗ κἀκεῖνος [y] προκληθεὶς, [z] ἀσμένως ἐδέχετο τ πρὸς [a] αὐτὸν λόγον, ἐπὶ τ Εὐφράτου

junii die. Vitellius autem facit ut *ſtola*, prout mos patrius ferebat, ſervaretur, dato arcis præfecto in mandatis, ut nec inquireret in locum ubi reconderetur, nec ad diem attenderet quo eâ uti oporteret. Cumque iſta feciſſet ut à gente gratiam iniret, & Joſepho pontifici, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ſacerdotium abrogaſſet, Jonatham Anani pontificis filium in ejus locum ſubſtituit, ac deinde Antiochiam reverſus eſt. *Jonathas pontifex in locum Caiaphæ ſubſtitutus.*

4. Tunc etiam Tiberius ad Vitellium literas mittit, cum mandatis ut amicitiam pangeret cum Artabano Parthorum rege. Eum enim territabat, quod inimicus eſſet & Armeniam occupaſſet, ne majora *imperio* damna inferret; eaque ſolum lege ejus amicitiæ credendum eſſe *monet*, ſi obſides illi traderentur, præcipue vero Artabani filius. Cum autem iſta Tiberius ad Vitellium ſcriberet, ille ingentis pecuniæ largitione Iberorum & Albanorum regibus perſuadet, ut ſine mora Artabano bellum inferrent. At illi quidem huic repugnabant, Scythas vero, data illis facultate per provincias ſuas itineris faciundi, pyliſque Caſpiis patefactis, immiſerunt in Artabanum. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiſerunt, belloque per terram illorum pervadente, nobiliſſimi quique ejus gentis ceciderunt, regioque tota *ferro flammaque* vaſtata erat, atque alicubi inter pugnandum filius regis cecidit cum multis copiarum millibus. Porro in eo fere erat Vitellius ut patrem quidem illius Artabanum, pecuniam ad cognatos ejus & amicos mittendo, perimeret, ope illorum qui munera acceperant. Ille vero cum intelligeret ſe inſidias effugere non poſſe, quod neceſſe erat ut quæ à multis viriſque primariis factæ eſſent ex illorum ſententia ſuccederent: cumque numerum iniret eorum qui ſibi adhærere profiterentur, & cogitaret etiam pleroſque ex illis *largitione* corruptos doloſe ſimulare benevolentiam, aut ſi periculum eorum faceret ad eos qui prius deſciverant tranſituros eſſe, *fuga* incolumis evaſit ad ſuperiores ſatrapias. Ac poſtea ex Dahis & Sacis magno coacto exercitu, & debellatis inimicis, imperium occupabat. *Res à Vitellio geſtæ contra Artabanum.* *Armeniam amittunt Parthi.* *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus.*

5. Iſtis auditis Tiberius juſſit ut Artabanus ſibi amicitia adjungeretur. Poſtquam autem ille invitatus ſermonem de ſe habitum lubenter accepit, ad *Amicitiam cum Artabano juſſu Tiberii iniita.*

x Ἤπερ ——— νηστείᾳ.] Ita cum *Cod. Busb.* καὶ πρότερον. τῶν ἔπραττε (*L. B.* ἐπραττεῖ) πέντε ἑορτάς. in *Editis Aliiſque.*

y Τὴν ἐπόμενον πέντε ἑορτάς] Tria nempe Feſta Judæis præcepta Exod. XXIII, 14 15. SPANH.

z Ἔτους καὶ τῇ νηστείᾳ] Iterum cum *Cod. Busb.* καὶ τὴν νηστείαν in *Editis* καὶ κατὰ τὴν νηστείαν *Colcius.* καὶ τὴν νηστείαν *L. B. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ſi quis mallit κατὰ τὴν νηστείαν, non repugnabo. Ex his intelligimus quibus diebus pontifex indutus eſſet ἀρχιερατικῇ στολῇ *pontificum ornatum*: nempe tribus illis Feſtis ſolennibus; *Paſchatis* ſcilicet, *Pentecoſtes*, & *Scenopegiæ*, itemque die *jejunii*, quam diem *Propitiationum* nominant. Videſis *Bunfrerium* in *Leviticum*, p. 648. & *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 4. p. 96. HUDS. Nam tempore jejunii anniverſarii, die X. Tiſri, etiam veſtes has erat indutus P. M. REL.

a Καὶ τῇ νηστείᾳ,] De Pontifice M. amicto ſacram ſtolam Jejunii tempore ἄλλοθ. lib. 5. c. 5. §. 7. Lege καὶ τῇ τῶν νηστείων; Nempe Feſtum à tribus illis diverſum poſt Tubarum clangorem celebratum, & omnium Feſtum maximum, *Philoni* Σαββάτων Σαββάτων de Septenar p. 1194. C. 1195. B. Ita etiam hic *Rufinus*, ut poſtea animadverti, & *per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis, & per jejunia.* Hunc Joſephi locum καὶ τῇ τ. ν. &c. etiam emendare poſtea animadverti *Steph. le Moyne* in Var. S. p. 686. ſed ubi tacet, ita etiam legiſſe *Rufinum.* SPANH.

b Ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἔθνους,] Vocula ἐπὶ abeſt quibuſdam *MSS.* ut & *Editis.*

c Τὸν τ Καϊάφαν ἐπικαλούμενον] Ita *Busb. Epiphan. Euſeb.* & *Zonar.* Ἰωσηπον Καϊάφαν in *cæteris.*

d Πιστεύειν ᾗ τῇ φιλίᾳ] Πιστεύσειν τε *Busb.* forſan rectius.

e Μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων,] Ita *Baſ. Busb.* & *Hen.* μόνον in *cæteris.* quod bene ferri poteſt.

f Μεγάλων δόσεσι χρημάτων] Ita cum *Cod Busb.* μεγάλως in *Editis.*

g Ἀλβανῶν βασιλέα] Sic *Busb Epiphan.* & *Tacitus* in *Annalium* l. 6. c. 33. Ἀλανῶν in *Editis Aliiſque.*

h Μηδὲν ἐνδοιάσαι] Μὴ ἐνδοιάσῃ *Busb.* μηδὲ ἐνδ. *L. B.*

i Σκύθας ᾗ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris, & ex auctoritate *Taciti*, qui dicit, *Hiberos locorum potentes Caſpia via Sarmatas [Scytharum gentem] in Armenios raptum effudiſſe.* Ἀλανὸς aut Ἀλβανὸς in *Græcis Joſephis.*

k Τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες,] Sic *Busb.* τ Κασπίας & mox πλησθείσης in *Editis Aliiſque.*

l Ἐκ τούτων] *L. B.* ἐν τούτοις.

m Ἔπεσε ——— μυριάδων.] Ἔπιπτε *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. dein μὴ πολλῶν σφ. Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *atque ita devaſtatur Armenia, omniſque terra Partherum hoſtibus impletur & cladibus. nam primi eorum paſſim ubique perimuntur, turbis & luctu cuncta complentur. filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo, nam multæ myriades ibi defecere Parthorum.*

n Οὐιτέλλιος] Οὐιτέλλιος ᾗ πομπῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Καὶ φίλους] Voculam τὰς ante ἐκείνου omittit *Gen.*

p Ἐμέλλησε μὲν κτανεῖν] Ἐμέλησε *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Αἰσθανόμενος ᾗ] Αἰσθόμενος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Μὴ ἀνεῖσθαι] Ita *Busb. Hen. Lugd. Bat. Gall.* & *Vat.* δὴ ἀνεῖσθαι in *Editis.*

s Ἤδη] *L. B.* ἤτοι.

t Μεταπράξασθαι] Ita *Hen.* & *Busb.* μεταθέσθαι *Baſ.* μεταθέσθαι *Gen.* quod ſane interpretamentum vocis μεταπράξασθαι, ut conſtat ex *Scholiis* in *Thucydidem*, p. 53. n. 26. *Edit. Oxon.*

v Σατραπειῶν] Sic & *Epiphan* στρατιῶν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. στρατῶν *Busb.*

x Δαῶν τε καὶ Σακῶν,] Δακῶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. incertum quid legerit *Epiphan.* HUDS. Conf. infr. lib. 20. c. 3. §. 2. SPANH.

y Προκληθεὶς,] Forſan προσκληθεὶς legendum.

z Ἀσμένως ἐδέχετο] Non, ut putavit *Joſephus*, ſub Tiberio, ſed ſub Cajo factum fuiſſe, ex *Suetonio* & *Dione* apparet. Uſſe-

ad Euphratem pervenerunt rex & Vitellius; junctoque fluvio in medio ponte obviam inter se facti sunt, cum suis uterque satellitibus. Et cum de fœdere convenissent, Herodes tetrarcha convivio eos excepit, in medio ubi transiretur magnis sumptibus erecto tentorio. Et non multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus: in quibus vir erat septem cubitorum proceritate *spectandus*, genere Judæus, Eleazarus nomine, qui ex magnitudine Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam reversus est, Artabanus in Babyloniam. Herodes autem, volens ut ipse primus Cæsari nunciaret de impetratis obsidibus, tabellarios mittit cum literis, in quibus singula accurate perscripserat, adeo ut nihil reliqui esset quod significaret legatus. Quo factum est, cum ipse etiam misisset literas, eique rescripsisset Cæsar, se omnia, ut qui ex Herode ea prius inaudivisset, *jam ante* resciviſſe, ut Vitellius vehementer perturbatus, ratusque se graviorem, quam re vera erat, passum esse injuriam, iram in animo occultam gereret, usque dum vindictam sumeret, Cajo imperium adepto.

Artabanus Darium filium Tiberio das obsidem.

Vitellius Herodi tetrarchæ infensus.

6. Tunc etiam Philippus, qui Herodis frater erat, vita decessit, anno quidem Tiberii principatus vigesimo, postquam vero ipse præfuisset Trachonitidi & Gaulanitidi atque etiam Batanææ, * anno trigesimo septimo. Vir suapte natura moderatus erga subditos, quietique ingenii; nam omnem vitam in sua ditione agebat. Quoties autem domo progrederetur, cum paucis delectis incedebat, atque in solio sedens unde jus diceret, quod dum iter faceret subsequebatur, si quis obviam factus ejus ope & auxilio egeret, sine mora & dilatione quà occursus erat posito throno, in eo *sublimis* sedens causam cognoscebat; & sontes pœnis afficiebat, aut iniquis criminibus irretitos solvebat. Diem obit supremum in Juliade, atque illatus in monumentum, quod jam ante sibi construxerat, magnifice sepultus est. Ejus autem principatum, nam sine † liberis decessit, cum sibi accepisset Tiberius, eum provinciæ Syriæ attribuit: tributa tamen quæ in Tetrarchia illius colligerentur, jussit in eadem asservari.

Philippus Herodis tetrarchæ frater diem obit.

Philippi elogium.

παρῆσαν, ὅ, τε Ἀρτάβανος ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς καὶ ὁ Οὐιτέλλιος· καὶ ζεύξεως γεφύρας ποταμῷ γιγνομένης, καὶ τὸ μεσόπορον τῶν γεφυρῶν ἀλλήλους ἀσπασιάζοντα μετὰ φυλακῆς ἑκάτερος τὸν αὐτὸν [b] τρόπον. καὶ λόγων αὐτοῖς [c] συμβατικῶν γιγνομένων, Ἡρῴδης ὁ τετραρχης εἰσίασεν αὐτούς, καὶ μέσον τὸν πύργον σκηνίδα ὑπαπτάμενος τῷ πύργῳ πολυτελῆ. καὶ Ἀρτάβανος μετὰ πολὺ στέμμα Τιβερίῳ [d] ὅμηρον Δάρειον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς ἦν ἄνδρα ἐπιφανῆ τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος [e] Ἐλεάζαρον ὄνομα, [f] ὃς ἀπὸ τοῦ μεγέθους Γίγας ἐπικαλεῖτο. ἐπὶ τούτοις Οὐιτέλλιος μὲν ἐπ' Ἀντιοχείας ἦλθε, Ἀρτάβανος δὲ ἐπὶ τὰ Βαβυλωνίας. Ἡρῴδης δέ, βουλόμενος αὐτὸς πρῶτος γνῶσαι [g] Καίσαρι τὸν ὁμήρων τε λύσεως, σκέμμα [h] γραμματοφόρους, τοὺς πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ὑπόμνημα, καὶ μηδὲν ὑπολιπόμενος ἐπὶ μείωσι τῷ ὑπάτῳ. [i] ὡς Οὐιτέλλιος δὲ ὑπεπεμφθήσων ὑπόμνημα, καὶ δὴ Καίσαρος ὑπομνήσαντος ὡς αὐτὸν ὡς δῆλα αὐτῷ γένοιτο, πρότερον πύστιν περὶ αὐτῶν Ἡρῴδης ποιησάμενος, παρασχὼν ὁ Οὐιτέλλιος μεγάλως, καὶ πιστεύσας τὰ μείζονος ἢ ἐπέπρακτο ὑπολαμβάνων, ἄδηλον τῷ ἐπ' αὐτοῖς ἐκφῦναι ὀργὴν, μέχρι δὴ ἐς μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παραληφότος.

5'. Τότε δὲ ἐς Φίλιππος, Ἡρῴδου δὲ τοῦ ἀδελφὸς, τελευτᾷ τὸν βίον, [k] εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ [l] τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς [m] ἑπτὰ δὲ τριάκοντα τῆς Τραχωνιτίδος δὲ [n] Γαυλανίτιδος, καὶ δὴ Βαταναίων ἔθνους πρὸς αὐτῇ. μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν ὑφ' ἑαυτὸν τὸ τρόπον ἐς ἀπαράγματα· διαιτᾶν μὲν γὰρ τὸ πᾶν ἐν τῇ γῇ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. πρόοδοι δ' ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τοῖς ὑπηλέκοις, καὶ δὴ θρόνου εἰς ὃν κρίνοι καθιζόμενος ἐν τῇ ὁδοῖς ἐπόμενον, ὁπότε τις ὑπαντιάσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ὑπὸ βοηθεῖν, ἀδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' [o] ἐκ τοῦ ὀχέως ἱδρύσεως τοῦ θρόνου ἢ ἐς τύχοι γιγνόμενος, καθιζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ τιμωρίας τε ἐπετίμα τοῖς ἀλῶσιν, καὶ ἠφίει τοὺς ἀδίκως ἐν [p] ἐγκλήμασι γιγνομένους. τελευτᾷ δ' ἐν Ἰουλιάδι, καὶ αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἐπὶ πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, ταφὴ γίνονται πολυτελεῖς. τῷ δ' ἀρχῷ, ὃ δὲ καταλιπὼν παῖδας, Τιβέριος Ἀγρίππᾳ [q] προσθήκῃ ἐπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων. τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσε συλλεγομένους [r] ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνῃ γιγνομένῃ καταθῆναι.

VII. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Herodes tetrarcha bellum movet contra Arabum regem, & profligatur: deque morte Joannis Baptistæ. Quo modo Vitellius Hierosolyma ascendit: nonnullaque de Agrippa, & Herodis magni posteris.

Πόλεμος Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν τὸν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧττα· ὡφί τε τοῦ θανάτου τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ὡς Οὐιτέλλιος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθε· καί τινα περὶ Ἀγρίππου, καὶ τῶν Ἡρῴδου τοῦ μεγάλου ἀπογόνων.

Dissidium inter Aretam & Herodem.

SUB id autem tempus inter se dissidebant Aretas rex Petræ & Herodes, hujusmodi de cau-

ΕΝ τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ [s] Πετραίων βασιλεὺς καὶ [t] Ἡρῴδης, ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. Ἡρῴδης ὁ τε-

---

rius ad *A. M.* 4040. Confer *Basnagium* in *Annalibus Eccles.* p. 489.

a Αὐτῷ λόγοι,] Ita *Busb.* αὐτῶν in *ceteris.*

b Αὐτόν.] Αὐτὸν *Busb.*

c Συμβατικῶν γιγνομένων] Ita *Busb* & *Lugd. Bat.* συμβιβατικῶν in *reliquis.*

d Ὅμηρον ——— δώρων,] *Sueton. Vitell.* c. 2. Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modò ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. SPANH.

e Ἐλεάζαρον ὄνομα,] Λάζαρον juxta *Epiphanii* libros.

f Ὃς ἀπὸ τοῦ μεγέθους] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἀπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους γίγας ἐπικαλεῖτο in *ceteris.*

g Πύστιν Καίσαρι] Sic *Busb.* (atque Coccejus) atque ita lego mox hac ead §. πίστιν utroque loco in *Editis Aliisque.*

h Γραμματοφόρους,] Γραμματοφόρον *Busb.*

i Πρὸς Οὐιτέλλιον] Πρὸς Οὐιτέλλιον *Hen. à pr. m.*

k Εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ] Ita in *Græcis omnibus* & *Zonara.* εἰκοστῷ καὶ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ ex *Epiphanii* libris emendant *Scaliger* & *Petavius.* Ἐβδόμῳ ἐνιαυτῷ legendum esse contendit *Chr. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 277. & 278. Videsis *Langium* de *Annis Christi*, p. 349. & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p. 445. & *Casaub* c. Baron. p. 155. HUDS. *Rufin.* vigesimo secundo, quod tuetur *Scaliger de Emend. Temp.* p. 462. nempe εἰκοστῷ δευτέρῳ· cum vulgat. Casaub. Exercit. adv. Baron. p. 155. SPANH.

l Τῆς Τιβερίου] Καὶ *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

m Ἑπτὰ καὶ τριάκοντα] Pro ἑπτ. κ. τριακ. in *MSS. Rufin. Anglican.* triginta duo. Pro vulgata lectione *Casaub.* ibid. SPANH.

n Γαυλανίτιδος,] Alibi Γαυλανίτιδος, & forsan rectius. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. Est qui malit Αὐρανίτιδος.

* *Anno trigesimo septimo.*] Juxta Cod. Regium vet. versionis, *trigesimo secundo.* sed à vulgata scriptura stat ratio temporum.

o Ἐκ τοῦ ὀχέως] Conf. supr. lib. 17. c. 15. § 2. SPANH.

p Ἐγκλήμασι] Lege ἐγκλήμασι. COCC.

† *Liberis decessit,*] *Filiis* non *liberis* vertendum censet *Cellarius* (in *Dissert. de Joanne B.* p. 385.) quia hereditatis causa dixit, sive cur Tiberius ejus provinciam Syriæ adjecerit. Sed quid ita, si Herodias alterius Herodis Philippi fuerit uxor.

q Προσθήκῃ ἐπαρχίας ποιεῖ] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

r Ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνῃ] Ἐν τῇ τετραρχίᾳ τῇ ἑαυτοῦ *Vat.* & *Busb.*

s Πετραίων βασιλεὺς] Πετραίων βασιλεὺς *Euseb.* Ἀρεθᾶς βασιλεὺς *Niceph.*

t Ἡρῴδης,] Conf. ἀνω. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

τε-

τετράρχης γαμεῖ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα, καὶ σωλὺν χρόνον ἤδη πολύν. στελλόμενος δ' εἰς Ῥώμης, κατάγεται ἐν [x] Ἡρώδου ἀδελφοῦ ὄντος οὐχ ὁμομητρίου· ἐκ γὰρ [y] τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρῴδης ἐγεγόνει. [z] ἐρασθεὶς οὖν Ἡρωδιάδος τῆς τούτου γυναικὸς, θυγατρὸς δὲ [a] Ἀριστοβούλου, καὶ ἀδελφῆς [b] Ἀγρίππου τοῦ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἅπτεσθαι περὶ γάμων. καὶ δεξαμένης, συνθῆκαι γίνονται [c] μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν εἰς Ῥώμης ἀφιγμένον. ἐν αἷς συνθήκαις, ὥστε καὶ τὴν Ἀρέτα τοῦ θυγατέρα ἐκβαλεῖν. καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔσταλται, ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρησε διαπραξάμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ' ἅπερ ἔσταλτο, ἡ γυνὴ, [d] πίστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γνομένης; πρὶν [e] ἔκπυστον αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθοῦσα, κελεύει πέμπειν αὐτὴν εἰς Μαχαιροῦντα· μεθόριον δέ ἐστι τῆς τε Ἀρέτα ⟨καὶ⟩ Ἡρῴδου ἀρχῆς· γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. καὶ Ἡρῴδης [f] ἐξέπεμπε, μηδὲν ὑφιδόμενος [g] τὴν ἄνθρωπον τοιοῦτον προσδοκῶν. ἡ δὲ, προαπεστάλκει γὰρ οὐκ ὀλίγον εἰς τὸν Μαχαιροῦντα, [h] τότε παρὰ αὐτῆς ἀποσταλῆναι, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ [i] Ἀρέτα, παρῆν, καὶ [k] ἀφορμᾶται εἰς τὴν Ἀραβίαν κρυβδὴν τῶν στρατηγῶν οὐκ ἀμφιδοξήσας, παρὸν τι ὡς τὸν πατέρα ἢ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρῴδου ἀμύνειαν ἐνέγκαι. [l] ὁ δὲ ἀρχὴν ἔχθρας τοιαύτην ποιησάμενος, ὡς τι ὄρους ἐν τῇ γῇ τῇ [m] Γαμαλίτιδι, καὶ διωμάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον [n] καθίστανται, στρατηγὸς ἀποστελλάμενος ἀνθ' ἑαυτῶν. καὶ μάχης γενομένης, διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρῴδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ἡρῴδῃ συνεστράτευον. ταῦτα Ἡρῴδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ, ὀργῇ Φέρων τὴν Ἀρέτα ἐπιχείρησιν, γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἢ τὸν ζῶντα ἐλόντα [o] ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτανόμενον πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πρᾶσσειν ἐπέστειλε τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ.

Β'. Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τὸν τοῦ Ἰωάννου [p] τοῦ ἐπικαλουμένου Βαπτιστοῦ. [q] κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, [r] καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα, ἀρετὴν ἐπασκοῦντας, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ καὶ τὸν βάπτισιν ἀποδεκτὸν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει

sa. Herodes tetrarcha uxorem duxerat Aretæ filiam, & cum ea jam longiuſcule vixerat. Cum autem Romam proficiſceretur, divertit ad fratrem, non tamen ex eadem matre, Herodem. nam Herodes ex Simonis pontificis filia natus erat. Ac Herodiadis hujus uxoris amore captus, quæ filia erat Ariſtobuli, utriuſque illorum fratris, Agrippæque magni ſoror, auſus eſt cum ea de nuptiis ſermones ſerere. Cui cum non diſplicerent, convenit inter eos, illam in ejus domum conceſſuram ſtatim atque ipſe Roma rediiſſet: inſuper pactum erat ut Aretæ filiam ejiceret. Atque ille quidem Romam advehitur, poſtquam iſta pepigiſſet. Ubi autem reverteretur, rebus Romæ perfectis, quarum gratia profectus eſt, uxor ejus, fama eorum quæ Herodiadi pactus fuerat ad ipſam perlata, antequam eam ille cuncta reſciviſſe intelligeret, mitti petiit Machæruntem, *caſtellum* in confinio ditionis Herodis & Aretæ ſitum, de ſuo conſilio nihil *ei* indicans. Atque Herodes mittendam curavit, ne quidem ſuſpicans mulieri quidquam innotuiſſe. Illa vero, (nam aliquandiu ante miſerat ad Machæruntem, tunc in patris ſui ditione & poteſtate) omnibus ad iter ineundum ab Aretæ præfecto paratis, eò pervenit, atque inde in Arabiam properat ab uno præfecto ad alium advecta, & quam celerrime ad patrem venit, ipſique Herodis voluntatem aperuit. Inde autem ab eo inimicitiarum facto initio, accedente de finibus agri Gamalitici contentione, poſtquam utrique erant copiæ conſcriptæ bellum inter eos conflatum eſt, qui vicem ſuam legatos ſuos miſerunt. Commiſſoque prælio, Herodes victus eſt & omnis ejus exercitus cæſus, quippe proditus à quibuſdam profugis, qui cum eſſent ex Philippi tetrarchia merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes Tiberio per literas ſignificat. Ille vero, indigne ferens id quod aggreſſus eſt Aretas, ſcribit Vitellio, ut ei bellum inferat, & aut vivum captum in vinculis adducat, aut occiſi caput ad ipſum mittat. Atque Syriæ quidem prætori, ut iſta ageret, in mandatis dedit Tiberius.

Herodes tetrarcha Herodiadem Herodis Philippi, fratris ejus, uxorem ducit.

Aretas Herodis exercitum cædit.

Tiberius Vitellio ſcribit ut Aretæ bellum inferat.

2. Erant autem quidam è Judæis qui exiſtimarent, Dei ira periiſſe exercitum Herodis, qui juſtas ob interfectum Joannem, cognomento Baptiſtam, pœnas dabat. Hunc enim Herodes necari juſſit, cum eſſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, erga Deum autem pie agentes ad lavacrum accederent. Deo enim ita acceptum iri lavacrum *ajebat*, cum eo non ad expiationem criminum uteren-

Joannes Baptiſta ab Herode necatus.

x Ἡρῴδου ἀδελφοῦ] Cui etiam nomen Philippus. Immo veriſſimum (ut inquit *Grotius* ad *Matt.* c. 14. v. 3.) credo inter Herodis Magni filios, qui novem fuere, duos appellatos fuiſſe *Philippos*: ſed horum alterum, qui natus erat ex Simonis pontificis filia, dictum fuiſſe *Philippum Herodem*, quomodo & iſte de quo hæc narratur hiſtoria *Antipater* aut *Antipas Herodes* dicebatur; atque iſto additamento *Philippum* hunc *minorem* diſtinctum ab altero *majore*, qui Trachonitidis fuit tetrarcha. Neque duos in tot liberûm numero dictos fuiſſe Philippos magis mirum videri debet, quam duos itidem eodem in numero dictos *Antipatros*: nam *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Videſis *Chr. Arnoldum* in *Hiſtoria Idumæa*, p. 201, 202, 203, 204. & p. 214, 215. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* tom. 1. part. 2. p. 56, 57, 58. *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* tom. 1. p. 446. & *Noriſium* in *Paraneſi ad J. Harduinum*, p. 65.

y Τῆς ——— ἐγεγόνει,] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 30. §. 7. & infr. lib. 19. c. 6. §. 2. SPANH.

z Ἐρασθεὶς ——— καὶ] Clarius aliquanto *Zonaras*, ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς δὲ ἀδελφοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου δὲ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ δὲ μεγάλου Ἀγρίππα. HUDS. Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

a Ἀγρίππου δὲ ἀδελφῆ δὲ μεγάλου,] Eadem Herodias Agrippæ Magni ſoror. *Zonaras* p. 270. C. De Epitheto Agrippæ Magni vid. Harduin. de Num. Herod. ubi & Joſephum redarguit, quod Ἀγρίππου pro Ἀγρίππα, ut eſt in Nummis, dixerit. SPANH.

b Ἀδελφὴ] Ita *Hen.* & *Gall.* ἀδελφοῦ *Busb.* ἀδελφῆς in *Editis*.

c Μετοικίσασθαι] *L. B.* μεθοικῆσαι. *Coccejus* μεθοικίσασθαι, vel μεθοικῆσαι.

d Πίστεως] Vide ſupra c. 5. §. 5. πίστεως etiam hic habet *L. B.*

e Ἔκπυστον αὐτῷ γενέσθαι] Male in *libris* nonnullis ἔκπυστος ἦν.

f Ἐξέπεμπε,] *L. B* ἐξέπεμψε.

g Τὴν ἄνθρωπον] *Gen.* τὴν non agnoſcit.

h Τότε παρὰ αὐτῆς.] Τῶτε παρὰ *Busb.* & *Hen.*

i Ἀρέτα, παρῆν,] *L. B.* ἅμα τε παρῆν.

k Ἀφορμᾶται] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* ἀφορμᾶτο in *Editis Aliiſque* pro ἀφορμᾶτο ut puto.

l Ὁ δὲ ἀρχὴν] Niſi dicamus Nominativum pro Genitivo abſoluto more Attico poni, rectius forſan, οἱ δὲ ἀφ. i. ταύτην ποιησάμενοι.

m Γαμαλίτιδι,] Γαμαλίτῃ *Gall.* Γαμαλιτῇ juxta *Epiphanii* libros.

n Καθίστανται,] Iterum cum *Cod. Busb.* καθίσταται in *cæteris*.

o Ἀναγαγεῖν] Ἀγαγεῖν *Busb.*

p Τοῦ ἐπικαλουμένου Βαπτιστοῦ.] Τοῦ καλουμένου *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.*

q Κτείνει ——— συνιέναι.] De hoc Joſephi teſtimonio de Joannis Baptiſmo Origen. adv. Celſum l. 1. p. 35. Εἰ γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γενομένῳ καὶ καθαίρειν τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ· *Hieronymus de Script. Eccleſ. in Jacobo & Joſepho*, & poſt eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Joſephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptiſtam verè Prophetam fuiſſe*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euſeb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. xx. SPANH.

r Καὶ τοὺς Ἰουδαίους] Ita cum *Cod. Busb.* & *Zonara*. nec aliter in *Euſebii Editt. ſuperis*. niſi quod ἐπασκοῦντας pro ἐπασκοῦντες habeant. καὶ τ. Ι. κ. δ. ἐπασκοῦσι. & dein χρωμένους in cæteris *Joſephi* & *Euſebii* libris, ut & apud *Nicephorum*.

rentur, ſed ad corporis munditiem, utpote mentibus jam ante per juſtitiam purificatis. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirum in modum elati erant) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas ſubditos ad defectionem impelleret (videbantur enim omnia de conſilio ejus facturi eſſe) ſatius eſſe duxit, priuſquam novi aliquid ex illo oriretur, illum è medio tollere, quam ut mutatione rerum facta, ipſe in diſcrimen adductus pœnitentiam ageret. Atque ille quidem ob hanc Herodis ſuſpicionem in vincula conjectus, miſſuſque ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra meminimus, ibidem cæſus eſt: Judæi vero perſuaſum habebant in ultionem necis ejus deletum eſſe exercitum, Deo propterea Herodi infenſo.

Vitellius in Aretam movet.

3. Vitellius autem cum ſe accinxiſſet quaſi ad bellum Aretæ inferendum, aſſumptis duabus legionibus, & quotquot circa illas erant levis armaturæ milites equitesque à ſociis regibus miſſos ſecum ducens, Petram verſus properabat, & Ptolemaïdem pervenit. Cumque vellet per Judæam cum exercitu tranſire, ei obviam facti viri primarii deprecabantur iter per *ipſorum* regionem: neque enim ſui moris eſſe pati ſimulachra per eam ferri. multa autem eſſe *ſimulachra* in ſignis. Atque ille exoratus & mutavit quam ſibi illiuſmodi de rebus propoſuit ſententiam, cumque per magnam planitiem copias ire juſſiſſet, & ipſe cum Herode tetrarcha atque amicis aſcendit Hierololyma, Deo, in feſto Judæis patrio quod inſtabat, ſacrificaturus. Quo tempore cum adfuiſſet, & honorifice à Judæorum populo exciperetur, illic quidem triduum manſit, atque interim Jonatham pontificatu abdicavit, & fratrem ejus Theophilum in eo collocavit: illic vero quarto poſtquam venerat die, cum literas, quæ Tiberii obitum ſignificarent, accepiſſet, populum juramento adegit ut Cajo faverent. Quin & milites ex itinere revocatos in ſua quemque hiberna dimiſit; quod non amplius ei eadem ac antea belli gerendi poteſtas eſſet, rerum ſumma ad Cajum delata. Fertur etiam Aretam, augurio acto quamprimum expeditionis Vitellii nuncium acceperit, dixiſſe; fieri non poſſe, ut iſte exercitus Petram adiret, brevi enim moriturum eſſe ducem, vel qui belligerare juſſiſſet, vel qui illius conſilio morem gerere properaret, vel cum contra quem paratus eſſet exercitus. Et quidem Vitellius Antiochiam ſe recepit. Agrippa autem Ariſtobuli filius, anno antequam Tiberius moreretur, Romam proficiſcitur, de re quadam cum imperatore tranſacturus, ſimulac poteſtas primum ei data eſſet. Volo itaque fuſius aliquanto & uberius agere de Herode, deque illius fatu ortis diſſeminatiſque: & quia magni refert ad hiſtoriam illos percenſere, argumentoque eſt *certiſſimo* numen eſſe *aliquod*, quod nihil proſit numeroſa ſoboles,

Vitellius honorifice ab Hieroſolymitanis excipitur.

Theophilus pontifex.

χεωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, [s] ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ [t] ἥδησαν ὅτι πολὺ πλέον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ηρῴδης τὸ ὅπλων τοσοῦδε πιθανὸν αὐτοῖς ἀνθρώποις μὴ [u] ὅπλα λάβοσί τινι [x] φέροι, πάντα γὰρ [y] εἰκάσειν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, [z] πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρὶν τι νεώτερον [a] ἐξ αὐτοῦ ψεύδεσθαι, [b] προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γνωμένης [c] εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μεταγνοῦναι. καὶ ὁ μὲν, ὑποψίᾳ [d] τῇ Ηρῴδου, δεσμοῖς εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίσματι· [e] τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξαν ὅτι τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸ ὄλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι ἐγένετο, [f] θεοῦ κακῶς Ηρῴδῃ θέλοντος.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς πόλεμον τὸν πρὸς Αρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλίταις, ὅσοι τε περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις βασιλειῶν ἀγόμενος ἐπὶ τὴν Πετραν ἐπείγετο, καὶ ἔσχε Πτολεμαΐδα. ὡρμημένῳ δὲ αὐτῷ διὰ τῶν Ιουδαίων ἀγὼν τὸν στρατὸν, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρητοῦντο διὰ τῶν τῆς χώρας ὁδὸν. ἐν γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον, [g] περιῤῥᾶν εἰκόνας εἰς αὐτῶν φερομένας. πολλὰς δὲ εἶναι σήμαντρα [h] ὑπακειμένας. καὶ πεισθεὶς μεταβαλέσθαι τι τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προθυμεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτὸς μὲν Ηρῴδου καὶ τετράρχου καὶ τῶν φίλων εἰς Ιεροσόλυμα ἀνῆκε, [h] θύσων τῷ Θεῷ, ἑορτὴν πατρίαν τοῖς Ιουδαίοις ἐπεχούσας. εἰς ὃν ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Ιουδαίων πλήθους [i] εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διέτριβεν ποιούμενος, ἐν αἷς Ιωνάθην τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ δὲ τετάρτῃ [k] καὶ γραμμάτων αὐτῷ διαφερομένων ἃ ἔδηλωσε τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὴν πληθὺν ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ Γαΐου. ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστον [l] χειμαδίοντας, πόλεμον οὐκ ἀναφέρειν οὐκέτ' ἐνόμισε διὰ τὸ εἰς Γαΐου μεταπεπτωκέναι τὰ πράγματα. ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Αρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν [m] τῆς Οὐιτελλίου στρατείας φάναι, μηχανὴν οὐκ εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πετρας εἰσόδου· πρὶν ἢ ξενάγους τοὺς ἡγεμόνας, ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, [n] ἢ τὸν γνώμῃ τῇ ἐκείνου ὡρμημένον ἀφανισθῆναι, ἢ ἐφ' οὓς ἦλθεν ἡ στρατιὰ καὶ στρατεύματος. καὶ Οὐιτέλλιος μὲν, ἐπ' Αντιοχείας ἀνεχώρησεν. Αγρίππας δὲ ὁ Αριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ πλεύσῃ Τιβέριον, ἐπὶ Ρώμης ἄνεισι [o] πράξων τι περὶ τῶν αὐτοκράτορι, δυνάμεώς τινος αὐτῷ προσηνομένης. βούλομαι δὲ εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον περί τε Ηρῴδου καὶ γένους αὐτοῦ ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνήκειν τῇ ἱστορίᾳ τὰ περὶ αὐτῶν λόγον, [p] ἅμα δὲ καὶ παράδοσιν ἔχειν τοῦ θείου, ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ [q] πλῆθος, οὐδ' ἄλλη τις ἀλλὴ τῶν

[s] Ατε δὴ καὶ] Οὕτω γὰρ δὴ καὶ *Gall. Euſeb.* & *Niceph.* Verum *T. Faber* malit ἅτε δὴ τε καὶ. Vide *Epiſt.* 44. p. 133.

[t] Ηδησαν ἐπὶ πλέῖσον] Ηὐδησαν ἐπὶ πλεῖσον *mirifice delectabantur*, in *Euſebii* libris.

[u] Επί λάσι] Επὶ σάσι *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[x] Φέροι,] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Niceph.* & *Zonar.* Φέρειν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Φέρειν *Gen.* Φοιὸ Euſeb. SPANH.

[y] Εἰκάσειν συμβουλῇ] Εἰκάζει *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[z] Πολὺ κρεῖττον ἡγεῖ,] Hæc impari uſu apud Euſeb. SPANH.

[a] Εξ αὐτοῦ] Απ' αὐτοῦ *Euſeb.* & *Niceph.* HUDS. Απ' αὐτῷ *Euſ.*

[b] Προλαβὼν ἀναιρεῖν] Ita cum *Euſebii* & *Nicephori* libris. προλαβὼν ἀπελεῖν, & μεταβολῆς γενομένης, μὴ εἰς τὰ πρ. in *Zonaræ* & *Joſephi* libris, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Nota Joſephum ignoraſſe veram cauſam mortis Johannis Baptiſtæ in Euangelio traditam. At forſitan, ut variæ ſunt opiniones hominum, Joſephus & alii quidam ſibi perſuaſerunt, Herodem ideo in carcerem conjeciſſe Johannem, ne ſeditionem excitaret; aut dici poteſt, eum dicendo regem impium eſſe, ſeditionem potuiſſe concitare. REL.

[c] Εἰς τὰ] Μὴ εἰς τὰ *Gen.* μὴ deeſt *Euſeb.* SPANH. Delet illud μὴ quoque *Coccejus.* In *L. B.* eſt γενομένης μὴ εἰς πρ. HAV.

[d] Τῇ Ηρῴδου,] Τῇ δὲ Ηρωδ. *Euſeb.* SPANH.

[e] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις ἐοίκει ἐπὶ τ. τ. ἰ. τ. ὀλέθρου δὲ στρατὸν γενέσθαι, & Θεὸν κακῶσαι Ηρῴδῃ θέλοντα *Busb.* atque ita *Zonaras*, niſi quod habeat δ' ἔξω pro δὲ ἔξα.

[f] Περιφέρειν εἰκόνας εἰς αὐτὸν φερομένας.] Conf. ἀλλ. lib. 1. c. 33. § 2. SPANH.

[g] Επικειμένας.] Abeſt à *L. B. Coccejus* legit π. δ. ἐ. σημείας ἐπικειμένας.

[h] Θύσων τῷ Θεῷ] Nam holocauſta etiam Gentes offerebant in templo Hieroſolymis. REL. Sueton. in Aug. c. 93. *Sed & Cajum nepotem, quod Judæam prætervehens apud Hieroſolymam non ſupplicaſſet, collaudavit.* HAV.

[i] Εὐπρεπῶς,] *L. B.* ἐκπρεπῶς.

[k] Καὶ γραμμάτων] Illud καὶ abeſt à *L. B.*

[l] Χειμαδίοντας,] Conf. ſupr. c. 4. §. 1. SPANH.

[m] Τῆς Οὐιτελλίου στρατείας] Ita *Busb.* (*Coccejus* τ. Ο. ἐπιστρατείαν) τὸν Οὐιτελλίου στρατιωτῶν in *reliquis.*

[n] Η τὸν γνώμῃ] Η τὸν κελεύσαντα, ἢ *Busb.* brevius aliquanto.

[o] Πράξων τι] Πράξουν *Hen.* à pr. m. & *Vat.*

[p] Αμα δὲ καὶ παράδοσιν] Αμα δὲ καὶ διὰ τὸ π. *Busb.* plenius aliquanto quam ſolet, forſan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[q] Πλῆθος,] *L. B.* πλίθος.

τῶν

τῶν ἐν ἀνθρώποις [r] ὑπιπτευομένων, δίχα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴγε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξοδος, σωζόμενοι πολλοὶ ὀλίγων, πολλοὶ δ' ἦσαν, διαφθαρῶσι τοὺς Ηρώδου ἀπογόνους. Φέροι δ' ἂν τι καὶ πρὸς σωφρονισμῷ ἡ ἀνθρωπεία γνῶσις, τὸ τῶν δυσχερῶν αὐτῶν μαθεῖν· ἅμα δὲ καὶ τὸ Αγρίππαν διηγησαμένοις θαύματος ἀξιώτατον γεγονημένον, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτου, καὶ πρὸ πάσαν δόξαν τῶν εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσόνδε ἠυξήθη δυνάμεως. [s] εἰρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεχθήσεται δέ μοι καὶ νῦν ἀκριβῶς.

δ'. [t] Ηρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες, ἐκ Μαριάμμης τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς, γίνονται δύο. [x] Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλου παιδὶ ὄντι τοῦ [y] Φασαήλου ἀδελφοῦ Ηρώδου, δεδωκότος αὐτῷ τοῦ πατρὸς· Κύπρος δὲ Αντιπάτρῳ καὶ [z] αὐτὴ ἀνεψιῷ, παιδὶ τῆς ἀδελφῆς Ηρώδου Σαλώμης. καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιοῦς γίνονται πέντε παῖδες, Αντίπατρος, Ηρώδης, Αλέξανδρος, θυγατέρες δὲ Αλεξάνδρα καὶ [a] Κύπρος, ᾗ Αγρίππας γαμεῖ ὁ Αριστοβούλου. Αλεξάνδρᾳ δὲ γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τῶν ἀξιολόγων, παρ' ᾧ δὴ καὶ ἄτεκνος τελευτᾷ· Κύπρῳ δ' ἐξ Αγρίππου μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, [b] Βερνίκη, Μαριάμμη, Δρουσίλλα. Αγρίππας δὲ ἐς Δρούσου τοὺς ἄρσενας ὀνόμαται· ὧν ὁ Δρούσος πρὶν ἥβης τελευτᾷ. [c] ὁ δὲ πατὴρ τούτων [d] Αγρίππας ἐτρέφετο [e] μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδου τε καὶ Αριστοβούλου. ἐκ Βερνίκης [f] καὶ οἵδε παῖδες τοῦ ἡγεμόνος Ηρώδου τοῦ μεγάλου· [g] ἡ δὲ Βερνίκη [h] Κοστοβάρου καὶ Σαλώμης παῖς τῆς Ηρώδου ἀδελφῆς. τούτους Αριστόβουλος ὑπὸ [i] θνήσκοντι λιπὼν ἔτι τοῦ πατρὸς σὺν Αλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ, [k] καθάπερ εἰρήκαμεν. ἡβήσαντες δ' ἄγονται, Ηρώδης μὲν ὅτου, ὁ δὲ Αγρίππου [l] ἀδελφὸς, Μαριάμμῃ θυγατρὶ Ολυμπιάδος τῆς Ηρώδου [m] τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, καὶ Ιωσήπου [n] τοῦ Ιωσήπου παιδὸς, [o] ἀδελφὸς δ' ὅτου τοῦ βασιλέως [p] Ηρώδου. ἐκ δὲ αὐτῆς ἦν Αριστόβουλος. ὁ δὲ τρίτος τοῦ Αγρίππου ἀδελφὸς Αριστόβουλος γαμεῖ Ιωτάπῃ [q] Σαμψιγεράμου θυγατρὶ τοῦ [r] Εμεσῶν βασιλέως. θυγάτηρ δὲ αὐτοῖς γίνεται κωφὴ, ὄνομα δὲ τῇδε Ιωτάπη. καὶ τάδε μὲν τοῦ ἀρσένων πέρι. [s] Ηρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ [t] γήμει Ἡρῴδη Ηρώδου τοῦ μεγάλου παιδὶ, ὃς γέγονεν ἐκ Μαριάμμης τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ αὐτοῖς Σαλώμη γίνεται, μεθ' ἧς τὰς γονὰς [v] Ηρωδιὰς, ὅτε συνῆκε φρονήσασα τὰ πάτρια, Ηρῴδῃ γαμεῖται τοῦ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, [x] διαζῶσα ζῶντος. τῶν δὲ Γαλιλαίων τε-

neque ulla potentia quæ in hominibus dominatur, absque pietate erga Deum: si quidem intra centum annos contigerit, ut Herodis posteri, qui sane permulti erant, fere omnes interierint. Accedit quod humano generi documento sit, illorum perspectam habere infelicitatem: præsertim ubi de Agrippa narrationem fecero, viro admiratione dignissimo, qui ex vita privata, & præter omnium quibus notus erat exspectationem, ad tantæ potestatis fastigium provectus erat. Illorum quidem jam antea mentionem feci, nunc vero de illis agam accurate.

4. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. Altera quidem Salampsio, quæ nupsit Phasaëlo consobrino suo Phasaëli filio fratris Herodis, dante illam patre: Cypros vero *altera* Antipatro & ipsa nupsit consobrino, Herodis nepoti ex sorore Salome. Et Phasaëlus ex Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit quidem Timius Cyprius, vir nobilis, cujus in matrimonio sine liberis defuncta est: Cypros vero Agrippæ duos filios peperit, & tres filias, Berenicen, Mariamnen, Drusillam. filii autem Agrippa & Drusus dicti sunt. Ex his Drusus ante quam pubesceret diem obit. Horum autem pater Agrippa cum aliis etiam fratribus educabatur, Herode & Aristobulo. nam & isti filii erant *Aristobuli* filii Herodis magni ex Berenice: Berenice vero Costobari & Salomes sororis Herodis filia erat. Hos Aristobulus infantulos reliquit, à patre cum Alexandro fratre occisus, quemadmodum diximus. Postquam autem ex ephebis excesserant, uxores ducunt, Herodes hic, Agrippæ frater, Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ & Josephi, filii Josephi qui Herodis regis frater erat: & ex ea suscepit filium Aristobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotapen Sampsigerami Emesorum regis filiam, & ipsis nata est filia surda, atque huic nomen Iotape. Et à maribus quidem hæc soboles erat. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi Herodis magni filio, quem sustulit ex Mariamne Simonis pontificis filia; illisque genita est Salome, cujus post nativitatem Herodias, ut quæ in animum induxerat leges patrias violare, Herodi nupsit, viri sui, à quo vivo discessit, ex eodem patre fratri. Hic autem Galilææ tetrarchiam habebat. Ejus

Herodis progenies ex Mariamne.

[r] Επιτεταγμένων,] *L. B.* ἐπιτηδευομένων. *Cocceji* ἐπιτηδευμάτων.
[s] Εἰρηται μὲν] Εἰρηται μὲν δὴ καὶ πρ. π. α. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν *Busb.*
[t] Ηρώδῃ —— ουο.] Conf. supr. lib. 17. c. 1 §. 3. SPANH.
[v] Τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς,] Τῆς Αλεξάνδρου καὶ Αλεξάνδρας τοῦ θυγατρὸς Υρκανοῦ *Busb.*
[x] Σαλαμψιὼ —— ἀνεψιῷ] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 22. §. 2. & c. 28 §. 6. ut & supr. lib. 17. c. 1. §. 3. SPANH.
[y] Φασαήλου —— ἀνεψιῷ,] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat Φασαήλου παιδὶ ὄντι τοῦ Φασαήλου (*L. B.* Ηρώδου) ἀδελφοῦ δεδωκότος αὐτῷ τοῦ πατρὸς, *Phasaëli filio dante illam Phasaëlo fratre patris.*
[z] Αὐτὴ ἀνεψιῷ,] Ita in *Editis.* αὐτῇ in *Cod. Hen.* & *Busb.*
[a] Κύπρος, ἣν Αγρίππας γαμεῖ] Conf. inf. c. 7. §. 2. SPANH.
[b] Βερνίκη,] *L. B.* Βερενίκη.
[c] Ο δὲ —— ἐτρέφετο] Ita ex vestigiis corruptarum lectionum & lib. 1. *de Bello Jud.* c. 28. pro modulo restitui, τοῦδε πατρὶ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε καὶ Αριστόβουλος καὶ Βερνίκη. καὶ οἵδε παῖδες Ηρώδου, τοῦ ἡγεμόνος τοῦ μεγάλου. ἡ δὲ Βερνίκη in *Editis.* τῷ δὲ πατρὶ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης δὲ καὶ Αριστόβουλος καὶ ἀδελφὴ Ηρωδιὰς Αριστοβούλου καὶ οἵδε παῖδες τοῦ ἡγεμόνος Ηρώδου τοῦ μεγάλου. Βερνίκη δὲ Κοστ. *Busb.* in *Epiphanii* versione, *Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoque filii fuerunt Herodis majoris.* in *Gelenii* versione, *cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud avum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice. Hi nepotes Herodis magni ex filio: Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.* Αριστοβούλῳ δὲ ἐκ Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς, Ηρώδης τε καὶ Αγρίππας καὶ Αριστόβουλος ἡβῶσι, lib. 1. de *Bello Jud.* Vide etiam *Antiqq.* p. 827. in fine.
[d] Αγρίππας ἐτρέφετο] *L. B.* Αγρίππαν ἐτρέφετο. *Cocceji* Αγρίππας ἀνετρέφετο.
[e] Μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν,] Illa μετὰ καὶ ἑτέρων omittit *Epiphan.*
[f] Καὶ —— μεγάλου.] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 28. §. 1. SPANH.
[g] Η δὲ Βερνίκη] Conf. *alibi*, lib 1. c 28. §. 2. SPANH.
[h] Κοστοβάρου —— ἀδελφῆς.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 4. SPANH.
[i] Θνήσκοντι λιπὼν] Λείπει θνήσκων *Busb.*
[k] Καθάπερ εἰρήκαμεν,] Ὡς ἤδη εἴρηται *Busb.*
[l] Αδελφὸς,] Ita *Busb. L. B.* & *Epiphan.* ὁ in *Editis Aliisque.*
[m] Τοῦ βασιλέως θυγατρὸς,] Voculam δὲ addidi è *Cod. Busb.*
[n] Τοῦ Ιωσήπου παιδός,] Ita δὲ Ιωσήπου παιδὸς restitui è *Cod. Busb.* Τοῦ Ιωσήπου absque παιδὸς habent *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* Videsis *Chr. Noldium* in *Historia Idumæa*, p. 269.
[o] Αδελφὸς δ' ὅτου δὲ βασιλέως Ηρώδου.] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 24 §. 5. SPANH.
[p] Ηρώδου.] Ηρώδου nobis suppeditant *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Βασιλέως θυγατρὸς ἦν δὲ *Hen.* & *Vat.*
[q] Σαμψιγεράμου θυγατέρα] Ita in *Græcis* omnibus *Josephi.* Σιγηράμου juxta *Epiphanium.* Σαμψικέραμος Ἐμισηνῶν φυλάρχης apud *Strabonem*, l. 16. p. 753. Videsis *Reinesii Var. Lect.* p. 110.
[r] Εμεσῶν βασιλέως.] Εμισῶν *Busb.* sic & Εμμεσα apud *Plinium.* ΕΜΙΣΩΝ & ΕΜΙΣΕΝΩΝ in *nummis.* δὲ Εμεσηνῶν ἔθνους meminit *Strabo.* HUDS. Vel Εμισῶν. Nummi ΕΜΙΣΑ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Conf. infr. lib. 19. c. 8. §. 1. SPANH.
[s] Ηρωδιὰς,] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.
[t] Γήμει —— παιδὶ,] Ita è *Cod. Busb.* & *Epiphan.* γήμαντος in *ceteris.*
[v] Ηρωδιὰς, —— τῷ] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.
[x] Διαζῶσα ζῶντος.] Διαζῶσα δὲ σωτῆρος γαμετὴ ζῶντος *Busb.* forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

Ejus vero filia Salome nupta erat Philippo Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. eoque ſine liberis defuncto duxit eam Ariſtobulus filius Herodis, fratris Agrippæ: illi autem nati ſunt filii tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et hæc quidem eſt Phaſaëli & Salampſionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit; ipſamque duxit Alexas Selcias, Alexæ filius: atque illis filia erat Cypros. Herodes autem & Alexander, quos Antipatri fratres fuiſſe dixi, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre fuerat interemptus, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit, ex filia Archelai Cappadocum regis. Et Tigranes quidem Armeniæ rex, dum Romæ accuſationem ſubiret, ſine liberis obiit. Alexandro autem Tigranes fratri cognominis naſcitur filius, qui à Nerone ad regnandum in Armenia mittitur: atque Alexandrum filium genuit. Ille vero Iotapen duxit, Antiochi Commagenorum regis filiam: & inſulæ in Cilicia rex à Veſpaſiano factus eſt. Et Alexandri quidem ſoboles fere ab utero deſeruit patria Judæorum inſtituta, ad ritus tranſiens moreſque Gentilium. Cæteris vero Herodis filiabus contigit, ut ſine prole decederent. Cum autem Herodis poſteri, quos percenſuimus, è medio non ſublati fuerint, eo tempore quo Agrippa magnus imperium adeptus eſt; cumque horum genus jam ante declaraverim, ſupereſt ut narrem quos in caſus fortuna Agrippam demiſerit, utque ex iis evaſerit, & ad maximam dignitatem & potentiam pervenerit.

τεταρχίαν εἶχεν ἔτι. ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Σαλώμη φιλίππῳ γαμεῖται, Ἡρῴδῃ παιδὶ τῷ τετράρχῃ τῆς Τραχωνίτιδος, καὶ ἄπαιδι τελευτήσαντι, Ἀριστοβούλῳ αὐτὴν ἄγοντι, Ἡρῴδης παῖς τοῦ Ἀγρίππου ἀδελφός. [y] παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτοῖς τρεῖς, Ἡρῴδης, Ἀγρίππας, [z] Ἀριστόβουλος. τοῦτο μὲν δὴ τὸ Φασαήλου καὶ [a] Σαλαμψιῶς ἐστι γένος. Κύπρος δ' ἐξ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ γίνεται Κύπρος, καὶ αὐτὴν Ἀλέξας [b] Σελκίας γαμεῖ τοῦ Ἀλέξα· καὶ [c] αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος. Ἡρῴδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄπαιδες τελευτῶσιν. [d] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρῴδου παιδὶ τοῦ βασιλέως, τῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεγόνεσαν ἐκ τῆς Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. καὶ [e] Τιγράνης μὲν [f] βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγορηθεὶς αὐτοῦ ὡς Ῥώμῃ γνωμένων, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας ὑπὸ Νέρωνος ἐκπέμπεται· ὃς τε Ἀλέξανδρος αὖτις γίνεται. γαμεῖ δ' ἔτος Ἀντιόχου τοῦ Κομμαγηνῶν βασιλέως θυγατέρα [g] Ἰωτάπην· [h] νησιάδος τε τῆς ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν [i] ἴσαι βασιλέα. καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῇ φύσαι, τὴν θηλυκρατίαν ἐξέλιπε τῶν Ἰουδαίων ὀπτικωλείων, μεταπεσόντος εἰς τὰ Ἑλλήνων πάτρια. τῶν λοιπῶν θυγατέρων Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ἄπαις πᾶσα τελευτὴ παρέπεσεν. τῶν δὲ γνωμένων Ἡρῴδου ἀπογόνων οὓς [k] καταλίπομεν ὄντων, ἐπὶ τοῦ χρόνου Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τούτων τί μοι τῶν γένους προδεδηλωμένων, ὀλίγῳ λοιπὸν ὑπόσῳ τε Ἀγρίππα τύχαι συνέλθοιεν, ὥστε αὐτὸν ἀναθρασυνθῆναι, ὑπὲρ μέγιστον ἀξιώματός τι ἅμα προκόψαι καὶ δυνάμεως.

VIII. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt, Philippi tetrarchiæ.

Απώλειαν Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελεύθερος ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μὲν τὴν Τιβερίου τελευτήν, καὶ ἐβασίλευσε τῆς Φιλίππου τετραρχίας.

Agrippa Romæ degens ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, atque convictore quotidiano & familiari uſus Druſo, Tiberii imperatoris filio, nactus eſt etiam Antoniæ, Druſi majoris conjugis, amicitiam; utpote quæ Berenicen matrem in honore habuerit, filiumque dignitate augere voluerit. Cumque Agrippa natura eſſet magnanimus & munificus, quamdiu mater vixerit, voluntatem ſuam occultabat & diſſimulabat, quod noluerit ut mater ſibi hujuſmodi de cauſa iraſceretur. Poſtquam vero deceſſit Berenice, cum jam ſui eſſet arbitrii, facultates partim luxurioſe vivendo quotidie prodegit, partim immodica largitione profudit, maximos vero in libertos Cæſaris fecerat ſumptus, ſperans fore ut eorum opera adjuvaretur. Brevique ad inopiam redactus eſt, adeo ut non potuerit diu-

Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ τῆς τελευτῆς, Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος, καὶ ὁμιλοφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γνωμένης πρὸς Δρῦσον τὸν Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν, καὶ Ἀντωνίᾳ τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ, εἰς φιλίαν ἀφίκετο, [l] Βερενίκης τῆς μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς, [m] καὶ προαγαγεῖν ἐξισχύσας τὸν υἱόν. φύσει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεᾶς πολυτελεῖς, ζώσης μὲν τῆς μητρὸς, [n] οὐκ ἐξέφαινε τῆς ψυχῆς τὸ θέλον, διαδιδράσκειν αὐτῆς ἐξισχνοῦν τὸν ἐπὶ τοιούτοις γνωμένῳ ὀργυιόν. ἐπεὶ δ' ἡ Βερενίκη τελευτᾷ, γνόμενος ὅτι τῷ αὐτῷ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέλειαν [o] τῆς καθ' ἡμέραν δαπάνης, [p] τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέτρῳ τὰ δωρεῶν προϊέμενον [q] ἀναλῶσαι τὰ χρήματα, τὰ πλεῖστα δ' εἰς τὰς Καίσαρος ἀπελευθέρους [r] ἐτετέλεστο, ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. πρὸς

---

y Παῖδες —— Ἀριστόβουλος,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

z Ἀριστόβουλος.] Καὶ Ἀριστόβουλος ſolus *Busb.*

a Σαλαμψιῶς ἐστι γένος.] Ita *Gall.* Σαμψιῶς mendoſe in *cæteris.*

b Σελκίας γαμεῖ τὴν Ἀλεξᾶ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἐλκίας *Gall.* Ἐλκίας *L. B.* Σίλκιος in *Editis Aliiſque.*

c Αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος.] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *Alexæ vero hujuſque mulieris filia, fuit item Cypros.*

d Ἀλεξάνδρῳ —— θυγατρός.] Conf. *alibi* lib. 1. c. 28. §. 1. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

e Τιγράνης —— ἐκπέμπεται.] Conf. *alibi* lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

f Βασιλεύων Ἀρμενίας,] Βασιλέων *Hen.* & *Vat.*

g Ἰωτάπην·] Hujus Iotapes Commagenorum Regis filiæ nummus exſtat apud *Seguinum Select. Num.* p. 72. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ in av. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. SPANH.

h Νησιάδος τε τῆς ἐν Κιλικίᾳ] Ita lego ex emendatione Cl. *Harduini*, (in *Nummis Antiquis illuſtratis*, p. 150.) quam approbat *H. Noriſius* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 135; 136. Ἡσιόδης τε τῆς ἐν Κ. in *Editis.* Ἡσιόδης τε abſunt quibuſdam *MSS.* relicta lacuna. in pleriſque *Epiphanii MSS. Leſidis Ciliciæ civitatis à Veſpaſiano rex conſtituitur*: in nonnullis *Iſiadis* vel *Yſadis* &c. Ἰσιαδός τε τῆς ἐν Κιλ. *Petitus* in *Animadv. miſcellaneis*, tom. 1. p. 541. Utpote quod iſtius urbs ſit Ciliciæ, Ἰσιάδος voce omnes illas urbes ſignificari exiſtimans, quæ erant conventus Iſſici. HUDS. Conf. ſup. c. 10. §. 7. SPANH.

i Ἴσαι.] Καθίσαι *Busb.*

k Καταλίπομεν ὄντων.] *L. B.* καταλάβομεν. forte pro καταλέξαμεν ὄντων.

l Βερενίκης τῆς μητρὸς] Conf. ſupr. lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH.

m Καὶ προαγαγεῖν ἐξισχύσας τὸν υἱόν.] Et venerabiliter appellaret *Rufinus.* SPANH. Ante fuit προαγαγών. verum mutari ita juſſit *Hudſonus* in *Addend.* ita quoque in ora Cod. mei correxerat *Coccejus.* HAV.

n Οὐκ ἐξέφαινε τῆς ψυχῆς τὸ θέλον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐξεφαίνετο οὐκ ψυχῆς τὸ θέλον in *Editis Aliiſque.*

o Τῆς καθ' ἡμέραν δαπάνης,] Sic cum Cod. *Busb.* τῆς εἰς καθ' ἡμέραν δαπάνης. in *cæteris.* Forſan εἰς τὴν καθ' ἡμ. id eſt, εἰς τὰ τῆς καθ' ἡμέραν δαπάνης.

p Τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ] Iterum cum Cod. *Busb.* τὰ δὲ, οὐκ ἐν δωρεῶν τὸ μὴ μέτρῳ προϊέμενον ἀναλῶσαι in *Editis Aliiſque.*

q Ἀναλῶσαι] *L. B.* ἀνάλωσε. forte pro ἀναλῶσαι. HAV.

r Ἐτετέλεστο,] *L. B.* ἐτετέλετο.

s Ἐκεν-

νία τε ἐν ὀλίγῳ ὡς αὐτὸν ἰὼν, καὶ τοῦτ' ἰὼν κώλυμα τῆς ἐν Ρώμῃ διαίτης. καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις ἐξ ὑέος τετελευτηκότος ἀπάντων φοίβην εἰς ὄψιν αὐτοῦ, διὰ τὸ ἀνερεθίζεσθαι πρὸς τὸ λυπεῖσθαι μνημονευόντων ἐξ παιδὸς θεραπείᾳ τῇ ἐκείνων.

β'. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὑπὸ τῆς Ιουδαίας ὁλέων ὤχετο κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ [s] ἐκτίσοντος τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς, πολλοῖς τε ὄσι καὶ [t] ἀλεωρίου ὑπ' ἰὼν τινα οὐ ἐνδιδόσιν. ὥστε ἀπορίᾳ τῶν ποιητέων, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, ὑποχωρήσας εἰς τινα πύργον ἐν [v] Μαλάθοις τῆς Ιδουμαίας, ἐν ᾧ εἰνοίᾳ [x] τοῦ μεταξήσοντος αὐτὸν ἰὼ. αἰσθάνεται δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν [y] Κύπρος ἡ γυνὴ, παντοίᾳ τε ἰὼ ἀπείργειν τῶν ὑπὶ τοιούτοις βουλευμάτων. διαπέμπεται ἢ καὶ ὡς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ηρωδιάδα, Ηρῴδῃ τῷ τετραρχῃ συνοικοῦσαν γεγαμηκότα, δηλοῦσα τό, τε ὑπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Αγρίππου [z] προβουλεῦσαι, καὶ τὴν ἀνάγκην [a] ἣ ἐπ' αὐτοῦ ἐξῆγεν. σκέλλουσά τε συγγενὴ ὄσαν βοηθεῖν, [b] καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο προσκαλέζειν, θεωροῦσαν ὡς αὐτὴ [c] πανταχόθεν κυφίζοι τὸν ἄνδρα, καὶ ταῦτα [d] οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν. οἱ δὲ μεταπεμψάμενοι αὐτὸν, [e] οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ δέγυριον ὥρισαν εἰς τὴν δίαιταν, ἀγορανομία τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. ὁ μὲν ὑπὶ πολεῖν γε Ηρῴδης ἐνέμενε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε, ὑπ' ὡς δεχθῶσι ἰὼ. ἐν γὰρ Τύρῳ πρὸς σωφρονοῦντα οἶνος [f] τε γιγνομένων αὐτοῖς λοιδοριῶν, ἀνεκτὸν οὐκ ἡγησάμενος Αγρίππας, τοῦ Ηρῴδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας [g] μεταδοσιν, ὡς Φλάκκον τὸν Συρίαν ἐπιτροπεύοντα εἰσειζι, φίλον ὑπὶ Ρώμης τὰ μάλιστα αὐτῷ γεγονότα πρότερον, Συρίαν δὲ ἐν τῷ τότε διεῖπεν.

γ'. Καὶ δεξαμένου Φλάκκου πρὸς τοῦτο διῆγεν, [h] παρακαλεσαμένου αὐτοῦ ἐκεῖ Ἀριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Αγρίππου διάφορός τι ἰὼ. ὁ μὲν ἐβλάπτοντο ἔχθρᾳ τῇ ἀλλήλων, ὥστε μὴ φιλίᾳ τὸ ἰταλικὸν [i] τὰ εἰκότα μεῖω φέρεσθαι. ὁ μέντοι γε Αριστόβουλος ἀνίει τι τοῦ πρὸς τὸν Αγρίππαν δυσμενὲς, μέχρι ἐς εἰς ἔχθραν αὐτὸν Φλάκκῳ καθίσησιν, αἰτίαν τοιούτου ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ πρὸς Ἀραβάς. Δαμασκηνοὶ Σιδονίοις περὶ ὅρων διάφοροι καθεστῶτες, μέλλοντος Φλάκκου περὶ τούτων [k] ἀκροάσεσθαι, μαθόντες τὸν Αγρίππαν ὡς παρ' αὐτῷ [l] μέγα δυνάμενον, ἠξίουν μερίδος τὸ αὐτῶν γνώσεσθαι, δέγυριόν τε πολεῖσιν ὡμολόγησε αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Δαμασκηνῶν ὥρμητο πράσσειν. Αριστόβουλος δ', ὡς γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τῶν χρημάτων, κατηγορεῖ πρὸς τὸν Φλάκκον. καὶ βασανιζομένου τὰ πράγματος ἐπεὶ [m] φανερὰ ἰὼ, ἐξωθεῖ τὸν Αγρίππαν φιλίας τοῦ πρὸς αὐτόν. ὁ δ', εἰς ὑστάτην ἀποριαν πεσὼν ἐμαυτοῦ, εἰς Πτολεμαΐδα πλεῖ, καὶ καὶ τὸ ἄπορον τοῦ ἀλλαχόθεν διαίτης γνώμῃ ἐπιεῖτο [n] ἐπὶ τὴν Ιταλίας πλεῖν. εἰρόμενος δὲ χρημάτων ἀπορία, ἠξίου Μαρτius Romæ commorari. accessit quod Tiberius filii sui non ita pridem defuncti amicis interdixerat, ne in conspectum suum venirent, ne ex illis visis renovata filii memoria luctus suus redintegraretur.

In Judæam reversus de nece sibi conscisscenda cogitat.

2. His itaque de causis conscensa navi in Judæam profectus est, male se habens, animoque dejectus & quod omnem suam pecuniam absumpserat, & nihil ei supererat unde solveret quod creditoribus debebat, qui & multi erant & motus ejus omnes observabant ne quà effugeret. Eò igitur redactus, ut quid ageret, nesciret, factorumque eum valde puderet, secessit in castellum quoddam apud Malatha Idumææ, & de manibus sibi afferendis cogitabat. Subolet autem hoc Cypro uxori quod ille in animo agitabat, atque modis omnibus agebat ut eum ab hujusmodi consilio depelleret: ad sororem quoque ejus Herodiadem scripsit, Herodi tetrarchæ nuptam, significans, & quid rebus ita se habentibus Agrippa decreverit, & qua necessitate adactus eò devenerit: hortataque est eam ut pro jure cognationis afferret auxilium, maritumque ad idem faciendum perduceret, præsertim cum cerneret ipsam omnes vias persequi quibus virum sublevaret, idque cum opibus non adeo abundaret. Accersitus igitur à sorore ejusque marito, jussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia ut de victu caveretur, datoque ei in cumulum ædilitatis illius loci honore. Non tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamvis ne sic quidem satisfieret *Agrippæ* necessitatibus. Cum enim apud Tyrum convivium agerent, interque bibendum convicia *hinc inde* jacerentur, atque Herodes inopiam Agrippæ exprobrasset, quodque victum ei suppeditaret, ille hoc nullo modo ferendum esse ratus, ad Flaccum virum consularem se contulit, qui tunc Syriam administrabat, cum quo sibi Romæ jam ante magna intercesserat amicitia.

Cypros uxor hac de re ad Herodiadem scribit.

Agrippam ad se accersunt Herodes & Herodias, eique Tiberiadem ad habitandum dant.

Herodes Agrippæ inopiam exprobat.

3. A Flacco autem benigne exceptus, apud eum vitam agebat, ibi quoque secum Aristobulum habentem, fratrem quidem Agrippæ, ab ipso vero dissentientem. non impediit tamen hæc simultas, quo minus uterque viri consularis uteretur amicitia, eundemque ut par erat honorem ab eo referret. At vero Aristobulus nihil de suo in Agrippam odio remittebat, nec quiescebat donec Flaccum ei infensum reddiderat, faciens ut ex hujusmodi causa offensionem exciperet. Damasceni, orta cum Sidoniis de finibus controversia, cum litem dijudicaturus esset Flaccus, cognito quod Agrippa multum apud eum valeret, rogaverunt ut adesset ipsorum partibus, magnam ei pecuniæ vim polliciti. Et ille quidem omnia studiose agebat ut Damascenis auxilium ferret. Aristobulus autem, (nam ipsum non latebat pactum de pecunia) *fratrem* apud Flaccum detulit. Quod cum facta inquisitione ita esse deprehenderet, ab amicitia sua Agrippam repulit. Ille vero in extremam egestatem relapsus venit Ptolemaïda, &, quod nusquam alibi haberet unde viveret, in Italiam navigare decrevit. Cum au-

Ad Flaccum cum se confert Agrippa.

Aristobulus Flaccum ei infensum reddit.

s Ἐκτίσοντος τὰ χρέα] Ἐκτίτας *Busb.* ἐκτίσαντος *Gall.*

t Ἀλεωρίου] Ἀλεωρὸς, σύνοιγος *Hesych.* SPANH.

v Μαλάθοις] Eo modo *Busb.* (*Lugd. Bat.* Μαλάθης) & forsan *Epiphanius*, qui habet, *Malathoes.* Μαλάθοις in *Editis Aliisque.* Videsis Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 885. HUDS. Malathois *Rissa.* SPANH.

x Τοῦ μεταξήσοντος αὐτὸν ἰὼ.] Τῷ μεταξήτῳ *Busb.*

y Κύπρος ἡ γυνὴ,] Cypros Phasaelis è fratre Herodis filii, filia, uxor Agrippæ supra c. 6 §. 4. SPANH.

z Προβεβουλεῦσαι,] Προβεβούλωμα *Busb.*

a Ἣ ἐπ' αὐτοῦ ἐξῆγεν.] Ἣ ἐπ' αὐτὸ ἐξῆγεν *Busb.* ἣν ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν in *Editis Aliisque.* ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν *L. B.*

b Καὶ τὸν ἄνδρα] Illa, καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο προσκαλέζειν, habui è *Cod. Busb.* καὶ τὸν εἰκότα ἄνδρα πρὸς ἐπικουρίαν παρακαλεῖν *Zonar.*

c Πανταχόθεν] Lege πάντως. COCC.

d Οὐκ] Abest à *L. B.*

e Οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα,] Galilææ quippe, quæ Herodis Tetrarchia, Herodiadis mariti civitas, vid. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τε] Abest à *L. B.*

g Μεταδόσεως,] Ita *Busb.* & *L. B.* μεταδίδωσιν in *Editis Aliisque.*

h Παρακατειχήκοτος] Locum restitui ex *Epiphanio*, qui vertit, *retinuit ibi quoque Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ*; παρακατηλθότος ἐκεῖ τὸν Αριστόβουλον *Busb.* forsan pro Αριστόβουλος. in *Editis* Παρακατηχήκοτος αὐτὸν ἐκεῖ Αριστόβουλον, nullo plane sensu.

i Τὰ εἰκότα] *L. B.* in *Marg.* εἰς τὰ εἰκότα αὐτῷ.

k Ἀκροάσασθαι,] *L. B.* ἀκροᾶσθαι.

l Μέγα δυνάμενον,] Μέγα δυνατὸν *Busb.* μέγα δυνάμενον ἀν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. a pr. m.*

m Φανερὰ ἰὼ,] Sc. ὁμολογία. Est qui malit φανερὸν, ut ad πράγμα referatur.

n Ἐπὶ τὴν Ιταλίας πλοῦν.] Εἰς Ιταλίαν *Busb.*

a Ma-

Agrippa ope Marsyæ pecuniam mutuatur.

autem ipsum inhiberet pecuniarum inopia, jussit Marsyam libertum suum, ut, omni arte in hujusmodi necessitate adhibita, mutuam alicunde pecuniam sumeret. Atque Marsyas adit Petrum, Berenices Agrippæ matris libertum, ejus vero testamenti jure Antoniæ ditionis factum, eumque hortatur ut pecuniam Agrippæ syngrapha fideque accepta daret mutuam. At ille, (nam Agrippam pecuniæ, quam retinuerat, insimulabat) Marsyam compellit syngraphan dare de viginti millibus drachmarum Atticarum, cum bis mille & quingentis minus accepisset. id quod ille fecit, ut qui ita facere necesse haberet. Accepta itaque pecunia, cum ad Anthedonem perveniisset, navemque nactus esset, in eo erat ut solveret. Quod ubi comperit Herennius Capitò procurator Jamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quæ Cæsaris fisco ab eo debebantur dum Romæ ageret; à quibus illic manere coactus est. Et tunc quidem se jussa facturum esse simulabat; de nocte vero, præcisis retinaculis, Alexandriam navigavit. ubi ab Alexandro Alabarcha poposcit ut ducenta argenti millia ei crederet. Ille vero non ipsi se crediturum dicebat: sed Cypro * *eadem postulanti* dare non recusabat, ut qui conjugalem ejus amorem cæteraque omnes virtutes obtupesceret. Illa autem cum fidejuberet, mox Alexander, quinque talentis Alexandriæ repræsentatis, promisit se reliqua daturum esse ubi primum Dicæarchiam veniret, de illis metuens quod sui profusum noverat Agrippam. Et Cypros quidem, cum virum in Italiam navigaturum dimisisset, ipsa cum liberis in Judæam reversa est.

Metu Herennii Capitonis Alexandriam navigat.

Pecuniam ab Alexandro Alabarcha impetrat.

Agrippa in Italiam redit.

Benigne à Tiberio excipitur.

4. Agrippa vero Puteolos appulsus literas dat Tiberio Cæsari, qui *tum* esse in Caprearum secessum abdiderat; venisse se officii causa illumque ut viseret significans, roganque ut sibi liceat in Capreas trajicere. Tiberius autem nil cunctatus & alia ad eum summa cum humanitate rescripsit, & quod gauderet ipsum iterum ad se Capreas venire. Cumque ille adveniisset, non minore alacritate, quam præ se tulerat literis, eum amplexus est & hospitio excepit. Postridie vero Cæsari allatis ab Herennio Capitone literis, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, è locis suæ ditionis sese fuga proripuisset, ita ut omnem ipsi pecuniam ab eo exigendi potestatem ademerit: cum illas legisset literas, ægerrime rem tulit Cæsar, & Agrippæ omnes ad se aditus præcludi jussit, usque dum debitum solveret. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici &

Postea Tiberius, acceptis ab Herennio Capitone literis, Agrippæ omnem ad se aditum præcludit.

σύαν, ὄντα αὐτῷ ἀπελεύθερον, περὶ τὴν χρείαν τὴν ἐπὶ τοιούτοις [o] μηχαναῖς, δανεισάμενον [p] παρά τινων. καὶ ὁ Μαρσύας [q] Πέτρον κελεύει, Βερνίκης ὄντα ἀπελεύθερον τῆς Ἀγρίππα μητρὸς, διαθήκης ἣν [r] τῆς ἐκείνης [s] δικαίως κατετελέντα τῆς Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν παρακελεύειν ἐπὶ γραμμάτων καὶ πίστει τῇ αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐπεκάλει γὰρ τῷ Ἀγρίππᾳ χρημάτων τινῶν ἀποστέρησιν, [t] ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν [u] δύο μυριάδων Ἀττικῶν συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίας καὶ [x] διχιλίας ἐλάττονα λαμβάνειν. παρεχώρει δὲ ἐκεῖνον κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. εἰλημμένα δὲ τοῦ χρήματος τάτε, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα παραγενόμενος, καὶ λαβὼν ναῦν, [y] ἐν ἀναγωγαῖς ἦν. καὶ γὰρ Ἐρέννιος Καπίτων ὁ τῆς [z] Ἰαμνίας ἐπίτροπος, πέμψαι χιλίους [a] Μενίτας, οἳ εἰσπράξουσιν αὐτὸν λέγουσι τριακοσία μυριάδας ἡσυχῇ τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ἐκ Ῥώμης τῷ αὐτῷ, ἀνάγκας τε ἐπιτίθεσθαι [b] μενοῦντος. καὶ πρὶν [b] πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις παραγενέσθαι, νυκτὸς ἤδη διαγενομένης, κόψας τὰ πρόπαλα, ὥχετο ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλέων. ἔνθα Ἀλεξάνδρῳ δεῖπνα τῷ [c] Ἀλαβάρχου μυριάδας εἴκοσι [d] δάνεια αὐτῷ δοῦναι. ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη παρακρούσασθαι, Κύπρῳ δὲ οὐκ ἀρνεῖτο, τήν τε φιλανδρίαν αὐτῆς [e] καταπεπληγμένος, καὶ τἄλλα ἀπάσαν ἀρετήν. ἡ δὲ [f] ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτῆς [g] ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὸ λοιπὸν ἐν [h] Δικαρχίᾳ [i] γινομένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται, δεδιὼς τοῦ Ἀγρίππα τὸ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. καὶ Κύπρος μὲν, ἀπολλάξασα τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὴν Ἰταλίας [k] πλοῦν ἐτράπετο, [l] αὐτὴ μὲν τὰ παιδία ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

δ'. [m] Ἀγρίππας δὲ, εἰς [n] Ποτίολους καταπλεύσας, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Τιβερίου Καίσαρος χρόνῳ διατρίβοντος ἐν [o] Καπρέαις, παρουσίαν τε τὴν αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ ἧς οἶδε τῆς ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἔφεσιν αὐτῷ γενέσθαι εἰς Καπρέας διαβαλεῖν. Τιβέριος δὲ, ἰδὼν [p] εὐδιάσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ χρόνῳ φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, [q] ἔτι δὲ χαίρειν ἐπιστείλαντος ἐπὶ τῷ σῶον ἐπανήκειν εἰς τὰς Καπρέας. ἐπεὶ δὲ ἀφικνεῖται, μηδὲν ὑφελὼν τῶν ἐν τοῖς γράμμασι θορύβου, ἠσπάζετό τε καὶ ἐξένιζε. τῇ δ' ἑξῆς [r] Καίσαρι γραμμάτων παρὰ Ἐρεννίου Καπίτωνος ἀφικνουμένων, ὅτι Ἀγρίππας μυριάδας τριακοσίας δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ πρὸς τὰς καταβολὰς ἐκλιπὼν χρόνον τὸν συγκείμενον ἀπαιτήσεως γινομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ χωρίων, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τὸ ἐπὶ τοῖς [s] εἰσπραξομένοις ἐξώνιον· τοιγαροῦν ἀναγνοὺς τὸν ἐπιστολὴν [t] θαλαγήσας ὁ Καίσαρ, καὶ ἀθρόλεισιν γνόος τῷ Ἀγρίππᾳ κελεύσας εἰσιέναι πρὸς αὐτὸν, ἄχρι δὴ [u] καταβαλῇ τὸ χρέος. ὁ δὲ, μηδὲν τῇ ὀρ-

[o] Μηχαναῖς,] Δαπανᾶς *Busb.* satis commode.
[p] Παρά τινων.] *L. B.* παρά τινος.
[q] Πέτρον κελεύει,] Ita *Busb.* & *Zonar.* πρῶτον in *reliquis.*
[r] Τῆς ἐκείνης] Μητρὸς subintelligendum.
[s] Δικαίως] *L. B.* δικαίᾳ.
[t] Ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν] Ἀναγκάζει τὸν Ἀγρίππαν Μαρσύαν *Vat.* & *Hen. à pr.* m.
[u] Δύο —— λαμβάνειν.] Nota usuræ genus, quale Atticis dicebatur ἐπόγδοος τόκος, qui octavam sortis partem in anno reddit, seu in centum drachmas, duodecim & dimidiam. SPANH.
[x] Διχιλίας ἐλάττονα λαμβάνειν.] Καὶ χιλίας ἔλασσον *Busb.*
[y] Ἐν ἀναγωγαῖς ἦν.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* quo modo apud *Philonem Aliosque.* ἐν ἀγωγαῖς in *Editis Aliisque.*
[z] Ἰαμνίας ἐπίτροπος,] Ἰαμνείας *Busb.*
[a] Μενίτας.] Μενεῖς *Busb.*
[b] Πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις] Πείθεσθαι τοῖς κεκελευσμένοις *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[c] Ἀλαβάρχου] Ἀβαλάρχου *Busb.* Ἀλαβάρχου in *ceteris* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* atque ita (non Ἀρχεβάρχου) scribendum esse docent *Vossius* in l. 2. *Epp. ad Atticum*, Ep. 17. & *Noldius* in *Hist. Idumeæ*, p. 458.
[d] Δάνεια αὐτῷ δοῦναι.] Δάνειον *Busb.*
* Eadem postulanti *dare non recusabat,*] Ita *Epiphan.*
[e] Καταπεπληγμένος,] Τεθυπωμένος *Busb.*
[f] Ὑπισχνεῖτο,] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Bas.* ὑπισχνεῖτο *Busb.* ὑπισχνεῖτο τε *Gen.*
[g] Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ] Ἐπὶ τῇ Ἀλ. *Busb.*
[h] Δικαρχίᾳ] Ita contracte hic loci, alibi (prout etiam hic in *L. B.* invenimus) Δικαιαρχίᾳ. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 14. §. 1. SPANH.
[i] Γενομένῳ παρέξειν] Γενόμενον παρέξειν ἐπαγγελίας *Busb.* γενόμενον παρέξειν ἐπαγγελίαν *Hen.*
[k] Πλοῦν ἐτράπετο,] Illud malui quam Doricum πλοῦς ἐτράπετο, quod in *libris* exstabat.
[l] Αὐτὴ] Ita *MSS. Gen.* αὐτῇ.
[m] Ἀγρίππας —— χρόνῳ &c.] Conf. *Alian.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.
[n] Ποτίολους] Vel Πουτίολους infr. De Vita (§. 2.) Διὰ Πουτιόλων Ἰταλοὶ &c.
[o] Καπρέαις,] Καπραίαις in *libris* plerisque. forsan pro Καπρείαις. HUDS. Vel Καπρείαις. SPANH.
[p] Εὐδιάσας,] Vid. infr. §. 10. SPANH.
[q] Ἔτι τε χαίρειν ἐπιστείλαντος] Ita *Busb.* ἔτι χ. in *ceteris.* HUDS. Ἐλλιπῆ τι χαίρειν *L. B.* Sed *Cocceius* legendum putat ἐλλιπῶν τι χαίρειν αὐτῷ σημαίνων. Vulgatæ tamen lectioni favet *Epiphanius.* HAV.
[r] Καίσαρι γραμμάτων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Καίσαρος γραμμάτων αὐτῷ π. in *Editis Aliisque.*
[s] Εἰσπραξομένοις] *L. B.* εἰσπραξαμένοις.
[t] Θαλαγήσας] ὁ Καίσαρ,] Θαλαγῆσαί τι *Busb.* quod non displicet.
[u] Καταβαλῇ τὸ χρέος.] Καταβαλεῖς *Busb.* καταβάλοι *L. B.*

ὀργῇ ⸗ Καίσαρ⸗ καταπλαγεὶς, Αντωνίας δεῖπαι, Γερμανικῆ τι μητρὸς Κλαυδίᾳ ⸗ ὕστερον γνωμένῃ Καίσαρ⸗, δάνεισμα αὐτῷ δοθῆναι [x] τ τελάκοντα μυριάδων, ἵνα Φιλίκας [y] μὴ ἀμάρῃοι τ παρὰ Τιβερίου. ἡ ⸗ Βερνίκης τι μνήμη τ μητρὸς αὐτῷ, σφόδρα γὰρ ἀλλήλαις ἐχρῶντο. [z] αἵδε γυναῖκες, καὶ αὐτῷ ὁμοτροφίας παρὰ τὰς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγενημένης, δίδωσι τὸ δεόμενον, καὶ αὐτῷ ἀποτίσαι τὸ χρέος ἀνεπικώλυτος ἦν ἡ Φιλία ⸗ Τιβερίου. αὖθις ⸗ αὐτῷ Τιβέριος ὁ Καίσαρ συνίησιν ἡνιόν τ αὐτῆς, κελεύων τὰ πάντα αὐτῷ τῇ ἐξόδοις παραπέμπειν. Αγρίππας ⸗ Φιλία δεχθεὶς ὑπὸ τ Αντωνίας, καὶ θεραπείαν τρέπει τῷ Γαΐῳ ἡνιόχῳ τι ὄντος αὐτῇ, καὶ εὐνοίᾳ ⸗ πατρὸς εἰς τὸ πρῶτα τιμωμένῳ. καὶ [a] δή τις ἦν Θάλλος [b] Σαμαρεὺς γένος, Καίσαρος ⸗ ἀπελεύθερος. παρὰ τούτῳ δάνεισμα [c] μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμενος, τῇ τι Αντωνίᾳ καταβάλλει τὸ ὀφληθὲν χρέος, καὶ τ λοιπῶν τῷ ἀναλώματι θεραπεύων τ Γαΐου, μᾶλλον ἐν ἀξιώματι ἦν παρ' αὐτῷ.

ε'. Προϊόντος ⸗ [d] εἰς μέσα τῷ Αγρίππᾳ [e] τ περὶ Γαΐου Φιλίας, [f] αἰωρημένοις ποτὲ λόγοις περὶ ⸗ Τιβερίου γένει, καὶ ⸗ Αγρίππα κατ' εὐχὰς τραπμένῳ, μόνῳ δὴ ἦσαν, ἢ τάχα Τιβέριον ὑπεκκαῦσα τ δεσποτῶν Γαΐῳ παραχωρεῖν ἀξιωτέρῳ τὰ πάντα ὄντι. τούτων ἀκροᾶται τ λόγων Εὔτυχος, Αγρίππα δὴ ἦν ἀπελεύθερος καὶ ἡνίοχος, καὶ παραζεῦγμα μὲν σιγῇ παρεδίδα. κλοπῆς ⸗ ἱματίων αὐτῷ ⸗ Αγρίππα ὑπικαλυμένης, καὶ ἀκριβῶς ⸗ ἐκκλόφῃ, φυγὼν δὲ ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτὸν ὑπὸ Πίσωνα γνωμένης, ὃς ἦν φύλαξ τ πόλεως, ἐρομένῳ τὴν αἰτίαν τ φυγῆς, Καίσαρι, φησὶν, ἀπορρήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τ σωτηρίας αὐτοῦ φέροντας. ὥστε δέσας αὐτὸν ἔστελλεν εἰς τὰς Καπρέας· καὶ Τιβερίῳ ⸗ τῷ [h] αὐτῷ τρόπῳ χρώμενος, εἶχεν αὐτὸν δέσμιον, μελλητὴς εἴ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γένοιτο. ὅτι γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ ⸗ ὀξέως ἐποιεῖτο, [i] ἡγεμόσιν τι [k] ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτοῦ στελεῖσιν ἀδεμία [l] διαδοχή, ὁπότε μὴ φθαίη πεπλυτηκότες. ὅθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως [l] ἀσχολία [l]. ὥστε τ φίλων ἐρομένων τὴν αἰτίαν αὐτὴν ⸗ ὑπὸ τοιούτοις ὀλκῇ [m] χρωμένῳ, ἔφη, "τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν "ὅπως μὴ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ἐκ ⸗ ὀξέως γιγνομένης, "ἑτέροι πρέσβεις ὑπιχθρονηθέντες ἐπανίοιεν, ὄχλος τε "αὐτῷ γίνοιτο ὑπὸ δοχῆς αὐτῶν τ πομπῆς [n] παρεκτεμέ- "νῳ. τὰς δ' ἀρχὰς συγχωρεῖν [o] τοῖς ἅπαξ εἰς αὐτὰς "ὑπ' αὐτοῦ καταστᾶσιν, αἰδῆς παρμηδείᾳ τ ὑποπλῶν. "φύσει μὲν γὰρ εἶναι πᾶσαν ἡγεμονίαν [p] ⸗ πλεονεκτεῖν. "τὰς ⸗ μὴ [q] παγίως, ἀλλ' εἰς ὀλίγον τ ἄδηλον ὁπότε "ἀφαιρεθεῖεν, καὶ μείζονος ἐχθρωδίαν ὑπὸ κλοπῆς τὰς "ἔχοντας. εἰ μὲν οὖν ἐφείκασιν εἰς πλέον [r] αὐτὰς, "[s] ἄδηλον τ κλοπῶν ἔχειν ὑπὸ ⸗ πολλῶν τ κεκερδημένων "ἀμβλυτέρως τὸ λοιπὸν αὐτῆς χρωμένας. Διαδοχῆς δὲ

Claudii, qui postea Cæsar factus est, matre petiit mutuo trecenta millia, ne Cæsaris amicitiâ excideret. Illa vero, Berenices matris ejus memoria (istæ enim mulieres sibi invicem perfamiliares erant) quodque simul ipse educatus fuerat cum Claudio, argentum * *quod postulabat* ei suppeditat; cumque *Agrippa* æs alienum exsolvisset, patefactus est ei aditus ad Tiberii amicitiam. Deinde ipsi Tiberius Cæsar nepotem suum commendat, dato in mandatis ut cum foris egredientem comitaretur. Agrippa vero, quod benigne adeo exceptus fuerat ab Antonia, cœpit Cajum studiose colere, utpote nepotem illius, & in summo apud omnes honore ex illorum in patrem ejus benevolentia. Erat etiam Thallus quidam, genere Samarita, Cæsaris libertus. à quo decies centena millia mutuatus, & Antoniæ solvit quod ei debebat, & cum reliquum in sumptus erogasset quibus Cajum demereretur, majore auctoritate apud ipsum pollebat.

Ab Antonia pecuniam accipit Agrippa, & cum Tiberio in gratiam redit.

Cajum sibi conciliare studet.

ς'. Agrippa autem plurimum apud Cajum in gratia proficiente, quodam die dum una in curru gestarentur & in sermonem inciderent de Tiberio, accidit ut Agrippa (nam soli erant) *Deum* precaretur, ut Tiberius Cajo omnino digniori quamprimum imperio cederet. Has voces excepit Eutychus, Agrippæ libertus & auriga, & tum quidem silebat. Insimulatus autem ab Agrippa, quod vestem ei surripuerat (id quod revera factum erat) & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem urbis præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam Cæsari enuncianda, quæ salutis ejus interessent. quapropter ipsum in vincula conjectum Capreas mittebat: & Tiberius more suo vinctum servabat, quod cunctator, si quis alius aut rex aut tyrannus, factus esset. nam neque legationes sine mora admittebat; neque curabat ut mitterentur qui præsidibus aut procuratoribus ab eo missis succederent, nisi illi decessissent. unde fiebat ut vinctos quoque audire negligeret. Proinde cum amici causam ipsam quærerent, cur adeo procrastinaret, dicebat, "legationibus quidem se mo- "ras nectere, ne illis cito dimissis, alii mox creati "ad ipsum denuo accedant legati, atque ita sibi "continuo incumbat negotium illos accipiendi "ablegandique. Imperia autem illis, quibus semel "ea dederat, diuturna esse finere, ut aliquo saltem "pudore adhibito consulatur subditis. ingenium "enim omnium hominum in magistratu proclive "esse ad avaritiam. qui vero haud perpetui sunt, "sed ad breve tempus, ut incertum sit quando il- "lis auferatur potestas, majori aviditate ad rapinas "ferri. itaque si diutius ea fruantur, furtorum sa- "tietate tandem expleti, ut qui satis superque sibi "acquisiverint, deinde tardiores fieri ad rapien- dum.

Agrippa, ab Eutycho liberto accusatus, in custodiam datur.

Tiberii tarditas & cunctatio.

---

x Τῶν τελάκοντα μυριάδων,] Τὰς τελάκοντα μυριάδας Busb.

y Μὴ] Οἱ Gen. ἀχ. SPANH.

* Quod postulabat *ei suppeditat*;] Ita *Epiphan.*

z Αἵδε γυναῖκες,] Αἱ δὲ γυναῖκες Busb.

a Δή τις ἦν Θαλλος ⸗] E *Cod. Busb.* scripsi, καὶ δή τις ἦν pro καὶ γὰρ ἦν & pro ἀλλ' ex conjectura reposui Θαλλος ⸗, quem inter Tiberii Augusti libertos fuisse constat ex *Gruteri Inscriptionibus*, p. DXCIX. n. 7. Videsis *Indices* ad *Gruterum* & *Reinesium*.

b Σαμαρεύς] Alias Σαμαρίτης SPANH.

c Μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμενος,] Μυριάδας ἑκατὸν εὑρόμενος.

d Εἰς μίγα τῷ Αγρίππᾳ] Επι μίγα Busb.

e Τῆς περὶ Γαΐου φιλίας,] Conf. *Καλλ.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

f Αἰωρημένοις] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐωρημένοις π. λ. π. Τιβερίου in *Editis Aliisque.* HUDS. *Gen.* ἐωρημένοις Infr. §. 6. ἠωρῆτο ἐπὶ φορείου ubi *Gen.* ἐωρεῖτο, & mox ἠωρήθη ἐφ' ἁμάξης, ubi *Gen.* ἐωρεῖτο. SPANH.

g Καὶ ἡνίοχος ⸗,] Illud καὶ insertum dedi, auctoritate *Epiphanii*.

h Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῷ *Lugd. Bat.* αὐτῇ.

i Ηγεμόσιν —— τετελωνηκότας.] Idem *Tacitus* de eo Annal. 1. cap. LXXX. Ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitibus aut præsidiationibus habere. SPANH.

k Η ἐπιτρόποις] Καὶ ἐπιτρ. παρ' αὐτῷ Busb.

l Περιοπῇ ⸗] Abest à *L. B.*

m Χρωμένῳ,] Χρῆσθαι Busb.

n Παρεκτεμένῳ.] Παρεκτεμόντι & mox αἰδῆς non agnoscit Busb. *Lugd. Bat.* παρεκτεμόντων.

o Τοῖς ἅπαξ] Τοῖς ἅπαξ ὑπ' αὐτοῦ καταστᾶσιν εἰς αὐτὰς Busb. HUDS. Suetonius id confirmat lepido Tiberii dicto de homine, qui muscas abigi à corpore suo nolebat. REL.

p Τῷ πλεονεκτεῖν,] Ita, ut ellipsis sit præpositionis ἐπὶ, in *libris nostris*, omnibus præter *Busb.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) qui habet οἰκεῖον ⸗ πλ. quæ sane constructio alibi quod sciam non reperitur. Legi potest οἰκεῖον ἦν τὸ πλεονεκτεῖν, omisso ἦναι. aut potius, Φύσει μὲν γὰρ πᾶσαν ἡγεμονίαν ⸗ πλεονεκτεῖν ἐφιέσθαι.

q Παγίως] E *Cod. Busb* vocabulum παγίως (quod in *Lugd. Bat.* quoque reperitur in *Margine*) restitui in locum ⸗ παπείως, quod existimo margini appositum ἐξηγήσεως ἕνεκα, & postea in textum irrepsisse.

r Αὐτὰς,] Forte αὐτοῖς vel οἱ αὐτοὶ. COCC.

s Ἄδηλον τ κλοπῶν ἔχειν] Hic loci structura est perplexe composita, cujus complura exempla videre est apud *H. Steph.* in *Append de Dial. Att.* p. 127. Alius forsan dixisset, ἄδηλα τ κλοπῶν ἔχοντας & mox αὐτῆς χρήσεσθαι.

"dum. cum autem ocyus illis succedatur, nequa-
"quam fore ut magistratibus sufficiant qui illis in
"prædam expositi sunt, tanto eis tempore haud
"concesso, in quo antecessores sui spoliorum pleni
"de habendi cupiditate remitterent, quod revo-
"cati fuerant antequam satis diu magistratum obi-
"issent. Ac *deinde exemplo* utebatur. Quodam vul-
"nerato humi procumbente, magna vis musca-
"rum ulcera circumsedebat: ac viator, cum forte
"adesset, vicem ejus miseratus est, languidiorem es-
"se ratus quam ut illas arcere posset, propiusque
"accedens parabat eas depellere. Orante autem
"*saucio*, ut hujusmodi quid facere omitteret: *alter*
"subjiciens causam quærebat, cur ita liberari à
"præsenti molestia negligeret. Cui ille, gravius me
"læsum ibis illas abigendo. nam hæ jam plenæ
"cruoris non perinde ac ante certatim agunt ut mi-
"hi molestiam facessant; sed aliquantulum remis-
"sius insistunt. Quod si *his depulsis* recentes & fa-
"melicæ convenerint, & *me* jam attritum accepe-
"rint, etiam ad interitum usque exsugent. Has igi-
"tur ob causas & ipsum subditis suis, multis expi-
"lationibus male multatis, haud ita frequenter, u-
"num post alium, rectores mittere, qui more mu-
"scarum eos infestarent, præsertim cum natura pro-
"pensis ad lucrum insuper ad cupiditatem augen-
"dam injiciatur metus, ne quæstus sibi adeo jucun-
"dus cito eripiatur." Huic quod dixi de ingenio
Tiberii res ipsa testimonio est; quod, duobus &
viginti annis rerum potitus, Judæis duos duntaxat
miserit qui gentis *illius* res administrarent, Gra-
tum ejusque in præfectura successorem Pilatum.
nec talem se gessit erga Judæos, aliumque in cæte-
ros imperio subditos. Quin & vinctorum causas se
serius aliquanto cognoscere indicabat, ne capite
damnati quibus premuntur malis leventur, id quod
facinorosi isti nequaquam meriti sunt; sed ut an-
goribus præsentibus, dum diutius in custodia mo-
rantur, major accedat calamitas.

Agrippa rogat Antoniam, efficeret ut Tiberius Eutychum audiret.

6. Atque ob hanc quidem causam Eutychus ad cognitionem non delatus est, sed in vinculis servabatur: tempore vero aliquanto post Tiberius Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab urbe dissitum: & Agrippa rogavit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, de quibus ipsum accusaret. Erat autem Antonia magno in honore apud Tiberium, & cognationis gratia, Drusi enim fratris uxor fuerat, & propter pudicitiam: nam florente adhuc ætate vidua mansit, & secundas nuptias recusavit, quamvis eam hortatus est Augustus ut alicui nuberet, vitamque ab omni probro intactam conservavit. huc accedebat & privatum beneficium quo maxime devinxerat Tiberium. Magna enim conspiratione in eum facta à Sejano, (amico viri Antoniæ, & maxi-

Antoniæ elogium.

"Ὑπὸ τοσούτου γὰρ ἐλείπετο τῆς ἐξέως, ἑβδομῆς ἂν δρόμου
"τὰς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι [t] προκειμένας, [v] ἀναφορᾶς
"αὐτοῖς [x] διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ προ-
"ληφόται γιγόμενοι ἀποδιδοῖεν τὴν ἀπληστίαν τῆς ὕβρεως τῷ
"λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ πεῖν ἐν καιρῷ γλυκάνας μεῖζον. καὶ
"[y] παράδειγμά τε αὐτοῖς φησι. τραυματίαι τινὶ κάμνοντι
"μιᾷ καὶ πληθοῖ πὶς ὠτίλας [z] περιέσηται· καὶ τὸν
"τε παρατυχόντων [a] οἰκτείρας αὐτὸν τῷ δυσχρᾶ, καὶ πο-
"μίσας ἀδυναμίᾳ μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ὢν ἀποσβεῖν
"αὐτὰς παράσας. καὶ δεομένου πάσασθαι τὸν ἐπὶ πι-
"οῖσδε, ὑπολαβὼν [b] εἴρετο τὸν αἰτίαν τοῦ ἀπρο-
"μηθῶς εἰς τὸν ἀλαφυγμὸν κακοῦ τοῦ ἰφίστου.
"[c] μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικεῖσθαί με, εἶπεν, τούτους ἀπ-
"αγαγών. τοὺς μέν γε ἤδη [d] πεπληρωθέντας τοῦ αἵμα-
"τος, [e] οὐκ ἐφ' ὁμοίως ἔπειξις, ὄχλον μοι παρα-
"σχεῖν, ἀλλά πη καὶ ἀνίσχυσιν. αἱ δ' [f] ἀκραιφνεῖς τῷ
"κατ' αὐτὰς λιμῷ σπελεῖσαι, καὶ πεπυρωμένον ἤδη πα-
"ρεκλαμβάνουσι, καὶ ὀλέθρῳ [g] παραδοῖεν. ἀλλὰ τοίνυν
"κἀγὼ τὸ πολλῶν τῶν κλοπῶν διεφθαρμένους τοὺς ἀπο-
"τελέσιν [h] προμηθῆς εἶναι, μὴ [i] συνεχὲς ἐξαπορίλλειν
"τοὺς ἡγησομένους, οἳ ἐν τρόπῳ μιᾶς ἐκπαλεμοῦσιν αὐ-
"τοὺς, φύσει πρὸς κέρδος ὁρμαρεσμένοις συμμάχου πα-
"ρεκλαμβάνοντες τὴν ἐλπίδα καὶ ταχέως [k] ἀφαιρησομέ-
"νου τὴν ἔνθεν ἡδονήν." μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ, περὶ
τὰ ἐπὶ τοιούτοις Φύσεως, Τιβερίου τὸ ἔργον αὐτό. ἐπὶ
γὰρ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν αὐτοκράτωρ γιγόμενος, δύο τοὺς
πάντας Ἰουδαίοις ἐξέπεμψε διοικήσοντας τὸ ἔθνος, [l] Γρατ-
τον τε, καὶ [m] Πιλάτον, ὃς αὐτῷ διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ
οὐκ ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιούτῳ λίαν, [n] ἕτερον δ' ἐπὶ τοῖς λοιποῖς
ὑπηκόοις. ἀλλὰ καὶ τῶν δεσμωτῶν τινὸς [o] ὑστερούσης ἐς
ἀκροάσεως ἀπεσήμηνεν [p] τοῦ μὲν δικαιωθῆναι μὴν μηδὲν
κέρδος γίνεσθαι τῶν ἐνεχθέντων κακῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῇ
τοῖς ἐπὶ τοιούτοις τύχῃ σπανίζειν· τρεφομένους δ' ἀχθηδόνι τῇ
ὑπακειμένῃ μείζονα πρόσκαιρον τὸν δυσχρᾶ.

ς'. [q] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὁ Εὔτυχος ἀκροάσεώς τε οὐκ
ἐτύγχανε, καὶ [r] δεσμοῖς ἐνείχετο. χρόνῳ δ' ἐγγενομένῳ,
Τιβέριός τε ἐκ τῆς Καπρέων εἰς [s] Τουσκλάνον ἀφήκατο
πάλιν, ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν τῆς Ῥώμης. καὶ ὁ Ἀγρίππας
ἀξιοῖ τὴν Ἀντωνίαν ἀφικέσθαι [t] τῷ ἡμέρᾳ τῷ Εὐτυ-
χοῦς τὴν ἀκρόασιν ἐφ' οἷς ποτε τὴν κατηγορίαν ποιοῖτο
αὐτοῦ. [v] τιμᾶται δ' ὑπὸ Ἀντωνίας Τιβερίῳ εἰς τὰ πάντα, συγ-
γνώμης τε ἀξιώματα, δρῶσα γὰρ ὑπὸ ἀδελφῷ ἅμα καὶ γυνὴ,
καὶ ἀρετῇ τῷ σώφρονι· νέα γὰρ χηρεύειν παρέμεινε, γάμου
τε ἀπεῖπε τῷ πρὸς ἕτερον, καίπερ τῷ Σεβαστῷ [x] κελευ-
σάντι νυμφεύσῃ, καὶ λοιδορίαν ἀπηλλαγμένον διεσώσατο
αὐτῆς τὸν βίον. ἰδίᾳ τε [y] εὐεργέτις ὑπὸ εἰς τὰ μέγιστα
τοῦ Τιβερίου. ἐπιβουλῆς γὰρ [z] μεγάλης συστάσης ἐπ' αὐτὸν
ὑπὸ Σηιάνου, φίλου τε ἀνδρὸς, καὶ δύναμιν ἐν τῷ τότε
μέ-

s Προκειμένας,] Προσκειμένας *Busb.*

v Ἀναφορᾶς] *L. B* ἀναπτοᾶς.

x Οὐ διδομένης καιρῶν,] Illud οὐ insertum dedi è *Cod. Busb.* (approbante jam *Lugd. Bat.*) quod agnovisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quibus largitas temporis non est attributa.* dein post λαμβάνειν comma (quod in libris deerat) apposui, ut sequentia pendeant ab istis præcedentibus, ἑβδομῆς ἂν ἀρκέσῃ τὰς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι προκ.

y Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί.] Ita *Busb.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *exemplum etiam eis proferebat.* in *Editis Aliisque* παράδειγμά τε αὐτοῖς φησι τοιῶτον ἔλεγεν, aut τοῦτο ἔλεγεν aut φησὶ redundante. forsan, ὡς φασι τοιοῦτον ἔλεγεν. HUDS. *Lugd. Bat.* haud malè τοῦτον τὸν λόγον, pro vulgato passim τοιοῦτον ἔλεγεν reponit. HAV.

z Περιέσηται.] Περιέσεται *Busb.*

a Οἰκτίρας αὐτὸν τῷ δυσχρᾶ,] Οἰκτίρας in *Editis.* οἰκτίρας αὐτὸν *Busb* quod sane mox postularet τὸ δυσχρᾶς.

b Εἴρετο τὴν αἰτίαν] Ἤρετο *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

c Μειζόνως γὰρ ἂν] Καὶ ὡς μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικοίης. & mox τοὺς μὲν γὰρ *Busb.*

d Πεπληρωθέντας] Ita ex *L. B.* reposuimus. *Reliqui* πληθωρεῖσας. HAV. Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 4. SPANH.

e Οὐκ ἴσ' ὁμοίως ἔπειξις,] Οὐκ ἴσ' ὁμοίως *Busb.*

f Ἀκραιφνεῖς] Νεαλεῖς καὶ λιματτιώσας *Zonar. L. B.* ἀκμαίους.

g Παραδοῖεν.] Παραδιδοῖεν *Busb.*

h Προμηθὴς εἶναι,] Ita lego. προμηθὲς in *libris.*

i Συνεχὲς ἐξαπορεῖλλειν] Συνεχεῖς *Busb.*

k Ἀφαιρησομένου τὴν ἔνθεν ἡδονήν.] Ἀφαιρεθησομένην τὴν ἐκ τοῦ δι *Busb.*

l Γρατ̃τον] Conf. supr. c. 3. §. 2. SPANH.

m Πιλάτον,] Conf. sup c. 3. §. 2. SPANH.

n Ἕτερος] *L. B.* ἑτεραῖος.

o Ὑστερούσης τὸ ἀκροάσεως] Ἀναβολὴν *Busb.*

p Ὑπὸ δὲ δικαιωθεῖσι] Ὑπὲρ δὲ δικ. *Busb.* ὑπὸ τῷ δ. *Gall.*

q Διὰ μὲν δὴ] Διὰ μὲν δὲ ταῦτ' καὶ ὁ Εὔτ. *Busb.*

r Δεσμοῖς ἐνείχετο.] Ita cum *Cod. Busb.* τὰ δεσμὰ ἐνέκειτο in *Editis Aliisque.*

s Τουσκλάνον ἀφήκατο,] Iterum cum *Busb.* prout apud *Strabonem.* Τουσκολάνου in *Editis.* Τουσκολάνον *Vat.*

t Τῇ ἡμέρᾳ τῷ Εὐτυχοῦς] Illud τὸ è *Cod. Busb.*

v Τιμᾶται δ' ὑπὸ Ἀντωνίας] Τιμᾶται δ' ὑπὸ αὐτῷ Ἀντωνία Τιβερίῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Κελεύσαντι γαμεῖν,] Κελεύοντι *Busb.*

y Εὐεργέτις] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* εὐεργέτις in reliquis.

z Μεγάλης συστάσης] Μεγίστης *Busb.*

a Ηγε-

μείζω ἐχονθ· διὰ τὸ τ στρατευμάτων εἶναι [a] ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ τ τε βουλῆς οἱ πολλοὶ, καὶ τ ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν διέφθαρτο, πρόχειρόν τε ἦν ἐπιβουλὴ ὑπὲρ μέγα, κἂν ἐπέφερε Σηιανῷ τὸ ἔργον, μὴ τ Αντωνίας τόλμη ζημιωμένης σωφρονίσασα τ Σηιανὰ κακουργίας. ἐπεὶ γὰρ μαθοῦσα τὰ ὑπὲρ τῷ Τιβερίῳ [b] συγκείμενα, γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ [c] Πάλαντι ὑπέδωκε τὰ γράμματα τῷ πιστοτάτῳ τ δούλων αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. ὁ δὲ μαθὼν, τόν τε Σηιανὸν κτείνει, καὶ τὰς συνωμοσίδας· τήν τε Αντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιολόγως ἄγων, τιμιωτέραν τε ὑπελάμβανε καὶ πᾶσι πίστευεν. ὑπὸ δὴ ταύτης τ Αντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τ Εὔτυχον, "ἀλλ' εἰ μὲν καταψεύσεται, φησὶν "ὁ Τιβέριος, [d] ὅτι Αγρίππας τὰ εἰρημένα, Εὔτυχος δεκάδ- "σαν κτημιζεῖ παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ὧν ὑπέτιμησε αὐτός· "εἰ δὲ βασανιζομένη ἀληθῆ [e] φανείη τὰ εἰρημένα, μήπω "κολάζειν πρὸ τοῦ ἀπελεύθερον [f] ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον κα- "λοίη τὴν δίκην." καὶ ὁ Αγρίππας ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Αντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο ἀξιῶν ἐξέτασιν γρηναι καὶ πράγματος· καὶ ἡ Αντωνία, ἃ γὰρ ἀνὴρ πολὺς ὢν ὁ Αγρίππας ὑπὸ τοῖσδε δεδιὼς, κωφὸν ἐβούλετο τοῦτον, [g] ἐωρᾶτο μὲν Τιβερίου ὑπὸ φορείᾳ κείμενος, παρεστῶτος μὲν καὶ συνεπιβαίνοντος Γαΐου τε τοῦ ἐκείνης γυναικὸς Ἀγρίππα, ἀπ' ἀρίστου δὲ ἥκων, [h] παρεπεπλεγμένος τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλεῖσθαί τε τὸν Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ δὲ, "ἀλλ' [i] ἴσων μὲν, εἶπεν, "Αντωνία οἱ θεοὶ ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτοῦ, ἀνάγκῃ δὲ τῆς "σῆς προσκλίσεως ἐξαγόμενος, πράξω τὰ [k] πρασσό- "μενα." ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηιανῷ διάδοχος ἦν, τὸν Εὔτυχον ἀγαγεῖν. [l] καὶ ὁ μὲν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς περιῆν. Τιβέριος δ' αὐτὸν [m] ἤρετο, τί καὶ ἔχοι λέγων κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεσχηκότος. ὁ δὲ φησὶν, "ὦ δέσποτα, "ἠνιοχοῦτο μὲν ἐφ' "ἁμάξης, Γαΐός τε ὅτος καὶ Αγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ "σφῶν ἐζόμην διὰ τῶν ὁδοιν, λόγων τε πολλῶν "ἀνακυκλουμένων, Αγρίππας φησὶ πρὸς Γάϊον, [o] εἰ "δὲ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἡ μεταστὰς ὁ γέρων ὅτος "[p] χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. ἄδεν γὰρ ἡμῖν "Τιβέριος ὁ γέρων αὐτὸς φθάσειεν ἂν ἐμποδὼν ὢν σοὶ "πλοῦτον· καὶ ἡ τε οἰκουμένη φήσειεν ἂν μακαρία, κἀ- "γὼ [q] πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δὲ πιστὰ ἡγησάμενος τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Αγρίππᾳ παλαιὰν, διότι κελεύσαντος αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον [r] ἡνίον αὐτὸς γεγονότα, καὶ Δρούσου παῖδα ὄντα, ὁ Αγρίππας [s] ἀτιμίως ἦγε διακρουσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς ὡς τὸν Γάϊον μετεκάθιζε, τοῦτον μὲν δὴ φησὶ Μάκρωνι δῆσαι. Μάκρων δὲ τὸ μὲν ἀσφῶς ὁπόσα ἂν προσεδόκησεν ἐξεπεπαίδευτο, τὸ δὲ οὐκ ἂν προσδοκῶν [t] περὶ δὲ Αγρίππα αὐτὸν [v] βουλεῦσαί τι τοιοῦτον, ἐπενοεῖτο ἀκριβώσεσθαι τὰ εἰρημένα. [x] ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ προεισιὼν τὸν ἱππόδρομον λαμβάνει τὸν Αγρίππαν ἑστῶτα, [y] καὶ μὲν δὴ φησὶ Μάκρων τοῦ-

mam eo tempore potestatem habente, quod ipsi mandata erat prætorianorum militum præfectura) & multi è senatoribus cum libertis sese ei adjunxerunt, & corruptus erat exercitus, atque conjuratio non mediocres acceperat vires, resque Sejano *proculdubio* succesisset, nisi Antoniæ audacia sapientiâ superasset Sejani malitiam. quam primum enim intellexit quæ in Tiberium machinati sunt, omnia ei accuratissime perscripsit, traditisque literis Pallanti servorum suorum fidissimo misit eum Capreas ad Tiberium. Ille vero, re cognita, Sejanum occidit & hujusce consilii participes; & Antoniam, quam antea magni faciebat, majore in honore habuit, eique in omnibus confidit. Ab hac itaque Antonia rogatus Tiberius ut Eutychum examinaret, "si quidem, inquit, mentitus fuerit "quod Agrippa iste dixerit, Eutychus pœnam "satis gravem subiit, quam ipse ei constitui; sin "vero quæstione habita vera esse deprehendantur, "*videndum* ne forte dum pœnas expetit à liberto, "faciat ut supplicium in caput suum recidat." At vero Agrippa, cum ista ei narrasset Antonia, eo magis precibus contendebat ut res discuteretur. Atque Antonia (nam rogare non desiit Agrippa, multusque in eo erat) tempus opportunum nacta, (vehebatur enim Tiberius in lectica jacens, præcedente ipsius nepote Cajo una cum Agrippa, cum jam pransi essent) juxta lecticam ambulans, petiit vocari Eutychum & examinari. Ille vero, "Deos, inquit, testor, Antonia, quod non ex mea "sententia, sed precibus tuis coactus faciam quod "facturus sum." Cum ista dixisset, Macroni, qui successerat Sejano imperat Eutychum adducere. Et ille quidem sine mora aderat. Tiberius autem illum interrogabat, quidnam habeat quod diceret contra virum qui ipsum in libertatem vindicaverat? Cui ille, "Domine, inquit, vehebantur in "curru Cajus hic & Agrippa cum eo, atque ipse "ad illorum pedes sedebam, & post verba ali- "quammulta ultro citroque habita, Cajo dixit "Agrippa, Utinam *tandem* veniat dies, quo senex "iste decedens te principem orbis terrarum desi- "gnet. nam Tiberius ejus nepos minime nobis "impedimento erit, si à te tollatur: atque orbis "*universus* felicitate fruetur, eritque ut ego ejus- "dem particeps fiam." Cum autem verba ista Tiberius credibilia existimasset, simulque ejus in animo vetus in Agrippam ira penitus insideret, quod, jussus ab eo Agrippa ut Tiberium nepotem suum Drusique filium coleret, ipsum contra quam mandaverat minus observasset, totumque se ad Cajum contulisset, ad Macronem versus inquit, huic sane injice vincula. At Macro, partim quod non satis intelligeret, quemnam vinciri juberet, partim quod non suspicaretur ipsum quidquam tale de Agrippa statuisse, cunctabatur donec certius sciret quæ dixerit *Tiberius*. Postquam autem Cæsar, cum in circo per orbem iviisset, Agrippam stan-

Sejani conspirationem Cæsari patefacit.

Antonia obtinet à Tiberio ut Eutychus audiretur.

Accusatio in Agrippam ab Eutycho instituta.

[a] Ηγεμονίαν αὐτῷ,] Τῷ ἡγεμονίαν *Busb.*
[b] Συγκείμενα,] Σωτιθέμενα *Busb.*
[c] Πάλαντι ὑπέδωκε] Ita *Gall.* nec aliter *Dio Cassius.* Πάλλαντι in *Editis Aliisque.*
[d] Ὅτι Αγρίππας τὰ εἰρημένα,] Post Αγρίππας supple *εἰσὶ* aut simile verbum. nisi malis *ὑπὲρ* Αγρίππας, cum *ὑπὲρ* forsan pro *ὑπὸ* habeat *Busb.* HUDS. In *Lugd. Bat.* ἔστι ζ. in *Marg.* vero vulgata reponitur lectio. *Cocceius* emendabat ὅ, τιδὲ &c. Ego nihil novandum censeo; est enim locutio ut indignantis & iracundi impetuosior atque abruptior, carens verbo suo relativo, vel sero admodum accidente, videlicet tertio post versu ἀληθῆ φανείη opponuntur enim, quæ *Agrippa* præ se ferebat, quæque ejus libertus, ut dicat Tiberius: *Quid si jam Agrippæ verba* vera fuerint; *satis gravem* &c. *Sin vero torti* Eutychi, quæstione de eo habita, *verba vera deprehendantur, ne forte* &c. HAV.
[e] Φανείη,] Ita *MSS.* Φανήσει *Gen.*
[f] Ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον] Ἐφ' ἑαυτὸν *Busb.*
[g] Ἠωρεῖτο] Conf. supr. §. 5. SPANH. *Gen.* habet *ἰωρεῖτο. Lugd. Bat. αἰωρεῖτο.*
[h] Παρεπεπλεγμένος τῷ φορείῳ,] Ἠδὲ πλεχ. *Busb.*
[i] Ἴσων μὲν,] Ἴσωσαι εἶπεν *Busb. Gall.* & *Zonar.*
[k] Πρασσόμενα.] Πραχθησόμενα *Busb.* πραζόμενα *Lugd. Bat.*
[l] Καὶ ὁ μὲν,] Καὶ ὃς μὲν οὐδὲν *Busb.*
[m] Ἤρετο, τί καὶ ἔχοι,] Ἤρετο τί καὶ ἔχοι *Busb.*
[n] Ἠνιόχουτο] Αἰωρεῖτο *Busb.* ἠωρεῖτο in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. supr. §. 5. SPANH.
[o] Εἰ δὲ ἀφίκοιτο] Εἴθε γὰρ *Zonar.*
[p] Χειροτονοίη σε] Χειροτονήσει σε *Gall.* HUDS. Χειροθετήσοι *Gen.* forte χειροθετοίη σε. SPANH.
[q] Πρὸς αὐτῆς.] Πρὸ αὐτῆς *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. σὺν ταύτῃ ἐγὼ *Zonar.* quod *Wolfius* vertit, *atque ego in primis.*
[r] Ἡνιόχει αὐτῷ γεγονότα] Ἡνιόχησε *Busb.*
[s] Οὐ τιμίως ἦγεν διαρρυσάμενος] *L. B.* ἀτίμως ἦγε διακρουσάμενος.
[t] Περὶ δὲ Αγρίππα αὐτὸν] Ita *Busb.* σὺν τῷ Αγρ. in *ceteris.*
[v] Βουλεῦσαί τι τοιοῦτον,] Προσάψαι τὶ τ. *Busb.*
[x] Ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ] Ἐπεὶ δ' ὁ Κ. *Busb.*
[y] Καὶ μὲν δὴ φησὶ] Καὶ μὰν δὴ *Busb.*

ſtantem deprehendit, ædepol Macro, inquit, hunc juſſi vinciri. Illo etiam tum requirente quemnam præciperet, Agrippam, inquit. Tum Agrippa ad preces convertitur, filium ei in memoriam revocans cum quo ſimul fuerat educatus, & Tiberium cujus inſtitutionis curam geſſerat. nihil tamen proficiebat, ſed ipſum, ita ut erat purpura amictum, vinctum agebant *ſatellites*. Atque tum, nam æſtus vehemens erat, quod inter veſcendum parum admodum vini ſuppeditaretur, gravis illi accendebatur ſitis. fiebatque ut animi nonnihil diſcruciaretur, remque ferret * indigne. Conſpicatus igitur quendam è Caji famulis, Thaumaſtum nomine, aquam in vaſe portantem, petiit *aliquantulum* ad bibendum. Illoque porrigente, cum bibiſſet, "certe, inquit, *quandoquidem hoc feceris*, tuo bono, "ô puer, factum eſt quod mihi miniſtraſti. cum "ex his vinculis effugero, nulla in me mora erit "quin libertatem tibi à Cajo impetrem, qui mihi "etiam vincto, prout antea cum dignitatis ſpeciem "habuerim, miniſtrare non gravatus es." Neque mentitus eſt cum iſta diceret, ſed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumaſtum quam diligentiſſime, à Cajo, ubi Cæſar factus eſſet, impetratum manumiſit, & rerum ſuarum curatorem fecit; morienſque hunc filio ſuo Agrippæ & Berenice filiæ ſimiliter miniſtraturum reliquit. iſque in hoc honore ætate provecta obiit. Et hæc quidem poſtea contigerunt.

Agrippa in vincula conjectus.

7. Tunc vero Agrippa, dum in vinculis teneretur, cum aliquammultis itidem vinctis ante regiam ſtabat, præ languore *paululum* reclinatus in arborem. Cumque ales quidam inſediſſet arbori, in quam ſe rejecerat Agrippa, (alitem hunc Romani bubonem appellant) unus è vinctis *natione* Germanus, viſo alite, quæſivit à milite quiſnam eſſet ille purpuratus. cognitoque eſſe Agrippam quidem nomine, Judæum vero origine, virumque ex ea gente nobiliſſimum, rogavit militem, qui ei *vinculis* copulatus erat, ut propius accederet ut cum eo colloqueretur, velle enim ex eo *nonnulla* de rebus patriis percontari. Quo impetrato, cum ei aſtaret, intercedente interprete, "ô juvenis, in- "quit, te quidem contriſtat tanta ſubito facta mu- "tatio, quæ tibi multam magnamque importavit "calamitatem. nec facile meis verbis fidem habe- "bis, quæ explicant quid Deus tibi providerit, "ut è malis præſentibus effugias. Scito vero, "(Deos meos patrios Deoſque hujus loci *præſides* "teſtor, quorum voluntate in hæc vincula deve- "nimus) me dicturum omnia, nihil ut auribus tuis "darem petulanter loquendo, ſtudiove te vana ſpe "lactandi. nam hujuſmodi prædictiones, ſi hallu- "cinatus fuerit vates, revera *alicui* plus afferunt "triſtitiæ, quam ſi nihil omnino de illis accepiſ- "ſet. itaque æquum duxi vel cum meo periculo "tibi patefacere quid Dei futurum eſſe prænun- "ciant. Fieri *equidem* non poteſt quin tua brevi "ventura ſit ex hiſce vinculis liberatio; dein ad "ſummam dignitatem provectus eris & potenti-

Quæ Germanus quidam prædixerit Agrippæ in carcere.

---

x Πορφυρείσι δίσμοις.] Πορφυρείδι *Gall.*

a Επὶ στιτίοις] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐπισιτίδι in *Editis Aliisque.*

b Τι ἢ ἡγωνία,] *L. B.* τιγονία. *Coccejus* mavult ἡ ἀγονία.

c Καὶ τὸ παρ' ἀξίαν] Καὶ τὸ ὡσὰς ἀξίαν *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Iſta in ſua verſione omittit *Gelenius*, at *Epiphanius* hoc modo vertit, *unde quoque anxius factus, præter decus atque dignitatem cæpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſuis invenire remedium, & conſpiciens quendam ex famulis Caji*, &c.

d Κατελάμβανε.] Προτελάμβανε *Busb.* ἐλάμβανε *L. B.*

e Οὗ τινα τῶν Γαΐου] Illud οὗ è *Cod. Busb.*

* *Indigne.*] *Vel*, non ex æquo.

f Βαιλιπες.] Ανελιπες *Vat.*

g Γεγονότα λαβών] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* γεγονότα in *cæteris.*

h Βυβῶνα] De ſimili, ſed infauſto bubonis augurio infra lib. 19. c. 8. §. 2. SPANH.

i Συνδεδεμένον αὐτῷ] Τῶν δεδεμένων *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

τῶν εἶπον δεθῆναι. Ἡ δὲ ἐπανερομένῳ ὄντινα αὖ, Αγρίππαν γε εἶπεν. καὶ ὁ Αγρίππας τρέπεται μὲν κατὰ δεήσεις, τοῦ τε παιδὸς ᾧ συνετράφησαν μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς ἀνατροφῆς. ἃ μέν γε οὐκ ἤνυεν τί, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν [z] πορφυρίσι δέσμοις. καὶ καῦμά τε ἦν σφοδρὸν λίαν, καὶ ὑπὸ οἴνου τοῦ [a] ἐπὶ σιτίοις μὴ πολλοῦ γεγονότος, διψῶντι ἐξέκαιεν αὐτὸν, καί [b] τι καὶ ἡγωνία, [c] καὶ τὸ παρ' ἀξίαν [d] καταλάμβανε. θεασάμενος [e] οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ἤτησε πιεῖν. καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιὼν, "ἀλλ' εἴπερ "ἐπ' ἀγαθοῖς, φησὶν, ὦ παῖ τὰ τῆσδέ σε τῆς Δι- "κονίας γέγονε, Δικφυγῆς μοι γιγνομένης τῶνδε τῶν "δεσμῶν, οὐκ ἂν βεβαιώσαιμι ἐλευθερίαν εἰσπεσού- "μενός σοι παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτην μοι γιγνόμενον "Δικαιονεῖσθαι καθάπερ ἐν τῷ πρώτερον καθεστηκότι χρό- "νῳ τῆς παρ' ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ [f] ἐνέλιπες." καὶ οὐκ ἐψεύσατο πάντα εἰπών, ἀλλὰ δὴ ἡμείψατο. ὁ γὰρ ὑστέρῳ χρόνῳ βασιλεύσας τῶν Θαυμαστῶν μείζονας ἐλευθερόν τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος [g] γεγονότος λαβών, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον καθίστη. πλούτῳ τε τῷ ἐπὶ Αγρίππᾳ καὶ Βερνίκῃ τῇ θυγατρὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις Δικαιωθησόμενον κατέλιπεν. ὁ παῖς τε ὢν τούτῳ μεγαίρει πλούτῳ. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγίνετο.

ζ. Αγρίππας δὲ τότε δεθεὶς εἱστήκει παρὰ τοῦ βασιλείου, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἱ ἐδέδεντο. καί τινος ὄρνεως καθεσθέντος ἐπὶ τοῦ δένδρου ᾧ Αγρίππας προσπέκλιτο, [h] βύβωνα δὲ οἱ Ρωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν φαλιώτην, ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. καὶ μαθὼν μὲν Αγρίππου ὄνομα αὐτῷ, Ιουδαῖον δὲ τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῃ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν [i] συνδεδεμένον αὐτῷ φαντάσασθαι, πλησίον ἐλθεῖν Δι' λόγων· βέλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἔρεσθαι αὐτόν. καὶ τυχὼν, ἐπὶ πλησίον ἵστα), δι' ἑρμηνέως, "ὦ νεανία, φησὶ, [k] κα- "ταχθεὶ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πλείω τι "ἴτως καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τῇ τύχῃ. ἀπιστία δέ "σοι [l] τῶν λόγων, οἷ ἐπὶ [m] φυγῇ κακοῦ τοῦ ἰφεστη- "τος [n] διηρωῦτο τοῦ θείου τῇ προνοίᾳ. ἴσθι γε μὴν "θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, "οἳ τόνδε ἐπευτάκτησαν ἡμῖν τὸν σίδηρον, ἐπομνύμε- "νος, λέξω τὰ πάντα, ὅτε ἡδονῇ [o] γλωσσάργῳ δι- "δοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, ὅτε Δικαιοῦς εὐθυμῶν σε "ἐπαιδαγώγουν. [p] αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε προαγορεύσεις ὑστε- "ρηκότος τοῦ [q] ἀποδείξοντος [r] ἔργῳ χαλεπωτέραν "προσίστανται τῇ ἀχθηδόνᾳ, [s] τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν "ἀκροάσαιτο αὐτῶν. ἀλλά καὶ τὸ ἐμὸν κινδυνώδης πα- "ραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι Δικαιῶσαι "τῇ προαγορεύσει τῶν θεῶν. σὺ δ' ὅπως ἂν εὐ- "θέως ἀπαλλαγῇ τί σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσῃ, "καὶ

---

k Καταχθεὶς] Gloſſa in *Marg. L. B* καβαρυὶς.

l Τῶν λόγων,] Λόγοις tantum in *L. B.*

m Φυγῇ κακοῦ] Αποφυγῇ *Busb.*

n Διηρῶῦτο τοῦ θείου] Διωρῶῦτο *Gall.* Δι φειδοῖτο *L. B.*

o Γλωσσάργῳ] Γλωσσάλγῳ *Busb.* γλωσσαρίῳ *L. B.* atque ibidem in *Marg.* γλωσσάλγου. *Coccejus* cogitabat γλωσσαλγίας.

p Αἱ γὰρ ——— ὑστερικότος &c.] Germani de Agrippæ viſo bubone vaticinium. Alioquin pro infauſto omine habitus viſus bubo. Ovid. Metam. lib. VI. ℣s. 430.

——— *tectoque profanus*
Incubuit bubo thalamique in culmine ſedit.

Item infra pro infauſto omine ſidereque viſus bubo ſupra caput ejuſdem Agrippæ lib. 19. c. 8. §. 2. ubi *Euſeb.* ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγελον, nulla bubonis facta mentione, cæterum ad hunc locum *Euſebii* vide *Valeſii* Notas. SPANH.

q Αποδείξοντος] *Gen.* ἀποδείξοντος.

r Ἔργῳ] *L. B.* ἔργα.

s Τῷ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν] *L. B.* τὸ εἰ μηδὲ τὴν ἀκοὴν.

t Εἰ-

"καὶ πρόσθεν ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως,
"ζηλωτός τε ἂν γένοιο πᾶσιν οἷς νῦν δι' οἴκτου τὰς τύχας
"σου λαμβάνουσιν· [t] εὐδαίμων τε ἂν [v] μοιρίῳ τῷ τε-
"λευτῷ, [x] παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενος.
"[y] μνημονεύειν δ' ὁπότε εἰς αὖθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον,
"πέντε ἡμέρας σοι τῷ πλουτοῦντι ἐσομένῳ. ταῦτα πε-
"πράξεται μὲν ἥπερ ἀποσημήνει σοι [z] τὸ θεῖον τὸ ἐξα-
"πεστείλαν τουτονὶ τὸν ὄρνιν. γενοῦ τε αὐτῶν συνε-
"σιν τῷ θαρσοῦντι ἀποστερεῖν σε, ἄδικον ἡγησάμενον,
"ὅπως ὑπεξάμενος ἀγαθοῦ μέλλοντος λυσιτελεῖν, ἐν
"ὀλίγῳ τῷ ἀχθηδόνα δ' παρόντος [a] πίθοιο. μνήμῃ δ'
"[b] πιεζόμενος εἰς χεῖράς σε θεραπευομένου δ' εὐδαίμονος,
"ᾗ δ' καθ' ἡμᾶς διαφθειρομένου δυσχέρειαν ἢ παντὶ σπεύ-
"σωμεν." ᾗ ὁ μὲν Γερμανικὸς τοιάδε προφέρων, εἰς τοσόνδε
ὤρμησε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον [c] κατε-
φάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. ἡ δ' Ἀντωνία [d] χαλεπῶς φέρουσα
[e] τὰ Ἀγρίππα τὴν δυσχέρειαν, [f] τὸ μὲν Τιβερίῳ θεὶ αὐτὰ
διαλεχθῆναι, ἐργωδέστερον εἶναι, ᾗ ἄλλως ἐπ' ἀπείκτοις
γνησόμενον. εὐρίσκετο δ' αὐτῷ θεραπεύων Μάκρωνος, στρα-
τιωτῶν τε μετρίων ἀνδρῶν, οἳ θεραφυλάξειαν αὐτὸν ἐν
Φρεντάνοις, ᾗ ἑκατονταρχίαν ἐφεψομένους τε ἐκείνοις ᾗ σπου-
δέτην ἐσομένην, λαλεῖά τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖσθαι, ᾗ ἀπε-
λευθέρων ᾗ φίλων εἰσόδους, τῶν τε ἄλλων ῥαστώνην ἢ τῷ σώ-
ματι γνοῖτ' ἄν. εἰσήεσάν τε ὡς αὐτὸν Φίλος τε Σίλας, ᾗ τῶν
ἀπελευθέρων Μαρσύας ᾗ [g] Στοιχεὺς τροφὰς εἰσκομιζόντες
αἷς ἔχαιρε, ᾗ δι' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱματιά τε
κομίζοντες ἐπὶ θεραπείᾳ [h] πράσεως, ὁπότε νύξ γένοιτο
ὑπεστρωννυσαν αὐτῷ συμπράξει τῶν στρατιωτῶν, Μακρωνος
προφρήτος. καὶ τοσαῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ
τὰ μὲν Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

η'. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας, ἐμα-
λακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως· ἐπιδόσης δ' εἰς
τὸ μᾶλλον τῆς νόσου, πονηρὰς ἔχων [i] ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλ-
πίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ πιστατῶν τῶν ἀπελευθέρων,
κελεύει τὰ τέκνα [k] προσαγαγεῖν πρὸς αὐτόν· [l] χρῄζειν
γὰρ ἀφικέσθαι, φησὶ, διὰ λόγων πρὶν ἢ [m] τελευτᾶν. ἦσαν
δ' αὐτῷ παῖδες γνήσιοι μὲν οὐκέτι, Δρῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος
αὐτῷ γεγονὼς, ἐτύγχανε πεφνευώς· υἱὸς δ' τοῦτον κατα-
λειπετο Τιβέριος, ὀπικαλούμενος Γέμελλος, Γαΐου τε
Γερμανικοῦ παῖς ἀδελφοῦ υἱὸς γεγονώς, νεανίας τε ἤδη καὶ
παιδείαν ἐκπεπονημένως ὑπὸ πολλοῦ, εὐνοίᾳ τε τῆς δήμου
τιμώμενος, διὰ τὸν Γερμανικοῦ τε πατρὸς ἀρετήν. ὑπὸ
μέγιστον γὰρ δὴ ὄντος ἦλθε θαυμὰ τοῖς πολίταις τιμῆς, εὐσε-
βείᾳ τρόπου, ᾗ δεξιότητι τοῦ ὁμιλεῖν ἀνεπαχθὴς ὢν, ᾗ τῷ
ἀξιώσιν κρίνειν [n] τῷ βουλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. ἐξ ὧν οὐ
μόνον ὁ δῆμος ᾗ ἡ βουλὴ μειζόνως ἦγον αὐτὸν, ἀλλὰ ἐπ τῶν
ὑπερτελῶν ἕκαστον ἐθνῶν, οἱ μὲν [o] ὁμιληκότες ἁλισκόμενοι
τῇ χάριτι τῆς εὐεύξεως, οἱ δ' [p] πύστει τῶν ἐκείνων ἀφηγή-
σεως θαυμαζόμενοι. πένθος τε αὐτοῦ τελεσθήσεσθαι
πρόδηλη πᾶσιν, ἡ θεραπεία τῆς ἐλπίδος ὑπεψυδομένων τῷ
συμφορᾷ, λύπῃ δ' ἀληθεῖ εἰκεισμένων, διὰ τὸ ἴδιον τυ-

"am, & omnes beatum te prædicabunt quos tuæ
"jam sortis miseret, felicemque habiturus es exi-
"tum, liberis, qui tibi nati sint, tuas relinquens
"opes. Memento autem, cum istam volucrem de-
"nuo videris, te quinque post diebus moriturum
"esse. Hæc quidem eventura sunt quemadmodum
"Deus significat, qui hunc tibi alitem mittere di-
"gnatus est. cumque ipse ea præsciverim, nefas
"esse putabam, tecum nolle ista quæ intelligerem
"communicare, ut de felicitate futura certior fa-
"ctus, leve esse existimes quod hoc tempore pa-
"tiaris. Cum autem ad hanc felicitatem perve-
"ris, fac nostri quoque memineris, ut calamitatem
"cum qua nunc conflictamur, *tandem* effugiamus." *Agrippæ miseriam in custodia solatur Antonia.*
Hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam postea admiratione dignum est habitum. At Antonia graviter ferens calamitatem Agrippæ, paulo quidem difficilius esse sentiebat de eo verba facere ad Tiberium, prætereaque nihil apud ipsum precibus loci relictum esse: hoc vero à Macrone assequebatur, ut milites viri essent humaniores & modesti, tam quibus curæ erat excubias agere quam centurio qui illis præesset & ei * copularetur; utque lavacra ei quotidiana concederentur, & liceret libertis & amicis eum adire, atque alia ei indulta essent quæ ad corporis curam facerent. Ingressique sunt ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stœchus, cibum ad comedendum afferentes quo delectabatur, omnemque erga ipsum officiosam sedulitatem adhibentes. quin & stragula quasi venalia apportantes, noctu ea ipsi substernebant, militibus jussu Macronis operam suam conferentibus. Atque hæc facta sunt per sex menses, resque Agrippæ ita se habebant.

8. Tiberius autem Capreas reversus, primum quidem modice cœpit ægrotare, morbo vero ingravescente, cum de salute desperaret, Euodum, quem ex omnibus libertis maximi faciebat, liberos ad se jubet adducere: se enim desiderare, dicebat, ut eos ante obitum alloqueretur. Sui quidem non jam in vivis erant liberi, nam mortuus erat Drusus quem unicum habebat: verum filius hujus Tiberius supererat cognomine Gemellus, & Cajus Germanici fratris filius, jam adolescens, & doctrina liberaliter institutus, & gratiosus apud populum ob Germanici patris virtutem. Hunc enim populus maximo in honore habuit, quod esset moribus bene temperatis, in alloquiis comis & affabilis, quodque princeps dignatione cum omnibus par esse voluerit. Quibus fiebat, ut tam senatus quam populus majorem in modum eum diligerent colerentque; atque etiam è singulis gentibus in provincias redactis, alii quidem suavitate ejus in congressu & colloquiis capti, alii vero, ubi auditione eorum narrationis ea acciperent. ipsoque mortuo luctum omnes ingentem prætulerunt, non * ex observantia in imperium simulate calamitatem lugentes, sed sincero mœrore eam ut suam deplorantes, quod unus- *De Tiberio Gemello & Cajo Germanici filio.* *Germanicus populi delicia.*

[t] Εὐδαίμων τε] *L. B.* εὐδαίμονά τε.
[v] Ποιοῦτο τῷ τελευτῷ,] Ita cum *Busb. Vat.* & *Zonara*, & *Lugd. Bat.* ποιοῖς in *Editis Aliisque.*
[x] Παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενος.] Παισὶν οἷς τὸν ὄλβον in *Editis.* παισὶν οἷς ἔσοι τὸν ὄλβον *Vat.* Verum cum παῖσιν οἷ εἶεν τὸν ὄλβον habeat *Busb.* & *Epiphanius* in versione sua *divitias tuis filiis qui tibi nati fuerint relinques*: rescribere non dubitarim, παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενος. *Lugd. Bat.* τελευτῷ ἰσομοίρῳ παισὶν, (fortè ἐπὶ παισὶν Coccejus) οἷς ἦτοι τὸν βίον καταλιπόμενος.
[y] Μνημονεύειν δ' ὁπότε] Μνημονεύσει *Busb.*
[z] Τὸ θεῖον τὸ ἐξαπεστείλαν] Θεὸς τὸ ἐξαπ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Θεὸν τὸ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[a] Πίθοιο.] *Lugd. Bat.* in *Marg.* πίθευο.
[b] Πιεζόμενος εἰς χεῖράς] Ποιῶ εἰς χεῖρας σοι παρ. *Busb.*
[c] Κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος.] Κατεφάνη τι θαύματος ἄξιον *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐφάνη θαύματος ἄξιος *Busb.*
[d] Χαλεπῶς φέρουσα] Conf. lib. VI. sup. c. 14. §. 3. SPANH.
[e] Τὰ Ἀγρίππα τὴν δυσχέρειαν.] Illa τὰ Ἀγρίππα inserui, auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*
[f] Τὸ μὲν Τιβερίῳ] Τῷ μὲν Τιβ. *Busb.*
[g] Στοιχεὺς τροφὰς] Cum οἱ στοιχεῖς habeant *Codd. Gall.* & *Busb.* & *Stœchens* occurrat in melioribus *Epiphanii* libris; placuit Στοιχεὺς pro Σιτυχεὺς *Editorum* rescribere.
[h] Πράσεως,] *Gen.* πράξεως.
[i] Ἐπ' αὐτῷ] Περὶ αὐτῷ *Busb.*
[k] Προσαγαγεῖν] *L. B.* Προσαγαγέσθαι.
[l] Χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι,] Χρῄζοι γὰρ ἀφικέσθαι σφίσι δ. λ. πρὶν τελευτᾶν *Busb.*
[m] Τελευτᾶν.] *L. B.* τελευτῶν.
[n] Τῷ βούλεσθαι] Ita lego cum *Cod. Busb.* τοῦ βούλεσθαι in *cæteris.*
[o] Ὁμιληκότες] Scribe ὁμιληκότες. COCC.
[p] Πύστει τῶν ἐκείνων] Ita lego. πίστει in *libris.* HUDS. Præterquam in *Lugd Bat.* qui clare (ut ubique in hoc verbo) emendationem istam comprobat. HAV.

* *Copularetur*;] Is *scilicet* cui Agrippas in custodiam traditus erat. nam eadem catena & militem & reum copulabat, teste *Seneca*. Ep. 5. qua de re videsis *Brissonium* de *Formulis*. l. 5. p. 474. *Edit. Francof.*
* *Ex* —— *lugentes*,] Quin & aliter verti potest, si ἀρχῆς referatur ad συμφορᾷ.

unuſquiſque ejus mortem ſemetipſum propius attingere crediderit. Quæ res & filio ipſius plurimum profuerunt ad omnium benevolentiam conciliandam: interque alios maxime etiam milites adeo devincti tenebantur, ut in lucro deputarent vel mortem, ſi neceſſe eſſet, oppetere, modo ei imperium poſſent aſſerere.

Augurium Tiberii de ſucceſſore.

9. Tunc autem Tiberius, cum Euodum juſſiſſet poſtridie filios ſummo mane ad ipſum adducere, Deos patrios precatur, ut eum qui in principatum ſucceſſurus eſſet, manifeſto aliquo indicio ſibi oſtenderent, id quidem modis omnibus agens ut nepoti ſuo imperium relinqueret, plus vero ſigno, quod Deus oſtenſurus eſſet, fiſus, quam ſuæ ſententiæ aut voluntati. Augurium itaque ei propoſitum erat, illi ceſſurum eſſe imperium qui ſequenti die ad ſe prior acceſſiſſet. Cum iſta ſecum reputaſſet, mittit ad nepotis ſui pædagogum, jubens ut prima luce puerum ad ipſum perduceret, † exiſtimans Deum inſuper habiturum eſſe imperatoris munus. Deus autem quod ille deſignavit irritum eſſe juſſit. Quippe cum is ita cogitaſſet, ubi illuxit, juſſit Euodum ut puerum qui prior adeſſet intro vocaret. Ille vero egreſſus, cum Cajum pro

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

cubiculi foribus offendiſſet, (nam Tiberius nondum aderat, cibo ipſi tardiuſcule parato, atque Euodus place neſciverat quid ſibi voluerit dominus) pater, inquit, te vocat, ſimulque eum introduxit. At Tiberius, ubi Caium aſpicit, tunc primum cogitare cœpit de Dei poteſtate, ſuumque ſibi plane ereptum eſſe imperium, ut qui non amplius poſſet quod ſibi viſum eſt ſtatuere. Multis itaque & ſeipſum quidem deploravit, cui adempta erat poteſtas ratum faciendi quod jam ante decreverat, itemque Tiberium nepotem ſuum, ut qui ex augurio acto & omni de ſpe imperii deciderit, vitæque diſcrimen adiret, quod foret ut ejus ſalus ab aliis iiſque potentioribus penderet, qui non ferendum cenſebunt, ut vitam cum illis ageret, nihil ipſi profutura cognatione, quem metuet ſimul & odio habebit rerum dominus, partim quod proximus ſit imperio, partim quod pro incolumitate utque rerum potiatur inſidias contra tendere non

Tiberius genethliacis deditus.

deſinet. Erat autem Tiberius maxime addictus prædictionibus ex natalitiis; ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens, magis quam ii qui ſe totos huic rei dediderant. adeo ut Galbam aliquando ad ipſum venientem conſpicatus, ad quoſdam ei maxime neceſſarios dixerit, ecce homo qui Romanorum imperio aliquando erit honoratus. atque ille maxime *omnium* ex imperatoribus omni quod

χεῖν. ἑκάστοις τῶν μετάσασιν αὐτὸν ἐπειλῆφθαι. ἕως ἀνεπαχθῶς ὁμιλησε τοῖς ἀνθρώποις [q] ἐξ ὧν μέγα ὄφελος ἦν καὶ τῷ παιδὶ αὐτοῦ πρὸς πάσι [r] κατελέλειπτο· τοις τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦρτο, [s] αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ καὶ τὴν δεχῆς ἐκείνῳ βεβλημένης, εἰ δέοιτο καὶ τελεῖν.

Θ'. Ὁ δὲ Τιβέριος, Εὐόδῳ πρόσταγμα πεποιημένος τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ τὴν ἕω εἰσαγαγεῖν τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι [t] προφανῆ αὐτῷ δεῖξαι περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονίαν [v] διαδεξαμένης, ἀπευθὺν μὲν τῷ ἐᾶν τὸ παιδὸς αὐτοῦ καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τὸ αὐτοῦ πεπεισθαι τῷ θεῷ τὸ ἐπ' αὐτοῖς [x] ἀποφανόμενον. οἰώνισμα δὲ οὗ αὐτῷ προὔκειτο, εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν πρῶτος τὴν ἐπιοῦσαν ἀφίκηται πρὸς αὐτὸν ἕτερος. ταῦτα διανοηθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν ἡγούμενον τοῦ παιδαγωγὸν, κελεύων ἅμα πρωΐ τὸν [y] ὥραν ἄγειν τὸν [z] παῖδα πρὸς αὐτόν· [a] καταμελήσειν δὲ [b] στρατηγίας τὸ θεὸν ὑπολαμβάνων. ὁ δὲ ἀντεψήφιζεν αὐτῷ τὴν χρησομένην. ὁ μὲν δὴ πρὸς ἑαυτὸν ἐνθυμησάμενος, ἐπεὶ τάχιστα ἡμέρα ἦν, κελεύει τὸν Εὐόδην εἰσκαλεῖν τὸν παῖδων τὸν παρόντα πρότερον. ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸν Γάϊον πρὸ τῶν θυρατίνων καταλαβών. ὁ δὲ Τιβέριος ἐπὶ παρεῖ μετεώρου τὴν τροφὴν αὐτῷ γιγνομένης, [c] ἤδη δὲ ὁ Εὐόδης ἤδειν ὧν ἐβούλετο ὁ δεσπότης· καλεῖ σε, φησὶ, ὁ πατὴρ, καὶ [d] εἰσήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεάσατο Γάϊον, τότε πρῶτον [e] εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τῆς θείας τὴν ἐξουσίας, καὶ τὴν [f] κατ' αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς [g] ἀφῃρημένην, ἐπικυροῦ οἷς [h] ψηφίσοιτο δυνάμεως ἐκείθεν [i] αὐτῷ μὴ προσγιγνομένης. πολλὰ δὴ [k] καὶ ὠλοφύρατο, αὐτὸν μὲν τῶν ἐφ' οἷς προβεβουλεύτο κυρουῦ [l] ἀφῃρημένον τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν ἡγούμενον, ὡς τὸν τε Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμοῦ καὶ σωτηρίας κεχρημένον, διὰ τὸ [m] ἐπ' ἄλλων κρειττόνων σὺν ἀνεκλόν [n] εἰσηγησαμένων τὴν μεταστροφὴν [o] κεῖσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τῷ μὴ συγχωρεῖν ὠφελεῖν δυναμένῳ, φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἐφεστηκότων κεχρημένῳ πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς προστρεψούσῃ τὴν ἀρχὴν, τὰ δὲ ὡς ἀντεπιβουλεύσοντα τὸν τε σωτηρίας καὶ τῆς ἀπιλήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησόμενον. ἐν δὴ [p] μυθιαλογίαις Τιβέριον τὰ μάλιστα προσκείμενον, [q] καὶ τὰ καλορθούμενα αὐτῆς μειζόνως τοῦ εἰς τόδε ἀνακειμένων ἐκείνως τὸν βίον [r] ἐξηγμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰσιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ὀπιπτοτάτους αὐτῷ, ὡς [s] ὠφελήσοιτο ἀνὴρ τῇ Ῥωμαίων [t] ποτὲ τιμηθεὶς [v] ἡγεμονίᾳ. [x] τά τε πάντα μαντικῶν ἐπὶ ἐχόμενα πιθανὰ ἡγούμενος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ ἦτος, τῷ

[q] Ἐξ ὧν μέγα ὄφελος] Μέγα ὄφελος ἀφ' ὑῶν Busb.

[r] Κατελέλειπτο·] Καθαλέλειπτο Hen.

[s] Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες] Αἱρετῶν ἀριθμοῦντες Ε πρὸ τοῦ Vat. Lugd. Bat. & Hen.

[t] Προφανῆ] L. B. in Marg. προφατον.

[v] Διαδεξαμένης,] Διαδεξομένῃ Busb.

[x] Ἀποφανόμενον.] Καταφανόμενον Gall.

[y] Ὥραν ἄγειν] Ἡμέραν Busb. (Lugd. Bat. in Marg.) & Hen. à pr. m.

[z] Καταμελήσειν] Antea diſtinctum erat, παῖδα, ὡς αὐτὸν.

[a] Καταμελήσειν ——— ὑπολαμβάνων.] Hujus loci verſionem non aſſequor. itaque & mihi lubet experiri. verto, *ſperans fore ut in hoc ejus artificio conniveret Deus.* ad verbum, *ut hoc ejus artificium negligeret Deus*, i. e. *huic ſe non interponeret, nec impediret, quo minus optatum haberet eventum.* ut στρατηγία ſumatur pro στρατήγημα. IBBETSONUS.

† *Exiſtimans* ——— *munus*,] Putans illa re numinis ſuperare ſententiam. *Epiphan.*

[b] Στρατηγίας] L. B. στρατηγίαι.

[c] Ἤδη δὲ ὁ Εὐόδης] Ita lego cum Cod. Busb. favente aliquantulum *Epiphanio.* antea erat, γιγομένης ἤδη ἦν ὧν ἐβούλετο.

[d] Εἰσήγαγεν] L. B. εἰσῆγεν.

[e] Εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν] Εἰς εὕνοιαν Busb.

[f] Καθ' αὐτὸν] L. B. κατατὸν.

[g] Ἀφῃρημένῳ,] Ita diſtinxi, cum in Editis eſſet ἀφῃρημένῳ ἐπικυρῶν οἷς ψηφίσοιτο, δυνάμεως &c.

[h] Ψηφίσοιτο δυνάμεως] Ψηφίσαιτο Gall. & L. B.

[i] Αὐτῷ] L. B. αὐτῇ.

[k] Κατωλοφύρατο,] Ita Busb. & Epiphan. κατολοφυρόμενον in ceteris.

[l] Ἀφῃρημένον τὸ κράτος,] Ἀφῃρημένην Vat.

[m] Ἐπ' ἄλλων κρειττόνων] L. B. in Marg. notat ſcribendum forte, ἐπὶ ἀλλῳ κρείσσονι.

[n] Εἰσηγησαμένων τὴν σωτηρίαν] Ita pro εἰσηγησαμένῳ vel εἰσηγησαμένῃ ut in Editis Aliiſque.

[o] Κεῖσθαι τὴν σωτηρίαν,] Hoc modo diſtinxi. prius erat, κεῖσθαι, τὴν σωτηρίαν αὐτῷ δὲ μὴ &c.

[p] Μυθιαλογίαις] Ideo Juvenalis Sat. 10. ỳs. 94. ait eum Capreis hæſiſſe, *Cum grege Chaldæo.* REL.

[q] Καὶ τὰ καλορθούμενα] Ita legendum cenſui levicula cum mutatione. antea erat, καὶ καλορθούμενα αὐτῇ μείζους τοῦ, i. τ. ἀ. ἐκόντων τ. β. ἐξηγμένου. nullo plane ſenſu. HUDS. Verſ. *ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens*, quæ perſpicuum non fundunt ſenſum. videtur etiam prior lectio levicula cum mutatione defendi poſſe. καὶ καλορθούμενα αὐτῇ, μείζους τοῦ εἰς τόδε ἀνακειμένων ἐκόντος, ἐξηγμένου. Sic lego mutato ſolum τῶν in τοῦ, & verto, *illius virtutes prolixius etiam iis, qui ad hoc vitæ genus ſe ſponte contulerant, laudans & extollens.* neſcio tamen an ἐξηγμένου in ἐξηρμένου non ſit mutandum. IBBETSON.

[r] Ἐξηγμένον.] Κατηγμένων Vat. & Hen. à pr. m. κατηγμένου Gall.

[s] Παραγένοιτο] L. B. Παρεγένοιτο.

[t] Ποτὲ τιμηθεὶς ἡγεμονίᾳ.] Sic Busb. ποτιμηθέντος in Editis Aliiſque.

[v] Ἡγεμονίᾳ.] Nota quod Imperatores ἡγεμόνες dicantur. REL.

[x] Τά τε ——— ἡγεμόνος] De Tiberio oſtentis tribuente *Sueton. Tiber.* c. 72. SPANH.

Augurium Tiberii de ſucceſſore.

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

Tiberius genethliacis deditus.

τῷ

τῦ ἐπαληθεύοντος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο αὐτοῖς. καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ἦν σωτηρίᾳ τῦ γεγονότος, ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ ἡδεῖ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς [y] διατιθέμενος, καὶ κατάμεμψιν αὐτοῦ ποιούμενος, [z] ταύτῃ [a] οἰώνησιν προμηθῆς. παρὸν γὰρ ἂν αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τῶν ἐσομένων, [b] διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκὼς τὴν ἐσομένην δυσχέραν τῶν φιλτάτων τελευτᾶν. καίπερ οὖν σωτηρεγαμένος τῇ ἀδοκήτῳ δόξαν τῆς ἀρχῆς εἰς ἃς οὐκ ἤθελεν ἐκδιδῷ, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμενος φησὶ γοῦν πρὸς τὸν Γάϊον, "ὦ παῖ, καί περ μοὶ συγγενέσθαι Τιβέριος ἢ κατὰ σὲ ὄντος, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτοῦ, καὶ [c] τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ' αὐτῇ τῶν θεῶν, σοὶ φέρων ἐγχειρίζω τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν. [d] ἀξιῶ δὲ σε μηδὲν ἀμνημονεῖν, ὁμιλήσαντα αὐτῇ, μήτε εὐνοίας τῆς ἐμῆς, ὃς εἰς τοσόνδε σε ἀξιώματος καθίστημι μέγεθος, μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενοῦς, ἀλλ' ἐπισταμένου, ὡς σὺν τοῖς θεοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς τουτωνδὶ σοὶ καταστήσαντι ἀγαθῶν πρόξενος, ἀμείβεσθαί μου τὸ ἐπ' αὐτοῖς πρόθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίῳ φροντίζειν ἀπὸ τοῦ συγγένειαν· ἄλλως τε [e] γινώσκειν ὡς τεῖχος σοὶ μὲν τῆς ἀρχῆς ὁμοῦ μὲν τῆς σωτηρίας πρῶτον γένοιτο ἂν Τιβέριος, προοίμιον δὲ δυσχερῶς μεθιστάμενος. [f] αἵ τε γὰρ μονώσεις ἐπικίνδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πραγμάτων ὄγκον καταστᾶσιν, [h] καὶ θεοῖς οὐκ ἀπιμώρητα [i] ὁπόσα πρὸς δίκην πραχθέντα ἀφανίζοι δὲ νόμου τὸ ἑτέρως πραχθὲν παρακαλοῦν." ταῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγε, καὶ μὴν πιθανὸς ἦν τῷ Γαΐῳ καί περ ὑποπτεύοντι· ἀλλὰ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχὴν, τόν τε Τιβέριον μαντείας [ii] αἰρεῖται τῆς ἐκείνου, καὶ τοὺς, ὑπὲρ βουλῶν [k] ἐπ' αὐτὸν συντεθειμένους, μετ' οὐ πολὺ πολυτᾶ.

vel affine erat vaticinationibus credendum esse ratus, eo quod eum *aliquoties* non fefellerint, eas in rebus agendis adhibuit. Et tunc in anguſtiis erat propter eventum qui acciderat, graviter dolens ac ſi nepos jam exſtinctus eſſet, & ſemetipſum accuſans quod de venturis ſolicitus augurio uti voluiſſet. cum enim ſibi, à mœrore vacuo, liceret è vita excedere futurorum ignoratione, *jam* de ſe *plane* actum eſſe, ut qui moriturus eſſet cum præſenſione malorum quæ ſibi chariſſimis eventura erant. Quamvis autem conturbatus erat, quod inopinato adeo alii, quam ipſe voluerit, imperii vices habituri ſint, Cajo tamen invitus & præter voluntatem dixit, "Fili, etſi Tiberius mihi te genere pro- *Cajo imperium & Tiberium Gemellum commendat.*
"pinquior ſit, ego tamen & meopte judicio &
"Deorum ſuffragiis tibi in manus trado Romano-
"rum imperium. te vero oro atque obſecro, ne
"ei admotus obliviſcaris aut meæ benevolentiæ,
"qui te in tantæ dignitatis faſtigium provexi, aut
"tuæ cum Tiberio cognationis; ſed, intelligens
"quod Diis volentibus & ſecundum eos tantorum
"beneficiorum tibi auctor fuerim, gratiam mihi
"referas pro mea ad iſta propenſa voluntate, Ti-
"beriique ut cognati rationem habeas: præterea-
"que ſcias quod ſuperſtes Tiberius tibi erit im-
"perii ſimul & ſalutis propugnaculum, interitus
"vero illius calamitatum origo. periculoſa enim
"ſolitudo in ejuſmodi rerum celſitudine conſtitu-
"tis; nec Dii inulta patientur quæ † præter jus faſ-
"que perpetrata legem deleant alia agere præci-
"pientem." Iſta quidem loquutus eſt Tiberius, haud tamen Cajo perſuadebat, licet ita facturum recipiebat: ſed in imperio collocatus, & Tiberium *Tiberii nepotem* juxta illius præſagium tollit, & ipſe non multo poſt ex inſidiis in ſemet ſtructis interemptus eſt. *Cajus Tiberium nepotem Tiberii tollit.*

ι. Τιβέριος δὲ [l] τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας διάδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ὑπερβὰς ἡμέρας, [m] ἔθανε, χρὼν αὐτὸς τῷ ἀρχῷ [n] ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μείους, πρὸς ἑπτακαίδεκα δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάϊος δὲ ἐτῶν αὐτοκράτωρ τέταρτος. [o] Ρωμαῖοι μὲν δὴ, [p] πύστει τὴν Τιβερίου τελευτῆς, [q] εὐφραίνοντο μὲν τῷ ἀγαθῷ τὴν ἀγγελίας· καὶ μόλις πιστεύειν γε ἤθελον αὐτοῖς, καὶ τῷ μὴ βούλεσθαι, [r] πρὸ πολλῶν γὰρ ἂν ἐτίμησαν χρημάτων τὸ ἐπαληθεῦσαι τοὺς λόγων, δέει δὲ μὴ ψευδοῦς τῆς ἀγγελίας ἡδομένης προεξαναστάντες [s] ὑπόθηλοι ὦσι τῶν αὐτῶν χάρματος, εἶτ' [t] ἀπόλοιντο ἀφροσύνης αὐτῶν [v] ἡδομένης· πολλοὶ γὰρ ἀνὴρ εἷς ἕκαστος Ρωμαίων τὰς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινὰ, δυσόργητος ὑπὲρ πάντων ὢν, καὶ ἀνήκεστος εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καταστὰς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τοῦ αἰτίαν ἐπενέγκοιτο τοῦ μισεῖν, καὶ ὑπὲρ πάσι μὲν οἷς [x] κέκτηται ἐξαχρειοῦν φύσιν ἔχων, εἰς

10. At Tiberius, cum eo tempore Cajum principatus ſucceſſorem declaraſſet, paucis diebus *huic rei* ſuperſtes vita deceſſit, poſtquam imperium tenuiſſet annos duos & viginti, ac præterea menſes quinque & dies tres. Cajus autem quartus *Romanorum* erat imperator. Cumque Romanis quidem de morte Tiberii allatum eſſet, ex bono nuncio in ſinu gaudebant, vix tamen auſi ſunt inducere animum ut crederent, non quod id *magnopere* non vellent, nam verum eſſe quod nunciaretur vel ingenti pecunia redemptum irent; ſed quod vererentur ne vano rumore ante tempus excitati gaudium ſuum proderent, deinde accuſatione in eos inſtituta male perirent. Ille enim unus omnium patriciis Romanis mala quamplurima intulerat: homo ex qualibet re iracundia inflammatus, & qui ab ea exercenda cohiberi non potuit, etiamſi odii in aliquem temere cauſam arripuiſſet, & natura quidem pro- *Ex Tiberii morte magna populi latitia.*

cli-

[y] Διατιθέμενος] Διατείμενος *Busb.*
[z] Ταύτῃ] *L. B.* ἢ κῇ τῇ.
[a] Οἰώνησιν] Scribe οἰώνισιν. COCC.
[b] Διαφθείρεσθαι] Ita quoque *L. B.* habet in contextu, ſed in *Marg.* ἀπολεῖσθαι.
[c] Τῷ ὁμοψήφῳ] Τῇ ὁμοψήφῳ *Busb.*
[d] Ἀξιῶ δὲ σὲ μηδὲν ἀμνημονεῖν,] Ἀξιῶ τε σὲ μὴ ἀμνημονεῖν *Busb.*
[e] Γινώσκειν] *L. B.* γινώσκων. *Coccejus* ἄλλως τε καὶ γινώσκοι.
[f] Αἵ τε —— σφαλῶν.] De Tiberii Nepote, a Cajo interempto, Philo Legat. ad Cajum p. 995. D. E. & p. 996. SPANH.
[g] Καταστᾶσιν,] Ita lego. καθίσασιν in *libris.*
[h] Καὶ θεοῖς δὲ] Οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τοῖς θεοῖς *Busb.*
[i] Ὁπόσα πρὸς δίκην πραχθέντα] Quod contra fas aut jus aut contra fœdus naturæ perpetratum *Ruſinus.* SPANH.
[ii] Αἱρεῖται ταῖς ἐκείνου,] Αἴρει *Busb.* (αἱρεμιεῖ) *Lugd. Bat.* Coccejus ἀναιρεῖ) forſan αἱρεῖ ταῖς.
[k] Ἐπ' αὐτὸν συντεθειμένους,] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*
[l] Τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας] Illud τότε è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*
[m] Ἔθανε, —— ἔτεσι.] Conf. ἄλλως. lib. 2. c. 9. §. 5. Pro πέντε μείοις Zonaras, qui Joſephum hic, ut ſolet, exſcribit, habet ἑπτὰ μείοσι, ſicut Dio, l. LVIII. p 639. B. SPANH.
[n] Ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μήνας,] Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coſſ. mortem obiit XVII. Kal. Apr. (*Suet. Tib.* c. 73. *Tacit. Ann.* VI. 50.) ſeu potius VII. ſive Martis die XXVI. quum poſt Auguſti exceſſum imperaſſet annos XXII. menſes VII. dies VII. ut refert *Dio* in fine libri 58. non menſes V. dies III. ut hic loci. nec menſes VI. dies III. ut in *lib.* 2. *de Bello. Uſſerius* in *Annalibus* ad A. M. 4750. *Zonaras*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere, habet μείοσι ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἴσας. Videſis *Pagi Criticam* ad *Baron.* p. 29. HUDS. At ipſe lib. de bell. II. 8. ſex menſes ei ſpatio dat. Dio Caſſus *ſeptem menſes, ſeptem dies* habet. Error itaque eſt à librariis profectus hic aut illic. REL.
[o] Ρωμαῖοι —— ἀγγελίας·] Ρωμαίοις δὲ ἦκε μὲ πύστις τοῦ Τ. τ. Κ. εὐφραίνοντό τε τῷ ἀγαθῷ τ. ἀ. ὑ μόλις ἐπίστευον. ὑ τῷ μὴ β. *Busb.*
[p] Πύστει] *Gen.* πίστεως.
[q] Εὐφραίνοντο] *L. B.* ἐφραίνοντο.
[r] Πρὸ πολλῶν γὰρ] Illud πρὸ non agnoſcit *Busb.* qui mox habet ἐτιμήσαντο, & dein ἐπαληθεύσαι.
[s] Ἐπίθηλοι ὦσι] *L. B.* ἐπὶ θηλάσεως.
[t] Ἀπόλοιντο] Ita *Busb.* ἀπόλοιτο in *ceteris.* in *Lugd. Bat.* ἀπολλύοιτο.
[v] Ἡδομένης·] Abeſt à *L. B.*
[x] Κέκτηται] Videtur κέκτηνται legi debere. IBBETSON. Videlicet pro κέκτηται, quod erat in *Hudſ.* & omnibus aliis excepto *L. B.* ex quo reſtituimus. HAV.

clivis ad fæviendum pro arbitrio, mortemque vel leviſſimorum ſupplicium conſtituens. adeo ut cum rumorem de eo ſparſum libentiſſime audirent, lætitia perfrui quantum vellent inhibiti fuerint malorum metu, quæ fruſtrata ſpe ante oculos verſabantur. Marſyas vero Agrippæ libertus, audita Tiberii morte, contento curſu Agrippæ nunciatum properabat; cumque ipſum forte offendiſſet in via quæ duceret in balneum admoto ei capite, ſermone Hebraïco, mortuus eſt, inquit, leo. Ille vero, cum probe norit quid ſibi vellet iſtis verbis, & inde lætitia geſtiret, "at tibi, inquit, tum "pro cæteris officiis, tum pro læto hoc nuncio, "gratias omnes & ago & habeo, modo vera ſint "quæ nnncias." Tum centurio, qui præerat cuſtodiæ Agrippæ; cum animadverſiſſet qua feſtinatione accederet Marſyas, & quantum gaudii ex illius verbis obortum eſſet Agrippæ, ſuſpicatus ſermonem illis fuiſſe de re nova, *protinus* eos interrogavit, de ſermonibus quos inter ſe conferrent. Illi vero primum quidem diverticula quærebant, cum autem inſtaret *centurio*, Agrippa ei, ut qui jam amicus eſſet, ſine mora omnia aperit. Atque ille ex iis voluptate cum eo communi fruebatur, quod in rem facerent Agrippæ; eique epulas appoſuit. Cum autem iis adhiberetur, & meliuſcule biberent, aderat quidam, nuncians Tiberium vivere, & cis paucos dies in urbem reverſurum eſſe. Tunc centurio his verbis graviter turbatus, quod ea fecerat ex quibus vitæ diſcrimen adiret, ut qui morte Cæſaris audita hilariter cum vincto epularetur, Agrippam lectulo deturbat, dicitque; "Tu me "impune, ut exiſtimaſti, falles mentitus mortem "imperatoris, & non capite lues hanc linguæ pe"tulantiam?" His dictis, Agrippam, quem prius ſolverat, vinciri jubet, & accuratiorem ei quam antea cuſtodiam adhibet. atque eam noctem Agrippa in his malis exegit: poſtridie vero rumor in urbe de Tiberii morte increbuit, nec ab ea divulganda jam refugerunt homines, quibuſdam etiam *hac de cauſa* ſacra facientibus; moxque allatæ ſunt à Cajo literæ, alteræ ad ſenatum quibus Tiberii mortem ſignificabat ſeque in *defuncti* imperium ſucceſſiſſe, alteræ ad Piſonem urbi præfectum, quæ & hoc ipſum nunciarunt, juſſeruntque Agrippam è militum cuſtodia in eas ædes transferri quas habitabat antequam vinciretur: adeo ut vacuus à timore in poſterum illic ageret. nam in cuſtodia quidem ſervabatur, ita tamen ut remiſſius haberetur viveretque. At Cajus, poſtquam Romam venit; perducto ſecum Tiberii corpore, more patrio magnifice eum ſepelivit, voluitque eadem die Agrippam è vinculis dimiſiſſe, niſi ei obſtitiſſet Antonia, minime quidem ex odio in vinctum, ſed ut decori quod ad Cajum attinet ratio haberetur: ne, ſi confeſtim ſolveret quem ille vinxerat, cum læ-

Marſyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat.

Rumor it Tiberium adhuc vivere.

Agrippa artiorem in cuſtodiam datur.

Cajus ſenatui & Piſoni ſignificat mortem Tiberii.

θάνατόν [y] τε καὶ τῶν κυφοτάτων ἀναπηδῆς τὴν ζημίαν. ὥστε ἡδονῇ [z] ἐπ' αὐτῷ λόγῳ φέρονσες τὸ ἀκρόαμα, εἰς ὅσον ἐβούλοντο ἀπολαύσωσι χρῆσθαι συνεκώλυον δεινοὶ κακῶν, ἃ προεωρῶντο ψευσθεῖσι τῆς ἐλπίδος. Μαρσύας [a] δ' ὁ τοῦ Ἀγρίππου ὁ ἀπελεύθερος, πυθόμενος [2] Τιβερίου τὸν τελευτὴν, [a] ἔθει δρομαῖος [b] τῷ Ἀγρίππᾳ [c] ἀγγελιάσμενος. καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις ὄντα εἰς τὸ βαλανεῖον, συνεύσας πρὸς αὐτὸν, γλώσσῃ τῇ Ἑβραίων, [d] τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν. ὁ δ' συνιεὶς τὸ ἐκ τοῦ λόγου μηνυόμενος, καὶ χάρμασι [e] τὰ ἐπ' αὐτῷ πρεπόντως, "ἀλλὰ "σοι τὰ ἀπόντων καὶ τὰ ὄντα τῶνδε εὐαγγελίας χάριτες ἐν "ἐμοὶ παντοῖαι [f] γένοιντο, μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα "εἴη." καὶ ὁ ἑκατοντάρχης, ὅς γε τῇ Φυλακῇ ἐφεστὼς τὸν Ἀγρίππαν, θεώμενος τὸν παιγνιδιὸν μεθ' οἵας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τῶν λόγων χάρμα [g] Ἀγρίππᾳ πολλὸν, ὑποτοπήσας καινόσιν τινα γεγονέναι τῶν λόγων, [h] ἤρετο σφᾶς περὶ οὗ λόγου τὰ ἐφεσπέρια. οἱ δ' πως μὲν παρέτρεπον, ἐγκειμένου δ' ἀποσημαίνει ὁ Ἀγρίππας, ὅτι γὰρ φίλος ἐστὶν, μηδὲν [i] ἐνδοιάσας. ὁ δ' [k] ἑκατοντάρχης τὸν τῶν ἡδονῶν τοῦ λόγου, ἅτε τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Ἀγρίππᾳ φέρον, περιπεπτωκὼς αὐτῷ δεῖπνον. [l] εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ, καὶ τὰ πάντα περιόντος, παρῆν τις τῶν λέγων, ζῆν τε τὸν Τιβέριον, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, [m] διὰ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, [n] δεσμώτην τε καὶ ἐπ' ἀγγελίᾳ θανάτου [o] Καίσαρος σωδιηθῆναι μὴ χαίροντος, ἀπωθεῖται τὸν Ἀγρίππαν τοῦ κλινιδίου· καὶ, "ἦτοι, φησὶν, "λήσειν με ὑπονοεῖς θανάσιμον τοῦ αὐτοκράτορος καταψεύ"σόμενος, ἀλλ' ὁ [p] κεφαλὴ τῇ σῇ τοῦτον [q] ἀναμαξᾷ "μενος τὸν λόγον;" ταῦτα εἰπὼν [r] κελεύει δῆσαι τὸν Ἀγρίππαν, λευκωλῶς πρότερον αὐτὸν, φυλακὴν τε ἀκριβεστέραν [s] αὐτοῦ ἢ πρότερον καθίστησι. καὶ νύκτα μὲν ἐκείνην ὁ Ἀγρίππας ἐν τοιούτοις [t] κακοῖς· τῇ δ' ὑστεραίᾳ λόγος τε [u] πλείων ἦν καὶ τὴν πόλιν ἰσχυρίζόμενος ὅτι τῇ τελευτῇ τοῦ Τιβερίου, ἐθάρρησέ τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη [v] θρυλεῖν, καί τινες [w] θυσίας ἐπετέλουν, ὅτε γε καὶ τὸν ἀφίκοντο πρὸς τοῦ Γαΐου, ἡ μὲν πρὸς τὸν σύγκλητον τοῦ Τιβερίου διεφθάρθαι [x] τὸν τελευτὸν τὸν αὐτοῦ θάλλουσιν δ' ἡγεμονίας γνωμένην, ἡ δ' πρὸς [y] Πίσωνα τὸν φύλακα τὸν πόλεως, τοῦτό τε ἀγορεύσαι, καὶ τὸν Ἀγρίππαν σκύλλουσιν ἐκ τοῦ γραπτοῦ μεταχήσειν εἰς τὸν [z] οἰκίαν ἐν ᾗ πρότερον ἦν δεθῆναι διαίταν εἶχεν· [a] ὥστε ἐν θαρσεῖ λοιπὸν ἤδη τὰ περὶ αὐτῆς. φυλακὴ μὲν δὴ ἐστὶ τήρησις [b] ἥν, μὴ μείζοσι ἀνέσεως τοῦ εἰς τὴν διαίταν. Γαΐου δ' ὡς [c] ἐπὶ Ῥώμην πορεύου, ἄγων τοῦ Τιβερίου τὸ σῶμα, πομπάς τε αὐτοῦ πατρίοις πολυτελεῖς νόμοις τοῖς πατρίοις, Ἀγρίππαν δ' αὐθημερὸν λύει [d] ὄντα πρόθυμον, κώλυμα Ἀντωνία ἦν, [e] ἔν τι μισεῖ τῷ πρὸς τὸν δεδεμένον, σωμηθεία δ' τοῦ Γαΐου εὐπρεπὴς, μὴ δόξαν ἀπάγοντι ἡδονῇ δεχομένῳ τὴν Τιβερίου μετάστασιν, ἀγ-

[y] Τε] *L. B.* γ.
[z] Τιβερίου τὸν τελευτὸν,] Τοῦ Τιβερίου *Busb.*
[a] Εἶθ' ὁρμαῖος] Ὥρμησε *Busb.*
[b] Τῷ Ἀγρίππᾳ] Ita cum *Cod. Busb.* τὸν Ἀγρίππαν in *ceteris.*
[c] Ἀγγελιάσμενος.] Est qui malit ἀγγελιάσαντος, nihil tamen mutare volui, licet ſimplex ἀγγελίζομαι, à quo ἀγγελιάσμαι, raro occurrat.
[d] Τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν.] Familiare erat Judæis tyrannice dominantes appellare *Leones*, ut conſtat ex 2 *Tim.* c. 4. v. 17. *Eſth.* c. 14. v. 13. & *Ezech.* c. 19. Videſis *Grotium* ad 2 *Tim.* c. 4. v. 17. & *L. Capellum* in *Spicilegio* ad *Tim.* loco citato.
[e] Τῶν ἐπ' αὐτῷ] *L. B.* τῷ ἐπ' αὐτῷ. utrumque ferri poteſt. HAV.
[f] Γένοιντ' ἄν,] Illud ἄν è *Cod. Busb.* qui etiam γένοιτο habet.
[g] Ἀγρίππᾳ] Τῷ Ἀγρίππᾳ *Vat.*
[h] Ἤρετο σφᾶς] *Al.* ἤρετο.
[i] Ἐνδοιάσας.] Conf. ſupr. §. 4. SPANH.
[k] Ἑκατοντάρχης τις] *Gen.* ἑκατοντάρχου τε.
[l] Εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ,] Εὐωχουμένων δ' αὐτῶν *Busb.*
[m] Διὰ τὸ εἰς θάνατον] Ὡς εἰς θανατον ἀνακείμενα πεπραχὼς *Busb.*
[n] Δεσμώτην ——— χάρματος,] Conf. infr. cap. 9. §. 4. SPANH.
[o] Καίσαρος σωδιηθῆναι] Αὐτοκράτορος σωδιαστάμενον *Busb.*
[p] Κεφαλὴ ——— λόγον;] Ex Homero Odyſſ. τ. v. 92. ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις. SPANH.
[q] Ἀναμαξάμενος τὸν λόγον;] Ἀναμαξόμενος *Gall.*
[r] Κελεύει δῆσαι τὸν Ἀγρίππαν,] Κελεύει δῆσαι, αὐτὸν γὰρ λευκωλῶ *Busb.*
[s] Αὐτοῦ ἢ πρότερον καθίσταται.] Ἡ πρότερον αὐτὸν καθίσταται *Vat.* & *Hen. à pr. m.* αὐτοῦ ἢ πρ. καθίσταται *Busb.*
[t] Πλείων ἦν τὴν πόλιν] Πλείονων *Busb.*
[u] Θρυλεῖν,] Θρόον *Busb.* & *Lugd. Bat.* θρυλλεῖν *Gall.* HUDS. Lege θρυλλεῖν cum *Gall.* IBBETS.
[x] Τὸν τελευτὸν καὶ τὸν αὐτοῦ] Τὸν θάνατον *Busb.*
[y] Πίσωνα τὸν φύλακα τὸν πόλεως,] Πείσωνα *Busb.*
[z] Οἰκίαν ἐν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οἰκίαν in *reliquis.*
[a] Πρότερον ἢ δεθῆναι διαίταν εἶχεν.] Πρότερον ἦν δεθῆναι *Busb.*
[b] Ὥστε ἐν θαρσεῖ] Ita *Vat. Busb.* & *Epiphan.* ὥστε in *Editis Aliisque.*
[c] Ἐπὶ Ῥώμην πορεύου,] Ἐπὶ Ῥώμης *Busb.*
[d] Ὄντα πρόθυμον,] Forte ὄντι πρόθυμῳ. COCC.
[e] Οὗ τι μισεῖ τῷ πρὸς τὸν δεδεμένον,] Ita etiam *Epiphan.* ἃ τινα σὺ τῇ πρὸς τὸν δ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Ἀντ-

ἄνδρα ὑπ' ἐκείνῳ δεδεμένον λύων ἐκ τοῦ ὀχέως. διελθόσων μέντοι ὀ πολλῶν ἡμερῶν, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τ οἶκον, [f] ἀποκείρᾳ τε αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα ἢ τὸ διάδημα περιτίθησι τῇ [g] κεφαλῇ, καὶ [h] βασιλέα καθίστησιν αὐτὸν τ Φιλίππου τετραρχίας, [h] δωρησάμενος αὐτῷ Ε τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττᾳ τε τὴν σιδηρᾶν ἁλύσα χρυσῆν ἰσόσταθμον. [i] ἱππάρχην ἢ [k] ὅτι τ Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

ια'. Δευτέρῳ ἢ ἔτει τ Γαΐου Καίσαρος ἡγεμονίας, Ἀγρίππας ἠξίου συγχώρησιν αὐτῷ γενέσθαι πλεῦσαι, τήν τε ἀρχὴν καταστήσασθαι, καὶ τἄλλα εἰς δέον οἰκονομησάμενον ἐπανιέναι. καὶ συγχωρήσαντος Ε αὐτοκράτορος παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεύς, πολλήν τε τ τύχης ἐπεδείκνυεν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐξουσίαν τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμῶν ἀποφαίνεται τ κρείττονα Ε ἢ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον ἢ μὴ ἁμαρτίᾳ [l] χρησάμενα τ ἐλπίδων· οἱ δ' ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν τὰ γενόμενα.

titia nuncium Tiberii mortis accepisse videretur. Veruntamen non multis post diebus, domum ad se accersitum tonderi, vestemque mutare jubet: impositoque deinde in ejus caput diademate, tetrarchiæ, quæ Philippi fuerat, regem constituit, adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia, & auream catenam pro ferrea ei dedit pari pondere. Marullum autem misit, qui equitum magister esset in Judæa. *Cajus Agrippam vinculis solvit, regemque creat.*

11. Anno autem Caji Cæsaris imperii secundo petiit Agrippa, id sibi concedi ut in regnum suum ejus ordinandi gratia navigaret, ea lege ut, cum omnia quo oportet modo composuisset, ad eum reverteretur. Et permittente imperatore patriam petebat, & præter exspectationem rex ab omnibus conspectus est, quantaque esset fortunæ potestas ostendebat hominibus, qui secum reputarent superiorem ejus egestatem præsentemque felicitatem. Et alii quidem beatum prædicabant, quod de spe sua non deciderit; alii vero vix poterant animum inducere, ut rem ita esse crederent. *Agrippa in regnum suum navigat.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἡρῴδης τετράρχης ἐξωρίσθη.

Ἡρῳδιὰς δ' ἡ ἀδελφὴ Ε Ἀγρίππου, συνοικοῦσα [m] Ἡρῴδῃ, [n] τετράρχης ἢ ἔστι Ε τῶν Γαλιλαίας Ε Περαίας, φθόνῳ παθοῦσα τὴν ἐξουσίαν ἐδέχετο, ὁρῶσα ἐν πολὺ μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς Ε αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τότε παυσάσθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, καθόδου ἢ μετ' ἀξιώματος, καὶ ὅτι πολλῷ Ε εὐδαίμων. [o] ἐλυπεῖτο δ' οὖν καὶ βαρέως ἔφερε [p] τὴν ὅτι τοσοῦτον μεταβολήν, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μὴ τῶν εἰωθότων ἀφελημάτων τ βασιλείας ὑπαφαιρούσας τοῖς πλήθεσιν, [q] ὑποκρύπτεσθαι οὐκ ἠνείχετο τὴν δυσχέρειαν Ε φθόνῳ, ἀλλὰ τ ἄνδρα ἔχρῃε, κελεύουσα ὅπως τ Ῥώμης πολεῖν ὅπως μνησθεὶς τῶν ἴσων. "ᾗ "γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι, [r] φησὶ, τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστο- "βούλου μὲν υἱὸς ὤν, θανεῖν ὑπὸ Ε πατρὸς κατεγνωσμέ- "νου, πενίᾳ ἢ ἀπόρῳ σιτῶν, ὡς πόλεως αὐτῷ ὑπηκροφί- "ζεσθαι πανταχοῦ τὰ ἐφ' ἡμέρας, φυγῇ ἢ τ δεδανεισμέ- "των τ πλοῦτον πεποιημένου, ἐπανεληλύθοι βασιλεύς, "αὐτὸς δέ γε ὢν παῖς βασιλέως, καὶ τῷ συγγενεῖ τ ἀρχῆς "καλουμένου αὐτὸν ὑπὸ μεταποιήσῃ τ ἴσων, καθέζοιτο "ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαιτώμενος. ἀλλ' εἰ Ε πρότερόν γε, "Ἡρῴδη, μηδὲν ἐλυπήθης σε τὸ ἐν ἐλάττονι τιμῇ πατρὸς ὢν "γέγονας εἶναι, νυνὶ γοῦν ὀρέχθητι συγγενοῦς ἀξιώμα- "τος· μηδὲ ὑπόμενε νοσῶν πρέσβυν πρέσβεως ἀνδρὶ, "πλούτου τεθεραπευκὼς τ σὸν, μηδὲ πενίαν ὀποφήνῃς "τῶν ἐκείνου, τ ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆσθαι "δυναμένῳ, μηδὲ διατρέφειν ἀνεπάρχωτον ἡγοῦ τ "χθὲς καὶ πρώην ἐλεῶ τῷ σῷ διαβεβιωκότων. ἀλλ' ὑπὲρ "τ Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδώ τις ἔστω, μήτε "δεξιᾶς δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀδα- "μινοῖς [s] ἐν βελτίοσιν γνώσεσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀνα- "λώσεως [t] τ ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.

CAP. VII.

Quomodo Herodes tetrarcha in exsilium missus est.

IX.

HErodias autem Agrippæ soror, conjux Herodis tetrarchæ Galilææ atque Perææ, * invidebat fratri hanc potentiam, quod eum in celsiore honoris sede, quam maritum suum, collocatum cerneret, & quod *de provincia* quidem cum fuga discesserit non valens debita dissolvere, revertus autem esset dignitate auctus, adeoque multa felicitate. Itaque dolebat, graviterque ferebat tantam *rerum* mutationem; maximeque cum illum vidisset regiis insignibus ornatum per turbas invehi, non *amplius* sustinuit * invidiæ suæ infelicitatem clam habere, sed virum exstimulavit suo hortatu ut Romam navigaret paremque honorem ambiret. "Sibi enim vitam non vitalem esse, dicebat, si A- "grippa Aristobuli, à patre morte multati, filius, "& cum extrema inopia conflictatus, ut omnino "ei ad victum quotidianum necessaria *ab aliis* sup- "peditarentur, postquam metu creditorum fugam "per mare capessiverat, cum regia dignitate re- "verteretur; ille vero, cum esset regis filius, & "cognatio cum imperio eum excitare deberet ad "eundem statum sibimet vindicandum, vita priva- "ta contentus quiesceret. Atqui si antehac nun- "quam tibi, Herodes, molestum fuerit infra pa- "trem è quo ortus es deprimi, nunc saltem digni- "tatem tibi cognatam appete, neque sustine viro "cedere te præeunti in honore, quem non puduit "tuas aucupari divitias, neque facias ut illius ege- "stas plus valere potestate videatur quam nostra "rerum omnia copia atque affluentia, neque non "erubescendum existima illis inferiorem esse qui "heri & nudiustertius tua vixerant misericordia. "Sed Romam eamus, nec labori parcentes, nec "auri argentive impendiis, quod nequaquam me- "lius erit ea servare quam regno parando prodi- "gere. *Herodias maritum suum ad regnum petendum hortatur.*

2. Il-

Herodias Agrippæ fratris honoribus invidet.

f Ἀποκείρᾳ] Zonaras p. 276. A. κείρει τε τὸ θριτῶν τ πρόσ. SPANH.

g Βασιλέα —— τετραρχίας,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 9. § 6. SPANH.

h Δωρησάμενος αὐτῷ] Δωρησόμενος rescribendum esse monuit Cl. *Petitus* in *Animadv. miscellan.* tom. 3. p 218. utpote quod Lysaniæ tetrarchiam non dederit Cajus, sed se daturum promiserit, id quod postea præstitit Claudius, ut constat ex l. 19. c. 4. Non tamen opus est quidquam in textu mutare, cum familiare sit huic auctori (id quod etiam in *Polybio* observavit Casaubonus) *aoristis* ponere pro *futuris*.

i Ἱππάρχην] Ita quidem & *Epiphan.* forsan tamen ἵππαρχον legendum. HUDS. Ἱππάρχης in Judæam missus, Magister Equitum *Rufino*. Rectè hic *Gelen.* Præses. SPANH.

k Ἐπὶ —— Μάρυλλον.] Ἐκ τ *Busb.*

l Χρησαμένα τ ἐλπίδων·] Χρήσασθαι *Busb.*

m Ἡρῴδῃ,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Τετράρχης ἢ ἔστι Ε τῶν Γαλιλαίας] Conf. supr. lib 17. c. 8. §. 1. SPANH.

* *Invidebat fratri hanc potentiam*,] Potestatem fratris ex invidia non ferebat, *Epiphan.*

o Ἐλυπεῖτο δ' οὖν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐλυπεῖτο ἢ καὶ in *cæteris*.

p Τὴν ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολὴν,] Τὴν αὐτὴν μεταβολὴν solus *Busb.*

q Ὑποκρύπτεσθαι] Ἐπικρύπτεσθαί τι *Busb.* quæ lectio satis commoda.

* *Invidiæ suæ infelicitatem clam habere*.] Si quis malit aliter interpretari, nimirum quasi ellipsis esset vocis ἐπὶ ante ᾗ φθόνῳ, per me licet.

r Φησὶ,] *L. B.* φησί.

s Ἐν βελτίοσιν] *L. B.* ἐν βελτίοσιν ἢ.

t Τὴν ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.] In libris τὰς, tam *Editi* quam *MSS.* HUDS. Præter *Lugd. Bat.* qui emendationi huic adstipulatur. HAV.

Fruſtra ei obnititur Herodes.

2. Ille vero interim quidem repugnabat, otium & quietem diligens; † ſuſpectaſque habens res Romæ turbatas, conabatur etiam uxorem meliora edocere. Illa autem, in quantum ipſum videret *ab itinere* refugientem, vehementius inſtabat, jubens ut regnandi cauſa nihil intentatum relinqueret; nec prius deſtitit, quam Herodem, etiam invitum, in ſuam ſententiam pertraxiſſet, ut qui forte defugere non potuerit quod ipſi agere conſtitutum erat. Ac cum omnia, quoad liceret, magnificentiſſime præparaſſet, ut nihil ſumptibus parceret, Romam, Herodiadem ſecum ducens, navigabat. Agrippa vero, intellecto eorum conſilio & apparatu, & ipſe ‡ *ad idem iter* ſe parabat: & quamprimum eos ora ſolviſſe didicit, etiam ipſe Romam miſit Fortunatum, unum è libertis ſuis ad imperatorem cum muneribus & literis contra Herodem *ſcriptis*, utque iſtis de rebus Cajum ipſum *viva voce*, ſi opportune poſſet, certiorem faceret. Ille Herodem è portu ſubſequutus, & ſecunda navigatione uſus, ab Herode tantum modo à tergo relictus eſt, ut dum ille cum Cajo loqueretur, hic ipſe adveniret & literas *ei* redderet. Uterque etiam Dicæarchiam adpulit, & Cajum apud Bajas reperiunt. id autem oppidulum eſt Campaniæ, quinque ferme ſtadia diſſitum à Dicæarchia. atque illic prætoria ſunt ſplendidiſſime inſtructa & apparata, quod imperatorum quiſque ſuperiorem vincere ſtuduerit munificentia: calidaque lavacra ſuppeditat iſte locus, ſponte è terra ſcaturientia, quæ & utentibus proſunt ad inſtaurandam valetudinem, prætereaque ad vitæ delicias *plurimum* conferunt. Cajus autem, cum eodem tempore Herodem alloqueretur, in ipſum autem primum incidebat, & Agrippæ literas perlegeret, in Herodis accuſationem compoſitas (accuſabat autem eum & conſpirationis cum Sejano contra Tiberii imperium, & jam cum Artabano Partho adverſus Caji dominatum, atque hoc unum ad probanda ea quæ narraret afferebat, tantum armorum apparatum in ejus armamentariis eſſe repoſitum, qui ſatis erit inſtruendis virorum ſeptuaginta millibus) & iſto indicio commotus erat, & Herodem percontabatur, an vera eſſent quæ de armis nunciarentur. illoque arma ſe habere confitente (aliud enim dicere non poterat, ne veritati obloqueretur) *Cajus* credenda eſſe exiſtimans quæ ei de defectione objicerentur, ademptam illi tetrarchiam Agrippæ regno adjecit, itidemque pecuniam Agrippæ donavit, & Herodem perpetuo exſilio damnavit, Lugduno Galliæ oppido ei ad habitandum aſſignato. Cognito deinde ſororem Agrippæ eſſe Herodiadem, & pecuniam, quæ ad ipſam pertineret, *ei* conceſſit, &, ratus ipſam haud libenter fore calamitatis mariti participem, ipſi præſidio fore fratrem dicebat. At illa, "tu quidem, imperator, magnifice admodum, "ſicut dignitatem tuam decebat, iſta loquutus es,

Tandem precibus Herodiadis victus cum ea Romam proficiſcitur.

Fortunatus Romam miſſus ab Agrippa ut Herodem accuſaret.

Cajus ad Bajas.

Agrippæ literis fidem habet Cajus.

Herodem & Herodiadem perpetuo exſilio multat.

β'. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἀπεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ῥώμης τὸν ὄχλον δι' ὑποψίας λαμβάνων, ἀναδιδάσκειν τε αὐτὴν ἐπειρᾶτο. ἡ δ' ἐφ' ὅσον ἐξαναχωροῦντα ἑώρα μειζόνως ἐπέκρτει, κελεύουσα μὴ ἀνίεναι πάντα πράττειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα αὐτῇ ἀκουσίως γοῦν, ἀφ' τὸ μὴ εἶναι ἄλλως [x] ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τούτοις ψηφισάμενον. παρασκευασάμενός τε ὡς οἷόν τε πολυτελῶς, καὶ φερνὴν μηδενὸς χείρονα, ἀνῆγε ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἅμα δὲ καὶ τὴν Ἡρωδιάδα ἀγόμενος. Ἀγρίππας δέ, τήν τε ἀφίνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενος, καὶ αὐτὸς παρεσκεύαζετο. ἐπί τε σκαφῶν ὀλκάδος, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης φορτηγάτον αὐτοῦ τῶν ἀπελευθέρων, δώρα τε κομίζοντα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ἐπιστολὰς περὶ τε Ἡρῴδου, παῖδά τε καὶ αὐτὸν διδάσκοντα εἰ καιρὸς τὸν Γάϊον. ὁ δὲ ἐπιβαλὼν τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἡρῴδην, καὶ δεξιῶς χρησάμενος τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπελείφθη τοῦ Ἡρῴδου, ὥστε τὸν μὲν [y] ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ δὲ ἐπικαταίρειν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδίδοσθαι. καὶ παραπλέουσιν ἀμφότεροι Δικαιαρχίαν, καὶ τὸν Γάϊον ἐν Βαΐαις λαμβάνουσι· πολίδιον δέ ἐστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας [z] ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τῆς Δικαιαρχίας κείμενον. βασίλειοί τε εἰσὶν οἰκήσεις αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοτιμηθέντος τῶν αὐτοκρατόρων ἑκάστου [a] προγόνοις ὑπερβάλλεσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ [b] ἀνειμένῳ τῆς ἡδονῆς συμφέροντα. Γάϊος δὲ ἅμα τε προσομιλῶν τῷ Ἡρῴδῃ, [c] πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Ἀγρίππου τὰς ἐπιστολὰς [d] ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ σκευῇ [e] συγκειμένας. [f] κατηγορεῖ δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σηϊανὸν περὶ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐπὶ τῷ παρόντι περὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς, ἐπιδείγματά τε ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ μυρίαδιν ἐπιὰ ὁπλιτῶν ἀριθμὸν ἐν τοῖς Ἡρῴδου ὁπλοθήκαις ἀποκειμένων· σκηνάτά τε ὑπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἤρετο τὸν Ἡρῴδην, εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὅπλων λόγος. τὸν δὲ, ἃ γὰρ ἐν ἑτέρᾳ εἰπὼν ἀφ' τὸ ἀντιφέγγεσθαι ἀλήθειαν, εἰπόντος εἶναι τὰ ὅπλα, πιστὰ ἡγούμενος εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενος αὐτὸν, [g] προσθήκην τῇ Ἀγρίππου βασιλείᾳ ποιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῇ ἀιδίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας [h] οἰκητήριον αὐτῷ [i] Λύγδουνον πόλιν τῆς [k] Γαλλίας. Ἡρωδιάδα δὲ μαθὼν Ἀγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὁπόσα [l] σκευὴ ἴδια ἦν, καὶ [m] τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, πεῖθε αὐτὴν τὸν ἀδελφὸν ἔλεγε. ἡ δὲ "ἀλλὰ "σὺ μὲν αὐτοκράτωρ, εἶπεν, μεγαλοφρόνως τε καὶ ἀξιό-"μαλα τῷ σεαυτοῦ περιόντως παῖδα λέγεις, κώλυμα δὲ "μὴ

† *Suſpectaſque habens res Romæ turbatas*,] Moleſtiam Romæ declinans, *Epiphan.*

‡ Ad idem iter *ſe parabat*:] Etiam ipſe ſemetipſum præparat, *Epiphan.* ipſe quoque ſe accinxit ad reſiſtendum *Gelen.* Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς ὡσαύτως τῷ Ῥωμαίῳ παρεσκευάζετο, *Zonaras*: ex quo illa *ad idem iter* inſerui. Agrippam animum mutaſſe exiſtimat *Noldius* in *Hiſt. Idumææ*, p. 263. quod non conſtat eum Romam profectum eſſe: illudque (in lib. 2. *de Bello*, c 8.) ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ κατήγορος Ἀγρίππας, intelligendum eſſe per *literas* aut *legatos*. Hæc ille. Verum dubito, an ſtatim Herodem ſequi in animum induxerit Agrippa: quem aliquanto poſt, ubi omnia ad iter neceſſaria pro dignitate regia apparaverat, Romam ſe contuliſſe manifeſtum eſt ex cap. 11.

x Ἀποφυγεῖν αὐτῆς] Ἀποφυγὼν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod ſane mox poſtularet δὲ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισαμένῳ. in *Cod. Busb.* μὴ ὄντος ἄλλως ἀποφυγῆς αὐτῆς τὸ &c.

y Ἐντυχεῖν Γαΐῳ,] Ἐντυγχάνειν *Busb.*

z Ὅσον ἀπὸ] Ita cum *Cod. Busb.* ὅσων in *reliquis.*

a Προγόνοις] *L. B.* τοὺς προγόνους.

b Ἀνειμένῳ τῆς ἡδονῆς συμφέροντα.] Vide *Scholiaſten* ad *Thucydidem*, p 4. n. 4. *Edit. Oxon.*

c Πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν,] Ita in *Editis Aliiſque.* αὐτὸν δὲ *Busb.* πρῶτόν τε *Hen.*

d Ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ] Ἐπῇ *Busb.*

e Συγκειμένας] Ita ipſe diſtinxi. prius erat, συγκειμένας κατηγορεῖ &c. dein ὁπλοθήκαις ἀποκειμένων σκηνάτά τε.

f Κατηγορεῖ δὲ αὐτὸν ὁμολογίαν τε] Κατηγορεῖ τε αὐτῷ *Vat.* κατηγορῶν αὐτῷ *Hen.*

g Προσθήκην ——— ποιεῖται,] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. Herodis Tetrarchia ei ablata & data Agrippæ. vid. Philon. p. 1037. C. SPANH.

h Οἰκητήριον ——— Γαλλίας.] Conf. *alios.* lib. 2. c. 9. §. 6. Hanc de Antipa mentionem, ut falſam redarguit Harduin. eundemque fuiſſe hunc Antipam putat, qui major Agrippa. de num. Herod. pag. 42. SPANH.

i Λύγδουνον πόλιν τῆς Γαλλίας.] Sed in lib. de bello dicit in Hiſpaniam miſſum & ibi mortuum. REL.

k Γαλλίας.] Γαλατίας *Busb.*

l Σκευὴ ἴδια ἦν,] Σκεύης *Busb.*

m Τῷ] *L. B.* τοῦ Coccejus tolli vult, vel mox legi κωλύσας. fruſtra, ſenſus eſt νομίσας μὴ κοινωνῶν τῷ τῆς σ. τ. α. HAV.

n Ἐγὼ

"μοι ἐστὶν χρῆσθαί σε τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς εὔνοια ἡ
"πρὸς τὸν γεγαμηκότα, ὃ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας
"ἡγουμένῳ, ὐ δίκαιον [n] ἐγκαταλιπεῖν ὄντι τῆς τύχαις
"καθιζόμενον." ὁ δ' [o] ὀργῇ τε μεγαλόφρονι αὐτῷ
ποιησάμενος, [p] συνήλαυνε καὶ αὐτὸν τῷ Ἡρῳδῃ, καὶ
τῷ ἴσον αὐτῆς τῷ Ἀγρίππᾳ [q] δίδωσιν. Ἡρῳδιάδι μὲν
δὴ φθόνος πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ἡρῳδῃ γυναικείων
ἀκροασαμένῳ [r] κενολογιῶν, δίκην ταύτην [s] ὑπέ-
τισεν ὁ Θεός. Γάϊος δ' τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν, καὶ τὸν
ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ
μέτριον παρέχων αὐτὸν [t] εἰς εὔνοιαν προσήγετο, ὥστέ
τε Ῥωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. πρὸ ὀλίγου δ'
ἐξέστη τὸ [v] ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ μεγέθους τῆς ἀρ-
χῆς ἐκθαλόζων [x] αὐτὸν, καὶ [y] τὰ πάντα ἐπ' ἀπιμίᾳ τοῦ
θείου πολιτεύειν ἤρετο.

"sed mihi, quo minus tui muneris gratia uterer, "impedimento est meus erga maritum amor, cui "in secunda fortuna cum fuerim socia, non æquum "esse censeo ut eum in adversa desererem." At ille, ei quod tam elato esset animo vehementer iratus, ipsam quoque cum Herode *in exsilium* abegit, ejusque facultates Agrippæ largitus est. Hanc tane Herodiadi, quod fratri adeo invidêrit, & Herodi, quod muliebris orationis vanitati fuerit obsequutus, pœnam intulit Deus. Cajus porro primo ac sequenti *sui principatus* anno *egregia* cum animi magnitudine res administrabat, atque moderate se gerens benevolentiam sibi conciliabat tam apud Romanos quam cæteros ei subditos. Aliquanto autem post imperii magnitudine elatus more humano de se sentire desiit, semet Deum faciens; & in numinis contumeliam nihil non agere ausus est.

Cajus sub imperii initium præclare res gerit.

Postea divinos sibi honores arrogat.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πρεσβείας Ἰουδαίων πρὸς Γάϊον. καὶ ὡς Γάϊος ἔπεμψε Πετρώνιον εἰς Συρίαν πολεμήσαι Ἰουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι εἰκόνα τὴν ἀνδριάντα.

CAP. VIII.

De legatione Judæorum ad Cajum. Utque Cajus Petronium in Syriam misit, ut bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.

[z] ΚΑΙ δὴ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων
τε [a] οἱ ἐνοικοῦσι καὶ Ἑλλήνων, [b] τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας [c] τῆς στάσεως πρεσβευτὰς αἱρεθέντες παρῆσαν ὡς
τὸν Γάϊον. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀλεξανδρέων πρέσβεων εἷς
Ἀπίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς [d] τοῦ Καίσαρος τιμῶν ἀθεμίτως. πάντων γοῦν [e] ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ [f] νεὼς ἱδρυμένους, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένους, μόνους τούσδε ἀδοξον [g] ἠγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν, καὶ ὅρκιον αὐτοῦ [h] τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. πολλὰ δὴ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν [i] ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον, καὶ εἰκὸς ἦν, [k] φίλων ὁ πρεσβευτὴς τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, [l] Ἀλεξάνδρου τε [m] Ἀλαβάρχου ἀδελφὸς ὤν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. ἀμηχανεῖ δ' αὐτὸν Γάϊος κελεύσας [n] ἐκποδὼν ἀπελθεῖν· ὁ [o] δὲ πρεσβευτὴς τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. ὁ δὴ φίλων ἔξεισι πρεσβευσόμενος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἳ πρὸς αὐτὸν ἦσαν· ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γάϊος [p] λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένος, ἔργῳ δ' ἤδη [q] τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγων.

ORta Alexandriæ seditione inter Judæos qui illic habitabant & Græcos, terni legati ex utraque factione lecti apud Cajum *imperatorem* aderant. atque unus ex Alexandrinorum legatis erat Apion quidam, qui multa acerbe & malitiose in Judæos dixit, tum alia eis objiciens, tum quod Cæsaris cultum aspernarentur. Nam cum omnes qui Romano imperio subditi erant, aras ac templa Cajo statuerent, prorsusque in aliis ei tanquam Deo honorem haberent, solos, *ajebant*, Judæos turpe existimare statuas illi dedicare ac per nomen ejus jurare. Hæc & alia gravissima Apion cum dixisset, quibus Cajum exasperatum iri sperabat, id quod verisimile erat, Philo princeps legationis Judæorum, vir undecunque clarissimus, Alexandrique Alabarchæ frater, & haudquaquam philosophiæ imperitus, ad respondendum ejus criminationibus se parabat. Verum prohibitus est à Cajo, jussusque ut ab ipsius conspectu secederet: tantaque erat *Cæsaris* iracundia, ut nemo dubitaret quin Judæos gravissime esset mulctaturus. At Philo contumelia affectus discessit, Judæisque circumstantibus dixit; bono ipsos animo esse oportere, quod Cajus verbis quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Apion & Philo legati ad Cajum.

Philo cum ignominia à Cajo dimissus.

2. Ve-

n Ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἐπὶ τοῖς τύχαις καθιζόμενον in *reliquis*

o Ὀργῇ δὲ μεγαλοφρονι] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* forsan pro ὁ δὲ σὺν ὀργῇ δὲ μ. ἀ. ποιησάμενος. in *reliquis* ὀργῶν. Est qui rescribendum censuit, ὁ δὲ ὀργὰ δὲ μεγαλοφρονι αὐτὸς ποιησάμενος.

p Συνήλαυνε καὶ αὐτῷ τῷ Ἡρῴδῃ] Vid. Philo Legat. ad Caj. p. 1037. C. τῷ Τραχωνίτι λεγομένῳ καὶ τῇ Γαλιλαίαν σωματοφ. Eamdem in Hispania fugæ mariti sociam tradit ἀλωτ. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

q Διέωσιν.] Δῶρον ἐδίδωσιν *Busb.*

r Κενολογιῶν,] Conf. supr. lib. 17. c. 5. §. 6. SPANH.

s Ἐπέλαμψεν ὁ Θεός.] Ἀπήτησεν *Busb.* HUDS. In *Marg. L. B.* ἀπέτισεν, sed novè hoc, ut plura, à Josepho dictum videtur, atque adnotari debet. HAV.

t Εἰς εὔνοιαν προσήγετο,] Εἰς εὔνοιαν πολλὴν *Busb.*

v Ἀνθρωπίνως φρονεῖν] Ἀνθρωπικὸς *Busb.* & *Gall.*

x Αὐτὸν,] *L. B.* ἑαυτὸν.

y Τὰ ——— π. θ.] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

z Καὶ δὴ στάσεως] Referuntur hæc ab Eusebio H. Eccl. l. 11. c. v. SPANH. Totum hoc caput ex Josepho descriptum inseruit Eusebius historiæ suæ ecclesiasticæ, lib. 11. c. 5. & quidem ad verbum κῆ λέξιν ut ait, sed τοῖς οἰκοῦσι legit Eusebius. τῶν Eusebius. σὺν πᾶσιν Euseb. ἡγεῖσθαι Euseb. θεσπεσίους Eusebius. λόγῳ decst in Eusebianis, sed apte exprimit acumen dicti. Cajus sermone suo se iratum Judæis ostendit, at revera Deum sibi iratum reddidit. REL.

a Οἱ οἰκοῦσι κῆ Ἕλλησιν,] Τοῖς οἰκοῦσι *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 5.

b Τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας] Quinque legatos missos dicit *Philo* in *Legatione* sub finem.

c Τῆς στάσεως πρεσβεύσαι αἱρεθέντες] Illud τὰ è *Cod. Busb.* & *Euseb.*

d Τοῦ Καίσαρος τιμῶν θεμίτως.] *Al.* τὸ Καίσαρος τ.

e Ὁπόσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ] Ὅσοι *Euseb.* & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* p. 142.

f Νεὼς ἱδρυμένους,] Ναοὺς *Euseb.*

g Ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν,] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* ἡγήσασθαι in *Editis Aliisque.*

h Τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι,] Τὸνομα *Niceph.*

i Ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον,] Ἀναρθῆναι *Busb.*

k Φίλων ——— πρεσβείας] Vide eund. Philon. de hac Legatione. SPANH.

l Ἀλεξάνδρου τε [m] Ἀλαβάρχου] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* Ἀλεξάνδρου ἢ in *Editis Aliisque.* HUDS. De Alexandro Alabarcha à Claudio liberato vid. infr. lib. 19. c. 5. §. 1. De hujus Alexandri filio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Idem, cujus mentio Act. IV. v. 6 juxta *Pearson. in Act. Apost.* p. 43. SPANH.

m Ἀλαβάρχου] Summus apud Judæos, in Alexandria jus civitatis habentes, magistratus, qui à *Philone* in *Flaccum* Ἐθνάρχης dicitur. Videsis *Annott.* supr. ad cap. 7. §. 3. & *Valesium* ad *Euseb.*

n Ἐκποδὼν ἀπελθεῖν.] *Al.* ἐκ ποδῶν.

o Πρεσβευτής τε ὢν,] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam, in cujus *Marg.* tamen est πρεσβευτὴς) *Euseb.* & *Niceph.* πρὸ ὀργῆς male in *Editis.*

p Λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένος,] Ita *Josephi* libri omnes, & *Niceph.* λόγῳ minus recte omittunt *Eusebii* codices.

q Τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.] Male δὲ Θεῷ apud *Nicephorum.* Videsis *Valesium* ad *Eusebium.*

XI. *Petronius in Syriam missus à Cajo, cum mandatis ut statuam ejus in templo Dei erigeret.*

2. Verum Cajus, indigne ferens à Judæis solis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium, Vitellii in imperio successorem, jubens ut cum magna manu in Judæam irrumpens, statuam ejus, si sponte quidem eam susciperent, in templo Dei collocarent: sin vero detrectarent, postquam eos vicisset id ipsum faceret. Petronius, susceptа Syriæ administratione, Cæsaris exsequi jussa properabat: contractisque quantum poterat auxiliis, & duabus Romanorum legionibus assumptis, Ptolemaïdem veniebat, ut illic hyberna ageret, ac si *primo* vere bellum gesturus esset; quodque decreverat Cajo per literas significabat. Ille vero collaudata ejus alacritate, hortatus est eum ad agendum gnaviter, bellumque illis inferendum qui imperata non facerent. Judæorum autem multa millia Ptolemaïdem venerunt ad Petronium, orantium ne ad transgrediendum & patria instituta violanda cogerentur. "Quod si, *inquiunt*, tibi omnino constitutum sit, statuam afferre & *in fano* collocare, nobismetipsis prius interfectis quæ tibi visa sunt perfice, nam, usque dum vivimus, non est ut ea fieri patiamur quæ nobis vetita sunt, & legislatoris autoritate & proavorum nostrorum, qui ea ut vetarentur ad virtutem spectare suffragiis suis confirmarunt." Ad hæc Petronius subiratus respondit: "si ita facere cogitarem meapte auctoritate, meisque ipsius consiliis obsequutus, æqua & honesta videretur vestra postulatio. Nunc autem cum Cæsar ista fieri jusserit, necesse omnino habeo ejus decretis morem gerere, ne illis non obtemperando malum mihi gravissimum accersam." Cui Judæi. "Quoniam itaque hæc tua sententia est, ô Petroni, nihil eorum quæ Cajus præceperit omittendum esse, neque par est ut nos contra legis interdictum quidquam faciamus, qui Dei benignitate freti & majorum nostrorum perpessionibus hucusque in obedientia perseveravimus; neque erit ut sustineamus adeo nequiter agere, ut quæ Deus, si ea observemus, statuerit nobis in bonum cessura esse, ea mortis metu transgrederemur. Verum quamlibet calamitatem perferemus, dummodo leges patriæ maneant incolumes, ut qui certo scimus effugii spem illos manere, quibus propositum est periculis sese objicere, quod Deus à nobis erit, si propter ejus honorem gravia patiamur, & ancipitem fortunæ aleam experiamur: sin vero tibi pareamus, magnum ignaviæ dedecus admissuros esse, ut qui ex ea id nobis assumpserimus ut legem violaremus, simulque Deum nobis vehementer iratum habituros, qui vel te judice non potest non esse Cajo præstantior.

Judæi Ptolemaidem veniunt flagitium istud à se deprecaturi.

Petronii responsum ad Judæos.

Instant & urgent Judæi, ne statua erigatur.

β'. Γάϊος ὁ ἐν δεινῷ φέρων εἰς τόσους ὑπὸ Ἰουδαίων περιῶφθαι μόνων, πρεσβυτὴν ἤδη συρίας ἐπέμπει [r] Πετρώνιον, ἀμείβοχον [s] Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς, κελεύων χειρὶ πολλῇ [t] εἰσβαλλοντὰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες [v] δέχονται, ἱστᾶν αὐτὸ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ· εἰ δ' ἀγνωμοσύνῃ χρῶντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ Πετρώνιος, συρίαν παραλαβών, ἠπείγετο [x] διακοσιεῖσθαι τοῖς [y] ἐπιτολαῖς ἅ Καίσαρος· συμμαχίαν δ' ἐπελέγετο ὅσην ἡδυνατο ἀθροίσας, καὶ τάγματα δύο τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως ἄγων, [z] ἐπὶ Πτολεμαΐδος περὶ αὐτόθι χειμάζων, ὡς πρὸς ἦρος τὸ [a] πολεμεῖν σὺν ἀφεζόμενος, καὶ πρὸς τὰ Γαΐου [b] ἔγραφε περὶ [c] ἐπιγωσμένων. ὁ δ' ἐπὶ τῇ προθυμίας αὐτὸν, καὶ σκέλλειν μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ [d] πεθομένοις ἐντεταλμένος. [e] Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸ Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα καὶ δεησις, [f] μὴ ἐπὶ παρανομίᾳ σφᾶς [g] ἐπαναγκάζειν, καὶ παραβαίνειν [h] τὰ πατρίων νόμων. "εἰ δὲ σοὶ πάντως πρόκειται τὰ ἀνδριάντα φέρειν ἐς ἱερὰν, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον [i] μεθ-"χειρισώμεθα, πρόσθε τὰ δεδογμένα. [k] οὐ γὰρ ἂν δυναί-"μεθα ἀθεώτους συγχωρεῖν πράγματα ἡμῖν ἀπηγορευμένα "ἀξιώματί τε τῶν νομοθετῶν ἐς παλαίοτατον τῶν ἡμετέρων, "εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν [l] αὐτὰ κεκρατυνημένων." Πετρώνιος δὲ, ὀργὴν [m] λαβὼν, εἶπεν. "ἀλλ' εἰ μὲν αὐτοκράτωρ "ὢν βουλεύομαι χρῆναι τοῖς ἐμαυτοῦ, τάδε πράσσειν "ἐπενόουν, [n] κἂν δίκαιος ἦν ὑμῖν πρὸς μὲ ὁ λόγος. "νῦν δὲ μοὶ Καίσαρος ἐπισταλέντος, πᾶσα ἀνάγκη ἀμε-"λεῖσθαι τοῖς ἐκείνῳ προσανεψηφισμένοις, ἀφ' τὸ εἰς "ὁ [o] ἀνηκεστότερον φέρειν ζημίαν τὴν παρακρούσιν αὐτῶν. "ἐπεὶ τοίνυν ἔτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε, φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, "[p] ὡς μὴ ἂν ἐπιστολὰς τὰς Γαΐου παρελθεῖν, ἢ δ' ἂν αὐ-"τοὶ παραβαίημεν τὸν νόμον τὸν προγόνων. [q] θεῖ πε-"ποιθέντες ἀρετῇ καὶ προγόνων πόνοις τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν "ἀπαρέγκλητοι μεμενηκότες, ἢδ' ἂν τολμήσαιμεν ἐπὶ τε-"σσαρακοστὸν κακοῖ γηρᾳ, ὥστε ὁπόσα ἐκείνῳ δόξειε μὴ πρασ-"σόμενα ἀγαθῇ ῥοπῇ ἡμῖν φέρειν, [r] αὐτοὶ παραβαίνειν "ποτ' ἂν θανάτου φοβηθέντες. ὑπομενοῦμεν γὰρ εἰς [s] τύχας "ἰόντες, ἐπὶ φυλακῇ τε [t] πατρίῳ, καὶ κινδυνεύειν προθυ-"μένοις ἐλπίδα ἴσαν ἐξεπισταμένοις καὶ παρρησίαν, ἀφ' "τε τοῦ Θεοῦ τὸ σῳσόμενον μεθ' ἡμῶν, ἐπὶ τιμῇ τε τῇ ἐκεί-"νου τὰ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τὸ τύχης τὸ ἐπ' ἀμφό-"τερα φιλοῦσι τοῖς πράγμασι παρατυχάνειν. ὡς δ' τοῦ "σοὶ πείθεσθαι, πολλοῦ μὲν λοιδορίαν τοῦ ἀνάνδρου προσθή-"σομένου, ὡς [u] δι' αὐτὸ παραβάσιν τοῦ νόμου προστησο-"μένοις, καὶ ἅμα πολλοῦ ὀργιοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐστὶ παρὰ πὰ-"σιν δικαστὴς γνώσεσθαι ἂν βελτίων Γαΐου.

γ'. Καὶ

[r] Πετρώνιον,] Publium Petronium, ut constat ex *Philone* in *Legatione ad Cajum* & ex *Antiquitatum*, l. 19. c. 6. de quo plura apud *Usserium* in *Annalibus*, p. 635. *Edit. Lond.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

[s] Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς,] Οὐιτελλίῳ *Busb.*

[t] Εἰσβαλλοντὰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν,] Εἰσβαλεῖν *Busb.* & mox εἰ δὲ.

[v] Δέχονται,] Δέχοιντο *Busb.* & *Gall.*

[x] Διακοσιεῖσθαι τοῖς ἐπιστολαῖς] Conf. infr. §. 4. SPANH.

[y] Ἐπιστολαῖς] Ἐντολαῖς *Busb.*

[z] Ἐπὶ Πτολεμαΐδος] Εἰς Πτολεμαΐδα παρὰ αὐτόθι χειμάσων *Busb.*

[a] Πολεμεῖν σὺν ἀφεζόμενος,] Πολεμεῖν ἐξόμενος *Busb.* cui lectioni in versione adhæsi.

[b] Ἐγραφε περὶ τῶν ἐπιγωσμένων.] Consilium suum per literas intimavit. *Rufinus.* SPANH.

[c] Ἐπιγωσμένων.] *L. B.* ἐπιγραμμένων. forte pro πεπραγμένων. HAV.

[d] Πεθομένοις συνεζαλμένοις.] Ita *Hen.* (& *L. B.* nisi quod in illo sit συνεζωμένως) & *Vat.* πεισθούσης in *reliquis.*

[e] Ἰουδαίων —— Πτολεμαΐδα] Vide Philonem Legat. ad Cajum p. 1024. de confluxu Judæorum in Phœniciam ad Petronium tum ibi agentem quoque inf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

[f] Μὴ ἐπὶ παρανομίᾳ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ἢ μηδὲν ἐπὶ in *ceteris.*

[g] Ἐπαναγκάζειν,] Καταναγκάζειν *Busb.*

[h] Τὰ πατρίων] Ultima vox ex *L. B.* additur, potest tamen omitti, ut fit in fine hujus paragraphi. HAV.

[i] Μεθχειρισώμεθα,] In libris μεταχειρισώμεθα. verum ἀφχειρισώμεθα habet *Zonaras.*

[k] Οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα] Οὐδὲ γὰρ δυνάμεθα ἀθέωτος θειρεῖν ἀφάγματα *Busb.* receptam lectionem agnoscit *Epiphan.*

[l] Αὐτὰ κεκρατυνημένων.] Post αὐτὰ vel subintelligendum ἀπηγορευμένα εἶναι, vel supplendum μὴ ποιεῖν, μὴ πρᾶσσειν, aut simile quid.

[m] Λαβὼν,] *L. B.* ἀσθενῶν, forsan ab Auctoris manu. HAV.

[n] Κἂν δίκαιος ἦν] Δίκαιος ἦν absque κἂν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

[o] Ἀνηκεστότερον φέρειν ζημίαν] Ἀνήκεστον *Busb.*

[p] Ὡς —— παρελθεῖν,] Ὡς ἂν τὰς ἐντολὰς τοῦ Γαΐου μὴ παρελθεῖν *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 4. SPANH.

[q] Θεῖ —— ἡμετέρων] Οὐ πεποιθότες *Vat.* & *Hen.* quo admisso, mox ἐκείνοις pro ἐκείνῳ legendum. HUDS. *L. B.* ita locum concipit Θεῷ πεποιθότες καὶ ἀρετῇ καὶ πόνοις τῶν ἡμετέρων προγόνων. quomodo fere etiam legisse videtur *Epiphan.* vertens: *qui virtute majorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usque sine transgressione vivimus &c.* Receptæ tamen lectionis non pœnitet. HAV.

[r] Αὐτοὶ παραβαίνειν] Αὐτοὶ *Vat.* & *Hen.*

[s] Τύχας] *L. B.* in *Marg.* ψυχὰς.

[t] Πατρίῳ,] Idem in *Marg.* πατρίων.

[v] Δι' αὐτὸ παράβασιν τοῦ νόμου] Δι' αὐτὸν *Vat.* & *Hen.* διαστὰν *Lugd. Bat.* at Cocceji Nov. αὐτῶν.

κ Θεο-

γ'. Καὶ ὁ Πετρώνιος, ἐκ τῶν λόγων [x] θεασάμενος [y] δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν, καὶ μὴ ἂν [z] ἀμαχὶ δύναμιν αὐτῷ διαχθήσεσθαι [a] διαγνίσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀνάθεσιν τὸ ἀνδριάντος, πολὺ δ' ἔσεσθαι [b] φόνον, τάς τε φίλας ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν ἣ ᾤει αὐτὸν ἕν, ἐπὶ [c] Τιβεριάδος ἐπείγετο, χρήζων κατανοῆσαι τὰ Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ θεσμοῦν κίνδυνον, πολὺ μείζονα δ' κείνοις τὸν ἐκ τοῦ διανομῶν, αὐθις πολλαὶ μυριάδες συνωτίαζον [d] Πετρωνίῳ εἰς τὴν Τιβεριάδα ἰόντι, καὶ ἱκετείαν χρώμενοι μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτοὺς καθιστᾶν, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν. "πολεμήσετε ἄρα Καί-"σαρι, Πετρώνιος ἔφη, μήτε τὴν ἐκείνου διανοοῦ-"μένοις λογιζόμενοι, μήτε τὴν [e] ὑμετέραν ἀσθένειαν;" οἱ δ', "ἥκιστα [f] πολεμήσομεν, ἔφασαν, τεθνηξόμεθα "δ' πρότερον ἢ παραβαίνειν τοὺς νόμους." ἔπι τε τὰ πρόσωπα κείμενοι, καὶ τὰς σφαγὰς προδεικνύντες, ἕτοιμοι [g] καὶ κτεννύεσθαι ἔλεγον εἶναι. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαρακοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπειρήκεσαν [h] τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ ταῦτα τῆ [i] ὥρας ἦσης πρὸς σπόρῳ. [k] πολλή τε ἂν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας πρόθεσις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος θεάσασθαι.

δ'. Ἐν τοιούτοις δ' ὄντων [l] τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τῆσδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς, εἰσιᾶσιν ὡς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, "ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τὴν "πληθύος, μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν [m] αὐτῆς προκινεῖν, "[n] ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάιον [o] τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς "τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀποστάντες "τοῦ γεωργεῖν ἀντικαλέζονται, πολεμεῖν μὲν ἀ βούλο-"μενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι, θανεῖν δ' ἔχοντες "ἡδονὴν, πρὶν προδοθῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε "ἀπόρους τῆς γῆς γινομένης λῃστείαι [p] ἀναφοίντο, ἀδυ-"ναμίαν καταβολῆς τῶν φόρων. ἴσως γὰρ ἂν ὀπίκλα-"σθέντα τὸν Γάϊον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ' "ἀναστάσει φρονῆσαι τοῦ ἔθνους. "[q] ἐμμένοντος δ' τῇ "τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ τὸν ἄπεσθαι "τοῦ πράγματος." καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρωνίου δ', τὸν μὲν τῶν περὶ τὸν Ἀριστόβουλον παντοίως ὀπικειμένων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προχρησαμένων εἰς τὰς ἱκετείας, τὸν δ' [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενον τὴν ἀνυπαράπαυσιν τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγούμενον τοσῇδε μυριάσιν ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου διανοούμενον, ἐπαγαγὼν θάνατον, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς Θεὸν σεβάσμιον [s] ἔχειν, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διαιτᾶσθαι, πολὺ κρεῖσσον ἡγεῖτο, [t] ὑπεξελθεῖν τῷ Γαΐῳ

3. Tunc Petronius, cum ex verbis *illorum* perspexisset quam obstinato & pervicaci essent animo, neque sine pugna fieri posse ut Cajo in statua dedicanda operam suam præstaret, sed multam factam iri cædem, assumptis amicis & famulitio quod secum habuerat, Tiberiadem properabat, ea mente ut quo in statu Judæorum res essent *melius* dispiceret. Atque Judæi, secum reputantes magnum sibi ex bello cum Romanis imminere periculum, multoque adhuc majus ex legibus violatis adituros esse, iterum ad multa millia occurrunt Petronio cum ad Tiberiadem venisset, supplicantes ne se ad ejusmodi necessitatem adigeret, neve statuæ erectione urbem pollueret. "Annon igitur, "inquit Petronius, bellum Cæsari illaturi estis, "neque *bellicos* ejus apparatus, neque vestram im-"becillitatem expendentes?" At illi, "minime, "inquiunt, bellum gesturi sumus, sed moriemur "citius quam ut contra legem aliquid faciamus." simulque proni procumbentes, jugulosque porrigentes, ad mortem oppetendam se paratos esse ajebant. Atque hæc per quadraginta dies *continuos* acta erant, ac ab humo colenda interim cessabant, idque cum sementis faciundæ tempus esset: firmiterque permanebant in suscepto consilio propositoque moriendi desiderio, antequam statuam *in urbe* positam conspecturi essent.

Petronius Tiberiadem proficiscitur.

Tiberiadem se conferunt Judæi, vehementius cum Petronio agentes.

4. Cum autem res ita essent, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Helcias *cognomine* Magnus, cum aliis ejus familiæ optimatibus & primoribus Judæorum, Petronium adeunt, ei supplicantes, "ut, "cum perspectam haberet obstinatam populi vo-"luntatem, nihil furiose moveret quo eos in de-"sperationem ageret, quin potius Cajo scriberet "quemadmodum Judæi nullis rationibus ad statu-"am recipiendam adduci possint; utque terræ cul-"tura relicta ex adverso sedeant, bellum quidem "gerere recusantes, quippe quod eis vires desint, "lubentissime vero morituri, prius quam aliquid "contra patria instituta admittant; atque semen-"te omissa latrocinia commissuri sint, quod nihil "eis suppetat ad tributa solvenda. Fortasse enim "Cajum de sententia moveri posse, ut nihil sævi-"us statuat, neque de gente evertenda amplius co-"gitet. Quod si in eo consilio persistat ut bellum "*nobis* inferat, tunc & ipsi licere ad rem aggredi." Et Aristobulus quidem & qui cum eo erant ad ista Petronium adhortati sunt. At Petronio, partim quidem Aristobulo cæterisque vehementius instantibus, ut qui pro rebus magni momenti preces adhiberent, atque omni arte & studio supplicationi incumberent, partim vero quod videret Judæorum in contrario proposito constantiam, *indignumque duceret, tot hominum millia, dum Caji insaniæ gratificatum iret, morte multando, vitio vertere pietatem & religionem erga Deum, ac deinceps magna cum solicitudine vitam agere, longe satius videbatur, ut per literas Cajo significaret,

Petronio etiam supplicant Aristobulus & Helcias & Judæorum primores.

Petronii responsum ad Aristobulum alios que.

[x] Θεατάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν,] Γνὺς δυσκ. ἀ. τ. φ. π. μ. ἂν ἀμαχὶ καὶ φοιν δίχα *Busb.* omissis quæ sequuntur, πολὺν δ' ἔσεσθαι φόνον.

[y] Δυσκίνητον] *L. B.* ἐυπίκητον.

[z] Ἀμαχὶ] Corrige ἀμαχεὶ. COCC.

[a] Διακονίσασθαι] Lege Διαγνῶσθαι.

[b] Φόνον,] *L. B* Φθόνον.

[c] Τιβεριάδος] Conf. *Vitam* lib. 2. c. 10. §. 2. προσελθὼν δ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς γνωρίμους πάντας εἰς τὴν Τιβεριάδα· SPANH.

[d] Πετρώνιον] *L. B.* in *Marg.* Πετρώνιος.

[e] Ὑμετέραν ἀσθένειαν ;] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέραν in *Editis Alisque.*

[f] Πολεμήσομεν',] Ita cum *Zonara.* πολεμήσαιμεν, aut πολεμήσαμεν in *Josephi* libris.

[g] Καὶ κτίννυσθαι] Illud καὶ è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* κτίννυσθαι.

[h] Τὸ λοιπὸν] Ex *L. B.* additur τὸ. HAV.

[i] Ὥρας ἦσης] *Josephus* in hac narratione quædam habet contraria iis quæ tradit *Philo*, p. 1028. J. CLERICUS.

[k] Πολλή τε ἂν προαίρεσις αὐτοῖς] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς καὶ θνησκεῖν ἐπιθυμία, εἰ μὴ ἀν. τ. ἀν. θεάσασθαι *Busb.*

[l] Τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* τὰ abest *ceteris.*

[m] Αὐτῆς προκινεῖν,] Αὐτοῖς *Busb.* & προκαλεῖς *Lugd. Bat.*

[n] Ἀλλὰ —— αὐτῶν] Quod à Petronio factum *Philo Legat. ad Caium* p. 1027. E. SPANH.

[o] Τὸ] *Gen.* τὸν.

[p] Ἀναφοίντο,] Ἀν φύοιτο *Busb.* & *Lugd. Bat.* quod forsan rectius.

[q] Ἐμμένοντος δ' τῇ τότε βουλῇ] Ἐμμένοντος δ' τῇ βουλῇ καὶ αὖθις τὸν π. *Busb.* εἰ δ' ἐμμένοι καὶ αὖθις τῇ ψήφῳ *Zonar.*

[r] Καὶ τὸν Ἰουδαίων θεώμενον] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

* *Indignumque duceret,*] Sævum quoque ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si vellet Caji furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus advivere, *Epiphan.*

[s] Ἔχειν.] Σχεῖν *Busb.*

[t] Ὑπεξελθεῖν τῷ Γαΐῳ] Ita cum *Cod. Busb.* ὑπεξελθὼν in *Editis Alisque.*

caret, quam grave foret ut ei ſuccenſeret, quod non ocius exſequutus fuerit quæ juſſerat, (forſan enim & ipſi quidem perſuaſurum eſſe) dein ſi in eadem ac antea permanſerit mentis inſania, ad bellum cum eis gerendum ſeſe accincturum; ſin vero iram ipſius in ſe convertat, decere virtutis cultores pro tanta hominum multitudine mortem non defugere. ſtatuit itaque ſupplicum orationi auſcultare.

Petronius convocat Judæos ad Tiberiadem.

5. Cum autem Judæos ad Tiberiadem convocaſſet (qui etiam ad multa hominum millia eò veniebant) eiſque circundediſſet totum quem ſecum habuit exercitum; non ſuam voluntatem eſſe declarabat, ſed Cæſaris mandatum, ut ſine mora ſtatim in eos ira effunderetur, qui ea detrectare auſi fuerint quæ facere decreverat: quandoquidem ſibi conveniret, qui illius gratia & beneficio tantum honoris aſſequutus fuerat, ei obſequium præſtare.

Illiſque pollicetur ſe Cajo ſcribere velle.

"Haud tamen *inquit* æquum eſſe arbitror, ut ſalu-
"tem honoremque meum non pro veſtra incolu-
"mitate, qui multi admodum eſtis, impendam,
"dum operam veſtram legi adeo præſtanti addici-
"tis, pro qua utpote patria modis omnibus con-
"tendendum eſſe exiſtimatis. Mihique, ſumma
"Dei auctoritate & potentia freto, religio erit
"templum pati principum licentia profanari. Ca-
"jo itaque mittam, ut eum de veſtra voluntate
"certiorem faciam, quantum poſſum cauſam ad-
"juvans, ne vos negligam paſſuros ob ea quæ ho-
"neſte *vobiſmet* propoſuiſtis. Auxilioque ſit Deus
"(illius enim poteſtas omni arte humana & po-
"tentia ſuperior eſt) & ita pro imperio faxit, ut
"& vos patrios ritus ſervetis, † nec ille, humanis
"cupiditatibus modum tranſgreſſus, etiam conſue-
"tis honoribus excidat. Quod ſi Cajus exacerba-
"tus graviter mihi ſuccenſeat & iraſcatur, quod-
"vis diſcrimen adibo, omnemque feram calamita-
"tem, quæ in corpus animamque inciderit, ne vos
"totidem numero pro iis quæ honeſte facitis per-
"euntes videam. Abite igitur quò ſuum quemque
"vocat negotium, & agriculturæ *ſtrenue* incum-
"bite. Ipſe autem Romam literas mitto: nec quid-
"quam, quod in rem veſtram ſit, tam per me quam
"per amicos, agere recuſabo.

Petronius hortatur Judæos, ad operam agriculturæ impendendam.

6. Cum iſta dixiſſet & Judæorum concionem dimiſiſſet, magiſtratus hortabatur, ut agrorum colendorum curam agerent, & alloquiis ſuis populum ad meliora ſperanda animarent. Et ille quidem multitudinem exhilarare properabat. Deus autem Petronio præſentiam ſuam declarabat, ſeque illi in omnibus adjutorem fore. Simul enim ac ille orationem finierat, quam habuit ad Judæos, Deus pluviam ingentem demiſit præter hominum

τὸ ἀνήκεσον [v] αὐτῷ, [x] ὀργῇ φέρονδος μὴ ἐκ τοῦ ἐξείως
[y] δεδιακονημένα αὐτῷ ταῖς ἐπισολαῖς, τάχα μὲν γ' ἂν
καὶ πεισθεν, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανία τ γνώμης ὑπεμέ-
νονδ', ἄψασθαι πολέμου δ' πρὸς αὐτούς· εἰ δ' ἄρα τι
καὶ κατ' αὐτὸ [a] τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν [b] τὸ
ἀρετῆς μεταποιημένοις, ὑπὲρ τοσῆσδε ἀνθρώπων πλη-
θύος πολεῖσθαι. [c] ἐκεῖνο γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθ τ δεομέ-
νων τ λόγον.

ε'. Συγκαλέσας [d] δ εἰς τὸν Τιβεριάδα τοὺς Ιουδαίους,
οἱ δ' ἀφικνοῦντο πολλαὶ μυριάδες, καθεσὼς ἐπ' [e] αὐτῶν
τοῦ τε ἐν τῷ παρόντι [f] στρατιὰν, ἃ γνώμης ἀπέφηνε
τὰ αὐτά, τοῦ δ' αὐτοκράτορδ τῶν πεπραγμάτων,
τοῦ ὀργοῦ χάριν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ παραχρῆ-
μα ἐπιφέρεσθαι τοῖς πράγμασι τοῖς παρακρούσθαι τολ-
σδ εἰσφερομένοις· ὧ καλῶς [g] ἔχειν, τόν γε πρὸς
τοσαύτης ἀπειθυχότα συγχωρῆσαι τῇ ἐκείνε, χάριν
ἑαυτοῦ πράσσειν. "ἃ μοὶ δίκαιον ἡγεῖμαι, ἀσφά-
"λειάν τε καὶ τιμὰν τὴν ἐμαυτοῦ μὴ ἔχ ὑπὲρ τὸ
"ὑμετέρα μὴ ἀπολωμένα τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν,
"[h] διακονημένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμε, ὃν πάτριον ὑπ-
"τα ἐπιμάχητον ἡγεῖσθε. καὶ τῇ ὑπὲ πᾶσαν ἀξίωσ
"καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, [i] τὸν ναὸν οὐκ ἂν ἀπειθεῖν
"[k] τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονδύσεων ἐξε-
"σίας. [l] σέλλω δ' ὡς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετ-
"ερας διασωθῶν, καὶ τῇ καὶ σωτηρίᾳ χρήσειν δ
"[m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν πεπρωμένης ἐφ' οἷς
"πεπράξατε ἀγαθοῖς. καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ Θεὸς· βιλ-
"πων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ'
"ἐκεῖνον ἐξουσία· πυθανεσθαι ὑμῖν τε τῶν τῆμην τῶν
"πατρίων, [n] καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνως φρο-
"γνώμῃ βελήσεσι πρὸ τῶν [o] εἰωθότων ἁμαρτεῖν. εἰ
"δ' ἐκπεπληγμένοις Γάϊον εἰς ἐμὲ τρέψῃ τὸ ἀνήκεσον τ
"ὀργῆς, τλησομαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν πλαγα-
"ρίαν σωτηρίαν τῷ σώματι & τῇ [p] ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ
"ὑμᾶς τοσούσδε ὄντας ὑπὲ ἕνος ἀγαθοῦς πράξαι διολ-
"λυμένους θεωρεῖν. ἄπιτε οὖν ὑπὲ ἔργα τὰ αὐτῶν ἕκα-
"στοι, καὶ τῇ γῇ ὑπιστεύετε. πέμψω δ' αὐτὸς ἐπὶ Ρώ-
"μης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι' ἐμαυτοῦ καὶ τ φί-
"λων οὐκ ἀποκρυπτόμενος διακονεῖν.

ς'. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ιουδαίων τ σύλ-
λογον, προμηθεῖσθαι [q] τῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἡκόντων
ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τ λαὸν ἐλπίσι χρηστοῖς. καὶ
ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἐπῶδυεν. ὁ Θεὸς δ' [r] παρου-
σίαν ἐπεδείκνυε τῷ αὐτοῦ Πετρωνίῳ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς
ὅλοις σύλληψιν. ἅμα τε γὰρ ἐπαύετο τοῦ λόγου, ὃν πρὸς
τοὺς Ιουδαίους εἶπε, καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἠφίει μέγαν [s] παρ'
ἐλπίδα τοῖς ἀνθρώποις γιγόμενον, διὰ τὸ ἐπιπόνως τὴν
γεω-

[v] Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῶν.

[x] Ὀργῇ φέρονδ] Ὀργὴν φέροντ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[y] Διδιακονημένα αὐτῷ ταῖς ἐπισολαῖς,] Conf. ſupr. c. 7. §. 10. & infr. c. 9 §. 2. lib. 19. c. 1. §. 1. διακόνησον τὴν ἐπισολήν. & ἐπισολαὶ mandata infr. lib. 19. c. 1. §. 10. & alibi. lib. 2. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Γὰρ καὶ πεισθεν,] Illud γὰρ è *Cod. Busb.*

[a] Τρέποι] *L. B.* τρέπο.

[b] Τοῖς ἀρετῆς μεταποιημένοις,] Sic *Busb.* τ ἀρετῆς in *reliquis.*

[c] Ἐκεῖνε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθ] Prius diſtinctum erat & lectum ad hunc modum, τελευτᾶν, ἔκεινε πιθανὸν &c. Cum autem ſenſus mihi haud conſtare videtur, inſertam dedi voculam γὰρ, plenamque diſtinctionem poſui poſt τελευτᾶν.

[d] Δὲ] Abeſt à *L. B*

[e] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτοὺς.

[f] Στρατιὰν,] *L. B.* στρατείαν.

[g] Ἔχειν,] *L. B.* ἔχοι ἐσὶ.

[h] Διακονημένων τῇ ἀρετῇ τ νόμε,] Ita legendum cenſeo. (ita legit quoque *Cocceius*, vel διακονημένοι, ut de Petronio. in *Lugd. Bat.* erat διακονημένοι) διακονημένοι in *Joſephi* libris.

[i] Τὸν ναὸν] Forte ſuppl. ὃ. τ. θ. COCC.

[k] Τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν] *L. B.* τολμήσαιμι ὕβρει παθεῖν.

[l] Σέλλω δ' ὡς Γάϊον,] Ὑπέρχεσθ ἐπισολὰς Γαΐῳ γνώμας τε τὰς αὐτῶν διασωθεὶς καὶ τῇ καὶ σωτηρίᾳ χρ. ὑπὲρ. τ κατ' αὐτούς. infr. hac §. ead. συμπράξειν μὲ τ Θεὸν ἔγνωτο, & mox ἐμοὶ δ' μελὴν *Busb.*

[m] Ὑπὲρ ——— ἀγαθοῖς.] Ita lego ex conjectura, cui anſam dedit infr. h. ead. §. antea erat, nullo plane ſenſu, ὡσὶ δ καθ' ὑμᾶς δόξ γνώμαν πεισομένοις (*Lugd. Bat.* πεισομένοι, *Cocceius* πεισομένοι.) εἰς πρᾶθεσθε ἀγαθοῖς. *Epiphanius* vertit, *cauſam adjuvans & veſtrum in bono propoſitum.*

† *Nec ille,*] Et me tutari ut nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus, *Epiphan.*

[n] Καὶ ——— ἁμαρτεῖν.] Ita *Busb.* καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνως δόξ γνώμαν βελήσεσι τιμῶν τ εἰς θεῖον ἁμαρτεῖν in *Editis.* verum εἰωθμῶν pro εἰς θεῖον omnibus MSS.

[o] Εἰωθμῶν] Hoc verbum quoque habet *Lugd. Bat.*

[p] Ψυχῇ,] *L. B.* τύχῃ.

[q] Τῶν ——— τέλει,] Ex hoc ergo oſtendi non poteſt, Autumno ſcriptam eſſe hanc Epiſtolam, neque ex verbis Philon. in Legat. ad Cajum (cum ſtatuantur ἐν τέλει) cum maturæ eſſent ſegetes; ac inde utrumque in hujus rei narratione vitium accuſat *Harduin. de Num. Herod.* p. 42. & 43. SPANH.

[r] Παρουσίαν ——— Πετρωνίῳ] Ita *Busb.* & *Epiphanius*, qui vertit, *Deus autem ſuam manifeſtavit repente preſentiam.* παῤῥησίαν ἐπιδείκνυτο in *Editis.* παῤῥησίαν ἐπιδείκνυτο *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

[s] Παρ' ——— γιγόμενον,] Μηδ' ἐν ἐλπίδι τίτι τοῖς ἀνθ. *Busb.*

† Οὐ-

ἡμέραν αἴθριον [c] ἅπαν [v] ὄμβριμον ἀποσημαίνειν ἐκ τῶν περὶ τὸν ἀέρα, [x] καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ κατισχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὕδατος ἄνωθεν, εἰ καὶ σκυθρωπόν ποτε θεάσαιντο τὸν ἀέρα. ὥστε δὴ τότε πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς καὶ [y] παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν [z] ἀφιγμένα ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν ἀδάμαντος ἀτυχήσειν Πετρώνιον ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. ὁ Πετρώνιος δ' κατεπέπληκτο μᾶλλόν τε, ὁρῶν ἐναργῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων παρόντα, καὶ πολλῷ ἀποσημήναντα τῷ ἐπιφανείᾳ, ὡς μηδ' ἂν τοῖς ἔργῳ παρεσκευασμένοις παντοίᾳ φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· [a] ὡς δ' καὶ [b] πρὸς τὸ Γαΐου σὺν τοῖς λοιποῖς ὅσοις ἔγραφεν. ἐπαγωγὰ δ' ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως παρακαλοῦντα μὴ τοσούτους μυριάδας ἀνθρώπων ἀπονοεῖν, ἃς εἰ [c] κτείνοι, ἀ γὰρ δίχα γε πολέμου παραχωρήσειν τῆς θρησκείας, προσοδόν τε τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ [d] τροπαίῳ τῆς ἀρᾶς ὑποπίπτεσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. [e] καὶ ἄλλως θεὶς δ' προεσκόπου αὐτῶν τὴν [f] δύναμιν ὡς ἀκριβῶς [ff] ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν [g] εὐδοίασον ἐπὶ [h] δύναμιν τὴν [i] αὐτὸς ἐπιδείκνυσθαι [k] καταλιπεῖσαν. καὶ Πετρωνίου μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ζ. [l] Ἀγρίππας δ' ὁ βασιλεὺς, ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διατρίβων, πλείστου ἐφίλει τῇ πρὸς τὸν Γαΐον μείζονος. καὶ ποτὲ προθὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ προθυμίαν ἔχων πάντας [m] ὑπερβάλλεσθαι, τέλεσί τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ παρασκευῇ εἰς ἡδονὴν φέροντος, ὡς μή ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν Γαΐον ποτὲ ἰσωθῆναι [n] θελήσαντα ἂν ὅπως [o] ὑπερβαλέσθαι· τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ παρασκευῇ πάντας ὑπερῆρεν, [p] καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρόντισαι παρασχεῖν· [q] καὶ ὁ Γαῖος ἐκθαυμάσας τὴν τε φιλοτιμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ' ἀρεσκείᾳ τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δύναμιν τῶν χρημάτων εὐπορίᾳ χρῆσθαι, βουλόμενός τε μιμήσασθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ' ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πεισομένῳ, ἀνεμέμικτο γὰρ οἴνῳ καὶ τὴν ἀφίνοιαν εἰς τὸ ἱλαρώτερον ἐκπεπταμένος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, παρακαλοῦντος εἰς πότον Ἀγρίππαν, "καὶ περὶ-
"ρον μέν σοι τιμὴν σωτηρίαν ἢ ἐμοῦ· τὰ πρὸς ἐμὲ,
"καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ κινδύνων ἀποδεδειχθεῖσαν,
"οἷς ὑπὸ Τιβερίου πρίσεως δι' αὐτὴν, ὑπολείπεις
"τι δὲν καὶ ὑπὲρ δύναμιν [t] ἀρετῇ χρήσασθαι τῇ
"πρὸς ἡμᾶς. ὅθεν, αἰσχρὸν γὰρ ἡσσᾶσθαί με ὑπὸ
"τῆς σῆς προθυμίας, ἀναλαβεῖν βούλομαι τὴν ἐλλει-

exspectationem, quod illa dies utpote serena admodum nullum pluviæ signum è cœlo dederit, siccitasque magna per totum annum fecerit homines desperare de aqua superne descensura, etiamsi cœlum nubibus obductum cernerent. Quapropter cum largus imber tunc præter solitum & opinionem ingrueret, spes facta est Judæis non irritam fore Petronii pro illis supplicationem. Quin & Petronius eo magis admiratione perculsus est, ubi ei perspicuum erat Deum res Judæorum curare, clareque indicare se illis præsentem adesse, adeo ut qui revera aliter sentire in animum induxerant, quidquam contradicere non valerent: id quod & inter alia quæ scripserat Cajo significabat. omnia autem accommodata erant ad suadendum, eumque modis omnibus hortandum, ne tam multa millia hominum, * si hosce interficeret, ad insaniam adigeret (non enim nisi bello compulsos à religione patria discessuros) neve seipsum multaret reditibus ex ea gente accipiendis, & insigni apud eam maledicto & contumeliæ sese subjiceret in omne ævum. prætereaque Dei, qui illis præerat, potestatem, utpote manifestam, ostendebat, quæque nihil dubium reliquit ad vim ejus demonstrandam. Et in istis quidem totus erat Petronius. *Res Judæorum Cajo repræsentas.*

7. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ versabatur, magis magisque apud Cajum amicitia proficiebat. Cumque aliquando eum convivio exciperet, idque magno studio curaque ageret, ut cunctos & impensis in epulas factis, & in omnibus ad delicias & voluptates apparandis superaret, ita ut nemo è cæteris, immo nec ipse Cajus de istis æquandis cogitarit, multo minus superandis, (adeo ille universis epularum apparatu facile præstitit, desiderioque omnia Cæsari *ad luxum* suppetandi) tum Cajus animi ergo & magnificentiæ cum admiratus, ut qui etiam supra facultates sumptibus immensis sibi placere contenderit, volensque Agrippæ liberalitatem ad sui oblectationem accommodatam æmulari, cum animus vino laxatus esset & ad multam hilaritatem traductus, dixit in convivio, ipsum ad bibendum invitante Agrippa, "& ipse tibi jam antea conscius eram honoris quo "me prosequutus es, & quantam mihi benevolen-"tiam ostendisti, etiamsi ex ea te circumstreterint "pericula à Tiberio intentata; & *jam* nihil omit-"tis, quo mihi, fere ultra quam possis, gratifice-"ris. Quare, cum turpe mihi sit à te vinci tua "erga me voluntate & studio, omnia quibus antea "tibi deeram jam adjecta esse volo. Quod ad mu-"nera attinet quæ tibi dedi, ea levidensia esse fa-"teor: *Agrippæ apud Cajum gratia, cui convivium splendide parat & magnifice.* *Cajus Agrippæ magnificentia delectatus.*

---

[c] Οὔσαν] *L. B.* ἴωθεν.

[v] Ὀμβερμον] *L. B.* ὀμβερον.

[x] Καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ] Τὸ γὰρ παντὸς ἔτους αὐ. μ. κατειχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει ἦσαν οἱ ἀνθρωποι τοῦ ἄνωθεν ὕδατος *Busb.*

[y] Παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.* quoque, nisi quod habeat ἑτέρῳ) & *Hen. à pr. m.* καὶ παρὰ τὸ ἑτερόδοξον in *Editis.* καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν *Busb.*

[z] Ἀφιγμένα] *L. B.* ἀφιγμένον.

[a] Ὡς δ'] Voculam unam & alteram excidisse suspicor.

[b] Πρὸς τ —— λέποιεν,] Conf. *αλωσ.* lib. 2. c. 10. §. 5. ἐσθεν ἐρίσας ἐπίστευσεν Καίσαρι· Aliter verò de hac Epistola Petronii *Philo* Leg. ad Cajum p. 1027 B SPANH.

* *Si hosce interficeret*,] Ita reposuimus. *Hudsonus* verterat: *ut eos interficeret*. HAV.

[c] Εἰ κτείνοι,] Κτείνοις *Gall.* unde pro ἐκτείνοι (tam in *Editis* quam cæteris *MSS.*) haud aliud mihi occurrebat præter κτείνοι. Non dubito tamen quin hic locus in mendo cubet. Si quis malit ἐκτείνοιεν λοιπὸν, aut λοιπὸν εἰ κτείνοιεν, per me licet. *Epiphanius* vertit, *postulans ne tanta hominum millia contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cede ad transgressionem suæ religionis impelli.* HUDS. Interpositione unius vocula *ei*, quam ex *Lugd. Bat.* inseruimus (legitur enim ibi εἰ κτείνοι) sanus satis esse videtur locus, si enim hasce myriadas hominum à patriis ritibus discedere nolentium, interfecisset Petronius, eo ipso infinitam illam reliquorum Judæorum multitudinem ad insaniam redegisset. HAV.

[d] Τροπαίῳ] Forte λοιποπαίῳ. COCC.

[e] Καὶ ἄλλως] *L. B.* καλῶς.

[f] Δύναμιν] Neque hic locus, ut puto, mendo vacat. nam δύναμιν aut hoc versiculo aut in proxime sequenti suspectum habeo. *Epiphanius* vertit, *super hoc quoque virtutem divinam Judæis præbere præsidium. nam exploratum esse firmabat pro Judæis evidenter indicium.* At *Gelenius* hoc modo *id quoque adjecit quam carus sit Deo populus, quamque manefestis signis declaret suam erga illos benevolentiam.*

[ff] Ἀπέφαινε,] *L. B.* ἀποφαίνειν.

[g] Εὐδοίασον] Conf. infr. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

[h] Δυνάμιν τὴν] *L. B.* δυνάμει τῇ.

[i] Αὐτὸς ἐπιδείκνυσθαι] Antea αὐτῆς. Forsan τὴν αὐτὴν, deleto δύναμιν.

[k] Καταλιπεῖσαν.] *L. B.* καταλείπουσαν.

[l] Ἀγρίππας —— διατρίβων,] Philo p. 1019. C. SPANH.

[m] Ὑπερβάλλεσθαι,] *L. B.* ὑπερβαλέσθαι.

[n] Θελήσαντα] *L. B.* θελήσουσα.

[o] Ὑπερβαλέσθαι·] Ita MSS. plurimi. *Al.* ὑπερβάλλεσθαι.

[p] Καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι] In *Editis*, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρος (ἢ Καίσαρος *L. B.*) ἐκφρόντισαι π. quæ plane omiserunt *Epiphan.* & *Gelen.* Unde, cum ἐκφρόντισαι habeat *Hen.* (ἐκφρόντισας *L. B.*) & ἐκφρόντισαν (forsan pro ἐκφρόντισαν) *Gall.* rescripsi, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρόντισαν παρασχεῖν.

[q] Καὶ ὁ Γαῖος ἐκθαυμάσας] Ὡς καὶ Γαίου ἐκθαυμάσαντος *Busb.* & mox hac ipsa §. Φάναι pro Φησὶν.

[r] Τὰ πρὸς ἐμὲ,] Illud τὰ deest *Busb.*

[s] Ἀποδεδειχθεῖσαν,] Ὑποδεδειχθεῖσαν *Busb.*

[t] Ἀρετῇ χρήσασθαι] Fuit cum legendum esse suspicarer ἀφιστείᾳ χρῆσθαι.

Τὸ

Quicquid ab ipso petierit, se ei daturum esse pollicetur.

"teor: id autem totum, quod tibi aliquid conferat ad felicitatem complendam, alacriter & quoad potero tibi suppeditabo." Et ille quidem ista dicebat, ratus ampla latifundia postulaturum aut urbium aliquarum vectigalia. Is vero, quamvis sibi decretum esset quid peteret, id tamen *in præsens* animo reticebat, & statim Cajo respondet, "quod "neque prius, contra quam mandaverat Cajus, il-"lum coluerit, ut qui lucri aliquid exspectaret; "neque jam in ejus gratiam quidquam agere, ut "inde vel minimum lucri sibi quæreret. abunde "autem magna esse priora ejus beneficia, & ultra "quam speraret quisquam se paulo arrogantior: "nam etsi minora essent quam quæ dare potueras, "mea tamen qui ea acceperim exspectatione & "dignitate sunt majora." Tum Cajus, eum propter animi continentiam admiratus, magis instabat ut diceret, quidnam à se datum iri voluerit? Cui ille, *Agrippa nihil aliud poscit, quam ut mandatum, quod Petronio dederat, revocaret.* "quoniam ex tuæ in me benevolentia, domine, præ "te fers me dignum haberi cui præterea aliquid "largiaris, nihil quidem eorum quæ ad me locu-"pletandum attinent à te postulabo, quippe quod "tuæ gratiæ acceptum debeam ut iis rebus præ-"ter cæteros excellam; illud vero te rogo, quod "pietatis gloriam tibi conciliabit, facietque ut "Deus tuæ voluntati faveat & adjutor sit, & mi-"hi ad existimationem pulchrum erit apud eos "qui fama id acceperint, ut qui certum habuerim "omnia propter tuam potestatem impetraturum "esse quorum opus mihi fuerit. Oro igitur & ob-"secro te ut de statuæ dedicatione in Judæorum "templo, mandata Petronio, nolis amplius cogi-"tare.

Annuit Agrippæ, haud tamen libenter.

8. Et ille quidem licet hoc periculi plenum duceret, (nam quæ persuaderi non poterant Cajo ea mortem certissimam postulanti afferebant) quod tamen ea *quæ peteret* magna existimaret ut revera erant, fortunæ aleam in istis experiri statuit. Cajus autem *simul* officiosa Agrippæ liberalitate *mirifice* captus, pudendumque esse ratus mendacii in istis, ad quæ petenda Agrippam ultro provocaverat, coram tot testibus argui, ac si statim eum promissi pœnituisset, simulque Agrippæ virtutem egregiam miratus, quod de imperio suo, aut ampliotibus reditibus aut alia potestate augendo, parum solicitus, publicæ tranquillitatis curam ageret, pro legibus intercedendo & numine divino, postulatis annuit: ac scribit ad Petronium, eum collaudans, & quod exercitum collegerat, & ipsum per literas consuluerat quid de Judæis faciendum censeret. "Cæterum nunc, *inquit*, si contigerit te jam sta-"tuam erexisse, ne tollatur: sin vero nondum eam "collocasses, ne quid amplius moleſtiæ ea de re "tibi facessas; sed exercitum volo dimittas, disce-"dasque ad ea quæ primo tibi mandavi exsequen-"da. nihil enim mihi opus est ut statua erigatur, "Agrippæ gratificari cupienti, quem virum ma-"joris facio quam ut ejus desiderio & precibus "quidquam denegarem." Et hæc quidem Cajus

Cajus, Agrippæ virtutem miratus, scribit ad Petronium, in Agrippæ gratiam.

"μένα πρότερον. ὀλίγον γὰρ πᾶν ὅπερ σὺ δωρεῖ-"ται μενον ἀπεμισθαίμην. [v] τὸ γὰρ πᾶν, ὅπερ σὺ ῥᾳ-"δίως ἂν [x] προθείη τοῦ εὐδαίμονος, [y] διακονήσε-"ται σοι προθυμίας τε [z] καὶ ἰσχύι." καὶ ὁ μὲν ταῦ-τα ἔλεγε, οἰόμενος [a] γλίσχρως τι παρὰ [b] αἰτήσασθαι, ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. ὁ δὲ, καί περ τὰ πάν-τα ἐφ' οἷς [c] ἤτησε θαρσυνόμενος, οὐκ ἐφαίνε-τὸ μεγάλα, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀξέως ἀμείψεως τοῦ Γαΐου, "ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐτοῦ παρῆλθεν "πρὸς τὰς Τιβερίου [d] ἐντολὰς θεραπεύσειν αὐτὸν, οὔ-"τε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν τοῦ ἐκείνῳ κερ-"δῶν οἰκείων ἐν πίσει λήψεσι· μεγάλα δὲ εἶναι τὰ "προδεδωρημένα, καὶ περαιτέρω τῷ θεῷ χρωμένῳ "τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάττονα [e] δυνά-"μεως, τῆς γέ μοι δόξης εἰληφότος Δημητρίας τε καὶ "ἀξιώσεως μείζονα. καὶ ὁ Γάϊος, [f] ἐπαινῶν τοῦ Δημητρίαν αὐτοῦ, πλείονας ἐπέκειτο εἰπεῖν, [g] ὅ, τι χα-ρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσχόμενος. ὁ δὲ, "[h] ἐπὶ πρε-"σβείαι, ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν [i] μὲ ἄξιον λο-"φαίνεις, αἰτήσειν τῶν μὲν εἰς ὄλβον φερούσῶν ἐ-"δὲν, Δημητρίου μεγάλως με ἐνδιαπρέπειν, οἷς ἤδη πα-"ρέχεις· ὅ, τι δ' ἂν σοι δόξαν προσαιτοῦμι τοῦ εὐσεβοῦς, "καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσεως πρόσκαλῶ, "[k] καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο πρὸς τῆς τιμωμε-"νοις, ὡς μηδ' ἑνὸς ὧν χρῄζω [l] σὺ τῆς σῆς "ἐξουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνόντα. ἀξιῶ [m] γὰρ σε τοῦ ἀ-"δελφοῦ τὴν ἀνάθεσιν, ἣν ποιήσασθαι κελεύεις Πε-"τρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, μηκέτι πράσσειν Δη-"μητρίῳ.

η'. Καὶ ὁ μὲν, καί περ ἐπικινδύνων τὸν ἀγῶνα [n] ἡγού-μενος· εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔκρινε Γαΐῳ, οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς θάνατον ἔφερεν· Δημητρίου τὸ μεγάλα νομίζειν τε καὶ εἶναι, κίνδυνον [m] ἀναλαμβάνειν τὸν ἐπ' αὐτοῖς [n] ἠγώνι-σατο Γαΐῳ· ὁ ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐκπλημ-μένος, καὶ ἄλλως ἀπειρότερος [o] τοιαύτης ἐπιβολῆς, ὅτι τοσῶνδε μαρτύρων ψευδὴς φανέντα τοῦ ἀνθρώ-που ἐδίαζετο αἰτιᾶσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ ὀξέως μεταμέλῳ χρώμενος, ἅμα δὲ τοῦ Ἀγρίπ-που τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, [p] ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν οἰκείαν δοκεῖ, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυ-νάμει., [q] τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας [r] ὀπιμελῶν, πεισ-θεύων τοὺς νόμους [s] καὶ τὸ θεῖον, συγχαρεῖ· καὶ χά-φ τοὺς τὸν Πετρώνιον, ἐκεῖνόν τε τῆς ἀθρόσεως τοῦ στρατεύματος ἐπαινῶν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν θεῖ αὐτῶν ἀπεταλκότος. "νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀνδρι-"άντα ἑστακὼς, ἑστάτω· εἰ δὲ μήπω πεποίηται τῶν ἀνά-"θεσιν, μηδὲν περαιτέρω κακοπαθεῖν. ἀλλὰ τὸν τε "στρατὸν ἀφάλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ τὸ πρῶτόν σοι ἔσταλ-"ἄπιθι. [t] οὐδὲν γὰρ ὀπιθέσεως τῆς ἀνατάσεως τοῦ ἀνδριά-"τος, Ἀγρίππα χαριζόμενος ἀνδρὶ πρὸς ἐμοὶ τι-"μωμένῳ μειζόνως, ἢ ὥστε με χρείᾳ τῇ σπίσι καὶ "οἷς κελεύσθαι ἀντειπεῖν." Γαΐος μὲν δὴ τοῖς χα-φ

---

v Τὸ γὰρ —— δαίμονος] Forte τὸ πᾶν ὧν, ὅπερ σ. ῥ. ἀ. π. τ. δαί. αὐτῷ. COCC.

x Προθείη δ' δαίμονος] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἂν ἐμπροθείη *Bas.* ἂν ἐμπροθέη in *aliis.* quin & γὰρ, quod antea sequebatur Δημοσθένης, delendum esse volui, & paulo ante voculam ὦ inter τὸ & πᾶν insertam dedi.

y Διακονήσεται] *L. B.* διαδιακονήσεται.

z Καὶ ἰσχύι.] Addit *L. B.* τῇ ἐμῇ. quod nescio an sit necesse. HAV.

a Γλίσχρως τε πολλὰ αἰτήσασθαι,] Τήν τε πόλιν τὸ προσόδου αἰτήσασθαι ἢ καί τινων *Vat.* τινὰ τε πόλιν τὸ προσόδου αἰτήσασθαι *Hen.* à pr. m. τινά τε πολλὴν τὸ προσόδου αἰτήσασθαι *Busb.*

b Αἰτήσασθαι,] Forte αἰτήσεσθαι.

c Ἤτησε] *L. B.* αἰτήσας.

d Ἐντολὰς] *L. B.* in *Marg.* ἐπιστολὰς.

e Δυνάμεως,] *L. B.* γίγονε δυνάμεως.

f Τὴν Δημητρίου αὐτοῦ,] Τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

g Ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσχόμενος.] Ita *Busb.* ὅτι χαρίζοιτό τ' ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

h Ἐπεί πρε, ὦ δέσποτα,] Hæc Epistola ab Agrippa ad Cajum scripto trâdita pluribus refertur à Philone p. 1030. 1331. &c. SPANH.

i Μὲ ἄξιον δοκοῦσαις,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* ut & mox εἰ post αἰτήσομαι.

k Καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο] *Al.* καί μοι πρὸς εὐκλειαν γένοιτο.

l Γὰρ σὺ δυναστείας] Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* (voluit idem *L. B.* in quo σοι legitur) ἀξιῶ γάρ σοι in *ceteris.*

m Ἀναλαμπτέον] Forte ἀναρίπτειν. IBBETS.

n Ἠγώνισο.] Forte ἠγωνίζῃ. COCC.

o Ἐν ὀλίγῳ] Forte supplendum ὄντι. COCC.

p Τῷ κοινῷ τῆς εὐθυμίας] Τῷ κοινῷ δὲ εὐθ. *Hen.* à pr. m. & *L. B.*

q Ἐπιμελοῦτο,] Ἐπιμελούμενον καὶ ὑπὲρ τὸν τῶν ἀρχόντων συν-χωρεῖ *Busb.* ἐπιμελῆ τὸ π. τ. ν. καὶ τ. θ. συναχωρεῖ *L. B.* ἐπιμελῆ τὸ *Cocceius* corrigit.

r Καὶ τὸ —— ὀπιῶν] Vide Philon. p. 1038. B. SPANH.

s Οὐδὲν γὰρ ἰδιόμαι] Οὐδὲν γὰρ ἴδιον *Busb. Hen.* & *Va-*

φῆ πρὸς τ Πετρώνιον, πρότερον [a] ἢ ἐντυχεῖν τ αὐτ' ὑπατολαῖς ἐμφανισαι ὑπὲ ἀποστασίας Ἰουδαίους κ τ ἀνδριάντα ἐπείγεσθ. [b] μηδὲν δ ἕτερον ἀποσημαίνειν τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ πόλεμον ἀνίκητους [v] Ρωμαίων ἀπόλειν. κ θαυμάσας ὡς ὑπὲ πείρας τ ἡγεμονίας αὐτ' πολεμηκότων, ἀνὴρ ὑπὲ πᾶσιν ἥσσων μὲν κ αἰσχρᾶ, κρείσσων δ κ βελτίων, κ ἐφ' οἷς πισι κέκινδεν ὀργῆ χρῆσθαι παρ' ὃν πιν' ἂν ἐπιχώμεν, παιδῶσιν [x] αὐτῇ ἀσφ' ἑνί πιν' οὗ προτιθεὶς, ἀλλ' ἐφ' ἡδονῇ πίεις τῇ ἐκείνης τὴν κρίσιν δ εὐδαίμον, [y] γράφει πρὸς τ Πετρώνιον. "ἐπιδὴ δῶρα ὅπως σοι οἱ Ἰου-"δαῖοι παρέχον, ἐν μείζονι λόγῳ τ ἐμῶν πεποίησαι ἐν-"τολῶν, διακωλύσαι τὰ πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων δέ-"ξεις, ὑπὲ προβάσθ τ ἐμῶν ἐντολῶν, κελεύω σε, "σαυτῷ κριτὴν γινόμενον, λογίσασθ προῒ δ ποιητέα σοι "ἐστασιασμένα ὀργῇ τῇ ἐμῇ, ἐπεί τοι προβούλευμα [z] ποιοῖμ' "ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι δ ὅπισθεν ὕστερον γίνοιν' ἄν, μη-"δαμῶς [a] ἀκυροῦν αὐτοκράτορ ἀνδρὸς ἐντολάς.

θ'. Ταῦτ μὲν γράφει Πετρωνίῳ τὴν ὑπατολὴν, ὁ μὴν φθάνει γε ζῶντ Πετρώνι δεξάμεν αὐτὴν, βεβδωμηντ δ τὴν τῶν φέρον εἰς τοσόνδε, ὥστε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθ, δι' ὧν μαθήσει τὸν Γάιον πεπύσθαι. θεὸς γὰ οὐκ ἀπ' ἀμνημονήσειν ἔμελλε Πετρωνίου, κινδύνων ὃς ἀνειλήφει ὑπὲ τῆ τ Ἰουδαίων χάριτι, κ τιμῇ τῇ αὐτ. ἀλλὰ τ Γάιον ἀποσκυλασάμεν [b] ὀργῆς ὧν ὑπὲ σεβασμῷ τῷ αὐτ πράσσειν [c] ἐτολμήσαι, τ μισθὸν [d] χρεωλυτεῖν [e] συνεργεῖ τῷ Πετρωνίῳ ἥ τε Ῥώμη, κ πᾶσα ἡ ἀρχὴ, μάλισθ' ὁπόσοι τ βουλῆς πρῶτοι ἦσαν ἀξιώματι, διὰ τὸ εἰς ἐκείνους ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τ Γάιον. καὶ πολλοῖς μὲν ὀλίγου πολλῶ χρόνου, ἢ γράψαι τῷ Πετρωνίῳ τὸν ὑπὲ τὸ θανεῖν ἀναγκαίως ὑπατολῶ. τὸν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς πλάτας, κ τ ὑπόβουλῆς τ τρόπον ἀφηγήσομαι πρότερον δ λόγου. Πετρωνίῳ δ πρότερον μὲν παρῶν ἡ διαφορὰ Γαίου τὸν πλάστου ὑπατικὸν, μετ' ὀλίγου δ ἡ κέλευσις αὐτὸν πλάσαι αὐτόχειρα. καὶ ἥσθη τῇ συντυχίᾳ δ ὀλέθρου, ὃς τ Γάιον κατέλαβε, καὶ δ Θεᾷ τὸν πρόνοιαν ἐξεθαύμασεν, ὅδεν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' οὐκ δ ὀξέως μισθὸν αὐτῷ τιμῆς τε τ εἰς τ ναὸν καὶ βοηθείας τ Ἰουδαίων σωτηρίας [f] προσχομένου. καὶ Πετρωνίῳ μὲν ὕστερος [g] μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διέφυγε ῥᾳδίως ὁ κίνδυνος δ θανεῖν.

ad Petronium scripsit, literis illius nondum lectis, quæ significabant, Judæos ob statuam illam ad seditionem concitatos. quin & ex voluntatis eorum indiciis palam erat eos minitari bellum adversus Romanos. Itaque graviter dolens, quasi id ausi fuissent ut experirentur ejus imperium, homo *scilicet* nihil turpe ducens, nullamque honesti rationem habens, & in quemcunque pro arbitrio ira excandescens, cui nullam moderationem adhibuit, id sibi in felicitatem cedere reputans si iracundiæ maxime indulgeret, *denuo* scribit Petronio *in hanc sententiam*. "Quandoquidem munera, quibuscun-"que te donarent Judæi, meis mandatis prætulisti, "illis gratificari ausus alia quam jusseram facien-"do, jubeo te, qui temet judicem constituisti, "quid tibi agendum sit dispicere, cum iræ meæ "onus sustinebis, postquam in te exemplum edam "quod & præsentes & posteros moneat, non ne-"gligenda esse imperatoris mandata.

Non multo post ei literas dat acerbas & minarum plenas.

9. Has quidem literas scribit ad Petronium: eas tamen, dum in vivis esset Cæsar, non accepit Petronius, retardata eousque perferentibus navigatione, ut aliæ literæ, quibus mortem Caji intellexerit, prius ad manus ejus venerint. Deus utique haud immemor futurus erat periculorum, quæ adierat Petronius in Judæorum gratiam Deique honorem. sed cum Cajum è medio sustulisset, illi infensus quòd cultum *divinum* sibimet arrogare fuerit ausus, Petronio mercedem persolvere annituntur omnes tam Romæ quam per universum imperium, præcipue vero quotquot è senatoribus maxima erant dignitate, quod in eos iram suam effuderit Cajus. Et ille quidem moritur non multo postquam ad Petronium literas scripserat, mortem ei denunciantes. Causam autem propter quam sublatus est *Cajus*, & quemadmodum instructæ erant in eum insidiæ, in sequentibus narrabo. Ad Petronium autem primùm perlatæ sunt literæ Caji mortem significantes, & non multo post ei redditæ sunt illæ, quibus semet sua manu interimere jubebatur. simulque lætatus est quod ita evenerit ut Cajus mortem oppeteret, Deique admiratus est providentiam, quod nulla interposita mora confestim ei præmium dederit pro honore à se templo habito, & auxilio Judæis lato. Et ita quidem Petronius è mortis periculo ipsi non prævisо facile evasit.

Caji obitus.

Petronius, acceptis Caji literis, Dei providentia obstupescit.

Que, postquam de Caji morte alias accepisset, ad eum pervenient.

[a] Η συντυχεῖν ταῖς αὐτῆ ὑπατολαῖς] Ita textum restituendum esse censui ex *Zonara*, qui hic loci *Josephi* verba exscripsisse videtur nec longe recedit *Busbequii* Cod. qui habet, πρότερον ἢ συντυχεῖν ταῖς αὐτῆ ὑπατολαῖς ἐμφανίσας ὑπὲ ἀποστασίας τοὺς Ἰουδαίους κ δόξας αὐτοὺς ἐπείγεσθαι. perperam in *Editis Aliisque*, πρότερον ἢ συντυχεῖν ὑπὲ ἀποστάσει αὐτοὺς κ δόξας ὑπείγεσθαι. A libris nostris valde discrepat *Epiphanius*, qui vertit, *Hoc enim Agrippæ gratia concessum esse volo, viro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Cajus quidem talia scribit Petronio, antequam seditio major oriretur. nam ita jam mentes omnium tumebant, atque talia voluntatum eorum indicia monstrabantur, ut si forte contrarium nuncium adveniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Cajus, cujus animus obnoxius erat turpitudini, alienus bono consilio; & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum, moderari se nullo modo sciens, sed beatitudinem judicans, si omne quod sibi esset voluptati perficeret, postea* scribit Petronio &c.

[b] Μηδὲν κ ἕτερον ἀποσημαίνειν] Μηδὲν γὰ ἕτερον *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[v] Ρωμαίων] *L. B.* Ρωμαίοις.

[x] Αὐτῇ] Ita, monente Cl. *Lowthio*, legendum censui, antea erat αὐτῶν. in *Lugd. Bat.* αὐτῆς.

[y] Γράφει πρὸς τ Πετρώνιον.] Γράφει αὖθις τῷ Πετρωνίῳ *Zonar.* in *Epiphanii* versione, *postea scribit Petronio hujusmodi verba.*

[z] Ποιοῖμ' ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι] Ita cum *Cod. Busb.* (quo pacto in *Marg. L. B.* quoque exstat, nisi quod ibi sit οἵ γε pro οἵ τε) antea erat, ἐπεί τοι προβούλευμα ποιοῖτο σε οἵ τε νῦν κ τοῖς ἔπειτα &c. *Zonaras* habet προβούλευμα γὰ σὲ ποιήσομαι τοῖς τε νῦν κ τοῖς ἔπειτα &c. *Epiphanius* vertit, *jubeo temetipsum judicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantum iracundiæ concitasti, ut exemplum efficiare cunctis, & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere.*

[a] Ἀκυροῦν αὐτοκράτορ ἀνδρὸς ἐντολάς.] Eadem Zonaras Annal. p. 278. C. SPANH.

[b] Ὀργῆς ὧν ὑπὲ σεβασμῷ τῷ αὐτῆ] Id est, δι' ὀργῆς. HUDS. Forte ὀργῇ. COCC.

[c] Ἐτολμήσαι,] Scribe ἐτόλμησε.

[d] Χρεωλυτεῖν συνεργεῖ] Conf. lib. VII. c. 15. §. 1. SPANH.

[e] Συνεργεῖ] *L. B.* συνεργετεῖν.

[f] Προσχομένου.] Ita (quomodo & suo codici adscripserat *Cocceius*) ex conjectura. προσχόμενον in *libris*.

[g] Μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς] Iterum ex conjectura αὐτῷ ὀφθεὶς. antea perperam in *libris* omnibus μὴ αὐθαιρέτοις. in *Lugd. Bat.* est αὐτοπαθεῖς.

XII. CAP. IX.

Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.

ΚΕΦ. Θ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιουδαίοις, δι' Ασιναῖον καὶ Ανιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

Judæorum in Mesopotamia & Babylonia calamitas unde orta.

CÆterum *sub id tempus* Judæis in Mesopotamia, maximeque apud Babyloniam habitantibus, gravis incidit calamitas, & alia quacunque non minor; multaque facta est illorum cædes, quanta non antea in historia memoratur: de quibus accurate omnia expositurus, cladis illius causas prima ab origine repetam. Nearda urbs est Babyloniæ, & ex se populosa, & fertilem amplamque regionem possidens, quæ cum aliis *plurimis* bonis etiam hominibus abundat: ad hæc non patet hostium assultibus, undique Euphrate & firmis muris circundata. porro & Nisibis urbs * intra fluminis ejusdem ambitum posita est. Quapropter Judæi freti locorum natura, & didrachmum, quod à singulis *Judæis* Deo pendi moris erat, ibi deposuerunt, cæteramque votivam pecuniam. illis enim urbibus tanquam *communi* ærario utebantur: & inde Hierosolyma suo tempore transmissa erat *pecunia*, multaque hominum millia eam deferendam in se recipiebant, metu Parthorum latrociniorum, quibus *tum* vectigalis erat Babylonia. Etenim *ex istis Judæis* erant Asinæus & Anilæus, origine quidem Neardenses, fratres vero germani. atque illis mater, nam patre erant orbati, id negotii dedit, ut velorum conficiendorum artem addiscerent: id quod indigenis adeo non turpe erat, ut etiam viri lanificia exercerent. His *quadam die magister* qui operibus præerat, apud quem etiam artem didicerant, objecit quod tardiuscule venerant, eosque verberibus multavit. Illi vero castigationem sibi contumeliæ esse existimantes, cum arma omnia, quæ in ea domo adservabantur, arripuissent, in locum quendam se conferebant, ubi fluvii divortium est, & magna esse solebat pascuorum copia & ubertas fructuum, qui in hyemem possunt reponi. Atque ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus: quos cum armis instruxissent, & producibus se gerebant, & haud ægre fiebat quin illis maleficiorum autores & principes se præberent. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, ad pastores è suis dimittebant qui pecorum tributum illis imperarent, quantum satis esset in alimentum, adjicientes, se amicos illis futuros qui morem gererent, & ab hostibus undecunque ingruerent defensuros; sin imperata detrectarent, greges mactaturos. Illi vero, nam haud integrum eis erat quidquam aliud facere, mandatis obsequuti sunt, & oves quotquot poscerent mittendas curabant. Quo factum est, ut vires eorum augerentur, & potestatem haberent patrandi quodcunque illis, ex improviso alios adortis, allu-

Nearda & Nisibis Judæorum gazophylacia.

Asinæus & Anilæus profugi.

Inopes & egeni ad eos se recipiunt.

Asinæus & Anilæus, cum magnam ad se conciviſſent hominum multitudinem, raptu vivunt.

Γίνεται δὲ [h] καὶ τοῦτο τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα [i] τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ιουδαίους, συμφορὰ δεινὴ, καὶ ἀδεμιᾶς ἧς πω ἐλάττων, φέρω τε αὐτῶν πολὺς, καὶ ὁπόσῳ οὐχ ἱστορημένῳ πρότερον. τοῦτ' οὖν δὴ τὰ πάντα [k] ἐπ' ἀκριβείας διηγήσομενῳ, σκοπήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν αὐτοῖς τὸ πάθῳ συνέτυχεν. [l] Νεαρδὰ δ' Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθῷ καὶ πολλῷ ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων [m] ἀναπλέων. ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις σὺν εὐέμβολῳ, περιόδῳ τε ἧ Εὐφράτης πᾶσαν ἐντὸς αὐτῷ ἀπολαμβάνοντῳ, καὶ καρασκευαῖς τείχων. ἔστι δὲ καὶ [n] Νισιβις πόλις ἧ τ' αὐτὸν ἧ ποταμὸν περίρρουν. ὅθεν Ιουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, [o] τὸ, τε δίδραχμον [p] τῷ Θεῷ καταβάλλειν ὃ ἑκάστοις πάτριον τοῦτῃ καταλιπεῖν, καὶ ὁπόσα [q] ἄλλα ἀναθήματα. ἔχοντῳ [r] δὲ ὥσπερ [s] ταμιεῖῳ πᾶσδε ταῖς πόλεσιν. ἐντεῦθεν δὲ δὴ Ιεροσόλυμα [t] ἀνεπέμπετῳ, καιρὸς, [v] πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τῷ χρυσίῳ τῶν χρημάτων παρελάμβανον, δεδιότες τὰς Παρθυαίων ἁρπαγὰς, [x] ὠτοτελὴς σκεῖνοι δὲ Βαβυλωνίας. καὶ ἦσαν γὰρ Ασιναῖῳ καὶ Ανιλαῖῳ, Νεαρδάται μὲν τὸ γένῳ, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. καὶ αὐτοῖς, πατρὸς δ' ἦσαν ὀρφανοὶ, ἡ μήτηρ παρεσκεύαζεν ἰσῶν μαθήσει ποιήσεως· σὺν ὄντῳ ἀπειπεῖς τῇ ἐπιτάξει, ὥστε τοὺς ἄνδρας παλασιουργεῖν παρ' αὐτοῖς. τύπτει ὁ τοῖς ἔργοις ἐφεστὼς, [x] παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βαρυθυμήσας ἐπικαλέσας δ' ἀφίξεως, σκόλασε πληγῇς. οἱ δ' ἐφ' ὕβρει τῷ δικαίωσιν λογιζόμενοι, καταφρονήσαντες τῶν ὅπλων πολλὰ ἐπόσα [y] οἰκίας φυλασσόμενα, ὥχοντῳ εἴς τι χωρίον, διάῤῥηξιν μὲν ποταμῶν [z] πεμένον, νομὰς δ' ἀγαθοὺς παρέχειν πεφυκὸς, καὶ [a] χιλῶν ὁπόσοι εἰς τὸ χειμῶνα [b] ἐπιτήδειῳ. συνῆσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νεῶν οἱ ἐπιτήδειοι, καὶ τούτοις τοῖς ὅπλοις φραγμοὺς στρατηγοί τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες σὺν σκωλύονῳ εἶναι. [c] προελθόντες γὰρ ἐπὶ τὸ ἄμαχον, καὶ καρασκευάσαντες ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας Φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τὰ βοσκημάτων, ἢ ἐρεῖσθαι [d] ἐπιτροφὴ γένοιτ' ἂν, προσιόντες φιλίαν τε πρὸμενοις, καὶ ἅμωσαν τὰ ἀλλαχόθεν πρὸθεν πολεμίων, σφαγὰς δ' τῶν ποιμνίων ἀπειλοῦσιν. οἱ δ', ἅ γὰρ ἐπὶ ἕτερα [e] πρὸς πᾶσι ποιεῖν, ἐκρεῶνῳ, καὶ τὰ προβάτων [f] ἔσχλον ὁπόσα κελευσθεῖεν. ὥστε δὴ καὶ πολεῖων αὐτοῖς [g] συνελέγετῳ ἰσχὺς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς βουλεύσαιεν ἐν ᾧ ἐξέως ἐλαύνοντες κα-

χερ-

h Καὶ τοῦτο τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,] Illud καὶ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

i Τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ιουδαίους,] Conf. supr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

k Επ' ἀκριβείας] *L. B.* ἐπακριβῶς.

l Νεαρδὰ] Νερδὰ *Busb.* Νίερδα *Lugd. Bat.* Ναερδὰ *Steph. Byzant.* Verum *e* & *a* apud Orientales facile permutantur, ut notavit *Berkelius.*

m Αναπλέων.] Ita lego, nec aliter forsan *Epiphan.* cujus versionem adhibui. ἀναπλέως in *libris* omnibus. qua lectione admissa, verba ista, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνθρώποις ἀναπλέως redundare videntur, ut quæ in margine olim apposita fuerint, in interpretamentum τῶν, ἄλλως τε πολυανδροῦσα.

* *Intra* —— *est.*] Ita placuit locum interpretari, quod certissimum sit; Nisibin non *flumini Euphrati appositam fuisse*, prout vertit *Gelenius*, sed amni Mygdonio, qui in Tigrim influit.

n Νισιβις] Νισιβὶς · In nummis NECIBI. Infr. §. 9. τὰ Νεαρδαὶ καὶ τὴν Νισιβὶν · & lib. 20. c. 3. §. 2. Νισιβὶς δὲ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ. SPANH.

o Τό, τε δίδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν] Ita cum *Cod. Busb.* τότε δίδραγμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν ἐκ. in *cæteris.*

p Τῷ Θεῷ] *L. B.* ὅ τῷ Θεῷ.

q Αλλ'] *L. B.* ἢ ἄλλα.

r Δὲ] *L. B.* τε.

s Ταμιείῳ] Ταμιῶν *Busb.*

t Ανεπιμπεῖο ἡ καιρὸς,] Ανεπίμποντο *Busb.*

v Πολλαί —— χρημάτων] Vid. Philon. Leg. ad Cajum eadem de re. SPANH.

x Παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *apud quem etiam ipsam artem didicerant.* (*Lugd. Bat.* καὶ γὰρ ἐμ. π. ἀ.) καὶ ἐμεμαθήκεσαν παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

y Οἰκίας Φυλακτόμενα,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* οἰκίας in *reliquis.*

z Ποιούμενον,] *L. B.* λειγόμενον.

a Χιλῶν] Χιλὲς, ἡ τροφὴ · χιλὸν τὸ αὐτὸ, καὶ χόρτος τῶν βοσκημάτων · *Hesychius.* SPANH.

b Αποδιθοιτῳ.] *L. B.* ἀπιδιθῆτῳ. Coccejus ἀπιδιῆτῳ.

c Προελθόντες] Προτελθόντες *Busb.*

d Επιτροφὴ] *L. B.* ἐπὶ τροφῇ.

e Πρὸς ταῦτα] *L. B.* παρ' αὐτὰ.

f Εσχλον ὁπόσα κελεύοιεν.] Επιτιμον *Busb.*

g Συνελέγετῳ ἰσχὺς,] Συλλέγει *Busb.*

Πα-

κυρχεῖν· θεραπεύῃ τε αὐτὸς ἤρηρ πᾶς ωεθσυγχάνων, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς [h] πειρασμένοις. ὥςε ἤδη ωεθῦκθπλε λόγ@ ωθὶ αὐτῶν καὶπὶ τῶν Πάρθων βασιλέως.

β'. Ο ὃ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βελτθεὶς ὀλιφυομένυς κωλῦσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναζῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον [i] ἐδυάτο πλεῖςον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλασεν ωεὸς αὐτὸς, φθῆναι θέλων ωεθσβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελτὸς γθέωθαι κατασκθάζων τ στρατόν. [k] ὡ@καθιςις ὃ τὸ [l] ἕλ@, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ὀλιῦσαν, [m] ἣν ὃ σάββατον ὁρτὴ πάντος χρήματ@ Ιθδαίοις ἡμέρα, οἰόμεν@ ὐ τολμήσειν ἀντιστατήσειν αὐτῷ τὰς πολεμίας, ἀλλὰ ἀμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένας, κ᾽ βραχὺ ωεθσιὼν χρίζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ὀλιῦσιν. Ασινα῀@ ὃ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμεν@, καὶ τὰ ὅπλα παρεκειτο αὐτοῖς, "ἄνδρες, φησὶν, χρεμετισμός μοι ἵππων ωεθσέπεσεν, "ὐ φορβάδων, ἀλλ᾽ οἷ@ γθίσιν ἀνδρῶν αὐτοῖς ὀλιβε- "ξηκότων· ἐπεὶ καὶ τιν@ ἀνακρόσεως αἰσθάνομαι χα- "λινῶν, δέσια, μὴ [n] ἐληλύθασιν ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι "ωβιςάντες. ἀλλὰ τὶς ωεθσίτω κατόπιν, ἀπαγγελίαν "ἡμῖν σαφῆ τ ἐνεςηκότων ποιησόμεν@. εἰη ὃ ὁπὶ ψθ- "δέσι μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." κ᾽ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ὤχοντό τινες [o] ωεθσκοποῦντες το γινόμενον. καὶ ἡ τάχ@ παρελθόντες, "καὶ [p] ὅτε αὐτὸς ψευδὴ σαφῆς "εἰκασὶς εἶναι τ πρασομένων τοῖς πολεμίοις, [q] ὅτε "ἐκεῖνοι πλειόνως ὀλιτρέψειν ἤμελλον [r] ἡμῖν ὑβρεῖν. "ωβιειλήμμεθα δόλῳ, μηδὲν βοσκημάτων διαφέροντες, "ποσὶν δε ἵππω πλῆθ@ [s] ἐπελαυνόσης ἡμῖν ἐν ὀλο- "ρία χειρῶν κειμένοις, διὰ τὸ [t] καθίργεθαι πα- "ραγορεύσει τῶν πατρώων εἰς τὸ ἀργεῖν." Ασινα῀@ ὃ οὐκ ἄρα γνώμη τοῦ κατασκόπυ κρίνειν ἤμελλεν ὁπὶ τοῖς ποιητέοις, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμεν@ τοῦ ἐπ᾽ ἀπράκτοις [u] πλουτῶνθας εὐφραίνειν τὰς πολεμίας, τὸ ἀλκῆς δραξαμένυς ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν ἐνεπέπωκει, ωῦθανομεῖν τιμωρίαν [x] ἀπολαμβάνοντας εἰ δέοι πλουτᾶν, αὐτός τε ἀναλαμβάνῃ τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσ@ ἐνεποίει, [y] τ ὁπὶ τὰ ὅμοια [z] ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν [a] ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλὰς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ὡς ὁπὶ πὶ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπονται [b] τὸ λοιπόν.

γ'. Ο ὃ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκετο αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, ἐκπλαγεὶς τῷ τολμήματι τῶν τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοῖς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιςότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγονθα, "ὅτι βασιλεὺς Αρτά- "βαν@, καί περ ἠδικημέν@ ὑφ᾽ ὑμῶν ὁπιχειρήσεως "αὐτῷ τῇ ἀρχῇ γθομένης, ἐν ἐλάσονι τὴν καθ᾽ αὐ- "τὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ποιησάμεν@, ἀπέ- "στειλέ με [c] δεξιάν τε καὶ πίςιν δώσονθα ὑμῖν, συγχω-

beſceret: atque adeo nemo illis obviam factus officiis eos demereri non ſtudebat, congreſſuriſque terrorem injiciebant. ita ut ſermo de illis increbreſceret & ad Parthorum regem perveniret.

2. Satrapa autem Babyloniæ, poſtquam hæc intellexerit, eos ipſo in ortu opprimere voluit, antequam malum ex illis latius ſerperet & dimanaret: collectoque quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, verſus eos curſu incitato ire contendit, eo animo ut repentina facta impreſſione eos adoriretur, priuſquam aliquid eis nunciaretur de copiarum apparatu. Cum autem juxta paludem *quandam* aſſediſſet, quietem agebat: atque poſtridie, erat autem Sabbatum quo Judæi ab omni opere feriantur, ratus non auſurum hoſtem ſibi congredi, ſed abſque pugna captos vinctoſque ſe abducturum, lento greſſu procedebat, ut in eos ex improviſo impetum faceret. Sed Aſinæus, cum forte poſitis prope ſe armis cum ſociis in otio deſideret, "Viri, inquit, tinnitus equorum ad aures "allapſus eſt, non qualis eſt in paſcuis agentium, "ſed qui feſſorem tergo vehant; & quoniam præ- "norum etiam ſonitum me audire perſuaſum ha- "beam, vereor ne hoſtes nos circumvenientes ag- "grediantur. verum procurrat aliquis ſpeculatum, "qui nobis quid immineat certo renunciet, atque "utinam falſa reperiantur quæ diximus." Ac ille quidem iſta loquutus eſt. & mox certi homines ſpectatum ibant, quid factum eſſet: celeriterque regreſſi, "neque te, *inquiunt*, conjectura fallit de iis quæ moliuntur hoſtes, neque illi amplius paſſu- "ri ſunt ut nos maleficia impune committeremus. "ex inſidiis circumventi ſumus, pecorum ad in- "ſtar mactandi, tanta equitum multitudine in nos "incurſante, manus à pugna abſtinentes, quod ex "legis patriæ interdicto neceſſitate adacti ſimus ad "quieſcendum." Cæterum Aſinæus non utique ex ſpeculatoris ſententia, quid fieri oporteret, decernebat, ſed æquius eſſe ratus, ut, ſumptis animis ex neceſſitate in quam inciderat, legem violarent, dum injuriam ulciſcantur, etiam ſi mori certum eſt, quam ut nihil agendo morientes hoſtem *morte ſua* exhilararent, & ipſe arma corripit, eamque illis qui ſecum erant audaciam injiciebat, ut pari cum fortitudine ſeſe gererent. pugnam itaque ineunt cum hoſtibus, multiſque cæſis, quod cum contemptu eorum venerant, quaſi victoriam in manibus haberent, reliquos in fugam conjiciunt.

Satrapa Babyloniæ die Sabbati eos adoriri ſtatuit.

Id quod ſuſpicatus Aſinæus quoſdam exploratum miſſit.

De Satrapæ incurſu certior factus arma corripit.

3. Parthorum autem rex, ubi de pugna illa *certi aliquid* fama acceperat, admiratus fratrum audaciam, eos videndi & alloquendi deſiderio tenebatur; miſitque ad eos fideliſſimum è ſatellitibus *ſuis*, qui diceret, "regem Artabanum, quamvis à vobis "injuria affectum, ut qui in regnum ejus invaſeri- "tis, virtuti tamen veſtræ iram ſuam condonare, "meque miſiſſe dextram vobis fidemque daturum, "ab ipſo concedi, ut ab omni periculo immunes "iter faciatis, quod *magnopere* vellet vos amicitiæ "cer-

Artabanus ad Aſinæum & Anilæum de ſocietate & amicitia ineunda mittit.

[h] Πειρασμένοις.] *L. B.* ωεῖστομένοις pro πειρησομένοις.
[i] Εὐωάτο πλεῖςον,] Ηδύνατο *Busb.*
[k] Παρακαθίσας ὃ] Ita lego ex conjectura. ωεκαθίσας in *libris.*
[l] ΕΛ@, ἡσύχαζεν·] *Epiphanius* vertit, *nemoroſum locum, ibidem latitabat.* ἕλ@ *Heſychio.* τελματώδης κ᾽ σύμφυτ@ τόπ@. Infra locum appellat ὕλην.
[m] Ἣν —— πολεμίας,] Conf. ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
[n] Εληλύθασιν ὡς] *L. B.* λελήθασιν. Sed in *Marg.* vulgatam habet lectionem.
[o] Περσκοπῶντες τὸ γινόμενον.] Περσκοπῶντας *Busb.*
[p] Οὔτε αὐτὸς ψεῦδὴ σαφὴς] Ita *Vat.* & *Hen.* κ᾽ ὅτε αὐτὸς ψεῦδὴς σαφῆσιν εἶναι τ πρ. (*Lugd. Bat.* κ᾽ ὁτε αὐτὸς ψεύδης, σαφῆς τε. pro quo σαφὴς ὃ *Coccejus*) in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* verſione, *neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre conjectaſti quæ adverſum nos geruntur*, quaſi legiſſet, κ᾽ ὅτι αὐτὸς ψεύδεσθε, φατὲ, ἀλλὰ εἰκασὶς εἶναι τ πρ. Legi etiam poteſt, κ᾽ ὅτε αὐτὸς ψεύδης φασὶν εἶναι εἰκασὶς τ πρ.
[q] Οὔτε ἐκεῖνοι πλειόνως.] Sic legendum eſſe conjicio. ὅτε ἐκεῖνοι πλειόνως ὀλιτρέψειν ἤμελλον ὑμῖν ὑβρεῖν in *libris* omnibus. nihil de iſtis in ſua verſione *Epiphanius.*
[r] Ημῖν] *Gen.* ὑμῖν.
[s] Επελαυνόσης ἡμῖν.] Ita *Busb.* ἐπελαύνθσι in *cæteris.*
[t] Κατίργεσθ —— ἀργεῖν.] Ita in pleriſque *MSS.* καταργάσθαι in *L. B.* καθίργεσθ in *Editis* & *Cod. Vat.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. §. 6. ut & ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
[u] Τελοῦντ@ ὑρραίνειν] Τελοῦν εὐφραίνειν *Busb.* & mox διξάμθ@ αὐτὸς ὑπὲρ τ ἀν. *Busb.* & *Vat.*
[x] Απολαμβάνοντας] *L. B.* ἀπολαμβάνοι.
[y] Τῆς ἐπὶ] Τῆς ωρὸς τὰ ὅμοια *Busb.*
[z] Αρετῆς. ὁμόσε οὖν ἴασι] Ita diſtinguo & lego cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliiſque*, ἀρετῆς, ὁμόσε ἴασι &c.
[a] Ιασι] Forte ἴεσι. COCC.
[b] Τὸ λοιπὸν.] Τὰς λοιπὰς *Busb.*
[c] Δεξιάν τε κ᾽ πίσιν] Δεξιὰς in quibuſdam *libris.*

"ergo ad illum adire, nihil doli fraudisque metu-
"entes: immo & dona *vobis* polliceri, & honorem,
"qui ex illius potentia multum vobis conferet ad
"præsentis virtutis incrementum." Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum ejusmodi muneribus quæ penes ipsum erant. Et ille quidem *recta* ibat, & *facile* ad regem admissus est. Artabanus autem, cum videret Anilæum solum ad se accedere, eum interrogabat quid causæ fuerit, quod Asinæus non simul advenerit. Cum autem audiret illum præ metu se intra paludtria continere, patrios Deos testabatur, se nihil eos læsum ire qui sese ejus fidei commiserant; dextramque ei protinus dabat, id quod apud omnes istius regionis barbaros fiduciam ingerit eos convenientibus. nemo enim fraudem adhibet, ubi dextra ab eo data fuerit; nec est ut quisquam, cui injecta erat aliqua injuriæ suspicio, *de fide* dubitet, qui istud auctoramentum accepe-
rit. Et Artabanus quidem, cum ista fecisset, di-
mittit Anilæum, persuasurum fratri, ut cum eo
reversuro ad regem veniret. Ista autem agebat
rex, volens fratrum Judæorum virtute veluti fræ-
no coërcere ejus satrapias, ne amicitiam cum eo
& societatem violent, ut quæ tum in eo essent ut
deficerent, & *forsan* ad defectionem magis adhuc
animis propenderent, si in illos expeditionem sus-
cepturus esset. Verebatur enim, ne, dum ille in
bello eo occuparetur, quo defectores in potestatem
suam redigeret, Asinæus & Babylonii magnum
virium incrementum caperent, aut bellum con-
flaturi cum de istis audiverint, aut, si hoc facere
nequeant, opportunitatem captaturi vicina omnia
latius depopulandi.

Anilæus, ex consilio fratris, se ad Artabanum confert.

Benigne ab eo excepitur ad fratrem accersendum dimittitur.

4. Et is quidem, cum in ejusmodi mente & co-
gitatione versaretur, Anilæum dimittit. Anilæus
autem persuasit fratri, & regis voluntatem erga
eos & studium prolixe commemorans, fidemque
jurejurando datam: ac proinde ad Artabanum pro-
perabant. Ille vero, ubi eò pervenerunt, læte ad-
modum eos excipit, simulque mirabatur Asinæum,
quod tam magno animo res gereret, cum cerne-
ret ipsum videri statura valde pusillum, primoque
aspectu facere ut contemptui esset iis qui eum con-
venirent, ac si eum pro nihilo ducerent; porro-
que ad amicos ajebat, quod animum præ se tule-
rit, longe corpore, si ei conferatur, majorem.
cumque inter bibendum eum ostenderet Abdagasi,
uni è prætorianis præfectis, & qui vir esset ei in-
dicabat, & quam strenue in acie dimicaret. Abda-
gase autem postulante, ut ei concederetur illum
interficere, atque adeo pœnas tot injuriarum ab
eo repetere, quas Parthorum imperio intulerat;
"atqui non est, inquit rex, ut hoc permittam in
"virum, qui meæ fidei se credidit, præsertim cum
"dextram ei miserim, operamque dederim ut ju-
"rejurando adhibito ei fidem facerem. Quod si

Asinæus una cum Anilæo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

Ejus saluti prospicit.

"ρῶν ἀδειάν τε καὶ ἀσυλίαν ὁδῶν, χρήζων δὲ φιλίας
"[d] προσχωρεῖν σφᾶς αὐτῷ, δόλα τε & ἀπάτης χωρὶς·
"δῶρά τε δώσειν ὑπερηνεγκεῖν & τιμὴν, ἥτις ὑμῖν σὺν
"τῇ νῦν ἔσῃ ἀρετῇ μελλήσει δυνάμει τῇ ἐκείνου ὠφε-
"λεῖν." Ἀσιναῖος δὲ, αὐτὸς μὲν ὑπερεβάλλετο ὁδοὺς
τοὺς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ἀνιλαῖον ἐκπέμπει με-
τὰ δώρων ὁπόσα πρέσιμα ἦν. καὶ ὁ μὲν ὤχετο, καὶ
εἰσιὼν γίνεται πρὸς βασιλέα. Ἀρταβανος
δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ἀνιλαῖον [e] καταμόνας ἥκοντα, ἤρε-
το τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ἀσιναῖον [f] ἐφυστερηκέναι.
ἐπεὶ δὲ πυνθάνεται αὐτὸν δεισιδαίμονα ὄντα τῷ ἔλει ὑπο-
μένειν, ὅδε τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν
κακὸν [g] δράσειν αὐτούς, πίστει τῇ αὐτοῦ προσκεχωρηκό-
τας· καὶ τὴν [h] δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον πρὸς πά-
των τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις πρόσφθεγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται
τοῖς ὁμιλοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιᾶν ὑπ' αὐτοῦ
δόσεως [i] γνωμένης· οὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τοιάσδε
ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, πρὸς τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀλι-
κήσειν καθεστηκότων. καὶ Ἀρταβανος μὲν, [k] ταῦτα
πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ἀνιλαῖον, πείσοντα τὸν ἀδελ-
φὸν ἐπανελθεῖν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων
[l] ἐνστήσασθαι τῇ ἀρετῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδελφῶν εἰς φι-
λίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου σατραπειῶν, [m] ἐν ὑπο-
πτίᾳ τε ὄσων καὶ διανοίᾳ τοῦ ὑποστησομένου μέλλων ἐλά-
σειν ἐπ' αὐτούς. ἐδεδίει γὰρ μὴ & πολεμουμένου πολέ-
μῳ τῷ [n] ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐ-
ξηθῶσιν ὅτι μέγα οἱ περὶ τὸν Ἀσιναῖον & τὴν Βαβυ-
λωνίαν, ἤτοι γε [o] συστησάμενοι ἐπ' ἀκροάσει τῇ αὐτῶν,
ἢ & τάχα γε [p] ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως ὁ διαμάρτοιεν.

δ'. Ὁ μὲν δὴ, ταῦτα διανοηθεὶς, ἐκπέμπει τὸν [q] Ἀνιλαῖον.
ὁ δὲ Ἀνιλαῖος πιθανὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην
προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ
γεγονὸς· [r] ὥστε δὴ ἠπείγοντο ὡς τὸν Ἀρτάβανον. ὁ
δὲ ἡδονῇ αὐτοὺς δέχεται προθυμουμένους, ἐξαυμα-
ζέ τε τὸν Ἀσιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου,
θεωρῶν [s] παντελὲς ὄντα ἀφῆναι βραχύ τε καὶ τοῖς
τὸ πρῶτον ὄψει σπουδῆσαι δέναι καταφρονήματος ἀ-
φορμὰς, ὡς ἂν δὴν κρύπτειν αὐτὸν, φησί τε πρὸς τοὺς
φίλους, ὡς μείζονα [t] πάντα πρόσθεν παρέχοιτο τὴν
ψυχὴν τοῦ σώματος. πρός τε πότον δεικνὺς τὸν Ἀσι-
ναῖον Ἀβδαγάσῃ [v] τῶν αὐτοῦ σατραπειῶν, τό, τε
ὄνομα διασαφεῖ, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ἣ [x] χρῷτο εἰς
πόλεμον. τοῦ δὲ Ἀβδαγάσου κελεύοντος συγχώρημα
αὐτῷ γενέσθαι κτείναντα αὐτὸν [y] πονηρὸν ἀπολαβεῖν ὧν
ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχήν, "ἀλλ' οὐκ ἂν,
"εἶπεν ὁ βασιλεὺς, συγχώρημα δοίην ἐπ' ἀνδρὶ [z] πι-
"στῇ τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι, καὶ προσθεὶς δεξιάν τε
"πέμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενέσθαι προδόσας.
"εἰ δὲ ἀνὴρ τυγχάνεις, τὰ πολέμια ἀγαθὸς, μηδὲν ὅπ-

[d] Προσχωρεῖν σφᾶς αὐτῶν,] Forsan προσχωρεῖν σφᾶς αὐτόν. Vide paullo inferius, ubi quoque προσκεχωρηκότας. HUDS. Recte. Nam & *Lugd. Bat.* adstipulante, moveri sede sua jussimus, quod ante erat editum, προσχωρεῖν. HAV.

[e] Καταμόνας] Conf. c. 4. §. 4. SPANH.

[f] Ἐφυστερηκότα.] Ita *Busb.* ἐφυστερηκότος in *reliquis.* HUDS. Conf. inf. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

[g] Δράσειν αὐτούς,] Δράσειν *Busb.*

[h] Δεξιὰν ἐδίδου,] Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Videsis *Comment.* in *Justinum*, l. XI. c. 15. sub finem.

[i] Γενομένης·] Γινομένης *Busb.*

[k] Ταῦτα πράξας,] Οὕτως ἐκπέμπει *Busb.*

[l] Ἐνστήσασθαι τῇ ἀρετῇ] Ἐνστήσασθαι τὴν ἀρετὴν *Busb.* ἐνστήσασθαι τῇ τῇ ἀρετῇ *L. B.* ἐνστησιμάτων τῇ ἀρετῇ *Suid.* qui locum hunc *Josephi* verbis aliquot decurtatum affert in voce ἐνστησιμάτων. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

[m] Ἐν ὑποπτίᾳ τε ὧν] Versionem paululum immutatam vellem: *ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & quod putaret res ad defectionem spectare, in illos jam expeditionem susceptorus esset.* EBBETS.

[n] Ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων,] Ἐκείνων *Vat.*

[o] Συστησάμενοι ἐπ' ἀκροάσει] Συστήσονται ἐπ' ἀκ. τῇ αὐτῶν, ἢ κατὰ τόπον γε ἀτυχοῦντες *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[p] Τοῦ Ἀνιλαῖον.] Ita rescribendum censui, quamvis ἀτυχοῦντες habeant *libri* omnes. *Epiphanius* locum vertit ad hunc modum, *Agebat autem hæc, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse eos per amicitiam occuparet. timebat enim ne in Babylonia plurimi se Asinæo conjungerent, & ille manu valida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret.*

[q] Ἀνιλαῖον.] Accessit hoc ex *L. B.* HAV.

[r] Ὥστε δὴ ἠπείγοντο] Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀρτ. *Busb.* & mox ὃς δὲ ἡδονῇ.

[s] Παντελὲς] *L. B.* παντελῶς.

[t] Πάντα] *L. B.* σὺν τῇ.

[v] Τῶν αὐτοῦ σατραπειῶν,] Τῷ αὐτοῦ σατραπείᾳ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[x] Χρῷτο εἰς πόλεμον.] Ita *Busb.* χρῶτο in *reliquis.*

[y] Πονηρὸν] *L. B.* ἀποινα.

[z] Πίστῃ τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι,] Πίστει τῇ ἐμῇ *Busb.*

"ὑπορκίας χρήζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων [a] σκιδικῇ τῷ
"ἀρχῷ πεπιστευμένῳ· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ὑπὲρ ἐ-
"μοῦ πολεμίων κρατῆσαι τῷ σὲ, καὶ μετ' ἀγνοίας
"τῆς ἐμῆς." ἔωθεν δὴ μεταπαλέσας τὸν Ασιναῖον, "ὥ-
"ρα σοι, φησὶν, ὦ νεανία, χωρεῖν ὅπῃ τὰ σαυτοῦ,
"καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τῷ ὀργῷ ἐρε-
"θισθεὶς, ὑπεκφρεῖν σε τῇ σφαγῇ, καὶ δίκα γνώμης
"τῆς ἐμῆς. πεπαραθήκην δή σοι δίδωμι τῷ [b] Βαβυ-
"λωνίων γῇ, ἀλήστου τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσο-
"μένην ὑπὸ τῶν σῶν φροντίδων. [c] ἄξιον δὴ μοὶ τυγ-
"χάνειν σοῦ χρηστοῦ ἀνεπικλήτου σοὶ πεπαχόμενον τῷ
"ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κύφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σω-
"τηρίαν [d] ἀνακειμένοις." ταῦτα εἰπὼν [e] καὶ δῶρα δὺς,
[f] ὁπλοίκα σκήπτρῳ τὸν Ασιναῖον. ὁ δὴ εἰς τὴν οἰκείαν
πεπαμένον, φρούρια καταασκευάζῃ, καὶ ὁπόσα [g] πρό-
τερον ὠχύρα, μέγας τις ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνῃ, καὶ [h] οἷον
οὐκ ἄλλον τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς
ἅψασθαι πραγμάτων ἐν τολμῇ γενοτόων. Παρ-
θυαίων τε αὐτὸν ἐθεράπευον οἱ ταύτῃ καταπεμπόμε-
νοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ [i] ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν
[k] ἧσσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων πρεσβεῖα τιμή. ἐν
δὴ ἐν ἀξιώμασι καὶ δυνάμει· πάντά τε ἤδη τὰ ἐ-
πὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ἦρε πράγματα,
προὔχωρέ τε [l] αὐτῷ ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαί-
δεκα.

ε'. Ακμαζόντων δὴ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, δέχῃ αὐ-
τὰς ὑπικαταλαμβάνει κακῶν ἐκ τοιᾶσδε αἰτίας, ἐπεὶ-
δὴ τῇ ἀρετῇ, ἣ πρόὔχωσαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως,
ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ βλάβαισι τῶν πατρίων
ἔτι ὑπὸ ὑπιθυμιῶν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. τῶν Πάρθων
τινὶ, στρατηλὶς δὴ ἀφίκετο τῶν ταύτῃ χωρίων, [m] ὃν
καὶ εἶπετο γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖ-
σθαι πρεπιληφῦα πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπὴν ἐπ' αὐ-
τῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς, ταύτης εἴ-
τε [n] ἀκοῇ τῆς [o] εὐπρεπείας ἐκμαθὼν, εἴ τε καὶ ἄλ-
λως αὐτόπτης γενόμενος Ανιλαῖος, ὁ τοῦ Ασιναίου
ἀδελφὸς, [p] ἐραστής τ' ἐγεγόνῃ καὶ πολέμιος, τὸ μὲν
ἀπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπεράσεσθαι τῇ
συόδου τῆς γυναικὸς, μὴ τῷ ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ
κτησείσῃ θεραπαινῶν, [q] τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ δυσαντίλεκτον
κρίνειν τῇ ἐπιθυμίαν. ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐ-
τοῖς ἀνὴρ [r] ἐκεχειροτόνητο, καὶ μάχης ἐπακτὸς γενομέ-
νης [s] πεσόντος, ἀνηρημένου ἀλόχου ἐγεγάμητο ἐραστῇ. ἃ
μὲν δὴ μεγάλων δυσχερῶν Ανιλαίῳ τε ἅμα αὐ-
τῷ καὶ Ασιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ
σύν τινι μεγάλῳ κακῷ, θεᾷ τοιαύτῃ αἰτίαν. ἐπεὶ
γὰρ τὸν ἀνδρὸς τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἦγετο, ἀφιδρύ-
ματα τῶν θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πατρῷα ἦν. ὑπε-
χώρουν δὴ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσίν ἐστιν ἐπί τε τῇ οἰκίας ἔχειν
σεβάσματα, καὶ ἔστιν ἐπὶ ξένης συνεπάγεσθαι· [t] πρε-
σέλλουσι, καὶ ταύτῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος
συναπῆγεν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρη-
σκείαν ἐπιεῖτο· γαμετὴ δὴ ἀποδειχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ
τῷ αὐτῆς εἰωθυῖα, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ ἕτερα πρότε-
ρα ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτούς· καὶ τὰ ἑτέρων οἱ μάλιστα

"vir sis belli sciens fortisque, nihil opus est ut
"meo perjurio utaris ad injurias Parthorum impe-
"rio illatas ulciscendas: revertentem itaque ador-
"tus, cum viribus tuis per me licet opprimas,
"dum tuum mihi lateat consilium." Mane deinde accito Asinæo, "Tempus tibi est, inquit, ad
"tuos concedere, ô juvenis, etiam ne plures è du-
"cibus meis qui mecum sunt ad te occidendum
"irritentur, me ignaro nec opinante. Tuæ autem
"fidei committo terram Babyloniam, ut eam tua
"cura tutam à latrociniis & illæsam custodias.
"Æquum autem est ut te mihi benignum habe-
"am, qui fidem meam tibi inviolatam præstiti,
"cum non de rebus leviculis ageretur, sed quæ ad
"salutem tuam spectabant & incolumitatem."
Cum ista dixisset & Asinæum muneribus auxisset, sine mora ad suos eum dimittit. Ille vero domum reversus, castella partim nova condidit, partim vetera munitionibus firmavit: brevique eò potentiæ crevit, quantam alius ante se nemo adeptus est, qui ex hujusmodi initiis rerum gubernaculo se admovere ausus est. Parthorum etiam duces, qui in vicinas provincias mittebantur, eum colebant & observabant: nam parva res meritisque suis levior *illis* visus est honos, quem à Babyloniis habuit. Erat autem in auctoritate *magna* & potestate, jamque omnia in Mesopotamia negotia ab illius nutu pendebant & arbitrio, ejusque felicitas per annos quindecim indies magis magisque augebatur.

Muneribus auctum dimittit.

5. Cæterum cum bonis omnibus florerent *affluerentque*, eis adhærere cœpit mali labes ex hujusmodi causa, postquam à virtute defeciverant, qua in tantam provecti sunt potentiam, eamque in contumeliam verterant, à patriis moribus lapsi in voluptatum cupiditates. Cum forte veniret ad vicinam regionem administrandam Parthorum quidam dux, quem comitata est etiam uxor, quæ & cæteris dotibus laudes aliis præripuerat omnibus, præcipueque mirabili formæ elegantia, quæ ad hoc efficiendum maximo erat momento, ejus, sive quod aliquid de pulchritudine illius fama acceperat, sive oculos in eam conjecerat, amator simul & hostis exstitit Asinæi frater Anilæus, partim quidem quod nulla ei superesset spes potiundi muliere, nisi eam quasi vi captam in potestatem suam redigeret, partim vero quod cupiditati suæ se resistere non posse crediderit. Simul itaque ac maritus hostis illis declaratus fuisset, & pugna inita acie cecidisset, occisi *uxor* captiva nupta erat amatori *suo*. non tamen sine magnis calamitatibus, & ipsi Anilæo & Asinæo importatis, in domum illorum ingressa est mulier, sed cum magno illorum malo ex hujusmodi causa. Postquam enim viro *priore* mortuo captiva duceretur, simulachra deorum sibi maritoque suo gentilitia (moris enim est omnibus in illa regione & domi habere numina, secumque, cum peregre irent, gestare) occultabat, atque ita patria consuetudine secum asportabat. & primo quidem ea clam omnibus colebat: cum autem facta esset uxor, suo pristino more, iisdemque quibus sub priore marito assueverat ritibus, Deos venerata est. Tunc socii eorum, quos maximi faciebant, leviter eum primo reprehendebant,

Origo calamitatis quæ in fratres invasit.

Anilæus Parthicæ mulieris & more captus.

Nuptiæ Anilæi & Parthicæ mulieris.

Anilæo ob uxoris mores irasiuntur socii.

[a] Σκιδικῇ τῷ ἀρχῷ] Eo modo *Busb.* & *Lugd. Bat.* σκιδικῇ in *cæteris*.
[b] Βαβυλωνίων γῇ,] Βαβυλωνίαν γῆν *Busb.*
[c] Ἄξιον δὴ μοὶ] *L. B.* ἀξιῶ δὲ εἶμι.
[d] Ανακειμένοις.] *Gen.* ἀνακειμένως.
[e] Καὶ δῶρα δὺς,] Καὶ δῶρα δόντι *Busb.* quæ lectio amplectenda, nisi ὁπλοίκα *mox* aut *statim* denotet.
[f] Ὁπλοίκα] *L. B.* τὸ πλοῖκα. τὸ πλοῖκα Coccejus, vel πλοικαῦτα
[g] Πρότερον ὠχύρα,] Voculam ὦ post πρότερον inserit *Busb.*
[h] Οἷον οὐκ ἄλλον] Ita lego. ὁποτα in *libris*.
[i] Ἐδόκει] *L. B.* καὶ ἐδόκει.
[k] Ἧσσον ἀρετῆς] Forsan ἥσσων. HUDS. & COCC.
[l] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῶν.
[m] Ὧδι καὶ εἵπετο γαμετὴ,] Antea erat ᾧ δή.
[n] Ακοῇ] *L. B.* ἀκολὸ.
[o] Εὐπρεπείας] *L. B.* in *Marg.* εὐμορφίας.
[p] Ερασὴς τ' ἐγεγόνει] Ita lego. antea erat, ἐραστής τι γεγόνει. HUDS. Et recte ita legisse testem produco *Lugd. Bat.* HAV.
[q] Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ] *Gen.* τὸ δὲ.
[r] Ἐκεχειροτόνητο,] Ἐκεχειροτόνητο χιλίων χιλίων καὶ μ. depravate in *Codd. Hen. Vat.* & *Gall.* κτείνων καὶ τίνων in *Lugd. Bat.* ubi & in *Marg.* χιλίωνα.
[s] Πεσόντος,] Eo modo distinguendum censui; & in versione ἡ γυνὴ supplevi post ἀνηρημένου. prius absque commate post πεσόντος lectum erat.
[t] Πρεσέλλουσι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρεσείλλουσι Coccejus. πρεσείλλουσα in *cæteris* omnibus.

bant, quod nequaquam ex institutis Hebraïcis convenienterque illorum legibus ageret, in uxorem accipiendo mulierem alienigenam, & quæ sacrificiorum cultusque religiosi ritus illis accurate præscriptos violaret. Videndum itaque ne dum nimium concedat corporis voluptati, à principatu excidat formæ causa, & à potestate quæ jam Dei auspiciis eousque processerat. Postquam vero nihil proficiebant, acciditque ut quidam è suis, quem maximi faciebant, interficeretur, quod paulo liberius loquutus fuerit (qui & ipse moriens ex suo in leges amore precatus est Deum ut vice interfectoris pœnas penderent Asinæus ipse & Anilæus, cunctique socii simili ab hostibus morte plecterentur, quod illi quidem scelerum auctores fuerint, hi vero auxilium ei non tulerint, talia patienti dum leges vindicatum iret) gravi dolore afficiebantur, patienter tamen ferebant, utpote sibimet conscii quod in universum illorum virtuti præsentem acceptam deberent felicitatem. Cum autem audirent de cultu deorum quos Parthi venerantur, contumeliam Anilæi in legem *suam* haud amplius tolerandam esse rati, factoque plurium concursu ad Asinæum, vociferabantur in Anilæum, dicentes, oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit dispicere, nunc certe quod factum fuerit corrigere & emendare, antequam contigerit ut & ipse & alii omnes peccati istius pœnas sua pernicie luant; atque exprobrantes *ei* nuptias cum muliere *alienigena*, neque ex illorum consuetudine neque receptis patriæ legibus congruenter factas, cultumque *deorum*, quem in Dei ab illis adorati opprobrium mulier illa inducere satagit. Ille autem & ipse probe novit, fratris peccatum magnorum malorum causam exstitisse, porroque futurum esse; veruntamen tolerabat, benevolentiæ cedens ex cognatione ortæ, eique ignoscens quod mala cupiditate se fortiori teneretur. Sed cum plurium indies concursus ad eum fieret, majoresque ederentur clamores, tunc demum de istis Anilæum alloquitur, & de anteactis eum objurgans, jubensque ut in posterum ita facere desinat, mulieremque domum ad cognatos remittat. Nihil tamen hac admonitione profectum est. Mulier autem sentiens sui causa tumultuari populum, & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno, quod Asinæo in cibis miscuerat, hominem sustulit: nec quidquam metuebat ex iis quæ perpetraverat, quod judicem habitura esset *virum* ipsam perdite amantem.

Is à suis leviter reprehensus quendam interficit.

Anilæus apud Asinæum accusatur.

Asinæus ab Anilæi uxore veneno sublatus.

6. Cæterum Anilæus, cum imperium jam solus suscepisset, exercitum educit in vicos Mithradatis, viri apud Parthos primarii, & qui Artabani regis filiam in matrimonium acceperat: eosque magna præda abacta populatus est. & magna quidem pecuniæ & mancipiorum vis in illis reperta est, multaque pecora & alia quamplurima quæ ea habentibus vitam faciunt beatiorem. Mithradates vero, qui tum forte in ea erat regione, audita vicorum expugnatione, indigne ferens quod Anilæus, quem non ante lacessiverat, ipsum injuria afficere cœperit, suamque in præsenti dignitatem insuper habuerit, postquam tantum equitatus, quantum poterat, collegisset, & ex omnibus eos qui ætate florerent, Anilæo obviam ibat, quasi cum

Anilæus in Mithradatem educit exercitum.

πιμώμενοι παρ' αὐτοῖς, τὸ μὲν πρῶτον [v] ἐπισχήσειν, ὡς ἀδαμῶς [x] πρέποι Ἑβραϊκὰ, ἅδε ὁποῖα νόμοις τοῖς αὐτῶν προσφορᾷ, γυναῖκα ἠγμένῳ ἀλλόφυλον, καὶ προβαίνουσαν θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τιμᾶν ἀκρίβειαν. ὁρᾶν οὖν μὴ τὰ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσῃ τιμὴν ἀρχῆς [y] καὶ εὐπρεπῆς, καὶ τιμὴν εἰς νῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προσελθοῦσαν ἐξουσίαν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐπέραινον, ἀλλά τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παῤῥησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε· καὶ ὃς κλεινόμενος [z] εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείνοντος αὐτὸν τιμωρίαν ἐπεφέρατο αὐτῷ τε Ανιλαίῳ καὶ Ασιναίῳ, [a] καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν γνώσεσθαι πλάνην, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι φαύλων γεγονόσι, τοῖς δ', ὅτι μὴ [b] βοηθῶεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι διὰ τὸ σκοπεῖν τοῖς νόμοις· οἱ δ' ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δ', μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἰσχύι τῇ ἐκείνων, τῇ εὐδαιμονίᾳ σωθέντες. ἐπεὶ δ' καὶ τὴν θρασυτάτην ἀκροῶνται [c] τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὸ Ανιλαίου [d] ὑβρίζειν εἰς τὰς νόμους, ἐπὶ τὸν Ασιναῖον ἐλθόντες καὶ πλέονες ἤδη κατεβόων τοῦ Ανιλαίου, φάμενοι καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον [e] κατ' αὐτὸν [f] ἐωρακότα τὸ ὠφελοῦν, ἀλλὰ νῦν γοῦν ὑπισχνεῖσθαι τοιοῦτον καὶ γενόμενον, πρὶν ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γνώσεσθαι εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες ὃν μετ' αὐτῶν, ὅτι αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὴν θρησκείαν ἣν ὑπολαμβάνοι ἡ γυνὴ εἰς ἀτιμώσει τοῦ Θεοῦ τοῦ αὐτοῖς σεβασμὸν πεφάσεσθαι. ὁ δ' καὶ αὐτὸς ᾔδει μὲν τὴν ἁμαρτάδα τοῦ ἀδελφοῦ μεγάλων αἰτίαν ὄντων κακῶν, καὶ ἐσημήνατο, ὁ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ τοῦ συγγνώστου νικώμενος, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς κρεῖττον κακοῦ τὸ ὑπὸ ἐπιθυμίας νικώμενον. ἐπεὶ δ' πλείους τε ἡμέρας [g] συνεσπέφοντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ καταβοαί, πλὴν καὶ τότε φησὶ πρὸς αὐτῶν πρὸς Ανιλαῖον, τοὺς τε πρώτους γεγονόσιν ἐπιτιμῶν, καὶ παύσασθαι τὸ λοιπὸν κελεύων τὸν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. ἐπράσσετο δ' οὐδὲν ἐκ τῶν λόγων. καὶ ἡ γυνὴ δ' αἰσθανομένη μὲν τοῦ θρασὺ καὶ κατέχουσα τοὺς λαοὺς δι' αὐτῶν, δεδοικυῖα δ' πρὸς τὸν Ανιλαίου [h] μή καί τι πάθοι ἔρωτι τῷ πρὸς αὐτὸν, φάρμακον τῷ Ασιναίῳ δοῦσα ἐν τοῖς σιτίοις, [i] μεθύσασα τὸν ἄνθρωπον, ἀδεής τε λοιπὸν ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ πρὸς αὐτὸν πραχθησομένων τῷ ἐρασθέντι γινομένῳ.

5. Ανιλαῖος δ', [k] καταμόνας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παραλαβών, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθραδάτου κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυαίων, καὶ βασιλέως Αρταβάνου τὴν θυγατέρα γεγαμηκότος, ἀφ' ἁπασῶν τε ἦλθε αὐτάς. καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὑρίσκεται, πολλά τε βόσκατα, ἄλλα τε πολλὰ ὅσα ἐπὶ πρόσληψιν τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοὺς ἔχοντας. Μιθραδάτης δ', ἐπιγνοὺς τάδε [l] ὤν, ἐπεὶ ἀκοὴ τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων [m] ὁπότε μὴ προάρξαι τοῦ ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἄρξαιτο, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ἀπαρτᾶν, ἱππέας συναγαγὼν πλείους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν πλείστων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, παρὼν ὡς προμίζων τοῖς

[v] Επίσκηπτον, ὡς] Absunt à *L. B.*
[x] Πρέποι] *L. B.* πρόσεστιν.
[y] Τὴν ἀπρεπῆ,] Hic ellipsin esse puto καὶ ὑπὲρ aut ἴσκα.
[z] Εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Εὐνοίας τι τῶν νόμων καὶ κτ. in *Editis Alisique* Forsan Εὐνοίας τῶν νόμων, ut ellipsis sit vocularum ἀφά.
[a] Καὶ πᾶσιν ἑταίροις] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ πᾶσιν ἑτέροις in *reliquis.*
[b] Βοηθῶεν] *L. B.* βοηθοῖεν.
[c] Τῶν θεῶν] Illud τῶν è *Codd. MSS.*
[d] Υβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζον.
[e] Κατ' αὐτὸν] Scribe κατ' αὐτόν. COCC.
[f] Εωρακότα] *L. B.* ἰώρα.
[g] Συνεσπέφοντο,] Συνεσπερέσθοντο *Busb.*
[h] Μὴ καί τι πάθοι] Ita in *Editis.* μηκέτι *Busb.*
[i] Μεθύσασα] *L. B.* μεθύσατο.
[k] Καταμόνας] Conf. supr. c. 4. §. 3. SPANH.
[l] Ων, ἐπεὶ ἀκοὴ] Voculam ὢν insertam dedi ex *MSS.*
[m] Οπότε μὴ προάρξαιτο] Οὐ μὴ ἄρξαιτο ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἤρξατο *Busb.*

n Με-

τοῖς περὶ τὸν Ανιλαῖον. καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτῆ καταλαχὼν ἡσύχαζεν, ὡς τῇ ὑπιούσῃ [n] μαχησόμενος [o] Διὰ τὸ εἶναι Σάββατον ἡμέραν τοῖς Ιουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαγομένῳ. Ανιλαῖος δὲ ταῦτα πυθόμενος παρ' ἀνδρὸς Σύρα ἀλλοφύλα ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φερόντως ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον ἔνθα Μιθραδάτης ἤμελλε [p] δαινυσθαι, δειπνοποιησάμενος καθ' ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἀμαθέσι τῶν ποιουμένων χρήζων [q] τοῖς Παρθυαίοις ὑπιπτεῖν. καὶ περὶ φυλακὴν τετάρτην ὑπιπτεῶν, τοὺς μὲν ἐπὶ κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν [r] τρέπει. Μιθραδάτην δὲ [s] ζωγρίᾳ λαβὼν, ἤγε ὡς αὐτὸν ὑπὶ [t] ὄνον γυμνὸν ἀναβεβεμενος, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται παρὰ [v] Παρθυαίοις. καταγαγὼν δὲ εἰς [x] τὴν ὕλην μετὰ [y] τοιούτου σχήματος, καὶ κελεύοντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ἀπεύδων αὐτὸς ἐναντία· "μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γέ- "νους τε ὄντα τοῦ πρώτου παρὰ Παρθυαίοις, καὶ "ὑπεροχὴν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα μειζόνως τετιμώ- "μενον. νυνὶ μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμέ- "να· καὶ γὰρ [z] εἴπερ ὕβρισται Μιθραδάτης, ἀλλ' οὖν "σωτηρίαν τῆς ψυχῆς [a] εὐεργετούμενον χάριτος "μνησθῆναι τοῖς τὰ τοιάδε προσχοῦσι. [b] πάσχον- "τος δέ τι ἀνήκεστον, οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα, [c] μὴ "οὐ μεγάλῃ σφαγὴν Ιουδαίων τῶν ἐν Βαβυλῶ- "νι [d] ποιησόμενον, ὧν φειδέσθαι καλῶς ἔχειν, διά "τε τὴν συγγένειαν, ἢ διὰ τὸ μὴ [e] ἀναστροφὴν εἶναι "ἂν αὐτοῖς, παίσματος τινος γενομένου, [f] τῇ κατ' "ἐκείνους ἀκμῇ σωθῆναι χρώμενον." καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα διανοηθεὶς καὶ φράσας ἐν τῷ συλλόγῳ, πιθανὸς ἦν· ἀφίεταί τε [g] Μιθραδάτης. [h] ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, εἰ μὴ [i] προθυμήσεται βασιλέως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ παύσῃ [k] τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν προερωμένους, ἀγαπῶν δὲ τὴν σωτηρίαν μετὰ [l] αἰσχυλωσίας παρὰ [m] Ιουδαίων ἀνδρῶν [n] γενομένης. "καὶ νῦν ἐπανάδραμε τὴν ἀρε- "τὴν, ἢ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἢ μὴν "καθαλυθησεσθαι τῆς πρὸς σὲ ὑπὲρ γάμου κοινωνίας." "ὁ δὲ αὖ, τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέραν ἀχθηδόνα μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύνην δεδιὼς μὴ καθαλύσοιτο αὐτὴ γάμων, [o] ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος σωφρὴ [p] γοῦν τὸν ἐπ' ἐκείνοις θυμὸν ὅσον ἠδύνατο πλεῖστον, [q] καὶ ἐλαυνὴ, οὐκ ἀναμεῖναι τὸν ἐπολαμβάνων ἐπὶ καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ Παρθυαῖος ὢν ὑπὸ [r] Ιουδαίων περιωθοῖτο ἀντιπολεμούντων.

ζ. [s] Ανιλαῖος δὲ, ὡς μαθόντι περιπλαύνουσα δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος

eo acie congressurus. Cumque ad vicum quendam è suis perveniisset, illic se continuit & quiescebat, quasi postridie pugnam initurus, utpote Sabbati die, quem faustum in otio agunt Judæi. Anilæus autem cum ista rescivisset ex homine alienigena, Syro genere, alterius vici incola, qui & alia diligenter ei narrabat, & locum ubi Mithradates *cum suis* epulaturus esset, sumpta tempestive cœna, nocte iter faciebat, eo animo ut Parthos omnium quæ agerentur ignaros adoriretur: & circa quartam vigiliam eos adortus, alios quidem dormientes interficit, alios vero in fugam vertit. Mithradatem autem *ipsum* cum vivum cepisset, secum abducebat, nudum asino impositum, quæ apud Parthos gravissima habetur contumelia. Cumque in sylvam tali proposito eum perduxisset, juberentque amici ut Mithradatem occideret, ille ad diversa contendens eos perdocebat: "nequaquam è "re sua esse ut Mithradatem occiderent, ut qui "primæ esset dignitatis inter Parthos, majorique "in honore quod ex nuptiis arctiori necessitudine "cum rege conjungeretur. nunc enim toleratu "haud difficilia esse quæ fecerant, & licet contu- "melia affectus fuerit Mithradates, quòd tamen "vitam conservatam vobis acceptam debuerit, non "obliturum esse gratiam illis referre qui hujusmo- "di beneficium *ei* dederint. Sin vero malorum "gravissimum patietur, non conquiescet rex, do- "nec magnam Judæorum in Babylonia stragem "ediderit, quibus *fane* ut parceretur bene se habe- "ret, tam quod consanguinei sint, tam, quod nul- "lum erit vobis refugium, si res male ceciderint, "cum ille juvenum illorum pleroſque in suam po- "testatem redegerit." Et cum ille quidem ista cogitasset & in concione loquutus esset, suis ea persuadebat; atque ita dimissus est Mithradates. Ipsum vero inde egressum conviciis excipiebat uxor, quod noluerit, cum & regis gener esset, atque adeo spretus & contemptus, eos persequi qui injurias ei fecerant & contumelias, sed contentus incolumitatis sorte vivere maluerit, etiam postquam à Judæis ductus fuerat captivus. "Et nunc, "inquit, aut forti animo regredere, * aut per deos "patrios juro me nuptiarum tecum societatem "dirempturam esse." Ille vero iterum (partim quod ægre ferret quotidianum opprobrium, partim quod veritus esset mulieris animum elatum nè cum eo divortium faceret) copias, non sponte quidem neque volens, quantas potuit maximas, coëgit, & contra hostem proficiscitur, non ferendam putans salutem *sibi concessam*, si, cum Parthus esset, repulsam tulerit à Judæis adversus eum bellum gerentibus.

Mithradatem captum abducit.

Mithradates ab uxore impulsus ad bellum redintegrandum.

7. Anilæus autem, audito Mithradatem in eo esse ut magnam militum vim contra ipsum duceret, *Anilæus congressui cum Mithradate se parat.*

n Μαχησόμενος] Μαχούμενος *Busb.*

o Διὰ τὸ ——— διαγομένῳ.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 7. §. 3. & Antt. lib. 14 c. 4. §. 2. SPANH.

p Δαινυσθαι,] Ita distinguo cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* δαινυσθαι δειπνοποιησάμενος, καθ' ὥραν ἤλαυνε in *Editis Alisque.*

q Τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν.] Τοὺς ἐχθροὺς *Busb.* & *Epiphan.*

r Τρέπει.] Τρέπει *Busb.*

s Ζωγρίᾳ] Vel ζωγίαν. *Hesychius* ζωγίαν, ζῶντα. SPANH.

t Ὄνον] Vide *Suidam* in voce ὄνος.

v Παρθυαίοις.] Πάρθοις *Busb.*

x Τὴν ὕλην] Supra p. 907. τὸ ἴλον.

y Τοιούτου] *L. B.* τοιάδε.

z Εἴπερ ὕβρισται] Εἰ περυβρισται *Busb.* ὑπερυβρισται *L. B. Cocceius* εἰ περυβρισται.

a Εὐεργετούμενον χάριτος μνήσασθαι] Εὐεργετούμενον μιμνήσεσθαι χάριτος τοῖς τοιάδε π. *Busb.*

b Πάσχοντος δέ τι ἀνήκεστον,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc & *Lugd. Bat.*) πάσχοντος δέ τι ἀνήκεστον οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα in *Editis Alisque.*

c Μὴ οὐ μεγάλῃ σφαγὴ] Iterum cum *Cod. Busb.* (pariterque *Lugd. Bat.*) non dissentiente *Epiphanio.* perperam antea erat, μὴ οὐ.

d Ποιησόμενον,] Ποιησόμενον *Busb.* & mox, ἔχοι, λέγει τὴν σ.

e Ἀναστροφὴν] Vide *Suidam* voc. ἀναστροφεύς. ἴσ. ἀναστροφὴν refugium. Vide Lib. XIX. Cap. 1. §. 16. HUDS. vel IBBETS. in *Add.*

f Τῇ κατ' ἐκείνους ἀκμῇ] In *Editis* τὸ κατ' ἀκ. verum τῇ vel τὸ legendum esse monuit Cl. *Lowthius.* atque τῇ prætuli, quod τὸ (forsan pro τῇ) habeant *Vat.* & *Hen. a pr. m.*

g Μιθραδάτης.] *L. B.* Μιθριδάτην.

h Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν] Ἐλθόντα *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Προθυμήσεται] Προμηθήσεται *L. B.*

k Τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας] Τιμωρῶν τιμωρήσεσθαι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

l Αἰσχυλωσίας] *L. B.* αἰσχυλωσίαν.

m Ιουδαίων ἀνδρῶν] In *Marg. L B.* Ιουδαίου ἀνδρὸς.

n Γενομένης] Γενομένην *Vat. Lugd Bat.* & *Hen. à pr. m.*

* *Aut per* ——— *esse.*] Aut deos testor, quibus curæ est regum dignitas, *Gelen.*

o Ἄκων μὲν] Ita *Bas. Vat.* & *Hen.* ἄκων μὲν καὶ βουλόμενος in *Edit. Gen.* qua lectione admissa vertendum, *velit nolit.*

p Γοῦν] *L. B.* οἵ γε.

q Καὶ ἐλαυνὴ,] Καὶ ἤλαυνεν κτλ. Ανιλαίου *Busb.*

r Ιουδαίων περιωθοῖτο ἀντιπολεμούντων.] Ιουδαίων περιωθεῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Ιουδαίου περιωθοῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Lugd. Bat.*

s Ανιλαῖος δὲ,] Εκεῖνος δὲ μαθὼν εἰσελ. *Busb.*

Καὶ

ret, inglorium ratus intra paluſtria ſe continere & non occupare illis obviam ire, ſimulque ex priori felicitate ſperans ſe hoſtes ſimiliter ac antea male multaturos, & audaciam *ſuis* audere jam aſſuetis non defuturam; copias eduxit. quin & multi præter ſuum exercitum ei ſeſe adjunxerunt, quaſi res alienas prædatum ituri eſſent, primoque aſpectu terrorem hoſtibus rurſus injecturi. At cum progreſſi eſſent uſque ad ſtadia nonaginta, facto itinere per loca arida ipſoque meridie, tunc eos & ſitis urgebat & Mithradates conſpectus in eos impreſſionem faciebat, potus inopia laborantes, & ob hoc ipſum & ſolis ardorem arma ferre non valentes. Itaque Anilæus cum ſuis turpem in fugam vertitur, quod viribus defectis res eſſet cum integris, multaque facta eſt cædes, & plurima hominum millia ceciderunt. Anilæus autem & quotquot circa eum erant fuga effuſiſſima in ſylvam ſe receperunt, facientes ut Mithradates exſultaret gaudio ex victoria ab illis reportata. Cæterum ad Anilæum confluxit ingens multitudo perditorum hominum, ſuam ſalutem parvi pendentium dummodo rerum aſperitate in præſens leventur, adeo ut incrementum quod ex illis ceperit occiſorum numerum adæquaverit: haud tamen conferendi erant cum iis qui acie ceciderant, quod rudes eſſent & inexercitati. Veruntamen cum illis impreſſionem faciebat in Babyloniorum vicos; atque iſthic vi & violentia Anilæi magna facta eſt rerum omnium vaſtatio. Tum Babylonii, cum iis qui bellum ſuſceperant, miſerunt Nearda ad Judæos qui illic erant, Anilæum *ſibi tradi* poſtulantes. Et cum dictis iſtis nollent auſcultare, (neque enim ſi id maxime vellent hominem dedere potuerunt) ad pacem ineundam eos invitabant: atque illi ſe etiam deſiderare dicebant ut de pace convenirent, mittuntque una cum Babyloniis certos homines, qui cum Anilæo hac de re agerent. Tum Babylonii, poſtquam omnia perſpexiſſent, & qualis eſſet locus, in quo caſtra poſuerat Anilæus, exploratum habuiſſent, eos crapula ſomnoque gravatos adorti, impune quotquot nacti ſunt ipſumque Anilæum inter cæteros interficiunt.

Anilæani à Mithradate fuſi fugatique.

Anilæus in Babyloniorum vicos invadit.

Anilæum ex improviſo adoriuntur Babylonii, ipſumque interficiunt.

Judæi Babyloniâ Seleuciam migrant.

8. Babylonii autem gravi Anilæi metu liberati, (illis enim obſtabat quo minus ſuum in Judæos odium effunderent, nam perpetuo fere inter eos diſſidia erant ex legum diverſitate orta, & cuicunque parti forte animi creverint prior alteram injuriis laceſſebat) & tunc itaque occiſis qui cum Anilæo erant, in Judæos impetum faciunt. Illi vero graviter ferentes Babyloniorum injurias, cum neque aliquid poſſent contra illos in acie neque ſimul cum illis vivere ſuſtinerent, migrabant Seleuciam, urbem illius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanoris filio conditam. eam autem habitant Macedonum multi, plurimique Græci: quin & Syri

τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ὑπαντιάζειν τοὺς πολεμίους, εὐτυχίᾳ τε τῇ παρόν ἐλπίζων ὁμοια πράξειν τοὺς πολεμίους, καὶ τὸν τε πλοῦτον καὶ εἰωθότι θαρρεῖν ἐφ' ἑτοίμου χάνειν, ἐξῆγε τὴν δύναμιν. πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ παρεγένοντο αὐτῷ καθ' ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων τραπόμενοι, καὶ ὄψει πάλιν παρεκαλήζοντες τοὺς πολεμίους. παρῆσαν δὲ αὐτοῖς εἰς στάδιοι ἐνενήκοντα, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνύδρου τῆς πορείας ἡμέρας, καὶ μεσημβρίας [v] ὥρας, [x] τότε πρὸς τῷ δίψει τὸ καῦμα Μιθραδάτης ὀπτανεὶς [y] παρέβαλλε τεταλαιπωρημένους ὑποπίπτειν τῷ πεῖν, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἥλιον φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένους. προπή τε οὖν γίνεται τῆς τοῦ Ανιλαῖον αἰσχρᾶ, διὰ τὸ ἀπηγορευκότας ἀκραιφνέσι παρεσφέρεσθαι, καὶ φόνου πολὺς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ανιλαῖος δὲ καὶ ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν συνεφυγάδες [z] ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ' αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεχόμενοι. Ανιλαίῳ δὲ παρῆν πλῆθος [a] ἄπορον ἀνδρῶν πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τῷ σωτηρίᾳ πιστευμένων, ῥᾳστώνης χάριν τῆς εἰς τὸ παρὸν, ὥστε ἀντανίσωμα τῷ τούτων πλήθει γενέσθαι πλῆθος τῶν ἀπολωλότων. οὐ μὴν ὁμοίοι γε ἦσαν τοῖς πεπτωκόσι διὰ τὸ ἀμελέτητον. ἐ μὴν ἀλλὰ [b] τύπος ἐπιφοιτᾷ τῆς κώμης τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε ἦν πάντα πάντα ὑπὸ τῆς Ανιλαίου ὕβρεως. καὶ Βαβυλώνιοι, οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν [c] εἰς τὰ Νεαρδὰ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ιουδαίους Ανιλαῖον ἐξαιτούμενοι. [d] οἱ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, ὅδε γὰρ βουλομένοις ἐκδοτον ἐφάσκειν [e] δυνατὸν εἶναι, τὴν εἰρήνην [f] παρεκάλουν· οἱ δὲ καὶτοὶ χρήζειν ἔλεγον τῆς διὰ τῆς εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, [g] οἱ διελέγοντο πρὸς τὸν Ανιλαῖον. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι [h] καταπλαγέντες αὐτοῖς γνωμένης, μαθόντες τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἱδρυμένῳ Ανιλαίῳ ἦν, ἐπιπεσόντες κρυφα νυκτὸς μεθύσῃ, καθ' ὕπνον πρεσσομένοις, κτείνυσιν ἁπάντας ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

η'. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγέντες τοῦ Ανιλαίου βαρύτητος· [i] ἐπισέμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τοῦ πρὸς Ιουδαίους, [k] ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίας τοῦ ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις [l] παρῆν θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἦπτοντο· [m] καὶ τότε ὧν ἀπολωλότων τοῦ πρὸς Ανιλαῖον, ἐπεθέντες τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἐπὶ τ. In eo diſcrepant *Codd. MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ανιλαῖον αὐτὸν κατέλαβον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες habeat *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox οἱ μὲν καὶ τότε ὧν ἀπαλ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero hujus iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

---

s Καὶ ἀφ' ὕλης ἐπανεχώρουν] Καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

t Οὔτης,] Illud οὔτης ſupplevi è *Cod. Busb.*

x Τότε πρὸς τῷ τε] *L. B.* τότε ἄλλα περὶ τῷ τότε.

y Προσεβαλλε τεταλαιπωρημένους] Προσέβαλε *Busb.*

z Ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Υπὸ τὴν ὕλην *Busb.*

a Απειρον ἀνδρῶν πονηρῶν] Ita *Gall.* (idemque voluit *L. B.* legens ἄπορον) ἄπειρον aut ἄπορον in *Editis Aliiſque.* Ανιλαίῳ δὲ αὐθις προσῆλθε πλῆθος δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν πονηρῶν *Zonar.*

b Τύπος ἐπιφοιτᾷ] Antea erat ταύτας, quod in τύπος mutari juſſit Cl. *Lowthius.*

c Εἰς τὰ Νεαρδὰ] Ita ut ſupra c. 10. §. 1. Νεαρδὰ hic loci in *libris.* ſed Νέαρδα hic habet *Lugd. Bat.*

d Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον] Forſan, καὶ μὴ δεξαμένοις, & dein οἱ εἰρήνην παρεκάλουν.

e Δυνατὸν ἦν,] Δυνάμις ἦν *Busb.* δυνηθῶσι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Παρεκάλουν·] Προσεκάλουν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

g Οἱ διελέγοντο] Ὡν εἷς διελέξατο *Gall.* οἱ διελέξοντο *L. B.*

h Καταπλαγέντες αὐτοῖς γνωμένης,] Καταπτήσας *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Επισέμισμα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

k Ἀεὶ γὰρ] Ante in *Editis* erat, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν. οἱ Βαβυλώνιοι δὲ ἀπαλλαγέντες τοῦ Ανιλαίου βαρύτητος, ἐπισέμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τοῦ πρὸς Ιουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίας τοῦ ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις παρῆν θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἦπτοντο. καὶ τότε ὧν ἀπολωλότων τοῦ πρὸς Ανιλαῖον, ἐπεθέντες τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἐπὶ τ. In eo diſcrepant *Codd. MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ανιλαῖον αὐτὸν κατέλαβον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες habeat *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox οἱ μὲν καὶ τότε ὧν ἀπαλ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero hujus iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

l Παρεχώρουν θαρρεῖν πρότερον] *L. B.* πρότερον θαρρεῖν παρῆν.

m Καὶ τότε ὧν] *L. B.* præfigit οἱ μὲν. in *Marg.* vero vulgata eſt lectio.

πολῖται ἢ Ἕλληνες, ἔστι ἢ καὶ Σύρων οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτευόμενον. εἰς μὲν δὴ τοῦτο καταφεύγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπὶ [n] πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. τῷ ἓκτῳ ἔτει μετὰ τὸ [o] πρῶτον, φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, [p] καὶ καιναὶ μεταοικίσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὸ ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκδέχεται [q] δὴ μείζων αὐτοὺς συμφορὰ δι' αἰτίαν ἣν ἀφηγήσομαι.

θ'. Σελευκέων τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς Σύρους ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρείττους οἱ Ἕλληνες. τότε οὖν [r] συνοικούντων αὐτοῖς Ἰουδαίων γνωμένων ἐστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἑτοίμων. καὶ οἱ Ἕλληνες πεισθέντες τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν ἂν ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ δυνηθεῖεν [s] πᾶσαν [t] τοὐτὸν λέγοντας Ἰουδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο [v] ἕκαστοι πρὸς τῶν Σύρων τοὺς αὐτῶν συνήθεις πρὸ ὀλίγου γεγονότας, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ὑποδεχόμενοι. οἱ δὲ ἐπείθοντο ἄσμενοι. ἐλέγοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' [x] ἑτέροις ἀνδρῶν πραγμάτων ἐπὶ διαλλαγὰς τάχιστα ἡ σύμβασις [y] ἐγένετο. ὁμονοήσαντές τε, μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι [z] ἐνόμιζον παρ' ἀλλήλους πρόνοιαν τοῦ πρὸς Ἰουδαίους ἔχθους· ὑπεροπτίσαντές [a] τε αἰφνίδιον αὐτοῖς, κτείνουσι μυριάδας ὑπὲρ πέντε ἀνδρῶν. ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γειτόνων [b] ὑπεχωρήθη αὐτοῖς ἔφυγον. [c] τούτοις ἢ ἦν εἰς [d] Κτησιφῶντα ὑποχώρησις, πόλιν Ἑλληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, [e] καὶ πλείστη ἡ ὑποσκευὴ αὐτοῦ τῇδε ὑποκειμένη τυγχάνει. [f] ἀσφάλειαν ἢ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς ἕνεκα βασιλέως Σελευκέων μὴ πεφροντικότων. ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων [g] γένος τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. ἐπειδὴ καὶ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις πᾶσιν ἔλεγον τοῖς Σελευκεῦσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς [h] Ἰουδαίους. καὶ συνελέγησαν [i] ὡς τὸ πολὺ εἰς τε [k] τὰ [l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν. ὀχυρότητι τῶν πόλεων κλώμενοι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πληθὺς ἅπασα μαχίμων ἀνδρῶν καθοικεῖτο. καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἰουδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀκτωκαιδεκάτου.

numero non pauci cum illis versantur. In illam itaque se recipiunt Judæi, & per quinquennium nihil mali illis accidit. Sexto autem anno post priorem cladem, pestis in eos grassata est Babyloniæ, & ex urbe novæ factæ sunt migrationes: &, quod in Seleuciam se contulerint, tanc major eos occupat calamitas, propter causam quam memorabo.

9. Inter Græcos in Seleucia & Syros plerumque gliscebat seditio & discordia, ita tamen ut Græci superiores fuerint. Tunc itaque cum Judæi qui eò venerant simul cum illis viverent, orta est seditio, & Syri vincebant, quod ab illis starent Judæi, viri qui prompte pericula adeunt, seque aliis ad bellum gerendum libenter adjungunt. Atque Græci, ex seditione male habiti, cum cernerent se ex illa una re priorem auctoritatem recuperaturos esse, si possent Judæos Syrosque dissociare, singuli cum Syris illis colloquuti sunt, quibuscum antea intercesserat familiaritas, pacem & amicitiam *facturos esse* pollicentes. Illi vero libenter *istis* auscultabant. Post verba igitur aliquot ultor citroque habita, primariis ex utraque parte viris de gratia ineunda agentibus, statim reconciliatio facta est. Cumque consensissent, utrique non aliam certiorem amicitiæ tesseram sibi invicem daturos esse existimabant, quam ut Judæos *communi* odio prosequerentur: eosque ex improviso aggressi supra quinquaginta hominum millia occidunt. atque omnes perierunt, præter eos qui amicorum aut vicinorum misericordia evaserunt. Illi autem Ctesiphonta migrarunt, urbem Græcam & Seleuciæ in vicinia sitam, ubi rex quotannis hyemem agit, & impedimentorum ejus pars magna reposita erat. Verum certam fidem stabilemque sedem non invenerunt, Seleucensibus de honore regis minime solicitis. Etenim Judæi omnes in eo loco terrore Babyloniorum & Seleucensium perculsi erant, quippe quod Syri universi in ea regione conspirarint cum Seleucensibus ad bellum Judæis inferendum. unde factum est ut plerique Nearda ac Nisibin se receperint, in firmitate & munitionibus urbium *istarum* securitatem *suam* reponentes: accedente quod viri bellicosi universi illic habitarint. Atque ea quidem quæ ad Judæos in Babylonia spectabant, hujusmodi erant.

Seditio inter Græcos Syrosque in Seleucia.

Facta inter eos reconciliatione, Judæos odio prosequuntur, magnamque eorum stragem edunt.

Finis Libri decimi octavi.

n Πέντε] *L. B.* μὲ πέντε.
o Πρῶτον,] *Sc.* κακόν.
p Καὶ καιναὶ —— ἄφιξιν] Ita lego. antea erat καὶ καιναὶ κλίσεις ἐκ τ. π. Forsan malit aliquis, καὶ καταπλῶσις, aut καιναὶ πτήσεις ἐκ τ. π. & mox δι' αὐτῶν ἄφιξιν. In *L. B.* extat καὶ καιναὶ κλίσεις (*Cocceius* οἰκήσεις corrigit) τ. π. λεως, καὶ δι' αὐτὴν ἀφιξις.
q Δὴ μείζων αὐτοὺς συμφορὰ] Illud δὴ aberat *Hen. à pr. m.* ἢ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
r Συνοικούντων] Forte συνοίκων. COCC.
s Πᾶσαν —— διελέγοντο] Nisi Judæos à Syris separent *Rufinus.* SPANH.
t Τοὐτὸν λέγοντας Ἰουδαίους] Ὁμονοοῦντας *Busb.* quod forsan interpretamentum ℱ, ταυτὸν λέγοντας.
v Ἕκαστοι] *L. B.* ἕκαστοι.
x Ἑτέροις] *L. B.* ἑκατέροις.
y Ἐγένετο.] Ἐκτελέλεστο *Busb.*
z Ἐνόμιζον παρ' ἀλλήλους] Εὐνοίας ἀλλήλους ἕξειν ὑφάψαν *Busb.* (δύνοιας παρ' ἀλλήλοις ἕξειν ὑφάψαν *L. B.*) & *Epiphanius* vertit, *atque hoc modo invicem exhortantur ut cum Judæis bellum gerant.*
a Τε αἰφνίδιον αὐτοῖς,] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
b Ὑπεχωρήθη] Est qui ἐπιχωρηθεῖσι malit. τ' ὀλίθρου pro ἐπιχωρηθῆν habet *Busb.*
c Τούτοις ἢ ἦν] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* τούτοις τε in *cæteris.*
d Κτησιφῶντα] Videsis *Strabonem.* HUDS. Ctesiphon urbs Græca & Seleuciæ vicina. Rex Persarum semper in ea hybernans *Amm. Marcellin.* l. XXIII. c. VI. p. 286 Ctesiphon, quam Varanes priscis temporibus instituit, posteaque Rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco nomine Persidos effecit specimen summum: post hanc Seleucia &c. SPANH.
e Καὶ πλείστη] Καὶ ἡ πλείστη *Busb.*
f Ἀσφάλειαν ἢ] Ita rescribendum censui, cum antea esset, ἀσφάλεια ἢ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς ἕνεκα βασιλέως Σελευκέων πεφροντικότων. *Epiphanius* vertit, *nulla tamen jam eis vivendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Judæorum terrore premebatur.*
g Γένος] *L. B.* ἔθνος.
h Ἰουδαίους.] Τοὺς Ἰουδαίους *L. B.*
i Ὡς τὸ πολὺ] *L. B.* ὡσεὶ πολύ.
k Τὰ —— Νίσιβιν] Conf. supr. §. 1. SPANH.
l Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν.] Ita ut supra p. 906. in princ. Νίαζοα aut Νιεζοα in *libris.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cajus Cæsar, insidiis appetitus à Cassio Chærea, interfectus est.*
2. *Quomodo Claudius avunculus ejus, coactus à militibus, imperium suscepit.*
3. *Seditio coorta inter senatum populumque & Claudium militesque qui cum eo erant.*
4. *Legatio regis Agrippæ ad senatum, utque milites qui cum senatu erant uno consensu discesserunt ad Claudium, summamque rerum ei detulerunt: quo facto senatus derelictus Claudium obsecrabat ut cum illis in gratiam rediret.*
5. *Quomodo Claudius Cæsar reddidit Agrippæ omne regnum paternum; insuper adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia.*
6. *Programma Claudii Cæsaris ad Alexandrinos de Judæis qui illic erant & in universo ejus imperio.*
7. *Navigatio regis Agrippæ in Judæam.*
8. *Literæ Publii Petronii præsidis Syriæ ad Doritas pro Judæis.*
9. *Quomodo Agrippa rex Hierosolymorum mœnia magnifice instaurans, morte præventus opus cui studuerat imperfectum reliquit.*
10. *Quæ gesserit per tres annos usque ad obitum, & quo modo vitam finierit.*

α'. [b]Ως Γαΐῳ Καίσαρι, ἀπελθόντι ὑπὸ Κασσίου Χαιρέου, ἀνηρέθη.

β'. Ως Κλαύδιος ὁ θεῖος αὐτοῦ, βιασθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν.

γ'. Στάσις δὲ βουλῆς καὶ δήμου πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατεύμα.

δ'. Πρεσβεία δὲ βασιλέως Ἀγρίππα πρὸς τὴν βουλὴν, [c]καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται οἱ μὴ τῆς βουλῆς ἀπεχώρησαν πρὸς Κλαύδιον, καὶ κύριον αὐτὸν κατέστησαν τῶν πραγμάτων· ἡ δὲ βουλὴ μονωθεῖσα παρεκάλει Κλαύδιον αὐτῇ διαλλαγῆναι.

ε'. Ως Κλαύδιος Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Ἀγρίππᾳ τὴν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν ἅπασαν, πρόσθεις αὐτῇ καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν.

ς'. Προγεγράμματα [d]Κλαυδίου Καίσαρος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων καὶ ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἀρχῇ.

ζ'. Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ἰουδαίαν.

η'. Ἡ ἐπιστολὴ Πουπλίου Πετρωνίου τοῦ χιλίαρχου ἡμιόνους παρὰ Δωρέων ὑπὲρ Ἰουδαίων.

θ'. Ως βασιλεύσας Ἀγρίππας, τὰ Ἱεροσολύμων τείχη πολυτελῶς καταστολάζων, εἰς τέλος τοῦ ἔργου ἦγε μεταξὺ πλάττησας.

ι'. Ὅσα ἔπραξε τρισὶν ἔτεσιν, ἄχρι τοῦ πλάττης αὐτὸν καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

a Ἐν τῇ ἐνενηκαιδεκάτῃ] Ita *MSS.* ἐν τῷ ἐνενηκαιδεκάτῳ λόγῳ in *Editis*.

b Ὡς Γαΐῳ Καίσαρι,] Titulos paulo aliter ac in *Editis* constituimus, nonnullos separando qui antea conjuncti erant; idque auctoritate *Codd. MSS.*

c Καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται] Quæ sequuntur usque ad titulum proximum habuimus è *Codd. MSS.*

d Κλαυδίου Καίσαρος] Ita *MSS.* & Καίσαρος in *Editis*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [a] ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS NONUS.

Continet hic liber tempus annorum III. *menſium* VI.

ΚΕΦ. α'.
Ὡς Γάϊος ὑπὸ Χαιρέα ἀνῃρέθη.

CAP. I.
Quomodo Cajus à Chærea cæſus eſt.

ΓΑΙΟΣ μὲν οὖν εἰς μόνους Ιουδαίους τοὺς ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τὴν ὕβρεως τῆς μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης [b] ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης ἔστελλεν αὐτῷ, ὁπόση Ρωμαίοις ὑπήκοος, μυρίων τε ἀνέπλησεν αὐτὸν κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρηλο πρότερον. μάλιστα δὲ ἠδάνετο δεινοῖς τοὺς πρασσομένοις ἡ Ρώμη, κατ' ὀδὲν αὐτῷ τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένῳ, ἀλλὰ τοὺς τε ἄλλους ἀγοντι καὶ φέροντι, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπατρίδαι, καὶ πρεσβύτων ὀπιφανείαις τιμώμενοι. μυρία τε εὑρίσκετο, καθ' οὓς τοὺς ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὅμοια τοῖς συγκληπικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, [c] διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι κατακλήσεις, ὧν ἀτίμωσις ἦν καὶ μεταναστασις, κτωμένων τε καὶ τὰ χρήματα συλωμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς ὡς τὸ πολὺ ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συμβαίνειν. ἐξεθειάζετο δὲ ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτ' ἀνθρωπίνως ἠξίου γίνεσθαι· διὰ τὸ ὑπηκόων αὐτῷ, εἷς τε ὁ Διὸς φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὁ [d] Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι. τιμιώτατον δ' ἄρ' αὐτοῖς [e] ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. καὶ ταῦτα ἔπρασσε μανίας ὀδὲν ἀπολελειμμένῳ, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ Δικαιαρχίας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς [f] Μισηνὸν, ἐπέσχε πόλιν ὑπθαλάσσιον, [g] καὶ τὸν διάβασιν δεινὸν ἡγούμενος τελέᾳ περάσαι, καὶ ἄλλως ὑπερβάλλειν ἡγούμενος οὐπω δεσποτὴς ὄντι τῆς θαλάσσης ταυτὰ καὶ ὁπόσα καὶ διὰ γῆς ἀπαλεῖν, ἀπ' ἄκρων ἐπ' ἄκρα [h] σταδίους τριακοσίους μέτρον τῆς θαλάσσης [i] ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ἀπολαβὼν πάντα, [k] ἤλαυνεν ὑπὸ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα. Θεῷ γὰρ ὄντι τοιαύτας πορεῖαν καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς.

CAJUS autem non in Judæos ſolos qui Hieroſolymis erant, quique in vicinis regionibus degebant, violentiæ ejus inſaniam effundebat, ſed eam per terras omnes & maria graſſaturam immittebat, quam late Romanum patet imperium, atque infinitis malis illud replevit, quot quantaque non antea memoriæ prodita ſunt. At maxime factorum ejus immanitatem experta eſt Roma, cum nihilo magis eam in honore haberet, quam cæteras civitates: tum alios ejus cives agens ferenſque, tum maxime ſenatores, coſque præcipue qui patricii erant & gloria majorum oculos omnium in ſe convertebant. Quin & innumera excogitabat contra eos qui equites vocabantur, & in civitate, quod dignitate & opibus florerent, pari erant in exiſtimatione cum ſenatoribus, utpote ex quorum ordine in ſenatum habebatur delectus; quos ignominia afficiebat & de gradu dejiciebat, & tam vita quam pecunia ſpoliabat; quippe quod plerumque evenerit cædes illorum fieri ut divitias auferret. Porro divinam majeſtatem ſibi aſſerebat, ipſique honores plus quam humanos tribui à ſubditis poſtulabat; Jovis etiam templum frequentans, quod Capitolium vocatur, adeoque fanorum omnium apud illos celeberrimum eſt, Jovem fratrem *ſuum* appellare auſus eſt. Alia quoque agebat ſimiliter ac ſi plane inſanus fuiſſet, quando à Puteolis Campaniæ urbe ad Miſenum uſque, & ipſum Campaniæ oppidum maritimum, gravatus triremi trajicere, & alioqui ad ſe maris dominium pertinere exiſtimans, ut ab eo eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum per triginta in mari ſtadia ponte juncto, intuſque ſinus omnis ſpatio comprehenſo, curru per pontem vectus eſt. ſibi enim utpote Deo convenire ejuſmodi itinera facere. Templorum

Caji tyrannis & ſeritia.

Jovis fratrem ſe appellat.

Cajus Puteolos & Miſenum ponte junxit.

Græcorum templa ſpoliat.

[a] Ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.] Sic *Baſ. Vat. Gall.* 1. 4. & *Epiphanii Codd.* aliquot. ἐτῶν γ'. μηνῶν ς'. ἡμερῶν ιθ'. *Voſſ* & *Gall.* 2. 3. 5. & in nonnullis *Epiphanii* libris, *annorum* III. *dierum* VIII. *menſium* VI. aut *dierum* VII. *menſium* VI.

[b] Ἐσομένης γῆς κ. θαλάσσης] Vocem ἐσομένης non agnoſcit *Busb.* Forſan pro ea reponi debet οἰκουμένης, vel βασιλευομένης.

[c] Διὰ —— τε] Exciderunt hæc ex *L. B.*

[d] Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι,] Ita *Busb.* Καπετώλιον in *reliquis.*

[e] Ἐστιν ἱερῶν,] Ἐστὶ τῶν ἱερῶν *Busb.*

[f] Μισηνὸν,] Ita reſcripſi prout in aliis auctoribus probatiſſimis. Μισωνὸς in *Joſephi* libris. De hoc trajectu videſis *Cluverium* in *Italia Antiq.* p. 1120.

[g] Καὶ τὸν διάβασιν] Καὶ deeſt *Busb.* ut & tota pericope *L. B.* uſque περάσαι.

[h] Σταδίους τριακοσίους] Intervallum erat *trium millium & ſexcentorum fere paſſuum* juxta *Suetonium*, in *Caligula*, c. 19.

[i] Ζεύξας,] Illud ζεύξας è *Cod. Busb.*

[k] Ἤλαυνεν ὑπὸ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα.] Promontorium ad Miſenum cum Puteolis ponte junctum. Vide Dionem l. LIX. p. 650. 651. SPANH.

rum quoque Græcorum nullum inſpoliatum relinquebat, quæcunque picturæ aliquid aut ſculpturæ haberent, reliquoſque ſtatuarum & donariorum apparatus ad ſe deportari jubens. "haud enim de-"cere, *ajebat*, ut quæ pulchra ſint alio in loco "reponantur quam pulcherrimo, hunc autem eſſe "urbem Romam." Inſuper rebus ad ſe illinc advectis domum ſuam exornabat & hortos, ut & alia ſua per Italiam diverſoria. quippe qui & Jovem à Græcis in urbe Olympiæ cultum, atque adeo Olympium cognominatum, Phidiæ Athenienſis opus, Romam transferri jubere auſus eſſet. quod tamen non ſucceſſit, architectis Memmio Regulo dicentibus, cui id negotii datum fuerat, infractum iri ſimulachrum ſi loco ſuo moveretur. Ajunt etiam Memmium propter iſta, editis etiam prodigiis ſupra quam cuique credibile eſt, ab eo tollendo deſiiſſe; quæ & ipſe ſcripſit ad Cajum, ut ſemet excuſaret quod mandatis ejus non fuerat obſequutus. cumque ille propterea ſummum vitæ diſcrimen adiret, evaſit, Cajo utpote morte prærepto.

Jovem Olympium Romam transferri jubet.

Jovi ſe æquat.

2. Eo autem inſaniæ proceſſit; ut, cum filia ei nata eſſet, eam in Capitolium delatam in ſimulachri genua deponeret, communem ſibi cum Jove prolem eſſe dicens, duoſque ſe ei patres conſtituere, adjecto ſe in medio relinquere uter horum major ſit. Atque illum, hæc licet perpetrantem, tolerabant homines. Quin & ſervis permiſit dominos *ſuos* accuſare, & quæcunque vellent eis exprobrare crimina. Gravia autem erant omnia illis objicienda, quod pleraque eorum in ejus gratiam ejuſque hortatu illis crimini vertebantur: adeo ut in Claudium accuſationem inſtituere auſus fuerit Pollux ejus mancipium, & Cajus, cum capitis cauſa contra patruum diceretur, ad eam audiendam venire ſuſtinuerit, * ſperans ſibi datam iri poteſtatem ipſum tollendi. Propoſito tamen ſuo excidit. Cum autem totum ſuæ ditionis orbem calumniis malitiaque repleviſſet, ſervoſque in dominos magna poteſtate armaſſet, tum ſæpius in eum tendebantur inſidiæ: aliis quidem ei ſuccenſentibus ut acceptas injurias ulciſcerentur; aliis vero hominem interficere conſtituentibus, priuſquam ipſi in magnas calamitates inciderent. Proinde, ad leges omnium populorum conſervandas & ſecuritatem, feliciter admodum cecidit illius mors, gentique noſtræ præcipue, cui parum aberat quin funditus perierit, niſi mors illum celeriter occupaſſet. Volo itaque ſingula de illius interitu narrando percenſere, præſertim quod & multum fidei afferat Dei potentiæ, & ſolatii illis qui in adverſis ſunt, & admonitionis iis qui perpetuam fore felicitatem putant, non autem in calamitatem tandem deſinere, niſi illi comes adjungatur virtus.

Servis dominos ſuos accuſare permittit.

Cajo ob hæc & alia ſagitia ſtructa inſidiæ.

τ τι ἱερῶν τ Ελλωικῶν ὅδεν ἔπ ἀσύλητον [1] καπίλειπεν. ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, ϗ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων ϗ ἀναθημάτων ἀγεσθαι κελεύσας [m] παρ' αὐτόν. "ἀ γὰρ ἐν ἑτέρῳ τὰ καλὰ κεῖται καλῶς ἔ-"χειν, ἢ ἐν τῷ καλλίστῳ, τυγχάνειν ἂν τῆτο ἄσαι τὴν Ρω-"μαίων πόλιν." σκόσμῳ τε τοῖς ἐνθένδε ἀγομένοις τὴν τε [n] οἰκίαν ϗ τὰς κήπας, ὁπόσην τε αὐτῷ καλαγωγὴ [o] ἀφ' ἧς τ Ιταλῶν. ἐπὶ ϗ τ [p] Ολυμπάσι τιμώμενον Δία ἐκ τ Ελλήνων, ϗ ὄτως ὠνομασμένον Ολύμπιον, φειδίᾳ ξ Αθηναίᾳ πεποιηκότος, ἐπάλμησε κελεῦσαι εἰς τὴν Ρώμην μεταφέρειν. ἀ μὲν ἔπραξέ γε, τ ἀρχιτεκτόνων φαμένων πρὸς Μέμμιον Ρήγυλον, ὃς ἐπετέτακτο τῇ κινήσει ξ Διός, ἀπολεῖσθαι τὸ ἔργον κινήσεως αὐτὸ γενομένης. λέγεται ϗ τ Μέμμιον διὰ ταῦτα, ϗ σημείων μειζόνων γενομένων ἢ ὡς ἄν τινα [q] πιστὰ νομεῖσθαι, ὑπεραλεῖσθαι τὴν ἀναίρεσιν. ϗ γράφει πάλιν πρὸς τ Γάϊον ἐπ' ἀπολογίᾳ ξ ἐκλιπεῖν [r] ἀδιακόπητον τὴν ἐπιστολήν. ἀπολέσθαι τε ἐκ τούτων αὐτὸ κινδύνῳ γενόμενον, σώζεται [s] Φθάσαντ@ ἤδη Γαΐᾳ πολλοῖς.

β'. Εἰς τᾶτο ἦ πρᾶξαι τὸ μανικὸν αὐτό, ὥστε δὴ ἐν γαλαθηνοῦ αὐτῷ γενομένης, ἀνακομίσας ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἐπὶ τοῖς γόνασι καθιδρῦσαι ξ ἀγάλματ@, κοινὸν αὐτῷ τε ἐκ τῷ Διὶ γεγονέναι τὸ τέκνον [t] φάσκων, ϗ διὸ χρὴ τονεῖν αὐτῆς πατέρας, ὁπότερον μείζονα φαίνε@ [u] ἐν μέσῳ καταλιμπάνῃ. ϗ παῖδα ἐνείχοντο πράσσειν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. [x] ἐπέτρεψε ἦ ϗ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας ποιεῖσθαι τ δεσποτῶν ἐφ' οἷς πισιν [y] ἐξελήσειν ἐγκλήμασι. δεινὰ γὰρ πάντα ἦν ὁπόσοις [z] μέλλοι γνώσεσθαι, διὰ τὸ χαλεπή τε ϗ ἀπαγορεύσαι τῇ σκείνᾳ τὰ πολλὰ γίνεσθαι, ὥστε ἤδη ἐ Κλαυδίᾳ [a] ἑτοίμα ποιήσασθαι Πολυδεύκης ὁ δοῦλ@ κατηγορίαν, ϗ Γάϊ@ ἠνείχετο ϗ πατρῴᾳ ξ αὐτὸ δίκης θανάτᾳ λεγομένης ἐπ' ἀκροάσει παρελθεῖν, ἐλπίδι ξ μεγαλαδεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. ἀ μὲν ἐξεφέρετο γε αὐτῷ. [b] ἀναπεπλεκότ@ ἦ αὐτῷ συνηφασμῶν ϗ κακῶν πάσων τὴν οἰκεμένην ἧς ἐπῆρχε, ϗ πολλὴν τὴν δυλοκρατίαν [c] ἐπηρμένᾳ τοῖς δεσπόταις, [d] ὑπεδεδλαί τε πολλὰ ἤδη σωίσταν@, τ μὲν ἐπ' ἀμυνῇ ὧν πάθοιεν [e] ὀργὴν ποιεμένων, τ ἦ [f] πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχεῖν μεγάλων πρεμένων τὸ μεταχειρίσασθαι τ ἄνθρωπον. [g] ὅθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις ϗ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλῃ σωήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπὴν ὁ θάνατ@ αὐτῷ, ἐδεῖ τε τῷ ἡμετέρῳ ὀλίγον ἐξεγεγένῃ μὴ σὺν ὀλωλέναι, μὴ ταχείας αὐτῷ πλάτης ᾠδαγμένης. βέλομαι ἦ δι' ἀκριβείας τ πάντα ἐκθεῖναι αὐτὸ λόγον διελθεῖν, ἅλως τε [h] ἐπιδεῖ ϗ πολλὴν ἔχει πίστιν ξ Θεᾶ τ δυνάμεως, ϗ ᾠφελίμυθίαν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, ϗ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις ἀίδιον τὴν εὐτυχίαν, [i] ἀλλὰ μὴ ὅλη μείζονα φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ [k] μὴ ᾠφελημένης.

γ'. Ο-

l Κατέλειπεν.] Κατέλιπεν *Busb.*

m Παρ' αὐτόν.] Παρ' αὐτῷ *Busb.* παρ' αὐτὸν *Coccejus.*

n Οἰκίαν ϗ τὰς κήπας,] Ita *Busb.* οἰκείαν in *reliquis.*

o Διὰ γῆς τ Ιταλῶν.] Διὰ τ τ Ιταλῶν γῆς *Busb.*

p Ολυμπιάσι τιμώμενον Δία] Ita ſcribo, prout apud *Clementem Alexandrinum Alioſque.* cum antea eſſet Ολύμπιον. Si quis malit, leviori adhuc cum mutatione, Ολυμπίων, per me licet. Ολύμπιον legiſſe videtur *Epiphan.* omiſſis, quæ ſequuntur, ϗ ὅτως ὠνομασμένον Ολύμπιον.

q Πιστὰ] *L. B.* μὴ πιστὰ. deſunt in *Gen.*

r Αδιακόπητον τὴν ἐπιστολήν.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 7. §. 10. SPANH. In *Marg. L. B.* forte τὴν ἐντολήν.

s Φθάσαντ@ ἤδη Γαΐᾳ τελούτησαν.] Ita *Busb.* φθάντ@ in *reliquis.*

t Φάσκων,] Illud φάσκων è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

u Εν μέσῳ καταλιμπάνοιεν] Sic *Busb.* ἐν μέσῳ τὲ *L. B.* ἐν μέσῳ ξ in *Editis Aliisque.* quod ſane poſtularet ut paulo ante legeretur ϗ ὁπότερον.

x Επέτρεψε —— ποιεῖσθαι] Επιχείρησε *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *molitus eſt & ſervos ad accuſationem excitare* &c.

y Εξελήσειν] Lege ἐξελήσεσθαι. CGCC.

z Μέλλοι γνώσεσθαι,] Μέλλοι λέγεσθαι *Busb* & *L. B.*

a Ετοίμα —— ποιήσασθαι] Quo ſpectat illud *Suetonii in Claudio* IX. Deinde extraneo vel etiam domeſticorum aliquo deferente, aſſiduè varieque inquietatus. SPANH.

* *Sperans* —— *tollendi.*] *Sperans etiam ipſum, quo facilioremi potentiam adverſus cæteros adipiſceretur, exſtinguere,* vertit *Epiphan.* ac ſi plura verba in ſuo codice habuiſſet.

b Αναπεπλεκότ@] Ανακεπλεκοτὶ ξ αὐτῷ in *quibuſdam libris.*

c Επηρμένᾳ τοῖς δεσπόταις,] In *Editioni Baſileenſi* ſic diſtinguitur, ἐπηρμένᾳ, τοῖς δεσπόταις ἐπ.

d Επιδεδλαί] Επιδεδλαῖς *Busb.*

e Ὀργὴν ποιεμένων,] Οργῇ ποιεμένων *Vat.* & *Hen. à pr. m.* quod forſan rectius.

f Πρὶν] Forte πρὶ ξ. COCC.

g Οθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις] Οθεν ἐπειδὴ τοῖς τε *Vat.* & *Hen.* quod ferri poteſt, ſi commate diſtinguatur poſt ᾠδαγμένης p. *ſeq. lin.* 3 & ἦ poſt βέλομαι deleatur. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Proinde quoniam corruptis legibus, & hominibus in afflictione conſtitutis, non parvum beatitudinis momentum mors illius hominis apportavit* &c. HUDS. *Lugd. Bat.* ἐπειτηδῆ. Forte ἐπιτηδείως. COCC.

h Επιδεῖ ϗ] Forte ϗ ἐπιδεῖ. COCC.

i Αλλὰ —— κακὸν] Αλλὰ μὴ ἐπιφέρειν κακῆς *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἀλλὰ ἐπιστρέφειν κακῶς *L. B.*

k Μὴ] *L. B.* δὲ.

γ'. Οδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτὸς παρεσκεύάζετο, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε [l] Ρήγυλος, ὃς Κορδύβης τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ γηγενὴς, συνεῖχέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ πρόθυμος ὢν ἄραντα Γάϊον. ἑτέρα δ' αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλίαρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινυκιανὸς δ' Ἄννιος οὐκ ὀλίγη μοίρᾳ τῶν ἐπὶ τὴν τυραννίδα παρεσκευασμένων ἦν. αἰτία δ' αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάϊον συνελθεῖν, Ρηγύλῳ μὲν τὸ ὑπὲρ πᾶσιν ὀργίλον καὶ μίσει χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα. καὶ γὰρ εἶχέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐλεύθερον, ὑφ' ὃ μηδὲ [m] σίγλῳ προτίθεσθαι τῶν βουλευμάτων. πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις δοκοῦσιν αὐτῷ δραστηρίοις. [n] Μινυκιανὸν δὲ τὸ μὲν Λεπίδου τε ἐκδικίᾳ, φίλτατον γὰρ αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀνῃρεῖ Γάϊος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα περὶ αὑτῷ διὰ τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάϊον ὑπὲρ θάνατον ἀνακειμένῳ ἐπαφιέναι τὴν ὀργὴν, ὑπὲρ τὴν ἐγχείρησιν [o] ἐλθεῖν. [p] Χαιρέαν δ' αἰσχύνη φέρουσα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου [q] προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τὴν Γαΐου πλάνην [r] οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ [s] προτεθῆναι τὴν ὑπὲρ τῶν πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ὑπερθυμοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν ἀφευγεῖν αἰρουμένοις τὸν Γάϊον. ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατορθῶσι τηλικούτων ἀγαθῶν σχεῖν, οἱ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας πρόθυμοι καὶ μετὰ ὀλέθρου ἆραι τὸ πρᾶγμα. [t] πρὸ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπιγενέσθαι, ὀνόματός τε ὑπερθυμίᾳ μείζονι, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδελφεροῦ [v] προσηνεῖ τῷ Γαΐῳ διὰ τὴν χιλιαρχίαν ῥᾳδίως αὐτῷ κλείειν ἐσομένης.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαι ἦσαν, καὶ προσυδάζετο γὰρ Ρωμαίοις ἥδε ἡ θεωρία δεινῶς. σωίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρήζοιεν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ πλῆθος συνελθόντες. οἱ δὲ, ἀναπλέκτους τὰς δεήσεις [x] κρίναντες, οὐδαμῶς ἀχαρίστουσιν. ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάϊον, [y] ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, [z] τῶν τελῶν ἐπανιέναι, καὶ [a] τῶν φόρων ὑπικρυφίζειν τι τοῦ ἐπαχθοῦς. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ πλέον τι τῇ βοῇ χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ διαπέμψας, κελεύει τοὺς βοῶντας λαβεῖν τε, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν προαγούσας. καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προστέτακτο ἔπραττον· πλεῖστοί τε ἦσαν οἱ ὑπὲρ τοιούτοις ἀποθανόντες. [b] καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν, ἠνείχετο δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τὴν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ὑπὲρ τοιούτοις

3. Tribus quidem viis ad necem ei machinandam itum est, idque trium virorum fortium ductu & auspiciis. Æmilius Regulus, ex Corduba Iberiæ oriundus, nonnullos secum conjunctos habebat, volens aut eorum opera aut sua manu Cajum tollere. Altera conjuratorum cohors conflata erat, duce Cassio Chærea *prætorianorum* tribuno. Annius etiam Minucianus non parvæ præerat manui contra tyrannidem paratæ. Causa autem illis erat odii, quo impulsi in Cajum conspiraruntt; Regulo quidem, quod suapte natura iracundus fuerit, oderitque omnia injuste perpetrata. nam fortis erat & animosus, ingenioque liberali, ita ut sua consilia non dissimularet. ea itaque cum multis communicavit, tum amicis, tum aliis, qui sibi visi sunt ad res agendas acres strenuique. At Minucianus partim quidem Lepidum ulciscendi desiderio, quem illi amicissimum & civem cum primis egregium Cajus occiderat, præsertim vero de se metuens, quod moris esset Cajo ira in omnes similiter ad mortem usque debacchari, ad rem aggrediendam se accingebat. Chæreas autem, quod eum valde puderet conviciorum in ipsum tanquam mollem & effeminatum à Cajo jactorum, quodque alioqui periculum adiret ex sua erga Cajum amicitia & observantia, necem ejus fore facinus homine ingenuo non indignum existimabat. Illis autem visum est consilium de re exsequenda cum omnibus communicare, qui injurias spectarent, easque inter se invicem flagrantes effugere desiderarent, Cajo sublato. Fortasse quidem fore ut res ex sententia succedat, pulchrum vero, si successerit, tot viros bonos *secum consentientes* habere, qui pro salute urbis & imperii expetunt etiam cum vitæ discrimine ad rem aggredi. At Cassium super omnia *ad facinus* stimulabat tum melioris famæ cupiditas, tum quod illi in proclivi foret Cajum interficere, cum ei utpote tribuno *prætoriano* liberior ad ipsum pateret aditus.

Conspirationes in Cajum factæ.
Ab Æmilio Regulo.
A Cassio Chærea.
Ab Annio Minuciano.

4. Interea autem ludi agebantur Circenses: cui spectaculo mirifice dediti sunt Romani. Quin & magno studio in Circum concurrunt; factoque ingenti agmine, moris est illis quicquid desiderant ab imperatoribus flagitare. atque illi ejusmodi petitionibus, quod eis contradicere haud æquum censeant, nunquam non concedunt. Tunc itaque summa contentione Cajo supplicabant, ut aliquid de tributis remitteret, & quod grave erat & onerosum in vectigalibus levius faceret. Ille vero haud *æquo animo postulata* ferebat, cumque majori uterentur vociferatione, aliis *satellitum* aliò missis clamatores comprehendi jubet, & absque omni mora & cunctatione ad supplicium duci. Et ille quidem ista imperabat, jussa vero exsequebantur quibus id negotii datum erat; * plurimique hujusmodi de causa interempti sunt. Et ista quidem populus videbat, atque ita tolerabat ut statim à clamoribus ces-

Ludis Circensibus in populum sævit Cajus.

[l] Ρήγυλος,] Ita cum *Dione Aliisque.* Ῥοῦγλος aut Ῥίγλος in *Josephi* libris. Ρηγύλος tamen *L. B.* ut & mox Ρηγύλῳ.

[m] Στίγλῳ προτίθεσθαι] Ita lego. σίγλου in *libris.*

[n] Μινυκιανὸν] Ita rescripsi pro Μινυκιανὸς, & φοβηθὶς τὰ περὶ αὐτόν. HUDS.

[o] Ελθεῖν.] Forte ἦλθε. COCC.

[p] Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέρουσα ὀνείδη,] Ita lego ex conjectura. antea erat, Χαιρέαν δὲ αἰσχυνόμενον φέρουσα ὀνείδη τε ἐ. τ. ἀ. ὑ. τ. Γ. προφερομένη, καὶ ἄ. τὸ ἐφ' ἡ. κ. Ο. παθ' τ. Γ. τ. ὑ πανταλάβρου ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ κ. π. κ. προτεθῆναι [προτεθῶσι Busb.] τὴν ὑ. τ. πρ. ὀκ. τὴν τε ὕ. θ' κ. ὑπ' ἀκμὴν ὑπ'. ἀλλ. ἀπ. δ. ἀ. τ. Γάϊον. ἴσως μ. γ. κατορθώσαι, καλῶς δὲ κατ. τ. ἀ. χεῖν ὑπὲρ σ. τ τε π. καὶ τ ἡγεμονίας πρόθυμοι, καὶ μ' ὀλ. ἆ. τε πρ. in *Epiphanii* versione, *Chereas vero confusionem suam & Caji opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Caji omnes honestum opus & liberum excipere reputabant: ceteri vero cupiebant super hoc habere commune consilium; videntes tantas injurias, & exemplum pravum dari principatum cupientibus. Omnes ergo, ut tantis cladibus liberarentur, desiderabant adversus Cajum aliquid geri: decere namque ad talia negotia bonos viros accedere, pro salute pietatis & imperii macula auferenda, etiam cum suo discrimine.*

[q] Προσφερόμενα,] προσφερομένη *Gen.* & *L. B.*

[r] Οὐκ ἀνελεύθερον] *L. B.* ὑπαυτιλεύθερον.

[s] Προτεθῶσι] *L. B.* προτεθῶσι.

[t] Παρὰ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπιγενέσθαι,] Hîc ὑπὲρ infertum dedi auctoritate *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & versionis *Epiphanii.*

[v] Προσηνεῖ τῷ Γαΐῳ] Προσήνει *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[x] Κρίναντες,] *L. B.* Κρίνοντες.

[y] Ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι,] Ἐκθύμως ἱκετείᾳ χρώμενοι *Busb.*

[z] Τῶν —— ἐπικρυφίζειν] Vectigalia nova atque inaudita primum per Publicanos &c. nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. *Sueton.* in Cajo XL. SPANH.

[a] Τῶν φόρων ἐπικρυφίζειν] Illa τῶν φόρων non agnoscunt *Vat. Busb.* & *Hen. à pr. m.* quibus consentit *Epiphanii* versio.

[b] Καὶ ὁ δῆμος ἑώρα μὲν] Καὶ ὁ δῆμος ἰδὼν ἐλεεινὸν, παυσάμενος τῆς βοῆς, τὴν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὁρῶντες παρ. *Busb.*

* *Plurimique hujusmodi de causa interempti sunt.*] Plurimis itaque hac causa morientibus, populus spectans clamare cessavit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, videntibus alios pro suis operibus ad mortem pervenire, *Epiphan.*

ceſſarent, cum ſibi ante oculos verſaretur, ut morte multarentur, qui ejuſmodi pecuniæ exactionem à ſeſe deprecabantur. Hæc magis etiam Chæream incitabant ut ad inſidiandum Cajo aggederetur, faciendumque ab immani in homines ſævitia deſiſteret. Et ſæpe quidem cogitavit de ipſo etiam dum epulis accumberet adoriendo, quibuſdam tamen rationibus *ab iſto incœpto* inhibebatur, non quod de illo occidendo quidquam dubitarit, verum ut occaſionem adeo commodam arriperet, ut non vano conatu ſed ad perficienda quæ decreverant *vi* & manibus uteretur.

Chærea multis de cauſis in Cajum incitatus.

Tardus in tributis colligendis.

5. Jam multum temporis in militia *prætoriana* exegerat, ægre ferens quod *tamdiu* cum Cajo verſaretur. Poſtquam autem eum vectigalibus exigendis præfeciſſet Cajus, aliiſque quæ tempori non ſoluta fiſco Cæſaris debebantur, in iſtis, quod & duplo majora facta eſſent, exigendis dum moratur, ſuæ magis naturæ *bonitatique* obſequens quam Caji mandatis, quodque afflictæ fortunæ poſtularent ut moderatio adhiberetur, vicem illorum, à quibus exigenda erant tributa, miſeratus, concivit in ſe iram Cæſaris, mollitiem ipſi exprobrantis quod tardiuſcule colligeret pecuniam. Contumelias igitur illi & alias ingerebat, & quoties ei daret teſſeram pro eo die quo ille munus obiret, femineum aliquod idque valde probroſum dabat vocabulum. Atque hæc faciebat, non alienus à probro in certis myſteriis celebrandis à ſe inſtitutis; nam cum veſtitum muliebrem ſibi induiſſet & cincinnos quoſdam capiti imponendos excogitaſſet, aliaque quæ vultum femineum mentirentur, ipſe non veritus eſt hujuſmodi probra Chæreæ objicere. At Chæreas, cum teſſeram quidem ab eo acciperet, ira commovebatur, magiſque adhuc cum eam *aliis* traderet, deriſui habitus ab iis qui eam accepturi erant; adeo ut cæteris tribunis ludibrium fieret. nam quoties illius eſſet teſſeram ab ipſo Cæſare afferre, prædicebant fore ut tale aliquod ludicrum, quale antea, afferret. Propterea-que ei fiducia accreſcebat, ſibi ſocios adſciſcendi, ut qui non temere ad iram fuerit concitatus. Atque in his erat Pompedius, vir ordinis Senatorii, omnibus fere *reip.* honoribus perfunctus. Erat autem alias Epicureus, adeoque, à negotiis abhorrens ac otii & quietis amans. Hunc accuſabat Timidius ejus inimicus, quod convicia in Cajum petulantius jactarit; & teſtem adhibebat Quintiliam, feminam ex iis quæ in ſcenam prodibant propter formæ venuſtatem quamplurimos amatores habentem, interque eos Pompedium. Cum autem illa dedignaretur ſui amantem falſo, id quod erat, teſtimonio gravare in cauſa capitis, Timidius urgebat tormentis eam ſubjici. Tum Cajus, animo

Conjurationis ſocios ſibimet quærit Chæreas.

Pompedius à Timidio accuſatur.

θαμίτηζιν [c] εἰς θάνατον αὐτὸς φέρουσιν. τοῦτο Χαιρέαν [d] ἐπήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί τε τῆς βουλῆς, καὶ παύειν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξηγριωκότα τὸν Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ περὶ τὰς ἐσιάσεις [e] ἐμέλησεν ἐπιχειρεῖν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπείχετο λογισμῷ, τὸ μὲν κτείνειν αἰεὶ [f] εὐδοιασὸν κεκεμκὼς, τὸν δὲ καιρὸν [g] ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ' ἐπὶ καταπεάζει τῶν βεβουλευμένων τοῖς χερσὶ χρῷτο.

ε'. Ἐστρατεύετο δὲ πολλὼ ἤδη χρόνον, ἀχ ἡδονῇ φέρων Γαΐᾳ τὴν συναναστροφήν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν [h] ἰσᾶ τε Γαΐῳ [i] εἰσπραξόμενον τούς τε φόρους, καὶ [k] ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸ Καίσαρος ἦσαν ἐφυστερικὰ τοῖς καιροῖς, [m] διὰ καὶ τὸ [n] διαπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ ποιεῖται τῇ [o] εἰσπράξει, πρόπω [p] τῷ αὐτῷ χρώμενος μᾶλλον ἢ τῇ Γαΐᾳ προσάξει, διὰ δὲ τὸ [q] φειδοῖ χρῆσθαι τοὺς τύχας εἰκὸς λαμβάνων τὸ ὑστερεῖν τὴν εἰσπραξιν, εἰς ὀργὴν περιεκαλεῖτο τὸν Γάϊον, μαλακίαν ὀνειδιζόντα αὐτῷ δι' σχολῆς [r] συνάγεσθαι τὰ χρήματα. καὶ δὴ τότε ἄλλα [s] ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον [t] παρεῖχεν αὐτῷ τὸ τὴν ἡμέρας καθήκουσης εἰς αὐτὸν, θηλεά τε εἰδὼς [v] τὰνόματα, καὶ τοῦτο αἰσχύνης ἀνάπλεα. καὶ τοῦτο ἔπρασσεν αὐτὸς οὐκ [x] ἀπηλλαγμένος [y] ἔν τινων τελετῶν μυστηρίων, ἃς αὐτὸς [z] συνίστατο. στολὰς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείας καὶ τινων ὡραίων πολυαμίδων ὀπωνῶν, ἄλλά τε ὁπόσα ὀπισταψεύσασθαι θηλύτητα τὴν ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἑτοίμα Χαιρέᾳ [a] προσκαλεῖτο. [b] Χαιρέας δὲ, καὶ ὁπότε μὲν ἀφαλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ παίσειεν, μειζόνως δ' ὁπότε ἀφαιδοίη, γελῶν τὸν ἀφαλαμβανόντων, ὥστε καὶ οἱ συγκλίαρχοι, παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ' αὐτοῦ [c] δὲ Καίσαρος κομίζειν, πρόλεγόν τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. διὰ τοῦτο δὲ αὐτῷ καὶ ἅμα δοκεῖ παίσειεν καινωνὺς τινας ἀφαλαμβάνειν, ὡς δὴ ἐπ' [d] ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενος. [e] καὶ ἰὼ γὰρ [f] Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, τὰς ἀρχὰς δὲ διεληλυθὼς ἅπασας. [g] Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως, καὶ δι' αὐτὸ ἀπεχόμενος ὀπιπολῆς βίου. τοῦτον [h] ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὢν, ὡς λοιδορίᾳ χρησόμενον ἀπεσεπεῖ κατὰ δὲ Γαΐου, μάρτυρα δὲ ἀφαλαμβάνων Κυϊντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὀπιφανείᾳ δὲ ὡραίᾳ θειατάδασον πολλοῦς τε ἔσαν, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. καὶ τὸν ἀνθρώπου, ψευδῆ γὰρ ἰὼ, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ δὲ ἱερᾶς ἀφαιρεῖν, βασάνων ἔχρηζεν ὁ Τιμίδιος. καὶ Γαΐου παρεξυμ-

c Εἰς θάναθον αὐτὸς φέρουσιν.] Edidi θάναθον αὐτοῖς φέρουσιν. cum *Cod. Busb.* εἰς θάνατον αὐτοῖς φέρουσιν in *Editis Aliiſque.* Forſan, εἰς θάναθον αὐτὸς φέρουσιν. HUDS. Recte & ita exſtat in *Lugd. Bat.* cujus lectionem expreſſimus. HAV.

d Ἐπήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί] Ἀπήγαγε *Busb.*

e Ἐμέλησεν] *L. B.* ἐμέλλησεν.

f Εὐδοιασὸν] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 6. SPANH.

g Ἐπισκοπῶν] *L. B.* ἐφισκοπῶν.

h Ἰσᾶ τε Γαΐῳ] Ἴσατε *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἴσα *Busb.* ἴσα *Voſſ.* nunc *Lugd. Bat.*

i Εἰσπραξόμενον τούς τε φόρους,] Εἰσπραξάμενον *Busb.* εἰσπραξόμενον *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

k Ἄλλα ὅσα] *L. B.* ὅσα ἄλλα.

† *Aliiſque* —— *debebantur*,] Aliiſque quæ Cæſaris erant inferenda theſauris, per illud omne tempus à rato negotio privabatur. in quo tantum majorem ſibi virtutem implendi operis aggregabit, quod more ſuo magis rebus utebatur, quam Caji obediebat imperio: parcebat enim humilibus atque depreſſis. Unde ad iracundiam provoc. *Epiphan.*

l Ἐφυστερικὰ] Conf. ſupr. lib. 18. c. 10. §. 3. SPANH.

m Διὰ καὶ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, & mox Διὰ δὲ τὸ φ. inſertis καὶ & δὲ quæ aberant *Editis* & *MSS.*

n Διπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν] Ἐπιδιπλασιάσασθαι *Busb.* ἐπιδιπλασιάζεσθαι *L. B.*

o Εἰσπράξει,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* εἰσπράξει in *cæteris.*

p Τῷ αὐτῷ χρώμενος] Τῷ αὐτῷ *Busb.* & *Voſſ.*

q Φειδοῖ χρῆσθαι] Conf. ſup. lib. 17. c. 8. §. 4. SPANH.

r Συνάγεσθαι] *L. B.* συνάγεσθαι αὐτῷ.

s Ὑβριζεν εἰς αὐτὸν,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ὑβρίζων in *cæteris.*

t Παρεῖχεν αὐτῷ] Illud παρεῖχεν è *Cod. Busb.*

v Τὰνόματα.] *L. B.* τὰ ὀνόματα.

x Ἀπηλλαγμένος] *Scilicet*, αἰσχύνης.

y Ἔν τινων —— ἑτοιῶν,] Cupidinem, aut Venerem, aut aliud quidpiam id genus Chæreæ pro ſigno dabat Cajus apud *Dion. l.* LIX. *p.* 662. *E.* Priapum aut Venerem dare *Sueton. in Cajo* c. LVI. SPANH.

z Συνίστατο.] Ita lego & diſtinguo cum *Epiphanio*, prius erat, συνίσατο, στολὰς ἐνδυόμενος &c.

a Προσκαλεῖτο.] *L. B.* ἐφισκαλεῖτο.

b Χαιρέας δὲ] Mallem ſane, Χαιρέας δὲ, & mox ὁπότε παίσειεν ἔστο.

c Τοῦ] Abeſt à *L. B. Coccejus* mavult τοῦ δὲ.

d Ἀλόγοις] *L. B.* ὀλίγοις.

e Καὶ ἰὼ] Hæ δὲ pro καὶ ἰὼ γὰρ habet *Busb.*

f Πομπήδιος,] Ita vel Πομπαιδίου ſcribendum eſſe monet *Voſſius* ad *Paterculum*, l. 2. c. 15.

g Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως,] In libris ἐπικούρεος.

h Ἐνδείκνυσι] Gloſſa *L. B.* in *Marg.* αἰτᾶ δὲ ἀπάγει.

i Διὰ-

ξυμμένῳ κελεύῃ τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' εὐθέως βασανίζειν τλὼ Κυιντιλίαν, χρώμενῳ τῷ Χαιρέᾳ πρὸς τε τὰ φονικὰ, καὶ ὁπόσα προβλώστως δέοιτο, ὑπὸ τοῦ νομίζειν ὠμότερον διακονήσεσθαι, τλὼ λοιδορίαν φεύγοντα τ μαλακίας. Κυιντιλία ἦ, ὅπὶ τλὼ βάσανον ἀγομένη, τῶν σωιζόντων τινὸς ὑπιβαίνῃ τῷ ποδὶ, ἀποσημήνασα θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δειλίαν· i δοίσειν γὰ μετὰ ἀνδραγαθίας. βασανίζει k ταύτλω ὠμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ' ἀνάγκας ἦ τὰς ὑπὲρ αὐτῦ· καὶ μηδὲν ἐνδόσιμον ἴσχυ εἰς τλὼ ὄψιν l τλὼ Γαΐᾳ, διακειμένλω σὺν ἐν m ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τλὼ ὄψιν τῆς Κυιντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων διακειμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἠφίη καὶ αὐτλὼ καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνλω ἦ καὶ χρημάτων δόσῃ τιμᾶ θαβμυθίας ἐσομένων λώβης, λὼ ἐλελάθητο εἰς τλὼ n εὐπραγίαν τοῦ ἀφορήτᾳ τῶν ἀλγηδόνων.

ς'. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τ Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ Γαΐᾳ o παρηγορίας ἀξίοις, κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γιόμενον· φησί τι πρὸς Κλήμεντά τε καὶ p Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ὅπὶ τ σταλοπέδων, Παπίνιος ἦ ἐ αὐτὸς λὼ χιλιαρχῶν. "ἀλλ' ἐπὶ "φυλακῇ γε, ὦ q Κλήμη, τὰ πάντα ἓ αὐτοκράτορι "ἡμῖν πράσσειν r σὺκ ἐλλέλειπε. τ γὰ s σωωμοκότων "αὐτῦ χῦ τ ἡγεμονίας πρόνοια ἐ πόνοις τὰς μὲν ἀπε"κτίναμεν, τὰς ἦ t ἐσρεβλώκαμεν ἐπὶ τοσῦτον, ὡς "ἐλεεινὰς κἀκείνῳ γλυέσθαι. μῦ πόσης τι ἀρετῆς ἡμῖν "ἐξάγει τ σταλῶν;" σιγήσαντι ἦ τὸ Κλήμεντι, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνη φέρειν τὰ προσπαττόμενα ἐ τῷ βλέμματι καὶ τῷ ἐρυθήματι παρισταμένῳ, v λόγῳ ἦ αὐτῷ τλὼ μανίαν τὸ αὐτοκράτορος προσκαλεῖν ἄδικον ἱσταμένα προνοίᾳ τὸ ἀσφαλὲς, Χαιρέας x ἦ ἤδη θάρσει χρώμενος ἐν λόγοις λὼ κινδύνων ἀνυμένοις πρὸς αὐτὸν, τὰ κατέχοντα δυνατλὼ πόλιν ἐ τὴν ἀρχὴν ἐπεξιών· "καὶ ὅπως μὲν εἰη Γάιος ὁ τὴν ἐπὶ "τοιούτοις αἰτίαν y προστιθέμενος, τοῖς ἦ τάληθὲς ἐξετάζειν "πρωμένοις, ἐγώ τι, ὦ Κλήμη, καὶ οὗτοσὶ ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ "ἡμῶν σὺ, παύτας Ρωμαίοις τε καὶ τῷ παντὶ z ἀνθρωπίνῳ τὰς "σρεβλας προσφερόμενοι, a σὺκ ὀπιβάσμασι τοῖς Γαΐᾳ διακο"κνέμενοι, γνώμη τε τῇ αὐτῶν, παρὸν παύσαι τοσαύτη ἤδη "χρώμενον ὕβρει εἰς τε τὰς πόλιτας καὶ τὰς ὑπηκόους, διακο"νέμεθα δορυφόροι ἐ δήμιοι καθεστηκότες ἀντὶ σταλωτῶν, "καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδὲ "ἀρχῆς τ Ρωμαίων, ἀλλ' ὅπὶ σωτηρίᾳ ἓ δυλευόντα τὰ "τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ "καθ' ἡμέραν αἷματι σφαγῆς ἐ βασάνῳ τ ἐκείνων, "μέχρι b δή τις καὶ καθ' ἡμῶν διακονήσηται τοιαῦτα "Γαΐῳ. ὁ γὰ εὐνοίᾳ τε πολιτεύῃ διὰ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, "c δι' ὑφορᾶσθαι ἦ μᾶλλον. καὶ ἄλλως ἓ πολλὰ τ ἀπολ"λυμένων ἀποδεδωκότι· ὁ γὰ δὴ χήσεταί ποτε Γαΐῳ τὸ

exaſperatus, Chæream jubet ſine mora & cunctatione torquere Quintiliam: ideo potiſſimum ei ſolitus cædes & quæſtiones injungere, quod putaret hæc exſecuturum inclementius, quo mollitiei notam effugeret. Quintilia porro, cum torquenda duceretur, conſciorum cujuſdam pedem inter eundum premebat, innuens ut fiduciam ſumeret, neve ad tormenta ipſius expaveſceret. ſe enim forti animo & invicto ea perlaturam. De illa quæſtionem habuit Chæreas acerrimam, non ſponte ſua ſed neceſſitate coactus: cumque illa ne tormentis quidem victa cederet, duxit eam in Caji conſpectum, ita corpore deformatam, ut nemo eam ſine doloris ſenſu aſpicere potuerit. Qua viſa, uti erat, cruciatuum acerbitate vexata, Cajus, animo nonnihil commotus, & ipſam & Pompedium crimine abſolvit: inſuper & Quintiliam pecunia donavit, * in læſi corporis ſolatium & *calamitatis levamen*, quod dolorem intolerabilem fortiter & animoſe pertuliſſet.

Quintiliam torqueri jubet Cajus.

Cum nihil contra Pompedium faceretur, abſolvitur à Cajo una cum Pompedio.

6. Iſta Chæream vehementer angebant, ac ſi, quantum in ſe eſſet, cauſa malorum exſtitiſſet hominibus, quibus etiam conſolationem adhibere dignatus eſt Cajus: dicitque Clementi & Papinio, quorum Papinius & ipſe tribunus erat, Clemens autem præfectus prætorio: "Nobis vero, ô Cle"mens, ſtudium non defuit omnia agendi quæ ad "ſalutem imperatoris ſpectant. nam ex iis qui con"tra imperium ejus conjurarunt, alii noſtra cura "& opera necati ſunt, alii tormentis adeo vexati, "ut ipſi *Cajo* viſi fuerint miſerabiles. † Annon "interea mira cum virtute educimus exercitum?" Tacente Clemente, quantumque ipſum puderet eorum quæ imperata erant vultus rubore præ ſe ferente, inſaniam tamen imperatoris verbis increpare haud æquum eſſe cenſente, ſi ſuam ſalutem reſpiceret, Chærea jam ſumpta fiducia, ad ipſum liberius & audacius loquitur, urbis & imperii calamitates numerando percenſens; "quodque horum "cauſa vulgi ſermonibus Cajus haberetur, ſin ve"ro in rei veritatem inquiratur, ego, mi Clemens, "& iſte Papinius, & ante nos tu, Romanis & uni"verſo generi humano tormenta admovimus, non "Caji mandata exſequentes, ſed noſtram potius vo"luntatem, cum penes nos fuerit facere ut deſine"ret à tantis in cives & ſubditos injuriis, obſequi"um ei præſtamus pro militibus ſatellites facti & "carnifices, arma hæc geſtantes non pro libertate "aut imperio Romanorum, ſed pro ejus incolu"mitate, qui eorum tam animos quam corpora in "ſervitutem redigit, fœdati quotidie ſanguine illo"rum quos occidimus aut torquemus, donec ipſius "juſſu ab aliis pari modo tractabimur. Non enim "propter iſta, dum nobiſcum verſatur, benevolen"tia nos proſequitur, ſed potius ſuſpectos habet "& *inviſos*. *Præterea cum multa facta fuerit cæ"des (non enim ab ira conquieſcet, ut qui iraſci"tur

Chærea de Caji ſævitia queritur coram Clemente & Papinio.

Conſilium ſuum iis aperit.

i Διοίσειν γὰ] Οἴσειν *Busb.*
k Ταύτλω] *L. B.* δι' αὐτλὼ.
l Τλὼ Γαΐᾳ,] Τῷ Γαΐᾳ *Busb.*
m Ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι] Ἡδοναῖς *Busb.*
* In læſi corporis ſolatium & *calamitatis levamen*,] Unde illi ſolatium eſſet, propter quod graviter erat debilitata tormentis. nam non ſolum ſanitas ejus corrporis ex ſuppliciis rupta erat, ſed etiam pulchritudo deformata, *Epiphan.*
n Εὐπραγίαν] *L. B.* ἀπραξίαν.
o Παρηγορίας ἀξίοις,] In *Editis*, παρηγορίας ἀξίοις ὧν αἰτίᾳ κακῶν τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς γεγονηκόσι. Fuit cum legerem ὧν αἰτίᾳ. Sed, re melius perpenſa, voces ὧν αἰτίᾳ, quaſi interpretamentum vocabuli αἴτιον, in margine olim appoſitas, ejiciendas eſſe cenſui; & cum γιόμενον pro γεγονηκόσι habeat *Cod. Busb.* (qui illa ὧν αἰτίᾳ κακῶν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς omittit) locum ita refinxi prout in textu repræſentatum dedi.
p Παπίνιον,] Ita pro Παμπλώνιον reſcripſi. Καμπήνιον *Busb.*
q Κλήμη,] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* Κλήμης in *cæteris.*
r Οὐκ ἐλλέλειπε.] Ὠὐκ ἐλίλειπε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*
s Συνωμοκότων] Lego συνομωμοκότων. COCC.
t Ἐσρεβλώκαμεν] *L. B.* ἐσρεβλώσαμεν.
† *Annon* —— *exercitum* ?] Hæccine ſunt noſtræ militiæ munia *Gelen.* Ita noſtram militiam cum nimia ſeveritate tractamus, *Epiphan.*
v Λόγῳ ἦ αὐτῷ] Forſan τὸ ἦ αὐτῷ. αὐτοῖς *Hen. Voſſ.* & *Vat.*
x Δὲ] Abeſt à *L. B.*
y Προστιθέμενος,] *L. B.* προσλιθέμενος.
z Ἀνθρωπίνῳ] Ἀνθρωπίᾳ *Hen.* & *Vat.*
a Οὐκ ἐπιβάσμασι] Ita reſtituimus ex *L. B.* conſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *non imperiis compulſi Caji, ſed noſtra in hoc voluntate progreſſi.* Editi ante κῦ ἐπιτάγμασι. unde & alii, & ipſe *Hudſ.* verterant: *Caji mandata exſequendo: noſtraque voluntate* &c. HAV.
b Δὴ] Αν δὴ *L. B.*
c Δι' ὑφορᾶσθαι ἦ μᾶλλον.] Ita diſtinxi. antea erat. δι' ὑφορᾶσθαι ἦ μᾶλλον, καὶ ἄλλως τ. π. τ. ἀ. ἀποδεδωκότι. ὁ γὰ δὴ χήσεταί π. Γ. τ. τ. ὁ. δ. τ. μ. δίκλω, ἀ. ἡ. π. ἀ. τυγχάνειν, σκόποι ἦ π. κ. αὐτοί, δίον &c.
* *Præterea* —— *conquieſtet*,] Ad hæc enim cum pereuntium multam ſtragem fecerit, *Epiphan.*

d Περ-

"tur non ut jus & æquum tueatur, ſed ut animo "gratificetur ſuo) & nos quoque illius ſævitiæ "obnoxii erimus; cum oportuerit & omnibus ſe- "curitatem & libertatem firmatum ire, & conſti- "tuiſſe à nobiſmet pericula propulſare.

Quomodo Charea conſilium approbat Clemens.

7. Et Clemens quidem Chereæ ſententiam approbat laudatque, tacere autem jubebat, "ne ſer- "mo in plures dimanaret, & divulgatis quæ ſilen- "tio premi oporteret, antequam res perficiatur "prodito conſilio & patefactis inſidiis, ipſi ad ſup- "plicium rapiantur: tempori autem procedenti & "ſpei in poſterum omnia permittenda, quaſi au- "xilium eis ex inopinato ſuppeditatura eſſet for- "tuna. Sui quidem non eſſe ob ætatem ingrave- "ſcentem tale aliquid audere. verum iis, quæ tu, "Chærea, machinatus es & dixiſti, tutiora forſan "poſſum ſuggerere, honeſtiora nemo quidem po- "teſt." Et Clemens quidem domum ſe recepit, dum mente agitaret ea quæ audierat quæque ipſe dixerat, in contrarias partes diſtractus. Chærea autem ea de re ſolicitus, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem alioqui virum egregium eſſe noverat, & libertatis amantem, ideoque animo infenſo & inimico præſenti rerum ſtatui, quod vellet è veſtigio ad ea quæ decreverant exſequenda aggredi, opportunum eſſe ratus ipſi illa proponere, metuens etiam ne per Clementem proderentur, † ſecumque inſuper reputans quantum temporis cunctando perdituri eſſent.

Corn. Sabinum adit Charea.

8. Cum autem libenter Sabinus omnia acciperet, ut qui jam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quod neminem habuerit cum quo conſilium tuto communicaret; cumque in hominem incidiſſet, qui non modo reticere, quæ audiret, polliceretur, ſed & ſuam aperiret ſententiam, multo magis animo confirmatus erat, & Chærcam orabat & obſecrabat, ne qua mora fieret. itaque *ambo* ad Minucianum ſe conferunt, eodem ac illi virtutis ſtudio accenſum, cognataque animi magnitudine illis ſimilem, Cajo vero ſuſpectum propter necem Lepidi. Magna etenim inter Minucianum & Lepidum interceſſerat amicitia, idque ex communi periculorum metu. Nam omnibus aliquem dignitatis gradum adeptis terribilis erat Cajus, ut qui in eorum ſingulos alioſque pro libitu ſævire non deſineret; ſibique invicem formidini erant quod ægre & iniquo animo res ferrent, quippe qui aperte quæ ſentirent inter ſe loqui, odiumque, quo Cajum proſequebantur, indicare non ſuſtinerent timore periculorum, cum & aliàs ſuum in Cajum odium mutuo intelligerent, atque adeo benevolentiam erga ſe invicem habere non recuſarent.

Ambo ad Minucianum ſe conferunt.

Sermones de Cajo tollendo ſerunt Minucianus & Charea.

9. Poſtquam autem conveniſſent & ſe mutuo ſalutaſſent (antea enim illis moris erat in congreſſibus primas deferre Minuciano, & ob dignitatis

"τ ὀργῆς, ἀλλὰ τὸ μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἡδονὴν πᾶσι αὐτῆς "τυγχάνειν· σκοπεῖ δε [d] προσκεισόμεθα & αὐτῇ, δεῖν & "τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβούλευτόν τι & ἐλεύθερον βεβαιοῦν, "καὶ ἡμῖν κινδυνίων ἀπαλλαγὰς ψηφίσασθαι.

Ζ'. Κλήμης ὁ τὴν μὲν ἀθάνοιαν τὴν Χαιρέᾳ [e] φανερὸς ἦν ἐπαινῶν, σιγᾶν ὁ ἐκέλευε, "μὴ καὶ φοβερὸν "[f] εἰς πλέονας ἐξ λόγε, καὶ διαχεομένων ὅπου κρύπτε- "σθαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν πράξαντας ἐκποδὼν τῆ "ἐπιβουλεύματος γενομένης, κελεύειν· [g] χρόνῳ ὁ "τῷ αὐτῷ [h] καὶ τῇ ἀπ' αὐτε ἐλπίδι θαδιόντα τὰ "πάντα, ὡς θαρρησαμένης τινὸς αὐτοῖς ἐπικουρίας "τυχαίας. [i] αὐτὸν μὲν γὰρ ὑπὸ γήρως [k] ἀφεῖσθαι τὴν "ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαν. [l] τὰ μέντοιγε ὑπὸ σοῦ, Χαιρέα, "σωπηθέντων & ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως [m] ὑπο- "θείμην, εὐπρεπέστερα ὁ πῶς ἄν τις & διώναιτο." [n] καὶ Κλήμης μὲν ὡς αὐτὸν ἀνέλυε, [o] διὰ λογισμῶν τε πε ἀκροαθέντων & [p] ὁπόσον αὐτὸς εἰρήκει ἀναφερόμενος. Χαιρέας ὁ δείσας ὡς Κορνήλιον Σαβῖνον ἤπειγε, καὶ αὐτὸν μὲν χιλίαρχον ὄντα, ἀξιόλογον ὁ ἄλλως ἐξεπίσταμενος αὐτὸν, καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐραστὴν, [q] καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσει τε πραγμάτων πολεμίως διακείμενον, χρῄζων ἐκ τοῦ ὀξέως ἔχειν τε ἐγνωσμένων [r] ἐγχειρήσεως, ὑπ' αὐτὸ [s] καλὸν νομίσας εἶναι προθέσθαι, καὶ δεῖσθαι μὴ ὑπὸ Κλημεντος ἀποθοίησις [t] γένοιτο αὐτῶν, ἄλλως τε τὰς μελλήσεις καὶ τε καιρῶν τὰς ἀναβολὰς [v] πρὸς τὰ ὑπερβαλλομένων πλήμμης.

Η'. Ἐπεὶ ὁ ἀσμένως καὶ τῷ Σαβίνῳ τὰ πάντα ἦν, ἅτε καὶ αὐτῷ γνώμης μὲν ἐκ ὑστεροῦσι ἴσης, [x] δοτερίας ὁ πρὸς ὃν τινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνους σιγῇ παραδιδόντος, [y] ἐπεί τε ἀνδρὸς ὑπόπτου ἦν, ἃ μόνον σχέσειν ὧν πύθοιτο προθυμούμενα, ἀλλὰ καὶ γνώμην φανερουμένου τῷ αὐτῷ, πολλῷ μᾶλλον ἦρτο, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἰέναι τοῦ Χαιρέα. τρέπονταί τε ὡς [z] Μινυκιανὸν, αὐτοῖς μὲν ὑπιτηδεύσαι ἀρετῆς καὶ τῷ ὁμοζήλῳ τοῦ μεγαλόφρονος συζυγῆ, [a] Γαΐῳ ὁ ὑπόπτου τῆς [b] Λεπίδου τελευτῆς. πάνυ γὰρ δὴ φίλοι ἐκύρουν, Μινυκιανός τε καὶ Λέπιδος, καὶ δείμαλι [c] κινδύνων τῶν [d] καθ' αὐτούς. πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν πλεῖ φοβερὸς ἦν Γάιος, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἕκαστον, καὶ πρός ὅς τινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι· μὴ [f] ἀφησόμενος· [g] φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἀχηδίας, διαφανεῖν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τῇ ἀθάνοιαν καὶ μίσος τὸ πρὸς Γάιον φόβῳ τε κινδύνων ἀφέμενοι, [h] ἄλλως ὁ αἰσθανόμενοι τὰ ἀλλήλων μίσους πρὸς τὸ Γάιον, καὶ [i] δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὸ πρὸς ἀλλήλους μὴ [k] ἀπηλλαγμένοι.

Θ'. [l] Γενομένης ὁ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπίπερ παρακαλλον, εἰωθότες καὶ πρότερον ὁπόταν συνέλθοιεν τιμίου ἡγεῖσθαι τὸν Μινυκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματος, γῆρα-

d Προσκεισόμεθα] *L. B.* προσκεισόμενα.
e Φανερὸς ἦν ἐπαινῶν,] Φανερῶς *Busb.*
f Εἰς πλέονας ἓξ λόγε,] Εἰς πλείονας *Busb.*
g Χρόνῳ ὁ τῷ αὐθις] Χρόνῳ ὁ καὶ τῷ αὖθις *Busb.*
h Καὶ τῇ ἀπ' αὐτε] Ita *Vat.* & *Voſſ.* καὶ τῇ ἐπ' αὐτῇ in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt, καὶ τῇ ἐπείσθαι ἐλπίδι.
i Αὐτὸν μὲν γὰρ] Αὐτὸς *Busb.* & mox mallem, τὰ ἐπὶ τοῖσδε τόλμης.
k Ἀφεῖσθαι] *L. B.* ἀφῆσθαι.
l Τῶν —— διώναιτο.] His vero, quæ à te Chærea, tractata dictaque ſunt, cautius fortaſſe aliquid inveniam, decentius autem quis poſſit, invenire *Ruſin.* SPANH.
m Ὑποθείμην,] Ὑποθοίμην *Busb.*
n Καὶ —— λογισμῶν τε] Et Clemens quidem continuo mutare ſententiam, omnia quæ audiverat, quæque ipſe dixerat, non potuit efferre per plurimos *Ruſin. ſed minus accurrate.* SPAN.
o Διὰ λογισμῶν] *L. B.* διαλογισμῶν.
p Ὁπόσον] Corrige ὁπόσων. COCC:
q Καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσει] Ita *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.* καὶ τῇ *Busb.* in *Editis* καὶ διὰ τὸ τῇ κ. & mox διακειμένην.
r Ἐγχειρήσεως,] Τῆς ἐγχειρήσεως *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.*
s Καλὸν] *L. B.* καλὰ.
† *Secumque —— eſſent.*] Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas, *Epiphan.* Et omnem moram periculoſam exiſtimabat in tanto negotio, *Gelen.*
t Γένοιτο αὐτῶν,] Γοιτο *Busb.*
v Πρὸς τὰ ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.] Καὶ τὰ ὑπ. *Busb.* καὶ deeſt *Voſſ.*
x Ἀποερίας ὁ] *Sc.* δι' ἀπορίας. *L. B.* ἀπορία.
y Ἐπεί τε] *L. B.* ἐπεὶ ἦν.
z Μινυκιανὸν,] Duo Minuciani infr. c. 4. §. 3. SPANH.
a Γαΐῳ ὁ ὕποπτον] Ita *Busb.* Γαΐου in *ceteris.*
b Λεπίδου τελευτῆς.] Lepidi & Gætulici conjuratio detecta ſub Cajo *Sueton. in Claud.* c. IX. SPANH.
c Κινδύνων] *L. B.* κινδυνικῶν.
d Καθ' αὐτούς.] Sic *Busb.* καθ' αὐτὸν in *reliquis.*
e Μὴ ἀφησόμενος.] Perperam μὴ ἀφισόμενος in *libris.*
f Ἀφησόμενος·] Fortè ἀφειδησόμενος ab ἀφειδία. SPANH.
g Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν.] Ita *Voſſius*, *Busb.* & *Epiphanius.* φωνεροὶ in *ceteris.*
h Ἄλλως ὁ αἰσθανόμενοι] Ἄλλως τε *Hen. Busb.* & *Vat.*
i Δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* δι' αὐτοῦ in *ceteris.*
k Ἀπηλλαγμένοι.] *L. B.* ἀπηλλαγμένων.
l Γενομένης ὁ αὐτοῖς ἀξιώσεως] Γενομένων ὁ αὐτοῖς ἀξιώσεων *Busb.* & *L. B.*

ηδυαιότατος· γὼ λῶ τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ ὄπὶ πᾶσιν ἐπαινημένῳ, μᾶλλον ὡς ἄπλοιτό τινος [m] λόγε, φθάσας κἀκεῖνος· [n] εἶρεν Χαιρέαν, ὅ, τι ϵ̓ωθαλάβοι σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἀοίδιμος γὼ διὰ τῆς πόλεως λῶ ἡ εἰς τ̀ Χαιρέαν διὰ τῶν σημείων τῆς δόσεως πρασομένη ὕβρις. ὁ ὔ, χάρμαν δ̓ λόγε μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινυκιανὸ τὸ ὄπὶ τοιοῖσδε [o] πιστεῦσαι ὁμιλίᾳ χρήσασθαι ϖρὸς αὐτόν. "καὶ "σὺ μοὶ δίδως, εἶπε, σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις ὔ "σοι [p] δ̓ ἀναγείρειν με μείζονος ἢπερ εἴωθα ἐμαυτὸν ὀρ- "μᾶν, [q] ὠδέ μοι χρεία πλειόνων [r] ἐστὶ λόγων οἵ με θαρ- "συνεῖν, εἰ δὴ καὶ σοι ταῦτα δοκεῖ, [s] γνώμης γὰρ τ̀ αὐτῆς "κοινωνοὶ ϵ̓σόμεθα πρότερον ἢ συνελθεῖν γεγόναμεν. [t] καὶ ἓν "μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος, [v] ἀμφοῖν δ̓ ἂν [x] ἐρκέσει. "ὥστε ἴθι κὴ ἔργων ἐχώμεθα, ἡγεμών τ' ἴσθι, εἰ βού- "λοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, [y] ἢ ϵ̓ [z] ϖροείσομαι "ὄπιθεν μὲν τῇ σῇ, [a] συμπράσσοντός τε [b] πίστει. ὡς- "ὔ ὀκνηρία σιδήρε τοῖς τὼ ψυχὼ εἰς τὰ ἔργα "ϖροσφερομένοις, δι' ὃν καὶ ὁ σίδηρος δεξιός "εἰωθεν εἶναι. ὤμηκά τε εἰς τὼ πρᾶξιν, ὐχ ὧν ἂν "αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι ϖροφερόμενος· ὁ γὼ χολὴ "κινδύνε μοι καταμανθάνειν τὸς ἐμαυτῦ, δηλώσαί τε πα- "τρὶς ἐλευθεροτάτης ἐπάλγυνλι, [c] καὶ τ̀ νόμων τ̀ "ἀρετῆς ἀφῃρημένης, τὸς τε πάντας ἀνθρώπε ὀλέθρε "διὰ Γάϊον καταληφότος. ἄξιος δ̓ ἂν εἴλω ϖρὸς σοῦ "δικαιῦ πίστεως ὄπὶ τοιούτοις τυγχάνειν, [d] ὄπὶ δ̓ ὁμοῖα "φρονεῖν αὐτοῖς ϵ̓ σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι.

ι'. Μινυκιανὸς δὲ, τῷ ὁρμῇ τῶν λόγων θεασάμενος, ἠσπάζετό τε ἀσμένως, καὶ [e] ϖροσαγείρετο τῷ τόλμαν αὐτῷ, ἐπαινέσας τε καὶ διεγασάμενος, μετ' εὐχῶν [f] δὲ καὶ ἱκετείας [g] ἀπέλυτο. [h] καὶ ἰσχυρίζονταί τινες [i] ὕτως βεβαιῶσαθαι τὰ εἰρημένα. εἰσιόντος γὼ εἰς τὸ βυλευτήριον Χαιρέε, φωνῇ [k] λέγεται ϵ̓κ τῦ πλήθες ἠρέσθαί τινος ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος περαίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ ϖροσλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον· καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑπεδέ- ξατο, μὴ καί τινος τ̃ συνωμοσῶν ϖροδότε γεγονότος ἀ- λίσκοιτο, καὶ τέλος συνέντα ὄπὶ ϖροτροπῇ φέρειν, [l] εἴ τε ϖροσαινέσει τ̃ συνεγνωκότων ἀντισημήνασός τινος, εἴτε δὴ καὶ τῦ Θεῦ, ὃς ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐ- τὸν [m] θαρσῆσαι. διεληλύθει δὲ διὰ πολλῶν τὸ ὑπόβλη- μα, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν· οἱ μὲν [n] τ̃ βυλευ- τῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, ϗ ὁπόσοι τῦ στρατιωτικῦ συνή- δεσαν. ὐδεὶς γὼ λῶ [o] ὃς μὴ ϵ̓ν εὐδαιμονίᾳ ἀνηρίθμῃ τῷ Γαΐε [p] μετάσχοιν, ϗ [q] δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁπῴῳ δυνατός τις τρόπῳ, [r] μηδὲ ἐκὼν εἶναι τ̀ ὄπὶ τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι ϖροθυμίας ἢ δυνάμεως, ϗ λόγοις ϗ δι' ἔργων, [s] ἦρτο ὄπὶ τυραννοκτονίᾳ. [t] ἔτι

eminentiam, utpote civium nobiliſſimo, & quod omni laude cumulatus eſſet, præcipue vero cum ſermones ſereret) ille dicere orſus Chæream rogabat, quodnam ſignum ea die *ab imperatore* accepiſſet. Vulgatum enim erat per totam urbem quomodo Chæreæ ſoleret teſſeris dandis illudere. Ille vero, verborum ridiculum nihil moratus, gratias agebat Minuciano, quod tantum ei in hiſce fidei habuerit ut cum eo colloqui vellet: "& tu mihi, "inquit, libertatis ſignum da, gratiæque tibi re- "ferantur, quod me magis, quam mea fert natu- "ra, excitaſti, neque mihi pluribus opus eſt ver- "bis ad animum erigendum firmandumque, ſi ti- "bi eadem, quæ mihi, placeant, & ejuſdem etiam "antequam conveniremus ſententiæ fuerimus. "Uno quidem gladio accingor, ambobus vero ſuf- "ficiet. Age itaque & ad opus aggrediamur: tuum "ductum, ſi ita viſum fuerit, & imperium ſequar; "aut ipſe præibo tuo fretus auxilio, tibique adju- "tori fidens. Ferro non egent, qui rebus agendis "fortem animum adhibent, à quo etiam ferrum "ſolet exacui. ipſe certe totus feror in hoc nego- "tium, nullo malorum quæ poſſunt accidere me- "tu ſolicitus. non enim mihi vacat mei periculi "rationem habere, dum patriæ vicem doleo, è "ſumma libertate in ſervitutem datæ, legum vi & "auctoritate ſublata, & omnibus imminente à Ca- "jo pernicie. Utinam autem dignus ſim, qui apud "te judicem tuam in iſtis merear fidem, quando- "quidem aliter ac ipſe de illis ſentire tibi non in- "tegrum ſit.

10. Minucianus autem, cum obſervaſſet quò ferebant verba, libenti animo eum amplectebatur, & laudando ipſum amplexandoque audaciæ ejus ſtimulos addebat, atque ita cum votis cum precibuſque dimittebat. Affirmant etiam nonnulli eum hoc modo in iis quæ dixerat confirmaſſe *Minucianum*. Cum enim in curiam ingrederetur Chærea, vox cujuſdam è turba ad eum impellendum fertur emiſſa, jubens perficere quod agendum erat, juvante Deo: & primum quidem Chereæ obortam eſſe ſuſpicionem, ne ab aliquo conjuratorum proditus caperetur, tandem vero intellexiſſe adhortantis eſſe *verba*, ſive certo quodam, ſuadentibus id conſciis, ſignum ex adverſo dante, ſive Deo, qui res mortalium intuetur, bono animo eſſe jubente. Multi autem jam participes facti erant inſidiarum, omneſque armati aderant, & ſenatores & equites, ſimulque militum quotquot erant conſcii. nemo enim erat qui non pro *magna* felicitate haberet Caji necem, atque adeo omnes, quocunque modo poſſent, ſtudioſe id agebant, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, ſed ſumma alacritate & pro ſua quiſque virili ad tyrannnicidium verbis factiſque parati erant. Quin & Calliſtus ſemet illis adjungit.

Chærea animos facit Minuciano.

Conjuratorum numerus augetur.

Calliſtus ſemet illis adjungit.

m Λόγε,] Ita lego & diſtinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, λόγε φθάσας, κἀκεῖνος &c.

n Εἶρεν] *L. B.* εἴποτε *Cocc.* ἤρετο.

o Πιστεῦσαι ——— αὐτόν.] Suſtuli comma poſt πιστεῦσαι, auctoritate *Cod. Busb.*

p Τὸ ἀναγείρειν με] Iterum ex *Cod. Busb.* τ̃ ἀνεγείροντός (ἀνεγείροντος *L. B.*) με μείζονος ἢπερ in *Editis Aliiſque.* τῷ ἀνεγείροντί με μείζονος ἢπερ legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.*

q Οὐδὲ] Οὐδείς μοι *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

r Ἐστι] *L. B.* ἴτι.

s Γνώμης γε] Γνώμης τε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ ἓν μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος,] Illud ϗ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

v Ἀμφοῖν δ̓ ἂν ἀρκέσει.] Ἀμφοῖν δ̓ ἄρ' ἐρκέσει *Busb.*

x Ἀρκίζει.] *L. B.* ἀρκίσειεν.

y Ἢ ϗ ϖροείσομαι] Ita lego. ἢ in *Ed. Baſ. Aliiſque.*

z Προείσομαι] *L. B.* ϖροσείσομαι.

a Συμπράσσοντος] Eſt qui malit συμπράσσοντι.

b Πίστει.] *L. B.* ἐπὶ σιδήρῳ.

c Καὶ] Abeſt à *L. B.*

d Ἐπὶ δ̓] *L. B.* δὲ τ̃.

e Προσαγείρατο τῷ τόλμαν αὐτῦ,] Προσιέβιζε *Busb.*

f Δὲ καὶ ἱκετείας] Illud ϗ abeſt *Busb.* & *Hen.* à *pr. m.*

g Ἀπελύετο.] Ita cum *Hen.* à *pr. m. Vaſ.* & *Epiphanio.* ἀπε- λύοντο in *Editis Aliiſque.*

h Καὶ ἰσχυρίζονταί τινες] Καὶ ſalvo ſenſu abeſſe poteſt, nec, (niſi à ſecunda manu) habet *Hen.*

i Οὕτως βεβαιῶσαθαι τὰ εἰρημένα.] Ita lego ex conjectura. ὡς βεβαιῦν τὰ εἰρ. *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.* ὡς βεβαίως ταῦτα εἰρημένα in *ceteris.*

k Λέγεται] ——— ἐξορμήσει.] Vocem λέγεται adjeci è *Cod. Busb.* qui mox legit, ἡρέσθαί τινος ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος· πέρανε μ. δ. τ. π. κ. ϖροσλαμβάνειν τὸ δ. *Epiphanius* vertit, *vox cujuſdam de populo fertur emiſſa, quæ quaſi admoneret, dicens, perfice quod agendum eſt opitulante divinitate.*

l Εἴ τε] *L. B.* πρῶτον εἴ τε. ac ſuperiori linea.

m Θαρσῆσαι.] Ita *Busb.* θαρῆσαι abeſt *ceteris.*

n Τῶν βυλευτῶν ὄντες,] Articulum etiam τ̃ addidi è *Cod. Busb.* cui adſtipulatur nunc *Lugd. Bat.*

o Ὃς μὴ ϵ̓ν εὐδαιμονίᾳ] Ὃς οὐκ ἠρίθμῃ *Busb.*

p Μετάσχοιν,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 6. §. 5. SPANH.

q Δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο,] Ita *Busb.* δι' αὐτῦ in *ceteris.*

r Μηδὲ ἐκὼν εἶναι] Ὡς μὴ ἑκὼν *Busb.*

s Ἦρτο] *L. B.* ἤρκτο.

t Ἔτι ϗ Κάλλις·] Ita diſtinguo & lego, ſola conjecturâ fretus; cum antea eſſet, ἑκὼν ϗ Κάλλις, ἀπελθὼν ϗ λῶ Γαΐε, ϗ πλ.

ſtus *ſe eis adjunxit:* Caji enim libertus erat, vir unus qui, maxime omnium ad ſummam poteſtatem evectus, æquum fere cum tyranno habebat imperium, ex timore quem omnibus incuſſerat, & opum magnitudine quas ſibi comparaverat: nam munera quocunque modo acceperat, nec ullis abſtinuerat injuriis, præter fas & æquum omnes ſua poteſtate premens; ac præterea noverat Caji ingenium implacabile eſſe, adeoque pertinax ut nunquam ab eo quod ſemel ſtatuerat in diverſum abiret, & ſe ob alia etiam multa in periculo eſſe *ſentiret*, non minime vero ob ingentem pecuniæ vim. Quo factum ut Claudium coleret, & clam ad eum transiret, ſperans, ſi ei cederet principatus, Cajo ſublato ſuam in iiſdem potentiam fore cauſam cur apud eum etiam in honore eſſet, ut qui jam ante eum demeruerit benevoli humanique animi officiis. nam jactare auſus eſt, quod juſſus à Cajo Claudium veneno tollere, id ipſum variis modis diſtulerit. Videtur autem mihi Calliſtus de induſtria iſta finxiſſe, ut à Claudio gratiam iniret. quandoquidem nec Cajus, ſi Claudium perimere voluiſſet, Calliſti excuſationes *æquo animo* tuliſſet: nec Calliſtus juſſus *à Cajo* in re factu expetenda tergiverſatus fuiſſet; neque male agens, ac præter ea quæ dominus imperaverat, ſtatim meritas pœnas non ſuſtinuiſſet. Atque adeo Claudium quidem divinitus Caji furorem & inſaniam effugiſſe; Calliſtum vero finxiſſe beneficium à ſe collatum, ad quod ne minimum quidem contulit.

Simulat ſe à Cajo juſſum veneno Claudium tollere.

Chærea more impatiens.

11. Cæterum Chæreæ conatus indies differebantur *conſciorum* plerorumque ſegnicie. Nam ipſe invitus moram in re agenda ferebat, ut qui omne tempus facinori patrando opportunum eſſe duceret. * Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium, ad mactandas pro ſalute filiæ victimas, ſæpe tempus oblatum erat, vel cum præcipitandi dum ſtaret in faſtigio baſilicæ (tectum autem ſublime eſt foro imminens) & nummos inde aureos & argenteos ſpargeret populo; vel opprimendi celebrantem arcana ſacra ab ipſo inſtituta. ipſum enim à nemine ſibi cavere, dum ſolicitus eſſet ut omnia in iis rite ſervatoque decoro fierent, minimeque crederet quenquam contra ſe quidquam moliri. Sed ſi nihil indicio ſit, ſibi, quaſi à Diis, datam eſſe necis poteſtatem, ipſum tamen ita viribus valere ut vel abſque ferro Cajum conficeret. Adeo Chærea infenſus erat conjuratis, veritus ne tempus opportunum amitterent. Atque illi quidem

δὲ ϗ Καλλιςος· ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, πλεῖςά τε ἀνὴρ εἰς ἅπαντος ἐπὶ μέγιςον δυνάμεως ἀφῖκτο, ϗ ὅσον ἄλλο ἢ ἰσοτύραννον εἶχε τὴν δυνάμιν, φόβῳ τε τῶν πάντων ϵ μεγέθϵ χρημάτων, ἅπερ ἐήμυεν αὐτός. [v] δωροδοκώτατος γὰρ ἦν ϵ [x] ὑβριςικώτατος, [y] παρ' ἐξουσίαν ϗ [z] ἐξουσίᾳ χρησάμενος· ϖϵφὶ τὸ εἰκὸς· ϗ ἄλλως τε ϗ Γαΐου τὴν φύσιν ἐξεπιςάμενος· ἀνήκεςον ἅπασι, ϗ ἐφ' οἷς πισι κελεύσειν ἀδάμως [a] ἀντιπαράσκαλα χρωμένοις, αὐτῷ τε πολλὰς μὲν ϗ ἄλλας ϗ κινδυνώδους αἰτίας, ἐχ ἥκιςα δ' τὸ μέγεθος τῶν χρημάτων. ὥϛε δὴ ϵ Κλαύδιον ἐθεραπόδυε κρυπτῶς [b] μεταπαλίζων ϖρὸς αὐτὸν, ἐλπίδι ϗ πᾶν εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐῳ μεταςάντι, αὐτῷ τὴν ὑπάθεσιν τῶν τιμῶν τὴν ἐφ' ὁμοίοις ἰσχύειν, ϖϵφοκαταλέγοντι χάριν ϵ φιλανθρωπίας λόγον. ἐτόλμησε γοῦν εἰπεῖν ὡς κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον, μυρίας εὑρὼν ϗ χρήματος τὰς [c] ὑπερβολάς. [d] δοκεῖ δέ μοι ϖϵφαντοιεῖν Καλλιςος ὅτι ϑήρα τῇ Κλαυδίᾳ τὸν λόγον τοῦτον. [e] ἐπεὶ ὅτε Γαΐος ὡρμηκὼς μεταχειρίσεσθαι Κλαύδιον ἐνείχετο τῶν Καλλίςου ϖϵφάσεων, ὅτε Κάλλις ϵ, κελευσθεὶς πᾶν τὸν ϖροθάξιν εὐκόλον [f] ὑπερέβαλεν, [g] ἢ κακυργῶν εἰς [h] ϗ δεσπότου [i] τὰς ὑπίςολὰς, οὐκ ἂν ἐκ τοῦ ϖροχείρου τὸ μῆθον ἐκομίζετο. ἀλλὰ δὴ [k] Κλαυδίῳ μέν πνι ϑεῖα δυνάμϵ σώσασθαι ἐκ μανιῶν τῶν Γαΐου, Καλλίςου ϑ ϖϵϖοιήσαντος χάριτος καταθέσιν μηδαμῶς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης.

ια'. [l] Τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Χαιρέαν [m] ὑπερβολαὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἦσαν [n] ὀκνῷ τῶν πολλῶν. ὁ γὰρ Χαιρέας [o] ἑκὼν ϗ πράσσειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτο, πάντα καιρὸν ὑπολαμβάνων [p] τῇ πράξει νομίζων. ϗ γὰρ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀνιόντα, [q] κατὰ ϑυσίας ὑπὲρ τῆς ϑυγατρὸς ὑπιπλεμένας ὑπὸ τοῦ Γαΐου, παρῆν πολλάκις καιρὸς, ϗ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἱσταμένου ϗ δήμῳ χρυσοῦ ϗ ἀργυρίου χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὥσαν κ' κεφαλῆς, ὑψηλὸν δ' ἐςὶ τὸ [r] ςέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέρον, ὅθεν τι τῶν μυρίων [s] ποιήσειν ἔμελλε τότε. πάντων γὰρ αὐτὸν ἀσφαλέςερον εἶναι ϖϵφοικὸς τοῦ ἐν αὐτοῖς εὐπρεπῶς [t] ἀναςρεφομένου, ϗ ὑπογνώσϵ τοῦ ἐν ὑπιχάρμοσ [v] τινὰ γνώμῃ πιςεύσαν. εἰ δ' [x] μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τῶν ϑεῶν, αὐτῷ δυνάμιν τοῦ ϑανάτου ϖροτυχόντα, αὐτῷ δ' ἂν ἰσχὺν ἐγγενέσθαι, ϗ μὴ σιδηροφορουμένῳ διαχρήσασθαι [y] τὸν Γάϊον. ὅτως δι' [z] ὀργῆς εἶχε τοὺς σωματοφύλακας ὁ Χαιρέας, δεδιὼς τοὺς καιροὺς [a] διαῤῥυέντας. οἱ δ' ἑώρων μὲν [b] νομίμων τε χρήζοντα ϵ ἐπ' ἀγαθοῖς πᾶς

[v] Δωροδοκώτατος γὰρ ἦν ϗ] Et vigorem ultra modum haberet *Ruſin.* SPANH.

[x] Ὑβριςικώτατος,] Ὑβριςότατος παρὸν τινα ἂν γένοι) *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[y] Παρ' —— εἰκός·] Vel παρόντ' ἂν ἐξουσίᾳ χρησ. præſenti utique potentia præter fas uſus. SPANH.

[z] Ἐξουσίᾳ] *L. B.* γένοι) ἐξουσία.

[a] Ἀντιπαράσκαλα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 2. §. 4. SPANH.

[b] Μεταπαλίζων] *L. B.* μεταπαλίζειν.

[c] Ὑπερβολάς.] Ἀναβολὰς *Busb.* HUDS. Vel ἀναβολὰς, mox tamen ὑπερβολὰς & ὑπερβαλλεσθαι §. xi. & xii. SPANH.

[d] Δοκεῖ δέ μοι ϖϵφαντοιεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* quo fere modo legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius*, δοκεῖν ἢ προσεποιεῖτο in *Editis Aliiſque.*

[e] Ἐπεὶ] *L. B.* ἐπειτα & in *Marg.* ἐπείτε.

[f] Ὑπερέβαλεν,] Sic lego. ὑπελαμβάνειν in *Joſephi* libris tam *Editis* quam *MSS.*

[g] Ἢ κακυργῶν] Ita *Hen. à pr. m.* (ut & *L. B.*) εἰ *ab altera manu.* quo modo, in *Editis* & *MSS.* niſi quod ϗ pro εἰ habeat *Busb.* omiſſis ἄκτον ὑπελαμβάνειν.

[h] Τοῦ δεσπότου τὰς ἐπιςολὰς,] Ἐπιςολῇ mandata ſupr. lib. 18. c. 9. §. 4. SPANH.

[i] Τὰς ἐπιςολὰς] Adjectum ex *L. B.*

[k] Κλαυδίῳ μέν τινι ϑείᾳ] Ut aliquem ex loco, quem corruptum eſſe ſuſpicor, ſenſum elicerem ita reſcripſi, cum antea eſſet, Κλαυδίῳ, μὴ ἔκ τινος ϑείας δυνάμεως χρήσασθαι μανιῶν τοῦ Γαΐου, Καλλίςου ϖϵφοιήσαντος &c. *Epiphanius* vertit, *ſed Claudium quidem divinitas à Caji veſania liberavit, Calliſtus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur injuncta.*

[l] Τοῖς δ' ἀμφὶ] *L. B.* τοὺς ἀμφὶ.

[m] Ὑπερβολαὶ] Ἀναβολαὶ vid. mox ſupr. §. 10. SPANH.

[n] Ὀκνῷ τῶν πολλῶν.] Ita *Busb.* ὀκνούντων πολλῶν perperam in *Editis Aliiſque.* ὀκνούντων πολλῶν *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ἑκὼν δ' πράσσειν ἀναβολὴν] Ἑκὼν εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἔτω ἑκὼν εἶναι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[p] Τῇ πράξει] *L. B.* πράξιν.

* *Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium,*] *Epiphanius* vertit, *nam dum Cajus in Capitolium aſcendiſſet, ut pro filia ſacrificaret, venit frequentes ad eum, & in imperialis loci culmine ſtantem, ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc miniſteria gererentur præcipitem ex eminenti loco cogitavit impellere, cum ſe à nullo videri putaret, nec inſidias feciſſe crederetur. Et licet non optata mors evenifſet, ipſi tamen acceſſiſſet audacia, ut præter ferrum perimeret.*

[q] Κατὰ ϑυσίας] Ita *Busb.* ϗ τὰς ϑυσίας in *ceteris.* εἰς τὰς ϑυσίας legendum eſſe conjiciebat Cl. *Lowthius.*

[r] Στέγος] *L. B.* τέγος.

[s] Ποιήσειν τότε.] *L. B.* συνήσειν.

[t] Ἀναςρεφομένου,] Ita lego, potius quam ἀναςρεφόμενον, quod tamen in *libris* exſtat.

[v] Τινὶ γνώμῃ πιςεύειν.] Sic *Busb.* τινὶ γνώμῃ πιςεύοντα in *ceteris.*

[x] Μηδὲν σημεῖον,] Locum hunc pro deploratiſſimo habeo. ut tamen ſenſum aliquem, licet languidum, inde elicerem, mutavi μηδὲν τίμιον, ὡς τοῦ ϑεῶν αὐτῷ in μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τοῦ ϑεῶν, αὐτῷ.

[y] Τὸν Γάϊον.] *L. B.* τότε Γάϊον.

[z] Ὀργῆς] *L. B.* ὤχθης. sed in *Marg.* ἐχθῆς.

[a] Διαῤῥυέν.] *L. B.* διαφευγόν.

[b] Νομίμων] *L. B.* τόμων.

[c] Ἐπὶ

τοῖς αὐτῶν [c] ἐπιγόμενον. ὁ μὲν ἀλλ' ἠξίουν εἰς ὀλίγον γῆν [d] ὑπερβολὴν χρόνου, μὴ δ' [e] ὑποφάλμαιον τῇ ὑπερθέσει συνελθόν τε παρέξοιεν τῇ πόλιν, ζητήσεων τ' συνειγνωκότων τῇ πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελλήσουσιν ὑπερφρεῖν ἄπορον τῇ ἀνδραγαθίαν [f] ποιήσειεν, φοβουμένη Γάϊον πρὸς αὐτὸς μειζόνως. καλῶς οὖν ἔχειν θεωρῶν ἐν τῷ Παλατίῳ ὑπαλυμένων ἅπαντα τὸ χρῆμα· [g] ἄγον) ἢ ἐπὶ τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένου τῷ ὀρχηστῷ τοῦ δήμου Καίσαρος εἰς αὐτὸν, μικρόν τε πρὸς τοῦ βασιλείου καλύβης πηλοῦ γιγνομένης, καὶ Ρωμαίων τε οἱ εὐπατρίδαι θεωροῦσιν ὁμοῦ παισὶ δ' γυναιξὶ δ' ὁ Καῖσαρ· ῥᾳστώνειν τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρίον [h] καθειργνυμένων, ὥστε εἰσιόντα τὸν ὑπὲρ χειρὸς ποιήσασθαι, δυναμένοις τοῖς ὑπασπισταῖς, εἰ καί τινες προθυμοῖντο, μὴ [i] ῥᾳδίως ἐξομένης αὐτῷ βοηθεῖν.

16. Ηνείχετο ἡ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωρῶν ἐπελθουσῶν τῇ πρώτῃ [k] δεδογμένον ἄπεσθαι τῆς πρᾶξεως. ἰσχυρότερον [l] δ' ἐπὶ τοῦ [m] κατ' ἐκείνου προβεβουλευκότος [n] τὸ τῆς τύχης συγχωροῦν [o] ὑπερβολάς· καὶ [p] τῆς τρεῖς [q] ὑπερβαλλομένης [r] τὰς νομίμους ἡμέρας, μόλις κατὰ τὸν πολύταιαν αὐτοῖς ἐπεκρίθη τὸ ἔργον. [s] Χαιρέας ἢ συγκαλέσας τοὺς συνωμότας, "πολὺς μὲν, "εἶπε, καὶ ὁ παρελήλυθὼς χρόνος ὀνειδίζει τὸ ἐπι- "μέλειον ἡμῶν ὑπὸ τοῖς ὕστερον βουλευθεῖσι μετὰ ἀρε- "τῆς· δεινὸν ἢ [t] εἰ καὶ μωυμάτου γενομένης διαπε- "σεῖται ἡ πρᾶξις, καὶ Γάϊος ὑβρεῖ μειζόνως. ἢ οὐχ "ὁρῶμεν ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφαιρούμεθα [x] ὑπὸ τῶν "ἡμετέρων, καὶ προσθήκην τοῦ Γαΐου τυραννίδι χα- "ριζόμεθα, δεῖον αὐτοὺς παύσεις τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ "τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος [y] δι' "αἰῶνος ἅπαντος [z] τοῦ αὐθις ἐν θαύματι μεγάλῳ "καὶ τιμῇ καταστῆσαι;" τῶν ἢ ὅδε ἀντιπεῖν ὡς ἀ πάνυ [a] καλῶς δυναμένων, ὅτι τῇ πρᾶξιν ἀπείρους δεχομένων, σιγῇ ἢ καταπεπληγότων, "τί φησιν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὴν ἡμε- "ραν τῶν θεωρῶν [b] ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάϊον "[c] ἐκπλεύσοντα; ὅτι γὰρ Αλεξανδρείας παρεσκευ- "ασε πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. καλὸν ἢ "[d] ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸ ὄνειδος, τῇ Ρω- "μαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦσον διά τε γῆς καὶ θα- "λάττης; πῶς ἢ οὐκ ἂν δικαίως [e] κείνομεν αὐ- "τοὺς αἰσχύνῃ τῶν γενησομένων, εἴ τις οὐ [f] αὐτὸν "Αἰγύπτιος κτείνει, τὸν ὕβριν οὐχ ἡσόμενον ἀ- "ναχεῖν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν. ἐγὼ μὲν οὖν "οὐκέτι εἰς πλείονα ἀνέξομαι τὰς [g] σκέψεις [h] ὑ- "μῶν, χωρήσω ἢ τοῖς κινδυνίοις [hh] ὑμῖν σήμερον, "ἡδονῇ φέρων πᾶν ὅ, τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, δεῖ

[c] Επιγόμενον.] Ita *Gall.* ἐπαγόμενον in *Editis Aliisque.*

[d] Υπερβολὴν] Conf. supr. §. 10. SPANH.

[e] Επισφάλμαιον] *L. B.* πη σφάλμ.

[f] Ποιήσειεν.] Ποιήσειε infertum dedi, sensu illud aut simile verbum postulante.

[g] Ἄγον) ἢ ἐπὶ τιμῇ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in parvo eius rotundo templo, aguntur, qui primus &c.*

[h] Καθειργνυμένων.] Καθειργμένων *Busb.*

[i] Παρατάξοιντο μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ βοηθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) προσταξόμενος αὐτῷ βοηθεῖν. εἴχετο ἢ in *Editis Aliisque.*

[k] Δεδογμένον] *L. B.* δεδομένον.

[l] Δ' ὦ] *L. B.* ὦ.

[m] Κατ' ἐκείνου προβεβουλευκότος] Sic *Busb.* & *L. B.* κατ' ἐκείνους in *cæteris.*

[n] Τὸ τῆς τύχης] *L. B.* τῆς τύχης.

[o] Υπερβολὰς. —— ἡμέρας,] Conf. supr. §. 10. SPANH.

[p] Τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένης] Zonaras in narratione hujus facti p. 559. B. de Cajo, καὶ πρὸ τούτου ἐτέρας τρεῖς ἡμέρας προσθεῖναι. Adeo ut hic vertendum sit: *tres insuper dies præter legitimos horum ludorum superaddendis.* Non adsecutus est etiam hunc locum *Rufinus.* SPANH.

[q] Υπερβαλλομένης] *L. B.* ὑπερβαλομένης.

[r] Τὰς νομίμους ἡμέρας,] Ita lego cum Cl. *Lozuthio.* τοὺς νομίμους ἡμέρας in *libris.*

[s] Χαιρέας ἢ συγκαλέσας] Haud aliter *Busb* Χαιρέας ἢ καλέσας *Lugd. Bat.* Χαιρέας δὲ καλέσας in *reliquis.*

[t] Ονειδίζῃ τὸ ἐπιμέλειον] Ita lego. ὀνειδίσαι τε τὸ in *Editis Aliisque.* ὀνειδίζει τὸ *Busb.*

[v] Ει] Abest à *L. B.*

[x] Οπόσα —— προσθήκην] *L. B.* in *Marg.* ὑπόσας τῶν ἡμερῶν, εἰς προσθήκην.

[y] Δι' αἰῶνος ἅπαντος] Ita *Hen.* nisi quod δι' αἰῶνος ἀπόντος pro ἅπαντος habeat. & ἅπαντος τοῦ αὖθις in *cæteris.*

[z] Τοῦ αὖθις] *L. B.* τοῖς αὖθις.

[a] Καλῶς δυναμένων.] Ita cum *Cod Busb* & *Lugd. Bat.* qui etiam ὡς ἃ omittit. Forsan τῶν ἢ δὲ ἀντειπεῖν ὡς πάνυ καλοῖς δυναμένοις.

[b] Υστάτην ἡμέραν οὖσαν,] Ἡμέραν τελευταίαν *Busb.*

[c] Εκπλεύσοντα;] *L. B.* ἐκπλεύσαντα.

[d] Υμῖν] Vel ἡμῖν legendum vel (ponendo *vobis* pro *nobis*) corrigenda versio. IBB.

[e] Κείνομεν] *L. B.* κείνωμεν.

[f] Αὐτὸν Αἰγύπτιος] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nam quo modo non juste erimus confusioni obnoxii, si quis eum Ægyptius occidat, iniuriam non ferens libertatis oppressæ.* HUDS. Lectionem hanc confirmat *Lugd. Bat.* in quo est αὐτὸν, verum desideratur id quod præcedit ὄν. HAV.

[g] Σκέψεις] Σκήψεις *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[h] Υμῶν] Ita cum *Epiphan.* ὑμῶν in *Græcis* omnibus.

[hh] Οὐ σήμερον,] Mallem ὁμοῦ.

senticbant eum justis de causis iraſci, atque è re ſua eſſe quod ille adeo feſtinaret. Veruntamen poſtulabant pauliſper deferri negotium, ne, ſi quid male ſuccederet, tota civitas turbaretur conſcios facinori perquirendo, ipſiſque Cajum aggreſſuris nihil proficeret fortitudo, omnibus ad illum aditibus majori cura præcluſis. Satius igitur eſſe, cum ſpectacula in palatio ederentur, ſeſe ad rem admovere: (celebrantur autem in honorem Cæſaris, qui primus poteſtatem populi in ſe tranſtulit; fixiſque prope regiam tuguriis eò ſpectatum veniunt patricii Romani cum liberis & uxoribus, necnon & ipſe Cæſar) facileque illis fore, tot hominum milibus in locum anguſtum concluſis, ipſum dum ingrederetur adortum ire, cum ne ſatellites quidem, ſi id magnopere vellent, ei auxilio eſſe poſſent. *Tandem decretum, dum ludi Palatini aguntur, Cajum tollere.*

12. Chærea ergo *diem ex die* exſpectabat, cumque adeſſent ſpectacula, primo die ad rem aggredi conſtitutum erat. ſed fortuna, quæ moras interpoſuit, plus poterat quam conſilium, quod contra ipſum ceperant: cumque tres dies ſtati & ſolennes nihil agendo tererentur, vix die noviſſimo obtinuerunt ut res conficeretur. Itaque Chærea, convocatis qui conjuraverant, dicebat, "multum "quidem elapſum eſt temporis, quod nobis ſegni- "ciem exprobrat in honeſtis conſiliis exſequen- "dis: grave autem erit, ſi ex alicujus indicio in "nihilum recidat quod ſuſcepimus, & Cajus inde "exacerbatus magis etiam ſæviet *in univerſos.* "An non videmus, quod nobis noſtriſque omnibus "libertatem auferimus, & Caji tyrannidem in ma- "jus augemus; cum debeamus in poſterum nobiſ- "met ſecuritatem parare, aliiſque felicitatem lar- "giendo ad ſecula omnia ventura in admiratione "eſſe & honore?" Cum autem iſti contra iſta honeſte quidquam dicere non poſſent, neque *tamen* facinus palam approbarent, ſed quaſi obſtupefacti conticeſcerent, tum ille, "Quid, inquit, "ô viri fortes, cunctamur & tergiverſamur? Non- "ne videtis hunc eſſe ſpectaculorum diem ulti- "mum, & Cajum *ſtatim ab eo* navigaturum eſſe? "comparavit enim ſe, ut navibus Alexandriam "proficiſcatur, Ægypti viſendæ gratia. Pulchrum "autem vobis erit è manibus dimittere hominem "propudioſum, cum magnifica Romanorum o- "ſtentatione terra marique inceſſurum? Quomo- "do vero non jure acculemur, ut quos pudeat eo- "rum quæ fient, ſi quis ipſum Ægyptius forte per- "imat, qui injuriarum inſaniam hominibus libe- "ris & ingenuis non ferendam exiſtimaverit. Ego "ſane conſilia veſtra non amplius morabor, ſed "hodie paratus ſum memet periculis objicere, lu- "bentique animo ferre quicquid propterea eve- "nerit; *Tandem decretum, dum ludi Palatini aguntur, Cajum tollere.* *Chærea conjuratis ſtimulos ſubdit.*

"nerit; neque eſt ut ego, quodcunque ſit, rem "procraſtinem. Enimvero quid forti & generoſo "tam miſerabile, quàm ut alius me vivo Cajum "occideret, mihique laudem iſtam præriperet?

Quænam acciderint, dum ſpectacula ederentur.

13. Et ille quidem, his dictis, impetu animi ferebatur ad facinus patrandum, & reliquis fiduciam ingeneravit, ut omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent; primaque luce ad palatium aderat gladio equeſtri ſuccinctus. nam moris erat tribunis, ut accincti ſignum peterent ab imperatore, & forte ea die vices ſignum accipiendi ad ipſum redierant. Et jam confluebat multitudo ad palatium magno tumultu, alio alium angente & premente, dum quiſque locum ſpectandi præripere nititur, magna voluptate hanc populi contentionem ſpectante Cajo: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca, nec equitibus, ſed promiſcue ſederent, viri cum mulieribus, & ſervi confuſi cum ingenuis. Cajus autem, via ei patefacta & munita, *egreſſus* rem divinam faciebat Auguſto Cæſari, cujus in honorem ſpectacula edebantur; & cadente victima contigit cruore reſpergi togam ſenatoris cujuſdam Aſprenatis *nomine*. quod quidem à Cajo riſu excipitur, ipſi vero Aſprenati plane ominoſum accidit: ſimul enim cum Cajo cæſus eſt. Dicitur autem Cajum ea die magis quam natura ejus ferebat affabilem exſtitiſſe, eaque ſermonis comitate uſum eſſe ut omnibus miraculo fuerit. Sacro peracto ad ſpectacula ſe convertit, locumque ſuum in theatro occupabat; præcipuis ex amicis cinctus. Eo autem tempore exſtructum erat theatrum, ut quotannis fieri ſolebat, in hunc modum. Duo ei oſtia erant, quorum alterum exeuntibus ſub dium, alterum in porticum euntibus aut egredientibus patebat, ne turbarentur qui intus concluſi erant, & ut actores & muſici ex eodem tugurio, in quo & alterum ſeptis incluſum erat, exeuntes liberum regreſſum haberent. Conſidente itaque populo, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, (dextrum enim theatri cornu Cæſar tenebat) Vatinius ordinis ſenatorii vir & prætorius, Cluvium & ipſum conſularem ſibi *forte* aſſidentem, ecquid rei novæ accepiſſet, interrogabat, ita tamen caute ut nemo vocem *ejus* exaudiret. quo dicente, nihil ſibi nunciatum eſſe, hodie igitur, ô Cluvie, tyrannicidii fabula agenda eſt. Cui Cluvius, "Tace, ô vir fortis, ne quis A- "chivorum ſermonem *iſtum* audiat." Multis deinde in ſpectatores ſparſis miſſilibus, quæ pomis conſtabant & avibus propter raritatem ſummi pretii habitis, Cajo volupe erat videre certamina hac de cauſa inita, utque ſpectatores de iſtis ſibimet

Ominoſa res accidit Aſprenato.

Vatinius & Cluvius conſcii facinoris.

Cajo periculum portenditur.

"ἂν ὑπερβαλοίμην [i] εἴπερ εἴη. τί γὰρ δὴ καὶ γένοιτ' "[k] ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τόσα χρεπλιώτερον, [l] Γαΐου. "ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὸν ὅπλ "τῷδε ἀρετὴν ἀφῃρημένον.

ιγ'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, [m] αὐτός τε ὡρμήκει πράξων τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεπίπτει θάρσος, πᾶσί τε λύσις ἄπλετος ἐγχειρήσειν, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις· [n] ἑωθέν τε ὄντι εἰς παλατίου [o] γέγονε τὸ ξίφος ὑπεζωσμένος [p] ἱππικόν. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο, ἐζωσμένοις αἰτεῖν σύμβολα καὶ ἀποκρίνασθαι τὸ σημεῖον, ὡς τε ἡ ἡμέρα καθήκοι εἰς αὐτοὺς τὰ σύμβολα λήψεως καὶ σημεῖα. ἄρτι τε σωὶ [q] πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον [r] ὅτι μεγαλαλήψει θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέροντος Γαΐου τὸν ὅτι τοιοῦσδε τοὺς πολλῶν ἀγαθοὺς, [s] παρὸ καὶ διεκέκλητο ἐδέν, ὅτε τῇ συγκλήτῳ [t] χωρίον, ὅτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην δ' [v] ἔζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ ὄχλῳ [x] ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον. Γαΐου δὲ, [y] προόδων αὐτῷ γιγνομένων, ἔθυε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ ὁ τὰ τῆς θεωρίας ἦγεν· καὶ πίπτοντος τοῦ ἱερείου τινὸς, σωέβη [z] αἵματος τοῦ [a] Ασπρενάτος φυλοῦ ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν ἀναύλεων γενέσθαι. τοῦτο Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέσχεν. ὠὴ δὲ ἄσχετος εἰς οἰωνὸν τοῦ Ασπρενάτος φανερόν. ὅτι καταστάζει τῷ Γαΐῳ. Γάϊον δὲ ἱστοροῦσι φύσιν τινὰ ἑαυτοῦ εὐτραπεζορώτατον γενέσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν, καὶ δεξιότητα χρώμενον ὁμιλίας πάνυ· ὅν τινα οἶμαι ἐκκλῆσαι τοὺς ἀδαπανήτους. μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, ὅτι τὸν θεωρίαν τραπεὶς ἐκάθιζετο, καὶ πρὸς αὐτὸν τοὺς [b] ἑτέρων οἱ ἀξιολογώτατοι. [c] καταεσκευάσατο δὲ τὸ θέατρον, πηχῶν δὲ ἐγίνετο καὶ ἑκάστων ἑκατόν, τοιόνδε τρόπον. θύρας ἔχει δύο φερούσας, τὴν μὲν [d] εἰς αἴθριον, τὴν δὲ εἰς στοὰν εἰσόδους καὶ ἐκχωρήσεις, ὅπως μὴ παρέχωσιν οἱ ἔνδον ἀπολημμένοι. ἐκ δὲ αὐτῆς τὰ καλύβης, ἑτέρῳ διαφράγμασιν ἑτέραν ἀπολήθουσιν [e] ἐπαναστροφὴν [f] τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. συνκαθημένης [g] δὲ τὰ πληθύος, καὶ [h] ὁ Χαιρέας σὺν τοῖς χιλιάρχοις ἐκάθητο ὄπισθεν τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου μέρος ὁ Καῖσαρ εἶχε, [i] Οὐατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ ἐστρατηγικὼς, ἤρετο [k] Κλόδιον τὸν καθεζόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦτον ὑπάλκτον, [l] εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πρασμάτων [m] ἐθάφιστο [n] πύστις, σεμνηθὴς γινόμενος καὶ μὴ ἐξάκουστος εἶναι ταδε λέγων. ὁ δὲ φαμένου μηδὲν πεπύσθαι. σήμερον τοιχαρεῖν, ὦ Κλόδιε, τυραννοκτονίας ἀγὼν [o] σωκεῖ). καὶ ὁ Κλόδιος, "ἄ "γυναῖε, φησὶ, [p] σίγα μήτις ἄλλος Αχαιῶν τοῦτον ἀκού- "σῃ." πολλῆς δὲ ὀπώρας ὑπιχνουμένης τοῖς θεωροῖς, καὶ [q] πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ σανίῳ πῆμα τοῖς κλωμένοις, ὁ Γάϊος ἡδονὴν τὰς σωὶ [r] αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαφερόμενας

i Εἴπερ εἴη.] Εἰ περέη *Hen. à pr. m.* forſan itaque εἰ παρέη. ſi quis malit ὅ, τι περ εἴη, per me licet.

k Ανδρὶ] *L. B.* ἀν' ἀνδρὶ.

l Γάϊον —— τὸν] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, (jam etiam adſtipulante *L. B.*) ſenſu ita poſtulante. antea erat, Γάϊου ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, εἰ μὲ τὸν &c.

m Αὐτός τε ὡρμήκει] Αὐτός γε *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

n Εωθέν τε ἐπὶ ξ παλατίου] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἐωθέν τε in *Editis Aliiſque.*

o Γέγονε τὸ ξῖφος] Vocem γίγονε accepram debemus *Codici Busb.* (εἰώθει *Lugd. Bat.*) ἠπίγεθ vel ἐπαρκεῖθ, aut ſimile quid adjiciendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.*

p Ιππικόν.] Τῶν ἱππικῶν. ἔθος γὰρ δὴ τοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἱππικουῶν pro ἱππικῶν habent *Hen.* & *Vat.*

q Πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον] Πλῆθυς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Επὶ σωκαταλήψει] *Gen.* ἐπισωκαταλήψει. Diſt. ἐπὶ σωκαλ. SPANH.

s Παρὸ καὶ διεκέκλητο ἐδέν,] Id eſt, παρ' ὃ, quod uſitatius. ὃ γὰρ διεκέκλητο *Busb.*

t Χωρίον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* χωρίων perperam in *reliquis.*

v Εζοντο,] Ιζοντο *Busb.*

x Αναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον.] Αναμὶξ *Busb.*

y Προόδων αὐτῷ γιγνομένων, ἔθυε] Cajus proceſſu ſibimet facto *Ruſin.* SPANH.

z Αἵματος] Ita *Busb.* αἷμαλ in *ceteris.*

a Ασπρενάτος] Ασπρείνα *Busb.* tam hic quam infra.

b Ετέρων οἱ ἀξιολογώτατοι.] Ετέρων *Busb.*

c Κατεσκεύασο] In *Marg. Lugd. Bat.* eſt, forte οἱ ἄλλοις ἡ κατεσκεύασο.

d Εἰς αἴθριον,] *L. B.* εἰς τὸ ἀναίθριον.

e Απαναστροφὴν] *L. B.* ἐπ' ἀναστροφῆ.

f Τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα.] In qua luſores exerceri ſolent atque cantores. *Ruſin.* SPANH.

g Δὴ τὰ πληθύος,] Δὲ *Busb.*

h Τῶ Χαιρέᾳ σὺν τοῖς χιλιαρχαις] Ita *Busb.* ξ Χαιρέα σ. τ. χιλιάρχαις ὄπ ἄνωθεν in *reliquis.*

i Οὐατίνιός] Sic ſcribo, in *Græcis* Βαθύβιος. *Batibius* in *Latinis.* HUDS. Bathybius *Ruſin.* Batibius. SPANH.

k Κλόδιον] In *libris* Κλαυδιον vel Κλαύδιον. HUDS. in *L. B.* Κρύστον παιζόμενον. *Ruſin.* Cludiſus, forte Cluvius, in Sueton. Neron. c. xxi. Cluvium Ruſum Conſularem. ſic Cluvii mentio in Epiſtol. Ciceron. Tacito &c. SPANH.

l Εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πρασμάτων] Εἰ δή τις αὐτῷ ν. πρ. *Busb.* εἴ τις αὐτῷ &c. *L. B.*

m Παραφίκοιτο] Ita lego. ἀφίκοιτο *Busb.* ἐφικοίμετο in *ceteris.*

n Πύσις,] Sic lego. πύσις *Voſſ.* πίσις in *reliquis.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet πύσις ut paſſim. HAV.

o Περῆκει).] Ita *Busb.* & *Voſſ.* περῆκει) in *Editis Aliiſque.*

p Σίγα —— ἀκούσῃ.] Ex *Homeri Iliad.* ξ'. v. 90. ubi legitur, Σίγα, μή τις τ' ἄλλος Αχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ Μῦθον. HUDS. Iliad. ξ'. v. 90. SPANH.

q Πολλῶν ὀρνέων] Multa poſtea in Theatro ſpargerentur *Ruſin.* SPANH.

r Αὐτῶν ἐθεώρει] Sic lego. αὐτῆς in *Editis Aliiſque.* αὐτοῖς *Voſſ.*

παιδὸς οἰκειωμένων αὐτὰ τ̃ θεωρῶν. ἐνῆδε δ̀ σημεῖα μανθανω δύο ἡμέραις. καὶ γὰρ μῖμος εἰσάγε῀ται καθ' ὃν σωρᾶται [a] ληστῶν ἡγεμών, ὅ, τε ὀρχηστὴς δρᾶμα εἰσάγει Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτός τε ἀναιρεῖται, [b] καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα, αἱμά τε πολὺ πεχυμένον, καὶ τὸ σῶμα τ̃ σωρωθέντος ἐκκεχυμένον, καὶ τὸ περὶ τ̃ Κινύραν. [c] ὁμολογεῖται δ' καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέραις ἐν ᾗ Φίλιππον τ̃ Ἀμύντα Μακεδόνων βασιλέα κτείνῃ Παυσανίας εἷς τ̃ ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντα. Γαΐᾳ δ' [d] ἐνδοιάζοντι εἴτε παραμένειν εἰς πέρας τ̃ θεωρίας διὰ τὸ πελευτάιαν εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενον σίτῳ εἶτα ἐπανιόντα καθὰ καὶ πρότερον, Μινυκιανὸς ὑπὲρ Γαΐου καθεζόμενος, καὶ δεδιὼς μὴ [e] διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξαναστὰς ἐπιδὴ καὶ Χαιρέαν εἶδεν προεξεληλυθότα, [f] ἠπίγετο διασώσειν αὐτὸν προελθών. λαμβάνει δ' αὐτοῦ τ̃ στολῆς Γαΐου καὶ φιλοφροσύνην δῆθεν, καὶ ποῖ δὴ, φησὶν, ὦ μακάριε; καὶ ὁ μὲν αἰδοῖ [g] δοκῶν Καίσαρος καθίζειν· κρείσσων δ' ὁ φόβος ἦν, ὀλίγον τε διαλιπὼν εἶπε διανίστασθαι. καὶ ὁ Γάιος [h] ἅδην ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι, δοκῶν ὅπῃ τινὶ τ̃ [i] ἀναπεπλεγμένων ποιεῖσθαι τὴν ἔξοδον. [k] Ἀσπρηνὰς δ', μετεῖχε δ' καὶ αὐτὸς, παρὼν τῷ Γαΐῳ [l] καθὸ πρότερον ὑπεξεληλυθὼς πρός τε λουτρῷ καὶ ἀρίστῳ ἡδέως, καὶ ἐπείγετο εἰσελθεῖν, [m] χρῄζων ὅπῃ πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

ιδ'. [n] Καὶ οἱ περὶ τ̃ Χαιρέαν ἔπασσον μὲν ἀλλήλοις ἐν καιρῷ, καὶ ἐχρῆν ἕκαστον σπουδὴ, ἢ προσαχθείη μὴ ἀπολιμπάνεσθαι ὑπὸ πονοῦντας. ἤχθοντο δὲ τῇ διατριβῇ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσὶν. ἐπεὶ καὶ περὶ [o] τὴν ἐνάτην ὥραν ἤδη [p] τὰ τ̃ ἡμέρας ἦν, καὶ Χαιρέας, βεβουλευμένος Γαΐᾳ, προθύμως ἦν ἐπελθὼν ἐν τῇ καθέδρᾳ προπεσεῖν. προθέσει μέντοι τῷ σὺν πολλῷ φόνῳ τ̃ τε βαλόντων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· [q] καίπερ δ' εἰδὼς, προθύμως ἦν, καλῶς ἔχειν ἡγούμενος, πᾶσιν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμενος ἐν ὀλίγῳ πίπτειν τὰ κατὰ τὸν [r] ἀπολλυμένους. καὶ δὴ πεφαμένων [s] εἰς δ' θεάτρου τὴν εἴσοδον, σημήνειν Γαΐου ἐξάγειν, καὶ χωρεῖν ἦν. ἀνέστρεφον δ' καὶ οἱ σωματοφύλακες, καὶ [t] ἀνωθοῦντο τὴν πλῆθυν, λόγῳ μὲν διὰ τὸ δυσχεραίνειν τ̃ Γάιον, ἔργῳ δ' ἐπ' ἀδείας βαλλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταστήσωσιν αὐτὸν ἀπλέαν τῆς σφαγῆς. προεξέπεσον δ' Κλαύδιος μὲν ὁ [u] πατρῷος αὐτὸς, καὶ Μάρκος [v] Οὐινίκιος ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ, ἔτι δ' [w] καὶ [x] Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, [y] ὃς ὅδε βαλομένοις [z] διακωλύσαι δύναμις ἦν αἰδοῖ τῆς ἀξιώσεως, εἵπετο δ' αὐτὸς σὺν [a] Παύλῳ [b] Ἀπρωνιῷ. ἐπεὶ δ' ἐντὸς ἦν [c] βασιλείας, πὰς

arripiendis contendebant. Hic etiam duo acciderunt quæ prodigiorum loco habita sunt. Etenim mimus introducitur, in quo cruci affigitur latronum dux, & pantomimus fabulam introducit Cinyram, in qua Cinyras ipse occiditur & filia ejus Myrrha; eratque multus sanguis arte effusus, tum circa cruci affixum, tum circa Cinyram. Constat etiam illum eundem fuisse diem, quo Philippum Amyntæ filium, in theatrum ingredientem, interemit Paulanias ejus amicus. Cum autem Cajus dubitaret, permaneretne usque ad finem spectaculi, quòd dies esset ultimus, an lotus & cibo sumpto reverteretur, uti jam ante solebat, Minucianus, supra Cajum sedens, veritus ne tempus è manibus re infecta elaberetur, surrexit, ubi Chæream egressum viderat, ut ire maturaret ad ipsum confirmandum. Ejus vero Cajus comiter apprehendens *togæ* laciniam; Quonam, inquit, abis, bone vir? Et ille quidem, Cæsarem quasi reveritus, denuo resedit: at superante eum metu non multo post exsurrexit, Cajo eum ab egressu non prohibente, quod exire putaret ad requisita naturæ. Asprenas autem, qui & ipse *consilii* particeps erat, Cajum hortabatur ut clam excederet, quemadmodum solebat, ad lavandum & prandendum, & tum demum reverteretur; utpote quod decretæ rei exitum expediri vellet.

14. Et Chærea quidem atque sui semet opportune disposuerunt; eisque incumbebat, locum, qui singulis obtigit, ne desererent strenue operam dare: & indignabantur moras necti, quodque in manibus erat differri, quod jam esset hora diei nona. Chæreæ itaque, Cajo cunctante *exire*, in animo erat *in theatrum* regredi, ipsumque *illic* sedentem adoriri. Cæterum cogitatione præceperat hoc fine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde fieri non posse: quamvis autem id sciret, *Cajum aggrediendi* desiderio ardebat, æquum esse ratus non morari ejusmodi cædem, quæ *cæterorum* omnium incolumitate & libertate penderetur. Cumque jam in eo essent ut theatrum ingrederentur, subito strepitu significatur surrexisse Cajum. quo factum est ut sese converterent conjurati, & turbam dimovebant, quasi eam ægre ferret Cajus, re autem vera sui in securitatem, ut qui vellent eum nudare præsidiis atque ita cædem patrare. Præcedebant autem cum Claudius patruus, & Marcus Vinicius sororis ejus maritus, ut & Valerius Asiaticus; (quos etiam *loco* depellere, si maxime id voluissent, ex dignitatis reverentia non licebat) Cajus vero ipse sequebatur cum P. Arruntio. Cum autem intra regiam esset, de via recta decedit, ubi con-

Ad facinus se parant conjurati.

[a] Ληστῶν ἡγεμών,] Ita lego. in *libris* λησθὴς ἡγεμών. *Bulengerus* (l. *de Theatro*, in *Append.* p. 250.) legit λῃστῆς ἡγεμών, & vertit *latro princeps*. Intelligendus Laureolus, latronum antesignanus, in crucem actus. Vide *Sueton.* in *Cajo*, c. 57. & *Petitum* ad *Leges Atticas*, p. 248.

[b] Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα,] Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα legit *Petitus*, loco jam citato. Sed verius est (ni *Josephus* forsan in historia erraverit) excidisse verbum, quod ad Myrrham pertinebat, nimirum ἔθυγε vel ἐθεσπίσατο.

[c] Ὁμολογεῖ῀ται ——— ἡμέραις.] Videsis *Usserium* in *Annalibus* ad A. M. 3668. & confer *Petitum* in *Comment.* ad *Leges Attic.* p. 248.

[d] Ἐνδοιάζοντι] Conf. ἀλλοσ. lib. 3. c. 7. (verè 8.) § 3. SPANH.

[e] Διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν,] Διαλυθείη *Busb.*

[f] Ἠπίγετο διασώσειν] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπέγετο διασώσειν in *reliquis*.

[g] Δοκῶν δ' Καίσαρος καθίζειν.] Δρᾶσειν *Busb.* & mox καθίζῃ.

[h] Οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι,] Ita cum *Epiphanio*. id quod me monuit etiam Cl. *Lowthius*. ἐμποδὼν ἦν, ἀξιόν τι in *Editis Aliisque*.

[i] Ἀναπεπλεγμένων] Conf. infr. c. 2. §. 5. SPANH. *Lugd. Bat.* ἀναγκαίων.

[k] Ἀσπρηνὰς] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Epiphan.* antea erat, Ἀμπρώνιος δ', καὶ αὐτὸς παρ. HUDS. Asprenas *etiam Rufin.* SPANH.

[l] Καθὸ πρότερον ὑπεξεληλυθὼς] Sic lego. καθ' ὃ in *Editis Aliisque*. καθ' ὃς *Hen. à pr. m.* forsan pro καθώς. HUDS. Emendationi huic suffragatur *L. B.* in quo est καθ' ὃ. HAV.

[m] Χρῄζων ὅπῃ πέρας ἀχθῆναι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* χρῆζον in *reliquis*.

[n] Καὶ οἱ περὶ τ̃ Χαιρέαν] Οἱ δ' π. τ. χ. *Busb.*

[o] Τὴν ἐνάτην ὥραν] Τὴν abest quibusdam *libris*. ἐννάτην pro ἐνάτην juxta *Suetonium*.

[p] Τὰ τ̃ ἡμέρας] *L. B.* ταύτης ἡμέρας. *Gen.* τὰ τῆς ἡμέρας.

[q] Καίπερ δ' εἰδὼς,] Ita *Busb.* καίπερ δειδὼς in *Editis Aliisque*.

[r] Ἀπολλυμένους.] Ἀπολυμένους *Busb.*

[s] Εἰς δ' θεάτρου τὴν εἴσοδον.] Ita lego cum Cl. *Lowthio*. εἰς τὸ θέατρον τὴν εἴσοδον in *libris*. in *L. B.* εἰς τὸ θέατρον εἴσοδον.

[t] Ἀνωθοῦντο τὴν πλῆθυν,] Ἀνωθοῦντο *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[u] Πατρῷος] *L. B. Marg.* πάτρως.

[v] Οὐινίκιος ὁ τ̃ ἀδελφῆς ἀνὴρ,] Ita lego. Μινυκιανὸς in *libris*.

[w] Καὶ Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

[x] Οὐαλέριος] Ita legendum esse suadet *Epiphanius*, qui vertit, *Valerius Asiaticus*. antea autem erat ἀνθυπάτικος. (*Lugd. Bat.* subindicante veram lectionem, in quo Ἀνθυπάτικος.) Ex *Dione Cassio* (sub finem lib. LIX.) forsan legendum Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, ἀνὴρ ὑπατικός. HUDS. Valerius Consularis Asiaticus infr. §. 20. SPANH.

[y] Οὓς δὲ] Ita lego pro οἷς, præeunte *Epiphanio*, qui vertit, *quos etiam si voluissent repellere* &c.

[z] Διακωλύσαι] *L. B.* ἀφαιρεῖσθαι.

[a] Παύλῳ Ἀρροντίῳ] *L. B.* ταλαιπωρωτίῳ.

[b] Ἀπρωνιῷ.] Haud aliter *Epiphan.* & *Dion Cassius*. Παύλῳ Ἀρροντίῳ, aut Ταλαιπωρωτίῳ mendose admodum in *Josephi* libris.

constituti erant famuli, quorum munus erat ipsi ministrare, & qua Claudius aliique præcesserant; & in angiportum insuetum deflectit, balneas petiturus, simulque pueros spectaturus, qui ex Asia venerant, missi inde partim ut hymnos canerent in mysteriis quæ celebrabat, partim ut Pyrrhicham saltarent in theatris. Ipsi autem Chærea obviam venit, & signum petiit. Cumque ille probrosum quiddam & ridiculum daret, nihil moratus *Chærea* conviciis *Cajum* impetit, strictoque gladio vehementem ei plagam inflixit, sed non mortiferam. Sunt tamen qui dicunt, hoc à Chærea data opera factum esse, ut non uno ictu Cajum interimeret, sed repetitis vulneribns magis eum excruciaret. At mihi parum credibile videtur quod afferunt, haud concedente timore in ejusmodi rebus exsequendis rationem adhibere. Quod si ita existimasset, Chæream profecto omnium stultissimum haberem, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter semet & conjuratos è periculo eximere; maxime quando non deerant plurimæ viæ Cajo succurrendi, nisi quam primum exhalaret animam. atque adeo Chæream rationem habuisse semetipsum & amicos æque ac Cajum affligendi, si, cum posset re bene gesta clam se *Cajum* ulciscentium iræ subducere, nec in incerto esset an ex animi sententia res succederet, temere voluerit semet perdere simul & tempus. Et in istis quidem cuique suo uti atque frui judicio per me licet. At Cajus dolore ex vulnere cruciatus (nam ensi, inter humerum & collum impacto, obstitit os juguli, ne altius penetraret) neque animo consternatus exclamavit, neque amici cujuspiam opem imploravit, sive quod nemini satis fideret, sive ea de re non cogitaret. Sed, cum gemitum expressisset angoris magnitudo, fuga se proripiebat ulterius. cumque eum excepisset Cornelius Sabinus, qui jam ante animo erat præparatus, inclinatum trudit in genua: atque multi circumstantes, una cohortatione excitati, gladiis eum feriebant; atque adhortatio ad invicem erat, repete. In confesso autem est apud omnes, Aquilam extremum ei vulnus intulisse, feciisseque ut confestim animam efflaret. Veruntamen Chærea cædis auctor merito existimandus est. nam licet aliquammultos ad facinus patrandum sibi adjunxerit; primus tamen illud excogitavit, & ante omnes quemadmodum res istæ gerendæ essent animo designavit, primusque ausus est consilium cum aliis communicare. Cum autem sermonem probarent quem de cæde habuit, & dispersos unum in locum congregavit, & omnibus bene ac sapienter paratis, tum recta consilia dando omnibus longe præstabat, & scite admodum orationem ad suadendum accommodavit; ita ut & omnium animos ad audendum accenderit, &, cum tempus poscceret vim & manus adhiberi, tunc etiam

Cajus trucidatus.

Aquila Cajo extremum ictum inflixit; at Chærea cædis auctor.

μὲν [y] εὐθείας ὁδὸς λείπῃ, καθ' ἃς [yy] δὴ ἐρήμους τῶν δήλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ πορεύεσθαι οἱ ὠθεῖ τὸ Κλαύδιον· τρέπεται ἢ μὴ στενωπὸν ἠρεμηκότα, καὶ ὅπῃ τύπον πρὸς λυτροῖς ᾄσομένῳ, ἅμα καὶ [z] παῖδας οἳ ἥκασιν ἐκ τῆς Ἀσίας καλουμένους, πομπῆς αὐτῶν ἕνεκεν ᾀδομένης ὅτι ὕμνοις μυσηρίων ἀ ἐπιτελῇ, ἴνιοι ἢ κἢ πυρρίχισμὰς [a] οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσοιντο. ὑπαντιάζει ἢ αὐτὸν Χαιρέας, κἢ ᾔτησε σημεῖον. ἔξ ἢ τ εἰς χλεύην ἀνακειμένων εἰπόντῳ, ὧδέν ἐνδοιάσας λοιδορίας τι [b] ἐχεῖνε κἢ ἔξ Γαΐᾳ, καὶ παισάμενος τὸ ξίφος ἐπάγει πληγὴν σφοδράν· ὃ μὲν γε ἐκ καιρός. καίτοιγε φασί τινες πρόνοιαν τοῦ Χαιρέα γενέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τὸν Γάϊον, ἀλλὰ πυρᾶσθαι μειζόνως πληθεῖ τραυμάτων. [c] ἐμοὶ ἢ ἀπίθανος ἐστὸς ὁ λόγος, ἀφ' ὃ μὴ ὑπεχωρεῖν ἐν τάχει πρὸς πάσῃ λογισμῷ χρήσασθαι τὸν [d] Φόϊον. χαιρέαν ἢ, εἴπερ ἔτως ἐφρόνει, πάντων ἥμην μοίραν ἀφαιρεῖσθαι, ἡδονὴν τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς ὀξέως ἀπαλλαγὴν αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνωμόταις κινδύνων χαριζόμενον, ἀφ' ὃ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔπι ἡδονῇ βοηθῶν Γαΐῳ μὴ φθάσειεν τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. καίτοιγε Χαιρέα λόγον ἂν ἡδέσθη ὠθεῖ τῆς Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων, [e] ὅπως γε καὶ περιέσεσθαι καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ ἀφανίσασθαι τὰς ὁρμὰς τῶν ἀμυνομένων, ἐκ ἔτως ἄδηλον εἰ τύχοι καταρθῶν ἐπ' ἀλόγοις χρήσειν αὐτὸν τὰ δοτολέσαι καὶ τὸν καιρόν. καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέσω τοῖς βυλομένοις, ἢ καὶ θέλοιεν. ὁ ἢ Γαΐος, ἀλγηδόνι τῇ πληγῇ [f] φερόμενος· [g] μεσηγὺς γὰρ ἔτι ὤμου καὶ ἔξ τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἐπίσχεν ἡ κλεὶς πρόσωπον χωρεῖν. ἔτε ἀνεβόησεν ὑπὸ σκληξεως, ἔτε ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων, εἴτε ἀπίστως εἴτε καὶ ἄλλως [h] ἀφρονήσᾳ. στένω ἢ χρησάμενος πρὸς τῆς ἀλγηδόνος [i] τὸ ὠθεῖτον εἰς τὸ πρόσθεν ἵνα φυγῇ. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, πάλαι ἀφόνοιαν ἤδη [k] προκατεργασμένος, [l] ὠθεῖ κλιθέντα ἐπὶ γόνυ· πολλοὶ [m] ἢ περιστάντες ἀφ' ἑνὸς [n] ἐγκελεύσματος ἔκρινον τοῖς ξίφεσι, [o] προσκελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, κἢ πρὸς ἐπὶ τούτοις, λύσ. τελευτῶσι ἢ Ἀκύλας ὁμολογεῖται ὑπὸ ἁπάντων πληγὴν ἐπαγαγών, [p] ἢ μεθῆκεν αὐτὸν ἀκρεβῶς. ἀναθεὶς δ' ἂν τις τὸν πρᾶξιν Χαιρέα. κἢ γὰ εἰ σὺν πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον αὐτῷ, ἀλλ' οὖν πρῶτός τε [q] ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη προλαβὼν πολὺ τῶν ἀπάντων, [r] καὶ πρῶτος μὲν πλημμελῶς ἐξεῖπεν τοῖς λοιποῖς. δεχομένων ἢ τ ἐπὶ τῷ φόνῳ λόγον, παρορμάς τε ἤθροισε, καὶ τὰ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ἔνθα γνωμῶν [s] εἰσηγήσῃ ὡς ἐχρῆν πολὺ κρείσσων ἐγένετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρησοῖς, ὡς ἀ τολμῶντας ἠνάγκασέ τε τὰς πάντας, ἐπί

τε

y Εὐθείας] Ἐπ' εὐθείας *Busb.*

yy Δὴ ἐρήμους] *L. B.* διερήμους.

z Παῖδας —— ἔσοιντο.] Pueri ex Asia evocati ad concinendos Hymnos & saltandum Pyrrhicham. Idem Sueton. in Cajo. c. LVIII. pueri ex Asia nobiles ad edendas in Scena operas evocati præpararentur, Idem in Jul. Cæs. c. XXXIX. Pyrrhicham saltaverunt Asiæ Bithyniæque Principum liberi. & Dio Cass. lib. LIX. p. 663. B. ἵνα τοὺς παῖδας διάσπωσι, ὃς ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τὰ πάνυ εὐγενῶν &c. SPANH.

a Οἱ] Abest à *L. B.*

b Ἐχρῆτο κἢ ἔξ Γαΐᾳ,] Ita in *Editis.* ἐχρῆτο *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

c Ἐμοὶ ἢ ἀπίθανος] *L. B.* ὑμῖν ἐμοὶ πιθανὸς.

d Φόϊον.] Sic lego cum *Voss.* (nunc *Lugd. Bat.*) *Gall.* & *Epiphanio.* τὸν Φόνον in *Editis Aliisque.*

e Ὅπως γε] Ita *Basc.* & *Hen.* ὅπως ἢ in *cæteris.* nisi quod illud ἢ non agnoscat *L. B.*

f Φερόμενος.] Περιφερόμενος *Voss.* nunc *L. B.*

g Μεσηγὺς —— χωρεῖν &c.] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.

h Ἀφρονήσᾳ.] Ita *Vat. Voss.* (nunc *L. B.*) *Hen. à pr. m.* & *Epiphanius*, qui vertit, *sive incredulitate sive imprudentia.* Φρονήσᾳ in *reliquis.*

i Τὸ ὠθεῖτον] Τὸ ὠθεῖν *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

k Προκατεργασμένος,] Προκατειργασμένοι *Busb.* & *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

l Ὠθεῖ κλιθέντα] Ὠθεῖ κἢ κλιθέντα *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

m Δὲ] Abest à *L. B.*

n Ἐγκελεύσματος] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐκκελεύσματος in *cæteris.*

o Προσκελευσμός τε] In *Editis Aliisque*, προσκελευσμὸς τε τὸ ὠθεῖς ἀλλήλους κἢ ὠθεῖς ἔρις αὐτοῖς λύ. Verum τὰ delevi auctoritate *Cod. Busb.* reliqua ex conjectura mutavi. Forsan tamen legendum, κἢ ἔρις ὠθεῖς αὐτοῖς λύ. quod simplicius. Phrasis illa ὠθεῖς ἐπὶ τούτοις occurrit in *Glossario veteri.*

p Ἢ μεθῆκεν αὐτὸν ἀκρεβῶς.] *L. B.* μεθῆκεν ἀκρεβῶς.

q Ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη προλαβὼν] Ἐνεθυμήθη δοὺς μέντοι αὐτὸ ὡς πραχθείη προλαβὼν *Gall.* ἐνεθυμήθη τοιαῦτα μέντοι αὐτὸ (imo μὲ τοιαῦτα ω. π. προλαβὼν *Lugd. Bat.*) ὡς πραχθείη προλαβὼν *Voss.* atque ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* nisi quod προλαβὼν habeat *Vat.* ὃς προλαβὼν absque πραχθείη *Hen.*

r Καὶ πρῶτος μὲ] Αὐτὸς γὰ πρῶτος. *Busb.*

s Εἰσηγήσῃ ὡς ἐχρῆν] Ita lego. εἰσηγήσεως ἐχρῆν in *libris.*

τε

τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ [e] χρῆσθαι, φαίνεται κἀνταῦθα πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἁψάμενος [v] ἀρετῇ ξ φόνε, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβατον θᾶσσον καὶ προθυμοτέρους Γάιον. ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὁπόσα τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέᾳ γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προσῆκεν καὶ πόνῳ τ χειρῶν.

ιέ. Καὶ Γάιος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμενος τ πλούτῳ, ὑπὸ ξ πολλῶν τ τραυμάτων [x] ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. οἱ ὴ περὶ τ Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατέργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάιος, οὐδὲς μὲν [y] τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὐτὸς ἀμήχανον ἑώρων, ὄκνῳ τε τ γεγονότων· ὡ γὰ μικρὸν ἰῷ τ αὐτοκράτορα ἀνῃρηκέναι τὸ κινδύνευμα, ὑπό τε ἀνοίας τ δήμου πιμώμενον, καὶ ὄντα προσφιλῆ, καὶ τ τραλιωτῶν μὴ [z] ἀναιμωτὶ ποιησομένων τὴν ζήτησιν αὐτῶ· ἄλλως τε τενῶν ὅσων τ οὐῶν καθ' ἃς ἐπραξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλα πλήθος ἐμφράξαι αὐτὰς τ θεραπείας, καὶ ὁπόσοι τ τραλιωτῶν ὑπὸ φυλακῇ τ αὐτοκράτορι ἐκείνῳ παρῆσαν τὴν ἡμέραν. [a] οὐδέ τε ἐπέχως χωροῦντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικὸν μὲν οἰκίαν τ Γαΐου πατρὸς, ἐν πέτε ἀνῃρήκεσαν· σωτηρμένη ὴ ἐκείνη, διὰ τὸ ἐν τῷ βασίλειον οἰ, ἐπ' οἰκοδομίαις ἑκάστ τ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγενότων ἀσκηθὲν ὑπὸ μέρος ὀνόματι τ οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως δόξαντων τὴν ἐπωνυμίαν θᾶσσον ἔχειν. [b] καὶ διεκπεσόντες τ πλήθους τ ἐφόδε ἐν αἰδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, [c] λανθάνοντος ἀκμὴν κακῶ τ τ αὐτοκράτορα παρειληφότος. πρῶτοι ὴ εἰς τὲς Γερμανὲς ἡ αἰσθησις ἀφίκετο τ Γαΐου τελευτῆς. δορυφόροι ὴ ἦσαν [d] αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ' ὧ [e] κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα [f] περιέχόμενοι αὐτῶν. θυμῷ ὴ χρῆσθαι πάτριον ἐστιν αὐτοῖς, [g] ὅπερ ἀπανίων ἔν πισιν ἑτέροις Βαρβάρων, [h] διὰ τὸ ἀτόνως λογισμὸν ὑπιδέχεσθαι τ πισμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ σωιόντες τοῖς πολεμίοις, [i] ἃ ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. ἔτοι ἂν πυθόμενοι ξ Γαΐου τὸν σφαγὸν, καὶ προαλγήσαντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ὑπὲ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέροντα τῶ αὐτῶν, μᾶλλόν ὴ αὐτοῖς προσφιλὴς διὰ Γάιος δόσεσι χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κλώμενος, ἀπασάμενοι τὰ ξίφη· προεσήκε ὴ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιάρχων, ὃ δὶ ἀρετὴν καὶ γναιότητα προγόνων, μονομάχος γὰ ἦ, ἰσχύι ὴ σώματος τὸν ὑπὲ τοιούτοις κλησάμενον [k] ἀρχήν· διεξῆεσαν τ οἰκίας ἀνερευνώμενοι τὰς σφαγέας τ Καίσαρος. Ἀσπρῆνάν τε κρεουργήσιν αὐτοῖς, διὰ τὸ [l] πρώτῳ προπεπτεῖν, ὃ τὸν γολὴν μιάναν τὸ αἷμα τ θυμάτων, ὡς μοι λέλεκ) προτερον, ὃν ἐπ' ἀγαθῷ τὸν συνηχίαν ἀπεσήμαινε τ γεγονότος, [m] δεύτερος Νωρβανὸς ὑπωλιπάζεν, [n] ἐν τοῖς γναιοτάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλὰς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τ προπατόρων, καὶ μηδὲν αἰδουμένων αὐτὸ τὸν ἀξίωσιν, ἰσχύι πρέχων ἁρπασθῆναι τὸ

primus conſpiciebatur incitari, & ad rem ſtrenue aggrediendam ferri, & Caji cædem facile aliis perficiendam dare, poſtquam vulnus fere lethale ab eo accepiſſet. Adeo ut merito quicquid etiam à ſociis perpetratum fuerit, Chæreæ conſiliis, animi robori, fortique manuum operæ acceptum ferendum ſit.

15. Et Cajus quidem, hujuſmodi morte affectus, exanimis jacebat multis vulneribus confoſſus. At Chærea ſociique, cum ab illis peremptus fuiſſet Cajus, haud fieri poſſe animadvertebant ut incolumes eadem via redirent, ſive attoniti magnitudine facinoris (non enim levis periculi res erat occidiſſe imperatorem, populo inſanienti gratum & acceptum, militibuſque de eo non ſine ſanguine inquiſituris) ſive quod anguſtæ eſſent viæ ubi patrata erat cædes, & magna ſervitiorum multitudo eas obſtruxiſſet, ut & milites qui ea die præſto erant ad cuſtodiam imperatoris. proinde alia via incedentes contulerunt ſe ad ædes Germanici, patris Caji quem tunc occiderant, (erant enim conjunctæ palatio, quod ita unum erat, ut tamen, ædificiis ab iis qui in imperio fuerant adauctum & ornatum, *varias* habuerit appellationes, aut ab eo qui partem aliquam abſolverit, aut ab eo qui partem aliquam ædificare inchoaverit) jamque clapſi è turbæ incurſu ſatis tuti erant pro tempore, dum adhuc in occulto eſſet quod imperatori acciderat. Primi autem Germani aliquid reſciverunt de Caji interitu. erant enim iſti ſatellites genti cognomines, è qua delecti ſunt qui legionem Celticam conſtituunt, homines gentis vitio proni ad iracundiam, id quod commune eſt illis cum cæteris barbaris, ut qui parum admodum conſilii rebus agendis adhibeant, at viribus pollentes ferocesque, & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, in quamcunque partem incubuerint magnum ad victoriam momentum afferant. Iſti itaque, ubi aliquid de cæde Caji acceperant, vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rem metientes ſed ſuis commodis, (quod magnam ab iis gratiam inierat Cajus crebris largitionibus conciliatam) ſtrictiſque gladiis perquirentes Cæſaris interfectores, per domos diſcurrebant duce Sabino, qui tribunus illis præerat, non ſua aut majorum virtute (nam gladiator fuerat) ſed corporis robore ad iſtam præfecturam evectus. Cumque illis, poſtquam Aſprenatem in fruſta concidiſſent, (quod in eum primum inciderant, cujus toga, ut jam ante diximus, cruore victimæ reſperſa, ſibi quod evenerat infauſtum fore portendebat) proxime occurriſſet Norbanus, civis cum primis nobilis, & qui inter majores ſuos permultos belli duces habuerit, nihilque ejus dignitatem reveriti eſſent, is, magnis viribus fretus, manibuſque cum eo qui primus ipſum adortus eſt conſertis gladium ei extorſit, & non inultus

Chærea cum ſociis in Germanicides ſe recipit.

Germani Cæſaris ſatellites.

Legio Celtica.

Sabinus cum Germanis ſatellitibus Cæſaris interfectores querit.

Aſprenas cæſus.

Norbanus.

---

e Χρῆσθαι,] *L. B.* χρήσασθ.

v Ἀρετῇ ξ φόνε,] Ἀρετὴ deëſt *Busb.* forſan ἀρχῇ.

x Ἀποψυχθεὶς] Sic *Gen.* ἀπὸ ψύχων, vel ἀποψύχων deficiens, exſpirans, De Maccab. §. 15. SPANH.

y Τὰς αὐτὰς] Ita lego ex *Epiphanio.* (ita & emendavit in ora libri ſui *Coccejus*) τοσαύτας in *Gracis* omnibus.

z Ἀναιμωτὶ] Conf. ἄλωσ. lib. 2. c. 18. §. 8. SPANH.

a Οὐδέ τε] *L. B.* οὐδέ γε.

b Καὶ διεκπεσόντες] Ita reſcripſi. καὶ δὶ ἐκπεσόντες ἐκ ξ πλήθους τὴν ἔφοδον in *Editis.* καὶ διεκπεσόντες ξ πλ. *Busb.* HUDS. Atqui lectio *Busb.* eadem eſt cum emend. *Hudſonii*, ut fortè διεκπίπτοντες legerit *Busb.* vel, ut *Lugd. Bat.* διεκπεσόμενοι, quod, vel potius διεκπεσόμενοι, vera lectio eſſe poterit. HAV.

c Λανθάνοντος ἀκμὴν] *Gen.* λανθάνοντες. brevius aliquanto in *Cod. Busb.* λανθάνοντος ἀκμὴν ξ φόνε ξ αὐτοκράτορος.

d Αὐτοὶ] Οὗτοι *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *L. B.*

e Κατελέχθησαν, —— αὐτῶν.] Quoniam infra (eadem §.) habeamus, ποῖς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τ προπατόρων, legendum cenſui, κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμενοι αὐτῶν. Κατελήχαντο *Gall.* & *Voſſ.* κατέλεχαν τ. in *Editis Aliiſque.* Forſan ἀφ' ὧ κατέλεχαν τὸ Κελτικὸν τάγμα προταγορεύομεν.

f Παρεχόμενοι] *L. B.* τὸ παρεχόμενοι.

g Ὅπερ ἀ ἀπάνιον] Ὅπερ ἀ ἀπάνιον ex conjectura, quod ὥσπερ ἀπάνιον ἐν τισιν habeant *Gall. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* Conſtat locum minime intellexiſſe *Epiphanium*, qui vertit, *erant autem armigeri, æquivocum gentis ſuæ Celticæ habentes tagma, quorum patriæ mos eſt importabilis uti furore, ſicut Hiſpanis & cæteris Barbaris.*

h Διὰ τὸ ἀτόνως λογισμὸν] Ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* διά τε in *Editis Aliiſque.*

i Οὗ ἂν ὁρμήσωσι] Sic lego favente *Epiphanio.* ἃ ἂν ὁρμήσωσι in *Editis.* ὡς ἂν ὁρμήσωσι in *MSS.*

k Ἀρχήν·] Ἀρετὴν *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐθαύμασε ἀρετὴν *Voſſ.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet ἐθαύμασεν ἀρετήν unde Cod. meo adſcripſit *Coccejus*, legendum eſſe ἀνδρὸς ἀρχήν. haud male. HAV.

l Πρώτῳ προπεπτεῖν ;] Πρῶτον aut πρώτας in aliquibus *MSS.*

m Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπωλιπάζει,] Δεύτερος Νωρβανὸς *Hen. à pr. m.* & *Epiphan.*

n Ἐν τοῖς γναιοτάτοις] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* (ſeu *L. B.*) antea erat τῶν γναιοτάτων abſque ἐν.

o Τῶ

ultus videbatur moriturus, donec, multis in eum irruentibus circumfusus, plurimis vulneribus acceptis ceciderit. Tertius autem Antejus, ordinis senatorii vir, cum paucis non temere & fortuito, sicuti priores, in Germanos incidit, sed spectandi cupiditate *ductus*, utque lætitiam oculis suis caperet, Cajum prostratum *exanimem* aspiciendo, suum in eum odium ostendebat. Anteji enim patrem, ejusdem cum eo nominis, in exsilium egit *Cajus*, eoque non contentus, milites ad eum occidendum misit. Et ea quidem de causa aderat, ut mortui spectaculo semet oblectaret. Cum autem turbata esset domus, & de se in latebras abdendo cogitarit, non effugit Germanos qui investigarunt & perscrutati sunt omnia, & obvios quosque fontes insonteſque occidere turebant. Atque illi quidem ita interierunt.

Antejus interfectus.

Qui homines Caji necem iniquo animo tulerint.

16. Cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caji perlatus est, obstupuerunt omnes, nunciatisque fidem habere noluerunt. Alii quidem, etsi cum lætitia interitum ejus acciperent, & vel quodvis darent ut sibi liceret esse adeo beatis, præ timore haud adducti erant ut crederent. Alii vero *rem confectam esse* plane diffidebant, & quod nollent tale quidquam Cajo accidisse, ne veritati quidem auscultabant, rem nulla humana vi confici posse sibimet persuadentes. At isti fere erant feminæ & pueri, aut mancipia, & nonnulli ex militibus. Hi quidem, utpote quod ejus stipendia merentes simul cum eo exercerent tyrannidem, ejusque insolentiæ ministri, & optimum quemque civium concutientes, honore simul & opibus auctiessent. Mulieres vero & adolescentuli, deliniti captique mirifice, ut solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, & viscerationibus: quæ facta erant editaque, verbo quidem ut ista populum oblectarent, at re vera * ut insanientem explerent Caji crudelitatem. Servi autem propter licentiam datam dominos accusandi & contemnendi, ut quibus refugere liceret ad ejus auxilium cum illos injuria affecissent. facile enim erat fidem impetrare improbe confictæ in dominos calumniæ, & indicata eorum pecunia non libertatem solum assequi, sed & divitias ex accusationis institutæ mercede, octava bonorum parte illis in præmium assignata. Cæterum patricii, quibus rumor credibilis videbatur, partim quod de insidiis aliquid præsciverant, partim quod vehementer id cupiebant optabantque, non solum gaudium occultabant quod ex nunciatis perciperent, sed & se nihil audire simulabant. Hi quidem veriti, ne spe falsi ad pœnas cogerentur, ut qui animi sui sententiam aperire nimium festinarint: illi vero qui rem resciverant, quod consiliorum participes essent, eo ma-

ξίφους [o] τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακείς, φαυλός τις ὢν καὶ ἀπεραγμόνως πεθνηξόμενος, μέχρι δὴ βληχθεὶς πολλοῖς τῶν ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πληθυος [p] τραυμάτων. τρίτος ἦν Αντήιος, τῶν ἐκ τῆς [q] βυλῆς, ὃς ὀλίγοις ἐ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς καθάπερ οἱ πρότερον ἐπέπεσών, ὑπὸ ἧς φιλοθεαμοσύνης καὶ ἡδονῆς τὸ αὐτόπτης γλέσθαι Γαΐᾳ κειμένῳ, [r] μῖσος [s] ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν. τὸν γὰρ πατέρα τὸν Αντηίου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς κτείνῃ στρατιώτας ἐπιπέμψας. καὶ περιῶν μὲν λάθρᾳ τάδε [t] εὐφραινόμενος ἔμελεν τὸν νεκρόν. [v] θορυβημένης ἧς τῆς οἰκίας, κρύψειν αὐτὸν [x] ἐνθυμησάμενος, ἐ λάθρα τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τέλος ἔρευναν ἀκριβῶς, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν τε [y] αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγγειλάντων. καὶ οἱ μὲν τότε [z] πεθνήκασιν.

ις'. [a] Εἰς ἧς τὸ θέατρον ἐπὶ ἀφίκετο ὁ λόγος τῆς Γαΐου τελευτῆς, ἔκπληξίς τις καὶ ἀπιστία ἦν. οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τὸ ὄλεθρον αὐτοῦ, κἂν [b] περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀγαθὸν συμβῆναι, ὑπὸ δέους ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν. [c] εἰσὶ ἧς οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦν, λάθρᾳ τὸ μὴ ἐθέλειν [d] τι τοιόνδε [e] ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μήτι ἀληθείᾳ πεισθέντες, λάθρᾳ τὸ μὴ οἷόν τε [f] ἀνθρώπῳ εἶναι τοιάδε ἀρετῇ χρῆσθαι. [g] γύναια δ' ἦν ταῦτα καὶ παῖδες, ὀπάσματα δοῦλοι, καί τινες τῶν στρατιωτικῶν. οἱ μὲν λάθρᾳ τὸ μισθοφορεῖν, καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ σωτευεννοῦντες, καὶ λαγνείᾳ [h] τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως [i] ἐπανασταμένοις τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελῶν τυγχάνειν. ἡ ἧς αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλος φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ [k] μονομαχίων δόσεσι καὶ τινων [l] κρεωμομιῶν ἡδοναῖς [m] ἀνειλημμένοι· ἃ ἐπέσχετο, λόγῳ μὲν ἐπὶ [n] θεραπείᾳ τῆς πληθύος, τὸ ἧς ἀληθὲς ἐκπιτλάντα τῆς μανίας [o] Γαΐου τὸν ὠμότητα. οἱ δὲ δοῦλοι λάθρᾳ τὸ ἐν [p] κατηγορίᾳ τε εἶναι καὶ καταφρονήματι τῶν [q] δεσποτῶν, ἀποστροφῆς τῷ ὑβρίζοντι αὐτοὺς ἔσης τῆς κατ' ἐκεῖνον ἐπικουρίας. ῥᾴδιον γὰρ [r] ψεύσασθαί τι κατὰ τῶν κυρίων πίστιν, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέρους τε εἶναι καὶ πλουσίους, [s] μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, [t] λάθρᾳ τὸ ἄθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν ὑπαρχόντων. τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἰ καί τισι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προειδέναι τὸν ἐπιβουλὴν, τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ ἥδεσθαι εὐκόλως ἠγημένοις, σιγῇ παρεδίδου· ἐ μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις χαρᾷ ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως. οἱ μὲν δειλότητι, μὴ καὶ ψευσθεῖσιν ἐλπίδος [u] τιμωρίας παρέλθωσιν, ὡς [x] προεξορμήσασιν ἐπιφήνασθαι τὸν λόγους τὸν ἑαυτῶν· οἱ δὲ ἐξεπιστάμενοι, διὰ τὸ ἐπιβου-λῆς

[o] Τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακείς,] Iterum cum *Busb.* & *Voss.* (sed in *L. B.* est τῷ πρώτῳ τε. unde corrigebat *Coccejus* τὸ πρῶτον τε) τε πρώτων in *Editis Aliisque.*

[p] Τραυμάτων.] Τῶν τραυμάτων *Busb.*

[q] Βυλῆς,] Vocem ἀνὴρ post βυλῆς addit *Busb.*

[r] Μῖσος ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν.] Διὰ μίσους γὰρ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὸν π. *Busb.*

[s] Ενέφαινε] *L. B.* ἐφρόνει τὸ. π. α.

[t] Εὐφραινόμενος] *L. B.* εὐφρενόμενος.

[v] Θορυβημένης ἧς τῆς οἰκίας.] *Gen.* οἰκίας, Vel οἰκίας *Rufin.* turbataque subitò domo. SPANH.

[x] Ενθυμησάμενος,] *L. B.* ἐνθυμημένος.

[y] Αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγγειλάντων.] Ita *Busb.* αἰτιῶν in *reliquis.*

[z] Τεθνήκασιν.] Ita *Gall.* τεθνήκασι in *ceteris.*

[a] Εἰς ἧς τὸ θέατρον ἐπὶ ἀφίκετο] Ὡς ἧς εἰς τὸ θέατρον *Busb.*

[b] Περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι] Πολλοῦ ἡγ. *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) verum περὶ πολλοῦ hic eodem sensu ac περὶ πλείονος & περὶ πλείστου.

[c] Εἰσὶ ἧς οἷς] Εἰσὶ δ' οἷ καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦσαν *Busb.*

[d] Τι τοιόνδε] Τὸ τοιοῦτον τῷ Γ. *Busb.*

[e] Επι Γαιῳ] *L. B.* περὶ τὸ Γαΐῳ.

[f] Ανθρωπῳ εἶναι.] Ανθρώπων *Vat.* & *Hen.*

[g] Γύναια οἵ] Ita *Busb.* γύναιά τε λοιὰ in *ceteris.*

[h] Τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως] Τῆς ἐκείνου ὕβρ. *Busb.*

[i] Επανασταμένοις τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν,] Υπανασταμένοις *Busb.*

[k] Μονομαχιῶν δόσεσι] Μονομαχίαις solus *Busb.*

[l] Κρεωμομιῶν ἡδοναῖς] Videsis *Casaubonum* ad *Suetonium* in *Julio Cæsare*, c. 38.

[m] Ανειλημμένοι·] Ενειλημένων solus *Busb.*

[n] Θεραπείᾳ τῆ] Ita *Gall. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Θεωρίαις in *Editis Aliisque.*

* Ut ——— crudelitatem.] *Ad satiandam sua crudelitatis insaniam*, Epiphan. *re autem vera serviebant crudelitati & insanæ principis*, Gelen.

[o] Γαΐου τὸν ὠμότητα.] Διὰ Γαΐου *Busb.*

[p] Κατηγορίᾳ τε εἶναι καὶ καταφρονήματι] Ita lego cum Cl. *Lovthio.* προσηγορίᾳ in *libris.*

[q] Δεσποτῶν] Ita distinguo. antea erat δεσποτῶν ἀποστροφῆς, τῷ ὕβρ.

[r] Ψεύσασθαί τι] Ψεύσασθαι, & mox πιστούς, dein ἐλευθέρους & πλουσίους *Busb.*

[s] Μισθῷ ——— ὀγδόας.] Delatoribus octava confiscatorum bonorum decreta. *Sueton. in Neron.* c. x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. vid. Tacit. Annal. III. SPANH.

[t] Διὰ τὸ ἄθλα] Ita *Busb.* & *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* est enim idem Codex) λάθρᾳ τὰ in *Editis Aliisque.*

[v] Τιμωρίας ἐπιβάλωσι] Τιμωρίαν in *Editis Aliisque.* quod sane ἐπιβάλοι postularet. τιμωρίαι in *Vat.* & *Hen.* quod in τιμωρίαν mutavi. in *Epiphanii* versione, *metuentes ne pœna succumberent.*

[x] Προεξορμήσασιν ἐπιφήνασθαι] Ita *Voss.* προεξορμήσαντα in *reliquis.*

[y] Περι-

λῆς μεταχεῖν, μειζόνως ἐκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες μὴ πρός τινας εἴποντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἐσῴζετο [y] ὠφέλιμος λοιπὸν, ζῶντος Γαΐου κολασθείη ἐνδείξεως γενομένης. ἐπεὶ δ' ἕτερος ἐπεφοιτήκει λόγος, ὡμιληκέναι μὲν [z] Γαΐον τραύμασιν, ἀποθανεῖν δὲ μὴ, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις εἶναι τῶν ἰατρῶν. καὶ τις πίστις αὖθις [a] ἦν, ᾧ δ' ἀκριβῶς τὸν γνώμην ἀποφαίνοιτο τὴν αὐτοῦ. ἦν γὰρ φίλος ὤν, ὑποπτος ἐγίνετο εὐνοίᾳ τῆς τυραννίδος· ἦν δὲ μισῶν πρὸς ἐκεῖνον πρόσωπον, τῷ πρὸς αὐτὸν δόξαι μᾶλλον εὐνοίᾳ χρώμενος [b] διαφθείρειν τὴν ὑπὲρ τῶν λεγομένων πίστιν. ἐλέγετο γοῦν τινων, οἱ δὲ μᾶλλον τῶν εὐπατριδῶν ἐφάνιζον τὸ εὐθυμεῖν τῆς ἐλπίδος, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γενόντα, καὶ ἀφροντίδι [c] κομιδῆς τῶν τραυμάτων, ὥσπερ εἶχεν ἡμαλωμένον ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. καὶ τάδε μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θορεῖν προθεμένων, καὶ ἐπ' [d] ἀμφότερα δοξῃ τῶν ἀκουόντων λαμβανόμενα· ὁ μὲν τοι γε [e] ἐνεδρον ἐξέλιπον, δεδιότες τὴν ἐπενεχθησομένην προεξιέναι αἰτίαν. ὁ γὰρ [f] ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας γνῶσθαι προὶ αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς [g] εἰκάζειν θελήσειαν [h] οἵ τε κατηγορήσοντες καὶ οἱ δικάζοντες.

17. Ἐπεὶ δὲ πλῆθος τῶν Γερμανῶν παρεῖχε τὸ θέατρον [i] ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς [k] ἐλπὶς ὡς [l] ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσιν ὅπερ εἰσοδον πλοία εἶχεν αὐτοὺς ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπησόμενα. ἐν ἀμηχανίαις [m] τε ἦσαν, ὅτε ἀσπίνας θάρσος εἰσφερόμενοι, ὅτε ἀκίνδυνον τὴν διατριβὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ θεάτρου πεπιστεύκοτες. εἰσπιπτόντων δὴ ἤδη, βοὴ δι' θεάτρου ῥηγνυται καθ' ἑκάστην τρεπομένη τῶν θραλικῶν, ὡς παντὸς ἀγνοίας [n] αὐτῷ γενομένης δὲ τῶν βεβουλευμένων [o] καὶ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις δὲ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγονότων. φειδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας [p] πρὸς τῶν ἑδὲν ἐν αἰτίᾳ γινομένων ὑπολαμβάνειν τιμωρίαν, [q] παρέντας ἐν ἐρωνῇ τῶν πεπραχότων, ὅ, τι καὶ πεπραγμένον εἴη, κατασιωπᾷ. καὶ οἱ μὲν τοιαῦτά τε καὶ περαιτέρω μετὰ δακρύων καὶ τύπεως προσώπων ὑπεκβάζοντες καὶ [r] πλινώμενοι, ὅποτε ἀνεδιδασκεν αὐτὸς ὁ κίνδυνος ἐσῴζετο πλησίον, καὶ ὡς ἄν τις ἀγωνιζόμενος πρὸς τὴν ψυχὴν [s] εἴποι τι, ἔλεγον. θεασάμενος δὲ πρὸς τῶν θραλικῶν ἡ ὀργὴ, καὶ [t] μετεμέλησεν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βεβουλευμένοις· ὠμόν τε γὰρ ἦν [v] τοῦτο καὶ ἐκείνοις καὶ περ ἐξηγριωκόσιν ἐδοκεῖ, τὰς κεφαλὰς τῶν πρὸς τὴν Ἀσπρῆναν ἐπὶ τὸν βωμὸν [x] ἀπερεισαμένοις. πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροὶ, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τῶν παθῶν· ὥστε [y] περὶ ὀλίγου καὶ αὐτοῖς [z] ἑδὸν ἐλλιπεστέρως τὸ τῶν κινδύνων ὁμιλήσαντι ἐπαναστῆναι, ὧν ἄδηλον εἶναι τὸν συμφορᾶν, εἰπερ εἰς τέλος φοχθη-

gis clam omnia habuerunt, alii alios ignorantes, metuentesque ne si quid dicerent alicui, cui expediebat diuturnam esse tyrannidem, Cajo vivente proditi ad supplicium deposcerentur. Nam & alius sparsus erat rumor, Cajum quidem vulnera accepisse, non tamen mortuum esse, sed adhuc vivere, eique à medicis curationem adhiberi. nemoque adeo fidus deprehensus erat, cui quispiam dicere auderet quod sentiret. sive enim *Caji* amicus esset, suspectæ erat fidei, ut qui tyrannidi faveret, sive odio eum prosequeretur, id ipsum dictorum ejus fidem imminuebat, quod eum oderit. Alius etiam rumor ferebatur, qui patriciis spei solatium eripiebat, ipsum *scilicet*, periculum despicientem & de vulneribus curandis parum sollicitum, in forum, ut se habebat sanguine cruentatum, evasisse, atque ibi concionari apud populum. Et hæc quidem temere efficta erant ab iis, quibus propositum erat tumultus excitare, & in utramque partem pro affectu audientium trahebantur: * haud tamen sedes suas relinquebant, metu criminis primo foras exeuntibus impingendi. non enim ex animo quo exierint factum iri de illis judicium, sed ex eo quem illis affingere vellent delatores & judices. *De morte Caji rumores diversi.*

17. Sed postquam turba Germanorum strictis gladiis circumdederat theatrum, spectatores de vita quisque sua metuere cœperunt, & ad cujusvis ingressum expavescebant, quasi jamjam *ferro* concidendi essent: hærebantque inopes consilii, quod nec se in tuto esse crederent, si diutius in theatro morarentur. Atque adeo, cum irrumperent, clamor toto theatro tollitur, supplicantium militibus *seque excusantium* ut qui omnium ignari essent, tam eorum quæ de seditione movenda, si qua mota fuerit, erant deliberata, quam eorum quæ patrata erant. illis itaque parcere deberent, nec pœnas aliorum audaciæ ab omni culpa vacuis reposcere, sinerentque in facinoris, quodcunque commissum esset, auctores inquirere. Et illi quidem ista, multoque plura cum ploratu & planctu Deum obtestantes & implorantes dicebant, quæ præsentius periculum exprimeret, eoque modo ac quis in extremo vitæ discrimine aliquid proferret. Ad hæc frangitur militum ira; ipsisque subpœnituit eorum quæ contra spectatores animo agitaverant: nam & revera crudele erat illud, ipsisque licet irritatis *ita* videbatur, cum capita eorum qui cum Asprenate cæsi erant aræ defixissent. quibus conspectis, majorem in modum commoti erant spectatores, cum & virorum dignitatem secum reputarent & eorum quæ passi sunt miseratione tenerentur: adeo ut parum abesset, quo minus præsentium periculorum metus illis incuteretur, quibus in incerto erat si quo tandem modo calamitatem evitare possent. *Germani milites in theatrum veniunt.*

y Ωφέλιμος λοιπὸν,] Ita distinxi. prius erat ὠφέλιμος λοιπὸν ζῶντος Γαΐου, κολασθείη &c.

z Γαΐον τραύμασιν,] Γαΐον inserui è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

a Οὐθεὶς,] In quibusdam *MSS.* οὐδενὶ ὧν, vel οὐδενὶ ὡ. Hic vulgatam lectionem retinui, vocula τις post διαφθείρειν inserta ex *Epiphanio*, id quod & Cl. *Lowthio* suboluit.

b Διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν.] Διαφθείρει *Viss.*

c Κομιδῆς τῶν τραυμάτων,] Ita *Busb.* κομιδὴ in *cæteris.*

d Ἀμφότερα] *Gen.* ἀμφοτέρας.

* *Haud tamen sedes suas relinquebant*,] Neque loca sua custodiæ relinquebant, *Epiphan.*

e Ἐνέδραν ἐξέλιπον,] Forsi. ἐξέδραν ἐλ.

f Ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας] Ita placuit rescribere, auctoritate *Epiphanii*, qui verrit, *quando non quæ voluntate discederent accusari poterant aut damnari; sed quemadmodum vellent accusatores aut judices.* antea erat, ἐφ' ἧς ἀξιοῖεν.

g Εἰκάζειν θελήσειαν] Ἐγκαθίζειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

h Οἵ τε —— δικάζοντες] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, favente *Epiphanio* in versione jam allata.

i Ἐσπασμένων τὰ ξίφη] Ἐσπασμένοι *Busb.*

k Ἐλπὶς ὡς ἀπολεῖσθαι,] Ἐλπὶς ἀπολέσθαι *pro* metu pereundi. SPANH.

l Ἀπολεῖσθαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

m Τε ἦσαν,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* δὲ in *cæteris.*

n Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

o Καὶ τὴν ἐπανάστασιν,] Vocem τὴν insertam dedi, prout monuit Cl *Lowthius.* Forsan tamen à *Josepho* subintelligenda relicta erat. τοῖς ἐπαναστᾶσιν *Vat.*

p Πρὸς τῶν ἑδὲν ἐν αἰτίᾳ γινομένων] Παρ' αὐτῶν *Voss.* & mox ἑδὲν *Busb*

q Παρέντας ἐν ἐρωνῇ] *L. B.* τι παρέντας ἐρεύνῃ. quam lectionem inveniisse se etiam testari videtur *Epiph.* vertens: *sed acquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.* HAV.

r Πεπλινωμένοι,] Conf. infr. c. 2. §. 4. SPANH.

s Εἴποι τι, ἔλεγον.] Lego εἶπεν τι &c. εἰποῖν τι in *Editis* & *MSS.* εἶποι τι conjecerat Cl. *Lowthius.* HUDS. Atque *Lowthii* conjectura confirmata jam auctoritate *Lugd. Bat.* tuto mihi recipienda videbatur. HAV.

t Μετεμέλησεν αὐτοῖς] *Epiphanii* auctoritate ductus μετεμέλησεν reposui. (*Lugd. Bat.* μεταμελήσει) antea erat μεταμελήσαντος.

v Τοῦτο καὶ ἐκείνοις καὶ] Ita *Voss.* seu *L. B.* ὅτε in *Editis Aliisque.*

x Ἀπερεισαμένοις.] Ἀπερείσασθαι *Hen.* qua lectione admissa, locum hoc modo refingerem, ὠμόν τε γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἐκ. ἐξ. ἐδοκεῖ, ὅτε τὰς κ. τ. π. τ. Α. ἐ. τ. βωμὸν ἀπηρείσαντο.

y Περὶ ὀλίγου] Forsan παρ' ὀλίγον in textum irrepserit, utpote oræ appositus ad interpretamentum phraseos ἑδὸν ἐλλιπεστέρως.

z Οὐδὲν ἐλλιπεστέρως] Ἐλλιπεστέρως τὸν κίνδυνον ἐπ. *Busb.* ἐλλιπεστέρως τὰ τῶν κ. *L. B.*

sent. Quo factum est, ut iis, qui Cajum libenter meritoque oderint, auferrentur lætitia & gaudium, quibus *alioqui* ex eo *mortuo* afficerentur: quod in eo fere erant ut vitam amitterent, nec ulla ejus conservandæ spes fida & firma alicubi effulsit.

Arruntius in theatro Caji interitum proclamat.

18. Erat autem *quidam* Euaristus Arruntius rerum venalium præco, adeoque magna & canora voce, qui Romanorum ditissimos opibus æquabat, quique in quibuscunque voluerit plurimum in civitate pollebat, tam eo tempore quam postea. Ille, cum sese ad luctum quam maxime composuisset, (quamvis enim Cajo erat omnium infensissimus, præsenti tamen voluptati præferebat ea quæ docuit timor, suggessitque astutia quærendi sibimet incolumitatem) lugubri sumpto apparatu, uti mos est in carissimorum desiderio, in theatrum progreditur, mortemque Caji denunciat, non passus multitudinem diutius in ignoratione eorum versari quæ acciderant. Deinde columnas etiam circuibat Arruntius, & milites inclamabat, simulque cum eo tribuni, jubentes gladios recondere, & Caji interitum eis significantes. quæ res manifesto salutem illis attulit qui in theatrum convenerant, cunctisque qui in Germanos quomodocunque incidissent: nam dum spes illis facta erat Cajum adhuc vivere, à nullo abstinebant maleficio. Tantum superfuit illis erga ipsum benevolentiæ, ut contenti fuissent vel vitam suam amittere, si modo potuerint illum ab insidiis immunem præstitisse, & à gravi adeo calamitate liberasse. Cum autem certiores facti essent de morte Caji, statim deferbuit impetus quo in vindictam ferebantur, tam quod minime in rem suam cederet sui in illum animi promptitudinem ostendisse, mortuo eo qui gratiam illis relaturus esset, quam quod timerent, ne in eos injurias facere pergentes animadvertatur à Senatu, si ad ipsos summa rerum administratio perveniret. Atque adeo Germani quidem, licet ægre, à rabie cessarunt, quæ in eos invaserat ex morte Caji.

Germanorum militum rabies sedata.

Chærea de Minuciano sollicitus.

19. Cæterum Chærea, de Minuciano valde sollicitus, ne periret in Germanos furentes incidens, & singulos militum adiens orabat eos atque obsecrabat, ut illius salutis rationem haberent, & ipse diligenter inquirebat ne forte interiisset. Et Clemens quidem Minucianum, ad ipsum adductum, dimittit, cum multis aliis Senatoribus facti justitiæ honestatique testimonium perhibens, virtutique illorum qui illud in animum induxerant, idemque exsequi minime dubitarunt: "nam ita fere esse "tyrannos *dicebat*, ut se efferant voluptati haben-"do injuriarum licentiam, haud vero inde felicem "sortiri vitæ exitum, ut qui bonis omnibus invisi "in ejusmodi incidant calamitatem qualis Cajo

ναι δωίαιτ' ἄν. ὥστε, κἂν εἴ τινες τῶν στρατιωτῶν μισθίνων καὶ μὴ δίκης τὸν Γάϊον, ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἐπ' αὐτῷ εὐφροσυνῶν· καὶ τὸ [b] χάρας, ἀφ' ὧ τὸ ἐν ροπῇ μὲν ἓν σωτηρίας, πεπλεμένης γεγονέναι, τὸ δ' πιστὸν ἓν φεύγειν μηδέπω πω ἐχέγγυον [c] συνελθεῖν.

ιή. Ἦν δ' [d] Εὐάριστος Ἀρρούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτὸ φωνῆς τε μεγάλης χρώμενος, καὶ [e] χρήματα φορεβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων πλουσιωτάτοις, δυνάμεί τε αὐτῷ ὧ ἐφ' οἷς ἐθελήσοι πράσσειν καὶ τὴν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ τοῖς ὕστερον. ὅτε δὴ αὐτὸν ὡς ἐνὸν πενθιμώτατον· καί τι μισῶν [f] παρ' οὐδὲν οὐ ἐχρῆτο πρὸς Γάϊον, ἀλλὰ μὴν χρείττων ἡ διδασκαλία καὶ φόβος ἡ στρατηγία φέρει τὸ κερδησόμενον τὴν σωτηρίαν τε εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς· πάντα κόσμον ὑπιδεύσας, ὡς ἄν τις ὑπὸ τοῖς τιμιωτάτοις παρεσκεύασαι κοπλωλόσιν, [g] ἀποσημήνας τὸ Γαΐᾳ τὸν θάνατον ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθών, καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμφορᾶς φερούσης τὸ γεγονός. ἤδη δὲ καὶ [h] στήλας Ἀρρούντιος φέρων, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανούς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες καταθέσθαι τὸν σίδηρον, καὶ διαφανῆς Γαΐᾳ τὸ τελοῦν. τότε [i] καὶ σαφέσταν ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συνειλεγμένους, καὶ πάντας [k] οἱ καὶ ὅπως οὖν τοῖς Γερμανοῖς φέρειν τύχοιεν. ἐλπὶς γὰρ αὐτοῖς φαινομένης, ἔμπνουν κεῖσθαι τὸν Γάϊον, [l] οὐκ ἔστιν ᾧ τινι κακῶν [m] ἂν ἀπέχον. τοσόνδε ἐπερίσσευσεν αὐτοῖς εὐνοίας [n] πρὸς αὐτόν, ὡς κἂν μὴ τὸ καθ' αὑτοὺς [o] ἀπολωμένῳ ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον αὖπω [p] καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ μὴ σωιζόμενον. [q] παύονται δὲ τοῦ ὠμηνότος εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφοῦς φανησομένης αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ [r] Γαΐᾳ, διά τε τὸ εἰς ἀχρεῖον ὑποδείσαι τὸ σπουδαῖον τῆς [s] εὐνοίας, ὃς ἀμείψαιτο αὐτοὺς ἀπλωλότος, καὶ δεῖ μὴ περαιτέρω τῆ ὕβρει χρωμένων ὑπεροφὴ γένοιτο τοῦ βελτίους, εἴπερ εἰς ἐκείνου φύσιν τὸ κράτος τοῦ ὑπικαταστάντος ἀρχοντος. καὶ [t] οἱ μὲν Γερμανοὶ [x] εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἐπαύσαντο λύσσης τῆς ἐπὶ Γαΐᾳ τῷ θανάτῳ καταλαμβανομένης αὐτούς.

ιθ'. Χαιρέας δὲ, σφόδρα γὰρ [y] περὶ Μινυκιανὸν ἔδεισε μὴ διαφθαρείη μανίαις τῶν Γερμανῶν φέρεσθαι, ἕκαστόν τε τῶν στρατιωτῶν [z] μετιὼν, παρεμυθεῖτο τὸ σωτήριος αὐτοῦ δεόμενος, καὶ μὴ ἀπολώλοι πολλοῖς ἐξέτασιν ποιούμενος. καὶ Μινυκιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀναγόντα γὰρ ὑπὸ τύπου, [a] μεθίησι, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνῃ τῇ πράξει [b] συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετὴν τοῖς ἐπεθυμηκόσι καὶ πράσσειν μὴ ἀποδεδειλιακόσι· "τυραννίδα γὰρ "[c] εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῆ δὲ ὑβρίζειν ἐπαρθῆναι, "εὐτυχεῖς δὴ σὺν ἄρα ποιεῖσθαι τὰς ἀπαλλαγὰς δι' βίᾳ, "μισῶν δ' ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν χρωμένης, ἀλλὰ μὴ πανύ-"της δυσχίας, οἵαπερ δὴ Γάϊον σωιελθεῖν, πρὸ τ' ἐπα-"νασάν-

a Καὶ τὸ χάρας] Illud καὶ insertum dedi, & mox ante τότε delevi, sensu ita postulante, meque id monente Cl. *Lowthio*.

b Χάρας,] *L. B.* χώρας.

c Συνελθεῖν.] Ita *Voss.* seu *L. B.* περιελθεῖν in *ceteris*.

d Εὐάρεστος Ἀρρούντιος] Ita rescripsi. Εὐάρεστος Ἀρούντιος in libris omnibus *Græcis Latinisque*. Erit forsan qui malit, εὐάρεστος aut Εὐάρεστος *facile princeps*.

e Χρήματα περιβεβλημένος] Sic *Herodiano* l. 1. c. 2. πλούτῳ περιβόλῳ. *Epiphanius* vertit, *indutus vestibus diversi coloris ad instar nobilium Romanorum*, ac si legisset, ἱματίοις πολύχροα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων εὐπατρίδαις.

f Παρ' οὐτινα δὲ ἔχρητο] Παρόντινα δὲ in *Editis Aliisque*. παρ' ἄν τιν' ἔχρητο *Busb.*

g Ἀποσημήνας τὸ Γαΐᾳ τὸν θάνατον] Θεῶν ἀποσημήνας legit *Busb.* ἵνα ἀποσημάνῃ *L. B.*

h Στήλας Ἀρρούντιος φέρων,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *deinde statuas etiam Arruntius & loca singula circuibat.* στείλας in *Editis Aliisque*. σίλλας *Busb.* σύλας *L. B.*

i Καὶ σαφέσταν ἔσωσε] Καὶ omittit *Busb.* & commode abesse potest.

k Οἱ καὶ ὅπως οὖν] Οἵτινες ἂν τοῖς *Busb.* οἱ καὶ ὅπως ἂν *Hen. Voss.* & *Vat.*

l Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἦσαν *Vat.* & *Hen. à p. m.*

m Ἂν ἀπέχον.] *L. B.* ἂν ἀπέχοντος.

n Ἐπερίσσευσεν] *Gen.* ἐπερισεύσην.

o Ἀπολωλότι] Forte ἀπολωμένῳ.

p Καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ] Ita ex conjectura lego. antea erat καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ σωιεσόμενον. Si quis σωιεσόμενον malit, per me licet.

q Παύονται] Παύονται δὲ ἐργμάτος, μαθήσεως *Busb.* & *Hen.*

r Γαΐᾳ,] Γαΐᾳ insertum dedi, fretus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii*.

s Εὐνοίας,] Σωσοίας *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

t Τὸ κράτος δὲ] *L. B.* τὸ κράτος ἡ τοῦ δὲ.

v Οἱ μὲν Γερμανοὶ] Voculas οἱ μὲν non agnoscunt *Hen. Vat.* & *Voss.*

x Εἰ καὶ μόλις,] Illa εἰ καὶ μόλις addidi è *Cod. Voss.* seu *Lugd. Bat.* mox ἀλλ' εἰ καὶ σαλλῶν ἐπαύσαντο mendose in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

y Περὶ Μινυκιανῷ] Ita lego. περὶ Μινυκιανῷ in *Editis* & *MSS.*

z Μετιὼν, ——— αὐτῷ] Μήτε εἰ πε. in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

a Μεθίησι, ——— τῇ] Antea, μεθίστι π. μ. ἄ. συγκλητικῶν δ.

b Συμμαρτυρῶν,] Ita in *Editis Aliisque*. μαρτυρῶν *Busb.* & *Gall.*

c Εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν] Εἰς ὧδὲν μὲν ἐλθεῖν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductum, eo quod injuriarum voluptate fuerit elevata.* Fuit cum legerem, εἰς ὀλιγωρίαν μὲν ἐλθεῖν, aut εἰς ὀλίγον μὲν ἀφθεῖν, aut θάλον.

d Συν-

"ναρεύλων καὶ [d] συνηθέντων τῷ ὄλπίζειν αὐτὸν ὅπιθε-
"λον αὐτῷ γιγόμενον, καὶ διδάξαντα, οἷς [e] ὑβρίζων
"ἀφόρητ☉ τοῖ ἀφανίζων ☧ νόμε τοῦ σεμνοῖαν, πολέ-
"μω σεὸς αὐτὸν χρῆσθαι τὰς φιλτάτας, καὶ νῦν λόγω
"μὲν εἶναι τύτες οἱ ἀνηρήκασι Γάϊον, ἔργω ☽ αὐτὸν
"ὑφ' ἑαυτῶ κεῖσθαι διολωλότα.

κ'. Ἤδη ☽ ☾ τὸ θέατρον [f] ἐξανίστατο τ [g] θάκων, καὶ [h] πάρεισαι πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο [i] τῶν εἴσω. αἰτία δ' οἷ ☧ σεσθύμως [k] διαφθαρόμενα τῶν θεωρῶν [l] Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς, συναρπασθεὶς ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ τινῶν τραυμάτων, ἐκπέμψας ☽ τὰς συνόδους, λόγω μὲν ὡς καὶ μεπλασομένους ὁπόσα εἰς τοὺς ἴασιν τοῖς τραύμασιν σέσφορα, τῷ ☽ ἀληθεῖ, ὡς [m] ἀπέσοιντο κινδύνε ☧ καταληφότ☉. ἐν τύτῳ ☽ βυλῆς τε γίνε☽ σωὸς ☉, καὶ ὁ δῆμ☉, ἥπερ ☾ εἰώθασιν ἐκκλησιάζειν ἐπὶ τ ἀγορᾶς καθάσεως, [n] ἐν ζητήσει τῶν σφαγέων τῶν Γαΐε ἦσαν· ὁ μὲν δῆμ☉, καὶ πάνυ [o] ἐκθύμως, δοκεῖν ☽ ☾ ἡ βυλή. [p] καὶ τοῦ γὸ [q] Ἀσιατικὸς Οὐαλέρι☉ ὑπατικὸς ἀνὴρ, ὅτ☉ [r] ἐπὶ τῶν δήμων καταῤῥὰς θορυβάντων, [s] καὶ ἐν δεινῷ τιθεμένων τὸ ἔτι λωφᾶνον τῶν τ αὐτοκρατόρων ἀπεκτακότων, ἐπεὶ σεσθύμως πάντες αὐτὸν ἤροντο, τίς ὁ πράξας τυγχάνοι, [t] εἴθε γὸ ἔγω γε, φησί. [v] καὶ πρὸσθεσαν ☽ ☾ [x] οἱ ὕπατοι Δέκρεμμα, Γαΐε μὲν κατηγορίας ποιέμενοι, κελεύοντες [y] ☽ τῷ [z] τότε δήμῳ ☾ τοῖς στρατιώταις, ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπιέναι· τῷ μὲν δήμῳ, πολλοῦ ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ ☽ τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείναιεν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑβρίζειν ἐξαγόμενοι. δέ☉ γὸ οὐ μὴ ἐξαγειωσάντων ὠφελήσει τὸ κακὸ ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν ☾ συλήσεις τῶν ἱερῶν [a] τρεπομένων. ἐφθάκει ☽ ἤδη τῶν βυλευτῶν τὸ πᾶν πλῆθος [b] συνειλεγμένον, καὶ μάλισα [c] οἱ τὸ Γαΐε [d] σωθέντες τ φόνου, θεάτρε τε ἤδη χρώμενοι [e] καὶ ἐν [f] φρονήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτὸς ἀνακειμένων [g] ἤδη τῶν πραγμάτων.

"contigit, qui ante seditionem ortam conflatam-
"que conspirationem ipse sibimet factus est insi-
"diator, atque non ferendis injuriis legumque con-
"temptu in causa erat aliis quod ex amicissimis
"hostes evaserint, & nunc quidem eos haberi Ca-
"ji interfectores, re autem vera ipsum à semet per-
"emptum jacere.

20. Tum vero etiam è sedibus in theatro surrectum est, quique intus erant in acerbos inciderunt tumultus: utpote quod sese foras proripere certatim festinarent. In causa autem erat Alcyon medicus, correptus *à nonnullis* quasi ut quosdam vulneratos curaret, dimittensque qui cum eo erant, specie quidem ut ea peterent afferrentque quibus opus esset ad medicinam fauciis adhibendam, re autem vera ut ab imminente periculo *longius* abessent. At interea Senatus in curiam convenit, populusque in foro, ubi comitia haberi solebant, congregatur, & interfectores Cæsaris perquirere cœperunt; populus quidem acriter, Senatus vero tantum in speciem. Aderat autem & Valerius Asiaticus, vir consularis. is progressus in medium tumultuantium, & indignantium quod laterent qui imperatorem interfecerant, cum multi eum cupide interrogarent, quinam esset qui facinus patraverat, utinam ego, exclamat. Quin & consules edictum proposuerunt, Cajum *graviter* accusantes, populumque qui aderat militesque domum se recipere jubentes; dum populo quidem spem magnam remissionis *onerum* facerent, militibus vero præmiorum, si consuetum servarent ordinem, ab omni maleficio abstinentes. nam metus erat, ne, illis exasperatis, clade aliqua urbs multaretur, si ad rapinas *faciendas* & templa spolianda se verterent. Jam enim convenerat omnis Senatorum multitudo, maximeque ii qui cædi erant conscii, magna cum audacia animique elatione, quasi jam penes ipsos esset rerum summa.

Alcyon medicus.

Inquisitio de Caji cæde.

Valerii Asiatici vox libera & honesta.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς οἱ βυλευτὰὶ δημοκρατίας ἔκρινον, οἱ ☽ στρατιῶται μοναρχίας. περὶ σφαγῆς Γαΐε γυναικὸς ☾ θυγατρ☉· οἵός τε ἦν Γάι☉ τὰ ἐθη.

CAP. II.

Quomodo Senatores pro populari republica contendebant, milites vero pro regio imperio. De cæde uxoris filiæque Caji, & de Caji ingenio & moribus.

II.

ΕΝ τύτῳ [h] ☽ ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἀρπάζε☽ Κλαύδιος ἐκ τ οἰκίας. οἱ γὸ στρατιῶ☽, συνόδε γιγόμενης [i] αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες περὶ τοῖς παρόντος, ἑώρων δημοκρατίαν ἀδυνατόν τε [k] ἐν ἐκκρατῆ τοσῶνδε ἂν ποτε γηρέας πραγμάτων, ἐξικνεμένω τε σὺν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν [l] γνήσεας τῷ ἀρχῷ, εἴτε τὶς [m] τῶν ἐν ἀρχῇ κατασχήσει τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα

DUM ita se res haberent, repente Claudius è domo extrahitur. Milites enim eòdem congressi, cum ultro citroque de rebus gerendis sermonem habuissent, fieri non posse comperiebant, ut populus sufficeret tot tantisque negotiis sustinendis, nec è re sua fore ut penes ipsum esset imperium: & si quis eorum, ad quos redierat rerum summa, factus esset imperator, sibi id magnum in ma-

Claudius è domo extractus.

Milites pro Claudio stant.

---

[d] Συντεθέντων] *L. B.* συνθέντων.
[e] Ὑβρίζων ἀδόητος] Ita *Voss.* ὑβρίσων in *cæteris.*
[f] Ἐξανίστατο τ θάκων,] Ἐξανίστατο τ φυλάκων, καὶ ταραχαὶ πάνυ πικραὶ in *Editis Aliisque.* ἐξανίστατο τ φυλάκων, καὶ ἀρχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο ☧ πᾶν εἶτα *Vat.* & *Hen. à pr. m.* & simili fere modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *jam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio perniciosæ fuerant; quando omnes abscedere festinabant.* Quæ cum parum sibi constent, ignoscat lector quod rescripserim, ἐξανίστατο τ θάκων.
[g] Θάκων,] *L. B.* φυλακῶν.
[h] Ταραχαὶ] *L. B.* ἀρχαὶ & in *Marg.* αἱ καταρχαὶ.
[i] Τῶν εἴσω.] *L. B.* ὑπατικοῦς.
[k] Διαφθαρόμενα] *L. B.* διαφθαρόμενον.
[l] Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* Ἀρκύων in *cæteris.*
[m] Ἀπέσοιντο] *L. B.* πέσοιντο.
[n] Ἐν ζητήσει τ σφαγέων τ Γαΐε ἦσαν·] Ἐπὶ ζητήσει *Busb.*
[o] Ἐκθύμως,] Ita in *plerisque libris.* ἐνθύμως in *Edit. Gen.*
[p] Καὶ δὲ —— ἀνὴρ] Hæc ☽ καὶ *Asc. Busb.*
[q] Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ,] Conf. supr. §. 14. SPANH.
[r] Ἐπὶ τ δήμων καταῤῥὰς] Ita *Busb.* ἐπὶ τ δῆμον in *Editis Aliisque.* quæ lectio mox postularet θορυβάντα,
[s] Καὶ —— ἀπεκτακότων,] Ita *Busb.* καὶ δεινὸν τιθεμένων τὸ ἔτι λωφᾶνον τ αὐτοκρατόρων ἀπεκτονότων, vel τ ἀπεκτονότων. Quod bene ferri potest, ἀπεκτονότων mutato in ἀπεκτονότας, vel τοὺς ἀποκτείνοντας, prout conjecerat Cl. *Lowthius.* δεινὸν τιθεμένων τὸ ἔτι λωφᾶνον τ αὐτοκρατόρων ἀπεκτονότων *Vat.* & *Hen.* καὶ δ. τ. τὸ ἔτι λωφᾶνον τ τ αὐτ. ἀπεκτονότων *Lugd. Bat.*
[t] Εἴθε γὸ ἔγω γε] Εἴθε ἐγὼ αὐτοῖς ἀπεκτείνειν *Dio* in fine l. LIX. p. 663. SPANH.
[v] Καὶ προσθεσαν] Illud καὶ abest *Busb.* & *Voss.*
[x] Οἱ ὕπατοι] Consules Sentius Saturninus & Pomponius Secundus *alibi.* lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.
[y] Δὲ] Τε *L. B.*
[z] Τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώταις,] Τότε non agnoscunt *Busb.* & *Voss.*
[a] Τρεπομένων.] Τραπομένων solus *Busb.*
[b] Συνειλεγμένον,] Ita *Busb.* & *Vat.* συνειλεγμένου in *cæteris.*
[c] Οἱ τὸ] Εἰς τὸ *L. B.* seu *Voss.*
[d] Σωθέντες τ φόνου,] Perperam συντελθέντες *Voss. Vat.* & *Hen. à pr. m.*
[e] Καὶ ἐν] Καὶ in plerisque *MSS.*
[f] Φρονήματι μεγάλῳ ὄντες] Ita in *Editis*, *Busb.* & *Voss.* καταφρονήματι *Vat.* (certe & *Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.*
[g] Ἤδη τ πραγμάτων.] Sic *Busb.* δὴ in *cæteris.*
[h] Δὲ ὄντων τ πραγμάτων,] Ita *Busb.* δὴ in *reliquis.*
[i] Αὐτῶν ἀλλήλοις.] Ita cum *Cod. Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*
[k] Ὃν ἐγκρατῆ] Ἐν κράτει *Busb.* & *Voss.*
[l] Γνήσεας τῷ ἀρχῷ,] Sic *Busb.* κτήσασθαι vel κτήσεσθαι in *cæteris.*
[m] Τῶν —— ἡγεμονίαν,] Τῶν καὶ ἴσα σχήσει *Vat. Voss.* & *Busb.* unde *Coccejus* τ καθ' ἕνα σχήσει.

malum cedere, ut qui nihil opis & auxilii eò contulerant. optimum itaque esse, cum nondum de rebus aliquid decerneretur, principem eligere Claudium, & defuncti patruum, & nemini eorum, qui in Senatum convenerant, dignitate non præferendum, sive natalium claritatis, sive institutionis *suæ* ratio haberetur; quique factus imperator eos pro meritis honore afficeret & muneribus prosequeretur. Statim ac ista in animum induxerant, ea perfecerunt. quippe Claudius quidem à militibus *paulo post* fuerat abreptus. At Cn. Sentius Saturninus, quamvis istud de Claudio fama acceperat, quódque imperium quasi invitus quidem sibi vindicarit, re autem vera sponte & voluntate sua, in Senatorum tamen conspectu surrexit, nihilque attonitus hortationem, viris ingenuis & fortibus accommodatam, adhibet hujusmodi verbis.

Cn. Sentii Saturnini oratio contra Tyrannidem.

2. "Etsi pro incredibili *habeatur*, Quirites, ut-"pote quòd præter omnium spem nobis offertur "post tam longum temporis spatium, tenemus "tamen libertatem, incertam quidem quamdiu "duratura sit, & in deorum, quorum munus est, "potestate sitam; sed quæ satis in se habet ad nos "exhilarandum, &, si de ea decideremus, nonni-"hil *tamen* ad felicitatem conferet. nam & una "hora viris bonis & honestis sufficit, si cum men-"te integra acta sit in patria libera, & legibus, "quibus olim floruit, administrata. De priore li-"bertate, utpote ante me natum amissa, nihil me-"morabo: præsentis autem insatiabili cupiditate "flagrans, illos beatissimos existimabo quibus con-"tigit in ista gigni & institui, proximumque post "Deos *immortales* honorem illis habendum, qui fe-"cerunt, ut, sero licet & hac demum ætate, illam "gustaremus: atque utinam in perpetuum salva "maneat & incolumis. Nobis autem, juvenibus "æque ac senibus vel hæc dies sufficiat. seniori-"bus ævum habebitur, si bonorum libertatis par-"ticipes facti decesserint: junioribus vero docu-"mento erit virtutis, quæ viris istis in emolumen-"tum cessit, à quibus prognati sumus. Nunc ita-"que & nobis in præsens nihil prius esse debet & an-"tiquius quam cum virtute vivere, quæ sola ho-"minibus libertatem parit conservatque. Ex iis "enim quæ olim facta erant auditione accepi, "quibusque ipse interfui satis intellexi, quantum "malorum in civitates invehant tyrannides, omni "virtuti obstando, & magnanimis libertatem aufe-"rendo, homines que ad adulationem & metum "instituendo, dum res non ex sapienti legum cau-"tione, sed suo ex arbitrio administrant. Ex quo

λυπηρὸν αὐτοῖς εἶναι μὴ ἀ συμφερόντως τ δεχῆς καταστῆ. καλῶς οὖν ἔχειν, [n] ἀκρίτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων, ἡγεμόνα αἱρεῖσθαι Κλαύδιον, [o] πάτρωνά τε ὄντα ἴδιον τ τεθνεῶτος, καὶ τ εἰς τὴν βουλὴν συλλεγομένων ἀδένος ἀπολ. [p] οὐκ [q] ἀξιολογώτερον, προγόνων τε ἀρετῇ, [r] καὶ τ κατὰ τὴν παιδείαν μεμελετηκότα, [s] καὶ σαφέστατα αὐτοκράτορα πρόσοψίν τε τὰ εἰκότα, καὶ [t] ἀμείψασθαι δωρεᾶς. ταῦτα διανοηθέντά τε, καὶ ἔπραξαν οὐκ ἄνευ θεοῦ βουλήματος. ἥρπασε μὲν δὴ Κλαύδιον ἔτι ἀπὸ στρατιωτικῶν. [v] Γναῖος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος, [x] καί τοι πεπυσμένος τὴν Κλαυδίου ἁρπαγὴν, καὶ ὡς ἀπιδικάζοιτο τ [y] δεχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τὸ δ' ἀληθὲς καὶ βουλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ἐπὶ τ συγκλήτου, καὶ μηδὲν καταπλαγείς, [z] ἐλευθέροις τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι πρέποντως ποιεῖται θάρσυνσιν, τάδε λέγων.

β'. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ [a] ἄνδρες Ρωμαῖοι, διὰ τὸ "χρόνῳ πολλῷ ἥκειν ἀνέλπιστον ὑμῖν, ἀλλ' οὖν "ἔχομεν δ' ἐλευθερίαν τῷ ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπό-"σον [b] θαρσυνοῦσα, καὶ γνώμη θεῶν, οἷ ἐκάστου "αὐτοῦ, κειμένου, [c] εὐφραίνειν δ' ἀρκοῦσα, καὶ εἰ-"περ ἀφαιρεθείημεν αὐτῆς, εὐδαιμονίᾳ σωιάγουσα. "ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα [d] τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, "[e] καὶ μετ' αὐτοτελοῦς τ διανοίας ἐν αὐτοδίκῳ τῇ πατρί-"δι, καὶ μὴ νόμων οἷς ποτε ἤνθησε [f] διαιτωμένῃ, βιω-"θεῖσα. ἐμοὶ δ' τ μὲν ἕτερον ἐλευθερίας ἀμνημονεῦ-"ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι· τ δ' νῦν ἀσπλή-"σως [g] πιμπλημένῳ [h] μακαρίσας τε ἡγεῖται τοὺς ἐγκυ-"νηθέντας [i] ἐντεθραμμένους αὐτῇ, καὶ τ θεῶν [k] ὕστερ [l] μεί-"ονα ἀξίους τιμῆς τόσδε τοὺς ἄνδρας, οἷ οὐδὲ χρόνῳ κατὰ "τοῦτο τ ἡλικίας ἡμᾶς [m] ἔγνωσαν αὐτῆς· καὶ εἴη μὲν "εἰς πᾶν δ' αἰῶνος τὸ ὕστερον θαρσούμενα τῷ ἄδεια αὐ-"τῆς. ἀρκέσει δ' ἂν ἡμῖν [n] καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα τῆς τε "νεωτέροις ἡμῶν, καὶ ὅσοι "γεγηράκαμεν. αἰῶν [o] ὑπέ-"λιπεν τοῖς πρεσβυτέροις, [p] ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν "ὁμιλίᾳ γεγονότες [q] μετασχεῖν· τοῖς δ' νεωτέροις παιδεύ-"μα ἀρετῆς [r] κατάστασις ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' "ὧν γεγόναμεν. ναῦν δ' [s] δὴ ἐν ἡμῖν, διὰ τὸν ἄρτι ὄχλον, "ὀδὲν πρεσβυτέραν εἶναι δεῖ ζῆν μὴ ἀρετῆς, ἢ μὴν σκο-"φρονιτίζει τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ [t] ἐλεύθερον. ἐγὼ γὰρ τὰ πα-"λαιὰ οἶδα ἀκοῇ θαλαβών, οἷς δ' ὄψει [v] ὁμιλήσας "ἠθύμουν, [x] οἵων κακῶν τὰς πολίσεις [y] ἀναπιμπλα-"σιν αἱ τυραννίδες, κωλύουσαι μὲν πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ ἐν "μεγαλόφρονι ἀφαιρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κολακείας δ' "καὶ φόβου διδάσκαλοι καθιστάμεναι, διὰ τὸ μὴ ὅπῃ σω-"φία τ νόμων, ἀλλ' ὅπῃ τῇ [z] ὁρμῇ τῶν ἐφεστηκότων "[a] κα-

n Ακρίτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων,] Nondum perfectis rebus *Rufin.* SPANH.

o Πάτρωνά τε ὄντα] Πατρῶόν τε in *libris.*

p Οὐκ] *L. B.* οὐ. *Cocc.* οὐν οὖκ.

q Αξιολογώτερον,] Αξιολογώτατον *Busb.* omissis ἀδένος ἄ τινος οὐκ.

r Καὶ τ κατὰ τὴν παιδείαν] Καὶ κατ' αὐτῶν τὴν π. *Vat.* & *Voss.*

s Καὶ σαφέστατα αὐτοκράτορα] Κατασαθέντα γὰρ αὐτοκρ. *Busb.*

t Αμείψασθαι δωρεᾶς.] Αμείψασθαι *Busb.* & *Hen.*

v Γναῖος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος,] Sic lego. Γνέος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος in *Editis* omnibus. νέος ἔτι ὢν Σέξιος *Gall.* νέος ὁ Σέντιος *Vat.* νέος ὁ ἔτι ὢν Σατ. *Busb.* HUDS. Cn. Sentius Saturninus; Alterius Aponii Saturnini mentio apud *Sueton.* in *Cajo c.* XXXVIII. SPANH.

x Καὶ τοι πεπυσμένος] Abest a *Lugd. Bat.*

y Αρχῆς ἄκων] Ita *Busb.* ἀρετῆς in *ceteris.* nullo plane sensu.

z Ελευθέροις τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ἐλευθέροις καὶ γνησίοις in *reliquis.*

a Ἀνδρὶς Ρωμαῖοι,] Illud ἄνδρις è *Cod. Busb.*

b Παραταύνσαν,] Τείνουσα *Voss.* τείνουσαν *Lugd. Bat.*

c Εὐφραίνειν ——— σωσάγουσαν.] Ita lego & distinguo, præsertim quod ἀφαιρεθείημεν habeat *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἀφραίνειν ὁ ἀρκοῦσαν καὶ εἴπερ ἀφαιρεθείη μὴ αὐτῆς εὐδαιμονίᾳ σωσάγουσαν in *Editis Alisque.*

d Τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις,] Sic *Voss.* τ in *reliquis*: & mox αἰσθανομένης *Gall.*

e Καὶ μετ' αὐτοτελοῦς] Καὶ μὴ ταῦτα τέλους *Voss. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

f Διαιτωμένῃ, βιωθεῖσα.] Ita distinguo. prius erat, διαιτωμένῃ βιωθεῖσα.

g Πιμπλημένῳ] Πιμπλαμένου in *Editis.* πιπλαμένου *Hen.* à *pr. m.* πιπλαμένῳ *Lugd. Bat.* πιμπλαμένῳ *Vat.* quod in textum recepi.

h Μακαρίσας τε ἡγεῖται] Ita cum *Cod. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) μακαρισῶς τὸ αἰδεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

i Εντεθραμμένους αὐτῇ,] Εγγεγραμμένους αὐτῇ *Voss.* & *Hen.* à *pr. m.*

k Οὐδεὶ] *L. B.* ὐδεί.

l Μείονα ἀξίους] Μείονας *Hen.*

m Εγνωσαν αὐτῆς·] Γνῶσαντες *Vat. Voss.* & *Hen.* à *pr. m.*

n Καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα] Ex *L. B.* ἡ illud in medio additur. HAV.

o Υπέλιπε] τοῖς πρεσβυτέροις,] Præteritum perfectum pro præsenti. de quo *H. Steph.* in *Append. ad Scr. al. de Dial. Att.* p. 142.

p Ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς] Ita ex conjectura. δίοπτον ἀγ. ἀ. ἐν ὁμ. γεγονότες μετασχεῖν in *Editis* & *MSS.*

q Μετασχεῖν·] Μέγα τε ἐν τοῖς] *Hen.* à *pr. m.* μεῖζόν μέγα τι ἐν τοῖσδε *Vat.*

r Κατασησάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι] Ita, vel καθισάσης, legendum censui. κατασάσεως ἀγαθὸν in *libris* omnibus.

s Δὴ ἐν ἡμῖν,] Ηδη *Voss.*

t Ελεύθερον.] In *Marg. L. B.* αἰδέσιμον.

v Ομιλήσας ἠθύμουν,] Forsan ὠμίλησα.

x Οἵων κακῶν] Ita ex *MSS.* οἷον in *Editis.*

y Αναπιμπλασιν] *L. B.* ἀναπιπλᾶσιν.

z Ορμῇ τ ἐφεστηκότων] Sic lego, sola fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *eo quod principum voluntati cuncta subjiciuntur.*

"[a] καταλείπῃν τὰ πράγματα. [b] ἀφ' ἃ γὰ Ἰάλι☉ Καῖ-
"σαρ Φρονήσας ὑπὶ καταλύσι τ δημοκρατίας, κ ἄμφ-
"βια σαμένω τ κόσμον τ νόμων τὴν πολιτείαν [c] διετά-
"ραξε, [d] κρείσσων μὲν ☧ δικαίᾳ γιόμεν☉, ἥσσων ὢ
"☧ [e] κατιδίαν ἡδονῆ αὐτῷ κομιδῆ☉, [f] οὐκ ἔστιν ὅ, τι
"τ κακῶν ἀ [g] διέτριψε τὴν πόλιν, φιλοτιμηθέντων τοὺς
"ἀλλήλους ἀπάντων οἱ [h] ἐκείνᾳ ἀμφίδοχοι τ ἀρχῆς κα-
"τίσησαν, ἐπ' ἀφανισμῷ τοῦ πατρίᾳ, κὰ ὡς ἂν μά-
"λιστα τ πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ γνναίᾳ [i] καταλείποιεν,
"ἀφ' τὸ οἴεσθαι πρὸς ἀσφαλείας εἶναι τ αὐτῶν τὸ κι-
"νδήλοις ἀνδράσιν ὁμιλεῖν, κὰ τ ἀρετῇ προσύχειν πεπι-
"σμένων ἀ μόνον ὑφαιρεῖν τι ☧ αὐχήματ☉, ἀλλ'
"εἰς τὸ πᾶν [k] ὑπιψηφίζειν [l] αὐτῶν τοῖς [m] ὀλέθροις.
"ὧν ἁπάντων, ἀριθμῷ τε πολλῶν ὄντων κὰ βαρύτητα
"[n] ἀνύποιστον ὑπιδειξαμένων καθ' ἃ ἕκας☉ ἦρξεν, εἷς
"ὢν ὁ Γάι☉ ὁ σήμερον πιθανὸς, [o] πολέω τε παντων δύ-
"νὰ [p] ἀπίδειξεν, ἀ μόνον εἰς τὰς συμπολίτας, ἀλλὰ
"κὰ εἰς τὰς συγγενεῖς κὰ φίλας ἀπαράθυτον τὴν [q] ὀρ-
"γὴν [r] ἐπαφιεὶς, ὁμοίως τοῖς ἅπασι κὰ μείζω κακὰ
"ἐνεργιζόμεν☉ ἀδίκως τὴν τιμωρίαν εἰσπραττεσθαι,
"ὀργὴν ὁμοίως εἴς τε ἀνθρώπους ἐξαγελώσας κὰ θεούς.
"τυραννίδι γὰ οὐ [s] κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ' ὕβρεως
"[t] ἀποχρῆται, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι κὰ
"γαμετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κερδ☉ ἐκ ☧ [v] πανοικεσίᾳ
"διοχλημένων τῶν ἐχθρῶν. ἐχθρὸν ὢ τυραννίδι πᾶν τὸ
"ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιάν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτῷ, κὰ
"τοῖς ἐν ὀλίγῳ πεθημένοις ὅσοι πεπόνθοιεν, οὐκ ἔστιν.
"ἐξεπισάμενοι γὰ ὧν ἀναπλήσαι κακῶν ἔστιν οὓς,
"κακεῖνοι μεγαλοφρόνως καταφρονήσαι χρῶντας πρὸς
"τὴν τύχην, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς ὧν πράξειαν
"μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύσι κτήσασθαι τοῦ [x] ὑ-
"πόπτα τὸ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς [y] αἱρεῖσθαι δυνηθεῖεν
"αὐτούς. τοιούτων δὴ κακῶν ἀπογεγονότες, κὰ ὑπο-
"πλεῖς ἀλλήλοις καταστάντες, αἴτιον πολιτειῶν ἐχεγ-
"γυώτατον πρός τε τὸ παρὸν εὔνοιαν, κὰ τὸ αὖθις
"ἀνεπιβούλευτον, [z] κὰ πρὸς δόξαν οἰκείαν τῷ ὁρ-
"θωμένῳ τ πόλεως, [a] δικαιοί τε ἐσὶ προνοῆσαι ἰδίᾳ
"τὸ εἰς κοινὸν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν ἀπαντῶν, [b] ἢ κὰ
"ἀνταποφήναθαι γνώμην, οἷς μὴ ἀρέσκοιτο τὰ προ-
"εισηγμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον [d] φέρεσθαι, διὰ
"τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τ [e] ἐφεστηκότα, [f] ᾧ ἀνεύθυνόν
"τι βλάπτοντι τὴν πόλιν, κὰ αὐτοκράτορι μεταστή-
"σαθαι τοὺς εἰρηκότας. κὰ τέτροφε τὴν τυραννίδα
"οὐδὲν νεώτερον, πλὴν ἥτε δυνασία κὰ τὸ πρὸς οὐδὲν τ
"ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίᾳ χρώμενον. τ γὰ εἰρήνης
"☧ τερπνοῦ ἡσσώμενοι, κὰ μεμαθηκότες ἀνδραπόδων ἐν
"τρόπῳ ζῆν, ὅσοι τι τῶν πρόσθεν [g] ἐπαίομεν συμφο-

"enim Julius Cæsar in animum induxit populi
"poteſtatem tollere, legumque ratione inſuper ha-
"bita & violata, rempublicam perturbavit, jure
"ſuperior factus, ſuiſque cupiditatibus ſerviens,
"nihil quicquam malorum eſt quo non attrita fue-
"rit civitas, omnibus certatim id agentibus, qui
"ei in imperium ſucceſſerunt, ut patriam conſue-
"tudinem abolerent, & urbem, quoad ejus fieri
"potuit, fortibus & generoſis civibus exhaurirent;
"quod exiſtimarent hoc ad ſuam facere ſecurita-
"tem, ſi cum hominibus verſarentur vitioſis &
"flagitioſis, & eorum, qui virtute præſtantiſſimi
"haberentur, non ſolum ſpiritus deprimerent, ſed
"& in univerſum eos exitio addicerent. Quorum
"omnium, etſi multi fuerint numero & intoleran-
"dam oſtenderint moroſitatem in imperio exer-
"cendo, unus Cajus, hodie vita defunctus, plura
"quam cæteri omnes atrocia facinora edidit, non
"in cives ſolum ſuos, ſed etiam in cognatos pariter
"& amicos indomitam laxando iracundiam, omni-
"bus ſine diſcrimine graviora etiam mala inferens,
"ut injuſtas pœnas exigeret, iræ immanitate effe-
"ratus in deos ſimiliter ac homines. Tyrannis
"enim non ſatis eſt voluptatem ſibi acquirere,
"etiam cum injuriis conjunctam, neque fortunas
"*aliorum* vexare & uxores; ſed id præcipue in lu-
"cris ponunt, inimicorum totas *è vivorum numero*
"exturbare familias. Omnes enim liberi pro ini-
"micis habentur à tyrannis: quorum benevolentiam
"ne ii quidem ſibi conciliare poſſunt, qui patien-
"ter accipiunt quicquid perpeſſi ſunt. Etenim
"conſcii ſibi quam multis malis nonnullos opple-
"verint, utque illi magni animi deſpicientia & con-
"temptione fortunam *adverſam* ferunt, ipſi, ut
"quos ſua latere nequeant maleficia, ita demum
"ſecuritatem ſuſpicione vacuam ſibi pollicentur,
"ſi illos poſſint omnino tollere. Itaque ejuſmodi
"malis levati, nullique poteſtati niſi quæ veſtra
"eſt obnoxii, quod genus adminiſtrationis reip.
"quam maxime valet & ad præſentem concordi-
"am, & ad futuram incolumitatem, & ad propri-
"am civitati bene conſtitutæ gloriam, debetis ſin-
"guli providere quod in commune conferat, aut
"è contra etiam, ſi cui diſpliceant quæ ante con-
"ſulta erant & proviſa, ſententiam proferre, id-
"que ſine omni periculo; quod ejuſmodi dominus
"*vobis* non præſit, cui impune licebit civitatem
"lædere, eoſque qui *libere* ſententiam dixerint ar-
"bitratu ſuo è medio tollere. Atque nuper tyran-
"nidi nihil majus dedit incrementum, quam iſto-
"rum ſegnicies, qui contra voluntatem imperan-
"tium ne hiſcere quidem auſi ſunt. quietis enim
"dulcedine deliniti, & mancipiorum more vivere
"aſſueti, quotquot *è nobis* longius disjunctorum
"ca-

[a] Καταλείπειν τὰ πράγματα.] Καταλιπεῖν *Gall.* & *Voſſ.*
[b] Ἀφ' ἃ] Ἀφ' ἅπερ *Busb.* & mox βιασάμφω☉, pro ἀμφισβασάμφω☉. & σκηνησίαν pro πολιτείαν.
[c] Διετάραξε,] Συνετάραξε *Voſſ.* ἐ συνετάραξε *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[d] Κρείσσων μὲν] Sic *MSS.* quo modo legendum eſſe monuit *Cotelerius* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 610. antea erat κρεῖσσον.
[e] Κατιδίαν] Κατ' ἰδίαν frequentibus occurrit. HUDS. Κατ' ἰδ. SPANH.
[f] Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔστιν ὅπως ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[g] Διέτριψε] *L. B.* διέτρεψε.
[h] Ἐκείνᾳ ἀμφίδοχοι] Ἐκείνῳ & ἐκείνων in *MSS.*
[i] Καταλείποιεν,] Καταλίποιεν *Vat.*
[k] Ὑπιψηφίζειν αὐτῶν] Ἐπιφηνίζειν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[l] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτῷ.
[m] Ὀλέθροις.] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat, ὀλίθροις τ ἁπάντων, ἀριθμῷ, & mox εἰς ὧν ὁ Γάι☉.
[n] Ἀνύποιστον] *Gen.* ἀνύπιστον· Vel ἀνύποιστον *Heſych.* ἀνύποιστον, ἀφόρητον, ἀνυποδόητον· SPANH.
[o] Πλέω τε πάντων] Πλείω *Busb.*
[p] Ἀπίδειξεν,] Ita *Busb.* ἐπιδιξαῖ *Voſſ.* ἀπέδειξαῖ *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀπεδείξας in *Editis.*
[q] Ὀργὴν] *L. B.* ὠργικότων.
[r] Ἐπαφιεὶς,] Sic lego, levicula cum mutatione, pro ἐπαφεὶς, quod ἀφιεὶς habeat *Busb.*
[s] Κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ] Iterum ex conjectura. in *libris*, κερδαίνειν.
[t] Ἀποχρῆται,] Forſan ἀπέχει, κὰ οὐκ εἰς τὰ χρ.
[v] Πανοικεσίᾳ] Πανοικησίᾳ Thucyd. l. II. p. 111. B. ſupr. lib. 9. c. 8. §. 3. πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον· ἀλλοτ. lib. 7. c. 7. §. 1. πανοικησίᾳ· & c. 8. §. 7. SPANH.
[x] Ὑπόπτου τὸ ἀδεὲς,] Ἀπόπλου *Voſſ.*
[y] Αἱρεῖσθαι] In *Marg. L. B.* ἀρεῶσιν.
[z] Καὶ πρὸς] *L. B.* κὰ τὸ.
[a] Δικαιοί τε ἐσὶ προνοῆσαι] Ita lego ex conjectura; δίκαιοι τὸ προνοῆσαι, ἀλλὰ τὸ εἰς κοινὸν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν ἀπαντᾶν in *Editis* & *MSS.*
[b] Ἢ] Abeſt à *L. B.*
[c] Προεισηγμένα,] *L. B.* προσεισηγμένα.
[d] Φέρεσθαι,] Sic legendum cenſui. *Φέρειν Voſſ. Φέρων* in *Editis Aliiſque.*
[e] Ἐφεστηκότα,] Conf. infr. §. 3. SPANH.
[f] ὯΙ] *L. B.* ὡς.
[g] Ἐπαίομεν συμφορὰς ἀνηκέστους,] Ἐπάθομεν *Voſſ.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *importabiles incurrentes ærumnas, & dein, etiam proximis malorum videbamur autores*; ac ſi legillet, κακῶν τε τοῖς πέλας αἴτιοι ἐφαινόμεθα. In *Editis Aliiſque*, ὅπόσοι τε ἐπαίομεν συμφορὰς ἀνηκέστους, κακοῖς τε τοῖς πέλας ἐπιδόμεν. Nam illa τ πόρρωθεν ex conjectura repoſui, & κακοῖς τε τοῖς πέλας in κακά τε τ πέλας mutavi.

"calamitates non ferendas audivimus, propinquio-
"rum mala vidimus, metu moriendi cum virtute
"etiam morti ſummo cum dedecore conjunctæ
"occumbentes. Ante omnia autem tyranni inter-
"fectoribus honores quam ampliſſimos habere *fas*
"*eſt*, præſertim vero Chæreæ Caſſio. Nam ille
"erat unus ſecundum deos qui conſilio manuque
"nobis libertatem peperit: cujus haud decet *vos*
"obliviſci, ſed & ei, ut qui ſub tyrannide ante o-
"mnes pro libertate veſtra conſilium ceperit,
"primuſque in diſcrimen ſemet conjecerit, recu-
"perata libertate honores decernere, idque primum
"veſtro conceſſu juſſuque factum oſtendere. Opus
"enim pulcherrimum eſt, & quod viros liberos *in-*
"*primis* decet; benefactoribus gratiam reponere:
"qualis & ille erga nos univerſos exſtitit, Caſſio
"& Bruto qui Cajum Julium peremerunt plane
"diſſimilis; quoniam iſti quidem ſemina diſcordia-
"rum bellique civilis in urbe ſeminarunt, ille ve-
"ro cæſo tyranno malis etiam omnibus inde ortis
"civitatem liberavit.

3. Sentius hujuſmodi orationem habuit, eique magna cum voluptate auſcultarunt & ſenatus & equitum quotquot aderant. Tum quidam Trebellius Maximus exſiliens annulum Sentio detrahit, in quo lapillus incluſus erat inſculptam habens Caji imaginem, quem ille, præ ſtudio dicendi, ut credebatur, faciendique quæ in animum induxerat, ſibi auferre oblitus eſt. Et ſculptura quidem è veſtigio fracta eſt. Cæterum cum in multam noctem res productæ eſſent, tum Chærea etiam à conſulibus ſignum petiit: atque illi libertatem dederunt. Iſta autem, poſtquam facta eſſent, & præſentibus admirationi erant, & vix fidem invenerunt. nam, anno poſt centeſimo, quam illis primo ablata fuerit imperii poteſtas, ad conſules rediit ſignum dare: quippe illi, priuſquam regio dominatu teneretur civitas, in milites poteſtatem habebant. At Chærea, ubi ſignum acceperat, militibus tradidit qui à Senatu ſtabant. erant autem numero ad quatuor cohortes, qui maluerunt eſſe ſine imperatore quam ſub tyrannide. Atque illi quidem cum ſuis tribunis abierunt: pauloque poſt etiam populus lætus admodum diſcedebat, cum ſpei plenus tum multum elatus, quod ſummam poteſtatem ſibimet acquiſiviſſet, nec amplius imperatori ſubeſſet. atque Chærea cum illis magna erat in gratia.

Annulus Sentio, oratione finita, detractus.

Fracta anaglyphe.

Teſſera data à Senatu, libertas.

4. Chærea autem indigne ferens Caji uxorem ſuperare & filiam, totamque ejus familiam non ad internecionem deletam eſſe, (utpote quod foret ut quiſquis ex illo reliquus eſſet, is in perniciem civitatis legumque ſupereſſet) ac præterea perficere feſtinans quod in animo agitaverat, ſuumque in Cajum odium lætitia complere, mittit Julium Lupum, unum è tribunis, qui Caji uxorem filiam-

Chærea Lupum mittit, ut Caji uxorem filiamque interficeret.

"ρὰς ἀνηκέστους, κακά τε τῶν πέλας ἐπιδόμεν, [h] φό-
"βῳ δ' μὴ ἀρετῆς πλοῦτον μὴ αἰσχύνης ἡ ὑπάτης
"ὑπομένοντες τὰς πληγάς. πρῶτον δὲ τῆς [i] ἀγαμέ-
"νοις τ' τύραννον τιμὰς, αἵ τινες μέγιστοι, τούτους εἰσ-
"νεγκεῖν, μάλιστα δὲ Χαιρέᾳ τῷ Καισῆι. σοὶ γὰρ τῆς
"θεοῖς εἷς ἀνὴρ ὅτι παρεσχῆς ἡμῖν καὶ γνώμη καὶ χειρὶ
"τ ἐλευθερίας πέφηνεν· ὃ καλὸν μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ'
"ὅτι τ τυραννίδι [k] ὑπ' ἐλευθερίας τ ἡμᾶς
"προθεβουλευκότι τε ἄμα καὶ προκεκινδυνευκότι,
"ὅτι τ ἐλευθερίας ψηφίσασθαι τάς τε τιμὰς, πρῶτα
"τε ἀνεπιτάκτως τοῦτο ἀναφῆναι. [l] ἔργον δὲ κάλλιστον
"καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσιν πρέπον ἀμείβεσθαι τὰς εὐερ-
"γέτας, οἵ γε δὴ καὶ ἀνὴρ ὅτι σοὶ ἡμᾶς πάντας γε-
"γονεν, ὅθεν προσαπολησίως Καισῆι [m] Βρούτῳ τοὺς Γαΐου
"Ἰούλιον ἀνῃρηκόσιν· ἐπεί γε οἱ μὲν ἐμποδὼν καὶ πολέμων
"ἐμφυλίων ἀρχὰς ἐπανερρίπτουν τῇ πόλει, ὅτι δὲ μὴ
"τ τυραννοκτονίας καὶ τ ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν
πόλιν.

γ'. Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοὺς λόγους, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. ἀναπηδήσας δὲ τις Τρεβέλλιος Μάξιμος προσαιρεῖται τὸν δακτύλιον ἀπὸ Σεντίου· [n] λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος [o] ἐδεσμεύετο αὐτῷ· ἃ [p] πρᾶξαι τε λεγομένων καὶ ὧν ἐπενόει, ὅπερ ὤετο, ἐν λήθῃ [q] γεγονότος. καὶ ἡ μὲν γλυφὴ [r] κατερήγνυτο. προεληλύθει δὲ ἡ νὺξ ὅτι μέγα, καὶ Χαιρέας δὲ σημεῖον [s] αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους· οἱ δὲ ἐλευθερίαν ἔδοσαν. [t] ἐν θαύματι δὲ λοιπὸν αὐτοῖς, καὶ [u] ἐμοίᾳ ἀπιστίᾳ τὰ δρώμενα. [x] ἔτει δὲ ἑκατοστῷ, μετ' ὀλίγον τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέτρεψεν ὅτι τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ προδοσις. οὗτοι δὲ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὴν πόλιν, κύριοι τῶν [y] στρατιωτῶν ἦσαν. Χαιρέας δὲ, τὸ σημεῖον λαβὼν, παρεδίδου τῶν στρατιωτῶν τοῖς περὶ τὸν σύγκλητον συνεσκηνοῦν. ἦσαν δὲ εἰς [z] στείρας τέσσαρες, οἷς τὸ [a] βασιλίδιον πιμιώτερον τῆς τυραννίδος πρόκειτο. καὶ οἵδε μὲν ἀπέστησαν μετὰ τῶν χιλιάρχων, ἀνεχώρει δὲ ἤδη καὶ ὁ δῆμος, προχαρὴς καὶ ἐλπίδος καὶ φρονήματος, [b] ὅτι τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτι ὅτι τῷ [c] ἐφεστηκότι. καὶ τὰ πάντα λεὼ ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

δ'. [d] Χαιρέας δὲ, ἐν δεινῷ τιθέμενος προέσθαι [e] τὴν τε θυγατέρα Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ παντὶ τ ὀλεθρον αὐτῷ συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ, τι [f] ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τ πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε προθέσιν ἐπανορθώσεως τελειώσαι τῇ αὐτῇ, καὶ πάνυ εὐφέρειαν μῖσος τὸ πρὸς Γαΐον, [g] Ἰούλιον σκήπτρῳ λᾶαν, ἕνα τ χιλιάρχων, κτυπῆσαι τὴν

h Φόβῳ —— τολμητάς.] Fugienteſque cum virtute mori, noviſſima confuſione peribimus *Rufin.* SPANH.

i Ἀγαμένοις] Ita *MSS.* ἀρίστοις in *Editis.*

k Υπ'] *L. B.* ὑποτε.

l Ἔργον δὲ κάλλιστον] Ἔργαν *Voſſ.*

m Λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος] Solebant enim annulis inſculptas Imperatorum imagines gerere. REL.

n Ἐδισμεύετο] *L. B.* ἐνεδεσμεύετο.

o Πραξαί τε λεγομένων] Πραξαὶ τ' λεγ. *Voſſ.*

p Πραξαί,] *L. B.* πράξειν.

q Γεγονότος.] Ita lego. γεγονότι in *libris.*

r Κατερήγνυτο.] Καθάγνυτο *Voſſ.* κατακήγνυτο in *Editis Aliiſque.*

s Αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους] Ητῇ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Ἐν θαύματι] Ἐν θαύματί τε λεὼ *Busb.*

u Ομοίᾳ] *L. B.* ὁμοία.

x Ετῇ δὲ ἑκατοστῷ,] Ετι δὲ ἑκατοστῷ τῷ (vel τῶ ut in *L. B.*) μετ' ὀλίγον τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ προδοσις in *Editis* & *MSS.* nullo plane ſenſu. ἔτῃ δὲ ἑκατοστῷ μετ' ὀλίγον τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφαιρεθῆσαν ἐπὶ τοὺς ὑπ. &c. legendum eſſe monuit V. Cl. *Thomas Terry Gr. L. Profeſſor.* Quam ſane conjecturam acutiſſimam in *prioribus verbis* amplector, in *ſequentibus* vulgatam ſcripturam ſequor: ac deinde ἐπέστρεψεν in-ſertum dedi, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quia putaſſe videretur ad conſules hæc poteſtas.*

y Στρατιωτῶν] *L. B.* στρατιωτικῶν.

z Στείρας τέσσαρας,] Tres tantum Cohortes illæ dicuntur *ἀλλοι.* lib. 2. c. XI. §. 1. περὶ τὰς συμμάχους πτείρας. SPANH.

a Βασιλίδιον —— πρόκειτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.* in *Textu* βασιλεῖον) & *Epiphan.* βασιλίδιον in *cæteris.* HUDS. *Gen.* τὸ βασιλίδιον. Nota βασιλεῖον hic dici de regimine Senatus aut Conſulum, & Τυραννίδα de dominatione Cæſarum. SPANH.

b Επὶ τῷ —— ἐφεστηκότι.] Quaſi ipſi gubernationem Reipſ. rurſus ei quærerent, & nequaquam ideo ſubjacerent. *Ruſinus.* SPANH.

c Εφεστηκότι.] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

d Χαιρέας δὲ,] Ο δὲ Χαιρέας *Busb.*

e Τὴν τε θυγατέρα Γαΐου,] Ita cum *Cod. Busb.* τὴν θυγ. in *cæteris.*

f Υπολείποιτο.] *L. B.* ὑπολίποι.

g Ἰούλιον —— θυγατέρα.] Periit unà & uxor Cæſonia gladio à Centurione confoſſa, & filia parieti illiſa. *Sueton in Caje* c. LX. Hic à Joſepho non Centurio, ſed Tribunus dicitur; quod ad Sueton. etiam monuit *Caſaub.* SPANH.

h Περι-

τὴν γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν θυγατέρα. Κλήμεντι γὰρ ὄντι συγγενεῖ τῷ Λέπιδι τοιόνδε [h] πρόθεσιν λειτουργίαν, ὅπως μεταλαχὼν κἂν ὀλίγου τοιούτοις τὴν τυραννοκτονίας ἀγαθὸν ἄλλοις ἀρετῆς ἕνεκα τῶν πολιτικῶν, ὡς ἐκ παντὸς βουλεύματος δόξῃ κοινωνεῖν τῶν πρώτων σωθέντων. ἐνίοις γὰρ τῶν σωσαμένων ἐκ ὀλίγου ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θράσος [i] χρησόμενον, διὰ τὸ Γάιον φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον [k] ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πράξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατηλημόσι κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ, τι καὶ ἄνθρωπον ἀπώλεσε. οἱ γὰρ [l] τὰ μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμῃ, τὸ γὰρ πᾶν καὶ τοῦτο Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνη τὴν αἰτίαν [m] ἐπέφερον, φάσμακον τῷ Γαΐῳ δόσαν ἐννοιῶν δήλωσιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγὰς [n] αὐτῇ ψηφισάμενον, [o] ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νεωστηγμένην ἐπὶ τῆς Ρωμαίων τύχης καὶ τοῦ ὑποτελοῦς αὐτοῖς οἰκουμένης. καὶ πέρας κυρωθὲν [p] ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν, δόξαν γὰρ οἱ ἐκπαιδεύοντες οἷοί τε ὠφελεῖν ἦσαν, ἐξέλλειπε ὁ Λέπιδος· ἐβραδύνετο γὰρ δόξαν μᾶλλον τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ σὺν εἰς καιρὸν δεδιακονῆσθαι τοῖς ἀπελθοῦσι, θέλων ἐπ' ὀλαμοῖς μεμπτὸς εἶναι τοῦ ἐπ' ὠφελείᾳ δρᾶν πιστεύοντος. παρελθὼν γὰρ ἐπὶ τὰ βασίλεια, καταλαμβάνει τὴν [q] Καισωνίαν, γυνὴ γὰρ ἦν τῷ Γαΐῳ, ὠλιγοκατακειμένῳ τῷ σώματι τοῦ ἀνδρὸς χαμαιπετεῖ, καὶ πάντων ἐν [r] ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μεταθάνοσιν, αἵματι τε ἀναπεφυρμένῳ ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ πολλῷ τῷ παλαιπωρίᾳ συμφερομένῳ, τῷ θυγατρὸς παρερριμμένης· ἐκλύετο τε ἐν τοῖς τοιοῖσδε ὀδὲν ἕτερον, ἢ [s] κατάμεμψις τοῦ Γαΐου, ὡς [t] πιθανὸν ὁ κόντος πολλάκις προηγορεύκειεν αὐτῷ. ἐπ' ἀμφότερα [v] αὐτοῖς ὁ λόγος καὶ τοτὲ εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ' ὁμοίοις προκεῖται τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ, τι θελήσειεν ῥοπὰς τὰς αὐτοῦ προστιθέμενον. οἱ μὲν [x] γὰρ ὑποσημήνειν ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβουλομένης, ὑποστάσα μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐχηγεῖσθαι τῶν πραγμάτων, [y] μὴ παρ' αὐτῶν ὑπολέσθαι τρόπῳ [z] τῷ αὐτοῦ χρώμενον· οἱ δέ, ὡς, λόγου δὲ τῶν σωσαμένων ὑποφοιτήσαντος, Γαΐῳ κελεύσαι μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως πάντας μεταχειρισάμενον αὐτὸς, κἂν εἰ μηδὲν ἀδικεῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καθαρῆναι. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑπονοιζόμενον, ὡς προηγορεύκοι διαπεφάσθαι [a] μαλακῶς γεγονότι. καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτῆς ἐφρόνουν τοιαῦτα ἦν. ἡ δέ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν πρόσοδον τοῦ Λέπιδου, τό, τε σῶμα τοῦ Γαΐου προδείκνυεν, καὶ ἄσσον ἰέναι παρεκάλει μετ' ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. [b] ἐπί τε τῇ διανοίᾳ μὴ συνεσκηκέναι ἐώρα τὸν Λέπιδον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσασα [c] ἐφ' ὃ ἐχώρει, τῷ τε σφαγίῳ ἐγύμνου καὶ πάνυ προθύμως, [d] πλησιωμένη ὁποῖα εἰκὸς τοὺς ἔτι σαφῶς ἐν διογνώσει τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ

que perimeret. Lupo autem, Clementis quippe cognato, id genus officium demandarunt, ut tyranni cædis, licet in re hujusmodi, particeps factus virtutis laude decoraretur à civibus, haud secus ac si consiliis eorum omnibus interfuisset qui facinus excogitaverant. Quibusdam autem è conjuratis immanitatis esse videbatur in mulierem sævitiam exercere, quando Cajus magis ex ingenio suo quam illius impulsu omnia commiserit, quæ in causa fuerant ut & civitas malis ipsam vexantibus succumberet, & civium quosque fortissimos & nobilissimos amitteret: alii contra ejusmodi quæcunque decreta erant ipsi vitio vertebant, & omnino etiam omnium, quæ à Cajo patrata erant, malorum ipsam insimulabant, ut quæ philtrum ei dederit, ut animum ejus sibi obnoxium redderet, & ad amandum eum induceret sibique devinciret: adeo ut, illo ad insaniam adacto, ipsam omnia machinatam esse in fortunas Romanorum, orbisque totius in illorum ditionem redacti. Cumque in eam sententiam itum esset, ut morte plecteretur (nihil enim ipsi profuerunt qui *hoc ipsum* dissuadebant) mittebatur Lupus: nec ulla erat mora tarditate sua, quo minus imperata faciendi tempus quam primum arriperet, ne sua culpa fieret ut quidquam omitteretur quod salutis communis intererat. Cumque ingrederetur in palatium, Cæsoniam Caji conjugem offendit juxta mariti cadaver humi prostratam, & destitutam rebus omnibus quas moris est exhiberi mortuis, cruore vulnerum ipsamque fœdatam, & miserandum in modum afflictam, filia propter ipsam procumbente: nec in ejusmodi luctu & mœrore aliud quidpiam exaudiebatur quam Caji accusatio, quod ipsi, quæ toties eum præmonuerat, fidem non habuerit. Quæ verba & eo tempore in utramque partem accipiebantur, & nunc ambiguam etiam præ se ferunt sententiam ea audientibus, quippe qui faciunt ut utrinque, prout volunt, propendeant. Nam alii quidem ista hoc sibi velle perhibuerunt, ac si consuluisset ei ut ad saniorem mentem rediret, & in cives *suos* sævire desineret, ne *male* interiret ab illis suo more acceptus: aliis vero persuasum est, ipsam, cum rumor de conjuratoribus percrebresceret, Cajum hortatam esse, ut omnibus, etiamsi nihil inique egissent, nulla mora interposita & è vestigio interfectis, sese extra periculi metum poneret. idque tum exprobratum illi, quasi ad agendum segniori, postquam ab ipsa prænomitus fuisset. Atque ista quidem sunt quæ à Cæsonia dicta erant, quæque de ea sentiebant *homines*. Illa vero, quamprimum Lupum advenientem conspicit, ostendebat ei Caji cadaver, & cum lachrymis & lamentis orabat, ut propius accederet. Cumque eum vidisset mente attonitum, & quasi ad aliquid agendum quod sibi displiceret accedentem, facta ei cognitione qua de causa veniebat, prompte admodum jugulum nudabat, deûm hominumque fidem implorans, quemadmodum ii consueverunt qui vitam

De Cæsonia uxore Caji diversæ sententiæ.

Cæsonia fortiter moritur.

h Πρόθεσιν λειτουργίαν,] Πρόθεσαν vel προθεῖσιν in *libris*, excepto *Lugd. Bat.*

i Χρησόμενον,] *L. B.* χρησάμενον.

k Ἢ συμβουλῇ] Hic μᾶλλον subaudiendum relinquitur, ut in locis aliquammultis *N. Fœderis.*

l Τὰ μὲν ἐπὶ τοιούτοις] Τῶν μὲν & mox γνωμῶν in *Editis Aliisque.* τὰ μὲν & infra γνώμῃ *Vat.* & *Hen. à pr. m.* unde rescripsi τὰ μὲν ἐ. τ. ἰ. α. γνώμῃ.

m Ἐπέφερον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ὑπέφερον in *cæteris.*

n Αὐτῇ ψηφισάμενον,] Αὐτῷ *Busb.*

o Ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα,] Ita lego è *Cod. Busb.* ὡς deerat in *Editis Aliisque.*

p Ὥστε αὐτὸν τελευτᾶν,] Ὥστε non agnoscit *Busb.* & commode satis abesse potest.

q Καισωνίαν,] Ita scribo ex *Dione Cassio.* in *Josephi* libris Κεσωνίαν vel Κεσσωνίαν.

r Ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο] Sc. ἀπειρίᾳ.

s Κατάμεμψις τοῦ Γαΐου,] Ita *Busb.* κατάμεμψιν in *Editis Aliisque.* καθάμεμψιν *Vat.*

t Πιθανὸν ὁ κόντος.] Iterum cum *Busb.* assentiente *Voss.* πιθανὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτοῖς ὁ λόγος] Ἦν δὲ ὁ λ. *Voss.*

x Γὰρ ὑποσημαίνειν ἔφασαν] Illud γὰρ è *Cod. Voss.*

y Μὴ παρ' αὐτῶν] *L. B.* καὶ παρ' αὐτὸν.

z Τῷ αὐτοῦ] Abest à *L. B.*

a Μαλακῶς] *L. B.* μαλακῷ satis bene. HAV.

b Ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ] Ita lego ex conjectura. ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ συνεσκηκότα ἐώρα τὸν Λέπιδον, καὶ μηδὲν προϊόντα ἂν ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχωρισμένην in *Editis* & *MSS.* ἐπεί τε διανοίᾳ σὺν αὐτῷ συνεσκηκότα ἐώρα τὸν Λέπιδον, καὶ μηδὲν προϊόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν κεχωρισμένην ὦ V. Cl. *T. Terry Gr. L. Pr.*

c Ἐφ' ὃ ἐχώρει,] Ἐφ' ὃν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* forsan pro ἐφ' ᾧ.

d Πλησιωμένη] Conf. supr. c. 1. §. 17. πλησιάσαι. SPANH.

tam in desperatis planeque perditis habent, jubensque ut perficere non moraretur quod in ipsam constituerant. Atque illa quidem forti & magno animo moritur hoc modo a Lupo occisa, ac deinde filiola *ejus*. moxque Lupus, illa ut nunciaret, ad Chæream properavit.

Caji elogium.

5. Cajus igitur, cum quatuor annos demptis quatuor mensibus Romanis imperasset, ita moritur. vir, etiam antequam imperium adeptus est, durus & vecors & summe maleficus; voluptatibus deditus, & fautor delatorum. iis quidem quæ terribilia erant obstupescens, adeoque in eadem paratissimus; potestatem vero habens in hoc ipsum, ut stolide ferox & elatus eos quos minime oportet injuriose tractarit, & occidendo & contra leges agendo sibimet quærens divitias. Et diis quidem & legibus superior esse & haberi voluit, populi tamen assentationibus obnoxius. Quibuscunque etiam lex, tanquam factu turpibus, notam inussit, ea omnia majoris æstimavit quam virtutem. Et quidem amicorum immemor erat, summi licet fuerint & in maximis rebus spectati, quibus *forte* iratsceretur, pœnas vel ob levissima infligens, atque universos virtute præditos pro inimicis habebat; ac ad omnia quæ sua juberet voluntas, indomita & effrenata ferebatur cupiditate: quo factum ut etiam cum sorore germana stupri consuetudinem haberet, unde & illi maxime apud cives vehementius conflari cœptum est odium, quo *simile quid*, longo tempore non conspectum, & ægre fidem impetrarit, cosque ad inimicitias cum flagitii auctore suscipiendas excitarit. Opus autem ullum, *vere* magnum aut regium ab eo factum nemo memorare potest, quodve præsentis sæculi & futuri hominibus in emolumentum cedat, præter receptacula ab ipso cogitata circa Rhegium & Siciliam navibus frumentariis ex Ægypto venientibus. quod in confesso est apud omnes maximum esse opus & navigantibus utilissimum; haud tamen absolutum, sed imperfectum ab eo, dum segnius construitur, relictum. in causa autem erat rerum inutilium studium, & quod, dum pecuniam in voluptates sibi soli profuturas insumeret, in rebus ex confesso melioribus liberalis & munificus esse desierit. At vero & orator erat optimus, utraque lingua tam Græca quam Latina valde exercitatus, & quicquid diceretur celeriter arripiebat, compositis ab aliis & non mediocriter accuratis ex tempore respondens, ita factus ut majori quam quisquam alius persuadendi vi pollere videretur, tam ex ingenii felicitate, quam quod ad eam augendam multam exercitationem adhibuerit. nam necesse erat illi doctrinæ plurimum attendere, utpote filio nepotis ex fratre Tiberii, cui in imperium successit, quod & ipse, ad summam in ea gloria aspirans,

κελεύσαι μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσει τοῦ δράματος ἃ ἐπ' [c] αὐτῆς συνέθεσαν. καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως πρὸς τελευτᾷ τὸν τοῦ Λήπιδος, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ θυγάτριον. καὶ Λῆπος τῶν παραγγέλλων ἔπεμψε τὸν ἐπὶ τὴν Χαιρέαν.

5. [f] Γάιος μὲν δὴ, πέμπτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ῥωμαίων [g] λείπουσα τεσσάρων μηνῶν, ὕτω πλούτου ἀνὴρ, καὶ θέατρον ἢ τῇ ἀρχῇ σωθῆναι, σκαιὸς πρὸς [h] κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἠδυνήσατο καὶ φίλος βλαβολῆ. καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ βλὰξ τοῦτο ἐφ' οἷς θαρσήσει φονικώτατος· [i] τῆς δ' ἐξουσίας ἐφ' ἑνὶ μόνῳ [k] πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν εἰς οὓς ἤκιστα ἐχρῆν [l] ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ περιὼν οὐ μόνον κλέπτειν καὶ θεσμονομεῖν. καὶ τὰ μὲν θεῖα καὶ νομίμων μείζων ἐπαυδακὼς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, καταφρονῶν δ' ἐπέγνων τῆς ὠληθοῦς. καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ὑπερημᾶ [m] τιμιώτερα ἐνόμισεν ἀρετῆς. καὶ φιλίας [n] ἀμνήμων ὢν, εἰ καὶ ὀλίγα τε καὶ βραχέα μεγίστων ἤμοιρε, οἷς [o] ποτὲ ὀργισθεὶς ὑπερπόντιος πολάσεως καὶ ἐπ' [p] ἐλαχίστοις, πολέμιον δὲ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, [q] ἀναντίλεκτον ὑπὸ πάντων οἷς κελεύσαι τὸν ὑπὸ θυμοῦ λαμβάνων· ὅθεν καὶ [r] ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν, ἐξ ἣ καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, βραχὺ τὸ πολλῶν χρόνων μὴ ἱσταμένων, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τὸν πρὸς τὸ πεφυκὸς θαρσαλέον. ἔργον δὲ μία ἡ βασίλειον ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένον [s] εἶποι ἄν τις, ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν σωόντων καὶ αὖθις ἀνθρώπων ἐσόμενον, [t] πολλοῦ γε τοῦ περὶ Ῥήγιον καὶ Σικελίαν [u] ὑπονοηθέντος ἐν ὑποδοχῇ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου σπερμάτων πλοίων. τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς τε πλέουσιν· ὃ μὲν [x] καὶ ὅπως πλοῦς γε ἀφίκετο, ἀλλ' [y] ἡμίεργον ὑπὸ τοῦ ἀμελητέρως αὐτῷ ὑπιπονεῖν κατελείφθη. αἴτιον δ' ἴσως ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα σπουδὴ, καὶ τὸ δαπανᾶν εἰς ἡδονὰς, αἳ κατὰ μικρὸν ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτῷ, ὑφαιρεῖν τὸν ὑπὲρ τοῖς χρειώδεσιν ἀναμολογημένοις φιλοπμίαν. ἄλλως δὲ ῥητορικὸς τὰ ἄριστος, καὶ γλώσσῃ [z] τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίων πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος· σωίεται ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων σωπηθεῖσί τε καὶ ἐκ πλείονος προσυγκειμένοις ἀντειπὼν ἐκ τοῦ ὀξέως, φανλῶαι πιθανώτερος ἐν μείζοσι πράγμασι [a] παρ' ὧν τινα οὐ γνόμενος, εὐκολία τε εἰς αὐτὰ τῆς φύσεως καὶ τοῦ [b] εἰς ἰσχὺ αὐτῇ [c] προσλαβεῖν μελέτῃ τοῦ ὑπιπονεῖν. [d] ἀδελφοῦ γὰρ παιδὸς ὢν γεγονὼς Τιβερίου, ὃ καὶ διάδοχος γένεται, μέγα ἀναγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ [e] αὐτὸς εἰς τὰ πρῶ-

e Αὐτῆς συνέθεσαν.] Ita *Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*

f Γάιος —— τελεύτᾳ.] Cajus imperavit Annos III. & Menses VIII. *Dio* p. 669. tribus annis, mensibus novem, diebus 28, & *Sueton. in Cajo* LIX. imperavit triennio & x. Mensibus diebusque VIII. Ita etiam *Clem. Alex. Strom.* l. 1. SPANH.

g Λείποντα τεσσάρων μηνῶν.] Vide *Casaub.* ad *Sueton.* in *Caligula*, c. 59. & *Pagi* Criticam ad *Ann. Baronii* p. 34.

h Κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον] Κακοτροπίαν *Busb.*

i Τῆς δ' ἐξουσίας] Pro τε substitui δ', ut respondeat præcedenti μὲ.

k Πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν] Sic lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) antea erat, πιμπλάμενος, τῷ ὑβρίζειν &c.

l Ἀλόγῳ] *L. B.* ἀλόγως.

m Τιμιώτερα ἐνόμισεν] Ita ex conjectura. τιμωρίαν ἐνόμισεν ἀρετῆς in *Editis* & *MSS.* τιμὴν ἐνόμισεν. ἀρετῆς δὲ Φ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sua credidit esse ornamenta: virtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est.* Est qui malit, ἐπίκλησιν τιμῆς ἐνόμ. δρ.

n Ἀμνήμων] Illud μὲ insertum dedi, quod mox sequatur δὲ. HUDS. Ediderat itaque V. D. μὲ ἀμνήμων, εἰ δὲ &c. Verum quum illam, quam posuimus, lectionem, exhibeat *Lugd. Bat.* conjectura præstantiorem judicavimus. HAV.

o Ποτὲ ὀργισθεὶς] In libris τ. τε, & mox ἐκπλήξει κολάσεως δὲ ἐλαχίστης.

p Ἐλαχίστοις,] *L. B* ἐλαχίσως.

q Ἀναντίλεκτον] Conf. supr. c. 1. §. 13. SPANH.

r Ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν,] Drusillæ, de qua *Sueton.* in Cajo c. XXIV. qui tamen de aliis etiam Caji sororibus ait: *Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit.* De Caji & Drusillæ sororis amoribus Dio etiam l. LIX. p. 648. & cum reliquis etiam sororibus p. 657. SPANH.

s Εἶποι ἄν τις,] Ita *Busb.* εἶποι τις in *cæteris.*

t Πλοῦς γε —— πλοίων.] Hujus operis non meminit Suetonius in rebus Caji & operum ab ipso susceptorum c. XXI. SPANH.

v Ὑπονοηθέντος] Mallem ὑποδοχείου.

x Καὶ] Abest à *L. B.*

y Ἡμίεργον] Vid. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. οἱ δ' ἡμίεργα τὰς οὐσίας καταλιπόντες· *Hippocrat.* de Arte p. 1. ἡμίεργα. SPANH.

z Τῇ Ἑλλάδι] Τῇτε Ἑλλωίδι *Busb.* Videsis *Suetonium* in *Caligula*, c. 53.

a Παρ' ὧν τινα] *Gen.* παρόντων, Vel παρ' ὅντινα. SPANH.

b Εἰς ἰσχὺ] *L. B.* ἰσχύν.

c Προσλαβεῖν μελέτῃ δ' ὑπιπονεῖν.] Ita lego. (accedit jam & *Lugd. Bat.* auctoritas) προσλαβεῖν in *libris.*

d Ἀδελφοῦ —— Τιβερίου,] Tiberii fratris filio natus; nempe Germanico, Drusi Tiberii fratris filio. SPANH.

e Αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα] Vide *Suetonium* in *Tiberio*, c. 70. & 71.

f Ἐπιλ-

πρῶτα ἐν αὐτῇ καταρθῶν διαπρέπειν, καὶ σωφιλοκαλεῖ Γαΐῳ, συγγενὴς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνι εἰκὼν ὑπισταμένῳ. ἐπρώτευσέ τε τῶν κατ' αὐτὸν πολιτῶν, ἃ μὲν ἀντισχεῖν οἷά τε ἐγγύς πως αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγόντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν [f] ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. ὅτως ἄρα δυσπόριστον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον [g] καὶ πρᾶσσειν ῥᾳστώνη παρέστι. φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ [h] τὰ πάντα ἀξιολόγοις ὑπερπεπαιδαγωγημένοις τὸ κατ' [i] ἀπαρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζήλου τῶν κρειττόνων, [k] μέχρι δὲ τῷ πρεσβύτει τοῦ ὑβρίζειν [l] ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας ἣν πρὸς αὐτὸν ἐσχήκεσαν, [m] καὶ μίσους ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ὑποβληθεὶς πολίταις.

excellebat, pariterque ac ille eloquentiæ ſtudebat Cajus, viri neceſſitudine ſecum conjuncti & imperatoris voluntati morem gerens. Primaſque inter ſuæ ætatis Romanos agebat: nec tamen bona ex doctrina collecta quidquam ei proficiebant valebantque contra perniciem, quam ex licentia ſibimet accerſivit. adeo difficile eſt iis ſeſe moderari & regere, quibus ex poteſtate rationi reddendæ non obligata facile & expeditum eſt quidlibet agere. A principio, quod amicos ſibi adjunxerit ex optimis honeſtiſſimiſque, & eruditione & gloria præſtantiores fuerit æmulatus, magno ſtudio *a ſuis* colebatur: poſtea vero depoſita benevolentia quam erga ipſum habebant, quod inſolentius in eos debaccharetur, odioque ſuccreſcente, inſidiis ab illis interfectus eſt.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Κλαύδιος ἁρπάζεται ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπὶ τὸ στρατοπέδου ἄγεται· καὶ ὡς ἡ βουλὴ πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει.

CAP. III.

Quo modo Claudius è domo extrahitur, & in caſtra aſportatur; utque Senatus legatos ad eum mittit.

Κλαύδιος ὁ, καθάπερ [n] ἀνώτερον ἔφην, [o] ἀποῤῥίζεως αὐτῷ [p] τῶν Γαΐου ὁδῶν γιγνομένης, καὶ ἐς οἶκον ταραχθέντος πάθει τοῦ Καίσαρος πολίτης, ἐν ἀμηχάνοις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἔν τινι γειτνιῶντι κατακλεισθεὶς ἔκρυπτεν αὐτὸν, ἀδεμίαν κινδύνων αἰτίαν πλὴν τῆς γνωριμότητος ὑφορώμενος. μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγεν αὐτὸν, καὶ τοῖς [q] παροῦσιν ἀρκῶν [r] ἑαυτῷ, παιδείᾳ τε [s] σωφρονῶν, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ παντὸς ἐς ταραχὴν ἀνακειμένου παντοίως ἀπαλλάσσων αὐτόν. τότε γὰρ πᾶσίας καταληφθείσης τὸ ὄχλον, καὶ ἐς βασιλείαν παντὸς στρατιωτικῆς μανίας ἀνάπλεω γενομένου, καὶ δειλίας καὶ ἀπειρίας ἰδιωτῶν οἷον ἀπτοήτων σωματοφυλάκων, [t] οἱ περὶ [v] τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῖς πρακτέοις ἦσαν. ὁπόσοι γὰρ καὶ παρετύγχανον, τὸν μὲν Γαΐου πεμφθέντα ἐν ὀλίγῳ πτοηθέντες λόγῳ τὸ κατὰ δίκην οὕτω τὰς τύχας σωθεῖν, πάνδεινοι περὶ αὐτὸς ἀνεσκοπουμένῳ μᾶλλον, ὃν τρόπον χρήσοιτο καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν πομπείαις τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητι χάριν τὴν ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ ἐς συμφέρον τοῖς πᾶσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπιδὴ τῶν περὶ τῶν Ἀσπρήναν ἐπῄεσαν τὰς κεφαλὰς περιφερομένας. εἰστήκει γάρ πῃ πρόσβασιν ὀλίγαις βαθμίσι [x] χωρίων, ὑπαισχρῶς τῷ κατ' αὐτὸν σκότῳ. καὶ Γράτος τῶν περὶ τὸ βασίλειον τις τῶν [y] στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τὸ μὲν [z] ἀκριβῶσαμένου τῷ ὄψιν ἁμαρτεῖν ὢν περὶ τὸ σκότος, τὸ δὲ ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὑπολοχῶντα κρύπτης εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένον, προσῆλθέ πῃ ἐγγύτερον, καὶ ὑπεχώρει ἠρέμα ἐπίκειτο, καὶ καταλαβὼν ἐπεγνώρισε, [a] καὶ [b] Γερμανικὸς μὲν ἔστος, φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, καὶ [c] σῳζώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι. Κλαύδιος δὲ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας [d] μὴ κατὰ φόνον

C Laudius autem, cum de via, ut ſupra retuli, declinaſſet, qua incedebant qui cum Cajo erant, & turbata eſſet domus ex calamitate quam paſſa eſt morte Caji, de ſalute ſua anxius & ſollicitus, in locum quendam anguſtum deveniens ſemet occultabat, nihil quod ſibi periculo eſſet ſuſpectum habens, præter natalium claritatem. nam vitam privatam agens modeſte ſe geſſit, & præſentibus contentus erat, & ſtudio literarum, Græcarum præcipue, deditus, & modis omnibus turbarum inquietudinem devitans. Tunc autem, cum vulgus conſternatum eſſet animis, & tota regia militum furore compleretur, ſatelliteſque ita ſe haberent ac ſi de pavore & confuſione privatorum participaſſent, illi qui prætoriani appellantur, totius exercitus pars integerrima, in deliberatione de rebus agendis erant. Quotquot autem aderant, Caji ſupplicium parvi pendentes, quod non immerito illud ei accidiſſe crediderint, id potiſſimum agebant, quo modo rebus ſuis optime conſulerent; præſertim cum Germani ab interfectoribus pœnas exigerent, ſuæ magis ut gratificarentur crudelitati, quam ut communi utilitati proſpicerent. Quæ omnia augebant trepidationem Claudii de ſalute ſua ſolliciti, maxime cum videret Aſprenatis & cum eo cæſorum capita circumferri. quodam autem in loco ſtabat, in quem aſcenſus erat paucis gradibus, ut in obſcuritate deliteſceret. Quem ubi conſpexerat Gratus, unus è militibus qui regiam cuſtodiebant, non valens ſatis accurate faciem ejus noſcere præ tenebris, hominem tamen eſſe exiſtimans qui *illic* inſidias locaret, propius acceſſit, ac cum illum rogaret Claudius ut recederet inſtare cœpit; atque apprehenſum eum agnovit, & ſequentibus dixit, & hic quidem Germanicus eſt, agite, eum conſtituamus imperatorem. Tum Claudius, ubi eos animadvertit ad ipſum extrahendum paratos, ve-

Quo ſeretia poſt Claudius poſt cædem Caji.

Gratus forte incidit in Claudium, loco obſcuro latitantem.

f Ἐπελθόντα ὄλεθρον] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐλθόντα in *Editis Aliiſque.*

g Τὸ πράσσειν] Antea erat τὸ πράσειν.

h Τὰ πάντα] *L. B.* πάντα.

i Ἀπαρχὰς,] *L. B.* ἀρχὰς.

k Μέχρι δὲ] *L. B.* μέχρι ᾧ.

l Ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας] Ita lego cum Cl. *Lozuthio.* ἀναμφιέσης in *libris.* in *Marg. L. B.* ἀπαλειφείσης.

m Καὶ μίσους ὑποφυέντος,] Illud καὶ inſertum dedi.

n Ἀνώτερον ἔφην,] *Sc.* p. 926. in princip.

o Ἀποῤῥίζεως αὐτῷ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* nec aliter, ut puto, *Epiphanius*, qui vertit, *interruptione facta viarum.* ἀποδείξεως in *Editis Aliiſque.*

p Τῶν Γαΐου ὁδῶν γιγνομένης,] Τῶν σὺν Γαΐῳ (Γαΐου *L. B.*) ὁδῶν *Busb.*

q Παροῦσιν ἀρκῶν] Sic lego cum Cl. V. *T. Terrio*, πᾶσιν ἀρκῶν in *libris.*

r Ἑαυτῷ,] Illud ᾧ è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Σωφρονῶν,] *L. B.* συνιὼν.

t Οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον,] Videſis Cl. *Perizonium* de *Prætorio* contra *Hubertum*, p. 125.

v Τὸ] *L. B.* τὸν.

x Χωρίων, —— σκότῳ.] In Diætam, cui nomen eſt Hermæum, receſſerat. *Sueton.* in *Claud.* c. x. SPANH.

y Στρατιωτῶν.] Palatini milites, iidem mox σωματοφύλακες §. 2. SPANH.

z Ἀκριβωσαμένου] *L. B.* Ἀκριβωσομένου.

a Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

b Γερμανικὸς μὲν ἔστος,] Germanici cognomen Druſo poſteriſque ejus à Senatu datum, memorat *Suetonius* in *Claudio* c. 1.

c Σῳζώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι.] Ita *Gall.* σῳζόμεθα in *reliquis.*

d Μὴ κατὰ φόνον] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nè*

veritusque ne similiter ac Cajus morte plecteretur, obsecrabat ut sibi parceretur, illis in memoriam revocans, ut vitam aliis quam minime molestus egisset, illoque imprudente & *invito* accidisset quod factum erat. ad quæ Gratus subridens, dextra prehensum sic alloquitur, "Humiliter adeo loqui de-"sine, cum te magno elatoque animo cogitare "oporteat de imperio, quod dii Cajo ablatum tuæ "concessere virtuti, orbis terrarum commoda re-"spicientes. age vero, & proavorum solium tibi-"met vindica." Sustinebat autem ipsum, præ metu simul ac gaudio, ex iis quæ dicta erant, labentem.

Ad Claudium latebris extractum concursus fit militum.

2. Tunc autem ad Gratum jam coacti erant multi è satellitibus; & Claudium abductum videntes, tristem præ se ferebant vultum, existimantes eum rapi ad supplicium ob nuperas damni injurias, cum & à negotiis turbisque per totam vitam abhorruerit, & Cajo imperante in magnis versatus fuerit periculis: quidam etiam censebant, consules decere judicium de illis ferre. Cumque plures ad eos aggregati essent milites, & multitudo *inermis* fuga dilapsa est, & Claudio progrediendi difficultas erat propter virium imbecillitatem: nam lecticarii ejus, dum ipse cum strepitu rapitur, oblata fugæ facultate, se periculo eripuerant, de salute domini desperantes. Cum autem perveniissent in aream * palatii (quem quidem urbis Romanæ locum primum habitatum esse tradunt qui de ejus originibus scripserunt) & jam attentarent curam reipublicæ, multo major fit militum concursus, Claudium oculis suis intueri gestientium; magnoque tenebantur desiderio illum constituendi imperatorem, ex sua erga Germanicum benevolentia. nam frater erat illius, qui sui gloriam ad summam auctam iis omnibus reliquerat quibuscum versatus fuerat. Illis etiam in mentem veniebat, quanta erant aviditate qui in Senatu dominabantur; quæque admiserant & perpetraverant dum imperio potirentur. Insuper, dum ad rei difficultatem attendebant, secum cogitabant, illis, si rerum summa iterum in unius potestatem deveniret, periculum esse ab alio quocunque imperium occupaturo, præter Claudium, qui, cum ipsorum concessu & benevolentia principatum acceperit, recordatione beneficii etiam honorem hujusmodi meritis parem illis retribuet.

3. Ita & inter se solique secum differebant, eademque ad obvios quosque proferebant. qui, cum ista audirent, libenter in eorum sententiam concesserunt, & armatis cinctum sublimem in castra perferebant, ne quid eis festinantibus impedimento esset. Interea autem orta est dissensio inter popu-

Claudius rapitur ad imperium.

ἀποθάνοι τὴν Γαΐου, φειδὼ ἔχειν ἡξίου τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθὴς [e] ἀναμνήσιν [f] αὐτοῖς ὑποτιθείς, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῶν γεγονότων. καὶ ὁ Γράτος μειδιάσας, ὑπτιαστάτην τῆς δεξιᾶς, καὶ, "παῦσαι, φη-"σὶ, μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε "μεγαλοφρονεῖσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὡς οἱ θεοὶ "Γάϊον ἀφηρημένοι τῇ σῇ [g] συνεχώρησαν ἀρετῇ, σὺ-"γοιαν τὴν οἰκουμένην λαβόντες. ἀλλ' ἴθι τῶν παρόν-"των ἐπολάμβανε τὸν θρόνον." [h] ἀνεβάσαζε δὴ αὐτὸν ὁ πάνυ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυνάμενον, ὑπό τε φόβου καὶ χάρματος τὰ εἰρημένων.

β'. Συνεσπέφοντο δὴ περὶ τὸν Γράτον ἤδη καὶ τελείους τῶν [i] σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον [k] ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ δ' ὅτι κάλασιν ἕλκειόαι τὸν ὅτι τοιοῖσδε ζημιῶν, ὡς ἄνδρα ἀπράγμονα καὶ βίου δ' παντὸς, καὶ κινδυνώδους ὅ τι μετρίως ὅτι τοῦ Γαΐου δι-χῆς ὠμιληκότα· τινὲς δὴ καὶ τοῖς ὑπάτοις [l] ἐμπεσεῖν κρίσιν ἠξίουν τὴν περὶ αὐτῶν. καὶ πλειόνων δ' προσιόντων συστρεφομένων, φυγαί τε ἦσαν δ' ὁμίλου, καὶ [m] στενόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν δ' σώματος· ἐπεὶ δὲ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὸν ἁρπαγὴν αὐτοῦ [n] πύστεως προσγενομένης φυγῇ ἐσωζον αὐτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν δ' δεσπότου. ἐν εὐρυχωρίᾳ δὴ δ' παλατίου γενόμενοι· πρῶτον μὲν οἰκηθῆναι τὸ Ρωμαίων πόλεως τοῦτο προσδιδοῦσιν οἱ περὶ αὐτῆς λόγοι· καὶ ἤδη τοῦ δήμου ἀντιλαμβανομένου, πολὺ πλείων ἡ ἐπιφοίτησις ἦν τῶν σπαιρόντων, χαρᾷ τὸν ὄψιν [o] δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ἦν αὐτοῖς αὐτοκράτορα σῴσασθαι τὸν ἄνθρωπον, [p] εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ. ἀδελφὸς δὴ ἦν αὐτοῦ, ὅτι μέγα πᾶσι τοῖς ὠμιληκόσι καταλελοιπὼς κλέος τὸ αὐτοῦ. ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἶσῃει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυναστευόντων, καὶ ὁποσα ὑπὸ τῆς πρὸν ἀρχῆς ἡμάρτηντο αὐτῇ. ὡς δὴ καὶ τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατενόουν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν [q] διά τινος κτησαμένης τὴν ἀρχὴν, [r] ὡδὲ τὸν ὑπεχώρησε καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσῃ τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα τιμὴν, ἢ ὑπὸ τοιούτοις ἦσαν ἂν ἀρχῶσι.

γ'. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους, καὶ δι' ἑαυτῶν διεξήεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προσπίπτουσι [s] διηρουῦντο. οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδέχοντο τὴν πρόκλησιν, συμφέξαντές τε δ' πεκλείσαντες ἦγον ἐπὶ τὰ [t] φορεῖα φερόντων ἀναβασασάντες, ὡς μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτοῖς ἡ [v] ἔπειξις.

propter Cajum ipse quoque moreretur. antea erat, μὴ κἀ φοντὼ ἀποθάνοι τὴν Γαΐου. HUDS. Glossa *Marg.* in *L. B.* perperam, φοντὼ εἶπε τὸ φόνου ποιητικῶς. HAV.

e Ἀναμνησιν] Ἀναμνήσων αὐτὸς καὶ δ' ἀπρ. *Busb.*

f Αὐτοῖς ὑποτιθείς,] Ita lego. αὐτὸς in *libris.* HUDS. MS. *L. B.* confirmat docti Interpretis emendationem. HAV.

g Συνεχώρησαν ἀρετῇ,] Συνεχωρήγησαν *Busb.*

h Ἀνεβάσαζε ὃ αὐτὸν] Ita etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *supportabatque eum.* Est tamen qui malit ἀνεβάσαζον.

i Σωματοφυλάκων.] Conf. supr. §. 1. SPANH.

k Εσκυθρώπαζον,] Illud ἐσκυθρώπαζον inserui è *Cod. Busb.*

l Εμπεσεῖν κρίσιν] Επιτρέπειν ἐξίουν τὴν κρίσιν τὴν ἐπ' αὐτῷ *Busb.* ἐπιτρέπειν κ. η. τ. π. α. *L. B.*

m Προσόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* προσόδων ἀπορία δ' Κλαυδίου in *Editis Aliisque.*

n Πύστεως —— αὐτοὺς,] Nolui aliquid in *textu* mutare. licet valde mihi placuerit conjectura acutissima V. Cl. *T. Terrii, Gr. L. Professoris*, ὡδὲ τὴν ἁρπαγὴν αὐτῆς παραχῆς γενομένης, φυγῇ ἔσωζον αὐτούς. HUDS Recte fecit *Hudf.* quod conjecturam, licet probabilem non receperit, illam enim diversam à *Josephi* mente fuisse docet lectio MS. *Lugd. Bat* quam inseruimus. Ediderant *Hudf.* & alii φέροντες, ὡδὲ τὴν ἁρπαγὴν αὐτῆς προσγενομένης φυγῇ ε. α. Ipse *Epiphan.* in illis *factaque turba*, nostram lectionem agnoscere videtur, verum in reliquis vel Codex ejus multum variavit, vel ipse potius sensum verborum non est assecutus, vertens: *Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fuga totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapientes, pro ejus incolumitate soliciti, cum fuga ad palatium devenerunt.* Versioni *Hudf.* interposuimus verba *cum strepitu*, illa enim vel similia exigunt Græca, quæ significant lecticarios Claudii in mediis istis turbis, sibi ipsis quoque metuentes, aufugisse. HAV.

* *Palatii* —— *reipublicæ*,] Errat *Josephus*, ut videtur. nam in castra statim delatum esse narrat *Suetonius* in *Claudio*, c. 10. *Casaub.*

o Δεχομένων δ' Κλαυδίου,] Eo modo *Busb.* δεχομένοις in *Editis Aliisque.*

p Εὐνοίᾳ τῇ δ' Γερμανικοῦ.] Iterum cum *Cod. Busb.* δυοῖν τι in *reliquis.*

q Διά τινος,] *L. B.* δι' ἑνὸς, quod si non ex ἐς ἑνὸς superiori linea natum est, significat *à singulis illorum* simile illis impendere periculum. HAV.

r Παρὰ τὸν ἐπιχωρήσαντα] Ita lego ex conjectura. antea erat, τὴν πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν διὰ τινος κτησαμένης τὴν ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων, παρὸ ἐπιχωρήσαντα δὴ δυοῖν ταῦτα λαβόντα κλ.

s Διηροῦντο.] Forte διηγοῦντο. COCC.

t Φορεῖα ἀναβασάσαντες.] Vicissim succollantibus in castra delatus est. *Sueton. in Claud. c.* x. SPANH.

v Ἔπειξις.] *Lugd. Bat.* ἐπίδειξις.

πειξις. [x] διεγίκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι τῶ τε δήμυ καὶ τῶν ἐκ τῆς βυλῆς. οἱ μὲν ἀξιώματ[ος] [y] τε τῶ [z] πρότερον ὀρεγόμενοι, καὶ δυλείαν [a] ἐπακτὸν αὐτοῖς ὑβρει τῶν τυράννων ἡσυχίαν Φιλοπεμένοι ἀφαιδράσκειν, [b] χρόνῳ [c] πλάκον· ὁ ἢ δῆμ[ος] φρόνῳ τε πρὸς ἐκεῖνα καθισάμεν[ος], καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ὑπεξόμισμα τὰς αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτῷ καταφυγὴ, ἔχαιρε [d] τῇ Κλαυδίυ ἁρπαγῇ, [e] τάσιν τε ἔμφυλον, ὁποία καὶ ἐπὶ Πομπηίυ γένοιτο, ἀπαλλάξειν αὐτῶν [f] ὑπολαμβανομένων τὸν αὐτοκράτορα καθισάμενον. γνοῦσα ἢ ἡ βυλὴ τὸ Κλαύδιον ὑπὸ τῶ στρατιωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον [g] ἄνδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν πρέχοντας, οἳ διδάξειαν "[h] μηδὲν ἐπὶ "[i] καθέξει τῆς ἀρχῆς βιάζεσθαι, πλὴν χωρεῖν ἢ τῇ συγ- "κλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, [k] ἢ ἐσόμενον, καὶ "τῷ νόμῳ πλὴν χωρῶντα τὰ ἐπὶ τοῖς χθονίοις κόσμυ τιμὴ "πρόνοιαν, μνημονεύοντα [l] ὧν τε οἱ πρότεροι τύραννοι "κακώσαν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐυ ἐς αὐτὸς κιν- "δυνεύσε σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μισήσαντα τὴν βαρύτητα τῆς "τυραννίδ[ος], ὑφ' ἑτέρων πλαστομένης τῆς ὕβρεως, αὐ- "τὸν ἑθελοσίως ἐπὶ παροινίᾳ θαρσεῖν τῆς πατρίδ[ος]. καὶ "πθομένῳ μὲν, [m] καὶ τὰ πρότερον ἀπεάγμον[ος] τὴν "ἀρετὴν ὑπιδεικνυμένῳ βέβαιον, τιμᾶς τε ὑπάρξειν "αἱ ὑπὸ ἐλευθέρων ψηφισθεῖεν τῶν πολιτῶν, καὶ ὑπέχω- "ρησε τὰ νόμυ τὸ μέρ[ος] ἄρχοντά τε καὶ ἀρχόμενον κερ- "δαίνειν ἔπαινον ἀρετῆς. εἰ ἢ ἀπονοοῖτο, μηδὲν ἐκ τῆς "Γαΐυ τελευτῆς σωφρονιζόμενος, ἃ πε [n] αὐτοὶ ὑπο- "τρεψειν. τῆς τε γῆς πολὺ εἶναι τὸ σωζόμενον αὐ- "τοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πλῆθος οἰκείων [nn] οἷς "χρήσαιντο αὐτοί. μέγα ἢ μέρος [o] τῶνδε ἐλπίδα εἶναι, καὶ "τὴν τύχην, τάς τε θεὰς σὺν ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ "τοῖς μὴ ἀρετῆς ἕνεκα τὰς ἀγῶνας ποιυμένοις. εἶναι "ἢ [p] τοιούτυς οἳ ἂν ὦσι ἐλευθερίας μάχονται τῆς πατρίδος.

4. Et quidem legati, Veranius & Brocchus tribuni plebis, hujuſcemodi verba habuerunt: procumbenteſque ad ejus genua ſuppliciter orabant, ne in bellum & calamitates urbem conjiceret. Et cum viderent eum ſeptum magna frequentia militum, *ſentirentque* cum ejus copiis conſulares minime conferendas eſſe, adjecerunt; "ſi concupiſceret "imperium, *debere* à Senatu datum accipere. me- "lioribus enim auſpiciis & majori cum felicitate "eo uſurum eſſe, cui contigerit ut dantium bene- "volentiæ acceptum referat.

Senatus legatos ad Claudium mittit.

Veranius & Brocchus legati.

δ. Καὶ οἱ μὲν πρεσβῦται, [q] Οὐηράνιος καὶ [r] Βρόχχος, δήμαρχοι ἢ ἦσαν ἀμφότεροι, τοῖσδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτὸ πρασπεσόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν. θεωροῦντες δὲ στρατιᾶς πλῆθυι τὸ Κλαύδιον περαγμένον, καὶ τὸ μηδὲν τοὺς ὑπάτυς ὄντας συγκρίσι τῇ πρὸς αὐτὸν, [s] ἐπῆγον, "εἰ δὲ ἀρχῆς ὀρέγοιτο, πλὴν "τῆς βυλῆς δέχεσθ διδομένην. αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαι- "μονέστερον χρῆσθ τὸ μὴ μὴ ὕβρεως, ἀλλ' εὐνοίας τὸ δι- "δόντων πλὴν λαμβάνοντα.

x Διεγίκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι] Διεσήκεσαν *Busb.*
y Τε ἔ] *L. B.* τ' ὁ.
z Πρότερον ὀρεγόμενοι,] Πρωτίρων *Busb.*
a Επακτον] *L. B.* ἐπακτὼ.
b Χρόνῳ] *L. B.* χρῶ.
c Πλακοῦν·] Ita lego. παρέχον in *Editis* & *MSS.*
d Τῇ Κλαυδίυ ἁρπαγῇ,] Τὸ Κλαυδίυ τῇ ἁρπαγῇ *Busb.*
e Στάσιν τε] *L. B.* πάσι τε.
f Υπολαμβανομένων] *L. B.* ὑπιλάμβανον.
g Ανδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἄνδρας ἀρετὰς ἐξ αὐτῶν in *Editis Aliisque.* ἄνδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν, οἳ δ. *Vat.*
h Μηδὲν ἐπὶ] Iterum cum *Busb.* & *Epiphan.* μὴ δὲν in *ceteris.*
i Καθέξει] Καθίξει, κρατήσει *Heſychius.* SPANH.
k Η ἐσόμενον] Ηοσώμμον *Busb.* & *Lugd. Bat.* Hoc modo diſtinxiſſe videtur *Epiphanii* codex. πλὴν χωρεῖν ἢ τῇ συγκλήτῳ τοσῶνδε ἕνα ὄντα. nam vertit, *ſed magis ut Senatui tantorum virorum unus cederet.*
l Ων τε οἱ πρότεροι] Ita *Busb.* ὧν οἵ τε πρότεροι *L. B.* ὧν οἱ πρ. in *reliquis.*
m Καὶ] Abeſt à *L. B.*
n Αὐτοὶ ὑπιτρέψειν.] Αὐτὰς *Busb.* αὐτοὶς *Hen.* à *pr. m.* αὐτὰς à *ſecunda.*
nn Οἷς χρήσαιντο αὐτοί.] Ita lego. οἳ χρήσαιντο αὐτοῖς in *libris.*
o Τῶνδε ἐλπίδα εἶναι,] Τῶντε ἐλπίδα εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
p Τοιούτυς οἳ] Ita lego. τὰς in *libris.*
q Οὐηράνιος καὶ Βρόχχος,] Dio l. LX, p. 665. Υπατοι &c. Δημάρχυς πέμποντες, ad Claudium non additis eorum nominibus. *Sueton. in Claudio* c. X. accituſque & ipſe per Tribun. Pleb. in Curiam. SPANH.
r Βρόχχος,] Βρόγχος legendum cenſui. Verum Βρόγχος (ut in *L. B.*) & Βρόχος & Βρῶχος in *Gracis.* Juxta *Epiphanii* libros Βρόκκος aut Βρόκκιος. in ora exemplaris *Caſaubons* appingitur *Brutus*, ac ſi Βροῦτος legiſſet.
s Επῆγον,] Ita *Busb.* in *ceteris* deëſt vox ἐπῆγον, leguntque ἦγε ἀρχῆς. in *Epiphanii* verſione, *ſuadebantque ſimul, ut ſi appeterent principatum &c.*

III. CAP. IV.

Quænam acta erant à rege Agrippa in gratiam Claudii: & quomodo Claudius, imperium adeptus, Caji interfectores necari jussit.

Claudius benigne legatis respondet.

CLaudius autem, ut qui non nesciverit qua arrogantia missi erant legati, ex illorum etiam consilio ad moderatiora conversus est in præsens; non tamen ita quin se ex metu recolligeret, partim quidem audacia militum *animatus*, partim vero Agrippæ regis, hortantis, ne tantum imperium ultro oblatum è manibus dimitteret. qui, omnibus quidem Cajo præstitis, prout deceret hominem ab ipso honoratum, (nam & Cajum mortuum complexus est, & collocatum in lectulo operuit quoad ejus fieri potuit, dein ad satellites se recepit, nuncians Cajum quidem vivere, vulneribus vero cruciato medicos accersere dicens) cum audiret raptum esse à militibus Claudium, properabat ad eum; quem cum turbatum offendisset & in eo fere ut Senatui cederet, confirmabat eum, & hortabatur ut imperium capesseret. Ubi autem ista Claudio dixerat, eodem, unde digressus erat, revertebatur; & accitus à Senatu, delibuto capillo, quasi post compotationem finitam, aderat, & ex Senatoribus quæsivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod erat dicentibus, ac præterea illius sententiam de summa rerum rogantibus: se quidem ajebat, pro Senatus dignitate mori non recusare, dispicere tamen suadebat, quid è re sua esset, procul habentes favorem & gratiam. imperium enim sibimet vindicantibus opus esse armis, atque militibus qui illa induant, ne ab istis imparati *in pericula* labantur. Senatu autem respondente, sibi armorum abunde esse, pecuniamque collaturos, & exercitum non solum jamjam conflatum habere, sed & novum se delectum habituros manumittendo servos: Agrippa subjiciens, utinam, inquit, ô Senatus, res vobis succedat ex animi sententia. Verum non dubitanter mihi dicendum, quoniam in salutem vestram futura est oratio. "Scitote igitur "milites qui à Claudio stabunt veteranos esse, & "in re militari longo tempore exercitatos; nostros "autem, utpote ex convenis & servitiorum turba "quibus inexspectato data est libertas, *novos* fore "& intractabiles; & contra belli scientes peritos- "que in aciem rudes educemus, & qui gladium "stringere nesciunt. quapropter mihi *optimum* vi- "detur mitti ad Claudium qui ei suadeant ut im- "perium deponat: & ad legationem *istam* obeun- "dam ipse paratus sum.

Agrippa; postquam Caji cadaver curasset, ad Claudium se confert.

Agrippæ, à Senatu acciti, consilium.

2. Atque ille quidem ita loquutus est, eisque assentientibus, cum aliis missus & Claudio seorsum trepidationem Senatus indicat, autorque erat ut more imperatorio responderet, & ex dignitate sua & potestatis amplitudine. Dicebat itaque Claudi-

Agrippa cum aliis à Senatu ad Claudium missus.

Claudii responsio ad legatos.

ΚΕΦ. δ'.

Οἷα πέπραχεν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ὑπὲρ τῦ Κλαυδίυ· καὶ ὡς Κλαύδιος, τὴν ἀρχὴν καταλαβών, τὰς Γαΐυ φονέας ἀναιρεῖσθαι κελεύει.

Κλαύδιος δ', ἠπίστατο γὰρ μετ' οἴας αὐθαδείας [a] ἀποστείλειαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μετριώτερον [v] ἐτέτραπτο, ἀ μὲν ἀλλὰ καὶ τῷ [x] θεῖ αὐτὸ φόβῳ ἀγόμενος, ἅμα μὲν ὑπὸ [y] τ τραυμάτων, ἅμα δ' Ἀγρίππα τ βασιλέως, κελεύοντος μὴ προέσθαι τ χειρῶν τηλικαύτην ἀρχὴν ἥκιστα αὐτόματον. [z] ὃς, πράξας μὲν καὶ τῷ Γαΐῳ οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ' αὐτοῦ μὲν τιμῆς ἡγμένον· [a] καὶ γὰρ τ νεκρὸν [b] περιέπλεξε τ Γαΐυ, καὶ ἀναθέμενος ἐπὶ κλίνης, καὶ θεραπείας ἐπὶ τ ἐνδεχομένων, εἰς τὰς σωματοφύλακας [c] ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τ Γάϊον [d] ἀπαγγέλλων, [e] κακοπαθοῦντα δ' ὑπὸ τραυμάτων ἰατρὰς μεταπέμπειν λέγων· πυθόμενος δ' τ Κλαυδίυ τὸν ὑπὸ τ τραπωλῶν ἁρπαγέα, ὠθεῖ πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν τεθορυβημένον, καὶ οἷόν τι ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήγαγεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τ ἡγεμονίας. ταῦτα δ' πρὸς τ Κλαύδιον εἰπὼν προεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μεταπαλάσσας αὐτὸν τ βυλῆς, [f] χρισάμενον μύροις τὴν κεφαλὴν, [g] ὡς ἀπὸ συνουσίας, γινομένης [h] ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἤρετο τὰς βυλὰς τί [i] πέπραχε Κλαύδιος. τ δ' [k] τά τε ὄντα φαμένων, καὶ προσαπειλουμένων ἢν τινα γνώμην ἔχοι [l] περὶ τοῖς ὅλοις, τελεῖν μὲν ὑπὲρ τῦ κατ' ἐκεῖνον εὐκλεὲς ἕτοιμος ἦν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν δ' ἐκέλευε [m] περὶ τῷ συμφέροντι, πᾶν ὅ, τι ἂν εἰς ἡδονὴν φέροι [n] ὑπεξελομένους. χρείαν γὰρ εἶναι [o] τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένους, καὶ ὅπλων, καὶ τραπωλῶν οἳ φέρουσιν [p] αὐτοῖς, μὴ ἂν ἀθρόους καθεστάναι εἰς τάδε σφαλῆναι. ἀπειλημμένης δ' τῆς βυλῆς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ χρήματα εἰσοίσειν, καὶ τραπὰς [q] τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεπικὸν, "τὸ δ' συγκροτήσειν ἐλευθερώσεως δῆλον ὑπομένης. εἰπὲ μέν, ὦ βυλή, φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑπατυχών, πράσσειν ὅσα θυμὸς ὑμῖν. λεκτέον δ' ὅδε ἐνδοιάσαντί μοι, ἀφ' τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τ λόγον. "ἴσε δὴ τραπὸν, ὃς ὑ- "πὲρ Κλαυδίυ μαχεῖται, πλήθει χρόνυ ὁπλιτεύσαν μεμ- "λετηκότα· τὰ δ' ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆ- "θος ἔσται καὶ τ ὠνῇ δόξαν τῆς δυλείας ἀπηλλαγμένων, "[r] δυσκράτητα· πρὸς δ' τεχνίτας [s] μαχόμενα πραγ- "γόνλες ἄνδρας, μηδὲ ὅπως [t] ἀσπὶς τὰ ξίφη εἰδότας. "ὥστε μοι [v] δοκεῖ πέμπειν ὡς Κλαύδιον πεισούσας κατα- "πλήξαι τῇ ἐρχῇ, πρεσβεύειν τε ἕτοιμος εἶμι.

β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συγκαταθεμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις τῷ τε παραχρῆ τ βυλῆς δηλῶσαι καὶ μόνας πρὸς τ Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τε ἡγεμονικώτερον [x] ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι τ ἐξυσίας χρώμενον. [y] ἔλεγεν

ε Ἀποστείλειαν,] Ita lego. ἀπεστείλειεν in *Editis Aliisque.*

ν Ἐτέτραπτο] Sic *Busb.* τρεπόμενον in *ceteris.*

x Περὶ αὐτὸ φόβῳ ἀγόμενος] Ita lego. περὶ αὐτὸν in *libris.*

y Τῶν τραυμάτων,] Sic cum *MSS.* τῷ in *Editis.*

z Ος, πράξας μέν] Illud ὃς ex *MSS.*

a Καὶ γὰρ τ νεκρὸν] Καὶ γὰρ τ νεκρὸν &c. in parenthesim inclusit.

b Περιέπλεξε τ Γαΐυ,] Ita lego. περιέπτυσε in *Editis* & *MSS.* Est qui malit περιέπασε.

c Ὑπεχώρει] Ἐπεχώρει *Voss.*

d Ἀπαγγέλλων,] Ἐπαγγέλλων *Voss.*

e Κακοπαθοῦντα —— λέγων·] Ita *Busb.* κακοπαθοῦντι δ' ἀ. τε. ἰατρὰς μεθιέναι λέγων in *Editis Aliisque.* in *L. B.* κακοπαθοῦντί γε ἀ. τ. ι. μετίσειν (in *Marg.* μετίσει) λέγων.

f Χρισάμενον μύροις τὴν κεφαλὴν,] Ita lego. (& lectionem confirmat *Lugd. Bat.*) χρυσάμενον in *libris.*

g Ὡς ἀπὸ συνουσίας,] Hoc modo lego & distinguo. antea erat, ὡς ἀπὸ συνουσίας γινομένης ἀ ἀλύτεως αὐτῷ.

h Ἀναλύσεως] Conf. lib. VI. Cap. 3. §. 1. SPANH.

i Πέπραχε Κλαύδιος,] Sic *Busb.* & *Voss.* πεπραγέναι in *Editis Aliisque.*

k Τά τε ὄντα φαμένων,] Iterum cum *Cod. Busb.* τὰ ὄντα φ. κ. προσαπειλουμένων τινα in *ceteris.*

l Περὶ τοῖς ὅλοις,] Περὶ τὰς ὅλας *Voss.*

m Περὶ τῷ συμφέροντι,] Περὶ τ συμφέροντος *Busb.*

n Ὑπεξελομένους.] Ita *Busb.* & *Voss.* ὑπεξελόμενος perperam in *Aliis.*

o Τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένους] Ταῖς ἀρχαῖς *Voss.*

p Αὐτοῖς,] Forte αὐτὰς. COCC.

q Τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεπικὸν,] Eo modo *Busb.* τὸ μέντοι αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

r Δυσκράτητα·] Ita *Busb.* δυσκράτητον in *Editis Aliisque.*

s Μαχόμενα] Sic *Busb. Voss.* & *Gall.* μαχόμεθα in *ceteris.*

t Σπὼσι τὰ ξίφη εἰδότας.] Ita lego. σπάσιν *Voss.* σπάσιν in *ceteris* omnibus præter *Busb.* qui σπάσειν habet, forsan pro σπάσειαν.

v Δοκεῖ πέμπειν] Δοκεῖν *Busb.*

x Ἀποκρίνεσθαι,] Ἀποκρίνασθαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

y Ἔλεγεν —— μέσον.] Hac in Senatu per Agrippam à Claudio missum dicta referuntur ἄνω. lib. 2. c. XI. §. 2. SPANH.

γμ οὖν Κλαύδιος, "ὰ θαυμάζειν τὴν βουλὴν ἡδονῇ μὴ "φέρουσαν ἀρχεσθαι, διὰ τὸ ὠμότητι πρώτῃ τ[ε] [z] πρό- "τερον ὑπὸ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων. γεύσειν δ' αὐτὰς, "ὑπιεικείας [a] τῇ καθ' αὐτὸν, μετρίων καιρῶν, ὀνόμα- "μὲν μόνῳ τ[ε] ἀρχῆς ἐσομένης [b] αὐτῷ, ἔργῳ δ' [c] κοινῆς "πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον. διὰ πολλῶν δ' καὶ παρὰ- "λων [d] ὠδυνηρὰ πραγμάτων, ἐν οἷς τῇ ἐκείνων, καλῶς "ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν." καὶ οἱ μὲν πρέσβεις, τοιούτων ἀκρο- άσει λόγων [e] καθομιληθέντες, ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δ' τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἢ μὲν ἐμμένειν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ [f] δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας [g] πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κ' ἕκαστον ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον κ' ἀριθμῷ, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπισχνεῖται τὰ ὅμοια.

γ'. Συνεκάλουν δ' οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς [h] νικηφόρου Διὸς, ἔπι δ' νυξ ἦν. τῶν δ' οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δ' ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεσαν ἔξοδοι, προορωμένοις ἢ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθέρας [i] γενόντες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδύνῳ τῆς δουλείας ἀπραγμοσύνῃ διαφθορᾶς ἀφελείᾳ τῆς πονεῖν, ἢ κλόνουμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων περὶ τῆς σωτηρίας ἀμφίβολοι καθεζῆναι. συνελέγησαν δ' ὅμως ἑκάτερον ὀ πλείους, καὶ διαβουλευομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴρεται βοὴ τῆς συνεδρικῆς αὐτοῖς στρατιωτικῆς, [k] στρατη- γικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὸν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πλουραρχίᾳ τὸν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸς ἀπεφαίνοντο περὶ τῆς μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ ἄρχειν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρῶν δ' ἐκείνοις ὑπαρξάντων, ὁποίας [l] τοσαύτης στρατείας ἄξιος. [m] ὥστε ἐναπιὰ τὰ τῶν συγκλητικῶν ἦν πολὺ πλέον, [n] δι' ἁμαρτίαν μὲν τῆς κ' τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δ' τῆς Κλαυδίου. ὰ μὲν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι, γένους τε ἀξιώματι κ' οἰκειότητι γάμων. καὶ γὰρ [o] Μινυκιανὸς Μάρκος, [p] κ' τῷ καθ' αὐτὸν γνησιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφῇ Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, πόθυμός τε ἦν ἀνατροπεῖσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφασιν ἐκ προφάσεως ἀναρτῶντες. Οὐαλήριόν τε Ἀσιατικὸν [q] Μινυκιανος ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων βουλευμάτων. ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος ἄν πλέονος ἐλάσσων, [r] ὑπεκχωρηθέντων τῶν ὑπεθυμοτάτων τῆς ἡγεμονίας ὥστε ἀνατάξασθαι Κλαυδίῳ. ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆθος ἦν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ὑπὲρ τ[ε] πόλεως, ἐρέτης τε ὁπόσοι συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥστε τ[ε] μετόντων τὴν ἀρχὴν, οἱ μὲν φειδοὶ τ[ε] πόλεως, οἱ δ' καὶ φόβῳ τῷ ὑπερ αὐτῶν ἀπέσχοντο.

δ'. [rr] Ὑπὸ δ' τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡμέρας κ' Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν ὑπαιθρίῳ λόγων ἦσαν

us, "se minime mirari, Senatum ægre ferre principis dominatum, quòd attritus fuerit priorum "crudelitate, qui ad imperii majestatem evecti "erant. nunc vero meliorum temporum moderationem degustaturos esse, ipso ad reip. guberna- "cula sedente; cum nomine tantum penes ipsum "foret imperium, re autem vera omnibus secum "commune. Illis itaque convenire ipsi non diffi- "dere, qui illorum in conspectu multa & varia "obiit negotia" Et legati quidem, ubi verba ista auditione acceperant, dimissi sunt. At Claudius exercitum ad se congregatum alloquebatur, militiæ sacramento illos ad fidem sibi servandam obligans: donatque viritim corporis custodes quinis drachmarum millibus, & duces illorum simili ad proportionem numero; parique ratione aliis exercitibus, ubicunque essent, daturum se promittit. *Sacramentum à militibus exigit.*

3. Consules autem Senatum convocabant in Jovis Victoris ædem, cum *multa* adhuc nox esset. quorum alii quidem in urbe sese occultabant, animo vacillantes ubi aliquid *de concione* audiverint: alii vero in prædia sua rustica concesserunt, providentes quónam res evasura esset cum de libertate desperarint; longe satius esse existimantes, in servitute, ab omni periculo vacua, vitam agere inertem & otiosam, quam cum paterna dignitate in ambiguo hærere de salute. Veruntamen haud plures quam centum convenerunt: cumque de iis, quæ in manibus erant, deliberarent, derepente sublatus est clamor militum, qui ab illis stabant, postulantium ut Senatus imperatorem rei militaris peritum eligeret, & multorum dominatu non perditum iret Principatum: & quam maxime potuerunt palam faciebant, non universis sed uni *alicui* imperium deferendum esse; illis autem permittere ut dispicerent, quis tanta præfectura dignus sit. adeo ut res Senatus multo magis inter se contrariæ essent, & quod de libertate glorioſa excideret, & valde metueret Claudium. non tamen deerant qui dominatum affectarent, & propter majorum gloriam & cognationem ex nuptiis. Nam & Marcus Minucianus erat, qui, & sua nobilitate illustris, & in matrimonio habens Caji sororem * Juliam, summa rerum potiundi cupiditate tenebatur; eumque reprimebant Consules, aliam ex alia causationem nectentes. Valerium etiam Asiaticum Minucianus, unus ex interfectoribus Caji, ab ejusmodi cogitatione inhibebat. Fuissetque cædes quanta vix unquam alias edita, si illis, qui principatum appetebant, facta fuissent potestas contendendi cum Claudio. Quin & prælto erant & gladiatores insigni numero, & milites qui in urbe excubias agebant, remigesque qui in castra confluebant; adeo ut ex iis, qui imperium ambiebant, alii quidem, ut urbi parceretur, alii vero, metu de se, à conatu desiterint. *Senatus à Consulibus convocatus.* *Milites imperatorem à Senatu postulant.* *Nonnulli è Senatoribus dignitatem istam expetunt.*

4. Cum autem diluculo in Senatum venissent Chærea sociique, aggressi sunt orationem habere ad *Chærea militibus instatus.*

z Πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρότερον in *Editis Aliisque.*

a Τῇ καθ' αὐτὸν,] Τῶν κατ' αὐτὸν *Busb.*

b Αὐτῷ, ἔργῳ δ'] Illud αὐτῷ è *Cod. Busb.*

c Κοινὴς πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον.] Ita *Busb.* κοινῇ in *reliquis.*

d Ὠδυνηρὰ πραγμάτων,] Ita lego. ὠδυνήρων πρ. in *libris.*

e Καθομιληθέντες,] Συγκαθομιληθέντες *Busb.*

f Δωρεῖται] —— ὅμοια.] Donavitque singulos custodes corporum quinque millibus drachmis, & Ducibus nummorum promeritam posteriorem largitus est: sed & militibus absentibus similia compromisit *Rufin.* omisit hæc pleraque *Gelen.* SPANH.

g Πεντακισχιλίαις δραχμαῖς] *Sc.* Viginti HS. millia. *Suetonius* habet tantum *quina dena HS.* Vide *Scaligerum* de *re Nummaria*, p. 86.

h Νικηφόρου] *Rufin.* Triumphatoris. *Melius* Victoris. SPANH.

i Γεγονότες, —— δηλοῖ.] Ita cum *Cod. Busb.* & mox κρεῖττον. (quomodo etiam *Lugd. Bat.* habet) γεγονότος & κρείττω in *Editis Aliisque.*

k Στρατηγικὸν αὐτοκράτορα] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *petentium ut militaris imperator eligeretur.* στρατηγὸν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Nota στρατηγὸς Αὐτοκράτορα, de Imperatore Romanorum, quod alias de summis Exercituum Ducibus à Græcis dicitur. SPANH.

l Τοσαύτης στρατείας ἀξίος.] Τοιαύτῃδε *Busb.*

m Ὥστε ἐναπιὰ τὰ] Ita etiam *Epiphan.* ὥστε ἐν ἀδημονίᾳ τὰ τ *Busb.*

n Δι' ἁμαρτίαν] Καὶ διαμαρτίᾳ τ κ. τ. ἐ. αὐχήματος, κ φόβῳ τ Κλ *Busb.*

o Μινυκιανὸς Μάρκος,] Μινυκιανὸν Μάρκον —— ἀξιόλογον ὄντα —— γεγαμηκότα —— πόθυμον ὄντα ἀν. τ. πραγμάτων κατεῖχον *Busb.* & *Voss.*

p Καὶ τῷ καθ' αὐτὸν γνησιότητι] Ita lego. κ τὸ καθ' αὐτὸν in *Editis* omnibus & *MSS.* præter *Gall.* qui habet κ καθ' αὐτόν.

* *Juliam*,] *Livillam* vocat Suetonius in vita Claudii cap. 1. COCC.

q Μινυκιανὸς] Conf. supr. c. 1. §. 8. SPANH.

r Ἐπιχωρηθέντων τ ἐπιθυμούντων] Συγχωρηθέντων *Busb.*

rr Ὑπὸ δ' τὴν πρώτην ἀρχὴν] Illud τὴν inseritur ex *Lugd. Bat.* HAV.

ad milites. quos cum universi viderent manu illis silentium indicere, & in eo esse ut loquendi initium facerent, tumultum movere cœperunt, nec passi sunt eos quidquam dicere; quod omnes unius imperio subesse magnopere expeterent: namque imperatorem sibi dari postulabant, ut qui vel minimam moram ægre laturi essent. Senatus autem dubitabat, & quo modo regeret aut imperio regeretur, & militibus eorum auctoritatem defugientibus, & Caji interfectoribus amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Cumque ita se res haberent, Chærea, accensus in iram, quod imperatorem peterent *milites*, daturum se promisit ducem, si quis signum ei afferret ab Eutycho. erat autem Eutychus iste factionis Prasinæ ut appellabatur auriga, Cajo devotissimus, quique in stabulis equitio ejus exstruendis milites attriverat, viles ab ipsis operas exigendo. quas res & illis exprobrabat Chærea, atque alia multa hujuscemodi, seque Claudii caput allaturum *minabatur*. indignum enim esse *ajebat*, si posit insanum stulto imperium committant. At illi, verbis ejus nihil moti, strictis gladiis & sublatis signis se propipiebant ad Claudium, adjuncturi se his qui fidem ei jurejurando dederant. ita Senatus desertus est à suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum ordinem redacti: quin & consternatio erat ubique & mœstitia, nemine sciente quid de se factum foret, Claudio in eos irritato; aliique in alios convicia jactabant, & ipsos *vehementer* pœnitebat. Tum Sabinus, unus è Caji interfectoribus, in medium progressus, se prius mortem sibimet consciscere edicebat, quam passurum ut Claudius fiat imperator, visurumque civitatem servitute oppressam; simulque Chæream increpabat, quod nimio vitæ amore teneretur, si is, qui primus Cajum contemptui habuit, vitam *jam* vitalem esse existimaret, cum fieri non possit ut vel hac via patria in libertatem restituatur. Chærea autem nihil sibi minus in animo esse dicebat, quam ut de morte appetenda dubitaret, statuere tamen prius Claudii mentem explorare.

Opprobrium in eos jacit.

Senatus desertus à militibus.

Sabini mina.

5. Et illi quidem in his erant. In castris autem undique festinatur ad obsequium Claudio præstandum: & Consulum alteri Q. Pomponio, *cum eodem veniret*, crimini milites objiciebant præcipue quod Senatum ad libertatem *asserendam* hortatus fuerat, atque impetum *in eum* fecerunt strictis gladiis; cædemque perpetrassent, nisi Claudius eos cohibuisset. Is consulem periculo ereptum suo lateri assidere jubet: Senatoribus vero qui cum Quinto non idem habitus est honos. nam & quidam illorum plagas accipiebant, repulsi dum illum salutatum irent, & Aponius vulneratus discedebat, omnesque in periculo versabantur. Tum rex Agrippa Claudium adiit, eumque obsecrat ut mitius se erga Senatores gereret: quippe, si male ab eo acciperetur Senatus, non habiturum esse alios quibus imperaret. Persuadetur Claudius, & Senatum convocat in palatium, quò ipse per *mediam* urbem lectica delatus est, deducentibus cum militibus multa sane cum vexatione populi. nam Chærea & Sabinus, *duo* ex interfectoribus Caji, in conspectum omnium processerant, cum cautum esset, ne ipsi in

Consulum alter multique è Senatoribus male tractantur à militibus.

Agrippa suadet Claudio ut mitius se erga Senatores gereret.

πρὸς τὰς σφαλιώτας. τῶι δὲ τὸ πλῆθος ὡς ἐς [s] παύσοντας αὐτὰς ταῖς χερσὶ, καὶ τὸ εἰπεῖν οὐδὲ τι ἀρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, [t] μὴ ἐφεῖς μὲν ὥστε εἰπεῖν, ἐᾷ τὸ ὠρμῆσθαι πάντας ὅτι τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸ δὲ ἡσσαμενον σκάλλουσι, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι [y] τὰς τελευτὰς. τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν δέχεσθαι ἂν τρόπον, ὅτι [x] δεχομένων αὐτὰς τὰ σφετερισθέντα, καὶ τὰ Γαΐου σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις οὐκ ἐφιέντων. [y] ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, Χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀναχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν ἧς αὐτοκράτορος, δώσειν ἐπηγγέλλετο στρατηγὸν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον φέροι. [z] Εὐτύχης κομίσειεν. ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος ὅτος, ἡνιόχου τοῦ καλουμένου Πρασίνου, φιλοσπουδάστου Γαΐῳ, καὶ περὶ τοὺς οἰκοδομοὺς τὰ στάσεων τοῦ περὶ σκήνην ἱππικοῦ τὸ στρατιωτικὸν ἐτρίβετο, ἀτίμοις ἐργασίαις ὑποκείμενον. εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτὰς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, τήν τε κεφαλὴν κομιεῖν τοῦ Κλαυδίου. δεινὸν γὰρ εἰ μετὰ μανίαν φρονήσει δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν. ὁ μὲν διετάπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ ταρασσόμενοί τε τὰς μαχαίρας, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ. καταλείπεται δὲ ὅτι σύγκλητος [a] ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, ἕως ὅτι χρήσαντο αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διά τ' [b] ἀπειθεῖσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλήλοις τε ἐλοιδορούντο, καὶ μετέμελον ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἷς τῶν Γαΐου σφαγέων, σφάζειν πρότερον αὐτὸν ἐπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα σῴζεσθαι, καὶ δυσκολαίνειν ἐπόψεσθαι καταλαβόντα. τόν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπληττεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐου πρῶτος ἀγαθὸν ὑπελάμβανοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ ὅτως ἀποδοθῆναι δυναμένης τῇ πατρίδι. Χαιρέας μὲν οὖν τοῦ θνήσκειν [c] ἐνδοιαστὸν οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βουλεύεσθαι μέντοι [d] διαπαιδωνίζειν διάνοιαν τὴν Κλαυδίου.

ε'. Καὶ οἱ μὲν [e] ἐν τοῖσδε ἦσαν. ὅτι δὲ στρατοπέδου [f] πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο καὶ θεραπείαν τὴν Κλαυδίου· καὶ τῶν ὑπάτων ὁ ἕτερος Κοίντος [g] Πομπώνιος δι' αἰτίας μὲν τῷ στρατιωτικῷ μᾶλλον ὡς [h] ἐπ' ἐλευθερίαν τὴν συγκλητον διεγκαλῶν, [i] ὡρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη, κἂν ἐπέπαικτο αὐτοῖς, μὴ Κλαυδίου διακωλύσαντος. διεγκαθίζει δὲ αὐτῷ τὸν ὕπατον ἐξαρπάσας καὶ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν ὁ μὲν σὺν τῷ Κοίντῳ ἀμοίας ἐδέχετο τιμῆς. τινὲς δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν, ἀνωθούμενοι τὰ πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως, Ἀπώνιος δὲ τραυματίας ἀνεχώρει, [k] μὲν τι κίνδυνος πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, προσελθὼν τῷ Κλαυδίῳ, ἀξιοῖ τοῖς συγκλητικοῖς ἠπιώτερον καταχρῆναι. ὑφορμένη γάρ τινος κακῆς περὶ τὴν βουλὴν, ὀχ ἕξειν ὧν ἄρξειεν ἐπίρρων. πείθει δὲ Κλαύδιος, καὶ συγκαλεῖ τὴν βουλὴν ὅτι δὲ παλατίου διὰ τῆς πόλεως φερόμενος, προσπίπτουσιν αὐτὸν δὲ στρατιωτικὴ σὺν πολλῇ πάνυ [l] κακώσει τοῦ πλήθους. προσεξήεσαν δὲ τῶν Γαΐου σφαγέων [m] εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰσιόντες προόδων κατ' ὀλίγους

[s] Παύσοντας αὐτὰς] Παύσαντας *Voss.*
[t] Μὴ ἐφεὶς μὲν] Μὴ ἐφίεναι ὥστε εἰπεῖν *Voss.*
[y] Τὰς τελευτὰς.] Τῆς τελέσης *Busb.*
[x] Δεχομένων αὐτὰς] Sic lego. δεχομένης αὐτῶν in *Editis & MSS.*
[y] Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων,] Ἐν τοιούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων *Busb.*
[z] Εὐτύχης κομίσειεν.] Est qui conjicit hunc esse eum, cui libros quatuor priores *Fabularum* inscripsit *Phædrus.*
[a] Ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων,] Ἐν ἐρημίᾳ *Busb.*
[b] Ἀπειθεῖσθαι] *L. B.* ἀπειθίαν.
[c] Ἐνδοιαστὸν] *Gen.* σύνδυασον· σύνδυασμὸς, ἀμφιβολία, ἀπορία· *Hesych.* SPANH.
[d] Διακωδωνίζειν] Διακωδωνίσαι Porphyr. πρὸς Ἀποχ. p. 408.
[e] Ἐν τοῖσδε ἦσαν.] Ἐν τοιοῖσδε *Busb.*

[f] Πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο.] Illud πᾶς è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[g] Πομπώνιος δι' αἰτίας μὲν] Ita lego. Πομπήιος in *Editis & MSS.*
[h] Ἐπ' ἐλευθερίαν τὴν συγκλητον] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπ' ἐλευθερίας in *Editis Aliisque.*
[i] Ὡρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη,] Iterum cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ὡρμήσαντες ἀπασάμενοι ξίφη in *Editis Aliisque.*
[k] Μὲν τι] *L. B.* μὲν γε.
[l] Κακώσει τοῦ πλήθους.] Quorsum κακώσει dicit; an id populo displicuisse credendum; contrarium huic supra dictum. Fuit cum legerem ἀξιώσει, *desiderio.* Sed locum posse commodum sensum recipere existimo, si γε sequens accipiatur pro γάρ.
[m] Εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος,] Εἰς τὸ φανερὸν *Busb.*

[n] Ἡσὶ-

σελὰς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύδιος στρατηγὸν [n] ἠρέτο τῶν σωματοφυλάκων. Κλαυδίῳ δὲ, ἐπείπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖτο, συναγαγὼν τοὺς [o] ἑταίρους, ψῆφον ἀνεδίδου περὶ Χαιρέου. τοῖς δὲ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δὲ ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ αὐτοῦ πιμωρίαν ἐπιβάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπ' ὀλιγωρίᾳ δὲ μέλλοντος χρόνου. ἀπήγετο οὖν [p] Χαιρέας τιμὴ ἐπὶ θανάτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ Λέπιδός τε καὶ Ρωμαίων πολλοί. λέγεται δὲ Χαιρέαν μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὴν συμφορὰν, ὃ μόνον τῷ κατ' αὐτὸν ἀμεταπίστῳ δὲ χήμαλος, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐνεδίδου Λέπιδον εἰς δάκρυα ἐκπεπραμμένον. ὀπτηθέντα γέ τοι τὴν φολιὼ δὲ Λέπιδα, [q] καὶ τὸ ῥίγος αἰτιωμένα, φῆσαι, ὡς οὐκ ἂν ἐναντία δὲ [r] Λέπιδα ποιήσαιτο πώποτε ῥίγος. πληθύος τε ἀνθρώπων ἑπομένης κατὰ θέαν, ὡς ἦκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τὸν στρατιώτην, εἰ δι' ἐμὲ μελέτης αὐτῷ [s] γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ, [t] ἢ πρῶτον ἔχοι τὸ ξίφος. καὶ ἐκέλευε νομίζειν ᾧ Γάιον [v] μεταχειρίσαιτο αὐτός. θνήσκει δὲ εὐδαιμόνως μιᾶς πληγῆς αὐτῷ γενομένης· Λέπιδος δὲ πάνυ δεξιῶς ὑπεξῆλθεν ἀθυμία, καὶ πληγῶν πλειόνων γενομένων, διὰ τὸ μαλακῶς τὸν τράχηλον προσφέρειν.

ε'. Ολίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις [x] ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ρωμαίων τὸ πλῆθος [y] τοῖς αὐτῶν ὀπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μοίραις ἐπίμπασαν εἰς τὸ πῦρ πεμένους, [z] ἵλεων καὶ [a] ἄμωμον εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. καὶ Χαιρέα μὲν τοιαύτη πλάνῃ δὲ βίου συνέτυχε. Σαβῖνος δὲ, Κλαυδίου μὴ μόνον τὴν αἰτίας [b] προσλύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχεν ἐφιέντος, ἄδικον ἡγεῖτο [c] ἐκλειπίαν τῆς πρὸς τοὺς σωσαμοκότας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν προπεσὼν τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τοῦ κώπου τῷ τραύματι συναλθεῖν.

publicum prodirent, edicto Pollionis, quem Claudius paullo ante corporis cuſtodibus præfecerat. At Claudius, poſtquam ad palatium *rex* veniret, convocatis amicis, mittebat eos in ſuffragia de Chærea. Illis quidem facinus ſplendidum eſſe videbatur, perfidiæ tamen auctorem accuſabant, & jure merito pœnam ei infligendam cenſebant, ut aliis in poſterum terrori ſit. Agebatur itaque Chærea ad ſupplicium, & una cum eo Lupus multique alii Romanorum. Dicitur autem Chærea magno animo tuliſſe calamitatem, non ſolum ex eo quod ne oris quidem colorem mutaverit ſed & ex iis quæ Lupo ſe lachrymis dedenti exprobrârit. Lupo ſane, cum veſtem deponeret, querenti de frigore, *ille* dicebat, non oportere unquam contra quam lupi ſolent algeſcere. cumque eum ſpectatum ſequeretur hominum multitudo, ubi ventum eſt ad locum, interrogabat militem, num exercitatus eſſet ad cædes, aut *tum* primum haberet gladium, jubebatque eum afferri quo ipſe Cajum peremerat. Uno autem ictu feliciter interiit: at Lupus non adeo commode è vita exiit præ timiditate, ictibus ſcilicet repetitis, quod parum fortiter collum porrexerit.

In Chæream & Lupum aliosque a- nimad ver- titur.

6. Paucis poſt diebus, quando *ſolennia* inſtarent parentalia, & populus Romanus ſuorum quiſque manibus libamina afferrent, Chæream etiam fertis honorarunt in ignem conjectis, ipſum obſecrantes ut propitius illis non iraſceretur, quod animo fuiſſent in eum ingrato. Et Chæreæ quidem contigit, ut hoc modo vitam finiret. Sabinus autem, non ſolum abſolutus à Claudio, verum etiam permiſſus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus ut à fide conjuratis data deſciſceret, ſeipſum interimit gladio incumbens, capulo tenus per vulnus adacto *in corpus*.

Sabinus ſi- bi ipſi ma- nus infert.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. IV.

Ως Κλαύδιος ἀπέδωκεν Ἀγρίππᾳ τὴν πατρῴαν βασιλείαν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπηύξησεν· καὶ ὡς διαγράμματα προέθηκε ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων.

Quomodo Claudius reddidit Agrippæ paternum regnum, ejuſque imperium amplificavit: utque edicta propoſuit in Judæorum gratiam.

Κλαύδιος δὲ, διὰ στρατιωτικῶν πάντων ὅ, τι μὴ ὕποπτον ἐν διὰ ὀξέως ἀποσκιρτώμενος, [d] διάγραμμα προέθηκε, [e] τήν τε ἀρχὴν Ἀγρίππα βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάιος παρέσχε, καὶ δι' ἐγκωμίων ἄγων τὸν βασιλέα. προσέθηκε δὲ αὐτῷ ποιεῖσθαι πάσαν τὴν ὑπὸ Ηρῴδου βασιλευθεῖσαν, ὃς μὴ πάππος αὐτοῦ, Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ὀφειλόμενα τῇ οἰκειότητι δὲ γένους ἀπέδιδε. [f] Ἀβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσετίθη, ὅρκια τε αὐτῷ τιμνεται πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἐπὶ τοῦ ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ρωμαίων πόλει. Ἀντίοχον δὲ μὴ εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρη τινὰ καὶ Κομμαγηνὴν δωρεῖται. λύει δὲ καὶ [g] Ἀλέξανδρον [h] Λυσίμαχον τὸν [i] Ἀλαβάρχου, φίλον ἀρχαῖον αὐτῷ γεγονό-

Claudius autem, cum è medio ſine mora ſuſtuliſſet milites omnes, quos ſuſpectos habuit, edictum propoſuit, quo & Agrippæ imperium, quod ei dederat Cajus, confirmabat, & regem *verbis quam ampliſſimis* laudabat. quin & adjiciebat quicquid Judææ & Samariæ *olim* ad ejus avi Herodis regnum pertinebat. Atque hæc quidem quaſi cognationis jure ei debita reſtituit. quin & Abilam, quæ Lyſaniæ fuerat, & quæcunque erant in monte Libano, de ſuo adjungebat: fœduſque ab eo ictum eſt cum Agrippa in medio urbis Romanæ foro. Antiochum etiam, cum ei regnum quod habuerat abſtuliſſet, parte quadam Ciliciæ & Commagena donavit. Inſuper & *vinculis* abſolvit Alexandrum Lyſimachum Alabarcham, cum quo vetus

Claudii erga Agrippam benignitas & liberalitas.

Antiochus Commagenæ rex.

Alexander Lyſimachus Alabarcha.

[n] Ηρέτο τῶν σωματοφυλάκων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἤρεθ' in *Editis Aliisque.*

[o] Ἑταίρους,] *L. B.* ἑτέρους.

[p] Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* in *cæteris* deeſt Χαιρέας.

[q] Καὶ —— ῥίγος.] Hoc non exſtat in Verſione Rufini. SPANH.

[r] Λέπιδα ποιήσαιτο πώποτε ῥίγος.] Malìem λύπην αἰτιάσαιτο.

[s] Γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* γεγόνειν *Vat.* γεγόναιεν in *Editis Aliisque.*

[t] Ἢ] *L. B.* εἰ.

[v] Μεταχειρίσαιτο αὐτός.] Διαχειρίσαιτο *Busb.*

[x] Ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων,] Romæ ἡμέραι ἐναγισμῶν *Rufin.* imminente feſtivitate. SPANH.

[y] Τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες.] Τὰ αὐτῶν *Busb.*

[z] Ἵλεων καὶ ἄμωμον εἶναι] Conf. ſup. lib. 15. c. 3. §. 4. SPANH.

[a] Ἄμωμον] *L. B.* ἄμωτον. *Coccejus* ἀμνήμονα.

[b] Προσλύοντος αὐτὸν,] Ἀπολύοντος *Busb.*

[c] Ἐκλειπίαν] *L. B.* ἐπιλειπίαν.

[d] Διάγραμμα] Διάταγμα ἀλλοι. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

[e] Τήν τε —— Σαμάρειαν.] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

[f] Ἀβιλαν —— ὄρει,] Ita ſcribo. (ita quoque exhibet *Lugd. Bat.*) Ἀβίλαν in *Joſephi* libris. Ἀβίλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίου *Ptol.* & apud *Lucam* (c. 3. v. 1.) exſtat memoria Λυσανίου Ἀβιλήνης τετραρχοῦντος, quod ab Ἄβιλα non Ἀβίλα. HUDS. Conf. ſupr. lib. 8. c. 12. §. 4. & infr. lib. 20. c. 6. §. 1. SPANH.

[g] Ἀλέξανδρον Λυσίμαχον τὸν Ἀλαβάρχου.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH. Illa Ἀλέξανδρον Λυσίμαχον in *Marg.* modo habet *L. B.*

[h] Λυσίμαχον] Λυσίμαχον deeſt *Voſſ.* agnoſcitur ab *Epiphanio*, qui tamen videtur Ἀλέξανδρον in ſuo *Codice* non habuiſſe. Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. ad A. M. 1039. p. 623.

[i] Ἀλαβάρχου,] De *Alabarcha* videſis *Fullerum in Miſcell.* l. 4. c. 16. p. 581. & quæ annotavimus ad lib. 18. c. 7. §. 3. & cap. 9. §. 1.

h Καὶ

tus ei interceſſerat amicitia, quique *olim* ſuæ matris Antoniæ procurator fuerat, quem Cajus iratus vinxerat: cujus filius Bernicen Agrippæ filiam duxit uxorem. & hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans, Herodi fratri ſuo collocavit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Herodes frater Agrippæ.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

2. Per idem autem tempus inter Judæos & Græcos exorta eſt ſeditio in urbe Alexandria. Cajo enim mortuo, Judæorum gens, ſub ejus imperio graviter oppreſſa, & multis injuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat præſidi Ægypti, ut ſeditionem illam compeſceret. quin & edictum, ſupplicantibus ei regibus Agrippa & Herode, mittit in Alexandriam & Syriam, ſcriptum in hanc ſententiam. "TIBE-

Claudii pro Alexandrinis Judæis edictum.

"RIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GER-
"MANICUS, PONTIFEX MAXIMUS,
"TRIB. POT. EDICIT. Quoniam jam olim
"cognitum habuimus Judæos, qui in Alexandria
"ſunt & Alexandrini appellantur, ſtatim ab urbe
"condita una cum Alexandrinis habitatum miſſos,
"& civitatis jus ex æquo à regibus conſequutos
"eſſe, id quod palam eſt ex reſcriptis eorum pa-
"riter & edictis, & poſtquam imperio noſtro per
"Auguſtum ſubjecta fuiſſet Alexandria, ſua illis
"integra manſiſſe jura, conſervata per miſſos illò
"diverſis temporibus præſides, nullamque de illo
"jure controverſiam motam fuiſſe, etiam quando
"Aquila præerat Alexandriæ, & cum mortuus eſ-
"ſet Judæorum ethnarcha, Auguſtum non vetuiſ-
"ſe alios deinceps ethnarchas fieri, volentem eo-
"rum quemque ſubjici, ita tamen ut ſuis uteren-
"tur inſtitutis, nec cogerentur patriam religionem
"violare; Alexandrinos autem excitari *contigit* in
"Judæos, una cum illis habitantes, eo tempore
"quo Cajus Cæſar rerum potiretur, qui ex vehe-
"menti inſania & dementia, quod noluerit gens
"Judæorum quidquam contra patriam religionem
"facere, ipſumque Deum appellare, eos *mirum in*
"*modum* depreſſerat: volo *itaque* nihil propter Ca-
"ji amentiam illis detractum iri, quod Judæorum
"genti fuerit conceſſum, ſed jura quibus olim gau-
"debant illis ſarta tecta manere, patriis in moribus
"& inſtitutis perſeverantibus; jubeoque ex utra-
"que parte modis omnibus cavendum eſſe, ne ulla
"moveatur ſeditio poſtquam edictum *hoc* meum
"fuerit publicatum.

3. Et hoc quidem edictum, in gratiam Judæorum Alexandriam miſſum, ita ſe habuiſſe accepimus; quod vero in reliquum terrarum orbem, hu-

Claudii pro Judæis per orbem Romanum edictum.

juſmodi erat. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆ-
"SAR, AUG. GERMANICUS, PONTI-
"FEX MAX. TRIB. POTEST. COS. CRE-
"ATUS ITERUM, EDICIT. Quandoqui-
"dem me ſupplices rogarint Agrippa & Herodes
"reges mihi amiciſſimi, ut permitterem etiam Ju-

τας; καὶ Αντωνίαν αὐτοῦ ἐπιτροπεύσαντα τῇ μητρὶ, ὀργῇ τῇ Γαΐου δεδεμένον· καὶ αὐτοῦ υἱὸς Βερνίκλῃ τῇ Αγρίππα γαμεῖ θυγατέρα. [k] καὶ ταύτῃ μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος [l] ὁ δὲ Αλεξάνδρου υἱὸς, παρθένον λαβών, [m] ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ Αγρίππᾳ Ηρῴδῃ δίδωσι, Χαλκίδος αὐτῷ τὴν βασιλείαν [n] εἶναι αἰτησάμενος. ἔσχε δὲ Κλαυδίου.

β'. Στασιάζεται δὴ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον [o] Ιουδαίων τοῖς Ελλησιν ὅτι τῆς Αλεξανδρέων πόλεως. πλούτησαντος δὲ Γαΐου τὸ Ιουδαίων [p] ἔθνος ὅτι [q] τῆς ἀρχῆς τὸ σκέλος πεπαυμένου, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Αλεξανδρέων [r] βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε· καὶ ἐν ὀλίγοις εὐθέως ἦν. καὶ Κλαύδιος ἐπιστέλλει τῷ [s] ἐπάρχοντι καὶ [t] τῷ Αἰγύπτου, ὥστε τῷ ἔθνει καταστεῖλαι. πέμπει δὲ Δόγραμμα, παρακεκλημένος αὐτὸν Αγρίππας τε καὶ Ηρῴδης τὸν βασιλέων, εἰς τε τὴν Αλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένον τοῦτον τὸν τρόπον· "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑ-
"ΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ
"ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ [v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. Επειδὴ ἀνέ-
"καθεν τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους, Αλεξανδρεῖς λε-
"γομένους, συγκαλωκιδένσας τοῖς πρώτοις [x] εὐθὺ καιροῦ
"Αλεξανδρεῦσι, καὶ [y] ἴσης πολιτείας τῶν βασιλέων
"πυχόντας, καθὼς φανερὸν ἐγένετο ἐκ τῶν γραμμάτων
"τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν Διαταγμάτων, καὶ, μὴ τὴ ἡμε-
"τέρᾳ ἡγεμονίᾳ Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Σεβαστῶ ὑπαρ-
"χθῆναι, [z] πφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πρω-
"φθέντων ἐπάρχων καὶ Διαφόρως χρόνους, μηδεμίαν τε
"ἀμφισβήτησιν ἐπὶ τούτων γενομένου τῶν δικαίων αὐτοῖς
"ἅμα καθ' ὃν καιρὸν Ακύλας ἦν ἐν Αλεξανδρείᾳ, καὶ
"πλουτήσαντος [a] τοῦ Ιουδαίων ἐθνάρχου τοῦ Σεβαστῶ μὴ
"κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑποπί-
"πτειν ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ πα-
"ραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὰ πάτρια [b] θρησκείαν,
"Αλεξανδρεῖς τε [c] ἐπαρθῆναι καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς Ιουδαίους
"ὅτι τοῦ Γαΐου Καίσαρος χρόνους, διὰ τὴν πολλὴν
"ὀπόνοιαν καὶ ἀδιαφροσύνην, ὅτι μὴ θεσβεῖαν ἠθέλησε
"τὸ Ιουδαίων ἔθνος τὰ πάτρια θρησκείαν καὶ θεὸν
"σεβομένους εἶναι αὐτὸν, παρηνώσαμεν αὐτούς· [d] βέλο-
"μαι μηδὲν διὰ τὴν Γαΐου ἀδιαφροσύνην τοῦ δικαίου τῶ
"Ιουδαίων ἔθνει ἀδικεῖσθαι, φυλάττεσθαι δὲ αὐτοὺς
"καὶ τὰ [e] πρότερον δικαιώματα, ἐμμένοντας τοῖς [f] ἰδίοις
"ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πολύ-
"σαι ποιήσασθαι σπουδὴν, ὅπως μηδεμία παραχὴ γένη-
"ται μὴ τὸ σεσπεῖσθαί με τὸ [g] διάγραμμα.

γ'. Τὸ μὲν οὖν εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων διάταγμα τοῦτον ἦν τὸν τρόπον γεγραμμένον· τὸ δὲ εἰς [h] τὸν ἄλλον οἰκουμένην εἶχεν ὧδε. "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥ-
"ΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡ-
"ΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ,
"ΥΠΑΤΟΣ [i] ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΛΕ-
"ΓΕΙ. Αἰτησαμένων με [k] βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρῴδου
"τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι καὶ αὐτὰ δίκαια

καὶ

k Καὶ —— Μάρκος] Verſ. *& hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus, Alexandri filius) virginem ſibi vendicans.* Sed ſic diſtinguendum, καὶ ταύτῃ μὲ, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος ὁ δὲ Αλεξάνδρου υἱὸς παρθένον λαβὼν, ἀδελφῷ —— (*nam moritur Marcus Alexandri F. qui virginem duxerat*) *Uſſerius* quidem ad annum Chriſti 41. p. 641. cum verſione facit, & ait Marcum, cui deſponſa fuit Berenice, ante nuptias defunctum. verum ſola *Joſephi* auctoritate nititur, cujus verbis vim facit; cum expreſſe dicat *Joſephus* verſu ſuperiore —— αὐτῷ υἱὸς Βερενίκλῃ —— γαμεῖ. IBBETS.

l Ο δὲ Αλεξάνδρου υἱὸς,] Τῷ Λυσιμάχου υἱὸς *Busb.*

m Ἀδελφῷ —— βασιλείαν] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

n Εἶναι αἰτησάμενος ὑπὸ Κλαυδίου.] Illud εἶναι non agnoſcit *Busb.*

o Ιουδαίων] Ιουδαίοις *Busb.*

p Εθνος ὅτι] Γένος *Busb.*

q Τῆς ἀρχῆς τὸ σκέλος πεπαυμένου,] Illud τὸ è *Cod. Busb.*

r Βιαζόμενον,] Ὑβριζόμενον *Voſſ.*

s Ἐπάρχῳ] Eſt qui malit ἐπάρχῳτι.

t Τῷ Αἰγύπτου,] Ita *Vat.* τῷ deeſt *reliquis.*

v ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ.] ΥΠΑΤΟΣ poſt ΕΞΟΥΣΙΑΣ adjicit *Busb.* non ita *Graci* cæteri & *Epiphan.*

x Εὐθὺ] Forte εὐθὺς. COCC.

y Ισης —— τετυχότας.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 7. §. 2. SPAN.

z Πφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια] Πιφύλακ' *Vat.*

a Τοῦ Ιουδαίων ἐθνάρχου] Ἐθνάρχου Ιουδαίων Alexandriæ. REL.

b Θρησκείαν,] Poſt Θρησκείαν iſta quæ ſequuntur, ἴσης πολιτείας τοῖς ἄλλοις Αλεξανδρεῦσι τετυχότων ἀνέκαθεν, adjicit *Busb.* Verum deerant *Epiphanii* codicibus *noſtriſque* reliquis.

c Επαρθῶναι κ.τ.λ.] Επαρθῶναι συνίδη ſolus *Busb.*

d Βέλομαι μηδὲν] Βέλομαι ὃν μηδὲν *Busb.*

e Πρότερον δικαιώματα,] Πρότερον *Busb.*

f Ιδίοις ἔθεσι] Ita *Voſſ.* Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

g Διάγραμμα.] *L. B.* Διάταγμα.

h Τὸν ἄλλον οἰκουμένην] Οἰκουμένῃ ſub Romanis. REL.

i Χειροτονηθεὶς] Χειροτονηθεὶς pro inauguratus. REL.

k Βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρῴδου] Ita *Busb.* & *Epiphan.* βασιλίων in *Editis Aliiſque.*

Ita

"καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ [l] Ρωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυ-
"λάσσειν, καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνε-
"χώρησα, οὐ μόνον τῷ [m] τοὺς αἰτησαμένους με χαρι-
"ζόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην
"ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν καὶ φι-
"λίαν, μάλιστα δὴ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλ-
"λωνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ
"καὶ ὑπὸ τοῦ Θείου Σεβαστοῦ αὐτοῖς ὧδε τετηρημένα· καλῶς
"ἂν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ
"τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς καὶ αὐτοῖς
"ἤδη νῦν προστάσσω μου τούτῳ τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπηρ-
"κέστερον χρῆσθαι, καὶ μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμο-
"νίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν, τοῦτό
"μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κω-
"λωνιῶν καὶ μητροπόλεων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτὸς,
"βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβυτῶν ἐγ-
"γράψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, ὡς ἔλαττον
"ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπιστὰν καλῶς ἀναγνω-
"σθῆναι [q] δυνατόν].

"καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ Ρωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυ-
"λάσσειν, καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνε-
"χώρησα, οὐ μόνον τοῦτο τοῖς αἰτησαμένους με χαρι-
"ζόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην ἀξίους
"κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν καὶ φιλίαν, μάλι-
"στα δὴ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλλωνίδα πόλιν
"τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ καὶ ὑπὸ τοῦ
"Θείου Σεβαστοῦ αὐτοῖς ὧδε τετηρημένα· καλῶς ἂν ἔχειν
"καὶ Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ τὰ
"πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς καὶ αὐτοῖς
"ἤδη νῦν προστάσσω μου τούτῳ τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπηρ-
"κέστερον χρῆσθαι, καὶ μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισι-
"δαιμονίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν,
"τοῦτό μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ
"τῶν κωλωνιῶν καὶ μητροπόλεων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ
"τῶν ἐκτὸς, βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρε-
"σβυτῶν ἐγγράψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, ὡς ἔλατ-
"τον ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπιστὰν καλῶς ἀναγνω-
"σθῆναι [q] δυνατόν.

"and to observe in all the dominions of the Romans the same privileges which they enjoyed in Alexandria, I have very readily granted them, not only because they requested me to do so, but because I thought it just to grant them, as I had before invited them to do it, on account of the fidelity and friendship they had shown to the Romans, and especially because I would not have any city of the Greeks deprived of those rights, since they were preserved to them by the Divine Augustus. It would therefore be but just, that the Jews throughout the whole world under our dominion should also enjoy their ancient customs without hindrance; and I charge them to use this my favour to them with moderation, and not to despise the religious observances of other nations, but to keep their own laws. This I also command by this my edict, that the magistrates of cities, colonies, and municipal towns, whether in Italy or out of it, as also kings and governors, by their deputies, have it registered, and keep it by them for thirty days at least, that it may be read publicly and distinctly."

"and to observe in all the dominions of the Romans the same privileges which they enjoyed in Alexandria, I have very readily granted them, not only because they requested me to do so, but because I thought it just to grant them, as I had before invited them to do it, on account of the fidelity and friendship they had shown to the Romans, and especially because I would not have any city of the Greeks deprived of those rights, since they were preserved to them by the Divine Augustus. It would therefore be but just, that the Jews throughout the whole world under our dominion should also enjoy their ancient customs without hindrance; and I charge them to use this my favour to them with moderation, and not to despise the religious observances of other nations, but to keep their own laws. This I also command by this my edict, that the magistrates of cities, colonies, and municipal towns, whether in Italy or out of it, as also kings and governors, by their deputies, have it registered, and keep it by them for thirty days at least, that it may be read publicly and distinctly."

ΚΕΦ. ϛ'.

Οἷα ὑπὲρ Ἀγρίππου εἰς Ἰουδαίαν ὑποστρέψαντος ἐπράχθη ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ ἃ τε Πετρώνιος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

Τούτοις μὲν δὴ τοῖς διατάγμασιν, εἰς Ἀλεξάνδρειάν τε καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποσταλεῖσιν, ἐδήλωσεν ὡς εἶχε Ἰουδαίων [r] ἔχοι γνώμην Κλαύδιος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Ἀγρίππαν, κομιζόμενον τὴν βασιλείαν, ὑπὲρ πλείονος λαμπροτέρας [s] ἐξέπεμψε, τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ὑπηρέταις διὰ γραμμάτων ὑπογείλας [t] ἐφάμιλλον ἄγειν. ὁ δ', ὡς εἰκὸς ὦν τὸ ὑπὲρ κρείττονος τύχης ἀνερχόμενον, μὴ τάχιστα ὑποστρέψειν· εἰς Ἱεροσόλυμα δ' ἐλθών, χαριστηρίας ἐξεπλήρωσε θυσίας, [u] ὅθεν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών. διὸ [x] καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε πολλοὺς συχνούς, τιμωρίᾳ τε χρυσῆν ἁλυσιν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσοστάθμιον τῇ σιδηρᾷ, ἣ τοὺς [y] ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέδη, τὸ συγγενῆς εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τὸ [z] ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε περίβολον ὑπὲρ τὸ [a] χαλκοφυλάκιον, [b] ἵν' ᾖ δεῖγμα, καὶ ἐξ τὰ μεγάλα δυνατὰ ποτε πεσεῖν, καὶ τὸν τὸ Θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτο ἐνεφάνιζεν ἡ τοῦ ἁλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Ἀγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμωτὸν ἀπέβη τὸ πρὶν ἀξίωμα· καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ πέδης ἐκβὰς, εἰς βασιλέα τὸν πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη. διὰ τούτων ἐνοεῖν ὅτι τοῦ ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθάνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δυνατὰ πάλιν λαβεῖν ὕψος.

β'. Ἐντελῶς δ' οὖν θρησκεύσας [c] τὸν Θεὸν Ἀγρίππας, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερωσύνης μετέσησεν· τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, τούτῳ [d] Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν, τὸν ἐκείνου κεκοσμήκει τιμάς. δύο δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ τῷ Σίμωνι καὶ πατὴρ Βοηθὸς, [e] ὃ τῇ θυγατρὶ βασιλεὺς συνῴκησεν

CAP. VI.

V.

Quænam Hierosolymis acta erant ab Agrippa post reditum ejus in Judæam: & quæ Petronius ad Doritas pro Judæis scripsit.

HIS igitur edictis, in Alexandriam & totum terrarum orbem missis, ostendit Claudius Cæsar qua erat erga Judæos voluntate: moxque Agrippam, regnum * curaturum, splendidioribus auctum honoribus dimisit, cum per literas provinciarum præsidibus & procuratoribus mandasset ut amice eum & benevole exciperent. Ille vero, id quod verisimile erat homini facere cui prospere omnia cesserunt, cum *magna* celeritate reversus est: cumque Hierosolyma perveniisset, victimas pro gratiarum actione immolavit, ita ut nihil à lege præscriptum omiserit. unde & multos Naziræos tonderi præcepit; & catenam auream, quam ei dederat Cajus, pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, in tristis fortunæ monumentum ejusdemque in melius mutatæ testimonium, intra conseptum templi supra gazophylacium suspendit, ut documento esset, & maxima posse concidere, Deumque solere ea quæ ceciderant erigere. omnibus enim ostendebat catenæ dedicatio, quod regi Agrippæ levicula de causa in vincti conditionem mutata fuerit pristina dignitas; pauloque post vinculis laxatus in regem evaserit *multo* quam ante splendidiorem. ut hinc liceat intelligere, ita hominibus esse à natura comparatum, ut celsissimi quique facile prolabantur, inclinatique iterum provehi possint ad illustriorem dignitatem.

Agrippam in regnum suum remittit Claudius.

Quænam post reditum præstiterit Agrippa.

2. Cum itaque omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, rite præstitisset Agrippa, Theophilum quidem Anani filium submovit à summo sacerdotio; & Boëthi filium Simonem, cognomine Cantheram, in ejus locum substituit. Erant autem Simoni fratres duo & Boëthus pater, cujus filiam He-

Simon Cantheras pontifex factus vice Theophili.

l Ρωμαίοις ἡγεμονίαις] Sic *Busb.* Ρωμαίοις in *cæteris.*
m Τοῖς αἰτησαμένοις] Αὐτοῖς *Busb.*
n Ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ] Ita *Vat.* ἐφ' ἡμᾶς in *Editis Aliisque.*
o Ὅθεν ἐξεπιστὰν καλῶς] Hæc formula (inquit *Seldenus* de *Synedr.* l. 1. c. 8) Romano in imperio, ut notissima, edictis hujusmodi subscribi solebat, literis suis tantum initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. *Unde de plano recte legi possit.*
p Ἐξεπιστὰν] Ἐξ ἐπιστ. SPANH.
q Δυνατόν.] Forte σωθῆ. COCC.
r Ἔχοι] *L. B.* ἔχει.
* *Curaturum,*] *Al.* recepturum.
s Ἐξέπεμψε,] Ἐξέπεμπεν *Busb.*
t Ἐφάμιλλον ἄγειν] Ἐφάμιλλον αὐτὴν ἄγειν *Vat.* & *Voss.*
u Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών.] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἐσῆλθεν ἀπολιπὼν *Busb.* ἀπῆλθεν habet *Voss.*
x Καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι] Ναζιραίων μάλα συχνοὺς διέταξε ξυρᾶσθαι, τιμωρίᾳ δὲ χρ. *Busb.*
y Ἡγεμονίδας χεῖρας ἰδίσθη,] Ἡγεμονίας *Busb.*
z Ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς,] Ἐπὶ τὸ κρεῖττον *Busb.* & *Gall.* εἰς τὰ κρείττω *L. B.*
a Χαλκοφυλάκιον,] De incensis sub Tito Gazophylaciis ἀλωτ. lib. 6 c. 5. § 2. Vide de Gazophylaciis & in iis contentis Ezechiæ Regis II Reg. XXXIX. 2. SPANH.
b Ἵν' ᾖ δεῖγμα,] Ἵν' ὦσι δεῖγμα *Busb.*
c Τὸν Θεὸν Ἀγρίππας,] Ita cum *Busb.* & *Voss.* τῷ Θεῷ in *Editis Aliisque.*
d Καινθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν,] Ita *Busb.* & *Zonar.* Καινθήρας in *cæteris.*
e Οὗ —— δεδίλω.] Herodis Magni uxor filia Simonis Pontificis. vid. supr. ἀλωτ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

Herodes rex uxorem duxerat, quemadmodum supra declaravimus. Tam igitur ipse quam pater & fratres pontificatum adeptus est, uti etiam Simonis Oniæ filii tres, sub imperio Macedonum, quod in superioribus memoravimus.

Agrippa in Hierosolymitas benignitas.

3. Cum autem res pontificatus ita constituisset rex, Hierosolymitis deinde amoris ipsorum & benevolentiæ gratiam retulit. nam remisit eis tributum quod pro singulis ædibus pendebatur, quod pulchrum esse duceret, se non pati ab illis amore & benevolentia superari. Silam autem omnibus *suis* copiis præfecit, quem multorum laborum socium & participem habuerat. At paulo admodum post Doritæ *quidam* juvenes, sanctitati anteponentes audaciam *suam*, ita facti à natura ut projectæ essent temeritatis, statuam Cæsaris in synagoga Judæorum posuerunt. id quod Agrippam magnopere irritabat. nam idem effecerant, ac si patriam legem sublatum iviſſent. Quare sine mora Publium Petronium convenit, qui tum Syriæ præses erat, & in Dorienſium quosdam accusationem instituit. Ille vero non minus ægre ferens hoc facinus (nam & ipse pro flagitio habuit quod contra leges factum erat) Dorienſibus, qui d'fecerant, asperius scripsit in hæc verba. "PUBLIUS PETRO-

Doritarum audax facinus.

VI. *Petronii contra Doritas edictum.*

"NIUS, LEGATUS TIBERII CLAUDII "CÆS. AUG. GERMANICI, MAGISTRA-"TIBUS DORIENSIUM EDICIT. Quo-"niam vestrum quidam eò insolentiæ proceſſe-"runt, ut, cum edictum propositum fuerit à Clau-"dio Cæsare Augusto Germanico, quo Judæi "suis legibus vivere permittuntur, id non egeritis "ut ei obsequium præstaretis, sed omnia è contra "feceritis, prohibentes Judæos conventus suos a-"gere, in ejusmodi loco Cæsaris statuam collocan-"do; qua re & maleficium admittitis non solum "in Judæos, sed & in imperatorem, cujus statua "rectius in proprio templo poneretur quam in "alieno, idque in loco ubi cœtus celebrantur, cum "à natura justum sit ut sui quisque loci sit domi-"nus prout decrevit Cæsar, (nam ridiculum esset "mea decreta commemorare post imperatoris edi-"ctum, quo Judæis permisit uti suis utantur mo-"ribus *& institutis*, ac præterea sanciit ut civita-"tis jus ex æquo cum Græcis obtineant) eos qui-"dem, qui talia contra Augusti edictum ausi sunt, "ita ut & ipsi indigne ea ferant qui ex primoribus "illorum esse videntur, non suo ex consilio sed po-"puli furore facta esse asseverantes, jubeo per cen-"turionem Vitellium Proculum ad me adduci fa-"ctorum rationem reddituros, primos vero magi-"stratuum hortor, ut fontes (nisi existimari velint "injuriam sua voluntate illatam esse) centurioni "indicent, operam dantes ne quæ turbæ aut rixæ "præbeatur occasio, (quam quidam mihi captare "videntur ex istiusmodi rebus) utpote quod ni-"hil mihi carissimoque regi Agrippæ curæ magis "sit, quam ne Judæorum gens occasionem arripi-"ens, semet defendendi prætextu congregetur, & "ad insaniam usque tumultuetur. Quo autem cer-"tius cognoscatis, Augusti de toto hoc negotio "mentem & sententiam, quæ ille non ita pridem

Ηρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωϑ. σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὕτω τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ὁ Σίμων, καὶ σὺν τῷ πατρὶ, καὶ ἕτερον ἔσχον οἱ Σίμωνος τρεῖς ὄντες ὑπὸ τὴν τῶν Μακεδόνων ἀρχὴν, ὅπερ ἐν τοῖς προαγούσαις γεγράφαμεν.

γ'. Καταστησάμενος δὴ τὰ περὶ τὰς ἀρχιερείας [b] ἔτους ὁ βασιλεὺς, τὴν Ἱεροσολυμίτας ἠμείψατο τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίας. [h] ἀνῆκε γὰρ αὐτοῖς τὸν ὑπὲρ ἑκάστης οἰκίας, ὃν καλῶς τιθέμενος ἀντιδίδναι τοῖς ἡδομένοις ἐφρόνει. [i] ἐπαρχον δὲ ἀπέδειξε πάντος τοῦ στρατεύματος Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμεταχόντα. παντάπασι δὲ ὀλίγου χρόνου διελθόντος, Δωρίται νεανίσκοι τὸ ἀσύετον [k] προτιθέμενοι τόλμαν, [l] καὶ πεφυκότες εἶναι θρασεῖς θρασύς, Καίσαρος ἀνδριάντα κομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ἀνέστησαν. τοῦτο σφόδρα τὸν Ἀγρίππαν παρώξυνε. καταλύσιν γὰρ τῶν πατρίων αὐτὸ νόμων ἐδόκει. ἀμελλητὶ δὴ πρὸς Πούπλιον Πετρώνιον, ἡγεμόνα τῆς Συρίας ὄντος τότε, βαδίζουσι, καὶ [m] κατηγόρουν τῶν [n] Δωριέων. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ τῷ πραχθέντι χαλεπήνας, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔκρινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἐνόμων καταφρόνησιν, τοῖς ἀποστᾶσι τῶν Δωριέων σὺν ὀργῇ τοῦτο ἔγραψε.

"ΠΟΥΠΛΙΟΣ ΠΕΤΡΩΝΙΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ "ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙ-"ΚΟΥ, ° ΔΩΡΙΕΩΝ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΛΕΓΕΙ. Ἐπ-"δὴ τοσαύτη τόλμη ἀπονοίας τινὲς ἐχρήσαντο ἐξ ὑμῶν, "[p] ὥστε μηδὲ, διὰ τὸ προτεθῆναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου "Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ περὶ τῶν ἀφιέσθαι Ἰουδαίους "φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεισθῆναι [q] ὑμᾶς αὐτὰ, τοὐναντίον "ἢ πάντα πρᾶξαι, συναγωγὴν Ἰουδαίων κωλύσοντας εἶναι, "διὰ τὸ μεταθεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαρος ἀνδριάντα, "παρανομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ εἰς "τὸ αὐτοκράτορα, ὃς ὁ ἀνδριὰς [r] βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ "ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐπῆρτο, καὶ πάντα ἐν τῷ τοῦ συνα-"γωγῆς τόπῳ, [s] τῇ Φύσει δικαίως ὄντος ἕνα ἕκαστον "τῶν ἰδίων τόπων κυριεύειν καὶ τὸ Καίσαρος ἐπίκλη-"μα· τοῦ γὰρ ἐμοῦ ὑπερτίμου μιμνήσκεσθαι χρεὼν ἐστι "μὴ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος διάταγμα τοῦ ὑπερφιάλου "Ἰουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι ἐκ συμ-"πολιτεύεσθαι τοῖς Ἕλλησι κεκελευκότος· τὰς μὲν οὖν ὑπὲρ "τὸ διάταγμα τοῦ [t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηκότας, ἐφ' "ᾧ ἐκ αὐτοὶ ἠγανάκτησαν οἱ δοκοῦντες αὐτῶν ἔχειν, "ἀ τῇ ἰδίᾳ σωφρονέστ χρῆσθαι λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ "πλήθους ὁρμῇ, ὑπὸ ἐκπλοντίρου Πρόκλου Οὐιτελλίου "ἐκέλευσα ἐπ' ἐμὲ ἀναχθῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον "ἀποδώσοντας, τοῖς δὲ πρώτοις ἄρχουσι φαίνω, εἰ "μὴ βέλτιον δοκεῖν καὶ τοῖς αὐτῶν σωφρονεῖν χρῆσθαι "τὸ ἀδίκημα, ὑποδείξαι τοὺς αἰτίους τῶν ἐκταραχῆς, "μηδεμιᾶς στάσεως μηδὲ μάχης ἐῶντας ἀφορμὴν γενέσθαι, "ἃ περ δοκοῦσί μοι ζητεῖσθαι διὰ τοιούτων ἔργων, καὶ "ἐμοὶ καὶ μάλιστά μοι βασιλέως Ἀγρίππα ἀδένος "μᾶλλον σπουδομένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμῆς [z] ἁρπαζόμενον "τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, [y] ὑπὸ τῆς ἀμιξίας σωφρόνως "συναθροισθὲν, εἰς ἀπόνοιαν [z] χωρῇ. ἵνα δὲ γνωρισθῇ-"ρον ᾖ, τί ὁ Σεβαστὸς περὶ ὅλης τῆς πράξεως] φρονήσῃ, "τὰ

f Οὐία παῖδες τρεῖς] Οὐίου *Busb.*

g Οὕτως ὁ βασιλεύς,] Ita *Busb.* οὕτω in *Græcis reliquis.* Οὕτως ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens.*

h Ἄνηκε γὰρ] *L. B.* ἀνῆκε γάρ.

i Ἐπαρχον] Ἔταρχον *Gall.* & *Voss.* in *margine.*

k Προτιθέμενοι] *L. B.* προστιθέμενοι.

l Καὶ πεφυκότες εἶναι] Ita *Busb.* & *Voss.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *cum natura viderentur audaces.* καίπερ ἀεὶ πεφυκότες in *Editis Aliisque.*

m Κατηγόρουν] Κατηγορεῖ *Zonar.*

n Δωριέων.] Vid. mox infr. SPANH.

o Δωριεῦσι] Leg. Δωριτῶν ut paulo ante Δωριῆ. SPANH.

p Ὥστε μηδὲ,] Ita *Voss.* ὥστε διὰ τὸ π. in *Editis Aliisque.* quæ lectio ferri potest, si mox legatur, καὶ πεισθῆναι.

q Ὑμᾶς] *Gen.* ἡμᾶς.

r Βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ,] Iterum cum *Cod. Voss.* βέλτιον in reliquis.

s Τῇ Φύσει δικαίως ὄντος] Sic lego. Τῇ φύσει δικαίως ὄντος in *Editis & MSS.* Si quis malit, Τῇ φύσει δικαίως ὄντος, per me licet.

t Σεβαστοῦ τοιαῦτα] Σεβαστοῦ Καίσαρος Κλαυδίου τετολμηκότας, ἐφ' ᾧ τοὺς Ἰουδαίους συναγωγὴν μὲν ἐκτεθεικότας τοῦ ἀνδριάντος, ἐν ᾧ *Busb.* Ista vero, utpote nec agnita ab *Epiphanio* nec ab aliis, in textum recipere nolui.

v Ἀποδώσοντας,] Παρανομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αὐτοκράτορα, post ἀποδώσοντας adjicit *Busb.*

x Ἁρπαζόμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος,] Ita *Busb.* ἁρπαζόμενοι in *ceteris.*

y Ὑπὸ τῆς ἀμιξίας σωφρόνως] Ὑπὲρ τῆς ἀμιξίας σωφρόνως *Busb.* & *Voss.*

z Χωρῇ.] Χωρίσῃ *Busb.*

"τὰ ἐν Αλεξανδρείᾳ αὐτῷ Διαπύσματα προσθήκα[a] προσ-
"έθηκα, ἅπερ, εἰ Ϲ γνώριμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, τότε Ϲ
"ὅτι τῷ βήματι ἀνέγνω ὁ τιμιώτατός μοι βασιλεὺς
"Αγρίππας, δικαιολογησάμενον πρεῖ τὸ μὴ δεῖν αὐτὸς
"ἀφαιρεθῆναι τὰ τῷ Σεβαστῷ δωρεᾶς. εἰς τ οὖν τὸ λοι-
"πὸν, παραγγέλλω, μηδεμίαν πρόφασιν σάσεως μηδὲ τα-
"ραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἐᾷν.

δ'. Πετρώνιος μὲν οὖν ὕτω πρόνοησεν, διορθώ-
σεως μὲν τὸ παρανομηθὲν ἤδη τυχεῖν, φυλάσσεσθαι δ' παρασκολήσιον μηδὲν εἰς αὐτούς. Αγρίππας δ' ὁ βασι-
λεὺς "ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τ[b] Καν θηρᾶν Σί-
"μωνα, Ιωναθην δὲ πάλιν ἐπ' αὐτῷ ἦγε τ[c] Ανάνου,
"τοῦτον ἀξιώτερον τ τιμῆς ὁμολογῶν εἶναι. τῷ δ' οὐκ
"ἀσμενιστὶν ἐφάνη, τὴν τοσαύτην ὑπολαβεῖν τιμήν.
"παρητεῖτο[d] γοῦν ταῦτα λέγων. "Σοὶ μὲν οὖν, ὦ
"βασιλεῦ, πεπιμημένος χάριν, ἀφ' ψυχῆς ἔχων
"τοῦτ' ὅ μοι γέρας σῇ[e] δόσως βούλησθ, εἰ καὶ πρὸς
"ὀδέν με τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρινεν ὁ Θεός. ἅπαξ
"δ' [f] ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι. τότε γὰρ αὐτὸν
"ἡμφιασάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ὑπολήψομαι. σὺ δ',
"εἰ [g] βούλῃ τ ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, δι-
"δαχθητι. πάσης καὶ πρὸς τ Θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς
"σε, βασιλεῦ, καθαρὸς ἀδελφός ἐστί μοι. πέπομπα τῇ
"τιμῇ τοῦτον σωίσημι." τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς
λόγοις, τ Ιωνάθῃ μὲν [h] ἔασε, γνώμῃ δ' τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ Ματθίᾳ τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' ὀ πολὺ, Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο, καὶ διεῖπε Συ-
ρίαν.

"Alexandriæ edixerit hisce adjunxi, quæque licet
"omnibus nota esse videantur, carissimus rex A-
"grippa pro tribunali mihi recitavit, cum con-
"tendisset Judæos privari non debere Augusti be-
"neficio. Quamobrem edico, ut in posterum nul-
"lam quæratis seditionum turbarumve occasio-
"nem, sed liberum sit unicuique suo more rituque
"Deum colere.

4. Atque ita quidem provisum est à Petronio, ut quicquid errati fuerit admissum corrigeretur, & deinceps *caveretur* ne tale quidpiam Judæi paterentur. Tunc autem rex Agrippa pontificatum Simoni Cantheræ ereptum Jonathæ Anani filio restitutum ibat, hunc ipsum honore digniorem es- se præ se ferens. Illi vero haud gratum videbatur, ut tanta augeretur dignitate. eam itaque recusa- bat, hujuscemodi usus oratione. "Equidem gau-
"deo, ô Rex, quod adeo me honorandum esse vo-
"luisti, mecum grato animo recolens dignitatem
"qua sponte tua & voluntate me cohonestas, etsi
"me Deus pontificatu plane indignum judicavit.
"Mihi autem satis est, semel induisse sacras vestes.
"tunc enim sancte magis eas accepi, quam nunc
"recepturus sum. Tum vero, si modo vis ut *ali-*
"*cui* me digniori deferatur honos, à me edoceri ne
"graveris. Est mihi frater, ab omni & in Deum
"& adversum te, Rex, peccato immunis. hunc
"tibi commendo, ut qui par sit isti dignitati."
His verbis rex delectatus, Jonatham quidem præ-
teriit, Matthiæ vero, ex fratris ejus consilio, pon-
tificatum dedit: nec ita multo post Petronio, in
Syria administranda, successit Marsus.

Pontifica-tus Simoni Cantheræ ademptus, & Jonathæ offertur.

Is honorem recusat.

Matthias fit pontifex.

ΚΕΦ. ζ.

Περὶ τοῦ Σίλα, καὶ διὰ τί ἠγανάκτησε πρὸς αὐτὸν ὁ βασι-
λεὺς Αγρίππας. ὡς Αγρίππας πρῶτος ἤρξατο τοῖς
Ιεροσολύμοις τεῖχος, καὶ ὡς Βηρυτίοις εὐηργέτησεν.

CAP. VII.

De Sila, & cur ei succensuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hierosolymis murum circundare, quæque in Berytios contulit beneficia.

VII.

Σιλας δ' ὁ τοῦ βασιλέως ἵππαρχος, ἐπεὶ διὰ πάν-
τος [i] αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς, ἀδένα κίνδυνον
αὐτῷ ποτὲ κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφα-
λερωτάτους [k] ὑποδὺς πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως μὲν
ἀνάπλεως, θεραπείαν ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βε-
βαιότητι φιλίας. ἁδαμῆ τοίνυν ὑπῃκατακλίνετο τῷ
βασιλεῖ, παῤῥησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. καὶ
τῆς φιλοφρονήσεως ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνυόμενον ἑαυτὸν
ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ συγκὰ τῆς τύ-
χης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τῷ ἑαυτῷ [l] τότε ἀγα-
θῷ θράσει δηλώσῃ. σπουδῇ δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ [m] κά-
μοι, πολλὰ διεξιών. τούτων οὖν τὸ πλεονάζον ἐνοχλισμὸς
ἐδόκει, διὸ προσόντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τὴν ἀπα-
ρρίδυτον παῤῥησίαν τοῦ ἀνδρός. οὐ γὰρ ἠδεῖα γὰρ αἱ τῶν ἀδό-
ξων χρόνων ἀναμνήσεις· εὐήθης δ' ὁ διπλοῦς [n] ἃ ποτε
ὠφέλησε προφέρων. πάλιν γὰρ ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ
Σίλας τοῦ βασιλέως τὸν θυμὸν, καίπερ, ὀργῇ πλέον
ἢ λογισμῷ δοὺς, ὃ τῆς ἱππαρχίας μόνον μετέστησε
τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεθησόμενον εἰς τὴν
ἐκείνου πατρίδα πέμψας. χρόνῳ δ' τὸν θυμὸν ἐμ-
βλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν πρὸς ἀνδρὸς
κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν ᾧ λαμβάνων [o] ὅσους ὑπὲρ ἐκεί-

Silas autem præfectus militiæ regiæ, quia, in omni fortunæ vicissitudine ei fidelis, nullius un-
quam periculi socius esse detrectaverat, sed & la-
bores difficillimos sæpe subierat, magna *benevolen-*
tiæ ejus fiducia nitebatur, secum cogitans honorem sibi tribui debere amicitiæ suæ constantiæ parem. quapropter regi in omnibus æquari volebat, & quotiescunque cum eo esset summa utebatur di-
cendi libertate: & in familiaribus colloquiis mole-
stus erat, sese immodice extollens, & regi sæpius-
cule tristia fortunæ in memoriam revocans, ut o-
stenderet quo esset eo tempore in illum animo
studioque: tum & frequens erat in memorando,
quot labores pro eo pertulerit. Itaque cum in
istis nimius fuerit, regi ea exprobrare videbatur;
adeo ut hominis effrenem libertatem infeste & ini-
quo animo tulerit rex. nam res injucunda est tem-
poris inglorie acti recordatio: & insipientis est per-
petuo dicere, quot & quæ olim alicui dederit be-
neficia. Tandem igitur Silas regis animum adeo
vehementer irritavit, ut ille, iræ magis quam ra-
tioni obsequens, non solum militiæ præfecturam
Silæ ademerit, verum etiam in vincula conjecerit
& in patriam suam ablegarit. Tempore autem ira
mitigata est, & rationem à præjudiciis liberam in
con-

Silas Agrippæ in adversis socius.

Silas Agrippam offendit, & in patriam vinctus mittitur.

a Προστέθηκα, [*L. B.* προσέθηκα

b Καινθηραν Σιμωνα,] Καθυρᾶ in *Edit. Basil.* Verum aut Καν-θήρων aut Κανηρᾶν legendum cum *Cod. Busb.*

c Ανανίου,] Ανανίᾳ solus *Busb.*

d Γὰρ.] *L. B.* δ' ἐν.

e Δίδως βούλησει,] Ita cum *Cod. Busb.* δίδωσι in *reliquis.* δίδω-σιν ἢ σῇ βούλῃ *Lugd. Bat.* διδοῦ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

f Ενδῦναι στολισμὸν ἱερὸν δρκοῦμαι.] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

g Βούλῃ τ ἀξιώτερον] Βούλει *Busb.*

h Ἔασε, γνώμῃ δ' τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ] Ηγάσατο τ γνώμης, τὰδελφοῦ δ' αὐτοῦ *Busb* & *Lugd. Bat.* in *Marg.* nisi quod τῷ ἀδελφῷ habeat.

i Αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς,] Αὐτοῦ *Busb.*

k Ὑποδὺς πολλάκις πόνους,] Ὑποδὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους καὶ κινδύνους *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *sed cum eo manifestis in laboribus & necessitatibus succubuerat.*

l Τότε προθύμῳ θράσει.] Illud τότε è *Cod. Busb. Zonara* & *Epiphan.*

m Κάμοι,] Σάμοι *Gen.* κάμοι *Ed. Basil.* SPANH.

n Α ποτε ὠφέλησε προφέρων.] Ita *Busb.* & *Voss.* ἅπερ ὠφέλησε in *Editis Aliisque.*

o Οσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους] Οσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ὑπέστη καὶ παλαι-στὰς *Busb.*

Recusat cum Agrippa in gratiam redire.

consilium de homine adhibuit *rex*, secum animo reputans, quantum ille laborum pro se pertulisset. Itaque cum diem celebraret natalem, quo omnibus qui sub ejus erant imperio læta convivia agitabantur, Silam quamprimum revocari jubet, secum epulis accubiturum. Is autem, cum liberiori uteretur ingenio, se justam irascendi causam nactum esse existimabat, quam non celabat eos qui ipsum accerserent, dicens, "Ad quem me honorem vo- "cat rex è vestigio periturum? neque enim priora "meæ in ipsum benevolentiæ præmia diuturna "esse passus est, sed me illis spoliavit cum contu- "melia. num me loquendi libertatem amisisse cen- "set? quâ, certo quodam conscio, fretus, nunc ma- "gis clamabo, è quibus eum calamitatibus eripue- "rim, quos labores pro ejus salute & dignitate ad- "ierim: pro quibus *officiis* me vinculis & obscuro "carcere remuneratus est. Ego certe horum nun- "quam oblivisear. immo forsan, cum è vita mi- "gravero, mihi manebit præclare factorum me- "moria." Hæc vociferabatur, jubebatque ut eadem regi referrent. Ille vero, cum insanabili eum ingenio esse videret, in custodia reliquit.

Agrippa ab Hierosolymis muniendis desistit, ita volente Claudio.

2. Tum autem Hierosolymorum muros, spectantes ad novam civitatem, publicis sumptibus muniebat, partim eos in latitudinem augendo, partimque in altitudinem extollendo: & fecisset eos adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari molimen *regis* per literas significasset. Quo factum ut Claudius, suspicatus aliquid innovatum iri, Agrippæ mandarit statim ut à mœnibus ædificandis desisteret: atque ille non committendum esse censuit ut dicto non audiret.

Agrippæ elogium. Comparatio Agrippæ & Herodis Magni F.

3. Erat autem rex iste à natura ita factus, ut muneribus studeret esse beneficus, & populos liberalitate demereri magnopere desideraret, & large effuseque sumptus faciendo sibi pararet nominis celebritatem, dando voluptatem capiens, gaudensque ita vitam agere ut ab omnibus prædicaretur; Herodis, qui ante eum regnaverat, moribus plane dissimilis. Nam huic natura erat prona ad ultionem & in ea inexorabilis, ut qui in vexandis quos habebat exosos modum nullum servaret, quique adeo fateretur majorem sibi ad Græcos quam ad Judæos esse adjunctionem: quippe alienigenarum urbes pecuniæ largitione decorabat. aliis balnea & theatra, atque aliis templa & porticus exstruebat; at Judæorum ne ullam quidem urbem vel minimo cohonestavit ornatu, donove aliquo memorabili *dignatus est*. Agrippa contra miti erat ingenio, in universos ex æquo beneficus. in exteros omnes humanus erat, &, cum illis munificentiam suam ostenderet, popularibus suis * cujusque ratione habita benignus, magisque dolens vicem illorum *in adversis*. Quapropter libenter & assidue Hierosolymis degebat, & patriorum institutorum custos erat religiosus. adeoque seipsum in omnibus mundum purumque servabat; neque diem unquam unum intermittebat, quin rem sacram ex lege faceret.

νες πάντες ἐκεῖνον ἀνέτλη. [p] ἡμέραν ἣν ἑορτάζων αὐτὸς γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν ὧν ἦρχεν εὐφροσύνας παρεῖχεν θαλείας, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει φθάσαι δεῦπνα, πλείστον αὐτῷ χρησόμενον. [q] τῷ μὲν τρόπῳ ἐλευθερίας ὤν, ἐδόκει εὐσταθεῖ αἰτίαν ὀργῆς, ἣν ὅσοι [r] ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μεταπεμπομένους αὐτὸν, λέγων, "Ἐπὶ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀνακαλεῖ με, "τὸν μετὰ μικρὸν [s] ἀπολλύμενον; οὐδὲ γὰρ τὰ "πρῶτά μοι χάρις τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, "ἀπεσύλησε δὲ ὑβρίσας. ἢ πεπαῦται νεμομένη "[t] με τῆς παῤῥησίας, ἣν δοὺς [u] ποιοῦ σωφρόνου "ἔχων [x] νῦν βοήσομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξελυσά- "μην δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνους, ἐκείνῳ [y] χαρι- "ζόμενον σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν χάριν ἠνεγκά- "μην δεσμὰ καὶ [z] σκότιον εἱρκτήν. ὧν ἐγὼ πα- "τὴ τούτων λήσομαι. τάχα [a] καμοὶ τὴν τῆς ἀρ- "χῆς [b] συνεπίσειεν μνήμην καὶ μεταναστᾶσι τῆς "σαρκὸς ἡ ψυχή." ταῦτα ἀνεβόα, καὶ διεπάττετο τῷ βασιλεῖ λέγειν [c] αὐτά. ὁ δ' ὡς ἀπάτως εἶχε λελεγμένον, πάλιν εἴασεν ἐν φρουρᾷ.

β'. Τὰ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεύοντα πόλιν, [d] δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις, [e] τῇ μὲν εὐρυχωρίαν εἰς πλάτος, τῇ δὲ εἰς ὕψος ἐξαίρων· κἂν ἐξειργάσατο ταῦτα πᾶσαν ἀνθρωπίνην κρείττονα βίαν, εἰ μὴ [f] Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι λόγῳ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδιος ὑπονοήσας, ἐπέστειλεν Ἀγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

γ'. Ἐπεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς [g] ἵνα ὠφελητικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονῆσαι ἔθνη φιλότιμον, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν αἴνεσιν αὐτῷ εἰς ἐπιφάνειαν, ἡδόμενον τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' ὀδὸν Ἡρῴδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμενον. [h] ἐκεῖνος γὰρ μνησικακεῖν ἦθος ἐπὶ τιμωρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀπαμίδητον, Ἕλλησι πλέον ἢ Ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν [i] ὁμολογούμενον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐσέμνωσε δώσει χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευῆς. ἔστιν αἷς ναὸς ἀνέστησε, στοὰς ἄλλας· ἀλλ' Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ἐπισκευῆς ἠξίωσεν, οὐδὲ δώσεως ἀξίας μνημονευθῆναι. πρὸς γὰρ ὁ τρόπος Ἀγρίππα, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. τοῖς ἀλλοεθνέσιν ἦν φιλάνθρωπος, κἀκείνοις ἐνδεικνύμενος τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρῆσις, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. [k] ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτη καὶ συνεχὴς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἦν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. ἀφ' ἁπάσης γοῦν αὐτὸν ἦλθε ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέραν τὴν παρῳδοῦσαν αὐτῷ [l] τῆς νομίμης χρηναίας θυσίας.

δ'. Καὶ

[p] Ἡμέραν —— γενέθλιον,] Γενέθλια mos in gente Herodum. REL.

[q] Τῷ μὲν τρόπῳ ἐλευθερίας ὤν,] Ita ipse distinguo. τῷ μέν, τρόπος ἐλευθερίας ὤν, ἐδόκει in *Editis*. τῷ μέν, τρόπῳ ἐλεύθερος ἦν *Busb.* forsan pro ὁ μέν, (ut corrigit *Cocceius*) τρόπῳ &c. τῷ μὲν τρόπῳ ἐλεύθερος *Gall.* τρόπον δὲ ἐλεύθερος ἦν *Voss.*

[r] Ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μεταπεμπομένους αὐτὸν,] Ἀπέκρυπτε *Busb.*

[s] Ἀπολυμβάνω;] Sic *MSS.* & *Zonar.* ἀπολυμαίνω in *Editis*.

[t] Με τῆς παῤῥησίας.] Mè deëst *Busb.* & *Vat.*

[u] Ποιοῦ σωφρόνου ἔχων] Ita lego. ποίου in *libris* Est qui τοίου malit.

[x] Νῦν βοήσομαι μᾶλλον,] Vocula ν*ῦν* inserui è *Cod. Busb.* & *Zonar.*

[y] Χαριζόμενον σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν,] Ποιζόμενον *Busb.* ποιζων *Zonar.*

[z] Σκότιον εἱρκτήν.] *Al.* σκέτιον.

[a] Κἀμοὶ] *L. B* μοὶ.

[b] Συνεπίσειεν;] Forte συναπείσειεν. COCC.

[c] Αὐτά.] Αὐτὰ adjectum esse volui è *Cod. Busb.*

[d] Δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις,] Mœnia urbis sumtu publico vid. Schecalim. REL.

[e] Τῇ —— ἐξαίρων·] Ita lego. (legerat quoque ita *Cocceius*) antea erat, τῶν μὲν & mox τῶν δέ.

[f] Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν] *Sc.* Vibius Marsus.

[g] Οὗτος.] *Gen.* Οὗτος.

[h] Ἐκείνῳ —— ὁμολογούμενον·] De Herodis Magni operibus in Græcis Syriæ & Phœniciæ urbibus supr. lib. 15. c. 9. §. 3. & 6. SPANH.

[i] Ὁμολογούμενον·] Ita *Busb.* ὁμολογούμενος in *Editis Aliisque*.

* *Cujusque ratione habita benignus*,] Pro modo, *Epiphan.*

[k] Ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτη] ἰδία *Voss.*

[l] Τῆς νομίμης χρηναίας θυσίας.] Ita lego cum *Cod. Busb.* τὰ νόμιμα in *Editis Aliisque*. forsan pro τῇ τὰ νόμιμα. Est qui τὰ νόμιμα delenda esse censet, quod mox §. 4. post δυοῖν occurrant. HUDS. Uti חמידים singulis diebus sacrificabat. REL.

m Εἰσ-

δ'. Καὶ δή τις ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπιχώ-
ριος [m] ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ὄνο-
μα· τούτῳ, πληθὺς εἰς ἐκκλησίαν ἀλίσας, [n] τωι-
καῦτα τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος,
ἐτόλμησεν αὐτὸν κατειπεῖν, ὡς οὐχ ὅσιος εἴη, δι-
καίως δ' ἂν εἴργοιτο τοῦ ναοῦ τῆς εἰσόδου, πεφυ-
κυίας τοῖς ἐγχωρίοις. δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμ-
μάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δη-
μηγορήσας Σίμων ταῦτα. μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ
[o] βασιλεὺς, καὶ, καθέζεται γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τό-
τε, καθεσθῆναι παρ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἠρέμα τε καὶ
πράως, εἰπέ μοι, φησὶν, τί τῶν ἐνθάδε γινομένων
ἐστὶ παράνομον; ὁ δ', εἰπεῖν ἔχων οὐδέν, τυχεῖν ἐδεῖτο
συγγνώμης. [p] καὶ ὁ βασιλεὺς οὕτω δὴ προσεδόκησέ τις
διηλλάχθαι, τὴν πραότητα κρίνων βασιλικωτέραν ὀρ-
γῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγέθεσι θυμοῦ μᾶλλον ἐπι-
εικείαν. τὸν Σίμωνα γοῦν, καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας,
ἀπεπέμψατο.

ε'. Πολλοῖς δὴ κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίοις ἐξαι-
ρέτως ἐτίμησε. θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πο-
λυτελείᾳ τε καὶ κάλλει πολλῶν διαφέρον, [q] ἀμφι-
θέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς
τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων στενότητι δα-
πανημάτων ἢ τοῦ κάλλους ἀδικήσας ἢ τὸ μέγεθος. ἐπε-
δαψιλεύσατο δὲ αὐτῶν τῇ καθιέρωσιν μεγαλοπρε-
πῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ὑπὲρ πάλων, πάν-
θ' ὅσα μουσικῆς ἔργα διώκων, καὶ ποικίλης ποιητικὰ
τέρψεως, [r] ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθει μονομάχων
τὴν αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τῷ κατὰ
πλῆθος ἀντιπάλῳ βουληθεὶς θέαν παρασχεῖν τῶν θεωμένων
τέρψιν, ἐπάκτους ἄνδρας ἐπάκτοις μαχησομένους
ἐπέμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ὑποτάξας εἰς τοῦδε
τὸν πρᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πόλεμος δὲ ἔρ-
γον ᾖσιν τέρψις εἰρήνης. τούτους μὲν δὴ [s] πάντας σω-
διέφθειρεν.

4. Ex eo factum ut Hierosolymitanus quidam indigena, nomine Simon, qui legis peritus habebatur, multitudine in concionem vocata cum rex Cæsaream profectus esset, ausus fuerit eum accusare, quasi non sanctus esset, mereturque arceri ab omni in templum aditu, qui non nisi † indigenis pateret. Per literas igitur regi significatur ab urbis præfecto, quod hujusmodi verba ad populum fecisset Simon. Rex autem illum accersit, sibique proxime (nam eo tempore in theatro sedebat) collocari jussit; moxque sedata voce & placida, dic mihi, inquit, num quid hîc agitur contra leges? Ille vero, cum nihil haberet quod diceret, *præteritorum* veniam rogabat. Tum rex magis quam quisquam opinaretur ei reconciliatus erat, ut qui clementiam magis quam iram regibus convenire existimarit, noritque summos viros plus decere lenitatem quam excandescentiam. Itaque Simonem, etiam munere quodam auctum ornatumque, dimisit.

Simon quidam Agrippam criminatur.

Rex ei veniam dat.

5. Cum autem multa multis exstruxisset, Berytios eximie honoravit. theatrum enim illis exædificavit, quod elegantia & pulchritudine *aliis* multis præstabat; ut & amphitheatrum sumptuosum & magnificum, & ad hæc balneas & porticus, in nullo opere sumptibus parcendo quidquam aut splendori ejus aut magnitudini detrahens. In iis autem magnifice consecrandis profusus erat, exhibitis in theatro quidem spectaculis, traductisque *eò* musicorum omne genus certaminibus, & quæcunque variam delectationem afferrent; in amphitheatro vero gladiatorum numero animi magnitudinem ostendebat, ubi etiam catervatim commissis pugnatoribus spectatores oblectare volens, duas cohortes emisit septingentorum quamque hominum qui prælio congrederentur, maleficis quotcunque habuit in hoc ipsum designatis, ut ipsi quidem pœna afficerentur, quod vero bello geritur in pacis voluptatem verteretur. atque ita quidem hos omnes simul exitio dedit.

Agrippa in Berytios munificentia.

ΚΕΦ. η'.

Οσα μετὰ ταῦτα ἔπραξεν Αγρίππας ἄχρι τελευτῆς αὐ-
τοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

CAP. VIII.

Quæ deinceps gesserit Agrippa usque ad obitum; & quo modo vitam finierit.

ΕΝ Βηρυτῷ δὲ τελέσας τὰ προειρημένα, μετῆλθεν
εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ἐνταῦθα δὲ ἄσχα τοῖς
ἄλλοις βασιλεῦσι πρόβλεπτα. ἦκε γὰρ παρ' αὐτὸν
[t] Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Αντίοχος, [x] Εμεσῶν δὲ
Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Αρμενίας ἔτι
ἐβασίλευσε, καὶ [y] Πολέμων τοῦ Πόντου κεκτημέ-
νος δυναστείαν, Ηρῴδης τε· [z] ἔτι ἀδελφὸς δὲ αὐτοῦ,
ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δὲ πᾶσι καὶ τὰς ὑποδο-
χὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα [a] ἀλαδείξας [b] φρονή-
σεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως [c] τῇ τοῦ βασι-

Ἀγρίππας Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ἐνταῦθα δὲ ἄσχα τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι πρόβλεπτα. ἦκε γὰρ παρ' αὐτὸν Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Αντίοχος, Εμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Αρμενίας ἔτι ἐβασίλευσε, καὶ Πολέμων τοῦ Πόντου κεκτημένος δυναστείαν, Ηρῴδης τε· ἔτι ἀδελφὸς δὲ αὐτοῦ, ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δὲ πᾶσι καὶ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα ἀλαδείξας φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως τῇ τοῦ βασι-

Agrippa Tiberiade reges aliquot magnifice excipit.

IStis autem, quæ jam memoravimus, apud Berytum celebratis, in Tiberiadem Galilææ urbem migravit. Et quidem ex hisce magna erat in admiratione apud alios reges. Ad eum igitur veniebat Antiochus Commagenæ rex, & Emesorum Sampsigeramus, & Cotys qui in Armenia minori imperitabat, & Polemon qui Ponti regnum tenebat, & Herodes frater ejus idemque Chalcidis rex. Hos autem omnes ita hospitali mensa multaque hilaritate excepit, ut quam maxime animi sapientis altitudinem ostenderit, adeoque non immerito videretur *illustri* regum præsentia cohonestari. Ve-

m Εξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα,] Εξακριβῶν *Vat.*

n Τωικαῦτα] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* τώνικα ᾗ in *Editis Aliisque.*

† *Indigenis pateret.*] Ἐγχωίοις lego pro Ἀλλοίοις, ut opprobrium sit in Agrippam jactum, quod Aliegena fuerit.

o Βασιλεύς,] Βατιλεὺς, καθίζετο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καὶ καθεσθῆναι &c. *Busb.*

p Καὶ ὁ βατιλεὺς αὐτῷ] Ita cum *Cod. Busb.* ut μᾶλλον (aut ἧττον) subaudiendum relinquatur, prout lib. 19. c. 2. c. 4. atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur* &c. ἀλλὰ βασιλεὺς αὐτὸν ἢ πρόσ. in *Editis Aliisque.* καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς δὴ πρεσδοκίαν διπλαίστερα αὐτῷ *Zonar.*

q Αμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων,] Ita cum *Cod. Busb.* ἀμφιθέατρον δὲ τ. μὲ. βαλανεῖα πρὸς τ, in *ceteris.*

r Ἐν ——— μονομάχων] Vid. *Lipsium* Vol. 3. p. 898.

s Πάντας συνδιέφθειρεν.] *L. B.* πανσυδὶ διέφθειρεν, quasi respiceret locutionem Homericam Il. λ. 708. 772. pro quo alias idem Poeta dixit πανσυδίῃ. HAV.

t Κομμαγήνης μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Conf. *alios* lib. 2. c. 18. §. 9. SPANH.

y Μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Illud μὲν ut & ᾗ post Εμεσῶν desumpsi è *Cod. Busb.*

x Εμεσῶν ᾗ Σαμψιγέραμος,] Ita lego ex libro XVIII. cap. 6. §. 4. (adstipulante *L. B.*) & ex *Strabone*, l. XVI. p. 753. *Edit. Paris.* antea erat Δαμασκηνῶν Σαμψιγεραμος. at in melioribus *Epiphanis* exemplaribus, *Emesorum Sampsigeramus.* HUDS. Damascenorum Rex *Rufin.* pro quo Δαμασκηνῶν *Gen.* pro quo Εμεσῶν hic *Gelen.* lege Εμισηνῶν vel Εμισηνῶν ut Nummi. Conf. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

y Πολέμων τοῦ Πόντου] Hic est Polemon, cujus meminit *Eutropius*, quo concedente Romanis, Pontus provincia facta est. Vide *Scaligeri* Animadvers. ad *Eusebium*, p. 180.

z Οὐτῶ ἀδελφὸς δὲ αὐτοῦ,] Ος ἀδελφὸς δὲ αὐτῷ *Busb.*

a Διαδείξας] Ita *Busb.* Δαδείξεως, (Δαδείκτας *Cocceius*) nullo plane sensu, in *Editis Aliisque.*

b Φρονήσεως] *L. B.* καὶ Φρονήσεως.

c Τῇ τοῦ βασιλέως παρουσίᾳ τιμᾶσθαι.] Sic placuit rescribere. (&

Verumenimvero, dum illi adhuc apud eum morarentur, Marsus Syriæ præses supervenit. Servans igitur debitam Romanis reverentiam, ex urbe usque ad septimum lapidem illi obviam processit rex. *Marsus eos discedere iubet: unde ei Agrippa infensus.* Accidit autem ut hoc simultatis cum Marso initium factum esset, quod alios reges eodem cum eo curru vectos secum adduxerit. Nam Marsus spectam habuit illorum concordiam, & quod tanta invicem conjuncti essent amicitia; existimans tot virorum potentium consensum haud è re esse Romanorum. Mox itaque, certis quibusdam è necessariis suis ad singulos missis, imperavit ut sine mora domum quisque suam discederet. Ista Agrippa ægre accipiebat, & ex eo quidem tempore inter se dissentiebant. Matthiæ autem pontificatu adempto, vice ejus Elionæum Cantheræ filium pontificem constituit. *Elionæus pontifex.*

2. Tertius jam annus effluxerat, ex quo totius Judææ regno potiebatur, cum in urbem Cæsaream ingressus est, quæ antea Stratonis turris vocabatur. Illic autem in honorem Cæsaris spectacula edebat, cum intelligeret pro illius salute hos festos dies institutos fuisse. Ad quam festivitatem frequens numerus eorum, qui honore inter suos ac dignitate pollebant, ex tota provincia confluxerat. *Agrippa Cæsaream edit spectacula.* Secundo autem spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ibi argentum, primis solarium radiorum ictibus illustratum, mirum in modum resplendescebat, metuendum quiddam atque horrendum oculos in id defigentibus incutiens. Moxque adulatores, vocibus ne ipsi quidem bono futuris, alii aliunde acclamare, Deum appellantes, dicentesque, "propitius nobis esto, & licet "hactenus te veluti hominem reveriti sumus, in "posterum vero se eum mortali sorte majorem ha"bituros." At rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem rejecit. Post paulum vero oculis in altum sublatis, supra caput bubonem funiculo cuidam insidentem conspexit: & statim hunc malorum esse nuncium intellexit, qui *Veste splendida indutus theatrum ingreditur.* *Agrippæ ut Deo acclamatur.* *Conspecto bubone mortem sibi instare intelligit.*

λέων παρουσία πεπιῆχε. ἀλλὰ γὰρ, τούτων ἀμφιβόλων ἔτι παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρῆλθε πρὸς Ρωμαίους οὐ [d] πεμπτικὸν τηρῶν, ὑπαντήσαντος αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω [e] σταδίους ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεὺς. τότε γὰρ ἔμελλε τῆς [f] πρὸς τὸ Μάρσον ὄχῃ χωρίσεσθαι διαφορᾶς, [g] συγκαθεζομένους γὰρ ἔβλεπε τὴν ἀπορρητον [h] ἐπήγετο τοὺς ἄλλους βασιλέας. Μάρσῳ δ' ἡ τούτων [i] ὁμόνοια, καὶ μέχρι τοσούδε φιλίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὑπωπτεύθη, συμφέρειν ἐκ ὑπολαμβάνοντι Ρωμαίοις δυνατῶν τοσούτων συμφρόνησιν. εὐθὺς οὖν ἑκάστῳ τῶν ἀπιτηδείων τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ἔβλεπε τὰ ἑαυτοῦ δίχα μελλήσεως ἀπέρχεσθαι. τοῦτο Αγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τότε διαφόρως ἔσχε. τὸν δὲ ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἀντ' αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα [k] Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καθηρᾶ παῖδα.

β'. [l] Τέτταρον δ' ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ιουδαίας πεπληρωτο, καὶ παρῆλθεν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣν [m] πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. σπεύδων δὲ ἐπιθεῖναι χαρᾶς εἰς τὸν Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα τούτοις ἔθεσάμενος. καὶ παρ' αὐτὸν ἤθροιστο τῆς τε τῆς ἐπαρχίας [n] ἐν τέλει ὄντων εἰς ἀξίας πολλῆς. δευτέρᾳ [o] δὲ τῶν θεωρίων ἡμέρᾳ φωτὶ [p] σκυτάμενος ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς θαυμάσιον [q] ὑφὴν εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον δεχομένης ἡμέρας. ἔνθα τὰ πρῶτα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων [r] ἐπιβολαῖς ὁ ἀργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τε φόβερὸν ὄν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι φέλκυθες. εὐθὺς δὲ οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ [s] πρὸς ἀγαθῷ, ἄλλοθεν [t] φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "εὐμενής τε εἴης, ἐπιλέγοντες, εἰ δὲ μέχρι τοῦ ὡς ἄνθρωπον "ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ [v] τοιγαροῦν [x] κρείττονά σε ὁμολογοῦμεν." οὐκ ἐπέσκηψε τότε ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακείαν ἀσεβοῦσαν [y] ἀπεβλέψατο. [z] ἀναβλέψας [a] δ' ὀλίγον [b] τὸν [c] βύβωνα τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἔβλεπε χοινίκι τινός· [d] ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, [e] τὸ καὶ ποτε τῶν ἀγα-

θῶν

jam huic emend. adstipulatur *Lugd. Bat. Coccejus* cogitaverat ἐσθησοφίᾳ) antea in *Editis* τῆς δ' βασιλίως παρουσίας τετ. in uno *MS.* τῇ τ' βασιλείας παρουσίᾳ, in altero τῇ δ' βασιλέως παρουσίᾳ τετιμῆσθαι.

d Πεμπτικὸν] Forte præponi debet τὸ. COCC.

e Σταδίους ἑπτὰ ἀπέχοντι ὁ βασιλεύς.] Sic *Busb.* σταδίοις in *aliis.* HUDS. Lapis est 8 stadiorum intervallum. REL.

f Πρὸς τὸ Μάρσου ὄχῃ χωρίσεσθαι διαφορᾶς,] Ita *Busb.* ἀπὸς Μάρσου in *ceteris.*

g Συγκαθεζομένους —— βασιλέας.] Illud ὅτι ex ingenio, in reliquis sequor *Cod. Busb.* συγκαθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἀκλισίας, ἀπηγγέλθη τοῖς in *Editis Aliisque.* ἐπῆγε *Voss.* & *Gall.* qui in *ceteris* cum *Editis* consentiunt. HUDS. Hisce ὅτι præfixerat ex ingenio *Hudsi.* quod videbatur in pristina lectione necessarium. Verum, quum γὰρ eo modo, ut edidimus, interserat *L. B.* ejus auctoritatem sequi maluimus. HAV.

h Επήγετο] *L. B.* ἐπῆγε.

i Ομόνοια,] Vicus Ομόνοια potuit à simili casu nomen accepisse. REL.

k Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καθηρᾶ παῖδα.] Ita lego partim ex *Epiphanii* versione, partim ex auctoritate *MSS.* nonnihil favente *Josepho* in superioribus, lib. 19. c. 6. §. 2. & §. 4. Αλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα in *Editis Aliisque.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρας *Busb.* Ηλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in ora *Cod. Voss.* sive *Lugd. Bat.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρου *Gall.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα *Zonar.* in *Epiphanii* versione *Elionæum Cantharæ natum.* HUDS. MS. Καθαρᾶ. Scriptoribus Hebræis אליהועני בן הקף memoratur, qui inter Pontifices est, qui stante Templo 11. vixerunt, id est Αλιωναῖος ὁ τοῦ Κυβα παῖς. In serie Pontificum qui vaccam rufam combusserunt hujus nomen legitur: Sed si illis fides sit vixit tempore Simeonis filiis Shetach. REL.

l Τέτταρον δ' ἔτος] Referuntur hæc usque ad Verba hujus §. πρὸς δ' ἐπιλαβὼν ἐπὶ τὸν Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκράτορος· Euseb. H. Eccl. l. 11. c. x. SPANH. Nihil Josephus memoriæ prodidit de Tyriis & Sidoniis quibuscum in gratiam rediit hic Herodes per Blastum, paulo ante illam historiam quæ mox sequitur. uti legitur Act. 12. 20. Sic ut inde colligere liceat non omnia notasse Josephum, nec idcirco de veritate historiarum in Novo Testamento relictarum, uti cæde infantum Bethleemitica & similibus, dubitandum esse, quod Josephus eas omiserit literis mandare. REL.

m Πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο.] Τὸ ποτὲ habet *Eusseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 10. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 13.

n Εν —— πλήθος.] Οσον ἐν τέλει solus *Busb.*

o Δὲ τῶν θεωρίων ἡμέρᾳ τοῦτῳ] Ita *Busb* & *Euseb.* δὲ in *Editis Aliisque.*

p Ενδυσάμενος —— πᾶσαν,] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

q Υφὴν εἶναι,] Τὸν ὑφὴν solus *Busb.*

r Επιβολαῖς ὁ ἀργυρος καταυγασθεὶς] Ἐπιτολαῖς *Busb.* & *Zonar.*

s Πρὸς ἀγαθῷ,] Πρὸς ἀγαθὰ ταῖς ἀληθείαις ἀπ. *Gall.* & *Voss.*

t Φωνὰς ἀνεβόων,] Vocem φωνὰς, quæ decrat in *Editis*, insertam dedi ex *Eusebio*, (imo nunc quoque *L. B.*) & *Nicephoro.* HUDS. Apud Eusebium qui verbis Josephi hanc historiam inseruit libro 11. historiæ Ecclesiasticæ cap. 10. legitur φωνὰς ἀνεβόων. REL. Adde φωνὰς, & sic Eusebius. SPANH.

v Τοιγαροῦν] Τοιγαροῦν *Eusseb.* SPANH.

x Κρείττονά σε θνητῆς φύσεως ὁμολογοῦμεν.] Θνητῆς φύσεως κρείττονά γε ὁμολογοῦμεν *Niceph.*

y Απεβλέψατο.] *L. B.* ἐπεβλέψατο.

z Αναβλέψας δ' ὀλίγον] Αναβλέψας δὲ μετ' ὀλίγον, τὸν ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον ἴδεν ἄγγελον· τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον τὸ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν θνητὸν *Euseb.* contra mentem *Josephi*, locique sensum. Sed fortasse (ut notavit *Valesius*) verebatur *Eusebius*, ne *Josephum* & *Lucam* parum inter se consentire lectores judicarent, si quem *Lucas* angelum dixerat, *Josephus* bubonem dicere videretur, quasi vero non utrumque fieri potuerat, ut & bubo supra caput Agrippæ, & ex alia parte angelus eidem appareret. HUDS. Αναβλέψας δὲ. SPANH.

a Δ' ὀλίγον] Ita *Busb.* & *Niceph.* in *reliquis* vel δὲ vel ὀλίγον omittitur.

b Τὸν βύβωνα] Τὸν βύβωνα τὸ ὄρνιν *Busb.* & *Niceph.* HUDS. Hæc absunt ab Eusebio uti & illa ἐπὶ χοινίκι τινός. Reliqua ita in Eusebio se habent, ut ἄγγελον sententiam claudat, & dein legatur τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον. Sine dubio bubonis mentio hic fieri debuit cujus & ante meminit & lectorem eo remittit. REL.

c Βύβωνα] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 7. SPANH.

d Αγγελον —— εἶναι,] Ita *Busb.* (*L. B.* nisi quod δ' habeat) & *Zonar.* τὸ deest in *Editis Aliisque.*

e Τὸ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν] Vide lib. 18. c. 7. §. 7. Vide etiam quæ hac de re contra *Josephum* affert *Antonius Van-Dale* in libro de *Orig. & Progressu Idololatriæ*, c. 7. p. 137.

ἐπὶ

ϑῶν [f] χρώμενον, καὶ διμικάρδιον ἔχειν ὀδύνας. [g] ἄθρως δὲ ἡ ὠμὴ τῆς κοιλίας [h] προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. [i] ἀναθεωρῶν δὲ πρὸς τοὺς φίλους, "ὁ "Θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταστρέφειν ὑπιτάττομαι τὸν "βίον, ὃν δανεισμὸν τῆς εἱμαρμένης τὰς ἀρὰς μου κατα- "ψευσμένας φωνὰς ἐλεγχούσης· [k] καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνα- "τος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη [l] θνητὸν ἁπάγομαι. δεκτέον δὴ τὸ πε- "πρωμένον, ἢ Θεὸς [m] βεβούλη). καὶ γὰρ βεβιώκαμεν ἀδα- "μὴ Φαύλως, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ μακαριζομένης λαμπρότη- "τος." [n] ταῦτα λέγων ὑπετάσσετο τὸν ὀδυνῶν κατεπονῆρο. μετ' ὀλίγον δὲ εἰς τὸ βασίλειον [o] εἰσεκομίσθη, καὶ [p] διῆλθε λόγος εἰς πάντας, [q] ὡς [r] ἔχοι δὲ πιθανὰν παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δὴ [s] αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν [t] ὑπὲρ σάκκων καθεζομένη τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. [x] οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν καὶ [y] ἀναύλεια καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ [z] κάτω βλέπων αὐτοὺς πεσόντας προσπίπτοντας, ἀδακρυς αὐτὸς [a] ἔμενε. [b] συνεχῶς δὲ ἐφ' ἡμέρας πέντε τὸν δὲ λοιπὸν ἀλγήμασι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. [c] τέτταρας μὲν δὴ Γαΐῳ Καίσαρι ἐβασίλευσεν ἐνιαυτὸς, τῷ Φιλίππῳ μὲν τετραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ Ἡρῴδῃ προσλαβὼν, [d] τρεῖς δὲ ὑπὲρ [e] τοὺς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τὰ προσημένων ἐβασίλευσε, καὶ τὴν Ἰουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. προσοφείλουσα δὲ ὅτι [f] πλείους αὐτῶν [g] προσφορὰς, διακοσίας ὑπὲρ χιλίας μυριάδας. [h] πολλὰς μὲν τοι προεδανείσατο. τῷ γὰρ Φιλοδώρου εἶναι, δαψιλέστερα τὰ προσόντων ἀνήλισκεν. ἐὼν δὲ ἀφειδὴς αὐτὸ τὸ φιλότιμον.

γ'. Ἀγνοουμένης δὲ μὴ τοῖς πλήθεσι τῆς ἐκπνοῆς αὐτοῦ, συμφρονήσαντες Ἡρῴδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυναστεύων, καὶ Ἑλκίας ὁ ἱππάρχου τε [i] φίλου δὲ βασιλέως, Ἀριστωνα ἔπεμψαν, [k] τῶν ὑπηρετῶν τὸν ὀπιτήδειον, καὶ Σίλαν. ἐχθρὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς, ἀπεσφάξαν, ὡς δὴ βασιλέως κελεύσαντος.

& antea bonorum *nuncius* fuerat, moxque cordicitus dolebat. acceſſerunt autem ventris cruciatus, etiam à principio vehementiſſimi. Converſis itaque ad amicos oculis, "Ecce, inquit, Deus ego "veſter cogor nunc è vita diſcedere, fati neceſſi- "tate voces mihi *improbe* affictas *falſi* protinus co- "arguente; & qui immortalis appellabor à vobis, "jam rapior ad mortem. Sed ferenda eſt fati con- "ditio, quandoquidem ſic Deo viſum eſt. neque "enim male & abjecte viximus, ſed in eo ſplendo- "re quem homines beatiſſimum exiſtimant." Hæc cum diceret, augeſcente interim vi doloris torquebatur. Ocyus igitur in palatium delatus erat, rumorque continuo per urbem ſparſus eſt, regem in eo fere eſſe ut vitam relinquat. Statim autem plebs omnis cum uxoribus & liberis, ſtratis ciliciis more patrio ſedens, Deum pro ſalute regis obtecrabat. atque *loca* omnia ejulatu & lamentis plena erant. Rex vero in excelſo quodam ſolario decumbens, cum eos humi proſtratos ex alto proſpiceret, ne ipſe quidem temperabat à lachrymis. Tandem continuis per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finivit, annum agens ætatis quartum & quinquageſimum, regni vero ſeptimum. Quatuor namque ſub Cajo Cæſare annis regnaverat, Philippi quidem tetrarchia potitus per triennium, quarto vero Herodis quoque *tetrarchia* adjuncta, tribus porro reliquis ſub Claudii Cæſaris imperio exactis; in quibus & imperitabat prædictis regionibus, ac præterea Judæam accipiebat, Samariamque & Cæſaream. Quammaximos ex illis reditus percepit, ad MCC. *drachmarum* myriadas: multas tamen ab aliis mutuatus eſt. nam cum in dando munificus eſſet, impenſis non ſufficiebant reditus: quod liberalitatem, nulla adhibita parſimonia, exerceret.

Populus de Agrippæ ſalute admodum ſollicitus.

Mors ejus.

Herodes Chalcidis dynaſta & Helcias Silam interficiunt.

3. Cæterum priuſquam rumor in vulgus emanaret, quod animam efflaſſet *rex*; Herodes dynaſta Chalcidis, & Helcias equitum magiſter regiſque amicus, uno conſenſu miſerunt Ariſtonem, miniſtrorum fideliſſimum, & Silam cui inimici erant occidendum curarunt, quaſi rex id juſſiſſet.

ΚΕΦ. ϑ'.

Οἷα ἐπράχθη ἐπὶ τοῦ πλάτους τοῦ Ἀγρίππα. καὶ ὡς Κλαυδίῳ, διὰ τὸν τοῦ Ἀγρίππα νεωτέρου ἀμαθίαν, ἀπέστειλε Κούσπιον Φάδον τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἀπάσης ἐπιτροπεύσοντα.

CAP. IX.

Quænam acta erant poſt mortem Agrippæ. & quomodo Claudius, quòd rerum imperitus eſſet Agrippa junior, Cuſpium Fadum ad Judæam totumque regnum procurandum miſit.

Ἀγρίππας μὲν δὴ ὁ βασιλεὺς [l] τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον· γόνῳ δὲ [m] αὐτοῦ κατελέλειπτο

ET quidem Agrippa rex hoc modo vitam finivit: de genere autem ſuo reliquit filium Agrippam, *Agrippa progenies.*

f Πλείους, καὶ] Μείζους *Zonar.*

g Ἄθρως δὲ αὐτῷ τὰ κοιλίας] Ἄθρου in *pleriſque.*

h Προσέφυσεν ἄλγημα,] Προσπεσὸν *Busb.* & *Gall.* in *Marg. L. B.* προσεπέπτωκεν.

i Ἀναθεωρῶν] *L. B.* διαθορῶν.

k Καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν,] Ita cum *Busb.* & *Niceph.* καὶ deeſt *reliquis.*

l Θνητὸν ἀπάγομαι.] Θανὼν ἀπάγομαι in *Editis.* Θανεῖν ἀπάγομαι *Voſſ.* & *Niceph.* Θανεῖν ἐπείγομαι *Busb.* & *Gall.* HUDS. Θνητὸν *Euſeb.* SPANH.

m Βεβούλη] Βούλῃ *Busb.*

n Ταῦτα λέγων] Ταῦτ' ἄμα *Busb. Voſſ.* & *Niceph.* ταῦτα δὲ *Zonar* HUDS. Ταῦτα δὲ λέγων *Euſeb.* SPANH.

o Εἰσεκομίσθη,] Ita *Busb. Voſſ. Euſeb.* & *Niceph.* ἐξεκομίσθη *Niceph.* ἐνεκομίσθη *Zonar.* διεκομίσθη in *Editis Aliiſque.*

p Διῆλθε λόγος εἰς πάντας,] Διῆλθε *Euſeb.*

q Ὡς ἔχοι δὲ πιθανὰν] Ita *Baſ. Busb. Vat. Euſeb.* & *Niceph.* ὡς ἔχοι πιθανῶς in *Edit. Gen.* quod non improbat *Valeſius*, ut ἔχοι poſitum ſit pro εἴησαν: licet magis probet ὡς ἔχει πιθανῶς. quod exſtat in aliquibus *Euſebii* codicibus. Si articulus retineatur, ἔχοι τὸ ſcribendum eſſe contendit, aut certe ſubaudiendum eſſe αἰτίαν. Hac de re aliorum eſto judicium.

r Ἔχοι δὲ πιθανὰν] Ἔχοι δὲ πιθανῶς *Euſeb.* SPANH.

s Αὐτίκα σὺν γυναιξὶ] Αὐτίκα πᾶσα ſolus *Niceph.*

t Ἐπὶ σάκκων καθεζομένη] Ita *Busb.* & *Niceph.* quo modo LXXII. ὑπεκάθιζε ἐπὶ σποδὸν *Jonæ* c. 3. v. 6. ἐπὶ σάκκων *Voſſ.* ἐπὶ σάκκῳ *Niceph.* ἐπὶ σάκκοις in *Editis Aliiſque.* ut & apud *Euſeb.*

v Ἱκέτευεν] Ἱκέτευον *Busb. Euſeb.* & *Niceph.*

x Οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν] Οἰμωγῆς τε π. *Niceph.*

y Ἀνάυλεια καὶ θρήνων.] Ἀνάυλεα in codicibus *Euſeb.*

z Κάτω —— πίπτοντας,] Κάτω ἐν βλέπων *Busb.*

a Ἔμενε.] Διέμεν *Voſſ.*

b Συνεχῶς —— κατέστρεψεν,] Conf. ἀλλαχ. lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

c Τέτταρας μὲν δὴ] Quatuor ſub Cajo, demptis tribus vel quatuor menſibus, neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipſe Cajus; & tres ſub Claudio tribus itidem aut quatuor menſibus additis. *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 647. *Edit. Lond.*

d Τρεῖς —— αὐτοκρατορίας,] Αὐτοκρατορίας· Hic deſinit Euſebius adducto loco H. Eccl. l. 11. cap. 8. SPANH.

e Ἐπὶ τοὺς Κλαυδίου Καίσαρος] Illud ἐπὶ cum Cl. *Lowthio* adjectum eſſe volui.

f Πλείους αὐτῶν] Ita *Busb.* πλείονας in *ceteris.*

g Προσφορὰς,] Πρὸς εἰσφορὰς *Busb.*

h Πολλὰς μὲν τοι προεδανείσατο.] Ita *Voſſ.* & *Busb.* πολλὰ in *Editis Aliiſque.*

i Φίλου] *L. B.* Φίλους.

k Τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον,] Illud τὸν è Cod. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον·] Τῷ τρόπῳ τούτῳ *Busb.*

m Αὐτοῦ κατελέλειπτο] *L. B.* αὐτῷ κατέλειπτο.

o Τὸν

pam, annos natum XVII. & tres filias, quarum una Bernice annorum sexdecim nupta erat Herodi ejus patruo. duæ autem virgines erant, Mariamne & Drusilla; Mariamne quidem decennis, Drusilla vero sexennis: erantque à patre desponsatæ, Mariamne Julio Archelao Chelciæ filio, Drusilla Epiphani Antiochi Commagenorum regis filio. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarenses & Sebasteni, beneficiorum ejus obliti, pro inimicissimis sese gesserunt. nam & convicia dictu turpia in defunctum jactabant; & milites, qui tunc forte multi aderant, domum ejus adibant, & filiarum regis statuas abreptas unanimiter in lupanaria deportarunt, & collocatas super tectis modis omnibus ludibrio habuerunt, turpiora quam quæ dici possunt patrantes. Quin & locis publicis discumbentes magnâ frequentiâ convivia agebant, coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes *præ gaudio* quod rex animam egisset. Atque ita immemores erant non solum Agrippæ, qui multa erga eos usus est liberalitate; sed & avi ejus Herodis, qui & ipse urbes illis exstruxit, portusque fecit & templa ædificavit sumptibus suis splendide & magnifice.

Cæsarenses & Sebasteni in Agrippam defunctum contumelioſi.

Agrippa, Agrippæ filius.

2. Defuncti autem filius Agrippa eo tempore Romæ erat, apud Claudium Cæsarem educatus. Atqui Cæsar, cum auditione accepisset mortuum esse Agrippam, quodque Sebasteni & Cæsarenses contumelioſi in eum exstitissent, illius quidem causa indoluit, ingratis autem hominibus *vehementer* iratus est. Itaque in animo habuit Agrippam juniorem è vestigio mittere ut in regnum succederet, volens etiam fidem jurejurando datam confirmare. Sed liberti & amici, qui plurimum apud eum poterant, dissuaserunt; periculosum esse dicentes adolescentulo admodum, & qui nondum ex ephebis excesserat, tantæ magnitudinis regnum committere, qui haud ferendo erat administrationis curas, cum & adulto grave onus sit imperii moles. Eos igitur Cæsar verisimilia loqui existimavit. adeoque Cuspium Fadum misit, qui Judææ totiusque regni præses esset; defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum, cum quo Agrippæ erant inimicitiæ, in regnum ejus induceret. Ei autem decretum erat in primis Fado mandare, ut Cæsarenses & Sebastenos ob injurias castigaret defuncto illatas; factasque filiabus ejus adhuc viventibus contumelias; alam vero Cæsarensium & Sebastenorum & quinque cohortes in Pontum trajici jussit, ut ibidem militarent: militumque è Romanis legionibus, quæ in Syria erant, totidem numero delectum haberi, qui locum eorum supplerent. Haud tamen ex jussu illius migrarunt. Missa enim legatione flexerunt Claudium, atque id assequuti sunt ut in Judæa manerent: qui in temporibus sequentibus maximarum calamitatum Judæis initium fue-

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat.

Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator.

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

[n] ὁ μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπτακαιδέκατον, τρεῖς ἦν γνησίων ἀδελφῶν, ὧν ἡ μὲν Ἡρῳὰς [o] τοῦ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερενίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα. παρθένοι δὲ ἦσαν αἱ δύω, Μαριάμμη τε καὶ [p] Δρούσιλλα, δεκαετὴς μὲν ἡ πρεσβυτέρα, ἑξαετὴς δὲ Δρούσιλλα· [q] καθωμολόγηντο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον, [r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάου τοῦ Χελκίου παιδὶ Μαριάμμη, Δρούσιλλα δὲ Ἐπιφανεῖ, τοῦ τὴν Κομμαγηνῶν βασιλείαν [s] ἀνιόχου υἱὸς ἦν τοῦτος. ἀλλὰ γὰρ ὅτι ἐγνώσθη τὸν βίον ἐκλιπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς καὶ [t] Σεβαστηνοὶ, τὴν εὐπιτίαν αὐτοῦ λαβόμενοι, [v] τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐπῆσαν. βλασφημίας τε γὰρ ἀπερρίπτουν εἰς τὸν καλοικαγαθούμενον ἀπρεπεῖς λέγειν, καὶ ὅσοι στρατευόμενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δὲ ἦσαν, εἰκῆ δὲ ἀπῄεσαν, καὶ [x] τὰς ἀνδριάντας τοῦ βασιλέως θυγατέρων [y] ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν εἰς τοὺς πορνείους, καὶ στήσαντες [z] ὑπὸ τοὺς πόρνους ὡς δοῦλον ἐφύβριζον, ἀχαριστότερα διηγήσεως ὄντα. [b] ἔν τε τοῖς δημοσίοις κατακλινόμενοι τόποις, πανδήμους ἑστιάσεις ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυριζόμενοι, καὶ σπένδοντες τῷ [c] Χάρωνι, προπόσεις τε τοῦ βασιλέως σκώπτοις ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. ἀμνήμονες δὲ ἦσαν οὐκ Ἀγρίππα μόνον χρησαμένου πολλαῖς εἰς αὐτοὺς φιλοτιμίαις, καὶ τοῦ πάππου δὲ Ἡρῴδου, [d] ὅτι πόλεις σκείνῳ αὐτοῖς ἔκτισε, [e] λιμένας τε καὶ νεὼς κατεσκεύασε λαμπροῖς ἀναθήμασιν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ πεθνεῶτος υἱὸς Ἀγρίππας ὑπὸ Ῥώμης ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. πυθόμενός γε μὲν Καῖσαρ ὅτι πέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβαστηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίσαντες εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ὅτι δὲ τὰς ἀχαριστήσαντας ὠργίσθη. πέμπειν οὖν εὐθέως ὥρμητο τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τῷ βασιλείαν παραδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος [f] ἐμπεδοῦν τὰς ὡμολογίας ὅρκους. [g] ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, [h] κομιδῇ νέῳ μηδὲ τοὺς παῖδος σχεδὸν χρόνους ὑπερέπειν [i] βασιλείας τηλικαύτην μέγεθος, ἃ μὴ δυνατὸν τὰς τοῦ διοικήσεως φροντίδας ἐνεγκεῖν, καὶ πολλῷ δ' εἶναι βαρὺ βάσαγμα βασιλείαν. ἐδόκουν οὖν αὐτοῖς εἰκότα λέγειν ὁ Καῖσαρ. ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἀπούσης βασιλείας ἀπέστειλε Κούσπιον Φάδον, τῷ κατοικομένῳ δίδοὺς τιμωρὸν τὸν μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν [k] εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. ἐγνώκει δὲ πρὸ πάντων ὑπισχεῖσθαι τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ὑπωμοσίαν τοῦ εἰς τὸν κατοικόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τοὺς ἔτι ζώσας, τιμωρίαν δὲ τῶν Καισαρίων καὶ τῶν Σεβαστηνῶν, καὶ τοὺς πέντε σπείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύοιντο· τοὺς δὲ ὁπόσοι Συρίας Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ὑπολέξαι στρατιώτας κατ' ἀριθμὸν, καὶ τοὺς ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. οἱ μὲν οὖν κελευσθέντες μετῆσαν. πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμειλίξαντο, καὶ μένειν [l] ὑπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπέτυχον· [m] οἱ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ χρόνοις τῶν μεγίστων Ἰουδαίοις ἐγγόνοις συμφορῶν ἀρχὴ, ἃς

---

n Υἱὸς —— ἑπτακαιδέκατον,] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

o Τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερενίκη,] Τῷ πατρὸς *Busb.*

p Δρούσιλλα,] Δρουσίλα *Busb.* nec aliter *Photius* in *Cod.* 238. *fol.* 796.

q Καθωμολόγηντο —— γάμον,]. Καθωμολόγητο *Busb.* & *Vat.*

r Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάου τοῦ Χελκίου] Ἰουλίῳ non agnoscunt *Epiphanii* codices. & Ἀρχελάου habet *Busb.*

s Ἀνιόχου υἱὸς ἦν τοῦτον.] Illud Ἀνιόχου insertum dedimus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*

t Σεβαστηνοὶ,] Conf. infr. lib. 20. c. 5. (6.) §. 1. SPANH.

v Τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν.] Ita *Voss* & *Busb.* τὸ in *reliquis.*

x Τὰς ἀνδριάντας τοῦ βασιλέως θυγατέρων] *Photius* (*Cod.* 238. *fol.* 976.) ipsas Agrippæ filias sic raptas fuisse dicit.

y Ἁρπάσαντες,] *Al.* ἁρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν, σκόμισαν.

z Ὑπὸ τοὺς τοίχους] V. *super tectis.* verum τοίχος Græcis est lupanar, ποσνεῖον (vide *Vales.* in *Eus.* H. E. II. 13.) quo sensu hic sumi videtur. IBBETSON.

a Ἐφύβριζον,] *L. B.* ἀφύβριζον.

b Ἐν —— τόποις,] Ἐπὶ τοῖς δ. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Χάρωνι,] *L. B* Χάρωνι.

d Ὅτι —— ἔκτισε,] Ὃς τὰς πόλεις αὐτοῖς ἔκτισε *Busb.*

e Λιμένας τε καὶ νεὼς κατεσκεύασε] Vide *Antiquitatum* lib. 15. c. 9. & 10. & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 16.

f Ἐμπεδοῦν τὰς ὡμολογίας ὅρκους.] Ἐμπεδῶν *Plato de* Legib. lib. VII. p. 823 SPANH.

g Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων] Multo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Et convocatis amicis indicavit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero, interrogans quid & ipsis videretur utrum cogitata de hoc manere vel non decernerent. Qui, perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis ejus propositum, voluntatem autem ejus inæquam esse dicentes, ut puero, qui nec infantiles annos excesserat &c.*

h Κομιδῇ νέῳ] Vid. *Antiq.* lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

i Βασιλείας τηλικαύτου μέγεθος,] Βασιλείαν *Busb.* nec βασιλείας nec βασιλείαν agnoscit *Voss.*

k Εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον.] Εἰς τὸ βασίλειον αὐτῷ, ἐπὶ διάφορον τῶν ἐγγόνων. ἔδοξε πάντων ὑπισχεῖσθαι *Busb.* & *Gall.*

l Ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέτυχον·] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

m Οἱ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ χρόνοις] Ὃ καὶ τ. ὑ. χ. τ. μ. Ἰ. ὑμῖν *Busb.*

n Be-

χ῎ Φλῶρον πολέμῳ σπέρματα ⁿ βαλόντες. ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ° ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.

runt, jactis ab illis belli ſub Floro ſeminibus. Unde Veſpaſianus, cum Judæam viciſſet, ut paulo poſt dicemus, eos è provincia eduxit. *Belli Judaïci ſemina ſub Floro jacta.*

Τέλος τ῀ βιβλίου ἐνεακαιδεκάτου.

Finis Libri decimi noni.

ⁿ Βαλόντες.] Λαβόντες *Busb.* λαβόντος in *Editis Aliisque.* ipſe vero βαλόντες prætuli.

° Ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.] Ἐξέβαλεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας *Busb.* | quod ſuſpicor eſſe interpretamentum vulgatæ lectionis. *Lugd. Bat.* ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΙΚΟΣΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO VIGESIMO. HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Κλαύδιος Καῖσαρ μ῎ τὴν Ἀγρίππα πλοῦτον Φάδον ἔπεμψεν εἰς Ἰουδαίαν, ἐπίτροπον [b] πραγμάτων ἐσόμενον.

1. *Quomodo Claudius Cæſar poſt Agrippæ mortem Fadum in Syriam miſit, ut res procuraret.*

β'. Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ καλουμένους Ἰουδαίους περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς· καὶ ὡς ὑπὸ τούτων πολλῶν ἀναιρεθέντων Φιλαδελφίων, Φάδος ἀναστήσας, τοὺς ἐν Περαίᾳ Ἰουδαίων τοὺς πρώτους τρεῖς ἄνδρας λαβὼν ἀπέκτεινεν.

2. *Diſſidium inter Philadelphenſes & Judæos Perææ incolas de Miæ vici finibus: utque Fadus, multis Philadelphenſium ab iſtis occiſis, vehementer iratus, tres primores Judæorum in Peræa comprehenſos interfecit.*

γ'. [c] Ὡς Θολομῶς ὁ ἀρχιλῃστὴς, τοὺς Ἄραβας ληστεύων. ληφθεὶς δ῀ ὑπὸ Φάδου ἀχθεὶς ἀνῃρέθη.

3. *Quomodo Tholomæus latronum princeps, dum populatur Arabas, captus & ad Fadum adductus perimitur.*

δ'. Ὡς Φάδος δ῀ Κάσσιος Λογγῖνος ὁ τ῀ Συρίας ἡγεμὼν, ἀναβάντες εἰς Ἱεροσόλυμα, τοῖς πρώτοις τ῀ Ἰουδαίων ἐκέλευσαν τ῀ ποδήρη [χιτῶνα] καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ καταθέσθαι, [κειμένην] ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δ῀ πρότερον ἦν.

4. *Quomodo Fadus & Caſſius Longinus Syriæ præſes, cum aſcendiſſent in Hieroſolyma, juſſerunt primores Judæorum in caſtellum Antoniam deponere tunicam talarem & ſtolam pontificiam, ut eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat.*

ε'. [d] Παράκλησις [e] ὑπὲρ τούτων τῶν Ἰουδαίων πρὸς Φάδον καὶ Λογγῖνον, ἀξιούντων αὐτὰς ὑπὲρ σφῶν πέμψαι πρεσβείαν πρὸς Καίσαρα Κλαύδιον περὶ τούτου.

5. *Judæorum hac de re ſupplicatio ad Fadum & Longinum, eos rogantium, ut legatos ſibi liceat ad Claudium Cæſarem mittere de ſacra ſtola ſervanda.*

ς'. Ὡς Φάδος, λαβὼν ὁμήρους, ἐπέτρεψεν.

6. *Ut Fadus, datis obſidibus, illis annuit.*

ζ'. Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ, παρακληθεὶς ὑπ' Ἀγρίππα τ῀ νεωτέρου, συνεχώρησε τοῖς Ἰουδαίοις τὰ αἰτήματα, καὶ πρὸς Φάδον ἔγραψε περὶ τούτων.

7. *Quomodo Claudius Cæſar, ſupplicante ei Agrippa juniore, ceſſit Judæorum precibus, & ad Fadum de illis ſcripſit.*

η'. Ὃν τρόπον Ἑλένη τ῀ Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς Μονόβαζος καὶ Ἰζάτης καὶ τὸ πᾶν γένος αὐτῶν ἐζήλωσαν τὰ Ἰουδαίων ἔθη.

8. *Quemadmodum Helena Adiabenorum regina, ejuſque filii Monobazus & Izates cum tota illorum progenie Judæorum religionem amplexi ſunt.*

θ'. Ὡς Τιβέριος Ἀλέξανδρος, ἐπίτροπος εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν, τοὺς υἱοὺς Ἰούδα τ῀ Γαλιλαίου τ῀ ὄχλον ἀπατῶντας ἐκόλασεν.

9. *Quomodo Tiberius Alexander, cum procurator in Judæam veniſſet, animadvertit in Judæ Galilæi filios, populum decipientes.*

ι'. Περὶ τ῀ λιμοῦ τ῀ γενομένου κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.

10. *De fame quæ regionem pervaſerat.*

ια'. Κυμάνου ἄφιξις εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπιτρόπου πεμφθέντος ὑπὸ Καίσαρος.

11. *Cumani, procuratoris à Cæſare miſſi, in Judæam adventus.*

ιβ'. Ὡς Ἡρῴδης τελευτήσαντος τ῀ Χαλκίδος βασιλέως, Ἀγρίππας ὁ νεώτερος τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, δόντος αὐτῷ Κλαυδίου Καίσαρος.

12. *Quomodo Agrippa junior, mortuo Herode Chalcidis rege, imperium accepit beneficio Claudii Cæſaris.*

ιγ'. Ὡς ὑπὸ τ῀ Κυμάνου πολλοὶ τ῀ Ἰουδαίων κατὰ τὸ ἱερὸν ἀπώλοντο.

13. *Quomodo ſub Cumano plurimi Judæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

14. *Diſ-*

[a] Ως Κλαύδιος Καῖσαρ] Ita *Vat.* & *Gall.* in *Editis Aliiſque* deëſt hoc ſummarium.

[b] Πραγμάτων ἐσόμενον.] Illa πραγμάτων ἐσόμενον ſolus agnoſcit *Gall.*

[c] Ως Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Hoc ſummarium debemus *Cod. Gall.*

[d] Παράκλησις] Ita *Gall.* ὁ παράκλησις ὑπὲρ τ῀ minus recte in *Cod. Busb.*

[e] Ὑπὲρ τούτων τ῀ Ἰουδαίων] Ita reſcripſi, ὑπὲρ τούτου in *libris.*

14. *Dissensio inter Samaritas & Judæos, atque ut multi Samaritarum occisi sunt.*

15. *Quomodo Ummidius Quadratus Syriæ præses, cum ista audisset & in Judæam ascendisset, primores Judæorum & Samaritarum Romam proficisci jussit; simulque Cumanum procuratorem & Celerem tribunum, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros: Judæorum autem quosdam ipse supplicio affecit.*

16. *Quomodo Claudius, illis auditis, Judæos quidem crimine absolvit, eò adductus precibus regis Agrippæ; Cumanum vero in exsilium egit, & per Celerem tribunum à primoribus Samaritarum pœnas exegit.*

17. *Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium successit.*

18. *Quomodo Felix procurator in Judæam missus, cum regionem offendisset latronibus vexatam, illis peremptis pacem stabiliendam curavit; principem autem latronum, nomine Eleazarum, vinctum Romam misit.*

19. *Quomodo Felix, cum impostor Ægyptius apud Judæos ageret, multosque illorum decepisset, eruptionem in eos fecit, plurimosque eorum occidit.*

20. *Quemadmodum Felix procurator seditionem, inter primos Judæorum & Syros Cæsareæ ortam, compressit.*

21. *Quæ contigit Judæam à Sicariis afflictam esse, Porcio Festo in regionem misso procuratore. De porticu exterioris templi, & quomodo ipsam in altum exstruxerunt Judæi.*

22. *Quomodo Festus, cum hanc rem ægre tulisset, primores Judæorum Romam ad Neronem misit, qui omnia recte facta esse ei persuaderent.*

23. *Quomodo Albinus Festo, in Judæa mortuo, successurus veniebat.*

24. *Quomodo sub eo Sicarii regionem infestare desierunt.*

25. *Quemadmodum Florus, factus Albini successor, tot malis afflixit Judæos, ut eos ad arma sumenda compulerit.*

ιδ'. Στάσις Ιουδαίων πρὸς Σαμαρεῖς, καὶ ὡς πολλοὶ διεφθάρησαν τ Σαμαρειτῶν.

ιε'. Ὡς [f] Οὐμμίδιος Κυαδρᾶτος ὁ τ Συρίας ἡγεμὼν, ἀκούσας ταῦτα καὶ ἀναβὰς εἰς Ιουδαίαν, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν ἐκέλευσεν εἰς Ρώμην ἀναβῆναι, ὁμοίως δὲ Κούμανον τ ἐπίτροπον, καὶ Κέλερα τ χιλίαρχον, λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι περὶ τ πεπραγμένων· τινὰς δὴ τ Ιουδαίων αὐτὸς ἐκόλασεν.

ις'. Ὡς Κλαύδιος ἀκούσας αὐτῶν, τοὺς μὲν Ιουδαίους τ αἰτίας ἀπέλυσε, παρακληθεὶς ὑπὸ τ βασιλέως Ἀγρίππα, Κούμανον δὲ ἐξώρισε, Κέλερα δὲ τ χιλίαρχον, καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρειτῶν ἐκόλασεν.

ιζ'. Ὃν τρόπον Κλαυδίου πλευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

ιη'. Ὡς Φῆλιξ, ἐπίτροπος πεμφθεὶς, καταλαβὼν τὴν χώραν κεκακωμένην ὑπὸ τ λῃστῶν, πειρᾶται, ἀφανίσας αὐτοὺς, εἰρήνην ἐν τῇ χώρᾳ καθίσῃ. τ δὲ πρώτων τ λῃστῶν Ελεάζαρον ὄντα δήσας εἰς Ρώμην ἀνέπεμψεν.

ιθ'. Ὡς ἀναπείσαντος Αἰγυπτίου γόητος, καὶ πολλῶν Ιουδαίων ὑπ' αὐτοῦ πλανηθέντων, Φῆλιξ, ἐπιχειρήσαντων αὐτοῖς, πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

κ'. Ὡς στασιάζοντας Ιουδαίων τοὺς πρώτους ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τοὺς Σύρους Φῆλιξ ὁ ἐπίτροπος ἔπαυσεν.

κα'. Ὡς Πορκίου Φήστου πεμφθέντος εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπίτροπον, σωτῆρι κακωθῆναι τὴν χώραν ὑπὸ τ [g] Σικαρίων. περὶ τῆς στοᾶς τ ἔσω τ ἱεροῦ, καὶ ὃν τρόπον ὕψωσαν αὐτὴν οἱ Ιουδαῖοι.

κβ'. Ὡς Φῆστος, ἀγανακτήσας ἐπὶ τούτῳ, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων εἰς Ρώμην ἔπεμψε πρὸς Νέρωνα, πείσαντας αὐτὸν περὶ τ πεπραγμένων.

κγ'. Ὡς, πλευτήσαντος Φήστου ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, Ἀλβῖνος ἦλθε διάδοχος.

κδ'. Ὡς ἐπὶ τούτου ἐπαύσαντο οἱ Σικάριοι τὴν χώραν κακοποιεῖν.

κε'. Ὡς Φλῶρος, ἐλθὼν Ἀλβίνου διάδοχος, πολλὰ διέθηκε τοὺς Ιουδαίους κακὰ, ὡς ἀναγκάσαι αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι.

f Οὐμμίδιος Κυαδρᾶτος] Ita lego cum Cl. *Norisio* (in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lips.*) & Cl. *Pagio* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. Νομίδιος in *Editis Aliisque. Modii Gall. & Vat.*

g Σικαρίων.] Ita distinxi post Σικαρίων, cum antea nulla esset distinctio aut in *Editis* aut in *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] κϚ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER VIGESIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XXII.

ΚΕΦ. α'.

Στάσις φιλαδελφέων πρὸς Ιουδαίους, καὶ περὶ τῆς ἀρχιερέως στολῆς.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὴ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ τούτης ἀπηγγέλκαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσῳ διάδοχον Κλαύδιος Καῖσαρ [b] Κάσσιον Λογγῖνον, [c] μνήμην τοῦ βασιλέως τούτου χαριζόμενος, πολλὰ διὰ γραμμάτων ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀξιώσεις, μηκέτι Μάρσον τῆς τῶν Συρίας πραγμάτων προστατεῖν. [d] Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπιτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας, [e] τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους [f] πρὸς [g] Φιλαδελφεῖς περὶ ὅρων κώμης [h] Μιᾶς λεγομένης, [i] πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀνάπλεως. καὶ δὴ οἱ τῆς Περαίας, χωρὶς γνώμης [k] τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν Φιλαδελφέων διαφθείρουσι. ταῦτα πυθόμενον [l] τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτῷ ἀφεῖλοντο, εἴπερ ἀδικεῖσθαι τοὺς τῶν Φιλαδελφέων ἐνόμιζον ἀδικοῦντας, ἀλλ' [m] ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσαντες. λαβὼν οὖν τρεῖς τοὺς πρώτους αὐτῶν, τούς τε τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν· Ἀννίβας δὲ ἦν ὄνομα τούτῳ. [n] Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ τοῖς δυσὶ φυγὴν ἐπέβαλεν. ἀναιρεῖται δὲ καὶ [o] Θολομαῖος [p] ὁ ἀρχιλῃστής, μετ' οὐ πολὺ χρόνον ἀχθεὶς [q] δέσμιος ἐπ' αὐτὸν, ἀφανῶς μέγιστα κακὰ [r] τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας. ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα [s] τοὐνταῦθεν ἡ Ιουδαία, Φρόντιδι καὶ προνοίᾳ τῇ Φάδου. ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους [t] Ἱεροσολυμιτῶν, [v] καὶ τὴν ποδήρη χιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν

CAP. I.

Philadelphenſium & Judæorum diſſidium, deque ſtola pontificia.

EXSTINCTO autem rege Agrippa, quemadmodum in ſuperiore libro narravimus, Caſſium Longinum in locum Marſi ſucceſſurum mittit Claudius Cæſar; memoriæ regis hoc ipſum tribuens; à quo dum viveret ſæpe per literas rogatus fuerat, ut nollet Marſum amplius rebus Syriæ *adminiſtrandis* præeſſe. At vero Fadus, ubi procurator in Judæam veniebat, offendit Judæos Peræam habitantes ſeditionem moviſſe contra Philadelphenſes de vici, Miæ nomine, finibus, referti viris bellicoſiſſimis. immo Perææ incolæ, inſciis primoribus illorum, arma ſumpſerant, multoſque Philadelphenſium occiderant. Iſta Fadum, ubi de iis aliquid reſciverat, valde commoverunt, quod integram illi cauſam non reſervaſſent, ſi putarent ſibi factam à Philadelphenſibus injuriam, ſed temere ad arma concurriſſent. Comprehenſis itaque tribus illorum primoribus, qui & ſeditionis auctores erant, imperavit ut in vincula conjicerentur. deinde horum quidem unum, Annibam nomine, interfici juſſit: Amaramum vero & Eleazarum ambos exſilio multavit. Quin & Tholomæus latronum princeps, qui multa mala Idumæis & Arabibus intulerat, non multo poſt vinctus ad eum adductus ſupplicio afficitur: atque exinde Judæa omnis latrociniis perpurgata eſt diligentia & cura Fadi. Is dein, accitis ſtatim pontificibus & Hieroſolymitarum proceribus, prout ipſi in mandatis dederat imperator, admonuit eos, ut tunicam talarem & ſtolam ſacram, quam ſolum pontificem ſum-

Caſſius Longinus Syriæ præfertur.

Lis magna inter Philadelphenſes & Judæos, atque inde ſeditio.

Seditionis auctores pœna afficiuntur.

Fadus à Judæis poſtulat, ut ſtola pontificia in Romanorum poteſtate ſit.

---

[a] ΚϚ'.] Sic *Baſ. Gen.* & aliquot *Codd. MSS. Græci.* in *Græcis* reliquis & *Latinis* omnibus κϚ'. Videſis *Voſſii* Chronol. S. c. 19. p. 161.

[b] Κάσσιον Λογγῖνον,] Hac de re velim conſulas *Pighium* in *Annalibus* tom. 3. p. 573. *Uſſerium* in *Annalibus V. T.* p. 648. & *Pagium* in *Critica* ad *Baronium*, Vol. 1. p. 37. col. 1. Atqui *L. B.*

[c] Μνήμην δὲ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος,] Μνήμην τῆ δὲ *Voſſ.*

[d] Φάδος δὲ,] Φάδος δὲ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐλ. ἀ. καὶ καταλαμβάνει ſolus *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

[e] Τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους:] Ita & *D. Matthæus*, c. 4. v. 13. κατῴκησεν εἰς Καπερναούμ. Verum τοὺς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας habet *Cod. Busb.*

[f] Πρὸς Φιλαδελφεῖς] Πρὸς τοὺς Φιλ. *Busb.*

[g] Φιλαδελφεῖς] Φιλαδελφέων ſupr. lib. 13. c. 8 §. 1. SPANH.

[h] Μιᾶς λεγομένης,] Forſan Ζιᾶς legendum; nam *Euſebius* (in voce Σὴμ) dicit, *hodie villam Ziam oſtendi in quintodecimo lapide Philadelphiæ contra occidentem.* *Relandus* in *Paleſt. ill.* p. 897.

[i] Πολεμικῶν] *L. B.* πολεμίων.

[k] Τῶν πρώτων παρ'] Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' αὐτοῖς *Busb.*

[l] Τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν.] Articulum omittit *Busb.*

[m] Ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν.] Ἀδεῶς non agnoſcit *Voſſ.*

[n] Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ] Ἀμεράμῳ *Busb.*

[o] Θολομαῖος] Θοδομαῖος *Busb.* & *Voſſ.* in margine.

[p] Ὁ ἀρχιλῃστής,] Ita diſtinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, ὁ ἀρχιλῃστὴς μετ' οὐ πολὺ χρόνον, ἀχθεὶς *Busb.*

[q] Δέσμιος ἐπ' αὐτὸν,] Δέσμ. abeſt *Vat.*

[r] Τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας.] Τοὺς τὴν Ιδουμαίαν κατοικοῦντας καὶ τοὺς *Busb.*

[s] Τοὐντεῦθεν Ιουδαία,] Ἐντεῦθεν Ιουδαία *Voſſ.* οὐτεῦθεν ἤτε Ιουδαία καὶ Ἀραβία *Busb.*

[t] Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν *Busb.*

[v] Καὶ τὴν χιλάζιν δὲ αὐτοκράτορος,] Illa καὶ τὴν χιλάζιν δὲ αὐτοκράτορος deſunt *Vat.* & *Voſſ.*

ſummum geſtare moris erat, in Antoniam caſtellum reponerent, ut in Romanorum poteſtate eſſet quemadmodum & olim erat. Illi refragari quidem non audebant, rogabant tamen Fadum & Longinum (nam & ille Hieroſolyma venerat, magnis copiis ſecum adductis, metuens ne quæ injunxerat Fadus Judæorum vulgus ad res novas moliendas impellerent) primum ut legatos ad Cæſarem ſibi liceret mittere, ab eo petituros ut ſacram ſtolam in ſua poteſtate haberent; deinde ut manerent pauliſper dum certiores facti eſſent, quid ad iſta Claudius reſponderet. Illi vero ſe permiſſuros eſſe dixerunt ut legatos mitterent, modo liberos eorum pro obſidibus acciperent. Cum autem Judæi alacriter dicto ſibi audiſſent, & liberos dediſſent, protinus miſſi ſunt legati. Ubi vero Romam pervenerunt, Agrippa junior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium Cæſarem agebat, ut jam ante diximus, cum cauſam adventus eorum cognoviſſet, rogavit Cæſarem, ut Judæorum precibus de ſacra ſtola annuere non gravaretur, utque mandata de iſtis quæ *obnixè* petierunt ad Fadum mitteret.

Legati ea de re Romam miſſi.

Judæorum legatis favet Agrippa junior.

Claudius Judæorum precibus annuit.

2. Tum Claudius, vocatis ad ſe legatis, dicebat ſe iſta eis concedere, illiſque præcipiebat ut Agrippæ gratias haberent, (ſe enim iſta facere ad illius interceſſionem) &, præter reſponſa quæ illis reddidit, hujuſmodi epiſtolam miſit. "CLAUDIUS "CÆSAR, GERMANICUS, TRIB. POT. "V. CONSUL DESIGNATUS IV. IMPE- "RATOR X. PATER PATRIÆ, HIERO- "SOLYMITARUM MAGISTRATIBUS, "SENATUI, POPULO, TOTI JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam Agrippa meus, "alumnus meus & quem mecum habeo utpote "pientiſſimum, veſtros legatos ad me adduxit, "gratias agentes pro mea de gente veſtra cura & "providentia, & enixe certatimque precatos, ut "ſtolam ſacram atque coronam in veſtra poteſtate "habeatis, concedo *quod petitis*, quemadmodum "vir optimus & mihi cariſſimus Vitellius fecerat. "Huic autem veſtræ voluntati obſequutus ſum, "inprimis quod id mihi mea ſuaſerit pietas, quod- "que voluerim ut omnes Deum patrio ritu vene- "rentur: dein quod noverim me ita faciendo ma- "gnam ab ipſo rege Herode & juniore Ariſtobu- "lo, quorum in me pietatem & erga vos ſtudium "perſpectum habeo, gratiam initurum eſſe, qui- "buſcum, viris optimis & mihi cariſſimis, multis "officiis mihi interceſſit amicitia. De iſtis autem "ſcripſi & Cuſpio Fado procuratori. Nomina li- "teras deferentium hæc ſunt: Cornelius Ceronis, "Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathanaëlis, "Joannes Joannis *filius*. Datæ quarto Kalendas "Julias, Rufo & Pompejo Sylvano *ſuffectis* Con- "ſulibus.

Claudii ad Judæos epiſtola.

λὼ φορεῖν μόν☉ ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχῃ, εἰς [x] τὼ Αντωνίαν, ἥπερ ἐστὶ [y] φρούριον, καταλέλεγ, κειομένῳ ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ κ᾽ [z] πρότερον λὼ. οἱ δ᾽ ἀντλέγλν μὲν [a] οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλεν δ᾽ ὅμως τὸν τε Φαῦσν, [b] κ᾽ τ᾽ Λογγῖνον· ἀφίκετο γὸ κ᾽ [c] ἐτ☉ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πολλὼ ἐπαγόμεν☉ δύναμιν, φόβῳ δ᾽ [d] μὴ τὰ προσταγμαλα Φαῦδ τὸ πλῆθος τ᾽ Ιουδαίων νεωτερίζειν ἀναγκάσῃ· πρῶτον μὲν αὐτοῖς ὑπισχνέψαι πρέσβεις ὡς Καίσαρα πεῖψαι, τὰς αἰτησομένας παρ᾽ αὐτ᾽ τὼ ἱερὼν στολὼ κὰ τὼ αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, εἶτα δ᾽ μενῆναι, [e] ἕως ἂν γνῶσι, τί πρὸς ταῦτα Κλαύδι☉ [f] ἀποκρίναιτο. οἱ δ᾽ ὑπισχνέψειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποστεῖλαι τὰς πρέσβεις, [g] εἰ λάβοιεν τὰς παῖδας ὁμηρεύσοντας. παρακαλέσᾶν δ᾽ ἑτοίμως ἐκείνων κ᾽ [h] δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. ἀφιγμενῶν δ᾽ εἰς τὼ Ρώμλω αὐτῶν, γνοὺς ὁ νεώτερ☉ Αγρίππας, ὁ δ᾽ τετλδυτηκότ☉ παῖς, καθ᾽ λὼ ἡμεῖν αἰτίαν· ἐτύγχανε δ᾽ ὢν φίλος Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς κὰ πρότερον εἴπομεν· φιλκαλεῖ τ᾽ Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ιουδαίοις ἅπερ ἠξίουν περὶ τ᾽ ἱερᾶς στολῆς, κὰ φαῦλ περὶ [i] τούτων ἀποστεῖλαι.

β΄. Καλέσας δὲ Κλαύδι☉ τὰς πρέσβεις, ἔφη ταῦτα συγχωρεῖν, κὰ ἐκέλδυεν αὐτὰς Αγρίππα χάριν εἰδέναι· ταῦτα γὸ ἐκεῖνα ποιεῖν [k] ἀξιώσαν☉· ὅτι τε τ᾽ ἀποκρίσεις, τοιαύτλω [l] ὑπισταλλὼ ἔδωκε. "ΚΛΑΤΔΙΟΣ "ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, [m] ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞ- "ΟΥΣΙΑΣ [n] ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ, ΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟΔΕ- "ΔΕΙΓΜΕΝΟΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ "ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, ΙΕ- "ΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι, "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΕΘΝΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Αγρίππα δ᾽ "ἐμοῦ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα κὰ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέ- "στλον ὄντα, προσαγαγόντ☉ μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσ- "βεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ᾽ ᾗ πεπόμφκμεν δ᾽ ἔθνος [o] ὑμῶν "πλδεμονίαι, κὰ αἰτησαμένων παιδείας κὰ φιλοπ- "μως [p] τὼ ἱερὰν ἐσθῆτα, [q] κὰ τ᾽ στέφανον σὺν τῷ "ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ κρείσσ☉ "κὰ μοι πιμιώτατ☉ [r] Ουϊτέλλι☉ ἐπέστειλε. συναπῆ- "μλν δ᾽ τῇ γνώμῃ ταύτῃ, πρῶτον μὲν τὸ ἐμαυτοῦ εὐ- "σεβὲς, κὰ τὸ βέλεσθαι ἑκάσ☉ [s] κ᾽ τὰ πάτρια θρη- "σκεύειν. ἔπειτα εἰδὼς ὅτι κὰ αὐτῷ βασιλεῖ Ηρῴδῃ κὰ "Αριστοβύλῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τῷ προς ἐμαυτὸν εὐσε- "βειαν κὰ τῷ [t] ὑμᾶς γνώσκω ἀγαθῶ, [u] πάνυ "χαλεπῶμεν ταῦτα ποιήσας, ὡς ἂς ἐσί μοι φίλτατα δι- "καια φιλίας κρατίσ☉ ὄντας καὶ μοι πιμιᾶς. ἐχαψα "δ᾽ τοῖς τούτων κὰ Κυστίῳ Φάδῳ τῷ ἐμῷ ὑπατεύοντι. οἱ "τὰ γράμματα κομίζοντες, [x] Κορνήλι☉ Κέρων☉, Τρύ- "φων Θευδίων☉, Δωρόθε☉ Ναθαναήλε, Ιωάννης Ιω- "άννε. ἐγράφη πρὸ τεσσάρων καλανδῶν [y] Ιουλίων [z] ὑπὸ "Ουάτων Ρούφε καὶ Πομπηΐε Σιλβανοῦ. γ΄. Η-

x Τὼ Αντωνίαν,] De Antonia Caſtro infr. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρούριον,] Τὸ φρούριον *Busb.*

z Πρότερον λὼ.] Vide lib. xv. cap. ult. §. 4.

a Οὐκ ἐτόλμων,] Τοῖς ὑπὸ Φ ἡγεμόν☉ λεγομένοις οὐκ ἐτόλμων ſolus *Busb.*

b Καὶ τ᾽ Λογγῖνον·] Καὶ Λογγῖνον τ᾽ τ᾽ Αρχελαΐδος ἐπίτροπον ſolus *Busb.*

c Οὗτ☉ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα,] Αὐτὸς *Vat.* & *Voſſ.*

d Μὴ τὰ προσάγμαλα] Τὸ μὴ λφ᾽ τὰ αγ. Φ. τ. π. τ. Ι. ν. ἀναγκασθεὶν *Busb.*

e Εως ἂν γνῶσι,] Αχρις ἂν γνῶσιν. *Gall.*

f Αποκρίναιτο.] Ita *Voſſ.* ἀποκρίνοιτ☉ in *Editis Aliiſque.*

g Εἰ λάβοιεν τὰς παῖδας ὁμηρεύσοντας.] Εἰ λάβοιεν αὐτῶν τὰς π. *Voſſ.*

h Δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις.] Δόντων αὐτὰς· ὃ γὸ προκείνην τῶτ᾽ ὀφείλον δίκαιον λὼ. ἐξεπέμφθησαν *Gall.*

i Τούτων ἀποστεῖλαι.] Τούτων ἐπιστεῖλαι. σφοδρῶς δὲ ἐπικειμένῳ τῷ Σχολαστικῷ τῷ Καίσαρι Φ Αγρίππα, καλέσας *Gall.* ἐπιστεῖλαι habet *Voſſ.*

k Αξιώσαντ☉·] Παρεισχόμλω poſt ἀξιώσαντ☉ addit *Voſſ.*

l Επιστολὼ ἔδωκε.] Επιστολὼ κομίσαι Φάδῳ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκεν *Gall.* in *Epiphanii* verſione, *quamobrem hujuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.*

m Δημαρχικῆς ἐξουσίας] Ita diſtinguo cum Cl. *Petavio*, lib. xi. de *Doct. Temp.* c. 12. antea erat, δημαρχικῆς ἐξουσίας, τὸ πέμπτον ὕπατ☉ ἀποδεδειγμέν☉, τὸ τέταρτον αὐτοκράτωρ, τὸ δέκατον πατὴρ πατρίδ☉. nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* adeo vetus eſt hoc interpunctionis mendum.

n Τὸ —— πατρίδ☉,] Aliter habet *Ruffinus*: Quinquies Conſul, Ordinarius quater, Imperator decies, Pater Patriæ. SPANH.

o Ὑμῶν πλδεμονίαι,] Ὑμῶν ἀνεργεσίαι· ἃ αὐτοκρατορικὴ πλδεμονία *Gall.*

p Τὼ —— ἐποίησε.] Conf. ſupr. lib. 15. c. 11. §. 4. SPANH.

q Καὶ —— εἶναι,] Καὶ τ᾽ στέφανον, τότε πεδίον, κ᾽ τὼ ἄτασαν στολὼ *Gall.*

r Ουϊτέλλι☉ ἐποίησε.] Vide lib. xv. cap. xi. §. 4.

s Κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν.] Καθὼ τ. π. θρησκεύει ἕκη *Voſſ.*

t Ὑμᾶς γινώσκω ἀγαθῶ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris. ὑμᾶς in *Gracis.*

u Πάνυ χαλεπῶμεν ταῦτα ποιήσας,] Πάνυ χαριζόμεν ταῦτα ποιήσας non agnoſcunt *Voſſ.* & *Vat.*

x Κορνήλι☉ Κέρων☉,] In *Epiphanii* libris, ita efferuntur, *Cornelius Leo*; (unde in *Lugd. Bat.* Κορνήλιος ὁ Λέων) *Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Joannes Jovis panis.*

y Ιουλίων] Vocem Ιουλίν inſertam dedi ex *Epiphanio*; cujus in libris pleriſque xii *Kalendas Julii*, in nonnullis *Junii.*

z Επὶ —— Σιλβανοῦ,] Ita *Voſſ.* & *Gall.* ὑπάτου in *casteris.*

a Τὸ

γ'. Ητήσατο ἢ καὶ Ηρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Αγρίππα δὲ τετελευτηκότος, Χαλκιδὸς ἢ τῆς ἀρχῆς τὴν τότε χρόνον ἐκείνου πεπισθυμένος, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν [a] τοῦ νεὼ, καὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπέτυχεν· ἐξ [b] ἐκείνου τε πάσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τοῦ πολέμου τέλους. καὶ δὴ ὁ Ηρώδης μεθίστησι τὸν ἀρχιερωσύνης τὸν ὀνομαζόμενον [c] Καυθηρᾶν, Ιωσήπῳ τῷ τοῦ [d] Καμεὶ ἀντ' ἐκείνου τὴν Ἀγαθοκλῆ τὸν τιμῆς παραχώρησαντος.

3. Quin & Herodes (Agrippæ quidem defuncti frater, cui vero illo tempore commissus erat Chalcidis principatus) petiit à Claudio Cæsare templi potestatem sacræque pecuniæ, ut & jus creandi summos pontifices; atque hæc omnia Cæsare impetravit: adeo etiam ut ab illo omnibus ejus posteris ea potestas usque ad belli exitum manserit. Igitur & Herodes à sacerdotio submovit Cantheram ita appellatum, fecitque ut Josephus Cami filius ejus in locum & honorem succederet.

Herodes Chalcidis dynasta jus in templum & pontifices impetrat à Cæsare impetravit à Claudio.

Josephus Cami filius pontifex.

ΚΕΦ. β'.

Ον τρόπον Ελένη τῆς Αδιαβηνῶν βασιλὶς καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη· καὶ ὡς Ελένη, λιμοῦ μεγάλου ἐν Ιεροσολύμοις γιγνομένου, σῖτον τοῖς ἀπορουμένοις διένειμεν.

CAP. II.

Quo pacto Helena Adiabenorum regina ejusque filius Izates religionem Judaïcam amplexi sunt: & quomodo Helena, magna fame Hierosolymis grassante, frumentum egenis distribuit.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν [e] τῆς Αδιαβηνῶν [ee] βασιλὶς Ελένη καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης [f] εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη τὸν βίον μετέβαλλον, ἅδε τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζος ὁ τῆς Αδιαβηνῶν βασιλεὺς, ᾧ καὶ [g] Βαζαῖος ἐπίκλησις ἦν, τῆς ἀδελφῆς Ελένης ἄλλης [h] ἔρωτι τῆς τοῦ γάμου κοινωνίας ἄγαπαν, καὶ κατίσχυσεν ἐγκύμονα. συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τῆς γυναικὸς τὴν χεῖρα περιτανυσθείσης, [i] ἡνίκα καθύπνωζε, φωνῆς τινος ἔδοξεν ἀκοῦσαι, κελευούσης αἴρειν ἀπὸ τῆς νηδύος τὴν χεῖρα, μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφος, θείᾳ προνοίᾳ καὶ δεχῆς τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχοῦς τεύξόμενον. παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς φωνῆς, [k] εὐθὺς διεγερθεὶς, ἔφραζε τῇ γυναικὶ ταῦτα, [l] καὶ γιγνόμενον τὸν υἱὸν Ιζάτην ἐπεκάλεσεν. ἦν δὲ αὐτῷ Μονόβαζος τοῦτο πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ελένης [m] γεγονὼς, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. τὴν μέντοι πᾶσαν εὔνοιαν ὡς εἰς [n] μονογενῆ τὸν Ιζάτην ἔχων [o] φανερῶς ἦν. φθόνος δὴ τοῖς πατρῴοις ἀδελφοῖς ἐφύετο, καὶ κατὰ τοῦτο μίσος [p] ἤυξετο, λανθανόντων ἀπάντων, ὅτι τὸν Ιζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμᾷ. ταῦτα δὴ καὶ περ σαφῶς αἰσθανόμενος ὁ πατὴρ, ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ ἀφ' κακίας αὐτὸ πάσχοιεν, ἀλλ' [q] ἤτοι φύσει τοῦ πατρὸς [r] αὐτῶν ἕκαστος [s] ἀξιοῖ εὐνοίας τυγχάνειν. [t] τὸν δὲ Ιζάτην· σφόδρα γὰρ ἐδεδοίκει [u] μὴ αὐτοῦ μὴ μισήσειεν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάθοι τί· [x] πολλὰ δωρησάμενος, πρὸς [y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει [z] τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα, [a] φυλακὴν καταθέμενος ἐκεί-

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & filius ejus Izates, * religionem Judaïcam amplexi sunt, ex hujusmodi causa. Monobazus Adiabenorum rex, cognomento Bazæus, Helenæ sororis amore captus eo processit, ut matrimonio eam sibi jungeret: nec multo post gravidam reddidit. Aliquando autem cum eo dormiens, manu super ventre illius requiescente, sopitus audire vocem visus est, quæ manum de utero tollere juberet, ne infantulum in eo gestatum læderet, qui Dei providentia ortum habuit finemque felicem consequuturus est. Ea voce turbatus, statimque expergefactus à somno, uxori ista *quæ audisset* narrat, filiumque natum Izaten nomine vocavit. Erat autem ipsi Monobazus eo grandior ætate, quem ex Helena susceperat; aliique filii ex aliis uxoribus. hunc tamen, ac si unicus illi exstitisset, omni sua benevolentia non dissimulanter impertiit. Qua re fiebat ut puero invideretur à fratribus ex eodem patre: atque inde excitatum est odium, omnibus vicem suam dolentibus, quod Izaten illis prætulerit pater. Ista quamvis satis pater intelligeret, illis tamen ignoscebat, quasi non ex malitia ita animo affecti essent, sed à patre scilicet illorum unusquisque diligi vellet. Izaten vero (nam de eo valde metuebat, ne à fratribus odio habitus *mali* aliquid pateretur) cum multa ei donasset, misit ad Abennerigum Spasinæ castri regem, cui salutem pueri commendatam esse voluit. Abennerigus autem libenter excepit adolescentulum, atque illum singulari

Monobazo & Helena Adiabenorum regibus nascitur Izates.

Izati invidetur à fratribus natu grandioribus.

Izates missus ad Abennerigum.

---

a Τῷ νεῷ,] Sic *Voss.* & *Vat.* Ἐ τοῦ perperam in *reliquis.*

b Ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις] Ita locum verto cum Cl. *Seldeno* lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. XI. à *Gelenio* vertitur, *potestatem in templum & sacrum erarium, jusque eligendorum summorum pontificum. Impetravitque hæc omnia, ita ut etiam posteris ejus idem jus manserit usque ad belli exitum.* quod, inquit *Seldenus*, intelligere omnino nequeo. Nam pontificum creatio post ejus excessum ad Agrippam juniorem Regem ejus ex fratre nepotem attinuit, ut in sequentibus videre est: & posteri Herodis illius fuere filii tres, *Aristobulus, Bernicianus, Hyrcanus*; quorum nemo pontificem omnino creavit. Locus itaque ita vertendus, ut posteris manserit potestas in templum & ærarium; ita ut de jure pontificis eligendi, qua posteros saltem spectat, neutiquam sit capiendus. Verum ne sic quidem omnia plana erunt. Ipse olim lectum fuisse suspicor, μ. τ. Ἐ πολέμου τελευτῆς, πλὴν τῆς ἀρχιερωσύνης.

c Καυθηρᾶν,] Verisimile Simonem Cantheræ fuisse restitutum. IBBETS.

d Καμεὶ αὐτ' ἐκείνου] Hic *Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.* est, ibi enim Καμεὶ in textu, at Καμεὶ in *Marg.*) *Busb. Gall. Zonaram* & *Epiphanium* sequor. Καμεῖ in *Editis Aliisque.*

e Τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς Ελένη] Adiabenorum Regina Helena *Euseb.* H. Eccl. l. II. c. XII. p. 50. A. SPANH.

ee Βασιλὶς Ελένη] *Talmud Hierosolymitanum* (ad *Succa*, c. 1. & *Nazir*, c. 3.) egregie hanc historiam illustrat.

* *Religionem Judaïcam amplexi sunt,*] *Magis ad verbum*, vitam instituerunt ex legibus Judæorum.

f Εἰς ——— μετέβαλλον,] Ita rem exprimit *Zonaras*, εἰς τὰ Ιουδαίων τῷ ἀφηγουμένῳ μετέβαλον νόμιμα.

g Βαζαῖος ἐπίκλησις ἦν,] Sic *MSS.* Βαζίως in *Editis.*

h Ἑρωὶ τῆς τοῦ γάμου] Ἑρωὶ τοῦ γάμου κοινωνίαν ἄγειν) *Busb.*

i Ηνίκα] *L. B.* ἐπὶ pro ἐπεὶ.

k Εὐθὺς διεγερθεὶς,] Καὶ διεγερθεὶς *Busb.*

l Καὶ ——— ἐπεκάλεσεν.] Καὶ γε τὸν υἱὸν *Vat.* γενόμενον deëst *Busb.* γενομένου *L. B.*

m Γεγονὼς,] *L. B.* γενόμενος.

n Μονογενῆ τὸν Ιζάτην ἔχων] Μονογενῆ Ιζάτην *Vat.* & *Busb.*

o Φανερῶς ἦν.] Φανερὸς *Voss.*

p Ηυξετο,] In *Marg. L. B.* ἤυξετο.

q Ητοι φύσει Ἐ πατρὸς] Ita *Vat.* & *Voss.* ἀλλ' ἢ φύσει τ. π. in *Editis Aliisque.*

r Αὐτῶν ἕκαστον] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *ceteris.*

s Αξιοῖ εὐνοίας τυγχάνειν.] Ita lego. (legit quoque ita *Cocceius*) ἀξιῶν in *Editis* & *MSS.* πατρὸς αὐτῶ ἕκαστον ἀξιοῦν vel ἀξιῶν conjecerat Cl. *Lowthius.* nec aliter forsan *Epiphanius*, qui vertit, *sed quoniam singuli favorem patris habere desiderabant.*

t Τὸν δὲ Ιζάτην·] Τὸν δὲ νεώτερον σφ. *Voss.* τὸ δὲ νεώτατον σφ. *Gall.*

v Περὶ αὐτοῦ μὴ μισήσειεν] Περὶ αὐτῷ *Busb.* σφόδρα ἐδεδοίκει παρ' αὐτῶ *Gall.*

x Πολλὰ] *L. B.* πολλαῖς.

y Αβεννήριγον ἐκπέμπει] Αβενήριγον *Voss.* Σαβεννήριγον *Gall.* Σ forsan attracto ex præcedente vocula πρὸς. Est tamen qui Αβυλμηκάριμ legendum censet, nomine isto apud Arabas usitato, ut constat ex *Elmacino* in *Hist. Saracen.* sub finem.

z Τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα,] Rex Spasini Castro Pasini *Rufin.* SPANH.

a Παραφυλακὴν καταθέμενος ἐκείνῳ] Καταλιπόμενος & καταθέμενος in aliquot *MSS.*

Filiam ejus in uxorem duxit.

lari complexus benevolentia, filiam ſuam, cui nomen erat Samacho, ei in matrimonium dedit, donavitque provincia, unde luculentos reditus perciperet.

3. Atqui Monobazus jam admodum ſenex, cum videret ſibi non multum vitæ ſpatium ſupereſſe, in conſpectum filii venire, antequam moreretur, deſideravit. Itaque cum illum acciviſſet, ſumma benevolentia eum excepit, eique regionem Carras dictam attribuit. Ea autem eſt terra amomi feraciſſima. ibi etiam ſunt arcæ illius reliquiæ in qua Nochus diluvium evaſiſſe fertur, & etiamnum iſtæ videre *eas* volentibus oſtenduntur. In hac igitur regione commorabatur Izates, uſque dum mortem oppeteret pater. Qua autem die vita exceſſit Monobazus, Helena regina accivit magnates & regni ſatrapas & copiarum præfectos. Cumque illi veniſſent, "Non vos, inquit, latere arbitror, quod "maritus meus Izaten ipſi in regnum ſuccedere "optaverit, illumque *eo honore* dignum exiſtimaverit: attamen veſtrum quoque *ſuper hac re* judi"cium exſpecto. Beatus enim eſt, non qui ab uno, "ſed *qui* à pluribus iiſque volentibus regnum ac"ceperit." Illa quidem iſta dixit, ut experiretur quænam eſſet ſententia eorum qui convocati erant. Illi autem, hiſce auditis, primum quidem pro more ſuo reginam adoraverunt, deinde vero ajebant, "ſe regis judicium firmatum ire, ſeque ultro Iza"ti, recte à patre & ex votis omnium fratribus "prælato, parituros eſſe." prætereaque dicebant, "ſe velle & fratres & cognatos ejus in primis oc"cidendos eſſe, ut ſecure regnum teneret Izates. "illis enim peremptis, omnem ſublatum iri me"tum, qui ex illorum in ipſum odio & invidia ori"retur." Ad hæc Helena gratias quidem illis agebat, pro ſua in illam & Izaten benevolentia; ſimulque obſecrabat ut ſententiam de nece fratrum differrent, donec Izates veniſſet ac eandem comprobaſſet. Illi vero, qui auctores ipſi fuerant ut occiderentur, cum ei non perſuaſiſſent, interim monebant eos in vinculis habendos eſſe uſque dum ille adeſſet, ſui *præſertim* in ſecuritatem. inſuper ei conſulebant, ut interea aliquem, cui maxime fideret, regni procuratorem conſtitueret. Iſtis paruit Helena, & filium natu maximum Monobazum progem fecit, impoſito ei diademate, datoque an-

Arca Noëi reliquiæ ubi ſervantur.

Monobazi obitus.

Izates Monobazo in regnum ſuccedit.

Frater ejus Monobazus prorex.

νῳ τὴν ἐξ παιδὸς σωτηρίαν. ὁ δὲ Αβεννήριγος, [b] ἀσμένως δέχεται τὰ νεανίαν, καὶ ἀφικόμενος ἐκ πολλῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, [c] Σάμαχον δὲ ὃν ὄνομα τούτῳ, δίδωσι. δωρεῖται δὲ [d] χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

γ'. Μονόβαζος δέ, ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὸν ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁρῶν χρόνον, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παρ' ἐκείνου τὰ πλοῦτον. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν, ἀσπάζεται φιλοφρονέστερα, καὶ χώραν δίδωσι [e] Καρρῶν λεγομένην. φέρει δὲ ἡ γῆ πολὺν τὸ ἄμωμον ἀγαθήν. ἔστι [f] δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος, [g] ἣν Νῶχον ἐκ τῆς ἐπιβολῆς ἀσφαλῶς λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νῦν τοῦτο τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. διέτριβεν οὖν ὁ Ιζάτης [h] ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς πλοῦτος τὸν πατέρος. ἡνίκα δὲ ἐξέλιπεν ἡμέρα τὸν βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ελένη μεταπέμπεται [i] πάντας τοὺς [k] μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τῶν ὅπλων ἡγεμόνας πεπιστευμένους. οἷς ἀφικνουμένοις, "ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, "εἶπε, τῆς βασιλείας αὐτῷ Ιζάτην ἠύξατο γενέσθαι, καὶ τοῦτον ἄξιον ἔκρινεν, [l] οὐδὲ ὑμᾶς λελῆσθαι δοκῶ, πε"πεισμένη δ' ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. μακάριος γὰρ "ἐστιν ὁ παρ' ἑνὸς, [m] ἀλλὰ πολλῶν καὶ θελόντων τὴν ἀρχὴν "λαμβάνων." ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ πείρᾳ τοῦ τί [n] φρονοῦσιν οἱ [o] συγκληθέντες. οἱ δὲ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς· εἶτα, ἔφασαν, "τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην βεβαίαν, καὶ ὑπακούσαι, χαί"ροντες Ιζάτῃ δικαίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς προκεκρίσθαι τῶν ἀ"δελφῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἁπάντων. βέλεσθαι τε, [p] φασι, "προαποκτεῖναι πρῶτον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ "τοῦ τὴν ἀρχὴν Ιζάτην μετ' ἀσφαλείας κατασχεῖν. φοβεῖσθαι "τῶν γὰρ ἐκείνων καθαιρεθέντων πᾶσαν τὸν φόβον, τὸν ὑπὸ μι"σους τοῦ παρ' αὐτῶν καὶ φθόνου γινόμενον." ταῦτα μὲν ἡ Ελένη χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς περὶ αὐτὸν καὶ τὸν Ιζάτην εὐνοίας ἔχειν, [q] παρεκάλει δ' ὅμως ἀνασχέσθαι τὴν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρις ἂν Ιζάτης ἀφίκηται καὶ [r] συνδοκιμάσῃ. οἱ δὲ ἐπὶ ἀνελεῖν [s] συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, [t] ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῆνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. αὐτοῖς δὲ ἄλλον δέ τινα μεταξὺ [v] προσηκάσθαι τινὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύοι. πείθεται [w] τούτοις ἡ Ελένη, καὶ καθίστησι τὸ πρεσβύτατον παῖδα [x] Μονόβαζον βασιλέα, τιθεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τὸ [y] σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τιμὴ τε [z] σαμψηγὸν ὀνομαζομένῳ παρ' αὐτοῖς, δυνάμει τι

[t] τα-

b Ασμένως δέχεται] Ασμενές τε *Voſſ.*

c Σάμαχον ᾧ ἦν ὄνομα ταύτῃ,] Συμαχὼ, vel Συμαχὼς in *MSS. Gr.* in *Epiphanii* verſione *Amachos* dicitur.

d Χώραν, —— προσόδους.] Χώραν αὐτῷ *Voſſ.*

e Καρρῶν λεγομένην.] Ita cum *Cod. Voſſ.* favente aliquantulum *Busb.* (qui habet Καρεῶν. facili lapſu pro Καρρῶν) ut & *Epiphanio*, cujus in libris *Charrorum* vel *Carrorum*. nec dubito quin locus hic ſit Καρρᾶν τῆς Μεσοποταμίας, *Joſepho* alibi (ſc. l. 1. c. 12. §. 1. & l. 2. c. 3. §. 3.) Χαρρᾶν. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* vol. 2. p. 444. Verum in *Editis Joſephi Aliiſque* Καιρῶν, quod *Bochartus* (poſt *Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 1. c. 4.) corruptum eſſe ſuſpicatur ex Chaldæo *Kardon*, ut montes Καρδυαῖοι intelligantur, qui à *Joſepho* memorantur, l. 1. c. 13. §. 1. Adiſis *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 1. c. 3. HUDS. Καιρῶν. an forte ex זמנין نمـــبـــن nomen vici, in quem Noachus ex arca deſcendit, à numero deſcendentium ex arca dictus: quam vocem Hebraice reddit, uti Hebræis ſonaret, καιροὺς, quia זמנין *tempora* notat. In manuſcripto eſt Καρρῶν. REL.

f Δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος,] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* ᾗ αὐτῇ in *ceteris*.

g Η Νῶχον ἐν τῇ ἐπιβολῇ] Ita lego. ἣν Νῶχον in *Editis* & *MSS.*

h Εν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,] Hic lacuna ingens eſt in pleriſque Veteris Interpretis Latini codicibus manuſcriptis & editis, uſque ad *Artabanum Parthum* &c. In vetuſta editione Latina poſt finem libri xx. id monetur, *noviter inventa* hæc fuiſſe *in uno libro antiquiſſimo, quæ in aliis libris omnibus deficiunt.* Ita ſe habent ad patris mortem. Quadam vero die Monobazus evocans Helenam reginam cunctos nobilium petiit ut ſucceſſor ejus Jazetis haberetur: dicens licet hoc ego dignum eſſe confidam, veſtram tamen exopto ſententiam. Beatus enim eſt qui non ab uno ſed à multis etiam volentibus ſumſerit poteſtatem &c. REL.

i Πάντας τοὺς] Πάντας, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, *Voſſ.*

k Μεγιστᾶνας,] Qua voce uſum Menandrum pro μέγα δυνα-

μένους redarguit Phrynichus p. 32. Occurrit vox eadem à LXX. uſurpata in Jeremiæ Prophetia, ut & inferius cap. ſequenti §. 3. & ita in Vita Joſephi §. 23. & 31. Omnia autem hæc de morte *Monobazi*, ut & verba ejus hodie in Rufino deſiderantur. Conf. infr. c. 3. §. & c. 4. §. 1. SPANH.

l Οὐδὲ ὑμᾶς λελῆσθαι δοκῶ,] Οὐδαμῶς λελῆσθαι *Busb.*

m Ἀλλὰ πλείονων καὶ θελόντων] Ἀλλὰ παρὰ πλείονων *Busb.* & *Voſſ.*

n Φρονοῦσιν οἱ] Ita *Voſſ.* Φρονεῖν in *Editis Aliiſque.*

o Συγκληθέντες.] Μαθησομένην poſt *συγκληθέντες* addit *Voſſ.*

p Φασὶ,] Εφασαν *Voſſ.* & *Busb.*

q Παρεκάλει δ' ὅμως ἐπιχεῖν] Ita *Busb.* παρεκαλῶ in *reliquis.*

r Συνδοκιμάσῃ.] Sic *Busb. Voſſ.* & *Gall.* συνδοκιμάσῃ in *Editis Aliiſque.*

s Συμβουλεύσαντες] *L. B.* ᾗ ἐβουλεύσαντο.

t Ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους] Vocem ἀλλὰ non agnoſcit *Voſſ.*

v Προσηκάσθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον,] Προσταθῆναί τινα ſolus *Busb.*

x Μονόβαζον] In Talmude etiam fit hujus mentio & matris Helenæ. In codice Joma cap. III. 10. כתבו המלך שעם כל יחיד וכלים של יום הכיפורים של זהב הילני אמו עשתה נגרשרת של זהב על פתחו של היכל. *Monobaz rex fecit omnes anſas vaſorum quorum uſus erat die expiationis ex auro. Helena mater ejus lychnum aureum fecit qui erat ſupra portam Sancti.* REL.

y Σημαντῆρα δ' πατρὸς δακτύλιον,] Sc. Symbolum poteſtatis. Vide *Kirchmannum* de *Annulis*, c. 22.

z Σαμψηγὸν] Σαμψηγὸν *Voſſ.* Σαμψῆρα, σκῆπτρα βασιλικὰ *Suid.* Eſt qui vocem iſtam à Perſico *Shamshir* deducit. *Fullerus* (in *Miſcell.* S. l. 1. c. 17. p. 121.) à Syriaca voce quæ *Saphſiras* pronunciatur. *Reineſius* (in *Var. Lect.* l. 1. c. 25. p. 114.) dicit, quod Σάμψα Arabibus *ſol* eſt, ex Hebr. *ſchamaſch* pro quo & *ſchamſcha* efferunt. unde Adiabenos exiſtimat ſceptrum ſeu inſigne regium denominaſſe, quod in cuſpide ſolis ſpeciem, ex auro vel alia quavis materia effictam, haberet.

a Το-

[a] τύποις τῶν βασιλείων παρήνεσε μέχρι τ̃ ἀδελφ̃ παρασῖχε. ἦκε γ̃ ἐτ@ ταχέως, ἀκούσας τῶν τ̃ πατρὸς τελευτῶν, κ̀ διαδέχεται τ̀ ἀδελφὸν Μονόβαζον [b] ὑπερκειμένῳ τ̃ ἀρχῆς αὐτ̃.

Monobazus regno Izati reduci cedit.

δ'. Καθ' ὃν γ̃ καιρὸν ὁ Ἰζάτης ἐν τῷ Σπασίνῃ χάρακι διέτριβεν, Ἰουδαῖος τὶς ἔμπορος, Ἀνανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τ̃ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τ̀ Θεὸν σέβεσθαι, [c] ὡς Ἰουδαίοις πάτριον ἦν· κ̀ δὴ δι' αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμενος τῷ Ἰζάτῃ, κἀκεῖνον ὁμοίως συναπέπεισε, μεταπεμφθέντα τε ὑπ̀ τ̃ πατρὸς εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν συνεξῆλθε κ̃ πολλὴν ὑπ' ἀκόσεως δέησιν. [d] συνετέθειτο γ̃ [e] κ̀ τῷ Ἑλένῃ, ὁμοίως ὑφ' ἑτέρου τινὸς Ἰουδαίου διδαχθεῖσαν, εἰς τὰς ἐκείνων [f] μεταχωρῆσαι νόμους. ὁ γ̃ Ἰζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, κ̀ θεασάμενος [g] τοὺς ἀδελφοὺς κ̀ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς δεδεμένους, ἐδυσχέρανεν τῷ γεγονότι. κ̀ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένους ἀσφαλὲς ἡγούμενος, τὸ γ̃ μνησικακῆσαι ἔχειν σὺν αὐτῷ μὴ δεδεμένους σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τοὺς μὲν ὁμηρεύσοντας μ̃ τέκνων εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τοὺς γ̃ πρὸς Ἀρτάβανον τ̀ Πάρθον ἐφ' ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

ε'. [h] Πυθόμενος γ̃ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτ̃ πάνυ χαίρειν τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευδε κ̀ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μεταπεσεῖν. νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ἰουδαῖος, εἰ μὴ [i] περιτμηθείη, πρᾶξαι τοῦτο ἑτοιμος. μαθοῦσα γ̃ ἡ μήτηρ κωλύειν ἐπεχείρει, διαφέρειν αὐτῷ κίνδυνον λέγουσα· "βασιλέα γ̀ εἶναι, κ̀ καταφρονήσειν εἰς πολλὰ δυσμενῆ "τοὺς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων διαθυμήσεται κ̀ "ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύον- "τος αὐτῶν Ἰουδαίου." κ̀ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγε, κ̀ [k] πῶς ἀκώλυεν. ὁ γ̃ εἰς τ̀ Ἀνανίαν τοὺς λόγους ἀνέφερεν. κ̃ γ̃ τῇ μητρὶ [l] συμφάσκοντ@, κ̀ συναπειλήσαντ@ εἰ μὴ πείθοι [m] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄφησι. "δε- "δοικέναι γ̀, ἔλεγε, μὴ δ̃ πράγματ@ ἐκδήλων πᾶσι "γιγνομένων κινδυνεύσῃ πιμπρᾶναι, ὡς αὐτὸς "αἴτι@ τούτων, κ̀ διδάσκαλ@ τῷ βασιλεῖ ἀπει- "πῶν ἔργων γιγνόμεν@. δυναμένου γ̃ αὐτὸν, ἔφη, "κ̀ χωρὶς τ̃ περιτομ̃ τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως "κέκριται ζηλοῦν τὰ πάτρια τ̃ Ἰουδαίων. τοῦτο εἶναι κυ- "ριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι." συγγνώμην γ̃ ἔχειν αὐτῷ κ̀ τ̀ θεὸν φήσαντ@, μὴ πράξαντι τὸ ἔργον δι' ἀνάγκην κ̀ τ̀ ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον, ἐπείθη μέν [n] τοῦτο τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. μετὰ ταῦτα γ̃, τὴν γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ἰουδαῖ@ τις ἕτερ@ ἐκ τ̃ Γαλιλαίας ἀφικόμεν@, Ἐλεάζαρ@ ὄνομα, πάνυ δοκεῖ τὰ πάτρια δο- κῶν ἀκριβὴς εἶναι, προτρέψασθαι πρᾶξαι τὸ ἔργον. ἐπεὶ γ̀ εἰσῆλθεν ἀσπασόμεν@ αὐτὸν, κ̀ καταλαβὼν τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "λανθάνεις, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τοὺς νόμους, κ̀ δι' αὐτῶν τὸν "Θεὸν ἀδικῶν. ἐ γ̀ [o] ἀναγινώσκῃν σε δεῖ [p] μόνον αὐ- "τοὺς ἀλλὰ δ̃ πρότερον τὰ προσταττόμενα ποιεῖν ὑπ' αὐ- "τῶν. μέχρι τίν@ ἀπερίτμητ@ μένῃς; ἀλλ' εἰ [q] μή- "πω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν' εἰδῇς τίς ἐστιν ἡ "[r] ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι." ταῦτα ἀκούσας ὁ βασι-

Izates frater ad Claudium & Artabanum mittit.

nulo patris sigillo, simulque sampsera, ut ipsi vocant; jussitque eum rempublicam ipsis administrare, donec frater adveniret. Is autem celeriter venit, audito patris obitu, & Monobazo fratri ultro cedenti in principatum successit.

4. Cæterum eo tempore, quo Izates apud Spasinæ castrum agebat, Judæus quidam mercator, nomine Ananias; qui in domum mulierum regiarum ingredi solebat, eas in religione erga Deum, quæ Judæis patria est, instituebat: atque adeo, cum illarum opera Izati innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem pertraxit; accitumque à patre in Adiabenen comitatus est, multa prece & obsecratione eò adductus. Forte autem acciderat, ut etiam Helena, ab alio quodam Judæo instituta, ad eorum leges transiret. Atqui Izates, cum regno in eum devoluto Adiabenen veniret, & fratres aliosque cognatos in vinculis conspexisset, ægre rem ferebat. & cum occidere hos aut constrictos servare nefas duceret, memoresque injuriarum non vinctos secum habere periculosum esse existimaret, eorum nonnullos cum liberis Romam ad Claudium Cæsarem obsides misit, alioque ad Artabanum Parthum simili de causa relegavit.

Izates reliqionem Judaicam amplectitur.

Et Helena.

Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

5. Cognito deinde matrem suam Judæorum moribus & ritibus valde delectari, & ipse iisdem penitius imbui properavit. Cumque arbitraretur se non esse verum perfectumque Judæum nisi circumcideretur, & hoc obire paratus erat. quod postquam mater rescivit, impedire nitebatur, periculum sibi conflaturum esse dictitans: "regem "enim esse, multumque à se alienaturum esse sub- "ditorum animos cum audiverint eum mores per- "egrinos & à suis abhorrentes affectare; neque ullo pacto laturos Judæum in eos regnare." Et illa quidem ista dicebat, & aliquantisper eum cohibuit. Is vero quæ eloquuta est cum Anania communicabat. qui cum matris sententiam comprobasset, simulque ei denunciasset se eum relicturum esse nisi pareret, ab eo discedit. "timere enim se, ajebat, "ne, re palam facta & divulgata, supplicii pericu- "lum adiret, ut qui horum auctor fuerit, regem- "que docuerit quæ parum ei honesta erant & de- "cora. Posse enim illum, ajebat, etiam sine cir- "cumcisione numen colere, si plane decreverit "patria Judæorum instituta sequi. hoc *enim* esse "magis proprium *Judæis* quam circumcisionem." Cumque dixisset, Deum etiam ei veniam daturum, si rem non fecisset, quod necessitati paruerit, & à subditis periculum metuerit; verbis quidem illius se persuaderi sinit rex. Aliquanto autem post, cum nequaquam suum desiderium abjecisset, alius quidam Judæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, qui legum patriarum peritus admodum videbatur, ipsum ad rem perficiendam impulit. Postquam enim ingressus eum salutasset, atque legem Moysaïcam legentem deprehendisset, "nescis, in- "quit, ô Rex, quantam injuriam legi, atque adeo "Deo *ipsi* facias. nec enim satis est eam legere, "sed in primis te facere oportet quæ ab illa præ- "cepta sunt. quousque tandem incircumcisus ma- "nebis? Si nondum legisti legem quæ circumci- "sionem injungit, nunc certe lege ut scias qua in "im-

Ab ista re dissuadetur.

Izati tandem persuadet Eleazarus ut circumcidetur.

[a] Τούτοις τῶν βασιλείων] Τούτοις deest *Busb.* & *Voss.*

[b] Ὑπερκειμένῳ τ̃ ἀρχῆς αὐτ̃.] Eo modo *Busb.* & *Gall.* ὑπερκειμένῳ@ in *reliquis.*

[c] Ὡς —— δέησιν.] Aliter hæc in *Rufino.* SPANH.

[d] Συνετέθειτο γ̃] Ita *Voss.* συνετίθειτο in *cæteris.*

[e] Καὶ τῷ Ἑλένῃ,] Nonnullis deest vocula καί.

[f] Μεταχωρῆσαι νόμους.] Ita *Voss.* & *Busb.* μεταλαμβάνειν in *cæteris.*

[g] Τοὺς —— διδεμένους,] Τούς τε ἀδελφοὺς *Voss.*

[h] Πυθόμεν@ —— χαίρειν] Ita *Gen.* πεισθόμεν@ in *Edit. Bas.* & *MSS.* πεισθόμεν@ γ̃ πάνυ τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν *Vat.* & *Voss.*

[i] Περιτμηθείη,] Sic lego. ἐκτετμῆσθαι in *Editis* & *MSS.* ἐκτετμῆσθαι τῷ σώματι habet *Voss.*

[k] Τίνως ἐκώλυεν.] Πάντοθεν *Voss.*

[l] Συμφάσκοντ@,] Συμπάσχοντος *Voss.* συμπαραχόντ@ *Vat.*

[m] Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλιπὼν ἄφεσιν in tribus *MSS.*

[n] Τοῦτο τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς.] Τότε deest *Voss.*

[o] Ἀναγινώσκειν σε] Ita *Busb. Voss.* & *Zonaras.* γινώσκειν in *cæteris.*

[p] Μόνον αὐτοὺς,] Λόγους μόνον, ἀλλὰ *Busb.*

[q] Μήπω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* μὴ γ̃ in *cæteris.*

[r] Ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι.] Εὐσέβειαν *Busb.* quo modo legerit *Epiphanius*, incertum: utpote qui vertit, *sed si nondum ex hoc legisti legem: ut scias, quapropter hoc geratur, vel nunc lege.*

Izates circumciditur.

"impietate versaris." Cum ista audisset rex, non amplius rem distulit; sed in aliud se recipiens cubiculum, medico accito, quod mandatum erat exsequebatur: deinde accersita matre & præceptore Anania, eis significavit actum esse quod voluit. Illos autem continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne, si rei indicium in vulgus emanaret, regni amittendi in periculo esset, non laturis subditis ut in eos vir regnaret, morum *qui* inter alios *obtinent* studiosus: & ne ipsi etiam discrimen adirent, quasi illorum culpa factum esset. Sed Deus obstitit quo minus eveniret quod illi metuerant. nam & ipsum Izaten in multis versatum periculis, ejusque liberos incolumes servavit, ex dubiis & desperatis viam *eis* expediens ad salutem, ostendensque quod Deum aspectantes eique uni fidentes pietatis fructu non defraudantur. Sed de *istis* quidem postea narrabimus.

Helena Hierosolyma proficiscitur.

6. Helena autem regis mater, cum videret omnia in regno pacata esse & tranquilla, filiumque suum beatum, & apud universos etiam exteros in admiratione ex Dei providentia, in Hierosolymitarum urbem proficiscendi desiderio tenebatur, ut templum Dei omnium hominum sermone celebratum adoraret, & victimas pro gratiarum actione offerret: filiumque orabat ut *eò ire* permitteret. Cum autem ille libenter admodum matri supplicanti annuisset, & magnos apparatus ad eam profectionem fecisset, multaque pecunia eam instruxisset, descendit ad Hierosolymitarum urbem, filio longe eam deducente. Ejus autem adventu nihil opportunius potuit accidere Hierosolymitis. nam fame ipsorum urbem per id tempus premente, multisque alimentorum inopia pereuntibus, Helena regina è suis alios quidem misit Alexandriam, qui vim magnam tritici coëmerent, alios vero in Cyprum qui caricarum sarcinas advehi curarent. Ubi vero reversi sunt, celeriter istis apportatis, cibos egenis distribuit: atque ex hac beneficentia maximam sui memoriam apud gentem nostram universam reliquit. Quin & filius ejus Izates, fame ista audita, principibus Hierosolymitanis multum pecuniæ misit. Sed enim horum regum beneficia, quibus civitatem nostram affecerunt, postea declarabimus.

Et, fame Hierosolymis grassante, egenis cibos distribuit.

Izates etiam pecuniam mittit.

λευς, ἐχ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, μεταπεμψάμενος ἤ εἰς ἕτερον οἴκημα, χ τ ἰατρὸν εἰσκαλεσάμενος, τὰ προσταχθὲν ἐτέλεσ· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τ διδάσκαλον Ανανίαν, ἐσήμανεν [a] αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον. τὸς ἤ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε Ϲ φόβος ὑπὲρ μέτρι, μὴ, τ πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθούσης, κινδυνεύσοι μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχὴν ἀποβαλεῖν, σὺν [c] ἀναχομένων τ ὑπηκόων ἀρχὴν αὐτῶν ἄνδρα, [v] τ παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν· κινδυνεύσειαν ἤ Ϲ αὐτοὶ, τ αἰτίας [x] ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης. Θεὸς ἤ λῶ ὁ κωλύσων ἄρχ τὸς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν [y] ἐπὶ τὸ τέλ. πολλοῖς γὰ αὐτόν τε τ Ιζάτην περιποιούμ κινδύνοις, χ παῖδας τὸς ἐκείνε διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παραχών, ὑποδεικνὺς ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστεύκοσιν, ὁ καιρὸς σὐκ ἀπόλλυ ὁ τ εὐσεβείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

ϛ'. Ελένη ἤ, ἡ τ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν χ τὴν βασιλείαν εἰρηνεύομένα, τ ἤ ὠὸν αὐτῆς μακάριον, χ πᾶσι ζηλωτὸν χ τοῖς [z] ἄλλοθεν διὰ τὴν ἐκ Θεῦ εὐσέβειαν, ὑποθυμίαν ἔχεν εἰς τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικομένη, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις θεοσέβισμον ἱερὸν τ Θεῦ προσκυνήσομ, χ χαρισηρίας θυσίας προσενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τὸν παῖδος ὑπερεύξασ. τὸ ἤ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ παρακαλοῦσι κατανεύσαντ, χ πολλὴν παρασκευὴν τ εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐπιμασαμένη, χ χρήματα [a] πολλὰ δόντ, καταβαίνῃ εἰς τ Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμπων. ὑπὸ πολὺ τὸν παῖδος. [b] γίνε ἤ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάνυ συμφέρουσα τοῖς Ιεροσολυμίταις. [c] λιμὸς γὰ αὐτῶν τὴν πόλιν χ τ καιρὸν ἐκεῖνον [d] πιέζοντ, χ πολλῶν ὠ ἐνδείας ἀναλωμάτων φερομένων, ἡ [e] βασίλισσα Ελένη πέμπει τινὰς τ ἑαυτῆς, τὸς μὲν εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, [f] πολὺν σῖτον ὠνησομένους χρημάτων, τὸς δὲ εἰς Κύπρον ἰσχάδων φόρτον οἰσουσ. ὡς δὲ πάλιν ἦλθον ταχέως κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, χ [g] μεγίστην αὐτῆς μνήμην τ εὐποιΐας ταύτης εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος καταλέλοιπε. πυθόμενος δὲ Ϲ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης τὸ αὐτὸ τ λιμὸν, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν [h] Ιεροσολυμιτῶν. ἀλλὰ γὰ ἀ [i] τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγαθὰ [k] πέπρακ, [l] μ ταῦτα [m] δηλώσομεν.

CAP. III.

Quomodo Artabanus rex Parthorum, insidias illorum veritus, ad Izaten se recepit; iterumque in regnum illius ope restituitur: & quomodo Bardanes ejus filius bellum indixit Izati.

Artabanus fugit ad Izaten.

PArthorum autem rex Artabanus, cum intelligeret sibi à satrapis compositas *esse* insidias,

ΚΕΦ. γ'.

Ως ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Αρτάβανος, τὰς αὐτῶν ὑποβολὰς δεδοικὼς, πρὸς Ιζάτην ἀπῆρε, χ πάλιν δι' αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσθ. χ ὡς Βαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου πόλεμον πρὸς Ιζάτην κατήγγειλεν.

Ο δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς [n] Αρτάβαν, αἰσθόμενος [o] τὸς σατράπας ὑποβολὴν εἰς αὐτὸν συντιθ-

---

a Αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον.] Αὐτοῖς *Busb.*

b Αναχομένων τ ὑπηκόων] Αναχθησόμων *Busb.*

v Τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν·] Τὸν παρ' ἑτ. *Busb.*

x Επ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης.] Επ' αὐτοῖς ᾗ σχεθείσ ἐνεχθείσης *Voss.*

y Επὶ τὸ τέλ.] Επὶ τέλ *Busb.*

z Αλλοθεν διὰ τὴν ἐκ Θεῦ εὐσέβειαν,] Αλλοίθεν *Voss.* ἄλλοις ἑτέροις *Gall.*

a Πολλὰ δόντ,] In ora *Cod. Voss.* ἴσ. τὰ πλεῖστα.

b Γίνε ἤ ——— Ιεροσολυμίτας.] Subjungit hisce *L. B.* χ εἰς τὰ σα (lege μάλισα) χρησίμη. quod & probum esse potest, & scholion quoque marginale. HAV.

c Λιμὸς ——— Αλεξάνδρειαν.] Hæc est fames quam prædixit Agabus, *Act.* XI. quæ accidit, Claudio consule IV. designato, & non altera illa Claudio II. & L. Licinio Cæsina coss. *Scalig.* ad *Euseb.* p. 174. Paulo infra *Josephus* c. 4. 5. §. 2. postquam dixerat Cuspio Fado procuratori successisse Tiberium Alexandrum, statim subjungit, ἐπὶ τούτοις γε χ τ μέγαν λιμὸν χ' τὴν Ιουδαίαν συνέβη γενέσθ, i. e. *horum procuratorum temporibus* &c. Ex quibus constat famem illam pluribus annis durasse, quippe quæ sub duobus illis procuratoribus fœvierit. Missus autem est in Judæam Fadus post obitum Agrippæ regis, i. e. anno quarto Claudii exeunte. Ita fames illa ab Agabo prædicta anno V. & VI. Claudii contigit. *Vales* ad *Euseb.* l. 2. c. 12. HUDS. Adducuntur hæc ab Eusebio, sed aliis verbis H. Eccl. l. 11. cap. XII. SPANH.

d Πιέζοντ,] Potius πιέζοντ. IBBETS.

e Βασίλισσα Ελένη] Βασιλὶς *Voss.*

f Πολὺν σῖτον] Πολλῶν *Busb.* & *Zonar.*

g Μεγίσλν αὐτῆς μνήμλν] His quoque subjungit *L. B.* ὡς ἀν ἀφοσιωμένλν, quod vix videtur esse ab auctore. HAV.

h Ιεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἀ τοῖς εὐδίοσι διετέλουν πολλὰς τ σὺν ᾗ λιμῷ σφοδρότητ χ ἀνάγκης ἀπετέσαθ. ἀλλὰ &c. *Gall.* & *Lugd. Bat.*

i Τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν] Illud τούτοις è *Cod. Busb.* & *Voss.* idemque in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

k Πέπρακ), μ ταῦτα δηλώσομεν.] Πέπρακ), χ ὅσα τούτοις σὺν ταύτης πρόσοι συντελέσησαν, μ ταῦτα δ. *Gall.*

l Μετὰ ταῦτα] *L. B.* ταῦτα.

m Δηλώσομεν.] Ubi memoravit? nihil tale, nisi obiter memoratum occurrit. Donorum Helenæ & Monobazi mentio facta est in *Cod. Joma*, edito cura Cl. *Sheringhami*, p. 66.

n Αρτάβαν,] Ita *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* sed in *Marg.*) & hic & alibi Αρταβάνης in *cæteris.*

o Τὸς σατράπας ὑποβολὴν] Τὸς αὐτῷ σατράπας *Voss.*

κῶπας, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς ἐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ιζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βαλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [p] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν ὡσεὶ χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυχάνει τε τῷ Ιζάτῃ κατ' ὁδὸν, [q] αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος, [r] καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος. καὶ πλησίον παρελθὼν, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶπε, "Βασιλεῦ, φησὶ, μὴ ὀλιγώρει μὲ τὸν σὸν [t] οἰ-"κέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. παμφανὴς γὰρ ἐκ "μεταβολῆς γενόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς "ἐπικουρίας χρῄζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστα-"τον, [v] καὶ κοινὸν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προ-"νοίαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου προπεσόντος, ἔσονταί σοι πλε-"ίονες [y] πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ιζάτης, ὡς ἤκουσε τοὔνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτὸν [z] παρεστῶτα τὸν Αρταβάνου, κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου [a] ὀξέως, καὶ "θάρσησον εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδὲ σὲ συγχείτω τὸ "παρὸν ὡς ἀνήκεστον· παχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] με-"ταβολή. [d] φίλον δὲ καὶ σύμμαχον εὑρόντες κρείττω τῆς ἐλ-"πίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σε καταγήσω βασιλείαν "πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς σκηνώσομαι.

β'. Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεβίβαζεν ὑπὸ τὸν ἵππον [e] τὸν Αρταβάνου, παρείπετο δὲ [f] αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ὑπονέμων [g] ταυτὴν, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. θεασάμενος δὲ ὁ Αρταβάνος, βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν [h] ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι, μὴ ἐκεῖνος πάλιν ἀναβάντος καὶ προηγμένος. ὁ δὲ πιθεὶς, ὑπὸ τὸν ἵππον [i] ἦλατο· καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν [k] εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένεμεν ἐν τε συνεδρίοις καὶ τοῖς ἑστιάσεσι προκατακλίσεσιν, οὐκ εἰς τὸν παρὸν αὐτοῦ [l] τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, [m] καί τι λογισμῷ [n] δίδους ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Αρταβάνου ὑποδέξασθαι, πίστιν προτείνων τε τὸν πεπραγμένων ἀμνηστίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσιτείαν τοῦ αὐτοῦ. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δυνασθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸ τοῦ ἐχθροῦ ἑτέρῳ [o] πεπιστεύκεναι· [p] Κίνναμος δὲ ὧ ὄνομα τῷ παρειληφότι· καὶ δεδοικέναι μὴ στάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τοῦ προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος τοιαύτην, αὐτὸς γράφει τῷ Αρταβάνῃ· πίστεως γὰρ αὐτοῦ, καὶ φύσει ὢν ὧ καλὸς καὶ ἀγαθός· παρακαλῶν [q] αὐτὸν πιστεύσαντα προσχωρῆσαι τοῦ ἐχθροῦ πολεμουμένου τοῦ αὐτοῦ. καὶ ὁ Αρταβάνου πιστεύσας παρῆν. [r] ὑπαντιάσας δὲ [s] αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας, προτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τὸ ἑαυτοῦ.

γ'. Καὶ Αρτάβανος [t] δι' Ιζάτου πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσταται, πρότερον αὐτῆς σκεψεσὶν διὰ τοῦ

nec tutum putaret apud eos diutius manere, decrevit ad Izaten se conferre; eo animo ut viam ad salutem ex illo inveniret, & si fieri posset etiam reditum in principatum. Itaque ad eum venit, cognatis & domesticis circiter mille numero secum adductis, & Izaten convenit in itinere, cum & ipse illum probe nosset, & Izati plane ignotus esset. Cumque propius adstaret, primum quidem more patrio eum adoravit; deinde, "O Rex, inquit, ne "me despicias famulum tuum, neque contemnas "supplicem. nam ex mutata fortuna depressus, & "ex rege in privati conditionem redactus, tua ope "indigeo. Respice igitur fortunæ instabilitatem, "atque mecum tibi commune esse existima tuæ "saluti providere: nam si me inultum esse patiaris, "multi etiam in alios reges fient audaciores." Ille quidem ista lachrymans dicebat, capiteque demisso. Izates autem, quamprimum nomen ejus audivit, viditque supplicem sibi adstare Artabanum, equo desiluit, ac, "Bono, inquit, animo esto, ô "Rex, nec præsenti turberis calamitate quasi im-"medicabili: brevi enim mutationem habitura est "tua mœstitia, invenies que amicum & socium me-"liorem quam forte sperare poteras. Aut enim in "Parthorum regnum te reducam, aut meo tibi ce-"dam.

Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.

2. Hæc loquutus Artabanum in equum sustulit, & ipse pedes sequutus est, hunc ei tanquam regi majori honorem tribuens. Cum autem hoc vidisset Artabanus, molestè rem tulit, & per præsentem fortunam honoremque juravit, nisi & ille equum iterum conscendisset atque anteiret *se quoque* descensurum. Tum ille ei obsequutus in equum insiluit: eoque in regiam perducto omnem honorem ei habuit, in consessibus & conviviis primum ei locum concedens, nec ad præsentem ejus statum respiciens sed ad pristinam dignitatem, animoque secum reputans commune esse omnium hominum adversam quandoque subire fortunam. Scripsit etiam ad Parthos, ut persuaderet eis Artabanum recipere, fidem suam dextra & jurejurando dans, eum anteactorum memoriam oblivione deleturum, seque ipsum sequestrem fore *promitteps*. Cum autem Parthi se quidem eum velle recipere non negarent, sed in potestate sua nequaquam esse dicerent, utpote alteri credito imperio, (nam *quidam erat* Cinnamus nomine *qui* regnum susceperat) seque metuere ne inde oriretur seditio; Cinnamus, hac illorum voluntate intellecta, ipse ad Artabanum scripsit (nam ejus alumnus fuerat, quin & ingenio erat bono honestoque) obsecrans ut fide ipsi habita adveniret, regnum suum recepturus. Atque Artabanus, ejus promissis fretus & innixus, rediit. Cinnamus autem ei obviam ibat, &, cum eum salutasset regemque appellasset, diadema suo capiti detractum illius imposuit.

Eum omnibus officiis prosequitur.

Ad Parthos scribit, & ut suum regem recipérent, suadet.

Cinnamus Artabano regnum restituit.

3. Atque ita Artabanus Izatis opera suum in regnum restitutus est, è quo per proceres suos jam an-

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

p Ως αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν,] Illa ὡς αὐτὸν è Cod. Voss. in Epiphanii versione, venit ad regem Izatem.

q Αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος,] Αὐτός τε (δὲ L. B.) Αρταβάνου Gall. & Lugd. Bat.

r Καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος.] Ὑπ' Ιζάτου δὲ γινωσκόμενος, πλησίον καταστας Voss.

s Αὐτὸν, εἶτα,] Αὐτῷ Voss.

t Οἰκέτην,] L. B. ἱκέτην, forsan melius, nam & inferius, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ de ipso Izate. HAV.

v Καὶ κοινὸν εἶναι] Καὶ κοινὸν εἶναι τὸν συμφορᾶν τὸν ἐμὸν νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προνοίαν ἄγηται Voss. καὶ κοινὸν εἶναι τὸν συμφορᾶν νόμιτον καὶ τὸν ἐμὸν ὑπὲρ σαυτῷ πρόνοιαν Gall.

x Ἐμοῦ] L. B. λιμοῦ.

y Πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων.] Καὶ πολλοὶ Voss.

z Παρεστῶτα τὸν Αρταβάνου,] Παρεστῶτα καὶ ποτνιώμενον Voss.

a Ὀξέως,] Illud ὀξέως è Cod. Voss & Epiphan.

b Τῆς λύπης] Τῆς λύπης παρούσης solus Voss.

c Μεταβολή.] Μεταβολὴ τῇ ἐκστασαγωγῇ τοῦ χρησοτέρου φίλου ἢ μὲ καὶ Gall.

d Φίλον ἢ καὶ σύμμαχον] Ita Voss. & Epiphan. φίλον ἢ καὶ σ. in cæteris.

e Τὸν Αρτάβανον,] Articulum supplevi è Cod. Voss.

f Αὐτὸς πεζὸς,] Καὶ αὐτὸς Busb.

g Ταυτὴν] Ταυτὴν μιγίστην Voss.

h Ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι,] Ἐπωμότο ἢ μὴ καταβήσεσθαι Busb.

i Ἦλατο·] Ἤλατο Busb.

k Εἰς τὰ βασίλεια,] Εἰς τὴν βασιλείαν Vat. & Voss.

l Τῆς τύχης ἀποβλέπων,] Τῆς τύχης ἀπόπτωμα, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἐρῶν ἀξίωμα Gall.

m Καί τι λογισμῷ] Καὶ τι καὶ λογισμῷ Voss.

n Δίδους ὡς κοιναί] Δίδους δὲ μᾶλλα ποιῶν, ὡς Gall.

o Πεπιστεύκεναι·] Πεπιστεύκεναι τὸν βασιλείας Gall.

p Κίνναμος] Κινάμωμος passim Vat. & Κινάμωμος Busb.

q Αὐτὸν πιστεύσαντα] Ita Busb. αὐτῷ in Editis Aliisque.

r Ὑπαντιάσας] L. B. ὑπαντᾷ.

s Αὐτῷ ὁ Κίνναμος,] Sic Busb. & Voss. αὐτὸν in cæteris.

t Δι' Ιζάτου πάλιν] Δι' ἑξαετῶς χρόνου πάλιν Vat. & Busb. χρόνῳ ἑξαετῆ εἰς τὴν ἀρχὴν Zonar.

ante exciderat. Verum illius erga ipsum meritorum non erat immemor: sed Izaten maximis, ut apud ipsos, remuneratus est honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto dormire, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. quin & regionem ei donavit amplam & fertilem, ademptam ditioni regis Armeniæ. Terræ autem nomen est Nisibis: & in ea olim Macedones urbem Antiochiam condiderunt, quam Mygdoniam appellarunt. His itaque honoribus Izates à Parthorum rege cohonestatus est.

Artabanus moritur, eique succedit Bardanes.

3. Non multo autem post moritur Artabanus, regno filio suo Bardani relicto. Is sane, adito Izate, ei suadebat ut cum ipso, bellum Romanis illaturo, in ejusdem societatem veniret, & auxilia pararet. Non tamen ei persuadebat. Nam Izates, ut qui probe noverat Romanorum potentiam & fortunam, censebat illum ea aggredi quæ fieri non poterant. Insuper autem, cum filios quinque numero & ætate juvenes misisset, ut linguam nostram vernaculam & patriam disciplinam diligenter addiscerent, simulque matrem ad templum (uti jam diximus) adorandum, segnior erat *ad bellum*, idque agebat ut Bardanem inhiberet, perpetuo ei enarrando quibus erant Romani viribus & quas res gesserant, fore ratus ut istis eum deterreret bellumque gerendi cupiditatem restingueret. At Parthus, hisce irritatus, continuo bellum Izati denunciavit. ex hac tamen in eum expeditione nihil proficiebat, Deo faciente ut spes ejus omnis in nihilum recideret. Nam Parthi, ubi voluntatem ejus rei Bardanis intellexerant, quodque Romanis bellum inferre statuerat, ipsum quidem de medio tollunt, fratri vero ejus Gotarzi regnum detulerunt. quin & huic, non multo post per insidias sublato, Vologases *ejus* frater succedit: qui duobus fratribus, eodem secum patre genitis, suæ ditionis omnia cessit, Pacoro quidem grandiori natu Mediam; Tiridati vero minori Armeniam.

Izates studet eum deterrere à bello Romanis inferendo.

Quam ob rem Izati bellum indicit.

Bardane cæso, Gotarzi regnum defertur.

Illi, insidiis sublato, succedit Vologases.

ν μεγισάνας. οὐκ ἐγίνετο μὲν ἀμνήμων τ εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, ξ ἀλλὰ δωρεῖ) τ Ιζάτην τ μεγίστης τιμῆς παρ' αὐτοῖς. ψ τῷ τε γὰρ πίαραν ζ ὀρθὴν ἐπιτρέψαι αὐτῷ φορεῖν, καὶ ἐπὶ ᵃ χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ ᵇ γέρας & σημεῖον τ Πάρθων βασιλέων. ἔδωκε δ' & χώραν πολλὴν αὐτῷ ᶜ κἀκείθην, & τ ᵈ Αρμενίων βασιλεως ἀποτιμώμενος. ᵉ Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ· & ἐν αὐτῇ πρότερον Μακεδόνες ἔκτισαν πόλιν Αντιόχειαν, ἣν ᶠ Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. ταύτης μὲν δὴ τ τιμῆς ὁ Ιζάτης ὑπὸ & τ Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

γ'. Μετ' ὀ πολὺ δ' χρόνον Αρτάβανος τελευτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Ουαρδάνῃ καταλιπών. ὅτις δὴ, πρὸς Ιζάτην ἀφικόμενος, ᵍ ἐπῆνει αὐτὸν, μέλλων πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἀφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἑτοιμάζειν. ὁ μὲν ἔπαινεν. ὁ γὰρ Ιζάτης, τὴν Ρωμαίων δύναμίν τε καὶ τύχην ἐπιστάμενος, ἀδύνατα αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐπιχειρεῖν. ʰ ἔτι δ' πεπομφὼς πάντα μὲν τ ἀριθμὸν υἱὸς, τὴν ⁱ δ' ἡλικίαν νέους, ᵏ γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένους, τήν τε μητέρα προσκυνῆσαν τὸ ἱερὸν, ὡς πρέπειν, ὀκνηρότερος ἦν, καὶ τ ˡ Ουαρδάνην ἐκώλυε, συνεχῶς διηγούμενος τὰς Ρωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, ἀφ' τούτων οἰόμενος αὐτὸν φοβήσειν, καὶ πάσην ἐπιθυμουῦτα τ ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. παροξυνθεὶς δ' ὅτι τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ιζάτην κατήγγειλεν. ὀ μὲν ἔλαθεν ὐδὲ τ ὅτι τούτῳ στρατείας ὄντος, & θεὸν τὰς ἐλπίδας αὐτῷ πάσας ὑποτιμόντας. μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν ἀφάνειαν Ουαρδάνου, καὶ ὡς ὅτι Ρωμαίους ᵐ στρατεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ τῷ ἀδελφῷ ⁿ Γοτάρζῃ παρεδώσαν. καὶ τοῦτον δ', μετ' ὀ πολὺ χρόνον ἐξ ὑποβολῆς τελευτήσαντα, ἀφαδέχεται ° Ουλογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ ᵖ τοῖς ὁμοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δωρεὰς ὑπισχνεῖτο, Πακόρῳ μὲν τῷ ᵠ πρεσβυτέρῳ τὴν Μηδίαν, ʳ Τιριδάτῃ δ' τῷ νεωτέρῳ τὴν Αρμενίαν.

CAP. IV.

Quomodo Arabes contra Izaten ex subditorum proditione bellum gesserunt: utque Izates Dei providentia ex manibus eorum evasit.

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αραβες ἐπολέμησαν Ιζάτῃ ἐκ προδοσίας τ οἰκείων· καὶ ὡς Ιζάτης κ' Θεοῦ προνοίαν ἐκ τ χειρῶν αὐτῶν ἐσώθη.

Monobazus frater Izatis Judaicæ religioni se addixit.

REgis autem frater Monobazus & cognati, cum viderent Izaten ex sua in Deum pietate omnium hominum beatissimum evasisse, desiderio & ipsi tenebantur patrios mores ritusque relinquendi & Judaïcis utendi. Atqui id quod fecerant *fla-*

Ο δὲ & βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τ Ιζάτην ᵗ πρὸς τ Θεὸν εὐσεβείᾳ ζηλωτὸν πᾶσι ἀνθρώποις γεγενημένον, ἔσχον ἐπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια καταλιπόντες, ἴσης χρῆσθαι τοῖς Ιουδαίων. ᵘ γίνεται δ' πρᾶξις αὐτῶν κατὰ φωρ-

---

ν Μεγισάνας.] Vide quæ notata sunt superiore §. 3.

ξ Αλλὰ δωρεῖ) τ Ιζάτην] Αλλ' ἀντιδωρεῖ) *Voss.*

ψ Τῷ —— βασιλέων.] Conf. cap. seq. §. 2. SPANH.

ζ Ορθὴν ἐπιτρέψαι] *Sc.* apice seu cono in sublime erecto. Reliquorum tiaræ deorsum vergebant, & in frontem deducebantur. Solis regibus tiaram elatam rectamque gestandi jus olim fuisse, constat ex *Xenophonte* aliisque Auctoribus, quos adducit *Brissonius* lib. 1. *de Regno Persarum*, p. 8. *Edit. Paris.*

a Χρυσῆς καθεύδειν,] Hac de re videsis *Brissonium*, p. 68.

b Γέρας κ' σημεῖον] Γέρας κ' σημεῖα *Busb.* & *Vat.* γέρος κ' σημεῖα *Voss.*

c Κἀκεῖθεν, &] Ita *Voss.* & *Vat.* κ' ἀκεῖθεν *Busb.* κ' deëst *reliquis.*

d Αρμενίων βασιλέως] Αρμενίων αὐτῷ βασιλέως ἅπαν. *Gall.* τ & Αρμ. βασιλέως *Busb.*

e Νίσιβις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίας legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν *Vat.* & *Voss.* Αὐτὴ δὴ Μυγδονίαν ποταμῶν κάλλιστον τῷ αὐτῷ προσήκουσι φίλον, ὅτι γε & Ἀντιόχου βασιλέως ἐπώνυμον. *ipsi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen suum communicat, & etiam à rege Antiocho cognomen accepit.* ita *Julianus* in *Orat. prima.* adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.

g Επῄνει αὐτὸν,] Ἠξίου *Busb.*

h Εἰ δ' πεπομφὼς] Εἰ γε *Voss.*

i Δὶ ἡλικίαν νεους,] Illud δ' inserui, quòd id postulare videretur μὲν mox antecedens.

k Γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον] Hebræam linguam Josephus appellat γλῶτταν παρ' ἡμῖν πάτριον. REL.

l Ουαρδάνην ἐκώλυε,] Videsis Cl. *Olearium* ad *Philostratum*, c. 21. n. 4.

m Στρατεύειν ἔκρινεν,] Στρατεύσειν *Busb.*

n Γοτάρζῃ] Ita cum *Tacito* (*Annalium* lib. X.) rescribere visum est. Κοτάρδῃ in plerisque *Josephi* libris *Editis* & *MSS.* Ιωτάρδῃ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.* HUDS. *Rufin.* Cotardes. SPANH.

o Ουλογάσης ὁ ἀδελφός·] In hac voce exprimenda nummos sequutus sum, in quibus Ουολογάσης aut Βολογάσης. in plerisque *Flavii* libris Ουολογίσης. nec aliter apud *Tacitum.* Ουλογαίσης solus *Vat.*

p Τοῖς —— ἐπίσδοσι,] Τοῖς δυσὶν αὐτῷ ἀδελφοῖς δωσείας μεγάλας ἐπίσδοσι *Busb.*

q Πρεσβυτέρῳ] *L. B* κ' πρ.

r Τιριδάτῃ] Τηριδάτῃ in *Editis* & *MSS.*

s Πρὸς τ Θεὸν εὐσεβείᾳ] Διὰ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν κ' τὴν ὑπερβολὴν αὐτοῦ τ ἐθῶν χρηστότητα ζηλωτὸν *Busb.* & *L. B.*

t Γίνεται δ' πρᾶξις αὐτῶν] Καὶ τὴν ὄρεσιν εἰς πέρας ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' ἡ πρ. *Busb.* κ' τὴν ὄρεσιν εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' ἡ πρ. *Zonar.*

ν Με-

φωρᾶ τοῖς ὑπηκόοις, καὶπὶ τούτῳ χαλεπήναντες οἱ [v] μεγισᾶνες [x] ὁ Φερορᾶ μὲν τὴν ὀργὴν, κ῍ νῦν ἢ ἔχοντες, καιρὸν ὑπιπτόμενον ἐζήτουν δίκην εἰσπραξαι [y] ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν. καὶ δὴ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν τὸν Ἀραβῶν βασιλέα, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενοι, [z] στρατεύσαι θελήσαντι κ῍ ἅμα παρ' αὐτοῖς βασιλεῦσαι. ἐπηγγέλλοντο ἢ ἅμα τῇ πρώτῃ συμβολῇ ἐγκαταλείψειν τὸν βασιλέα. θέλειν γὰρ αὐτὸν τιμωρήσασθαι, [a] μισήσαντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐνδησάμενοι πίστιν, [b] ἀπαιδευσίαν παρεκάλουν. πείθεται ἢ ὁ Ἀραψ, καὶ πολλῷ ἐπαγόμενος δυνάμιν, [c] ἦκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. μελλόντων ἢ τῶν πρώτης συμβολῆς, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην οἱ σωματοφύλακες πάντες ὡς [d] πανικῷ δείματι καταπεπληγότες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐπιδείξαντες, ἔφευγον. ὁ μὲν ὁ Ἰζάτης [e] καταπλαγείς, νοήσας ἢ προδοσίαν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων γεγενῆσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, κ῍ τὴν αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε σπουδασμένους πρὸς τὸν Ἄραβα, τοὺς μὲν αἰτίους ἀναιρεῖ, τῇ ἢ ὑπιούσῃ συμβαλών, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, πάντας ἢ φυγεῖν [f] ἠνάγκασεν. αὐτὸν ἢ τὸν βασιλέα διώκων [g] εἰς τὸ Φρύαγμον σωμήλασεν Ἀρσαμὸν καλούμενον, καὶ προσμαχησάμενος κρατερῶς, εἷλε τὸ Φρύαγμον. [h] διαρπάσας ἢ τὴν ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἦν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδιαβίνην, τὸν Ἀβίαν ἔτι καταλαβὼν ζῶντα· περικαταλαμβανόμενος γὰρ ἑαυτὸν [i] ἀνεῖλεν.

Β'. Ἀποτυχόντες ἢ οἱ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες τῆς πρώτης ὑπιχθρίσεως, προδιδόντος αὐτοὺς ἢ Θεὸς τῷ βασιλεῖ, λύσῃ ὡς ἐρέμην, ἀλλὰ γράφουσι πάλιν Οὐολογάσῃ, βασιλεὺς ἢ Παρθων ὢν τοῦ ἦν, προκαλοῦνται ἀποκτείναι μὲν τὸν Ἰζάτην, [k] καταστῆναι ἢ αὐτοῖς ἕτερον δυνάστην, [l] τῷ γένει Πάρθον. μισεῖν γὰρ ἔλεγον τὸν ἑαυτῶν βασιλέα, καταλύσαντα μὲν [m] τὰ πάτρια, ξένων ἢ ἐραστὴν ἐθῶν γενόμενον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Πάρθος, ἐπῆρθη πρὸς τὸν πόλεμον· κ῍ προφάσεως [n] δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν, [o] τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ δοθείσας τιμὰς [p] ἔπεμψεν ἀπαιτῶν, ἀπρόφασιστος ἢ πόλεμον κατήγγελλεν. ταραττομένου ἢ τὴν ψυχὴν καὶ μετρίως ὁ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε ταῦτα, κατάγνωσιν μὲν φέρειν αὐτῷ νομίσας τὸν τῶν δωρεῶν ἐξίστασθαι δοκεῖν διὰ φόβον τοῦτο πράξας. εἰδὼς ἢ ὅτι τοῦ Ἀπολλοβῶν ὁ Πάρθος τὰς τιμὰς, οὐκ ἂν ἠρεμήσειεν, ἔκρινεν ὑπερείδειν τῷ κηδεμόνι Θεῷ τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς κίνδυνον· κ῍ τοῦτον μέγιστον κτησάμενος ἔχειν σύμμαχον, καταπέμπεται μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας [q] εἰς τι τῶν Φρυαίων ἀσφαλέστατον, ὄπου ἢ πάντα εἰς πὶς βάρεις, καὶ ἐμπίπτῃ τὸν τε χόρτον τῶν νομάς. ταῦτά τε προθυμησάμενος, ἐξεδέχετο τοὺς πολεμίους. προσγενομένης ἢ [r] Πάρθοις μετὰ πολλῆς δυνάμεως πεζῶν τε καὶ ἱππέων θᾶττον ἐλπίδος, [s] ὡδὶ γὰρ σπουδῇ, βαλομένοις τε χαίρακα πρὸς τῷ πλησίον τῷ τῶν Ἀδιαβηνῶν ἐπὶ τῶν Μηδίων ὁρίζοντι, πίπτει καὶ ὁ Ἰζάτης τὸ στρατόπεδον οὐκ ἄπωθεν, ἔχων πρὸ αὐτὸν ἱππέων τὸν ἀριθμὸν ἐξακισχιλίους. ἐπεὶ ἢ ἐγνώσθη τοῖς ἐναντίοις, ἐκπλαγέντες οἱ μεγιστᾶνες ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως, ἐπιβουλεύουσι τῷ Ἰζάτῃ, καὶ πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἐπαγγέλλονται τὸν μὲν ἀποκτείνειν, ἐκείνου δὲ ἀναιρεθέντος, ἑαυτοὺς ἐκδώσειν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ ἐπαινέσας τὴν γνώμην, ἐκέλευσε ποιεῖν ὅπερ ἐβούλοντο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Ἰζάτου ἐλθόντες, ἐπειδὴ ἐκοιμᾶτο, ἀποσφάττουσιν αὐτὸν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, ἀπέπεμψαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ ἰδὼν, ἐπῄνεσε μὲν τὴν τόλμαν, ἐμίσησε δὲ τὴν ἀπιστίαν. καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείνας τῶν ἐκείνου φίλων, τοὺς δὲ ἐκβαλὼν, τὴν ἀρχὴν τοῦ πατρὸς ἀνελάβετο.

tim deprehenſum eſt, factumque ægre tulerunt magnates, non tamen iracundia efferebantur, ſed eam diſſimulando tempus opportunum quærebant, ſtudentes pœnas ab illis repetere. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, ſe magnam pecuniæ vim ei daturos promittentes, ſi contra regem illorum vellet expeditionem ſuſcipere; quin & polliciti ſunt ſe primo ſtatim conflictu regem relicturos. eſſe enim ſibi animum pœnas de eo ſumere, quod mores ſuos odio habuerit; fideque ſua ſibi invicem jurejurando obligata, ne moras necteret obſecrabant. Paret itaque Arabs, magnoque adducto exercitu adverſus Izaten contendit. Tunc ubi primum prælio congreſſuri erant, antequam ad manus ventum eſſet, Izaten ex compoſito omnes ſui deſerunt, quaſi * panico terrore correpti; cumque hoſtibus terga vertiſſent, diffugiebant. Non tamen Izates animo erat conſternatus: ſed gnarus proditionem factam eſſe à magnatibus, ipſe quoque intra caſtra ſeſe recepit: cumque de *fugæ* cauſa inquiſiviſſet, ut comperit eos pepegiſſe cum Arabe, auctores quidem *ſceleris* ſupplicio afficit; poſtridie vero manibus conſertis, plurimos occidit, & *reliquos* omnes coëgit in fugam ſe conjicere. Regem autem ipſum perſequens, in caſtellum compulit Arſamum vocatum, idemque valide oppugnatum vi cepit. cumque omnem in ea prædam, quæ multa erat, diripuiſſet, in Adiabenen reverſus eſt, Abia vivo in poteſtatem ejus non redacto; quippe qui undique comprehenſus ſeipſum interfecerat.

Inde contra Izaten belli ſocietas cum Abiâ Arabe initur.

Izates à ſuis in prælio deſeritur.

In proditores animadvertit, Arabes fundit fugatque.

2. Poſtquam autem magnates Adiabenorum primis auſis excidiſſent, à Deo in manus ſui regis traditi, ne ſic quidem quieſcebant, ſed denuo ſcribunt Vologaſi, (ille enim Parthorum rex erat) rogantes *eum*, ut, Izate interfecto, dynaſten alium quempiam, genere Parthum, ſibi præficeret. exoſum enim ſuum regem ajebant; utpote quod patrias leges abrogaret, & alienarum deſiderio teneretur. His auditis Parthus ad bellum *inferendum* excitatus eſt; & cum nullam haberet juſtam quam prætexeret *belli* occaſionem, miſit honores repetitum quos pater ipſius ei conceſſerat, & ſi *reddere* recuſaret bellum ei denunciabat. Izates, ubi iſta audivit, vehementer animo perturbatur, ſibi quidem opprobrio eſſe ratus ab iis decedere quæ dono acceperat, quod ex timore hoc feciſſe videretur. Pro comperto autem habito, Parthum ne quidem poſt honores receptos quieturum eſſe, decrevit Deo curatori ſemet committere dum vitæ diſcrimen adiret: atque hunc maximum adjutorem habere arbitratus, liberos & uxores in caſtellum quoddam munitiſſimum concludit, frumentumque in arces *deportat*, ac deinde fœnum & pabulum flammis abſumit: adeoque iſtis in anteceſſum paratis, hoſtium adventum exſpectabat. Cum autem Parthus cum magnis peditum equitumque copiis celerius quam crederetur adeſſet, (magna enim fecerat itinera) caſtraque poſuiſſet ad fluvium qui Adiabenen à Media dirimit; Izates quoque non longe inde caſtra metatus eſt, militibus ad ſex millia

Vologaſes; Adiabenorum ſuaſu, Izati bellum denunciat.

Izates ad bellum contra Vologaſen ſe comparat.

v Μεγισᾶνες] Conf. ſupr. c. 2. §. 3. SPANH.

x Οὐ φέρεσθαι μὲν τὴν ὀργὴν,] Οὐκ ἐφιέσθαι μὲν τὴν ὀργὴν *Voſſ.* καὶ ὀργίλως· Ἀφιστάμενοι οὖν ἐφιέσθαι μὲν τὴν μανίδα, κ῍ νῦν &c. *Busb.* in *Epiphanii* verſione, *in hoc proceres indignati iram quidem retinebant, exſpectantes opportunum tempus* &c

y Ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν.] Ἀπαιτοῦντες omittit *Busb.*

z Στρατεύσαι θελήσαντι] Στρατεύσασθαι *Busb.* & *Voſſ.*

a Μισήσαντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη·] Καταλείψαντα τὰ πάτρια αὐτῶν *Busb.*

b Ἀπαιδευσίαν παρεκάλουν.] Ἀπειθεῖν τοιοῦτος παρ. *Busb.*

c Ἦκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην.] Ἦκεν ἐπὶ Ἰζάτῃ μηδὲν μελήσας. πρώτῃ ἢ δὲ πολέμου συμβολῇ πρὶν *Busb.*

* *Panico terrore correpti*;] Vide *Politianum* in *Miſcell.* c. 28. & *Barthium* in *Statium*, p. 1296.

d Πανικῷ δείματι καταπεπληγότες,] Πάντες ὡς ἐνὶ σωθέντι καταπεπληγότες legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *velut uno vinculi funiculo.*

e Καταπλαγείς,] Καταπλάγη τὸ δᾶμα *Voſſ.*

f Ἠνάγκασεν.] Ita cum *MSS.* ἠνάγκαζεν in *Editis.*

g Εἰς τὸ Φρύαγμον σωμήλασεν] Εἰς τὸ Φρ. *Busb.*

h Διαρπάσας πᾶσαν,] Διαρπάσας τε *Voſſ.*

i Ἀνεῖλεν.] Ἀνεῖλεν, πρὶν εἰς χεῖρας συγκλιθῆναι ἢ Ἰζάτῃ *Voſſ.* & *Gall.*

k Καταστῆναι ἢ αὐτοῖς] Καθιστῆναι *Busb. Voſſ.* & *Gall.*

l Τῷ γένει Πάρθον.] Καὶτῷ γ. *Vat.* κ῍ τῷ γ. *Voſſ.*

m Τὰ πάτρια,] Τὰ πάτρια αὐτοῖς *Voſſ.*

n Δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν,] Δικαίαν *Vat.*

o Τὰς —— ἀπαιτῶν,] Conf. ſupr. c. 3. §. 3. SPANH.

p Ἔπεμψεν ἀπαιτῶν,] Sic è *MSS.* antea erat ἔπεμπεν, & mox κατήγγελλεν.

q Εἰς τι τῶν Φρυαίων ἀσφαλέστατον,] Εἰς τὰ τῶν Φρυαίων ἀσφαλέσατα *Voſſ.* & *Epiphan.*

r Πάρθοις μετὰ πολλῆς δυνάμεως] Παρθυαίων βασιλέως *Voſſ.*

s Ὠδὶ γὰρ σπουδῇ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

lia numero ſecum adductis. *Rebus ita ſe habentibus*, ad Izaten venit nuncius à Partho miſſus, qui Parthi vires, quantæ illæ eſſent, numerando percenſeret, ab Euphrate fluvio uſque ad Bactrorum fines, quique dictitaret quot reges illis ſubjicerentur. *Vologaſis minæ ſuperbæ.* Inſuper minitabatur, fore ut ſupplicium lueret, quod erga dominos ſuos ingratus exſtitiſſet; ac ne Deum quidem, quem coleret, poſſe eum regis è manibus eripere. Cum iſta retuliſſet nuncius, dicebat Izates, ſe quidem noſſe Parthorum potentiam ſua longe ſuperiorem: adhuc vero certius ſcire ajebat, Deum hominibus univerſis potentiorem eſſe. atque ejuſmodi dato reſponſo, ad ſupplicandum Deo ſe convertebat; & humi proſtratus, caputque cineribus fœdatus, cum uxoribus & liberis jejunabat, Deum invocans dicenſque, "O Do- *Izatis ad Deum preces.* "mine qui omnibus dominaris, ſi non fruſtra me "tuæ bonitati dediderim, ſed te merito omnium "ſolum & primum habuerim dominum, veni in "auxilium, non tam mei in gratiam hoſtes ulci- "ſcens, quam quod auſi fuerint contra tuam po- "tentiam ſeſe extollere, & linguam magniloquam "*in te* laxare non horruerint." Et ille quidem cum lachrymis & lamentatione ita Deo ſupplicabat: atque Deus *eum de cœlo* exaudiebat, adeo ut illa ſtatim nocte Vologaſes literis acceptis (in quibus ſcriptum erat, * Dahas & Sacas, contempta ejus dum peregre abeſſet poteſtate, cum magnis copiis expeditionem feciſſe, & Parthiam vaſtare *Vologaſes re infecta diſcedit.* & populari) *cum exercitu* retro ſe *ad ſuos* re infecta receperit. Atque ita Izates Dei providentia Parthi minas effugit.

Izates moritur, ſucceſſore relicto Monobazo. 3. Non multo autem poſt, anno ætatis quinquageſimo quinto exacto, regnique quarto ſupra vigeſimum, moritur, filiis maſculis viginti quatuor relictis quatuorque & viginti filiabus; cæterum ut ſucceſſionem in regnum ſibi vindicaret Monobazus, præcipiebat, referens ei gratiam ob regnum ſibi, domo profecto, poſt patris ipſius obitum bona fide conſervatum. Helena autem mater, ubi de filii morte inaudivit, eam quidem graviter tulit, ut veriſimile erat *laturam eſſe* matrem pientiſſimo filio orbatam: ex eo tamen conſolationem habebat, quod audierit ſucceſſionem in filium ſuum natu majorem devolutam eſſe, adeoque ad ipſum properabat: reverſaque in Adiabenen, non diu ſu- *Helenæ mors.* perſtes filio Izati vixit. Monobazus autem oſſa ejus & fratris ſui, Hieroſolyma miſſa, in pyramidibus ſepeliri juſſit, quas (numero tres tribuſque *Izates & Helena ubi ſepulti.* ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana diſſitas) mater exſtruxerat. Sed poſtea quidem narrabimus quæ Monobazus vitæ ſuæ tempore geſſerit.

χιλιάδας. ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ἰζάτην ἄγγελος παρὰ τοῦ Πάρθου πεμφθεὶς, ὃς τὴν Πάρθου δύναμιν ὁποία τις ἐστιν ἤγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βακτρίων τὰς ὅρους αὐτῆς πᾶσαν, καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλέας καταλέγων. ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον πρὸς δεσπότας τοὺς ἑαυτοῦ γενόμενον, καὶ μηδὲ τοῦ βασιλέως αὐτὸν χειρῶν ἀδύνατον τὸν Θεὸν ἐκ σπάσθαι σωτηρίαν. ταῦτα δὲ ἀγγέλου φράσαντος, ὁ Ἰζάτης εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθων δύναμιν ἔφη πολὺ τοῦ αὐτοῦ διαφέρουσαν, γινώσκειν δ' οὖν ἔτι μᾶλλον ἀνθρώπων πάντων ἔλεγε χρείσσω τὸν Θεόν. καὶ τοιαύτης τοῦ λόγου χρείσσοσιν, ὅπερ τὴν ἱκετείαν ἐτέρπετο Θεῷ, χαμαὶ πεσὼν ἔρριψε αὐτὸν, καὶ [c] κατοδῶ τὴν κεφαλὴν καταχρώσας, μετὰ [v] γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀνακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ λέγων, "εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τὰς "ἐγνώμην χρηστότητος, τῶν πάντων ἢ δικαίως [x] μόνον "καὶ πρῶτον ἡγημένη [y] κύριον, ἐλθὲ σύμμαχος, οὐχ "ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἀμυνόμενος τοὺς πολεμίους, ἀλλ' "ὅτι καὶ τῆς δυνάμεως καταπεπλήκασιν, [z] καὶ με- "γαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι εἰς σὲ πεφεικασιν." ὁ μὲν τοῦτα ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. ἐκήκοε δὲ ὁ Θεὸς ἐγίνετο, καὶ κατ' ἐκείνην εὐθὺ [a] τὴν νύκτα δεξάμενος Οὐολογάσου ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐγέγραπτο, [b] Δαῶν καὶ Σακῶν χεῖρα μεγάλην καταφρονήσαντα αὐτοῦ [c] τῆς ἀποδημίας ἐπιστρατεύσαντα διαφθεῖραι [d] τῷ Παρθυαίων, ἄπρακτος ἀνέζευξεν εἰς τὰ ἴδια. καὶ ὁ Ἰζάτης ἔτι καὶ Θεῷ πρόνοιαν τῆς ἀπειλῆς τοῦ Πάρθου διαφεύγει.

γ'. Μετὰ δὲ πολὺν ἦν χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γενέσεως πληρώσας ἔτος, τέταρτον δὲ [e] πρὸς εἴκοσιν δυνασεύσας, [f] θνήσκει καταλιπὼν [g] παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας [h] καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας· τὴν μὲν ἀρχὴν διαδοχὴν τοῦ ἀδελφὸν Μονόβαζον σκέλλει παραλαβεῖν, ἀμφότερον αὐτὸν, ὅτι καὶ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θάνατον, πιστῶς φυλάξειν αὐτῷ τὴν δυναστείαν. ἡ δὲ μήτηρ Ἑλένη, τοῦ μὲν παιδὸς θάνατον ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα τετρωμένην εὐσεβεστάτῳ παιδὸς, ὡδαμυθίαν δὲ ὅμως εἶχεν τῷ διαδοχὴν ἀκούσασα εἰς τὸ πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ ὡς αὐτὸν ἐπιδέν. ὡδαλυομένη δὲ εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, ὀλίγῳ πλείω Ἰζάτῃ τῷ παιδὶ χρόνον [k] ἐπεβίωσεν. ὁ δὲ Μονόβαζος τὰ τε ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τοὺς τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα θάψαι ὡρθοστάξεν ἐν τοῖς [l] πυραμίσιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκεύασε, [m] τρεῖς δὲ ἀριθμὸν τρία σταδίοις ἀπὸ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσα καὶ τοῦ ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον [n] ἐπαγγελλόμεν.

t Σπωδῷ τῷ κεφαλῇ καταχρώσας,] Conf. infr. c. 6. §. 1. juxta Judæorum ritum. SPANH.

v Γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν,] Ita ex *Cod. Busb.* & vid. Not. ad lit. q. γυναικὸς in *Editis Aliiſque.*

x Μόνον] *L. B.* μόνου δεσπότου.

y Κύριον,] *L. B.* σωτῆρα καὶ κύριον in *Marg.*

z Καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι] Illa, καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι ἐς πεφεικασιν, omittunt *Voſſ.* & *Vat.*

a Τῇ νύκτα δεξάμενος] Poſt τῇ νύκτα in ora *Cod. Voſſ.* οὐ ἦ ταῦτα σκεῖνος ἐδείτο.

b Δαῶν καὶ Σακῶν] Δακῶν καὶ Σακ. *Gen.* Lege Δαῶν ut ſupr. lib. 18. c. 5. §. 5. SPANH.

* *Dahas & Sacas,*] Dacas *in Vet. Interpr.* & Δακῶν in *Græcis.* Sed vide *Strabonem*, l. XI. p. 511. *Edit. Pariſ.*

c Τῆς ἀποδημίας] Forte τῇ ἀποδημίᾳ. COCC.

d Τῷ Παρθυαίῳ,] Τῶν Παρθυαίων *Busb.*

e Πρὸς εἴκοσιν δυνασεύσας,] Πρὸς εἴκοσιν *Busb.*

f Θνήσκει καταλιπὼν] Illud θνήσκει inſerui è *Cod, Voſſ.* καταστρέφει τὸν βίον poſt εἴκοσι τέσσαρας adjicit *Busb.*

g Παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας] Viginti quatuor liberis in *Græco*, & ita etiam *Ruſinus.* SPANH.

h Καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας.] Ita cum *Cod. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *relinquens filios maſculos viginti quatuor, & filias viginti quatuor, vita privatus eſt; ſucceſſionemque* &c. καὶ θυγατέρας τοσαύτας *Busb.* καὶ θυγατέρας abſque τοσαύτας aut εἴκοσι τέσσαρας habet *Voſſ.* in *Editis Aliiſque.*

i Δυναστείαν.] Βασιλείαν *Busb.*

k Ἐπεβίωσεν.] Ἐπεβίωσεν, ἀλλὰ τῷ γήρᾳ καὶ τῷ τὸ λοιπὸν ἀληθεστέρῳ πιστευόμενον, ταχὺς ἀπέψυξεν. ὁ δὲ *Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.*) & *Gall.*

l Πυραμίσιν,] Στήλαις ἐν τοῖς σταδίοις τοῦ Αἰλίας *Euſebio* in *Hiſtoria Eccleſiaſtica*, lib. 2. cap. XII. & *Nicephoro Calliſto* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 21. Vide *Valeſium* in *Euſeb.* lib. 2. c. 12.

m Τρεῖς τὸν ἀριθμὸν] An una eſt quæ ſepulcrum Abſalomi nunc dicitur? REL.

n Ἐπαγγελλόμεν·] Ἀπαγγελλόμεν *Voſſ.*

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Θούδα καὶ τῶν Ιούδα Γαλιλαίου υἱῶν· καὶ εἶα τὰς ἐν Ιεροσολύμοις Ιουδαίους συμφορὰ μετῆλθεν ἐν τῇ τῶν Πάσχα ἡμέρᾳ.

CAP. V.

De Theuda & Judæ Galilæi filiis: & cujusmodi calamitas Judæos Hierosolymis ipso Paschæ die affixit.

[o] Φάδου [p] Θούδα [q] ὀνόματι, πείθει τὸ πλεῖστον ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι σὺν αὐτῷ πρὸς τὸν Ιορδάνην ποταμόν. προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, [r] διοδον ἕφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν. καὶ ταῦτα [s] λέγων [t] πολλοὺς ἠπάτησεν. ὁ μὲν οὖν ἐασεν αὐτοὺς τῆς ἀφροσύνης ὀνασθαι Φάδος, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ' αὐτούς, [v] ἥτις, ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα, [x] πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, πολλοὺς δὲ ζωγρήσασα ἔλαβεν· [y] αὐτὸν τε τὸν Θούδαν ζωγρήσαντες [z] ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ιεροσόλυμα. τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ιουδαίοις ἐπὶ τοῦ Κυσπίου Φάδου τοῦ ἐπιτρόπου χρόνους, ταῦτα ἐγένετο.

Fado autem Judæam procurante, præstigiator quidam nomine Theudas ingenti hominum multitudini persuasit, ut asportatis opibus *ducem* se ad Jordanem usque fluvium sequerentur. Quippe se prophetam esse ajebat, diremptisque imperio suo aquis fluminis, facilem se transitum ipsis præstiturum dicebat. & hujusmodi sermonibus plurimos decepit. Non tamen eos passus est Fadus quidquam ex sua vesania consequi; sed emisit adversus eos equitum turmam, quæ, ex improviso illos adorta, multos occidit, multosque vivos comprehendit. Ipse etiam Theudas ab iisdem captus est, ejusque caput præcidunt & Hierosolyma deportant. Atque adeo hæc sunt quæ Judæis acciderunt dum Cuspius Fadus erat procurator.

Fado Judæam procurante, populum decipit Theudas.

Theudas captus & occisus.

β'. [a] Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διάδοχος, [b] Ἀλεξάνδρου παῖς δὲ [c] ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, [d] γένει τε [e] πλούτῳ πρωτεύσαντος τὰ εἰκεῖ καθ' αὐτὸν, ὃς διήνεγκε [f] τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ δὲ παιδὸς Ἀλεξάνδρου. τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ [g] ἐνέμενεν ἔτος ἕνα. [f] ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ [g] τὸν μέγαν λιμὸν καὶ τὴν Ιουδαίαν συνέβη γενέσθαι· καθ' ὃν [gg] βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς [h] προεῖπον. πρὸς τούτοις δὲ [i] οἱ παῖδες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου [k] ἀνῃρέθησαν, καὶ τὸ λαὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποστήσαντος, [l] Κυρηνίου τῆς Ιουδαίας [m] τιμητοῦ ὄντος, ὡς [n] ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν, Ιάκωβος καὶ Σίμων, οὓς ἀναστανρῶσαι προσέταξεν [o] ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τῆς Χαλκίδος βασιλεὺς Ηρώδης, μεταστήσας τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰώσηπον τὸν [p] Καμύδου, τῷ Διδόχῳ τὴν πρὶν Ανανίᾳ τῷ [q] Νεβεδαίου δίδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ [r] Κάμανος ἀφίκετο Διάδοχος, καὶ [s] πολλὰ τὸν βίον Ηρώδης ὁ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππα ἀδελφὸς, ὀγδόῳ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος ἀρχῆς ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱοὺς, Ἀριστόβουλον μὲν, [t] ὃν

III. Tiberius Alexander Judææ procurator.

Fames in Judæa.

Jacobus & Simon Judæi de Galilæi filii crucis supplicio affecti.

Ananias pontifex.

Cumanus procurator.

Herodes Agrippæ M. frater moritur.

Ma-

[o] Φάδου ——— ὀνόματι,] Hæc de Theuda ex hoc loco adducit Eusebius H. Eccl. l. 11. cap. xi. Theudas Pseudopropheta, de quo Act. v. v. 36. Sed sub Gamaliele, & ita xiii. annis ante Fadum Judææ Procuratorem, de quo hic Josephus. Vid. Pearf. in Act. Ap. p. 49. SPANH.

[p] Θούδου ὀνόματι,] Aut dicendum duos fuisse *Theudas* cum Grotio (ad *Matt.* c 24. v. 5) *Aliisque*; aut *Theudam* illum *Josephi* esse *Theudam* de quo *Gamaliel*; atque *Josephum* circa tempora ejus errasse. *Lightfoot* in *Horis Hebr.* ad *Acta*, p. 11. Verum in *S. Literis* existimat *L. Bos* (ad *Acta*, c. 5. v. 36.) interitus *Judæ* & *Theudæ* impostorum non enarrari eo quo contigerunt temporis ordine, sed retro à proximis & novissimis temporibus progrediendo ad ulteriora tempora & antiquiora. Videsis *Valesium* ad *Euseb.* l. 2. c. xi. *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36. *Pearsonii* opera Posthuma, p. 29. & *Simonem* in *Bibl. Crit.* c. 2. sub finem.

[q] Ονόματι,] Τοῦτον *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. xii. ὄνομα *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. xi. HUDS. Τοῦτον *Euseb.* SPANH.

[r] Διοδον ἕφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν.] Διοδον ἔχειν ἔφη π. *Gall.* & *Voss.*

[s] Λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν.] Λέγων τε διεσοβαύμδου καὶ ἔπεισε αὐτῷ παρισκάζειν. ὃ μὲν ἔασεν solus *Gall.*

[t] Πολλοὺς ἠπάτησεν.] Act. 5. 36. ubi hæc historia Theudæ etiam memoratur, dicitur 400. habuisse sequaces; extat & apud Eusebium hist. eccles. l. 11. c. 11. verbis Flavianis. REL.

[v] Ἥτις,] Ητις ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς *Euseb.*

[x] Πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε,] Πολλοὺς μὲ αὐτῶν ἀνεῖλε *Busb.*

[y] Αὐτόν τε τὸν Θούδαν ζωγρήσαντες] Αὐτὸν δὲ *Voss.*

[z] Αποτέμνουσι τὴν κεφαλὴν,] Αποτέμνουσιν αὐτοῦ τὴν κ. *Euseb.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ *Busb.*

[a] Ηλθε ——— Διάδοχος,] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. xi. §. 6. ἐπίτροπον πέμπει Κωσπιον Φάδον, ἔπειτα Τιβέριον Αλέξανδρον. SPANH.

[b] Αλεξάνδρου παῖς δὲ ἀλαβαρχήσαντος] Vide lib. 18. c. 7. §. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH.

[c] Αλαβαρχήσαντος] Vide *Annot.* lib. 18 c. 7. §. 3. & c. 9. §. 1. & præterea *Fullerum* in *Miscel. S.* lib. 4. c. 16. *Turnebum* in *Adverss.* l. 27. c. 25. *Vossii* Etymolog. p. 16. *Cappellum* in *Hist. Apostol.* p. 118. *Gyraldum* in *Dialogo* xxix. & *Thes. Crit.* tom. 2. p. 450. HUDS. Alabarchæ non Judæi. sed & Judæi. vid. inf. de Demetrio, qui Judæus, atque Alexandriæ Alabarcha, Mariamnen, Agrippæ Junioris sororem in matrimonio habuit. REL.

[d] Γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος] Ita *Voss.* & *Epiphan.* γένει τε desunt *ceteris.*

[e] Ενέμειναν ἔτος ἕνα.] Ενέμειναν *Busb.*

[f] Επὶ τούτοις δὴ] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τούτοις γε καὶ *Euseb.* l. 2. c. 12. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ *Voss.* ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ *Busb.* ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ in *Editis Aliisque.*

[g] Τὸν ——— γένεσθαι.] Act. Apostol. Conf. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. & infr. c. 7. § 8. SPANH.

[gg] Βασίλισσα Ελένη,] Βασιλὶς *Busb.* ut supra cap. 2. §. 3.

[h] Προεῖπον.] *Sc.* supr. c. 2. §. 6.

[i] Ιούδα τοῦ Γαλιλαίου] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[k] Ανῃρέθησαν,] Ita *Marg. L. B.* sed in textu ἀνῄρηται.

[l] Κυρηνίου τῆς Ιουδαίας τιμητοῦ ὄντος,] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

[m] Τιμητοῦ ὄντος,] *L. B.* τιμητεύοντος.

[n] Εν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν,] Lib. 18. c. 1. §. 1. Γαυλανίτης dicitur. Vide *Annott.* ad locum, & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36.

[o] Ο Αλέξανδρος.] *Sc.* Lib. 18. cap. 1.

[p] Καμύδου,] In *Græcis* corrupte Κιμηδῆ & Κιμαιδί. (in *Marg. L. B.* Κιμεδί dicitur exstare in aliis vero MSS. in aliis vero Καμεδου. in textu est Καμοιδι.) quin & Κιμαδι habet *Zonar.* in *Epiphanii* libris, *remoto à pontificatu Joseph successionem* &c. Vide *Seldenum* lib. 1. de *Success. in Pontif.* c. xi.

[q] Νεβεδαίου οἰόμενον.] Νεδεδαίου *Busb.* & *Lugd. Bat.* HUDS. MS. Νεδεδαίου. Quæ scriptura convenit cum Talmudica. In Gemara enim keratuth fol. 100. 2. memoratur Pontifex nomine יוחנן בן נרבאי *Jochanam ben Nedebai.* REL.

[r] Κάμανος] Ventidius Cumanus, vid. Tacit. Annal. xii. c. liv. SPANH.

[s] Τελευτῶντι ——— γενέσθαι] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. xi. §. 6. SPANH.

[t] Υπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ] Απὸ τοῦ *Busb.*

Mariamne ſuſceperat, Bereniciano vero & Hyrcano ex Berenice fratris filia: ejuſque principatum Claudius Cæſar in juniorem Agrippam confert.

Ei ſuccedit Agrippa junior.

IV. 3. Cum autem in Hieroſolymitarum civitate conflaretur ſeditio, Cumano res Judææ adminiſtrante, ea Judæorum multis exitio erat. Sed primum mihi explicanda eſt cauſa, cur iſta acciderint. Cum inſtaret feſtum quod Paſcha appellatur, quo nobis mos eſt panibus non fermentatis veſci, & magna vis hominum undique ad hanc celebritatem conveniſſet, veritus Cumanus, ne quid novi ab eis moveretur, juſſit militum cohortem unam ſumptis armis ſtare ad templi porticus, ut ſedarent tumultum ſi quis exoriretur. id quod feſtorum ſolennitate facere conſueverunt & alii ante eum Judææ procuratores. Quarta vero feſtivitatis die miles quidam oſtendit populo nudata genitalia. ad quod *ſpectaculum* cum oculos advertiſſent, *graviter* ſuccenſebant & iraſcebantur; non ſe contumelia affici vociferantes, ſed Deum nefarie dedecorari. & quidam fortius animati in Cumanum jactabant convicia, dicentes, militem *petulantem* ab eo fuiſſe ſummiſſum. Cumanus autem, cum iſta audiſſet, & ipſe non mediocriter eorum maledictis irritatus eſt; attamen eos rogabat ut res novas moliendi cupiditatem reprimerent, nec feſti tempore ſeditionem concitarent. cumque illis non perſuaderet (magis enim eum conviciis urgebant) jubet omnem exercitum ſumptis armis in Antoniam convenire, caſtellum ut ſupra diximus templo imminens. Multitudo autem, ad militum, ubi advenerant, conſpectum, metu perculſa, in fugam propere ſe conjicit: cumque auguſti eſſent viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, contruſique inter fugiendum, multi mutua compreſſione interibant. Viginti itaque millia exſtinctorum in illo tumultu numerata ſunt: atque in luctum deinceps verſa erat feſtivitas, adeo ut omnes, ſacrificiorum & orationum obliti, lamentationi & ejulatibus ſe dederint. tantas quidem calamitates *Judæis* intulit unius militis petulantia.

Paſcha feſtum.

Miles ſeditionem concitat.

Multi Judæorum pereunt.

Stephanus Cæſaris ſervus pecuniis multatur.

4. At nondum primus hic luctus deſierat, cum aliud ingruebat malum. Quidam enim eorum * qui rebus novandis ſtudebant, in publica via centeſimo ab urbe ſtadio, Stephanum Cæſaris ſervum iter facientem latronum more aggreſſi, omnia quæ ſecum habuit ei eripiunt. Quod ubi factum audivit Cumanus, confeſtim *eò* miſit milites, juſſos ut vicos *loco* propinquos diriperent, & ex illis nobiliſſimos quoſque in vinculis ad ſe adducerent. Cum autem fieret vaſtatio, miles quidam, leges Moy-

Quam ob rem vicos diripi jubet Cumanus. Miles legis Moyſaicæ libros diſcerpit.

τ̃ πρώτης αὐτῷ πεχθείσης γυναικὸς, ἐκ Βερνίκης ἢ τῆς ἀδελφῆς ϑυγατρὸς Βερνικίανον καὶ Υρκανὸν · τ· τὸν ἢ δεχθὲν αὐτὴν Κλαύδιος Καῖσαρ Ἀγρίππᾳ τῷ νεωτέρῳ δίδωσι.

γ'. Σπάσεως ἢ ἐμπεσούσης τῇ τ̃ Ἱεροσολυμιτ̃ῶν πόλει, Κούμανος τὰ κ̃ τὸν Ἰουδαίων πράγματα διοικεῖτ̃, ἐφθάρησαν ὑπὸ ταύτης πολλοὶ τ̃ Ἰουδαίων. καὶ παρῆκεν ἀφηγήσομαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα συνέβη. [x] τῆς Πάσχα πρωταγορευομένης ἑορτῆς ἐνεστώσης, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα πρωσφέρεσϑαι, πολλῶν καὶ παντοχόθεν πληϑῶν συναχθέντ̃. [y] ὅπως τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κούμανος μή νεώτερόν τι ὠφελῶ τούτων πρωστείσῃ, κελεύει τ̃ στρατιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβοῦσαν τὰ ὅπλα ὅπως τ̃ τῶ ἱερῶ στοῶν ἐφίστασϑαι καταστέλλουσας τ̃ νεωτερισμὸν, εἴ ἄρα τις γένοιτο. [z] τοῦτο ἢ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύσαντες εἰ τ̃ ἑορτὰς ἐπράττον. τετάρτη ἢ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τις ἀνακαλύψας ἐπεδείκνυε τῷ ὄχλῳ [a] τὰ αἰδοῖα · καὶ πᾶς τοῦτο [b] ϑεασαμένων ὀργὴ καὶ ϑυμὸς ἦν, ὡς ἑαυτ̃ [c] ὑβρίσθαι λεγόντων, ἀλλὰ τ̃ Θεὸν ἠσεβῆσθαι. πῖνες ἢ τῶν ϑερμοτέρων τ̃ Κούμανον ἐβλασφήμουν, ὡς αὐτὸν τῷ στρατιώτῃ [d] καθίσαι λέγοντες. Κούμανος ἢ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς ὑ μετρίως [e] ἐρεθίζετο πρὸς τὰς βλασφημίας. παρῄνει μέντοι παύσασϑαι νεωτέρων ἐπιϑυμούντας πραγμάτων, μηδὲ στάσεις ἐξάπτειν [f] ἐν ἑορτῇ. μὴ πειϑῶν ἢ, μᾶλλον γὰ ἐπέκεινα βλασφημοῦντες, κελεύει τὸ στρατόπεδον [g] πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς [h] τὴν Ἀντωνίαν, [i] φρούριον ἢ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὑπικείμενον τῷ ἱερῷ. ὡϑαυμασμένους ἢ τὸς στρατιώτας ϑεασάμενον τὸ ὅπλῃϑ·, καὶ φοβηϑὲν, φεύγει ὥρμησε· [k] τ̃ δ' ἐξόδων στενῶν ὄντων, διώκειν νομίζοντες ὑπὸ τ̃ πολεμίων, καὶ σωωθέμενοι μ̃ τὴν φυγὴν, [l] πολὺς ὑπ' ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς ϑλιβομένους διέφϑειρον. [m] δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήϑησαν τῶν κ̃ τὸν ὅπλων ἀφῃρεϑέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀπώλετο τις ἐξ αὐτῶν πεῖσις τὸς M. v. ἔν τινι κ. λ. σεβαστμίους κειμένους *Busb.* atque ex eodem forſan codice *Zonar.* qui habet, τ̃ ἢ τ̃ χωρίων ὑπὸν τ̃ πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀπώλοντο τις ἐξ αὐτῶν πεῖσις τὸς Μαϋ-

ν Τὸν —— δίδωτι.] Conf. ἄλωτ lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

x Τῆς Πάσχα ωρωταγορευομένης] Τῆς Πάσχα γὰ καλουμένης *Busb.* & mox πολλῆς πάντοθεν πληϑὲ· συναχθέντος, dein μὴ ωρὸς νεωτερισμόν τι ϑρᾶ τ.

y Επὶ τὸν ἑορτὸν,] Hinc conſilium illud Matth. 26. 5. *non die feſto, ne ſeditio oriatur.* REL.

z Τοῦτο —— ἔπραττον.] Conf. infr. c. 7. §. 11. SPANH.

a Τὰ αἰδοῖα ·] Conf. ἄλωτ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

b Θεασαμένων ὀργὴ] Τῶν ϑεατμένων *Busb.*

c Ὑβρίσθαι λεγόντων,] Ὑβρισθὰ *Busb.*

d Καθίσαι λέγοντες.] Καθῆσθαι *Busb.* & *Gall.*

e Ερεθίζετο ωρὸς τὰς βλασφημίας.] Ηρέθιζε *Vat.*

f Ἐν ἑορτῇ.] Καὶ ταραχάς. μὴ π. *Busb.*

g Πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας,] Illud πᾶν è *Cod. MSS.*

h Τὴν Αντωνίαν,] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Φρούριον ἢ τοῦτο,] Τὸ τῷ ἱερῷ φρούριον ἐπικείμενον *Busb.* & *Zonar.* cæteris omiſſis.

k Τῶν δ' ἐξόδων στενῶν ὄντων,] Τῶν διεξόδων *Vat.* τ̃ δ' ἐξόδων στενῶν ὄντων κ̃ οὐκ εὐρίων *Gall.*

l Πολὺς ὑπ' ἀλλήλων] Ita lego cum *Cod. Busb.* συνωϑέμενοι κ̃ τὸν φυγὸν, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι κ̃ συμπατέμενοι διεφθάρησαν *Zonar.* πολλὸς ἀλλήλων (ἀλλήλοις *L. B.*) ὢν τοῖς στενοῖς ϑλιβόμενοι διεφθάρη in *Editis Aliiſque.*

m Δύο γὰν μυριάδες] Δύο ὧν μυριάδες ἠριθμήϑησαν *Busb.* ὑπὸς τὰς μυρίας in lib. 2. *Bello Jud.* ὑπὸς πεισμυρίας in ſuo Codice habuiſſe videtur *Rufinus.* eundem numerum *Euſebio* (tum in *Chronico* tum in *Eccl. Hiſt.*) & *Oroſio* retinentibus. HUDS. Conf. ἄλωτ. lib 2. c. 12. §. 1. SPANH.

n Τοιαῦτα μὲ ἐνὸς ἀτίλγεια] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* τοιῦτον & mox πάθημα in *Editis Aliiſque.*

o Παθη] *L. B.* παθήματα.

p Τὸ πρῶτον πένϑ· ἐπέπαυτο,] Πένϑ· τοῦτο κ̃ ὁ ϑρὼς ἐπί. *Busb.*

q Προσεπιπλε.] Τῷ ωρωτέρῳ ωρωσεπιγίνε) ſolus *Busb.* at *L. B.* poſtremum quidem verbum in *Marg.* habet, at in reliquis Vulg. Lect. conſentit.

r Εφεσώτων] *L. B.* ἀφεσώτων.

* *Qui rebus novandis ſtudebant,*] Qui ex illa turba fugientes evaſerant, *Epiphan.* & *Gelen.* τινὶς γὰ τ̃ νεωτερισμοὶς νόμιμον in *Zonara.*

s Οδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τ̃ πόλεως,] Conf. ἄλωτ. lib. 2. c. 12. §. 2. κ̃ τὸν Βαϑεῶν. SPANH.

t Στέφανον Καίσαρ· δοῦλον] Στέφανον Καίσαρος ἀπελεύϑερον *Busb.* & *Zonar.* atque ita in lib. 2. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἄλωτ. lib. 2. c. 12. §. 2. SPANH.

v Κώμας ἀφεπάσω,] Χώρας *Busb.* & *Zonar.*

x Δησαντας] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* δήσαντες in *Editis Aliiſque*, δισμίους *Zonar.*

y Αγειν.] Αγαγεῖν *Busb.* & *Zonar. L. B.* ἄγειν λέγει τ̃ τιτλημένων εἰσαγαγόντας.

z Τὴς —— κειμένης,] Τῆς ἢ πορθήσεως τ̃ χωρίων ὑπὸ τ̃ πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀπώλοντο τις ἐξ αὐτῶν πεῖσις τὸς M. v. ἔν τινι κ. λ. σεβατμίους κειμένους *Busb.* atque ex eodem forſan codice *Zonar.* qui habet, τ̃ ἢ τ̃ χωρίων ὑπὸν τ̃ πορθήσεως γινομένης, νεανίας τὶς τ̃ στρατιωτῶν ϑρασὺς κ̃ ἀτάϑαλος, τοῖς Μαϋσεως ϲυτυχὼν νόμοις ἔν τινι κώμῃ σιβασμίοις κειμένοις.

a Γενομένης,] *L. B.* γινομένης τ̃ κωμῶν.

b Διὰ-

Μωϋσέως νόμως ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένως, περιχαμίσας εἰς τὴν πάντων ὄψιν, [b] διέκοπτεν, ὑπέβλασφημῶν καὶ πολλὰ [c] καθικετομῶν. οἱ δὲ Ιουδαῖοι, ταῦτα ἀκούσαντες καὶ πολλοὶ συνδραμόντες, καταβαίνουσιν εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰρ [d] ἐτύγχανεν ὁ Κούμανος ὤν, [e] ἱκετεύοντες μὴ αὐτοὺς ἀλλὰ τὸν Θεὸν, ὑπὲρ οὗ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι. ζῆν γὰρ οὐκ ἐπιτρεπόμενον [f] τὰ πατρίων αὐτοῖς ὕπω περιυβρισμένων. καὶ ὁ Κούμανος, δείσας μὴ πάλιν νεωτερίσῃ τὸ πλῆθος, συμβαλόντων καὶ τῶν φίλων, τὰ ἐνυβρισθέντα τοῖς νόμοις φονικῶτερον τιμωρησάμενος, ἔπαυσε τὴν ἐκ δευτέρου μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

saïcas, in vicos quodam repositas nactus, omnium in conspectu eas discerpsit, additis conviciis multisque ludibriis. Judæi autem, istis auditis factoque magno concursu, Cæsaream descenderunt, (illic enim agebat Cumanus) supplicantes, ut non ipsos, sed Deum, cujus leges indigne habitæ erant, vindicatum iret. sibi enim non ferendam esse vitam, patriis legibus tot contumeliis oneratis. Tum Cumanus, veritus ne multitudo denuo res novas moliretur, de amicorum consilio militem, qui legibus contumeliam fecerat, securi percussit; atque ita tumultum sedavit, cum in eo esset ut iterum accenderetur. *Idem securi percussus.*

ΚΕΦ. ϛ'. CAP. VI. V.

Ως στάσις ἐνέπεσεν Ιουδαίοις καὶ Σαμαρείταις· καὶ ὡς Κλαυδίου τὴν ἀμφισβήτησιν διελύσ.

Quomodo seditio in Judæos invasit & Samaritas: & quo pacto litem dirimit Claudius.

ΓΙνεται δὲ καὶ Σαμαρείταις πρὸς Ιουδαίους ἔχθρα, δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἔθος ἦν τοῖς Γαλιλαίοις ἐν τῇ ἑορτῇ εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν παραγινομένοις, ὁδεύειν διὰ τῆς Σαμαρέων [g] χώρας. καὶ τότε [h] κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης [i] Γινάας λεγομένης, [k] τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ [l] Μεγάλης πεδίου, τινὲς συνάψαντες μάχην, [m] πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα τῶν Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι, πρὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν [n] μετεῖναι [o] τῶν ἀνηρημένων τὸν φόνον. ὁ δὲ, [p] χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώρησεν. [q] ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι, τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων ἔπεισον [r] ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἀντίσχεσιν. δουλείαν γὰρ καθ' αὑτοὺς μὲν πικρὰν ἔλεγον εἶναι, τοῖς ἐφ' ὕβρει δὲ παντὶ πάσιν ἀφόρητον. τῶν δὲ ἐν τέλει καταπεφευγέναι [s] αὐτὰς πρωμένων, καὶ πείσαντα τὸν Κούμανον ἐπαγγελλομένων δίκας [t] εἰσπράξεσθαι παρὰ τῶν ἀνηρηκότων, ἐκείνοις μὲν οὐ προσέχον, ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ελεάζαρον τὸν [u] Δεινάου παρακαλέσαντες· λῃστὴς δὲ ἦν οὗτος ἤδη ἔτη πολλὰ τοῦ Διατρίβου ἐν ὄρει πεπιημένος· κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κούμανος δὲ, τῆς πράξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομένης, ἀναλαβὼν τοὺς τῶν [v] Σεβαστηνῶν [x] εἴλους, καὶ πεζῶν τέσσαρα τάγματα, τούς τε [y] Σαμαρείτας καθοπλίσας, ἐξῆλθεν ὅπῃ τοὺς Ιουδαίους, καὶ συλλαβὼν [z] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. οἱ δὲ πρῶτοι τῇ τιμῇ καὶ [a] γένει τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥκουσι, [b] μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδὸν τὰς κεφαλὰς ἀναπλήσαντες, παντοίως τοὺς [c] ἀφεστῶτας παρεκαλοῦντες

POrro inter Samaritas & Judæos ortæ sunt inimicitiæ hujusmodi de causa. Mos erat Galilæis, in diebus festis Hierosolyma euntibus, per regionem Samariæ iter facere. Atque tum ipsis, cum in itinere essent, quidam è vico, cui nomen Ginæa, (quæ sita est in confiniis Samariæ & Magni campi) prælio congressi, multos eorum perimunt. Primores autem Galilæorum, ubi facinus audiverant, Cumanum adibant, ipsumque rogabant ut occisorum necem ulciscereturr. Ille vero, à Samaritis data pecunia persuasus, eorum nullam rationem habuit. Tunc Galilæi, hac de re indignati, Judæorum multitudinem ad arma conciverunt, & ad libertatem suam defendendam. Servitutem enim etiam ex se quidem acerbam esse dicebant; cum injuriis vero conjunctam, omnino intolerabilem. Cum autem magistratus lenire eos & compescere conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis auctoribus sumeret, illis quidem non auscultabant, sed armis correptis, & in auxilium advocato Eleazaro Dinæi filio, (ille enim erat latro qui multis jam annis in montibus degerat) vicos aliquot Samaritarum diripiunt & incendunt. Cumanus autem, ubi ad eum fama rei pervenerat, assumpta Sebastenorum ala cum quatuor peditum cohortibus, armatisque etiam Samaritanis, contra Judæos proficiscitur; eosque assequutus, multos quidem illorum perimit, plurimos autem vivos cepit. Tum vero Hierosolymitarum primi genere pariter ac honore, ut viderunt ad quam calamitatum magnitudinem ventum erat, saccis indutis, capitibusque cinere repletis, modis omnibus seditiosos obsecrabant & hortabantur, ut, *Dissidium inter Samaritas & Judæos.* *Judæi à Galilæis ad arma conciti contra Samaritas.* *Eleazarus latro.* *Cumanus contra Judæos profectus magnam eorum stragem edit.*

b Διέχισεν,] Αναιδῶς διέχισεν *Busb.*

c Κατασκετομῶν.] Καὶ ἀκρατῶς καθυλακτῶν post καθικετομῶν addunt *Busb.* & *Gall.*

d Ετυγχανεν ὁ Κούμανος] Ετυχεν solus *Busb.*

e Ικετεύοντες] Ικετεύοντες καὶ σφόδρα ἐκλιπαρῆσαι αὐτὸν *Gall.*

f Τῶν πατρίων] In *Cod. Busb.* τὰ πατρίων καὶ ἐθίμων. forsan pro ἐθίμων.

g Χώρας.] Ita distinxi. antea erat, χώρας, καὶ τότε &c. Vide *Luc.* c. 17. v. 11. & *Joan.* c. 4. v. 4.

h Κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης] Sic *Busb.* κάθοδον in *reliquis.*

i Γινάας λεγομένης,] Ita (pro ἡ Ναΐς *Editorum Aliorumque*) rescripsi ex lib. 2. *de Bello Jud.* ubi idem locus describitur hisce verbis, ἡ Σαμάρεια ἀρχομένη ἀπὸ τῆς κω τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γινααις ὄνομα κώμης &c. & ab hac lectione non longe discedit Γιναῖς *Cod. Busb.* & *Gall.* & Γιναῖς *Epiphan.* Ναναὶς *L. B.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

k Τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε] Illa τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης supplevi ex *Cod. Busb.* (adstipulante jam & *Lugd. Bat.*) & τε pro δὲ ex eodem (sic quoque *L. B.*) post Σαμαρείας rescripsi. Mecum sane facit *Epiphanius*, qui locum vertit ad hunc modum, *Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum.* Vide *Grotium* ad *Luc.* c. 7. v. 11.

l Μεγάλης πεδίου,] De ejus situ, supra lib. 5. c. 1. §. 22. ἔζον ἀπὶ βηθήλαι εἰς τὸ μέγα τελάτῃ πεδίον. Conf. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

m Πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι.] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

n Μετεῖναι] Lege μετιέναι. COCC.

o Τῶν ἀνηρημένων τὸν φόνον.] Τῶν ἀδίκως ἀνηρημένων τὸν φόνον *Busb.*

p Χρήμασι —— ὠλιγώρησεν.] Χρήμασι πολλοῖς ἀναπυθόμενοις ὑπὸ τῶν Σαμαρέων κἀκείνοις μᾶλλον πεισθεὶς, τὴν ἀνδίκησιν ὠλιγώρησεν *Busb.* consentiente in ultimis *Lugd. Bat.*

q Αγανακτήσαντες —— χωρῆσαι,] Aliter hic in Græco est Textu, quem sequitur *Rufinus.* SPANH.

r Εφ' ὅπλα χωρῆσαι,] Εφ' ὅπλα καὶ φόνους χωρήσειν *Busb.*

s Αὐτὰς πεφευγέναι,] Αὐτὰς, καὶ συνεῖναι τὴν ταραχὴν πεφευγέναι *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.*

t Εἰσπράξεσθαι] Ἐκ τῶν ἀνηρηκότων, Εἰσπράξασθαι *Busb.*

u Σεβαστηνῶν εἴλους,] Conf. supr. lib. 19. c. 9. §. 1. SPANH.

x Εἴλους,] Supra ἴλους.

y Σαμαρεῖτας καθοπλίσας,] Σαμαρεῖς *Busb.*

z Πολλοὺς —— ἔλαβεν.] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

a Γένει τῶν Ιεροσολυμιτῶν,] Ita *Busb.* ἡλικίᾳ in *Editis Aliisque.*

b Μετενδυσάμενοι —— ἀνακλίσαντες,] Conf. supr. c. 3. (4) §. 2. SPANH.

c Αφεστῶτας παρεκαλοῦντες ἦσαν,] Sic *Gall. Lugd. Bat. Zonar.*

&

ut, ob oculos positis patria diruenda & templo flammis vastando & ipsis cum uxoribus & liberis in servitutem deducendis, consilium mutarent, & abjectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. Cum autem ista dixissent, eos flexerunt. atque illi quidem sese dispersérunt, latrones vero ad loca munita iterum reversi sunt. Atque ex eo tempore Judæa omnis latrociniis infestata erat.

Judæa latronibus vexata.

Samaritæ apud Ummidium Quadratum Judæos accusant.

2. At Samaritarum primates Ummidium Quadratum Syriæ præsidem, tunc Tyri degentem, adibant, & Judæos accusabant; quod vicos eorum diripuerint ac incenderint. &, "non tam se ægre "ferre propriam injuriam, dicebant, quam quod "Romanos contempseriut, ad quos judices, si quid "damni accepissent oporteret eos potius provoca- "re, quam nunc, quasi à Romanis imperio non "regerentur, incursiones facere. quamobrem ad i- "psum se venire, *ab eo* hoc demum impetraturos ut vindicarentur." Et quidem hujusmodi accusationem instituebant Samaritani. Judæi vero & seditionis & pugnæ auctores Samaritas exstitisse ajebant, & ante omnia Cumanum ab illis muneribus corruptum, adeoque interfectorum cædem occultasse & dissimulasse. Et Quadratus, cum ista audivisset, judicium distulit, dicens se *ea de re* pronunciaturum esse, postquam in Judæam venerit, & veritatem accurate magis perspectam habuerit. Et illi quidem re infecta discesserunt. Non multo autem post Quadratus Samariam venit, ubi omnibus auditis, in ea erat sententia ut Samaritanos turbarum auctores fuisse existimaret. Quamprimum vero Judæos quosdam res novas molitos esse intellexit, captos à Cumano in cruces egit. Atque inde profectus in vicum cui nomen Lydda, civitati magnitudine non cedentem, cum pro tribunali sedisset iterumque Samaritanorum causam audisset, à Samarita quodam edoctus est, certum Judæorum primatem nomine Dortum, nonullosque cum eo novis rebus studentes, quatuor numero, populum, ut à Romanis deficerent, sollicitasse. Et illos quidem Quadratus occidi imperavit: Ananiam vero pontificem & Ananum *templi* prætorem vinctos Romam misit, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros. Porroque Samaritarum & Judæorum primores, & Cumanum procuratorem, & Celerem (is autem tribunus erat) jubet in Italiam ad imperatorem discedere, illius judicio sistendos de iis quas inter se haberent controversiis. At ipse, veritus ne novi aliquid moliretur populus Judaïcus, in Hierosolymitarum urbem se confert; ipsamque

Judæi accusationem diluunt.

Samaritas seditionis reos pronunciat Quadratus.

Dortus aliique supplicio affecti.

Ananias & Ananus, Cumanus & Celer cum aliis Romam missi.

ἦσαν, καὶ πείθοντες αὐτὸ ὀφθαλμῶν [d] θεμένους καταφρονοῦντι μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα, τὸ δὲ ἱερὸν πυρπληθησόμενον, αὐτῶν δὲ καὶ γυναικῶν καὶ τέκνοις ἀνδραποδισμὸν ὑπομένειν, μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν, καὶ ὅπλα ῥίψαντας ἡρεμεῖν εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὐτῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντες, ἔπεισαν. καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ λῃσταὶ δὲ πάλιν τὰς [e] ἐχυρὰς τόπους πάλιν ἀπῆλθον. [f] ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ἰουδαία λῃστηρίων [g] ἐπλήσθη.

β'. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι, τοὺς [h] Οὐμμίδιον Κυαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα, καὶ τὸ καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, προσαγορεύοντες, κατηγόρουν τῶν Ἰουδαίων, ὡς τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσαντας καὶ διαρπάσαντας. καὶ, "περὶ μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν, οὐκ ἄξιος "ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅτι Ῥωμαίων καταφρονήσαντας, ἐφ' οἷς κελεύει ἐκείνῳ αὐτοὺς εἶπερ [i] ἠδικοῦντο "προσαγορεύειν, [k] ἢ νυνὶ, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνας Ῥω- "μαίους, κατατρέχειν. ἥκειν οὖν ἐπ' αὐτὸν σκήψεις "τυγχάνοντες." ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγονέναι Σαμαρεῖς ἔφασαν, περὶ πάντων δὲ Κούμανον δώροις ὑπ' αὐτῶν φθαρέντα, καὶ παρασιωπήσαντα τὸν τῶν ἀνηρημένων φόνον. καὶ Κυαδράτος ἀκούσας [l] ὑπερθέτο τὴν κρίσιν, εἰπὼν [m] ἀποφανεῖσθαι ἐπιδὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παραγένηται ἀκριβέστερον [n] ἐπιγνοὺς τὴν ἀλήθειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπράκτοι ἀπῆλθον. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Κυαδράτος ἦκεν, [o] εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα [p] διακόσιοι αἰτίους τῆς παραχῆς ὑπάρξαντες γεγονέναι Σαμαρεῖς. [q] ὡς δὲ καὶ [r] Ἰουδαίων [s] τινὰς νεωτερίσαντας ἔμαθεν, ἀνεχώρησεν εἰς Κούμανον. ἔλαβεν αἰχμαλώτους. κἀκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ παραγενόμενος [t] Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος κἀκ δευτέρου τῶν Σαμαρέων διακούσας, ἀνάστειλε παρά τινος Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ἰουδαίων τις πρῶτος, ὄνομα [v] Δόρτος, καί τινες σὺν αὐτῷ νεωτερισταὶ, πέντε μὲν τὸν ἀριθμὸν, πείσαντες δὲ ὄχλον ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἀποστάσει. κἀκείνους μὲν ὁ Κυαδράτος ἀνελὼν παρέταξεν· τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν [x] στρατηγὸν Ἄνανον· δήσας, [y] εἰς Ῥώμην [z] ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι. κελεύει δὲ καὶ τοῖς τῶν Σαμαρέων πρώτοις, καὶ τοῖς Ἰουδαίων, [a] Κουμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ, καὶ Κέλερι, χιλιάρχῳ [b] δι' ὧν ἔτος, [c] ἐπ' Ἰταλίας [d] ἀπεῖναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους [e] ἐπ' αὐτῷ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. αὐτὸς δὲ, δείσας μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων [f] πάλιν νεωτερίσῃ, εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πό-

& *Epiphan.* ἰφεσῶτας in *Editis Aliisque.*

d Θεμένους καταφρονοῦντι μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα] Comma post θεμένους sustuli. verum θέμενοι legisse videtur *Epiphan.*

e Ἐχυρὰς τόπους πάλιν ἀπῆλθον.] Ὀχυρὰς *Busb.*

f Ἐξ ἐκείνου ἡ σύμπασα] Ἐξ ἐκείνου τε ἡ σ. *Busb.*

g Ἐπλήσθη.] Ἐπληρώθη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

h Οὐμμίδιον Κυαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα,] Ita lego (frustra pro *Numidio* contendente *Ryckio* ad *Tacitum*, p. 176.) auctoritate *Vett. Inscriptionum*, quas affert Cl. *Norisius* in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lipsi.* antea erat Νομίδιον. Videsis *Salmasium* ad *Aug. Hist. Scriptores*, p. 42. *Reinesium* in *Ep.* XXI. & *Pagium* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. HUDS. Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

i Ἠδικοῦντο προσαγορεύειν,] Sic *Busb.* ἠδίκουν in *ceteris.*

k Ἢ νυνὶ] Νυνῖ ὡς *Busb.* & *Epiphan.* Vulgatam tamen lectionem servavi, ut quæ bene ferri possit, voce μᾶλλον subintellecta.

l Ὑπερθέτο] —— προσαγορεύοντος] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 12. §. 5. Κυαδράτος ὑπερέθετο τότε μὲ ἐκατέρους ὑπερθέσθαι] &c. SPANH.

m Ἀποφανεῖσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque.*

n Ἐπιγνοὺς] *L. B.* ἐπιγνῶν.

o Εἰς Σαμάρειαν,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

p Διακόσιοι αἰτίους τῆς παραχῆς,] Διὰ δύσας *Busb.* Διακόσιοι αἴτ. τ. τ. ὑπάρξαντες γεγονέναι Σαμαρέων ὑπὸ καὶ Ἰουδαίων ὥς τινας νεωτ. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *ubi auctores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum ac Judæorum indisciplinatos inveniens* &c. Forsan legendum ὑπάρξαντες γεγονέναι Σαμαρεῖς. Σαμαρέων ὑπὸ καὶ Ἰουδαίων &c. ut in *Cod. Vat.*

q Ὡς δὲ] Σαμαρέων ὑπὸ *Lugd. Bat.*

r Ἰουδαίων τινὰς νεωτερίσαντας] Ἰουδαίους *Busb.*

s Τινὰς] *L. B.* ὡς τινας.

t Λύδδαν] Ita lego cum *Cod. Busb.* assentiente *Epiphanii* versione. in *Editis Aliisque* Λύδδαν, sine λεγομένην. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 878. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

v Δόρτος,] Ita in *Ed. Basil.* & plerisque *MSS.* nec aliter in *Epiphanii* libris. Δίτος in *Ed. Gen.* Δόητος *Lugd. Bat.* Δοῖτος *Busb.*

x Στρατηγὸν Ἄνανον· δήσας,] Vide *Bessonum* in *Canticum Canticorum*, p. 315. & *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 45.

y Εἰς Ῥώμην ἀπέπεμψε,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

z Ἀπέπεμψε,] *L. B.* ἀπέπεμψε.

a Κουμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ] Κυμάνῳ τε τῷ ἐπιτρ. *Busb.* & *Vat.*

b Δ' ὧν ἔτος,] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ὧν deerat reliquis.

c Ἐπ' Ἰταλίας ἀπεῖναι] In *Editis* & *MSS.* ἐπὶ τ βίας, non adeo, ut mihi videtur, recte. in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi eadem res narratur, παρήγγειλε ὑπὸ καὶ Κουμάνῳ καὶ Κέλερι τῷ χιλιάρχῳ ἐπὶ Ῥώμης πλεῖν. unde, cum Cl. *Lowthio*, (subscribente in ora Codicis sui *Coccejo*) ἐπ' Ἰταλίας rescripsi. Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *jussique Cumano & Celeri tribuno, & violentiarum inhibiteri, ut ad imperatorem pergerent.*

d Ἀπεῖναι] Forte ἀπεῖναι.

e Ἐπ' —— ζητήσεων.] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*

f Πάλιν νεωτερίσῃ] Illud πάλιν è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

πόλιν ἀφικνεῖ)· καταλαμβάνῃ δε αὐτὸν εἰρωνευομένῳ, ᵍ πάτριον ἑορτὴν τῷ Θεῷ πέμψαν. πιστεύσας ἓν μηδένα νεωτερισμὸν παρ' αὐτῶν ʰ γνήσεσθαι, καταλιπὼν ἑορτάζοντας ⁱ ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.

γ'. Οἱ περὶ Κύμανον ἢ καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ρώμην, λαμβάνουσι παρὰ τ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ' ἣν περὶ τ πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέγειν ἔμελλον. σπουδὴ ἢ μεγίστη τῷ Κυμάνῳ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ἦν, παρὰ τ Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· καὶ ᵏ προεγίνοντο τ Ιουδαίων, εἰ μήπερ Αγρίππας ὁ νεώτερος, ὢν τῇ Ρώμῃ τυγχάνων, καταπυνθανόμενος ἰδὼν τοὺς τ Ιουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τ παρ' αὐτοκράτορος γυναικὸς Αγριππίνης, πεῖσαι τ ἄνδρα, ˡ δικάσαντα προπόντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τ ἀποστάσεως. καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ προσλιπαρηθεὶς, καὶ ἀκούσας, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς ἡγουμένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἀνέλυσεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κυμάνῳ ἢ φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα ἢ τ χιλίαρχον ἀνέλυσεν ᵐ ἀγαγόντας εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων ὅλῃ τὴν πόλιν πᾶσαν σύραντας, ἕως ἀποκτεῖναι.

pacatam deprehendit & *tranquillam*, festumque patrium Deo *consecratum* agentem. Credidit itaque nihil ab iis novatum iri, illisque in festivitate relictis Antiochiam se recepit.

3. Cumanus autem & Samaritanorum primores, Romam missi, diem ab imperatore sibi constitutum accipiunt, quo causam acturi essent de rebus inter se controversis. Summoque studio pro Cumano & Samaritis contendebant Cæsaris liberti & amici: & Judæos sane vicissent, nisi Agrippa junior, qui eo tempore Romæ erat, cum intelligeret Hierosolymitarum proceres non mediocriter laborare, multis precibus imploraſſet Agrippinam imperatoris uxorem, ut marito persuaderet, ubi causam cognosceret, à defectionis auctoribus convenienter suæ justitiæ pœnas exigere. Claudius igitur his precibus in anteceſſum instructus & paratus, quæque dicerent utrinque auditis, ut comperit Samaritas malorum duces auctoresque exstitisse, eos quidem qui ad ipsum ascenderant occidi jussit, Cumanum vero in exsilium egit, atque Celerem tribunum Hierosolyma duci præcepit, & omnium in conspectu per totam urbem trahi adeoque enecari.

Magna contentio Romæ inter Judæos & Samaritas.

Agrippa ab Agrippina precibus obtinet, ut Claudius æquo animo Judæos audiret.

Cumanus in exsilium pulsus.

Celer morte punitus.

ΚΕΦ. ζ.

φῆλιξ Ιουδαίας ἐπίτροπος. περὶ Αγρίππα τ νεωτέρου τ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν.

Πέμπτῳ ἢ Ϛ ᵒ Κλαυδίου ᵒ φήλικα ᵖ Παλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ιουδαίαν πεπραγμένων. τ ἢ ἀρχῆς ᵠ δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκὼς, δωρεῖται τ Αγρίππαν τῇ φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ ʳ τὴν Τραχωνίτιν ˢ σὺν ᵗ Αβίλᾳ· ᵛ Λυσανίου ἢ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. ˣ τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται, δυναστεύσαντα τούτοις ἔτη τέσσαρα. λαβὼν ἢ τὴν δωρεὰν παρὰ τ Καίσαρος Αγρίππας, ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Αζίζῳ τῷ Εμισῶν βασιλεῖ, περιτεμνεσθαι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Επιφανὴς γὰρ ὁ Αντιόχου τ βασιλέως παῖς παρητήσατο τ γάμον, μὴ βουληθεὶς εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη ʸ μεταβαλεῖν, καίπερ τῷ πατρὶ ποιήσειν προϋποσχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. καὶ Μαριάμμῃ δὲ ἐξέδωκεν Αρχελάῳ τῷ Ελκίου παιδὶ, πρότερον ὑπὸ Αγρίππα τ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ ᶻ αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

β'. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τ Αζίζον οἱ γάμοι, μετ' ὀλίγον χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ιουδαίας ἐπιτρόπευε Φῆλιξ, θεασάμενός ποτε αὐτὴν, καὶ γὰρ ἦν κάλλει πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ ᵃ Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, ᵇ Ιουδαῖον, Κύπριον δὲ γένει, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, ᶜ πέμπων πρὸς αὐτὸν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν αὐτὸν ᵈ γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγγελ-

CAP. VII.

Felix Judææ procurator. De Agrippa juniore, ejusque sororibus.

CLaudius deinde misit Felicem Pallantis fratrem, ut rebus in Judæa præesset. atque, imperii sui anno duodecimo completo, Agrippam donavit Philippi tetrarchia & Batanæa, eique in auctarium dedit Trachonitidem una cum Abila, (ista autem fuerat Lysaniæ tetrarchia) Chalcidem vero ei abstulit, cum dynastiam illam tenuisset quadriennio. Agrippa autem, istis muneribus à Cæsare auctus, Azizo Emesorum regi, cum circumcidi annuisset, Drusillam sororem in matrimonium collocavit. nam Epiphanes Antiochi regis filius ejus nuptias recusaverat, ut qui Judæorum religionem sua relicta amplecti noluerit, licet ita se facturum esse puellæ patri olim promiserat. Porroque Mariamnen nuptui dedit Archelao Helciæ filio, cui jam ante ab Agrippa patre desponsata fuerat; illisque nata est filia Berenice nomine.

Felix Drusillæ nuptia Azizo.

Mariamne Archelaæ.

2. Non multo autem post connubium Drusillæ Azizique dissolutum est, hujusmodi de causa. Felix, quo tempore procurator erat Judææ, cum *forte* Drusillam conspexisset, (namque omnes pulchritudine excellebat) mulieris desiderio tenebatur; & ex amicis suis Judæum, nomine Simonem, genere Cyprium, qui se magum esse simulabat, ad eam mittens, suadere nitebatur ut relicto marito ei nuberet, beatam facturum esse pollicens, si ipsum non

Felix nititur Drusillam à marito abducere.

---

g Πάτριον ἑορτὴν τῷ Θεῷ] Τὴν τ Λεύκων ἑορτὴν in lib. 2. *de Bello Jud.*

h Γνήσεσθαι,] Γενήσεσθαι solus *Busb.* cui adstipulatur *Lugd. Bat.*

i Υπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.] Υπισχνεῖται *Busb.*

k Προεγίνοντο τ Ιουδαίων,] Ita *Busb.* & *Gall.* προσεγίνοντο in *Editis Aliisque.*

l Δικάσαντα προπόντως] Sic lego cum *Busb.* & *Vat.* διακόσιοντα in *Editis Aliisque* tam *Latinis* quam *Græcis.*

m Αγοντας] *L. B.* ἀγαγόντας.

n Κλαύδιος] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Κλαύδιον in *ceteris.*

o Φήλικα Παλλαντος] Conf. *alios.* lib. 2. c. 12. §. 8. SPANH.

p Πάλλαντος.] Ita in *Josephi* libris plerisque & *Auctoribus Lat.* Πάλλαντος *Busb* & *Dioni Cassio.*

q Δωδέκατον ἔτος] Δέκατον juxta *Epiphanii* libros.

r Τὴν Τραχωνίτιν] Tetrarchia Philippi his constituebatur & constabat regionibus, Trachonitide, Batanea, Auranitide, Gaulanitide, Paneade, atque illa quæ est περὶ Ιαμνίαν Galilææ parte: itaque nihil opus erat memorare Batanæum aut Trachonitidem. rescribo, δωρεῖται τ Αγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τ Τραχωνίτιν τ σὺν Αβίλᾳ. *Petitus* in *Animadv. miscellan.* Tom. 3. p. 241.

s Σὺν Αβίλᾳ·] Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. SPANH.

t Αβίλᾳ·] Ita scribo pro Αβίλᾳ in *Editis Aliisque.* Αβίλα *Busb.* Supra quidem (p. 864. v. 48.) Αβίλα pluraliter. Sed vocabulum esse numeri utriusque notavit Cl. *Cellarius* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 269. Videsis *Berkelium* ad *Stephanum* v. Αβίλη, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 525.

v Λυσανίου ἢ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία.] Λυσανίου δ' αὐτὴ ἐγεγόνει *Busb.* HUDS. Conf. supr. lib. 19. c. 5. §. 1. SPANH.

x Τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται,] Conf. *alios.* lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

y Μεταβαλεῖν,] Ita *Busb.* & *Gall.* μεταβαλὼν in *ceteris.*

z Αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.] Iterum cum *Busb.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

a Σίμωνα ὀνόματι] Forte est Simon ille Magus de quo *Act.* 8. 9. non diversum esse contendit *Sam. Basnagius* in *Exercitt. Hist. Crit.* contra *Baronium*, ad ann. xxxv. n. xx.

b Ιουδαῖον,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ιουδαίων in *Editis Aliisque.*

c Πέμπων πρὸς αὐτὸν, ἔπειθέ τε τ ἄνδρα καταλιπεῖν] in *Cod. Busb.*

d Γήμασθαι,] Βούλεται *L. B. Tacitus* (in *Hist.* lib. 5. cap. 9.) Drusillam statuit *Antonii* & *Cleopatræ neptem.* quo modo autem cum *Actis* & *Josepho* concilietur, laborant eruditi. Dici solet à plerisque Drusillam Judæam, sororem Agrippæ regis, aliam esse à Drusilla, Felicis uxore altera, Jubæ quidem Mauritaniæ re-

Druſilla nupta Felici.

non faſtidiret. Atque illa, haud recte faciens, volenſque effugere ſororis Berenices invidiam (nam propter pulchritudinem *ſuam* non leviter ab ea læſa erat) ut contra patria inſtituta ageret, & Felici nuberet, ſe perſuaderi ſinit. cumque ex eo pepe-

Paritque ei filium Agrippam.

riſſet filium, Agrippam nomine vocavit. Sed quemadmodum is juvenis cum muliere iſta periérit, cum inflammaretur mons Veſuvius tempore Titi Cæſaris, poſtea declarabo.

Berenice Herodis vidua Polemonis nuptias ambit.

3. Porro Berenice poſt Herodis obitum, qui ipſius maritus fuerat idemque patruus, cum longum tempus in viduitate egiſſet, fama percrebreſcente, quod cum fratre ſuo coiret, ſuadet Polemoni (ille enim Ciliciæ rex erat) ut circumciſus eam in matrimonium duceret: nam hoc pacto exiſtimabat ſe redarguturam eſſe mendacia & calumnias. eique obſequutus eſt Polemon, maxime propter illius divitias. Id tamen conjugium non diu irruptum manſit: ſed Berenice ob *libidinis* intemperantiam, ut ferebatur, deſerit Polemonem. Ille vero, ſolutis nuptiis, in moribus & inſtitutis Judæorum perſeverare deſiit. Eodem autem tempore etiam Mariamne, cum repudiaſſet Archelaum, nupſit Demetrio, primo inter Alexandrinos Judæos genere pariter ac opibus: tunc etiam & ipſe Alabarchiam tenebat. cumque filius ei natus eſſet ex illo, Agrippinum appellavit. Sed de horum ſingulis poſtea accurate magis narrandi locus erat.

Poſtea Polemonem deſerit.

Mariamne, repudiato Archelao, Demetrio nubit.

λόμενος, μὴ ὑπερηφανήσασαν αὐτόν. ἡ δὴ κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τὴν ἐκ τοῦ ἀδελφῆς Βερνίκης βουλομένη φθόνον, διὰ μὲν τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐλαττοῦτο, θεραπείαν τότε πάτρια νόμιμα πιθομένη, καὶ τῷ φιλικῷ γήμασθαι. τίκτει δὴ ἐξ αὐτοῦ παῖδα προαγορεύουσιν Ἀγρίππαν. ἀλλ' ὁ μὲν τρόπον ὁ νεανίας [c] ἐκεῖνος σὺν [f] τῇ γυναικὶ καὶ τὴν ἐκπύρωσιν [g] [B] Βεσβίου ὄρους ὅτι τοῦ Τίτου Καίσαρος χρόνοις ἠφανίσθη, καὶ τότε δηλώσω.

γ'. Βερνίκη δὲ μετὰ τὸν Ἡρώδου τελευτὴν, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγένητο, πολὺν χρόνον διαμεμενηκυῖα, φήμης διαχεομένης ὅτι παιδὶ ἀδελφῷ [h] συνοικεῖ, πείθει Πολέμωνα, [i] Κιλικίας δὲ τότε ἐβασίλευε, περιτεμόμενον [k] ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτὴν, ὅπως δὴ ἐλέγχειν ὡς ψεύδεται τὰς διαβολάς. καὶ ὁ Πολέμων ἐπείθη μάλιστα διὰ τὸ πλοῦτον αὐτῆς. ὁ μὲν δὴ πολὺ παρέμεινεν ὁ γάμος, [l] ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τὸν [m] Πολέμωνα. ὁ δὲ ἅμα τῷ γάμῳ καὶ τοῖς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένην ἀπήλλαξε. τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ [n] Μαριάμμη, περιτιθεμένη τὸν Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. γιόμενον δ' αὐτῇ παιδίον ἐξ ἐκείνου Ἀγρίππινον προσηγόρευσεν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστου τούτων [p] ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII.

Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium ſucceſſit: & quæ crudeliſſime patravit. De latronibus, ſicariis, & impoſtoribus, ſub Felice & Feſto Judææ procuratoribus.

Obitus Claudii Cæſaris.

CÆterum moritur Claudius Cæſar, cum annos tredecim imperaſſet, menſes octo, & dies inſuper viginti: ferebantque nonnulli quod ab Agrippina uxore veneno ſublatus fuerit. Hujus mulieris pater quidem erat Germanicus Cæſaris frater, maritus vero Domitius Aënobarbus, è viris in urbe Roma illuſtribus. illo autem defuncto, eam,

Claudii uxores & liberi.

cum vidua diu manſiſſet, Claudius in matrimonium duxit, filium adducentem *in familiam* patri cognominem Domitium. Meſſalinam enim uxorem ob zelotypiam *ante* ſuſtulerat, ex qua Britannicum & Octaviam liberos ſuſceperat. Erat autem ei & Antonia filia natu maxima, quam ex priore uxore Petina habuit. Atque Octaviam protinus Neroni collocavit. id enim nomen ei dedit Cæſar poſteaquam in filium adoptaſſet.

Nero imperator.

2. Agrippina autem verita ne Britannicus, cum adultus eſſet, à patre principatum acciperet, ſuoque filio volens imperium ire præreptum, quæ

ΚΕΦ. η'.

Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο· ἃ τε ὠμότατος ἔπραξεν. περὶ λῃστῶν, σικαρίων, καὶ γοήτων, τῶν Ἰουδαίας ἐπιτραπέντων φιλικῷ καὶ Φήστῳ.

ΤΕλευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας [p] ἔτη δεκατρία, [q] μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι· καὶ λόγος ἦν πολλοῖς, ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνῄρηκε. τούτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς Καίσαρος ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ [s] Δομέτιος Ἀηνόβαρβος ὁ τῶν ἐπισήμων καὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως. ὃν τελευτήσαντος, χηρεύσασαν αὐτὴν ὀλίγον πρὸς χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προαπηρκὼς δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες [t] ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία. [v] ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία πρεσβυτάτη τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐκ Πετίνης τῆς πρώτης γυναικὸς εἶχε. καὶ δὴ τὴν Ὀκταουίαν ἤρμοσε τῷ Νέρωνι. [x] τὸν δὲ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος [y] ὁ Καῖσαρ.

β'. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγρίππινα, μὴ ὁ Βρεττανικὸς ἀνδρωθεὶς αὐτὸς μὲν ἐξ πατρὸς τὴν ἀρχὴν λάβοι, τῷ δὲ αὐτῆς παιδὶ περιαρπάσῃ βουλομένῃ τὴν ἡγεμονίαν, τὰ πρὸ τοῦ

regis filia, Antonii & Cleopatræ nepte. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, cap. 28. *Simſonum* ad *Annum Chriſti* LIV. Ep. XLVIII. inter *Reineſii* Epp. & *Vetranium* ad *Tacitum*, in *Hiſt.* lib. 5. cap. 9.

e Ἐκεῖνος] *L. B.* ὅτος.

f Τῇ γυναικὶ καὶ τὴν ἐκπύρωσιν] Τῇ γυναικὶ, ſc. Βερνίκῃ. ut ita intelligam facit *Zonaras*, hiſce verbis, λέγει δὲ καὶ τὴν Τίτου χήρευσιν ἡ γυνὴ σὺν τῷ παιδὶ νεανίᾳ γεγυμνῷ ἀφανισθῆναι καὶ τὸ Βέσβιον ὄρος, πυρφόρον ὄν, καὶ τότε πᾶσαν ἐκπυρωθέν. *Epiphanius* vertit, *juvenis ipſe cum uxore* &c. nec aliter *Gelenius*.

g Βεσσίου ὄρους] Ita & *Zonaræ Græciſque Aliis*. Quin & ὄρος Βέσβιον dicitur, & Βεσσεῖον, & Οὐέσσιον, & Οὐεσσεῖον, & Οὐεσούιον. Vide *Cluverium* in *Italia Antiqua*, p. 1157.

h Συνοικεῖ,] *L. B.* συνοίκει.

i Κιλικίας δὲ ἦρχε βασιλεύς,] Auctius juxta libros *Epiphanii*.

k Ἀγεσθαι] *L. B.* ἀγαγεῖσθαι.

l Ἀλλὰ] *L. B.* ἀλλ' ἡ.

m Πολέμωνα.] *L. B.* Πολέμονα.

n Μαριάμμη,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

o Τελούσῃ —— εἴκοσι·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 12. §. 8.

p Ἔτη δεκατρία,] Ita & *Dio*, l. 61. p. 688. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, c. 45.

q Μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι·] Καὶ μῆνας ἑπτὰ πρὸς ἡμέρας εἴκοσι. *Busb.*

r Καίσαρος ἀδελφὸς,] In *Busb.* ὁ Καίσαρος ἀδ.

s Δομέτιος Ἀηνόβαρβος] Δομίτιος *Dioni Aliiſque.*

t Ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία.] Ita *Busb.* ἐγεγόνεσαν in *cæteris.*

v Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία.] Locum hunc mendoſum eſſe deprehenderunt duo viri eruditiſſimi, *Rycknius* & *Aldrichius*. Ipſe emendatum dedi ex *Epiphanio*, qui vertit, *Meſſalinam peperit uxorem, ex qua liberos habuerat Britanicum & Octaviam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quam ex prima uxore nomine Petina habuerat.* antea erat, Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουίαν καὶ Ὀκταουία, ἣ καὶ πρεσβυτάτη. Confer *Suetonium* in *Claudio*, c. 27.

x Τοῦτο δὲ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν] Sic *Busb.* (imo & *Lugd. Bat.*) atque ita, vel ἔτως καὶ ὕστερον αὐτὸν, *Epiphan.* qui vertit, *ſic enim eum poſtea vocitavit, cum Cæſar eum filium adoptaſſet.* (Nero enim, qui antea dictus erat *L. Domitius Aënobarbus*, poſtquam Claudius eum adoptaſſet, appellabatur *Nero Claudius Cæſar Druſus Germanicus*,) τοῦτον δὲ ὕστερον αὐτὸν in *Editis Aliiſque.*

y Υἱὸν ὁ Καίσαρ.] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.* Forſan, ὑπ' αὐτοκράτορος αὐτόν.

τ θάνατον ᾧ Κλαυδίᾳ, καθάπερ ἐν λόγοις, διεπράξατο, καὶ φάρμακον πέμψασα τ τ στρατευμάτων ἔπαρχον Βῦρρον, καὶ σὺν αὐτῷ τὰς χιλιάρχας, τῶν τε ἀπελευθέρων τὰς πλεῖστα δυναμένας, ἀπάξουσας εἰς τὴν παρεμβολὴν τ Νέρωνα, καὶ προσαγορεύσουσας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν ἄτω φθαλαδῶν, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολλοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ φονεύει· τούτῳ ἀμοιβὴν ἀποτίσας αὐτῇ, ὃ μόνον τ γνήσεως, ἀλλὰ καὶ τ τ ἐκείνης μηχαναῖς τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν φθαλαβεῖν. κλείνει δὲ καὶ τὴν Ὀκταυίαν ἢ σωφρόνει, πολλούς τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλὰς συνθέντας.

γ'. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, [z] ἐῶ πλείω γράφειν. πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα σπουδὴν ἱστορίαν. ὧν οἱ μέν, διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ, τ ἀληθείας ἠμέλησαν· οἱ δὲ, διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, ἄτως ἀναιδῶς ἐνεπαρώνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίους [a] αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως. καὶ θαυμάζειν οὐκ ἔπεισί μοι τοὺς περὶ Νέρωνα ψευσαμένους, ὅπου μηδὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τ ἱστορίας τετηρήκασιν, καί τοι πρὸς ἐκείνους αὐτοῖς οὐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ' αὐτοὺς πολλῷ χρόνῳ γενομένοις. ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν ὑπὸ πονηρίας τ ἀληθείας ἐξέστω γράφειν ὡς θέλουσι· τούτῳ γὰρ χαίρειν ἐοίκασιν. ἡμεῖς δὲ, σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν ποιούμενοι, τὰ μὲν ἀπηρτημένα τ προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ' ὀλίγον μνήμης ἀξιοῦμεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσόντα δηλοῦμεν ὑπὲρ παρέργου, μήτε τὰς συμφορὰς μήτε τὰς ἁμαρτίας ἀσαφεῖν οἰκοῦντες. [b] ἐπανήξω τοίνυν ὅπι τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

δ'. Τῷ γὰρ πρώτῳ τ Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει πλουτήσαντος Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζου, [c] Σόεμος ἀδελφὸς τοῦ ἀρχοῦ ἀφαδέχεται. τοῦ δὲ τ μικρᾶς Ἀρμενίας προσαπίαν Ἀριστόβουλος, [d] Ἡρώδου τ Χαλκιδῶν βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐχαρίζετο. [e] καὶ [f] [g] τ Ἀγρίππαν ἔδωκε μοῖρά τινι τ Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα [h] Ταριχέας, ὑπακοὴν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ [i] Ἰουλιάδα πόλιν τ Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτοῦ [k] πεσαρεσκαίδεκα.

ε'. Τὰ δὲ κατὰ τοῦ Ἰουδαίων πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τοῦ ἐπιδόσιν ἐλάμβανε. λῃστηρίων γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἱ τ ὅχλον ἠπάτων. ἀλλὰ [l] τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον δὴ τ Δεινταίου παῖδα, τ συνισάμενον τῶν λῃστῶν τὸ σύσταγμα, δι' ἐνέδρας εἶλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προπίνας ὑπὲρ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμπεν εἰς Ῥώμην. ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς [m] τ ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ νουθετεῖσθαι περὶ δικαίως προΐστασθαι τ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὀφλοίη παρὰ τοῖς πολίταις, [n] αἰτησάμενος ἐκεῖνον παρὰ Καίσαρος πέμψαι τ Ἰουδαίας ἐπίτροπον, πρόφασιν ἐποιήσατο δι' ἧς μεταστήσεται τ συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ [o] γινόμενον. βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλουσι τὸ συνεχῶς [p] νουθετεῖν,

Claudio necem afferrent, ut fama erat, *ipsa* confecit, atque illico mittit Burrhum militiæ præfectum, & cum eo tribunos & libertos qui plurimum auctoritate valebant, qui Neronem in castra *prætoriana* abducerent, ipsumque imperatorem salutarent. Nero autem, hoc modo principatum adeptus, Britannicum quidem clam plerisque veneno sustulit, palam vero matrem suam non multo post *ferro* peremit; hanc illi vicem referens, non solum quod eum genuerit, verumetiam quod illius artibus Romanorum imperium acceperit. Quin & Octaviam uxorem suam occidit, multosque viros illustres, quasi in ipsum composuissent insidias. *Tyrannorum crudelissimus.*

3. Sed de his quidem plura dicere supersedeo. nam multi *admodum* Neronis historiam conscripserunt: quorum aliqui in gratiam ejus, ut bene de se meriti, veritatem neglexerunt; alii vero, ex odio & inimicitiis sibi cum eo susceptis, inverecunde adeo debacchati sunt in eum mendaciis, ut digni sint qui uno hoc crimine condemnentur. Etsi non mihi subit eos mirari de Nerone mentitos, quando ne res quidem ab antecessoribus ejus gestas memoriæ mandantes historiæ veritatem retinuerunt, licet in eos nullum odium habuerint, cum longo post eos tempore vixerint. Verum istis, qui nullam veritatis rationem habent, liceat pro lubitu scribere: nam hujusmodi licentia delectari videntur. At nobis, quibus propositum est veritati unice litare, quæ ab opere nostro aliena sunt paucis admodum attingere visum est: quæ vero Judæis, popularibus nostris, contigerunt, ea non perfunctorie narramus, ut quos non piget & calamitates nostras & delicta *omnibus* declarare. Itaque ad res nostras narrandas revertar. *Josephus carpit Romanos historicos.* *Veritatem profitetur.*

4. Primo imperii Neronis anno, Azizo rege Emesorum defuncto, Soëmus frater ei in principatum successit. Armeniæ autem minoris præfecturam Aristobulus, Herodis regis Chalcidis filius, à Nerone accepit. quin & Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ, Tiberiadem & Taricheas, ejus imperio parere jussas: prætereaque Juliada Perææ urbem, & vicos quatuordecim ejus in vicinia positos. *Azimo succedit Soëmus.* *Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius; Agrippæ ditio ampliatur.*

VI.

5. Cæterum res Judaïcæ indies in deterius prolapsæ sunt. nam regio iterum latronibus repleta est, & impostoribus qui multitudinem seducebant. Sed horum quidem multos, simul cum latronibus quotidie captos, Felix sustulit: insuper & Eleazarum Dinæi filium, qui latronum agmen collegerat, ex insidiis vivum cepit: nam fide ei data, quod nihil mali passurus esset, pellexit eum ut ad se veniret, moxque vinctum Romam mittendum curabat. Cum autem Felix odio haberet Jonatham pontificem, ut qui eum sæpe admonuerit de rebus Judaïcis melius administrandis, ne ipse, qui eum à Cæsare in Judæam procuratorem mittendum petierat, populi querelis appeteretur, rationem excogitabat ipsum è medio tollendi qui factus est sibi continuo molestus. nam frequens admonitio gravis est iis quibus in animo est injuste agere. Itaque hujusmodi de causa Felix amicum Jonathæ fi- *Felix castigat latrones.* *Eleazarus latro captus & Romam missus.* *Jonathas pontifex Felici invisus.*

z Ἐῶ πλείω γράφειν.] Οἱ πλείω, pro ἐῶ πλείω γράφειν, in *Cod. Busb.*

a Αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως.] Αὐτοὺς abest *Vat.* & commode abesse potest.

b Ἐπανήξω τοίνυν] *L. B.* ἐπανάξω τοίνυν τ λόγον.

c Σόεμος ἀδελφός] Vocem Σόεμος insertam dedi è *Cod. Busb.* ἐμὸς ἀδελφὸς in *Cod. Vat.* Οὐιὸς ἀδελφὸς *L. B.* Σοάιμον meminit *Dion Cassius*, l. 59. p. 649. & *Sohemum* memorat *Tacitus* in *Hist.* l. 12. p. 13.

d Ἡρώδου τ Χαλκιδῶν βασιλέως,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

e Καὶ τ Ἀγρίππαν] Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ἐδώκη] μοῖραν τινα *Busb.*

f Τὸν —— κελεύσας.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

g Δὲ δωρεᾶ] μοίρας] Δὲ abest *Vat.*

h Ταριχέας,] Ταριχείας *Busb.* (Ταριχαίας *Cocceius*) Vocem non agnoscit *Epiphanius*, qui hoc modo locum vertit, *sed Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens* &c.

i Ἰουλιάδα πόλιν] Λουλίδα πόλιν *Busb.*

k Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατέσσαρας *Busb.* & *Lugd. Bat.* καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δεκάδας apud *Photium* in *Bibliotheca*, Cod. 238. p. 978.

l Τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* τούτους in *reliquis.*

m Τὸν ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην] *Sc.* ὄντα ἐκ τ ἀρχιερέων. In *Cod. Busb.* καὶ πρὸς τ ἀρχ. Forsan πρὸς τ Ἀνανίαν, inquit *Grotius* ad *Act.* 23. v. 1. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

n Αἰτησάμενος] *Gen.* αἰτησάμενος. *L. B.* αἰτησάμενον.

o Γενόμενον.] Ita *Busb.* γινόμενον in *ceteris.*

p Νουθετεῖν.] Νουθετεῖν *Busb.* & *Gall.*

fidiſſimum, genere Hieroſolymitam, Doram nomine, hortatur & ſuadet multum pecuniæ promittendo, ut Jonathæ latrones immitteret qui ipſum interficerent. atque ille ei obſequutus, hoc modo per latrones necem pontifici machinatus eſt. Quidam eorum, quaſi Deum adoraturi, in urbem aſcenderunt, ſub veſtibus ſicis ſuccincti; atque Jonathæ famulitio permiſti ipſum occidunt. Cum autem inulta manſiſſet cædes, in poſterum latrones * ſine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt, ferrumque ſimiliter ac antea occultatum habentes, turbæ immiſti, partim è ſuis inimicis quoſdam perimunt, partim aliorum, aliis pecunia operam ſuam præſtantes, idque non modo in urbe reliqua, ſed ipſo etiam in templo nonnullos. nam & illic cædem facere non verebantur, quaſi ita agendo nihil pietatem læderent. Hanc ob cauſam arbitror etiam Deum, impietatis illorum odio, averſatum eſſe urbem, &, cum templum non amplius ſibi purum domicilium exiſtimarit, Romanos in nos adduxiſſe, urbique ignem purificantem injeciſſe, & nobis cum uxoribus & liberis ſervitutem, eo animo ut nos calamitatibus edocti ad ſanam mentem rediremus.

Sicarius à Felice ſummiſſus eum perimit.

Latronum & ſicariorum audacia.

Unde Hieroſolymorum excidium?

6. Et quidem ex iis quæ patrarunt latrones, fiebat ut urbs nefariis ejuſmodi facinoribus repleretur. Impoſtores vero & fallaciis pleni homines ſuadebant multitudini, ut ipſos in ſolitudinem ſequerentur. ſe enim ipſis oſtenſuros dicebant manifeſta prodigia & ſigna, quæ Dei cura & providentia evenirent. multique, fidem habentes, dementiæ ſuæ pœnas pertulerunt. Eos quippe retractos Felix ſupplicio affecit. Eodem autem tempore quidam ex Ægypto venit Hieroſolyma, ſe vatem eſſe ſimulans, ſuadenſque plebejæ turbæ, ut ſecum montem Olivarum aſcenderet, qui è regione urbis ſitus quinque abeſt ſtadia. inde enim ipſis ſe monſtrare velle dicebat, quomodo ſuo juſſu corruerent Hieroſolymorum muri, per quos ipſis aditum ſe patefacturum eſſe promittebat. Fe-

Impoſtores & magi per Judeam.

Ægyptius pſeudo-propheta.

τεῖν. καὶ δὴ διὰ τοιαύτης αἰτίας ὁ φῆλιξ τὸν πρεσβύτου [q] τῶν Ιωνάθᾳ φίλων, Ιεροσολυμίτην τὸ γένος, [r] Δωρᾶν ὀνόματι, πείθῃ, [s] πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον, [t] ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς ληστὰς ἀναιρήσοντας. κἀκεῖνον [x] ὑποκρίσας ἐμηχανήσατο διὰ τῶν ληστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. [v] ἀνεβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν Θεὸν, ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας [x] ἔχοντες [y] ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες [z] τῷ Ιωνάθῃ κλείουσιν αὐτόν. ἀνεκδίκητα δ' ὁ φόνος μεμενηκὼς, μηδ' πάσης τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντες εἰς τὰς ἑορτὰς οἱ ληστὰι, καὶ τὸ σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, [a] ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς, ὡς δ', ὅτι χρήμασιν ἄλλοις ὑπερβάντες, ὑ μόνον καθ' τὴν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ καθ' τὸ ἱερὸν ἐνίους. καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάττειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δεισιδαίμονες ἀσεβεῖν. [b] Διὰ τοῦτο οὖν ἐμοὶ δοκεῖ τὸν Θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποστραφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν. τὸ δ' ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτῷ κρίναντα, Ρωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, [c] καὶ τῇ πόλει [d] καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, σωφρονίσαι τῇ συμφορᾷ [dd] βουλόμενον ἡμᾶς.

5'. Τὰ μὲν οὖν τῶν ληστῶν ἔργα τοιαύτης ἀνοσιότητος ἐπλήρωσε τὴν πόλιν. οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπεισαν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. [e] δείξειν γὰρ ἔφασαν ἐναργῆ τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ τοῦ θεοῦ προνοίαν γιγνόμενα. καὶ πολλοὶ πεισθέντες, τὴν ἀφροσύνης [f] τιμωρίας ὑπέσχον. ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς φῆλιξ ἐκόλασεν. ἀφικνεῖται δ' τις ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὸν τὴν καλουμένην εἰς τὸ Ιεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον [g] Ελαιῶν ἐρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει σταδίους [h] πέντε. θέλειν γὰρ, ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, [k] πίπτοι τὰ τῶν [l] Ιεροσολύμων τείχη, δι' ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο. φῆλιξ δ', ὡς ἐπὶ τὰ

[q] Τῶν Ιωνάθου] Quia hic ἀρχιερεὺς appellatur, nec tamen poſtea ei Iſmaël, Phabi filius ſucceſſiſſe dicitur, nec hic ſucceſſiſſe Ananiæ filio Nebedæi, poſſet dubium videri, an hic Jonathas in ſerie Pontificum locum habere debeat, quoniam ἀρχιερέως nomen etiam aliis quam Pontificibus datur. Ita Valeſius ad Euſebii hiſtoriam eccleſiaſticam lib. II. c. 23. ſcribit, *poſt Joſephum Camæ filium ponendus eſt Ananias Nebedæi filius, de quo Joſephus capite tertio libri viceſimi. Poſt hunc fuit Iſmaëlus Phabæi filius ab Agrippa juniore factus.* Ego tamen hunc Pontificum numero inſerendum exiſtimo. Scribit Joſephus capite ultimo fuiſſe XXVIII. Pontifices ab eo tempore quo Herodes rerum potitus fuit uſque ad templi excidium. Ineatur numerus.

1. Ananelus.
2. Ariſtobulus.
3. Jeſus fil. Phabi.
4. Simon fil. Boethi.
5. Matthias Theophili.
6. Joazar fil. Boëthi.
7. Eleazar fil. Boëthi.
8. Jeſus fil. Sie.
9. Ananus fil. Seth.
10. Iſmaël fil. Phabi.
11. Eleazar fil. Anani.
12. Simeon fil. Camithi.
13. Joſephus Caiaphas.
14. Jonathas fil. Anani.
15. Theophilus.
16. Simon fil. Boëthi.
17. Matthias.
18. Aljonæus.
19. Joſephus fil. Camydi.
20. Ananias fil. Nebedæi.
21. Jonathas.
22. Iſmaël fil. Phabi.
23. Joſephus.
24. Ananus.
25. Jeſus Damnæi fil.
26. Jeſus fil. Gamalielis.
27. Matthias fil. Theophili.
28. Phannias fil. Samuëlis.

Tolle Jonatham ex hac ſerie, non erunt 28. REL.

[r] Δωρᾶν ὀνόματι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* Δῶρα in *Editis Aliiſque.* Ιώσηπον ὀνόματι juxta *Epiphanium.*

[s] Πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον] Vocabulum πολλὰ debemus *Cod. Busb.* & *Epiphanio.*

[t] Ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς ληστὰς ἀναιρήσοντας.] Hæc è Joſepho adducit Euſebius H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

[v] Ἀνεβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν] Ἀνέβησαν γὰρ τινες τῶν ληστῶν ſolus *Busb.*

[x] Ἔχοντες ξιφίδια,] Φέροντες *Busb.*

[y] Ξιφίδια,] *L. B.* ξιφύδια. & in *Marg.* ξιφίδιον καὶ ὃ ζήτει, ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξιφίδου.

[z] Τῷ Ιωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν.] Τῷ πλήθει, κτείνουσιν Ιωνάθαν juxta *Epiphan.* & *Zonaram.* HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

* *Sine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt,*] *Al.* cum omni fiducia.

[a] Ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς,] Ἀνῄρουν ὡς μὲν ἰδίων *Busb.*

[b] Διὰ τοῦτο οἶμαι κ.τ.λ.] Διὰ τὰ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, τετολμημένα, ſi fides *Origeni* in hæc verba *Joſephum* (lapſu forſan πανηυσικῷ) citanti.

[c] Καὶ τῇ πόλει] Καὶ τὴν πόλιν καθάρσιόν τε πῦρ καὶ ἐλεύθεραν ἐπενεγκεῖν *Busb.*

[d] Καθάρσιον πῦρ] Conf. *ἀλωτ.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[dd] Βουλόμενον ἡμᾶς.] Βουλόμενος *Busb.*

[e] Δείξειν ——— ῥυόμενα.] Conf. *ἀλωτ.* l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

[f] Τιμωρίας ὑπέσχον.] Τιμωρίαν *Busb.*

[g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ελαιῶν ὃ καὶ τῆς πόλεως.

[h] Πέντε.] Ita in *Joſephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen in mendo cubare ſibi perſuadent *Grotius* ad *Act.* c. 1. v. 12. & *Hiſerus* de *Ant. Menſ. Hebr.* l. 1. c. 12. quod mons *Olivæti* ſpatio itineris Sabbatici (quod octo ſtadiorum erat) Hieroſolymis abeſſe dicatur *Act.* c. 1. v. 22. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chryſoſtomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Joſepho* legiſſe præ ſe ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratiſlavienſi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Joſepho* conciliari poteſt *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe ſtadiis quinque abfuerit: at Chriſtus aſcenſurus ſcanderit ulterius per tria ſtadia. Videſis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Druſium* in *Obſervat.* l. 3. *Gerhardum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chronogr.* ad *Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 449.

[i] Ἔφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[k] Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτῃ in *reliquis.*

[l] Ιεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis Aliiſque.*

[m] Τοῦ

τὸ ταῦτα, κελεύῃ [m] τὸς στρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ, μετὰ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Ἱεροσολύμων ἐπιβάλλῃ τοῖς περὶ τὸν Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν [n] αὐτῶν ἀνεῖλε, διακοσίους δὲ ζῶντας ἐλαβεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος αὐτὸς [o] διαδράσας ἐκ τῆς μάχης ἀφανὴς ἐγένετο. [p] πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ τὸ δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, [q] μηδεν ὑπακούειν αὐτοῖς [r] λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπράντες [rr] διήρπαζον.

ζ'. [s] Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισάρειαν οἰκούντων Ιουδαίων στάσις περὶ τὰς ἐν αὐτῇ Σύρους περὶ ἰσοπολιτείας. οἱ μὲν γὰρ Ιουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουν, [t] διὰ τὸ τὸν κτίσην τῆς Καισαρείας Ηρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγονέναι [v] τὸ γένος Ιουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ηρώδην ὡμολόγουν, ἔφασαν δὲ τὴν Καισάρειαν Στράτωνος πύργον τὸ πρότερον καλεῖσθαι, καὶ τότε μηδένα γεγονέναι τῆς πόλεως τῶν Ιουδαίων οἰκήτορα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τὰς αἰτίας τῆς στάσεως, φυλακῆς ἠξίωσαν, καὶ τὴν παροῦσαν ὕστερον κατέσκηλαν πρὸς ὀλίγον. πάλιν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ιουδαῖοι τῷ πλούτῳ θαρροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες τῶν Σύρων, εὐλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίζειν προσδοκῶντες. οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἡττώμενοι, μέγα δὲ φρονοῦντες ἐπὶ τῷ τοὺς πλείους τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις σκηνὴν στρατευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνούς, μέχρι μὲν πνὸς καὶ αὐτοὶ τοὺς Ιουδαίους λόγῳ ὕβριζον. εἶτα λιθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς [x] ἀμφοτέρους τρωθῆναί τε καὶ πεσεῖν συνέβη. νικῶσι γε μὴν Ιουδαῖοι. Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐθεάσατο Φιλονεικίαν ἐν πολέμῳ τρόπῳ ἡγουμένῳ, προσπηδήσας, παύεσθαι τοὺς Ιουδαίους παρεκάλει· μὴ πειθομένοις δὲ τοὺς στρατιώτας ὁπλίσας ἐπαφίησι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ πόλει πολλῶν πάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς στρατιώταις. οἱ δὲ τῶν Ιουδαίων ὑπερκέστεροι, καὶ προύχοντες κατὰ τὸ ἀξίωσιν, δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν Φῆλικα τοὺς στρατιώτας [y] ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείδεσθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δῶναί τε μετάνοιαν ὑπὲρ τοῖς πεπραγμένοις. καὶ Φῆλιξ ἐπείθη.

η'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [z] ὁ βασιλεὺς Αγρίππας δίδωσι τὸν ἀρχιερωσύνην Ισμαήλῳ. [a] Φαβεῖ παῖς ὄντος αὐτοῦ. [b] ἐξάπλεπεν δὲ καὶ τοῖς [c] ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τῶν πολιτῶν τῶν Ιεροσολυμιτῶν, [d] ἕκαστός τε αὐτῶν, σὺν ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτερισῶν ἑαυτῷ [e] ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν· καὶ συρράσσοντες σκαιολόγουν τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. ὁ δὲ ὑπατεύων ἦν [f] ἀδείς· ἀλλ' ὡς ἐν [g] ἀναρχατεύτῳ πόλει ταῦτα ἐπράσσετο μετ' ἐξουσίας. [h] τοσοῦτον δὲ ἐπέδωκεν ἡ τόλμα τοῦ Ἀνάνου, ὥστε καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἱερέων ἁρπάζειν, ὡς μὴ δοῦναι ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀτακτοτάτων στρατιωτῶν ἐπὶ τὰς ἅλωνας ἰέναι καὶ βιάζεσθαι τοὺς μὴ διδόντας. καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀρχιερεῖς οὐδὲν ἧσσον ὑβρίζοντο· ὁ δὲ τοιαῦτα ποιῶν ἐπὶ μεγάλῃ παρρησίᾳ ἐχρῆτο, καὶ τὸν δῆμον ἐπὶ τὸ δικαιότατον ἐπιτρέπειν ἐδόκει, καὶ τοὺς ἐπιτιμῶντας ἐπὶ τοῦτο ἐπιτηδεύοντας ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἐπάγειν ἐπειρᾶτο.

lix vero, ut ista audivit, jubet milites arma arripere; cumque multis equitibus & peditibus stipatus Hierosolymis eruptionem fecisset, invadit Ægyptium & qui ab eo stabant: ac quadringentos quidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus *statim* è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant.

Felix Ægyptium ejusque comites adoritur.

7. Quin & inter Judæos, Cæsaream incolentes, & Syros, qui in ea erant, orta est seditio, de jure civitatis ex æquo participando. Nam Judæi quidem primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes, Cæsareæ conditor, genere fuerit Judæus. Syri vero quæ ad Herodem quidem spectabant non inficiabantur, sed ajebant urbem antea Stratonis turrim appellatam, & tunc Judæorum neminem in urbe sedes habuisse. Cum ista audissent provinciæ præsides, seditionis ex utraque parte auctoribus prehensis, verberibus eos affecerunt, atque ita tumultum ad breve tempus repressérunt. Rursus enim Judæi, qui in urbe erant, opibus freti atque adeo contemptui habentes Syros, conviciis eos incessebant, hoc modo illos se provocaturos esse exspectantes. Isti vero, divitiis quidem inferiores, animis tamen elati, quod maxima illorum pars, qui per ea loca sub Romanis stipendia merèrent, Cæsarenses essent & Sebasteni, aliquantisper & ipsi verborum contumelias in Judæos regerebant. Inde eò ventum est ut alteri *in* alteros lapides jacerent, donec eveniret multos utrinque vulneratos cecidisse. victoria tamen penes Judæos erat. Felix autem, ut vidit contentionem parum admodum ab aperto bello differre, prosiliens obsecrabat Judæos ut quiescerent: cumque non parerent, milites armis instructos in eos *immisit*, & multos quidem illorum occidit, plures vero vivos comprehendit; nonnullasque eorum qui in urbe erant domos divitiis refertas diripiendas concessit militibus. Sed qui moderatiores inter Judæos erant & dignitate præstantes, de se suisque solliciti, Felicem rogarunt, ut milites tuba revocaret eisque de cætero parceret, & locum daret pœnitentiæ ob ea in quibus deliquerant. Atque Felix flexus est *eorum precibus*.

In apertam pugnam erumpit.

Seditiosi à Felice castigantur.

8. Sub idem tempus Agrippa rex pontificatum confert in Ismaëlum, qui Phabi erat filius. Orta est autem & *ingens* seditio pontificum adversus sacerdotes primoresque plebis Hierosolymitanæ: adeo ut singuli illorum, collecta manu perditorum hominum novisque rebus studentium ductores se *palam* ferrent: congressique *interdum* conviciis & lapidibus se mutuo impeterent. cum interim nemo esset qui eos objurgaret: sed tanquam in civitate omni rectore destituta hæc licentius agerentur. Tan-

Ismaëlus pontifex.

Seditio inter pontifices & sacerdotes.

[m] Τὰς στρατιώτας] Τοῖς στρατιώτας *Busb.*
[n] Αὐτῶν ἀνεῖλε] Αὐτῶν deest *Busb.*
[o] Διαδράσας] Διαδυὰς *Busb.*
[p] Πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 6. SPANH.
[q] Μηδὲν] *L. B.* μὴ δεῖν.
[r] Λέγοντες,] Θέλοντες *Busb.*
[rr] Διήρπαζον.] Διέφθειρον *Busb.*
[s] Γίνεται] —— καλεῖσθαι] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.
[t] Διὰ τὸ τὸν κτίσαι] Ita cum *Cod. Busb.* Διὰ τὸν in *ceteris.*
[v] Τὸ γένος Ιουδαῖον] Τῷ γένει *Busb.*
[x] Ἀμφοτέρους τρωθῆναί τε] Περὶ ἀμφοτέρων *Busb. Lugd. Bat.* quoque, sed in *Marg.*
[y] Ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι,] Ἀνακαλέσασθαι & mox φείσασθαι *Busb.* & *Gall.*
[z] Ο βασιλεὺς —— Ισμαήλῳ] Ismaël Pontifex à Rege Agrippa declaratus, de quo supr. lib. 3. c. 15. §. 3. Ισμαήλου δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος· ut & lib. 18. c. 2. §. 2. SPANH.
[a] Φαβεῖ παῖς ὄντος αὐτοῦ.] Φιαβεῖ *Gall.* Φαβεῖ *Niceph. Gall.* in *Epiphanii* versione, *Ismaëli filio Siab.*
[b] Ἐξάπλεπεν δὲ] Ἐξάπλει δὲ &c. quæ sequuntur citat Eusebius H. Eccl. lib. 11. c. 22. SPANH.
[c] Ἀρχιερεῦσι —— πρώτους] Ἀρχιερέων nomine non tantum eos intelligi volo, qui maximo pontificatu aut fungebantur aut functi erant, eorumque vicarios, sed alios quoque principes XXIV. sacerdotalium familiarum, ut loquuntur LXXII. *Paralip.* c. 24. v. 16. Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 2. v. 4.
[d] Ἕκαστός τε αὐτῶν] Ἐξάπλει δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι στάσις τ. ἱ. κ. τ. π. τ. πλ. τ. Ιεροσολυμιτῶν ἔχθρα τις πρὸς ἀλλήλους καὶ διάστασις, ἕκαστός τε αὐτῶν πλῆθος ἀν. τ. θρ. κ. τ. π. ἡγεμὼν καὶ ἐξαρχὸς σάσιας ὢν *Busb* i. δ. καὶ τ. ἀρχ. ἔχθρα τις εἰς ἀλλήλους καὶ στάσις καὶ στάσεις τῶν πρώτων καὶ πλ. ἱ. τ. ἀ. σ. ἀ. τ. θ. καὶ τ. τ. ποιήσας καθ' ἑαυτὸν συναγείρας, ἡγεμὼν ὢν *L. B.*
[e] Ποιήσας,] Ποιήτας, καθ' ἑαυτὸν συναγείρας ἡγεμὼν καὶ ἔξαρχος σάσιος ὢν *Gall.*
[f] Οὐδείς·] Οὐδὲ εἷς *Busb. Enseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 20. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 26.
[g] Ἀπροσατούτῳ] *L. B.* ἀπροσαιτήτῳ.
[h] Τοσαύτη —— ἅλωνας,] Pontifices servos immittunt, qui debitas sacerdotibus decimas auferant. conf. infr. c. 8. § 2. SPANH.

Sacerdotum clades.

Tanta porro pontificibus inceſſit impudentia & audacia, ut non vererentur ſervos ſuos ad areas mittere, qui decimas ſacerdotibus debitas raperent *agerentque*. Unde accidit ut ex ſacerdotibus nonnulli, quibus res familiaris anguſtior, præ alimentorum inopia mortem oppeterent. ita factioſorum violentia jus faſque omne penitus opprimebat.

VII.

Porcius Feſtus Judææ procurator.

9. Porcio autem Feſto, qui Felici ſuccederet, à Nerone miſſo, primores Judæorum Cæſaream incolentium Romam aſcendunt, & accuſationem contra Felicem inſtituunt: dediſſetque omnino pœnas injuriarum, quibus Judæos affecerat, niſi Nero fratris Pallantis, qui tum maxime apud eum in honore erat, precibus ſupplicibus multa indulſiſſet. Quin & duo primores Syrorum, qui Cæſareæ erant, Burro (ille enim Neronis erat magiſter, idemque ei à Græcis epiſtolis) ingenti pecuniæ vi perſuadent, ut illorum in gratiam literas à Nerone impetraret, quibus Judæis adimeretur jus civitatis illis cum Syris commune. Atque Burrus, cum imperatori ſupplicaſſet, id obtinuit ut hujuſmodi epiſtola ſcriberetur. unde mala, quæ gentem noſtram poſtea afflixerunt, ortum habuere. Judæi enim Cæſarenſes, ubi cognoverunt quæ ſcripta erant ad Syros, eo magis in ſeditionibus perſtabant, donec bellum exarſit.

Felix Romæ accuſatur.

Jus civitatis Cæſarenſis Judæis ademptum.

Judæi à latronibus & Sicariis vexati.

10. Cum autem Feſtus in Judæam veniſſet, accidebat ut Judæa latronibus vexaretur, qui vicos omnes incendebant & diripiebant. Et tunc quidem ii qui Sicarii appellati erant (iſti enim latronum genus) ad maximum numerum excreverant, enſiculis parvis utentes, magnitudine haud multum à Perſarum acinace diverſis, ſed incurvis *paululum inflexiſque*, quales ſunt quæ Romanis appellantur ſicæ; unde & nomen ipſis latronibus, multa cæde graſſantibus, inditum eſt. nam feſtis diebus, ut jam ante diximus, turbæ permiſti, undique in urbem religionis ergo confluenti, quotquot voluerint nullo negotio trucidabant. non raro etiam armati in inimicorum vicos irruebant, direptiſque ignem admovebant. Quin & Feſtus equeſtres pe-

Feſtus præſtigiatorem opprimit.

deſtreſque copias contra eos miſit, qui decepti erant ab homine quodam præſtigiatore, ſalutem ipſis pollicente & malorum ceſſationem, ſi ſe uſque ad deſertum ſequi vellent; atque ipſum deceptorem, pariter ac eos qui illum comitati ſunt, interfecerunt milites ab eo miſſi.

Domum ab Agrippa exſtructam ægre ferunt Judæi.

11. Sub idem autem tempus rex Agrippa ædificium magnitudine inſigni exſtruxit prope xyſtum, in regia Hieroſolymitana *Herodiana*, quæ olim fuerat Aſamonæi filiorum regia: cumque in loco eminenti ſitum eſſet, inde amœniſſimus proſpectus patebat urbem aſpectare volentibus. cujus rei cupidus rex, è triclinio, cum illic decumberet, quicquid in templo ageretur ſpectabat. Illa ubi viderunt Hieroſolymitanorum proceres, vehemen-

σωτη ἢ τὸς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ τόλμα, ὥς τε καὶ πέμπειν δῶρα ἐπὶ μων ὅπῃ [i] τὰς ἀλῶνας, τὸς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν [k] ὀφειλομένας δεκάτας. καὶ συνέβαινε τὸς ἀπορημένους τῶν ἱερέων [l] ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν. ἔτως ἐκράτει δικαίου παντὸς ἡ τῶν φασιαζόντων βία.

θ'. [m] Πορκίῳ ἢ Φήστῳ διαδόχῳ Φήλικι πεμφθέντι ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τῆς τῶν Καισαρέων κατικῶν Ἰουδαίων, εἰς τὸν Ῥώμην ἀναβαίνουσι, Φήλικα κατηγορῆντες· καὶ πάντως ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδικημάτων, [n] εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων τὸν ἀδελφὸν Πάλλαντι διαπαλέσαντι συνεχώρησε, [o] μάλιστα ἢ τότε διὰ τιμῆς ἔχων ἐκεῖνον. [p] καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ οἱ πρῶτοι [q] δύο Σύροι [r] Βῆρρον· παιδαγωγὸς ἢ ἦν τοῦτο Νέρωνος, τάξιν τὸν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος. πείθουσιν πολλοῖς χρήμασιν αἰτήσασθαι διὰ διὸ Νέρωνα αὐτοῖς ἐπιστολὴν ἀκυρῶσαι τὸν Ἰουδαίων [rr] πρὸς αὐτὰς [s] ἰσοπολιτείαν. καὶ Βῆρρος τὴν αἴτησιν πρόθυμος διαπαλέσας [t] ἐπέτυχε γραφῆναι τὸν ἐπιστολήν. αὕτη τῷ ἔθνει ἡμῶν τῶν μὴ πρότερα κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. πυθόμενοι γὰρ [v] οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα [x] πρὸς τὰς Σύρους, σφόδρα μᾶλλον ἐσχυρίζοντο, μέχρι δὴ τοῦ πόλεμον ἐξῆψαν.

ι'. Ἀφικομένου δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Φήστου, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακοῦσθαι, τῶν κωμῶν ἅπασιν ἐμπιπραμένων τε καὶ διαρπαζομένων. καὶ οἱ [y] Σικάριοι δὲ καλούμενοι, λῃσταί δέ εἰσιν ὅτοι, τότε μάλιστα [z] ἐπλήθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις παραπλησίοις μὲν τὸ μέγεθος τοῖς τῶν Περσῶν [a] ἀκινάκαις, ὑπακαμπτὸν δὲ καὶ [b] παραπλησίοις τοῖς ὑπὸ Ρωμαίων σίκας καλουμένοις, ἀφ' ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ λῃστεύοντες ἔλαβον πολλοὺς ἀναιροῦντες. ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς καὶ τὸ πρότερον εἴπαμεν, τῷ πλήθει [c] τῶν παραχωρούντων εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν εὐσέβειαν [d] συρρεόντων, ὃς βληθεῖεν ῥᾳδίως ἀπίστατον. πολλάκις δὲ καὶ μεθ' ὅπλων ὑπὸ τοὺς κώμους τῶν ἐχθρῶν [e] ἀφικόμενοι, διήρπαζον καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει δὲ Φῆστος δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπό τινος ἀνθρώπου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλομένου καὶ παύλαν κακῶν, εἰ βουληθεῖεν ἕπεσθαι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτοῦ. καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν ἀπατήσαντας, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας διέφθειραν οἱ πεμφθέντες.

ια'. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγάλα διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, πλησίον δὲ ξυστοῦ. [f] τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων, ἐφ' ὑψηλοῦ δὲ τόπου κείμενον τοῖς [g] κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις τὴν πόλιν ἐπιτερπεστάτην παρεῖχε τὴν θέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀφεώρα κατακείμενος τὰ ἐν τῷ ἱερῷ πραττόμενα. ταῦτα δὲ θεασάμενοι οἱ Ἱεροσολυμιτῶν

---

i Τὰς ἀλῶνας] Conſer lib. VI. c. 13. §. 1. & infr. c. 8. §. 2. τὰς ἅλωνας· SPANH.

k Ὀφειλομένας δικάτας.] Ἐπορειλομένας *Busb.*

l Ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν.] Ὑπὸ ἐνδείας ἀπαλυμένας θνῄσκειν *Euſeb.* & *Niceph.* HUDS. Ὑπ' ἐνδείας ἀπαλυμένους θνῄσκειν. è Joſepho Euſeb. H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

m Πορκίῳ ἢ Φήστῳ διαδόχῳ] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 14. §. 1. SPANH.

n Εἰ μὴ πολλὰ] Εἰ μήτις αὐτῷ ὁ Νέρων συνεχώρησε τὰδελφῷ Πάλλαντι πειθοῖς διαπαλέσαντι· μάλιστα ἢ τότε διὰ τιμῆς ἄγων ἐκεῖνον. *Busb.*

o Μάλιστα ἢ] *L. B.* μάλιστα δὲ.

p Καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ] Καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ ἢ Σύροι *Zonar.* καὶ οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ πρῶτοι Σύρων *Gall. Voſſ.* & *Epiphan.*

q Δύο Σύροι] *L. B.* Σύρων.

r Βῆρον.] Ita reſcripſi pro Βήρυλλον, voce ſane mendoſa, quæ in *Joſephi* libros (*Gr.* & *Lat.*) dudum irrepſerat.

rr Πρὸς αὐτὰς] Εἰς αὐτὰς *Busb.*

s Ἰσοπολιτείαν.] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.

t Ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν.] Ἔπεισε γραφῆναι *Busb.* πείσας γραφῆναι *L. B.*

v Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι] Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι τὰ διὰ διὸ Νέρωνος γεγραμμένα *Busb.*

x Πρὸς τὰς] *L. B.* τοῖς τὰς.

y Σικάριοι ——— ἀκινάκας,] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 17. §. 6. & lib. 3. c. 9. §. 5. SPANH.

z Ἐπληθύνον,] Ἐπλήθυνον *Busb.*

a Ἀκινάκας,] Vide *Fullerum* in *Miſcell. S.* l. 2. c. 3. §. 165. *Druſium* de *tribus Sectis*, p 119. *Nic. Abramum* in *Ciceronis Oratt.* vol. 2. p. 107. *Relandum* in *Diſſ.* VIII. *de Veteris Linguæ Perſicæ reliquiis.* & *Burtonum* de *Lingua Perſica*, p. 64.

b Παραπλησίοις] Mallem (cum *Cod. Busb.*) ὁμοίοις, quod vox διαπλησίοις paulo ante occurrat. (ὁμοίοις τοῖς *L. B.*) ἐπικαμπέσι καὶ ὁμοίοις τοῖς ὑπὸ P. *Zonar.*

c Τῶν παραχωρούντων εἰς] Illud τῶν inſerui è *Cod. Busb.* accedente nunc *Lugd. Bat.*

d Συρρεόντων,] Συρρεόντων *Busb.* & *Voſſ.*

e Ἀφικόμενοι,] Ἀφικνούμενοι *Busb.* & *Voſſ.*

f Τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod palatium factum eſt olim à filiis Aſamonæi.* antea erat, τότε βασίλειον ἐγεγόνει ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων.

g Κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις] Ἐποπτεύειν ὑπὸ *Busb.*

h In-

τῶν οἱ πρῶτοι, δεινῶς ἐχαλέπαινον. οὐ γὰρ ἦν πάτριον οὐδὲ νόμιμον ἡμῖν, τὰ ἅγια τὸ ἱερὸν ὁρώμενα καταπίπτειν, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. τοῖχον οὖν ἐπῄρατον ὑπὲρ τὸ ἐξέδρας ὑψηλὸν, ἥπερ ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ πεφαμμένη πρὸς δύσιν. ὃ μόνον ἡ τοῦ βασιλικοῦ τρικλίνου τὴν ἄποψιν ἔτι οἰκοδομηθεὶς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τὸ δυτικὸν τοῦ ἱεροῦ ἔξωθεν ἔσης, [h] ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἑορτὴν ἐποιοῦντο πρὸ τοῦ ἱεροῦ. ὑπὲρ τούτοις [i] ἠγανάκτησαν ὅ, τε βασιλεὺς Ἀγρίππας, μάλιστα δὲ ὁ Φῆστος ὁ [k] ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθαιρεῖν. οἱ δὲ παρεκάλεσαν ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεῦσαι περὶ τούτου πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ οὐκ ἐθέλειν, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους τοῦ ἱεροῦ. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Φήστου, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα [l] τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ισμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ελκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων δὲ διακούσας αὐτῶν, οὐ μόνον συνέγνω περὶ ὧν πεπραχότες, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν ὅπως ἐὰν τοῦ οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ [m] Ποππαίᾳ, θεοσεβὴς γὰρ [n] ἦν, ὥσπερ τὸν Ιουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. ἢ τοὺς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπιέναι, τὸν δὲ Ελκίαν καὶ τὸν Ισμάηλον [o] ὁμηρεύσαντας παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, παῦσαι ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τοῦ ἀρχιερωσύνην Ιωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ὀνομαζομένῳ δὲ [p] Καβεῖ

ter succenſebant. neque enim patria conſuetudo aut lex noſtra ferebat, ut quæ in templo gererentur, & maxime cum res ſacra fieret, aliquis *præter ſacerdotes* aſpiceret. Quam ob rem altum parietem excitabant ſuper exedram, quæ erat in interiore templo ad ſolem occiduum verſa. Iſte autem *ita* exædificatus non ſolum proſpectum è regio triclinio intercipiebat, ſed & è porticu occidentali extra templum ſita, ubi Romani *propter templum feſtis diebus excubias agebant. Iſta ægre tulerunt & rex Agrippa, & maxime Feſtus præſes, eiſque præcepit ut murus dirueretur. Illi vero rogarunt, ut liceret ſibi legatos ea de re ad Neronem mittere: vitam enim diutius non ferendam eſſe, parte aliqua templi diruta. Cumque Feſtus, id permiſiſſet, ad Neronem de ſuis ablegarunt decem primores, & Iſmaëlum pontificem, & Helciam ſacri ærarii cuſtodem. Nero autem cum eos audiviſſet, non ſolum quod factum erat eis ignoſcebat, verumetiam conceſſit ut ſtaret manereturque ædificium; gratificatus in hoc uxori ſuæ Poppææ, quæ (femina utpote religioſa) ei Judæorum in gratiam ſupplicaverat. quæ *porro* decem quidem *viros* abire juſſit, Helciam vero & Iſmaëlum apud ſe *tanquam* † obſides retinuit. At rex ubi iſta reſcivit, pontificatum detulit Joſepho cognomine Cabi, Simonis *olim* pontificis filio.

Murum altum ædificant Judæi.

Quem, contra quam voluerunt Agrippa & Feſtus, manſurum ſtatuit Nero.

Joſephus Cabi pontifex.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ Αλβίνου, ὃν ἐπιτροπεύοντα ἀναιρεῖται Ἰάκωβος· οἷά τε ᾠκοδόμησεν Ἀγρίππας.

CAP. IX.

De Albino, quo procuratore interficitur Jacobus: deque ædificiis Agrippæ.

VIII.

ΠΕμπτῳ δὲ Καίσαρι [q] Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον, Φήστου τὸν πλοῦτον πυθόμενος. [r] ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὸν Ιωσηπον τὴν [s] ἀρχιερωσύνην, [t] τῷ δὲ Ανανου παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ανάνῳ λεγομένῳ, τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς ἔδωκε. τοῦτον δὲ φασὶ τὸν πρεσβύτερον Ανανον εὐτυχέστατον γενέσθαι. πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτους πάντας σωθέντας ἀρχιερατεύσαι τῷ Θεῷ, αὐτὸς δὲ [v] πρότερον τοῦ πάντα χρόνον ἀρχιερατεύσας· ὅπερ οὐδενὶ σωθὲν τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. [x] ὁ δὲ νεώτερος Ανανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην [y] ἐφάμεν παραληφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον, καὶ τολμητὴς διαφερόντως· αἵρεσιν δὲ μετῄει τὴν [z] Σαδδουκαίων, [a] οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ιουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. [b] ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος

CÆſar autem, audita Feſti morte, Albinum in Judæam miſit præſidem. Cæterum rex Joſepho quidem pontificatum abſtulit, Anani vero filio, ipſique Anano vocato, conceſſit, ut in iſtum principatum ſuccederet. At ſeniorem hunc Ananum ajunt feliciſſimum exſtitiſſe. nam quinque filios habuit, hiſque omnibus contigit Deo in pontificatu miniſtraſſe, cum & ipſe in primis ea dignitate in tempus longiſſimum functus eſſet: id quod nulli unquam apud nos pontifici contigit. Interea Ananus junior, quem pontificatum accepiſſe jam diximus, ferox erat ingenio & inſigniter audax; ſectam etiam Sadducæorum ſequebatur, qui præ cæteris Judæis in judiciis acerbi & immites, quemadmodum antea indicavimus. Talis igitur cum eſ-

Albinus Judææ procurator.

Ananus, Anani filius, pontifex.

h Ἔνθα —— ἱερόν.] Conf. ſupr. c. 4. (5.) §. 3. SPANH.

* *Propter templum feſtis diebus excubias agebant.*] Sc. ad omnes tumultus arcendos.

i Ἠγανάκτησαν] Ἠγανάκτησεν ὅ, τε β. Αγρ. καὶ μάλιστα *Busb.*

k Ἔπαρχος,] Ἔπαρχος hic dicitur, qui proprie Ἐπίτροπος ſeu Procurator dicebatur. SPANH.

l Τοὺς πρώτους δέκα,] Δέκα οἱ τῶν πρώτων *Zonar. de ſuis primatibus decem*, ut vertit *Epiphan.* Videſis Cl. *Vitringam* de *Decemviris otioſis*, p. 205.

m Ποππαίᾳ,] Ita ex nummis. Ποππίᾳ aut Ποππείᾳ in *Joſephi* libris.

n Ἦν,] Ἦν αὕτη *Busb.*

o Ὁμηρεύσαντας] *L. B. ὁμηρεύοντας.*

† *Obſides retinuit*] Obſequii nempe Judæorum.

p Καβεῖ.] Ita *Busb. Voſſ.* Καβεῶ in *cæteris Gr.* in *Epiphanii* libris *Gaddis* aut *Gadis.*

q Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον,] Conf. *Ἀλωτ.* lib. 2. c. 14. §. 1. & lib. 6. c. 5. §. 3. SPANH.

r Ὁ δὲ βασιλεύς] Ὁ δὲ Ἀγρίππας ἀφ. *Busb.*

s Ἀρχιερωσύνην,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνην in *Editis Aliiſque.*

t Τῷ δὲ Ἀνάνου παιδὶ,] *Niceph.* (in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 4.) hunc *Ananum* eundem eſſe dicit cum *Anania* illo, qui *Paulum* colaphis cædi juſſit, *Act.* c. 23. v. 2. Sed eum longe falli oſtendit *Valeſius* ad *Euſeb.* l. 2. c. 23.

v Πρότερον τοῦ τιμὴν] Ita *Busb.* & *Gall.* πρότερος in *Editis Aliiſque.*

x Ὁ δὲ —— αὐτῷ] Adducuntur hæc ab Euſebio H. Eccl. lib. 11. c. XXIII. p. 65. D. ab iis verbis: ὁ δὲ νεώτερος Ανανος &c. SPANH.

y Ἐφάμεν παραληφέναι,] Εἴπομεν *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 23. *Niceph.* in *H. E.* l. 2. c. 38. & *Syncell.* p. 339.

z Σαδδουκαίων,] Talmudici etiam in Codice Joma teſtantur adjuratum fuiſſe Pontificem Maximum antequam admitteretur ad miniſterium diei Expiationis, ne placita Sadducæorum ſequeretur in adolendo ſuffitu. Fuere ergo ex Sadducæis ipſis Pontifices aliquando. REL.

a Οἵπερ —— Ἰουδαίους,] Sadducæi ſeveriſſimi in Judiciis; Phariſæi contra mites ὡς τὰς κολάσεις ſupr. lib. 13. c. 10. §. 6. SPANH. Quod hic de Sadducæis notat eos præ aliis Judæis ſeveriſſimos fuiſſe in infligendis pœnis illuſtrat ea quæ in Megillath Taanith leguntur ad diem XIV. Tammuz. Sadducæos codicem conſcripſiſſe ספר נדרות quem uti canonem ſequebantur in quo notatum erat quinam pœna lapidationis, qui combuſtionis qui alia plecti deberent אלו שנסקלין ואלו שנשרפין, idque adeo ſevere exequebantur, ut dicerent עין תחת עין שן תחת שן *oculum pro oculo, dentem pro dente*, quem proximo abſtulerant, pendendum eſſe. Hinc etiam videtur eſſe quod Sadducæi in primis commemorentur qui ſevetius etiam animadvertendum cenſuerint in Petrum & Johannem Act. IV. 1. ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. Ita & Act. 5. 17. E contrario Phariſæi mitiores ſe oſtendiſſe leguntur, uti Act. 5. 34. Gamaliel Phariſæus Apoſtolos dimittendos ſuadebat. Nec deſunt alii loci tum ex corpore juris Phariſaici, id eſt Talmude, tum aliunde petiti ex quibus docemur Phariſæos lenes fuiſſe admodum in plectendis reis. Adi Lightfootum ad Johann. XVIII. 31. Joſephus etiam in vita ſua (erat autem Phariſæus) manſuetudinem ſuam prædicat & quod non affecerit pœnis quos poterat, idque plus ſemel; quod nefas putet, aliquem ὁμόδουλον interficere. REL.

b Ἅτε δὴ οὖν] Ἅτε δὴ τοιοῦτος Ανανος *Sync.*

esset Ananus, opportunum sibi tempus adesse ratus, eo quod Festus quidem vita cessisset, Albinus vero adhuc in itinere esset, concilium judicum cogit; inductoque in judicium fratre *illius* Iesu, qui dicebatur Christus (Jacobus ei nomen) & cum eo quibusdam aliis, in eos ut legis violatæ reos cum accusationem instituisset, *statim* lapidandos tradidit. Sed quicunque inter cives modestissimi, legisque observandæ studiosissimi habebantur, graviter hoc tulerunt: atque clam *legatos* ad regem mittunt, hortantes ut Ananum per literas monere vellet, ne quid deinceps simile moliretur; neque enim prius illud recte *atque ex jure* ab eo factum fuisse. Quinetiam nonnulli eorum Albino, ab urbe Alexandria iter facienti, occurrerunt; eumque monuerunt, non licuisse Anano absque ipsius consensu concilium judicum convocare. Horum oratione Albinus persuasus literas plenas furoris & iracundiæ Anano scribit, minatus se de illo pœnas sumpturum. Proinde rex Agrippa, adempto ei pontificatu, quem per tres menses gesserat, Jesum Damnæi filium *pontificem* constituit.

Jacobus, frater Christi, lapidatur.

Ob Jacobi necem Ananum apud Albinum accusans Judæi.

Jesus Damnæi filius, pontifex.

2. Porro Albinus, cum ad urbem Hierosolymitarum venisset, omnem curam & providentiam adhibuit, ut pacatam & tranquillam redderet provinciam, sicarios aliquammultos interficiendo. Ananias autem pontifex ad majorem indies crevit existimationem, atque benevolentiam & honorem amplissimum apud cives *suos* assequutus est. *nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat; atque adeo donis cum Abinum tum & pontificem *ipsum* assidue deliniebat. Habebat autem servos nequissimos, qui, adjuncto sibi audacissimo quoque, areas obeuntes sacerdotum decimas vi rapiebant, nec ab iis verberandis abstinebant qui eas dare recusabant. pontifices etiam similiter ac illius servi faciebant, cum nemo *eos* impedire posset. Quo fiebat ut sacerdotes, qui olim decimis se alebant, tunc cibi penuria morerentur.

Sacerdotum decimæ vi abreptæ.

ὢν ὁ Ανανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἁρμόδιον, διὰ τὸ τεθνάναι μὲν Φῆστον, Αλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ ἀγαγὼν εἰς αὐτὸ [c] τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ιάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους, [d] ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, [e] παρέδωκε λευσθησομένους. ὅστις δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν εἶναι, καὶ [f] τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ. καὶ πέμπουσιν πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ανάνῳ, μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δὲ αὐτῶν [g] καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ὅτι τοῦ Αλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἐξὸν εἴη τῷ Ανάνῳ χωρὶς [h] τῆς [i] ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Αλβῖνος δέ, πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ' ὀργῆς τῷ Ανάνῳ, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. [k] καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας, διὰ τὸ τὴν ἀρχιερωσύνην [l] ἀφελόμενον [m] αὐτὸν ἄρξαντα μῆνας τρεῖς, [n] Ιησοῦν τὸν [o] Δαμναίου κατέστησεν.

β'. Επειδὴ δὲ ἦκεν ὁ Αλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν [o] εἰσωνήκατο σπουδὴν καὶ πρόνοιαν, ὡς μήτε τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, [p] πολλοὺς [q] τῶν σικαρίων διαφθείρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [r] Ανανίας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐπὶ μέγα προῆκτο δόξης, καὶ τὰ παρὰ τῶν πολιτῶν εὐνοίας τε καὶ τιμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. ἦν δὲ χρημάτων πορίστικός· καθ' ἡμέραν οὖν τὸν Αλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηρούς· οἳ, συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυτάτοις, ἐπὶ [s] τὰς ἅλωνας προῄσσοντες [t] τὰς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπέχοντο τύπτειν. οἱ τε ἀρχιερεῖς ὅμοια τοῖς ἐκείνου δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. καὶ τὰ ἱερεῖα τοὺς πάλαι τὰς δεκάτας τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν, τροφῆς ἀπορίᾳ.

γ'. Πά-

c Τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ] Illa de Jacobo, *Iesu, qui Christus dicebatur, fratre* (licet agnita ab *Eusebio* (in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 24.) Aliisque eum sequutis, disertimque à *Photio* in *Bibl.* cod. 238. p. 978.) pro mero adsumento male feriati Christiani habentur à nonnullis. quam recte κεφαλικωτέρων esto judicium. Quod vero attinet ad ista, ταῦτα συμβῆναι Ιουδαίοις τῷ σπουδαίῳ Ιακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπιδήμιος δικαιότατος αὐτὸν ὄντα Ιουδαῖος ἀπέκτεινεν, quæ, tanquam à *Josepho* prolata in *Antiquitatum* libris, affert *Origenes* (l. 1. contra *Celsum* p. 33. & in *Comment.* ad *Matt.* p. 233.) & ex eo, ut puto, *Eusebius Aliique*; verisimile est ea referri debere μνημονικῷ ἁμαρτήματι *Origenis*, ut constare videtur ex ipso *Flavio*, paulo supra, c. 7. §. 5. Certe nullibi (quod sciam) locum habere potuerunt in *Antiquitatibus*; ut quæ non agant de *Hierosolymorum Excidio*.

d Ως παρανομησάντων κατηγορίαν] Ως τοῦ παρανομ. *Sync.*

e Παρέδωκε λευσθησομένους.] Παρεδίδωκε καταλευσθησομένους *Sync.* Alia, tanquam ex *Hegesippo*, de morte *Jacobi* tradit *Eusebius* in loco jam laudato: quæ cum *Josepho* conciliare non tentabimus, utpote vel fabulosa omnia (ut dicit *Scaliger* ad *Eusebium* n. MMLXXVII.) vel (prout fatetur *Petavius* in *Epiphan.* ad *Haref.* LXXVIII.) quædam falsa & subabsurda, genuinis *Hegesippi* addita, complectentia.

f Τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς,] Illud τὰ insertum dedi auctoritate *Eusebii*, *Niceph.* & *Sync.*

g Καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν] Καὶ τῷ Αλβίνῳ ὑ. ἀ. τ. Α. ὁδοιποροῦντα *Busb.*

h Τῆς ἐκείνου γνώμης] Τῆς αὐτοῦ γνώμης *Euseb.* p. 66. B. SPANH.

i Ἐκείνου γνώμης] Αὐτοῦ γν. *Euseb.* & *Niceph.* αὐτῶν perperam *Syncello.* HUDS. Αὐτῶν legit Syncellus, quod mire sensum variat. Sine præsidis consensu, aut sine illorum Judæorum consensu non licuit Pontifici Synedrium convocare. Et quia διδάσκουσιν præcedit, videtur lectio αὐτῶν non rejicienda. Num enim doceri debuit Procurator Judææ; non licuisse Pontifici sine ejus auctoritate id agere? Num id ignorabat? Et quid sibi vult id πεισθείς, persuaderine debuit verbis eorum ut crederet vera illos dicere de eo quod Ananus fecerat? Verum ab altera parte observandum est antea Josephum scripsisse Pontificem ideo Synedrium convocasse, quia tempus videbatur ei opportunum ob absentiam Præsidis. Si Præses licentiam convocandi Synedrium dare non debuit, cur captarit hoc tempus uti opportunum. Porro si in eo peccavit quod absque aliorum Judæorum consensu Synedrium convocavit, quare Josephus post καθίζει συνέδριον non addit χωρὶς τῆς γνώμης horum vel illorum? Præterea illi qui mittebantur ad Albinum erant missi à viris qui in urbe legum patriarum erant peritissimi. Non dicitur eos fuisse in dignitate constitutos, πρεσβυτέρους aut ἡγεμόνας τοῦ πλήθους quod necesse erat, siquidem illorum consensus requirebatur ad convocationem Synedrii. Denique an fuerunt hi nuncii, qui dicunt suum consensum requiri, membra Synedrii, & an interfuerunt? si hoc? cur interfuere Synedrio illegitimo? & an membra Synedrii rogari debuerant a Pontifice an liceret Synedrium convocare? ubi id traditum est? Si non sunt membra, quinam ergo fuerant in populo ea dignitate præditi, ut jus haberent licentiam concedendi Pontifici ipsi convocandi Synedrium? Fuere ergo hi tales, qui Procuratori indicarunt quid actum esset, & eum edocuerunt quomodo res se haberet, & quæ consuetudo obtineret: ideoque iratus scripsit Præses Pontifici persuasus ut hoc faceret ipsorum dictis quibus eum incitaverant & sibi pœnas daturum minatus est: quod Agrippa ablato Pontificatu præstitit. Si tantum in eo peccasset Pontifex, ut inconsultis nonnullis Judæis Synedrium convocasset, putamusne adeo iratum futurum fuisse Albinum, & Pontificatum ei demturum Agrippam? Ne addam codices Josephi constanter ἐκείνου legere, & Syncellum sæpe esse corruptissimum. REL.

k Καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας,] Βασιλεὺς ὁ Αγρ. solus *Euseb.*

l Αφελόμενον] Αφελόμβροι αὐτοῦ ἄρξαντος *Euseb.* & *Niceph.*

m Αὐτὸν ἄρξαντα] Αὐτὸς ἄρξαντος *Euseb.* p. 66. C. SPANH.

n Ιησοῦν τὸν τοῦ Δαμναίου] Syncellus ex Josepho profert Ιησοῦν τὸν Ιδουμαίου. Male. Monstro simile est Idumæum videre Pontificem & Agrippam regem in illum qui ne Israelita quidem esset hoc munus conferre. Ignoratio τοῦ Δαμναίου peperit vocem notiorem. REL.

nn Δαμναίου κατέστησεν.] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Niceph.* Δαμναίου *Euseb.* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Δαμναίου an Δαμναίου legerit. Δαμνέως in *Editis*, nec aliter apud *Photium.* Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον *Syncell.*

o Εἰσωνήκατο σπουδὴν] Εἰσωνήγετο *Busb.*

p Πολλοὺς] *L. B.* τοὺς πολλούς.

q Τῶν σικαρίων διαφθείρας.] Conf. *alibi*, lib. 2. c. 17. §. 6. & supr. c. 7. §. 10. SPANH.

r Ανανίας] *Sc.* Nebæi filius. *Usserius* ad *A. M.* 4066. Vide *Gataker.* in *Adverss. Miscell.* p. 78.

* *Nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat;*] Nam locuples erat, *Epiphan.*

s Τὰς ἅλωνας] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH. In *Marg. L. B.* ἅλως.

t Τὰς ——— βιαζόμενοι,] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH.

τ Κα-

γ'. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι [v] κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἐνεστήκει γὰρ αὕτη, λαβὼ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου· παῖς δὲ οὗτος ἦν [x] Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως· καὶ δήσαντες ἐξήγαγον. εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσειε τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τοὺς ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολύσαι. καὶ ὁ [y] Ἀνανίας, λαβὼν τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον, τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. οἱ γὰρ ληστὰς πάντως ἐπιμηχανῶντο τῶν Ἀνανίᾳ τινὰς [z] συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγρουῦντες οὐκ ἀπέλυον, πρὶν ἢ τινας τῶν σικαρίων ἀπολάβοιεν. γνώμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαρρήσαντες, τὴν χώραν ἅπασαν ἐσάκων.

δ'. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν καταskευάσας, εἰς τιμὴν δὲ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. ἔτι Βηρυτίοις δὲ θέατρον, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατασκευασμένον, τὸ κατ' ἔτος θέαις ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίσκων. σῖτον γὲ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένειμε. καὶ τὴν πᾶσαν δὲ πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ ταῖς τῶν ἀρχαίων ἀποτύποις εἰκόσιν ἐκόσμει. καὶ μικρὰ δεῖν πάντα τὸν τῆς βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. μῖσος οὖν αὐτῷ πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἦυξετο, διὰ τὸ προσαιρούμενον τὰ ἐκείνων [a] ξένην πόλιν κοσμεῖν. λαμβάνει δὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιὴλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦν ἀφελομένου τὸν τοῦ [b] Δαμναίου· καὶ διὰ τοῦτο στάσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. [c] συνήμαζε γὰρ τῶν θρασυτάτων πλησιάσμενος, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. ὑπεστήριζε δὲ Ἀνανίας τῷ πλούτῳ προσιόμενος τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. [d] Κοσσοβαρος δὲ καὶ [e] Σαῦλος, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλῆθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀγρίππαν συγγένειαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὲ καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀθενεστέρων ἕτοιμοι. ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προκοπτόντων πάντων ἐπὶ τὸ χεῖρον.

ε'. Ὡς δὲ ἦκουσεν Ἀλβῖνος διάδοχον αὐτῷ [f] Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις παρέχεσθαι, προσαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν [g] αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀνευρεθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς καὶ οὐ τυχούσης αἰτίας εἰς τὸ εἰρκτὸν καταπεφευγότας, χρήματα λαμβάνων αὐτοὺς ἀπέλυε. καὶ ἔτως ἡ μὲν Φυλακὴ τῶν δεσμίων [h] ἐκαθάρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

ς'. Τῶν δὲ Λευιτῶν, φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, [i] ὅσπερ ἦσαν [k] ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα, [l] καθίσαντα συνέδριον, φορεῖν αὐτοῖς ἐξεῖναι τοῖς ἱερεῦσιν ἐπενδύτην λινοῦν στολήν. πρέπειν γὰρ αὐτὸ τοῖς [m] τῆς ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ' ὧν μνημονεύσεται καινοποιεῖν. καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. ὁ γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον [n] ἐπιχωμένων

3. Rursum etiam sicarii dum festum ageretur, quod tum supervenerat, nocte urbem ingressi, vicum comprehendunt scribam Eleazari templi prætoris (ille enim erat Anani pontificis filius) vinctumque abduxerunt. Deinde, nuncio ad Ananiam misso, dixerunt, se scribam *velle* ad ipsum remittere, si Albino persuaderet, ut decem ex illis, quos captos vinctosque habebat, ipse dimitteret. Atque Ananias, id cum Albino necessitate coactus persuasisset, voti compos factus est. unde majores ortæ sunt calamitates. Nam id modis omnibus agebant, ut aliquem è necessariis atque amicis Ananiæ deprehenderent: cumque frequenter eos vivos caperent, non prius dimittebant quam è sicariis aliquot reciperent. Itaque, ubi rursus eis magnus accrevit numerus, fiducia resumpta totam regionem infestabant. *Sicariorum audacia.*

4. Sub idem autem tempus rex Agrippa, cum Cæsaream quæ Philippi dicebatur ædificiis auxisset, in Neronis honorem *eam* Neroniada appellavit. insuper & theatrum apud Berytios, magnis sumptibus exstructum, annuis spectaculis donavit, multis *pecuniæ* myriadibus *in hunc usum* impensis. Porroque frumentum dedit populo, & oleum distribuit: immo & urbem per omnem statuas disposuit, & imaginibus ad antiqua *clarorum* artificum archetypa expressis eam ornavit; & omnia fere sui regni ornamenta in eam civitatem transtulit. quo factum est ut odium ei apud subditos conflaretur, quòd sublatis quæ illorum erant *universis* externam urbem excoleret. Quin & rex, pontificatum adimens Jesu Damnæi filio, fecit ut Jesus Gamalielis filius ei in *honorem istum* succederet: ac propterea inter eos mutuo orta est dissensio. nam cum hominum audacissimorum cohortem utrinque collegissent, sæpe à conviciis eò deventum est ut lapides in se invicem jacerent. * sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque sceleratorum multitudinem coëgerant; orti quidem genere regio, & propter cognationem Agrippæ in magna *apud populum* gratia: vehementes autem & violenti & ad infirmiores spoliandos prompti paratique. Atque ex illo maxime tempore accidit, ut civitas nostra *malis suis* laboraret, rebus omnibus in deterius ruentibus. *Cæsaream Philippi ab Agrippa Neronias dicta.* *Berytus ab Agrippa ornamentis aucta.* *Jesus Gamalielis filius, pontifex.*

5. Albinus vero, cum didicisset Gessium Florum sibi successorem venire, *grati* aliquid videri volens Judæis præstitisse, vinctis productis, eos, qui manifeste necem meruerant, occidi jussit: qui vero levioribus de causis in carcerem conjecti erant, eos accepta pecunia dimisit. atque ita quidem carcer vinctis *maleficis* vacuus est factus, regio vero *tota* latronibus repleta est. *Quæ Judæis præstiterit Albinus ante ejus discessum.*

6. Interea Levitarum (nam & illi in tribum redacti) quotquot erant hymnorum cantores regem orabant, ut coacto synedrio eis æque ac sacerdotibus stolam lineam gestare concederet. illius enim regni temporibus convenire dicebant, ut novi aliquid institueret in perpetuam sui memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Nam rex, cum consensu eorum qui in synedrium venerant, hymno- *Levitis cantoribus stolam lineam gestare permittit Agrippa.*

[v] Κατὰ τὴν ἑορτὴν,] Ἑορτὴ γὰρ ἐνεστήκει *Busb.*
[x] Ἀνάνου] *L. B.* Ἀνανίου.
[y] Ἀνανίας,] Ἀνανος solus *Busb.*
[z] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαμβάνειν.
[a] Ξένην πόλιν κοσμεῖν.] Εἰς ξένην *Vat.*
[b] Δαμναίου·] Δαμνίου in *Editis.*
[c] Συνήμαζε] *L. B.* σύνημε.
* *Sed* —— *concilians.*] Ita cum *Gelenio.* Ananias autem præcellebat eos, quando divitiis suis paratos accipere pecunias redimebat, *Epiphan.*
[d] Κοσσοβαρος] Costobarus quidam etiam fuit, Salomes Herodis Magni Sororis Maritus. vid. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.
[e] Σαῦλος,] Ita (suffragante *Lugd. Bat.*) ex *Epiphanii* codicibus. Σάλλας aut Σαλλᾶς in *Gracis.*
[f] Γέσσιον Φλῶρον] Conf. *alios* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.
[g] Αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Vat.*
[h] Ἐκαθάρθη,] Ἐκενώθη *Vat.*
[i] Ὅσπερ ἦσαν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅτοι καθίσασαν in *Editis*, *Aliisque.*
[k] Ὑμνῳδοὶ,] Qui hymnos ore cantabant. κιθαρισταὶ ita & κιθαρῳδοὶ distinguuntur quod illi cithara modo canerent, hi ore etiam. REL.
[l] Καθίσαντα] *L. B.* καθισάντα.
[m] Τῆς ἀρχῆς χρόνοις] Illud τῆς è *MSS.*
[n] Ἐπιχωμένων,] Ἀφικομένων *Busb.* & *Gall.*

mnorum cantoribus id *privilegii* indulsit; ut, priori veste depositâ, lineâ, quam voluerant, uterentur. Cumque alia pars tribus *ejusdem* in templi ministeriis occupata esset, illis etiam permisit, prout eum rogabant, ut hymnos *canendos* ediscerent. Illa autem omnia facta erant contra quam patria ferebant instituta: quibus violatis fieri non potuit quin meritæ luendæ essent pœnæ.

Aliisque hymnos sacros ediscere.

Id agit populus, ut Agrippam ad orientalem porticum instauran-dam moveret.

7. Jam illo tempore absolutum erat templi ædificium. Populus igitur cum in otio esse animadverteret opifices, ultra octodecim millia, atque mercedem desideraturos esse, cum jam antea victus illis suppeditaretur ex iis in quibus circa templum elaborarunt; nolletque *sacram* pecuniam repositam habere metu Romanorum, simulque operariorum rationem habens, thesauros in istos expendere cuperet: (nam, si quis unam diei horam operatus esset, mercedem pro ea statim accipiebat) regem hortantur suadentque, ut orientalem portam instauraret. Erat autem porticus exterioris templi, profundæ valli imminens, proinde subnixa muris quadringentorum cubitorum, & saxis quadratis constructa valde candidis. Longitudo quidem cujusque saxi erat cubitorum viginti, altitudo vero sex. Opus Solomonis regis; qui primus integrum templum exstruxit. Rex autem (nam à Claudio Cæsare ei demandata erat templi cura) cum secum reputasset, facile esse vel quodcunque opus demoliri, instaurationem vero rem arduam *fore*, præsertimque ejusmodi porticus (utpote quod hoc opus desideraret tempus longum multumque pecuniæ) illorum quidem petitioni minime concessit: urbem vero candido lapide sterni non prohibuit. Cum autem Jesu Gamalielis filio pontificatum abstulisset, eundem Matthiæ Theophili filio dedit: quo pontifice bellum inter Romanos & Judæos coortum est.

Porticus orientalis descriptio.

Eam instaurare recusat Agrippa.

Matthias Theophili filius, pontifex.

νων, συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἀποθεμένοις τὴν πατρίαν ἐσθῆτα φορεῖν λινῆν οἵαν ἠθέλησαν. μέρος δέ τι τῆς φυλῆς λειτουργοῦντος κατὰ τὸ ἱερὸν, ἡ τάξις ἐπέτρεψε τοῖς [o] ὕμνους σκιμαθεῖν ὡς παρεκάλουν. πάντα δὴ ἦν ἐναντία ταῦτα τοῖς πατρίοις, ὧν παραβαθέντων οὐκ ἐνῆν μὴ οὐ δίκας ὑπασχεῖν.

ζ'. [p] Ἤδη δὴ τότε καὶ τὸ ἱερὸν [q] ἐπέλεσε. βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπέρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἀδοκήτους ἐσομένους, ἀφ' ὧν τοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας [r] περίεσαν, καὶ χρήματα μὲν ἀπόθετα ἀφ' ὧν [s] Ρωμαίων φόβον ἔχειν ἐβούλετο, πειθόμενος δὲ τοῖς τεχνίταις, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος· καὶ γὰρ εἴ μίαν τις ὥραν τῆς ἡμέρας εἰργάσατο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν· ἐπέτρεπεν δὲ βασιλέα τὸν [t] ἀνατολικὸν κοσμεῖν περίβολον. ἦν δὲ ὁ μὲν κοσμεῖν ἔξωθεν ἱεροῦ, κρημνὴν δὲ ἐν φάραγγι βαθείᾳ, τετρακοσίων πηχῶν τοὺς τοίχους ἔχοντα, ἐκ λίθων δὲ τετραγώνων κατεσκευασμένον καὶ λευκῶν πάνυ. τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου, πήχεις εἴκοσι· τὸ δὲ ὕψος ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. ὁ βασιλεὺς δὲ, ἐπεπίστευτο γὰρ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος παντὸς μὲν ἔργου τὸ καθαιρεῖν εἶναι ῥᾴδιον, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευήν· ὅτι δὲ τοσαύτης καὶ μᾶλλον, χρόνου τε γὰρ καὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τοῦργον δεήσειν· ἐκέλευσεν μὲν ταῦτα δεομένοις, καταφορέσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν οὐκ ἐκώλυσεν. Ἰησοῦν δὲ τὸν [x] Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ρωμαίους [y] πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X.

Summorum pontificum enumeratio.

ΚΕΦ. Ι'.

Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις.

Recensio summorum pontificum.

JAM vero necessarium esse existimo, & huic historiæ in primis convenire, *paucula* narrare de pontificibus; quæ fuerit eorum origo, & quibus concessum hunc honorem accipere, & quot usque ad finem hujus belli fuerint. Et primum quidem omnium Aaronem, fratrem Moysis, Deo in summo sacerdotio ministrasse ajunt, illique defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteris omnibus hunc honorem constitisse. unde etiam ex patrio instituto, neminem Dei pontificem fieri, nisi ex Aaronis sanguine; nec licere alicui alterius generis, ne si rex quidem fuerit, pontificatui admoveri. Fuerunt igitur universi ab Aarone, omnium (sicut diximus) primo, usque ad Phanasum, qui tempore belli à seditiosis constitutus est pontifex, numero LXXXIII. Ex iis dum tabernaculum in solitudine Moysis temporibus steterit, quod Deo exstruxit Moyses *& adornavit*, usque dum in Judæam ventum est, ubi Solomon rex Deo templum erexit, pontificatum gesserunt

[z] Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ [a] προσήκειν διηγήσασθαι τοὺς τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε [b] δεξάμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ πόσοι γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου πολιτῶν. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, πλησάντα δὲ ἐκείνου διαδεξαμένους τοὺς παῖδας εὐθὺς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἐπεὶ καὶ δὲ [d] τις γένος ὢν ἂν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] πυθέσθαι τὸν ἀρχιερωσύνης. ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, μέχρι πρώτου γηρομένου μέχρι [f] Φανάσου, τοῦ καὶ τὸν πόλεμον ἀναδήσαντος ἀρχιερέως, [g] τρεῖς καὶ ἐνδέκατος. ἐκ τούτων καὶ τὴν ἔρημον ὑπὸ τὸν Μωϋσέως χρόνων τὸν σκηνὴν ἑστῶσαν, ἣν Μωϋσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τοῦ εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν ναὸν

---

o Υμνους σκιμαθεῖν ὡς παρεκάλουν.] Νόμους *Busb.*

p Ἤδη —— ἐπέλεσε.] Ἦν δὲ καὶ τότε *Vat.* HUDS. Conf. supr. lib. 15. c. XI. §. 1. SPANH.

q Ἐπέλεσε] Hac de re agit *Scaliger* in lib. de *Emend. Temp.* p. 499. ut & *Langius* de *Annis Christi*, p. 344. *Lud. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Joannem*, c. 1. v. 20. & *Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 3987.

r Περίεσαν] Κομίζεσαν *Busb.*

s Ρωμαίων φόβον ἔχειν ἐβούλετο,] Τῶν Ρωμαίων *Busb.*

t Ἀνατολικὸν] Νότιον malint nonnulli. vide *Grotium* ad Joh. X. 22. IBBETS.

v Στοὰ δὲ μὲν ἔξωθεν ἱεροῦ] Vide lib. 8. c. 2.

x Γαμαλιὴλ] Ita *Busb.* & *Zonar.* Γαμαλιήλου in *Editis Aldinisque.*

y Πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.] Πόλεμος τοῖς Ἰουδαίοις ἐπολέμησε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ μεγάλα προκεχωρήκει *Busb.*

z Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω] Confer Hegesippum ll. 13. p. 194 Ed. *Colon.*

a Προσήκειν διηγήσασθαι] Προσῆκον *Busb.*

b Ἀρξάμενοι] Ἡρξαίου, & τίσιν ἔξεστι τιμῆς *Busb.*

c Ἐκγόνοις] *L. B.* ἐγγόνοις.

d Τις γένος] Illud τις à *Cod. Busb.*

e Τύχῃ πυθέσθαι] *L. B* τύχοι ?.

f Φανάσου.] Φινέου *Busb.* Φινέου *Gall.* (in *L. B. Marg.* notatur alios Codd. habere Φιλώσου) in *Epiphanii* versione, *Ilinasum* aut *Dinasum.*

g Τρεῖς καὶ ἑνδέκατος.] De numeris in hoc capite videsis *L. Cappellum* fuse differentem in *Chronologia Sacra*, p. 274. &c. ἑνδέκατος *L. B.*

h Ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς] Ὅτε Σολ. *Busb.*

i Τὸν

ναὸν ᾠκοδόμησεν, ἠρχιεράτευσαν [i] τρισκαίδεκα. τὸ μὲν πρῶτον [k] ἕως τοῦ τὸν βίον πολιτικῆς τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ παρὰ ζώντων διεδέχοντο. οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα ὄντες, τῶν δύο παίδων Ααρῶν ὄντες ἔγγονοι, [l] καὶ Διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον. ἐνίοτε δὲ [m] αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς ὧν ἦρξαν οἱ [n] τρισκαίδεκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωϋσέως ἄγοντος, μέχρι τοῦ ναοῦ κατασκευῆς, ὃν Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη [o] δυσκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους, δέκα καὶ ὀκτὼ τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶνος βασιλέως ἐν Ιεροσολύμοις αὐτὴν διαδεξάμενοι, [p] μέχρις οὗ Ναβυχοδονόσωρ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, στρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα [q] μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα [r] Ιωσεδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. τούτων χρόνος τῆς [s] ἀρχιερωσύνης [t] πεντακοσίων ἐξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἐστι, μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα, [v] ἡνίκα βασιλευομένων Ιουδαίων. μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἁλώσεως [x] ἑβδομήκοντα τοῦτο Βαβυλωνίων γενομένης, Κῦρος ὁ [y] Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ιουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. τότε δὴ τὸν Ἰωσεδεκιῶνος [z] αἰχμαλώτων Ιησοῦς ὁ Ιωσεδεκ, τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. [a] ὅτου δὲ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος [b] ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη [c] πεντακόσια δεκαπέντε. πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ προσρηθεὶς ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας [d] τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἀπέκτεινε, παύσει τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βερσίᾳ, καὶ [e] τὸν παῖδα τοῦ Διαδοχῆς ἀπελάσαντες [f] καθιστῶσιν [g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα, γένους μὲν τοῦ Ααρῶνος, [h] οὐκ ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ [i] Ονίας, ὁ τοῦ προλελοιπότος Ονίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ Φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πείθει τούτους [k] καὶ τὴν [l] Ηλιοπολίτιδα νόμον [m] δειμαμένους τῷ Θεῷ ναὸν, ὡς προσήκειον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, αὐτὸν ἀρχιερέα καταστῆσαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν Αἰγύπτῳ [n] πολλάκις ἐδηλώσαμεν. ὁ δὲ Ἰάκιμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχών, ἐτελεύτησεν. διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἐπὶ πολὺ χωρὶς ἀρχιερέως οὖσα. πάλιν δὲ οἱ τοῦ Ασαμωναίου παῖδων [o] ἔκγονοι, τὸν πρόσταιον δὲ ἔθνους πεπιστευκότες, [p] καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ιωνάθην ἀρχιερέα καθιστῶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. τελευτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνέδρας τοῦ Τρύφωνος

xiii. nam à principio pontificatum habuerunt quamdiu vixerint: postea vero etiam viventibus succedebatur. Itaque hi xiii. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, ex successione honorem *ipsum* accipiebant. Erat autem prima quidem eorum administratio Aristocratica, post hanc autem Monarchia, tertia vero Regum. At numerus annorum, dum ipsi xiii. imperio potiti sunt, (ex quo die patres nostri ductu Moysis Ægyptum reliquerunt usque ad templum conditum quod Solomon rex Hierosolymis condidit,) assurgit ad dcxii. Post illos autem pontifices xiii. pontificatum tenuerunt xiix. qui à tempore Solomonis regis Hierosolymis sibi invicem successerunt, usque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex, contra urbem expeditione facta, templum cremarit, & gentem nostram Babylonem abduxerit, & * Josadacen pontificem captivum fecerit. Tempus autem illorum pontificatus annorum erat ccccLxvi. mensium vi. dierum x. cum *utique* Judæi jam sub regibus essent. Post tempus vero annorum septuaginta, ex quo *gentis* excidium à Babyloniis factum est, Cyrus Persarum rex Judæos è Babylone in patriam suam remisit, templumque denuo condere *iis* concessit. Tunc itaque Jesus Josedeci *filius*, *unus* è captivis qui reversi sunt, pontificatum accipit. Atque is posterique ejus, quindecim universi, usque ad regem Antiochum Eupatora, liberi populi statum rexerunt, per annos ccccxii. primusque Antiochus ille, quem memoravimus, & dux ejus Lysias Oniam, cognomento Menelaum, pontificatu privant, quippe Berœæ interfectum; filioque ejus successionis jure depulso, Jacimum faciunt pontificem, ex genere quidem Aaronis, sed non ex Oniæ domo. quamobrem Onias, Oniæ defuncti patruelis, ejusdem cum patre nominis, in Ægyptum profectus, conciliataque sibi Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ conjugis ejus amicitia, persuasit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum Hierosolymitano simile ædificandum curarent, ipsumque pontificem constituerent. Sed de illo quidem templo in Ægypto exstructo sæpius diximus. At Jacimus, cum triennio pontificatum tenuisset, obiit. ei autem nemo *statim* successit: sed per septennium civitas mansit pontifice destituta. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi (postquam illis mandata esset gentis præfectura, & bellum contra Macedones gessissent) Jonathan pontificem creant, qui septem annis *rebus sacris* præerat. Illo autem dolo è vi-

Confer lib. 10. c. 8.

lib. 11. cap. 3. §. 10.

lib. 12. c. 5. §. 1. & c. 9 §. 7.

lib. 12. c. 9. §. 7. lib. 13. c. 3. §. 2. & c. 10. §. 4. & lib. 20. c. 9. §. 1.

lib. 12. c. 11. §. 2. & lib. 13. c. 1. §. 1. & c. 2. §. 2. & c. 6. §. 5.

vis

i Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατρεῖς *Busb. L. B.* & *Gall.*

k Ἕως τοῦ βίου τελοῦσιν.] Ἕως βίου τελ. *Vat.*

l Καὶ Διαδοχὴν τὸν τιμὴν παρελάμβανον.] Καὶ Διαδοχὴς *Busb.*

m Αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ] Ita vertit *Gelenius*, quasi ὑπ' αὐτῶν legisset; *Sub* his [*pontificibus*] *primo penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges translit. Epiphanius* αὐτῶν sumpsit pro *Hebræorum* gente, adeoque vertit, *Fuit autem Hebræorum resp. primo quidem sub populi potestate* (quasi legisset δημοκρατικὴ) *post hoc autem sub unius potestate sita, tertio vero sub Regibus.* Vide *Seldenum* in libro *de Synedriis*, c. 15. p. 647.

n Τεσσαρεσκαίδεκα,] *L. B.* δεκατρεῖς.

o Δυσκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.] Alibi *sc.* l. viii. c. 11. dlxxxii. numerat. Sed hic (notante *Vossio* in *Chronologia Sacra*, p. 170.) addit xx. inter mortem *Heli* & judicaturam *Samuelis* elapsos. quo admisso non opus est emendatione *S. Petiti.* qui (in *Animadv. ανεκδότοις*, tom. 1. p. 267.) legit, ἔτη ἑπτακόσια δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα.

p Μέχρις οὗ Ναβυχοδονόσωρ] Μέχρι Ναβ. *Vat.* μέχρι Ναβυχοδονόσορ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Μετήνεγκε,] Μετήγαγε *Gall.*

* *Josadacen pontificem captivum fecerit.*] Josadecus, dicitur l. 10.

r Ιωσαδάκην] *L. B.* Ιωσιδίκην.

s Ἀρχιερωσύνης —— ἐστι,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνης in *cæteris.*

t Τεσσαρακοσίων] Τεσσαρακοσίων *Vet. Interpr.* ut & *Lugd. Bat.*

v Ἡδη] Abest à *L. B.*

x Ἑβδομήκοντα τοῦτο Βαβυλωνίων γενομένης] Τεσσαρακοσίων ἑβδομήκοντα ἐτῶν ex lib. x. & *Josephi* calculis scribit *Petitus*, p. 270.

y Περσῶν βασιλεὺς] Τῶν Περσῶν *Busb.*

z Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτων, οἷς ὢν ὁ τοῦ αἰχμαλωθέντος Ιωσεδὲκ υἱὸς Ιησοῦς τὴν ἀρχ. *Gall.* & *Busb.*

a Οὗτος οὖν καὶ οἱ ἔκγονοι] Εἰς ὧν οἱ ἔγγονοι *L. B.* at *Cocceius* Υἱὸς ὢν &c. Οὗτος αὐτὸς καὶ οἱ ἔκγ. ἀ. π. συμπαῖδες *Busb.*

b Ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη] Ἐπολιτεύοντο τὸ δημοκρ. *Busb.* & *Gall.* λαοῦ ἀεί τινος ἄρχοντος καὶ &c. *L. B.*

c Τετρακόσια δεκαπέντε.] Τριακόσια solus *Busb.* Confer, si lubet, *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. & *Jac. Cappellum* in *Hist. Sac. & Exot.* ad *A. M.* 3824.

d Τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἀπέκτεινε] Vide l. x. c. 15.

e Τὸν παῖδα] Aliquid deesse videtur. Certe per τὸν παῖδα intelligendus est Oniæ III. filius.

f Καθιστῶσιν] Καθιστῶσι Ιακίμου ἱερέα *Busb.* & mox infra Ιακίμου & καθιστῶσι.

g Ἰάκιμον ἀρχιερέα,] *Al.* Αλκιμον.

h Οὐκ ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης.] Οὐ τῆς αὐτῆς δὲ οἰκίας, *sed non de recta linea*, (ut vertit *Schottus*) apud *Photium* in *Bibl.* Cod. 238. p. 978.

i Ο Ονίας,] Ita lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris* &c. Antea erat ὁ Ανανίας tum in *Græcis omnibus* præter *Busb.* (qui habet ὁ νεανίας) tum apud *Photium.*

k Καὶ —— ναὸν,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

l Ηλιοπολίτιδα νόμον] Ηλιοπολίτου *Busb.*

m Δειμαμένους τῷ Θεῷ ναὸν,] Δειμάμενον *Photius.*

n Πολλάκις ἐδηλώσαμεν.] Conf. supr. lib. 12. c. 9. §. 5. & lib. 13. c. 10. §. 4. SPANH.

o Ἔκγονοι,] *L. B.* ἔγγονοι.

p Καὶ πολεμήσαντες] *L. B.* καὶ πολεμηθέντες καὶ πολεμήσαντες.

vis ſublato, & inſidiis ei à Tryphone ſtructis, ſicuti jam ſupra alicubi memoravimus, pontificatum obtinet frater ejus Simon. Cui, cum ſacerdotium tenuiſſet anno amplius quam frater, dolo generi oppreſſo inter epulas, ſuccedit filius nomine Hyrcanus. At Hyrcanus, per xxx. annos, honore potitus, *ſumma* in ſenectute moritur, ſucceſſione Judææ relicta, qui & Ariſtobulus dictus eſt. Hunc autem, imperium una cum ſacerdotio adeptum, (nam Judas primus ſibi coronam impoſuit quam uno anno geſſit) morbo exſtinctum in hæreditate excipit frater Alexander. Alexander autem, cum imperium ſimul & ſacerdotium per xxvii. annos tenuiſſet, vita decedit, relicta Alexandræ uxori poteſtate eum aſſignandi qui pontificatum gereret. Atque illa quidem Hyrcano *ſuo filio* pontificatum dat; illa vero cum regnum novennio adminiſtraſſet, vitam finivit: totidemque annis filius ipſius Hyrcanus ſacerdotium habebat. nam poſt matris obitum contra ipſum bellum movit Ariſtobulus frater, & victo quidem pontificatum ademit, ipſe vero regnavit Deoque in pontificatu miniſtravit. Cæterum cum tertio regni hujus anno, totidem præterea menſibus elapſis, veniſſet Pompejus, & Hieroſolymitarum urbem vi expugnaſſet, ipſum cum liberis vinctum Romam miſit; & Hyrcano in pontificatum reſtituto, gentis quidem præfecturam ei permiſit, diademate vero uti prohibuit. Atque Hyrcanus præter ix. primos annos imperavit xxiv. Barzapharnes autem & Pacorus, Parthorum dynaſtæ, trajecto Euphrate & bello Hyrcano illato, ipſum quidem vivum ceperunt, Antigonum vero Ariſtobuli filium regem conſtituerunt. Hunc ipſum, cum tres annos totidemque menſes imperaſſet, Soſius & Herodes obſidione expugnarunt; abductumque Antiochiam morte affecit Antonius. Herodes autem à Romanis accepto regno, non amplius ex Aſamonæi genere creavit pontifices; ſed obſcuris quibuſdam, & à ſacerdotibus tantummodo oriundis, præter unum Ariſtobulum, hunc honorem tribuebat. Ariſtobulum namque Hyrcani à Parthis capti nepotem cum pontificem declaraſſet, ſororem ejus Mariamnen in uxorem duxit; quippe qui multitudinis erga ſeipſum captaret benevolentiam, propter Hyrcani memoriam. Deinde veritus ne omnes ad Ariſtobulum deſciſcerent, ipſum Hiericunte de medio ſuſtulit, necem ei ita machinatus, ut dum nataret ſuffocaretur, ſicuti jam ante declaravimus. Poſt hunc non amplius ex Aſamonæi prole oriundis pontificatum commiſit. Herodem etiam in conſtitutione pontificum imitatus eſt filius ejus Archelaus; & poſt hunc Romani, qui Judæorum regnum occuparunt. Sunt igitur qui ab Herodis temporibus pontificatum geſſerunt, uſque ad diem quo Titus templum & civitatem captam flammis vaſtavit, in univerſum xxviii. tempuſque illo-

lib. 13. c. 6. §. 2. & 5.
lib. 13. c. 7. §. 4 & c. 8. §. 1.
lib. 13. c. 8. §. 1.
lib. 13. c. 11. §. 1.
lib. 13. c. 12. §. 1.
lib. 14. c. 1. §. 2.
ibid.
lib. 14. c. 4. §. 1.
lib. 14. c. 4. §. 4.
lib. 14. c. 13. §. 10. & alibi.
lib. 1. c. 13. §. 1. & lib. 15. c. 2. §. 1. seq.
lib. 15. c. 1. §. 1.
lib. 14. c. 16. §. 4. & c. 2. §. 4.
lib. 15. c. 3. §. 1.
lib. 15. c. 3. §. 3.

μηχανησηίσης, ὡς ἀνωτέρω πᾶ πεφαίνκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτ. ϗ τῦτον ᾧ, δόλῳ φονεῦσαι συμπόσιον ὑπὸ ᾧ γαμβρῷ Δισφθαρέντα, [q] διεδέξατο πᾶς Ὑρκανὸς ὄνομα, καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τὸν ἀδελφᾶ χρόνον ἑαυτῷ. τελέυτησε δ' ὑπ' ἔτους τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας πλθτᾷ γηραιὸς, Ἰούδα τῷ ϗ Ἀριςοβύλῳ κληθέντι τὴν Δισσοχὴν καταλιπών. κληρονομεῖ ᾧ ϗ τῦτον [r] ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσε μὲν πλθτήσαντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ καταχόντα μ' βασιλείας· ϗ γὰ Δισθήμα περιέθετο πρῶτος Ἰούδας ἑαυτῷ ἔνα. βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ϗ ἱεραλεύσας ἔτη εἰκοσιπέντε, καταφρέφ τ βίον, Ἀλεξάνδρα τῇ γυναικὶ καταλιπὼν τ ἀρχιερασύνην. ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσιν, [s] αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἔντεκα ἔτη καταχέσα, πλθτᾷ τ βίον· τ ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. μ' γὰ τ θάνατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριςόβυλος, ϗ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ [t] ἐβασίλευσε ϗ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ. ἐπὶ δὲ τέτῳ τ βασιλείας, καὶ πρὸς μητὶ τοῖς ἴοις, Πομπήϊος ἐλθὼν, ϗ τὴν τ Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν χ' κράτος ἑλών, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μ' τ τέκνων δήσας ἔπεμψε· τὸν δὲ Ὑρκανῷ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκε, τὸ μὲν ᾧ ἔθνος πρόσταξιν ἐπέτρεψε, Δισθήμα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. ἦρξε δὲ πρὸς τοῖς ἑνέα τοῖς πρώτοις ὁ Ὑρκανὸς [v] πέντε καὶ εἴκοσι. [x] Βαρζαφάρνης δὲ ϗ Πάκορος, οἱ τ Παρθυλωῆς [y] δυνάςαι, Δισβάντες τ Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ [z] περίλαβον, ᾧ Ἀντίγονον δὲ ὑὸν Ἀριςοβύλε δῆσαντες ἔσχον. τέλος δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μηῶας ἄρξαντα τῦτον Σόσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντώνιος δὲ ἀνῆλεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀναχθέντα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, ὀκτὼ μὲν τὰς ἐν ᾧ Ἀσαμωναίοις [a] ἡγοῦς καθίσησιν ἀρχιερεῖς, [b] ἀλλὰ τισὶν ἀσήμοις, καὶ [c] μόνον ἐξ ἱερέων ὄσι. πλὴν ἑνὸς Ἀριςοβύλε τὴν τιμὴν ἀπένεμε. τ ᾧ Ἀριςόβυλον Ὑρκανῷ ᾧ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντ' ἰωνὸν ὄντα καταςήσας ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτᾶ συνώκησε Μαριάμμῃ, τὸν ᾧ πλῆθος πρὸς ἑαυτὸν ἠρώμενος εὔνοιαν, διὰ τὸν Ὑρκανᾶ μίσος. εἶτα, [d] φοβηθεὶς μὴ πρὸς τ Ἀριςόβυλον πάντες ἀποκλίνωσι, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν Ἱεριχοῖ πανηγύρει μηχανησάμενος κολυμβῶντα, καθὼς ἤδη [e] δεδηλώκαμεν. μ' τῦτο σώσῃ τοῖς ἐκγόνοις τ Ἀσαμοναίε παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίςευσεν. ἔπραξε ᾗ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ [f] περὶ τ καθίσασαν τ [g] ἱερέων, Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτᾶ, ϗ μ' τῦτο [h] τὰν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τ Ἰουδαίων παραλαβόντες. εἰσὶ σω [i] οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδε χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τ ἡμέρας, [k] ἢ τ ναὸν ϗ τὴν πόλιν Τίτῳ ἑλὼν ἐπορθησεν, οἱ πάντες [l] εἰκοσιπλᾶ· χρόνῳ ᾗ τάτων ἐπὶ πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἐπᾶ. καί τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο

[q] Διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα,] Ita lego & diſtinguo, maxima ex parte auctoritate nixus *codicis Busb.* in quo, *διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τὸν ἀυτοδέλφου χρόνον ἑαυτῷ. πεμάκοντα δ' ὧν ἔτεσι τ τιμᾶς ὁ Ὑρκανὸς ἀπολαύσας* &c. Antea erat in *Editis*, *διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα. ὃς καταχόντα τὴν ἱερωσύνην πλείονα τὸν ἀδελφᾶ χρόνον ἑαυτῶν πεμάκοντα ἓν ἔτος τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας* &c. Quin & *πεμάκοντα δ' ὧν ἔτεσι* habet *Gall.*

[r] Ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* *ἀδελφὸς Ἀλεξανδρὸς βασιλεὺς Busb.* in *Editis Aliisque* deërat Ἀλέξανδρος.

[s] Αὐτὴ ᾗ,] Αὔτη *Busb.*

[t] Ἐβασίλευσε ϗ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *& Dei pontifex fuit.* *ἐβασίλευσε ϗ ἱεράτευσε ᾧ ἔθνους* in *Editis Aliisque.* in *L. B.* *ἐβασίλευε ϗ ἱεράτευε ᾧ ἔθνους.*

[v] Πέντε καὶ εἴκοσι.] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* p. 437. *Edit. Lond.*

[x] Βαρζαφάρνης ᾗ ϗ Πάκορος] Βαρζαβάνης *Vat.* & *Busb.* Βαρζαβάρης *Gall.*

[y] Δυνάςαι,] Nota Dynaſtas hic dici Parthorum Reges. SPAN.

[z] Περίλαβον,] *L. B.* *συνέλαβον.*

[a] Γένος καθίσησιν ἀρχιερεῖς] Γένος· ὅπερ ᾗ ἦσαν οἱ καλούμενοι Μακκαβαῖοι· καθίσησιν *Euseb.* & *Cyrill.*

[b] Ἀλλὰ τισὶν ἀσήμοις,] Vide *Euseb.* l. 8. p. 398.

[c] Μόνον ἐξ ἱερέων ὄσι,] Ita in *Joſephi* libris, tum *Græcis* tum *Latinis.* Verum *Euſebius* (in *Demonſtr. Evang.* l. 8. p. 398.) & *Cyrillus Alexandrinus* (in *Comment.* in *Danielem*, p. 662.) ϗ *μόνον ἐξ ἱερέων ὄσι* habent. Quo de loco videſis *Caſaubonum* in *Exerc.* c. *Baronium*, c. 52. *Edit. Lond.*

[d] Φοβηθεὶς] Διεδὶς *Euſeb.*

[e] Δεδηλώκαμεν.] Εἰρήκαμεν *Busb.*

[f] Περὶ τ καταςάσεως] Ἐπὶ τῇ καταςάσῃ τ ἱερέων *Busb.* & τ Ἰουδαίων ἀρχιερέων *Cyrill.*

[g] Ἱερέων,] Ἀρχιερέων *Euſeb.*

[h] Τὴν ἀρχὴν] Τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν *Euſeb.*

[i] Οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδε χρόνων] Οἱ ὑπὸ Ἡρ. *Busb.*

[k] Ἢ τ ναὸν ϗ τὴν πόλιν] Ita lego. ἢ (*Lugd. Bat.* αἱ) τ ναὸν ϗ τὴν πόλιν Τίτῳ ἑλὼν π. *Busb. L. B.* & *Coccejus.* ἢ ὡς τ ν. τ. π. T. ἑλθὼν in *Editis Aliisque.*

[l] Εἰκοσιπλᾶ.] *Sc.* ſi excludatur *Phanaſus* ultimus, qui à Zelotis ſeditioſis ſub finem belli electus eſt, quique propterea inter pontifices non videtur numerandus. *L. Cappellus* in *Chronolo-*

ὑπό τε Ηρώδου [m] βασιλεύοντος, καὶ ὑπὸ Αρχελάου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτων τελευτὴν, [o] ἀριστοκρατία μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τοῦ δὲ πλήθους καὶ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς [p] πεπίστευντο. τοσαῦτα μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων ἱκανὰ ταῦτα.

rum pontificatuum anni cv. Et horum quidem aliqui sub Herode rege & filio ejus Archelao res administrarunt: istis autem defunctis administratio quidem erat Aristocratica, gentis vero præfectura pontificibus commissa erat. Atque de pontificibus hæc dicta sufficiant.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τοῦ Φλώρου ὑπατεύοντος, ὃς τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸν πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἄκοντας ἐβιάσατο. Επίλογος.

CAP. XI.

De Floro procuratore, qui Judæos cogebat bellum Romanis inferre. Peroratio.

IX.

[q] Γέστος δὲ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Αλβίνου διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλῶν [r] ἀνέωλησε κακῶν Ιουδαίους. Κλαζομένιος γὰρ ἦν τὸ γένος ἔτος, ἐπήγετο δὲ Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι' ἣν Φίλιππον ὕστερον [s] Ποππηίας τῆς Νέρωνος γυναικὸς, ἧς παντελῶς μηδὲν αὐτοῦ διαφέρουσαν, τῆς ἀρχῆς ἐπέτυχεν. ἔτω δὲ πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἐχώρησε κακὸς καὶ βίαιος, ὥστε, διὰ τὸν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, Αλβῖνον ἐπήνουν ὡς εὐεργέτην Ιουδαῖοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ [t] ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ πανταχόσε κατάφορος εἶναι πρόνοιά· Γέστος δὲ Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τοὺς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀδικίας [u] ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς ἀδικημάτων μηδένα τρόπον μήτε ἀδίκου κολάσεως. ἦν γὰρ [x] ἄπληστος [y] μὲν πρὸς ἔλεον, πάντας δὲ κέρδους ἄσπλαγχνος, οὔτε μικρῶν τὰ πολλὰ τῶν ὀλίγων διάφορον, ἀλλὰ καὶ λῃστῶν κοινωνήσας. ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἐπάτουν, ἐχέγνων παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ὑπὲρ τοῖς μέρεσιν ἔχειν πεπιστευκότες. καὶ τοῦτο μέτριον ἦν. ἀλλ' οἱ δυσχεῖς Ιουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς [z] ἀπὸ τῶν λῃστῶν γινομένας πορθήσεις ὑπομένειν, ἀναγκάζοντο τῶν ἰδίων [a] ἐξανιστάμενοι [b] ἠθῶν φεύγειν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον [c] ὁπουδήποτε μετὰ τῆς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; τὸ γὰρ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι, Φλῶρος ἦν, κρεῖττον [d] ἡγησάμενος ἅθροους ἢ κατ' ὀλίγον ἀπολέσθαι. καὶ [e] δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τῆς ὑπατείας Φλώρου, [f] δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς. ἀλλ' ὅσα μὲν [g] δρᾶν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν τῇ ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ Ιουδαϊκοῦ πολέμου βίβλοις γεγραμμέναις.

GEssius autem Florus, qui missus est à Nerone ut Albino succederet, plurimis Judæos replevit calamitatibus. Hic genere erat Clazomenius, secumque Cleopatram conjugem adduxit, per quam, utpote Poppææ Neronis uxoris amicam, & nihil ab ipso improbitate differentem, rerum *in Judæa* administrationem adeptus est. Ita autem nequiter & violenter potestate sua abusus est, ut, propter insignem ejus maleficentiam, Albinum, tanquam de illis egregie meritum, celebrarint Judæi. nam ille nequitiam suam occultare studuit, & solicite cavebat ne omnibus notus esset & manifestus: Gessius autem Florus, quasi ad malitiam ostentandam missus, ex suis in gentem nostram injuriis pompam agebat *& triumphabat*; nihil sibi ad rapinarum omne genus summamque supplicii iniquitatem reliquum faciens. Erat enim durus quidem & ad misericordiam flecti nescius, cupiditatisque in re lucri inexplebilis, ut qui nullum inter parva & magna discrimen faceret, sed & cum latronibus participaret. Multi enim quæstum istum exercebant, spei pleni nihil ab ipso de incolumitate sua metuendum, quod secum prædarum partes haberet. adeoque nullus erat injuriarum modus; ut miseri Judæi, cum ferre non valerent vastationes à latronibus factas, cogerentur omnes suis sedibus relictis fugam capessere, tanquam ubicunque apud exteros melius vitam acturi. Denique quid multis? Florus erat, qui nos eo adegit, ut bellum Romanis inferremus, satius esse existimantes ut semel universi quam paulatim perire-mus. Et quidem cœptum est *hoc* bellum anno secundo administrationis Flori, duodecimo vero Neronis imperii: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, sat accurate intelligere possunt, qui legere voluerint libros à nobis de Bello Judaïco conscriptos.

Florus Judææ procurator.

Pejor Albino.

Belli Judaici causa.

2. Atque hîc finem dicendi faciam de Antiquitatibus *nostris*, * post quas exorsus sum libros quos de Bello scripsi. Compectuntur autem Antiquitates rerum traditionem à primo homine nato usque ad annum Neronis imperii XII. quæ *scilicet* nobis Judæis acciderunt & in Ægypto & Syria & Palæstina, & quas clades ab Assyriis & *Babyloniis* accepimus, & quibus modis nos vexarunt & attriverunt Persæ & Macedones, & post eos Romani. Atque omnia, ut ego arbitror, exsequutus

Peroratio.

---

nologia Sacra, p. 279. *L. B.* εἴκοσι καὶ ἑκκαί.

m Βασιλεύοντος,] Βασιλεύσαντος *Busb.*

n Τούτων] *L. B.* τῶν παίδων.

o Αριστοκρατία δ' ἦν ἡ πολιτεία,] Vide *Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 73.

p Πεπίστευντο.] *L. B.* ἐπεπίστευντο.

q Γέστος δὲ Φλῶρος,] Conf. *alibi*. Procem. §. 7. & *alibi*. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

r Ανέπλησε κακῶν Ιουδαίους.] Ενέπλησε *Busb.*

s Ποππηίας] Male in *libris* Πομπηίας. HUDS. Πομπηίας *Gen.* Pompejæ *Rufin.* sicut in Græco. SPANH.

t Επεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν.] Επεκρύπτετο *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεκρύπτετο *Zonar.*

u Επόμπευε,] *L. B.* ἐπέπλευσε.

x Απληστος] Απλετος *Gall.* & in *Epiphanii* versione *inflexibilis*. HUDS. *Sophocl. Oed. Tyr.* v. 344. ἀλλ' ὦδ' ἄτεκτος Schol. ἄτεκτος, οὐτὲ ὑπομπαθὴς καὶ ἀδάκρυτος. SPANH.

y Μὲν πρὸς ἔλεον,] Illud μὲν δὲ *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

z Απὸ τῶν λῃστῶν γινομένας] Ita *Busb.* ὑπὸ in *reliquis*.

a Εξανιστάμενοι] Sic *Gall.* & *Busb.* ἐξιστάμενοι in *cæteris*.

b Ηθῶν] *L. B.* ἰδίων.

c Οπουδήποτε] Δήπου δήποτε *Busb.*

d Ηγησάμενος ἀθρόους] Ita *Busb.* ἡγούμενος in *Editis Aliisque*.

e Δὴ] Abest à *L. B.*

f Δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς.] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 14. §. 4. SPANH.

g Δρᾶν ἠναγκάσθημεν,] Δρᾶν deest *Vat.*

* *Quos* —— *scripsi.*] *Sc.* ubi illa desinunt, cœpi aliquot abhinc annis de Bello Judaïco scribere.

gg Μίχρι —— ἡγεμονίας,] Conf. Procemii *ἀρχ.* inscript. *alibi*. & Procœmium §. 7. ἐν ᾧ τῷ δωδεκάτῳ τῆς Νέρωνος &c. SPANH.

h Διατεθείκασιν ἡμᾶς,] Δεινὰ διέθηκε. *Busb.*

i Ρωμαῖοι.] Ρωμαῖοι τὸ ὕστερον *Busb.* Vide *Vossii Chronol. S.* c. 20. p. 170.

tus ſum accurate. Quin & operam dedi ut obſervarem ſummorum pontificum recenſionem, quot per bis mille annos exſtiterunt. Porroque ut reges ſibi invicem ſucceſſerint, abſque errore tradidi; quas res illi geſſerint, & quomodo remp. adminiſtrarint *inſuper* narrans, ut & monarcharum potentiam, prout in ſacris libris omnia perſcripta reperiuntur. id quod facere polliciti ſumus, ſtatim ab initio hiſtoriæ. Confidenter autem dico, opere, quod inſtitui, jam ad finem perducto; quod nemo alius, etiamſi *id maxime* voluerit, neque Judæus, neque alienigena, † potuerit commiſſa huic operi accurate adeo Græcis hominibus enunciare.

Joſephus in Hebrais Græciſque literis verſatiſſimus.

nam populares meos confitentes habeo, quod illis in patria diſciplina plurimum præſtiterim: Græcarum etiam literarum ſtudio, poſtquam Grammatices elementa didiciſſem, memet addixi, quamvis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem mihi non licuit. Nullo enim in honore ſunt apud noſtrates, qui multarum gentium linguis loqui didicerunt, quique in ſermone dictionis venuſtatem atque ornatum venantur. eo quod ingenuorum infimis hujuſmodi ſtudium cum ſervis quibuſcunque commune eſſe arbitrantur: illoſque ſolos ſapientes haberi volunt, qui legum ſcientiam conſequuti ſunt, & in ſacris literis rerum verborumque vim ſcite interpretari poſſunt. Quare cum multi operam ſtudiumque ſuum in hac exercitatione poſuerint, vix duo quidem aut tres ad ſummum profecerunt, ſtatimque laborum fructum ceperunt. Fortaſſe autem res erit non invidioſa, ſi de meo etiam genere, deque iis quæ in vita mea geſſi, pauca enarravero, dum adhuc ſuperſunt, qui aut vera dicenti poſſunt teſtimonium perhibere, aut falſa redarguere. Hîc itaque finem imponam Antiquitatibus, libris quidem viginti, verſibus autem ſexaginta millibus comprehenſis; atque, ſi Deus permiſerit, iterum, breviter omnia percurrendo, memorabo & bellum *Romanorum cum Judæis*, & quæ nobis evenerunt in diem uſque hodiernum, qui incidit in annum quidem imperii Domitiani Cæſaris XIII. meæ autem ætatis LVI. Propoſitum etiam mihi eſt quatuor libros conſcribere de Deo deque ejus ſubſtantia, ex opinione Judæorum quam ipſi à majoribus acceperunt; item de legibus, cur earum præcepto quædam nobis permiſſa ſunt, quædam vetita.

Librorum nonnullorum, quos Joſephus ſcripſerit, aut ſcribere propoſuerit, recenſio.

Finis Libri viceſimi.

οἰμαι μετὰ [k] ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι. τηρήσας δὲ πεπίεσμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν, τῶν [l] ἐν δισχιλίοις ἔτεσι γνωμένων. ἀπλανῆ δὲ πεποίημαι καὶ τὴν περὶ τοὺς βασιλεῖς ἱστορίαν, τάς τε πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαρχήν, μοναρχῶν τε δυναστείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι περὶ πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. τοῦτο γὰρ πεποίηκα ἐκ δεκτῆ ἐπιγενάμενον τῆς [m] ἱστορίας. λέγω δὲ προειρήσας ἤδη διὰ τὴν τῶν προτεθέντων [n] σωτήλειαν, ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερος ἡδυνήθη θελήσας, μήτε Ἰουδαῖος, μήτε ἀλλόφυλος, τὴν πραγματείαν ταύτην ἅπασαν ἀκριβῶς εἰς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν· [o] ἐγὼ γὰρ ὁμολογούμενα τῶν ὁμοεθνῶν πλεῖστον αὐτῶν κατὰ τὴν [p] ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· [q] καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ [r] γραμμάτων ἐπαύδασα μεταλαχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, τὴν δὲ περὶ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν [s] πάτριον συνήθειαν κεκώλυσε συνήθεια. παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ εἰσίν [t] ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διαλέκτου ἐκμαθόντας, [v] καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμήσαντας. διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα [x] τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν [y] τοῖς θέλουσιν· μόνους δὲ σοφίαν μαρτυρῶσι τοῖς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένοις, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένοις. διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων περὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις πινὲς δύο, ἢ τρεῖς, κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον [z] ἡγοῖντο, περὶ καὶ ἡμᾶς τὰ μάλιστα, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας, ἢ τοὺς ἐλέγξοντας, ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. ἐπὶ τούτοις δὴ καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν, βίβλοις μὲν ἕξασι πεπληρωμένην, ἓξ δὴ μυριάσι [a] στίχων· καὶ τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ περίοδον ἀναμνήσω πάλιν δή τε πολέμου καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, [b] ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δὲ ἀπὸ γνώσεως πεντηκοστοῦ καὶ ἕκτου. προήρημαι δὲ συγγράψαι, [c] κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων, [d] ἐν τέτταρσι βίβλοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται.

Τέλος τοῦ βιβλίου εἰκοστοῦ.

---

† Potuerit —— enunciare.] Soli huic *Antiquitatum* libro non apponitur ΤΕΛΟΣ in *Græcis*. quod libellus qui eum excipit, *de Vita Joſephi* inſcriptus, *pars* ejus fuerit, ut *epilogus* ad libros *Antiquitatum*. Videſis quæ annotantur ad pag. 1. ſequentis Voluminis.

k Ἀκριβείαν ἁπάσης συντεταχέναι.] Mediam vocem ex *L. B.* inſerui. HAV.

l Ἐν δισχιλίοις ἔτεσι γνωμένων.] Ἐν δισχ. ὅλοις ἔτεσι *Gall.*

m Ἱστορίας.] Ὁ γὰρ πεποίημαι poſt *ἱστορίας* adjicit *Busb.*

n Σωτέλειαν,] Ἀνεκφαλάωτον καὶ σωτέλειαν *Gall.* & *Busb.* ὑποθέσεων ἀνακεφαλαίωσιν, καὶ *L. B.*

o Ἐγὼ γὰρ —— ἀναλαβών.] Ergo linguæ Hebrææ gnarus fuit Joſephus. REL. *L. B.* ἔχω γὰρ ὁμολογούμενα.

p Ἐπιχώριον παιδείαν] Addit *L. B.* καὶ παρ' ἡμῶν, quod videtur ex gloſſa eſſe. HAV.

q Καὶ τῶν —— ἀναλαβών] Conf. Contra Apion. lib. 1. §. 9. SPANH.

r Γραμμάτων ἐπαύδασα] Καὶ ποιητικῶν μαθημάτων poſt γραμμάτων addit *Busb.* καὶ ποιητικῶν μαθημάτων πολλὰ ποιήσας ἐπαύδασα *Gall.* & *L. B.*

s Πάτριον συνήθειαν κεκώλυσε συνήθεια.] Hac de re videſis *Seldenum* fuſe diſſerentem in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. p. 399.

t Ἀποδέχονται] Ἀποδέχονται καὶ ἐπιστημόνως ὁρίζοντας τοὺς πολλοὺς *Gall.*

v Καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμήσαντας.] Hæc verba quum in *L. B.* invenerim, abeſſe nolui, quod huic loco non inepte convenire videantur, quare verſionem itidem interpolavi. HAV.

x Τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον] Ita *Busb.* τοῦτο μόνον οὐκ ἐλευθέρων τοῖς in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt τοῦτο δὲ μόνον ἐλ. atque ita exhibet *Lugd. Bat.*

y Τοῖς θέλουσιν·] Illud τοῖς inſertum dedi è *Cod. Busb.* ut & mox τῶν ante ἱερῶν.

z Γένοιτο,] Γένοιτο, εἰδὲ (ὡδὲ *L. B.*) σπουδὴ τοῖς πολλοῖς φαίνοιτ') καὶ ἀξία *Gall.* & *Lugd. Bat.*

a Στίχων·] Solebant Græci veteres orationis partes per στίχους, ſeu *verſiculos*, diſtinguere. στίχος autem non integram periodum complectebatur, ſed ejuſmodi particulam, quæ diſtinctum ſenſum in ſe contineret; unde στίχων numerus in immenſum exſurgebat. Sed hac de re videſis Cl. *Millium* in *Prolegomenis* ad N. T. p. 100. & *D. Bern. de Montfaucon* in *Palæographia Græca*, l. 1. p. 28.

b Ἥτις ἐστὶ] *Scaliger* erroris arguit *Joſephum*, qui de Vita §. 1. ſe natum dicit anno primo Caji, atque opus ſuum abſolviſſe anno XIII. Domitiani. atque uno anno minus dixiſſe *Joſephum* exiſtimat, & LVII. annos debuiſſe numerare. In quo fruſtra eſt. Cajus enim iniit imperium anno Chriſti XXXVII, Januarii XIIV; Domitiani vero XIII cœpit anno Chriſti XCIII ex die XIV Septemb. Fingamus natum eſſe *Joſephum* anno ipſo XXXVII Chriſti, Decembri menſe, vel anno XXXVIII ineunte Januario, cum adhuc Caji primus laberetur, annus ipſius LVI incipiet, ab Decembri menſe anni XCII, poſt initium anni XII Domitiani. Quare ut ſcribendi finem fecerit Octobri menſe anni XCIII, id acciderit anno vitæ ſuæ LVI, Domitiani vero XIII. *Petav.* ad *Epiphan.* p. 386.

c Κατὰ τὰς ἡμετέρας] Ita lego ex (*Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*) *Euſebio* in *Eccl. Hiſt.* l. 3. c. 10. idemque firmare videtur *Niceph.* in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 18. hiſce verbis, ἐμφαίνῃ τὸ τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ, ὅσην πάτριον δόξαν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. Antea erat in *Joſephi* libris, καὶ τὰς ἡμετ. In *Epiphanii* verſione, ad hunc modum; *Propoſui quoque vobis conſcribere etiam noſtras, id eſt Judæorum ſectas, in quatuor libris de Deo ejuſque ſubſtantia; & de Legibus &c.*

d Ἐν τέτταρσι —— ἔξεστιν] Quatuor libros promittit Joſephus, qui non exſtant, de Judæorum Opinionibus, de Deo, ejus Eſſentia, Legibus &c. vid. fin. Præf. §. 4. Item quod ibi mox ſequitur lib. 1. c. 1. §. 1. ὑπέσχημαι τῷ αἰτιολογίᾳ ἀπάσῃ &c. SPANH.